Abraham ysaac

Cum privilegio Pontificis maximi Leonis decimi: et Francisci christianissimi Francorum regis.

YSAAC

HALYABBAS

CŌSTANTINUS MO.C.

Omnia opera ysaac in hoc volumine contenta: cum quibusdam aliis opusculis:

Liber de definitionibus.
Liber de elementis.
Liber dietarum universalium: cum cōmēto petri hispani.
Liber dietarum particularium: cum cōmento eiusdem.
Liber de urinis cum cōmento eiusdem
Liber de febribus.
Pantechni decem libri theorices: et decem practices: cum tractatu de gradibus medicinarum constantini.
Viaticum ysaac quod constantinus sibi attribuit.
Liber de oculis constantini.
Liber de stomacho constantini.
Liber virtutum de simplici medicina constantini.
Compendium megatechni Galeni a constantino compositum.

Cum tabula et repertorio omnium operum et questionum in cōmentis contentarum.

Lugduni. 1515.

¶ Antonius de toledo medicine doctor prestantissimo regie salutis moderatori domino magistro Francisco dales: preceptori honorandissimo: Salutem.

Onsideranti mihi magnifice ac generose doctor: quanam arte graue ⁊ exosum istud ocium: quo nostrates huius⁊ egrotantium penuria colanguent: euitare valerem: ⁊ id maxime cum ignauum corrumpat ocia corpus: et capiant vitium ni moueantur aque. Post inexplicabiles mentis mee cogitationes: cosultum apud me extitit: vt quod temporis carie consumptum ferme erat volumen: noua forma ac (vt ita dicam) regeneratione innouarem. Idq⁊ ad futuram reipublice comoditatem facere no fui veritus. Quid enim suauius q̄ bene rem gerere bonopublico? Ad istud igitur subeundum: nolui in aliam procrastinare etatem. Nam si tardus eris: errabis: transiet etas: quam cito non segnis stat: remeatq⁊ dies: Uidi iam iuuenem premeret cum serior etas: Merentem tardos preteriisse dies. Nec alia ad hoc peragendum me mouit occasio: nisi vt patris vestigia sectans: id me quod rarum est celare: mihiq⁊ soli (vt plurium est danata cosuetudo) reseruare: ⁊ in eo voluptuari dicerer: quod ⁊ mihi simul ⁊ docte medicorum cohorti: ⁊ honori: ⁊ vtilitati esse nullus ibit inficias. Nec eo quidem spero me inuidorum latratus euasurum: quos tua fretus clementia: aspidis ad speculum intuitu similes fieri non dubito: ⁊ quicquid hi oblacterent: malo (Plauti consilio) inuideri q̄ inuidere. Nam inuidiam quod habet non solet esse diu. Dicebat enim Horat. Inuidia siculi non inuenere tyranni: maius tormentu. Dedi igitur (vt paucis pstringam) hec domini ysaac opera etate ferme cosumpta et corrosa calchographis litterariis formulis subducenda: que per eximium doctorem magistrum Andream turinum pesciensem: copatrem meum prehonoradum: correcta (non magno sine labore) extitere. Opus profecto laudadum. Quod munus tue dicare reuerentie no dubitaui: cu ppter ipsius dignitatem. na magnos magna decent: tum ppter visceralem quem erga patrem meum (dum aura frueretur etherea) pretetulisti amorem: quem post eius obitum in me reuiuiscere munusculuq⁊ hoc quatucuq⁊ sit: equo acceptare animo: non dedignaberis obsecro. Quod no recusaturum te credo: cu nihil tam exile quin gloriam posse parere existimaueris. Et licet id minus foret: tanta me tua consolatur humanitas: vt non pro munere: verum pro tui animi begnitate: suscipies. Uale felix discipuli tui non immemor. Ex lugduno hac. xv. decembris anni. M. cccccxv.

¶ Simphorianus Camperius illustrissimi principis domini ducis Lothoringie ⁊ Barri ⁊c. primarius medicus: clarissimo viro Andree turino de piscia pho ac medico meritissimo.

I Andrea non absone mihi pfecto sensisse visus est Aristoteles beneuolentiam principium amicitie esse: ⁊ eandem semp ppter nonihil honestu cotrahi solere. Enimuero postq̄ apud Lugdunu agnoui te in bonis studiis adeo ferueti indefessoq⁊ aio desudare: precipue in ysaac operibus emendadis: ab eo certe tpe meipsum ex rudem: ⁊ torpidum: atq⁊ aulicis curialiu miseriis (vt nauis saburra) affluetem: accusaui: tue virtutis obseruatione ac beneuolentie raptus: quam in amicitiam quasi ex longa temporis cosuetudine adoleuisse putes. Quapropter mi suauissime andrea amicitie legibus astringor: tibi protinus comunicare quicquid de auctore ysaac aliquado legerim. Et ne tibi fastidio sim: loca tm presertim cociliatoris adducam: que ipsemet legere poteris. Differentiis enim. iii. xi. xxiiii. xxxi. xxxiii. ⁊. xliiii. facile nobis insinuauit duos fuisse ysaac. Alterum heben amaran: alterum israelitam. Primum phm: qui de definitionibus conscripsit. Alterum medicum: qui plura in medicina opera nobis tradidit: presertim Pantechni opus: quod esse ab ysaac compositum testis est liber febrium sine dubio ysaac ascriptus: in quo particula quarta: capi. vi. seipsum citat in pantechni. Et si quis eadem fere verborum ⁊ capitu seriem Halyabbatis ⁊ Pantechni inuenerit: non miretur. Nam liber qui coplemetum medicine appellatus est: non Halyabbati attribuedus erat: vt placuit Stephano phie discipulo friuolis ronibus moto: sed ipsi ysaac: vt Rasi visum est sub ysaac titulo plura adducenti que in Halyabbate inueneris nullo mutato verbo ⁊ capite toto. Fecisti itaq⁊ oibus studiosis rem no ingratam talem in medicina virum curare vt ederetur. Debet tibi tota medicorum schola: totuq⁊ genus hominum: quorum alteri vsui ⁊ honori: alteri vsui maximo hoc opus futuru erit. Ego itaq⁊ quas possum ⁊ debeo gratias ago. Et vt ad alia optima ⁊ psicua opera edenda sequaris: oro atq⁊ obsecro. Bene vale nostri memor: qui ⁊ nos ⁊ nostra omnia tuo dicauimus arbitrio. Ex bibliotheca nostra Lothoringa vltima Iulii. anno. M. cccccxv.

¶ Clarissimos phos ac medicos Io. rosatum florentinum: atq⁊ Io. franciscum genarium burgi sancti sepulchri ciuem: preceptores suos, Andreas turinus pisciensis: Salutat.

Pereprecium me fecisse arbitror: si studiosis atq⁊ doctis celebrem in medicina virum: ⁊ inter arabes facile principem ysaac: e tenebris in lucem dare curauerim. Nam quanti eum fecerit antiquitas: argumento sunt Mesues: serapio atq⁊ rasis: quorum volumina eius testimonio plena sunt. Placuit insuper Pantechni opus sub ysaac titulo ponere: cum apud omnes liquido compertum sit id constantini furtum esse: et eundem Constantinum doctrine ysaac manifeste emulum. Cui communi hominum consensui: suffragatur qd ipsemet ysaac in suo de febribus citat se in Patechni. Rasis quoq⁊ in continetis opere: plura sub ysaac auctoritate adducit: que in pantechni facile reperies. Addidimus multa Constatini opuscula: verentes ⁊ illa furta esse: vt de viatico manifeste patet. Nam si mesuen legeris ipsius ysaac remedia adducentem: plura eorum in viatico comperies. Compendium Magatechni placuit apponere: no quia opus ysaac: sed q: vtile ⁊ proficuum: ⁊ quia auctor transferens perhibetur constantinus. Oramus itaq⁊ studiosos omnes: vt hec volumina sepius reuoluant: ⁊ si que inuenerint mendosa (que tamen minimi valoris putamus) veniam dent ob codices tum mendis plenos: tum cariosos. Uos vero mei preceptores colendissimi ob eum qui vobis innatus est affectum: bonis litteris: ⁊ vestre virtutis excellentiam ipsum ysaac sub presidio vestro capiatis: ⁊ me solito amore diligatis. Ex Lugduno. iiii. kalen. decembris. anno. M. cccccxv.

momil. muscel. calefiat de spica squinanto camomilla aneto ⁊ stemate: in initio basilica vena icidatur. suc. solatri ⁊ endi. de
silib⁹. Si stranguria sit ex sanguine coagulato vel sanguinetur: calefiat in aqua calida: vbi cocta sint camo. viol. malua. ⁊
vel pustulis: demus medicinam solidantem vulnera sicut sufimilia: cataplasma fiat de solatro: ⁊ oleo rosa. farina ordei.
pra scriptum est: sedeat in aqua calida: de solutiuis oleis se Si passio in fortitudine sit: oportet venam vicinam calcaneo
vngat. fiat clystere cum lacte mulieris ⁊ oleo viola. Si ex apophlebotomari: calefaciamus cum spongia aqua calida infu

¶ Celeberrimi et omnium: tum seniorum: tum recentiorum medicorum consensu viri eruditissimi Ysaac israelite Salomonis Arabie regis filij adoptiui: preclarissima opera: humano quidem generi valde necessaria: et ab artis medice professoribus maxime desideranda: incipiunt.

¶ Incipit liber diffinitionum ysaac.

Collectiones ex dictis philosophorũ de differentia inter descriptiões rerũ ⁊ diffinitiones earum et quare philosophia fuit descripta ⁊ non diffinita: de quoꝝ aggregatiõe ⁊ ordinatiõe ysaac medicus filius Salomonis solicitus fuit. Unde ysaac.

PLures eorũ qui antiquorũ libros inspexerũt: ⁊ eorum viderũt diuersitates in diffinitionibꝰ rerũ: estimauerũt illud esse per diuersas ipsorũ intentiones. Reuera ita est: verum ipsi conati sunt perscrutari de diffinitionibus rerũ: ⁊ inuenerũt earum interrogationes quattuor: ad quarum diffinitionũ sciẽtiam absq; eis nõ peruenit. Quarũ vna est anitas: sicut si dicas an est hoc ⁊ hoc. Scđa est quidditas: ac si dicas: quid est hoc ⁊ hoc. Tertia est qualitas: sicut si dicas quale est hoc ⁊ hoc. Quarta est quaritas sicut si dicas: quare est hoc ⁊ hoc. ¶ Huius aũt est ꝙ anitas inquirit de essentia rei quesite an sit rei inuẽtio an nõ: ⁊ rñsio in hoc q̇d est semꝑ cũ vtiq; si respõdẽs cõfessus fuerit eius inuẽtionẽ aut cũ non fuerit: negat illud. Quidditas v̇o inq̇rit de natura rei ⁊ essentia ipsius q̄ ipsa est: ⁊ ꝓpter hoc cadit respõsio in ipsa cũ diffinitiõe rei declaratiua nature ⁊ substãtialitatis eiꝰ. Sed qualitas inq̇rit de ꝓprietatibꝰ ⁊ cõcomitãtibꝰ inseparabilibꝰ ex vocis forma q̇ᷠ eorũ sit: q̄propter necessarium est respõdenti vt questionẽ conuertat ad interrogationem: ⁊ dicat ei ꝓprietates rei: ⁊ ꝯcomitãtia eiꝰ sunt plura: q̇ᷠ ergo eorum vis: postq̄ ĝ manifestũ fuerit q̇d velis ⁊ intellexerit: rñdebit est vtiq; aut nõ: sm̄ ꝙ demonstrauimꝰ ante: ⁊ ꝓpter hoc respõsio in anitate ⁊ qualitate nunq̄ cadit nisi cũ vtiq; aut est: aut nõ. Quaritas v̇o inq̇rit de cã rei finali necessaria generationi vel esse ipsius: quare fuit hoc. verbi grã. sicut si aliq̇s dicat de hoĩe an est: responsio nunq̄ cadit in esse nisi cũ vtiq;. qm̄ oĩ homini inest veritas: cui aũt est veritas: est esse: ⁊ cui est eẽ: ꝓculdubio est rei inuẽtio necessario. Cũq; querens dicit quid est hõ: rñdebit cũ diffinitione eius: ⁊ dicet: homo est vnũ aĩal rationale mortale. qm̄ vnũ est genus eius: ⁊ ipsius materia subiecta est forme eiꝰ ⁊ rationabilitas ⁊ mortalitas sunt eius differẽtie ⁊ complementũ spũalitatis ipsiꝰ: cũ nõ sit rationale ⁊ mortale nisi homo. Et si dixerit qualis est homo: dicat ei qualitas nõ inq̇rit nisi de ꝓprietatibꝰ rei ⁊ cõcomitãtibꝰ ipaꝫ. Homini aũt insunt tres ꝓprietates: eaꝝ em̄ est q̄ cõuenit homini oĩ ⁊ in oĩ tp̄e sicut risibilitas in hoĩe. ⁊ alia earũ est que cõuenit ei sed tẽpore vno ⁊ nõ alio: sicut canicies in hoĩe apud senectutem. ⁊ alia est ipsarũ q̄ reperit in q̇busdã hoĩbꝰ ⁊ nõ in omni sicut patientia ⁊ sciẽtia ⁊ geometria ⁊ mẽsuratio ⁊ musica: ⁊ reliqua que homini sunt ꝓpria sed nõ omni. Et ergo harũ ꝓꝑetatuꝫ nisi postq̄ notũ fuerit quã velis ⁊ intellexerit. respondebit vtiq; aut est: aut non. Et si ergo querens interrogauerit quare homo fuerit rationalis: dicatur ei vt discat intelligere sciẽtia sua: ⁊ inuestiget cõsideratiõe sua ⁊ cognitione: ⁊ ꝑcipiat veritates reruꝫ: ⁊ faciat q̇ᷠ cõueniẽs est veritati ex iusticia ⁊ rectitudine: ⁊ inquirat bona ⁊ alienet a malis: vt ꝓsequat retributionẽ creatoris gl̃iosi ⁊ sublimis. Postq̄ ergo nouerunt illud philosophi ⁊ v̇ificatũ est apud eos ꝙ diffinitiões non cõponunt nisi ex generibꝰ ⁊ differẽtijs substãtialibus: ⁊ non inuenerũt philosophie genus ex quo eiꝰ diffinitio cõponeret: subtiliati sunt bonitate ꝯsiderationũ ⁊ cogitationũ ipsoꝝ ⁊ descripserũt eã descriptiõibꝰ tribꝰ. Una eaꝝ est deriuata ex noĩe suo: ⁊ scđa est assumpta ex ꝓprietate sua: ⁊ tertia ẽ accepta ex sciã in alio ex opatõe sua. ¶ Descꝑtio aũt deriuata ex noĩe suo ẽ ꝙ pħia ẽ amor sapiẽtie: ⁊ hoc idẽ ratiocinat ex noĩe pħi. Pħus em̄ cõpositus est ex philos ⁊ sophia. ⁊ dr̃ lingua greca philos. i. amator: sophia sapiẽtia. Cũq; ita sit: manifestum est ꝙ intentio philosophi est amator sapiẽtie: ⁊ cuꝫ intẽtio pħi est amator sapientie: tũc intẽtio pħie est amor sapiẽtie. ¶ Descriptio autem philosophie ex ꝓprietate eius est: ꝙ philosophia est assimilatio operibꝰ creatoris gloriosi ⁊ sublimis sm̄ virtutẽ humanitatis. Et intẽtio quidẽ sermonis mei scꝫ assimilatio operibꝰ creatoris est ꝑceptio veritatis rerũ. s. veritas cognitiõis earũ: ⁊ operatio eius que cõueniens veritati: et intẽtio sermonis mei. s. ꝑceptio veritatis rerũ: est perceptio ipaꝝ ex causis earũ naturalibꝰ q̇ttuor: q̄ sunt cã naturalis: ⁊ est sm̄ duos modos. s. aut spiritualis aut corporalis. Spiritualis quidẽ est sicut diuersa gña in species suas subiecta formis ipsaruꝫ cõpletiuis spiritualitatis earũ: sicut animal q̇ᷠ est genus hoĩs ⁊ equi ⁊ reliquarũ specierũ subiectũ formis earũ ꝯstitutiuis essentie ipius. ¶ Causa autem materialis corporea est sicut argentũ q̇ᷠ est materia denarij ⁊ annuli ⁊ subiectũ formis earuꝫ. ⁊ similiter aurum est materia drachme auri. s. ⁊ annuli subiectũ formis ipsaꝝ. ¶ Formalis aũt causa est sm̄ duos modos. alia nãq; est spiritualis: ⁊ alia corꝑea. Et forma quidẽ spiritualis est sicut forma substantialis existẽs in gñe in constitutiõe essentie speciei: sicut rationabilitas exñs in vno in ꝯstitutiõe eẽntie hominis: et hĩnibilitas existẽs ĩ vno in ꝯstitutiõe essentie eq̇. ¶ Causa aũt efficiens est sm̄ duos modos. s. aut spũalis aut corꝑea. Spiritualis est sicut v̇tus vel orbicularis celestis: quã ordinauit creator gloriosus ⁊ sublimis in natura: ⁊ ipsam in natura ea cõmensurauit suꝑ impressiones que sunt in mundo minore corporeo gñationis ⁊ corruptiõis ⁊ augmenti: ⁊ vetustatis ⁊ sanitatis ⁊ egritudinis ⁊ reliquarũ operationuꝫ naturaliũ. Causa autẽ efficiẽs corporea est sicut ars artificis faciẽtis annulũ: ⁊ forma picture formate in aere ⁊ opus fabricatoris domꝰ. ¶ Et similiter cã finalis est sm̄ duos modos. spiritualis ⁊ corporalis. Corporea autẽ est sicut forma domus ⁊ cõplementũ eiꝰ q̇ᷠ est necessariũ ad hoc vt in ea habitetur ⁊ ea sit tutamẽ: ⁊ forma annuli vt in eo fiat annulatus ⁊ sigillet in ea. Causa v̇o spiritualis. s. finalis est sicut annexio aĩe cum corpore: vt homini appareant veritates rerũ spiritualiũ: vt discernat inter bonũ ⁊ malũ ⁊ laudabilia ⁊ illaudabilia: ⁊ faciat q̇ᷠ expedit v̇itati ex iusticia ⁊ rectitudine ⁊ sanctificatiõe creatoris ⁊ psalmodia laude ⁊ confessione dñationis eius: ⁊ alienatiõe ab operationibꝰ bestialibus et sordibus: vt ꝑ hoc amplificet vl' perueniat ad retributionẽ creatoris gloriosi et bñdicti: qui est cõtinuatio cum anima alta: ⁊ illuminatio splẽdoris intelligẽtie ⁊ pulchritudo sapiẽtie ⁊ lumen eius. Cũ ergo ꝑuenerit ad hoc: fiet spiritualis: ⁊ cõtinuabitur splẽdori creato ex virtute creatoris sine medio: ⁊ fiet laudãs ⁊ psallẽs creatori semꝑ ĩ ꝑpetuũ. Illud ergo erit paradisus ipsius: ⁊ retributio eius: ⁊ suprema bonitas: ⁊ sublimitas integra: ⁊ pulchritudo eiꝰ perfecta. ⁊ ꝓpter hoc dixit plato: ꝙ philosophia est tediũ ⁊ cura ⁊ studiuꝫ ⁊ solicitudo mortis. Inquit ysaac: hec descriptio est magna: ⁊ longe ꝓfunditatis: ⁊ sublimis intentionis: sapiens nãq; voluit cum dixit: solicitudo mortis: intelligere solicitudinẽ cum mortificatiõe desideriorũ alta animaliũ et voluptatũ bestialiũ: qm̄ in mortificatiõe ipsorũ: ⁊ euasione ab eis ẽ refugiũ maximũ: ⁊ claritas alta: ⁊ applicatio ad curam veritatis ⁊ in viuificatiõe desideriorũ ⁊ voluptatũ bestialium. ⁊ in vigoratiõe ipsorum est ꝙ retrahit intellectuales ab eo q̇ᷠ oportet de veritatibꝰ dei: ⁊ obedientia eius: ⁊ mundicia eius: et inseparabilitatione orationum in horis suis constitutis: et sermo quidem philosophi significat illud: ⁊ intellectus testificat eius sanitatẽ. Inquit em̄: deꝰ hꝫ precepta intellectualia: que ostendunt qui ex creatura sua sunt boni: per quos voluit intelligi ꝓphetas ⁊ nũcios ⁊ doctores veridicos perducẽtes creaturã suam ad veritatẽ: precipientes iusticiã ⁊ rectitudinẽ ⁊ acceptionẽ rerum ex licentia: ⁊ cõsecutiõe boni optimi ⁊ honesti: ⁊ separatione a malo: ⁊ calũnia ⁊ iniusticia ⁊ acceptione rerum absq; luxuria.

Qui ergo nō fecit que ꝓcepta rationabilia afferūt: q̄ deus demōstrauit bonis qui sunt ex creatura sua ⁊ sacerdotibus docētib⁹: ⁊ ꝑseuerauerint in voluptate sua: ⁊ calūnia: ⁊ arrogātia: ⁊ malicia sui opis: sordidabūt eū peccata sua coinquinatōib⁹ suis: ⁊ deprimēt ⁊ grauabūt ipm: ⁊ ꝓhibebūt ipm ab accessione ad relationē veritatis: ⁊ applicatiōe splēdoris intelligentie: ⁊ pulchritudinis sapiētie: ⁊ remanebit cōprehensus sub orbe inept⁹ sine lege resolutus resolutionibus orbis in flāma cruciatus. Illa ergo erunt gehēna et ignis ⁊ cruciatus ipius: q̄ preparauit de⁹ pessimis ⁊ rebellib⁹ ⁊ dissentiētib⁹ a preceptis intelligētie. ¶ Phie descriptio ex sciētia sua est: ꝙ phia est cognitio hoīs suipsius: vel est cognitio suipsius ab hoīe: ⁊ hoc est etiā lōge ꝓfunditatis ⁊ sublimis intelligentie: hō eīn cū scit seipsum vera cognitione siue cū spūalitate ⁊ corporeitate sua: tunc iam comprehendit sciam totius: vel sciam sube spūalis ⁊ corporee. In hoīe eī aggregata sunt suba ⁊ accidēs. ⁊ suba quidē est due substātie: quaꝝ vna est spūalis sicut anima ⁊ intelligētia: ⁊ altera est corporea sicut corp⁹ lōgū latū ꝓfundū. Et accidēs silr est ꝫm duos modos. aliud eīn est spūale: ⁊ aliō corporeū. Spūale aūt est sicut patiētia: ⁊ scia: ⁊ reliqua accidētia spūalia existētia in aīa. Et corporeū quidē est sicut albedo: ⁊ nigredo: ⁊ rubedo: ⁊ citrinitas: spissitudo: ⁊ raritas: ⁊ reliqua accidētia existētia in corpore. Cū hoc ergo ita sit: manifestū est ꝙ cū hō scit seipꝫ cū spūalitate ⁊ corporeitate sua: tūc iam cōprehēdit sciaꝫ toti⁹: ⁊ scit subam spūalē ⁊ subam coporalē. ⁊ sic subam primā creatā ex virtute creatoris absqꝫ medio appropriatā subiectiōi diuersitatis: ⁊ ita scit accidēs primū generale diuisiuū in quātitatē: ⁊ qualitatem ⁊ relationē. ⁊ scit reliqua accidētia. i. cōposita ex cōpositione sube cū accidētibus tribus simplicibus. Cū ergo hō oīa illa cōprehēdit: iam tūc cōprehēdit sciam toti⁹: ⁊ merez vocari phs. Cū ḡ puenimus ad descriptiōes phie tres: tūc seqmur illud loquēdo de q̄dditate sapiētie. Dico ḡ ꝙ sapiētia describit duab⁹ descriptiōib⁹: quaꝝ vna est assumpta ex ꝓprietate sua: ⁊ secūda est sumpta ex operatiōib⁹ suis. Ei⁹ aūt descriptio ex ꝓprietate: est ꝙ sapiētia est vitas scie rerū primarū: sempiternarū: ꝑpetuaꝝ. Partes aūt pmas sempiternas vult pceptōem rerū ātiquaꝝ natura sic spēs: q̄ sunt postreme gnationis ⁊ cōplementū ei⁹: ⁊ genera q̄ sunt eis superiora: ⁊ genera generū: donec illud perueniat ad gen⁹ primū ꝫm vitatē creatū ⁊ virtute creatoris sine medio. Accidētia vo sunt gnata vsqꝫ ad infinitū. Sūa autē dāt spēb⁹ suis ⁊ indiuiduis nomina ⁊ diffinitiones suas: ⁊ eo est vnū quodqꝫ indiuiduoꝝ id qđ ipm est: ⁊ illud ideo ꝙ vnūquodqꝫ indiuiduoꝝ noīatur suba: q: ipm per se existit subiectū diuersitati: ⁊ noīat corpus: qm ipm est longū latū ⁊ ꝓfundū: ⁊ noīat augmētabile cū elongatione extremitatū dyametroꝝ ipius post ꝓpinquitatē: ⁊ noīat viuū: q: ipm mobile sensibile permutabile in locis: ⁊ noīatur hō: qm est aīal rationale mortale. Jam igit manifestū est ⁊ notū ꝙ indiuidua recipiūt noīa specierū suaꝝ: ⁊ diffinitiōes earū: ⁊ recipiunt genera ipaꝝ: ⁊ genera generū ipaꝝ: ⁊ diffinitiones ipoꝝ: ⁊ ꝓpterea ꝙ recipiūt ea: factū ē vnūquodqꝫ eoꝝ existēs eoꝝ qđ est: scꝫ veritas. Diffinitio aūt veritatis vel falsitatis est ꝙ nō est aliqđ: aut narratio rei absqꝫ eo qđ est. ¶ Sapientie aūt descriptio ex opatione sua est ꝙ sapiētia est cōpletiua virtutis intellectualis: ꝫm exitū eius qđ est in duab⁹ extremitatib⁹ ꝯtradictiōis de vero ⁊ falso: vt diuidat ei⁹ extremitates scꝫ verū ⁊ falsum simul in materijs trib⁹: q̄ sunt materia necessitatis vel inuētiōis: ⁊ materia possibilitatis: ⁊ materia ꝓbationis. Conditio eīn contradictionis vel in contractione: est ꝙ sermo disputantis contradicit sermoni disputantis: et expellit ipsum: et euanescere facit postꝗ octo conditiones contradictor expleuit. Quarum vna est: vt sit nomen quod ponit disputator: ipsum illud quod contradictor expellit. Secunda est vt sit adiectum similitudo quā disputator occurrere facit: illa eadē similitudo quā ꝯdictor expellit. Tertia est vt nō sit nomē subiectū ⁊ adiectū predicatum vtrisqꝫ ꝓpositionibus simul ex nominibus similibus vel ambiguis: neqꝫ ex similibus adiectiuis que sunt ita. Quarta est vt sit tempus quod vtreqꝫ contradictiōes ponūt vnū tēpus. Quinta est vt sit pars quā disputator ponit: ipsa vel eadem pars quam contradictor expellit. Sexta est vt sit correlatio ad vnā ⁊ eandē rem. Septima est vt aggregētur simul aut potentia aut actu. Octaua vt cōueniant simul ꝫm has cōditiones: quarū premisimus rememorationem: neqꝫ dissentiant nisi predicte negationis causa ꝙ est non. Eius declaratio est: ꝙ cū disputator ponit ꝙ seru⁹ dei est scriba: ⁊ dicit ꝯtradictor iophar non est scriba: ambo sunt ponentes non cōtradictores: ⁊ similiter cum disputator dicit seruus dei est artifex: ⁊ dicit contradictor: seruus dei non est carpētarius, ambo sunt ponētes nō contradicentes: ⁊ simul currit rōcinatio in nominib⁹ cōibus. disputator eīn cū dicit canis comedit ouem: ⁊ ꝯdictor dicit canis nō comedit ouem: ⁊ vult canē audacem. i. siluestrem: alius canē depictū ex ere: ambo nō ꝯtradicūt. ⁊ similiter cū dicit oppositor: dei seru⁹ est dormiēs: ⁊ vult somnū naturalē: ⁊ dicit ꝯdictor: seru⁹ dei nō dormit: ⁊ vult somnū accidētalē sicut obliuionē ⁊ somnietatē: ⁊ parue intelligētie ⁊ prudētie: nō ꝯdicūt. ⁊ silr est ꝫmo ī tēpore: cū eīn oppositor dicit abdala fuit peregrinus: ⁊ vult in anno presenti: ⁊ dicit ꝯtradictor: abdala nō fuit peregrinus: ⁊ vult ꝙ in anno preterito: non cōtradicunt: ⁊ similiter sermo in relatione: si eīn oppositor dicit mel sanat egritudines: ⁊ vult egritudines phlegmaticas: ⁊ dicit ꝯdictor: mel nō curat: ⁊ vult egritudines cholericas: nō contradicunt. ⁊ similiter est sermo in parte: nā si oppositor dixerit: cecus non videt: ⁊ vult visum oculi: ⁊ dixerit ꝯtradictor: cecus videt: ⁊ vult visum cordis nō cōtradicunt: ⁊ similiter est cōtradictio in potētia ⁊ actu: cū eīn oppositor dicit abdala ē scriba: ⁊ vult potētia: ⁊ dicit contradictor abdala nō est scriba: ⁊ vult scribam actu: non ꝯtradicūt. Jam ergo manifestū est ⁊ clarū ex eis que premisimus ⁊ exposuimus: ꝙ sapientia est cōpletiua virtutis intellectualis ꝫm exitū eius qđ est ex duabus extremitatib⁹ ꝯtradictionis de vero ⁊ falso simul. Et postꝗ iam peruenimus ꝫm illud qđ explanare volumus de quidditate phie ⁊ sapientie: tūc assequemur illud de quidditate intelligentie subiecte eis simul: cū nō sit phus neqꝫ sapiens non intellectualis. Inqt phs: in intelligentia est specialitas rerum. ꝑ quod voluit intelligi ꝙ specialitas rerum sempiternarum ⁊ perpetuarum sit semper apud eam presens. Cūqꝫ vult scire aliquam causarum: redit ad seipsam absqꝫ cognitione ⁊ consideratione: ⁊ illud quidē cōsiderat ex testimonio. Inuenimus eīn artificē in arte sua prudentem ⁊ ingeniosum: cum vult aliquid ex ea operari: redit ad seipsum: et inuenit illud apud se presens: ⁊ scit ipsum ex ea quam inter magistros scit differentia manifesta: propterea ꝙ intelligētia scit ea que scit absqꝫ cognitione et consideratione: propterea q: inuenit essentiā suam semp ita ꝙ nō alterat: neqꝫ hesitat: neqꝫ cōsequit ipm additio: neqꝫ diminutio: neqꝫ aliqua dispositionū artificis: aut prudentis arte ipsa ꝓpter id qđ cōsequit ipam de hesitatiōe ⁊ obliuione ⁊ ꝯtrarietatib⁹ in cordibus in solicitudinib⁹ rerum. Diuiditur aūt eēntia ⁊ indiget cogitatione ⁊ consideratione: ⁊ perscrutatione: ⁊ descriptione ante applicationem sui ad desiderium et voluntatem suam. ¶ Qꝫ si quis cōtradixerit nobis in indiuiduis rerum similitudine illius: et dixerit: quare non dixisti in indiuiduis etiam que sunt presentia apud intelligentiam: et cum vult scire aliquid ex eis: redit ad essentiā suā: et scit illud ex ea. Dicem⁹ ei: opposuisti falso: et ratiocinatus est quod non ratiocinasti. equasti eīn species sempiternas perpetuas: quas non sequitur permutatio: neqꝫ alteratio: neqꝫ augmentum: neqꝫ diminutio: neqꝫ generatio: neqꝫ corruptio in indiuiduis remouibilibus deficientibus paulatim ꝓpter illud quod consequitur semper de augmēto: ⁊ diminutione: et generatione: et corruptione assidue. Et manifestum est quidem ꝙ illud quod consequit augmētum: ⁊ diminutio: ⁊ generatio ⁊ corruptio: non apprehendit numerus: neqꝫ continet ipsum cogitatio: neqꝫ comprehendit illud scientia. ex eo autem quod taliter est: intelligētia nil apprehendit nisi quod est presens: quod vero iam preterijt: aut futurum expectatur: scientia nō apprehēdit: ꝫ qđ scia apprehēdit: nō est scitū neqꝫ intellectū: ⁊ ꝓpter h̄

variāt philosophi intelligentiā tribus modis. Uno eoꝝ est intelligētia que semp est actu: τ ea cuiꝰ pmisimꝰ memoriā: τ diximꝰ ꝙ specialitas rerū est apud eā pñs τ semp. Et scḋo est intelligētia q̄ est in aīa potētia añ exitū eiꝰ ad actū. cūqꝫ fit: egredit̄ qḋ in ipsa est de potētia ad effectum: τ fit sciēs. Species autem tertia descripta est per intelligētiam scḋam τ est assimilata sensui cū aīa inqnt cōprehensionē rerum ex sensu. cū em̄ virtꝰ sensibilis pñtat res sensibiliter: imprimit formas reꝝ ī phātasia q̄ est in anteriori pte cerebri: τ phātasia pducit ad aīam rōnalē: cūqꝫ scit aīa similitudinē: τ ipsa etiā res vna cū intētiōe spūali: τ ppter hoc describit pħus hāc speciē intelligētie p intelligentiā scḋam: q̄ ipsa incipit a sensu: τ ascendit sensum paulatim τ gradatim τ ordinatim quousqꝫ pueniat ad intelligētiā que egredit̄: deinde aīa de potētia ad effectū. Inqt pħs: aīa ē substātia cōplēs corpus naturale qḋ hꝫ vitā in potētia. τ dixit plato: aīa est substātia corpori. τ p istā vnionē ɔtinuat̄ corporibꝰ: τ agit in eis. Inquit ysaac: forsitā aliqs estimat ꝙ inter vba duoꝝ fit diuersitas: nos aūt facienꝰ ipm̄ scire descriptionē illiꝰ: ppterea ꝙ plato intellexit in descriptiōe sua qua descripsit aīaꝫ ex principio motꝰ eiꝰ in initio operis eius: dixit enim ꝙ aīa in principio motꝰ sui vnit̄ corpi orbis: τ puenit ad corpus τ agit in eo: illud iō q̄m ordo orbis est mediꝰ inter ordinē aīe τ ordinem corpis: τ mediatione sua inter duos ordines: cōpletur ordinatio aīe cū corporibꝰ. motu nāqꝫ orbis generant̄ materie quattuor: q̄ sunt elemēta corpoꝝ. Pħs aūt cū aīam descripsit: eiꝰ intētio fuit ex cōplemēto motꝰ sui: τ pfectiōe operis sui. dicit em̄ ꝙ aīa est substātia cōplēs corpꝰ naturale qḋ hꝫ vitā in potētia. Docuit ḡ nos ꝙ corpa anteqꝫ aīa eis cōtinuet̄: sunt hñtia vitā potētia. τ postqꝫ aīa ad ea puēnit: cōplet τ pficit ea viua actu. Inqt ysaac. in sermone nr̄o. s. sunt corpa in initio viua potētia: deīde ingrediunt̄ ad actū: nō tñ est differētia: neqꝫ separatio: neqꝫ spaciū tēporis: q̄m res nō remouent̄ ab eo ƀm ꝙ ordinauit ea creator sublimis: ppter qḋ interptatio corpea nō pōt eis essentiari ab intētiōibꝰ spiritualibꝰ: nisi cū separationibꝰ τ cōtinuatiōe: vt eis obuiet intelligētia q̄ est in corporibꝰ copulatis cū receptiōe. Et forsitan aliqs estimat ꝙ intētio ƀmonis. s. ꝙ aīa vnit̄ corpori p illā vnitionē aīabꝰ puenit ad corpa: τ agit ī eis: τ ꝙ ipa iducat corpa: τ ingrediat̄ corpa. τ egrediat̄ ab eis. Nos vō illiꝰ destructiōes facienꝰ ipm̄ scire p ea ꝙ plato ƀm locū suuꝫ in sapiētia: τ ordinē suū in pħia: nō fuit ꝙ lateret corruptio huius sermonis: sed ipse locutꝰ sermone corpeo: in quo intētio est spūalis. Continuatio em̄ aīaꝝ cū corporibꝰ: nō est nisi vt sup ea infundat de splēdore τ lumine suo sup mundū: τ facit eum splendidū luminosum quē virtꝰ penetrat: τ sic inter splēdorē solis τ splendorē aīe τ lumē eoꝝ est dr̄ntia in aīa: ppterea ꝙ splēdor solis est corpulētus: quē visus apphēdit in suo subiecto qḋ est aer: τ splēdor aīe est spūalis: quē non apprehēdit nisi intelligētia sempiterne sensibiliter. Jā igit̄ manifestū est ꝙ cōtinuatio aīaꝝ cū corporibꝰ nō est introitꝰ ipsarū in eis: neqꝫ exitꝰ ipsarū ab eis. Cūqꝫ ita sit: tunc iā remanet vt sciamꝰ ꝙ aīarū ordines tres sunt. Unꝰ eoꝝ est ordo aīe rationalis: secūdus ordo est aīe bestialis: tertiꝰ ordo est aīe vegetabilis. Sublimiore ergo aīaꝝ gradu τ meliore ordinata est aīa rōnalis: q̄m ipsa est in oriēte intelligentie: τ ex vmbra eiꝰ ḡnatio est. τ ppter hoc factꝰ est hō rōnalis: discernēs τ inquirēs suscepti τ sapiētie: separās inter laudabilia τ vitupabilia: imorās in bonitatibꝰ: alienās se a malis. τ ppter h̄ factꝰ ē remūerabilis: dānabilis: q̄m discernit inter illud qḋ nō remūerat̄: τ p qḋ dānat̄. τ iferior q̄dē aīa rōnali in claritate τ sublimitate ordinis est aīa bestialis: q̄m ipa ex aīa rōnali ḡnata est: τ ppter hoc elongat̄ a splēdore intelligentie: τ acqrit vmbrā τ tenebras: τ priuat̄ perscrutatiōe τ discretiōe: τ facta est estimatiua ƀm veritatē: τ meditatiua ƀm trāssumptionē. iudicat em̄ debite ex eo vbi est veritas: τ ex ppietate eiꝰ sunt sensus τ motꝰ: τ pmutatio in locis: τ ppter hoc facte sunt bestie presumptuose: multe audacie victoriā querētes τ principatū: sicut leo acqrit dominiū sup alias bestias absqꝫ inuestigatiōe τ discretiōe τ cognitione eius qḋ facit. Significat aūt ꝙ bestie sunt estimātes τ nō discernētes id qḋ in asino inuenit̄. inuenimꝰ em̄ ꝙ cū ipse vltime sitit: si ad aquā ducat̄: τ videat formā suā in ea: aut formā alterius: terret̄ ex ea τ refugit: τ aqua tñ existit eius vita τ eiꝰ cōstructio: τ cū videt leonē: incedit ad eum: τ querit ipsum: τ vadit ad ipsum: τ ipsum tñ interficit τ pdit eum: τ propter hoc non cōsequuntur bestie retributionē: neqꝫ penam: q̄m non discernūt: neqꝫ sciūt illud qḋ remunerat̄ lꝫ faciant ipsum: τ mereant̄ retributionē sibi: τ faciāt contrariū ipsius τ diuersum ab eo: τ mereant̄ dānationem sibi. illud quidē ꝙ inuestigatiōe priuata τ discretio τ pceptio veritatū τ q̄ appropriata sunt cū estimatiōe τ meditatiōe. Aīa autē que est desideratiua (aliter vegetatiua) est inferior alijs in sublimatiōe τ ordine: τ illud ideo est: q: ḡnatio eius est ex vmbra aīe bestialis: τ ppter hoc obtenebrat̄ splēdor eius a splendore mūdo τ puro: τ ingrossat̄: τ grauat̄: τ priuata est sensu τ motu τ pmutatiōe in locis: τ adheret loco suo terre: τ facta est singłaris cū desiderio: τ grauatiōe: τ nutrimēto: τ augmēto: τ diminutiōe τ aptione florū: τ oleorū: τ saporū: τ odorū ƀm locū. Et postqꝫ puenimꝰ ad qḋ volumꝰ de qdditate spūalitatis alte siue ordinis eiꝰ: tunc certiores sumus ad sequendū id rememorando qḋ est verius: τ propinquum ei in spiritualitate τ sublimitate sui ordinis. ipse em̄ est sublimior substātijs corporeis: τ in ordine supior est eis: τ cōsequēs ordinē aīe: cū non ƀm veritatē sit corpus: sꝫ eius materia: ipse em̄ in orizōte aīe vegetabilis τ ipsi vmbra generatus est. τ ppter hoc factꝰ est exitꝰ eius ex inuētione ad inuētionē. Uolo autēꝫ cū dico ad inuentionē ad remanēs: semp tp̄s qḋ non cōsequet̄ additio: neqꝫ diminutio: neqꝫ remotio: neqꝫ finis: neqꝫ ex: neqꝫ ad. Et volo cū dico ex inuentione in aīa vegetabili: cū sit aīa: τ reliq̄ substātie supiores spirituales absqꝫ alteratiōe τ remotiōe ab ordine ƀm queꝫ ipsarū creator ordinauit eas. Ipse igitur ppter hoc nō sunt augmētande: neqꝫ diminute ppter exitū eius qḋ ab eo nascitur. Corpora autē afflicta (al's affecta) qualitatibꝰ diuersis cōtrarijs: sicut elemēta materialia q̄ttuor. q̄ sunt ignis: aer: aqua: terra: alterant̄ τ minuuntur eius exitu qḋ ab eis egredit̄: τ ḡnat̄ ab eis ex corporibꝰ aīaliū et plātis: corrumpūtur τ mutant̄ ad ea: q̄m ex eis ḡnant̄ virtute celesti quātum creator sublimis τ gloriosus in natura ordinauit τ destinauit ea cū ipsa sup actionē ḡnatiōis τ corruptiōis: vt p illud cōpleat̄ mūdus ḡnationis τ corruptiōis. Splendores aūt substātiarū supmarū. s. aīaꝝ triū: sunt nō alterari: neqꝫ augmētari: neqꝫ diminui exitu. qḋ ab eis nascit̄ est ex vmbra splēdor ipsarū: ex splēdore ipsarū in essentia τ substātialitate sua. Et manifestū quidē est ꝙ splēdor oīs splēdidi in essentia τ substātialitate sua: est fortiꝰ splēdidus τ vehemētiꝰ luminosus splēdore vmbre eiꝰ q̄ ex eo nascit̄. Cūqꝫ ita sit: tūc pculdubio manifestū est ꝙ splēdor aīe vegetabilis ē fortior est splēdidior τ vehemētiꝰ lumē splēdore orbis ḡnati ab eiꝰ vmbra. et ppter hoc factꝰ est orbis solidus: τ acqsiuit vmbram: τ tegumentū: et grossitiē: τ corpulentiā: et apphendit eā sensus visus: nō aliꝰ tñ ex sensibꝰ: q̄m q̄uis sit corpulentus: tñ est in figura τ spūalitate sua ppinquꝰ ordini animarū sublimiū: τ ppter h̄ mouet̄ motu cōpleto τ integro. q̄ est motꝰ resolutiōis: integrior est motibꝰ: τ pfectior est eis ab actiōe τ alteratiōe. τ ppter hoc nō ɔsequit̄ ipm̄ additio: neqꝫ diminutio: neqꝫ ex: neqꝫ ad: neqꝫ principiū: neqꝫ finis. et illud quidē est ppter simplicitatē eiꝰ quo mouet̄: τ spiritualitatē: τ sempiternitatē: τ pmanentiā: τ ppetuitatē eiꝰ: cū non sit eiꝰ ḡnatio ex rebꝰ diuersis. τ possibile sit vt pmutetur τ redeat ad illud ex quo generatū est: imo est fixū cōsistens ppetuū τ sempiternū. τ ppter hoc effudit intelligētia sup ipsum ex splēdore suo: τ lumine sapiētie sue: τ subtiliauit ipsum: τ factū est p illud intellectꝰ rōnalis: nō indigens perscrutatiōe: τ discretiōe: τ cognitiōe: τ ɔsideratiōe: et cognitiōe dn̄i sui creatoris: τ q̄d ei necessariū sit de veritate τ magnificatiōe eius: τ sanctificatiōe eius: τ psalmodia: τ laude assidue ppetim sine sepatiōe τ intersecatiōe: τ ppter h̄ sublimauit ipsum creator gloriosissimus τ exaltatus: τ attribuit eiꝰ ordinē a quo non remouet̄: neqꝫ finitur: neqꝫ intersecat̄: τ destinauit ipm̄ sup distictiōes q̄ttuor tpales: τ sup pductionē tp̄is: τ ānor: τ mēsiū: τ dieꝝ: τ horarū: τ fecit ipm̄ regnare sup contingētia q̄ apparēt in hoc mūdo de

impressionib⁹: ⁊ apparitiōe sectarū: ⁊ mēsuratiōe regni cu-iusdā regis. ⁊ qḋ cōsequit ipsum in spacio suo de fortuna ⁊ euentu: aut reliquis: ⁊ diuersis ab eis donec finiatur secta eius ſm ꝙ destinatū est in scientia creatoris gloriosi ⁊ sublimis. ⁊ postꝙ peruenim⁹ ad illud cui⁹ declaratione q̄dē de ordinib⁹ aīaꝝ volum⁹: ⁊ applicatiōe cuiuscꝫ earū cū illo qḋ cōuenit opationi eius ex corporib⁹ ⁊ passioni ipsius et receptioni impressiōi eius ⁊ appropinquatiōe orbis cū eo quod effuderit super ipm̄ intelligētia ex intelligētia ⁊ lumine spiritualitate sufficiūt: oportet vt inueniam⁹ tn̄ differētiā inter substantiā corporis ⁊ substantiā aīe. Dico ergo ꝙ substātia corporis gn̄atur ex materijs diuersis affectis qualitatibus cōtrarijs. ⁊ ꝓpter hoc cōsequunt̄ ipsum accidētia: ⁊ ingreditur sub gn̄atione ⁊ corruptiōe. Substātia vō aīe nō est generata ex aliquo: necꝫ ꝑmutat̄ ad aliud: necꝫ afficit̄ aliqua qualitatū. nā si affecta foret: impossibile esset q̄n eēt aut ca. aut fri. aut hu. aut sic. ꝙ si eēt ca. eleuaret̄ sursū vscꝫ ad infinitū. et si eēt frigida descēderet inferi⁹ in cētro. ⁊ si esset humida: nataret ⁊ manaret in quattuor partib⁹. ⁊ si eēt sicca: induraret̄ ⁊ cōsolidaret̄ ⁊ priuaretur motu oīno. Iā igitur manifestū est ⁊ notum ꝙ non est affecta aliqua qualitatū: ⁊ propter hoc non consequunt̄ ipsam accidentia: necꝫ ingreditur sub generatione ⁊ corruptione.

Conuenerunt antiqui ꝙ spirit⁹ est corpus subtile procedēs a corde in arterias ad totum corpus: ⁊ facit ipm̄ habere vitā ⁊ anhelitū per pulmonē: ⁊ pulsum ꝑ arterias: ⁊ ascēdit sursum ad cerebrū: ⁊ ꝓcedit ab eo in neruis ad totū corpus: ⁊ facit ipm̄ habere sensum ⁊ motū. ¶ Et si interrogati fuerimus de differentia inter spiritū ⁊ aīaꝫ. Dicendū est ꝙ dr̄ntia est inter spiritū ⁊ aīam duob⁹ modis. Unus eorū est ꝙ spirit⁹ est substātia corpea quā corpus circūdat ⁊ cōprehēdit ⁊ cōtinet: ⁊ aīa est substātia spiritualis circūdās corpus exteri⁹ ⁊ continēs ipsum ⁊ mouēs ipsuꝫ. Secūdus est modus: q̄m spirit⁹ resoluit̄ cū resolutiōe corpis: ⁊ destruit̄ eius destructione. Aīa em̄ figit̄ ⁊ remanet post separationē ei⁹a corpe: ⁊ ei⁹ opatio: in corpus tn̄ nō penetrat: ꝓpterea q: priuatū est spiritu acquirēte ei vitā ⁊ sensum ⁊ motū: cūcꝫ priuatur sensu ⁊ motu corpus fit mortuū: ⁊ nō penetrat in ipm̄ actio aīe oīno. ¶ Et si interrogati fuerim⁹ de dr̄ntia inter venā ⁊ arteriā: dicem⁹ ꝙ vena est cōposita ex tunica vna ⁊ canali vno: in qua currit sanguis ab epate ad oīa mēbra corpis: q̄m ex ipso est oīm mēbrorū nutrimentū ⁊ virtus ⁊ cōstitutio. Arteria aūt cōponit̄ ex duab⁹ tunicis ⁊ canalib⁹ duob⁹: in quoꝝ vno penetrat sp̄s ad totū corp⁹: ⁊ acq̄rit ei vitā: ⁊ gn̄at in ipso anhelitū per pulmonē: ⁊ pulsum ꝑ arterias vt expellat ꝑ hoc vapores calidos a corde: et attrahat ei aerem subtilē. In canali vō altero currit sanguis purus mūdus a sordib⁹: vt ex eo nutriat̄ spirit⁹ vitalis: queadmodū nutrit̄ ignis exteri⁹ ex oleo. Cā aūt quare non est possibile vt sp̄s ⁊ sanguis īcedāt in canali vno ⁊ cursu vno: est ꝙ spirit⁹ subtilitate sui currit in corpe subito: sicut currit splēdor cādele in domo subito absꝫ spacio tēporis. Sanguis grossitie sua ⁊ grauitate sui mot⁹ nō currit nisi paulatim: sicut currit aq̄ in poris terre ⁊ canalib⁹ eius. ⁊ si fit sanguis grossior aqua: tardi⁹ incedet. Si ergo sp̄s ⁊ sanguis incederent in canali vno ⁊ cursu vno: vinceret sanguis sp̄m: ⁊ ꝓhiberet ipsum ne curreret in corpe subito: ⁊ esset in hoc corruptio ordinis naturalis. ¶ Natura em̄ nomē cōmune dictū a creatura. ⁊ dicit̄ de oī hoīe ꝙ hꝫ naturā sibi ꝓpriā: ⁊ dicit̄ de chimis. s. de humorib⁹ quattuor: q̄ sunt sanguis et vtracꝫ cholera et phlegma: ⁊ dicit̄ de materijs q̄ttuor: q̄ sunt ignis: aer: aq̄: terra. et dicit̄ etiā de celo: et de virtute celesti: quā ordinauit de⁹ gloriosus sublimis in natura: ⁊ destinauit eā cū ipsa super impressiones gn̄ationis ⁊ corruptiōis et augmēti ⁊ diminutionis ⁊ mot⁹ et quietis. et ꝓpter hoc diffinierūt eam antiqui ex ꝓprietate ipsi⁹: ⁊ dixerūt. Natura est mot⁹ a q̄ete ⁊ quies a motu. Et ph̄s diffiniuit eā ex essentia: ⁊ dixit ꝙ natura est virt⁹ corpea existēs in corporib⁹ mediāte celo inter aīam ⁊ corpa. Et voluit cū dixit virtus corpea: virtutem celestē: q̄m dixit virt⁹ corpea non virt⁹ corporis. Et quideꝫ plato diffiniuit descriptiōe assumpta ex corpe eius: ⁊ dixit ꝙ natura est substātia faciēs cū artificio rerū formataꝝ. Et optime in ea hippo. est sermo: quē dixit ostendēs differentiam esse inter aīam ⁊ naturā: ⁊ dixit. Natura est principiū motus vigorās corpa: ⁊ preparās eis ꝑparatiōes nutrimēti ⁊ reliquoꝝ: ⁊ expellēs ab ipso impedimentū ſm virtutē ⁊ possibilitatē. Et aīa est p̄ncipiū mot⁹ exteri⁹ īfluēs corpib⁹ ex splēdore ⁊ lumine suo quo fiunt mobilia simul viua ⁊ sensibilia. Inq̄t ysaac: voluit ꝑ hoc animalē aīam: cum non sit mouēs necꝫ sentiēs nisi ipsa. ¶ Rationabilitas est scia cadens sup occulta cū cōsideratiōe ⁊ cogitatiōe. ¶ Diffinitio sciētie absolute. Scia est absolute ab aīa apprehensio veritatis rerū ꝑparatarū ad sciendū. ¶ Diffinitio sciētie vere. Scia est cognitio vera quā ratiocinatio ⁊ demonstratio firmat. ¶ Diffinitio cognitiōis. Cognitio est scia fixa non reuocabilis. ¶ Diffinitio sentētie. Sn̄ia est credulitas alicuius rei. ¶ Diffinitio cogitatiōis. Cogitatio est virt⁹ intelligibilis p̄cedēs in reb⁹. q̄m cogitatio est vna de virtutib⁹ aīe rationalis: ⁊ ꝓpter hoc fact⁹ est oīs cogitās rationalis. ¶ Diffinitio memorie. Memoria est apprehēsio rerū existentiū in aīa cū indagatiōe ⁊ inquisitiōe. ¶ Diffinitio recordationis. Recordatio est inquisitio aduētus rei iā oblite a virtute cogitatiua. ¶ Diffinitio cōsiderationis. Cōsideratio est incessus ꝯsilij in p̄cordijs. ¶ Diffinitio seruatiōis. Seruatio est memoria cōtinua non indiscreta. ¶ Diffinitio discretionis. Discretio est ꝯsecutio oīs rei cū similibus suis. ¶ Diffinitio ratiocinatiōis. Ratiocinatio est faciens causam currere in cāto. ⁊ diffinierūt eā quidam discretiores. Dixerūt ꝙ ratiocinatio est sermo in quo cōponuntur res diuerse: ⁊ prouenit ex eis vna vera necessario. Inquit ysaac: hec diffinitio non existit ꝑ se: imo indiget aliquo quo fiat vera: impossibile est em̄ vt ꝓueniat vna res vera ex rebus diuersis: nisi cum explanatiōe ⁊ significatiōe veritatis eius: ⁊ sic non erūt sn̄ie equales. ⁊ demōstratio non cōsistit nisi vt curreret cā in causato: cū non sit cā nisi in cāto in causante: ratiocinatio em̄ firmat ꝯsideratiōeꝫ verā: ⁊ dirigit eā. ¶ Diffinitio manifestatiōis. Manifestatio est quies intellectus cum firmat̄ argumētatio cū demōstratiōe. ¶ Diffinitio demōstratiōis. Demōstratio est ratiocinatio ita vt non remoueat̄ subiectū ⁊ p̄dicatū ⁊ ꝓpositio cui medium non est. ¶ Diffinitio veritatis. Ueritas est ꝙ res est. ⁊ diffinierunt eā discretiores: dixerūt em̄ veritas est sermo quem firmat demōstratio aut sensibiliter aut intellectualiter. Inquit ysaac: sermo iste ꝯsistit sicut existit diffinitio: qua vtit̄ ille qui sup eā affert diffinitionē dialectice ⁊ intentionē philosophie: q: diffinitio est enunciatiua nature rei ⁊ essentie eius. Et sermo quidē dicētis ꝙ veritas est q̄ enūciatiua est nature veritatis ⁊ ei⁹ essentie: q̄m illud ſm ꝙ res est: nō est veritas: nisi ꝙ est sermo veridicus. veritas est id qḋ firmat demōstratio aut sensibiliter aut intellectualiter. nō est nisi enūciatio qualitatis ꝓpinquās veritati ⁊ intellect⁹ insipiētium sermone corpeo ꝓpinquo intellectib⁹ ipsoꝝ. ¶ Diffinitio falsitatis. Falsitas est ꝙ nō res est. et dicit̄ falsitas narratio rei cum diuerso qḋ est ipsa ⁊ ipsi⁹ contractio. ¶ Diffinitio veri. Uerū est affirmare rē rei: cui est ſm veritatē: aut expellere rem a rea qua vere remouet̄. ¶ Diffinitio falsi. Falsum est affirmare rem re q̄ ab ea remouet̄ vere: ⁊ remouere rē a re q̄ ei affirmat̄ ſm veritatē. ¶ Diffinitio necessarij. Necessariū qḋ impossibile est remoueri. ¶ Diffinitio impossibilis. Impossibile est cui⁹ impossibilis est inuentio. ¶ Diffinitio incōuenietis. Incōueniēs est duoꝝ ꝯiorum in re vna ſm nomē vnū: et ſm similitudinē vnā ⁊ partē vnā in tp̄e vno ⁊ relationē vnā: ſm ꝙ an̄ ostēdim⁹ in hoc nostro libro. ¶ Diffinitio possibilis. Possibile dr̄ ſm duos modos. aliud em̄ est verū: aliud est falsum. Uerū autem est vt existat inter duas extremitates cōtradictiōis: in qua ignoratur que ipsius extremitas appareat. Illud autē qḋ nō est verū: est ſm duos modos. Unū eoꝝ est possibile: cui⁹ existētia nondū est necessaria ꝓculdubio: sicut ortus solis mane ab oriēte: lꝫ eius nondū ortus sit: tn̄ orit̄ cras ꝓculdubio. ⁊ scdm̄ possibile qḋ verū est vt existat actu: ⁊ exit⁹ ei⁹ nō est interius natura: sicut venator regnās in successione ⁊ munitor dux exercit⁹. ysaac. testificor quidem me vidisse in egy-

pto huiusmodi. dominabatur eni eidē quidā dux de filijs tolonis q̄ dicebat̄ fili⁹ talir: et magnificatū est eius iperiū: et relatata est memoria ei⁹: et terruerat ipsius exercitū: et erat dux exercitus eius quidā magister minutor nomine bidel. ❡ Diffinitio mētis. Mens est potētia incedens in possibilib⁹ et vtēs vtute aīali. Illud ideo qm̄ formas rerū quas facit nos inuenire sensus in natura et materia earū: facit reperire virtus animalis sapiēter accōmodatas ex natura et materia ipsarum. et dicitur etiam mens de virtute quiescēte in re quesita an sit ei hoc et hoc et an non. ❡ Diffinitio estimationis. Estimatio est virtus incedēs in impossibilib⁹. et dicit̄ q estimatio fit iudiciū de re ex apparitione: nō ex eo vbi est veritas. et ꝓpter hoc facte sunt bestie estimantes non meditantes nisi illud de eis ſm accōmodationē et trāsumptionē. ❡ Diffinitio sensus. Sensus est sigillatio impressionis sensati in sentiente. Sensatū eni sicut agens excitādo sentiētē: et mouendo ipsum ad cognoscendū essentiam sui: sicut liber mouet lectorē excitādo ipsū ad cognoscendū qđ ī libro est de sciētijs et ꝓpositis. et sicut desideratū qđ mouet et excitat ipsū ad cauendū sibi et cōsiderandū se an consoletur cū eo. et hoc etiā dicit̄ ecōuerso: et est vt fiat sentiens loco agentis: et sensatum loco patiētis: sed ad illud non inuenitur veritas: in plurimo eni huius sermonis ſm hunc modum nō inuenit̄ passio: propterea q inuentur ſm veritatē: sed ſm transumptionē: noīe tamen non intētione. Ex hoc est q hō dicitur scire creatorē sublimē et gloriosum: et creatorem non cōsequitur passio aliquo modo: immo est factor oīs facti: et creator omnis creati. Cūq̄ creatorē non sequatur omnis passio: non est homo ꝓpterea q sit ipsum agens. Actus aūt dicit̄ ſm duos modos: scilicet spiritualis et corporeus. Spiritualis etiā dicitur ſm duos modos. alius eni est quē agēs non pertransit: et non egreditur ab eo ad aliud. ille aūt quē agens non transit: nō egredit̄ ab eo ad aliud: est sicut cogitatio hominis: et est cōsideratio in se. scit eni q ipsum iuuat ab eo qđ ei nocet: et ille quidē quē pertrāsit agens: egredit̄ ab eo non ad aliud: est sicut sensati in sentiēte. Sensatū eni transit actum suum: et egreditur ab eo ad sentiētem. et similiter actus desiderati in desiderante: et liber in legente. Et nullus quidem horum actuum ſm quē non trāsit agens ad aliud: et trāsit ad aliud: est contrarius subiecto suo: neq̄ discordans ab eo sed est cōueniens ei: et accidens in ipso. homo nāq̄ cogitās et cōsiderans in eo qđ iuuat essentiā suam ab eo quod ipsi nocet: non est cōtrarius sibi ipsi: neq̄ discordās a sermo addit ī ea per id qđ in ipsa imprimit. et similiter sensatum non est cōtrarium sensui: neq̄ discordans ab eo: sed est ipsi conueniens: et in ipso addens cum eo qđ imprimit in ipso. et excitat ad cognoscēdū se: et qđ vult ex ipso. Actus aūt corporeus est actus existens in corporibus motis in seipsis et mouētibus aīalia: sicut animal quod mouetur in seipso: et mouetur motu ipsius molendini mola. et sicut aer: q̄ mouet̄ in seipso: et ingreditur in velum nauis: et mouet ipsum mouendo illud: et eius est species altera cōposita: sicut homo qui mouetur et mouet remos nauis: et mouetur nauis motu eorū simul. ❡ Diffinitio cōueniētie. Cōueniētia est inuentio diuersorum in re vna: sicut inuentio hominis et equi et reliquorum animaliū in vno: et ipsorum cōuenientia: et receptio nominis ipsius: et discretionis simul ab eis. ❡ Diffinitio cōiunctionis. Cōiūctio est ꝓprietas corporum ad inuicem. ❡ Diffinitio cōtactus. Contactus est ꝯiunctio extremitatum in loco. ❡ Diffinitio adherentie. Adherentia est continuatio corporis alicuius cum corpore altero. ❡ Diffinitio dilectionis. Dilectio est desideriū aīe ad illud quod querit cum cōplemēto cause cōiunctionis. ❡ Diffinitio cōcupiscentie. Cōcupiscētia est sup̄fluitas dilectiōis. ❡ Diffinitio voluptatis. Voluptas est desideriū et inquisitio rei desiderate. ❡ Diffinitio cōditionis et creationis. Creatio est essentialitas entium ex non esse. ❡ Diffinitio cōditoris vel creatoris. Creator ē faciens esse essentia et non esse. Forsitan aliquis estimat q nō esse: est priuatio. Nos autē faciemus ip̄m scire illius destructionē: ꝓpterea q priuatio non est nisi post inuentionē: sicut res que īuenitur postea priuatur et dicit priuatū per hoc ex hoc: sicut hō qui fuit videns: deinde passus est in visu suo: et dicitur: ille priuatus est visu. et similiter in omni quod est inuentū et postea priuatur: dicitur priuatū est hoc et hoc. et neq̄ pōt aliquis de eo quod fuit inuētū: et postea priuatū: dicere q sit priuatū ex nō esse nō ens eni nō habet formā in mēte ita vt dicat̄ priuatū aut mutatū. ❡ Diffinitio gener[ati]ōis. Generatio est exit⁹ corporee sube ex priuatiōe ad inuētionē. Gn̄atio nāq̄ omnis gn̄ati naturalis et nature quidē non agūt aliq̄d ex non esse: sed ipse faciunt et generāt virtute celesti: quē ordinauit creator in eis. et destinauit eā actui gn̄ationis et corruptionis: sicut gn̄atio ab eis corporū animaliū et plantarū ex elemētis quattuor. act⁹ enim ipsorū est actio: et gn̄atio non conditio: nec creatio: cum cōditor et creator vere sit deus: cuius fama sublimis: et cuius noīa sanctificata: et nō est deus preter ipsū: neq̄ adorādus nisi ipse. ❡ Diffinitio corruptiōis. Corruptio est ingressus ex inuentione ad priuationē: sicut resolutio corporū animaliū et plantarū: et corruptio eorū et permutatio eorum ad elemēta ex quib⁹ ipsa sunt gn̄ata. ❡ Diffinitio augmēti. Augmentū est elongatio finiū corporis post propinquitatē eorū. ❡ Diffinitio mutatiōis. Mutatio est permutatio in locis cū interpositiōe et distentiōe. ❡ Diffinitio tp̄is. Tēpus est spaciū qđ separat motus celi. ❡ Diffinitio eternitatis. Eternitas est quod non separat motus. ❡ Diffinitio perpetuitatis. Perpetuitas est spaciū non separatū neq̄ intersectū. ❡ Diffinitio arbitrij. Arbitrium est p̄paratio receptiōis: et penetratiōis actus cū voluntate. ❡ Diffinitio tristicie. Tristicia est solicitudo et angustia ꝓpter priuationē amati et fugam quesiti. ❡ Diffinitio timoris. Timor est casus horribilis alicuius. ❡ Diffinitio creature. Creatura est gn̄atio rei ex re cum corruptōe forme ei⁹ ex qua generat̄: et permutatiōe eius ad formā alterā: sicut exitus corpis aīaliū et plātarū ex elemētis q̄ttuor cū corruptione forme elementorū: et permutatiōe eorū ad formā animalium et plantarū. ❡ Diffinitio artificij. Artificiū est operatio forme alicui⁹ in materia aliqua preter corruptionē forme materie: et absq̄ corruptione forme formati in materia post expletionē ab artificio operatiōis eius: sicut forma annuli et denarij in argento est absq̄ corruptiōe argēti: et neq̄ exitus ei⁹ est a natura et essentia sua: et neq̄ corrūpit̄ forma annuli et denarij postq̄ artifex ea cōplet. Et similiter forma drachme et monilis: et reliquarū formarū in auro formatarū est preter corruptionem auri: neq̄ egredit̄ ab essentia sua: et natura: et neq̄ corrūpitur forma drachme et reliquarū formarū post quietē operantis eas. ❡ Diffinitio operatiōis. Operatio est in qua euanescit forma operati: et corrumpit̄ post quietē faciētis eam: sicut ambulatio q̄ euanescit et priuat̄: et nō inuenit̄ eius vestigiū post quietē ambulātis. et similiter locutio: qm̄ euanescit et intersecat̄ post quietem loquētis. Et si ꝯtradixerit nobis aliq̄s: et dixerit: quare dixisti q forma sermonis euanescit: et nō inuenit̄ ei⁹ vestigium post quietē loquentis: cū inueniamus q omne qđ est dictū positū est in pectorib⁹ audiētiū: et scriptū: ī script[ur]is. Dicem⁹ ei: hec tua sententia vana est. illud eni qđ remanet in pectoribus audiētium: nō est nisi forma narrationis narrate: nec forma locutiōis: qm̄ locutio intersecat̄ p̄mo: et post destruit̄ finit̄ et abscindit̄: et nō audit̄ post quietem loquētis: et similiter ambulatio abscindit̄ primo et finit̄ et non auditur post quietem ambulātis: et ꝓpter hoc ambulās cū vehementer fatigatur: cedit ambulationi: et quiescit: et inuenit requiem ex ꝓpinquo. q si forma ambulātis esset fixa et māsiua post quietem ambulantis: esset fatigatio fixa et māsiua post quietem ambulantis. visus vero testificatur eius cōtrariū. Hic finiūtur collectiones ysaac Israelite medici in discriptionibus rerū: et diffinitionibus earum: et differentia inter descriptionem et diffinitionem.

Iber aggregatus ex dictis philosophoꝝ antiquoꝝ de elemētis sm sniam aristotelis ⁊ hippocratis ⁊ galieni: de quoꝝ aggregatione ⁊ appositione solicitus fuit ysaac salomōis filius israelita. Incipit tractatus.

¶ Incipit prima pars (tres enī partes sunt) libri de elementis ysaac filij salomonis regis arabie.

hilosophus in pluribus suis libris diffiniuit elementū esse rem ex qua generatione prima aliquid generatur ⁊ existit in generato potētia et non actu. Et phs quidē dicēdo rem ex qua aliquid generatur: voluit intelligi rem cui forma ⁊ modus quo ipsa est: sepatur ⁊ pmutatur ad formā generati ex ea ⁊ ad eius essentiā: sicut terra cuius terreitas sepatur ⁊ permutatur ad lutositatē: ⁊ ex lutositate ad testeitatē. ⁊ illud est qm̄ cū tu permisces terrā cū aqua: fit lutū: assa igne fit testa ⁊ later. Et cū dixit generatione prima: voluit intelligi generationē primā ⁊ eoꝝ principiū. ⁊ illud ideo: qm̄ res fit ex rebus pluribus ex generatiōibus diuersis: quarū res quedam est post rem aliam: et generatio post generationē: ita tn̄ ꝙ res ille ex qbus fiunt: nō sunt ei elemēta: elementū nāq est sm intentionem phi illud ad qđ mēte tua ascēdis ex corporeitate mūda pure cōpositiōis: ⁊ resoluis ipm cogitatiōe tua: ⁊ cōsideratione ad illud qđ est simplicius ⁊ minus cōpositū eo. Deinde ponis illud ad id qđ est plus simplex: ⁊ minus cōpositum: ⁊ assiduas illud vsquequo puenias cogitatiōe tua ⁊ cōsideratiōe ad simplicissimū sm veritatē: qꝛ nihil precedit ex quo ipsum generetur ⁊ fiat, ppter ipsum cōpositū. verbigratia. nam si tu meditatus fueris in rōne tua corpus hūanum in humanitate sua ⁊ perfectione: ⁊ de ipso cognoueris: inuenies ipm cōpositū ex mēbris instrumentalibus primo: qm̄ ex eis cōponitur. Et illud iam inuenio: qm̄ nemo ambigit quin corpus hominis sit factū ex cerebro ⁊ corde ⁊ epate ⁊ ex similibus mēbris illis que instrm vl officiū nature hn̄t: quoꝝ vnūquodq efficit qđ est ei naturale. neq etiā dubitat quin hēat etiā pedes ⁊ oculos et reliq eoꝝ que sunt instrumētū ⁊ officiale hoīs: vnoquoq quoꝝ agit qđ est ei naturale. Deīde si cogitaueris de mēbris instrumētalibus: inuenies ea cōposita ex mēbris siliū partiū sicut carne ⁊ neruis ⁊ ossibus ⁊ venis ⁊ similibus eis: ex quibus hec mēbra instrumētalia cōponuntur. Postea si cogitaueris de mēbris similiū partiū: reperies ea generata ex spermate ex sanguīe: ⁊ illud ideo: qm̄ sperma est eoꝝ materia ⁊ ipsoꝝ yle. ⁊ sanguis in exterioribus eorum materia: ⁊ ipsoꝝ cibus in īterioribus sanguis: ⁊ vtraq cholera ⁊ phlegma est ipsoꝝ materia ⁊ eoꝝ cibus. Et illud ideo: quoniam vtraq cho. ⁊ phlegma in sanguinē vehūtur ⁊ existūt in ipso: et illud quidē demonstrabo in fine huius intētionis si deus voluerit. Deinde si cogitaueris de spermate et sanguine et vtraq cholera ⁊ phlegmate: inuenies ipsa generata ex cibo hoīs: ⁊ inuenies generatū cibū ex plantis ⁊ arboribus: ⁊ arbores ⁊ plantas generatas ex elemētis quattuor: scʒ terra: aqua: igne: aere. Ex eis vo que significāt illud est: qm̄ tu nō inuenis aliquā plantarū ⁊ arboꝝ: cuius generatio cōpleatur absq terra in qua est ente ei loco vulue aīalibus: ⁊ humiditates ⁊ humores quibus nutritur: existūt ei loco sanguinis ⁊ reliquoꝝ hūoꝝ aīalibus. Et aer pflans eā est ei sicut inspiratio intra corpus aīalis extrinsecus: ex qua materia est spiritus vitalis: ⁊ cibus ipsius: ⁊ calor naturalis īterior eius: ⁊ calor solis exterior ipsius sunt caliditas ⁊ innata aīalibus. ꝙ si aliqđ ex eis priuatur: nō cōpletur eius gn̄atio oīno: sʒ si elemēta cōsideratione tua cōsideras: nihil ea pcedere inuenis: ex quo possibile sit ipsa gn̄ari nisi virtutē dei gloriosi ⁊ exaltati. Ipsa igitur sunt pma gn̄ationū naturaliū ⁊ ipsarū principiū sm veritatē cum non pcedat gn̄atio prior eis. Et ppter hoc simplicitatis nomē meretur: ⁊ eius intentionē sm veritatē: sicut meretur corpus hoīs nomē cōpōnis ⁊ intētiōis eius sm veritatē qūo est postremū gn̄ationū ⁊ ipsarū finis: cum nihil gn̄atur ex eo ad qđ ipm sit simplex. ¶ Et si aliqs estimauerit de hoīe: ꝙ ex eo gn̄atur hō qm̄ spma fit ex hoīe: ⁊ hō gn̄atur ex spermate: erit estimatio hec erronea. sperma nāq nō fit ex hoīe nisi sm semitā natiuitatis vel originis: ⁊ nō sm semitā gn̄ationis. Generatio enī sm tres existit modos: quorum vnus est creabilis: ⁊ alius naturalis: ⁊ alius artificialis. Et creabilis quidē est gn̄atio eoꝝ q sunt ex nihilo: qui pprius est opationi diuine gloriosissime. Et naturalis quidē est eius cuius forma sepatur ⁊ resoluitur ⁊ pmutatur ex forma sua ad formā carnis ⁊ ossis ⁊ reliquoꝝ. Et artificialis quidē est q acqrit formā accidētalē extraneā: ita ꝙ nō sepatur eius forma naturalis de eius essentia sm quē ipsum existit sicut argentū: ⁊ acquirit formā ānuli: ita ꝙ nō sepatur forma argenti ⁊ eius essentia. Modus vo quo spma fit ex hoīe: egreditur ab his generationibus tribus. Patet etiā modus: nāq quo ipsum fit: egreditur a creabili. Creabilis nāq est gn̄atio eoꝝ q sunt ex nihilo. Spma aūt nō est ex nihilo: qm̄ ipm ex hoīe oritur. Modusq quo ipm fit: nō est sm semitā naturalē: qm̄ gn̄atio naturalis est forma cuius sepatur ⁊ essentia ad formā gn̄ati ex eo ⁊ eius essentia. hō vo nō est inquā ita: qm̄ seruat formā et naturā suā: etsi ab eo oriatur spma. Et si aliqs dixerit an non gn̄atur spma ex hoīe gn̄atione naturali: Dicemus ei: modus quo fit ipm est sm semitā natiuitatis sicut natiuitatis fructuū ex arboribus: ⁊ nō sm semitā gn̄ationis: qm̄ gn̄atio nō fit nisi ī corruptiōe eius ex quo ē generatū. hō vo est absq corruptiōe: cū fit spma ex eo. Modus ergo quo ipm fit: nō est sʒ semitā artis ⁊ opis: qm̄ ars nō acqrit rei nisi formā accidentalē ex qua accōmodatur ei nomē: hō vo non acquirit spmati formā ex qua ei nomē accōmodatur. Sperma igitur nō est gn̄atum ex hoīe gn̄atione artificiali: ergo sperma nō est factū ex homine nisi sm semitā natiuitatis. Jam ergo manifestū est ꝙ corpus hūanū postremū est gn̄ationū naturaliū ⁊ finis earū: ⁊ ppter hoc meretur nomē cōpōnis: ⁊ eius intētionē sm vitatē. Cū id ergo ita sit: tūc nō est dubiū quin media q sunt inter corpus hūanū ⁊ elemēta: sunt cōposita ⁊ simplicia sm similem modū anime. Unūquodq enī eoꝝ est simplex cōpatiōe sua ad illud qđ factū est ex eo ⁊ cōpositū cōpatōe sui ad illud ex quo ipsum est gn̄atum: verbigra. Mēbra instrumētalia simplicia sunt cōpatione sua ad corpus factū ex eis: ⁊ composita cōparatiōe sua ad mēbra siliū partiū: qm̄ facta sunt ex eis. ⁊ mēbra partiū siliū sunt simplicia cōpatione sui ad mēbra instrumētalia fcā ex eis: ⁊ cōposita cōpatiōe sui ad sperma et sanguinē ⁊ vtraq cho. ⁊ phlegma. Et spma ⁊ sanguis ⁊ reliqui hūores sunt simplices cōpatione sui ad cibū: ⁊ cibus est simplex cōpatione sui ad sperma ⁊ sanguinē ⁊ reliquos hūores: ⁊ cōpositus cōpatione sui ad plantas et arbores: et plante ⁊ arbores sunt simplices cōpatione sui ad cibum: ⁊ cōposite cōparatiōe sui ad elemēta. Elemēta vo sunt simplicia sm veritatē: qm̄ nihil pcedit ea ex quo gn̄antur nisi virtus diuina. Et postq iam puenimus ad hūc locū nr̄i sermonis: tūc reuertamur ad illud qđ pmisimus de cōstructiōe significatiōis: ꝙ vtraq cho. ⁊ phlegma vehūtur in sanguinē ⁊ cōsistunt in ipso: ⁊ pprie in sanguine q est in venis quietis: quarū origo est ab epate. Dico ergo ꝙ sanguis duobus modis est. Uno eoꝝ est sanguis purpureus: purus: mūdus: discretus ab vtraq cholera ⁊ phlegmate cōsistēs in arterijs: quarum origo est a corde: eius pinguedine fit cibus caloris innati: et eius materia. Et alio mō est sanguis cōmixtus vtraq cho. ⁊ phlegmate: cōsistēs in venis quietis: quarū fons ⁊ origo est epar: ex quo est materia mēbroꝝ corpis ⁊ ipsoꝝ nutrimētum. Ex eis aūt q significāt ꝙ vtraq cholera ⁊ phlegma pmixta sunt sanguini in venis ꝯsistēti quietis: est illud qđ inuenimus in sanguine post egressum eius a vena: nos nāq inuenimus ex eo ꝙ est purus subtilis substātie splēdide declinans a colore suo ad citrinitatē signās multitudinē cholere citrine ⁊ virtutē ipsius in sanguinē: ⁊ inuenimus ex ipso nigrū turbidū signās multitudinē cho. nigre. ⁊ inuenimus ex ipo aliqđ spissum: ex quo puenīūt fili albi subtiles significātes multitudinē phlegmatis ⁊ eius virtutē. Quapropter cū a corpore ex omnibus hūoribus euacuare volumus ppter egritudinem aliquā: aperimus venā ⁊ deducimus ex ea sanguinem quo in ipso sunt hūores oēs delati: ⁊ deducuntur egres-

ſtone eius: ⁊ cum a corpore humorem ſingularē euacuare ⁊
educere voluerimꝰ ad medicinā intēdimꝰ ꝓprietate cuiꝰ ſit
illū humorē euacuare. Significatio aūt ꝙ fili albi ſubtiles
molles in ſanguine ꝯſiſtūt ſignificātes phlegma: eſt ſermo
quē locutꝰ eſt phus in libro de aīalibꝰ ſuꝑ quā ſignificatio⸗
nem ſenſibilē ꝯſiſtunt: ⁊ illud eſt qm̄ dixit: oīs ſanguis in q̊
nō ſunt fili albi ſubtiles fortaſſe nō coagulaṫ: q: phlegmatꝭ
parū in ipō cōſiſtit: ⁊ ꝓpterea fit ne ſanguis cerui coagule⸗
tur forſitan: qm̄ parū phlegmatis ꝯſiſtit ī ipſa natura: ⁊ for
ſitan ꝓpter hoc nō apparēt fili albi in ipſo oīno. ¶ Or ſi ali
quis ꝯtradixerit nobis de elemētis cū qualitatibꝰ luis: que
ſunt frigiditas ⁊ caliditas ⁊ ſiccitas ⁊ humiditas: ⁊ eſtima⸗
uerit ꝙ elemēta ſūt gn̄ata ex q̄litatibꝰ: qm̄ nō īuenimꝰ ignē
niſi calidū ⁊ ſiccū. neqꝫ terrā niſi frigidā et ſiccā: neqꝫ aquā
niſi frigi. ⁊ hu. g̊ etiā eſt ſignificatio ꝙ elemēta ſunt gn̄ata ex
qualitatibꝰ: ⁊ cū ita ſit: tūc remoueṫ ab eis nomē ſimplicita
tis: ⁊ eius intētio eſt ſm̄ veritatē. ¶ Dicemꝰ ei ꝯtradixiſti
falſo ⁊ conſecutus es contradictione tua corruptionem tri⸗
bus modis. Unus eoꝝ eſt ꝙ multotiēs declarauimꝰ ⁊ dixi⸗
mus ꝙ res ex qua aliq̇d gn̄atur gn̄atione naturali: reſoluiṫ
⁊ ſeꝑatur eius eſſentia ⁊ forma: ⁊ ꝑmutatur ad formā gn̄a⸗
ti ex ea. Qualitates aūt non ſunt ita: qm̄ nō ſeparātur a na⸗
tura ſua ⁊ eſſentia: cū ſemꝑ cōſiſtant actu in elemētis. Et ſe
cūdus eſt: qm̄ qđ gn̄atur gn̄atione prima naturali: reſoluiṫ
⁊ redit tota natura eius ad elementa ſua ⁊ ad eoꝝ eſſentiā.
Elemēta vō nō ſunt ita: qm̄ nō ꝑmutātur nec reſoluūtur ad
qualitates ſimplices: cū falſum ſit inuenire qualitatē niſi in
quali. Qualitas nāqꝫ accidēs eſt: ⁊ quale eſt ſubſtātia: ⁊ acci
dens quidē nō exiſtit niſi in ſubſtātia. Et tertius eſt qm̄ res
ex qua aliquid gn̄atur gn̄atione pr̄ia naturali: eſt ſicut fons
exiſtēs ante gn̄ationē gn̄ati ex ea: ſiue ſit exiſtens ſenſibilr:
cum ſit corporea ſicut embrio: qm̄ ipſe fons exn̄s ante gn̄a⸗
tionem aīalis ex eo: ſiue ſit intellectualis: cū ſit ſpūalis ſicut
materia prima ⁊ forma. prima qm̄ ipſe ſunt due ſubſtātie q̄
exiſtūt intellectui ante gn̄ationē gn̄atoꝝ ex eis ¶ Or ſi aliq̇s
eſtimauerit ꝙ forma pr̄ia ſit accidēs ⁊ nō ſubſtātia: faciemꝰ
ipſum ſine corruptiōe ipſius ex hoīe: hō nāqꝫ ex aīa ⁊ corꝑe
cōponiṫ: ⁊ corpꝰ eſt eiꝰ materia ⁊ yle. ⁊ aīa ipſius eſt eiꝰ for
ma ⁊ eius ſpēs. Anima aūt nō eſt accidēs: qm̄ eſt ſubſtātia
intellectu nota. Si g̊ negauerit illud ⁊ dixerit ꝙ eſt accidēs
qm̄ ipſa ſeꝑaṫ a corꝑe: ⁊ eſtimauerit ꝙ omne qđ ſeꝑatur ab
aliquo ſit accidēs in ipſo: cū indiciū accidētis ſit ſeꝑatio eiꝰ
a ſuo ſubiecto: īmo nō ſit accidēs niſi corruptiōe ſui poſt ſe⸗
parationē a ſuo ſubiecto. Anima aūt non eſt ita: qm̄ ipſa eſt
māſiua ⁊ remanēs poſt ſeꝑationē ſuā a corꝑe. Illud vō tri⸗
bus modis ſignificaṫ. quoꝝ vnus eſt ꝙ ſi aīa eſſet accidens
pertrāſiret corpus aīalis ⁊ exiret ab eo ſicut egrediṫ nigre⸗
do ethiopis ad ebenū ⁊ picē. aīa autē nō eſt ita: qm̄ nō inue⸗
nitur niſi in aīali. Et ſcđs modus eſt ꝙ ſi aīa eſſet accidens:
aut eſſet ſeꝑabile: aut inſeparabile: ⁊ quodcūqꝫ illoꝝ eſſet:
oporteret vt eſſet ſucceſſor accidēs ad eā: ⁊ qm̄ ipā eſſet ſub
gn̄e vno: ⁊ cōprehēderet ipſum genus: ⁊ diffinitio ipſius: et
caderent ambo in predicamēto vno. Nos vō non inuenimꝰ
animam ita: quoniā nō inuenimus ſucceſſorē deſcendentē
in corpus poſt ſeparationem ipſius ab eo. Et ſi aliquis pro⸗
teruiat dicens ꝙ mors ſuccedit ei: ⁊ eſtimauerit ꝙ ſit cōtra
ria eius: dicemus ei ꝙ ſi mors eſſet cōtrarium anime: aggre
gareṫ vtrūqꝫ in predicamento vno ſub diffinitiōe vna: ⁊ re⸗
cipiet nomē eius vnū. aīa aūt nō eſt ita: qm̄ ipſa eſt ſubſtan⸗
tia cōplens corpus naturale hn̄s vitā potētia. Mors vō eſt
ſeparatio aīe a corpore: g̊ mors eſt cōtrariū inuentū vel exi⸗
ſtens aīe in corꝑe: non cōtrariū aīe. Tertius aūt modus eſt:
qm̄ nos inuenimus oꝑationē aīe penetrantē corpus ſuū et
pertranſeuntē ipm̄ ad res ab eo elongatas. Eam nāqꝫ inue
nimus cogitantē ⁊ conſiderantē ⁊ ratiocinātē res extrinſe⸗
cas a corꝑe ſuo: ita vt ipſarū veritatē cōprehendat ⁊ nō pre
ſentet eas. Cūqꝫ ergo eius preſentet operatio corpus ſuū
et egrediatur ab eo ad aliud quod longinquū eſt ⁊ remotū
ab eo preter ꝙ corrūpatur: erit eius ſubſtantia dignior per
id accidēte ipſius: et ſic nō erit eius actio honorabilior ſub⸗
ſtantia ipſius. Falſum vō eſt ꝙ ſit actio honorabilior ſubſtā
tia agentis. actio nāqꝫ ab agēte apparet: nō agens ab actio
ne: ſed ſubſtantia eſt ſublimior accidēte: anima ergo cum eſt
ſublimior operatione ſua: cūqꝫ operatio eius ſit ꝑtranſiēs
corpus ipſius ita ꝙ ipſa nō corrūpitur: tunc ipſa dignior eſt
per illud. Ipſa igitur eſt māſiua remanens poſt ſeparationē
ſuam a corpore. Jam ergo manifeſtum eſt ꝙ res ex qua ge⸗
neratur generatione naturali: eſt fons exiſtens ante genera
tionē generati ex ea. Qualitates autē nō ſunt ita: ipſe nāqꝫ
penitus non reperiūtur ante generationē elementorum. nō
igitur ſunt fontes exiſtentes anteq̄ fiat ex eis generatum.
Jam igitur clarum eſt ꝙ elemēta nō ſunt generata ex quali
tatibus: etſi ſunt ab eis inſeparabiles quaſi in eius eſſentia
naturalia ſunt ſimilia riſibilitati in homine. Riſibilitas em̄
etſi ſit inſeparabilis homini: quoniam eſt eius principium:
homo tamē ex ea nō eſt generatus. Jam igitur apparet ex
eis que diximus: ⁊ quorum appellationē premiſimus: ꝙ ele
menta ſunt prima generationum ſm̄ veritatē: ⁊ quoniam
ſunt ſimpliciora naturalibus propter ſuos fontes ⁊ ſuas eſ⸗
ſentias in cōꝑatione ſui ad alia: et ꝙ corpus humanum eſt
poſtremū generationū ſm̄ veritatem magis proprium na⸗
turalibus cōpoſitione per ſeipſum ⁊ eſſentia ſua: non com⸗
paratione ſui ad aliud. nam qđ eſt ſimplex cōparatione ſui
ad aliquid: eſt compoſitū comparatione ſui ad aliud qđ eſt
ſimplex comparatione ſui ad ipſum: ⁊ ſimiliter quod eſt cō⸗
poſitum comparatione ſui ad aliquid: eſt ſimplex compara
tione ſui ad aliud quod eſt cōpoſitum comparatione ſui ad
ipſum: quēadmodum oſtendimus ⁊ expoſuimus ī his que
ſunt media inter elementa ⁊ corpus humanum: ⁊ diximus
ꝙ ſunt ſimplicia ⁊ compoſita ſimul. Unumquodqꝫ em̄ eoꝝ
comparatione ſui ad aliud ex quo ipſum eſt generatum: eſt
cōpoſitum. ⁊ propter illud nō eſt poſſibile vt aliquod ipſorū
ſit elementū corporis humani ſm̄ veritatē ⁊ naturā: niſi ſm̄
ſemitam accōmodationis ⁊ tranſumptionis. licꝫ em̄ ita ſint
ſimplicia alio modo: ipſa ſunt cōpoſita altero modo. Cum
g̊ iam manifeſtū ſit illud: tūc ideo pꝫ ꝙ elemēta ſunt elemē
ta corꝑis hūani ſm̄ veritatē: cū ſint ſimpliciora naturalibꝰ
et prima generationū naturaliū. ¶ Or ſi fuerit aliquis eſti
mans ꝙ ſperma ſit elementū corporis humani ſm̄ veritatē
quia ſperma eſt elementū propinquū: ⁊ elemēta ſunt elemē
ta longinqua ꝓpterea quia inter corpus humanū ⁊ ſperma
nō ſunt tm̄ niſi duo ordines mediorum: ſcilicꝫ ordo mēbroꝝ
ſimilium partiū: ⁊ ordo membrorum inſtrumētalium: ⁊ in⸗
ter elementa ⁊ corpus humanū ſunt ordines diuerſi et mul
ta media cōmunia: tunc ſperma eſt elemētum corꝑis huma⸗
ni ſm̄ veritatē qm̄ eſt ꝓpinquū: tūc dicatur ei ꝙ qui hoc mo
do cōtradicit ꝙ q̄uis ſit poſſibile niſi ſm̄ ſemitā accōmoda⸗
tionis ⁊ trāſumptionis: nō ſm̄ veritatē ⁊ naturā. phus em̄
iam cū dixit ꝙ elementū ex quo aliq̇d generaṫ gn̄atione pri
ma ⁊ exiſtit in gn̄ato potētia ex eo eſt nō actu. ⁊ iam oſtēſuꝫ
fuit ꝙ voluit per ſermonem ſuum generatione prima: pri⸗
mam generationum et ipſarum principium ſm̄ veritatem:
ſcꝫ ꝑ illū. gn̄ationē quā non precedit gn̄atio q̄ ſit ante ipām
ſed eſt pr̄ia oīs gn̄ationis poſſe ſicut granū qđ eſt genꝰ oīs
gn̄ationis poſſe. ⁊ voluit per illud ſuū verbū: ſcꝫ exiſtens in
generato ex ipſo: vt diſcernat ipſuꝫ ab illo a quo ſit aliquid:
et non eſt exiſtens in ipſa: ſicut ſcriba a quo ſunt ſcripture ⁊
non exiſtens in eis. ⁊ fabricator a quo ſit domus ⁊ eſt extrin
ſecus ab ea: ⁊ dicendo potentia non actu: voluit intelligi ne
ſit res generata ex ea exiſtens cum ſua forma ⁊ eſſentia ſua
actu: ſed ſeparetur eius forma: et eſſentia permuteṫ ad for⸗
mam generati ex ea: ⁊ ſit forma ipſius a qua ſeparata eſt in
ipſa: vt ſi in potentia ſua ⁊ poſſibilitate ſua ⁊ reſolui ⁊ libera
ri ⁊ redire ad naturam ſuam ſm̄ quā fuit ante generatuꝫ ex
ea ſicut elementa. Quāuis enim proprie forme ſeparentur
et permutentur ad formas generatorum ex eis: tamen potē
tia poſſibilitatis ipſoruꝫ eſt reſolui ⁊ liberari ⁊ redire ad eſ⸗
ſentiam ſuam ⁊ naturam: ita vt cōuertatur caliditas innata
ad ignem naturalē: ⁊ ſpiritus ad aerem: ⁊ humores ad aquā
⁊ partes terre ad terram. In his ergo eſt manifeſta ſignifi⸗
catio ꝙ elementa exiſtūt in omni generato ex eis potētia. et
ſi illud nō eſſet: nō foret poſſibilitas ipſorum exitus ad actū
ꝓpter ꝓhibitionē exitꝰ rei ad actū ſi nō fuerit ante in potē⸗
tia. Sperma vō nō eſt ita. lꝫ em̄ ſpermatꝭ reſolutio ⁊ ꝑmuta⸗

tio ad corpus humanū ex eo generatum sit possibilis: tamē
eius cōuersio ⁊ reditus ipsius ad naturā suā īpossibilis est
oīno: cū spma nō fit in corpe hūano nisi sicut potus. v̄bigrā.
Mellis ⁊ aceti ⁊ radicum ⁊ seminū ex q̄bus consistit ordine
ꝙuis alteratio sit possibilis ad naturā suā: ⁊ ꝯuersio ad mel
tamen in eis non est possibile: vt adinuicē decernantur ⁊ re
deat vnūquodq̧ eorꝫ ad naturā suā ⁊ essentiā suā: cū natura
sit in optimelle potētia. Iā igit̄ manifestū est ꝙ spma nō est
elemētū corpis hūani ẜm v̄itatē ⁊ naturā: sꝫ ẜm semitā accō
modatiōis ⁊ trāsumptiōis. ¶ Qꝫ aliq̄s dixerit: ꝙ tu fecerꝭ
ꝑtrāsire ī spmate ꝙ sit elemētū corpis hūani sꝫ semitā accō
modationis ⁊ trāsumptiōis: q̄re nō fecisti illud trāsire ī san
guine ⁊ reliq̄s hūoribꝰ ⁊ ī mēbris similiū partiū: ⁊ nō posui
sti ea elemēta corpis hūani sꝫ accōmodationē ⁊ trāsumptio
nes. ¶ Dicemꝰ ei q̄m spma nō existit in corpe hūano actu:
q: ipm̄ ē derelictor sue forme ⁊ essentie sue: ⁊ egredit̄ ab eis
ad formā gn̄ati ex eo ⁊ ipsius essentiā. Mēbra aūt similiuꝫ
partiū nō sunt ita: q̄m ipa existūt in gn̄ato ex ipis semꝑ actu
cum suis seruātia formas suas: ⁊ sepabiles ab essentia sua
⁊ natura sua. ⁊ silr̄ sanguis ⁊ vtraq̧ cholera existūt in corpe
hūano actu. ex his v̄o q̄ significāt illud est ꝙ nos inuenimꝰ
sanguinē egredi ex hoīe fluxu narīū ⁊ alit̄ absq̧ cōuersione
⁊ alteratiōe: ⁊ inuenimꝰ vtrāq̧ cholerā ⁊ phlegma exire so
lutione vētrꝭ ⁊ vomitu. In hmōi aūt declaratio hec est: ꝙ si
hō biberit medicinā solutiuā: cuiꝰ ꝓprietas sit aliquē hūo
rē euacuare: inuenis ⁊ medicinā cū fuerit subtilis. s. debilis
opatiōis educere primitꝰ supfluitatē q̄ est sibi ꝓpria: facile
deinde quiescet. Qꝫ si fuerit fortis: ⁊ remāserit virtus eiꝰ in
corpe post euacuationē hūoris: quē est sibi ꝓpriū euacuare:
educet post ipm̄ humorē q̄ eū sequit̄ in leuitate ⁊ subtilita
te. Illō tn̄ nō fiet nisi cū difficultate: q̄m cū ipa euacuet eū:
nō est nisi ꝓpter virtutē opationis medicine ⁊ laborē ipiꝰ:
nō ꝓpterea ꝙ sit ei ꝓpriū euacuare ipm̄. Qꝫ si post illud re
māserit virtus medicine in corpe: educet illum q̄ sequit̄ hu
morē secūdum in leuitate ⁊ subtilitate: nō ḡ remouebit̄ illō
ita ꝙ ꝑueniat̄ ad spissiorē hūorē: ⁊ difficilioris motus: ⁊ in
modis obediētie opationū medicine: ⁊ euacuabit ipm̄ diffi
cultate vehemētiori: ⁊ illō duobꝰ modis: quorꝫ vnꝰ est ꝙ me
dicine nō est ꝓpriū euacuare illū hūorē: ⁊ ꝙ ipa nō euacuat
ipm̄ nisi fortitudine sue opatiōis ⁊ violētia sua supra natu
ram: et scd̄s est difficultas elementum sui motus hūoris ⁊
grossities ⁊ longitudo obediētie sui ipsius. verbigrā. si hō
biberit medicinā cū subtilis fuerit. s. debilis opationis eua
cuabit cho. rubeā primitus facile: q̄m euacuationem primi
tus faciet ꝓpriā: deīde quiescet ⁊ ꝓpe cū fuerit tpe estatis
ꝓpterea ꝙ necessariū est nature euacuare cho. ru. ex corpi
bus in estate: ⁊ cōseruare ipsam in eis in hyeme: ⁊ illud ꝓ
pter siītudinē cho. ru. estatis cōplexioni ⁊ caliditati ⁊ sicci
tati ipsius. In hyeme v̄o fortitudinē tribuit ⁊ ꝓpter diuer
sitatē ipsius a cōplexione hyemis: ⁊ q: resistit frigiditati et
hūiditati ipsius. Qꝫ si medicina fortis fuerit: ⁊ māsiua fue
rit virtus eius in corpe: postq̄ euacuauerit cholerā ru. cuiꝰ
euacuatio est eiꝰ ꝓpria: euacuabit post ipam phlegma: q̄m
ipm̄ est leuiꝰ hūorꝫ post sanguinē: ꝙ sanguis est ī natura ae
ris: phlegma ī natura aque: sꝫ aer est leuior aq̄ ⁊ subtilior ⁊
ꝓpter hoc eleuat̄ sup ipam ⁊ natat. et lꝫ modus hic sit me
dicine euacuādi phlegma: erit tn̄ cū difficultate et precipue
cum fuerit tp̄s estatis: ⁊ illud erit ꝓpter duos modos. Vnꝰ
eorꝫ est: q: medicine cū nō sit ꝓpriū euacuare aliquē hūorꝫ:
deinde euacuat ipm̄: eductio eius nō fit nisi supfluitate vir
tutis medicine ⁊ violētia eiꝰ supra naturā: nō tn̄ ẜm ꝓprieta
tem opis medicine ⁊ naturā eius. Et secundus est: q̄m na
ture ꝓprietas est defendere ab vnoquoq̧ humorum: ⁊ pro
hibere exituꝫ eius a corpore tēpore diuerso a natura humo
ris ⁊ cōplexione eius: ꝓpterea ꝙ oportet ipam resistere cū
eo qō ei est cōtrarium: ⁊ prohibet ob eius impedimentum.
Ipsa ergo defendit ab exitu phlegmatis: ⁊ cōseruat ipsum
in corpibus in estate: ⁊ fit exitus eius leuior in hyeme pro
pterea quia necesse est ei resistere caliditati ⁊ siccitati estatꝭ
frigiditate phlegmatis ⁊ hūiditate ipsius. ⁊ similiter defen
dit ab exitu cho. ru. ⁊ ꝯseruat eam in hyeme: ⁊ facit eius exi
tum faciliorē in estate: ꝓpterea q: necessarium est ei in hye

me ꝙ calefaciat ⁊ desiccet: in estate ꝙ frigidet ⁊ humectet:
⁊ ẜm similitudinē huius operationis ab exitu sanguinis in
autūno: ꝓpterea ꝙ oportet ipsam resistere frigiditati ⁊ sic
citati autūni. In vere autē si fuerit naturale ī quo qualitas
supra qualitatem non augmētatur: ⁊ necessariū nobis eua
cuare omnes humores viriliter ⁊ īcipiamus euacuare cum
ipso omnes humores sunt delati et eius exitu egrediantur
Qꝫ si tempus declinauerit ad naturam alicuius humoris:
ponemus plurimum nostre intentionis et nostri studij ad
euacuandum humorem illum ad quem tempus declinat.
Si ergo virtus medicine remanserit in corpore postq̄ eua
cuauerit phlegma: euacuabit post ipsum choleram nigram
cum difficultate plurima: ⁊ erit illō per duos modos. Vnus
eorum est: quoniā medicine non est proprium educere cho
leram nigram: ⁊ neq̧ educit eam nisi superfluitate virtutis
sue ⁊ labore suo: ⁊ scd̄s est grossitudo cholere nigre: ⁊ elon
gatio obedientie ipsius ab operatione medicine. Qꝫ si medi
cine fuerit proprium educere phlegma: ⁊ fuerit subtilis: sꝫ
debilis operationis: euacuabit phlegma primitꝰ facile: q̄m
proprium est euacuare ipsum: postea quiescet ⁊ proprie cum
fuerit tempus hyemis: propterea quia natura indiget pau
citate phlegmatis in corporibus in hyeme propter similitu
dinem sui complexioni temporis: ⁊ quia fortitudinem ei tri
buit. Qꝫ si medicine virtus fuerit superfluitas: ⁊ remāserit
virtus eius in corpe: postq̄ ipsa euacuauerit phlegma: edu
cet post ipsum choleram rubeam laboriose: quoniā medici
ne non est ꝓprium euacuare ipsam. Et non educit eam nisi
superfluitate virtutis sue ⁊ labore suo: ⁊ quia est subtilior
cholera nigra. Si ergo remanserit virtus medicine in corpo
re: post illud scilicet postq̄ euacuauerit choleram rubeam
euacuabit choleram nigram difficultate plurima: quoniaꝫ
medicine non est proprium euacuare ipsam. Si v̄o medici
ne proprium fuerit euacuare choleraꝫ nigrā: euacuabit cho
leram nigram primo: q: est proprium. Qꝫ si virtus medici
ne remanserit post illud in corpore: euacuabit choleram ru
beam propter leuitatē eius. Si ergo ꝑdurauerit virtus me
dicine ī corpore: euacuabit phlegma postremo. ¶ Qꝫ si me
dicina fuerit composita ex medicinis euacuatiuis omnium
humorum vniuersaliter: prius euacuabit choleram rubeaꝫ
quoniā ipsa est leuior humoribus ⁊ subtilior eis ⁊ velocio
ris motus: quoniā ipsa fluit propter similitudinem suaꝫ na
ture ignis: deinde post illud phlegma propter fluxibilitatē
suam ⁊ aqueitatē ⁊ similitudinem suam nature aque: Dei
de postremo cho. nigrā ꝓpter sui grossitudinē ⁊ grauitatē:
⁊ siītudinē nature terre. Qꝫ si remāserit v̄tus medicīe post
illō in corpe: ⁊ fuerit ipsa tāte virtutis vt vincat naturam: ⁊
euacuet sanguinē: ꝓhibebit illud natura: ⁊ ꝑueniet inter
eas luctamen ⁊ bellum: ita vt inde ꝑueniat sincopis ⁊ tri
stitia. Si ḡ illō ꝑseuerauerit: nō erit fiducia in natura quin
victa sit: ⁊ relinquat regnū: ⁊ pereat hō propinque ꝓpter
ea ꝙ natura defendit sanguinem semper: ⁊ non soluit eius
exitum: nisi medicina vincat eam superfluitate virtutis sue:
quoniā sanguis est custodia nature: ⁊ illud est ꝓpter duos
modos. Vnus saporositas eius ꝓpter eius dulcedinem vel
suauitatem ⁊ bonitatem gustus eius: ⁊ ꝓpinquitatē ipsiꝰ
complexioni hominis. Et secūdus est necessitas quā habet
de eo ad nutriendum membra ⁊ creandum corpus. Nam si
sanguis priuaretur: non inueniret natura in alijs humori
bus eius vicarium: propter horribilitatem gustus eius: ⁊
abominationē ipsius: ⁊ elongationē suam a cōplexione cor
poris humani: ⁊ diuersitatem eius ab ea natura. etiaꝫ illud
ideo: quoniā cho. rubea est cali. ⁊ sic. acuta adurens. Et cho.
nigra est acetosa incisiua ⁊ desiccatiua nociua. Phlegma
v̄o abominabile insipidum infrigidans mollificatiuum: cui
non est gustus neq̧ saporositas: ⁊ ꝓpter hoc vnicuiq̧ ipso
rum attribuit locum ꝓprium in quo ipsum comprehendit:
⁊ ꝓhibet ipsum perambulare in corpore: ne eat per mēbra:
et nocumētum eis faciat: ⁊ impediat ea multitudine sue di
uersitatis ab eis. Sanguis v̄o q: in vltīo est eq̄litatis ⁊ dul
cedinis ⁊ suauitatꝭ: recipit̄ a natura: ⁊ factꝰ ē incedēs cū ea
in toto corpe. ¶ Qꝫ si q̄s dixerit: an nō ꝑmissuꝫ ē iā ex ẜmo
ne tuo: hūores delati sūt ī sanguīe: ⁊ existūt ī eo sp: q̄re etiā

mine dixisti ꝙ ipsi nō cōcedunt cū eo in toto corpore: cum ab eo separati nō sunt. Dicemꝰ ei qm̄ humores ꝗuis sint separabiles a sanguine: tn̄ in eo ꝙ sociātur ipsi ex eis: nō est quātitas v̓tutis q̄ sanguis naturā alteret: ⁊ recedat cū eiꝰ saporositate. Immo ex eis nō associat̄ ipsi nisi quātitas q̄ natura indiget ꝓpter naturas virtutum naturaliū: q̄ sunt in vnoquoqꝫ mēbrorum virtutes naturales: virtus scilicet attractiua contentiua digestiua ⁊ expulsiua: ⁊ illud ideo qm̄ vnūquodqꝫ mēbroꝝ corpis indiget v̓tute attractiua ca. ⁊ sicca. cōueniente virtuti cholere ru. q̄ sibi humiditatē desiccat: ⁊ eam ad ip̄m trahit: sicut desiccat sol humiditatem mūdi caliditate ⁊ siccitate sua: ⁊ eleuat eam ⁊ ascēdere facit sursum. Et indiget etiā v̓tute retētiua frigida ⁊ sic. cōuenientē nature cho. ni. q̄re trahit cibū ⁊ seruat ip̄m donec in ip̄o perficiat̄ virtus digestiua: similis nature sanguinis opationem suā faciens caliditate ⁊ humiditate sua: ⁊ cōpleatur ⁊ perficiat̄ ipsius digestio. Et similiter est ei necessaria virtus lubricans frigida ⁊ humida: similis nature phlegmatis expellens supfluitatem cibi ⁊ secernēs eā ab ip̄o: ⁊ illud ideo qm̄ humiditas lubricās ⁊ lenit exitū: ⁊ frigiditas coadunat ⁊ stringit ⁊ ꝓijcit supfluitates ad exteriora. ¶ Qđ si aliqs dixerit: cū vnūqđqꝫ mēbroꝝ corpis his q̄tuor indigeat virtutibus vt eiꝰ actio cōpleat̄: ⁊ ꝑficiat̄ digestio cibi ipsius: et he virtutes nō perueniāt ad vnūquodqꝫ mēbroꝝ nisi ꝑ id qđ sanguini associat̄ ⁊ admiscet̄ ei vel reliquis humoribus ex paucitate humoꝝ (aliter eoꝝ) cū v̓tutes iste sint ex eis Vnde ergo virtutes iste ad cor perueniūt: cū tu iam estimaueris: ꝙ sanguis cordis sit purus ⁊ mūdus ⁊ nudus ab humoribus: qui dirigit̄ ei ab epate vt nutriatur corpus eius Immo nō intēdimus nisi de sanguine ꝓcedente ex ip̄o in arterijs ad totū corpus: qui est vehiculū caloris innati: ex quo est eius materia ⁊ ipius nutrimētū. A sanguine aūt q̄ ei trāsmittit̄ ab epate ad nutriēdū corpꝰ ipiꝰ: nō sunt humores separati. Nā si illud eēt: indigeret cor ⁊ priuaret̄ a naturalibꝰ opatiōibꝰ. Cā aūt ꝓpter quā sit sanguis arteriaꝝ purꝰ ⁊ mūdꝰ nudꝰ ab hūoribꝰ ⁊ sordibꝰ: ⁊ ꝙ ad cor nō vadit ex sanguīe nisi qđ ē meliꝰ ⁊ laudabiliꝰ: demū discernit ip̄m ⁊ accipit ad nutrimētū sui: ⁊ nutrimētū caloris īnati qđ est in ip̄o meliꝰ: ⁊ trāsmittit qđ de ip̄o supest post illud ad mēbra pectoris ⁊ pulmonis ⁊ caput vt eo nutriant̄: qm̄ cibus hoꝝ mēbroꝝ est ex supfluitate cibi cordis: deinde cibat̄ cū eo quo nutritur ex eo qđ ꝯtinet: qđ cōueniēs est nature et cōplexioni sue: postea remanet residuū ⁊ discernit ip̄m ab vtraqꝫ cholera ⁊ phlegmate ⁊ oībus sordibꝰ corpis: ⁊ trāsmittit ip̄m in arterias vbi vehat̄ eo calor innatus: vt ex eiꝰ pinguedine eo ꝙ nutrit̄ ⁊ spargit̄ cū eo in toto corpe subito absqꝫ tēpore: sicut fert̄ lumen solis in aere: ⁊ spargit̄ in mūdo subito absqꝫ tpe: sꝫ sicut cū aer est mūdus ⁊ purus a nebulis ⁊ nubibꝰ: est lumē solis splēdidū ⁊ pure luminosuꝫ: sitr sanguis arteriarū ꝓcedēs a corde: cū sit purus mūdus discretus ab humoribꝰ ⁊ sordibus: est splēdor caliditatis innate purus mūdus clari luminis: qm̄ nihil ei admiscet̄ qđ ip̄m turbidet: ⁊ faciat ip̄m acq̄rere vmbrā ⁊ tenebras. Cūqꝫ taliter est eiꝰ radiꝰ est pinealis: ⁊ ascēdit ꝫm angulū acutū ⁊ erigit̄ statura hoīs. Illud v̓o significat̄ duobus modis. Vnus eoꝝ est sensus: ⁊ alter est ratio. Ex sensu quidē quia inuenimꝰ cū ignis accēdit̄ in oleo puro: aut cera mūda: aut lignis siccis: est radiꝰ pinealis: ⁊ ascēdit ꝫm angulū acutū. Et cū accēdit̄ in oleo turbido: aut cera sordida: aut lignis humidis: acq̄rit vmbrā ⁊ tenebras: ⁊ minorat̄ lumē eiꝰ: et ascendit ꝫm angulū expāsum. Et ex rōne quidem: qm̄ inuenimus hoīs cum existat: ⁊ caliditatē innatā fortē puram et mūdā ascendētem ꝫm angulū acutū: ⁊ erit ergo statura hominis: ⁊ cū ꝓcedit in etate ⁊ senescit: obtenebrat̄ lumē caliditatis īnate: ⁊ acquirit vmbram ⁊ tenebras: ⁊ ascendit ꝫm angulū expāsum: ⁊ inclinat̄ statura hoīs: ⁊ quāto plus caliditatis innate auget̄ vmbra ⁊ vetustas: tāto plus auget̄ stature hoīs inclinatio: ita vt extinguat̄ caliditas innata: dilatetur statura ⁊ cadat ad terram. ¶ Qđ si quis dixerit: quare negasti ꝙ inclinatio dorsi senis sit propter debilitatem corporis eius ab erectione: ⁊ non sit propter grossitiem caloris innati: ⁊ multitudinem vmbre ⁊ tenebrarum ipsius.

Dicemus ei ꝙ si res essent conualescentes ab egritudinibus non valentes stare propter debilitatem. et cum aliquis eorum sustentatur super aliquo: erigit staturā eius: etsi sit eius incessus debilis propter debilitatem corporis eiꝰ. Senes autem non sunt ita: quia inuenimus eorum aliquē nō indigentem substentari super aliquid propter fortitudinem corporis sui: cuius tamen dorsum inclinatur: erigi valens. Et propter hāc causam inclinat̄ statura animaliuꝫ: et non erigitur penitus: etsi sint eoruꝫ corda duriora ⁊ fortiora ꝗ̄ eorum calor innatus grossior: ⁊ vmbre plurium tenebrarum ꝗ̄ calor hominis: ⁊ calor eorum propter hoc ascēdit ꝫm angulum expansum et dilatatur statura ipsorum. ¶ Qđ si aliquis dixerit: qualiter sanguis existens in arterijs factus est vehiculum caliditatis innate: cum natura in arterijs duas fecerit tunicas: quarum vna sit via sanguinis: ⁊ altera sit via spiritus vitalis. Dicemus per meam vitam iuro ꝙ natura iam fecit illud: ⁊ fecit spiritui vitali tunicam arterie vacuam: ⁊ ingreditur in ea ad totum corpus: ⁊ cū sit spiritus vitalis corpus sensibile simile essentie aeris: non indiguit substantia deferēte ipsum: sed cum caliditas innata sit qualitas: fuit necessaria materia deferens ipsum quapropter facit natura sanguinē arteriarū vehiculū ipiꝰ ⁊ ex ipso eius materia ⁊ ipsius nutrimētum. ¶ Qđ si dixerit: quare ergo factus est exitus sanguinis fluxu narium et menstruorum in pluribus egritudinibus laudabilis: et nunciatiuus salutis: cū eius exitus apud naturam sit vniuersaliter vituperabilis: quoniam ipsius est custoditiuus. Dicemus ei quoniam eius exitus fluxu narium: vel menstruorum: est ex operatione nature: cum multiplicatur super eam: ⁊ generat ipsam: ⁊ debilitat eam: non propter aliquid quia vincat ip̄am: ⁊ faciat eam egredi ab ea violenter: nisi quia necessarium est ei euacuare ip̄m. Et ex eis que significāt illud: est ꝙ nos inuenimus exitum eius cum fuerit in die cretico: significantem fortitudinem operationis nature: ⁊ laudabilis: ⁊ nunciat salutem. Et si affluerit exitꝰ eius in die non cretico: ⁊ ꝓprie in die egritudinis erit illaudabilis ⁊ nunciat timorem: quoniam significat ꝙ exitus eius est ab acuitate superfluitatis ⁊ prauitatis egritudinis ⁊ non a regimine nature: ⁊ ex ipsius excitatione. Ex eis v̓o que significant ꝙ eius exitus est fluxu narium ⁊ menstruorum est ex operatione nature: et ꝙ eius exitus non ab his locis: est egrediēs ab operatione nature est: q: inuenimus eius exitum fluxu nariū et menstruorum ex locis per que natura consueuit ipsum euacuare semper sine difficultate: ⁊ absqꝫ dolore: ⁊ absqꝫ causa precedente nisi necessitate nature vt ip̄m educat. Ipsius aūt exitus ex alijs locis ab istis est ex locis per que non consueuit natura ipsum euacuare nisi cū difficultate ⁊ dolore ⁊ causis cogētibus ipsum egredi: ita ꝙ natura non indigeat. Causa autem in hoc est ꝙ natura preparauit vnicuiqꝫ superfluitati corporis locum proprium per quem euacuet ipsum extra. Ex eis est quoniam ipsa preparauit superfluitati digestionis prime facte in stomacho exitum per anum cum solutione ventris. Et posuit superfluitati digestionis secūde facte in epate exitum per foramen vrine ꝫm ꝙ est in virga. Et posuit superfluitati digestionis tertie facte in reliquis mēbris exitum per poros corporis minimos vapore ⁊ sudore ⁊ menstruis et humiditatibus oculorum et palati: ⁊ sordibus aurium: et saliua in sputo semper ⁊ fluxu narium hora post horam cuꝫ eius est necessitas. Et ꝗuis generatio sanguinis sit operatione bonitatis digestionis secunde facte in epate: tamē eius augmentū in corpore: ⁊ multiplicatio in venis: non est nisi ex bonitate digestionis tertie facte in membris: quoniam est ex superfluitate cibi ipsorum cum non indigēt eo: ⁊ propter hoc factꝰ est exitus fluxu narium ⁊ menstruorum melior ⁊ laudabilior exitu eius solutione ventris ⁊ vrine: quoniam exitus eiusmodi fluxuum ⁊ menstruorum est ab operatiōe nature ex locis que natura iam parauit vt superfluitas digestionis egrediatur ex eis. Et exitus eius solutione ventris et vrina egreditur ab operatione nature: quoniam est ꝯtrarius loco suo naturali: ⁊ est exitus a locis q̄ natura iam parauit ad hoc vt superfluitatem digestiōis pri-

me facte in stomacho: et sicut facte in epate euacuet per ea. et propter hoc eius exitus ab his duobus est calidus valde: quoniam est extra cursum naturalem: quemadmodum est exitus ab ore vomitu calidus. s. valde et perniciosus: quoniam est extra cursum naturalem. ¶ Et si quis contradixerit nobis vel capitulo per id quod dixit hippo. in libro aphorismorum: nam ibi dixit quod quibus exitus sanguinis per superiora: est deterior: et per inferiora laudabilior: et proprie cum est niger. Dicemus ei quod hippo. non vituperauit exitum sanguinis superius cum est fluxu narium: neque laudauit ipsius exitum inferius cum est fluxu ventris et urine. imo non vituperauit ipsum superius nisi cum est cum tussi et vomitu: et laudauit ipsum inferius nisi cum est ex venis emorroydarum. Ex his vero que significant illud: est id quod ipse dicit: et proprie cum est niger sanguis. emorroydarum forte non est niger nisi eius superfluat exitus et subtilietur: et coleretur: et fiat laudabilis: et exitus eius ab eis fit diuersus a locis naturalibus per que natura euacuare consueuit. Dicemus ei quoniam emorroydes non sunt de membris naturalibus que natura preparauit ad hoc vt superfluitas corporis per ea euacuetur: imo non sunt nisi loca accidentalia: quibus natura ingeniauit cum eis indiget: vt ex eis dirumpat venas et euacuet per eas sanguinem nigrum spissum grauem: cuius proprietas est descendere et redire ad inferiora: quemadmodum ingeniauit et rupit in capite venas subtiles: per quas euacuet sanguinem citrinum subtilem: cuius proprietas est ascedere superius natura. ¶ Si autem aliquis dixerit: cum natura non euacuet sanguinem nisi per loca quorum proprietas est vt superfluitas digestionis tertie euacuetur per ea: quare ergo non euacuauit illum per poros cutis: per quos euacuantur superfluitates cum sudore et vapore: cum sunt nisi de superfluitate digestionis tertie. Dicemus ei quoniam superfluitates que egrediuntur sudore et vapore: non sunt nisi de superfluitate nutrimenti membrorum: quod iam exiuit ex venis et continetur in membris. cum quod remanet super ea: et expellit. ea ab eis: et educit ipsam per poros cutis cum vapore et sudore. propterea quod vicina est exterioribus corporis. Sanguis autem augmentum est ex superfluitate contenta in venis et comprehensa in ipsis. et non egreditur ab eis ad membra: neque membra recipiunt ipsum propterea quod ipso saciata sunt: et propter hoc educit ipsum natura ex venis propter elongationem sui ab exterioribus corporibus. ¶ Et si aliquis dixerit: cum medicina apud te non euacuet ex humoribus corporis primitus nisi subtiliorem eius et velocioris motus: deinde illum qui sequitur ipsum et subtilitate et leuitate donec perueniatur ad spissiorem superfluitatum et difficilioris motus: quare ergo non euacuat sanguinem post cholera rubeam. et ante phlegma: cum sit leuior et subtilior phlegmate multum. Dicemus iam prescis in eo quod premissum est de rationibus huius questionis. s. id in quo existit sufficientia et plenitudo ab iteratione sermonis in ipso: et constituimus super ipsum demonstrationes manifestas ex descriptionibus naturalibus. et diximus natura non euacuat sanguinem solutione ventris. et non euacuat ipsum etiam per loca per quos euacuare consueuit ipsum nisi multiplicetur super ipsum et abhorreat eum: et eiiciat eum a se: et educat eum apud se: quemadmodum educit pater filium cum irascitur cum ipso. fit ei tamen magis dilectus reliquis humoribus: et sic ei magis proprius et propinquior quam ipsi. ¶ Et si dixerit: quare ergo non dixisti quod caliditas frigi. sic. humi. sint elementa corporis humani secundum veritatem: cum sint simpliciores elementis et remotiores a conceptione. Dicemus ei quod sermo tuus cum dicis calu. frigi. sicci. humi. non euacuatur ab vna duarum rerum: aut vt velis per illud qualitates ipsas: aut corpora deferentia qualitates. Et si volueris per sermonem tuum qualitates ipsas: est sermo manifeste falsitatis: et apparentis vanitatis: quoniam qualitates sunt accidentia delata egentia in fixione sue essentie deferentibus ipsa. Elementa vero sunt substantie deferentes opulente in fixione essentie sue ab eo quod est delatum super eas. deferens vero nobilius est delato natura: quantum deferens est substantia fixa existens: et delatum est accidens separabile. Substantia ergo est altior accidente: et inconueniens quidem est vt nobilius natura perficiatur ex eo quod est vilius natura: et neque ignobilius facit nobile. neque diminutum facit integrum: quoniam si possibile esset: illud in homine esset possibile. nec pateret ex eo quod est vilius eo. et faceret quod est nobilius ipso: donec faceret rationale immortale. et quod de hoc est inconueniens manifestius. quod si illud possibile vt faceret sibi simile ad hoc vt expelleret permutationem et finem a se: et esset posterior et fortior: visus autem euanescere facit illud. ¶ Et si dixerit cali. fri. sic. humiditas sunt apud te accidentia: et accidentia sunt remouibilia absque remotione subiecti et corruptione ipsorum: quare ergo non remouisti caliditatem ab igne: et quare non fecisti nos inuenire ignem non calidum: terram non siccam: aquam non frigidam: aerem non humidum. Dicemus ei: quoniam accidentia sunt secundum plures modos. Eorum enim quedam sunt leuia velociter remouibilia: sicut pallor qui est ex timore: et rubedo que est ex verecundia: et eorum quedam sunt mansiua tarde mobilia: sicut varietas oculi varii: et sanitas sani: et eorum quedam sunt magis mansiua et fixiora: sicut risibilitas in homine: et eorum sunt alia magis mansiua sicut cali. in igne: et frigiditas in aqua. Quod ergo ex eis est fortiter separabile sicut pallor: dicitur dispositio. et quod ex eis est tardius separabile. sicut varietas oculi varii. dicitur habitus. et quod est ex eis mansiuum magis et fixum sicut risibilitas in homine: nominatur proprium: et quod ex eis mansiuum et fixum et magis reperitur in omni dispositione et omni tempore sicut caliditas in igne: nominatur naturale. Naturale vero est secundum duos modos. nam aliquod est quod existit in eo in quo est semper actu sicut caliditas: quoniam ipsa semper inuenitur in ipso actu: et propterea factus est agens in corpora nostra apud tactum. Et aliud quod existit in eo in quo est potentia: sicut caliditas in melle: et zinzibere et pipere. ipsa namque tactu et actu sunt frigida natura: et potestate sunt calida vel potentia: et propter hoc non agunt in corpora nostra per tactum: quoniam ipsa non agunt nisi post passionem suam a natura inter corpus et exitum eius quod est in eis ex potentia ad actum. Significatio autem ipsius: quod si nos accepimus zinziber aut piper et contriuerimus vnum ipsorum: et posuerimus ipsum super illud quod apparet de corpore exterius: non ageret in ipso aliquid: nisi mutaretur ab humiditate corporum nostrorum: et resolueretur et appareret qualitas eius cum caliditate vaporis antequam in nobis appareret eius actio. In his ergo est significatio manifesta quod ipsa non agunt nisi patiatur. caliditas ergo in eis est potentia: non actu. Iam igitur manifestum ex eis que declarauimus: quod quamuis caliditas in igne sit separabilis ab eo: tamen est in eo naturalis: non substantialis. ¶ Et si dixerit: que est ergo differentia inter rem existentem in alio naturaliter: et illud quod in ipso existit subaliter: Dicemus ei quoniam est res cum in alio naturaliter inuenitur: inuenitur in aliquo ab ipso accidentaliter: sicut caliditas. nam cum ipsa sit in igne naturalis: possibile est ipsam inueniri in febricitante: ferro candente: et aqua feruenti accidentaliter. Res vero que in aliquo existit subaliter et actualiter: nullo modo inuenitur in alio quam in eo in quo est: neque substantialiter: neque accidentaliter: neque potentia: neque actu: sicut est receptio mortis in homine et rationalitas. Ipse cum sint due substantie in ipso: non est possibile eas inueniri in alio ab ipso: neque subaliter: neque accidentaliter. ¶ Et si quis contradixerit inuentione rationalitatis in indiuiduis supremis: et mortis in animalibus. Dicemus ei quod illud non reperitur nisi separatim: et nunquam coniunctim. In indiuiduis enim supremis in quibus inuenitur rationalitas: nullo modo inuenitur mors: et in reliquis animalibus que sunt preter hominem: in quibus inuenitur mors: nulla inuenitur rationalitas. in homine enim inueniuntur vtrunque simul. ¶ Et si aliquis dixerit. Nonne caliditas est constitutiua essentie ignis cum sit calidus omnis ignis: quare ergo non dixisti quod est in ipso subalis. Dicemus ei quoniam subale in aliquo est constitutiuum essentie ipsius cum conuersione vniuscuiusque ipsorum super comparem suum: sicut conuersio diffinitionis super diffinitum et econuerso: caliditatis autem in igne non est ita. quamuis enim omnis ignis est calidus: non tamen possibile esse est: vt dicas calidum est ignis: quoniam quedam res sunt calide: que non sunt ignis: sicut est homo febriens: ferrum candens: aqua feruens. Iam igitur remouetur caliditas a constitutione essentie ignis: cum inueniatur in aliis ab eo. et propter hoc phs non fecit eam ingredi in diffinitione ignis declaratiua nature ipsius. Diffinitio namque ignis declaratiua nature eius est hec: ignis est corpus leue subtile luminosum ascendens sursum. Iam igitur manifestum est et clarum quod qualitates sunt accidentalia naturalia delata in elementis: et sunt sube deferentes eas. ¶ Et si dixerit: que ergo est differentia inter rem existentem in alio naturaliter: et illud quod in ipso existit proprie. Dicemus ei quoniam naturalia habent contraria agentia adinuicem: et patientia adinuicem: sicut caliditas ignis et siccitas eius. et frigiditas aque et humiditas eius. vnaqueque enim ipsarum agit in comparem suam: et patitur ab ea. Caliditas namque agit in frigiditatem et patitur ab ea: siccitas in humiditatem: et

patitur ab ea. Proprium vero non est ita propter ea ꝙ non habet cōtrariū qđ in ipsum agat ⁊ a quo patiatur: risibilitati nō invenitur contrariū in ipsam agēs ⁊ a quo patiatur. ¶ Si autē dixerit ꝙ tristicia est cōtraria risibilitati: ⁊ illud ideo q̄m leticia agit ipsam ⁊ removet eā ⁊ patitur ab ea ⁊ removetur ab ea. Dicemus ei ꝙ tristicia non est ꝯtraria nisi gaudio ⁊ leticie: ⁊ non est ꝯtraria risibilitati: ⁊ illud ideo q̄m leticia vel gaudium est motus ⁊ cursus naturalis sanguinis ⁊ caliditatis innate: ⁊ sparsio ipoꝝ in corpe cū inq̄etatur aīa ⁊ movetur ad recipiendū illud quo gaudet ⁊ inq̄etatur ⁊ delectatur. tristicia vero est ꝯstrictio: ⁊ est quies ⁊ motus sanguinis ⁊ caliditatis innate: ⁊ eius cōstrictio est cū deponitur inflatio aīe ꝓpter terrefactionē ipsius: q: ipsam contristavit. Risibilitas vero non est ei cōtraria: q̄m ipsa non est nisi dispositio proveniēs ridēti ex gaudio ⁊ leticia cū consequitur qđ vult. ¶ Or si dixerit que est ergo dispositio illa? Dicemꝰ ei ꝙ est tremor ⁊ sonus lacertorū pectoris cū fervet sanguis ⁊ elevatur ⁊ incedit cuꝫ lacertis pectoris ꝓpter inquietateꝫ nature motu aīe apud delectationē ipsius cū eo qđ facit ipsam gaudere. Cuꝫ ergo ꝓvenit ille tremor in lacertis pectoris: auditur ille tremor ⁊ cachinnus ⁊ sonitꝰ: tristicia ergo nō est cōtraria risibilitati. ¶ Qđ si dixerit q̄ est differētia inter propriū in alio ⁊ accidens inseparabile: cuꝫ ambo sint inseparabilia in quo sunt. Dicemꝰ ei q̄m inter ea sunt differētie triū modoꝝ. Unꝰ eoꝝ est ꝙ q̄uis accidēs sit inseparabile ab individuo in quo est: non tn̄ in tota specie reperitur in qua invenitur: ⁊ cū estimatus fueris eiꝰ remotioēꝫ: invenies ei successorē: qui ⁊ ipsum cōtinentur sub gn̄e uno: ⁊ cōveniunt in ṗdicamēto uno sicut nigredo ethiopis: q̄uis eīm ipa inseparabilis ethiopi: tn̄ nō toti speciei hoīs cōvenit: ⁊ cum estimaveris eius remotionē: invenies albedinē succedere ei: et cōtinentur ipse due sub predicamento qualitatis: ⁊ cōiunguntur sub gn̄e coloris. Et secūdus est: q̄m preter hoc ꝙ accidēs nō invenitur in tota specie: pertransit speciē: ⁊ egreditur ab ea ad aliud sicut varietas oculoꝝ. Ipsa nāꝗ propter hoc ꝙ nō invenitur in tota specie: pertransit hominē ⁊ egreditur ab eo ad equū ⁊ asinum ⁊ ad similia. ¶ Et tertius est ꝙ q̄uis accidēs sit inseparabile homini: tn̄ est possibile facere similē ei arte ⁊ ingenio sicut est simitas. licꝫ eīm ipsa sit inseparabilis homini simo: est tn̄ homini possibile facere similem ei in formis ⁊ exēplis factis ex ere ⁊ ex argēto ⁊ alijs. ꝓprietas autē non est ita: q̄m ipa reperitur in tota specie aut potentia aut actu: ⁊ neꝗ transit a specie ad aliud: neꝗ est possibile homini facere ei simile ingenio neꝗ arte nec aliter. Verbi gratia. risibilitas reperitur in specie hominū tota: ⁊ nō pertransit ipsaꝫ ad aliud: ⁊ neꝗ possibile est homini facere ei simile aliquo modo. s. ingenio neꝗ arte: et ꝓpter hoc ꝓprietas existit in eo cuius est proprietas sicut est diffinitio cū diffinito: ipsa enim cōvertitur cū eo cuius ipsa est proprietas sicut convertitur diffinitio cū diffinito: dicis enim oīs homo est risibilis ⁊ ecōverso: sicut dicis omnis homo est vivens rationale mortale: ⁊ econverso. ¶ Or si dixerit cum accidēs apud te separatū sit a proprietate: q̄m proprietas reperitur in tota specie: accidēs vero non: ob quā rem igitur facta est scriptura proprietas homini: cū nō reperiatur in oī hoīe oī tpe. Dicemus ei iam premissuꝫ est ex sermone nostro ꝙ ꝓprietas est sꝫ duos modos: aut actu: aut potentia: que aūt est potētia: aut est in quadā parte speciei absꝗ alia: aut est in tota specie in tempore uno absꝗ tēpore alio. Causa autē illius est: q̄m ꝓprietas in homine est sm̄ tres modos. Unus eoꝝ est ex motu nature ⁊ eius operatione obviante impressionibꝰ aīe. et scđs est ex actiōe nature obviāte impressionibꝰ naturarū: et tertius est ex operatione aīe cum sensibus obviante occasionibꝰ preparatis apparētibꝰ advenietibus homini extrinsecus. Qđ ergo fuerit eorū ex operatiōe nature obviāte impressionibꝰ anime: reperitur in tota specie ⁊ in omni tēpore sicut risibilitas. nam cū ipsa ex inquietudine vel infestatiōe nature motu aīe propter saporositatē suā cum eo ipsum letificat: reperitur in tota specie ⁊ in omni tēpore. q̄m impressiones aīe reperiuntur in tota specie omni tpe. Qđ autē fuerit eoꝝ ex operatiōe nature obviāte impressionibꝰ naturarū: nō est possibile inveniri in hora inventiōis cōpletionis ꝯvenientis gn̄atiōi ipsiꝰ sicut canicies apud senectutē: nā cum ipsa sit ex operatiōe nature obviante impressionibꝰ naturaꝝ: nō opꝫ ut ipsa inveniatur nisi in hora dn̄ij phlegmatis in cōpletione corpis hoīs. Et qđ ex ipsis fuerit ex operatiōe nature aīe cū sensibꝰ obviāte causis advenietibꝰ hoī extrinsecus: indigebit impssionibus sensibilibꝰ ⁊ descriptionibꝰ doctrinalibꝰ ut faciāt ip̄ egredi de potētia ad actū. ⁊ ꝓpter hoc non est possibile inveniri nisi in eo q̄ iam exercitatꝰ est illis impssionibꝰ sensibilibus ⁊ descriptionibꝰ doctrinalibꝰ ut egrediatur qđ est i ipso de potētia ⁊ actu sicut scriptura in hoīe. Nā cū ipa obviet causis extrinsecis cū ꝯsuetudine sensuū ⁊ descriptionū doctrinalium: nō est possibile inveniri nisi cū exercitio ⁊ sanitate instrumēti. Cā autē vocās ad h̄ est diversitas ꝓpetatuꝫ hoīs absꝗ reliq̄s aīalibꝰ. hoīs eīm sūt ꝓpetates diverse obviātes aīe ⁊ naturis ⁊ sensibꝰ p̄paratis advenientibꝰ extrinsecus. proprietas vero cuiusꝗ animaliū obviat nature sue ⁊ cōplexioni sue tn̄. Iā igitur manifestū est ex eis quoꝝ p̄misimꝰ demonstratiōes manifestas ex descriptiōibꝰ apparētibꝰ: ꝙ q̄litates sunt accidētia naturalia delata in elemētis: ⁊ ꝙ elemēta nō sunt gn̄ata ex eis: ⁊ postq̄ iā clarū est illud: sic iam patens est ꝙ elemēta sunt ꝓpria gn̄ato oīm naturaliū ꝓculdubio. ¶ Si aūt volueris p̄ sermonē tuū cū dicis calidū fri. hu. sic. corpa deferētia has q̄litates: nō evacuabitur sermo tuꝰ a tribꝰ modis. s. cū aut velis corpa in q̄bꝰ qualitates iste existunt sm̄ ultimū finē parvitatis ⁊ debilitatis: aut corpa in quibꝰ sunt sm̄ ultimū finē multitudinis ⁊ fortitudinis: aut corpora ubi sunt sm̄ dispositionē mediā inter duos fines ⁊ duas extremitates. ¶ Or si vis sm̄ ultimū finē pa̾vitatis ⁊ debilitatis: nō erit possibile ꝙ ex eis fiat gn̄atio ullo mō: q̄m oēs virtutes diverse ⁊ opposite cuꝫ cōponuntur ⁊ ꝯmiscentur adinvicē agūt alie in alias: ⁊ alterantur ipsaꝝ q̄litates: ⁊ minuuntur ab eo in quo fuerūt cuꝫ essent simplices. Ex eis vero que significāt illud: est ꝙ si hō coniūgeret duas res: quarū una esset in ultimo caliditatis: ⁊ altera in ultimo frigiditatis: inveniret qualitates ipsarū iā diminutas: ⁊ fieret unūquodꝗ ipsoꝝ. s. calidū frigidū minꝰ ⁊ debilius eo qđ fuit cū esset simplex. Et silr̄ si ꝯiūgeret acetū vehemētis acetositatis: ⁊ mel vere dulcedinis: inveniret gustū ⁊ q̄litates ipsoꝝ iā alteratas ⁊ diminutas ⁊ quātitate in qua fuerūt cū eēnt simplices. Et silr̄ si q̄s cōmisceat albedinē ⁊ nigredinē: ⁊ ꝯmiscuerit eas: inveniet eas iā alteratas ⁊ diminutas ab eo in quo fuerūt in ultimū. In his ergo manifesta est significatio ꝙ virtutes diverse cōposite cū cōponuntur: minuuntur ipsaꝝ qualitates ⁊ debilitantur. cūꝗ illud ita sit: tūc manifestū est: ꝙ non est possibile ut generetur ex ultima debilitate aliq̄d potentiā habēs. nā si possibile foret illud: esset possibile ut generaretur in fine caliditatis ⁊ in fine siccitatis aliq̄d hn̄s caliditatē: h̄ autē est ex gn̄ationē cōpꝝ hēsam quātū ad nos: et quātū ad naturā: vel egreditur a naturis. ¶ Or si vis sꝫ dispositionē melācholicā: tūc erūt elemēta ꝓpter possibilitatē alteratiōis ⁊ diversitatis i eis semp sꝫ declinationē medioꝝ ad media duarū extremitatū: ⁊ nō ad aliā: aut mediationeꝫ ipsorū ad duas extremitates sm̄ veritatē. ⁊ incōveniēs quidem est ne elemēta sint naturalia a naturis cōprehēsa: ⁊ ne sciā ea cōtineat. ¶ Or si vis sm̄ ultimū finē multitudinis ⁊ fortitudinis existūt corpa: cogit te res ad h̄ ut dicas de elementis: ꝙ nihil in quo qualitates iste existūt sm̄ finē fortitudinis nisi elemēta: q̄m qualitates in eis sunt simplices. unde purarū naturarū. In alijs vero sunt cōmixte cōposite: q̄rū alie iā sunt cōmixte alijs: ⁊ cōmiscentur unaquaꝗ earū alij: ⁊ agit in eam ⁊ minuuntur ab ea sm̄ ꝙ nuper declaravimus: ⁊ ex eis que significāt illud: est ꝙ non invenis corpus calidius igne: nec frigidius aqua: nec humidius aere: nec siccius terra: q̄m qualitates pure sunt in eis ⁊ nude: quia permiscetur eis qđ eas alteret: ⁊ neꝗ adinvicem cōmiscentur ⁊ cōponuntur ipsarum virtutes ⁊ debilitantur. Et gloriosi quidem hippocratis in hac intentione est sermo in quo dixit ꝙ elementa corporum nostrorum sunt cali. frigi. sicci. humidi: per quē voluit intelligi corpora: in quibus qualitates iste sunt sm̄ finem fortitudinis scꝫ ignem ⁊ aerem aquam ⁊ terram. Ex eis vero que significant illud: est ꝙ si ipse intēderet p̄ sermonē suū calidū fri. siccum ⁊ humidum sermone absolu

to: opoꝛteret ꝙ elemēta essent infinita: cum cali. fri. sicci. hu-miditatibus non sit finis absolute taliter generationi: nisi eam finiat deus gl'iosus ⁊ altus. In hoc ergo significatio manifesta ꝙ optimus nō intendit dicēdo calı. frigi. sicci. hu. nisi coꝛpoꝛa in quibus qualitates iste sunt ſm finē vltimum foꝛtitudinis ⁊ multitudinis. ipē vō nō finit taliter nisi in ele-mentis ſm ꝙ declarauimus ⁊ expoſuim⁹. ¶ Oꝛ si q̄s dixe-rit: qualiter ergo facta est aqua in fine frigiditatis: cum sen-sus testificet̄ diuersum ab illo: q̄m inuenimus psiliū vehe-mentius infrigidare coꝛpa nr̄a ꝙ aquā. ex eis q̄ significant illud: est ꝙ inuenim⁹ febriētē cū multiplicat̄ eius caliditas ⁊ foꝛtioꝛ fit eius sitis: bibētē multā aquā: ⁊ nō quiescat ei⁹ caliditas: neq̄ sedat̄ ei⁹ sitis: ⁊ bibit parū psilij: ⁊ in ipō illō sit: sedant̄ vtraq̄. ¶ Dicemus ei q̄m aqua est simplex: et coꝛpoꝛa nr̄a sunt cōposita: ⁊ psiliū etiā est cōpositū. cōposi-tū vō foꝛtius agit in cōpositū ꝙ agit simplex in cōpositū: ⁊ illō ideo q̄m simplex est subtili⁹ cōposito: ⁊ velocioꝛis reso-lutionis: s̄ cōpositū est grossius ⁊ remotius a resolutione: ⁊ ꝓpter hoc nō est possibile rem simplicē resistere rei cōpo-site: ⁊ vt eius victoꝛia sit ad hoc vt agat in cōpositū: ⁊ pmu-tet eam: essentiam suā: ⁊ naturā suā: compoſite vō possibile est resistere rei cōpoſite sibi siū ꝓpter grossiciem suā: ⁊ ei⁹ victoꝛiā sup sibi simile: ita vt agat in ipām: ⁊ permutet eam ad naturā suā ⁊ essentiā: ⁊ ꝓpter hoc factū est psiliū vehe-mēti⁹ infrigidās ꝙ aq̄: ⁊ sicut aq̄ frigidioꝛ natura. ¶ Oꝛ si dixerit quō ergo facta est aqua foꝛtius humectās coꝛpoꝛa nostra ꝙ aer: cum ipē humidioꝛ ꝙ aqua natura sua? Dice-mus ei q̄m aer est subtilioꝛ ⁊ longinquioꝛ a coꝛpulentia ꝓ-pter homogeneitatē ignis cū qualitate agēte: maioꝛe. s. ca-liditate. ⁊ aqua est spissioꝛ ⁊ ꝓpinquioꝛ coꝛpulentie ꝓpter homogeneitatem terre cum qualitate agente: maioꝛe scȝ frigiditate: ⁊ ꝓpter hoc facta est opatio ipius in coꝛpibus ipis foꝛtioꝛ opatiōe aeris ⁊ plus imprimēs. ¶ Oꝛ si dixerit imo aqua ⁊ aer sunt simplices: q̄m ipsi duo sunt elemēta. Dicemus ei ꝙ sermo de elementis: non sunt elementa ꝓ-pter sermonem de eis vn̄ sunt agentia et impꝛimentia: q̄m sermo de eis vn̄ sunt elemēta: est simplex. q̄m etiā ipa sunt simplicia nō sensu ꝑcepta: neq̄ impꝛimētia. ⁊ ſmo vn̄ sunt agētia ⁊ impꝛimētia est cōposit⁹: q̄m ipa etiā sunt cōposita ⁊ sensibilia: cū nos nō seq̄mur ea sensibilr̄: ⁊ patiamur ab eis: ⁊ recipiamus ipoꝝ impꝛessionē: ⁊ appareat eoꝝ opatio in coꝛpib⁹ nostris: nisi postꝙ alia cū alijs componūtur: ⁊ ad inuicē cōmiscētur. Etiā ꝯsequit̄ ea cōpositioꝛ: est illud ex eis qō ꝓpinqui⁹ frigiditati pl⁹ cōpletū: ⁊ foꝛti⁹ impꝛimēs ꝓpter ꝓpinquitatē suam spissitudini terre: ⁊ qō ex eis est longinquius a frigiditate: est subtili⁹ ⁊ minus coꝛpulētum et debili⁹ impꝛimēs ꝓpter ꝓpinq̄tatē suā subtilitati ignis. et ꝓpter hoc facta est aqua vehemētius impꝛimēs in coꝛpo-ribus nostris ꝙ aer: ꝓpter ꝓpinquitatē aque terreitati et aeris igneitati. ¶ Oꝛ si dixerit: qualiter ergo possibile est ꝙ elemēta sint elemēta coꝛpis humani: cū elemēta sint simpli-cia: ⁊ coꝛp⁹ hoīs sit ꝯpositū: ⁊ q̄dē iam cū dixisti ꝙ simplex non agit in cōpositum: ⁊ ꝙ agit cōpositū in cōpositū: tunc dignius est vt non generet ex eo compositum. Dicemus ei. Iam declarauim⁹ in eo quod preterijt de sermone nr̄o: ꝙ simplex dignius est elementarietate ꝙ compositum: q̄m omne compositum est cum paupertate indigens eo ex quo generet̄. Simplex est occultum opulentū non indigens ali-quo ex quo generetur: nisi ꝟtute diuina glorioſa ⁊ sublimi. ⁊ propter hoc non dicit̄ cōpositū ꝙ sit elementū ſm verita-tem: sed ſm trāsumptionē: cū sit in seipso indigēs ex quo ge-neretur: ipsum ergo ꝙuis sit simplex cōparatione sui ad il-lud quod ex eo generat̄: est tn̄ in seipso cōpositū: ipsuȝ factū est ex alio. Elementū vō ꝙuis simplicius sit ꝓpꝛia ipsoꝛum essentia: tn̄ cōpositū non generat̄ cum eis: cū sint in dispoſi-tione simplicitatis sue: sed postꝙ componunt̄ aliqua specie cōpositionis: ⁊ ingrediunt̄ alia eoꝝ cū alijs: ⁊ adinuicē cō-ponuntur. Ex eis vō q̄ testificant̄ ꝙ res cū cōponunt̄: agūt diuerso modo ꝙ agāt cum sint simplices: est ex medicinis ti-riace. q̄m cum ipse cōponunt̄ ⁊ permiscētur: agūt in venis diuerso modo ꝙ sit ipsarū operatio in eis: cum sint simpli-ces ⁊ singulares. et similiter in calce ⁊ arsenico inuenimus operationē in abrasione pilloꝝ: cū sint cōposita: quā nō inue-nimus in eis: cum sint simplicia ⁊ singularia.

¶ Incipit secunda pars libri elementoꝛum.

Et postꝙ peruenimus iam ad locum sermonis nostri: et ampliauimus ad illud quod volui-mus de sermone pħi in essentia elemēti: ⁊ dif-finitione ipsius declaratiua nature eius: ⁊ con-stituimus sup illud demōstratiōes manifestas ex descriptionib⁹ naturalibus: iam opoꝛtet vt afferam⁹ in hac parte secundā declarationē eius manifestā sup sermo-nem Gal. ⁊ inuentionē eius: ⁊ illud q̄m Gal. diffiniuit ele-mentum diffinitiōe artificiali cōueniente verbo pħi in inten-tione: ⁊ dixit ꝙ elementū est minima partiū rei: cū ipsa ele-mentū. Cum autē dixit minima partium rei: voluit intelligi simplicioꝛē partib⁹ esse ei⁹: ⁊ minoꝛis cōpositiōis ꝙ ipsa na-tura nō cōparatiōe sui ad aliq̄d: queadmodū declarauim⁹ illud multotiēs ex sermone pħi: ⁊ illud iō q̄m minima par-tium dicit̄ ſm duas intentiōes: quarum vna est sensibilis: ⁊ altera intellectualis. Et sensibilis quidē est minima partiū rei in quas diuidit̄ diuisiōe sensibili. Et intellectualis qui-dem est simplicissima partiū rei: ⁊ remotissima ipsarū a cō-positione: sicut partes in quas resoluit̄ res resolutiōe natu-rali ⁊ cōponitur ex eis: similiter sicut elemēta coꝛpoꝛis hu-mani. Ipsa nāq̄ sunt minima partiū eius subtilissima earū in quib⁹ magis ꝓpꝛia est simplicitas ſm veritatē: ꝙ nō pre-cedat ea aliquid ex quo fiant: ⁊ sint ꝓpter illud cōposita. et illud quidē multotiens ostēsum est in his que preterierūt. ¶ Oꝛ si q̄s dixerit: q̄re negasti Gal. cum dixit: elementum est minima partiū rei: nisi voluisset intelligi minima partiū coꝛpoꝛis quam sensus compꝛehendit: vel consequit̄. Dice-mus ei: q̄m regula elementoꝛū que sunt elementa vniuscu-iusq̄ coꝛpoꝛū ſm veritatē ⁊ naturam non possibile esse sen-sum: q̄m plurimaꝝ rerū ꝟtutē nō ꝯsequit̄ sensus. ⁊ illō q̄dē est per duos modos: aut q̄ ipse occultant̄ sensui ꝓpter ve-ritatem ipsarū: aut ꝓpter subtilitatē earū ⁊ permixtionem earū cū alijs: sicut partes medicine cōposite ex diuersis spe-cieb⁹ iam adeo ꝯtritis donec facte sint puluis: ⁊ illud iō q̄m facte partes sensibiles sunt ſm duos modos: aut partes in quas diuidit̄ coꝛpus diuisione coꝛpoꝛali: si diuisio coꝛpoꝛis est in partes minutissimas: aut partes sensibiles composite ex coꝛpoꝛibus diuersis: sicut medicina cōposita ex machite ⁊ ere adusto et scoꝛia eris ⁊ cerusa plūbi: cū cōuertūtur et fiūt sicut puluis. ¶ Oꝛ si p ſmonē tuū volueris partes in quas diuidit̄ coꝛp⁹ diuisione coꝛpoꝛali: erūt elemēta nō cō-pꝛehensa neq̄ scita: q̄m inuentio ipoꝝ a sensu: est inuentio diuersa ſm diuersitatē sensus visus. In vna quaꝝ aspiciē-tiū foꝛtitudinē ⁊ debilitatē ī eo qō ē inter illa de medijs que numerus nō cōputat. Ex eis vō que significant illud: est ꝙ nos inuenimus plures hominū nō cōsequētes vel appꝛehē-dētes partes q̄ magne sunt: quātū ad alios q̄dē puissimas ꝓpter debilitatē sensuū ipsoꝛū ab appꝛehēsione partium subtiliū quas non appꝛehendūt nisi alij. Et inuenim⁹ quos-dam appꝛehendētes que sunt subtiles: apud alios ꝙ maxi-mas propter foꝛtitudinē sensuū ipsoꝛū appꝛehendētes par-tes subtiles quas non cōsequunt̄ alij. Et Gal. quidē iā de-clarauit illō vbi dixit: ꝙ si dixerim⁹ elemēta oīm coꝛpoꝛū vō q̄m ipsa sunt partes sensus visibilis: erunt partes apud illū cuius sensus visus est in vltimo foꝛtitudinis: sicut aquile et milui ex auibus. ⁊ hoīs famosi acutate visus: alie a parti-bus apud aliū cuius sensus est in vltimo debilitatis. ⁊ simi-liter etiā erunt partes apud illuȝ cuius sensus est in vltima debilitate: aut vltima foꝛtitudine. Et inter oēs duas haruȝ diuisionū etiā existūt media plurima: q̄ similitudo non com-pꝛehendit. Etiā illud quidē sit: opoꝛtet vt sit cōclusio facta huius sermonis: ꝙ partes non sunt cōpꝛehense: neq̄ scite apud intellectū: nedū ꝙ appꝛehendat eas sensus. Oꝛ si vis per sermonē tuum scȝ minima: partes subtilissimas cōposi-tas ex coꝛpoꝛib⁹ diuersis: quoꝛū contritio iam in vltimo fa-cta est: sicut partes medicine cōposite ex machite ⁊ ere vsto ⁊ scoꝛia eris ⁊ cerusa plumbi contritis vltime: ⁊ hoc etiam multo remotius ab appꝛehensione. nam si homo accipiat has medicinas ⁊ eoꝝ simile: ⁊ cōuertat eas vsq̄ in vltimā

contritionē donec fiant sicut puluis: deinde conetur discernere eas sensu visus: nō ꝑcipiet nisi sicut ipse deus: cū sit corpus vnum ⁊ res vna. Iam igitur manifestum est ꝙ regula partiū que sunt minime partes rei: ⁊ earum perceptio: non sunt sensus visus. ¶ Et si quis dixerit: ego non intendo cū dico partes in quas diuidit corpus diuisione corporali: neq; partes subtilissimas cōpositas ex corporibus diuersis contritis sicut puluis: imo non intelligo cum dico partes illas in quas diuiditur corpus diuisione naturali: et similiter ex quibus cōponitur sicut diuisio corporis in superficies et lineas ⁊ linearum in puncta: ⁊ certificet super illud sermone democriti: quoniā democritus dixit ꝙ corpus est compositū ex superficiebus: et superficies composite sunt ex lineis: ⁊ linee ex punctis: et attulit inconuenientia abrae ordinatoris ⁊ sociorū eius: qui sunt desperati in hoc: quoniam ex dictis ipsorum est compositum ex partibus indiuisibilibus: volēs predicta. ¶ Dicemus ei: qđ autem narrasti de sermone democriti: ꝙ cum puncta componuntur: fit ex eis linea: est sermo habens duas intentiones: scꝫ vt dicatur ꝙ puncto ꝓ eo continuatur ei continuatione totius cum toto: aut partis cum parte. si ergo dixerit ꝙ eius continuatio cum eo est continuatio cum toto: erunt duo puncta: punctum vnum: ⁊ erit ipsorum locus: locus vnus: quoniā totū cuiusq; ipsorū erit totum alterius: cum nulli ipsorum sit diuisio: neq; differentia inter ea: similiter et sm hanc similitudinem: ratiocinatio etiā puncto tertio et quarto: et que sunt post illud vsq; ad infinitum. Et si fuerit continuatio puncti cum puncto parte ipsius cū parte illius: sequitur ipsam diuisio ac peremptio: et remouebitur alteratio ab eis: cum punctum sit cui pars non est. ¶ Et si dixerit: ego non absoluo in puncto totum nec partem: cum nō habeat partem. Dicemus ei: quoniam illud quod non habet totum: neq; habet cōtinuationē: neq; disgregationē: cōtinuatio nanq; fit sm duos modos: scilicet aut sm semitam propinquitatis: aut sm semitam cōmixtionis. Continuatio propinquitatis aut est sicut continuatio superficiei corporis alicuius et suiipsius cum superficie alterius corporis: aut est sm semitam vicinitatis: sicut continuatio olei cum aqua: ⁊ ossis in carne. Continuatio autem cōmixtionis sicut continuatio omnium partium corporis alicuius cum omnibus partibus corporis alterius sm semitā introitus ⁊ cōmixtionis: sicut commixtio omnium partium aque cum omnibus partibus vini donec fiat corpus ipsorū: corpus vnum: et locus eorum: locus vnus: ergo continuatio ⁊ disgregatio non fiunt nisi aut toto: aut parte: sed quod non habet totum neq; partem: non habet continuationem: neq; disgregationē: ⁊ qđ non habet cōtinuationē: neq; disgregationē: non est possibile componi cum eo qđ nō habet cōtinuationē: neq; disgregationē: ⁊ fiat ex eis aliquid quod habeat continuationē ⁊ disgregationē. ¶ Et si contradixerit nobis per yle cui non est forma: ⁊ dixerit ꝙ yle nuda a forma non habet continuationē neq; disgregationē: ⁊ quando recipit formā fit continuabilis ⁊ diuisibilis. Dicemus ei cōtradixisti duobus modis falso: quorum vnus est: quoniā cōtinuatio ⁊ disgregatio est qualitas consequens quantitatē. Nam ⁊ continuatio ⁊ disgregatio non euacuant quin sint aut linea: aut superficies: aut corpus: aut locus: aut tēpus: aut numerus: aut oratio. Cum ergo sit per yle quantitas cōtinua ⁊ disgregatio: fit per eas continuabilis ⁊ disgregabilis: puncta autem non sunt ita: quoniā res que ex eis prouenit: non est quantitas que continuetur ⁊ disgregetur ⁊ fiat vt cōponatur cum alio ⁊ corpulenta sint cum ea: aut separētur: aut interueniat inter ea aliquod punctū: igitur non est continuū neq; disgregatū: cum non sit ei quātitas: neq; acres. Modus vero secundus est: quoniā etsi diuiserimus inter yle ⁊ formā mente: non tamē poterimus separare inter eas actu: cum ambe sint de capitulo relatiōis: quarum vna diffinitio non precedit alterā: quoniā lutum non est nisi forme: neq; forma nisi luti. Si ergo separauerim⁹ inter eas ipsis existentib⁹ in mēte: erit illud sm semitā solutionis ⁊ ligatiōis: non sm semitā diuidendi ⁊ partiendi: quemadmodū separauimus inter lineam ⁊ punctum sm semitā soluendi ⁊ ligandi: non sm semitā diuisionis ⁊ separationis: cum sit diuisio linee inspecta: ⁊ cōpositio ipsius ex ipsis: quoniā puncta nō habent diuisionem: ⁊ cui non est dimidium: non est possibile vt continuetur ei cui non est dimidiū: ⁊ fiat ex eis aliquid cui sit dimensio. Et si concesserit illud ⁊ fecerit ipsum transire: dicemus ei fac ipsum etiā pertransire vt generetur ex eo cui non est existentia: aliquid cui sit existentia: ⁊ hoc est manifestioris erroris. Si autem non fecerit illud pertransire: ⁊ dixerit ⁊ illud quod non habet existētiā: est priuatio: ⁊ priuatio nihil est: ⁊ non est possibile nihil cōtinuari cum nihilo vt sit ex eis aliquid habens esse. Dicem⁹ ei similiter: cui non est diuisio vel dimensio: in ipso est priuatio: cum ergo pertransire feceris vt continuet absq; dimēsione: cum absq; dimensione fiat ex eis aliquid: cum sic dimensio pertrāseat vt continuetur absq; esse cū absq; esse: ⁊ fiat ex eis cui sit esse. dicens autem homo resistit manifestissimo: cum ergo ita sit: tunc iam manifestū est ꝙ non est possibile punctum continuari puncto alteri vt fiat ex eis linea. Sed nos dicimus: ꝙ cum punctū alteri puncto opponatur sm dimensionē aliquam: dimensio que est inter ea: est longitudo: ⁊ longitudo cum linea que est habens dimensionē vnā: facte sunt ei due extremitates ⁊ due partes scꝫ pars āterior: ⁊ pars posterior: ⁊ punctū est extremitas linee ab omni parte: ⁊ inseparabile est ei: quoniā finis inseparabilis est finito: ⁊ illud ideo: quoniam finis finiti finis: ⁊ finitū est finitum ex eo. Verbi gratia: cum retulisti finitū nomine suo: ⁊ non retulisti ipsum cū suo fine: ⁊ dixisti finem: tunc iam factū est in mente tua finitum cum fine continente ipsum: quoniā finitum in fine contentum: cum finis non sit nisi finiti: neq; finitum nisi cum fine: sicut diffinitio nō est nisi diffiniti: ⁊ diffinitū nisi cū diffinitione: quando em̄ dicis hominē: iam significas viuum rationale ⁊ mortale nomine suo: ⁊ quando dicis viuum rationale mortale: tunc iam significas hominem diffinitione sua. Diffinitio ergo non est aliquid absq; diffinito nominatum: quoniam nomen significat summā rei absq; comprehensione ⁊ determinatiōe: et diffinitio significat expositionem intentionis nominis rei: ⁊ declarationē nature ipsius. Iā igitur manifestum est ꝙ cum puncta componuntur sm dimensionem aliquam que inter ea existit: est de dimēsione linee: cum ergo ita illud sit: tunc dico ꝙ cum linee componuntur adinuicem sm dimensionem aliquam: illud qđ est inter oēs duas lineas de dimensione: est latitudo: et cum aggregantur longitudo ⁊ latitudo: consistit in natura superficiei: quoniam superficies est longa ⁊ lata: et propter hoc facte sunt ei due dimensiones ⁊ due extremitates: scilicet due extremitates longitudinis: et sunt pars anterioris et pars posterioris: ⁊ due extremitates latitudinis: que sunt due partes: scilicet dextra ⁊ sinistra. Et linee quidem sunt extremitates superficiei ab omni parte ⁊ inseparabiles ei: sicut ostendimus in punctis: que sunt extremitates linearum ex omni parte. Et sm hanc similitudinem dicitur in superficiebus ꝙ cum componuntur sm dimensionē aliam: quod inter eas existit de dimensione: est profunditas: et cum aggregantur longitudo ⁊ latitudo ⁊ profunditas: existit natura corporis: quoniam corpus est latum: longum et profundū: ⁊ propter hoc facte sunt ei dimensiones tres ⁊ sex partes: scilicet due partes longitudinis: scꝫ anterior ⁊ posterior: et due partes latitudinis scilicet dextra ⁊ sinistra: et due partes profunditatis: scilicet sursum ⁊ deorsum. Et superficies quidem sunt extremitates corporis ab omni parte: quoniam ipse sunt inseparabiles: sicut ostendimus in punctis: ꝙ sunt linearum: et linee superficierum. Quapropter factum est vt cum velimus resoluere corpus: meditemur remotionem profunditatis: que est complementum forme corporis solum: et fingamus in mente nostra superficies tm̄: scilicet longitudinē et latitudinem absq; profunditate. Et similiter cum volumus resoluere superficies: meditamur remotionem latitudinis: que est complemētum forme superficiei solum: et fingimus in mente nostra lineam tm̄ scilꝫ longitudinis. Cum

volumus resoluere lineas: meditamur remotionem longitudinis: et fingimus in mente nostra punctum ſm extremitatem que non eſt dimenſio: neq̧ quantitas: ſed quoniaꝫ puncti non ſunt forme in mente noſtra exiſtẽtes: nõ eſt poſſibile vt meditemur eis extremitatem fixam poſt remotionẽ ipſius forme. Jam igitur manifeſtum eſt ꝙ corpus non diuiditur in corpus: ſꝫ reſoluit̃ in ſuas extremitates reſolutione eſtimata: non veraci. Corpus non eſt compoſitũ ex punctis: quoniã ſi eſſet poſſibile vt cõtinuaretur punctum puncto alij: et fieret ex eis non punctum: eſſet poſſibile etiam vt continuaretur linea linee: ⁊ fieret ex eis non linea: et continuaretur ſupficies cum ſupficie: ⁊ fieret ex eis aliquid nõ ſuperficies: ⁊ ſi poſſibile eſſet illud: oporteret etiã vt corpus cõtinuaret̃ corpi: ⁊ fieret ex eis nõ corpus: ⁊ viſus facit h̃ videri vanũ. Ex eis autẽ q̄ ſignificãt illud: eſt ꝙ ſi nos duxerimꝰ circulũ cũ circino: ⁊ poſuerimꝰ ei quattuor partes. ſ. orientẽ: meridiẽ: occidentẽ ⁊ ſeptẽtrionẽ: deinde ꝑduxerimꝰ lineã a centro circuli ad circũferentiã eius a parte oriẽtis: poſtea ꝑtraxerimus lineã aliã continuã linee prime a cẽtro circuli ad circũferẽtiã ipſius ex parte occidẽtis: non inueniemꝰ aliq̇d proueniẽs ex duabꝰ lineis egrediẽs a natura linee que eſt lõgitudo tm̃: deinde ſi redierimus ⁊ diuiſerimꝰ tm̃ lineã in duo mediaꝫ: nõ inueniemus aliq̇d duarũ ſectionũ remoueri a natura linee: ⁊ ſimiliter ſi fecerimus aliã ſuperficiẽ ſecantẽ circulũ: videmꝰ eã vſq̧ ad circũferentiã eius a parte ſeptẽtrionis: deinde fecerimus ſuperficiẽ alterã contra iunctã ſupficiei prime ex linea ſecãte circulũ in ydromera vſq̧ ad circũferentiã eius a parte meridiei: nec aliq̇d inuenimus ꝓueniẽs ex duabꝰ ſuperficiebus q̄ eſt latitudo tm̃: ⁊ ſimiliter ſi redierimus ⁊ diuiſerimꝰ illã ſuperficiẽ in duo media: non inuenimus aliquid harũ diuiſionũ a natura ſupficiei egreſſuꝫ. Jã igitur manifeſtũ eſt ⁊ notũ ꝙ linea nõ diuidit̃ niſi in lineas: neq̧ cõponitur niſi ex lineis: ⁊ ſimiliter ſupficies nõ diuiditur niſi in ſuperficies: neq̧ cõponit̃ niſi ex ſupficiebꝰ: poſtq̄ͣ igitur manifeſtũ eſt illud: tunc iã firmatũ eſt ꝙ corpus etiaꝫ non diuidit̃ niſi in corpora: neq̧ cõponit̃ niſi ex corporibus.

¶ Et ſi dixerit: ego volui cũ dixi ꝙ linee qñ cõiũgunt̃ a parte anteriori ⁊ poſteriori adinuicẽ: fiant ex eis ſupficies: imo non dixi niſi qñ continuant̃ a parte dextra ⁊ ſiniſtra. ⁊ ſimiliter in ſupficiebꝰ: non dixi ꝙ qñ cõiungunt̃ a parte dextra cũ ſiniſtra: fiant ex eis corpa: imo non dixi niſi qñ continuant̃ a parte ſuperiore. Dicemus ei ꝙ in hac quidẽ ſciẽtia apparet manifeſta deſtructio eiꝰ. Et qm̃ tu dixiſti occultatas lineas ornamẽtis ſupficierũ: ⁊ ſupficies ornamẽtꝫ corpoꝝ ꝓpterea ꝙ tu poſuiſti ꝯtinuationẽ linearũ adinuicẽ a parte dextra et ſiniſtra: que ſunt extremitates latitudinis: ⁊ cũ linee fuerit latitudo: fit ſupficies. Et ſimiliter poſuiſti continuationẽ ſuperficierũ adinuicẽ a parte ſuperiore ⁊ inferiore: q̄ ſunt due extremitates ꝓfunditatis: ⁊ cũ latitudini fuerit ꝓfunditas: fit corpus: igitur quare nõ dixiſti niſi ꝙ ſupficies qñ coniunguntur cũ ſuperficiebꝰ ſibi ſimilibꝰ: fit ſuperficies: et corpa qñ cõponunt̃ cũ corporibꝰ ſilibꝰ: fit corpus: ⁊ hic quidẽ ſermo eſt iuſtus. Jam igitur manifeſtũ eſt ⁊ notũ: ꝙ corpus nõ diuidit̃ niſi in corpora: neq̧ componit̃ niſi ex corporibus. Et ſimile eſt iudiciũ in lineis ⁊ ſupficiebus.

¶ Et ante latraſti de conueniẽtia ſeparatoꝝ ſectã in ſentẽtia per hoc qḋ dicunt ꝙ corpora ſunt cõpoſita ex partibꝰ indiuiſibilibꝰ: eſt hoc maniſeſte deſtructiõis: ꝓpterea ꝙ partes q̄ non diuidunt̃: non euacuant̃ quin ſint aut habẽtes dimenſionẽ ⁊ extremitatẽ: aut ne ſit eis dimenſio: neq̧ extremitas. Et ſi dixerit ꝙ eis non eſt dimenſio: tũc nõ eſt poſſibilis eoꝝ combinatio: neq̧ ipſarũ cõpoſitio: qm̃ partes non occurrũt niſi dimẽſionibus ſuis. Cum igitur nõ eſt dimẽſio: nec extremitas: neq̧ eſt ei cõtinuatio: neq̧ cõbinatio. vñ ſi dicat̃ ꝙ eſt cõtinuatio totiꝰ cũ toto: illud etiã erit incõueniẽs. nã cũ dicis totũ ꝯtrarus: tunc ponis duas partes in vnã: ⁊ locus eaꝝ ſit locus vnus: qm̃ totũ cuiuſq̧ eoꝝ: eſt totũ alterius partis: cũ nulli earum ſit penitꝰ dimẽſio.

¶ Et ſi dixerit ꝙ eis ſunt dimẽſiões habentes extremitates: cõſequet̃ eis ꝓportio ⁊ dimẽſio procul dubio: qm̃ cũ ipſarũ dimẽſiones obuiãt ⁊ continuãtur adinuicem: quedã eoꝝ fient cõtinuate: ⁊ quedã non cõtinuant̃ ⁊ comitant̃ ex eis ſectio ⁊ partitio neceſſario. Ex eis autẽ que ſignificãt ꝙ oĩs pars diuidit̃: eſt ꝙ cũ agas ⁊ paras nõ diuiſas: quẽadmodũ memoratus es: ⁊ ponis lineas lineã vnaꝫ: deinde diuidis lineã que aggregata eſt ex eis: i duo media: diuidit̃ autem pars media neceſſario.

¶ Et ſi dixerit: q̄uis ego dixerim ꝙ partes habẽt dimenſiones: tm̃ illud eſt eorũ que nõ faciũt earũ ſectionẽ neceſſariã. Dicemꝰ: nõ euacuat̃ dimẽſio a tribꝰ modis. ſ. qñ aut ſit longũ: aut latũ: aut ꝓfundum. Et ſi fuerit longũ: erũt due extremitates. ſ. anterior ⁊ poſterior. ⁊ anterior extremitas nõ eſt poſterior ꝓculdubio: ⁊ ſic non erũt due extremitates vna: ⁊ cuꝫ fuerint due extremitates: vna remouebit̃: dicimus ideo: et ſi fuerit ſimiliter latitudo: erũt ei due extremitates dextra ⁊ ſiniſtra: ⁊ comitabitur ipſam qḋ comitat̃ longitudinẽ de diuerſitate extremitatum. Et ſimiliter ſi fuerit ꝓfunditas: erit extremitas ſuperior ⁊ inferior: ⁊ comitabit̃ ipſam etiam qḋ lõgitudo: latitudoq̧ de diuerſitate extremitatũ ipſarũ. cũ ita ergo ſit illud: tunc iam manifeſtũ eſt ꝙ partes obuiãt cum dimenſionibus ſuis: omnis autẽ dimenſio diuidit̃: ergo oĩs pars diuidit̃. Jam ergo manifeſtũ eſt ex ꝓpoſitionibꝰ neceſſarijs: ⁊ concluſionibus demõſtratiuis: ꝙ partes diuidũtur: ⁊ ꝙ corpora nõ cõponunt̃ ex ꝑtibꝰ indiuiſibilibꝰ ⁊ impartibilibꝰ: qm̃ iudiciũ cuiuſq̧ partiũ corpis: eſt iudiciũ cuiuſq̧ totiꝰ in noĩe ⁊ diffinitiõe ſimul: neq̧ inter ea eſt differẽtia: niſi in quantitate tm̃: qm̃ totũ eſt plus parte.

¶ Et ſi dixerit an Hippo. piger fuerit in hoc vt diceret ꝙ elemẽta corpoꝝ noſtroꝝ ſunt calidũ ⁊ frigidũ: humi. ⁊ ſiccũ: ⁊ an Ga. piger fuerit in hoc vt diceret ꝙ elementũ eſt minor partiũ rei cuiꝰ eſt ipm elementum. Dicemꝰ ei: ꝙ voluit quidẽ nobis dicere eſſentiã elemẽti. ſ. qd ipm ſit: ⁊ narrauit ipm nobis cũ diffinitõe ſua diſcernente ipm: ⁊ declarãte naturã eiꝰ. Hippo. ṽo in ſermõe ſuo ſimilatꝰ eſt ꝯſuetudini phoꝝ ⁊ expoſitionibus ſuis. Et illud q̇dẽ eſt ex deſcriptõe phoꝝ in ſuis expoſitionibꝰ: vt id faciãt qḋ appareat in ſermonibꝰ ſuis diuerſum ab eo qḋ eſt in eis occultũ: vt magnificẽt ſapientiã: ne aliquis preſumat de ea niſi qui ex eis exercitatur in ea: ſicut eſt illud qḋ fecit Hip. in lib. aphoriſmo. vbi dixit: Uita breuis: ars ṽo lõga. et ꝓcedũt cũ eo: ⁊ incorporãt ſermões ſuos: qḋ apparens eſt in eis ⁊ qḋ eſt ex eis ex ꝑte ſenſus: ⁊ occultãt eoꝝ ſpũalitateꝫ: ⁊ qḋ ex eis ẽ ex ꝑte itelligẽtie. Et illud ẽ ꝓpt̃ duos modos. Unꝰ eoꝝ obſeruatio eoꝝ eſt in pullulatiõe intellectuũ diſcipuloꝝ ⁊ exercitatio ipſoꝝ in inq̇ſitione ingenij: in ꝑmiſſione ꝓpoſitionũ neceſſariarũ: vt appareãt ꝯcluſiones demõſtratiue cũ noticia ſpũalitatis rerũ ipſaꝝ ⁊ ꝑſcrutatiõe ⁊ ratiotinatiõe. Et ſcḋs eſt cũ ſermo fuerit corporeus ſumptꝰ a ſenſu: imprimitur forma ipſius in phãtaſia velociter ꝓpter ꝓpinq̇tateꝫ phãtaſie ſenſui corporeo. Jllud nãq̧ faciliꝰ eſt inſipiẽtibꝰ: ⁊ cuiꝰ intellectꝰ elõgatur: ꝓpterea ꝙ eſt ꝓpinquꝰ ei qḋ eſt ꝑſens: ita vt cũ loquat̃ forma eiꝰ in intẽtione illius ⁊ in mẽte que taliter eſt ei imprimat̃: poſſibile ſit mouere ipſum a corporeitate ad ſpiritualitatẽ cum ſimilitudine ⁊ ꝓpinquitate. Et phi quidem ſermo habẽs ſimilitudinẽ huius: eſt qḋ narrauit de platone: exiſtimauit qḋ ipſe dixit: Nõ moueas ignẽ cũ cultello. Et intẽtio quidẽ platonis non fuit neq̧ conſecutio ſapientie eius vt ꝓhiberet ab illa motiõe ignis cum cultello: cũ nõ intẽtio ea q̇deꝫ appareat de hoc ſermone: qm̃ in motione ignis cum cultello: non eſt adiunctus vltimitatis: neq̧ expulſio nocumẽti: immo ipſe non intẽdit ſermone ſuo niſi vt exhibeat ne id reſpondeat̃ inſipientibꝰ quo iraſcant̃ aſſimilat igitur ignẽ inſipienti: ⁊ cultellũ ferro accepto commouenti itam. Dicit ergo ne moueas ignẽ cuꝫ cultello. i. ne reſpondeas inſipiẽti aliquid qḋ ipſum iraſci faciat: ⁊ conſequatur te ex inſipientia eius: qḋ ſequit̃ te et igne cõmiſſuꝫ cum moues ⁊ inflãmas ⁊ ei ꝓpinquas. Et antiqui quidẽ nõ ſecuti ſunt cum hac ſua operatiõe niſi veſtigia intelligentie in ſummo: ⁊ aſſimilati ſunt operationi illius. Jpſi nãq̧ inueniunt: ⁊ cum intelligẽtia volunt vt anime appareat aliquid eorum que acquiſiuit a deo ſuo glorioſo ⁊ ſublimi: ⁊ exaltat eam ſuper formas ſpirituales que ſunt ei. Deus enim glorioſus ⁊ ſublimis vult ꝙ anima appareat ſup aliq̇d qḋ ipſe facit cõtingere. Jn hoc ergo mũdo intelligẽtia eſt media inter deũ excelſum ⁊ aĩaꝫ: ſicut ꝓphete ⁊ expoſitiões ſunt medij inter deũ excelſum ⁊ reliquos hoĩes. Eã ergo vult intel

lectualis ratio

lectualis ratio vt appareat anime illud quod dedit illi deꝰ exaltat eam super formas. ⁊ sermones spirituales qui sunt apud eam: ⁊ facit acquirere illas formas medias inter corporales ⁊ spirituales: vt rectificet in sensu cōmuni velociter cum non imprimātur in ipso nisi corporee forme: ⁊ similes harum propter victoriam sensus corporei super sensum communem: ⁊ propter vicinitatem sensus cōmunis quā habet cum sensu corporeo: cum sit medius inter sensuꝫ visibilem: scꝫ corporeum ⁊ informatum: qui est in anteriori parte cerebri nominatum phantasia: ⁊ ꝑpter hoc nominatur sensus cōmunis q: recipit a sensu corporeo visibiliū corporeitatē rerū: ⁊ ꝓcedit cū ea ad sensum spūalē. s. formatū in anteriori parte cerebri. Illos aūt nō dicimꝰ ꝙ forme quibꝰ intelligētia formas clarificat spūales: sint nisi forme medie inter corporeas ⁊ spūales: qm̄ ipe egresse sunt a similitudinibus formarū corporearū: ⁊ q̄ sunt presentes in vigilijs plurium tenebrarum ⁊ corticum: q: sunt subtiliores ⁊ plus spirituales ⁊ luminose: ⁊ ꝑpter hoc assimilauerūt eas antiqui formis celestibus. Ex eis aūt q̄ significāt illud: est ꝙ videt ſm ipm̄ i somno ꝙ alas habeat quibꝰ volet inter celū ⁊ terrā: ⁊ ꝙ sit apertū: ⁊ sit ꝓuocās eū vt loquat̄ ei de seipso: ⁊ ꝙ ipe incedat sup aquā maris ⁊ magnoꝝ fluminū: ⁊ ꝙ aīalia sint rōnabilia ⁊ loquātur. Significat̄ ergo ex hoc ꝙ intētio harum formarū ⁊ figurarū est intētio spūalis subtilis egrediēs ab intētione: nec est diuersa ab eo qd̄ est presens in vigilijs: qd̄ si ita nō esset: nō esset eis intentio: neqꝫ interpretatio: qm̄ egresse essent ab eo qd̄ est intelligētia: res aūt nō: qm̄ intendimꝰ eas significātes veritates reꝝ: ⁊ eaꝝ intētiōes cū fuerit ipaꝝ interpres natura reꝝ. ex eis qdē q̄ significant illō. ⁊ iam manifestū est ꝙ nos inuenimꝰ ꝓbas: qbꝰ adsit salꝰ: cū voluerint discerni ab hoībꝰ: vt ipoꝝ appareāt ꝓprietates in diuinis formis spūalibꝰ: facereqꝫ eas apparere vt sciāt hoīes ipoꝝ bonitatē: ⁊ ipoꝝ exitū ab intētione vulgari ad spūalitatē. Cū sit illud qd̄ ipsi apparere faciunt egrediēs ab intētiōe naturarū. Et in hac quidē parte cōuenit q̄ libros scripsit: ⁊ i sectꝫ ꝑseuerat: vt iudei xp̄iani ⁊ oēs q̄ ꝓphetizāt ꝯfitetur ꝙ somniū est vna partiū ꝓphie. Cūqꝫ iam declaratū sit illud ⁊ manifestū: tūc iam firmatū ꝙ cum sensus cōmunes subtiliātur in somno sup formas medias inter spūales ⁊ corporeas: quibꝰ intellgētia clarificauit formas spūales: fit ex eis corporeitas tm̄: cū nō sit in eis fortitudo vt sciat ex eis nisi iparū simulacra ⁊ eaꝝ similitudines ꝑpterea q: ꝓpinquꝰ est sensu corporeo. s. sensu visibili. postꝙ̄ ḡ scit corporeitatē eaꝝ ducet eā sup formatiuū (al's formatū) qd̄ ē i āteriori pte cerebri si phātasias formatiuas (al's formatas) primꝰ. s. phātasia subtilior sensu cōi. ⁊ remotior a sensu corpeo. s. visibili: ⁊ cū formatū fit recipit ēt illō a sensu cōi: ducit ipm̄ sup memoriā: ⁊ deponit apd̄ eā. Cūqꝫ excitat̄ hō a somno suo: reqrit illas formas a memoria ⁊ memoria reddit ei ipaꝝ descriptiōes ⁊ eaꝝ intentiōes ſm ꝙ recipit a formatiuo: ita vt cū hō recordat̄ eoꝝ: inquirit eoꝝ spūalitatē a cogitatiōe. Cogitatiōis eñ est ꝑscrutari ⁊ discernere ⁊ ꝯponere. Ipa nimirū discernit cortices rei a medulla ipꝰ postꝙ̄ ergo discernit ipaꝫ ⁊ purificat reddit ipam memorie ⁊ memoria quidē recipit eā ⁊ cōprehēdit ipam sibivsqꝫ quo requirat̄ ab ea. si ḡ fuerit cogitatio illius hoīs spūalis pura luminosa paucaꝝ corticū ⁊ tenebraꝝ supra quā intelligētia iam influit splēdorē ex lumīe suo: fecit ipam scire ꝓprietates suas: ⁊ figuras suas: ⁊ sermones spūales: ⁊ fecit eam cōuenire sup ꝓprietates anime etiā ⁊ figuras eꝰ ⁊ ꝓprietates virtutū eꝰ: ⁊ discretionē figurarū eꝰ spūaliū vt a corporeis discernāt cortices illaꝝ formarū ⁊ medullā sua discretione vā: ⁊ interpretabit̄ illud somniū interpretatiōe in qua nō erit error. ¶ Qꝫ si eꝰ cogitatio fuerit multarū corticū: et tenebrarū sup quā intelligētia nō effudit aliqd̄ sui splendoris et luminis: neqꝫ fecit eā scire ꝓprietates suas: ⁊ proprietates aīe: ⁊ vtutes eꝰ ⁊ neqꝫ sublimauit eā sup figuras spūales ⁊ intellectuales: ⁊ aīales: ⁊ nō erit discretio eius i corticibꝰ illarū formaꝝ a medulla sua q̄ ei similate fuerūt discretiōe vera: qm̄ ipe nō nouit spūalitatē eoꝝ: ⁊ discernit eā a corporeitate iparū: Cū res ita fuerit: ⁊ fiet vt interpretet̄ formas spūales: ⁊ sermōes spūales ex parte corporeitatis eoꝝ: nō ex parte spūalitatis iparum ſm grossiciē cogitationis eoꝝ: multitudinē corticū: ⁊ tenebrarū ipius: ⁊ fiet vt ipe interpretet̄ somniū interpretatōie corruptibili plurimi erroris: imo i qua nō sit penitꝰ rectificatio: tūc pauperabit̄ ⁊ erit ei necessariuꝫ recitare suū somniū interpreti prudēti ⁊ sup quē iam effudit intelligētia de splēdore ⁊ lumine suo ⁊ fecit eū noscere figuras formaꝝ: ⁊ sermones spūales: ⁊ discernere eas a corporeis: qm̄ si nō nouerit illud: nō erit ei interpretatio recta. Intelligētia qdē non sequit̄ hac sua opatione nisi vestigia creatoris gl'iosi: ⁊ assimilatur opationi eꝰ ſm formationē ⁊ potētiā suā. Creator nāqꝫ gl'iosus ⁊ summus cū mūdū creare voluit: ⁊ facere vt sapiētia appereat: ⁊ qd̄ in ipa erat: exiret de potētia ad actū: creauit mūdū ingeniose ⁊ nouit ipm̄: nō ex alio: sꝫ ex quo genuit ipm̄: neqꝫ ſm exēplū: ſm qd̄ ꝓcesserit: neqꝫ ꝑpter necessitatē q̄ indiguerit vt iuuamētū afferret: aut nocumētū expelleret: aut exaltaret̄ ob hoc deus noster vehementer: imo nō fecit illud nisi bonitate ⁊ largitate sua. Et postꝙ̄ largꝰ fuit cū hoc: ⁊ fecit vt appareret sapiētia ⁊ bonitas ipꝰ: voluit iuuamētū creature ⁊ seruoꝝ suoꝝ: sꝫ postꝙ̄ illō; voluit: nō fuit vtute hoīm ꝑuenire ad vltimitates ipsorum: nisi sciret ꝙ creator de eis vellet vt id facerēt: ⁊ mererēt eꝰ miaꝫ ſm obediētiā quā ei exhiberēt. ⁊ neqꝫ etiā fuit i possibilitate eoꝝ ꝑuēire ad volūtatē creatoris ipoꝝ gl'iosi ⁊ summi: nisi ꝑ doctores ⁊ nūcios ab ipo ad eos missos: q̄ facerēt eos scire qd̄ de eis vellet: cū sapiētis nō sit loqui oībus hoībꝰ. Eoꝝ nāqꝫ est aliquis in quo aīalis aīa iam vicit: ⁊ qdā eoꝝ est in quo iam vicit aīa vegetabilis: ⁊ qdā ipoꝝ est in quo iam vicit aīa rōnalis cū rōnali: aut vegetabilis cum rōnali. Et est eoꝝ aliqs in quo existit singularis aīa rōnalis ⁊ irradiat ipam intelligētia cū hoc splēdore ⁊ lumīe suo. Ille ergo i quo vincit aīa aīalis: ē stolidꝰ: vanꝰ: loquax: audax: querēs victoriā: sanguinis effusor: faciēs q̄ ꝓhibita sunt: filiis aīalibꝰ minoribꝰ suis. Et in qcūqꝫ eoꝝ vincit aīa desideratiua vegetabilis: ē tristis: stultus: vilis: parue prudētie: exorator: in desiderijs malis: plurime comestiōis ⁊ potꝰ ⁊ coitꝰ. filiis in natura sua vegetabilibus. Et in quocūqꝫ ipoꝝ vincit aīa rōnalis: est prudēs: ⁊ discretor: spūalitatis rerū a corporeitate sua: multe verecūdie exorator: in veritatibꝰ: et decorationibꝰ: expulsor feditatū. Et in quocūqꝫ eoꝝ vincit aīa rōnalis cū aīali: cōponunt̄ mores eꝰ: ⁊ sic ꝑpter illud qd̄ in ipo est de vtutibꝰ aīe aīalis rōnalis: fit patiēs: ꝯstās: discretor: inqsitor: ꝯsiliator: nō audax in rebꝰ terribilibus. in summū est facile ⁊ possibile. Et in quocūqꝫ iporuꝫ vincit aīa rōnalis cū aīa desideratiua: fit ꝑpter illud qd̄ in ipo est de virtute aīe desideratiue: festinꝰ ⁊ gloriosus: plurime comestionis ⁊ potus: ⁊ exorator in desiderijs naturalibꝰ. Et ꝑpter illud qd̄ in ipo est de vtute aīe rōnalis: ꝯseruator: suspiꝰ: faciēs in occulto ⁊ inhoneste: in q̄ etiā singularis existit aīa rōnalis: et irradiat ipam intelligētia suo splendore et lumine: fit spūalis: diuinꝰ: multe assistatiōis spūalitati angloꝝ ſm vtutē humanitatis. Regit igit̄ creator sublimis ⁊ gl'iosus illū q̄ taliter est. fecit ipm̄ ꝓphetare: ⁊ fecit apparere sup ipm̄ mirabilia sua signa: ⁊ demōstrationes manifestas: ⁊ posuit doctorē ⁊ mediū inter se et creaturā suam: ⁊ fecit sup ipm̄ descēdere doctrinā suā veram et ꝓbiam naturalē rōnalem. et in ipo qdē sunt sermones veri existētes: ꝑ se diuites: non egētes expōne et interpretatiōe: ⁊ sermōes corpales ambigui: qbꝰ necessaria est interpretatio ⁊ expositio: nō ꝑpterea ꝙ creator gl'iosus fuerit piger in ponēdo sermonē suū totū in scriptis suis verū existētē ꝑ se: sꝫ gl'iosus excelsus ex creatura sua sciuit diuersitatē ipoꝝ intellectibꝰ eoꝝ ⁊ discretionibꝰ in rōnibꝰ eoꝝ: ⁊ lectionibꝰ ipoꝝ. ex eis nāqꝫ est aliqs stolidꝰ cū mēte cuiꝰ nō ptrāsit neqꝫ ipꝰ rōne infundit̄ nisi qd̄ sequit̄ sensus ⁊ testificat̄ visibilit̄. Et ex eis est prudēs inqsitor: sublimatꝰ sup vitates reꝝ: discretor spūalitatis reꝝ a corporeitate iparū: ⁊ ex eis ē habitudinis medie: cū eo qd̄ est inter illō de medijs q̄ interptatio nō cōprehēdit. Posuit ḡ creator gl'iosus ⁊ sublimis aliqd̄ sermonis sui spūale integrū: vt sit dux et significator habētibꝰ prudētiā et sapiam: quatinꝰ eo ꝑueniāt ad spūalitatē sermonis sui: ambiguū stolidis ⁊ insipiētibꝰ ⁊ cui nō est sapiētia: vt imprimat̄ phātasijs ipoꝝ spissitudine ⁊ cor

poreitate sua ꝛ ꝓpinquitate sensui:cū nō similiter in vtuti bus eoꝝ ꝯsequit̄ qḋ nō est:nisi eis ꝓpinquū fiat:ꝛ ꝑmutet̄ ꝓmo a corporeitate pura ad spūalitatē paruā ꝓpinquā sen sib⁹ eoꝝ. Deinde etiā ex h̄ ad illud qḋ est plus spūale illa ꝛ sublimet̄ eis illud gaudiū gradatim:donec ꝑueniat cum eis ad spūalitatē integrā simplicē. ꝛ ꝓpter hoc eget qui ex hoīb⁹ insipiētes sunt:ꝛ cui nō ē ꝑceptio:neqꝫ discretio:do ctorib⁹ ꝛ sapiētib⁹ inuestigatorib⁹ veritatē: vt reponāt oī homini q̄ ex eis est. vñ intelligat ꝛ ꝑcipiat ſm ꝙ ꝓpinquū est spūalitati:aut ꝑceptiōi:aut corporeitati:ꝛ interpretetur cum non sit impossibile scire spūalitatē dictionū spūaliū in libris: q̄ liber nō r̄ndet nisi a parte vna. ꝛ affert rē cū forma vna. si ergo elōgat a ꝯsiderāte in libro sciētie ill⁹: remanet cū ignorātia sua vsqꝫquo ꝑueniat ad sapiētē:q̄ exēplificet ei rē cū formis diuersis:ꝛ afferat interꝑtatōes diuersas. Ipse em̄ ꝓꝑt⁹ affert rem corporeā sensui ꝓpinquā. si ḡ videt ꝙ fit ei facil̄: ꝛ ꝑcipiat eā ꝓcedit:ꝛ si nō:augmētat copulētiā ꝛ subleuat ipm̄ gradatim donec ꝑueniat ad locū quē iam noscat:ꝛ imprimat̄ forma ei⁹ ī suo sensu ꝛ reddit ꝛ exponit illi paulatim donec reducat sermōes ad spūalitatē integrā. Iam igit̄ manifestū ꝛ notū ꝙ intelligentia nō sequit̄ opa tione sua nisi vestigia creatoris gloriosi ꝛ sublimis: ꝛ simi lat̄ ei ſm vtutē suā: et ꝓpter hoc sequit̄ etiā pb̄s vestigia intelligētie ꝛ assimilat̄ eis. Ex eis aūt qb⁹ significat̄ etiā ꝙ r̄nsio affert qḋ nō afferūt libri: est qḋ de platōe narrat̄ testi ficās vitatē intelligētie. Dicit̄ ei ꝙ cū appropinqsset obit⁹ platonis:vocauit discipulos suos ꝛ ꝑcepit eis vt ostēderēt sapiētias suas. postq̄ ḡ ondērt ei:ꝛ sciuit ꝙ nihil deerat eis de principijs pbie:ꝛ vitatib⁹ sapiētie:imo iam ipam ꝑcepe rant:dixit eis. Adhuc remāserūt qdā apud nos q̄ nō meliu rastis:ꝛ estimo ꝙ nō nouistis ea. Tacuerūt igit̄ ꝑiter psoli cite cogitationis:deinde redierūt ad eū: ꝛ rogauerūt eū vt doceret eos illud. dixit ergo eis:cogitate ꝛ cōsiderate ꝛ ve nite ad me post. iij. dies:ad me tn̄ nō redeatis nisi postq̄ ve niēdi licētiā impetraueritꝭ. Recesserūt itaqꝫ ab eo:ꝛ postq̄ rediit triduū:miserūt ad eum nūciū petētes licētiā eūdi ad ipm̄. Iuit ḡ nūcius ad ostiariū:ꝛ rogitauit ipm̄ vt impetra ret ei licentiā intrādi:q̄ impetrauit ei. postq̄ ḡ ingressus est ad eū:ꝯuertit faciē suā ad parietem:ꝛ neqꝫ ꝓsecut⁹ est vbū dixit ei nūcius:discipuli tui salutāt te:ꝛ rogāt te vt des eis licētiā veniēdi. Ipse vo retraxit se ab eo:nec dedit ei r̄nsum: nūci⁹ aūt scḋo nūciauit. Ipse etiā nihil r̄ndit ei:deinde nūcia uit tertio. Cōuersus ḡ ad eū tristi facie allocut⁹ cū indigna tiōe ꝛ dixit:dic eis vt veniāt. Reuersus ḡ nūcius ad eos nū ciauit eis qḋ de eo habuerat ꝛ fecit eos scire ꝙ m̄lto tiēs ite rauit q̄stionē anteq̄ r̄nderet ei q̄cq̄. ꝛ cum r̄ndit ei:r̄ndit cū indignatiōe ꝛ facie tristi significante irā. cōtristati igit̄ sunt discipuli ꝛ iuerūt ad ipm̄ vltimā habētes angustiā:ꝛ ꝑuene rūt ad ostiariū:ꝛ rogauerūt ipm̄ vt impetraret eis licētiā in trādi. Postq̄ ḡ intrauerunt ad eū:assedit eis plato:ꝛ respe xit vultu placido ꝛ blādo:ꝛ gauisus est cū eis: ꝛ interroga uit eos sup ꝓpōne ipoꝝ. placuit ḡ eis qḋ appuit eis de ipo Et cōuersi ad nūciū:increpauerūt eū: vituperātes factum ei⁹. Dixit aūt plato eis. Quid (al's nihil) habetꝭ vt rep̄hēdatis nūciū vr̄m:qm̄ venit ad vos:ꝛ terruit vos ꝛ nūciauit vobis diuersum ab eo qḋ vidim⁹ de p̄fato. Dixit ḡ eis:nō rep̄hēdatꝭ eū ī h̄ qḋ narrauit q: ipe nō narrauit nisi qḋ vidit ꝛ h̄ est qḋ dixi vobis de sapiā deesse:totus em̄ sermo ab vno egredit̄ ꝛ exit:sꝫ ipius forme diuersificātur. ei⁹ ḡ intētiōes diuersificātur ſm diuersitatē formarū ipius. Inter sermo nē em̄ cū egredit̄ suauiter ꝛ leniter ꝛ vultu placido ꝛ a r̄dē te:ꝛ ipm̄ cū egredit̄ cū ira ꝛ tristi vultu: lōga existit dist̄tia ꝛ ꝓpter hoc audiētia a magistro magis applicat intētioni bus rerū ꝛ veritatib⁹: q̄ cōsideratio in libris. liber em̄ non affert rē nisi cum forma vna:ꝛ r̄ndet ex parte vna:magister afferit formas plures:ꝛ r̄ndet ex partib⁹ diuersis.

¶ Incipit tertia pars libri elementorum.

In diuersitatib⁹ āti q̄rū de quātitate elemētoꝝ qḋ voluit oīs secta eoꝝ ꝛ in ꝯdicēdo ei q̄ aliena tus est a veritate: ꝛ diuersificat̄ a rectificatiōe inq̄t ysaac: diuersificati sunt antiqui ī quātita te elementoꝝ:ꝛ diuersitate ḡnaliter ſm duos modos. Sūt em̄ quidā eoꝝ q̄ dicūt ꝙ sunt plura. et quidā ꝙ est tm̄ vnū. Dicētes vero ꝙ est tm̄ vnū: diuersificati sunt dissentiūt em̄ ſm tres modos. qdā em̄ ipoꝝ dicūt ꝙ est vnū imobile ꝛ infinitum:quidā ꝙ est imobile sed finitū:quidam aūt ꝙ est mobile ꝛ finitū. Qui aūt dicūt ꝙ est imobile ꝛ infi nitū:estimāt ꝙ sit vt⁹ creatoris gloriosi ꝛ sublimis:qn̄ crea tor exaltat⁹ ꝛ sanctificat⁹ ꝛ imobilis ꝛ infinit⁹. mot⁹ em̄ nō euacuat̄ q̄n sit aut subalis:aut accidētalis. Subalis vo est sicut mot⁹ ḡnatiōis ꝛ corruptiōis. sꝫ accidētalis ē ſm duos modos. aut mot⁹ in quātitate sicut mot⁹ augmēti ꝛ diminu tionis:aut mot⁹ in qualitate: sicut alteratio ꝛ ꝑmutatio in locis:a quo deus plurimū remot⁹ est. Illi aūt q̄ dicūt ꝙ est imobile: sed finitū: estimāt ꝙ sit spēs: ꝙ spēs note ꝛ finite apud creatorē nostrū ꝛ nouatorē eius sublimis est fama. Eorum vo q̄ dicūt ꝙ elemētū est vnū mobile:quidā sunt q̄ dicūt ꝙ est ignis:sꝫ cū inspissat̄ fit aer: ꝛ cū augmētat̄ eius spissitudo fit aqua:ꝛ cū finiat̄ in spissitudine sua grauat̄ et fit terra. Et alij ipoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ est aer: et cū subtiliat̄ ꝛ rarificat̄:fit ignis:ꝛ cū inspissat̄ ingrossat̄ fit aqua:ꝛ cum finit̄ in spissitudine sua: grauatur ꝛ fit terra. Et alij ipoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ est aqua: ꝛ cū subtiliat̄ ꝛ alleuiat̄ fit aer:ꝙ si augmētet̄ ei⁹ subtilitas et rarificet̄:fit ignis: ꝛ cū inspissat̄ et grauat̄ fit terra. Et qdā eoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ est terra:sꝫ cū subtiliat̄ ꝛ currit:fit aqua: ꝛ cū augmētat̄ ei⁹ subtilitas et vndat:fit aer:et cū finit̄ ei⁹ subtilitas et rarificat̄: fit ignis.

¶ Illi vo q̄ dicūt elemēta eē plura:dissentiūt ſm tres mo dos. alij em̄ eoꝝ dicūt ꝙ sunt tres: sꝫ estimāt ꝙ ipa sunt ma teria ꝛ forma: ꝛ creator gl'osus ꝛ sublimis. Et alij eoꝝ q̄ di cūt ꝙ ipa sunt tres:ꝛ sunt materia ꝛ forma ꝛ mot⁹. Et qdā eoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ sunt q̄ttuor. ꝛ sunt ignis: aq̄:aer:terra. Et alij eoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ sunt sex. ꝛ sunt elemēta q̄ttuor. ꝛ cōueniētia ꝛ discordātia. Et quidā eoꝝ sunt q̄ dicūt ꝙ eoꝝ numer⁹ denarius: qm̄ ipe est ꝑfectio numeri: ꝛ cōplemētū ipi⁹. Inq̄t ysaac:ei q̄ de hac ꝑteruitate ꝑteruit: ꝛ si elemē tū ē vnū:ꝛ est ḡnatio ḡnatoꝝ ex eo:nō euacuat̄ ipoꝝ ḡnatio ex ipo q̄d sit aut ꝓpter naturā elemēti ꝛ eius essentiā: aut ꝓpter factorē extra ipm̄. si ḡ illud est ꝓpter naturā ꝛ essen tiā ei⁹: nō ē possibile vt ḡnet̄ ex eo nisi qḋ sile est nature ei⁹ ꝛ cōueniēs ei: qm̄ oīs forma naturalis seruat naturā suam ꝛ eēntiā suā in ḡnato qḋ sibi sile est:ꝛ facies ī ipo augmētū sicut caliditas. inuenim⁹ namqꝫ ipam seruātē naturā suam ꝛ faciē suā:ꝛ facietē forte qḋ est ei sile: ꝛ augmētū in ipo fa cientē. Elemētū vo nō est ita. inuenim⁹ em̄ ipm̄ relinqre na turā suā:ꝛ essentiā suā: ꝛ ꝑmutari ad naturā ḡnati ex eo. cū ḡ illḋ ita sit:tūc ḡnatio ḡnatorū ex elemēto nō ē ꝓpter natu rā vel essentiā ei⁹: imo ꝓpter factorē extra ipm̄: ꝛ agētē in ipm̄. Elemētū igit̄ nō est vnū. Et optim⁹ q̄dē Hippo. iam ꝯdixit ei q̄ dixit ꝙ elemētū ē vnū artificiose:ꝛ dixit si elemē tū eēt vnū:hō nō doleret:neqꝫ pateret̄:ꝛ si pateret̄ nō opor teret vt eēt ei⁹ passio sp̄ nisi vna:nec vt ei⁹ sanatio ꝛ reductio ad dispositionē p̄imā:esset nisi regimine vno et medicina vna. Inq̄t Isaac ꝓpterea ꝙ dolor nō est nisi sensus rei aīal̄ naturalis cū exitu a natura ꝛ eēntia sua: ad id qḋ diuersum est ab ea ꝛ sibi ꝯrū:tūc si elemētū est vnū:non erit ī corpib⁹ ḡnatꝭ ex eo ꝯrietas:neqꝫ discordia:neqꝫ ꝑmutatio de dispo sitione ad dispōnem a qua ꝑueniat dolor. ꝛ sic nō oportet vt sit passio:qm̄ cū nō fiūt ille res q̄ ad inuicē opponūtur: ꝛ agāt ad inuicē:ꝛ patiāt̄ ad iuicē: nō oportet euenire passio nē. ꝛ si passio accidit ꝓpter cās nouas corpi extrinsec⁹ adue niētes:nō oportet vt sit passio sit nisi vna sp̄: qm̄ ꝯrūū vni⁹ rei vnū ē. ꝛ sic nō oꝫ vt sit sanatio ꝛ sanitas nisi medicina ꝛ regimine vno. Nos aūt nō inuenim⁹ illud ita. inuenim⁹ ei hoīem pati passiōes plurimas:ꝛ ꝑmutari ad res diuersas ꝛ ꝯrias:sicut caliditas ꝛ fri. ꝛ hu. ꝛ sic. ꝛ iuenim⁹ ei⁹ sanationē ꝛ sanitatē existere medicinis diuersis ꝛ ꝯrijs. Iā igit̄ mani festū est ꝙ corp⁹ hoīs ē ḡnatū ex reb⁹ diuersis ꝛ oppositis. sꝫ cali. fri. ꝛ hu. ꝛ sic. cū ipm̄ nō alteret̄ nisi eis:et nō ꝑmute tur nisi ad eas:neqꝫ sanet̄ ex passione nisi cū eis similib⁹. hō igit̄ cōposit⁹ est ex elemētis: cū elemēta nō sint absqꝫ q̄lita te: vel ipa enūciata q̄litatib⁹ suis:neqꝫ q̄litates aliq̄d absqꝫ elemētis noīate noīb⁹ ipoꝝum. Cū em̄ ignē iam dicis: iam enūcias caliditatē:ꝛ qn̄ dicis caliditatē ꝛ sic. enuncias ignē

cum vo sit calidum ⁊ siccū nature ⁊ actu simul. Qȝ si dixerit ꝙ cū corpꝰ humanū sit cōpositū ex elemētis quattuor: quare eius nutrimentum nō est ex eis. Dicemus ei ꝙ illud est qm̄ ipa sunt in corpe hūano cōposita cōmixta. ⁊ simplex quidem nutrit cōpositū. neqȝ agit in ipso: sicut nutrit cōpositū ⁊ agit in ipo. ⁊ illud quidē est ꝓpterea ꝙ similat ei in cōpositione: ⁊ qm̄ cū nos afferimꝰ corpi aliqd cōpositū ex eis: est quasi nos afferamꝰ ei ipa eadē: cū cōpositū ex eis nō sit extra ipm. etsi nos multotiens vtamur eis: cum sint simplicia ꝑm semitā iuuamēti: nō ꝑm semitā nutrimēti. potamus eñ aquā frigidā assidue aut infrigidantē caliditatē accidētalez mēbris ⁊ vaporē: ⁊ ad humectādū cibū ad h̄ vt eiꝰ via ⁊ cursus fiant faciles in corpe. Et attrahimꝰ aerē assidue ꝓpterea: q: indigemꝰ eo in expulsione vapoꝝ a corde: ⁊ in nutriēdo a corde spiritū vitalē ⁊ tēperādo ipm. Et calefacimꝰ nos ad ignē vt expellamꝰ frigus a nobis. Et balneamus nos aq̄ calida ad leniēda corpa nr̄a ⁊ humectāda ipa. Et inuenimꝰ quedā aīalia q̄ nutriuntur ex terra solūmō: ꝓpterea ꝙ ipsa sunt ꝓpinq̄ nature eiꝰ et filia. Qȝ si dixerit cū hō ꝑm te nō fiat sentiēs apprehēdēs dolorē ⁊ delectationē: nisi q: ille est ꝯpositꝰ ex elemētis diuersarū naturaꝝ: quare vnaqueqȝ eo qd̄ sibi delectat similat ⁊ ꝯuenit: ⁊ refugit: ⁊ dolet ex eo qd̄ est sibi diuersum ⁊ ꝯtrariū. q̄re ḡ nō sunt arbores ⁊ plāte etiā sic: cū ipe sint ꝯposite ex diuersis elemētis. Dicemꝰ ei: qm̄ sensus ē ꝑm tres modos. ipe eñ ē naturalis: ⁊ aīalis: ⁊ intellectualis. Et sensus q̇dē absolutꝰ ē sensus rei absolute cū dolore exitꝰ a natura ⁊ essentia sua ad diuersum ꝑm ꝙ ipa ē ⁊ ꝯtrariū eius. Et delectatio quidē absoluta est sensus rei absolute: cū dilectione eius qd̄ ꝯiungit nature ⁊ eēntie eiꝰ. Si ḡ sentiens fuerit naturale: eiꝰ sensus erit naturalis: ⁊ si fuerit aīalis: erit eiꝰ sensus aīalis. ⁊ si fuerit intellectualis: eiꝰ sensus erit intellectualis. Et sensus quidem naturalis est qui est ꝓpriꝰ arboribꝰ ⁊ plātis. ⁊ qm̄ ipa sunt naturalia: ꝓpter hoc sentiūt sensu naturali. Qȝ si nature ⁊ cōplexiōi sue ꝯueniēs ē ex nutrimēto: ⁊ delectant eo: ⁊ recipiūt ipm assidue. Si vo diuersuȝ sibi: ⁊ refugiūt ab ipo eo ꝙ diuersum ē a natura ⁊ ꝯplexiōe ipoꝝ: ⁊ expellūt ipm a se. Significatio aūt illiꝰ est ꝙ ipa recipiūt aq̄s dulces: ⁊ delectant aq̄ pingui: terra ⁊ aere tēperato ⁊ caliditate leui: ⁊ refugiūt ab aq̄s nitrosis aluminosis ⁊ sulphureis: ⁊ terra calefacta ⁊ aere sup̄flue caliditatis ⁊ frigiditatis. Ex eis aūt q̄ significāt illud: est ꝙ videmꝰ de augmēto ⁊ fructificatiōe ipsarū in terra pingui: ⁊ aqua dulci: ⁊ aere cōmēsurato: ⁊ exiccatiōe ipaꝝ penuria nutrimēti extenuatione: ⁊ fructuositate in terra: ⁊ aquis ⁊ aere diuersis ab aliis. Jam igit manifestū est ꝙ arbores et plante q̄uis nō sentiant sensu animali: tñ sentiūt sensu naturali: ⁊ delectant eo qd̄ est eis cōueniēs ex nutrimēto: ⁊ refugiunt ab eo qd̄ ab eis diuersum est. ⁊ illud quidē significatur ex mēbris nr̄is. Jnuenimus eñ ipsa delectātia eo qd̄ cōuenit cōplexioni ipsoꝝ: ⁊ recipe ipm ad se: etsi nō sentiāt illud: ⁊ refugere ab eo qd̄ ab eis diuersuȝ est: ⁊ expellere ipȝ a se: etsi nō sentiāt illud sensu aīali. ¶ Qȝ si cōtradixerit nobis ꝑ elemēta ipa: ⁊ dixerit: qd̄ ḡ dicis de elemētis: sunt ipa sentiētia: aut nō sentiētia: q̄liter ergo est possibile vt fiat sentiens ex nō sentiēte? Dicemus ei: nos nō dicimus ꝙ sensus insit corpibꝰ gñatis ex elemētis: ⁊ cōsequat qd̄ nos interrogas: imo ex sermōe nr̄o nō est manifestū nisi ꝙ sensus inest aīabus tribꝰ. s. aīe vegetabili: aīali: ⁊ rōnali. Et vegetabili q̇dē inest sensus naturalis: quo sentit i nutrimēto ⁊ augmēto suo. Et animali inest cum sensu naturali sensus animalis quo sentit dolorē corporeuȝ: ⁊ mouet volūtarie. Et rōni inest cū sensu naturali ⁊ sensu aīali: intellectualis sensus: q̄ est interpretatio: et discretio: ⁊ ꝑscrutatio: ⁊ solutio ⁊ ligatio ⁊ cognitio rerum ꝑm veritatē. Ex eis aūt q̄ significant illud: est ꝙ inuenimꝰ a corpibꝰ cū ab eis separent aīe: remoueri sensum. Sensus igitur inest aīali: nō corpibꝰ. aīa nō est generata ex elemētis: imo ex creatiōe ⁊ nouatione: ⁊ ꝓpter h̄ sunt facta vegetabilia ꝓpterea ꝙ in eis nō est nisi aīa vegetabilis tm̄: hn̄tia sensum naturalē solūmodo: sicut nutrimēti ⁊ eius quo fiunt fortia ⁊ māsiua: ⁊ cōpletur motus naturalis. s. augmentū. in aīalibus vo cū sit cū aīa desideratiua aīa aīalis: aggregāt in eis cū nutrimēto ⁊ augmēto ⁊ motu naturali: motꝰ volūtariꝰ ⁊ sensus corporeꝰ sicut visus auditꝰ ⁊ gustꝰ: q̄ sunt eis filia. Jn hoīe aūt ꝓpterea ꝙ ē cū duabꝰ aīabus: aīa rōnalis aggregat in ipo cū nutrimēto ⁊ augmēto ⁊ sensu corpeo sensus spūalis: ⁊ inuestigatio: ⁊ discretio. ⁊ ꝓpter hoc factꝰ est cui cū precipit ꝓhibet remunerabilis ⁊ dānabilis. Qȝ si dixerit: ego nō dico ꝙ elemētū lȝ sit vnū: sit mobile ⁊ passibile: qm̄ ex sermone meo est ꝙ est vnū tm̄ mobile ⁊ nō patiens? Dicemus ei ꝙ verbū hoc est manifestioris corruptionis q̄ primū: ⁊ illd̄ est ꝓpter duos modos. Unus eoꝝ qd̄ demōstrauimꝰ nup: ⁊ diximus ꝙ dolor est ꝑmutatio rei naturalis ad nō naturalē: ⁊ oīs ꝑmutatio duabus indiget rebus: agēte ⁊ patiēte: vt sit ex agēte actus: et ex patiēte sensus cū dolore. Si vo priuat vna duarū rerum scȝ sensus ⁊ passio: nō erit dolor penitꝰ. Jllud aūt significat ex corpibus celestibꝰ: ⁊ corpibus mineralibꝰ. Corpa nāqȝ celestia sentiētia sunt: sed nō sunt patiētia: neqȝ permutabilia a natura ⁊ essentia sua: ⁊ ꝓpter hoc nō dolet. Corpa vo mineralia patiunt: lȝ nō noscūt passionē quapropter nō dolent. Necessariū igit est ꝙ sequat vt nō fiat dolor: nisi sensu ⁊ passione simul. Modus aūt sensus est: ꝙ si elementū esset imobile: nō esset potētialis gñatio gñatoꝝ ex eo. Genꝰ nāqȝ ꝑm tres modos existit: ꝑm ꝙ declarauimꝰ añ: aut creabilis aut naturalis: aut artificialis. Si ḡ dicis ꝙ ē ꝑm semitā creabilis ⁊ nouatiōis: sermo manifeste destructiōis. Gñabilis nāqȝ est q̇ ꝓprius est actioni creatoris gloriosi ⁊ sublimis: qm̄ ipse generat causas ex nihilo: scilȝ generat generata. ex priuatiōe videlicet ex nō existēte. Sed priuatio nō est fons existēs in mēte ante gñationē gñatoꝝ ex ea. Elementū aūt est fons ⁊ existēs fixū añ generationē generatoꝝ ex ea. Elementū aūt est cā: priuatio aūt nō est elementū alicuius. Cū ergo illud ita sit: tūc iam remouet gñatio gñati ex elemēto sic ꝑm semitā criminatiōis ⁊ nouationis. Si aūt dicis ꝙ est ꝑm semitā artis opis: est illud etiā destruēdū ex duabꝰ ꝑtibus: quarū vna est ex ꝑte factoris: ⁊ altera ex ꝑte actiōis in seipsa. Et eiꝰ quidē destructio ex ꝑte factoris est ꝓpter illd̄ qd̄ declarauimꝰ multotiēs de sermone ꝑhi: ⁊ cōstituimꝰ demonstrationes naturales: ꝙ elementū existit in gñato ex eo potētia ⁊ nō actu: fctōr artificialis nō existit ex eo neqȝ potētia: neqȝ actu. Scriptor eñ nō existit i sciptura neqȝ potētia neqȝ actu. Et carpētarius nō existit in carpētaria neqȝ potētia: neqȝ actu. Et eiꝰ quidē destructio ex ꝑte actionū i seipa: est ꝙ actio sit ꝑm duos modos: aut ꝑm semitā opatiōis: aut ꝑm semitā artis. Factio quidē opatiua est qua euanescit: ⁊ finit cū quiete faciētis ipsam: sicut sermo q̇ est intersecatus cū quiete loquētis. ⁊ sic ābulatio q̄ si sint cū quiete facientis ipam: sicut sermo q̇ finitur ⁊ interrsecat cum quiete ambulātis. Et actio quidē artificialis est cuiꝰ forma fit māsiua: ⁊ ꝑseuerat post quietē faciētis ipam: sicut forma ānuli i argēto. Jpa nāqȝ ꝑmanet: ⁊ figit post finē opis artificis faciētis ipam. Jam igit manifestū est ꝙ actio artificialis est aduētꝰ forme extranee i fonte existēte nō corrupto neqȝ alterato nisi figura tm̄. Argentum eñ nō est remotū: neqȝ alteratū a natura argēti postq̄ ꝓuenit ex eo ānulꝰ. Elemētū aūt nō est ita: qm̄ resoluit ⁊ alterat ⁊ separat eiꝰ forma: ⁊ permutat ad formā gñati ex eo. ḡ nō est gñatio gñatoꝝ ex elemēto ꝑm semitā artis: neqȝ ꝑm semitā opis. Qd̄ si dixeris qd̄ est ꝑm semitā actiōis naturalis: ⁊ nō est elemētū mobile: nō oportȝ vt sit elemētū: qm̄ gñatio naturalis nō fit nisi motu ⁊ ꝑmutatiōe ⁊ exitu eiꝰ qd̄ est in elemēto de potētia ad actū sicut motꝰ embrionis: ⁊ ꝑmutatio ipiꝰ: ⁊ exitꝰ eiꝰ qd̄ est in ipo de forma aīali de potētia ad actū: ⁊ exitꝰ nucleoꝝ: ⁊ ꝑmutatio ipius ad arborē: etsi nō euanescunt naturalia: qm̄ actio naturaꝝ nō est nisi ꝑncipium motꝰ ⁊ quietis. cū ḡ remouet motꝰ ⁊ quies: ⁊ auferunt naturalia ⁊ euanescat natura. visus aūt testificatur diuersum ab hoc: qm̄ naturalia sunt presentia cōprehēsa. ¶ Qȝ si dixerit: ego nō volo cū dico ꝙ elementū est vnū imobile: nisi potētiā creatoris gl'iosi ⁊ sublimis: qm̄ potētia creatoris cuiꝰ sublimis est fama: nō est mobilis aliquo modoꝝ motꝰ: cū motꝰ ꝑm ꝙ declarauimus et diximus ꝙ impossibile est quin motꝰ sit aut in substa sicut motꝰ gñatiōis ⁊ corruptiōis: aut i quātitate sicut motus augmēti ⁊ diminutiōis: aut in qualitate sicut motꝰ alte

rationis ⁊ pmutatiõis in locis. Hoc vo aũt nõ cõsequit̃ creatorẽ gl'iosuʒ ⁊ sublimẽ. Potẽtia igit̃ creatoris est imobilis ⁊ elemẽtũ est imobile. Dicemꝰ ei: iam preterijt de nobis exitione ad hoc in quo sufficiẽtia existit: ⁊ puenimꝰ ad ipm cũ demõstrationibꝰ manifestis: ⁊ ostendimꝰ ꝙ elemẽtũ est cuiꝰ forma separat̃ ⁊ pmutat̃ ad formã gñati: ⁊ existit in generato ex ipa potẽtia ⁊ nõ actu. ⁊ subleuat̃ creator gl'iosus ⁊ excelsus ob hoc plurimũ: qm̃ alteratio ⁊ corruptio nõ cõsequũtur ipm: cũ ipi sublimi ⁊ gl'ioso nõ sit forma a qua pmutet̃ et figuret̃ aĩa: neq3 a qbꝰ remoueat̃: et pmutet̃ ad diuersam ab eis: neq3 gl'ioso ⁊ excelso sit potẽtia ĩ aliq rerũ nisi ẜm semitã nouatiõis ⁊ creatiõis ⁊ impressiõis: qm̃ impressio eiꝰ bñdicti ⁊ exaltati existit ĩ opibꝰ suis. Jam igr̃ pt3 ꝙ potẽtia gl'iosi creatoris ⁊ sublimis nõ ẽ elemẽtũ: qm̃ ipa creat res: ⁊ nouat eas ex nihilo. ¶ Ei aũt q̇ dicit ꝙ elemẽtũ est vnũ finitũ: spẽm infinitã includens: dr ꝙ nõ põt esse qn sit spẽs aut indiuidua: aut nõ indiuidua. Si ḡ ipa est indiuidua ⁊ est finita: sunt indiuidua vnde fiunt: etiã ipsa finita. ⁊ si ipa non est indiuidua: ⁊ est elemẽtum: nõ sunt indiuidua intrãtia in diffinitione elementorum: qm̃ ipa sunt species: ⁊ spẽs ẽ elemẽtũ. Jam ḡ euanescit ꝙ elemẽtum vnum species sit: et plurimum indiuiduis: qm̃ indiuidua egressa sunt ab elementis. ¶ Qꝛ si dixerit: quis non dico ꝙ species est indiuidua ex parte qua ipsa est summa et vniuersalitas ipsorum: ⁊ non est ea apud diuisionem ipsorum ⁊ separationem sicut dicimꝰ denariꝰ est summa vnitatũ ⁊ vniuersalitas ipaꝝ: ⁊ est nõ ipe apud separatõem ⁊ diuisionẽ ipaꝝ. Dicemꝰ ei: cũ ḡ spẽs sunt vniuersalitas ipoꝝ: ⁊ summa indiuiduoꝝ ⁊ in seipa sunt finita ⁊ cõprehẽsa ĩ sciã: cũ nõ sit spẽs aliqd nisi vniuersalitas indiuiduoꝝ. ⁊ silr indiuidua cũ sint infinita vniuersalitate sua ipsa spẽs: et sint in seipsis infinita: et nõ cõprehẽsa: erit ⁊ spẽs infinita ⁊ nõ cõprehẽsa: cũ non sit in summa nisi ⁊ vniuersalitas ipsorum. Et si illud cõceditur erit vnaqueq3 species ⁊ vniuersalitas indiuiduorum finita ⁊ infinita simul. ⁊ hoc quidem est manifestius incõueniẽs. ¶ Qꝛ si dixerit: ego nõ dixi ꝙ indiuidua sint infinita nisi ppter possibilitatem assidue additionis in eis. Dicemꝰ ei. Quid ḡ dices de eis quoꝝ exitꝰ ad gñatiõem futurꝰ est assidue: aut intrãt in spẽm recipiẽtia nomẽ ⁊ diffinitiõem eius aut sunt extra ipam: facies oportere vt sint indiuidua q̄ non intrãt ĩ spẽm: ⁊ tũc euanescat vt oĩbꝰ indiuiduis spẽs. Et si dixeris ex eo ꝙ ea quoꝝ exitꝰ ad gñatiõez futurꝰ ẽ de his q̄ nõdũ exierũt: intrãt in speciẽ recipiẽtia nomẽ ⁊ diffinitõem eiꝰ: facies necessariã possibilitate additiõis in spẽm semp: ⁊ erit infinita: ⁊ hec qdẽ erit diuersitas ab eo qd̓ dicũt dialectici. ¶ Qꝛ si cõuerterit q̄stionẽ ad nos: ⁊ dixerit: ⁊ nõ dicũt dialectici ꝙ spẽs sunt cõprehẽse ⁊ diffinite apud intellectũ ⁊ indiuidua nõ cõprehẽsa ⁊ nõ scita apd̓ intellectũ: ⁊ ppter hoc nõ soliciti fuerũt phi pscrutari de eis. Dicemꝰ ei ꝙ qñ phs dixit ꝙ spẽs sunt cõprehẽse ⁊ diffinite apud intellectũ: non innuit nisi ad diffinitiões cõprehẽdẽtes eas declaratiuas nature earũ reptas in vnoquoq3 indiuiduoꝝ ipoꝝ. Et nõ fuit intentio ad hoc ꝙ spẽs sit fons existens ex quo fiant indiuidua: ꝫ vnaq̄q3 spẽs ẽ cõprehẽsa ⁊ nota apd̓ intellectũ diffinitiõe sua enũciatiua naturã ipiꝰ. Indiuidua vo sunt ignorata ⁊ nõ cõphẽsa ppter possibilitatẽ additiõis in eis ⁊ q̄ ex eis egrediunt̃ ad gñationẽ: ex eis recipiũt nomẽ spẽi sue ⁊ diffinitionẽ eiꝰ: nõ ẜm ꝙ ea ex eis exeũt ad gñationẽ ex eis ĩ spẽ: ⁊ q̄ nõ exeũt: minuũt de spẽ. spẽs naq3 est antiq ⁊ cõsistit eiꝰ eẽntia: ⁊ diffinitio enũciatiua nature eiꝰ apud intellectũ. Jam ḡ cõsistũt demõstratões: ꝙ spẽs nõ sunt elemẽtũ: qm̃ elemẽtũ est fons cõsistẽs: ⁊ resoluit̃ ⁊ sepat̃ eiꝰ forma ⁊ natura: ⁊ pmutat̃ ad formã gñati ex eo ⁊ naturã ipiꝰ. spẽs vo nõ relinqt naturã ⁊ eẽntiã suã: qm̃ est cõprehẽsiua indiuiduoꝝ suoꝝ: ꝫ dãs eis nomẽ ⁊ diffinitiõez suã. ¶ Qꝛ aũt dicũt ꝙ elemẽtũ est vnũ finitũ mobile: ⁊ estimant ꝙ sit ignis tm̃: aut aer tm̃: aut aq̄ tm̃: aut terra tm̃: siliter est eoꝝ sermo manifeste destructionis. nã si corpa hoĩm eẽnt gñata ex igne tm̃: puarent̃ nerui ⁊ ossa: ⁊ cartilagines: ⁊ q̄ sunt eis silia: ppter phibitõez gñatiõis illoꝝ ex igne ppter leuitatẽ ⁊ subtilitatẽ suã: ⁊ puarent̃ etiã sanguis ⁊ cholera nigra: ⁊ phlegma ⁊ nõ eẽt possibile vt eis eẽt vtꝰ digestiua ⁊ retẽtiua neq3 expulsiua: qm̃ vtꝰ digesti. ẽ ca. ⁊ hu. ⁊ retẽtiua fri. ⁊ sic. ⁊ expulsiua fri. ⁊ hu. Et de his q̄ phibet̃: ẽ vt sit gñatio illoꝝ ex natura singulari ca. ⁊ sic. ¶ Et ḡ si corpa aĩaliũ eẽnt gñata ex terra tm̃: puarent̃ sanguis ⁊ reliq humores: ⁊ cholera rubea. ⁊ si illd̓ eẽt possibile puarent̃ etiã vtꝰ attractiua: ⁊ digestiua: ⁊ expulsiua pp phibitõez gñatiõis illoꝝ ex natura fri. ⁊ sic. Et si eẽnt corpa aĩaliũ gñata ex aere tm̃: puarent̃ ossa: nerui: cartilagines: ⁊ nõ eẽt possibile vt ĩ eis eẽt vtꝰ attractiua: aut retẽtiua: aut expulsiua pp phibitiõez gñatiõis ipoꝝ ex aq̄ natura humida ⁊ rara. Et si corpa eẽnt gñata ex aq̄ tm̃: priuarentur nerui: ⁊ ossa: et reliqua membra dura et fortia et non esset possibile vt in eis esset virtus attractiua: nec retentiua: nec degestiua ppter phibitõnem gñationis illoꝝ ex aq̄: ⁊ pp cursuʒ: ⁊ aq̄sitatẽ eiꝰ ⁊ fri. ⁊ hu. Qꝛ si dixerit: ego nõ dico ꝙ corpa sint gñata ex igne gñatiõe absoluta: ꝫ dico ꝙ qñ ignis ĩspissat̃: fit aer: ⁊ qñ augmẽtat̃ spissitudo eiꝰ: fit aq̄: ⁊ qñ finit̃ ĩ spissitudĩe sua: fit terra. Cũ ḡ pmutat̃ ad q̄litates q̄ttuor gñant̃ ex eo spẽs hoĩm. Dicemꝰ ei: iste tuꝰ sermo destruit̃ duobꝰ mõis. Vnꝰ ẽ cõfessio tua: ꝙ corpa gñant̃ ex materijs q̄ttuor. Et scd̓s ẽ: qm̃ ĩ sermone tuo. s. ignis cũ inspissat̃: fit aer: est ꝙ facit necessariũ vt sit ei passio: ⁊ cũ sit passio indiget necessario agẽte ⁊ mouẽte vt exeat de raritate sua naturali ad spissitudinẽ accidẽtalẽ ⁊ extraneã: ⁊ ita in h̓ etiã ẽ ꝙ remouet ab elemẽto nomen vnꝰ: qm̃ mouẽs ⁊ motũ nõ sunt vnũ. In cõdicẽdo illis q̇ dicũt ꝙ elemẽta sunt pauciora vel plura. Alij dixerũt ꝙ sunt duo: et sunt creator gl'iosus: ⁊ materia. ⁊ alij etiã dixerũt ꝙ sunt tria: ⁊ sunt materia ⁊ forma ⁊ motꝰ. ⁊ alij dixerũt ꝙ sunt sex: materie. iiij. ⁊ cõueniẽtia: ⁊ discordia. Alij sunt q̇ dixert̃ ꝙ ipa sunt sũma denarij: qꝛ ipe est cõplementũ numeri ⁊ pfectio eiꝰ. Qui aũt dixert̃ ꝙ ipa sunt duo: ⁊ sunt creator sublimis ⁊ gl'iosus ⁊ materia. ⁊ q̇ dixert̃ ꝙ sunt tria: ⁊ sunt materia ⁊ forma ⁊ motꝰ cõsecutꝰ ẽ error eos pp noĩa. ipi vo noĩant pncipia elementa. Drĩa aũt inter pncipia ⁊ elemẽta ẽ: ꝙ alterãt̃ elemẽta ⁊ resoluũt̃ ⁊ seperãt̃ ipoꝝ forme: ⁊ pmutãt̃ ad formã gñati ex eis: ⁊ existũt in gñato ex eis potẽtia. pncipia aũt nõ sunt ita: qm̃ ipa volũt ptes facti ex eis: ⁊ neq3 est possibile vt sint elemẽta anteq̄ cõponãt̃: ⁊ fiãt materie: ⁊ recipiant q̄litates: ⁊ fiãt post hec elemẽta. ¶ Eoꝝ vo q̇ dixerũt ꝙ sunt sex: ⁊ estimauerũt ꝙ sunt elementa q̄ttuor: ⁊ cõueniẽtia ⁊ discordie: sermo est manifesti erroris duobꝰ modis. Vnꝰ modus est: ꝙ cõueniẽtia ⁊ discordia sunt dispões cõueniẽtis ⁊ discordãtis: ꝫ dispões sunt accidẽtia: ⁊ factũ est ꝙ accidẽs separabile sit: elemẽtũ sube mãsiue. Et eiꝰ q̇ dixit ꝙ ipa sunt sũmis denarij: qm̃ denariꝰ ẽ cõplemẽtũ numeri: sermo ẽ manifeste destructiõis duobꝰ modis. Vnꝰ eoꝝ est: qm̃ denariꝰ nõ est summa nũeri ẜm vitatẽ: qꝛ q̄uis est cõplemẽtũ numerorũ: tñ cõplemẽtũ est cẽtenarioꝝ: ⁊ mille millenarioꝝ. Si dixerit ꝙ denariꝰ nõ est principiũ decẽnoꝝ nisi qꝛ est denariꝰ: ꝫ qm̃ ipe est vnus decẽnoꝝ: sicut vnꝰ qui est vnꝰ: qꝛ est vnus ita vnoꝝ: ⁊ ex eis q̄ significãt illud: est ꝙ nos iuenimꝰ hoĩez cũ incipit ab vno: ⁊ multiplicat ipm: ascẽdere semp donec pueniat ad decẽ: deinde statimq3 voluerit vt numeret decennos: incipiet a decem: ⁊ faciet ipe vnum eis: et ascendit ex illo ad centum. Dicemus ei: ex sermone tuo afferat̃ responsio super te. dixisti eñ ꝙ quãdo homo incipit ab vno numerare: ascẽdit sursum vsq3 pueniat ad decẽ: deinde incipit numerare. x. vsq3 ad nonaginta: deinde a nonaginta vsq3 ad nõgẽta. Nõ igit̃ nũeri cõplemẽtũ denariꝰ ĩmo principiũ decẽnoꝝ: ipe igit̃ ẽ cõparatiõe sui ad vnos. elemẽtũ nõ est eoꝝ. qm̃ ipe est cõplemẽtũ vnoꝝ: ⁊ cõpatiõe sui ad decẽnos. est elemẽtũ eñ eoꝝ: qm̃ ipe primus decẽnoꝝ. Ipe igit̃ est elemẽtũ: ⁊ nõ est elemẽtũ silr. ⁊ hoc quidẽ manifestiꝰ signũ ⁊ notionis ⁊ destructiõis. Modus vo scd̓s est qm̃ elemẽtũ ẜm ꝙ declarauimꝰ sermõe phi: est primũ gñationũ ẜm vitatẽ: cũ nihil precedat ipm ex quo ipm gñat̃: denarius vo est gñatꝰ ex vnis: cũ nõ sit nisi multiplicatio vniꝰ decẽ vicibꝰ. ḡ vni sunt eiꝰ causa materialis: ⁊ multiplicatio vniꝰ decẽ vicibus est eius forma ⁊ ipius cõplemẽtũ. Jam ergo remouet̃ ab elemẽtarietate pculdubio.

¶ Explicit liber elementorum ysaac.

¶ Commentarium singulare doctissimi viri Petri hispani olim pōtificis maximi Johānis vicesimiprimi super librum dietarum vniuersalium Isaac. Incipit.

Uoniā circa ɔseruationē corporis humani: tota medicine versatur intentio: sanitatē habitā per similiū administratiōem conseruans: ⁊ amissam per cōtraria eius impedimenta amouentia ad pristinū statū reducēs. Multa opa ad istam intentionem adimplēdā ab antiquis medicine patribꝰ sunt edita. Inter que scīa dietarū ab ysaac ad regimē corporis humani vtilissima est tradita: cui sciē insistentes: ad eius ingressus euidentiā quinqꝫ pponimus enodare. Primum est de necessitate sciētie medicinalis. Secūdum est de ipsius distinctione. Tertium de necessitate scientie dietarum. Quartum de causis ipsius. Quintum: cui parti medicine supponatur.

¶ Circa primū igiť sic pcedimus. Sicut testať Auicē. corpora aīata debili coagulatiōe sunt coagulata: ⁊ maxime inter corpa aīaliū: corpꝰ humanū. Nā cōponiť ex duplici principio. s. ex vtroqꝫ spermate: viri ⁊ mulieris: cuiꝰ vnū magis habet locū factoris: ⁊ alterū magis materie: ⁊ ex sanguine menstruo. Iste aūt subē sunt fluide ⁊ liquide: ꝗuis in pncipio maiorē sortianť liquiditatē: ⁊ p digestionē coagulanť ⁊ ɔstant in figura: ⁊ statu determinato: nō tñ ad coagulationē ⁊ duriciē corpoꝝ coagulatoꝝ: corpus humanū puenit. sic eñ indissolubile ɔstaret: sed pter debilem coagulationē natum est ɔtinue dissolui ⁊ euaquari: ⁊ ideo a causis interiꝰ ⁊ exterius occurentibꝰ ɔtinuā patiť dissolutiōem: in quam maxime calor interior ipsum resoluit. ⁊ siliter calor exterior continentis: ⁊ multe cause naturales ⁊ innaturales concurrunt ad ipsius permutationem: que ipm ad continuā passionem ⁊ mortē perducūt. de quibus in scripto superius Auicē. diciť. Cū ergo corpus humanū est permutabile nō seruās eā: quā a principio ɔtrahit cōstitutionē ꝟm Gal. in tegni. indiget arte cōseruāte ipm ⁊ regente: ⁊ hec est medicina.

¶ Circa secundum pcedimus sic. Distinguūtur opera medicine ꝟm necessitatē corporis humani: ꝗ corpus humanū subiacet duplici indigentie. s. conseruationi sanitatis: ⁊ curationi egritudinis: ⁊ ideo sunt due partes medicine. Una est cōseruatiua sanitatis in sanis: alia curatiua egritudinis in egris. hoc aūt exprimiť per diffinitionē medicine assignatā ab Auicē. in prin. Est eñ medicina qua dispositiones humani corporis cognoscunť a parte illa qua sanatur: ⁊ a sanitate remoueť: vt habita sanitas conseruetur: ⁊ amissa recuperet. ¶ Conseruatiua aūt sanitatis tripliciter cōsiderať vel distinguiť. Primo modo rōne statꝰ corporis hu. ⁊ dispōnū ipsius circa q̄ pcedit: scdo rōne eoꝝ ex qbus pcedit: tertio rōne modi pcedendi. ¶ Corpus aūt sanū: cui competit sanitatis cōseruatio: est sex modis: quoꝝ quidā ad alios reducuntur. Primum est corpus sanū simpliciter in meliori formarum existens: ⁊ huic deseruit pars conseruatiua absolute per similia procedens. Secūdum est lapsum parū dimitutū a sano simpliciter. ⁊ huic deseruit pars duplex. scilicet conseruatiua per similia: vel ɔtraria remissa. ꝟm Hali. pcedens. ⁊ melioratiua vt ad statum simpliciter sanū reducať: pcedens per contraria in eodem gradu eleuata. Tertiū est egrotatiuū ꝟm Hali. a pluribus causis nociuis leuibus natum de facili pati. ⁊ huic deseruit pars cōseruatiua. ⁊ preseruatiua ipm in sanitate cōseruās: ⁊ preseruatiua ipm medicinalis a lapsu: ⁊ futurā egritudinē preseruans. Quartū est neutrū cōualescētie. quod ab egritudine cōsurgens: sanitatem sub debili confirmatione ingrediť. ⁊ huic deseruit preseruatiua ipsius debilitatem p deperditorum restaurationē cōfortans. ⁊ cōseruatiua ipm in latitudine sanitatis conseruans: ⁊ preseruatiua ne in pristinā egritudinem vel aliam: pter sui fragilitatē incidat. Quintū est neutrū decadentie qđ a sanitate recedēs egritudinē sub debili ɔfirmatiōe ingrediť: ⁊ huic deseruit sanitatis ɔseruatiua: neutralitatꝭ curatiua: ⁊ ne egritudinē incidat pseruatiua. Sextū est neutrū debilitatis: qđ ad neutrū decidētie ⁊ ɔualescētie reducitur ⁊ hoc attēdiť ꝟm ɔstitutionē in pueris: senibꝰ: fragilibus: ⁊ in sanitate instabilibus. ⁊ huic deseruit pars cōseruatiua melioratiua preseruatiua resumptiua: ꝟm diuersas necessitates: ꝗuis vna sola ei respondeat. Hec autem pars conseruatiua sanitatis ratione eorum ex quibus pcedit: recipit diuisionem ꝟm numerū. vj. rerū nō naturalium. q̄ ꝟm Auicē. sunt cause effectiue sanitatis: ⁊ conseruatiue: q̄ ꝗuis de corporis cōstitutione nō sunt: impossibile est tñ ipm egredi ab eis in vita. He sunt: aer: dieta: exercitium: inanitio: repletio ⁊ hmōi. Hec igiť pars ꝟm ipsorum regimē: ⁊ administrationē: diuersificať ꝟm modū pcedendi. ¶ Distinguiť hec pars dupliciter. Nam quedā pars cōsiderat has res: ⁊ ipsarum naturas ⁊ effectus: altera considerat ipsarum exhibitionem. Sed vtraqꝫ diuiditur dupliciter. Nā quedā pars cōsiderat ipsarum naturas: et earum administrationē modo vniuersali: nō applicādo intētionē ad particularia. Quedā considerat has res: et ipsarum administrationem modo particulari. ⁊ vtroqꝫ modo ipsas: ⁊ earum regimen corpori ꝟm oēs sui modos. qñqꝫ per similia: qñqꝫ per contraria procedendo administrans. Pars autem secunda. s. curatiua egritudinis: diuisionem recipit similiter tribus modis. Primo rōne indigētie corporis circa quā pcedit: secundo rōne eoꝝ ex quibus procedit: tertio ratione modi pcedendi. Primo igiť modo distinguiť ꝟm indigentiam corporis: ipsum autē triplici subiacet passioni. s. continuo fluxui: ⁊ deperditioni membroꝝ humiditatū: humoꝝ ⁊ spirituū: ⁊ caloris naturalis. ⁊ huic incōmodo rñdet debita restauratio p nutrimētū. Secūdum incōmodum est corruptio humorum: ⁊ aliorum: ⁊ huic respōdet expulsio. Tertiū est membrorum corruptio et destitutio a regimine nature. ⁊ huic respondet correctio eius. vel eorum membrorum per operationem manualem remotio. Et ideo ꝟm Auicē. res medicaminis ex vna trium rerū compleť. Una est modus regendi per nutriētia. Alia est medicinarum exhibitio. Tertia est operatio manualis. ¶ Scientia igitur curatiua egritudinis continet tres partes. Prima est de regimine corporis egri p dietā. ⁊ hec cōpetit sanis ⁊ egris: sed sanis per similia: egris per contraria adaptať. Scđa est de modo pcedēdi circa medicinarū exhibitionem. Tertia est de manuali operatione: que dicitur chirurgia. Prima aūt diuersificať ꝟm exhibitionē sex rerū nō naturaliū. Scđa diuidiť tripliciter. Primo ꝟm modos indigentie corporis. scđo ꝟm ea ex quibus pcedit. tertio ꝟm modum pcedendi. ¶ Humores ergo tripliciter excedunt cursum nature. s. ꝟm quātitatē: cum replēt ⁊ distēdunt vasa. ⁊ hec repletio dicitur quoad vasa ꝟm Hali. scđo ꝟm qualitatem: ⁊ tertio ꝟm substantiam. ⁊ hec repletio dicitur ꝟm virtutem. Excessui igitur quantitatis: respondet euacuatio p phlebotomiam. Unde dicit Gal. ꝙ si sanguis abundat aut omnes humores ꝟm quantitatem: aut intra vasa: competit phlebotomia. Excessui autem qualitatis: respondet alteratio per contraria procedens. ¶ Sed alteratio est duplex. quedam enim est permutatio faciens cessare putredinem manente substantia: ⁊ hec malas remouet qualitates. ⁊ tūc humor corruptus a natura conuertitur ⁊ fit membrum: vel pars membri. Alia est preparatio ad expulsionem: et procedit infrigidando: calefaciēdo: ⁊ ꝟm alias qualitates ad contrarium permutando: subtile ingrossando: grossum subtiliādo: viscosum incidendo: vt postea natura cōfortata: triplici motu vtens: scꝫ motu diuisionis: expulsionis: et vt materiā a corpore educat. Cum autem peccatum sit in substantia: sit eius corruptio sicut putrefactio: cum iam ad naturam non possint humores redire: vt ad membra cōuertantur: sicut patet per exemplum Gal. in vino perfecte corrupto. ⁊ ei respondet euacuatio. de qua dicit Gal. ꝙ est a corpore totaliter educens substantiā. Scđm autē Gal. ⁊ Hali in tegni: in humorum corruptione sicut in febre: tria sunt necessaria: scilicet alteratio materie per digestionem. secūdum est eius euacuatio que est causa morbi. tertium est alteratio male discrasie. que post materie febris expulsionem relinquitur: quia anteqꝫ sit fluxus in corpore superfluus: mundificationis modus restrictiuus ei respondet. Secundo modo di-

ſtinguitur hec pars per ea ex quibus procedit. hec autem
ſunt ſyrupi alteratiui: ⁊ alias virtutes habentes: ⁊ medici
ne laxatiue: que differenter operantur comprimendo: leniſi-
cando: liquefaciendo: ⁊ a tota ſpecie operando: ſm Gal. in
libro de ſimplici medicina: ⁊ multa ſunt alia inſtrumenta:
que hec pars miniſtrat: eo ꝙ ſm Gal. natura eſt omnium
operatrix: medicus vero miniſtrat. Tertio modo diſtin-
guitur hec pars dupliciter. nam duas cõtinet partes. Pri-
ma autem cõſiderat naturas ⁊ virtutes medicinarum. Se-
cunda autem antidota diuerſis cauſis egritudinum cõpe-
tentia: ⁊ ſimpliciũ medicinarũ virtutes. Altera aũt, v̄tutes
compoſitarum: cuius opera ſunt multa: ſcilicet v̄tutes ſim-
plicium diſcernere pondera ⁊ gradus: ⁊ modos cõficiendi
tradere ⁊ reliqua huiuſmodi que ſuper antidotarium ſunt
dicenda. Utraqꝫ autem duplex eſt. Una eſt generalis: que
tradit noticiam virtutum medicinarum ſimplicium in gene-
rali: ſicut illa q̄ in libro de ſimplici medicina traditur a Gal.
Alia eſt: que tradit earum noticiam in ſpeciali: ſicut multi
libri de ſpecialibus medicinis ſimplicib⁹. ¶ Scd̄m eundē
modum diuidit̄ illa que eſt de cõpoſitis medicinis. ¶ Illa
aũt pars que eſt de modo ſimpliciter cõtinet duas partes.
Una eſt generalis: ſicut in megategni a Gal. tradita. Alia
particularis: cauſas: ⁊ ſigna: ⁊ morbos particulariter conſi-
derans: ⁊ eis particularia exhibẽs antidota. et hec traditur
in diuerſis libris antiquorum ⁊ modernorum. ¶ Simili-
ter pars illa que eſt de manuali operatiõe: ſcilicet chirurgia
diſtinguit̄. Primo ſm neceſſitatem corporis: ⁊ partiũ ei⁹:
et ſm operationes illius ſcientie. quedam enim pars ope-
ratur circa fracturam oſſis. quedam circa pũcturam nerui.
quedam circa plagam ⁊ vlcus. quedam ſm ſimplices ſolu-
tiones continuitatis: quedam circa cõpoſitas. opera enim
eius ſunt ſm que procedit: vnire: conſolidare: ſuperflua re-
ſecare: diminutum regenerare: dilatare: ducere: et ſimilia.
Secundo modo diuiditur in ratione eorum ex quibus pro-
cedit. ⁊ hec ſunt antidota diuerſa: ſicut vnguẽta: emplaſtra:
⁊ manualia inſtrumẽta: et ſimilia. Tertio modo diuerſifica-
tur ratiõe modi ſue traditionis: quia quedam eſt vniuerſa-
lis: quedam particularis: et vtriuſqꝫ generis quedam anti-
dota ſimplicia: ⁊ quedam compoſita docet preparare: que-
dam diuerſa antidota docet diuerſis paſſionib⁹ applicare.
¶ Circa tertiũ ſic ꝑcedimus. Determinanda eſt neceſſi-
tas huius ſcientie. Corpus igitur humanum continue reſo-
lutioni ſubiacet facte ab interiori: ⁊ exteriori calore. ⁊ ideo
ei reſpondet continua reſtauratio. hec autem fit per nutri-
mentum: quod eſt ſimile in potentia in principio: et in fine
ſimile actu. Nam ſm Gal. nutritio eſt perfecta aſſimilatio
nutrientis cum nutrito: ſed nutrimentum trahitur a terre
naſcentibus: et animalibus: que remota ſunt a natura hu-
mana. Nam ſicut dicit Auicē. in libro ſuo de anima: vita de-
betur corporibus propter diſtantiam a contrarietate. ſicut
implicita contrarietate vitã non participant velut elemẽta
in quibus eſt maxima contrarietas reperta: ſed corpora
ſuperiora: cum ab ipſa maxime diſtant: precipue ⁊ primo vi-
tam participant. vnde dicuntur cauſa omnis vite ſm phm̄:
ſꝫ in mixtis nõ eſt receſſus a cõtrarietate omnino cũ ſint ex
contrarijs compoſita. Natura eorum eſt ſm cõfractionem
contrariorum: ⁊ equalitatem: ⁊ reductionē ad medium. qd̄
medium nulli extremorum eſt contrarium. ⁊ ideo equalitas
complexionis diſponit ad receſſum a cõtrarietate: receſſus
autem a contrarietate diſponit ad vitam: et ideo viuentia
corpora maxime contrariorum equalitatem participant:
ſed inter ipſa maxime corpus humanum eſt equale: ⁊ a con-
trarietate diſtans. nam ſua complexio nobilior: et equalior
eſt: ad nobiliſſimam vitam diſponens. vnde dicit Auicē. et
Algazel: ꝙ cum cõplexio eius eſt pulcherrima: apparatur
corpus eius ad receptionem anime rationalis. corpus igit̄
humanum maxime diſtat ab elementis: ⁊ ideo eis non nu-
tritur: tum ꝓpter eorum ſimplicitatem: tum ꝓpter diſtan-
tiã: ⁊ terre naſcẽtia: ⁊ alia diſtãt ab ipſo: neqꝫ ad eius equa-
litatem perueniunt. et ideo ſi per nutrimentum deperdita
ab ipſo reſtaurantur maxime indigent tranſmutatione: vt
ad eius ſimilitudinem: ⁊ equalitatē inducantur. ſed neceſ-
ſarium eſt per ipſorum nutritionem eius deperditum re-
ſtaurare: ⁊ cũ ipſum eis nutriatur: et deperditum reſtauret̄
maxime laborandũ eſt circa ipſorum electionem: vt corpo-
ri competentia eligantur: et diſconuenientia abijciantur:
et hec diſcretio habetur per hanc ſcientiam docentem que
ciborum natura: quibus cõueniunt corporibus: et quas actio-
nes facit in eis. Eſt autem duplex neceſſitas in hac ſcientia
Una conſeruatio ſanitatis cum dieta competẽti. Alia eſt ex-
pulſio cauſe egritudinis: q̄ eſt ſupfluitates aggregatas in
corpore expellere. Unde dicit yſaac in principio huius ſciē-
tie: ꝙ illud quod coegit antiquos diſputare de naturis cibo-
rum: fuit ſtudium ſanitatũ cuſtodiendarum: ⁊ egritudinũ
curandarum. ⁊ ad hoc ſtudium due cauſe concurrunt. Una
eſt nutrimenti cõuenientis exhibitio: ad deperditorum re-
ſtaurationem. Alia ſuperfluitatũ expellendarum ⁊ nociua-
rum expulſio. Unde in hac ſcientia intenditur de dieta: non
ſolũ ſm ꝙ eſt in ratione nutrimenti: ſed ſm ꝙ eſt in ratione
medicine. Nã in ratione nutrimẽti reſtaurat deperdita per
ſimilitudinē: in ratiõe aũt medicine alterat morbũ: cauſam
morbi: ⁊ accidẽs per cõtrarietatē remouens. dicit eñ Gal.
in libro de ſimplici medicina: ꝙ de ꝓprietate cibi eſt vt au-
gmentet: et nutriat ſubſtãtiã noſtri corporis. de ꝓprietate
vero medicine eſt: vt alteret naturas noſtras. Idē eſt igit̄
medicina ſm ſemitam actionis: ⁊ cibus ſm ſemitam paſſio-
nis. Nam medicine eſt agere: cibi vero pati. Sub dieta igit̄
in hac ſcientia comprehenditur cibus aptus ratione nu-
trimenti: et ratione medicine.
¶ Circa quartum agendum eſt de cauſis huius ſcientie.
Sunt autem quattuor cauſe eius: ſcilicet efficiens: materia-
lis: finalis: et formalis. Cauſa autem efficiens eſt ipe yſaac
arabs: natione iudeus: vir iſraelita: profeſſione hanc ſcien-
tiam in arabico ſermone tradens. Cauſa efficiens traſferẽs
et diſponens eſt Cõſtantinus montis caſſianenſis mona-
chus. Cauſa autem materialis eſt dieta. Nam circa ipſam
verſatur intentio ſcientie. Sicut autem dicit philoſophus
in libro poſteriorum: vnius ſcientie vnum eſt ſubiectum. cuius
partes ⁊ paſſiones per ſe conſiderat. Subiectum hui⁹ ſciē-
tie eſt dieta. Paſſiones vero que de ipſa queruntur: ſunt
diſpoſitiones: proprietates: virtutes: et operationes: ⁊ im-
preſſiones quas facit in corpore humano. Nam ſicut dicit
Gal. in libro de ſimplici medicina: omnia terre naſcentia: ⁊
animalia dupliciter conſiderantur. Uno modo ſm ſuas na-
turas: ⁊ ſic ad philoſophum ſpectat naturalis ipſorum con-
ſideratio. Alio modo per aſpectum ad corpus humanum:
ſm ꝙ ipſum immutãt: et immutationem ab ipſo recipiunt.
Et ſic eorum conſideratio ad medicum ſpectat. Media au-
tem per que iſte proprietates probantur: ⁊ diſponuntur:
vel diſcernũtur circa dietam: ſunt diſpoſitiones eius natu-
rales: ſicut ſapor: odor: compoſitio: ⁊ conſimiles: determi-
nantur in hac ſcientia diuerſitates diete: et penes diſpoſi-
tiones recipientium. Nam ſm Iſaac vtreqꝫ diſpoſitiones
conſeruande ſunt. Cauſa autem finalis eſt conſeruatio ſa-
nitatis: ⁊ reductio eius a ſtatu egritudinis: ad ſtatum ſani-
tatis perfectum: per effectus diete diſſimiles: ⁊ contrarios.
Cauſa autem formalis in modo procedendi conſiſtit. Sed
modus procedendi in quattuor attenditur. primum eſt ge-
nus doctrine ordinarie. ſecundum via procedendi. tertium
proceſſus inueſtigationis. quartum eſt partium ſcientie di-
ſtinctio: et ordinatio. Sunt autem ſicut a Gal. habetur in
tegni: tria genera doctrine ordinarie: ſcilicet reſolutiuum:
cõpoſitiuum: et diffinitiuum: vel diffinitionis diſſolutiuũ.
⁊ Conſtantinus in pantegni. addit genus deſcriptiuum: et
diuiſiuum. Hec ſcientia quandoqꝫ modo cõpoſitiuo: quan-
doqꝫ reſolutiuo procedit. principalis tamen ſuus modus eſt
compoſitiuus eo ꝙ componendo ⁊ integrando totam ſciē-
tiam dietarum ex ſuis partibus procedit. Uia autem per
quam procedit: eſt via experimẽti: ⁊ via rationis. ⁊ hec via
per illam fulcitur. vnde dicit yſaac ꝙ experimenta ſi ſuis
careant rationibus: in ignorantiam ⁊ deſipientiam cadunt
Et via experimenti magis ſenſibiles impreſſiones conſide-
rat. Uia autem rõnis cauſas: et effectus magis a ſenſu ele-
uatos ſpeculatur. Proceſſus autem circa inueſtigationem

intentor est. v. generum. Primus est diffinitiuus et descriptiuus. secundus diuisiuus. tertius ratiocinatiuus probando et improbando procedens. quartus est exemplaris. quintus est narratiuus. et secundum omnes hos modos procedit in diuersis locis: secundum quod sue competunt intentioni et materie sermonis. Modus autem procedendi circa partes scientie talis est. Ista enim scientia continet duas partes. Prima est de dietis vniuersalibus intitulata: agens de dieta secundum modum vniuersalem. Secunda de dietis particularibus intitulata: agens secundum modum particularem: ad particulares dietas sermonem applicando. Ex predictis autem patet titulus libri. dicitur enim liber dietarum: et quantum ad primam partem liber dietarum vniuersalium: quantum ad secundam liber dietarum particularium. ¶ Scientia autem dietarum vniuersalium viginti continet capitula: secundum distinctionem auctoris: sicut in veteribus codicibus reperitur. In primo capitulo assignatur que necessitas dispositionis nature ciborum fuit apud antiquos. Secundo assignatur quomodo in uestigatione inueniatur vniuscuiusque cibi natura. In tertio agitur de cibis eligendis secundum rationem. Consimilis est diuisio ceterorum capitulorum: sicut patet per auctorem. Nos autem cum ad substantiam scientie accesserimus: distinctionem et numerum partium assignabimus.

¶ Circa quintum intendimus assignare cui parti medicine hec scientia supponatur. Hec autem scientia partim supponitur theorice: practice partim: sed modus suus practicus non est particularis: sed generalis. procedit autem quandoque practice diuisim: sicut in prohemio: et in vltimo capitulo: cum de regimento corporis per dietam in his partibus agat. coniunctim in multis locis cum assignatis diete actionibus: ipsam docet preparare: et modum exhibendi assignat. Uniuersaliter autem procedit theorice: quando naturas terrenascentium: et ipsorum dispositiones: et diuersitates inquirit: ex quibus dieta extrahitur. practice vero cum modum et regimen circa dietam docet attendere. sic autem patet intentio huius scientie. Nos autem ad ipsam accedentes: partium ipsius distinctiones assignabimus: et singularum intentionem exponemus: et sub summa procedemus. Nam circa ipsam modus est leuissimus: et planissimus. vnde in eo Aristotel. aspera spineta discurrere non cogemur: et ideo solum quod obscurum est reserabimus: manifesta autem in textu lectoris industrie relinquentes (als relinquemus).

¶ De naturis ciborum. Capitulum primum.

¶ Lectio prima.

Quod in primis coegit antiquos medicos disputare de naturis ciborum et potuum: studium fuit et inuestigatio eorum sanitatum custodiendarum vel curandarum egritudinum. Huic autem studio due cause fuerunt necessarie. Una in nutriendis corporibus: qua regantur: et restaurentur: et confortentur: que ab ipso calore interiori naturali: et aereo exteriori dissoluuntur. Unde fuit necesse supplere desideratiuam virtutem: cum cibis eisdem congruis. Altera quoque vt expellantur inconuenientia: que complexionibus corporum sunt contraria. Cum enim dissoluta omnino sibi similibus nequeant reparari: presertim cum non reperiantur ex toto similia naturis: quia cibaria non omnino corporibus humanis sunt similia. pars enim quedam corporibus humanis assimilatur. et hec in sanguinem mutata prius: postea transducitur in membra eorum nutritiua et assimilatiua. Pars autem altera id est fex cibi: expellitur a corporibus natura: que est superflua: neque est nutritiua. Cumque nature humane inequales sint in calore: frigiditate: humiditate: et siccitate: virtutis defectione: raritate: et spissitudine. Quibusdam enim sanguis dominatur: alijs cholera: singulis singula. seu phlegma principatur: alijs pori cutis sunt spissi in dissolutione duri: alijs rari et cito dissoluti: alijs omnia membra sana: alijs quedam infirma. Cum enim inquam omnia adeo sunt diuersa: compulit nos ratio ipsas diuersorum cibariorum cognoscere naturas: vt singulis possimus dare singula suis naturis conuenientia. sanis scilicet similia: extra vero naturam positis: dissimilia.

Sufficienter patuit ex predictis: circa quid est intentio in hac scientia: quoniam circa dietam cuius dispositiones et proprietates inquiruntur in ipsa. Nunc autem ad hanc scientiam familiarius accedentes: partium distinctiones ipsius assignemus: vt singularum intentio manifestius innotescat. Recipit ergo hec scientia diuisionem in duas partes. Nam consideratio circa cognitionem diete duplex est. Una vniuersalis in qua non applicatur sermo ad aliquam dietam particularem: sed circa genera: et species dietarum: et ipsarum proprietates procedit. Alia est particularis qua applicatur sermo ad particularem dietam: eius inquirens naturam. In prima eius igitur parte continente librum vnum: qui intitulatur de dietis vniuersalibus: determinatur de dieta secundum viam vniuersalem. In secunda continente vnum librum qui intitulatur de dietis particularibus: determinatur de dieta secundum viam particularem. et illa pars incipit ibi. Compleuimus in primo libro significationem generis ciborum. Pars autem prima: in qua determinatur de dieta secundum viam vniuersalem: de qua est intentio nostra: diuiditur in duas partes. In quarum prima ordinatur prohemium: in quo assignatur necessitas inuestigationis nature diete: circa quam est intentio huius scientie. In secunda: scilicet in hac Conueniunt in hoc antiqui: quia cognitio ciborum fit duobus modis. prosequitur auctor intentionem huius scientie circa naturam et proprietatem diete inquirens dispositiones et effectus eius secundum viam duplicem: scilicet experimenti et rationis: que scientie medicinali competunt. Pars vero prohemialis diuiditur in quattuor partes. In quarum prima assignatur necessitas inuestigationis nature diete circa quam consistit intentio huius scientie. In secunda scilicet in hac: Intentio vero medicorum et perfectio actionis eorum etc. determinatur diuersitas diete a parte complexionum corporum recipientium in dominio primarum qualitatum consistentium. In tertia scilicet in hac: Idem etiam in corporibus intelligimus secundum oppilationem pororum et raritatem eorum etc. determinatur diuersitas diete a parte compositionum corporum recipientium cum densitate et raritate consistentium. In quarta scilicet in hac: Intentio vero antiquorum in custodienda sanitate in sanis: et reddenda infirmis: determinat de necessitate cibi: et de eius operatione: et de diuersitate exhibitionis cibi: qui est subiectum huius scientie et medicine. Nos autem talem assignamus diuisionem. Hec enim pars prohemialis diuiditur in duas partes. In quarum prima assignatur necessitas inuestigationis nature diete et diuersitatis eius penes diuersitatem dispositionum corporum recipientium. In secunda scilicet in hac: Intentio vero antiquorum. datur modus secundum quem sanitas in sanis conseruatur: et infirmis redditur: quia propter hoc est inuestigatio diete: et quia hoc fit per dietam: illud autem per medicinam: assignat diuersitatem intentionis circa actionem diete et medicine. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima tangit auctor causam inuestigationis nature diete: sed exhibitio diete diuersificatur secundum diuersitatem dispositionum corporum recipientium: ideo in secunda scilicet in hac: Intentio vero medicorum et perfectio actionis eorum etc. assignat

hanc diuersitatē. prima autem pars spectat ad presentem speculationem. Est igitur intentio huius partis assignare causam necessitatis circa inuestigationem nature diete. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima assignat necessitatem inuestigationis nature diete: que est conseruatio sanitatis in sanis: et eius redditio in infirmis. In secunda assignat duas causas que concurrunt ad predicta. Prima autem pars manet indiuisa. Secunda autem diuiditur in duas. In quarum prima assignat duas causas predictas: quarum vna est restauratio deperditi: altera est expulsio superfluitatum. Quia vero diuersificantur corpora ad quorum diuersitatem sequitur diuersitas diete: ideo in secūda parte tāgit predictā diuersitatē: et concludit ex illa se compulsum ad traditionem scientie diete circa eius inuestigationem. Prima autem pars diuiditur in tres: in quarū prima assignatur prima causa: que est restauratio deperditi per dietam. In secunda assignatur causa secunda que est superfluitatum expulsio. In tertia tangit necessitatem illarum causarum et maxime prime. ¶ Sunt igitur in presenti lectione partes quinque. In quarum prima assignat necessitatem circa inuestigationem nature diete. In secunda scilicet in hac. Huic aūt studio due fuerūt cause necessarie. subiungit duas causas ad illā necessitatē cōcurrētes: et primaʒ assignat in textu illo: Una ī nutriētib⁹ etc. In tertia. s. in hac Altera q̄ vt expellant̄ incōueniētia. assignat causaʒ secūdā. In quarta scilicet in hac. Cū em̄ dissoluta omnino similib⁹ nequeant reparari etc. tangit necessitatem illarum causarū: et maxime prime. In quinta scilicet in hac. Cumque nature humane inequales sint etc. assignat necessitatem diuersitatis diete propter diuersitatem corporum recipientium: et concludit ex illa se compulsum ad traditionem scientie de dieta. Hec autem est diuisio huius partis.

¶ Circa primam partem sic procedit: et dicit q̄ studium circa custodiendam sanitatem in sanis: et curandam egritudinem in infirmis: fuit causa mouens antiquos inuestigare de naturalibus complexionibus et proprietatibus ciborum et potuum. Circa secundam partem sic procedit dicens: et huic studio due cause sunt necessarie. Una est circa nutrimētum corporum: vt deperdita restaurentur: quia ipsa resoluuntur continue a calore intrinseco et extrinseco: et ideo egēt regimine circa humores laudabiles generādos. restaurationem quātum ad membra. cōfortationem quātū ad spiritus et calorem. Sed melius est vt regimen respondeat exhibitioni diete s̄m competentes conditiones. restauratio quātum ad deperdita restituenda: confortatio quātū ad calorem spiritum et virtutem. Circa tertiā partē assignat aliam causam dicens: q̄ alia causa est expulsio superfluitatum: que sunt contrarie et nociue nature corporū. et prima causa respondet conseruationi sanitatis: secunda curationi egritudinis. Circa quartam partem dicit q̄ predicte cause sunt necessarie et maxime prima: eo q̄ deperdita a corporibus nō inueniunt similia: quibus omnino possint restaurari: quia non possunt cibi omnino similes inueniri eis. Unde propter hoc quedam pars conuertitur in membra et eis assimilatur: quedam que est impura et cedit in superfluitates a natura expellandas cum corpus non nutriant. Circa quintam partem duo intendit. primo assignat diuersitatem corporum dicens: q̄ nature corporum sunt diuerse in complexione: in fortitudine: et debilitate virtutis: et in raritate: et in spissitudine pororum. Nam in quibusdam abūdat sanguis purus: ī alijs cholera: in alijs phlegma: in alijs melācholia. Iterum alijs inest raritas pororum: vt in illis cito cibus dissoluatur: alijs spissitudo in quib⁹ cibus tarde dissoluitur. Iterū in quibusdam sunt omnia membra salua: in quibusdam vero egra et debilia: in alijs autem quedam fortia: quedam debilia. ¶ Secundo autem cum dicit: Cumque hec inquam sunt adeo diuersa etc. concludit ex predictis se compulsum ad traditionem huius scientie dicēs: q̄ cum tanta sit in corporibus diuersitas: cōpulit nos ratio tradere noticiam naturarū ciborum: et dare singulis cōuenientes. sanis similes ad conseruandum: egris cibos contrarios et medicinas ad permutandum. Sententia autem est hec. Ex predictis autem sex tales eliciuntur rationes. Prima: omnis conseruatio sanitatis in sanis et eius redditio in egris: procedit per inuestigationem diete: sed tota intentio medicine est conseruatio sanitatis in sanis: et eius redditio in egris: ergo tota intentio medicine procedit per inuestigationem diete. et oportet vt dieta sit similis: vel contraria sicut medicina. Alia ratio. Omnia ea a quibus fit continua resolutio ab vtroque calore: egent continua restauratione: sed corpora humana sunt huiusmodi: ergo egent continua restauratione. Alia ratio. Omnia corpora in quibus fit nociuorum aggregatio: egent expulsione ipsorum. Alia: omnis restauratio deperditorum fit per similia: sed non inueniuntur diete omnino similes corporibus humanis: ergo egent electione vt similes eligantur. Alia: ex illis que non omnino sunt similia: partim similia: partim dissimilia a corporibus: ad hoc vt assimilentur necesse est vt aliqua pars in corpus conuertatur: et aliqua in superflua redigatur: sed diete sunt huiusmodi: ergo necesse est vt ex illis q̄dā pars in corpora cōuertatur: altera in superflua redigatur. Alia: circa ea que sunt cause regentes et conseruantes corpora humana in sanitate conseruāda in sanis: et reddenda infirmis: in quibus s̄m diuersitatem corporum recipientium magna est diuersitas: compellit ratio scientiam tradere: sed diete sunt huiusmodi: ergo circa dietam compellit ratio artem tradere. ¶ Notandum q̄ studium retorquetur ad vehementem applicatiōem: ad diete cognitionem. inuestigatio ad diligentem eius inquisitionem: et effectuū ipsius dispositionē s̄m viam rationis et experimenti: vel dicitur per encuadim studiosa inuestigatio. ¶ Notandum iterum q̄ suppletio desideratiue virtutis non retorquetur solum ad appetitiuam stomachi: immo omniū membrorum que propter sui inanitionem attrahunt. Hec autem est intentio huius partis.

¶ Ad euidentiam predictorum quinque principaliter sunt inquirenda. Primū est de resolutione facta in corpore humano a calore naturali interiori. Secundum est de retardatione istius resolutionis. Tertiū est de resolutione facta a calore exteriori. Quartū de necessitate nutrimēti huic resolutioni. Quintum est quod est magis necessarium: an aer an cibus. ¶ Circa primum sic procedimus. Queritur vtrum calor nostri corporis resoluat et consumat humiditatem substātialem. Et videtur q̄ non. Prima ratio talis est. Nulla res vel qualitas que ordinatur ad conseruationem corporis et regimen humiditatis substantialis ipsam corrumpit et consumit: sed calor naturalis ordinatur ad conseruandum et regēndum corpus humanum et humiditatem substantialem: ergo ipsam non consumit nec resoluit. Minor patet per Aristotelem dicentem q̄ vita stat per calidum et humidum. Unde calor est principium vite: qui cōseruatur in humiditate substantiali. Dicit etiam ysaac in libro febrium: q̄ calor naturalis conseruat corpus et humores et regit: sed calor innaturalis corrumpit et putrefacit et in humoribus ebullitionem et putrefactionem inducit. Secunda ratio est hec. Nihil per naturam agit ad sui ipsius cōsumptionem et resolutionem: sed calor naturalis interior conseruatur in humiditate naturali: quia in ipsa fundatur: et ipsa resoluta calor extinguitur: et sic ad ipsius humiditatis consumptionem et resolutionem sequitur consumptio caloris naturalis: quare calor naturalis nō consumit illam humiditatem substātialē. Tertia ratio est hec. Nulla dispositio qua recedente corpus consumitur: et qua manente cōseruatur: est causa corruptionis substantialis humiditatis vel corporis: sed calor naturalis est huiusmodi: ergo nō est causa consumptionis substantialis humiditatis. Minor patet: quia dicit ysaac q̄ quando calor naturalis manet in corpore non putrescit: quando separatur putrescit: et exiccatur: et ad vltimum incineratur sicut dicit p̄hus. Quarta ratio talis est. differunt calor ignis et calor celestis: quia calor ignis operatur ad consumptionem animalium: calor autem celestis ad generationem: sed calor naturalis non assimilatur calori igneo sed calori celesti: ergo cum calor celestis non consumat nec resoluat: similiter nec calor natura-

lis resoluet nec consumet. ¶ Ad oppositum sunt rationes quarum prima talis est. Dicit Gal. in libro complexionū ꝙ creati sumus in vltimo limositatis ⁊ humiditatis. nec cessat calor nostri corporis quousqꝫ totū depascet: ⁊ tunc aduenit mors que vnicuiqꝫ indiuiduo destinata est per naturā. Similiter Aristote. in libro de morte ⁊ vita: ꝙ calor digestiuus in corpore resoluit humores ⁊ depascit sicut ignis ligna resoluit ⁊ cōsumit. Auicē. similiter dicit ꝙ calor naturalis assimilatur igni ⁊ lampadi: sed in lampade est triplex humiditas. Prima est oleum circunstans quo nutritur ignis. Secunda est qua imbibitur lichnus. Tertia est qua ligant᷑ partes lichni: sed ignis in lampade primo consumit primā humiditatem: secūdo secundā: tertio tertiam: ergo cum similiter agat calor naturalis in humiditate substantiali: cōsumit ipsam. Secunda ratio est hec: quedaꝫ sunt dispositiones in corpore que habent virtutē actiuam corrūpendo materias in quibus sunt: sicut dicit ysaac: ⁊ Auicē. sicut febris: et de illis est calor nostri corporis: ergo cum calor nostri corporis sit actiuus: ⁊ continue agat in humiditatē substantialeꝫ in qua fundatur: ergo ipsam resoluit: quod cōcedimus. Unde continue resoluit humiditatem substantialem: ⁊ consumit. Nec dico sicut quidā dicūt ꝙ duplex est calor. Quidam radicalis qui est in omnibus mēbris: ⁊ hic non resoluit humiditatem: ⁊ de tali procedunt ratiões ante oppositū. Alius est calor qui procedit ex membris principalibus sicut a corde ⁊ epate: ⁊ de isto dicunt ꝙ resoluit. Nos tamē dicimus ꝙ calor naturalis radicalis resoluit: ⁊ similiter influens. ¶ Ad primā rationē dicenduꝫ ꝙ in calore est duplex natura. Una per quā corpus viuificat: ⁊ sic non agit: nec corrūpit: et per istā habet obuiare nocumentis corporis sicut venenis. Alia est fm quā habet naturā caloris elemētaris: fm ꝙ describit᷑ substātia calida ⁊ humida: ⁊ sic agit ⁊ humiditatē ipsam resoluendo ⁊ corrūpendo. Ad scdaꝫ rationē dicendū ꝙ dupliciter est loqui de actione caloris: per se scꝫ: ⁊ hoc modo nihil corrūpit seipsuꝫ. secūdo modo per accidēs: ⁊ hoc modo corrumpit seipsum. Unde calor naturalis resoluendo humiditatem substantialem ⁊ consumendo seipsum cōsumit: sicut patet in igne ⁊ oleo in lampade. Ad tertiaꝫ dicendū ꝙ actio caloris duplex est: quedam est conseruatio subiecti sui: ⁊ sic ipsum non corrūpit. secūda est resolutio materie in qua est: quia sua actio nō est ociosa: ⁊ quantū ad hoc cōtinue depascit ⁊ consumit humiditatē substantialē. Ad quartam dicendum ꝙ calor naturalis assimilat᷑ calori celesti illo modo quo habet naturam per quam corpus viuificat: quia hoc non resoluit nec consumit. Alio tamen modo nō sibi proportionantur: sed eius excedens humiditatem consumit.

¶ Secundo querit᷑ a quo calore fiat huiusmodi resolutio: vtrum a calore qui consequit᷑ complexionē radicalē: qui est insitus omnibus mēbris: aut a calore fundato supra cōplexionem fluentē a corde ⁊ ab aliis membris principalib⁹. Et ostenditur ꝙ fiat resolutio a calore procedente a cōplexione influente. ⁊ est ratio talis. Omne illud solum resoluit humiditatem nostri corporis qđ illam excellit et illi preualet fm actionem ⁊ virtutē: sed calor influens a corde ⁊ ab aliis mēbris principalibus solum excellit humiditatē substātialē: et non calor radicalis: ergo calor qui consequitur complexionem influentem: solum resoluit: ⁊ consumit substantialē humiditatem. Maior patet. dicit Gal. in libro de malicia complexionis diuerse: ad hoc vt agens agat supra aliud: oportet ꝙ sit magne quantitatis ⁊ virtutis respectu illius. Minor patet: dicit Constanti. in libro graduū: ꝙ complexio radicalis est temperata: ⁊ non est in gradu: sed cōplexio fluens est in secundo gradu: ⁊ eleuatur supra illam: ⁊ ideo illam corrūpit. Secunda ratio est hec: calor illius solius complexionis resoluit humiditateꝫ nostri corporis: cui complexioni debetur actio: sed soli influenti debetur actio: q: radicalis manet fixa ⁊ quieta: ⁊ non mouet neqꝫ mouetur: ergo soluꝫ calor qui sequitur complexionē influentē: resoluit humiditatem. ¶ Ad oppositū sunt quinqꝫ ratiões. Prima talis est: dicit Haly. ꝙ cuilibet membro est propria virtus insita qua conuertit nutrimentū ⁊ agit in ipsum. ⁊ dicit. Ib. ꝙ hec virtus est propria complexio membri vel virtus operans per ipsam: ergo necesse est vt complexio alicuius membri propria conuertat nutrimentū: sed huiusmodi cōplexio est caliditas membri: q: solius calidi est conuersio: ergo calor proprius ⁊ viuificus cuilibet membro agit in nutrimētū ⁊ ipm conuertit: sed remoto nutrimento calor agit in suum subiectum: sed possibile est vt nutrimentū remoueat᷑: ergo radicale corrumpet: ⁊ consumet humiditatem substantialem in qua radicatur. Secunda ratio est hec. Omnis conuersio nutrimenti est a calore: sed calor qui fluit a corde ⁊ ab aliis mēbris: est cōmunis ad omnia membra: ⁊ non appropriat nutrimentum membris: ergo necesse est vt sit calor proprius insitus cuilibet membro: qui conuertat nutrimentū fm exigentiam membroruꝫ: quia non omnia mēbra sunt eiusdem complexiōis: sed huiusmodi calor est radicalis: ergo huiusmodi conuertet nutrimentū: sed calor conuertens nutrimētum ille idem depascit humiditatē membroruꝫ: ergo ab illo calore fiet predicta resolutio. Tertia ratio est hec: quantum potest forte agēs in paruo tēpore: tantū potest debile in magno: sed calor cordis ⁊ aliorum est fortis: sed calor radicalis qui est in omīb⁹ membris est debilis: ergo sicut calor fluēs in paruo tempore potest consumere: conuertere humiditatem nostri corporis: ⁊ calor radicalis in magno tempore: poterit ergo fieri huiusmodi resolutio a calore consequente cōplexionē fixaꝫ. Quarta ratio hec est: calor qui cōsequitur cōplexionē influentē a corde: operatur ad conseruationē sicut alius: sed a quo est conseruatio: ab eodē est corruptio ⁊ consumptio cum excedit: ⁊ subiectam humiditatē depascit: sed ab illo calore est conseruatio: ergo ⁊ cōsumptio ⁊ resolutio. Quinta ratio est hec: per consumptionē humiditatis substātialis sequitur extinctio in calore: sed ad extinctionē caloris sequitur mors. Mors autem naturalis habet ortū ab omnibus membris: sed ille idem calor qui extinguitur: consumit illam humiditatē ad cuius resolutionē sequitur extinctio illius caloris: sed ille est calor radicalis: nam cuꝫ sit mediū ad susceptionē vite ⁊ conseruationē eius: ideo est per suam extinctionem causa mortis: quare calor radicalis resoluit humiditatem substantialē corporis. ¶ Solutio dicim⁹ ꝙ duplex est complexio: quedaꝫ radicalis est ⁊ fixa: ⁊ fm quosdā illius calor non est principium resolutionis. Est autem alia fluens a membris principalibus: ⁊ calor illius agit in humiditatem ipsam resoluendo. Nos autem aliter dicimus: ꝙ ab vtroqꝫ calore humiditas substantialis resoluitur. Nam vterqꝫ in humiditate fundatur: ⁊ ea sustentatur: ⁊ ipsam cōtinue depascit. ¶ Ad primam rationē in contrarium dicendum ꝙ duplex est resolutio: quedaꝫ fortis ⁊ sensibilis: ⁊ huiusmodi fit a calore cordis ⁊ aliorum membrorum principaliuꝫ: alia est paulatina ⁊ occulta: ⁊ huiusmodi fit a calore insito in omnibus membris. Ad secundam dicendum ꝙ actio debetur calori naturali radicali sicut proximo principio et immediato ac proprio. Aliī vō calori debetur tanqꝫ excitanti ⁊ agenti ⁊ regenti ⁊ disponenti radicalem.

¶ Postea queritur vtrum huiusmodi resolutio possit fieri in corpore temperato. Et videtur ꝙ non. Ad hoc enim ꝙ aliquod agens agat in aliquam materiam ipsam resoluendo: oportet ꝙ sit maioris virtutis: ⁊ ꝙ preualeat ⁊ habeat dominium super illud subiectum: sed in corpore temperato calor proportionatur ⁊ adequatur humiditati: nec ipsam excellit: ergo in corpore temperato non est possibilis predicta consumptio. Secunda ratio est hec: resolutio fit a calore ꝓpter debilē nexum ⁊ excellentiā qualitatū: sed in corpore tēperato est fortissimus nexus: ergo non est possibilis resolutio in ipō a calore. ¶ Ad oppositū sunt rōnes: quaꝝ prima talis est. In omni corpe in quo est trāsitus ad morteꝫ ꝑ ꝓcessuꝫ etatiuū necesse est esse ꝑdictā resolutionē: q: ꝯsumptio humiditatis ꝓcedit per processum etatū: sed corpus tēperatum non potest euitare quin ad mortem naturalem veniat: ergo necesse est vt in ipō sit predicta resolutio. Secunda ratio ad ideꝫ talis est. Omnis calor naturalis qui natus est agere in nutrimentū: remoto nutrimento agit in humiditatem substantialē: sed in corpore temperato possibile est

vt nutrimentū auferatur: ergo calor simul aget in humiditatem substantialē ipsam consumēdo: qd̄ cōcedim⁹. Deinde dicimus ꝙ in corpore tēperato est possibilis predicta resolutio: ⁊ etiam agendo in nutrimentū: necesse est ipsum in hanc humiditatē simul agere. cum in ipsa sustentetur: ⁊ calor agit in humiditatē substantialē per se: ⁊ ſm ꝙ excitatur ab alijs vt accidētibus anime: ⁊ ab extrinsecis permutationibus vel medicine vel aliquo alio. ¶ Ad rationes autē in contrariū: ⁊ primo ad primam dicendū ꝙ quāuis qualitates sint in proportiōe: tamen qd̄ regit excellit ⁊ preualet illi qd̄ regitur: sed calor naturalis est regens corpus temperatum ⁊ humiditatē ⁊ preualendo ipsam consumit. Ad secundam dicendū ꝙ duplex est nexus: quidā qui est in cōcursu cōtrariarum qualitatū equaliter: ex quibus resurgit tēperamentum: ⁊ sic est fortis in corpore temperato nexus. est ⁊ alius nexus fortis: qui consistit in forti coagulatione: ⁊ sic in ipso non est fortis nexus: imo debilis: ⁊ hoc modo potest corrumpi ⁊ dissolui: ⁊ cum post dissolubilis est ꝑpter caloris regentis actionē continuam: ⁊ propter excitationē a causis concurrentibus intrinsecis ⁊ extrinsecis.

¶ Circa scōm principale sic procedimus: ⁊ queruntur quattuor. Primū est: vtrū hmōi resolutio possit prohiberi. Secundum est dato ꝙ non possit prohiberi: vtrum possit retardari. Tertiū est cum mors naturalis in hmōi naturalis humiditatis consumptiōe cōsistat: vtrū possit retardari mors naturalis. Quartū est vtrū illud quod deperditur a corpore possit restaurari.

¶ Circa primum sic procedimus: queritur vtrum resolutio huiusmodi possit prohiberi. Et videtur ꝙ sic: calor enim naturalis quando habet nutrimentum sibi proportionale: agit in ipsum. exhibetur enim nutrimentum vt calor naturalis ad ipsum conuertatur: ne humiditatē naturalem consumat: sicut apponitur oleum in lampade ne ignis consumat humiditatē substantialem lichni. nam actio eius super nutrimentum excusat consumptionē humiditatis: sed possibile est exhibere nutrimentū continuum: ⁊ continue calori satisfacere ſm proportionalē ablationē: ergo possibile est vt huiusmodi resolutio prohibeatur. ¶ Ad oppositū est hec ratio: mors naturalis fundatur in hac resolutione: ergo si hmōi resolutio pōt ꝓhiberi ⁊ remoueri: ꝗ et mors naturalis: ſʒ mors naturalis nō pōt ꝓhiberi: ergo nec p̄dicta resolutio. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ predicta resolutio nō pōt prohiberi q̄uis possit retardari. ¶ Ad rationē dicendū ꝙ possibile est nutrimentū exhiberi: sed nō propter hoc etiam prohibetur: q: calor naturalis agit in vtroqʒ: sed quando non inuenit nutrimentū proportionale: ꝯuertit se totaliter supra humiditatem ipsam: ⁊ ipsam citius consumit: sed quando habet nutrimentū proportionale sibi: non tamē ipsam consumit: sicut manifeste potest videri in lampade: in qua lucerna agens in oleum simul incendit lichnum cui adheret: sed oleo consumpto ad lichnū totaliter conuertitur consumendum: ⁊ q̄uis oleum non deficiat: tamen simultanea actione lichnum in determinato tēpore totum consumit: ad cuius actionis similitudinē calor naturalis in humiditatē substantialem ⁊ nutrimentalē agere indicatur.

¶ Circa secundū sic procedimus: queritur vtrū hmōi resolutio possit retardari. Et videtur ꝙ sic triplici ratiōe: quarum prima talis est. Dicit Auicē. caplo de etatibus: ꝙ ars medicine non est ars que nos securos a morte faciat: nec q̄ vnūquodqʒ corpus ad vltimā vite longitudinē perducat: sed de duabus rebus securitatē prebet: scʒ conseruat corpus a putrefactione humorū: ⁊ operatur ne cito humiditas naturalis consumatur. ⁊ sic patet ꝙ hmōi resolutio potest retardari. Secunda ratio est hec: omne qd̄ habet causam accelerationis: remota causa illa habet causam retardatiōis: sed cōsumptio humiditatis potest per causas intrinsecas ⁊ extrinsecas accelerari: ergo ꝑ causas cōtrarias pōt retardari. Tertia ratio est hec: calor deficit dupliciter: vel q: in se est debilis: vel q: humiditas que est pabulū sui: consumitur: sed possibile est inuenire res que calorem fortificent naturalē: ⁊ etiā inuenire causas que conseruant humiditatē: ne cito consumatur humiditas: ergo possibile est vt ista resolutio retardetur. Minor patet per Gal. in libro de simplici medicina: dicentem ꝙ quedā augent calorem naturalē ſm quantitatē: ⁊ quedam ſm qualitatē: ⁊ quedam vtroqʒ. et similiter sunt quedam que humiditatē conseruant ⁊ augent: ⁊ sunt quedam que humiditatē aquosam: que ſm Auicē. calorem naturalem sua qualitate contraria: ⁊ sue quātitatis multitudine extinguit: educunt a corpore: ⁊ his omnibus cōcurrentibus calor magis continuatur: ⁊ humiditas tardius resoluitur: ⁊ exemplū est ſm Gal. dicentē ꝙ cibus augmentat calorem quantitatiue: ⁊ medicina calida qualitatiue. Item applicatio puellarū ad ventrem confortat quantitatiue calorē. Item additio nutrimenti proportionalis retardat consumptionis substantialis consumptionē: sicut additio olei retardat in lampade extinctionē ignis: ⁊ lichni consumptionē: ⁊ triphere humiditatis aquositatē purgāt. ¶ Ad oppositū sunt due ratiōes: quarum prima est hec: mors naturalis sequitur istam resolutionē: ergo si resolutio hec potest retardari: ergo ⁊ mors naturalis: ſʒ hoc est impossibile: ergo nec predicta resolutio potest retardari. Secunda ratio est hec: nihil qd̄ ſm cursum nature ordinatim ⁊ prefixim procedit: potest retardari: sed huiusmodi ꝯsumptio humiditatis ꝓcedit ordinate ſm hmōi cursuʒ nature: ergo non poterit retardari. ¶ Solutio dicēdū ꝙ hec resolutio potest retardari. Ad rationē primaʒ in contrariū potest dici: ꝙ non est incōueniens ꝙ mors naturalis retardetur. Vel dicendum ꝙ duo sunt considerāda in morte naturali. Primū est resolutio humiditatis: ⁊ eius consumptio a calore. Secunduʒ est velocitas vel tarditas huiusmodi resolutionis. Dicim⁹ ergo ꝙ illa resolutio non potest euitari que est naturalis: vel a natura ordinata: ⁊ sic ꝓcedit ratio: sed via resolutionis: ⁊ eius velocitas potest retardari. Ad illud dicendū ꝙ dupliciter est loqui de resolutione. Uno modo vt est innaturalis: nec est ſm cursum nature ordinata. Vel est loqui de ipsa in respectu ad istas resolutiōes que fiunt ab accidentib⁹ exterioribus: vt ab aere exteriori: ⁊ sic hmōi resolutio est naturalis: ⁊ non potest retardari: q: natura nullo ordinatur ad consumptionem ⁊ corruptionem.

¶ Circa tertiū sic procedimus: queritur vtrū mors naturalis possit retardari: ⁊ ad hoc possunt adduci rationes predicti ꝓbleumatis: ⁊ iō ad hoc adducim⁹ duas rōes: quarū prima est hec. Sicut dicit Auicē. mors aduenit in senectute propter duas causas. Prima est extinctio caloris facta ab humiditatis resolutione. Secūda est multitudo humiditatis phlegmatice calorē naturalē extinguentis: sicut accidit in lampade extinctio ignis ꝑpter obuiationeʒ humiditatis aquose: sed istam possibile est retardari: ergo similiter mortem. Secunda ratio est hec: via in mortē est senectus. vnde dicit Gal. ꝙ prima etas est calida ⁊ humida ꝑpter accessionem ad vtrūqʒ sperma ⁊ sanguinē menstruū: secunda est calida ⁊ sicca ꝑpter humiditatis consumptionē: tertia est frigida ⁊ sicca ꝑpter humiditatis resolutionē ⁊ humiditatis naturalis defectū. In ista enī quasi tota humiditas ꝯsumitur: sed senectutē possibile est retardare sicut ꝑ tripheras: ⁊ alias medicinas reducētes ad iuuentutē: ergo ⁊ mortē possibile est retardare. ¶ Ad oppositum est hec ratio: nihil qd̄ habet terminū prefixum a natura potest retardari. sed mors est hmōi ſm Auicē. ergo mors nō pōt retardari. ¶ Solutio dicendū: ꝙ mors naturalis potest retardari: ⁊ concedimus rationes ad hanc parteʒ adductas. Ad rationē in contrariū dicendū ꝙ terminus in natura duplex est. Unus qui debetur speciei: de quo dicim⁹ ꝙ tātū debet homo durare: ⁊ iste nō pōt differri. Alius qui debetur indiuiduo: ⁊ iste potest differri: q: nō est determinatus per naturā: imo sicut cōplexio sua potest variari: similiter terminus mortis.

¶ Circa quartum sic proceditur: ⁊ queritur: vtrum deperditum possit restaurari: ⁊ videtur ꝙ sic: duabus rationib⁹: quarum prima est hec: qd̄ per se deperditur: per se restauratur: sed qd̄ resoluitur deperditur: ergo quod resoluitur potest restaurari: eo ꝙ nutrimentū ad hoc ordinatur: vt deperditum restauretur: ergo substantialis humiditas potest restaurari. Secūda ratio est hec: illa humiditas restauratur: cuius calor nutrimentū ad sui similitudinē conuertit: sed ca

lor naturalis conuertit nutrimentū ad similitudinē humidi
tatis substantialis: ergo humiditas substantialis potest re-
staurari. ¶ Ad oppositū est hec ratio: nihil qd̄ generatur ex
primo spermate: si amittat̄ pōt restaurari: sȝ humiditas na
turalis habetur ex primo spermate: ergo si deperdatur non
potest restaurari. Ad hoc dicendū: ꝙ humiditas substantia-
lis non potest restaurari. ¶ Ad rationē dicendū ꝙ duplex
est humiditas. Quedaȝ nutrimentalis: que habetur ex nu-
trimento: ⁊ hec potest restaurari. Alia est humiditas sper-
matica: ⁊ hec non potest restaurari. Unde est loqui de nutri
mento dupliciter. Uno modo cum calor agit in ipsum vt de
perditum restauret: ⁊ sic non potest restaurare humiditatē
substantialē: sed nutrimētalē. Alio modo calor agit in ipm:
non vt restauret: sed vt prohibeat resolutionē: ⁊ retardet. ⁊
per hoc patet solutio ad secundum.

¶ Circa tertiuȝ principale sic procedimus: ⁊ queritur cum
inducatur nocumentū ex resolutione caliditatis: vtrum si-
militer possit induci nocumentū ex resolutione frigiditatis:
⁊ videtur ꝙ sic: quoniā calor extinguitur a frigiditate: ergo
sicut calor resoluendo inducit nocumentū: ita frigiditas ex-
tinguendo inducit nocumentū: vel quare non? Secunda ra
tio est hec. Dicit Auicē. venena calida interficiunt resoluen
do: frigida v̄o spiritus ⁊ calorem congelando: sed sicut res
interiores inducunt nocumentuȝ: similiter exteriores: ⁊ ita
aer per suam frigiditatem poterit inducere nocumentum.
¶ Ad oppositū est hec ratio: qd̄ fortificat caloreȝ nostri cor-
poris: non operatur ad resolutionē: sed frigiditas est hmōi:
ergo non operatur ad resolutionē. Minor patet per Auicē.
Dicit em̄ ꝙ homines in regionibus frigidis calorem habēt
fortem: in calidis v̄o econuerso. ¶ Solutio ad hoc dicendū
ꝙ frigiditas nō resoluit sicut caliditas propter tres causas.
Prima est: q: in aere nō est frigiditas tantū intēsa: sicut ca-
liditas. Est em̄ aer naturaliter calidus ⁊ non frigidus. Se-
cunda causa est: q: frigiditas non penetrat ad corpus sicut
caliditas: cuius signum est ꝙ caliditas sua similitudine con
gaudens refugit ad exteriora in estate. Ad secundū dicendū
ꝙ non est simile de frigiditate interiori ⁊ exteriori: q: frigidi
tas interior immediate obuiat calori: ⁊ ipsum extinguit: si-
cut ptȝ in venenis frigidis: sed exterior hoc non potest face
re: q: nō pōt penetrare ad iteriora ꝓpter pororū clausionē.
¶ Secundo queritur circa hoc: quare hmōi resolutio non
potest fieri in alijs rebus sicut in lapidibus ⁊ metallis ⁊ hu
iusmodi. Et dicendū ꝙ hoc est propter duas causas. Una
est dispositio cōpositionis: q: sunt forti coagulatione coagu
lata. Secunda est fortitudo caloris in animali: q: tota natu-
ra ordinatur ad opera: ⁊ hoc propter caliditatē naturalem.
¶ Tertio queritur vtruȝ aer possit preparari ne corpus hu
manum consumatur: ⁊ videtur ꝙ sic: duabus rationibus.
Prima est: q: possibile est aerem inducere ad temperamen
tum: sicut quādo rami virides sternuntur in domo: aer infri
gidatur: ⁊ non nocet. Secunda ratio est hec: fortius est effi
cere aerem vt non infrigidet: q̄ ipsum efficere ne resoluat:
sed possibile est vt efficiatur ne infrigidet: ergo possibile est
ipsum efficere ne resoluat: quod est falsum ⁊ inconueniens:
q: sic corpus esset impassibile. ¶ Solutio ad hoc dicenduȝ
ꝙ nō est possibile illud: q: q̄uis aer infrigidet: semper tamē
caliditas occulta resoluit: ⁊ ꝑ hoc patet solutio ad primā ra
tionē: q: q̄uis caliditas manifesta retardetur: occulta tamē
semper resoluit. per idem patet solutio ad secundū.

¶ Circa quartum principale sic procedimus: ⁊ queritur:
vtrum possit inueniri cibus equalis nature nostri corporis:
⁊ videtur ꝙ sic: q: cibaria cum dicuntur equalia ⁊ tempera
ta: non dicuntur equalia nisi respectu corporis; sed quedaȝ
cibaria dicuntur equalia ⁊ tēperata: sicut caro pullorum: et
huiusmodi: ergo possibile est inuenire cibum equalem na-
ture nostri corporis. ¶ Ad oppositum sunt tres rationes.
Prima est talis: impossibile est duo induidua associari vel
coniungi: ergo terrenascentia: ⁊ aīal nō possunt coniungi:
nec vniri. Secunda ratio est hec: nihil quod est in principio
contrariū: ⁊ in fine simile: est equale nature nostri corporis:
sed cibus est huiusmodi: f̄m Aristote. ergo nullus cibus est
omnino similis. Tertia ratio est hec: nihil qd̄ distat f̄m com
plexionem equalitatis a natura humanā in complexione et
compositiōe ⁊ specie: est omnino equale nature humane:
sed omnis cibus est huiusmodi: ergo nullus cibus est oīno
similis nature nostri corporis: qd̄ cōcedimus. ¶ Ad ratio-
nem in cōtrariū dicendū ꝙ equale dicat̄ duob⁹ modis. Aut
q: omnino simile: ⁊ sic nullus cibus est equalis. Secundo
modo: q: non facit impressionē manifestaȝ in corpore: ⁊ hoc
modo quedam cibaria dicuntur equalia: sicut caro pullorꝝ.
¶ Secundo querit̄ vtrū caro huma. nutriat: cū nutrimen-
tum ꝓcedat per similia: ⁊ videtur ꝙ sic: q: dicit ysaac ꝙ ho-
mo non nutritur ab elementis: quoniā multū distat ab eis:
ergo illa caro que maxime vicina est nature humane: maxi-
me nutriet: sed hec est humana: ergo caro humana multuȝ
nutrit. Secunda ratio est hec: ex similibus procedit nutri-
mentum: vnde ex equali nutrimento equalis procedit com
plexio: sed complexio humana maxime tēperata est ⁊ equa-
lis: ergo indiget cibo temperato ⁊ equali: ⁊ hec est caro hu-
mana: quod concesserunt quidam. Nos tamen dicimus ꝙ
est pessimi nutrimenti propter duas causas. Una est passi-
bilitas sue substantie. Alia nimia vnctuositas. vnde sicut ca
ro per existentiam anime preualet in corpore: ita post reces-
sum anime caro remanet vilissima ⁊ fetidissima: ⁊ per hoc
patet solutio ad rationem: quoniā si sit temperata: hoc ha-
bet ab anima cum existit in corpore.

¶ Lectio secunda.

¶ Intentio vero medicorum: ⁊ perfectio actionis
eorum regimentū est: ⁊ augmentum naturaliū com-
plexionum: temperamentum in qualitatibus earum
cum similitudinib⁹ ciborū: ⁊ redditio earūdem cōple
xionum temperamentū exeuntium: cum dissimilitu-
dine earum: ⁊ minoratione malarum complexionuȝ.
Uerbi gratia. Quibus sanguis dominatur clarus ⁊
mundificatus: cibaria tēperata in qualitate ⁊ quan-
titate damus: vt materia generatiua sanguinis sub-
stantie assimiletur: ⁊ reliquū a corpore expellatur.
Quib⁹ v̄o cholera dominatur seu phlegma: danda
sunt cibaria cōplexionibus eorꝝ ⁊ naturis contraria
que mutēt ⁊ muniant complexionem malam super-
abundantē: ⁊ reducant ad temperamenti mediocri-
tatem. Uerbi gratia. Si cholera rubea dominatur:
damus cibaria refrigeratiua male complexionis hu
mectatiua. Si v̄o principatur phlegma: damus cale
factoria ⁊ desiccatiua. Si cholera nigra: calefacien-
tia ⁊ humectatiua damus. Sed tamē quātitatē qua
litatis dandorū cibariorum oportet oppositam esse
quantitati qualitatū malarum complexionuȝ domi-
nantium: non excedentē modum earum: nec subsistē-
tem infra. Si enim complexio extra temperamentū
caloris quasi gradus vnius sit: dietam⁹ frigidis: que
a temperamento vnum gradum exierint. Idem in
ceteris qualitatib⁹ ⁊ graduum ponderibus conside
rabitur: vt cuȝ temperamentū exierint: gradibus si-
bi congruis ad temperamenta reducantur mediocri
tatis. Palam ergo est intelligi inter duaruȝ comple
xionum extremitates intemperatas; vnam esse me-
diocrē temperatā. Inter duo quoqȝ cibaria intem-
perate opposita: vnum esse mediocre temperatum.
¶ Temperatis complexionibus cibaria tēperata:
⁊ omni mala qualitate carentia: necesse est vt dētur.
Malis v̄o cōplexionib⁹ ⁊ intēperatis substantia-
liter vel accidētaliter: cibaria tēperata ⁊ sibi dissimi
lia dari vtile est: cū male ille cōplexiōes meliores red
dēde sint ⁊ tēperatiores. ¶ Omnes v̄o mutatiōes

rebus contrarie oppositis fieri necesse est. Omne ergo temperamentuꝫ duobus modis est. Unum naturale ⁊ vniuersale: alterū accidentale ⁊ particulare. Uniuersale est sm̄ cursum naturalē: ⁊ inter ceteras mediocres extremitates: vt medium sit inter calorē ⁊ frigiditatem: siccitateꝫ ⁊ humiditatē: lenitatē ⁊ asperitatem: ⁊ similia. Particulare quidem tēperamentum est ad cōparationē omniū cōplexionū que extra naturā sunt. Unde dicitur tēperatū quantū ad ea ad quorū reddendū est tēperamentū. Uerbi gratia. Si quis cholericus est cuius cōplexioni caliditas ⁊ siccitas dominetur: huic tēperamento cibariū est inutile calidum ⁊ siccum: et vtile est quod est frigidum ⁊ humidum: repugnās ⁊ refrigerans calorem accidentalem: ⁊ humectans siccitatē ad mediocritatē: ⁊ ad temperamentū eum reducens. Tēperamenta igitur cibariorum duobus modis dici: palam est intelligi. Aut enim conueniens est ⁊ assimilās sane cōplexioni vt augmentatū sit sui: aut contrariū ⁊ oppositum ei cuius complexio exiuit temperamentū: vt reuocet ad mediocritatē. Hunc autem modum intelligimus in etate: temporibus: regionibus: artificialibus consuetudinibus. Nullus enim phisycus ambigit temperatum cibum alterum esse iuuenum ꝙ seniorum. In vere vero alterum esse ꝙ in autūno. In hyeme alterum ꝙ in estate. In regione septentrionali aliū ꝙ in australi. In exercitantibus quoqꝫ ⁊ laborantibus alium ꝙ in quiete ⁊ silentio viuentibus. Laborantes enim ⁊ exercitantes expetunt cibum grossiorem: ad digerendum duriorem: atqꝫ dissoluendū tardiorē. Quietis ⁊ silentibꝰ ecōuerso dādus subtilior: ad digerendū velocior: ⁊ dissolutioni facilior.

¶ In parte precedenti assignauit auctor necessitatē inuestigationis nature diete: ⁊ ostēdit ꝙ diuersitas diete procedit sm̄ diuersitatē dispositionū corporū recipientiū: hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat diuersitatem exhibitionis diete a parte cōplexionis corporuꝫ recipientiū in dispositione quattuor qualitatuꝫ consistētis. In secunda scꝫ in hac: Idē etiā in corporibus intelligimus sm̄ oppilationē pororū ⁊ raritatē eorūdem. assignat diuersitatem exhibitionis diete a parte cōplexionis corporum recipientium respectuꝰ cōpositionis ipsorum in raritate ⁊ densitate pororum consistentis. Prima autem harum partiuꝫ spectat ad presentem speculationē. Diuidit̄ autē hec pars in duas partes: in quarum prima assignat diuersitatē exhibitionis diete cōplexionis essentialis corporū. In secunda assignat diuersitateꝫ eius a parte cōplexionis accidentalis ex etatibus: regionibus: ⁊ tēporibus: ⁊ aliis rebus accidentalibus extrinsecis causate. Prima auteꝫ pars diuiditur in duas: in quarum prima tangit generalem intentionē circa exhibitionem diete. In secunda applicat diuersitatem eius ad diuersitatē complexionis corporum recipientiū. Prima autem pars remanet indiuisa. Secunda diuiditur in duas: in quarum prima dat modum regendi complexionē temperatam per dietam. In secūda dat modum regendi complexionem egredientē temperamentū per dietam. Prima autem remanet indiuisa. Secunda autē diuiditur in duas. In quarum prima docet attendere qualitatē diete circa cōplexionem inequalē: que est per contrariū procedēs. In secunda docet attendere eius quantitatē: que per contrariū eleuatum in eodē gradu cum cōplexione procedit. Prima manet indiuisa. Secunda diuidit̄ in duas. In quarū prima docet attendere predictā quantitatē in gradu diete. In secunda ostendit ꝙ sicut inter duas cōtrarias complexiones corporum inequales est dieta media: ⁊ tēperatā dietā temperatis: distemperatā distemperatis cōplexionibus adaptat. Prima autem pars manet indiuisa. Secunda vero diuiditur in duas. In quarū prima predictas cōplexiones distinguit in corporibus ⁊ dietis: ⁊ singulis dietas adaptat. In secunda distinguit cōplexionē temperatā in corporibus ⁊ dietis: cum eis maxime attendatur. Sunt igitur in presenti lectione partes septem. In quarum prima assignat vniuersalem intentionē circa dietam vel exhibitionē diete. In secūda scꝫ in hac. Quibus dominatur sanguis clarus ⁊ mūdificatus. dietā tēperate complexionis adaptat. In tertia scilꝫ in hac: Quibus vero cholera dominatur. dietaꝫ distēperate complexionis adaptat. In quarta scꝫ in hac. Sed tm̄ q̄litatis quātitatem. docet attendere quantitatem eleuationis gradus diete circa complexionē distemperatā. In quinta scilicet in hac. Palam ergo est intelligi inter duarum complexionum extremitates. ostendit inter complexiones corporum inequales: ⁊ similiter dietarum aliquā esse equalem: ⁊ equalē equali: ⁊ inequali inequalē respondere. In sexta scꝫ in hac. Omne ergo temperamentuꝫ duobus modis est. distinguit temperamentū in cōplexionibus corporuꝫ ⁊ dietarum. In septima scꝫ in hac. Hunc autē modū in etate intelligimꝰ temporibus ⁊c. assignat diuersitateꝫ exhibitionis diete a parte complexionis accidentalis corporū a rebus extrinsecis causate. hec autem est diuisio huius partis. ¶ Processus autē talis est: inquit ysaac: intentio medicorū in theorica vel practica docente operationē. ⁊ perfectio operationis vel actionis in practica operante est in duobus cōsistens. Primum est conseruatio dispositionis naturalis corporis: ⁊ confortatio caloris naturalis ⁊ spiritus: per dietam vniuersaleꝫ ⁊ similem. Secundū est reductio corporū lapsorum ad latitudinem sanitatis cum dieta contraria malam discrasiam reducente. ¶ Circa scdam partem sic procedimmus: dicēdo ꝙ cum in corporibus abundat sanguis clarus propter venarū ⁊ epatis claritatē vel puritatē: ⁊ mundus propter virtuteꝫ splenis attrahentem melācholiam: ⁊ fellis cholerā: ⁊ renum aquositatē mundificantiū: tunc competit dieta temperata munda ⁊ equalis sanguinis generatiua: vt assimilentur corpori: ⁊ superfluitas residua expellatur. ¶ Circa tertiā partem dicit: ꝙ cum cholera vel melācholia in corporibus dominatur: contraria dieta est exhibenda: vt malam complexionem alteret: ⁊ ad equalitatē perducat. Nam cholericis frigida ⁊ humida cōpetunt: phlegmaticis et sicca ⁊ calida: melācholicis calida ⁊ humida dieta per cōtrariū competit. ¶ Circa quartā parteꝫ dicit ꝙ opꝫ vt dieta ꝯtraria eligatur in eodē gradu cū cōplexione: nec vltra: nec citra ꝯsistat: vt si cōplexio in caliditate eleuetur in primo gradu: dieta cōtraria in eodem gradu frigida exhibeatur: et similiter oportet intelligi in aliis qualitatibus ⁊ gradibus: ⁊ sic oportet per cōtraria in eodem gradu eleuata complexiones ad temperamentum reduci. ¶ Circa quintā vero assignat inter inequales cōplexiones corporū ⁊ dietarū esse aliquā equalē. dicit igitur ꝙ cum sint complexiones corporum inequales: manifestum est ꝙ inter duas inequales est equalis aliqua: similiter inter duo cibaria inequalia: est aliquod equale: ⁊ temperatis complexionibus: temperata cibaria competunt: distēperatis vero distēperata: vt per ipsa ad temperamentū reducantur: sed quedā sunt distēperata naturaliter a primis componentibus: quedam vero accidentaliter per inordinatū regimen. ¶ Hoc autem sic probatur: omnes enī permutationes fiunt per cōtraria: sed in cōplexionibꝰ distemperatis fiunt necessario permutationes vt reducātur: ergo ipse mutantur per contraria: sed mutantur per dietā: ergo ex eis cōpetit dieta contraria: ⁊ non equalis: neqꝫ similis. ¶ Circa sextam partem distinguit temperamentū primo in corporibus dicens: ꝙ omne temperamentū corporum est duplex. Unum vniuersale ⁊ naturale: alterum accidentale ⁊ speciale. Uniuersale autem qd̄ est absolute inter omnes complexiones. ⁊ dicitur vniuersale: q: absolute super omnes equalitates: cum cōplexiones om̄es in ipso equaliter cōcurrant: dicitur vniuersale: q: corpus in ipso sm̄ statum meliorē natura. Speciale ⁊ accidētale est: in quo non est equalitas simpliciter: sed in suo genere solum. ⁊ dicitur speciale: quia est

censatū in sua specie: accidentale vō q: habet lapsum a statu melioꝛ nature: ⁊ sm tale cholericus dicitur temperatus in suo genere: ⁊ similiter de alijs: ⁊ illud multam habet latitudinem. ¶ Deinde assignat hic duplex temperamentum in cibis: dicens ꝙ similiter est in cibis duplex temperamentum: ⁊ sic patet ꝙ distēperatis cōplexionibus sm primū tēperamentum competit dieta tēperata absolute: sed temperatis sm scdm: non omnino: sed quodāmodo contraria: vt melioꝛentur: sicut habetur ex tegni Gal. ¶ Circa septimā partē dicit ꝙ silr diuersificatur diete exhibitio a parte etatum: tempoꝛū: ⁊ regionum: ⁊ artificialiū consuetudinū: hoc autem patet inducēdo: q: alius cibus competit iuuenibus ꝙ̄ senibus: q: subtilis. alius in hyeme: q: grossus calidus: alius in estate: q: subtilis frigidus: ⁊ sic de alijs tpib⁹. ali⁹ in regione septētrionali: q: calidus ⁊ grossus: alius in alijs sm earum diuersitatē: alius competit quiescentibus: quia subtilis: alius exercitantibus: q: grossus. pꝛopter debilitatem caloꝛis ⁊ multā repletionē in quiescētibus: pꝛopter contraria in laboꝛantibus: ⁊ propter poꝛoꝛum raritatem. Hec autem est intentio huius partis.

¶ Ad expositionē littere duo sunt notanda. Primum est ꝙ intentio medicoꝛū retoꝛquetur ad theoꝛicam ⁊ practicam modum operandi docentis: perfectio actionis eoꝛū ad practicam: ad opus applicatur. Secundū est cognitio vel regimentum in coꝛpoꝛibus sanis aliquantulū lapsis duplex. sanis quantū ad ipsoꝝ conseruationē: lapsis quantū ad ipsoꝝ melioꝛationē: reditio egris per contrarium procedēs. inspiciatur antē tegni Gal. ⁊ cōmentū: ⁊ scriptū super locū istū.

¶ Circa partem istam quattuoꝛ queruntur. Primum est vtrum equalis complexio: quam tangit in littera: sit in rerū natura. Scdm est dato ꝙ sit: vtrum possit conseruari. Tertium de complexione distemperata: vtrum debeat conseruari per similia vel contraria. Quartum est: de comparatione diete ad illa que nutriunt coꝛpus sicut aerem ⁊ cibum.

¶ Circa primū sic procedimus: ⁊ queritur: vtrum equalis cōplexio sit in rerum natura: ⁊ videtur ꝙ sic: per septem rationes. Prima est hec: omne illud ad quod medicus intendit reducere omnes cōplexiones lapsas est vel potest esse in rerū natura: aliter enī opus medici ⁊ eius intentio esset frustra: sed sm Gal. medicus intendit reducere omnes cōplexiones ad temperatā ⁊ equalem: ergo equalis complexio: ⁊ tēperata est in rerū natura. Secunda ratio hec est: in quocunq; genere inequaliū ⁊ incompletoꝝ: est ponere aliquod equale ⁊ cōpletū: sm cui⁹ accessum ⁊ recessuꝫ denominenť eq̄lia: hoc patet in moꝛalibus ⁊ naturalib⁹: ergo necesse est in genere complexionū inequalium ponere complexionem equalem: sm cuius accessum ⁊ recessum oēs complexiones dicanť equales vel inequales. Tertia ratio hec est. Dicit Gal. in libro comple. improbando opinioneꝫ quoꝛūdam qui ponebāt complexioneꝫ calidam ⁊ humidā esse maxime nobilē ⁊ equalem. Primo sic: cōplexio equalis non habet contrariū: sed cōplexio calida ⁊ hu. habet contrariū: q: opponitur cōplexioni frigide ⁊ sicce: ergo cōplexio calida ⁊ hu. nō est equalis: sꝫ cōplexio equalis ⁊ tēperata nullū inducit lapsuꝫ: sed cōplexio ca. ⁊ hu. cū nimis excedit īducit lapsuꝫ; ergo non est equalis: sed natura intendit cōplexionē equalem q̄ non est ca. et hu. nec est frigida ⁊ sicca: ⁊ sic de alijs: ergo necesse est esse aliquam complexionē: que sit supra illas. hec auteꝫ est cōplexio eq̄lis: g̊ necesse est esse cōplexionē equalem. Quarta ratio est hec. Dicit Auicē. in libro suo de anima ꝙ in coꝛpoꝛibus viuentibus mixtis est ponere aliqđ equale qđ resultet ex cōtrarijs: ⁊ nulli est contrariuꝫ: sed in coꝛpoꝛe humano sunt cōplexiones 3ꝛie: sm ꝙ sunt in diuersis mēbꝛis: ex quib⁹ cōplexiōib⁹ resultat vna cōplexio: que est supꝛa oēs per recessum ab omni cōtrarietate: ergo cū hec sit equalis: necesse est in coꝛpoꝛe humano complexionē esse equalem. Quinta ratio hec est: in omnibus que adinuicem cōmiscentur: in quocunq; genere eoꝛum est ponere mediū per confractiōes extremoꝛū: ergo cum in coꝛpoꝛibus mixtis sint extrema ⁊ miscibilia: ergo in coꝛpoꝛibus mixtis est ponere mediuꝫ sm viam cōmixtionis: sed illud medium est equalis complexio que ex concursu extremoꝛuꝫ resultat: ergo in coꝛpoꝛibus mixtis est ponere complexionem equalem. Sexta ratio est hec: in quocunq; gn̄e est ponere abundantiam ⁊ defectuꝫ: in eodem est ponere mediū inter abundantiam ⁊ defectum sm viam nature: q: ex cōfractiōe abūdantie ⁊ defectus resultat mediū ꝓpoꝛtionale: ergo cum in genere complexionū contingat ponere abundantiā ⁊ defectum: ergo est ponere medium: sed illud mediū nō est nisi cōplexio equalis: ergo necesse est ponere cōplexionē equalem in coꝛpoꝛibus mixtis. Septima ratio est hec: sicut habetur in libro de gn̄atione. Mixtio est miscibiliū alteratarū vnio: in mixtione vō non resoluūtur omnino species miscibilium: q: tunc esset generatio ⁊ non commixtio: sed excellētie frangūtur: vt dicitur in secūdo de generatione: quia eoꝛum excellentie coꝛrūpuntur adinuiceꝫ. Et mediū qđ resultat ex his: est mediuꝫ indifferens ab vtroq; extremoꝛum: quia nō est aliquod contrarioꝛū: sed in eis in quibus est alteratio et refractio excellentiarum possibilis est equalitas que cōsistit in medio: ergo cum hec sit ī miscibilibus: possibile est vt deueniatur ad equalitatē in miscibilibus ⁊ mixtionibus: sꝫ ad equalē cōmixtionē sequitur equalitas cōplexionis: ergo in miscibilibus est equalitas cōplexionis: q: sm Auicē. cōplexio est effectus ex cōmixtione: ⁊ sm hoc equalis cōplexio est effectus derelictus ex mixtione elemētoꝛum equali: ergo ex mixtione elementoꝛū equali possibile est complexionē equalem resultare. ⁊ sic erit ponere in rerum natura complexionem equalem. ¶ Ad oppositum sunt due rationes: quarū prima est hec: sicut habetur in libro de generatione. In mixto semper est pꝛedominium alicuius elementi. et in eo non equalitas miscibilium: ergo impossibile est sm viam nature miscibilia misceri sm equalitateꝫ: ergo equalis cōplexio nō est possibilis; cum sit effectus equalis mixtionis. Secunda est hec. dicit Aristo. in. iiij. metheoꝛoꝝ. Omnia coꝛpꝛa que generantur circa mediū habent dominiū terre ⁊ aque. Hoc idem habetur in libro de generatione in scdo tractatu. Iteꝫ coꝛpoꝛa miscibilia non constant in determinata figura: sed solum duo elementa contrahuntur ad determinatam figuram sicut aqua ⁊ terra: ergo illoꝛum duoꝛum solum habent dominiū coꝛpoꝛa mixta generata circa medium: ergo in eis non est equalitas mixtionis: ergo nec equalitas cōplexionis que eam sequitur. Solutio ad hoc dicenduꝫ ꝙ in rebus mixtis est possibilis equalitas cōplexionis ⁊ mixtionis. que eā sequatur. ⁊ sic est in reruꝫ natura. ¶ Sed sciendū ꝙ duplex est equalitas. Quedaꝫ in quātitate: q̄ dicitur equalitas pōderis que est equalitas in virtute: sm exigentiaꝫ indiuiduī ⁊ speciei in melioꝛi foꝛmarum statu ⁊ conseruatione nature: ⁊ hec dicitur equalitas quoad iusticiā: sm ꝙ natura dat vnicuiq; qđ suum est: sm ꝙ in genere suo eī melioꝛi modo competit. Sed equalitas ad pōdus est duplex: quedā que attenditur in quātitatibus sm quam vnumquodq; dicitur esse tantū. i. tante magnitudinis: ⁊ hec impossibilis est in rerum natura: in coꝛpoꝛib⁹ aīatis ⁊ in inanimatis: quia opoꝛtet vt elementa debilioꝛis actionis in maioꝛi sint quātitate et elementa maioꝛis actionis sint in minoꝛi. Aliter enim illa que sunt maioꝛis actionis excellerent illa q̄ sunt minoꝛis actionis. vnde ignis excelleret in virtute omnia alia. ⁊ coꝛrumperet: et in suam naturam conuerteret: ⁊ sic non esset mixtio: sed generatio. Est autem alia equalitas quo ad pōdus ratione virtutum ⁊ equalitatum: sm quā dicitur vnūquodq; equale esse: nō quātum est in magnitudine: sꝫ quātum potest: et ista equalitas in qualitatibus: ⁊ virtutibus eoꝛum est virtus omnium qualitatum: que refrangūtur in mixto. ⁊ tantum potest vna quātuꝫ ⁊ altera: ⁊ hec est possibilis in rebus mixtis īanimatis sm cursum nature: ꝙuis raro inueniatur. In rebus vō animatis non est possibilis. Dicitur tamen ꝙ vita in ipsis stet per calidum ⁊ humidum sm dominiuꝫ. Equalitas vō quoad iusticiam est possibilis in omnibus rebus: ⁊ maxime in rebus animatis: sm ꝙ vnicuiq; dedit natura existentiam melioꝛem in genere suo ⁊ oꝛdinem. Hec aūt eq̄litas multā: ⁊ diuersam hꝫ latitudinē: ⁊ non est vniformis in omnibus viuentibus: imo diuersificať sm gn̄a ⁊ spēs viuētiū: ⁊ sm diuersas cōplexiōes generum ⁊ specierū: ⁊ indiuiduoꝝ sicut postea patebit. ¶ Ad rōneꝫ

primam in contrarium dicendū ꝙ predominiū alicuius est duplex: formaliter. s. vel materialiter: in mixto vero est predominiū terre ⁊ aque materialiter. formaliter vero est ibi predominium ignis et aeris in aliquibus: et ex vtroqꝫ predominio resultat reperies: ⁊ equalitas cōplexionis: quoad qualitates elemētorum. Ad rationē secūdam dicendum ꝙ in corporibus gñatis circa medium: aqua ⁊ terra sunt in predominio: sed hoc predominiū est sm quantitatē ⁊ materiā solis. Possunt autē dominari ignis ⁊ aer sm formam ⁊ qualitates: prout est in ipsis predominiū sm formam ⁊ qualitates: in aliis vero sm materiam ⁊ quantitatē potest esse in mixto equalitas complexionis sm concursum qualitatū resultans ex proportione miscibilium: ⁊ hoc non impedit: quin ipsum mixtum constet in debita quantitate ⁊ figura: sm exigentiam terre ⁊ aque dominantium: quantitatem ⁊ materialiter. ⁊ sic patet solutio istius questionis.

¶ Circa secundū principale sic procedimus: ⁊ circa hoc duo queruntur. Primū est vtrum complexio equalis possit conseruari per naturam. Secūdum est vtrum hec complexio maxime conseruetur: aut maxime sit corruptibilis a causis cōtrariis.

¶ Circa primū sic procedimus ⁊ queritur: vtrum equalis cōplexio possit conseruari per naturam: et ostenditur ꝙ sic per duas rationes. prima talis est. Natura nihil facit frustra. nihil ergo facit qđ non cōseruat: quoniam frustra fit per naturam: qđ non seruatur per naturam: sed hec cōplexio possibilis est sm cursum nature: ⁊ natura maxime intendit hoc facere: ergo hec complexio potest seruari per naturam. Secunda ratio hec est: in quocūqꝫ corpore est fortissimus nexus contrariorum cum difficultate dissoluitur: sicut patet in metallis ⁊ lapidibus: sed in huiusmodi corpore est fortissimus nexus cōtrarietatum: sicut dicit Hali. ergo de facili nō potest dissolui: sed diu conseruabitur. ¶ Ad oppositū sunt quinqꝫ rationes. Prima talis est: omne excellens est corrūpens: sicut habetur in libro de sensu ⁊ sensato: sed hec cōplexio ab omni intrinseca re ⁊ extrinseca excellitur: cum ipsa sit equalis: ⁊ omēs alie res sunt inequales respectu ipsius: ergo omnes res corrūpent ipsam: ergo impossibile est ipsam conseruari. Secunda ratio est hec: accidētiū quedam inducunt caliditatē: quedam frigiditatē: ⁊ hec non possunt euitari: nec etiā actiones corporales ⁊ animales possunt euitari: cum corpus sit propter operationes: sed hec omnia addunt in distemperantiā complexionis: ergo huiusmodi complexio non poterit conseruari. Tertia ratio hec est: nullum corpus viuens potest sine nutrimento conseruari: quia resoluitur continue a calore interiori ⁊ exteriori: et indiget continua restauratione deperditi: sed nutrimentū in principio dissimile est: in fine vero simile: ergo in principio corpus permutat. Quarta ratio talis est: a rebus non naturalibus impossibile est corpus egredi in vita: ad hoc vt diu viuat: sicut ab aere: cibo ⁊c. sed complexiones illarum sunt excellentes ⁊ distēperate respectu huius cōplexionis equalis: ergo ipsam corrumpent: ⁊ ad distemperantiā perducent: ergo huiusmodi complexio per naturā conseruari nō potest: ergo. Ad hoc dicendum ꝙ hec cōplexio potest cōseruari per naturam. ¶ Ad rationes autem in contrariū dicendū ꝙ sua equalitas permutatur sm actualem existentiam: ⁊ cōseruatur sm essentialem.

¶ Circa secundū huius questionis sic procedimus: ⁊ queritur: vtrum hec complexio maxime cōseruetur: an maxime sit vincibilis ab egris causis: ⁊ ostenditur ꝙ maxime egris causis resistat per duas rationes. Prima talis est. Dicit Ga. in tegni. corpus sanū simpliciter est qđ habet partes perfectas operātes: ⁊ qđ causis extrīsecis egris potest fortiter resistere: hec complexio est illa in qua consistit corpus sanum simpliciter: ergo hec complexio fortiter causis egris resistit: ergo maxime hec complexio pōt cōseruari. ¶ Ad oppositū sunt due rationes. Prima talis est: medium facilius patitur ab extremis ꝙ̄ extrema abinuicē propter maiorem similitudinē quā habet cum ipso: ergo cum hec cōplexio sit media per equalitatem: inter omēs alias facilius patietur ꝙ̄ aliqua alia: ergo minus potest conseruari ꝙ̄ alia cōplexio distemperata. Secunda ratio est hec: cōplexio ab omnibus excellitur: ⁊ omne qđ a pluribus vel omnibus excellitur: facilius transmutatur ⁊ frequētius cum ab omnibus aliis excellatur: ergo fortius ⁊ frequentius trahetur ad distemperantiā: ergo minus omnibus aliis conseruatur. ¶ Ex his igitur concluditur ꝙ ex quo corpus sanissimū consistit in hac complexione hec complexio de facili leditur a causis egris: sed corpus qđ maxime leditur a causis egris: sicut dicit Gal. ⁊ Ha. est corpus egerrimū: ergo ⁊c. Ad hoc dicendū ꝙ hec cōplexio cōpetit corpori sanissimo: ⁊ nata est maxime effugere corruptiones egrarū causarum. ¶ Ad rationem dicendū ꝙ dupliciter est loqui de hac cōplexione: ⁊ de corpore in quo est. Uno modo a parte excellentiarū causarum contrariarum: et sic maxime nata est permutari: ⁊ ad distemperantiam duci. Alio modo cōsideratur ratione sue equalitatis ⁊ fortis nexus contrariorū: ⁊ fortitudinis virtutis que ipsam conseruat: ⁊ sic maxime causis ledentibus resistit.

¶ Circa tertium principale sic procedimus: ⁊ queritur de regimine corporū lapsorum naturaliter: ⁊ loquimur gratia exēpli de cholerico, vtrum possit regi ⁊ conseruari per similia: vel per contraria: ⁊ videtur ꝙ per similia hac ratione: dicit Gal. in tegni. ꝙ calidiora corpora calidioribus indigēt adiutoriis: ⁊ loquitur de regimine per conseruationē: sed cum corpus cholericum naturaliter est calidū: ergo calidis indiget adiutoriis ad sui regimen ⁊ conseruationē: ergo per similia debet regi ⁊ conseruari: ⁊ hoc modo intelligatur de aliis. Secunda ratio est hec. Dicit Ha. in cōmēto super tegni: ꝙ mēbrum existens in sua complexione ⁊ dispositiōe naturali appetit similia: quando vero consistit in innaturali dispositione appetit contraria: ⁊ causa huius est: quia natura intendit remouere innaturalem dispositionē per contraria: sicut patet in febre. Item dicit ꝙ si aliquis vult conseruare crasim: talia debet offerre: qualis crasis est: sed talis crasis est cholerica: ergo ad sui conseruationē ⁊ regimen calida ⁊ similia debent exhiberi ⁊ non contraria. Tertia ratio est hec: talia debet inuestigari: qualia a corpore deperdunt: sed a corpore cholerico: cholerica deperdunt: ergo cholerica debēt restaurari: sed restauratio non est nisi per similia: ergo consimilia debent exhiberi. Quarta ratio est hec: nutritio sm Galenū est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed omē membrum per illud conseruatur: per qđ nutritur: ⁊ nutrimentū non potest assimilari cholerico: nisi sit cholericū: nec conseruari in natura cholerica: ergo necesse est nutrimentū corporis cholerici esse cholericū: ad hoc ꝙ conseruetur in genere cholericorum. ¶ Ad oppositum sunt tres rationes: quarum prima est hec: si corpus est temperatū: temperata ⁊ similia debent exhiberi: sed distēperatis distemperata ⁊ dissimilia: sed corpus cholerici est distemperatū quia lapsum: ergo contraria ⁊ dissimilia debent exhiberi ad sui conseruationē. Secunda ratio est hec. Dicit Gal. in tegni. ꝙ omne simile augmentat suum simile: ⁊ facit ipsum furere. idem dicit super aphorismos: sed tale nō conseruat: sed corrūpit: ergo corpus cholericum non potest conseruari per calida cholerica: ergo nec potest conseruari per similia: sed per cōtraria. Tertia ratio est hec. Dicit Ha. ꝙ sola tēperata complexio sua similitudine congaudet: ergo corpori talis cōplexionis solum debent offerri similia: non ergo corpus cholericū similibus debet regi: sed contrariis: ad hoc vt conseruetur in sua natura: ergo. Dicēdū ꝙ circa hoc est multiplex intentio: dicūt enim quidam ꝙ in temperatis debēt offerri que sunt similia actualis potentie: distemperatis vero debent exhiberi que sunt contraria. in principio. s. in fine vero similia vt cholericis lactuca que in principio est dissimilis ⁊ contraria: in fine vero fit similis per conuersionē sui in naturā membrorum. Huic enim positioni non consentimus: quia omnia que tendunt in naturam nutrimēti sunt talia: et propter hoc dicēdū est aliter ꝙ in genere cōseruatiuo debent exhiberi similia in eodem gradu: vnde cholerico calida debent exhiberi in eodē gradu: ⁊ hoc nō dico vt corpus sit temperatū: sed vt conseruet in statu cholericorum: in genere vero cause permutatiuo debent exhiberi cōtraria: contrariū enim per contrariū permutat: ⁊ reducit ad tēperamentū. Dicimus ergo ꝙ tale corpus pōt regi quattuor modis. Uno mō ad hoc vt in sui natura conseruet: ⁊ hoc mō per similia. Alio mō vt ad tēperantiā reducatur vel meliorem for-

marũ: τ hoc modo regitur per ꝯ̃ria. Tertio modo regit̃: vt
non in ipso inducat̃ febris cholerica: τ hoc modo regitur p̃
partim similia: τ partim dissimilia: sicut p̃ illa q̃ sunt frigida citra
gradũ illũ in qua est egritudo. Quarto mõ regit̃ corpus vt
non fiat phlegmaticum: τ hoc modo regitur p̃ frigida remis-
sa sicut p̃ calida τ sicca. ❡ Ad rationẽ primã in ꝯ̃riũ dicẽdũ
ꝙ cum dicit Gal. ꝙ corpori tẽperato tẽperata debent exhi-
beri. hoc intelligit in genere cause ꝯseruatiuo: cũ võ dicit ꝙ
distẽperatis distẽperata ⁊c. hoc intelligit in gñe cãe ꝑmuta-
tiuo. Dicimus ergo ꝙ in gñe cause cõseruatiuo silia debẽt
offerri. τ de hoc genere loquimur hic. de alio autem non.
Ad scdam rationem dicendũ ꝙ in gñe cãe cõseruatiuo simi-
lia non exhibent̃: vt crasis intendat̃: τ natura furiat: sed vt
perditũ a corpore per simile restauret̃. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ
cõplexio tẽperata est duplex. Una tẽperata absolute τ sim-
pliciter: τ hec est in meliori formarũ. Alia võ est tẽperata in
suo gñe: fm ꝙ dicimus ꝙ iste cholericus est tẽperatissimus
in genere cholericorũ. Dicim⁹ ergo ꝙ corpus cholericũ per-
fecte exercẽs suas operatiões temperatũ est in suo gñe: per
comparationẽ tñ ad corpus meliorũ formarum dicitur esse
lapsum τ distemperatum.

❡ Circa quartum principale sic procedimus: τ querit̃: in
regimento sanitatis quid sit magis necessarium: vtrum aer
an cibus: τ videtur ꝙ aer: quia radix vite consistit in calore
naturali. Calor vero naturalis habet fundamentum in cor-
de: a quo est vita tanq̃ ab influente: ergo illud quod facit
maxime ad regimen caloris naturalis: maxime facit ad regi-
men vite: sed aer est hmõi cum ꝓhibeat extinctionẽ eiusdẽ
ergo aer maxime necessarius est. Scda ratio est hec: omne
illud qd natura humana magis incessanter τ frequẽtius re-
quirit: quo si priuetur: corrũpitur vita: maxime necessarium
est ad regimẽ vite: sed aer est hmõi: ergo maxime necessari⁹
ad regimẽ vite. Tertia ratio hec est: Mors naturalis accidit
propter ꝯsumptões substãtialis humiditatis factã a calore
naturali: sed hec consumptio non ꝓcedit: nisi q: calor exha-
lat: ergo illud qd ĩmediate infrigidat calorẽ: vt humiditas
substãtialis cõseruet̃: maxime exigitur ad vitam: sed aer est
huiusmodi: ergo maxime exigit̃ ad vitã. ❡ Ad oppositũ est
hec ratio: illd maxime operat̃ ad regimẽ τ calorẽ naturalẽ:
τ spiritus qd in mẽbris integritatem restaurat: sed cibus est
hmõi: cũ conuertit̃ in membrũ vel naturã mẽbri: ergo cibus
est maxime necessarius ad regimẽ vite. Scda ratio est hec:
cõseruatio vite consistit in cõseruatione caloris naturalis τ
spũs: sed calor naturalis τ spũs gñant̃ ex cibo: τ nutriunt̃:
sicut dicit Auicẽna: ergo cibus ad conseruationẽ vite est ne-
cessarius. Ad hoc dicimus ꝙ inter oĩa que tendũt ad cõser-
uationẽ vite: aer est maxime necessarius. Ad rationes in cõ-
trarium dicendũ: τ primo ad primã: ꝙ fundamentũ vite est
duplex: quoddã proximũ: sicut temperamentũ caloris natu-
ralis. aliud remotum: τ illud est in mẽbris τ humiditatibus
membrorũ. Dicimus ergo ꝙ cibus restaurando deperditũ
subuenit fundamẽto remoto existẽti in mẽbris: τ humorib⁹
eorum: aer võ subuenit fundamẽto ꝓximo: q: subuenit calo-
ri naturali ne extinguat̃. Ad scdam rationẽ dicendũ ꝙ que-
dam operãtur ad conseruationẽ caloris naturalis ipsum re-
staurando: τ hoc modo cibus cõseruat calorẽ naturalẽ. Alio
modo ipsum regendo τ prohibendo ab extinctione: et hoc
modo aer operatur ad conseruationẽ vite: τ non solum ꝓhi-
bet extinctionẽ: sed etiã resolutionẽ: q: ipsum calorẽ natura-
lem temperando prohibet resolutionem.

❡ Scdo queritur circa hoc: quid plus noceat an malus ci-
bus an malus aer: τ videt̃ ꝙ malus aer: principiũ vite est in
corde: ergo qd immediatius cor attigit suo nocumẽto: τ nu-
trimento magis iuuat τ nocet: sed aer immediatius attin-
git cor q̃ cibus: ergo suo nocumento magis nocet q̃ cibus.
Scda ratio est talis: ab illo qd sine trãsmutatiõe petit cor τ
calorẽ naturalẽ: maius nocumentũ procedit q̃ ab illo: qd cũ
transmutatione petit cor τ calorẽ naturalẽ: cibus võ cũ trãs-
mutatione petit cor: ergo maius nocumentũ ꝓcedit ab ae-
re malo q̃ cibo malo. ❡ Ad oppositũ sunt due rões. Pri-
ma talis est: ab illo qd maiorẽ morã facit in corpore: τ cuius
impressio fortior est: maius nocumentũ procedit: sed cibus
est hmõi respectu aeris: ergo cibus maius nocumentũ facit
q̃ aer. Secũda ratio hec est: ab illo magis procedit nocumẽ-
tum qd maxime natum est ꝯuerti ad naturã membrorũ: sed
cibus est hmõi: ergo a cibo maius nocumentum venit q̃ ab
aere. ergo ⁊c. Ad hoc dicũdũ ꝙ malicia aeris magis nocet q̃
malicia cibi. Ad rationes aũt dicendũ ꝙ duobus modis est
loqui de nocumẽto aeris τ cibi. Primo modo absolute: et
hoc modo nocumentũ aeris maius est. Secundo modo fm
ꝙ non concurrũt equali concursu: τ hoc modo nocumentũ
cibi maius est: q: maiorem moram τ maiorẽ impressionem
facit in corpore q̃ aer.

❡ Tertio queritur circa hoc qd magis exigit̃ a corpore: τ
loquamur in tẽperato: an cibus: an potus. et videtur ꝙ ci-
bus: q: omne illud quod prohibet resolutionẽ humiditatis
substantialis factã a calore naturali magis exigitur a natu-
ra humana: sed cibus facit hoc: τ non potus: ergo cibus ma-
gis est necessarius q̃ potus. Secũda ratio est hec: dicit Ra-
sis ꝙ aqua non nutrit nec restaurat deperditum: sed dicit ꝙ
cibus penetrat per totum corpus: cibus ergo operatur ad
restaurationẽ deperditorũ: τ omne tale magis requiritur a
natura: ergo cibus magis requiritur a natura. Contrarium
vero dicit Constantinus in pantegni: dicens ꝙ natura requi-
rit tria. primo aerem. scdo potum. tertio cibum: τ ponit exẽ-
plum in eunte a carcere: τ in suspensis per collum: quare po-
tus primo requiritur a natura: sed qd primo appetit magis
requiritur ad cõseruationẽ illius: ergo potus magis requi-
ritur q̃ cibus. Secunda ratio talis est: illud magis appetit̃
a natura: in cuius desiderio magis affligitur: sed natura hu-
mana magis affligitur in desiderio potus q̃ cibi: ergo ma-
gis requirit potum q̃ potum: quod cõcedimus: τ causa hu-
ius est: q: desideriũ ex potu est propter actionẽ caloris natu-
ralis propter humiditatẽ substantialẽ corporis: τ iõ reqrit̃
aliqd qd excellentiã caloris ei⁹ mitiget cuiusmodi est pot⁹.

❡ Circa quintum principale sic procedimus: et querun-
tur quedam communia. Et primo queritur de eleuatione
gradus. vtrum scz corpori calido in quarto gradu debeant
offerri frigida in eodem gradu. et videtur ꝙ sic hac ratione:
possibile est complexionẽ corporis humani eleuari τ inten-
di in quarto gradu: sicut patet in febrib⁹ acutis cholericis:
sed corpori distẽperato distemperamẽto sensibili contraria
exhibenda sunt in eodem gradu fm omnes auctores: ergo
corpori hu. calido in quarto gradu debent exhiberi frigida
in eodem gradu. Secunda ratio talis est: omne quod redu-
citur ad temperamentũ oportet vt per contrariũ reducatur
eleuatum in eodem gradu: sicut vult Gal. in tegni. ergo cum
corpus hu. eleuet̃ in caliditate in quarto gradu: necesse est
vt reducatur ad temperamentũ per frigida in eodem gra-
du. Ad oppositũ est hec ratio: ea que sunt frigida in quarto
gradu sunt mortifera: sicut opium iusquiamus: τ cõsimilia:
sz nihil qd corpus mortificat est exhibendũ: ergo frigida in
quarto gradu nullo modo sunt exhibẽda. ❡ Solutio dicẽ-
dum ꝙ circa hoc duplex est intentio. Prima ꝙ frigida in
eodem gradu debent exhiberi: sed non simul vel per vnam
medicinã sed vicissim: vt vna vice dent̃ frigida ĩ scdo gradu: τ
deĩde frigida ĩ eodẽ gradu: ita vt qd nõ põt facere ꝓpter ne-
cessitatẽ virtutis tẽperet ꝓpter multitudinẽ. Scda intẽtio
est quã nos ponim⁹: ꝙ frigida in eodem gradu debent exhi-
beri: nec dicimus sicut quidam dicentes ꝙ illa simplicia nõ
debent exhiberi: sed per admixtionẽ alicuius rei calide be-
ne possunt. Ad rationem in contrariũ dicendũ ꝙ in corpore
duo sunt consideranda: mala scz discrasia τ tenor virtutis τ
calor naturalis τ spiritus. Dicim⁹ ergo ꝙ primo contraria
in eodẽ gradu debent exhiberi: quantũ tñ ad tenorem virtu-
tis: non damus frigida in quarto gradu: q: timemus de ex-
tinctione caloris naturalis τ spiritus.

❡ Secũdo queritur quare vtimur cibis calidis in quarto
gradu τ non frigidis in eodem. Ad hoc dicendũ ꝙ vita stat
per calidum τ humidũ: sed frigidũ contrariatur vite: τ ma-
xime frigidum in quarto gradu: calidũ võ non: τ ꝓpter hoc
vtimur calidis in quarto gradu: τ non frigidis.

❡ Tertio q̃rit̃ q̃re q̃dam plante in q̃rto gradu frigide sicut
opiũ τ psillis viuũt: cũ frigiditas in q̃rto gradu sit ꝯ̃ria vite,

¶ Ad hoc dicendū ꝙ hmōi frigida considerant̄ dupliciter.
Uno modo in se.s.ſm sui naturā: τ sic habēt in se ca. τ humi.
sufficiēs ad vitam. Alio modo considerantur per compara-
tionem ad corpus huma. τ sic frigida in quarto gradu sunt
inimica nature hu. τ vite. ¶ Consequenter autē querit̄ de
dieta exercitantiū.s. vtrū debeat regi grossa dieta: an subti-
li: τ videt̄ ꝙ subtili hac ratione. In exercitātib⁹ resoluit̄ vir
tus τ spiritus τ calor naturalis: sed istis defectis τ resolu-
tis non cōpetit nisi subtilis dieta: ergo exercitātib⁹ cōpetit
subtilis dieta τ nō grossa. Scđa ratio talis est: grossa dieta
non cōpetit nisi qñ calor naturalis τ spiritus fortis est in lo-
co decoctiōis: sed in exercitantib⁹ calor naturalis retrahit̄ a
loco decoctiōis ad exteriora. vnde minorat̄: τ fit debilis. et
tunc nō cōpetit grossa dieta: sed subtilis. ergo nec in exerci-
tantibus cōpetit grossa dieta: sed subtilis. ¶ Ad oppositū
est auctoritas ysaac dicētis ꝙ exercitātib⁹ cōpetit grossa die-
ta: τ causa hu⁹ est triplex. Prima est deꝑditio τ resolutio
corpis: τ fortitudo caloris naturalis. Alia ē exercitatio τ for-
titudo caloris naturalis. Tertia est nimia pororū aptio. qui-
bus de causis corpus indiget necessario multo τ grosso nu-
trimento qđ cōcedim⁹. ¶ Ad rōnē in contrariū dicendū ꝙ
exercitiū est multiplex: quoddā tēperatū: τ tale excitat ca-
lorem naturalē: τ reddit fortē in loco decoctionis: τ in quali-
bet parte corporis: τ tunc corpus indiget grosso nutrimen-
to. Aliud est suꝑfluū τ excellēs: τ tale defectat virtutes: τ
tunc corpus indiget subtili nutrimēto. Tertiū est mediocre:
τ ſm hoc indiget mediocri nutrimento. ¶ Notandū tñ ꝙ
post exercitiū non debet exhiberi cibus immediate: τ causa
hu⁹ est: q: tūc calor naturalis mult⁹ est extra τ pauc⁹ intra:
sed cū corpus quieuerit post exercitiū per dimidiā horam
diei: reuocat̄ calor naturalis ad interiora: τ fit fortis in loco
decoctionis: τ tunc debet exhiberi cibus.

¶ Scđo queritur: qualis dieta cōpetat exercitāti exercitio
aīali sicut illis qui studēt: τ videt̄ ꝙ grossa. quāto maior re-
solutio facta est a corpe τ extinctio caloris: tāto grossior cō-
petit dieta: sed in studētibus ista duo concurrūt: ergo in eis
cōpetit grossa dieta. Scđa ratio talis est: exercitiū aīe forti⁹
est ꝙ corporale: sicut aīe operatiōes fortiores sunt ꝙ corpo-
ris: sed in exercitio corporali grossa dieta cōpetit: ergo mul-
to fortius in aīali. Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis
ꝙ q̄escentib⁹ nō debet dari grossa dieta. Scđa rō hec est: la-
borantib⁹ debet dari grossa dieta: q: exhalatio suꝑfluitatū
fit in eis per sudorē: cū pori sint largi: in quiescentib⁹ vo nō
est hmōi exhalatio: ergo non competit in eis grossa dieta.
Tertia rō est hec. dicit phs in. vj. de naturalib⁹: q: vna virt⁹
retrahit aliā a suis operationib⁹. vnde si viget aīalis virtus
debilitat̄ naturalis: sed qñ virtus naturalis debilis est: com-
petit subtilis dieta: ergo exercitātibus exercitio aīali cōpe-
tit dieta subtilis: qđ cōcedimus. ¶ Ad rationē autē in con-
trariū respōdemus: ꝙ tria in talib⁹ sunt considerāda. Pri-
mum est resolutio facta a calore τ profunditate cogitatio-
num: q: aīalis spiritus τ caloris naturalis, consumit̄ em̄ τ
debilitat̄ calor naturalis: τ hoc modo indiget restauratiōe:
τ multitudine cibi. Scđm est debilitas virtutis naturalis: τ
hoc modo indiget pauca τ subtili dieta: sed q: resolutio fit
magna: nō tali corpori offerri dʒ cibus subtilis: τ frequēter et
paucus ad hoc vt fortificetur: τ restauret̄ illa virtus debili-
tata. Tertiū est: ꝙ est ibi remanētia superfluitatū: τ hoc mo-
do indiget cibo subtili τ pauco.

¶ Postea querit̄ de dieta ratione tēporis: τ querit̄ qua-
lis dieta debeat exhiberi corpori hu. in estate: an subtilis: an
grossa: τ ꝙ grossa videtur. Dicit ysaac: ꝙ habentib⁹ poros
raros: τ aptos cōpetit cibus grossus: sed in estate pori sunt
aperti τ rari ꝓpter calorē aeris continētis: ergo in estate cō-
petit grossus cibus τ non subtilis. Scđa ratio hec est: ma-
gne deperditioni τ resolutioni multa τ magna debet respō-
dere restauratio: sed in estate multis de causis est magna de-
perditio: q: tunc multū resoluit̄ de calore naturali τ spiritu:
τ virtute: ergo in estate corpus hu. multo τ grosso indiget
nutrimēto. ¶ Ad oppositū est hippo. q̄ dicit. vētres hyeme
τ vere τc. ꝓpter hoc in hyeme multus τ grossus cibus cō-
petit: q: fortior est calor naturalis. ergo in estate cum sit tē-
pus contrariū ꝯrius cibus debet exhiberi. huiusmodi vo ci-
bus est cibus subtilis: ergo cibus subtilis debet exhiberi in
estate: τ non grossus: qđ cōcedimus. ¶ Ad primā autē ra-
tionem in contrariū dicendum ꝙ apertio pororū est duplex:
quedā naturalis: τ causatur a fortitudine: τ in hac cōpetit
cibus grossus: τ de tali intelligit ysaac. Alia vo est accidēta-
lis que causatur ꝓpter calorē exteriorē: τ hec accidit in esta-
te: τ in hac cōpetit cibus subtilis τ nō grossus: eo ꝙ virt⁹ na-
turalis multū est defecta in estate ꝓpter resolutionē spiri-
tus τ caloris naturalis. vñ non pōt digeri cibus grossus: et
de hac non intelligit ysaac. ¶ Ad scđam rationē dicendū ꝙ
in estate multa fit deꝑditio in corpore: τ huius causa est du-
plex vł triplex. Prima est defectio τ debilitas caloris: τ huic
respōdet cibus subtilis τ paucus. Scđa causa est nimia reso-
lutio a corpore: τ huic respōdet multa restauratio per cibū
subtilem τ paucū: τ frequēter exhibitū. Unū non sequit̄ si re-
solutio τ deꝑditio est multa: ꝙ ꝓpter hoc cibus sit grossus
ad suā restaurationē: q: hoc idē facit cibus subtilis frequen-
ter exhibitus in parua quātitate. Tertia causa est fortis ca-
lor accidētalis acquisitus per calorē aeris exterioris: τ hoc
modo indiget cibo frigido τ humido.

¶ Consequēter queritur de regimine corporis lapsi a cor-
pore tēperato: vtrū debeat cōseruari per dissimilia extra: τ
per silia intra: τ hoc est querere vtrū illa opinio sit vera: et
ostendit̄ ꝙ nō multis rationib⁹: prima talis est. Dicit Gal.
in lib. cōple. ꝙ omne qđ denominat̄ per impressionē factam
in corpore: calidū vel frigidū denominat̄ ſm potentialē vir-
tutem: τ non ſm actualem. ideo dicit Gal. in tegni. ꝙ debe-
mus inspicere potentialē virtutē τ non actualē: sicut patet
in pipere qđ ponimus calidū: ꝙuis actualr̄ sit frigidū: ergo
similiter erit in cibarijs alijs: ꝙ per illud qđ habent in po-
tentia operabunt̄: τ sic nihil faciet virtus actualis. Secūda
ratio talis est: illud quod est cōmune oībus: nulli appropria-
tur: sed omni cibo: in qualibet regione cōmune est vt sit si-
mile in potētia intra: τ dissimile extra: ergo nulli debet ap-
propriari: τ sic nihil est dictu ꝙ debeat cōseruari per cibaria
dissimilia extra: τ similia intra: imo semper ſm potentialem
virtutē debēt iudicari. Tertia ratio est hec: dicit Auicēna. c.
de eis que proueniūt ex eo qđ comedit̄ τ bibit̄: ꝙ cib⁹ tria
facit in corpore. Primo deperditū restaurat ꝑ naturā per
quam est cibus. Scđo calorem naturalē augmentat: augen-
do sanguinē. Tertio alterat corpus ꝑ qualitatē que sibi re-
mansit: que fortior erat qualitate nostri corporis: τ hoc est
ſm potentialē virtutē: quare oīa que recipiūtur in corpore
si frigida sunt in potētia: infrigidabūt corpus. si calida: cale-
faciēt: τ sic nihil facit actualis virtus. Quarta ratio est hec:
dicit Gal. in tegni. ꝙ genus conseruatiuū contrariū est ge-
neri permutatiuo. permutatiuū em̄ tāgit malas discrasias.
cōseruatiuū vo conseruat: sed in permutatiuo procedimus
per cōtraria non extra: sed intra. Quinta ratio est hec. Unū-
quodq; eo ꝙ est in potētia denominatur in actu: sed sicut di-
cit Auicē. triplex est potētia: quedā ꝓpinqua: τ in ista se hʒ
venenū respectu corpis: q: non eget nisi sola obuiatiōe. Et
est alia potētia remota: τ ī ista ponim⁹ cibū respectu corpis.
propterea q: multis indiget trāsmutatiōib⁹ ad hoc vt in na-
turam nostri corporis transmutet̄ cū alia potentia media:
τ in hac ponimus medicinā que immutat corpus: sicut ve-
nenum: τ īmutatur a corpore sicut cibus: sed tam venenum
ꝙ medicina non denominat̄ ab illo qđ est in eis actu: sed ab
illo qđ habent potētia. ergo similiter cibus dicetur operari:
τ denominabit̄ ab eo qđ est in potētia. Sexta ratio talis est
in gñe cause conseruatiuo vtimur similib⁹: sed cibus nō nu-
trit nisi cum induat speciē alienā: τ hoc modo operat̄ a to-
ta specie: habet em̄ in potētia speciem consimilē membris:
per speciem tñ actualē non nutrit: sed per potētialē: quare
per illam potentialē assimilatur membris: qđ concedimus.
¶ Sed ad oppositū ducitur talis ratio: illa que competūt
corpori lapso a meliori forma non debent oīno esse dissimi-
lia: q: sic reducerent ipsum ad maiorē discrasiam: nec oīno
similia: q: sic non permutarent: debent ergo esse partim si-
milia: τ partim contraria: sed hoc non potest esse in eodem
tēpore: quare oportet ꝙ extra sint dissimilia: intra vo silia.

¶ Solutio

¶ Solutio dicēdum ꝙ oppositio illa nulla est. vnde debēt regi per oīa similia intra. vñ quicūqꝫ cibus sit ille: deb et de nominari ab eo quod habet in potētia. Ad rationē in contrarium ptꝫ solutio per distinctionē illā superius positā scꝫ ꝙ corpus cholericū .iiij. modis potest regi: sicut ibi fuit explanatū. ⁊ ideo hic omittimus.

¶ Tertia lectio.

¶ Idem etiā in corporibus intelligim⁹ ſm oppilationem pororū: ⁊ raritatē eorū. Si enim pori corporis sint rari: ⁊ fumositatis facile dissolutiui: cibi in quātitate sunt multi dādi: in qualitate vo grossi ⁊ viscosi: vt pre multitudine sui impleātur rari pori: ⁊ viscositate tardetur dissolutio cibi. Si enim cibus paruus sit ⁊ subtilis: pori vo largi atqꝫ rari: non incerti sumus quin plurimū dissoluantur: ⁊ per poros velociter egrediātur: ⁊ ita mēbra nutrimēto depauperētur. Si autē cibi multi sunt ⁊ grossi: ⁊ implentur rari pori: ⁊ dissoluūtur tarde: neqꝫ a corporibus egrediantur nisi qui a natura expelli cogūtur. Si vo corpora sint oppilata: ⁊ nō dissolutiua: ex ꝯsuetudīe eis damus cibū in quātitate paruū: subtilē in qualitate. Cibus enim multus ⁊ grossus in pororū oppilatiōibus in corporibus coadunatur: ⁊ ex tertie digestiōis membrorū superfluitatibus tāta generatur materia: vt nō securi simus quin inde diuturni morbi generētur: ⁊ maxime neruorū dolores ⁊ articulorū. Si autē sit subtilis cib⁹: cito de strictis poris egreditur: neqꝫ remanet in corporibus: nisi quātū in nutriendis mēbris a natura expetitur: ⁊ corpa in sanitatis sue sunt statu cōstituta. Constat ergo antiquos medicos de natura ciborū disputantes: sic intendētes vt cibi tales essent: qualis substātia illa que de corporibus dissoluitur. Unde nō tantū intelligere naturas ciborꝫ in sanitate ꝯstāda ⁊ custodiēda sufficit: nisi etiā ⁊ corporū capiētiū ea naturas intellexeris. Naturis eñ ciborū solū perfecte intellectis: corporū vo suscipiētiū neglectis: nihil proficit illū prius exquisisse in cōplēda intentiōe custodiēde sanitatis in sanis: ⁊ reddende infirmis. Corpora enim multū sunt sibi diuersa in cōplexiōe ⁊ cōpositione. Unde etiā ſm eorū diuersitates danda sunt cibaria diuersa. Compulit ergo nos necessitas ad corporū diuersitates exquirēdas: vt intelligam⁹ qualia sint rara ⁊ larga: qualia sint oppilata ⁊ stricta. Complexiones quoqꝫ cuiuslibet corporis sunt exquirende toti⁹: ⁊ mēbrorū singulorū singule: siue mēbrorū singulū sit ſm qḋ expedit: fuerit: siue nō fuerit: cū aliquādo totū corpus calidius inueniatur: solus vo stomachus frigidus: et ecōuerso. sic ⁊ de ceteris mēbris intelligendum est.

¶ Postq̄ assignauit diuersitatem exhibitionis diete a parte complexiōis corporū recipiētiū: in hac parte assignat eius diuersitatē a parte cōpositionis ipsorū. Sunt autē due partes in presenti lectione: in quarū prima assignat diuersitatem diete. In scḋa ostēdit vel cōcludit necessitatē inuestigationis nature diete. Prima aūt diuiditur in duas: in quarū prima assignat diuersitatē diete a parte cōpositionis rare. In scḋa a parte spisse. Scḋa aūt principalis diuiditur in duas partes. In quarū prima cōcludit necessitatē inuestigationis nature diete. In scḋa: q2 cā hui⁹ est diuersitas corporū: assignat ipsam. In tertia: q2 adhuc ꝯcurrit diuersitas membrorū: ipsam assignat. Sunt igitur in presenti lectione partes quinqꝫ. In quarū prima assignat diuersitatē diete a parte rare cōpositionis corporis. In scḋa .s. in hac: Si vero corpora sint oppilata ⁊ nō dissolutiua. assignat ei⁹ diuersitatē a parte spisse cōpositiōis. In tertia .s. in hac: Cōstat ergo antiquos de natura ciborū disputasse. concludit necessitatē inuestigatiōis nature ciborū. In quarta .s. in hac: Corpa eñ sunt multū diuersa in cōplexione. gratia huius assignat corporū diuersitatē. In quinta .s. in hac: Cōplexiones igiṫ cuiuslibet corporis sunt inquirēde. assignat diuersitatē dispositionū membrorū q̄ debet inquiri circa inuestigationē nature diete. ¶ Processus aūt talis est: dicit similiter ꝙ diuersatur diete exhibitio a parte cōpositionis corporū: q2 corpora raros poros habētia cibis multis viscosis indigēt: vt diu poris immorenṫ: ⁊ ex illis mēbra perfecte nutrianṫ: q2 pauci subtiles cito exhalāt: vt mēbra nutrimento viduata remaneant. ¶ Circa scḋam partē dicit ꝙ corpora solidorū pororū paucis cibis subtilibus egent: vt cito resoluantur: quia grossi multi multū immorantur: ⁊ grossos generāt humores: ex quib⁹ diuturne generanṫ egritudines. ¶ Circa tertiā partē sic procedit dicens ꝙ patet ex predictis antiquos inquisiuisse de natura ciborū ꝓpter corpora: vt quale dissoluitur ab eis tale restaureṫ: vnde oportet vt habeaṫ corporū noticia in regimēto eorū per dietā: ⁊ nō solū diete: q2 habita perfecta noticia diete: ⁊ nō corporū: nihil ꝓficit diete noticia in operatione predicta. ¶ Circa quartā partē dicit ꝙ causa huius est: q2 corpora multā habēt diuersitatē in complexione ⁊ cōpositione: ⁊ ſm eorū diuersitatē dieta diuersatur: ⁊ ideo rō cogit nos ad hoc: vt ad habēdū diete noticiā diuersitates corporū in cōplexione ⁊ cōpositione perquiremus. ¶ Circa quintā partē sic procedit dicens: ꝙ cōplexiones corporū debēt inquiri: ⁊ etiā mēbrorū: cū multā habeāt diuersitatē: q2 aliqñ totū corpus est calidū: ⁊ tamē stomachus est frigidus: ⁊ similiter est de alijs membris: ⁊ sic opꝫ diuersari dietā ſm diuersitatē mēbrorū ⁊ corporis. ⁊ sic terminetur intentio huius partis.

¶ Ad euidentiā autē predictorū septē intēdimus determinare. Primū est de necessitate pororum. Scḋm est q̄ dieta competat habentibus poros spissos. Tertium est que dieta competat corporibus stricte ⁊ spisse cōpositionis. Quartum est que dieta competat in iuuentute. Quintum est vtrum in corpore contingat ponere poros longitudinales ⁊ latitudinales. Sextū est que corpora sint lōgioris vite: an habētia poros raros an spissos. Septimū ⁊ vltimū est vtrū talia dēnt restaurari: q̄lia sunt deꝑdita sicut vult ysaac in lr̄a.

¶ Circa primum sic procedimus: ⁊ queritur vtrum pori sint necessarij: ⁊ videṫ ꝙ sic per multas ratiōes. Prima talis est: dicit pħs in lib. de vegetabilibus: ꝙ in plātis sunt pori siue porositas necessaria: per quā recipiāt nutrimentum ⁊ penetrationē ad singulas partes: ergo cum in corpe humano hm̄oi receptio nutrimenti ⁊ penetratio ad singulas partes sit necessaria: manifestū est ꝙ in corpore humano pori sunt necessarij. Hoc idē ꝯfirmaṫ per pħm in .iiij. methororū. dicentē ꝙ quedā sunt tensibilia sicut illa q̄ hn̄t poros distēsos: ⁊ alia frangibilia sicut vitra: que nō habēt poros distensos. Idē dicit pħs ꝙ corpora rigabilia ⁊ imbibilia sunt que habent poros apertos ad humiditatis receptionē: sꝫ in corpore humano est illud: ergo in corpore hūano sunt pori necessarij. Itē etiā in tegni dicit Gal. ꝙ qñqꝫ alteranṫ mēbra ex humiditate cōtenta in regionibus membrorū .s. in poris. Ex oīb⁹ igiṫ his cōcludiṫ ꝙ necesse est poros eē ī oīi corpe viuēte. Scḋa ratio hec est. vnūquodqꝫ viuēs habet vias nutrimenti nutrimēto delegato ad singulas partes membri: ergo necesse est in corpore esse vias per quas hm̄oi nutrimētum ad singulas partes delegeṫ: sed hm̄oi vie a neruo sunt vt pori: ergo in omni corpore viuente est necesse poros esse. Tertia ratio hec est: Superfluitates que ex nutrimento relinquunṫ opꝫ a mēbris euacuari: sed hm̄oi euacuatio est siue fit ꝑ poros: sicut dicit ysaac in vrinis: ergo in oīi corpe viuēte necesse est poros ponere. Quarta ratio est hec: Uidemus cōcauitates in omnibus membris: ꝑ quas nutrimētū trāsit sicut venas: ergo in tertia digestiōe oportebit esse aliquas cōcauitates ⁊ hm̄oi sunt pori: ġ necesse est in omni corpore viuente poros esse. Quinta ratio hec est. oē corpus

quod ſm ꝯtinētiā aeris in ſuis cōcauitatibꝰ inſpiſſat ⁊ tumeſcat ⁊ augmētat ⁊ decreſcit naturaliter vel accidētaliter neceſſario habet poros: ſed oē corpus viuēs hmōi eſt: ḡ in omni corpe viuēte neceſſario ſunt pori. Sexta rō hec eſt: videmꝰ ſudorē exire ⁊ eliquare ex mēbris: ⁊ hoc nō fit niſi ꝑ poros: ḡ in omni corpe viuēte erūt pori. Septia rō hec eſt: oē corpꝰ qḋ eſt cōtextū ex ptibꝰ ꝓportionalibꝰ filis ſecū ꝯpoſitis eſt habēs poros diſtinctos inter fila: ſꝫ omne corpꝰ viuēs eſt hmōi: ergo in omni corpore viuente neceſſario ſunt pori.

¶ Ad oppoſitū ſunt due rōnes. Prima talis eſt: ſi pori ſunt in corpe: ergo q̄ rōne ſunt in vna pte: eadē rōne in q̄libet: ſꝫ ſi pori ſunt in qualibet pte: ſic totū corpꝰ nō eſt niſi pori: ſꝫ hoc eſt falſuꝫ ⁊ incōueniēs: ergo pori non ſunt in corpe. Ad tale incōueniēs ducit Ariſtoteles in ſcḋo de generatiōe: reprobās opinionē ponētiū poros: aſſerens poros non eſſe: nec actionē ꝑ eos fieri. Secūda rō hec eſt. corpus ꝯtinuū eſt in cuiꝰ partibꝰ nō ſunt concauitates: ergo ſi in q̄libet parte corporis ſunt pori: partes ille erūt diſcōtinue: ſꝫ concauitates iſte nō ſunt niſi pori: ſꝫ incōueniēs eſt illas ptes eſſe diſcōtinuas: ergo nō erit poſſibile poros eſſe in corpore. Solutio ad hoc dicendū ꝙ pori ſunt neceſſarij in omni corpe viuente: ⁊ ꝯcedimꝰ oēs rōnes ad hoc inductas. Ad rōnē ductā in cōtrariū: dicimꝰ ꝙ in corpe ſunt tria. Primū eſt ptes que ꝯponunt: ⁊ iſte manēt integre: ⁊ nō ſunt ibi pori. Secūdum eſt ꝯpoſitio ptiuꝫ: ⁊ in hac cōpoſitione ponimꝰ poros eſſe: ſicut inter filuꝫ ⁊ filū: ⁊ hoc modo ꝯtingit in pāno ponere iſtā ꝯcauitatē. Similiter eſt in ptiū cōpoſitione. Tertiuꝫ eſt poroꝝ concauitas. Ad aliud qḋ dicit Ariſtoteles dicimꝰ ꝙ Ariſto. nō negat poros eſſe: ſꝫ dicit actionē ꝑ poros non poſſe fieri: q2 ipe referebat actionē ad q̄litates primas: nos v̓o referimꝰ actionē ad poros tanq̄ ad illos ꝑ quos fit actio. vn̄ ſunt ibi tria. virtꝰ actiua: ⁊ illud ſup qḋ fit ſicut terminus. tertium eſt illud ꝑ qḋ fit illa actio.

¶ Circa ſcḋm ſic procedimus: ⁊ querit̄ qualis dieta competat habētibus poros raros: ⁊ videtur ꝙ ſubtilis tribus rationibꝰ. Prima talis eſt. In eſtate pori corpis ſunt apti propter calorē aeris: ergo ſi poros raros habētibꝰ ꝯpetit groſſa dieta: in eſtate cōpeteret groſſa dieta: ſꝫ hoc nō eſt veꝝ: immo ſubtilis pauca: ergo habētibus poros raros ⁊ aptos cōpetit ſubtilis dieta ⁊ non groſſa. Scḋa rō hec eſt: femine habēt poros raros: ſunt em̄ rare ꝯpoſitionis: ſꝫ habētibꝰ poros raros cōpetit groſſa dieta: ḡ mulieribꝰ competit groſſa: ſed hoc non eſt veruꝫ: immo ſubtilis: ergo habētibus poros raros non competit groſſa dieta: immo ſubtilis. Tertia rō hec eſt. corpus habēs poros raros dupliciter patit̄ detrimentū. Primo q2 calor naturalis exhalat ab eo. Scḋo quia frigus penetrat ipſuꝫ vſq3 ad ꝓfunduꝫ ⁊ debilitat v̓tutē: ſꝫ tali corpi nō ꝯpetit groſſa dieta ſꝫ ſubtilis: ergo corpibꝰ habētibꝰ poros raros ⁊ aptos nō ꝯpetit groſſa dieta: ſꝫ ſubtilis. Ad oppoſitū ſunt q̄tuor rōnes. Prima talis eſt: hmōi corpis poris aptis nutrimētū ſubtile cito diſſoluit̄. vn̄ corpus nō cōfortat̄ nec dꝑditum reſtaurat̄: ſꝫ ꝑ cibaria groſſa que mēbris īmorāntur: fit ꝯfortatio in mēbris: ⁊ dꝑditi reſtauratio: ſed ea q̄ v̓tutes corporis cōfortāt ⁊ dꝑditum reſtaurāt: cōpetūt: ergo cuꝫ groſſa cibaria illud ꝯferāt corpori habenti poros raros ⁊ nō ſubtilia: videtur ꝙ huiuſmodi corpori habēti poros raros: groſſa ⁊ nō ſubtilis cōpetat dieta. Scḋa rō talis eſt: raritas poroꝝ ſequit̄ fortitudinē caloris natural̄: ⁊ huic cōpetit groſſus cibꝰ ſm yſaac: q2 hmōi cibꝰ ꝓportionat̄ forti actioni caloris natural̄ ⁊ nō cibꝰ ſubtilis: ergo cibus groſſus cōpetit corpi rare cōpoſitiōis ⁊ nō ſubtilis. Tertia rō hec eſt: in quocunq3 corpe maxia fit dꝑditio ⁊ inanitio ꝑ calorē naturalē: ⁊ ei maxima reſpondet reſtauratio: ſꝫ in corporibus rare cōpoſitionis naturaliter calor naturalis maximā facit reſolutionē ⁊ inanitionē: ergo ei maxima reſpōdet reſtauratio: ſꝫ hec reſtauratio non fit niſi per cibos multos ⁊ groſſos: ergo in corpibꝰ raris ꝯpetit cibus groſſus ⁊ dieta groſſa ⁊ nō ſubtilis. Quarta rō eſt hec. Similis ē ꝓceſſus circa ꝯplexionē ineq̄lē ⁊ raritatē poroꝝ: q2 vtrunq3 ꝓcedit ꝑ ꝯtraria: ſꝫ frigide ꝯplexioni diſtēperate ꝯpetunt ꝯtraria: ergo ſimiliter poris aptis in corpore humano ꝯpetunt cibaria groſſa ⁊ multa: vt oppilēt ⁊ claudāt poros ⁊ in eis diu ꝯmorent̄. qḋ cōcedimꝰ. Ad pmā rōnē i cōtrariuꝫ dicēdum ꝙ duplex eſt poroꝝ raritas. Quedā em̄ eſt que ſequit̄ fortitudinē caloris natural̄ ⁊ eſt natural̄: ⁊ huic groſſa dieta ꝯpetit: ⁊ de iſta intēdimꝰ. Alia ē raritas q̄ cauſat̄ a calore accidētali ſicut ex calore eſtatꝫ: ⁊ de iſta etiā obijcit̄: ⁊ de iſta raritate nō intendimꝰ hic. Ad ſcḋam rōnē dicēdum ꝙ raritas corporis eſt duplex. Quedā eſt q̄ ſequit̄ fortitudinem caloris naturalis ⁊ huic competit groſſa dieta: ⁊ de hac intendimus hic. Alia eſt q̄ ſequit̄ debilem nexuꝫ corporis vel coagulationē: ⁊ hec eſt in mulieribꝰ: ⁊ huic ꝯpetit ſubtilis dieta: ⁊ de iſta bene arguit̄: ſed de iſta non loq̄mur hic. ⁊ ideo nō valet rō. Ad tertiā rōnē dicēduꝫ ꝙ eſt q̄dā raritas ſiue aptio poroꝝ que cauſat̄ ex fortitudine caloris naturalis: ⁊ ꝑ hāc non exhalat: ſꝫ euentat̄ ⁊ vigorat̄ calor naturalis. Alia eſt q̄ ab extrinſeco hꝫ pncipiuꝫ: ſicut a calore aeris in eſtate: ⁊ ꝑ hāc aptionē poroꝝ defectat̄ virtꝰ ⁊ exhalat calor naturalis: ⁊ de hac obijcit̄: ſꝫ de tali nō intelligitur hic: ſed de prima cui cōpetit groſſa dieta.

¶ Circa tertiū ſic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit̄ q̄ dieta cōpetat corporibus ſtricte ⁊ ſpiſſe cōpoſitionis: ⁊ oſtendit̄ ꝙ groſſa hac rōne. cum pori corpis ſunt ſtricti naturalis calor interius cōſeruat̄: qn̄ v̓o ſunt apti ⁊ ampli calor naturalis exhalat ⁊ debilitat̄: ⁊ ſic in habentibꝰ poros ſtrictos calor naturalis viget in ſtomacho vbi eſt locus decoctionis: ſꝫ huic forti calori cibus groſſus ⁊ fortis cōpetit: habentibus ḡ poros dēſos ⁊ ſtrictos groſſa dieta ꝯpetit. Ad oppoſitū ē qḋ dicit yſaac in littera. ſ. ꝙ ſi cibi groſſi dent̄ hmōi corpibꝰ: cibi illi coadunant̄ ⁊ cōculcant̄ ⁊ fiunt materia morbi: ſed talis cibus nullo modo ꝯpetit hmōi corpibꝰ: ergo cibꝰ groſſus habentibꝰ poros ſtrictos nō ꝯpetit: ſꝫ ſubtilis: ſicut dicit auctor: qḋ cōcedimꝰ. Ad rōnē in ꝯtrariū dicenduꝫ: ꝙ oppilatio ſiue ſtrictura poroꝝ eſt duplex. Quedā q̄ cauſatur a frigiditate exteriori ſicut pꝫ in hyeme: ⁊ huic cōpetit groſſa dieta: ⁊ de iſta bene obijcit̄: ⁊ de hac non intelligit hic auc. Alia eſt naturalis q̄ cauſat̄ ꝓpter defectuꝫ ⁊ debilitatē caloris naturalis: ⁊ huic cōpetit ſubtilis dieta: q2 iſta non opat̄ ad fortitudinē caloris naturalis ſꝫ ad debilitatē. ¶ Scḋo q̄rit̄ circa h̓ q̄ ſit cauſa diuerſitatis diete circa raritatem ⁊ dēſitatem poroꝝ. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ raritas poroꝝ accidētalis ſequit̄ calorem accidentalem exteriorē: q̄ poros aperiens ⁊ dilatās reſoluit ſpūs ⁊ calorē naturalem ⁊ virtutem debilitat non potentem degerere cibos groſſos: ⁊ ꝓpter hoc ei cōpetit ſubtilis dieta. Raritas v̓o naturalis ſeq̄tur fortitudinem caloris naturalis: ⁊ ideo ei ꝯpetūt groſſe diete: q2 calor naturalis digerens valde eſt fortis. e conuerſo v̓o ſtrictura poroꝝ naturalis ſequit̄ debilitatem caloris naturalis non potētis poros dilatare: ⁊ ideo ei ꝯpetit dieta ſubtilis ⁊ non groſſa: quia calor naturalis cū ſit defectus non pōt eam degerere. Oppilatio v̓o ſiue ſtrictura poroꝝ accidentalis ſeq̄tur frigiditatē exteriorem q̄ claudens poros corporis calorē naturalē facit redire ad locū digeſtionis. vnde calor naturalis circa centrū cōgregat̄ ⁊ vigorat̄: ⁊ ꝓpter hoc cōpetit ei dieta groſſa.

¶ Circa quartū ſic ꝓcedimus: ⁊ q̄rit̄ vtrū in etate iuuētutis competat ſubtilis dieta: ⁊ videt̄ ꝙ ſic hac ratione. Dicit Gal. ꝙ ſimile eſt de etate: tpe: ⁊ regione: ſed in tpe calido ſubtilis dieta cōpetit: ergo ſimiliter ⁊ in etate iuuētutis cū ſit calida multū ſubtilis dieta competit. Scḋa rō hec eſt: in etate iuuētutiſ ꝯpoſitio eſt valde rara. vn̄ calor exhalat: ſꝫ qn̄ calor naturalis exhalat: ſubtilis dieta cōpetit ⁊ nō groſſa: ergo in etate iuuētutis ſubtilis dieta cōpetit ⁊ nō groſſa.

¶ Ad oppoſitū eſt h̓ rō. i etate adoleſcētie ⁊ iuuētutꝫ calor naturalis eſt fortis ⁊ magnus ſicut dicit Gal. ⁊ alij auctores: ſꝫ forti calori naturali cibus groſſus dꝫ dari ſm yſaac: ḡ in etate iuuētutis cibus groſſus cōpetit: Qḋ cōcedimꝰ. Ad primā rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ nō eſt ſimile de calore etatis: tpis: ⁊ regiōis: q2 calor eſtatis ⁊ regiōis accidētalis eſt: q̄ extrinſecus adueniēs corpi poros eiꝰ dilatat: ⁊ reſoluit calorē naturalē: ⁊ ideo corpi in eſtate vel calidiſſima regiōe exiſtēti nō cōpetit niſi ſubtilis dieta: calor v̓o etatis naturalis eſt: ⁊ q2 calor naturalis in etate iuuētutis fortis eſt: ideo ei ꝯpetit cibus groſſus. Ad ſcḋm pꝫ ſolutio per p̄dicta: qm̄

raritas pororꝫ in iuuentute est naturalis: et sequitur fortitu
dinē caloris naturalis: alia vō accidētalis: et de ista obijcit.
¶ Scdo q̄rit circa h̄: quā q̄litatē seq̄tur pororꝫ raritas: et
ondit ꝙ caliditatē hac rōne: raritas seq̄tur illā q̄litatē cuiꝰ
ꝓpriū est apire ⁊ dilatare poros: raritas em̄ ꝑ aptiōez ⁊ di
latationē pororꝫ causat: q: caliditatꝭ ē apire ⁊ dilatare: g̊ ra
ritas seq̄tur caliditatē tanq̄ suā cām: ⁊ dēsitas ꝯ̄riū. s. frigi
ditatē. Scd̄a rō talis ē. dilatatio pororꝫ ⁊ raritas causant ꝑ
motū a cētro ꝑ circūferentiā: sꝫ motꝰ calidi ē hmōi: ⁊ motus
frigidi ecōuerso. g̊ raritas: ⁊ dilatatio pororꝫ causant a cali
do: ⁊ dēsitas: ⁊ ꝯstrictio ipoꝝ a frigido. ¶ Ad oppositū est
hec rō. spissitudo fortis seq̄tur fortē ꝯcatenationē corporū:
raritas vō debilē: sꝫ fortis ꝯcatenatio seq̄tur fortē calorem.
fortis em̄ effectus a forti cā ꝓducit: ergo dēsitas pororꝫ seq̄
tur caliditatē: ⁊ raritas ꝑ ꝯ̄riū frigiditatē. Tertia rō h̄ est:
dicit phs ꝙ ꝯcomitat rarū leni: ⁊ dēsum spisso: sed cā lenis
est caliditas: ⁊ spissi frigiditas: sicut hr̄ in q̄rto metheoꝝ: er
go rarū causat a calido: ⁊ spissum a frigido. ¶ Ad h̄ dicen
dū ꝙ duplex est raritas. Quedā est q̄ causat sm̄ extensionē
⁊ dilatatiōez ꝑtiū: ⁊ hec seq̄tur fortē caliditatē. Alia ē q̄ cau
sat a debili coagulatione ꝑtiū: ⁊ h̄ sequit calorē remissum.
Alia ē que causat a forti caliditate inata: ⁊ h̄ seq̄tur fortem
cōplexionē. Quarta est q̄ causatur ex defectu nutrimēti: et
h̄ seq̄tur inanitionē vt i macilentis. Silr dēsitas vel spissi
tudo. Quedā est q̄ causat ꝑ viā digestiōis: vt pꝫ in zyrbo:
⁊ seq̄tur caliditatē. Alia est q̄ causat ꝑ exhalationē calidi et
forti ꝯsertione ꝑtiū: vt pꝫ in ferro ⁊ hebeno: ⁊ hec seq̄tur fri
giditatē immediate: ⁊ caliditatē mediate tanq̄ cām remo
tā. Tertia est q̄ causat ex supabundātia nutrimēti: ⁊ hec seq̄
tur oppilatiōem ⁊ clausionē pororꝫ: sicut pꝫ in pinguibꝰ. ⁊
sic patet solutio ad obiectum.

¶ Circa q̄ntū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit: cū sint pori longitudina
les ⁊ latitudinales: vtrū ꝯtingat vtrūq; genꝰ pororꝫ pone
re in corpe. ⁊ ondit ꝙ sic: necessitas pororꝫ est propter pene
trationē nutrimēti ⁊ caloris natural ⁊ spūs ad oīa mēbra:
sꝫ qua rōne penetrat nutrimentū ꝑ poros lōgitudinales: ea
dē rōne ꝑ latitudinales: ergo vtrūq; genus pororꝫ ꝯtingit
ponere in corpe. Scd̄a rō h̄ est. oē corpꝰ ꝯtextum ex filis et
ex ꝑtibus ꝓportionalibus filis recipit dispōem pororꝫ tā in
longū q̄ in latū: sꝫ corpꝰ hūanū est hmōi: g̊ corpꝰ hūanū hꝫ
poros lōgitudinales ⁊ latitudinales. ¶ Ad oppositū ē hec
rō. natura scindibilitatis ⁊ frāgibilitatis cōsistit in poris: ⁊
iō corpꝰ hn̄s poros disponit ad scindibilitatē ⁊ frāgibilita
tē: g̊ corpꝰ hūanū eēt dispositū ad frāgibilitatē ⁊ scindibili
tatē. qd̄ nō ē verū. ¶ Solo dicēdū ꝙ ꝯtigit vtrūq; genꝰ po
rorꝫ eē i corpe. lōgitudiales tm̄ maiores sunt. ⁊ ꝯsistūt i situ
ꝑtiū: latitudiales vō pui sūt. Ad rōnē in ꝯ̄riū dicēdū. ꝙ cor
pꝰ dr̄ eē iobediēs scīdibilitati duobꝰ mōis: aut q: oīno caret
poris: aut q: ꝑtes dirupte intercipiūt i medio: ⁊ sunt ibi lō
ga fila ⁊ multa: ꝓpter qd̄ resistit diuisioni: ⁊ iō nō valet illa
obiectio. ¶ Scdo q̄rit circa h̄ vtrū cibus veniat ꝑ vtrosq;
poros. ⁊ vr̄ ꝙ sic. Nutrimētū duo facit: restaurat em̄ deꝑdi
tū: ⁊ ꝓhibet resolutiōez caloris natural: sꝫ ꝑ vtrosq; poros
fit deꝑditio ⁊ resolutio a calore naturali: g̊ ꝑ vtrosq; poros
transit nutrimentū. Scd̄a rō talis est: augmentū seq̄tur nu
trimentū: g̊ in q̄cūq; ꝑte est ponere augmentū: ⁊ nutrimen
tū: sꝫ augmentū fit in omī ꝑte: ⁊ in latū ⁊ in longū: g̊ ⁊ nu
trimentū silr fiet in oī ꝑte: g̊ nutrimētū trāsit ꝑ vtrosq; po
ros. Tertia rō talis est: dicit Auicē. in lib. suo de aīa: ꝙ au
gmētū nō est q̄cūq; additio: sꝫ additio sm̄ oēm ꝑtē: ⁊ maxi
me sm̄ lōgū: vn̄ ꝓprie pinguedo nō facit augmētū: sed nu
trimentū ꝓcedit ꝑ easdem venas ꝑ quas augmentū: ergo
cū augmentū fiat sm̄ oēs ꝑtes. ⁊ maxime in longū sicut di
cit Auicē. ergo nutrimentū silr. Cōtrariū dicūt ponētes ꝙ
spiritꝰ ad mēbra trāseūt ꝑ poros lōgitudinales. Nutrimen
tū vō ꝑ poros latitudinales trāsit. ꝓcedit em̄ nutrimentū
ꝑ venas: q̄ trāsuerse siūt. ⁊ scdo trāsit ꝑ poros lōgitudiales.
¶ Solo dicēdū ꝙ p̄dicta positio falsa ē: dicimus ergo ꝙ ꝑ
vtrosq; poros trāsit nutrimentū. ¶ Ad rōnē dicēdū ꝙ ve
ne nō trāseūt solū sm̄ latū: sꝫ etiā sm̄ longū: sicut pꝫ in vena
que orit ab epate: q̄ diuersimode furculat ⁊ ramificatur vt
pori hauriant hūiditatē ab hmōi vena tā in latū q̄ in lōgū.
⁊ sic ꝑ vtrasq; venas trāsit nutrimentū. ¶ Tertio q̄rit circa
hoc de ꝓcessu spūs ꝑ poros: ⁊ q̄rit vtrū spūs indigeat po
ris: ꝑ quos penetrat ad mēbra sicut nutrimētū. Solo dicen
dū ꝙ nō indiget poris: sꝫ irradiatiōe solū sicut pꝫ in lumine
trāseūte ꝑ vitrū. ¶ Notandū g̊ ꝙ duplex est penetrabili
tas cui opponit resistentia. Quedā est q̄ ꝓcedit ꝑ viā irra
diatiōis: ⁊ isti r̄ndet subm̄ receptū. s. corpꝰ trāspens vel dia
phanū: sicut pꝫ in sole trāseūte ꝑ corpus diaphanū: sicut ꝑ
vitrū ⁊ crystallū. Alia est penetrabilitas ꝑ viā subintratio
nis: ⁊ huic r̄ndet subm̄ perforatū ⁊ porosū: sicut pꝫ i aqua
trāseūte ꝑ pānū. p̄me penetrationi resistit opacitas vel ob
scuritas: scd̄e vō soliditas. Dicimꝰ g̊ ꝙ cum spūs naturā lu
cis habeāt sm̄ Auicē. irradiatiōe solū penetrāt ⁊ non ꝑ po
ros: ⁊ via sue penetratiōis ē neruꝰ: q̄ est hn̄s naturā lucidi
tatis ⁊ diaphaneitatꝭ. Nutrimētū vō cū habeat naturā so
lidi ⁊ dēsi: ꝑ porositates sicut ꝑ venas q̄ sunt porose.

¶ Circa sextū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit qui sunt longioris vite:
an hn̄tes poros raros: an spissos. ⁊ ostēdit ꝙ hn̄tes poros
raros minꝰ viuāt. In hn̄tibꝰ poros raros faciliꝰ expirat ca
lor naturalis: ⁊ faciliꝰ penetrat frigus ad interiora. Itē du
plr̄ extinguit calor naturalis. Uno mō ꝑ fortē exufflationē:
sicut pꝫ in cādela cū exufflat: sicut dicit Galy. Alio mō ꝑ ad
uentū hūidi aquosi ipm̄ extinguētis: vn̄ causat mors. Sed
iste cause extinctiōis caloris naturalis sunt magꝭ in hn̄tibꝰ
poros raros: g̊ tales sunt breuioris vite: q̄ hn̄tes poros spis
sos. Scd̄a rō hec est. Dicit Auicen. ꝙ corpa aīata facilioris
sunt resolutiōis: ⁊ citiꝰ resoluūtur ꝓpter raritatē pororꝫ in
illis: vn̄ citiꝰ mortē incurrūt: ergo hn̄tes poros raros citius
incurrūt mortē q̄ hn̄tes spissos. ¶ Ad oppositū est hec rō.
Mors aduenit aut q: calor naturalis exhalat: aut q: ꝯculca
tur ⁊ nō euētat: vel q: extinguit ab humiditate aquosa: sꝫ
q̄n calor clausus est ⁊ nō euentat: citiꝰ aduenit mors: sicut
pꝫ in suffocatꝭ: ⁊ in igne cū nō respirat: ergo quāto calor na
turalis magis ꝯculcat ⁊ minꝰ euētatur: citiꝰ aduenit mors:
sꝫ in hn̄tibꝰ poros spissos calor naturalis magis ꝯculcatur
⁊ minꝰ euētat: g̊ in illis citiꝰ aduenit mors. Scd̄a rō hec est.
dicit Auicē. ꝙ pingues citiꝰ moriunt. ⁊ etiā Hippo. i apho.
q: calor naturalis nō libere discurrit in eis ꝓpt clausionem
meatuū: sꝫ in hn̄tibꝰ poros spissos: hoc magis ē q̄ in hn̄tibꝰ
poros raros: ergo citiꝰ moriunt q̄ hn̄tes poros raros. Ter
tia rō hec ē: quāto calor naturalis debilior ē: tāto mors citiꝰ
aduenit: sꝫ in hn̄tibꝰ poros spissos ꝑ naturā debilior est ca
lor naturalis: q: si eēt fortis dilataret poros: ergo fortior ē
in hn̄tibꝰ poros raros. raritas ergo naturaliter seq̄tur for
titudinē caloris: g̊ hn̄tes poros spissos citiꝰ moriunt q̄ hn̄
tes poros raros. Quarta rō hec ē. Mors est duplex. Que
dā q̄ causatur ꝑ ꝯsumptiōem humidi subalis: sicut in hn̄ti
bus magnū calorē: accipiētibꝰ puā ⁊ subtilē dietā. Alia cau
satur ꝓpt defectū vtutꝭ: ⁊ extictiōez caloris natural ab hu
mido aquoso: sicut pꝫ in senibꝰ. Accidētalis vō causat ex pu
trefactiōe hūoꝝ: sꝫ q̄n pori sunt spissi humores ꝯculcātur ⁊
putresiūt: cū nō euētantur: nec depurētur. In hn̄tibꝰ vero
poros raros ecōuerso est: q: depurātur ⁊ euētantur: q̄re ha
bētes poros spissos citiꝰ moriūtur: qd̄ ꝯcedimꝰ. Ad rōnes
aūt in ꝯ̄riūz dicēdū. ꝙ corpa rara naturaliter ꝯsiderātur du
plr̄. Uno mō a ꝑte sue cāe interioris: ⁊ sic raritas seq̄tur for
titudinē vtutꝭ ⁊ caloris naturalis ⁊ fortē dispōnē mēbroꝝ: ⁊
sm̄ hoc corpa rara magis resistūt cāis mortis q̄ corpa spis
sa: ⁊ diu ꝯseruātur in vita. Alio mō ꝯsiderātur ex ꝑte cause
exterioris q̄ est dispō aeris ꝯtinētis nos. ⁊ hoc duplr̄: quia
aut aer est dispositus sm̄ frigiditatē: aut sm̄ caliditatē. Si
p̄mo mō: diutiꝰ viuunt corpa rara q̄ spissa: q: calor natura
lis ⁊ vtus fortiores sunt in eis. Si scdo mō: minꝰ ꝯseruātur
in vita: q: calor naturalis exhalat: ⁊ spūs ⁊ vtꝰ plꝰ defectāt
ꝓpter cal. exteriorē i hn̄tibꝰ poros raros q̄ spissos. ⁊ h̄ mō
femine magis possunt ꝯseruari: q: spissiores habēt poros.
¶ Scdo queritur circa hoc: q̄re pori sunt i viuētibꝰ. Et di
cendū est ꝙ ad hoc ꝙ nutrimētū ꝯuertatur ⁊ nutriat debet
penetrare ad mēbra: sed hoc nō fit nisi mediātibꝰ poris: et
ꝓpter hoc necesse ē in viuētibꝰ eē poros. ¶ Tertio q̄rit ꝓ
pter quid corpꝰ hūanū minꝰ est pilosum ⁊ debilis cōpositio
nis q̄ bruta aīalia. ⁊ vr̄ ꝙ̄riū: q: pili nascunt ex superfluitate

nutrimēti: ⁊ maior est superfluitas nutrimēti in humano corpore ꝙ̄ in alijs: ergo plus deberet esse pilosum. Ad hoc dicēdū sm pħm ⁊ Cōitā. ꝙ tactus magis viget in hoīe ꝙ̄ in alijs aīalibus: q: magis recapit impressiones sensibiliū: ⁊ magis discernit sm tactum: sʒ pili impediunt tactū: q: exasperant mēbra: ⁊ tactꝰ dʒ hr̄e lenitatem ⁊ mollitiē: ⁊ ꝓpt̄ hoc cutis in humano corpe est lenior ⁊ mollior ⁊ magis sine pilis ꝙ̄ in alijs aīalibus. Ad rōem dicendū ꝙ natura ꝯuertit superfluitates que debēt exhalare in pilos in brutis aīalibus: ⁊ hec est rōne finis. s. ad cooperimentū ⁊ defensionē ipoꝝ ab exterioribus nocumētis. hoc aūt nō fuit necesse in hoīe: q: hō ꝑ solertiam ⁊ artē sibi q̄rit coopimētū ⁊ defensionē. ⸿ Quarto queritur circa hoc: q̄ magis appetāt cibum: an hn̄tes poros raros: an hn̄tes poros spissos. ⁊ vr̄ ꝙ habētes poros raros plꝰ appetāt: q: in quolʒ corpe restauratio respōdet deperditioni ⁊ resolutioni: sʒ in hn̄tibꝰ poros raros maior est deperditio ⁊ resolutio ꝙ̄ in hn̄tibꝰ spissos: ergo maior dʒ eē restauratio: ⁊ hoc ꝑ cibū: quare hn̄tes poros raros plꝰ appetunt cibū. Scda rō hec est. Dicit ysaac in lib. febrium: ꝙ cā immediata appetitꝰ est inanitio. Itē vacuitas est causa attractiōis: ergo cū maior fit vacuitas in hn̄tibꝰ poros raros ꝙ̄ in hn̄tibꝰ spissos: maior debet eē attractio: ⁊ sic maior cibi appetitus. ⸿ Ad oppositū est hec rō. Poroꝝ raritas seq̄tur caliditatē: dēsitas frigiditatē: sʒ caliditas minuit appetitū: frigiditas ipm̄ ꝯfortat: ergo hn̄tes poros dēsos magis appetūt cibum ꝙ̄ hn̄tes raros. Solutio dicēdū ꝙ hn̄tes poros raros magis appetunt. Ad rōem in ꝯriū dicendū ꝙ nō est sil̄e de appetitu stomachi: ⁊ appetitu alioꝝ mēbrorum. Appetitꝰ em̄ stomachi cōponit̄ ex appetitu sensibili ⁊ naturali. Vn̄ cū ꝓprie stomachus appetit: sentit suā inanitionē: ⁊ illa inanitio ꝓprie viget per frigidū: q: tunc ꝑtes eius corrugant̄ ⁊ cōstringunt̄. Appetitus vo alioꝝ mēbrorū est tm̄ naturalis. attrahūt em̄ naturaliter cibū mēbra: ⁊ hmōi attractio viget ꝑ calidū. Est tn̄ notandū ꝙ hn̄tes stomachum frigidū: tardius appetūt: ꝙ̄ habētes calidū. Sʒ illi qui hn̄t frigidū stomachuʒ tardius satiant̄: illi aūt qui hn̄t calidum velocius appetūt ⁊ citius satiantur.

⸿ Circa. vij. ⁊ vltimū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit̄ vtrū talia debēt restaurari: qualia sunt deperdita: ⁊ videtur ꝙ nō: quoniaʒ calida resoluūtur a mēbris calidis distemperatis cholericis: ergo cholerica debent eis dari: cuiꝰ ꝯriū dixit supius ysaac scʒ ꝙ tempata tempatis: ⁊ distemperatis ꝯria sunt offerenda. Scda rō talis est. Dicit Hali ꝙ corpus lapsum a meliori formarū dʒ regi ꝑ ꝯria citra gradū. Solo ad hoc dicendū. ꝙ corpꝰ dʒ regi dupl'r. Aut in via cōseruationis: ⁊ sic ꝑ silia: ⁊ hoc mō intelligit ysaac. Aut in via permutatiōis ⁊ reductionis. ⁊ sic ꝑ ꝯria: ⁊ hoc mō intellexit supius: ⁊ ita nō est sibi ꝯriꝰ. Et ꝑ hoc notādū est ꝙ q̄ttuor modis pōt regi corpus distemperatū sicut dictū est supiꝰ in ꝓprima lectiōe.

⸿ Lectio quarta.

⸿ Intentio vero antiquoꝝ in custodienda sanitate in sanis: ⁊ reddēda infirmis: eadē fuit nisi in dietis. In sanitate om̄i prestāda infirmis hoc intendunt. i. semꝑ esse reddēda ꝑ ꝯriū. siue de plenitudine inaniēdo ⁊ ecōuerso. siue de calore refrigerando. ⁊ ecōuerso: ⁊ sic in ceteris. In dieta vo non silr. In dieta em̄ intendunt sil'e esse ⁊ ꝯuenibile tempate cōplexioni: ꝯrium vo cōplexioni: q̄ vltra naturā fuerit. Itē intēdunt bn̄ ⁊ ꝑfecte vt cibaria primū in stomacho: deinde in epate cēnt digestibilia: vt q̄ de his ad cetera mēbra ꝑueniunt: ad penetrandum sint faciliora: ⁊ cōuenibilia singuloꝝ mēbroꝝ cōplexioni: cito q̄ʒ traducibilia in assimilatiōe vniuscuiusq̄ʒ mēbri. Oē em̄ cōuenibile nutrit: ⁊ augmētat. Contraria em̄ corrumpunt ⁊ destruūt. Vn̄ qualiscunq̄ʒ cibꝰ cuiuslibʒ aīalis est ꝯrius: aut nunq̄ ab eo comedit̄: aut cum nulla dilectatiōe comedit̄ si cogat̄. vn̄ Gal'. q̄liscunq̄ʒ cibꝰ cuiuslibet aīalis: seu hoīs: seu arboris: si sibi est cōuenibilis: augmētatiuus ⁊ nutribilis: aliquā necesse est habere cum affinitatē: ⁊ amicabilitate cum suscipiēte. Vbi gratia: dulcis aq̄ naturis arboꝝ ⁊ herbarū assimilatiua. fenū ⁊ ordeum equoꝝ ⁊ asinoꝝ assimilatiua. Caro cruda leonum: panis ꝑfecte coctꝰ et caro: humane assil'atur cōplexioni. Vn̄ ⁊ elleborum videmꝰ esse cibum coturnicū. iusquiamū: passerum. orobuʒ: boum sine aliquo nocumēto eoꝝ. ꝓculdubio autē hec oibꝰ hoibꝰ sunt nociua. ꝓpter hoc autem quosdam inuenimꝰ hoīes cibos bn̄ digerētes: alijs plimis indigestibiles. q̄d consequit̄: q: cibꝰ ille nature suscipiētis amicatur: aut ex q̄buslibʒ stomachi accidētibꝰ cibum non ꝓpter bonitatē sui digerere adiuuātibus: sʒ ex aliq̄ occasione loco cōpetēti dicēda.

⸿ Cū iam ostēdit necessitatē inuestigatiōis nature diete. ⁊ ostēdit diuersitatē exhibitiōis eiꝰ penes diuersitatē dispositionū corpoꝝ suscipientiū. In hac ꝑte assignat diuersitatē intētiōis medicoꝝ circa ordinationē diete ⁊ medicine. Hec autē ꝑs spectat ad p̄ntem lectionē. Diuidit̄ aūt in q̄nq̄ʒ partes. In quarū p̄ma ōndit quō ꝓcedit intentio medici circa dietā: ⁊ quō circa medicinā: q: circa medicinā est intētio vniformis: circa dietā difformis. In scda. s. in hac: In sanitate prestāda infirmis ⁊c. ostendit quō circa sanitatē reddendā ꝑ medicinā ē vna intētio. In tertia. s. i hac. In dieta vo nō silr. ostēdit quō est diuersa intentio circa ꝯseruationem sanitatis ꝑ dietā. In q̄rta. s. in hac. Iterū intendūt vt cibaria bn̄ ⁊ ꝑfecte ⁊c. ostendit quō ꝓcedit intētio circa dietā ꝓparandā. In q̄nta. s. in hac. Oīe em̄ cōuenibile nutrit mēbra. ōndit ꝙ oīs cibꝰ nutrit silitudine ⁊ cōueniētia cū corpe. hec autē est diuisio huiꝰ ꝑtis. ⸿ Processus talis est. Dicit ꝙ intētio medicoꝝ circa sanitatē reddēdā infirmis: ⁊ ꝯseruādam in sanis differt: q: circa sanitatē reddēdā vna via semper: circa sanitatē ꝯseruādā est diuersa. Quidā autē libri habēt negationē: ⁊ est vitiū expositoꝝ: ⁊ mouētur ꝓpter hoc: q: dieta ꝓcedit ꝑ simile: medicina ꝑ ꝯrium. hoc aūt nō concordat menti auctoris. ⸿ Circa scdam vo ꝑtē ostēdit quō intētio circa sanitatē reddēdam est vna: dicens ꝙ vna est eo ꝙ semꝑ ꝓcedit ꝑ ꝯrium: eo ꝙ ꝑ medicinā que est egritudini ꝯria: ⁊ cām eius remouendā. ⸿ Circa vo tertiā ostendit quō intētio est diuersa circa ꝯseruationem sanitatis: dicēs ꝙ in dieta nō ꝓcedit sil'r: q: q̄nq̄ʒ per simile: q̄nq̄ʒ ꝑ ꝯriū: q: corpe existēte in cōplexiōe tēꝑata similia competūt: in distēperata ꝯria. ⸿ Circa quartā ꝑtē ostēdit que cibaria debēt exhiberi: dicēs ꝙ talia debēt exhiberi vt ꝑfecte digerātur in stomacho: ⁊ deinde in epate: ⁊ deinde facile penetrent ad oīa mēbra nutrienda: ⁊ cito ꝯuertant̄ in iporū naturā: ⁊ eis assimilētur. ⸿ Circa q̄ntā vo ꝑtem gr̄a huiꝰ ostēdit ꝙ oīs cibus nutrit ꝑ sui silitudinē ⁊ ꝯueniētiam dicens: ꝙ cā est: q: oē ꝯuenibile nutrit mēbra: ⁊ auget: sʒ ꝯrium corrūpit: ergo ad hoc vt cibꝰ nutriat: oʒ vt sit silis ⁊ ꝯuenibilis. Deinde ꝓbat hoc dicēs ꝙ oīs cibus ꝯrius aīali: aut nō comeditur: aut cū nulla delectatiōe comeditur. Deinde inducit ad hoc auct̄. Ga. dicētis. ꝙ oīs cibus aīalis vel arboris ꝯueniens ei nutrit ⁊ auget: ⁊ iō hʒ aliquā ꝯuenientiā. Deinde ꝓbat hoc ꝑ experimēta: q: dulcis aqua nutrit plātas. fenum ⁊ ordeū equos: caro cruda leones: caro cocta hoīes: elleborus coturnices ꝙ̄uis hoī noceat: Iusquiamꝰ passeres: ⁊ est semen cassilaginis frigidū ⁊ siccū ⁊ interficit hoīeʒ. orobꝰ q̄ semen est q̄d orneste nutrit boues. Iterū quidā hoīes quosdā cibos cito digerūt: ⁊ alios tarde: ⁊ alios adurunt ꝓpter diuersitatē stomachi. ⁊ de hoc dicet̄ in sequētibꝰ. ⸿ Notandū ꝙ in p̄mo sermone legitur negatio sic. Intētio antiquorū ⁊c. nō fuit eadē. quātū ad medicinā ꝑ quā sanitas reddit̄ nisi. i. preterq̄ i dieta. hec nō est oīno eadē nisi rōne diete: ⁊ auctor exponit hoc dicēs. In sanitate ⁊c. Intēdit ꝙ in redditione sanitatis ꝓcedit̄ ꝑ ꝯria sm cās egritudinis: ⁊ sic intentio nō est eadem. In dieta vo ⁊c. hec intētio circa dietā est eadē quātū ad nutrimētū ꝑ sil'e ꝓcedēs: sʒ affirmatio verius legitur sicut expositum est. ⁊ sic patet intentio partis

prohemialis.

❡ Circa ptem istā q̄ttuoꝛ sunt inq̄renda. Primū est vtrum intētio medicoꝛū circa dietā sit eadem sicut est circa medicinā eadē. Scḋm quō eadē res hꝫ naturā cibi ⁊ naturā medicine ⁊ veneni. Tertiū est quō quidā cibꝰ cuidā cōplexiōi est ɔueniēs ⁊ cuidā nō. Quartū est q̄ño cibꝰ nutriat: vtrū a tota specie: ⁊ q̇d sit tota spēs in cibo ꝑ quā nutriat.

❡ Circa ṗmū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ ostēdit ꝙ in dieta sit eadē intentio medicoꝛum ⁊ nō diuersa: ⁊ in medicina ɔ̄ria. Ratio talis est. Differūt cibus ⁊ medicina: q: dieta ꝓcedit ꝑ siītudinē eo ꝙ cibꝰ oꝛdinat̄ ad nutriendū. Vñ dicit Ga. ꝙ nutritio est ꝑfecta assimilatio nutriētis cū nutrito: ſꝫ medicina ꝓcedit ꝑ ɔ̄rium: qm̄ alterat cōplexionē: ⁊ cām egritudinis ⁊ moꝛbū remouet. Sꝫ circa illud qḋ ꝑ siītudinē ꝓcedit: est maxime vnifoꝛmis intētio: ſꝫ circa illud qḋ ꝓcedit ꝑ ɔ̄rium: est maxime diffoꝛmis ⁊ diuersa: qm̄ ɔ̄rium est diuersum: ergo circa dietā intētio dꝫ esse vna ⁊ eadē: circa medicinā ɔ̄ria ⁊ diuersa. Scḋa rō hec est. de ꝓprietate cibi est vel diete: vt augmentet caloꝛē ⁊ nutriat corpꝰ: ⁊ de ꝓprietate medicine est vt alteret coꝛpꝰ: ſꝫ maxime illḋ est diffoꝛme quod alterat naturā nr̄i coꝛpis. illud aūt maxime siīle qḋ nutrit ⁊ qḋ ɔseruat naturas nr̄as: ſꝫ intētio medici seq̄tur intētiōes rerū: ḡ circa dietā dꝫ esse vnifoꝛmis intētio ⁊ eadē: ſꝫ circa medicinam diffoꝛmis ⁊ diuersa. Tertia rō talis est. Dicit. G. super apho. ꝙ intentio circa nutrimentū vna sola est q̄ est ɔseruatio v̄tutis: ſꝫ intētio medicine est duplex: q: est vt alteret cōplexionē ⁊ cām moꝛbi ⁊ moꝛbū auferat: ⁊ diuersificat̄ medicina ẜm diuersos hūoꝛes ⁊ diuersitatē cōplexionū: ḡ intētio circa dietam dꝫ esse vna ⁊ vnifoꝛmis: ⁊ circa medicinā ɔ̄ria. Quarta rō talis ē. q̄ñq3 dieta hꝫ naturā cibi: ⁊ sic nutrit ⁊ cōuertit̄: q̄ñq3 naturā medicine: ⁊ sic alterat ⁊ ɔ̄riat̄ cōplexioni: ſꝫ ẜm ꝙ hꝫ naturā cibi ꝑ siīle ꝓcedit: qm̄ non est intentio nisi ꝑ siītudinē. si vero alteret hoc est inq̄ātū medicina ⁊ non inq̄ātū cibꝰ: sed sicut ait auctoꝛ in textu: q̄ñq3 dat̄ dieta siīs: ⁊ hoc est q̄ñ coꝛpꝰ est tempatū: q̄ñq3 ɔ̄ria q̄ñ cōplexio est dissimilis ⁊ distēpata siue innaturalis: ſꝫ hoc non hꝫ rōne diete: sed rōne medicine: ḡ diuersitas intētionis dꝫ referri ad medicinā: ⁊ nō ad dietā.

❡ Ad oppositū sunt due rōnes. Prima talis est: intētio medicine est remouere egritudinē ⁊ cām egritudinis: ſꝫ hmōi intētio est ꝑ ɔ̄rium: ergo intentio medicine est vna: quia semper ꝓcedit ꝑ ɔ̄riū. Sed intētio cibi est duplex: qm̄ nutrimētū est ad hoc vt ɔseruet cōplexionē: ſꝫ duplex est cōplexio. quedā est naturalis ⁊ tēperata: ⁊ hec ɔseruat̄ ꝑ siīia: alia cōplexio est innaturalis lapsa. hanc autē intēdimus reducere ad melioꝛē: ⁊ hoc mō ꝓcedit dieta ꝑ ɔtrariū: ergo q̄ñq3 damꝰ dietā siīlem: q̄ñq3 ɔ̄riam: ergo intētio circa dietam est diuersa. Scḋa rō hec ē. dieta ⁊ medicina diuersificant̄ ẜm coꝛpis exigētiā: ſꝫ q̄ñ coꝛpꝰ existit in innaturali dispōne: tūc dat̄ medicina ɔ̄ria: vt expellat̄ illā dispō innaturalis: ſꝫ nutrimentū est ad coꝛpꝰ ɔseruandū. coꝛpꝰ v̇o est duplex: qḋdā est tēpatū qḋ cōseruat̄ ꝑ siīia: quoddā vero lapsum qḋ melioꝛat̄ ⁊ reducit̄ ꝑ dietam ɔtrariā: ḡ circa dietā est intētio diuersa: circa v̇o medicinam est vna.

❡ Solo dicendū ꝙ circa hoc est multiplex intētio. Prima est qm̄ circa dietā est intētio vna ⁊ eadē q: ꝓcedit ꝑ siīia: ſꝫ circa medicinā est diuersa: qm̄ ꝓcedit ꝑ ɔ̄ria: ⁊ contraria sunt diuersa: ⁊ isti legunt litteram ẜm negationem.

❡ Scḋa positio ē ꝙ intētio diete ē vna ꝓpterea: q: intēdit vnū. s. ɔseruationē virtutis ⁊ ɔfoꝛtationē: ſꝫ intētio medici est diuersa: qm̄ intendit remouere egritudinē ⁊ cām egritudinis.

❡ Tertia ē quā nos ponimꝰ. s. ꝙ circa medicinaꝫ est vna intētio: q: semꝑ ꝓcedit ꝑ ɔ̄riū. Intētio vero diete ē diuersa: qm̄ q̄ñq3 per siīle: q̄ñq3 ꝑ ɔtrariū ꝓcedit sicut dictum est opponēdo.

❡ Ad primā rōnē in ɔtrariū dicendū ꝙ circa dietā ⁊ medicinā duo sunt attēdenda. Primū est ea a q̇bus ꝓcedūt cibus ⁊ medicina cū ꝓcedat ꝑ ɔtrariū: ⁊ nō in dieta: q: ꝓcedit ꝑ simile. Scḋꝫ est modꝰ ⁊ intētio ꝓcedēdi: ⁊ sic est diuersitas in dieta: q: q̄ñ coꝛpꝰ est tempatū: intētio ⁊ modꝰ ꝓcedēdi ⁊ admīstrādi dietā est ꝑ siīia: q̄ñ v̇o est lapsum: modꝰ ⁊ intētio ꝓcedēdi in dieta est ꝑ ɔtrariā dietaꝫ: sed modꝰ ꝓcedēdi in medicina semꝑ est vnꝰ: qm̄ ꝑ ɔtrarium. Ad scḋm dicendū ꝙ diuersificat̄ cibꝰ ⁊ medicina ẜm diuersitatē ⁊ exigentiā cōplexionū: sed duplex est cōplexio: q̄dam est naturalis ⁊ tēpata: ⁊ huic cōpetit dieta siīis: q̄dam est innaturalis: ⁊ huic cōpetit dieta ɔtraria: vt ipam reducat: sed dieta nō semꝑ ꝑ siīia ꝓcedit: ⁊ iō diuersa intētio circa dietā: ⁊ eadē circa medicinā. Ad tertiū dicēdū ꝙ dieta cōsideratur dupl'r. Vno mō a pte illa qua ɔseruat sanitatem: ⁊ sic est semꝑ vnifoꝛmis ⁊ eadē intētio circa ipam. ⁊ hoc mō intelligit. G. Alio mō ɔsiderat̄ a pte illa qua reducit ab innaturali dispōne ad tēpamentū: ⁊ hoc mō est diuersa intentio circa dietā ẜm diuersas discrasias. Ad q̄rtum dicendū ꝙ dieta vno mō hꝫ intētionē cibi solū: alio mō intentionē cibi ⁊ medicine. dieta v̇o accipit̄ ab ysaac nō solū ẜm ꝙ hꝫ intētionem cibi: ſꝫ ẜm ꝙ hꝫ cibi ⁊ medicine: ⁊ iō diete debet̄ diuersitas ⁊ hꝫ diuersam intētionē: ſꝫ medicine debet̄ vna intētio.

❡ Scḋo q̄rit̄ circa hoc ꝓpt̄ q̇d natura sustinet multitudinē medicinaꝝ: ⁊ nō multitudinē ciboꝝ: ⁊ videt̄ ꝙ magis deberet sustinere multitudinē cibi: q: cibꝰ est siīis nature: medicina v̇o ɔtraria: ⁊ inimicat̄ nature: ſꝫ natura magis sustinet multitudinem q̄ est amicabilis: q̄ꝫ que est inimicabilis: ergo magis sustinere dꝫ multitudinem cibi q̄ꝫ medicine. Scḋa rō talis est: multitudo medicinarū dat̄ ꝓpter diuersas discrasias: ſꝫ q̄ñ mēbꝛū ɔsistit in naturali dispōne solū attrahit qḋ est sibi siīle: q̄ñ v̇o existit in innaturali attrahit cōtrariū vt ꝑ ipm̄ expellatur mala discrasia: ſꝫ multa coꝛpa sunt ɔtraria: ⁊ mēbꝛa mlta ⁊ diuersa: vt os: ⁊ caro: ⁊ ɔsiīia que diuerso nutrimēto indigent: ergo sicut mēbꝛa diuersa ꝓpter diuersas discrasias attrahūt medicinas diuersas vt remoueatur egritudo: ḡ siīr mēbꝛa diuersa debēt attrahere diuersa nutrimēta ꝓpter ipoꝝ diuersitatē.

❡ Ad oppositum est qḋ dicit Auicē. ꝙ nihil deteriꝰ est q̄ꝫ plura cibaria in eadē mensa sumere: ⁊ mēsaꝫ ꝓlōgare: ergo natura nō sustinet multitudinē cibi: q̄ꝫuis sustineat multitudinē medicine.

❡ Solo ad hoc dicendū ꝙ nutrimentū inducit̄ nature ꝓpter multitudinē ⁊ diuersitatē cibi: ⁊ nō medicine. Unde nō ē siīle de dieta ⁊ medicina: qm̄ natura opat̄ differēter circa medicinā ⁊ cibū: q: natura circa cibū opat̄ alterādo ⁊ trāsmutādo multis trāsmutationibꝰ: ⁊ q: multitudo impedit hmōi trāsmutationē: ꝓpter hoc multitudo cibi grauat naturā. Circa v̇o medicinā opatur natura ipam excitādo ⁊ cōmouēdo: ⁊ q: medicina hꝫ in se virtutē actiuā: iō natura nō laboꝛat in multitudine medicine: ſꝫ potiꝰ ꝓpter eoꝛum subtilitatē. Ad aliud dicendū ꝙ ex eodē chilo vel cibo gn̄antur oēs humoꝛes ⁊ hūiditates ⁊ ptes ꝓpoꝛtionales oībꝰ mēbꝛis. Vñ vnūq̇dq3 mēbꝛū attrahit de nutrimēto qḋ est sibi ꝓpoꝛtionale: ⁊ ꝓpter h̄ indiget natura diuersitate cibi: sed etiā grauat̄.

❡ Tertio q̄rit̄ circa h̄ qḋ dicit Auic. s. ꝙ intētio medicine semꝑ ē ꝑ ɔtrariū: ⁊ videtur ꝙ h̄ non sit veꝝ. q̄dā em̄ sunt medicine q̄ opant̄ a tota spē: ⁊ iste dicunt̄ opari ꝑ siītudinē: sicut dicit Ga. ḡ medicina nō semꝑ opat̄ ꝑ ɔ̄riū. Scḋa rō talis est: mēbꝛa ɔfoꝛtant̄ ꝑ sibi siīia: ſꝫ mēbꝛoꝝ curatio ꝑ naturā est ꝑ siīia sicut ɔfoꝛtatio ipoꝝ: ſꝫ ɔfoꝛtatio ꝓcedit ꝑ siīia: ḡ nō oīs medicina opat̄ ꝑ ɔ̄rium.

❡ Ad oppositū ē qḋ dicit Ga. ꝙ curatio vnū hꝫ modū. ⁊ h̄ ꝓbat: q: oēe immoderatū hꝫ reduci ad moderatū ꝑ imoderatū sibi ɔ̄riū.

❡ Solo ad h̄ dicēdū. qm̄ vna est intētio circa medicinā: qm̄ ꝑ ɔ̄riū. Ad ṗmū dicendū ꝙ q̄dā medicine opant̄ ꝑ siītudinē: ſꝫ in illis est duplex opatio. ṗma attractiua qua attrahit hūoꝛē: ⁊ hec est ꝑ siītudinē. scḋa est euacuare attractū ⁊ expellere: ⁊ h̄ opatio ꝓcedit ꝑ ɔ̄riū. Ad aliud dicendū ꝙ circa cōfoꝛtationē mēbꝛoꝝ debiliū duplex est intētio. ṗma est mēbꝛoꝝ ɔfoꝛtatio: ⁊ h̄ fit ꝑ siīle. Scḋa est ꝙ mēbꝛa q̄ sunt debilia ɔfoꝛtent̄: ⁊ h̄ fit ꝑ ɔ̄riū.

❡ Quarto q̄rit̄ circa h̄ ꝓpter q̇d cāe ɔseruātes ꝓcedūt ꝑ siīia: cāe v̇o efficientes ꝑ ɔ̄ria: ⁊ vr̄ ɔ̄riū: qm̄ cāe cōseruatiue sunt ꝓpoꝛtionales efficientibꝰ: ḡ sicut efficiētes ꝑ ɔ̄ria ꝓcedūt: ita vt vr̄ conseruātes ꝑ ɔ̄ria.

❡ Solo ad h̄ dicēdū ꝙ cāe efficiētes inducūt sanitatē egritudinē remouendo: ſꝫ remotio est ꝑ ɔtrariū: ⁊ iō efficiētes ꝓcedūt ꝑ ɔ̄riū: ſꝫ cāe ɔseruātes sanitatē in natura custodiunt. h̄ aūt est per siīle. Ad rōnē v̇o dicendū ꝙ q̄dā est sanitas ṗma: ad hanc aūt recupandā nō vocat̄ medicꝰ: q: ista semꝑ manet: ſꝫ ad impedimēta eiꝰ remouenda: ⁊ ẜm hanc quot sunt ɔseruātes sanitatē: tot sunt efficiētes. Est alia sanitas

que hñt ⁊ ꝯsequūt post egritudinē: ⁊ quātū ad hāc non sunt eedē cāe efficiētes ⁊ ꝯseruātes sanitatē: sȝ alie ⁊ alie.

¶ Circa scḋm pncipale sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄rit quō eadē res hēat naturā cibi ⁊ medicine: ⁊ videtur ꝙ h̄ sit impossibile: q: ꝓprietas cibi est pati: ꝓp̄tas medicine est agere ⁊ alterare corp⁹ nr̄m: sȝ in eodē stomacho nō est virt⁹ actiua ⁊ virt⁹ passiua: ḡ eadē dieta nō pōt hr̄e naturā cibi ⁊ medicine. Scḋa rō talis est: qñq̄ opatur medicina a tota spē: ⁊ silr qñq̄ cib⁹ nutrit a tota spē: ḡ si eadē res hr̄et naturā cibi et medicine: eadē res hr̄et duplicē totā spēm qḋ ē incōueniēs: q: vni⁹ vna ē tm̄ virt⁹: siue tota spēs. ¶ Ad oppositū est qḋ dicit Auicē. s. ꝙ est q̄dā cib⁹ q̄ est cib⁹ tm̄: ali⁹ est q̄ est cibus ⁊ medicina. Ad h̄ dicendū ꝙ in eadē re est natura cibi ⁊ medicine. Ad rōnē dicendū ꝙ in cibo duplex est virt⁹. Quedaȝ eīm est materialis: ⁊ quātū ad hāc hȝ naturā cibi: qm̄ materie est pati. Alia virt⁹ formalis: ⁊ q: forme est agere: quātuȝ ad hāc hȝ virtutē medicine. Uel dicendū ꝙ ꝑ vtrāq̄ virtutē est cib⁹ in potētia: sȝ differēter: qm̄ natura cibi est in potētia remota: ⁊ iō eget multis trāsmutatiōib⁹ ad h̄ vt fiat mēbrū vel ps mēbri. natura ṽo medicine est in potentia ꝓpinqua: ⁊ iō nō eget tot alterātiōib⁹: sȝ natura veneni est in potētia ꝓpinq̄ssima: ⁊ iō indiget sola obuiatione ad hoc vt in corp⁹ nostrū agat. Ad aliud dicendū ꝙ in re duplex est spēs. Quedā eīm est ꝑ quā res est id qḋ est: ⁊ ista est pncipiū essendi: ⁊ hec est vna. Scḋa est ꝑ quā res ordinat̄ ad agendum ⁊ opandū: ⁊ hec est pncipiū opatiōis: ⁊ hec est duplex. q̄dam eīm est actiua: ⁊ ꝑ hāc agit medicina a tota specie. alia ē passiua: ⁊ hec r̄ndet cibo. ¶ Scḋo q̄rit̄ circa h̄ vtrū venenū ⁊ medicina possint nutrire: ⁊ ōndit̄ ꝙ nō. qḋ nutrit assilat̄ nature. vñ nutritio est ꝑfecta assimilatio nutriētis cū nutrito: sȝ venenū ⁊ medicina īmutāt ⁊ ꝯtrīātur nature hūane: ḡ non p̄nt nutrire. Scḋa rō talis ē. Nihil ducit ad actū nisi qḋ ṗus erat in potētia in ipō: sȝ in veneno nō est potētia nutrimenti: ḡ nō pōt duci ad actū nutrimēti: ergo venenū nō nutrit. Cōtrariū dicit Auicē. s. ꝙ napellus qñq̄ nutrit. sicut narrat de q̄dā puella q̄ nutrita fuit ex veneno: ita vt q̄cūq̄ tāgeret vel oscularet̄ eā statim interficeret̄: ḡ venenum ⁊ medicina p̄nt nutrire. Scḋa rō talis ē. dicit eīm alibi Auicē. ꝙ medicina nō dȝ dari stomacho inanito: ⁊ cā est: q: natura ꝓpter famē validā attrahit medicinā ad sui nutrimētum: ⁊ ꝯuertit ip̄am ad naturā sui. Itē nec stomacho multū repleto dȝ exhiberi medicina: qm̄ natura cū ꝯuertit̄ ad nutrimentū non ageret in ip̄am. Ptȝ ergo ex p̄dictis ꝙ medicina ⁊ venenū possunt hr̄e virtutē nutrimēti. ¶ Solo ad hoc dicendū ꝙ res venenosa ⁊ medicina p̄nt nutrire. Ad rōnē dicēdū ꝙ in veneno est duplex natura. Quedā est latēs ⁊ in potentia remota: ⁊ quātū ad hanc naturā cibi hȝ: qm̄ natura est fortis. Alia est q̄ est in potētia ꝓxima: ⁊ quātū ad hāc hȝ naturā veneni. si igit̄ natura ṗualeat abiicit istā: ⁊ ꝯuertit ad se qḋ ē sibi ꝓportionale. Ad aliud dicendū ꝙ silr est in medicina et in veneno. Ad qōem aūt posset r̄nderi ⁊ dicēdū ꝙ per diuersas virtutes est cib⁹ ⁊ medicina ⁊ venenū ꝑ silitudinem. ſm eīm ꝙ est in potētia remota: est cib⁹. ſȝ ṽo ꝙ ē in potētia media: est medicina. ſm vero ꝙ est in potentia ꝓxima: est venenū. ¶ Tertio q̄rit̄ cū iusquiam⁹ nutriat passeres: ꝓpter q̄d nō nutrit hoīeȝ. ⁊ vr̄ ꝯtrariū: qm̄ iusquiam⁹ est frigidissim⁹: sȝ cor hoīs pl⁹ est calidū q̄ꝫ cor passeris: ḡ pl⁹ hȝ resistere iusquiamo: ergo pl⁹ hȝ nutrire hoīeȝ q̄ꝫ passerem. Ad hoc dicēdū ꝙ iusquiam⁹ nutrit passeres ⁊ nō hoīeȝ: ⁊ cā hui⁹ est ſm Ga. venenū eīm nō interficit nisi petat cor: sed in passerib⁹ vene sunt stricte: vñ multū in eis īmorat̄ ⁊ nō petit cor: sed prius ꝯuertit̄ in nutrimentū: sȝ in hoīe vene sunt late: ⁊ iō cito petit cor: ⁊ interficit. Sȝ aliam rationem ponit Auicē. dicit eīm ꝙ iusquiam⁹ nutrit passeres a tota spē ⁊ nō hoīeȝ. ¶ Quarto q̄rit̄ circa h̄. vtrū passeres comesti nutriti veneno: ⁊ silr alia aīalia venenis nutrita: nutriāt corp⁹ hūanū: ⁊ vr̄ ꝙ sic. venena sicut dicit Ga. mēbra alterāt ſȝ exigentiam hūiditatū receptarū in suis spōgiositatib⁹: ḡ mēbra passeꝝ cōuertūtur ad naturā iusquiami: ergo passeres erunt venena respectu nr̄i corꝑis sicut iusquiam⁹: ḡ nō nutrient. Scḋa rō talis est. cib⁹ dat stomacho ꝓpriā naturā: ⁊ hoc intelligit̄ per frequētem vsum: q: trahit ⁊ ꝯuertit ip̄m ad sui naturā: sed sicut est de stomacho: silr est de alijs mēbris: ḡ venena cōesta trahūt mēbra q̄ ex ip̄is nutriunt̄ ad sui naturā. Tertia rō talis ē. ysaac ponit diuersitates aīaliū penes nutrientia. vñ que nutriūtur dulcib⁹ sunt dulcia: ⁊ sic de alijs: ergo q̄ nutriūt̄ veneno sunt venenosa: ḡ nō nutriūt. Cōtrariū videm⁹: qm̄ aīalia q̄ nutriūtur venenis bene nutriūt. Scḋa rō talis est: cib⁹ patit̄: ⁊ iō ꝯuertitur in subam mēbroꝝ: sed mēbra passerū sunt ꝓportionalia nature hūane: ḡ bn̄ nutriunt corp⁹ hūanū. ¶ Solo ad hoc dicendū ꝙ passeres quādā malitiā ꝯhunt a iusquiamo: ⁊ silr alia aīalia a venenis q̄bus nutriūtur: veruītn̄ nō sunt venenosa sicut iusq̄am⁹: ⁊ iō nutrire aliq̄ mō possunt: sȝ tn̄ frequēs vsus ip̄oꝝ posset interficere. nec ē sile de femia q̄ nutriebat̄ serpētib⁹ ⁊ de passerib⁹: q: femia nutriebat̄ ex cibo nō sibi ꝓportionali: ⁊ iō solo tactu interficiebat: sȝ passeres nutriunt̄ cibo sue nature ꝓportionali: ⁊ iō non sic interficiunt.

¶ De cognitione ciborum. Cap. ij. Lectio. v.

Conueniūt in hoc antiq̄ ꝙ cognitio nature ciboꝝ duob⁹ mōis fit: expimentis vel rōnib⁹. Nulli eīm dubiū q̄n expimēto sciātur velocitas digerendi seu tarditas. bonitas q̄ꝫ cibi siue malignitas. si stomacho ꝯueniat vel nō: siue solubilis vētris sit seu nō. Sȝ q̄uis expimentis hec sciantur: nō suis tn̄ carēt rōnib⁹. alioq̄n in dubiū ⁊ in insipientiam eorum caderent.

¶ Terminata ꝑte ꝓhemiali: in qua assignauit necessitatē inuestigationis nature diete: ⁊ tetigit ea q̄ circa ip̄am intēdunt̄. In hac ꝑte ꝓseq̄tur traditōem hui⁹ scie. Recipit autē hec scia diuisionē in duas ꝑtes. In quaꝝ ṗma determiat de natura diete mō ḡnali. In scḋa q̄ librū de dietis ꝑticularib⁹ ꝯtinet: determiat de natura ei⁹ mō spāli. Pria aūt ps que de dieta ḡnali mō determiat: diuidit̄ in duas ꝑtes: In quaꝝ pria determiat inuestigatōem nature diete ⁊ diuersitates ei⁹. In scḋa. s. i hac. Regimēta sanitatis ⁊ custodia fiūt quattuor modis. determiat regimē corꝑis hūani per ordinationē diete. Nā rect⁹ ē ordo vt cōplete noticia habita circa dietā ⁊ diuersitatem opationū ei⁹ ad corp⁹ hūanū ei⁹ exhibitio ⁊ recta admīstratiōe ordinet̄. Prima aūt ps diuiditur in duas. In quaꝝ ṗma assignat duplicē viā ſm quā circa diete inuestigationē ꝓcedēdū est. s. viā expimēti ⁊ rōnis In scḋa. s. in hac. Ciboꝝ ḡ actiones siue passiones. ꝓseq̄tur de inuestigatiōe nature diete ſm vtrāq̄ viā. ṗma aūt pars spectat ad p̄ntem speculatōem. Est igit̄ intētio hui⁹ ꝑtis assignare p̄dictā duplicē viā: ſm quā ꝓcedēdū est in hac scia. ¶ Diuisio. Diuiditur aūt hec ps in tres ꝑticulas. In quarū ṗma distinguit p̄dictas vias. In scḋa. s. in hac. Nulli eīm dubiū est q̄n expimēto sciant̄ ⁊c. manifestat viā expimenti. In tertia. s. in hac. Sȝ tn̄ si expimētis hec sciātur: nō tn̄ suis carent rōnib⁹. ostēdit viā expimēti rōnib⁹ eē ꝯfirmandam. Processus aūt talis ē. Dicit primo ꝙ apḋ antiq̄s due sunt vie cognoscēdi dietā. s. via expimenti: ⁊ via rōnis. Scḋo manifestat viā expimēti dicēs. ꝙ certū est ꝙ dispōnes ciboꝝ in bonitate ⁊ malicia digestibilitate ⁊ indigestibilitate experimēto cognoscūtur. Tertio ōndit ꝯfirmationē expimēti per rōnes dicēs: ꝙ cū res sciunt̄ ꝑ expimēta: nō tn̄ rōnibus carēt suis. Qḋ sic ꝓbat̄: oīa q̄ carēt rōnib⁹ in dubiū ⁊ in ignorantiā cadunt: ⁊ cū sciūtur nō carent rōnib⁹: sȝ res scite ꝑ experimētū sunt hmōi: ḡ cū sciunt̄ ꝑ expimēta nō carent rōnibus. ⁊ sic pȝ ꝙ necesse ē expimēto ⁊ rōib⁹ fulciri. hec aūt est intētio hui⁹ ꝑtis. ¶ Circa ꝑtem istā q̄ttuor sunt inq̄renda. Primū est de dr̄ia inter viā expimēti ⁊ viā rōnis. Scḋm est de via expimēti in se. Tertiū est de via rōnis: ⁊ de ꝯpatione vni⁹ ad alterū. Quartū ē de medijs ꝑ q̄ ꝓcedit̄ in vtraq̄. ¶ Circa primū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄ritur vtrū via expimēti: ⁊ via rōnis differant: ⁊ vr̄ ꝙ nō duab⁹ rōnib⁹. ṗma talis est. Oēs ille vie q̄ ꝓcedūt circa idē subm: ⁊ ad idē applicātur: ⁊ per eadē media: ⁊ ꝑ easdē passiones ꝓbāt de eodē subo: nō differūt. Maior pȝ per se. Minor etiā pȝ ꝑ hoc ꝙ vtraq̄ via per dietā applicatā ad corp⁹ hūanū ꝓcedit. Item easdem passiōes ꝓbant vt cōplexiōes easdē vel diuersas: ⁊ de eodē

subiecto: ⁊ per eadē media: qm̄ ꝑ sapores. Scđa rō hec est. vie cognoscēdi differūt ꝑ applicationē sui ad virtutes aīe a qbꝰ ꝓcedūt: ſ; via experimēti ⁊ rōnis ꝓcedunt a rōne. experientia eñ nō sua caret rōne: sicut dicit̄ in lr̄a. Dicit etiā Ga. in pncipio megateg. ꝙ sicut expimētū sine rōne debile est: ita rō nō iūcto sibi expimēto: ⁊ ita ab eadem ṽtute ꝓcedūt: g̊ debēt eē eadē materia. ¶ Ad oppositum est qđ dicit ysaac: ꝙ diuidūtur ex opposito. Scđa rō hec ē. Oēs vie quarū vna ē certior altera differūt: ſ; p̄dicte vie sunt hmōi: qm̄ via rōnis est certior: ſm naturā: via expimēti est certior: quo ad nos: ⁊ ſm sensum: g̊ nō sunt eadem vie. Tertia rō talis est. Omē illđ qđ ordinat̄ ad cognitionē alteriꝰ certiꝰ est eo: nec est idē cū ip̄o. via eñ notior ē termio: nec est eadē cum ip̄o: ſ; ꝑ viā rōnis hr̄ expimētū. ꝑus eñ q̄rimꝰ rōnē: postea expimur: g̊ via rōnis nō est eadē cū via expimēti. ¶ Solo dicēdū ꝙ circa h̄ est multiplex intētio. Prima ē ꝙ via expimēti ꝓcedit ꝑ effectus: via ṽo rōnis ꝑ cās. Scđa intētio est ꝙ differūt in hoc ꝙ via expimēti est inductiua: via rōnis syllogistica. Tertia intētio ē: ꝙ vtraq; ꝓcedit ꝑ effectꝰ: sed duplex est effectꝰ. quidā eñ est interior ⁊ imp̄ssus in corpꝰ humanū: aliꝰ est exterior. Via g̊ expimēti ꝓcedit ꝑ effectꝰ interiores: vt si piper calefacit: g̊ medicina calida. Via aūt rōnis ꝑ effectꝰ exteriores: vt piper ē acuti saporꝭ: g̊ piper ē calidū. Quarta positio ē ꝙ via expimēti ꝓcedit ꝑ effectꝰ imediatos: via rōnis per effectꝰ mediatos. Nos aūt dicimꝰ ꝙ iste vie differūt q̄druplr̄. ꝑma dr̄ia ē a ꝑte eoꝝ que ↄsiderāt: vt via expimēti ↄsiderat imp̄ssiōes relictas in corꝑe hūano: vt hoc calefacit: g̊ est calidū. Via ṽo rōnis ↄsiderat proprietates q̄ ducūt in has imp̄ssiōes: vt hoc est acuti saporis: g̊ est calidū. Scđa dr̄ia est a ꝑte eoꝝ ꝑ q̄ ꝓcedūt. vñ via expimēti nullo mō ↄsiderat cās: ſ; via rōnis cās ↄsiderat ⁊ ꝑncipia. Tertia dr̄ia est a ꝑte ṽtutū qbꝰ deseruiūt: q: via expimenti sensui deseruit: ſ; via rōnis intellectui. Quarta dr̄ia est a ꝑte modi ꝓcedēdi: q: via expimēti nō est argumētatiua: sed via rationis est argumentatiua.

¶ Circa scđ; sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit̄ de via expimēti vtrū sit de arte ⁊ in arte: an p̄cedat artē: ⁊ vr̄ ꝙ sit de arte. oīs via q̄ est ad principia cognoscēdi q̄ sunt añ artē: est añ artē: ſ; via experimēti est hmōi: q: dicit pħs ꝙ via expimēti ē via ad principia: g̊ nō est de arte ſ; añ artē. Scđa rō talis est: oīs via per quā ꝓcedit̄ circa cognitionē eoꝝ de q̄bus est scīa añ ↄstitutionē scīe est añ scīam: sed cognitio oīum eoꝝ prius hr̄ ꝑ viam expimenti q̄ꝫ de illis ↄstituat̄ scīa: sicut habet̄ in lib. posterioꝝ. s. ꝙ ex pluribꝰ sensibꝰ fit vna memoria ⁊c. g̊ via experimēti non est de scīa ſ; añ scīam. Tertia rō talis est: sicut virtutes ordinant̄ adinuicē: sic ordinātur vie ꝓcedētes ab illis virtutibus: sed prius cadūt res in sensu q̄ꝫ in intellectu: ⁊ via expimēti sumit̄ a via sensitiua: via rōnis a via intellectiua: ſ; sicut in app̄hēsiōe sensus p̄cedit intellectū: silr̄ via expimēti p̄cedit intellectum: ⁊ sic p̄cedit scīa; q̄ ꝑ intellectū hr̄. ¶ Ad oppositū sunt due rōnes. prima talis est. oīs via ꝑ quā intelligūtur ea q̄ sunt de subā scīe: est via q̄ est ꝑs scīentie: ſ; expimentum est hmōi: g̊ est ꝑs scīe. Scđa rō talis est. oīs via que regulat̄ ꝑ scīam est via que est subm̄: vel ↄseq̄tur scīam: ſ; via expimēti est hmōi: g̊ via expimēti vl̄ est de arte: vel post artē. ¶ Solo ad hoc dicēdū ꝙ expimētum est triplex. Quedā est via expimēti q̄ est via ad cognoscendum scīam: de qua agit̄ in libro posterioꝝ: ⁊ h̄ via p̄cedit oēm artē ⁊ scīam. Alia est q̄ est via notificādi ea q̄ in scīa inq̄rūtur: de qua agit ysaac: ⁊ h̄ est in scīa: ⁊ ꝑs scientie. Et est alia ſm quā doctrina cum scīa dꝫ applicari ad opꝰ: ⁊ hec seq̄tur scīentiā. ¶ Scđo q̄rit̄ vtrū via expimēti sit fidei factiua: vel rōcinatiua: vl̄ syllogistica: ⁊ videt̄ ꝙ sic. Oīs via ꝑ quā ꝓbant̄ passiōes de subō ē rōcinatiua: ſ; via expimēti est hmōi: g̊ est rōcinatiua. ¶ Ad oppositū ē rō talis. Oīs via cog̊scitiua cognoscit cās passionū ⁊ de subiectis ꝓbant̄: ſ; hec nō ↄsiderat nisi imp̄ssiōes factas in corꝑe: g̊ nō est rōcinatiua. Scđa rō talis ē. in oī via cognoscitiua cadit mediū inter extrema: sed in via expimēti idē cognoscit̄ per seip̄m: vt caliditas piperis ꝑ suā virtutē: g̊ nō ē rōcinatiua. Tertia rō talis ē. via expimēti nō exit sensu; ſ; dic̄ pħs ī lib. de aīa: ꝙ sensus nō ↄfert aliq̄d: nec ē aliq̄ collatio facta in sensu: ergo nō ē rōcinatiua nec fidei factiua. Quarta rō talis est. cōicamꝰ cū brutis in via expimēti: ſ; in brutis in via expimēti nō est rōcinatio: g̊ nec silr̄ in nob̄ quātū ad hāc viā erit rōcinatio. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ nō est rōcinatiua sicut quidā dicūt sed tm̄ in ip̄a est via rōnis vl̄ rōnalis. Ad rōnē dicendū ꝙ in experimēto est duplex ꝓcessus. Primus sc; ⁊ hic ꝓcedit regulariter ꝑ scīam ⁊ doctrinā: ⁊ hoc mō pōt esse rōcinatiua. Aliꝰ ē q̄ nō ꝓcedit regulariter ꝑ doctrinā: ⁊ h̄ mō nō ē hmōi via syllogistica. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū via expimēti sit ī brutꝭ ⁊ videtur ꝙ nō: q: cū intentio virtutū rerū: ⁊ earū effectuū inest tm̄ nature humane: g̊ in via expimēti cognitio effectuum rerū solū inest nature hūane: nō ergo inest brutꝭ. ¶ Ad oppositū est rō talis. In hoīe accipitur expimentum a brutis: sicut pꝫ per Cōstan. dicentē in pāteg. ꝙ experimēta habent̄ a brutis. Serpēs eñ sicut ip̄e dicit: cū obcecatꝰ fuerit in cauernis terre tp̄e hyemis ꝓpter bn̄ficiū tp̄is exit: ⁊ cuꝫ comederit feniculū recupat visum. Scđa rō hec est: q̄buscūq; inest cautela naturalis ad fugiendū nociuū: ⁊ ad sequendū iuuamētū inest via experimēti: ſ; brutis inest hmōi cautela. vñ agnus sicut dicit Auic. naturalr̄ fugit lupū: q̄re illi inest via experimēti. ¶ Solutio ad hoc dicēdū ꝙ via experimēti est in brutis: ⁊ in nobis: ſ; differēter: qm̄ in illis est a natura: in nobis ṽo est ab acquisitiōe: ⁊ ab arte ↄfirmata ratione. ¶ Quarto querit̄ vtrū via expimēti insit hoī a natura: vel ab acquisitiōe: sicut dictū est in via expimēti: cōitas inest brutis: sed via expimenti inest brutis a natura: ergo similiter inest nobis a natura. Scđa rō talis ē. via expimēti ē via in scīam: sed sicut dicit agazel: via in scīa; inest hoī a natura: g̊ via expimēti inest hoī a natura. ¶ Ad oppositū est rō talis. Illud qđ habet̄ ꝑ artē ⁊ acq̄sitionē artis non est a natura: sed via experimēti est hmōi: g̊ via experimenti non inest a natura hoī. ¶ Solo dicendū ꝙ via experimēti inest hoī a natura. Ad rōnem in ↄ̄rium dicendū ꝙ in experimēto sunt tria. primū est virtꝰ expienda: ⁊ hec est a natura. scđm est modꝰ experiēdi. tertiū est inuestigatio rerū ſ; viā experimēti: ⁊ hmōi inuestigatio hr̄ per applicatiōem ad opus: et hec nō sunt a natura. ¶ Quinto q̄rit̄ vtrū via rōnis insit brutis: ⁊ videtur ꝙ sic: q: dicit Auic. ꝙ virtꝰ sensitiua quedam apprehēdit rōnes ꝑmas: vt colores: ⁊ figuras. Alia est q̄ apprehēdit bonitatē vel maliciā eiꝰ: ⁊ he sunt scđe intētiōes ⁊ occulte sensui ⁊ vie expimēti: g̊ aliqua est via supra experimētū: q̄ app̄hendit hmōi intentiones. hec aūt non est nisi via rōnis: ergo via rōnis inest brutis. ¶ Ad oppositum est rō talis. Dicit Auic. in lib. suo de aīa. ꝙ in nullo ē via rōnis: in quo non est rō: g̊ in eis nō est via rōnis. Ad hoc dicendū ꝙ non est in eis via rōnis: sed aliquid loco rōnis sicut virtꝰ estimatiua: ⁊ hec nō est sepata a via experimēti in eis: in nobis vero illa virtus est sepata ⁊ distincta a via experimenti. ¶ Ad rōnē aūt in ↄ̄rium dicendū ꝙ est quedam rō que deseruit aīe intellectiue: ⁊ hec est speculatiua: ⁊ nō est in brutis. Alia est rō que deseruit aīe sensitiue: ⁊ hec ſm Auic. est estimatiua siue ṽtus estimatiua: ⁊ hec est cōmunis nobis ⁊ brutis. ¶ Sexto querit̄ quō differt via experimēti assignata a pħo ī lib. posterioꝝ: a via experimēti assignata in medicina. Ad hoc dicendū ꝙ est quedā via experimēti que notificat ea que in scīētia inq̄runt̄: ⁊ hec est medicina. Alia ē via experimēti que notificat principia ex q̄bus scīētia cōficitur: ⁊ hec ē cōis ad oēs scīas: ⁊ hec assignatur ab Arist. in libro posterioꝝ. ¶ Septimo q̄ritur circa hoc. quō differt via experimēti peritoꝝ: a via experimenti rusticoꝝ. Ad hoc dicendū ꝙ est qđdā experimentū quod est cognitio sensibiliū imp̄ssionum que fiunt in corporibus a rebꝰ extra non regulatis a rōne. ⁊ hoc est in rusticis. Aliud est experimētum quod discernit imp̄ssiōes a rebꝰ ⁊ regulat̄ a rōne: et h̄ est in peritis.

¶ Circa tertiū principale sic ꝓcedimus: ⁊ querit̄ que via sit certior: an via experimēti: an via rōnis. ⁊ ostendit̄ ꝙ via rōnis hac rōne. omis via que ꝓcedit per causas ⁊ principia certior est illa que ꝓcedit per effectꝰ: sicut habetur a pħo: sed via rōnis procedit per cās ⁊ principia rei: via vero experimēti per effectus: sicut supius est ostensum: ergo via rationis certior est via experimēti. Scđa ratio hec est. omnis via que est causa certificatiōis alterius certior est ip̄a: ſ; via

rationis certificat viam experimenti: q: experimenta nō carent rōnibus suis: & vanū est experimētu3 qđ rōne non fulcitur: ergo via rōnis certio: est via experimēti. Ad oppositū est ratio talis. via experimēti nō trāscendit sensum: sed qđ ꝓpinquū est sensui est certius nobis: ergo via experimenti certio: est via rationis. Scđa rō talis est. Sensus nō fallit sicut dicit pħs in lib. de anima: s3 rō aliqñ fallitur & intellectus: ergo cū via experimenti fit ßm sensus: & via rōnis ßm intellectu3: certio: est via expīmēti via rōnis. Tertia rō hec est: experiētia facit artē: sicut dicit pħs. & om̄e tale certius: ergo via experimēti certio: est via rōnis. Quarta rō talis ē. Dicit pħs in tertio phyſicoꝝ. ꝙ intellectui nō semp est credendū: q: accipit illud qđ nō est in natura sicut infinitū: sed sensus semp accipit finitū & manifestū: & om̄e tale ē certi⁹: ergo cū via experimēti a sensu accipiat certio: erit. ¶ Solutio ad hoc dicēdū ꝙ via rōnis ē certio: q: vniuersalio: & certificās viā experimenti. Ad rōnes in cōtrariū dicendū ꝙ processus medici circa dietam est duplex. Quidā est circa impressiones quas derelinquit in corpe: & sic via experimēti certio: est. Alius est qui ꝯsistit circa causas impressionū: & sic via rationis certio: est.

¶ Circa quartū sic ꝓcedimus: & queritur cū sapo: sit mediū in via rōnis & experimēti: quō differenter. Ad hoc dicēdum ꝙ sapo: ꝯsideratur dupliciter. Uno modo a parte illa qua facit impressiones sensui: & sic cadit in via experimēti. Alio mō cōsideratur ꝓut notificat cōplexionē subiecti cui⁹ est: & sic cadit in via rōnis. ¶ Scđo querit̄ quare sapo: magis firmet spēm nutrimenti q̄ odo:. Ad hoc dicendū ꝙ in re sapida duo sunt. s. natura sapo:is & acumē: & a pte acuminis est via rōnis: a pte vero impressionis quā relinquit in corpore est via experimēti: & ꝓpter hoc ßm hoc ꝯfirmat spēm ꝯplexionis: q: immediate causat a cōplexione: odo: vero non: & ideo nō firmat suam spēm. ¶ Tertio querit̄ quare odo: est mediū in via rōnis & non in via experimenti. Ad hoc dicendū ꝙ sensus nō apprehēdit cōplexionē nutrimēti per impressionē qua3 odo: derelinquit in ipo: sed sola ratio illā cōplexionē apprehēdit: & ꝓpter hoc odo: est medium in via rōnis: & non in via experimēti. ¶ Quarto q̄ritur quot conditiōes exigūtur ad viā experimēti. ¶ Solutio dicēdū ꝙ sex. Prima est ꝙ medicina fit tuta ab oī qualitate ꝯplexionali. Scđa est vt accipiēs illā habeat mo:bū ad quē specialiter hz aspectum. Tertia est vt per se exhibeatur. Quarta est vt in eodem gradu sit opposita mo:bo. Quinta est vt non tm̄ semel eam expiamur: s3 multotiens. Sexta est vt in corpe debito vt in corpe hōis: & non asini ipam expiamur.

Lectio sexta.

¶ Ciboꝝ ergo actiones vel passiones in corpib⁹ tribus mōis diuersant̄. Un⁹ ex diuersis ciboꝝ qualitatib⁹ in natura. Alter ex simplicitatib⁹ & eoꝝ compositiōib⁹. Terti⁹ ex accipiētiū diuersitatib⁹ & quō accipiant̄. Eundē enī cibū q̄busdā inuenim⁹ sepe cōgruū: quibusda3 vero non: q̄busdā ꝟo stipticū: alijs ꝟo solutiuū. vñ Aristo. qđ & G. ꝯfirmat: q̄dā inquit carnē vaccinā: & similia grossa & ad digerēdū tarda: bñ digerunt & citi⁹ q̄ pdicum: & galline pulloꝝ siue laudabiliū piscium. Silr̄ nos videm⁹ mel q̄busdam laudabile: & ꝯuenibile īfirmātib⁹ & illō solutionē eis facere: & ita sanitatē ḡuare atq; custodire. Alijs ꝟo ꝯtrario faciens dicentib⁹ sibi esse stipticū & nocitiuū vtpote infirmitatis ḡnatiuum. Lentes q̄ & caules non oīb⁹ stiptica sunt: sed quibusdā aliqñ ꝯria. Un̄ non absolute de quolibet est dicendum: nocitiuum eū eē siue iuuatiuū: solubilē seu stipticū: amicum stomacho seu inimicū: nisi pri⁹ trib⁹ modis inuestiget̄. Un⁹ vt nature querātur corpoꝝ: cibū illū suscipientiū: cōplexiōes siue cōpositiōes eoꝝ. Secūdus diuersitates & nature ciboꝝ: simplicitates q̄ vl̄ cōpositiones eoꝝ. Terti⁹ quō cib⁹ ille sit mutabilis in suscipiēte. Quib⁹ sufficienter inuestigatis quod querim⁹ facile inueniri potest. quare cib⁹ alijs conueniat: alijs noceat certificari possumus.

¶ Jam assignata est duplex via: scilicet via experimenti & rationis: per quam nature diete noticia ꝓcedit. In hac autem pte ꝓsequitur de inuestigatiōe diete ßm viam vtraq;. Recipit autem hec scientia diuisionē in duas partes. In quarum prima agit de inuestigatione diete modo generali ßm viam vtramq;: tradens canones generales circa diete noticiam. In secunda scilicet in hac. Fructus generaliter in duo diuiduntur. agit de ipsa modo speciali: applicans noticiam diete ad specialia genera diete: sicut ad terrenascentia: & ipsoꝝ ptes: & ad animalia & ipsoꝝ partes: & superfluitates: non tamen descendit ad genera ꝑticularia distincta: sicut in negocio dietarum particularium. Prima autē pars diuiditur in duas. In quarum prima ꝓcedit circa noticiam diete ßm viā experimenti. In secūda. s. in hac. Cōpleto quomodo virtutes cibariorum ßm experimentum inuestigentur. prosequitur de ipsa ßm viam rationis. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima tangit modos ßm quos diuersatur dieta. In secunda scilicet in hac. Omnium humanoꝝ corpoꝝ. determinat de inuestigatione diete ßm viam experimenti: & de ei⁹ diuersitate iuxta predictos modos. Prima autē pars spectat ad presentem lectionē. Est igitur intētio huius ptis assignare modos ßm q̄s diuersatur dieta. Diuisio. Diuidit̄ hec pars in tres partes. In quarum prima assignat tres modos p quos diuersatur dieta. In scđa scilicet in hac: Eundē enim cibum quibusdā contrarium sepe inuenim⁹. tertiū modum assignat. In tertia: s3 in hac. Unde nō absolute de quolibet dicēdū est. concludit ꝙ absq; predictoꝝ modoꝝ noticia: non potest hꝛi iudiciū de dieta: & modos illos diuersificat per alios supradictos. Processus autem talis est. Inquit ysaac. Impressiōes ciboꝝ ßm actiones quātū ad medicinales: et passiōes quātū ad veros cibos tribus modis diuersantur. Primo a parte complexionis ciboꝝ. Secūdo a parte simplicitatis & cōpositionis: q: quidā est simplex in quo liquo: & substātia sunt eiusdē effectus: sicut caro pulloꝝ. quidā cuius vtriuſq; diuersi sicut caulis. Tertio a parte dispositionis recipientium. Circa secundam partem manifestat hunc modū dicens. ꝙ certū ē ꝙ quibusdā vnus cibus est iuuatiuus: q̄busdam nocitiuus: quibusdam soluit vētrē: q̄busdā ꝯstipat. & iducit auct. Arist. & Ga. quoꝝ vterq; hoc asserit: & primo ponit exemplum in carne sicut in bouina: que quibusdam est vtilis & digestibilis: sicut habentibus stomachum calidum vehementer: quibusdam indigestibilis: sicut habētibus stomachum frigidum: & de pullis & piscibus contrario. Secūdo patz hoc in melle: nā quosdā laxat: & iuuat phlegmaticos: quosda3 nō sicut cholericos. Tertio patet hoc in caulibus & lentibus ßm dispositionem stomachi. Circa tertiam partem concludit ꝙ predictis non obseruatis: non habetur certu3 iudicium diete: & primo concludit hoc dicens: ꝙ cū predictis modis diuersatur dieta: non possumus iudicare de aliquo cibo vel potu: ꝙ sit bonus vel malus: nociuus vel iuuatiuus: solubilis vel stipticus: nisi habeatur consideratio modoꝝ horum: & assignat tres modos ßm alium ordinem dicens: ꝙ primus modus est: vt complexiones & compositiones corpoꝝ recipiētiū considerent̄. Secūdus est vt ciboꝝ diuersitates in cōpositionib⁹ & simplicitatibus & cōplexionib⁹ ipoꝝ cōsiderentur. Tertius est quō cibus in natura nostri corporis cōuertatur. His autē3 perfecte inuestigatis possumus certificari circa noticiam diete: & eius operationis. Notandum autem ꝙ ßm hunc modu3 diuisiōis ꝑdictoꝝ modoꝝ dirigit ꝓcessu3 circa inuestigationem diete. Hec autem est intentio huius partis et sententia. ¶ Circa partem istam tria sunt inquirenda. Primum est de simplicitate et compositione cibi & medicine. Secundū est vtrū diuersis ptibus respondeat & diuerse virtutes. Tertium de quibusdam questionibus circa litteram.

¶ Circa primū sic procedimus: et queritur vtrū sit aliqua medicina cōposita vel cibus: et ostēdit quod non. Dicit Auicē. in primo lib. quod cōplexio est qualitas ex actione et passiōe cōtrariarū qualitatum in aīali inuentarū redacta: vñ ex confractiōe qtuor qlitatū ī mixto resultat vna cōplexio q̄ nec est mixtū nec pars mixti: g cū ī mixto sit cōfractio cōtrariarū qlitatū resultabit vna cōplexio: ergo nō erit cōplexio cōposita sed vna cōplexio solū: g non est aliqua medicina cōposita vel cibus cōposit⁹. Secūda ratio talis est. Dicit phs miscibilia sunt ī mixto et ibi cōfrāgunt: et ex illis resultat quoddā mediū qđ nō est aliqđ extremorū: g in ipso mixto cōfrāgunt cōplexiōes pticulares: remanet igit ex his qđdā mediū et cōpositio vna q̄ est forma mixti: g nō est cōpositio in cibo nec medicina. Tertia ratio talis est. Dicit ysaac in lib. de elemētis: quod elemēta sunt in mixto: et sunt etiā miscibilia non actu sed potentia: sed ab eo qđ est in potentia nō eliciunt operationes: sed ab eo qđ est actu: g res cōposita nō habet multitudinē cōplexionū a multitudine partiū: sed ab eo qđ est supra partes: ergo ex illis partibus nō resultat nisi vnū: et sic nō habebit nisi vnā cōplexionē: g nō est cibus cōpositus vel medicina. Quarta ratio talis est: quedā opatio pcedit a cōplexiōe: quedā a virtute cōsequēte spēm: ergo si res aliqua habeat plures operatiōes: aut hoc erit a cōplexione aut a tota specie. si hoc habeat a cōplexione: sed qlibet operatio egreditur ab aliqua virtute: quelibet virtus a substātia vel cōplexione: g si res vna habeat plures operatiōes: g et plures cōplexiones: q: vnius cōplexionis vna est operatio. Itē nō sunt plures operatiōes a tota specie: q: in vnaquaqz re est vna tota species: q: res est id qđ est: si ergo plures operationes egredientes ab illa specie: ergo plures species: qđ est incōueniens: ergo nō pōt esse aliqua medicina cōposita vel cib⁹ cōpositus. ¶ Ad oppositū sunt tres rationes: quarū prima hec est. Dicunt auctores quod in multis rebus et mixtis sunt diuerse virtutes et operationes sicut in multis reb⁹ cōpositis. Secūda ratio hec est: opatio egredit ab aliqua vir tute et virtus vel a qualitate vel a substātia egreditur: sed videmus rē eandē habere plures operatiōes: ergo necesse est quod habeat aut plures substātias: aut plures cōplexiones: g possibile est cibū vel medicinā esse cōpositā. Tertia rō talis est: oīa corpora inter quorū partes separat ars et natura fm distinctionē sunt cōposita: sed multa corpora sunt talia sicut lac: g tale corpus est cōpositū. Solutio ad hoc dicendum: quod quedā sunt cōposita cōpositiōe prima: sicut illa q̄ fiūt ex elemētis. quedā sunt cōposita cōpositione scđa sicut illa q̄ componunt ex cōpositis: et hoc dicit Auicē. Eorū vo q̄ sunt composita cōpositione scđa: quedā sunt cōposita a natura sicut lac et oleū: quedam vo ab arte vt syrupi. Et iterū eorū que cōponunt a natura quedā sunt in quibus est cōpositio fortis et fortis nexus: neqz calor nostri corporis pōt partes ab inuicē separare: vt est in oleo et in alijs: sunt aūt alia q̄ sunt debilis nexus et cōpositiōis: in quib⁹ calor inter partes potest separare: vt patet in lacte vbi sunt tres substantie que possunt separari: vt substātia serosa butyrosa et caseata: et similiter in talibus. Illa vo in quib⁹ est fortis partiū nexus et cōpositio in quibus natura neqz calor pōt separare ptes abinuicē sunt vnius virtutis et habent vnā cōplexionem: sz illa in quibus natura vel calor potest separare in quibus est debilis nexus partiū: illa habent plures virtutes et plures operationes: et per hoc soluuntur duo prima argumenta. Ad aliud dicendū quod in cōplexionato est duplex cōplexio: que dā est cōplexio vltima q̄ resultat ex cōmixtione partiū et hec est vna in quolibet mixto: sunt autē alie que sunt in potētia proxima: qdā in remota: et iste cōplexiōes particulares partiū ducuntur ad actū p calorē nostri corporis: et p has cōplexiones dicunt agere cibus et medicina. alia vo cōplexio abijcit. Ad aliud dicēdū quod vna res potest habere plures vtutes et operatiōes cōsequentes speciē. vñ vna est species vltima sed plures sunt potentia quibus respondet propria operatio quādo reducuntur ad actū. ¶ Secundo queritur vtrū sit aliquis cib⁹ simplex vel medicina: et videt quod nō. In quolibet mixto sunt plures substātie miscibiles: sed non est substātia sine virtute neqz virtus sine opere: g in quolibet mixto sunt plures operationes et substantie ad min⁹ in potentia: sz que sunt in potentia in aliquo possibile est ducere ad actū: g possibile est quod quodlibet mixtū et cibus habeat plures opatiōes: g necesse est cibū vel medicinā esse cōpositā. Scđa rō talis est: elemēta sunt in maiori equalitate in corpore hūano: quod in aliquo aīali: sz elemēta in corpe hūano habēt plures opatiōes. qđdā eīn facit ad rōnē alis receptionē ptiū sicut terra et retētionē: qđdā ad receptionē figure et distētionē sicut aqua: qđdā ad motū sicut ignis et aer: g multo fortius elementa in cibo habebūt plures pprias operatiōes: et similiter in alijs que cōponunt cōpositione scđa: g necesse est oēm cibū esse cōpositū et medicinā. Tertia rō hec est: ars imitat naturā sicut dicit phs in quarto phy. sed ea que ab arte cōponunt habent diuersas operationes: g similiter illa que fiūt a natura habebūt diuersas operationes: ergo necesse est cibū vel medicinā esse cōpositā. Ad oppositū est qđ dicūt. s. quod quedā medicina est simplex: quedā composita. Solutio ad hoc dicendū sicut dicit Auicē. quod ciborū et medicinarū: quedā habent cōtrarias virtutes et potētias et operationes: qdā habēt illa actu: qdā in potētia et quedā in potētia prima: quedā in potētia remota: et quādoqz preualet vna virtus et alia succūbit: vnde in quibusdā vna virtus dominat alij vt patet in melle qđ phlegmaticos iuuat et laxat: sed cholericos cōstipat: et hoc est fm diuersitatē corporū recipiētiū. Dicim⁹ ergo quod medicina simplex est q̄ operatur per cōplexionē: vnā cōposita q̄ per diuersas. Ad rōnē primā dicēdū: quod cōplexionū quedā sunt vniformes et fortis nexus: in quibus calor nō potest partes separare: et he sunt vnius virtutis. Sunt alia in quibus est debilis nexus: et hmōi habēt plures virtutes et operationes sicut dictum est prius. Ad hoc dicendū quod elemēta nō habent primos actus: sed habent secundos remissos. et similiter est in cibis et in alijs. Sed nō per illos possunt imprimere: qm fortis sunt nexus et fortiter sunt cōnexi: sz per cōplexionē que resultat ex illis. Ad aliud dicendū quod nō est simile: q: que cōponuntur a natura sunt fortis nexus: et habent vnā virtutē: sed illa que sunt ab arte sunt debilis nexus et natura potest separare: et ideo habent diuersas complexiones.

¶ Circa scđm pncipale sic pcedim⁹: et qrit cū eadē res vel medicina habeat diuersas virtutes et operationes: vtrū in eadem substantia vel in diuersis habeant esse: et videt quod in vna. videtur eīn vnam et eandem qualitatem exercere diuersas opationes in diuersis cōplexionibus: sicut patet in melle: ergo multo fort⁹ possibile est in eadem substantia plures virtutes esse ex quibus diuerse egrediuntur operationes. Secūda ratio talis est: ex illis que non sunt actu nō fit tertiū: neqz ex illis quorū vtrūqz est in potentia: vel quorum alterū est in potentia: alterū actu: sz in mixto sunt partes: et ex partibus fit mixtū: ergo huiusmodi partes sunt in potētia: sed ab illis q̄ sunt in potentia operationes nō egrediuntur: g operatio egrediet ab eo qđ est ibi actu: hoc aūt est cōplexio vltima vel tota species: ergo ab vna cōplexiōe vel specie necesse est egredi plures operationes. Ad oppositū est qđ dicit Auicē. quod hoc nō est possibile quod cū sint diuerse virtutes: quod sint in eadem complexione sed sint in diuersis. Item operatiōes a virtutibus: virtutes a substātijs egrediuntur ergo si in eadem parte sint contrarie operationes: ergo cōtrarie complexiones et substantie quod est impossibile. Secunda ratio talis est. Dicit Cōstan. quod in rosa sunt quattuor virtutes et fundant in diuersis substātijs. Prima virtus est substantia calida aromatica: et expanditur in superficie. Secunda est calida sicca et amara. Tertia est calida et humida: et hec est magis subtilis. Quarta est stiptica frigida et sicca. Ex predictis ergo patet quod non est possibile diuersas operationes egredi ab eadem parte. Tertia ratio talis est. dicit Haly in commento supra tegni. quod vniuscuiusqz mēbri est vna propria virtus: que est propria complexio membri per quam opatur et attrahit nutrimentum: et conuertit ad sui naturā: g in vna substātia nō sunt plures cōplexiōes: g neqz plures virtutes: q: vni cōplexioni vna respōdet vt⁹. ¶ Solutio: dicendū quod cib⁹ nō dr̄ cōposit⁹ q: habeat diuersas cōpositiones: sz dr̄ cōpositus a diuersis partib⁹ in qbus

ſunt diuerſe oꝑatiões ⁊ ꝟtutes. Ad aliud dicēdū ꝙ vno mō
dr̄ medicina cōpoſita q: plures hꝫ oꝑatiões: ⁊ ſic apud me
dicū nō dr̄ cōpoſita: q: ſemꝑ habet vnam principalem: etſi
plures habeat ex cōſequenti. Sꝫ dr̄ medicina cōpoſita q̄ ex
diuerſis virtutibus ꝯponit̄: ⁊ hec eſt duplex. quedā eſt pro
pter diuerſitatē partiū: quedā ꝟo ꝓpter diuerſitatē cōple
xionū: quaꝝ vna facit aliā latere: vt eſt in aqua calida: ſicut
dicit Gal. in lib. de ſimplici medicina. ⁊ ſic dr̄ medicina cōpo
ſita ꝓpter diuerſas ꝟtutes. Ad aliud dicendū ꝙ partes ſm
ſe habēt plures virtutes ⁊ plures cōplexiões: ſm ꝟo ꝙ ſunt
in mixto habēt vnā naturā cōmunē. ¶ Secūdo q̄rit̄ ꝓpter
quid qdā cibi ꝯpoſiti ſint: ⁊ quidā nō: ⁊ quidā ſunt in q̄bus
liquor eſt eiuſdē virtutis cū ſubſtātia: in quibuſdā habent
cōtrarias virtutes: vt pꝫ in caulib⁹: quoꝝ ſubſtātia eſt ſtipti
ca: liquor eſt laxatiuus: ⁊ videt̄ ꝯ̄riū: q: qḋ deſcindit̄ ab aliq̄
atteſtat̄ ei a quo deſcindit̄: ſꝫ liquor deſcindit̄ a ſubſtātia: ḡ
ſi ſubſtantia eſt ſtiptica ⁊ ſuccus. Scd̄a rō hec eſt: oīa nutriū
tur cibo oīno ſimili in actu: q: ſm Gal. nutritio eſt perfecta
aſſimilatio nutrientis cū nutrito: ḡ neceſſe eſt vt ſubſtantia
caulis nutriat̄ oīno ex humiditate ſibi ſil̄i: ſꝫ ex illa humidi
tate ſit ſuccus: ḡ oīno eſt ſibi ſimilis: ḡ ſi ſubſtātia eſt ſtipti
ca ⁊ ſuccus. Tertia ratio talis eſt: ſi plāta eſt ſalſa ꝑ naturam
attrahit ſibi ſimile a quo nutrit̄: ḡ cū caulis ſubſtātia ſit ſti
ptica: liq̄rē quē attrahit neceſſe eſt eſſe ſtipticū: nō ḡ liquor
caulis erit laxatiuus. Ad oppoſitū eſt qḋ dicit auctor. ſ. ꝙ li
quor eſt laxatiuus: ſubſtātia ſtiptica. Solutio ad hoc dicēdū
ſm quoſdā ꝙ cā hui⁹ eſt duplex. vna eſt a parte ꝟtutis plā
te: alia eſt a parte ſubſtātie q̄ eſt in plāta. Dicūt igit̄ ꝙ ſunt
quedā plante q̄ habēt virtutē actiuā fortē: ⁊ multā attrahūt
humiditatē: ⁊ ſunt debilis cōuerſiōis: ⁊ remanet illa humi
ditas in poris plāte. talis em̄ eſt caulis: cū em̄ radix eius ſit
fortis fortiter attrahit humiditatē: que cū debiliter ſit ꝯuer
ſa ⁊ digeſta: ſi virtute cōuerſiua debili recipit acumē et ſalſe
dinē per quā laxat. Aliter ꝟo dicit Auicē. ꝙ hoc eſt ꝓpter di
uerſas ſubſtātias q̄ ſunt in hmōi plāta. Eſt em̄ q̄da ſubſtan
tia q̄ eſt ſubtilis: rōne ſui acuminis mordicat inteſtina ⁊ pur
git: ⁊ hec ſolū erit in iure. Alia ſubſtātia ſtiptica groſſa q̄ re
manet: ⁊ hec cōſtipat. Ad rōnes in ꝯ̄riū dicendū ꝙ aliq̄d de
ſcindit̄ ab aliquo dupliciter. vno modo ſicut pars ei⁹: ⁊ hoc
modo eiuſdē nature eſt cū illo. alio modo deſcindit̄ aliq̄d ab
alio ſicut cōtentū: ⁊ h̄ modo qḋ deſcindit̄ ab alio nō eſt eiuſ
dē nature cū illo: ſed liquor a ſubſtātia caulis deſcindit̄ ſicut
cōtētū: ⁊ nō ſicut pars: ⁊ ꝓpter hoc nō eſt eiuſdē nature cū
caule. Vel aliter dicendū ꝙ liquor ꝑ quē caulis laxat reſolui
tur a ſubſtātia ſubtili q̄ eſt in ſupꝰficie caulis: ⁊ huic atteſtat̄
⁊ nō ſubſtātie groſſe terreſtri q̄ obtuſa eſt ⁊ ſtiptica. vn̄ be
ne dicit Auicē. ꝙ quāto plus lauant̄ caules tāto magis ſunt
ſtiptici: q: cito ſubſtātia ſubtilis reſoluit̄. Ad aliud dicendū
ꝙ ſicut eſt duplex ſubſtātia in caule: ſimiliter eſt duplex vir
tus ⁊ oꝑatio ⁊ duplex liquor. Eſt em̄ liquor vnus ſubtilis
⁊ acutus: ex quo nutrit̄ ſubtilis ſubſtātia q̄ eſt in ſupꝰficie.
Alius groſſus terreſtris: ex quo nutrit̄ ſubſtātia caulis groſ
ſa et terreſtris: ⁊ primus aſſimilatur ſubtili ſubſtātie in vir
tute: et ſecundus groſſe.
¶ Circa tertiū p̄ncipale ſic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ quare raphan⁹
digerit ⁊ nō digerit̄: ⁊ videt̄ ꝯ̄riū: virtus ꝑ quā cibus reci
pit impreſſionē eſt paſſiua: ſꝫ virt⁹ ꝑ quā digerit eſt actiua
ſed nihil habet duo: ḡ nō eſt verū ꝙ raphan⁹ ⁊c. Ad h̄ dicē
dū qm̄ in raphano eſt quedā ſubſtātia calida ſubtilis: ⁊ per
hāc digeſtionē cōfortat ⁊ digerit: habet etiā quādā ſubſtā
tiā groſſam ⁊ viſcoſam: ⁊ quātū ad hāc nō digerit̄. ¶ Scd̄o
querit̄ a quo habet hoc cibus ꝙ quoſdā iuuat: q̄buſdā no
cet: vtrū hoc habeat a parte cōplexionis: vel a tota ſpecie: ⁊
videt̄ ꝙ nō habeat a cōplexiōe. nā multi cibi ſunt eiuſdē cō
plexiōis: ſicut caro bouina ⁊ caro vaccina ⁊ caprina: ſꝫ q̄dam
a quibuſdā comedit̄ ab alijs nō: ḡ hoc nō hꝫ a cōplexiōe cū
quibuſdā noceat quoſdā iuuet: ḡ hoc eſt ab aliq̄ qḋ eſt ſupra
ꝯplexionē: hoc aūt nō eſt niſi ſpēs: ḡ a tota ſpē. Scd̄a rō ad
idē tal' eſt. Dicit Gal. i lib. ꝯplexionū: ꝙ mēbra attrahūt nu
trimētū a tota ſpē: ſꝫ mēbra nō attrahūt nutrimētū niſi qḋ
eſt ſil̄e qn̄ ſunt in naturali diſpoſitōe: ḡ ſil̄r opꝫ ꝙ in cibo eſt
aliq̄ ſil̄itudo ꝑ quā mēbra ipm̄ attrahūt: ⁊ ipſo nutriant̄: ſꝫ
aliq̄ nō delectant mēbra: nec̄ nocēt mēbris niſi ſm ꝙ ipſa
nutriūt: ḡ hoc erit a tota ſpē ⁊ nō a cōplexiōe. Tertia rō ta
lis eſt. rō medicine eſt agere ⁊ cibi pati: ſꝫ medicinā quedā
mēbra reſpiciūt a tota ſpē ⁊ quaſdā egritudines: ḡ ſil̄r in ci
bo ſm naturā paſſiuā neceſſe ē vt habeāt aſpectū ad mēbra
nutriēda a tota ſpē ⁊ nō a ꝯplexiōe. Ad oppoſitū eſt hec rō
cibus delectat vel nocet ꝑ illud qḋ nutrit ⁊ oꝑat̄: ſꝫ dicit aui
cē. ꝙ cib⁹ nutrit a materia ⁊ operat̄: ḡ ꝑ h̄ nocet mēbr̄ vł de
lectat: ḡ nō a tota ſpē. Scd̄a rō ad hoc talis eſt. ꝑ illud nocet
⁊ iuuat ꝑ qḋ hꝫ cōuerti ad mēbra: ſꝫ tota ſpēs corrūpit̄ ⁊ nō
remanet: ḡ iuuamētū ⁊ nocumētū nō attēdit̄ a tota ſpē. So
lutio ad hoc dicendū ꝙ q̄buſdā eſt aliq̄s cib⁹ ꝯueniēs a tota
ſpē ⁊ cōplexiōe: ⁊ q̄buſdā nocet. Dicēdū ḡ ꝙ cib⁹ tria oꝑat̄.
Primū eſt ꝙ trāſmutat̄ a natura nr̄i corpis ⁊ ſpoliatur ſua
ſpē: ⁊ ſic cib⁹ nutrit a materia. ⁊ ſic iduit ſpēꝫ mēbri. Scd̄ꝫ eſt
ꝙ ꝑ q̄litatē q̄ ei remanſit q̄ fortior erat qualitate noſtri cor
poris imutat: ⁊ ſic ſua q̄litate oꝑat̄. Tertiū eſt ꝙ ſpēs quam
hꝫ in potētia ducit̄ ad actū: ⁊ ſic nutrit a tota ſpē: ⁊ ꝑ h̄ pꝫ
ſolō ad p̄mū. Ad aliud dicēdū ꝙ tota ſpēs eſt duplex. ⁊ ſimi
liter ꝯplexio: q̄dā em̄ eſt q̄ eſt i cibo actu ꝑ quā panis hꝫ ſpe
ciē panis ⁊ caro carnis: ⁊ hec ſpoliat̄ ⁊ ꝑ hāc cib⁹ nō nutrit.
Eſt alia ſpēs q̄ eſt in potētia q̄ ducit̄ ad actū: ⁊ ꝑ hāc cib⁹ eſt
ſimile ⁊ nutrit: ⁊ quoſdā iuuat ⁊ q̄buſdā nocet. vn̄ cū p̄uat̄
cib⁹ p̄ma ſpē remanet materia cibi in patiēdo oꝑat̄ ad ſuſce
ptionē ſpēi ⁊ cōplexiōis ꝑ quas aſſimilant̄ mēbro vel mem
bris: ⁊ ꝓpter hoc dicit Auicē. ꝙ cibus oꝑat̄ ⁊ nutrit. Per h̄
pꝫ ſolutio ad aliud: q: panis nō nutrit ꝑ illā ſpēm q̄ eſt pa
nis ⁊ hec ſpoliat̄ a corpe: ſꝫ nutrit ꝑ illā ſpēm qua eſt cibus
in potētia: ⁊ h̄ ſpēs reducit̄ in cibo de potētia ad actum.

¶ De natura humanoꝝ corporū. Capi. iij.

¶ Lectio. vij.

Omnium humanoꝝ corporū natura tripli
citer eſt diuiſa: vel ex compoſitione: vel ex
cōplexione: vel ex accidētibus q̄ extra na
turā aliquādo patit̄ ſtomachus. Ex ꝯpoſi
tiōe dupl'r. In oī em̄ corpe duo furcula diuidunt̄ ex
fellis ore. vnū maius altero: alterū ꝟo min⁹ altero.
Maius naturaliter ⁊ in pluribus ad inteſtina diri
gitur. vn̄ ⁊ multa cholera a felle deſcendentia in ea
proijciunt̄: que neceſſitas expetit vt quicq̄d de feci
bus ciboꝝ adunat̄: expellatur ab inteſtinis cholera
mordēte inteſtinoꝝ ſubſtantiā vt ad eijciendas feces
ſe moueāt. Minus ad os ſtomachi venit: cui mode
rate cholerā inijcit q̄bus adiuuet̄ in digerēdis cibis
ſtomachus: ⁊ q̄cq̄d groſſe humiditatis ibidē coadu
nat̄ mundificet̄. Hec aūt in hoībus aliquādo diuer
ſant̄: vt minus ad inteſtina veniat portās eis paruā
cholerā. vn̄ actio cholerā deficiat in inteſtinis: ⁊ do
minet̄ in illis phlegma ⁊ ingroſſetur ⁊ inalbās quod
digerit̄ ⁊ feces egredi velociter ꝓhibeant̄: ⁊ tēpore
exeūdi diſcordent. vnde ⁊ plurimi incidūt in paſſio
nes colicas: que ex groſſo phlegmate naſcunt̄: ⁊ ab
undant in inteſtinis lumbrici ⁊ aſcarides ⁊ ſimilia.
¶ Maius aūt in ſtomacho veniēs multā ſibi inijcit
cholere quātitatē: vt hāc habētes ciboꝝ ſubtiliū ⁊ ve
locit̄ digerēdoꝝ patiant̄ in ſtomacho corruptiōes: ⁊
groſſa dure digerēda velocit̄ ⁊ ꝑfecte digerant̄. Groſ
ſus em̄ cib⁹ repugnat multis cholerib⁹: ⁊ ꝯ̄ ea indu
rat̄ ⁊ inobediēs efficit̄: vt caloris naturalis actiōes in
eo ꝯpleant̄: vn̄ ⁊ ꝑfecte digerit̄. Leuis ꝟo cib⁹ ⁊ ſub
tilis ꝓpter inſtabilitatē ⁊ velocitatē nō pōt ꝯ̄ repu
gnare multoꝝ cholerū quātitati: ⁊ idcirco in illā mu
tat̄ ilico: ⁊ cholerib⁹ iſtis aſſimilat̄ eiſq̄ vnit̄. vnde
quidā medicoꝝ cōplexionē cholericā: etſi phlegmati

ca sit arbitrant᷑:q: possibile est vt cōplexio eorum sit
phlegmatica:⁊ multa de cholera⁊ quātitate ī stoma
cho adunat᷑ ꝑ maius furculū a felle ad os stomachi ve
niēs. Itē possibile est vt cōplexio corꝑis sit cholerica
⁊ calidissima:⁊ q̄ in stomacho coadunant᷑: cholerica
sint pauca:q: os a felle veniēs strictū est ⁊ paruū. ca
loris eni cōplexiōis corꝑis cā est multitudo cholere
in stomacho sanguini cōmixte:q̄ ꝑ totiꝰ corporis mē
bra diuisa est:⁊ multitudinis cholere in stomacho cā
est largitas oris maioris in stomacho a felle venien-
tis:⁊ paucitatis cholere ī stomacho cā est angustia
oris minoris in stomacho a felle veniētis. Aliqñ v̄o
os largū est ⁊ cholera sanguini ꝯmixta:q̄ v̄o ꝑ corpꝰ
diuidunt᷑ sunt parua. vñ ad stomachū currētia sunt
multa ⁊ cōplexiōis essentia parua:tñ cholerica. Est
aliqñ cholera sanguini cōmixta multa:⁊ os a felle ve
niēs strictū est:⁊ quod cholericū ad stomachū venit
paruum:vnde ⁊ cōplexio cholerica est ⁊ calidissima
sed stomacho dissimilis.

❡ Assignatis modis ꝺm quos diuersitas attēdit᷑ in dieta.
In hac parte ꝓsequit᷑ de inuestigatiōe diete ꝺm viā experi
mēti:⁊ de diuersitate eiꝰ penes dictos modos. Diuisio. Di
uidit᷑ aūt hec pars in duas ꝑtes. In q̄rū ꝑma determinat de
diuersitate diete a parte dispositionū corpoꝝ recipiētiū. In
scđa.s.in hac: Diuersitas ciboꝝ ex naturis ipsoꝝ. determi
nat de diuersitate diete a ꝑte sue nature. Prima pars diui
dit᷑ in duas. In q̄rū ꝑma tangit tres modos: penes quos
diuersat᷑ dieta a ꝑte corpoꝝ recipiētiū. In scđa.s.in hac. Ex
ꝯpositiōe duplr. ꝓsequit᷑ de diuersitate diete ꝺm illos mo
dos. Prima aūt est indiuisa. Scđa v̄o in tres diuiditur. In
q̄rū ꝑma assignat diuersitatē diete a ꝑte ꝯpositōis corpoꝝ.
In scđa.s.ī hac. Diuersitas corporis ꝺm naturā. assignat eiꝰ
diuersitatē a ꝑte ꝯplexiōis corpoꝝ. In tertia.s. in hac. Ciboꝝ
corrūpit᷑. assignat eiꝰ diuersitatē a ꝑte accidētiū: q̄ extra na
turā patit᷑ stomachus. Prima aūt pars cum ꝑma ꝑte capli
spectat ad ꝑ̄sentē speculationē. Sūt igit᷑ ī ꝑ̄senti lcōne due
partes. In q̄rū ꝑma assignat illos tres modos. In scđa pri
mū ipsoꝝ ꝓsequit᷑. Scđa pars diuidit᷑ ī duas ꝑtes. In qua
rū prima assignat naturalē cōpositionē corpoꝝ q̄ in furculis
a loculo fellis ad stomachū ⁊ ad intestina delegatis ꝯsistit.
In scđa.s.ī hac. Hec aūt aliqñ ī hoībꝰ diuersificant᷑. assigt
diuersitatē ipsoꝝ in corꝑibꝰ ꝑ quā actio diete diuersat᷑. In
tertia.s.in hac:vñ q̄dā coꝝ cholericā. assignat diuersitatē in
cōplexione totiꝰ corꝑis penes officiū furculoꝝ: in qua fit de
ceptio circa iudiciū ꝯplexionis. Sic igit᷑ sunt q̄ttuor ꝑtes in
presenti lectione. ❡ Circa primā ꝗ ꝑtē assignat diuersitatē
corpoꝝ dicēs: ꝙ triplr diuersat᷑ dispositio corpoꝝ. primo a
parte ꝯplexiōis:scđo a ꝑte cōpositiōis: tertio a ꝑte accidē
tiū stomacho aduenientium ꝺm diete ordinationē. ❡ Cir
ca scđam partē assignat diuersitatē ꝯpositiōis q̄ in ꝑdictis
furculis cōsistit. dicēs ꝙ hec est diuersitas in ꝯpositiōe q: a
cisti fellis duo furcula delegant᷑: ⁊ maius ad intestina dele
gat᷑ portās eis cholerā: vt ꝑ ipsam suꝑflua mūdificent᷑: ⁊ ꝑ
eiꝰ incitationē intestina excitata suꝑflua expellāt. Minꝰ aūt
ad inferiꝰ os stomachi mādat᷑ ad fundū cholerā portās vt ꝑ
eā digestio cōfortet᷑ ⁊ suꝑflua mūdent᷑. ❡ Circa tertiā par
tē assignat diuersitatē hoꝝ furculoꝝ ꝺm ꝙ minꝰ ad intesti
na:maius ad stomachū delegat᷑ dicēs: ꝙ in q̄busdā hoībus
ꝯ̄riū accidit: vt minꝰ ad intestina:⁊ maius ad stomachū de
legat᷑. Vñ in talibꝰ grosse ⁊ mlte feces ī intestinis coadunā
tur ⁊ ex illis diuerse generent᷑ egritudines: sicut illa que est
oppilatio magni intestini:⁊ vermes lōgi.s. lūbrici ⁊ lati.s. cu
curbitini. Scđo dicit de stomacho ꝙ cū ad stomachum ma
ius delegat᷑: magnus fit calor in stomacho: vt cibi subtiles
adurant᷑: grossa aūt digerant᷑. ❡ Circa quartā partē osten
dit ꝙ diuersat᷑ dispositio corꝑis penes officiū ꝑdictoꝝ furcu
loꝝ: ⁊ in illa ꝑte q̄ttuor intēdit. quō complexio corporis ap
paret cholerica cū sit phlegmatica dicens: ꝙ q̄ñq3 hō phle
gmaticꝰ ꝺm totū corpꝰ: apꝑet cholericus ꝓpter maius fur
culū multā cholerā ad stomachū portās. Scđo ōñdit ꝙ q̄ñ
q3 accidit ꝯ̄riū ꝓpter multā cholerā totius corporis et
paucitatē eiꝰ in stomacho. Tertio assignat cām mltitudinis
cholere totiꝰ corꝑis ⁊ stomachi ⁊ paucitatꝭ vtriusq3 dicēs ꝙ
cā mltitudinis cholere totiꝰ corꝑis ē mltitudo cholere cū sā
guine ꝑ totū corpꝰ diffusa. cā v̄o cholerice cōplexiōis stoma
chi ē largitas furculi ꝓpt᷑ quā mlta copia cholere ad ip̄3 dele
gat᷑. Quarto ostēdit ꝙ ex huiꝰ rei diuersitate accidit diuersi
tas in hītudine totiꝰ corporꝭ ⁊ stomachi dicēs: ꝙ q̄ñq3 chole
ra cū sanguīe diffusa est pauca: ⁊ furculū ad stomachū dele
gatū magnū cū q̄ multa fluit cholera: ⁊ tunc tota habitudo
phlegmatica apparet: ⁊ stomacho aliqñ accidit ꝯ̄riū: ⁊ sic
apparet habitudo corꝑis ꝯtraria stomacho: ⁊ sic patet intē
tio huius partis.

❡ Circa partē istā tria inquirunt᷑. Primum est de necessi
tate furculi delegati a cisti fellis. Scđm est de ordine ⁊ di
spositiōe furculi hmōi. Tertiū est de dispositione stomachi.
❡ Circa ꝑmū sic ꝓcedit᷑: ⁊ q̄rit᷑ de furculo delegato ad inte
stina: ⁊ videt᷑ ꝙ nullā vtilitatē exhibeat intestinis: q: in inte
stinis viget v̄tꝰ expulsiua ꝑ frigidū ⁊ hūidū: sicut dicit Ioā.
rauicē. ꝑ calidū ī minꝰ ⁊ frigidū in plus: ꝗ cū cholera sit cali
da ꝑ cholerā nō viget v̄tꝰ expulsiua: ꝗ furculū ꝑ qđ ad intesti
na delegat᷑ cholera: nullā vtilitatē ꝯfert intestinis. Scđa rō
talis est: ad expulsionē req̄rit᷑ lubricatio intestinoꝝ ⁊ mollifi
catio fecū: s3 phlegma lubricat ⁊ mollificat: cholera v̄o desic
cat: ꝗ facit phlegma ad expulsionē: ⁊ cholera impedit. Ter
tia rō talis est. videmꝰ ꝙ in febribꝰ cholericis debilis est vir
tus expulsiua: ⁊ cā huiꝰ est q̄m cholera q̄ delegat᷑ ad intesti
na desiccat feces ⁊ induresćit: ꝗ cholera non adiuuat ad ex
pulsionē: ꝗ nulla est vtilitas furculi delegati ad intestina: q:
ꝑ ipsum cholera delegat᷑. Ad oppositū sunt rōnes. prima ta
lis est: oīs humor pūgēs ⁊ mordicās intestina ⁊ excitans ad
expulsionē valet ad cōfortationē virtutis expulsiue in inte
stinis: s3 cholera est hmōi: ꝗ valet ad expulsionē. Scđa rō tal
est: oīs humor excoriās ⁊ mūdificās itestina valet ad expulsio
nē: s3 cholera est hmōi. vñ mel iuuat expulsionē: q: cōuertit᷑
ad genꝰ cholericū: ꝗ cholera iuuat expulsionē. Tertia rō ta
lis est. Dicit Gal. in cōmento supra regimē acutoꝝ: ꝙ mel
iuuat expulsiuā: ⁊ cā huiꝰ est: q: cōuertit᷑ ad genꝰ cholericū
⁊ mouet vētrē ⁊ mordicat intestina: ꝗ cholera iuuat ad ex
pulsionē. Quarta rō tal est. Dicit Gal. in ꝯmēto suꝑ apho.
suꝑ aphorismū illū. Quibuscūq3 iuuenibꝰ existētibꝰ vētres
sicci ⁊c. ꝙ habētes vētres cōstipatos in iuuētute: hñt fluxibi
les in senectute: ⁊ ecōuerso: ⁊ cā huiꝰ est: q: in iuuētute cho
lera delegat᷑ ad intestina ⁊ mordicat ⁊ excitat ad fluxū: ꝗ cho
lera iuuat expulsiuā. Solo ad hoc dicendū: ꝙ cholera iuuat
expulsiuā. Ad rōnes in ꝯ̄riū dicendū ꝙ virtꝰ expulsiua ꝯfor
tat᷑ sex modis. Primo mō ꝑ lubricationē intestinoꝝ ⁊ fecū:
⁊ sic iuuat᷑ a cibis hūidis. Scđo mō iuuat᷑ a cibis cōprimen
tibꝰ feces: vt vter cōpressus effundit aquā: ⁊ sic iuuat᷑ ꝑ pō
tica: vt ꝑ pira ⁊ cōsilia: q: hmōi laxāt ꝯprimēdo. Tertio mō
iuuat᷑ a rebꝰ calefaciētibꝰ: ⁊ sic iuuat᷑ a rebꝰ calidissimis. vñ
enforbiū sic ꝯfortat: q: laxat liq̄faciēdo ⁊ diuidēdo grossum
phlegma. Quarto mō iuuat᷑ a rebꝰ leniētibꝰ feces: ⁊ sic iu
uat᷑ a violis ⁊ prunis ⁊ cōsimilibꝰ. Quinto mō iuuat᷑ a rebꝰ
mūdificātibus feces: ⁊ sic iuuat᷑ a melle. Sexto mō a rebus
excitantibꝰ ⁊ mordicātibꝰ intestina ad expulsionem. ⁊ his
duobꝰ modis vltimis iuuat᷑ expulsio ꝑ cholerā: ⁊ sic soluun
tur duo ꝑma. Ad tertiū dicēdū ꝙ cholera ē duplex. q̄dā ē in
naturalis: ⁊ hec desiccat ⁊ v̄rit feces. alia ē naturalis tñ pa
rata: ⁊ hec mordicat intestina ⁊ pungit ⁊ mūdificat ea a feci
bus ⁊ h̄ nō desiccat feces: s3 easdē diuidit ⁊ subtiliat: ⁊ eas
reddit aptas ad expulsionē. ❡ Scđo q̄rit᷑ de furculo delega
to ad stomachum: et queritur vtrū appetitius iuuetur vel
digestius vel oēs virtutes que sunt in stomacho vniuersa
liter: ⁊ ostendit᷑ ꝙ per choleram iuuetur appetitius: quia
virtus appetitiua stomachi est propter inanitionem stoma
chi ⁊ alioꝝ mēbroꝝ: s3 cholera rōne sue caliditatꝭ ꝯsumit et
inanit stomachū: s3 oē tale appetitiuā adiuuat: ꝗ chol. ꝯfor
tat appetitiuā. Scđa rō tal ē. Dicit Cōst. ⁊ Auic. ꝙ v̄tꝰ appe
titiua stomachi ꝯposita ē ex sensibili ⁊ naturali: s3 sine calo

re nihil est sentire: sicut dicit phs: g cholera ratiōe sue caliditatis excitat sensuz: s3 qn sensitiua excitat: appetitiua cōfortaf: g cholera cōfortat appetitiuā. τ huius cā est: q2 cōfortat vtutē sensibilē ex q̄ cōponif appetitiua. ¶ Ad oppositū ē qd dic Gal. in tegni. φ stomachus frigidus bon⁹ est appetere: τ malus digerere: calidus vo bon⁹ digerere τ mal⁹ appetere: g humor q est calidus cōfortat digestiuā: τ impedit appetitiuā: s3 cholera ē hmōi: g nocet vtuti appetitiue. Scda rō talis est. Nihil qd distēdit ptes τ dilatat stomachū iuuat appetitiuā: τ cā est q2 resoluit τ mouet cibū ad omes partes stomachi: τ ita stomachus sentiens suā repletionez nihil appetit: sed cholera existēs in stomacho hec oīa opaf: ergo nocet appetitiue: s3 iuuet digestiuā. Tertia rō hec est. Simile est de reb⁹ exterioribus τ interiorib⁹: s3 calida exhibita appetitū defectāt: frigida vo appetitū cōfortāt τ excitāt: vt vua acerba τ silia: g cholera cū sit calida appetitū nō confortat. Solō ad hoc dicendū: φ appetitiua p cholerā nō cōfortaf: s3 vt⁹ digestiua. ¶ Ad rōnes in 2riū dicendū: φ appetit⁹ viget p inanitionē: q2 sicut dicit Auicē. hec est immediata causa appetit⁹ τ attractionis ipsius cibi: cholera non inanit. facit em̄ duo. Unū φ facit ad cōsūptionē cibor: τ sic appetitiuā videf adiuuare. Scdm̄ est φ dilatat τ distēdit cibos p stomachū τ replet ipsuz phātastica repletiōe: τ sic impedit appetitiuā: vn̄ plus nocet φ iuuat. Ad scdm̄ dicenduz φ virt⁹ appetitiua stomachi cōposita est: s3 sensus nō facit ad appetitū: sed facit ad hoc φ sentiaf inanitio: s3 poti⁹ impedit inanitionē: τ ppter hoc non adiuuat appetitiuam.

¶ Tertio q̄rif ppter qd in cholericis viget appetit⁹ coit⁹ τ nō appetit⁹ cibi. Itē q̄rif q̄re frigiditas adiuuat appetitū stomachi 2hendo villos ipsius τ corrugādo: ad coitū vo non adiuuat 2hendo virgā vel matricē: s3 extendendo τ dilatando. Ad hoc dicendū φ appetitiua cibi viget p inanitionem stomachi τ alior mebror. vn̄ sentiens suā inanitionē appetit repleri: frigidū vo inanit τ coadunat ptes stomachi τ cibi: calidū vo dilatat τ distendit cibū p stomachū: ideo stomachus nō appetit: τ iō frigidū iuuat appetitū cibi τ nō calidū. Sed ad appetitū coit⁹ q̄ttuor req̄runf. Primū est fortis imaginatio. Scdz est mala cōplexio stimlās. Tertiū ē vētositas virgā erigēs. Quartū est multa repletio: τ ad oīa ista adiuuat calor: τ iō calor adiuuat appetitū coit⁹: s3 frigidū nocet. p h pz solutio ad scdm̄: q2 appetitiua coit⁹ viget p extēsionē vge in viro. In matrice vo viget p attractionē: q2 calidū ad hoc iuuat. propter hoc calidu3 iuuat appetitū coitus: τ per hoc solutur ad tertium.

¶ Circa tertiū princip ale pcedif sic: q2 q̄rif de necessitate furculi delegati ad cistim fellis: τ q̄rif ppter q̄d maius naturaliter delegaf ad intestina: minus ad stomachū: τ videf cōtrariū. In stomacho vigēt oēs virtutes vniuersaliter: vt appetitiua τ digestiua retētiua τ expulsiua: τ in intestinis vna est vt⁹ expulsiua: s3 vt⁹ digestiua τ expulsiua iuuanf p cholerā: g maior est vicinitas cholere in stomacho φ ī intestinis: ergo maior pars cholere d3 delegari ad stomachū φ ad intestina: g maius furculū d3 ad stomachū delegari: min⁹ ad intestina. min⁹ ppter nimiā necessitatē. Scda rō talis ē: pma digestio viget in stomacho: s3 in pma digestiōe terrenascēs couertif: g forti agēte indiget ad h vt 2uertaf: g forti indiget calore: s3 cholera p calorē stomachū 2fortat τ digestionē pcurat: g maior est necessitas cholere in stomacho φ in intestinis: ergo maior pars cholere d3 delegari ad stomachum. ¶ Solō ad h dicēdū φ min⁹ furculū ad stomachū delegaf: vn̄ φuis cholera ad stomachū aliq mō iuuet p sui calorem: φuis em̄ sit mebrū frigidū: tn̄ h3 calorē veniētē ab aliis mēbris circūstātib⁹: vt a corde: epate: τ felle: τ splene: ideo stomachus nō indiget cholera in tāta quātitate ad digerēduz sed intestina sunt valde frigida τ nō habet ab aliis calorē: quia valde distant ab illis: τ ideo egēt cholera in maxima quātitate ad expellendū. Ad rōnē dicendū φ digestiua est possibilis in stomacho τ nō expulsiua: τ h3 stomachus calorē ab aliis mēbris sibi venientē: τ iō nō eget cholera in tāta quātitate. Ad aliud dicendū φ φuis terrenascēs sit indispositū: tn̄ sufficit calor q delegaf ab aliis mēbris absq3 magna quātitate cholere. ¶ Scdo q̄rif q̄re nō mittatur furcula a splene ad intestina: vt melācholia delegata ad ea cōfortet in eis vtutē retētiuā: τ ad stomachū cū melācholia p sui siccitatem cōfortet retentiuā p sui frigiditatē appetitiuā. Ad hoc dicēdū φ splē nō h3 furculā notabilē: nec etiā illō est necesse q2 stomachus de sui natura est frigidus τ os ei⁹ neruosum: τ ideo in se h3 ppter qd appetit: s3 bn̄ ad stomachū τ intestina trāsmittif quedā pars melācholie ad cōfortādū virtutē retentiuam τ appetitiuā per quasdam venas meseraicas.

¶ Tertio q̄rif quare phlegma non habeat ppriū habitaculum sicut cholera vel melācholia. Ad hoc dicendum φ phlegma viā h3 cū sanguine: τ cū eo discurrit ad singula membra corporis: τ cū sanguis deficit a nutriendo natura 2uertif ad phlegma: τ couertit ipsuz in sanguinē: vt ex eo loco sanguis nutriat membra: τ ppter hoc natura nō fecit pprium receptaculū phlegmati: s3 diffundif p totū corp⁹ qm̄ nutritiuo est p oīa mēbra corporis: nō aūt est sic de cholera τ melancholia: τ ppter hoc habēt propria receptacula. ¶ Quarto q̄rif cū splen sit cā risus mūdificādo sanguinē a melācholia. Itē cū cholera attracta a cisti fellis τ mūdificata a sanguine facit ad mitigationē ire: τ ita φ faciat aīal māsuetū: vn̄ si h nō faciat nec splen cā risus. Cōtrariū vo dicit vulgus p hūc vsuz. Splen ridere facit cogit amare iecur. Ad h dicendū φ aliud est officiū cistis fellis: τ aliud splenis: q2 splē sanguinē mūdificat: τ melācholiā in se redudit: vn̄ natura gauisa extitaf ad risuz. In cisti vo fellis non redudif cholera solū: sed etiā ibi ebullit: vn̄ inflāmando cor τ sanguinē: τ spūs excitat ad irā τ nō ad mitigationē ire. De causis vsuū dicēdū φ appetitus est duplex: cibi τ coit⁹. prim⁹ viget in stomacho. secūdus aūt ab epate h3 ortū. Itē iecur est in aīalib⁹ loco epatis: τ iō amor est in istis: q2 epar est principiū amoris coit⁹: pulmo vo q2 facit ad vocē est cā vocis. splen vo ppter mūdificationē sanguis a melācholia cā est risus. cistis fellis propter ebullitionē cholere in ipa τ inflāmationē sanguis ī corde ē cā ire. ¶ Quinto q̄rif q̄re egestio auiū viuētiū de rapina est alba: in aliis auib⁹ nō. Ad h dicēdū: φ in auib⁹ de rapina tota cholera delegaf p maius furculū ad stomachum: τ iō in eis est fortissima digestiua τ fortis appetit⁹. vn̄ comedūt carnes calidas: τ illas digerūt: ad intestina vo parū vel nihil trāsmittif de cholera: τ iō in eis egestiōes nō citrinanf: s3 remanēt albe ppf frigiditatē itestinor. In aliis vo auib⁹ est ecōuerso: q2 parū de cholera mittif ad stomachū: τ maior pars cholere mittif ad irestina: τ ppter h ī eis adurunf egestiōes τ sunt nigre vl citrine. ¶ Sexto q̄rif q̄re in q̄busdā aīalib⁹ bona fit digestio: s3 in stomacho ipsor parū fit de cholera: sicut pz in colūbis q nō habet fel in epate: s3 in intestinis. vn̄ sterc⁹ habet nigrū τ calidū valde. vn̄ f̄m Gal. quedā dom⁹ fuit 2busta ppter stercus colūbinū: τ cū ita fortez hn̄t digestiuā φ etiā lapides digerūt. Ad h dicēdū φ stomachus colūbe calidus est a sua pma creatiōe. vn̄ natura subtrapit ei cholerā: q2 de se sufficit ad digestionē τ trāsmutationē. Ad intestina vo delegaf fel: vt ibi cōfortaref vtus expulsiua q2 in eis est de stomacho p naturā. ¶ Septio queritur q̄re in q̄busdā aīalib⁹ fel fuaf in loco debito: vt in gallina: in q̄busdā vo nō vt in colūba: τ ad h pz solō p predicta.

¶ Circa tertiū pncipale sic pcedim⁹. τ q̄rif pmo de creatiōe stomachi τ ptiū ei⁹: q̄rif g q̄re stomachus a sua prima creatiōe fuit frigide cōplexionis cum in eo vigeat digestio que p calidū τ hūidū celebraf. Ad h dicēdū φ recipit terrenascētiā durā: τ iō creat⁹ ē sub dura τ 2pacta τ melācholica substātia: vt eis resistat ne ledaf. Itē frigide est 2plexionis: τ sube 2pacte: vt post receptionē caloris ip3 forti⁹ retineat τ forti⁹ operef ad digestionē. ¶ Scdo q̄rif q̄re os stomachi ē frigidū: fund⁹ vo calidus. Ad h dicēdū φ appetit⁹ q est ī ore stomachi viget p frigidū τ siccū: τ iō os stomachi est frigidū τ siccū: fundus vo stomachi in q viget digestio p calidū τ hūidū h3 calorē a vicinis mēbris sibi suppositis. τ iō est calid⁹ τ quodāmō a se h3 calorē: q2 carnosus est. ¶ Tertio q̄rif qmō a splene recipiat stomachus calorē: cū splen sit frigidū mēbrū. Hoc soluit Auic. dicēs φ stomachus h3 calorē duob⁹ modis. Uno mō a parte pulmonis circūstātis ipsuz. Secundo a fecibus sanguinis q̄s attrahit splen: q cholerice sunt actualiter p caliditatē quam attrahunt a sanguine.

¶ De diuersitate corporis extra naturā. Capi. iiij.
¶ Lectio. viij.

Diuersitas corpis extra naturā vel cōplexionē est duplex. Quibusdā eñ calor cōplexionibus dñatur naturalis: siue accidentalis. Quorūdā ꝟo ɔplexiōib⁹ frigitudo naturalis siue accidētalis dñatur. Sȝ qb⁹ calor dñatur cibus subtilis ad stomachū eoꝝ veniēs: a stomachi calore eijcit᷑ ad stomachi supiora cā sue leuitatis: ꝛ permanet ibi natās circa ptē stomachi neruosam longe a loco coctiōis remotā. Locus eñ coctiōis in stomacho loc⁹ ē carnosus inferior vicinās calori epatis ꝛ fellis. Cū ergo cib⁹ ille aliquādiu in supiori loco pmanet i stomacho calefit: ꝛ ebullit ꝑpter fumū ad ipm ab inferiori pte ascendentē: ꝛ mutat᷑ in gen⁹ cholericū: ꝛ incēdēs generat in ore stomachi morsurā doloris ꝛ sitim fortē ꝛ fumosam ructationē. Cū aūt hmōi naturā habētib⁹ ad stomachū veniat cib⁹ grossus ꝛ ad digerēdū dur⁹: grossitie sua repugnat calori descēdēs grauitate sua ad inferiora: ꝛ qēscit in loco coctionis stomachi: cōfortās i eo coctionē caloris natural᷑ vt digerat fm q̄ opportunū fuerit. Qꝛ si frigitudo corpori dñet᷑ cōplexiōib⁹: coꝝ cib⁹ veniēs in stomachū duob⁹ modis corrūpit᷑. Aut einm ex viscositate phlegmatis: ꝛ hūiditate lubricat: ꝛ añq̄ digerat᷑ descēdit ad itestina q̄ si hūorib⁹ mūda inueniat: velocit᷑ exire est necesse: ꝛ nō qēscat. Si aūt i intestinis quosdā hūores phlegmaticos inuenerit: imorans i eis ad digerēdū induréscit mutās se ꝛ corrūpēs: gñans torturā ꝛ dolorē ꝛ inflationē: ꝛ rugitū in intestinis: aut crudescit in stomacho ꝑpter defectionē calorꝫ coquētis: ꝛ mutat᷑ i acredinē ꝛ putorē generās inflāmationē: ꝛ rugitū acetosuȝ ꝛ putētem eructationē. Qꝛ si putor ructatiōi dñet᷑: materia a melācholia significat᷑. Qꝛ si acredo: phlegma principat᷑. hec eñ i oīb⁹ diuersant᷑: sȝ spēs sunt diuerse phlegmatis. ¶ Phlegma eñ quinq̄ modis diuidit᷑. Est eñ sine sapore: ꝛ hec naturalis est species hītās in oīb⁹ venis diuidēda toti corpori ꝑpter sui vicinitatē ad naturā sanguinis. Unde ꝛ natura aliqñ opat᷑ illud phlegma in corpore nutrimēti cā: ꝑpter necessitates sibi īminētes cū corp⁹ sanguine minorat᷑. Iuuat᷑ aūt ex hoc phlegmate corpus vt trāsglutiat facilius: ꝛ vt articuli ꝛ concatenatiōes facili⁹ cōmoueant᷑: ꝛ cibus toto corpe cito lubricet᷑: ꝛ expellēda expellantur. ¶ Est ꝛ altera spēs phlegmatis q̄ dulcedini attinet calorem significās naturalē ꝛ nō excedētē scdꝫ gradū phlegmati dominātem: digerētē quoq̄ ꝛ mutantem in dulcedinē. ¶ Est tertia salsugini attinēs nitrositati significās nimiū calorē dominātē phlegmati: ꝛ mutās illud in salsuginē ꝛ nitrositatē. vñ hec spēs phlegmatica generatiua est sitis potādē aq̄: ꝛ ciboꝝ minorās appetitū. ¶ Est ꝛ quarta ꝑtinens acredini ꝛ cholere nigre vicina: frigiditatē nimiā phlegmati dominantē significās excoquēdo ipsi phlegmati obuians: ꝛ in acredinē illud mutās: ꝛ ideo hec species phlegmatica appetitū aq̄ est minoratiua ꝛ cibi augmētantiua. ¶ Est ꝛ quinta spēs q̄ cognominat᷑ vitrea q̄ albo vitro est assimulatiua; de qua disputare non expetit necessitas. Nō eñ nutrit corpus neq̄ mutat succuȝ sicut cetere spēs phlegmatice: neq̄ obedit alijs actionib⁹ nature ꝑpt grossitiē ꝛ frigitudinē suā. ¶ Silr ꝛ cholera rubea multipliciter diuidit᷑. Est eñ vna q̄ vocat᷑ rufa: cui⁹ color inter rubeū ꝛ citrinum: ꝛ hec naturalis est spēs cui⁹ inhabitatio est fellis sacculus. Natura eñ hāc odio habuit ꝑpter amaritudinē et sui acumē. vñ in vnū reducit᷑ locū: neq̄ mādat aliq̄d sui sanguini: nisi quātū necessitas appetit ad appetitū cōfortādū in qualibet parte corpis: sicut ꝛ ipsa natura melācholicos exhorruit hūores: ꝛ i splene ɔdusit: neq̄ cōmiscet sanguini: nisi quātū necesse fuerit ad cōfortandū cōtētiuā ꝟtutē in quolibet mēbro corporis. Est ꝛ scda spēs extra naturā in stomacho semper habitās: ꝛ hec diuidit᷑ quadrifariā. Alia eñ vitellina q̄ vitello oui similis est colore. Alia citrina que in colore citro assimilat᷑. Alia prassina q̄ colore prassio assimilat᷑. Quarta est eruginosa: erea. Uitellina ꝟo ꝛ citrina minoris est caloris ꝛ siccitatis q̄ naturalis qꝛ cā eoꝝ ē hūiditas phlegmatica cholere mixta. Sȝ tñ citrina vel crocea fortior est calore q̄ vitellina. Tinctura eñ ei⁹ significat qꝛ hūiditas se ei ɔmiscēs subtilis fuit ꝛ pura. vñ ꝛ calor cōfortat᷑: ꝛ liquor subtiliat᷑. Prassina aūt ꝛ eruginosa calidiores ꝛ sicciores sunt naturalib⁹. Cā eñ eaꝝ extrane⁹ est calor: q̄ cum inueniat choleram a stomacho descendētē: incendit eā ꝛ cōburit. vñ ꝛ vtraq̄ pessima ꝛ molestissima: sed tñ eruginosa peior ꝛ corruptibilior. vnde ꝛ velociter destruit ꝛ mortificat.

¶ Assignata diuersitate diete a pte ɔpositiōis corpoꝝ recipiētiū: assignat ei⁹ diuersitatē a pte ɔplexiōis ipsoꝝ. Hec aūt pars spectat ad pñtē lectionē. Diuisio. Diuidit᷑ aūt h̄ in q̄nq̄ ptes. In quaꝝ pma distiguit duplicē ɔplexionē corpoꝝ: calidā. s. ꝛ frigidā. In scda. s. in hac: Sȝ qb⁹ calor dñat᷑ subtil᷑ ad stomachū veniēs. assignat diuersitatē diete a pte calide cōplexiōis. In tertia. s. i hac: q̄ si frigitudo dñet᷑ cuilibet ɔplexioni. assignat ei⁹ diuersitatē a pte ɔplexiōis frigide: Sȝ qꝛ vtriusq̄ ɔplexiōis diuersitas causat᷑ ex pticipatione hūorꝫ frigidi: scȝ phlegmatꝫ ꝛ calide. s. cholere: ideo i q̄rta scȝ i hac: Phlegma eñ diuidit᷑ q̄nq̄ modis. assignat distinctionē speꝝ phlegmatꝫ. In q̄nta. s. in hac. Silr ꝛ cholera rubea multiplr diuidit᷑. assignat distinctionē cholere rubee. Processus tal᷑ est. Inq̄t ysaac. ɔplexio corpis diuersat᷑: qꝛ q̄dā est calida a dñio: q̄dā aūt frigida. ¶ Circa scdam ptē determinat de calida dicēs. q̄ cū cōplexio stomachi est calida cib⁹ subtil᷑ supnatat ꝛ nō descēdit ad fundū in q̄ viget digestio q̄ ē carnosus ꝛ calid⁹ ꝑpter calorē epatꝫ ꝛ fell᷑: ꝛ manet in ore stomachi: ꝛ ꝑ calorē fundi ɔuertit᷑ i fumū ꝛ choleram: pūcturā ꝛ dolorē in stomacho gñans. Cib⁹ aūt grossus cuȝ calori resistat ɔ̄rīū opat᷑. ¶ Circa tertiā ꝟo ptē determīat de ɔplexiōe frigida dicēs: q̄ cū stomach⁹ ē frigid⁹: cib⁹ in ipo duplr corrūpit᷑. Prīo qꝛ lubricat᷑ ꝛ descēdit ad intestina: ꝛ si ipa vacua inueniat exit ꝑ secessum: si ꝟo plena grossis hūorib⁹ eis inuiscat᷑ ꝛ diuersas generat passiōes. Scdo qꝛ q̄nq̄ remanet in stomacho crudus inflationem ꝛ rugitū facit: et in acetositatē ꝛ fetorē ꝟtit᷑: ꝛ acetositas i ructu phlegmati: fetor ꝛ putredo melācholie attestat᷑: ꝛ h̄ ꝯcludit sȝ diuersitatē sperū phlegmatꝫ. ¶ Circa q̄rtā ptē rōne hui⁹ spēs phlegmatis distiguit: ꝛ in illa pte sunt sex ptes. In pma ponit pmā spēm phlegmatꝫ q̄ ē phlegma insipidū. In scda scdam q̄ est phlegma dulce. In tertia tertiā q̄ ē salsuȝ. In q̄rta q̄rtā qd̄ est acetosuȝ. In q̄nta assignat necessitatē phlegmatꝫ naturaꝫ. In sexta q̄ntā spēm assignat q̄ est phlegma vitreū: ꝛ oīa plana sunt q̄ dicit. ¶ Circa q̄ntā ptē spēs cholere assignat ꝛ in illa parte sunt due partes. In quaꝝ pma assignat cholerā naturalē dicēs q̄ vna spēs cholere naturalis est: ꝛ hȝ s̄

sit in cistis fellis sicut i splene melācholia. In scđa tāgit cho
lerā innaturalē ꝛ maxie gn̄at in stomacho: ꝛ hec hꝫ q̄tuoꝛ
spēs. Prima est vitellina: scđa est citrina: tertia est prassina:
ad similitudinē succi porri: vel prassij quod est marrubiū al
bū colorē hn̄s: quarta est eruginosa silis erugini eris. Hec aūt
oīa plana sunt ꝑ textū ꝛ ꝑ oēs libros medicine. ℂ Circa par
tē istā sex inquirunt. Primū est vtrū solus sanguis nutriat
mēbra: an alij hūores cū eo. Scđm est de varietate ꝛ multi
tudine humoꝝ. Tertiū est vtrū humores simul generent an
successiue. Quartū de trāsmutatiōe hūoꝝ. Quinq̄ specialis
ter de phlegmate acetoso. Sextū de ꝯmixtiōe hūoꝝ.

ℂ Circa pmū sic ꝓcedit: ꝛ q̄rit vtrū sol⁹ sanguis nutriat: ꝛ
vr̄ ꝙ nō: s; etiā alij hūores q̄nq̄ rōnib⁹. Prima tal' ē. oē qđ
nutrit nutrimēto sibi sili nutrit: cū nutritio nihil aliud sit q̄
pfecta assimilatio nutriētis cū nutrito. Itē dicit haly in cō.
sup tegni. ꝙ vnūquodq̄ membrū attrahit de nutrimēto qđ
sue nature est sile: ꝛ sibi ꝯpetit: s; mēbra i corpe hūano sunt
diuersa: ḡ nutriunt diuersis nutrimētis: ḡ ꝛ diuersis hūo
rib⁹: vt mēbra melācholica melācholia ꝛ sic de alijs: nō ḡ mē
bra solo sanguine nutriunt. Scđa rō hec est: q̄lia deꝑdunt
a mēbris talia debēt restaurari: s; a mēbris cholericis chole
rica deꝑdūt ꝛ sic de alijs: ḡ ꝑ cholerica dn̄t restaurari: ꝛ me
lācholica ꝑ melācholica ꝛ sic de alijs: s; ꝑ illđ restaurant ꝛ nu
triūt: ḡ nō oīa mēbra solo sanguie nutriunt. Si aūt dicat ꝙ
alij hūores nō nutriūt nisi cū admiscent sanguini: ḡ silr nec
sanguis sine alijs hūorib⁹ nutriet. Tertia rō est talis: ex hu
morib⁹ generant mēbra: ꝛ hūores ex terrenascētib⁹: terre
nascētia ex elemētis. Itē q̄libet humor ꝓportionat alicui ele
mentoꝝ: vt phlegma aq̄: ꝛ sic de alijs. Itē singula mēbra in
sui cōstitutiōe hn̄t dn̄ium alicui⁹ elemēti: ꝛ ex eis generant
ꝑ mediū tn̄ qđ est sperma: s; cōstitutio ꝓportionalis est re
staurationi: ḡ mēbrū in q̄ dn̄at melācholia necesse est nutri
ri ꝛ restaurari melācholico hūore. ꝛ sic qđlibet mēbrū nutrie
tur ab hūore q̄ hꝫ dn̄iū in sui cōstitutiōe. Quarta rō hec est
ex eisdē fit res ꝛ nutrit: sicut dicit phs i lib. de gn̄atiōe: s; ex
oībus hūorib⁹ fiūt oīa mēbra: ergo ex oīb⁹ hūorib⁹ nutriū
tur nō ḡ ex solo sanguie. Quinta rō h est. Dicit Gal. ꝙ qđli
bet mēbrū patit egritudinē ex supfluitate ꝯsili hūori ex q̄
nutrit: vn̄ sicut dicit nerui nutriunt hūorib⁹ grossis melā
cholicis: si ḡ patiūt egritudines difficil' curatiōis ex grossis
hūorib⁹: sic spasmū: paralysim ꝛ cōsimiles: nō ḡ oīa mēbra
solo sanguie nutriunt. ℂ Ad oppositū sunt sex rōnes. Pri
ma talis est. Solū ille hūor nutrit q̄ ad hoc vt nutriat necesse
est ipsū spoliari alijs hūorib⁹: s; sanguis est hmōi sicut vult
ysaac in vrinis dicēs ꝙ sanguis nō nutrit nisi pri⁹ mūdifice
tur phlegmate ꝛ vtrisq̄ choleris: ergo sol⁹ sanguis nutrit.
Scđa rō h est: vita stat ꝑ calidū ꝛ hūidū: s; ꝑ eadē cōseruat
res ꝛ nutrit: s; solus sanguis est calidus ꝛ hūidus: ergo per
solū sanguinē ꝯseruat res ꝛ vita in aīali: ḡ ex solo sanguie
nutrit. Tertia rō est hec ꝑ calidū ꝛ humidū solū fit digestio
ꝛ nutritio: s; sol⁹ sanguis est calidus ꝛ hūidus: ergo ꝑ solū
sanguinē fiet nutritio. Quarta rō hec est. Dicit ysaac ꝙ ni
hil nutrit nisi dulce: ꝛ nō intelligit delectabile: s; hn̄s dulce
dinē: s; inter oēs hūores sanguis est dulcis: qđ pꝫ: q: phle
gma est īsipidū: cholera amara: melācholia pōtica saporis:
ergo solus sanguis nutrit. Quinta rō hec est: oīa mēbra ha
bēt aliqđ cōe sc; vitā q̄ est natura cōis in eis: ꝛ huic oꝫ r̄nde
re cōe nutrimētū qđ nutriat: s; h nō est nisi humor calidus ꝛ
humidus: ergo solus humor q̄ est calidus ꝛ hūidus cōis est
ad nutrimētū: s; sol⁹ sanguis est hmōi: ergo sol⁹ sanguis cō
munis est ad nutrimētū: ḡ sol⁹ sanguis nutrit. Sexta rō po
test esse aucto. ysaac q̄ dicit ꝙ solus sanguis nutrit: cū sit so
lus dulcis. ℂ Solo ad h dicēdū: ꝙ circa hoc duplex est inten
tio. Prima est quā q̄dā ponunt. s. ꝙ sol⁹ sanguis nutrit. Alij
ꝟo dicūt ꝙ oēs hūores nutriūt ꝑ ꝯuersionē ipoꝝ in sangui
nē. Scđa est quā nos ponim⁹. s. ꝙ oēs hūores nutriūt: s; tn̄
sanguis cū maxie sit amic⁹ nature maxie nutrit: nec alij hūo
res sunt supfluitates sanguis: s; vnusq̄sq̄ eoꝝ est duplex.
quidā eīn est necessari⁹: ꝛ q̄dā iuuatiu⁹. ꝛ necessari⁹ duplex
quidā eīn discurrit cū sanguie ad oīa mēbra nutriēda: ꝛ ali⁹
est ex quo nutrit receptaculū in q̄ recōditur: ne cholera dis
currat cū sanguie ad oīa mēbra: ꝛ ipa inficiat: ꝛ ex pte ipsi⁹
cholere nutrit cistis fellis: ꝛ ibi delegat ad stomachū ꝛ in
testina: ꝛ silr est de melancholia. Iuuatiuus aūt hūor silr
est duplex: q̄dā eīn mittit ad stomachū ꝛ intestina ad cōfor
tandū ꝟtutē appetitiuā sic melācholia: ꝛ ꝯfortādū ꝟtutē di
gestiuā in stomacho sicut cholera: ꝛ ꝟtutē expulsiuā in inte
stinis. Ali⁹ est q̄ iuuat sanguinē penetrare ad mēbra ipsum
mūdificādo sicut phlegma liq̄dū ꝛ cholera. Cū; igit dixit
ysaac ꝙ solus sanguis nutrit: intellexit sub sanguine alios
hūores inquātū sunt necessarij ꝛ iuuatiui. ℂ Ad primā rōnē
in ꝯtrariū dicēdū ꝙ sanguis spoliat alijs hūorib⁹: s; quātū ad
dispositiōes accidētales: sic est horribilitas q̄ est in eis an cō
uersionē: ꝛ nō quātū ad essentiales q̄ remanēt in eis post
ꝯuersionē sicut est delectatio vel silitudo. ℂ Ad scđam rōnē
dicēdū ꝙ calidū ꝛ hūidū ꝯm viā illā idē est qđ vniforme: q:
ꝑ vniformitatē nutriētis cū nutrito stat ꝛ cōseruat vita: vel
pōt dici ꝙ cal. ꝛ humid. duplr dr̄: vel absolute vel i gn̄e. pri
mo mō est verū ꝙ sanguis est cal. ꝛ hūid. ꝛ h mō nō ponim⁹
ꝙ vita stat ꝑ cal. ꝛ hūidū: s; ponim⁹ ꝙ vita stat ꝑ cal. ꝛ hūidū
in gn̄e. Et ꝑ h pꝫ solo ad tertiā rōnē. l; eīn nutritio fiat ꝑ ca
lid. ꝛ humidū: diuersificat tn̄ per calidū ꝛ humidū hmōi ꝯm
diuersitatē mēbroꝝ. Aliud eīn humidū ꝛ calidū mēbri chole
rici: ꝛ membri melancholici: ꝛ sic de alijs. Unde qđlibet mē
brū nō ex quolibet calido ꝛ hūido nutrit: s; ex calido ꝛ hūi
do sibi silib⁹. ℂ Ad aliud dicēdū ꝙ in nutrimēto sunt quat
tuor. Primū est delectatio quā infert in gustu aīali: ꝛ h mō
ꝯcedēdū est ꝙ oē qđ nutrit ꝑ similitudinē nutrit: scđm est
ꝯplexio silis: tertiū est ꝯplexio debilis: quartū est silitudo
specieꝝ. istis trib⁹ modis multa nutriūt sine dulcedine: res
eīn amarissima nutrit: pōt eīn fieri assimilatio nutrientis cū
nutrito: ꝛ ad hmōi assimilationē nō oꝫ ꝙ sit actu in sapore.
ℂ Circa scđm sic procedimus: ꝛ querit vtrum vnus hu
mor solus sufficiat ad nutriendū: ꝛ videt ꝙ sic ꝑ p̄dictas rō
nes. Prima talis est: in gn̄atiōe vnū est agens primū regu
lans sicut instrumentū sicut calor naturalis: ꝛ vna materia
sustinēs actionē sicut massa ptisanaria: s; ex vno agēte ꝛ vna
materia vn⁹ effectus resultat: ḡ ex calore naturali agēte ꝛ il
la massa vn⁹ causabit humor ꝛ nō plures. Scđa rō talis est
sicut plāta nutrit ꝛ ptes plāte simil' nutriunt: ꝛ silr aīal et
partes aīalis: anima eīn vegetabilis est pncipiū nutriendi
in vtroq̄: s; plāta nutrit vna q̄dā humiditate aquosa: ergo
ꝛ aīal vno hūore pōt nutriri: nō ergo multi hūores sunt ne
cessarij. ℂ Ad oppositū sunt due rationes. Prima talis est
humores sunt ꝓpter ꝯseruationē vite ꝛ restaurationem de
perditi: s; mēbra a qb⁹ fit deꝑditio sunt diuerse cōplexiōis:
quare diuersis indigēt ad sui ꝯseruationē ꝛ restaurationē.
hoc aūt nō cōtingit nisi ꝑ hūores: ergo necesse est plures et
diuersos hūores esse ad nutriēdū corp⁹. Scđa rō talis est: si
cut calor exterior ex vna materia gn̄at diuersas substātias:
vt pꝫ in musto in quo ꝑ calorē exteriorē generat spuma fex
vnctuositas ꝛ vinū: silr est de calore interiori: q: ex vna ma
teria gn̄ant diuersa. vnū qđ respōdet spume sicut cholera. ꝛ
aliud qđ r̄ndet aq̄sitati sicut phlegma: ꝛ aliud qđ r̄ndet vn
ctuositati sicut sanguis: ꝛ q̄rtū qđ respondet feci sicut me
lācholia: q: necesse est ꝙ ex vna massa q̄ est in potētia ꝛ se hꝫ
ad plura: et diuersos humores generat. qđ excedimus.
Ad primā rōnē in cōtrariū dicendū ꝙ l; calor agēs sit vnus
ꝯm se: nō tn̄ vniformiter se hꝫ: q: si sit remissus gn̄at phle
gma: si tēperat⁹ sanguinē: si excedat generat cholerā: ꝛ quā
dā grossam ꝛ terrestrē substātiā si sit adurēs. Silr l; mate
ria ꝛ massa sit vna ꝯm se: nō tn̄ ptes eius sunt vniformes: q:
quādā ptē hꝫ liq̄dā inosam ex q̄ gn̄at phlegma: quādā; vn
ctuosa; ex q̄ gn̄at sanguis: quādā subtilē acutam ex q̄ gn̄at
cholera: ꝛ quādā grossā ex q̄ gn̄at melācholiā. Ad scđa; rō
nē dicēdū ꝙ nō est sile de plātis ꝛ de aīalib⁹: qm̄ in plātis par
tes sunt vniformes: ꝛ iō vna hūiditate nutriūt. In aīalib⁹.
sunt ptes difformes: ꝛ iō ex plurib⁹ humiditatib⁹ nutriunt.
ℂ Circa tertium sic ꝓcedimus. ꝛ querit vtrū oēs humo
res simul generent vel successiue. videt ꝙ generentur suc
cessiue duab⁹ rōnib⁹. Prima tal' est: in via gn̄atiōis pri⁹ est
incōpletū q̄ ꝯpletū: s; phlegma incōpletū est respectu san
guis: ḡ pri⁹ ē ei⁹ gn̄atio q̄ sanguis: ḡ humores generant suc
cessiue. Scđa rō ē talis ꝛ accipit a theophilo dicēte i vrinis:

ꝙ phlegma pri⁹ fit sanguine: ꝫ oē qđ est pri⁹ altero nō simul generat̄ cū ipo: ġ humores nō simul generant̄ ꝫ successiue.

¶ Ad oppositū sunt tres rōnes. Prima talis ē: oē agēs qđ sic disponit materiā ſm quālibet ptē sui: simul ꝓducit plures effect⁹ ab ea: si illa materia sit possibilis ad ipos: sed calor naturalis disponit massā chili ī epate: ſm quālibet ptē sui ⁊ simul: ⁊ illa massa possibilis est ad plures effect⁹: ergo calor naturalis ex ea simul ꝓducit oēs humores. Scđa rō talis est: natura siue virt⁹ naturalis diuidit simul massam ptisanariā ꝑ venas epatis: ſm ꝓprias mineras: ⁊ calor naturalis simul agit in quālibet ptē illius masse: ergo qua rōne calor naturalis generat vnū humorē ex vna pte illi⁹: eadē rōne ꝓducit aliū ex alia pte: ⁊ sic necesse est oēs humores simul generari. Tertia rō talis est: oē agēs vnū ⁊ idē nō intensū neq̄ remissū: qđ simul ⁊ in eodē tpe agit in materiā vnicā simul ꝓducit plures effect⁹ ab ea si plures intendat: ꝫ calor naturalis est hmōi respectu illi⁹ masse: ġ sic ꝓducit ab ea plures effect⁹ ⁊ plures humores. ⁊ hoc idē vult Gal. in lib. ꝯplexionū: ꝯtrariū tñ dicit qdā. Ad hoc dicēdū ꝙ oēs humores ſm Gal. simul generātur: q: natura nō pri⁹ intēdit vnū ꝙ̄ alterū. Ad rōnes in ꝯtrariū dicēdū ꝙ gñatio humoꝝ est duplex. Una est ſm quā vn⁹ humor generat̄ ex altero: ⁊ sic nō simul generant̄. Alia est ſm quā oēs simul ex eadē massa generant̄ sub suis vltimis dispositionibus: ⁊ hoc modo oēs humores simul generant̄ ⁊ sic intellexit Gal. ⁊ primo modo theophilus: ⁊ sic nō est cōtrarietas.

¶ Circa q̄rtū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ vtrū cholera ꝯuertat̄ ī sanguinē ad h̄ vt nutriat mēbra sic̄ possibile ē de phlegmate: ⁊ ōndit̄ ꝙ sic. possibile ē huōres alterari ꝑ dietā vel medicinā ⁊ redire ad aliā naturā: vt si aliq̄s sit choleric⁹ fiet phlegmaticus per dietā phlegma inducētē: ġ est possibile cholerā spoliari suo acumine: ⁊ sui nimia caliditate ꝑ dietā ⁊ redire ad naturā sanguinis vel phlegmatis. Scđa rō talis est: sic̄ est de vino ⁊ de humorib⁹: ꝫ sicut dicit Gal. sup apho. vinum nō oīno corruptū pōt reduci ad naturalitatē: ꝫ qđ est oīno corruptū non pōt reduci: ġ silr̄ est de cholera: ġ cū cholera naturalis nō sit oīno extra regimē nature: pōt reduci ad humorē maxime naturalē: ꝫ humor maxime naturalis est sanguis: ġ pōt reduci ad sanguinē. Tertia rō talis est: magis est possibile humorē naturalē reduci ad naturalē ꝙ̄ innaturalem ad naturalē: ꝫ humor innaturalis ꝑ alterantia reducit̄ ad naturalē: ġ cholera naturalis maxime poterit reduci ad humorē q̄ est maxime naturalis: ꝫ hmōi est sanguis: ġ poterit reduci ad sanguinē. Quarta rō talis est. Silr̄ ꝯparant̄ humores inter se ⁊ elemēta: humores eñ filij sunt elemētoꝝ: sicut dicit Gal. ꝫ in elemētis mutua ⁊ circularis est generatio: ġ ⁊ in humorib⁹ mutua est gñatio: ⁊ sic ex sanguine generat̄ cholera ⁊ ecōuerso: ergo possibile est cholerā redire in naturā sanguis. Ad oppositū est auctoritas Cōstātini in pātegni in ca. de huōrib⁹: q dicit ꝙ sanguis nō pōt cōuerti in phlegma: nec cholera in sanguinē: nec melācholia in cholerā. ꝫ ecōuerso: ⁊ cā hui⁹ est sicut ipe dicit ꝙ coctū non pōt incrudari: ꝫ crudū pōt decoq̄. Ad hoc dicēdū ꝙ ꝯuersio humoꝝ ē duplex. Quedā eñ est ꝑ vlteriorē decoctionē: ⁊ ſm hāc viā phlegma ꝯuertit̄ in sanguinē: ⁊ sanguis in cholerā ⁊ nō ecōuerso. Alia est ſm quā cōtingit humorē priuari a suis qualitatib⁹: ⁊ qđ potētia est in ipo de sanguine reducit̄ ad actū in naturā sanguinis: ⁊ ſm hāc viā cholera pōt redire ad naturā sanguinis: ⁊ hoc mō nō intelligit Cōstan. ꝫ p̄mo mō ⁊ ꝑ h̄ soluūt̄ rōnes. ¶ Scđo q̄rit̄ circa h̄: vtrū humoꝝ aq̄sitas nutriat: ⁊ dicēdū ꝙ nō ꝓpter q̄m aquositas multū distat a mēbris ⁊ multū accedit ad naturā elemētoꝝ: sed tñ iuuat humores ⁊ cōmiscet̄ eis: ⁊ reddit eos habiles vt penetrent ad membra nutrienda.

¶ Circa q̄ntū sic ꝓcedim⁹: ⁊ q̄rit̄ vtrū phlegma acetosum generet̄ a frigiditate vel caliditate. et videtur ꝙ a caliditate: quia caliditas ⁊ frigiditas interior proportionant̄ calori et frigiditati exteriori: sed videmus acetum generari per ebullitionem caloris in succis ⁊ in humiditatibus. sicut patet in vino: ergo similiter per ebullitionē phlegmatis in stomacho phlegma fiet acetosum. Scđa rō talis est. dicit Auic. ꝙ q̄nq̄ sanguis dulcis acescit in stomacho ꝑ ebullitionē: ġ silr̄ phlegma: ꝫ ebullitio semꝑ fit per calorē: ġ phlegma acetosum ꝑ sui ebullitionē causat̄ a caliditate. Tertia rō talis est. ⁊ est auct. ysaac in lib. febriū dicentis ꝙ phlegma acetosū q̄nq̄ gñat̄ ex frigiditate: q̄nq̄ ex caliditate. Quarta ratio talis est. Omne phlegma acetosum est corruptū ⁊ putrefactū: ꝫ oīs putrefactio fit mediante calore: ġ oē acetosum gñabit̄ mediāte calore. Ad oppositū est auct. ysaac dicēt̄. ꝙ phlegma acetosū significat intēsā frigiditatē: q: causat̄ a nimia frigiditate. ¶ Solo. ad hoc dicēdū ꝙ circa hoc duplex est intētio. Prima ꝙ phlegma acetosum nullo mō causat̄ a calore cū sit frigidū valde: ⁊ nullū ꝯtrarium fit cā sui ꝯtrij. Scđa est quā nos ponim⁹: ꝫ ꝙ q̄nq̄ gñatur acetositas a caliditate: q̄nq̄ a frigiditate. Ad rōem in ꝯtrariū dicēdū ꝙ duplex est cā acetositatis. quedā est cā remota: ⁊ sic calor cā est acetositatis: faciēdo ebullitionē in huōribus. est alia cā ꝓpria: ⁊ sic frigiditas ē cā acetositatis: q: ꝑ ebullitionē qua facit calor inducit̄ frigiditas in stomacho: sicut p3 in vino. Calor eñ ꝑ sui ebullitionē dissoluit ptes subtiles ⁊ acutas vini: que sunt calide q̄bus exhalatis remanēt ptes aquose que sunt frigide: ⁊ sic vitio introducit̄ ibi frigiditas q̄ ē in potētia: q̄ cū vnit̄ ptib⁹ vini reddit ipas acetosas. ¶ Scđo q̄rit̄ circa hoc: vtrū aq̄sitas immediate sequit̄ frigiditatē vel caliditatē. Ad hoc dicēdū ꝙ aquositas gñatur multis modis. Uno mō a stomachi frigiditate: sicut in renib⁹ ⁊ in hñtibus digestionē debilē. Scđo causat̄ ꝓpt̄ nimiā repletionē: ⁊ sic pōt causari ī hoīb⁹ hñtib⁹ stomachū cholericū ꝓpter nimiā repletionē impedientē digestionē. Tertio mō ꝓpter stricturā ⁊ siccitatē stomachi: vñ stomach⁹ etsi sit calid⁹: nō tñ multam cibi pōt recipe quātitatē. ⁊ inde gñat̄ aq̄sitas. Quarto mō gñat̄ ꝓpt̄ raritatē poroꝝ. vñ penetrat frig⁹ ad interiora corpis: ⁊ debilitat calorē: ⁊ inducit̄ aq̄sitas: acetositas. Quīto mō causat̄ ꝓpt̄ nimiā resolutionē huīdi substātialis factā a calore: ⁊ inde exeūt huōres: sicut aq̄ vel saliua ꝑ os: ⁊ est sic̄ in lignis viridib⁹ ad ignē appositis a q̄b⁹ exit fum⁹: ⁊ isto mō mel acescit ī stomacho cholerico: ⁊ ſ3 h̄ acetositas seq̄t̄ caliditatē. ¶ Tertio q̄rit̄ circa h̄ quō res dulcis acescit in stomacho: ⁊ vr̄ ꝯtrariū: q: acetosum crudū ē respectu dulcis: ⁊ natura ꝓcedit ī stomacho ſm vlteriorē decoctiōē ⁊ nō ſ3 incrudatiōē: ⁊ sic vr̄ ꝙ res dulcis nō fiat acetosa in stomacho: ꝫ res acetosa fiat dulcis. Ad h̄ dicēdū ꝙ dupl'r gñat̄ sapor vel huōr in corpe. vno mō ꝑ vlteriorē decoctionem: ⁊ sic res dulcis nō fit acetosa in stomacho. alio mō ꝑ corruptionē vel exhalationē ptiū subtiliū siue ꝑ spoliationē sue ꝓprie cōplexiōis: ⁊ sic dulce fit acetosum in stomacho.

¶ Circa sextū sic ꝓcedit̄: ⁊ q̄rit̄ q̄re phlegma magis cōmisceat̄ cholere ⁊ faciat vnā spēm phlegmatis q̄ est phlegma falsum: ꝙ̄ cū alijs huōrib⁹. ⁊ vr̄ ꝙ h̄ nō sit verū: q: phlegma magis ꝯuat̄ cholere ꝙ̄ alij huōri: ġ cholere min⁹ d3 ꝯmisceri. ꝯtrarium vo dicūt auctores. Solo ad h̄ dicēdū ꝙ ꝯmixtio ex ꝯtrijs magis notabilis ē: si vo sic̄ ꝯmisceat̄ silī nō p3 ꝯmixtio. Itē phlegma nō ꝯmiscet̄ melācholie ꝓpt̄ grossitiē ⁊ viscositatē vtriusq̄. ¶ Scđo q̄rit̄ circa hoc quare q̄dā huōres naturales hñt receptaculū sic̄ epar. Innaturales vo nō hñt ꝓpriū receptaculū sibi deputatū. Solo dicēdū ꝙ cā hui⁹ ē q̄m huōres naturales sunt sub regimīe nature. ⁊ iō natura deputauit eis mēbrū sic̄ epar. Innaturales vo nō sūt sub regimīe nature: nec natura itēdit eos ꝯsuare. Sed tūc q̄rit̄ q̄re natura nō fecit receptaculū phlegmati sic̄ cholere: ⁊ melācholie: ⁊ sanguini. Ad h̄ dicēdum: ꝙ natura incarcerauit melācholiā ⁊ cholerā: quia nō ita ꝓportionātur ad nutrimētū sicut phlegma: ⁊ q: sunt horribiles nature: sed phlegma necessariū est: vt in sanguinē cōuertatur ⁊ mēbra nutriat: ⁊ ideo discurrit cū sanguine per venas ad oēs partes corporis nutriēdas: ⁊ ideo natura nō fecit phlegmati ꝓpriū receptaculū: sanguis vo cum sit amicus nature nō incarceratur in venis: sed libere discurrit ad oēs partes corpis vt eas nutriat ⁊ cōseruet. ¶ Ultimo querit̄ quare humores innaturales magis generent̄ in stomacho. Ad hoc dicēdū ꝙ stomachus est sentina oīm superfluitatum corporis ⁊ humoꝝ. vñ dicit Oribasius in cōmento sup apho. ꝙ stomachus se h3 in corpore ad recipiendū oēs superfluitates corporis: sicut se h3 cloaca in ciuitate ad recipiendū oēs feces: ⁊ ideo humores

in stomacho cōmixtꝰ illis superfluitatibus corruptis mate corrumpuntur ⁊ fiunt innaturales.

¶ Nona lectio.

¶ Cibus vero corrūpit in stomacho ex accidētibꝰ q̄ extra naturā patit stomachus duobꝰ modis. Aliqñ eñi manet cibꝰ i stomacho q̄ i digestiōe mediat priuſ q̄ diuidat: digeratur ⁊ euacuetur. Aliquādo scd̄s cibus suscipitur priore subtilior: vel equalis priori. priore ergo iam decocto ⁊ a stomacho descendente: deponit secū scd̄m cibū: ⁊ necessario crudissimū. Hic aūt cū ita crudus ad epar deueniat: eparq̄ in eadē cruditate ad cetera membra corporis dimittat non, incerti sumus quin post longum tempus hydropisis et hyposarca generentur. Unde necesse est nō sumi cibū nisi stomacho mūdificato priorib cibis ⁊ rebus alijs. Secūdo cibus corrūpitur: ⁊ cū cibus accipitur ab initio grossus: ⁊ ad digerendum tardus. Post autē subit subtilior: ⁊ digestiōi facilior qui ex sui leuitate cito digestus: ⁊ exire incipiens: a grauiori prohibetur egredi. Remanens ergo ibi aliquātulū mutatur in fumositatē: ⁊ genꝰ cholericū quibꝰ stomachus naturaliter est calidus: vel in acetosite ⁊ putredine: quibus stomachus est frigidus. Unde oportet a cibis leuioribus incipi: ⁊ ad digerēdū facilioribus. Postea vero grossioribus ⁊ tardioribus dietare: vt cū descendat subtilis digeratur: et nō offendat a quo retineatur. Reprehendimur tamē a sophistis. Quare inquiunt negasti cū incipiat a subtili cibo ⁊ leuiori: post autē si grossior succedat cibū grossiorē nōdū egredi: sicut ante asseruisti de cibo mediato in digestione: cui si superuenerit vel eo subtilior vel equalis sibi ambo insimul diffundūtur. Respondendū est his falsum opposuisse. Nos enim ibi posuimꝰ si cibo priore sit subtilior: vel priori equalis in subtilitate: priore digesto exeūte: necesse est alterū egredi ex sui subtilitate ⁊ lubricitate. Grossum vero cibum leuiorē sequētē ⁊ eo digesto priorē expulsiua virtus q̄ in stomacho est: exire compellit: qui repugnat ex grossitie sua que nō sue actioni obediat quo ad digestionē expleat: ⁊ lubricus mollis q̄ fiat: quem tūc eadem virtus expulsiua expelli adiuuat.

¶ Terminata diuersitate diete a parte colectionis ⁊ compositionis corporꝫ recipientiū: assignat diuersitatē eius a parte accidentiū que extra naturā patit stomachus. Hec autē pars spectat ad presentē lectionē. ¶ Diuisio. Diuidit aūt hec pars in tres partes. In quarū prima ostendit quomodo cibus in stomacho corrūpit post acceptionē cibi: in quo post semidigestū crudus accipit. In scd̄a scʒ in hac. Secūdo corrūpitur cibus ⁊ cū cibus accipit ab initio grossus. ostēdit quomodo per acceptionē grossi in principio: ⁊ subtilis in fine cibus corrūpit. In tertia: scʒ in hac. Reprehēdimur tamen a sophistis. mouet dubitationem circa predicta ⁊ ipsam soluit. ¶ Circa primā partē duo ꝓponit. Primo dat primū modū corruptiōis cibi in stomacho dicēs q̄ duobus modis cibus in stomacho corrūpit ex accidentibus cōtra naturā. Primo q: accipit cibꝰ primꝰ q̄liscūq̄ ⁊ in media eiꝰ digestiōe aliꝰ accipit: ⁊ tūc pmus labit ad epar cū sit coctus ⁊ secū fert scd̄m crudū: ⁊ inde oppilatiōes generātur: ⁊ graues morbi: sicut ascites q̄ est spēs hydropisis ex aq̄sitate cōtenta in vētre pueniēs: ⁊ hyposarca q̄ est alia spēs ex materia inter cutē ⁊ carnē extra cōtēta. Secūdo dat modū ordinandi cibū dicēs: q̄ ꝓpt̄e nō debet scd̄s cibus accipi nisi stomacho a priore expedito. ¶ Circa scd̄am partē duo proponit. Primo dat scd̄m modū corruptiōis cibi in stomacho dicēs q̄ scd̄o corrūpit cibus in stomacho cum grossus primo accipit: ⁊ deinde subtilis obstaculū inueniēs nō pōt exire ⁊ supnatat: ⁊ in fumum: ⁊ in malas qualitates cōuertit. Scd̄o dat modū ordinis cibi ꝯtra p̄dictā corruptionē dicēs q̄ iō dꝫ primꝰ cibus liq̄dus subtilis accipi: vt cito digestus descēdat: ⁊ grossus nō inueniat obstaculū: vt ad fundū in q̄ viget digestio: descēdat ⁊ pfecte digerat. ¶ Circa tertiam partē, ꝓcedit circa q̄stionē: ⁊ primo mouet eā dicēs. q̄ sophiste repꝓhēdūt nos. nā sicut nūc diximꝰ cibo subtili primo accepto ⁊ grosso sequēte subtilē descēdere ⁊ nō grossum secū trahere: sed stomachū primo expedire: vt grossus obstaculū nō inueniat in descēsu. Querit ergo quare similiter non est in his sicut in cibo mediate digesto ⁊ crudo: vt sicut semicoctus secū trahit cibū crudū: similiter subtilis grossuꝫ. Nā semicocto subtilis: ⁊ crudo grossus assimilat. Secūdo vero soluit q̄stionē dicēs: q̄ falsa est oppositio. Nam dictum est primo: q̄ cū post cibū semicoctū seq̄t vel eque subtilis: vel ampliꝰ aut minꝰ: lubricat cū ipo facta eiꝰ coctiōe exvi materie: sꝫ cū subtilis priꝰ accipit: cito digestꝰ descēdit: ⁊ grossus seq̄ns retinet a natura: ⁊ virtꝰ expulsiua nō expellit ipm quousq̄ eiꝰ digestio cōpleat: ⁊ postq̄ est mollis ⁊ digestus auxilio expulsiue expellitur. hec est intentio huius partis.

¶ Circa ptē istā q̄nq̄ sunt inq̄rēda. Primū est de ordinatione ciboꝝ. Scd̄m est de cōtrarietate auctoꝝ circa ordinationē ciboꝝ. Tertiū est de ordinatiōe potus ad cibū. Quartum de multitudine ciboꝝ diuersoꝝ in eadem mēsa. Quintū est. vtrū repletio nimia plꝰ noceat post inanitionē q̄ ecōtrario. Sextū pōt esse de tpe accipiēdi dietā.

¶ Circa pmū sic ꝓcedit: ⁊ ondit q̄ grossa cibaria dn̄t priꝰ accipi p. v. rōnes. Prima talis est. Dicit Auic. ⁊ ysaac q̄ cibi subtiles in stomacho calido multum siue naturaliter siue accidētaliter aduruntur de facili: ⁊ de facili ꝯuertunt in genꝰ cholericū. ⁊ cā huiꝰ est: q: nō possunt resistere calori: sꝫ inferior pars stomachi calidior est q̄ superior: ergo si cibi subtiles prius assumant q̄ grossi: citius cōuertunt in genꝰ cholericū q̄ si post grossos assumant: hoc aūt est incōueniēs nature: q: ꝑm h̄ de facili faceret febres cholericas: ergo necesse est in comestione cibaria grossa prius accipi. Scd̄a ratio talis est. materie grosse ⁊ indisposite duo sunt necessaria ad hoc vt digeratur. s. mora ⁊ forte agens: ⁊ hec duo cibꝰ grossus req̄rit necessario: ergo cū in inferiori pte stomachi sit fortior calor digerēs naturalis q̄ in supiori: necesse est cibum grossum ad hoc q̄ digerat: vt cōuertat imediate ad fundū stomachi: hoc aūt nō pōt esse nisi priꝰ exhibeat: ergo necesse est cibū grossuꝫ p̄cedere cibum subtilē. Tertia rō talis est stomacho existēte multum calido naturaliter vel accidētaliter p̄cipiūt auctores dari frigida: sicut sunt fructus frigidi: ⁊ etiā aqua frigida: vt calor vehemēs in fundo possit tēperari: sꝫ cibi grossi sunt frigidi: sicut caro bouina ⁊ cōsimilia ergo prius dn̄t descēdere ad fundū stomachi vbi magnꝰ viget calor: q̄ cibi subtiles: sꝫ hoc non pōt esse nisi exhibeant priꝰ: g̊ cibaria grossa dn̄t p̄cedere subtilia. Quarta ratio talis est: agēs ⁊ materia debēt ꝓportionari: vt si agēs est forte materia dꝫ esse fortis ⁊ grossa: ⁊ si agēs est debile materia dꝫ esse subtilis ⁊ debilis. ex debita eñi ꝓportione agētis cū patiēte resultat debitus effectus: sed calor agēs i infundo stomachi est fortior ⁊ superiꝰ debilior: ergo cibus grossus ⁊ fortis dꝫ esse in fundo stomachi: ⁊ subtilis superiꝰ: sꝫ h̄ nō pōt esse nisi cibꝰ grossus p̄cedat subtilē: ergo necesse est cibū grossum p̄cedere subtilē. Quarta rō talis est: si cibus subtilis p̄ordinet: cibus grossus supueniēs cōprimit ipsum ⁊ facit ipm exire a stomacho indigestū: hoc aūt malū est ꝑm naturam: ergo subtilis cibus nō dꝫ preordinari grosso in mēsa: sꝫ potius ecōtrario. ¶ Ad oppositū sunt tres rōnes. Prima talis est. Dicit eñi Gal. i co. sup apho. q̄ sicut ignis ꝓpter multitudinē lignoꝝ extinguit: vel quia sunt fortia et grossa ad cōuertendum: vel quia sunt viridia. Similiter calor naturalis extinguit: vel quia cibi grossi: vel q: multi. Itē calor naturalis in principio est debilis. vñ cibaria grossa ei nō cōueniūt nisi prius cōfortet per cibū subtilē: quia extingueretur a grossis: et sic videtur q̄ subtilis cibus semper debet prius

debet prius accipi ꝙ̄ grossus. Scd̄a rō talis est. Dicit ysaac
ꝙ si cibus grossus primo accipiat: cibus subtilis supadue-
niēs cito digerit cū sit facilis digestionis: ⁊ nō pmittit egre
di ꝓpter cibū grossiorē. vn̄ cōuertit i genꝰ cholericū i hn̄tibꝰ
stomachū calidū: vel in acetositatem vel putredinē in habē
tibꝰ stomachū frigidū: hoc aūt multū nocet nature: ergo cibus
grossus nō dꝫ preordinari subtili: sed ecōuerso. Tertia rō ta
lis est: ⁊ ē aucto. Auicē. Ras. ⁊ Cōstā. ⁊ Johes hispalēsis i
epl̄a alexādri dicit: ꝙ cibaria subtilia prius debēt ordinari.
¶ Solo. dicēdū ꝙ ꝯtrouersia ē inter aucto. solꝰ eīm serap.
ꝑcipit ꝙ grossus cibꝰ ꝑmo accipiat: ⁊ postea subtilis. Nos
aūt diamꝰ: ꝙ sm qd̄ oēs fere auctores supponūt: ꝙ subtilia
priꝰ debēt dari: q: cito digerunt: ⁊ descendūt. ⁊ cito stoma
chus expedit se ab illis: ⁊ nō impediūt cibaria grossa: qm̄ ci
to ad locū digestiōis descēdūt. vn̄ possumꝰ dicere vniuersalr
ꝙ cā huiꝰ ē triplex. Prīa ē. ne natura ipediat i sua opatōe:
⁊ vt cito se expediat a digestiōe cibi subtilis. Scd̄a est ne ci-
bus subtilis corrūpat vt cito digestꝰ cito egrediat a stoma-
cho. Tertia est vt calor naturalis ꝯfortet ꝑ cibū subtilē: ⁊ nō
vigoret ad cibū grossum digerēdū. ¶ Ad rōnes insimul sic
posset solui ꝙ calor stomachi duplr ꝯsiderat. Uno mō ꝓut
est excedēs valde tēperamētū in latitudine sanitatis: ⁊ tūc
neq̧ añ neq̧ post ꝯpetūt cibaria subtilia: imo semp grossa.
Alio mō ꝯsiderat ꝓut cōsistit in suo tēperamēto: ⁊ sic tria
sunt ꝯsiderāda. Primū est ꝓportio cibi ad fortitudinē calo
ris ⁊ ṽtutis. ⁊ sic cibaria grossa dn̄t priꝰ accipi ꝓpter fortē
calorē in fundo stomachi. ⁊ hoc mō intellexit serapiō. Scd̄z est
ꝑmixtio cibi cū cibo vl̄ cōpetio vniꝰ ad alterū: ⁊ sic subtil' cō
petit ꝑmo: q: cito descēdit ⁊ nō impedit ne ad locū digestio
nis grossus descēdat. Tertiū est vtilitas cibi ad corpꝰ: sm qd̄
ꝓstat iuuamētū vl̄ nocumētū: ⁊ hoc mō subtilis dꝫ p̄cedere
⁊ grossus dꝫ seq̄. ⁊ sic itellexit auicē. Ras. ⁊ ysaac. ¶ Scd̄o
querit circa hoc q̄ cibaria debeāt p̄cedere in calida cōplexio
ne: ⁊ q̄ in frigida. ⁊ ostēdit ꝙ grossa debeāt p̄cedere i calida
cōplexione: ⁊ subtilia in frigida. Dicit Auicē. ꝙ in stomacho
igneo cibaria grossa bn̄ cōuertūt ⁊ subtilia adurunt. Et cā
huiꝰ ē q: cibaria grossa fortis sunt resistētie: ⁊ ꝓportionant
fortissimo calori naturali. subtilia ṽo cito aduruntur ⁊ couer-
tunt ad igneū calorē: ⁊ sic cibaria grossa magis ꝯpetūt huic
cōplexioni ꝙ̄ subtilia: sꝫ qd̄ magis cōpetit priꝰ dꝫ exhiberi: ergo
cibꝰ grossus in calida cōplexione priꝰ dꝫ exhiberi ꝙ̄ subtilis.
⁊ ꝑ oppositū arguit: in frigida cōplexiōe. q: ꝯtrarioꝝ ꝯtrarie sunt
cause. Scd̄a rō talis est: digestiua stomachi frigida non pōt
sup digestiōez cibi grossi: q: om̄e mēbrū sup̄flue infrigidatū
defectas hꝫ opationes: sicut dicit Gal. in cō. sup apho. sꝫ
fortis digestiua stomachi potēs est sup cibū grossum dige-
rēdū: q: ꝓportionat ei: sed qd̄ alicui ꝓportionat: prius ei
cōuenit ꝙ̄ qd̄ ei nō ꝓportionat: ergo cibus grossus priꝰ dꝫ dari
stomacho calide cōplexionis ꝙ̄ subtilis stomacho frigide cō
plexionis ecōuerso. ¶ Ad oppositū sunt due rōnes. Prīa
talis est: magno appetitui magnꝰ ⁊ grossus cibus cōpetit:
forti eīm agēti forte patiēs dꝫ respōdere. sꝫ in eis q̄ sunt frigi
de cōplexionis magnꝰ est appetitꝰ sicut dicit Gal. in tegni.
⁊ loquit de appetitu naturali. ergo ei prius cōpetit cibus gros-
sus: ⁊ deinde subtilis: ⁊ ecōuerso in eis q̄ sunt calide cōple-
plexionis cū in eis sit paruus appetitꝰ. Scd̄a rō talis est. in
stomacho frigido ṽtꝰ digestiua ē frigida. vn̄ magis indiget
cōfortatōe: sꝫ i fundo hmōi stomachi calor naturalis maior
est: ⁊ magis viget ꝙ̄ in ore stomachi. ⁊ marie cōfortat: sicut
dicit ysaac. ⁊ qd̄ est tale prius dꝫ exhiberi. ergo in frigida cōple
xione cibus grossus dꝫ exhiberi. Ad hoc dicēdū ꝙ in stoma-
cho calido sicut cholerico naturali cibꝰ grossus dꝫ p̄cedere:
⁊ subtilis subsequi: ⁊ ecōuerso i stomacho frigido. ⁊ huic po
sitioni videt Auicē. ꝯsentire. Ad primā rōnem in ꝯtrariū dicen
dū ꝙ i stomacho frigido calor naturalis i ꝑncipio sopitꝰ est.
⁊ appetitꝰ est magnꝰ ꝓpter inanitiōez mēbri. vn̄ quātū est
de appetitu cibi: magnꝰ ⁊ grossus dꝫ prius exhiberi cibꝰ: sꝫ
cito extinguit calorē naturalē cū sit debilis ⁊ sopitꝰ in hmōi
stomacho. hoc aūt summope cauēdū est: ⁊ ideo cibus subti
lis dꝫ precedere vt excitet calorē naturalē ⁊ cōfortet: ⁊ sit po
tēs supra cibū grossū digerēdū. In stomacho ṽo calido: q:
fortis est ⁊ calor naturalis fortis: ideo cibꝰ semp dꝫ p̄cedere
grossus: ⁊ subtilis subsequi: licet appetitꝰ nō sit tantꝰ in ꝑn
cipio: cibꝰ eīm magis rn̄det calori ⁊ virtuti ꝙ̄ appetitui. Ad
scd̄am rōem dicēdū ꝙ licet calor naturalis sit fortior in fun-
do stomachi respectu partis supioris: i se tn̄ est debilis in
ꝯparatōe ad cibū grossū: q̄ si priꝰ hmōi stomacho det: mul
tū grauaret naturā. ⁊ si cibus subtilis supueniret grauaret
natura duplici grauatiōe: q: nō eēt potēs supra vnū: nec su
pra alterū: sꝫ cibꝰ subtilis cū sit facilis digestiōis ⁊ facilis cō
uersiōis ei cōpetit: ⁊ nō aliꝰ. ⁊ iō solꝰ dꝫ ei exhiberi: sꝫ tn̄ si
cibꝰ grossus ⁊ subtilis sunt administrādi hmōi stōacho: sub
tilis dꝫ semp p̄cedere vt calorē naturalē excitet: ⁊ cōfortet.
ita vt possit priꝰ cibū grossū digerere ⁊ trāsmutare. ¶ Ter
tio q̄rit circa hoc q̄ cibaria debēt prius dari in regione cali-
da ⁊ in frigida. ⁊ videt ꝙ in calida grossus cibꝰ prius cōpe
tit: q: sile est de regione ⁊ cōplexiōe: sꝫ in cōplexione calida
stomachi grossus cibꝰ cōpetit prius: ergo silr in regione calida
grossus cibus ꝯpetit prius. ¶ Ad oppositū est hec rō. in sto
macho habēte calorē fortē cibaria grossa ꝯpetūt: sꝫ in regio
ne calida sicut dicit Auicē. hoīes debilē hn̄t ṽtutē digestiuā
⁊ oēs ṽtutes sunt debiles. vn̄ sunt pusillanimes et apti ad
studiū: ergo cū in stomacho hn̄te debilē ṽtutē: cibaria subtilia
cōpetant ⁊ nō grossa: ergo in regione calida subtilia cibaria cō
petūt. ecōuerso in frigida. ¶ Solutio ad hoc dicendū ꝙ in
vtraq̧ regiōe subtilia cibaria priꝰ dn̄t dari: tn̄ si grossus det
minꝰ nocumētū videt in regiōe frigida ꝙ̄ i calida: q: hoīes
in frigida regiōe ṽtutē ⁊ calorē naturalē hn̄t fortē. Ad rōnē
dicēdū ꝙ nō est sile de regione ⁊ cōplexione: q: cōplexio con
fortat ṽtutē digestiuā: sꝫ ꝯplexio calida regiōis debilitat eā.
¶ Quarto q̄rit circa hoc vtrū vnctuosa debēt ꝑus exhibe-
ri. ⁊ ostēdit ꝙ sic hac rōne. dicit Gal. i cōmento sup apho. ꝙ
in forti appetitu canino vnctuosa prius sunt dāda: sꝫ in ꝑnc-
cipio comestiōis appetitꝰ fortis est ⁊ nimis excitatꝰ: ergo
in ꝑncipio vnctuosa debēt dari: ⁊ nō post. Scd̄a rō talis est
illud qd̄ calorē naturalē ꝯfortat ꝑus est exhibēdū: sꝫ vnctuo
sa sunt hmōi: eo ꝙ cito cōuertūtur ad calorē: ergo vnctuosa
ꝑus sunt exhibēda. Ad oppositū est rō talis. si vnctuosa ꝑus
dent aut sequit aliꝰ cibꝰ aut nō. si nō tūc stomachus replet
phātastica repletione. ⁊ sic mēbra remanēt inanita: q: nihil
aut parū illis trāsmittit. hoc aūt nimis nocꝫ. Si ṽo sequit aliꝰ
cibꝰ aut est subtilis aut grossus. Si subtilis tūc vnctuosa fa
ciūt ipm eleuari ⁊ supnatare: ⁊ sic putrefiet: cū nō descēdat
ad locū coctiōis. hoc aūt silr mltū nocꝫ. Si ṽo cibꝰ sit grossus:
tūc facit ipm lubricare cū sit grauis: ⁊ exire a stomacho indi
gestū. om̄e aūt qd̄ talia opat nullo mō dꝫ preordinari: cū ergo
vnctuosa sint hmōi: nō dn̄t priꝰ exhiberi. Scd̄a rō talis est
nihil qd̄ in regimie sanitatꝫ fastidiū gn̄at: ē preordinādū: sꝫ
vnctuosa sunt hmōi: dicit ysaac: nō ergo debēt preordinari nec
etiā post aliū cibū debēt accipi: q: generāt nauseā ⁊ vomitū
qd̄ cōcedimꝰ. ¶ Ad rōnes in ꝯtrariū dicēdū ꝙ in exhibitione
cibi duo sunt ꝯsiderāda. Unū est sedatio appetitꝰ. ⁊ sm hoc
gulosis prius sunt vnctuosa offerēda. Scd̄m est regimē sa-
nitatis ⁊ cōseruatio corpis in ṽtute ⁊ vigore. ⁊ hoc mō vn-
ctuosa nō dn̄t priꝰ exhiberi: nec etiā posteriꝰ. Itē appetitꝰ
est duplex. vnꝰ est naturalis: ⁊ huic nō ꝯpetūt vnctuosa. aliꝰ
est innaturalis ⁊ huic cōpetūt ⁊ prius debēt exhiberi. intelli
git Gal. qui est caninꝰ appetitꝰ: de alio nō. Itē calor est du
plex. quidā est naturalis: ⁊ istū nō cōfortāt vnctuosa: nec ad
ipm cōuertūtur. Aliꝰ innaturalis: ⁊ istū confortāt ⁊ ad ipm
cōuertūtur. Notādū tn̄ ꝙ si vētrē laxare voluerit: debet da
re vnctuosa cū herbis laxatiuis: sicut est pinguedo porcina
malua ⁊ mercurialis sine aliquo alio cibo subsequente: vel
precedente in eadem mensa.

¶ Circa secūdū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit de ꝯrietate auctoꝝ in
ordine ciboꝝ. Serapion eīm ⁊ ꝯstāti. ponūt ꝙ grossa priꝰ de
bēt accipi ⁊ subtilia seq̄. Joh. hispalēsis i epl̄a missa magno
alexādro: dicit ꝙ cibaria subtilia prius debēt exhiberi. Itē
dicit Ras. ꝙ causa corruptionis ciboꝝ est priꝰ accipe grossa
cibaria ⁊ deinde subtilia. Itē dicit Auicē. ꝙ grossus cibꝰ añ
subtilē nō dꝫ accipi: sed si aliq̄s comedat vnū: nō comedat
reliquū in eadē mēsa. Itē dicunt magistri ꝙ si cibus sit sub-
tilis ⁊ masticabilis: prius debent accipi: sicut sunt pruna: fi-
cus: ⁊ hmōi. Si ṽo sint cibaria sorbilia debent subsequi: ⁊

grossa prius accipi: sȝ hoc ɔtra auctores: q̃ dicũt ꝙ iura carnium prius debet accipi ꝛ postea carnes. Nos aũt volẽtes cõcordare auctores ꝛ magistros: dicim⁹ ꝙ i dieta q̃ttuor sunt ɔsideranda. Primũ est tenor stomachi ꝛ vt⁹. Secũdũ est facilis vel difficilis exitus cibi a stomacho. Tertiũ est regimen ꝛ ɔseruatio sanitatis. Quartũ ẽ idẽtitas ꝛ diuersitas ciboꝝ. Dicim⁹ ğ ꝙ si tenor vtutis sit fortis: ꝛ calor naturalis fīr: tũc cibus grossus dȝ precedere ꝛ subtilis subsequi. ꝛ h̃ mõ intelligit Cõstãtin⁹ ꝛ Serapiõ. Si vo vtus sit debilis: ꝛ calor naturalis fīr: ecõuerso debet ordinari: ꝛ hoc mõ intelligit Iohes hispalẽsis. Si vo exit⁹ vni⁹ cibi a stomacho sit facilis ꝛ alterius difficilis: subtilis cibus dȝ prius accipi: ꝛ sic intelligit Ras. Si vo ɔseruet regimẽ ꝛ ɔseruatio sanitatis tũc nõ dȝ dari nisi vnus solus cib⁹ in debita quãtitate: ꝛ sic intelligit Auicẽ. Si vo cibi sint diuersi generis: vt fruct⁹ nõ stiptici ꝛ carnes: tũc fruct⁹ debẽt pcedere vt fic⁹: vue: ꝛ pruna: ꝛ carnes subseq̃. ꝛ sic intelligũt magistri ɔsilr. Si vo cibi sint eiusdem generis vt caro pullina ꝛ bouina: tũc est ɔsideranda vtus stomachi ꝛ sic oportet ordinare sicut predictũ est.

❡ Secũdo querit̃ circa hoc: vtrũ subtilia masticabilia vel sorbilia debẽt prius accipi ꝙ̃ cibaria grossa. ꝛ videt̃ ꝙ sorbilia hac rõe. dicit ysaac: ꝙ cibaria sorbilia pri⁹ sunt dãda q̃ stomachũ mũdãt vt cib⁹ grossus supnatãs supueniẽs stõachũ nõ inueniat imũdũ: sed cib⁹ subtilis sorbilis est hmõi: sicut brodium: ğ añ cibũ grossum imediate dȝ ordinari. Scõa rõ talis est. dicit Ras. ꝙ vnũ de rebus qȝ maxime corrumpit digestionẽ est accipere prius cibũ grossum: ğ ille cibus q̃ minus accedit ad grossiciẽ prius dȝ acapi: sȝ cibus subtilis vel sorbilis est hmõi respectu cibi subtilis masticabilis: ğ prius dȝ exhiberi ꝙ̃ masticabilis. ❡ Ad oppositũ ẽ Cõstã. q̃ dicit ꝙ masticabilia subtilia vt ficus: pruna: ꝛ ɔsilia debẽt precedere. Ad hoc dicẽdũ ꝙ subtilia sorbilia pri⁹ sunt danda ante grossa cibaria ꝙ̃ subtilia masticabilia. Ad auct. ɔstã. dicendũ ꝙ Constanti. non dicit ꝙ masticabilia prius ordinanda sunt subtilibus in rõne qua masticabilia sunt subtilia: quia fm hoc sorbilia subtiliora sunt: sȝ hoc dicit in ratione qua masticabilia sunt sicut fructus.

❡ Circa tertiũ principale sic pcedim⁹: ꝛ q̃rit̃ vtrũ vinũ debeat exhiberi post cibũ vel añ. ꝛ videt̃ ꝙ añ hac rõne. illud prius dȝ exhiberi qȝ calori naturali pportionat̃ ꝛ augmentat ipm nutrit ꝛ cõfortat: sed vinũ est hmõi. vñ dicit ysaac ꝙ debẽt vti phlebotomati in prima die vino multo: ꝛ pauco cibo: vt sanguis restauret̃: ergo vinũ cõpetit añ comestionẽ. Scõa ratio talis est. illa debẽt prius exhiberi: a quib⁹ stomachus facilius se expedit: sȝ hmõi sunt liquida q̃ sunt facilis penetrationis q̃ a mebris facili⁹ attrahũtur: sȝ vinũ est hmõi qm̃ pter delectationẽ attrahit̃ a mebris: ergo añ cibũ dȝ exhiberi vinũ. Tertia rõ talis est. a faciliorib⁹ ꝛ q̃ minus replent est inchoandũ: sicut dicit Hippo. ꝙ facilius est repleri potu: ꝙ̃ cibo: ergo pot⁹ ante cibũ cõpetit. ❡ Ad oppositũ est qȝ dicit Gal. ꝙ vinũ nõ dȝ exhiberi ieiuno stomacho: eo qȝ cerebrũ pcutit ꝛ vtutẽ defectat: sed nihil tale dȝ añ cibũ exhiberi: ergo vinũ añ cibũ nõ cõpetit. Scõa rõ talis est. vinũ exhibet̃ in rõne pot⁹: sȝ pot⁹ ad hoc exhibet̃ vt dicit Ioh. vt cibũ p totũ corp⁹ portet: ꝛ ipȝ penetrare faciat ad mebra ergo post cibũ dȝ exhiberi vinũ ꝛ nõ añ: qȝ cõcedim⁹. ❡ Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ in vino sunt duo opa. Primũ est cõfortatio caloris ꝛ sic multũ cõpetit. Secũdũ est: q: cerebrũ replet: ꝛ neruos pcutit: ꝛ vtutẽ debilitat. ꝛ sic maius nocumẽtũ inducit ꝙ̃ iuuamẽtũ. Tertiũ posset ẽẽ repletio stomachi phãtastica: ꝛ hoc mõ non cõpetit vinũ. Ad scõam rõnẽ dicendũ ꝙ ɔstãti. nõ intelligit hoc de potu: sȝ de liquido cibo. Itẽ ad illud qȝ dicit Hispa. dicẽdũ ꝙ lȝ vinũ cõfortet calorẽ. ꝛ facile sit repleri vino: quia tñ nocumentũ ei⁹ qñ dat̃ stomacho ieiuno prepõderat iuuamẽto ei⁹: q: in ieiuno stomacho nullo mõ dȝ exhiberi. Et tertia rõ soluit̃ p predicta. ❡ Secundo queritur circa hoc: vtrum vinum debeat accipi imediate post cibũ: vel longe post: ꝛ videt̃ ꝙ nõ debeat dari in ipa cõestione. Nihil qȝ impedit digestionẽ cibi dȝ dari imediate post cibũ ꝛ multomagis nõ dȝ dari in ipa comestione: q: deportaret cibũ indigestũ ad mebra: sȝ vinũ hoc mõ exhibitũ impedit digestiõeȝ fm Auicẽ. ergo videt̃ ꝙ nullo mõ debeat dari in ipa comestione. Scõa rõ talis est. si aqua frigida vel tepida ponat̃ i aqua bulliẽte cessat ebullitio: ꝛ impedit̃ carniũ decoctio: sȝ pot⁹ vini silr opat̃ circa decoctiõnẽ cibi i stomacho: ꝛ nullũ tale dȝ dari in comestiõe: q: incrudaret cibũ ergo vinũ nõ dȝ dari in comestiõe. Tertia rõ talis est. Nihil quod facit partes cibi distare a partib⁹ stomachi vbi viget digestio: ẽ exhibẽdũ in comestiõe: q: corrũperet̃ cũ nõ esset in loco decoctionis: sȝ vinũ exhibitũ in comestiõe hoc facit fm Auicẽ. ğ vinũ nõ est exhibẽdũ in comestiõe. Quarta rõ talis est. de deteriorib⁹ reb⁹ est trahere cibũ grossum ad mẽbra sicut dicit Ras. sȝ vinũ sumptũ i comestiõe facit crudũ trahere ad mẽbra ꝛ penetrare. hoc aũt magnũ nocumentũ videt̃: ergo vinũ in comestiõe nullo mõ dȝ exhiberi. Quinta rõ talis est. dicit Auicẽ. ꝙ si aliqs comedat cibos suspectos nõ dȝ imediate bibere bonũ vinũ sȝ malũ. ꝛ cã hui⁹ est: qm̃ bonũ vinũ cũ mẽbris amicabile attrahit̃ ab illis: ꝛ secum deportat malũ cibũ ꝛ indigestũ. ꝛ hoc est peius: si hmõi vinũ in comestiõe accipiat̃: ergo vinũ in comestiõe nõ dȝ exhiberi. ❡ Ad oppositũ est rõ talis. Omẽ qȝ ɔfortat calorẽ naturalẽ: ꝛ facit ad ɔfortationẽ caloris naturalis cõpetit in acceptione cibi: sȝ vinũ est hmõi. dicit em̃ ysaac: ꝙ vinũ maxime ɔfortat calorẽ naturalẽ ꝛ digestionẽ: ğ cõpetit i acceptiõe cibi. Scõa rõ talis est: qȝ in fame depdit̃ dȝ restaurari: sȝ depditõi mẽbroꝝ rñdet cib⁹: ꝛ depditõi spũs ꝛ caloris rñdet potus vini. Itẽ duplex est appetit⁹. Un⁹ est respectu cibi i fame. Ali⁹ est respectu pot⁹ in siti: sȝ in eadẽ comestiõe est appetit⁹ vtriusq̃: ğ qua rõne satisfacim⁹ fami p multũ cibũ: debem⁹ satisfacere siti p multũ potũ i comestiõe. ❡ Solutio ad hoc dicẽdũ fm Auicẽ. ꝙ nõ dȝ dari pot⁹ vini in ipa comestiõe: sȝ lõge post comestionẽ. i. post primã digestionẽ. sicut dicũt qdã. Nos aũt dicim⁹ ꝙ in exhibitiõe vini duo ɔsiderantur. Primũ est regimẽtũ sanitatis. ꝛ fm hoc nõ dȝ vinũ exhiberi in comestiõe. Secũdũ est satisfactio appetit⁹ vtutis ꝛ spũs restauratio: ꝛ caloris naturalis ɔfortatio. ꝛ fm hoc ɔpetit vinũ i acceptiõe cibi. ꝛ pmã viã tenẽt auctores. ꝛ fm illã pcedũt pme rõnes. Nos aũt tenem⁹ scõaȝ viã cũ vulgo.

❡ Tertio q̃rit̃ circa h̃: vtrũ aqua magis cõpetat i acceptiõe cibi ꝙ̃ vinũ: ꝛ videt̃ ꝙ nõ hac rõne. Vinũ sumptũ i comestiõe impedit digestionẽ sicut dictũ est: ꝛ pter hoc nõ cõpetit i comestiõe: sȝ aqua multomagis impedit digestionẽ: q: min⁹ ɔpetit in comestiõe ꝙ̃ vinũ. Scõa rõ talis est. Nihil qȝ cibũ incrudat ꝛ reddit cõpactũ ꝛ ineptũ ad digerendũ dȝ exhiberi in comestiõe: sȝ aqua ẽ hmõi: sicut dicũt oẽs auct. ğ aqua nullo mõ dȝ exhiberi i comestiõe. ❡ Ad oppositũ est auct. Auicẽ. dicẽtis ꝙ in media comestiõe cibi vinũ nõ dȝ exhiberi sȝ aq̃ in parua quãtitate: ꝛ nõ ad satietatẽ: ğ aq̃ magis ɔȝ accipi in comestiõe ꝙ̃ vinũ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ pot⁹ sumit̃ dupliciter. Uno mõ vt ɔfortet digestiõeȝ vel calorẽ naturalẽ. ꝛ sic pot⁹ vini magis dȝ exhiberi ꝙ̃ pot⁹ aq. Alio mõ sumit̃ potus respectu sitis sedãde. ꝛ fm hoc pot⁹ aq̃ pot⁹ dȝ exhiberi: q: plus sedat sitim ꝙ̃ vinũ: sicut dicit Auicẽ.

❡ Circa q̃rtũ pncipale sic pcedim⁹: ꝛ q̃rit̃ pter qȝ multitudo diuersoꝝ ciboꝝ in eadẽ mensa nocet corpi humano. videt̃ em̃ ɔriũ. qm̃ mẽbra corpis sunt diuersa: ğ diuersis cibarijs debẽt nutriri: ğ multitudo diuersoꝝ ciboꝝ nõ nocebit i eadẽ mẽsa corpi humano. ɔriũ vo dicit Auicẽ. ꝙ mltis nocet. ꝛ cã hui⁹ est duplex fm Auicẽ. Prima est q: natura nõ põt se expedire a multitudine ciboꝝ. Scõa q: vn⁹ cib⁹ diuersus corrũpit aliũ. ꝛ iõ cibi diuersi nõ dñt exhiberi i eadẽ mẽsa. Uñ notãdũ ꝙ ras. i almãsore dicit: ꝙ q̃ttuor sunt q̃ corrũpũt cibos in stomacho. Primũ est acceptio multoꝝ ciboꝝ ꝛ diuersoꝝ in eadẽ mẽsa. Scõm ẽ qñ cib⁹ grossus pus accipit̃ ꝛ deinde subtilis. Tertiũ: acceptio brodij cũ multis micis panis. Quartũ est: lõga mora in mẽsa. Et q̃ntũ põt esse longa distãtia inter acceptiõem ciboꝝ. ❡ Ad rõnẽ in ɔriũ dicẽdũ ꝙ in vno cibo multi cibi ꝛ diuersi sunt inpotẽtia. ꝛ ideo natura non requirit multitudinem ciborum sed vnum solum.

❡ Scõo q̃rit̃ circa hoc vtrũ meli⁹ sit accipe magnũ prãdiũ ꝙ̃ cenã. ꝛ oñdit̃ ꝙ nõ. In tpe illo cib⁹ dȝ sumi i maiori quãtitate in q̃ calor naturalis maior est ꝛ fortior in loco coctionis sȝ i tpe cene calor naturalis ẽ hmõi: q: calor reuocat̃ pter somnũ ad locũ decoctiõis: ğ in cena maior dȝ sumi cib⁹ ꝙ̃ in

p̄rādio. Scḋa rō talis est: fortior est exercitus ꝯgregatus ꝙ̄ dispersus s̄m Auicē. ſʒ in tp̄e cene calor naturalis cōgregat̄ in loco coctionis: ⁊ dispgit̄ in tēpore p̄rādij ad exteriora corporis ꝓpter vigilias: g̃ calor naturalis fortior est in tp̄e cene ꝙ̄ in tp̄e p̄rādij: g̃ in tp̄e cene maior cibus dʒ accipi. Tertia ratio talis est: somnus est īmobilitatio virtutū sensibiliū cū intēsione naturaliū: sed intēsio v̄tutū ⁊ opationū ipsarū est ꝓpter fortitudinē ⁊ vigorē caloris naturalis: ſʒ qn̄ v̄tus naturalis fortior est ⁊ magis intensa: ei maior cibus cōpetit: ſʒ in tepore cene: vel parū post cenā fit somnus: ⁊ virtus naturalis fortior efficitur ꝙ̄ in tēpore p̄rādij: g̃ tp̄e cene maior cibus dʒ accipi ꝙ̄ tp̄e prandij. ¶ Ad oppositū est talis rō: dicit ysaac ꝙ maior cibus ⁊ fortior cōpetit exercitātibus ꝙ̄ quiescētibꝰ. ⁊ causa huiꝰ est: q: in exercitātibus calor naturalis excitatꝰ ⁊ intēsus est. In quiescētibus vero sopitus ⁊ remissus: ſʒ in tp̄e p̄rādij fiūt opationes ⁊ exercitia ⁊ in tēpore cene est oīno quies: g̃ in tp̄e p̄rādij cibꝰ dʒ accipi maior ꝙ̄ in tp̄e cene. Scḋa rō talis est: nihil qḋ sepius inducit suffocationē in somno: cōpetit in cena: ſʒ multꝰ cibus ⁊ magnꝰ sumptꝰ in cena inducit in somno suffocationē sicut patet in pinguibꝰ: g̃ multꝰ cibꝰ ⁊ magnꝰ nullo mō cōpetit in cena: ſʒ magis in p̄rādio. Ad hoc dicēdū sicut dicit Cōstā. melior cena ꝙ̄ p̄rādiū: q: fortior calor naturalis ⁊ ad locū digestionis retrahit̄ in cena ⁊ nō in p̄rādio: in cena tn̄ nocet q: inducit grauedinē capitis ⁊ obscuritatē oculoꝝ.

¶ Circa quintū sic ꝓcedimꝰ: ⁊ q̄rit̄ vtrū repletio nimis plꝰ noceat post inanitionē ꝙ̄ ecōuerso: ⁊ ostēdit̄ ꝙ indifferēter vtraqꝫ nocet: calor enī naturalis dupliciter extinguit̄. Uno modo ꝓpter nimiā repletionē cibi. Scḋo ꝓpter defectū eiꝰ ſʒ sicut in nimia repletione extinguit̄ calor naturalis ꝓpter cibi multitudinē: silr̄ extinguit̄ ꝓpter nimiā inanitionē: g̃ q̄ rōne nocet nimia repletio post inanitionē: eadē rōne nocet nimia inanitio post repletionē. Scḋa rō talis ē: dicit Hippo. in aphoris. ꝙ repletio ad vltimū deducta fallax est ⁊ molesta silr̄ euacuatio ad vltimū facta fallax est: ⁊ sic videt̄ ꝙ vtraqꝫ indifferēter nocet. Tertia ratio talis est: oīs mutatio subito facta est mala ⁊ ꝯtria nature sicut dicit Gal. sed in nimia repletione ⁊ in nimia inanitiōe fit subita mutatio: q: in vtraqꝫ statim deficit v̄tus: g̃ tam multa repletio ꝙ̄ multa inanitio facta multū nocet: ⁊ sic vna nō magis nocet ꝙ̄ altera. Ad oppositū est auctās Auicē. dicētis: ꝙ plus nocet repletio post famē ꝙ̄ fames vel inanitio post repletionē. vn̄ dicit ꝙ nos vidimꝰ plures mori in tp̄e fertilitatis ꝙ̄ in tp̄e famis ꝓpter hoc ꝙ multū replebāt se hoīes in tp̄e fertilitatis: ⁊ maxime qn̄ ꝯsequit̄ tēpus famis ꝙ̄ ecōuerso. Scḋa rō talis est: in repletione post famē subito extinguit̄ calor naturalis. ⁊ causa huius est: q: in fame calor est multū debilis: et ideo subito extinguit̄ ꝓpter repletionē cibi: sicut paruus ignis ꝓpter lignoꝝ multitudinē: ⁊ ignis in lampade plena oleo: nō aūt sic est in inanitiōe post repletionē: q: calor naturalis adhuc est fortis: ⁊ virtus mēbroꝝ. Tertia rō talis est: mēbra fortia sunt in repletione: ⁊ ideo bene sustinēt famē: in fame vero diuturna virtꝰ est debilis: ⁊ calor naturalis: ⁊ mēbra inanita sunt multū debilia: ergo minꝰ sustinēt repletionē ꝙ̄ post repletionē inanitionē. Quarta ratio talis est: in fame diuturna appetitꝰ est magnus ⁊ calor naturalis debilis. vn̄ mēbra inanita si fiat repletio multū attrahūt: ⁊ parū digerunt: g̃ cū nutrimētū fit indigestū in eis multas gn̄at egritudines In repletione vero si fames vel inanitio fiat non tn̄ totꝰ fit recessus nutrimēti a mēbris: cū v̄tus nutrimēti ipsīn eis sit fortis: ꝙ̄ citi est attractio nutrimenti in fame: ⁊ ideo magis est periculū in repletione subito facta post inanitionē ꝙ̄ econuerso: qḋ cōcedimus: ſʒ vtraqꝫ sit mala si sit vltimata. Ad rōnem in ꝯtrium dicēdū ꝙ sine dubio vtraqꝫ nocet: ſʒ inanitiōe facta post repletionē v̄tus paulatim deficit: q: membra adhuc sunt fortia. In repletiōe v̄o subito facta post inanitionē v̄tus subito deficit ꝓpter extinctionē ⁊ suffocationē caloris naturalis a nimio cibo: ⁊ iō repletio post inanitionē subito facta magis timēda est: ⁊ magis nocet ꝙ̄ econuerso: ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ De diuersitate ciboꝝ ⁊ eoꝝ naturis. Cap. v.

¶ Lectio decima.

Diuersitas ciboꝝ ex naturis eoꝝ duobꝰ fit mōis. natura ei simplex aut ꝯposita. Simplicē intēdo naturā sue substātie: ⁊ sui liquoris in coctiōe apparētē vnā. cōpositā cū due sunt nature ꝯtrie: ⁊ opposite. i. vt natura substātie opposite repugnet liquoris sui nature. Simplex saporē sue substātie silr̄ hʒ sui liquoris i coctione apparētē. Sūt aūt sapores. viij. dulcis: vnctuosus salsus: amarꝰ: acutus: acetosus: pōticus: ⁊ abusiue sine sapore. Dulcis: si pure dulcis fuerit oīni carēs macula acuminis siue viscositatis: ⁊ saporosior oībus alijs cibis hūane nature erit: q: naturalr̄ sāguini vicinior mūdificās ⁊ q̄si lauās nocumētū alr̄s instrm̄ gustꝰ ⁊ sensus: vētrē tēpare hūectās sine labore nature. Un̄ ⁊ actio eiꝰ tēpata ē digestiōe a stomacho vel ab itestinis egestiōe naturalr̄ ⁊ ēentialr̄. penetrat aūt venas nō ex natura sua: ſʒ accidētalr̄. Si enī mēbra corpis dulcorē nō cupierint: ⁊ sibi inuita traxerint: ⁊ natura dulcoris ex necessitate appetit intestina mouere: ⁊ festinare egredi ex colatiōe ⁊ lotura sua. Cū ergo mēbra semp sibi alliciāt qḋ i nutrimētū accipiūt maiꝰ ē nutrimētū oīm sapoꝝ alioꝝ. Q: si substātia sua cōiūcta sit ⁊ solida: maior erit mēbris confortatio sua: q: in eis plus morat̄: ⁊ tardiꝰ dissoluit̄. Si aūt cū dulcore suo viscositatē hʒ: sicut dactyli velociter ex stōacho exit ꝓpterea q: cū lotura sua adest sibi lubricitas qḋ aūt inde ad venas penetrat dure ⁊ tarde necesse ē digerat̄ ꝓpter viscositatē ⁊ grossitatē suā. vn̄ ⁊ sepe gn̄at̄ oppilatio pororum ⁊ epatis ⁊ splenis: ⁊ mutatio i putredinē ⁊ corruptionē fit: gn̄at̄ inde diuturna febris ⁊ cetere cōmixtiōes dulcedinis cōposite ex pasta ⁊ oleo ⁊ melle siue frixa in oleo: sicut zipule ⁊ crispelle sūt ⁊ silia. Qui dulcores naturalr̄ sūt sicci sicut mel apū: hn̄t acutā v̄tutē ab aīalibꝰ illō gn̄antibꝰ sibi ꝓstitā. vn̄ ⁊ lauatiuū ⁊ mūdificatiuū ⁊ grosse ⁊ viscose hūiditatꝭ fit colamētū. iōqꝫ si vires patas vētrꝭ ad expellēdas feces ab iteriorib ꝰ ad exteriora inuenerit: ⁊ imbecilles ad preparādos cibos ad cetera mēbra corpis adiuuat expl̄siuā v̄tutē i expellēdis fecibꝰ illis: fitqꝫ cā fortis ad dissolutionē vētris. Si aūt v̄tutē vētris ꝑparatā ad dādos cibos mēbris inuenerit ⁊ imbecillē ad expellendas feces ab interioribꝰ suis acumie sui ora venaꝝ apit ꝓforās vsqꝫ ad cibū: vt adiuuet penetrare ipm desiccāsqꝫ hūiditatē fecū ⁊ ꝓhibens descēsum. vn̄ fit cā ad cōstipationem ventris. Mel ergo diuersas hʒ in hoībꝰ actiōes: q: i quibusdā salubre: ⁊ sanitatis custoditiuū: quibusdā v̄o stipticū: ⁊ morboꝝ gn̄atiuū. Qui aūt ciboꝝ sūt vnctuosi vt amygdale ⁊ silia: ꝓpriū hn̄t vt superiꝰ innatent sicut oleū. Cōmixti aūt cibi i v̄tute ebullitiōis ingrossant eos ꝯhētes digerēdo. Cūqꝫ cibi digeri incipiāt ⁊ villos stomachi amygdale sua vnctuositate emollescāt cibos lubricāt: ⁊ velociter elimināt. Sʒ cū cibi illi ad venas deueniūt: eas inflāt ⁊ igrossant ꝯtrahētes desideriū ne aliq̄d appetāt. cibi aūt salsi ꝓpriā hn̄t v̄tutē penetrādi ad venas morsiuā ⁊ icisiuā itestinorū: morsu inpellētes vt q̄ cōtinēt expellāt velociter. Un̄ Gal. cibaria inquit salsa ⁊ nitrosa ꝓprietates

hñt istas:paruitatẽ penetrãdi ad venas ⁊ velocitatẽ exeũdi ad intestina. Sʒ tñ nitrosa ad hec agẽda sunt fortiora duab⁹ de cãis:vel ex salsedine sua ⁊ incisione ĩtestina mordẽtib⁹ ad expellẽdũ veloci⁹:⁊ q: horribilitas saporis ⁊ inimicitie suscipiẽtis corpis paruissimũ sibi inde attrahũt nutrimẽtũ : vñ ex multitudine sua ĩ intestinis remanẽt grauãtia ⁊ vt cito expellãt cogẽtia. Sʒ cibi dulces nõ idẽ sunt facientes. Mẽbra eñ ex delectatiõe sua eos attrahũt sibi plurimũ:⁊ in intestinis remanet inde parũ. vñ leui⁹ ferũt neqʒ velociter expellũt. vñ Gal. Dulcedo inquit puas facit feces:salsitudo vo multas. Intedit q: de salsitudine sua multa coadunatur in intestinis:cũ penetret parũ inde venas ad nutriẽda corpis mẽbra. Cibi amari iudicãtur sicut ⁊ salsi in oĩb⁹ actiõib⁹ suis:sed tñ min⁹ stomacho ex poticitate sua sunt nociui. Acuta necesse est sint incisiua sicut ⁊ laxatiua. vñ ⁊ Gal. inquit. Que cibaria acuta sunt ⁊ nitrosa ṽtutib⁹ suis sunt incisiua ppter qd ⁊ laxatiua vẽtrẽ.i.cu impetu suo nõ sui volũtate soluẽtia. Ideoqʒ corpib⁹ non ẽm cibos tñ:sʒ ẽm medicinã opanť:acuta tñ naturalr ꝙ nitrosa sunt fortiora.

De acetositate cibi. Cap. vj.

Acetosi cibi virib⁹ suis sunt incisiui sine calefactiõe: sʒ tñ actio sua est binaria. Si eñ ĩ stomacho vel ĩ intestinis humiditatẽ grossam acetositas ciboꝝ inuenerit:incidit eã ⁊ deponit. Si vo vẽtrẽ siccũ ⁊ sine humiditate reperit paulatim:desiccat feces ⁊ constipat vẽtrẽ ⁊ nõ soluit. Cũ hec actio sua sit naturalr hoc facit:cũ acetositas sua simplex sine admixtiõe cuiuslibet rei est:cõmixta eñ viscositati sicut oxiphenitia ⁊ pruna semp erũt laxatiua.

De ponticitate cibi. Cap. vij.

Cibi vo põtici naturalr sũt stiptici: humiditatꝫ ingrossatiui: ⁊ desiccatiui: idẽ faciẽtes vẽtri qd calr facit corijs pparãdis. vñ subtiliter dietare volẽtib⁹ sunt nociui: pprietas eoꝝ est cõfortare stomachũ:neqʒ dimittere cibũ a se ⁊ ita naturalr vẽtrẽ constipãt:aliqñ tñ laxatiui sunt accidẽtaliter. Accepti eñ añ aliũ cibũ descẽdẽtes ad inferi⁹os stomachi ↄfortãt ⁊ indurescunt: neqʒ pmittũt exire cibũ:sicqʒ fit cã ad ↄstipandũ. Q: si accipiãtur post cibũ: ĩnatãt superiori stomacho exprimẽtes cũ sicut torcular quodlibet sibi appositũ:ejciũt int⁹ habita velociter. vñ dissoluiť venter. maxime si stomachi substãtia in tenẽdis cibis sit defecta:⁊ anteriora cibaria fuerint subtilia:sicut herba fenugreci ⁊ siliqua cocta cũ obsomogoro ⁊ oleo adaptata. hec eĩ anteri⁹ accepta post põtica adiuuãt ⁊ solõnẽ vẽtris confortãt. vñ Gal. de rhetore quodã dicit:sepe murmurãti sibi q: cũ mãducaret põtica sicut pira mala coctana solõne soluit sibi fortissima vẽtrem. Qd audiẽs ad id experimẽter aĩaduertit:⁊ rationẽ excogitauit.iuitãs eũ semel ad prãdiũ vt videret quo tpe ⁊ quãtũ acciperet illõ stipticũ pcipiẽs ne q̃d mutaret de assueta dieta. neqʒ ĩpe fecit. Cũ aũt ad balneũ assuetũ accederet:bibit parũ aque frigide. deinde herbã fenugreci comedit sicut quidem cõsueuit añ prãdiũ. post aũt bibit parũ dulcis vini:sicqʒ comedit molachiam citram cũ obsomogoro oleo ⁊ panco vino. Deinceps vo accepit pullũ colũbinũ:⁊ gallinaceũ: ⁊ carnẽ porcinam: bis bibẽs vinum. post accepit mala stiptica: vñ valde dissolui cepit:⁊ fortiter magnũ faciens sibi ridiculũ de medico hoc aũt aspiciẽs vt altera die secũ comederet rogauit. id qd gaudẽs fecit. Exiẽs aũt a balneo sicut cõsueuerat apposuit sibi mala atqʒ pira iubẽs vt illa comederet prima. ⁊ ita fecit:sicqʒ postea comedit sicut prius consueuit. Qd cũ ita fecisset non solum solutione caruit: sed etiam ventrem constipatissimum habuit. Admiratus ergo fuit interrogans vnde istud contingeret. Gal. autem sibi inquit: cum cibaria acciperes stiptica ⁊ grossa:postea que vẽtris mollitiua sunt:hec ↄstipationis fuit causa. Itẽ Gal. de quodã iuuene accipiẽte scamoneã die q̃dã ⁊ etiã post. v. horas ad dissoluẽdũ inducias. Deinde murmurabat de stomacho:ex inflatione vẽtris dolor yliijnat⁹ est acut⁹ adeo vt succurrerẽ ei ꝙ mihi inciperet acclamare. Ego miseriã suã ↄsiderãs precepi vt mala atqʒ pira acciperet acetosa atqʒ stiptica. Qd cum explesset nimia succedẽte solutione quicuit. Huc aũt iuuenẽ rhetori illi presentaui:⁊ qũo passus foret recitaui. Dixi ergo rhetori:sic tibi ↄtinget si post cibum stipticũ comederis. Causa aũt hec ẽ defectio stomachi in retinẽdis cibis. Cui⁹ superiora cũ parũ premãtur: ↄtẽta facile rejciãtur. Respõdit rhetor. Bene dixisti sic stomachũ meũ fore defectũ. Vñ ⁊ stipticũ post cibũ non comedo nisi cũ stomachus ad vomitũ moueať. Si eñ post prandiũ mollia comedero sicut molachiã maluam cũ obsomogoro ⁊ oleo:citi⁹ subsequeť vomit⁹. Rñdit Gal. recte consuluisti. Res eñ mollis q̃cũqʒ intra stomachũ mouet: stipticũ ↄtinet ⁊ stomachũ ↄfortat. Vñ cũ plurimũ ĩ stomacho abũdat cholera ru. acetosa: precipim⁹ comedere stiptica stomachi cõfortatiua:⁊ ab inferioribus abundantiã illã emittentia.

De cibis sine sapore. Cap. viij.

Cibi vero sine sapore abusiue sicut cucurbita ⁊ siliqua velociter penetrant venas:sed tñ ad vẽtris cõstipatiões siue solutiones sunt mediocres cũ nec acumen habeãt neqʒ salsuginẽ vnde faciant solutionẽ: neqʒ stipticitatẽ vnde stiptica fierẽt. vñ si ṽtutẽ vẽtris preparatam ad penetrãdum cibum inuenerit in membris: mouetur cucurbita cum cibo ppter sui facilitatẽ ⁊ liquiditatem ⁊ velocitatem sue mobilitatis. Q: si virtus vẽtris ad expellẽdas feces interius preparata fuerit: lubricat feces:fitqʒ solutionis causa. Si aũt defectus fuerit vt cibi neqʒ penetrare possint: neqʒ feces emitti ab inferioribus:innatat stomacho ⁊ mutať in corruptionem:generans rugitũ. Hec aũt est pprietas ⁊ actio sua cũ simplices fuerint non saporosi nullo alio sapore sibi cõmixto. Si eñ cõpositi fuerint viscosis sicut crisolocãne:malue: molochie: acquirunt ṽtutẽ lubricãtem ⁊ stomachum molliẽtem. Vnde ⁊ hec cibaria facilius exeunt ꝙ alia nõ saporosa ppter humiditatem suam ⁊ viscositatẽ. maxime si post accepta ambulent suscipiẽtes ea per loca decliuia aut arenosa:aut puluerea. Cũ motu eñ exeunt veloci⁹ ꝙ si quiescãt. Digerũtur quoqʒ q̃escẽdo meli⁹ ꝙ si ambulẽt. Cibi vero hãc naturã habẽtes sunt dulce vinũ:mora:pru-

na:cochima:persica si sint dulcia. Item melones:sed
tamen alterius ꝓprietatis sunt:quam nõ habẽt illa
cum sint diuretici ꝓpter paruam sui colationem vel
calorẽ:saporosiores sunt omnibus cibarijs alijs om̃i
carentes amaritudine ꝛ acumine. vnde ꝛ cutes mun
dificãtur inde lote. Hec tñ oia nõ saporosa:neqꝫ odo
rifera in ꝓpatulo quasi dulcia ꝛ viscosa:inter stipti-
ca ꝛ solubilia sunt mediocria:sicut diximus de melo-
nibus:sic etiã de cucurbita:similes eñ sunt sue actio
nes:vt si stomachum preparatum inueniant ad pe-
netrandos cibos intra venas cito dissoluantur:ꝛ vt
ad hec facienda stomachus adiuuetur solubilibus.
Et si venter preparatus sit in fecibus ejciendis: lu-
bricant eas cito dissoluendo. vnde subsequit̃ solutio
vẽtris. Et si ad vtrũqꝫ vẽter sit defect⁹:innatãt morã
tes:ꝛ in corruptionẽ mutãtur. Unde ad soluendum
ventrem hec accepturi materiã videant si sit subti-
lis:feces liquide. Si eñ materia grossa:ꝛ feces dure
fuerint:acetosa melius videnť competere. neqꝫ solũ
acetosa:sꝫ salsa ꝛ acuta ꝛ amara. vñ Gal. actiões ace-
tosoꝝ in subtiliandis grossis humorib⁹ actiõib⁹ acu
toꝝ vicinant̃. Differũt tñ:q: acuta subtiliãt ꝛ calefa
ciũt:acetosa subtiliãt ꝛ refrigerãt. Oportꝫ ergo dari
acuta cum materia grossa sit ꝛ frigida: acetosa cum
subtilis sit ꝛ calida. quorum dulcori si parum aceto-
si cõmiscetur muzum vocatur. muzorum autem. i. me
lonum actiones inter laxatiua ꝛ stiptica mediocres
sunt. Sed tñ in his ꝓpria est vẽtositas ꝛ inflatio pl⁹
ꝙ̃ ceteris que videntur esse insaporosa ꝓpter dñatio
nem aquose humiditatis eorum. post hec vnctuosa
sunt ventositatem ꝛ inflationem faciẽtia. Muza ve
ro lõge his diuersa ꝓpter paruas humiditates suas
ꝛ mediocritates inter humida ꝛ sicca.

¶ Postꝙ̃ assignauit ysaac diuersitatẽ diete a pte diuersi
tatis cõpositiõis corpoꝝ recipiẽtiũ:ꝛ a parte accidentiũ q̃ ꝯ
naturam patit̃ stomachus: In hac pte assignat diuersitatẽ
diete a pte nature sue:sꝫ sm primã duaꝝ diuersitatũ ꝓcedit
ꝛ sm scdãm primo ꝓcessit. Diuisio. Cũ autẽ prĩs diuisio sit
trimẽbris: recipit hec pars diuisionẽ in tres ptes. In qua-
rũ prima assignat diuersitatẽ diete a pte cõplexionis simpli
cis. In scda. s. in hac. Qm̃ aũt cibi ex duob⁹ oppositis sunt
cõpositi ꝛc. assignat diuersitatẽ eius a pte cõpositiõis ei⁹.
In tertia. s. in hac: Mel aũt q̃busdã bonũ. assignat ei⁹ diuer
sitatẽ a pte cõpositiõis diuersi: quã facit in diuersis corpib⁹
sm recipiẽtiũ diuersitatẽ. Prĩa aũt pars spectat ad presen-
tẽ speculationẽ. Diuidit̃ aũt hec pars in duas partes: i qua
rũ prima assignat diuersitatẽ gñalẽ ciboꝝ sm simplicitatẽ ꝛ
ꝯpositionẽ. In scda. s. i hac: Dulcis si pure dulcis fuerit ꝛc.
q: p sapoꝝ actiões fit diuersitatis ciboꝝ noticia: exequit̃ in
scda de singuloꝝ sapoꝝ opationib⁹. Prima aũt diuidit̃ in
duas ptes. In quaꝝ prima diuidit cibũ p simplicẽ ꝛ cõposi
tum. In scda. s. in hac: Sunt enim sapores octo ꝛc. distin-
guit spẽs sapoꝝ simplici cibo rñdẽtes. Scda pars principa-
lis diuidit̃ in nouẽ vel octo ptes sm naturã sapoꝝ. In q̃rũ
pma agit de actiõib⁹ dulcis. In scda. s. i hac: Qui aũt ciboꝝ
sunt vnctuosi sic amygdale ꝛc. agit de actiõib⁹ vnctuosi. In
tertia. s. i hac: Cibi aũt salsi vtutẽ hñt paruã ꝛc. agit de actio
nib⁹ salsi. In quarta. s. in hac: Cibi amari iudicãtur sicut sal
si. agit de actionib⁹ amari. In q̃nta. s. in hac: Acuta necesse
est vt sint incisiui ꝛc. agit de actiõibus acuti. In sexta. s. in
hac: Acetosi cibi. agit de actiõib⁹ acetosi. In. vij. s. i hac: Ci
bi vo põtici naturalr̃ sunt stiptici ꝛc. agit de actiõib⁹ põtici.
In octaua pte. s. in hac: Stiptic⁹ cõtinet ꝛ stomachũ cõfor-
tat ꝛc. agit de actiõib⁹ stiptici: sꝫ sm virtutẽ nõ est pars di-
stincta de stiptico: immo ad ponticum in hac via reducitur:
differens ab ipso sola remissione: sed illa pars cõtinuatur
pontico: et ideo non sunt nisi octo partes. sed in hac: Cibi
vo sine sapore abusiue ꝛc. agit de actiõib⁹ insipidi. subdiui
siones aũt partiũ in spãlib⁹ locis assignabũtur. Põt aũt di-
uisio sic assignari: vt hec ps de actionib⁹ sapoꝝ in duas diui
dat̃ ptes. In quarũ prima agit de actiõib⁹ sapoꝝ habẽtiũ
diuisionẽ caliditatis. In scda. s. in hac: Acetosi cibi viribus
suis sunt incisiui ꝛc. agit de actionib⁹ sapoꝝ quib⁹ dñatur
frigiditas. Prĩa aũt ps ꝯtinet q̃nqꝫ ptes: sm numerũ q̃nqꝫ
sapoꝝ. pma est de dulci. scda est de vnctuoso. tertia de salso.
quarta de amaro. q̃nta de acuto: ꝛ ptes assignate sunt. Cir
ca primã dicit ꝙ diuersitas ciboꝝ: a pte sue nature duplex
est. est eñ simplex ꝛ composita. simplex cũ liquor in cibo et
suba sunt eiusdem effect⁹. cõposita cũ ꝯrij: sed simplici cibo
simplex respondet sapor. Circa scdãm ptem assignat sapoꝝ
spẽs: q̃ sunt nouẽ. s. dulcis: vnctuosus: ꝛ alij. sꝫ ipẽ dimittit
stipticũ ipm ad põticũ reducẽs. De dulci. Cõsequẽter ꝓseq̃
tur de actiõib⁹ singuloꝝ sapoꝝ: ꝛ pmo de dulci. Hec aũt ps
q̃ est de dulci diuidit̃ in duas ptes. In quaꝝ prima agit de
actionib⁹ dulcis simplicis. In scda. s. in hac: Si aũt cum dul
core viscositatẽ ꝛc. agit de actionibus dulcis cũ alio cõmixti
De dulci igit̃ simplici dicit ꝙ magis nutrit: mũdificat: lenit
gustum: ventrẽ humectat. ꝛ hoc vel accidẽtaliter vel natura
liter. Accidẽtaliter cũ a mẽbris nõ attrahit̃: ꝛ itestina pene
trat: ꝛ excolando laxat. Essentialiter cũ a mẽbris cũ magna
auiditate trahitur: ꝛ sic ꝙ̃uis grossum sit multum penetrat
magis aũt nutrit cũ hẽat naturã grossam ꝓpter maiorem
morã. Deinde agit de dulci cõposito. Hec aũt pars diuidit̃
in duas. In quarũ prima agit de dulci cõmixto viscositati.
In scda. s. in hac: Qui aũt dulcores naturaliter sunt sicci ꝛc.
agit de dulci cõmixto acumini. Dicit igit̃ ꝙ cũ dulce viscoso
admiscet̃: vt in dactyl. ꝛ oximelle: et melle ꝛ pastis digestis
tarde digerit̃: stõachũ lubricat: poros oppilat: ꝛ diuturnas
inducit egritudines. De dulci aũt acumini cõmixto sicut de
melle dicit ꝙ mũdificat: ꝛ si ventrem paratum expulsioni
inuenit expulsiuã iuuat. Si aũt expulsiuã inuenit defectam
ꝛ attractiuã membroꝝ fortem: facit cibos penetrare ꝛ ven
trem constipat: ꝛ ideo mel in diuersis differenter opat̃. De
vnctuoso. Circa vnctuosum sic ꝓcedit dicens: ꝙ superna-
tat stomacho ꝛ alios cibos eleuat: ꝛ digestionem impedit
villos stomachi remollit: defectat appetitũ. De salso. Circa
salsum duo tãgit. Primo dicit ꝙ virtutẽ hꝫ incisiuã ꝛ pene
tratiuã ꝛ intestinoꝝ motiuã ad expellẽdũ. Secũdo cũ dicit
Cibaria inq̃t salsa ꝛ nitrosa ꝛc. assignat opationem dulcis
ꝛ salsi sm Gal. dicens: ꝙ vtrunqꝫ habet virtutẽ penetrandi
ꝛ exeundi ab intestinis: sed differẽter: quia salsum forti⁹ est
in hoc: ꝛ i hoc duplr̃ natura operat̃. Uno modo ꝓpter vir-
tutẽ fecũ incisiuã. Alio mõ ꝓpter sui horribilitatẽ. Dulce ve
ro ꝓpter multã actionẽ a membris: ꝛ paucas feces in intesti
nis: quibus ipa parũ gñantur. De amaro. Circa amarũ di-
cit ꝙ hꝫ eandẽ virtutẽ cũ salso: sed tñ ꝓpter ponticitatem
admixtã minus stomacho nocet. De acuto. Circa acutũ di
cit ꝙ acutum est incisiuũ ꝛ laxatiuũ. vñ sm Gal. acutũ et
salsum laxant ꝛ incidũt: sed fortius est acutũ: vñ nõ dꝫ accipi
sm vsum cibi: sꝫ medicine. De acetoso. Acetosi viribus suis
sunt incisiui ꝛc. tractat de actiõibus sapoꝝ habẽtiũ dñium
caliditatis. agit de actionibus sapoꝝ habẽtiũ dñium frigidi
tatis. Hec aũt pars diuidit̃ in tres: sm numerũ triũ sapoꝝ
frigidoꝝ: nam stipticuꝫ ad ponticum reducitur. Prima aũt
est de actiõibus acetosi. Circa acetosum primo agit de sim-
plici dicẽs: ꝙ habet vtutem incisiuã cũ frigiditate: ꝛ si feces
multas inuenit eas dissoluendo laxat: si aũt nõ: ventrẽ de-
siccando constipat. Scdo agit de cõposito dicẽs ꝙ cõmixtũ
viscoso lubricando semp laxat: sicut patet in prunis: tama-
rindis: qui sunt fruct⁹ ab vltramarinis partib⁹ ad nos trãs-
missi: conquassati humores calidos purgãtes. De pontico.
Circa partem q̃ est de pontico sunt due partes. In quarum
prima tangit actionẽ pontici q̃ est cõstipare per se. In scda
sꝫ in hac: Aliquãdo etiã sunt laxatiui ꝛc. tangit actionẽ ei⁹
per accidẽs q̃ est laxare. Dicit igit̃ ꝙ ponticũ cõstipat: ꝛ sto
machum corrugat: sicut calx coria: ꝛ ideo nõ competit sub-

-tilem dietā volentibus. Circa scdām partem due sunt ptes
In quarū prima ostēdit quō laxat. In scda. s. in hac: Unde
Gal. de rhetore q̄dā dicit ⁊c. Firmat intētionē suā p experi
mēta: dicit igit̄ ꝙ cum post cibos accipit̄: ⁊ maxime post liq
dos laxat cōpimēdo: sicut cum accipit̄ post fenugrecū: vel
post oxomogarū: qđ ē cōdimētū sardellorū ex pipere oleo ⁊
aliis ꝯfectū. Si aūt ab⁹ accipit̄ corrugādo ꝯstipat. Deinde
duo inducit experimēta. Primū est de rhetore a Gal. inui-
tato: qui accipiens pontica cōstipat⁹ est: ⁊ hec post accipiēs
laxatus est. Scdm de iuuene q̄ lēmonē accipiens non po
tēs laxari: p pōtica liberat⁹ est: ⁊ ad rhetorē duct⁹: ⁊ rheto:
concessit ꝙ stiptica laxant post cibū: ⁊ an̄ constipant. vnde
restringunt vomitū os stomachi cōfortādo: ⁊ feces ⁊ cibos
inferius deponendo: mollia vero ipm̄ puocant stomachum
defectando. De stiptico. Circa stipticū dicit: ꝙ stomachum
confortāt: vnde acetosa et pontica data stomachum confor
tant ⁊ feces expellunt. Notādum aūt ꝙ hic nō est distinctio
de stiptico cū ad ponticū reducatur: sed cōtinuat̄ cum actio
nibus pōtici. de quib⁹ sunt verba predicta rhetoris ⁊ Gal.
in q̄bus continet̄ ꝙ res mollis stomachū defectat ⁊ vomitū
puocat: pōtica ⁊ stiptica ipm̄ cōfortāt ⁊ vomitū restringūt
De insipido. Circa determinationē insipidi q̄nq̄ sunt ptes
In q̄rū p̄ia tāgit actiōes insipidi simplicis. In scda. s. i hac:
Si em̄ compositi fuerint ex viscosis ⁊c. tangit actiones insi-
pidi admixti. In tertia. s. in hac: Cū non oīa saporosa neq̄
in ppatulo odorifera, ōndit quō simplex nisipidū ⁊ admixtū
hꝫ indifferēter virtutem constipandi ⁊ laxandi s̄m diuersas
dispositiones recipientium. In quarta. s. in hac: Unde ad
dissoluēdū ventrē. tāgit modū exhibēdi ⁊ accpiēdi insipidū
⁊ acetosum s̄m diuersas naturas corpis. In q̄nta. s. in hac
Quorū dulcorū paru acetosis cōmiscet̄ ⁊c. tangit actionē sa-
poris ex multis cōmixti. Circa primā partē dicit ꝙ insipidū
velociter penetrat: tamen indifferens est ad laxandū ⁊ con-
stipādum: quia si parata inuenit intestina ad expellendum
ipsa iuuat lubricando. Si autem non: non laxat cum nō hꝫ
beat virtutem mordicandi ipsa. Circa secundam partem
dicit ꝙ insipidū viscositati admixtū magis laxat lubricando
sicut crisolocana: vł herbe dicte atriplices: malue: molochie
scꝫ hortēses. maxime aūt laxāt in motu: ⁊ tales etiā sunt dul
ces: sicut vinū. ⁊ fruct⁹ dicti cochima ⁊ melones: q̄ tamen
habent alteram virtutem cum sint diuretica ⁊ abstersiua.
Circa tertiam partem dicit ꝙ insipidū nō habēs acumē est
indifferens ad laxādū ⁊ cōstipādū s̄m ꝙ inuenit vētrē para
tum ⁊ ipm̄ iuuat: ⁊ s̄m ꝙ nō ⁊ tunc nocet: ⁊ in malos cōuer
tit̄ morbos cū malos et grossos humores inuenit. Circa
quartam partem dicit ꝙ si materia humorū sit grossa cōpe-
tunt acetosa acuta: ⁊ salsa: frigide autem competunt salsa ⁊
acuta. Circa q̄ntā partē dicit ꝙ illđ in quo sapor dulcis cū
acetoso cōmiscet̄ muzū dicitur: sicut patet i prunis semima
turis: ⁊ hoc est mediū inter stipticū ⁊ laxatiuū: sed cū dul-
cedo abundat: inflationē generat: ⁊ simul cum insipiditas
ppter aquositatis abundātiā: cum aūt viscosum abundat:
maxime inflationē facit. Muzū aūt differt ab aliis: ⁊ ad hoc
operatur purum ppter temperamētū inter humiditatē et
siccitatē: ⁊ in his omnibus multa per se patent in textu. Cū
autem noue distinguant̄ sapores: de singulorū opationib⁹
differendum est per singulos s̄m ordinem discurrēdo. ⁊ pri
mo a dulcis saporis operationibus inchoandū est. Secūdo
de vnctuoso. Tertio de amaro: Quarto de acuto. Quinto de
salso. Sexto de acetoso. Septio de insipido. Octauo de pō-
tico. Nono est de stiptico determinādū. Scdm̄ hūc em̄ ordi
nem pcedit ysaac in ipsorū opationib⁹. Breuiter aūt pcedē
dum est ⁊ pauca media ad vtraq̄ partē inducēda: vt sine ra
tionū palliatione veritas declaretur. Cū autem sit duplex
dulcedo. s. simplex ⁊ aliis saporibus cōmixta: ideo de simpli
ci pmo inquirēdū est. secūdo de cōmixta. ¶ Circa simplicē
dulcedinē principaliter. v. inquiruntur. Primū est vtrū dul
ce nutrimētum multū nutriat an parū. Scdm̄ est vtrū mul
tum nutriat naturaliter: an accidentaliter. Tertiū est vtrum
omnes sapores s̄m suas species nutriant: an solum nu-
triant p naturā quā hn̄t a participatiōe dulcedinis. Quar
tū est quō vn⁹ sapor acquirat bonitatē p cōmixtionē cū aliis
Quinto queritur de operationib⁹ dulcis i vis medicine.
¶ Circa primum vero proceditur hoc modo: querit̄ vtrū
dulce multum nutriat: ⁊ ostendtur ꝙ sic. Complexio enim
humana nutritur per simile: sed dulce maxime est simile cō
plexioni humane: sicut testatur ysaac: ⁊ hoc in tēperantia ⁊
gradus eleuatione: quia vtraq̄ est in medio secundi gra-
dus: ergo dulci maxime nutrit̄ cōplexio humana. Secūda
ratio est talis: sicut testatur ysaac in principio huius sciētie
sub auctoritate Gal. quicunq̄ cib⁹ cuiuslibet aīalis siue ar-
boris est sibi cōueniens: augmentatiuus ⁊ nutritiuus dicit̄
vnde sicut ante predixerat: cibus ille solū nutrit aīal in cui⁹
acceptiōe aīal delectatur: in opposito vero oppositū contin
git: sicut aūt testat̄ ysaac. dulce maxime infert homini de-
lectationem: ⁊ assimilatur aque tepide respectu tactus in
sui temperantia: ergo dulce maxime nutrit. Tertia ratio ta-
lis est. illud maxime nutrit s̄m cui⁹ accessum ⁊ recessum ma
iorem vel minorē omnia alia magis vel minus nutriunt: sꝫ
dulce est hmōi: sicut vult ysaac dicēs ꝙ quilibet sapor: quā
tū habet de dulci tantū nutrit: ergo dulce maxime nutrit.
Ad oppositum est hec ratio: cōplexio humana s̄m Cōstan.
est inter veram temperantiam ⁊ primū gradum: sed dulce
est i secūdo gradu caliditatis: q̄ ipam excellit: ⁊ iterū calidū
additū cholerico: semper addit in caliditatē: ergo cūꝫ cōple
xio humana fluens sit in secūdo gradu: dulce addet in eius
caliditatem: ⁊ aliam fixam excellet: nullū aūt tale multum
nutrit: imo addit in cōsumptionē humidi: ergo dulce non
maxime nutrit. Scđa ratio hec est: sicut testatur phus in se-
cundo de aīa: nutrimētū est omnino passiuū. ⁊ Gal. in pn-
cipio de simplici medicina h idē testat̄: ponēs differētiā nu-
trimēti ⁊ medicine s̄m viam actionis ⁊ passionis: dulce vo
non est omnino passiuū: q: habet caliditatem actiuā aliquo
modo eleuatā: ergo dulce nō maxime nutrit: imo plus nu-
triret insipidū cū sit mag̃ passiuū. Ad h dicēdū ꝙ inter oīa
saporosa maxime nutrit dulce ppter affinitatē cum cōple
xione humana in temperantia ⁊ ppter delectationem quā
infert omnibus membris in gustu. Ad primā aūt rōnē dicē
dum ꝙ duplex est cōplexio. radicalis siue fixa: ⁊ fluens. Fi-
xa autem s̄m Cōstā. est inter veram tēperantiā ⁊ primū gra
dum: ⁊ respectu eius non assignatur gradus in saporibus.
Fluēs aūt est in medio secūdi gradus: ⁊ respectu ipsius as-
signantur gradus. quicquid aūt contingat de gradu: dulce
primā cōplexionē nō corrūpit: sꝫ ipam eleuat ad maioris ca
loris fortitudinē. calor em̄ in cōplexione humana vltra illū
gradum dꝫ extendi p nutrimētū. Item cōplexionē huma-
nam ⁊ maximā fluētem necesse est cōtinue deperditionem
pati ppter dissolutiōem factam a calore interiori ⁊ exterio
ri: et sic non semper manet in eadem et equali caliditate et
humiditate. ad hanc autem deperditionem restaurādam of
fertur ei nutrimentū: ⁊ sic dulce nō addit in caliditatē cōple
xionis fluentis: sed ipsam deperditam restaurat. Ad secūdā
rōnem dicēdū ꝙ nutrimētum est passiuū: ⁊ dulce de facili
patit̄ a calore nostri corporis: ppter symbolū qđ habet cū
ipo. ⁊ iterū confortat ipm̄ quodāmodo debilitatū ⁊ augmē
tat substātiā corporis nutriti: qđ est de cibi ppietate: sicut
testat̄ Gal. qđ nō faciunt alii sapores in tanta quātitate: ⁊
ꝙuis eleuet̄ dulce in sua caliditate: tamē est passiuum cum
predictis cōditionibus: que obseruātur in cibo respectu cō-
plexionis humane. ¶ Scđo querit̄ circa hoc vtrū maxime
dulce maxime nutriat: ⁊ videt̄ ꝙ sic. q: dulce simpliciter nu-
trit: sicut testatur ysaac: ergo maxime dulce maxime nutrit
Alia ratio est talis: quāto aliquid dulcius est: tanto est tēpe
ratius: ⁊ delectabile sanū sensum habenti: ⁊ tāto similius
humane complexioni temperate: oīe aūt tale maxime nu-
trit: ergo quāto est dulcius: tanto magis nutrit. Ad opposi-
tū est illud qđ dicit Auicē. ꝙ non est necesse: ꝙ maxime dul-
cia nutriāt maxime. Itē ad oppositū est illud qđ videm⁹ in
zuccara: q̄ hꝫ purā dulcedinē ⁊ maximā: ⁊ tū minime nutrit
Itē dicit ysaac ꝙ dulcedo pmixta viscositati maxime nutrit.
sed illud qđ sic est permixtū nō est maxime purū: neq̄ maxi-
me existens in genere illo: ergo hec dulcedo nō est maxime
dulcedo: q̄ illud qđ maxime dulce est: nō maxime nutrit. Ad
hoc dicēdū ꝙ sicut q̄busdā placet: dulce nō p se nutrit: q: nu-

trimētū nō nutrit p dulcedinē. Vñ dulcedo nō est cā nutri-
mēti: q: sic multa pure dulcia nutrirēt sicut zuccara τ ɔsilia
s; nutrimētū nutrit p suā substātiā τ spēm: τ p alias disposi
tiones ꝓportionales corpori nutriēdo. dulcedo aūt est vna
illaꝝ dispōnū: τ sic rōnes nō ꝓcedūt. Alio aūt mō dicēdū est
ꝙ in nutrimēto sunt quattuor. cōplexio. s. cōsistēs ī ꝓpor-
tiōe q̄ttuor qualitatū. scōm est cōpositio consistēs in rarita
te τ dēsitate ptiū: τ consilib⁹ dispōnib⁹. τ tertiū est sapor cō
sequēs cōplexionē: sicut effect⁹ τ dispositio ipius: τ etiam
odor q̄ est a cōplexione remotior: τ min⁹ faciēs ad nutrimē
tū: q: ad solā cognitionē q̄ est alōge. τ q̄rtū est spēs tota: p
quā nutrit ꝟm Auicē. Dicēdū igit ꝙ quātū est a pte saporis
cōsequētis cōplexionē inferētis delectationē τ tristiciā sen-
sui: maxime est dispositio ad maxime nutriēdū sapor: ꝓpter
sui delectationē τ ꝓportionē τ amicabilitatē cū natura hu-
mana: τ si oēs alie cōditiōes ɔcurrāt nutrimēti: dulce ma-
gis nutrit. quātū aūt ad causas alias: τ dispositiōes nō est
necesse dulce maxime nutrire: τ sic soluuntur vtreq; rōnes.

¶ Tertio q̄rit rōe hui⁹ ꝓpter q̄d zuccara τ mel τ q̄dā fruct⁹
cū sint dulces nō nutriāt maxie: cū sint maxime dulcia. Ad
hoc dicēdū ꝙ hoc est q: purā hn̄t dulcedinē: etsi habeāt ad-
mixtā: nō hn̄t cā admixtā cōditiōib⁹ q̄ ad nutrimētū magis
cōcurrunt: sicut pz in zuccara: q̄ purā hz dulcedinē: τ ideo
plus valet in via medicine q̄ꝫ in via cibi. Mel vō hz dulcedi-
nē cōmixtā acumini: qd̄ nō fac ad mltū nutrimētū. opz aūt
habere dulcia alias dispōnes: vt habeāt aliquātulā pingue-
dinē: vt pz in carnib⁹. τ dispositio est ad hoc vt de facili in
sanguinē cōuertātur τ mēbris assilent: ipa cōfortant. τ etiā
ɔsiderāde sunt cōplexiōes recipiētiū q̄ sunt diuerse: vt q̄dā
dulcia quosdā nutriūt: τ quosdam alia.

¶ Circa scōm ꝓcedit h̄ mō: τ q̄rit vtrū dulce mltū nutriat
naturalr̄ vel accidētalr̄: aut vtroq; mō. Dicunt aūt multū
nutrire naturalr̄: q̄ cito ī sanguinē cōuertunt sicut pulli gal
linacei. Multum aūt nutrire accidētaliter dicunt: q̄ q̄uis
tarde in sanguinē cōuertātur cū ꝓpter sui grossitiē multū
morātur in mēbris: τ ipis multū dat nutrimētū p lōgā mo-
rā: τ nō cito ab ipis dissoluūt: τ ita ipa mltū ɔfortāt. videt
igit ꝙ dulce multū nutriat vtroq; mō. Illud eñ qd̄ est sile
maxime cōplexioni humane τ sanguini q̄ ipa nutrit: cito in
sanguinē cōuertit: τ cito ei assimilat: τ oē tale multū nu-
trit naturalr̄: ḡ dulce nutrit naturalr̄. Itē dulce fundet in
grossa suba sicut ponūt oēs aucto. oē aūt tale multū imo-
rat mēbris τ nō cito dissoluit ab eis: τ sic ipa multū confor
tat: τ sic multū nutriet accidētaliter: ḡ dulce multum nutrit
accidētaliter: ḡ multū nutrit vtroq; mō. Alia rō est ad hoc:
q: sicut testat ysaac: dulce ꝓpter suā amicabilitatē τ dele-
ctationē cito a singulis attrahit mēbris: q: mēbra ipm ma-
xime appetūt: oē aūt tale de facili cōuertit in sanguinē: et
cito membri recipit formā: τ naturalr̄ multū nutrit: ḡ dulce
naturalr̄ multū nutrit. i. tn̄ cū fūdet ī natura grossa multū
imorat in mēbris: τ multū ipa ɔfortat: τ sic multū nutrit ac
cidētaliter. Tertia rō ad hoc talis est: sicut testat ysaac: dul
ce paucas hz feces. τ sic quasi totū vel ei⁹ pars cedit ī nutri
mētū ꝓpter sui puritatē: ḡ cito τ de facili cōuertit ad formā
sanguis laudabilis. τ iteꝝ multū dat nutrimētū: τ multū cō
fortat mēbra: τ iterū ꝓpter sui grossitiē τ amicabilitatē mul
tū retinet a mēbris. oē aūt tale multū nutrit naturalr̄ τ accn̄
talr̄: ḡ dulce vtroq; mō multū nutrit. Ad oppositū ē hec rō:
illd̄ qd̄ est grosse sube sicut vult ysaac: tarde cōuertit in san
guinē: τ sic parū nutrit naturalr̄: s; postq̄ ɔuersum est mul
tū imorat in mēbris: τ nō cito ab eis dissoluit: τ sic multum
nutrit accidētalr̄: sed dulce est hmōi: cū fundet in grossa sub
stātia: ḡ dulce parū nutrit naturaliter: multū aūt accidētalr̄
Alia rō hec ē: si dulce multū nutriret vtroq; mō: mel τ zucca
ra τ mlti fruct⁹ mltū dulces multū nutrirēt vtroq; mō: cui⁹
ɔtriū videm⁹ p experiētiā. Ad h̄ aūt dicūt quidā ꝙ dulce mul
tū nutrit accidētalr̄: parū aūt naturalr̄ ꝓpter grossitiē sube
Nos aūt dicimus ꝙ dulce vtroq; mō nutrit multū quantū
exigit saporis dispositio: maxie tn̄ vtroq; mō mltū nutrit: si
alie cōueniāt dispositiōes: q: ꝓpter suā puritatē multū san
guinē gnāt: τ ꝓpter sui cōueniētiā τ silitudinē cū sanguine
cū in ipi⁹ formā trāsducat: τ ꝓpter sui facilem coagulatio
nē cito recipit formā mēbri: τ ꝓpter sui amicabilitatē cū mē
bris multū ab eis attrahit: τ multū ab eis retinet: τ ꝓpter
grossitiem sue sube multū in eis imorat: vt non cito ab eis
dissoluat. Ideo multum saturat: cum multū attrahat reti-
neat τ in mēbris imoret. vñ multū mēbra ɔfortat: τ sic vtro
q; mō multū nutrit. s. naturalr̄ τ accidētalr̄. τ cōcedēde sunt
rōnes inducte ad hāc partē. Ad primā aūt rōnē in ɔtriū dicē-
dū ꝙ dr̄ aliq̄d multū nutrire duob⁹ mōis: accn̄talr̄. s. τ natu
ralr̄. accidētalr̄ aūt duplr̄. Vno mō dr̄ aliq̄d nutrire multū
accidētalr̄ ꝓpter sube grossitiē: ꝟm quā ī mēbris lōgā facit
morā. τ sic caro bouina multū nutrit accidētalr̄. Alio mō dr̄
aliq̄d multū nutrire accidentalr̄ ꝓpter nimiā attractionē et
retētionē τ cōfortatiōem mēbris ꝓpter suā amicabilitatē: τ
vtroq; istoꝝ modoꝝ multū nutrit dulce accidentalr̄: cū eñ
fundet in grossa suba: τ iterū a mēbris ꝓpter suā amicabi-
litatē multū attrahit τ retinet. Naturalr̄ aūt dr̄ mltū nutri
re duob⁹ mōis. Vno mō ꝓpter sue sube subtilitatē: τ sic ca
ro pullinacea multū nutrit naturalr̄: τ q̄lz caro facilis dige
stiōis. Alio aūt mō dr̄ aliq̄d multū nutrire naturalr̄ ꝓpter
alias dispōnes. s. ꝓpter puritatē fecū τ puritatē sue sube: vt
ex ipo mult⁹ τ pur⁹ sanguis gnet: τ ꝓpter naturalē ɔueniē
tiā: τ silitudinē cū hūana cōplexiōe τ cū sanguie: ꝓpter qd̄
de facili ī sanguine τ naturalē cōplexionē trāsducit τ ꝓpter
amicabilitatē cū humana natura ī silitudine τ tēperamēto
τ sic dulce multū nutrit naturalr̄: cū oēs alias cōditiones
hēat respectu humane cōplexiōis. vñ est eiusdē cōplexiōis
cū ipa τ cū sanguie τ in eodē gradu: vñ est in sili tēperamē
to cū ipa. Scda vō rō soluit per predicta.

¶ Circa tertiū vō ꝓcedit hoc mō: τ q̄rit vtrū oīs sapor nu
triat p suā spēz: an solū nutriat p participationē dulcedinis
τ videtur ꝙ per solam dulcedinis participationē. Dicit eñ
ysaac ꝙ sapores horribiles nō nutriūt aliq̄ mō: q: recedūt
a dulci: vñ nō nutriūt nisi cū dulci cōponant: τ signū hui⁹ ē
ꝙ antiqui machinati sunt facere cōmixtiōes ī aliis saporib⁹
vt in ipis fiat tēperamētū: vt possint nutrire: τ sic oēs sapo-
res p soli⁹ dulcedinis ꝑticipatiōez nutriūt. Hoc etiā ɔfirma
tur p pħm dicētē ī lib. de sensu τ sensato. ꝙ oīa aīalia nutriū
tur dulci τ digesto. Scda rō ad h̄ ē: τ ē talis. nihil nutrit nisi
p silitudinē quā habet cū corpe hūano: τ cū ipi⁹ cōplexione
τ sāguie: s; null⁹ sapor hz cōueniētiā cū ipo nisi dulcis τ oēs
p dulcis ꝑticipationē: ḡ sol⁹ dulcis sapor nutrit τ oēs p dulcis
ꝑticipationē. Tertia rō est hec. illud qd̄ nutrit redit ad san-
guis ɔplexionē: sic auctor testat ī ꝓnci. dietaꝝ vliū ī fine
ꝓhemii. oīs cib⁹ q̄ sine delectatiōe accipit ab aīali: aut nō nu
trit ipz: aut cū magna difficultate nutrit ipm: ḡ sol⁹ sanguis
saporis delectabilis nutrit: s; talis solū ē dulcis τ alii p dulcis
ꝑticipationē: ḡ sol⁹ dulcis sapor nutrit: τ alii p dulcis ꝑticipa
tione. Quarta rō h̄ ē: illd̄ qd̄ nutrit redit ad sanguis ꝑticipa
tionē τ ɔplexionē τ naturā sāguis: s; null⁹ sapor hz naturā
sāguis nisi dulcis: sic supi⁹ dictū est: ḡ oīs sapor nutriēs ē p
naturā dulcis. Ad oppositū vō inducūt he rōnes. ꝟm Auicē.
q̄lz hz ɔplexionē τ vtutē mēbri ꝟm quā nō coicat cū alio.
s; oē qd̄ nutrit sili nutrit: ḡ cū q̄dā mēbra sint sanguinea: q̄
dā melancholica: q̄dā cholerica: q̄dā phlegmatica: q̄dā mē-
bra diuersis saporib⁹ ad diuersas ꝑtinētib⁹ cōplexiōes nu-
triūtur: τ sic nō oīa mēbra dulci nutriūt: neq; oīa sanguie s;
etiā aliis saporib⁹. Hec aūt rō sic ɔfirmat: q: ex eisdē sum⁹ τ
nutrimur: cū igit ꝟm theophilū: τ oēs auct. aīal fit ex. iiii.
hūorib⁹ ex illis q̄ttuor nutrit: τ nō solo sanguine. τ hoc etiā
ɔfirmat p Auicē. ī cap. de hūorib⁹ asserētē oēs hūores mē-
bra nutrire: ḡ eodē mō ē ī saporib⁹ ꝙ oēs nutriūt ꝟm tn̄ ma
gis τ min⁹: τ nō solū dulcis q̄ sanguini multū vicinat. Scda
rō hec ē: cib⁹ nutrit cū delectabilis ē aīali recipiēti sic testat
ysaac: s; q̄busdā nō solū dulce ē delectabile: s; etiā alii sapo
res τ etiā multo magis: ḡ nō solū dulcis sapor nutrit: s; alii.
Tertia rō hec ē: ponit ysaac dulcedinē cōmixtā multū nutri
re τ ꝓcipue cōmixtā viscositati. Iterū videm⁹ dulcedinē vn
ctuositate ꝑticipātē magis nutrire sic pz ī carnib⁹. Itē vide
mus ī fructib⁹ q̄busdā maturatis ꝑfecte minorē eē delecta
tionē q̄ꝫ ī illis q̄ hn̄t añ ꝑfectā maturationē mixtionē saporꝫ
scꝫ saporē cōpositū ex dulci τ acetoso τ insipido: sic pz ī pru-
nis τ multis aliis. Iterū dicit Auicē. ꝙ ī omni re nutriēte ꝟm

medicos ē aliq̄ dulcedo: nō tñ oƺ vt oē dulce sit nutribile: neq̄ qđ suaue ē nutribile sit: τ nutrimētū indiget alijs ꝯdi tionib⁹ pter dulcedinē. Ad h̄ intelligēdū ē qđ qđā dicūt q̄ so lū dulce nutrit ī sapo:ib⁹ exterio:ib⁹: τ etiā dicit q̄ sol⁹ san guis nutrit τ oēs alij hūo:es p sāguīs ꝑticipationē nutriūt τ dicūt q̄ ad h̄ q̄ cholera nutriat oƺ vt ī sanguinē ꝯuertat: τ silr phlegma τ melācholia: ƺ drñter: q: phlegma p viā dige stiōis τ decoctiōis ī sanguinē ꝯuertit: ƺ cholera rubea τ ni gra p viā ꝑuatiōis τ sepatiōis sāguīs ab ipis: vt ipa₂ dispō nib⁹ remot: illō qđ hƺ de sāguīe ī nutrimētū cedat mēbro₂: τ sic h̄ positio ponit solū dulcē sapo:ē nutrire: τ etiā solū sā guinē vt dulce sit dispositio nutrimēti eē: τ sanguis sit nutri mētū intra: τ hec positio pōt sustineri: q: ī ea videtur auicē. ꝯcordare. Alia vō positio asserit oēs sapo:es nutrire ſm ma gis τ min⁹: τ nutriūt p suas spēs τ nō solū dulce nutrit: vt alij a nutrimēto auferant: τ sola dulcedo remaneat: τ p illā solā nutriat nutrimētū: sic ceteri hūo:es sepant vl pmutāt τ solo sāguīe aīal nutriat. imo oēs ſm magis τ min⁹ nutriūt τ tñ ꝓpter sui ho:ribilitatē: q̄dā eo₂ impmixti nō nutriunt ƺ pmixti cū dulci: τ p:io: marie debet nutrire dulci: τ p po sterius τ min⁹ alijs: τ tñ q: pmixta cū ipō nutriūt: nō tñ ipe solus nutrit. vñ dicit pħs ī lib. de sensu τ sensato: oia nutriū tur dulci: vel simplr vel cōmixte. τ h̄ etiā dicit Auicē. q̄ ſm medicos ī oī nutrimēto ē aliqđ de dulci: τ sic ē nutrimēto circa dulce τ alios sapo:es: silr circa sanguinē τ alios hūo:es. Ad pmā aūt rōnē dicēdū q̄ neq̄ ysaac neq̄ aristo. solū dulce in telligūt nutrire: τ alios sapo:es nullo modo nutrire: sed in telligūt marie nutrire. ꝓpter delectatōe₂ τ amicabilitatē: τ ꝯueniētiā: τ alios p admixtionē cū ipō ſm magis τ min⁹ τ p accessu₂ τ recessu₂ ab ipō. Ad scđam τ tertiā rōnē dicēdū p interēptionē: q̄ aliq̄ alio₂ sapo₂ sunt delectabiles τ amica biles hūane nature: τ marie p admixtiōe₂ cū dulci: τ sic hñt vtutē nutriēdi ſm magis τ min⁹. Ad q̄rtā rōnē dicēdū q̄ duplr peccat illa rō. Uno mō q̄m nō sol⁹ sanguis nutrit: q̄uis ma xime nutriat: τ pl⁹ abūdet ī co:pe: ƺ etiā ceteri humo:es ſm pl⁹ τ min⁹. τ etiā in h̄: q: etiā oēs alij sapo:es hñt potētiā vt in sanguinē cōuertant ſm plus τ min⁹. hec aūt q̄stio circa hūo₂ nutrimētū: in alijs determinata est cōpletius.

¶ Circa q̄rtū ꝓcedit h̄ mō: q̄rit pmo q̄ūo vn⁹ sapo: acq̄rit bonitatē p cōmixtionē cū alijs. videt aūt oppositū: q: sapo: firmat suā spēm sic vult ysaac: ḡ p admixtionē eā non muta bit: τ alterā assumet. Ad oppositū est qđ dicit pħs in lib. de sensu τ sensato: q̄ miscēt sapo:es sic τ colo:es: ƺ ex colo:ib⁹ diuersis resultat vn⁹ colo: medi⁹ q̄ null⁹ est extremo₂ ƺ di uersus spē a singulis: ḡ τ silr miscent adinuicē: τ p cōmixtio nē acq̄rūt nouā spē₂. Dicēdū est ad h̄ q̄ sapo:es p cōmixtio nē cū dulci adīuicē acq̄rūt bonitatē sapo:is τ aliā ꝯsequūt spē₂: τ ī toto ꝯmixto p ꝯmixtiōe₂ sapo₂ ꝓpo:tionalis intro ducit ex cōmixt: resultās repressis excellētijs extremo₂ ad īuicē: τ p dulc: bonitatē q̄ resultās ē delectabilis. τ ē sile ī elemētis miscibilib⁹ τ ī cōsilib⁹. Ad rōnē aūt dicēdū ē q̄ sa po:ꝯ firmare suā spēm: nō q: nō ei⁹ spēs pmutabilis sit: ƺ q: seq̄t cōplexionē co:pis deferētis attestās nature ei⁹: sic signū certū τ firmū. ¶ Scđo q̄rit q̄ūo sapo: dulcis sit cā nu trimēti: τ q̄ūo nutrimētū p dulce nutrire dicat. Nutrimētū eñ nutrit a tota spē: sic vult Auicē. ƺ p cōmixtionē cū dulci τ trāsmutationē ī ipm nō mutat spēs nutrimēti: ḡ neq̄ dul ce ē tota cā nutrimēti vl spēs: ḡ p dulce nō nutrit nutrimētū Ad oppositū aūt ē illō qđ testat ysa. et dicēdū q̄ p ꝯmixtio nē τ p trāsmutatiōe₂ illō qđ dulce ē ī nutrimēto trāsit de po tētia ad actū: τ sic p dulce reddit nutrimētū delectabile sen sui: τ mēbris oīb⁹ τ magis ab ipis attrahit: ƺ dulce nō ē cā nutrimēti: neq̄ ei⁹ spēs tota: ƺ est dispositio ipi⁹: p quā ma gis delectat naturā: τ p quā magis τ min⁹ nutrit p delecta tionē nature τ cōueniētiam cū cōplexione humana.

¶ Circa q̄ntū ꝓcedit h̄ mō: q̄rit q̄ūo dulce ī via medicine dissoluit hūo:es grossos τ mūdificat: videt eñ oppositū: q: dulce fūdat ī grossa suba: ḡ poti⁹ hūo:es grossos augmētat q̄ dissoluit. Alia rō ē talis. Dicit eñ ysaac: q̄ dulce ḡnat oppi latiōes: ƺ nullū tale grossos aufert hūo:es: cū oppilatiōes ḡnent ex grossis hūo:ib⁹: ḡ dulce nō aufert grossos hūo:es Ad oppositū est illō qđ dicit ysaac: dulce inq̄t ſm medicinā hūo:es dissoluit τ mūdificat. Ad h̄ dicēdū q̄ ī dulci sunt q̄t tuo:. pmū est grossities sue sube. secūdū est vt⁹ subalterātiua p naturā calo:is. tertiū vt⁹ mollitiua p naturā hūiditatis: sic ponit ysaac. q̄rtū est vt⁹ mūdificatiua τ extersiua sic ipe te stat. grossitiē aūt sube vincit p alias cōditiones: ḡ q̄uis rō ne grossiciei hūo:es ingrosset: tñ rōne aliarū ꝯditionū τ rō ne puritat: sube: cū paucas obtineat feces: hūo:es grossos dissoluit τ mūdificat. Sciēdū aūt q̄ Auicē. ponit quasdā ꝓ prietates cōes dulci τ vnctuoso: q̄ dulce τ vnctuosu₂ faciūt dilationē ī lingua: τ lenificationē τ auferūt impressionē cō gelatiōis factā ī ipā sicut a frigiditate a pōtico vl stiptico sa po:e: τ lenificāt lingue asꝑitatē sine resolutiōe facta ī ipā. ƺ tñ vnctuosu₂ h̄ opat sine excessu calefactiōis manifeste: dul ce vō cū maio:i calefactiōe manifesta: τ iō pl⁹ digerit dulce nisi sit suaue q: h̄ mō abstergit grossitudinē post ipa₂ aptat τ lenificat eā: τ remoueri facit eā: τ remouet impedimētū ꝯgelatiōis ei⁹ absq̄ incisiōe τ sepatiōe ꝯtinuitatis: τ obuia tiōe labo:iosa: neq̄ calefacit calefactiōe nociua: imo delecta bili sicut est delectatio aq̄ tepide cū effundit supra corpus. Per predicta aūt soluit illud qđ solet queri q̄ūo dulcedo q̄dā res induret τ q̄dā mollificet: cū he opatiōes sint ꝯrie. Dicēdū eñ q̄ mollia indurat sicut vult ysaac p suā calidita tē cōsumēdo supfluā eo₂ hūiditatē τ grossitiē eo₂ subtiliā do: mollificādo aūt dura eo₂ duricē sua humiditate dissol uēdo τ tēperādo. multe vō alie opatiōes τ ꝓprietates dulce dinis in via experiētie dignoscitur.

¶ De opationib⁹ aūt vnctuosi sapo:is postes ingrēdū est sub ꝯpēdio trāseūdo: circa q̄s inq̄runt q̄ones tres. Prima est vtrū sapo: vnctuosus pl⁹ nutriat oībus alijs τ etiā dulci nutrimēto naturali. Scđa ē vtrū nutriat pl⁹ nutrimēto acci dētali. Tertia est vtrū multū satiet τ magis q̄ dulcis.

¶ Circa primā q̄onē ꝓcedit h̄ mō: videt q̄ cib⁹ vnctuosus nutriat maxime: q: maxime nutrit qđ cōplexiōi hūane mari me assimilat: τ maxime est amicū humane nature: τ qđ cito in calorē cōuertit naturalē: τ qđ cōuersum multū ī mēbris īmorat τ inco:po:at ipā cōfo:tās. Iste eñ sunt dispōnes p q̄s aliqđ multū nutrit τ acātat τ naturat: ƺ cib⁹ vnctuo sus est hmōi: sic pƺ cōsiderādo ei⁹ dispōnes oēs τ suā cōple xionē: ḡ cib⁹ vnctuosus maxime nutrit. Scđa rō est hec: ca lo: eī naturalis sic testat ysaac: nutrit vnctuositate sāguīs ḡ qđ marie vnctuositati vicinat: marie nutrit calorē natura lē: oē aūt vnctuosu₂ marie assimilat sanguini: cū sit calidū τ humidū: τ cōseruās calorē naturalē: τ ipm augēs: ḡ vnctuo sus cib⁹ marie nutrit. Ad oppositū ē auicē. ysa. Alia aūt rō ad hoc inducit talis. nihil qđ de sui natura effugit locū dige stiōis: neq̄ parat ad digestionē τ ꝯuersionē est marie nutri mētū. nihil eñ nutrit nisi digestū: ƺ vnctuosus cib⁹ est hmōi q: ſm ysaac supnatat stomacho: neq̄ venit ad locū inferiorē q̄ ē loc⁹ digestiōis: τ sic suā impedit digestionē: τ etiā alio₂ cibo₂: ipos lubricādo añq̄ digestiōe₂ recipiāt: ḡ cib⁹ vnctuo sus nō maxime est nutritiu⁹. Ad h̄ dicēdū q̄ cib⁹ vnctuosus min⁹ nutrit q̄ dulcis: magis tñ ceteris nutrit quātū est rōne sapo:is: si aūt min⁹ alijs a dulci nutriat: nō est rōne sapo:is ƺ rōne alia₂ dispōnū τ ꝯditionū. Cause aūt impediētes na turalē vtutem nutriēdi in cibo vnctuoso sunt due: q̄s ponit ysaac. q̄rū prima est: q: cib⁹ vnctuosus impedit digestionē triplr. Uno mō ī stomacho supnatādo cū nō patiat descen dere ad locū digestiōis. Scđo mō lubricādo villos stomachi qui per sui irrigidationē cibū retinēt. Tertio mō lubricando alios cibos anteq̄ digerant τ faciendo ipos indigestos ad epar τ cetera mēbra delegari. de supnatatione vō pƺ ī oleo τ buty:o in patella τ cōsimilibus pinguibus. Alia causa est: q: facit phantasticam repletionem in stomacho τ in mēb:is alijs τ oppilando ipā in ipis phantasticā generāt repletionē Alio modo remolliēdo villos stomachi: qui quādo non irri gidant: imo laxant non viget appetit⁹ cibi: sicut cum virga non irrigidatur non viget appetitus coitus. Est autem alia causa impediens virtutem multum nutriendi accidētaliter τ hec est: quia non est facilis coagulationis: τ q: est facilis eliquationis τ dissolutionis a memb:is. Ad primam autem rationē dicendū q̄ cibus vnctuosus plus nat⁹ est corpus re ficere q̄ oēs alij cibi: pter dulcē q̄ oīmodas hƺ dispositiones

ad h' vt maxime nutriat: sed vnctuosus hz impedimētū i virtute multū nutriēdi naturalr' et accidētaliter ꝓpter cās ꝓdictas: et iō min⁹ nutrit dulci: magis vō ceteris. Ad scdaꝫ rōnē dicēdū ꝙ vnctuositas est duplex. Quedā est causata p viā digestiōis et subtiliatiōis intus facte in aīali: et p viā assīlatiōnis nature sanguinis et reliquoꝝ mēbroꝝ: et tali vnctuositate sanguinis tēpate et amicabilis nature nutrit' calor naturalis. Alia vō q̄ causat' in corpib⁹ exterioib⁹ p opatiōes exteriores: sicut pz in pinguedinib⁹ aīaliū q̄ est ip̄ opositiōe cibi calori naturali nō cedēs in digestionē neqꝫ ꝯuersionē: neqꝫ assīlatiōeꝫ et tal' nō ē illa q̄ nutrit' calor: nisi p ꝯuersiōeꝫ i reliquā. ¶ Circa scdam q̄stionē ꝓcedit' h' mō: q̄rit' vtrū cib⁹ vnctuosus magis nutriat naturalr' an magis accidētaliter: et videt' ꝙ magis naturaliter: q: sicut testat' ysaac: ciborum quidā sunt mollis cōpositiōis: qdā aūt dure. q̄ vō sunt mollis cōpositiōis: facilis sunt digestiōis cū cito in sanguinē cōuertant': sed oēs tales cibi magis nutriūt naturalr' ꝙ accidētaliter: eo ꝙ cito ꝯuertunt': et tn̄ ꝓpter sui molliciē cito a membris dissoluunt': sed cib⁹ vnctuosus est mollis et debilis cōpositiōis: g̃ cito in formā sanguinis trāsducit': et sic multū nutrit naturalr': et facile a mēbris dissoluit': et sic parū nutrit accidētalr'. Alia rō ad h' talis ē: illō mltū nutrit naturalr' qđ de facili patit' a calore nr̄i corpis: et cito ad ip̄m cōuertit' ꝓpter cōuenientiā cū eo: et ꝓpter facilitatē dissolutiōis: sed cibus vnctuosus est hmōi. Uult enim ysaac sub aucto. Gal. ꝙ vnctuosa excitāt calorē ignis: et cito i ip̄m ꝯuertūt' sic pz i oleo et pice: ergo cibus vnctuosus multū nutriet naturalr': cū aūt cito a mēbris dissoluat' parū nutrit accidētaliter. Ad oppositum est hec ratio: illud eñ parū nutrit naturalr' et multū accidentaliter qđ est difficilis digestionis et cōuersionis: postq̄ autē digestū est multū in mēbro imorat' ꝓpter sui grossitiē et aliquantulā viscositatē: sed cibus vnctuosus est hmōi: sicut habet' ex vbis ysaac: g̃ cibus vnctuosus magis nutrit accidētaliter ꝙ naturalr'. Alia rō ad h' talis est: sicut vult ysaac laborātib⁹ et exercitātib⁹: et i eis q̄ robur querūt corpis magis ꝙ custodiā sanitat': dāda sunt ea q̄ sunt dure digestiōis: que. s. parū nutriūt naturaliter: et q̄ digesta nimiā faciūt morā in mēbris: q. s. parū nutriūt naturalr' et multū accidētaliter: sed ysaac pcipit vnctuosum cibū et viscosum talib⁹ exhiberi: g̃ vnctuosus cibus multū nutrit accidētaliter et parum naturalr'. Ad hoc dicēdū ꝙ cib⁹ vnctuosus magis nutrit naturaliter et accidētaliter alijs quantū est de ratione saporis: min⁹ aūt vtroqꝫ mō nutrit ꝙ dulcis. Nutrit autē magis accidentaliter ꝙ naturalr' ꝓpter sui viscositatē et morā quā in mēbris facit: et ꝓpter nimiā repletionē quā in ipsis operat': vt nimiū dicat' impinguare: habētia eñ grossitiē substantie multā et repletionē ḡnantia multū accidētalr' nutriūt: et parum naturaliter. Ad rōnes autē ꝯrias dicēdū est ꝙ aliqđ dr̄ parū nutrire vel multū dupl'r: aut naturalr' aut accidētalr': multū aūt accidētalr' i respectu nutrit cib⁹ vnctuosus. Naturaliter aūt parū nutrire ē tripl'r. Uno mō ꝓpter sub̄e duritiē et partiū ei⁹: et sic carnes bouine et ꝯsiles parū nutriūt naturalr'. Alio mō ꝓpter oppositā dispositionē repugnātē naturali: et sic frigida sicut multi fruct⁹ et herbe ḡnantes humores phlegmaticos nō trāsductos in formā sāguinis parū nutriūt: et ſm hoc vnctuosus cib⁹ nō dr̄ parū naturalr' nutrire. Alio mō aliqđ parū naturalr' nutrit: q: ꝙuis habeat conueniētiā cū calore naturali et etiā mollis sit cōpositiōis et facilis ꝯuersiōis: tn̄ stomacho supnatat in ei⁹ pte supma et nō patit' descēsuꝫ ad partē inferiorē: vt in ipsa cōplete digerat': et hoc mō cibus vnctuosus est difficilis digestiōis et conuersionis: et sic parū nutrit naturaliter cū tarde assimilet': et conformetur sanguini per digestionē et cōuersionē. et sic soluūtur ꝯrie rōnes. hec autē distinctio ex vbis ysaac pōt extrahi. ¶ Circa tertiā questionē ꝓcedit' hoc mō: querit' primo ꝓpter quā causam cibus vnctuosus multū saturat: videt' eñ oppositū: q: cū cib⁹ vnctuosus cito cōsumat' a calore sicut cito ꝯsumit' ab epate pix et ꝯsilia ab igne: et iterū cū natura ipsū in multis hoīb⁹ multū appetat. Ad h' dicendū ꝙ mltū ꝓpter tres cās satiat. Una ē: q: villos stomachi remollit et v̓tutē appetitiuā defectat. Scđa ē: q: magnā et grauē facit repletionē in stomacho et i alijs mēbris: vñ etiā appetit⁹ debilitat' magnā sentiēs repletiōeꝫ in mēbris. Tertia ē ꝙ p calorē dissoluūtur et dilatant' ptes stomachi: et eleuāt' p ebullitionē phātasticā faciēs repletionē et extēsionē sicut pz i butyro et oleo q̄ in pua quātitate i patella posita magnā in patella faciūt extensionē et repletionē: et eodē mō ē de cibo vnctuoso i corpe hūano. ¶ Scđo querit' ꝓpter quā cām dulcis cib⁹ multuꝫ saturat. videt' eñ oppositū: q: quāto aliqđ delectabili⁹ ē nature: tāto natura ip̄m pl⁹ appetit: et tāto in desiderio ei⁹ tardius fastidit' et ab eo tardi⁹ desistit: sꝫ dulce ē hmōi: g̃ natura erga ip̄m maxie ꝓdicto mō se hz: sꝫ tale parū satiat: g̃ cib⁹ dulcis parū satiat. Ad oppositū est aucto. ysaac. Ad h' dicēdū ꝙ differūt in cā nimie saturitatis cibus vnctuosus et dulcis: q: cib⁹ vnctuosus est causa saturitatis nimie ſꝫ ꝓdictos modos. dulcis vō ꝓpter duas cās. Una est: q: sicut vult ysaac: est maximā delectationē inferēs nature: et iō cogit' appetit⁹ naturalis ad acceptionē ei⁹ i maxima quātitate: vñ multā repletionē hñt ex ipso: et iō multū saturant' ex eo. Scđa cā est: grossities sue substātie ꝓpter quā nimiā facit repletionē et appetitū sedat. vñ vnctuosus cib⁹ nimiū saturat i pua quātitate appetitū defectādo: dulcis vō i magna quātitate acceptus appetitū sedādo et ꝯfortādo. ¶ Tertio q̄rit' q̄ satietas citi⁹ aufert': an illa q̄ ex vnctuoso ꝓuenit: an illa q̄ ex dulci: et videt' ꝙ illa q̄ ex dulci: q: dulce satiat ꝓpt' magnā sui quātitatē acceptā: et iteꝝ verā facit repletiōeꝫ nō phātasticā: et iterum fundatur in grossa sub̄a et tarde dissoluit' a membris: et mltū ip̄a ꝯfortat et appetitui satisfacit: satietas vō vnctuosi oppositas hz ꝯditiōes: sꝫ satietas pmo mō deficit: satietas scđo mō cito: g̃ satietas ꝓueniēs ex dulci cibo tardi⁹ remouetur ꝙ ꝓueniēs ex vnctuoso. Hoc aūt ꝯfirmat' hac rōne: sicut eñ ē de cibo: et potu: sꝫ sicut dicit ysaac: vinū grossū dulce tarde iebriat: sꝫ postq̄ inebriat ex ipso ꝓueniēs tarde dissoluit': g̃ eodē mō est a pte saturitat' ꝓueniēt' ex cibo dulci grosse sub̄e: g̃ cib⁹ dulcis tarde saturat: et postq̄ saturat multum manet saturatio eius: cib⁹ vō vnctuosus cōpetēte mō se hz. Ad oppositū est hec rō: q: quāto aliq's cib⁹ ē mag' delectabilis: tāto natura magis appetit ip̄m et tāto citi⁹ fugit ei⁹ delectatiōis imbecillitas vt statiꝫ natura ip̄m desideret: et ei⁹ satietas parū duret: cib⁹ vō opposito mō se hz respectu cōtrarie ꝯditiōis: sꝫ cib⁹ dulcis h' mō se hz respectu vnctuosi g̃ dulcis saturatio citi⁹ recedit et ē breuior respectu vnctuosi. Ad h' dicēdū ꝙ satiatio alicui⁹ cibi mlt' de causis citi⁹ vl' tardi⁹ recedit. Uno mō ꝓpter nimiā repletōeꝫ et attractionē a mēbris: q̄ cū delectabilē cibū i magna quātitate attrahāt mltā ꝯhūt repletionē: et iō cito saturant': q: mēbroꝝ nimia manet repletio et inanitio tardat': iō satiatio facta i tali cibo nimiū immorat'. Alia cā est ꝓpter grossitiē et soliditatē sub̄e q̄ nō cito dissoluit' a mēbris. Alia cā ē vera repletio: nō phātastica: cū eñ si v̓a repletio tarde recedit: et sil'r tarde venit fames: cū aūt in phātastica cito recedat et cito subit fames. et istis trib⁹ modis satiatio q̄ causat' a cibi vnctuosi acceptōe min⁹ durat. Alia cā ē q̄ ex dulci repletiōe multū durat. Alia cā ē defectus appetit⁹ causat⁹ a nimia imbecillitate facta a cibo remollietevillos stomachi et v̓tutē defectāte. Alia cā est phātastica repletio sine delectatiōe ꝓueniēs. ſm istas tres cās vnctuosi cibi satiatio mltū durat: sꝫ ꝓpter h' distinguēdū est ꝙ satiatio ꝓueniēs a dulci quātū ad durationē momētanea ē et parua: quantū aūt ad diuturnā lōga ē: q: mltū durat: sꝫ satiatio ꝓueniēs ab vnctuoso in momēto paruo magna est: sꝫ nō potest per lōgam morā durare: cum ex phantastica proueniat repletōe: q̄ cito recedit. ¶ Quarto q̄rit' q̄ño quedā vnctuosa sicut amygdale exhibent' in febrib⁹. et istā h' omittam⁹: q: sufficiēter in dietis ꝑticularib⁹ in cap. de amygda. est discussa. ¶ Scđo querit' circa hoc quē humorē generēt vnctuosa an sanguineū an phlegmaticū: et videt' ꝙ sanguineū: quilibet cibus talē humorē generat: cum quo potestatiuā habet similitudinē cōplexiōe: sed vnctuosa habent potestatiuā similitudinē cuꝫ sanguine: ergo sanguineū humorē generāt. Ad oppositū est aucto. Ras. dicentis ꝙ vnctuosum abhorret ingenium et intellectus: et phlegma generat: qđ concedimus. Ad rationē in contrariū dicendū ꝙ duo sunt considerāda circa vnctuosum. Primū est similitudo cōplexionis cuꝫ sanguine. Scđm ē impedimētū digestiōis ꝓueniēs ex sub̄e

sue grossitie ⁊ sui lubricatiōe ⁊ supnatatione in stomacho: ⁊ isto modo vltimo dꝫ gn̄are illū humorē: qui causat̃ ex impedimento digestionis: ⁊ iste est phlegma: g̃ ꝓprie gn̄at phlegma. Primo tn̄ modo dꝫ generare humorē sanguineū vel cholericum: q: illo modo natum est cito cōuerti.

¶ Circa tertiū ꝑncipale sic ꝓcedimus: ⁊ querit̃ de salso sapore: vtrū habeat virtutē penetratiuā ad mēbra: ⁊ videt̃ ꝙ sic: penetratio debet̃ calido ⁊ habēti subtilē substātiā vel mediocrē: sed salsa sunt hmōi: sunt eñ calida ⁊ fundant̃ in mediocri substātia: g̃ salsa habēt virtutē penetrādi. Scđa ratio hec est: omne quod habet ṽtutē diuidēdi partes grossas viscosas habet virtutē penetrādi: sed salsa sunt hmōi: sicut pꝫ si sal ponat̃ cū albumine oui tūc dissoluet vel subtiliabit ptes eiꝰ. Tertia ratio hec est: videmꝰ ꝙ carnes salsant̃ in supficie: ⁊ inueniunt̃ salse in ꝓfundo: hoc aūt nō potuit esse nisi sal penetrasset ad ꝓfundū: ergo necesse est salsa hr̃e virtutem penetrādi. Ad oppositū est illud qđ dicit ysaac in lr̃a: scꝫ ꝙ salsa nullā vl' paucā habēt virtutē penetrādi ad mēbra. Ad hoc dicendū est ꝙ difficultas penetrādi est triplex. Prima est a parte obtusiōis q̄litatis sicut in aqua frigida. Scđa causat̃ a grossitie substātie sicut est in opio: ⁊ sic̄r in dulcibꝰ. Tertia causat̃ ab horribilitate saporis: ⁊ talis difficultas penetratōis est in salsis: q: hn̄t in se naturā horribilitatis saporis: ⁊ iō nō attrahit̃ a mēbris nec ipꝫ venit ad mēbra: ⁊ ideo non ponit̃ virtꝰ penetratiua in salsis. Ad sil'e qđ ponit de sale dicēdū ꝙ salsedo est triplex. Quedā eñ causat̃ ꝑ admixtionem phlegmatis cū humore adusto melācholico sicut pꝫ in senibꝰ q̄ prius fuerūt nimis cholerici. Scđo mō causat̃ salsedo ꝑ exhalationē calidi ⁊ introductiōē frigidi in partibꝰ terrestribꝰ sicut pꝫ in cinere. Tertio modo causat̃ ꝑ actionē solis supra humidū terre cōmixtū sicut patet in sale ⁊ nitro: et quibusdā plātis in q̄bꝰ dn̄at̃ terreū s̄m materiā ⁊ elemētū s̄m virtutē: ⁊ isto tertio modo intelligit hic ysaac de salsis.

¶ Scđo querit̃ circa hoc qđo salsa habēt virtutē laxandi: ⁊ ꝑ quā viā iuuāt ṽtutē expulsiuā: q: ṽtꝰ expulsiua viget ꝑ frigidū ⁊ hūidū: sꝫ salsa sunt ꝯ̄ria: q: sunt calida ⁊ sicca: g̃ magis impediūt virtutē expulsiuā ꝙ iuuēt. Scđa rō hec est: qn̄ egestio est sicca ⁊ virtus debilis: tūc cōpetunt humectātia: sed salsa nō sunt hmōi: ergo virtuti expulsiue non cōpetūt. Ad oppositū est hec ratio: in dysteribꝰ apponit̃ sal vel nitrū vt virtus expulsiua iuuet̃: ⁊ feces facilius egrediant̃. Scđa ratio hec est: omne qđ excitat virtutē ad expulsionē fecum iuuat ipsam: salsa eñ sunt hmōi: excitāt eñ virtutē mordicando intestina: ergo salsa iuuāt ipsam. Ad hoc dicendū ꝙ virtus expulsiua multis modis iuuat̃. Uno mō per relaxationē vētris ⁊ humoꝝ ⁊ sic iuuat̃ per humectātia. Scđo modo per cōpressionē intestinoꝝ: ⁊ sic iuuat̃ ꝑ pontica. Tertio modo ꝑ mūdificationē: ⁊ sic per dulcia. Quarto per mordicationē intestinoꝝ ⁊ incisionē fecū. Quinto per horribilitatē ꝓpter qđ id qđ exhibet̃ nō retinet̃ in mēbris: sed ipꝫ abhorrent ⁊ expellūt a se: ⁊ istis tribꝰ modis vltimis salsa iuuant virtutē expulsiuā. Ad rationē in ꝯtrariū dicendū ꝙ actio salsi est q̄druplex. Prima est calefacere. Scđa est desiccare: ⁊ per has actiōes salsa non iuuāt virtutē expulsiuā. Tertia est incidere feces. Quarta est mordicare intestina: ⁊ ꝑ has actiones iuuāt salsa virtutē expulsiuā: ⁊ primo modo ꝓcedūt rationes: tertio modo non.

¶ Circa quartū ꝓcedit̃ hoc modo: ⁊ querit̃ de operationibus saporis amari: querit̃ ergo quomodo amara confortāt stomachū: ⁊ ostēditur ꝙ nō hac ratiōe: virtꝰ stomachi cōponitur ex virtute sensibili ⁊ naturali sicut dicit Haly: sed amara nocēt virtuti sensibili: sicut ꝑ gustū pꝫ ⁊ eā ledūt: g̃ amara ledūt virtutē stomachi: cū cōponat̃ ex sensibili ⁊ naturali: sed nihil qđ ledit virtutē stomachi ꝯfortat stomachū: g̃ amara nō ꝯfortāt stomachū. Scđa rō hec ē: nihil qđ abhorret natura ꝯfortat naturā ⁊ mēbrū in quo est: sed natura regitiua corpis abhorret amara: qđ pꝫ ꝑ sensū gustus: g̃ amara nō confortāt naturā nec stomachū: cum descēdāt ad stomachū. Ad oppositū est hec rō: pōtica iuuāt ⁊ ꝯfortāt stomachū: q: partes eiꝰ coadunāt ⁊ infrigidāt: sꝫ amara sunt hmōi: sicut dicit ysaac: g̃ amara confortāt stomachū. Ad h' dicendū ꝙ in amaro sunt tria: sapor: cōplexio: ⁊ pōticitas. ⁊ quātū ad primū ea abhorret natura stomachi ⁊ non ꝯfortāt: ⁊ sic ꝓcedit ratio: quantū vo ad alia duo confortāt stomachū: ⁊ magis ꝑ ponticitatē suā: q: partes stomachi laxatas cōprimūt ⁊ reddūt fortes eas coadunādo. ¶ Sed tunc querit̃ scđo vtrū pōtica confortēt stomachū: ⁊ videt̃ ꝙ nō: q: stomachus est multum neruosus ⁊ acetosa multū nocēt neruis ꝓpter suā frigiditatē: sed pōtica sunt frigida ⁊ sicca sicut acetosa: ergo nocent stomacho: ergo nō ꝯfortant stomachū. Scđa ratio hec est: nihil qđ debilitat calorē naturalē ⁊ digestionē impedit confortat stomachū nisi calor naturalis ⁊ digestio vigēt: sed pōtica cū sint frigida debilitāt calorē naturalē: cū sint grosse substātie impediūt digestionē: ergo nō confortāt stomachū. Ad oppositū est aucto. ysaac dicētis: ꝙ pōtica confortēt stomachū ⁊ indurāt. Ad hoc dicendū ꝙ membrū cōfortat̃ quinqꝫ modis. Primo mō per restaurationē deꝑditi: ⁊ sic per cibū ⁊ potū. Scđo modo per retentionē spiritus: ⁊ sic ꝑ aromatica sicut per crocū. Tertio per alterationē: ⁊ sic per calidū et frigidū. Quarto per depurationē superfluitatū: ⁊ sic ꝑ medicinā laxatiuā. Quinto per constrictionē partiū mēbri relaxati ⁊ indurationē ipsarū: ⁊ hoc vltimo modo pōtica confortant stomachū. Ad rationē in contrariū dicendū ꝙ in pontico tria sunt. s. cōplexio: substantia siue cōpositio: ⁊ sapor. ⁊ quantū ad cōplexionē nocet stomacho: sed quantū ad alia duo ponticum ⁊ stipticū confortant stomachū.

¶ Circa quītū ꝓcedimꝰ hoc mō: ⁊ querit̃ de operationibus acuti saporis: ⁊ querit̃ per quā viā acuta laxant sicut piper allia ⁊ ꝯsimilia: ⁊ videt̃ ꝙ nō habeāt virtutē laxādi: nihil qđ habet virtutē subtilē cōsumēdi ⁊ residuū ingrossandi habet virtutē laxandi. laxatio eñ fit per humiditatē: sed acuta cū sint valde calida sunt hmōi: ergo non habēt virtutē laxandi. Scđa ratio hec est: expulsiua viget per frigidū ⁊ humidum: sicut dicit Joānitiꝰ: ergo acuta cū sint calida ⁊ sicca impediūt virtutē expulsiuā: sed nihil tale habet virtutem laxandi: ergo acuta non habēt virtutē laxandi. Tertia ratio hec est: acuta calefaciūt mēbra ⁊ inflāmant ⁊ desiccāt: q̄ totā humiditatē ⁊ siccitatē eoꝝ trahūt ⁊ cōsumunt subtile: ⁊ sic residuū ingrossat̃: ⁊ sic sunt deficiētis a vi expulsiōis ⁊ virtꝰ expulsiua debilitat̃: sed nullū tale habet virtutē laxādi: imo potiꝰ cōstringēdi: ergo acuta nō habēt virtutē laxandi. Ad oppositū est aucto. ysaac dicentis: ꝙ acuta incidūt grossos humores phlegmaticos. Scđa rō hec est: oē qđ habet virtutem diuidēdi ⁊ subtiliādi grossos humores ⁊ frigidos hꝫ virtutem laxandi: q: facit eos habiles ad expulsionē: sed acuta sunt hmōi sicut vult ysaac: ergo habēt virtutē laxādi: qđ cōcedimꝰ. Ad ratiōes dicēdū ꝙ in acutis multiplex est actio. Prima est calefacere. Secunda est inflammare. Tertia est desiccare. Quarta incidere vel diuidere. Quinta est diuisa subtiliare ⁊ ea resoluere. Sexta est mordicare intestina ⁊ virtutem excitare: ⁊ quantū ad tres primas actiones acuta nō habēt virtutē laxandi: ⁊ sic ꝓcedūt ratiōes: acuta vo habēt virtutē laxādi quātū ad alias ꝯsequētes: sed nō quodlibet corpus: sicut est corpus cholericū: sed corpus repletū grossis ⁊ frigidis humoribꝰ sicut est phlegma vitreū: ⁊ sic intelligit ysaac. ¶ Scđo querit̃ circa hoc: vtrū acuta gn̄ent choleram nigrā vel rubeā: ⁊ ostēditur ꝙ semꝑ generēt cholerā rubeā hac ratione. Illa q̄ de sui natura humores inflāmant ⁊ incendūt maxime generāt humorē calidū acutū ⁊ cholericum: ⁊ ꝓpter hoc ꝓhibent̃ in febribꝰ calidis: sed acuta sunt hmōi: sicut pꝫ in pipere: ergo maxime generāt humorē cholericum. Scđa ratio hec est: oē simile maxime gn̄at suū sil'e: sed acuta maxime assilant̃ cholere: g̃ maxime gn̄ant choleram. Tertia rō hec est: dicit Auicē. cap. de humoribꝰ: ꝙ cholera fit ex humoribꝰ acutis ⁊ igneis ⁊ forti calore. humor vo frigidꝰ fit ex grossis cibis ⁊ debili calore: g̃ cū melācholia sit humor frigidꝰ nō gn̄abit̃ ex acutis ⁊ igneis hūoribꝰ: sꝫ cholera solū. Ad oppositū est aucto. Ras. dicētis ꝙ acuta mutant sanguinē in choleram rubeam: deinde per adustionem in choleram nigram. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est actio acuti. Una est inflammare ⁊ subtiliare primo: et s̄m hanc acuta generant choleram. Et eius secunda actio est consumere ⁊ resoluere subtile: quo resoluto manet grossū adustum: et s̄m hoc acuta generant melancholiam: et sic intelli-

git Ras. ¶ Tertio querit circa hoc quare acuta nō habēt virtutē conseruādi res a putrefactiōe: et ostēditur ꝙ sic: causa putrefactiōis est humiditas s̄m Gal. vnde conseruatio a putrefactiōe est per ea q̄ consumūt et desiccāt illā humiditatem: sed in oīb9 actionib9 vel effectib9: q̄ a caliditate causantur: maiorē habēt virtutē acuta ꝙ amara et salsa: ergo maxime cōseruabūt a putrefactiōe: cū magis desiccēt et ꝯsumāt humiditatē ꝙ salsa et amara. Scđa ratio hec est: amara sicut myrrha: et salsa sicut sal: cōseruāt res a putrefactiōe ꝑ virtutem caliditatis: ꝑ quā cōsumūt et desiccāt humiditatē q̄ est causa materialis putredinis: sȝ acuta sunt maioris virtutis ꝙ myrrha et salsa: ergo magis cōseruabūt a putrefactione. Ad oppositū est hec ratio: dicit Gal. in lib. cōplexionū ꝙ salsum et amarū cōseruāt res a putrefactiōe: acuta vo corrumpūt: q: faciūt partes distare post ꝯsumptionē humiditatis: ita ꝙ partum vertunt in puluerem. Ad hoc dicendū est ꝙ ad hoc ꝙ res cōseruet a putrefactiōe tria requirunt. Primū est dissolutio siue resolutio hūiditatis superflue q̄ est cā materialis putrefactōis. Scđm est ꝯsumptio humiditatis eiusdē. Tertiū est clausio pororum et partiū adunatio: q̄ causat a ponticitate rei cōseruātis: et iste tres cause sunt in sale et myrrha: et ꝑpter hoc conseruāt res a putrefactiōe. In acutis vo nō sunt due prime: et iō nō possunt res ꝯseruare a putrefactōe: q: deficit in eis cā potissima cōseruādi: et quarta causa ꝯseruādi est cōglutinatio et adherētia partiū: et hec est in melle.

¶ Quarto querit circa hoc: quare quedā acuta nō habent virtutē ꝓuocādi sitim: et ostēdit ꝙ sic hac ratiōe: sitis causatur ex inflāmatiōe et desiccatiōe oris stomachi et ꝯsumptiōe humiditatis mēbrorum: sed oē acutū desiccat: et inflāmat et cōsumit hūiditates oris stomachi et aliorum mēbrorū. Hec enim sunt de ꝓprietate acuti cuiuslibet: ḡ oē acutū desiccat et ꝓuocat sitim. Scđa ratio hec est: cepe sunt de gn̄e acutorū: et minoris sunt caliditatis: et plus habēt humiditatis q̄ sitim repmūt ꝙ allia: sed cepe ꝓuocāt sitim sicut ptȝ ꝑ experimētum: ḡ allia cū sint magis calida et habētia min9 humiditatis: multo fort9 causabūt sitim. Ad oppositū est aucto. Gal. in tegni. in cap. de colyrica passione dicētis: ꝙ allia nō ꝓuocant sitim: imo auferūt: qđ cōcedim9. Ad ratiōes in ꝯtrariū dicēdū ꝙ in alliis est duplex natura. Una est caliditatis et siccitatis: et s̄m hāc pn̄t ꝓuocare sitiȝ. Alia est virt9 resoluēdi humores in hūiditatē et nō cōsumēdi eā: et sic ꝑ actionē alliorū causat quedā humiditas ex grossis humoribus: q̄ membra irrorat et os stomachi: et nō consumit: q: actio illorum alliorum non est ꝯsumptiua sed resolutiua sicut piper: cepe: et hmōi: et propterea allia nō generāt sitim sicut alia acuta: sed hoc intellige in corporibus phlegmaticis: et non melācholicis.

¶ Circa septū de opatiōib9 acetosi saporis: q̄rit vtrū acetū plus infrigidet ꝙ succus vue acerbe. s. agresta et hmōi vel ecōuerso: et ostēdit ꝙ agresta plus infrigidet: oē illud qđ est purum a qualitate impediēte frigiditatē magis est frigidum et plus infrigidat ꝙ qđ nō est hmōi: sed agresta est plus separata a qualitate q̄ frigiditatē impedit: qm̄ a caliditate q̄ frigiditatē vł effectū frigiditatis impedit: ꝙ acetū: ergo agresta magis infrigidat ꝙ acetū. Maior ptȝ ꝑ se. Minor pbat ꝑ Gal. in li. de simplici medicina: vbi dicit ꝙ acetū habet virtutem calefaciēdi: agresta vo nō: et sic agresta magis separat a caliditate ꝙ acetū. Scđa ratio hec est: oē illud qđ emplastratur ad infrigidatiōeȝ corporis et mēbri: maiorē habet virtutem infrigidādi ꝙ qđ nō: sed Ras. ꝓcipit fieri emplastrū de agresta supra mēbrū calefactū et nō de aceto: ḡ per effectuȝ et auctoritatē videt ꝙ agresta plus infrigidet ꝙ acetū. Tertia ratio hec est: frigida q̄ sunt fundata in grossa substantia maioris sunt infrigidationis ꝙ frigida q̄ fundant in subtili substantia. vn̄ dicit Gal. ꝙ plus infrigidat psiliū ꝙ aqua ꝓpter grossitiē sue substātie: sed agresta frigida est et fundat in grossa substātia: acetū in subtili: ergo agresta multo magis infrigidabit ꝙ acetū. Ad oppositū est hec ratio: acetosuȝ per sui naturā infrigidat: ergo magis acetosum magis infrigidabit: sed acetū est magis acetosum ꝙ agresta: ergo magis infrigidat ꝙ agresta. Scđa ratio hec est: dicit Auicen. ꝙ in aceto est caliditas: et hec facit ad maiorē infrigidationeȝ: q: facit ipm penetrare ad mēbra et ꝓfundari in illis: sed oīe tale plus infrigidat ꝙ qđ nō est hmōi: ergo acetū cū sit hmōi plus infrigidat ꝙ agresta. Ad hoc dicendū ꝙ aliquid infrigidat plus alio dupliciter. Uno modo q: virtus infrigidationis eius magis viget in exterioribus et non profundatur: et sic agresta magis infrigidat ꝙ acetum. Alio modo q: virtus ei9 penetratiua est magis apertiua et incisiua: et magis profundatur in mēbris: et sic acetū magis infrigidat ꝙ agresta: vn̄ volētes corpus infrigidare exteri9 vtant agresta: volentes infrigidare interi9 vtant aceto in cōfectionib9 s̄m pcepta auctorum. ¶ Scđo querit circa hoc: vtrū acetosum reprimat cho. ru. sicut ptȝ in aceto: videt ꝙ nō: oē illud qđ est maioris siccitatis ꝙ frigiditatis magis desiccat et magis facit ad esse cholere ꝙ ad eius repressionē: q: cholera calida est et sicca: sed acetū est hmōi: q: frigidū est in scđo gradu: siccū in tertio: ergo magis facit ad esse cholere: cū siccitas nō repugnet siccitati: ꝙ ad ei9 repssionē: cū caliditas cholere multū repugnet frigiditati aceti. Scđa ratio hec est: illud qđ est de sui natura subtiliatiuū et desiccatiuū subtilē gn̄at humorē et cholericū. simile em̄ gn̄at sibi et augmētat: sȝ acetū est hmōi: ergo gn̄at humorē cholericū: sed qđ alterū gn̄at nō repmit ipsum: ergo acetū nō reprimit cholerā rubeā. Ad oppositū est aucto. Ras. qui dicit ꝙ acetosuȝ cholerā rubeā repmit. Scđa ratio hec est: dicit ysaac in dietis particularibus ꝙ acetū cholerā multā reprimit. Ad ratiōes in contrariū dicendum ꝙ duplex est cholera. Quedā em̄ est grossa: et hanc reprimit acetū ipsam subtiliando: et de hac intelligit ysaac et Ras. Alia est subtilis et huic cōferūt tamarindi et pruna acetosa q̄ habēt virtutē ingrossandi et non acetū. Uel aliter dicēdum ꝙ q̄uis acetū sit magis siccū ꝙ frigidū: tn̄ actio ei9 velocior: est s̄m frigiditatē q̄ est qualitas actiua: ꝙ s̄m virtutē que est qualitas passiua: et iō magis reprimit cho. ru. ꝙ faciat ad eius gn̄ationē: vel ei9 esse: et ideo cōfert cuilibet cholere temperamentū excedēti. ¶ Tertio querit per quā viā acetosum extinguat sitim: et ostēditur ꝙ hoc nō possit esse. Sitis causat ex vehemēti desiccatiōe humiditatis mēbrorum et ꝑpter hoc sitis est appetit9 humidi: sed acetū nimis desiccat sicut ptȝ ꝑ eius effectū: et oē tale gn̄at sitim magis ꝙ extinguit eā: ergo acetū magis generat sitiȝ ꝙ extinguat. Secunda ratio hec est: oīe illud qđ cōsumit humiditatē q̄ sitiȝ reprimit et sedat gn̄at sitim: sed acetū ꝯsumit humiditatē: q̄ est causa sedatiua sitis: ergo gn̄at sitim: nō ergo sitim sedat. Ad oppositū est aucto. G. dicētis ꝙ acetū sedat sitim: dicit tn̄ in lib. de simplici medicina: ꝙ sitis causat a caliditate vel siccitate: sed acetū calidū est et siccum: ergo gn̄at sitim ex sui siccitate: nō ergo sitim sedat. Ad hoc dicendū ꝙ in aceto triplex est actio. Una est cōsumere et desiccare. Alia subtiliare: incidere et diuidere. Tertia est infrigidare et alterare. et quantum ad primā generat sitim si ꝑlura fuerit eius actio: quantum vo ad alias duas sedat sitim et subtiliat humorē ꝑ quē mēbra irrorāt: et mēbra īfrigidat a sua ꝓprietate: et hec duo sunt causa sedatiōis sitis: et quantū ad hanc viā acetū sedat sitim. ¶ Quarto querit circa hoc: quare acetosa magis nocent neruis ꝙ alia: et videt ꝙ pōtica magis nocet eis ꝙ alia: acetū nocet neruis ꝑpter suā frigiditatē: sed pōtica magis sunt frigida ꝙ acetosa: sicut vult ysaac et Ras. ergo magis debēt eis nocere ꝙ acetū. Ad oppositū est aucto. Hippo. et ysaac q dicūt ꝙ acetuȝ magis nocet neruis. Scđa ratio hec est: dicit Auicē. ꝙ causa quare acetū maxie nocet neruis est duplex. Una est q: facit materiā ꝓfundari in neruis. Scđa est q: cito cōuertit eam in acetositatē: et iō acetū maxime nocet paralyticis: qđ cōcedim9. Ad ratiōes in contrariū dicendum ꝙ nerui ledunt dupliciter. Uno mō ꝑpter vehementē infrigidationē et separationē substātie eorum: et sic eis maxime nocet acetū sicut auctores volūt. ¶ Quinto queritur circa hoc quomodo acetū confert tussi: et videt ꝙ non: nihil quod exasperat membra spiritualia confert tussi: quia oīe quod exasperat causat punctionē: sed acetum est huiusmodi sicut patet per eius effectū: ergo acetum non confert tussi. Secūda ratio hec est: membra spiritualia sunt valde neruosa et ossuosa: sed cuilibet tali acetum multū nocet: ergo cū tussis existat in mēbris spiritualib9: ei nullo modo cōfert acetum. Tertia ratio hec est: tussis causat ex frigiditate et siccitate: sȝ

oīne tale augmētat suū simile: ergo cū acetū sit frigidū ⁊ siccū magis augmētabit tussim ⁊ causas eiꝰ: ꝙ̄ ei ꝯterat ipam sedādo. Ad oppositū est aucto. ysaac dicētis ꝙ acetū valet cōtra tussim: q: ex grossis humoribꝰ ⁊ phlegmaticis gn̄at. Ad hoc dicendum ꝙ acetum non valet contra quālibet tussim: sed cōtra illā que ex materia grossa ⁊ viscosa gn̄at: q: illā materiā incidit ⁊ diuidit subtiliat ⁊ habilē facit ad expellendū: ⁊ per hoc soluuntur rationes.

¶ Circa septimū proceditur hoc modo: ⁊ querit̄ de operationibus saporis pōtici: querit̄ ergo vtrū pōtica habeāt virtutem laxandi: ⁊ videt̄ ꝙ nō: virtus retētiua confortat̄ per frigidū ⁊ siccū: ⁊ expulsiua per cōtrariū: sed illud qđ ꝯfortat vnā virtutē impedit alterā: ergo pōtica impediūt virtutē laxatiuam: ergo nō laxāt. Scđa ratio hec est: nihil existēs vnū ⁊ idē est causa oppositoꝝ: sed pōtica mēbra contrahūt: ergo habēt virtutē cōtrahēdi: ergo nō habēt virtutē laxandi. Ad oppositū est aucto. ysaac dicēs ꝙ pōtica sicut pira post cibū laxāt ⁊ an̄ cibū accepta cōstipāt. Ad h̄ dicēdū ꝙ in pōtico duplex est natura. Una ꝑ quā mēbra ꝯtrahūt: ⁊ ꝑ istā nō laxāt neq̄ iuuāt virtutē expulsiuā. Alia est ꝑ quā mēbra cōprimūt ⁊ cōstringūt: ⁊ per hāc iuuāt virtutē expulsiuā ⁊ sic laxāt: vn̄ quedā laxant leniēdo: vt malua ⁊ viola: quedā mordicando vt salsa ⁊ acuta: quedā attrahēdo vt scamonea: quedā liquefaciendo: vt euforbiū: quedā comprimendo vt tamarindi: ⁊ oīa pōtica. ¶ Scđo querit̄ circa hoc: vtrū pōtica laxant sua pōderositate: ⁊ videt̄ ꝙ sic: cibus grossus pōderosus adueniens supra cibum liquidū laxat ⁊ facit ipm̄ descēdere: ergo pōtica cū sint pōderosa magis laxāt sua pōderositate ꝙ̄ sua pōticitate. Contrariū videt̄ q: ysaac facit mentionē de ponticitate ⁊ non de pōderositate. Ad hoc dicendū ꝙ pōtica laxant dupliciter. Uno mō corrugādo ⁊ ꝯtorquēdo partes stomachi ⁊ itestinoꝝ: ⁊ hoc habēt a sua pōticitate. Alio mō desiccādo ⁊ cōprimēdo: ⁊ hoc habēt a sua pōderositate. ⁊ ysaac cōprehēdit vnū sub altero: ⁊ iđ nō facit mentionē de ponderositate. ¶ Tertio querit̄ circa hoc: per quā viā laxant myrobalani: aut per suā ponticitatē: aut ꝑ suā gūmositatē: q: oē laxatiuū laxat ꝑ illud quo ablato non laxat nisi valde debiliter: sed remota gūmositate a myrabol. non laxant nisi valde debiliter: sicut dicunt aucto. sed in myrobal. maxime requiritur ⁊ eligit̄ gūmositas sicut dicūt oēs aucto. ad laxanduꝫ: ergo maxime laxāt per gūmositatē. Scđa ratio hec est: oīs gūmositas lenificat ⁊ lenificādo laxat nisi impediat̄: ꝙ̄ myrobal. cum sint gūmosi laxant lenificādo: qđ est cōtra oēs auctores dicētes ꝙ myrobal. sunt de gn̄e eoꝝ q̄ laxant cōprimendo ⁊ nō leniēdo. Ad hoc dicendū ꝙ in laxatiōe causata a myrobal. duo sunt ꝯsiderāda. Primū est natura attrahēdi: ⁊ ſm̄ hoc myrobal. laxāt per gūmositatē: gūmositas em̄ virtutē habet attrahēdi. Scđm est natura cōprimendi ⁊ expellendi: ⁊ ſm̄ hoc myrobal. laxant per suam ponticitatē.

¶ Circa octauū ꝓcedit̄ hoc modo: ⁊ querit̄ de operationibus insipidi: querit̄ ergo qūo quedā insipida vt cucurbita atriplex ⁊ cōsilia valēt in febribꝰ acutis: ⁊ videt̄ ꝙ nō: ea q̄ sunt facilis cōuersiōis de facili ꝯuertunt̄ ad humores innaturales: ⁊ nullū tale valet in febribꝰ acutis: q: augmentat egritudinē: sed cucurbita ⁊ cōsimilia sunt hmōi: q: sunt subtilis substātie q̄ est valde passibilis ⁊ cōuertibilis: ergo non cōpetit in febribꝰ. Scđa rō hec est: ꝑcipiūt auctores ꝙ in febribus nō detur aqua pura: ⁊ si detur debet dari in magna quātitate: sicut dicit Ras. ⁊ cū ingrossantibꝰ ipsam sicut cū mica panis: vt resistat calori febrili: sed minꝰ resistit tale insipiduꝫ ꝙ̄ aqua: ergo minꝰ debet dari in febribꝰ acutis ꝙ̄ aq̄: cum substātia eius sit facillime conuersionis ⁊ minime resistentie. Ad oppositū est qđ dicūt oēs auctores: precipiūt em̄ dari cucurbitā ⁊ cucumerē: ⁊ ꝯsilia in febribꝰ calidis acutis: qđ cōcedimꝰ. ¶ Ad ratiōes in contrariū dicendū ꝙ in cucurbita ⁊ in cōsimilibꝰ duplex est natura. Una est facilitas conuersionis que attendit̄ a parte substātie siue cōpositiōis: ⁊ quantū ad hanc non valent in febribꝰ acutis. Alia est natura cōtrarietatis que attēdit̄ a parte cōplexionis ꝑ quā malam discrasiā remouēt: ⁊ quantū ad hoc valent ⁊ dant̄ in febribꝰ acutis: ⁊ primo mō ꝓcedūt ratiōes: scđo vō mō non.

¶ Scđo querit̄ circa hoc: ꝓpter quid pisces nō dant̄ in febribus acutis: ⁊ videt̄ ꝙ debeāt dari: q: pisces sunt frigidi ⁊ humidi: ⁊ febris est morbus calidus ⁊ siccus: ⁊ ꝯtraria ꝯtrariis curant̄: ergo pisces cōpetunt in febribꝰ. Scđa ratio hec est: cucurbita est facilis ꝯuersionis: tn̄ dat̄ in febribꝰ rōne sue cōplexionis: ergo siſr ⁊ pisces lꝫ sint facilis ꝯuersionis: pñt tn̄ dari ratiōe cōplexionis. Ad oppositū est ꝙ oēs auctores prohibēt pisces exhiberi in febribus acutis. Scđa ratio hec est: nihil qđ de facili putrescit in stomacho debet exhiberi in febribus: q: augmētat materiā putridā ipsius febris: sed pisces sunt hmōi sicut vult ysaac: ergo non debent dari in febribus acutis: qđ ꝯcedimus. Ad ratiōes in contrariū dicendum ꝙ in piscibus triplex est natura. Una per quā cito sunt in phlegma mutabiles. Scđa est facilitas patiēdi ⁊ cōuertēdi ad humores innaturales: ꝑ quā de facili cōuertunt̄ in corruptionē. Tertia est cōplexio ꝑ quā cōtrariant̄ febri: ⁊ quantum ad hoc tm̄ debent pisces dari in febribus: sed alia duo preualēt: q̄ maxime sunt cauēda: ⁊ ꝓpter h̄ pisces in febribꝰ maxime sunt cauēdi ne ꝯuertant̄ ad calorē inaturalē febris.

¶ Lectio vndecima.

¶ Qui autē cibi ex duobꝰ oppositis sunt cōpositi: vt substātia sua liquori suo sit cōtrarita. veluti si virtus substātie eiꝰ terrestris esset ⁊ stiptica: liquor acutus ⁊ subtiliatiuꝰ: vtpote videt̄ in lētibꝰ: caulibꝰ: terrenascētibus: ⁊ similiter in quibusdā volatilibꝰ vt in gallis ⁊ anseribus ⁊ anatibꝰ: quoꝝ amborū substātie est virtus stiptica: ⁊ ad digerendū dura. Jura vbi cocta sūt: acuta sunt ⁊ subtiliatiua ⁊ ad digerēdū velocia. Un̄ si hec cū iuribꝰ suis accipiant̄ insimul: iura sui acumine ⁊ subtilitate querūt exire: sed substātie ille obuiātes illis: ex sui duritia resistūt. Un̄ in illis: quedā generant̄ repugnātia que maximoꝝ dolorum: torture: inflationis vētositatis sunt cause: iure ibi clauso hoc faciēte. Q si virtus vētris ad deponēdum ꝑparata sit: ⁊ iura cōfortāt: ⁊ substātias vincentia descendūt velociꝰ: sic quoq̄ q̇escūt infirmi. Si vō virtus vētris apparata sit cōstipationi: confortātur substātie ⁊ vincētes iuscula augmētatis doloribꝰ diu cōstipate morant̄ substātie. Jdq̄ lētes in q̇busdā laxatiue: in q̇busdā vō cōstipatiue ⁊ melācholice. Ubi em̄ ꝟtutē vētris ꝑparatā solutioni inuenit: adiuuat illā ⁊ cito soluit̄ vēter: vbi vō aliter econuerso. Accepturus ergo horū aliq̇d q̇libet coquat ante: ⁊ priori aqua ꝓiecta: altera coquat̄ aqua: vt ius a suo acumine perdito in aliud transducatur esse: ⁊ sic cōstipatio nō sua careat vtilitate.

¶ De melle. Cap. ix.

El autē in quibusdā bonū laxatiuuꝫ est ⁊ sanitatis custoditiuuꝫ: in aliis vō non siſr: sed potiꝰ cōstipatiuū: ⁊ morborū gn̄atiuū cōueniēs est em̄ naturis suscipientiū vł cōtrariū. Ois em̄ cibi natura augmētat suam similitudinem ⁊ confortat: dissimilitudinē vō minuit: immo destruit. Mel aūt in sua natura calidū est ⁊ siccū. calorem ergo ⁊ siccitatē suscipiētis calidi ⁊ sicci: necesse est augmētet vt suā cōpleat actionē: frigiditatem igit̄ ⁊ hu. ecōuerso minuet. Cholera aūt ru. calida est ⁊ sic. Si ergo cholericꝰ mel comedat: necesse est mel faciat i eo qđ suū est: ꝯfortat em̄ ⁊ augmētat cho. Si ergo calor ⁊ siccitas cholerico dn̄ent̄: mel susceptum vtrūq̄ augmentās in cho. ru. trāsducit̄ eiq̄ vnitur: sicq̄ fer desiccatur: ⁊ venter constipatur: nisi in intestinis inuenerit aliquam motionē quā mel acumine

suo mordēs excoriet ea: et ita solutiōis vel accidētalis fit causa: que ex vulneratis fit intestinis. Si aūt mel phlegmaticus accipiat: cuius cōplexiōi frigiditas et humi. dn̄ef: calefit ꝓpter mellis cōplexionē: et supfluitas desiccat humiditatis. Sicq̄ natura eius ad mediocritatē temperamēti reuocat: et causa fit prestan de sanitatis. maxime si in stomacho humiditatem coadunatā inuenerit: q: eā lauat: et intestina mūdificat: ea mouēs ad ciboꝝ feces expellēdas: adiuuās virtutem expulsiuā ad vētris solutionē. Vn̄ Gal. Cum quidā de ore stomachi murmuraret: itēdit phlegma coadunatū in ore stomachi: pcepit sibi siclā .i. bletam saracenicam et porros coq̄re elixos et cum sinapi mā ducare. qd̄ fecit: et inciderūt acuminib⁹ suis phlegma deponētes nimias feces ad iferiora: illeq̄ q̄euit: ergo post paucos dies saturauit seq̄ ad fastidiū de cibariis acutis: et i stomacho morsurā sensit. arbitra⁹ aūt hec accidētia bn̄ prioib⁹ curatis a gal. silia māducauit et siclā cū sinapi sicut antea spe curādi accidentia subsequētia: et hec fuit cā in cōfortāda et augmētāda ardēti morsura stomachi. Palam ergo est intelligi silia similib⁹ ꝯfortari et augmētari. dissilia vo ecōtro.

¶ Pertractata diuersitate diete a parte sue nature et simplicitatis: de diuersitate diete a parte cōpositiōis et simplicitatis determiat: et deide aggredit parte illā in q̄ determiat de diuersitate diete p ꝓportionē ad recipientiū corpoꝝ naturam penes exemplum in melle: et he due partes spectant ad p̄ntē lectionē. Diuisio. Prima aūt pars diuidit in tres. In quaꝝ prima assignat ciboꝝ diuersitatē p simplicitatē et cōpositionē. In scd̄a .s. in hac: Vn̄ si hec cū virib⁹ suis accipiātur. assignat cōpositoꝝ actiōes. In tertia .s. in hac: Accepṫs q̄ quodlibet hoꝝ &c. assignat modū accipiendi ipsos. ¶ Circa primā partē dicit q̄ cibi cōpositi sunt quoꝝ liquor est ꝯrie virtutis substātie: sicut lentes: caules et q̄dā volatilia: et sicut gallus vetus quoꝝ substātia cōstipat et ius laxat. Circa scd̄am partem dicit: q̄ si hec cū iurib⁹ suis accipiant virtute expulsiue dn̄ante ꝯfortat iuris virtus et ventrē laxat. Si aūt virt⁹ expulsiua sit debilis accidit ꝯriū: et dolores et rugit⁹ et morbi generant: ꝓpter liquoris et substātie repugnātiā. Circa tertiā partē dicit q̄ debet quodlibet hoꝝ accipi ad ꝯstipandū p perfectā coctionē et aquaꝝ renouationē: in quib⁹ totuz acumē relinquit habēs virtutē laxādi: et sic fit stipticū residuū. ¶ Cōseq̄nter aggredit alterā partē. Mel autē quibusdā bonū &c. In hac igit parte determiat diuersitatē diete a parte ꝓportiōis ad corpus recipiēs ponēs exē pluz in melle eo q̄ ipm penes diuersa corpa marie diuersat. Quidā aūt dicunt q̄ mel descēdat inter cibos cōpositos: eo q̄ hz naturā ex dulci et aceto cōpositā. Diuisio. Diuidit hec pars in q̄nq̄ partes. In quaꝝ prima determiat gn̄alē diuersitatē mellis fm diuersitatē corpoꝝ. In scd̄a .s. in hac: Omis eni cib⁹ augmētat suā silitudinē &c. ostēdit qm̄ hz suā cōplexionē quedā corpa ledit: quedā iuuat: et specialr ostēdit q̄o ledit calida. In tertia .s. in hac: Si vo mel phlegmaticus accipiat. ostēdit q̄o iuuat frigida. In q̄rta .s. in hac: Vn̄ Gal. cū quidā de ore stomachi murmuraret &c. manifestat intentionem suā per experimentum. In q̄nta .s. in hac: Palā q̄ est intelligi &c. cōcludit gn̄aliter q̄ sile auget sile: et ꝯriū diminuit ꝯriū. ¶ Circa primā partē ostēdit diuersam actionē mellis dicēs q̄ quosdā iuuat: q̄sdā ledit: fm diuersaz ipsoꝝ cōplexionē. Circa scd̄am partē ostendit hoc dicēs: q̄ cā huius est: q: cibus silis cōplexionē silem auget: et io cū a cholerico mel accipit cholerā auget cuz sit calidus et siccū: et feces desiccādo ꝯstipat: tn̄ accidētalr laxat .s. mordicādo itestina. Circa tertiam partē on̄dit q̄o phlegmaticos iuuat dicens q̄ a phlegmatico acceptū ei⁹ cōplexionē alterādo reducit et abscīdit phlegma et intestina mūdificat et laxādi dat virtutē. Circa quartā partē cōfirmat intentionē p experimentū dicens q̄ fm Gal. cuidā cōquerenti de replectiōe oris stomachi ex phlegmate data sunt incisiua: et phlegma est euacuatū: et sanus fact⁹ est: deinde hoc accepit et egritudinē incurrit credēs se curari: cū tn̄ non esset passio de phlegmate sicut et prima. Circa quintā partē concludēs dicit q̄ ex h⁹ pz silia similib⁹ augeri et ꝯria ꝯriis diminui. Sūma autē totius in hac ratiōe ꝯsistit. Ois cibus silis auget et distēperat similē cōplexionez et dissimilē alterat et reducit: sed mel est calide et sicce cōplexionis: q̄ silem cōplexionē .s. cholericā auget et distēpat: et cōtrariā .s. phlegmaticā alterat et reducit: et sic de q̄libet alio cibo: et sic actio cibi penes naturas corpoꝝ recipientiū diuersat. Sic aūt cōplet hec pars q̄ est de via experimēti. ¶ Circa partē istā duo sunt inq̄rēda. Primū est de actioib⁹ ciboꝝ cōpositoꝝ. Scd̄z est de actioib⁹ mellis.

¶ Circa primū sic pcedim⁹: et primo querit vtrū natura diuidat inter partes ciboꝝ cōpositoꝝ: ad hoc vt operent suas opatiōes sicut inter partes camomille et olei: et on̄dit q̄ sic. In oib⁹ illis in quib⁹ p naturā est cōpositio: in oib⁹ illis p naturā est resolutio: q: oē cōpositū sicut dicit phs: est resolubile in illa ex quib⁹ cōponit per naturā: sed in cibis cōpositis est cōpositio p naturā: q̄ in illis est possibilis resolutio p naturā siue partiū sepatio: ergo natura pōt separe partes camomille et olei. Scd̄a rō hec est: facili⁹ est rē dissoluere q̄ cōponere: q: plura req̄runt ad cōpositionē q̄ ad resolutionē: ergo i illa re q̄ a natura est cōposita: facilior ē resolutio q̄ cōpositio: q̄ cū cōpositio ibi sit possibilis p naturā multofort⁹ separatio: ergo natura pōt separe partes camomille et olei. Tertia ratio hec est: quāto res aliqua plus accedit ad simplicitatē: tāto difficilior est in ea resolutio. Itē ea q̄ sunt mixta prima cōmixtione min⁹ p̄nt separari: sed in aqua partes terrestres ab aquosis sequestrant p actionē caloris: aqua vo magis accedit ad simplicitatē q̄ cōposita p naturā: q̄ multo fortius partes in camomilla et oleo p̄nt sequestrari. ¶ Ad oppositū est auctor. Auicē. dicētis q̄ sunt quedā cōposita in quib⁹ nō est possibilis sequestratio partiū: sicut in camomilla et oleo. Scd̄a rō hec est: in eis in quib⁹ ē cōmixtio firma et nex⁹ partiū fortis: nō est possibilis partiū separatio: sz oleū et camomilla sunt hmōi: ergo in illis nō est possibilis partiū sequestratio. Ad hoc dicendū q̄ quedā sunt q̄ habēt fortem nexū in suis partib⁹: et in illis non est possibilis partiū separatio: et sic est in camomilla et oleo. Sūt autē alia in q̄b⁹ est debilis nexus partiū: et in talib⁹ est possibilis partiū sequestratio p actionē caloris: vn̄ dicim⁹ q̄ partes camomille p̄nt corrūpi et annihilari: sed nō p̄nt separari. ¶ Ad rationē aūt in cōtrariū dicendū q̄ diuisio est duplex. Quedā est q̄ respōdet cōpositioni rei ex suis principiis: et talis est possibilis a natura: et hec nō habet fortē nexū. Est autē alia q̄ est diuisio partiū p actionē caloris naturalis alicui⁹ actionis: et hec est in q̄busdā possibilis: vt in illis in quibus est nexus debilis: sed in illis est impossibilis: in quibus est fortis nexus. Ad aliud dicendū q̄ facili⁹ est destruere q̄ cōponere: hoc eni verum nō est in eisdē: sed in diuersis: vt in illis in quib⁹ est nexus debilis facilior est resolutio: sed in illis in q̄b⁹ est nexus fortis vt in aqua et vino si cōmisceant: nō est facil⁹ resoluere q̄ cōponere. Ad tertium dicēdū q̄ non est sile de aqua et camomilla et oleo: qm̄ aqua etsi sit cōposita prima cōpositiōe sunt tn̄ partes terrestres cōmixte cū aquosis: et est debilis cōmixtio: et io calor pōt ptes separe: sz in camomilla et oleo est fortis nex⁹ et cōmixtio: et io calor nō pōt separare partes. ¶ Scd̄o q̄rit circa hoc: vtrū in oleo sit maxima partiū sepatio. et ostēdit q̄ sic: q: in reb⁹ mollib⁹ et liq̄dis magis dz fieri separatio partiū q̄ in reb⁹ solidis et duris: sed ptes olei sunt hmōi: q̄ magis dz fieri sepatio partiū in oleo q̄ in reb⁹ aliis. Scd̄a rō hec est: in illo in quo cōmixtio cuz reb⁹ aliis est difficilis est possibilis separatio: sed oleū non pōt cōmisceri cum aqua: ergo facilis est separatio in partibus olei. Cōtrarium dicit Auicē. q̄ .s. in oleo et camomilla sunt partes nō potētes separari. Ad hoc dicendū q̄ in illis nō potest fieri separatio partium: et causa huius est duplex. Prima est fortissimus nexus. Scd̄a p viscositatē q̄ facit partes adherere: vn̄ rō prima iā soluta est: q: liq̄ditas nō est cā sepatiōis: sz fortis nex⁹ vl debilis. Ad aliud dicēdū q̄ duplex ē cōmixtio i oleo: q̄daz

est ꝓpria: ⁊ hec est fortis ⁊ nō est possibilis sepatio in partibus ei⁹. Alia est extranea ⁊ hec est debilis: ⁊ iō cū alijs nō pōt cōponi. ¶ Tertio querit̃ vtrum in compositis ab arte vt in medicina fit vna cōmixtio ita ꝙ ex illa cōmixtiōe resultet quedā species sicut est in cōpositis a natura: ⁊ ondit̃ ꝙ sic. cōplexio est dispositio ad totā speciē: sed in medicinis cōpositis fit cōfectio ꝯriaꝝ ⁊ diuersaꝝ cōplexionū: ⁊ ex illis resultat quedā cōplexio q̄ nō est aliqua illarū: ergo silr resultabit species quedā q̄ sequit̃ cōplexionē q̄ est diuersa a speciebus singularū partium; ergo sicut in cōpositis a natura resultat quedā species tota: silr in medicinis cōpositis ab arte: q̄dā tota spēs resultabit ex cōmixtiōe illaꝝ partiū. Scda rō hec est: dicit serapiō ꝙ in tyriaca post cōpositionē primam resultat quedā spēs q̄ est diuersa a specie quorūlibet alioꝝ. Tertia rō posset accipi ab Auicē. q̄ dicit hoc idē in cap. de ꝯstitutionib⁹ medicine: ⁊ sic pꝫ ex his ꝙ resultat quedā spēs ī medicinis cōpositis ab arte. ¶ Ad oppositū. differūt actio nature: ⁊ actio artis: q: actio nature dat formā specificā ⁊ substantialē: sed actio artis nō dat formā specificā neqꝫ substantialē: ergo nō est possibile vt in medicinis cōpositis ꝑ artificium resultet forma substātialis: sed solum accidentalis. Ad hoc dicendū ꝙ quidā ponūt ꝙ in medicina cōposita ꝑ artificium nō fit forma specifica. Nos v̄o dicim⁹ ꝙ in illis est forma specifica q̄ resultat ex cōpositiōe partium ⁊ cōmixtione. ¶ Ad rationē dicendū ꝙ in medicinis cōpositis duplex est cōmixtio. Prima. s. q̄ fit ꝑ artē ⁊ rationē: ⁊ ex hac sequit̃ secūda q̄ fit a natura ꝑ ꝯfractionē qualitatū simplicium medicinaruꝫ: ⁊ ex hac causat̃ forma cōis specifica diuersa a formis singularib⁹ ex q̄b⁹ resultat in esse: ⁊ sic ars dat formā specificam tanq̄ cā ꝓpria disponēs ⁊ ordinās simplices medicinas ad formā illā. ¶ Quarto querit̃ circa hoc: vtrū medicine cōposite operent̃ a tota specie q̄ resultat ex eis: q̄ cōmiscent̃ ab arte: aut operent̃ ꝑ virtutē alicui⁹ partis: ⁊ ostēdit̃ ꝙ operant̃ a tota specie: q̄libet substantia ad hoc nata est vt ex illa eliciat̃ aliqua ꝓpria opatio. Nulla eñ substātia ociosa sicut dicit phs: sed forma q̄ est tota spēs rei est substātia: ergo tota medicina cōposita ꝑ formā q̄ est tota spēs operat̃. Scda rō hec est: forma subalis tria facit. s. dat esse: separat: ⁊ distinguit: ⁊ est principiū opatiōis: sicut dicit Algazel ⁊ Auicēna supra. xj. metaphysice: ergo forma q̄ est tota spēs medicine cōposite est principiū opatiōis. Tertia rō hec est: ab eodē est opatio rei ⁊ esse: vt vult phs: sed forma q̄ est tota species medicine dat esse medicine: ⁊ q: medicina est illud qd̄ est in gn̄e medicine: ergo a tota specie erit opatio in medicina cōposita. Quarta rō hec est: ⁊ pōt accipi a Ras. ⁊ Auicē. qui dicūt ꝙ tyriaca non operat̃ grā tyri ⁊ cinamomi vel alicuius qd̄ fit in cōpositiōe ipsi⁹: sed ꝑ virtutē forme cōis q̄ est tota species resultās ex illis. ¶ Ad oppositum est hec ratio. Nihil in quo fit opatio ꝑ virtutē partiū ⁊ distinctionē earū a natura operat̃ a tota specie. ⁊ cā hui⁹ est: q: natura distinguit inter medicinas: sed in medicina cōposita est hmōi: ergo nō opat̃ a tota specie medicina composita. Ad hoc dicendum ꝙ medicina cōposita opat̃ ratiōe toti⁹ forme: ⁊ nō ratiōe alicui⁹ partiū. ¶ Ad rationē in ꝯriū dicendū ꝙ duplex est opatio: quedā est rōne toti⁹: ⁊ hec ē gn̄alis ⁊ cōis: ⁊ talis opatio est in tyriaca vt sic gn̄alr liberet a veneno. Alia est rōne partis: ⁊ hec respicit speciale mēbrū: vel humorē specialē: sicut pꝫ in scamonea: sꝫ de hac nō loq̄mur hic: sꝫ de ꝓpria. ¶ Quinto querit̃ q̄ñ in cōpositis ab arte: ⁊ in cōpositis a natura fit opatio a parte cōpositi rōne partiū: ⁊ videt̃ ꝙ hoc non possit esse. Nihil qd̄ in altero ꝯsistit potētia ⁊ nō actu est principium opatiōis ī ipso: oīs eñ opatio alicui⁹ est ꝑ formā actu existētē in ipso: sed partes in mixto ꝑ naturā ⁊ medicinā cōpositam ab arte sunt in potētia ⁊ nō actu. Miscibilia eñ in mixto sunt in potētia ⁊ nō in actu: ergo mixtū vel cōpositū nō operat̃ ꝑ virtutē alicui⁹ partis existētis in ipso. ¶ Ad oppositū est aucto. Auicē. q̄ dicit ꝙ in oīb⁹ his fit opatio a partib⁹ diuersis: ⁊ natura nr̄i corporis respicit eas ⁊ distiguit. Secunda rō hec est. Dicit Cōstātī. in lib. suo de elementis ꝙ in quolibet mēbro cōposito est aliq̄ pars q̄ primo ⁊ ꝑ se opat̃: ⁊ alie sibi deseruiūt sicut pꝫ in musculo ⁊ corde: ergo silr ī cōpositis ab arte est aliq̄ pars q̄ principaliter operatur. Tertia ratio. scribit̃ in ij. de celo ⁊ mūdo: ꝙ oē qd̄ mouet̃ ⁊ operat̃ per naturā mouet̃ ⁊ operat̃ s̄m p̄dominiū alicui⁹ existētis in ipso: sicut pꝫ in graui ⁊ leui: ergo cū in cōpositis ab arte aliqua pars ꝺñet̃ s̄m virtutē necesse est ipaꝫ operari in eis: qd̄ ꝯcedimus. ¶ Ad rationē in ꝯtrariū dicēdū ꝙ quedā partes in toto cōposito sunt ī potētia: ita ꝙ nullo mō actu: ⁊ hmōi nō habent operationē in ipso ⁊ sunt pure materiales: q̄daꝫ v̄o sunt in mixto nō solū in potētia: sed in respectu ad aliquem actū: ⁊ tales hn̄t opationē in suo toto: sicut pꝫ in tyriaca et cōsimilib⁹. ¶ Sexto querit̃ quare natura nr̄i corporis separat inter partes medicine cōposite ab arte: ⁊ nō inter partes cuiuslibet mixti a natura. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ quedā cōponūtur prima mixtiōe ⁊ cōpositiōe: ⁊ sunt duplicis gn̄is: quedā eñ sunt fortis nexus ⁊ fortis cōpositiōis ⁊ vniōis: ⁊ inter talia natura nō pōt separare. Alia sunt debilis nex⁹ ⁊ debilē cōpositiōis: ⁊ inter partes taliū natura sepationē pōt facere. Itē alia cōponunt̃ scda mixtiōe ⁊ hoc duplr: q: aut s̄ꝫ naturam: aut s̄m artē. si s̄m naturā duplr: q: aut sunt debilis nexus: ⁊ in talib⁹ natura pōt separe inter partes: aut sunt fortis ⁊ firmi: ⁊ in talib⁹ natura nō pōt separare. si s̄m artē hoc erit duplr: aut q: sunt fortis nex⁹: aut debilis: ⁊ p̄mo mō natura nō pōt separe inter partes. scdo modo pōt sicut in medicina cōposita. ¶ Septimo q̄rit̃ quare multi cibi cōpositi nature nocēt: ⁊ multe medicine nō. videt̃ eñ ꝯriuꝫ: q: dicit Gal. in cōmēto sup aphorismos ꝙ incōueniēs est vna die diuersas medicinas accipere. ⁊ cā hui⁹ est: q: aut scda medicina est silis priori: aut diuersa: aut ꝯria. Si diuersa ⁊ ꝯria tūc ex operatiōe ꝯria fiet agitatio humoꝝ ⁊ rugit⁹ in vētre: ⁊ h̄ malū. si sit silis tūc nimis laxat: ⁊ inducit debilitatē: ⁊ h̄ silr malū: ergo medicine multe ⁊ cōposite nullo mō debēt exhiberi. ¶ Ad oppositū est qd̄ aucto. dicūt ꝙ medicine diuerse ⁊ cōposite ⁊ iuuāt ⁊ ꝓsunt corpori hūano: si purgatione indiget: qd̄ ꝯcedim⁹. ¶ Ad rationē in ꝯriū dicendū ꝙ aliter operat̃ natura in medicina: ⁊ aliter in cibo: q: in medicina intēdit diuidere partes diuersas q̄ in ea cōponunt̃: ⁊ ipsas mittit ad diuersa mēbra: vt ab eis remoueāt morbū: vel materiaꝫ paratam ad morbū: ⁊ iō medicina cōposita non nocet. In cibo v̄o intēdit natura assilare ⁊ nutrire ⁊ vnire nutrimentū ipis mēbris: sꝫ si cibus cōposit⁹ det̃ ꝯfundet̃ digestio ⁊ assilatio: ⁊ ideo cibus cōposit⁹ nocet: medicina v̄o cōposita nō. Itē lꝫ nō sit bonū vna die dare duas medicinas laxatiuas: damus tn̄ electuariū dulce ad remouēdū malitiā medicine. ¶ Octauo querit̃ circa hoc q̄ñ ꝑ nimiā decoctionē q̄dā cibi stipticitateꝫ acq̄rāt ⁊ nō laxationē. videt̃ eñ ꝯriū: q: quāto magis aliq̄ digerunt̃ ⁊ decoquunt̃: tāto coꝝ descēsus est facilior et magis obediēs nature: ⁊ ita cibus quāto magis decoquit̃: tāto magis laxat. ¶ Ad oppositū est aucto. ysaac q̄ dicit in lr̄a ꝙ cibus ꝑ nimiā decoctionē acq̄rit stipticitatē. ¶ Ad h̄ dicendū est ꝙ quedā fortiter decocta cōstipēt: ⁊ cā hui⁹ est: q: tota virt⁹ acuminis q̄ est in eis cā laxādi mādat̃ brodio ⁊ manet in eis stipticitas sola vt pꝫ in caule. ¶ Ad rationē in cōtrariū dicēdū ꝙ quedā remolliunt̃ ꝑ decoctionē sicut carnes porcine anetine ⁊ cōsiles: quedam indurant̃ sicut oua: quedā sunt in q̄b⁹ subtile exhalat sicut oleū ⁊ mel: quedā in quib⁹ acumē resoluit̃ ⁊ mādat̃ brodio: ⁊ primo mō decoctio operat̃ ad laxationē: ⁊ alijs trib⁹ modis ad constipationē. ¶ Nono querit̃ circa hoc ꝓpter q̄d foliū caulis cruduꝫ attrahit saniē apostematis: coctū v̄o nō. Ad hoc dicendum ꝙ in caule vel in folio eius duplex est substātia. Una subtilis: acuta ignea: ꝑ quā fit attractio: ⁊ hec exhalat in aqua ꝑ decoctionē. Alia est terrestris ⁊ stiptica ꝑ quā indurat ⁊ constipat: ⁊ hec remanet in ipso post decoctionē: ⁊ ꝓpter h̄ foliū crudū ipsi⁹ caulis attrahit: q: tūc in eo natura acuminis remanet: sꝫ cū decoq̄t̃ exhalat: ⁊ sic amittit virtutē attrahēdi. ¶ Decimo q̄rit̃ circa hoc: q̄re q̄dā plāte in vetustate acquirunt caliditatē ⁊ acumē cū in iuuētute sint frigide ⁊ hūide ꝑ naturā sicut pꝫ in lactuca. Et ratio hui⁹ est q: in senectute fit amara: ⁊ omne amarū calidū. Videtur autē ꝙ calor in prima etate vel in iuuentute fortior sit q̄ in senio: ergo lactuca calidior est vel debet esse per naturam in iuuentute q̄ in vetustate. ¶ Undecimo querit̃ cuꝫ oē genus lactis sit dulce: quare lac in lactuca est amarū in senectute: cum eñ lactuca

est in sua nouitate: est insipidum: in senectute vo fit amarū. ¶ Item duodecimo querit̃ quare lac ficus in principio est amarū: in fine vo maturatiōis cōuertit̃ in dulcedinē. ¶ Ad primū dicendū ꝙ lactuca in iuuētute multā hꝫ humiditatē a dn̄o q̄ rescindit calorē: in senectute vo consumit̃ illa hūiditas accidētalis a calore extraneo sicut a calore solis: ⁊ acqrit acumē cū sit subtilis: ⁊ ꝓpter hoc lactuca in iuuētute est frigida nimis: in senectute calida ⁊ acuta. Per hoc pꝫ solutio ad scdꝫ. Lac em̄ lactuce in sui nouitate est aquosuꝫ. In senectute vo ꝯsumit̃ illa hūiditas a calore ex̄neo ⁊ siccitate terre a qua nutrit̃: recipit lac eiꝰ amaritudinē sicut a materia: et a calore extraneo sicut ab efficiēte. ¶ Ad tertiū dicēduꝫ ꝙ lac ficus fit ex humiditate nutrimētali: q̄ in suo principio multum habet acuminis: sed post digestionēꝫ a calore naturali intrīseco ⁊ exteriori recipit decoctionē ⁊ ꝯuertit̃ in nutrimētum ⁊ dulcedinē. ⁊ ꝓpter hoc non est simile de lacte ficus ⁊ lactuce: q: lac ficus recipit dulcedinē ꝓpter digestionēꝫ: lac vo lactuce fit amarum in senectute propter consumptionēꝫ humidi ⁊ siccitatē ⁊ acumen ipsius. ¶ Decimotertio queritur quare brodium siue ius galli veteris plus laxat q̄ ius galli noui: videtur em̄ cōtrariū q: naturalis humiditas per quam fit laxatio: in iuuentute plus abūdat q̄ in senectute: et siccitas per quā fit constipatio: plus abundat in senectute q̄ in iuuentute: ergo brodimu galli noui plus est laxatiuū q̄ brodiū galli veteris. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ caro galli in senectute acqrit quoddā acumē ⁊ salsedinē que ꝑ decoctionē mandat̃ brodio. vn̄ hmōi brodiū fit mordicatiuū ⁊ incisiuū: ⁊ sic fit laxatiuū mordicādo intestina: ⁊ incidēdo feces: hͦ aūt nō est in gallo iuuene: ⁊ ꝓpter hoc eiꝰ brodiū nō est laxatiuum: ⁊ si laxat hoc est valde parum.

¶ Circa scd̄m principale sic ꝓcedimꝰ: ⁊ querit̃ ꝓpter quid zuccara diutiꝰ ꝯseruat̃ q̄ mel. videt̃ em̄ ꝯriū: q: confecta ex melle diutiꝰ ꝯseruant̃ q̄ ꝯfecta ex zuccara. Ad hoc dicendū ꝙ substantia zuccare ꝓportionē hꝫ ⁊ eqlitatē in caliditate ⁊ humiditate in quadā puritate: ⁊ ideo nō dissoluit̃ sed diu cōseruat̃. in melle vo ē ecōuerso: ⁊ iō nō tā diu durat. Itē zuccara partes hꝫ raras: ⁊ qn̄ cōmiscet̃ alijs: partes aliaꝝ subintrant partes ipsiꝰ: ⁊ dominant̃ eideꝫ: ⁊ iō nō diu ꝯseruat ea. Mel vo ꝑtes habet viscosas: ⁊ ꝑ viscositatē coadunat partes eoꝝ q̄ ei cōmiscētur nec sinit ea resoluere: ⁊ iō diu cōseruātur ea q̄ ex melle ꝯficiunt̃. Aliter dicūt alij: ꝙ zuccara est sicca in substātia lꝫ sit humida in cōplexione. Mel vo humidum in substātia lꝫ sit siccū in cōplexione: sed siccitas in substantia cū debili calore repugnat putrefactiōi. Hūiditas vo in substātia cū forti calore vel debili dn̄antis est causa putrefactiōis: ⁊ zucara ſm se diutiꝰ conseruat̃ q̄ mel. cōmixta vo alijs minꝰ cōseruat̃ q̄ mel: sicut modo superiꝰ patuit.

¶ Scd̄o querit̃ circa hoc: q̄re illud qd̄ subtilius est ⁊ puriꝰ petit fundū in melle: in oleo etiā ⁊ in vino ecōuerso illud qd̄ purius: stat in medio. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ in melle dn̄at̃ natura terre: in oleo vo aeris: in vino auteꝫ natura media: ⁊ ideo qd̄ puruꝫ est in melle petit centrū: ⁊ impurū supernatat: qd̄ vo in oleo est purū ascēdit ⁊ supnatat: fex vo descendit: vinū vo mediū est inter hec: ⁊ hꝫ quattuor substantias. Prima est terrestris feculēta: ⁊ hͦ est in fundo. Scd̄a est spumosa. Tertia est aquosa: ⁊ iste due sunt in summo: quidā tn̄ dicūt ꝙ spumosa est in fundo. Quarta est pura vinosa: ⁊ hec est in medio: q: partim habet naturā terre: partim aeris.

¶ Tertio ⁊ vltimo querit̃ ꝑ quā viā cōpetit mel ptysicis. videtur em̄ cōtrariū: q: qd̄ de facili cōuertit̃ in genꝰ cholericū non cōpetit ptysicis: q: calefacit ⁊ ꝯsumit: sed mel est hmōi sicut dicit ysaac: ergo mel nō competit ptysicis. Scd̄a ratio hec est: nihil quod attinet caliditati ⁊ siccitati excedēti competit ptysicis: ſꝫ mel est hmōi: est em̄ siccū in scd̄o gradu: ergo mel nō cōpetit ptysicis. ¶ Ad oppositū est aucto. Rasis q̄ dicit ꝙ mel cōpetit ptysicis. ⁊ cā huiꝰ est q: mūdificat saniē vlceratiōis pulmonis q̄ est causa ptysis: ⁊ iō ptysicis debet exhiberi. ¶ Ad ratiōes in ꝯriū dicendū ꝙ mel tria operat̃. primū est calefacere. scd̄m est desiccare ⁊ cōsumere ⁊ mundificare. tertiū est inuiscare: ⁊ cōsolidare. ⁊ quantū ad primum non cōpetit ptysicis: nec eis debet dari. quantuꝫ vo ad alia duo eis cōpetit ⁊ est valde vtile: ⁊ sic intelligit Rasis.

¶ De cibis ſm rationē. Cap. x. ¶ Lectio. xij.

Xpleto qm̄o virtutes cibarioꝝ ſm experimētum inuestigent̃: qm̄o ſm rationēꝫ eligenda sunt: dicere ꝯsequitur. Nō em̄ intētio nr̄a solis experimentis dꝫ ꝑfici. Cibaria ergo ſm rōnēꝫ secernunt̃ nūc tribꝰ modis. ex sapore vel odore vel ex essentijs: ⁊ eoꝝ cōpositionibꝰ vl' cōplexionibꝰ. Cōplexiōes vel cōpositiōes intelligo soliditatē: raritatē: leuitatē: grauitatē. Essentias: q̄litates chimoꝝ ab eis genitoꝝ: viscosoꝝ: subtiliū: leniū: grossoꝝ: velociter seu tarde digerēdoꝝ. Oē autē cibariū duobus modis diuidit̃: aut em̄ sensui ē passiuuꝫ: aut nihil sensui illatiuuꝫ. Nihil em̄ inferēs dupl'r diuidit̃: aut em̄ corpus cōpositū: sicut albugo oui ⁊ sil'ia: aut simplex sicut aq̄ ⁊ cetera elemēta. Q2 si corpꝰ sit cōpositū eq̄litatē ambaꝝ virtutū significat facietiū: q̄ sunt calidū: ⁊ frigidū. vn̄ ⁊ ip̄a albugo mediocritatē hꝫ quandā: ſꝫ tn̄ parū frigiditati attinet. Passionē inferētes q̄litates diuerse sunt: ſꝫ grossitudinē liquoris substātie ⁊ rei subtilitatē ⁊ eiusdē mediocritatē. Si em̄ liquores substātie terrestres sint ⁊ grossi natura rei sicca est ⁊ desiccatiua: ⁊ res illa dr̄ frigida ⁊ sicca sicut tutia: ematites: cerusa ⁊ sil'ia. Si aūt liquores subtiles sint ⁊ aerei: natura rei vnctuosa erit inter qualitates q̄ttuor mediocres sicut oleū qd̄ vocat̃ omfacinū. Q2 si liq̄res iter subtile ⁊ grossuꝫ mediocres sunt: fiet etiā res inter strigere ⁊ mollescere mediocris: ⁊ vocabit̃ frigida ⁊ hūida sicut albugo oui ⁊ recēs caseꝰ. Aliqn̄ etiā diuersant̃ ſm motū suū in quorūlibet extremitate. Si em̄ sit vicinior grossitudini: res viscosa ⁊ laxatiua ⁊ lenitiua erit sicut dragagantū ⁊ amidū. Si subtilitati attinuerit: res mollitiua erit sicut cera liq̄da ⁊ caro pinguis. Nullā vo passionē gustui inferētes si sunt simplices: nil erga sēsus sūt operātes cū sint simplices. sēsus em̄ cōpositi. Simplicia vo nō faciūt i cōposit'l: qd̄ cōposita i cōposit'l. Oīs eī actio naturalis nō opat̃ nisi in his q̄ꝝ sil'itudies sunt i ptātevt easattrahat i actū: neq̄ꝫ patit̃ nisi sil'r. i. nō recipit nisi q̄s hꝫ ip̄a in ptāte q̄litates. Simplex aūt sapor: neq̄ꝫ potestate: neq̄ꝫ actu pōt esse in cōpositis: ⁊ idcirco neq̄ꝫ sēsus eū recipit: neq̄ꝫ i eū mutat̃: sicut mutat̃ circa cōposita q̄ sibi sūt sil'ia. Vn̄ psiliū plus refrigerat ⁊ extinguit sitiꝫ q̄ aq̄: etsi aq̄ sit natural'r frigidior q̄ psilium: q: simplex ē aq̄. Ioq̄ꝫ āntiq̄ ph̄i ꝯcordant̃ q: elemēta nō nutriūt corpus: neq̄ꝫ mēbris assil'ant̃ aliq̄bꝰ nisi cū mediocritate terrenascētiū ⁊ sanguinis. Elemēta em̄ ꝓpter vicinitatē sui ad terrenascētia assimilant̃ ⁊ mutant̃ in ea. Nascētia vo ex affinitate sui ad sanguinē assil'ant̃ ⁊ mutant̃ in eum. Sanguis aūt q: mēbris aīaliū assil'at̃ ⁊ vicinat̃: ⁊ i ea mutat̃. ex ip̄o em̄ ꝯfortat̃ ⁊ regunt̃. Cōstat ergo q: el'a a nutrimēt'l corpoꝝ sunt remota cū sint simplicia non saporosa. vn̄ ⁊ oēm recipiūt saporē i eis appropriātē: sicuti colorem nō hn̄tia oēꝫ colorē sūt recipiētia: ⁊ iō crystollordos q̄ videmꝰ colorē nō hꝫ. Ligua ergo saporē nō hꝫ: que si haberet: nullū aliū recipet. Sapor em̄ suꝰ aliū recipiēdo repugnaret: neq̄ꝫ sup eū aliū recipet nisi cū extraneꝰ ipsꝫ vinceret. Testant̃ hoc q̄bꝰ cholera ru. dn̄at̃. Sentiunt igit̃ omnē saporē amaritudini vicinantē:

quibus phlegma salsum principatur: omnis suus sa
por salsedini vicinat᷑. Ideoq; aqua omnē recipit sapo
rem: omnēq; colorem: nullū tamē dans colorē vel sa-
porem: sed potius aufert vtrūq; cum dominat᷑ susci-
pientibus: q: dissoluit cōpositiones eorū: ⁊ reducit in
simplicitatē. Nōne enī vides aquā cōmixtā dulcedi-
ni minorare dulcorē suū: ⁊ si horribili misceas sapori
sicut salsedini acredini acumini: nōne eū debilitat et
minuit? Nō ergo elemēta sunt sensui passionē inferē
tia: cū sensus sint cōpositi ⁊ ipsa simplicia. ¶ Pas-
sionem sensui sunt inferētes duobꝰ modis: aut enim
delectatiōē faciūt: aut quādā horribilitatē. Delecta
tionem inferūt cū molli tamē virtute humectatiua:
mollitiua: colatiua: mūdificatiua nocitiuorum sensui
grossorū humorū. s. frigiditate congelatorum: sicut in
dulcedine videmus mūdificantē: mollificātē: lauātē
quoq; asperitatē lingue: post dulcedinē vero succedit
vnctuositas. vnde sensum ⁊ gustū videmꝰ delectan-
tem in dulcoribus: ⁊ in eis acquiescentē sicut tactus
acquiescit tēperate tepiditati aque propter similitu
dinem sui ad calorē humane cōplexiōis. cōplexio enī
humana calida est tēperate ⁊ humida. Dulcedo er-
go tēperate calida est: ⁊ tēperate humida. ¶ Omnia
ergo facientia delectationē tactui ⁊ gustui tēperate
sunt calida ⁊ hūida. dulcedo aūt ca. et hu. est tēpate.
¶ Inferentes autē horrorē operantur cum virtute
sensus percussiua iūcturarū corporis separatiua. hec
autē corporis faciūt corrugationē: aut summā disso
lutionē. adunatio enī modū excedēs lingue adunās
partes ⁊ incōculcās alterā alteri adeo vt separet iun
cturas: ⁊ dissoluat ligamēta. vnde Gal. Siccitas in-
quit si in quarto gradu sit actionē suam: actioni acu-
minis assimilat. ¶ Separatio est cum virtute incisi
ua dissoluente iuncturas ⁊ separante. fit autem hec
actio duobus modis: aut enī separat ⁊ calefacit: sicut
acumen: amaritudo: salsimen: aut separat sine calefa
ctione sicut acetositas.

¶ In premissis circa diete inuestigationē ſm viam experi
menti ꝓcessit: in hac parte circa ipsam ſm viā rationis ꝓce-
dere intēdit. ¶ Diuisio. Recipit autē hec pars diuisionē
in duas partes. In quarū prima diuersitatē ciborū gñalem
assignat: penes diuersas cōditiones: iuxta quas ꝓcedit ſm
viam rationis. In scđa. s. in hac: Omne autē cibarū tribus
modis diuidit᷑. ꝓsequit᷑ de diete diuersitate ſm p̄dictas cō
ditiōes. Scđa autē diuidit᷑ in q̄ttuor: iuxta q̄ttuor ꝯditiōes.
In quarū prima assignat diuersitatē diete a pte saporis. In
secūda scʒ in hac: In odorādis cibarijs ⁊c. assignat eius di-
uersitatē a parte odoris. In tertia. s. in hac: Cibaria ⁊c. assi-
gnat eius diuersitatē a parte cōpositiōis in raritate ⁊ spissi
tudine ⁊ mollitie ⁊ duritie consistentē. In quarta. s. in hac:
Diuersitas cibariorū in substātijs ⁊ nutrimētis ⁊c. assignat
eius diuersitatē a parte substātie in grossitie ⁊ subtilitate ⁊
similibus dispositionibꝰ consistētē. Pars autē prima diui-
ditur in duas. In quarū prima diuidit ea que in corpore no
stro recipiunt᷑: per ea que passionē inferunt: ⁊ per ea q̄ non.
In secunda prosequēs de inferentibꝰ passionē: assignat di-
uersitatē saporū ⁊ eorum actiōes: per quos hec corpus im-
mutant. ⁊ hec pars incipit hic: Cibarorū ergo diuersant᷑ sa-
pores ꝓpter suarū complexionū diuersitatē ⁊c. Prima aūt
harū partiū spectat ad presentē speculationē. Sunt igit᷑ in
presenti lectione partes due. In quarum prima assignat di
uersitatem ciborū ſm diuersas cōditiones ipsorū. In secū-
da demonstrat distinctionē receptorū in corpore per inferen
tia passionē ⁊ non inferētia. Prima autem pars diuidit᷑ in
duas. In quarū prima proponit intentionē ⁊ ordinē ad pre
dicta. In scđa scʒ in hac: Cibaria ergo ſm rationem ⁊c. assi-
gnat predictā diuersitatē generalē diete. Scđa vero principa
lis diuidit᷑ in sex. In quarū prima assignat diuisione recepto
rum in corpore: per inferētia ⁊ non inferentia passionē. In
secunda. s. in hac: Nihil inferens passionē dupliciter ⁊c. di-
uidit non inferentia passionē per simplicia ⁊ composita. In
tertia. s. in hac: Quod si corpus sit compositū. prosequitur de
inferētibus passionē cōpositis. In quarta. s. in hac: Passio
nem inferentiū qualitates diuerse sunt ⁊c. assignat gñalem
diuersitatē inferentiū passionē a parte grossitiei ⁊ subtilita
tis. In quinta. s. in hac: Nullā vero passionē inferētes gustui
si sint simplices ⁊c. prosequit᷑ de non inferentibus passionē
simplicibꝰ. In sexta. s. in hac: Passiones sensui inferētes ⁊c.
prosequitur diuersitatē inferentiuʒ passionem a parte dele-
ctationis ⁊ horribilitatis. ¶ Circa primā particulaʒ prime
partis dicit transeūdo ꝙ prius dictū est de virtutibꝰ ciborū
ſm viam experimēti: dicendū est de ipsis per viam rationis.
¶ Circa secundā partē talem assignat diuersitatē ciborū:
inquit consistit differētia in sapore: odore: ⁊ substātia: ⁊ cō-
positione: ⁊ hec exponit. Circa scđaʒ partē scđe partis prin
cipalis sic ꝓcedit dicens: ꝙ illud qđ in corpore recipitur est
duplex. Quoddā est sensui passionē inferens: quoddā non.
Circa scđam partem dicit ꝙ non inferens passionē quoddā
est simplex: sicut elementū: quoddā compositū sicut mixtū.
¶ Circa tertiā dicit ꝙ non inferēs compositū est tempera-
mentū sicut albumē oui qđ tñ parum declinat ad frigidita
tem. ¶ Circa quartā assignat quadrimembrē diuersitatē
inferentiū passionē. Prima est ꝙ quedā sunt ad duritiē de-
clinantia sicut ematites. s. lapis sanguineus: ⁊ cerusa. s. pul-
uis albus ex laminis plumbeis aceto dissolutis factus. Se-
cunda est ꝙ quedā sunt subtilia liquida: sicut oleum ex oli-
uis nouis semimaturis. Tertia est ꝙ sunt mediocria inter
hec: sicut albugo oui. Quarta est ꝙ mediocriū q̄dā declināt
ad duritiem sicut dragagātū: qđ est gūmi quoddā liquidū:
sicut terra liquida. ¶ Circa quintā partē sex intēdit. Pri-
mo dicit ꝙ simplicia nullo modo inferunt passionē gustui.
Scđo probat hoc hac ratione. Omne agēs ⁊ immutās com-
positum est cōpositū: sed elemēta sunt simplicia: organa cō
posita: ergo elemēta non immutāt organa. Quod autē solū cō
positum imutet compositū sic ꝓbatur: omne enī agens na-
turale agit in illud qđ hʒ potestatiuā similitudinē cuʒ ipso:
vt ſm eam ipm ducat ad actū: sed simplex non habet hanc
similitudinē cum cōposito: ergo simplex nō immutat cōpo-
situm: ⁊ sic elemēta nō immutāt organa sensuū. Tertio in-
ducit experimētū ad hoc in psilio: qđ ꝑ sui cōpositiōeʒ plus
infrigidat q̄ aqua. Quarto ad h̄ declarādū ostēdit ꝙ elemē-
ta ꝓpter sui simplicitatē ⁊ distantiā a corpore hūano nō nu
triūt aīal: plantā autē nutriūt ꝓpter sui vicinitatē ad ipsaʒ.
Quinto ostēdit ꝙ ꝓpter sui simplicitatē carent omi sapore.
Sexto declarat hoc dicēs ꝙ hoc pʒ q: oēm saporē recipiūt
sicut patet in aqua. omne recipiēs caret eis que recipit sicut
patet in lingua ⁊ oculo: eo ꝙ vnū alterius impedit receptio-
nem: sed elemēta omnē saporē recipiūt: ergo omni carēt sa-
pore: ⁊ silr de alijs obiectis: a quibꝰ organa imutāt sensus.
¶ Circa sextā partem due sunt particule. In quarum pri-
ma determinat de inferētibꝰ passionē sensui cū delectatiōe
In secūda. s. in hac. Inferentes aūt horrorē ⁊c. determinat
de inferentibꝰ passionē cum horrore. Dicit igitur ꝙ inferen
tium passionē quedā inferūt eam cum delectatiōe: quedam
cum horrore. Cum delectatione sicut vnctuosa ⁊ dulcia: que
sensum ⁊ organum leniūt. vnde dulcedo ꝓpter sui tēpera-
mentū delectat gustū sicut aqua tepida tactū. Nā omne si-
mile delectat: sed cōplexio humana est calida ⁊ humida in
secūdo gradu: ergo ipsam delectat aqua tepida. ⁊ dulce qđ
est calidū ⁊ humidū in eodē gradu. Deinde determinat de
inferētibꝰ horrorē. Hec aūt sūt duplicia. quedā enī inducūt
horrorē corrugādo partes: sicut pontica: quedā separando
⁊ hec sunt duplicia: q̄dā enī separāt calefaciēdo: sicut ama-
ra: salsa: ⁊ acuta: q̄dā infrigidādo sicut acetosa. Et ad voca
bulorū habendā noticiā: notandū ꝙ tutie est lapis valēs in
collyrijs: est autē abstersiuus. ematites est lapis sanguineꝰ
ad sanguinis

ad sanguinis restrictiōem valens. Oleū omfacinū est ex īmaturis oliuis quoddā aquosis factū. Psiliū est semē frigidū ⁊ humidum: ita ꝙ aquā musilaginosam reddit ⁊ grossam Natura d: virtus eius qd̄ retinet in corpore a quo operatio eliciẗ. Essentia est dispositio per quam ad naturam humanam cibus ꝓportionem habet. hec autem est intentio huiꝰ partis. ¶ Circa partem istam sex sunt inquirēda. Primū est vtrum elemēta nutriāt. Scd̄m est p cuiꝰ elemēti dn̄ium fiat nutritio ex mixtis. Tertium est: dato ꝙ elementa nō nutriant nisi plantas: que est causa quare non nutriant animalia. Quartum est: vtrum elementa immutent sensus. Quintum est vtrū organa sensuum careāt natura suoꝝ obiectoꝝ. Sextū est de his q̃ inferunt passionē sensui cū delectatiōe.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: et ostenditur ꝙ elementa nō nutriunt neqꝫ plantas neqꝫ aliud. oīe qd̄ nutrit alterū cōuertitur in ip̄m: cum nutritio fit per cōuersionem nutriētis cū nutrito: sed sicut habeẗ in quarto metheoroꝝ: nullum simplex conuertitur in mixtum: ergo cum omne elementum sit simplex: ⁊ omne viuens sit mixtū: nullū elementum in mixtum cōuertetur: sed quod non conuertitur in alterum nō nutrit ip̄m: ergo nullum viuens ab elementis nutritur. Scd̄a ratio est hec: quale deperditur a membris tale debet restaurari: sed hoc non potest esse nisi per mixtum ergo elemētum cum sit simplex non poterit nutrire. Tertia ratio hec est. Nutrimētum fit per simile. nutritio enī est perfecta assimilatio nutriētis cum nutrito. sicut dicit Gal. sed nullum elemētum est simile membris actu vel potentia cū sit simplex: ergo nullum elementum nutrire potest aliquod viuens. ⁊ sic non nutriet plantā. Quarta ratio hec est. omne nutriens habet vicinitatē cum eo quod nutrit ꝓximam vel remotam. Nutrimētum vero in principio est dissimile: in fine vero simile: ⁊ vicinum membro: sed nullum elementum est hm̄oi: ergo nullum elementum est nutriens. Quinta ratio hec est. dicit Auicē. in libro suo de anima: ꝙ corpora viuētia equalitatem habent complexionis: ⁊ maxime corpus humanum. vnde magis accedit ad mediam cōplexionem que magis recedit a contrarietate: ⁊ ideo quod ip̄m nutrit: debet habere fractionem excellentie. sue qualitatis: sed elementa habent vltimatas qualitates ⁊ complexiones sm̄ se. ergo elemēta sm̄ se adinuicē nihil possunt nutrire: nec aliquod viuens. ¶ Ad oppositum est hec ratio: ex eisdem fit res ⁊ nutritur: sicut dicit Arist. in libro de generatione: sed omne viuens cōpositum est ex quattuor elemētis sicut scribitur in. iiij. metheoroꝝ: ergo omne viuens nutritur ex elementis: ⁊ sic elementa nutriunt. Secunda ratio hec est: dicitur enim cōmuniter ꝙ salamandra viuit in igne: ⁊ nutriẗ ex eo. talpa ī terra. ⁊ alec ex aqua. Tertia ratio hec est aucto. ysaac qui dicit in littera ꝙ aqua dulcis cibus est plantarum sed aqua est elemētum: ergo elementum nutrit. Quarta rō hec est: eo modo quo animal componitur habet restaurari: quod a compositione eius deperditur: sed elementa cedūt in compositionem ip̄ius animalis sicut partes eius: ergo si aliquid deperditur de cōpositione partium animalis: pōt restaurari per elementum: sed hoc elementum nutrit: ergo elemētū pōt nutrire. ¶ Ad hoc dicēdum ꝙ elementa nō nutriunt. ⁊ causa diceẗ inferius: neqꝫ plantas: neqꝫ aliquod viuens. Ad rōnem primam dicendum ꝙ elementa dupliciter ꝯsideranẗ. Uno mō sm̄ se: ⁊ sic nō nutriūt. Alio modo ꝓut veniunt in mixtionem: ⁊ tunc aliquod mixtum resultat ex illa mixtiōe quod nutrit plantas ipsas: ⁊ est humiditas vel limositas terrestris. Ad secundam que est opinio vulgaris dicendum ꝙ est falsa: quia illa quattuor animalia non nutriunẗ ex elementis puris: sed quedam eorum viuūt a dn̄io in eis: vt salamandra in igne: ꝓpter vehementem frigiditatem. Ad tertiam rationem dicendum ꝙ aqua dulcis non est simplex sed composita vel mixta quodam modo: ⁊ propter hoc nutrit plantas: sed licet nutriat plantam que īmediate ex cōmixtione elementoꝝ resultat: ⁊ ab eis simul īmediate cōmixtis nutritur: nō ꝓpter hoc īmediate nutritur corpus humanū: sed per multa media. Ad quartam dicēdum ꝙ duplex est compositio in corpore hominis: ⁊ similiter duplex resolutio. Prima compositio est ex elementis: ⁊ huic respōdet restauratio ex elementis: sed hec est impossibilis. Alia est compositio ex membris: vel membrorum ex elementis mixtis. i. ex eis que resultant ex elementis mixtis: ⁊ hm̄oi resolutioni compositionis respondet restauratio ⁊ nutritio ex mixtis.

¶ Circa secundum sic proceditur: queritur per cuiusmodi elemēti dn̄ium fiat nutritio ex mixtis: ⁊ ostendiẗ ꝙ per dominiū terre ⁊ aque: quia animalia constant ex aqua ⁊ terra a dominio sicut habeẗ in quarto metheoroꝝ: ergo ex aqua ⁊ terra nutriuntur a dominio. Secūda ratio hec est: omnia animalia maxime nutriuntur a dominio illius elementi: in quo habitant: sed omnia animalia maxime habitant in terra ⁊ aqua: quod per se patet: ergo omnia animalia maxime nutriuntur ex aqua ⁊ terra a dominio. Tertia ratio hec est: omne nutrimentum est passiuum ⁊ habet qualitates passiuas ⁊ potestatiuam similitudinem sicut dicit Gal. sed qualitates terre ⁊ aque sunt maxime passibiles: ergo maxime cedunt a dominio in nutrimentum. Quarta ratio est hec: omne nutrimentum cedit ad materialem constitutionem membrorum ⁊ non formalem: sed solum terra ⁊ aqua cedūt ad materialem causam membrorum: ex igne vero ⁊ aere est spiritus ⁊ motꝰ ⁊ operatio potius: sicut dicit Auicē. ergo terra ⁊ aqua maxime cedunt in nutrimentum. ¶ Ad oppositum est hec ratio: vita stat per calidum et humidum: sm̄ ph̄m: et immediate per calidum: vita enim est in corde tanq̄ in radice: quod est fons caloris: sed elementa superiora calida sunt inferiora vero frigida: ergo magis cedunt in nutrimentum q̄ aqua ⁊ terra. Secunda ratio hec est: humores sunt filij elementorum sm̄ Gal. ⁊ omnes humores nutriunt. hoc supponimus. Item omnes variantur sm̄ variationem elementoꝝ ⁊ eis ꝓportionantur: vt phlegma aque ⁊c̄. cum ergo in omni humore sit dn̄ium alicuius elementi existētis in ipso: videtur ꝙ omne corpus nutriatur ex aliquo elemēto a dominio. Tertia ratio talis est: dicit ysaac ꝙ inter omnes humores sanguis maxime nutrit: sed huic ꝓportionatur aer: ergo aer maxime cedit in nutrimentum Ad hoc dicendum: ꝙ omne nutrimentum habet dn̄ium terre ⁊ aq̄ sicut preostensum est. ¶ Ad rōnē p̄mā dicēdum ꝙ duplex est caliditas ⁊ humiditas. quedam est elementaris: ⁊ in ista non stat vita: nec est radix vite: est ⁊ alia que resultat ex concursu elementorum ⁊ ꝓportione eorum: ⁊ hec est radix vite. Uel posset dici ꝙ ad vitam duo requiruntur: scꝫ principium materiale ⁊ formale: ⁊ omnia elementa cedunt in principiū. in principiū materiale tm̄ terra ⁊ aqua a dn̄io. ignis vero ⁊ aer in principium formale: ⁊ quia nutrimentū non fit respectu eius quod est formale: sed respectu eius qd̄ est materiale tm̄: ideo terra et aqua cedunt in nutrimentum a dominio. Ad secundam rōnem dicendum ꝙ dn̄ium est duplex. Unū est a virtute: ⁊ aliud ē a materia. Dicimus ergo ꝙ ignis proportiatur cholere: ⁊ aer sanguini: ⁊ in eis dn̄antur sm̄ virtutem: ⁊ non sm̄ materiam per quam terra ⁊ aqua cedūt in nutrimentum a dn̄io. Ad quartam rōnem dicendum ꝙ calor naturalis ⁊ spiritus nutriūtur a dn̄io terre ⁊ aque. sed in terra ⁊ aqua duplex est pars: subtilis ⁊ grossa. ⁊ ex subtilibus partibus eorum igneis: siue ignitis. propter cōmixtionem ignis ⁊ aeris cum ipsis nutriuntur sp̄ūs ⁊ calor naturalis: ex grossis vo membra: sicut dicit Auicē.

¶ Circa tertium ꝓceditur hoc modo: queritur que est causa quare elementa non nutriunt: vtrum scilicet sit causa simplicitas: an distantia ip̄orum a corporibus nostris: ⁊ ostendiẗ ꝙ simplicitas non est causa: si enī simplicitas esset cā elementa nutrirent aīal sicut nutriunt plantam: quod falsum est: ergo simplicitas non est causa. Item hoc patet per experimentum: quia si simplicitas sit causa: remota simplicitate cōmixta nutrient: ergo bufo nutriret: ⁊ cetera animalia venenosa: quod falsum est. Secunda ratio hec est. Nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: ⁊ hec similitudo est in potentia in nutriente: et ducitur ad actum per actionē virtutis nostri corpis: sed omne quod nutritur est mixtum: ergo ad hoc ꝙ elementa nutriant: oportet ipsa remoueri a simplicitate ⁊ cōmisceri adinuicē: ⁊ fieri mixta: vt habeāt similitudinem in rebus nutriendis. ¶ Ad oppo

situm est hec ratio: per illud priuatur res a nutrimento per quod recedit a similitudine nutriendi membra: sed elementum per simplicitatem recedit a similitudine nutriendi mēbra: ergo per simplicitatē priuatur a nutrimento: ergo simplicitas est causa quare elementa non nutriunt. Ad hoc dicendum ꝙ elementa non nutriunt ꝓpter tres causas. Prima est simplicitas: quia simplicia non nutriunt. Secūda autem est vltimata contrarietas elementorum: ꝛ qualitas corporis mixti: ꝛ ideo quia in vltimo sunt contrarietatis nō nutriunt. Tertia est distantia elementorum a mixtis: vnde que accedunt ad elementa: ꝛ immediate ex eis cōponunt ex elemētis mixtis nutriunt: sicut plāte ꝛ vermis ex terra: nō aūt sic est in homine: non eñ ex elementis imediate componit sʒ ꝑ multa media: ꝛ ꝑ magnam distantiam ab eis distat: et ideo ex elementis non nutritur homo immediate. ꝛ per hoc patet solutio ad rationes.

¶ Circa quartum ꝓceditur hoc modo: ꝛ queritur vtrum elementa simplicia immutēt sensum tactus: ꝛ ostēditur ꝙ sic. tactus cognoscit excellentias elementorum: sicut dicit ph'us: sed in elemētis est excellentia qualitatū per quas sensus tactus immutatur: ergo elementa immutant tactum. Secūda ratio hec est: dicit Auicē. ꝙ sensus tactus diffusus est per omnes partes corporis ne animal patiatur ignorās vt discernat q̄ iuuant ꝛ que nocent sm̄ sui mutationem: sed elementa corrumpunt animal ꝓpter excellentias suarum qualitatum: sicut patet in igne: ergo sensus tactus aīalis imutat ab elementis. Tertia ratio hec est: omne contrarium ꝛ excellens natum est corrumpere ꝛ immutare illud quod excellitur ab eo: sed elementa cum sint in vltimo cōtrarietatis excellūt sensum tactus: cum sit valde temperatus: ergo elementa corrumpunt sensum tactus ꝛ immutant. Quarta ratio hec est: ad hoc ꝙ aliqua excellent ꝛ corrumpant organa sensuum oportet ꝙ habeant contrarietatem ꝛ similitudinem cum ipsis sicut patet in quibusdam obiectis: vt in lumine solis: sed omnia organa corporis similitudinem habēt quodam modo cum elementis: ꝛ excelluntur ꝛ imutantur ab eis: ergo ꝛ tactus cum sit in omnibus organis per consequens imutat ab elemētis. Quinta rō talis est: quilibʒ sensus natus pati est ꝛ immutari a suis ꝓprijs obiectis: put est in sua radice: sʒ quattuor qualitates prime sunt obiectū sensus tactus: ꝛ eius radix est in toto corpore: sed quelibet pars corporis imutatur a qualitatibus illis: ergo ꝛ sensus tactus cum sit in qualibet parte corporis imutatur ab eis. Sexta ratio hec est: ꝓpter qd̄ vnūquodqʒ est ꝛ illud magis: sed mixta imutant sensum tactum: per qualitates ipsorum elementorum: ergo elemēta multo fortius imutant sensum tactum. ¶ Ad oppositū est hec ratio: dicit ysaac: ꝙ simplicia non immutant corpus: sed elemēta sunt simplicia: ergo non immutant corpus. Hoc autem confirmatur per eius rōnem: dicit enim ꝙ nullum simplex agit in mixtum: sed elementa sunt simplicia: corpus animalis est mixtum: ergo elementa non agunt in mixtum: ergo nec immutāt ipm̄. Secūda ratio hec est: nihil qd̄ non habet potestatiuam similitudinem cum organis imutat ipā: eadem eñ natura organi medij ꝛ obiecti: sed elementa non habent similitudinem potestatiuam cum organis corporis: ergo non immutant organa sensuum. Tertia ratio hec est: dicit Auicē. in libro suo de anima: ꝙ elementa non immutant sensum ꝓpter cōmixtionem ꝛ cōpositionē organorum ꝛ ꝓpter simplicitatem ipsorum elemētorum: sʒ inter eius sensus maxime cōposit9 est tact9 ergo minime immutabitur ab elemētis. Ad hoc dicendum ꝙ elementa imutāt tactum sicut ostensum est: non tñ imutant ipm̄ sicut mixtū: sed vt simplicē. ¶ Ad primā rōnē dicendū ꝙ corpus siue organū consideratur dupliciter. Uno modo inquantū est quid mixtū ꝛ cōpositū: ꝛ hoc modo non imutatur ab elemētis. Alio modo consideratur put est medium sentiendi in equalitate cōsistens a parte sue virtutis ꝛ sic quodā modo habet naturā simplicis: ꝛ sic natū est pati ꝛ imutari ab elementis: et primo modo intelligit ysaac. Ad scd̄am rōnem dicēdū ꝙ quedā obiectorum sequūtur mixtū sicut sapor: quedā simplicē sicut color: sonus ꝛ odor: quedā vero vtrunqʒ vt calor: ꝛ similiter est de sensibus ꝛ organis

Dicimus ergo ꝙ tactus a parte illa qua simplex est imutat ab elementis: ꝛ non a parte illius qua est cōpositus: ꝛ sic intelligit Auicē.

¶ Secūdo querit circa hoc vtrū elemēta imutēt gustū. ꝛ videt ꝙ nō: q: ex nō substātijs nō fit substātia: siñr ex nō saporatis nō fit saporatū: ergo ecōuerso: illa ex quib9 fit saporatū sunt saporata ꝛ talia imutāt gustū: sed ex elemētis causatur mixtū saporatū: ergo elemētā sunt saporata: ergo imutant gustum. Secūda rō hec est: sapor sequitur cōplexionē est eñ sequela cōplexionis: vnde radicat in cōplexione sicut in sua causa: sed in elementis est complexio: quia quoddam est calidū: siccū ꝛ sic de alijs: ergo sapor cū sequat cōplexionem: ꝛ que saporē habēt imutāt gustū: ergo elementa imutant gustū. Tertia ratio hec est: virtus est actio vel passio: tā in causa ꝙ in effectu. verius eñ est calor in igne ꝙ in pipere: ergo cum sapor sit in mixto qd̄ est effectus elemētorum: verius est in eis: sed qd̄ verius est in aliquo verius imutat: ergo elementa verius imutāt gustum ꝙ mixta. ¶ Ad oppositū est hec ratio: omne illud quod indifferenter recipit omnē saporē nō habet saporē determinatū per quē imutet sensuʒ sed elementa sunt hm̄oi: sicut patet in aqua aere ꝛ terra indifferenter eñ recipiūt quēlibet saporē: ergo nō habent saporem. Secunda ratio hec est: sapor est virtus nutrimenti: ꝑ saporē eñ intelligim9 vtrū nutrimētum sit cōueniēs vel incōueniēs: ꝫ qd̄ caret ṽtute nutrimēti caret sapore: sed elementa carēt virtute nutrimenti sicut preostensum est: ergo carēt sapore: sed quod caret sapore non imutat gustū: ergo elemēta nō imutāt gustū. Ad hoc dicit qdā ꝙ sapor est duplex. quidā est simplex: ꝛ talis est in elemētis: alius est cōpositus ꝛ talis est in mixtis: ꝛ simplex nō imutat gustū: sed cōpositus. Nos aūt dicimus ꝙ neqʒ simplex neqʒ cōpositus sapor est in elemētis: ꝛ ꝓpter hoc nō imutant gustū. ¶ Ad primā rōnem in ꝯrium dicēdū ꝙ sapor est duplex: quidā eñ est actu: ꝛ quidam potētia. Dicimus ergo ꝙ elementa non sunt saporata in actu: sed potentia: sicut eñ ex illis mixtis resultat quedā forma mixta quā prius non habebāt in se: similiter sapor qui prius non fuit in eis: resultat ex mixtione qualitatū ipsorum in mixto: ꝛ iste natus est imutare gustū solum. Ad secundā rōnem dicendū ꝙ sapor non est in cōplexione simplici: sed in cōposita: ꝛ de prima non tenet ratio: sʒ de secūda composita. Ad tertiam rōnem dicendū ꝙ sapor ē in aliquo dupliciter: aut potestatiue ꝛ causaliter ꝛ sic veri9 est in elementis: aut effectiue ꝛ actualiter: ꝛ sic verius est in mixtis: ꝛ pmo mō nō est sapor nat9 imutare gustū sʒ scd̄o.

¶ Tertio queritur circa hoc vtrum elementa possint imutare organū visus: ꝛ videtur ꝙ sic: illud in quo est obiectum visus natū est imutare visum: ꝛ organa visus: sed in omnibus elementis est color qui est obiectū visus per se: ergo elemētū natū est imutare visum. Secūda ratio hec est: ad hoc ꝙ fiat imutatio visus actu requirit duplex lux: vna elemētaris: ꝛ hec est intra: alia supcelestis ꝛ hec est extra: ꝑ quā elementaris ducit de potētia ad actū: est eñ color imutatiuū visus sm̄ actum lucidi: dicit ph'us: cum ergo lux elemētaris sit in elementis tanꝙ in radice: ꝛ lux celestis potēs sit supra istā: ꝛ ipam ducat de potētia ad actū: manifestū ꝙ elementa possunt imutare visum. Ad oppositū est hec rō: ꝛ est ysaac Nullū simplex agit in compositū: sed elementa sunt simplicia: ꝛ organū visus est cōpositum: ergo nullū elementū pōt agere vel imutare organū visus: ergo per cōsequens neqʒ sensus visus. Ad hoc dicendum ꝙ elementa immutant visum: ꝛ causa huius est: quia habent naturā coloris: licet nō veri sed perspicui. Item obiectū visus est triplex: quoddā est corporale irradians ꝛ illuminans: ꝛ hm̄oi est in corporibus superioribus. aliud est color causat9 ex cōmixtiōe quattuor qualitatū: ꝛ talis est in corporib9 mixtis. tertiū obiectū est puietas: ꝛ hm̄oi est in elementis ꝛ in quibusdam mixtis sm̄ magis ꝛ minus. ¶ Ad rōnem in ꝯrium dicēdū ꝙ organū visus dupliciter ꝯsideratur. Uno modo a parte illa qua est compositum: ꝛ sic nō imutatur ab elemētis. Alio modo consideratur a parte illa qua habet naturā perspicuitatis ꝛ luciditatis: ꝛ per naturā istorum est simplex ꝛ imutat ab elementis. ¶ Cōsequēter pōt q̄ri de quadā opinione q̄ ponit

ꝙ om̄e qđ alterum im̄utat: potestatiuā habet similitudinē
cū eo: ⁊ videt̄ ꝙ nō. scribit̄ in libro phyſicoꝝ ꝙ nullū contin
gēs patit̄ a ſuo contingente: nec ſimile a ſiſi: ergo cū ſenſus
patiant̄ ab obiectis impoſſibile eſt ꝙ aſſimilent̄ eiſdē. Se
cunda rō hec eſt: omnis actio ⁊ mutatio naturalis eſt ꝑ con
tactū: ſicut habetur in libro de gn̄atione ⁊ corruptione: ſed
im̄utatio ſenſuū a ſuis obiectis eſt hm̄oi: ſenſus em̄ natura
liter im̄utat̄ a ſuo obiecto: ḡ neceſſe eſt ſenſus ⁊ obiecta eē
ꝯ̄ria ⁊ nō ſiſia. ¶ Ad oppoſitū ē hec rō: om̄e qđ im̄utat alte
rum ducit ip̄m de potētia ad actum: om̄e patiens tale eſt in
potētia quale eſt agens actu: ſed obiectū eſt agens: ⁊ orga
nū ſenſus eſt patiēs ⁊ mediū ip̄ius: ergo organū ſenſus h̄z
poteſtatiuā ſiſitudinē cū obiecto qđ agit in ip̄m: ⁊ ip̄m im̄u
tat. Scđa rō hec eſt: dicit ph̄us in libro de anima: ꝙ eadē na
tura ſenſus medij ⁊ obiecti: ſꝫ quorūcūqꝫ natura eſt eadem
inter ſe habēt poteſtatiuā ſiſitudinē: vł actualē: ergo eſt ne
ceſſe organū ſenſus habere ſiſitudinē cū obiecto a quo im̄u
tat̄: qđ ꝯcedimꝰ. ¶ Ad primū in ꝯ̄rium dicēdū ꝙ paſſio de
bet̄ alicui vt ꝯ̄riū. ⁊ ſic patiēs nō h̄z ſiſitudinē cū agēte. alio
modo debet̄ paſſio alicui ꝓut eſt recipiens ab agēte ⁊ ꝓut
habet naturā patiēdi ab agente: ⁊ ſic patiēs habet ſimilitu
dinem cum agente. ⁊ hoc vltimo modo ſe habet organum
viſus ad obiectum.

¶ Circa quintū ꝓceditur hoc modo: querit̄ vtrum organa
ſenſuū careāt natura ſuoꝝ obiectoꝝ: ⁊ oſtēdit̄ ꝙ nō: om̄e cō
plexionatū h̄z diſpōnes q̄ naturaliter ſequūtur ad cōplexio
nem: ſed omnia organa ſenſuū ſunt cōplexionata: qđ per ſe
patet; ⁊ ſapor ⁊ odor naturaliter ſequūtur cōplexionē: ergo
in omnibus organis neceſſe eſt ſaporē ⁊ odorē eſſe: ergo nō
carent natura obiectoꝝ. Secūda ratio hec eſt: om̄e quod eſt
im̄utatiuū alicuiꝰ ſenſus participat obiecto illius ſenſus: ſꝫ
lingua eſt im̄utatiua guſtus: ⁊ oculus viſus ⁊ ſic de alijs: er
go in lingua eſt ſapor: ⁊ in oculo color ⁊ ſic de alijs. Tertia rō
hec eſt: om̄e qđ diſtinguitur ꝑ colores ab alio: non caret co
lore cū in ip̄o exiſtat: ſed ph̄s in libro de aīalibus diſtinguit
quoſdā oculos ab alijs ꝑ colores exiſtentes in ip̄is: ergo nō
carēt colore qui eſt ꝓpriū obiectū viſus. Quarta rō hec ē: di
cit ph̄s in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: ꝙ om̄e corpus colore par
ticipat: ſꝫ om̄e organū ſenſus eſt corpus ⁊ mixtū: ergo om̄e
organū ſenſus colore participat: ḡ nullum organū caret na
tura obiecti. ¶ Ad oppoſitum eſt hec rō: om̄e recipiēs eſt
denudatū a natura recepta quā natum eſt recipere: ſꝫ om̄e
organū ſenſus receptiuum eſt ſui ꝓprij obiecti. hoc conſtat
ꝑ ph̄m in libro de aīa: vbi dicit ꝙ ſenſus eſt receptiuus ſpe
cierū in materia ⁊ preter materiā: ergo om̄e organū eſt de
nudatū a natura ſui ꝓprij obiecti. Scđa rō hec eſt: om̄e qđ
per indifferentiā ſe habet ad multa: qua ratione participat
vnū ⁊ reliqua: ⁊ qua rōne priuat̄ ab vno ⁊ a reliquis: ſed ab
vno priuant̄: q: nō oīa obiecta habēt ī ſe: ḡ ab omnibꝰ alijs
priuantur: ⁊ ſic non habent naturā alicuius obiecti. Tertia
rō hec eſt: om̄e ꝯ̄riū exiſtens in aliquo impedit impreſſionē
ſui contrarij in ip̄ſo: ergo ſi in oculo eſt aliquod obiectū de
terminatū ſicut nigredo: impedit impreſſionē ⁊ obiectum
alterius coloris ſibi oppoſiti: ⁊ ita v̄tus viſiua ⁊ eſſentialis
non diſcerneret inter colores qđ falſum eſt: ḡ ⁊ primū. ſ. ꝙ
color determinatꝰ ſit in oculo. Quarta rō habet̄ a ph̄o in li
bro de ſenſu ⁊ ſenſato: ꝙ om̄e obiectū participat naturā eiꝰ
ſenſus cuiꝰ eſt: ⁊ hoc ſic intelligit̄ ꝙ illa natura cōmunis eſt
determinate in obiecto ⁊ cōfuſe in organo ſenſus: ſed qđ cō
fuſe eſt in aliquo nō eſt determinate in ip̄o: ergo nullū orga
nū ſenſus habet determinate naturā ſui obiecti. Quinta rō
hec eſt: om̄e qđ im̄utatur ſimile eſt in potētia: ⁊ nō in actu
im̄utanti: ſꝫ organa ſenſus im̄utant̄ ab obiectis: ergo eis
ſunt ſiſia in potētia ſolū: ſꝫ qđ alteri eſt ſimile in potētia ſo
lū nō habet ip̄m actu neqꝫ naturā eius: ergo nullū organū
h̄z actu naturam ſui obiecti. Sexta ratio hec eſt: organa ſen
ſuum habēt naturā cōmunē cū ſuis obiectis: eadē em̄ eſt na
tura medij organi ad oīa ſua obiecta: ſed om̄e tale habet in
ſe naturam cōmunē radicalē ⁊ fixam ⁊ indifferentē ad oēs
ſpecies ſui obiecti ⁊ nō determinatā: qđ cōcedimus. ¶ Ad
rationes in ꝯ̄rium dicimus ꝙ organa ſenſuū conſiderantur
dupliciter. Vno modo a parte ſue ꝯplexionis ⁊ cōpoſitiōis
⁊ inquātū ſunt corpora mixta: ⁊ ſic habēt colorē ⁊ ſaporem.
Alio modo ꝯſiderant̄ a parte oꝑationū v̄tutū ſenſibilium
inquātū ſunt media ſentiendi: ⁊ ſic nullū habēt ſaporē: nec
colorem: nec poſſunt im̄utare ſenſum. ⁊ ꝑ hoc patet ſolutio
ad duas primas rōnes. Ad alias duas dicendum ꝙ duplex
eſt color ⁊ ſapor. Quidā em̄ eſt determinatꝰ: vt albꝰ ⁊ niger
⁊ talis non eſt in oculo inquātum eſt ordinatus ad receptio
nem coloꝝ. Alius eſt indeterminatus vt perſpicuus qui eſt
radix receptiua oīm coloꝝ. ⁊ hm̄oi color eſt ī oculo inquātū
oculus eſt inſtr̄m recipiens ſiue organū indifferenter ſe ha
bens ad oēs ſpecies coloris: ⁊ ſiſr eſt de alijs organis.

¶ Secūdo querit̄ circa hoc vtrū quattuor prime qualita
tes ſint obiecta oīm ſenſuū: ⁊ oſtendit̄ ꝙ ſic: tactus eſt per
totū corpus diffuſus: ſicut dicit Auicē. vt aīal ſm̄ quālibet
partem cognoſcat quid iuuatiuū ⁊ nociuū. Itē quattuor
prime qualitates apprehēdunt̄ a tactu: ergo cū tactus ſit
in organo cuiuſlibꝫ ſenſus: neceſſe eſt quēlibet ſenſuꝫ quat
tuor primas q̄litates ſentire: ⁊ ſic quattuor prime q̄litates
ſunt obiecta oīm ſenſuū. Ad oppoſitū eſt hec rō: qđ ē ꝓpriū
obiectū vniꝰ ſenſus: nō pōt eſſe obiectū alteriꝰ ſenſus: ſicut
patet in ſono ⁊ colore: ſed quattuor prime qualitates ſunt
obiecta ip̄ius tactus: ergo nullo modo erūt obiecta alioꝝ
ſenſuū: qđ cōcedimus. ¶ Ad rōnem in ꝯ̄rium dicendū ꝙ in
quolibet organo duplex eſt natura: cōis ⁊ ꝓpria. Cōis eſt
qualitas ſiue complexio tēperata q̄ conſiſtit in carne ⁊ ner
uis: ⁊ per hanc ſentiūt primas qualitates quattuor omnia
organa. Propria ē ſm̄ quā vnuſqꝫqꝫ ordinat̄ ad ſuū ꝓpriū
obiectum: ⁊ quantum ad hanc quattuor prime qualitates
non ſunt obiecta aliorum ſenſuum. ¶ Tertio queritur cir
ca hoc vtrū organū tactus careat qualitatibꝰ: ⁊ oſtenditur
ꝙ non: nullum mixtum ex quattuor elementis caret quat
tuor qualitatibus: ſed organum tactus eſt hm̄oi: vt neruus
caro ⁊ ſiſia: ergo nō carent quattuor qualitatibus. ¶ Ad
oppoſitū eſt hec ratio: om̄e organū qđ ꝑ indifferentiā ſe ha
bet ad quattuor qualitates nullā illarum habet determina
te: ſed organum tactus eſt hm̄oi: ergo nullā habet qualita
tem. Ad hoc dicendum ꝙ organū tactus đr carere qualitati
bus nō q: ip̄is careat omnino: ſed q: caret eaꝝ excellentijs.
Ad rōnē in ꝯ̄riū dicēdū eſt ꝑ predictā diſtinctionē organoꝝ.

¶ Quarto querit̄ que ſit natura medij organi ⁊ obiecti: ⁊
videt̄ ꝙ nulla ſit natura cōis inter organū tactus ⁊ primas
qualitates: nulla natura eſt cōis rei corporali ⁊ incorporali
nihil em̄ mediū cōmune inter priuatiue oppoſita: ſed elemē
ta ⁊ prime qualitates ſunt incorporalia: nihil em̄ qđ exiuit
in eſſe ꝑ creationē eſt corporale: ſed organū tactus eſt corpo
rale: cū ſit cōpoſitum ex ꝯ̄rijs: ergo nulla eſt natura cōis in
ter organū tactus ⁊ primas q̄litates. ¶ Ad oppoſitū eſt au
cto. ph̄i. ſ. ꝙ eadē eſt natura cōis medij organi ⁊ obiecti: qđ
cōcedimus dicētes ꝙ natura cōis primis qualitatibus ⁊ or
gano tactus eſt qualitas equalis radicata ſm̄ eſſentiam in
neruis ⁊ carne. Itē natura cōis in oculo eſt perſpicuū. in lin
gua v̄o humor ſalinalis: in olfactu v̄o ſiue carūculis nariū
ſiccitas: in auditu v̄o ⁊ ſono eſt natura cōis aer rectificatus
in aure circa neruū petroſum: ⁊ hm̄oi natura cōis eſt ꝓpor
tionabilis cuilibet organo ⁊ ſuo ꝓprio obiecto. Ad rōnē in
ꝯ̄riuꝫ dicēdū ꝙ qualitas elemēti cōſiderat̄ q̄druplíciter ſm̄
quadruplicē naturā elemētoꝝ. Pōt em̄ elemētū cōſiderari
a parte illa q̄ eſt pars vniuerſi ⁊ appropriat̄ ibi ꝑ naturā. Se
cūdo modo pōt ꝯſiderari a parte illa qua eſt multiplicatiuū
ſui in alio ꝑ naturā. Tertio modo cōſiderat̄ a parte illa qua
eſt agens ⁊ patiēs ꝑ naturā. Quarto modo ꝯſiderat̄ a pte
illa qua ordinat̄ ⁊ inclinat̄ ad cōpoſitionē mixti. Primo mo
do eſt qualitas elementi incorporalis: alijs tribus modis eſt
corporalis: ⁊ quarto modo eſt obiectū ſenſus: ⁊ habet natu
ram cōem cum organo ſenſus qđ im̄utat.

¶ Circa ſextū principale ꝓcedit̄ hoc modo: ⁊ querit̄ vtrū
delectatio ⁊ dolor cōicent omnibꝰ ſenſibꝰ: an ſoli tactui vel
guſtui. ⁊ oſtēdit̄ ꝙ omnibꝰ. In apprehenſione obiectoꝝ il
larum virtutū quarū eſt excellētia ⁊ defectus cauſat̄ dolor
⁊ triſticia. excellentia em̄ obiectoꝝ corrumpit ſenſum: ſicut
dicit ph̄s in libro de aīa: ⁊ in eadē cauſat̄ delectatio ex debi
ta ꝓportione ⁊ mediocritate: ſꝫ obiecti oīm ſenſuū vel virtu

tium sensibiliũ est excellẽtia ⁊ defectus ⁊ debita ꝓportio ad oẽs sensus: ergo in apprehẽsiõe oĩm sensuũ põt esse dolor vel delectatio. Scd̃a rõ hec est: omnis substãtia ad hoc creata est vt ex ipa eliciat̃ sua opatio: nulla em̃ substãtia est ociosa sicut dicit phs. Itẽ quelibet virtus delectat̃ in suis operationibus sm̃ Conitã. in pãtegni ⁊ hoc si sint moderate: ⁊ tristatur si sint excellẽtes: ergo cũ quelibet ṽtus suã hẽat operõnẽ necesse est ipam tristari ⁊ delectari in sua opatiõe: g in quolibet sensu est dolor ⁊ delectatio. Tertia ratio hec est: videmus ꝑ experimẽtũ ꝙ visus tristatur in excellẽtia lucis ⁊ tenebrarũ: ⁊ gustus in excellẽtia saporis: ⁊ auditꝰ in excellentia soni ⁊ sic de alijs: g ꝑ inductionẽ oĩs sensus hꝫ ꝓpriã delectationẽ vel tristiciã circa suũ ꝓpriũ obiectũ. Quarta rõ hec est. appetitus ṽtutis sensitiue habet ortũ a delectatione anime: nisi em̃ aĩa delectet̃ nullus sensus appetet nec delectabit̃: sed anima delectat̃ vel tristat̃ in apprehensione cuiuslibet obiecti: ergo necesse est quẽlibet sensum delectari vel tristari in apprehẽsione sui ꝓprij obiecti. Ad oppositum est auctoritas Auicẽ. qui dicit in libro suo de aĩa: ꝙ delectatio vel tristicia circa obiecta nulli sensui competit nisi tactus. Scd̃a ratio hec est: illius solius sensus est sentire delectationẽ ⁊ tristiciam cuiꝰ ꝓprium est sentire ea a quibus ꝓcedũt delectatio ⁊ dolor: sꝫ dolor causat̃ ex solutõe cõtinuitatis vel ex mala cõplexõie subito facta: q̃ circa tactũ ꝓprie habent fieri: ergo solus tactus apprehendit dolorẽ vel tristiciam: ergo ⁊ delectationẽ: q: contraria nata sunt fieri circa idẽ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ duplex est delectatio ⁊ dolor. Quedam est ꝓpria: ⁊ hec soli tactui cõpetit per se. Alia est impropria ⁊ per accidẽs: ⁊ hec cõpetit omnibus sensibus. Alia est que consistit in dissolutione machine nostri corporis: vt in mala ⁊ subita mutatione cõplexionis ⁊ solutiõe cõtinuitatis: ⁊ hec solũ competit tactui: qui est custos totius machine corporis sm̃ Auicẽ. ⁊ hoc modo considerãs medicus dolorem ⁊ delectationẽ: dicit ꝙ circa tactũ solũ est dolor vel delectatio: ⁊ distinguit̃ dolor sicut delectatio. ❡ Scd̃o querit̃ circa hoc vtrum dolor qui causat̃ ex inferẽtibus passionem sentiatur a sensibus: ⁊ videtur ꝙ non. cuiuslibet sensus particularis potentia est coarctata ⁊ determinata ad vnã ꝓprietatem siue ad vnũ ꝓprium sensibile vt visus ad colorẽ ⁊ sic de alijs: sed dolor vel delectatio nõ est aliquod sensibilium ergo non sentietur ab aliquo sensu. Secunda ratio hec est nihil qd̃ non cadit in sensum particularẽ apprehẽdit̃ a sensu particulari: sed dolor vel delectatio non cadit in aliquẽ sensum particularem: sed in sensum cõmunẽ: nullus em̃ sensus sentit se sentire nisi solus sensus cõmunis: ergo dolor vel delectatio nõ cadit in sensum particularẽ. Tertia ratio hec est qd̃ plus distat ab obiecto alicuiꝰ sensus minus sentit̃ ab eodem sensu: sed plus distat dolor vel delectatio a calore q̇ est ꝓprium obiectũ tactus ꝙ̃ odor: q: calor ⁊ odor simul sunt in eadẽ substãtia: dolor ṽo vel delectatio nõ est in ipa actu in aliquo illoꝝ nisi sola potentia: ⁊ sic de alijs sensibus: sed odor non sentit̃ a tactu vel a visu: ergo multofortiꝰ nec dolor nec delectatio sicut preostensum est. Ad hoc dicẽdum ꝙ quilibet sensus particularis sentit suam delectationem vel tristiciam causatam in ipo a suo sensibili vel obiecto. Ad rõnes in ↄ̃rium dicẽdum ꝙ eorũ q̃ apprehẽdũtur a sensibus quedã sunt obiecta per se vt color in visu: ⁊ quattuor qualitates in tactu ⁊ sic de alijs. Alia apprehẽdũtur ex cõsequẽti vt delectatio ⁊ dolor qui causat̃ ex obiectis sensibilibꝰ: ⁊ ita sunt obiecta ꝑ accidẽs: ⁊ ita patet solutio ad duas primas rationes. Ad tertiã rationẽ dicẽdũ ꝙ delectatio vel tristicia que causat̃ ab obiecto causatur dupliciter. Vno modo ꝓut species obiecti separata a virtute sensibili: ⁊ sic est ĩ potẽtia solũ. Alio modo cõsiderat̃ ꝓut species obiecti separata vnita est virtuti apprehensiue: ⁊ sic simul est actu cum suo subiecto: ⁊ minus distat ab eo ꝙ̃ aliud obiectum: q: ab eodem sensu apprehenditur cum suo obiecto a quo causatur: ⁊ nõ facit diuersum obiectum. ❡ Tertio queritur quomodo dolor sentitur a tactu solum: ⁊ nõ ab alijs sensibus: ⁊ vtrũ dolor sit obiectum tactus per se: ⁊ ostẽditur ꝙ nõ: nihil qd̃ est cõmune omnibus sensibus est ꝓpriũ vni: sed dolor est cõis oĩbus sensibus sicut ꝓbatum est: ergo dolor non est ꝓpriũ tactui. Scd̃a ratio hec est: qd̃ ab omnibꝰ sensibus apprehẽditur ab illa virtute apprehenditur que omnibus sensibus est cõmunis: sed dolor cadit in omni sensu sicut dictum est: ergo apprehenditur ab illa que est cõmunis omnibus sensibus: hec est autem virtus sensus cõmunis: ergo apprehendit̃ a ṽtute sensus cõmunis ⁊ nõ tactu. Tertia ratio hec est: qd̃ ab aliquibus sensibus apprehenditur ex consequenti et ab aliquo per se: magis est ꝓpriũ illi sensui a quo per se apprehenditur: sed dolor a sensu cõi per se apprehenditur ⁊ ab alijs sensibus ex cõsequẽti: quia per se cadit dolor vel delectatio in sensum cõmunẽ: per accidens vero in alijs: ergo dolor vel delectatio magis est ꝓpriũ ipsi sensui cõmuni ꝙ̃ tactui: ergo ab ipso magis apprehenditur. ❡ Ad oppositũ est auctoritas Auicẽ. qui dicit in libro suo de anima: ꝙ dolor ⁊ delectatio soli tactui competunt. Ad hoc dicendum sicut prius dictum est ꝙ dupliciter causatur dolor. Vno modo ex dissolutione machine corporis: vel ex solutione cõtinuitatis ⁊ hmõi dolor solum competit tactui: ⁊ similiter ille qui causatur ex mutatione complexionis subito facta. Alio modo causatur ex apprehensione excellẽtie alicuius obiecti: ⁊ iste competit omnibus sensibus. Itẽ in dolore duo sunt: scilicet tristicia siue penalitas. Secundum est iudicium doloris: et cõuersio ipsius supra sensum: ⁊ quãtum ad primum dolor est magis ꝓprium tactui: ⁊ quãtum ad secũdum magis est ꝓprium sensui communi: ⁊ sic procedit obiectio. ❡ Quarto queritur vtrum idolum rei corrumpit sensum: ⁊ ostenditur ꝙ non: omnis qualitas corrumpens substantiam corporalem existit vel in materia corporali vel in subã: sed species siue idola obiectorum consequũtur ad virtutes: ⁊ non existunt in substantia vel materia corporali: sensus em̃ acceptiuus specierum in materia preter materiã: sicut dicit phs in libro de anima: ergo non inferunt dolorem sensui nec corrumpunt ipm̃. Secunda ratio hec est: omne quod recipitur in altero recipitur sm̃ naturam ⁊ exigentiam recipientis: sꝫ natura sensuum exigit species recipi obiectorum in corporali substantia: vel in materia: sicut dicit phs: ergo necesse est ipas recipi a sensibus sine materia corporali: sed nullum tale corrumpit sensum: ergo idolum rei non corrũpit sensum ❡ Ad oppositum est auctoritas phi in libro de anima dicentis: ꝙ excellentie obiectoꝝ corrumpunt sensum: sed in omni sensu potest esse excellentia obiecti: ergo possunt corrumpere sensum: ⁊ inducere dolorem in eis. Ad hoc dicendum ꝙ dupliciter est loq̇ de sensu. Vno modo a parte sui organi in quãtum corpus est: ⁊ sic recipit obiectũ materialiter. Alio modo consideratur a parte sue virtutis: ⁊ sic recipit ipsum spiritualiter: ⁊ cum ṽtus non sit separata ab organo: simul recipit delectationẽ vel tristiciã cũ suo organo: sed virtꝰ formaliter ⁊ organum materialiter: ⁊ ita obiectum potest corrumpere sensum. ❡ Ad rationes in contrarium dicendum ꝙ materia obiecti est triplex. Vna est vt ĩ qua radicatur sm̃ suum primũ esse. Alia est deferens: ⁊ tertia recipiens: ⁊ hec est duplex: quia quedam est corporalis sicut organum: quedam est spiritualis vt virtus: omnes alie sunt corporales. Dicimus ergo ꝙ idolum siue species obiecti recipitur in organo preter primam materiam ⁊ de hac intelligit phus: ⁊ non de secunda.

❡ Lectio. xiij.

❡ Libarioꝝ ergo diuersantur sapores ꝓpter suarũ cõplexionũ diuersitates ⁊ ꝓpter diuersas qualitatũ actiões facientiũ. i. caliditatis ⁊ frigiditatis: in qualitatibus passiuis. i. siccitate ⁊ hũiditate: q: inueniꝰ calorẽ in humiditatẽ ⁊ siccitatẽ facientẽ vt diuersum generet in eis saporem. Testatur antẽ hoc in eis: q: omnis saporis initiũ duplex est. Vnum humidum et aquosum. alterũ terrestre ⁊ sicci. Obigra. fructus in initio inueniuntur humidi ⁊ aquosi. sicut cucumeres: melones ⁊ similia: aut terrestres ⁊ sicci: sicut glandes: mala granata: mala persica ⁊ similia: cũ tñ antiquiora fiant de substãtia terre ⁊ de humiditate

aque: subtilitatem aeris in se recipiant: ⁊ calores naturales ea intus excoquant: calore vero aeris exterius dilatantur ⁊ augmentantur: ⁊ terrestria mollificantur: humiditates ꝯstringūtur: ⁊ in diuersas naturas introducuntur ſm diuersas naturas rerum principalium vnde conficiūtur: ⁊ quantitates calorum ⁊ frigiditates earum inde nascuntur: ⁊ qualitates substantialium humiditatum suarum in grossitiem subtilitate mediocritate.

¶ Diuisiōe rerū in corpe receptarū assignata: quarū q̄dā sensui passionem inferunt: quedam autem non. In hac parte de sapor̄ diuersitate determinat penes quas actiones diete diuersantur. nam per ipsas res īmutantes que īmutant gustum: ⁊ per ipos discernitur ipa discretio. Hec autē pars diuiditur in duas. In quarum prima agit de causa saporum: ⁊ de modo generationis ⁊ de distinctione ipsorum. In secunda scʒ in hac: Uniuersaliter autem quicunq̄ sapor acutus est: aut stipticus. agit de dispositionibus specierum saporum a parte substantie ⁊ cōplexionis: ⁊ de actionibus ipsorū. Prima autem pars in duas diuiditur. In quarum prima assignat causas saporum: per quas generationes ⁊ species ipsorum diuersant̄. In secunda scʒ in hac: Ideoq̄ mutationes fructuum diuerse sunt ⁊c. determinat de modo generationis eorū ⁊ de diuersitate eius: ⁊ de trāsmutatione eor̄ adinuicem. Prima autem pars spectat ad presentem speculationem: cuius est intentio determinare causas generationis sapor̄. Diuiditur aūt hec pars in tres partes. In quarū prima assignat causas sapor̄ effectiuas: que sunt. iiij. q̄litates. In scd'a. s. in hac: Testat̄ aūt hoc ꝙ initiū oīm saporū est duplex. assignat principia materialia initialia ꝓpriorum. In tertia. s. in hac: Cū tamen antiquiora fiāt ⁊c. assignat generalem diuersitatem saporum ⁊ generationis ipsorum penes diuersum concursum causarū. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ sapores diuersantur in cibis ſm diuersitatem complexionū ⁊ qualitatū primarū actionum ⁊ passionū. Circa scd'am partem dicit: diuersitas sapor̄ ptʒ quia ipsor̄ duplex est initium scʒ ponticū vt in glandibus: ⁊ insipidum sicut in cucumeribus: quia quidā fructus habēt in initio pōticū: ⁊ quidā insipidū. Circa tertiam partē dicit ꝙ cum ista duo sunt initialia disponuntur fructus sub eis a primis qualitatibus ⁊ ab humiditatibus terrestribus nutrimentalibus ⁊ in diuersos sapores transducuntur. De diuersitate aūt huius transumptionis in sequēti parte intenditur: q: cū hac hʒ cōnexionē. ¶ Notādū aūt ꝙ glans ⁊ cucumeris ⁊ filia antiq̄ora ſm tēporis maturationis ꝓcessum de substantia terre: hoc est facta transmutatione in ipsis. de substātia terre quātum ad pontica: ⁊ humiditate aque quātū ad insipida: ita ꝙ hec ꝓpositio de terminū notet initialis mot⁹. Suscipiunt subtilitatē aeris. s. humiditatem substantialem ꝑ maturationem agente calore interiori ⁊ exteriori ſm diuersas materie dispositiones: ſm quosdā substātia aeris in subtilitate penetrat fructuū substantiā. Sciēdū aūt ꝙ dura mollificātur in maturatione ꝓpter dissolutionē congelati ⁊ humidi infusionem. mollia indurant̄ per humidi exhalationem: ⁊ residui necessarij constantiam. hec est intentio huius partis.

¶ Circa partem istam sex sunt querenda de initijs sapor̄. Item queritur primo vtrū ponticus sapor ⁊ insipidus sint duo principia initialia omniū saporum. ⁊ ostendit̄ ꝙ nō: sed ponticus tm̄. dicit Gal. in libro de simplici medicina ꝙ omnis fructus quē inuenimus in sui maturatiōe dulcem: in initio est similis arbori a qua decidit̄: ⁊ est ponticus sicut ipse dicit. vnde prius est ponticus: ⁊ deinde per digestionem et maturationem recipit alios sapores supra se: sed omne tale est principium initiale omniū saporum. Secunda ratio talis est: dicit phs in libro metheororum ⁊ in libro de generatione: ꝙ omnia terrenascentia generantur per dominium terre et aque: et maxime per dominium terre. vnde omnes fructus generantur per dominium ex humiditate terrestri: sed huiusmodi humiditas est frigida et sicca et pontica: ergo omnis fructus in sui initio debet representare ponticum saporem: cum humiditate pontica generetur. ¶ Ad oppositū est auctoritas ysaac: q dicit sub auctoritate Gal. ꝙ duplex est initium saporum: humidum ⁊ aquosum qd' est insipidum: ⁊ terrestre qd' est ponticum: non ergo vnum est principiū oīm sapor̄: imo duo. Secūda ratio hec est: fruct⁹ in sui principio representant humiditatem ex qua nutritur arbor vel planta ex qua nascit̄: sed in quibusdā plantis dn̄atur substantia aquosa vel humiditas aquosa insipida sicut patet in cucurbitis. In quibusdam vero terrestris pontica sicut patet in gall. citonijs īmaturis: ergo in quibusdaʒ fructibus insipidū est principium initiale: in quibusdam ponticum: ⁊ sic ponticum non est principium omniū saporū. Ad hoc dicendum ꝙ circa hoc multiplex in intentio. Prima est ꝙ duplex est principiū saporum in fructibus. vnū est actuale ⁊ hoc est ponticum: aliud est potentiale ⁊ hoc est insipidū ⁊ reperit̄ in quibusdam fructibus. ⁊ de hoc intelligit ysaac Secunda positio est: ꝙ duplex est initium saporum in fructibus. quoddam est ante rei formationem: ⁊ aliud est post rei formationem. ⁊ primum principium est sapor ponticus qui sequitur humiditatem terrestrem: et est in omnibus fructibus in principio ante rei formationem. Secūdum est sapor insipidus: qui sequitur humiditatem aquosam: ⁊ iste sapor non est in principio in omnibus fructibus: sed in quibusdam ante ipsorum formationem: vt in melonibus ⁊ consimilibus. Tertia positio est: ꝙ initium saporum quoddā est remotum: ⁊ hoc est ponticum. quoddam ꝓpinquum: ⁊ hoc diuersat̄ ſm diuersitatem aliorum saporum. ⁊ primū reperitur in principio: in omnibus fructibus. secūdū vero nō sed in quibusdam. Quarta positio est: ꝙ Gal. non intelligit de omnibus fructib⁹: sed de illis qui prius sunt pōtici: deinde post ponticitatem fiunt dulces: sed hoc est falsum: quia potius loquitur de omni fructu. Quinta positio est: ꝙ sunt quidam fructus magnarum arborum qui sunt in principio saporis pōtici: ⁊ de talibus intelligit Gal. alij vō sunt fruct⁹ paruarum plantarum qui in principio sunt insipidi: ⁊ de talibus nō intelligit Gal. sʒ ysaac intelligit de vtrisq̄: ⁊ ideo inter illos non est ꝯrietas. Nos autem dicimus: ꝙ oīs fructus in principio est ponticus. ⁊ causa huius est quia in terrenascentibus maxime dn̄atur ſm Auicē. terra. Sed ponticū est duplex. quoddam est magnum ⁊ manifestum: vt in piris ⁊ cōsilib⁹. quoddā est paruū ⁊ occultū: vt in cucumerib⁹ ⁊ cucurbitis in quibus ponticum latet ꝓpter nimiam aquositatem: cum hmōi fructus in principio sunt pōtici respectu sue maturationis. ¶ Ad rōnes in contrarium dicēdum ꝙ sicut dicit ysaac in libro de elementis: aliquid est in alio tripliciter. Uno modo potētialiter sicut ignis est in aqua: vel vnum elementum in alio. Secūdo modo actualiter sicut caliditas in aqua bulliente. Tertio modo essentialiter sicut frigiditas est in aqua calida: ⁊ hoc mō pōticū est initium essentiale in omnibus fructibus: loquendo tamen actualiter et sensibiliter nō est initium ponticum: imo insipidum in quibusdā. qn̄q̄ enim est in illis tanta aquositas actualis a dominio ꝙ latet ponticitas sicut in cucurbitis ⁊ cōsimilib⁹: et hoc vltimo modo intelligit Gal. Secūdo vero modo: ⁊ primo intelligit ysaac. ¶ Supposito igit̄ ꝙ sapor pōticus ⁊ insipidus sunt duo principia sapor̄: queritur vtrum sint eque principia prima: vel quis eorum sit prius per naturam: ⁊ videtur ꝙ sapor insipidus sit prior: dicit phs in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ aqua naturaliter est insipida: ⁊ initium cōmune omnium saporum. vnde dicit ꝙ aqua est sperma omniū saporū: ergo qd' magis accedit ad naturā aque: magis est post ipam initiale principium: sed inter oēs sapores insipidus est magis tale: ergo est primum principium in fructibus. Secunda ratio hec est: omne illud quod in aliquo genere nil habet determinatum a natura in suo genere: est principium materiale in genere suo. hoc enim maxime cōuenit materie. tale autem est insipidum aquosum. est enī receptiuum omniū saporum: ergo insipidum est maxime principium omniū saporum. Tertia ratio hec est: in quolibet genere obiectorum sensibilium est quedam radix in qua fundantur omnia que sunt in genere illo: sicut in genere visi-

bilium est prima radix perspicuum: in genere odorū fumus in genere vero saporum principium initiale et radicale est humidum: ergo qđ magis accedit ad naturam humidi magis est principium initiale sapoꝝ: hoc aūt est insipidū: ergo insipidū est principiū initiale oim sapoꝝ. ¶ Ad oppositum est hec ratio: sapor in fructibus primo sequit naturā humidi terrestris ex quo nutritur planta: q2 ex eius superfluitate nutritur fructus ꝛ nascitur: sed illud humidū hꝫ naturā ponticitatis i principio generatiōis fruct9: ergo oīs fructus in principio est ponticus: ergo ponticū est principium omniū sapoꝝ in fructibus. Scđa ratio: dicit phs in libro vegetabilium: ꝙ planta nutrit nutrimēto grosso ꝛ terrestri ꝛ duro: sed fructus attestat in principio alimēto plante: eo ꝙ ex eodem nutritur: hoc aūt est terrestre grossum ꝛ ponticum: ergo omnis fructus in principio est terrestris grossus ꝛ ponticus. Ad hoc dicendum ſm quosdam ꝙ duplex est generatio saporum. Prima est vniuersalis ſm viam nature ꝓcedens ſm quā ꝓcedūt genera sapoꝝ ex cōmixtōe elemētoꝝ: ꝛ istā intēdit phs: ꝛ sic humidū aquosum ꝛ insipidū est initiū materiale oim sapoꝝ. Alia est gñatio sapoꝝ ꝯtēta ad pticularia vt ad terrenascētia: put in eis est nutritio ab humido terrestri ſm dominiū: ꝛ in hac via ponticus sapor est initiū materiale omniū sapoꝝ. Siliter duplex est generatio in colore. Una est generalis q̄ causat ex perspicuo ꝛ nigro aduenien te aere: ꝛ in ista generatione principium est perspicuū. Alia est generatio particularis: ꝛ in ista est perspicuū albedinis principiū prohibens adustionē aque ab igne. Secūda solutio est hec. s. ꝙ sapores generant tripliciter. Uno modo per viam cōmixtionis elementoꝝ ad se inuicē: vt patet in sapore aque colate per diuersos meatus terre: q̄ aqua ſm diuersitatē terre diuersas recipit impressiones saporis. Dicim9 ergo ꝙ ſm viā mixtionis elemētorum quattuor qualitates sunt initiale principium omnium saporum. ¶ Tertio queritur vtrum in via vere digestionis ponticum est initiale principium ꝛ materiale omniū sapoꝝ. vñ q̄rto querit vtrū hos sapores ponticum ꝛ insipidū precedat alius sapor per naturam: ꝛ videt ꝙ sic: in omni transmutatione necesse est ponere principium cōmune qđ differat ab omnibus: ꝛ subiaceat omnib9: q̄ adinuicem trāsmutant: sicut patet in transmutatione elementoꝝ in qua subiacet prima materia tanꝙ radix prima ꝛ cōis natura omnib9 elemētis: sꝫ sapores ad inuicē transmutantur sicut vult ysaac: ergo necesse est ponere aliquam naturā cōmunē saporis: que differat ab omnibus saporibus: ꝛ omnibus illis subiaceat tanꝙ primū principium Secunda ratio hec est: oīs ꝯrietas reducit ad vnū primum gen9: sicut habet in libro phyſicoꝝ: ꝛ in metaphyſice nono ꝛ nō solū ad vnū primū genus predicabile: sꝫ etiā materiale sed sapores oēs adinuicē ꝯriant: ergo necesse est ipsos ad vnū principiū ꝛ primū gen9 materiale qđ per naturā precedit ipsos reduci. Tertia ratio hec est: sicut se hꝫ in obiectis visus: ita se habet in obiectis gustus: sed inter albū ꝛ nigrū ꝛ alios colores qui sunt obiecta visus est ponere vnā naturam cōmunē q̄ subiaceat omnib9 illis ꝛ eos precedat ſm naturā: querit ergo q̄ sit illa natura cōis: si dicat ꝙ sit ponticū cōtradicit ysaac qui ponit aliud principium quod est insipidum: ꝛ si dicatur ꝙ sit insipiditas: cōtradicit Gal. qui non ponit nisi pōticum. Ad hoc dicēdum ꝙ duplex est humidū aquosum. Quoddā qđ causat per viam cōmixtionis in plātis: vel mixtis put cōmixtio est vniuersalis: ꝛ tale humidū subiacet oībus saporibus: ꝛ antecedit eos. Aliud est humidum qđ causat ꝑ viam attractionis ꝛ digestionis in plantis ꝛ tale humidū consequitur sapores: ꝛ tale non est principiū initiale omniū saporum. Similiter duplex est ponticū. Unū quod causatur per viam cōmixtionis elementorum. Aliud put contrahitur ad particularia: vt ad plantas ꝛ fructus: ꝛ cōsistit in humiditate terrestri: et tale est initiale principiū omniū saporum antecedens ipsos per naturam: sicut natura cōmunis ꝛ materialis subiacens illis. Aliud pōticum est quod causatur per viam digestionis ꝛ nutritionis: ꝛ hoc sequitur sapores: ꝛ non antecedit ipsos: ꝛ sic patet que sit natura cōmunis subiacēs omnib9 saporibus. ¶ Quinto queritur vtrum omnes sapores fiant per viam cōmixtionis elementoꝝ: ꝛ videtur ꝙ sic: dicit ysaac ꝙ sapor est sequela cōplexionis: ergo resultat ex his ex quibus causatur complexio: sed complexio causatur ex cōmixtione elementorum mediantibus quattuor primis qualitatibus: ergo sapores generantur ex elementis per viam cōmixtionis. ¶ Ad oppositum est hec ratio: ex non substantijs non fit substantia sicut dicit phus: ergo similiter ex non saporibus non fit sapor: vel saporatū: sed elemēta non sunt saporata: sicut vult ysaac: ergo ex cōmixtione elementorum nullus sapor generatur. Secunda ratio hec est: illud quod fit ex aliquo potentia est in ipō: sed elementa nec actu nec potentia habent saporem: ergo ex elementis non fit sapor. Ad hoc dicendum ꝙ ex cōmixtione quattuor qualitatum generantur omnes sapores. Ad rationes in contrarium dicendum ꝙ duplex est sapor. quidam est simplex: ꝛ hic est ex elementis. alius est cōpositus: ꝛ istū nō habent elementa: ꝛ ideo non imutant gustum. Uel aliter dicendū ꝙ ex elemētis fiunt sapores ꝙuis non habeant saporem: ꝛ ex nō saporatis fit sapor: sicut em̄ ex cōmixtione qualitatum primarum resultat aliquid quod nulli eorum est simile: nec est alterum illoꝝ: ꝛ hoc est sapor qui consequitur complexionem mixti. Ad tertium dicēdum ꝙ elementa ſm se non habent saporem: sed ſm ꝙ sunt in mixto habent saporem. ¶ Sexto queritur vtrum omnes sapores generentur in fructibus per viam digestionis: ꝛ videtur ꝙ sic. sapor generatur in fructibus ex superfluitate humiditatis nutrimētalis in planta: sed hec humiditas trahitur a terra ꝛ cedit in nutrimētum plantarum per viam digestionis. vnde humor digestus transmittitur ad omnes ramos: ꝛ ex ipso nutriuntur: sed ex superfluitate illius humiditatis digerente generātur fructus ꝛ sapor in eis: ergo necesse est fructus ꝛ sapores eorum generari per viam digestionis. Secunda ratio hec est: ex leuiori ꝛ subtiliori humiditate generantur fructus: ꝛ etiam digestiori: q2 fructus generantur in ramis ad quos humiditas nutrimentalis subtilior ꝛ purior ꝛ digestibilior ascendit. ex cuius subtiliori parte fructus generantur: ꝛ sic fortis digestio precedit fructuꝫ ꝛ saporem eius: quia necesse est fructum ꝛ saporem eius ꝑ digestionem generari. Tertia ratio hec est: in planta multe sunt operationes similes digestioni. Prima est attractio humidi terrestris ad radicem ꝛ medullam plante. Secūda est separatio puri ab impuro per viam digestionis. Tertia est distributio humidi nutrimentalis ad omnes partes plante Quarta est separatio humidi nutrimentalis a seminario. Quinta est conuersio humidi nutrimentalis in substantiam ad flores ꝛ folia. Sexta est expulsio superfluitatum ad exteriora. Septima est ꝓductio florum ꝛ fructuum. Octaua est maturatio fructuū ꝛ digestio per quam fit trāsmutatio ab vno sapore in alium: ergo sapor in fructibus per multas generatur digestiones. ¶ Ad oppositum est hec ratio: sapor ponticus ꝛ insipidus generantur per viam cōmixtionis: sicut preostensum est: non ergo omnes sapores generantur per viam digestionis. Ad hoc dicunt quidam ꝙ omnes sapores generantur per viam digestionis: sed ponticum ꝛ insipidum ſm ꝙ sunt principia initialia: generātur per viam commixtionis: ſm vero ꝙ sunt principia nutritionis generantur per viam degestionis. Nos autem dicimus ꝙ omnes sapores fructuum quotquot sunt: generātur per viam digestionis: et ponticus et insipidus. ¶ Ad rationes vero in contrariū dicēdum ꝙ duplex est cōmixtio. Quedā que antecedit ad generationem plante: ꝛ hanc non respicit fructus: nisi valde a remotis. Alia est que est humida terrestris qua planta nutritur ꝛ fructus: ꝛ hoc est per viam digestionis. Similiter digestio est duplex: quedam est ante generationem fructus: ꝛ hec non est causa saporis in fructibus: nisi valde remota. Alia est post generationem fructus: ꝛ dicit maturatio: ꝛ hac digestione generātur omnes sapores qui non sunt initiales.

¶ Lectio. xiiij.

¶ Ideoꝙ mutationes fructuum diuerse sunt: quia quidam a ponticitate mutantur in dulcedinem sine mediatore aliquo altero sapore sicut dactyli ꝛ similia

Dactyli vero mutātur a ponticitate in dulcedinem
sine mediatore. quidam alij non similiter sunt sicut
vue que non ponticitatem suam mutant in dulcedi-
nē sine acetositate mediāte vel stipticitate. ¶ Mu
tantia aūt sine mediatore duobus fiunt modis. aut
enim mutantur in dulcedinem ⁊ dura tñ sicut prius
permanent sicut castanee ⁊ similia: aut dura mutan-
tur cum sapore: sicut pira malagranata et similia.
¶ Cause eorum he sunt: quia cum ponticitas na-
turaliter terrestris ⁊ frigida sit ⁊ sicca: non necessa-
rio mutat̄ nisi ex qualitatib⁹ sue cōplexioni repugnā
tib⁹ idest cal. ⁊ humiditate: sed tñ aliquando mutat̄
ex actione caloris solius: ⁊ aliquādo ex humiditatis
dominatione cum sua multitudine: ⁊ aliquando ex
actiōe caloris ⁊ multitudine humiditatis. ¶ Neq̄
arbitreris me dicere ex actione solius caloris: vel ex
humiditatis solius multitudine: ac si sit possibile in
aliquibus fructibus de pōticitate in alium saporem
se mutare sine humiditate eum nutriēte: ⁊ calore nu
trimētum coquente: cum tamē calorem in quibusdā
defectissimū ⁊ paruissimū sicut in papauere ⁊ psilio:
⁊ similibus est videre. In alijs vero est fortissimus si
cut in pipere: ⁊ alijs similibus: ⁊ in alijs videm⁹ me
diocrē sicut i vuis ⁊ ficub⁹ ⁊ simib⁹. Defectissimū ⁊
paruissimū i calore dicim⁹ esse: cū multa ⁊ sola humi
ditate: et multum in calore dicimus: multum esse in
calore solo. Temperatum vero in calore dicimus
esse in actione virtutis caloris ⁊ multitudine humi-
ditatis. Idem in humiditate est intelligi. Cum enim
in quibusdam nascentibus multam videmus humi-
ditatem: sicut cucumeribus mellonibus. In quibus-
dam paruam: sicut in castaneis ⁊ iuglandibus. ⁊ in
alijs moderatā sicut in malisgranatis ⁊ citonijs. vbi
multa est humiditas: sola dicitur humiditas: vbi
vero parua: solus calor dicitur: vbi mediocris: mode
ratus vtrūq̄ dicitur. Qd cum ita sit: necesse est quo
modo hoc fiat dici. ¶ Cū inquā fructus a sua ponti
citate mutantur ꝓpter solum calorem: permanet cor
poris sicut fuit duricies ꝓpter paruitatem sue humi
ditatis: ⁊ illa humiditas in saporositatem mutatur:
ꝓpter actionem caloris sicut videtur in castaneis.
¶ Cum aūt sua ponticitas mutatur ꝓpter multitu
dinem humiditatis tres: sapores generātur. Unus
est ponticus: alter parum pōticus vel stipticus: ter-
tius acetosus. Humores eñ terrenascentia nutrien
tes essentialiter trib⁹ diuidūtur modis: aut eñ gros-
sus terrestris: aut substātialis in quibusdam ⁊ aquo
sus: ⁊ in quibusdam aereus: aut viscosus mediocris
inter grossum ⁊ subtilem. ¶ Cuius autem humidi-
tas est grossa ⁊ terrestris: permanet duritiers substā
tie sue: ⁊ sua ponticitas sicut galla fulful: ⁊ similia.
Cuius autem humiditas est viscosa inter grossum ⁊
subtilem mediocris substātia sua aliquātulum emol
lit: ⁊ ponticitas minorat̄: ⁊ quasi glans efficitur. Si
aūt humiditas sit subtilis: naturali actiōi obedit: et
emollita i acetosum fit mutabilis. Sʒ tñ hoc duob⁹
modis: aut eñ cum subtilitate liq̄dissima. vñ aliquā
tulum fit ponticitas: ⁊ fit res stiptica: sicut coctana
mala punica: aut subtilitate aerea. vnde ⁊ cū subti-
litate caloris vincitur ponticitas. fitq̄ res viscosa et
parū acuta. vnde ⁊ saporosior vel asperior ⁊ ventris
mollitiua: sicut oxiphenitia: tamaridi: pruna: ⁊ silia.
Ideoq̄ acetositas est subtilior ⁊ poro⁊ penetrabi-
lior. Humores eñ sui subtilissimi sunt ⁊ liquidissimi
cito poro⁊ penetratiui. vnde actio sua talis est inte-
rius: qualis exterius: stiptica vero non similiter: cū
humores sui grossi sint ⁊ viscosi: atq̄ terrestribus vi
cini poro⁊ non penetratiui. Actiones ergo fortiores
sunt in exterioribus q̄ intrinsecus. ⁊ quo modo res
acetosa subtilior ⁊ penetrabilior est stiptica: q: hu-
mores sui subtilissimi sunt et liquidissimi: sic et sti-
ptica subtiliora ⁊ ponticis sunt penetrabiliora. Hu-
mores eñ stipticorum inter subtiles ⁊ grossos medio-
cres sunt. pontico⁊ ꝓprie terrestres ⁊ grossi sunt: vn
de actiones eo⁊ non penetrāt extremitates corpo⁊.
¶ Si aūt ponticitas mutatur ꝓpter fortē calorem
⁊ multā humiditatē: quinq̄ sapores cōficiunt̄: id est
dulcor: vnctuositas: salsitas: amaritudo: acumē. Cau
se ho⁊ fortitudo est caloris vel debilitas seu medio-
critas. Multitudo quoq̄ humiditatis: paruitas:
grossities: seu subtilitas: vel inter multum ⁊ paruū:
grossum ⁊ subtile mediocritas. Si eñ calor est me-
diocris ⁊ tēperatus: ⁊ humiditas similiter: complet
natura actionē suā in fructib⁹ ⁊ perfecte ⁊ tempera-
rate eadem actione digeritur: atq̄ in dulcedinē mu-
tatur: sed tñ duobus modis. aut cum mediante alte-
ro sapore: aut nō mediāte. Cause: quia si humores vi
scosi sint ⁊ grossi: cito coagulantur: ⁊ sine mediatore
in dulcedinem mutātur: sicut videmus in dactylis
moris ⁊ ficubus ⁊ simib⁹. ¶ Si autē humores sub-
tiles sint ⁊ liquidissimi: coctiones eo⁊ diutius morā
tur: ⁊ inde in acetositatē mutātur. Spissati vero in
dulcedinem transducuntur: sicut videtur in prunis:
vuis: coctanis ⁊ simib⁹. vnde ⁊ dactyli musa ⁊ ficus
viscosiores sunt vuis ⁊ grossiores. Possunt autem
hec intelligi ex his que fiūt exteri⁹. Si eñ quilibet
succi accipiantur ⁊ sole excoquantur: Si succi subti
lissimi sint: ⁊ liquidissimi carentes omni grossitie: et
viscositate: coagulationes retardantur: ⁊ in acetosi-
tatē mutantur. Si aūt grossi ⁊ viscosi: velociter coa-
gulantur ⁊ dulcorantur. Si aūt calor tēperamētum
excesserit: ⁊ in fine secundi gradus deuenerit: humo
res aūt subtiles sunt ⁊ aerei: mutātur res in vnctuo
sitatē: sicut amygdale: nuces: ⁊ similia. Si autem
humores pauci sint: ⁊ inter grossum ⁊ subtile medio
cres: calor autem in eadem quantitate fuerit: mutā-
tur res in salsitudinē. Unde om̄is res salsa terrestris
cali. ⁊ sic. in secundo gradu. Si aūt calor hunc modū
excesserit: ⁊ in tertium gradum deuenerit: humores
aūt parui grossi ⁊ terrestres sint: mutantur in amari
tudinem. Unde omnia amara calida ⁊ sicca sunt in
tertio gradu ⁊ terrestria. Et si calor ad quartū gra-
dū deuenerit: ⁊ hu. subtilissimi sint: res mutantur in
nimiū calorē igneū: vnde ⁊ sapor fit acutus. Ideoq̄
om̄ia acuta calida ⁊ sicca sunt in quarto gradu. Pa
lā ergo est intelligi: quia salsa ⁊ amara dulcib⁹ ⁊ vn-
ctuosis sunt calidiora: acuta autem calidiora ⁊ sic-
ciora sunt ceteris saporib⁹: qd dupliciter intelligit̄

vel ex actionib⁹ suis: vel ex passionib⁹. Actionib⁹ q: dulcia inueniũtur moderate mũdificatiua: ⁊ excolatiua sine horribilitate nature vel iũcture separatiõe. Manifestaẽ hoc ex cõdelectatiõe sensus ⁊ acquietatione nature. Salsa ⁊ amara ⁊ acuta nõ silr excolãt eñ ⁊ mũdificãt nõ moderate: sz cũ nimia fatigatiõe nature. Testatur hoc horro: nature ad ipsa acuta: ⁊ sua ab eis fuga: propterea q: iũcturas eius separat. ¶ Acuta aũt fortio:a sunt ceteris: quia calo: eo:ũ igneo est similis. Salsa q: calida sunt in secũdo gradu: minus horro:ẽ operãtur: ⁊ natura min⁹ fugit vel abhorret ea. Amara aũt q: in tertio gradu sunt calida: in actionibus suis inter salsum ⁊ acutum sunt mediocria. Sensus ergo plus fugit ea ꝙ salsa: ⁊ minus ꝙ acuta. ¶ De passionem vero inferentibus ita est sicut actionẽ ignis in melle inuenimus. Mel eñ cũ igne excoquatur: ⁊ igne in idez cõfo:taẽ vt calo:is tẽperamẽtum transgrediatur: sua humiditas minuiẽ: ⁊ dulcedo mutaẽ: ⁊ salsitudo sibi datur. Q: si actio ignis in illud augmẽteẽ: ⁊ ad vltimitatẽ accedat: plurimũ sua humiditas desiccatur: ⁊ in amaritudinem mutatur. Q: si plurimũ adhuc actio augmẽteẽ ignis in illud; ⁊ humectatio sua substãtialis ꝓpe finiatur acutum efficitur.

¶ Cum per diuersitatem concursus p:incipio:ũ ⁊ causa:ꝝ transmutationes sapoꝝ diuersanẽ: postꝙ de causis dictum est ipso:ꝝ: de diuersitate gñationis ipsarum ⁊ transmutationis determinat: q: oĩa que in hac parte determinantur hñt difficilẽ distinctionẽ ꝓpter ipso:ꝝ cõnexionẽ: ideo, vt sine intricatione ꝑcedamus: partẽ istã in decem distiguimus distinctiones. In quarũ p:ima assignat p:imã diuersitatẽ generationis sapoꝝ ẽm quã quidã generaẽ ex pontico sapore alio intercedente medio. In secunda. s. in hac: Mutantia sine mediato:e. determinat diuersitatẽ eoꝝ que sine medio generanẽ. determinat ⁊ distinguit: ẽm ꝙ quidã manent in sua duricie: quidã ad molliciem transducunẽ. In tertia. s. in hac: Cause eoꝝ q: cũ põticitas naturaliter sit terrestris ⁊c. assignat causas hui⁹ diuersitatis. In quarta. s. i hac: Nec arbitreris me dicere ex actiõe solius calo:is ⁊c. remouet dubitationem ex dictis incidẽtẽ. In quinta. s. in hac: Qđ cum ita sit necesse est qño fiat dici ⁊c. redit ad intẽtionẽ ⁊ determinat diuersitatẽ sapoꝝ qui generanẽ sine medio: ⁊ manẽt in duricie vel ad molliciẽ transmutãtur: qui ex multo calo:e ⁊ pauca humiditate ꝑcreantur. In sexta. s. in hac: Cum aũt põticitas sua mutaẽ ꝓpter multitudinẽ humiditatis ⁊c. determinat diuersitatem illoꝝ qui a multa humiditate ⁊ debili calo:e ꝑcreantur: in quo expresse assignat cãm ꝓpter quã non est eadem duricies: neqꝫ sapo: manet: imo vtrũqꝫ trãsmutatur. In septima. s. in hac: Humo:es eñ terrenascẽtia nutriẽtes ⁊c. assignat hui⁹ diuersitatis causas penes quas diuersitatẽ in sapo:ib⁹ assignat. In octaua. s. in hac: Si aũt ponticitas ꝑ fo:tem calo:ẽ ⁊ multã humiditatẽ ⁊c. determinat distinctionẽ sapoꝝ qui ex multo calo:e ⁊ multa humiditate ꝑcreatur. In nona. s. in hac: Possunt aũt intelligi hec ex his que fiũt exterius ⁊c. manifestat diuersitatẽ gñatiõis specierũ sapoꝝ ꝑ exẽplum in actione calo:is in rebus extrinsecis ẽm cuius actionẽ intensam ⁊ remissam ẽm diuersas materierũ dispositiones diuerse sapoꝝ species ꝑcreantur. In decima. s. in hac: De passionẽ inferentibus ita est sicut actionẽ ignis ⁊c. manifestat diuersitatẽ gñationis sapoꝝ: ẽm quã ex vno multi generanẽ per intẽsam actionẽ calo:is ponens exẽplũ in igne ⁊ melle. ¶ Circa p:imã ꝑtẽ dicit ꝙ cum diuersantur cause ⁊ initia sapoꝝ ⁊ substantie ẽm liquiditatem ⁊ grossiciem ⁊ mediocritatem penes que causaẽ diuersitas in ipsis: ideo transmutatiões sapoꝝ sunt diuerse: quia quidã transmutanẽ ex pontico in aliũ sapo:em alio intercedẽte: sicut vue acetoso interueniẽte: quidã nullo sicut galla. Circa scđam dicit ꝙ eoꝝ que sine medio transmutanẽ quidam manent in sua duricie: sicut glans. quidã cũ sapo:e duriciem transmutant sicut pirũ malum. Circa tertiam dicit ꝙ causa hui⁹ est q: põtica frigiditas et siccitas permutaẽ a caliditate ⁊ humiditate. Cũ ğ pauca est humiditas trãsmutatio fiet sine medio: cum autem multa acetosum interuenit medium humiditatem sequens. Similiter est de duricie que sequitur paruitatem humiditatis: ⁊ mollicies que eius multitudinem sequitur: et ẽm dominium in calido et humido in vtroqꝫ diuerse resultãt spẽs sicut postea dicetur et hunc modum tangit in quarto de simplici medicina. Circa quartam partem quia dicit solum calo:em et solam humiditatem ne credatur quod a sola caliditate vel humiditate causetur hec diuersitas: remouet hoc dicens. ꝙ non credatur hoc: quia non dictũ est nisi in respectu: eo ꝙ in quibusdam calo: intẽditur sicut in pipere: ⁊ in quibusdam paruus est: sicut in psilio. similiter est de humiditate. vnde solus calo: vel humiditas a dominio dicitur: et non absolute. Circa quintam partem dicit ꝙ redeamus ⁊ dicamus ꝙ cũ calo: dominatur: ⁊ humiditas reprimitur: causatur sapo: sine medio: quoniam mollis quando aliquantula est humiditas: quandoqꝫ durus quando pauca. Circa sextam partem dicit ꝙ cum ponticum a multa humiditate mutatur et pauca caliditate: tres generantur species: scilicet ponticum sequens stipticum ⁊ acetosum. Circa septimam partem quattuo: intendit: p:imo dicit ꝙ cum mutatur ponticũ ꝓpter humidi dñium tres generãtur sapo:es: sz ponticus stipticus ⁊ acetosus. Secundo ad significandum causam predicte diuersitatis diuidit humiditatem ex qua generantur sapo:es per grossam subtilem ⁊ mediocrem. Tertio dicit ꝙ ex grossa ponticum ⁊ stipticum generantur: sicut patet in fulful: qđ est pomũ quercinũ: deinde dicit ꝙ ex mediocri generatur ponticum molle sicut glans: deinde dicit ꝙ ex liquida subtili generatur acetosum: sed differenter: q: aut habet admixtam põticitatẽ: ⁊ sic generatur sapo: compositus sicut i coctanis: aut est subtilis admixta viscositate: ⁊ sic alius cõposit⁹ sapo: ⁊ laxatiuus generaẽ sicut in tamarindis ⁊ p:unis. Quarto assignat iuxta predicta differentiam inter actionem pontici ⁊ acetosi dicens: ꝙ stipticum grossum est parum penetratiuum: ⁊ sua actio magis viget in superficie: acetosum vero est contrarium. Circa octauam partem sic p:ocedit. dicit p:imo ꝙ cum mutatur ponticum ex multitudine humiditatis ⁊ caliditatis: quinqꝫ generãtur species sapo:is: scilicet dulcis: vnctuosus: salsus: amarus: ⁊ acutus. Secundo assignat causas huius diuersitatis ẽm quas fit trasmutatio ꝑ mediũ: ⁊ sine medio: ⁊ quidã manẽt in duricie: ⁊ quidã non: ⁊ cause p:oueniunt p:opter diuersitatem actionis calo:is: ⁊ dispositionem humiditatis in multitudine ⁊ paucitate ⁊ subtilitate. Circa nonã partem tria ꝓponit. P:imo ponit exemplum in frigidis per actionem diuersam calo:is exterio:is ad diuersos sapo:es transmutantis. Secundo ostendit quomodo per actionem calo:is intensam ⁊ remissam diuersi generentur sapo:es in diuersis gradibus positi ⁊ constituti. Tertio comparat quasdam species adinuicem ratione intensionis maio:is et mino:is ⁊ actionis ipso:um: ⁊ totus sermo est planus. Circa decimã partem ponit exemplum in actione ignis in melle: cum eñ est eius actio fo:tis cõuertitur ad salsum: cũ aũt fo:tio: conuertiẽ ad amarũ: cũ aũt fo:tissima ad acutũ. cũ. s. humidum finiẽ: ⁊ siliter est in alijs reb⁹. Hec est intẽtio hui⁹ partis.

¶ Circa partẽ istã multa remanẽt dubitabilia de initijs et causis gñatiõis sapoꝝ. Inter q̃ p̃mo q̃riẽ vtrũ nouẽ gñenẽ sapo:es ꝑ viã cõmixtiõis sicut nouẽ gñanẽ ꝑ viã digestiõis: ⁊ ondiẽ ꝙ sic: sapo:es sequũẽ cõplexiões siue cõmixtiões: sz cõmixtiões sunt nouẽ sicut dicit Cõstã. i pãtegni: ğ tot modis erũt sapo:es: qđ eñ alterũ sequiẽ multiplicaẽ ẽm multiplicitatẽ illi⁹ ad qđ sequiẽ: ğ nouẽ generanẽ sapo:es ꝑ viã cõmixtiõis. Scđa rõ hec est: sapo: est seq̃la cõplexiõis vñ sequiẽ naturã ⁊ diuersitatẽ cõplexiõis: sz cõplexiões sunt nouem: ⁊ causanẽ nouẽ ⁊ diuersificanẽ ẽm viam cõmixtionis: ergo necesse est. ix. sapo:es causari ⁊ diuersificari ẽm viã cõ

mixtionis. Tertia ratio hec est: sapor nō tm̄ reperitur in fructibus: sed etiā in alijs rebus que generantur per viam cōmixtionis sicut patet in planta: que potius generat̄ per viā cōmixtionis ꝙ per viam digestionis: sed plante multas habent cōplexiones ⁊ diuersas sm̄ viam cōmixtionis: ergo necesse est ipsas sapores habere multos: ad minus nouē per viam cōmixtionis: cum plures in eis reperiantur sapores. Quarta ratio hec est: colores ⁊ sapores in natura causantur a primis qualitatibus: ⁊ sm̄ eandem viam generantur: sed infiniti colores generātur ex primis qualitatibus per viam cōmixtionis: ergo infiniti sapores generant̄ ex primis qualitatibus sm̄ viam cōmixtionis. ¶ Ad oppositū est hec ratio: duo sunt sapores initiales tm̄. s. ponticus ⁊ insipidus: ⁊ antecedunt generationē fructus. Alij vero omnes sapores sequuntur: ⁊ ideo generantur per viam digestionis ⁊ initiales per aliam viam: sed non est alia via nisi cōmixtionis: ergo generantur per viam cōmixtionis: non ergo omnes sapores generantur per viam commixtionis siue digestionis.

¶ Ad hoc dicendū ꝙ sapores generant̄ per viam digestionis. Sed notandū ꝙ dupliciter est loqui de generatiōe saporum. Uno modo in gn̄ali sm̄ ꝙ sapor est in omnibus mixtis saporatis: ⁊ sic tot generantur sapores per viam cōmixtionis: quot per viam digestionis. Alio modo est loqui de ipso in speciali ⁊ particulari vt in fructibus: ⁊ sic tm̄ duo sapores initiales generantur per viam cōmixtionis: ⁊ dicitur hec cōmixtio generatio prima sm̄ quam res procedit in esse: ⁊ digestio dicitur mutatio sm̄ quā diuerse generant̄ species saporum post exitum rei in esse.

¶ Secūdo queritur ex quibus qualitatibus generent̄ sapores a dominio: vtrum ab actiuis: an a passiuis. Et supposito ꝙ a passiuis: queritur scd̄o ex cuius dominio qualitatis passiue generētur. Tertio queritur propter quid quedā sensibilia habent dominiū qualitatū actiuarum: quedā vero passiuarum. ¶ Ad primū dicendū ꝙ duplex est causa diuersitatis obiectorum sensibiliū. Prima causa est a parte intentionis sensuum. Secunda est a parte immutationis obiectorum: quedam enim sunt obiecta ꝓpter cōmutationē: quedā vero ꝓpter nutrimētū. Obiecta q̄ sunt ꝓpter cōmutationē sunt vt color sonus: q: ergo hm̄oi obiecta sunt ꝓpter cōmutationē vt immutent sensum: ideo habent naturam qualitatū actiuarum sicut color. Sonus autē non habet dominiū qualitatum: sed est impressio facta in aere. Organum vero tactus est compositū ex quattuor qualitatib9: ⁊ propter hoc obiectū tactus sunt quattuor qualitates. Sapor vero ⁊ odor sunt sequele cōplexionis ⁊ nutrimēti: ⁊ q: nutrimentū est passiuū: propter hoc habent dominiū passiuarū qualitatū: sed sapor est grossius ⁊ magis passiu9 ꝙ odor: quia immediatius sequitur nutrimentum: ⁊ ideo habet dominiū magis passiuarum qualitatum. Hec autem qualitas est humida: ⁊ ideo obiectū gustus habet naturam humidi. Secunda causa est proportio organi ad obiectū: q: oportet ꝙ sit dominiū illius nature que est in organo ⁊ obiecto ꝓportionalis: q: eadem est organi medij ⁊ obiecti. Natura vero que est proportionalis in organo tactus est dominiū quattuor qualitatū: ⁊ ideo eius obiectum habet dominiū perspicuū. In organo vero auditus est natura cōmunis proportionalis aer mobilis in auribus: ⁊ ideo eius obiectum est vox formata in aere. In organo vero gustus est dominiū humidi saliualis: ⁊ ideo oportet ꝙ in suo obiecto sit dominiū humiditatis. In organo vero olfactus est dominiū sicci: ⁊ ideo dominiū in suo obiecto est siccitas. Ad scd̄m dicendum ꝙ dominium in saporibus est a qualitatibus passiuis materialiter: q: sapor sequitur naturam nutrimenti: ⁊ omne nutrimentū habet naturam humidi ⁊ sicci per dominium: ⁊ ideo in saporibus est dominiū a qualitatibus passiuis. Ad aliud dicendū ꝙ duplex est causa diuersitatis obiectorū. Prima est a parte mutationis sensuum. Secunda est propter mutationē organorū. Item sapor ⁊ odor ad nutrimentū ordinantur: sed sapor de prope: ⁊ odor de longe: ⁊ ideo habent naturam ⁊ dominiū qualitatum passiuarum. Item sapor grossior est: ⁊ in humido fundatur: ⁊ ideo magis habet naturam ⁊ dominiū sicci. Item in organo tactus est dominiū quattuor qualitatum per indifferentiam: ⁊ ideo eius obiectum consistit in cōmixtione omnium qualitatū a dominio.

¶ Tertio queritur quomodo in omnibus fructibus reperitur vnus sapor cōmunis in principio. s. ponticus: ⁊ videt̄ ꝙ hoc non possit esse. Dicit ysaac ꝙ sapor sequitur complexionem ⁊ firmat suam speciē: sed fructus diuersarū sunt cōplexionum: ergo cum sapor sequatur complexionē necesse est ipsum diuersificari sm̄ diuersitatē quattuor complexionum: ergo cum complexio non sit vna ⁊ eadem in omnibus fructibus sed diuersa: nec sapor erit in omnibus fructibus vnus: nec vnius nature in principio: sed diuerse. Secunda ratio hec est: fructus generātur ex superfluitate humiditatis nutrimentalis ipsius plante: ⁊ omnes fructus in principio assimilant̄ sue plāte in natura ⁊ complexione: simile enī gn̄at sibi sile: sed plāte sunt diuerse nature ⁊ cōplexionis: ergo fructus in sui principio habēt diuersas naturas ⁊ complexiones: ergo ⁊ diuersos sapores qm̄ sequunt̄ cōplexiones. ¶ Ad oppositū est auctor. Gal. qui dicit in lib. de simplici medicina: ꝙ fructus omnis in sui principio reperit̄ pōtici saporis ꝓpter naturā humidi terrestris dominātis in eo: quod concedimus. Ad primā rationē in contrariū dicendū ꝙ cōplexio duplex est. Quedā est cōmunis que sequit̄ naturam terrestrē: ⁊ hanc participāt oēs fructus in sui principio: ⁊ propter hoc oēs habent naturā siccā in principio: ⁊ sapor sequens hanc cōplexionē cōmuniter est ponticus sapor in omnibus fructibus in principio. Alia est cōplexio ꝓpria que additur supra complexionē cōmunem: ⁊ diuersificat̄ sm̄ diuersas naturas fructuū: ⁊ hanc sequunt̄ diuersi sapores et eius diuersitatē. Ad secundā rationem dicendū ꝙ duplex est complexio in plantis. Una est fixa radicalis: per quā stat vita in eis: ⁊ hec diuersificat̄ sm̄ diuersas naturas plātarū: ⁊ hanc non sequunt̄ sapores. Alia est fluens nutrimentalis: ⁊ hec est eadē in omnibus plantis: q: causatur ex humiditate nutrimētali terrestri ex qua omnes plante generant̄ ⁊ nutriuntur: ⁊ ex cuius superfluitate fructus nutriuntur ⁊ generantur. Et hec complexio fluens cōsideratur dupliciter. Uno modo prout est in fructibus ante sui digestionē ⁊ maturationem ⁊ mutationē vnius saporis in aliū: ⁊ hoc modo est vna ⁊ eadem cōmunis in omnibus fructibus: q: frigida ⁊ sicca materialiter: ⁊ tunc omnis sequit̄ vnus sapor solum scʒ ponticus. Alio modo consideratur post fructuū digestionem siue completā siue initiatā: ⁊ tūc non est vna sed diuersa: ⁊ hoc modo sequunt̄ plures sapores ⁊ diuersi: ⁊ non vn9 solus. ¶ Scd̄o querit̄ de diuersitate ⁊ ꝯtrarietate inter Gal. ⁊ phm̄. Ponit enī Gal. ꝙ oēs fructus in principio sunt pontici saporis ⁊ postea fiūt dulces vel alteri9 saporis. Phs vero ponit in lib. vegetabiliū ꝙ myrobal. primo sunt dulces: et postea fiunt pontici. Ad hoc dicunt quidā ꝙ cum dicit Galienus ꝙ omnes fructus in principio sunt pontici: ⁊ philosophus dulces: nō intelligit ꝙ sint dulces simpl'r ⁊ absolute: sʒ ꝙ sunt pontici remissi in principio: ⁊ attinent dulcedini remisse: ⁊ causa hui9 est q: myrobal. in principio habēt quandam humiditatē ⁊ molliciem: q: cōpositio ipsorū est valde rara: ⁊ multā attrahunt humiditatē: ⁊ aer est calidus ⁊ humidus: ex quo recipiunt ponticitatē valde remissam: sed calor exterior conualescens in estate contrahit humidū substātiale ab eis ⁊ remanet terrestre ⁊ fiūt pontici: ⁊ sic soluitur contrarietas. Nos vero dicimus ꝙ in myrabalanis est in principio pōticitas essentialis latens: ⁊ dulcedo est in eis actualis a parte humiditatis actualis ⁊ generositatis que dominantur in eis actualiter: sed post consumitur illa humiditas a calore exteriori: ⁊ introducitur pōticitas actualis que prius latebat.

¶ Quarto q̄rit̄ q̄mo idē fruct9 trāsmutat̄ ad diuersos sapores manēte eadē sub̄a ⁊ eadē specie: ⁊ videt̄ ꝙ hoc nō possit esse: sapor firmat suam speciē: sicut vult ysaac: ergo si sapor varietur vel transmutet̄: necesse est speciē variari ⁊ transmutari. Secunda ratio hec est: vnus sapor diuersus est ab alio sm̄ speciē: sed impossibile est vnam speciem in aliam transmutari: sicut habetur in fine metheororū: ergo impossibile est vnum saporem in alium transmutari. ¶ Ad oppositū est auctor. ysaac dicētis ꝙ vnus sapor in alium transmutatur

manēte eadem substantia: quod concedimus. ¶ Ad primā rationem in contrarium dicendum ꝙ duplex est complexio. Una fixa per quā fructus stat ⁊ cōseruat suam speciē: ⁊ hec non mutatur mutato sapore: ⁊ hanc nō sequitur sapor: neqꝫ firmat ipsam. Alia est fluens que contrahitur per actionem caloris quā sequitur sapor ⁊ confirmat: ⁊ hec variatᷣ variato sapore ⁊ nutrimēto. vnde qꝛ possibile est sic eundē fructū sic habere diuersas cōplexiones: ideo possibile est vt transmutetur ſm diuersos sapores. Ad secundam rationē dicendum ꝙ duplex est species. Una est in rebus fixis ⁊ intransmutabilibus sicut in metallis: ⁊ talis species non mutatur in aliā ſm virtutē: ⁊ de hac intelligit pħus. Alia est in rebus transmutabilibꝰ: ⁊ talis species mutatur in aliā: sicut patet in saporibꝰ ⁊ consimilibus: et de hac intelligit ysaac.

¶ Hoc habito queritᷣ de causis ⁊ principijs generatiōis saporum: ⁊ queritur vtrum calidū vel frigidū sit principium effectiuū saporum: ⁊ ostenditur ꝙ frigidū: sapor causatᷣ per viam digestiōis sicut supra dictū est: sicut dicit pħs in libro metheororū: ꝙ in rebus digestis oportet partes constare ⁊ indurari adinuicē: sed frigidū maxime partes facit constare in vnum que sunt diuerse nature: ergo est maxime principiū digestionis: sed qđ est principiū digestionis est principiū generationis saporis: ergo frigidū est principiū effectiuū saporis. Scđa ratio hec est: sapores sequuntᷣ naturā eorꝫ quorū sunt: sed illa quęqꝫ sunt calida: quandoqꝫ frigida: ergo sapores quęqꝫ generātur a calido: quandoqꝫ a frigido. Tertia ratio hec est: quidā sapor est acutus ⁊ attestatur caliditati: et quidā acetosus: ⁊ attestatur frigiditati: ergo cum acutus sapor causetur a caliditate per contrariū acetosus causabitur a frigiditate: contrariorū em̄ contrarie sunt cause. ¶ Ad oppositum est hec ratio: digestio fit per calidū ⁊ humidū: ergo cum sapores generētur per viā digestionis: necesse est ipsos generari a calido ⁊ non a frigido: cum sit principiū incrudationis. Et sicut fit digestio in aīalibus: similiter ⁊ in plātis: sed in aīalibus fit digestio a calido: ergo similiter in plantis: quod cōcedimꝰ. ¶ Ad primā rationē in contrariū dicendū ꝙ constātia ⁊ vnio partiū fit dupliciter. Uno modo per compressionē ⁊ constrictionē: ⁊ hec fit per frigidū: ⁊ hanc nō sequitur sapor. Alia est que fit per coherentiā humidi aquosi cum sicco terreo: ⁊ hec fit per actionē calidi: ⁊ hanc sequitur sapor sicut effectus suam causam: et hec est in fructibꝰ. Ad scđam rationē dicendū ꝙ fructus calidi ⁊ humidi ⁊ frigidi ⁊ ea que saporē habent reducuntᷣ ad naturā caloris intēsi vel remissi vel mediocris: sapor em̄ cum fiat in fructibus ꝑ viā digestionis: necesse est ipm̄ fieri per aliquē calorem cōmuniter vel proprie dictū. Ad tertiam dicendū ꝙ sapor acetosus consideratᷣ dupliciter. Uno modo prout est in via ⁊ in fieri sue generatiōis. Alio modo ꝓut est in termino sue generationis: ⁊ sic frigidū est eius causa sicut occasio. In gñe em̄ saporis acetosi calor digerēs cōsumit humiditatē aeream: qua consumpta calor euanescit: qꝛ non inuenit pabulum in quo saluetᷣ: ⁊ introducitᷣ frigidū aquosū ⁊ cōmiscetur partibus siccis terreis ignitis ⁊ acutis ⁊ fit sapor acetosus.

¶ Supposito ꝙ sapor generetᷣ per actionē caloris: queritᷣ vtrū generetur per actionē caloris exterioris: ⁊ videtᷣ ꝙ nō: nihil qđ impedit digestionē per quā sapor exit in esse specificum est causa gñationis saporis: sed calor exterior est hmōi: retrahit em̄ calorē naturalē a loco decoctiōis cibi vbi fit digestio sicut pꝫ in estate: ergo calor exterior nō est causa generatiōis saporꝫ. ¶ Ad oppositū est qđ videmus ꝙ in hyeme plante non producunt fructus sicut in estate: ergo calor exterior confert ad gñationē fructuū ⁊ eorꝫ saporem ꝑ viam digestionis. Scđa ratio hec est: dicit pħs in lib. de vegetabilibus ꝙ sol est pater plantarū ⁊ earū fructuū: ⁊ terra mater: sed sol non posset gñare fructus vel herbas nisi mediāte calore exteriori: ergo ad generationē fructuū ⁊ saporū in eis necessarius est calor exterior: qđ cōcedimus. Unde digestio ⁊ generatio fructuū fit mediāte calore interiori ⁊ exteriori: ⁊ confortatᷣ interior per exteriorē. ¶ Ad rationem primam in cōtrariū dicendū ꝙ duplex est operatio caloris naturalis in plantis. Una est cōuersio humidi nutrimētalis in substātiam plante: ⁊ hec viget in hyeme: nec exigit adiuuari a calore extrinseco. Alia est operatio que est exhalatio humidi ad ramos producēdos ⁊ fructus ⁊ folia: ⁊ hec iuuatur a calore extrinseco aperiente poros: qui calor attrahit humiditatem superfluam ad exteriora ⁊ cōuertit in fructus. ¶ Itē queritur quare calor exterior nō operatᷣ ad digestionē in aīali: ⁊ hoc videtᷣ. Hippo. dicit ꝙ calor naturalis est in estate debilis: ⁊ ideo illo tēpore digerimus male: in hyeme vo fortis: ⁊ tunc bene digerimus: ⁊ hoc nō esset nisi calor exterior impediret digestionem. Secūda ratio hec est: dicit Gal. ꝙ simile applaudēs suo simili ꝓcedit ad illud. Dicit etiam oribasius ꝙ in estate debilitatᷣ calor naturalis duabꝰ de causis. Una est qꝛ calor naturalis applaudens suo simili. s. calori exteriori retrahit se ad exteriora. Secunda est: qꝛ calor exterior intendit calorem interiorē ad exteriora reducere: ⁊ ita intēdit calorem interiorē exterius reducere: sed hoc modo operatᷣ calor naturalis ad impediendū digestionē: ergo calor exterior impedit digestionē tam in planta ꝙ in animali. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ calor exterior impedit digestionē in animali quadruplici de causa: ⁊ non in plantis. Prima est accessus plantarum ad elementa ⁊ distantia animaliū ab elementis. Secunda causa est: qꝛ calor debilis est in planta: ⁊ fortis in animali: ideo planta indiget calore exteriori ad sui digestionem. Tertia causa est nutrimēti grossities in planta: ⁊ subtilitas nutrimenti in animalibus ſm Aristo. Quarta causa est: qꝛ pori plante sunt cōpacti: ⁊ ideo oportet ꝙ aperiantur in productione fructuū: ⁊ ideo egēt calore exteriori. ¶ Itē queritur quare calor exterior impedit digestionē in animali: expedit autem materiam morbi: sicut patet in estate. Ad hoc dicendū ꝙ differēter operatur calor naturalis supra nutrimentum ⁊ supra materiā morbi: qꝛ supra materiā nutrimenti operatur intendēs ipsam cōuertere ⁊ digerere ⁊ assimilare corpori. vnde ipsam intēdit retinere. Supra materiaꝫ morbi operatur intendēs ipsaꝫ expellere. Calor vo exterior intendit supra materiā nutrimēti ad exteriora retrahere: et sic operatur contrarium cum calore naturali: vnde impedit actionem caloris naturalis supra materiaꝫ nutrimenti. Calor vo agēs naturalis supra materiā morbi intēdit ipam expellere: ⁊ calor exterior intendit eandē ad exteriora retrahere. vnde idem circa materiā morbi intendit: ⁊ ideo calor exterior expedit actionē caloris naturalis circā materiā morbi: non autem supra materiā nutrimenti: imo ipsam impedit. ¶ Scđo queritur quod sit principiū formale saporū: ⁊ ostenditur ꝙ humidū. eadē est natura organi medij ⁊ obiecti ſm speciem ⁊ formā: ergo eadē est natura organi gustus ⁊ saporis ⁊ medij salivalis: sed hec natura cōmunis est humidum: ergo humidū est principiū formale saporꝫ. Secūda ratio hec est: omne illud qđ per alterū transmutatur ⁊ reducitur de potētia ad actum est principiuꝫ formale ipsius: sed organū gustus immutatur per humidū ab obiecto: et per ipsum obiectū reducitur de potētia ad actū: ergo humiduꝫ est principium formale organi ⁊ obiecti. ¶ Ad oppositū est hec ratio: principiū materiale ⁊ formale non cedunt in ideꝫ: sicut habetᷣ in quarto physicorꝫ: sed pricipiū materiale oīm saporꝫ est humidū: est em̄ humidū receptiuū omniū saporū: sicut materia oīm formarū: ergo humidū non est principiuꝫ formale saporꝫ. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ humidum est duplex. Quoddā est qđ caret omī sapore: ⁊ oīs sapores recipit: ⁊ tale est principiū materiale oīꝫ saporꝫ. Aliud est humidū qđ consequitᷣ ad istud: ⁊ comitatᷣ saporē sicut sua perfectio per quod humidū proportionatᷣ gustui ipse sapor: ⁊ hoc humidum est diuersum in diuersis saporibus: ⁊ est principiū formale saporum. ¶ Tertio queritur de multiplicatione saporum ex suis causis: ⁊ vtrum species saporum procedunt in infinitum: ⁊ ostēditur ꝙ sic: dicit pħs in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ quot modis cōtingit misceri extrema: tot modis cōtingit esse media: sed in infinitum cōtingit misceri extrema saporum: ergo infinitos contingit esse sapores. Secunda ratio hec est: quotiens cōtingit calores multiplicari per commixtionem suorum extremorum cōtingit sapores multiplicari. similis em̄ est ipsorum proportio ad extrema: sed in infinitū cōtingit multiplicari species colorꝫ ꝑ cōmixtiōes ipsorꝫ extremorū: sicut dicit pħs: ergo eadē ratione contingit mul

ꝑplicari species sapoꝝ ꝑ cōmixtionē suoꝝ extremoꝝ in infi
nitum. Tertia ratio hec est: sapores sunt ab arte ⁊ natura: ſꝫ
ab arte ꝓcedūt in infinitū: ergo gñatio sapoꝝ ſm artē ⁊ naturā
procedit in infinitū. ¶ Ad oppositū est hec rō: nihil qđ de
terminat in arte ꝓcedit in infinitū: sciētia em̄ nō est de infi
nitis: ſꝫ in arte ⁊ sciā determinat de speciebꝯ sapoꝝ ⁊ de gña
tione ipsoꝝ: ergo nō ꝓcedūt in infinitū. Scđa rō hec est: pħs
non ponit nisi septē species saporis: ⁊ ysaac nouem: quare
species saporis sunt finite. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ dupliciter
est loqui de saporibꝯ. Uno modo a parte suoꝝ principioꝝ
naturaliū ⁊ formaliū: ⁊ sic sapores sunt finiti: q2 sua princi
pia sunt finita. Scđo modo est loqui a parte modoꝝ sue ge
nerationis: ⁊ sic pñt esse infiniti ſm voluntatē facientiū: q2
infinitꝯ est modus gñationis ipsoꝝ. Tertio modo est loqui
de ipsis a parte illa qua oēs reducunt ad septē sapores capi
tales ſm pħm: vel ad nouē ſm ysaac: ⁊ sic finiti sunt: q2 capi
tales eoꝝ sunt sub numero finito. Quarto modo est loq̄ de
ipsis a parte sensus a quo apprehendunt: ⁊ sic silr sunt fini
ti: q2 sensus nō discernit infinita: sed reducit eos ad amarū
vł ad dulce tanq̄ ad extrema: ⁊ sic ptꝫ qualiter sapores sunt
finiti: ⁊ qualiter infiniti. Et notandū ꝙ eodem modo distin
guendum est de coloribus: sicut ⁊ de saporibus.

¶ Circa autē partē istam q̄ hic incipit. Si aūt pōticus ⁊c.

¶ Circa partē istā querūtur quattuor. Inter q̄ primo que
rit de multiplicatione ⁊ gñatione illorum quinq3 saporum
quos assignat in lr̃a: ⁊ videt ꝙ nō possint generari nec mul
tiplicari ex pōtico sapore. Oē agēs vnum naturale vnicā in
ueniens materiā ad sui actionē nō inducit plures effectꝯ di
uersos ⁊ distinctos ſm speciē: sed vnū primo solū: sicut pa
tet in igne ⁊ aqua: sed in gñatiōe illoꝝ quinq3 saporū vnum
est agens. s. calor ⁊ vna materia. s. humiditas terrestris: sicut
dicit auctor in littera: ergo calor nō gñabit ex illa hūiditate
nisi vnum saporē. Scđa ratio hec est: diuersitas in rebꝯ non
est nisi a parte agētis: vel a parte materie: ⁊ maxime a parte
agētis cum det formā rei: sed agēs nō diuersificat ſm spēm
in generatōe sapoꝝ: ergo nō diuersificabit effectus: sed fiet
vnus ⁊ idē: ⁊ ita calor nō generabit plures sapores ex pon
tico: sed vnum solū. Itē oñe agens semꝑ manēs in sua ope
ratione semꝑ facit idē: sed calor in generatiōe hmōi saporū
semꝑ manet idē: ergo semꝑ faciet vnū ⁊ idē ⁊ eundē saporē
⁊ nō plures. ¶ Itē sapores diuersificant penes cām efficiē
tem ⁊ principiū initiale: sed ſm Gal. principiū initiale oīm
sapoꝝ est ponticū: ⁊ fit vnū ſm ysaac ponticū ⁊ insipidū: er
go aut duo erūt sapores: aut vnꝯ tm̄. ¶ Ad oppositū quot
modis cōtingit diuersificari humiditatē ſm multitudinē et
paucitatē subtilitatē ⁊ grossitiem ⁊ actionē caloris: silr tot
modis cōtingit fieri: ⁊ multiplicari sapores: qđ cōcedimus.
¶ Ad hoc dicēdū ꝙ. ix. sunt sapores. Unde dicēdū ꝙ ad ge
nerationē sapoꝝ exigunt duo. primū est agēs. scđm est ma
teria: ſꝫ a parte materie sunt duo. s. substātia materie: ⁊ quā
tum ad hoc nō prouenit diuersitas in saporibus. scđm est di
uersitas dispositionū ad diuersas species sapoꝝ adaptātiū:
⁊ ſm hoc prouenit diuersitas in saporibꝯ. Similiter a parte
agentis sunt duo. primū est actio agētis: ⁊ sic cum nō sit nisi
vnum agēs nō generātur diuersi sapores. Scđm est intēsio
vel remissio sue actiōis circa illā materiā: ⁊ ſm hoc ꝓducun
tur diuersi sapores ꝑ actionē illius. ¶ Scđo querit vtrum
oēs sapores generent ex humiditate eadē prima: ⁊ videt ꝙ
non: singuli sapores diuersas habēt cōpositiōes ⁊ cōplexio
nes: quidā em̄ causantur a cōplexione calida vel frigida: et
humiditate subtili vel grossa: ⁊ ita cōtrahunt sapores ex di
uersa natura cōponentiū: sed sapores sic ex diuersis hūori
bus generant: non ergo ex eodē. Scđa ratio hec est: ille sa
por qui sequit dominiū aquosi: ⁊ cuius initiū est humidum
aquosum: nō generatur ex eadē humiditate cum eo sapore
cuius est initiū humidū terrestre: sed sapor īsipidus sequit
dominiū aquosi humidi: ponticū vō dominiū humidi terre
stris: ergo non ex eadē humiditate generantur sed diuersa.
¶ Ad oppositū est hec ratio: sicut natura ꝓcedit in genera
tione humoꝝ. similiter in generatione sapoꝝ. In vtriſq3 em̄
ꝓcedit materiā digerēdo ex qua generat: sed natura ex vno
⁊ eodē chilo oēs humores generat ꝑ digestionē: ergo simi
liter ex vna humiditate generat oēs sapores ꝑ digestionē.
Scđa ratio hec est: dicit ysaac in cap̄. de fructibꝯ: ꝙ humidi
tas est materia oīm fructuū: ⁊ per diuersam actionē caloris
in eandē diuersi generant sapores. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ ex
eadē humiditate possibile est diuersos sapores generari: ſꝫ
ad hoc duo requirunt. Primū est substantia humiditatis.
Scđm est dispositio eius q̄ diuersificat per actionē caloris:
ſm diuersas species sapoꝝ: ⁊ hoc vltimo modo humiditas
est vna in substātia: diuersa tamē ſm diuersas dispositiōes
inductas a calore agēte in ipsam. ¶ Ad rationes in contra
rium dicēdū ꝙ duplex est initiū sapoꝝ. Unū est actuale: ⁊ hꝯ
est humidū aquosū vel pōticū ꝯsequēs digestionē: ⁊ ex ali
quo istorum non fiūt omnes sapores. Aliud est principium
essentiale latēs: quod est humidū terreum: ⁊ consequit im
mediate mixtionē elementoꝝ: ⁊ ex hoc possibile est fieri oēs
sapores ſm diuersas dispositiōes aduenientes ei per actio
nem caloris. ¶ Tertio querit de generatione singuloꝝ sa
porum ⁊ transmutatione ipsoꝝ adinuicē: queritur ergo pri
mo. Utrū dulce possit generari ex amaro: ⁊ videtur ꝙ nō:
ordo em̄ est in generatione saporū: q2 ex minus digesto ge
neratur magis digestum: ⁊ non ecōuerso: q2 coctum nō po
test incrudari ſm ysaac ⁊ cōstanti. sed amarus sapor magis
est coctus q̄ dulcis: q2 per vlteriorē fit digestionē: ergo dul
cis sapor non generabitur ex amaro: sed magis econuerso.
Secūda ratio hec est: sicut generant humores in aīalibus:
similiter sapores in fructibus per viā digestionis: sed ita est
in humoribus ꝙ ex cocto non generat crudū: vt ex cholera
phlegma: sicut vult Constātī. ergo ex amaro cum sit magis
calidū ⁊ coctū q̄ dulce non generabit dulce. ¶ Ad oppositū
est qđ videmꝯ: sicus amarissime sunt in principio: ⁊ deinde
amarus sapor earū trāsmutat ad dulcedinē per coctionē ca
loris agentis: ergo ex amaro possibile est fieri dulce: qđ con
cedimus. Unde notandū ꝙ multis modis fit dulce ex ama
ro. Uno modo per exhalationē superflue humiditatis cru
de: ⁊ ingrossationē residui per digestionē a calore digerēte
⁊ coherentiā humidi superflui cum sicco terreo: hoc modo
fit dulce ex amaro in pomis matianis. Scđo modo fit ꝑ dis
solutionē humidi congelati sicuti a calore dissoluente: ⁊ sic
fit dulcis sapor in fructibus post amarū. Tertio modo fit ꝑ
cōmixtionē humidi aquosi ferentis amaritudinē: ⁊ sic fit in
quibusdam cucumeribꝯ ⁊ melonibꝯ. Quarto mō fit per viā
sequestrationis partiū ferentiū amaritudinem: ⁊ expolia
tione ipsius: ⁊ sic fit ex cholera sanguis dulcis ꝑ exhalatio
nem amaritudinis. et ex eodē possibile est oēs humores ge
nerari. Quinto modo fit per mutationē vnius in alterū ſm
intensionē caloris ⁊ vlteriorem decoctionē: ⁊ per maiorem
adustionē a calore: ⁊ sic ex amaro non causat dulce: sed ma
gis ecōuerso: ⁊ sic ꝓcedunt rationes in contrariū. ¶ Itē no
tandū est ꝙ in sicu dulce causat ex amaro ꝑ mediū: q2 ibi est
duplex subā. Una lactea: ⁊ altera pōtica. ⁊ substātia lactea
est ferens amaritudinē: cum sit subtilis exhalat per actionē
caloris dissoluentis: ⁊ substātia pontica remanēs reducitur
ad dulcedinē suam ſm viā alterationis vel trāsmutatiōis: ⁊
sic ex amaro pōt gñari dulce. ¶ Ad rationes in ꝯtrariū dicē
dum ꝙ in gñatione humoꝝ in aīalibus ⁊ saporū in fructibꝯ
duplex est via. Una q̄ procedit ſm viā decoctionis ⁊ dige
stionis vlterioris. Alia via est q̄ ꝓcedit ſm seq̄strationē par
tium ⁊ exhalationē. ⁊ hoc modo causatur dulce ex amaro:
primo vō modo non. ¶ Scđo vō querit circa hoc quare in
quibusdam fructibꝯ amaritudo est prius: deinde dulcedo
sicut ptꝫ in sicubus. Itē quare in quibusdā est insipiditas
in principio: ⁊ deinde amaritudo vt in lactuca. ¶ Ad hoc di
cendum ꝙ in sicubus est substantia lactea in principio: que
sequitur naturam plante calidam que fundatur in substan
tia grossa terrestri viscosa vnde acquirit amaritudinē. Sed
postea per actionem caloris digerentis illam humiditatem
grossam ⁊ subtiliantis conuertitur in dulcedinem. In lactu
ca vero substantia est subtilis: calor debilis et humiditas
aquosa multam inducens insipiditatem: sed postea calidū
conualescens contrahit subtile et consumit humiditatem:
ita ꝙ in ea dominatur grossum terrestre acutū qđ inducit
amaritudinē in ipsa. ¶ Tertio querit quomō ſm Gal. oēs

fruct⁹ sunt pōtici in principio: videt̄ hoc esse falsum: q: inuenimus quosdā fruct⁹ amaros in principio sicut sunt ficus: mala ⁊ hmōi. ¶ Ad hoc dicēdū ꝙ in hmōi fructib⁹ duplex est natura in pricipio. Una est pōticitas acuta actualis: que radix est amaritudinis. Alia est pōticitas essentialis q̄ cōsequitur imediate primā cōmixtionē nutrimēti ex quo gn̄at fruct⁹: ⁊ hec latet actualr̄: ⁊ de hac intelligit Gal. ⁊ ſm hāc oēs fruct⁹ in principio sunt pōtici. ¶ Quarto querit̄ circa hoc: vtrum ex insipido possit fieri dulce: ⁊ videt̄ ꝙ sic: sapor dulcis generat̄ per viā coagulatiōis ⁊ digestionis ⁊ inspissatiōis a calore mediocri: sꝫ possibile est saporē insipidū coagulari ⁊ inspissari ꝑ digestionē a calore mediocri: sicut videm⁹ fieri in melonib⁹: ḡ ex sapore insipido pōt fieri sapor dulcis. ¶ Ad oppositū est hec ratio: sapor dulcis sequit̄ substātiā grossam ⁊ coagulatā: sicut dicit ysaac: sed sapor insipidus fundat̄ in subtili substātia: ⁊ subtile nō pōt ingrossari: sꝫ potius ecōuerso: ergo ex sapore insipido nō pōt fieri dulcis cū fundet̄ in grossa substātia. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ ex insipido pōt gn̄ari dulce: sꝫ hmōi gn̄atio fit tripl'r. Uno modo ꝑ cōdēsationē ⁊ coagulationē partiū a calore digerēte. vt ptꝫ in cucumerib⁹ ⁊ melonib⁹. Scd̄o mō fit ꝑ cōmixtionē partium terrestriū cū aquosis. vnde ingrossat̄ substātia ⁊ disponitur ꝑ actionē caloris digerētis ad dulcedinē: ⁊ sic gn̄atur dulcedo in piris. Tertio mō gn̄atur ꝑ ꝯsumptionē ⁊ exhalationē humidi sup̄flui liquidi: ⁊ hoc modo gn̄at̄ in melle cocto: q: qn̄ mel aquosuꝫ liquidū fluidū coquit̄ ſm modū dulcoratur. Dicim⁹ ergo ꝙ dulcis sapor nō generat̄ ex insipido nisi interueniēte grossitie substātie sicut ptꝫ in scd̄o modo p̄dicto. ¶ Quinto querit̄ vtrū quilibet sapor gn̄etur ex quolibet: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q̄cūqꝫ cōueniūt in eadē materia subiecta eorum adinuicē transmutatio est possibilis: sicut scribitur in libro de generatiōe: sed humiditas aquosa est cōis materia oīꝫ sapoꝝ: sicut scribit̄ in lib. de sensu ⁊ sensato: ergo possibile est oēs sapores adinuicē trāsmutari. Scd̄a ratio hec est: sapor causat̄ ex dominio humidi vel sicci vel calidi vel frigidi subtilis vel grossi: ⁊ sic de alijs: ergo et sapores oēs: cū per hmōi cās trāsmutent̄: possibile est adinuicē trāsmutari. ¶ Ad oppositū est q: ysaac distincte assignat ordinē gn̄atiōis sapoꝝ; q: quidā sapores ex pōtico ⁊ nō ecōuerso: ⁊ quidā ex insipido ⁊ nō ecōuerso: ⁊ ita nō oēs sapores possunt adinuicē trāsmutari. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ duplex est gn̄atio sapoꝝ: sicut humoꝝ. Quedā est ꝑ viam digestionis: ſm ꝙ vnus sapor est dispositio ad alterū: ⁊ ita sapor digestus pōt gn̄ari ex crudo ⁊ indigesto ad quē habet ordinem: ⁊ nō ecōuerso. Alia est ꝑ viā trāsmutatiōis ⁊ subtiliationis qualitatis a materia: ⁊ sic quilibet sapor pōt gn̄ari a quolibet ⁊ ecōuerso. ¶ Sexto querit̄ de hoc qđ dicit ysaac ꝙ isti qnqꝫ sapores. s. dulcis: vnctuosus: salsus: amarus: acutus: generant̄ ex dn̄io calidi ⁊ humidi: ⁊ ostēditur ꝙ nō possit esse: oīs sapor generat̄ ex dominio cōplexionis quā rep̄sentat ſm naturā: sed isti sapores. s. acut⁹: salsus: ⁊ amarus: nō representāt humiditatē: sed siccitatē: qđ per se ptꝫ: ergo nō generātur ex dominio humiditatis: sed siccitatis. Scd̄a ratio hec est: nihil qđ generat̄ a calore intēso: ⁊ pauca humiditate habet dominiū humidi: sed acutū amarū ⁊ salsuꝫ generātur a forti calore ⁊ intēso ⁊ pauca humiditate: ergo nō habēt dominiū humidi: ⁊ sic nō generant̄ ex dominio humidi. Tertia ratio hec est. In quocūqꝫ calor dominat̄ semper calor cōsumit humidū. Unde quidā posuerūt ꝙ cōplexio calida non pōt stare cū humida: q: calor intēsus ꝯsumit humidum: sed in sapore acuto salso ⁊ amaro calor dominat̄ ſm dominiū humidi. Quarta ratio hec est: oīs imp̄ssio ⁊ dispositio ꝑ se attestatur ei a quo per se causat̄: sed caliditas ⁊ siccitas ꝑ se causantur in corporib⁹ nostris: ⁊ imprimūtur a salso: acuto ⁊ amaro: ergo salsum: acutū: amarū erunt calida ⁊ sicca a dominio ⁊ non humida: sed oē tale gn̄atur a dn̄io sicci: ergo hmōi sapores magis generātur a dn̄io sicci q̄ humidi. Quinta ratio hec est: om̄e qđ immutat alteruꝫ ⁊ reducit ipsum de potētia ad actū: habet potestatiuā similitudinē cū ipso: sed isti sapores immutāt gustū ⁊ ducūt ipsuꝫ ad actualem caliditatē ⁊ siccitatē a dominio: ergo magis causat̄ a dominio sicci q̄ humidi. ¶ Ad oppositū est qđ dicit auctor in littera. s. ꝙ isti quinqꝫ sapores generātur a dn̄io calidi ⁊ humidi. Ad hoc dicūt quidā ꝙ ysaac nō intēdit dicere ꝙ isti sapores generant̄ a dn̄io calidi ⁊ humidi: sed dicūt ꝙ littera sit truncata ⁊ deficit ⁊ debet ꝑfici ⁊ cōpleri hoc modo: quidā a forti caliditate ⁊ multa humiditate generant̄: quidā a forti calore ⁊ pauca hūiditate: quidā a mediocri calore ⁊ mediocri humiditate. ¶ Alij v̄o dicūt ꝙ fortitudo caloris est multiplex. Uno mō đr calor fortis ī digerēdo: ⁊ debilis in resoluēdo ⁊ cōsumendo: sicut calor naturalis vel ecōuerso. Dicim⁹ ergo ꝙ fortitudo siue dominiū in digerēdo conuenit dulci. Fortitudo v̄o in resoluēdo ⁊ cōsumēdo cōuenit acuto: amaro ⁊ salso. Similiter multitudo siue dominiuꝫ humiditatis dicit̄ dupliciter. Uno modo đr multa in resistendo: ⁊ pauca vel debilis in seipsa. Alio modo đr multa in principio ⁊ pauca in fine: vel ecōuerso. et primo modo sumitur hic humiditas. Alij v̄o dicunt ꝙ calor fortis vel debilis ⁊ hūiditas multa vel pauca đr dupliciter. Uno modo simpliciter. Alio modo respectu alioꝝ: vt in respectu acetosi ⁊ pōtici ⁊ non simpliciter. ¶ Alij aūt aliter dicūt ꝙ fortitudo caloris ⁊ multitudo humiditatis non dicitur vniformiter: sed difformiter. Unde đr fortitudo caloris ⁊ multitudo hūiditatis rōne cōi: ⁊ est vnus calor fortis ⁊ mediocris: et silr̄ vna ⁊ eadē humiditas ⁊ multa ⁊ pauca ⁊ mediocris. Primo modo đr fortis calor in digerēdo ⁊ debilis est in resoluēdo: scd̄o modo dicit̄ fortis in resoluēdo: ⁊ debilis in cōsumēdo. tertio modo dicitur fortis calor in cōsumēdo ⁊ resoluēdo. quarto modo dicit̄ fortis in principio ⁊ debilis in fine. Eodē modo đr hūiditas multa vel pauca in resistēdo resolutiōi. Scd̄o dicit̄ pauca in resistēdo cōsumptioni ⁊ resolutiōi. Tertio modo dicitur ꝙ calor est fortis vl' debilis: q: humiditas est multa vel pauca. Quarto q: est multa in principio: in fine v̄o pauca. ⁊ hoc modo dicimus ꝙ illi sapores generātur a dominio caliditatis ⁊ humiditatis. ¶ Uel aliter dicendū ꝙ aliqđ dicitur nature tale dupliciter: vl' simpliciter vel in respectu. Unde debēt generari a dn̄io hūiditatis ⁊ caliditatis simpliciter: sꝫ in respectu vn̄ debent generari a multa caliditate respectu eoꝝ que generātur a multa humiditate ⁊ pauca vel debili caliditate. Debēt ergo generari a multa hūiditate respectu eoꝝ que generātur a forti calore ⁊ multa humiditate: vnde hoc non dicitur simpliciter: sed in respectu: ⁊ ꝑ hoc soluunt̄ due prime ratiōes. ¶ Ad hoc autem quo obijcit̄ ꝙ ꝯdicit ysaac hic ⁊ in superiorib⁹: dicendū ꝙ hec multitudo humiditatis dicta est in respectu ⁊ habet multā latitudinē: ⁊ iō potest dici multa pauca vel mediocris. Un̄ si dicat superi⁹ ꝙ a pauca humiditate generētur. hic v̄o a dn̄io humiditatis. hoc dictū est in respectu: ⁊ iō non est cōtradictio. ¶ Septimo querit̄ de generatōe diuersoꝝ sapoꝝ in melle: quō. s. sapor salsus ⁊ acutus in melle gn̄antur: ⁊ ostēdit̄ ꝙ nō possit generari: sapor dulcis fundat̄ in grossa substātia. sapor v̄o acutus ⁊ salsus in subtili sicut dicit ysaac. Itēꝫ calor naturalis ignis in melle ꝓcedit ingrossando. resoluit eīn subtile ⁊ grossuꝫ ⁊ relinquit cōpactū: ergo sapor salsus ⁊ acutus ꝑ actionē ignis in melle nō possunt gn̄ari. Secūda ratio hec est: dicit Auicē na ꝙ ex cōmixtione partiū aquosarū cū partib⁹ terrestrib⁹ adustis generatur sapor salsus: sed in melle nō sunt hmōi partes: q: mel terrestre grossum est nihil habēs insipiditatis ⁊ aquositatis: ergo sapor salsus in melle nō potest generari. ¶ Ad oppositū est qđ dicit auctor ī littera. s. ꝙ salsedo ⁊ amaritudo per actionē caloris ignis pn̄t in melle generari. ¶ Ad hoc dicenduꝫ ꝙ in melle duplex est substātia. Una grossa terrestris manifesta: ⁊ hanc sequit̄ dulcedo aū ignis actionem. Alia subtilis occulta ⁊ acuta: ⁊ hanc sequitur salsedo ⁊ acumen post actionē ignis in melle. Aliter dicunt alij ꝙ in melle non introducitur salsedo vel acumen ratione partium eius: sed ratione ignis agentis in ipsum: quandoqꝫ enim generatur salsedo in substantia humida aquosa: vt est in mari: quandoqꝫ in durasicca vt in terra: ⁊ silr̄ acumen est in pipere ⁊ aceto. ¶ Octauo querit̄ supra litterā cuꝫ duplex sit initiū sapoꝝ. s. ponticū ⁊ insipidū: quare nō assignat generatiōes sapoꝝ ex insipido: sicut docet ex pōtico. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ ponticū est primū principiū in fructib⁹. Insipidum v̄o in fructib⁹ ⁊ in alijs: ⁊ ysaac non determinat hic

nisi de saporibꝰ fructuū: ⁊ ideo nō docet gñationes saporum ex insipido. Itē dicit ꝙ sapor dulcis gñatur ex calido ⁊ humido mediocriter. Prius autē dixit ꝙ gñaṫ ex forti calido ⁊ humido pauco: vel hic mentiṫ vel superius. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ duplex est sapor dulcis. s. purus: sicut in zuccaro ⁊ talis generaṫ ex calido ⁊ humido mediocri: ⁊ de hoc loquitur hic. Alius est ꝯmixtus pōticitati: qui gñatur ex forti calido ⁊ pauco humido: ⁊ de tali intelligit superiꝰ. Vel aliter dicendū ꝙ prius determinatū est de dulci ꝓut gñatur a forti calido ⁊ parvo humido manente duritie substātie: q: parum humidū de quo loquiṫ vel locutꝰ fuit prius nō sufficit ad mollitiē fructꝰ. Hic vo loquiṫ de dulci ꝓut humidū sufficit ad eiꝰ mollicīē nō manēte duritie substātie. ¶ Itē priꝰ determinatū est de gñatione sapoꝝ ex pōtico cū medio vel sine: hic vo loquiṫ de eodē: ergo est superfluus. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ superius determinatū est de saporibꝰ ꝭm distinctionem ꝑ viā positionis: hic vo ꝭm gñationē suā ex causis suis ⁊ ꝑ viam cōmunē. ¶ Itē dicit ꝙ salsa calida sunt in secundo gradu. Constātī. vo in lib. graduū dicit ꝙ sunt calida in tertio gradu. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ dupl'r est loqui de salso. Uno modo ꝭm impressionē quā facit in corꝑe nostro. Alio modo est loqui de ipso ꝭm sui naturā: ⁊ primo mō sunt calida salsa in scđo gradu: ⁊ sic loquiṫ auctor. Scđo mō sunt calida in tertio gradu: ⁊ sic intelligit Cōstātī. ¶ Itē dicit ꝙ sal est calidū in scđo gradu ⁊ unctuosum sil'r: sed fortior est impssio ⁊ calidior facta a sale ꝙ ab unctuoso. ¶ Sil'r substātia salis sicca est: ⁊ siccitas est lima caloris: ꝫ Hal. substātia vo unctuosa humida. humidū vo obtūdit calorē: ergo salsum calidius est ꝙ unctuosum. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ quātū ad impressionē quā facit in corpore nostro salsum est calidius: quantū vo ad suā ꝓpriā vel naturā. ¶ Itē que magis ledūt naturā ⁊ maiorē inferūt ei horribilitatē minꝰ debēt comedi: sed acuta magis faciūt hoc ꝙ amara: ḡ minꝰ debēt comedi. ¶ Ad hoc dicendum ꝙ dupl'r est loqui de amaro ⁊ acuto. Uno mō a parte suaꝝ substātiarū: ⁊ sic amara minus nocēt q: magis moranṫ in corpore ꝓpter grossitiē substātie: ꝙ acuta. Alio mō est loqui de ipsis a parte sue cōplexionis ⁊ sic acuta: q: impressio facta a cōplexiōe consequiṫ tactū ⁊ ledit oīa membra. sapor vo sequiṫ solum gustū. vñ amarus sapor plus ledit linguā: acuta vo plus ledūt totum corpus. Item hic ꝓcedit circa sapores via experimēti: infermꝰ vo per viā rationis: sed rō est ante experimentū: ergo pervertit ordinem. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ non tm̄ procedit hic per viā experimenti: sed etiam per viam rationis.

¶ Lectio decimaquinta.

¶ Universaliter autē quicūq; sapor acutus est aut amarus sive salsus: cōplexiones sue calide necesse est ut intelliganṫ. Quicūq; ponticus aut stipticus sive acetosus: cōplexiones eoꝝ frigide erunt. Dulces vo vel unctuosi vel abusive nō saporosi moderate erunt cōplexionis. ¶ Quoꝝ autē subtiles sunt substantie vel unctuose: seu acetose vel acute erūt. Quoꝝ vero grosse: vel dulces erūt seu pōtice vel amare. Quoꝝ vo inter subtile ⁊ grossum sunt moderate eorū substantie: erunt vel stiptice: vel salse: vel sine sapore. ¶ Cū autē grossitatis ⁊ subtilitatis substātie diversitates ⁊ earum moderatiōes componātur in calorū diversitate. ix. species sapoꝝ cōstituunṫ. Dulcedo enī prima ex calido cum grossa substātia cōposita. Scđa unctuositas ex cōplexione calida cum substātia subtili cōposita. Tertia species nō saporosa ex moderata cōplexiōe cū moderata substātia cōposita. Quarta acetositas ex cōplexione frigide substātie cū subtili substātia cōposita. Quinta stipticitas ex cōplexione frigide substātie cum substātia moderata. Sexta ponticitas ex cōplexione frigida cum grossa substantia cōposita. Septima acuitas ex calida cōplexione cum subtili substātia cōposita. Octava salsitudo ex calida cōplexione cum moderata substātia cōposita.

¶ Cum autē calidā substantiā aut frigidā siccā vel humidā dico subtilem vel grossam: ad cōparationem teperate complexionis intelligo. Ceteri enī antiqui omnē saporē investigātes cōpererunt aut saporatū: aut non saporatum. Saporata certificaverunt esse moderata ⁊ tēperata cōplexioni humane assimilata cum non ea sensus abhorruerit: et non abominatus fuerit sicut aqua tepida delectare habet tactū. Que autē his nō assimilaṫ: sed quoquo mō sensus ꝑ ea patiṫ sicut aq̄ teporē excedēs ꝯria sensibꝰ est: ⁊ si parū humane cōplexioni dissilia cōtraria comprehenduntur: ⁊ hmōi in gradu primo ponunṫ. Augmētata vo plus sicut aqua calida: in scđo gradu constituuntur. Rursum modū excedētia adeo ut ea sensus abhorreat: neq; ea nisi invitꝰ tāgat tertio gradui ea attribuunṫ. Itē adhuc superātia ut incēdāt ⁊ separēt iūcturas ⁊ cōplexiones destruant: in quarto sunt locāda. Itē sic intelligendū de frigiditate: sic. ⁊ hu. Cum ergo antiqui gradum aliquē in iuncture separatione non invenirent transilientē in his tandem terminis subtiterunt: ⁊ gradus quattuor esse cōfirmaverunt. In his ꝙ non invenietes nisi occultas ⁊ incōprehēsibiles divisiones: neq; nomē eis imponere valētes unicuiq; gradui tres attribuūt partes: initiū: mediū ⁊ finē. ¶ Cōstat ergo saporosissimā esse cōplexioni humane vicinantem sicut dulcedinem cui unctuositas est scđaria: tertia sunt nō saporosa. unctuositas enī tēperamento vicinaṫ in calore. vñ ⁊ calor suus in scđo gradu poniṫ. Non saporosa vo vicinanṫ in frigitudine tēperamento: ideo hec frigida in primo gradu sunt ponēda. Horribilia vo humane complexioni sunt ꝯria: quoꝝ actiones sunt duplices: aut enī cum multa adunatione sicut ponticitatis ⁊ stipticitatis: aut cum multa separatiōe sue iuncture. Hoc autem duobus modis fit: aut separatione sine calore sicut sunt acetosa: aut cum calore sicut acuta: amara: ⁊ salsa. Cōstat ergo ꝙ unctuositas ⁊ dulcedo eiusdē sunt gñis in calore: sed tm̄ differūt: q: humores dulcedinis viscosi ⁊ grossi tēperamēto vicini humiditati substātiali corꝑis humani assimilativi. Humores autē unctuositatis subtiles sunt ⁊ aeris humiditati sil'es. vñ ⁊ calorē naturalē ꝓprie vel privatim sunt nutriētes: qđ palā fit in his q̄ de oleo vel de pinguedine extrinsecus est videre: iq̄ ꝓprie sunt nutrimēta ignis. Horū enī humores humiditati aeris sunt sil'es ꝑ colligantiam faciētis qualitatis. i. caloris. ¶ Salsa vo ⁊ acuta ⁊ amara eiusdē sunt gñis in calore ⁊ siccitate: sed differūt: q: hu. acuti subtiles sunt ⁊ ignei. Salsi inter grossos ⁊ subtiles, sunt mediocres terrestribꝰ vicinātes. Amari grossi sunt ⁊ terrestres stipticitatē in se habētes. vñ non sunt stomacho nocitivi sicut salsi ⁊ acuti. ¶ Stiptici pontici ⁊ acetosi eiusdē in frigitudine ⁊ siccitate sunt gñis: ꝫ differūt q: humores pōtici parvissimi sūt terrestres ⁊ grossi. hūores stiptici multi ⁊ tēpamēto vicini. acetosi plurimi ⁊ dissoluti ui ⁊ subtilissimi. duobꝰ tm̄ modis sūt aq̄si: sicut mala granata ⁊ poma citrina, sūt ⁊ viscosi sapor ⁊ aerei si

cut oxipheniće ⁊ ſilia. Sine ſapoꝛe vo: et ſi ſint frigidi ſicut acetoſi ⁊ ſtiptici: differũt tñ q: acetoſi ⁊ ſtiptici ſemꝑ ſiccitatis ſunt ſignificatiui. Sine ſapoꝛe vo aliq̃ ſunt humiditatis aſſignatiui: q: ſapoꝛes ſui aq̃ ſapoꝛi ſunt vicini. Aqua vero frigida eſt ⁊ humida. omne ergo frigidũ ⁊ humidum: aut ſine ſapoꝛe: aut inter ſine ſapoꝛe ⁊ dulcedinē mediocre. ¶ Simplices ergo ſapoꝛes octo ſũt: neq̃ habēt numeꝝ excedētes: neq̃ infra ſubſiſtētes. i. dulcedo: vnctuoſitas: ſalſitudo: amaritudo: acumen: acetoſitas: ſtipticitas: ⁊ pōticitas. Quidam tñ ponticitatē exceperũt: ⁊ vice ſua ſine ſapoꝛe poſuerunt: dicentes ſe ponticitatem inuenire de ſtiptici eſſe gñe: neq̃ a ſe inuicē differre niſi in foꝛtitudine ⁊ debilitate. Si autē neceſſe ſit pōticitatē in gñe ſapoꝝ nũerari: ⁊ ſi de ſpeciebꝰ ſit ſtipticitatis ſm eos: ergo a ſimili neceſſe quoq̃ erit ſine ſapoꝛe acceptabilioꝛa: et ſi de ſpeciebus ſunt dulcedinis: inter ſapoꝛes hos eſſe computãda.

¶ Actũ eſt de diuerſitate ⁊ gñatione ſapoꝛũ. In hac parte agit de diſpoſitionibꝰ ipſoꝛũ a parte ſubſtãtie ⁊ cōplexiōis: ⁊ de ipſoꝛum virtutibus ⁊ operationibꝰ. ¶ Diuiſio. Hec autē pars diuidit̃ in duas partes. In quaꝝ pꝛima determinat de diſpoſitionibꝰ ipſoꝝ a parte ſubſtãtie ⁊ cōplexionis. In ſcđa. ſ. in hac: Palã ergo fit rationi ꝙ dulcedo mediocritatē ⁊ tēperamētũ ſignificat. determīat de virtutibꝰ ⁊ actionibꝰ ipoꝝ: ⁊ de diuerſitate eoꝝ. Pꝛia autē pars ſpectat ad pꝛeſentē ſpeculatiōē. Diuidit̃ aũt hec pars ī duas partes. In quarũ pꝛima aſſignat diſtinctionē ſapoꝝ ratione cōplexionis ⁊ ſubſtãtie in qua fundatur. In ſcđa. ſ. in hac. Cũ aũt calidã ſubſtantiã ⁊ frigidã humidã ⁊c. Cũ oĩa denoīant̃ reſpectu cōplexionis humane: iō reducit omnē diuerſitatē in ipſis ad reſpectũ huiꝰ cōplexionis: ⁊ reſpectu eiꝰ gradus in ipſis diſtinguit. Pꝛima aũt pars diuidit̃ in tres. In quarũ pꝛima diuerſitatē ſapoꝝ aſſignat a parte cōplexionis. In ſecunda. ſ. in hac: Quoꝝ autē ſubſtãtie ſubtiles ſunt. aſſignat eoꝝ diuerſitatē a pte ſubſtãtie in q̃ fundant̃. In tertia. ſ. in hac: Cũ autē groſſitatis ⁊ ſubtilitatis ſubſtantie diuerſitatis ⁊c. aſſignat numerũ ⁊ diſtinctionē ſpecierũ ſapoꝝ ipſoꝝ penes obuiatiōes ſpecierũ ſubſtãtie ⁊ cōplexionis. Secunda pars pꝛincipalis diuidit̃ in duas. In quaꝝ pꝛima oſtēdit ꝙ oēs ſapoꝛes ⁊ oĩa immutãtia denominant̃ reſpectu complexionis humane tēperate: ⁊ reſpectu eius gradus in ipſis diſtinguunt̃. In ſcđa. ſ. in hac: Cōſtat ergo rē ſapoꝛoſiuam humane cōplexioni vicinantē ⁊c. cōparat ſapoꝛũ ſpēs adinuicē a parte maioꝛis delectatiōis: ⁊ minoꝛis: innuit in ſuis actionibꝰ. Hec aũt pars diuidit̃ in duas. In quarũ pꝛima aſſignat ꝑdictã ſapoꝝ cōparationē. In ſcđa. ſ. in hac: Simplices vo ſapoꝛes octo ſunt ⁊c. ex ꝑdictis operationibꝰ ſapoꝛum numerũ ↄcludit octonariũ ⁊ inducit dubitationē circa pontici exceptionē. Sũt eñi in lectiōe pñti partes q̃nq̃. In quarũ pꝛima aſſignat ſapoꝛũ diuerſitatē a parte cōplexionis. In ſcđa aſſignat eoꝝ diuerſitatē a parte ſubſtantie. In tertia aſſignat diſtinctionē ſpecierũ ipſoꝝ a parte cōbinationum ſpecierũ ipſaꝝ a parte cōplexionis ⁊ ſubſtantie. In quarta oſtēdit oĩa ĩmutãtia coꝛpus reſpectu cōplexiōis humane tēperate denoīari: ⁊ reſpectu eius gradus in ipſis diſtinguit. In quinta cōparat actiōes ſapoꝝ adinuicē rōne ſue delectatiōis maioꝛis ⁊ minoꝛis. In ſexta oſtēdit ex oībꝰ pꝛedictis ſapoꝝ numerũ octonariũ: ⁊ inducit dubitationē circa exceptionē pontici ſm quoꝛũdam opinionē. ¶ Circa pꝛimã igitur partem pꝛimo diſtinguit ſapoꝛes ſequētes cōplexionem calidã: ⁊ iſti ſunt acutus: amarus: ſalſus. Secundo diſtinguit ſequentes frigidã complexionē: ⁊ ſunt ponticus ſtipticus ⁊ acetoſus. Tertio diſtinguit ſequentes cōplexionem temperatam: ⁊ ſunt dulcis: vnctuoſus. ⁊ inſipidus. ¶ Circa ſecundã partem pꝛimo diſtinguit ſapoꝛes ſequentes ſubtilem complexionē: ⁊ ſunt vnctuoſus: acutus: ⁊ acetoſus. Secundo ſequentes groſſam: ⁊ ſunt dulcis: pōticus amarus. Tertio ſequentes mediocrē. ⁊ ſunt ponticus ⁊ ſalſus ⁊ inſipidus. ¶ Circa tertiã partem pꝛimo dicit ꝙ ex cōiunctione diuerſarũ ſpecierũ cōplexionis cum diuerſis ſubſtantijs. ix. ſapoꝛes reſultãt. Scđo has ſpecies enumerat: q̃ diſtinguunt̃ per combinationes cōplexionũ calide: frigide: ⁊ temperate: cum ſubſtantia ſubtili groſſa ⁊ mediocri.

¶ Circa quartã partem dicit ꝙ oĩa immutãtia denominãtur reſpectu tēperate cōplexionis. Verſus. Pꝛimus dicat̃ quando ſenſus dominat̃. Senſibꝰ equato gaudet natura ſecũdo. Tertius excedit cuius tolerantia ledit. Deſtructoꝛ ſenſus neſcit ꝑcedere quartus. Scđo diſtinguit gradus dicens ꝙ cum aliquid delectat ſenſum temperatũ dicit̃: ſi parum excedens eſt in pꝛimo gradu: notabilr̃ in ſcđo: ledēs in tertio: coꝛrũpens in quarto. Tertio diſtinguit manſiones in gradibus dicens: ꝙ cum non ſit ꝑceſſus vltra ipſos: in quolibet eoꝛum ſunt initium: mediũ: ⁊ finis. ¶ Circa quintam partē ſunt due partes. In quarũ pꝛima diſtinguit ſapoꝛes a parte delectatiōis ⁊ hoꝛribilitatis ipſoꝝ. In ſecũda ſ. in hac: Conſtat ergo vnctuoſitas ⁊ dulcedo. cōparat actiōes eoꝝ adinuicē. ¶ Circa pꝛimã partē pꝛimo tãgit delectationem inferētes: ⁊ ſunt tēperati. ſ. dulcis vnctuoſus ⁊ inſipidꝰ. Scđo tãgit īferētes hoꝛribilitatē quoꝝ q̃dã operant̃ coꝛrugãdo ptes. ſ. pōticus ⁊ ſtipticus. quidã ſeparãdo ⁊ hoꝝ vnꝰ calefaciendo. ſ. acutus. quidam infrigidãdo vt acetoſus. ¶ Circa ſecundã partem quattuoꝛ ꝑponit. Pꝛimo cōparat dulcem ⁊ vnctuoſum adinuicē: quoꝝ vterq̃ cōmunicat in tēperie ⁊ delectatione: ſed tñ groſſioꝛ eſt dulcis: ſubtilioꝛ vnctuoſus ⁊ cito ad caloꝛē conuertibilis. ¶ Secundo comparat ſalſum: acutũ ⁊ amarũ: adinuicē qui cōmunicãt in caloꝛe: differunt aũt ſm intenſionē ⁊ remiſſionē: ⁊ amarus ꝓpter pōticitatē admixtã minus nocet ſtomacho. Tertio cōparat ſtipticũ: ponticum: acetoſum adinuicē: qui cōmunicãt in frigiditate. differunt tamē eo ꝙ ponticus groſſioꝛ: ſtipticus minus acetoſus ſubtilis: ⁊ quidã acetoſus cōmiſcet̃ aquoſitati: que eſt ſubtilioꝛ: quidam viſcoſitati qui eſt groſſioꝛ.

¶ Quarto cōparat inſipidũ ad pꝛedictos a quibus differt: q: illi attinent ſiccitati inſipidus humiditati: ⁊ mediocriter eſt ſubtilis. ¶ Circa ſextã partē pꝛimo enũerat. ix. ſpecies ſapoꝛum. Scđo tangit opinionē ponentiũ ⁊ exapientiũ pōticum dicens ꝙ quidã exceperũt ponticũ cum non differat a ſtiptico niſi in intēſione ⁊ remiſſione: ſolũ enumerauerũt inſipidũ: vt ipſoꝝ ſapoꝛ octonarius cōpleretur. Hoc aũt ſic cōfirmauerũt. ſicut acceptabilia ſe habēt ad dulce: ſimiliter ponticũ ad ſtipticũ vel ecōtrario. nam oĩa acceptabilia dulcis naturã obtinēt. Hec autē ſunt vel cibi delectabiles ſicut pulli ⁊ ſimilia: aut ſapoꝛes ſicut vnctuoſi ⁊ dulcia cōmixta cũ alijs non pura ſed acceptabilia: que humane complexioni ſunt vicina non diſtinguunt̃ inter ſapoꝛes: imo ad ſtipticũ reduci vel econtrario: q: hoc non refert. Quidã autē dicunt ꝙ hanc queſtionē tanq̃ friuolã inſolutam relinquit. Alij dicunt ꝙ in ſequēti ſoluit eam expꝛeſſe dicens: ꝙ dulce habet oĩno complexionē coꝛpoꝛi humano vicinã: ſed oĩa acceptabilia hoc habēt: ⁊ ideo oĩno ad naturã dulcis reducunt̃: ⁊ etiã oēs alij ſapoꝛes ꝑ naturã ⁊ cōmixtionē eius nutriũt: ſed pōticum non oĩno hꝫ naturã dulcis: ⁊ iſti non dicũt ꝙ ſequens pars de actionibꝰ ſit ſapoꝝ ⁊ poſt dulcis: ſed illa: Dulcedo autē quadrupliciter diuidit̃ ⁊c. Alij aũt ſoluunt dicentes ꝙ cibi acceptabiles non ſunt vnius ſimplicis ſapoꝛis: ⁊ ideo ad dulcedinē ⁊ ad alios reducunt̃. Nos autē dicimus ꝙ acceptabilitas non eſt ſapoꝛ: ſed cōditio cōmunis ſapoꝛē conſequens delectabilem: ⁊ ideo non facit numerũ cum ſapoꝛibus. Sequens autem pars eſt pꝛincipaliter pꝛima de operationibus dulcis: q̃uis etiã queſtionis ſolutio ex dictis circa ipſam haberi poſſit. hec autem eſt intentio huius partis.

¶ Circa partem iſtã decē ſunt inquirenda. Pꝛimũ eſt de diffinitione gradus. Scđꝫ eſt reſpectu cuiꝰ cōplexionis gradus denominet̃. vtrum gradus dicatur reſpectu radicalis: an reſpectu influentis. Tertiuꝫ eſt de diſtinctione graduũ. Quartum eſt de diſtinctione partium in gradibus. Quintum vtrum ſint alie diſpoſitiones in gradibus: ſicut quattuoꝛ pꝛime qualitates. Sextum vtrum obiecta alioꝛum ſenſuum ſint in gradu. Septimum vtrum paſſiones ſint in gra

du fiat ⁊ qualitates actiue. Octauū de cōperatiōe sapoꝝ adinuicem ſm quattuoꝛ gradus: ⁊ quis pꝛimus accedit ad quartum gradū. Nonum vtrum omnes isti gradus debeāt esse supꝛa complexionē: vel quidā debeāt illi adequari. quidem illā excellere. Decimū est de his q̄ sunt circa lectionē.

¶ Circa primū pꝛocedit hoc mō: ⁊ queriť pꝛimo: vtrū diffinitio gradus valeat que talis est. Gradus est excessus qualitatis sensui perceptibilis. ⁊ ostenditur ꝙ non sit bona: qꝛ si gradus est excessus qualitatis ⁊c. sed pꝛimus gradus nō percipiť sensu: vel ea q̄ sunt in pꝛimo gradu: ergo pꝛimꝰ gradus nō est gradus. ꝓbatio minoꝛis: dicit Gal. in lib. cōplexionum ꝙ pꝛimus gradus est in quo res nō percipiť sensu: sed ad hoc ꝙ cognoscať indiget demōstratiōe ⁊ ratiōe dialectica. Scda ratio hec est: oīs gradus est excessus qualitatis: pꝛimus nō est excessus qualitatis: ergo non est gradus. pꝛobatio minoꝛis: qꝛ in pꝛimo gradu nō dñať res supꝛa sensum: sed succūbit sensui: ergo nō est excessus. Tertia rō hec est: omne qđ īmutat alterū: ⁊ in ipso facit impꝛessionē: excedit aliquo modo ipsum: qꝛ si succūbat nō pōt imutare: sed ea que sunt in pꝛimo gradu nō excedunt sensum: ergo non possunt ipsum īmutare: sed talia nō sunt perceptiua sensu: ergo illa sensu nō percipiunť: sed illa q̄ non percipiunť non sunt in gradu: ergo illa q̄ sunt in pꝛimo gradu: nō sunt ī gradu: ergo pꝛimꝰ gradus nō est gradus. Quarta rō hec est. Dicit phs in lib. de aīa: ꝙ tactus cognoscit excellētias quattuoꝛ qualitatū: sed quattuoꝛ gradus retoꝛqueť ad q̄ttuoꝛ qualitates: qualitates v̄o q̄ttuoꝛ sunt obiecta soliꝰ tactꝰ: ergo solus tactꝰ discernit ea q̄ sunt in gradibꝰ: sed nō cognoscit nisi qualitates excellētes: ergo necesse est oēs q̄litates excedere tactū: sed ea q̄ sunt in pꝛimo gradu nō excedūt tactuꝫ: ergo pꝛimꝰ gradus nō est gradꝰ. Quinta rō hec est: nullū eq̄le est excedēs: sed scđs gradus est eq̄lis cōplexioni hūane: ģ ipam nō excellit: ergo in scđo gradu nō est excessus: ergo scđs gradus nō est gradus. ¶ Ad oppositū est qđ ponunt oēs scꝫ ꝙ q̄ttuoꝛ sunt gradus: ⁊ ꝙ gradus nihil aliud est ꝙ̄ excessus qualitatis ꝑceptibilis. Scđa rō hec est: oīa quecūqꝫ dñanť ſm impꝛessionē quā faciūt ī coꝛpe humano: denoīanť ſm illam impꝛessionē: sed q̄druplex est impꝛ̄ssio quā faciunt res in coꝛpus. pꝛima ē ſm ꝙ parū excedit. scđa ſm ꝙ iā magis. tertia ſm ꝙ ipm̄ ledit. quarta ſm ꝙ abijcit vel coꝛrūpit: sed in oībus illis est excessus: ergo oībus illis debeť gradus: ģ in oī gradu est excessus. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ gradus ē excessus qualitatis ꝑceptibilis. ¶ Ad pꝛimā rationē dicendū ꝙ in pꝛimo gradu duo sunt. pꝛimū est excessus absolutꝰ. scđm est excessus cōparatꝰ ad vlterioꝛes gradus. Dicimꝰ ergo ꝙ excessus absolutꝰ in pꝛimo gradu discerniť ⁊ ꝑcipiť a sensu tactꝰ: sed excessus cōparatꝰ ad excellentiā aliaꝝ qualitatuꝫ nō ꝑcipiť a sensu: vñ nō cognoscit tactꝰ: ꝙ ea q̄ sunt in pꝛ̄mo gradu ledāt vel coꝛrumpāt: sed hoc discernit ratio dialectica. ¶ Ad alias ratiōes dicendū ꝙ statꝰ siue gradus hꝫ duplicem respectū. vnuꝫ ad sensuꝫ q̄ immutať ab eis q̄ sunt in illo gradu: aliū ad ꝯplexionē humanā sup̱ quā facit impꝛ̄ssionem: q̄nqꝫ excedēdo ⁊ q̄nqꝫ nō excedēdo. pꝛ̄mo mō loquēdo oēs gradus excedūt sensum ⁊ a sensu percipiunť: ⁊ non est hec ꝑceptio vel excessus eq̄lis. scđo modo loquēdo nō est necesse: vt q̄libet gradus excedat cōplexionē humanaꝫ: sed quidā sunt ꝓpoꝛtiōales cōplexioni hūane: quidā impꝛopoꝛtionales. vñ accipiť hec distictio ꝙ duplex ē excessus. q̄dā est excessus īmutatiōis. aliꝰ est excessus lesionis ⁊ coꝛruptiōis. Quātū ģ ad excessuꝫ īmutatōis: in oī gradu est excessus: qꝛ excedūt sensum ⁊ cōplexiōeꝫ: sed quantū ad excessum coꝛruptiōis vł lesionis non oēs gradus excellunt. ¶ Scđo queriť de illa diffinitiōe quā ponit iacobus alkindi ī lib. graduū q̄ talis ē. gradus ē sexdecupla ⁊c. vł aliaꝝ reꝝ subnumerataꝝ ꝯtinue ꝓpoꝛtionataꝝ ⁊ sequētiū ꝓpoꝛtionē: qꝛ in pꝛ̄mo gradu fit additio binarij ad vnitatē. In scđo gradu est dupla ꝓpoꝛtio. vt additio binarij ad binariū. In tertio additio q̄ternarij ad quaternariū. In quarto octonarij ad octonariuꝫ: ⁊ ita fit ꝓcessus vſqꝫ ad sexdecim. Sꝫ videť ꝙ illa diffinitio nō valeat: qꝛ sicut se habet scđs gradus ad tertiū: ita se habet pꝛimꝰ ad scđm: ⁊ scđs ad tertiū: ⁊ tertius ad quartū: sed sic se habet pꝛimꝰ ad scđm ꝙ ipm̄ nō excedit nisi p̱ binarium: ergo sic tertiꝰ nō superabit scđm: nisi p̱ binariū: neqꝫ q̄rtus tertium: sed sic nō fit ꝓcessus vſqꝫ ad sedecim: ergo nō valet illa diffinitio. ¶ Ad oppositū est aucto. iacobi al. Ad hoc dicendum ꝙ oēs gradus ꝓcedunt ſm duplā ꝓpoꝛtionē: sꝫ in hac ꝓpoꝛtiōe vnū est indiuisibile vt vnitas: ⁊ alia ꝯsequuntur ipsam. vnde fit in pꝛimo gradu excessus vnitatis per binarium. In alijs v̄o semp̱ fit excessus ſm duplā ꝓpoꝛtionē ꝓcedēdo vſqꝫ ad sexdeciꝫ. ¶ Ad rōneꝫ dicendū ꝙ in gradu duo sunt ꝯsiderāda. Pꝛimū ē quātitas nūeroꝝ ⁊ limitatū: ⁊ ſm hoc nulla est cōparatio: ⁊ hmōi limitas ⁊ numerꝰ sunt: vnū: duo: tria: quattuoꝛ: octo: ⁊ ſm hoc non debēt distingui gradus. Scđm est ꝓpoꝛtio q̄ ꝓcedit ſꝫ duplā ꝓpoꝛtionē in gradibꝰ: ⁊ ſm hoc dꝫ esse ꝓpoꝛtio: ⁊ etiam debet esse maioꝛ excessus in illis gradibus.

¶ Circa scđm ꝓcediť hoc mō: queriť respectu cuiꝰ cōplexionis determineneť gradus: aut respectu radicalis: aut respectu influētis. Cōplexio radicalis est illa q̄ influiť ab oībꝰ mēbꝛis ex ꝯcursu mēbꝛoꝝ pꝛincipaliū. vt ex influētia coꝛdis ⁊ epatis ⁊ alioꝝ: sed cōplexio radicalis est pꝛioꝛ ſm naturam. vnde cōplexionē radicalē pꝛimo ponimꝰ esse fundamentuꝫ sensus ⁊ vite ⁊ motꝰ: qꝛ hec est illa a qua est vita: ergo in ipa fundať quilibet sensus: ergo ⁊ tactus: qꝛ cum tactus sit custos totius cōplexionis: ⁊ maxime erit custos cōplexiōis radicalis: sed oīa q̄ sunt in gradu dicunť respectu cōplexiōis: sed tactꝰ est maxime custos illius cōplexionis: ergo oīa que sunt in gradu sunt vel debēt denoīari respectu cōplexionis radicalis. Scđa ratio hec est: oīa que sunť in gradu excedūt cōplexionē: sicut dicit ysaac: ergo respectu illius cōplexiōis debent dici q̄ est citra gradū: sed radicalis cōplexio est citra gradū: qꝛ est inter verā temperantiā ⁊ pꝛimū gradū. Cōplexio v̄o influēs est in pꝛincipio scđi gradus: ⁊ hoc est ſm Cōstanti. ergo debēt dici respectu radicalis: oīa q̄cūqꝫ dicūtur respectu cōplexionis tēperate: sed cōplexio tēperata nō est in gradu: sed influēs sicut in pꝛ̄ncipio scđi gradus: ergo oēs debēt dici respectu radicalis ⁊ nō influētis. Tertia ratio hec est: sicut est ꝓpoꝛtio in rebꝰ a p̄te graduū: sic est ꝓpoꝛtio in rebꝰ a p̄te cōplexionū: sed ea q̄ sunt ī rebꝰ extra tēperamēta nō sunt in gradu: sed citra gradū: sed oīa q̄ sunt citra gradū excedūt temperamētū: ģ ⁊ illud respectu cuius dicunť ista temperata: debent esse mediū temperatū citra gradū: sꝫ cōplexio radicalis ē citra gradū ⁊ mediū: cōplexio v̄o influēs non: ergo debent dici respectu cōplexionis radicalis: ⁊ non influētis. Quarta ratio hec est: ponit Auicē. ⁊ Arist. ꝙ tactꝰ cognoscit excellētias qualitatū. vñ oꝛganū tactꝰ debet esse mediū inter quattuoꝛ qualitates: ⁊ quāto in ipso est maioꝛ equalitas: tanto viget in ipso maioꝛ tactus: ⁊ ideo in cōplexione humana q̄ est magis tēperata: magis viget tactus: ⁊ magis in vola manꝰ ⁊ in summitatibꝰ digitoꝝ: sed illa que sunt ī gradu denoīanť respectu medij respectu cuiꝰ dicunť oīa excellere: sꝫ h̄ est cōplexio media q̄ nō est in gradu: ⁊ hec est radicalis ⁊ nō influēs: ergo respectu radicalis debēt oīa dici q̄ sunt in gradu ⁊ nō respectu influentis. ¶ Ad oppositum est qđ dicūt oēs: gradus eñ retoꝛqueť ad influentē ⁊ non ad radicalē. Scđa ratio hec est: respectu eius debēt dici illa respectu cuius operatiōes coꝛpoꝛis ꝯsistūt: sed operatio coꝛpis ꝯsistit in cōplexione influēte ⁊ nō radicali: qꝛ illa nō est pꝛincipiū operatiōis: ergo debēt dici respectu influētis ⁊ nō radicalis. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ duplex est cōplexio radicalis ⁊ influēs: ⁊ ſm quosdā nō distinguunť gradus respectu cōplexionis radicalis: sꝫ solū respectu influētis. Nos aūt dicimꝰ ꝙ respectu radicalis ⁊ influentis distinguunť: ⁊ hec est rei v̄itas: ꝙ duplex est cōplexio radicalis ⁊ influēs: radicalis autē est duplex: q̄dā est cuiuslibet mēbꝛi: ⁊ hec est diuersa ī diuersis mēbꝛis. alia ē totiꝰ coꝛpis. Silr influēs est duplex: quedā est q̄ influit a quolibet mēbꝛo: ⁊ sicut mēbꝛa sunt diuersa: ⁊ ita hec influēs est diuersa ī diuersis mēbꝛis. Alia est q̄ resultat ex ꝯcursu mēbꝛoꝝ oīm: ⁊ hec dꝛ ꝓp̄e influēs: ⁊ p̱ hāc ꝯsistit in hoīe tēpamētū totiꝰ coꝛpis. Dicimꝰ ģ ꝙ gradꝰ diuersificanť respectu huiꝰ vltime cōplexiōis aggregate cū p̄cedentibꝰ. vñ illi tēpamēto qđ resultat ex oībꝰ r̄ndēt oēs gradꝰ: ⁊ hec cōplexio tēpata est ⁊ nō est in gradu.

¶ Circa tertiū sic ꝓcedimus: queritur de distinctiōe gra-

duum: ⁊ querit vtrum̄ pcedat in infinitum: ⁊ videtur ꝙ sic: q: quot modis contingit esse ꝓportiões in numeris ſm duplam proportionē procedētes: tot cōtingit esse gradus: sed ſm duplā proportionē pcedunt numeri in infinitū: ⁊ ergo gradus: ergo infiniti erūt gradus. Scḋa ratio hec est: quot modis cōtingit .iiij. qualitates cōmisceri: tot modis contingit cōplexiões variari: sed infinitis modis cōtingit misceri qualitates q̄ttuor: ḡ ꝯtingit esse infinitos gradus. Tertia ratio hec est: omnes gradus dicunt̄ in cōparatione ad corpus viuens: sed nō est possibile duas species vel duo indiuidua eiusdē speciei in eadem cōplexione simul associari: ergo sicut res sunt diuerse: ita ⁊ cōplexiones diuerse: ſm rerū diuersitatem: ergo ⁊ gradus illarū debent esse diuersi ſm diuersas cōplexiones: sed cōplexiones rerū pcedunt in infinitū: ergo ⁊ gradus procedunt in infinitū. ¶ Ad oppositum est auctoritas oīm auctorum. s. ꝙ sunt tm̄ quattuor gradus. Secūda ratio hec est: quot modis cōtingit esse excessum in qualitatibus imutantibꝰ cōplexionē: tot modis cōtingit esse gradus: sed excessus qualitatū est quattuor modis: vt predictū est: ḡ tm̄ quattuor sunt gradus: q: quidam est excessus debilis impressionis: ⁊ quedā est impressio fortis: quidam est excessus qui ledit: quidā vo qui corrūpit. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ gradus nō possunt excedere quaternariū numerū: qm̄ solum quadruplex est impressio. ¶ Ad rationē in contrarium dicendū ꝙ dupliciter est loqui de ꝓportionibꝰ duplis. Uno modo in se ſm ꝙ abstrahūt a rebus naturalibꝰ: ⁊ sic pcedūt in infinitū. Scḋo modo ſm ꝙ applicant̄ ad res naturales ⁊ cōplexiones ⁊ ipsarū immutationē: ⁊ sic sunt gradus finiti. ¶ Ad scḋm dicendū ꝙ dupliciter est loqui de gradibꝰ. Uno modo p cōparationē ad res: ⁊ q: res ⁊ cōplexiones sunt innumerabiles: hoc modo ⁊ gradus sunt innumerabiles. Secundo modo per comparationem ad res viuentes quas immutāt ea que sunt in gradu: ⁊ sic adhuc sunt innumerabiles. Tertio modo per comparationem ad sensus quos imutant: ⁊ hoc modo cum discretio sensuū non procedat in infinitum: relinquunt̄ ad finitatē ⁊ ad certum numerum. Quarto modo per aspectū ad modū excessus ſm ꝙ diuersificant̄: ⁊ q: excessus sunt in certo numero ſm speciē: similiter gradus sunt certi ⁊ finiti.

¶ Postea queritur de distinctione partiū in gradibus: ⁊ queritur vtrum partes in gradibus procedāt in infinitū: et videtur ꝙ sic: quot modis cōtingit esse latitudinē ſm intensionem ⁊ remissionem impressionū que sunt in cōplexione in rebus q̄ sunt in gradu: tot modis contingit esse partes eorū que sunt in gradu: sed intēsiones ⁊ remissiones eorum q̄ sunt in gradu: sunt innumerabiles: ḡ ⁊ partes eorum sunt innumerabiles. Secunda ratio hec est: tot modis cōtingit esse gradus: quot contingit esse numeros inter principiū ⁊ finē: sed inter principiū ⁊ finē sunt infinite partes medie: ergo ⁊ infiniti gradus: ergo pcessus partium est infinitus. ¶ Ad oppositum est qḋ ponūt omnes: ꝙ pcessus partiū est finitus. Ad hoc dicendū ꝙ hec questio soluitur per predicta. ¶ Ad rationē in contrariū dicēdum ꝙ de partibus graduū est loqui dupliciter. Uno modo a parte intensionis ⁊ remissiōis impressionū. ⁊ sic possunt partes eorum esse infinite. Secūdo modo put ille partes sunt notabiles multā habētes latitudinē: ⁊ q: sic ad tres reducuntur: ideo hoc modo partes eorum que sunt in gradu sunt finite: ⁊ sic ad certum numerum reducuntur.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: queritur vtrum alie qualitates vt asperum ⁊ lene: molle: durum: grossum: subtile sint in gradu: sicut ⁊ prime qualitates: ⁊ videtur ꝙ sic: omnes dispositiones per quas res imutātes corpus sensum corrumpūt sunt in gradu: q: gradus est excessus qualitatum: que sensu percipiunt̄: sed ille qualitates sunt hmōi: ergo sunt in gradu. Scḋa ratio hec est: in corpore humano est triplex dispositio sicut cōplexio ⁊ huic respondent quattuor qualitates: ⁊ cōpositio partium quantū ad lenitatē et asperitatatē: ⁊ substātia quantum ad grossitiē ⁊ subtilitatē: sed sicut cōplexio imutat̄ a qualitatibꝰ q̄ immutāt ipam vel alterant: sic cōpositio dispositionibus immutat̄ que ipsam immutant ⁊ alterāt: ergo sicut alie qualitates prime ponuntur in gradu: q: plus excedāt complexionē vel minus: ergo eadem ratione cum iste dispositiones asperum ⁊ lene plus vel minus excedant cōpositionē debet esse in gradu. ¶ Ad oppositum est hec ratio: qualitatibꝰ debetur p prius ⁊ maxime esse in gradu: quibus debetur actio primo ⁊ per se: q: gradus est excessus actionis ⁊ immutationis: sed quattuor qualitates sunt hmōi: q: per se agunt ⁊ imprimunt in corpus ⁊ non alie: q: non ordinant̄ primo ⁊ per se ad agendum: sed ad alias operatiões: ⁊ ad patiendū: ergo nō per se sunt in gradu. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ omnes qualitates possunt esse in gradu: tamē gradus competit notabiliter quattuor primis qualitatibus ⁊ nō alijs. vnde qualitates ille nō sunt primo ⁊ per se in gradu: sed ex consequenti vt asperum ⁊ lene: ⁊ ſm metaphoram.

¶ Postea queritur vtrum obiecta aliorum sensuū sint in gradu: ⁊ videtur ꝙ sic: q: in quibus qualitatibꝰ est excessus maior vel minor respectu sensus ſm quem sensum delectāt vel corrumpūt vel debetur esse in gradu: sed obiecta aliorū sensuū sunt hmōi: q: ſm maiorē excessum vel minorē immutant suos sensus: ⁊ delectāt sensus vel corrumpūt: ergo obiecta aliorum sensuū sunt in gradu. Secunda ratio hec est: saporibus debet̄ actio ⁊ horribilitas: ⁊ hmōi attestant̄ delectatiōi ⁊ horribilitati cōplexiōis: ⁊ p excessum in saporibꝰ denotat̄ maior excessus vel minor in complexiōe: sed sapor quādoqꝫ gustum delectat: qñqꝫ ipsum corrūpit: ⁊ hoc est qñ maior excessus vel minor: ergo cum cōplexio ponat̄ in gradu eadē ratione sapor: sed qḋ est obiectū gustus debet esse in gradu: cum ipsum qñqꝫ magis excedat: qñqꝫ minꝰ. ¶ Ad oppositum est hec ratio: rebus debetur gradus ſm impressionem quā faciunt in corpus: ⁊ hec impressio ad sensum refertur: ⁊ solus tactus debet cognoscere illa per que suā impressionē inferunt delectatiōi vel corruptioni cōplexiōis: q: est custos cōplexiōis: ergo ille sole qualitates debēt esse in gradu que sunt obiecta tactus ⁊ inferunt in ipso delectationē vel tristiciā: sed hmōi sunt quattuor qualitates solum: ergo debent esse in gradu ⁊ non obiecta aliorū sensuū p se. ¶ Ad hoc dicendū ꝙ quidā ponunt ꝙ nulla in gradu sint nisi solū quattuor prime qualitates: sed nos dicimꝰ ꝙ quot modis delectatio ⁊ corruptio tot modis cōtingit esse in gradu: sed distinguēdū est ꝙ duplex est delectatio ⁊ corruptio: quedā que debetur corpori a parte cōstitutionis ſm quam conseruat̄ in sua constitutione: ⁊ hec delectatio ⁊ corruptio tactui debetur. Alia est aīalis que debetur ratione cōmutationis aīalis: ſm quā sensus delectant̄ ⁊ contristātur in apprehensione suorum obiectorum: ⁊ quantum ad hanc obiecta aliorum possunt esse in gradu: ⁊ non primo modo: ⁊ q: solū considerat illam delectationē vel corruptionē que tactui respondet. ideo ponit quattuor qualitates ſm quas fit impressio in complexione in gradu: ⁊ nō obiecta aliorum sensuum primo ⁊ per se.

¶ Consequenter queritur vtrum dolor vel delectatio sint in gradu. Scḋo vtrū tota species et virtus cōsequens speciem sint in gradu: ad minus ſm suas operationes. ¶ Ad primum dicendū ꝙ in qualitatibus que sunt in gradu: duo sunt considerāda. Primū est operationes que immediate ab illis eliciunt̄: ⁊ ſm hoc qualitates prime primo ⁊ per se sunt in gradu. Sunt autem alia que sunt sequele illarū qualitatum. vt dolor ⁊ similia: ⁊ hmōi non sunt primo ⁊ per se in gradu: sed per accidens ⁊ ex consequenti. ¶ Ad scḋm dicendum ꝙ virtus consequēs speciē non est per se in gradu: ⁊ causa huius est: q: non habet excellentiam sensu perceptibilem. ⁊ hoc solum primo ⁊ per se debet̄ primis qualitatibꝰ.

¶ Consequēter queritur vtrum qualitates passiue sint in gradu sicut ⁊ actiue: ⁊ ostenditur ꝙ non: dicit Auicēna ꝙ qualitates passiue sunt ad hoc vt recipiant impressiōes actiuarum: ⁊ non ad hoc vt imprimant: sed nulla qualitas que non imprimit in sensu: non est in gradu: ergo q̄litates passiue non sunt in gradu. Scḋa ratio: omnis qualitas que per se est in gradu: per se confert delectationē vel dolorem: ⁊ si per accidens sit in gradu per accidēs confert delectationē ⁊ dolorem: sed humidum ſm Auicē. neqꝫ per se: neqꝫ per accidens infert delectationē ⁊ dolorem: ergo nullo modo est in gradu.

gradu. Ad hoc dicēdū ꝙ qualitates passiue sunt in gradu:
sicut ⁊ actiue. Ad rationem dicenduʒ ꝙ dupliciter est loquī
de illis. Uno modo per cōparationē ad qualitates actiuas:
⁊ sic dicitur passiue: ⁊ tunc sic agunt per resistentiam. Alio
mō possunt cōsiderari ꝑ cōparationē ad corpus humanum
quod immutāt: ⁊ sic dicitur actiue: vñ omnes dicūtur acti-
ue: ⁊ omnes immutant corpus humanū. ¶ Consequenter
queritur vtrū res cōposite sint in gradu: vt medicine cōpo-
site per artem: vel per naturam vt tyriaca: ⁊ filia: ⁊ ostedit̄
ꝙ sic. Eorū que cōponuntur quedā cōponūtur cōpositiōe
prima: vt illa q̄ cōponuntur ex elemētis. quedaʒ cōpositiōe
secūda: vt illa q̄ cōponuntur ex mixtis: ⁊ in hoc nō consistit
tempamētū absolute: sed est cōplexio eleuata vltra tempe-
ramentū: quia fit ex influentia caloris ⁊ sanguinis ⁊ spūuʒ
a corde: ⁊ ideo hec complexio fluens est in gradu. ¶ Con-
sequēter q̄ritur ꝓpter q̄d potiꝰ ponimus cōplexionē in se-
cūdo gradu fluentem q̄ꝫ in alio: ⁊ videtur ꝙ nō sit in gradu:
aut ꝙ sit in ṗmo: q: sicut vult haly fortis virtꝰ sequit̄ equa-
litatem cōplexionis ⁊ fortitudine virtutis elicit̄ fortis ope-
ratio: sed fortes opationes habēt elici a cōplexione fluēte:
ergo illa cōplexio nō dʒ esse excedens: sed equalis ⁊ tempe-
rata: ergo cū illa cōplexio sit equalis vel declinans ad equa-
litatem: vel non debet esse in gradu: vel est in illo qui plus
declinat ad equalitatem: sed hic est ṗmus gradus: ergo vel
nō est in gradu: vel est in primo gradu. Ad oppositū est hec
ratio. cōplexio fundatur in calore ⁊ sanguine et spiritibus
qui exeūt ab oībus mēbris principalibꝰ supra totum corpꝰ:
sed ista sunt excedentia in caliditate vltra primū gradū: er-
go sunt in alio gradu q̄ꝫ in primo: sʒ nō in tertio: quia sic cor-
pus lederēt: neqꝫ in q̄rto: quia sic ip̄m corrumperēt: igit̄ in
scdo. Secūda ratio hec est. ab ista complexione operatiōes
eliciuntur ⁊ naturales ⁊ vitales ⁊ aīales: ⁊ hmōi ꝯsistūt in
calore: q: opatio naturalis ⁊ vital̄ fit ꝑ cal. ⁊ etiā aīalis: q:
sine calore nihil est sentire: ergo h̄ cōplexio debet excedere
in caliditate: ergo debet eleuari supra primū gradum: ergo
non est in ṗmo gradu. Ad hoc dicendū ꝙ hmōi cōplexio est
in fine secūdi gradus: quia secūdus gradus est excessus tē-
peratus. primus vero gradus est excessus remissus. quar-
tus ⁊ tertius est excessus intensus: sed in hac cōplexione nō
est excessus remissus neqꝫ intensus: ⁊ ideo ponitur in secun-
do gradu. Itē ponitur in medio: q: in scdo gradu sunt tres
partes. principiū: medium: ⁊ finis: ⁊ in principio ē excessus
debilis ⁊ remissus: ⁊ in fine est intensus: sed in medio est tē-
peratus: ⁊ ideo ponitur in medio secūdi gradus. Ponitur
vero in gradu: q: operationes eius non fiunt mediāte tem-
peramento absolute: sed mediāte cōplexione declināte ad
caliditatem: sed si esset calidū in primo gradu nō sufficeret
ad opatiōes: neqꝫ est cal. in tertio: q: lederet: neqꝫ in q̄rto:
quia corrūperet. Ad tertiū dicendū ꝙ excessus est duplex:
quidā est naturalis: quidam innaturalis. excessus innatura-
lis debilitat virtutem: sed excessus naturalis facit tempera-
mentū: ⁊ talis excessus est in cōplexione fluente: ⁊ ideo for-
tis est ad opationes. ¶ Consequenter queritur vtrū q̄libet
gradꝰ posset eē in quolʒ gradu: ⁊ ostēdit̄ ꝙ sic. ea q̄ sunt in
pmo gradu calida pñt administrari in magna quantitate: ⁊
iterū possunt magnā moram in corpe facere: sed oēe agens
debile operās in magno tēpore ⁊ multaʒ moram faciēs tm̄
potest cōplere quātū forte agens in paruo tempore: ergo si
ea que sunt in paruo gradu exhibeantur in multa quātita-
te ⁊ multo tempore: tantā poterunt facere impressionē quā-
tā illa que sunt in q̄rto gradu: ergo possibile est vt habeāt
eandē impressionem: sed q̄cunqꝫ habēt eandem impressio-
nem facere sunt in eodem gradu: ergo ea que sunt in primo
gradu pñt esse in quarto. Item eadem ratione. ea q̄ sunt in
quarto gradu pñt administrari in parua quātitate: ergo fa-
cient debilē impressionē: sicut illa q̄ sunt in primo: ergo illa
que sunt in gradu q̄rto pñt eē in primo. Scda rō hec ē. aut
gradus debetur rebꝰ a ꝑte virtutis: aut a ꝑte substātie: aut
a ꝑte vtriusqꝫ. a parte substātie nō: q: opatio nō sequit̄ sub-
stātiā: ⁊ ꝓpterea ea q̄ darent̄ in maiori quātitate sube eēnt
in maiori gradu qđ est falsum: si a ꝑte virtutis vel vtriusqꝫ:
ergo ea q̄ hñt eandē v̄tutem ⁊ naturā debēt poni in eodem
gradu: ergo eadē est natura ꝑtis mīme ⁊ totiꝰ: vt totius pi-
peris ⁊ partis pipis: ergo sicut totū calefacit corpꝰ ⁊ ꝑs si-
militer: ⁊ in eodē gradu: ḡ in eodē gradu ē totū ⁊ ꝑs: sed q̄
sunt in eodē gradu eq̄liter calefaciūt: ergo eq̄liter calefaci-
unt ꝑs piperis ⁊ totū pipis qđ est falsum: ḡ nō sunt in eodē
gradu. Tertia rō hec ē. idē ē calor ī ṗncipio: in medio: ⁊ in fi-
ne: sʒ qđ est idē est in eodē gradu: ḡ aliq̄ res pontica vl̄ agre-
sta est in eodē gradu: in principio: in medio: ⁊ in fine: ḡ ea q̄
sunt in ṗmo gradu pñt eē in scdo ⁊ tertio ⁊ q̄rto. ¶ Ad op-
positū est hec rō: nihil excedit suā virtutē: neqꝫ sua actio ex-
cludit̄ extra suā virtutē: ⁊ quāta est virtꝰ tanta ē sua actio:
sed ea q̄ sunt ꝑue quātitatꝭ pñt eē magne virtutis: opatio
ergo dʒ semꝑ reto: q̄ri ad virtutē ⁊ nō ad quātitatē: ḡ cōple-
xio dʒ reto: q̄ri ad virtutē ⁊ nō ad quātitatē: ḡ q̄uis admini-
strātur in magna quātitate: non ꝓpter hoc erunt in gradu
maiori. Ad hoc dicenduʒ ꝙ id qđ est in vno gradu nō est in
alio. Ad rōnē dicendū ꝙ tria sunt in opatione eorꝫ q̄ sunt in
gradu: quātitas ⁊ tēpus: ⁊ hec duo sunt accidētalia. tertiū
est virtꝰ quā seq̄tur cōplexio: ⁊ hoc principiū essentiale dici-
mꝰ: ḡ aliq̄d non ponitur in gradu ꝓpter hoc ꝙ dat̄ in ma-
gna quantitate: vel ꝓpter hoc ꝙ ꝑ longū vel ꝑuum tempꝰ
opet̄: sʒ ꝓpter virtutē suā. cū ergo tu obĳcis de quantitate
⁊ tpe: tu obĳcis a ꝑte accidētis. Ad scdm dicendū ꝙ totum
⁊ ꝑs sunt in eodē gradu: q: hñt eandē virtutē: sʒ tm̄ omnis
actio denoīatur respectu materie supra quā fit: ⁊ sicut totū
pōt calefacere totū corpꝰ rōne caliditatis q̄ est in q̄rto gra-
du: sic ⁊ ꝑs: sʒ tm̄ ꝙ tm̄ nō calefacit est defectꝰ a ꝑte materie
supra quam agit. vñ idē ē calor in igne ⁊ in qualʒ ꝑte ignis.
⁊ sicut pōt totū aerem calefacere: silr mīma ꝑs ignis ꝑtē si-
bi ꝓportionaleʒ pōt cōburere: ⁊ silr mō est a ꝑte ista: ⁊ per
hoc duo prima soluūtur. Ad tertiū dicendū ꝙ q̄uis sit ideʒ
calor in principio: medio: ⁊ in fine: tm̄ opationes differūt sʒ
maiorē intensionē ⁊ remissionē in calefaciēdo ⁊ in infrigidā-
do: ⁊ iō diuersificatur opatio in principio medio ⁊ in fine: ⁊
iō ponitur in alio gradu. ¶ Postea querit̄ q̄litates actiue
in q̄bus gradibus sint: ⁊ silr q̄litates passiue. ⁊ ṗmo q̄ritur
vtrū sint frigida in q̄rto gradu: ⁊ vr̄ ꝙ sic: q: vita stat per ca-
lidū: sʒ q̄dā res inueniūtur q̄ calidū corrūpunt. quedā enim
ip̄m corrūpunt extinguēdo vt frigida. q̄dā resoluēdo vt ca-
lida: sʒ oēe corrūpēs calidū per frigiditatē est frigidum in
q̄rto gradu: ergo aliq̄ pñt esse frigida in q̄rto gradu. Scda
rō hec est. In eo: in quo est frigiditas vltimata: est in eo gra-
du vltra quē nō ꝯtingit hoc procedere: sʒ in aqua est frigidi-
tas vltimata: ergo est in eo gradu vltra quē non cōtingit ꝓ-
cedere: sed hic est gradus q̄rtus: ergo aqua est frigida in q̄r-
to gradu: sʒ oīa q̄ dicuntur in gradu denoīantur respectu
impressionū quas faciunt in corpus: sed aq̄ ⁊ psiliū ⁊ opiū.
et hmōi maximā inducūt impressionem in corpus ꝑ suā fri-
giditatē: ergo maxime frigida: ergo sunt in q̄rto gradu vl-
tra quē nō ꝯtingit ꝓcedere. ¶ Ad oppositū est hec rō: vita
stat per calidum ⁊ humidū: sʒ oē viuens ⁊ terrenascens est
calidum ⁊ humidum a dñio: ergo in nullo viuente inuenit̄
frigiditas a dñio. frigidū a dñio est in q̄rto gradu: ergo nō
aliqua viuētia frigida in quarto gradu. Secunda ratio hec
est. In omni viuēte est digestio: sed digestio est a calido: et
digestio est in omni viuēte a dñio: ergo nullū viuēs est frigi-
dū in quarto gradu. Tertia rō hec est. cōplexio humana est
maxie calida: ḡ illud q̄ vtitur cōplexio illa nō dʒ carere cali-
ditate: ergo illis nō debet vti cōplexio hūana: sed illa quibꝰ
non vtimur nō debent poni in gradu: ergo nō debēt eē ali-
qua frigida in quarto gradu. Ad hoc dicendū ꝙ frigidū est
in q̄rto gradu. Ad rōnē dicendum ꝙ dupliciter est loq̄ de re-
bus ⁊ de terrenascētibꝰ. Primo mō a ꝑte sue nature qua
viuūt: ⁊ sic sunt calida ⁊ humida a dñio. Alio mō est loq̄ de
ipsis respectu cōplexionis humane: ⁊ sic dicuntur frigida:
q: sua caliditas non est tanta vt sufficiat ad cōplexionē hu-
manam: ⁊ nihil dʒ denoīari nisi respectu cōplexionis hūa-
ne: ⁊ sic dicūtur frigida. Ad tertiū dicendū ꝙ vsus rerū fri-
gidarum est duplex: vel in via cibi: ⁊ sic non vtimur frigidis
in natura: sed in via medicine eis vtimur: sed vita stat per
calidum: et ita vtimur in natura calidis in via cibi ⁊ nō fri-
gidis. ¶ Consequenter queritur vtrū sit aliq̄d siccum in q̄r-

f

to gradu:⁊ ostenditur ꝙ sic.sicut dicit Cōstān. terra habet
siccitatem a se ⁊ nō frigiditatē. vñ est sicca in summo:sed nō
est frigida in summo:ſʒ terra pōt dare alicui viuenti frigidi
tatem in quarto:ergo magis siccitatem:g̃ si sint frigida in
quarto:ita erunt sicca in q̄rto. Ad oppositū. digestio viget
per humidū:sed siccū impedit digestionē:g̃ in nullo eleuat̃
vsq; ad quartū gradum. Scd̄a rō hec est:ea que sunt in eo
dē gradu sunt eq̄lis virtutis:ergo si siccitas eleuatur in eo
dem gradu cū caliditate:ergo qualitas passiua est in eodē
gradu cū actiua:g̃ tātū pōt agere qualitas passiua quātum
actiua:qđ falsum est:ergo nō eleuatur in eodē gradu cū ca
liditate:ergo q̄uis sint calida in quarto:nō tñ opʒ ꝙ sint sic
ca in q̄rto. Tertia rō hec est. In q̄bus inueniūtur due quali
tates vna succūbit ⁊ alia dn̄atur:ſʒ qđ excedit aliud non est
in eodē gradu cum illo:g̃ vt prius. Ad hoc dicendū ſm opi
nionē quorūdā ꝙ nō est siccū in quarto gradu. Nos autē
huic opinioni nō consentiētes:dicim⁹ ꝙ aliquid est siccū in
quarto gradu. Ad rōnē p̄mā dicendū ꝙ dupl̄r est loqui de
sicco: vł in se:vel ī relatiōe ad corpus hūanū.loquēdo ergo
de sicco ſm se:sic nō est siccum a dn̄io: sed hʒ hūiditatē qua
innuit:sed in relatione ad corpus humanum pōt aliq̄d esse
siccū in q̄rto gradu. Ad scd̄am rōnem dicēdū ꝙ dupl̄r est lo
qui de sicco. Uno mō in cōpatiōe ad calidū:⁊ sic nō pōt sic
cū eleuari in eodē gradu cū calido. Alio mō pōt considerari
ꝑ cōparationē ad sui gn̄is res:⁊ sic pōt esse aliq̄d siccum in
quarto. ¶ Postea q̄ritur de hūido vtrū sit in quarto:⁊ vi
det̃ ꝙ sic:q: vita ꝯstat per calidū ⁊ hūidū:g̃ siccitas pl⁹ op
ponit̃ vite q̄ hūiditas:ſʒ est reꝑire siccū in quarto:g̃ silr̄ hu
midū est reꝑire in quarto. Scd̄a ratio hec est:frigidū pl⁹ est
cōtrarium vite q̄ humidū:q: humidū est materiale principi
um ad vitā:calidū vero efficiens ⁊c. sed est frigidū in quar
to:ergo humidū. Ad oppositū est hec ratio:siccitas est lima
caloris:humidū vero obtundit calorē:sed qñ hūidū augmē
tatur calor extinguitur: sed nihil qđ extinguit cal̃. est possi
bile vt vltimetur in viuente:sed qđ est in quarto vltimatur:
ergo impossibile est humidū esse in quarto gradu. Ad hoc
dicūt quidā ꝙ hūidū non pōt eleuari vltra scd̄m gradū: q:
extingueret calidū. Sʒ dicim⁹ ꝙ inueniūtur quedā hūida
in quarto:sed tñ pauca sunt ꝓpter debilitatem passiue. Ad
rōnem dicendū ꝙ de humiditate est loqui dupliciter: vel in
se:⁊ sic est sibi ꝓportionalis:vel in cōparatione ad corp⁹:et
sic aliquid potest esse humidū:vel magis vel minus.

¶ Lectio decimasexta.

¶ Palam ergo sit rōni:q: dulcedo mediocritatem
⁊ temꝑamentū significet inter calorē ⁊ humiditatē.
vnde etiā antiq̄ aque tepide assimilauerunt:q: com
plexio hūano corpori assimilatur. Ideoq; ſm nutri
mentū nutrit multum. scd̄m vero materiam grossos
humores dissoluit ⁊ mūdificat:diuersas res temꝑat:
dura eñ mollificat cū humiditate sua. Mollia indu
rat cū caloris sui subtilitate:nō ergo nocet sensui:ne
q; abhorret ab eo:neq; natura sibi repugnat:⁊ ideo
plusq̄ ceterorū saporum aliquis corpus nutrit: maxi
me si substātia sua aliquātulū viscosa sit. Vñ Ga. oē
inq̄t nutribile aliquā dulcedinis quantitatē maiorē
vel minorem opʒ hr̄e ſm ꝙ nutrimēto approximat
vel elōgatur ab eo. Nō nutribile autē caret oīm dul
cedine. Multa adhuc ⁊ alia dulcedini sunt propria.
Alicui⁹ enim assimilatiua cum assimilatis solent esse
semper vna. qđ etiam in dulcedine contingit cui ni
hil assīlatur nisi qđ sapori suo vicinat̃: ⁊ contra mul
tos sapores est sicut cōtra salsa:amara:acuta: aceto
sa:⁊ alia. Vñ ⁊ ſm nutrimenta eorum dulcedini iudi
cantur contraria. quedā plus:quedā vero min⁹: ſm
ꝙ dulcedini vicinantur ⁊ elōgant̃. Silr̄ q; intelligi
mus de omnibus dulcedini obuiantibus:q: nullius
sunt nutrimenti:nisi cū cuilibet cōponantur rei dul
ci. vnde Ga. Omē amarū:salsuʒ:acutū:stipticū: par
uissimū corpib⁹ dat nutrimētū. sine sapore aūt mlto
plus nutrire videntur:q: sapori acceptabili vicinan
tur. ꝓprius ergo nutrimenti sapor est dulcedo. maxi
me si substātia sua aliquā viscositatē habeat. Stabi
lis eñ est ī mēbris:⁊ tarde inde dissoluitur. Forsan
ne arbitratus ē Ga. cum dixit q̄ cibaria acuta sunt:
salsa vel amara:paruissima corporibus dāt nutrimē
ta dare tñ ea aliquantula:absit. Non eniʒ intellexit
simplicia:sed potius cōposita. Idq; et si non appa
reat dulcedo: tamē in eis latitat nutritiua ſm quan
titatē dulcedinis ibi occultate. Dixit eñ iam nō ha
bere nutrimenta quecunq; nō sunt dulcedinē habē
tia. A nutrimētis autē corporum remotiora sunt ele
mēta:q: sicut diximus sunt simplicia. Hñ ergo oēs
sapores dulcedini contrarij nullius sunt nutrimēti:
ꝓpter horribilitatē sui ⁊ ꝯtrarietatē hūane ꝯplexio
ni. Ideoq; machinati sunt antiq̄ saporibus ad sein
uicem componēdis eorū horribilitatem auferre ⁊ sa
porositatem prestare moliētes. vñ Ga. Non miran
dum si duo sapores inter se horribiles cū adinuicem
misceātur:bonus sapor inde generet̃. Item non est
impossibile cibū quendā in se non saporosum alteri⁹
rei cibo admixtū ab eo impetrare saporē bonū: ver
bi grā:cucurbita est abominabilis ⁊ non saporosa:q̄
tñ obsomogaro ⁊ piperi commixta ⁊ aqua. licet eñ
hec nō sint cibaria bonū saporē ei dātia: bonū tamē
cibum eā faciunt. Potest ⁊ alia silitudo aduocari q̄
sensualis erit. Aqua enim calidissima ⁊ incendētissi
ma:⁊ aqua frigidissima singula sunt horribilia ⁊ sen
sui sunt nociuia:hec tamē cōmixta temperiem gene
rāt sensui amicā ⁊ ꝯdelectabilē. Reprehēdimur tñ a
sophistis obijcientibus nobis. Quomodo inquiunt
dicit Ga. oēm cibū ꝯtrarium dulcedini nullius esse
nutrimēti:cū dicat alibi:q: cucurbita ⁊ sicla ⁊ herba
ria cetera elixa ⁊ dulcore carentia si obsomogaro pi
peri ⁊ aceto similibusve sint mixta:cibaria sunt apta
⁊ delectabilia. Quibus respondemus Ga. dicentē
cibaria dulcedini obuiantia non esse nutritiua:nō ꝓ
hibuisse quin cōmixta essent bene sapora. Nō enim
est necesse omnem cibū boni saporis nutribilem eē.
Solus enim ille est nutribilis:quē sibi membra alli
ciunt ⁊ suis assimilāt naturis. Sapor aūt nihil aliud
est q̄ quidā sensualis sensui gust⁹ quē natura abhor
ret vel delectat̃. Elixe ꝯo herbe nō ab obsomogaro
acceperunt nutrimentū:sed quiddam hn̄t poti⁹ qua
litatiuum:vnde sensum delectant:neq; nisi ex paruis
simo nutriūt dulcore:licet sensui id nō appareat pre
nimia sui paruitate. Constat ergo ex eisdem dulcedi
nem ceteris saporibus delectabilem: ⁊ complexioni
bus nutriendis viciniorem esse propter humane cō
plexionis naturalē similitudinem. Omnis enim sa
por sicut diximus:duobus est modis sensui accom
modatus siue non. Non accommodatus:sine sapore
vocatur. Accommodatus autē tripliciter diuiditur:
aut enim gustui abominabilis ⁊ repugnans ⁊ iun
cturarū separatiuus: ⁊ aque calidissime tactui assi
milatur. hi vero sunt acutus:amarus:salsus:quibus

sensus propter sui incisionem ⁊ iuncturarum separationem corrumpitur: aut sensui nociuus propter nimias constrictiones: ⁊ aque frigidissime similis est. Is autem est ponticus sensui ex nimia constrictione nociuus: aut sensui iocundissimus ex sui temperamentis: et sensus mollificationibus: omnimodam etiam nociuã superfluitatem ab eo remouẽtibus: qui suis actionibus aque tepide assimilatur. hi autem sunt dulcis vnctuosus.

¶ Distinctio specierũ saporũ superiꝰ ē assignata: que cõsistit in diuersitate cõplexionũ ⁊ substantiarũ: ⁊ assignata est diuersitas actionum ipsorum: ⁊ cõparatio ipoꝝ facta est in suis virtutibus ⁊ actiõibus: ⁊ sic in generali tacte sunt ipsorum virtutes ⁊ actiones. In hac autē pte specialiter determinat de singuloꝝ virtutibus ⁊ actionibꝰ: quas exercēt in corpe humano. ¶ Diuisio. Diuiditur autem hec ps in nouem partes: ſm nouenarium numerũ saporum. In quarũ prima determinat de actionibꝰ dulcis. In secũda scʒ in hac Unctuositas ꝗ̄ parum nutritiua est corpis ⁊c. determinat de actionibus vnctuosi. In tertia scʒ in hac: Amaritudo autem calorem suũ naturalem in tertio gradu denunciat ⁊c. determinat de actionibus amari. In quarta scʒ in hac: Acutus sapor calidus est in q̄rto gradu ⁊c. determinat de actionibus acuti. In quinta. s. in hac: Salsus significat calorem suum in siccitate esse in secũdo gradu. determinat de actionibus salsi. In sexta. s. in hac: Acetosus frigiditatem ⁊ siccitatem in scđo gradu esse denũciat ⁊c. agit de actiõibus acetosi. In septia. s. in hac: Sine sapore cũ saporē aque habeat ⁊c. determinat de actiõibꝰ insipidi. In octaua. s. in hac: Põticitas tamē humores sui pure terrestres ⁊c. determinat de actionibus põtici. In nona. s. in hac: Stipticorũ vero actio ⁊ passio est eadem ⁊c. agit de actiõibus stiptici. Prima autem pars de actionibus dulcis spectat ad presentem speculationem. Diuiditur aũt hec ps in duas. In quarum pma agit de actionibus dulcis in gñali. In scđa ibi. Dulcedo autem quadrupliciter ⁊c. determinat de actionibus specierũ dulcis specialiter. Pria pars diuiditur in septē partes. In quarum prima determinat de actionibus dulcis gñaliter. In secũda ibi. Omne nutribile cõuenientē qualitatē. ostēdit oēʒ cibũ nutrire per dulcis participationē. In tertia scʒ in hac. Unde inquit Gal. omne amarũ. cõfirmat per auct. Ga. intentionem suam. In quarta. s. in hac. Ne arbitreris Ga. ⁊ Diascoridem. exponit dic. tñ G. In quinta. s. in hac Unde Ga. nõ est mirandũ. ostendit per auct. Ga. ex diuersis saporibus in cibis saporem delectabilē resultare. In sexta scilicʒ in hac. Reprehendimur tamē: soluit questionem sophistarum incidentē. In septima. s. in hac. Cõstat ex his dulcis. cõcludit ex predictis dulce maxime nutrire: ⁊ cũ hoc diffinitionē saporum assignat. ¶ Circa primã partē dicit ꝙ dulce tēperatum est ⁊ hũane complexioni temperate sile. i. valet ſm cibũ. similiter autē ſm medicinam mundificãdo ⁊ mollia indurando ⁊ dura mollificando. Circa scđam partē dicit ꝙ cũ dulce sit maxime delectabile: omnia nutriunt per accessum ad ipm ſm magis ⁊ minus. Circa tertiã ptē dicit ꝙ ꝓpter hoc dicit Ga. ꝙ sapores distantes a dulci parũ nutriunt. Insipidũ aũt magis nutrit ꝓpter vicinitatē ad ipm: ⁊ ideo dulce maxie nutrit ⁊ maxie cum viscoso admiscet̃ ꝓpter moram in membris. Circa quartam partem dicit ꝙ cũ dicit Ga. alios sapores nõ nutrire: non est intelligendũ per hoc ꝙ aliquãtulum: immo ꝙ sine dulci nihil nutriant: ⁊ si ipsi nutriãt hoc est ꝓpter dulcedinē: quã ipsi hñt admixtã que quãdoqʒ latet. ⁊ ideo ipsi non nutriunt ꝓpter sui horrorem: nisi ꝓpter dulce. Secũdo dicit ꝙ propter hoc antiq sunt moliti horrorem sapoꝝ in cibis vt bonus in ipsis sapor generetur. Circa quintam partē primo dicit ꝙ ꝓpter hoc ſm Ga. ex duobus saporibus cõmixtis: vnus resultat delectabilis. secũdo ponit exemplũ in cucurbita cõdita. tertio in aqua feruente frigide cõmixta. Circa sextam partem mouet prio qõnē dicēs. ꝙ qdã sophiste reprehendũt Ga. dictũ dicētis: solũ dulce nutrire: cum dicat cucurbitas insipidas conditas: non tamē cum dulcibus rebus: nutrire. Secũdo soluit dicēs ꝙ Ga. non contradicit quin alia condita nutriant. non enim est necesse vt omne nutriens sit omnis boni saporis: sed solum id qđ alliciunt membra sibi. herbe autē elixe cũ condimentis accipiunt nutrimenti virtutem: ⁊ delectant sensum per quandam dulcedinem in eis occultam nutrientes. vnde cibi horribiles ex condimentis contrahunt delectationem gustui inferendã ex dulcedine habente amicabilitatem cum membris. Sciendum autem ꝙ absomogarus est condimentum sartellorum ⁊ aliorum piscium et carnium ex oleo ⁊ aceto ⁊ aromatibꝰ conditum. Circa octauam partem concludit ꝙ sola dulcis natura habet virtutem nutriendi maxie. Diuiditur autem hec pars in duas. In quarũ prima ꝯcludit ex predictis dulce maxie nutrire propter vicinitatem ad corpus humanum. In secunda scʒ in hac. Omnis enim sapor. assignat distinctionem actionum saporum dicens. ꝙ sapor quidam est sensui accõmodatus immutãdo: quidã nõ. Accõmodatus aũt triplex est. quidaʒ enim infert horrorem separando partes sicut acutus: salsus: ⁊ amarus: ⁊ acetosus. quidam corrugando sicut stipticus: ponticus: ⁊ acetosus. quidam infert sensui iocunditatem sicut dulcis: ⁊ vnctuosus. Nõ accõmodatus autem insipidus ipsum immutat sensum. In hoc terminatur sententia huius partis. ¶ Circa partem istam duo sunt inquirenda. Primũ est de dulcedine pura. Secundũ est de saporibus fructuum arborum.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur vtrũ alij sapores nutriant per suas proprias species: an per naturã dulcedinis: ⁊ ostenditur ꝙ nutriant per suas proprias species. Omne qđ nutritur: nutritur per illud quod est sibi simile: quia sicut dicit Gal. nutritio est perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed quedam membra sunt sanguinea: quedam cholerica: quedam calida: quedam frigida: ergo nutriuntur per illud qđ est sibi simile: ergo calida ex calidis frigida ex frigidis nutriuntur: ergo ⁊ membra habēt nutriri saporibus sibi ꝓportionalibus: sicut membra sanguinea dulcibus: cholerica amaris. ⁊ sic de alijs: ergo sapores nutriunt per suas proprias species. Ad oppositum est hec ratio. vita stat per calidum ⁊ humidum: ergo membra debēt nutriri per ea que maxime assimilantur principijs vite: sed hmõi est sapor dulcis qui est calidus ⁊ humidus: ergo membra nutriuntur solo dulci: ergo alij sapores non nutriunt per suas proprias species: sed per naturã dulcis. Ad hoc dicunt quidam ꝙ solus sapor dulcis nutrit: sicut dicit ysaac. ⁊ nihil nutrit nisi ꝑ naturam dulcedinis. Sʒ nos dicimus ꝙ in nutrimēto sunt quattuor. Primum est tota species per quam cibus habet nutrire: ⁊ hec est in potentia vt ad actum reducatur per calorem nostri corporis. Secũdũ est complexio proportionalis cõplexioni membrorum. Tertium est cõpositio in raritate ⁊ densitate. Quartum est dispositio per quam allicitur gustus qui est porta nutrimēti: ⁊ hec dispositio est sapor. vnde cum solum dulce gustũ hoc modo alliciat: hoc mõ dicimꝰ ꝙ omnis cibus nutrit per naturam dulcedinis: sic ergo dulcedo non est causa sufficiens nutritionis: quia quandoqʒ repugnat tota species: quãdoqʒ complexio: quandoqʒ cõpositio: vt in coctione ⁊ zuccara: quãdoqʒ natura passibilitatis: vt in medicinis: quia medicina est vt alteret corpus: cibus ad hoc vt patiatur: q: dulcedo est dispositio alliciens gustum: vt alia membra ad se attrahant nutrimentũ. Concedimus ergo ꝙ alij sapores per proprias species possunt nutrire: sed gustum alliciunt per naturam dulcedinis. ¶ Secũdo queritur vtrum sapor sit per se causa nutrimēti: ⁊ ostenditur ꝙ non: quia sicut dicit Ga. Nutritio ē ꝑfecta assimilatio nutriētis cũ nutrito: ergo ꝑ illđ nutrit̃ ꝑ qđ nutrimētũ singulꝭ mēbris assimilat̃: sʒ in mēbro tota est species ⁊ cõplexio per quã membris assimilatur: sed a parte speciei ⁊ cõplexionis consistit perfecta assimilatio: ergo sapor per se non est causa nutritiõis: quia per illud per qđ vnumqđqʒ assimilatur per illđ nutritur. Secũda ratio hec est: dicit ꝙ membra attrahunt nutrimentum a tota specie: ⁊ hec attractio per similitudinē fit. Sed illđ per

qđ cibus ad mebrū attrahitur per illud nutrit: ergo cibus
nō nutrit per saporem. Tertia ratio hec est. sapor est seque-
la cōplexionis. vnde ꝓpria operatio plus debetur cōplexio
ni ꝙ̄ sapori: sed dicit Auicen. ꝙ cibus nutrit per comple-
xionē: ergo pmo et per se nutrimentū attribuitur cōplexio-
ni: sapori vo ↄ̄sequenter: ergo sapor nō est proprium medi-
um nutriendi. Quarta ratio hec est. sapor est dispositio mo
uens gustum ad hoc vt membra attrahāt ipm: sed nutrimē
tum nō debetur virtuti aīali: quia illa mēbra in quibus nō
est virtus sensibilis attrahunt nutrimentū: et in ipo delectā
tur: et hoc est a virtute naturali: sed complexio respondet vir
tuti naturali et non sapor: ergo sapor per se nō est causa nu-
trimēti in cibo. Ad oppositum est hec ratio. Omne illud qđ
se nutrit per cuius accessum et recessum habent omnia nu-
trire maxime nutrit: sed dulce est hmōi: sicut dicit ysaac: er-
go dulce maxime nutrit: sed dulce est saporatū: ergo sapora
tū per se et maxime nutrit. Scđa ratio hec est. omne qđ nu
trit: nutrit ꝓpter delectationem et vicinitatem ad comple-
xionem humanam: sed delectatio et vicinitas ad complexio
nem cōsistit in dulcedine ſm ysaac. ergo maxime dulce nu-
trit: ergo et sapor est maxime causa nutriendi. Ad hoc dicen
dum ꝙ sapor per se non operatur ad nutrimētū: sed per cō-
sequēs: q: sapor allicit gustum vt cibus attrahatur a mem-
bris. Ad rationem pmaʒ dicendum ꝙ dulce per se non fa-
cit ad nutrimentum: sed allicit gustum. Ad aliud dicendum
ꝙ actio est duplex: aīalis et naturalis. delectatio vero actio-
nis animalis per se cōsistit in sapore: sed delectatio actiōis
naturalis per se ↄ̄sistit in cōplexione sibi proportionali cui9
sapor est sequela: et non nutrit cibus ꝑ aspectum quē habet
ad virtutem aīalem: sed per aspectum quem habet ad virtu
tem naturalem. ¶ Tertio queritur quomodo cholera ru-
bea nutriat: et videtur ꝙ nutriat: quia membra ex sibi simi-
libus nutriūtur: quia dicit Haly. ꝙ vnūquodq; membrum
attrahit de nutrimento qđ est sibi proportionale: ergo mē-
bra cholerica nutriuntur ex humore cholerico. Secūda ra-
tio hec est: ex quibus sumus ex eisdem nutrimur: sed mem
bra consistunt ex quattuor humoribus: ergo nutriuntur ex
quattuor humoribus. Item istđ patet per hoc: qm̄ cistis fel
lis que attrahit choleram nutritur ex cholera. Ad oppositū
est hec ratio. nihil nutrit nisi dulce: sed cholera est amara et
non dulcis: ergo non nutrit. Si dicatur ꝙ cholera non nu-
trit nisi ſm ꝙ per vlteriorem digestionem dulcoratur: et in
naturam sanguineam conuertitur. cōtra dicit Cōstā. ꝙ cru
dum potest decoqui: coctū vero non potest incrudari: ergo
cum cholera sit magis cocta ꝙ̄ sanguis: per digestionem vl
teriorem non potest transduci ad naturam sanguinis: quia
dulcedo est calida et humida sicut sanguis. Ad hoc dicendū
qđ quidaʒ ponūt ꝙ cholera nō nutrit. alij vt Auic. ponūt ꝙ
nutrit: alij dicunt ꝙ non nutrit nisi ſm ꝙ dulcoratur. Ad ra
tionem dicendū ꝙ vlteriori decoctione cholere non est nisi
duplex via. vna est via vlterioris decoctiōis. alia est via seq
strātiōis et sepatiōis et exhalatiōis ptiū improportionaliū: et
sic potest conuerti ad dulcedinem et sic potest nutrire. Sed
ostenditur ꝙ cholera nutriat ratione sui saporis: q: in quo
libet membro est virtus que nutrimentum assimilat: et hec
assimilatio cum sit perfecta sit in complexione: colore: et sa-
pore: ergo est in illa dispositione que maxime sequitur cho
leram vel complexionem suam: ergo et cholera assimilatur
in sua complexiōe: et eodem modo debet esse assimilatio in
sapore: sed per illud per qđ assimilatur membris: per illud
nutrit: ergo cholera sub suo sapore nutrit. Ad hoc dicendū
ꝙ cholera nutrit: et sicut sapor dulcis est ꝓportionalis mē-
bris sanguineis: sic cholera ꝓportionalis est membris cho
lericis. ¶ Quarto queritur quomodo dulcedo sit tempera-
ta: cum sit in secundo gradu: et quomō sit ꝓportionalis cō-
plexioni humane: cum cōplexio humana sit citra gradum:
sicut dicit Constan. et ostenditur ꝙ dulcedo non sit sibi vici-
na nec ꝓportionalis: quia illđ respectu cuius gradus distin
guūtur est maxime temperatū: et equale: quia est sicut me-
dium et vnitas respectu cuius omnia dicuntur excedere: sed
complexio humana est hmōi: ergo non est in gradu: cum sit
maxime tēperata: sed dulce est in secūdo gradu: ergo nō est
sibi proportionalis nec vicina. Ad oppositum est hec ratio
Illud in quo maxime est delectatio cōplexioni humane est
illi vicinum et equale: sed dulce est hmōi: sicut dicit ysaac: er
go est maxime vicinū et equale cōplexioni humane. Ad hoc
dicendū sicut quidā dicūt: ꝙ aliqđ dicit' vicinū complexioni
humane dupliciter. Vel quia sit in eodē gradu cū illo: et sic
dulce vicinat' cōplexioni humane. Secundo modo dicit' ali
qđ alicui vicinū: quia ipm tolerat complexio hūana absq; le
sione et corruptione: et sic dulce: et illđ quod est in secūdo gra
du potest esse vicinum cōplexioni humane: et tamē excedit
ipaʒ: cū sit in scđo. cōplexio vero temperata est materia tem
peratiua. Alij dicūt ꝙ duplex est complexio. quedā est fixa:
et hec est citra gradū: et huic dulce nō est ꝓportionale nec
vicinum: et alia que est currens: et hec est in medio scđi gra
dus: et huic est ꝓportionalis dulcedo. ¶ Sʒ post qrit' vtrū
dulce dicatur temperatū respectu complexionis fluentis: et
ostēditur ꝙ non: quia respectu illius cōplexionis dicitur sa
por temperatus vel non temperat9 ratione cui9 gradus in
saporibus distinguitur: sʒ hmōi est radical' q̄ ab omnib9 ex
ceditur: et est sicut vnitas et nō complexio fluens: ergo dul
ce non dicitur tēperatū respectu cōplexionis currentis. Se
cunda ratio hec est. nihil quod est improportiōale alicui est
illi vicinum: sed potest ipm corrumpere: ergo si dulce qđ est
in secūdo gradu non proportionatur cōplexioni radicali: q̄
potest ipam corrūpere: sed cōplexio radical' est in quolibet
membro: et in illa fundatur vita: ergo dulce potest corrum-
pere mēbra: sed nihil qđ potest corrumpe membra a mem-
bris allicit': nec mēbra illđ attrahunt: ergo dulce a mēbris
non allicit': ergo dulce nō est vicinū cōplexioni fluēti cuius
est ſm medicos opari: et attrahere nutrimētū. Ad oppositū
est qđ dicit ysaac: ꝙ dulce est in secundo gradu sicut com-
plexio humana: et ideo sibi est vicinū et proportionale. Ad
hoc dicendum ꝙ dulcedo pōt retorqueri ad cōplexionem
radicalem: vel fluentem. si primo modo: sic non dicitur vici
na cōplexioni quia sit in eodem gradu: sed quia tolerat' ab
ea sine lesione. si vero dicatur dulce tēperatuʒ respectu cur
rentis: sic dicendū ꝙ respectu alterius cōplexionis dicitur
dulce temperatum: quia distinguūtur gradus respectu ra-
dical': et respectu alteri9 dicitur vicinū et delectabile: et quia
dulce non est delectabile nisi ſm ꝙ facit delectationem in
nutrimēto: sed cōplexionis fluētis primo et per se est ope-
ratri circa nutrimentū: et ideo sic respectu ipsius dicatur dul
ce vicinum et proportionale.

¶ Circa scđm proceditur hoc modo: et queritur quomodo
fructus arboris remote a terra sunt dulciores ꝙ̄ fructus ar
boris proxime. videtur enīʒ oppositum hac rōne. dulce em̄
fundatur in grossa substātia: sed humiditates plante sunt
grossiores circa terram ꝙ̄ per remotionem a terra: ergo fru
ctus arboris proximioris terre: dulciores sunt ꝙ̄ remotio-
ris ab ipsa. Secunda ratio hec est. dulce generatur ex pōn
tico in fructibus mediante acetoso per vlteriorem digestio
nem factaʒ a cal. exteriori precipue et a calore interiori ab ex
teriore confortato: sed calor exterior maior est circa terram
propter reflexionem radiorum solis ad terram: et iterum ca
lor interior maior est circa radicem et truncum: que sunt si-
cut fons caloris in planta: ergo circa parteʒ illam maior est
dulcedo: ergo in fructibus proximis terre maior est dulce-
do per viam digestionis ꝙ̄ in remotis a terra. Hoc autem
confirmat' per experimentum in vua: que quāto terre proxi
mior existit: tanto dulcedo maior in ipsa inuenit': et quanto
a terra remotior est: tanto minorem dulcedinē sortitur. Ad
oppositum est auct. ysaac dicētis fructus arboris a terra re
motioris dulciores esse. proximiores autē fructus min9 dul
ces esse. Alia autem ratio ad hoc talis est. humiditas em̄ im
pedit dulcedinem: sicut testatur ysaac propter suam insipi
ditatem. vnde dulcedo insipide humiditati admixta mino-
ratur. sicut patet in melle aque mixto: sed in plātis circa ter
ram maior est humiditas et insipiditas siue etiā ponticitas
in quibusdā plantis: igit' in fructibus minoratur dulcedo ꝑ
propinquitatem ad terram: et intendit' per distantiam a ter
ra. Alia ratio hec est. dulcedo enim sequitur cōplexionē hu-
miditatis temperatam puram digestaʒ: sed hūiditas eleua

te a terra habet has dispositiones: q: depuratur: ⁊ digerit
per ramos sm diuersos transitus. ⁊ iterum si non esset dig
sta non ascenderet: vnde purior pars ascendit: vnde etiã in
ramis gñantur fructus ex subtiliori parte nutrimenti ad ra
mos ascendente. In parte vero ꝓpinqua terre: humiditas
terre hz oppositas dispositiones: ergo dulciores sunt fru
ctus arboris remoti a terra ꝙ ꝓximi. Ad hoc dicendũ ꝙ cir
ca hoc diuersi diuersa sentiunt. Quidã eñ dicunt ꝙ cum re
flexio radiorum sit maior circa terram: ideo ex illa reflexiõe
generatur dulcedo in fructu maior: ꝙ per remotionẽ a ter
ra: ⁊ ideo fructus dulcior est in ea circa terram. Alij vero al
teram assignant causam dicentes remouendo instantiã in
vite: vitis eñ est porosa: ⁊ ideo ꝓpter cõpositionẽ porosã
ipsi⁹ exhalatur calor naturalis ab ipa: ⁊ frigus penetrat ip
sam extinguens: cum hoc etiam exhalatur humidũ subtile
ex quo vua generatur: ⁊ in longa magis ꝯtingit ꝙ in curta
ꝓpter longitudinẽ spacij: ⁊ iõ in vite terre ꝓximiori fortior
est calor: ⁊ iõ maior est dulcedo in fructu eius: in vite a terra
remota est minor: ⁊ fruct⁹ eius est min⁹ dulcis. Alij aũt ex
cludẽtes vitẽ dicũt ꝙ natura stat⁹ vitis est vt sit parua sm
quãtitatẽ ⁊ ꝓxima terre sm suũ statũ: vnaqꝫ aũt res i suo
statu naturali exñs cõpletius exercet suã opatiõnẽ: ⁊ iõ vit
terre ꝓximior cõpletius ꝓducit fructus maturos ⁊ in dul
cedine pfectos: remota aũt ꝓpter oppositã cãm fructus ꝓ
ducit in dulcedine diminutos. Alij autem dicunt ꝙ due vi
tes eiusdem speciei eodem nutrimento nutrite si adinuicẽ
comparentur longior fructus producit dulciores: remotior
eñ a terra: breuior aũt ⁊ terre ꝓximior minus dulces gñat
⁊ hoc est sm cursum naturalẽ: si aũt econtrario contingat
hoc est per accidens: ⁊ contra naturam. Vitis eñ remota a
terra obumbratur a terra ramis ꝓprijs ⁊ ramis alijs: vt ali
cuius arboris cui est cõnexa: ⁊ ideo non fit tanta reflexio ra
diorũ ad ipsam: neqꝫ tantus calor fructus ad dulcedinem ꝓ
ducens: ⁊ iterũ hoc accidit: q: distat ab humiditate aliquã
tulum grossa: que prope terram existit in qua fundat dulce
Alij autẽ dicunt ꝙ in quibusdam regionibus contingit vnũ
⁊ in quibusdam alterum. In calidis enim terris vites pro
pinque terre generant vinum grossum ponticum nigrũ ꝓ
pter humiditatem grossam non potentem subtiliari: ⁊ in il
lis vue generantur minus dulces: in vitibus terre ꝓpinqs
ꝓpter humiditatum grossitiem. In remotis aũt a terra ge
nerantur dulciores vue ꝓpter maiorem depurationem hu
miditatum: iõ etiã ex talibus vuis ꝓducitur vinum dulci⁹
⁊ purius. In terris aũt minus calidis est contrario modo:
⁊ ideo hec diuersitas nõ accidit essentialiter: sed ꝑ viam ac
cidentis. Alio aũt mõ potest dici ad hoc ꝙ in fruct⁹ disposi
tione sunt due vie considerande. Vna. s. naturalis q̃ ꝓcedit
sm humiditatum depurationem maiorem vel minorẽ sm
quam dulcedo efficitur in ipsis purior ⁊ minus pura: ⁊ sm
hanc viam fructus arboris remote a terra dulciores sunt ⁊
puriores ꝙ humores sint ex quibus generantur: ⁊ min⁹ ad
si: ⁊ sic dulcedo ipsorũ purior est. In fructibus aũt terre ar
boris viciniores oppositum contingit ꝓpter oppositam cãz
⁊ hanc viam considerauit ysaac in oĩbus fructibus. Alia ve
ro est via ꝑ quã ꝓcedit diuersitas plantarum: vt quedam
sunt que ꝓpter suum calorem exteriorem vehementem suf
ficiunt ad fructuũ digestionẽ: ⁊ adiuuat ad hoc loci disposi
tio: sicut pz in illis q̃ sunt in terris calidis: sicut videmus in
ficubus ⁊ vuis: ⁊ in talibus quanto fit plus eleuatio in eis:
tanto minor est eorũ dulcedo. q: remouentur a maiori calo
re: ⁊ grossitie humiditatis: quãto vero proximiores sunt ter
re: tanto dulciores efficiuntur fruct⁹. In oppositis võ plã
tis oppositũ contingit: sicut pz in illis que in terris crescũt
in calore deficientibus. Alio modo potest dici ꝙ aliquid ha
bere maiorem dulcedinẽ dicitur dupliciter. Vno modo q:
eius dulcedo est purior: ⁊ minus permixta insipiditati vel
ponticitati: ⁊ hoc mõ fruct⁹ arboris remote a terra sunt dul
ciores: ⁊ sic itelligit ysaac. Alio modo aliquid dr habere ma
iorem dulcedinem: q: eius dulcedo est magis materialis et
grossior: ⁊ magis sensibilis ꝓpter sui grossitiem: ⁊ hoc mõ
fructus arboris terre propinque maiorem participant dul
cedinem ꝓpter approximationem ad grossitiem humidita
tis: vnde hec dulcedo non est multum pura: immo quodaz
mõ cõmixta in quibusdam fructibus aquosis insipiditati: ⁊
in quibusdam terrestribus ponticitati: ⁊ de his in alijs cer
tius determinabitur: cum de fructuum saporibus ptracta
bitur. ¶ Scdo queritur quare alij sapores non diuidantur
per spẽs rõne puritatis ⁊ cõmixtionis sicut dulcis: cum pu
ritatem ⁊ cõmixtionem similiter obtineant. Ad hoc dicẽdũ
ꝙ hoc est ꝓpter duas causas: ⁊ vna est: q: cõmixtio aliorũ
insensibilis est propter excellentem impressionem quam fa
ciunt in sensu. Alia est q: oẽs dicuntur cõmixtiones in dele
ctatione ⁊ tristicia obtinere propter accessum ⁊ recessum a
dulci sm ysaac: ⁊ ꝓpter ipsius participationem: ⁊ ideo hec
diuisio maxime accidit dulci. ¶ Tertio queritur cum dulce
do cõmisceatur cũ alijs saporib⁹ sicut cũ insipido ⁊ vnctuo
so: quare nõ recipit dulcedo cõmixta diuersitatẽ ꝑ ipsorũ
cõmixtionẽ sicut ꝑ cõmixtionẽ cum alijs. Ad hoc dicendũ ꝙ
cũ in oĩbus nata est dulcedo cõmisceri: sed cũ alij ab his sint
excellentes: occultant ipsius virtutem: vt sapor a dulcedine
nequeat denoĩari. Sed cũ istis hz dulcedo in sua cõmixtio
ne temperamentũ propter illorũ proportionem ad ipsam: et
ideo hec cõmixtio consideratur in sciẽtia. ¶ Quarto solet q̃
ri quare non diuidatur dulcedo pura sicut cõmixta. Ad hoc
dicẽdum est ꝙ hoc est: q: puritas est vniformis in specie ha
bens denominationem a dulcoris dñio: ⁊ ideo non diuidit
commixta vero propter commixtorũ diuersitatem in specie
diuersatur: ⁊ ideo diuisionem recipit. ¶ Quinto solet que
ri cuius sit diuisio dulcedinis per species predictas. Ad hoc
dicendum est ꝙ est equiuoci in suas significationes: vel vt
verius dicatur: analogi in suas significationes. ⁊ de sapore
dulci hec pertractatã sufficiant.

¶ Lectio. xvij.

¶ Dulcedo enim quadrupliciter diuiditur. Aut
eñ dulcedo est pura q̃litatũ quattuor cõtẽtiua me
diocriter. i. calid. frigid. sic. ⁊ humid. Hec eñ dulcedo
inuenit i zuccara. Aut grossitudini ⁊ viscositati ꝯmix
ta. hec aũt in dactylis ⁊ q̃buslibet ex melle ⁊ pasta
cõfectis iueniẽda est. Aut nõ sapori ꝯmixta: cui⁹ hũo
rũ grossities ẽ in tẽperamẽtũ mutata: ⁊ ex paruitate
in sui multitudinẽ redacta. vñ fit cã puitatꝫ caloris ⁊
puitatis dulcedinis sicut in malisgranatis. Ideoqꝫ
min⁹ calida ⁊ magis est hũida dulcedĩe pura. Aut
acumini cõmixta: cuius humores grossi in subtilita
te ⁊ ex multitudine in paruã siccitatem sunt mutati.
vnde ⁊ dulcedo sui acuminis est prestita sicut in mel
le apuz. Hec igitur dulcedo est calidior ⁊ ceteris mi
nus humida. Dulcedo pura acumine ⁊ viscositate ex
pedita: mediocritatem ⁊ temperamẽtum significat:
⁊ hec humane cõplexioni est assimilanda. ¶ Huma
na autem complexio temperate est calida ⁊ humida
in secũdo gradu. siliter pura dulcedo: vnde ⁊ mẽbra
quodãmodo sunt affectantia ⁊ plusꝙ digerere pos
sunt recipientia. Ideoqꝫ aliquãdo quedã dulcia su
perflua circa subtiles venas remanentia: que a ma
gnis diuiduntur venis a gibbo procedentibus epa
tis qd cõcauũ vocatur ab anatomicis: ⁊ ab altera
vena epatis in sima que vocatur porta: vbi carũ ũn
gũtur extrema: in eisdem subtilibus grossities con
stipationis generatur: maxime si ibidem antiquam
inuenerit duritiẽ: ⁊ dulcedo aliquid habuerit viscosi
tatis sicut ex dactylis in melle ⁊ pasta cõfectis. Dul
cedo enim viscosa epati ⁊ spleni maxime est nociua
duplici ex causa. Vna quia ei⁹ oppilatio durior est ⁊
grossior. Altera quia citi⁹ putredini est vicinosa: vn
de augmentata inflationis ⁊ rugitus est causa: et

interpolatiōis febris ꝯmotiua facilis: ⁊ naturaliter
in fumositatē cholericā cōuersiua accidentaliter ⁊ in
putredinem ⁊ oppilationē. vnde Gal. Cum epar et
splen habent grossitiem: percussio ⁊ nocumentū ma-
xime fiūt per cibi ⁊ potus dulcedinē: maxime si ī his
mēbꝛis durities ⁊ grossities fuerit ⁊ oꝛa stricta sunt. te
statur qd̄ in melle apū videmꝰ ꝙ subtiliatione ⁊ acu-
mine sui nocitiuū est oppilatiōi splenis ⁊ epatis: nisi
cum dulcedinē suam minuimus incisiuis ⁊ subtilita-
tis rebus sicut forti aceto ⁊ similibꝰ. vnde etiā oxi-
mel grossitiei epatis ⁊ venarum splenis valde iuua-
tiuū est. sicut Gal. oximel qꝛ non tantū habet hoꝛri
bilitatē sapoꝛis quātū cetera incisiua. In h̄ etiā ꝙ
neqꝫ stomachū iuuat vel nocet: nisi cū ipsi stomacho
sit nimia siccitas: ⁊ in humoꝛibus subtiliandis ⁊ mū
dificādis aptissimum est: maxime si ex squillitico fiat
ideoqꝫ oppilatiōibus splenis vtiliꝰ squillriticū oximel
qꝛ splen plus patit̄ ꝓpter dulcedinē ꝙ̄ epar duabus
ex causis. Una qꝛ vene splenis sūt strictioꝛes: ⁊ actio
nes sue naturales ī eo sunt debilioꝛes: qm̄ in epate
he actiones sint inhabitantes ⁊ inde pꝛocedentes.
In splene vero adunate superfluitates: cū sue strictio
res sint vie: ⁊ he actiones sibi defectissime: dulcedo
plus sibi noceat necesse est. Secūda qꝛ cū splen natu
raliter trahat sanguinis feces: fit vitium in grossitie
oppilatiōis. Cōstat ergo esse necessariū oximel squil
liticū. Gal. grossis humoꝛibꝰ in coꝛpoꝛe coadunatis
vtilissimū est nō euitare squilliticū acetū vel oximel
suū: ꝙ experimētis testat̄ q̄ ipse se pꝛobasse fatetur.
Multi inquit pfecte fuerūt sanati ⁊ a doloꝛibus so
luti arteticis cū squillitici aceti ⁊ sui oximellis: pfe-
cte tm̄ sanos esse volētes vti tēperato opꝫ exercitio: ⁊
cōuenienti dieta ⁊ silibꝰ. Dulcedo si sit isipiditati mix
ta: ⁊ suis hūoꝛibꝰ multꝫ dominet̄ subtilitas: fit minoꝛ
caliditas ⁊ maioꝛ eiꝰ hūiditas ꝙ̄ in dulcedine pura.
vn̄ ⁊ dulcedo est minoꝛata ⁊ aq̄ sapori ꝓpinq̄. Cōfir-
mat̄ hoc: qꝛ oīs humoꝛ dulcis mixtꝰ aq̄ minoꝛat̄ sua
dulcedine. Et inde fructꝰ arboꝛis bꝛeuissime terre vi
cine minoꝛ est in dulcedine: ꝙ̄ ꝓcere ⁊ a terra remo-
te: qꝛ hūoꝛes a terra ascēdētes priꝰ veniūt ad fructꝰ
ꝓpinq̄tate vie ꝙ̄ digerant̄ ⁊ coagulent̄ ⁊ ī dulcedinē
transducant̄. pꝛocere aūt arboꝛis humoꝛes sibi a ter
ra veniētes nō pertingūt ad fructꝰ nisi cū lōgitudi-
tudine vie digerant̄ ⁊ coagulent̄ ⁊ in dulcedinē dedu
cant̄. Dulcedo vero aquosa minoꝛ ē ꝙ̄ pura: ⁊ oppila-
tio quam generat faciliꝰ dissoluit̄ ꝙ̄ q̄ fit ex pura. Si
aūt aliquā rē inueniat cuiꝰ substātia dura sit: ⁊ visco
sa sicut dꝛagagāt. citius inuiscat̄ ⁊ solidat̄ qꝛ mēbꝛis
assimilat̄ ꝓpter grossitiem viscositatis ⁊ dulcedinis.
Dulcedo vero acumini cōmixta cū eiꝰ hūoꝛes sint par
uissimi ⁊ acuti: ꝙ̄ pura erit maiorꝫ calorꝫ ⁊ hūiditatꝫ
minorꝫ: vn̄ cal. est ⁊ sic. ī fine scd̄i gradꝰ: qꝛ vicina est
mediocritati ⁊ tēperamēto: mūdificādi ⁊ lauādi sub
tiliādi grossas stomachi hūiditates virtusioꝛ ē: mū-
dificat eīm grossos hūoꝛes ⁊ putridos: et siccitate au
tē sua qꝛ acumini est ꝓpinq̄: pūgit intestina ⁊ mouet
ad cibi feces expellēdas. vn̄ ⁊ in his fecibꝰ est ꝓnioꝛ
emittēdis ꝙ̄ ī cibis pfoꝛādis. oppilatiōes aūt mino
res facit ꝙ̄ puritas dulcedinis. Dulcedo vnctuosa
caloꝛe ⁊ mollitiē ī fine scd̄i gradus sigt̄ ⁊ inde vicinat̄
dulcedini ī sapoꝛositate: ideo est mūdificatiua ⁊ mol
lificatiua: hūoꝛes sui tm̄ multū fiūt grossi: vn̄ ⁊ sensuū
sunt grauatiui tardiin poꝛis pfoꝛādis ⁊ duri ad dige
rēdū ⁊ a mēbꝛis dissoluendū. grauissimi cā vnctuosi
tatis sue ⁊ viscositatis ⁊ suoꝝ hūoꝝ grossitiei: vn̄ et
maxie oppilant̄ poꝛi ⁊ fumi claudunt̄ in interioꝛibus
venis ⁊ membꝛis ꝯcauis. ideoqꝫ ebulliūt fumi dolo
rum generatiui ⁊ pungitiui.

¶ In hac pte descēdit ad actiōes dulcedinis speciales ⁊ spē
rū eiꝰ tactꝫ opatiōibꝰ dulcedinis: siliter dicēdū est de opatio
nibꝰ dulcedinis pure vł aliis sapoꝛibꝰ ꝯmixte. Diuisio. Di-
uidit̄ h̄ pars ī duas ptes: ī qrū p̄ma diuidit spēs dulcedinis
q̄ ꝯsistūt ī simplicitate ⁊ mixtiōe. In scd̄a. s. in hac: Dulcedo
vero pura acumine ⁊ viscositate expedita ⁊c. agit de actiōibꝰ
spērū eius. Pꝛima autē est indiuisa. Secunda autē diuidit̄
in quinqꝫ partes ſm numerū specierū eius. In quarū p̄ma
agit de actionibus dulcis puri. In scd̄a. s. in hac: Dulcedo
viscosa epati ⁊ spleni. agit de actionibus dulcis viscoso cō-
mixti. In tertia. s. in hac: Dulcedo insipiditati cōmixta ⁊c.
agit de actionibus dulcis insipido cōmixti. In quarta. s. in
hac: Dulcedo acumini attinēs ⁊c. agit de actionibus dulcis
acuto admixti. In quinta. s. in hac: Dulcedo vnctuosa calo
rē ⁊ mollitiē in fine secūdi gradus significat ⁊c. agit de actio
nibus dulcis vnctuoso cōmixti. ⁊ sic sunt sex partes in p̄sen
ti speculatiōe. Circa p̄mā partē talē assigt̄ diuisionē dulcis.
quoddā est purū: q̄ddā viscositati ꝯmixtū: q̄ddā insipido in
quo est multa humiditas ⁊ frigiditas: quoddā acuto. Circa
pꝛimā partē scd̄e partis agit de actionibus puri dulcis di-
cēs: dulce purū tēperatū est nutrimētū multū inferēs: ⁊ iō
cū sit delectabile attrahit̄ in magna q̄ntitate a mēbꝛis: ⁊ iō
replet ⁊ oppilat venas epatis: ⁊ hoc maxie operat̄ cū hꝫ ali
quā viscositatē. Circa scd̄am partē agit de actiōibꝰ dulcis vi
scoso admixti: ⁊ quinqꝫ ꝓponit. Pꝛimo dicit ꝙ dulce visco
sum oppilat epar ⁊ splenē ꝓpter grossitiē ⁊ putredinē: vn-
de generat fumū putridū ⁊ febꝛes interpolatas de materia
grossa. Secūdo ostēdit ꝑ aucto. Gal. ꝙ maxime circa epar ⁊
splenē maxima fit oppilatio ꝑ dulce: ⁊ maxie cū vene sunt
clause: ⁊ in eis sunt supfluitates dure: ⁊ hoc operat̄ mel du
rū. Tertio ōnditꝙ ꝯfectio oximell' hāc oppilationē remouet
ꝓpter subtilitatē aceti ⁊ maxie squilliticū in cuius aceto po
nit̄ squilla q̄ est cepe marinū. Quarto ostēdit ꝙ magꝫ accidit
oppilatio spleni ꝙ̄ epati: ⁊ ideo plꝰ cōpetit ei oximel ⁊ ma
xime squilliticū. ⁊ huius oppilationis due sunt cause. Pꝛia
est strictura venaꝝ ⁊ debilitas virtutis splenis maioꝛ. Secū
da est officiū splenis in fecibus sanguinis attrahēdis. Cir-
ca tertiā partē agit de actiōibus dulcis insipido admixti: et
in illa parte tria ꝓponit. Pꝛimo dicit ꝙ hoc dulce plꝰ hꝫ fri
giditatē ⁊ hūiditatē ꝙ̄ purū. Secūdo hoc cōfirmat ꝑ experi
mētū in aqua: q̄ oē dulce diminuit: ⁊ in arboꝛe q̄ cū est pꝛo-
xima terre fructꝰ minꝰ dulces ꝓducit ꝓpter bꝛeuitatē vie
cuꝫ nutrimētū qd̄ est materia fructuū nō cōplete digerit̄:
cū aūt est eleuata dulcioꝛes ꝓducit ꝓpter digestionē nutri
menti in via longinqua. Tertio cōcludit actiones huiꝰ dul-
cis dicēs ꝙ h̄ dulce minꝰ hꝫ dulcedinis ⁊ oppilationē facit
magꝫ dissolubilē: sꝫ inuēta ī coꝛpꝛe re dura ei inuiscat̄ ⁊ mē-
bꝛis adheret. Circa quartā ptē agit de actiōibꝰ dulcis acu-
to mixti: dicēs ꝙ est hn̄s dn̄ium caliditatis ⁊ siccitatis: ope-
ratur ergo ad mundificationē fecū ⁊ grossoꝝ humoꝝ: ⁊ pū
gendo mouet intestina ad feces emittēdas: ⁊ iō plus est iu-
uās ad expulsionē fecū ꝙ̄ ad ciboꝝ penetrationē: ⁊ paucas
facit oppillationes. Circa quintā partē agit de actiōibꝰ dul
cis vnctuoso admixti: cuius opatiōes sunt mūdificare mol
lificare grossos hūoꝛes gn̄are: qui sensus grauāt: ⁊ de faci-
li dissoluunt̄ ⁊ poꝛi claudunt̄ ⁊ fumis retentis ebulliunt ⁊
moꝛbos gn̄ant ⁊ puncturas ⁊ febꝛes. ⁊ in hoc terminat̄ hec
pars. ¶ Circa hanc dulcedinē q̄nqꝫ inquirūtur. Pꝛimum
est de dulcedine pura. Scd̄m est de dulcedine viscositati cō
mixta. Tertium est de dulcedie insipiditati admixta. Quar
tum est de dulcedine acumini commixta. Quintū est de dul

cedine vnctuositati commixta.
¶ Circa primū ꝓcedit hoc mō: q̄rit de dulcedine pura de
qua primo q̄ritur: vtrū maxime nutriat: ꝛ videt ꝙ sic: q: ſm
ysaac maxie tẽperata est: ꝛ maxime silis humane cōplexio-
ni: sed oē tale multū nutrit: ġ dulcedo pura multum nutrit.
Ad oppositū est illud qđ videmus in zuccara ꝛ multis alijs
q̄ cū habeāt dulcedinē purā nō multū nutriūt. Ad hoc etiā
est illud qđ dicit Auicē. ꝙ non opꝫ maxime dulce maxie nu-
trire. Ad oppositū est etiā hoc qđ ponit ysaac dulcedinē vi
scositati admixtā maxime nutrire. Ad hoc aūt pꝫ solutio ꝑ p̄
dicta. Quantū eñ est ex parte dispositionis nutrimenti q̄
in saporis natura ꝯsistit: dulcedo pura multū nutrit: sꝫ quā
tū est a parte aliarū ꝯditionū q̄ in nutrimento sunt obseruā
de: ꝛ a parte recipientiū: non est necesse multū nutrire nisi
alie conditiōes ꝯcurrant. ¶ Scđo q̄ritur quō dulcedo op
pilationes ḡnat: videtur eñ oppositū: q: sicut vult ysaac hu
mores grossos ꝛ viscosos dissoluit ꝛ mundificat: sed oppi-
lationes ex talibus ḡnantur: ergo multo magis oppilatio-
nes remouet q̄ ipsas generet. Ad oppositū est aucto. ysaac
ꝛ ratio: q: dulcedo pura hꝫ substantiam grossam ꝛ multum
attrahitur ꝛ a mēbris retinet: ġ cū oē tale oppilationū ḡna
tiuū sit: dulcedo pura oppilationū est ḡnatiua. Ad hoc dicē-
dum ꝙ in dulcedine est dispositionum diuersitas. Est enim
primū in dulci puro substātie grossities. Scđm est disposi-
tio amicabilitatis ꝛ delectationis: ꝑ quā multū a membris
attrahitur vltra eoꝝ virtutē ꝛ necessitatē: vt ꝑ nimiā morā
ipsa repleat: ꝛ rōne hoꝝ est cā oppilationum sicut testatur
ysaac: ꝛ maxime dulce cui d̄natur viscositas. Sunt aūt alie
dispositiones in puro dulci sꝫ virtus cal. diuisiua ꝛ subtilia
tiua: ꝛ virtus mollitiua ꝑ naturam sue humiditatis: et per
has dispositiones oppilationes nō generat neq̄ humores
grossos: immo potius generationē eoꝝ aufert. ¶ Tertio q̄
ritur quō dulce purum assimiletur humane complexioni et
sit in eodem gradu: videtur eñ falsum: cōplexio eñ huma-
na est temperata. ꝛ iterū ſm cōstantinū est inter veram tē-
perantiā ꝛ primū gradū: dulcedo aūt pura caliditati attinet
ꝛ sic ipsam excellit. Ad hoc dicēdum est ꝙ est in scđo gradu
Est eñ cōplexio duplex: fixa ꝛ radicalis: ꝛ fluens. ꝛ fixa est
inter verā tēperantiā ꝛ primū gradū: fluēs aūt ē in scđo gra
du: ꝛ huic đ: dulcedo assimilari: ꝛ tñ vtriq̄ est ꝓportiona-
lis ſm prius ꝛ posterius. ¶ Quarto queritur vtrum purū
dulce assimiletur cōplexioni humane: videtur eñ ꝙ ei non
assimilet. q: ſm Auicē. impossibile est duo indiuidua eiusdē
speciei associari in eadem cōplexione punctali: vel etiā duo
diuersa membra: ergo multo fortius neq̄ dulce in nutrimē
to cum sit diuerse speciei ab humana cōplexione. Ad hoc di
cendū ꝙ assimilatio est duplex. Una est ſm similes cōplexio
nes ſm quā assimilat vnius hoīs corpus corpori alterius: ꝛ
hoc mō non est assimilatio dulcis ad corp⁹ humanū. Est au
tem alia in via nutrimēti ſm quā nutrimētū đ: sile qđ exñs
tēperatū respectu humane cōplexiōis: nō extrahit ipsam a
suo tēperamēto: immo ipām in eo ꝯseruat: sicut pꝫ in carne
pulloꝝ: ꝛ hoc mō dulce purum đ: esse sile cōplexioni. huma
ne. oēs aūt hmōi questiones cōes sunt ꝛ volatiles.

¶ Circa scđm ꝓceditur hoc mō: queritur de dulci cōmixto
viscositati: de quo q̄ritur primo vtrū multū nutriat: ꝛ videt
ꝙ nō. Illud parū nutrit naturalr̄ qđ cū difficultate trāsdu
cit in formā sanguinis: sed oīa grossa viscosa sunt hmōi: et
etiā plura mala faciūt q̄ ponit ysaac: q: oppilant lubricant
alios cibos ꝛ faciūt indigestos a stomacho recedere ꝛ inte-
stina lubricāt: ergo dulce admixtū viscositati minime nutrit
Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis: ꝙ dulce multū nu
trit: ꝛ maxie si sit substātia sua aliquātulū viscosa. Ad hoc di
cendū ꝙ dulce aliquātulū admixtū viscositati multū nutrit
ꝛ cā huius est: q: rōne dulcedinis ꝛ amicabilitatis cum mē
bris ꝛ assimilationis cū natura humana: ꝛ rōne sue purita-
tis multū nutrit naturalr̄. rōne v̄o sue grossitiei ꝛ viscosita-
tis multū immoratur in mēbris ipā confortans: ꝛ sic multo
plus nutrit accidentaliter: ꝛ ideo plus videtur in ꝯfortatio
ne ꝛ fortitudine mēbroꝝ generanda q̄ in custodia sanitatis
exhibendū. Ad rōnem aūt in ꝯtrarium dicendum ꝙ illa im
pedimenta nō insunt dulci viscoso quātū ad nutrimētū ac-
cidentale: sed quātū ad naturale: ꝛ iteꝝ grossitiē suā repri
mūt puritas ꝛ caliditas ꝛ tēperātia: ꝛ alie ꝯditiōes dulcedi
nis. tale aūt dulce sanis exhibēdū est ꝛ virtutē fortē hñtib⁹
¶ Scđo q̄rit quō dulce viscosum ḡnet oppilationes cū sit
lubricatiuū: ꝛ quō succurrere possumus nocumēto ei⁹. Ad
hoc dicendū ꝙ vna cā est a parte recipientiū sicut duricies
cōpositionis ꝛ meatuū strictura ꝛ venaꝝ: sicut pꝫ in venis
paruis epatis. Alia cā est a pte ipsius dulcis viscosi: ꝛ hec est
multiplex. Una ē a pte dulcedis: ꝛ hec est q: sua delectatio
ne ꝛ amicabilicatiōe multū attrahitur ꝛ retinet a mēbris: ꝛ
replet mēbra vltra naturalem eoꝝ exigentiam. ꝛ iterū cum
dulce fundetur in grossa substantia rōnem hꝫ oppillandi. A
parte vero viscositatis est alia cā rōne grossitiei substantie
ꝛ adherentie cum mēbris: sicut eniꝫ testat pħs: viscosuꝫ est
cuius partes coherent adinuicem vt catene. Succurrendū
est aūt talibus sicut testatur ysaac cum aceto in cibis appo
sito: cum oximelle bibendo: ꝛ cum aceto squillitico: ꝛ cū oxi
melle squillitico: ꝛ cum talibus que sine vehementi calefa-
ctione diuretica existētia sunt incisiua ꝛ subtiliatiua ꝛ gros
sorum humorum remotiua. ¶ Tertio queritur propter q̄d
dulce viscosum potius generat oppilationes circa venas
epatis ꝛ splenis magis: ꝛ non circa pulmonem ꝛ eius ve-
nas. Ad hoc dicendum ꝙ huius solutio habetur in dietis
particularibus: ꝛ in commento supra regimen acutoꝝ. Ue
ne enim epatis ꝛ splenis sunt ample in p̄ncipio ꝛ stricte ī fi
ne: ꝛ iō cum ꝑ amplitudinē principij multū recipiat: ꝛ in fi
ne multū claudat: sunt habiles ad oppilatiōes. Addit etiā
huic cāe ꝙ nō tāta nutrimēti quātitas ad pulmonē ꝛ ei⁹ ve
nas ꝑuenit: quāta ad epar ꝛ splenē ꝛ ipoꝝ venas: cū ad epar
oēs humores ꝯcurrāt cū sit eoꝝ ḡnatiuū epar: ad splenē v̄o
oēs feces ꝯgregant. ꝛ in ipo colantur oēs feces sanguinis.
¶ Quarto q̄ritur quō oppilatiōes a dulci ꝑuenientes fiūt
multū in splene: videtur eñ oppositū: q: egritudines ꝑue-
nientes in mēbro ex nutrimēto maxime ꝑueniunt ex illo q̄
illud mēbrū naturalr̄ nutritur ſm similitudinē sue cōplexio
nis: sꝫ splē est mēbrū melācholicū: ꝛ ei⁹ nutrimētū est sile: ġ
cū tale sit oppositū dulci: dulce eñ est calidū ꝛ humidū tem
perate: ex dulci nutrimēto nō d̄nt oppilationes in splene ge
nerari. Ad oppositū est illud qđ testat ysaac. Ad hoc dicē dū
ꝙ sicut testat ysaac: hoc ꝯtingit ꝓpter duas cās: vna ē stri
ctura venarū splenis ꝛ debilitas sue virtutis: alia cā est: q:
splē recipit oēs sanguīs feces: ꝛ iō grossiori nutrit nutrimē
to: cui⁹ adunatio ḡnat in ipso oppilationes. ¶ Quinto q̄rit
quō dulcedo talis est ḡnatiua febris interpolate: videt eniꝫ
oppositū: febris eñ interpolata fit de materia ꝯtenta extra
venas: continua vero de materia in venis ꝯtēta: hec autem
materia nutrimēti dulcis viscosi intra venas ꝯtinet: in q̄b⁹
facit oppilationes: ġ poti⁹ videt ḡnare febrē ꝯtinuā q̄ inter
polatā. Ad hoc dicūt q̄dā ꝙ hec materia nō est cā febris in-
terpolate: sꝫ est cā recidiuationis ei⁹. Alij aūt dicūt ꝙ febris
ꝯtinue fit ex materia ꝯtēta in venis ꝑuis: ꝛ iō poti⁹ ḡnat in
terpolatā q̄ ꝯtinuā. Alr̄ aūt dicēdū est ꝙ ꝓpter ꝯtinētiā in
venis nō đ: hec materia ḡnare febrē: sed ꝓpter sui exuberā
tiā ꝛ grossitiē ꝛ viscositatem: exuberat eñ in venis ꝛ extra
venas ꝛ putrescit: ꝛ est dura grossa ꝛ viscosa: ꝛ iō est longe
more ꝛ tardi motus: ꝛ iō ex ipsa febris interpolata ḡnatur:
q̄ ex materia tardi motus generari solet: ex ipsa etiam mate
ria eleuantur fumi cholerici ad caput: ꝛ ideo sentitur dolor
in capite ꝛ incendium.

¶ Circa tertiū aūt q̄rit de dulcedine insipiditati admixta
de q̄ primo q̄rit ꝓpter q̄d maxie diminuit dulce ꝑ admixtio
nē sui cū insipido: videt eñ oppositū. Insipiditas enim est
maxime passibilis ꝛ maxime materialis: ġ min⁹ vincit dulce
do ab ipā q̄ ab alijs saporib⁹: ġ dulcedo ꝑmixta alijs sapori
bus debilior erit in sua specie q̄ ꝑmixta insipiditati. Ad op
positū est illud qđ testat ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ cū insipi-
ditas habeat materiā hūiditatis ꝛ frigiditatis a q̄se ꝑ admix
tionē dulcedinis cū ipā retūdit caliditas et spissitudo dulce
dinis ꝛ tēdit ad saporē aquosum: ꝛ sic dulcedo debilitat et
liq̄dior ꝛ aquosior efficitur: sicut pꝫ in melle ꝛ in ꝯsilib⁹ dul
cedinem habētibus. Ad rōnem dicēdū ꝙ dulcedo admixta
alij sapori sicut amaro min⁹ hꝫ de sua specie: si in equali quā

titate fit mixtio vtrobiq; sed tñ dulcedo talis est maioris
actionis: et magis mouet sensum ꝑpter cõmixtionẽ cũ alio
sapore qui hꝫ plus de actione: sed dulcedo insipiditati com
mixta efficit sensibilis et debilis actionis in sua specie: et in
specie alicuius saporis: q: insipiditas eius actionẽ debilitat: et
nõ dat ei maiorẽ virtutẽ al teri⁹ speciei: sed ꝑmixta alij sapo
ri cũ quis ꝑ ipm̃ sua retũdit virtus: tñ hꝫ virtutem intensam
actiuã a specie alteri⁹ saporis sibi cõmixti. Itẽ peccat h rõ
q: nõ cõparat ysaac dulcedinẽ insipiditati admixtã, eidem
admixte alijs saporib⁹: sed soli pure dulcedini. ¶ Scdo qri
tur ꝑpter qd oppilatio quam gñat dulcedo insipiditati ad
mixta est facilioris dissolutionis cũ sit frigidior: frigiditatis
aũt est multũ oppilare et cõprimere. Ad hoc dicẽdum ꝙ hec
dulcedo est liqdior et subtilior dulcedine pura: et iõ citi⁹ fluit
et dissoluit a mẽbris et venis in qbus facit oppilationeꝫ. Ad
rõnem aũt dicẽdũ ꝙ frigiditas nõ ꝯprimit et oppilat nisi cũ
inuenit materiam ꝑparatam sicut materiam grossam visco
sam habilem ad compressionem et oppilationem.
¶ Circa quartũ qrit de dulcedine acumini admixta: de q̃
qrit primo ꝑ quã viã adiuuat virtutẽ expulsiuã: videt em
oppositũ: q: ꝛm Auicen. et alios auctores expulsiua viget ꝑ
frigidũ et hũidũ: sꝫ h dulcedo sicut ysaac testat: attinet sicci
tati et caliditati: ğ nõ iuuat virtutẽ expulsiuã. Scda ratio ad
idẽ hec est: cũ em feces in visceribus desiccãtur: durescũt et
generãt tenasmõ et fiunt inhabiles ad expulsionẽ: sed ꝑ talẽ
dulcedinẽ sicut ꝑ dulcedinem mellis: sicut testatur ysaac: fe
ces desiccantur: ğ ꝑ ipꝫ fiunt inhabiles ad expulsionẽ: ergo
hec dulcedo potius ipedit virtutẽ expulsiuã q̃ ipsam iuuet
Ad oppositũ est aucto. ysaac. Ad hoc dicẽdũ ꝙ cã expulsio
nis fecũ: et iuuãs expulsiuã est mltiplex. Una est humiditas
feces dissoluẽs et mollificãs et liqdas reddens et lubricas et
habiles ad expulsionẽ: et ꝛm hãc cãm nõ est dulcedo acumi
ni admixta adiuuãs ad fecũ expulsionẽ. Scda cã est mordi
catio intestinoꝝ: ꝑ quã ipa intestina excitãtur ad expulsio
nẽ et fecũ depositionẽ. Tertia est mũdificatio et abstersio et
excolatio huoꝝ et fecũ: et ꝑ has duas dispositiones dulcedo
acumini admixta est cã expulsionis fecũ: et etiã cã adiuuans
expulsiuã ꝟtutẽ. ¶ Scdo qrit quõ hec dulcedo est min⁹ ꝓ
pta ad oppilatiões gñandas q̃ dulcedo pura: videt em op
positũ cũ hec dulcedo durior sit: et iteꝝ penetrabilior venaꝝ
cũ igitur venas in principio latas et in fine strictas q̃ sunt in
splene et epate penetrauerit: in magna quãtitate in ipsis re
cipiet ꝑpter sui duriciẽ et multã quãtitatẽ oppilationes in
ipsis maxime gñat. Ad oppositũ est aucto. ysaac. Ad hoc di
cẽdũ ꝙ dulcedo ꝑpter suũ acumẽ acqrit sibi subtilitatẽ per
quã nõ tñ in mẽbris imorat ipa replẽs et oppilãs: et iõ pro
pter suũ acumẽ mẽbra ad expulsionẽ mordicãdo excitat: et
iterũ multũ est mũdificatiua et excolatiua et fecũ grossarum
dissolutiua: et sic oppilatiõis cãm remouet: et iterũ dissoluit
huores et subtiliat ne ad oppilationẽ gñandã aggregent: et
sic minus est cã oppilatiõis q̃ dulcedo pura. Rõ aũt soluit
ꝑ h ꝙ sicut est subtilis hec dulcedo ad penetrãdũ: sicr ad ex
eũdũ: q̃uis nõ tñ ꝑꝑ venaꝝ dispõnẽ: subtiliat tñ in ipsis ꝑ
digestionẽ et sic cito exit vel in mẽbroꝝ ꝯuertit nutrimẽtuꝫ.
¶ Circa qntũ qrit de dulcedine vnctuositati ꝑmixta: de q̃ q
rit primo vtrũ sit calidior q̃ dulcedo pura: et videt ꝙ nõ: q:
humidũ retũdit virtutẽ caloris: siccũ vo est lima cal. ei acu
men ꝑstãs: ğ cũ hec dulcedo sit humidior q̃ dulcedo pura
minoris est caliditatis. Ad oppositũ est aucto. ysaac ponen
tis ipam esse in fine scdi gradus in caliditate: pura vo est in
medio scdi. Ad h dicẽdũ ꝙ dulcedo ꝑmixta vnctuositati est
calidior dulcedine pura: q: duplex est humidũ. s. aquosum et
hoc ꝑ ꝯrietatem suã hebetat virtutẽ caloris. Aliud aũt est vn
ctuosum: et hoc suscitat virtutẽ calidi et incendit ipam sicut
pꝫ in oleo et adipe et pice et ꝯsilibus. et sic soluit rõ. ¶ Scdo
querit vtrũ hec dulcedo multũ nutriat et magis q̃ oẽs alie
et videtur ꝙ sic: q: soli duo sapores maxime nutriũt. s. dul
cis et vnctuosus: ğ illa dulcedo maxime nutrit in qua vtrũq;
coniũgit. Hoc idẽ videt hac rõne: q: sicut testat ysaac: dul
cedo ꝑmixta viscositati maxime nutrit: sed talis est hec q̃ vn
ctuositati ꝑmiscet: ğ hec dulcedo maxie nutrit. Ad opposi
tũ est hec rõ: illud em maxime nutrit qd maxie habile est ad
hoc vt in sanguinẽ ꝯuertat: sed dulcedo talis sicut testatur
ysaac: nõ est habilis ad ꝯuersionẽ in sanguinẽ: neq; sangui
nẽ gñat laudabilẽ imo in putredinẽ ꝯuertitur: ğ hec dulce
do nõ multũ nutrit. Ad hoc dicẽdũ ꝙ hec dulcedo multũ nu
trit accidẽtalr: q: ꝑpter suã grossitiem multũ immorat in
mẽbris ipsa cõfortans: parum aũt naturaliter nutrit: q: tar
de conuertitur in formam sanguinis: vnde confortat in for
titudine corporis perquirenda: et habentibus virtutẽ fortẽ
et non in sanitate custodienda: et habentibus virtutem debi
lem. ¶ Tertio queritur ꝑpter quam causam hec dulcedo
maxime parata est putrefactioni: videtur em oppositũ cum
sit calida: et calidũ ꝛm phm ĩ quarto metheoroꝝ: resistat pu
trefactioni. Ad hoc dicẽdum ꝙ hec dulcedo maxime parat
putrefactioni propter tres causas. Una accipitur a disposi
tionibus qualitatũ suarũ. est em calida et humida: et putrefa
ctio viget per calidum et humiduꝫ: nisi calidum sit excellẽs
et sic soluitur rõ. Alia cã accipitur a natura substantie sue: est
enim substantie grosse viscose: et ideo remanet in concauita
tibus membroꝝ et non euentatur neq; depuratur ꝑ fumoꝝ
exhalationem: et concipit ꝛm hanc viam calorem innatura
lem putredinalem. Alia causa accipitur a parte indigestibili
tatis sue: ratione cuius non depuratur neq; subtiliatur: im
mo indigesta manens putredini apparatur. et de saporibus
istis dicta sufficiant.

Lectio. xviij.

¶ Unctuositas ergo parum est nutritiua corporis
q: parua quãtitas sui inflat: saturat: moraturq; ibi et
crescit. Parua ğ quãtitas vnctuositatis tãtũ iplet:
quantũ et multi alij cibi. vnde et oppilationes sue ad
sanandũ sunt dure. Inde Hippo. Cibi dulces et vn
ctuosi cito saturãt. Unctuosi duabus ex causis. Una
causa sue vnctuositatis et oleositatis cibis innatan
tis: et digerere ꝓhibentis: q̃ cũ incipiunt digeri: mol
lificant villos stomachi et lubricant cibi anteq̃ sint
digesti. Scda: q: qd tãtillũ inde ad venas earuꝫ ve
nit: eaꝝ ꝯcauitates implet et crescere facit: et claudẽs
illum ibi appetitiuam virtutẽ detrahit ab alijs appe
tendis. Ideoq; appetitus auferunt desideria. Dul
ces cito saturant: q: cum mẽbra delectent: cogũt ea
multo plus de eis sibi attrahere: vnde venas et cõca
uitates eoꝝ membroꝝ cito implent. Non ergo dele
ctantur mẽbra ad alia inquirenda. Amaritudo autẽ
calorẽ suũ in tertio gradu denunciat esse. siccitatẽ ve
ro in scdo. vnde in suis humoribus terrestria et gros
sities dñantur. Ideoq; ponticitatem quandam hꝫ:
sed cum fortitudine sui caloris incisiua et desiccatiua
est grossi humoris qui in epate est et venis: vñ et ama
ritudo eius diuretica est. menstrua prouocat: exterio
ra corporis mundificat a scabie et morphea: et parum
corporis est nutritiua: quia a sapore et dulcedine re
mota est. Appetitum tamen excitat duplici de causa
Una quia virtus sua incisiua venarum aperit ora: et
subtiliat cibos perplurimumq; desiccat. Scda quia
est stiptica: et substantiam ciborum adunat euacuãs
concauitatem membrorum cum cibos in vnum con
trahat. Ideoq; in replendo illam vacuitatem prouo
cat appetitum.

¶ De acuto sapore. Capi. xj.

Cutus sapor calidus est in quarto gradu:
quia sua incensio est ignea: vnde est corro
dens incidens et subtilians magis ceteris
saporibus. Est ergo subtilis et excitatiuus
appetendi: quia cum incisione et subtilitate sua ora

venarum mundificat: ⁊ humiditates eorū desiccat. Q autem corpus nutriat paruissimum est: et ideo plus medicinis ꝙ̄ cibis solis attinet.

¶ De salso. Capi. xij.

Salsus significat calorem ⁊ siccitatem suam esse in secūdo gradu in fine: q: sui humores inter grossos ⁊ subtiles sunt mediocres terrestribus vicinātes. vnde virtutē habet pūgitiuam: lauantem: et corporis asperitatem mundificantem: et humiditatem in primis dissoluētem deinde desiccantem. Molles ergo carnes indurat et desiccat.

¶ De acetoso. Capi. xiij.

Acetosus frigiditatem ⁊ siccitatem in secūdo gradu esse denūciat: q: humores sui subtiles sunt ⁊ penetrabiles: parū tamē terrestres: ideoq̄ perforat ⁊ incidit grossos hūores: ⁊ appetitū cōmouet. hoc autē facit trib⁹ de causis. Una: q: sua frigiditate ⁊ stipticitate adunat substantiam ciborum vt quantitatē faciat paruam: ⁊ ita locus vacuus remanet venarū: ⁊ cōcauitates mēbrorum: vnde fuit necesse nature cibū aliū appetere: vt loca vacua valeat implere. Altera q: cū humores sui in natura ⁊ sapore similes sint melācholicis humoribus appetitū generāt. augmētaꝛ ⁊ cōfortaꝛ appetitus acetosis his humoribus. Tertia q: incisiōe ⁊ subtilitate sua dissoluiꝛ ciborū grossities: ⁊ ita venarum ⁊ membrorū emūdātur feces. Ideoq̄ fuit causa in digestiua virtute cōfortanda: ⁊ appetitiua restaurāda. Habet ⁊ aliud propriū subtiliādo grossos humores: in stomacho inuētos dissoluit eos: sicq̄ venter fit solubilis. Si autē stomachum humoribus superfluis inuenerint inanitum: desiccant eū ⁊ constipant.

¶ De insipido. Capi. xiiij.

Sine sapore cibus est cū saporē sicut aqua habet. nulla actio vel qualitas sua inuenitur aptior ꝙ̄ stomachi humectatio: ⁊ sitis mitigatio: ⁊ propter hoc ad digerendū velocior ⁊ min⁹ nutribilis ꝙ̄ cibi alij saporosiores. Quātitas autem sui nutrimenti in grossitie vel subtilitate: velocitate vel tarditate cōsideratur ex subiecti sui spissitudine ⁊ raritate: mollitie siue duricie: viscositate ⁊ similibus. Exinde nutrimēta fungorū grossiora ⁊ duriora sunt ad digerendum: ꝙ̄ cucurbitarum. Cucurbitarum vero nutrimenta nutrimentis crisolocanne sunt grossiora. fungorum propter soliditatē ⁊ duriciem. crisolocanne: propter mollitiem ⁊ subtilitatem. cucurbitarum: propter inter vtrūq̄ mediocritatem. Unde Gal. omnis res non sapora naturaliter sicut fungi: siue artificialiter sicut lupini: tantum h₃ nutrimenti ⁊ digestibilitatis in velocitate ⁊ tarditate: quāta est diuersitas sui subiecti ī duricie siue mollicie: grossitie: siue subtilitate. Si eīn subiectū viscosum sit ⁊ molle sicut crisolocāna: subsequitur digestionis velocitas ⁊ expulsionis non tarditas. Si autem durū ⁊ grossum sicut lupini: durius est nutrimētum: et tardius ad expellendum. Si autem mediocre sicut cucurbita: mediocria sunt nutrimēta.

¶ De pontico. Capi. xv.

Ponticitas est cum humores sui pure terrestres sunt vt frigidi sint ⁊ sicci: necesse est in fine tertij gradus quarto sint vicini vnde ⁊ sua nutrimēta sunt paruissima et grossos hūores faciētia: ⁊ subtili diete illaudabilia: sed tū virtutis appetitiue excitatiua ꝓpter coadunationē ciborū in vnū: ⁊ inanitionē locorū. Uerū cum ponticitas virtutē habet desiccatiuā ⁊ cōstrictiuā: inueniens stomachum cibis exinanitum: constringit ⁊ confortat foramina sua inferiora: vnde nimie constipationis fit causa. Si autem inuenerit stomachū cibis plenum: tunc his supernatat ex grossitie sua: ⁊ superiorem stomachum coadunat exprimens sicut torcular a superiori oliuas. vnde sua foramina dilatantur inferiora: ⁊ emittuntur intus habita. Sicq̄ fit solutionis ventris accidentalis causa. maxime si virtutem stomachi defectam vel mollem inuenerit in retinendis cibarijs: ⁊ cibaria natura sui mollitiua sunt. Unde Gal. ponticitas desiderium cibi excitat: quia in primis stomachi cōstringit superiora eijciens contenta. vnde pauperatur in alliciendis cibis alijs sibi stomachus. Perueniens ergo eadē ponticitas vsq̄ ad venas suas succos ciborum coadunat: ⁊ loca membrorum euacuat cogens membra appetere alia. Itē Hip. dicit: amara: acuta: acetosa: pōtica: omnia sunt appetitus excitatiua. Amara ⁊ acuta: q: venarum aperiūt ora: ⁊ grossa subtiliant cibaria plurimum desiccantia ⁊ loca exinanientia. Pontica: q: substātiā ciborū coadunant vt stomachū euacuēt ⁊ venas. Unde sequitur vt exinanita satagant in explēdis suis vacuitatibus. Acetosa propter vtrūq̄ faciunt hec.

¶ De stipticis. Capi. xvj.

Stipticorū actio siue passio eadem est que ⁊ ponticorum: sed tamen subtiliora sunt: quia sui humores inter subtiles ⁊ grossos sunt mediocres. vnde ⁊ poros penetrant. ponticorum humores: quia sunt terrestres dure interiora corporis sunt penetrantes: extrinsecus autē tantum operantes.

¶ Post actiones dulcis agit de actionibus aliorum: ⁊ diuiditur hec pars ſm numerū aliorū saporū in octo partes. In prima ergo agit de vnctuoso. In hac aūt parte duo proponit. Primo assignat actiones eius dicens: ꝙ parū nutrit ⁊ multū inflat: ⁊ parua eius quantitas tantum satiat quantum magna aliorū: ⁊ oppilationes difficilis cure facit. Secūdo sub aut. Gal. cōparat eius actiones ad actiones dulcis dicēs ꝙ vtrūq̄ multum satiat: s₃ vnctuosum cito satiat ⁊ multū ꝓpter duas causas. Una est innatatio in stomacho ⁊ impedimētū digestiōis: ⁊ lubricatio aū digestionē. scda ē repletio mēbrorū: p quā cessat appetit⁹. Dulce autem multū satiat ꝓpter magne quātitatis eius attractionē a mēbris factā propter eius delectationem. Circa amarū sic procedit: ⁊ dicit ꝙ est calidū in tertio: siccū in scdo: ⁊ habet quandam siccitatem terrestrē: ⁊ fluxum menstruorum ꝓuocat: ⁊ corpus mundificat ab exterioribus infectionib⁹. Secūdo dicit ꝙ parum nutrit propter remotionem a dulci: sed confortat appetitum propter duas causas. vna est ꝓpter virtutē incisiuā. alia est ꝓpter stipticitatē corrugantē ⁊ inanitionē facientē. Circa acutū dicit ꝙ est calidū in quarto gradu: corrodit: diuidit: subtiliat: aperit: appetitū excitat aperiendo: incidendo: mundificando nutrit: ⁊ plus competit in via medicine ꝙ̄ cibi. Circa salsum dicit ꝙ est calidum ⁊ siccum in se

cūdo gradu: pūgit: lauat: aspera mūdificat. pmo dissoluit: deinde desiccat: molles carnes indurat. Circa acetosū tria pponit: pmo dicit ꝙ est frigidū ⁊ siccū in tertio. subtiliat penetrat ⁊ incidit. Secūdo dicit ꝙ appetitū cōfortat ppter tres causas. Prima est coadunatio partiū stomachi et cibi faciēs inanitionē. Secūda est vicinitas ad melācholiā q appetitū mouet. Tertia est incisio humorū grossorū ⁊ viarum apertio. Tertio ostendit ꝙ humores grossos a stomacho diuidit: ⁊ si plenū ventrē eis inueniat: diuidendo laxat: si autē vacuū: desiccādo cōstipat. Circa insipidū etiā tria pponit. Primo dicit ꝙ ppter humiditatē stomachū humectat: sitim aufert: velociter digeritur: ⁊ parū nutrit. Secundo tāgit diuersitatē sui nutrimēti: que consistit in substantia subtili ⁊ grossa: ⁊ alijs conditionibus: ⁊ hoc declarat per exemplum in fungis: qui sunt in terra nascētes quasi plante rotunde figure: ⁊ dicuntur cōpinelli: ⁊ sunt grossi nutrimenti, atriplices subtilis, cucurbite mediocris. Tertio intētionem per Gal. cōfirmat sm quā insipidū habet diuersitatē in quātitate nutrimenti ⁊ digestionis: ⁊ duritiem ⁊ mollitiē: subtilitatē ⁊ grossitiē: sicut patet in fungis naturaliter insipidis: ⁊ lupinis q sunt semina amara silia fabis: ⁊ dulcorant per diuturnā aque dulcis infusionē: ⁊ in atriplice que naturaliter est subtilis: ⁊ in cucurbita q est mediocris. Circa ponticum autem quinq pponit. Primo dicit ꝙ est frigidū et siccū in fine tertij: grossos generat humores: ⁊ vtentib9 dieta subtili non competit. Secundo dicit ꝙ cōfortat appetitū propter coadunationē a qua inanitio puenit. Tertio dicit ꝙ constipat os inferius stomachi claudēdo cū stomachus est repletus: ⁊ maxime liquidis: laxat cōprimendo. Quarto cōfirmat intentionē p Gal. dicentē ꝙ ponticū cōfortat appetitū ppter inanitionē quā facit corrugando. Quinto ostendit quomodo pōticū ⁊ acetosum ⁊ amarū inducunt differēter vigorem appetitus dicēs ꝙ appetitū cōfortant: sed differēter sm Hippo. ⁊ amarū ⁊ acutū excitat appetitū aperiēdo ⁊ incidendo: ponticū coadunando: acetosum vtroq modo. Circa stipticū dicit ꝙ candem virtutē habet cū pontico: sed tamē subtilius est: ppter qd magis penetrat: ⁊ ideo sua actio minus viget. ⁊ sic terminatur pars de saporibus.

¶ In hac pte octo sunt inqrēda sm numerū saporū: et primo queritur vtrū vnctuosum multum nutriat: ⁊ videtur ꝙ sic. Nutrimentū est propter conseruationē vite. sed dicit phs in libro de morte ⁊ vita: ꝙ illud qd est causa vite est humidū vnctuosum aereū nō valde siccabile: sed vnctuosū est hmōi aereum ⁊c. ergo maxime conseruat vitā: sed omne qd maxime conseruat vitā maxime nutrit: ergo vnctuosum maxime nutrit. Ad oppositum est hec ratio. Nihil quod tarde digeritur ⁊ locū digestionis refugit: maxime nutrit: sed minime: sed vnctuosum est hmōi: q: supernatat stomacho: ergo vnctuosum minime nutrit. Ad hoc dicendū ꝙ sapor dulcis maxime nutrit. ⁊ post omnib9 alijs magis nutrit vnctuosus: sed minus q sapor dulcis. Ad rationem dicendū ꝙ duplex est vnctuosum. Quoddā est proportionale nature humane: ⁊ sic est vnctuosum in sanguine: ⁊ tale corpus humanum cōseruat. Est aliud vnctuosum quod est in cibo qd natum est conuerti ad humorē aquosū calorem extinguentē: ⁊ nō est illud in quo potissime vita conseruatur. ¶ Secūdo supposito ꝙ vnctuosum maxime nutriat post dulce: queritur vtrum magis nutriat naturaliter vel accidentaliter (et dr multū nutrire naturaliter qd cito conuertitur ad nutrimentū ⁊ formam sanguinis: ⁊ parū immoratur in mēbris: multum autē nutrit accidentaliter quod non cito conuertitur: ⁊ multum in membris immoratur) ⁊ ostenditur ꝙ multū nutriat naturaliter: q: omē quod est calidū ⁊ subtilis substātie: ⁊ passiuum maxime: ⁊ maxime cōuertibile: multū nutrit naturaliter: sed vnctuosum est hmōi: q: de facili patitur a calore naturali: g multū nutrit naturaliter. Ad oppositū dicit ysaac ꝙ vsus vnctuosorum cōpetit nō volentibus custodire sanitatem: sed volētibus fortitudinē ⁊ vigorem mēbrorum adipisci: g vnctuosum multū nutrit accidentaliter. Ad hoc dicendū ꝙ vnctuosum multū nutrit accidentaliter. Ad rationem dicendū ꝙ aliquid dicit multū nutrire vel parū tripliciter. Uno mō ppter grossitiem sue substantie tarde conuersionis ad sanguinem: vt carnes bouine ⁊ cōsimilia. Scdo modo propter sui qualitatē: q multum repugnat calori: ⁊ sic res frigide tarde conuertuntur: ⁊ parū nutriunt naturaliter. ⁊ his duobus modis non parū nutrit vnctuosum. Tertio modo ꝙ propter fugā a loco digestionis tarde digeritur: ⁊ sic sapor vnctuosus tarde ⁊ parū nutrit naturaliter. ¶ Tertio queritur quod plus saturat: an vnctuosū an dulce: ⁊ ostenditur ꝙ dulce: quia omne illud plus satiat cuius maior quantitas attrahitur a mēbris: ⁊ qd plus imorat plus replet: sed dulce est huiusmodi: ergo dulce plus satiat q vnctuosum. Ad oppositum est hec ratio. omne illud qd plus satiat: eius parua quantitas plus replet ⁊ virtutē appetitiuam plus delectat: q: tunc est perfecta saturatio quādo non viget amplius appetitus. Ad hoc dicendū ꝙ aliqd dicitur saturare plus dupliciter. Primo modo: quia plus satiat replēdo phātastica repletiōe: ⁊ sic vnctuosum plus satiat. Alio modo: q: tarde satiat ⁊ multū replet pp ter sui delectationē: sed tamen multū immoratur sua satiatio ⁊ tarde recedit: ⁊ sic dulce multum satiat. ¶ Quarto querit quod sit magis proportionale cōplexioni hūane: an vnctuosū an dulce: ⁊ videtur ꝙ vnctuosū. maior est tēperātia in complexione ⁊ substātia: q in substātia tantū: sed in vnctuoso est tēperantia in complexione ⁊ substantia: quia fundatur in substantia subtili vel mediocri: in dulci vo est temperamentum in complexione solum: q: fundatur in grossa substantia: sed propter maiorem vel minorem temperantiam dicitur aliqd plus vel minus esse proportionale ⁊ vicinum complexioni humane: ergo vnctuosum plus proportionatur illi q dulce. Ad oppositum est auctoritas ysaac dicentis ꝙ dulce maxime nutrit propter vicinitatem complexiōi humane. Ad hoc dicendum ꝙ dulce plus vicinatur complexioni humane. Ad rationem dicendum ꝙ complexio vnctuosi non est ita temperata sicut complexio dulcis: q: eius cōplexio est in fine secūdi gradus: complexio vo dulcis in medio secūdi gradus. Item qmuis fundetur in grossa substantia: tamen grossities nutrimēti nature humane nō repugnat: quia oportet vt nutrimentum sit grossum ⁊ conuertibile: ex quo debet cōplexio humana nutriri. ¶ Quinto queritur quomodo vnctuosum dicatur grossū ⁊ nutrimentū facere grossum: q: nihil qd fundat in substātia subtili vel mediocri dat grossum nutrimentum: sed vnctuosum est hmōi: ergo nō dat nutrimētum grossum. Ad oppositum est qd dicit ysaac. Ad hoc dicēdum ꝙ grossum dicitur multipliciter. primo modo aliquid dicitur grossum: quod est grossū in actione vt est ponticū: ⁊ est grossum in passiōe vt qd de difficili patitur: ⁊ est grossum in substantia qd ad sanguinē grossum conuertitur. vnctuosum autem dicit facere nutrimentū grossum: quia conuertitur in sanguinē grossum indigestum. ¶ Sexto queritur quomodo vnctuosū cito cōuertitur ad calorē exteriorem: ⁊ nō cito ad calorem interiorem: vt oleū ro. ⁊ similia. ⁊ videtur contrarium: q: Auicen. docet pbare medicinas per comparationem ad res exteriores: vt medicina que cito exterius inflammatur calida debet dici: sed vnctuosa de facili conuertuntur ad calorem exteriorem: ⁊ de facili inflammantur: ergo de facili debent conuerti ad calorem nostri corporis interiorem. Secunda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ sicut pix ⁊ oleū ⁊ similia cito conuertuntur ad calorem exteriorem: sic vnctuosa cito cōuertūtur ad calorem naturalem vel innaturalem nostri corporis. Tertia ratio hec est: dicit ysaac in libro febrium: ꝙ illud qd forte agens facit in paruo tempore ⁊ calore forti: hoc idem facit calor debilis in magno: sz calor nostri corporis est debilis respectu ignis: ergo quod potest calor ignis in paruo tempore: potest calor nostri corporis in magno: ergo cū calor ignis potest vnctuosum conuertere in paruo tēpore: ⁊ calor nostri corporis poterit ipsum cōuertere in magno: ergo vnctuosum poterit per longū tēpus conuerti ad calorem nostri corporis. Ad oppositum est qd dicit Ga. ꝙ qmuis oleum cito inflāmetur a calore ignis: nō tamē necesse est ꝙ inflāmetur a calore nostri corporis. Ad hoc dicendum ꝙ Cōstan. ⁊ Ga. disputant de hac qōne: ⁊ dicūt ꝙ non est verum. s. ꝙ illud cito conuertitur ad calorem ignis: quod cito conuertitur ad calorē nostri corporis: q: sic pili ⁊

festiue dicerent calida: ꝛ cito cõuerterentur ad calorem no
strī corꝑis qđ falsum est. Silr est de vnctuosis: ꝛ soluit Ga.
ꝙ calor nostri corꝑis debilis est ꝛ grossus: ꝛ ideo non hꝫ il
la cõuertere ꝛ diuidere ꝑpter sui grossitiem: neqꝫ inflam-
mare ꝑpter sui debilitatem: sed calor ignis fortis est ꝛ sub
tilis: ꝛ ideo potest illa diuidere ꝛ cõuertere. Ad secundam
rationem dicendū ꝙ si agēs forte ꝛ debile sint eiusdem vir
tutis: verū est ꝙ illud qđ potest forte agēs in paruo tempo
re ꝛc. dūmodo illud super qđ agit possit conuerti ad vtrun
qꝫ: ꝛ sic non est de oleo. Unde dicimus ꝙ si calor nostri cor-
poris fuerit debilis alteratur p oleū: si fuerit fortis calor nō
immutabitur: sed conuertet oleum ad sui naturam. Unde
nō est bonum ponere oleum supra erisipilā: quia cito infla-
matur propter calorem fortem. ¶ Septimo queritur pro-
pter quid vnctuosum cum sit calidum ꝛ humidum: conuer
tatur potius in humorem phlegmaticū ꝙ̄ sanguineum. vi
detur enim contrarium: vnum qđ est quale in potētia: tale
est quando ducitur de potētia ad actum: ꝛ omne qđ immu
tatur habet potestatiuam similitudinem cum eo qđ ipsum
immutat: sed vnctuosum est calidum ꝛ humidum in poten
tia ꝛ etiam actu: ergo quando ducitur ad actuꝫ: debet esse
calidum ꝛ humidum: ergo ex ipso debet generari humor ca
lidus ꝛ hūidus ꝛ nō phlegmaticus. Contrarium dicunt au
ctores ꝙ vtētes vnctuosis phlegmatici fiunt. Ad hoc dicen
dū ꝙ frequentius in phlegma conuertitur. Ad rationem di
cēdum ꝙ in vnctuoso est vna natura calida ꝛ humida: ꝛ ſm
hanc potest conuerti ad sanguinem. alia est natura ſm ꝙ lo
cum digestionis refugit: ꝛ ideo cōuertitur in humorē phle-
gmaticum indigestum.

¶ Circa scđm ꝓcedit hoc mō: ꝛ queritur de amaro: ꝛ que-
ritur de contrarietate inter phm ꝛ medicos. Dicit phs in
libro de sensu ꝛ sensato: ꝙ dulce ꝛ amarum sunt extrema sa
porꝫ ꝛ sapores medij cōficiuntur ex illis. medici vero ponūt
ꝙ sunt duo saporꝫ principia: pōticum: ꝛ insipidū: ꝛ videtur
ꝙ sapor dulcis ꝛ amarus sint principia. In vnoquoqꝫ obie
ctorum est vna prima cōtrarietas: vt in genere colorū: albū
ꝛ nigrum: ergo in genere saporum est vna prima contrarie-
tas: ꝛ erunt duo extrema ex quibus medij sapores conficiū
tur: sed illa maxime sunt cōtraria que maxime a se differūt.
talia vero sunt dulce ꝛ amarum: ergo debēt esse principia:
quia que sunt extrema in illo genere sunt principia. Secun
da ratio hec est. in quolibet genere obiectoruꝫ est vnū sicut
natura aliqua: ꝛ alterum sicut priuatio: vt album est habit⁹
ꝛ nigrum nihil aliud est ꝙ̄ priuatio albi: ergo in genere ob-
iectorum gustus vnum est sicut habitus ꝛ natura: ꝛ alterū
priuatio: sed illa que sunt principia in genere obiectorū quo
rum vnum est natura: alteruꝫ ꝑuatio sicut dicit philosoph⁹
ꝙ sicut se habet album ad nigrū: ita se habet dulce ad ama
rum: sed album ꝛ nigrum sunt principia in genere coloruꝫ:
ergo dulce et amarum erunt principia in genere saporum.
Tertia ratio hec est. dicit philosophus in eodē libro: ꝙ sicut
se habet res ſm ordinem nature: similiter se habent ſm or
dinem ad virtutes anime: sed apud virtutes anime sensi-
biles dulce ꝛ amarum sunt principia: ꝛ alij ab illis conficiū-
tur sicut ex extremis: similiter ergo apud rerū naturā: sed
illa extrema sunt principia: ergo dulce ꝛ amarum sunt prin
cipia omniū saporum. Ad oppositum: dicit Ga. ꝙ sapor dul
cis nō est principiū. ꝛ ysaac q̄ ponit ꝙ ponticus ꝛ insipidus
sunt duo initia saporum. Ad hoc soluūt quidā dicēdo ꝙ sa-
pores dupliciter cōsiderātur. Uno mō ſm viā nature: ꝛ sic
sapor pontic⁹ ꝛ insipidus sunt principia saporū. Alio mō ꝑ
cōparationē ad sensus: ꝛ sic amaruꝫ ꝛ dulce sunt principia.
Nos aūt dicim⁹ aliter: ꝙ duplex est ꝯsideratio in saporib⁹:
Una est ſꝫ quā habet sapores statū in gn̄e suo ꝯtrarietatis
naturalis: ꝛ q: in omni ꝯrietate sunt duo extrema maxime
adinuicem distātia: ꝛ oīa alia ex his cōficiuntur: sic sunt pn̄
cipia dulce ꝛ amarū. Alio mō possunt cōsiderari a parte sue
generatiōis: non ſm ꝙ media ex extremis generantur: sed
ſm ꝙ ex natura sua originaliter generātur: ꝛ sic illi sapores
qui plus accedunt ad naturam suam: sunt principia: ꝛ quia
materia omnium saporum est aqua vel terra: ideo pontic⁹
ꝛ insipidus cum plus accedūt ad naturam suaꝫ: sunt princi
pia: ꝛ hoc modo soluendum est de colore. ¶ Scđo queritur
vtrū amarū plus habeat caliditatē intensam ꝙ̄ siccitatē: et
videtur ꝙ magis habeat siccitatē intēsam: q: omnis quali-
tas que non habet resistentiā plus intenditur ꝙ̄ illa que ha
bet resistentiā: sed ex pontico generatur sapor amarus: sed
caliditas habet magnā resistentiam vt frigiditatem que est
a pte materie: sed siccitas nullam habet resistētiā: ergo pl⁹
debet esse in amaro ex pontico siccitas ꝙ̄ caliditas. Secun-
da ratio hec est. illa dispositio magis debet intendi ad quā
plures cōcurrunt cause intensionis: sed ad amarū gn̄atum
ex pontico cōcurrunt siccitas pōtici ꝛ siccitas agētis: sꝫ a pͭ
te caliditatꝫ ꝯcurrit vnū solū: vt caliditas agētis: ğ siccitas
magis dꝫ intēdi ꝛ maior eē in amaro ꝙ̄ caliditas. Cōtrariū
vero dicit ysaac. s. ꝙ amarū plus est calidū ꝙ̄ siccū: q: est ca
lidū in tertio: in scđo siccū. Ad rōnes dicendū ꝙ ꝓcessus nō
est talis: sicut ꝓbāt rōnes: sꝫ pōtic⁹ hꝫ naturā grossam ꝯge
latā: ꝛ tamē pōt dissolui ꝛ mollificari: qñ vo ꝯꝑit ad amarū
dissoluit ꝯtinue. siccitas vero causat ꝑpter duriciem ꝛ pō-
ticitatē: ꝛ tñ illa dissoluitur: ꝛ iō siccitas remittitur: ꝛ calidi
tas intēditur. Si vo cū illa caliditate introducat siccitas: illa
est a pte ponticitatis ꝛ nō amaritudinis. ¶ Tertio queritur
quō in amaro est ponticū: ꝛ vr̄ ꝯtiū. pōticus seqtur naturā
frigidā: sed amarū hꝫ naturā calidā ꝛ siccā: ğ sapor simplex
nō cōponit ex amaro. Scđa rō hec est. Ois sapor in quo cō
currūt duo est ꝯposit⁹ ꝛ nō simplex: sꝫ sapor amar⁹ est sim-
plex: ğ nō cōponit ex pōtico. Cōtrariū dicit ysaac. ꝙ sapor
amarus stomachū ꝯfortat ꝑpter pōticitatē sibi admixtam.
Ad hoc dicendū ꝙ sapor pōticus amarū nō seqt: ꝛ est simi-
lis cū amaro: q: amarum fundat in grossa subā q̄ est pōtica
vel stiptica: sꝫ nō puenit ad tantā pōticitatē: quāta est in pō
tico. vn̄ hꝫ naturā incisiuā: neqꝫ ad tātā siccitatē: sꝫ ad illā q̄
est necessaria: ꝛ hec est stiptica: ꝛ ideo ad naturā stipticā ve-
nit. Ad rōnes dicendū ꝙ stiptic⁹ dupl'r considerat. vno mō
vt est vn⁹ sapor ꝯ alios diuisus: ꝛ sic nō ꝯcurrit cū amaro:
alio mō đ dispō que est in ei⁹ siccitate ꝛ humiditate terre-
stri ꝯsistens: ꝛ hoc mō nō repugnat cū amaro.

¶ Circa tertiū principale sic ꝓceditur: ꝛ qritur de acuto: ꝛ
ꝑmo querit qđ min⁹ cedat ī nutrimētū: an amarū: an acu
tū: ꝛ ꝑpter qđ plus infestat gustū amarū ꝙ̄ acutū: ꝛ osten-
dit ꝙ sapor amar⁹ min⁹ molestet ꝛ min⁹ deficiat a nutrimē
to ꝙ̄ acut⁹. ille eñ sapor min⁹ molestat ꝛ a nutrimēto defi-
cit q̄ min⁹ recedit a tēpamento: sꝫ sapor amarus min⁹ rece-
dit a tempamēto ꝙ̄ sapor acut⁹: ergo min⁹ infestat gustū ꝛ
magis nutrit. Ad oppositum est hec rō: sapor q̄ maxime nu
trit est dulcis: ergo suū ꝯtrium magis infestat ꝛ min⁹ nutrit.
sꝫ hic est sapor amar⁹: ğ magis infestat ꝛ min⁹ nutrit: ꝛ ideo
querit quare in saporibus amaris nō delectat natura: sꝫ tñ
in acutis delectatur: ꝛ illis vtimur in salsamētis: ꝛ nō alijs.
Ad hoc dicendum ꝙ in saporato duo sunt ꝯsiderāda. sapor
ꝛ complexio. A parte vero saporis sapor amarus est in vlte
riori gradu ꝙ̄ acutus: quia est in quarto: sed a parte cōple-
xionis econtrario. Uel aliter dicendum ꝙ in sapore amaro
est calor cum grossa substātia: ꝛ ideo maiorem ꝛ fortiorem
facit impressionem: sed sapor acutus fundat in subtili suba.
iō nō tm̄ infestat. Uel aliter dicim⁹ ꝙ in sapore amaro est ca
lor cū grossa substātia feculēta: calor aūt nō depurat illam:
ꝛ ideo concipit quandam horribilitatem: ꝛ ideo multum in
festat: sed in acuto est substantia pura subtilis: ꝛ calor ma-
ior et acumen: ꝛ ideo concipit quandam aromaticitatem ꝑ
quam allicit gustum qđ non contingit in amaro: et ideo ma
gis nocet sapor amarus ꝙ̄ acutus. ¶ Quarto queritur
vtrum sit verum quod dicunt ꝙ a parte saporis sapor ama
rus magis infestat ꝙ̄ sapor acutus: sed a parte complexio-
nis contrario: ꝛ videtur ꝙ hoc sit falsum: quia sapor est se-
quela cōplexiōis: ꝛ ideo firmat suā speciē ꝛ intēsio cōplexio
nis est causa intensionis saporis: ğ per effectū si sapor est in
tensus ꝛ cōplexio: ğ sicut intendit a parte saporis: ita a par-
te cōplexiōis. Ad oppositū est qđ videm⁹ ꝙ horror est mul
tum excedens: cōplexio vo minus. Ad hoc dicendū ꝙ sapor
sequit cōplexionē: ꝛ ad intēsionē cōplexionis sequit intēsio
saporis: sed in sapore sunt duo. Primū est virtus per quā
infestat gustū: ꝛ sic amarū plus infestat ꝙ̄ acutū. Est autem

aliud per qđ cōplexionē ledit ⁊ suā impressionē figit: ⁊ sic
plus excedit sapor acutus ꝙ̄ amarus: q: soluit cōtinuitatem
lingue: gradus v̄o distinguūtur a parte lesionis: ⁊ q: acutū
plus ledit ꝙ̄ amarū: ideo in vlteriori gradu ponitur ꝙ̄ ama
rum. ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ Lectio. xix.

¶ De odore ciborum. Capi. xviij.

In odorādis cibis discordati sunt antiqui.
Quidam enim dicūt his itidem discerni si
cut ⁊ saporibus predictis. Alij nullā in odo
randis discretionē esse iudicāt. Alij cōfirmāt aliquā
esse significantiā etiā si nō possumus per eā aliquan
do certificari. Quidā itidē odoratu testātur ꝑcipi si
cut ex predictis saporibꝰ: ⁊ dicūt se videre tantūdē
odoratum in his odorandis facere: quātum sapores
in gustandis. Non enim acuta ⁊ acetosa minus odo
ratu ꝙ̄ gustu percipiuntur: vnde ⁊ certificauerūt suū
ad vtrūqꝫ intellectū. Obuiātes his taliter videntur
refragari. Fundamētū inquiūt quo innititur hec ra
tio non est solidū: ⁊ ꝓpositio qua fulciri debuit que
stio: falsificatur hoc modo. Cum enim cibaria aceto
sitati ⁊ acumini assimilaretis: ⁊ diceretis ea odoratu
percipi sicut acetosa: ⁊ acuta affirmaretis: neqꝫ nega
re possitis quin actiōes acetositatis et acuminis ni
hil aliud ꝙ̄ punctura quedam ⁊ incisio in sensu sint.
hec autē odoratui nō attinēt: sed potius tactui. Om
nis enim sensus suū habet propriū actum sibi: sicut
videmus: q: visus discretionē colorū ⁊ figurarum ha
bet: auditus vocū et sonorū: odoratus fumosorū odo
ratorꝫ: tactus incisionū punctionum ⁊ similia. Vnus
quisqꝫ v̄o horū sensuum mēbra habet suis officijs de
stinata excepto tactu: qui in omnibus est mēbris offi
cialibus: vnde ⁊ oculus sentit colores ⁊ formas natu
raliter ⁊ substantialiter. sentit ⁊ morsuras et incisu
ras propter virtutē tactualē neruorꝫ in se habitorꝫ.
Constat ergo ꝙ vnde sentit colores ⁊ formas: non
sentit morsuras ⁊ incisuras. Colores enī ⁊ figuras ex
virtute sua visuali cōcipit. Incisurā v̄o ⁊ morsurā ex
sensibilibus suis neruis: videmus enī morsuram col
lyrij oculū sentire: etsi clausus sit neqꝫ videat: sed po
tius tactu sentit q̄d sit. itidē ⁊ lingua aures ⁊ nares
horꝫ quodlibet sentiūt: id est quoddā ꝓpriū ad qđ po
sita sunt. Sētiūt etiā ⁊ p̄ter id calidū frigidū morsu
rā pūcturā ⁊ similia tactibꝰ neruorꝫ suorꝫ sensibiliū.
Palā ergo sit ꝙ si nares acumina senserit ⁊ acetosi
tates: nō ex proprio suo sensu naturali sentiūt: sꝫ po
tius ex tactu neruorū in eis cōtētorū: vn̄ ꝓpositio no
stra eneruat̄ q̄ nō attribuēda dat naribus.

¶ Expleto mō fm quē fit inuestigatio diete per sapores ⁊
ipsorꝫ virtutes ⁊ actiones: In hac parte agit de inuestiga
tiōe diete ꝑ odores ⁊ ipsorꝫ v̄tutes ⁊ actiōes. Diuisio. Hec
aūt pars diuidit̄ in duas: in quarꝫ prima agit de natura isto
rum odorꝫ ⁊ actionibus ipsorꝫ: ⁊ de natura fumi. In scđa v̄o
scꝫ in hac: Signa v̄o vniuscuiusqꝫ ostēsa. tāgit quasdā dubi
tatiōes incidētes. Prima aūt diuidit̄ in duas: in quarꝫ p̄ma
agit de natura odorꝫ. In scđa. s. in hac: Fumꝰ generaliter di
uidit̄ tripliciter ⁊c. agit de actiōibꝰ fumi qui est substātia fe
rēs odores. Prima aūt pars diuidit̄ in duas. In quarꝫ pri
ma tāgit tres opiniones antiquorꝫ circa actiones odorꝫ. In
scđa. s. in hac: Quidā itidē odoratu testant̄ ꝑcipi sicut ex pre
dictis ⁊c. ꝓsequit̄ duas ipsarꝫ: primā ⁊ tertiā: ⁊ secundā pro
seq̇ negligit ꝓpter manifestationē improbabilitatis. Pria
aūt pars nō diuidit̄. Scđa aūt diuidit̄ in duas: in quarꝫ pri
ma ꝓsequit̄ vnā opinionē. In scđa. s. in hac: Qui aūt dant
eis significationē dicūt ꝙ odoratꝰ ⁊c. ꝓsequit̄ scđam. Pri
ma aūt pars cū p̄ma parte capituli spectat ad presentē spe
culationē: ⁊ sic in p̄senti lectione sunt due partes. In quarꝫ
prima assignant̄ tres opiniōes circa actiones odorū. In se
cūda ꝓsequit̄ ꝓpriā. Scđa aūt pars diuidit̄ in duas: in qua
rum prima ꝓsequit̄ illā opinionē ipsam confirmando. In se
cunda: scꝫ in hac. Obuiantibus taliter videntur refragari.
prosequit̄ ipsam eā rationibus cōtrarijs improbando.
¶ Circa primā partē sic ꝓcedit: dicit ꝙ circa odorādos ci
bos diuersificati sunt antiqui: ⁊ tres fuerūt opiniōes. Pri
ma ꝙ cibi per odores discernuntur sub tanta certitudine si
cut per sapores. Secūda ꝙ ad discretionē saporū nullo mo
do cōferūt odores. Tertia ꝙ ad eorū discretionē cōferūt: sed
tamē nō habēt tātā virtutē quātā sapores ꝓpter incertitu
dinē odoratꝰ in nobis. ⁊ h̄ opinio est certa siue vera. ¶ Cir
primā partē scđe partis p̄mā opinionē ꝓsequit̄ cōfirmando
dicēs ꝙ ponētes illā opinionē talē habet rōnē: sicut ꝑ gustū
differētias ciborū per sapores discernimꝰ: sic per odoratū
differētias eorꝫ ꝑ odores discernimꝰ: sed ꝑ gustū mediātibꝰ
speciebus saporꝫ cibos sub certitudine discernimꝰ: ğ silr spe
ciebus odorꝫ cibos sub certitudine discernimꝰ. Nā acutū ⁊
acetosum in cibis nō minus odoratu ꝙ̄ gustu percipimus.
¶ Circa scđam partē inducit iprobationē huius opiniōis
⁊ tria intendit. Primo intendit ꝙ ex falsa intētiōe ꝓcedūt
dicēs ꝙ ꝯdicētes illi opiniōi sic improbāt ipsam dicētes fun
damentū eiꝰ esse falsū. Nā cū dispositiōes ciborꝫ sicut acu
tū ⁊ cōsimiles debēt olfactu percipi sicut acetosa: ⁊ alie ad
gustū ꝑtinētes gustu: sꝫ nō possunt negare quin actiōes ha
rū dispositionū ad tactū ꝑtineāt ⁊ nō ad olfactū. Incisio enī
in morsura q̄ ab ipsis ꝓcedit ad eū ꝑtinet. Scđo ꝓbat hoc
dicens ꝙ vnicuiqꝫ sensui respōdet ꝓpria alteratio: actio: et
ꝓpriū obiectū in vna ꝯuetate cōsistēs: ⁊ ꝓpriū organū pre
ter tactū q̄ in qualibet ꝑte corporis mediātibꝰ neruis expālus
est: sꝫ olfactus est vnus sensus: ğ ei hoc respōdet ꝙ solū odo
rē participet ⁊ nō p̄dictas actiōes: sꝫ incisionē morsuram. ⁊
cibos ⁊ cōsimilia: hoc aūt pꝫ in visu. Nā oculus cognoscit co
lores ⁊ figuras per visum: morsurā autē collyrij cū sentiat
clausus existens cognoscit per tactū. ⁊ similiter est de quoli
bet alio sensu ⁊ organo. Tertio ꝯcludit intētionē dicēs ꝙ ex
his pꝫ ꝙ illa opinio attribuit olfactui dispositiōes q̄ ei non
cōpetūt: sꝫ tactui. Ex his aūt talis elicit̄ ratio. Nullius obie
ctū qđ nō cōuenit sensui alicui operatur ad discretionē cibi ꝑ
sensū illū: sꝫ actiōes acuti ⁊ acetosi q̄ sunt punctura ⁊ mor
dicatio ⁊ cōsimiles nō ꝯueniūt olfactui sꝫ tactui: ğ nō operā
tur ad discretionem cibi per olfactum: sed illud quod ad di
scretionē cibi opat̄ nō est olfactui respōdēs: sed alia disposi
tio tactui respōdēs. Pōt aūt dici ꝙ iprobatio huiꝰ opiniōis
cū sit ꝯria p̄me opinioni sit opinio scđa ponēs: ꝙ nullo mo
do odores ad discretionē ciborū operent̄: q̄ oīno p̄me est ꝯria
Tertia aūt est media iter illas. ¶ Circa ꝑtē istā sex inq̄runt̄.
Primū est q̄d sit odor. Scđm est vtrū aīal possit nutriri ex
odoribꝰ. Tertiū ē vtrū spūs aīal nutriat̄ odore. Quartū quō
spūs vitalis ⁊ calor naturalis possunt nutriri aere attracto.
Quītū quō odor īmutet sensū. Sextū de his q̄ dicunt̄ i l̄ra.
¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ q̄d est odor: ⁊ videt̄ ꝙ
odor sit fumosa substātia corporea: q: in cibo sunt due sub
stātie. Vna est substātia hūida: de q̄ dicit ph̄s ꝙ sapor ē hūi
di. Alia aūt est substētia vaporosa sicca: de qua dicit ph̄s ꝙ
odor est sicci. odor v̄o nihil aliud est ꝙ̄ substantia vaporosa ⁊
sꝫ oīs talis substātia est fumus: ğ odor est substātia fumosa
corporea ⁊ nō est q̄litas. Scđa rō hec est: odor nihil aliud est
ꝙ̄ euaporatio fumosa: sicut dicit ph̄s in lib. de sensu ⁊ sensa
to: ğ ⁊c. Tertia rō hec est: oīe illud ꝑ cuiꝰ actionē calor eua
poratis recipit maiorē subtiliationē vel minorē ⁊ puritatem
a calore ꝑ euaporationē resolutā est subā fumosa: sꝫ odor est
hmōi: ğ est substātia fumosa. Quarta rō h̄ est: oīe illud qđ
nutrit substātiā corporeā subtilem: est substātia corporalis
subtilis: sꝫ odor est hmōi: sicut dicit Gale. ꝙ odor nutrit spi
ritū animalē: ergo est substātia subtilis ⁊ nō qualitas sola.
Ad oppositum est hec ratio: omne inferēs passionem sensi
bus est passio vel passibilis qualitas: sed odor est huiusmo

di:g̃ est passio vel passibilis q̄litas. Secūda rō hec est: dicit Auicē. ꝙ ea que sensu percipiuntur sunt de genere accidentiū: q: substātia solo intellectu cognoscitur: vel illa sunt de genere quātitatis: ⁊ sic spectant ad sensus omnes: vel sunt de genere qualitatis: ⁊ sic spectāt ad sensus particulares: sed odor est tale quid qḋ est qualitas. Ad hoc dicendū ꝙ loquendo ꝑ se odor est qualitas. Ad rōnes dicendū ꝙ dupl'r est loqui de odore. Uno modo a parte sue nature formalis: ⁊ sic est qualitas: q: sic immutat sensum. Alio modo a parte substantie deferentis odorē: ⁊ sic odor ḋ: fumus substātie illā qualitatē deferēs. Ad scḋm dicēdū sicut dicit Gal. in cōmēto sup aph̄o. ꝙ calor naturalis vno modo ḋ: q̄litas. Alio modo ḋ: substātia subtil' calida: ſm ꝙ dicit Gali. ꝙ a corde procedunt due substantie: quarum vna est calida ⁊ sicca: et hec est sp̄us. alia est calida ⁊ hūida: ⁊ hec ē calor naturalis. Similiter sp̄us est substantie calida: odor v̊o rōne caliditatis spiritum ꝯfortat: rōne v̊o substātie subtilis ipsuȝ nutrit.

❡ Circa scḋm sic ꝓceditur: ⁊ querit' vtrū odor nutriat vel nō: ⁊ loq̄mur de odore ſm ꝙ est substātia deferens odorē: ⁊ videt' ꝙ odor nutriat sic. nutrimētū fit ꝑ similitudinē nutriētis cū nutrito ſm Gal. sed sunt quedā membra que sunt calida ⁊ sicca sicut odor: g̃ odor maximā habet similitudinem ⁊ proportionē cū illis mēbris: sed oīe tale hȝ nutrire: ergo odor habet nutrire illa mēbra cum quibus habet similitudinē. Secūda ratio hec est: due sunt cause propter quid aliq̇d non habet nutrire. Prima est simplicitas sicut est in elemētis. Secūda est distantia ad corpus humanum: sicut est in mixtis: g̃ qḋ caret his pōt nutrire: sed odor caret simplicitate: q: cōponitur ex quattuor elemētis. Similiter multum appropinquat ad corpus humanū: q: est fumus resolut⁹ a nutrimento: g̃ odor nat⁹ est nutrire. Tertia rō hec est: in nutrimēto est q̄dā substantia ferens saporē: ⁊ hec est humida: ⁊ est alia ferens odorē: ⁊ hec est sicca: ⁊ vtraq; est passio nutrimenti: sed illa substātia q̄ defert saporē nutrit: g̃ sil'r illa que defert odorē potest nutrire. Ad oppositū est hec rō: oē nutrimētū aīalis ſm ph̄m dȝ esse grossuȝ solidū ⁊ imbibile: eo ꝙ membra sunt solida: sȝ nullus odor est hmōi: ergo per odorē nō possunt nutriri: ⁊ hec ratio est ph̄i. Secunda ratio hec est: odor si nutriat aut hoc est ꝑ se: aut ex cōmixtione sui cū aere: sȝ qḋ per se nō nutriat videt': q: oīe qḋ nutrit vlterius digestū subtiliat' plus: g̃ ꝑ vlteriorē digestionē odor deuenit ad tantā subtilitatē ꝙ ꝓportionē nō hēbit in natura humana: g̃ cū in ꝑncipio ꝓpter sui subtilitatē non possit cōuerti multofortius in fine nō habebit ꝯuerti ad membra. Itē ꝙ mediāte aere nutriat videt' hoc esse falsum: q: nulluȝ simplex hȝ sufficiētē cōpositionē ⁊ grossitiē neq; sufficientē vicinitatē cū hūane natura ad h' ꝙ nutrire sufficiat: sȝ odor est simplex: g̃ odor ꝑ naturā aeris nō nutriet. Tertia ratio hec est: odor ad mēbra nutritiua nō fertur: sed fert' cum aere ad cor vel attrahit' a cerebro: sȝ nihil qḋ nō fert' ad mēbra nutritiua habet nutrire: sed odor est hmōi: g̃ odor nō habet nutrire: ⁊ hoc etiā dicit ph̄s ꝙ impossibile est aīalia odorib⁹ nutriri: saporib⁹ tñ nutriunt'. Ad rationes dicendū: ꝙ ad h' ꝙ res nutriāt nō solū requirit' proportio quātū ad cōplexionē sed etiā substantia ꝓportionalis: sed odor nō est substantia grossa: q̄uis g̃ vicinet' a parte cōplexionis: nō tñ a parte sue substātie ꝓpter sui subtilitatē. Ad aliā rōnē dicendū ꝙ defectus nutrimēti est duplex cā: ꝓxima: vt ꝓuatio cōditionuȝ nutrimēti respectu cōplexiōis hūanal' ⁊ substātie habil' ꝓuatio: ⁊ in odore deficit compositio ⁊ habilitas substātie. Ad aliud dicenduȝ ꝙ sapor nutrit: q: est substantia grossa q̄ est proportionalis membris: sed odor est subtilis ⁊ nō ꝓportionalis mēbris: et ideo non nutrit.

❡ Circa tertium proceditur hoc mō: querit' vtrū sp̄us animalis in cerebro existens odoribus nutriat': ⁊ ostēdit' ꝙ nō. oīe illud quo nutrit' sp̄us est ex solum prius digesto ⁊ conuerso in naturā sanguinis: q: sicut ex grossiorib⁹ partib⁹ sanguis ⁊ nutrimēti fit mēbrū vel pars mēbri: ita ex subtilioribus gn̄ant' sp̄us: sȝ odor nūq̄ pōt cedere ī partes nutrimēti vel nutriti sicut ꝓbatū est: g̃ nō potest sp̄us aīalis odorib⁹ nutriri: g̃ si nutrit': nutrit' ex tali re que resoluit' ex massa sanguinis: sed talis nō est ille q̄ attrahit' extra ad cerebrum: ergo ex aere attracto nō potest nutriri. Scḋa ratio hec est: oē qḋ nutrit fertur ad locū digestiōis: sȝ odor q̄ est extra immediate attrahit' ad cerebrū ⁊ nō ad locū digestiōis: g̃ odor extra attract⁹ nō potest nutrire. Tertia ratio hec est: ex eisdem est vnūquodq; ex quibus nutritur: g̃ ex illo ex quo nō habet sp̄us generari ex illo nō pōt nutriri: sed sp̄us ex odorib⁹ non pōt generari: g̃ neq; nutriri. Probatio minoris: q: spirit⁹ ex nullo nutrit' nisi ex illo quod est in corde per vlteriorē subtiliationē: sed odor nō est in corde: sed attrahit' ad cerebrū: ergo ex odore extra attracto nō pōt sp̄us aīalis nutriri. Ad oppositū est hec ratio: dicit Gal. in megategni. in. xj. particula: ꝙ sp̄us aīalis qui est in cerebro nutrit' ⁊ augmētatur odoratu: sp̄us v̊o vitalis nutritur ex aere attracto ꝑ poros ad ipsum: g̃ odor est cā nutrimēti. Scḋa rō hec est: qḋ nutrit nutrit ꝑ ꝓportionē ⁊ silitudinē: ⁊ est similitudo in cōplexione ⁊ substantia: sȝ odor multū sp̄ui vicinat': q: est substantia calida vaporosa: ergo habet ipsum nutrire. Tertia ratio hec est: quod attrahit' ab aliquo ꝓpter sui similitudinē natum est nutrire. sed sicut dicit Auicē. sp̄us gaudēs odoribus trahit ad se odores ꝓpter similitudinē quā hȝ cū illis: g̃ sp̄us natus est nutriri ex odoribus. Quarta ratio hec est: q: sicut se habet fumus ignis ad fumū cādele semiextincte: sic se hȝ sp̄us ad odorem: sȝ ignis descendit ad candelam semiextinctam: vt fumo illo nutriatur sicut patet: g̃ sp̄us similiter descendit ad odorē vt ex illo nutriatur: g̃ spiritus odoribus nutritur. Quinta ratio hec est: tria sunt in corpore: membra solida: sp̄us ⁊ calor. mēbra v̊o ex grossiorib⁹ partib⁹ nutrimenti nutriunt' que sunt ꝑtes solide calide ⁊ sicce: g̃ calor similiter ex partib⁹ sibi proportionalibus habet nutriri: vt vnctuositate sanguinis q̄ est calida ⁊ hūida: g̃ sp̄us similiter nutrit' ex partib⁹ sibi ꝓportionalib⁹: sȝ illud qḋ est in nutrimēto sibi ꝓportionale est substantia subtilis vaporosa: sed hmōi est odor: ergo cū sp̄us sit hmōi: ex odore habet nutriri. Ad hoc dicendū ꝙ sp̄us aīalis ex odoribus attractis nutrit' ⁊ cōfortatur. Ad rationes in cōtrariū dicendū: ꝙ nutrimentum est duplex. quoddā est ꝑ cōuersionē in humorem ⁊ sanguinē ⁊ hūiditatē: ⁊ sic ex grossis partibus nutrimēti mēbra nutriūtur ⁊ generant'. ⁊ ex subtilioribus partibus nutrimēti sp̄us ⁊ sic nō dicimus ꝙ sp̄us nutriat' odore. Est aūt aliud qḋ est cōfortatio ⁊ refocillatio: vt precedente digestione ⁊ conuersione que ordinentur ad grossum nutrimentū: ⁊ sic spiritus aīalis habet nutriri odoribus.

❡ Circa quartū proceditur hoc mō: querit' vtrū calor naturalis ⁊ sp̄us vitalis nutriant' aere attracto ad cor: ⁊ ostendit' ꝙ nō. nullū simplex cōuertit' in mixtū: ⁊ ꝓpter hoc nō potest ipsum nutrire: sed calor ⁊ sp̄us vitalis est substantia mixta calida ⁊ humida vel sicca: sed aer est simplex: g̃ nō potest illa nutrire. Scḋa ratio hec est. dicit Auicē. oē qḋ nutrit est infitū reb⁹ nutriēdis: sȝ elemēta maxime distāt a natura hūana q: habēt q̄litates vltimatas: cōplexio v̊o hūana est temperata: cū g̃ aer sit elemētū nō ꝓportionabit' ꝯplexiōi hūane: ergo nō nutrit calorē neq; sp̄m vitalē. Ad oppositū est hec rō: dicit Auicē. ꝙ calor naturalis ⁊ sp̄us nutriuntur: ⁊ dicit Gal. ꝙ sp̄us vitalis nutrit' ex aere ꝑ poros ad ip̄m ingredientē: ergo calor ⁊ spiritus vitalis aere nutriuntur. Secunda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ sicut calor exterior nutrit': ita interior: sed calor exterior nutritur ⁊ sustentatur aere calido: ergo ⁊ calor interior nutritur aere ⁊ sustentatur aere calido sicut pabulo suo. Tertia ratio hec est: omne illud ꝑ cui⁹ remotionē calor extignuit' est pabulū ⁊ sustētamētū caloris naturalis: sȝ aer attract⁹ est hmōi: g̃ est pabulū calor'. Quarta rō hec est: dicit ph̄s in lib. de somno ⁊ vigilia: ꝙ ꝑseuerātia spirituū vigorē inducit ⁊ attractio aeris facit ad ꝑseuerātiam spirituū: sȝ oē tale qḋ facit ad cōseruationē sp̄uuȝ est sicut pabulū ⁊ sustētamentū sp̄uum: g̃ aer pōt nutrire sp̄m vitalē. Ad h' dicendū ꝙ calor ⁊ sp̄us vitalis ex aere nō nutriuntur. Ad rōnes dicēdū ꝙ duplex est nutrimētū. quoddā est veruȝ quod fit per ꝯuersionē: ⁊ sic qḋ nutrit dȝ esse mixtū ⁊ sic aer nō nutrit: sȝ fum⁹ sanguine⁹ a sanguine resolutus ſm Gal. Est autē aliud qḋ est ꝯfortatio ⁊ regimē cal'. naturalis: ⁊ sic dicatur aer nutrire calorē naturalē ⁊ spiritum vitalē.

❡ Circa quintum proceditur hoc modo: querit' de mō ſm

quem odor organum olfactus immutet: et querit̃ primo vtrum odor imutet ipsũ put existit in ꝓprio fumo et ꝓpria materia vel put est extra ꝓpriã materiam: sicut similitudo vel organũ vel idolũ odoris imutet organũ put nõ existit in fumo sicut i materia: et est qõstio Auice. et ostẽdit ꝙ in ꝓpria materia fertur ad ipsum: quia omnis dispositio per sui excellentiã corrũpens organũ corporale existit in ꝓpria materia: sed odor est hmõi quia corrũpit organũ olfactus ꝑ sui excellentiã: ergo existit in propria materia: ergo in ꝓpria materia fert̃ ad ipm: et ipm imutat. Secunda ratio hec est: omne illud qd̃ sanat et cõfortat existit in propria materia: sed odores cõfortãt et sanant cerebrum: ergo existunt in propria materia: ergo immutant organum sm̃ ꝙ existunt in propria materia. Tertia ratio hec est: omne illud quod nutrit substantiã corpoream quãuis sit subtile existit in propria materia: sed odor est hmõi: ergo existit in propria materia. Quarta ratio hec est: omne illud qd̃ per inspirationem sui et medij deferentis ad locũ sensus defert̃: fertur ad sensum in propria materia: sed odor est huiusmodi quia aĩalia que non inspirant non odorant: ergo ad sensum fertur odor in propria materia. Quinta ratio hec est: omne illud quod immutat sensum et organũ per resolutionẽ factã a cal. per cui⁹ resolutionẽ videmus res deficere et marcescere fertur ad organũ in propria materia: sed odor est huiusmodi: quia per resolutionẽ factã a cal. fumus resoluit̃ a corpore odorifero: ergo fertur ad sensum in propria materia: et iterũ quando multum odoratur: vt rosa marcescat. Item videmus corpora congelata: vt lapides et cetera q̃ non habent resolutionẽ: et ideo non habent odorem: ergo a corpore odorifero resoluitur fumus per quẽ immutat organũ olfactus. Ad oppositũ est aucto. Aristote. dicentis ꝙ sensus accipit species rerum in materia preter materiam: cũ ergo olfact⁹ accipit odorem in materia p̃ter materiã tamẽ: ergo necesse est vt termineẽ odor in fumo vel materia ad organũ immutãdũ. Secunda ratio hec est: in omni eo quod immutat sensum est aliqua natura ꝓportionalis sm̃ quã sensum immutat: sed res odorabiles immutant sensum: ergo est natura proportionalis in ea organo et sensui: et similiter in omnibus sensib⁹: sed virtus sensibilis est virtus spiritualis: substantie vero semper corporali cõiuncta. vnde nõ est spiritualis simplex: ergo similiter oportet ꝙ in natura odorabili sit substantia spiritualis substantie cũ corpore vnita: per quam nata est sensum immutare: huiusmodi autẽ est odor: ergo nõ est necesse ꝙ feratur ad sensum in propria materia: sed sm̃ ꝙ est idolum vel similitudo. Tertia ratio hec est: impossibile est aliquod corpus ita rarefieri: vt possit peruenire a subtilitatẽ et proportionem ignis: ergo corpus odoriferum nõ potest intãtum rarefieri ꝙ possit deuenire ad subtilitatem et proportionem ignis: ergo corpus odoriferum non potest: sed minima pars alicuius corporis odoriferi: vt cerusa vel alicuius alterius sentitur a multis et per longum spacium: sed fumus resolutus nõ posset tantum spacium replere: quia etiã ignis non posset: ergo nõ sentitur corpus odorabile per fumum: quia non sentitur fumus per tantum spacium: ergo odor non immutat sensum in ꝓpria materia que non sentitur vsqꝫ ad iactũ lapidis sicut dicit Auicẽ. Quarta ratio hec est: omne illud quod procedit a corpore absqꝫ resolutiõe corporis: fit corpore existente integro: sed odor est huiusmodi: ergo potest fieri corpore existente integro: ergo nõ fit ꝑ resolutionem corporis: ergo nõ fertur ad sensum in propria materia. Quinta ratio hec est: omne illud qd̃ immutat sensum ꝑ delectationem sui in substantia ad quod non potest attingere substãtia: neqꝫ ad locum: sed substantia simul nõ potest deferri vsqꝫ ad longum spacium: ergo neqꝫ odor defert̃ cum tali substantia: ergo non fert̃ ad sensum in propria materia. Contrarium ṽo videmus: quia vultures senserunt per multa miliaria excidium troie: et cadauera mortuorum: ergo odor nõ defertur cum fumo ad sensum immutãdũ. Secũda ratio hec est: omne illud quod simul attingit diuersos situs et extra materiã corporalem immutat sensus absqꝫ sui delatiõe: sed odor vnus et idẽ est in diuersis olfactibus: ergo est extra materiã corporalem: ergo immutat sensum absqꝫ sui delatione. Ad hoc dicendum ꝙ quidã ponunt ꝙ odor fertur extra propriam naturam. Alij dicũt ꝙ odor fertur in fumo: et huic positioni consentit Auicen. et dicit ꝙ venti portauerũt fumum vsqꝫ ad locum illum. Sed nos dicimus ꝙ nõ est necesse ꝙ in fumo feratur odor ad hoc vt immutet sensum: sed sufficit dispositio et similitudo medij. ꝙ autem sentiat̃ in fumo hoc accidit: vt distinguamus ꝙ odor vno modo facit immutationem corporalem sm̃ ꝙ cõcitat cerebrũ: et sic fertur cũ fumo: alio mõ facit ꝙ immutat virtutẽ animalem: et sic non fertur in fumo: sed in idolo et sua similitudine: et sic pꝫ rñsio ad ista.

Lectio. xx.

Qui autem dãt eis significãtiã sed nõ facile certificandã: dicunt quia odoratus: etsi significet ciborum naturas: nõ tamen itidẽ vt gustus. ad linguã eñi sex lacerti veniũt a cerebro quibus sensus carent ceteri quibus lingua confortatur in discernẽdis sibi veniẽtibus: vnde et gustus nõ solum sapores discretos intelligit: sed sibi congrua et incongrua percipit. Odorat⁹ autẽ nõ similiter: cũ a cerebro solus vn⁹ neruus veniat sibi ꝑquẽ certificare solũ sibi sensualia neqãt: neqꝫ comprehendere sm̃ ꝙ oportet: nisi tantum generalia aromatica et fetida. Specialia vero que sunt mediocria in his nõ potest certificare: vnde eis ratio non posuit nomina. Sensus enim ex debilitate sua grossa nõ potuit rationabilitati deferre: vt certa possit iponere noĩa. Gñalit̃ ergo noĩauit ea ponẽs eis saporum nomina: bonumqꝫ siue malũ odorẽ dictitat. Mediocria caruerũt nominibus cũ nullatenus certificentur. A subiectis ergo suis tantum ea nominat sicut diximus odorẽ dicens camphore ambre et similia. Ideoqꝫ ex diuersis nõ potuit cõpositos discernere odores sicut visus cõpositos discernit colores. Cõprehendit ergo solos simplices quorum substantia simplex est. Causa ei⁹: quia odorat⁹ sensus in vẽtriculis cerebri habetur longe ab instrumento suo remotus: Certificamus hoc: quia si quamlibet substantiam fortis odoris sumpserimus: id est in naribus siue vicinit⁹ apposuerim⁹: nil inde discernere possumus nisi cum aer motus odorem cerebro ferat cum flatu: vnde sensui odoratus nil de substantia illa aliud venit nisi solus illius fumus qui sibi inde ascẽdit: quia aerem quãlibet circuntegens substantieqꝫ fumose cõmiscens et in ea se traducens ad cerebrum cum flatu eũdem defert: qui cũ spiritui animato reddatur qui in cerebro continetur et simplicis substantie: sit simplex boniqꝫ odoris habetur: conueniẽter et assimilanter ab eodem spiritu suscipitur. Si autẽ odor sit horribilis: velit nolit inde patiẽs eum suscipit: sicut violentiam ignis preualere videm⁹ in aquam frigidam, verbigratia. Si duos lichnos acceperimus accensos: vnusqꝫ extinguatur: calore tamen et rubore manente ignis: si duobus digitis extinctus remotus ardenti subijciatur: ignis ardẽs visualiter ad extinctum redit: et commixtus calori et rubori extinctum eundem accendit. Sed si rubor et calor ab extincto recesserit: nõ ad eundẽ redeunt: nisi realiter reaccẽdatur: et quasi quandã vim ab ardẽte acceperit: sicut ab hoste quilibet victor hostis excipiatur. Malã igit̃ est intelligere odoratũ ꝯueniẽtia: et q̃si quadã assimilatione bonũ odorẽ capere: malũ ṽo et quadam passibilitate victorie. vñ et de cõposito odore ex diuersis

odoratis in ventriculis cerebri simplex tātū quidam venit, maxime si ex bono odore et malo compositus sit. Bonus enim in virtute sua anteꝙ malus penetrat duplici de causa. vna quia substātia boni odoris virtutem caloris in se significat continere naturalem q̄ grossitiem eius mūdificauit ⁊ subtiliauit vt leuitate sui facilis soluta flatu aeris ad spiritum aīatū cito valeat penetrare. Alia: q: odor bonus conuenientiam habet cum spiritu animali in caliditate et siccitate. De malo vero odore non similiter cōtingit. Actio enī nature in eo deficit: vñ superfluitas eius grossa: necesse est in eo coagulata remaneat. Ideoqꝫ nō tā facile: sꝫ dure potuit cum fumo dissolui. Nō ergo ad spiritū animatū valuit penetrare: q: spiritus hic subtilis est: ⁊ longe remotus in ventriculis cerebri. ⁊ idcirco nō nisi subtilia sunt odorē pertingentia solaqꝫ rerū spiritualitas: non earꝫ corporeitas eum perforat. Gustus nō silr: q: ex sue substātie corporalitate ⁊ rerū corporalitatem ⁊ spiritualitatē tangit discernēs sibi cōgrua ⁊ incōgrua: similia ⁊ dissimilia certificās sensualiter earū actiones anteꝙ ad animatum sensū: qui est in ventriculis cerebri perforēt. vnde gustui plurimū occultanṫ cōueniētia: si cōuenientia cū inconuenientibus sint admixta. Sensus enim lingue etsi conueniētia recipiat: citissime tñ patiṫ ex cōtrarijs inconuenientibus admixtis anteꝙ ad spiritum animatū cōuenientia ab eo mādenṫ. Ideoqꝫ res ecōtrario apparēt odoratui ⁊ aliter gustui: cum odoratui solus veniat odor in aerē dissolutus ⁊ spiritui aīato tñ mittatur subtilissimus: maximeqꝫ sibi cōgru⁹: in quo acquiescēs ⁊ tacite delectaṫ. Gustus vero cum sensatorū corporeitates diuersorꝫ in substantijs cōprehendat: cōtrariorū actiōes preualēt illis cōuenientibus: q: sensus acquiescit ex suis inuicē assimilationibus. Cōtra aūt incōuenientia tota vis sua mouetur: ⁊ disturbatur: vt eis reluctetur. testatur hoc rosa que etsi odoratui conueniat: gustui tamē est incōgrua: de qua nō dissoluūtur nisi cōueniētia: vt ad odoratū perueniāt subtiliora ⁊ cōueniētiora. Grossities ꝟo substantie sue horribilitas atqꝫ punticitas que insunt quasi terrestria ad dissoluendum in odoratū cū fumi sunt difficilia: nisi cū gustus totā suā substātiā cōprehendit. Aristo. in lib. de aīa. Odorat⁹ inqt nō sensib⁹ assimilaṫ ceteris: cū certā ceteri delectationē ⁊ horribilitatē ⁊ rerū mediocritatē capiat: sicut visus albedinē ⁊ nigredinē ⁊ eorꝫ mediocritatē. Gust⁹ similiter dulcedinē ⁊ amaritudinē ⁊ eorū mediocritatem. Odoratus nō similiter: q: nō nisi subtilē suscipit. i. delectabilē odorē ⁊ fetentē: nō eorꝫ mediū. vnde non discernit inter muscum ⁊ aloen nisi ꝙ istud sibi conuenibile: illud ꝟo inconuenibile. mediū vero horū nō potest discernere. Cū in cōprehēdēdo deficiat nō pōt notare ea neqꝫ cognoscere: ⁊ cum non cognoscit: neqꝫ rō nominare potest: nisi ꝙ bonū ⁊ malū odorē vocitet. qō percipitur ex aīalibus palpebris caretib⁹: quorū oculi non clauduntur vt spūs visibilis coadunatus cōfortetur ⁊ quiescens renouetur: vnde ⁊ paruus eorum visus: quia oculi sepissime aperiuntur ⁊ foras emittitur: spūs ꝟo visibilis valde dissoluitur cū splendori solis immittiṫ: qō in marinis bestijs apparet carētibus vt diximus palpebris. Itidē odoratus nō discernit: cum nares patule ⁊ ab odoratu longe remote sint. Reprehendimur tamen a sophistis dicentibus odoratum minime comprehēdi nisi aeris tractu. Quomodo ergo odorant quedā aīalia cū nares nō habēt? Respōdem⁹. Nares q̄dā non habentia nulla ad cerebri sui ventriculos habēt obstacula. vnde ⁊ sine vero aeris tractu habent odoramēta. Naribus necnon carentia tamē in supremis narium habent pelliculas: que aerem sine flatu non permittunt intrare: ad quas aer odoratum ferēs penetrat vt ad animatū perferat spiritū. Ideoqꝫ quecunqꝫ animalia palpebras habent: oculos claudētia non vident nisi oculos aperiant ⁊ palpebras erigāt. Non habentibus palpebras hec minime sunt necessaria: quia oculos apertos semper habent. deficit ergo in eis visibilis spiritus: neqꝫ colores vident nisi tantum albedinem ⁊ nigredinem: eorumqꝫ extrema decernunt: media nulla discretione separāt propter colorum subtilitatem ⁊ visus sui defectionem. Scimus tamē nos reprehēdendos. Si inquiūt spiritus visibilis in palpebras non habentibus est defectus quare non similiter deficiat odoratus in naribus carentib⁹. Respōdem⁹ debiliter obijcṫ: splendor enī visibilis cum palpebras exierit in aerem extenditur et videnda comprehendit. ideoqꝫ cum in pluribus diuiditur maior est defectus: sed spiritus odoratum faciens non exiens neqꝫ a quiete se mouens: in ventriculis cerebri moratur expectans ꝙ ad sensus afferatur sibi deforis. non ergo deficere eum oportet. Cū ad hoc deuenerimus: vt inter gustū ⁊ odoratum differentiam fecerimus: oportet vt fumorum species inquiramus ⁊ virtutes actionesqꝫ eorum inuestigem⁹.

¶ Facta ꝓsecutione ⁊ improbatiōe prime opiniōis: cui secūda est cōtraria: ipsam improbans: in hac parte prosequitur secūdā. Diuisio. Diuidiṫ aūt hec pars in. vij. partes ad inuicē cōnexionē habētes. In quarū prima assignat causā ꝓpter quā certa discretio saporꝫ est per gustū: ⁊ est ꝓpter dispositionē multitudinis neruorū a cerebro ad linguam venientiū. In secūda: scꝫ in hac: Odoratus nō similiter est cū vnus neruus a cerebro solus veniat sibi. assignat cām indiscretiōis odorū per olfactū que est ꝓpter paucitatē neruorū ad eius organū venientiū. In tertia. s. in hac: Causa q: in vētriculis cerebri odores sensus. assignat causam incertitudinis olfactus propter distātiā ab obiecto: cū versus cerebrū eius organū sit profundatū: ⁊ rōne huius assignat modum deueniendi ad ipsum odorem. In quarta. s. in hac: Gustus autem non similiter q: ex corporeitate substantie. comparat modum apprehensionis olfactus ad modum apprehensionis gustus. In quinta: scꝫ in hac: Aristo. in libro de anima odoratus inquit nō sensibus assimilatur. comparat olfactū ad alios sensus sub aucto. Aristote. In sexta. s. in hac: Reprehendimur tamen ab obijcientibus odoratū minime apprehendi nisi aeris tractu. mouet vnam dubitationem incidētem circa quedam dicta in solutione prime. ¶ Circa primam igitur partem dicit ꝙ illi qui dicunt cibos ꝑ odores discerni non sub tanta certitudine sicut per gustum: talem assignāt causam. a cerebro enim sex musculi ad linguam veniūt ⁊ cum per neruos fiat motus ⁊ sensus: per illos vigoratur discretio gustus in lingua: ⁊ magis ꝙ̄ alij sensus suis organis vigorantur: ⁊ ideo gustus non solum discernit sapores sꝫ etiā cōueniens ⁊ disconueniens in cibo. ¶ Circa secundā partē dicit ꝙ nō est simile de olfactu eo ꝙ vn⁹ solus neruus

venit ad organū eius. vnde incertū est: ⁊ ideo nō cōprehendit speciales odorū differētias: sed solū generales: sicut aromaticū ⁊ fetens: neq; cognoscit medias sed extremas propter earū excellētiā: ⁊ ꝑpter eius defectū ratio nō ponit certum nomē odoribus cū olfactus non ministret ei certitudinem. Nominat autē eos per nomen subiectorū sicut odorē camphore rose. Est autē camphora succus herbe frigidus: ambra vo sperma balene. ¶ Circa tertiā partē sunt septem particule. Primo eīm assigt causam incertitudinis olfactꝰ a parte situs organi dicēs: quia causa huiꝰ est: quia iste sensus situs in anteriori parte cerebri lōge a naribus que sunt eius organū ꝑ qđ odor ad ipsum deferẽ. Secūdo ad manifestationē intētionis assignat modū ſm quē odores ad ipsum veniunt: ⁊ primo ostēdit hoc in odore horribili dicens: ꝙ cū fortis odor accipitur ⁊ naribus apponiẽ: non discernitur: q: distat a sensu ⁊ non percipiẽ nisi cuꝫ aer attrahiẽ ipsum deferens ad cerebrū cū quadā violētia attractus. Tertio ostendit ꝙ odor suauis cito deuenit ad cerebrū ꝑpter sui delectationē ⁊ similitudinem cuꝫ spiritu aīali. Quarto redit ad horribilē causam huius dicens ꝙ cū violentia venit ꝑpter sui discōueniētiā cū spiritu sicut ignis violētia ꝯuertit aquā. Quinto declarat hoc per exemplum in lichno: qui cum retinet fumū ⁊ rubore ꝑpter cōuenientiā ignis candele supposite ad ipsum accendēdū descendit: sed cū hec non sunt cum violētia ipsum incendit. Similiter est de odore suaui ⁊ horribili respectu spūs animalis. Sexto ꝯcludit ex his ꝙ odor bonus velocius penetrat ad olfactū propter sui subtilitatē ⁊ suauitatē: malus autē tardius ꝑpter cōtraria. Septimo ostendit ratione huius cum aliquid ex suaui ⁊ horribili cōponitur odore ⁊ olfactui offerẽ: subtilis ⁊ suauis cito ad ipsum transit: grossus aūt ⁊ horribilis tarde. Nam olfactus nō recipit grossitiem obiectorū: sed subtilitatem ⁊ speciem. ¶ Circa quartā partē quattuor proponit. Primo assignat diuersum modū apprehensiōis olfactus et gustus dicēs ꝙ nō similiter gustus apphēdit: q: corporeitates reruꝫ recipit ⁊ cū ipse sit ꝑmꝰ ante imutaẽ: ⁊ grua ⁊ incōgrua in cibis ante discernit ꝙ̄ immutatio ad spm̄ animalē penetret in vētriculis cerebri existentē. Secūdo ostendit ꝙ horribilia ⁊ delectabilia cōmixta latent apud gustum q: simul attingunt linguā: sed in olfactu suauis citius penetrāt ⁊ gustus citius patitur ab horribili. Tertio ostendit diuersum modū apprehensiōis olfactus circa horribilium ⁊ suauiū apprehensionē ⁊ cam dicens: ꝙ olfactus suauia prius accipit ꝑpter sui cōformitatē cū spirituali aīali ⁊ eorū penetrationē cuꝫ solus fumus ad organum eius subtilissimus penetret: sed cōtrarium est in gustu quē attingunt partes grosse ⁊ cōuenientibus acquiescit eorū imutatione parū sentiens: horribilia vo ꝯturbāt hūc ⁊ cū magna violētia ipm̄ imutāt. Quarto declarat intentionē per exemplum in rosa: in qua odor suauis sui subtilitate cito penetrat ad olfactum cum delectatione: tota vero substantia grossa suo sapore horribili infestat gustū. ¶ Circa q̄ntā partē duo proponit. Primo dicit ꝙ Aristo. in libro de anima ⁊ in libro de sensu ⁊ sensato dicit ꝙ differens est olfactus in nobis ⁊ alij sensus: q: alij sensus agnoscunt extrema ꝑpter ipsorū excellentiā. Secundo declarat hoc per similitudinē in oculis aīalium: dicens ꝙ hoc patet in aīalibus carentibus palpebris: que sunt create vt ꝑ clausionē quiescat spiritus ⁊ nō corrumpitur q̄ ab excellentia luminis leditur. hec autē aīalia vident debiliter ⁊ non discernūt colores nisi cū perturbatione propter duriciem oculorū. Similiter ⁊ genus hominū debiliter sentit odores ꝑpter remotionē nariū ⁊ odoris a cerebro: ⁊ ſm Arist. sicut aīalia habentia palpebras non vident nisi palpebris amotis: similiter neq; homo olfacit nisi coopertorio organi olfactus ꝑ inspirationē ablato. ¶ Circa sextaꝫ partē ꝑmo mouet dubitationē ex predictis incidētē dicēs: ꝙ cū nō fiat olfactio nisi ꝑ aeris attractionē: quō aīalia carētia naribus per q̄s aer penetrat olfaciunt. ⁊ hec questio ab Arist. mouetur in piscibus quomodo olfaciūt cū nō respirent attrahendo aerē. Secundo vo soluit dicēs ꝙ carentia naribus ⁊ nō respirantia non habent coopertoriū obstans: ⁊ ideo aer ⁊ odor fumo seipso ad organum solū penetrat: sed habentia nares ⁊ respirātia habent coopertoriū obstans ⁊ nō olfaciunt nisi illo eleuato ⁊ aere inspirato: ⁊ est simile in animalibus carentibus palpebris ⁊ eas habētibus. ¶ Circa septimā partē ꝑmo mouet dubitationē alterā ortā ex predictis: dicēs ꝙ questio est sophistarū quomō carētia palpebrarū est causa defectꝰ spūs visibilis: carētia aūt nariū nō est cā defectꝰ spūs odorabilis. Secundo soluit dicens ꝙ nō est simile de vtroq; spiritu: eo ꝙ spiritus visibilis ꝑpe est ꝑpter situm oculi: ⁊ diffundiẽ per aerem: ⁊ ideo ꝑpter dispersionē minoratur cū est carentia palpebrarū: ⁊ ad eius collectionē facientiū: sꝫ spiritꝰ odorabilis manet in profundo quietus: ⁊ ideo carentia nariuꝫ nō impedit: cū nares nō sint ad eius collectionem necessarie. In fine vo ꝯtinuat dicta dicēdis dicēs ꝙ postq̄ assignata est differētia inter olfactū ⁊ gustū dicēdū est de speciebꝰ virtutibꝰ ⁊ actionibꝰ fumorū. Hec est intētio huiꝰ partis. ¶ Circa partem istam inquirenda sunt sex. Primuꝫ est de certitudine ⁊ incertitudine sensuū in nobis. Secundū est de modo odorandi. Tertiū est de similitudine specierū odoruꝫ. Quartū est vtrū distinguanẽ penes species saporum sicut vult phs: ⁊ de diuersitate instrumentorum olfactus ⁊ aliorū sensuum. Quintū de spiritu visibili ⁊ suo organo. Sextū de his que dicuntur in littera.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: queritur primo ſm quā viā olfactus est in nobis maxime incertus: ⁊ ostēditur cōtrariū: certitudo ⁊ discretio sensus sequitur puritatem ⁊ claritatem ⁊ peruietatē spiritus ⁊ mūdiciam organi: vnde dicit phs in lib. de aīalibus: ꝙ sensus sunt maxime certi in nobis: ⁊ causā huius est subtilitas ⁊ peruietas spirituum et mūdicia organi: sed cū spūs q̄ sunt in nobis sunt subtiles ⁊ clariores ⁊ organa sunt maxime pura ⁊ subtilia ⁊ mūda: certior ⁊ discretior debet esse olfactus in nobis q̄ in alijs aīalibus. Secunda ratio hec est: aīal habens tenuē carnē ⁊ subtilem ⁊ molle optimi est sensus ſm Aristo. q: molles carne apti sunt mente: sꝫ organū olfactus est maxime tenue ⁊ subtile in habētibus carnem subtiliorē q̄ in alijs: ğ maxime organū olfactus viget in hoīe cum habeat carnes molles et subtiles. Tertia ratio hec est. dicit phs in lib. de aīalibus ꝙ omēs sensus differenter sunt in nobis ⁊ in alijs aīalibus: q: in nobis discretiores sunt. hoc est ꝑper subtilitatē ⁊ puritatē spirituū ⁊ organorū: ⁊ etiā dicit ꝙ olfactꝰ certior est in nobis q̄ in alijs: ergo cū sensus sequatur fortitudinē organi olfactus erit in nobis certior ⁊ discretior. ¶ Ad oppositū est hec rō. sensus fit discretior ꝑpter multitudinē neruorū ſm ysaac: sꝫ in organo olfactus in nobis nō est multitudo neruoruꝫ ſm ysaac: sed ibi est vnus solus neruus: ⁊ etiā valde est debilis: ğ olfactus nō maxime viget in nobis: ergo nō est certior in nobis. Secūda ratio hec est: oīs sensus q̄ remotꝰ est a suo obiecto est incertꝰ: ⁊ quāto plus distat tāto magis est incertus: sꝫ organū olfactus multū est in nobis remotū a suo obiecto: q: in nobis multū profundatur in cerebro: ergo in nobis non est certior. Tertia ratio hec est: oīs sensus cuius organū est improportionale obiecto vel ꝯriū est incertus: sed organū olfactꝰ in hoīe est hmōi: q: in hoīe organuꝫ olfactus viget in cerebro: sꝫ cerebrū hoīs maxime est humidū inter oīa aīalia: ⁊ illud repleẽ multa humiditate reumatis: ⁊ oppilaẽ ita ꝙ nō possit sufficere vt spūs ad organū penetret: odor autē est sicci: ğ hūiditas sicci impedit receptionē odoris: ğ in nobꝭ minime viget olfactꝰ. Quarta rō hec est. Oīs sensus q̄ nō discernit media sꝫ extrema: neq; dat cām certificatiōis suorū obiectorū est maxīe incertꝰ: sꝫ olfactꝰ ī nobis est hmōi: ergo in nobis maxime est incertꝰ: ⁊ hoc dicunt Aristo. ⁊ Auic. ꝙ olfactꝰ incertior est in nobis q̄ alij sensus ⁊ in nobis incertior q̄ in alijs aīalibus. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ olfactꝰ incertior est in nobis q̄ in alijs aīalibꝰ: cuius triplex est causa. Una est paucitas neruorū peruenientiū ad ipsuꝫ. Scđa est remotio organi ab obiecto. Tertia est cōtrarietas obiecti ⁊ organi. Ad ꝑmā rōnē dicēdū ꝙ causa certitudinis sensus est duplex. Una est cōmunis: vt puritas ⁊ peruietas ⁊ subtilitas instrumentorū ⁊ spūs: ⁊ hec non deficit in olfactu. Est autē alia causa propria: vt proportio organi ad obiectū: ⁊ hec in hoīe repugnat olfactui ratione iam visa: ⁊ ideo tactus in eo est certior. Ad scđm dicendū ꝙ organū olfactꝰ in hoīe

in homine per se est multũ subtile: ⁊ facilis impressionis: sꝫ
per viam accidentis multum est grossum: quia humores ce
rebri veniunt ad organum ⁊ impediunt apprehensionẽ sui
obiecti. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ Arist. loquit̃ de ꝗbusdã sensibꝰ
particulariter: ⁊ sic loquit̃ de gustu ⁊ de tactu: q: isti magis
vigent in homine ꝙ̃ in alijs. Si vero loquatur de omnibus
sic dicendum ꝙ in sensu sunt duo: scꝫ receptio obiecti: ⁊ hoc
modo olfactus est in nobis debilis. Secũdum est discretio
⁊ iudicium ꝓpter apprehensionem que est interior: ⁊ est in
ratione ⁊ virtute estimatiua: ⁊ hoc modo potest esse olfactꝰ
certior in nobis in ꝙ̃ alijs. ¶ Secundo querit̃ vtrum tactꝰ
sit certior in nobis: ⁊ ostẽditur ꝙ sic: organũ tactus est caro
vel neruus: ⁊ est mixtum: ⁊ debet esse eque distans ab om-
nibus qualitatibꝰ tãgibilibꝰ: q: si magis declinaret ad vnã
ꝙ̃ ad alteram: impediretur eius iudicium: ideo oportet or-
ganum tactus esse equale: ergo in animali in quo est maxi-
me equalitas magis viget tactus: sed in homine caro ⁊ ner
uus est maxime tẽperatꝰ respectu aliorum: ergo in homine
tactus est maxime discretiuus. Secũda ratio hec est: mollu-
cies carnis ⁊ subtilitas inducit discretionẽ in tactu: q: quã
to caro est mollior tãto facilioris est impressionis: sed in ho
mine caro est mollior ⁊ detecta, in animalibus alijs pilis co-
operta: ergo in homine viget maxime tactus. Tertia ratio
hec est: dicit Auicẽ. organũ tactus est duplex. organum irra
dians siue mandans ⁊ hoc est neruus: ⁊ organũ recipiens
vt caro. organum aũt irradiãs viget ꝑ naturã peruietatis:
⁊ claritatis ⁊ perspicuitatis: sed organum recipiens viget
per equalitatem complexionis ⁊ subtilitatem: sed in homi-
ne omnia illa maxime reperiuntur: ergo organum tactus
maxime viget in homine: ergo ⁊ tactus. Et hoc cõfirmatur
per Aristo. ⁊ per Auicẽ. quia tactus magis viget in homine
ꝓpter equalitatem complexionis: ⁊ maxime in vola manus
⁊ in summitatibus digitoꝝ: quia caro est ibi maxime tempe
rata. Ad oppositum est hec ratio: in quolibet organo est do
miniũ alicuius elementorum: sed ponit ꝑhus ꝙ in organo
tactus est dominiũ terre. in organo visus est dñium aque: ꝗ̃
illa alia que maxime habent dominiũ terre maxime vigent
in tactu: sed alia aĩalia ab homine multa sunt hmõi: ergo in
eis maxime viget tactus. Ad hoc dicendum ꝙ inter omnes
sensus tactus est discretior in homine: ⁊ est magis certus in
eo ꝙ̃ in alijs. Ad rõnem dicendum ꝙ dominiũ elementorꝫ
est duplex. Quoddã facit ad discretionẽ. Aliud facit ad fixio
nem organi. Est ergo terre dominiũ ꝓpter fixionem ⁊ per-
manentiã organi tactus. vnde terra non facit ad eius discre
tionem ⁊ certitudinem: sed ad eius fixionem: sicut exponit
Auicẽ. supra librũ de aĩa. ¶ Postea querit̃ de discretiõe
gustus: vtrum maxime sit discretiuus: ⁊ videt̃ ꝙ sic: gustus
est quidam tactus: sed tactus maxime viget in nobis: ergo
⁊ gustus. Secũda ratio hec est: ille sensus maxime viget in
nobis cuius organum multos habet neruos: ꝑ quos in ipo
inducit̃ certitudo: sed gustus in homine est hmõi: ergo est
in nobis maxime certus. Tertia ratio hec est: in illo animali
in quo maxime fit distinctio saporis vel nutrimẽti ꝑ saporẽ
maxime viget gustus: sed in homine est hmõi: ergo in homi
ne maxime viget gustus. Iterum gustus viget per mollicieẽ
⁊ subtilitatem carnis: sꝫ in homine est maxime caro mollis:
ergo in homine gustus est maxime discretiuus. Ad opposi-
tum est quod dicũt cõmuniter loquentes. s. ꝙ gustus maxi-
me viget in symia: tactus in aranea: olfactus in vulture: au
ditus in lupo: visus in lince. Vnde versus. Nos lupus audi
tu: linx visu: symia gustu: Vultur odoratu: precellit aranea
tactu. Ad hoc dicendum ꝙ gustus maxime viget in nobis:
plusꝙ̃ in alijs: siĩr ⁊ tactus. sed alij vt olfactus ⁊ auditꝰ sunt
in nobis defecti. vnde tactus viget dupliciter. Vno modo
per molliciem ⁊ subtilitatẽ instrumentoꝝ: ⁊ equalitatem: ⁊
sic maxime viget in homine. Alio modo ꝓpter subtilitatem
instrumentoꝝ tm̃: ⁊ sic in aranea viget. Similiter dicẽdum
est de gustu: ꝙ illa discretio ꝙ̃ est in symia: non est naturalis
sed v̾tus estimatiue. ¶ Quarto queritur de visu ⁊ auditu:
vtrum sint in nobis certiores: ⁊ ostenditur ꝙ sic: illi sensus
maxime debent vigere in homine qui ordinantur ad scien-
tiã ⁊ cõtẽplationẽ: sed auditus ⁊ visus sunt hmõi in hoĩe: ꝗ̃
maxime sunt certi in ipso. Ad oppositum est auct. Aristo. di
centis ꝙ tactum ⁊ gustum inter omnia alia animalia habe-
mus maxime vigentes: sed inter omnia alia animalia habe
mus alios defectus. Ad hoc dicendum ꝙ in homine tactus
⁊ gustus maxime vigent. alij vero sunt defectꝰ ꝓpter debi-
litatem organorum. Ad rõnem dicendũ ꝙ duplex est discre
tio. Quedam est naturalis: ⁊ non oportet ꝙ hec maxime vi-
geat in homine. Est alia discretio que cõtrahitur ⁊ regulat̃
a ratione ⁊ virtute estimatiua: ⁊ hec est certior in homine.
¶ Quinto querit̃. ysaac ponit incertitudinẽ in olfactu ꝓ-
pter ꝓfunditatem organi: ⁊ videtur ꝙ hoc non sit verũ. Di
cit Aristo. ꝙ habentes oculos paruos: ⁊ non multum emi-
nentes sed positos in ꝓfundo: multum vigent in visu. ⁊ cau
sa huius est: quia spiritus visibilis nõ multũ dispergitur
necꝫ fit magna irradiatio: ergo a simili organum ꝓfundatũ
in olfactu maxime in homine debet vigere: sꝫ in homine est
hmõi: ergo in homine maxime fortificatur olfactus cum for
titudinem sui organi consequatur. Secũda ratio hec est: di
cit Aristo. ꝙ animalia habentia nares longas maxime odo-
rant: ⁊ ideo dicit ꝙ leoparij maxime odorant: quia spiritus
in ipsis colligitur: ⁊ nõ dispergitur: sed habentes nares lon
gas plus habent organum profundatum: ergo profunda-
tio organi olfactus in hominibus est causa certitudinis: ⁊
non incertitudinis. Tertia ratio hec est: vnaquecꝫ virtus
quanto propinquior est suo fonti tanto fortior est: sed frons
et maxime pars anterior cerebri est fons omniũ sensuum: ꝗ̃
quanto magis appropinquat fronti fortius est eius orga-
num: quia est in tali situ fortior: ergo profundatio orga-
ni nõ arguit incertitudinẽ in olfactu. Ad oppositũ est ratio
ysaac: quia vnusquisꝫ sensus quanto organum suum remo
tiꝰ est ab obiecto suo: tanto minus discernit: sed quãto ma
gis ꝓfundat̃: tãto magis distat a suo obiecto: ꝗ̃ quãto orga
nũ sensus magis ꝓfundat̃: tãto minꝰ discernit: ergo ꝓpter
ꝓfundationem olfactus est incertus in hominibus. Ad hoc
dicendum ꝙ ꝓfundatio est causa incertitudinis. Ad rõnem
dicendum ꝙ non est simile de organo olfactus ⁊ visus: quia
naturaliter organum olfactus ponitur interius: sed orga-
num visus est maxime expositũ: quando vero maxime emi
net fit dispersio spirituum ⁊ maxima reflexio radiorum ⁊ ir
radiatio: ⁊ ideo visus debilitatur: sed q: organum olfactus
naturaliter ponitur interius: si parum profundet̃ adhuc
in profundo sufficiet: sed quãdo multum profundatur ma-
xime elongatur a suo obiecto. ⁊ ideo olfactus debilitatur.
Ad aliud dicendum ꝙ in homine organum olfactus est hu-
midũ maxime. humidum vero impedit transitum fumi odo
rabilis: quando vero ꝓfundatur habet duplex impedimen-
tum. Vnum est ꝓpter ꝓfundationem. Aliud est ꝓpter hu-
miditatem infundentem: sed leoparij maxime habent cere
brum siccum: spiritus subtiles: necꝫ deperduntur in via: sꝫ
bene penetrant vsꝫ ad organũ. ¶ Item ꝗritur ꝓpter ꝗd
in catulo in prima etate debilitatur visus: quia nõ videt añ
nonum diem: sed non debilitatur olfactus. Ad hoc dicendũ
ꝙ cerebrum canis est maxime siccum. siccitas vero est dispo
sitio in organo ad meliorem receptionem odoris: et ideo
maxime viget in illis olfactus. Aliter autem est in visu:
quia duo nerui intricati veniunt ad visum et oculos: ⁊ op-
pilantur in prima etate ꝓpter debilitatem virtutis natura
lis non potentis depurare illas superfluitates: ⁊ ille sup-
fluitates veniunt ad neruos: ⁊ non ad organum olfactus.
¶ Sexto queritur de modo deueniendi odorũ ad olfactũ:
⁊ queritur: cum quidam sit odor suauis: quidam horribi-
lis: vtrum simul deueniant ad olfactum: et videtur ꝙ sic:
cuiuslibet sensus est discernere inter contraria: sed sensus
cõmunis est discernere inter obiecta sensuum particulariũ.
sed om̃ia que simul discernunt̃ ab eodẽ sensu simul accipiũ
tur: sed fetidum ⁊ suaue simul discernũtur ab olfactu: ergo
simul ab ipso apprehendũtur. Secũda ratio hec est: illi odo
res aut sunt in eadem materia: aut in diuersis. si in eadem:
ergo fumus deferens vnum deferet alterum: ergo si vnum
imutat organum ⁊ alterum. si sint in materia alia ⁊ alia: tũc
arguo: q: illi mouent̃ ꝑ aerẽ mediũ: sed omnia que simul ve
niũt per mediũ: simul possunt attingere illud medium: sed

fetidū et suaue veniūt per illud mediū: ergo simul possunt penetrare ad organū. Ad oppositum est hec ratio: omne qđ subtilius est velocius venit ad terminū: et velocius penetrat: sed odor suauis fundatur in subtili substantia: horribilis in grossa: ergo velocius penetrabit ad organum quam horribilis odor. Secūda ratio hec est: odor ad quē citius mouetur spūs ad attrahēdum velocius penetrat: sed odor suauis est hmōi: ergo velocius penetrabit. Ad hoc dicendum quod odor suauis velocius penetrat. Ad rōnes dicendum quod concurrunt duo circa operationem obiectorum sensibilium. Primū est receptio: et secundum hoc sensus non simul apprehendit duo contraria. Secūdū est discretio et collatio vnius ad alterum post apprehensionem: et sic simul mouetur sensus ad vtrunque. Ad secundū dicendum quod cū per idem mediū mouentur: dicimus tamen quod ille qui est subtilis substantie prius venit ad organū et citius pōt ad ipm penetrare. ¶ Septimo queritur vtrum duo odores contrarij simul moueant per idē mediū: et videtur quod nō: quia aut odor est in fumo sicut in materia: aut est qualitas. Si vero odor sit in fumo: sic duo corpora sunt in eadē parte aeris: quod est impossibile. Si vero odor sit qualitas: sed illius odoris contrarij: ergo contraria erunt in eodem. Si vero dicatur quod ex illis fiat vnū: contra sensus iudicat ex illis ex quibus fit vnū sicut mediū et nō sicut extrema: ergo sensus non iudicabit inter odorem suauē et fetidum sicut inter extrema qđ est falsum: ergo simul non possunt transire per idem medium. Ad oppositū est hec ratio: qđ per indifferētiā se habet ad receptionē pluriū: qua rōne recipit vnū eadē rōne recipit alterū: sed aer siue illud mediū per indifferētiā se habet ad illos odores: ergo qua rōne recipit vnum eadē rōne recipit aliū: ergo simul recipiet vtrūque vel alterū vel nullum. Ad hoc dicēdū quod possibile est simul vtrūque recipere et esse in eadē parte aeris. Ad rōnes dicendum quod aliquid est in alio dupliciter. Vno modo secundum veritatē: et sic non sunt simul in aere. Alio modo secundum similitudinē: similitudines vero nō opponuntur: et sic simul esse possunt in aere. Vel aliter dicēdū quod in eadē parte aeris possunt esse secundum veritatē: quia sunt subtilia: et cum simul possunt esse cum alio corpore pcedētia partes illius. Ad rōnem dicendū quod duplex est passio. quedā est fixa et hec non patitur contraria. est alia passio que est influens: et hec patitur simul contraria: et sic sunt in eodem.

Fumus generaliter tribus modis diuiditur. Vnus est quietus nullius odoris neque motus. Secundus velociter mouetur fortis odoris et aeris passiuus. Tertius inter duos hos est mediocris. Si enim mouetur: et alicuius odoratus sit: et aeris passiuus: tēperamēto est vicinus. Qui autē est quietus et nullius odoris neque motus substantiam terrestrem et grossam et aeream grauiter significat dissoluendam: et in eo tarde formandā. In quo hmōi neque calor: neque frigiditas certificari possunt: sed tamen ex se licet nihil significat neque naturā suam demonstrat: propter sui tamen motus defectiones: et nullius aeris passiones: grossitiem suā necesse est ppalet. vnde nō ab eo dissoluitur qđ in aerē diffundatur velociter se mouens fortis odoratus et aeris passiuus: substantiam suam monstrat esse subtilissimā penetratiuā: et ad perforandum poros velocissimā et calidissimā. Omnis enim fumus velox in motu fortiter aeris passiuus: in dissolutiōe et subtiliatione sui calorē hr̄e significat. Qui fumus in duo diuiditur. Quidam enim fumus sua virtute et aeris perforatione complexionis est tēperate: et animato spiritui est cōuenibilis. quidā intēperate et aīato spiritui incōuenibilis. Hic malorum humorū corruptorū significat multitudinem habere substātiā: eo quod naturales exierit qualitates: et cōplexiōibus humidi corporis repugnat: et portēdit odoris horribilitates: et substātie sue corruptiones: que contingunt aut propter calorem non naturalem: aut propter putrefactam humiditatem. Si propter calorē nō naturalē: erit fetēs odor. Calor enim in humiditate ebullitionem facit: vnde fit causa putoris. Hoc nutrimēta corrupta sunt et pessima putredinem in stomacho generātia: et pessimitatem fumorum caput ascēdentiū. Probatur hoc quod tale quid fit non naturali calore: cum animalia calorē naturalē amittāt: et a motu suo cesset: sueque putredinis mundificationē perdant. Si autem propter putridā humiditatē nō odorē reddant fetētē: sed grauē: quorum tamen nutrimenta sunt pessima: sicut Gal. inquit. Quicunque cibus est grauis in odore: siue abominabilis in sapore: nutrimenti est pessimi: minoris tamen est nocumenti quam qui fetēs fuerit. Inuenitur hoc in piscibus qui si recentes sunt: et calor adhuc naturalis: grauis sunt odoris. Ablato autem calore naturali erūt fetētes nutrimenti tamen melioris sunt in odore graui quam fetēti. Si autem fumus cōplexioni aīalis fuerit silis et cōpetēs: tēperamētū sue substātie portēdit: et virtutē in ea naturalis caloris et mundificationē de fecibus suis. testatur hoc aromaticus odor sui et delectabilis sapor spūi aīali. vnde Gal. Quecunque aromaticū odorem siue saporem habent: substātia eorum procul dubio calidissima et subtilissima: sed tamen inter horribilem odorem et delectabilem minus calida: et minus acuta tactu moderata sunt omnia. Ideoque sensus sibi acquiescit et delectatur. De horribili vero se remouens conturbatur. Si vero illa aromaticitas quandam siccitatē habet est meliuscula et est confortantior odore aromatico: atque spiritui animato cōueniētior: duabus ex causis. Vna quia humiditas fumū suū ingrossat retrahens ne ad spiritū aīalē velociter trāseat. Secūda: quia natura spūs aīalis attinet siccitati. vnde etsi cāphora sit frigidissima: ex siccitate tamen sua est aromatissima. Tertia spēs que inter has duas ē media: licet motu sit defecta et actione odoris pauca: mediocritatē tamen inter subtilem et grossam significat. Si enim humiditas humores imoderatos habet et superfluos: odore fit horrida: et substātie sue corruptionē et defectionē actiōis nature in ea significat: sed tamen parū est calida. testatur hoc motus sui puitas et actio sua in odore parua. Si autem humores temperatos habuerit: et superfluitate caruerit: odore aromatico erit temperamentum sui et virtutem actiōis in se ostēdit naturalis. Est tamē duobus modis: aut enim frigida est et parue actionis in aere sicut viola: sandali et similia: aut temperata sicut camomilla et similia. Reprehendimur tamen a sophistis nobis obijcientibus. Quare harū specierum aromatice sunt frigide: horribiles vero calide: cum inter subtilem et grossam mediocres sint vtreque? Respōdemus horribilitatem odoris esse ex calore nō naturali superfluitates rerum non mūdificante per motum: aut humiditatem putrefactam deturbante. Quorum qualecūque fuerit calorem significat: quia frigiditas non potest esse dominans nisi ebullitio et cōmotio intercedit: cū nūquam inueniatur nisi vbi quies est et nullus motus. Vniuersaliter ergo odor duobus modis diuiditur. Aut enim nullius motus neque ex se

alicuius odoris: et significat substantiam suam esse terrestrem ⁊ grossam: ⁊ in aerē dissolui durā. vnde a se neq; calorem: neq; frigiditatē monstrat se habere. Aut alicuius motiōis est. ⁊ aliquid in aerem agit Qr si non fortiter fecerit: temperamentum sue actionis significat. Si aūt fortiter: caloris sui virtutē denotat ⁊ fortitudinem. Qr si odor temperatus sit: sue substātie temperantia monstratur. Si autem horribilis: fetidus erit seu grauis. Si fetidus: defectio caloris naturalis ⁊ virtutis caloris innaturalis significatur. Si grauis: ebullitio ⁊ putrefactio humoris denotat. Obijciunt tamē sophiste. Quomodo inquiūt in quibusdam rebus calor extraneus dn̄abitur semp cū omnis res calorem naturalem habeat substātialiter: ⁊ substātialia accidētalibꝰ sint antiquiora: ⁊ ex necessitate omnis substātia fetida calorem substantialē habet quo aromatica fiat. vnde consequitur vt calorem prius habuerit naturalem: quo remoto extraneus subintrauerit calor: quo successit sibi fetor sicut in animalibus videt: quorū complexio si sit tēperata: ⁊ calorem naturalem fortem habēt: eorū substantia bona est: non fetida. Calore autem naturali amisso: corruptio succedit atq; fetor. Rn̄demus his Diximꝰ in initio nostri verbi tēperamentum duobꝰ modis intelligi. aut enim naturale: ⁊ inter duo extrema mediocre: q: in neutram partez extremorū perseuerat. aut priuatū non huic simile. sicut videmꝰ res quaslibet temperamēta sua habere. etsi naturaliter non sint temperate. verbigratia. Piper: zinziber: piretruz ⁊ silia: etsi naturaliter sint intēperata ꝓpter caloris sui fortitudinem ⁊ siccitatem: phlegmaticis sunt temperata. quia adeo eis conuenientia sunt vt restaurentur per ea. Similiter calor fetentium: etsi naturaliter transierit temperamentum: in se tn̄ tēperata sunt: ⁊ non substantialiter differunt. ¶ Signa huiusq; ostēsa de odoratis quibuslibet sufficere possunt: q nō nisi extrema ostendere possunt: vnde neq; ratio medijs sicut diximus nomina ponere potuit. nec ꝓprietates subiectorū suorum monstrare: sapores non similiter: etsi tn̄ sunt accidentales. Item sophiste de coloribꝰ obijciunt. Quare inquiūt colores non ostendūt naturas rerum cū sensus visualis sit subtilior ⁊ penetrabilior cunctis. Testatur autē hoc quia colores discernit medios: ⁊ eorum certitudinez rōni detulit: vt nomina eis imponeret. Ideoq; horū media non perdiderūt nomina? Respondemꝰ visus etsi sit subtilior et perforatior cūctis vt dixistis sensibus: non tamen comprehendit rerum substantiam: nisi colorem tn̄ et figuras. Colores autem et figure separabilia sunt accidentia sine subiecti corruptela. Nō em̄ naturalia sunt neq; substantialia. Qd̄ cū ita sit: naturas rerū ostēdere impossibile erit. Probat hoc q: eādem rē diuersi coloris inuenimus ⁊ diuerse forme ⁊ figure: que tamē vna eadem est naturaliter sicut rosa que rubea est ⁊ alba. vtraq; tamen frigida est ⁊ sicca ⁊ hmōi multa. Itidem ⁊ de forma: videmus enim eandem rem forme diuerse: sicut vua que longa est ⁊ rotunda ⁊ pineata: que tamen sunt calida et humida. Color ergo et forma accidentales sunt qualitates non valentes naturas subiectorum suorum monstrare. Sapores non similiter: etsi em̄ accidētales sunt: vnusquisq; tamen subiectum suum custodit conformans suas species: sicut ⁊ calor ignis naturam: frigitudo niuis naturam: humiditas aeris naturam: siccitas naturam terre. sicut Gal. dicit in libro de elementis. Cōfirmatur illud: quia in duabꝰ rebus naturaliter diuersantibꝰ: vnus sapor nō inuenitur: nec eadem res diuersorum saporum est. Non duoꝝ dulciū simpliciter alterū calidū: alterum frigidū: neq; duoꝝ frigidoꝝ: alterū pōticū: alterū salsuz. Itidē ratiocinamur in ceteris saporibꝰ: licet item sophiste obijciant. Nonne dulcedo in malisgranatis et melle apum inuenitur ⁊ naturaliter diuersantur? Mel enim calidum ⁊ siccum in secūdo gradu. Mala granata in primo gradu cali. in secūdo humi. Respondemus. Male intentioni nostre obiecistis: firmitas verborum nostrorum innuit nos ostēdisse ꝙ per essentias rerū sapores firmentur. Dulcedo em̄ simplex semper signum est ꝙ calor ⁊ humiditas sint temperate vbicunq; fuerint. Diuersitas ergo rerū dulcium ex sola cōmixtione est ceterorum saporum. Mel enim ⁊ malagranata etsi in siccitate dissident in dulcedine tamē vnum sunt: nisi ꝙ alterum altero minus habet dulcedinis.

¶ Postq̄ actum est de actionibus ⁊ virtutibꝰ odoꝝ ⁊ de differētia inter olfactū ⁊ gustū rōne modi apprehēdēdi: In hac parte intendit determinare de speciebus virtutibus et actionibꝰ fumi. Diuisio. Hec aūt pars diuidit in duas: In quarū prima agit de natura fumi. In scd̄a ibi: Signa vero huiusq; ostēsa de odoratis q̄buslz sufficere pn̄t. ostēsa sufficientia tactus: circa ea mouet dubitationes q̄ dicta sunt de odoribus. Prima autem diuiditur in duas. In quarum prima assignat distinctionē fumi. In secunda scilicet in hac: Qui autem quietus ⁊ nullius odoris neq; motus ⁊c. ꝓsequit de singulis eius spēbus. Prima aūt indiuisa est. Secūda aūt diuidit in tres fm numerū triū specierū fumi. In quarū prima ꝓsequitur de fumo quieto. In secunda scz in hac: Velociter se mouēs fortis odoratu ⁊ aeris passiuus ⁊c. prosequit de fumo fortis odoris. In tertia. s. in hac: Tertia spēs q̄ inter duas est media ⁊c. ꝓsequit de tertia specie: q̄ est fumus mediocris virtutis. Hec tertia pars diuiditur in duas. In quarū prima agit de illa tertia specie. In secūda scz in hac: Reprehendimur tn̄. mouet quādam dubitationē ex predictis incidentem. Scd̄a pars diuiditur in duas. In quaꝝ pma mouet dubitationē q̄ incidit circa naturā odoris horribilis. In scd̄a. s. i hac: Obijciūt tn̄ sophiste. mouet aliā dubitationē circa calorē accidētalē q̄ in mēbris existēs odorem putridum inducit. Pars secunda diuidit in duas. In quarū pma mouet pmā dubitationē. q̄ est de calore qūo nō est mediū inuestigationis diete sicut odor ⁊ sapor. In scd̄a s. in hac: Sed ad idem sophiste obijciunt. mouet aliaz dubitationē ⁊ inferentiā firmatiōis speciei saporis in melle ⁊ malogranato dulci. Sunt igit in presenti lectiōe partes octo. In quarum prima distinguit fumi species. In secunda prosequitur de prima. In tertia de secunda. In quarta de tertia. In quinta mouet vnam dubitationem de fumo ⁊ odore horribili. In sexta aliam de calore innaturali putredinē ⁊ fetorem inducente. In septima mouet dubitationē circa colorem: cuz sit mediū in cognoscēda dieta. In octaua mouet aliā de instantia circa firmatiōem speciei saporis. ¶ Circa primam partem diuidit fumū per tres differentias. Est em̄ fumus quietus nullius odoris. Alius est fortis odoris. Aliꝰ est medius. Circa primam partem prosequit de prima specie dicens: ꝙ fumus quietus ꝓtendit subam grossam terrestrem dure dissolutionis: ⁊ difficilis sensibilis. Quis autem

hic fumus nō manifestet suam naturā ꝓpter difficultatem
motus sui: ⁊ mutationis aeris: tñ necesse est vt suam grossi
tiem frigiditate ostendat per aliquid ab eo in aerē resolutū
⁊ maxime hoc patet: cum ab igne resoluitur eius odor ad
actum reducente. Circa tertiam partem ꝓsequitur de secū
da specie: que est fumus fortis odoris. Hec aūt pars diuidi
tur in duas. In quarū prima assignat huius fumi naturā.
In scda diuidit ipm: ⁊ differentiarū eius virtutes assignat
Dicit igitur ꝙ talis fumus pretendit substātiam subtilem:
⁊ penetratiuā aeris: ⁊ calidissimā. Deinde diuidit hunc fu
mū. Hec aūt pars diuidit̃ in duas. In quarū ꝑma assignat
diuisionem. In secunda de speciebus prosequitur. Dicit
igitur ꝙ hic fumus fortis odoris est duplex. quidam enim
est delectabilis: quidā horribilis. deinde ꝓsequitur de his
duabus differentijs. Hec aūt pars diuidit̃ in duas. In qua
rum prima ꝓsequitur de horribili dicens ꝙ a duplici causa
ꝓuenit. Primo ꝓpter calorem innaturalē. Secūdo ꝓpter
putridam humiditatē: ⁊ tunc habet grauem odorem. In se
cunda particula confirmat intentionem ꝑ Gal. dicētē: ꝙ ci
bus fetens vel grauis odoris nō est iuuatiuꝰ: tamen minor
est malicia in graui ꝙ̄ in fetente. Deinde determinat de sua
ui: ⁊ primo de ipsius natura ꝓsequitur dicens: ꝙ substantiā
temperatā ⁊ purā significat. vnde spūs aīalis in ipo delecta
tur. Secūdo affirmat hoc ꝑ Gal. dicentē: ꝙ talis substantia
ferēs bonū odorē calida ē ⁊ subtilis. Tertio aūt dicit: ꝙ mo
deratis sensus acquiescit: horribilibꝰ vero tristat̃ ⁊ ea fugit
Quarto dicit: ꝙ aromatica sicca cōuenientiora sunt ꝙ̄ humi
da ꝓpter duas causas. Una est q: humiditas impedit sub
tilitatē penetrationū ad olfactum. Alia est cōformitas cum
spū aīali qui est ad siccitatem declinans: ⁊ ideo camphora
ꝓpter siccitatem est aromatica: ꝙ̄uis frigiditas impediat.
Circa tertiam partē ꝓsequit̃ de secunda parte: ⁊ duo inten
dit. Primo dicit ꝙ fumꝰ mediocris significat mediū inter
subtilitatem ⁊ grossitiem sube: ⁊ si habeat humores īmode
ratos hꝫ crudelitatē odoris ⁊ defectionē caloris: ꝙ̄uis eius
habeat aliquā portionē: sed si humores moderatos habeat
habet odorē aromaticū ⁊ ꝟtutē aliquātulam in actione na
turali. Secundo diuidit hūc fumū dicens: ꝙ quidā pertinet
frigiditati sicut in viola ⁊ sandalis: que sunt ligna triplicis
generis: rubea: alba: citrina: frigida ⁊ sicca in secundo. Cir
ca quintam partem mouet primo hanc dubitationē dicens:
ꝙ qstio est qre in fumis species aromatice sunt horribiles
caliditate: cū in ipā oēs species sint mediocres. Scdo soluit
ꝙ hoc est q: horribiles causant̃ ꝓpter putrefactionem vel
calorē innaturalē: ⁊ ebullitionē ⁊ motionē: hec aūt nō sunt
cum frigiditate sed cum calore: quia frigiditas venit cū quie
te: ⁊ ideo nō inducit horribilitatē in odoribus. Tertio distin
guit fumū ꝫm viā predictā. s. in quietē ⁊ passionē inferētem
⁊ hūc ꝑ fortē ⁊ mediocrē. ⁊ hoꝝ spēs distinguit. Circa septā
partem primo ponit talem dubitatiōem: q̄ō possit esse in
rebꝰ calor innaturalis fetorē inducēs absqꝫ naturali. nō eñi
hoc videtur: quia naturalis prior est innaturali: ergo ipm
precedit sicut ptꝫ in aīalibus mortuis: g̃ in nullo viuēte pōt
esse fetor a calore innaturali absqꝫ calore naturali ꝑcedēte: a
quo cū destituit̃ incurrit fetorē calore īnaturali introductor
cōtrarium videmus in multis: que naturaliter fetent sicut
in multis herbis fetidis. Scdo aūt soluit dicens: ꝙ duplex
est tēperamentū. Unū absolutū ⁊ tali rn̄det calor naturalis
tēperatꝰ. Aliud est in genere sicut in genere caloris viuētis
⁊ tali suus calor respōdet. Pōt igitur ei esse calor naturalis
in quo eius vita obseruetur: ⁊ tñ poterit fetorem inducere.
Circa septimam partem primo dicit ꝙ per predicta patent
singula circa odores que solum extremā scire faciunt: me
dia eñi sunt incerta. ⁊ rō eis nomina non imponit. Secun
do autem ꝓcedit circa dubitationem de colore: ⁊ primo mo
uet eam dicens ꝙ questio est. Nam visus in colore cogno
scit medias species ⁊ extremas. vnde medie habēt nomina.
quare ergo color medium non est ad cognoscēdum dictam
sicut sapor. Secundo autem soluit dicens: ꝙ visus subtilior
est ⁊ discretior in apprehensione: sed tñ color non est mediū
in hac via: eo ꝙ non firmat suam speciem: cū idem in diuer
sis subiectis possit reperiri: ⁊ ideo color non certificat sicut
sapor. Circa octauā partē primo mouet dubitationē circa
predicta. Nam videtur ꝙ per predicta idem sapor est in pre
dictis complexionatis. Nam dulce reperitur in melle ⁊ ma
lisgranatis dulcibus: cum tamen mel sit calidum ⁊ siccum:
⁊ alia calida ⁊ humida. Secundo autem soluit dicens: ꝙ nō
intendimus per cōmunem substantiam ⁊ cōplexionem eun
dem saporem diuersis inesse. dulce autem simplex sequit̃
complexionem calidam ⁊ humidam temperate: sed potest
esse composita sequens diuersam complexionem: mel ergo
⁊ malagranata ratione dulcedinis tandem cōmunicant cō
plexionem: ꝙ̄uis in ipsis differat dulcedo: eo ꝙ in melle est
intensior: mel autem differt ab his in siccitate: ⁊ hec non
est radix dulcedinis sed acuminis: qd̓ ab apibus contrahit
vnde vult sapor mellis ꝙ sit compositus. sic autem comple
tur hec pars: que est de odore ⁊ fumo. ¶ Circa partē istā
sex sunt querenda. Primū est de natura substantie ferētis
odorem. Secundum est de diuersitate rerū odoriferarum
⁊ actionibus earum. Tertium est de modo ꝫm quē fumus
immutet sensus. Quartum est quomodo in rebus viuenti
bus operatur: inducens horribilitatem ⁊ odorem fetidum
Quintum est ꝓpter quid sapor firmat suā speciem. Sextū
est de his que dicuntur in littera.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: ⁊ queritur vtrum
a corpore temperato exeat odor aut non: ⁊ videtur ꝙ non.
odor sequitur complexionem calidam ⁊ siccam a dn̄o ⁊ sub
tile resolubile de facili in fumū: vel vaporem: sed in corpore
temperato est complexio temperata ratiōe omniū qualita
tum: ⁊ est substantia mediocris: ergo corpori equali nō cō
petit odor nec exit ab eo. Secunda ratio hec est: ad hoc ꝙ
odor sensum immutet exigitur calor excellens fumū resol
uens per medium deferens vt ad sensum immutādum per
ueniat: sꝫ in corpore temperato non est calor excellens: quia
in ipso sunt omnia temperata: ergo neqꝫ odor est resolu
tus ab hmōi corpore: ergo a tali corpore non exit odor. Ad
oppositum dicit phus in libro de anima. odor est sicci: sa
por est humidi: sed in corpore temperato nō est reperire hu
midum in quo radicatur sapor immutans gustum: ergo eo
dem modo in ipso erit siccum reperire: in quo radicat̃ odor
ad sensum olfactus immutandum: ergo odor exit a corpore
temperato. Secunda ratio hec: magis distat ab effectu ex
tremi extremum aliquod ꝙ̄ medium: sed odor est sicci: sed
res frigide ⁊ humide impediunt odorem ne fumus resolua
tur: ⁊ inuenimus res frigidas ⁊ humidas habentes odorē
ergo multo fortius inuenimus in complexione temperata
odorem: ergo a corpore temperato exit odor. Tertia ratio
hec est: odor sequitur naturalem complexionem sicut ⁊ co
lor: sed tamen firmat suam speciem: sed in corpore tempe
rato inuenitur calor temperatus: ergo ⁊ in ipso inuenitur
odor consequēs hmōi complexionē: ergo ab ipso exit odor
Ad hoc dixerunt quidam ꝙ a corpore temperato non exit
odor: ꝓpter rationes predictas. Sed nos dicimꝰ ꝙ potest.
Ad rationem primam dicimus ꝙ corpus temperatum com
ponit̃ ex diuersis principijs rerū: ⁊ diuerse qualitates sunt
in corpore tēperato: ⁊ a diuersitate illarum qualitatum cau
satur odor: ꝙ̄uis ergo hmōi corpus temperatum sit: est tñ
reperire in ipo diuersas dispositiones complexionis: quaꝝ
vnam sequitur sapor: ⁊ alteraꝫ sequitur odor. Ad aliud dicē
dum ꝙ duplex est calor: interior ⁊ exterior. Calor vero inte
rior nō est sufficiēs causa resolutionis odoris: sed calor exte
rior. ꝙ̄uis g̃ in corpore tēperato calor interior nō sit sufficiēs
ad resolutionem odoris: tñ calor exterior quē habet ab aere
exteriori sufficit ad resolutionem odoris. ¶ Secūdo q̄rit̃
vtrum odor resolutus a corpore temperato sit suauior: an
odor resolutꝰ a corpore distēperato sit suauior: q: odor seq
tur cōplexionē: sicut ⁊ sapor: sed ꝓpter temperamentū cōple
xionum reperit̃ odor suauis: vnde sapor suauis velut dul
cis causatur a temperamento complexionis: ergo in corpo
re temperato est odor suauior ꝙ̄ in distēperato. ⁊ similiter
arguitur de colore: quia complexionem temperatam sequi
tur calor temperatus: ergo similiter a parte odoris. Secun
da ratio hec est: dicit ysaac ꝙ horribilitas odoris causatur
a forti calore ebullitioneꝫ faciēte: ergo per oppositum odor

suauis causatur a calore naturali non excedente temperamentum: ergo odor suauis sequitur temperamentum complexionis: ergo odor sequitur equalitatem complexionis: ergo odor resolutus a corpore temperato erit suauior. Tertia ratio hec est: dicit Ha. φ fortitudo virtutis sequitur equalitatem complexionis: ergo cum hoc corpus sit temperatum fortis est virtutis: sed quādo fortis est virtus potest depurare humiditates: τ superfluitates abijcere: et partes impuras subtiliare: sed tunc est odor suauis: ergo cōplexionē temperatam sequitur odor suauis. Ad oppositum est hec ratio: odor sequitur dominiū caliditatis τ siccitatis ergo odor suauis maxime sequitur dominiū caliditatis et siccitatis: sicut est in acutis: vt in pipere τ in consimilibus. sed in corpore temperato non est dominiū caliditatis τ siccitatis: ergo equalitas cōplexionis resistit odori suaui: ergo odor suauis non sequitur complexionem temperatam. Secunda ratio hec est: sapor immediatius sequitur complexionem φ̄ odor: sed sapor suauis τ equalis sequitur complexionem equalem: vt sapor dulcis complexionem calidam τ humidam: ergo si odor sequitur complexionem φ̄uis mediate debet tādē complexionem sequi quā τ sapor: sed sapor suauis sequitur complexionem calidam τ humidam temperatam. τ sic hoc necesse est φ omne dulce sit suauis saporis: et φ nullum excellens sit suauis odoris: quod falsum est: quia mel est dulce nō tamen est suauis odoris τ multa alia. Tertia ratio hec est: omne receptiuum quod est impotens ad recipiendum τ quod habet contrarias dispositiones rei recipiēde: ad hoc vt immutetur forti indiget immutatione: sed in homine organum olfactus est hmōi: quia valde est humidum: ergo ad hoc φ īmutetur ab odore forti indiget odore: ergo oportet φ odores īmutantes olfactum excellentes sint: s3 talis est odor corporis inequalis tēperati: ergo odor suauis: cū immutet sensum non sequitur corpus equale: s3 potius aliud. Ad hoc dicendum φ non est necesse: φ odor suauis sequatur complexionem equalem τ tēperatam. S3 nos dicim⁹ φ suaue dicit̄ dupliciter. Uno modo qd infert multam delectationem in sensu: τ sic odor suauis est in rebus calidis τ siccis. Alio modo dicitur etsi non ostendit cōplexionem equalem et temperatam: non tamen sufficit ad hoc vt inferat delectationē in sensu: q: oportet vt sit calor excellens τ resoluens: τ sic odor suauis sequitur complexionem temperatam: τ non primo modo. Ad aliud dicendum φ complexio temperata dicitur dupliciter. Uno modo dicitur temperatum absolute τ simpliciter. Alio modo dicitur temperatum respectu odorum. odor vero non sequitur primam complexionem temperatam: quia non est calor sufficiens ad resoluendum: sed sequitur complexionem temperatam alio modo: τ nō oportet φ hmōi complexio excellat in caliditate τ siccitate: τ ideo nō est simile de sapore: τ odore: quia sapor suauis sequitur temperamentum omniū qualitatū τ non odor suauis: sed excessum in caliditate: τ siccitate. Ad secundum dicendum φ calor temperatus sequitur ad vitam: non tamen sequitur ad generationem odoris suauis: quia magnā infert delectationem in sensu. Est autem alius calor excellens: τ hic est duplex: quia quidam est naturalis: et talis operatur ad odorem suauem: et est alius innaturalis: τ talis sequitur τ facit odorem horribilē. Ad aliud dicendum φ virtus dicitur fortis dupliciter. Uno modo simpliciter. alio modo ī respectu. Dicim⁹ ergo φ ad odorem suauem non requiritur virtus fortis simpliciter: s3 in respectu. vnde φ̄uis in corpore temperato sit virtus fortis: τ sufficiat ad quasdam operationes vt ad illas que ordinantur ad conseruationem vite τ rei: non tamen sufficit ad quasdam operationes: vt ad generationem odoris.

¶ Circa secūdū pcedit̄ hoc modo: τ querit̄ quomodo rosa est suauis odoris: τ videtur φ non: quia omnis substantia ferens odorem: est calida τ sicca: τ calide τ sicce complexionis. et subtilis substantie: sed rosa est frigida et sicca τ grosse substantie: ergo nō est odoris suauis. Ad hoc soluit Galienus. φ rosa non est vnius nature: sed est partium diuersarum. vnde dicit Constantinus: φ in rosa sunt quattuor substantie. Prima est subtilis calida τ sicca expansa in superficie: τ hec est deferens odorem. Secunda est calida τ sicca τ hec est amara grossa. Alia est dulcis calida τ humida: τ est iam grossior alijs. Quarta ē stiptica: frigida: τ sicca. Dicim⁹ g̃ φ substantia q̄ fert odorem est calida τ sicca τ subtilis.

¶ Secūdo querit̄ circa hoc de rosa: an sit magis calida: φ̄ frigida: τ videt̄ φ sit calida: cōplexio d3 denominari a dn̄io partiū: ergo partes que dominantur in rosa debent cōplexionem denominare: sed plures partes sunt calide φ̄ frigide: quia tres substantie sunt calide: τ vna est frigida: ergo magis debet esse calida φ̄ frigida. contrarium ponunt auc. qui ponunt eā esse frigidā τ siccam. Ad hoc dicendū φ rosa est frigida. Ad rōnem dicendum φ tres substantie non sunt omnino de constitutione rose: sed quarta: τ ista preterea remanet τ alie exhalant τ marcescunt: preterea quarta est maioris qualitatis φ̄ alie. τ ab ipsa ideo denominatur complexio rose frigida τ sicca. vnde quia alie sunt subtiles ato exhalant: sed alia est fixa τ manens: τ ideo figit suum effectum.

¶ Tertio queritur pter quid omnes ille substantie cognoscuntur per gustū: sed vna sola per olfactum. Ad hoc dicendum φ sola substantia subtilis resoluitur in fumū: vt veniat ad organum olfactus. τ ideo solum de illa iudicat olfactus: sed rosa equaliter p omnes alias fertur ad gustum τ immediate gustum attingit τ ideo de illis iudicat gustus

¶ Quarto querit̄ quomodo est diuersarum substātiarum quia vnius rei vna est complexio: τ vnius cōplexionis vna est substantia: ergo cum rosa sit vna: d3 habere vnā substantiam. Item videmus φ rosa per artificium dealbatur: vt si fumo sulphuris supponatur: ergo substantia que fert odorem expirat. Ad hoc dicendum φ rosa non est vnius nature sed diuersarum. Ad rōnem dicendum φ duplex est complexio. Quedam est totius: τ hec vna. Alia est que debetur cuilibet parti τ hec nō est vna: s3 plures.

¶ Quinto querit̄ circa hoc: quomodo cōfectiones ex rosa constipant: τ videtur φ non: quia quando res aliqua est diuersarum complexionum τ substantiarum: ratione vnius laxat: τ ratione alteri⁹ constipat: quāto plus decoquitur tanto plus natura laxandi mandatur iuri: sed rosa est diuersarum substantiarum: et natura laxandi mandat̄ iuri: τ remanet stipticitas in substātia rose: ergo non constipabit syrupus factus ex aqua decoctionis rose: sed potius laxabit. Ad hoc dicendum φ quedam sunt debilis compositionis. quedam sunt fortis. Dicimus ergo φ in quibusdā iura laxant: sed fm vlteriorem decoctionem magna est diuersitas. τ hoc non est in rosa: s3 virtus stiptica mandatur aque: τ substantia subtilis expirat: et ideo sit aqua eius cōstipatiua.

¶ Sexto querit̄ de camphora per cōtrarium que remouet coitum τ canitiem inducit: τ videtur contrarium: quia omnis substantia que fert odorem est calida τ sicca τ subtilis: ergo in cāphora illa substantia que fert odorem est calida τ sicca subtilis: sed illa fertur ad olfactum: ergo calida substātia fertur ad olfactum τ non frigida: sed pter frigiditatem remouet coitum: ergo cum non feratur substantia frigida: sed calida ad olfactum nō habebit cāphora per odorem suū remouere coitum. Secunda ratio hec est: fumus resolutus ferens odorem debet esse subtilis et calidus: τ hmōi fert odorem: ergo non debet inducere suffumigiū ex ea canitiem. Ad hoc dicēdum φ dicunt quidam φ camphora aufert coitum non per naturam frigiditatis τ siccitatis: quia ad coitū exigit̄ multitudo spermatis: τ caliditas τ ventositas. Nos autem dicimus: φ p frigiditatem aufert coitum: quia infrigidat spiritus τ cerebrum: τ reprimit malam complexionem animam stimulantem. Ad rōnes dicendum φ φ̄uis fumus subtilis resoluat̄ τ inquātū fert odorē est calidus: quia omne qd ab alio descinditur illi attestatur. ideo cum a camphora resoluatur fumus: ideo sue complexioni attestatur. τ ideo est frigidus τ ideo coitū aufert τ canitiem inducit.

¶ Septimo querit̄ de violis. substantia que fert odorem est calida: sed nullum tale infrigidat et humectat: ergo quod fertur de violis ad cerebrum: ipsum non infrigidabit nec humectabit. Ad hoc dicunt quidam φ fumus qui resoluit̄ cum sit calidus inquātum fert odorem: cum veniat ad locum condēsatur: τ cōuertit̄ in aquē subam: τ ideo infrigidat τ humectat. Uel sol

uendũ est sicut prius: ꝙ ꝗuis sit calidus ꝛ siccus: habet tñ ꝟtutẽ humectãdi ab aquea sub̃a: ꝛ ſm hoc nata ẽ humectare ꝛ infrigidare cerebrũ. ¶ Octauo querit̃ vtrũ hmõi aromatica cito cerebrum iuuent: ꝛ videtur ꝙ sic. dicit Aristote. in lib. de sensu ꝛ sensato: ꝙ cerebrum leditur ex cibis: ꝛ iuuatur ex odoribus: ꝛ maxime cerebrũ humanũ: quia frigidissimũ est. ꝛ sic per pħm pꝫ ꝙ fumus aromaticoꝝ iuuat cerebrum. Secunda ratio hec est. odorifera confortant calorẽ naturalẽ: ꝛ confortando calorem naturalem mẽbra confortantur. vnde cor aromaticis confortatur: sicut patet in sincopi: ꝛ sic potest concludi idẽ qđ prius. Tertia ratio hec est dicit Gal. in libro interioꝝ: ꝙ sicut spũs qui est in corde nutrit̃ ex aere attracto: similiter spũs qui est in cerebro nutrit̃ ex odoribus: sed membrum confortatur ꝑpter confortationem spirituũ: ergo cum spũs aromaticis confortet̃: ergo et cerebrum aromaticis confortatur. Ad oppositum est aucto. Hippo. in aphoris. dicentis ꝙ aromatica in omnibus bona sunt preterꝗ̃ in dolore capitis. Ad hoc dicendũ ꝙ multum iuuant ꝛ maxie cerebrũ frigidũ sicut humanũ: ꝛ cor ꝯfortãt. Ad aucto. Hippo. dicẽdũ ꝙ aromaticoꝝ quattuor sunt operationes. Prima est alteratio membri frigidi ꝛ humidi per suam caliditatem ꝛ siccitatem. Scđa est cõfortatio membri per calorem naturalẽ. sunt enĩ aromatica multũ similia calori naturali. Tertia est confortatio membri ꝑ confortationẽ spũs animalis: quia sunt quasi mẽbri refocillatiua. istis tribus modis iuuant ꝛ ponunt delectationem. Quarta est repletio capitis ꝛ cerebri: ꝛ hoc modo cum ascendunt ad cerebrum nocent. ꝛ nota tamen ꝙ istam viam nõ habent nisi in cerebro distemperato caliditate.

¶ De cognoscendis granis: fructibus: et eorum differentijs. Cap. xix.

Lectio. xxij.

Cibaria tribus modis diuiduntur. Aut enĩ sunt mollia tenera atqꝫ liquida: sicut melones: mora ꝛ similia. aut sicca: ꝛ dura: sicut milium: lentes. aut mediocria: sicut panes ꝑfecte cocti: ꝛ carnes bene cocte. Mollia ꝛ tenera digestibilia sunt facile: et in sanguinẽ conuertibilia et mẽbris facile assimilãda: sed in corruptionẽ trãsduci leuissima: ꝛ nõ diu in mẽbris permanentia. ideoqꝫ virtus parua inde corpori attribuit̃. Qualiscũqꝫ est cibus subtilis: paruissimũ ꝛ debilissimũ nutrimentũ tribuit. Cibaria vero dura ad digerendum sunt grauia: ꝛ in sanguinem trãsduci: ꝛ mẽbris assimilari tardiora. vnde non sunt corpus nutrientia: nisi cũ ꝟtus naturalis superet ea ꝑpter grossitiẽ ad terrestria vicinãtẽ. Sꝫ tñ cũ ꝟtus naturalis ea superet ꝛ ꝑfecte in stomacho ꝛ in epate digerant̃: grossum sanguinẽ pariunt: ꝛ multum dant nutrimentũ. vnde Gal. cib⁹ durus ex grossitie sua terrestrib⁹ vicinat̃. Unde si natura eũ vincat: plurima et grossiora ꝙ̃ subtilis cibus dant nutrimẽta. Itẽ grossus ꝛ durus cibus post longitudinem sue digestionis grossum sanguinem generat: subtilis vero ꝛ mollis subtilem gignit. qđ enĩ de eo corpori datur: nõ multum a natura sua elongatur qꝛ natura nil aliud de qualibet re mutat: nisi qđ sue similitudini adaptat ꝛ vicinat. Unde ex lentibus et carne vaccina impossibile est subtilẽ generari sanguinem: etsi optime digeratur et perfecte excoquatur. Neqꝫ enĩ ex melonibus ꝛ piscibus grossum ꝛ terrestre generatur nutrimẽtũ. Sed hec est vtilitas intelligendi que cibaria grossa: ꝛ que subtilia dant nutrimenta. Si aũt cibus viscosus sit ꝛ grossus: ꝛ saporosissimus: fit consolidatiuus et magis nutritiuus: ad dissoluendũ de mẽbris durus perfecte cõfortans cũ substãtia eius substãtie mẽbroꝝ assimilet̃: qđ ex saporitate sua mõstrat̃. Unde Gal. Qui cibus durum hꝫ corpus: nõ acut⁹ neqꝫ põticus: sed etiã saporissimus necesse est virtute sua sit consolidatiuus: asperitatis mẽbroꝝ mollitiuus: qꝛ substãtia sua de mẽbroꝝ generib⁹ est. ¶ Si aũt grossus cibus durus est ꝛ siccus sit pessimus: ꝛ omnibus que diximus cõtrarius. Uñ Gal. illaudabilis inquit est cib⁹ qui durus et siccus carẽs viscositate ꝛ vnctuositate: qꝛ substãtia sua mẽbroꝝ substãtijs est cõtraria. Qui inter duritiẽ ꝛ mollitiẽ mediocris est cib⁹: laudabilior est omĩbus alijs cũ sua digestibilitas ꝛ assimilatio ad mẽbra ſm suam tẽperãtiã sint tẽperata. Unde inter duo cõtraria cibus mediocris vnus extat: qui cũ ad neutrã extremitatem se iũgat: melior est ꝙ̃ si in alterutrã declinet. Uñ cibi ꝗ sunt inter ca. ꝛ fri. sic. ꝛ hu. subtile ꝛ grossũ molle ꝛ durũ medij: tẽperatissimi ꝛ iuuatissimi sunt maxime si saporiti sunt. faciliores enĩ sunt ad digerẽdũ ꝛ vtiliores ĩ sanitate custodiẽda ꝛ infirmis reddẽda. Non saporitos abhorret natura. vñ nõ digestibiles sunt stomacho nocẽtes: quos ꝑpter suas horribilitates neqꝫ digerit: neqꝫ retinet: sed cum horribilitate leuiores sunt: ꝛ in stomacho natantes vomitũ faciunt: ꝛ abominationes. Si graues velocius petant inferiora: ꝛ exeunt indigesti: qꝛ stomachus vñ põt facil⁹ ꝛ ꝓpinquius nocẽtia expellit a superiorib⁹ siue inferioribus. vñ Gal. Si duo cibaria in natura sua vel qualitatibus equalia sunt: saporosiora stomacho sunt vtiliora: ꝛ ad digerendũ velociora. Silr̃ nõ saporita quãto min⁹ saporita: tãto min⁹ vtiliora ꝛ ecõuerso. Itẽ si duo cibaria equalia sunt in sanitate custodienda et infirmis reddenda: stomacho delectabiliora sunt et vtiliora.

¶ Postꝙ̃ cõpleuit auctor sermonẽ suum circa diuersitatẽ ꝛ inuestigationẽ in dieta rõne saporis ꝛ odoris: In hac parte ꝓsequit̃ de eius diuersitate rõne cõpositiõis in mollicie ꝛ duricie ꝛ mediocritate cõsistentis. Diuisio. Hec aũt pars diuidit̃ in duas. In quarũ prima assignat diuersitatẽ cõpositionis ciboꝝ. In secũda de singulis mẽbris ꝓsequit̃. Prima aũt indiuisa manet. Scđa aũt diuidit̃ in tres. In quarũ prima agit de actõibus ciboꝝ molliũ. In scđa de actõibus grossoꝝ ꝛ duroꝝ. In tertia de actionibus mediocriũ. Scđa aũt pars diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima determinat actiones grossoꝝ simplr̃. In scđa grossoꝝ viscosoꝝ: grossa dura grossa viscosa adinuicẽ cõparans. Sũt igit̃ in p̃nti lectione partes quinqꝫ. In quarũ prima assignat distinctionẽ ciboꝝ a parte mollicie ꝛ duricie ꝛ mediocritat̃. In scđa. s. in hac: Mollia ꝛ tenera facile sunt digestibilia ꝛc. agit de actionib⁹ molliũ subtiliũ. In tertia. s. in hac: Cibaria vero dura ad digerendũ grauia ꝛc. ꝓsequit̃ de actionibus grossoꝝ simpliciter. In quarta. s. ĩ hac: Si aũt cib⁹ grossus sit viscosus. agit de actionibus grossoꝝ et viscosorum cõparans grossa dura ad grossa viscosa. In quinta. s. ĩ hac: Qui inter mollicię ꝛ duriciem mediocris est cibus. agit de actionibus mediocrium. Circa pmã partẽ assignat talẽ diuisionẽ. Ciboꝝ quidã sunt molles sicut melones: quidã duri sicut lẽtes: quidã mediocres sicut panis perfecte coct⁹. Circa scđam partẽ assignat molliũ actiones dicens: ꝙ sunt facile digestibiles cõuertibiles mẽbris assimilabiles: cito putrefactibiles: paruũ dãtes nutrimẽtũ: ꝑpter paruã morã ĩ mẽbris. Circa tertiã partẽ ꝓsequit̃ de actionibus duroꝝ ꝛ grossoꝝ. Primo dicit ꝙ tarde sunt cõuertibiles ꝛ digestibiles nisi virtus sit fortis: cum aũt a ꝟtute forti cõuertuntur: multũ dant nutrimẽtũ ꝑpter

longã morã in mẽbris. Scđo hoc cõfirmat per Gal. dicẽtẽ cibos grossos ⁊ duros esse terrestres ⁊ tarde cõuertibiles: sꝫ post cõuersionẽ grossuꝫ dãt nutrimẽtũ: sꝫ subtiles sunt ꝯ̃rij. vñ grossi sp̃ dãt grossuꝫ nutrimẽtũ. de oĩ eñ cibo natura sibi cõueniẽs attrahit: sed de grossis impossibile est subtilẽ gñari sanguinẽ q̃uis magna fiat digestio: q: nõ ducit ad actum natura nisi qđ est in potẽtia in cibo. Silr de subtilibus grossus sanguis gñari non põt. Tertio dicit ꝙ vtilitas hui⁹ grossiciei est: vt isaac qui cibi subtilẽ ⁊ qui grossum dãt nutrimẽtũ. Circa q̃rtã partẽ primo dicit ꝙ cibi grossi viscosi ⁊ sapidi: sicut carnes magis nutriũt: q: ꝓpter saporẽ alliciũt mẽbra ⁊ ꝓpter grossiciẽ ⁊ viscositatẽ ĩ eis manẽt ⁊ eis adherẽt. Secundo cõfirmat hoc ꝑ Gal. dicẽtem ꝙ non habẽtes siccitatem ⁊ asperitatẽ: sꝫ qui sunt viscosi ⁊ sapidi multũ nutriunt Tertio dicit ꝙ grossi duri pessimi sunt: ⁊ hoc per Gal. confirmat qui dicit cibos esse illaudabiles siccos duros vnctuositate ⁊ viscositate carentes sicut panis milij. Circa quintã partẽ agit de actionibus mediocriũ ciboꝝ. Primo aũt dicit ꝙ isti laudabiliores sunt ⁊ digestibiliores et mẽbris magis assimilabiles. Scđo confirmat hoc per Gal. ꝙ s̃m ip̃m cibi medij inter oẽs cõditiões maxime nutriũt: ⁊ marie sunt iuuatiui: sꝫ extremi sunt ꝯ̃rij vñ si sunt horribiles faciũt abhominationẽ: sꝫ grauiores citius ꝑ egestiones expellũtur. Tertio rõne hui⁹ dicit ꝙ cibaria equalia in bonitate: qđ sapidi⁹ est pl⁹ iuuat. Silr insipidoꝝ ⁊ horribilium minus horribile magis nutrit ⁊ econtrario. Itẽ equaliũ ad sanitatẽ custodiendã in sanis: ⁊ reddẽdã infirmis: qđ est stomacho delectabili⁹ vtili⁹ est ad sanitatẽ custodiẽdã ⁊ reddẽdam. In his aũt ꝯplet intentio huius partis.

Circa partem istam primo queritur de cibis mollibus: ⁊ primo vtrum sint bene digestibiles in tertia digestione: ⁊ ostẽdit ꝙ sic: digestiões adinuicẽ sunt ordinate: sꝫ cibus est minus dispositus in p̃ma digestiõe q̃ in secũda: ⁊ in scđa min⁹ q̃ in tertia. magis ergo resistit cibus in prima digestione q̃ in tertia: q: aliquãtulũ preparat in prima digestione: ergo multomagis in tertia: g̃ cito cõuertũtur in tertia digestione. Scđa ratio hec est: triplex est cibus. cibus futurus: ⁊ cibus cibans in effectu: ⁊ cibus silis cibo. sed magis distat a natura mẽbroꝝ cibus primus q̃ secũdus: ⁊ secũdus q̃ tertius. ⁊ p̃m⁹ cib⁹ r̃ndet p̃me digestioni ⁊ terti⁹ tertie: sꝫ cib⁹ mollis est habilis vt cõuertat in p̃ma digestiõe: g̃ multofortius põt digeri: ⁊ cõuerti in tertia digestione. Ad oppositũ est hec ratio: tertia digestio ꝓcedit coagulãdo: sꝫ cibus mollis difficilis est ad coagulandũ: ergo difficilis est cõuersiõis in tertia digestione. Ad hoc dicẽdũ ꝙ cibus mollis cito conuertit in tertia digestione. Ad rõnem dicẽdũ ꝙ opus qđ fit in tertia digestiõe est duplex. Quoddã est digerere ⁊ cõuertere. ⁊ hoc modo cibus mollis cito conuertit in tertia digestione. Secũdũ opus est coagulare ⁊ mẽbris informare: et hoc modo nõ cito digerit: sꝫ contrariatur tertie digestioni.

Secundo queritur vtrũ cibus mollis citius cõuertatur ad mẽbra q̃ cibus durus: ⁊ ostẽdit ꝙ cibus mollis nõ citi⁹ cõuertitur: dicit ysaac ꝙ differunt cibaria mollia et grossa: ⁊ dura: ⁊ subtilia: q: dura ⁊ grossa cito assimilãtur mẽbris. ⁊ causa huius est: q: cito coagulãtur: sed mollia ⁊ liquida nõ cito cõuertunt. remanẽt eñ liquida: sꝫ om̃e qđ ẽ liquidũ nõ cito coagulat: nec cito assimilat membris: sꝫ cibaria mollia sunt hmõi: ergo non ita cito assimilãtur mẽbris sicut ⁊ dura Scđa ratio hec est: dicit Cõstã. ꝙ membrũ est firma ⁊ solida pars corporis: ergo oportꝫ ꝙ illud qđ cito assimilat mẽbris sit solidum ⁊ coagulatũ: sed cibus mollis nõ est hmõi: sꝫ potius cibus durus. ergo cibus mollis nõ cito cõuertit in tertia digestione. Tertia rõ hec est: nihil qđ a mẽbris effluit: et in ipsis nõ diu ꝑmanet põt mẽbris assimilari: sed cibus subtilis est hmõi: ergo minus põt membris assimilari q̃ cibus grossus ⁊ durus. Ad oppositũ est qđ dicit ysaac: ꝙ cibaria mollia cito cõuertũtur ad sanguinẽ ⁊ membris assimilãtur. Scđa ratio hec est: om̃e qđ cito cõuertit: qñ est indigestum ⁊ minus dispositũ vt cõuertatur: qñ est dispositum citius cõuertitur: sed cibus mollis est hmõi: ergo cito cõuertitur ⁊ mẽbris assimilatur. Ad hoc dicendũ ꝙ cibus mollis nõ cito assimilat mẽbris simplr. Ad rõnem dicẽdũ ꝙ cibus dicit dupliciter citi⁹ assimilari. Aut quia citius preparat ad hoc vt mẽbris assimilet: ⁊ sic cibus subtilis cito ꝯuertit. ⁊ assimilatur. Scđo modo quia cito conuertitur ad sanguinẽ ⁊ humorẽ ⁊ humiditatẽ: ex qua debet fieri membrũ. ⁊ sic cibus mollis dicit cito cõuerti. Tertio modo q: cito coagulat ⁊ figit in membris ⁊ manet: ⁊ hoc modo cibus durus dicit citius mẽbris assimilari: ⁊ cibus mollis tarde.

Tertio q̃rit ꝓpter quid res liquide: vt oleagine cito cõuertũtur ⁊ patiũtur a calore exteriore: ⁊ nõ cito cõuertãtur ad calorẽ nostri corporis. ⁊ hec questio superius est discussa.

Scđo põt q̃ri principaliter de cibis grossis: ⁊ primo querit vtrũ ex illis possit sanguis subtilis generari: ⁊ ostendit ꝙ sic. possibile est calorẽ intẽdi ⁊ fortificari ĩ stomacho: sꝫ qñ calor ẽ fortis cibaria subtilia adurit: et grossa perfecte digerit: sed quãdo grossa cibaria perfecte digerũtur cõuertũtur in sanguinem subtilẽ: ergo possibile est vt ex cibis grossis subtilis sanguis generet. Scđa ratio hec est: cibus in potentia est humor: et quidã est in potẽtia ꝓxima: quidã in remota: ⁊ sic ad idem agens põt ducere illud qđ est in potentia ꝓxima ad actum sed calor debilis põt cibos subtiles in sanguinẽ subtilẽ conuertere: ergo calor fortis potest cõuertere cibos grossos in sanguinẽ subtilem: ergo ex grossis cibis potest subtilis sanguis gñari. Ad oppositum est aucto. ysaac: qui dicit ꝙ nũq̃ ex cibo subtili põt grossus sanguis generari: neqꝫ ex grossis sanguis subtilis q̃uis perfecte digerantur. Secunda ratio hec est: nihil ducit aliud ad actũ nisi qđ habet potestatiuam similitudinẽ cum ip̃o qđ de potẽtia ducitur ad actũ: sed in cibo grosso nõ est potestatiua similitudo cum subtili: vñ subtilitas nõ est in potẽtia in cibo grosso: ergo nõ põt cibus grossus cõuerti in sanguinẽ subtilem. Tertia ratio hec est: dicit Auicẽ. ꝙ cibus tria facit. Primo restaurat deperditum. Scđo augmẽtat calorẽ augmẽtando sanguinẽ. Tertio corpus alterat ꝑ qualitatẽ dñantem cõplexioni que sibi remansit: sed in cibo frigido sua remanet frigiditas: ergo similiter in cibo grosso remanebit sua grossities: ergo cibus grossus non põt cõuerti in sanguinẽ subtilẽ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ ex cibo grosso sanguis grossus gñatur. Ad rõnem dicẽdũ ꝙ in stomacho calido subtilis cibus adurit: ⁊ cib⁹ grossus perfecte digerit: sed non dicit fieri illa cõuersio in humorẽ subtilẽ simplr: sed solũ respectu humoris in quẽ cõuertitur in stomacho frigido. Ad aliud dicendũ ꝙ in cibo grosso non est subtilitas in potentia: ⁊ ꝓpter hoc non potest ad actum duci: q: ꝓportio subtilitatis sibi deficit.

Tertio querit vtruꝫ ex cibo subtili gñetur sanguis subtilis: sicut ex grosso gñat sanguis grossus: ⁊ videt ꝙ sic: q: sicut in cibo grosso non est in potentia subtilitas: silr in cibo subtili nõ est potestatiua grossities: ergo sicut ex cibo grosso perfecte gñatur sanguis grossus: silr ex cibo subtili semper hꝫ generari sanguis subtilis: ⁊ hoc dicit ysaac: ꝙ nunq̃ ex cibo grosso gñat sanguis subtilis: neqꝫ ex subtili gñat sanguis grossus. Secunda ratio hec est: cibus subtilis maiorem habet ꝓportionẽ cũ calore nostri corporis q̃ cib⁹ grossus: g̃ sicut grossus migrat per calorẽ in grossuꝫ sanguinẽ: multofortius cibus subtilis cõuertet in sanguinẽ subtilem ꝑ calorem nostri corporis. Ad oppositũ est hec ratio: possibile est calorẽ deficere respectu ciboꝝ subtiliũ in digestione: sed qñ calor deficit in digerendo cibi subtiles cõuertũtur ad humores indigestos ⁊ grossos: ergo possibile est vt ex cibo subtili gñet sanguis grossus. Secunda ratio hec est: dicit Gal. in cõmẽto super apho. ꝙ crudũ vno mõ idẽ ẽ qđ indigestũ. alio modo dicitur idem quod imperfecte coctũ vt phlegma. tertio mõ qđ est adustũ. sꝫ si calor fuerit fortis cõuertet cibus per adustionẽ in hũores grossos: g̃ cũ h̃ sit possibile: possibile ẽ ex cibo subtili grossum sanguinẽ generari. Ad hoc dicũt quidã ꝙ semꝑ cibaria grossa cõuertũtur in humorem grossum: ⁊ subtilia in humorẽ subtilẽ: q: in opatiõib⁹ nature facili⁹ ẽ destruere q̃ ꝯstruere. Sꝫ nos dicim⁹ ꝙ subtilia p̃nt ingrossari: sꝫ grossa nõ p̃nt subtiliari. Vñ subtilitas ⁊ grossities p̃nt cõparari ad duo. respiciũt eñ dispositiõeꝫ materie: ⁊ dispositionẽ agẽtis. In cibo vero grosso est semper in potentia grossities: ideo semꝑ ad actum ducit: siue calor sit fortis: siue sit debilis. Sꝫ in cibo subtili licet subtilitas sit in potẽtia: tñ a parte

caloris impeditur: q: nõ semper ducitur ad actũ: q: si calor sit debilis cõuertit ad humorẽ indigestũ ⁊ grossum. Si vero sit fortis: ɔuertit in humorẽ adustum: ⁊ per hoc patet solutio ad aliud quod a parte materie semper ex subtili habet sanguis subtilis generari sed a parte agentis põt impediri

¶ Quarto querit vtrum si cibus male digeratur in prima digestione: vtrũ possit corrigi in secunda: ⁊ videt ꝙ non: q: digestiones sunt ordinate adinuicem sicut et operationes earum: sed facta corruptione in prima actione fit ⁊ in secunda: ergo si cibus corrũpit in prima digestione: nõ põt corrigi ab operatione scđe digestionis. Ad oppositũ est hec ratio membrũ maioris caloris põt corrigere materiam aliquãtulum dispositam: supra quã nõ potest membrum qđ est minoris caloris: sed epar est hmõi respectu stomachi: ergo põt cibum male digestũ in stomacho suo calore corrigere. Ad hoc dicẽdum ꝙ verum est ꝙ ab epate oẽs oriunt virtutes naturales ⁊ cõplemẽtũ digestionis. Ad rõnem dicendũ ꝙ est aliquid prius dupliciter. Uno modo in via influẽtie: ⁊ sic epar est prius quia influit calorem in stomacho ad digerendum et sic verũ est: ꝙ si sit corruptio in actione prioris: est ⁊ in actione posterioris. Alio modo est prius in via operationis ⁊ seruitutis ⁊ officij: ⁊ sic stomachus est prior ꝙ̃ epar: sed tñ non sic est verum ꝙ si fiat corruptio in prima digestione ꝙ non possit corrigi in secunda.

¶ De diuersitate ciborum in substantijs et nutrimentis. Cap. xx.

¶ Lectio. xxiij.

Diuersitas vero ciborum in substantijs et nutrimentis triplex est. Aut enim subtilia sunt: aut grossa: aut mediocria. Subtilia sunt triplicia. Aut in actiõibus subtilia ⁊ in substantia sua illaudabilia: sicut rapa agrestis: radix ⁊ similia. Aut in passionibus suis subtilia ⁊ in actionibus nature inobedientia: licet in substantia sint illaudabilia: sicut crisolocãna: cucurbita: blitis: ⁊ siliã. Aut in passione ⁊ substantia subtilia: sicut panis de grano bene coctus: ⁊ carnes perdicum: ⁊ pullorum: propterea quia actioni nature obedientia: ⁊ laudabilissimus sanguis est: quem generant: et similiter nutrimenta. Ideoq3 hoc cibarium vtilissimũ est in sanitate in sanis custodienda: ⁊ infirmis reddẽda. Sed tñ quia de membris facilius ꝙ̃ alia dissoluunt cibaria grossa sicut caro vitulina: hircina: porcina: pecorina: minorẽ ṽtutẽ dãt mẽbris ꝙ̃ grossa. vnde Gal. Dieta subtilis: etsi sanitati custodiende conueniat: non tamen membris fortitudinem vel grossitiem prestat: ⁊ idcirco cum aliqui exercitantes carnibus pullorum se dietẽt vel perdicũ: cito dissolute generant debilitates. ¶ Subtilia in actione sola sunt que grossitiem subtiliant humorum: ⁊ feces ciborũ dissoluunt: hoc vero cum virtute sua faciũt incensiua vel cõtraria. Intelliguntur autem in odore: sapore: vel vtroq3: sicut in radicibus inuenitur ⁊ similibus. Hec etsi ṽtutem habeant subtiliandorum humorũ ⁊ oppilationes aperiãt epatis ⁊ splenis: grossos humores ⁊ viscosos pectoris mundificant ⁊ pulmonis: tamẽ has actiones transiliunt: vt sanguinem incendant et corrumpant. ideoq3 corpora non sufferunt nisi cum phlegmaticis humoribus grossis ⁊ viscosis plena sunt. Gal. Cibaria inquit non iuuant a dominio acuta: nisi quibus phlegmatici humores abundant viscosi et grossi et similes vitreis. vnde semper sunt cauenda: neq3 frequentanda: ne sanguinem incẽdãt: neq3 accipiant nisi elixa ⁊ priori aqua eiecta excoquãtur in alia vt sua acumina perdãt ⁊ sue actiones deficiant: neq3 etiam ita accipiantur: nisi ordinatim sumere sciãt ſm etatẽ: tẽpora: ⁊ cõplexiones. Quod si negligas: non sim⁹ incerti quin cibi naturã exeant ⁊ noceant: quia in primis sanguinem subtiliant. ⁊ aquosum faciunt parum membrorum nutritiuum: ⁊ ita virtutes deficiunt: sicq3 tandem sanguinẽ incendunt: ⁊ in choleram rubeam transducũt. Que si sepius insequaris: maxime consumit humiditas ⁊ subtilitas sanguinis: ⁊ desiccatur: atq3 in melancholicam naturam acutam mutatur. Si autem in renibus humores grossos inueniant ⁊ viscosos: incendũt ⁊ putrificãt eos. Ideoq3 natura hec refutat: neq3 vt cibũ recipit: sed medicinam eam esse dijudicat Hec quoq3 multũ calide complexioni sunt nocitiua ⁊ maxime iuuenum. Subtilia sine incensione quattuor modis fiunt: dulcia: aut odorifera ⁊ aromatica: aut acetosa: aut salsa. Dulcia mundificant: lauant: dissoluunt: ⁊ nocumentum sensui auferunt. diuersa tamen sunt in calefactione: refrigeratione: humectatione. Unde mel apum ex fortitudine sui caloris: ⁊ vicinitate siccitatis desiccat ⁊ calefacit. Ordeum ex defectione dulcedinis ⁊ vicinitate humiditatis: refrigerat: ⁊ humectat. Sic etiam intelligendum est in ficub⁹: malisgranatis: ⁊ ĩ silr̃ dulcib⁹. Aromatica ĩ duo sunt diuisa. aut sola aromatica: aut vinosa. Sola aromatica humor̃ superfluitates desiccant: oppilationes splenis et epatis aperiunt: stomachum confortant: cibaria penetrabilia faciunt: appetitum excitant: humiditate enim ciborum exiccata minoratur quantitas. vnde ⁊ loca remanent vacua: sed tamen propria virtus sua confortat stomachum aromaticitate sua. Gal. aromatica perfecte stomachum cõfortant et non debilitant. Uinosa ⁊ aromatica lauant: mundificant stomachum et confortant: virtutem digestiuam adiuuant: cordi audaciam prestant: calorem naturalem excitant: virtutem suam augmentant: sicut videmus in albi vini actiõibus ⁊ rubei maxime si clara ⁊ odorifera sunt. ¶ Ideoq3 antiqui elegerũt post sanguinis minutionem potum augmentare: ⁊ cibum minorare: quia cum sanguis calori naturali subiectum sit: necesse est exiens calorẽ minuat naturalem. vnde ⁊ virtus deficit eis in corporum interiorib⁹: ⁊ ad restaurandũ pauperat. Oportz ergo vt potus mutiplicetur: ⁊ cibus minuatur: q: vinũ calorẽ auget ⁊ confortat: cibus vero fatigat. ¶ Acetosa subtiliãt: ⁊ incidunt atq3 refrigerãt: sicut in malisgra. acetosis videmus: ⁊ pomis citrinis acetosis et silibus. Uñ ⁊ acetositas calide cõplexioni est bona Salsa dissoluunt subtiliant calefaciũt. Ideoq3 actiones sue in iuuamneto et nocumento acutis sunt vicine: ſ3 modum nõ excedunt sicut acuta: quapropter actiones sue in stomachi mũdificatione: intestinorũ lotione: ventris emollitione: leuiores ⁊ temperatiores sunt acutis: quod contingit ex vicinitate caloris ⁊ tẽperamẽto sui: ⁊ inde oĩs cib⁹ condit⁹ cũ obsomo garo ⁊ aceto mũdificãtior est ⁊ laudabilior ꝙ̃ que cõ

diuntur cum oleo ⁊ aceto: q: obsomogarus multum adiuuat in subtilandis grossis humoribus: oleuȝ vo non solum non dissoluit: verũetiam viscositate sua ⁊ vnctuositate virtutẽ dissoluẽdi debilitat. ¶ Subtilia in passionibus velocia sunt ad obediendũ naturalibus actionibus in digestione: ⁊ in sanguinẽ mutationis velocitate: sicut spinachie: atriplices: maluę: sed tamẽ sanguis quem generant subtilissimus est ⁊ aquosus illaudabilis: ⁊ ideo paruissime nutriunt: velociter dissoluuntur a mẽbris: parum confortãt. Vnde Gal. omnia subtilia cibaria parũ nutriunt: cito a mẽbris dissoluunẜ. Ideoqȝ frequentia sua virtus debilitatur. Quidã tamen arbitrati sunt ꝙ isti cibi subtiles sunt in suis actioĩbꝰ: q: sanguis generatꝰ grossus ab alijs ab his subtiliatẜ: sed male arbitrati sunt. Si enĩ omnia aquosa cibaria grossum sanguinẽ subtiliantia sunt in actionibus suis subtilia: tunc ex necessitate grossum sanguinẽ gignentia vocabunẜ actiue subtiliãtia: sanguis enĩ generatus inuentus subtilis ⁊ aquosus ingrossatur: ⁊ ad temperamentũ reducitẜ. Q: si fuerint cibaria grossa ⁊ subtilia in suis passionibus vnam actionẽ faciunt. Hec enĩ arbitrati in stultorũ decipiẽtia erũt. qd̓ enĩ actio videẜ: cõmixtio est potius: q: oẽ qd̓ patiẜ agit in rem a qua patiẜ.

¶ Assignata diuersitate diete a parte cõplexionis ⁊ nature saporis: odoris ⁊ cõpositionis: In hac quarta parte assignat diuersitatẽ eius a parte substantie ⁊ ꝯditionibus que in substantia attendunẜ. Hec autem pars spectat ad presentem speculatiotem. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima assignat distinctionẽ ciborum a parte dispositionũ substantie diuersaruȝ. In secunda de singulis speciebus distinctionis prosequitur. Prima auteȝ pars remanet indiuisa. Secũda autẽ diuiditur in duas. In quarum prima determinat de actionibus ciborum subtiliũ. In secunda de actionibus ciborum grossorum: ⁊ illa ad sequentia reseruetur: ⁊ sic incipit. Quod cum ita sit oportet vt dicamus. Prima autem diuiditur in duas. In quarum prima assignat distinctionẽ ciborum subtilium ratione subtilitatis. In secunda de differentijs ipsorum prosequitur. Prima autem pars non diuiditur. Secunda auteȝ diuiditur in tres. In quarum prima determinat de actionibus ciborum subtilium in substantia. In secunda de actionibus ciborum subtilium in actiõe. In tertia de actionibus subtiliũ in passione. Secunda autem pars diuiditur in duas. In quarum prima determinat de actionibus subtilium in actione cũ incensione operantium. In secunda agit de actionibus subtilium cum non incensione operantium. Sunt igitur in presenti lectione partes sex. In quarum prima assignat distinctionem ratione subtilitatis ⁊ grossiciei. In secunda scilȝ in hac: Subtilia sunt triplicia in actiõibus subtilia ⁊c. assignat subdiuisionem specialem subtiliũ bimembrẽ. In tertia scilȝ in hac. Ideoqȝ hoc ciborum vtilissimũ est in sanitate sanis custodienda ⁊c. agit de actionibus subtiliuȝ specialiter. In quarta scȝ in hac: Subtilia in actione sunt sola: que grossiciem subtiliant humorũ ⁊c. premissa diuisione subtilium in actione per cibos operantes cum incensione ⁊ operantes sine incensione: agit de actionibus operantium cum incensione. In quinta scȝ in hac: Subtilia in passionibus velocia ad obediendum ⁊c. agit de actionibus subtilium in passionibus. Particulares autem subdiuisiones in expositione patebunt. ¶ Circa primam parteȝ dicit ꝙ cibi ratione substãtie diuersantur. Quidã enĩ sunt subtiles: quidaȝ grossi: quidam mediocres. Circa secundã partem diuidit subtiles dicens: ꝙ dicunẜ tripliciter subtiles. s. in substantia ⁊ in actiõe ⁊ in passione. sunt enĩ quidã in actionibus subtiles ⁊ in substantia illaudabiles sicut raphanus; quidaȝ in passionibus subtiles ⁊ in actionibus nature obediẽtes: in substãtia autẽ illaudabiles sicut atriplices: quidã in actiõe ⁊ substãtia subtiles sicut panis perfecte coctꝰ: ⁊ caro pullina. ¶ Circa tertiam partem determinat de actionibꝰ subtiliũ in substãtia ⁊ passione. Primo igitur dicit ꝙ cum laudabilẽ generẽt sanguinem: sunt vtiles in sanitate custodiẽda ⁊ reddenda. Secundo dicit ꝙ cito dissoluuntur a mẽbris: nõ magnum dant nutrimentũ sicut cibi grossi multũ in eis immorantes. Tertio confirmat hoc per Gal. idẽ dicentẽ. ¶ Circa quartã partem determinat de actionibꝰ ciborũ subtiliũ in actiõe. Hec autem pars diuidiẜ in duas vt dictum est. In quarũ prima agit de actionibus subtiliũ in actione cum incensiõe operãtium. In scd̓a. s. in hac: Subtilia sine incensione quattuor modis sunt ⁊c. agit de actionibus subtilium operantiũ sine incensione. In scd̓a autẽ parte nouem ꝓponit. Primo dicit ꝙ cibi in actione subtiles grossos incidunt humores: ⁊ quidam hoc operanẜ cum incensione: quidam sine. Secũdo dicit ꝙ per saporem ⁊ odorem discernunẜ. Tertio actiões eorȝ tangit que sunt incisio humorũ grossorȝ ⁊ remotio oppilationum ⁊ mũdificatio mẽbrorũ ab eis. Quarto dicit ꝙ non cõpetunt nisi corporibus grossis ⁊ phlegmaticis humoribꝰ plenis. Quinto hoc per Gal. dicentẽ confirmat. Sexto concludit ꝙ non debent accipi nisi cũ deliberatiõe ⁊ ꝑparatiõe. Septimo ostẽdit nocumẽta que ex eis accidũt. Nam cũ frequentantur sanguinem subtiliant: facientes ipsum subtilẽ ⁊ aquosum: ⁊ in fine in melancholiã materialẽ conuertunẜ. Octauo eoruȝ iuuamenta tangit: que sunt circa humorum grossorũ incisionẽ. Nono concludit ꝙ non competũt ſm viã cibi: sed medicine. ¶ Circa quintã partem agit de actionibꝰ subtilium in actione sine incensione operantiũ. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsoruȝ distinctionem. In secunda scȝ in hac: Dulcia mũdificãt ⁊c. agit de actionibus singulorũ. Dicit igitur ꝙ subtiles cibi in actione sine incensione sunt quattuor modis. Quidam enĩ sunt dulces: quidam aromatici: quidaȝ acetosi: quidã salsi. Pars autem illa in qua de actionibus singulorum prosequitur: diuidiẜ in quattuor ſm numerũ ipsorum. In prima agit de actionibus dulcium. In secunda de actionibus aromaticorũ. In tertia de actionibus acetosorȝ. In quarta de actionibus salsorȝ. ¶ Circa dulces cibos primo dicit ꝙ ipsi mundificant lenificant sensus: ⁊ lingue nocumentum remouent. Secundo assignat eorum diuersitatem ratione actionum caliditatis: frigiditatis: hũiditatis: siccitatis: sicut patet in melle: ordeo: ficubꝰ: ⁊ malisgranatis. ¶ Circa aromatica sic procedit. Primo ipsa diuidit dicens ꝙ quedam sunt pura: quedam vinosa. Secundo prosequitur de his: ⁊ primo de puris. secundo de vinosis. De puris autem dicit: ꝙ remouent superfluitates ⁊ oppilationes ⁊ stomachum confortant ⁊ appetitum prouocant: ⁊ hoc per Gal. confirmat. De vinosis primo dicit ꝙ stomachuȝ ⁊ membra ⁊ calorẽ naturalem confortant. Secundo hoc confirmans dicit ꝙ propter hoc post phlebotomiã antiqui elegerunt plus vinum ꝙ̄ cibum ad confortationẽ caloris naturalis. De acetosis dicit ꝙ incidunt ⁊ desiccant infrigidãdo. ¶ Circa salsa sic ꝓcedit dicens ꝙ calefaciunt ⁊ subtiliant sicut acuta: non tamẽ ad tantam veniunt actionem propter paruitatem caloris.

¶ Circa partem illam que est de actionibus subtilium in passione sunt tres partes. In quarum prima assignat ipsorȝ actiones. In secunda intẽtionẽ confirmat per Galie. dicentem idem. In tertia scilȝ in hac: Quidam tamen arbitrati sunt ⁊c. dubitationem incidentem remouet. Dicit igitur ꝙ hec actionibus nature obediunt: sed tamẽ in aquosuȝ ⁊ subtilem sanguinẽ conuertuntur: ⁊ ideo paruum dant nutrimentum. Hec autem secundo cõfirmat per Gal. idẽ dicentem. Deinde tertio dubitationem inducit dicens: ꝙ quidã crediderunt hec esse subtilia in actione eo ꝙ sanguinem efficiunt subtilem: ergo sunt agentia subtiliando: ergo sunt in actione subtilia. Secũdo vo remouet dicẽs: sicut neqȝ grossa cum sanguinem subtilem ad temperamentum reducunt dicuntur actiua: similiter neqȝ subtilia in passione ipsum subtiliando dicunẜ actiua: sed ꝙ sanguis ꝑ hec subtiliẜ: ꝑ illa autẽ ingrosseẜ: nõ est ꝑ viã actiõis ipsorȝ: sed ꝑ viaȝ com-

mixtionis: eo ꝙ cum sanguine cōmixta ipsum sic disponūt.
¶ Circa partē istā querit̄ primo de dieta subtili in actione et passiōe quib⁹ cōpetit: et queritur vtrū dieta mediocris vt pisces et pulli debeant in febrib⁹ exhiberi sicut fructus exhi bentur: et videtur ꝙ sic: illud enim debet dari in febribus qḋ est facilis conuersionis: et qḋ transmutatur in sanguinē laudabilem: sed cibaria mediocria que sunt subtilia in actione et passione sunt huiusmodi: ergo talia competunt in febribus: sed fructus generant sanguinem aquosum: ergo talia non competunt. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est causa propter quā cibi subtiles non cōpetunt in febrib⁹: et tamē fructus quidā cōpetunt. Prima causa huius est: q: cibus in talibus febrib⁹ oȝ esse et in ratiōe cibi: et in ratiōe medicine: sed cibaria subtilia solū sunt in ratiōe cibi: et iō nō competūt: vñ q: cito ꝯuertunt̄ a calore innaturali: ideo non debēt dari: et ideo addūt in morbū: fructus vō etsi cito conuertātur: tñ ratione cōplexionis iuuant naturā et morbū malā discrasiā alterando: et ideo competūt. Item alia est causa: q: talia sunt vnctuosa: vnde calor innaturalis illis nutritur: et ideo addūt in febr: ē: sed fructus ratione sue cōplexionis repugnāt: eo ꝙ sunt frigidi. ¶ Scḋo queritur vtrū cibaria subtilia competant conualescentibus ab egritudine an grossa: et videtur ꝙ subtilia non cōpetāt: q: sicut dicit ysaac: cibaria subtilia non fortificāt virtutē: neq; multū restaurāt deperditū: sed in conualescentibus est virtus multū debilis: et etiā multa facta est deperditio: ergo egent multa restauratione. Cibus autem grossus virtutē fortificat. iterum iam morbus transijt et nō est timēdū de additiōe in morbū: ergo non cōpetūt cibi subtiles sed grossi. Ad oppositū est qḋ dicit Gal. ꝙ conualescētes debēt regi ꝑ triduū sicut regebātur in egritudine. Preterea in ipsis virtus est debilis: et non potest supra cibaria grossa: ergo cōpetunt subtilia et nō grossa. Ad hoc dicendum ꝙ eis cōpetunt subtilia. Ad rationē dicendū ꝙ in regimine cōualescentiū est duplex aspectus. Unus est ad virtutē: et q: virtus est debilis nō potest supra grossa cibaria: et iō debēt subtilia exhiberi. Alius aspectus est ad inanitionē et deperditionem: et sm hoc debēt grossa exhibere: sed q: aspectus ad virtutē prepōderat et preualet. et vt satisfaciamus virtuti et inanitioni debēt exhiberi subtilia: et vt satisfaciam⁹ deperditioni debent exhiberi frequēter. ¶ Tertio querit̄: vtruȝ sit verum qḋ dicit ysaac ꝙ in phlebotomatis oportet ꝙ cibus minuatur et potus augmētetur: et videtur ꝙ cibus plus cōpetit ꝙ pot⁹ vini: q: dicit Gal. ꝙ vinū nocet inanitis et ieiunis: q: mentē percutit et neruos debilitat. et causa huius est propter virtutē debilē: sed phlebotomati sunt inaniti et habent virtutes debiles: ergo ipsis nō cōpetit potus vini: sed potius cibus. Scḋa ratio hec est: magne inanitioni respondet magna restauratio: sed phlebotomati sunt multū inaniti: q: ibi est multa deperditio sanguinis et caloris et spirituū: ergo ipsis cōpetit magna restauratio: sed hec est per cibum et non per vinū: ergo phlebotomatis non cōpetit potus vini: sed potius cibus. Ad oppositū est hec ratio: illud qḋ citi⁹ cōuertit̄ in sanguinē et restaurat calorē et spiritus debet eis exhiberi: sed vinū est hmōi: ergo debet eis exhiberi vinum. Ad hoc dicendū ꝙ vinū debet exhiberi in principio in maiori quātitate ꝙ cibus. Ad rationē dicendū ꝙ vinū non cōpetit in phlebotomatis stomacho inanito et ieiuno: sed cum cibo: et ideo non nocet. Ad scḋm dicendum ꝙ in phlebotomis duo sunt considerāda. Primū est inanitio: et sm hoc magis indiget repletiōe et cibo. Scḋm est tenor virtutis: et q: virt⁹ in ipsis est debilis: ideo non possunt multaȝ sustinere repletionem neq; multum cibū: et ideo cibus non cōpetit: sed potius cibus ad confortādū: et calorē naturalē augmētandū: et hmōi est vinū. ¶ Quarto querit̄ vtrum phlebotomatis cōpetat vinū limphatū vel non: et videt̄ ꝙ limphatū: q: virtute existente debili vinum limphatū debet exhiberi: sed in phlebotomatis est virtus debilis: ergo eis debet exhiberi vinum limphatū et non purum. Ad oppositū: vinum puruȝ datur ad confortandū calorē naturalē et stomachū: et ad spirit⁹ recreandos: sed vinum limphatū nocet stomacho: et spirit⁹ non recreat sed impedit digestionem: ergo phlebotomatis non cōpetit vinum limphatū sed purum: quod cōcedimus.

Ad rationē dicendū ꝙ duplex est debilitas. Quedā est propter magnā discrasiā febrilē: et ꝓpter talem debilitatē nō cōpetit vinum purū. Est et alia que causatur ꝓpter magnam inanitionē et solutionē spirituū: et in hac parte cōpetit vinuȝ puruȝ: q: cito cōuertit̄: et hec est in phlebotomatis: et ideo ibi competit vinum purū. ¶ Quinto queritur ꝓpter quid potionato non damus vinum purum: cum demus phlebotomato: cum tñ vtrobiq; sit debilitas virtutis: q: sicut in phlebotomis fit multa euacuatio sanguinis et humorū similiter vt per medicinā: ergo sicut in phlebotomis cōpetit vinū purum ad restaurationē: similiter in potionato. Ad hoc dicendum ꝙ non debet vinum puruȝ exhiberi potionato: et causa huius est: q: virtus est debilis: et est mala discrasia relicta ex medicina: q: ꝓpter acumē medicine corpus efficit̄ calidū: et q: vinū purū addit in caliditatē: iō eis nō dam⁹ vinū purū: sed limphatū: et cū aqua calida ne fiat indigestio: sed in phlebotomis nō est mala discrasia sed multa inanitio et spirituū deperditio: et ideo non negamus illis vinum purum.

¶ Consequēter pōt queri vtrū subtilitas et grossities causentur a cōplexione vel a quattuor qualitatibus: cū sit subtile et grossum in substātia et in actione: et ostendit̄ ꝙ sic: quia oēs qualitates posteriores causant̄ a primis: sed subtilitas et grossities sunt hmōi: ergo causant̄ a qualitatibus primis. Scḋa ratio hec est: subtilitas et grossities sequunt̄ cōgregationem et disgregationē partiū et coagulationē maiorē et minorem: sed coagulatio et congregatio et hmōi causant̄ a calido et frigido: sicut habet̄ in quarto metheororū: ergo subtilitas et grossities causant̄ ab illis qualitatib⁹. Tertia ratio hec est subtilitas et grossities sequūtur densitatē et raritatē: sed hec causantur a calido et frigido: ergo et subtilitas et grossities. Ad oppositū. subtilitas et grossities sunt dispositiōes naturales et antecedūt cōplexionē: ergo nō causantur a complexione nec a primis qualitatibus. Secūda ratio hec est: dicit phs in libro physicorū: ꝙ raritas et dēsitas ꝓcedūt quattuor qualitates: sed subtile et grossum sequūtur raritatē et densitatem: ergo non causant̄ a quattuor qualitatib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ duplex est subtilitas et grossities. Quedā q̄ causat̄ a dispositiōe partiū in toto: quedā q̄ cōsistit in raritate et dēsitate: et sic non causant̄ a cōplexione: et per hoc soluunt̄ oīa.

¶ Consequēter queritur quomodo ignis agit in aquam ipsam subtiliādo: q: calidū partes subtiles exhalat et alie ingrossant̄: ergo aqua non subtiliatur per calorem ignis. Secunda ratio hec est: qñ ex aqua fit aer: partes subtiliores cōuertunt̄ ad naturā aeris et alie ingrossant̄: vnde oportet ꝙ illa aqua ex qua generat̄ aer sit multū subtilis fumosa et vaporosa: ergo similiter partes subtiles ad naturā ignis conuertunt̄ et corrūpunt̄ et alie ingrossant̄: ergo ingrossat̄ ꝑ calorē ignis. Ad oppositū ē hec rō: ignis facit ebullitionē in ptib⁹ aque: sed ꝑ ebullitionē fit partiū terrestriū separatio a subtilibus: vnde partes terrestres residēt: subtiles vō ascēdūt: ergo aqua pōt subtiliari per calorē ignis. Ad hoc dicendū ꝙ ignis vel calor tres habet operationes. Prima est calefacere: et sic partes subtiles exhalāt et residuū ingrossatur: et sic aquā non subtiliat. Scḋa est q: facit ebullitionē in partibus et sequestrationē in partibus separādo partes subtiles a terrestribus: et sic aquā subtiliat. Tertia est: q: facit corruptionē in partib⁹ sicut in aceto partes calide et vinose corrūpunt̄ et infrigidāt̄ ptes aquose sicut dicit Gal. et sic fit aceti gñatio.

¶ Consequenter querit̄ quomodo res frigide grosse agūt in corpus nostrū: vtrū ducantur ad actū per calorem nostri corporis: q: nihil agit in corpus nisi ducatur de potentia ad actum: et omne qḋ ducitur de potētia ad actum ducitur sm dispositionē et exigentiā agentis: ergo medicina frigida operabitur sm exigentiā caliditatis: ergo non infrigidabit. Ad hoc dicēdū ꝙ triplex est opinio. Quidā dicūt ꝙ res frigide habent suum actū extra: et ideo non ducunt̄ ad actū per calorem: sed res calide non habēt suum actū extra: sed sunt in potentia et recipiūt actum suuȝ per calorem corporis: et hoc videtur velle Gal. dicēdo ꝙ res frigide habēt suū actū deforis: sed res calide intus. Alia positio est ꝙ ducunt̄ ad actuȝ per calorē: sed tñ non calefaciūt. Alia positio est ꝙ ducuntur de potentia ad actum: et habent frigiditatē non simpliciter:

sed proportionale corpori humano: sed post actionē caloris redeūt ad frigiditatē pristinā: ꝛ sic nō infrigidant.

¶ Lectio.xxiiij.

¶ Nō cū ita sit: oportet grossa cibaria trib⁹ modis diuidi. Aut eñ grossa sunt in actionib⁹ suis: ꝛ tñ non grossum sanguinē generāt. Aut grossa in passionib⁹ a quib⁹ nō illaudabilis sanguis gñať. Aut grossa in suis substātijs ꝛ ab eis gñatis. ¶ Que autē grossa sunt in actionib⁹ suis: sed nō grossus ab eis generať sanguis: nature sunt triplicis. Aut eñ frigida ꝛ ꝯgelatiua sunt caloris naturalis: ꝛ repugnātia digestioni sicut papauer: cucumeres: citruli ꝛ similia. Aut pōtica humectatiōes ciboꝝ desiccātia: ꝛ actiōi naturali inobediētia ꝛ cōtradicētia sicut palmaꝝ flores: dactyli nō maturi ꝛ similia. Aut vnctuosa cibis innatātia: quib⁹ cōmixta ꝛ eos ingrossantia digestionē sunt prohibētia sicut pinguedo ꝛ similia. ¶ Grossoꝝ in passionib⁹ suis duo sunt modi. Aut eñ dura ꝛ sicca: ꝛ ad digerendū tarda sicut miliū ꝛ similia. Aut viscosa ꝛ actioni naturali obedire grauia: sicut panis azymus: lactētes porcelli ꝛ agni: pisces nō petrosi. Hec eñ cibaria ꝑpter viscositatē sunt ad digerendū dura: sed tñ si natura preualeat: ꝛ pfecte digerat in stomacho ꝛ epate: cibaria laudabilia sunt. hec tarde a mēbris dissoluēda exercitātib⁹ sunt optima: ꝛ sanis visceribus salubria. Alterius nature hominibus viscera naturaliter defecta vel accidētaliter habētib⁹: hmōi cibaria semp sunt vitāda. Nō eñ si sepe comedanť incerti sumus qñ meseraice ꝛ pori epatis oppilentur. ista eñ loca naturaliter sunt stricta. Itē aliquando hec eadē generāt in renibus grossū ꝛ viscosum humorē. Si aūt renū naturā naturaliter inuenerint calidā: calefaciūt ꝛ desiccāt ꝛ in lapidē vertunt. sicut calores estiui solis lutum desiccare est videre. Si aūt meseraice sint opilate: diarrie ptisanarie fiūt cā: ꝛ cibi succū cū fece significāt descēdere ꝛ non ad epar puenire. Si pori epatis sunt oppilati: grauitatem ipsius lateris generāt epatis: ꝛ aliqñ ex eis cibis crudi humores generanť ꝛ adunanť in his locis quos nō certi sumus nō putrefieri: ꝛ ita per eos mala apostemata gñari. Oēs eñ humores crudi in corpore adūnati: nō hos duos effugiūt modos. Aut calor naturalis eos vincit: ꝛ in sanguinē trāsducit: q̄ vice grossi humoris ꝛ viscosi nutrimēti corpus nutrit: qd̄ nutrimētū tñ cōfortat mēbra. Aut natura deficit in eis digerēdis: vñ immorātia ebulliūt ex calore corporis ꝛ putrefiūt: ꝛ in corruptionē se vertunt. ꝛ confirmāt istud ex hoc qd̄ videm⁹: q: oīs humor grossus sed si in calidis imoreť locis ebulliens fit putridus. Ideoqꝫ moliti sunt antiq̄ in medicinis sanitatis custoditiuis vti diureticis: dissolutiuis: mūdificatiuis meseraice splenis ꝛ epatis ꝛ ceteroꝝ poroꝝ corpis: sicut oximelle marie squillitico: ꝛ ceteris antidotis diureticis mesaraicas ꝛ poros epatis ꝛ splenis mūdificatiuis: imo toti⁹ corpis mūdificatiuis de hōrib⁹ his: ꝛ de hmōi gñatis cibarijs. Accipiētes tñ hec medicamina non sepe oportet frequentare ea: Si eñ sepe ꝛ inordinate ea sumpseris: non securi sumus qñ humectatio sanguinis dissoluať in phlegmaticis presertim humorib⁹: ꝛ fiat aquosus: deniqꝫ paulatim desiccať: ꝛ in melācholicos humores cōuertitur: aut calefit in cholericos ductus: desiccās ꝛ dissoluēs humectationes substātiales corporis: ꝛ fit causa consumptionis sui. Aut si inuenit in renibus grossos humores: desiccat eos ꝛ facit eos lapides. ¶ Cibaria vero grossa (al's crassa) in substātia sua sunt triplicia. Quedam melancholicū ꝛ grossum sanguinē generāt: sicut caprine carnes: ꝛ vaccine vetuste: ꝛ ceruine. Quedā durum ꝛ siccum generāt nutrimentū: sicut miliū ꝛ lentes. Quedā viscosum sicut fungus ꝛ panis azymus. ¶ Melancholicū sanguinē generātia sanitati in sanis custodiēde: ꝛ infirmis reddēde sunt illaudabilia cum ad digerendum dura sint: nature laboriosa: ad assimilādū mēbris dura: q: sanguis ab hmōi gñat⁹: pessimus est ꝛ incēsus. Si tñ bene digeranť ꝛ membris assimilenť: mltū nutriūt: ꝛ tarde a mēbris dissoluuntur: ꝛ idcirco ista nō sunt laudabilia quietis ꝛ nō habētibus exercitia. In his eñ calore a quiete cōgelato talia nō digeruntur. ideoqꝫ caueanť: cum tamen hominum volūtates diuerse sunt: vtpote quorūdam crassitiem querentiū ꝛ fortitudinē: instāt vti his cibarijs: sed ab his caueant sibi: neqꝫ accipiāt nisi cum crassitie ꝛ fortitudine careāt vel vtraqꝫ: neqꝫ corpus curādū negligāt ſm q̄ dicturi sum⁹ i.xx.ca. de subtili dieta: de regimēto sanitatꝪ ītitulato vtilissima. Sicca ꝟo cibaria sunt pessima: q: cū duritie digerēdi nutrimēta faciūt sicca. vñ ꝫ medicinā nō ꝫ nutrimēta dāda sunt: lꝫ minoris nocumenti sint q̄ priā. sanguis eñ his gñat⁹ minus est corrupt⁹ ex grossitiei ꝛ viscositatis ablationib⁹. ¶ Si q̄s aūt inter grossitiē ꝛ viscositatē differentiā querat: cū vtraqꝫ sint grossa: differre tñ respōdemus: etsi vtraqꝫ in digerendo dura ꝛ tarda sint in coctiōe: sanguis tñ quē generant grosse siccitati ptinet: vnde ꝛ cito mēbris assimilanť: q: siccitas sua coagulatiōi est vicina. Viscosa lꝫ sint grossa: sanguis tñ quē generant: phlegmaticus est: dure tñ mēbris assimilať ꝑpter longitudinē sui ad coagulationē. Grossities ergo viscositate vniuersalior est: etsi eñ oē viscosum grossum: grossuꝫ tñ nō oīe viscosuꝫ. Obijciť tamē quare inter eas differētias posuisti: cū Gal. sanguinē quē vtraqꝫ generāt: equalē in grossicie posuerit dicēs. Cibarioꝝ viscosoꝝ grossum tñ sanguinem generātiū sicut fungi: grossoꝝ nō viscosoꝝ grossum tñ sanguinē gñantiū sicut miliū ꝛ cetera. ex his ꝟbis suis innuiť q: grossa viscosa: ꝛ viscosa grossa habentur: lꝫ quedā inueniātur grossa ꝛ nō viscosa: ꝛ quedā viscosa ꝛ nō grossa. Nos aūt dicem⁹ ecōtra. Si inuestigās Gal. intentionē cōsiderares: etsi sanguinē ab vtrisqꝫ generatū equalē in grossitie noiaret: nō tñ in grossitiei substantia equalē: neqꝫ primā grossitiē in subiecto suo dictitat. Cib⁹ eñ viscosus cū grossus dr̄: humorū suoꝝ grossitiē ꝛ viscositatē intendim⁹: ꝛ q: tarde ꝯuertanť ꝛ in mēbris assimilenť. In grossis grossities itelligiť siccitas: ꝛ substātie sue duritia ꝛ obediētie nature lōginq̄tas: lꝫ ex siccitate sua velociter sit mēbris assimilāda. Viscosa ergo ī humorib⁹ sunt grossa ꝛ nutrimēti eētia: grossa ꝟo ī corpib⁹ ex siccitate sua sunt dura: quoꝝ nutrimēta ī substā

tia sunt subtilia. Palā ergo est q: subiectū grossiciei in grosso nō est vt subiectū viscositatis in viscoso.

¶ Post actiões subtiliū agit de actionib9 grossoꝝ. Diuisio. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ prima assignat ipsorū distinctionē. In scđa de actionib9 singularū differentiarū prosequit. Prima aūt pars est indiuisa. Scđa diuidit in tres. In quarū prima agit de actionib9 grossoꝝ in actiōe: ꝛ nō in generato. In scđa de actionib9 grossoꝝ in passione: ꝛ nō in gñato. In tertia de actionib9 grossorū in substātia ꝛ in gñato. Tertia pars diuidit in duas. In quarū prima assignat diuersitatē grossoꝝ in substātia ꝛ in gñato. In scđa remouet quasdā dubitatiões incidētes circa quasdā differentias. Sunt igit in pñti lectiōe partes qnqꝫ. In quarū prima distinctionē grossorū trimembrē assignat. In scđa. s. in hac: Que aūt sunt grossa in suis actionib9 ꝛ nō grossum sanguinem generāt ꝛc. prosequit de actionib9 grossoꝝ in actione ꝛ nō in generato. In tertia. s. in hac: Grossorū in passionib9 sunt duo modi ꝛc. determinat de actiōib9 grossorū in passione ꝛ gñato. In quarta. s. in hac: Cibaria vō grossa in substātia sunt triplicia. determinat de actionib9 grossoꝝ in substātia ꝛ gñato. In quinta. s. in hac: Si qs aūt qđ inter grossitiē ꝛ viscositatē differat querat ꝛc. remouet dubitatiões super quibusdā differētijs incidētes. Circa primā partē hanc assignat distinctionē: dicēs ꝙ ex quo sic predicto respondemus errori dicimus: grossorū quedā sunt grossa in actiōe ꝛ nō in gñato: cū ex illis bonus generet sanguis sicut carnes vituline: quedā sunt grossa in passione: ꝛ nō in generato: cū ex illis sanguis bon9 generet: sicut carnes agnoꝝ: quedā grossa in passione ꝛ in generato: cū ex illis malus sanguis generet sicut carnes caprine. Circa scđam partē agit de actionibus grossoꝝ in actiōe ꝛ in gñato: et diuidit ipsa. Quedā em̄ sunt frigida calorē extinguētia sicut papauer. Quedam pontica sicca sicut dactyli immaturi. Quedam vnctuosa sicut adeps. Circa tertiam partē agit de actionibus grossoꝝ in passione ꝛ nō in generato. Hec autē pars diuidit in duas. In quaꝝ prima agit de hmōi grossis ꝛ siccis ꝛ duris. In secunda. s. in hac: Aut viscosa ꝛ naturali actioni obedire grauia ꝛc. agit de hmōi grossis ꝛ viscosis. Diuisionē igit talē pmittit. Hoꝝ grossorū quedā sunt viscosa: quedā aūt non viscosa. non viscosa vō sunt valde dura ad digerendū. Hec autē pars que est de hmōi grossis viscosis diuidit in qnqꝫ. In quarum prima ostēdit iuuamēta viscosorū ꝛ quib9 corporib9 cōpetunt. Nam ipsa multū nutriūt accidētaliter ꝑpter morā in membris. In scđa. s. in hac: Alterius nature hoībus ꝛ viscera naturaliter defecta vel accidētaliter habētibus ꝛc. determinat de illis quib9 nō cōpetūt ꝑpter oppilatiões quas gñant cū male digerant. In tertia. s. in hac: Oēs em̄ huōres in corpe adunati ꝛc. tangit modū ꝫm quē ex humorib9 ex ipsis generatis morbi ꝓcreant: dicēns ꝙ cum humor a calore naturali conuertit: ꝙ ex illis fit nutrimentuꝫ dat grossum mēbris: cum autē non cōuertit inculcatur ꝛ putrescit ꝛ morbos generat. In quarta scꝫ in hac: Ideoqꝫ moliti sunt antiqui. dat modū vitādi eoꝝ nocumēta per medicinas diureticas sicut per oximel diureticū ꝛ squilliticū. In quinta. s. in hac: Accipiētes tñ hec medicamina ꝛc. dat modū vitādi nocumentū hoꝝ medicaminū: dicēs ꝙ non sit eoꝝ frequēs vsus: q: sanguinē incendūt ꝛ subtiliāt humiditatē: subtile resoluūt: ꝛ in fine ad melancholiā pducunt ꝛ ex humorib9 grossis lapideꝫ subtilē partē resoluēdo ꝛ residuum cōpremindo inducunt.

¶ Circa quartā partē prosequit de actionib9 grossoꝝ in substātia ꝛ generato. Hec autē pars diuidit in duas ptes. In quarū prima assignat ipsoꝝ distinctionē trimembrē dicens: ꝙ quedā sunt melancholica sicut carnes vaccine veteres: quedā dura sicut miliū: quedā viscosa sicut carnes porcelli ꝛ panis azymus. In secūda. s. in hac: Melancholicū sanguinē generātia ꝛc. ꝓsequit de illoꝝ actiōib9. Hec aūt diuidit in duas. In quarū pria agit de actionib9 melācholicoꝝ. In scđa scꝫ in hac: Sicca vō cibaria sunt pessima ꝛc. agit de actionib9 siccorū durorū. ¶ Circa melācholica quattuor ꝓponit. Primo dicit ꝙ sunt mala in sanitate custodiēda ꝛ reddenda ꝑpter indigestionē ꝛ sanguinis grossitiē. Scđo dicit ꝙ si digerant multū dant nutrimentū ꝑpter longam morā in mēbris. Tertio dicit ꝙ cōpetunt exercitātib9 ꝛ nō qescētibus. Quarto dicit ꝙ fortitudinē corporis volentib9 competunt: sanitatis custodiā amātib9 nō. De grossis duris dicit ꝙ pessima sunt grossuꝫ dātia nutrimentū: sed tñ min9 nocēt ꝙ pessima ꝛ viscosa ꝑpter remotionē viscositatis. ¶ Circa quintā partem soluit quasdā dubitatiōes. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ pma primā verificat dubitationē de differētia inter grossum ꝛ viscosum: in qua ptꝫ actio viscosorum. In scđa scꝫ in hac: Obijcit quare inter ea posuisti differentiam. remouet dubitationē apparēter cōtrariantē Gal. dicit em̄ ꝙ si queratur differētia inter grossum ꝛ viscosum: dicatur ꝙ grossum cito coagulat: viscosum tarde ꝑpter humiditatē ꝛ naturā phlegmatis. Iteꝝ grossuꝫ cōius est viscoso: q: omne grossum viscosum: non autē cōuertitur. Est em̄ quoddā grossum nō viscosum nō adherens vt panis milij. Est aūt aliud viscosum cuius partes adinuicē adherēt vt carene sicut caro porcelli. ¶ Cōsequēter ꝓcedit circa scđaꝫ dubitationē ex dictis incidentē. Primo aūt ipam ꝓponit ꝙ cū nos dixerim9 viscosa grossiora dare nutrimēta ꝙ grossa sicca: contrariū obijcitur. Nā Gal. dicit in lib. de simplici medicina ꝙ vtraqꝫ grossum sanguinem generāt: sub his verbis: Cibus quedā grossa: quedā viscosa sint: tñ vtraqꝫ sanguinē grossum generāt. Scđo autē soluit dicens ꝙ vba Gal. sunt diligēter attendēda. Nā grossa sicca: ꝛ grossa viscosa cōmunicant in hoc ꝙ vtraqꝫ sanguinē grossuꝫ equaliter generāt: sed tamē sanguis ille nō est equaliter grossus ꝫm grossitieꝫ substātie. Hoc autē dicit q: viscosa dant nutrimentuꝫ grossum ꝑpter grossitiē ꝛ viscositatē humorū generatorū ex illis: ꝛ q: tarde conuertunt ꝛ tarde mēbris assimilantur: sed grossa sicca dant grossum nutrimentū ꝑpter duritiē ꝛ difficultatem digestionis: tñ velociter mēbris assimilant. Ex hoc autē cōcludit ꝙ viscosa in humorib9 sunt grossa a parte substantie grossuꝫ dantia nutrimentū: grossa sicca a parte grossiciei ꝛ obediētie: sunt tamē subtilia quantū ad substantiam nutrimenti. Ex his autē vlterius cōcludit ꝙ subiectū grossiciei in grosso sicco: ꝛ in viscoso est differenter: q: subiectū in grosso sicco qđ grossiciei substat est subtile: ꝛ in viscoso est grossum. Sūma autē intētiōis hec est: grossuꝫ siccū ꝛ grossum viscosum in hoc cōmunicāt: ꝙ vtrūqꝫ dat nutrimentum grossum ꝑpter difficultatē digestionis. Est auteꝫ inter ipsa differētia: q: grossum siccum nō dat substantiā nutrimenti grossam: sed viscosum ipsam grossam efficit: ꝛ ideo substantia in viscoso que est subiectū grossiciei est grossa. In grosso sicco subtile. Hec est intentio huius partis q̄ cōpleta est.

¶ Circa partē istaꝫ primo queritur de natura ciboꝝ grossorum ꝛ subtilium: ꝛ queritur quid est grossum: ꝛ quid est subtile: vtruꝫ subtile sit illud qđ diuidit in minimas partes: ꝛ grossum qđ diuiditur in grossas partes: sicut dicit Gal. in lib. de simplici medicina: ꝛ videt ꝙ nō triplici ratione. Nihil qđ forti coagulatione ꝛ impressione coagulatuꝫ est: potest diuidi in partes paruas: sed multa subtilia sunt hmōi: sicut patet in pipere ꝛ in gariophi. ergo non est verum generaliter verbum Gal. ꝙ subtile est ꝛc. Secunda ratio hec est. Nihil quod est viscosuꝫ ꝛ cuius partes sunt omnino in magna corpulentia constitute potest diuidi in partes paruas: sed oleū petroleum est huiusmodi: ergo non potest diuidi in partes paruas: ꝛ tamē est subtile. Minor patet: quia oleum petroleum si ponatur in palma penetrat ipsam. Tertia ratio hec est: oē illud dicitur subtile naturaliter: qđ aptū natum est ad facile penetrandū: sed multa de facili penetrāt q̄ nō sunt nata diuidi in partes paruas: g subtile nō est ꝛc. Ad oppositum est aucto. Gal. Scđa ratio hec est: ꝛ est quasi demonstratio. Subtile est illud qđ de facili penetrādo discurrit: sꝫ penetratio fit per partes corporis: ꝛ quātomagis penetrat poros tāto subtilius dicit. vnde quādo pori sunt aperti non dicitur subtile: quia tunc etiam grossum penetrat: sꝫ quando sunt densi ꝛ stricti tunc dicitur subtile: ꝛ sic ad hoc vt per poros penetret: oportet ꝙ diuidatur p minima: ꝛ sic est necessarium verbū Gal. ꝙ subtile est qđ in partes paruas diuiditur: qđ cōcedimus. Ad rationes in ꝯriū rñdemus ꝛ primo ad primā: ꝙ eoꝝ que sunt quedam recipiunt actionem:

dum manent in ſua integritate ſicut aqua:q: de ſui natura
penetrat. Alia vero egent diuiſione ⁊ reſolutione ad hoc
vt penetrēt ſicut piper:⁊ ſic ſoluitur prima ratio. Ad ſcđam
dicēdū ꝙ ſubtile dicit̃ duob⁹ modis. Uno modo ſubtile:q:
tenue:⁊ hoc modo đ: aqua ſubtilis. Alio modo dicit̃ ſubti-
le q: penetrat tm̄ per poros:⁊ hoc eſt ſubtile in actiōe:⁊ iſto
mō oleū petroleū eſt ſubtile. Per hoc pōt ſolui tertia rō:
q: aliq̇d pōt diuidi in partes paruas dupl̃r:vel in ſui reſolu
tione ſicut aqua:vel penetratione ſicut illud qđ poros ape-
rit virtute ſubſtātie ſicut oleū petroleū. ℂ Scđo querit̃ cir-
ca hoc:cū in medicina quedā groſſa ⁊ corpulēta dicant̃ ſub
tilia:⁊ quedā ſil̃r liq̇da ⁊ tenuia dicant̃ ſubtilia: quomodo
differt ſubtilitas vtrobiq̃. Ad hoc dicēdū ꝙ ſubtile eſt duo
bus modis. Primo mō đ: ſubtile in cōplexione:et alio mō
in ſubſtātia. Subtile pmo mō ſicut acuta ſicut piper gario-
phili. Subtile ſcđo modo in ſubā eſt tribus modis. Primo
modo ſubtile ī ſubſtātia ꝓpter tenuitatē partiū ſicut aqua
Scđo modo dicitur ſubtile in ſubſtantia ꝓpter penetrabili
tatē:⁊ hoc modo acetū dicit̃ ſubtile.vn̄ ſequit̃ agitationem
partiū p quā quidē terrā penetrat. Tertio modo đ: ſubtile
in ſubſtātia ꝓpter perſpicuitatē:⁊ hoc modo vitrū dicitur
ſubtile ⁊ cryſtallus:⁊ ſequit̃ partiū puritatē.⁊ hoc ſil̃r repe
ries in fine lectionis de alto in dietis particularibus pleni⁹
notatū. ℂ Tertio querit̃ quomodo diuerſas cauſas habēt
in medicina iſte cōditiones:rarū:denſum:ſubtile:groſſum:
acutū:obtuſum:velox:⁊ tardū. Ad hoc dicendū ꝙ rarum ⁊
denſum cōſiſtūt in diſtātia partiū ⁊ approximatiōe:cuius ſi
gnum eſt:ꝙ rarū eſt:cuius partes ſunt adinuicē coagulate
⁊ approximate. Subtile ⁊ groſſuꝫ ꝯſiſtūt in partiū textura:
q: ſubtile eſt:cui⁹ partes quib⁹ cōtexit̃ ſunt in ſe ſubtiles.⁊
groſſum eſt cuius partes quib⁹ contexit̃ ſunt groſſe. Acu-
tum ⁊ obtuſum ſequunt̃ cōplexionē ⁊ ſubſtantiā:⁊ ſm̄ hoc
acetū dicit̃ ſubtile:q: penetrat:⁊ acutū:q: aperit.⁊ q: oīb⁹
iſtis debet̃ penetratio in magno tp̄e vel paruo:ideo ſequit̃
velox ⁊ tardū. ℂ Quarto querit̃ de oleo puro:vtrū p com-
mixtionē roſarū fiat ſubtile an groſſum:⁊ videt̃ ꝙ groſſuꝫ:
q: roſe ſunt frigide ⁊ ſicce:⁊ ita ſi addant̃ oleo faciunt ipſuꝫ
groſſum. Scđa ratio hec eſt:dicit Gal.in lib.de ſimplici me
dicina:ꝙ oleū cōmune ſcꝫ oliue temperatū eſt:⁊ hoc ptꝫ ſi-
cut ipſe dicit:q: ſemp attrahit̃ ad naturā eoꝝ cum quib⁹ mi
ſcetur:ergo cū reb⁹ groſſis fiet groſſum:⁊ cū ſubtilibus ſub
tile:ſed roſe groſſe ſunt cū ſunt frigide ⁊ ſicce:ergo oleuꝫ ex
eis factum eſt groſſuꝫ. Ad oppoſitū eſt aucto.practicoꝝ. Ad
hoc dicendū ꝙ eſt frigide ⁊ groſſe ſubſtātie ſm̄ quoſdā:⁊ di
cit Gal.ꝙ calefacit calefactiōe magna.verū eſt per accidēs:
q: ꝓpter ſui groſſitiē claudit poros:ita ꝙ calor nō poſſit exi
re:⁊ ſic mēbra calefiūt:qm̄ tm̄ nolumus reſiſtere cōmuni opi
nioni ponenti ꝙ eſt ſubtile ⁊ calidū:dicim⁹ ꝙ eſt ſubtile ⁊ ca
lidum. Ad rationē vͦo ſoluendū eſt p diſtinctioneꝫ quattuor
partiū in roſa in multis locis ſuperi⁹ poſitā. Dicendū igit̃
ꝙ oleū roſaceū ratiōe ſubſtātie calide ſubtilis ipſius roſe in
ſupficie expāſe eſt aperitiuū ⁊ ſubtile:ratione vͦo frigide eſt
groſſum. ℂ Quito querit̃ cui ſubtilitati debet̃ penetratio
an ſubtilitati cōplexionis:an ſubtilitati ſubſtātie:⁊ videt̃ ꝙ
ſubtilitati ſubſtātie nō debeatur:quia actioo debet̃ quali-
tatibus:vn̄ in mixtis nō eſt actio niſi ratiōe qualitatis:ergo
in mixtis nō eſt penetratio vel actio niſi ratiōe cōplexionis:
⁊ ſic nō ratione ſubſtātie. Contrariū tm̄ videm⁹ q: quedam
res ſicut ſolatrū penetrāt nō tamē ratiōe cōplexionis:q: fri-
gide nature eſt:g ratiōe ſubſtātie. Ad hoc dicendū ꝙ pene-
tratio ſubſtātie debet̃. Ad rationē dicendū ꝙ ſubſtantia eſt
duob⁹ modis. Uno mō ſubſtātia eſt ſubiectū rei q̄ ſubſtētat
cōplexioni:⁊ huic nō debet̃ penetratio. Scđo modo đ: ſub-
ſtātia qualitas naturalis q̄ cōſiſtit ī groſſitie ⁊ ſubtilitate:⁊
iſti debet̃ penetratio. Sed tunc querit̃ ſi vtriq̃ debet̃ pene
tratio:quomodo differēter. Ad hoc dicēdū ꝙ penetratio cō
ſiſtit in duob⁹. Primū eſt in quo ꝯſiſtit apertio vie. Scđm
eſt ſubintratio partiū. Dicim⁹ ergo ꝙ aceto debet̃ penetra
tio rōne cōplexionis:q: habet partes calidas acutas.ratiōe
ſubſtātie debet̃ ei ſubintratio partiū. ℂ Sexto queritur de
ſubtili in actiōe:vtrū ſit in natura cibi vel medicine:q: dicit
Gal.in li.de ſimplici medicina:ꝙ de ꝓprietate medicine eſt
vt alteret corpus ⁊ cibi vt nutriat:ſed ſubtile in actiōe īmu-
tat corpus:g nō habet virtutē cibi:ſed potius medicine. Ad
oppoſituꝫ:illud qđ in ſubſtantiā humiditatis ⁊ ſanguinem
tranſmutat̃ nutrit ⁊ nō immutat:ſꝫ ſubtile in actiōe cōuer
titur in humiditatē ⁊ ſanguinē ⁊ nutrit:g non īmutat:ergo
habet virtutē cibi ⁊ nō medicine. Ad hoc dicendū ꝙ hꝫ vir-
tutem nutrimēti. Ad rationē dicendū ꝙ in talib⁹ reb⁹ eſt na
tura duplex. Una cōplexio quedā ꝓpria actualis:q̄ non frā
gitur:⁊ per iſtam alterat.⁊ eſt alia q̄ eſt in potētia remota:⁊
hec eſt illa p quā ponim⁹ ꝙ habet potentiā vt fiat ſanguis ſi
cut in alijs. ℂ Ultimo queritur quod magis conforter calo
rem naturalē:an vinum:an cibus:⁊ dicit yſaac ꝙ vinū ma-
gis cōfortet q̄ cibus:qđ cōcedimus. Diſtinguim⁹ tm̄ ꝙ con
fortare calorē naturalē eſt duob⁹ modis:aut qualitatiue ita
ꝙ ipſam intēdat ⁊ fortificet nō tm̄ addat in ſubſtantiā:⁊ hoc
modo vinū magis cōfortat calorē naturalē. Scđo modo đ:
aliq̇d magis cōfortare calorē naturalē quātitatiue:ita ꝙ nō
ſolū intēdat ipſum:ſed etiā addat in ſubſtantiā ipſi⁹:et hoc
modo cibus magis cōfortat calorē naturalē q̄ vinū.

ℂ De fructibus. Cap.xxj. Lectio.xxv.

Ructus gn̄aliter in duo diuidunt̃:Aut em̄
terreſtres ſunt cōtinui:duri:ſicci:diu pma-
nentes poſtq̄ ſeparati fuerint ab origini-
bus ſuis ſicut triticū:ordeū:⁊ ſil̃ia q̄cunq̃
grana vocant̃. Aut molles ⁊ teneri:q̄ poſtq̄ ab origi
ne ſua ſegregant̃ nō durāt:quin putreſcāt:ſicut me-
lones:coctana:mora ⁊ ſil̃ia. Hec aūt ꝓprie dicuntur
fructus:quorū vͦo qui molles ſunt et nō diu perma-
nent poſtq̄ ſunt collecti:parū dant nutrimentū cor-
porib⁹:nō em̄ diu permanēt in membris niſi tātillo
tēpore quo diſſoluant̃ ⁊ eijciātur cum ſudorib⁹:⁊ vri
na ⁊ ſimilibus.vnde velocius a corporibus q̄ grana
emittuntur:maxime ſi ſint perforatiua:aut ſapore ni
troſa:hmōi peiora ſunt q̄ nō ſapora. Saporem eniꝫ
nō habētia in hūorib⁹ ſunt ſubtiliſſima:vn̄ ſit cauſa
vt velociter penetrāt venas ⁊ cetera mēbra ex ſua na
tura lauatiua. In ſapore nitroſa humorib⁹ ſunt groſ
ſiora:⁊ ad penetrādū venas duriora. Inteſtina ſunt
mordētia:cogūt ea expelli anteq̄ ꝑueniāt ad venas.
ℂ Ceteri aūt fruct⁹ etſi mala nutrimēta largiātur:
q: cito ī corruptionē mutant̃:⁊ putredinē:⁊ inflatio-
nem:⁊ rugit⁹ generāt:maxime ſi ad digerendū mo-
rentur:vn̄ nō ſunt nutritiua vel iuuatiua niſi laborā-
tibus in nimio eſtu ⁊ lōga via:tunc em̄ infundūt cor-
pus ⁊ refrigerāt:⁊ tēperate humectāt.maxime ſi an
teq̄ accipiāt̃ cū aqua frigidiſſima refrigerent̃ q: hu-
mectationē habēt naturaliter:refrigerationē vͦo pro
prie nō habent tantam vt forti calori repugnare va-
leant. Ideoq̃ refrigerāda ſunt extrinſecus cuꝫ aqua
frigidiſſima vel niue:vt calori ſtomachi ⁊ epatis re-
pugnēt ⁊ refrigerēt. ℂ Qui aūt fructuū terreſtres
cōtinui ſuper originē ſuā deſiccati ⁊ diu permanen-
tes poſtq̄ ſunt collecti:ſunt duob⁹ modis. Quidam
em̄ colligunt̃ recētes nō pfecte ſiccati ſicut fabe:cice
ra ⁊ ſimilia. Quidā em̄ in ſua origine exiccari per-
mittuntur pfecte:ſed collecti nō bene ſicci in digerē-
do ⁊ egerēdo ſunt citi:inter velocitātē fructuū recen
tium ⁊ granorum perfecte ſiccorū ſunt medij:qđ cō-
tingit:q: adhuc quandā humiditatē aque retinent:
ideoq̃ generāt in ſtomacho hūores ſupfluos:⁊ inte
ſtinis ad diſſoluendū duri:faciētes inflationē ⁊ rugi
tus:⁊ ſi ſepe accipiant̃ lūbrici aſcarides ⁊ ſil̃ia gn̄an

tur. Si aūt in stomacho ꝑfecte digeranꝫ: nō tm̄ mēbris corpoꝝ virtus ꝑfecta ab eis tribuiꝫ: neqꝫ bonū sanguinē gn̄ant: sꝫ phlegmaticū ⁊ viscosuꝫ. ¶ Qui aūte perfecte ⁊ ſm ꝙ oportet siccati sunt ⁊ duri: meliores sunt ⁊ laudabiliores: q: natura qḋ artificialiter facturi eramꝰ: industria facit: cū adhuc in origine sua fuerūt: ꝑfecte exiccādo ⁊ excoquēdo. ⁊ hūiditatis ⁊ grossiciei sup̄fluitatē quā hr̄e nō debuerāt: auferendo: ⁊ idcirco sunt velociores in sanguinis mutationē ⁊ mēbroꝝ assilationē: tm̄ ventositatē naturalr̄ habēt inseꝑabilē: vn̄ artificialiter auferēda est: aut ꝑfecte maturādo: fermentādo ⁊ excorticādo ac elixādo: vel assando: qḋ ꝑfecte explanabiꝫ i. xxiiij. cap̄. huiꝰ libri.

¶ In eis que in tota parte p̄cedēti determinata sunt: processit circa inuestigationē nature diete ſm viā experimēti ⁊ ratiōis modo gn̄ali dās canones gn̄ales circa ip̄am. In hac aūt parte ꝓcedit circa eius noticiā via speciali canones cognoscendi diuersis gn̄ibus diete adaptās: non tm̄ ad particulariū naturā descēdēs. Diuisio. Hec aūt pars diuidiꝫ in duas. In quarū prima determinat de natura diete ꝓut in diuersis existit rebꝰ. In scḋa. s. in hac: Cibaria i duo diuidūtur: vnū est ꝙ natura adeo excopit ⁊c. agit de modo apparatus ciboꝝ: ⁊ de noticia ipsoꝝ q̄ ad ipsorū cedūt apparatum. Prima aūt pars diuidiꝫ in duas. In quarū prima determinat de natura diete: ꝓut ꝯsistit in terrenascētibꝰ. In scḋa. s. in hac: Aīalia tribꝰ modis diuersanꝫ ⁊c. agit de natura eius prout ꝯsistit in aīalibꝰ ⁊ ipsoꝝ sup̄fluitatibꝰ. Prima autē pars q̄ est de natura diete ꝓut a terrenascētibꝰ accipiꝫ diuidiꝫ in duas partes. In quaꝝ pria agit de natura fructuū: ⁊ eoꝝ q̄ in quibusdā plātis naturā fructuū obtinēt sicut sunt grana. In scḋa. s. In hac: Herbe gn̄alr̄ i duo diuiduntꝫ. agit de natura herbaꝝ. Prima autē pars diuidiꝫ in duas: in q̄ꝝ prima agit de natura fructuū. In scḋa. s. in hac: Oportet in comedēdis fructibꝰ mala cibaria ⁊c. agit de nocumēto ⁊ iuuamēto fructuū: ⁊ de modo exhibitiōis apparatꝰ eoꝝ. Prima autē diuidiꝫ in duas. In quaꝝ prima agit de natura fructuū a parte dispositionū substantialiū: quas habent a suis substātialibꝰ. In scḋa. s. in hac: Fructꝰ i duo gn̄aliter diuidūtur ⁊c. agit de natura ipsorū ratiōe dispositionū accidētaliū quas cōtrahūt a locis in quibꝰ nascunꝫ plāte. Prima autē pars diuidiꝫ in duas. In quarū prima agit de natura ⁊ diuersitate fructuū gn̄aliter. In scḋa. s. i hac: Cōcordati sunt antiqui phi. agit de gn̄atione fructuuꝫ ⁊ causis ⁊ diuersitate sue gn̄atiōis ⁊ partiū eoꝝ. Prima aūt pars ad p̄ns discutiēꝫ. Diuidiꝫ aūt hec pars in duas partes. In quaꝝ prima diuisionē fructuū gn̄alē assignat ratiōe duriciei ⁊ molliciei. In scḋa de natura vtriusqꝫ gn̄is specialiter agit. Prima aūt pars nō diuidiꝫ. Scḋa vo diuidiꝫ in duas. In quarū prima agit de natura fructuū mollium. In scḋa de natura duroꝝ. Prima aūt pars nō diuidiꝫ. Scḋa vo diuidiꝫ in duas. In quarū prima assignat distinctionē siccoꝝ durorū: ⁊ ꝑ eos q̄ in sua origine ꝑfecte sunt siccati: ⁊ ꝑ eos qui sunt impfecti. In scḋa agit de natura vtriusqꝫ gn̄is. Prima aūt pars non diuidiꝫ. Scḋa aūt diuidiꝫ in duas. In quarū prima agit de natura imꝑfecte in sua origine siccoꝝ. In scḋa de natura ꝑfecte siccorū. ¶ Sunt igiꝫ in presenti lectiōe partes qnqꝫ. In quarū prima diuidit fructꝰ ꝑ molles ⁊ duros. In scḋa. s. in hac: Quoꝝ vo qui molles fuerint ⁊ teneri ⁊c. agit de natura molliū. In tertia. s. in hac: Qui autem fructꝰ terrestres sunt cōtinui ⁊c. agēs de duris assignat ipsoꝝ diuisionē. In quarta. s. in hac: Sed collecti nō bene sicci ⁊c. agit de natura fructuū non bn̄ in sua origine siccorū. In qnta. s. in hac. Qui autē perfecte ⁊ ſm ꝙ opꝫ siccati sunt ⁊c. agit de natura ꝑfecte siccatoꝝ. Circa primā partē diuidit fructꝰ: dicēs ꝙ quidā sunt duri siccati sicut grana ⁊ legumina: quidā molles sicut melones. ⁊ primi bene cōseruanꝫ post collectionē: scḋi vero non. Circa scḋam partē de mollibꝰ tria agit. Primo dicit ꝙ paruū dant corpori nutrimentū ꝓpter paruā morā in membris. Scḋo dicit ꝙ minꝰ nutriūt qn̄ habēt insipidū saporē: vel aliquē non dulcē vt nō habeāt virtutē venas penetrādi: sed mordicādi ⁊ mouēdi intestina. Scḋo dicit ꝙ fructꝰ molles nocēt ꝓpter grossitiē humoꝝ ⁊ inflationē quā generāt: ⁊ non competūt nisi exercitātibꝰ: ⁊ debēt aqua frigida ⁊ niue perfundi. s. vt per frigiditatē repugnēt calori corporis ⁊ mēbrorum. Circa tertiā parteꝫ duroꝝ assignat diuisionē ꝑ eos qui in origine perfecte siccanꝫ sicut frumentū: ⁊ ꝑ eos q̄ imperfecte sicut sunt fabe ⁊ cicera. Circa quartaꝫ partē de imperfecte siccatis dicit ꝙ sunt veloces ad digerendū ⁊ expellendū ꝓpter suam aliquantulā humiditatē humores grossos si non digeranꝫ generāt: digesti vo nō bonū dant nutrimentū: sꝫ in humores phlegmaticos cōuertunꝫ. Circa quintam partem de actionibꝰ perfecte siccatorū dicit ꝙ meliores sunt: q: natura cōpleuit in ip̄is qḋ ars i alijs cōplere laborat ⁊ grossitiē humiditatis ab eis abstulit desiccādo: ⁊ iō citius mēbris per coagulationē assimilanꝫ: tm̄ ventositatem gn̄ant que debet per apparatuꝫ artificialē remoueri. hec est intentio huius partis. ¶ Circa partē istam tria dubitanꝫ. Primum est de vsu fructuū in regimēto sanitatis. Scḋm est de administratiōe fructuū ſm ꝙ cōpetūt exercitātibus. Tertiū est de administratiōe eorūdem ſm ꝙ cōpetunt infirmis.

¶ Circa primū ꝓcediꝫ hoc modo: queriꝫ vtrū fructꝰ aliqui possint ꝑfecte nutrire corpus humanū: ⁊ videꝫ ꝙ nō: q: dicit ysaac: oīe qḋ nutrit corpus nutrit ip̄m per approximationem ⁊ cōuenientiā ad ip̄m: ⁊ ideo elemēta non nutriunt corpus humanū: q: multū distāt ab eo: nutriūt tm̄ plātas q: proxima sunt eis: sed fructus ⁊ plāte multū distāt a corpore hūano: ergo non possunt ipsum nutrire. Scḋa ratio hec est: natura humana est in tēperamēto ꝯsistens: ⁊ corpus eiꝰ est in magna puritate: q: elemēta materie cōfracta sunt ⁊ in magna puritate i corpe humano: vn̄ inter oīa corpa corpus humanū ex puriorībꝰ constituiꝫ: ḡ ex puriorībꝰ debet nutriri: sed in plātis ⁊ fructibus sunt partes grosse ⁊ impure: q: ex grosso nutrimēto nutriuntur: sicut dicit phs: ergo non pn̄t nutrire corpus humanū. Tertia ratio hec est: illud maxie nutrit corpus qḋ maxime assimilaꝫ sanguini: sed fructꝰ multū distant a sanguine: ergo nō nutriūt. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ fructus nullū dant nutrimentū bonū. Ad rationem dicendū ꝙ fructꝰ duobꝰ modis consideranꝫ. Uno mō per cōparationē ad naturā humanā: ⁊ hoc modo parū nutriūt. Alio modo cōsideranꝫ vt in gn̄e fructuū: ⁊ hoc mō est ibi ponere gradus: q: si dicaꝫ ꝙ aliqs fructꝰ nutriat: hoc nō est intelligendū simpliciter: sed in respectu ad alios fructꝰ. ¶ Scḋo queriꝫ circa hoc: vtrū fructꝰ cōpetāt in regimēto sanitatis: ⁊ videꝫ ꝙ non: ea q̄ aquosum sanguinē gnerāt nō cōpetūt in regimento sanitatis: hoc eīm modo calor naturalis extinguiꝫ ꝑ obuiationē humidi aquosi sicut pꝫ ꝑ simile in lāpade: sed fructus humores aquosos generāt sicut dicit Ras. vn̄ faciunt capillos albos ⁊ senectutē accelerāt sicut ip̄emet Ras. testatur: ergo nō cōpetūt in regimēto sanitatis. Scḋa ratio hec est: ea q̄ inducūt egritudines ꝑniciosas per sui vsum ⁊ calorem naturalē fatigāt nō cōpetūt in regimēto sanitatis: sed fructus hec faciūt: ergo nō cōpetūt in regimento sanitatis. Tertia rō hec est: dicit Gal. in quadā glosa sup Ras. ꝙ habebat patrē qui nunq̄ comederat fructꝰ ⁊ semꝑ fuerat sanꝰ: postq̄ vo comedit infirmꝰ fuit: quare relinquiꝫ ꝙ fructꝰ nō cōpetūt in sanitate custodiēda. Contrariū videꝫ. ea q̄ discrasiam cōplexionis reducūt ad tēperamentū cōpetūt in regimento sanitatis: q: sicut dicit Ras. corpa tēperata tēperatis indigēt: ⁊ distēperata distēperatis: sed fructꝰ discrasiam cōplexiōis reducūt ad tēperamentū: ergo competūt in regimēto sanitatis. Scḋa rō hec est: si fructus nō cōpetūt: ergo neqꝫ ꝯfecta cōpetūt: hoc aūt falsuꝫ: q: ē ꝑatis vtimur i egritudinibus: ḡ illud est falsum ex quo sequiꝫ. s. ꝙ fructus non cōpetūt in regimēto sanitatis. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō cōpetūt in regimēto sanitatꝫ: ⁊ si abstineret aliqs eis plus iuuaret. Ad rationē primā dicēdū ꝙ sicut dicit Auicē. ꝙ duplex est cibꝰ: quidā est cibus: qui est cibus tm̄ vt pulli: alius est cibus qui est cibꝰ ⁊ medicina: vt lactuca: ⁊ hec diuisio sumiꝫ ꝑ actionē: q: cibus inquantū patiꝫ nō agit: ⁊ qḋ tm̄ patiꝫ est cibus tm̄ sicut caro pulloꝝ: sed lactuca nō tm̄ patiꝫ: imo etiā agit corpus alterādo. Dicimꝰ ergo ꝙ cibo q̄ est cibus tm̄ vtimur in

regimēto sanitatis: ꝛ de alio cauere debem⁹ sm̄ Auicē. fruct⁹ vo nō danṫ nisi in ratiōe medicine: ꝛ ꝓpter hoc in sanitate custodiēda nō cōpetūt. ¶ Tertio querit̄ circa hoc quare in hoc cōicant oēs fruct⁹ ꝙ ad humores aquosos cōuertunt̄: ꝛ videt̄ ꝙ nō: q: quale est vnūquodq; in potētia cū nascat̄: tale est in actu cū ad nutrimentū reducit̄: sed multa sunt gn̄a fructuū frigida vel sicca vt pira: ꝛ calida ꝛ hūida sicut ficus: g̃ fruct⁹ nō semp debēt ꝯuerti ad vnū hūo:ē: sed ad sanguinē qnq;: ꝛ qnq; ad phlegma: ꝛ sic de alijs. Cōtrariū dicit raf. ꝙ oēs fruct⁹ ꝛ herbe phlegmaticū humo:ē frigidū generāt. Ad hoc dicendū ꝙ oēs fruct⁹ gn̄ant phlegmaticū humo:ez. Ad ratione dicēdū ꝙ in fructib⁹ sunt duo. Primū est cōplexio: ꝛ hoc mō quidā sunt frigidi: quidā sunt calidi. Scdm̄ est est ꝙ oēs cōicant in hoc ꝙ distāt a calo:e naturali ꝛ sanguine: ꝛ nō pōt calo: naturalis eos ꝯuertere ad sanguinē: ꝛ iō cōuertunt̄ ad illud qd̄ est circa sanguinē: ꝛ h̄ est hūo: aqsus.

¶ Circa scdm̄ ꝓcedit̄ h̄ mō. q̄rit̄ vtrū exercitantib⁹ cōpetant fruct⁹: ꝛ videt̄ ꝙ non: q: in ipsis calo: fortis est ꝛ exercitatus: ergo illa q̄ de facili ꝯuertunt̄ ad calo:ē accidētalē nō debēt exhiberi exercitantib⁹: sed talia sunt fruct⁹: g̃ nō debent exhiberi exercitantib⁹. Cōtrariū dicit ysaac ꝙ nō debent exhiberi nisi exercitantib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ illis exhibentur. Ad rationē in ꝯriū dicendū ꝙ aliqd̄ dr̄ de facili ꝯuertibile dupl'r. Primo mō ꝓpter cōplexionē silem sicut res calide a calo:e. Scdo mō ꝓpter cōplexionez habilē: ꝛ hoc mō fruct⁹ de facili ꝯuertunt̄ tn̄ rōne cōplexionis resistūt ꝛ alterāt cōplexionē. ¶ Scdo querit̄ circa h̄: vtrū oēs fruct⁹ exercitātib⁹ cōpetāt: ꝛ si nō: querit̄ q̄ cōpetāt: ꝛ videt̄ ꝙ nō oēs: solū illi cōpetūt q̄ cōplexionē calidā alterāt: ſ; illi sunt solū fruct⁹ frigidi sicut pruna ꝛ cerasa: g̃ isti solū exercitātib⁹ cōpetūt. Ad oppositū: exercitātes ꝓpter nimiā dissolutionem magna indigēt restauratiōe: ſ; ficus in gn̄e fructuū magne sunt restauratiōis: g̃ ficus maxime cōpetūt exercitātib⁹. Ad hoc dicendū ꝙ nō oēs exhibēdi sunt exercitātib⁹. Ad rōnem dicendū ꝙ aliqd̄ dat̄ illis duplici de causa. Prima est ad restaurandū deꝑditū. Scda est ad alterandū excessuz caloris. Quātū ad primā cām illis nō cōpetūt fruct⁹ aliq: ſ; poti⁹ cibaria grossa sicut carnes bouine: ꝛ panis azym⁹. Quātū vo ad scdāz cōpetūt cibaria frigida: ꝛ h̄ mō solū eis cōpetūt cerasa ꝛ pruna. ¶ Tertio querit̄ vtrū exercitātes indigeant fructib⁹ infrigidatis in aqua: ꝛ videt̄ ꝙ nō: exercitiū ꝛ labo: inducūt resolutionē calo:is naturalis ꝛ sanguinis: ꝛ hec inducunt debilitatē calo:is naturalis: sed qn̄ hoc est nō debēt dari fruct⁹ infrigidati: q: calo: naturalis debilitat̄: ergo eis nō debēt dari fruct⁹ infrigidati. Ad hoc dicēdū ꝙ debēt dari infrigidati in aq̄ fontis, vl' niue. Ad rationē dicēdū ꝙ in exercitio est duplex calo: actualis acquisitus ex exercitio vel labo:e: ꝛ calo: naturalis: ꝛ iste vltimus calo: in ipsis debilitatur: calo: vo accidētalis multū intēsus ē in illis: vn̄ fit quasi febalis: ꝛ refrenatur per vsum fructuum.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ h̄ mō: querit̄ vtrū i apostematib⁹ pectoris vl' pulmonis sicut habēti pleuresim vel periplemoniā cōpetāt gn̄a quedā fructuū sicut pira: ꝛ videt̄ ꝙ nō. pira sua ꝑticitate stringūt vias ꝛ iterum exasperāt eas: ꝛ signū huius est: q: qui pira comedūt vocis asperitatē incurrūt: sed in apostematib⁹ pecto:is ꝛ pulmōis pessimū est clausio viaꝝ ꝛ asperitas: g̃ in talib⁹ apostematib⁹ nō cōpetūt pira. Scda ratio hec est: dicit Gal. in cōmēto sup̃ regimē acutoꝝ. In talib⁹ aqua frigida nō cōpetit: q: materiaz crudā reddit. vn̄ dicit Aleꝝā. ꝙ patiēti erisipilam dedit aquā ꝛ fere eū interfecit: ſ; fruct⁹ hoc faciūt: incrudāt em̄ materiam: ergo in hm̄ōi nō cōpetunt. Cōtrariū faciūt practici. Ad hoc dicendū ꝙ nō debēt exhiberi: ꝛ tn̄ si exhibeant̄ min⁹ pira ꝙ poma debent exhiberi: q: pira exasperāt vias ꝛ corrugāt sicut dicit Gal. in cōmēto sup̃ regimē acu. ꝛ illi q̄ dant mouent̄ ꝑ hoc q: illa apostemata fiūt cū febre acuta: ꝛ q: i febre acuta dent̄ frigida ꝛ humida: ꝛ iō dāt illis in apostematib⁹ fruct⁹: q̄ sunt frigidi ꝛ humidi: tn̄ dicim⁹ ꝙ nō debēt dari. ꝛ sidem ad rationē: q: duo sunt in mo:bo ꝯsiderāda. Primū est ꝯsideratio mo:bi: scdm̄ est regimē eoꝝ ꝙ abijciūt mo:bū. Prio mō nō debēt exhiberi: dantur aūt ꝓpter accidētia sicut ꝓpter mollificationē vētris: vel ꝓpter depositionē cibi. Ad hoc qd̄ obijcit̄ de febre dicendū ꝙ qn̄ febris est mo:b⁹ ꝑ se: cōpetūt fructus: sed qn̄ est accidēs nō: q: augent mo:bum.

¶ De diuersitate sapo:ū in fructibus. Cap. xxj.

¶ Lectio. xxvj.

Quare quidā fructus sunt dulces: quidam amari: quidā acuti: quidā duri: hi molles ꝛ similia. ¶ Conco:dati sunt antiqui philosophi q: oēs fructus nascentiū terre: ex subtiliori sunt substātia humoꝝ ad eos venientiū. Dicūt em̄ oia spermata in terrā cadētia humiditatē aque atq; essentiā terre sibi sunt trahētia: que. s. sue cōplexioni sunt similia. vnde sui constitutio fit nutrimenti. Infusa autē ꝛ inflata fundunt̄ que terre infiguntur: a quibus quedā radix egredit̄ que quasi os cuiuslibet aialis eidē arbori esse perhibetur: quo materia sui nutrimēti a terra exugat̄. Cōfortatis aūt ꝛ augmentatis; calo: solis sibi attrahit subtilissimos humores ad nutrimentū illi venientes: ꝛ sursum venientes euocat. Quanto autem magis calo: solis in eis augmentatur ꝛ cōfortatur: humiditas illa deficcatur: vn̄ ꝛ quāto magis attrahit̄ tāto plus exiccat̄ qd̄ in ꝑte terrestri fit ꝛ in parte aereū magis. Quanto aūt hūo:es augmentātur calo:e naturali interi⁹ ꝛ aereo exterius excoquunt̄: ꝛ ascendēdo alligantur ꝛ ramificant̄ ꝛ frondescunt: ꝛ quāto plus calo:is actio confortat̄ rami ꝯfortant̄ ꝛ indurātur: ꝛ foramina vn̄ cibus trahitur dilatant̄ atq; florescūt atq; fructuant sicut ꝛ in aialib⁹ videt̄: cum in pueritia cōpleant̄: mēbrorum em̄ cōpago perficit̄: ꝛ pori dilatātur: ꝛ spermatis perfectio cōpletur. tunc em̄ nature actiōes in eis sunt cōpletio:es diuina potestate hoc operante. Itidē ꝛ oibus terrenascētibus. ¶ Cū autē fructus terre cōpleantur humoꝝ subtiliationib⁹ in cibū eis veniētibus: tandē excocta a terrestri ꝑticitate mutantur in multis sapo:ib⁹ ꝛ diuersis sm̄ naturas diuersorum generū sicut iā diximus in fructib⁹; q: que de terrenascētibus infra calo:is tēperamentū trāsierunt: ꝛ quasi ad frigiditudinē paruaz perueniūt: si humores sint subtiles ꝛ aquosi: a ꝑticitate ꝛ sine sapo:e in aque sapo:ē mutant̄. Si autē calo: sit hm̄ōi: ꝛ humores sint viscosi inter grossum ꝛ subtilē mediꝭ: fructus inde cōfecti in aliquantulā sapo:itatez sunt mutandi vt persica. Si autē calo: naturalis augeat̄ ꝛ cōfortet̄ ꝛ in mediocritatē ꝛ tēperamentū deducātur: quasi calescat i scdo gradu habere: ꝛ hūo:es sui inter grossum ꝛ subtilē mediant̄: ꝛ in dulcedinē mutantur. Si vo calo: supgrediat̄ quasi in finē scdi gradus: ꝛ humores sint subtiles ꝛ aerei: in vnctuositatē sunt trāsducēdi. Q si calo: pl⁹ trāscēderit ꝛ hūiditas sit parua: inter grossuꝫ ꝛ subtilē sunt mediꝭ: ſ; tn̄ terrestri nature vicini. hūo:es hm̄ōi fructuū calefiūt et in viscositatē ꝛ salsedinē trāseūt calo:e: iterū trāscendente: ꝛ ad tertiū gradū tandē ꝑtingēte: humiditate aut parua grossa ꝛ terrestri existēte: fruct⁹ in amaritudniem mutant̄. Si autem adhuc plus transierit ꝛ vsq; ad igneam incensionē peruenerit quasi in quarto gradu: humiditas autem paruissima ꝛ siccissima: fructus in acumine incensionū extransducuntur: et mo:suram. Frigiditate autē terrenascētib⁹ dominā

te ⁊ in primo gradu permanēte: humiditate autē inter subtilē ⁊ grossum mediocri ⁊ quandā viscositatē habente: fructus in saporitatē .i. sine sapore ⁊ dulcedinem transducūtur medij. Qꝫ si frigiditas trāsierit ⁊ vsqꝫ ad mediū secūdi gradus ptigerit: humiditas ꝟo multa subtilis ⁊ aquosa fuerit: sed tn̄ aliquātuluꝫ terrestris: fructus in acetositatē mutabunt̄. Si vero transiēs in fine secūdi gradus peruenerit: ⁊ humiditas paruissima inter subtilē ⁊ grossum media: fruct⁹ in stipticitatē mutant̄. Qꝫ si frigiditas ad fineꝫ tertij gradus pueniat: ⁊ humiditas grossa vel parua terrestrisqꝫ fiat: permanēt fruct⁹ in terrestreitate sua et sua ponticitate: ⁊ sue originis appropinquāt saporitati: vt glandes amittētes pōticitatē ⁊ ceteros sapores: preter sue originis saporitateꝫ: vnde ⁊ canna mellis ⁊ alia similia dulcissima nō in terra nascunt̄ frigidissima: qꝫ dulcedinibus calor fortis in scd̄o gradu est necessarius: vt suum nutrimentū .i. humores excoquantur ⁊ congelētur. ¶ Palā ergo est qꝫ virtutes fructuum originibus suis vicine sunt: sed tn̄ calidiusculе ⁊ sicciusculе sunt. vnde et subtiliores originibus suis erunt. Testatur hoc nutrimēti subtilitas: nō eñ alimentū suuꝫ est aliud ꝙ qd̄ de terra sibi venit subtilius: caloꝛqꝫ ⁊ siccitas sua causa sunt ꝙ ab humiditate terre elongātur: ⁊ calor magis eis dominat̄ aeris. Ideoqꝫ omne semē fructuum subtiliat magis ⁊ mūdificat: ⁊ aperit plus ꝙ sua origo vn̄ nascit̄. Hoc aūt intelligit̄ ex semie papaueris: qꝫ frigidū min⁹ inuenitur ꝙ illud vn̄ orit̄. Non eñ tantā dormitationē tātūqꝫ somnū adducit quantū sua origo. vn̄ ⁊ lac qd̄ ab origine sua educit̄ opiū vocat̄: fortioris est actionis in somno faciēdo. Itidē de lactucis ⁊ similibus. Que autē de ramusculis plātātur cum ligna illa terre infiguntur ⁊ inserūtur: infusa ⁊ inflata finduntur: atqꝫ humectationibus inde fluentibus iuncta terre radicantur: q̄ radices tantū eis prestāt: quātuꝫ ⁊ ora in nutriendis animalibus. per eas eñ nutriunt̄. Cū aūt humores lignis illis augmētant̄: ⁊ calore naturali intrinsecus ⁊ aereo extrinsecus excoquunt̄: inflantur: poriqꝫ sui dilatantur: vn̄ ⁊ frondescunt florescūt ⁊ fructificāt. Que auteꝫ dure fructificāt sicut oliue: ebenus ⁊ similia: diutius in terra durāt nō marcētia qꝫ de humoribus terrestribus grossis continuis ad dissoluendū ⁊ ad ramificādū duris sunt nata. Ideoqꝫ ebenus diu in aqua durat vt nō marcescat. Que ꝟo velociter crescunt ⁊ fructificant: sicut persica: mala ⁊ similia: parum durant in terra: qꝫ de humoribus subtilibus ⁊ raris ad dissoluendum citius sunt orta.

¶ Si autem interrogemur quare quidā fructuum duri ꝯtinui: quidā molles ⁊ tenues: quidā ꝟo mediocres sunt: dicimus qꝫ humores fructus nutriētes diuersi sunt sicut diximus: quidā eñ terrestres sunt et grossi: quidā subtiles ⁊ aquosi: alij leues ⁊ aerei: alij medij horum. Quibus ergo fructibus terrestres dominantur humores fructus nutrientes diuersi sunt: dure ⁊ sicce sunt eorum congelationes vel coagulationes: sicut coagulatiōes ossium in animalibus: qd̄ in fulful fructibus inuenitur ⁊ similibus. Si aūt terrestribus aquositas admisceatur: ⁊ aquositas paruꝫ modum excedat: coagulū fructuum fit mediocriter: sicut in animalibus hoc est videre: in malis coctanis ⁊ similibus. Si aūt terrestreitate minuta aquositas abundet: coagulationes fructuū meliores sunt: sicut pinguedines animaliū: sicut ficuum ⁊ similiuꝫ. Qꝫ si terrestreitatis plus minuatur quantitas: ⁊ substantialis humiditas subtilis sit ⁊ aquosa: sed tn̄ aliquātuluꝫ viscosa: ꝯtinuatur fruct⁹: ⁊ q̄si humiditas coagulata efficitur: sicut videmus in moris ⁊ similib⁹. Humiditas auteꝫ si fuerit viscosa ⁊ inter subtilitatē ⁊ grossitudinē media: a terrestribus elōgata effluit ⁊ prolongatur sicut musa ⁊ similia: ⁊ ideo musa elongatur: qꝫ humores in grossitie mediocres effluentes inferius sunt descendentes. Sed si humoribus viscosis iungatur aerea pars: ꝺbitur leuitate aeris superius: viscositate ergo cogitur descēdere inferi⁹: ⁊ ab omnibus suis partib⁹ equaliter mouetur: vnde causa rotunditatis efficitur. Reprehēdimur tn̄ ab obijcientibus: quare inquiunt galla est rotunda ⁊ glans oblonga cū humores vtriusqꝫ sint grossi ⁊ terrestres? Respōdemus humores galle pure terrestres sunt ⁊ grossi: ⁊ ideo adunant̄ partes sue ⁊ continuantur et rotundatur. Glandis ꝟo humores inter subtilem et grossum sunt medij: qd̄ eius monstrant saporitates. vnde ⁊ humores sui effluentes eam elongant.

¶ In parte precedēti determinauit auctor de diuersitate nature fructuū. In hac parte agit de modo ⁊ causis generationis ipsorū ⁊ partium eoruꝫ. Diuisio. Hec autē pars diuiditur in duas. In quarū prima agit de modo generationis ipsorum ⁊ causis sue generatiōis. In secunda .s. in hac: Constat ex verbis nostri libri ⁊c. agit de modo ⁊ causis generationis partiū ipsorū. Prima autē pars spectat ad presentem speculationē. Diuidit̄ autem hec pars in qnqꝫ partes. In quarū prima assignat modū generatiōis plantaruꝫ ⁊ partiū ipsarū ⁊ fructuū per modū pullulationis ⁊ productionis. In scd̄a scꝫ in hac: Cum autē fructus cōpleant̄ humorum subtilitatibus ⁊c. assignat modū ⁊ causas generationis specierū saporū in fructibus. In tertia .s. in hac: Palam ē ꝙ virtutes fructuū originib⁹ suis vicine sunt ⁊c. assignat comparationē nature fructuū ad naturā suarū originū In quarta .s. in hac: Que autem de ramusculis plātant̄ ⁊c. assignat modū generationis plantarū per viam plantationis ⁊ insertionis ⁊ modū ꝓductionis ipsorum post suū ortum: ⁊ diuersitatē ipsorū ꝺm velocem vel tardam productionem. In quinta .s. in hac: Si aūt interrogemur: quare quidam fructus sunt duri continui ⁊c. assignat diuersitatē fructuū ratione substātie ⁊ figure penes diuersitatē suaꝝ causarum naturaliū cum ipsis concurrētibus. Particularū aūt subdiuisiones in expositiōe patebunt. ¶ Circa primā partem de fructuū ḡnatiōe sex tāgit. Primo dicit ꝙ materia fructuū in plātis est humiditas subtilis ex materia illa qua nutriuntur. Scd̄o tangit modū attractionis nutrimentalis a terra: dicens ꝙ plante sibi simile ab illa attrahunt. Tertio tāgit modū generationis radicis que est attractiōis principiū dicens ꝙ cū plantatio vel seminatio fit: findit̄ semē vel ramus: ⁊ generata radix erit ⁊ nutrimentū attrahit. Quarto dicit ꝙ confortato calore naturali tunc maius attrahit̄ nutrimentū: ⁊ deinde dicit ꝙ per actionē caloris ⁊ attractionē humiditatis generant̄ rami per materie eleuationē. Quinto dicit ꝙ cum crescit planta ⁊ calor apertis poris fiunt rami grossiores ⁊ duriores. Sexto inducit exemplū in animalib⁹ de spermatis emissione. ¶ Circa secundaꝫ partē que est de saporuꝫ generatione in fructibus sunt vndecim partes. In prima dat modū ꝺm quē fructus a ponticitate in oñs trāsmutantur sapores per actionē caloris: ⁊ attractionē diuerse humiditatis. In scd̄a dat modū generatiōis dulcis saporis: qui est

ꝗ̇ est a calore tēperato: ⁊ ex materia mediocri ad grossitiem
declinās. In tertia dat modū gn̄atiōis vnctuosi a calore ma
iori ⁊ ex humiditate subtili gn̄ati. In quarta dat modū gn̄a
tionis salsi a calore plus excedēte ⁊ ex sub̄a mediocri gn̄ati.
In septima dat gn̄ationē parū insipidi ꝗ̇ a frigiditate ⁊ hu
miditate mediocri ⁊ subtili gn̄at. In octaua dat gn̄ationez
acetosi ꝗ̇ a frigiditate ⁊ subtili humiditate gn̄at. In nona
dat gn̄ationez stiptici ꝗ̇ ex frigiditate ⁊ pauca humiditate
gn̄at. In decima dat gn̄ationē pōtici ꝗ̇ ex dēsa humiditate
⁊ frigiditate sicca terrestri gn̄at. In vndecima dicit ꝙ cuz in
pōticis regnet frigiditas: ad dulcedinem calor reqrit. vt hu
miditatē digerat ⁊ ꝯuertat ⁊ coagulet sicut in cāna mellis
vel zuccare. ¶ Circa tertiā partē tria tāgit. Primo dicit ꝙ
nature fructuū sunt siles naturis suarū originū plantarum
sed tn̄ fructuū nature ipsaꝝ naturis aliquātulū calidiores ⁊
sicciores sunt. Scd̄o ꝓbat hoc ꝑ effectū ꝙ alimētū ipsoꝝ fru
ctuū subtilius est. ⁊ cā huius est ꝓpter coagulationē a terra
a qua prouenit frigiditas: ⁊ iō semē est magis subtiliatuū
⁊ aptiuum. Tertio ꝓbat hoc ꝑ exēplū in papauere: cuius se
mē est min⁹ frigidū ⁊ somniferū: lac aūt aut succus ex quo
fit opiū magis ꝓpter maiorē frigiditatē. Silr hoc pꝫ in la
ctucis ⁊ ipsarū semine. ¶ Circa quartā partē declarans mo
dos gn̄atiōis plantaꝝ ꝑ viā plātatiōis tria intēdit. Primo
tāgit modū gn̄ationis hui⁹ dicēs ꝙ rami plātant ⁊ fundunt
⁊ exit radix humiditates attrahēs nutrimētales. Scd̄o dat
modū ꝓductiōis ramoꝝ ⁊ folioꝝ dicēs ꝙ ꝑ actionē caloris
ꝯfortati ex humiditate diffusa poris aptis folia ⁊ rami ge
nerant. Tertio dat diuersitatē plantarū rōne ꝓductiōis di
cēs ꝙ plante tarde ꝓducētes diu ꝯseruant ꝓpter duriciez
sicut oliua: ꝗ̇ aūt cito ꝓducunt cito dissoluuntur ꝓpter hu
miditatem ⁊ molliciem sicut persica. ¶ Circa quintā partē
sunt due partes. In quarū pr̄ia determinat de diuersitate
fructuū rōne substantie. In scd̄a. s. in hac: Ideoq; musa elō
gant ⁊c. determinat de diuersitate ipsoꝝ rōne figure. In ꝓ
ma aūt parte duo intēdit. Primo assignat diuersitatē qua
drimēbrē nutrimētalis humiditatis: ex qua fructus gn̄ant
dicēs ꝙ ꝗ̄dam est terrestris grossa: ꝗ̄dam subtilis aquosa:
quedam leuis aerea: ꝗ̄dam media. Scd̄o iuxta ꝓdictā diuer
sitatem determinat diuersitatem fructuum ſm̄ q̇nq; gn̄a.
Si eēi materia sit terrestris gn̄antur fructus duri sicut po
mū quercinū. Si aquosa aliquātulū gn̄ant aliquātulū mol
les sicut coctana. si multū aquosa gn̄ant magis molles sicut
ficus: si aquosa ⁊ paruz viscosa gn̄antur tales fructus sicut
mora: si media: gn̄antur fructus mixti sicut sunt pruna ⁊ ꝗ̄
dam poma. Consequenter assignat fructuū diuersitatē rō
ne figure. hec aūt pars duas continet partes. In quarū pri
ma tangit hanc diuersitatē. In scd̄a remouet dubitationez
incidētez. Dicit igitur primo de figura oblonga: ꝙ in fructi
bus viscosis aliquantulum humidis sicut in prunis: figu
ra hec fit propter effluentiam ⁊ elongationem partiū ⁊ de
scensum deorsum. Scd̄o dicit de rotūda: cū viscose materie
iungit aerea viscositate ꝯhitur: ⁊ partibus vndiq; a circun
ferentia ad centrum concurrentibus fit figura rotūda. De
inde ꝓcedens circa dubitationem primo mouet eam dicēs
propter quid glans est oblonga: rotunda aūt est galla: cum
humiditates vtriusq; sint grosse terrestres: ⁊ ideo propter
partium equalem congregationem rotūdatur: materia ve
ro glandis est media inter grossam ⁊ subtilē; ⁊ signū eius
est sapor ⁊ aliquantula humiditas: ⁊ ideo propter partiū in
fluxum fit oblonga. hec est intentio huius partis. ¶ Circa
partem istam tria inquirūtur. Primū est de generatiōe fru
ctuum in plantis. Secundum est de generatione sapoꝝ in
eis. Tertiū est de generatione plantarum ſm̄ viam planta
tionis ⁊ insertionis.

¶ Circa primū ꝓcedit hoc mō: q̄ritur quare quibusdā plā
tis debet ꝓductio fructuū ⁊ q̇busdā non: videt ꝙ cuilibet
plante debeatur ꝓductio fructuū: q: in quocūq; viuente cō
pleto est nutrimentū: in eodem est supfluitas nutrimenti:
sed ex superfluitate nutrimenti in plantis generant fruct⁹
ergo omni plante debetur productio fructus: videmus tn̄
contrarium. Ad hoc dicendū ꝙ quattuor sunt cause propter
quas plante non producūt fructus. Prima causa est pauci
tas humiditatis a terra attracte: q: qn̄ humiditas est pau
ca: tunc planta conuertit totum nutrimentum ī sui vsum: ⁊
sic nihil superfluit ex quo generetur fructus. Scd̄a cā est for
titudo caloris ⁊ siccitatis plante humiditates consumētis
sicut pꝫ in oleastro: vnde cum humiditas consumatur que
debet esse sufficiens nutrimentum: ⁊ similiter supfluitates
nutrimenti consumuntur. Tertia est humiditatū terrestriū
grossicies: q: ita sunt grosse ꝙ non possunt subtiliari ad fru
ctus producendos. Quarta causa est quam ponit Arist. liq̇
ditas humiditatum: que cum sint multum liquide non pos
sunt extra duci: immo fluūt per poros omnes sicut patet in
salice. Per hoc patet solutio ad aliud: q: ꝗ̄uis sit humidi
tas in qualibet planta: vel nutrimentum: deficit tamē quia
pauca vel quia nimis grossa ⁊ huiusmodi. ¶ Scd̄o querit
quare in quibusdam plantis est productio fructuuz bis in
anno sicut in ficu. Ad hoc dicendum ꝙ plantarum quedam
sunt que ex humiditate terrestri in magna copia attrahunt
ad suum nutrimentum: habent ⁊ multam nutrimenti sup
fluitatem sicut ficus: ⁊ ideo ex vna parte superfluitatis nu
trimenti producat fructus primos: aliam vero partem reti
net ad fructus alios producendos. ¶ Tertio potest queri
quare hoc non est possibile in omni regione. Ad hoc dicen
dum ꝙ hoc non contingit nisi in calida regiōe: q: in regione
frigida humiditas nutrimentalis non potest digeri: cumq; fri
giditas digestionem impediat: in calida vero hoc est possi
bile q: calor iuuat digestionem. ¶ Quarto queritur cū fru
ctus in planta generetur: vtrum ex operatione prime dige
stionis vel scd̄e vel tertie: ⁊ videtur ꝙ ex operatione tertie
digestionis: q: dicit ysaac sicut se habet semen in animalib⁹
ita se hꝫ fructus in plantis: sed in animalibus semen fit ex
operatione tertie digestionis: ergo in plātis generant fru
ctus ex operatione tertie digestiōis. Scd̄a rō pōt accipi ex
dictis ysaac ī de vrinis dicentis ꝙ ex tertia digestiōe gene
rantur folia in plantis ⁊ rami ⁊ fructus. Tertia rō hec est: di
cit ph̄s ꝙ partes plante sunt proportionales partibus aīa
lium: vnde dicit ꝙ radix assimilatur ori ⁊c. ergo in radice fit
prima digestio: in trunco scd̄a: necesse est ꝙ in oībus parti
bus tertia celebretur: sed fructus generatur ex digestione
ceterarum partium: ergo generatur ex operatione tertie di
gestionis. Ad oppositum est hec rō: in quo non est tertia di
gestio non est effectus tertie digestionis: sed in planta non
est tertia digestio sicut dicit ph̄s: ergo neq; effectus tertie
digestionis: ergo fructus in planta non operabitur ex ope
ratione tertie digestionis. Ad hoc dicendum ꝙ fruct⁹ in plā
ta generatur ex operatione tertie digestionis. Ad auct. ph̄i
respondeo ꝙ tertia digestio ad duo ordinatur. Primum
est conuersio nutrimenti ad singulas partes corporis. Se
cundū est ad qđ ordinatur gn̄atio seminū ⁊ fructuum ex pu
ra superfluitate: q: sicut ex superfluitate nutrimenti gene
ratur semen: ita fructus. ⁊ hoc modo est ibi tertia digestio.
Tertiū est ad qđ ordinatur diuersitas partiuz: ⁊ hoc modo
tertia digestio conuenit animali: q: partes animalis diuer
se sunt: partes vero plante similes sunt: q: folium folio ⁊ ra
mus ramo: ⁊ quātum ad hoc deficit in eis virtus digestiua
tertia: ⁊ tertia digestio. ¶ Quinto q̄ritur quare in q̇busdā
plantis sicut in persico folia sunt dura ⁊ amara ⁊ fruct⁹ dul
ces. Ad hoc dicendum ſm̄ Arist. ꝙ folia in ipso generant ex
humiditate grossa ⁊ indigesta: vnde retinent amaritudinē
sed fructus generantur ex humiditate pauca pura ⁊ digesta
que depuratur in via: ⁊ ex ista digestione acquirunt dulce
dinem. De secundo vero nihil dicimus: sed supponimus ex
capitulo de saporibus.

¶ Circa tertiū ꝓcedit hoc mō: q̄ritur quare propriū est plā
te vt ramus decisus terre applicatus viuat. hoc autem non
contingit in animali. Ad hoc dicendum ſm̄ Auerro. ⁊ Ari.
in libro de morte ⁊ vita: differt plantatio partiuz animalis
⁊ plante: quia partes animalis sunt diuerse ⁊ non soluz situ
⁊ cōpositione sed etiā virtute: sed partes plante sunt simi
les: quia sicut dicit Arist. in qualibet parte est potentia ger
men ⁊ fructus: ⁊ iō si plantet pars germinat sicut totū. In
aīali pars est diuersa a toto: ⁊ ideo si plantetur non viuit.
¶ Secundo queritur quare mixtio possit fieri in plantis

⁊ nō in animalibus. Ad hoc dicēdum ꝙ hoc est ꝓpter duas causas. Prima est a parte rei site: quia quedā est materia terminata sicut in homine: alia est materia interminata sicut illa q̄ fluit: ⁊ hec est in planta: quia fluit per multa sicut in folia ⁊ ramos. Sed materia terminata non potest reperire aliam materiā supra se: ⁊ ideo non potest recipere insertionem: ⁊ hec est in animali: ⁊ ideo in animali non potest fieri commixtio. In planta vero est materia interminata: ⁊ ideo pōt recipere potentiam alterius materie. ¶ Tertio q̄ritur quare in insertione fructus seq̄tur naturam rei inserte. Ad hoc dicendum ꝙ fructus sequitur naturam plante q̄ inseritur: quia proprium est fructui vt in ramo generetur truncus vero generat nutrimentū: rami vero recipiunt huiusmodi nutrimentum: ⁊ sicut dictū est: ex superfluitate nutrimenti fructus generantur: ⁊ ideo sequitur superfluitatē nutrimēti ramorum: ⁊ hoc est a parte rei inserte: ideo fructus naturam rei inserte debent sequi.

¶ De nutrimentis arborum ⁊ cetero⁊ terre nascentium. Capi. xxiij.

Lectio. xxvij.

Constat ex verbis huius nostri libri: q: nutrimenta arbo⁊ ⁊ cetero⁊ terrenascētium ex quattuor sunt elemētis. humores enī ea nutrientes aut terrestris sunt grauitatis ⁊ aquositatis effluentis: ⁊ aeree leuitatis igneeq; subtilitatis nō sunt exptes. Quarū essentie aliqñ sunt equales in humoribus fructus nutrientibus: Aliqñ vero diuersant̄. Si ergo fructibus terrestris ⁊ grossa substātia dñetur: humores vō subtiles ⁊ aquosi inueniant̄: grauitate sui prioris humores penetrāt interius: ⁊ ibidē coangulant̄ ⁊ ossa ꝯficiuntur. Cū aūt nulla nutrimenta vnctuositate ⁊ spiritualitate sint carētia: vñ q̄ nutrienda nutriūt: si sunt gignenda gignunt: penetrāda penetrant: et vnctuositas ⁊ spiritualitas cū parte terrestri adunant̄: ⁊ in medio eiusdem partis terrestris: q̄ locus ꝓprius est co⁊ custodiendo⁊: sicut in animalibus videmus: quo⁊ medulle īter ossa cōtinent̄. ¶ Unde ⁊ oīa nascētia que ossa sunt habētia: ex ossibus suis possunt gñari: pars enī vnctuosa ⁊ spūalis q̄ interius ꝯtinet̄: idem ꝑin eis qd̄ sperma in animalibus gñandis facit. hec est cā ossiū ⁊ eorū q̄ ab ossibus sunt gñanda. Ossibus carentia partim terrestris: partim aeree substātie cōmixtionē hñt: q̄ leuia facit ea ⁊ natatilia. Cum autē humores grossi ⁊ viscosi inueniunt̄: grossitie ⁊ viscositate penetrare ꝓhibēt partē terrestrē: ideoq; supinnatat et in extremitatib⁹ se dilatat: ⁊ calore solis desiccata corticem facit ⁊ gñat. pars vero vnctuosa ⁊ spūalis: q̄bus fructus gñatur: cū ossa vbi lateant nō repiant: ꝑ totū corpus interius se diffundūt. Vñ cū oīs fruct⁹ ossa hñs ex ossibus suis gñetur: q̄ vero nō hꝫ ex radicibus ⁊ ramis necesse est arborizet. ¶ Licet nobis obijci possit quare quedā arbores caducas hñt frondes: q̄dā vō nō: q̄dā rotūditas: q̄dā oblōgas: ⁊ q̄dā fissas: q̄dā vō nō. Dicimus frondiū ab arboribus cadentiū cā est ablatio cibo⁊. Cū enī frigus in hyemali tpe extrinsecus arboribus dñetur: calor fugiens sibi contrarium: latitat in radicibus. Qui cum ibi augmētetur: a superioribus ramis ⁊ extremitatib⁹ humorem sibi trahit funditus: vt multitudo sui caloris temperetur ne inferiora incendantur. a superioribus ergo cibo illo fugiente necesse est frondes cadere. dicūt ergo illi hic vt calor inferiora petat omīb⁹ est vniuersale arboribus. Sed quare quibusdam cadant: quibusdā non. Dicendum est ꝙ duobus modis specialiter fit. Uno q: radices sue naturaliter fortē virtutem habent trahendi sibi sepe humorem a terra: ⁊ tante sunt multitudinis ⁊ grossitiei: vt multā humectatiōis quātitatē ⁊ grossā quā a terra sumpserūt seruare possint: quare ad refrigerandum calorē illū sufficit: nec oportet vt a superioribus auferant ramis. Ideoq; frondes non cadunt: q: non eis auferūt suū nutrimentum sicut frondes palmarū. Sunt etiā arbores que rarissimas habent radices: quibus cū nō sufficiat qd̄ eis terra administrat: ꝙ ita pauperātur vt velint nolint ad refrigerandum calorem expetāt a superioribus: ⁊ sic fiunt causa casuris frondibus. Secundo vero modo (quē iam diximus) q: quedā arbores oriuntur vel fiūt ex humorib⁹ subtilib⁹ ⁊ cito dissoluentibus. sicut malagranata ⁊ similia: q̄dā de humoribus grossis ⁊ terrestribus ⁊ similibus cōtinuis: ⁊ ad dissoluendum duris. Que aūt de subtilibus fiunt ⁊ cito dissoluentibus: virtus appetitiua que in radicibus est: quicquid a ramis trahit: facile sibi obedit propter subtilitatē sui ⁊ leuitatē. Quia ergo sepe sibi fugunt: facile frondes inde coguntur cadere: vñ ⁊ huiusmodi arbores parum in terra sunt durantes. Que vō hūo⁊ sunt grosso⁊ ⁊ terrestriū iūcto⁊: virtuti appetitiue in radicibus manenti ab huiusmodi non obeditur humoribus: qui in ramorum sunt extremitatibus propter grossitiem ⁊ sui terrestreitatē resistentem: neq; potest virtus trahere nisi qd̄ in eis est subtile: maior autem pars remanens nutrimentum frondibus prebet ne cadant. Ideoq; arbores iste diu in terra sunt duratiue sicut oliue: ebenus ⁊ similia: qd̄ sic potest visui certificari: pannus enim per medium fissus si partim subtili aqua: partim grossa infundatur: ⁊ vtraq; pars soli exiccanda exponatur: subtili aqua infusa citi⁹ desiccabit̄. Quare aūt quedam rotunda: quedam longa habent folia: elemēta frōdiū: ⁊ humoreas eas nutriētes sūt cāe q: elementa aliqñ subtilia sunt ⁊ leuia: aliqñ grossa ⁊ grauia: ⁊ humores similiter aliqñ liquidi: ⁊ aliqñ fluidi: aliqñ leues ⁊ aerei. Si ergo materia subtilis sit ⁊ leuis: humores vero liquidi ⁊ fluidi: mouetur materia sursum leuitate: humores vero deorsum liq̄ditate: sicq; frondes dilatātur ⁊ elongantur. Si aūt materia grossa: humores vero subtiles: grauat̄ materia ex grossitie sua ne sursū ascendat: humores autem circūfunduntur subtilitate sua per eas: ⁊ ita rotunditatis fit causa. Quare autem fissa sunt vel integra: siccitas ⁊ humiditas est causa. vbi enim frondibus siccitas dñat̄ calore solis magis de siccitate finduntur: vbi humiditas superest calori repugnat: et ideo integre remanent frondes.

¶ Assignatis modo ⁊ causis generationis plantarū ⁊ fructuum ⁊ aliarum partium: In hac parte assignat generationem partium fructuum ⁊ foliorum ⁊ dispositionum ipsorū hec autem pars spectat ad presentem speculationem. Diuisio. Diuiditur autem ista lectio in duas partes. In quarū prima assignat causas generationis diuersarum partiū fructuum. In secunda soluit quasdam questiones circa dispo-

sitiones foliorum diuersas. Prima autem pars diuidit in
duas. In quarum prima tangit causas materiales partiu;
fructuum: per quarum diuersitatem causatur diuersitas in
eorum partibus. In secunda determinat generationem di
uersarum partium ex diuersis causis. Secunda pars q̄ est
de questionibus diuiditur in duas. In quarum prima mo
uet eas. In secunda eas soluit. Prima aūt ps non diuidit.
Secunda autē diuiditur in tres. In quarum prima soluit
primam que est de casu τ conseruatione foliorum. In scda
soluit secundam que est de figura foliorum. In tertia soluit
tertiam que est de integritate τ fissura foliorum. ¶ Sūt igi
tur in presenti lectione partes sex. In quarū prima assignat
causas materiales partium fructuum. In secunda. s. in hac
Si igitur fructui terrestris τ grossa diuetur substantia τc.
fm diuersitatē illarum causarum assignat diuersam genera
tionē partiū ipsorum. In tertia. s. in hac. Et nobis possit obijci
τc. mouet tres questiones circa dispositiones foliorum. In
quarta. s. in hac: Dicimus frondium ab arboribus cadētiu;
τc. soluit primā questionē. In quinta. s. in hac: Quare aūt
q̄dā rotunda: quedā vero oblonga τc. soluit secūdā. In sex
ta. s. in hac: Quare autem fixa sunt vel integra τc. soluit ter
tiam. ¶ Circa primam partē assignat diuersitatē materie
nutrimentalis plantarum dicens φ nutrimentum plantarū
constat ex quattuor elementis: vnde h; grauitatem ex na
tura terrestri: fluxibilitatem ex aquosa: leuitatem ex aerea
subtilitatem ex ignea: τ ideo nature fructuum ratione nu
trimenti τ materie q̄nq; habent equalitatem: q̄nq; diuersi
tatem. ¶ Circa secundam partem sex intendit. Primo assi
gnat cām ossiū in circūferentia fructuum generatorū dicēs
φ q̄n in eis sunt partes: quedam terrestres: quedam subti
les: aquose ppter grauitatem terrestrium non potentiū pe
netrare: subtiles penetrāt: τ terrestres constantes remanēt
τ per coagulationē in ossa conuertuntur. Scdo tangit cām
generationis medulle in medio: que est propter humorem
vnctuosum subtilē penetrantem: qui circunstat terrestris
grossus penetrare non potens: τ est simile in ossibus τ me
dulla aīalium. Tertio concludit φ ex fructibus habentibus
ossa cum medulla fit semen potest simile generare: q: pars
que cedit in medulla est sicut sperma in animalibus. Quar
to ostendit causam carentie ossium que est propter equalē
commixtionem partium subtilium cum grossis. Quinto assi
gnat causam generationis corticis in fructibus: que est p
pter contrarium partium viscosarum τ terrestrium: q: ta
men terrestres propter viscosos penetrare non possunt: cir
cūstant τ in cortices per desiccationem conuertuntur. Sex
to concludit φ omnis fructus habens ossa ex illis simile p
ducit: alie plante ossa in fructibus non habentes generant
ex ramis τ radicibus. Circa tertiam partem mouet tres q̄
stiones: quarū prima est de casu foliorū τ permanētia. Scda
de rotunditate τ lōgitudine ipsorū. Tertia de integritate τ
fixura ipsorū. ¶ Circa quartam partem soluit primā q̄stio
nes: τ in hac parte sunt due partes. In quarū prima soluit
cām generalē assignās circa casum foliorū. In scda assignat
cām specialē circa casum eorū in quibusdam plantis τ con
seruatione in alijs. Dicit igitur φ cā ppter quā in hyeme
cadūt folia est fuga caloris ab extremis ad radicem propter
frigus temporis: τ attractio humiditatis que est fundamē
tum foliorū ad radicem. Deinde assignat cām specialē. Pri
mo eñ dicit φ cā predicta est cōis: sed specialis est inquiren
da. Scdo assignat vnam cām specialem q̄ est ppter debili
tatem caloris qui partem humiditatis q̄ est materia foliorū
tarde resoluit vt folia conseruentur: τ ppter eius fortitudi
nem hec humiditas cito resoluitur τ ideo cadunt: τ ad hoc
concurrunt raritas τ densitas plante: τ fortitudo: τ debi
litas attractiue τ multitudo τ paucitas humiditatis. Ergo
tertio assignat secundam cām q̄ est ppter subtilitatē τ gros
sitiem humiditatis que cito vel tarde attrahitur vel dissol
uitur: exempla autē sunt in oliua τ hebeno: τ in panno sub
tili: τ grossa aqua infuso: i quo cito subtilis: tarde grossa de
siccatur. ¶ Circa quintam partem soluit aliam questionē
que est de figura foliorū. Cā autem longitudinis est subtili
tas humiditatis τ leuitas sursum mote quātum ad vnam
partem: τ liquiditas alterius que deorsum mouetur. Cau
sa autem rotunditatis est grossities cum humiditatis sub
tilitate ppter quam partes ad centrum mote secum tra
hunt liquidas circunstantes. ¶ Circa sextam partē soluit
alteram questionem assignans causam fixure foliorū dicēs
siccitatem causam fixure: integritatis humiditatem. Nam
siccitas partium discoherentiam diuidendo operatur: hu
miditas autem coherentiam vniendo. hec autē est intentio
huius partis.

¶ Circa partem istam duo querunt. Primum est de reno
uatione plantarum. Scdm est de casu foliorū τ regeneratio
ne eorundem.

¶ Circa primū pceditur hoc modo: queritur: vtrū aliquā
pars plante principalis τ fixa sit que non possit regenerari
τ videtur φ sic. dicit Auicē. φ aīa cum sit vna requirit vnu;
membrum cui primo inhereat: τ a quo primo depēdeat qd
sit primū τ pncipale. ḡ sīr in plāta aīa requirit membrū pn
cipale τ fixum a quo dependeat: sed constat φ talis ps nō
pōt renouari: ergo in planta est aliqua pars que non potest
renouari. ¶ Secunda ratio hec est: sicut vita debetur aīali
bus ita τ plantis: sed differenter: q: vita debetur aīalib⁹ ma
nifeste: plantis vero occulte: sed vita in aīalibus emanat ab
aliquo membro ad omnia membra: ergo sīr in plātis vita
emanat ab aliquo ramo ad omnes ramos: sed constat φ
illud a q̄ emanat vita ad alia est fixū τ pncipale τ non rege
nerabile: ergo in plantis quedam est pars q̄ non potest re
generari. Tertia ratio hec est: vita in plantis consistit mediā
te calore naturali τ conseruatur mediāte nutrimēto: sed in
quocunq; est calor naturalis τ nutrimentū: est aliqua pars
in qua cōsistit τ que sit minera calorū naturalis: ergo in plā
ta est huiusmodi pars: τ talis pars nō potest regenerari: er
go in plantis est aliqua pars que non potest regenerari.
Ad oppositum est auct. ha. in cōmento supra tegni dicētis
q: omnes partes que habentur ex humiditate nutrimenta
li regenerari pñt: τ non ille que generantur ex primo sper
mate: sed partes plante ex humiditate nutrimentali gene
rantur: ergo possunt regenerari. Scda ratio hec est. dicit
phs φ partes plante sunt homogenee: τ ideo sicut ipse dicit
quelibet pars plante per se viuere potest: sed qua rōne vna
talis potest regenerari: eadem ratione τ alie: ergo nulla est
ita fixa quin possit regenerari. Ad hoc dicendum φ aliqua
pars est in planta que est fixa: et hec non est regenerabilis.
Ad rationem dicendum φ in grano frumenti cu; putrescit
est aliqua pars fixa que non potest regenerari: τ huic assila
tur humiditas terrestris: tñ partes que generantur ex hu
miditate nutrimenti sicut folia τ rami possunt regenerari.
Ad scdm dicendum φ partes plante duobus modis consi
derant. Uno mō in se: τ sic non sunt simplices: q: sic hñt offi
cia. fm φ dicit phs q: radix assimilatur ori. Alio mō accipiū
tur prout ɔparantur ad partes animalis: τ sic partes plan
te dicuntur simplices τ vniformes. ¶ Secundo querit cir
ca hoc. vtrum hec pars fixa τ principalis sit radix: τ videt φ
non. Simile est de animali τ planta: sed membrum in aīali
qd est principium nutrimēti nō est primū sicut epar: ḡ simi
liter in planta non est illud membrū primum qd est pncipiū
nutrimenti: sed illud est radix: ergo radix non est illa pars fi
xa principalis. Ad oppositu;. Illud membrum est principiū
in planta qd in ea prius generat: sed hoc est radix fm ysaac:
ergo radix est illa pars fixa. Secunda ratio hec est: illa pars
est prima in plantis ad cuius corruptionem sequitur in to
to corruptio: sed radix in planta est huiusmodi: q: ipa desic
cata totum corpus desiccatur: ergo radix est prima pars fi
xa in planta. Ad hoc dicendum φ hec pars est radix. Ad rō
nem dicendum φ non est simile de animali τ planta: q: plā
ta semper est coniuncta nutrimento: animal vo non. Illud
ergo mēbrum in aīali qd est principium nutrimenti non est
principale: sed in plāta mēbrū qd est principiū nutrimēti est
principale: cū semp ɔiūcta sit nutrimēto: τ tota vita plante
in nutrimēto ɔsistit: iō radix est principale in plāta cū sit pn
cipiū nutrimēti. ¶ Tertio q̄ritur quare non fiunt renoua
tiones in aīalibus sicut in plātis. Ad hoc dicendū φ hoc est
ppter duas causas. Prima est sicut dicit phs: in plātis mī

ta effluētia nutrimēti: est em̄ planta semp̄ ꝯiūcta nutrimē=
to:iō plāta semp multiplicat ptes. In aīali vo nō est effluē
tia nutrimēti:iō nō multiplicat partes. Scda est diuersitas
partiū in aīali. In plāta vo sunt ptes homogenee: ⁊ ita q:
partes aīalis ex humiditate spermatica generātur: et tale
nō pōt renouari sicut dicit Gal. ⁊ iō ptes in aīali nō pñt re
nouari:sed partes plāte ex humiditate terrestri gñantur: ⁊
iō renouari possunt. Et p hoc pꝫ solutio:q: ptes i aīali sunt
determinate:in planta vo infinite. ⁊ cā huius est:q: partes
plāte ex humiditate terrestri gñanť: ⁊ etiā in illis est super=
fluū nutrimentū:iō partes infinite pñt generari. In anima
li vo nō est affluentia nutrimēti. ⁊ pterea ptes aīalis ex hu
miditate spermatica gñantur: ⁊ ideo sunt finite.

¶ Circa scdm̄ pcedit hoc mō:q̄ritur quare in qbusdā plā
tis ꝯseruanť folia: ⁊ in qbusdā nō. Ad hoc dicēdū q̄ h̄ est p
pter duas causas. Prima est ppter humidū vnctuosuꝫ:qd
non est de facili coagulabile: ⁊ etiā siccabile sicut in oliua et
lauro: ⁊ ppter naturā olei ⁊ pinguedinis q̄ ꝯseruat humi=
ditatē. Scda cā ppter ptes duras ⁊ siccas: ⁊ hoc mō mirtus
semp conseruat folia. ¶ Scdo q̄ritur quare plante haben
tes folia lata parum conseruant illa:hñtes vero folia stricta
multū sicut pꝫ in oliua ⁊ lauro. Ad hoc dicendū q̄ folia stri=
cta sicut vult ysaac:causanť ex parua humiditate liqda que
parum potest liquidari: ⁊ ideo de facili desiccari habent: ex
hoc est q̄ non tātū conseruant folia. ¶ Tertio q̄ritur cū sic
se habeant capilli in aīalibus sicut se habent folia in plātis:
sed capilli p humiditatem ꝯseruanť: ⁊ iō femine non fiunt
calue ppter magnam humiditatē ꝯseruantē capillos neq̄
eunuchi:ergo eodē mō dꝫ esse in plāta: ⁊ sic plante humide
magis debēt ꝯseruare folia q̄ alie:hoc aūt falsum sicut po
nunt phi. Ad hoc dicendū q̄ sine dubio in hoc ꝯueniūt fo=
lia ⁊ capilli in aīalibus:q̄ tam capilli q̄ folia ex supfluitate
nutrimēti gñanť:sed differūt i h̄ q̄ capilli magne sūt siccita
tis:q: sicut dicit Auicē. si ossa in quodā poto cōprimanť plꝰ
exibit de humiditate q̄ de capillis cōpressis in quodam po
to: ⁊ iō signū est q̄ sunt magne siccitatis:folia vo sunt mul
te humiditatis: ⁊ iō cū capilli sicci sint indigent magne co=
herentia q̄ fit p humiditatem. ⁊ ideo humiditas in aīalibꝰ
facit ad ꝯseruationem capilloꝝ:non em̄ in qlibet cute fiunt
capilli:sed in humida:vñ ꝯchilij nō hñt capillos:sed q: folia
sunt magne hūiditatis:iō hūiditas nocet ad conseruanduꝫ
¶ Ultimo q̄riť q̄re plāte frigide ⁊ sicce diu ꝯseruať sicut
diximus: ⁊ nimirū aīalia frigida ⁊ sicca nō ꝯseruanť diu. Ad
hoc dicēdū q̄ principiū ꝯseruatiōis vite est duplex. Primū
est fortitudo pñcipioꝝ. s. calidū ⁊ hūidū: ⁊ p tale aīal diu cō
seruať. Per oppositū vo aīal frigidū ⁊ siccū parū ꝯseruať.
Scdm̄ ē fortꝫ nerꝰ ptiū. vñ dicit Auic. q̄ aīal paratū ē corru
ptiōi q: hꝫ debilē coagulationē. Sic etiā dicimꝰ de plāta q̄
illa q̄ hꝫ fortē nerū partiuꝫ diu ꝯseruať sicut mirtus. Silr
oliua ꝯseruatur diu q: est calida ⁊ humida.

¶ Que grana generentur: ⁊ bene vel male secernantur. Capi. xxiiij.

¶ Lectio. xxviij.

Grana duobꝰ modis pbātur:aut ex sub=
stātia forme:aut ex artificiali passiōe. Ex
substātia triplr. qdā em̄ ꝯiūcta solida:gra
uia:farine multuꝫ hñtia ⁊ pauca furfura.
quedā tenera:rara:in farina pauca:in furfure vero
multa: ⁊ sunt alia q̄ sunt mediocria. Que vo sunt cō
iūcta solida ⁊ grauia multū farinosa: ⁊ paꝝ furfurea
calorē naturalē significāt traxisse coctionē quantum
oportebat: ⁊ humiditatē accidētalē fugisse :substan
tialē vo opari cepisse. Ideoq̄ nutrimētū huiꝰ speciei
est multe quātitatis:forte:durū a membris dissolui.
Ad cōfortāda ḡ membra hec spēs est optima plusq̄
in sanitate regēda ⁊ custodiēda. Mēbris em̄ cōfor=
tādis cibi sunt necessarij:grossi:ad dissoluēduꝫ duri.
Regimento vo custodiēde sanitatis leues cibi faci=
les actioni nature obediētes quātū oportet dissolu
biles. Que aūt grana vltra tēperamētū sunt grādia
rara:tenera:in farina pauca:in furfure multa signifi
cāt humiditateꝫ supfluā. vñ calor naturalis coctionē
nō expleuit suā. Ideoq̄ cauēdū necnō nouellū est ac
cipiēdū:nisi aliquantulū supfluitatē habitā amittat
calore aeris hoc faciēte: humidiora em̄ ⁊ viscosiora
prioribꝰ sunt. Intellige aūt q̄ calor aeris hoc exple
re possit: si calores imperfectas citrinitates muta=
rēt: ⁊ ꝯtinua sint ⁊ iuncta. qd̄ qdā in septē mensibus
quedā in anno integro operanť. Vñ antiquus athe
niēsis dixit qd̄ Gal. ꝯfirmauit. Granoꝝ nouoꝝ inq̄t
aū septeꝫ mēses nutrimēta grossa sunt ⁊ viscosa: ad
dissoluendū dura:sed tñ cū bene sunt digesta:multū
dāt nutrimētū: ⁊ a mēbris dissolui sunt dura:vñ coꝝ
nutrimēta ad ꝯfortāda mēbra q̄ in sanitate regēda
sunt meliora ⁊ custodiēda. Inueterata vo sꝫ nō cor=
rupta in nutrimēto sunt minora:ad digerēdū ⁊ a mē
bris dissoluēda faciliora:iōq̄ in sanitate custodiēda
meliora sūt q̄ ad mēbra cōfortāda. Inueterata adeo
vt humiditatis sue substātialis ps defecerit:cū siccio
ra sunt q̄ oporteat: ⁊ idcirco illaudabilia hūc anteꝫ
vetustatis modū excedētia: vt ⁊ saporē ⁊ odorē amit
tant naturalē: suā humiditatē substātialē maxime si
gnificāt esse finitā: ⁊ peiora inde fiūt q̄ nouella: etsi
sint inflatiora ⁊ viscosiora:sed tñ nō oibꝰ laudabilio
ra hoībus:psertim humidis cū deficcētur. Si aūt p
nimietatē vetustatis tota deficiat humectatio substā
tialis: ⁊ calore ⁊ sapore ⁊ odore grauia fiūt. Cū autē
frāganť: ⁊ quasi puluis cōficianť terreꝰ pessima sūt
oibꝰ modis aīalibus. Sicut Gal. q̄cūq̄ inq̄t grana
in odore pessima ⁊ in sapore semper abominabilia:
nutrimēta eoꝝ duobꝰ modis sunt abhorrēda: vel q:
natura ex grauitate sui saporis recusat ea digerere:
⁊ cruda remanēt ⁊ corruptibilia: vel q: sanguis q̄ ex
eis gñatur: siccus est ⁊ pessimꝰ: melācholicus: ⁊ vene
nosus. vñ Gal. q̄ inq̄t grana per tā longa durant tē
pora vt suas exeāt naturas: nutrimēto ⁊ regēde sani
tati sunt grauiora:contraria aūt cōtrarie. Que autē
inter duo sunt extrema: in sua actione ⁊ passiōe sunt
tēperamēto ⁊ mediocritate pfecta: inter subtilitateꝫ
⁊ grossitiē digerēdi velocitatē ⁊ tarditatē se habētia
⁊ idcirco laudabilia sunt: ⁊ optima in cōfortādis mē
bris ⁊ sanitate custodienda: q: nōn velociter nature
obediunt: vt dissoluātur aū cibi digestionē: neq̄ na
turā in tarditate digerendi fatigāt: sed potius actio
nem suā ⁊ passionem mediocres faciunt. Inde Ga.
Que inquit naturaliter grana sunt magna vel par=
ua: sed tñ grauia ⁊ ad maturandū dura: magis sunt
farinosa q̄ furfurea ⁊ nutribiliora ⁊ mēbroꝝ confor
tantiora: vtpote ad digerendum dura: ⁊ ad dissoluē=
dum tarda: rara: tenera: ⁊ leuia in farina pauca: fur=
furibus multa: paruꝫ nutriunt: sed sanitati custodiē
de bona sunt: facilius eniꝫ digeruntur: ⁊ a membris
cito dissoluuntur. Media vtroꝝq̄ ⁊ membris con=
fortandis: ⁊ sanitati custodiende optima sunt. In
suis ergo actionibus grana taliter temperentur.
¶ Si grana vel semina vel quelibet sicca probare
volueris: infunde infundenda aq̄s: clira clirāda: alia

affanda: q̄ velociter inflāt: ⁊ duriciem amittūt suam:
laudabiliora sunt non obedientibus: ⁊ in duricie vel
siccitate ꝑmanentibus. ¶ Velocitas em̄ mutatiōis
signū est perfecte actiōis naturalis caloris in coctio
ne sui: dum in origine sua fuerint: ⁊ mundificata sint
de oib⁹ accidētalib⁹ superfluitatib⁹ suis. vn̄ ⁊ rarifi
cantur: ⁊ vsq̄ ad interiora sui calor ⁊ aqua penetrāt
hmōi grana digestiōis sunt in stomacho ⁊ epate ve-
lociorís: ⁊ mutatōis in sanguinē: ⁊ mēbroꝝ ad assimi
lationes faciliorís: neq̄ solū in his bona sunt: ſ; etiā
eoꝝ laudabile est nutrimentum.: q: quecunq̄ facile
digeruntur: sanguis est laudabilis qui inde gñatur.
vnde Gal. Nullus cibus est vtilior in laudabili san-
guine generando q̄ꝫ qui perfecte digeritur in stoma
cho. Vbi si bene digeritur: in epate q̄ꝫ silr digeritur
qd si fit: restat q̄ i ceteris mēbris perfecte digeritur
⁊ membris velociter assimilatur. Sil'e est intelligē-
dum de his q̄ extra corpus p artificium fiunt: coctio
ne: elixatione: assatione. Si enim bene ⁊ perfecte or
dinentur: facile dētibus masticantur: ⁊ in stomacho
digeruntur. hec vero ꝓbantur ex his que in actione
materie videntur. Multa em̄ natura preparat: que
aliter apparare non oportet: sicut lac in mamillis: ⁊
fructus in arborib⁹. Que grana in sua duricie: ⁊ sic
citate cocta: elixa: assata ⁊ infusa in aq̄ ꝑmāserint: su-
perfluitates humoꝝ grossoꝝ ⁊ viscosoꝝ se habere in
nuunt. in quibus subtiliandis ⁊ digerendis natu-
ra deficit: ⁊ ideo eoꝝ substātie terrestres sunt ⁊ gros
se: sicut panis azymus frigidus ⁊ coria nondū prepa
rata. vnde neq̄ calor neq̄ aqua penetrare pōt. hu-
iusmodi sunt illaudabilia. Non eniꝫ in sanguinē nisi
difficile sunt mutabilia: sed anteq̄ natura i eis actio
nē suam expleat: sunt corruptibilia ⁊ in grossuꝫ phle
gma ꝯuertibilia: que post multoꝝ ⁊ diuersoꝝ morbo
rum sunt materia. accepta maxime ab his quoꝝ cor-
pora sunt defecta: sicut senioꝝ ⁊ ex egritudine exeū-
tium. Jn̄ Gal. de granis assandis ⁊ elixandis coquē
dis: de ordeo siue tritico dixit. Cum sint apparanda
vascula vbi coquūtur oppila cū pasta: ⁊ etiā suaui fo
co coq̄: neq̄ moueas donec fuerint bn̄ cocta. Si em̄
ante moueas: extrema eorum calefacis ⁊ incēdis an-
teq̄ cocta sint. Jnde Gal. omnia grana assata ven-
tositates ⁊ inflationes amiserunt suas. Sed tamen
dure sunt digerenda ⁊ grossi sunt nutrimenti. Obij
cient forsan sophiste. Quare Gal. in hoc loco iterat
cum alibi iam dixisset grana elixa vel assa que veloci
ter digerūtur: ⁊ multum fuerint inflatiua: ⁊ nō post
ea sunt inflantia: ⁊ in stomacho ⁊ in epate digestibi-
riora. Rn̄dem⁹ Gal. hoc loco grana assata ⁊ inflati
ua cōparat his que sunt dura al's elixa dicēs. Assa-
ta etsi sint non inflatiua: ad comparationē tn̄ elixo-
rum ad digerendum duriora sunt. Jn alio vero loco
assata etsi sint inflatiua: assatis ⁊ inflatiuis sunt ve-
lociora ad digerendum. Aliquando enim vnū quod
dam duabus diuersis rebus comparatur: ⁊ cū com
paratuꝫ non mutetur ad que comparatur: tamen di
uersantur. verbi gratia homo relatus ad patrem est
filius: ad filium vero pater: neq̄ tamen vnum est pa
ter ⁊ filius: neq̄ est filius ⁊ pater. Jtideꝫ ⁊ in hoc lo
co non est necesse: vt si assata ⁊ inflatiua cōparemus
elixis ⁊ duriora inueniantur assata ⁊ non inflatiua:
assatis ⁊ inflatiuis duriora dicantur.

¶ Executus est de natura fructuum: Jn hac pte agit de
natura granoꝝ. hec aūt pars spectat ad p̄ntem speculatio-
nem. Diuidit aūt hec pars in duas ptes. Jn quarū prima
agit de natura granoꝝ. Jn scd'a. s. in hac: Cortices granoꝝ
ad ꝑparationem ⁊c. agit de natura partiū ipsoꝝ: q̄ sunt fur
fur: farina. Prima pars exponat primo. Diuiditur aūt hec
pars in duas partes. Jn quarū prima assignat diuersitateꝫ
granoꝝ. Jn scd'a determinat de natura ipsoꝝ s'm illā diuer-
sitatem. Prima aūt pars non diuiditur. Scd'a aūt diuidit
in duas. Jn quarū prima agit de natura granoꝝ a parte di
uersitatis substātie. Jn scd'a agit de ipsoꝝ natura a pte di-
uersitatis artificialis ꝓbationis p mollificationem veloceꝫ
vel tardam ex aque infusione. Prima aūt pars diuidit in
quattuor. Jn quarū prima agit de natura granoꝝ multe fa
rine ⁊ paucorum furfurum. Jn secunda agit de natura gra
norum sub his contentorum. Jn tertia confirmat intentio
nem per dicta Gal. Jn quarta agit de natura granorū me
diorum inter grana predicta. Secunda pars que est de di-
uersitate granorum per artificialem ꝓbationem: diuiditur
in duas. Jn quarum prima agit de diuersitate granoꝝ ra-
tione artificialis probatiōis. Jn scd'a sub auct. Gal. dat mo
dum preparandi grana artificialiter. Prima aūt ps diuidit
in duas. Jn quarum prima agit de natura granorum p aq̄
infusionem velocem molliciem recipientium. Jn scd'a agit
de natura granorum contrariorum. Secunda autem pars
diuiditur in duas. Jn quarum prima agit de granis secūdi
generis. Jn secunda mouet dubitationem circa verba Ga
le. inducta prius ⁊ eam soluit. ¶ Sunt igitur in presenti le
ctione partes nouē. Jn quarū prima bimēbrem diuersitatē
granoꝝ assignat ratione substantie ⁊ artificialis probatio-
nis. Jn scd'a. s. in hac: Que vo coniuncta solida ⁊ grauis ⁊c.
agit de natura granoꝝ siccoꝝ solidoꝝ multe farine ⁊ pauco
rum furfurum. Jn tertia. s. in hac: Que grana vltra tempe-
ramētū sūt grandia rara ⁊c. agit de natura granoꝝ contra-
riorum. Jn quarta. s. in hac: Jnde Gal. inquit: naturaliter
grana sunt magna vel parua ⁊c. confirmat intentionem per
Gal. circa naturā vtriusq̄ generis. Jn quinta. s. in hac: Me
dia vtrorūq̄ ⁊ mēbris confortandis ⁊c. agit de natura gra
norum contrariorum inter duo genera predicta. Jn sexta. s.
in hac: Jn suis actionibus grana taliter tenentur ⁊c. agit
de natura granorum ratione suarum actionum s'm quas
per aque infusionem velocem vel tardam recipiunt mollifi-
cationem determinans de velocem mollificationem reci-
pientibus. Jn septima. s. in hac: Que grana in sui duricie ⁊
siccitate ⁊c. agit de natura granorum tardam mollificatio-
nem recipientium. Jn octaua. s. in hac: Jnde Gal. de gra-
nis assandis ⁊ elixandis ⁊c. sub auct. Gal. assignat modum
preparandi grana ⁊ ostendit repressionem malitie per ap-
paratum in eis acquisitum. Jn nona. s. in hac: Obijcient for
tasse sophiste. mouet dubitationem circa cōtradictionē ap-
parentem in verbis Gal. Circa primam partem duas assi-
gnat diuisiones. Prima est q̄ grana tripliciter probantur.
substantia natura ⁊ artificio. Scd'a subdiuisio est q̄ substan
tia differunt: quedam enim sunt dura multam farinā ⁊ pau
cum furfur habentia: quedam contraria: quedā media. Cir
ca secundam partem agit de proprietatibus granorum pri
mi generis. hec autem pretendunt fortitudinem caloris na
turalis accidentalem humiditatem deiecisse vt subtilis re
maneret. Sunt autē duri nutrimenti. Sed si conuertantur
nutriunt multum accidentaliter ꝓpter nimiam moram in
membris: ⁊ ideo plus valent ad vigorem corporis obtinen
dum q̄ꝫ ad sanitatem custodiendam: ad quam cibi cito con-
uertibiles requiruntur. ¶ Circa tertiam partem determi-
nat de proprietatibus secundi generis. Hec autem pars di
uiditur in quinq̄. Jn quarum prima determinat de granis
multe humiditatis multa furfura ⁊ paucam farinam habē
tibus. Jn secunda. s. in hac: Jnueterata sed non corrupta
in nutrimentum sunt minora. agit de illis prout sua humi-

ditas aliquãtulum per remotionem temperatur. In tertia. s. in hac: Inueterata adeo vt sue humiditatis substãtialis ⁊c. agit de illis que per vetustatem magnam partem humiditatis amiserunt. In quarta. s. in hac: Si autem per nimietatem vetustatis ⁊c. agit de illis in quibus tota naturalis cõsumitur humiditas. In quinta. s. in hac: Vñ Gal. quecũq; inquit grana ⁊c. intentionem per Gal. confirmat. Agens autem de proprietatibus horum granorum prout in ipsis superflua humiditas abundat: quattuor pponit. Primo dicit ꝙ cũ multum furfur: paucam autem farinam habeant: multã humiditatem ⁊ calorem defectum pretendunt. Secundo dicit ꝙ non debent accipi nisi post humiditatis consumptionem temperatam propter sue viscositatis nocumentũ. Tertio dat signum perfecte consumptionis ⁊ temperate superflue humiditatis quod est coloris citrinitas ⁊ substãtie continuitas propter superflue humiditatis consumptionem: et conuersionem aliquãtulam partium aquosarum: ⁊ hoc cõpletur in septem mensibus. Quarto confirmat hoc ꝑ Auct. hoc idem attestantem ⁊ dicentem ipsa magis ad vigorẽ mẽbrorum competere ꝙ̃ ad custodiam sanitatis. Deinde scdo agit de inueteratis sed non corruptis dicens ꝙ ipsa meliora sunt: sed non cito a membris dissoluuntur: vnde parum nutriunt: ⁊ ideo plus in custodia sanitatis ꝙ̃ in vigore corporis sunt competentia. Deĩde agit tertio de illis q̃ ãplius hñt siccitatem dicens ꝙ hñt humiditatis consumptionem substãtialis: ⁊ iõ magis sunt illaudabilia: non tñ omnibus hominibus: q: aliquantulum humidis competunt. Deinde q̃rto agit de illis que pre nimia vetustate totam humiditatem fere amiserũt: que habent graues qualitates: ⁊ fracta ĩ puluerem reducuntur ⁊ conuertuntur: hec autem sunt omnibus animalibus pessima. Deinde confirmat hoc per Ga. dicentem hec grana vltima esse mala ⁊ horribiliora animalibus propter duas causas. s. propter negligẽciam nature nõ conuertentis ipsa propter malitiam: vnde remanent corrupta: vel propter suas malas qualitates propter quas ĩ malos hũores melãcholicos nata sunt ꝯuerti. ¶ Circa quartã partem suam intentionem confirmat: idem de omnibus p̃dictis tribus generibus dicentem ⁊ concordantem cũ suis dictis. Circa quintam partem agit de proprietatibus granorum mediocrium dicens ꝙ ipsa laudabilia sunt in vigore membrorum acquirendo: ⁊ in sanitate custodienda: propter multum nutrimentum ⁊ longam moram in membris ⁊ propter digestionis obedientiam. Circa sextam partem agit de proprietatibus granorum que per artificiũ cito mollescunt: de quibus dixit ꝙ cum per aque infusionem cito mollescunt: pretendunt digestionis obedientiam ⁊ caloris fortitudinem superfluam humiditatem ⁊ viscosam amouẽtem vnde bonam pretendunt digestionem in stomacho ⁊ omnibus membris: ⁊ in laudabilis sanguinis conuersionem. Circa septimam partem agit de proprietatibus granorum que post aque infusionem in sua permanent duricie: dicens ꝙ ipsa viscositatem ⁊ indigestionem pretendunt: ⁊ in malos hũores nata sunt conuerti. Circa octauã partẽ dat primo modũ preparandi ipsa vt viscositas ⁊ ventositas ab eis remoueantur: ⁊ hoc dz fieri ꝑ decoctionem. Scdo dicit ꝙ per apparatum acquirunt ventositatis remotionem: sed tñ sunt dure digestionis ⁊ grossi nutrimenti. Circa nonã ptem inducit primo dubitationẽ circa verba p̃dicta Ga. Nã Ga. nunc dixit grana assata ventositatem ⁊ inflationem per assationem amittere tamen esse dure digestionis: alibi autem videtur dicere ꝯtrariũ dicẽs ꝙ grana q̃ naturaliter sunt inflatiua ⁊ ventosa ꝑ assationem ⁊ elixationem non solũ amittunt ventositatem ⁊ inflationẽ naturalẽ: sed etiã fiunt magis digestibilia: cũ de illis dicat prius ꝙ sunt minus digestibilia. Scdo autem soluit dicẽs ꝙ hic Gal. cõparat grana inflatiua naturalr̃ ad assata ⁊ elixa. Nã q̃uis ꝑ assationẽ vẽtositatẽ ⁊ inflationẽ amittãt cũ sint ĩdigestibilia respectu elixorum. Sed alibi ꝯparat grana assata ⁊ nõ inflatiua naturalr̃ ad assata ⁊ inflatiua naturalr̃: dicẽs ꝙ hec q̃ naturalr̃ carẽt inflatione cum assant̃ magis digestibilia sunt habentibus naturalẽ inflationẽ q̃uis ipsam ꝑ assationẽ amittãt: ⁊ causa est grossities ⁊ duricies substãtie. Hoc autem declarat̃. Nam vna res nõ mutata q̃ñq; ad diuersa compatur sicut vnus homo est filius alterius: ⁊ idem est pater alterius: ⁊ alius est pater eius ⁊ alius filius in substãtia: ipse tñ est idem. Silr̃ autem grana nõ inflatiua naturalr̃ assata cõparata ad elixa sunt dure digestionis cõparata ad naturalr̃ inflatiua ⁊ assata sunt facilis digestionis: ⁊ ideo nõ sequit̃ vt cũ sint elixa duriora: ꝙ ppter hoc ⁊ assatis ⁊ inflatiuis naturalr̃ sunt duriora. Nam ad diuersa eorum fit compatio sicut ostensum est in patre ⁊ filio. Hec autem est intẽtio huius ptis. ¶ In hac pte pauca sunt ingrẽda: q: sufficiẽter de granis in dictis pticularibus est discussum: pñt autem hic duo q̃ri. Primũ est de natura corticum et virtute eorum. Scdm est de diuersitate rerũ cõpositarum.

¶ Circa primũ ꝓcedit̃ hoc mõ: q̃ritur vtrũ possint esse diuerse nature in substãtia grani: q: sicut dicit Auic. in caplo de eo quod comedit̃ ⁊ bibit̃: cõplexio ad totã spẽm ordinat: ergo in illis in q̃bus est spẽs vna: necesse est vnã esse cõplexionem: sed in grano ⁊ cortice est vna spẽs: ergo ⁊ vna cõplexio ⁊ sic eiusdem cõplexionis erunt granũ ⁊ cortex. Ad oppositũ: in rebus operãtibus a cõplexiõe si opationes sunt diuerse ⁊ ꝯtrarie: necesse est cõplexiões esse diuersas ⁊ cõtrarias sed grana hñt diuersas opationes: cuius signũ est q: substãtia restringit cũ sit frigida ⁊ sicca: cortex vero cum sit calidus acutus laxat: ergo in grano ⁊ cortice erunt diuerse cõplexiones. quod concedimus. Ad rõnem in ꝯtrariũ dicẽdum ꝙ duplex est cõplexio in grano. q̃dam est q̃ debet̃ toti ꝑ cõparationẽ ad spẽm: que est id quod est: ⁊ hec est vna in grano: alia est cõplexio in grano q̃ debetur parti: ⁊ hec põt esse diuersa in qualibet parte. ¶ Scdo q̃ritur cui magis attribuit̃ caliditas: an cortici an medulle: ⁊ videt̃ ꝙ medulle: q: in plãtis partes terrestres in cortices cedunt: partes vero in quibus conseruatur calor naturalis cedunt in medullã: ergo medulla potius laxat ꝙ̃ cortex cũ laxatio fiat ꝑ calorẽ. Ad oppositum humidũ calorẽ hebetat: siccũ est lima caloris: sed ĩ medulla est multa humiditas ⁊ in cortice est multa caliditas: ergo cũ laxatio vigeat ꝑ calidũ: ⁊ humidũ calor hebetat: relinquit̃ ꝙ medulla nõ iuuabit laxationẽ: sed potius cortex cũ sit calidus. Scda rõ hec est. In partibus ptes subtiles ⁊ facilis resolutiõis cedũt ad circũferẽtiã: g̃ ⁊ ĩ granis ptes subtiles cedũt ad circumferentiã: sed in partibus subtilibus acumẽ acquiritur ergo necesse est in cortice esse acumen ⁊ caliditatẽ ꝑ quã fit laxatio ⁊ nõ ĩ medulla. Ad hoc dicẽdũ ꝙ cortex hz acumẽ ⁊ caliditatẽ ⁊ non medulla. Ad rõnem in ꝯtrariũ dicẽdũ ꝙ humores ptis sunt in medulla: sed ĩ cortice exteriori est duplex natura: q: q̃dã natura ẽ ibi terrestris: ⁊ hec est stiptica: alia est natura in cortice q̃ est natura acuminis ꝑ effectũ caloris exterioris inflãmãtis partes interiores ⁊ expellẽtis ptes interiores ad exteriora: ⁊ ꝑ hanc naturam hz acumen: iõ ꝑ hanc laxat. ¶ Tertio q̃rit̃ ĩ q̃bus granis est hec diuersitas ⁊ ĩ q̃bus nõ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ sunt quedã plãte in quibus humores sunt oĩno vniformiter subtiles eiusmodi sũt cicera: sunt eñ subtiles vniformiter in caliditate ⁊ humiditate: ⁊ in talibus rebus necesse est medullã esse eiusdẽ nature cũ cortice: vñ hñt nutrimẽtũ homogeneũ. Sũt alie plãte q̃ nutriuntur ex partibus terrestribus: ⁊ in talibus nõ est eadẽ natura medulle cũ cortice. ptes eĩ terrestres ad ꝓfundũ tendũt. ptes vero subtiles ad supficiẽ eleuant̃: vñ ⁊ iste ptes ad supficiẽ eleuate hñt acumẽ: ⁊ iõ manifestũ est ꝙ laxant ꝑ viam istã. ¶ Quarto q̃ritur: quare cõtrarium est in folio ꝙ cortex. frigidus est: medulla calida vnde psillum plus infrigidat ꝙ̃ aqua. Ad hoc dicẽdũ ꝙ psiliũ hz viscosissimã humiditatẽ quãdã q̃ porositate caret: vñ caliditas in ꝓfũdo retinet̃ ⁊ nõ tota medulla efficit̃ calida: cortex vero exterior sicut pz remanet frigidus: ⁊ iõ cortex cõtrarius est folio. ¶ Quinto q̃ritur q̃re nõ inuenit̃ aliquod legumẽ cuius ius restrigat: ⁊ substãtia laxet sic inuenimus ꝙ aliquod facit ecõtrario. Ad hoc dicũt quidam ꝙ hoc põt reperiri in pisis. Nos tñ dicimus ꝙ ĩ aliquo grano nõ est possibile ꝙ substantia laxet ⁊ ius cõstipet. ⁊ cã huius est q: laxãt cũ ptes subtiles mãdant̃ aq̃: tales eñ ptes hñt virtutem laxãdi: q: sicut dicit Ga. in libro de malitia cõplexionis: oẽ subtile ⁊ tenue facilis est resolutionis: ptes vero terrestres in substãtia remanẽt: ⁊ iõ impossibile est sicut credimus ꝙ substãtia alicuius leguminis laxet. ¶ Sexto q̃ritur qua

re in qbusdā auibus sicut in alauda psleali est hoc possibile
s. ꝙ substātia laxet ⁊ ius cōstipet. Causa huius est ꝙ in po
ris huius aīalis ꝯtinet humiditas qdam carēs acumine: ⁊
illa humiditas mandat aq. ⁊ iō cū hec humiditas nō iuuet
laxationē effectiue cū nō habeat acumē: relinqtur ꝙ aq non
laxat: carnis vo substātia est acuta ⁊ sicca: ⁊ iō hꝫ virtutē ex
colandi feces: ꝯtrariū vero est in granis quia acumen man
datur cortici.

¶ Circa scdm ꝓcedit hoc mō: qritur de caule rōne cuius
laxet ⁊ cōstipet: ⁊ qꝛ hoc plene discusum est: iō ad pñs supse
deamus. Tñ dicit quidā ꝙ caulis laxat ꝑ succū in porosita
tibus substātie eius ⁊ nō ꝑ acumē: iō qrimus verificationē
huius: ⁊ videt ꝙ tātum habeat laxare ꝑ substātiā subtilē si
ue acumen: qꝛ in rebus diuersarū naturarū: qdā ptes sunt
grosse: alie vero ptes sunt subtiles in supficie expanse: acu
te ⁊ ignee: in talib9 igit rebus acumē est in supficie: cuꝫ acu
mē sequat substātiā subtilē. Sed ꝑ substātiā subtilē fit laxa
tio: ergo caulis laxat ꝑ substātiā subtilē: ⁊ in hoc concordat
etiā ysaac dicens ꝙ caulis laxat rōne acuminis. Scda ratio
hec est: illud ꝑ cuius remotionē amittit caulis acumē est pn
cipiū laxationis: sed ꝑ remotionē illarū partium subtilium
remouet a caule acumē: cuius signū est: ꝑcipit enī ꝙ non la
xet: qꝛ sic acumē remouet ⁊ mādat aq: g pars subtilis siue
acumen est cā laxationis. Tertia rō hec est. Sicē est de gra
nis ⁊ herbis: sed oīa grana fere hñt virtutē laxandi ꝓpter
acumē corticū: ergo silr est in herbis: quare caulis laxat rō
ne substantie subtilis. Qd concedimus.

¶ De differentia corticū: medullarū: et gra
norum ipsorum. Capi. xxv.

¶ Lectio xxix.

Cortices granorū ad comparationē farine
duri sunt ad digerēduꝫ: doloris ⁊ inflationis
gñatiui: qd fit causa finite humiditatis do
minatiōe terrestris ptis ⁊ siccitatis. Vnde
eorū nutrimēta illaudabilia: sed tamē diuersa. Qui
dam enim sue assimilantur farine: sicut ordei tritici.
Quidam nature farinaꝝ cōtrarij sunt sicut sunt len
tiū et fabarū: cortices enim lentiū acumine sui solubi
les sunt. Medulle autē siccitate sua stiptice sunt: cor
tices vero fabaꝝ stiptici: medulle vero solutiue cau
sa saporitatis ⁊ lauationis sue. Qui autē cortices me
dullaꝝ naturis sunt similes: sunt laudabiliores: con
trarij autē illaudabiles ⁊ pessimi: cū ad generādam
torturā et inflationes sunt ꝓpꝛij: qꝛ discordāt medul
laꝝ ⁊ corticū nature. Alterum enim laborat vt dissol
uat et exeat: alterū obuiat vt stringat. Farinaruꝫ na
tura in duo diuidit. Alia enī viscosa ⁊ grossa natura
liter. Alia etiā artificialr: qꝛ oīs farina mltū ⁊ vltimi
tate malassata: etsi a viscositate sit remota sicut milij
farina: ex arte tñ sibi viscositatam cōparat. Farina
vero naturalr viscosa mltū est nutritiua ⁊ viscosi san
guinis gñatiua. Artificialr viscosa: minus nutrit: ⁊
siccū gñat sanguinē: pfecte vero molita ⁊ furfure: ⁊
corticibus munda: melior ē ad mutāduꝫ in stomacho
⁊ ad venas totūqꝫ corpus penetrandū facilior: ⁊ mē
broꝝ totius corporis nutribilior. Que vero nō bene
molit: neqꝫ mūdatur: non similiter sicut videmus: qꝛ
vt aque non cito admiscetur: sic nec in stomacho faci
le digeritur: vnde est dura ad penetrandū venas et
tarda: velociter tñ erit sicut fuerat indigesta duplici
ex cā: qꝛ non digerit nec venas meseraicas penetrat
Ideoqꝫ in intestinis permanens grauat ea cōpellēs
vt pellāt foras. Altera qꝛ furfura cū sint colatiua: mo
uent vt ea expellant intestina.

¶ In hac pte agit de ptibus granoꝝ q sunt cortices ⁊ fa
rina. Diuisio. Hec aūt pars diuidit i duas. In quarū pma
agit de natura corticū. In scda de natura farine. Prima au
tem pars diuidit in duas. In quarū prima agit de natura
corticū. In scda assignat ipoꝝ diuersitatē ꝑ cōparationem ad
naturā farine. Scda ps q est de farina diuidit in qnqꝫ ptes
In quaꝝ prima assignat diuisionē farine. In scda determi
nat de natura farine viscose naturalr. In tertia determiat
de natura farie viscose accidētalr. In quarta determinat de
natura farine bene molite. In qnta de natura male molite.
¶ Sunt igit in hac pte septē ptes. In quaꝝ prima agit de
natura furfuris. In scda. s. in hac: Vñ nutrimēta eoꝝ illauda
bilia sunt: sed tñ diuersa sunt. agit de eius diuersitate ꝑ re
spectū ad farinā. In tertia. s. i hac. Farinarū due sunt natu
re ⁊c. agens de farina naturā eius diuidit. In quarta scꝫ in
hac. Farina naturalr viscosa. agit de natura farie naturalr
viscose. In quinta. s. in hac. Artificialr viscosa min9 nutrit
⁊c. agit de natura viscose artificialiter non naturaliter. In
sexta. s. in hac. Perfecte vero molita ⁊c. agit de natura fari
ne molite. In septima. s. in hac. Que vo non bene molit ⁊c.
agit de natura nō bene molite. ¶ Circa primā ptē dicit: fur
fura in respectu farine dure sunt digestionis ⁊ multe infla
tionis propter paucitatem humiditatis: ⁊ multitudinem
siccitatis ⁊ grossitiei. Circa secundam partem dicit ꝙ nu
trimentum dant grossum: sed sunt diuersa: quia in quibus
est eadē natura cū farina sicut in tritico ⁊ ordeo pꝫ: in qbus
dā diuersa: ⁊ hoc duobus modis: qꝛ in qbusdā granis subā
cōstipat ⁊ furfura laxāt sicut in lētibus. in qbusdā econtra
rio sicut in fabis. hec aūt grana q habēt eandē naturam cū
furfuribus ⁊ faria magis sunt laudabilia: alia vo nō ꝓpter
cōtrarietatē effectuū. Circa tertiā partē diuidit farinam di
cēs ꝙ quedā est viscosa naturalr ⁊ grossa: quedā nō natura
liter sed artificialiter. Circa quartam partē agit de natura
liter viscosis dicēs ꝙ multū nutrit cū viscosum gñat sangui
nē. Circa quintā partē agit de viscosis artificialiter. s. ꝓpter
molitionem: ⁊ dicit ꝙ ipsa sicca est sicut patꝫ in farina milij
Circa sextā ptē agit de natura pfecte molite dicēs ꝙ ipā est
laudāda: qꝛ bonū dat nutrimētū ⁊ cito penetrat ad mēbra.
Circa septimā ptē agit de natura nō pfecte molite dicēs ꝙ
mali ⁊ duri est nutrimēti ⁊ tarde penetrat ⁊ tarde digeritur
tñ velocis est exitus propter grauamē qd facit intestinis ⁊
ꝓpter colationē factā a multitudine furfuris. hec est inten
tio huius partis. ¶ Circa ptē istā duo sunt dubitanda. Pri
mum est de maturatione ⁊ immaturatione fructuū. Scdm
est de collationem eorūdem.

¶ Circa primū ꝓceditur hoc modo: ⁊ qritur vtrū quanto
fructus sunt maturiores tanto sint meliores: ⁊ videt ꝙ sic:
qꝛ sicut dicit ysaac cibarioꝝ qdā sūt q natura ꝑparauit vt nō
indigeāt ꝑparatione sicut lac ⁊ cerasa: fructus vo a natura
ꝑparant vt non indigeāt artificio: sed quāto plus fructus
digerunt in arbore tanto plus ꝑparātur: ⁊ quāto plus ꝑpa
rantur vt ad naturā corporis conuertātur tāto meliores: er
go quāto maturiores tanto meliores. Scda rō hec est: dicit
phs: duplex est digestio: qdā est naturalis: qdaꝫ artificialis
⁊ fit artificialis ab igne vel ab alio hmōi: digestio aūt natu
ralis ꝓportionalis est artificiali: sed in artificio quanto res
plus coquunt tāto ad naturā nostri corporis citius ꝯuertū
tur: ergo similiter erit in naturali maturatiōe siue digestio
ne: g cū in fructibus fiat digestio naturalis: quanto plus di
gerunt ⁊ maturabunt tāto meliores ⁊ citi9 ad naturam no
stri corporis transmutabiles. Tertia rō hec est: dicit Gal. ꝙ
hūiditates fructuū ex qb9 in pricipio gñant sunt grosse ter
restres: sed quāto grossiores tāto natura magis fatigatur
ad eoꝝ cōuersionē: sed ꝑ digestionē ⁊ depurationeꝫ magis
maturant ⁊ depurant ab illa humiditate terrestri ⁊ etiam
aquositate insipida si habeāt sicut vue: ⁊ sic manifestuꝫ est
ꝙ sunt meliores. ergo fructus quāto maturiores tāto lau
dabiliores. Ad oppositū: nullus fructus qui in sua matura
tione incomestibilis est: illaudabilis est in sua maturatiōe:
sed multi fructus sunt huiusmodi sicut cucumeres ⁊ cu
curbite: ergo fructus non sunt meliores quāto maturiores
Ad hoc dicendum ꝙ fructus in sua maturitate sunt melio

res. Ad rationem dicẽdum q̃ fructuum quidã sunt quorũ maturitas ↄsistit i tarditate sicut illi q̃ gñantur ex terrestri materia: et tales multa mollificatiõe indigẽt sicut fic⁹. Sũt aliȷ q̃ ex materia aquosa grossa gñanł: et sic isti simul oriuntur et maturanł. Uñ in talibus sua mũditas est sua maturatio: et qñ hmõi fructus venũt vltra maturationẽ suã vel mũdicitatẽ duri efficiunł et illaudabilis nutrimenti sicut cucumeres cucurbite. de talibus verũ est q̃ nõ debet accipi in sua maturatione nisi accipiał sua maturatio sua munditas.

¶ Scd̃o q̃ritur de illis fructib⁹ q̃ ex humiditate aquosa generanł: quare sunt q̃dã q̃ ex humiditate aquosa gñantur sicut melones: et expectãt maturationẽ. Aliȷ sunt q̃ ex humiditate aquosa gñanł: et tñ non expectant maturationẽ sicut cucumeres et cucurbite. Ad hoc dicendũ q̃ quidam sunt fructus qui oĩno sunt aquosi sicut cucurbita: et de talibus verũ est q̃ maturationẽ nõ expectãt: aliȷ vero sunt qui nõ tãtum sunt aquosi: sed cũ aquositate hñt humiditatẽ terrestrem sicut melones: et iõ maturationẽ expectãt: cuius cã est humiditas terrestris. ¶ Tertio q̃ritur cũ eodẽ modo se habeat fructus in plantis sicut se hʒ sperma in aĩalibus: q̃ritur quare mollicies in aĩalibus est in prima etate: in fructibus vero ecõtrario. Ad hoc dicẽdũ q̃ hoc est ꝓpter diuersitatẽ materie ex qua aĩalia gñanł et fruct⁹: fructus eñ gñantur ex materia terrestri frigida et humida: et iõ necesse est vt ↄtrahat frigiditatem humiditatẽ et mollicieẽ: et efficiunł duri: materia vero aĩalis sicut dicit Auicẽ. est fluida et liq̃da: et iõ in prima etate materia fetus est mollis multũ: postea vero natura ↄfortata ꝑ coagulationẽ incipit indurare membra.

¶ Circa scd̃m ꝓcedił hoc mõ: q̃ritur de collectione seminũ in fructibus: q̃ritur ergo vtrũ semĩa in cucumerib⁹ debeãt accipi in ꝑfecta maturatione vel citra: et videtur q̃ citra maturationem. Sił est de fructibus et de seminibus: sʒ hmõi fructus colligũtur ante maturationẽ: ergo et semina. Ad oppositũ est q̃d dicit Aui. q̃ qñ sunt ꝑfecte matura debem⁹ ea colligere. et hoc probat q: debemus colligere qñ sunt formata: sed hoc est in ꝑfecta maturatione: ḡ in ꝑfecta maturatione debent colligi. Scd̃a rõ hec est: dicit Auicẽ. q̃ tunc semina ꝑfecta sunt: qñ arbor deponit fructus: sed hoc est in ꝑfecta maturatione: ergo semina sunt ꝑfecta in ꝑfecta maturatione: ergo et tunc debent colligi. Q̃d concedimus. Ad rõnem dicẽdum q̃ nõ est sił de fructu et semine: q: fructus ad nutrimentũ ordinanł: et ideo q: in prima etate consistũt in humiditate: et ideo ãte maturationem possunt colligi: sʒ semen ad nutrimentũ nõ ordinatur: et ideo semen non est ꝑfectum nisi qñ fructus est quasi siccus: tunc eñ semen est ꝑfectum: q: tunc vnũq̃dq̃ ꝑfectuʒ est qñ potest ꝓducere quale ipsum est. ¶ Scd̃o q̃ritur: quare quidã fructus maiorẽ dulcedinẽ acq̃runt extra arborẽ q̃ in arbore: et hec questio fit ꝓpter hoc q̃ quidaʒ dicũt q̃ in ficubus ponitur mel. Ad hoc dicẽdũ q̃ mel non est in ficubus nec in racemis. Uñ sciedum q̃ ficus et vue cum sint in planta habent quandam humiditatem aquosaʒ: que quidẽ aquositas insipida impedit dulcedinem: et ideo in arbore non habent multam dulcedinem: postea vero cuʒ ad solem ponuntur illa humiditas aq̃sa insipida per solem remouetur et redeunt ad naturam propriam ꝑmã. s. ad dulcedinẽ: et ita inducitur maior dulcedo.

¶ De speciebus fructuum et diuersitatibus eorum. Capi. xxvj.

¶ Lectio. xxx.

Ructus in duo generaliter diuiduł. Aut enim siluestres: aut domestici sunt. Quorum singuli in alios duos modos sunt: diuidẽdi. Aut enim boni perfecte maturati in arbore sua. Aut immaturati: ide collecti. ¶ Peiores vero et ad nutrimentum illaudabiliores fiũt: qui in arbore sua non maturescũt: maxime si siluestres sunt: pessimi sunt. Cruditas enim dat eis siccitatem: et grossitudinẽ. Gal. fructus inquit crudi et immaturati sunt pessimi et illaudabiles: maxime siluestres. Qui vero meliores et maturiores maxime domestici sunt laudabiles. Constat ergo q: fructus laudabiliores domestici sunt: quorum cortices subtiles sunt et molles: humiditatem enim substãtialem monstrant subtiliorem et leniorem cito penetrantem venas: et actioni nature obedientem. Ideoq̃ ficus laudabiliores sunt ceteris fructibus cortices habẽtib⁹: vue sunt his secunde. Unde Gal. quorum fructuum cortices sunt molliores: cortices duros habẽtibus sunt laudabiliores: et idcirco qui fructus bene maturati sunt: non bene naturatis meliores erunt: q: facillime digeruntur et a ventre cito dissoluuntur. Nõ maturi sunt ↄtrariȷ et stiptici: maxime si siluestres fuerĩt Tamen omnes fructus parum nutriunt: propterea et illaudabiles sunt in nutrimento. Paruʒ quidẽ nutriũt ꝓpter tenuitatẽ et mollicieẽ: et a mẽbris cito dissoluuntur. Non laudabilis nutrimenti propter velocẽ conuersionem in corruptionem putredinis. Uñ Ga. omnes fructus pessimũ et malũ dãt nutrimentum. Cum enim digeruntur: et sanguis generatur qui facilis est corruptioni putredinis adiungi: vnde inflant: et grossum humorẽ generant. Ideoq̃ duri in stomacho et intestinis dissolui difficiles: et maxime si cito nõ sunt digesti. Si enim non digeruntur: in malas qualitates mutantur. Qui venenis vicinantur precipue si post cibum accipiatur. Qui vero fructuum grossorum: et siccorũ: durorũq̃ corticum sunt: cortices molles et teneros habentibus peiores sunt: quia durities et grossities corticis substantiam grossam terrestrem ostendunt in stomacho durã digeri: velociter ad fumositatem conuertibiles in stomacho sicce cõplexionis et exinanito cibo. Cito quoq̃ ↄuertitur in putredinẽ et ventositatẽ in stomacho frigido maxie existẽte cibo pleno. Omnis fructus corticis grossi: terrestris nõ caret oleositate et vnctuositate naturaliter: vnctuositas aũt et oleositas ad cõuertenduʒ in fumositatẽ: et genera cholerica procliuia sunt: et i putredinẽ et gña venenosa rõne sup̃adicta. Inde Ga. Qui fructuũ inq̃t cortices hñt duros et siccos peiores sunt nutrimẽti: sicut amygdale et nuces et nunicule et silia: maxie si sint siluestres: q: sunt sicciores: et ad digerẽdũ duriores ꝓpter acumẽ suũ a calore aereo mutatũ: ꝑcipue si nõ i suis arborib⁹ bñ maturati fuerĩt.

¶ Post eã q̃ de fructuum natura determinata sunt: agit in hac pte de diuersitate nature fructuum rõne conditionum quas contrahunt a locorũ dispositiõibus. Deinde aggreditur partem illam in qua de fructuum nocumentis et apparatu determinat. Iste igił due partes spectãt ad p̃ntẽ lectionem. Prima aũt pars discutiał ad pñs. Diuiditur aũt hec pars in duas. In quarũ prima assignat fructuũ distictiones In scd̃a de singulorũ fructuũ natura determĩat. Prima autem pars nõ diuidił. Scd̃a aũt diuiditur in duas. In quarũ prima agit de diuersitate fructuum ratione subtilitatis vel grossitiei substãtie que per subtilitatẽ et grossitiem corticis designatur. Prima aũt pars non diuiditur. Secunda autẽ diuiditur in duas. In quarũ prima agit de natura fructuũ subtilis substãtie cuius subtilitas ꝑ corticis subtilitatẽ designatur. In secunda agit de natura fructuum grosse substãtie cuius grossities per grossitiem corticis designał. ¶ Sũt igitur in presenti lectione partes quattuor. In quarum prima assignat fructuũ distinctiões. In scd̃a. s. in hac: Peiores vo ad nutriendũ illaudabiliores etc. agit de diuersitate fructuũ ratione maturatiõis ꝑfecte et imperfecte. In ter-

tia.s.I hac.Cōstat q frꝰ laudabiliores sunt domestici ꝛc. determinat de diuersitate fructuū rōne diuersitatis substā tie agēs de natura fructuū subtil' substantie: cuiꝰ subtilitas per subtilitatem corticis designat. In quarta.s.in hac: Qui vero fructuū grossoꝝ ficoꝝ ꝛ duroꝝ.agit de natura cōtra rioꝝ predictis.ꝛ in omnibꝰ generibus siluestriū ꝛ domesti coꝝ intelligūtur predicte diuersitates ꝛ cōditiones. Circa primā partē duas assignat fructuū diuisiones. Prima est ꝙ quidā sunt domestici: quidā autē siluestres. Secunda est ꝙ quidā sunt perfecte maturi in arbore: quidā nō. Circa secū dā partē agit de natura perfecte ꝛ imꝑfecte maturoꝝ. Pri mo dicit ꝙ non maturi sunt illaudabiles maxime siluestres propter cruditatē ꝛ grossitiē. Secūdo cōfirmat hoc ꝑ Gal. Tertio de maturis dicit ꝙ sunt laudabiles ꝛ maxime dome stici. Circa tertiā partē agit de natura fructuū subtilis sub stantie que per corticis subtilitatē designat: ꝛ quattuor in tendit. Primo dicit ꝙ fructus habentes tenues cortices do mestici meliores sunt propter substantie molliciē ꝛ facilē pe netrationē ꝛ digestionē: sicut patet in ficubus ꝛ vuis. Secū do cōfirmat hoc ꝑ Gal. h dicētē ꝛ addētē maturos immatu ris magis esse laudādos ꝛ maxime domesticos siluestribus propter facilē digestionē ꝛ exitū in his: ꝛ cōtrarium in illis. Tertio dicit ꝙ cū hoc dicat in respectu: tñ oēs fructus paruꝫ nutriūt ꝛ malū dāt nutrimētū. Parū aūt nutriūt ꝑpter ma litiā ꝛ citā resolutionē a mēbris. malū dāt nutrimentū ꝑpter citā cōuersionē in putredinē ꝛ malos humores. Quarto cō firmat h ꝑ Gal. idē dicentē. Nā ƒm ipsum cū digerunt in malos humores cōuertunt. Nō digesti ṽo in malas ꝛ vene nosas q̄litates: maxime post cibū accepti cū ipsum corrum pūt. Circa quartā partē agit de natura fructuū grossam ha bentiū substantiā q per corticū substātiā designat: ꝛ tria in tendit. Primo dicit de illis ꝙ sunt minus laudabiles predi ctis propter substātie grossitiē ꝛ tardā in stomacho digestio nem ꝛ cōuersionē in malas qualitates. Secundo dicit ꝙ ta les habēt oleaginitatē ꝑpter quā in fumos cholericos pu tredinē ꝛ malas q̄litates cōuertuntur. Tertio cōfirmat hoc per Gal. dicētē ipsos esse mali nutrimēti: sicut patet in nu cibus ꝛ auellanis: ꝛ maxime siluestres propter siccitatē a ca lore aeris ꝯtractā: ꝛ maxime cū post maturitatē in arboribꝰ manent diu: tunc enim amplius cōtrahunt siccitatem ꝛ acu men. hec est intentio huius partis.

¶ Quales fructus cū aqua: quales cū niue refrigerari debeant. Capi.xxvij.

¶ Lectio.xxxj.

Portet in comedendis fructibus mala ci baria intermixta caueant oībus tēpori bus nisi cum magnus labor comitat: vel iti nere nimio vel estu fatigetur. Tunc eī ne cesse est tēperari calorē corporis: ꝛ siccitatē sui refri gerari: que cū affuerit bonū est hūidiores dari sicut mora pruna vuas ficus ꝑsica cucumeres citrolos me lones ꝛ ceteros humidos fructus: nō tamē nisi cum exterius refrigeratione apparent: vt.s. aqua frigida multotiens lauent: ꝛ aliqñ diu aqua infundant: quia tūc calori repugnāt tēporis. Nō eī habēt naturali ter ꝙ calorē stomachi ꝛ epatꝫ refrigerēt: quātominꝰ ergo totiꝰ corporis partes. vñ oportet aqua frigidissi ma siue niue refrigerent fructus ipsi. humectatio ṽo omni tempore bona est in eis: etsi eorū sit naturalis sed tñ cōsiderari cōuenit tēpus ꝛ ꝯsuetudinē cuiusqꝫ hominis: vt si cui consuetudini fuerit: nix in niue: si aqua frigida: ī aqua frigida. Cui eī nō fuerit nix cō suetudinaria: multū est fugienda: etsi in corporibꝰ iu uenū nō appareāt: tñ nocumentū niuis paulatim se adunat: lꝫ ipsi nō sentiāt. Exeuntes aūt a iuuentute ꝛ subeuntes senectutē: multos ꝛ diuersos morbos in cidūt: qui incurabiles sunt: ꝛ duri in visceribꝰ articu lis neruis. nix enim semper mēbra percutit debilia ꝛ multum sensibilia.

¶ In hac parte agit de modo exhibitiōis fructuū ƒm cōpe tentē administrationē ꝛ apparatū. Diuisio. Hec aūt pars diuiditur in tres. In quaꝝ prima ostendit quomodo fructꝰ competunt ꝛ quomodo nō. In secūda.s.in hac. Nō tamen nisi cū exteriꝰ refrigeratiōe appent ꝛc. dat modū apparatꝰ eoꝝ. In tertia.s.in hac: Sed tñ cōsiderari cōuenit tps ꝛc. dat cōditiones que attendūtur circa dispositiones recipien tiū. Circa primā partē dicit primo ꝙ oportet vt in oī tem pore fructus cū malis cibis nō comedantur: q: ad malitiam ipsoꝝ conuertuntur. Secūdo dicit ꝙ solū cōpetūt corpori bus multū calidis ꝑpter estū ꝛ exercitiū indigentibus sui humiditate ꝛ refrigeratione. Circa secūdā partē dicit ꝙ ta libꝰ dādi sunt priꝰ refrigerati cū aq̄ vel niue vt sufficiētē fri giditatē ꝯhāt ꝛ humiditatē. Circa tertiā partē dicit pmo ꝙ virtꝰ ꝛ cōsuetudo corpoꝝ est attēdēda. qbꝰ eī est nuis in frigidatio cōsueta in niue infrigident: qbꝰ aq̄ in aq̄. Scdo dicit ꝙ nix nō ꝯsueta est cauēda: q: mltū nocet. q̄uis aūt in iuuenū corporibꝰ ꝑpter ṽtutꝫ ꝛ calorꝫ eiꝰ fortitudinē nō ap paret nocumētū: in sequēti tñ apparebit etate: ꝛ graues indu cit morbos ꝛ mēbra semper debilia ꝛ sensibilia q̄ sunt frigi da neruosa sua frigiditate ledit: q: ille marie patit a simili sicut dicit Gal. in tegni. sic autē terminat h pars.

¶ De herbaꝝ gñibꝰ ꝛ eaꝝ diuersitatibꝰ. Ca.xxviij.

¶ Lectio.xxxij.

Erbe generaliter in duo diuidunt: aut eī siluestres ī altis locis nascētes ꝛ siccis: aut domestice in hortis oriētes vel locis aquo sis ꝛ hūidis. Domesticoꝝ nutrimenta me liora ꝛ citius digestibilia: facile penetrāt venas: sꝫ tñ mēbris assimilanda tardiora: q: cito mēbris assimilā da quādā naturam siccitatis habere debēt: vt facile coagulētur. Siluestres in cōparatiōe domesticoruꝫ sicciores sunt. ideoqꝫ ad digerēdū duriores: ꝛ ad pe netrādū venas duriores: sed tamē si bene digerunt: cito mēbris assimilant: ꝛ siccitati ad coagulādū vici nant. vnde Gal. Siluestres herbe in nutrimēto sunt male: ex acuminis ꝛ siccitatis fortitudine. vnde her be ꝛ aīalia q̄ in siccis sunt locis ꝛ calidis: nutrimenti sunt sicci: ad digerendū duri: ad venas penetrādum tardi: sꝫ tñ causa siccitatis sue vicina sunt in mēbroꝝ assimilatione. In locis hūidis ꝛ terra crassa imorā tia: ad digerēdū ꝛ penetrādū venas sunt faciliora: sꝫ tñ hūiditatꝫ cā ad assimilādū mēbra dura ꝛ sanguis quē generāt vtraqꝫ subtil' ꝛ aq̄sus est: ꝛ cito a mēbrꝫ dissoluēdus. vñ hoꝝ nutrimēta pua sunt ꝛ illaudabi lia: ꝛ vtraqꝫ siluestria.s. ꝛ domestica īflatiōē ꝛ rugitꝰ sūt ꝑpria: marie sī ī intestinis: ꝛ stomacho hūido imo rent. itē gal'. De nutrimēto herbaꝝ pauca ī corpꝰ ve niūt: laudabiliores ṽo herbe ī bono gñando sanguie ī malue. Lactuce eī sāguinē generāt vicinū natura li. scdo loco a lactucꝫ sunt molochie. tertio atriplices blitesportulace herbe acetose. Inde gal'. herbe q̄ na turalr' sunt dure ꝛ mollescūt excocte: faciles sunt ad digerēdū. Naturaliter tenere cū coquant fiūt dure ꝛ ad digerēdū tarde: fiūtqꝫ sicut corrigie qd in porrꝫ est videre. Adhuc aliter diuidūt herbe. Sūt eī qua rū tota substātia sup terrā eminēs est ad mādu cādū bona. i. frōdes ꝛ rami sicut lactuce scariole cauliū ꝛ si miliū. haꝝ radices nō ī terra fixe sunt fortiter. Sunt etiā qrū tota substātia est bona: sed tñ tota sua nutri mēta in radicibus sunt in terra: sicut bancie radices

colcassie rapuloꝝ ꝛ similiū. Causa q: natura solos ra
mos ꝛ frondes nutrire studet: q̄ confortat: vt faciāt
bonū nutrimentū. Radices vo superfluos humores
retinēt: vt mittat ad superfluitates faciendas: in qui
bus rami sunt maiores ꝛ lōgiores: fructus vo mult⁹.
Aliquādo in solis radicibus nutriēdis laborat natu
ra: quas cōfortat ad meliora ꝛ maiora cibaria sumen
da: frondibus ꝛ ramis mittit superflua: sicut in aīali
bus natura que superfluitates ciboꝝ expellit ad ex-
teriora ꝛ quasi superflua generat sicut cornua: lanas:
pilos: pennas: in piscibus squamas ꝛ similia. vñ etiā
nutrimenta pisciū squamas habentiū meliora ꝛ lau-
dabiliora squamas nō habētibus sunt. superflua eñ
ad squamas expellit natura: ꝛ ita cibos de ipsis mū-
dificat. Ideoq; herbe nō omni durāt tēpore etsi sunt
magne. Rami vo ꝛ frondes in vere tantū crescūt cū
cetere arbores crescūt atq; florēt. Oēs ergo herbe
quarū radices sunt nutribiles: spermata nō habent
nutrientia. Quorū vo sperma nutrit: radices nō nu
tritiue sunt. sicut dicit Gal. Nō inquit radices om
niū comedūtur herbaꝝ: sicut nec frondes nec ramos
comedim⁹ omniū radicū. Similiter mithiscus athe
niensis. Omnis inquit herba cuius radices comedū
tur: spermata habēt nutrimēti nulli⁹: ꝛ quaꝝ sperma
mādūcatur radices nō similiter. vnde singulas her-
bas gustu ꝛ odoratu oportet experiamur: quatenus
cōplexiones earū certificemus: ꝛ bonas a nō bonis
secernamus. verbi gratia. Si acuta nascētia inuene-
rimus illaudabilia esse intelligamus. Sicut dixim⁹
acuta sanguinē phlegmaticū subtiliare ꝛ aquosuz fa
cere: cholericum vero desiccare et melancholicum fa
cere: ꝛ humores in renibus ꝛ in vesica petrificāt: vt
lapidē faciāt. Nō sapora sunt illaudabilia: humores
eñ phlegmaticos generāt ꝛ crudos: stomachū emol
liunt: abominationē faciūt. viscosa intelligunt gros-
sa ꝛ ad digerēdū dura. Qđ cū fiat: oīa acuta herbaꝝ
nascētia constat esse illaudabilia: ꝛ radices eorū pe-
iores fiunt. Radices omnium calidiores ꝛ sicciores
ad digerendū suis fructibus sunt duriores. Sūt au-
tem diuersa acuta in paruitate ꝛ magnitudine corru
ptionis sue fm magnitudinē ꝛ paruitatē in mollitiē
ꝛ duritiē suā: q: quedā sunt in augmentū adhuc: que
dā vero augmentata: sed tamē adhuc tenera: quedā
iam desiccari ꝛ decrescere incipiūt: tñ adhuc frondes
meliores sunt multo: frondes eñ omniū nascentiuz:
q̄ adhuc augmentantur virtutis sunt debilioris cū
aqua dominetur in eis. ideoq; non sunt subtiliantia
sicut cetera acuta: sunt tamē naturaliter oībus radi-
cibus suis min⁹ acuta ꝛ sicca. Que in augmēto sunt
perfecta: sed tamen adhuc tenera: hūiditatis sue cau
sa prioris virtute sunt fortiora: ꝛ a subtiliatione mu
tata calefaciūt ꝛ desiccāt. Unde nō cōuenit ea acci-
pere nisi in maiori necessitate medicina cogēte ad in
cidendos grossos humores in corpore. Sumātur eli
xa cū aceto ꝛ aqua mixta: vt sua mitigent acumina.
Que iam omnia desiccata indurauere: a cibis ꝛ me
dicina remoue. Ad calefactionē enim ꝛ incensionem:
ꝛ iuncture separationem deuenerunt. vnde neq; ra-
dices neq; frondes sunt tollende. Nascentia eñ nō
saporita humiditatem sibi dominantem significāt.
Ideoq; frondes eorum peiores: q: humiditas natu-
raliter frondibus dominat. Inde stomachum emol
liūt: abominationē replendo faciūt: humores phle-
gmaticos generāt. Est ḡ necesse in generādis horuz
(al's hūoꝝ) naturis: vt bonus sapor insaporetur ob
somogaro ꝛ forti miripsio .i. commixtione cimini de
siccati admixtis carui ꝛ similibus: quatenus abomi-
natio ꝛ fastidiū auferantur. Item nascētia aliter duo
bus modis sunt diuidēda. Aut eñ in terra siccissima
et inaquosa: sicut epheme siue saxifraga et similia.
Aut in terra molli hūida aquosa ꝛ putrida sicut fun
gi ꝛ similia. Que in terra sicca ꝛ inaquosa nascuntur
meliora ꝛ laudabiliora ceteris in terra humida nascē
tibus. Ideoq; meliora ꝛ a corruptione remotiora ꝙ
fungi: q: in terra sicca nata ꝛ pluuiali aqua nutrita.
fungi in terra molli nascuntur: ꝛ aqua q̄eta putrida
nutriunt. vnde Gal. Omnia inquit nascentia in sa-
pore ꝛ acumine nō apparentia: neq; morsura: vel ali-
quo alio sapore naturaliter sunt peiora. his aūt fun-
gi sunt peiores propter malignitatē ꝛ corruptionem
humorū quibus nutriuntur. Sunt ergo pessimi: ma
xime si iuxta oliuam nati fuerint. Oliua enim grossi-
tiem ꝛ viscositatē dat eis: ꝛ ad soluendum tarditatē:
qui cum ab oliua humectentur: ex sui parte fiūt ma
li: quāto peiores sunt dicendi. Ideoq; fiunt cā acuto
rum morborum: ꝛ mortiferi sunt.

¶ Terminato sermone circa viā fructuū: In hac parte agit
de natura herbarū ꝛ partiū ipsaꝝ. Hec aūt pars spectat ad
presentem speculationē. Diuisio. Diuidit aūt hec pars in
quinq; partes. In quarū prima assignat diuersitatē herba-
rū a pte locoꝝ domesticoꝝ ꝛ siluestriū vtriusq; generis na-
turā assignās. In scđa .s. in hac: Laudabiles vo herbe in bo
no generādo ꝛc. cōparat herbas adinuicē ratione bonitatis
ꝛ malitie. In tertia .s. in hac: Adhuc aliter diuidunt herbe
ꝛc. assignat diuersitatē herbarū rōne dispositionū partium.
scʒ ramoꝝ ꝛ radicū. In q̄rta .s. in hac: Vñ singulas herbas
oportet gustu ꝛ odoratu experiamur ꝛc. dat modū inuesti-
gandi naturā herbaꝝ p sensitiuā cognitionē fm eaꝝ dispositiones. In quīta scʒ in hac: Item nascētia aliter duob⁹ mo
dis sunt diuidēda ꝛc. assignat diuersitatē herbaꝝ ratiōe cō-
plexionis locoꝝ in humiditate et siccitate cōsistētis. In pria
autē pte due particule cōtinent. In quaꝝ pria assignat diui-
sionē herbaꝝ. In secūda scʒ in hac. Domesticoꝝ nutrimēta
meliora ꝛc. psequit de natura vtriusq; gnis. Dicit igitur ꝙ
quedā herbaꝝ in siluestribus ꝛ siccis crescūt locis: quedā in
hortēsib⁹ ꝛ humidis. Pars autē illa in q̄ de vtroq; psequit
gñe diuidit ī tres ptes. In quaꝝ pria agit de natura dome
sticoꝝ dicens ꝙ cito sunt digestibiles: tarde tamē ppter sui
supfluā hūiditatē ꝛ tardā coagulationē mēbris assimilant.
In secunda .s. in hac: Siluestres ad comparationem dome-
sticoruz ꝛc. determinat de natura siluestrium dicens ꝙ sunt
dure penetrationis ꝛ digestionis: cito tamen membris assi-
milabiles ppter totā coagulationē. In tertia .s. ī hac. Inde
Gal. Siluestres herbe ꝛc. confirmat intētionem per Gal.
ꝛ Hippo. circa naturā vtriusq; generis: ꝛ tria intēdit. Pri
mo dicit ꝙ sicut dicit Gal. siluestres sunt mali ꝛ duri ꝛ sic-
ci ꝛ acuti nutrimenti fm Hippo. Dicit secundo ꝙ ipse sunt
tarde penetrationis ꝛ dure digestionis tñ cite sunt assimila
tionis: sed domestice cōtrario ꝛ sanguinē subtilē generant
ꝛ aquosum ꝛ similiter alia. Tertio dicit de vtroq; genere ꝙ
inflationem ꝛ rugitum generant: ꝛ maxime cum diu mo-
rantur in stomacho: ꝛ hoc confirmat per Gal. Uel dicendū
ꝙ intendit de vtroq; genere animaliuz que sunt in locis hu
midis et herbarum hoc dicere. Circa secundam partem que
ḡ fine pcedentis oritur cōparat herbas adinuicē rōne hūidi

tatis ⁊ malitie. Primo igiẗ dicit ꝙ quedã sunt magis laudabiles: quedã minus. lactuca aũt primo: malua hortẽsis secundo: atriplices bitis portulaca acedula tertio sunt illaudande. Scḋo sub aucto. Gal. dicit ꝙ herbe naturaliter dure que in decoctiõe mollescũt fiũt facilis cõuersionis. Naturaliter tenere ꝑ decoctionẽ dure fiũt ⁊ subtiles ductiles sicut corrigie vt p3 i poris. ¶ Circa tertiã partẽ assigt diuersitatẽ herbarũ ratione dispositionũ partiũ. In hac parte septem sunt partes. In quarũ prima premissa diuisione herbaꝝ: q2 quedã sunt q̃ habẽt substãtiã eminẽtẽ sup terrã: quedã sub terra ꝓfundatã: sicut est pastinaca. agit de natura primaru3 dicens ꝙ ipse habẽt ramos ⁊ folia laudabilia: radices autẽ illaudabiles nõ oĩno terre infixas. In scḋa. s. in hac: Et quarũ substantia est tota bona ⁊c. agit de natura earũ que habẽt substãtiã sub terra profundatã: sicut est pastinaca: de quibꝰ dicit ꝙ ipsarũ radices sunt bone: rami ⁊ frondes mali. In tertia. s. in hac: Q2 natura solos ramos ⁊ frondes ⁊c. dat causam huius diuersitatis a parte primi generis: dicens ꝙ natura totam curã habet circa ramos ⁊ frondes in talibus: et ideo parũ ⁊ bonũ dat eis nutrimentũ. Radices aũt sunt superfluitates: ⁊ ex supfluitatibus nutrite. In q̃rta. s. in hac: Aliquando in solis radicibus nutriendis laborat natura ⁊c. dat cãm secũde diuersitatis q̃ est ꝓpter 2ᵃᵐ intẽtionẽ nature radices magis intendẽs q̃ alia nutrire: ⁊ ideo rami ⁊ frondes sunt sicut superfluitates: ⁊ ideo radices remanẽt pure: ⁊ est simile in supfluitatibus aĩaliũ: sicut in cornibꝰ et alijs: ⁊ in squamis pisciũ: in quas supfluitates cedunt: tñ pisces squamis sunt melioris nutrimẽti. In q̃nta. s. i hac: Ideoq3 herbe nõ oĩ durãt tpe. cõcludit ex predictis causis paruam herbarũ durationẽ dicens: ꝙ nõ omi tpe durãt: ⁊ q̃ multu3 durãt sunt magne ꝓpter magnã resistẽtiã cõtra resolutionẽ ⁊ ortum ramorũ ⁊ frondiũ ⁊ florũ in vere ꝓpter humiditatis emissionẽ ad extremitates beneficio caloris temporis hoc operãte. In sexta. s. in hac: Omnes ergo herbe quarum radices sunt nutribiles. cõcludit diuersitatẽ herbarũ ratione radicum ⁊ seminum iuxta causas predictas dicẽs: ꝙ oẽs herbe quarũ semina bene nutriũt radices nõ nutriũt: quarũ autem radices bñ nutriũt semina non nutriũt ꝓpter causam predictam: q2 in his sunt semina principalia apud naturam: in illis radices. In septima. s. in hac: Sicut. Gal. nõ inquit radices oĩm ⁊c. cõfirmat intentionẽ per Gal. ⁊ mithisenũ attici. ¶ Circa q̃rtã partẽ agit de mõ discernẽdi herbas per ipsarũ dispositiones. Hec aũt pars continet septẽ partes. In quarũ prima dat modũ discretiõis huius dicẽs ꝙ oportet herbas gustu experiri ꝑ saporẽ: ⁊ olfactu ꝑ odorem. In secunda. s. in hac. Verbi gratia si acuta inuenerimꝰ nascentia ⁊c. specialiter descẽdit ad iudicium herbaru3 que sunt acute dicẽs: ꝙ cũ acute inueniunẗ male sunt: q2 sanguinẽ grossum subtilem aquosu3 faciũt diuidẽdo: cholericum siccum melancholicũ inflammãdo ⁊ desiccãdo: ⁊ ex grossis humoribus lapidẽ generant ⁊c. In tertia. s. in hac: Non sapora sunt illaudabilia. descẽdit ad herbas isipidas dicẽs ꝙ grossos ⁊ crudos humores gignãt ⁊ stomachũ defectãt. In quarta. s. in hac: Viscosa intelliguntur grossa ⁊c. descendit ad viscosa dicens ꝙ sunt grossi nutrimenti. In quinta. s. in hac: Nõ cũ fiat oĩa acuta herbarũ ⁊c. concludit ꝙ acute sunt peiores ⁊ maxime ipsarũ radices: eo ꝙ radices omnibꝰ alijs partibus calidiores sunt ⁊ sicciores. In sexta. s. in hac. Sũt autẽ acuta diuersa in paruitate ⁊ magnitudine ⁊c. assignat acutarũ differẽtiã dicẽs ꝙ differunt in acumine ẜm processu3 etatis ẜm tres gradus: quedã enĩ sunt adhuc in augmẽto: quedã iam ipsum cõpleuerũt: quedã in desiccatiõe ⁊ decremento. Prime minus acute sunt propter humiditatẽ. Secũde magis: tamen adhuc ꝓpter humiditatẽ nõ habẽt acumẽ excedens. Tertie maxime sunt acute: ⁊ ideo maxime subtiliãt calefaciũt ⁊ desiccãt. In septima pte. s. in hac: Nascẽtia nõ saporita ⁊c. specialiter tãgit ꝓprietates insipidorũ ⁊ apparatũ dicẽs ꝙ habẽt multã hũiditatẽ: ⁊ maxime in folijs: stomachũ defectãt ⁊ nauseã ꝓuocãt ⁊ in phlegma cõuertuntur. Debent aũt preparari cũ rebus calidis sicut cu3 cimino carui ⁊ obsomogaro ⁊ similibus. Circa quintã partẽ agit de diuersitate herbarũ rõne aquositatis ⁊ siccitatis hortoꝝ. In hac autẽ parte q̃ttuor intendit. Primo assignaẗ hãc diuersitatẽ dicẽs ꝙ quedã herbe nascunẗ in locis siccis quedã in humidis. Scḋo assignat naturas vtriusq3 generis dicens ꝙ nascẽtes in locis siccis meliores sunt nascentibus in humidis: sicut p3 in fungis. Tertio cõfirmat hoc ꝑ Gal. dicentẽ ꝙ herbe acetose aquose que ꝓpter aquositatẽ neq3 saporẽ neq3 aliquã qualitatẽ habere apparẽt: sunt peiores. Quarto dicit ꝙ fungi iter has sunt peiores maxie ꝓpter terre maliciã. peiores aũt sunt iuxta oliuã nati propter grossitiẽ ⁊ acumẽ ab oliua contractã. vnde in putredinẽ ⁊ malos morbos 9uertunẗ. Notandũ ꝙ cheme sunt genus fungoꝝ qḋ d2 sica: ⁊ nascaẗ i locis siccioribus: vel sunt tuberes. Sic autem terminatur intentio huius partis.

¶ Circa partẽ istã primo querẗ generaliter vtru3 omnis cibus calefaciat corpus: ⁊ videẗ ꝙ sic: quecunq3 ab eadẽ natura in fine cõuertunẗ: ⁊ equalẽ ⁊ vniformẽ ẜm similitudinem equalẽ habẽt operationẽ ⁊ in cõplexiõe ⁊ in specie: cũ nõ isã maneãt in sua specie: q2 trãsmutati sunt: sed omnis cibus in fine transmutatus est ad vnã naturã cõem ⁊ equalẽ. s. ad naturã nr̃i corporis ⁊ calorẽ naturalẽ: g° oĩs cibꝰ in fine assimilatiõis equaliter operaẗ: ⁊ nõ h3 ineq̃lẽ: cõstat operari nisi per calorẽ: ergo oĩs cibus in fine calefaciat. Secũda rõ hec est: eorũ que recipiunt actũ ⁊ operationẽ: quedã recipiũt ab extrĩseco sicut illa q̃ habẽt operationẽ promptã sicut piper: quedã ab intrinseco sicut cibus: sed oẽ qḋ actũ recipit ab altero sequiẗ naturã illius a quo recipit: sed cibus actũ ⁊ operationẽ recipit a natura nostri corporis: g° sequiẗ naturã illiꝰ sed natura nostri corporis est vna ⁊ equalis: q2 habet equalitatẽ v̾tutis: s3 hoc nõ est nisi calefacere: g° oĩs cibus in fine calefacit: hoc aũt cõfirmaẗ per simile in igne q̃ cũ diuersas res naturas ad se conuertit: oẽs equaliter efficiunẗ calide: quare similiter est de natura nostri corporis ⁊ caloris q̃ conuertit diuersos cibos equaliter. cũ ergo illi cibi equaliter cõuertenẗ ⁊ equaliter operabunẗ. Ad oppositũ. q̃cũq3 in fine operatiõis in diuersa cõplexione nominanẗ: nõ sunt vnius cõplexiõis ⁊ equalis: s3 diuerse ⁊ inequalis: vnũquodq3 enĩ eodẽ mõ quo est eodẽ modo d2 ⁊ narraẗ: s3 cibi diuersi narranẗ in cõplexione in fine cõuersionis: qḋ p3 per ysaac dicẽtẽ. ꝙ q̃dã cibi infrigidãt: quidã calefaciũt: g° nõ oĩs cibus eq̃liter operaẗ. Scḋa rõ hec est: vnũquodq3 ẜm ꝙ est in potentia eodẽ modo opaẗ cũ ad actũ ꝑducaẗ: sed cibus quidã est in potentia frigidus ⁊ quidã calidus: g° ẜm hmõi potentiam operabunẗ: ⁊ quidã infrigidãt ⁊ quidã calefaciũt. Tertia ratio hec est: de ꝓprietate cõtrarioꝝ est vt cõmixtio vniꝰ diminuat alterũ ⁊ operationẽ alterius: s3 aliq̃s cibus est in quo in fine assimilationis aliq̃ remanet frigiditas q̃ a natura nr̃i corpis vinci nõ põt: sicut ponit Auicẽ. in lactuca: habet etiã idẽ cibus aliquã caliditatẽ quã acq̃rit a natura nostri corpis ⁊ sic p3 ꝙ in eodẽ cibo est cõmixtio duoꝝ 2ᵒꝝ. s. caliditat3 ⁊ frigiditatis. g° talis cibꝰ minꝰ calefaciet q̃ cibus calidus: ⁊ sic nõ oĩs cibꝰ eq̃liter opaẗ. Ad hoc dicendũ ꝙ nõ oĩs cibus eq̃liter calefacit in fine quãtũ est de rõne cibi. Ad pmã rõnẽ dicẽdũ ꝙ tripliciter recipit aliq̃d frigiditatẽ ab altero. Primo modo sicut ab agente sicut lignũ recipit caliditatẽ ab igne. Scḋo mõ sicut a patiẽte ⁊ materia resistẽte: sicut ignis agẽs in ligna viridia ab illis recipit ignis quãdã frigiditatẽ q2 resistũt ei aliq̃ mõ. Tertio mõ sicut a materia sustẽtãte naturã agẽtis sicut ignis in diuersis lignis diuersas recipit dispositiones quas cõsequiẗ ꝑ naturã diuersaꝝ rerũ quibus sustẽtaẗ: ita v̾o dicẽdũ ẽ de calore cõplexiõali ⁊ cũ 9uertiẗ ad naturã cibi: ⁊ seq̃tur naturã eoꝝ q̃bus sustẽtaẗ: cuiꝰ signũ est illud enĩ qḋ ex illis generaẗ d2 frigidũ sicut si nutriaẗ rebus frigidis: sicut lactuca fiet sanguis frigidus: ⁊ etiã mẽbra frigida similiter nutrianẗ rebꝰ calidis efficieẗ calidus. Ad secũdã dicẽdũ ꝙ duo 9currãt ad actionẽ caloris in cibo naturalis. s. actio caloris naturalis agẽt3 ⁊ potẽtia cibi. dicimꝰ ergo ꝙ quantũ ad actionẽ caloris agentis omnis cibus calefacit: per istam tamẽ viã cibus nõ d2 operari: sed per sui potentiã: q2 vnũquodq3 eo modo quo est in potẽtia operaẗ: s3 potẽtia triplex est sicut dicit. Auicẽ. remota: ⁊ hec est in cibo qñ multis trãsmutatiõibꝰ indiget ad hoc vt cõuertaẗ ad naturã nostri corporis: et ꝓxima: sicut in veneno: quia non

indiget nisi sola obuistione. tertia potentia est media sicut est in medicina. ¶ Secundo querit᷑ circa hoc quomõ in cibo frigido: sicut in lactuca remanet frigiditas p̱ quã corpus imutat: ⁊ videtur ꝙ oĩno debeatur in fine assimulatiõis. Dicit Auicen. ꝙ eorũ q̃ operantur: quedã operantur a cõplexione: quedã a tota specie: quedã a materia: ⁊ hoc vltimo modo operatur cibus cũ spoliatur sua specie ⁊ induit spẽm ⁊ formã membri: ⁊ hoc in fine assimulationis: ꝫ qꝺ induit formã membri in fine assimulationis operatur p̱ cõplexionem propriã qm̃ ea spoliatur: ğ in lactuca aut in alio cibo in fine assimulationis nõ est operatio per cõplexionẽ cũ nõ remaneat in eo qualitas p̱ quã possit operari. Secũda rõ hec est. Impossibile est vnũ ⁊ idem in termino ⁊ cõplemento duo cõtraria obtinere: sicut autẽ lignũ cũ cõuertit᷑ ad ignẽ nõ põt esse in fine calidũ ⁊ frigidũ: ğ cibus frigidus a natura nostri corporis caliditatẽ acquirit: sicut vult Auicen. relinquit᷑ ꝙ non poterit retinere frigiditatẽ: ğ in fine assimulationis cib⁹ non immutat corpus per propriã cõplexionẽ. Tertia rõ hec est: dicit Auicẽ. capi. de eo qꝺ comedit᷑ ⁊ bibit᷑: ꝙ cõplexio est dispositio ad totã speciẽ: que species rei debet᷑ ꝫm ꝙ meret᷑ res in genere suo: ğ specie ista deleta ⁊ corrupta necesse est cõplexionẽ deleri: ꝫ in cibo in fine assimulatiõis delet᷑ ⁊ corrũpitur tota spẽs: ğ ⁊ cõplexio deletur: ğ in cibo nõ remanebit aliqua cõplexio p̱ quã possit corpus immutare. Quarta ratio hec est: cibus in principio dissimilis est: in fine vͦ similis est speciei corporis ⁊ cõplexioni: sed nõ põt in fine assimilari: nisi existat cõtrariũ corpori: sed species cibi actualis cõtraria est speciei corporis: ⁊ cõplexio similiter ipsius cibi cõplexioni corporis cõtrariatur: sed sua dissimilitudine quã prius habebat oĩno cibus priuat᷑ cũ assimilat᷑ mẽbris ⁊ sua specie spoliatur: quare similiter cõplexiõe spoliabitur: ꝫ qꝺ cõplexione spoliatur nõ agit p̱ cõplexionẽ: ğ cib⁹ in fine assimulatiõis nõ agit per cõplexionẽ: ⁊ maxime cũ oĩno similis sit corpori. Ad oppositũ. oẽ qꝺ in fine cõuersiõis habet qualitatẽ per quã natura nostri corporis trãsmutat᷑ alterat corpus per ipsam: ꝫ frigidũ est hmõi: sicut lactuca: ğ in fine alterat corpus per sui qualitatẽ. Minor pꝫ per Auicen. dicentẽ ꝙ cib⁹ tria facit in corpore. Primo deperditũ restaurat. Secũdo calorẽ naturalẽ augmentat augmentando sanguinẽ. Tertio p̱ qualitatẽ q̃ sibi remãsit corpus alterat infrigidando. Ad hoc dicẽdũ ꝙ in fine cõuersionis cibus habet qlitatẽ per quã alterat corpus. vnde qñq3 remanet caliditas sicut in cibis calidis: sicut in allio ⁊ pipere: aliquãdo remanet frigiditas sicut in lactuca. Ad rõnem primã dicendũ in contrariũ ꝙ in cibo duo cõcurrũt. Primũ est materia que nata est recipere formã ⁊ speciẽ membri cũ fit sua specie actuali spoliata: ⁊ hoc modo cibus alteratur ⁊ nõ alterat. Secũdũ est qualitas q̃ in materia cõsistit in potẽtia vel oĩno: vel quodãmodo actu. Dicim⁹ ğ ꝙ cibus sicut lactuca a parte materie ita patitur ꝙ nullo modo alterat: sed recipit formã ⁊ speciẽ membrorũ: a parte qualitatis que est ibi in potẽtia alterare dicitur. bene ğ obijcit᷑ quãtũ est a parte spoliationis et non qualitatis. Ad scɗm dicendum ꝙ multis modis sunt cõtraria in eodem. Primo modo cum vnũ in potentia: alterũ in actu existat: sicut in aqua calida: caliditas est actu: frigiditas in potẽtia. Secundo modo cũ vnum est agens ⁊ alterum patiẽs. Tertio modo cum vnum est essentialiter et alterũ actualiter: vt in aqua frigida: ⁊ istis duobus modis vltimis sunt cõtraria in lactuca. q: frigiditas est in ea essentialiter: caliditas actualiter quã acquirit a natura nostri corporis: ⁊ iterum contraria sunt in lactuca: cum calor sit sicut agens: ⁊ ipsa sicut patiens. Ad tertiam rationem dicendum ꝙ in cibo est duplex species. vnde in lactuca est quedã species qua lactuca est lactuca. Alia est in lactuca qua ipsa est cibus. Similiter duplex est in ea ꝯplexio. vnã adaptat ad speciem qua lactuca est lactuca: alia est que adaptat ad speciẽ qua lactuca est cibus. Dicim⁹ ğ ꝙ species lactuce qua lactuca est cibus: acquiritur a natura membrorũ: ⁊ reducitur ad actũ: ⁊ similiter cõplexio: ⁊ sicut species qua est lactuca nõ acquirit᷑ a membris: sic nec cõplexio. vnde nõ potest remanere cõplexio in summo: ꝫ fracta: cum adhuc remaneat aliqua portio frigiditatis: qꝺ patet per simile cum aqua cõuertitur ad ignem in fumum: ⁊ fumus non est aqua: tamen aliquam dispositionem aque retinet. Similiter est in lactuca que ꝗuis nõ remaneat frigiditas in sua integritate siue in summo remanet tamẽ aliqua portio eius. ¶ Tertio querit᷑ cum cibus frigidus adueniat corpori: vtrum augmentet calorem naturalem: ⁊ videtur ꝙ non: calidum remissum additũ calido ipsum diminuit: sicut pꝫ p̱ simile si aque calide apponatur aqua tepida immutat ipsam ⁊ facit minus calidã: sed sanguis generatus ex lactuca est minus calidus: ⁊ etiã humiditas ex qua fit membrum minus calida q̃ complexio corporis. qꝺ patet: quia sicut dicit Auicen. aliquid non dicitur frigidum nisi quia est minus calidum q̃ natura nostri corporis: ergo cibus frigidus calorẽ nostri corporis non augmentat ideo diminuit. Secunda ratio hec est: magis contrarium est ei quod est minus. vnde magis calidũ contrariatur min⁹ calido: nõ q: calidum: sed q: min⁹ calidũ habet proportionẽ frigidi: ergo multofortius minus qꝺ habet associatum magis est contrariũ magis ei: sed sanguis generatus ex lactuca minus est calidus q̃ caliditas corporis: ergo contrarius est caliditati corporis: si ergo cõplexioni corporis adueniet ille sanguis diminuet calorẽ minorẽ: ergo non oĩs cibus augmentat calorem nostri corporis. Ad oppositum est auctoritas Auicen. predicta: ꝙ lactuca calorem augmẽtat. Secunda ratio hec est: corpus dicitur calidius ex complexionali calore ⁊ nature: sed caliditas corporis ⁊ cõplexiõis sustentantur ex cõplexione cibi: arguitur igitur sic: omne suscitãs calorem naturalem per sui similitudinẽ ⁊ cõuersionem ad ipsum augmentat ipsum: sed omnis cibus hoc facit ergo omnis cibus augmẽtat calorem naturalem. Tertia rõ hec est. Simile augmẽtat suũ simile: ꝫ oĩs cib⁹ in fine est similis calori: ergo omnis cibus augmẽtat calorem nostri corporis. Ad hoc dicendum ꝙ non omnis cibus augmentat calorem nostri corporis. vnde sanguis generat⁹ ex lactuca nõ intendit calorẽ nostri corporis: sed potius remittit. Ad rationẽ primã in contrarium dicẽdũ ꝙ duplex est calor in corpore. Quidã est ꝯplexionalis mẽbrorũ ⁊ toti⁹ corpis sicut cũ dicimus: iste hõ est frigidus ⁊ iste calidus. Secũdus est calor naturalis q̃ est principiũ vite. Dicim⁹ ğ ꝙ aliq̃d dr̃ calefacere corp⁹ dupl̃r. Vno mõ q: sua caliditate intẽdit calorẽ nr̃i corpis: sicut piper alliũ. Alio mõ q: restaurat deꝑditũ a calore naturali: ⁊ iõ ħ mõ cib⁹ addẽdo ĩ subiectũ ꝫ sit frigid⁹ calorẽ naturalẽ augmẽtat: nec ħ est incõueniẽs: ⁊ ħ mõ cib⁹ frigidus dicitur augmẽtare calorem naturalem: nec hoc est intendere calorem naturalem.

¶ De animalibus ⁊ eorum diuersitatibus: ⁊ quare quedam mortifera: quedã nociua: quedam nutritiua. Capitu. xxix.

¶ Lectio. xxxiij.

Animalia tribus modis diuidũtur. sunt enĩ alia terrestria: alia aerea: alia aq̃tica. Nulli enim ph̃ici dubitauerũt: q: quattuor elemẽta omnium animalium arborũ herbarũ sunt exordia. Quorum duo sunt leuia ⁊ sursum sunt se mouentia. i. ignis aer: ⁊ duo grauia ⁊ deorsum descẽdentia. i. terra aqua. Vnũquodq3 vero horum duo extrema habet. vnum superius ⁊ alterum inferius. vnum inter mediũ habetur. Superiora vͦ vt extrema duorum leuium subtiliora ⁊ digniora ⁊ motu velociora sunt sursum. Inferiora vero minus subtilia ⁊ minus digna ad mouendum tarda. Media horum ab vno quoq3 extremorũ qualitates sibi sumunt. Superiora vero duorum grauium: etsi leuiora sint ad complementum motus sui substãtialis: naturaliter sunt tardiora. subtilitas enĩ sua atq3 leuitas cohibẽt ea ne velociter descẽdãt. vñ ⁊ dicũtur grauia: q: ad mouẽdũ tarda. Inferiora vͦ extrema: etsi ꝗuiora sint ⁊ grossiora: tñ ad ꝯplemẽtũ sui mot⁹ substãtial' sunt velociora

quia grauitas cogit ea cito descēdere: et ideo dicunt digniora superiorib⁹ extremis: q: velociter motū suū cōplent naturalē. horū media ab vnaquaqꝫ extremitate sua accipiunt sibi cōpetētia. Cū ergo sibi inuicē commisceantur: et digniora indignioribus interserūtur: grauiaqꝫ leuib⁹: frigidis calida: humida siccis: inde creant quecūqꝫ creāda sunt: diuersantur diuersanda fm quātitates cōmixtoꝝ in temperamentis et nō tēperamentis eorū: et multiplicitate seu paucitate partiū. verbi gratia. Que cōponunt ex materia cui grauia dominant duo elemēta: inde illa fiunt que in terra sunt stabilia sicut arbores herbe. Que vero ex materia cui pricipātur ambo leuia: fiūt inde mobilia et motu localia sicut aīalia a loco in locum mobilia. Que autē ex materia cui equaliter quattuor elementa dominātur: inde grauia et leuia cōmixta aīalia ad mouendum dura: sicut testudines et silia. vnde in testudine qddā sensibile: qddā insensibile habet. Itē animalia ad seinuicē sunt diuersa in grauitate et leuitate: sicut loca destinata vnicuiqꝫ supiorib⁹ vel inferioribus extremitatibus leuiū siue grauiū elementorū contigua. Que eñ aīaliū fiunt de materia cui dominātur supiora leuiū et extrema: leuiora sunt et subtiliora volātia et aerē ihabitātia. Que vero de materia cui dominant inferiora eorūdē leuiū extrema: debiliter sunt mobilia: et sunt reptilia. Que vero de materia cui leuiū insunt media: erūt inde mediocriter mouentia: et sunt animalia ambulātia. Que vero de materia fiūt cui superiora pricipantur grauium extrema: leuiū inferiora: ihabitāt aqs et flumina et sunt natatilia quibus dñatur aqua. Quorū aīaliū cōplexiones quib⁹ nascētibus siue animalibus sunt vicinātes de eisdē se nutriunt atqꝫ regunt. Que vero nascētia seu aīalia quorū aīaliū sunt cōplexionib⁹ cōtraria: fiunt eis inimica nocitiua vel interficientia. Reprehendemur a sophistis nobis obijcientib⁹. Quomō inquit aīalium cōplexiones nascentibus sunt similes: cum aīalia sicut diximus: de materia fiāt cui leuia elemēta dominātur. nascētia vero de materia cui dominātur grauia. Respōdem⁹ de suis etiā eos cōfutātes qstionibus. Cū enim vos dixeritis dixisse leuia vel grauia dominari: nō negastis quin aliq dominātium contrariotur in eis essent. Si enim materia vnde fiūt aīalia a grauibus elementis essent aliena: vnde eis essent ossa quibus dominantur terrestria: et quomō forent humida: quibus principatur aqua: et quomodo virtutem haberent cōtentiuā frigidā et siccā terre assimilandā: et expulsiuā frigidā et humidā aque representātem naturam. Cū ergo dominari diximus: nō tamē opposita in eis omnino negam⁹ inesse. Nō ergo dubiū est quin insit animalibus qd naturis nascentiū assimiletur: et quod eis noceat et repugnet. Ideoqꝫ quedā animalia seu nascentia hoīm sunt nutrimēta: quedā vero mortifera: quedā nocitiua. Unde concordantur antiqui q: aīalia generaliter in duo diuiduntur. Aut enim corporū humanorum sunt nutritiua: aut nō nutritiua. Nō nutritiua vel contraria et repugnantia cū calore nimio sicut tyrie serpentes: vel frigore magno sicut aranee scorpiōes et similia. Aut nature humane nō similia: sed repugnantia sicut yrici vulpes lepus et similia. quorū nutrimenta sunt pessima: sed tamen nō mortifera: hoc testat grauitas odoris sue carnis et vicinitas ferocis. Inde Gal. Quorum animalium carnes sunt graues vel fetētes: humanis cōplexionibus sunt desistentes vel dissidentes. Quorū nō similiter: naturis hūanis sunt viciniores. Carnes ergo quedam humanam nutriunt naturam: que complexioni sue sunt vicine sicut porcine agnine hedüline. Quedā sunt mortifere sicut supradicte. Quedam sunt medicine refrigerantes vel calefacientes vltra temperamentum: sicut yricine leporine: et similes. Nutrientes in duo diuiduntur: vel enim siluatice vel domestice. Siluatice calidiores sunt et sicciores: sed tamen quattuor habent proprietates: quasdam laudabiles: quasdā vero non. Una ex calore aeris inhabitati: et dominatione siccitatis sue complexiōis: desiccat et calefacit: subtiliat sanguinem et alleuiat. Secunda ex paupertate herbe et aque parum comedit et bibit: vnde fit eius pinguedo parua ex superfluis humoribus minuta. Tertia ex nutrimēti sui siccitate fit durities carnis: et aufertur grauitas odoris. testatur diuturna sui permanentia: ne postq̄ animal occidit: caro ei⁹ cito putrescat. Quarta ex multitudine sui motus et laboris: vnde corpus rarificatur: et plurima sua humiditas substantialis amittit: fit ergo caro sicca et dura: et ad penetrandum venas dura. vnde nutrimenta sua partim sunt bona laudabilia: partim illaudabilia. Laudabilia duob⁹ modis sunt. Uno q: si bñ in stomacho et in epate digerant: generant nutrimenta mundificata malis humorib⁹: que cito assimilantur: et tarde ab ipsis dissoluuntur. Mundificantur malis humoribus propter paruitatem pinguedinis sue: quia causa laboris et motus dissolute sunt supfluitates sue. Velociter mēbris assimilantur: et tarde ab eis dissoluuntur propter paruitatem humiditatis sue et duritiem carnis. Inde Hippo. Quecunqꝫ animaliū et nascentium in calidis et siccis innascūtur: calidiora et sicciora sunt: et ad assimilādum membris velociora: sed ad digerendum et ad penetrandum corpus dura. vnde sunt illaudabilia: q: caro est dura et sicca: et nutrimēta facit sicca. vnde minus sunt saporita q̄ domestica. Gale. Oīa aīalia siluatica nō saporita neqꝫ nutribilia sunt sicut domestica preter capreolos: qui cum sint siluatici sunt saporiores et laudabiliores et nutribiliores. ex nimio enim motu et labore subtiliatur sanguis: corpus rarificatur: pori aperiūtur: humores qui sunt causa grauitatis et odoris dissoluuntur: et saporitatem quandam habent quam non inuenies in domesticis. Itē Hippo. Caro caprina illaudabilis est que nutrimento neqꝫ digestioni habilis. maxime si masculinū animal sit. sanguis eñ qui generatur calidior est et siccior temperamento: nisi cum castratus vel lactens fuerit siue siluaticus: quia in castrato acumen minuitur: caro humectat et attenuat saporosiorqꝫ efficit. Lactens eñ q: nōdū ablactat: calorē naturalē et substātialem humiditatem laudabilem nācisscitur: adeo vt sua siccitas temperetur: et saporositas acquiratur.

vnde et bene digerit̃: et conuenit calide et sicce cōplexio ni. Siluatici ex nimio labore et sepissimo motu et aeris sui subtilitate sanguis suus subtiliat̃: corpus attenuat̃: pori aperiunt̃: de humorū superfluitate: ex quibus grauitas odorꝫ est: mūdificat̃. Hippo. has inqͣt proprietates habet capreolus nō habitas a ceteris aialibꝰ. ¶ Domestica aūt aialia saporosissima et nutribiliora sunt siluaticis exceptis capreolis: sed minoris sunt caloris et maioris humiditatis siluaticis: et inde laudabiliora: cū quattuor proprietates habēt: Unā q: ꝑpter defectionē sui aeris inhabitati: et multitudinem sue humiditatis cāvmbre a calore solis ca operientis sub arboribus seu in casis. Calor eñ eorū minuit̃: et humiditas augmētat̃. vnde et viscositatis et grossitiei carnis causa conficitur: et ad actionē nature in stomachi et epatis digestione indurat̃. Secūdā q: ex nimia quiete pori sui claudūtur: neqꝫ grossa sua humiditas dissoluit̃. vnde caro mollescit et attenuatur: sicqꝫ nutrimētis eorum facile vene penetrantur. Tertiam: q: cū nimiꝫ comedāt atqꝫ bibant: pinguedines crescunt et multiplicantur: sicqꝫ superfluitates humorū augmentant̃. Quartā: q: propter humiditatem cibarioꝝ et aquositatū eoꝝ: carnes emollescunt. Testatur hoc ꝙ occisoꝝ carnes paulo putrefiūt que proprietates partim laudabilia partim faciunt illaudabilia. Laudabilia: q: digesti in stomacho et epate multum nutriūt et saporita fiunt: facile venas et totū corpus penetrant. Illaudabilia que ex multitudine viscositatis et humiditatis suꝑfluos humores generātia: in stomacho et epate ad digerēdū dura: ad mēbris assimilandum tarda vel dura: ad dissoluendū facilia: mēbris tarde assimilantur ex nimia humiditate sua. Omnia enim humida ad coagulandū dura et indurandū: q: natura in desiccando diu laborat: facile a membris dissoluuntur: quia mollis sunt nutrimēti. vnde antiqui domestica animalia accidētaliter dicunt pertinere ad pauca nutrimenta: siluatica accidentaliter ad multa. domestica eñ etsi multum nutriunt naturaliter: q: cito a mēbris dissoluūtur: mēbra semꝑ inaniunt̃: et alius cibus ad explemētū querítur: et sic paruū nutrimentū acquirit̃ inde. Siluatica vo etsi parū nutriant naturalr̃: q: dura a mēbris dissoluendum tarda: sufficiunt tñ mēbris vt nō pauperent̃ in alijs cibis querendis: et inde antiqui multū nutritiua dixerūt. Siluatica ergo animalia bona ad confortandū membra: domestica ad sanitatem custodiēdā vel regēdā. Que tripliciter diuidenda sunt. Quedam enim in humidis locis et aquosis pascētia. quedam in montanis atqꝫ siccis: quedā in domibꝰ nutriunt̃ et incrassant̃. In humidis et aquosis pasta habēt omnia supradicta: multū nutriunt: et in stomacho et in epate digerunt̃ velociter: citius dissoluūtur. In mōtanis et siccis locis nascētia vel imorātia sunt mediocria in omnibus predictis inter siluatica et domestica. Ideoqꝫ carnes eoꝝ ceteris laudabiliores et couenientiores sunt: et perfectiores in custodiēda et regenda sanitate et cōfortatione: et ad mēbris assimilationē. Que in domibꝰ nutriunt̃ et incrassant̃: carnes habēt grossiores et viscosiores ꝑpter multas comestiones et sui cibi corruptiōes et grossities. vnde et duriores in stomacho vel in epate ad digerendū tardiores. Si tñ bene digerant̃: multū nutriūt: mēbra cōfortant: ad dissoluendū de membris indurant̃ ꝑpter grossitiem suā et viscositatē. vñ Hippo. Nō solū naturas quorūdam aialium sufficit scire: sed et quātitates nutrimētí et qualitates digestionis in quibuslibet speciebꝰ suis: nisi etiā inuestigemus loca et pascua et aerem: humidus an sit aut siccus: et quātitatē sui motus atqꝫ quietis. De aialibus et eoꝝ diuersitatibus: et quare quedā mortifera: quedā nutritiua sint satis dictum est. Quare aialium nutrimenta bona sint vel mala in digestione velociora vel tarda dicemus.

¶ Cum dieta ex duplici genere viuētiū extrahat̃: scꝫ ex genere terrenascētiū: et ex genere aialiū: postꝗ determinauit de diuersitate diete ſm ꝙ consistit in terrenascentibus: hic agit de diuersitate diete ſm ꝙ cōsistit in aialibus Diuisio. Hec aūt pars diuidit̃ in duas. In quaꝝ prima determinat in generali de diuersitate generali aialium ratione suorum principiorū: et ratione couenientie et discōuenientie cū natura humana. In scda. s. in hac: Nutrientes in duo diuiduntur et c. agit in speciali de specialibus aialiū diuersitatibus: et de diuersitate speciali diete iuxta ipsoꝝ diuersitatē. Prima aūt pars spectat ad presentē speculationē. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat diuersitatē aialiū in se ratione suorū principioꝝ. s. ratione dominij elementoꝝ et partiū ipsorū. In secūda assignat ipsoꝝ diuersitatē ꝑ cōparationē ad naturā humanā rōne couenientie et disconuenientie ad ipsam. Prima aūt pars diuidit̃ in duas. In quarū prima assignat distinctionē elementorū ratione suaꝝ partiū. In scda iuxta diuersitatē cōmixtionis: et dominij partiū elemētorū animantiū diuersitatē assignat. Secūda autem pars principalis diuidit̃ in duas. In quarū pma assignat generalē diuersitatē animātiū ratione couenientie et discōueniētie cū natura hūana. In scda cōcludit ex hac diuersitate distinctionē carniū animaliū per nutrientes mortificātes et permutantes. Sunt igit̃ in presenti lectione partes quattuor. In quarū pma assignat distinctionē partiū elemētorum. In scda. s. in hac: Cum igitur inuicem cōmiscētur. iuxta partiū elemētorū diuersam cōmixtionem et dñium diuersitatem animantiū assignat. In tertia. s. in hac: Ideoqꝫ quedā aialia seu nascentia hominū sunt nutrimēta. assignat animantiū diuersitatē ratione couenientie et discōuenientie cū natura humana. In quarta. s. in hac: Carnes ergo quedam humanā nutriūt naturā. iuxta predictā diuersitatem cōcludit distinctionē carniū animaliū per nutrientes mortificantes et permutantes. Iste ergo partes habent adinuicem cōnexionē: vt ex fine precedentis pars sequens contrahat ortum. ¶ Circa primā partē sic ꝓcedit. Primo ꝓponit tria. Primo enim animantiū generalē distinctionē assignat dicens: ꝙ quedam sunt terrestria: quedā aerea: quedā aquatica. Secundo ostendit causam huius dicens: ꝙ hoc est q: quattuor elementa cōmunia animantiū sunt naturalia principia. Tertio assignat elementorū diuersitatē. Primo autē assignat distinctionē ipsorū: totorū ratione situs dicens ꝙ quedā sunt sursum: vt ignis et aer: duo autē deorsum vt terra et aqua. Secundo assignat ipsorum distinctionem ratione partium dicens ꝙ in vnoquoqꝫ leuium et grauium sunt tres partes: scꝫ suprema: infima: et media. Tertio assignat partium distinctiones seu conditiones in vtrisqꝫ generibus dicens ꝙ in leuibus partes supreme velociores sunt ad mouendum sursum: in fine vero minꝰ: medie autem procedūt ſm extremorum participationem: et causa est maior puritas et leuitas vel minor. In grauibꝰ partes supreme ꝗuis sint subtiles minus veloces sunt ad descendendū deorsum: q: sunt minus graues: sed in fine cum sint grosse: velociores sunt in descēsu ꝑpter maiorē grauitatē: medie vo ſm participationē extremorū diuersantur. Circa scdam partē que est de animantiū diuersitate iuxta elementorū et partiuꝫ ip

so:ã cõmixtionẽ τ dominiũ: sunt partes due. In quarũ pri
ma assignat generalẽ diuersitatẽ animantiũ iuxta hãc diuer
sam cõmixtionẽ. In scd'a.s.in hac: Uerbi gratia que compo
nuntur ex materia cui grauia dominant̃.iuxta hoc diuersuz
dominiũ elementoꝝ assignat diuersitatẽ generaliũ animan
tium ratione motus. Dicit igitur ꝙ cũ elementa cõmiscent̃
τ partes nobiles subtiles ignobilibus grossis permiscẽtur
ex illis oĩa miscibilia τ animantia generant̃ τ diuersant̃ ẜm
ipsoꝛuz quantitatẽ τ dominium τ qualitatũ temperantiã.
Cõsequenter assignat diuersitatẽ generalẽ specierũ animã
tium iuxta predictã cõmixtionẽ τ dominiũ partiũ elemento
rum. Hec aũt pars diuidit̃ in duas. In quarũ prima assignat
predictã diuersitatẽ. In secunda.s.in hac: Reprehendimur
tamen a sophistis obijcientibus nobis.remouet dubitatio
nẽ sophistarũ. In prima aũtẽ parte tria intendit. Primo di
stinguit animãtia iuxta diuersitatẽ elemẽtoꝝ dicẽs: ꝙ que
dam habent dominiũ grauium sicut terrenascentia: quedã
leuiũ sicut aĩalia ẜm locũ mutabilia: quedã aũt eq̃liter vtro
rũqꝫ sicut grauiter mobilia: vt testudines. Secundo tangit
animantiũ distinctionẽ iuxta diuersum dominiũ partiũ ele
mentoꝛũ. quedã eñ habent dominiũ inferioꝝ partiũ leuiũ:
sicut volatilia supremũ locũ habentia: quedã vo dominium
inferioꝛũ partiũ leuiũ: sicut grauiter mobilia sicut reptilia.
quedã habẽt dominiũ mediarũ leuiũ que mediocriter mo
uentur sicut gressibilia: quedã dominiũ superioꝝ grauium
τ leuiũ sicut natatilia. Dimittit aũt duas diuisiões: τ pma
est: q: quedã habent dominiũ inferioꝛũ grauiũ sicut plãte.
quedã medioꝛum grauiũ sicut cõchilia: τ forte hec humidi
tas nõ reperit̃ in viuentibus: q: interioꝛa grauium τ media
propter sui frigiditatẽ τ grossitiẽ recedũt a vita. Tertio aũt
ostendit cõparationẽ animantiũ ad ea que nutriũt dicens:
ꝙ ea que similia sunt animalibus ipsa nutriunt: contraria
vero ipsa coꝛrumpũt. Deinde procedit circa dubitationem
τ pmo mouet eã dicẽs: ꝙ questio est quomõ terrenascẽtia
sunt similia animalibus ipsa nutrientia: cũ in animalib⁹ ele
menta leuia in terrenascentibus grauia dñentur. Secun
do aũt soluit dicens ꝙ cũ dictũ sit in terrenascentibus gra
uia dominari non excluduntur leuia.similiter cũ dictũ sit in
animalibus leuia dominari nõ excludit̃ dñium grauiũ eum
ex ipsis grossa alia generent̃. Tertio dicit cõcludẽdo ꝙ simi
lia aĩalia nutriũt: cõtraria coꝛrumpunt. ¶ Circa tertiã par
tem agens de diuersitate generali animantium per relatio
nem ad naturã hũanã tria intendit. Primo diuidit hec di
cens: ꝙ quedã sunt nutritiua: quedã moꝛtificatiua: quedã
nocitiua. Secũdo hãc diuisionẽ trimẽbꝛẽ ad bimẽbꝛem re
ducit dicens: ꝙ ẜm antiquos quedã animaliũ sunt nutriti
ua: quedã nõ nutritiua.que aũt nõ nutritiua: quedam sunt
oĩno cõtraria: quedam sunt repugnantia: cõtraria aũt inter
ficiũt: quedã aũt operant̃ per caloꝛẽ sicut venena calida re
soluendo caloꝛẽ naturalẽ τ spũs. quedã per frigus: sicut fri
gida congelando τ extinguẽdo. Repugnãtia autẽ sunt que
q̃uis nõ interficiãt: nõ tamen bene nutriũt: sicut ericius τ
similia: sicut patet in fetoꝛe carniũ suarum denotante coꝛru
ptionem. Tertio hoc per Gal. cõfirmat dicentẽ carnes fetẽ
tes a nutrimento separari: τ nõ sunt vicine nature humane
nõ tñ habẽt eundẽ gradum distãtie τ vicinitatis: imo diffe
runt in hoc ẜm maius τ minus. Circa quartã partẽ carniuz
animaliũ iuxta p̃dictã diuersitatẽ hãc assignat diuisionẽ:
quedam sunt nutritiue: quedã moꝛtificatiue: quedã repu
gnatiue: sicut que cadũt in via medicine: τ quedã operant̃
per caliditatẽ sicut caro ericij τ leonis: quedã ꝑ frigiditatẽ
sicut caro leporis τ consimilia.

¶ Circa partẽ istã q̃nqꝫ sunt inquirenda. Primũ est de con
cursu elementoꝝ τ cõstitutione in coꝛpoꝛibus aĩaliũ. Secũ
dũ est de modo ẜm quẽ dominiũ elementoꝛũ consistit in aĩa
libus. Tertiũ est de distinctione partium elementoꝛũ. Quar
tum de nutrimẽto ex quo animalia nutriũtur. Quintum de
natura rerum vicinarum et viuentium.

¶ Circa primũ pcedit̃ hoc mõ: q̃rit̃ vtrũ elemẽta leuia a
dñio veniãt ad cõstitutionẽ aĩaliũ: τ videt̃ ꝙ nõ q̃ttuoꝛ rõni
bus. Prima talis est. Dicit phs in q̃rto metheoꝝ. q̃cũqꝫ coꝛ
poꝛa sunt cõstituta ex aqua τ terra habẽt dñiũ in ꝯstitutiõe
ex aq̃ τ terra. Dicit etiã in scd'o de gñatiõe: quecũqꝫ gñant̃
circa mediũ qđ est terra sunt gñata ex aqua τ terra a dñio
ẜ3 oĩa coꝛpoꝛa sunt hmõi: ğ oĩa coꝛpoꝛa habẽt dñiũ terre et
aque. Scd'a rõ hec est: q̃cunqꝫ habẽt plures partes aq̃ τ ter
re ꝓpoꝛtionales: τ etiã ẜm maioꝛẽ ꝑtẽ machine: habẽt dñiũ
aque τ terre: ẜ3 oĩa aĩalia plures habẽt partes ꝓpoꝛtiona
les aq̃ τ terre: q: sicut dicit Cõstã. partes hũide aq̃ ꝓpoꝛtio
nant̃: paucevo ꝑtes ad naturã ignis ꝓpoꝛtionant̃: q: nõ nisi
spũs: ğ in coꝛpib⁹ oĩm aĩaliũ est dñiũ terre τ aq̃. Tertia rõ h̃
est: ad ꝯstitutionẽ aĩaliũ necessaria est pfecta ptiũ cõstãtia q̃
in coagulatiõe cõsistit. ğ ista ꝯstitutio d3 fieri ex illis elemẽtis
que ad determinatas figuras τ fixas cedũt: ẜ3 talia nõ sunt
ignis τ aer ꝑpter sui subtilitatẽ: ğ coꝛpoꝝ aĩaliũ ꝯstãtia nõ
poterit cõstitui ex aere τ igne a dñio: τ sic relinquit̃ ꝙ sem
per d3 esse in eis dñiũ aque τ terre. Quarta rõ h̃ e: τ est pbi.
ex illis elemẽtis cõstant aĩalia ex qb⁹ sustentant̃: τ in qb⁹
habitãt: ẜ3 oĩa aĩalia sustẽtant̃ τ habitãt in terra τ aq̃: ğ oĩa
coꝛpa aĩaliũ ꝯstãt a dñio ex aqua τ terra. Ad oppositũ est au
cto. ysaac dicẽtis in lr̃a: ꝙ q̃dã aĩalia sicut volatilia habent
dñiũ supmaꝝ ptiũ leuiũ elemẽtoꝝ. Hoc etiã pbat̃ rõne: sic
elemẽta oꝛdinata sunt ꝑ situ τ motũ sic aĩalia oꝛdinant̃ ẜm
suos mot⁹: mot⁹ eñ aĩaliũ sequit̃ motũ elemẽtoꝝ: ẜ3 elemẽ
ta sunt oꝛdinata i motu suo: q: q̃dã mouet̃ sursuz: q̃dã deoꝛ
sũ: ğ sic mot⁹ aĩaliũ oꝛdinabit̃: ẜ3 nõ oꝛdinat̃ mot⁹ aĩaliũ ẜm
motũ elemẽtoꝝ: nisi q: ex ipsis aĩalia ꝯstãt a dñio: ğ aĩalia q̃
mouent̃ sursuz ꝯstãt a dñio ex elemẽtis leuib⁹ sicut ex igne
τ aere: τ aĩalia q̃ deoꝛsuz mouent̃ sunt ex elemẽtis ğuib⁹ q̃
sunt aq̃ τ terra. Ad h̃ dicẽdũ ẜm ysaac: ꝙ q̃dã aĩalia ꝯstãt a
dñio ex elemẽtis leuib⁹ sicut ex igne τ ex supmis elementis
quedã ex inferioꝛib⁹. Nos tñ dicim⁹ ꝙ oĩa aĩalia hñt dñiuz
elemẽtoꝝ grauiũ: τ ꝯcedim⁹ illas q̃ttuoꝛ rones: q: veritatẽ
cõcludũt. Ad rõnẽ respõdem⁹ ꝙ in aĩali est q̃druplex dñiuz
elementoꝝ. Primo quãtũ ad naturalẽ cõstitutionẽ coꝛpis
aĩaliũ τ ptiũ coꝝ. Scd'o quãtũ ad dispositionẽ partiũ aĩaliũ
in duritie τ mollitie τ subtilitate τc. Tertio quãtũ ad motũ
τ opatiões caloꝛ3 natural' τ spũũ q̃ ad motũ oꝛdinant̃. Quar
to quãtũ ad vꝫtutẽ impressiuã τ oꝛdinẽ quẽ faciũt aliq̃ in coꝛ
poꝛe. pmo istoꝝ modoꝝ ponim⁹ ꝙ in lapidib⁹ est dñiũ terre
τ sic de alijs. dicim⁹ ğ ꝙ quãtũ ad cõstitutionẽ naturalẽ coꝛ
poꝛa aĩaliũ nõ ꝯstãt ex aq̃ τ igne: ẜ3 quãtũ ad scd'm istoꝝ mo
doꝝ.s. dispositionẽ ptiũ aĩaliũ in duritie τc. possum⁹ ponere
ꝙ cõstant aliq̃ aĩalia a dñio ex elemẽtis supmis sicut natabi
lia: non ꝙ sint sibi materialiter: ẜ3 poti⁹ foꝛmaliter: h̃ est ẜm
ꝓpoꝛtionẽ. aliqua enim aĩalia agilia sunt ad motum: τ ideo
leuibus elementis pꝛopoꝛtionatur.

¶ Circa scd'm pcedit̃ h̃ mõ: q̃rit̃ vtrum aĩalia sequatur in
suo motu motũ elemẽtoꝝ: vt volatilia mouent̃ sursuz per
motũ elemẽtoꝝ leuiũ: τ videt̃ ꝙ nõ hac rõne. Oẽ qđ mouet̃
mouet̃ ẜm dñiũ vincẽtis in ipo: τ dico vincẽtis materiali cõ
stitutiõe: qđ pꝫ in pipere qđ mouet̃ deoꝛsuz ꝑpter dñiũ vin
cẽt3.s.terre i ipso: ẜ3 oĩa volatilia τ aĩalia sunt cõstituta natu
raliter ex aqua τ terra: ğ oĩa volatilia mouent̃ deoꝛsuz. τ hoc
etiã pꝫ: mot⁹ eñ in coꝛpoꝛib⁹ volatiliũ est oĩno deoꝛsum a
ꝑte elemẽtoꝝ: cui⁹ signũ est si aĩa amoueat̃ volatilia moue
tur deoꝛsuz: τ etiã plumis remotis: τ sic pꝫ ꝙ sequunt̃ natu
rã grauiũ elemẽtoꝝ. Scd'a rõ h̃ est: q̃dã sunt q̃litates queve
niũt a ꝑte cõplexiõis. s3 cali. fri. hu. sic. q̃dã alie sunt conse
quẽtes materiã τ põdus τ coꝛpulẽtiã: sicut moueri sursuz
τ deoꝛsum: mot⁹ ğ sursum τ deoꝛsum nõ sequit̃ cõplexionẽ
qđ pꝫ in pipere cũ sit calidũ in quarto mouet̃ tñ deoꝛsuz: ğ
hmõi q̃litates sequunt̃ motũ grauiũ: q̃ q̃dẽ in grossitie par
tiũ ꝯsistit. grossities vo ptiũ sequit̃ ꝯstitutionẽ materialẽ: ğ
cũ in volatilib⁹ sit ꝯstitutio grauiũ elemẽtoꝝ: ğ volatilia dñt
seq̃ motũ elemẽtoꝝ ğuiũ τ iste est deoꝛsum: ğ volatilia semꝑ
mouet̃ deoꝛsuz. Tertia rõ h̃ est: aut elemẽta dñant̃ ẜm quã
titatẽ i aĩali volatili: aut ẜm q̃litatẽ. nõ ẜm quãtitatẽ: q: q̃n
cũqꝫ aliq̃ ꝯcurrũt i aliq̃ quãtitatiue: si illa q̃ sũt maioꝛ3 vꝫtut3
dñant̃ supꝛa alia quãtitatiue oĩno ea coꝛrũperẽt τ sic fieret
gñatio: h̃ aũt nõ ẽ veꝝ: q̃re nõ dñant̃ ẜm quãtitatẽ. neqꝫ ẜm
q̃litatẽ: q: nihil a ꝑte quãtitatis est cã mot⁹: ẜ3 solũ impꝛssio
nis qđ pꝫ in pipere qđ ꝑpter qualitatẽ nõ mouet̃: deoꝛsuz
neqꝫ sursum: sed mouet̃ deoꝛsum ratione grauitatis: ergo

nullo modo est ponere: nec fm quantitatē nec fm q̄litatē ꝙ corpora volatilia sequantur motū elementoꝝ leuiū. Ad oppositū est auctoritas ysaac dicētis: ꝙ illa in quibus dominātur suprema leuiuꝫ mouent̄ sursum: hoc etiam videt̄ innuere Auicē. dicēs ꝙ duo sunt elemēta. s. aqua ⁊ terra: q̄ faciunt ad constitutionem partiū animalium: alia vero duo faciunt ad motū ⁊ ḡnatione spirituū. Nos aūt dicimus ꝙ elementa grauia dominant̄ in eis quātū ad motū: cui⁹ signū est ꝙ remota aīa mouent̄ deorsuꝫ ꝓpter dñiū aq̄ ⁊ terre. Ad auctor. ysaac dicēdū ꝙ dñiū quātū ad motū duplex ē. Quoddā est dominiū a parte cōstitutiōis elemēti dominātis: de quo dictū est. Nā oīe qd̄ mouet̄ mouet̄ per dominiū elemēti excedentis in ipso. Est aliud dominiū qd̄ ɔsistit in ꝓprietate partiū ⁊ sp̄ūs: ⁊ hoc mō dixit ysaac ꝙ volatilia sequunt̄ motū elementorum leuiū: ⁊ hoc est verū fm dispositionē ⁊ ꝓportionē ꝓprietatū volatiliū cum ipsis elementis leuibus. Hñt enim ipsa volatilia partes raras ⁊ ꝓ̄ptas ad motū ⁊ sp̄ūs agitabiles: nec intelligas vnq̄ ꝙ in ipsis sit dñium elementoꝝ quātū ad naturalē cōstitutionē: sed solū fm proportionem proprietatū fm ꝙ ponit ysaac. Ad auctoritatē Auicen. dicendū ꝙ ea que sunt in corporibus animaliū ex aqua ⁊ terra constant a dñio: dicimus tñ ꝙ sanguis est aeree nature: ⁊ calor naturalis ⁊ sp̄ūs ignee. Notādū tñ ꝙ aliq̄d dr̄ ignee nature dupliciter. Primo modo q: habet dñium ignis ⁊ aeris: ⁊ hoc modo nihil est ignee vel aeree nature propter proprietates ignis ⁊ aeris. Alio modo dr̄ aliquid ignee nature vel aeree ꝓpter proprietates ignis ⁊ aeris quas cōtraxit ex digestiōe per operationē nature: ⁊ hoc modo sanguis est aeree nature: ⁊ calor naturalis q: per opertionē nature acquirūt qualitatē aeris vel naturā. s. calidā ⁊ humidā. spiritus similiter naturā acquirit propter subtilitatē ⁊ luciditatē: ⁊ h̄ mō intelligēdū est ꝙ hec sunt ignee nature vel aeree.

¶ Circa tertiū procedit̄ hoc mō: ⁊ q̄rit̄ q̄ pars aque sit verior aq̄: an infima: an summa: an media: ⁊ videt̄ ꝙ infima: q: vnūquodq̄ elementū quāto plus accedit ad suum situm tanto perfectius est: cū ergo ꝓprius situs aque sit ire deorsum: aqua q̄ magis accedit ad istū situ: erit pfectior ⁊ verior ⁊ hec est infima: ergo pars aque infima est verior. h̄ patet p ysaac q: infima grauiora sunt pfectiora. Ad oppositū. illud perfectius est in genere aque qd̄ minus mixtū est alteri omnino: sed media pars est hmōi: ḡ media pars aque est perfectior ⁊ verior. Ad hoc dicendū ꝙ media perfectior est. Ad rationē dicendū ꝙ veritas nature elemēti in duobus saluatur scꝫ in appropinq̄tiōe ad locum: ⁊ hoc modo infima verior est ⁊ sic procedit ratio. Alio modo q: minus mixta ⁊ ratiōe speciei: ⁊ hoc modo media verior est: ḡ similiter terra media verior est. Contrariū tamen dixit Algazel dicens: ꝙ terra tres habet partes: ⁊ terra cōsistens in centro vera terra dicitur. Ad hoc dicendū ꝙ cum dixit Algazel ꝙ vera species terre in centro consistit: nō est simile de aqua ⁊ terra. aqua eñ se habet inter terrā ⁊ aerem: ⁊ ideo media verior: nō tñ ita est de terra: vna enim pars terre aque cōmiscet̄: ⁊ ideo non dicit̄ pura: inferior pars terre cōsistens in centro vera pars dicit̄ terre ⁊ veram speciem terre habens.

¶ Circa quartum sic ꝓcedimus: queritur de dominio nutrimenti: ⁊ queritur vtrū nutrimētū in aīalibus habeat dominiū aque ⁊ terre prout accipit̄ ex terrenascētibus: ⁊ videtur ꝙ sic. dicit ph̄s ꝙ oīa animalia ex illis nutriunt̄ ex quib⁹ constant: sed omnia animalia maxime cōstant a dominio ex terra ⁊ aqua: ḡ nutrimentū in ipsis cōstat ex dominio terre ⁊ aque. Secunda ratio hec est: nutrimentū debet esse passiuum natū conuerti: vt grossum ad grossam machinā cōuertatur: ḡ habet dominiū elementorū que sunt corpulenta: ḡ dominiū terre ⁊ aque dꝫ esse nutrimentū. Ad oppositū. vita stat per calidū ⁊ humidū: ḡ qd̄ est principiū vite debet esse calidū ⁊ humidū. hoc aūt est nutrimentū: ḡ nutrimentū debet esse calidū ⁊ humidū: ḡ dꝫ habere naturā ignis ⁊ aeris a dominio. Secunda ratio hec est: aquosum ⁊ siccum terrestre extinguūt caliditatem: humidū vō aereū est pabulum ignis. calor vō naturalis assimilatur calori ignis: ergo sicut calor ignis extinguit̄ ab humido aquoso: similiter calor naturalis ab eodē extinguit̄: ⁊ sic videtur ꝙ nutrimentuꝫ debet habere dñium ignis ⁊ aeris. Ad hoc dicendū ꝙ in nutrimento dominat̄ humidū aquosuꝫ ⁊ siccū terrestre. Ad rationē dicēdum ꝙ duplex est dispositio in nutrimēto. Quedam est dispositio cōstitutiōis materialis: ⁊ hoc mō in nutrimento ponimus dominiū terre ⁊ aque. Alia est dispositio formalis: ⁊ hec est in nutrimēto post cōuersionē: ⁊ hoc modo proportionaliter dicimus ꝙ in nutrimēto est dominiū aque et aeris: acquirit̄ eñ in ipso p operationē nature: hoc est per digestionem: scꝫ natura calida ⁊ humida cum ex ipso nutrimento fiat sanguis.

¶ Circa quintum proceditur hoc modo: queritur vtrū animalia plus nutriantur ex animalibus q̄ ex alijs: ⁊ videtur ꝙ ex animalib⁹: q: vnūquodq̄ maxime nutrit̄ ex illo cui maxime vicinatur. vnde hō nō nutrit̄ ex elementis: q: maxime distat ab eis: sꝫ aīal ꝓximi⁹ est aīali q̄ planta: ḡ quodlibet plus habet nutriri animali q̄ planta: ⁊ sic ex reptilib⁹ sicut bufonibus serpentibus ⁊ hmōi poti⁹ nutrit̄ homo q̄ ex plātis. Secunda ratio hec est: complexio temperata ⁊ equalis maxime homini debetur: sꝫ cōplexio tēperatior est in reptilibus q̄ in planta: ḡ nutrimentū ex reptilibus magis accedit ad naturā corporis humani q̄ nutrimētū ex planta. Cōtrarium tñ videtur cum illa reptilia corpus humanū interficiant. Ad hoc dicendū ꝙ corpus humanū magis nutritur ex plātis. Ad rationem dicendū ꝙ duplex est vicinitas. Quedam est conformitate generis ⁊ communitatis: ⁊ hoc modo dicimus ꝙ magis vicinantur ad seinuicē reptilia ⁊ animal: cū vtrumq̄ sit animal: hoc tñ natura facit ad nutrimētū. Alia est vicinitas in cōformitate nature fm quam vnū natū est cōuerti ad alterū ⁊ ecōtrario: ⁊ hoc modo maior est vicinitas inter plantas ⁊ aīal q̄ inter reptilia ⁊ hominem.

¶ Scd̄o queritur vtrū testudo sit maxime cibus temperatus: ⁊ videtur ꝙ sic: quia illa in quo cōcurrūt elementa per equalitatem sunt maxime temperata: sꝫ testudo est hmōi sicut dicit ysaac: ḡ testudo est cibus temperatus. Ad hoc dicēdū ꝙ equalitas elemētoꝝ tripliciter fit. Primo modo quātum ad cōplexionē: ⁊ hoc modo in hoīe est equalitas cōplexionis. Est alia quātū ad dispositionē: ita ꝙ sunt quedā dure q̄dā molles: ⁊ hoc mō in testudine est equalitas elementoꝝ. Alia est in motu ⁊ secūdū simile. in testudine similiter reperitur ꝙ vna pars testitudinis nō mouet̄ magis q̄ alia: ⁊ assimilant̄ plāte sicut testa: ⁊ sic p̄ꝫ solutio ad quesita.

¶ De diuersitate nutrimētorū animaliū bonorū ⁊ malorum. Capi. xxx.

¶ Lectio. xxxiiij.

Diuersitas nutrimēti de animalibus boni vel mali vel velociter vel tarde digerendi: diuiditur sex modis. Primus ex natura sua. Secūdus ex etate. Terti⁹ ex natura ciborū suorū ⁊ pascuoꝝ. Quartus ex grossitie seu macie. Quintus ex anni tēporibus quale in quolibet horū comedat̄. Sextus ex artificio apparandorum. Ante tamē q̄ de singulis hoꝝ disputemus: de differentijs maris ⁊ femine: ⁊ neutri ⁊ castrati dicamus. Non dubitauerūt ph̄i quin horū mascul⁹ calidior ⁊ siccior sit: minusq̄ viscosi humoris et subtilioris q̄ femina nutrimēti. Femina vō cōtrario. Ideoq̄ omnis masculina caro laudabilior est ⁊ digestibilior: nisi sola caro caprina: q̄ in feminis melior est q̄ in maribus: ⁊ hoc naturaliter: qd̄ fit q: caprina est naturaliter sicca. Masculina autē oīm animaliū caro est siccior. In caprina ergo trib⁹ ex causis siccitas adunatur. Vna ex sua natura. Altera ex sui specie. Tertia q: masculina. Ideoq̄ caro sua quasi decrepiti aīalis est humida. Femina vō q: naturaliter est humidior: tēperatur sua siccitas specialis cū hūiditate sua propria feminali. ⁊ idcirco laudabilior est: ⁊ ad digerendum

dum

dum melior. Sed tñ si lactēs mascul⁹ fuerit: nō pōt dici illaudabilis: ꝓpter laudabilē humiditatem lactis. femine ergo horū meliores multo sunt. Si eñ laus simpla lactis masculos bonos facit: multomagis feminas ⁊ laus lactis: ⁊ laus femine: tales bonas factura erit.

¶ De vaccis. Cap. xxxi.

Redarguemur tamen de vaccis dicentes: Quare femine in bobus meliores non fuerūt suis maribus: cū vaccine naturaliter caprinis sunt sicciores. Rñdem⁹ carnem vaccinā duriorem in digestione esse tardiorem: ⁊ actioni nature inobedientiorē. Cū ergo femine omniū animaliū similiter se habeāt: ⁊ vacce q: femine: in grossitie: ⁊ in digestibilitate duplici ex causa erunt male. Masculi aūt quāto plus naturali calore in omnibus aīalibus in corporali sua specie meliores sunt in digestione: tanto plus masculus bos femina erit leuior: tñ in bonitate nutrimenti nō melior erit: q: humiditas femine naturaliter siccitatem temperat in sua specie. Unde ⁊ masculus bos lactēs melior ⁊ laudabilior est nō lactente: q: humiditas lactis cōplexionē suā tēperat. Castrata vero aīalia inter cōplexionē sunt maris ⁊ femine mediocria in specie sua tñ. Ideoq₃ actiōes sue ⁊ passiones feminis sunt vicinantes: quia etsi masculus nascatur: nobilissima tñ mēbra q̄ naturalis caloris sunt fundamēta: amisit: et inde calor deficit: et complexio sua atq₃ actio femine appropriauit: q: min⁹ calefacit mascul⁹ plus feminis: tardius maribus: velocius feminis digeritur. Sanguis aūt quē generat: melior est ꝙ quē femine: peior ꝙ quem masculi: nisi tñ in capris sicut dixi. Castrata aūt minoris sunt in masculis nutrimēti: ⁊ feminis minoris bonitatis. ¶ Expletis aūt differentijs mariū ⁊ fe. insuper ⁊ neutrorū: redeamus ad ꝓmissa: ⁊ incipiamus a complexione naturaliter antiquiore. Aīaliū ergo triplex est cōplexio. Aut eñ mediocris ī humiditate ⁊ siccitate: ⁊ hec duplex est. frigida sicut lactentiū capreolorū carniū est: ⁊ calida sicut agnorū aīalium: aut est cui siccitas dñatur: que iterum dupliciter diuiditur: vel enim calida sicut vetus pecorina: vl' frigida sicut iuuenis caprina: aut est cui dñatur humiditas. Iterum dupliciter diuidiť aut calida sicut agnina annalis: aut frigida sicut porcina. Cōcordāt aūt antiqui ꝙ nulla animalia ambulabilia ⁊ humani corporis nutritiua porcinis sunt frigidiora. Que aūt aīaliū inter humida ⁊ sicca mediocria sunt in velocitate digerēdi: ⁊ bonitate nutrimēti: multo meliora sunt ceteris: maxime si iuuencula fuerint nō vetera neq₃ lactētia. vetera eñ sunt sicca ⁊ macra: ⁊ caro eis est durissima. Lactētia humida sunt ad digerendū dura viscosa: ⁊ grossi phlegmatis generatiua: nisi cū naturaliter aīalia sint siccissima: sicut caprina et bouina. Hec eñ in vicinitate lactis vel laudabilis sunt humiditatis: q: sua tēperať siccitas: q: quecūq₃ sunt siccissima naturalr: pessimi sunt nutrimēti: nisi cū in lacte sint: vel in vicinitate lactis Ideoq₃ caprina vel bouina lactentia: et iuuenculis ⁊ veterib⁹ sunt laudabiliora: q: natura sua sicca ⁊ iuuēcula erit duplr grossa ⁊ sicca: ⁊ melācholici sanguinis generatiua. Si tamen frigida sint animalia: sicut caprina: ⁊ bouina: in corruptione erunt minora. Siccitas enim calori iuncta incendit: et velociter desiccat cito in corruptionem mutanda. Naturaliter in carnibus sunt mollia tenera in stomacho ⁊ intestinis cito descēdētia. ⁊ ideo viscosi phlegmatis ꝓpria. Si tñ calidiora sunt animalia sicut iuuencula pecorina frigidioribus sicut porcinis sunt meliora: quia porcina ceteris animalibus minus sunt calida et humidiora. vnde omfacino oleo antiqui assimilauerunt in frigiditate. Ideoq₃ sunt grossa: ad digerendum dura: ⁊ ad penetrandū venas tarda. Multam eñ hu. necesse est penetrare: calorem adiuuat. Sin autem: oportet vt coagulet: ⁊ ad digerendum (vel penetrandum) induret.

¶ Postꝙ assigneuit diuersitatem aīalium domesticorum ⁊ siluaticorum ⁊ nature ipsorū: In hac parte agit diuersitatem nutrimenti ipsorum rōne cōditionū in ipō accidētium: ꝑ quas laudabilitatē vel illaudabilitatē acquirit. Diuisio. Diuidiť aūt hec pars in duas partes. In quarum prima assignat conditiones per quas procedit diuersitas nutrimēti in animalibus. In secunda. s. in hac: Ante tñ ꝙ de singulis horum disputem⁹. determinat de nutrimēti diuersitate ſm singulas illarū conditionū. Prima pars nō diuidiť. Scōa aūt diuiditur in sex ſm numerū illarū cōditionū. In prima igitur assignat diuersitatē nutrimēti aīalium a parte cōplexionis. In scōa. s. in hac. Diuersitas nutrimenti ex etate ⁊c̄. assignat diuersitatē eius a parte etatis. In tertia. s. in hac: Diuersitates in aīaliū nutrimentis iam diximus ⁊c̄. assignat eius diuersitatē a parte nutrimēti quo animalia nutriunť. In quarta. s. in hac: Diuersitas animalium in macilencia ⁊ crassicie ⁊c̄. assignat eius diuersitatem a parte habitudinis in macie ⁊ pinguedine consistentis. In quinta. s. in hac: Diuersitates nutriētiū aīaliū diximus ex temporibus anni ⁊c̄. assignat eius diuersitatē a parte tēporū anni. In sexta. s. in hac: Diuersitates nutrientium animaliū artificialiter sunt tres ⁊c̄. assignat eius diuersitatem a parte artificialis apparatus. Due aūt ꝑtes prime cū prima parte capituli spectāt ad presentem speculationē. Sunt igitur in presenti lectione partes tres. In quarū prima diuersas cōditiones nutrimēti aīaliū assignat. In secūda de ei⁹ diuersitate rōne complexionis ꝓsequiť. In tertia eius diuersitatē rōne etatis assignat. Singularū aūt partiū diuisionē ⁊ expositionē diuisim ꝓsequitur. ¶ Circa primā partē dicit ꝙ nutrimentum ex animalibus acceptum in bonitate ⁊ malicia sex diuersať modis. Prim⁹ est ex natura. scōus ex etate. terti⁹ ex pascuis quartus ex humiditate. quintus ex anni temporibus. sext⁹ ex artificio. In scōa. s. i hac: Ante tñ ꝙ de singulis horū disputemus ⁊c̄. agit de diuersitate aīalium rōne cōplexiōis. Sed quia complexio in animalibus diuersatur penes discretionē sexus: ideo agit de animalium diuersitate a parte discretionis sexus. Diuisio. Diuiditur aūt hec pars in duas partes In quarum prima assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalib⁹ a parte discretionis sexus. In secunda eius assignat diuersitatem a parte cōplexionis. Prima aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat diuersitatem nutrimenti ex animalib⁹ a parte sexus masculini ⁊ femini. In scōa assignat eius diuersitatē a parte sexus nutrientis: sicut in castratis Secunda pars principalis diuidiť in duas. In quarum prima assignat diuersitatem complexionis in animalibus. In secunda assignat diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte differētiarū complexionis. Sunt igitur in p̄nti lectione partes quattuor. In quarū prima assignat diuersitatem nutrimēti ex aīalib⁹ a parte masculini sexus ⁊ feminini. In scōa scʒ in hac: Castrata vero aīalia ⁊c̄. assignat diuersitatē eius a parte sexus nutrientis. In tertia. s. in hac: Expletis autem differentijs mariū ⁊c̄. assignat diuersitatem cōplexionis in animalibus. In quarta. s. in hac: Que aūt aīalium inter humida ⁊ sicca sunt mediocria ⁊c̄. assignat diuersitatem nutri-

menti ex animalibus a parte differentiarum cōplexionis.
¶ Circa primā partem septem sunt particule. Primo ꝓponit intentionem dicens: ꝙ ante cōplexionem dicendum est de sexu. Scḋo tāgit naturā carnium masculoꝝ ⁊ feminarū: dicēs ꝙ iste sunt magis subtiles ⁊ minus viscose: ille aūt magis. Tertio tāgit diuersitatē nutrimēti ex vtrisq; dicēs: ꝙ masculine sunt laudabiliores femininis. Quarto excipit caprinā que in sexu feminino melior est ⁊ mollior: eo ꝙ masculina rōne speciei sexus ⁊ cōplexiōe siccior est ⁊ durior. Quinto dicit ꝙ caper lactēs bonitatē hȝ ꝓpter etatē ⁊ ꝓpter lac: sed femina lactēs melior: cum eñ ex lacte ꝓcedat bonitas in masculo: multomagis ī femina ꝓcedit. Sexto remouet dubitationē circa ea q̄ dicta sunt. Nam cū femine in capris meliores sint ꝓpter tēperamentū siccitatis a parte sexus: sic videt̄ ꝙ in bobus femine sint meliores: cū boues sint naturaliter sicce. Soluit aūt dicēs: ꝙ caro bouina est sicca ⁊ dura ⁊ indigestibilis: femine aūt ꝓpter duas cās sunt male. ⁊ ꝓpter maliciā spēi ⁊ sex⁹. Nā calor ipaꝝ debilis nō est potēs carnē ipaꝝ subtiliare ⁊ depurare: sȝ in masculis accidit cōtrarium ꝓpter cōfortationē caloris: ⁊ ideo masculus femina est leuior nō tñ eius nutrimētū est magis laudabile: q: in feminis mollior est caro. vnde ⁊ vitulus lactens ꝓpter etatē ⁊ lac est melior. Sūma aūt intētionis hec est: femina in bobus laudabilior est rōne sexus ⁊ temperamēti siccitatis ⁊ duriciei: masculus autem propter confortationem caloris ⁊ leuitatem carnis. Circa secundam partem agit de carnibus castratorum. tria aūt intendit. Primo dicit: ꝙ castrata sunt media īter masculina ⁊ feminina: ⁊ hñt v̄tutē feminis vicinātē. Secūdo reddit causam huius que est ablatio testiculoꝝ: qui toti corpori calorē prestant. Tertio dicit: ꝙ sanguis ex illis gñatus: melior est ꝙ̄ ex feminis gñatus: peior est ꝙ̄ ex masculis ⁊ ideo tenent mediū: vt meliora sint feminis: peiora aūt masculis. Circa tertiam partē talē cōplexionis distinctionem assignat. Quedā est cōplexio media inter siccā ⁊ humidam quedā extrema. media q̄dā declinat ad frigidā: sicut ī hedo quedā ad calidā sicut in agno. Extrema quedā est sicca: que dam humida. sicca quedā declinat ad frigidā sicut in capra: quedā ad calidā sicut in ariete veteri. humida quedā ad frigidā declinat: sicut in porco: quedā ad calidā: sicut in agno annali. sed inter oīa comestibilia porcus est frigidior. Circa tertiā partē assignat diuersitatem nutrimēti ex aīalibus a parte complexionis ipoꝝum. Hec aūt pars duas continet particulas. Primo eñ assignat diuersitatem nutrimēti ex aīalibus a parte cōplexionis medie dicens: ꝙ aīalia calide cōplexiōis laudabilis sunt nutrimēti: ⁊ maxime cū sunt etatis medie: q: in prima etate multū abūdat humiditas: nisi in aīalibus siccis: que in hac etate preualent: ⁊ cū sunt grossa in maiori etate multū sunt sicca. Scḋo dat diuersitatē nutrimenti rōne cōplexionis sicce ad frigidā declinātis: dicēs ꝙ aīalia illius cōplexionis tardius corrūpūtur: q: frigidū ⁊ siccum a corruptiōe preseruat: sed calidum ad ipam mouet. Circa quartam partē primo dat nutrimēti diuersitatem a parte humide cōplexionis dicens: ꝙ aīalia hui⁹ cōplexionis carnes habēt teneras: cito digestibiles ⁊ penetrabiles. Secundo dat eius diuersitatē rōne cōplexionis humide ad calidā declinātis dicēs: ꝙ aīalia huius cōplexionis sunt meliora alijs: sicut patet in pecore cuius caro calida est ⁊ humida sȝ porcina est frigida ⁊ humida oīno filis de facili penetrabilis ⁊ tarde coagulationis. Oīm aūt cōplexionū differētias assignat: sȝ intricate: sȝ ex dictis ipsarū diuersitas ptȝ. ¶ Circa partē istā tria q̄rūtur. Primū est de diuersitate aīaliū rōne sexus. Scḋm est de bonitate aīaliū rōne sexus. Tertium est de diuersitate animalium a parte cōplexionis.
¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc modo: q̄rit̄ vtrū carnes masculorum naturaliter sint meliores: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q̄ncūq; eñ in aīalibus calor naturalis fortior est vt superfluitates expellat: carnes efficiūtur mundiores ⁊ meliores: ⁊ etiā sanguis in illis gñat⁹ melior est: sed in aīalib⁹ masculini sexus calor naturalis depurās fortis ē: ⁊ humiditates mūdiores: ⁊ laudabiliores redduntur: ğ carnes in aīalibus masculini sexus meliores sunt. Secūda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ aīalia que sunt nature humide generant sanguinē aquosum ⁊ putrifactib' ⁊ illaudabilē ꝓpter multā humiditatē ⁊ mollicіem sed carnes feminarū sunt hmōi: ğ sanguinē aquosum generant: ergo carnes masculoꝝ sunt meliores. Ad oppositum q̄cūq; aīalia sunt sicce nature: ⁊ dure cōpositiōis indigent tēperamēto in cōplexione ⁊ cōpositione: sed aīalia masculini sexus sunt hmōi: ğ carnes illoꝝ aīaliū meliores sunt in illo sexu in quo molliores sunt ⁊ humidiores: ⁊ subtilis cōpositionis: sȝ hoc est in feminis: ergo carnes feminarū molliores sunt. Ad hoc dicēdū: ꝙ meliores sunt carnes masculoꝝ aīaliū ꝙ̄ feminarū. Ad rōnem in ꝯrium dicēdū: ꝙ duplex est cōplexio. s. naturalis ⁊ accidētalis. Naturalis est illa: quam hȝ aīal de sui natura. Accidētalis est illa quā cōtrahit aīal ex etate vel sexu. Dicimus igit̄ ꝙ aīalia rōne cōplexionis que debetur sexui carnes habēt meliores masculi ꝙ̄ femine: loquēdo tñ de naturali complexione: dicim⁹ ꝙ q̄nq; pōt esse peior: q̄nq; melior. Vñ caro masculi peior ē ꝙ̄ femine quantum ad naturalē cōplexionē. ¶ Scḋo querit̄ circa hoc de vacca: ⁊ querit̄ vtrū bos in feminino sexu sit laudabilioris nutrimēti ꝙ̄ in masculino: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q̄m aīalia sicca fm naturalē cōplexionē indigēt humectatiōe carnis ⁊ mollicie sȝ vacca est aīal frigidū ⁊ siccū naturaliter: ergo indiget humectatiōe carnis ⁊ mollicie: sed hoc est in femina: ergo caro vacce melior ꝙ̄ bouis. Scḋa rō hec est: silitudo est inter sexū ⁊ etatē ꝯformē: sex⁹ eñ feminin⁹ assimilat̄ etati puericie cū teneritas vtroq; acquirat̄ in carne. masculin⁹ eñ sexus etati iuuētutis assimilat̄: sed bos in iuuētute est laudabilis nutrimēti: ğ silr bos in sexu cōsili isti etati erit bon⁹: sed hic est sex⁹ femine⁹: ğ in sexu femineo melior est. Ad oppositū ē qḋ dicit ysaac: q: masculi sunt laudabilioris nutrimēti ꝙ̄ femine excepta capra. Ad h̄ dicēdū ꝙ bos laudabilioris est nutrimēti ꝙ̄ femina: ⁊ cā est hec: q: inter oīa aīalia in specie hui⁹ aīalis maior supfluitas aggregat̄: sicut dicit Raß. ⁊ in masculo supfluitates iste cōsumūtur ꝓpter fortitudinē caloris ⁊ ideo carnes remanēt mūde. In femina vo cū nō sit calor fortis et supfluitas abūdet ⁊ plus ꝙ̄ in masculo: supfluitas remanet: ideo feminarum carnes nō sunt ita bone sicut masculoꝝ. Ad rōnem in ꝯrium dicendū ꝙ in carne bouina duo sunt cōsideranda. Primū est dispositio cōplexionis ⁊ cōpositionis. Secūdū est carnis mūdificatio. Dicim⁹ igit̄ ꝙ femine nō sunt mūdiores: īmo indigent maiori mūdificatiōe: Ad secūdū dicēdū ꝙ non est simile de sexu ⁊ etate: q: prima etas nō est causa habēdi plures superfluitates: nec etiā hȝ īmo est causa mūdiciei carnium: ⁊ ideo aīalia in prima etate sunt laudabilis nutrimēti. sexus vero īmundiciā inducit in carnibus: ⁊ ideo nō est simile. ¶ Tertio queritur circa hoc quare vacce sunt laudabiliores in quibusdam regionib⁹ sicut in hispania ꝙ̄ bos. Ad hoc dicendum ꝙ hoc est ꝓpter duas causas. Prima ⁊ principalis est diuersitas regionis q̄dā eñ regiones declinant ad caliditatē ⁊ humiditatē: q̄dā vero oīno ad siccitatē. In regionib⁹ ğ humidis carnes ī masculo mūdificātur ꝓpter tēperamētū regionis ⁊ ꝓpter pascua: ⁊ ideo carnes vituli in talib⁹ regionibus sunt laudabilis nutrimenti ⁊ boni. In siccis vero ⁊ calidis regionibus valde sunt sicce carnes ⁊ dure ꝓpter siccitatem regionis: ⁊ ideo carnes bouis in tali regione non sunt laudabiles. Alia causa pōt esse labor in vna terra magis ꝙ̄ in alia: ⁊ ideo ex labore siccitatē acquirūt. ¶ Quarto querit̄ circa hoc quare cū vacca sit frigide ⁊ sicce cōplexionis sicut capra: quare sexus acq̄rit bonitatē in capra: in vacca vo nō. Ad hoc dicēdū ꝙ differt cōplexio ī vacca: ⁊ in capra. Caro eñ capre peccat ī multa siccitate ⁊ non multa supfluitate: cuius signū est: ꝙ lac eius optimum est: cum per femineum sexum humiditas acq̄rat̄: manifestū est ꝙ ī capra sexus femineus bonitatē acquirit: vacca vo in siccitate nō multum peccat: imo illa caro multū humida est: ⁊ hec peccat in supfluitate: cuius signū est ꝙ lac eius nō multum est bonū: sed sexus humiditatem inducit: qua nō indiget caro vacce. ⁊ ideo nullā acquirit bonitatē sexus ī vacca. ¶ Quinto querit̄ circa hoc: dicit ysaac ꝙ carnes ī femineo sexu sunt humidiores ⁊ molliores: ergo caro porcina in femi. sexu erit mollior ⁊ tenerior: ⁊ humidior ꝙ̄ caro porcina in sexu masculino. Ad hoc dicēdū: ꝙ hoc est fm viam accidēns. Unde dicimus ꝙ si in eadē etate cōpare

tur femineus sexus ad sexum: in masculino durior est caro
masculi ꝙ femine: sed post conceptionem 3ᵐ est: q₂ tunc
caro porci efficitur dura ꝛ sicca: iuxta illud phi in libro de
aialibus: qḋ aial maxime macrescit ꝛ durat multū. ꝛ cā ē
q₂ primo añ conceptionē habebat carnes molles ꝛ de facili
eliquabiles: post conceptionē vero tota humiditas dissol-
uit ꝛ remanet dura. Scḋa causa est: multiplicatio filiorum.
porci eñ multotiens octo vel plures filios pareāt: ꝛ ita nu-
trimētū quod dꝫ cōuerti ad hūiditatē ꝛ subam corporis mit
titur ad fetū nutriēdum: ꝛ ita nō remanet nisi cutis q̄ corru
gat. ¶ Sexto querit circa hoc quare aialia bruta fetent cū
sint in coitu: ꝛ quare hoc maxime accidit in capro. Ad hoc re
spōdet Auicē. ꝙ fetor accidit in coitu: q₂ humores cōmoue-
tur in corpore ꝛ fit agitatio illoꝝ humoꝝ. In coitu ṽo non
euacuat nisi puritas humoꝝ: que cedit in sperma: ꝛ ideo cū
humor euētet fetet: sicut ptꝫ i sterquilinio: cū est in quiete
nō fetet: cū aūt euētat cōmouet ꝛ fetet. Siīr ē de humorib⁹
cum p coitum agitent: ꝛ hoc maxime in capro accidit. habet
eñ sanguinē multū acutū: quasi putrefactū: ꝛ in coitu agi-
tatur ꝛ cōmouet ille humor quasi putrefactus.

¶ Circa secūdū pcedit hoc modo: querit vtrū aial castra
tum sit laudabilius nō castrato: ꝛ videt ꝙ nō: aialia eñ ma
sculini sexus laudabilis sunt nutrimēti: ergo aial femini se-
xus: relinquit ergo ꝙ caro aialis non castrati melior est ꝙ
castrati. Secūda ratio hec ē: calor naturalis regit humores
corporis: ꝛ carnes mūdificat: ꝛ depurat supfluitates: ergo
ablato fūdamēto caloris naturalis minime fit depuratio su
perfluitatis: sed in castratis fundamētū caloris remouetur
remotis testiculis qui sunt fundamentū eiusdē: ergo in ca-
stratis non pōt esse tanta mundificatio supfluitatis quāta
est in nō castratis: ḡ carnes nō castratoꝝ meliores sunt. Ad
oppositū est qḋ videmus cōiter. Ad hoc dicēdū ꝙ animalia
nō castrata melioris sunt nutrimēti excepto capro. Ad rōnē
in 3ᵐ dicēdū ꝙ in aiali quocūqꝫ sunt tria. sexus: etas: ꝛ cō
plexio. a parte etatis ꝛ sexus caro in masculis melior est: q₂
calidior reddit: a parte vero etatis accidit vt complexio me
lior et: sicut patet in leuib⁹ aialibus q̄ hn̄t carnes mūdiores
si castrata fuerint humiditas in corpore retinet ꝛ non exit:
ꝛ ideo caro mollior.

¶ Circa tertium pcedit hoc modo: querit quare in gene-
re aialiū: hoc est ꝙ oīa aialia bruta eiusdē cōplexionis iudi
cant: in gn̄e hoīm nō ſꝫ variat: videt eñ 3ᵐ: dicit Auicē. ꝙ
impossibile est duo induidua in vna pūctali cōplexiōe asso-
ciari: sed sicut est cōplexio in hoie: siīr in brutis: ergo si in ge
nere hominū cōplexio variatur: siīr in genere brutoꝝ. Scḋa
rō hec est: sicut variat cōplexio hominis penes regiones et
nutrimētū: cū eodē modo bruta nutriūtur sicut hoies: vide
tur ꝙ sicut in hoibus est diuersitas cōplexionū: ꝙ siīr sit in
aialibus brutis. Ad oppositū est illud qḋ fit cōiter. Ad hoc
dicūt quidā: ꝙ sicut est variatio cōplexionis in hoie: siīr in
brutis: ſꝫ medic⁹ eā assignat in genere hoīm ꝛ nō in brutis:
qm̄ sua intentio est principalr circa corpus humanū: ꝛ non
circa alioꝝ aialiū. Nos tñ dicimus ꝙ nō est tāta diuersitas
cōplexionis in aialib⁹ sicut in homine: ꝛ cā est: q₂ homo mol
lioris cōpositiōis est: ꝛ ideo habet carnē magis agitabilem
alia ṽo aialia respectu hoīs hn̄t carnes duras ꝛ min⁹ agita
biles. Siīr in hoīe magis saluat' siilitudo speciei: in alijs ṽo
nō saluat ita species: sed cōplexio. Unde in hoīe siilitudo cō
plexiōis variat: spēs ṽo manet fixa. ¶ Scḋo q̄rit circa hoc:
q̄re bos ꝛ aialia melācholica sicut bos ꝛ ceruus ꝛ hmōi si in
domo in senectute nutriūtur efficiūtur carnes tenere ꝛ pin-
gues. Ad hoc dicendū ꝙ in carne bouis sunt duo. s. suba car
nis ꝛ humiditas cōtenta: vnde hoc est ppriū bouis ꝙ caro
eius sit dura sine suba⁹ ꝛ etiam sicca. hꝫ ṽo poros multum la
tos: humiditas tñ ipsius bouis subtilis est. vñ aqua eius est
salua: sicut dicit cōiter: cū humiditas bona subtilis aque cō
miscet: caro vero ecōtrario se habet: in senectute tota illa
humiditas perit: ꝛ tūc si in domo nutriat cū poros habeat
latos illa humiditas recuperabitur: vnde tota caro tenera
efficitur. ꝛ sic patet solutio ad quesita.

¶ De diuersitate nutrientium. Cap. xxxij.

¶ Lectio. xxxv.

iuersitas nutrientiū ex etate est quadru
plex. sunt eñ paruissima sicut natiuitati vi
cina: vel a natiuitate remota tñ adhuc cre-
scentia: sicut animalia vel iuuencula iam
cōpleta vel decrepita. lactentium carnes sunt humi
diores ꝛ iō a stomacho lubriciores: veterū solubilio-
res sanguinē phlegmaticū ꝛ multas superfluitates
generantes: nisi sicce sint naturaliter sicut bouine ꝛ
caprine: quorum nutrimenta ceteris sunt laudabilio
ra: maxime bonum lac sugentia. Inde. Gal. que
animalium sunt lactentia: ꝛ bono lacte nutrita: lau-
dabilia faciunt nutrimenta. Mithiseus atheniēsis.
hedulina ꝛ vitulina cum laudabili lacte nutrita: car
nes habēt laudabiliores ꝛ saporosiores: diutius aūt
lactentiū carnes in saporositate: digestione sunt me-
liores: heduline tamē omnibus laudabiliores quas
diximus. vnde ꝛ sanguis quem generāt: subtilior est
ꝛ nutribilior ꝛ omnibus hominibus cōueniētior ma
xime euadentibus ab egritudine. Uitule non simili-
ter. q̄ eñ sanguinē generant grossiorem faciunt: q₂
boues grossiores: ꝛ duriores sunt naturaliter. Unde
vituline carnes: etsi sint laudabiles: non tñ cōueniūt
exeuntibus egritudines: cum mēbra eorum in grosso
cibo digerēdo deficiunt. Si autem lactētia naturali
ter sunt hūidiora: sunt pessima: q₂ humiditas natura
lis ꝛ humiditas etatis in eodē se colligūt: ꝛ inde fiūt
grossa ꝛ viscosa ad digerendum dura: corruptum nu
trimentū facientia. ¶ Humide autem cōplexiones
phlegmaticos generant humores ꝛ grossos: ꝛ soli-
dos fumosos et corruptos. Unde lactentia porcina
et agnina sunt pessima: sed plus porcina ex natura-
lis caloris paruitate: ꝛ viscositatis ꝛ humiditatis do
minatione: ꝛ idcirco cauenda. Inde mithiseus athe
niensis. porcina nullam bonitatem habēt nutrimē
ti: maxime si sint lactentia. Hippo. lactentia porcina
dura ꝛ ad digerendum grossa potius ꝙ iuuencula.
Hec eñ animalia naturaliter venas habent strictis-
simas: sanguinem paruissimū: pinguedinem multam
ergo lactentibus phlegma dominatur. ꝛ ideo nimiū
caueant: nisi cū necessitate cogant comedētes ea: si
calidas ꝛ siccas hn̄t cōplexiones bñ fortes et ristētes
ꝛ laborantes frequēter: bene frequētāt eas. In eta
te secūda. i. adhuc crescentia minoris sunt humidita-
tis ꝛ viscositatꝭ ꝙ lactentia: quia a vulua matris et
lacte sunt remota: vnde sunt duriora: min⁹ superflua
ꝛ nutrimēto temperata: ad digerēdū velocia: ad nu-
triēdū dura: ad dissoluēdū a mēbris dura: maxime si
aialia vniuersaliter sint humida sicut porcina: q₂ nu-
trimēta sua inter hūiditatē ꝛ siccitatē sunt tēperata:
cū sue cōplexiōis humiditatē siccitas tēperet etatis:
ꝛ iō nō iuuenib⁹: neqꝫ fortib⁹ nō laboriosis ꝛ nō exer
citātib⁹ icōuenibilis. Inde mithise⁹. Cōueniētiores
porcine ꝛ pecorine carnes atqꝫ laudabiliores sunt
ex quo a lacte sepata sunt quoadusqꝫ pueniāt ad nu
bēdū aialia. ¶ Si autē aialia naturaliter sint sicca
carne sunt duriora: ꝛ ad digerēdū tardiora: q₂ in eis
augetur siccitas. Ideoqꝫ bouina et caprina in hac
etate sunt illaudabilia. In etate vero tertia. i. iuuen-
cula: siccitas dn̄atur nimia. Ideoqꝫ carnes duriores

grossiores: ad digerendum tardiores: sed tñ in stomacho ꝛ epate bene digesta: nutriméta dant fortiora ꝛ multa ꝛ superfluitatibꝰ mūdificata: a mēbris tarde dissoluēda ex paruitate sue humiditatis ꝛ viscositatis. Inde si aīalia naturaliter sunt humidiora: bene digerētiū sunt nutritiua: sicut iuuenū exercitantium Ideoq3 carnes porcine ꝛ pecorine iuuēcule: etsi hūiditates sint grosse: bene tñ digeste: laudabiles in mēbroꝝ cōfortatione ꝛ in duratione: plus ꝙ in regēda sanitate. Si aūt aīalia naturaliter sint sicca: nutrimēta sua sunt pessima. ex siccitate duplici sua. Iuuēcula ergo caprina bouina sunt pessima: carne dura: i digestione tarda: digesta grossum generāt sanguinē ꝛ melācholicū. In etate q̄rta. i. decrepita oīa aīalia duplici de cā sunt pessima. Una q2 caloris naturalis extinctioni sunt ꝓpinqua. Altera q2 ceteris carnibus sunt sicciora ex humiditate sua vicinius finienda. vñ ad digerēdū durissima: q2 carne sunt neruosa ꝛ fere nūꝙ digesta. maxime si aīalia naturaliter sint sicca: sicut bouina ꝛ caprina: q̄ dupliciter pessima sunt: ex naturali siccitate ꝛ etate sua. vñ Gal'. Que aīaliū naturaliter sicca sunt: paruoꝝ carnes sunt meliores ꝛ nutrimēto laudabiliores erunt. Que ꝟo humidiora sicut porcina ꝛ pecorina: quāto perfectiora: tāto meliora. Itē Gal'. q̄ maxime sunt annosa: mēbris sunt sicciora ꝛ ad digerēdū duriora. Quāto minora tanto mēbris sunt tenuiora: ꝛ ad digerēdū sunt velociora. Si vero lactentia erūt phlegmatica. maxime si naturaliter sint humida. Ideo oīa aīalia volatilia vel ambulabilia dū sunt crescentia: carne sunt laudabiliora: ꝙ q̄ sunt iam declinata. Media inter hec duo extrema laudabilia sunt: vel illaudabilia ſm extremū ad qd̄ magis sunt pendentia.

¶ Post diuersitatē nutrimēti ex aīalibꝰ a parte ꝯplexiōis agit de eius diuersitate a parte etatis. Diuisio. Hec autem pars diuidit̄ in duas. In quarū prima distinctionē etatū assignat in aīalibus. In scd̄a. s. in hac: Lactētiū carnes humidiores sunt ꝛc. assignat diuersitatē nutrimēti i aīalibꝰ a pte omniū etatum. Prima autem non diuiditur. Secunda autem diuiditur in quattuor ſm numerum quattuor etatum In quarum prima assignat diuersitatē nutrimenti nouiter genite etatis. In scd̄a. s. i hac: In etate scd̄a. i. adhuc crescentia maioris sunt humiditatis ꝛc. a parte adolescētie. In tertia. s. i hac: In etate tertia. i. iuuēcula siccitas nimia dñat̄ ꝛc. a parte iuuētutis. In quarta. s. in hac: In etate quarta i. decrepita ꝛc. a parte senectutis. ꝛ sic sunt q̄nq3 ptes in presenti lectione. ¶ Circa primā partē distinguit etates quattuor. sunt eñi quedā aīalia in prima etate. quedā i adolescētia. quedā in iuuentute ꝛ statu. quedā in senectute ꝛ senio. Circa scd̄am partē septē intēdit. Primo dicit ꝙ aīalia lactētia multā habēt humiditatē ꝛ liquiditatē. Scd̄o excipit aīalia sicca: q̄ i hac etate ꝓpter lac sunt laudabilia: ꝛ introducit Gal'. dicētē aīalia lacte nutrita bene esse laudāda. Idē autē dicit mixbileꝰ de hedis. Quarto dicit̄ de hedis ꝙ i hac etate multū sunt laudabiles ꝛ eas advitulinas ꝯparat. nā he subtilē: ille grossum sanguinē generāt. Quinto dicit ꝙ cū q̄dā lactētiū sint humida. q̄dā sicca: cū iam de siccis dictū sit: dicit de humidis ꝙ grossa sunt: ꝛ viscosum generāt sanguinē sicut i porcellis patet. Sexto cōfirmat intētionē ꝑ mixbiseū ꝛ ꝑ Hippo. Septimo ostēdit quibꝰ cōpetāt dicēs: ꝙ habentibus calidas ꝛ siccas cōplexiones: ꝛ exercitantibus. Circa tertiā partem assignās diuersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte etatis secunde quattuor intēdit. Primo dicit ꝙ in tali etate aīalia sunt temperate humiditatis nutrimēti laudabilis. Scd̄o ꝙ hoc aīalibus humidis maxime cōpetit: q2 sua humiditas per etatem reprimit̄. Tertio cōfirmat per mixbiseum. Quarto dicit ꝙ sunt in hac etate minus laudādi. Circa quartam partem assignās diuersitatē nutrimēti in aīalibus rōne tertie etatis quinq3 intēdit. Primo dicit ꝙ ea aīalia sunt dure digestiōis: si tamē bene digerant̄ multū dāt nutrimentum ꝓpter morā in membris: ꝛ purū ꝓpter caloris confortationem. Scd̄o dicit ꝙ humida magis sunt in ea laudabilia ꝛ iuuenibus ꝛ exercitantibus cōpetunt. Tertio descendit ad porcum ꝛ pecus: qui laudandi sunt in ipa. Quarto dicit ꝙ aīalia sicca contrario modo se habēt in ipsa ꝓpter siccitatem cōplexionis ꝛ etatis. Quinto dicit ꝙ ideo in hac etate capra ꝛ bos maliciam habent. Circa quintam partem assignans diuersitatem nutrimenti ex aīalibus rōne vltime etatis tria intendit. Primo dicit ꝙ in ipa aīalia sunt mala in vltimo ꝓpter caloris naturalis extinctionem ꝛ ꝓpter siccitatem nimiā: vnde sunt dure digestionis. Secūdo dicit: ꝙ maxime accidit hec malicia siccis aīalibus ꝓpter siccitatem cōplexionis ꝛ etatis. Tertio cōfirmat intentionem per Gal. dicentem: aīalia humida in etate perfecta meliora: in prima mala: sicca econtrario. Et dicit ꝙ aīalia sicca in senectute sunt dure digestionis. in noua etate sunt laudanda. Sed tamen lactentia sunt phlegmatica ꝛ maxime naturaliter humida. Omnia autem aīalia dum crescunt sunt meliora ꝙ cum declinant. Que aūt sunt in medio laude ꝑticipat̄ ſm maiorē ꝛ minorē accessum ad extrema. ¶ Circa partem istam tria dubitantur. Primū est de mutatione etatis a parte cōplexionis. Secundum est de temperamēto complexionis ex etate. Tertium de comparatione aīalium ratione etatis.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: queritur in qua etate animalia complexionaliter sunt calidiora: ꝛ videtur ꝙ in iuuentute. In quacūq3 etate minus abundat qualitas complexionis caliditatem hebetans ꝛ obfuscans ipsam caliditatem in eadem fortior est calor complexionalis: sed in etate iuuētutis humiditas que caliditatē obfuscat complexionalē minor est ꝙ in tēpore lactentie: ģ calor maior est in etate iuuētutis ꝙ in etate puericie. vnde ꝓportionātur etates complexionibus: et complexiones humoribus: vnde etas iuuentutis comparatur complexioni calide ꝛ sicce. Secūda ratio hec est: egritudines ꝛ dispositiones accidētales q̄ accidunt in aīalibus fiunt ſm dispositionē corporis: sed accidentalia que sequunt̄ in iuuentute aīalium sunt; vt febris acuta ꝛ hmōi: ergo ꝛ dispositio corpis i hac etate debet esse talis: ꝛ sic maior erit calor ꝯplexionalis in iuuētute ꝙ in lactētia. Ad oppositū. vita stat ꝑ calidū ꝛ hu. vñ stat in calido sicut in agēte ꝛ humido sicut in patiēte: sed etas prima plus approqinquat vite: ergo in illa etate est maior calor cōplexionalis. Scd̄a ratio hec est: caliditas fundata in grossiori suba fortior: ē. fortior eī est ignis i ferro ꝙ i stipula: s3 in prima etate calor fundatur in grossa suba vel materia: quia supra humiditatem que multa est: in secunda vero etate. s. iuuentute non fundatur supra ita grossam materiam. fundat̄ eñi supra siccitatem: ergo caliditas prime etatis maior est ꝙ secunde. Ad hoc dicēdū ꝙ calor cōplexionalis fortior ꝛ maior est i etate iuuētutis ꝙ lactētie. secꝰ tñ est de calore naturali. ꝛ voco complexionalem calorem illum qui inest omnibus membris a natura: nec est distinguendum quantitatiue vel qualitatiue: sed quātitatiue solū: q2 calor naturalis innatus est membris quasi fumus quidā mulcebris existens. Ad rōnem in ꝯrium dicendū ꝙ ꝙuis vita stet per calidū ꝛ humidum: in prima tñ etate humidū est multū ꝛ obfuscat calorē complexionalem. In etate vero iuuentutis calidum iam dñatur humido: ꝛ ideo est ibi maior calor ꝙ in etate lactētie Ad aliud dicendū ꝙ calor in materia grossa fortior est dummodo sit fortior in se: sed si sit debilis debilitat̄ vt paruus ignis in ferro ꝛ stipula: vnde ꝙuis in prima etate materia sit grossa: q2 tñ calorē ipm non pōt cōuertere ad sui naturā ideo calor ille dicit̄ debilis. In iuuentute vero pōt ipm ad sui naturam conuertere: ideo in iuuentute respectu etatis lactentie dicitur esse fortior. ¶ Secundo queritur de calore naturali vtrū fortior sit in etate lactentie ꝙ iuuentutis

et voco nihil aliud esse calorē naturalem nisi quēdam fumū vel mulcebrem vel substantiam calidam ⁊ humidam influxā a corde. vñ sicut dicit Hali. ꝙ a corde oriuntur due substãtie.s. calor naturalis ⁊ hec est calida ⁊ humida: ⁊ spūs: ⁊ hec est calida ⁊ sicca: ⁊ videt̄ ꝙ in etate iuuētutis. Om̄e ꝓcedēs ꝯtinue augmētādo ad terminū ꝑparatū semꝑ intēdit vsqȝ ad terminū: ⁊ in termino est stat⁹: sȝ calor naturalis ē hmōi ergo calor naturalis est minor in prima etate ꝙ̄ in secunda in scḋa ꝙ̄ in tertia: ⁊ sic in iuuētute erit maior ꝙ̄ in etate lactētie. Scḋa rō est hec. oīa quecūqȝ sunt ab aīali ꝓcedunt ſm augmentū.s. membra virtutes ⁊ operationes. membra eñ augmentantur vsqȝ ad statum viuētis: ⁊ tunc incipiunt debilitari: sed fortitudinem membrorū sequit̄ fortitudo caloris naturalis: ergo fortior erit calor in etate iuuentutis ꝙ̄ in etate lactētie. Hec autem ratio cōfirmat̄ per auctoritatem dī. ꝙ instrumētum omniū operationū naturaliū est calor naturalis: sed fortiores sunt operationes in iuuentute ꝙ̄ in prima etate: ergo ⁊ calor naturalis fortior est. Tertia ratio est hec: augmentum ꝓcedit ſm eleuationē caloris naturalis qui eleuat⁹ eleuare facit: ⁊ declinatus: declinare: sicut patet per simile in calore solis: qui eleuatus fortior est: ⁊ declinatus debilior: sed in prima etate parū eleuat̄: in secunda magis: ergo tunc calor naturalis fortior est. Quarta ratio est hec: sed q̄ de ista materia supra aphoris. disputauimus ideo ad presens supersedemus.

¶ De diuersitate animalium. Cap. xxxiij.

¶ Lectio. xxxvj.

Diuersitates tamen aīaliū in nutrimentis iam diximus ſm ꝙ pascerentur: oportet tamen ad memoriā reducamus. aīalium q̄ quedā siluatica: quedā q̄ iam diximus domestica. Siluaticorū vero sanguis subtilior ⁊ acutior est: quia minus comedentia: ⁊ sunt sicciora ex nimio motu ⁊ calore aeris vbi aluntur. semper eñ foris operiuntur. vnde pori rarificantur: superfluitates humorū dissoluuntur: ⁊ q̄ parū comedūt atqȝ bibūt. Sanguis quoqȝ domesticus datus est contrarius: q̄ durior et grossior et viscosior: atqȝ mutabilior ex paruitate aeris: defectione mouendi: ⁊ multitudine comedendi ⁊ bibendi: vnde pori oppilantur: ⁊ nutrimenta sua ingrossantur. Diuiduntur autem in tria. Quedam eñ maiores herbas pascentia sicut boues ⁊ silia. Quedā parua ⁊ minora: sicut pecudes. Quedam tñ ramorū extrema sicut capre. Pascētiū tantū maiores herbas pessima sunt: ⁊ macilenta ⁊ ex corruptione sui nutrimēti in hyeme sunt: ⁊ vsqȝ ad medium veris: quibus in temporibus macra sunt: cum bona sibi non inueniant pascua. a medio veris in antea: cum iam sibi pascua inueniant conuenientia: ingrossantur augmentant̄: ⁊ saporitatē nāciscuntur: et laudabile nutrimentum faciunt. Inde Gal'. omnia inquit aīalia si cibos sue complexioni competentes vnde saturentur inueniūt: carne saporosiora ⁊ laudabiliora fiunt. nō inuenientia his cōtraria. Paruas ⁊ minutas herbas pascētia sunt bonitate carnis laudabilia ab initio veris vsqȝ ad medium estatis. his eñ temporibus sibi cōpetentes cibi inueniuntur. vñ ⁊ in his temporibus grossiora teneriora īueniūtur: ⁊ laudabilis nutrimenti videt̄. Extrema ramorum pascentia ab initio estatis vsqȝ ad medium hyemis sunt bona. tunc eñ rami arborum teneriores sunt et humidi. Hippo. Que inquit aīalia in pratis ⁊ cāpis pascuntur: carne sunt leuiora: ⁊ facilia ad digerendū plus ꝙ̄ ea q̄ i domibus nutriuntur: ex frequentia sui exercitij atqȝ motus: ⁊ subtilior ⁊ siccior aer ab eis trahitur: vnde superfluitates humorū minuuntur: et sue complexiones temperantur. Que herbis parum siccis ⁊ minutis pascuntur: meliora sunt ꝙ̄ q̄ herbis humidissimis nutriūtur. Que ramos comedūt teneros ⁊ frondes: meliora sunt ꝙ̄ que domi fructibus aluntur eorū. Que aūt parū comedentia ⁊ bibentia multum comedentibus sunt meliora.

¶ De diuersitate aīaliū in nutrimētis. Cap. xxxiiij.

Iuersitas aīalium in macilencia ⁊ crassicie ē triplex. aut eñ crassissima: aut macerrima: aut media. Crassissima sunt pessima: q̄ pinguedinis ꝓprietas ⁊ stomacho et digestioni est nocitiua plurimum. primū eñ innatat: ⁊ facit cibos inflātes: ⁊ cito saturantes: cū alteri cibo admisceatur sua viscositate: ille alter ingrossat̄ ⁊ digestioni cōtrariat̄. digeri incipiens: villos stomachi emollit: ⁊ viscositatem ⁊ lubricitatem eis tribuit. vnde contentiua deficit ⁊ expulsiua cōfortat̄: ⁊ inde plurimū lienteria generatur: quibus stomachus est humidus: quib⁹ calidus: fumositas fit calida de cholericis generibus: q̄ calor stomachi ex pinguedine interius incēsiuus fit: sicut exterius calor ignis pinguedine ⁊ oleo accendit̄. Ideoqȝ studuere antiqui artificialiter adaptare cum multo sale assari forti et carbonoso igne: vt mali humores sui plus sint desiccati: ⁊ vt accedant temperamentis: ꝓhibuere inungi carnes exterius oleo vel alijs cum assentur: ne forte pori clausi malos humores exire ꝓhibeant. Item iniunxere ne de crassissimis aīalib⁹ nisi sola rubea caro comedatur. Caro eñ sola ⁊ pinguedine nuda: etsi de crassissimo aīali sit: melior ⁊ laudabilior est ꝙ̄ que cōmixta est pinguedini: licet sit de crassissimo aīali duabus ex causis. Una q̄ caro pinguedine nuda etsi naturaliter sit crassa ⁊ vnctuosa: non tñ habet de pinguedinis crassitie qḋ stomachū possit inuiscari: ⁊ lubricare: mutare quoqȝ vel corrūpere: quia adeo subtilis: ⁊ ad digerēdum est facilis vt temperata sit. vnde multum habet nutrimenti ⁊ fortitudinis. ⁊ tā tarde dissoluitur a mēbris vt corporibus inde bona virtus prestet̄ humanis. Scḋa: q̄ tātū habet vnctuose subtilitatis cōmixte carni: quo prestet̄ inde sanguini nutrimentum: ⁊ calori naturali: ⁊ augmentatio sui. Calor eñ naturalis nō nutritur nisi ex vnctuositate sanguinis. vnde ⁊ vnctuositas semper nutrimētum ⁊ fundamentum caloris est naturaliter. ⁊ ideo ꝓhibuerūt antiqui infirmos febricitantes carnibus nutriri vel alijs vnctuosis: que causa augmentādi febris sint ⁊ eas confortandi. Inde Gal'. sicut oleum ⁊ alia vnctuosa exterius sunt alimenta ignis: sic ⁊ interiori calori pinguedo et alia vnctuosa. Animalia vero macerrima carne sunt neruosa: ⁊ parum sanguinis habentia: ⁊ parum humida: parui nutrimenti: sȝ tñ causa sue parue vnctuositatis digeri velocia sunt: ⁊ venas penetrare magis ꝙ̄ carnes crasse: ⁊ longe sunt remote a stomachi ⁊ intestinorū lubricatione: ⁊ lōge a cōuersiōe i gña cholerica: ⁊ minus calefactorie. A lubricatiōe stōachi ⁊ intestinorū lōge sunt remota

duplici ex causa. Una q: neq3 lubricitatē hñt: neq3 vi
scositatē stomachi villos emollientē: cum siccitas si
bi dñetur. vnde antiqui ⁊ maxime rufus p̄cepit vt
carnes macre nullam pinguedinem hñtes acapianꝰ
elixe vel in iusculo cocte: quatenus ab aqua fiat hu
mide: vnde siccitates sue temperētur. Scd̄a vero q:
ex perforatiōis venarū velocitate nō diu i intestinis
permanēnt vt ea graueīt ad expellenda velociter.
Parū calefactoria in stomacho: ⁊ tarde mutanꝰ in
genera cholerica ex ablatiōe sue vnctuositatis ⁊ pin
guedinis: que materia sunt cholerice incensionis.
¶ Que aīaliū sunt inter crassitiē ⁊ maciē media: in
natura actionis ⁊ passiōis sue sunt mediocria: ⁊ quā
tū carnes pinguissimoꝝ aīaliū ⁊ pinguedine nuda
valentia. Ideoq3 ceteroꝝ carnibꝰ sunt tēperantiora
⁊ laudabiliora: cum non tantū pinguedinis habeāt
que calorem incendat atq3 pilos stomachi lubricet:
neq3 adeo macra vt carne fiant neruosa ⁊ sanguinis
pauperrima: ⁊ idcirco antiqui instituerunt: non tm̄
sal adhibēdū vn̄ sua desicceꝰ humiditas: neq3 tantꝰ
focꝰ ei preualeat vt sua desicceꝰ vnctuositas. Exte
riora ergo cum oleo vngantur ⁊ sale ⁊ assenꝰ tēpera
to igne: quatenus oleo oppileꝰ cutis: ⁊ humor custo
diatur substātialis. Sic ergo fiat in carne pinguedi
ne nuda: ⁊ de pinguissimis aīalibꝰ facta: macerrime
tm̄ carni hoc soli coueniet causa sue siccitatis. Paulꝰ
Caro inquit cuiuslibet animalis in pinguedine tēpe
rata melior est q̄ pinguissima siue macerrima. Nutri
ta cibarijs cito digestibilibus melior est q̄ que con
trarijs nutritur. Que aūt naturaliter sunt humida
masculina q̄ feminina meliora sunt: ⁊ in etate perfe
cta meliora q̄ imꝑfecta. Sicca naturaliter feminina
masculinis sunt meliora. Etate imperfecta sunt me
liora q̄ etate perfecta.

¶ Hic aggrediꝰ auctor assignare de diuersitate nutrimē
ti ex aīalibus a parte pascuoꝝ: ⁊ deinde aggreditur partē
de diuersitate eius a parte habitudinis. iste due partes ad
presentem spectant lectionē. Diuisio. Sunt igiꝰ in presen
ti lectione partes due. In prima assignat diuersitatē nutri
menti ex aīalibus a parte pascuoꝝ. In secunda eius diuer
sitatē assignat a pte habitudinis. Prima ps prīo exponaꝰ
Diuidiꝰ aūt hec pars in duas partes. In prima assignat di
uersitatē nutrimenti ex aīalibus a parte locoꝝ siluestrium
⁊ domesticoꝝ. In secunda eius diuersitatē assignat a parte
pascuoꝝ. Pria in duas diuidiꝰ. In pma diuidit aīalia ꝑ sil
uatica ⁊ domestica. In scd̄a determinat de natura vtriusq3
generis. Scd̄a pars q̄ est de diuersitate pascuoꝝ diuidiꝰ in
duas. In quarū prima assignat trimēbrem diuisionem pa
scuoꝝ aīalum. In scd̄a determinat diuersitatē nutrimenti
ex illis iuxta pascuoꝝ differentias. Sunt igiꝰ in hac parte
quattuor partes. In prima distinguit aīalia per siluatica ⁊
domestica. In scd̄a sc3 in hac: Siluaticoꝝ vero sanguis ⁊c̄.
assignat diuersitatē vtriusq3 generis. In tertia. s. in hac: Di
uidiꝰ aūt in tria. assignat trimēbrē pascuoꝝ distinctionem.
In quarta vero parte. s. in hac: Pascētia aūt herbas maio
res ⁊c̄. nutrimēti ex aīalibus diuersitatē assignat iuxta pa
scuoꝝ differentias. ¶ Circa primā partē dicit ꝙ dictum est
de diuersitate rōne pascuoꝝ in scd̄a lectione: caplo de aīali
bus: sed nūc repetamus dicentes: ꝙ aīalium quedam sunt
siluatica: quedam domestica. Circa partē scd̄am sunt parti
cule due. In prima agit de natura siluestriū: di. ꝙ sanguinē
generant subtilē ⁊ acutū ꝓpter paucitatē humiditatis. In
secunda agit de natura domesticorum: que sanguinē cōtra
rium generant ꝓpter multam humiditatē ⁊ alias causas.

Circa tertiā partē talē assignat diuisionem. Aīaliū quedā
pascūtur herbis magnis: quedā paruis: quedā ramis. Cir
ca quartā partem sunt quattuor particule. In quaꝝ prima
determinat naturā pascentiū herbas magnas sicut boues
dicēs: ꝙ in hyeme vsq3 ad mediū veris sunt mala ꝓpter pa
scuorum carentiā: sed a medio veris vsq3 ad hyemem sunt
bona ꝓpter copiam pascuorum. Hoc aūt patet per Gal.
dicēte. Aīalia esse laudāda cū nutrimēto competenti nu
triūtur: ꝯtraria aūt non. In scd̄a determinat naturā pascen
tiū herbas minutas: q̄ ab initio veris vsq3 ad mediū estatis
sunt bona ꝓpter pascuoꝝ copiam: in alijs tēporibus mala
ꝓpter ipoꝝ inopiā. In tertia determinat naturā pascentiū
ramos extremos: q̄ ab initio estatis vsq3 ad mediū hyemis
sunt bona: in alijs tēporibus mala ꝓpter causas predictas.
In quarta inducit auctor. Hippo. aīalia adinuicē cōparan
tis: qui dicit ꝙ aīalia in campis pascētia meliora sunt dome
sticis ꝓpter causas predictas. Pascentia siccas herbas me
liora sunt q̄ pascētia humidissimas. Pascētia ramos ⁊ frō
des meliora sunt domesticis. parū comedentia multū come
dētibꝰ sunt meliora. ¶ Diuersitates aīalium in crassicie ⁊c̄.
In hac parte determinat diuersitatē nutrimēti ex aīalibus
a parte habitudinis in pinguedine ⁊ macie ꝯsistentis. Hec
aūt pars diuidiꝰ in duas. In prima assignat distinctionem
aīaliū penes triplicē habitudinē. In scd̄a. s. in hac: Crassissi
ma sunt pessima ⁊c̄. assignat diuersitatē nutrimēti ex illis pe
nes differentias habitudinis. Prima pars nō diuidiꝰ: sed
secūda diuidiꝰ in tres. In quaꝝ prima determinat de diuer
sitate nutrimenti ex aīalibus a parte crassiciei. In scd̄a. s. in
hac: Aīalia neruosa sunt illa q̄ hñt carnē macerrimā ⁊c̄. a p
te maciei. In tertia. s. in hac: Que aūt aīaliū inter crassiciē ⁊
maciē sunt media. a pte habitudinis. Et sic sunt q̄ttuor par
tes in presenti lectiōe. Circa primā partē dicit ꝙ aīaliū q̄dā
sunt crassissima: quedā macerrima: quedā mediocria. Circa
scd̄am partē tria intendit. Primo dicit ꝙ aīalia crassissima
pessima sunt ꝓpter nocumenta q̄ inferūt stomacho supna
tando ⁊ appetitiuā retentiuā digestiuā virtutē defectando
Ideo dicit ꝙ nō debēt accipi nisi p̄perata per artificiū: cu3
sale ⁊ alijs cōdimētis. Tertio dicit ꝙ de aīalibus crassis car
nes macre sunt bone ꝓpter remotionē nociue piguedinis:
⁊ ꝓpter aliquā vnctuositatis portionē q̄ in nutrimentū ce
dit caloris naturalis. Nā vnctuosis calor nutriꝰ naturalis:
sicut ⁊ calor exterior. hoc aūt cōfirmat ꝑ Gal. Circa tertiā
partē quattuor intendit. Primo dicit ꝙ aīalia macerrima
pauci sunt nutrimenti ⁊ sanguinis. Scd̄o dicit ꝙ velociter
digeruntꝰ ꝓpter paucitatē viscositatis: ⁊ pauca nocumēta
intestinis ⁊ stomacho ingerūt. Tertio duas causas assignat
Una est remotio lubricitatis. vn̄ ꝓpter suam siccitatē anti
qui maxime rufus elixa suscipi preceperunt. Alia est ꝓpter
sui penetrationē nō diu ꝑmanent in intestinis vt ad expel
lēdū cogant. Quarto dicit ꝙ parū inferūt caloris ꝓpter pri
uationē vnctuositatis: ⁊ ideo nō mutanꝰ facile in genꝰ cho
lericū. Circa quartā partē due sunt partes. In quarum pri
ma assignat naturā mediocriū aīaliū. ⁊ primo dicit ꝙ sunt
medie ⁊ temperate virtutis inter extrema. talia aūt sunt q̄
nō sunt tm̄ pinguia: vt stomacho noceant: neq3 tm̄ macra:
vt nutrimēto careāt. Scd̄o docet ſm antiquos ea ꝑ artificiū
preparare: ⁊ filr pinguia ⁊ macra. In scd̄a parte q̄ principali
ter pōt poni sub auctoritate pauli: aīalia adinuicē cōparat
dicens: ꝙ tēperata in habitudine sunt meliora. Nutrita ci
bis digestibilibus sunt meliora. Itē humida masculina sunt
meliora. ⁊ iō etate p̄fecta inter sicca est ꝯriū. ¶ Circa ptē
istā tria dubitanꝰ. Primū est de diuersitate aīaliū a parte
locoꝝ in quibus oriuntur. Secūdū est de diuersitate aīaliū
a parte nutrimēti. Tertiū est de diuersitate aīalum a parte
potus aque.

¶ Circa pmū ꝓcediꝰ hoc mō: q̄riꝰ vtrū aīalia hūida sint
melioris nutrimenti an sicca: ⁊ hoc est q̄rere: qō sit melioris
nutrimēti: an porcus habitans in loco siluestri sit melior do
mestico: ⁊ videtur ꝙ siluestris sit melioris nutrimenti: dicit
ysaac animalia siluatica sunt minoris humiditatis ⁊ super
fluitatis ꝓpter paucitatē nutrimēti: ⁊ desiccationē solis: s3
aīal maxime humidū indiget locis siluestribus: ergo cū por:

cus sit maxime tale indiget loco siluestri. humidū em̄ ꝑ siccū tēperat: ergo porcus siluestris melioris est nutrimēti ꝙ domesticus. Scd'a ratio hec est: dicit ysaac sub aucto. Hippo. aīalia q̄ in pratis pascunt̄ leuiora sunt ad digerēdū ꝙ ea q̄ ī domibꝰ pascūtur siue nutriūtur: q: exercitiū iuuat ⁊ subtilitas aeris: talia vero sunt siluestria: ergo aīal maxime humidum acquiret in talibus locis temperātiā humidi ꝑ siccū: ergo idem qđ prius. Tertia ratio hec est: de silibus simile est iudicium. sꝫ hedus agrestis melioris est nutrimēti ꝙ domesticꝰ: sicut vult Ysaac: defecatur em̄ sanguis in eo ꝓpter motū: ergo multo fortius in porco: qui maxime humidus est: acquirit locus siluestris humiditatē ꝑ motū: ⁊ subtilitatē aeris: ⁊ sic porcus siluestris melioris nutrimenti videt̄ esse ꝙ domesticus. Ad oppositū est: illud aīal est laudabilioris nutrimenti cuiꝰ carnes sunt grossiores ⁊ viscosiores: sꝫ aper agrestis est hmōi: ergo aper agrestis peioris est nutrimēti ꝙ domesticꝰ. Hoc cōfirmatur ꝑ ysaac dicentē ꝙ aīalia domestica meliora sunt agrestibꝰ preter capreolū. Ad hoc dicēdū ꝙ siluestris illaudabilioris est nutrimenti ꝙ domesticus. Nos aūt huic opinioni nō consentientes dicimus ꝙ porcus siluestris melioris est nutrimenti ꝙ domesticus: sicut videt̄ velle Ras. in almāsore di. ꝙ porcus domesticꝰ peior est siluestri. ⁊ Auicē. similiter. xp̄iani porcū domesticū comedunt q̄ habet carnes viscosas: aper em̄ domesticus melior est cū carnes habeat meliores et subtiliores propter motum et subtiliationem ꝓpter hoc sicut ip̄e dicit siluestris est melior. Ad rōnem in ꝯriū dicēdū: ꝙ duplex est dispositio in porco: q̄dā est quā cōtrahit a loco siluatico: ⁊ hoc modo dicimꝰ ꝙ siluaticꝰ melior est. Alia est dispositio quā ꝯtrahit ex etate: ⁊ sic domesticus melior est: porci em̄ agrestis a parte etatis carnes multū ingrossantur: q: nō sunt ablati testiculi. Ad aucto. ysaac dicendū ꝙ in istis aīalibꝰ tria acquiruntur. Primū est subtilitas carnis ⁊ sanguis. Scd'm est tēperamentū carnis. Tertiū est teneritas carnis. Dicimꝰ ꝙ rōne teneritatis solū meliores sunt carnes domestici porci ꝙ siluatici: rōne tm̄ īmūdiciei: et tēperamenti carnes siluatici sunt meliores. Vn̄ dicit Auicē. ꝙ oēs fere acquirūt bonitatē in silua.

¶ Scd'o q̄rit̄ quis est melioris nutrimēti: aut siluestris lactens aut domesticus: ⁊ videt̄ ꝙ agrestis. dicit ysaac: ꝙ fetꝰ sicce matris quāto ꝓximior tāto melior. humidū em̄ quātū plus distat a partu tanto melius: sed inter oīa aīalia caro porcelli magis est humida: sꝫ in siluatico refrenat̄ hmōi humiditas multis de causis vt dictū est: ergo agrestis lactēs est melior. ⁊ hoc confirmat̄ ꝑ simile in capreolo. acquirit̄ em̄ bonitas ī eo ꝓpter motū: ⁊ subtilitatē aeris: sꝫ porcus est humidior ip̄o capreolo: ergo plus indiget huiusmodi mūdificatiōe: ergo porcus agrestis lactens melior est. Ad oppositū: dicit ysaac: oīa aīalia ī quacūq; etate sic se hn̄t: ꝙ laudabilioris nutrimēti sunt domestica: ꝙ siluestria excepto capreolo. Ad hoc dicendū ꝙ agrestis melior est ꝙ domesticꝰ: q: tēperatꝰ est ꝓpter motū ⁊ subtilitatē aeris carnē depurantē: sicut dicit Auicē. porcellus domesticꝰ pessimi est nutrimēti: ⁊ capreolus domesticꝰ melior agresti sicut videt̄ velle ysaac ⁊ Auicē. Ad auctor. ysaac rn̄demꝰ: ꝙ bonitas in nutrimēto est duplex. Vna quātū ad teneritatē carnis: ⁊ sic domestica est melior agresti. q: facilius conuertitur: sed quātū ad mūdiciā melior est agrestis: ⁊ sic intelligit Auicē. ⁊ Ras.

¶ Tertio querit̄ in quo maior bonitas in silua acquirit̄: an in apro: an in capreolo: ⁊ videt̄ ꝙ in apro. dicit ysaac: cōplexio aīalis tēperat̄ ex regione ⁊ aere: ergo aīal qđ est sicce carnis indiget aere humido: et aīal humidū aere sicco: sed hedus agrestis est sicce nature: ergo indiget humido aere: porcus vero agrestis ecōuerso: ergo cū habitatio in locis domesticis reddat carnes humidiores: ⁊ habitatio ī loco siluestri reddat carnes sicciores: manifestū est ꝙ hedꝰ bonitatē acq̄rit ex loco domestico: ⁊ aper ex siluestri. hoc aūt cōfirmat̄ ꝑ simile de nutrimēto ⁊ loco: sꝫ carnes porcine laudabiliores iudicātur: cū porci ex granis sicut ex ordeo vel huiusmodi et humidis nutriantur: pessimi sunt nutrimenti. hedus vero ecōuerso: sꝫ ꝓpter bonitatē lactis efficit̄ aīal bonū: ⁊ malū ꝓpter maliciā alimēti: ergo ⁊c̄. Hoc ꝯfirmat̄ ꝑ Auicē. dicētē: ꝙ inter oīa quadrupedia caro hedi domestici melior: post agni ānualis: inter agrestia caro hedi melior est. vn̄ Ras. caro algazel. i. hedi siluestris melior est: tm̄ sanguinē melancholicū gn̄at: ergo cū bonitas absoluta melior sit respectiua: ergo ⁊c̄. Ad oppositū: dicit ysaac: oīa domestica melioris sunt nutrimēti ꝙ siluestria: excepto capreolo qui subtiliat̄ ꝑ motū: ⁊ pori aperiunt̄. Ad hoc dicēdū ꝙ porcellꝰ domesticꝰ peior est siluestri. ecōuerso est in capreolo: ⁊ hoc vult Ras. ⁊ Auicē. in caplo de carnibꝰ. Ad rōnem in ꝯrium dicēdū ꝙ simplr̄ loquēdo capreolus domesticꝰ melior est: sꝫ in vno casu siluestris melior iudicat̄. s. quātū ad subtiliationē sanguinis: ⁊ mūdificationē ꝓpter motū: ⁊ apertionē pororꝫ: q: cū aīal sit imūdū: ⁊ sanguis putridus ꝑ poros euentat.

¶ Quarto querit̄ vtꝫ in boue acq̄rat̄ bonitas in silua sicut ī capreolo: ⁊ videt̄ ꝙ sic: sanguis vituli grossior est omī genere sanguinis: ⁊ caro bouis grossior est omī genere carnis qua vtimur. vn̄ ysaac ip̄am comparat asinine: sed caro hedi ꝑ motū subtiliat̄: ergo multo fortiꝰ caro bouina. Ad oppositū est aucto. ysaac: q̄ solū capreolū excludit. Ad hoc dicēdū ꝙ vitulus agrestis nō est laudabilis nutrimēti respectu domestici. Ad rōnem in ꝯriū dicēdū ꝙ nō est sile de istis: q: sicut dicit Auicē. inter oēs carnes caro bouina siccior est. post vo caprina. ouina caro dicitur tēperata: ⁊ q: caro bouina siccior est īmoderate: īmoderatā acq̄rit siccitatē ex silua: sꝫ īmūda mūdificat̄ ꝑ motū in silua: ⁊ ideo acquirit capreolus bonitatē in silua: bos aūt nō.

¶ Quinto q̄rit̄ quare in regionibꝰ calidis bruta aīalia sunt magna: hoīes vo parui: in frigidis aūt ecōuerso sicut patet in ethiopia: ⁊ videtur ꝯrium dicit Auicē. caliditas est causa augmēti. vn̄ errauerūt qui posuerūt augmētū multū esse in pueris ꝓpter humiditatē: q: nō est sic: sꝫ caliditas est cā: sed in regionibꝰ calidis magis viget caliditas: ergo magis dꝫ vigere simplr̄ extēsio: ⁊ augmētū tam in hoībus ꝙ in alijs aīalibus. Ad oppositū est qđ videmus. Ad hoc dicēdū ꝙ in regionibꝰ calidis bruta magna sunt: hoīes vero parui. ⁊ cā huiꝰ est: q: materia hoīs valde calida est: ⁊ debilis coagulatiōis: et ideo materia cito resoluit̄ a calore. ⁊ ideo hoīes in tali regione sunt debiles ⁊ macri: ⁊ parui. cōsumit̄ em̄ vtus spermatis ꝓpter fortitudinē caloris: cū sit liquidū. In frigidis vero regionibꝰ nō est calor cōsumēs sp̄ma. nec etiā calor naturalis resoluit̄: iđ sunt hoīes magni: q: retinet̄ in eis calor fortificatus in interioribus: bruta vo ecōuerso se hn̄t. sunt em̄ multū frigida respectu hoīs. vnde indigēt multo calore ad digerendū sperma: ⁊ ideo cū in regionibꝰ frigidis nō sit calor sufficiēs ad hmōi spermata frigida digerendū: sed in regionibus calidis: adeo sunt bruta parua in regionibꝰ frigidis: ⁊ magna in calidis. Ad rōnem dicēdū ꝙ caliditas magna vel parua dr̄ dupliciter: vel ī se: vel in cōparatiōe ad materiā. In cōparatiōe ad materiā sufficit calor regionis frigide: q: multus calor est intra: sed pħs dicit ꝙ hoc est ꝓpter nutrimētū: q: in regionibus frigidis nō īuenit̄ sufficiēs nutrimētū brutis: ideo ꝯm pħm debēt bruta esse pua in illis regionibꝰ: hoībus vo nūꝙ̄ deficit nutrimentum.

¶ Circa secūdū ꝓcedimꝰ hoc modo: q̄rit̄ de carne bouina vtrū ius eiꝰ laxet: ⁊ suba constipet: ⁊ videt̄ ꝙ ius nō laxet. aīalia sunt duplicis generis: q: quedā sunt in quibꝰ est pinguedo vera: sicut porcus. alia sunt in quibꝰ est xirbus: vel sepū sicut bos: ⁊ caro taliū aīaliū sicca est. caro humida habens verā pinguedinē sicut porcus laxat: ergo ꝑ cōsequēs caro sicca nō habēs pinguedinē verā nō laxabit: sed talis caro est caro bouis: ergo nō laxabit. Scd'a rō est hec: si ī aliq̄bꝰ carnibꝰ est restrictio rōne siccitatis multo fortiꝰ qđ sicciꝰ est restringet: sed sic comparat̄ caro bouina: q: siccior est caprina: ⁊ caprina arietina: ⁊ ius arietine restringit: ergo multo fortius qđ siccius est restringet: sꝫ sic comparat̄ caro bouina: q: siccior est caprina: et caprina arietina: et ius arietine restringit: ergo multo fortius caro bouina restringet: ⁊ ius ip̄ius. Tertia ratio est hec: hmōi res que laxāt nō laxant nisi duobus modis: aut ꝓpter lenificationē quā faciūt in corpore: sicut patet in aqua carnis porcine: aut acumine sicut pꝫ in aqua cicerū: sed aqua bouis nō laxat leniendo: sicut nec eius pinguedo: nec acumine suo: q: omē tale habet quasdaꝫ partes stipticas ⁊ quasdā acutas: vt patet in caule ⁊ cicere: sꝫ aqua bouis nō habꝫ hmōi partes: ergo nō laxat: nec lenificatiōe nec

acumine suo: ergo nō laxat. Ad oppositū est illud quod dicit vulg⁹: ꝙ ius carnis bouine laxat: ⁊ suba stringit. Ad hoc dicendū ꝙ aqua bouis nō laxat neq̧ suba stringit: ⁊ dicim⁹ ꝙ visus peccat. vñ dicit Auicē. ꝙ aqua bouina cōfert cholyrico fluxui vētris cū aceto. vñ dicimus ꝙ ius bouis restringit plus: ⁊ ius carnis caprine minus: ⁊ ius arietine minime restringit. ¶ Secūdo querit᷑ circa hoc vtrū aīalia q̄ pascunt᷑ ex herbis laxatiuis habeāt virtutē laxandi: ⁊ videt᷑ ꝙ nō: de ꝓprietate cibi est vt nutriat: ⁊ augmētet: medicine vero vt alteret. vñ cibus ⁊ medicina differūt in hoc ſm Auicē. ꝙ cibus habet virtutē passiuā: medicina vero actiuā: ergo cum cibus tantū patiatur: manifestum est ꝙ non poterit laxare animal tali nutrimento nutritum: q: sic cibus iam haberet virtutem actiuā: qđ est incōueniēs vt visum est. Ad oppositū est quod dicit ysaac: ꝙ animalia que nutriuntur ex herbis laxatiuis habent virtutem laxatiuam. Quod concedimus. Ad rōnem in ꝯ̄rium dicēdum ꝙ cibus habet virtutem passiuam. Sed notādū ꝙ diuersitas complexionis est duplex. Quedam est a calore naturali: ⁊ hec est quasi formalis. Alia est materialis: vt illud quod nutritur conuertatur ad carnē. Q: vero illud quod generatur sequitur naturam illius ex quo generatur: ideo si ex laxatiuis est generatum laxat: sicut ignis diuersificat᷑ ſm materias diuersas: vt stupa ⁊ ligno. Similiter panis diuersificatur ſm diuersitatem farinarum ex quibus fit: similiter est de animali quod nutritur cibo laxatiuo vel constipatiuo. nec hoc est ꝓpter hoc ꝙ cibus immutet: sed quod generatum sequitur naturam illorum ex quibus est. ¶ Tertio queritur circa hoc vtrum fructus plante possint fieri laxatiui: vt si scindantur rami: et apponatur scamonea sicut dicunt practici: videtur ꝙ non medicina non efficit corpus alicuius laxatiuum: neq̧ cōuertitur conuersione naturali: vt sit laxatiuum sicut si titimallus ponatur super carnē capre: nō reddet carnem laxatiuā sed oportet ꝙ conuertaur in humiditatē carnis. Preterea ad hoc ꝙ laxet scamonea: oportet ꝙ conuertatur ad naturā plante: sed nihil cōuertitur in plātam nisi quod per radices recipitur: ergo per appositionem laxatiui in ramis nō efficitur fructus laxatiuus. Hoc confirmatur per simile in animalibus: quia si apponatur laxatiuum super carnes animaliū non laxant. Secunda ratio hec est: fructus non efficitur laxatiuus: nisi quia humidus: sed illa humiditas est extracta a terra: per quā laxat: non ergo fiet laxatio per scamoneam appositam ad ramos. Ad hoc dicendum ꝙ verum dicunt practici licet sit dubiū. vnde fit fructus dupliciter laxatiuus Uno modo ſm exigentiā nutrimēti: sicut carnes capre sunt laxatiue: si diu comedat capra de titimallo. Alio modo rōne medicine addite: vt si descindant᷑ apponat᷑ scamonea. vnde dicim⁹ ꝙ laxat ex appositione scamonee. Si aūt laxatio fiat per conuersionem: oportet ꝙ addatur radici.

¶ De diuersitate animalium a parte temporum anni. Cap. xxxv.

¶ Lectio. xxxvij.

Diuersitates nutrientium animalium diximus ex temporibus anni: cum quedam animalia diximus esse quibus siccitas ⁊ calor dominarentur sicut camelina ⁊ similia. Sunt etiam quibus calor ⁊ humiditas sicut pecorina. Sūt frigida ⁊ humida sicut porcina. Sūt frigida ⁊ sicca sicut bouina ⁊ caprina. Sūt ⁊ tēperata sicut hedulina lactētia ⁊ vitulina: ⁊ ānuales agni. Que vero calida ⁊ sicca illaudabilia sunt in estate: sed hyemi competentia. Que calida ⁊ humida in vere sunt bona: ⁊ in autumno congrua: frigida sicca illaudabilia: tamen a principio estatis vsq̧ in medio bona. Adhuc enī aer tātū hȝ humiditatis ꝙ temperet siccitatem sue complexionis. Que aūt frigida ⁊ humida: a medio estatis vsq̧ in finē sunt optima. In hyeme vero sunt pessima: in vere ⁊ autumno mediocria. Que temperata in vere bona sunt: in estate secunda. Hippo. Caro inquit pecorina in vere ⁊ hyeme: autumno non est laudanda. In estate ergo tm̄ bona. Caprina in estate bona: pecorina in vere: bouina ī fine veris: ⁊ ī initio estatis erit laudabilis.

¶ De diuersitate eorūdē a parte apparatuū artificialium. Cap. xxxvj.

Diuersitates nutrimenti animaliū artificialiter sunt tres. aut enī assantur ⁊ subfricātur: aut cum aqua ⁊ sale elixantur: aut in iusculis cum aceto miripsio ⁊ alijs coquūtur. Assata ⁊ subfrica in nutriendo sunt grossiora: ⁊ ad digerendum duriora ⁊ siccissima: quia humiditatem suam amiserunt: quia sine mediocritate ab igne tacta sunt. vnde Gal. qui assare carnes volunt quarū humores illaudabiles sunt sicut carnes nimie pinguedinis: oportet multū salari ⁊ diu igni apponi vt sua humiditas illaudabilis finiatur. Carnes ergo laudabilis humiditatis assande: sicut animaliū mediocriū: aut crassitie vel pinguedine nude: nō forti foco neq̧ diu sunt apponēde: ne consumātur a sua laudabili humiditate. Oportet ergo deforis vngi: ⁊ ita poros oppilari: vt sua humiditas valeat contineri. Non ergo caro pinguis debet comedi: nisi assata cū multo sale super carbones ignis: vt plurima sua humiditas queat exiccari. Si enī humiditas illa remaneat: lubricandi in stomacho: ⁊ intestinis erit causa. Si autem in stomacho calorem superfluum inueniat ⁊ fortis fuerit virtus cōtentiua: exuritur ⁊ in fumositatem cholericam conuertitur. Si autem carnes cū sale ⁊ aqua elixantur: ex aqua humectantur ⁊ tenerātur ⁊ facile digeruntur. vnde antiqui preceperūt ne caro macra nisi elixa comedat᷑: quia aqua humectat eam ⁊ temperat cum naturaliter sit neruosa ⁊ siccissima. In iusculis vero cocta inter has duas ē media. Et si enī ex aqua humectatur: ex cōdimentis tm̄ desiccat᷑ ⁊ ideo in iusculis nō sunt coquināde: nisi que de animalibus inter macra ⁊ crassa coquinantur mediocribus: aut que ex pinguibus sicut diximus denudētur Iura enī si collaudabiliter fuerint: custodiunt laudabilē humiditatem: sed tm̄ in iuribus coquināde multum diuersantur ſm ꝙ condiuntur. Sunt condimēta que carnes custodiunt in natura ⁊ bonitate sua. Quedā vero educunt a natura sua: Quedā autem cocta cum aqua ⁊ sale ⁊ oleo coriādris cepis cymino Quedam autem cū aceto ⁊ obsomogaro vino ⁊ acuto miripsio. Quedam cum aceto vue acerbe ⁊ cum acerbo aceto pomi citrini vel mali gra. Quedaȝ cum aqua ⁊ sale ⁊ oleo ⁊ alijs elixis vicinantur: quia humiditas earum custoditur. Que cum aceto ⁊ obsomogaro. vino acuto miripsio subfritis in calore ⁊ siccitate sunt vicine. Medie inter hec sunt temperate Sed que cum aceto ⁊ zuccaro: et malorum succo. vel que cum aceto mali grana. vel malorum succo coquinantur: mediocres sunt ⁊ temperate inter ca. fri.

siccas ꝛ humidas. Que vero cum viuis acerbis vel aceto pomi citrini vel maligranati: frigidiores sunt ꝛ sicciores: ꝛ stomachi confortantiores: ꝛ inde colicam et diarriam iuuantes que ex defectiōe est cōtentiue in stomacho et epate. Que cum aceto et obsomogaro vino ꝛ acuto miripsio: calidiores sunt. subfrixis cum acuto miripsio vicine: ꝛ ideo oportet vt quedam carnes ſm ꝙ oportet preparande sint.

¶ Quedam animalia diximus esse sicca: quedā humida: quedam frigida: quedā ſo calida. Que vero naturaliter sicca ꝛ macra: cum sale ꝛ aqua sunt elixāda: aut cum aqua sale ꝛ oleo coriandro vino ꝛ cepis coquināda: vt artificio sua tēperet siccitas. Que humide assentur ꝛ subfrixent: ꝛ cū oleo miripsio cōdiātur: ꝛ sua humiditas tēperetur ꝛ desiccet: maxime si pingues fuerint. Que calida cū vua acerba ꝛ aceto pomi citrini vel maligranati: ramis portulace. Si natura accipientis sicca fuerit: cum aceto ꝛ cum cucurbite succo cucumerum: citrulorum coriandri ꝛ lactucarum ꝛ similiū suum calorem temperantiū. Que frigida: cum succo mēte: apij: rute: obsomogaro: ꝛ calido miripsio: vino. Que tēperata: sic custodiēda erit: aut cum aceto: zuccaro: ꝛ malorū succo: aqua ro. coriandro recenti ꝛ sicco: paucis cepis: croco: pauco pipere: cymino: aut cū succo maligra. dulcis vel succis malorum ꝛ aqua ro. Dande autē carnes ſm cōplexionem accipientis: si sunt calide: cum aceto maligrana. succo: ꝛ similiter sunt accipiēde: frigide cum obsomogaro: vino: ruta: apio: menta: frondibus citri: zinzibere: pipere longo. Si ventres solubiles sint: assate et cum odorifero vino condite. Si cōplexiones temperate: sicut in artificio de apparandis diximus: erunt carnes dande.

¶ De comparatione animalium adinuicem. Cap. xxxvij.

Afficit nobis disputasse quomodo carnes artificialiter sunt dande: ꝛ que cum calidis humidis: frigidis: siccis: sunt medie apparāde: ꝛ ideo duorum diuersorū animaliū: non eodē modo sunt apparande: cum non sint equaliter laudāde: vel non laudāde. Aliquā enī cū laudabile sit vnum: alterū illaudabile erit: ꝛ ecōuerso. Verbi gratia. Si pecorinā assatā ꝛ caprinā elixatam comparemus equaliter: artificiali laude sunt offerende: porcinam enī ex sua humiditate est bonum assare: ꝛ caprinam ex sua siccitate elixare. Item si comparemus bouinam assatam ꝛ porcinā elixatam: equaliter illaudadabiles: quia bouina ex sua siccitate nimia assata est mala: porcina ex nimia sua humiditate: mala est elixa. vnde Gal. Non sunt comparanda assata quorūdam animaliū cum elixis aliorum: sicut nec conferenda sunt crassa eiusdē gnīs cum alterius generis macris. Non enim expetit comparatio neqꝫ ratio. Conferenda ergo duorum animaliū diuersorum cum in eadem quantitate crassiciei ꝛ maciei est in eadē specie artificiali vt meliora eligi possint. Verbi gratia. Si pecorina ꝛ caprina sint conferenda: ꝛ ambo crassa: caprina erunt meliora. Humiditas enī sue pinguedinis temperat siccitatem propriam sue complexionis: ꝛ carnem humectat. Humiditas enim pecorina laudabilior est assata. Siccitas caprina melior est elixa. Similiter si comparentur vaccina assata ꝛ porcina elixa: inueniuntur vtraqꝫ pessima equaliter: quia vaccina ex nimia siccitate sua ad assandum illaudabilis. porcina ex nimia humiditate sua illaudabilis elixa. Inde Galie. carnes animaliū alterius elixe ꝛ alterius asse non sunt comparande: sicut nec crassorum aliorum comparande erunt. Duorum enī animaliū carnes diuersorum cōparande non sunt: nisi eiusdē quantitatis sint crassitiei maciei: ꝛ eiusdem qualitatis artificialis. Verbi gratia. Si comparātur porcina ꝛ caprina: vtraqꝫ elixa: caprina erit melior: quia caprine ab aqua temperatur siccitas. Humiditas vero pecorine in grossitatem mutatur ꝛ viscositatē: vnde fit illaudabilis. Similiter pecorina ꝛ caprina si comparantur assate: pecorina erunt meliora: quia humiditas desiccatur: siccitas vero caprina augetur. Ita ergo comparatio facienda est. Si pecorina elixa ꝛ assa cōparant: assata erit melior elixa. Si ſo caprina assata ꝛ elixa cōparētur: elixa melior inuenieť.

¶ Dictis diuersitatibus nutrimēti ex animalibus penes predictas cōditiōes: hic assignat eius diuersitatē penes tēpora anni. Deīde aggredit partē illā: in qua assignat diuersitatē nutrimēti penes apparatū artificialē: ꝛ iste due partes spectāt ad presentē lectionē. Primā aūt partē ipsarū primitus cōsequamur. Diuidit autē hec pars in tres. In pma assignat aīaliū cōplexiones. In scđa. s. in hac: Que ſo calida ꝛ sicca in estate illaudabilia sunt ꝛc. ostēdit que aīalia in quibus tēporibus laudabilis ꝛ illaudabilis sint nutrimēti. In tertia scꝫ in hac: Hippocrates caro inqt porcina ꝛc. inducit auctoritatem hippocratis. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ hec est diuersitas animaliū ex anni tēporibus. Animaliū enim quedam sunt calida a dominio: quedam frigida: quedam humida: quedam sicca: ꝛ diuersificātur ſm complexiones simplices ꝛ compositas. Circa secundā partem dicit ꝙ animalia in temporibus contrarijs sue complexioni laudabilia sunt: q: simile auget simile: ꝛ facit furere: contrarium autem intemperatum ad temperatū reducit. Unde calida ꝛ sicca in hyeme sunt laudabilia. In estate vero frigida ꝛ humida. Econtrario frigida ꝛ humida bona sunt a principio estatis vsqꝫ ad medium propter humiditatis retētionē. Calida ꝛ humida in autūno bona sunt: tēperata in vere bona sunt primo: in estate secundo. Circa tertiam partem dicit ſm Hippocratem: ꝙ caro porcina in estate est bona: in vere ꝛ hyeme ꝛ autūno mala. Caprina in estate est bona. In vere vero pecorina. Bouina in fine veris: ꝛ in principio estatis: ad hoc autem discurrit dispositio pascuorum ſm temporum diuersitatem sicut dicit.

¶ Diuersitates nutrimenti animalium artificialiter ꝛc. Ultimo circa predictas diuersitates assignat diuersitatem nutrimenti ex animalibus a parte apparatuū artificialiū. In secunda cōparat adinuicē. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima assignat diuersitatē nutrimenti ex animalibus a parte apparatuum. In secūda cōparat animalia adinuicē a parte apparatus in laude maiori ꝛ minori. Prima diuidiť in duas. In prima assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalibꝰ ratione apparatuū. In scđa ostēdit quibꝰ aīalibꝰ q̄ apparatus cōpetit: ſm cōplexionū aīaliū drīaꝫ ꝛ corporū suscipiētiū. Pria in duas. In pria distinguit triplicē modū apparatuū. In scđa iuxta illū modū triplicē diuersitatē nutrimēti ex aīalibꝰ assignat. Pria aūt indiuisa est. Scđa ſo diuiditur in tres ſm illos tres modos apparatꝰ. In quarū prima assignat diuersitatē nutrimenti

ex aīalibꝰ a parte assatōis ⁊ frixure. In scđa assignat diuer
sitatē nutrimēti ex aīalibꝰ a parte elixationis in aqua ⁊ sale.
In tertia assignat eiꝰ diuersitatē a parte dispositiōis corpo
rum suscipiētiū. Scđa aūt pars ꝑncipalis q̄ est de cōparatio
ne aīaliū adinuicē ratiōe apparatuū diuidit̄ in duas. In quaꝝ
prima assignat cōparationē predictā. In scđa inducit aucto
ritatē Ga. circa ꝓpositū. Sūt igit̄ partes octo in hac parte.
In quaꝝ prima assignat trimēbrē distinctionē apparatuū.
In scđa. s. i hac: Assata ⁊ subfrixa in nutrimēto sunt grossio
ra. assignat diuersitatē nutrimēti ex aīalibꝰ a parte ꝑmi mo
di. s. assatiōis ⁊ subfrixionis. In tertia. s. in hac: Si autē car
nes cū aqua ⁊ sale elixent̄. assignat eiꝰ diuersitatē a pte scđi
modi. s. elixatiōis in aqua ⁊ sale. In q̄rta. s. in hac: In iuscu
lis vō cocta ⁊c. assignat eiꝰ diuersitates a parte elixatiōis in
iusculis ⁊ ꝯdimētis. In q̄nta. s. in hac: Nos aūt q̄dā aīalia
diximꝰ esse sicca ⁊c. ostēdit q̄ apparatꝰ quibꝰ aīalibꝰ cōpe
tunt. In sexta. s. i hac: Dāde aūt sunt carnes ſm cōplexiōes
accipiētiū. ondit q̄ apparatꝰ quoꝝ aīaliū qbꝰ corporibꝰ susci
pientibꝰ cōpetūt. In septima. s. in hac: Sufficit disputasse
q̄ñ carnes artificialiter sunt dāde. cōparat aīalia adinuicē
ratiōe apparatuū in laudabilitate maiori ⁊ minori. In octa
ua. s. i hac: Inde Ga. nō sunt cōparāda assata ⁊c. inducit au
ctoritatē Ga. circa ꝓpositū. ¶ Circa ꝑmā partē dicit ꝙ nu
trimentū ex aīalibꝰ rōne apparatuū artificialiū tripl'r diuer
sat̄. Primo ꝑ assationē ⁊ frixurā. Scđo ꝑ elixationē in aq̄
⁊ sale. Tertio ꝑ elixationē in iuribꝰ ⁊ cōdimētis. ¶ Circa se
cundā partē quattuor intēdit. Primo dicit ꝙ carnes asse et
frixe sunt dure ⁊ sicce ꝓpter hūiditatis ꝯsumptionē. Scđo
sub auctoritate Gal. dicit ꝙ carnes ille assande sunt q̄ sunt
multū pingues ⁊ hūide: vt ꝑ sal ⁊ assationē hūiditas super
flua tēperet̄. Tertio dicit ꝙ carnes tēperate cū assant̄ debēt
custodiri ne in ipsis hūiditas multū exiccet̄. vñ exteriꝰ sunt
vngēde. Quarto redit ⁊ dicit ꝙ pingues debēt assari cā hu
miditatis supflue minorāde: q2 aliter vel intestina lubricāt
si nō digerant̄: vl' in fumos cholericos ꝯuertunt̄ si in stoma
cho morent̄. ¶ Circa tertiā partē dicit ꝑmo ꝙ carnes elixe
in aqua ⁊ sale fiūt humide ⁊ tenere ⁊ facile digestibiles. Se
cūdo dicit ꝙ ſm antiquos caro vaccina elixāda est vt hume
ctationē acq̄rat. ¶ Circa partē quartā due sunt partes. In
quaꝝ ꝑma assignat diuersitatē carniū rōne iuriū ⁊ ꝯdimēto
rum. In scđa. s. in hac: Sed tñ in iuribꝰ cognādis multū di
uersat̄ ⁊c. assignat iuriū ⁊ ꝯdimētoꝝ diuersitatē. Dicit igit̄
ꝙ carnes in iuribꝰ ⁊ cōdimētis cocte sunt mediocres inter
ꝑdictas: cū hūiditatē ab aq̄: a ꝯdimētis aūt ꝯhāt siccitatē:
⁊ iō carnes habitudinis mediocris sic sunt ꝑparāde: q2 ꝑ iu
ra suā custodiūt hūiditatē. In scđa parte q̄ est de ꝯdimētoꝝ
diuersitate due ꝑticule cōtinent̄. In quaꝝ ꝑma ꝯdimētoꝝ
diuersitatē assignat: dicēs ꝙ quedā carnes coquunt̄ cū illis
que naturā ipoꝝ nō ꝑmutāt: quedā aūt cū illis q̄ eaꝝ ꝑmu
tant naturā: ⁊ quedā cōdiunt̄ cū aqua ⁊ sale coriādro oleo:
cepis: cimino: ⁊ sil'r de alijs: ⁊ q̄dā cū ꝯdimētis calidis: q̄dā
cū frigidis cōdiunt̄. In scđa assignat carniū diuersitatē ſm
diuersas ꝯdimētorū spēs: ⁊ multiplicat̄ intētio ſm ipsas: ⁊
ſmo est intellectꝰ. ¶ Circa q̄ntā partē sunt due ptes sil'r.
In quaꝝ ꝑma distiguit cōplexiōes aīaliū ⁊ habitudies. In
scđa ostēdit q̄ apparatꝰ cui cōplexiōi ⁊ habitudini cōpetāt
⁊ multiplicat̄ intētio ſm q̄ttuor cōplexiōes distēperatas ⁊
vnā tēperatā: ⁊ in oībꝰ distēperatis cōpetūt ꝯdimēta ꝯrīa:
tēperate cōpetūt ea q̄ ipaꝫ custodiūt. ⁊ oīa reliq̄ plana sunt.
¶ Circa sextā ptē dicit ꝙ cōplexiōibꝰ corpoꝝ distēperatoꝝ
ꝯrīa cōpetūt ꝯdimēta sicut calide frigidū ⁊ frigide calidū: ⁊
sil'r de alijs: ⁊ vētri cōstipato solubilia: s3 laxo stiptica: tēpera
tis aūt cōplexionibꝰ cōpetūt tēpata. ¶ Circa septimā ptē
dicit ꝙ iā dictū est de diuersitate carniū rōne apparatꝰ suffi
ciēter: sed diuersa ciberia nō sunt codeꝫ mō apparāda: neq3
eandē habēt laudeꝫ vel vituperiū: sicut pꝫ in carne porcina
assata ⁊ caprina elixa: q̄ eq̄liter sunt laudāde: ꝓpter humi
ditatis rep̄ssionē in hac ⁊ siccitatis in illa: sed porcina elixa ⁊
bouina assata eq̄liter sunt vituperāde: ꝓpter excessuꝫ hūidi
tatis i hac ⁊ siccitatis in illa. ¶ Circa octauā partē tria intē
dit. Primo dicit sub auctoritate Ga. ꝙ carnes asse quorūcūq3
aīaliū nō sunt diuersis cōparāde q̄ sunt elixe: sicut neq3 ma

cre viꝰ gñis pinguibꝰ alteriꝰ gñis sunt ꝯferende: sed ille q̄
sunt eiusdē gñis ⁊ eiusdē apparatꝰ sunt cōferēde: ⁊ q̄ sunt
diuersi gñis ſm eq̄lē habitudinē ⁊ apparatū ꝯferēde sunt:
nā cū pecorina nō in macre ⁊ ecōtrario ꝓpter hūiditatē por
cine ⁊ siccitatē capre. Sil'r a parte apparatꝰ cū porcina vac
cine comparet̄: porcina melior est q̄ vaccina: elixa aūt ecōtrario
propter humiditatē huiꝰ ⁊ siccitatē illiꝰ. Scđo ostendit sub
auctoritate Ga. ꝙ nō debēt diuerse carnes cōparari in eodē
apparatu q̄ diuerse sunt in cōplexiōe specie: ⁊ habitudie nō
eq̄les: q2 hec cōparatio nō cōpetit: ⁊ exēpla sunt in porcina
⁊ caprina elixatis ⁊ assatis. Tertio dat rectā cōparatōeꝫ q̄ oꝫ
esse ⁊ fieri sub eisdē cōditionibꝰ vt si pecorina vel porcina ad
eandē speciē cōparet̄ ſm habitudinē assa melior est. caprina
aūt ecōtrario. oīa aūt plana sunt: sed quedaꝫ vocabula sunt
exponenda. Notandum igitur ꝙ diarria est simplex fluxus
vētris sine excoriatiōe intestinoꝝ. ⁊ inter causas eiꝰ est de
fectatio cōtentiue stomachi epatis ⁊ intestinoꝝ ⁊ lubricatio
ipsorū. Miripsum est salsamētū ex aromaticis conditū: ⁊ di
quasi mirū. Piperis tres sunt spēs: nigrū calidū ⁊ siccū
in quarto: albū in tertio: longū in tertio calidū: in principio
primi humidū. sic aūt terminat̄ hec pars. ¶ Circa partem
istā querunt̄ sex. Primū est quibꝰ aīalibꝰ magis debeat̄ pin
guedo ⁊ quibꝰ minꝰ. Scđm de nutrimēto carniū pinguiuꝫ
⁊ macrarū. Tertiū q̄ñ calor naturalis ex vnctuositate san
guinis nutrit̄. Quartū de cōparatiōe carnis aīalis rōne se
xus. Quintum de diuersitate nutrimenti carnis animalis a
parte tēpoꝝ anni. Sextū de auctoritate hippocratis.
¶ Circa primū ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ querit̄ qbꝰ aīalibꝰ magis
debeat̄ piguedo: an calidis an frigidis: ⁊ videt̄ ꝙ aīalibꝰ ca
lidis magis debeat̄ pinguedo: q2 dicit phs in li. de naturis
aīaliū ꝙ piguedo causat̄ ex fortitudine caloris ⁊ bonitate ⁊
vigore eiusdē: g̃ in illis aīalibꝰ magꝭ erit piguedo in qbꝰ ē ca
lor fortis ⁊ vigorosus: sed h' est in calidis aīalibꝰ: g̃ pingue
do aīalibꝰ calidis magis debet̄. Scđa rō hec est: sicut res vn
ctuose de facili ꝯuertunt̄ ad naturā caloris: sil'r ex actiōe ca
loris: sed oīa vnctuosa de facili ꝯuertunt̄ ad naturā caloris:
ergo sil'r ex actiōe eiusdē gñabunt̄: g̃ in aīalibꝰ calidis magꝭ
oꝫ esse pinguedo ⁊ vnctuositas. Ad oppositū: in calidis aīa
libus calor supabundat: vñ cōsumunt̄ hūiditates ⁊ sanguis
ꝯuertit̄ in carnē: ergo in talibꝰ piguedo nō poterit gñari:
sed potiꝰ carnositas. Scđa rō hec est: dicit phs in lib. de aīa
libus: ꝙ cū in aīalibꝰ piguedo aggregat̄ caro minuit̄ ⁊ sper
ma ⁊ sanguis: s3 in calidis aīalibꝰ sanguis est multꝰ ⁊ sper
ma multū: g̃ in ipsis pinguedo nō poterit gñari. Ad h' dicen
dum ꝙ pinguedo est quadruplex. q̄dā est frigida ⁊ humida
aquosa sicut in porco ⁊ piscibꝰ: ⁊ hec frigiditatē sequit̄. Est
alia q̄ est vnctuosa q̄ zirbus dr̄: ⁊ hec in aīalibꝰ siccis repit̄
sicut in boue. Tertia est q̄ est aggregatio carnis ⁊ est calida
⁊ hūida. Quarta est intercepta inter ptes carnis. Dicimꝰ g̃
ꝙ iste tres spēs pinguedinis vltime magis debent̄ calidis
aīalibꝰ q̄ frigidis. Ad rationē dicēdū ꝙ calor pōt eē magnꝰ
dupl'r. vel in se: vel in respectu. Fortis eñi est cū ꝯuertit san
guinē in pinguedinē. Debilis vō est in ꝯuersiōe piguedis
ad carnē. ¶ Scđo q̄rit̄ circa h' vnde est ꝙ quedā aīalia sicut
alauda in tpe estatis plꝰ inueniūt nutrimētū: ⁊ tñ in estate
macerrime sunt: in hyeme vō valde pingues. Ad h' dicēduꝫ
ꝙ hmōi aīal subtilis est cōpositiōis: ⁊ iō calor estatis hūidi
tates ipoꝝ ꝯsumit ⁊ desiccat. vñ nutrimētū ipoꝝ quasi totū
resoluit̄: sil'r in estate multū intendūt coitui. vnde dicit phs
lib. de naturis aīaliū: ꝙ passeres masculi minus viuūt q̄ fe
mine: ⁊ hoc nō est nisi ꝓpter coitū. Dicimus g̃ ꝙ tā ꝓpter
calorē: tā ꝓpt coitū nutrimētū ⁊ hūiditates desiccant̄: fiūt
ergo ista aīalia macra i estate q̄uis habeāt nutrimētū maiꝰ.
¶ Tertio querit̄ circa hoc de ansere quare impinguat̄ pro
pter ablationē potꝰ ⁊ exhibitionē cibi. Ad hoc dicendū sicut
vult phs. iiij. metheoroꝝ. Impinguatio fit calido ⁊ humido
abeūte ⁊ arido ꝯstāte: q2 ergo potꝰ exhibet multū humidū
gñatur qđ est ꝯ naturā impinguatiōis: iō sine potu impin
guatur. ¶ Quarto querit̄ de boue quare cū nutrit̄ in domo
ad statū iuuētutis redit. Ad hoc dicēdū ꝙ caro bouina duas
habet naturas. Prima est natura substātie sicce ⁊ dure: se
cunda est natura hūiditatis cōtente. Dicimꝰ ergo ꝙ natu

ra substātie multū sicca est ⁊ dura: cuiꝰ signū est q: cū multū coquat nūc fit quidā: vn̄ dicit̄ cōiter ꝙ ius bouinū laxat: qn̄ igitur caro habēs substantiā durā ⁊ siccā ad statū senectutis peruenit tota humiditas ꝯsumit̄ ⁊ remanet substātia sicca: postea vō si cibarijs bonis nutriat̄: redit ad humiditatē: q: pori tenerant̄. ¶ Quinto querit̄ circa hoc de carne hūana vtrū maiorē pinguedinē habeat ꝙ̄ aliud aīal: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: ex fortitudine caloris digerētis gn̄at̄ piguedo in aīalibꝰ sicut cinis a forti igne: sed inter oīa aīalia hō maximū calorem hꝫ: ergo maiorē pinguedinē dꝫ habere. Ad oppositū est qd̄ dicūt auctores ꝙ inter oīa aīalia hō magis in tēperamēto ꝯsistit. Dicēdū igit̄ ꝙ inter oēs carnes caro hūana maxime hꝫ vnctuositatē vnde ponit̄ illaudabilis nutrimēti: tum propter nimiā vnctuositatē: tum ꝓpter corruptionē ad quā perducitur imediate cum aīa exit a corpore. Ad rationē patet solutio: q: sicut dicit ysaac in corpore hūano est calor naturalis q̄ est substātia calida aerea: cū igit̄ calor sit magnus indiget nutrimēto multo: ⁊ hoc est vnctuositas sanguinis: ⁊ ideo multa vnctuositas debet esse in homine.

¶ Circa scd̄m proceditur hoc modo: ⁊ queritur vtrum sit melius nutrimentum ex carne habēte pinguedinē interceptam: an ex carne sine pinguedine: ⁊ videtur ꝙ ex carne sine pinguedine: q: illa caro melioris est nutrimenti q̄ pauciores efficit superfluitates: sed hec est illa sine pinguedine ſm Ras. quia sanguinē generat ⁊ paucas superfluitates: quare caro sine pinguedine melioris est nutrimēti ꝙ̄ cū pinguedine. Ad oppositū. totū nutrimētū immediate ordinat̄ ad ꝯseruationē caloris naturalis: ſꝫ calor naturalis ſm ysaac cōiūctus est humiditati q: vnctuositati: ğ melioris est nutrimenti caro habēs pinguedinē vel vnctuositatē ꝙ̄ macra. Ad hoc dicendū ꝙ bonitas nutrimēti in tribꝰ ꝯsistit. Primū est multitudo nutrimēti. Scd̄m est bonitas sanguinis. Tertiū est paucitas supfluitatū. Dicamꝰ ğ ꝙ caro habēs pinguedinem mixtā quantū ad multitudinē nutrimēti ⁊ etiā quātū ad bonitatē sanguinis meliorē sanguinē gn̄at ꝙ̄ macra: sed nō quantū ad tertiū. ¶ Scd̄o querit̄ ad quē humorē caro pinguis ꝯuertat̄: ⁊ videt̄ ꝙ ad sanguineū q: vnusquisq; cibꝰ ꝯuertit̄ ad illū humorē ad quē hꝫ potestatiuā silitudinē et virtutē: sed caro pinguis est calida ⁊ humida sicut sanguis: ergo potiꝰ ad sanguineū ꝯuertit̄. Scd̄a ratio hec est: cibaria q̄ de facili ad calorē naturalē ꝯuertunt̄: ad cholerā vł sanguinē conuertunt̄: sed vnctuosa sunt hmōi: ğ ad cholerā vel sanguineū humorē ꝯuertunt̄. Ad oppositū est qd̄ dicit ysa. ꝙ ex pinguedine phlegmatici ⁊ crudi humores gn̄ant̄. Ad hoc dicendū ꝙ vt in pluribꝰ ad phlegmaticū hūorē ꝯuertit̄ caro pinguis. Ad rationē primā in ꝯm̄ dicendū ꝙ duo sunt ibi ꝯsiderāda. Primū est aptitudo vel silitudo cōplexionis eiꝰ cū sanguine: ⁊ hoc mō ad sanguinē magis ꝙ̄ ad aliū humorē habet ꝯuerti. Scd̄m est priuatio digestionis eiꝰ: ⁊ hoc modo nō ꝯuertit̄ ad sanguinē nisi prius digerat̄: ⁊ iō pinguedo semꝑ cruda fit ⁊ non ꝯuertat̄ ad sanguinē: sed potiꝰ ad phlegmaticū humorē. Ad scd̄m dicendū ꝙ cū res vnctuosa venit ad stomachū sicut vult Gal. aut inuenit calorē temperatū: ⁊ tūc nō pōt ad cholerā ſꝫ ad sanguinē ꝯuerti: ſꝫ qn̄ inuenit calorē ardentē sicut in febricitāte: tūc ad genꝰ cholericum ꝯuertat̄: si debilē inueniat tūc ꝯuertat̄ ad phlegma.

¶ Tertio q̄rit̄ circa hoc qūo res vnctuosa debeat exhiberi: ⁊ videt̄ ꝙ nō in pricipio: sup oīa in regimēto sanitatis fastidiū maxie fugiēdū est: ⁊ maxie illud qd̄ appetitū remouet a corpe inanito: ſꝫ piguedo fastidiū gn̄at sicut ipse dicit: ğ pinguedo in ꝑncipio nō dꝫ dari. Scd̄a rō hec est: nihil qd̄ impedit digestionē alioꝝ ciboꝝ ipos remouēdo a loco digestiōis cōpetit: sed caro pinguis est hmōi: ğ caro pinguis in principio non cōpetit. Ad hoc dicendū ꝙ nō dꝫ dari cibus vnctuosus in principio. Ad rōnē dicendū ꝙ duo sunt cōsiderāda in hmōi administratione. Primum est regimentū sanitatis. Scd̄m ē suffocatio appetitꝰ. Primo mō res vnctuosa nō cōpetit. Scd̄o etiā mō nō cōpetit nisi quodā modo. ¶ Sed tūc querit̄ vtrū debeat exhiberi ⁊ qn̄ plus nocet. Ad hoc dicendum ꝙ nō debet dari neq; ante neq; post: q: cibꝰ vnctuosus nunq̄ dꝫ dari cū alijs cibarijs sicut vult Auicē. sed ante ꝑ magnam morā: ⁊ iō dicit Ras. ꝙ fructꝰ molles sicut ficus ⁊ racemi ⁊ hmōi ꝑ magnā morā ante debēt dari: ⁊ pontici ꝑ magnā morā post: ⁊ cāe patēt plenarie ca. de fructibꝰ. ¶ Quarto querit̄ qūo caro mollis appetitū remouet: q: appetitꝰ caninus frigiditatē stomachi sequit̄: q: corrugant̄ partes stomachi: ⁊ tūc sentit stomachus suā inanitionē: sed pinguedo ad hūores frigidos ꝯuertit̄: ğ stomachū infrigidat: ğ appetitum caninū auget ⁊ nō remouet. Ad oppositū est illud qd̄ dicit Ga. in cōmento sup apho. ꝙ pinguedo caninū appetitum sedat. ¶ Querit̄ etiā rōne huiꝰ: q̄ pinguedo magis cōpetat an porci an bouis. Ad h̄ dicendū ꝙ caninꝰ appetitꝰ puenit ex nimia frigiditate stomachi inanitionē faciente ⁊ appetit repleri: res vō vnctuosa cū datur diffundit̄ ꝑ totū stomachū sicut butyrū vel oleū in patella calida: ⁊ ita multū replet stomachū repletiōe phātastica: silr vinū grossū rubeū hoc idē facit: sed nō quodcūq;: q: vinū ponticū ⁊ rubeū non cōpetit: sed vinū rubeū grossum dulce sicut vinū rubeū de hispania. Ad hāc questionē dicendū ꝙ pinguedo porci maxime valet ꝯ appetitū caninū: q̄ ꝙ̄uis frigida sit: tn̄ mollis est ⁊ remollit infrigidādo stomachū. Ad rōnē ptꝫ solutio: q: ꝙ̄uis īfrigidet nō tn̄ dat̄ ꝑpt frigiditatē ſꝫ ꝓpter repletiōē.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ querit̄ qūo calor naturalis ex rebꝰ vnctuosis nutriat̄: ⁊ videt̄ ꝙ hoc sit falsum: calor naturalis imediate ex sanguine nutrit̄: sed res vnctuose ad formā sanguinis cū difficultate ꝯuertunt̄: ergo ex eis non nutrit̄ calor naturalis. Cōtrariū dr̄ in isa. ¶ Ratiōe huius querit̄: cū sint due substātie in corpe q̄ sunt principia vite. s. calor naturalis ⁊ spiritꝰ: cū ex vnctuositate sanguinis calor nutriat̄ naturał: querit̄ ex quo nutriat̄ spūs. Dicēdū ꝙ ex rebꝰ vnctuosis nutrit̄ calor naturalis ⁊ etiā innaturalis: vel ex vnctuositate sanguinis: sed hec vnctuositas est duplex: quedā est nō ꝯuersa ad sanguinē: ⁊ ex hac non nutrit̄ calor naturalis. Est alia iā ꝯuersa ad naturā sanguinis: ⁊ hec dr̄ vnctuositas sanguinis: ⁊ ista nutrit̄ calor naturalis. Ad questionē dicēdū ꝙ in sanguine sunt quedā partes calide ⁊ humide aeree: ⁊ ex istis nutrit̄ calor naturał. Alie sunt partes sanguinis pure subtiles ignee: ⁊ ex talibus nutrit̄ spiritus. ¶ Scd̄o querit̄ de quadā ꝯrietate: q: dicit ysaac ꝙ in aīalibus humidis caro masculi melior est: in siccis caro femine melior: superiꝰ tn̄ dixit ꝙ vlr caro masculi melior est: vn̄ dixit ꝙ vacca peioris est nutrimēti ꝙ̄ bos. Ad hoc dicendū ꝙ bonitas nutrimēti ꝯsistit in duobꝰ. in puritate carnis ⁊ tēperamēto cōplexiōis. Primo mō caro masculi melior est: q: calor fortis ē q carnē a supfluitatibꝰ depurat. Scd̄o mō caro femine est melior: q: hūores magis tēꝑatos gn̄at: sic itellexit h̄ ysa.

¶ Circa quartū sic ꝓcedimꝰ: querit̄ qūo res cali. ⁊ hu. sint bone in autūno ⁊ in vere: ⁊ videt̄ ꝙ nō. Idē respectu ꝯrioꝝ nō est bonū: sed ver ⁊ autūnus sunt tēpora ꝯria: ğ si carnes sunt bone in vno: nō erūt bone in alio. Cōtrariū dicit ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ carnes calide sunt bone in vere ⁊ autūno: vn̄ dicendū ſm Ga. ꝙ ver nō est tēpus calidū ⁊ humidū: ſꝫ tēpus tēperatū. autūnus vō tps distēperatū: ⁊ iō in vere cōpetūt: q: siles sunt isti. in autūno vō cōpetūt ꝓpter ꝯriū: q: autūnꝰ frigidus est ⁊ siccus. Ad rōnē dicēdū ꝙ nō est sile de vere ⁊ alijs temporibꝰ: q: alia tpa inequalia sunt.

¶ Circa quintū ꝓcedit̄ hoc mō: querit̄ vtrū caro porcina sit melior in estate: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: caro frigida ⁊ hūida in estate cōpetit: sed caro porci est hmōi: ğ caro porci in estate cōpetit. Scd̄a rō hec est: in illo tpe caro est laudabilior ī quo est tēperatior in se ⁊ respectu corporis humani: sed caro porci frigidissima est: ğ tēperat̄ ꝑ calorē estatis: ğ cōpetit plus in estate ꝙ̄ in alio tpe. Ad hoc dicēdū quicquid dicat vulgus: ꝙ plus cōpetit in estate. Quidā tn̄ volētes vulgus sustinere dicūt ꝙ caro porcina multum nutrit ⁊ est dure digestionis: ⁊ ideo debet exhiberi in tēpore illo in quo calor est fortis: ⁊ hoc est in hyeme: ⁊ ideo in hyeme competit. In estate vero non cum calor sit debilis: hoc tamen videtur mihi esse falsum: q: dicimus ꝙ caro porci leuior est ꝙ̄ alie carnes.

¶ Diuersitates nutrimēti aīaliū artificialiter sunt tres ⁊c.

¶ Circa partē istā quattuor dubitant̄. Primū est in q̄bus sit maior humiditas: an in elixis carnibꝰ: an in assatis. Scd̄m est de vsu carnū assatarū. Tertiū est de vsu carniū elixataꝝ. Quartū de malicijs ⁊ nocumēto carnium.

¶Circa primum procedit hoc modo: videtur ꝙ in elixis
maior sit humiditas: carnes que assantur recipiūt decoctio
nem ab igne absqꝫ humido aquoso: tunc enī ignis multū ca
lefacit: sed cum calefacit cum humido aquoso medio non
ita vehemēter calefacit neqꝫ tanta fit ibi desicatio ab igne:
sed carnes elixe decoctionē recipiūt ab igne humido aquo
so mediāte. Assate vo decoctionē recipiūt absqꝫ hūido aq̄so:
ergo in elixis est maior humiditas ꝙ̄ in assatis. Scd̄a rō hec
est: ille apparatus carnes sicciores efficit in quo carnuū ma
ior cōsumit̄ humiditas: sed assatio est hmōi apparat⁹ sicut
vult ysaac. asse enī cōsumptionē humiditatis recipiūt sicut
testat̄. vn̄ pingues debēt assari ꝛ macre elixari: ergo in assa
tis minor est humiditas ꝙ̄ in elixis. Ad oppositū est qđ dicit
phus quarto metheoroꝝ. s. ꝙ in elixis est maior siccitas: in
assatis vo maior humiditas. vn̄ dicit ꝙ in elixis est hūiditas
in profundo pauca: multa vo in supficie: in assatis vo econ
uerso. Ad hoc dicendū ꝙ elixe maiorē habēt humiditatē ꝙ̄
assate. Notandū tn̄ fm quosdā ꝙ partes in carne sunt dupli
ces: q: quedā sunt partes in supficie: ꝛ hʼ mō sicut dicūt eli
xe maiorē habēt humiditatē ꝙ̄ assate. Alie sunt partes in p
fundo: ꝛ hoc mō elixe ponunt̄ min⁹ humide ꝙ̄ assate: q: to
ta humiditas tēdit ad supficiē. In assatis vo cū ignis supfi
ciem īmediate attingat desiccat illam ꝛ claudunt̄ pori ita ꝙ
tota humiditas in pfundo reducit̄: ꝛ iō hoc modo ponunt̄
humidiores ꝙ̄ elixe. Ista tn̄ positio mihi videt̄ eē erronea
in medicina. vn̄ dicim⁹ ꝙ elixe assatis sunt hūidiores: nō fm
profunditatē caloris in singulis partib⁹: sꝫ penetratio calo
ris vsqꝫ ad pfundū magis desiccat sine aqua ꝙ̄ cū aqua: et
hoc nō est dubiū: ğ cū in assatis fiat penetratio caloris vsqꝫ
ad pfundū sine aqua media: in elixis vo cū mixtiōe aque: ğ
assate simplr̄ sicciores sunt ꝙ̄ elixe. Scd̄a ratio hec est: dicit
phs supius assatio torrefactio est: sed elixe nō pñt elixari ꝙ
torrefiāt: ergo nō sunt ita sicce sicut assate. Tertia ratio hec
est: dicit ysaac. carnes assate sicce: elixe hūide: iuscellate me
die: sed vnūquodqꝫ extremū magis participat dispositionē
ꝙ̄ mediū: sed iuscellate sunt medie: ğ multofortius elixe hu
midiores sunt ꝙ̄ assate. Hoc etiā pꝫ experimēto: q: si alicui
dent̄ partes pfunde elixoꝝ inueniunt̄ molles: humide et
apte ad digerendū: assate vo nō. vn̄ medicus elixas precipit
ꝛ assatas phibet infirmo: ꝛ sic tā experimēto ꝙ̄ rationib⁹ pa
tet ꝙ assate sicciores sunt ꝙ̄ elixe. Contrariū tn̄ dicit phs in
quarto metheoroꝝ. Ad hoc dicendū ꝙ hūiditas est duplex:
quedā est essentialis: quedā accidētalis: q̄ ex aqua ɔtrahit̄.
Dicit igitur ꝙ in assatis humiditas magna est in pfundo
in supficie vo pauca: q: pori claudunt̄: cū supficies īmedia
te ab igne attingit̄: ꝛ humiditas substātialis interi⁹ retine
tur. Hec vo positio nulla est: q: in elixis nō solū aqua elixās
dat humiditatē: sed etiā substātialē ɔseruat. Falsificat̄ etiā
hoc modo: q: humiditas substātialis que in carnib⁹ ɔtinet̄
plus desiccat̄ in assatis ꝙ̄ in elixis: q: iste īmediate ab igne
attingunt̄: dicim⁹ igit̄ assertiue ꝙ loquēdo de vtraqꝫ humi
ditate. s. accidētali ꝛ substātiali: elixe sunt hūidiores ꝙ̄ assa
te: nec credo pho in hoc: tn̄ sustinēdo dico ꝙ ipse non cōpa
rat carnes assatas ad elixas qn̄ dixit ꝙ elixe sunt sicciores:
sed elixas ad seipsas cōparat: ꝛ silr̄ assatas: vn̄ assate humi
diores sunt in profundo seipsis in superficie: ꝛ ita intellexit
phs in quarto metheororum.

¶Circa scd̄m pcedit̄ hoc mō: querit̄ vtrū caro assata cōpe
tat in paralysi: ꝛ videt̄ ꝙ nō: dicit Raf. in almāso. caro assa
ta vix digerit̄: ꝛ si digerit̄ vix aut tarde tota digerit̄: sꝫ talis
cibus nō cōpetit in paralysi: ergo caro assata non cōpetit in
paralysi. Ad oppositū est auctoritas Raf. cap. de paralysi:
vbi dicit ꝙ paralyticis cōpetit caro in sartagine frixa. Ad hʼ
dicendū ꝙ caro frixa paralyticis cōpetit. Ad rōnem dicēdū ꝙ
duo sunt cōsiderāda circa hmōi egritudines. Primū est te
nor virtutis digestiue fortis vl̄ debilis. Scd̄m est virt⁹ desic
catiua. Primo modo nō cōpetit caro assata paralyticis nisi
multū fortis virtus reperiat̄: quantū tn̄ ad virtutē desiccati
uam cōpetit caro frixa paralyticis. Illa ergo vis qua nō cō
petunt pter digestionis debilitatē apponant̄ aliqua q̄ iu
uent digestiuā sicut piper: zinziber ꝛ hmōi. ¶Scd̄o querit̄
circa hoc q̄ magis cōpetit in dissinteria: an elixa an assata: ꝛ
videt̄ ꝙ elixa: in fluxu ventris sequit̄ debilitas stomachi et
epatis: sed in tali morbo cōpetit caro facilis digestiōis: sꝫ ta
lis est elixa fm raf. ꝛ nō assata: ergo in dissinteria elixa cō
petit. Contrariū faciūt practici. precipiūt dari assatas ꝛ eli
xas phibēt. Ad hoc dicēdū ꝙ assata cōpetit in dyarria. Sed
circa hmōi egritudinē duo sunt ɔsiderāda. Primū est tenor
virtutis digestiue: scd̄m est fluxus. Dicim⁹ igit̄ ꝙ si virt⁹ est
fortis assate debēt exhiberi: si debilis elixe: quātū tn̄ ad flu
xū assate cōpetūt. ¶Tertio q̄rit̄ vtrū caro frixa in hydrope
debeat exhiberi sicut in paralysi. Ad hoc dicendū ꝙ nō cōpe
tūt frixe in hydrope sicut in paralysi. vn̄ nō est silē de paraly
si ꝛ hydrope: q: ī paralysi ē materia frigida grossa imbibēs
neruos: ꝛ hic morbus est extra mēbra nutritiua: non enī in
paralysi mēbra nutritiua ledunt̄: sed solū nerui: ꝛ iō q: epar
est saluū: ideo cibaria grossa bn̄ cōpetūt: sꝫ in hydrope virt⁹
digestiua est debilis: ꝛ iō carnes assate nō debent exhiberi:
cū digestionē impediāt. ¶Quarto querit̄ vtrū cum carne
assata debeat alia caro exhiberi: ꝛ videt̄ ꝙ sic: q: sicut dicit
Auicē. cibaria qñqꝫ contēperāda sunt: q: cū sunt sicca humi
da aliqñ accipiunt̄ vt vnū contēperet reliquū: sed caro assa
ta est valde sicca: ergo debet dari cū alijs hūidis. Contrariū
tn̄ dicit Raf. ꝙ post aliū cibū nō est accipiēda: neqꝫ cū alio
cibo. Ad hoc dicendū ꝙ nō dꝫ accipi cū alio cibo: q: ista caro
dure digestiōis est: vn̄ si admisceret̄ cū alio cibo penetraret
indigesta ꝛ cruda cum illo cibo ad epar: ꝛ sic gñaret malas
egritudines: ꝛ hoc est qđ dicit auicē. ꝙ cib⁹ subtilis cū grosso
nō debet accipi. ¶Quinto querit̄ vtrū post carnē assatam
debeat potus exhiberi: ꝛ videt̄ ꝙ sic: q: potus humiditates
corporis restaurat ꝛ maxime vinū: sed pter carnes assatas
corpus multū ɔsumit̄: ergo post eas potus dꝫ exhiberi. Ad
oppositū est illud qđ dicit ꝙ post ipsarū acceptionē pot⁹ nō
est sumēdus nisi in magna necessitate. Ad hʼ dicendū ꝙ post
carnē istā pot⁹ non debet accipi quousqꝫ ɔstet rectori sanita
tis ꝙ cibus sit digest⁹: ꝛ hoc maxime cū carnib⁹: potus enī
ꝛ maxime vinū facit cibū penetrare ad mēbra: ꝛ iō si potus
anteꝙ̄ cibus sit digest⁹ accipiat̄: cibus crudus ꝛ indigestus
ad mēbra trahet̄: ꝛ sic egritudines gñabunt̄. Ad ratione di
cendū ꝙ duo sunt ɔsiderāda in hmōi exhibitiōe. Primum
est cōfortatio caloris naturalis: ꝛ hoc mō vinū dꝫ exhiberi
cū calorē naturalē multū cōfortet. Scd̄m est penetratio ad
mēbra: ꝛ hoc modo nō debet dari pot⁹ nisi post p magnam
morā qñ ɔstat rectori sanitatis de oīmoda digestiōe carnis.
¶Sexto querit̄ de carne cocta in pasta: ꝛ videt̄ ꝙ talis ca
ro nō sit bona: q: caro in qua retinent̄ supfluitates ꝛ fumo
sitates est mala: sed tales sunt carnes in pasta cocte: ğ hmōi
carnes male sunt. Hoc etiā patet p Auicē. ꝙ caro cocta ī pa
sta tēdit ad naturā veneni ꝛ quasi venenū est. Cōtrariū fa
cit vulgus. Preterea dicit Raf. ꝙ caro cocta cum frumēto
bona est: ğ similiter cocta in pasta est bona. Ad hoc dicendū
ꝙ caro cocta in pasta pessima est. vn̄ ab Auicē. reputat̄ quasi
venenū: nec est silē de carne cocta cū frumēto: q: illa habet
respiraculū per qđ fumi exhalāt: caro vo cocta in pasta hoc
nō hꝫ: ꝛ iō fumi non exhalāt nec euitant̄: ꝛ ideo mala.

¶Circa tertiū querit̄ de vsu elixarū: ꝛ querit̄ q̄ caro de
beat ante dari an elixa an assata: videt̄ ꝙ elixa: q: sicut di
cit ysaac ille cibus primo dꝫ exhiberi q̄ primo habet virtutē
expēdi a stomacho ita ꝙ recesserit cū alius cibus aduenerit
q: aliter ambo lubricarent̄: ğ elixa cū sit hmōi respectu assa
te debet pri⁹ exhiberi. Ad oppositū est ratio Cōstā. Duplex
est pars in stomacho: superior ꝛ inferior. Pars aūt que est
in pfundo calidissima est respectu partis superioris: cibus
vo grossus indiget fortiori digestione ꝙ̄ subtilis: ğ indiget
fortiori calore: caro vo assata cibus grossus est respectu eli
xe: ergo fortiori indiget digestiōe: ꝛ silr̄ fortiori calore: sꝫ hu
iusmodi calor est in parte inferiori stomachi: ğ prius dꝫ ordi
nari ꝙ̄ elixa. Ad hoc dicendū ꝙ neqꝫ ante neqꝫ post cū alio
cibo dꝫ accipi: ꝛ si accipiat̄ subtile pri⁹ dꝫ accipi. Ad rationē
dicendū ꝙ in regimēto sanitatis duo sunt considerāda. Pri
mū est digestio nutrimēti perfecta ꝛ imperfecta. Scd̄m est
ordo ciboꝝ. Primo mō grossa cibaria in pfundo stomachi
debēt poni ꝛ pri⁹ accipi: quantū vo ad ordinē ciborum sub
tilis debet precedere.

Circa quartū ꝓcedit hoc modo: querit̃ vtrū malicia carnis vel nocumentū possit remoueri ꝑ aliqua alia. Ad hoc dicēdū ꝙ sic: qḋ patet: cū eñ carnes dant̃ febricitātib⁹ caliditas earū ōs reprimi: ꝛ iō ad reprimendū caliditatē illā coquunt̃ cum ramis portulace ꝛ hmōi herbis frigidis ꝛ cū succo vue acerbe ꝛ cū aceto ꝛ cū succo pomi citrini: sic eñ ius infrigidatur propter frigiditatē hmōi herbarū: ꝛ ideo hoc modo caro potest exhiberi: ꝛ sic patet ꝙ malicia vel nocumentum carnis potest remoueri per aliqua alia.

De diuersitate mēbrorū animaliū. Cap. xxxviij.

Lectio. xxxviij.

Animaliū mēbra tripliciter sunt diuersa. primum ex cōplexione sua: scḋo ex locis: tertio ex quiete ꝛ motu suo. Cōplexio est triplex. alia dura ꝛ neruosa sicut venter ꝛ cutis: nerui intestina vł cartilagines ꝛ silia. Alia mollis ꝛ tenera sicut piguedo: medulle: cerebrū: nucha ꝛ silia. Alia media sicut caro musculorꝫ ꝛ lacertorꝫ: ꝛ carnes cetere pinguedine nude. maxime si de aialibus sint in crassitie tēperatis. Que mēbrorꝫ sicca sunt ꝛ neruosa frigitudo dn̄at̃ ꝛ siccitas. vn̄ ad digerendū dura: stomacho laboriosa: in sanguinē diu ꝛ tarde ꝯuertibilia. Cibus naturalr̄ siccus parū sanguinis ꝛ hūiditatis habēs: diu in stomacho morat̃ ꝛ tarde excoquit̃: ꝛ iō ad nutrimentum paruus. maxime si de macris siccis veterib⁹ sit aialib⁹ sicut bouinis caprinis. Si aūt de iuniorib⁹ vel de humidiorib⁹ paruis crassis vel naturaliter hūidis: sicut pecorinis: ꝛ porcinis: si bn̄ possūt digeri: multū dant nutrimentū: ad dissoluēdū de mēbris durū: q: siccitas cōplexionis eorꝫ mēbrorꝫ hūiditate ꝛ crassitie tēperat̃. Que mēbrorū mollia ꝛ tenera sunt: calor ꝛ hu. eis dn̄at̃: hūiditas ꝟo pl⁹: q̄ in tria diuiditur. Alia eñ liquida sicut pinguedo inter carnez admixtā q̄ est vnctuosa. Alia coagulata sicut pinguedo zirbi: renū: dorsorū: locorꝫ suminosorꝫ: ꝛ silia. Alia media sicut cerebrū: medulla: nucha. Liq̄da: ex liq̄ditate sua nutrimētū suū inter subtilē ꝛ grossuz significāt. Coagulata ex coagulatiōe ꝛ grossicie nutrimētū suū esse mōstrāt. Jnde. G. piguedo est duplex. Alia eñ mollis ꝛ liq̄da: calore aūt ignis dissoluta: ꝛ īfrigidata q̄si oleū ver⁹ remanet coagulata. Alia igni dissoluta cito infrigidat̃ ꝛ coagulat̃: q̄ in duo diuidūtur. Aut eñ sunt de aquosis aialib⁹ sicut piscib⁹: Aut de terrestrib⁹. Que de aquosis cito dissoluunt̃: neq̧ tā cito coagulant̃. Que de terrestrib⁹: nō cito dissoluunt̃ ꝛ cito coagulant̃: vn̄ aquosorꝫ aialiū pinguedo pl⁹ est ꝙ vnctuositas. Terrestriū ꝟo maior ē vnctuositas ꝙ piguedo: q̄ duob⁹ modis itelligit̃. ex sēsu ꝛ ratiōe. Sēsu: q: si tāgim⁹ pinguedinē terrestriū aialiū: manib⁹ vnctuositas sua inuiscat̃ q̄si oleuz. Si saporem⁹ vnctuositatē cū sapore multū sentim⁹. Jn aquosis non silr̄. Si eñ tangant̃: nulla vnctuositas manibus inuiscat̃: neq̧ in sapore sicut terrestriuz vnctuositas sentitur. Jdeoq̧ de aquosorū pinguedine plus comedit̃ ꝙ de pinguedine terrestriū: q: terrestria ex nimia vnctuositate sua cito saturāt. Ex ratiōe: quia aquosa naturaliter sunt humidiora. Humiditas aūt sua in corpe augmētata postꝙ mēbra inde nutriunt̃: quedā supfluitas remanet quā mēbra expellunt ad corpis interiora. vbi est locus ad quē supflua expellūtur: in quo coadunant̃ ꝛ augmētant̃: ꝛ a natura scḋo excoquātur: ꝛ ex illis ingrossatis pinguedo quedā cōficit̃. De terrestrib⁹ nō silr̄: q: hūiditas ad copositionem humidorꝫ. i. aquosorū minor est: q̄ cuz parua sit: mēbra pauperiora fiūt nutrimētis: ꝛ nō ab eis separatur humiditas: sed ꝛ ꝑ totā carnē diuidit̃: in q̄ calor naturalis eā dissoluit: ꝛ vnctuositatē liquidā facit Jdeoq̧ oīa aialia naturalr̄ hūida sunt pinguiora ꝛ minus vnctuosa. Que aūt naturaliter sicca vnctuosiora ꝛ min⁹ pinguia. Jdeoq̧ in porcis auget̃ piguedo: q: cōplexiōi sue naturalis hūiditas dn̄at. Vnctuositas aūt in bob⁹ crescit: q: siccitas pricipat̃ sue cōplexiōi. Facile ḡ intelligit̃ vnctuositatē esse calidiorē ꝛ humidiorē ꝙ pinguedinē: q: calorē naturalē hꝫ perui cinū sibi. Carnis piguedo frigidior est vnctuositate ꝛ siccior: q: a calore ē remota ꝛ hūiditate. Si aūt piguedo ꝛ vnctuositas insil̃ sunt: parū nutriūt: ꝛ illaudabiliter. vnde nō ad cibū: sed solū ad cōdimentū danda sunt. Vnūquodq̧ eñ horꝫ primū stomachi est inflatiuum: saturās cito ꝛ corrūpens quicq̄d ciborꝫ inuenit in stomacho: supinnatās: imixta ꝟo illis inuiscat ꝛ ingrossat illos: et ad digerēdū ꝯdit: sicq̧ stomacho immoratur: nec alios cibos stomachus appetit. Cū aūt incipiat cib⁹ ille digeri: asperitatē stomachi emollit: lubricās ergo fit ꝛ cito emittit̃. Cū ergo ad intestina deuenit: subtilitas cibi igrossat̃: ꝛ penetratio epatis ꝑ meseraicas cōtrahit̃: vn̄ mēbra paruissimū ꝛ pessimum attrahūt nutrimētū. pessimū: q: oppilationē facit: ꝛ in grossum vel subtile phlegma fm̄ q̄litatē sui se traducit. Si eñ grossus est ꝛ coagulat⁹ sicut zirbū ꝛ piguedo renū: phlegma gn̄at grossuz. Si vnctuositas liq̄dū sicut carni admixt⁹ subtile phlegma gn̄at̃. Jnde ruffus: mēbra inq̄t nō de piguedine vel vnctuositate accipiūt tantū nutrimentū: quantū plenitudinē ꝛ saturitatē faciūt. Jntēdit aūt q: saturitas sua maior fit ꝙ mēbrorꝫ nutrimēta. Ad stomachū eñ venientia inflāt: implēt: ꝛ cito saturant̃: cū digeri incipiāt: cito eiciunt̃ ab intestinis: sicq̧ vene inde parū accipiunt nutrimēti. Jtē. G. Que mēbrorꝫ crassiora sunt: plus saturant: magis exinaniūt: que ꝟo min⁹ grossa sunt min⁹ saturātia tarde exinanietia. Diuersitas aūt pinguedinis nutrimētorū ꝛ sue actiōis est: q: pinguedo calefacit ꝛ humectat: sed in multū ꝛ min⁹ diuersant̃ quinq̧ ex reb⁹. Vna ex aialiū gn̄ib⁹. Scḋa ex naturis ꝛ cōplexiōib⁹. Tertia ex etatib⁹. Quarta ex nouitatibus ꝛ pinguedinis vetustatib⁹. Quinta ex artificialib⁹. Ex gn̄ib⁹ triplr̄. Aut eñ masculina: aut feminina: aut neutra. Masculina calidior ꝛ siccior ad cōparatiōnē sui gn̄is. Feminina min⁹ calida ꝛ mag̃ humida ad masculina sui gn̄is cōparata. Castrorū mediocris. Jnde. G. piguedo femine oīm aialiū min⁹ calida ꝛ hūidior. masculina calidior ē ꝛ siccior castrorꝫ.

De diuersitate aialiū ex naturis. Cap. xxxix.

Diuersitas ex naturis sic ꝯsideratur modis q: cū oīs pinguedo assimilat̃ naturali cōmplexioni aialis sui generis: si natura est calidior plus calefacit. si frigidior min⁹. si mediocris mediocriter adauget. Silr̄ de hūiditate oꝫ intelligi. si humidior mag̃ humectat. si siccior min⁹. mediocris mediocriter. vnde pinguedo porcina ma-

gis ceteris humectat corpa: nulla calefactione appa rēte. Pinguedo leonina plus calefacit q̄ cetere & minus humectat. Humidior eñ porcus naturalr ceteris aialib⁹ est: & calor ē ei tēperat⁹ sicut naturali calori. vicin⁹ est eñ sicut sapozissimū oleū in calore soliū: in hūiditate aūt non: pīguedo eñ porcina hūida: oleū autē siccū. Vñ vnctuosa porcina liq̄da est: fluida pinguedo: iuuatiua forti tenasino in intestinis & nimie morsure. Sua eñ subtilitate & liquore: poros mēbrorum penetrat: & mordentiū nocumentū humor mitigat: lz aūt hec eadē humiditas (al's ꝓprietas) humectat: in pinguedine inuenit anserina ex nimia hūiditate sua: leonina naturalr ceteris calidior ē & siccior. Ideoq3 pinguedo sua dissolutissima & inflatissima: sicq3 torturis neruoꝝ iuuatissima: ad durū & ad diuturnū valet apostema: bouina mediocris est iter porcinā & leoninā. Caprina etsi sit min⁹ calida q̄ bouina calidior ē tñ q̄ porcina: q: caprina etsi ceteris ambulātib⁹ sit frigidior: tñ ad cōparationē cōplexiōis tēperate calidior & siccior. siccitas sua testat: q̄ postq̄ dissoluit: cito ꝯsolidat & coagulat. vñ vulnerib⁹ in intestinis ē iuuatiua: si clystere inde fiat q: cito coagulat & ꝯsolidat. Iuuat q̄ si cū ptisano coquat: vulnera pulmonis & itestinoꝝ silr mūdificat in oī passiōe cui op⁹ ē solidatiōe. pecorina etsi porcina & caprina calidior sit: tñ siccior porcina: & caprina hūidior erit: & iō magis in intestino iuuat: qd colō vocat: passiōes malas: q: pinguedo porcina q: est siccior ea: porcina eñ ex liq̄ditate fluida est: & nō manet sup vulnera: pecorina ex mediocri hūiditate sua melior est: etsi tardi⁹ q̄ caprina coagulet naturalr. Inde Gal'. de pinguedine. Pinguedo inquit leonina siccior est & calidior. Canina siccior bouina: bouina siccior caprina: caprina siccior pecorina: pecorina siccior porcina: porcina siluatica calidior & siccior domestica est.

De diuersitate pīguedinis ex etate aialiū. Ca. xl.

Diuersitas pinguedinis ex aialiū etatibus quattuor modis diuersat. Est eñ pīguedo parui & lactentis: est & vicina lactenti: est & aialis iuuenis: est & decrepiti. Que lactētis aut vicina lactēti: tēperata in calore erit: in hūiditate erit multa. Iunioris calidior & min⁹ humida. Decrepiti pinguedo frigidior est & siccior ceteris: masculina calidior & siccior feminina: tñ iunioris calidior est & siccior veteris.

De diuersitate pinguedinis ex nouitate & vetustate. Cap. xlj.

Diuersitas pinguedinis ex nouitate & vetustate erit duplex. est eñ recēs vicinitus ab aiali separata: est vetus iā diu semota. Recēs min⁹ calida & magis humida. Vetus calidior & min⁹ hūida: & quāto vetustior: tanto calidior & min⁹ hūida: q: in ea pinguedo vetustissima: q: i calore aeris: quāto plus elongat: tāto sibi calor magis ꝑstat: & hūiditas desiccat. Vñ. Ga. Pinguedo vetustissima magis est calida: & multo minus humida: & iō magis q̄ recēs dissolutiua erit. Eurisphoridus: oīs inq̄t pinguedo siue zirbū vetustissima hūiditate minorat & calore maioratur. Testat hoc vinum: mel: acetum: que quanto sunt vetera: tāto plus confortantia & acutiora.

De diuersitate pinguedinis ex artificijs. Ca. xlij.

Diuersitas pinguedinis ex artificijs duplex erit. aut eñ simplex: aut cōposita. Simplex ex nature cōplexione & ceteris cōsiderāda. Cōposita ex admixtis aliā nāciscit naturā. vnde pinguedo salsa calidior & siccior non salsa: q: sal calorem prestat.

Diuersitas nutrimēti aialiū a parte ipsoꝝ & eoꝝ dispositionū assignata est. In hac parte determinat de ei⁹ diuersitate a parte mēbroꝝ aialiū assignās naturas & dispositiones singuloꝝ & nutrimēti qd ex ipsis accipitur. Diuidit aūt hec pars in duas partes. In quaꝝ prima assignat distinctionem trimembrē ꝫm quā mēbroꝝ ꝓcedit diuersitas. In scda sc3 ibi: Cōplexio est triplex: alia est dura & neruosa. assignat diuersitatē iuxta differētias ꝓdicte distinctiōis. Prima non diuidit: sed scda diuidit in tres ꝫm numerū triū differētiaꝝ mēbroꝝ. In prima assignat diuersitatē mēbroꝝ a parte cōpositiōis in mollicie & duricie & mediocritate cōsistētis. In scda. s. i hac: Diuersitas mēbroꝝ ex motu & q̄ete &c. assignat eoꝝ diuersitatē a parte mot⁹ & quietis. In tertia. s. in hac: Diuersitas mēbroꝝ ex loco suo duob⁹ est modis. assignat ipsoꝝ diuersitatē a parte locoꝝ. Ut autē cōpetētius ꝓcedemus diuisionē exponēdo assignem⁹. Circa igit primam partē dicit q̄ mēbra tripl'r diuersant: cōplexione: loco: motu & quiete. Consequēter ꝓsequit de ipsoꝝ diuersitate iuxta predictas differētias: & primo iuxta cōpositionē & cōplexionem. Hec aūt pars diuidit in duas. In quaꝝ pma assignat distinctionē cōplexionis mēbroꝝ q̄ in habitudine & cōpositione ꝯsistit. In scda. s. in hac: Mēbra sicca sunt neruosa &c. assignat diuersitatē mēbroꝝ iuxta ei⁹ dr̄ias. Circa pmā partē dicit q̄ cōplexio mēbroꝝ est triplex. quedā dura sicca. quedā mollis humida. quedā mediocris. Scda aūt pars que est de hac diuersitate mēbroꝝ iuxta ꝓdictas dr̄ias diuiditur in tres. In quarū prima assignat diuersitatē mēbrorum a parte cōplexiōis dure. In scda. s. in hac: Que mēbroꝝ mollia tenera sunt &c. assignat eoꝝ diuersitatē a parte cōplexionis mollis. In tertia. s. in hac: Mēbra inter durū & molle media. assignat eoꝝ diuersitatē iuxta cōplexionē mediaꝫ. Circa pmā partē dicit q̄ mēbra dura frigida sunt & sicca sicut nerui & filia: & dure sunt digestiōis & pauci nutrimēti: maxime cū sint de macris & veterib⁹ aialib⁹ & siccis naturaliter. Si aūt de pinguib⁹ & humidis plus cōpetūt: q: siccitas sua per cōplexionē & habitudinē tēperat. Circa scdaꝫ partē assignat diuersitatē mēbroꝝ molliū. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima assignat trimembrē distinctionē mollicie mēbroꝝ. In scda. s. in hac: Liquida ex liq̄ditate inter subtile & grossuꝫ &c. assignat distinctionē mēbroꝝ iuxta illi⁹ distinctiōis dr̄ias. In tertia dicit q̄ mēbra liquida sunt calida & hūida: & sunt triplicis gn̄is. quedāꝫ sunt liq̄da sicut pīguedo carnis intercepta. quedā coagulata sicut pinguedo zirbi: & est zirbus pars cōposita ex carne & pinguedine. quedā sunt nerui sicut circa costas & renes. quedam sunt media sicut spinalis medulla & cerebrū. Circa scdam partem ꝓsequit de his differētijs. Hec autē ps diuidit in tres ꝫm nūerū ipsarū. In pria agit de diuersitate mēbroꝝ mollicei liq̄de. In scda. s. in hac: Pīguedo frigidior ē vnctuosita &c. agit de diuersitate mēbroꝝ molliciei coagulate. In tertia. s. in hac: Medulla ossiuꝫ saporosior est &c. agit de diuersitate mēbroꝝ molliciei mediocris: & simul interserit molliciē coagulatā cum liquida in quibusdā. Prima pars diuiditur in duas. In quarū prima agit de diuersitate pinguiū membrorum liquidoꝝ & coagulatoꝝ. In scda. s. in hac: Que duobus modis diuidunt &c. pinguedinis diuersitatē assignat a parte nature animaliū. Primo igitur dicit q̄ mēbra liquida sunt nutrimēti mediocris sicut coagulata duri & grossi. Secundo ꝫm Gal'. pinguedinē distinguit per mollē liquidā & liquefactibilē ab igne sicut oleū: & coagulatā q̄ cito ab igne eliquatur & cito coagulat. Cōsequēter assignat diuersitatē pinguedinis a parte nature aialiū: q: q̄dā sunt aialia aquosa: quedā terrestria. Pīguedo aūt aquosoꝝ est liquida cito

dissolubilis: tarde coagulatiõis: sed pinguedo terrestriũ est
cõtraria: vñ pinguedo terrestriũ magis accedit ad vnctuosi
tatem ꝓpter eoꝝ siccitatẽ. Hec aũt pars dupliciter ꝓbaẗ:
sensu ⁊ rõne. Sensu tactu ⁊ gustu: vñ ⁊ pinguedo terrestriũ
plus sanat. Ratiõe q: ꝑ frigiditatẽ aquosoꝝ multa supflui
tas humiditatis nõ ꝯuerse circa carnẽ aggregaẗ: que in pin
guedinẽ ꝯuertiẗ: sed in terrestrib⁹ minoꝝ fit hmõi aggrega
tio ꝓpter calorẽ cõuertentẽ ⁊ cõsumentẽ: ⁊ ideo in aquosis
pinguedo ꝓpter humiditatẽ multiplicaẗ: in terrestrib⁹ vn
ctuositas ꝓpter calorẽ ⁊ siccitatẽ. ¶ Consequẽter aggredi
tur partẽ illã in qua diuersitatẽ assignat membrorũ a parte
molliciei coagulate: ⁊ in illa parte de natura pinguedinis et
eius diuersitate ꝓsequiẗ. Hec aũt pars diuidiẗ in duas. In
quarũ prima cõparat pinguedinẽ ad vnctuositatẽ ⁊ vtriusq̃
conditiões assignat. In scda. s. in hac: Diuersitas pinguedi
nis nutrimentoꝝ ⁊ sue actiõis ⁊c. assignat pinguedinis di
uersitatẽ. Circa partẽ primã decẽ ꝓponit. Pͥo cõparat pin
guedinẽ ad vnctuositatẽ dicẽs ꝙ frigidior est ⁊ siccior. Scdo
vtriusq̃ conditiões assignat q̃ consistũt in nocumẽto stoma
chi ⁊ intestinoꝝ ⁊ virtutũ naturaliũ eoꝝ: ⁊ in multa reple
tione ⁊ pauco nutrimẽto mẽbrorũ. Tertio īducit ad hoc au
ctoritatẽ Ruffi dicẽtis vtrãq̃ mltũ satiare ⁊ parũ nutrire.
Quarto inducit auctoritatẽ Gal. consequẽter pinguedinis
assignat diuersitatẽ. Hec aũt pars diuidiẗ in duas. In qua
rum prima assignat quinq̃mẽbrem diuisionẽ cõditionũ ſm
quas pinguedo diuersaẗ. In scda. s. in hac: Ex generib⁹ tri
pliciter: aut eñ masculina ⁊c. assignat ei⁹ diuersitatẽ a par
te illarum conditionũ. Dicit ergo ꝙ pinguedo in sua cõple
xione ⁊ actiõe quinq̃ modis diuersaẗ. Primo ex sexu ani
malis. scdo ex natura. tertio ex etate. quarto ex nouitate ⁊
vetustate. quinto ex artificijs. Cõsequẽter iuxta p̄dictas cõ
ditiones pinguedinis diuersitatẽ assignat. Hec autẽ pars
ſm naturã earũ in quinq̃ diuidiẗ. In quarũ prima assignat
eius diuersitatẽ a parte sexus. In scda. s. in hac: Diuersitas
ex naturis sex modis ⁊c. a parte nature animaliũ. In tertia
sꝫ in hac: Diuersitas pinguedinis ex animaliũ etatib⁹ ⁊c.
a parte etatis animaliũ. In quarta. s. in hac: Diuersitas pin
guedinis in nouitate ⁊ vetustate. a parte nouitatis ⁊ vetu
statis eius. In quinta. s. in hac: Diuersitas pinguedinis ex
artificijs duplex est. a parte artificij. Circa primã partẽ dicit
femininorũ aĩaliũ pinguedo est frigida ⁊ humida: masculo
rum calida ⁊ sicca: castratorũ media. ¶ Circa scdam partẽ
assignat pinguedinis diuersitatẽ a parte nature aĩaliũ. Hec
aũt pars diuidiẗ in duas. In quarũ prima in gñali distiguit
aĩaliũ cõplexiões. In scda. s. in hac: Vñ pinguedo porcina
magis ceteris humectat. assignat cõparationẽ generũ pin
guedinis diuersoꝝ aĩaliũ adinuicẽ ratiõe cõplexionis aĩaliũ
¶ Circa primã partẽ dicit ꝙ pinguedo aĩaliũ ex cõplexioni
bus diuersaẗ sex modis ſm cõplexiones sex: calidã: frigidã:
⁊ tẽperatã: humidã: siccã ⁊ tẽperatã. ¶ Circa scdaꝫ partẽ
cõparat pinguedines aĩaliũ diuersoꝝ adinuicẽ. Pͥo autẽ
facit hanc cõparationẽ. Scdo intentionẽ ꝯfirmat ꝑ Gal. et
multoꝝ aĩaliũ ⁊ pinguedinũ ipsoꝝ exẽpla inducit: ⁊ in oĩb⁹
sermo ei⁹ est planus. ¶ Circa tertiã partẽ assignat diuersita
tem pinguedinis ratiõe etatis aĩaliũ dicẽs ꝙ cũ q̃ttuor sint
etates: pinguedo aĩalis lactẽtis est multũ hũida in calore tẽ
perata: iuuenis calida ⁊ sicca: senis ⁊ decrepiti frigida ⁊ hu
mida: sꝫ masculi calida ⁊ sicca: femine ꝯria: ⁊ hñ ꝓportionaẗ
sexus etati. ¶ Circa primã partẽ primo dicit ꝙ cũ sit quedã
pinguedo noua: quedã vetustissima: quãto nouior est: tãto
frigidior ⁊ humidior: quãto vetustior: tãto calidior ⁊ siccior:
propter calorẽ aeris continẽtis desiccãtis. Scdo intẽtionem
cõfirmat ꝑ Ga. Tertio ꝑ simile in vino: melle ⁊ aceto. ¶ Cir
ca q̃ntã partẽ assignat pinguedinis diuersitatẽ a parte arti
ficij dicẽs ꝙ quedã est simplex: ⁊ hec diuersaẗ ſꝫ naturã suã
⁊ p̄dictas ꝯditiões: alia cõposita ⁊ hec sequiẗ naturã eoꝝ cũ
quib⁹ cõponiẗ: vñ cũ sale cõposita calida est ꝓpter caliditа
tẽ salis. Ex p̄dictis igiẗ põt diuisio hui⁹ lectiõis sic haberi. nã
in ipsa decẽ partes ꝯtinenẗ. In quaꝝ prima assignat distin
ctionẽ trimẽbrẽ mẽbroꝝ: mollis: dure: ⁊ mediocris. In scda.
sꝫ in hac: Cõplexio est triplex ⁊c. ꝓsequiẗ de mẽbris distin
ctionis: ⁊ determinat de membroꝝ diuersitate a parte duri

ciei. In tertia. s. ĩ hac: Liquida ex liq̃ditate ⁊c. assignat ipoꝝ
diuersitatẽ a parte molliciei q̃ in pinguedine ⁊ vnctuositate
cõsistit. In q̃rta. s. in hac: Pinguedo frigidior est vnctuosita
te. assignat naturã pinguedinis ⁊ vnctuositatis. In q̃nta. s.
in hac: Diuersitas aũt pinguedinis ⁊c. prosequẽs de ei⁹ di
uersitate penes illas ꝯditiões assignat ei⁹ diuersitatẽ rõne
sexus aĩaliũ. In sexta. s. in hac: Diuersitas in naturis sex cõ
sideraẗ modis. assignat ei⁹ diuersitatẽ rõne cõplexiõis aĩa
lium. In septima. s. in hac: Diuersitas pinguedinis ex noui
tate ⁊ vetustate. rõne etatis. In nona. s. in hac: Diuersitas
pinguedĩs ex artificijs ⁊c. rõne artificij. reliq̃ seq̃ntia patẽt.
¶ Circa partẽ istã tria q̃runẗ. Primũ est de cõplexiõe car
nis aĩaliũ. Scdm ẽ de cõplexiõe piguedĩs. Tertiũ ẽ de cõpa
ratiõe carnis macre ⁊ piguedĩs ĩ maiori nutrimẽto ⁊ minori.
¶ Circa primũ ꝓcediẗ hoc mõ: queriẗ vtrũ oĩs caro sit ca
lida: ⁊ videẗ ꝙ sic: oẽ illud qδ de natura sua ꝓportionale est
⁊ natũ ꝯuerti ad calorẽ naturalẽ ẽ calide nature: sꝫ caro oĩs
est hmõi: ergo oĩs caro est calida ⁊ humida. ¶ Scda rõ hec
est: dicit Gal. in lib. de simplici medicina ꝙ illud ꝺr esse cali
dum qδ calorẽ nostri corpis ĩmutat ⁊ ipm augmẽtat: sed il
lud qδ calorẽ nostri corpis augmentat est triplex: q: quedã
augmẽtant qualitatiue vt medicine calide. quedã quãtitati
ue vt applicatio puellarũ ad ventrẽ. quedã vtroq̃ mõ sicut
cibus: sꝫ oĩs caro est hmõi respectu corpis: g̊ oĩs caro est ca
lida. Tertia ratio hec est: oẽ illud qδ ꝑ sui vicinitatẽ ⁊ ꝓpor
tionẽ ad calorẽ naturalẽ ⁊ naturã nr̃i corpis maxime nutrit
est calide nature: sed oĩs caro est hmõi sicut dicit Ras. ergo
oĩs caro est calida. Hoc etiã sic ꝯfirmaẗ q: illud qδ ad calidũ
humorẽ ꝯuertiẗ est calidũ: sed caro oĩs ꝯuertiẗ ad humorẽ
calidũ: q: ad sanguinẽ ſm Ras. q: mltũ addit in ipm: g̊ oĩs
caro calida. Quarta rõ hec est: oẽ illud qδ corpus nostrũ ca
lefacit naturaliẗ: ⁊ patiẽtib⁹ nocet q: calorẽ ĩcẽdit: est calidũ:
sed oĩs caro est hmõi: sicut vult Ras. g̊ oĩs caro est calida.
Ad oppositũ: dicit phs q̃rto metheoroꝝ: ⁊ etiã libro de gñã
tione: oĩa aĩalia ⁊ terrenascẽtia ꝯstãt a dñio ex hũido aquo
so ⁊ sicco terreo: ⁊ isto maxime nutriunẗ: sed vnũquodq̃ hꝫ
dñiũ elementoꝝ q̃ in eo dominanẗ: g̊ cũ terra ⁊ aqua dñenẗ
in aĩali: necesse est ꝙ habeat q̃litates ipsoꝝ: sꝫ hmõi q̃litas
est frigiditas: g̊ necesse est ꝙ oĩs caro sit frigida. Hec rõ sic
cõfirmaẗ: q̃m carnes iudicari debẽt ſm materialẽ existẽtiã:
q: cũ iudicam⁹ carnẽ calidã vł frigidã hoc nõ est nisi in rõne
cibi: sed nõ est in rõne cibi nisi mortua: ⁊ ꝓpter h̃ nõ iudicaẗ
nisi mortua: ⁊ sic ſꝫ materialẽ existẽtiã: sed tũc est in carnib⁹
dñiũ elemẽtoꝝ frigidoꝝ ⁊ nõ calidoꝝ: g̊ oĩs caro dꝫ iudicari
frigida. Preterea si oĩs caro esset calida: caro porci eẽt cali.
hoc aũt falsũ: g̊ primũ. Tertia rõ hec est: nihil qδ sanguinẽ
diminuit est calidũ: sed carnes quedã sunt q̃ sanguinẽ dimi
nuãt sicut bouine: ⁊ si ipm gñant generãt grossum ⁊ melan
cholicũ: g̊ nõ oĩs caro est calida. Ad hoc dicendũ ꝙ oĩs caro
est ca. ⁊ hũida. Ad rationẽ dicẽdũ ꝙ cuilibet aĩali debeẗ du
plex cõplexio. Vna <u>ꝑ naturã illã ꝑ quã ẽ mixtũ.</u> Alia vͦo sibi
debeẗ ꝑ naturã illã ꝑ quã est viuẽs: ⁊ hoc vltimo mõ quodli
bet aĩal calidũ est ⁊ hũidũ: ⁊ hac via nõ accipiẗ a medico in
via cibi. Prima per quã est corpus mixtũ est duplex: quia
quedã <u>est materialis: ⁊ quedã cõplexio formalis</u> sicut videẗ
in pipere in quo est duplex cõplexio: q: q̃daꝫ est materialis
quã ꝯhit a dñio elementoꝝ vincentiũ in ipso: ⁊ sic terra vin
cit ⁊ dñaẗ in eo: ⁊ ab ista nõ denoĩaẗ piper. Alia est cõplexio
formalis in pipere q̃ est principiũ operãdi: ⁊ hoc mõ in pipe
re est dñiũ partiũ ignearũ: ⁊ ab ista iudicaẗ calidũ. Eodẽ mõ
ponim⁹ in carne eẽ duplex dñiũ: materiale ⁊ formale siue cõ
plexionale. vñ rõne cõplexiõis iudicanẗ calide: rõne vͦo ma
terie nõ. Ad scdaꝫ rationẽ dicendũ ꝙ cõplexio carnis est du
plex. Quedã que debeẗ aĩali in gñe suo. Est alia q̃ debetur
aĩali in hac specie. Dico igiẗ ꝙ cõplexio carnis ẽ calida ⁊ hu
mida in gñe carnis: in specie tñ ista caro põt esse calida ⁊ sic
ca vel frigida: sicut caro porci inq̃ntũ caro calida est ⁊ hu
mida: in hac tñ specie frigida est: ⁊ sic de alijs. Et h̃ est fere
qδ dicit Gal. ꝙ nũq̃ ꝺr caro ca. ⁊ hu. nisi respectu sanguis
¶ Scdo q̃riẗ circa h̃: vtrũ vinũ magꝭ debeat accipi post car
nes q̃ post pisces: vł ecõuerso: ⁊ vr̃ ꝙ magꝭ noceat cũ carni
bus: egritudĩes ex vsu carnis sunt calide ⁊ maxĩe sanguinee

sed vinũ acceptũ post carnes maxime addit in sanguinẽ: sicut dicit Ras. vnde qui multũ vtitur carnibus sepe indiget minutione: maxime qñ vinũ bibitur: ergo vinum acceptuꝫ post carnes nocet magis ꝙ post pisces. Scđa ratio hec est: vinum calorem naturalẽ confortat ⁊ acuit: ad digestionẽ vo carniũ minor calor requirit̃ ꝙ ad digestionẽ piscium: ergo cũ vinum calorẽ naturalẽ confortat per quẽ fit digestio: post pisces magis cõpetit vinũ ꝙ post carnes. Ad oppositũ pisces indigestibiliores sunt ꝙ carnes: vinũ vo facit cibũ penetrare ad membra. vnde Auicẽ. precipit ꝙ si cibus est putridus quousqꝫ sit digestus non debet dari bonũ vinum: q: cibum infectũ faceret ad membra penetrare ⁊ inficeret ipsa: pisces vo sunt hmõi: q: declināt a bonitate respectu carnium: ergo post pisces non debet accipi vinũ. Ad hoc dicendũ ꝙ magis cõpetit post pisces ꝙ post carnes. Ad rationẽ dicendum ꝙ vinum duo efficit. Primũ est ꝙ caloreꝫ naturalẽ confortat. Secundũ est ꝙ cibũ ad mẽbra corporis delegat ⁊ ꝓfundat. Vinuꝫ ergo primo modo magis cõpetit post exhibitionẽ piscium ꝙ carniũ cum indigestibiliores sint ꝙ carnes. Secundo modo non cõpetit vinum post pisces quousqꝫ cibus digestus fuerit. ¶ Tertio queritur circa hoc qđ plus calefacit corpus an vinum an carnes: ⁊ videt̃ ꝙ carnes. Dicit Auicẽ. ꝙ cibus tria opera facit. Primo deperditũ restaurat. Secũdo calorem naturalẽ augmẽtat sanguinẽ augmentādo. Tertio alterat corpus per qualitatẽ que ei remansit: sed caro maius augmentũ facit in calorẽ naturalẽ ꝙ vinũ: cũ ab ea plures humiditates generent̃: ergo caro plus calefacit corpus ꝙ vinum. Secunda ratio hec est: dicit ysaac ꝙ calor naturalis nutritur ex rebus vnctuosis sicut ex vnctuositate sanguinis ⁊ similiter innaturalis: ergo illud in quo est maior vnctuositas magis nutrit: sed hoc est calor respectu vini: ergo caro plus augmẽtat calorẽ naturalẽ et sanguinẽ ꝙ vinũ. Ad oppositũ: illud maxime habet conformitatẽ cũ calore naturali: qđ maxime ipsum cõfortat: ⁊ maxime calefacit: sed vinũ est hmõi ſm ysaac: ergo vinum magis calefacit ꝙ caro. Secũda ratio hec est: illud magis calefacit corpus qđ citius cõuertitur ad calorẽ naturalẽ: sed hoc est vinuꝫ: ergo magis calefacit ꝙ caro. quod concedimus. Caro eñ multũ restaurat deperditũ: vinũ vo non tantũ restaurat: sed calorẽ naturalẽ plus confortat: vnde q: in conualescentib⁹ intendimus deperditum restaurare: ideo exhibent̃ carnes magis ꝙ vinuꝫ. Ad rationẽ dicendũ ꝙ aliqđ dicit̃ addere in calorẽ naturalẽ duobus modis. Vno modo quantitatiue et hoc modo plus addit caro in calorẽ naturalẽ ꝙ vinũ ⁊ in sanguinẽ: q: maior humiditas ex illa generat̃. Alio modo qualitatiue ⁊ hoc modo plus addit vinum in calorẽ naturalẽ: q: ipsum magis incendit. Ad aliud dicendũ ꝙ illud qđ augmentat calorẽ naturalem est duplex. Sunt eñ res que augẽt calorẽ naturalem que de facili patiunt̃ a calore naturali sicut res vnctuose: vñ lac ꝙuis sit frigidũ: auget tñ calorẽ naturalẽ: q: de facili patitur ab eo. Secundo modo auget aliquid calorẽ naturalẽ ꝓpter sui similitudinẽ cum eo sicut res calide. Tertio mõ propter qualitates acutas calidas. Dicim⁹ ergo ꝙ res vnctuose addunt in caloreꝫ naturalem primo modo: vinum vo alijs duobus modis.

¶ Circa secundũ procedit̃ hoc modo: querit̃ de pinguedine: vtruꝫ oĩs pinguedo sit calida: videtur ꝙ sic: dicit Auicẽ. illud dicitur esse calidũ qđ cito conuertitur in naturā ignis: neqꝫ ponitur instātia in festuca ⁊ pilo: que cito conuertunt̃ ad naturā ignis: ⁊ tñ non iudicantur calida. Calor eñ ignis subtilis ⁊ acutus est: ⁊ ideo potest penetrare cito ⁊ conuertere festucam ⁊ pilum ad sui similitudinem cum sint subtilis substantie. Calor vero nostri corporis grossus ⁊ obtusus est: ⁊ ideo non est simile: illud ergo qđ de facili conuertit̃ ad calorem est calidũ: pinguedo oĩs est hmõi: ergo pinguedo omnis est calida. Scđa ratio hec est: omne qđ habet naturā maturatiui ⁊ putrefactiui est calide nature ⁊ humide: talia eñ addunt in calorẽ naturalẽ: sed ista sunt de gñe pinguedinum ⁊ reruꝫ vnctuosarũ: ergo oĩs pinguedo est calida ⁊ humida. Tertia ratio hec est: phs in libro de aĩalibus cõparat pinguedinẽ ad medullā ossium: ⁊ dicit ꝙ sicut se habet pinguedo ad carneꝫ: ita se habet medulla ad ossa: sed medulla est calida ⁊ humida: ergo similiter pinguedo est calida ⁊ humida. Quarta rõ hec est: in gñe viuentiũ maior est caliditas in aĩalibus ꝙ in planta: ⁊ sicut vnctuositas in aĩalibus: similiter in plantis: sed vnctuositas in plātis est calida: ergo pinguedo in animali est calida. Quinta ratio hec est: oĩe illud quod maximũ calorẽ augmẽtat sui quātitate: potest etiam augmentare debilem: sed pinguedo porci caloreꝫ herisipile augmẽtat: qui magnus est respectu caloris nostri corporis: ergo multo fortius calorẽ nostri corporis augmentat: sed oẽ tale est calidũ: ergo oĩs pinguedo est calida. Ad oppositũ: oẽ illud qđ appositũ corpori calorem naturalẽ diminuit est nature frigide: sed pinguedo est hmõi: ergo oĩs pinguedo est frigida. Minor patet: oleũ eñ remouet calorẽ accidentalem: vnde si facies alicui⁹ ardẽtis ex alio mungat̃ mitigat̃. Secũda ratio hec est: vnũquodqꝫ in ratiõe cibi dicit̃ frigidũ qđ ad humores frigidos ↄuertitur: sed pinguedo ad humores frigidos cõuertit̃: ⁊ maxime ad phlegmaticos: ergo pinguedo in ratiõe cibi debet iudicari frigida. Tertia ratio hec est: si oĩs pinguedo esset calida porcina esset calida quod est falsum. Ad hoc dicunt quidam ꝙ pinguedo omnis est frigida. Nos tñ dicimus ꝙ pinguedo oĩs est calida. Ad rationẽ primā in cõtrariũ dicendũ ꝙ calor naturalis est in statu triplici: in primo est remissus: in scđo cum est corporeus: in tertio cum est intẽsus. Dicimus ergo ꝙ pinguedo scđo modo calorem naturalẽ infrigidat. Vnde notandũ ꝙ sunt quedaꝫ res que dicunt̃ calide q: calorem recipiũt: alie dicunt̃ calide q: calorem imprimunt: ⁊ iste res semꝑ dicunt̃ calide siue calor sit fortis siue debilis: q: effectiue calefaciũt sicut cepe: allia: piper. Res vo vnctuose dicunt̃ calide patiẽdo de facili a calore nisi qñ ipse calor est fortis sicut in herisipila: vñ tũc pinguedo dicit̃ esse calida. Ad scđam rationẽ dicendũ ꝙ aliquid dicitur cõuerti ad frigidos humores dupliciter. Primo modo per similitudinẽ rei frigide. Alio modo per viam accidentis: q: locum digestionis refugit: ⁊ ideo conuertitur ad humorẽ qui circa locum digestiõis existit. s. ad phlegma: ⁊ hoc modo pinguedo ad phlegma cõuertit̃: fugit eñ locuꝫ digestionis. Ad aliud dicendum ꝙ cõplexio pinguedinis est duplex. Vna quam habet ratione ꝓpria qua est pinguedo. Alia quā habet rõne animalis cuius est. Primo modo oĩs pinguedo est calida. scđo modo nõ: imo quedā frigida sicut pinguedo porci. Post predicta possunt tria dubitari de pinguedine. Primũ est de natura ⁊ cõparatiõe eius ad carnem ⁊ oleuꝫ. Scđm est de diuersitate eius a parte animaliũ. Tertium est de diuersitate eius a parte cõplexionis animaliũ.

¶ Circa tertiũ proceditur hoc modo: ⁊ querit̃ que sit calidior: an caro: an pinguedo: ⁊ videtur ꝙ caro: digestio in corpore animalis fit a calore naturali: vnde perfecta digestio a perfecto calore: ⁊ debilis a debili: sed quāto aliqua res digestibilior: tanto habet fortiorẽ calorẽ: sed caro est hmõi respectu pinguedinis: ergo caro calidior est pinguedine. Secunda ratio hec est: oĩs pars animalis cui calor imediati⁹ adheret calidior est illa cui non adheret imediate: sed caro est huius pars respectu pinguedinis: in ipsa eñ carne radicat̃ calor: ergo caro calidior est pinguedine. Ad oppositũ: partes que in animali facilius ad naturam caloris conuertunt̃ propter cõuenientiam cum calore calidiores iudicātur: sed pinguedo est hmõi respectu carnis: ergo pinguedo est calidior carne. Hec autem ratio cõfirmatur per hoc q: partes ille in quibus calidũ dominat̃ aereũ: calide sunt ⁊ de facili ad naturam ignis conuertunt̃: sed pinguedo est talis pars: ergo est calidior carne. Scđa ratio hec est: dicit Gal. super aphorismos: ꝙ sanguis calidior est lacte: ⁊ causa hui⁹ est: q: sanguis generat̃ in epate: lac vo in mamillis: ⁊ q: epar calidius est mamillis: ideo sanguis calidior est lacte: ⁊ est fonti caloris. i. cordi propinquior: sed illud quod sanguini est propinquius est calidius: sed pinguedo est proximior sanguini ꝙ caro: ergo pinguedo est magis calida. Hoc etiā cõfirmatur per hoc ꝙ pinguedo ex partibus calidioribus generatur ꝙ caro. Ad hoc dicẽdũ ꝙ pinguedo calidior est carne: licet qdā dicant contrariũ. Ad rationẽ primā in contrariũ dicendũ ꝙ aliquid dicitur esse calidius duob⁹ modis. Primo modo q: impressio caloris est fortior in ipso: ⁊ hoc modo ferrũ candẽs

dicitur calidius

dr calidius alio. Scđo mō q: facilius ad ignē ꝯuertit̄ sicut sulphur. Tertio modo q: cōplementum actionis caloris fortius recipit siue decoctionē: ⁊ hoc mō caro pfecte cocta calidior est ꝙ semicocta q: fortiorē effectū caloris recipit. Primo igitur ⁊ scđo mō calidior est pinguedo carne: tertio tū modo caro est calidior: q: cōplementū actiōis caloris qđ est digestio: in carne est maius ꝙ in pinguedine. facilius em̄ ⁊ melius digerit̄ ꝙ pinguedo. idem iudiciū est de lacte ⁊ sanguine. ¶ Scđo querit̄ qđ magis calefacit corpus: an pinguedo an caro: ⁊ videtur ꝙ pinguedo. illđ magis calefacit corpus: qđ facilius ad calorē sanguinis transmutat̄: q: calidꝰ est: sed pīguedo est hmōi respectu carnis cū ex vnctuosis calor naturalis nutriat̄: ergo pinguedo magis calefacit corpꝰ ꝙ caro. Scđa rō hec est: dicit rasis. Uniuersalr oīs caro calefacit q̄ febricitantibus icōgrua iudicat̄: negatur em̄ caro febricitāti: ꝓpterea q: de facili ad calorē naturalē ⁊ innaturalem ꝯuertitur: ergo illa q̄ febricitātibus plus ꝓhibetur calidior est: sed caro pinguis plus ꝓhibet̄ febricitāti ꝙ macra ergo pinguedo calidior est ꝙ caro. ¶ Ad oppositum: illud qđ hūidissimū sanguinē gn̄at ⁊ phlegmaticū calorē naturalē reprimit: sed pinguedo est hmōi ſm ysaac: q: ꝯuertitur sicut ipse dicit ad phlegma grossuz vel subtile: ergo pīguedo est frigidior carne. Ad hoc dicēdū ꝙ pinguedo respectu corporis humani calidior est. ¶ Ad rōnem dicendū ꝙ aliqđ dr ꝯuerti ad hūorē frigidū dupl'r. Primo mō q: hz potestatiuā similitudinē cū humore: ⁊ hoc mō pinguedo nō ꝯuertit̄ ad illū humorē. Alio mō p viam accidentis videlz q: locū digestionis refugit: ⁊ hoc mō pinguedo ꝯuertit̄ ad illum humorē. s. phlegma: q: est citra locū digestionis. ¶ Tertio q̄rit̄ quid plus nutrit an caro cū pinguedine: an sine pinguedine. ⁊ videtur ꝙ caro cui admixta est pinguedo: illud em̄ maxime nutrit qđ hz maxime ꝓportionē cū calore naturali ipz sustētans ⁊ augmētans: sed caro cui admixta est pinguedo est hmōi: ergo illa maxime nutrit. Hoc etiā confirmat̄ p hoc qđ dicit ysaac ꝙ caro q̄ aliquantulā pinguedinē hz tēperata est ad digerēdū: ⁊ oē tale plus nutrit: ergo caro aliquātulū pinguis plus nutrit. Ad oppositū est auctoritas ras. dicētis ꝙ caro sine pinguedine rubea sicci sanguinis est gn̄atiua paucas sup̄fluitates faciēs: magis em̄ nutrit adipe. i. pīguedine: ⁊ sic videt̄ p rasiz. ꝙ caro cū pinguedine minus nutrit. Ad hoc dicēdū ꝙ caro sine pinguedine magis nutrit ꝙ cū pinguedine: ⁊ etiā sanguinē optimū gn̄at. Ras. vo dicit ꝙ caro variata hoc est cū pinguedine intercepta sanguinez tēperatū gn̄at. Ad rōnē in ꝯriū dicēdū ꝙ pinguedo est duplex. q̄dā est a carne segregata: ⁊ hec minime nutrit ⁊ nutrimentū liq̄dū facit. Alia est pīguedo q̄ est ꝯiūcta carni: ⁊ hec est duplex: q: q̄dā est intercepta de qua dicit Ras. ꝙ vocat̄ caro variata: ⁊ hec est media inter pinguedinē ⁊ carnē macram: ⁊ hec minus nutrit ꝙ macra. Alia est pīguedo que est humiditas ventosa irrorās carnez: ⁊ hec est in carne aīalis pinguis: ⁊ hec multuz nutrit. ¶ Quarto q̄rit̄ circa hoc qđ est calidius an oleū: an pinguedo: ⁊ loquor de pinguedine in gn̄e: ⁊ videt̄ ꝙ pinguedo: q: sicut ordinant̄ viuētia ita et vnctuositates q̄ ex viuētibꝰ extrahūt̄: g̃ sicut ordināt̄ aīal ⁊ plāta: sic'r pinguedo ⁊ oleū: sed aīal calidius est plāta: g̃ pinguedo calidior est oleo cū oleū ex planta ꝓueniat. Hoc aūt confirmat̄ p ysaac dicentē ꝙ pinguedo in aīalibus calidis calidior est: ⁊ in aīalibus frigidis frigidior: vñ leonina pinguedo calidior est pinguedine porci: sed sicut aīal calidꝰ est alio aīali: sic'r aīal calidius est plāta: g̃ pinguedo calidior est oleo. Scđa rō hec est: dicit Ga. in libro cōplexionū de simplici medicina: ꝙ oleū cōe nō est calidū sz tēpatū: sz oē qđ declinat ad latꝰ caliditatis calidꝰ est ꝙ tēperatū: sed oīs pinguedo sicut ꝓbatū est superius est calida: oleū vero tēperatū: ergo pinguedo calidior est oleo. ¶ Ad oppositū: oē illud qđ facilius ad naturā ignis ꝯuertit̄ calidius est inter res vnctuosas: sed oleū est hmōi respectu pinguedinis: oleū enim frigidissimū cito ⁊ bene ardet ⁊ ad naturā ignis ꝯuertitur: ergo oleū calidꝰ est pinguedine. Ad hoc dicēdū ꝙ oleū calidius est pinguedine. Ad rōnē in ꝯriū dicēdū ꝙ plāta in genere plāte frigidior est aīali: tū oleū calidius est pinguedie q: in pinguedine aīalis nō est oīno depuratio sup̄fluitatis immo hz admixtionē partiū terrestriū. in pinguedine vero plāte sicut in oleo totū humidū vnctuosum purū est: humidū em̄ aquosum penitus ablatū est: ⁊ ideo aptius est ad calorem ⁊ naturam ignis: ⁊ ideo calidius est pinguedine. Ad scđz dicēdū ꝙ oleū duobus modis ꝯsiderat̄. Primo mō in se ⁊ hoc mō ponit̄ eē calidū: scđo mō ꝯsiderat̄ i respectu ad aīal: ⁊ hoc duobus modis. Primo mō immutādo corpus: alio mō in recipiēdo. Primo igit̄ istoꝝ duoꝝ modoꝝ oleuz tēperatū est: nō em̄ imutat corpus nec facit ipm calidꝰ aut frigidius. Scđo mō oleū calidū est: q: cū ꝯuertit̄ ad naturā nostri corporis: recipit fortē imp̄ssionē vel caliditatē: ⁊ ideo hoc mō ponit̄ calidū: multū em̄ calefacit. ¶ Quinto q̄ritur vtrū oleū sit siccū: ⁊ videt̄ ꝙ nō: q: in oleo est humidū aereū p qđ hz sup̄natare sicut dicit phs in q̄rto: sed nullz tale est siccū: ergo oleū nō est siccū. Hoc aūt ꝯfirmat̄ p Ga. dicētez ꝙ oleū est tēperatū: sed nihil qđ est tēperatum declinat ad aliquas qualitates: ergo oleū non declinat ad siccitatē. Ad hoc dicēdū ꝙ oleū plus declinat ad humiditatē ꝙ ad siccitatē. Ad auctoritatē ysaac dicēdū ꝙ aliq̄d dr corpus desiccare duobꝰ modis. Primo mō ꝓpter siccitatē potestatiuā quaz hz ⁊ hoc mō pip corpꝰ desiccat: scđo mō ꝓpter effectū quē acq̄rit q̄n ꝯuersum est ad naturā corporis: ⁊ hoc mō oleū dr desiccare corpꝰ vl' cutē: nō q: sit siccū: sz q: fit ꝯfricatio cū cute ⁊ agḡnatur q̄dā incensio ⁊ inflāmatio vel caliditas: ⁊ p istaz desiccat cutē ⁊ corium. ¶ Sexto q̄rit̄ circa hoc vtrum pinguedo siccior sit oleo: ⁊ videt̄ ꝙ sic: illud qđ hz ptes terrestres ⁊ grossiores siccius est: sed pinguedo est hmōi respectu olei: cuiꝰ signū est ꝙ nō sup̄natat sicut oleū ꝓpter ptes sui terrestres: ergo pinguedo est siccior oleo. Ad oppositū est illud qđ dicit ysa. ꝙ pinguedo est humidior oleo. Ad hoc dicēdū ꝙ pinguedo humidior est oleo. Ad rōnē dicēdum ꝙ siccū dr multis modis. Primo mō i substātia sicut zinziber Scđo mō in cōplexiōe sicut cholera. Tertio mō qđ ad materiā siccā ꝯuertit̄: ⁊ hoc mō oē oleaginēū est siccum. Quarto mō in trāsmutatione p̄dicta ꝓpter cuiꝰ trāsmutationē vlterius desiccat. Dicimꝰ ergo ꝙ oleū ⁊ pinguedo ita se hn̄t ꝙ pinguedo in substātia ⁊ cōplexione siccior est: oleū vero humidius: in gn̄ato tū oleū siccius est: q: cū ꝯuersum est ad naturā corpoꝝ magnā imp̄ssionē ⁊ siccitatē recipit.

¶ Circa scđz sic ꝓcedit̄: q̄rit̄ vtrū pīguedo canina sit calida ⁊ videt̄ ꝙ nō: pīguedo em̄ seq̄t̄ naturā aīalis cuiꝰ ē: sz corpꝰ canis frigidū est ⁊ siccū: ergo ⁊ pinguedo sua dz esse frigida ⁊ sicca. Ad oppositū est qđ dicit ysa. ꝙ post pinguedinē leoninā calidior est canina ⁊ post caninā bouina. Ad hoc dicendū ꝙ pinguedo canina frigida est: ⁊ cū ordinat ysaac caninā post leoninā nō facit rōne caliditatis: sz rōne siccitatis. Uel possumus dicere ꝙ in carne canis duplex est natura. natura s. carnis: ⁊ hec est frigida ⁊ sicca: ⁊ natura sanguinis ⁊ hec ē calida. Pōt ergo dici ꝙ pinguedo nō seq̄tur naturā carnis sed naturā sanguinis. ¶ Scđo q̄ritur circa hoc vtruz pinguedo alicuꝰ aīalis sit calidior sanguine eiusdē aīalis: ⁊ videt̄ ꝙ sic: dicit Aui. ꝙ res dicūtur calide q̄ cito ad ignē ꝯuertunt̄: ⁊ q̄ citius ꝯuertunt̄ ad calorē calidiores sunt: sed pinguedo est hmōi respectu sanguinis: ergo pīguedo calidior est sanguine. Ad oppositū illud qđ magis accedit ad fontez caloꝝ. s. cordis est calidꝰ: sz sanguis ē hmōi respectu pīguedinis: ergo est calidior ꝙ pinguedo. Scđa rō h̄ est: dicit phs libro de aīalibus. ꝙ aīalia hn̄tia sanguinē calidiora sunt: vñ subiungit: quāto pinguiora tāto frigidiora: ⁊ quāto pīguiora tāto minus hn̄t de sanguine. Ex his ergo ꝯcludit̄ ꝙ sanguis calidior est pinguedine. Ad hoc dicēdū ꝙ sanguis calidior est pīguedine. Ad rōnē dicēdū ꝙ aliq̄d dr calidꝰ duobꝰ modis. Primo mō participatiōe: q: magꝰ ip̄mit ⁊ participat caliditatē: ⁊ etiā q: ꝓximius est fonti caloris. i. cordi: et hoc mō sanguis calidior est pinguedine. Scđo mō in patiēdo ⁊ recipiēdo caloris imp̄ssionē: ⁊ hoc mō pīguedo calidior est sanguine: sicut videmus ꝙ pip calidius est q: magis imp̄mit caliditatē: cera tū calidior est pipe in patiēdo ⁊ recipiēdo: q: citius recipit imp̄ssionē caliditatis. eodē mō notādū de pinguedine ⁊ sanguine. ¶ Tertio q̄ritur circa hoc de sepo hircino quare cōpetit in dissinteria. Ad hoc dicendū ꝙ h̄ est q: hmōi sepū hz in se vnctuositatē ⁊ stipticitatē: rōne

stipticitatis restringit: rōne vnctuositatis psolidat: ꝛ hō duo in dissinteria reqrunt: vñ optimū est ꝙ hmōi sepū in clystēribus apponatur.

¶ Circa tertiū qritur quare hoc est ꝙ pinguedo vinū ꝛ acetū quāto plus inueterascūt: tāto plus calidiora sunt: in aīalibus vero est ecōtrario: aīal eīn quāto plus ꝓcedit in etate tāto frigidius ꝛ siccius est. Ad hoc dicendū ꝙ cū hui⁹ est q: in pinguedine noua ꝓpter sui nouitatē est multa humiditas aquosa: ꝛ hec calorē suffocat ꝛ debilē reddit: ꝑ ꝓcessū vero tpis illa humiditas ꝯsumit̃ ꝛ fit calida: ꝛ hoc est qḋ dixerunt antiq̄ ꝙ ꝑ ꝓcessum tpis ptes aquose in aereas: ex aeree in igneas ꝯuertunt̃: ꝛ sic fit vitio tota calida: ꝛ ita ponit̃ de vino ꝛ aceto. In aīali vero quāto plus in etate ꝓcedit: tanto plus resoluitur calor naturalis ꝛ consumitur: ꝛ ideo fit animal frigidius ꝛ siccius.

¶ De medullis. Capi. xliij.

¶ Lectio. xxxix.

Medulla ossiū saporosior ꝛ melior pinguedine ꝛ vnctuositate: q: media īter grossaꝫ pinguedinē ꝛ subtilē vnctuositatē: ꝛ ideo actio sua inter pinguedinem ꝛ vnctuositatem media.

¶ De cerebro. Capi. xliiij.

Cerebrū etsi naturalr̃ sit calidū ꝛ humidū q: ex gn̄ibus est piguedinū ꝛ medullaꝝ: tn̄ accidētaliter est frigidū ꝓpter multuꝫ aerē frigidū caput circūdantē: ꝛ propter puitatē carnis ꝛ piguedis sup caput existētē. Vñ qdaꝫ arbitrati sunt cerebrū naturalr̃ esse frigidum: dicētes illud sicut phlegma eē grossuꝫ ꝛ viscosum: testātes hoc ex accidētib⁹ suis ꝛ passiōib⁹. Inuenim⁹ inqūnt cerebrū aggrauās stomachū: in digestione durū cibi debilitās appetitū. vñ intelligit̃ eē frigidū. Cōprobāt ex verbis Ga. putātes suā intētionē inde iuuari. Ga. eīn dicit. Si cōmouere vis vomitū: da post cibū cerebrū. vñ etiā nō est dandū: cū appetitus deficit ciboꝝ. ¶ Ex actionibus vero cōfirmāt in cerebris esse sensuū ꝛ motus fundamētū. vñ frigidū mōstrat̃ esse ꝛ humidū. Si eīn calidū: cū motus suus sepissimus calefaceret: incenderet aīal ꝙ piret. Quorū intētio dupli'r falsificat̃: artificialr̃ ꝛ rōnabilr̃. Artificialiter q: cerebrū etsi durū sit in stomacho ad digerendū: ꝛ corrūpēs appetitū: nō ex frigiditate: sed potius facit hoc ex humiditate ꝛ viscositate inter pinguedinem ꝛ vnctuositatē mediocritate. Si aūt hec essent ex frigiditate cerebri: tunc dupla accederet piguedini: q̄ ꝓprie appetitū corrūpit: digestionē ꝯfundit sicut ante dixi. Qḋ aūt ex verbis ꝯfirmant Gal. Si velis vomitū mouere da post cibū cerebrū comedere dicētis. Si bene hoc intellexerint: certificabūt intētionē fuisse Ga. nō ex hoc ꝙ fuerat frigitudo: sꝫ potius humiditas ꝛ viscositas operent̃ hec. Immo magis humiditati attinēt: q: frigitudo naturalr̃ adunat: cōtinuat ꝛ appetitū cōfortat: vñ ꝛ aqua appetitū auget cū vinū minuat: humiditas ꝛ viscositas cibo admixta incrassant eū: ꝛ vehemēter ꝓhibēt ad digerēdū. Si aūt calorē habeat cibus vel vētositatem innatat stomacho: ꝛ cogit exire sursum. Si frig⁹: aggrauat̃ ꝛ inferius eijcit̃ sicut in aqua ꝛ aere videm⁹. Aqua eīn frigida aggrauata descēdit infra. Aer q: calidus leuis fit ꝛ ascēdit sursum. Ex rōne cōtrabit̃ sicut Arist. in libro de naturis aīaliū testat̃. Cerebrū cū fundamētū sit sensuū ꝛ motuū: sensus aūt ꝛ mot⁹ ex virtute caloris naturalis sint: ipossibile est eē frigidū: q: frigitudo humiditatē naturalr̃ claudit ꝛ igrossat: soporat sensuꝫ ꝛ motui repugnat. Itē si cerebrū frigidū sit: auferūt̃ mēoria: phantasia: rō hoi: q̄ cū frigitudīe ipossibile ē eē: qḋ mōstrat̃ ex his q̄ palā videt̃. Cui⁹ cerebro phlegma dn̄atur: vel frigitudo dure ē memorie: turbide discretionis ꝛ inordinate rōnis. Ex verbis ergo Arist. bene pōt intelligi q: cerebrū calidū ꝛ humidū sit tempate: natura tn̄ studuit ꝛ accidētalr̃ frigidorē ei pstare ne sepissim⁹ eū incēderet mot⁹. Denudauit autē supiorē suā testā de pinguedine ꝛ carne: vt exterior aer subtilis ad cerebrū posset penetrare: ꝛ accidentalē calorē ex nimio motu refrigerare: sicut cordi studuit ex pulmonis anhelitu ꝑ quē grossam ꝛ calidā a se expelleret fumositatem ex naturali redderet̃ tēperamento: ne suffocaret̃ calore naturali. Nucha ꝟo q̄ medulla est spōdiliū: est sicut cerebruꝫ: vñ ꝛ de substātia cerebri dr̄ eē: est tn̄ durior ꝛ maxime pars caude vicina inferior. Quāto magis eīn a cerebro remouet̃: tāto plus indurat̃: ꝛ iō nō nutrit sicut cerebrū ꝛ medulle ossiū: ꝛ pinguedo: cū minus humiditatis hꝫ ꝛ vnctuositatis. Si tn̄ bene digeratur: non parum nutrit.

¶ De membris inter durū ꝛ molle. Capi. xlv.

Membra inter durū ꝛ molle media: sunt lacerti ꝛ caro pinguedine nuda: sunt tēperatissima in quattuor qualitatibus: ꝛ ideo ceteris mēbris tēperātiora: ꝛ ad digerenduꝫ velociora: ꝛ ad penetrādas venas faciliora: ꝛ ad confortādū corpus laudabiliora. Que in duo diuidūtur Aut eīn pura ꝛ eadē pfecta sicut eoꝝ laterū media ꝛ filia: aut sunt quasi caro glandosa sicut vbera: testiculi: guttura: ꝛ colla ꝛ filia. Que pura caro sunt: sanguinea eis substātia dn̄at̃. cū sit coctus coagulatus lacertis: venis: neruis: ꝛ arterijs: subtilibus ꝛ sensui incōprehēsibilib⁹ delatus. ¶ Que g̃ sanguinolētiora: ceteris mēbris tēperantiora ꝛ a viscositate ꝛ grossitie remotiora. Nō ergo innatāt cibo: nec inflāt stomachū: cito saturāt sicut vnctuositas ꝛ piguedo. Descēdūt igit̃ grauitate sua in locū coctionis stomachi quib⁹ cū calor naturalis dn̄et̃: sua actio cōplet̃ i eis. vñ pōt de ipsis comedi plusq̄ saturitas expetierit. Scḋo q: nō tn̄ hꝫ vnctuositatis vt lubricet: ꝛ eijciat̃ de intestinis priusq̄ venas penetrare possit: sꝫ ꝑ lenitatē ꝛ facilitatē morant̃ in intestinis quousq̄ epar sibi traxerit: quātū sue nature suffecerit: ꝛ iō vicini⁹ in pfectū sanguinē mutant̃: q̄ ad sanitatē custodiēdā ꝛ cōfortanda mēbra vtilissimus est. Que quasi caro sunt: minus sanguinolēta erūt: ꝛ in carne teneriores q: iā scḋo coctus est sanguis: ꝛ natura sua inter carnē ꝛ piguedinē mediocris. Ideoq̄ minus hꝫ sanguinis q̄ carnis: maioris vnctuositatis ꝛ viscositatis: ꝛ plus sanguinis q̄ pinguedinis: ꝛ mioris vnctuositatis ꝛ viscositatis: ꝛ iō mediocris caloris inter piguedinē ꝛ carnē: sed tn̄ magis pinguedini attinētis. Ad cōparationē ergo substātie pinguedinis subtilior ꝛ nutribilior fit: grossior ꝛ viscosior fit ad cōparationē carnis. Diuidunt̃ aūt in duo. Sunt eīn quas natura

parauit ad gñandaz hūiditatē: vñ actio cōpleat̄ virtutis gñatiue sicut vbera lactis: ꝛ testiculos spermatis. Sūt ꝛ alij quos ita pauit vt gñet̄ humiditas ad humectandum membra sibi vicina sicut eos q̄ sunt in lingua: ꝛ in testiculis: ꝛ in alijs locis.

¶ De diuersitate mēbroꝝ ex motu ꝛ q̄ete. Ca. xlvj.

Diuersitas mēbroꝝ ex motu ꝛ q̄ete ē duplex. Aut em̄ semꝑ q̄escētia sicut vēter: corꝑ ꝛ ea circūdātia: aut semꝑ mouētia et hec duplicia: aut em̄ naturalia: aut accidētalia. Naturalia q̄ ꝑ se nō ꝑ aliud mouentur sicut labra: auricule: pedes: ꝑ aliud sicut carnes collo vicine: dorsum corꝑe. Bene g̃ pꝫ q: q̄dā carnes ꝑ se semꝑ mouētes: q̄dā nō mouētes: q̄dā ꝑ aliō mediocriter. Semꝑ mouētes ad digerēdū faciliores. saporosiores venarꝫ sunt penetrabiliores. Motu em̄ humores subtiliantur: caro leuigat̄: calor tēpatur. Semꝑ q̄escētes sunt his ꝯtrarie. Quies em̄ refrigerat: carnes grauat: et ad digerēdū indurat. Per aliud se mouētes mediocriter: inter has sunt mediocres.

¶ De diuersitate eoꝝ ex loco. Capi. xlvij.

Diuersitates mēbroꝝ ex loco suo duob⁹ modis sunt: aut em̄ sunt q̄ in suꝑficie sunt exteriori vel interiori. Que exterius duob⁹ modis sunt: aut ossibus vicine: sicut ossa dorsi ꝛ colli. Aut nō vicine sicut vmbilicus ꝛ cetera exteriora ventris. Ossibus vicine sunt diuisiōes q̄nq3 sicut pectus circūdātes: ꝛ cetera mēbra inter corꝑ ꝛ caput media. Quedā sunt in inferiori corpore sicut q̄ ab epate vsq3 ad caudā. Quedā vero inter hec media Quedā in dextera pte felli vicine: alie in sinistra pte spleni ꝓpinque. Que exterius sunt in medio corpore: meliores sunt interioribus: q: ex vicinitate poroꝝ corpoꝝ q̄bus fumus ꝛ sudor dissoluit̄: alleuiant̄ ꝛ saporant̄: ꝛ ad digerendū faciles efficiunt̄. Interiores ecōtrario. Que vero in pte dextra: vicine sunt fundamēto caloris naturalis. i. epati ꝛ felli: inde leuiores ꝛ ad digerēdū faciliores. De sinistra vero pte ꝯ̄ria: quia spleni vicine. Silr̄ anteriores posteriorib⁹ sunt meliores ex tribus causis. Una q: nutriunt̄ sanguie mūdificato in corde: ideo q3 pectus: ꝛ ipsum circundantia ceteris mēbris in cibo sunt meliora vel laudabiliora. Scd̄a q: pectus voce ꝛ flatu semꝑ mouet̄: ꝛ iō caro sua leuiat̄ ꝛ mūdificat̄: facile digerit̄. Tertia q: in pectore corꝑ mouet̄ vl̄ morat̄. Corꝑ āt fundamētū ē caloris naturalꝭ: ꝛ īde supradicta carnib⁹ ꝯtingūt. In posteriorib⁹ duab⁹ ex causis nō silr̄. Una q: sanguis vñ nutriūt̄ i corde nō mūdificat̄. Alia q: lōge a fundamēto caloris naturalis: vñ actio ei⁹ in eis deficit. Non em̄ boni sunt saporis neq3 leues neq3 cito digestibiles. Media īter hec sunt mediocria: ſꝫ tñ posteriorib⁹ q̄ꝫ anteriorib⁹ viciniora sūt: deteriora. Etsi em̄ vicina fūdamēto sint caloris naturalꝭ: sanguis vnde nutriūt̄: nō in corde scd̄o fuit mūdificatus: neq3 sunt in via caloris naturalis ad cerebrū a corde ascēdētis: quo mūdificantur ꝛ subtiliantur.

¶ Membrorum mollium ꝛ durorum assignata est natura ꝛ diuersitas: in hac autem perte agit de natura ꝛ diuersitate membrorum mediocrium inter liquida ꝛ coagulata: hec autem sunt medulla ꝛ cerebrū: ꝛ deīde aggreditur partes illas in q̄bus assignat alioꝝ membrorum differentias. Sunt aūt in p̄nti lectione ptes quattuor. In quarū prima assignat diuersitatē mēbroꝝ rōne mediocris dispositiōis inter molle: liq̄dā ꝛ coagulatā. In scd̄a. s. in hac: Mēbra inter durū ꝛ molle sunt media. assignat eoꝝ diuersitatē rōne mediocritatis inter mollicie ꝛ duriciē. In tertia. s. i hac. Diuersitas mēbroꝝ ex motu ꝛ q̄ete ꝛc. assignat ipsoꝝ diuersitatē rōne motus ꝛ q̄etis. In quarta. s. in hac: Diuersitas membroꝝ ex loco suo duobus modis. assignat ipsoꝝ diuersitatē rōne locoꝝ. Nos aūt singulas distīcte exponamus. Prima aūt ps q̄ est de mēbroꝝ medioꝝ inter molliciē: liq̄dā ꝛ coagulatā diuersitate: in ptes duas diuidit̄. In quarū prima assignat naturā medulle ossiū. In scd̄a. s. in hac: Cerebrum etsi naturalr̄ calidū sit ꝛ humidū ꝛc. assignat naturā cerebri ꝛ nuche. Circa primā partē dicit q̄ medulla ossiū saporosior est oī pinguedine ꝛ vnctuositate ꝓpter naturā mediā. Circa scd̄am partē q̄ est de natura cerebri ꝛ nuche sunt due ptes. In quarū prima agit de natura cerebri. In scd̄a. s. in hac: Nucha g̃ q̄ medulla est spōdiliū ꝛc. agit de natura nuche. Prima ps diuidit̄ i duas. In q̄rū pma agit de natura cerebri. In scd̄a. s. i hac: Un̄ q̄dā arbitrati sūt ꝛc. inducit disputationē ꝯtra opinionē de cōplexiōe cerebri. Dicit ergo q̄ cerebrū calidū ꝛ humidū cū sit de gñe piguedinū ꝛ medullarū: tñ accidētalē hꝫ frigiditatē ꝓpter aerē circūstantē ꝛ ꝓpter paruitatē pinguedinis ꝛ carnis i capite. Deinde inducit opinionē circa eius cōplexionē. Hec aūt pars diuidit̄ in duas. In quarū prima inducit opinionē ponētē cerebrum esse frigidū ꝛ humidū ꝛ rōnes eius. In scd̄a. s. in hac: Quorū intētio duplr̄ falsificat̄ ꝛc. ipsam improbat: ꝛ probat ipm esse calidū ꝛ humidū. Dicit ergo q̄ quidā crediderunt cerebrū eē frigidū ꝛ hūidū ꝓpter duas rōnes. Quarū prima est ex eius passiōib⁹. Oē mēbrū qd̄ stomachū aggrauat appetitū defectat ꝛ vomitū ꝓuocat: est frigidū ꝛ humidū: sed cerebrū est huiusmodi: ergo est frigidū ꝛ humidū: vñ Gal. ipm dixit iuuare ad ꝓuocādū vomitū. Scd̄a rō ex actionibus cerebri sumpta est hec. oē mēbrū in quo est principiū sensus ꝛ motus: qd̄ est in motu ꝯtinuo: ꝛ ꝓpter motū ꝯtinuū incēdi ꝛ corrūpi natū est: ꝛ ꝑ ꝯ̄ns totū aīal perit: necesse est ad hoc vt ꝯseruet̄ vt sit frigide cōplexionis ꝛ humide: sed cerebrū est hmōi: ergo ad hoc vt ꝯseruet̄ necesse est vt sit frigide et humide complexionis: vt per frigidā ꝛ humidā cōplexionē obuiet calori ꝛ siccitati ex motu acq̄sitis. ¶ Consequenter improbat hāc opinionē. Hec aūt ps diuidit̄ i tres. In quarū prima ip̄robat eā artificialr̄ soluēdo rōnes eius. In scd̄a. s. in hac: Ex rōne ꝯ̄bitur sicut Arist. in libro de naturis aīaliū. improbat eā rōnabilr̄ ꝯ̄riū eius ꝓbendo. In tertia. s. in hac: Ex verbis g̃ Aristotelis bene pōt intelligi. concludit intētionē ꝛ naturā cerebri manifestat. Dicit igit̄ q̄ hec opinio duplr̄ ꝓbat̄: artificialr̄ ꝛ rōnabilr̄. Primo aūt mō q: cerebrū nō hꝫ p̄dictas ꝯditiones cū comeditur ꝓpter frigiditatē ꝛ humiditatē: sed ꝓpter humiditatē ꝛ viscositatē. ꝛ cum dicit Ga. q̄ valꝫ ad vomitū ꝓuocādū: nō est h̄ ex parte frigiditatis ꝛ humiditatis: sed ex pte hūiditatis ꝛ viscositatis: ꝛ q̄ appetitū defectat nō est hoc ex frigiditate ꝛ humiditate ſꝫ potius ex caliditate ꝛ humiditate: q: calidū defectat appetitū sicut pꝫ i calido vino: frigidū aūt ꝓuocat sicut pꝫ i aq̄ frigida. Deinde ip̄robat rōnē hāc rōnabilr̄: ꝛ inducit duas rōnes ab actiōib⁹ acceptas. Prima talis est: oē mēbrū qd̄ est fundamētū sensus: hꝫ dn̄ū caloris ꝑ quez fit sensus: sed cerebrū est hmōi: ergo hꝫ dn̄iuz caloris. Scd̄a rō hec est: oē mēbrū in quo vigēt mēoria ꝛ phātasia hꝫ cōplexionē calidā ꝑ quā opationes harū virtutū vigēt: ꝛ nō frigidā q̄ eas destruit: sed cerebrū est hmōi: ergo hꝫ cōplexionē calidā: nam nos videmus q̄ qñ cerebrū est fortiter infrigiditum sicut in litargia patit̄ defectū memoria. Deinde dicit ꝯcludēdo q̄ ſm Arist. cerebrū est calidū ꝛ humidū naturalr̄: sed tñ natura dat ei frigiditatē naturalr̄ ex aere exteriore: ꝛ ex priuatione carnis ꝛ pinguedinis: ne ꝑ nimio corrūpat̄ calore. ꝛ est simile in corde ꝛ pulmone. Consequēter nuche naturam assignat dicēs q̄ est eiusdē nature cū cerebro: sed tñ durior: est ꝛ quāto plus ab eo distat tāto durior est: cū tñ digerit̄ multū

nutrit. Sunt igiť in hac pte septē pticule. In quarū prima agit de natura medulle ossiū. In scđa de natura cerebri. In tertia inducit opinionē circa ei⁹ cōplexionē. In qrta opinio hec artificialr iprobať. In qnta rōnabilr. In sexta assignať intētio auctoris circa naturā cerebri. In septia agiť de natura nuche. ¶ Mēbra īter durū ⁊ molle media ⁊c. In hac pte agit de mēbris medijs inter durū ⁊ molle. Diuidiť aūt hec ps in duas. In quarū prima agit de natura hoꝝ mēbrorū. In scđa assignat eoꝝ distīctionē. Prima nō diuidiť. Scđa diuidiť in duas. In quaꝝ prima ipsoꝝ distinctionē assignat In scđa iuxta differētias distinctiōis ipsoꝝ diuersitatē assignat. Prima non diuidiť: sed scđa diuidiť in duas. In quarū prima agit de sanguineis carnosis. In scđa de membris quasi carnosis q̄ aliquātulū a natura carnis distāt. Prima nō diuidiť: sed scđa diuidiť ī duas. In quarū prima agit de natura quasi carnosoꝝ. In scđa ipoꝝ distinctionē assignat. Sunt igiť ī hac pte qnq̄ pticule. In quarū prima mēbrorū medioꝝ inter durū ⁊ molle naturam assignat. In scđa. s. in hac: Que in duo diuiduntur. diuidit ipa ꝑ carnosa pura ⁊ non pura sicut sunt vberosa. In tertia. s. in hac: Que pura sunt carne sanguini. ⁊c. assignat naturā carnosoꝝ. In qrta. s. in hac: Que quasi caro sunt ⁊c. assignat naturā nō puroꝝ carnosoꝝ. In qnta. s. in hac: Diuiduntur ḡ in duo. ipoꝝ distinctionē assignat. ¶ Circa primā ptē dicit ꝙ mēbra hec sunt sicut lacerti ⁊ caro: ⁊ sūt vltiate laudis ꝓpter sui tēperamētū. Sūt aūt lacerti mēbra cōposita ex carne simplici ⁊ neruis ⁊ ligamētis ⁊ filis ligamētorum ossibus circūuoluti. Circa secundā ptē dicit ꝙ q̄dā ipsoꝝ sunt pura caro: q̄daꝫ non sicut vbera ⁊ testiculi. Circa tertiā partem dicit ꝙ ea q̄ sunt caro pura: meliora sunt in nutrimēto. Circa quartā ptē dicit de illis q̄ nō sunt pura caro: ꝙ sunt nutrimenti grossioris. Circa qntā ptē distinguit ea: dicēs ꝙ quedā eoꝝ sunt ordinata ad humiditatē spmaticā ⁊ nutrimētū fetus sicut testiculi ⁊ mamille: q̄dā ad humiditatē talis mēbra sunt sicut ptes lingue ⁊ q̄ ei circūstāt ⁊ testiculis. ¶ Diuersitas mēbrorū ex motu ⁊ q̄ete ⁊c. In hac pte assignat diuersitateꝫ mēbroꝝ a pte mot⁹ ⁊ q̄etis. Hec aūt ps diuidiť ī duas. In qrū pma distinctioneꝫ rōne motus ⁊ q̄etis assignat. In scđa. s. in hac: Semꝑ mouētes ad digerēdū faciliores. rōne distinctionis ipsoꝝ diuersitatē assignat. Prima nō diuidiť. Scđa aūt diuidiť in tres. In quarū prima assignat naturā mēbroꝝ cōtinue mobiliū. In scđa. s. in hac: Semꝑ q̄escētes his ꝯrie ⁊c. ꝯtinue q̄escētiū. In tertia. s. ī hac: Per aliq̄ mediocriter se mouētes ⁊c. medioꝝ. ¶ Circa primā ptē dicit ꝙ q̄dā membra ꝯtinue mouenť sicut labia: ⁊ q̄dā ꝯtinue q̄escunt sicut ventris ptes: q̄daꝫ ꝑ alias mouentur sicut carnes colli. Circa scđam ptē dicit ꝙ mobiles sunt boni nutrimenti propter subtilitatē ex motu causatā. Circa tertiā partē dicit ꝙ q̄escentes sunt ꝯrie. Circa quartam ptem dicit ꝙ mobiles mediocriter ꝑ alias sunt nature medie. ¶ Diuersitas mēbrorū ex loco suo duobus modis ⁊c. In hac pte assignat diuersitatē mēbroꝝ a pte locorū. Hec aūt ps diuidiť ī duas. In quarū prima assignat distinctionē locorū in mēbris aīaliuꝫ In scđa. s. in hac: Que exterius in medio sunt. diuersitateꝫ mēbrorū penes locorū differētias assignat. Circa primā ptē dicit ꝙ mēbrorū q̄dā sunt sita exterius: q̄daꝫ interius: q̄dā sunt media: sꝫ exteriorū q̄dā sunt ossibus vicina: q̄dā non: q̄dā media. Vicina ossib⁹ q̄dā sunt circa mēbra spūalia pectoris: q̄dā circa sensibilia capitis: q̄dā deorsum: q̄dā in medio q̄dā a sinistra pte: q̄dā a dextra locanť. Circa scđam parteꝫ quattuor intēdit. Primo dicit ꝙ mēbra q̄ sunt in medio corporis meliora sunt: ⁊ q̄ exterius locanť: q: mūdificantur iporum supfluitates ꝑ poros exteriores: q̄ aūt interius peiora sunt. Scđo dicit ꝙ sita in dextra pte meliora sunt ꝓpter fortiorē calorē depurantē ꝙ̄ q̄ in sinistra. Tertio dicit ꝙ locata a pte anteriori sunt meliora ꝓpter tres cās. s. ꝓpter sanguinis mūdiciē: ꝓpter motū pectoris ⁊ mēbrorū spūaliū: ⁊ ꝓpter calorē cordis. In posteriori locata sunt peiora propter immūdiciē sanguinis: ⁊ ꝓpter distātiā a fōte caloris. Quarto dicit ꝙ media inter loca anteriora ⁊ posteriora hn̄t naturā mediā: ⁊ quāto ad ptē anteriorē plus accedūt: tāto sunt meliora ꝓpter sanguinis mūdiciē ⁊ rigorē caloris: ad posteriora accedētia sunt ꝯria. ⁊ sic terminať hec ps. ¶ Circa pteꝫ istaꝫ tria querūtur. Primū est de medulla ossium. Scđꝫ de natura cerebri. Tertium de nucha.

¶ Circa primū ꝓcediť hoc mō: queriť vtrū medulla sit calida vel frigida: ⁊ videť ꝙ sit frigida: vnūquodq̄ mēbrū nutriť ꝯtento in suis ꝯcauitatibus sibi silī: sed illud qđ nutrit semper est eiusdē cōplexionis cū illo qđ nutriť: ergo medulla ē eiusdē cōplexionis cū ossibus: sed cōplexio ossiū est frigida ergo silr ꝯplexio medulle est frigida. Scđa rō hec est: hmōi humiditates: sanguis: pinguedo ⁊ hmōi ꝯhn̄t cōplexioneꝫ ab illis in q̄bus gn̄anť: vn̄ sicut dicit Ga. in cōmento super aphorismos: sanguis est calidior lacte: q: in calidiori mēbro gn̄ať ꝙ̄ lac: q: in epate. lac vero in mamillis: sed medulla in ossib⁹ gn̄ať: ⁊ ossa sunt frigida: ergo medulla erit frigida. ¶ Ad oppositū est illud qđ diciť cōiter: ꝙ oīa q̄ sunt de gn̄e vnctuositatis sunt calida: sed medulla est hmōi: ergo est calida. Ad hoc dicēdū ꝙ medulla nature calide est. Ad rōnem primā dicēdū ꝙ nutrimētū ossiū est duplex. Primū est q̄ imediate nutriť os: ⁊ hec est humiditas frigida sicut os: aliq̄ aūt est mediatū qđ est citra ꝯuersionē: ⁊ tale nō seq̄tur naturā ossis: sed poti⁹ naturā sanguinis: tale vō nutrimētum est medulla. Ad scđam dicēdū ꝙ caliditas in aliquo est quadruplex. Primo mō sicut materia ex q̄ gn̄ať: ⁊ h̄ mō nerui sequūť materiā ex qua gn̄anť. Scđo ex forti agēte: q: ex forti agēte fortis calor: ⁊ ex debili debilis gn̄ať. Tertio mō ex ꝯtinēte sicut pꝫ de sanguine gn̄ato in epate: qui dr̄ calidior ꝓpter ꝯtinēs. s. cor ⁊ epar. Quarto ex ꝯtento sicut vene ꝓpter sanguinē ꝯtentū. Dicimus ḡ ꝙ medulla ꝓpter materiā ex qua fit acq̄rit caliditatē: q: gn̄ať ex sanguie. ¶ Scđo q̄ritur circa hoc vtrū pinguedo sit calidior medulla aut ecōtrario: ⁊ videť ꝙ medulla sit calidior: q: qđ magꝫ accedit ad naturā sanguis ē calidius: sꝫ medulla ē hmōi respectu pinguedīs: ḡ medulla calidior ē. Minor pꝫ ꝑ phm libro de aīalib⁹ dicentē ꝙ medulla in ossib⁹ pueroꝝ est verus sanguis. Ad oppositū: ī oī gn̄e illud qđ pticipat magꝫ naturā extremi ꝙ̄ extremū: magis ē calidū: sꝫ dicit ysa. ꝙ mēbra tenera mollia: ⁊ calida: ⁊ liq̄da sūt media: piguedo vō ⁊ vnctuositas sūt extrema: medulla vō est mediū: ergo pinguedo calidior. Ad hoc dicēdū ꝙ medulla ossiū minus est calida ꝙ̄ pinguedo. Ad rōnē dicēdū ꝙ in pinguedine ꝯcurrūt oēs cause q̄ ad caliditatē opanť: In pinguedie eñ ꝯcurrūt vnctuositas sanguinis ⁊ calor maior: ⁊ locus ꝯtinēs calidior: in medulla vō iste cāe caliditatis nō ꝯcurrūt. Quāuis ḡ medulla magis accedat ad naturā sanguinis ꝙ̄ pinguedo: tn̄ plures cāe caliditatis ꝯcurrūt in pinguedine. ¶ Tertio q̄riť circa h̄: vtrū medulla ossiū sit nutrimētū eoꝝ vel supfluitas: videť ꝙ nō sit nutrimētū: q: dicit Arist. in libro de aīalibus: ꝙ eādē naturā hꝫ medulla in ossib⁹ quā hꝫ pinguedo in carne: vn̄ si pinguedo alicui⁹ aīalis est liq̄da: ⁊ medulla erit liq̄da sicut pꝫ in porco: sꝫ piguedo nō est nutrimētū carnis: ḡ neq̄ medulla ē nutrimētū ossis. Scđa rō hec est: vnūquodq̄ mēbrū ex nutrimēto sibi silī nutriť: ḡ illud qđ est diuersum penit⁹ a natura ⁊ cōplexiōe alicui⁹ nō erit nutrimētū illi⁹: sꝫ medulla ē hmōi respectu ossiū: est eñ nature calide: os vero frigide: ḡ medulla nō est nutrimētū ossiū. Tertia rō hec est: dicit phs in libro de aīalib⁹ ꝙ sanguis est vltim⁹ cibus in oīb⁹ mēbrꝫ ⁊ hic est cōis: ꝓprius vō est humiditas q̄ ꝯuertiť ad naturā mēbri: ḡ necesse est vt nutrimētū mēbroꝝ sit sanguis conuersus ad naturā mēbroꝝ: ḡ illud qđ cadit inter mēbruꝫ ⁊ humiditatē nō est nutrimētū: sꝫ medulla est inter os ⁊ hūiditatē ossis: ḡ medulla nō poterit eē nutrimētū ossiū. Ad oppositū: vnūquodq̄ mēbrū nutritur ex hūiditate ꝯtenta ī sua ꝯcauitate ⁊ spōgiositate: sed medulla ossiū est hmōi respectu ossiū: ⁊ hoc dicūt auctores ꝙ nutrimētū ossiū nihil aliq̄ est ꝙ̄ sanguis q̄ descēdit ad mēbra: ḡ medulla est nutrimentū ossiū. Ad hoc dicēdū ſm quosdā ꝙ medulla est nutrimētū ossiū. Nos tn̄ dicimus ꝙ nō est nutrimētū ossiū sicut piguedo nō est nutrimētū carnis: sed solū irrorat ossa ⁊ calorē naturalē ꝯseruat in eis: vn̄ est q̄dā supfluitas in ossibus aggregata nō potēs tantā coagulationē recipere vt ad naturā mēbri ꝯuertať sicut pinguedo ad naturā carnis. Ad rōnē dicēdū ꝙ humiditas in mēbro duplex est. q̄dā eñ est im-

mediate ḡnata ex sanguie: ⁊ ꝯtinet̄ i spōgiositate mēbri ad quā ꝯuertit̄ sanguis ⁊ hec nutrit mēbra. Alia est nō ꝯtēta in spōgiositate mēbri: sed extra coagulata sicut pinguedo ⁊ hec nō nutrit. Ad scōm dicēdū ꝙ duplex est sup̄fluitas: q̄dā est oīno īpuritatꝫ: vt egestio ⁊ vrina: q̄dā est residuitatis sicut lac: pinguedo. ⁊ hmōi est duplex. q̄dam est q̄ remanet in corporibꝰ aīaliū: ⁊ ordinat̄ ad ꝯseruationē corporis sicut pinguedo ⁊ medulla. Alia ad ꝯseruationē spēi sicut sp̄ma. Alia vō ad ꝯseruationē spēi nec corporis: sed ad ꝯseruationē fetꝰ cū egressus fuerit ab vtero sicut lac. ¶ Quarto q̄rit̄ in q̄bꝰ ossibꝰ est medulla ⁊ in q̄bus nō. Ad hoc dicēdum ꝙ sunt q̄dā ossa ꝯcaua sicut vena: ⁊ iō remanet ibi sup̄fluitas medullaris: sūt alia ossa solida ꝓpter vigorē ⁊ robur corporis: ⁊ ideo nō debent eē ꝯcaua. ⁊ in his nō dꝫ esse medulla. ¶ Sed tūc q̄rit̄ quō illa ossa nutriunt̄: in q̄bus nō est medulla. Itē si ex sanguine nutriant̄: q̄rit̄ quō sanguis perueniat ad ip̄a cū nō habeāt ꝯcauitates neq̄ venas. Ad hoc dicēdū ꝙ ista mēbra nō nutriunt̄ medulla: sed ex humiditate quadā: sanguis eñ ad illa ossa redūdat exiēs ꝑ poros occultos in ossibꝰ sicut ī alijs mēbris sicut dicit Auicē. porosa eñ sunt vt nutrimētū recipiāt ⁊ etiā plāte. ¶ Sexto q̄rit̄ quare in ossibꝰ quorūdā aīaliū nō ē medulla sicut in osse leonis ſm ysaac. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est cā huiꝰ ſm p̄hm. hoc eñ aīal indiget magna fortitudine: ⁊ ita natura fecit ei ossa solida ⁊ nō ꝯcaua. Scđa cā est q: sicca sunt multū: cuiꝰ signū est ꝙ qñ adinuicē ꝯtingūt exit ignis ſm p̄hm: ⁊ ideo nō hñt medullā. ¶ Septimo querit̄ q̄re medulla in q̄busdā aīalibus liq̄da est sicut in porco: in alijs vō solida sicut in vacca. Ad hoc dicēdū ſm p̄hm ꝙ q̄dā sunt aīalia multū liq̄da aq̄sa sicut porcus: ⁊ iō pinguedo liq̄da: ⁊ iō illud silr liq̄dū qđ ē sile pinguedini sicut medulla: in aīalibꝰ siccis ecōtrario: et iō in istis medulla est coagulata. ¶ Octauo querit̄ quare medulla nō pōt recipe inflāmationē ab igne sicut pīguedo cū vtrūq̄ sit de gñe vnctuositatis: ⁊ ꝓpter q̄d quedam pinguedo nō inflāmat̄ sicut pinguedo porci: ⁊ quedā sic sicut pinguedo bouis. Ad hoc dicēdū ꝙ ille res recipiūt inflāmationē ab igne q̄ purā hñt vnctuositatē sicut pinguedo ⁊ zirbus: sꝫ medulla nō hꝫ vnctuositatē purā. Itē quedā pīguedo liq̄da est ⁊ aquosa: ⁊ hec nō recipit inflāmationē ignis: īmmo potiꝰ ignē suffocat ⁊ extīguit: ⁊ talis est pīguedo porci. Alia est pinguedo aerea ⁊ terrestris: ⁊ hec inflāmationē recipe pōt sicut pꝫ in pinguedine bouis.

¶ Circa scōm ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ querit̄ cuiꝰ cōplexionis sit cerebrū: ⁊ videt̄ ꝙ calide: oē illud qđ est de gñe vnctuositatꝫ ⁊ pinguedinis est nature calide sicut pꝫ in pinguedine: sꝫ cerebrū est hmōi ſm ysa. ḡ cerebrū est nature calide. Scđa rō est hec: oē mēbrū a quo est origo sensus ⁊ motꝰ q̄ celebrant̄ ꝑ spm̄ aīalē: hꝫ naturā ꝯformē illius illi q̄litati q̄ est pricipiū sensus ⁊ motꝰ: sed cerebrū est hmōi q: est fons ⁊ origo virtutis aīalis ⁊ principiū sensus: ḡ hꝫ naturā cōformē illi q̄litati ꝑ quā fit sensus ⁊ motꝰ: sed hec est caliditas: nihil eniꝫ sine calore est sentire: ḡ cerebrū est calide nature. Ad oppositū: oē mēbrū qđ est creatū ad excessum caliditatis alterius temperādū est nature frigide: sed cerebrū est hmōi: q: sicut dicit p̄hs: creatū est frigidū ⁊ humidū vt sua frigiditate ⁊ humiditate ꝯtēperet caliditatē ⁊ siccitatē cordis: ergo cerebrū est frigidum. Scđa rō est hec: dicit p̄hs libro de aīalibus: ꝙ aīalia sanguinē hñtia calida iudicant̄: ⁊ silr membrū: sed cerebrū sanguine priuat̄: ḡ frigidū dꝫ iudicari ⁊ non calidum. Tertia rō est hec: oē mēbrū qđ est cā dispōnū ⁊ ꝓprietatum corporis ꝯsequētiū frigiditatē est frigidū: sed cerebrum est hmōi: ḡ est frigidū. Minor pꝫ q: somnꝰ causat̄ a frigiditate: causat̄ eñ ex eleuatione fumoꝝ ad cerebrū: ⁊ seq̄tur frigiditas. sicut vapores eleuati ad aera ꝯuertunt̄ in aquā ꝓpter loci frigiditatē: silr fumi q̄ ascēdūt sūt calidi ⁊ descēdūt frigidi sicut dicit haly. q: infrigidant̄ in cerebro ⁊ ꝯdēsant̄ in aquā ⁊ descēdūt: ḡ cerebrū est frigidū. Qđ ꝯcedimꝰ dicētes ꝙ cerebrū est frigidū ⁊ humidū. Notādū ḡ ꝙ in cerebro sunt quattuor. Primū est cōplexio naturalis eiꝰ. Scōm est cōplexio accidētalis quā ꝯhit a spiritibꝰ ⁊ a calore naturali Tertiū est cōplexio accidētalis quā ꝯtrahit a fumis. Quartū est accessus ad naturā pinguedinis. Dicimꝰ ḡ ꝙ quātū est de natura cerebri ꝓpria frigidū est ⁊ humidū: cuiꝰ signū est. q: Aris. dicit libro de aīalibꝰ ꝙ oīa mēbra q̄ sanguine carēt ad frigiditatē declināt: sed cerebrū caret sanguine: et iō naturalr̄ frigidū ē sicut ꝓbauit ratio q̄dā: accidētalr̄ tñ calidū est ſm ꝙ patebit in solutiōe cuiusdā rōnis. Primo ⁊ tertio mō accipit cerebrū Arist. Auicē. ⁊ Ras. Quarto tñ mō ysa. accipit cerebrū ſm. s. ꝙ est de gñe pinguedinum: ⁊ quia oīs pinguedo ſm ysa. calida: iō ysa. ponit cerebrū calidum. Ad rōnē primā pꝫ solutio. q: cerebrū hꝫ duo. s. cōplexionem ⁊ cōpositionē. quātū ad cōplexionē nō sequit̄ naturā pīguedinis: sed potiꝰ rōne cōpositiōis: ⁊ iō nō valet illa rō. Ad secūdā dicēdū ꝙ q̄uis opationes ⁊ motꝰ fiāt in cerebro: non fiūt tñ a calore ꝑ se: sed ꝑ spm̄ aīalem.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ de nucha vl̄ de spinali medulla cuiꝰ cōplexiōis sit: ⁊ videt̄ ꝙ frigide: oē mēbrū qđ orit̄ a membro aliquo est eiusdē nature cū illo: ⁊ maxime illud qđ orit̄ sicut pꝫ: sed nucha a mēbro frigido orit̄ sicut pꝫ: q: ex cerebro a p̄te posteriori: ḡ nucha est frigida sicut cerebrū. Hoc ꝯfirmat̄ ꝑ hoc q: nucha orit̄ a cerebro: ⁊ silr nerui oriūtur a cerebro mediāte nucha: sed si extrema sunt frigida: et mediū erit frigidū: sed cerebrū est frigidū ⁊ nerui frigidi: ḡ silr nucha erit frigida. Scđa rō hec ē: mēbra dura que a natura sanguinis distāt sunt frigida: sed nucha est hmōi: ḡ est frigida. Ad oppositū: medulla ossiū nature calide est: sꝫ nucha est medulla ossiū: ḡ nature calide est. Hoc ꝯfirmat̄ per p̄hm dicētē ꝙ cerebrū frigidū est ⁊ nucha calida: vñ ponit ꝙ nucha tempat frigiditatē cerebri. Ad hoc dicēdū ꝙ nucha frigida est naturalr̄ sicut cerebrū. Ad rōnē primā in ꝯtrariū dicēdū ꝙ quedā est medulla ossiū que gñat̄ ex sanguine ⁊ nō ex quolibet: sed ex sanguine quātū ad humiditatē vnctuosam: ⁊ hec medulla calida est. Alia est q̄ nō gñat̄ ex sanguine ⁊ h̄ nō seq̄tur sanguinis naturā: neq̄ dꝫ dici calida sꝫ potiꝰ frigida: ⁊ talis est nucha ⁊ est gñata ex frigida portione sp̄matis sicut cerebrū. ¶ Scđo q̄rit̄ vtrū nucha oriat̄ a cerebro: q: p̄hs ponit ꝙ nō orit̄ a cerebro. preterea ponit p̄hus ip̄am eē calidā. Ad hoc dicēdū ꝙ nō dicit verꝫ p̄hs. imo orit̄ a cerebro ⁊ frigida est ⁊ nō calida. Sustinēdo tñ ip̄m dicimꝰ ꝙ duplex est ortꝰ: quidā est per ꝯformitatē situs sicut nerui oriunt̄ a cerebro: est aliꝰ ortus ꝑ cōformitatē subē. ⁊ hoc mō intelligit Aris. ꝙ nō orit̄ a cerebro: q: cerebrū est mollis subē ⁊ nucha dure: ⁊ iō dicit ꝙ nō orit̄ a cerebro. ¶ Itē querit̄ quare nucha cū sit medulla ossiū ex primo sp̄mate gñat̄ alia vō medulla gñat̄ ex sanguie. Ad h̄ dicēdū ꝙ nucha creata est ad hoc vt imediate oriat̄ a cerebro ⁊ nerui oriant̄ ab ip̄a motiui sicut a cerebro oriunt̄ nerui sensibiles: ⁊ iō sicut cerebrū ex primo sp̄mate gñat̄ silr ⁊ nucha. Alia vō medulla nō est ad hoc creata: sed vt ꝯseruet humiditatē ⁊ calorē ossiū. ¶ Consequēter circa p̄tē istā q̄rūt̄ duo. Primū est de diuersitate mēbroꝝ a p̄te motꝰ ⁊ q̄etis. Scōm est de diuersitate mēbroꝝ a p̄te sitꝰ. ¶ Circa p̄mū ꝓcedit̄ hoc mō: ⁊ q̄rit̄ vtrū mēbra q̄ in motu ꝯtinuo sunt sicut pedes sint melioris nutrimēti q̄̄ caro pura: ⁊ videt̄ ꝙ nō: mēbra neruosa frigida sunt ⁊ sicca ⁊ dure digestiōis viscosum sanguinē gñantia: sed pedes sunt hmōi q: natura ip̄a neruosa ꝯstituit ꝓpter motū: ḡ nō sunt laudabilioris nutrimēti. Scđa rō hec est: mēbra q̄ ex puriori sanguie gñant̄ laudabilioris sunt nutrimēti: sꝫ mēbra extrema nō gñant̄ ex puriori sanguie: sꝫ alia ḡ nō sunt laudabilis nutrimēti: ḡ ⁊c. Ad oppositū est illud qđ dicit Ras. ꝙ mēbra q̄ sunt in motu ꝯtinuo sunt laudabilis nutrimēti: sed pedes ⁊ consilia sunt hmōi: ergo sunt laudabilis nutrimenti. Hoc etiā probat̄: q: mēbra q̄ habēt subtiliores humiditates laudabiliorꝫ sunt nutrimēti: sꝫ mēbra extrema sunt hmōi ꝓpter motū sicut dicit ysa. ḡ sūt laudabilis nutrimēti. ¶ Rōne huius q̄rit̄ si pedes viscosum sanguinē gñant sicut vult Ras. quō cōpetunt infirmis. Ad hoc dicēdū ꝙ caro ī extremitatibus est laudabilis nutrimēti ⁊ subtilioris ⁊ mūdioris: ⁊ hoc nō est nisi ꝓpter motum. Ad rōnē primā in ꝯtrariū dicendū ꝙ mēbra dicunt̄ esse laudabilis nutrimēti multis modis. Primo modo q: maius inducūt nutrimentū. ⁊ hoc modo caro porcina laudabilis est nutrimēti teste Ras. q̄ dicit ꝙ caro porcina nuda nutrit magis oī carne. Scđo mō dr̄ laudabilis nutrimenti aliq̄d q: est

mollioris nutrimẽti ꝛ minus viscosi: ꝛ hoc mõ caro subtilis ꝛ mollis melioris est nutrimẽti q̃ mollior: vt pulli ꝛ hmõi. Tertio mõ q: purioris nutrimenti: ꝛ hoc mõ extremitates laudabilis sunt nutrimẽti: q: nutrimẽtũ leui⁹ ꝛ puri⁹ gñant Ad scõꝫ dicẽdũ ꝙ q̃uis sãguis grossior mãdet extremitati b⁹: tñ subtiliat ꝑpt motũ eaꝝ ꝯtinuũ ꝛ fit subtilis nutrimẽti. Ad hoc qd dicit Ras de pedib⁹: dicim⁹ ꝙ q̃da sunt ptes q̃ viscosum gñant sanguinẽ. s. neruose ꝛ nõ dant nisi ꝑpter frigiditatẽ ꝛ leuitatẽ ĩparũ. Ad hoc g̃ vt viscositas remoueatur: coquatur multũ vt fiãt molles ꝛ bñ digestibiles: ꝛ cõualescẽti g̃ plus cõpetit caro pura pinguedine q̃ caro illarũ extremitatũ: q: faciliori sunt digestiõis. ¶ Scdo q̃rit de auriculis: vtrũ sint laudabilis nutrimẽti ꝛ videt ꝙ nõ: carnes eñ cartilaginose duri sunt nutrimẽti: ꝫ auricule sunt hmõi g̃ nõ sunt laudabilis nutrimẽti. Ad oppositũ est illud qd dicit ysa. ꝙ mẽbra q̃ in motu sunt ꝯtinuo laudabilis sunt nutrimẽti: ꝛ cã est manifesta: sed auris est hmõi: g̃ est laudabilis nutrimẽti. ¶ Rõne huius q̃rit quare auris ꝛ pes ĩ porco sunt laudabilis nutrimẽti: nõ tñ ita est in ariete. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ rõne illa qua cartilaginose sunt grossum nutrimentũ exhibent: sed rõne subtilitatis sube ꝛ sanguinis quã acq̃rũt in motu bonũ sanguinẽ gñant: ꝛ hoc maxime in porco q̃ est aĩal humidũ: caro vo pedis ꝛ auriũ dura est: ꝛ iõ tẽperatur: tũ ꝑpter humiditatẽ: tũ ꝑpter motũ. ¶ Quarto q̃rit circa hoc quare extremitates sunt de gñe neruosorũ ꝛ cartilaginosoꝝ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ mot⁹ ꝛ sensus ꝑ neruos fiũt Ad motũ vero req̃runt nerui fortes ꝛ duri. Ad sensum vo mollicies ꝑpter fortẽ receptionẽ vel frequẽtẽ: ꝛ iõ cũ extremitates sint ꝑpter motũ ꝛ sensũ: iõ natura creauit eas neruosas. ¶ Quinto q̃ritur circa hoc quare aures oĩm aĩaliũ sunt in motu ꝯtinuo excepto hoĩe ꝛ symis. Ad hoc dicẽduꝫ ꝙ hoc est ꝑpter diuersum sitũ auriũ in aĩalibus: dicit phs in libro de aĩalib⁹: in q̃busdã eñ aĩalibus aures sunt site in supiori pte capitis: sed tales ptes q̃ in tali situ ponunt hñt motũ liberũ: ꝛ iõ quasi ꝯtinue sũt in motu: aures vo ĩ hoĩe ꝛ symis ponũtur in maxilla supiori: ꝛ iõ nõ hñt motũ liberũ. ¶ Sexto q̃rit cũ mẽbra q̃ sunt in extremitatibus oĩno sint pura: vtrũ silr extremitates aĩaliũ venenosoꝝ sint sane ꝛ pure sicut cauda: ꝛ videt ꝙ sic: q: ptes q̃ sunt in motu propter motũ depurant ꝛ sic sunt mũdiores alijs ptib⁹: sed caput ꝛ cauda sunt quasi in motu ꝯtinuo: g̃ ꝑ motũ depurant. Contrariũ dicũt auctores ꝙ in capite ꝛ cauda est venenũ. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ venenũ est in capite ꝛ cauda. ptes vo puriores et mũdiores sunt in medio: ꝛ cã est q: virtus veneni est substãtialis illi aĩali: vñ nõ est venenũ respectu aĩalis in quo est: ꝫ respectu corporis humani sicut dicit Auicẽ. mouent eñ illa aĩalia a medio ad extrema: ꝛ iõ tota humiditas defluit ad illa mẽbra: ꝛ iõ est ibi venenũ. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ illud qd in corpore ꝯtinet supfluitas est. vñ q: hmõi humiditas venenosa est essentialis: iõ ꝑ motũ nõ põt eliquari neq̃ depurari. ¶ Septimo q̃ritur quare cauda cuiuslibet aĩalis multe pinguedinis est: ꝛ videt ꝯriũ: q: mẽbra q̃ in extremitatibus sunt: motui sunt deputata: mẽbra vo motui deputata sunt neruosa: g̃ cauda dꝫ eẽ neruosa. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ cauda inter alia membra omnia hꝫ pinguedinẽ: q: maxie ẽ pĩguedo cõgregata circa renes ꝛ ẽ ibi loc⁹ pĩguedis. Scda cã ẽ q: loc⁹ ille ĩ q̃ cauda est situata a fonte caloris ẽ remot⁹: ꝛ iõ q: nõ ẽ ibi calor hũiditatẽ ꝯsumẽs: iõ ibi aggregat mlta pĩguedo ¶ Circa scdm ꝓcedit hoc mõ: q̃rit an mẽbra nobilia sint peioris nutrimẽti q̃ ignobilia: sed q: hoc fuit discussũ ĩ dictis ꝑticularib⁹ ante capl̃m de cerebro: iõ ad p̃ns supsedeo. ¶ Sed q̃rit quare mẽbra anteriora sunt peioris nutrimẽti q̃ posteriora: ꝛ videtur ꝯriũ: q: ptes anteriores sunt proximiores fonti caloris depurãtis supfluitates q̃ posteriores g̃ melioris nutrimẽti sunt q̃ posteriores. Scda rõ hec est: ex puriori sanguine gñant anteriores q̃ posteriores cũ ꝓpinquiores sint cordi: ergo melioris nutrimẽti: cõtrariũ tñ ponit in porco. ¶ Rõne huius põt q̃ri quare in porco ps posterior est melioris nutrimẽti: in ariete vo anterior ps. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ nõ est ita in porco sicut in alijs aĩalib⁹: q: porc⁹ est aĩal ꝓnũ: vñ q: anteriora sunt depssa ꝛ posteriora sunt eleuata: sordes ꝛ supfluitates veniũt ad ptes anteriores: ꝛ iõ sunt mali nutrimẽti anteriora: ec ꝯtrario est in alijs aĩalib⁹. Nos tñ dicimus ꝙ duo sunt ꝯsiderãda ad dispositionẽ partiũ anterioꝝ ꝛ posterioꝝ. Primũ ẽ depuratio carnis ꝛ subtilitas: ꝛ hoc mõ anteriores sũt melioris nutrimẽti. Alia cã q: anteriores ex calore naturali cordis depurant ꝛ mũdificant cũ sint ei ꝓpinquiores q̃ posteriores. Scdm est admixtio pinguedinis. in pte vo anteriori pauca aut nulla est pinguedo. vñ q: inter oẽm pinguedinẽ maxime abhorrem⁹ pinguedinẽ porci: iõ cũ in pte posteriori priuet: eligim⁹ ptẽ posteriorẽ porci. ꝛ ꝑ eãdẽ rõnẽ ptẽ ãteriorẽ arietis diligim⁹ cũ sit subtilis ꝛ depurata a calore: ꝛ etiã priuata pinguedie respectu ptis posterioris. ¶ Consequẽter q̃rit de nutrimẽto partiũ ꝑm diuersitatẽ situs in pte dextera ꝛ sinistra: ꝫ q: h̃ plenius discussum est in dictis ꝑticularib⁹: istud hic omittamus. ¶ Consequẽter q̃rit de cute quare facta est tempata. Ad hoc dicẽdũ ꝙ cutis est tempata ꝛ nõ nisi in hoĩe: per cutẽ eñ tactus sensus celebrat: vñ opꝫ ꝙ sit tẽperata: organũ eñ sensus opꝫ carere excellentia quattuor qualitatũ tãgibiliũ: si eñ excelleret in aliqua nõ posset discernere immo sic iudicaret: ꝛ hoc maxime ꝯtingit in hoĩe: q: in ipo maxime viget discretio sensus: ꝛ iõ cutis in hoĩe est temperata. ¶ Consequẽter q̃ritur quare caro circa ossa laudabilis est nutrimẽti. Ad hoc dicẽdũ ꝙ hoc est q: ille carnes collidunt ad ossa: vñ q: nerui nõ pñt motũ suum exercere nisi fricent ad ossa: iõ in illo motu ad ossa collidunt. ꝛ in collisione istã subtiliant. ¶ Itẽ si q̃rat q̃re in vẽtre ꝛ matrice nõ est os: dicẽdũ ꝙ hoc est ꝑpt dilatationẽ ꝛ ꝯstrictionẽꝫ. de ꝓprietate eñ matricis est vt ꝯstringat ꝛ dilatet: sed hoc nõ posset facere si ibi eẽt os cũ os impediat dilatationẽ ꝛ ꝯstrictionẽ: ꝛ ideo non dꝫ os esse. silr est de ventre.

¶ De spẽb⁹ volatiliũ ꝛ diuersitatib⁹ eoꝝ. Ca. xlviij.

¶ Lectio. xl.

Volatilia vniuersalr ad ambulabilia cõparata: minora faciũt nutrimẽta: ad digerẽdũ tamẽ subtiliora ꝛ faciliora: in mẽbris paruꝫ immoratia. Que tñ nutrimẽti bonitatibus ꝛ malignitatib⁹ quattuor modis diuersant. Prim⁹ ex cõplexionib⁹ ꝛ etatib⁹. Scds ex subtilitatibus ꝛ grossicieb⁹. Tertius ex crassicie ꝛ macie. Quart⁹ ex locoꝝ mẽbroꝝ positiõibus. Ex cõplexiõibus quinq̃ modis cõprehẽdunt. Alia eñ tẽperata sicut galline ꝛ galli: alia frigidior tẽperamẽto ptinẽs sicut starni pulli ꝛ siles. Tẽperata tñ dicimus hec: q: carnes cũ naturalr calide sint: harũ quoq̃ calor debilis est et subtilis: ꝛ ad digerẽdũ sunt faciles: ꝛ ideo tẽperata eoꝝ cõplexio dr. Alia calida ꝛ sicca corrũpẽs stomachũ ꝛ a tẽperamẽto lõge sicut passerũ ꝛ iuuenũ colũbarũ: alia est cui dñat siccitas sicut turturũ ꝛ ꝑdicũ ꝛ siliũ: alia cui dñat hũiditas sicut anatũ: strutionũ pulloꝝ colũbinorũ ꝛ siliũ. Que ĩ calore defecta: ꝛ tñ tẽperamento sunt attinẽtia sicut starni: pulli ꝛ silia: ad digerẽdũ velociora: aut facile venas penetrãtia cito in sanguinẽ mutabilia: maxime si in crassicie sũt tẽpata. Si eñ nõ sint crassissima: stomachũ sunt confortãtia: laudabilẽ sanguinẽ gñantia: oĩ etate cõplexioni ꝯgrua: ꝫ tñ ex subtilitate ꝛ dissolutiõis sue velocitate: nõ multã virtutẽ mẽbris pstant: vñ ad regẽdã sanitatẽ sunt meliora q̃ ad mẽbra ꝯfortãda. Meliora aũt huius gñis sunt: cũ iã cantare incipiũt: maxime mascula quo in tpe calor eoꝝ ꝯfortat naturalr ꝛ humores mũdant. Itẽ si comedant cocta cũ aceto zaccara stomachi extiguũt incẽsionẽ. Itẽ rursus. Si coquat cũ blita ꝛ cicere ꝛ pauco cinnamomo soluũt ventrẽ. Gallina q: naturalr siccior ẽ q̃ pulli: ꝯtraria

pullis agit: q: pulli ventrē humectāt: gallina aliquā
tuū stringit. Gallus q: nature calidioris est gallina
atq3 pullus: quādā salsitudinē īcisiuā caro sua acqrit
vñ [illegible] solubilis. maxime si vet⁹ sit ⁊ decrepitus. Inde
Ga. galli veteres ⁊ decrepiti cū sale forti cocti ⁊ cy-
mino: aneto: porris: semie croci hortulani: humores
phlegmaticos deponunt: ⁊ colice passioni ꝓsunt: et
ad dolorē stomachi de vētositate grossa inflati miti-
gat: dolorēq3 arteticū ⁊ tremorē. Dicunt tñ quidā
quare illud nō est in iunioribus gallis: cū calidiores
sint naturalr: ⁊ calidiores sint salsiores. Dicim⁹ mo-
dis esse duobus. Cū em̄ calor ⁊ salsitudo horum sint
fortiores: sicce digestionis sunt causa: quia carne du
riora: decrepiti cum salsitudo non sit temperata: et
caro mollior sit causa lubrice solutionis. Itē Ga. gal
li decrepiti salsitudo leuis: nō desiccatiua: caro mol-
lior: vñ facilior descensio ⁊ vētris emollitio: maxime
si ficubus siccis nutriat̄ cū lacte pistatis. Itē Gale.
galli aliqñ ⁊ anseres si nutriant̄ siccis ⁊ pistatis ficu
bus: inde saporitas pat̄: ⁊ velociter digerunt̄: ⁊ eij-
ciūtur. Que volatiliū calida sunt ⁊ sicca: nō sepe sūt
accipiēda: maxie passeres natura calefaciētes: ⁊ i fu-
mositatē ⁊ cholerā ru. transducētes: p̄cipue siluati
ci ⁊ macri: q: digestionē desiccant: ventrē cōstipant
Idcirco nō sunt accipiēdi nisi domi nutriti ⁊ incrassati
sint. Que cōplexionis sicce sunt: neq3 calida nimiū
sunt sicut turtures: pauones: ꝑdices: ⁊ oīa paludes
inhabitātia carne sunt neruosa: grossa: ad digerēdū
dura: tñ bñ digesta multū sunt nutritiua: ad dissoluē
dū dura de mēbris: ⁊ iō machinandū est ad mollifi-
cādum carnes eoꝝ: neq3 annū trāscūtiū sūt comedē
da: sed postq̄ sunt occisa ꝑ diē ⁊ noctē dimittātur vt
carnes emolliāt̄. Testat̄ h̄ q: videm⁹ carnes occisas
vna die estiua dimissas molliores ⁊ teneriores. He
tñ carnes ad digerēdū veloces sunt: bone in creādo
bonū sanguinē: cū sanguis suus sit mutatus: sicut a
calore naturali elōgat̄ caloris extranei ꝑcussionibus
Qd palā fit: q: carnes diu si dimittāt̄: putrefiunt: ⁊
mutant̄. Cū aūt hoc ex lōgo fiat tpe: ex paruo aliq̄d
opet̄ est necesse. Idcirco illaudabiles sunt carnes iste
si recētes sint: maxime si multū carbonib⁹ assent̄ ⁊ te
nerent̄: q: lz inde mēbra ꝯfortent̄: tñ tarde ab eis dis
soluunt̄: q: ex recētia fit sanguinis: ⁊ lōgiq̄tate puto
ris: ⁊ vicinitate caloꝝ natural̄. Inde Gal̄. q̄ aialiū ⁊
terre nascētiū recētiora q̄ opoꝛteat sūt: aut nō matu
ra quātū cōueniat: aliquādiu et seruata: sicca tene-
rant̄: ⁊ molliora eoꝝ indurant̄ ⁊ cruda maturant̄ sic-
q3 digerunt̄. Obijciēt tñ quidā Ga. dixisse carnē du
ram dimissam emollescere ⁊ tenerari ex calore aeris
neq3 tñ de recenti aliq̄d indicasse: vt si moraret̄ quō
teneraret̄. Dicimus Ga. dixisse vlr de aialib⁹ ⁊ terre
nascētib⁹: cū dicūt carnē durā diu dimissā calore ae
ris emollescere: ⁊ post de nascētib⁹ subintulit. Qui
fructuū molles: teneriq3 sunt: magis morant̄ indu-
rātur: ⁊ desiccāt̄: ⁊ fiūt tēperati. Qui aūt duri ⁊ sic
ci ⁊ iuncti tenerant̄: ⁊ mollescētes tēperātur. hoc au
tē ꝯstat q: si magis seruet̄: substātialis sua hūiditas
cōsumit̄ ⁊ in puluerē reducitur. Palam ḡ fit: non de
bere nutriri carne naturalr dura ⁊ sicca: neq3 inha-
bitātibus paludosa: nisi cū ante ꝑ duos dies sunt oc-
cisa: vt carnes mollescāt ⁊ facile digerāt̄. Que autē
volatiliū sunt hūidiora sicut anates: pulli columbini
strutiōes: carne sunt duriora ⁊ grossiora ad nutrien
dū: ⁊ ad digerēdū duriora: ⁊ ceteris strutiones sunt
peiores: q: plus stomachum fatigātes. vnde sole ale
⁊ ceruices sunt dāde. Hec em̄ in oim aialiū gn̄ibus
teneriora sunt ꝑpter nimiū motū. Anates sunt subti
liores strutōibus ⁊ saporiores. maxime si ficubus nu
triant̄: quoꝝ tñ ale meliores sūt. vñ hip. volatiliū le
niores carnes q̄ ambulantiū sunt ⁊ minus humide:
leniores q̄ min⁹ humide: ꝑdicū: turturū: starnorum:
humidiores domesticoꝝ carnes: anserū paludib⁹ in
habitātiū: anatū: pulloꝝ. columbe subtiliores q̄ ana
tū: ⁊ ad digerēdum faciliores sunt. qd̄ fit ex ꝑuitate
humiditatis ⁊ teneritatis sue carnis: ex multo tamē
suo calore sāguinē incēdūt: maxie siluatici q: calidio
res ⁊ min⁹ humidi. vñ facile in incēsionē cōuertunt̄
⁊ i gn̄a cholerica. Idcirco antiq̄ cū frigidis p̄cipiūt da
ri: sicut cū aceto vue acerbe poni citri portulaca: la-
ctuca: coriandro: scariola ⁊ similibus.

De diuersitate volatiliū ex etatibus. Capi. xlix.

Diuersitates volatiliū ex etatib⁹ hec sunt: q:
siccorū pulli iuniores leuiores sunt ⁊ subti-
liores: vtpote minoris humiditat̄: calidio-
rū humoꝝ: maiores meliores sunt. maxime
frigidorū. Diuersitas ex grossitie ⁊ subtilitate qua-
druplex. aut subtilissima quasi in quarto gradu: aut
quasi in tertio sicut starni: ꝑdices: pulli ⁊ silia. aut i se
cundo: sicut turtures: coturnices: aut q̄si in p̄rio sicut
pauones ⁊ grues. Que in quarto faciliora sunt ⁊ le
niora ⁊ minus nutritiua. Que quasi in p̄rio grossio-
ra ⁊ duriora sunt plusq̄ nutritiua. Que inter hec me
diocria sunt media. Sed tñ q̄ in tertio gradu: leuio-
ra ⁊ subtiliora q̄ que in scđo: q: tertius quarto est vi
cinior: ⁊ scđs primo. Coturnices vo ceteris sunt pe-
iores: sicut nec in nutrimēto: nec in digestōe laudabi
les. Dicūt tñ aliq̄ quare Gal̄. passeres ⁊ pullos assi-
milauit in nutrimēto: cū tñ sensus neget h̄: q: pulli
humidiores crassiores et carnosiores. Que vo sunt
hmōi: maioris debēt eē nutrimēti. Respō. Ga. non
mōstrasse multitudinē ⁊ ꝑuitatē nutrimēti naturalē
sed potius accidētalē. Intēdit em̄ oñdere grossiciē
⁊ subtilitatē: velocitatē digestiōis ⁊ tarditatē. Mō
strauit q̄ facilia ⁊ subtilia volatilia cito a mēbris dis
soluenda: Grossa vo ⁊ tarda ad dissoluēdum dura.
Que cū certificauerit: intelligimus subtilia ⁊ a mem
bris cito dissoluēda: ⁊ si naturalr multū nutritiua: ac
cidētalr parū erūt nutritiua. Si em̄ cito a mēbꝛ̄ dis-
soluunt̄: velociter euacuātur: ⁊ ad aliū appetendū ci
bū festinat: vñ parū dant nutrimēti: Grossa ⁊ a mē-
bris dissoluēda tarde: etsi parū nutriāt naturalr: tñ
multū nutriūt accidētaliter: q: duricies sue dissolu-
tionis a mēbris nō cito aliū cibū expetit: ⁊ iō quasi
multū est nutribilis. iōq3 grues: pauones nutribilio
res sunt anatibus: ⁊ anates tñ sunt nutribiles pro-
pter sue humiditatis ⁊ sanguinis multā quātitatē.
⁊ grues ꝑpter humiditatē minorē ⁊ sanguinis pau
citatē nutribiliores: q: carnes sue neruose sicut ⁊ oīz

volatiliū alc. Dicēt tñ aliqui: quare carnes gruū: pauonū: alis assimilasti oīm volatiliū: ⁊ grues tñ ⁊ pauones grossa sint: ⁊ tarde digestiua cū gal. oīm volatiliū subtiliora: ⁊ ad digerēdū faciliora alas ⁊ ceruices eē dicat. Rñdemꝰ. subtilitates mēbroꝝ sūt duplices: aut naturales sicut carniū lacertoꝝ: aut accidētales sicut carniū ossibꝰ vicinarū. Alarū aūt subtilitates sunt accidentales: cū neruose sint ⁊ dure carnes: qđ natura fecit: vt assiduū motum ⁊ laborē possent pati: sed tñ ex nimio motu ⁊ labore subtiliat carnes: ⁊ facit saporosiores: ⁊ ad digerendum faciliores. In se ergo q̄si carnes grosse gruū sunt ⁊ dure: sed ex nimij motus labore tenerantur: ⁊ quasi lacertorum extremitates conficiuntur.

¶ De diuersitate nutrimentorum eorum ex macie ⁊ crassitie. Capi. l.

Diuersitates nutrimētoꝝ volatiliū ex macie ⁊ crassitie. Que volatiliū naturalr̄ sūt humida: laudabilior est macies q̄ꝫ crassities: q: macies sua multā aufert humiditatē: ⁊ suā tēperat ɔplexionē. Que naturaliter sunt sicciora: crassa macris sunt meliora: q: crassities siccitatem maxie tēperat iuuenū. Crassities etiā hoꝝ ⁊ nutrimēta diuersantur s̄m anni tēpora. Quedā eniꝫ crassa in hyeme ⁊ vere: sunt laudabiliora: sicut starni: turtures ⁊ silia. Quedā v̄o in autūno ⁊ estate.

¶ De diuersitate nutrimentoꝝ ex membroꝝ diuersitate. Capi. lj.

Diuersitates nutrimētoꝝ hoꝝ ex diuersitatibus mēbroꝝ triplices sunt: aut ex cōplexionibus siue ex cōpositionibus: aut ex motionibus: aut locis. Complexiōes iam diximus sicut neruosoruꝫ ⁊ cutis: ⁊ intestinorū: molliū: ⁊ tenerorum sicut pinguedo ⁊ cerebrum. q̄dam temperata sicut lacertoꝝ carnes: ⁊ pinguedine nuda: neruosa dura: ⁊ parum nutrientia. maxime si aīalia macra fuerint: aut naturaliter sicca. Si enim grossa ⁊ naturaliter humida: hec digesta multa dāt nutrimēta: ⁊ ad dissoluendū dura. Mollia ⁊ tenera sicut pinguedo ⁊ cerebrū: calida sunt ⁊ humida: maxime de naturalr̄ humidis: vnde parum nutrientia ⁊ illaudabilia sicut supradictum est.

¶ De diuersitate pinguedinū volatilium. Capi. lij.

Diuersitates pinguedinum volatiliū s̄m cōplexiones eorum sunt. Si enim calidiora: erit calida piguedo: ⁊ apostemat̄ dissolutiua. Que frigidiora: eorum est temperatior. Que sicciora: eorum pinguedo minus humectat: humidoruꝫ magis humectat: maxime si de humido naturaliter est animali. Ideo pinguedo anserum naturaliter valet arsure stomachi ⁊ intestinorum: clystere inde facto. Iunior piguedo humidior: veteruꝫ est siccior. Nouiter interfectorum minus calida est et humidior. Longe occisoruꝫ calidior ⁊ minus hūidior.

¶ Postq̄ꝫ premissus est sermo circa diuersitatem nutrimēti prout extrahitur ex animalibus ambulabilibus terrestribus: In hac parte determinat de diuersitate eius prout extrahitur ex animalibus volatilibus aeris. Diuiditur auteꝫ hec pars in duas partes. In quarum prima agit de natura volatilium: ⁊ de diuersitate nutrimenti ex ipsis. In secūda s. in hac: Diuersitates membrorum volatilium multiplices sunt. agit de natura membrorum ipsorum: ⁊ de diuersitate nutrimenti ex ipsis. Prima autem pars spectat ad presentem lectionem. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarum prima cōparat volatilia ad ambulabilia ratione nutrimenti. In secunda de ipsoꝝ diuersitate ⁊ nutrimēto ex ipsis determinat. Prima pars indiuisa est. Scđa aūt diuiditur in duas. In quarum prima distinguit cōditiones per quas volatilia diuersantur. In scđa s̄m distinctiōis differentias ipsoꝝ diuersitates assignat. Scđa aūt s̄m numeꝝ conditionum diuiditur in quattuor. In quarum prima assignat ipsorum diuersitatem a parte complexionis: ⁊ silr̄ a parte etatis. In scđa a parte substātie in subtilitate ⁊ grossitie consistentis. In tertia a parte habitudinis in pinguedine ⁊ macie consistentis. In quarta a parte situs mēbroꝝ. Sunt igitur in presenti lectione partes sex. In quarum prima comparat volatilia ad ambulabilia ratione nutrimenti. In secunda. s. in hac: Que cum in bonitatibus ⁊ malignitatibus ⁊c. distinguit quattuor conditiones s̄m quas volatilia diuersantur. In tertia. s. in hac: Ex cōplexionibus quinq̄ꝫ modis deprehendūtur ⁊c. prosequens de ipsorum diuersitate iuxta illas conditiones assignat ipsoꝝ diuersitateꝫ a parte complexionis ⁊ etatis. In quarta. s. in hac: Diuersitas volatilium ⁊ grossitie ⁊c. a parte substantie in subtilitate ⁊ grossitie consistentis. In quinta scꝫ in hac: Diuersitates volatilium ex macie ⁊ crassicie. a parte habitudinis in crassicie ⁊ macie consistētis. In sexta. s. in hac: Diuersitates nutrimentorum animalium volatilium ex diuersitatibus mēbrorum ⁊c. a parte dispositionum membroꝝ. ¶ Circa primam igitur partem dicit q̄ volatilia in suo genere minoris sunt nutrimenti q̄ꝫ ambulabilia in suo: ⁊ subtilioris ⁊ digeribilioris. Circa secundam partem dicit et hanc assignat distinctionē. Volatilia in laude ⁊ vituperio quattuor modis diuersantur. Primus consistit in complexionibus ⁊ etatibus ad cōplexiones reductis. Secundus in grossicie ⁊ subtilitate. Tertius in crassicie ⁊ macie. Quartus in dispositione membrorum. Circa tertiam partem assignat distinctionem siue diuersitatem volatilium a parte primi modi. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsorum diuersitatem a parte complexionis. In secunda. s. in hac: Diuersitates volatilium ex etatibus ⁊c. a parte etatis. Prima autem pars diuiditur in duas. In quarum prima distinguit complexiones ⁊ species complexionum ipsorum. In secunda. s. in hac: Que in calore sunt defecta: ⁊ temperamēto sunt attinētia ⁊c. iuxta species complexiōis ipsoꝝ diuersitatem assignat. Dicit igitur p̄mo q̄ ex complexione volatilia quinq̄ꝫ modis diuersantur. s. s̄m cōplexionē tēperatam vnam ⁊ s̄m quattuor distempatas. ¶ Consequēter assignat ipsorum diuersitatem penes singulas complexionis species. Hec autem pars diuiditur in quinq̄ꝫ s̄m numerum complexionuꝫ. In quarum prima assignat ipsoꝝ diuersitatē rōne complexionis temperate. In scđa. s. in hac: Que volatilium calida sunt ⁊ sicca. rōne cōplexionis distēperate calide ⁊ sicce. In tertia. s. in hac: Que ɔplexionis sicce neq̄ꝫ calide. a parte sicce nō calide sed frigide. In quarta. s. i hac: Que autem volatilium sunt humidiora ⁊c. a parte humide calide vel frigide. De temperatis autem septem intendit. Primo dicit q̄ sunt maxime laudanda sicut pulli. Scđo dicit: non tamen magnum dāt nutrimentum: plus in regimēto sanitatis q̄ꝫ in corporis confortatione valentia. Tertio dicit q̄ maxie valēt cū cātare incipiūt ⁊ sunt masculina. Quarto dicit q̄ cū rebꝰ frigidis comesta extinguūt ardorē stomachi: cū calidis vētrē soluūt s̄m rufū. Quito dicit q̄ pullꝰ humidior vt gallina magis laxat ventrem: gallus aūt est magis calidus ⁊ laxat incidendo: ⁊ maxime decrepitus. Sexto inducit auctoritatem Ga. dicētis gallū veterē eē diureticū ⁊ cōditū ad multos morbos ex grossis materijs valere. Septimo mouet sup hoc questionem quare. s. hec virtus non sit in gallo iuuene sicut in sene cū sit maioris caloris. Soluit autem dicens q̄ hoc est propter duas causas. Vna est q̄ in iuuene gallo est calor fortior: salsedo autem est fortior similiter. ideo per ipsum egestio desiccatur: ⁊ venter cōstipatur

Alia est: q: i sene caro est dura: ⁊ calor paucus ⁊ salsedo minor: ⁊ ideo magis mollificatur: ⁊ ventrē humectat ⁊ laxat. Octauo per Gal. hoc cōfirmat dicētē: ꝙ salsedo galli senis nō est desiccatiua: sed est caro ei⁹ mollior ⁊ facilis descēsus: ⁊ ideo humectat ⁊ laxat ventrem: maxime si ficubus ⁊ lacte nutriat. vñ Gal. dicit ꝙ anseres ⁊ galli ꝑ hoc nutrimētū saporē ⁊ velocē cōtrahunt digestionem. In habētibus aūt calidā ⁊ siccā cōplexionē: dicit ꝙ in fumositatē ⁊ cholerā cōuertunt: ⁊ maxime siluatica ⁊ macra: ⁊ vētrē stringūt feces desiccāt: ⁊ nō debēt sepe accipi: ⁊ accipiant in domo nutrita ⁊ crassa. In habētib⁹ autē siccā ꝯplexionē ⁊ nō calidā: sꝫ humidā: ⁊ oīa in locis paludosis degētia: dicit ꝙ sunt dura ad digerēdū: digesta tñ accidētaliter multū nutriūt. Scđo dat modū reprimēdi eoꝝ duritiē ꝑ morā aliquā post occisionē. nā sic carnes ipsorum tenerant: ⁊ hoc patet: per lōgā eñ morā putrescunt. Tertio hoc cōfirmat per Gal. dicētem terrena scentia ⁊ aīalia per moram digestionem cōtrahere: sicut cū sub aere post mortē vel decollationē seruantur. Quarto mouet questionem circa dicta Gal. dicens ꝙ potest queri quomodo Gal. de carne dura dicit ꝙ diu seruata fit mollior: et nihil dicit de carne recenti quomodo teneret: soluit autem interimēdo dicens ꝙ Gal. primo de carnibus aīaliū vniuersaliter dixit ꝙ diu seruate tenerant per aeris calorē: et ſm hoc dixit de fructibus ꝙ duri mollescunt: molles aūt desiccantur ⁊ indurantur. Quinto autē cōcludit ꝙ talia volatilia nō debent comedi nisi post longam morā postꝙ sunt interfecta. De habentibus aūt humidā cōplexionē tria intendit. Primo dicit ꝙ sunt dure digestionis. Secundo dicit ꝙ ale ⁊ colla ex ipsis sunt comedenda propter sui teneritatem et puritatem a motu contractam. Tertio sub auctoritate Hippocra. volatilia adinuicē comparat ⁊ ambulabilia: nā leuiora sunt volatilia ambulabilib⁹: ⁊ inter volatilia quedā sunt magis leuia: quedā min⁹: ⁊ sermo eius in omnibus est planus. Cōsequēter assignat volatiliū diuersitatē ratione etatis dicens: ꝙ ea que sunt calide ⁊ sicce cōplexionis in prima etate sunt laudanda propter temperamentum cōplexiōis ab etate: que aūt frigide ⁊ humide cōtrario modo in maiori etate sunt laudanda. Circa quartam partem assignat volatiliū diuersitatem a parte substātie in subtilitate ⁊ grossitie consistentis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarꝫ prima distinguit differētias substātie. In secunda. s. in hac: Que in quarto faciliora ⁊ leuiora. ipsorum diuersitatē iuxta distinctionis differētias assignat. Dicit ergo ꝙ volatilia diuersantur in subtilitate ⁊ grossitie ſm plus ⁊ minus ſm differētias quattuor graduū. Deinde assignat diuersitatem iuxta illas. Hec aūt pars diuidit in duas. In quarꝫ pma assignat hāc diuersitatē. In scđa. s. in hac: Dicūt tñ aliq̄ quare anseres ⁊ pullos ⁊c. mouet duas questiones. Dicit ergo ꝙ subtilia in quarto leuiora sunt ⁊ minus nutrientia: subtilia in primo cōtraria: in tertio ⁊ secūdo media: sed in tertio plus accedunt ad virtutem quarti ꝙ̄ in secundo. Inter hec autē coturnices sunt peioris cōditionis. Consequenter ꝯo duas mouet q̄stiones. Hec autē pars diuidit in duas ſm duas questiones. Dicit ergo ꝙ q̄stio est ꝓpter q̄d Gal. dixit pullos ⁊ passeres esse pauci nutrimenti cum sint carnosi humidi ⁊ multi nutrimēti. Soluit autem dicens ꝙ passeres naturaliter multum nutriūt: accidentaliter parū. Et in fine dicit ꝙ propter sui grossitiem grues ⁊ pauones multū nutriunt propter moram in membris: ⁊ assimilantur aliis animaliū. Secunda questio est de vltimo verbo: quomō grues aliis aīaliuꝫ assimilant: cū ſm Gal. ale sint subtilissimi nutrimēti ⁊ grues grossissimi. Soluit aūt dicēs ꝙ ale sunt grossi nutrimenti naturaliter cum sint ossose ⁊ neruose: subtilis autem accidentaliter propter motum cōtinuum. Circa quintam partem assignat volatilium diuersitatem a parte habitudinis in pinguedine ⁊ macie existentis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In prima assignat hāc diuersitatem dicēs ꝙ humida macra sunt laudanda: sicca pinguia. In secūda assignat diuersitatem habitudinis ratiōe nutrimenti qđ tēporum sequitur diuersitatem dicens: ꝙ ſm copiam ⁊ inopiam nutrimenti in diuersis temporibus ipsa sunt pinguia vel macra: ⁊ hoc intendit cum dicit: Crassities ⁊ horum nutrimenta ⁊c. Circa sextam partem assignat volatiliū diuersitatē a parte dispositionū mēbroꝝ. Hec autem pars diuidit in duas. In quarꝫ prima distinguit mēbroꝝ dispositiōes. In secunda. s. in hac: Cōparationes iam diximus ⁊c. iuxta illas dispositiones volatilium diuersitates assignat. Dicit igit ꝙ mēbroꝝ diuersitas est cā diuersitatis volatiliū tripliciter. rōne cōpositiōis: mot⁹ q̄etis ⁊ loci. Cōsequēter iuxta cōpositionē assignat mēbroꝝ diuersitatē ⁊ volatiliū ꝑ ipsa. Hec aūt pars diuidit in tres. In q̄rū pma assig̃t mēbrorꝫ distinctionē ratione cōpositionis. In secūda. s. in hac: Neruosa dura ⁊ parum nutrientia. iuxta distinctionis differentias in membris diuersitatem assignat. In tertia. s. in hac: Diuersitates mediorū volatiliū ⁊c. Dicit ꝙ membrorum compositio quedam est dura: quedam mollis: quedam media. Deinde dicit ꝙ membra dura multū nutriūt accidentaliter: parum naturaliter: ⁊ dure sunt digestiōis: mollia male nutriūt: media bene. Deinde pinguedinis que est mollis cōpositionis diuersitatem assignat: cuius diuersitas attenditur penes cōplexiones ⁊ species animaliū ⁊ penes ipsorū etates ⁊ pinguedines. De motu autē ⁊ loco postea determinabit. ¶ Circa partē istā queruntur quattuor. Primuꝫ est de cōparatione aīaliū volatiliū ad ambulabilia. Secundum de ipsis volatilibus: ⁊ comparatione eorūdem adinuicem. Tertium est de natura pullorum ⁊ cōparatione eorū adinuicem. Quartum est de gallo.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur que aīalia maiorē impressionem caliditatis corpori inducāt: an volatilia an ambulabilia: ⁊ videt ꝙ volatilia. impressiones eñ quas faciunt terrena scētia ⁊ aīalia in corpore humano: procedūt ſm diuersitatem elementorū: ergo aīalia in quib⁹ dominantur elementa calida magis participāt caliditatē: sꝫ volatilia sunt hmōi: q: in ipsis dominant suprema leuiū: sicut dicit ysaac: ğ ipsa maiorē impressionem caliditatis faciūt in corpore hūano ꝙ̄ ābulabilia: ⁊ sic plus calefaciūt corp⁹ hūanū ꝙ̄ ambulabilia. Scđa ratio hec est: dicit phs aīalia illoꝝ elementoꝝ dominiū habēt in q̄bus cohabitāt: ğ illa elementa q̄ plus tendūt in habitatiōe sua ad elemēta leuia maiorē caliditatem participāt: sed volatilia sunt hmōi respectu ambulabiliū: ğ cū volatilia habeāt dominiū elemētoꝝ leuium plus habent calefacere corpus ꝙ̄ ambulabilia. Ad oppositū: dicit ysaac ⁊ phs ꝙ caliditas in materia grossa maiorem efficit caliditatē ⁊ impressionē caliditatis ꝙ̄ in materia subtili: sꝫ materia in volatilibus respectu ambulabiliū subtilis est: ğ minorē impressionē caliditatis faciūt volatilia ꝙ̄ ambulabilia: ⁊ sic ābulabilia magis calefaciūt corpus ꝙ̄ volatilia. Hec rō ꝯfirmat ꝑ hoc ꝙ aīalia ꝯhūt caliditatē a locis in quib⁹ habitāt: sꝫ ambulabilia habitāt in locis calidioribus ꝙ̄ volatilia. Aer eñ cōtingens terrā calidior est ꝓpter reuerberationē radioꝝ solis ad terrā. Scđa rō h̄ est. dicit Auicen. nihil dr calidū vel frigidū nisi respectu imp̄ssionis quā facit in corpe: ⁊ hoc vel addēdo in calorē naturalē vel īmutādo: sed ābulabilia magis addūt in calorē naturalē ꝙ̄ volatilia: ergo plus calefaciūt corpus ꝙ̄ volatilia. Et hoc cōfirmatur experimēto: q: in cōualescētibus ab egritudine p̄cipim⁹ dare volatilia: ꝓhibem⁹ aūt ābulabilia: ⁊ hoc nō facim⁹ nisi q: credim⁹ volatilia esse frigidiora ābulabilib⁹: ğ ābulabilia calidiora sunt. Ad hoc dicendū ꝙ ābulabilia maioris sunt caliditatis ꝙ̄ volatilia. Ad rōnem primā in contrariū dicēdū ꝙ dominiū est quadruplex: sicut dicūt expositiōes antiquoꝝ. Primū est quātū ad ip̄ressionē qualitatū effectiue: ſm ꝙ piper dr calidū effectiue: hꝫ eñ dñium ptiū igneaꝝ: ⁊ tñ est terrestre pōderosum deorsum descēdens. Scđm dñium est quātū ad motū localē: ſm ꝙ dicimus ꝙ illa q̄ sursum mouētur habēt dñium leuiū. Tertiū quātū ad dispositionē spirituū ⁊ caloris naturalis. ſm ꝙ dicit Cōstātinus ꝙ sp̄us ⁊ calor naturalis igni ⁊ aeri assimilant. ⁊ haly: ꝙ calor naturalis aeri ⁊ sp̄us igni. Quartū dñiū est quātū ad dispositionē ptiū in raritate dēsitate grossitie subtilitate. Et istis trib⁹ modis dicunt sup̄ma leuiū habere dñiū i volatilib⁹: sꝫ istud dñiū nō facit ꝙ aliq̄d dicat frigidū vel calidū: sꝫ dñiū primo modo. s. impressionis effectiue: sicut in pipere ptꝫ: ⁊ ꝓpter hoc volatilia nō debēt dici calida vel frigida ab hmōi dominio. ¶ Secundo q̄rit circa hoc ſm glosam: si volatilia sunt minoris nutrimenti ⁊ facilioris digestionis ꝙ̄ ambulabilia

sm ꝙ ponit ysaac: ḡ anser est facilioꝛis digestiōis q̄ȝ hedus. Ad hoc dicēdū ꝙ hec rō deficit in duobꝰ: q: duplex est ꝯparatio. q̄dā em̄ ē rōne gn̄is: q̄dā rōne spēi. quātū ad pmā nō debemꝰ descēdere ad spēm: ⁊ hoc mō intelligit ysaac. Scđo mō deficit: q: nō debemꝰ cōparare grossum ad subtile neq̄ ecōtrario: sꝫ grossuꝫ ad grossū: sicut carnē gruis ad carnē bouinā: ⁊ subtile ad subtile: sicut carnē pulloꝝ ad carnē hedi. ¶ Circa scđm ꝓcedit hoc mō: ⁊ q̄rit de aīalibꝰ volatilibus viuētibꝰ de rapina: vtrū sint laudabilis nutrimēti: ⁊ videt ꝙ sic. Dicit ysaac ꝙ mēbꝛa q̄ sunt in motu cōtinuo sunt laudabilis nutrimēti: q: ꝓpter motū carnes depurant ⁊ subtiliant: ḡ aīalia q̄ sunt velocissimi motꝰ hn̄t carnes puriores ⁊ mūdioꝛes: sꝫ talia sunt volatilia viuētia de rapina: ḡ sunt laudabilis nutrimēti. Scđa ratio hec est: aīalia q̄ ex laudabili nutrimēto nutriunt sunt laudabilis nutrimēti: sꝫ aīalia de rapina viuētia ex laudabili nutrimēto nutriunt: q: ex carne: ḡ laudabilis sunt nutrimēti. Ad oppositū est qđ videmꝰ: q: đ: ꝙ eoꝝ carnes sunt incēsiue ⁊ sicce multū. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō sunt laudabilis nutrimēti: q: sunt aīalia cholerica valde calida ⁊ sicca: ⁊ iō caro ipsoꝝ ē durissima ⁊ amara. Dicit tn̄ ꝙ subtile đ: tribꝰ modis: in actione: in passiōe: in generato. Primo modo sicut lac cameli qđ mēbꝛa subtiliat. Scđo mō qđ ad formā sanguinis de facili ꝯuertit sicut gn̄a oleꝝ. Tertio mō qđ ad subtilē sanguinē cōuertit sicut carnes pulloꝝ. Carnes ḡ volatiliū subtiles sunt in actiōe: q: ꝓpter subtilitatē suā subtiliāt hūiditates. Ad rōnē dicēdū ꝙ nō est simile de parte ⁊ de toto: q: ptes q̄ sunt in motu cōtinuo sunt laudabilis nutrimēti: si sint de aīali laudabilis nutrimēti: si tn̄ de aīali illaudabililis nutrimēti nō est verū. vn̄ q: in aīalibus volatilibꝰ de rapina viuētibꝰ cōplexio est inepta ad motū: ideo motꝰ cōtinuus nō iuuat cōplexionē. Ad scđm dicendū ꝙ cōplexio istoꝝ aīaliū duplex est: essentialis ⁊ accidētalis. vn̄ q: essentialis illaudabilis est, nō pōt reduci nutrimētū ad cōpletū: q: tūc nutrimentū cedit in cholerā sicut ⁊ ipa cholerica sunt. ¶ Scđo q̄rit circa hoc q̄s sit melioꝛ ad delēdā maculā ocli: an sanguis aīalis viuētis de rapina: an sanguis pulli colūbini: ⁊ videt ꝙ sanguis aīalis viuētis de rapina: q: sanguis volatilis delet maculā oculi ꝓpter caliditatē ⁊ subtilitatē: ⁊ nō q̄libet sanguis: sꝫ solū sanguis q̄ est subalis: q: ille subtilioꝛ sit ⁊ purioꝛ ꝓpter motū ꝯtinuū: sed sanguis aīalis viuētis de rapina volatilis est in maioꝛi motu: ḡ sanguis hoꝝ magꝭ delet maculā ocli q̄ȝ aliꝰ sanguis. Scđa rō hec est: si hoc facit sanguis colūbinꝰ: q: subtilis est ⁊ acutus: ḡ sanguis q̄ magis subtilioꝛ est ⁊ acutioꝛ: magis hoc faciet: sꝫ hmōi sanguis est sanguis aīaliū viuentiū de rapina: ḡ hmōi sanguis magis delet maculā oculi q̄ȝ alius sanguis. Ad oppositū est qđ dicūt practici: ꝙ sanguis colūbinus non quilibet: sꝫ extractus ab alis colūboꝝ delet maculā. Ad hoc dicendū ꝙ sanguis aīaliū viuentiū de rapina magis cōpetit in hoc q̄ȝ alius sanguis excepto vno: nā ad remotionem macule duo exigunt. Primū est remollitio. Secūdū est dissolutio macule: sanguis ergo q̄ maculā remouet: dꝫ esse hūidus ꝓpter remollitionē. vn̄ tunc rebus hūidis vtendū est: ⁊ hoc modo sanguis colūbinus cōpetit. in via tn̄ dissolutiōis sanguis aīaliū viuentiū de rapina cōpetit: q: acutissimus est: ⁊ super oēs sanguis humanus ab extremitatibus extractus maxime cōpetit ⁊ iuuat si instillet sup oculū. ¶ Tunc q̄rit de carne coturnicis: vtrū sit laudabilis nutrimenti: et videt ꝙ sic: q: sicut dicit Raſ. boni sanguis est gn̄atiuus ⁊ spmatis augmentatiuus. Scđa ratio hec est: oīs caro q̄ excellit duo genera carniū: est caro q̄ est ꝑ̄cipue in gradu bonitatis: sed coturnix est hmōi: q: excellit vtrūq̄ sm Raſ. dicentē ꝙ melioꝛ est carne pulloꝝ ⁊ carne starni: ⁊ melioꝛis sanguinis generatiua ⁊ spermatis augmētatiua: ḡ est multū laudabilis nutrimenti. Cōtrariū dicit ysaac ⁊ vulgus. Nos tn̄ dicimus ꝙ caro coturnicis est laudabilissimi nutrimenti ⁊ alijs carnibus ꝑ̄ferēda: sm Raſ. tamen in carne coturnicis est quedā vnctuositas respectu starni ⁊ pulli: rōne cuiꝰ videt nocere febricitāti ⁊ etiā cōualescēti ab egritudine: ⁊ ꝑ istā non videt esse boni nutrimēti: sꝫ sperma augmentare: hoc tamē potes refrenare apponēdo cū ipsa frigida quādo decoquit. ¶ Quarto q̄rit de cōtrarietate Raſ. ad ysaac in bonitate hmōi carniū: ⁊ q: in dietis particularibus capitulo de volatilibus plenꝰ est discussum: iō ad p̄sens omitto. ¶ Quinto q̄rit q̄s sit melioꝛis nutrimēti: an pullus nouiter genitꝰ: an prouectus: ⁊ videt ꝙ paruus: q: dicit Raſ. ꝙ caro pulloꝛum est tēperata: tn̄ declinat ad frigiditatē ⁊ hūiditatē: sꝫ fetꝰ humide matris quāto appꝛopinq̄t ꝑtui peioꝛis est nutrimēti: fetus v̄o sicce boni est nutrimēti: ḡ cū caro pulli sit hūida, vel ad hūiditatē declinās: ḡ fetus suus pessimi erit nutrimēti. Scđa ratio hec est: pullus ille laudabilis est nutrimēti: in q̄ superfluitates carnis depurant: sed in etate pꝛima carnes nō sunt mūdificate: q: caloꝛ sopitꝰ est: ḡ fetus est pessimi nutrimenti. Hoc cōfirmat ꝑ ysaac: q: tūc sunt boni nutrimēti q̄n cātare incipiūt. Ad oppositū: carnes ad hūiditatē ⁊ teneritatē declinātes melioꝛes sunt sm Raſ. sꝫ in illa etate hn̄t carnes humidioꝛes ⁊ tenerioꝛes: ḡ melioꝛes sunt in illa etate. Ad hoc dicēdū ꝙ nō sunt laudabilis nutrimēti. Silr dicimus ꝙ anser cuꝫ sit maxime humidus: non ꝯpetit q̄n est ita iuuenis ⁊ tener: si tn̄ accipiant volatilia in tali etate accipiatur fetꝰ sicce matris: sicut pullus ꝑdicis: q: declinat ad siccitatē: illaudabilis v̄o est nutrimēti pullus anatis. Ad rōnē dicendū ꝙ mollities carnis q̄ caret viscositate ⁊ superfluitate laudabilis est nutrimēti: ⁊ hec est in pullo ꝓuecto. Alia est mollicies cū quadā viscositate ⁊ sup̄fluitate: ⁊ hec est in volatili nouiter genito. ¶ Sexto q̄rit q̄s pullꝰ magꝭ debeat eligi: an pullus masculus an femina: ⁊ q: istud sufficienter discussuꝫ est in dietis particularibꝰ iō hic omitto. ¶ Septio q̄ritur de gallo veteri: ⁊ q̄rit vtrū ius eiꝰ laxet: ⁊ videt ꝙ nō immo potiꝰ iuuenis: in senectute em̄ cōplexio declinat ad frigiditatē ⁊ siccitatē: in iuuenibus v̄o ad caliditatē ⁊ siccitatē: sꝫ hūiditates frigide ⁊ sicce acumine ꝑuant: calide v̄o ⁊ sicce nō: ḡ si aqua veteris hꝫ virtutē laxādi: multo fortiꝰ aq̄ iuuenis laxabit. Cōtrariū tn̄ dicit ysaac ꝙ aqua veteris laxat ⁊ iuuenis cōstipat. Ad hoc dicendū ꝙ aqua galli veteris laxat. Vn̄ dicimus ꝙ duplex est hūiditas in gallo veteri: q̄dā est q̄ nutrit: ⁊ hec nō laxat: est ⁊ alia nōdū cōuersa: ⁊ hec nitrosa ⁊ salsa est ⁊ iuri mādat: ⁊ hec laxat moꝛdicādo. ⁊ h̄ silr in dietis particularibꝰ meliꝰ est discussum. ¶ Vltimo q̄rit: vtrū gallꝰ vetꝰ laxet rōne maiorꝭ acuminis: aut rōne altera. Gal. dicebat ꝙ in iuuene caliditas aq̄ mādat: ⁊ h̄ fortis est ⁊ feces desiccat: ⁊ iō potiꝰ ꝯstipat q̄ȝ laxet: in veteri v̄o nō est caliditas multa: ⁊ si est: ē acuta. vn̄ est nitrosa ⁊ salsa. Dicimꝰ ḡ ꝙ si magꝭ haberet acumē magis laxaret. Vn̄ de ꝓprietate istoꝝ aīaliū est ꝙ in tēpoꝛe senectutis multe hūiditates aggregent q̄ in tēpoꝛe iuuentutis ꝓpter calorē fortē oīno dissoluunt: ideo v̄o humiditates in senectute nō ꝯuertunt: cuius signū est ꝙ gallus vetus habet nodū in pedibꝰ. Alia v̄o humiditas que in coꝛpoꝛe remanet: ad nitrositatē ꝯuertit ⁊ salsedinē: sicut ptꝫ in hoībus senibus q̄ sunt pleni phlegmate: iuuenes v̄o propter fortitudinē caloꝛis totū depurant: ⁊ ideo ius galli iuuenis constipat.

¶ De diuersitate mēbꝛoꝝ volatiliū. Capi. liiij.

¶ Lectio. xlj.

Diuersitates mēbꝛoꝝ volatiliū sūt multiplices. Quedā eī mēbꝛa sēp mouētia naturalr vt sunt ale colla pedes. Quedā q̄eta sicut vētres. Quedā mediocria: sicut ventri vicina ⁊ ossibus doꝛsi. Mobilia semp sunt tenerioꝛa: sapoꝛosioꝛa: ad digerēdū velocioꝛa: sicut sepe iam dicimus. Ale tn̄ volatiliū sapoꝛosiores sūt gallinaꝝ: scđo anseꝝ. Alioꝝ etsi bōi sint saporꝭ: tn̄ nulliꝰ sūt nutrimēti. Vicine spatulꝭ ⁊ coste ptes ex motu suo sapoꝛosiores ⁊ digestibilioꝛes. pectoꝛa ⁊ caloꝛꝭ naturalꝭ fūdamēto vicina. Caro tn̄ sine pinguedine nulliꝰ sapoꝛitatꝭ q: caloꝛ naturalꝭ desiccat plurimā ptē sue vnctuositatis ī nutrimētū suū. vn̄ ꝑuitas est sapoꝛitatꝭ ⁊ vnctuositatis. Obijciet tn̄ aliq̄: quare carnes costaꝝ vicine alis nō silr se habēt: q: caloꝛi naturali vicinant. Itidē dicemꝰ: costaꝝ carnes: ⁊ alaꝝ fundamētū paruā car

nem sunt habentia: adeo autē sunt concaua: vt vnctuositas ibi colligatur maxima: que calori naturali carnes facere sufficiat. Ossa vero pectoris subtiliora sunt & nō adeo cōcaua: que vnctuositatē nō recipiūt calori naturali sufficiētē, ideoq; in nutrimētum sui caloris naturalis oportet vnctuositates aliaꝝ carnium attrahere: ȝ tn̄ bn̄ nutriūt ꝑpter vicinitatē caloris & bonam mūdificationē sui. Carnes natiū saporite & vnctuose sunt duplici ex causa. Una ex sui remotione a naturali calore suā vnctuositatē nō sibi auferente. vn̄ sunt vnctuose. Alia cū ossa sint cōcaua in pinguedine: multa recipiēda sunt idonea. Carnes coxarū saporite: laudabilis nutrimēti: & cito digestibiles sunt duplici ex cā. Una ex nimio motu & largitate cōcauitatis ossiū multā vnctuositatē recipientiū. Alia q: caro lacertosa: & cū subtilissimis neruis celata. Lacertorꝫ aūt carnes: & maxie extremitates cuȝ ceteris carnibus laudabiliores ꝑpter nimiū motū. Cerebra etsi ad cōparationē ceterorꝫ ambulabiliū min⁹ nutritiua sunt: tn̄ laudabilē hn̄t cibū: q: min⁹ humida. maxime siluaticorꝫ. Inde Gal. q̄ inquit volatiliū mōtes inhabitāt: cerebra & ceteras carnes laudabiliores hn̄t cibi. Castrata volatilia ad cōparationē ambulātiuȝ sunt meliora: maxie ficubus & lacte nutrita: laudabilē eni sanguinē generātia: incertum tn̄ est si solubilia sint aut stiptica. Gallus aūt caponatus plus est laudandus: q: cōplexio sua in q̄ttuor q̄litatib⁹ est tēperata: & inde nutribilior & coitus augmētatior. Jecorū cortices interiores non comedunt: sed statim desiccati et puluerati: ad dolorem valēt stomachi calidi & sicci: vesice ꝯfortatiui: dissurie adiutiui: carnes eoꝝ dure ad digerēdū: ȝ digeste bn̄ nutriūt. Anserina autē & gallinacea meliora: maxie si ficub⁹ & lacte nutrita. Ficatū aūt oim aialiū durū ē & nō laudādū. anserinū & gallinaceū meliusculū. Intestina a plurib⁹ nō comedūtur nisi anserū & gallinaꝝ. Inde Gal. Intestina gallinarū & anserū & anatū cū farina ficubus & lacte nutritorꝝ tantūdē quantū & porcina valēt. Quidā tn̄ & strutionū laudāt intestina. linguas & rostra: vulgus nouit parū esse valētia. Sanguis eoꝝ durus est ad digerēdū: ȝ tn̄ gallinaꝝ & galloꝝ & columbaꝝ saporit⁹ est sicut & porcoꝝ. vn̄ Gal. Sāguis gallinaruȝ & colūbarū nō minus laudabilis est q̄ porcorū.

¶ Diuersitate volatiliū assignata: mēbroꝝ ipsoꝝ diuersitatē assignat. Hec aūt pars spectat ad presentē speculationē. Diuidit aūt hec pars in duas partes. In quaꝝ pria assigt generalē distinctionē dispositionū mēbroꝝ. In scda. s. i hac: Ale eni volatiliū &c. descēdit ad diuersas species mēbrorum ipsorū diuersitates & naturas assignās. Prima indiuisa manet. Scda aūt diuidit in multas fm mēbroꝝ spēs: sicut pꝫ. ¶ Circa primā partē talē distinctionē assignat. mēbroꝝ quedā sunt in motu cōtinuo: q̄dā in q̄ete: q̄dā sunt media. Hec aūt distinctio cadit sup oēs diuersitates specierū membrorū. nō tn̄ fm seriē ꝓcedit de ipsa. Deinde dicit q̄ mēbra que sunt in motu cōtinuo sicut ale sunt boni nutrimēti. ¶ Circa scdam partē descēdit ad species mēbroꝝ. Hec aūt diuidit fm numerū ipsoꝝ in. xiij. ptes. In quarū prima agit de natura alaꝝ dicēs q̄ sunt saporosi & boni nutrimēti maxie galline & anseris. In scda. s. i hac: Vicine spatulis & costis. agit de partibus his ꝓximis q̄ sunt prope costas & spatulas dicens q̄ ꝑpter motū bonitatē & saporē acq̄rūt. In tertia: scȝ in hac: Pectora etsi caloris naturalis fundamēto &c. agit de partibus pectoris: dicēs primo q̄ ille carnes sunt sicce propter calorē cordis pinguedinē & humiditatē cōsumētē. Secūdo mouet q̄stionē dicēs: q̄rit ꝑpter q̄d carnes costaꝝ alis vicine nō sunt sicce: sicut carnes pectoris cū sibi sint cordi vicine sicut & ille. Soluit aūt dicēs q̄ hoc est ꝑpter cōcauitatē q̄ est i ossibus costaꝝ in qua pinguedo aggregat q̄ nō est in ossibus pectoris: tamē carnes pectoris ꝑpter mūdificationē a calore ꝯtractā bonū dāt nutrimētū. In q̄rta pte. s. in hac: Carnes natiū saporosiores &c. agit de carnibus natiū dicēs q̄ sunt saporose pingues ꝑpter distantiā a fonte caloris humiditatē cōsumētis: & ꝑpter cōcauitatē loci pinguedinē colligentē. In quinta. s. in hac: Carnes costaꝝ ceterorū &c. dicit q̄ sunt saporite ꝑpter duas causas. Una est motus cōtinuus subtiliās & largitas cōcauitatū ossiū multā retinēs pinguedinē. Alia est q: sunt lacertose neruis subtilissimis subculte ad modū picture. In sexta. s. in hac: Lacertorū carnes &c. agit de carnib⁹ lacertosis dicēs q̄ maxie sunt laudabiles ꝑpter sui mediocritatē. In septia. s. in hac: Cerebrū etsi ad cōparationē reliquoꝝ. agit de cerebro volatiliuȝ dicēs q̄ min⁹ nutrit cerebro ābulabiliū: tn̄ boni est nutrimēti: & inducit auctoritatē Gal. dicētis q̄ volatiliū mōtanoruȝ carnes & cerebrū sunt meliora. In octaua. s. in hac: Castrata volatilia ad cōparationē ābulabiliū &c. introducit naturā volatiliū castratoꝝ dicēs q̄ castrata volatilia meliora sunt ābulabilib⁹: & maxie si cū ficubus nutriant & lacte: q: tūc impinguant & tenerant: tn̄ de eoꝝ stipticitate vel solutiōe nō ē certū. Sciēdū tn̄ q̄ rōne castratiōis laxatiua sunt: ȝ diuersant fm naturas ipsoꝝ. gallus aūt castratus optim⁹ est ꝑpter tēperamētū: & multū nutrit & coitū auget multiplicādo sperma. In nona. s. in hac: Jecoꝝ cortices interiores non comedunt &c. agit de mēbris interiorib⁹: & pmo de iecore q̄d est stomachus volatiliū: dicēs q̄ cortex ei⁹ interior est durus & nō comedit ꝑpter duritiē & imūdiciē: si aūt desiccet & puluerizet potat⁹ & comestus sicut puluis: valet ad dolorē stomachi calidi & sicci ꝯfortādo: vesicā cōfortat ad expellendū cū sit diureticus: & curat strāguriā q̄ est difficultas mīgendi si cū vino vel decoctiōe diuretica potet: carnes ei⁹ dure sunt digestiōis: tn̄ digeste bn̄ & multū nutriūt. Jecur aūt gallinē & anseris alijs p̄ualet. In decia. s. i hac: Epar aūt oim aialiū durū est &c. agit de epate dicēs q̄ est dure digestionis: epar aūt gallinē & anseris alijs p̄ualet. In vndecia. s. in hac: Intestina a plurib⁹ nō comedunt &c. agit de intestinis dicens q̄ raro comedunt nisi sint anserū & gallinaꝝ ꝑpter ipsoꝝ molliciē. Gal. aūt dicit q̄ hoꝝ intestina bona sunt maxie si cū ficub⁹ & lacte nutriant: tn̄ a q̄busdā strutionū itestina laudāt ꝑpter sui puritatem a forti calore causatā nā dr a vulgo q̄ hec auis ferrū digerit. In duodecia. s. in hac: Linguas & rostra &c. agit de lingua & rostro dicēs q̄ nō laudant: q: nulli⁹ sunt nutrimēti. In tredecia. s. in hac: Sāguis eoꝝ durus est ad digerēdū. agit de sanguie dicēs q̄ est dure digestiōis: sed tn̄ sanguis gallinaꝝ & galloꝝ & colūbaꝝ laudat: sicut & porcoꝝ: h aūt pꝫ p Gal. Sēdet aūt pars de diuersitate mēbroꝝ a pte p̄ecūte imediate. In oib⁹ aūt his mēbris sunt q̄dā in motu: q̄dā in q̄ete: q̄dā medio mō. diuersitas aūt loci hꝫ ex mēbroꝝ distinctiōe: in qua sit⁹ discernit. sic aūt terminat h pars. ¶ Circa pte istā q̄ttuor q̄runt. Primū ē de diuersitate volatiliū a pte etatis. Scdꝫ de diuersitate volatiliū a pte hbilitatis & grossitiei. Tertiū de diuersitate volatiliū a pte hitudinis. Quartū de generatiōe pinguedinis in aialibus.

¶ Circa pmū ꝓcedit h mō: & q̄rit cū gallus & gallina ad senectutē puenerit q̄s sit laudabilioris nutrimēti: & videt q̄ gallina decrepita sit laudabilioris nutrimēti: q: hꝫ carnes hūidiores & teneriores. Ad oppositū: dicit Ras. q̄ carnes volatiliū q̄ sunt duriores: & vniuersalr ingrediētes hñtes illaudabil sunt nutrimēti: ȝ in gallinis decrepitis hoc videm⁹: g̃ carnes taliū vniuersaliter mali sunt nutrimēti. Secunda ratio hec est in etate prima pulli masculi laudabilioris sunt nutrimēti q̄ femine: g̃ in etate 3ria Idē erit: ȝ illa etas est senectus: g̃ in senectute melioris est nutrimenti femina q̄ masculus. Ad hoc dicendum q̄ in etate decrepita peioris est nutrimenti masculus q̄ femina: q: carnes habet duriores & sicciores. vn̄ masculi in etate decrepita veniūt ad tātū acumē: q̄ gñat in carnib⁹ eoꝝ nitrositas q̄dā et salsedo p quā hñt laxare. Ad

rōnē dicendū ꝙ duo sunt cōsiderāda in carnibus volatiliū: subtilitas carnis cū veloci digestiōe: ⁊ puritas. quātū ḡ ad puritatē absolute caro masculi melior est: nō tn̄ in etate decrepita: immo femina melior est tūc: q: in senectute carnes masculi indurant̄ ⁊ desiccant̄: ⁊ generat̄ in eis nitrositas ⁊ salsedo sicut dictū est. ¶ Scđo q̄rit̄ circa hoc: q̄re ius galline veteris nō laxet sicut ius galli veteris: ⁊ videtur ꝙ sic debeat esse. dicit ysaac ꝙ ius galli veteris laxat ꝑpter acumen qđ feces dissoluit: in iuuētute vo nō est hmōi acumen: ⁊ iō nō laxat: sȝ in iure galline veteris maior est lubricitas: ḡ si h̄ est rōne lubricitatis ius galline maxime laxabit. Ad hoc dicēdū ꝙ nō laxat: ⁊ cā huius est: q: iura ista: ⁊ etiā oēs plante q̄ habēt naturā laxandi: habēt hoc rōne nitrositatis ⁊ acuminis q̄ mandat̄ aque siue iuri ex pte substātie: vn̄ ius galli veteris laxat dissoluēdo feces ⁊ mordicādo ⁊ nō lubricando. In gallinis vo nō est acumē aliqđ: ⁊ iō nō laxat. ¶ Tertio q̄ritur quis est melioris nutrimēti: an gallus caponat⁹ an gallina: ⁊ videt̄ ꝙ gallina. Pulli dicūtur laudabilis nutrimenti in etate cōpleta ꝑpter humiditatē cōpletā: i senectute vo mali nutrimēti ꝑpter siccitatē: sȝ hūiditas naturalis est melior ꝙ accidētalis: sȝ naturalis est in gallina: accidētalis vo in gallo caponato: ḡ caro galline melioris est nutrimenti ꝙ caro galli caponati. Cōtrariū dicit ysaac. ꝙ mas melior ē femina: castrata vo media sunt: sȝ cōpata ad masculos peioris sunt nutrimēti: ꝯparata ad feminas melior. Ad hoc dicēdū ꝙ gallus caponat⁹ melioris est nutrimēti ꝙ gallina: q: gallus caponatus rōne ablatiōis testiculoꝝ hȝ caliditatē multā ⁊ humiditatē: rōne vo sexus hȝ puritatē quā non hȝ gallina: ⁊ ideo gallina nō est ita boni nutrimēti. ¶ Quarto q̄rit̄ q̄s est melioris nutrimēti: an gallus castratus an nō castratus: ⁊ videt̄ ꝙ castratus peioris sit nutrimēti: q: gallus caponatus ad masculos cōparat⁹ est mali nutrimēti: ad feminas boni: sicut dicit ysaac. ⁊ sic caponat⁹ peioris erit nutrimēti. Ad hoc dicendū ꝙ nō castratus laudabilior est nutrimēti ꝙ castrat⁹. Ad rōnē dicēdū ꝙ bonitas est duplex. Quedā est ex sexu: ⁊ hoc mō nō caponatus melior est ꝙ caponatus: vt si ponat̄ in etate prima. Alia est bonitas ratione etatis: ⁊ tūc caponatus est melior: tenerant̄ eñ carnes ratione ablatiōis testiculoꝝ: sicut ptȝ in ariete veteri castrato q̄ melior est nō castrato: cū in nō castrato carnes indurent̄ ⁊ desiccent̄: ⁊ ideo peioris nutrimēti. vn̄ ḡnaliter in pma etate non castratus melior est castrato: post tres ānos ecōtrario: ⁊ hoc ꝑ accidēs: q: ꝑ ablationē testiculorū refrenat̄ malitia etatis. ¶ Quinto q̄rit̄ cū potionatis sit exhibēdū ius galline: vtrū veteris an iuuenis: ⁊ videt̄ ꝙ iuuenis: q: in illis calor debilis est: ⁊ hūiditas pauca ⁊ depurata. vn̄ nutrimētū exhibēdū est facilis digestionis: vt calorē nō impugnet: ⁊ facilis cōuersiōis: vt cito cōuertat̄ ad hūiditatē: ⁊ tale est ius galline noue: ḡ potionatis cōpetit ius galline iuuenis. Cōtrarium precipiūt practici. Ad hoc dicendū ꝙ ius galli noui vel galline exhibēdū est. Vn̄ notādū ꝙ medicus tres hȝ cautelas in exhibitiōe istoꝝ potionatis. Prima est digestibilitas: et hoc mō caro pulloꝝ ⁊ ius debet eis exhiberi. Scđa est maior cōfortatio mēbroꝝ. Et tertia est restrictio vētris. ⁊ istis duob⁹ modis vltimis exhibēdū est ius galline veteris: q: magis cōfortat: sȝ medicus primū dȝ magis respicere. vnde nō dȝ vti cōfortatiuis: nisi forte cōfortatiuis medicinalibus sicut aq̄ rosacea. ¶ Sexto q̄rit̄: cū aliq̄s imediate duct⁹ est qđ magis cōpetit: an ius galline an ptisana. Ad hoc dicēdū ꝙ ptisana nō quelibet sed calida: nā hmōi pot⁹ mūdificat intestina ⁊ reliquias humoꝝ in pectore ex medicina euacuat: nā ipsa multū abstersiua est: abstergit eñ infectionē ⁊ hūores infectos ex medicina: ⁊ ideo cōpetit ius galline cū aliq̄s immediate ductus est. Ius vo nō tantū est mundificatiuū sed cōfortatiuū: ⁊ ideo nō solū cōpetit ius galline tantū: sed etiam ptisana.

¶ Circa scđm ꝓceditur hoc modo: ⁊ q̄ritur vtrum passeres sint exhibendi in febribus: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: in febribus magis cōpetūt carnes volatiliū ꝙ alie: q: sunt subtiliores: sed passeres subtiles sunt multū: ḡ exhibēdi sunt i febrib⁹. Ad oppositum: dicit Ras. ꝙ passeres calidissimi sunt: ⁊ sanguinē incendūt ⁊ libidinē excitāt: ⁊ nihil tale cōpetit in febribus: q: ad calorē innaturalē cōuerterent̄: ḡ passeres nō cōpetūt in febribus. Ad h̄ dicēdū ꝙ passeres in febribus sanguineis ⁊ cholericis nō ꝯpetūt. Ad rōnē dicendū ꝙ duo sunt cōsiderāda in febrib⁹. Primū est cōpositio. Scđm est ꝯplexio. rōne ḡ cōpositiōis passeres subtilissimi sunt: ⁊ h̄ mō cōpetūt in febrib⁹: rōne tn̄ cōplexionis cū sint calidissimi: sicut dicit Ras. nō cōpetūt. Et nota ꝙ si dicant̄ subtiles: nō dicunt̄ subtiles q: sint subtiles in gn̄ato: sȝ q: sunt subtiles in actione: subtiliāt eñ sanguinē ⁊ cholericū reddūt. ¶ Scđo q̄rit̄ vtrū passeres in quibusdā febrib⁹: sicut in quartanis ⁊ quotidianis cōpetāt: ⁊ videt̄ ꝙ sic. In quartanis cōpetūt illa q̄ sunt facil̄ cōuersiōis: ⁊ q̄ hūores calefaciūt: sȝ passeres multū sunt facilis ꝯuersiōis: ⁊ etiā sunt calidissimi: ḡ in quartanis cōpetūt. Cōtrariū dicūt practici: q: incendūt sanguinē ⁊ calorē innaturalē augmētant. Ad hoc dicendū ꝙ cōpetūt in quartanis ⁊ quotidianis. Ad rationē dicendū ꝙ in quartanis ⁊ quotidianis cibaria calida competūt: vnde precipimus vinū dari. Sȝ nota ꝙ q̄dā est febris ex melācholia naturali: ⁊ i ista ꝯpetūt passeres ⁊ oīno cibaria calida. Alia est febris q̄ generat̄ ex melācholia innaturali. ⁊ adustione hūoꝝ: ⁊ hoc vel hūoꝝ frigidoꝝ: sicut phlegmatis ⁊ melācholie: vel ex adustiōe hūoꝝ calidoꝝ: sicut cholere ⁊ sanguinis: ⁊ in hac passeres nō ꝯpetūt. ¶ Tertio q̄rit̄ q̄re passeres epileptiā curāt cū sint ipsi epileptici. Ad hoc dicēdū ꝙ in passerib⁹ fumi mali eleuātur. vn̄ carnes eoꝝ sunt fumose: sicut dicit ysaac. ⁊ cū hmōi fumi mali ad cerebrū venūt inimicant̄ cerebro ⁊ retrahit̄ cerebrū: ⁊ cadūt passeres: ⁊ sic fiūt epileptici: curāt tn̄ epileptiā: q: sunt multū calidi ⁊ sicci: ⁊ cōsumūt hūores vel vapores faciētes epileptiā. ¶ Quarto q̄rit̄ q̄liter coitū ꝓuocāt. Ad h̄ dicēdū ꝙ quātū sufficit ad p̄sens: ꝙ ea q̄ ꝓuocāt coitū quattuor modis sunt. Uno mō ꝑ imaginationē: ⁊ hoc mō nō ꝓuocat̄ coit⁹ nisi ex ꝓfundatiōe imaginatiōis ⁊ cogitationis. Scđo mō ꝑ excitationē caloris naturalis: ⁊ h̄ mō passeres coitū ꝓuocāt: excitāt eñ calorē naturalē: ⁊ stimulāt ad hoc. Tertio mō eleuando virgā: ⁊ hoc mō ciceres ⁊ fabe ⁊ pisa ꝓuocāt coitū. Quarto mō ꝑ multiplicationē spermatis: ⁊ hoc modo gallus caponatus ⁊ coturnices ꝓuocāt coitū. Ad hoc alr̄ dicēdū ꝙ h̄ nō facit in quolibet hoīe: sȝ qn̄ calor naturalis est sopitus: tūc ꝯpetūt ad excitandū ipsum. ¶ Quinto q̄rit̄ cū passeres ex malo nutriant̄ sicut ex iusq̄amo: vtrū noceāt corpi: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: hūiditas gn̄ata i corpore ex nutrimēto ipsi nutrimēto attestat̄: sȝ nutrimētū est malū: ḡ humiditas mala: ḡ passeres corpi nocēt ⁊ ipȝ ledūt. Ad hoc dicēdū ꝙ cū carnes ex malis granis nutriunt̄: nō oīno nocēt hūane nature: q: nihil dr̄ venenū nisi in respectu ad corpus hūanū. vn̄ illud qđ est venenū hoī nō est venenū passeri: sicut dicit Auicē. vn̄ natura opat̄ sup iusq̄amū ꝑ cōuersionē cū electiōe: ⁊ iō qđ inuenit sibi sile cōuertit i sui naturā: ⁊ sic caro nō nocet nature hūane: sit̄r nec illa hūiditas q: cōuertit̄ ad naturā carnis ⁊ sua malitia spoliat̄: maxīe cū in rōne cibi solū patiat̄ nō immutādo corp⁹. ¶ Sexto q̄rit̄ cū gallina accipiat nutrimētū illaudabile: q̄re nō ē caro illaudabilis. Ad h̄ dicēdū ꝙ natura galline seq̄strat illud qđ ē purū ⁊ cōuertit in sui naturā: ⁊ sic caro galline ꝓportional̄ est nature hūane. ¶ Septimo querit̄: quare gallina nutrita ex ficubus ⁊ lacte dicitur esse laudabilis nutrimēti. Ad hoc dicendū ꝙ hoc est: q: tā ficus ꝙ lac habēt multā virtutē humectādi. pterea sicut dicit Auicē. ficus hn̄t potestatē generādi bonū colorē: q: sanguinē trahunt ad exteriora.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ q̄re in aīalib⁹ ābulātib⁹ pinguedo cōgregat̄ circa pect⁹: in volatilib⁹ minime. Ad h̄ dicēdū ꝙ partes anteriores in vtrisq; non sunt multe pinguedinis: q: calor cordis existens in pectore hūiditates consumit: sȝ refert in volatilibus ⁊ ābulabilibus: q: in ābulabilibus in pectore sunt magne cōcauitates: ⁊ in talib⁹ locis magna pinguedo aggregat̄: sȝ in volatilibus nō sunt hmōi cōcauitates: immo sunt stricta: ⁊ ideo sunt macra in partibus illis. ¶ Secūdo q̄rit̄ quare in natibus volatiliū multa pinguedo aggregat̄: in ambulabilibus nō. Ad hoc dicēdum ꝙ hoc est ꝑpter duas causas. Prima est: q: in ambulabilibus nates sunt carne plene ⁊ caro illa solida est ⁊ dura: ⁊ in tali parte pinguedo nō generat̄. vn̄ dicit ph̄s ꝙ in carne natiuȝ

pinguedo nō aggregat̄ ꝓpter sui duriciē: q: volatilibus v̄o pauca est caro in partibus illis: ⁊ sunt cōcauitates carnee vacue: ⁊ iō pinguedo ibi generat̄. Secūda cā est: q: ābulabilia ⁊ volatilia in hoc differūt: eo ꝙ in ābulabilibus sunt renes: vt aquositates sanguinis depurent: in volatilibus v̄o non sunt renes q: nō habēt aquositatē: ⁊ ideo cū in volatilibus non sint renes: in locis natiuꝫ aggregat̄ pinguedo.

¶ Circa quartū ꝓcedit̄ hoc modo: ⁊ querit̄ vtrū pinguedo generetur ex forti calore vel debili: ⁊ videtur ꝙ a forti: q: dicit p̄hs lib. de animalibus. ꝙ pinguedo in aīalib⁹ generatur ex calore bone digestionis: sꝫ talis calor est fortis: ḡ pinguedo generat̄ a forti calore. Hoc cōfirmat̄ ꝑ p̄bm: q: sicut ex adustione lignorum aliqđ sup̄fluū relinquit̄: sicut cinis similiter ex digestione sanguinis a calore naturali aliqđ sup̄fluū relinquit̄: sed hoc nihil aliud est q̄ pinguedo: ḡ pinguedo gn̄at̄ a forti calore: cinis em̄ generat̄ a forti calore: quare similiter pinguedo. Ad oppositū: nihil qđ in aīalib⁹ gn̄atur in mēbris a fonte caloris distātibus gn̄at̄ a forti calore. vnde in pectore nō est pinguedo multa ꝓpter fortitudinem caloris ipsius cordis pinguedinē cōsumētē ⁊ hūiditatē: sed pinguedo hoc modo generat̄: ⁊ in talibus mēbris remotis a fonte caloris: q: in renib⁹: ḡ nō gn̄at̄ a forti calore. Secunda ratio hec est: galli caponati sunt debilis caloris respectu nō castratoꝝ: sed pinguedo maior generat̄ in castratis q̄ in nō castratis: ḡ pinguedo nō generat̄ a forti calore. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō generat̄ pinguedo neqꝫ zirbus a forti calore. Ad auctoritatē p̄hi respōdeo ꝙ fortitudo caloris multis modis dicit̄. vn̄ calor generās pinguedinē vno mō đr fortꝫ: alio modo debilis. Calor em̄ naturalis tria facit. Primum est digestio sanguinis. Scđm est cōuersio eius ad dispositionē carnis. Tertiū est cōsumptio sanguinis ⁊ hūiditatis ei⁹. Quartū digestionis cōuersio ad illud qđ est mediū. Calor igit̄ naturalis a quo generat̄ pinguedo: est fortꝫ primo mō ⁊ quarto: q: fortis est in digerēdo ad mediū inter carnē ⁊ sanguinē qđ est pinguedo: sꝫ nō est fortis scđo ⁊ tertio mō. ¶ Itē querit̄ vtrū pinguedo generet̄ an̄ cōuersionē sanguinis ad carnē. Dicendū ꝙ an̄ cōuersionē generat̄. Sꝫ sciēdū ꝙ duplex est piguedo: quedā q̄ est extra carnē: alia est implicita: ⁊ hec vltima generationē carnis sequit̄ ⁊ nō p̄us. ¶ Ultimo queritur quare inter aīalia ambulabilia intestina porci sunt meliora: ⁊ inter volatilia intestina anseris. Ad hoc dicēdū ꝙ in oīb⁹ aīalib⁹ naturaliter intestina ⁊ stomachus sunt nature frigide ⁊ sicce: ⁊ plus declināt ad siccitatē q̄ ad frigiditatē: in aīalibus aūt humidis temperat̄ hmōi siccitas: ⁊ q: inter ambulabilia aīal maxime humidū est porcus: ideo hꝫ intestina bona. Similiter inter volatilia āser est maxime hūidus: ⁊ ideo siccitas intestinorū temperatur: ⁊ ideo sunt bona intestina anseris magis q̄ alterius volatilis.

¶ De ouis. Capi. liiij.

¶ Lectio. xlij.

Oua generaliter ī octo diuidunt̄. Aut enim de temperatis ⁊ sanis animalibus: aut ecōtrario: aut de crassis siue de macris: aut de masculos habētibus siue non coeuntibus: aut de veteribus siue iunioꝛib⁹. Si de sanis: nutrimēti sunt laudabilioris. Et iterum de crassis maioris et saporosioris. Similiter de coeūtibus cū masculis: cū calorē naturalē maiorē habēt coeūtia q̄ nō coeūtia. Similiter de iunioꝛib⁹: q: plus caloris in eis habet̄. Ouorū aūt nature vniuersaliter temperate sunt mediocres: cōplectioni hūane vicinantes: sed tm̄ albugines frigidiores ad vitellorū cōparationē quasi in primo gra. Testat̄ quasi aq̄ eoꝝ saporitas: ⁊ ideo ad digerendū velociora moderate: vitelli grauiores: q: indigestibiliores maxime de veterib⁹ volatilibus: aut masculis nō coeuntibus vitella sunt tēperata ⁊ calori viciniora: ⁊ ideo ad digerēdū velociora ⁊ faciliora. maxie si de iunioꝛibus sint volatilibus masculos habentib⁹. hoꝝ em̄ cōfortāt mēbra ab eis tarde dissoluēda: ⁊ si hoc toti ouo attineat: q: materia est ⁊ nutrimentū volatiliū oīm. Inde Hippo. spermati ⁊ lacti assimilauit q̄ materia ⁊ nutrimētū ābulabiliū aīaliū. Oua inquit cū materia ⁊ nutrimētū sint ambulabiliū aīaliū: necesse est fortissimi ⁊ multi sint nutrimēti. Multi q: toti assimilant̄ sanguini: ꝯfortāt mēbra: q: quāto plus calor naturalis in eis opat̄: tanto plus magis indurant̄: sicut cū extraneo calore magis coquunt̄ tanto duriora efficiunt̄: ⁊ ideo duri⁹ a mēbris dissoluunt̄ ⁊ cōfortant. Quinqꝫ tm̄ modis in nutrimēto suo diuersant̄. Uno ex diuersitate sui aīal̄. Alio ex etate. Tertio ex crassitie ⁊ macie. Quarto ex nouitate ⁊ vetustate sui. Quinto ex artificiis. Ex generib⁹ aīalis: q: si de subtili sint aīali ⁊ tēperato: sicut perdice gallina laudabile nutrimentū facile est digestiuū: ⁊ maxie de iunioꝛibus vel masculos habētibus: a mēbris tm̄ facilius dissoluūtur. vnde ad regimina sanitatis custodiēde meliora q̄ ad mēbra cōfortāda. Que de grossis sunt aīalibus ad digerendū duris: ⁊ nutrimenti illaudabilis sicut strutiōis anseris mali sunt nutrimēti: ad digerēdū duri: grauis odoris: maxie de veteribus vel de masculis carētib⁹ cū tarde dissoluūt̄ meliora sunt ad cōfortādū q̄ ad sanitatis regimina.

¶ De natura ouoꝝ s̄m diuersitatē aīaliū. Ca. lv.

Ex etatib⁹ oua tripliciter diuidunt̄. Aut em̄ de puis: aut de veterib⁹: aut hoꝝ mediocribus. leuiora de iunioꝛibus: grauiora de veterib⁹: tēperātiora de mediocrib⁹: q: calorꝫ sunt ꝑfecti ⁊ minoris. puis hūiditatis ⁊ duriora veteranis: ⁊ inde ad sanitatis regimēta ⁊ mēbra cōfortāda valētia. Sic etiā intelligēdū de crassis ⁊ masculos habētibus. Crassa em̄ ⁊ alia masculos habētia caloris maioris naturalis ⁊ hūiditatis substātialis. Sil'r ⁊ de veterib⁹ ⁊ nouiter ouis exeūtib⁹ intelligat̄. Inde Hal. oua gallinaꝝ ꝑdicū tēperatiora ⁊ laudabiliora ceteris sunt: maxie masculos habētiū: bn̄ nutriūt. Iuniora enim meliora q̄ veterū: crassorū q̄ macroꝝ: vicinius factorum q̄ veterum.

¶ Cū nutrimētū corpis hūani accipiat̄ ex volatilib⁹ ⁊ ipsoꝝ sup̄fluitatib⁹ nutritiuis: postq̄ egit de natura nutrimenti put ex aīalib⁹ accipit̄: agit de ipsi⁹ nutrimēti natura put ab ipsoꝝ accipit̄ sup̄fluitatib⁹ nutritiuis. Hec aūt pars diuidit̄ in duas. In q̄rū p̄ma agit de natura sup̄fluitatū volatiliū. In scđa. s. in hac: Lac gn̄aliter diuidit̄ ⁊c. agit de natura sup̄fluitatū ābulabiliū. s. de generib⁹ lactis. Agit aūt primo de natura sup̄fluitatū volatiliū eo ꝙ magis accedūt ad naturā carnis ⁊ nutrimēti. Hec aūt pars q̄ de ouis ē spectat ad presentē lectionē. Diuidit̄ aūt h̄ pars ī duas. In q̄ꝝ p̄ma agit de natura ouoꝝ ⁊ partiū ipsoꝝ: ⁊ de diuersitate ipsoꝝ rōne aīaliū. In scđa agit de modis diuersitatū ouoꝝ penes suas cōditiōes. Pria aūt pars diuidit̄ in duas. In q̄rū p̄ma assignat distinctionē ouoꝝ penes suas naturas ⁊ aīaliū. In secūda iuxta illas differētias singuloꝝ assignat naturā. Pria nō diuidit̄: sꝫ scđa diuidit̄ ī duas. In quaꝝ p̄ma assigt̄ diuersitatē ouoꝝ iuxta illas differētias. In scđa agit de natura ⁊ virtute ouoꝝ ⁊ ꝑtiū ei⁹. Scđa aūt pars p̄ncipalis diuidit̄ in duas. In quaꝝ p̄ma assignat distinctionē modoꝝ q̄nqꝫ per quos diuersant̄. In scđa iuxta singulos modos ipsoꝝ diuersitatē assignat. Prima est indiuisa: sꝫ scđa diuidit̄ ī duas. In quarū p̄ria assignat ouorꝫ diuersitatē rōne quinqꝫ modoꝝ qui in ouis attēduntur. In secunda ipsorum diuersitatem assignat ratione membrorū artificialis apparatus. Prima

diuidit̃ in duas. In q̃rū p̄ma iuxta illos modos q̃ttuor ipsorū diuersitatē assignat. In scd̃a sub auctoritate Gal. oua iuxta illos modos adinuicē cōparat. Tertia v̓o diuidit̃ in decē ƀm numerū illorū decē modorū. Sūt igit̃ in p̄senti lectiōe partes .xj. In quarū p̄ma assignat distinctionē ouorū penes naturas aīaliū. In scd̃a .s. i hac: Si de sanis nutrimēti sunt laudabilioris ⁊c. assignat differētiarū distinctiōis naturas. In tertia .s. i hac: Quorū aūt nature vniuersaliter tēperate sunt. assignat naturā ⁊ virtutē ouorū ⁊ partiū ipsorū. In quarta .s. in hac: Quinq̈ tn̄ modis in nutrimēto ⁊c. In q̄nta .s. in hac: Ex generibꝰ aīalis: q: si de subtili ⁊c. p̄sequit̃ de ipsorū diuersitate a p̄te generum aīaliū. In sexta .s. in hac. Ex etatibus tripliciter diuidunt̃ ⁊c. a p̄te etatū. In septia .s. in hac: Sic etiā intelligendū de crassis ⁊c. a parte h̄itudinis aīaliū in pinguedine ⁊ macie cōsistētis. In octaua .s. in hac: Similiter de veteribꝰ ⁊ nouiter ouis exeūtibꝰ. a parte nouitatis ⁊ vetustatis ipsorū. In nona .s. in hac: Inde Gal. oua gallinacea ⁊ perdicū ⁊c. sub auctoritate Gal. oua adinuicē in maiori laude cōparat ⁊ minori. In decima .s. i hac: Ex artificijs quadrupliciter ⁊c. assignat ipsorū diuersitatē a p̄te artificialis apparatus. illa aūt pars ad sequentē spectat lectionem.

¶ Circa p̄mā partē dicit ꝙ oua octo modis distinguunt̃. Primo: q: quedā sunt de sanis aīalibus. Secundo: q: q̄dā sunt de egris. Tertio: q: q̄dā sunt de crassis. Quarto: q: q̄dā sunt de macris. Quinto: q: q̄dā sunt de habētibꝰ masculos. Sexto: q: q̄dā sunt de nō habētibꝰ masculos. Septimo: q: quedā sunt de veteribꝰ. Octauo: q: quedā sunt de iunioribꝰ.

¶ Circa secundā partē dicit ꝙ inter hec meliora sunt ex sanis aīalibus p̄ducta: ex crassis maioris nutrimēti ⁊ saporosioris: ex coeuntibꝰ p̄pter cōfortationē caloris naturalis purificāti. ex iunioribꝰ ꝙ̄ q̄ ex cōtrarijs aīalibꝰ p̄cedūt. ¶ Circa tertiā partē tria intēdit. Primo assignat naturā ouorū dicens ꝙ sunt tēperata. Scd̃o p̄tes eorū adinuicē cōparat. s. vitellū ⁊ albumē: dicēs ꝙ albumē parū attinet frigiditati: et hoc p̄z p̄ saporē ⁊ odorē grauē. Vitellū aūt maioris et melioris est nutrimēti: maxie cū est de aīali laudabiliū cōditionū: ⁊ multū nutrit naturaliter p̄pter citā cōuersionē ⁊ assimulationē: multū accidētaliter p̄pter morā in mēbris. Tertio hippo. inducit auctoritatē dicētis ꝙ oua similia sunt spermati ⁊ lacti: eo ꝙ sunt materia ⁊ nutrimētū volatiliū: sicut illa aīaliū: sunt aūt multi nutrimenti p̄pter similitudinē cū sanguine: sunt aūt fortis: q: mēbra cōfortant: ⁊ quāto plus digerunt̃ plus indurant̃ ⁊ mēbris ĩmorant̃: sicut p̄z ĩ induratiōe quā ab exteriori patiunt̃ calore. Circa quartam partē dicit ꝙ oua ex aīalibꝰ subtilibus multū nutriūt naturaliter. ⁊ valēt in custodiēda sanitate: ex grossis multū nutriūt accidentaliter ⁊ valent in vigore membrorū. Circa sextam partem dicit ꝙ oua p̄uorū aīaliū sunt leuia: magnorū grauia aīaliū etatis medie mediocria: ⁊ cā huiꝰ est maior duricies vel mollities ⁊ fortitudo caloris vel debilitas. Circa septimam partē dicit ꝙ eadē est diuersitas a p̄te h̄itudinis aīaliū. Circa octauam partem dicit ꝙ siľr est a parte nouitatis ⁊ vetustatis exitꝰ eorū. nā semp̄ in his extremis excedūt ⁊ mediū est tēperatū. Circa nonam partē cōparando dicit ꝙ ƀm Gal. oua gallinarū ⁊ perdicū sunt meliora maxime coeūtiū ⁊ maxime iuuenū crassorū ⁊ recētia ꝙ̄ aliorū aīaliū: ⁊ cōtraria cōtrariorū habētiū peiora. ¶ Circa partē istā sex inq̄runt̃. Primū est de p̄ductione ex aīalibus p̄ducentibꝰ oua. Secundū est de multiplicatiōe ⁊ paucitate ouorū in aīalibꝰ. Tertiū de partibus oui. Quartū de exitu oui ab vtero. Quintū de cōparatione partiū illarū adinuicē. Sextū de cōparatiōe ouorum ad lac.

¶ Circa primū p̄cedit̃ hoc modo: q̄rit̃ quibus aīalibus cōpetat ouatio: ⁊ videt̃ ꝙ nō cōpetat volatilibus: q: inter oīa animalia volatilia sunt agilioris motꝰ ⁊ ipsis dominant̃ supremis leuiū: sicut dicit ysaac: sed in talibus non p̄ducit̃ fetus p̄ mediū: s; sine medio: s; p̄ductio fetus p̄ ouationē est p̄ducere p̄ mediū: g̊ in volatilibꝰ nō pōt esse ouatio. Secūda ratio hec est: dicit p̄hs in lib. de naturis aīaliū: ꝙ natura operat̃ breuiori via qua pōt. vn̄ qđ pōt natura facere p̄ vnā viā nō facit p̄ duas: s; p̄ductio fetꝰ sine ouatiōe est sine medio ⁊ p̄ vnā viā: p̄ductio cū ouatiōe p̄ duas vias: g̊ natura in illis debet p̄ducere fetū nō per mediū: ⁊ ita nō p̄ ouationē: ⁊ sic ouatio ad p̄ductionē fetꝰ nō cōpetit in volatilibꝰ. Ad oppositū dicit p̄hs ꝙ aīalia generāt ex se ⁊ sine medio vt perfecta: quedā v̓o p̄ mediū: vt volatilia ⁊ reptilia: s; oē tale cōmittit illi medio ⁊ materiā fetus ⁊ nutrimentū ⁊ defendens. materia v̓o albumē est: vitellū v̓o nutrimētū: testa v̓o defendēs: ⁊ h̄mōi mediū est ouū: g̊ aliqua aīalia ouāt naturaliter. Ad hoc dicēdū ꝙ aīalibus quibusdā debet̃ ouatio: ⁊ cā huius est: q: aīaliū quedā sunt, aīalia in q̄bꝰ humiditas spermatica multiplicat̃ in matrice ⁊ ante formationē fetus ex vna materia p̄ducit̃ reliqua: ⁊ hoc est in eis p̄pter bonitatē materie que cito traducit̃: matrix v̓o stricta est: ⁊ iō nō posset cōtinere formationē fetuū: dedit g̊ natura aliq̄d in q̄ formaret̃ fetus extra: ⁊ hoc est ouū: ⁊ ideo in talibus aīalibus naturaliter possibilis est ouatio. Alia sunt aīalia in quibus materia aggregata est ⁊ matrix lata est: ⁊ ideo possibilis est ibi formatio fetus cū matrix lata sit ⁊ potēs cōtinere ⁊ in tali aīali productio fetus est immediate ex vtero: sicut patet in alijs aīalibus a volatilibus fere: ⁊ sic p̄z ꝙ ouatio cōpetit volatilibus ⁊ reptilibus: ⁊ sic p̄z cā generatiōis ouorū. Ad primā rōnē dicēdū ꝙ velocitas generationis est duplex: quedā est velocitas in motu: ⁊ quedā est velocitas in generatiōe. In quibꝰ aūt est velocitas in motu: in ḡnatiōe non: immo potius in eis est tarditas ḡnationis. oportet eñ expectare tempus in quo p̄fecte fetus formet̃: in matrice eñ p̄fecte formari nō pōt sicut dictū est. Ad scd̃m dicendū ꝙ vbi natura pōt operari p̄ vnā viā nō eligit duas: ⁊ hoc est in perfectis aīalibꝰ: in imperfectis v̓o due sunt vie. ¶ Scd̃o q̄rit̃ vtrū aīalibꝰ ꝯpetat ouatio rōne ꝯplexiōis: q: si sic: aut hoc est rōne cōplexiōis calide aut frigide. si rōne calide: g̊ tantū aīalibus calidis cōpeteret ouatio. hoc aūt falsū: ꝯpetit eñ piscibus ⁊ alijs q̄ sunt frigida. si rōne cōplexionis frigide: s; multe aues sunt calide in quibꝰ est ouatio: g̊ nō cōuenit rōne ꝯplexiōis frigide. similiter pōt obijci de sicca. Ad oppositū. sicut habemus in alia facultate: oēs opationes in istis inferioribus sunt mediantibus p̄mis qualitatibus quattuor: sed ex eis resultat cōplexio: g̊ cū ouatio sit q̄dā actio in mixto fit mediāte cōplexione. Ad hoc dicendū ꝙ ouatio non fit rōne ꝯplexiōis: s; rōne multiplicatiōis materie fetꝰ in matrice absq̈ ꝯpleta formatiōe pulli: vt qđ natura nō pōt ĩtra formare formet extra. Ad rationē dicendū ꝙ ad hāc actionē que est ouatio: cōcurrūt duo. Primū est finis vel necessitas que dicta est. Scd̃m est mediū vel instrumentū operādi: et hoc est p̄prie cōplexio calida: q: calor in qualibet opatione est instrumētū: sed de ista nō loq̄mur. ¶ Tertio q̄rit̃: vtrū ex ouo debeat p̄duci fetus intra vterū magis ꝙ̄ extra: et videt̃ ꝙ in vtero magis: q: quāto aliq̄ v̓tus p̄pinquior est suo principio tanto fortius operat̃: ⁊ quāto plus distat a p̄ncipio tāto debiliꝰ opat̃: s; virtus formatiua pulli p̄pinquior est suo principio in vtero ꝙ̄ extra: g̊ si natura ex ouo extra fetus p̄ducit: multo fortiꝰ ĩ vtero h̃ faciet. Scd̃a rō h̃ est: dicit p̄hs li. de naturis aīaliū: ad ḡnonē fetꝰ ꝯcurrit v̓tꝰ ĩfluēs cū spmatibꝰ ꝯmixta ex triplici spū seu v̓tute. s. vitali naturali aīali: ⁊ h̃ ab aīa parētū. s. p̄ris ⁊ m̄ris influit. ⁊ dicit Nico. ꝙ si p̄mū cōmittat v̓tutes scd̃o opabit̃ sicut ⁊ p̄mū: s; v̓tꝰ emanās ab aīa fortior ē in sua radice: vt in aīa ꝙ̄ extra: g̊ si extra pōt p̄duci fetꝰ ab hac v̓tute ex ouo: multo fortiꝰ ĩtra. Ad oppositū ē illđ qđ dictat experimētū. Ad h̃ dicēdū ꝙ ex ouo extra pullꝰ p̄ducit̃ ⁊ nō intra: ⁊ hoc est q: fetꝰ in ouo nō ꝯhit necessitatem formatiōis in vtero: iō expectat tempus formationis extra. Ad rationē primā dicendū: ꝙ virtus naturalis generatiua duo efficit opera. Primū est cōstitutio seminis ⁊ nutrimenti fetus: ⁊ hoc spectat ad virtutē seminariā. Secūdū est formatio mēbrorū ⁊ totiꝰ corporis. Virtꝰ igit̃ naturalis fortior est in vtero ꝙ̄ extra quātū ad primū opus: ⁊ nō quātū ad secundū: expectat enim tēpus formatiōis extra: q: intra non posset cōplere p̄pter paruitatē matricis: ⁊ per hoc soluitur secunda rō: q: illa virtus emanat ab aīa ⁊ cōmittitur ouo: ⁊ hec fortis est in generatione materie fetus: nō aūt fortis est in organizatione ⁊ formatione fetus.

¶ Circa secundū p̄cedit̃ hoc mō: q̄rit̃ q̄re q̄dā aues multa oua p̄ducunt sicut gallina: quedā aūt pauca sicut aīalis

viuentia de rapina. Ad hoc dicendū ẜm pħm ꝙ hoc est pro-
pter tres causas. Prima est multa humiditas. vnde q: galli
na multā humiditatē habet siue participat multa oua pro-
ducit. aīal vo viuēs de rapina multā siccitatē habet: ⁊ ideo
humiditas spermatica est pauca: ⁊ ideo oua pauca ꝓducit.
Scđa cā est necessitas pēnaꝝ. vnde q: tale aīal multū indi-
get pēnis: materiā spermatis in pēnas redigit: ⁊ ideo oua
pauca producit. Tertia causa est de nutrimento pullorū con
fidentia vel diffidētia. Aīalia eñ viuētia de rapina de suo nu
trimēto ⁊ pullorū diffidūt: ⁊ ideo ex industria naturali pau
ca oua producūt. ¶ Secūdo q̄rit quare colūbe multotiens
generāt in anno: ⁊ producūt pauca oua simul in generatiōe
gallina vo tardius generat: ⁊ multa oua ꝓducit. Ad hoc di
cendū ꝙ colūba multe est hūiditatis nutrimētalis: ⁊ iō mul
te humiditatis spermatice: ⁊ ideo frequēter ouat: domesti
ca maxime: q: melioris sunt nutrimenti ⁊ maioris humidita
tis. Viuentia vero de rapina semel in āno ꝓducūt oua pro
pter duas causas. Vna est: q: aīalia alia multa ꝓducunt: vt
anser ⁊ gallina: q: sunt grauis corporis: ⁊ sunt multe humi
ditatis spermatice ⁊ simul sunt mali volatꝰ. Alia vo boni vo
latus frequenter coeunt: vt colūbe: ⁊ producūt pauca oua:
multotiēs tñ: q: ista hūiditas ita frequēter nō sufficeret ad
multa oua. ¶ Tertio q̄rit quare gallina parui corporis mul
ta oua ꝓducit: sicut dicit pħs: plura etiā ꝙ magni corporis.
Ad h̄ dicēdū ꝙ i gallina magni corpis supfluitates i neces-
sitatē corpis totaliter ꝯuertunt: ⁊ iō pauca oua ꝓducit. gal
lina vo parui corpis hꝫ supfluitates mltas: nec opꝫ ꝙ i ne-
cessitates corpis inducat vel trāsducat: ⁊ ideo eas trāsducit
in oua: ⁊ ideo oua multa producit. ¶ Quarto q̄ritur q̄re gal
line multū ouantes cito moriuntur: vt bis in die ouantes.
Ad hoc dicendū ꝙ ouatio fit ex materia humiditatis nutri
mentalis: ⁊ ideo q: in multū ouātibus humiditas nutrimē
talis multū cōsumit: q: cedit in oua: ideo calor naturalis q̄
per ipsam sustentatur deficit: ⁊ ideo parū viuit: ⁊ exemplū
est in arboribus que multū fructificāt q̄ cito moriūtur. Hu
miditas eñ naturalis cedit in fructus: ⁊ ideo calor viuificus
diminuit. ¶ Quinto q̄ritur q̄re in piscibꝰ plura oua sunt q̄si
infinita respectu ouoꝝ auiū: ⁊ quare in auibus sunt distin-
cta: in piscibꝰ indistincta. Ad hoc dicēdū ꝙ pisces sunt mul-
tū frigidi ⁊ humidi: ⁊ ideo eoꝝ superfluitates sunt frigide
⁊ humide: sꝫ ex talibꝰ plura oua ꝓduci debēt: ⁊ ideo plura
oua ꝓducunt ⁊ indistincta: q: calorē habēt paucū: ⁊ caloris
est distinguere ⁊ segregare: ⁊ iō nō hñt pisces oua disticta.
¶ Sexto q̄rit q̄re in ouis pisciū est vnꝰ color: in ouis auiū
duplex est color. Ad hoc dicēdū ẜm pħm ꝙ in ouis auiū est
color a calore perfecto q̄ calor perfectꝰ humiditatē sperma-
ticā dealbat: nutrimētalē sanguineā vlterius digerit: ⁊ sic ci
trinat: in piscibꝰ vo est calor debilis: ⁊ ideo nō pōt dealba-
re: ⁊ ideo nō facit colorē q̄si mixtū. ¶ Septio q̄rit an ex quo
libet ouo debeat piscis generari. Ad hoc dicendū ꝙ ex ouo
totus piscis fit: ⁊ quot sunt oua tot sunt pisces in potētia si-
cut dicit pħs: sꝫ nō fit piscis ex ouo nisi sperma masculini at
tingat: ⁊ si oīa attingeret ex oībus fierēt pisces: sꝫ mul
ta in aqua deperduntur.

¶ Circa tertiū ꝓcedit sic: q̄rit ex qua materia vitellū gene
ret: vtrū ex sanguine mēstruo: ⁊ videt ꝙ sic. dicit ysaac sub
auctoritate Hippo. in ouo est materia fetꝰ ⁊ nutrimētū: al-
bumē est materia fetꝰ; nutrimētū vo fetus est vitellꝫ: sꝫ in
aīalibꝰ materia fetꝰ generat ex hūiditate spermatica. nutri
mentū vo eiusdē ex sanguine mēstruo: g̊ vitellū cū sit nutri-
mentū pulli generat ex sanguine mēstruoso. Hoc ꝯfirmat
per hoc ꝙ sperma in aīalibꝰ est albumē in volatilibꝰ: ⁊ qđ est
lac in aīalibꝰ est vitellū in volatilibꝰ: sꝫ in aīalibꝰ sperma ex
hūiditate tertia generat: ⁊ lac ex sanguine mēstruo: g̊ in vo
latilibus albumē est ex humiditate tertia: ⁊ vitellū ex san-
guine mēstruo. Scđa rō hec est: ex volatili ouo ꝓcedūt ma
teria cōstitutionis fetꝰ: ⁊ materia nutrimēti: ⁊ vtrūq; est in
ouo: sꝫ sicut ordinant fetus ⁊ nutrimētū: sic ordinant ma-
teria fetus ⁊ materia nutrimēti: sꝫ fetꝰ assimilat substātie pa
rētū: ⁊ nutrimētū eiꝰ nutrimēto eoꝝ: g̊ ita dꝫ esse ex pte ma
terie fetꝰ ⁊ nutrimēti: ꝙ materia fetꝰ filis dꝫ esse materie pa
rentū: g̊ ⁊ nutrimētū nutrimēto eoꝝ: ⁊ h̄ fuit sanguis men-
struus: g̊ cū nutrimētū fetꝰ sit vitellū ex sanguine mēstruo
generat. Ad oppositū: nihil qđ ex sanguine mēstruo genera
tur: est in illis aīalibꝰ i qbꝰ nō est sanguis mēstruus: sꝫ i vo
latilibus nō est sanguis mēstruus sicut dicūt auctores: g̊ vi
tellū nō generat ex sanguīe mēstruo. Ad h̄ dicēdū ꝙ ex san-
guīe mēstruo fit vitellū. Sꝫ notādū sic dicit Auic. ꝙ sanguis
mēstruus diuidit in tres ptes. Prima pars tēdit ad matri-
cē: altera tēdit ad mamillas: tertia cedit in supfluitates et
exit in exitu fetus: sed illa pars q̄ ad matricē tēdit diuiditur
in duas ptes: q: q̄dā cedit in cōstitutiōe mēbroꝝ ⁊ carnis: ⁊
ex ea fit secūdina. Alia pars cedit in nutrimētū fetꝰ: ⁊ hec ꝑ
vmbilicū. pars aūt q̄ ad mamillas mittit in lactis materiā
cōuertit. vñ sicut fetus in vtero ex sanguine mēstruo nutrit
sic extra nutrit ex illo qđ ex sanguine mēstruo generat. s. ex
lacte. Dicimꝰ g̊ ꝙ oībꝰ istis modis est sanguis mēstruus in
natura hūana: in alijs vo aīalibꝰ sunt due prime: ⁊ nō illa q̄
emittit: q: cedit in vngues. in ouātibꝰ vo est solū pars qua
generat fetꝰ extra vterū. vñ intelligendū ꝙ aues nō hñt mē
struū q̄ est supfluitas. ¶ Scđo q̄rit cū ouū cōponat ex du-
plici pte. s. albumine ⁊ vitello: qđ eoꝝ plus cedat in materiā
fetꝰ: ⁊ ꝙ vitellū videt: sicut fetꝰ ē in matrice: ita est in ouo: sꝫ
fetꝰ est in matrice sicut i medio: nutrimētū vo circūstat: g̊ in
ouo: qđ est in medio dꝫ esse materia fetus: sꝫ vitellū est i me
dio qđ circūstat est albumē: g̊ vitellū dꝫ esse materia fetus ⁊
albumen nutrimentū. Ad oppositū est illud qđ dicit pħs ꝙ
vitellū est nutrimentū fetus albumē materia. Hoc etiā ꝓba
tur rōne: illud qđ cedit ad hūiditatē spermaticam dꝫ esse al
bū ⁊ materia fetꝰ ⁊ constitutio: sed hoc est albumē: g̊ ex illo
tanq̄ ex materia generat fetꝰ. qđ concedimus. Vnde notā-
dū ꝙ duplex est status oui. primus generatiōis: ⁊ secūdus
formationis ⁊ magnificationis. In primo g̊ statu prius ve-
nit vitellū ad matricē ꝙ albumē vel sperma: q: menstruum
priꝰ venit ad matricē: sed in statu formationis fetus est ecō
trario: q: albumen est extra: ⁊ vitellū in medio. ¶ Tertio q̄ri
tur vtrū in ouo req̄rat tertia materia: q̄ est semen siue ger-
men: ⁊ videt ꝙ sic: oua sunt ꝓpter generationē: sꝫ gñatio fit
a virtute spermatis masculi. vñ dicit pħs ꝙ sicut se habet ar
tifex ad scānū: ita se habet sperma viri ad sperma femine: et
dicit Cōstā. ꝙ sicut se hꝫ coagulū ad lac: sic se hꝫ sperma vi-
ri ad sperma femine: sed albumen est a femina: g̊ aliq̄d est a
mare: sꝫ h̄ non est nisi semētiuū: g̊ in ouo est tertia materia.
Ad oppositū: volatilia ꝓducūt oua sine cōtactu masculi: g̊
nō est necesse ꝙ aliqua materia sit a masculo decisa. Ad hoc
dicēdū ꝙ ouoꝝ q̄dā sunt apta ad gñationē: ⁊ in talibꝰ q̄nq;
substātie distinguunt. Prima est substātia albuginea a fe-
mina. Scđa ē substātia cōglobata adherēs albumini q̄ dr se
mētiua: ⁊ hec est a masculo. Tertia est q̄ nutrit fetū vt vitel
lū. Quarta pellicula subtilis loco secūdine. Quinta est testa
exterior q̄ facit ad defensionē: sunt alia oua q̄ sunt inepta ad
gñationē: vt oua vēti: ⁊ in talibꝰ nō est semētiuū. ¶ Quarto
q̄rit de ouo vēti: sicut dicit Aristo. femina nō spermatizat: g̊
albumē oui vēti nō est ex spermate cū sit solū ex femina: g̊ in
illo nō dꝫ esse nisi vitellū: ⁊ si in illo sit albumē ⁊ sperma ⁊ sic
spermatizat mulier qđ est ꝯ pħm. Ad oppositū ē auctoritas
pħi. dicit eñ ꝙ q̄dā dixerūt ꝙ nō est i ouo vēti albumē ⁊ mē
titi sunt: vñ dicit pħs ꝙ albumē ⁊ vitellū ex femina ꝓcedūt.
Ad h̄ dicēdū ꝙ in ouo vēti est albumē ⁊ vitellū q̄ duo a femi
na ꝓcedūt. Ad rōnē in ꝯriū dicēdū ꝙ hūites spermatica est
duplex: q̄dā icōplete digesta: ⁊ h̄ est spma femine. vñ h̄ est ci
tra terminū pfecte digestionis. vñ nō meret dici sperma: iō
dicit Arist. ꝙ mulier nō spermatizat. ¶ Quīto q̄rit vtrū oua
vēti possint gñari sine ꝯtactu masculi: natura eñ ꝓpter ne-
cessitatē gñationis cōstituit masculum ⁊ feminā: ita ꝙ vnus
esset agēs: ⁊ reliquū patiēs: sꝫ nō pōt materia moueri absq;
agēte: ⁊ sic femina nō poterit p se oua ꝓducere absq; mare.
Cōtrariū tñ videt. Ad hoc dicēdū ꝙ possibile est feminam
oua ꝓducere absq; masculo: ⁊ h̄ multis de causis. vel q: ima-
ginat marē: vl q: adheret ei: vel q: se adinuicē osculant: mo
uet eñ tūc desiderio: sicut patet de hoīe cogitāte de aliqua
muliere vel alienā respiciēte: sic femina ex forti desiderio et
cōmotione emittit sperma ad collū matricis: ⁊ post nō inue
niens quē diligit: retrahitur interius ad matricē ⁊ miscetur

vitello ⁊ fit ouū venti: ⁊ ita nūcupatur: q꞉ ineptū est generationi. vnde nō est ꝓpter generationē: sed ad purgādum superflua in matrice: ⁊ per hoc soluit̃ ratio. ¶ Sexto querit̃ cū hoc sit possibile in auib⁹: q̄re ĩ natura hūana h̄ nō sit possibile: ita ꝙ femina faceret aliquid proportionale ouo venti. Ad hoc dicendū ꝙ multo magis est hoc in homine: sicut dicit phs: generat enim femina aliquid proportionale ouo venti qđ dicit̃ mola carnis q̄ nō pōt organizari. vnde cum femina imaginat̃ virū natura delectat̃ ⁊ mouet̃ machina corporis ⁊ spūs ⁊ calor natural̃ ⁊ matrix: ita ꝙ sperma exit ad collum matricis: ⁊ q꞉ ibi non inuenit amicū suū: sperma redit ad fundum: ⁊ generatur mola carnis: nec potest organizari: q꞉ deficit agens. s. sperma viri. ¶ Septimo q̄rit̃ vtrum ouū venti generetur ex spermate coitus: ⁊ videtur ꝙ sic: q꞉ ex spermate generatiōi inepto generatur ouū venti: sed superfluitas que est residuitas coitus est inepta generatiōi: g̃ ex illa generat̃ ouum venti. Cōtrariū dicit phs ꝙ ex residuitate coitus nō generat̃ ouū venti. Ad hoc dicendū ꝙ nō generatur ex superfluitate coitus. Ad rationē dicēdū ꝙ superfluitas illa non conuertitur ad ouum: sed remanet sicut quedam sarcina vel mola.

¶ Circa quartum ꝓceditur hoc modo: querit̃ quare in exitu oui ab vtero fit exitus a parte grossa lata: ⁊ nō a parte acuta: sicut dicit phs: cū videat̃ cōtrariū: quia pars acutior aptior est in motu ⁊ exitu ꝙ̄ grossa ⁊ lata: ⁊ sic videt̃ ꝙ potius deberet exire a parte acuta. Ad hoc dicendū ſm phm ꝙ in omni aīali generato qđ est volatile caput est maius toto corpore. vnde pull⁹ in ouo caput tenet inter alas: ⁊ grossa pars attribuit̃ capiti: sunt alia mēbra: ⁊ p̄ illa adheret matrici: ⁊ ideo q꞉ caput prius exire debet: prius exit pars lata ⁊ grossa q̄ capiti deputat̃. ¶ Itē queritur vtrū duricies oui veniat in ouo in matrice an post. duricies enim lesionem infert in partu: g̃ debet esse molle in exitu: cōtrariū videm⁹ ꝙ ouū in vtero molle est: ⁊ cū exit indurat̃ a frigore sicut dicit Aristo. Nos aūt dicimus ꝙ ouū in vtero durū ⁊ coagulatū est: ratio tamen perfecte coagulat̃: sed perfecte desiccat̃ ⁊ coagulat̃ ab aere cōtinēte. ¶ Postea q̄rit̃ de dispositione oui in exitu pulli: vtrū debeat apparere liquidū: digestio enim procedit coagulando: ⁊ maxime illa q̄ generationi respōdet: q꞉ hūiditatē ad mēbra cōuertit: g̃ ouū tūc debet apparere coagulatū. Ad hoc dicēdū ꝙ liquidū apparet intra: q꞉ virtus formatiua dissoluit albumen: ⁊ vitellū separat ab albumine: vt albumē in lineationem mēbrorū cōuertat: et vt vitellū aptū sit ad nutrimētū. vnde duplex est status oui. Prim⁹ in quo distinguit natura partes: secūdus in quo format mēbra. ¶ Itē querit̃ per quā viā fit exit⁹ fetus ab ouo vtrū per calorē ignis aut per calorē aeris ⁊ solis. Ad hoc dicēdū ꝙ ouū cōponitur ex duplici p̄ncipio. Intrinseco: vt est virtus informatiua cōmixta ouo q̄ operat̃ per calorē ⁊ spūm: ⁊ extrinseco qđ est virtus extra ⁊ calor eiusdē aīalis vel alterius: ⁊ sic fit fetus ⁊ rūpit testā ⁊ exit sicut exit fetus ab vtero: querit nutrimentū cōpletū: ⁊ nō inuenit: aerē liberum ⁊ nō inuenit: q̄rit lucē ⁊ inuenit tenebras: ⁊ ideo rūpit ⁊ exit.

¶ Circa quintū querit̃ de cōparatione istarū partiū que sunt vitellū ⁊ albumē: querit̃ g̃ qđ sit melioris nutrimēti: ⁊ videt̃ ꝙ albumē: q꞉ pars digestibilior est melioris nutrimēti sꝫ albumē ē hmōi cū ex supfluitate tertie digestiōis generet̃ vitellū ex superfluitate secūde: g̃ albumē est melioris nutrimenti. Contrariū dicit ysaac. ⁊ dicendū ꝙ vitellū laudabilis est nutrimenti. Ad rationē dicendū ꝙ aliquid dicitur digestibilius duobus modis. Uno modo in via generationis: ⁊ hoc modo albumen digestibilius est: vel in via nutrimēti: ⁊ hoc modo vitellum digestibilius est. ¶ Itē querit̃ cui istorū sit velocior putrefactio an albumini an vitello: ⁊ videt̃ ꝙ albumini: q꞉ illa pars est magis putrefactibilis q̄ hūidior est: ⁊ minus habet caloris: sed albumen est hmōi: g̃ albumini magis debetur putrefactio. Cōtrariū dicit phs: ꝙ ouū corrūpitur nō ꝓpter albumē: sed propter vitellū. Ad hoc dicendū ꝙ vitellū citius putrefit. Ad rationem dicendū ꝙ duplex est humidū: quoddā est humidū viscosum: ⁊ hoc diutissime cōseruatur: ⁊ tale est albumen: vitellū ꝟo est humidū nō viscosum: ⁊ ideo cito putrefit.

¶ Circa sextū ꝓceditur hoc modo: sicut se habet lac in aīalibus: ita se habet ouū in volatilibus: sed lac semp̄ est bonū cuiuscunqꝫ aīalis sit: g̃ ouū semper est bonū cuiuscunqꝫ volatilis sit. Cōtrariū dicit ysaac. ꝙ nūꝙ̄ ex bono aīali bonum lac generatur: sed ex animalibus male carnis bonū lac generatur vt asine: ⁊ ex oue malū: licet sit bona caro. Ad hoc dicēdū ꝙ nō est simile de lacte ⁊ ouo: lac eñ generat̃ pure ex superfluitate aīalis: oua ꝟo ex nutrimēto proximo nature animaliū. Ideo oua bonitatē vel malitiā animalis cōsequunt̃. lac ꝟo qđ ex superfluitate generatur: potest esse ꝙ animal illud qđ est grossum cōuertat in sui substātiā: ⁊ purū in lac et tūc erit lac bonū ꝙ̄uis caro mala: sicut patet in lacte capre: aut purum in sui substantiam: ⁊ impuruꝫ in lac: sicut in oue ⁊ tunc lac malum est ⁊ caro bona.

¶ De preparatione ouorū. Capi. lvj.

¶ Lectio. xliij.

X artificijs quadrupliciter: aut eñ assata: aut elixa: aut frixa: aut in iure cocta. Assata elixis grossiora: ⁊ ad digerendū duriora: q꞉ focus substātialem eorꝫ humiditatem desiccat. vnde desiccatoria ⁊ minus refrigerantia. Refrigeratoria tamen duobus modis fiunt. Aut eñ cū corticibus inter calidos cineres ponunt̃: aut in testis frangūtur. In testis fracta peiora. Calor enim testarū cōsumit ⁊ desiccat substātialē humiditatē: ⁊ a natura cibi extrahit anteꝙ̄ vndiqꝫ cocta sint. ad ꝯparationē ĩ calidos cineres positorꝫ hec peiora sunt. Que in cineribus laudabiliora prioribus: modis fiūt duobus. Aut eñ inter cineres ponunt̃ tota. Aut sup carbones ꝑtim discooperta. Que in cinerib⁹ tota sunt peiora: q꞉ cū calor foci circūcat fumositatem suā exire ꝓhibet. Super carbones posita: fumositatē emittunt ⁊ mūda sunt. Elixa in aqua meliora sunt ꝙ̄ assa quia aque humiditas calori foci in desiccanda humiditate sua repugnat: ⁊ inde sunt minus desiccatiua ⁊ caloris refrigeratiua. Fiunt autem duobus modis: aut enim cū corticibus elixantur: aut in aqua frangūtur. Cum corticibus peiora: q꞉ fumositati ⁊ grossitiei cortices repugnāt exterius: q꞉ qui sepe comedūt: ventositatem inflatiuā ⁊ grauitatē patiunt̃ stomachi et totius ventris. In aqua fracta calor aque penetrat ⁊ grossitiem suā subtiliat: ⁊ aufert sibi grauitatē sui odoris. hmōi laudabiliora ceteris. Sed tamē sola vitella plus sunt desiccatiua ⁊ minus solidatiua: sed cū albumine min⁹ desiccāt ⁊ magꝭ solidant. Aliqñ elixa siue assata multū coquunt̃ vt indurent̃: ⁊ aliqñ parū foco calefiūt. Duriora desiccatoria sunt: ⁊ a stomacho dure exeūtia: venasqꝫ tarde penetrātia: parū qꝫ grossa tarde ad mēbra veniūt: bene tamē cōferūt: sꝫ cum digeruntur dure dissoluuntur: ⁊ ideo stomachū grauant ⁊ intestina: parū coagulata minus sunt desiccatiua cito digestibilia ⁊ venas penetrātia: pect⁹ humectantia: parū tamē membra confortantia. Inter dura ⁊ mollia media in actionibus suis ⁊ passionibus sunt mediocria. Inde Gal. Ad excoquēdum dura sunt illaudabilia: cum grossa ⁊ parua dant nutrimenta: tñ mēbra confortantia. Cito cocta ⁊ parꝫ facile digerūtur: ⁊ venas penetrāt: maxime in aq̄ fracta: q꞉ grauitatē odoris amittentia sunt in aqua: tamen asperitatem membrorum proprie emolliunt. vnde ⁊ innatissima sunt asperitati gutturis; ⁊ meri: pe

ctoris

ctoris: mitigatoria caloris cataractarum a capite ad
pulmonē descendētiū: vulnera pulmonis solidant: ⁊
emolliunt. Item ceterorum membrorum maxime ve
sice stomachi ⁊ intestinorum: q: eis inuiscantur. ⁊ qd
vnguentum cū oleo ⁊ cera ⁊ apparatū eis faciunt.
ideoq; solidatissima sunt. vñ quidā antiqui dixerūt
Si non grauis sunt odoris: tantū valēt quātū ptisa
num solum: vel parum plus: calida nō adeo sunt lau
dabilia: q: in odore grauia. idē tñ qd ⁊ prima preter
odoris grauitatē. Faciūt frixa ceteris peiora: q: par
uissime in stomacho morantia in fumositatē ⁊ corru
ptionē mutabilia. quicqd ibi ciborū inueniunt corrū
pētia: grauitatē stomacho generātia: fastidia peiora
ꝙ alia quelibet faciūt oua maxime frixa. In iuscellis
cocta inter assata ⁊ in aqua fracta sunt mediocria: tñ
in iure odoris remanet grauitas: ⁊ inter cetera gra
uant condimenta. Inde Gal. q inter cinerē calefiunt
grauiora sunt ꝙ in aqua elixa. frixa generāt chimos
pessimos ⁊ fastidia. In aqua elixa laudabiliora me
die cocta: q: ex toto cocta mutātur in assatorū natu
ram: ⁊ ideo nō danda nisi cū digestiuis sicut obsomo
garo: oleo: forti vino.

¶ Nunc determinat de diuersitate ouorū a parte appara
tuū artificialium. Hec aūt pars spectat ad presentem lectio
nem. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In quarū
pma assignat diuersitatē ouorū a pte appatuū. In scđa sub
auctori. Gal. oua rōne modorū apparatuū adinuicē compa
rat. Prima diuidit in duas. In quarū prima assignat distin
ctionem modorum apparatuū. In scđa iuxta illos modos
ipsorū diuersitatem assignat. Prima nō diuidit. Scđa vo di
uidit in quattuor ſm numerū quattuor modorū. In quarū
prima agit de natura ouorū assatorum. In secūda de natura
elixorū. In tertia de natura frixorū. In qrta de natura i iuri
bus coctorū. Sunt igitur in presenti lectione partes sex. In
quarum prima distinguit modos apparatuum ouorū quat
tuor. In secunda. s. in hac: Assata elixis ⁊c. ꝓsequens diuer
sitatē eorū rōne illorū modorū agit de natura assatorū. In ter
tia. s. in hac: Elixa in aqua melioris sunt nutrimenti ⁊c. agit
de natura elixorum. In quarta. s. in hac: Frixa ceteris sunt
peiora. agit de natura frixorū. In quinta. s. in hac: In iuscu
lis cocta ⁊c. agit de natura coctorū in iuribus. In sexta. s. in
hac: Inde Gal. ⁊c. cōparat oua adinuicē rōne modorū ap
paratuū. ¶ Circa primā partem dicit ꝙ quadrupliciter ap
parantur oua. Assantur eñ: elixātur: frixantur: ⁊ in iuribus
coquūtur. Circa scđam agens de assatis: primo dicit ꝙ mi
nus valent elixis ꝓpter sui caliditatem ⁊ siccitatem. Scđo
distinguit ipsorum apparatus dicens: ꝙ duplex est eorū mo
dus. Quedam eñ assantur in corticibus suis. Quedā fracta
assantur expansa in testis calidis: ⁊ hec secunda sunt peiora
ꝓpter consumptionem humiditatis a calore. Nam ipsorum
suba immediate corticibus nō defendentibus igni exponū
tur: cum corticibus posita sunt meliora: sed hec duob' mo
dis assantur. quedam eñ sub cinere ponunt. quedā sup vel
ꝓpe carbones. Prima horū peiora sunt ꝓpter fumorū retē
tionem. Circa tertiā partem agens de elixis: primo ipsorum
naturam assignat dicens: ꝙ preualent assatis ꝓpter humi
ditatem ex aqua contractā ⁊ frigiditatē: que in ipis albumi
nibus cōseruat per aquam. Secundo distinguit apparat'
eorum dicens: ꝙ quedam cum corticibus in aqua coquūtur
quedam in ipa franguntur. prima autem sunt peiora ꝓpter
fumorū retentionem. secunda aūt ceteris preualent ꝓpter
subtilitatē ⁊ temperamentum ab aqua contractū. Tertio di
cit ꝙ vitella plus desiccant ꝙ albumina ⁊ minus cōsolidāt.
albumē eñ humectat sua humiditate: ⁊ cōsolidat sua gluti
nositate: ꝯstringit sua frigiditate. Quarto distīguit appara
tū ouorū elixorū ⁊ assorū rōne maioris excoctiōis ⁊ minoris di
cens: ꝙ quedam sunt multum cocta: quedā parum: quedā

mediocriter: sed multū cocta sunt dure digestionis multum
nutrientia accidentaliter: ⁊ vigorem mēbris prestantia: sed
mollia sunt contraria: mediocria aūt in actionibus media.
Quinto inducit auctoritatē Gal. idē de illis dicentē. Sexto
dicit ꝙ mollia valent in passionibus membrorum spūalium
lenificādo. i vulnerib' igit pectoris: ⁊ pulmonis: ⁊ mery: ⁊
gutturis: ⁊ intestinorū: ⁊ vesice valent leniēdo ⁊ consolidan
do: valent ad oculorū cataractas que sunt vie occulte ꝑ quas
humor reumatizans a capite siue a cerebro fluit ad ocu
los: nam mitigāt ⁊ restringūt fluxum: confortant ⁊ alterāt
rōne albuminis ⁊ vitelli. vnde etiam albumen ponitur in re
strictorijs ex rebus restrictiuis factis fronti appositis: ⁊ pōt
ex illis fieri vnguētū cū cera ⁊ oleo cōi ⁊ rosaceo. Quidā etiā
dixerūt i causis pectoris tātū valere quātū ptisanā. hoc aūt
verum est de mollibus non de duris aliquātulū q magis re
cipiunt actionem caloris: que tñ eandem virtutē habent cū
mollibus preter odoris grauitatē: nā ipa plus fetent ꝓpter
calorē resoluentē multū ⁊ non oīno cōsumentem. nam sicut
ptisana mitigat asperitatē lenit ⁊ confortat abstergit remol
lit ⁊ humectat: sic ⁊ oua mollia. Circa quartam partē agēs
de frixis: dicit ꝙ reliquis sunt peiora ⁊ in putredinem ⁊ cor
ruptionem in stomacho conuertūtur ⁊ alios cibos corrum
punt: stomachum grauant: ⁊ fastidiū generant. Circa quin
tam partem agens de coctis in iuribus. dicit ꝙ sunt medie
virtutis inter assata ⁊ in aqua fracta. causa aūt est quia a iu
re contrahunt humiditatē maiorē ꝙ habeant assata: ⁊ cali
ditatem ⁊ siccitatē maiorem ꝙ elixa sicut patet in conditis
cum pipere ⁊ cymino: grauitas tñ odoris qñq; est in iure: ⁊
tunc condimentū est grauis odoris. Circa sextam partē ſm
Gal. comparat oua adinuicem: dicēs sub cinere assata peio
ra sunt elixis: frixa pessima: elixa mollia soluunt ⁊ bona sunt
cum mediocriter coquūtur. Nam multū cocta indurantur
⁊ assatorū habēt naturam: ⁊ ideo cū rebus subtiliātibus ac
cipiātur. ⁊ sic terminat ista pars. ¶ Circa partem istā que
rūtur tria. Primū est de natura ouorū ⁊ cōplexiōe ipsorum.
Secūdū est de vsu ouorū. Tertiū de diuersitate ouorū a par
te apparatus: sed istud tertium satis discussum est in dictis
particularibus.

¶ Circa primā ꝓcedit hoc modo: queritur vtrum ouum
calidius sit carne eiusdē aīalis qd ab ouo generat vt pulli:
vel vtrum caro pulli sit calidior: ⁊ videtur ꝙ ouū sit calidius
dicit Gal. in cōmento super aphoris. ꝙ sanguis calidior est
lacte: q: in calidiori loco generat. s. in epate: lac vero in ma
millis: ⁊ epar calidi' est mamillis: ergo illud qd plus appro
pinquat nature sanguinis plus est calidū: sed ouū plus ap
propinquat nature sanguinis ꝙ caro: ergo calidius est carne
Scđa ratio hec est: pullus generat ex albumine ⁊ semētino
⁊ nutrit ex vitello: ergo cū vitellū sit nutrimentū pulli acce
ptum ab ouo: ⁊ albumen ex quo gñat pullus est frigidū re
spectu vitelli oui: ergo pullus similiter est frigidior ipo ouo.
Tertia ratio hec est: sicut dicit Auicē. aliquid dicit calidius
in corpore: q: in corpore calorē augmētat: sed ouū plus cale
facit corpus. cuius signū est: q: febricitātibus ꝓhibemus: ⁊
nō nisi q: calorē innaturalē intēdūt: ergo ouū calidi' est car
ne pulli. Ad oppositū: dicit phus. iiij. metheororū: ꝙ digesti
biliora calidiora sunt: q: semꝑ vlterius ⁊ vlteri' ꝓcedit: sed
caro pulli digestibilior est ꝙ ouū: ergo caro pulli calidior est
ouo. Ad hoc dicendum ꝙ ouū calidius est carne pulli. Ad ra
tionem dicendum ꝙ calidius dicitur quattuor modis. vel
duobus. Uno modo dicitur aliquid calidius: quia actum
caloris magis participat ad quē sequit maior impressio calo
ris: ⁊ hoc modo sanguis calidior est humiditate tertia. Se
cūdo modo dicitur aliquid calidius: q: dispositionē cōsequē
tem calorē plus participat sicut coagulatiōem vel mollicie:
⁊ hoc modo humiditas tertia maiorē caliditatē participat
ꝙ sanguis: ouū igit primo modo calidius est: q: ebullitionē
sanguinis habet facere: scđo tñ modo caro pulli est calidior:
magis eñ participat dispositionē cōsequētē calorē q: molli
cie: sꝫ quātū ad istū modū non iudicat res aliqua calida: sed
quātū ad primū. Ad secūdū dicēdū ꝙ calor duplex est. quidā
est ꝯplexionalis materialis qui sequit rem a parte qua est
mixta ſm ꝙ dicim' ꝙ caro bouis frigida ē ⁊ sicca. Ali' est ca

lo: quē inest rei a parte qua est in genere viuentis: ſm ꝙ
dicimꝰ ꝙ om̄e viuēs est calidū: cū calo: sit ꝑncipiū vite. Pri
mo igit̄ mō ouū calidius est carne. ſc̄do mō pullus calidio:
est: ſꝫ isto mō nō debemꝰ iudicare de ipo: q: de re viuēte nō
iudicamꝰ in via nutrimēti: ſꝫ de re mortua. Quāuis igit̄ ca
ro pulli sit calidio: quātū ad calorē vitalē: simpl'r tn̄ ouū ca
lidiꝰ est: q: ē calidiꝰ quātū ad calorē cōplexionalē q̄ attēdit̄ i
via nutrimēti. ¶ Sc̄do q̄rit̄ circa hoc vtrū albumen sit cali
dius vitello: ⁊ videt̄ ꝙ sic. dicit ꝑhus oportet digeribilio:a
esse calidio:a: digestio em̄ ꝓcedit vlterius ⁊ vlterius digerē
do: sed albumē oui se hꝫ ad vitellū sicut ſpma ad sanguinem
vel ad lac: ſꝫ ſpma digeribiliꝰ est lacte ⁊ sanguine: ḡ sil'r albu
men vitello: ḡ calidiꝰ erit vitello. Sc̄da rō hec est: vitellū est
nutrimētū pulli: albumē vo est materia pulli: ſꝫ nutrimētū
frigidiꝰ est corpore qđ nutrit: q: nōdū induit formā caloris
ḡ sil'r nutrimētū est frigidiꝰ materia corꝑis: ſꝫ materia est al
bumē: ḡ cū nutrimētū sit vitellū: erit frigidiꝰ albumīe qđ est
materia pulli. Ad oppositū est aucto. Raſ. dicētis ꝙ vitellū
tēperatū est ad caliditatē declinans: albumē vo ad frigidita
tē. Ad hoc dicēdū ꝙ albumen frigidiꝰ est vitello. Ad rōnē di
cēdū ꝙ digestio duplex est. Quedā est q̄ ad nutrimēta ordi
nat̄: ⁊ hec est in sanguine. Alia est q̄ ad ḡnationē ordinat̄: et
hec est in ſpmate. In albumine ḡ est digestio q̄ ad ḡnationē
ordinat̄. i vitello vo est digestio q̄ ad nutrimētū ordinat̄. Et
sic dicere possumꝰ ꝙ albumē ſm ꝙ ad ḡnationē ordinat̄ ca
lidiꝰ est: q: digeribiliꝰ: ſm tn̄ istā viā nō dꝫ medicꝰ iudicare
aliq̄d calidū mag: ſꝫ ſm digestionē q̄ ad nutrimētū ordinat̄
vitellū calidiꝰ est: ⁊ de ista digestiōe debemꝰ loq̄ ⁊ iudicare
Ad secūdū dicendū ꝙ de vitello est loq̄ duobꝰ modis. Uno
mō in se: ⁊ hoc mō vitellū calidiꝰ est: q: plus calefacit. Alio
mō in cōpatiōe ad pullū quē nutrit: ⁊ hoc mō ponimꝰ ꝙ vi
tellū frigidiꝰ est q̄ albumē: nec intelligas ꝙ dicat̄ frigidū ꝓ
pter frigiditatē: ſꝫ q: ē dissil'e ⁊ distat a natura: nec adhuc ē
ꝯuersuꝫ ad naturā pulli: cū sit nutrimētū eiusdē. ¶ Tertio
q̄rit̄ q̄ oua sint meliores saporis: an oua vēti: an alia. ⁊ si illa
dicātur eē mali saporis q̄re hoc est. Ad hoc dicēdū ꝙ in ouo
venti solū est albumē ⁊ vitellū qđ venit ex femina: ⁊ nō vtus
semētiua maris: caliditas vo ⁊ vtus maris digerit materiā
ouoꝝ: iō oua q̄ habēt vtutē seu admixtionē vtutis semētiue
materiam digerentis boni saporis dicunt̄. Oua venti ſm
ꝑhm dicunt̄ insipida: q: carēt vtute semētiua maris digerē
te. ¶ Quarto q̄rit̄ qđ plꝰ nutrit an caro: an ouū: ⁊ videt̄ ꝙ
ouū. illa dicūtur magis nutrire in q̄bꝰ est vterq; modus nu
triēdi. s. naturalis ⁊ accidētalis: ſꝫ in ouis vterq; modꝰ cōcur
rit ſm ysaac. q: cito cōuertūtur ⁊ multū morant̄ in mēbris
ḡ ouū magis nutrit q̄ caro. Ad oppositū est qđ dicit Raſ.
ꝙ caro iter oīa nutriētia maxie nutrit. ⁊ h̄ ꝓbat̄. illđ magis
nutrit ex cuiꝰ nutrimēto maio: copia sanguis ḡnat̄: ſꝫ caro ē
hmōi respectu ouoꝝ: ḡ caro magis nutrit. mio: ptꝫ ꝑ Raſ.
dicit em̄ ꝙ vtētes multū ⁊ sepe carnibꝰ optꝫ phlebotomari
⁊ hoc nō est nisi q: magna copia sanguinis ḡnat̄. Ad hoc di
cēdū ꝙ carnes magis nutriūt q̄ oua. Ad rōnē dicēdū ꝙ ali
q̄d dicit̄ magis nutrire natural'r ⁊ accidētaliter duobꝰ mōis
Primo mō ꝓpter facilē sui ꝯuersionē ⁊ ꝓpter magnā morā i
mēbris. vn̄ lac ⁊ ius pulli natural'r dicuntur nutrire: q: cito
ꝯuertūt̄. Alio mō dicit̄ aliq̄d magis nutrire natural'r ⁊ acci
dētal'r: q: vicinissimū ē cū sanguine cū hēat potestatiuā sili
tudinē cū eo: ⁊ hoc mō caro dicit̄ magis nutrire accidētal'r
q̄ oua. primo tn̄ mō oua dicūtur magis nutrire natural'r: q:
multū sunt ꝯuertibilia: ſꝫ tale nō dr̄ multū nutrire natural'r
ſꝫ illud qđ vicinissimū cū sanguine ⁊ hꝫ potestatiuā virtutē
cū mēbris sicut caro. ¶ Quinto q̄rit̄ q̄d magis ꝓuocet coi
tū: an caro: an oua: ⁊ videt̄ ꝙ caro. illđ i via nutrimēti mag
ꝓuocat coitū ex cuiꝰ subā maio: multiplicatio seminis ḡnat̄:
ſꝫ multiplicatio ſpmatis sit ex multiplicatiōe sanguis: ḡ illđ
qđ magis multiplicat sanguinē magis multiplicat ſpma ⁊
coitū ꝓuocat: ſꝫ caro magis multiplicat sanguinē q̄ ouū: ḡ
magis ꝓuocat coitū q̄ ouū. Ad oppositū est auct. Raſ. ꝙ
oua multū ꝓuocāt coitū. Hic dicēdū ꝙ oua plꝰ ꝓuocāt coi
tū q̄ carnes. Ad rōnē dicēdū ꝙ ad coitū q̄ttuo: req̄rūtur sic
dictū est supiꝰ in. iij. lectōne p̄cedēti ꝑtia: ⁊ iō h̄ omitto: ſꝫ vnū
illoꝝ q̄ttuo: accipio. s. caliditatē stimulātē vtutē ⁊ vētositatē
virgā eleuantē: ⁊ hoc mō oua coitū ꝓuocāt. vn̄ q̄uis in via
ḡnationis ſpmatis carnes plus ꝓuocēt coitū q̄ oua: tn̄ supra
carnē addūt oua caliditatē stimulātē vtutē ⁊ etiā vētositatē
vētosa em̄ sunt: cuius signū est ꝙ ructuosa sunt.

¶ Circa secūdū ꝓcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ vtrū ꝯualescēti a febre
cōpetat vitellū: ⁊ videt̄ ꝙ sic: quis in cōualescēti sicut dicit
Gal. sanguis est paucus ⁊ bonꝰ: resolutꝰ em̄ est i febre ⁊ cō
sumptꝰ. ille ḡ cibꝰ cōpetit q̄ de facili digerit̄ ⁊ cōuertit̄: sed
talia sunt oua: ḡ cōualescētibꝰ cōpetūt. Hoc etiā cōfirmat̄
ꝑ Gal. in ꝯmēto supra regimē acutoꝝ. dicit ꝙ cōualescēti a
febre exhibēdi sunt testiculi galloꝝ ⁊ vitella ouoꝝ. Cōtrariū
facit vulgus. Ad hoc dicēdū ꝙ vitella ouoꝝ cōpetūt cōua
lescēti ab egritudine. Dicimꝰ tn̄ ꝙ in cōualescēti duo sunt.
Primū est deꝑditio sub̄e ⁊ ſpūs ⁊ caloris: ⁊ hoc mō vitella
ouoꝝ cōpetūt. Secūdū est mala discrasia q̄ relicta est ex fe
bre: ⁊ hoc mō nō ꝯpetūt. ¶ Sc̄do q̄rit̄ circa hoc q̄d magis
cōpetat an oua an carnes cōualescētibꝰ. Ad hoc dicendū ꝙ
carnes plus cōpetūt: carnes em̄ multū restaurāt deꝑditū: ⁊
paucā hn̄t caliditatē respectu ouoꝝ. ¶ Tertio q̄rit̄ q̄d plꝰ
cōpetat phlebotomat': an caro pulloꝝ an oua: ⁊ videt̄ ꝙ car
nes mag cōpetāt. dicit ysaac supiꝰ ꝙ phlebotomatis i pria
die dꝫ cibus minui ⁊ nō vinū: q: vinū multū restaurat deꝑdi
tū: ḡ illđ qđ ad meliorē sanguinē cōuertit̄ plus cōpetit: ſꝫ ca
ro est hmōi: ḡ caro plꝰ cōpetit. Ad oppositū ē qđ facit vulgꝰ
Ad hoc dicēdū ꝙ carnes plus cōpetūt q̄ oua: faciliores em̄
sunt cōuersionis ꝓpter maiorem silitudinē cum sanguine.

¶ Quarto q̄rit̄ q̄n albumē oui fluxū sanguinis restringat
ē em̄ multū lubricū ⁊ viscosuꝫ ⁊ nihil tale restringit: ḡ fluxū
sanguinis nō restringit. Ad hoc dicēdū ꝙ albumē hꝫ restrin
gere: ſꝫ restringētia sicut dicit Auicē. sunt duobꝰ mōis. q̄dā
em̄ sua stipticitate restringūt: vt bolꝰ armenicꝰ. q̄dā sua cau
terizatiōe venas ꝯburēdo ⁊ restringēdo: vt sucꝰ vtice. q̄dā
sui frigiditate: vt sucꝰ lactuce: barbaiouis. q̄dā sui cōgluti
natione vt puluis thuris ⁊ ablumē oui. q̄dā a tota ſpē sicut
stercꝰ porcinū appositū naribꝰ. ¶ Quinto q̄rit̄ q̄re i vulne
ribꝰ apponat̄ albumē. Ad hoc dicēdū ꝙ ablumē i vulneribꝰ
tria facit opa. Primū est mitigatio doloris. Secūdū est re
strictio sanguinis. Tertium est clarificatio atq; mūdificatio
vulneris: fordes em̄ adherent albumini: cū sit viscosum.

¶ De lacte in generali. Cap. lvij. ¶ Lectio. xliiij.

Lac general'r diuidit̄ tripl'r. Aut em̄ dulce
vicinitꝰ mamillis exiēs: aut acidū iam diu
mulsuꝫ: aut hoꝝ est mediū. Dulce est cali
dū q̄si i medio primi gradus ⁊ i iītio sc̄di
qđ mōstrat saporitas sua ⁊ sanguis sapo
ri vicinitas: ⁊ facilis i eū mutabilitas. vn̄ ⁊ minꝰ hu
midū q̄ pisces: ⁊ a phlegmate longe remotū. ideoq;
laudabile ē suū nutrimētū: ⁊ carni ceterisq; mēbris
facile assimilādū: ex tribꝰ tn̄ substātijs cōpositū i vir
tute ⁊ actione diuersis. Una subtiliatiua mūdificati
ua. Altera grossa ⁊ oppilatiua. Tertia mollificatiua
⁊ extenuatiua: ſꝫ serū: q: est aquosum acutū ⁊ subti
liatiuū. Caseata substātia frigida grossa ē ⁊ oppila
tiua. butyrata: mollitiua ⁊ vnctuosa. vn̄ cū substātia
sua aquosa ⁊ acuta incidit grossos humores: ⁊ subti
liat: lauat viscera: mordet intestina ⁊ mouet adhibi
ta velociter expellēda. iōq; vētris solutiuū. ⁊ aquosi
tas lactis ē laudabilis i his q̄ suauiter vis mūdifica
ri: sicuti nobiles: maxime si in corꝑe interiore vel cu
te exteriori humores sint putridi ⁊ corrupti vel acuti
melācholici de incēsiōe cholere ru. vl' sanguinis. Itē
valet putrido phlegmati sicut pustulis cutē excoriā
tibꝰ. Diuersitas actiōis sue aquositatis ex diuersita
tibꝰ est aīaliū vn̄ exit. Si ei ex calidis sicut ex camelo
in pustulis cutis ⁊ oppilationibꝰ epatis ⁊ splenis: ⁊
hūoribꝰ grossis i meseraica subtiliādis ⁊ poris vena

rũ ꝛ epatis pfecte ꝛ ,ppe valebit. vñ lac camelinũ ,ppe
hydropicoꝝ inuatiuũ: si hydropisis ex oppilatioĩb⁹
sit epatis ꝛ splenis: cũ mlta sit aquositas ꝛ acuta: qđ
ex animalib⁹ tẽperatioꝛib⁹ sicuti caprinũ aliquatuliũ
tñ frigidioꝛib⁹ valet melãcholicis de cholere ru. incẽ
siõe: ꝛ sanguis. vñ serũ de lacte caprino est iuuatiuũ
scabiei: moꝛphee: impetiginis: lẽtiginis: cataractaꝝ ĩ
oculis: si ẽm ꝙ opꝫ datũ fuerit. Si ğ dystere fiat: in-
testina lauat ꝛ mũdificat de putredine pessima: ꝛ vul
nera intestinoꝝ de sanie mũdificat. vñ Gal. si vulne-
ra corrupta pessima sint saniosa: cũ sero laua. bibẽdo
si fuerint superioꝛa sicut in pectoꝛe: cum dysteri si
sint in intestinis inferioꝛa. Cuiuscunqꝫ ergo lactis
maioꝛ est aquositas: salubri⁹ ẽ alioꝛ minoris nocumẽ
ti etiã si sepe accipiat: q2 a grosso sanguie gñando re
mouet. Jnde Gal. Qđcũqꝫ lac subtile ẽ ꝛ aquosum
sicut asininũ: ꝛ caballinũ: sanguinẽ gñat nõ grossum
Qđ ṽo pl⁹ abũdat ad caseũ: sicut vaccinũ ꝛ pecoꝛinũ
sanguinẽ facit grossum: tñ naturalr pl⁹ vaccinũ. Qđ
cũqꝫ ĩ suis trib⁹ substãtijs ẽ tẽperatũ: sicut est femini
nũ hũanũ ꝛ caprinũ: pfectũ gñat nutrimentũ: ꝛ tẽpe
ratũ. vñ antiq elegerũt serũ caprinũ. Jn artificijs tñ
diuersant sera. Aliđ eñ cũ oꝛizaccara: aliđ cũ medul
lis se. croci hoꝛtulani: aliud cũ aq̃ calida: aliđ sup cali
dos cineres: aliđ cũ oxifenitia. Cũ oꝛizaccara: ĩ subti
litate augmẽtat: ꝛ mũdificatõe. Adiuuat ğ ad aperiẽ
dũ oppilatões splenis ꝛ epatis: ꝛ mũdificatõe cutis
a scabie ꝛ pustulis de icẽsiõe sanguis. iuuat ad ocloꝝ
cataractas. Qđ de medullis semi. croci hoꝛtulani: co
loꝛẽ sibi acq̃rit ꝛ acumẽ: adiuuat ğ in putrido phle-
gmate mũdificãdo. valꝫ etiã feb. phlegma. ꝛ diutur-
nis: mũdificat etiã exterioꝛa a pustulis salsi phlegma.
Qđ cũ aq̃ fit calida: frigiditatẽ ꝛ hũiditatẽ mutuat
ab ea. vñ caloꝛẽ ꝛ incẽsionẽ stomachi extinguit: sitim
de acumine cholere ru. tollit. Silr facit qđ cũ oxifenĩ
tia parat: pl⁹ tñ hoc incidit ꝛ mundificat: ꝛ vẽtrẽ sol
uit: stomachũ ꝛ intestina lauat ex q̃litatib⁹ sumptis
cũ oxifenitia. Qđ sup calidos cineres apparat: ei qđ
cũ aq̃ calida fit vicinat: pl⁹ tñ desiccat: neqꝫ sitim au
fert. Butyꝛosa substantia naturalr calida ꝛ humida
viscosa ꝛ vnctuosa cõpletiõi hũane ẽ vicina q̃si ver⁹
oleũ ĩ caloꝛe nõ ĩ siccitate: q2 oleũ siccũ est maxime ve
tus. Butyꝛũ ṽo humidũ maxime recẽs. vñ si sepe cõ
ederis stomachũ humectat: vẽtrẽ soluit: ꝛ iõ assimila
uerũt antiq̃ cũ oleo mixto piguedini dicẽtes: q2 si q̃s
accepit valet screatui de pectoꝛe ꝛ pulmoni. maxime
si apostemata ibi fuerint vel in costarũ pelliculis: q2
,ppꝛie maturat: ꝛ hũoꝛes dissoluit: sꝫ tñ solũ acceptũ
maturat ꝛ parũ screare facit: sicut cũ melle ꝛ zuccaro
minus maturat: ꝛ pl⁹ screatũ adiuuat. Substãtia ṽo
caseata frigida ẽ ꝛ grossa: ad digerẽdũ dura: tarde de
scẽdit a stomacho: magis attinẽs stipticitati ꝙ̃ solu-
tioni. Hñ aũt digesta grauis ẽ in stomacho: ꝛ dura
ĩ epate: ꝛ iõ illaudabilis: ,ppꝛie ĩ gñanda oppilatiõe
epatis ꝛ splenis: ꝛ renũ vitijs: maxie si loca ista inue
nerit oppilatiõi ,ppãrata: sicut si vie ei⁹ stricte natura
liter fuerint: ꝛ maxie si accipiat cũ melle: q2 mel sibi
sapoꝛitatẽ pstat. ideoqꝫ mẽbꝛa sibi sumũt plus ꝙ̃ di-
gerere pñt: ꝛ sic caloꝛẽ ĩ renib⁹ vltra tẽperamentũ na
turalr vel accidẽtalr augmẽtat: ꝛ lapidẽ gñat. Palã
ergo est intelligi lac in quodã laudabile esse: in quo-
dã ṽo illaudabile. Laudabile duob⁹ mõis. Si ṽo di
gerat ĩ stomacho ꝛ epate: intestina lauat aquositate
sua ꝛ mũdificat. Butyꝛositate venenosis repugnat:
mẽbꝛa humectat: aspitatẽ ocloꝝ inde lotã emollit: a-
postemata ibi dissoluit crassitate sua: vulnera pecto-
ris iuuat: ꝛ pulmonis: gutturis: renũ ꝙ̃ ꝛ itestinoꝝ ꝛ
vesice: moꝛsurã acutoꝝ moꝛboꝝ ĩ itestinis mitigat: q̃
ĩ cinerib⁹ iniscat: hoꝝ ,phibet moꝛsuꝫ. vñ cũ stipticis
datũ tenasmon fiet medicamẽ pfectũ ꝛ diarrie. maxi
me assatũ cũ lapide vt pdat aquositatẽ suã: ꝛ adhuc
pl⁹ pdest si calefactũ ẽ cũ ferro indaico: ꝛ si lacti tãtũ
dẽ apponat aq̃: deinde fiat vstura ferri calidi: vt aq̃
exinanita soluꝫ lac remaneat. Scđa laus lactis erit:
cũ materia nutrimẽti ambulabilis aialis sit pfecta ĩ
nutrimẽto sui: ꝛ vicina mutationi sanguis: ꝛ velox in
assimilatiõe carnis ꝛ ceteroꝝ mẽbꝛoꝝ accepta ẽm ꝙ
opoꝛteat. i. stomacho mũdificato: cõpletiõe tẽperata
tpe naturali sicut vere naturali. Cũ eñ ver naturale
est in q̃ttuoꝛ q̃litatib⁹ ẽ mediocre. Gal. differẽtiã fa-
cit inter ver naturale ꝛ nõ naturale ĩ libꝛo suo de cõ-
pletiõe. Qꝛ si q̃s accipiat stõacho nõ mũdificato siue
coꝛpe nõ mũdificato: vl' tpe nõ moderato: cito mutat
ĩ fumositatẽ: cholerãqꝫ nigrã gñat ĩ calida ɔpletiõe:
vel in frigida acetositatẽ ac putredinẽ. Hoc aũt sepe
vel raro ɔtingit. Si eñ ɔpletionẽ stõachi totã muta
tã inuenerit: ꝛ extra naturã: sepe mutat: q2 si accñtalr
,ppter cibum vel quãlibet occasionem fit raro. Jnde
Gal. lac etsi in substãtia sit laudabile cã lenitatis. i.
subtilitatis: ꝛ digestibilitatis sue: aliqñ vel sp ex mu
tatis q̃litatib⁹ stomachi coagulat: ꝛ mutat in fumosi
tatẽ ꝛ cholerica gñat: aut aliqñ vel sp in acetositatẽ ꝛ
phlegmatis putredinẽ ẽm accidẽtia hoc faciẽtia. Cã
eñ acetositatis sp ẽ minim⁹ caloꝛ ꝛ maxia hũiditas:
fumositatis ṽo minima hũiditas ꝛ maximus caloꝛ:
vt lac mutet ĩ hec duo ɔtraria. Jam dictũ ẽ de cõple
xione sua. s. aquosa: butyꝛosa: subtili ꝛ caseata grossa
Cũ ğ sua substãtia butyꝛosa in fumositatẽ mutat ꝛ
gñat cholerica: q2 butyꝝ naturalr ẽ nutrimẽtũ caloꝛ[
grossities ṽo casei: ĩ acetositatẽ mutat ꝛ pinguedinẽ
vñ nõ ẽ lac accipiẽdũ nisi coꝛp⁹ sit tẽperatũ: ꝛ stoma
chus exinanit⁹ de cholericis ꝛ phlegmaticis hũoꝛib⁹
Coꝛp⁹ ei si his sit mũdũ: ꝛ lac bñ digestũ: multũ dat
nutrimẽtũ: laudabilẽ sãguinẽ gñat: carnẽ augmẽtat
totũ coꝛp⁹ laudabilr humectat: exterioꝛa tenerat: ꝛ
facit pulchꝛa. Jnde rufus. lac bibẽtes ieiunos eẽ opꝫ
ꝛ bibat calidũ cũ exeat vbera: neqꝫ aliq̃d comedat
quousqꝫ digerat: ꝛ laboꝛ ꝛ nimi⁹ mot⁹ caueat. Si eĩ
cũ nimio motu stomachi inuenerit defectionẽ: eijcit
lac añq̃ digerat. si ṽo foꝛtitudinẽ: mutat ĩ coꝛruptio
nẽ: nõ tñ q̃scẽdũ. a deambulatiõe: sꝫ deãbulet suaui-
ter quoadusqꝫ in stomachi fundamẽtũ descẽdisse sen
tiat. Digesto aũt illo: scđo accipiat: ꝛ tertio inde: sic
eñ faciẽti solutionẽ pstat vẽtris cũ aquositate sua: ṽ-
tute aũte aquosa deficiente: incipit caseata laboꝛare
stringẽs solutionẽ: ꝛ coꝛpus nutriẽs: augens quoqꝫ
carnẽ: q2 sanguinẽ amicicissimũ nature generat.
¶ Postꝙ̃ egit de gñe nutrimẽtoꝝ supfluitatũ volatiliũ. s.

de ouis: agit de gñe nutrimẽti sup̄fluitatis ābulatiuū. s. de la cte. Diuidit̄ aūt hec ps i duas ptes. In q̄rū p̄ma agit de natura lactis. In scd'a. s. i hac: Case⁹ ex trib⁹ substā. ꝛc. agit de caseo q̄ ē sub a a lacte extracta. P̄ia aūt ps diuidit̄ i duas. i q̄rū p̄ia agit de lacte. In scd'a. s. i hac: Coagula ex grossicie ꝛc. agit d' coagulo qd̄ h₃ lact₃ naturā. p̄ia ps diuidit̄ i duas in q̄rū p̄ia agit de natura ꝛ v̄tute lactis ꝛ actiōe lactis. In scd'a. s. i hac: Aliter adhuc lac q̄ttuo: diuersat̄. agit de diuersitate lactis rōne suarū p̄ticularū differētiarū ꝛ cōditionū. P̄ia aūt ps diuidit̄ i duas. i q̄rū p̄ia agit de natura lact₃ ꝛ de diuersitate sua ꝛ suaꝝ triū subaꝝ. In scd'a. s. in hac: Electū ḡ lac q̄ttuo: h₃ ꝛc. agit de lactis electiōe: ꝛ gña lactis f̄m ip̄aꝝ adiuicē ꝯparat. p̄ia aūt ps spectat ad p̄ntē lectōnē. Est igit̄ itētio hui⁹ p̄tis agere de natura ꝛ de diuersitate lact₃ ꝛ triū subaꝝ ei⁹. In scd'a assig̃t actiōes i q̄b⁹ laus ꝛ vituperiū ei⁹ ꝯsistit. P̄ia aūt ps diuidit̄ i duas. i q̄rū p̄ia agit de p̄dicta lact₃ natura ꝛ de diuersitate subaꝝ ei⁹. In scd'a inducit Gal. ꝛ rufū circa lactis actiōes ꝛ modū exhibēdi. P̄ia aūt ps diuidit̄ i duas. i q̄rū p̄ia distinguit lac p̄ nouū vet⁹ ꝛ mediū: ꝛ agit de natura noui: q: de veteri ꝛ medio i seq̄ntib⁹ aget. In scd'a distinguit lac i tres subas: ꝛ de singulis naturis agit. Scd'a aūt ps q̄ ē de auctoritate Gal. ꝛ rufi diuidit̄ i duas. In q̄rū p̄ia inducit Gal. loq̄ntē circa lactis actōes In scd'a iducit rufū loq̄ntē circa ei⁹ exhibitionē. Sūt igit̄ i lectōe p̄nti p̄tes q̄nq;. In q̄rū p̄ia assignat distictionē lact₃ p̄ nouū vet⁹ ꝛ mediū. In scd'a. s. i hac. Ex trib⁹ t̄n ꝯponit̄ substātijs ꝛc. agit de distictōe ei⁹ p̄ tres subas. s. serosā butyrosā ꝛ caseatā: ꝛ de natura singuloꝝ p̄sequit̄. In tertia. s. in hac: Palā ḡ est intelligi lac i q̄dā laudabile eē ꝛc. assignat ꝯditiones ꝛ actiōes lactis i q̄b⁹ cōsistit laus ꝛ vituperiū. In q̄rta. s. in hac: Inde Gal. lac etsi in suba sit laudabile ꝛc. inducit Gal. circa lactis actiōes. In q̄nta. s. i hac: Inde rufus. Lac bibētes ꝛc. iducit rufū circa lact₃ actiōes. Partiū aūt subdiuisiōes i expōne patebūt. ¶ Circa p̄mā p̄tē due sunt p̄ticule. In q̄rū p̄ia distinguit lac: ꝛ dicit ꝙ lac triplr̄ diuersat̄: nā quoddā est nouiter emulsum: quoddā diu: quoddā mediū. In scd'a. s. i hac: Dulce min⁹ calidū ꝛc. p̄seq̄ns de lacte nouo de ip̄o dicit ꝙ ē tēperatū inter mediū p̄mi gradus ꝛ initiū scd'i: ꝛ h̄ p̄t₃ p̄ dulcedinē saporis: ꝛ mīoris ē humiditatis ꝙ pisces: ꝛ iō min⁹ in phlegma ꝯuertit̄: multū nutrit p̄pter citā ꝯuersionē ad sanguinē ꝛ ad mēbra ꝛ citā assimilationē. Est aūt lac min⁹ calidū sanguine qd̄ est i scd'o gradu calidius piscib⁹ q̄ oīno sūt phlegmatici. Circa scd'am p̄tē due sunt p̄tes. i q̄ꝝ p̄ia distinguit tres subas lact₃ siue i lacte. In scd'a. s. i hac: Vn cū suba aquosa ꝛc. de singularū p̄sequit̄ natura Scd'a aūt ps diuidit̄ in tres. i q̄rū p̄ia agit de natura lactis ... ne sube serose. In scd'a. s. i hac: Butyrosa suba vtr̄ calida ... rōne sube butyrose. In tertia. s. i hac: Suba v° caseata frigida ē ꝛc. rōne caseate sube. Diuidit̄ ḡ lac in tres subas. P̄ia est subtiliatiua ꝛ mūdificatiua: ꝛ hec ē serosa aquea. Scd'a est grossa oppilatiua terrea: ꝛ hec ē caseata. Tertia est mollitiua aerea: ꝛ hec ē butyrosa. subiacet aūt acuta ignea q̄ latet sensu₃: ꝛ forte in serosa adheret q̄ h₃ duplices p̄tes aq̄sas ꝛ subtiles acutas. Cōseq̄nter p̄seq̄ns de his substātijs agit de natura lact₃ rōe serose sube. Hec aūt ps diuidit̄ i duas. in q̄rū p̄ia agit de actiōib⁹ lactis q̄tū ad serosam subam. In scd'a. s. i hac: Diuersitas actiōis sue aquositatis ꝛc. diuersitatē lact₃ rōne hui⁹ assignat. Dicit igit̄ ꝙ lac rōne seri aquosum ē: ꝛ acumē h₃ quoddā sic habet̄ a Gal. i q̄rto de simplici medicina: serū ē aq̄su₃ frigidū ꝛ hūidū: ē t̄n subtiliatiuū p̄ illō qd̄ h₃ admixtū: ꝛ hec ē suba subtilis acuta. sicut lixiuiū ē calidū ex admixtiōe cinerū vel aliaꝝ p̄tiū igneaꝝ abstersiuū ꝛ acutū: ꝛ silr̄ serū ex admixtiōe coaguli. Serū aūt mouet vētrē ꝛ laxat: putridos hūo:es intra ꝛ extra expellit: ꝛ infectiōes cutis remouet: ꝛ oppilatiōes mēbroꝝ aufert. ꝛ hoc facit p̄ v̄tutē mūdificatiuā: abstersiuā: penetratiuā: apitiuā ꝛ icisiuā. Cōseq̄nter assignat seri diuersitatē. hec aūt ps diuidit̄ i duas. in q̄rū p̄ia assignat ei⁹ diuersitatē a p̄te nature aīaliū. In scd'a. s. i hac: In artificijs t̄n diuersat̄ serū ꝛc. a p̄te artificioꝝ. Dicit ḡ p̄mo ꝙ serū diuersificat̄ penes naturas aīaliū. nā serū qd̄ ē ex aīalib⁹ calidis sicut ex camelo ē acutū ꝛ apitiuū oppilationū remotiuū: ꝛ valet infectiōib⁹

cutis ꝛ hydropisi p̄ se exhibitū: vl' cū alijs ꝯfectiōib⁹. Serū aūt de aīalib⁹ tēpat₃ ē aliq̄ntulū tēpatū: cholerā vtraq; repmit. vn̄ caprinū infectiōes cut₃ remouet sic morpheā q̄ ē maculosa cutis defedatio: ꝛ ē alba ꝛ nigra: cataractas ocloꝝ curat si tepidū bibat̄: vel si ocli i eo lauent̄: h₃ ei v̄tutē apitiuā p̄ quā vias apit sp̄ūs visibilis: ꝛ mūdificat hūo:es ꝛ abscīdit intestina dysterizatū lauat. Scd'o inducit Gal. dicētē de v̄tute seri ꝙ bibitū vulnera mēbroꝝ sup̄ioꝝ mūdat: ꝛ curat dysterizatū inferioꝝ: ꝛ ꝙ lac aq̄sum sani⁹ est ꝛ subtilio:ē gñat sanguinē: magis caseatū grossio:ē. Tertio inducit ip̄m cōparātē lactis gña ꝛ dicētē ꝙ lac subtile ꝛ aquosu₃ sicut asininū ꝛ caballinū nō gñat grossum sanguinē: sed pecorinū ꝛ vaccinū: cū magis ad caseū accedāt: grossū gñant: s₃ vaccinū pl⁹ sed tēperatū in trib⁹ substātijs: sicut femininū ꝛ caprinū tēperatū est: ꝛ iō medici eligūt caprinū. Cōseq̄nter agit de diuersitate seri rōe artificij: ꝛ p̄io hāc distictionē appat⁹ assignat. quoddā dat̄ cū orizaccara: q̄ ē ꝯfecta ex vino maloꝝ gra. ꝛ zuccara. quoddā cū medulla croci hortēsis: croc⁹ aūt q̄dā est hortēsis q̄dā orietalis ꝛ h⁹timur. p̄mū vētrē laxat: aliō cū aq̄ calida: aliō sup calidos cineres: aliō cū tamaridis. Scd'o cuiusq; hoꝝ naturā assignat dicēs: ꝙ datū cū orizaccara apit ꝛ mūdificat icēsionē sanguīs ꝛ cholerā repmit subtilitate sua ꝛ ꝯpleōe: ꝛ curat ocloꝝ cataractas. vn̄ i pasta coctū ꝛ oclis instillatū serū ip̄os curat ꝛ yctericiā ocloꝝ. datū cū medulla croci hortensis purgat grossos hūo:es. datū cū aq̄ calida ardorē stomachi ꝛ sitim aufert. datū cū tamarindis idē facit s₃ t̄n forti⁹ opat̄. Cōseq̄nter assignat naturā lactis rōne sube butyrose: dicēs ꝙ ē calida ꝛ humida cū sit aerea ꝛ assimilat̄ oleo: s₃ oleū ē sicci⁹ eo ꝛ max̄ie vet⁹: butyrū vētrē ꝛ stomachū humectat ꝛ sup̄natādo sua vnctuositate stomachū grauat: ꝛ nauseā p̄uocat: s₃ valet ꝯ cām mēbroꝝ sp̄ūaliū ꝛ ꝯ apostemata ꝛ saniē: ꝛ int⁹ datū ꝛ exteri⁹ inunctū p̄ se vt dyaltea: s₃ caueat̄ i febre acuta nisi i declinatiōe: p̄ se acceptū pl⁹ maturat: cū zuccara pl⁹ saniē purgat p̄pter zuccare dulcedinē mūdificatiuā. Cōseq̄nter agit de natura lact₃ rōne caseate substātie: dicēs ꝙ hec suba dura ē: malas oppilatiōes gñat mēbroꝝ inferioꝝ max̄ie cū melle comesta p̄pter attractionē mēbroꝝ rōne mellis: ip̄am i magna q̄ntitate attrahētiū: gñat lapidē forti ꝯcurrēte calore. sciēdū aūt ꝙ case⁹ pīguio: est et tēperatio: p̄pter butyrū. ¶ Circa tertiā p̄tē assignat lactis actiōes i q̄b⁹ laus vel vituperiū ei⁹ ꝯsistit. Hec aūt ps diuidit̄ i duas. In q̄rū p̄ia assignat p̄mū modū actiōis: i q̄ p̄ia laus ei⁹ ꝯsistit: ꝛ h̄ mod⁹ pl⁹ spectat ad viā medicine. In scd'a. s. i hac: Scd'a laus lactis erit. assignat secūdū modū q̄ poti⁹ spectat ad viā cibi. Dic̄ igit̄ ꝙ lac q̄ntū ad suas actōes p̄dictas qd̄dā ē laudabile ꝛ qd̄dā nō. duplr̄ aūt laudabile. p̄m⁹ mod⁹ laudis ē ꝙ m̄ltas facit opatōes f₃ diuersos appat⁹ q̄ patēt i lr̄a. Sciēdū aūt ꝙ ad restrigēdū vētrē apponit̄ aq̄ cū lacte i q̄ ferrū ē extinctū vt ei⁹ adustionē p̄hibeat. Sciēdū ꝙ lac sua serositate mūdificat: butyrositate lenit ꝛ remollit: caseita te ꝯfortat ꝛ restrigit. Cōseq̄nt' scd'₃ modū lact₃ assignat dicēs ꝙ lact₃ scd'a laus ē q̄n ꝯditōib⁹ lact₃ ꝛ alioꝝ p̄ticulariū obseruatis accipit̄: ꝛ tūc bn̄ degerit̄ ꝛ bonū dat nutrimentū ꝛ cito cōuertit̄ i sanguinē ꝛ in mēbra: si aūt ecōtrario fit: vt cū iuenit stōachū corruptū ad malas cōuertit̄ q̄litates. ¶ Circa q̄rtā p̄tē inducit Gal. loq̄ntē de actiōib⁹ lactis: dicētē ꝙ ꝯuertit̄ i malos hūo:es stomacho īnaturalr̄ se h̄nte: vt si sit frigid⁹ ꝛ hūid⁹ ad acetosos: si calidus ꝛ sic⁹ ad fumositates ꝛ ex h̄ ꝯcludit ꝙ nō d₃ accipi nisi stomacho ꝛ corpe a malis hūo:ib⁹ mūdatis. ¶ Circa q̄ntā p̄tē determinat modū accipiēdi lac i potu f̄m rufū. ꝛ mod⁹ h̄ ē: vt accipiat̄ recēs ꝛ sig̃at postea mot⁹ moderat⁹. nā quies remouet digestionē: ꝛ mot⁹ fortis lubricat ꝛ facit ne i stōacho īmorādo digerat̄: accipiat̄ aūt sic sepe: nā tūc vētrē laxat p̄ suā hūiditatē: ꝛ postea strīgit p̄ naturā caseatā ꝛ restrīe: ꝛ ē sic̄ i myrobalāis. sic aūt bonū dat nutrimētū ꝛ nō nocꝫ. ¶ Circa p̄tē istā dno dubitat̄ p̄mū ē de necessitate lactis i aīali. scd'ꝫ ē de mō sue gñatiōis. ¶ Circa p̄mū pcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ q̄ necessitate lac gñet̄ i aīalib⁹ ꝛ q̄b⁹ aīalib⁹ debeat̄ lac ꝛ q̄b⁹ dātio: ꝛ necessitas ōndit̄ h̄ mō: res aīate nō p̄nt absq; nutrimēto ꝯseruari: eo ꝙ calo: naturalis hūiditatē ꝯsumit ꝛ resoluit: ꝛ iō ꝯtinua idigēt restauratiōe. vn̄ ab initio ꝯpmatis p̄ v⁹ nutritius necessarius est

vsq ad finem vite: i vtero vo est qđ fetui rñdet vt nutrimẽ tũ videlȝ sanguis: ğ silr extra vterũ aliqđ dȝ a natura ɔstitui ꝓportionale sanguini qđ sit nutrimẽtũ fet⁹ ex vterũ: sȝ hoc nõ põt eẽ nisi supfluitas ex sanguine gñata q̃ ẽ lac: ğ fet⁹ ex vterũ naturalr nutrit ex lacte: ꝛ sic põt ɔcludi vltern⁹ necessitas lactis. Scđa rõ hec ẽ: dicit pħs li. de aīalib⁹: ꝙ natura in oib⁹ suis opatioib⁹ gradatim ꝓcedit: ꝛ nõ solũ i gñatiõe: sȝ etiã i nutrimẽto: sȝ natura nutrit fetũ i vtero ex sanguie mẽstruo: cũ vo ẽ ex vterũ imediate ex terrenascẽtib⁹ nõ pt nutriri: ğ necesse ẽ ꝙ nutriat aliq qđ sit mediũ inter trenascẽs ꝛ sãguinẽ: sȝ h nõ ẽ nisi lac: ğ necesse ẽ ꝙ fet⁹ ex vterũ ex lacte nutriat. Ad oppositũ: dicit ysaac sub auc. Ƿḋip. ꝙ idẽ ẽ oui ī volatilib⁹: qđ ẽ spma ꝛ lac i ābłabilib⁹: sȝ i ābłabilib⁹ spma ẽ ad gñationẽ: lac vo ad nutrimẽtũ: sȝ i exitu fet⁹ ab ouo ivolatilib⁹ pulli⁹ nõ nutrit ex ouo nec ex aliq qđ ex eo gñet: sȝ ex trenascẽti: ğ silr i aīalib⁹ i exitu fet⁹ ab vtero nõ nutriet fet⁹ ex lacte ex vterũ: sȝ poti⁹ ex trenascẽtib⁹. Ad h dicẽdũ ꝙ necesse ẽ ꝙ sit lac ex q̃ nutriat fet⁹ ex vterũ. vñ sic i vtero ex sanguie nutrit: silr ex vterũ nutrit ex aliq gñato ex sanguie ꝛ h ẽ lac. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ nõ ẽ silr de volatilib⁹ ꝛ ābulabilib⁹: volatilia ei mai⁹ ɔplementũ recipiũt ab ouo q̃ ābłabilia in exitu ab vtero: cui⁹ signũ ẽ ꝙ ābulabilia nõ statim vadũt: iõ ābulabile dȝ hr̃e nutrimẽtũ a natura ɔstitutũ. ❡ Scđo qrit qre aīalib⁹ ābłabilib⁹ debet lac: volatilib⁹ vo n. ꝛ v ꝙ vtrisq debeat lac. natura nõ solũ ꝓducit ɔstõnẽ fet⁹: sȝ etiã nutrimẽtũ: sȝ i volatilib⁹ ꝓducit natura fetũ: q: pullũ: ğ silr dȝ ꝓducere nutrimẽtũ fet⁹: ꝛ ita vt videt lac bȝ eẽ i volatilib⁹ sic in ambulabilib⁹. Ad hoc dicẽdũ ꝙ lac debet ambulabilib⁹: volatilibus vero oustio debet. ꝛ qras necessitatẽ in pria q̃ stiõe capli de ouis vbi h plenarie discussim⁹. ❡ Tertio qrit vtrũ i marib⁹ sit lac: ꝛ videt ꝙ sic: nullũ instrm fecit natura ociose: sȝ mamillas ꝓpter lac ɔposuit: sȝ in marib⁹ sunt mamille: ğ i marib⁹ ẽ lac. Ad h dicẽdũ ꝙ femine debet lac: ꝛ cã huı⁹ ẽ: materia fet⁹ venit ex mre: pncipiũ vo efficiẽs a pre. vñ spma viri ponit loco efficiẽtis: spma vo fe. loco materie fortatio vo nõ ẽ i mare: sȝ i fe. q: vt⁹ fortatiua nõ opat i mare sȝ i fe. ad vtutẽ vo fortatiuã sequit nutrimẽtũ: ꝛ iõ nutrimẽtũ ex fe. ꝓcedit ꝛ nõ ex mare. vñ dicit Cõstã. ꝙ sic se hȝ terra ad plãtã: ita se hȝ mr ad fetũ: sic ẽ i terra dat nutrimẽtũ plãte q: hũiditatẽ terrestrẽ sic mr dat nutrimẽtũ fetui. vñ sic nutrimẽtũ q̃ nutrit puer i vtero ẽ a mre sãguis mẽstru⁹: silr nutrimẽtũ q̃ nutrit puer ex vterũ ẽ a mre: ꝛ iõ lac a mre ꝛ nõ a viro vẽit. ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ qdã dicũt ꝙ mamille vno mõ sũt ꝓpter necessitatẽ vt lac i eis gñet. Alio mõ ꝓpter decoratiõnẽ: ꝛ h mõ sunt in viris: p:io mõ i mulierib⁹. Nos tñ dicim⁹ ꝙ i viro ꝛ i fe. sunt mamille ꝓpter necessitatẽ. i viro eñ sunt vt retineãt quãdã hũiditatẽ q̃ ẽ materia hũiditatis spmaticę. cui⁹ signũ ẽ ꝙ mamille inflãtur puero cũ primo incipit coire ꝛ multa capit. vñ i fe. sunt mamille ad h vt i ipis nutrimẽtũ fet⁹ ex vterũ gñet: i viris vo ad recipiendũ hũiditatẽ spermaticã. ꝛ sic ptȝ ꝙ in viris sunt ꝓpter necessitatem.

❡ Circa secũdũ ꝓcedit h mõ: qrit vtrũ lac ex sanguine mẽstruo gñet vel ex alio: ꝛ videt ꝙ ex sanguie mẽstruo: ex eadẽ materia gñat nutrimẽtũ fet⁹ ex vterũ nutriti ex q̃ i vtero nutrit: sȝ in vtero nutrit fet⁹ ex sanguie mẽstruo: ğ ex illo codẽ gñat nutrimentũ fet⁹ nutriti ex: ꝛ h est lac: ğ lac gñat ex sanguie mẽstruo. ꝛ h põt ɔfirmari p diuisionẽ mẽstrui positã supen⁹ ca. de ouis. Scđa rõ hec ẽ: duplex ẽ materia. ẽ ei materia fet⁹: ꝛ h ẽ i magna approximatõe sube parẽtũ. Alia ẽ materia q̃ ẽ nutrimẽtũ fet⁹: ꝛ h sic distat a fetu ita distat a suba parẽtũ. Pria materia est sicut spma vel humiditas tertia: ğ cũ nutrimẽtũ sit remotũ ꝛ distãs a fetu ꝛ suba parẽtũ: ğ dȝ gñari ex illa materia q̃ ẽ citra approxiationẽ illã: istđ aũt nutrimẽtũ ẽ lac: ğ dȝ gñari ex illo qđ ẽ citra approxiationẽ ꝛ illđ ẽ sanguis mẽstru⁹: ğ lac ex sanguie mẽstruo dȝ gñari. Ad oppositũ: i illis aīalib⁹ nihil ex sanguie mẽstruo gñat i qb⁹ nõ ẽ sanguis mẽstru⁹: sȝ in sola femia hũana ẽ sanguis mẽstru⁹ alia eñ aīalia femie sic vacce ꝛ hmõi cõuertũt ipm i vngues ꝛ cornua ꝛ hmõi: sic dicit pħs li. de aīalib⁹: ğ cũ i ipis sit lac ꝛ nõ sanguis mẽstru⁹: relinqtur ꝙ lac nõ gñat ex sãguie mẽstruo. Ad hoc dicẽdũ ꝙ lac gñat ex sãguie mẽstruo. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ sanguis mẽstru⁹ diuidit. Pria ps ẽ q̃ ad matricẽ delegat: ꝛ hec cedit ad ɔstõnẽ qñdã ptiũ fetus. alia vo ps cedit i nutrimentũ fet⁹. tertia delegatur ad mamillas ꝛ hec i lac ɔuertit. qrta i supfluitates co:pis delegat sic i vngues ꝛ h mõ põt eẽ sanguis mẽstru⁹ i oib⁹ gressibilib⁹ vt i vacca ꝛ asina ꝛ hmõi. qnta vo ps sanguis mẽstrui cedit i supfluitatẽ: ꝛ h tñ hȝ esse i muliere: ꝛ h exit de mense i mẽsem ꝓpter magnã hũiditatẽ q̃ ẽ i muliere: ꝛ iõ supabũdat supfluitas. alia vo aīalia istã ptẽ sanguis menstrui nõ hñt. ❡ Itẽ qrit ex cui⁹ digestiue ope lac relinqtur: ꝛ videt ꝙ ex supfluitate tertie digestiõis dȝ gñari. materia cõtẽta ex venas i spõgiositate mẽbro: gñat ex ope tertie digestiue: sȝ lac ẽ hmõi cũ i spõgiositate carnis mamillar gñet: ğ ex ope tertie digestiue gñat. Hoc ɔfirmat p h ꝙ ꝓpriũ est tertie digestiue materias dealbare: sȝ i scđa rubicũde fiũt ꝓpter naturã sanguis: lac vo albũ est ꝓpter albedinẽ sube carnis mamillarũ: oẽ vo tale sequitur tertiã digestionem: ergo lac ex opere tertie digestiue generatur. Ad oppositũ: illud quod ex opere tertie digestiue relinqtur: coagulatũ est ꝛ maiori coagulatione q̃ illđ qđ ex ope scđe digestiue relinqt sicut ptȝ in suba sanguinea: sȝ suba lactȝ nõ iuenit ita grossa sicut suba sanguis mẽstrui: imo lac liqdi⁹ ẽ: ğ ex ope tertie digestiue nõ relinquit. Ad h dicẽdũ ꝙ lac relinqtur ex ope tertie digestiue. Ad rationẽ dicẽdũ ꝙ tertia digestio ꝓcedit coagulando ꝛ segregãdo. vñ ptes grossiores coagulãdo ɔuertit i ptes mamillarũ ptes vo liqdiores segregãs cõuertit i lac. ❡ Itẽ qrit vtrũ lac sit superfluitas nutrimẽti mamillarũ: q̃ relinqtur ex residuo sue hũiditatis: ꝛ h est qrere vtrũ ex residuitate illi⁹ sanguis q̃ ad mamillas delegat ad h vt ipas nutriat gñet lac: ꝛ vr̃ sic: dic ysaac. i de febri. ꝙ vnũqđq mẽbrũ ex nutrimẽto qđ attrahit pri⁹ nutrit: ꝛ supfluitatẽ mãdat alijs mẽb:is. vñ stõach⁹ pri⁹ nutrit massa ptisanaria: ꝛ residuũ mãdat epati ğ mamilla silr pri⁹ nutrit sãguie sibi delegato ꝛ residuũ mãdat lacti: ꝛ sic ex residuitate illi⁹ sãguis relinqt lac. Scđa rõ hec ẽ: sicut spma gñat i toto co:pe: silr lac gñat i mamillis: sȝ spma gñat ex supfluitate pura: ğ silr ꝛ lac: ğ ex residuitate sanguis gñat lac. Ad hoc dicẽdũ ꝙ lac nõ gñat sicut supfluitas nutrimẽti mamillarũ. Ad rõnẽ dicendũ ꝙ illđ qđ mãdat alijs mẽb:is nõ est pura supfluitas: sȝ est supfluitas respectu nutrimẽti a q̃ nutrit: sȝ sec⁹ ẽ i mamillis: q: in ipis est duplex supfluitas. qdã ẽ q̃ seqtur nutrimẽtũ mamillarũ vt sudo:. alia est q̃ officiũ mamillarũ seqtur: ꝛ ad aliđ cedit: ꝛ gñat alia digestiõe. hmõi est lac. Ad aliđ dicẽdũ ꝙ nõ est silr de spmate ꝛ lacte: q: spma ẽ valde ꝓpinqũ mẽb:is: ideo gñatur ex hũiditate vicina mẽb:is: lac aũt nõ sic: imo ex sanguine nõ cõuerso q̃ est citra humiditatẽ generatur.

❡ Lectio. xlv.

❡ Electũ aũt lac qttuo: hȝ qlitates. colo:ẽ: odo:ẽ: liquo:ẽ: sapo:ẽ. Colo:ẽ albissimum darũ a citrinitate rubo:e ꝛ liuiditate remotũ. odo:ẽ odo:iferũ: ab ho:ro:e ꝛ grauitate alienũ. liquo:ẽ inter subtilẽ ꝛ grossum mediũ. Si gutta sup vnguẽ vel aliđ solidũ co:p⁹ ꝓijciat: remanet ɔtinua nõ liqda inferi⁹ lata superi⁹ acuta. Sapo:ẽ acceptabilẽ ab amaritudine: salsitate acetositate libera. Oim aũt ẽ laudabiliũ lac qđcũq subtilissimũ ẽ femineũ Scđo nõ tñ adeo i subtilitate vicinũ asininũ. grossissimũ ꝛ pl⁹ nutritiuũ vaccinũ: dehinc o pecorinũ: magi⁹ vo caseatũ pecorinũ: inde vaccinũ: pl⁹ aqticũ porcinũ: post hoc camelinũ: tertio caballinũ ꝛ asininũ tẽperatũ: ꝛ i trib⁹ substãtijs medio cre femininum. scđo caprinũ. Cã: q: oẽ lac naturã ꝛ cõplexionẽ aīalis cui⁹ ẽ imitat. Si ğ de grosso aīali grossũ erit: si de subtili subtile vñ lac. vaccinũ grossi⁹ ꝛ nutribili⁹ ẽ ꝛ vnctuosius. mẽbro: q̃ ɔfortabilius ꝛ frigidi⁹: camelinũ subtili⁹: ꝛ min⁹ vnctuosum: ꝛ pei⁹ nutrit: magis calefactiuũ ꝛ diureticũ: q: cameli naturalr calidissimi: calo: ei⁹ totã vnctuositatẽ trahit sanguis: iõq sine vnctuositate remanet. Lac aũt nihil

alio ē ꝙ sanguis scdo coct⁹: ⁊ idcirco sapor hui⁹ lactꝭ salsus ē ⁊ acut⁹. vñ incisiuū hūoꝝ: subtiliat grossitie eoꝝ: cui⁹ vaccinū ē ɔ̄riū. Cū ei vacca nō tm̄ caloris habeat vt vnctuositatē sanguis trahat: fit ei⁹ lac vnctuosissimū et nutribilissimū. Obijcit̄ tm̄ nobis de lacte porcino. q̄re inquiūt nō silr̄ vel etiā vnctuositatꝭ pl⁹ lac porcinū hꝫ: cū porci ceterꝭ aīalib⁹ ab̄labilib⁹ frigidiores sint. R̄n̄. Si min⁹ calidi sint ceteris naturalr̄ lacti iō auferēt̄ coctiōes: vnctuositatꝭ aūt coctio cā ⁊ digestio sunt cōpleta. Si g̊ adeo ē subtilis inquiūt vt fateris: quare camelino i actiōe diuretica ⁊ mūdificatiōe silia nō sunt. Dicim⁹. subtilitas lactꝭ porcini ꝑꝑ frigiditatē ab actiōe lōge est coctōis camelini ex nimietate calorꝭ: ⁊ fortitudīe coctōis. Dicūt iterū q̄re pecorinū caseati⁹ ē ꝙ vaccinū: vaccinū vo grossi⁹ ⁊ vnctuosi⁹. R̄n̄. qꝛ cū pecorinū sit calidi⁹: calore suo dat nutrimētū mai⁹. vñ plurima vnctuositas sibi diminuit̄: ⁊ siccitas augmētat̄. vaccinū nō tātā hꝫ: ꝓua tm̄ sibi sufficit vnctuositas. vñ i lacte remanet tota ⁊ ista vnctuositas caseitatē excupat: ⁊ magis nutrit: quia substātia vnctuosa nutribilior ē caseata: vtpote calidior ⁊ hūidior: calori ⁊ sāguīs vicinior: ⁊ i mutationē sanguīs facilior. Cōcordati sunt aūt oēs āntiq̄ ⁊ rōne testant̄ nulla re meli⁹ nutriri corp⁹ ꝙ q̄ facile i sāguieꝫ mutat̄. Tm̄ de pinguedine nobis obijciet̄. q̄re inqūt pinguedo nō his citi⁹ i sanguinē mutabilior: ⁊ lacte nutribilior cū sit vnctuosior: Dicim⁹. pinguedo: etsi vnctuosior ceteris sit nutriētibus: non tamen habet aquositatē subtiliātē liquidā ⁊ corp⁹ penetrātē. vñ grauat ⁊ cū cibis inatat: ⁊ cito coagulat ⁊ idurat. lac nō silr̄: cū aquosum sit liq̄dū penetratiuū. Testat̄ illō qō i caseo ⁊ butyro videt̄: q̄ cū ab aquositate separēt̄ aggrauāt ⁊ tarde digerūtur. Qñ g̊ lac bibit̄ vt caro augmēt̄: cū trib⁹ suis substātijs ebibat̄. vaccinū caꝑnū siue pecorinū. qō bibit̄ ad refrigeratōeꝫ caloris ⁊ restaurationē caloris epatis: auferat̄ butyrositas sua: ⁊ cū caseitate bibat̄ aquositas: ⁊ solū accipiat̄ vaccinū. Qui aūt mūdificare vult hūores: auferātur duo illa: ⁊ bibat̄ sola aquositas. Si aūt frigidi sūt: accipiat̄ camelinū. si calidi caprinū. Lac eī i subtilitate ⁊ grossitie diuidit̄. v. mōis. Est em̄ subtilissimū: ⁊ minus subtilissimo: est ⁊ grossimū: ⁊ minus grosso: est ⁊ horum medium. Subtilitas autem lactis dupliciter itnenditur. aut i substantia: aut i actione In substātia sicut qō cōpleriōi assimilat̄ hūane naturalr̄ vtpote femine: scdo caprinū. Inde femininū tēpati⁹ ē ⁊ nutribilib⁹ ceteris: ⁊ mortiferis succurrens venenis dolori ꝙ dyafragmatis: vulnerib⁹ pulmonis: renū ⁊ vesice: marie si exugat̄ a mamillis ⁊ immulsum. meli⁹ em̄ ꝙ si mulsū aerē tāgat: ⁊ mutatio calorē naturalē auferat. Subtilitas i actiōe ē cū butyrositas ⁊ caseitas auferētur: ⁊ aquositas ⁊ acumē augeat̄: sicut camelinū esse videt̄. vñ min⁹ nutritiuū: ⁊ tm̄ iuuatissimū hydropicis de corruptiōe epatꝭ: de frigiditate ⁊ hūiditate. quidā medicoꝝ asserūt qꝛ corruptionē epatis ⁊ splenis de calore adiuuat: qō ex subtilitate sua dr̄ illō facere ⁊ aquositate. est aūt possibile si salsitudine caret ⁊ acumīe. Lac grossissimū a tēperamēto ē remotū longe: sicut vaccinū: qō min⁹ ceteris ē aquosuꝫ ⁊ magis butyrosum: sed tm̄ pecorinū sicut diximus: magis est caseatum. Monstrat aūt ex grauitate sui odoris. Inde Gal. lac pecorinū graui⁹ est in odore ꝙ vaccinū: ⁊ ideo magis phlegmaticum. Idem. lac vaccinū minus est aquosum ⁊ acutum: ⁊ ideo magis nutrit: stomacho conuenit: membra confortat: epar ⁊ stomachū refrigerat. ē etiā bonū ad alia. Butyrositate ablata ⁊ ad bibēdū data morsurā calidoꝝ hūoꝝ mitigat: calorē naturalē cōfortat ⁊ tēperat: carnē augmētat: dyarriā cholericā aufert: tenasmō cholericū vulnera intestinoꝝ vesice ⁊ mt̄icꝭ adiuuat. Est aūt sic dādū ⁊ optime: vt tātū aq̄ frigide appoāt̄ quātū lactꝭ ⁊ tādiu coquat̄: donec aq̄ auferat̄: ⁊ quotiēs feceris tāto meli⁹ his actionib⁹ erit. Si aūt aquā nō apposueris: lapidē siue ferrū indaicū calefactū totiēs erit apponendū: donec sua sibi demat̄ aquositas. Lac g̊ boꝝ ē mediū: qō i tribus substātijs suis erit tēperatum sicut caprinū: ⁊ iō post femininū magis est boꝝ tēperatū. Si g̊ coquat̄ ad mediū: ⁊ cū zuccaro sit et ibitū: vulnerib⁹ valet pulmonis vesice renū. Si autē butyrositas abstrahat̄: ⁊ quātū lactꝭ tātūdē aq̄ frigide apponat̄: ⁊ cum lapide seu ferro excoquat̄ quo ad aq̄ ɔsumptionē deueniat: valet cholericis egestiōib⁹ ⁊ intestinoꝝ vulnerib⁹: plurimū aūt vna libra det̄. sꝫ caueāt accipe ne i stomacho coagulet̄. Coagulatū eī grauitatē gn̄at stomacho: fumositatē mittit capiti vñ suffocatio ⁊ āgustia gn̄at̄. Cui g̊ coadunabit̄. ℥. j. mellis siue. ʒ. j. ß. ⁊ parū salis gēme accipiat Lac min⁹ subtile inter subtile tēperatū: sicut asininū ⁊ caballinū qō ē mediū iter camelinū ⁊ caprnū: sꝫ tm̄ caballinū ⁊ asininū differūt: qꝛ caballinū ē calidi⁹: ⁊ camelino vicini⁹: asininū tēperati⁹: ⁊ caprino ꝓpinqui⁹. vñ si det̄ asininū ad bibēdū calidū: nō adeo coagl̄at̄ i stōacho vt caprnū. Si aūt mel ⁊ parū salis appoāt̄ nūꝙ coagl̄abit̄: iōq₃ caprno ⁊ feminino ē subtili⁹. i subtilitate nō tꝑamēto ē vicini⁹: qꝛ caprinū laudabili⁹ dat nutrimētū: ⁊ feminei tēpamēto ē vicinū. vñ lac asininū solubile ē vētris: ⁊ molle neruosis mēbris calore ⁊ siccitate induratꝭ. mitigat g̊ anhelitū: orthomiā: tussim cui⁹ cā cataracta ē acuta. Itē iuuat pectorꝭ: renū ⁊ vesice vulnera. Caballinū ꝓpt̄ vicinitatē ad camelinū in subtilitate ⁊ acumīe ē iuuatiuū i apostematib⁹ mt̄icis aperiēdis: ⁊ mēstruis ꝓuocādis: si cā eoꝝ sint calor ⁊ siccitas: qm̄ ꝓprietatē hꝫ istō ab oī lacte remotā Lac min⁹ grossum inter grossissimū ⁊ tēperatū sicut pecorinū qō ē inter vaccinū ⁊ caprinū. vñ nutribili⁹ ꝙ caprinū: ⁊ fortioris actionis i egestis stringēdis: ⁊ vulnerib⁹ pulmōis: renū: vesice: ⁊ dissinterie: sꝫ tm̄ minus nutrit ꝙ vaccinū: ⁊ strigit vētrē. Inde Gal. Lac vaccinū forti⁹ ē oīm lacte in stringēdo: marie ablata butyrositate: ⁊ excoquat̄ cū ferro vl̄ lapide. Secūdū est huic caprinū. porcinū est subtile ⁊ aquosum: qꝛ ex frigiditate sua ē incoctū. io si ꝑm medicinā accipiat̄: est piruissimū suū iuuamētū: ⁊ corporis hūectatiuū.

¶ Actū est de natura ⁊ diuersitate lactis ⁊ subaꝝ ei⁹: ⁊ de actōib⁹ ⁊ de mō exhibēdi ipꝫ. In hac aūt pte agit de electōe lactis laudabilis: ⁊ rōne maioris laudabilitatis vel minoris gn̄a lactis adiuicē ɔparat. hec sūt ps spectat ad pn̄tē lectionē. Diuidit̄ aūt hec ps i. ij. ptes. In qrū pria assignat cōditiōes i qb⁹ electio lactis attēdit̄. In scda rōne maioris lau

dabilitatis et minoris genera lactis adinuicem comparat. Prīa remanet indiuisa. Scđa aūt diuidiť in duas. In q̄rū prīa gn̄a lactis adinuicē comparat. In scđa generū diuersitatē rōne subtilitatꝫ grossiciei ⁊ mediocritatꝫ subē assignat. Prīa adhuc diuidiť ī duas. In q̄rū prīa gn̄a lactis adiuicē ꝯpat. In scđa q̄ttuoꝛ q̄ōnes īcidētes mouet ⁊ soluit. Pars aūt illa q̄ ē de generū lactis diuersitate rōne dispōnū subē: ī duas diuidiť. In q̄rū prīa assignat distīctionē dr̄ntiaꝝ hꝛꝫ dispōnū. in scđa rōe singlaꝝ de lactꝫ diuersitate ꝓseq̄ť. Prīa nō diuidiť: sꝫ scđa diuidiť ī sex. In q̄rū prīa agit de lacte subtili. ī scđa de grosso. ī tertia inducit Gal. circa diuersitatē lactis rōne subē ⁊ circa appatū eiꝰ. ī q̄rta agit de mediocri simplr. ī q̄nta de medio inter subtilissimū ⁊ tēperatū. ī sexta de medio inter grossissimū ⁊ tēpatū. Sūt igiť ī pn̄ti lectōe ptes xj. In q̄rū prīa assignat ꝯditōes ī q̄bꝰ ꝯsistit lactis electio. In scđa. s. in hac: Oi aūt lacte laudabilissimū ⁊c. gn̄a lactis adiuicē ꝯpat rōe maioris laudis ⁊ mīoris. In tertia. s. ī hac Cā q: oē lac ⁊c. assignat cām diuersitatis ī hac ꝯparatōe. In q̄rta. s. ī hac: Obijcient tn̄ nob ⁊c. mouet ⁊ soluit q̄ttuoꝛ q̄ōes īcidētes. In. v. s. ī hac. Lac vo ī subtilitate ⁊c. assignās lactꝫ diuersitate rōe dispōnū subē: hꝛꝫ dispōnū dr̄ntias assignat ⁊ distīguit. In. vj. s. ī hac: Subtilitas aūt lactꝫ ⁊c. ꝓseq̄ns d̄ singlīs sꝫ ordinē agit de lacte subtili. In. vij. s. ī hac Lac grossissimū a tpamēto ⁊c. agit de grosso. In. viij. s. ī hac Inde Gal. lac porcinū ⁊c. īducit Gal. circa hāc diuersitatē ⁊ circa lactꝫ appatū. In. ix. s. ī hac: Lac hoꝝ mediū ⁊c. agit de lacte medio absolute. In. x. s. ī hac. Lac minꝰ subtile ⁊c. agit lacte medio inter subtilissimū ⁊ tēperatū. In xj. s. ī hac: Lac minꝰ grossum ⁊c. agit de medio inter grossissimū ⁊ tēperatū. ❡ Circa p̄mā partē dicit ꝙ electio lactis in q̄ttuoꝛ consistit. coloꝛe. s. odoꝛe: sapoꝛe: ⁊ subā. Coloꝛ autē lactis dꝫ esse albissimꝰ: ꝑ q̄uē signať ꝑfecta digestio ⁊ puritas. odoꝛ suauis: ꝑ q̄uē denotať oīs corruptōis ablatio. liquoꝛ mediocrꝫ ⁊ tenax ī ꝑtibꝰ vnguis vel marmoris: ꝑ q̄uē denotať ꝑfecta digestio ⁊ tēpamētū ⁊ ꝑfctā triū subaꝝ ꝯmixtio: latus ī fundo: ī sup̄ficie pineatꝰ: ꝑ qđ denotať ꝑfecta positio ptiū sic ī ypostasi vrine. sapoꝛ placidꝰ ꝑ q̄uē naturaľ ꝯplexio designať. Circa scđam ptē ꝯpat gn̄a lactꝫ adiuicē dicēs ꝙ inter oīa p̄fert femineū hūanū ꝓpter subtilitatē ⁊ tēpamētū: post ipꝫ grossissimū. ē aūt grossissimū vaccinū ⁊ post pecorinū ⁊ hoc magꝫ caseatū ē vaccino. Liq̄dū aūt ⁊ aq̄suꝫ ē porcinū ⁊ post caballinū. tēpatū in subā ē femineū: post vo ipꝫ caprinū. Circa tertiā ptē reddit cām huiꝰ diuersitatis: q̄ ē q: lac sequiť ī ꝯplexiōe ⁊ subā naturā sui aīalis. vn̄ ex grosso grossū: ex subtili subtile: ⁊ iđ lac camelinū subtile ē ⁊ minꝰ vnctuosum: q: caloꝛ cameli totā vnctuositatē ꝯsumit. lac aūt ē sanguis scđo coctꝰ ī mamillis: ⁊ iđ caloꝛē ⁊ acumē accipit ī camelo a caloꝛe aīalis. Circa q̄rtā ptē mouet aliq̄s q̄ōnes. ⁊ prīa talis est: cū caloꝛ aīalis auferat vnctuositatē: igiť in lacte porcino erit multū vnctuositatis: cū sit in suo aīali paucꝰ caloꝛ ꝯsumēs. Soluit aūt dicēs ꝙ vnctuositas cāť a caloꝛe dn̄ante: sꝫ ī hoc aīali ē paucꝰ caloꝛ: ⁊ iđ vnctuositas pauca. Scđa q̄ō ex dictꝫ oriēs hec est: cū lac porcinū sit aq̄suꝫ sic camelinū: q̄re nō est diureticū. Soluit aūt dicēs ꝙ cā huiꝰ ē: q: ī camelino ē hec v̄tꝰ a caloꝛe: ī porcino nō: q: non est caloꝛ dās acumē. Tertia q̄ō ē h̄: ꝓpter q̄d lac pecorinū caseatiꝰ ē vaccino: cū tn̄ vaccinū grossiꝰ ⁊ vnctuosiꝰ sit. Soluit aūt dicēs ꝙ magnꝰ caloꝛ ī corpe vnctuositatē lactis ꝯsumit ⁊ subam caseatā dimittit ī vacca ꝑuus caloꝛ vnctuositatē dimittit. Nā sm̄ āti q̄s illud maxīe nutrit qđ ad sāguinē maxīe ꝯuertiť: h̄ aūt ē vnctuosuꝫ: ⁊ iđ maxīe nutrit: ⁊ iđ cū a caloꝛe ꝯuertať ī pecoꝛe ī suo lacte ꝑuať vnctuositas: ī lacte vaccīo manet. Quarta aūt q̄ō oriēs ex dictis ē: cū vnctuosum maxīe nutriat: ⁊ cito ad caloꝛē ꝯuertať: q̄re pinguedo parū nutrit. Soluit aūt prīo dicēs ꝙ cā huius est: ꝙ nō penetrat ad mēbra: īmo sup̄natat ī stomacho fugiēs digestionis locū. Scđo aūt dicit ꝙ cū lac cā nutrimēti bibiť: cū tribꝰ substātijs bibať: cū aūt ad cōfortādū ⁊ refrigerādū: cū subā serosa ⁊ caseata: q̄n ad mūdificādū cū serosa solū. Circa q̄ntā ptē gn̄alē lactꝫ diuersitatē assigt penes subtilitatē ⁊ grossitiē: prīo dicēs ꝙ lac diuersať ī grossitie ⁊ subtilitate subē. ē eñ q̄ddā subtile: q̄ddā grossum: q̄ddā mediocre. Scđo distinguit subtile. vnū est subtile ī subā ⁊ actiōe. Circa sextā partē ꝓseq̄uēs de his differētijs: prīo agit de subtili in subā sicut ē femineū: qđ multū ⁊ laudabiliť nutrit: ⁊ ad multas valet passiōes maxime nouiter extractū. Scđo agit de subtili ī actiōe sicut ē camelinū: qđ est diureticū ⁊ deoppilatiuū. Circa septimā ptē agit de grosso sicut ē vaccinū q̄ tn̄ pecorinū est caseatius sicut ꝑ odoꝛis patet grauitatē. Circa octauā ptē prīo ꝯparat gn̄a lactis adinuicē sm̄ Gal. ⁊ scđo dat modū apparādi ⁊ exbibēdi lac. ⁊ sermo ē planus. Circa nonā ptē agēs prīo de lacte mediocri qđ est sicut caprinū: p̄mo tāgit eiꝰ ꝯditiōes. scđo modū apparādi ⁊ exhibēdi ipm̄ ⁊ modū succurrēdi suis nocumētis. Circa decimā ptē agit de lacte medio inter subtilissimū ⁊ tēperatū: dicens prīo ꝙ tale ē asininū ⁊ caballinū qđ ē mediū inter camelinū ⁊ caprinū: sꝫ vtrūq3 differt: q: caballinū excēdiť ī caliditate ⁊ camelino vicinať: asininū tēperatū est ⁊ caprino vicinať: ⁊ ideo caballinū minꝰ in stomacho coagulať: maxīe cū dať cū melle ⁊ sale ꝓpter suū caloꝛē dissoluētē: ⁊ ideo subtiliꝰ est caprino: ⁊ vaccinū femineo in subtilitate nō in ꝯplexionis tēperamēto. caprinū aūt bonū dat nutrimētū ⁊ vicinať ī tēperamēto ꝯplexionis femineo. Scđo assignat actiōes ⁊ ꝓprietates hmōi gn̄is q̄ plane sunt. Circa vndecimā ptē agit de lacte medio inter grossissimū ⁊ tēperatū sicut est pecorinū inter vaccinū ⁊ caprinū: prīo dicēs ꝙ multū nutrit ⁊ stringit. Scđo inducit Gal. ⁊ eiꝰ actionē declarat. ⁊ plana sunt oīa. Notādū aūt ꝙ orthomia est difficultas inspirādi ⁊ respirandi. anhelitꝰ expirādi: sangiū inspirādi: asma cū cantu: disnia sine cantu. Catarrus est humoꝝ ad mēbra sp̄ūalia a capite.

❡ Circa ptē istā q̄ruť tria. Primū ē de ꝯplexiōe lactis ⁊ natura eiꝰ. Scđꝫ ē de distīctōe ptiū eiꝰ. Tertiū ē de vsu lactꝫ.

❡ Circa p̄mū ꝓcediť hoc mō: q̄riť vtrū lac sit calidiꝰ ouo ⁊ videť ꝙ sic. sup̄fluitates quāto plus accedūt ad formā sanguinis tāto calidioꝛes sunt: sꝫ lac est hmōi: ꝫ lac calidius est ouo. Ad oppositū: oē illud in q̄ plures ptes caliditati attinent: calidius est eo: in quo plures partes frigiditati attinēt: sꝫ ī lacte ps serosa ⁊ caseata frigiditati attinēt: in ouo albumē solū: ꝫ ouū ē calidius lacte. Scđa rō hec est: sicut vult Gal. sanguis calidioꝛ ē lacte: q: in loco calidiori gn̄ať: ꝫ silr cū ouū ī loco calidiori gn̄eť q̄ lac: ꝫ ouū calidiꝰ est lacte. minoꝛ patet: gn̄ať eñ ouū ī matrice: lac vo ī mamillis: matrix vo calidioꝛ ē mamillis. Ad h̄ dicēdū ꝙ oua calidiora sunt lacte. Ad rōnē dicēdū ꝙ q̄uis lac ad formā sanguinis plus accedat q̄ oua: tn̄ q: in calidiori loco gn̄ať q̄ lac: q: in matrice iđ oua sunt calidiora. ❡ Scđo q̄riť: q̄ūo sanguis ī lac pōt trāsmutari: ⁊ videť ꝙ nō sit possibile: humoꝛes eñ ordinate ꝓcedūt. vn̄ crudū ad digestū ꝯuertať ⁊ nūq3 ecōuerso: crudū eñ pōt decoq̄ ⁊ coctū nō pōt incrudari sicut dicit Cōstā. ꝫ cū lac sit crudū respectu sanguīs: manifestū est ꝙ sanguis ad lac nō poterit ꝯuerti: sic eñ coctū incrudareť qđ est incōueniēs. Cōtrariū tn̄ videmꝰ: ⁊ ꝓbať h̄ mō. pinguedo frigidioꝛ ē sanguīe: ⁊ silr caro: ⁊ tn̄ ex sanguine caro ⁊ pinguedo gn̄anť: ꝫ silr ex sanguīe lac poterit gn̄ari. qđ concedimꝰ. Ad rōnē dicēdū ꝙ duplex est ꝓcessus ī hūoribꝰ. Primꝰ ꝑ viā digestionis ⁊ sm̄ hunc ex phlegmate crudo gn̄atur sanguis: ⁊ h̄ mō loq̄tur Cōstā. ꝙ coctū nō pōt incrudari: sꝫ potiꝰ ecōuerso. Scđs ꝓcessus est ꝑ viā seq̄strat iōis: ⁊ h̄ mō ponimꝰ ꝙ ex sanguīe pōt gn̄ari phlegma: q: natura pōt separare ptes calidas sanguīs: ⁊ tūc relinq̄tur phlegma acetosuꝫ. Tertius ē ꝓcessus ꝑ viā ꝯuersiōis ⁊ h̄ mō hūoꝛes ꝯuertūtur ad carnē: ⁊ h̄ mō ponimꝰ ꝙ ex calido gn̄ať frigidū: ⁊ h̄ mō ex sāguīe lac gn̄ať. ❡ Tertio q̄riť q̄ūo lac possit ī sanguiem mutari. natura eī nō facit ī sua opatiōe circulū: ꝫ lac nō redibit ī sanguinē. Ad oppositū: nihil ex aliq̄ pt̄ nutriri nisi illđ ad sanguinē ꝯuertiť: sꝫ lac nutrit fetū: ꝫ necesse ē ꝙ ad sanguinē ꝯuertať. Ad h̄ dicēdū ꝙ lac ī sanguinē mutať: ⁊ gn̄ať ex sanguine mr̄is delegato ad mamillas: ⁊ ꝯuertiť ī subam fetus ⁊ eius sanguinē ⁊ nutrimētū. Ad rōnē dicēdū ꝙ silr est de lacte ⁊ pinguedine ⁊ carne: q: caro gn̄ať ex sanguine q̄uis sit frigidioꝛ ip̄o. silr dicēdum est de lacte: nec ē ibi circulus: q: nō mutať in eūdē sanguinē ex quo gn̄atū est sicut dictū est. ❡ Quarto q̄riť: cū fetus ī vtero ex sanguīe mēstruo nutriať: vtrū silr in vtero ex lacte possit nutriri: ⁊ videť ꝙ sic: q: sicut dicit ysaac. lac est sanguis scđo coctꝰ. ⁊ sic lac est ma

gis coctū q̄ sanguis ⁊ magis digestū: ergo ex lacte pōt fet⁹ nutriri i vtero sic ex lacte mēstruo. Ad hoc dicēdū q̄ nō pōt nutriri ex lacte. vñ fet⁹ q: approximat nature mr̄is: iō nutrit̄ nutrimēto ꝓprio nature mr̄is. s. sanguie mēstruo. et ꝟo q: distat a natura matris nutrit̄ nutrimēto distāti a natura mr̄is. s. lacte. Ad rōnē i ꝯtrariū dicēdū q̄ q̄uis lac sit digestibili⁹ sanguie mēstruo: nō tñ ordinat̄ ad nutrimētū fet⁹ intra sic neq̄ sanguis mēstru⁹ ext: sȝ lac. ¶ Quīto q̄rit̄ de colore lact̄ q̄re sit albū i termīo: sȝ sicut dicit Cōstā. ea q̄ ex sanguie gn̄ant̄ colorē hn̄t rubeū sicut ptȝ i epate qd̄ ex sanguie gn̄at̄: ergo sil̄r superfluitates q̄ ex sanguie gn̄ant̄ debent esse rubicūde: sȝ lac est hmōi fm ysaac: cū sit sanguis scd̄o coct⁹: ergo lac dȝ eē poti⁹ rubeū q̄ albū. Cōtrariū tñ videm⁹. Ad h̄ dicēdū q̄ lac naturaliter albū est: ⁊ cā hui⁹ est: q: caro mamillarū suo calore ꝯuertit sanguinē in lac: sȝ caro mamillarū ē alba spōgiosa ⁊ glādulosa. Addo etiā q̄ tertia digestio ex cui⁹ ope relinquitur lac: materias coagulat ⁊ dealbat: ⁊ iō tū ꝓpter carnē albā suo calore ꝯuertētē sanguinē in lac: tum ꝓpter eius digestionē ex cui⁹ ope relinq̄tur dealbātē materias necesse ē q̄ lac albū colorē h̄eat intēsum. Ad rōnem dicēdū q̄ eorū q̄ ex sanguine gn̄ant̄: q̄dā retinēt formā sanguis sicut epar: q̄dā non sic caro sanguie spoliata: ⁊ h̄ mō ex sanguie gn̄at̄ lac. ¶ Sexto q̄rit̄: cū lac ex sāguie gn̄et̄: q̄re poti⁹ retinet saporē sanguis s. dulcedinē q̄ colorē. Ad h̄ dicēdū q̄ sanguis ꝯuertit̄ in lac ꝓpter calorē mamillarū: q̄ q̄dē calor p vlteriorē digestioē ꝓcedit. ⁊ q: digestio addit i dulcedinē ⁊ nō remouet ipā: ꝓpter h̄ lac retinet dulcedinē sicut sanguis ⁊ cōuertēdo sanguinē ad lac fm exigētiā hūorū cōtētorū i mamillis: sȝ illa hūiditas ē alba: ⁊ iō lac sp̄ remanet albū ¶ Itē q̄rit̄ qd̄ lac sit laudabili⁹ an lac femie albe an lac femie nigre: ⁊ vr̄ q̄ femie albe q: sicut dicit Auicē. matrix dȝ esse coloris albi ꝑmixti rubedini. vñ lac ex aīalib⁹ tēperatis bonū est ⁊ laudabile: sȝ nigredo nō attestat̄ tēperamēto sȝ albedo: ergo lac femie albe laudabili⁹ ē: q̄ nigre. Scd̄a rō: lac laudabili⁹ ē qd̄ ꝑfecti⁹ ⁊ digestibili⁹ ē: sȝ i feminis nigris calor defect⁹ ē. cui⁹ signū ē q: sicut dicit Auicē. i ethiopib⁹ calor interior defect⁹ ē ꝓpter calorē exteri⁹ resoluētē. vñ fiūt senes i. xxx. annis: ergo in nigris mulieribus est calor defect⁹: sȝ q: calor est defect⁹ nō pōt lac ꝑfecte digeri: igit̄ i feminis nigr̄ lac illaudabili⁹ ē q̄ i albis. Ad oppositū ē qd̄ dicit pħs lib. de aīalib⁹: q̄ lac femine nigre pl⁹ valet ⁊ laudabili⁹ est. Ad h̄ dicēdū q̄ lac femine nigre laudabili⁹ est. i alba eī femia multa aquositas aggregat̄: ⁊ iō lac aq̄sum ē. i fe. nigra illa aq̄sitas ꝯsumit̄ cū sit calor fortis ⁊ iō lac magis coagulatū est: ⁊ tunc meli⁹ est ⁊ laudabili⁹. Ad rōnē dicēdū q̄ i fe. alba ꝑfusa rubore lac digestibili⁹ ē ⁊ meli⁹ vñ pħs ꝯꝑat lac fe. itēse i albedie cū rubore: rubor eī ꝑmixt⁹ albedini tēꝑamētī signū ē. Ad aliā ptȝ rn̄sio: q: nigredo hȝ duplicē cām: exteriorē ⁊ interiorē: vñ si nigredo sit cāta a calore extiori: tūc cū calor intior sit debil̄ tūc lac ē illaudabile. si tñ sit cāta nigredo a calore intiori forti sic est laudabile lac.

¶ Circa scd̄m ꝓcedit̄ h̄ mō: ⁊ q̄rit̄ vtrū lac cōpōat̄ ex diuersis substātijs: ⁊ vr̄ q̄ nō: nihil qd̄ est hn̄s vnā spēȝ plures cōplexiōes ⁊ ꝯpōnes ꝑticipat: ad formā eī specificā dispōit̄ cōplexio: sȝ lac ē hmōi: q: hȝ vnā spēȝ sic sāguis: ergo nō pt̄ h̄re diuersas cōplexiones: ⁊ sic nec diuersas ptes diuersarū ꝯplexionū. Ad oppositū ē qd̄ dicit Auicē. q̄ eorū q̄ sūt ꝯposita scd̄a ꝯpōne ē lac. dic̄ etiā q̄ lac tale ꝯpositū ē ita q̄ ꝑtes ipi⁹ pn̄t seq̄strari: sȝ tale maxie ē ꝯpositū: ergo lac maxie ꝯpositū est. qd̄ ꝯcedim⁹. Ad rōnē dicēdū q̄ i lacte ē ꝯplexio duplex. q̄dā est q̄ dr̄ cōplexio toti⁹ ⁊ h̄ toti attribuit̄ ⁊ nō ꝑtib⁹. alia ē ꝯplexio ꝑticlaris ⁊ h̄ nō debet̄ toti sȝ ꝑtib⁹. ¶ Scd̄o q̄rit̄ vtrū sint plures sub̄e i lacte q̄ tres: ⁊ vr̄ q̄ plures debeāt eē: q: q̄ttuor sūt elemēta q̄rū naturā gerūt ea q̄ sūt i corpe mixto: sȝ i lacte ē q̄dā ꝑs q̄ assimilat̄ t̄re sic sub̄a caseata: ⁊ q̄dā q̄ assimilat̄ aeri sic butyrosa: ⁊ q̄dā q̄ assimilat̄ aq̄ sic serosa: ergo dȝ eē ꝑs q̄rta q̄ igni assimilet̄. Ad h̄ dicēdū q̄ i materie horū corporū mixtorū natura ignis naturalr̄ pauca ē ⁊ natura t̄re mlta: ⁊ iō nō appet natura ignis: ⁊ iō pōt poni q̄rta sub̄a ferēs acumē rōne ꝑtiū serosarū. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū iste sub̄e i lacte sequāt̄ hūores: ⁊ videt̄ q̄ sic: q: ille sub̄e ꝯsicūt̄ ex materiali ꝯstōne masse sanguinee: sȝ ꝑtes illi⁹ masse sūt hūores q̄ttuor: ergo ille ꝑtes lactis sequēt̄ sub̄as horū hūorū. Ad h̄ dicēdū q̄ hmōi ꝯstitutio ꝑtiū nō seq̄t̄ hūores: imo i q̄libȝ ꝑte ē natura oīm hūorū. Ad h̄ dicēdū q̄ i natura lact̄ ē duplex gen⁹ ꝑtiū: q: q̄dā sūt ꝑtes q̄ sūt i potētia remota sic ponim⁹ elemēta i corpe mixto ⁊ h̄ mō q̄ttuor hūores sūt ꝑtes lact̄: alie sūt ꝑtes integrātes ⁊ sūt i potētia ꝓpīa ad seq̄strationē ⁊ hmōi ꝑtes sūt butyrosa: serosa: ⁊ caseata. alio mō ꝑtes sequestrari nō pn̄t. ¶ Quarto q̄rit̄ qd̄ sit serū vtrū sit aq̄sitas sanguis eiusdē nature cū vrina: ⁊ vr̄ q̄ sic. Dicit Haly i tegni q̄ i massa hūorū sūt q̄nq̄: q̄ttuor hūores ⁊ aq̄sitas q̄ spēm hūorū nō induit: ⁊ h̄ duob⁹ mōis diuidit̄. vna cedit i vrinā: alia currit p venas: ex sāguie ꝟo gn̄at̄ lac: ergo ex aq̄sitate sāguīs gn̄at̄ aq̄sitas lact̄ ⁊ h̄ ē serū: ergo serū nihil aliud ē q̄ aq̄sitas sanguis sic vrina. Ad oppm̄: lac ⁊ oēs ꝑtes lact̄ sūt superfluitates puritatis: sȝ aq̄sitas ē superfluitas ipuritat̄: ergo nec lac nec ei⁹ ꝑtes ē aq̄sitas sanguis. Ad h̄ dicēdū q̄ serū gn̄at̄ ex aq̄sitate currēte cū sāguie vñ si veniret ad renes fieret vrina. Ad rōnē i ꝯtrariū dicēdū q̄ tres sūt ꝑtes hmōi aq̄sitat̄. vna cedit i superfluitatē ⁊ exit cū vrina. alia fluit cū sāguie vt sāguinē reddat clarū ⁊ ꝑuiū penetrātē. alia fluit ad mamillas cū sāguie: media purior ē ⁊ subtilior. ¶ Quīto q̄rit̄ cui⁹ ꝯplexiōis sit serū: ⁊ vr̄ q̄ sit cali. q: qd̄ hȝ effectū caliditat̄ calidū ē: sȝ serū ē hmōi: laxat eī ⁊ mordicat: ergo ē calidū. ꝯtrariū dic̄ ysaac. nihil qd̄ hūores cholericos reꝑmit ē calide nature sȝ poti⁹ frigide: sȝ serū ē hmōi fȝ ysaac: ergo ē frigidū ⁊ nō calidū. qd̄ ꝯcedim⁹. Ad rōnē dicēdū q̄ isti effect⁹ q̄ sunt mordicare laxare duplici via cānt̄. pma cā ē caliditas ⁊ p hāc viā nō pōit̄ i sero. scd̄a cā ē subtilitas ⁊ penetrabilitas ⁊ h̄ mō hȝ serū hmōi effect⁹ sic ponim⁹ i aceto. ¶ Vltīo q̄rit̄ vñ hȝ acumē serū q: ꝑtes ille q̄ mi⁹ assimilāt̄ acumini sūt serose. sūt eī aq̄se: ergo nō vr̄ h̄re acumē. ꝯtrariū vr̄: sile ē de aceto ⁊ sero: sȝ i aceto adiūgit̄ acumē cū liquore: ergo sil̄r i sero. Ad h̄ dicēdū q̄ ē ibi acumē: q: sic i aceto a calore putrefaciēte acumē relinquit: sil̄r in sero a calore opante supra naturā relinquit̄ acumen.

¶ Lectio. xlvj.

¶ Aliter aūt lac q̄ttuor mōis diuersat̄. aut fm naturā aīalis: aut pascue sue: aut ex tēporib⁹: aut ex nouitate sui ⁊ vetustate. Ex natura aīalis mult̄ mōis. vel eñ ex tēꝑamēto aīalis bñ carnosi: ⁊ ei⁹ lac meli⁹. maxie si ab vberib⁹ nouiter emulgeat̄. vl̄ ex aīalib⁹ male ꝯplexiōis: infirmo q̄ȝ ⁊ macro lac pei⁹ erit ⁊ illaudabilē sāguinē gn̄abit si diu mulsū fuerit Ex pascuis multis diuersant̄ mōis. Alia eī teneris ⁊ recētib⁹ pascūt̄ herbis. Alia ex siccis ramorū extremitatib⁹. Alia herbis stipticis. Alia laxatiuis: sicut ē scamonea: titimallus: cucumeres siluatici. Que teneris ⁊ recētib⁹ herbis aquosuȝ subtile lac hn̄t: ⁊ stomacho nociuū. Siccis ramorū extremis pastorū: min⁹ ē aquosuȝ nō solutiuū: ⁊ stomacho ē cōgruū. Inde caprinū magis stomacho ē cōgruū: q: capre siluaticis herbis pascunt̄ ⁊ ramorū extremitatib⁹. Cōstat ergo q: q̄ ramorū extremitatib⁹ stiptic̄ vl̄ frōdib⁹ pascūt̄: lac hn̄t stōachi cōfortatiuū ⁊ stipticū q̄ laxatiuis herbis pascūt̄ lac suū nocet stomacho mordēdo sui neruos, ⁊ est laxatiuū. Nō ergo lac est dādū nisi aīalis qd̄ laudabili cibo sit pastū: ne cito i corruptionē stōachi mutet̄. Inde Gal. Lac malū non solū corpus corrūpit: sȝ etiā oēs laudabiles chimos cōfundit. Dixit ipe se vidisse puerū lactentē: cui⁹ nutrice mortua successit altera pessimū lac hn̄s q: siluaticis vtebat̄ herbis: fames eñ in vere fuit i illa ciuitate: corp⁹ ergo pueri repletū ē pessimis pustulis. h̄ inde Gal. certificauit q̄ quoscūq̄ eisdē herbis comedētes repit postulatos eē vidit. aliq̄n aūt capre frōdes glādiū ⁊ silua stiptica pascūt: ⁊ ita fit stōachi cōfortatiuū ⁊ stipticū. aliq̄n laxatiua ⁊ acuta: iō lac laxatiuū ⁊ nocitiuū stomacho. Ex tēpibus aūt lac diuersat̄ mōis multis: q: lac in vere subtili⁹ ē: i initio ⁊ aque assil̄at̄: in fine veris ⁊ i initio estatis tēperatior ⁊ laudabilior cibus erit. in fine estatis ⁊ in initio

autūni grossior ꝛ minꝰ aquosus fit. Cā ꝙ in initio ve ris aīalia sunt vicina parturitiōi: ꝛ iō subtiliꝰ ꝛ aquo siꝰ: q: aquosi hūores adunant̄ i aīalibꝰ tpe ptꝰ: qm̄ os matricis claudit̄: qd̄ cū fit ꝛ vicinat̄ iā partui: ne cesse ē lac hūoribꝰ his cōmisceat̄: ꝛ iō aquosuz ē hoc i tpe nocituū stomacho fastidiū mouēs: ꝛ nocumētū stomachi emolliēs asperitatē ꝛ lubricās: ꝛ tn̄ ventrē lax is. Sed post dies. xl. vsqȝ in fine veris i initio esta tis: illa hūiditas grossa cōsumit̄ ꝛ obediens tēperat̄ actiōi nature: ꝓterea eīn i mamillis digerit̄: ꝛ laudabi lis ꝛ nutribilis efficit̄. In fine vo estatis: ꝛ i initio au tūni calor augmētat̄ aeris: ꝛ pars substātialis desic catur hūiditatis: sic hūiditas minorat̄ ꝛ ingrossat̄ la ctis tēperamentū excrētis: fit eīn grossum ꝛ durū ad digerendū ꝛ stipticū: vn̄ hmōi lactis spēs in stoma cho maxime coagulat̄: ꝛ pessime infirmitates gn̄ant̄: q: fumo caput ascendēte fiūt suffocatiōis anhelitꝰ: ꝛ doloris capitis cāc. Si aūt ad finē deuenerit autūni hūiditas sua substātialis ꝑpria ꝯsumit̄ ꝛ ingrossat̄: neqȝ ita iā liqdū efficit̄. Inde hermes ait: lac tn̄ ē hu midū cū parturit̄: ꝛ post paulatim indurat̄ ꝛ igros satur ꝛ qn̄ coagulat̄. Dicēt tn̄ aliq: quare coagulatū ꝛ grossiꝰ ē parturiētibꝰ aīalibꝰ vicinū: cū ante dixisset subtiliꝰ eē qd̄ ē vicinū partui. Dicimꝰ coagulatū i ma millis tādiu imorat̄ donec calor naturalis ꝯfortet̄ in tus ꝛ calore aeris hūiditas ꝯsumit̄. Si eīn cū ad ma millas venerit: vel post diē vnū emulgeat̄: liqdiꝰ alio lacte inuenit̄: sȝ tādiu in mamillis imorat̄ quo ab hu miditate sua ꝯsumpta grossiꝰ efficiat̄. Ex nouitate et vetustate lac diuersat̄ tripl'r: aut nouiter mulsuz: aut iā diu: aut mediū. Nouiter mulsum magꝫ ē calidū: ꝛ tēperatū cū nature sāguinis sit vicinū. ad cōpationē ḡ alteriꝰ lactꝫ laudabilior nutribilior cibꝰ erit maxie acceptū sȝ ꝙ opꝫ. Lac eīn iā diu mulsū ꝛ naturā lactꝫ dulcꝫ egressuz ad frigiditatē accessit iā ꝛ siccitatē na turalē sicut acetū erit vinuz. Ad qd̄ lac cū deuenerit: ad digerēdū stomacho calido durū erit. Quāto ḡ du riꝰ frigido calido tn̄ stomacho sȝ medicinā paꝝ ꝓdest Multū eīn acceptū grossū ꝛ malū dat nutrimētū: i re nibꝰ etiā ꝛ vesica arenā lapidis gn̄at. maxie si stoma chus cibis nō mūdificatꝰ sit: nō tn̄ sicut dulce coagu lat̄ i stōacho: q: iā due q̄litates sibi ablate sunt hūidi tas ꝛ caliditas vn̄ auferit̄ coagulatio. Lac iter h̄ duo mediū tardiꝰ ꝙ dulce ad digerēdū ꝛ velociꝰ ꝙ acidū. Ablata ḡ butyrositate nutribiliꝰ erit alio lacte: ꝛ ma xime vaccino. Coagula ex grossitie sua ad digerēduz dura ꝛ peioris cibi aliqn̄ grossos hūores gn̄ant: cito faciūt fastidia. maxime sine melle vel aliq dulcedine comesta: ad itestina eīn veniētia grauāt ex g̃ssicie sua ꝛ cogit̄ expl'siua ad expellēdū ea velocit̄: ꝛ inde acci dētalr̄ fit liēterie cā. Que aūt i aq̄ sunt cali. meliora sūt ꝛ hūidiora ꝙ ꝑ focū idurata: ꝙ si aliqs aliquātulū cōcederit vł q̄lit̄cūqȝ vł fuerit pessimū dat nutrimētū.

¶ Iā egit de natura lactꝫ ꝛ de diuersitate subaꝝ eiꝰ ꝛ de ele ctiōe eiꝰ ꝛ de cōpatōe geneꝝ eiꝰ: ꝛ de diuersitate eiꝰ rōne di spositionū subē. Agit aūt i hac pte de lactꝫ diuersitate rōne particulariū ꝯditionū eiꝰ: ꝛ deide accedit ad determinatiōez nature coaguli. Sūt igit̄ i p̄nti lectiōe due ptes. In q̄ꝝ p̄ia agit de lactꝫ q̄dā diuersitate penes ꝑticulares ꝯditiōes. In scd̄a agit de natura coaguli. P̄ia aūt pars in duas diuidit̄. In q̄ꝝ p̄ia assignat distīctiōez ꝯditionū penes q̄s lac diuer sat̄. In scd̄a ꝓsequit̄ de eius diuersitate iuxta singulas ip̄aꝝ. P̄ia aūt ps ē indiuisa: sȝ scd̄a diuidit̄ in q̄ttuor sȝ ip̄aꝝ numeꝝ. In quaꝝ p̄ia agit de diuersitate lactis a pte nature aīaliū. In scd̄a a pte pascuoꝝ. In tertia a pte tēpoꝝ anni. In q̄rta a parte nouitatis ꝛ vetustatis. Sūt igit in p̄nti lectiōe ptes sex. In q̄ꝝ p̄ia distīguit q̄ttuor ꝯditōes penes q̄s diuersificat̄ lac. In scd̄a .s. in hac: Ex natura aīalis ꝛc. ꝓsequēs de eiꝰ diuersitate penes eas agit de eiꝰ diuersitate a pte nature aīaliū. In tertia .s. i hac: Ex pascuis mixtis ꝛc. a pte pascuoꝝ. In q̄rta .s. i hac: Ex tpibus anni ꝛc. a pte tēpoꝝ āni. In q̄nta .s. i hac: Ex nouitate ꝛ vetu. ꝛc. a pte nouitatis. In sexta .s. in hac: Coagula ex grossicie ꝛc. agit de natura coaguli: q: lactis hꝫ naturā ꝛ in lacte opatiōnē efficit. ¶ Circa p̄mā ptē dicit ꝙ lac diuersat̄ q̄drupl'r. ex natura aīalis ex pascuis: ex etate aīal: ex sua nouitate ꝛ vetustate. Circa scd̄aȝ pte agēs de p̄ia diuersitate dicit ꝙ lac sequit̄ naturā aīalis i cō plexiōe ꝛ sua bonitate ꝛ malicia. Circa tertiā ptē agit de eiꝰ di uersitate rōne pascuoꝝ. Hec aūt ps diuidit̄ i duas. In q̄ꝝ p̄ma assignat pascuoꝝ differētias. In scd̄a .s. in hac: Que teneris ꝛc. assignat eiꝰ diuersitatē iuxta illas d̄ntias. Dicit ḡ ꝙ q̄dā aīalia pascunt herbis teneris: quedā siccis: quedam ramis extremis: quedā herbis laxatiuis sicut titimallo ꝛ filibꝰ: q̄dā stiptic. Scd̄a aūt ps diuidit in q̄nqȝ. P̄io eīn assignat naturā lactis ratione herbaꝝ teneraꝝ: ꝛ h̄ est aquosum. Scd̄o rōne siccaꝝ ꝛ ramoꝝ: ꝛ h̄ est minꝰ aq̄sum: ꝛ hꝫ ptꝫ i capno. Tertio rōne stipticoꝝ: ꝛ ē siccū stomachū ꝯfortās. Quarto rōne laxatiuaꝝ q̄ stomachū defecat ꝛ ledūt. Quīto inducit. G. de his loquentē: ꝛ dantē exprimentū in puero suo lacte nutrito. Circa q̄rtā partē assignat eiꝰ diuersi tatē a pte tēpoꝝ anni. Hec aūt ps diuidit̄ in duas. In q̄ꝝ p̄ia assignat diuersitatē. In scd̄a .s. i hac: Cā q: i initio ꝛc. assigat eiꝰ cām. Dicit igit̄ ꝙ in ꝑncipio veris ē lac aq̄sum: i fine vo bn̄ dige stū: in ꝑncipio estatꝫ grossiuz: in autūno grossiꝰ. Deide assignat cāz. Hec aūt ps diuidit̄ i duas. In q̄ꝝ p̄ia assignat hāc cāz. In scd̄a .s. i hac: Dicēt tn̄ aliq. mouet q̄stionē. tota aūt s̄nia cāe ē ma ior vł minor calor sȝ tpis diuersitatē. Hec aūt eadē cā est a pte tpis ptus ꝓpīqoris vł remotioꝝ: qd̄ aūt talis ē cū coagulū qd̄ ē ex lacte qd̄ est colustrū fit ꝓmū ptui ꝛ lac qd̄ ē ꝓmꝰ ptui liq̄ dius est sicut dictū ē p̄ꝰo: q̄re ip̄ꝫ fit coagulatꝰ ꝛ spissꝰ. Soluit aūt dicēs ꝙ cā huꝰ ē: q: ꝑpt̄ magnā morā i mamillis diu excoq̄ tur ꝛ ispissat̄: si aūt stati postꝙ ad mamillas de nouo venit ab il lis extrahat̄ liqdiꝰ ieniet̄. Circa q̄ntā ptē agit de lactis diuersi tate a pte nouitatꝫ ꝛ vetustatis distīguēs eiꝰ d̄nas. quoddā eīn est nouū: quoddā est vetꝰ: ꝛ quoddā mediū. P̄io agit de nouo dicēs ꝙ calidꝰ ē ꝛ magꝫ nutrit. Scd̄o de veteri qd̄ frigidꝰ est ꝛ minꝰ nutriēs calidis corpibꝰ cōpetēs. Tertio de medio qd̄ hꝫ vir tutes diuersas sȝ ꝙ plꝰ vł minꝰ ad extremitates accedit. Circa sextā ptē agit de coagulo ꝛ duo itēdit. P̄io dic̄ ꝙ ē dure dige stiōis stomachū ꝛ intestina lubricās. Scd̄o dicit de ipsiꝰ appatu ꝙ suspensuz sup aq̄ā calidā meliꝰ ē suspēso ad ignē ꝑpter hūi ditatē acq̄sitā: nā h̄ dat pessimū nutrimētū. ¶ Circa partē istā tria inquirunt̄. P̄imū est de substātijs lactis. Scd̄m ē de opa tione lactis. Tertiū de cōperatiōe lactis ꝛ specierū adinuicē.

¶ Circa p̄mū ꝓcedit̄ h̄ mō: q̄rit̄ de sero vtrū sit cōplionis sicce an hūide: ꝛ vr̄ ꝙ sicce: sicut eīn ex defectu caloris naturalꝫ i aceto ꝓducit̄ acetositas sit̄ i sero: sȝ i aceto aduenit sil̄ siccitas cū fri giditate: ḡ serū ē sicce nature. Scd̄a rō h̄ ē: sicut dictū ē materia seri est aq̄sitas: q: currit cū sāguine ad mamillas ꝛ fieret vrina si vias tales teneret: sȝ aq̄sitas q̄ cū sāguine currit ē multū sicca: ḡ cū serū gn̄et̄ ex hmōi aq̄sitate manifestū ē ꝙ ē sicce nature. Ter tia rō h̄ ē: oē acetosū seq̄t̄ frigi. ꝛ sic. sicut pꝫ i vua acerba: sȝ serū est acetosū: ḡ seq̄t̄ frigi. ꝛ sicca. ḡ ē frigidū ꝛ siccū. Ad oppositū: nihil qd̄ laxat lubricādo ē nature sicce: sȝ potiꝰ hūide: sȝ serū la xat lubricādo feces: ḡ ē nature hu. Scd̄a rō h̄ est: nihil qd̄ gn̄at̄ ꝑ seq̄stratiōnē ptiū hūidaꝝ a ptibꝰ siccꝫ stipticꝫ ē nature sicce: sȝ potiꝰ hūide: sȝ serū e hmōi: q: aq̄sa separant̄ a terrestribꝰ in q̄bꝰ est stipticitas ꝛ sicci. ḡ serū est nature hu. Ad h̄ dicēdū ꝙ seruz ē frigi. ꝛ hu. ꝛ nō sic. tn̄ cū ptibꝰ aq̄sis sil̄ hꝫ v̄tutē quandā ptiū cali daꝝ ꝛ siccaꝝ ꝛ acutaꝝ. Ad rōnē p̄mā i ꝯriū dicēdū ꝙ nō ē sil̄e de aceto ꝛ de sero: differt eī gn̄atio seri ꝛ aceti. In gn̄atōe eī aceti ē corpꝰ calidū naturalr̄ ꝛ cōmixtio ptiū cū ebullitōe vn̄ redit ad p̄stinū statū quē habuit i vua acerba ꝛ iō cōcipit quādā acetosi tatē: vn̄ i ista ebullitōe fit ptiū terrestr. cōmixtio cū ptibꝰ aq̄sis ꝛ iō valde sic. ē. Alr̄ eī ē de sero: gn̄at̄ eī ꝑ seq̄stratiōez ptiū terrest. cū ptibꝰ aq̄sis: ꝛ iō nō accidit ei natura stipticitatꝫ neqȝ siccitatꝫ.

vel ...

Ad scðm dicendū ꝙ ꝗuis serū gñat̃ ex aq̄ q̄ cū sanguine currit: illa tñ aqua in mamillis colatur: vñ non remanet terrestre: ⁊ sic non est siccum. Tertia ratio soluit̃: q: acetositas duplex est. Quedam enī est q̄ admiscet̃ stipticitati sicut in vuis acerbis ⁊ aceto: ⁊ talis est cū vehemēti siccitate. Est alia q̄ nō cōmiscet̃ stipticitati sicut in succo maligranati: ⁊ hmōi acetositas nō est cū siccitate: talis vº acetositas est in sero: ⁊ ideo est humidū ⁊ non siccum ¶ Scðo querit̃ vtrū serū sit subtiliꝰ in sub̄a ꝙ acetū: ⁊ vr̃ ꝙ sic: illud ꝓprie est subtiliꝰ in sub̄a qđ ꝑ maiorē seq̄strationē partiū terrestriū ab aq̄sis gñat̃: sꝫ serū gñat̃ ꝑ seq̄strationē partiū terrestriū ab aquosis maiorē ꝙ acetū: g̃ serū subtiliꝰ est aceto. Ad oppositū: qđ ex subtiliori materia gñat̃ subtiliꝰ ē: sꝫ acetū ex subtiliori materia gñat̃: g̃ subtiliꝰ est. Scða rō hec est: dicit. G. i lib. de simplici medicina: illud ē subtile qđ diuidit̃ in partes puas ⁊ de facili penetrat: sed acetū est hmōi respectu seri: g̃ est subtiliꝰ sero. Ad h̃ dicendū ꝙ acetū est subtiliꝰ sero. Ad rōne dicendū ꝙ ꝗuis serū ꝑ seq̄strationē gñet̃ ⁊ acetū ꝑ cōmixtionē: dicimꝰ tñ ꝙ in gñatiōe aceti duplex ē motꝰ. Primꝰ motꝰ est motꝰ ebullitionis: ⁊ h̃ mō est ꝑmixtio partiū impurarū cū puris. Scðs motus est motꝰ seq̄strationis in quo ptes ipure residēt: ⁊ h̃ mō subtiliꝰ est acetū ꝙ serū. Vñ notādū ꝙ triplex ē subtilitas. Pria est nimia tenuitas: ⁊ h̃ mō aq̄ ð: subtilis. Scða est peruietas: ⁊ hoc mō serū subtiliꝰ ē aceto: ⁊ h̃ mō fit̃ vinū subtiliꝰ ē aceto. Tertia est penetrabilitas: ⁊ h̃ mō acetū subtiliꝰ est sero: q: magꝭ penetrat: ⁊ h̃ mō accipit medicis. ¶ Tertio q̄rit̃ cū acetū ex vino generet̃ sicut serū ex lacte: q̄re acetū turbidiꝰ ē vino: serū vº clariꝰ lacte. Ad h̃ dicēdū ꝙ differt gñatio seri ⁊ aceti: q: in gñatiōe aceti ꝯcurrit ebullitio partiū a calore putrefaciēte: ⁊ ebullitio hec permiscet partes ipuras cū puris: ⁊ iō totū grossiꝰ ⁊ turbidius efficit̃: ⁊ iō acetū turbidiꝰ est vino: serū vº gñat̃ ꝑ solaꝫ seq̄strationē partiū subtiliū a grossis: ⁊ iō clarū remanet ⁊ iō clariꝰ est lacte. ¶ Quarto q̄rit̃ vtrū serū habeat virtutē laxādi: querit̃ g̃ vtrū laxet vł restringat indifferēter in aliq̄ casu: ⁊ vr̃ ꝙ nō laxat absolute: silis est actio aceti ⁊ seri: sed tñ differt fm magis ⁊ minus: sed acetū qñ inuenit ventrē inanitū secūdꝰ ꝯstipat fꝫ ysaac qñ inuenit plenū laxat: g̃ fit̃ serū aliqñ restringet. Ad oppositū est qđ dicūt auctores. s. ꝙ semꝑ laxat. Ad hoc dicēdū ꝙ semꝑ hꝫ virtutē laxādi essentialē: sed acetū hꝫ virtutē laxādi accidentalē: ⁊ cā huiꝰ est: q: serū est nature frigide ⁊ hūide: ⁊ iō leniēdo semper laxat: acetū vº hꝫ virtutē stipticā: ⁊ iō naturaliter restrigit: tñ q: est subtilis sub̄e ⁊ penetratiōis: diuidit hūores quos inuenit ⁊ diuidēdo laxat: sꝫ hoc est ꝑ accidēs: nō enī hoc facit nisi qñ est multitudo humoꝝ in corpe. ¶ Quīto q̄rit̃ de sub̄a caseata: ⁊ videt̃ ꝙ ysaac ꝯdicat sibiipsi: dicit enī in dietis particularibꝰ ꝙ ois caseꝰ vr̃ malus est: sed hic dicit qñ accipit̃ cū tribꝰ substantijs: tūc incipit sub̄a caseata nutrire: ⁊ dat bonū nutrimētū ⁊ auget carnē ⁊ sanguinē laudabilē gñat: g̃ ꝯdicit sibiipsi. Ad h̃ dicēdum ꝙ substātia caseata ē in duplici statu. Primꝰ est qñ in lacte cū substātia butyrosa ⁊ serosa hoc mō caseꝰ recipit teneritatē et ponit̃ laudabilis nutrimenti: ⁊ hoc mō intelligit ysa. in lib. isto. Scðus statꝰ est qñ extractꝰ est caseꝰ a substātia butyrosa ⁊ serosa: ⁊ hoc mō illaudabilis est nutrimēti: qm̄ nature terrestris est. ¶ Circa scðm ꝓcedit̃ hoc mō: querit̃ cū lac ethicis cōpetat vtrū cōpetat eis imediate emulsum: ysa. enī. docet remouere acumē lactꝭ qñ dꝫ eis exhiberi: ⁊ sic pꝫ ꝙ nō cōpetit eis nouū. Ad oppositū est qđ dicit Auicē. ꝙ nouiter mulsuꝫ dꝫ eis exhiberi: vñ subiūgit ꝙ si posset patiēs sugere, ex vberibꝰ meliꝰ eēt. Dicit etiā ysa. ꝙ ita recēs dꝫ eis exhiberi ꝙ ab aere nō tāgat̃. Itē tale lac dꝫ exhiberi qđ hūectet ⁊ hūiditatē acq̄rat in corpe: sed nouiter mulsuꝫ est hmōi fm Ras: g̃ nouiter mulsuꝫ dꝫ eis exhiberi. qđ cōcedimꝰ. Ad rōnem in ꝯriū dicendū ꝙ duplex est calor in lacte. Quidā est naturalis mulcebris suauis ꝯseruās dulcedinē: ⁊ hic dꝫ retineri: ⁊ hūc habet in sua nouitate: cū hmōi lac est nouiter emulsum: ⁊ tale dꝫ exhiberi. Est alius calor acutꝰ mordicatiuꝰ q̄ adheret sero: ⁊ hūc docēt auctores remouere. ¶ Scðo q̄rit̃ de lacte exhibito in fluxu vētris: q: dꝫ cōmisceri cū aq̄: ⁊ postea debet poni lapis ardēs vt aqua remoueat̃: ⁊ videt̃ ꝯriū: calidū educit partes extra q̄ calidiores existunt: g̃ cū partes lactis sint aptiores ad caliditatē ꝙ partes aque: potiꝰ dꝫ exhiberi ps lactis ꝙ aque. Ad h̃ dicēdū ꝙ cū dꝫ dari in fluxu vētris: dꝫ dari cū substātia caseata ⁊ butyrosa: q: butyrosa sua glutinositate claudit poros ⁊ oppilat ne magna fiat resolutio; caseata vº nutrit: serosa vº remoueri debet: ⁊ cum serosa dꝫ poni aqua vt totū educat̃. Ad rationeꝫ dicendū ꝙ in lacte sunt due ptes: quedam subtiles: ⁊ quedaꝫ grosse. ⁊ subtiles resoluunt̃: q: subtile ⁊ tenue de facili resoluitur: sicut habetur in lib. de malicia cōplexiōis. ¶ Tertio q̄rit̃ per quā viā lac venenis cōpetat: q: nihil qđ de facili ꝯuertit ad humores corruptos innaturales venenis cōpetit: sed lac est hmōi: q: conuertit̃ ad oēm materiā quam inuenit in corpore: ergo lac non competit cōtra venenū. Contrariū dicunt auctores ꝙ lac valet contra venenū ⁊ maxime butyrū: vnde dicit Ras. butyrū morsibꝰ viperarū ⁊ venenis acutis ꝯfert. Ad hoc dicēduꝫ ꝙ lac cōpetit i venenis: sꝫ ea q̄ cōpetūt in venenis sunt mltis modis: quedā ꝯfortādo: quedā alterādo. sicut ꝯ venena calida valent medicine frigide: ⁊ calide ꝯ frigida: quedā ꝯsumēdo sicut tyriaca ꝯ venena calida: quedā oppilādo: ⁊ hoc mō nuces valēt ꝯ venenū: q: vias ꝑ quas venenū natū est venire ad cor: oppilāt: ⁊ hoc modo lac cōpetit in venenis. ¶ Quarto q̄rit̃ quō lac cōpetit leproso: in ipso enī humores sunt corrupti ⁊ putrefacti: ergo cū lac de facili ꝯuertat̃ ad humores quoscūq; in corpe reptos: ergo lac non cōpetit leprosis. Ad hoc dicendū ꝙ in lepra sunt due nature. s. morbus ⁊ accidēs cōtra igitur morbū non cōpetit lac: q: de facili est cōuertibile ad humores putridos ⁊ corruptos: cōtra tñ accidēs cōpetit. sunt enī in leproso tria accidētia. strictura pectoris: ⁊ difficultas anhelitꝰ: hoc est raucedo vocis: ⁊ canetū. i. locutio cū naribꝰ: ⁊ q: oīa ista accidētia iuuat lactō ꝑapit Auicē. dari. ¶ Circa tertiū ꝓcedit̃ hoc mō: ⁊ querunt̃ duo. Primū est vtrū lac sequat̃ naturaꝫ aīalis cuiꝰ est. Scðo de diuersitate lactis a parte nature pascuoꝝ. ¶ Circa primū ꝓcedit̃ hoc mō: querit̃ vtrū lac sequit̃ naturā aīalis cuiꝰ est: ⁊ videt̃ ꝙ sic. Dicit enī ysaac ꝙ lac sequit̃ naturā aīalis cuiꝰ est: sꝫ natura aliqñ est laudabilis: aliqñ illaudabilis: g̃ fit̃ lac ē aliqñ laudabile: aliqñ illaudabile. Hoc etiā ꝯfirmat̃ ꝑ h̃ ꝙ lac gñatur ex supfluitate nutrimēti aīalis: q: ex supfluitate sanguinis: sed sanguis sequit̃ naturā aīalis cuiꝰ est: ⁊ ita si caro est laudabilis ⁊ lac laudabile: ⁊ si illaudabilis ⁊ illaudabile. Ad hoc diuersi diuersimode respōdent: dicūt enī quidam ꝙ lac sequit̃ naturā aīalis cuiꝰ est: sed hoc pōt eē dupl̃r: q: vel sequitur naturā totiꝰ: vł partis sicut naturā mamillarū. dicit ergo ꝙ lac sequit̃ naturā aīalis cuiꝰ est rōne partis. Aliȷ aliter dicūt ꝙ lac sequit̃ naturā aīalis fm quandā viā priuationis. hoc mō dicimꝰ ꝙ aīalia male carnis ꝓducūt lac bonuꝫ. nutrit̃ enī caro eoꝝ ex terrestri grosso supfluo: vñ totū grossum ⁊ supfluū in nutrimentū carnis cedit: subtile vº in lac: ⁊ iō lac bonū. Nos aūt dicimꝰ ꝙ duplex est natura in aīali illaudabilis carnis. Prima natura est substātialis ⁊ radicalis: ⁊ hec est melācholica ⁊ grossa. Scða est natura hūiditatis q̄ in ipso ꝯtinet̃: ⁊ hec est pure nature: hec est in capra: ⁊ hāc mō ponimꝰ: cuiꝰ signū est ꝙ agnꝰ cū est iuuenis illaudabilis est ꝓpter suā teneritatē ⁊ hūiditatē. ¶ Scðo q̄rit̃ de lacte mulieris vtrū sit laudabilis nutrimēti: ⁊ videt̃ ꝙ non: oē enī aīal habēs carnē grossam lac laudabile ꝓducit: ⁊ causa est: q: grossum in nutrimentū ꝯuertit ⁊ subtile in lac: ⁊ iō lac bonū: ergo aīal carnis subtilis: lac illaudabile ⁊ pessimū producet: sed caro mulieris est hmōi: ergo lac eius est illaudabile. Cōtrariū dicunt auctores ꝙ est tēperatū in summo. Ad hoc dicendū ꝙ diuersificatur natura animalis: est enī quoddā animal cuius substantia carnis ⁊ hūiditas est eiusdem tēperamenti: ⁊ tale animal est mulier: vnde q: humiditas tēperata est: illud qđ generat̃ ex hūiditate est tēperatū ⁊ illud est lac: ⁊ iō est tēperatū. Aliud ē aīal cuiꝰ hūiditas est subtilis tēperata: sub̄a vº carnis est grossa sicut pꝫ i vacca ⁊ capra: ⁊ iō cū lac a carne nō gñet̃: sꝫ ab humiditate: ⁊ humiditas est subtilis ⁊ tēperata: ideo lac est bonū ⁊ temperatū. ¶ De lacte caprino querit̃ vtrū sit subtile: ⁊ videt̃ ꝙ nō: q: ex aīali grosso ꝓducit̃: ergo nō est subtile: tamē ponit ysa. cōtrariū: q: ponit ipm post femineū. Ad h̃ dicēdū ꝙ subtile est. Ad rōnē dicendū ꝙ i capra sunt duo ꝯsiderāda. Primū est natura carnis. Scðm est natura hūiditatis: ⁊ hec vltima bona est ⁊ laudabilis. cuiꝰ signū est ꝙ hedus boni nutrimēti est: ⁊ q: ex ista hūiditate gñat̃ lac: iō lac subtile est ⁊ bonuꝫ. ¶ Scðo q̄rit̃ vtrū hmōi lac acumē habeat: ⁊ videt̃ ꝙ sic lac

sequit sanguinē ex q̄ gn̄at: sed sanguis capre est acut⁹: ⁊ ma
xime capri: frāgit em̄ adamātē ⁊ lapidē in vesica: g̊ h̄mōi lac
est acutū: ⁊ sic nō erit tēpatū ī cōplexiōe. Cōtrariū dicit ysa.
ꝙ lac capre ī cōplexiōe tēperatū est. Ad h̄ dicēdū ꝙ sanguis
capre est acut⁹: tn̄ cū venit ad mamillas ꝑ virtutē mamillaꝝ
tēperat: vn̄ acumē remouet: sicut videmus in sero qd̄ fit ex
eadē h̄ūiditate ⁊ aquositate ex q̄ gn̄at vrina: ⁊ tn̄ nō est tātī
acuminis sicut vrina cū in mamillis tēperet. ¶ Tertio q̄rit
de cōparatiōe hui⁹ lactis ad alia gn̄a lactꝭ: q: ysa. laudat lac
caprinū post lac h̄ūanū: ⁊ postea ordinat lac asininū post hu
manū: g̊ videt sibiipsi ꝯdicere. Ad h̄ dicēdū ꝙ laudabilitas
lactis est duplex: q: quedā est ī tēperamēto triū substātiaꝝ:
⁊ hec in lacte humano: ⁊ post ip̄m in caprino: nō em̄ multuꝫ
h̄ꝫ de caseo neq̄ multū de butyro: sꝫ totū tēperatū est. Alia
est laudabilitas lactis ī subtilitate substātie: ⁊ h̄ mō asininū
preponit caprino. ¶ Quarto querit: in eadē lr̄a ordinat post
humanū asininū: ⁊ postea ꝑponit ip̄m alijs oīb⁹: ⁊ sic ꝯdicit
sibiipsi. Ad hoc dicendū ꝙ in subtilitate substātie duo atten
dunt. Primū est paucitas caseate sub̄e vl̄ multitudo. Scd̄ꝫ
est subtilitas triū substātiarū ⁊ vniformitas. A pte igit sub-
stātie caseate asininū vltimo ordinat post alia gn̄a lactis: q:
min⁹ h̄ꝫ de substātia caseata ⁊ plus de aquosa: a pte tn̄ sub-
tilitatis in trib⁹ substantijs humanū dꝫ ꝑponi: h̄mōi enim
partes sunt eq̄les in illo. ¶ Quinto querit dicit ysa. ꝙ h̄ūa
num est p̄mo subtile: post h̄ūanū asininū: ⁊ post cū diuidit
a parte sub̄e dicēs lac subtilissimū est h̄ūanū: post camelinū
post h̄o lac caprinū: ⁊ inter caprinū ⁊ camelinū ponit asininū:
ergo ꝯdicit sibiipsi. Ad h̄ dicēdū ꝙ subtile dr̄ tripl̄r. Primo
mō in sub̄a ⁊ actiōe: scd̄o ī passiōe: tertio ī gn̄ato. Sꝫ loquē
do de subtili ī actiōe lac camelinū subtili⁹ est: h̄ꝫ em̄ aq̄itatē
valde acutā q̄ subtiliat h̄ūores. si loq̄mur ī passiōe ⁊ ī gn̄ato
sic subtili⁹ ē lac asine: q: citi⁹ ꝯuertit in nutrimētū. ¶ Sexto
q̄rit de h̄ qd̄ dicit ras. ꝙ lac asininū subtili⁹ ē oī lacte: hic ꝯo
dicit ysa. ꝯriū. Ad h̄ dicēdū ꝙ ras. nō cōpat ip̄ꝫ ad lac h̄ūanū.
¶ Circa scd̄m q̄rit de diuersitate lactis a parte nature pa-
scuoꝝ: ⁊ q̄rit vtrū pascua possint efficere lac laxatiuū vel re-
strictiuū: ⁊ vr̄ ꝙ nō: dicit Ga. ī li. de simplici medicina: de ꝓ-
prietate cibi est vt nutriat mēbra: de ꝓprietate medicine vt
alteret naturā nr̄i corpis: nihil igit qd̄ tm̄ h̄ꝫ virtutē passiuā
h̄ꝫ virtutē actiuā: sꝫ cib⁹ est h̄mōi: nunq̄ em̄ agit sꝫ semꝑ pa
titur: g̊ cib⁹ nō poterit dare lacti ꝟtutē laxādi. Preterea idē
videt: q: q̄dā herba sicut titimall⁹ nō laxat aīal brutū sicut
capra: g̊ neq̄ hoīeꝫ laxabit: vel si laxat hoīeꝫ ⁊ nō brutū: vn̄
hoc est. Ad h̄ dicēdū ꝙ cib⁹ in rōne cibi pōt reddere lac ⁊ car
neꝫ laxatiuā. Dicim⁹ g̊ ꝙ dispositio dupl̄r recipit. Vno mō
a natura ꝟtutis agētis. Alio mō recipit a materia in agēte.
Primo aūt mō agēs imprimit se materie sicut pꝫ in igne agē
te sup ligna. Scd̄o mō recipit dispositio ī igne a materia su
pra quā agit: sequit em̄ ignis naturā lignoꝝ: vn̄ alia ē natu
ra ignis agētis in ligna viridia ⁊ agētis in ligna sicca: ⁊ alia
est natura ipsi⁹ agētis in stipulā ⁊ alia in carbonē: cū igit in
capra ⁊ in quolibet aīali gn̄et sanguis ꝑ naturā caloris: seq̄t
naturā herbaꝝ ex q̄b⁹ gn̄at sicut agēs dispositionē materie
sequit. Ad aliud dicendū ꝙ herba nō laxat brutū: sꝫ hoīem:
q: sicut dicit Auicē. q̄dā sunt q̄ sunt hoī venenū: ⁊ cib⁹ alijs: si
cut iusquiam⁹ est cib⁹ passerū: ⁊ iō nō est sile. ¶ Scd̄o q̄ri-
tur vtrū sal ouib⁹ exhibitū augmētet lac: ⁊ vr̄ ꝙ nō: q: nihil
qd̄ h̄ūiditatē ꝯsumit augmētat lac: sꝫ poti⁹ destruit ip̄ꝫ: sed
sal ꝯsumit h̄ūiditatē corpis: g̊ nō augmētat lac. Cōtrariū di
cit Arist. ī li. de aīalib⁹: ꝙ sal exhibitū ouib⁹ ⁊ vaccis augmē
tat lac. Ad h̄ dicendū ꝙ sal augmētat lac. Sꝫ notādū ꝙ ea q̄
augmētāt lac duob⁹ modis sūt. Vno mō augēdo sāguinē vt
cib⁹. Alio mō augmētat lac diuidēdo ⁊ subtiliādo ⁊ supfluū
cōsumēdo: ⁊ residuū saluādo: ⁊ hoc mō sal augmētat lac.

¶ De caseo. Capi.lviij. ¶ Lectio.xlvij.

Aseus ex trib⁹ substātijs cōponit. Vna est
lactea. Altera coagulatio. Tertia ex sale.
Lac q̄ꝫ sicut diximꝰ: ex trib⁹ cōponit: casei-
tate: butyrositate: aq̄sitate: ꝑter quā ēt ī di
uisionē case⁹ īcidit triplicitatē. Aut em̄ recēs ⁊ aquo
sus: aut parū aquosus: ⁊ vetus. Coagulū virtute sui
acuminis ⁊ caloris atq̄ siccitatis sibi dn̄at: q̄b⁹ sua
h̄ūiditas finitur: etsi em̄ coagulatio inseꝑabiliter ca-
seo cuilibet insit: recēti tn̄ insensibiliter per multitu-
dinē sue h̄ūiditatis: aut sicut inter h̄ūiditatē recētis
⁊ siccitatē veteris medi⁹. Expleta aūt casei diuisiōe
de singuloꝝ singula opꝫ r̄ndere parte. ¶ Recēs hu
mores nō malos gn̄at: cū mediocris iter lac vt caseū
sit: retinet em̄ partim dulcedinē ⁊ aquositatē lactis:
⁊ iō ad digerēdū facilior: ⁊ ad nutriēdū laudabilior:
⁊ vētris solutiu⁹: maxie si sale caruerit multo: qd̄ ⁊ sa
porositatē sibi auferat ⁊ dulcedinē. vn̄. hip. Quicūq̄
caseus tm̄ saporositatē habuerit: laudabilior erit eo
cui salsitudo ⁊ acumē dn̄at. Salsus em̄ est nimis de-
siccatiu⁹ stomacho nociu⁹. Carēs sale ē nutribilior: ⁊
h̄ūectās corp⁹ magis: carnis augmētatiu⁹ ⁊ nō tn̄ sto
macho nocēs nisi mutet stomachi cōplexione ex cali
ditate in fumositates: vl̄ in acetositates si stomachus
fuerit frigid⁹. Si aūt tm̄ fuerit salsus vt saporositas
lactis nō mutet: erit meliusculus ⁊ min⁹ stomacho no
cens. Inde. G. case⁹ fit saporosus oī malo sapore ca-
rens laudabilior est. Qui aūt case⁹ tm̄ salis h̄ꝫ vt nō
mutet saporē: melior est nō salso ⁊ multo sale referto.
Salē em̄ habēs in acetositateꝫ mutari suspicabitur.
Multū salis habens fit siccus ⁊ mordēs stomachū:
incēdēs sanguinē. Parū salis habēs neq̄ lactꝭ amit
tens saporē subtilis est: neq̄ facile mutabilis: ⁊ cito
est digestibilis. Adhuc recēs case⁹ aut sale carēs aliā
h̄ꝫ diuersitatē ſm lactis aquositatē. Si em̄ aquosior
min⁹ est nutritiu⁹ ⁊ velociter egerēdus: ⁊ maxie si si-
ne melle sit comest⁹. Parū aquosus magꝭ est nutriti
uus: ⁊ maxie sine melle fit ad digerēdū durus. Vet⁹
aūt caseus est acutus ⁊ siccissimus: vn̄ ad nutriēdum
est grossus ⁊ corruptibilis: ad exeundū stomacho du
rus est: q: lactis aquositas sibi est ablata: acumē aūt
⁊ siccitas coaguli ei dn̄at: vn̄ ⁊ subtilitatē exijt: ⁊ in-
censionē subijt. Ideoq̄ supfluitas corpis nō ita inde
subtiliat: sicuti q̄buslibet alijs subtiliātib⁹: duob⁹ tn̄
modis ei nocet. Vno q: corruptio ⁊ grossicies nutri-
mēti supfluitatē suā ingrossat ⁊ corrūpit. scd̄o: q: acu
men coaguli repugnat oīb⁹ alijs iuuātib⁹: ⁊ in nocu-
mentū peius ipsa iuuātia ꝯducūtur. Vn̄ si in grosso
corpe inueniunt h̄ūores in renib⁹ ⁊ ī vesica pariūt la
pides. Cā em̄ lapiduꝫ adunatio est grossoꝝ humorū
calidoꝝ ⁊ incēsoꝝ: q̄ duo case⁹ ī se h̄ꝫ. quāto magis g̊
nocebit si aliā grossitudinē habuerit apparentē. Est
ergo case⁹ vitādus ita vet⁹: nullū em̄ affert iuuamen
tum: neq̄ est nutritiu⁹: neq̄ cito digestibilis: neq̄ bo
nū sanguinē gn̄ans: neq̄ ventrē humectās: neq̄ na-
turā ꝓuocās: sed plurimū h̄ūiditatē desiccās: stringēs
naturā: cito in incēsionē se mutās: ⁊ humores corpis
incēdēs: ⁊ reb⁹ subtiliātib⁹ ꝯriās. Case⁹ inter veterē
⁊ nouū medi⁹: est mltū ⁊ fortiter nutriēs. Multū q:
grossicies lactꝭ facit caseū. fortiter q: calore naturali
idurat⁹ velocit: cui tn̄ magꝭ calor dn̄at natural̄: tāto
pl⁹ durescit. diuersitas tn̄ ſm noui ⁊ veterꝭ mediocri
tatē ⁊ cui attinet extremitatū. Inde hipp. case⁹ inq̄t
tripl̄r est diuersus: dur⁹ est ⁊ grossus. est ⁊ adeo sic-
cus: vt cito in puluerē redigat: ⁊ est pre siccitate sua
spōgiosus: peior ceteris ꝙ facile frāgitur: sue em̄ vn-
ctuositatis substātialis humiditatis cōsumptiones
significant. Secūdus ī malignitate est durus. Sed

tñ vnctus multã vnctuositatē hr̃e se testat̃. Laudabilio: caseꝰ vnctuosus: ƺ tñ rarus ⁊ spõgiosus: si tñ sit recēs. Inde Diasco. Recēs humectat ventrē: vetus stringit: maxie elixatꝰ: ⁊ si ab aq̃ extractꝰ assef. Ga. Caseꝰ mollis subtilioꝛ ⁊ ad digerēdũ ceteris facilioꝛ. Durꝰ atq̃ʒ grossus tardiꝰ digerit̃. Intelligimꝰ ex ructuationibꝰ: cuiꝰ eñ ructus paulatĩ ⁊ cito inde ꝓijcitur: ⁊ cito digestibilis: ⁊ exire velociter significat̃. Qui durꝰ est ⁊ ructu dissoluit̃: grossiciē significat: et tardã digestionē. Vetus ergo caseus naturaliter durus est: ⁊ ad digerendũ tardus.

¶ Cũ lac cõponat̃ ex substãtijs serosa: butyrosa: ⁊ caseata. Iste tres substãtie ab ipso extrahunt̃ ꝑ artinciũ. Agit ergo de illis ꝓut sunt in lacte: in hac parte agit de caseata extracta ab ipso. Agit igit̃ in hac parte de natura casei. Hec autē pars spectat ad p̃sentē lectionē. Diuidit̃ aũt hec ps ĩ duas. In quarũ prima assignat casei diuersitatē a parte suaꝝ substantiarũ ex qbꝰ cõponit̃. In scd̃a assignat eiꝰ diuersitatē a parte nouitatis ⁊ vetustatis. Pr̃ia nõ diuidit̃. Scd̃a aũt diuiditur in duas. In quaꝝ p̃ma assignat distinctionē casei ꝑ nouũ: veterē ⁊ mediũ: ⁊ deĩde de singulaꝝ d̃naꝝ natura ꝓsequit̃. In scd̃a inducit auctoritates circa casei naturã. Prima aũt pars diuidit̃ in duas. In quaꝝ p̃ma distinguit casei d̃ntias ratiõe nouitatis ⁊ vetustatis ⁊ mediocritatis. In scd̃a de singulaꝝ d̃ntiaꝝ natura ꝓseq̃tur. Pr̃ia nõ diuidit̃: sed scd̃a diuidit̃ in tres ſm tres d̃ias. In pr̃ia agit de natura casei noui. In scd̃a de natura veteris. In tertia de natura mediocris. Sũt igit̃ in p̃nti lectiõe partes sex. In quarũ prima assignat casei diuersitatē rõne triũ suarũ substãtiaꝝ. In scd̃a. s. ĩ hac: Preter quã etiã diuisionē caseꝰ ⁊c. assignat casei diuersitatē penes nouitatē: ⁊ vetustatē ⁊ distĩguit eiꝰ d̃ias. In tertia. s. in hac: Recēs hũoꝛes nõ malos ⁊c. prosequēs de singularũ natura differētiaꝝ: agit de natura recētis. In q̃rta. s. ĩ hac: Vetꝰ aũt caseꝰ est acutus ⁊c. agit de natura veteris. In q̃nta. s. in hac: Caseꝰ inter veterē ⁊ nouum mediꝰ ⁊c. agit de natura medij inter nouũ ⁊ veterē. In sexta. s. ĩ hac: Inde hippocrates caseꝰ inq̃t ⁊c. inducit auctoritates circa naturã casei. pr̃io hippo. scd̃o rufi. tertio ga. Circa primã partē dicit ꝙ tres sunt substãtie in caseo. Pr̃ia est ex parte lactis. Scd̃a ex parte coaguli. Tertia ex parte salis. Scd̃o diuidēs substantiã lacteã: dicit ꝙ cõponit̃ ex tribꝰ: ex caseata: serosa: ⁊ butyrosa. Circa scd̃aꝫ partē diuidit caseuꝫ in recentē aquosum: veterē: durũ: ⁊ mediũ. Circa tertiã partem agēs de recēti q̃nq̃ʒ intēdit. Primo dicit ꝙ laudabilioris est nutrimēti cũ tēperatꝰ fit. Scd̃o inducit hippo. dicētē ipm̃ salito esse melioꝛē: ⁊ minꝰ stomacho nocere: nisi ꝓpt̃ caloꝛē stomachi in stomachũ resoluentē ꝓpter frigꝰ in acetositatē ꝯuertat̃. Tertio dicit ꝙ parũ salitꝰ ē melioꝛ. Quarto inducit gal. dicētē hoc. Quĩto assignat casei recētis diuersitatem rõne maioꝛis aquositatis ⁊ minoꝛis ſm quã magis vel minꝰ digerit̃ comestꝰ cũ melle vel sine ipso. Circa q̃rtã partem agēs de natura casei veteris tria intēdit. Pr̃io dicit ꝙ siccus ⁊ acutꝰ est mali nutrimēti ꝓpter v̾tutē coaguli ⁊ hũiditatis ꝯsumptionē. Scd̃o inducit eiꝰ duo nocumēta. Primum est q: ꝓpter sui grossiciē sup̾fluitates intestinoꝝ ⁊ mēbroꝛũ ingrossat. Tertio ostēdit ꝙ ꝓpt̃ sui nocumentũ ⁊ inutilitatē eiꝰ euitari dꝫ. Circa quintã partē agēs de caseo medio: primo dicit ꝙ multũ nutrit ꝓpter suã grossiciē: fortiter ꝓpter eiꝰ fortē coagulatiõeꝫ a caloꝛe ĩ mēbris. Scd̃o dicit ꝙ diuersat̃ ſm maioꝛē ⁊ minoꝛē accessum ad extrema. Circa sextam partē q̃ est de auctoritatibꝰ sunt tres ptes. In quarũ pr̃ia inducit hippo. dicentē ꝙ cũ caseꝰ quidã fit durꝰ: quidã minꝰ durus: quidã mollis. durus puluerizabilis ꝓpter humiditatis cõsumptionē est peioꝛ. alius minꝰ durꝰ est malus laudabilioꝛ est mollis rarus ꝓpter humiditatē ⁊ molliciem. In scd̃a inducit diasco. dicentē de recēti ꝙ ventrē hũectat vetꝰ restringit cũ elixat̃ ⁊ deinde assat̃: q: tũc humiditate cõsumpta fit stipticus. In tertia inducit ga. dicētē ꝙ caseꝰ recens magis subtilis ⁊ digestibilis est: durꝰ minꝰ: ⁊ hoc ptꝫ ꝑ ructatũ citiꝰ vel tardius resolutũ ⁊ dissolutũ per quē maioꝛ vel minoꝛ grossicies vel subtilitas designat̃: vetus autē indigestibilis est. ¶ Circa partē istã q: relictũ est superius indiscussum: q̃rit̃ primo de coagulo: ⁊ q̃rit̃ de necessitate coaguli quibꝰ aĩalibus debeat̃ coagulũ. Scd̃m de gñatiõe coaguli. Tertiũ est de operationibꝰ eius ⁊ effectibus.

¶ Circa primũ querit̃ vtꝝ oĩ aĩali debeat̃ coagulũ: ⁊ videt̃ ꝙ sic: coagulũ est lac coagulatũ in stomacho aĩalis lactãtis: sed lac sĩlr recipit coagulationē in mamillis a caloꝛe naturali mamillarũ: sed in oĩ aĩali possibile est lac coagulari in mamillis: g̃ sĩlr possibile est ꝙ in oĩ aĩali coaguletur in stomacho: ⁊ sic in oĩ aĩali poterit eē coagulũ. Ad oppositũ est qd̃ dicit pħs lib. de aĩalibꝰ ꝙ coagulũ solũ debet̃ aĩalibꝰ ruminãtibꝰ. Ad hoc dicendũ ꝙ coagulũ nihil aliud est q̃ȝ lac coagulatuꝫ in stomacho aĩalis lactãtis anteq̃ȝ lactet vel anteq̃ȝ nutrimētum recipiat. Ad rationē dicendũ ꝙ duplex est genꝰ aĩaliuꝫ. Quedã eñ sunt aĩalia in qbꝰ sunt hũiditates frigide liq̃de: sicut aĩalia nõ ruminãtia vt porcus equꝰ ⁊ silia: ⁊ ĩ talibꝰ est medulla frigida ⁊ hũida ⁊ sĩlr pinguedo: ⁊ iõ cũ in talibꝰ nõ sit hũiditas apta ad coagulationē: iõ in talibꝰ aĩalibꝰ nõ est coagulũ. Alia v̾o sunt aĩalia in qbꝰ hũiditates sunt sicce vt ruminãtia vt vacca ⁊ ꝯsilia: ⁊ ĩ istis piguedo est sicca: ⁊ medulla coagulata: ⁊ ꝓpter h̾ lac qd̃ gñat̃ ex tali hũiditate sicca aptũ est ad coagulationē: hꝫ eñ mltũ de natura casei: vñ cũ ad stomachũ ꝑuenit statim coagulat̃ cũ nõ inueniat caloꝛeꝫ sufficientē ad digerendũ. Ad rõnē dicendũ ꝙ lac duobꝰ modis coagulat̃. Primꝰ est a virtute caloꝛis ꝓpter longã morã ⁊ hoc mõ nõ est lactis coagulatio: sed potiꝰ ĩgrossatio. Alia est ex nimia sub̃a caseata: ⁊ h̾ coagulũ d̾r. Dicimꝰ igit̃ ꝙ prima coagulatio põt esse in aĩalibꝰ oĩbꝰ. Scd̃a aũt nõ nisi in aĩali ruminãti sicut dictũ est. ¶ Scd̃o q̃rit̃ cũ coagulũ solis aĩalibꝰ ruminãtibꝰ debeat̃: g̃ cũ lepus sit aĩal nõ ruminãs: lepori nõ debet̃ coagulũ: hoc aũt nõ est verũ. Ad h̾ dicēduꝫ ꝙ lepus inter oĩa aĩalia est maxime sicce hũiditatis: est eñ aĩal frigidũ ⁊ siccũ melãcholicũ: cũ hoc etiã hꝫ acumē in sanguine. cuiꝰ signũ est ꝙ frãgit lapidē sicut dicit Auicē. cã aũt coagulatiõis est siccitas lactis: ⁊ iõ in lepoꝛe maxie hꝫ fieri coagulũ. ¶ Tertio q̃rit̃ quare ista se cõcomitant̃ adinuicē habitꝰ magnoꝝ ventriũ ⁊ latoꝝ: ruminatio ⁊ carētia dentiũ in mãdibula sup̾iori: ⁊ lactis coagulatio ⁊ hr̃e cornua. Ad h̾ dicendũ sicut dicit serapiõ ꝙ dẽtes sunt mēbra gñata ex sup̾fluitate ossiũ maxillarũ: vñ affixi sunt ipsis ossibꝰ: sed maxille sunt dure: ⁊ iõ ab ossibꝰ in vtrisq̃ʒ gñant̃ dẽtes: motꝰ aũt dentiũ magis attinet ad maxillã inferioꝛē q̃ȝ sup̾ioꝛē. Inferioꝛ eñ mouet̃ ꝓpter nutrimētũ ⁊ masticationē: cũ ꝑ ipsaꝫ pr̃ncipaliter hmõi opus exerceat̃ ⁊ nõ ꝑ sup̾ioꝛē. In aĩalibꝰ v̾o habētibꝰ cornua sup̾fluitates q̃ ad dẽtes deberēt cõuerti ꝯuertũtur ad cornua: ⁊ ꝓpter h̾ talia aĩalia carēt dẽtibꝰ in mãdibula sup̾iori: iõ nõ pñt ꝑfecte cibũ masticare: ⁊ iõ necesse est vt cibꝰ veniat ad ventrē. Sꝫ notãdũ ꝙ natura dedit tali aĩali q̃ttuoꝛ vẽtres ꝑ quos quidē opꝫ cibũ trãsire anq̃ȝ ad mēbra deleget̃. Primꝰ vẽter est in quo fit receptio cibi imꝑfecte masticati. Scd̃s est a quo delegat̃ cibꝰ ad os vt masticetur. Tertiꝰ in q̃ venit cibꝰ ꝑfecte masticatꝰ. Quartꝰ in quo cibꝰ ꝑfecte coctꝰ ⁊ masticatꝰ iã nutriēs ꝓcedit ad epar ⁊ ad alia mēbra. Ex his igit̃ ptꝫ qualiter in tali aĩali vẽter latꝰ est q: sicut dictũ est: necesse est eē plures vẽtres: ⁊ h̾ non posset esse nisi vẽter esset latus. Est etiã ibi ruminatio sicut ptꝫ in distinctiõe ventriũ. Per h̾ etiã ptꝫ solo istiꝰ q̃stionis quare coagulũ potiꝰ in tertio vẽtre gñat̃ q̃ȝ in alio teste pħo: q: sicut dictũ est: plures sunt ibi vẽtres ⁊ singuli singlis officijs deputãtur sicut visuꝫ est. Dicimꝰ g̃ ꝙ lac nõ indiget masticatiõe sꝫ sola suctione. Aĩal v̾o nõ ruminat nisi res masticabiles: ⁊ iõ lac descēdit ad ventrē q̃ est finis masticatiõis: ⁊ hic est tertiꝰ: ⁊ ideo in illo fit coagulũ sicut dicit pħs.

¶ Circa scd̃ꝫ ꝓcedit̃ hoc mõ: querit̃ a quo lac coaguletur an a frigiditate: an a caliditate: ⁊ videt̃ ꝙ a frigiditate: q: coagulatio est motꝰ a circũferētia ad centrũ: g̃ fit ab illa q̃litate que est principiũ huiꝰ motꝰ: sed sicut dicit ysaac in febribus motꝰ calidi est a cẽtro ad circũferentiã: frigidi v̾o a circũferẽtia ad centrũ: ergo cũ in coagulatiõe fit hmõi motꝰ: coaguluꝫ fiet a frigido. Ad oppositũ est qd̃ dicũt auctoꝛes: ꝙ a caliditate coagulũ gñat̃. Ad hoc dicẽdũ ꝙ gñat̃ a v̾tute caliditatis. Ad rõnē dicẽdũ ꝙ oꝑatio calidi est duplex. Quedã est ꝑ viã rarefactiõis ⁊ extẽsionis. Calidũ eñ extẽdit ⁊ dilatat:

⁊ in hac operatione ꝯdicit sibi frigidũ qḋ restringit naturaliter: ⁊ ab hac operatõe nõ gñat coagulũ. Est alia opatio calidi q̃ est ꝯsumptio humidi supflui ⁊ residui inspissatio: et ab ista virtute gñatur coagulũ: nec est motꝰ a circũferẽtia ad centrũ: sed potiꝰ ecõuerso: ⁊ sic fit gñatio coaguli: ⁊ hoc mõ generat ex lacte caseꝰ. ¶ Scḋo q̃rit vtrũ lac coagulatũ in stomacho aĩalis lactãtis coaguletur p̃mo in stomacho: an ĩ mamillis p̃mo aliquã coagulatiõe receperit anteq̃ veniat ad stomachũ: ⁊ videt ꝙ p̃mo fuerit aliquãtulũ coagulatũ: nõ enĩ quodcũq; lac coagulat sed lac nouiter emulsum: ꝫ sicut dicit ysaac: lac nouiter emulsum grossum est: ⁊ sic aliquãtulum coagulatũ: ⁊ etiã in mamillis quãdã coagulatiõe recipit: ḡ anteq̃ veniat ad stomachũ coagulatũ est. Ad oppositũ nihil qḋ a virtute stomachi coagulat in mamillis priꝰ coagulatũ est. Probat etiã: q: ponat ꝙ colustrũ remoueat a mamillis ⁊ postea reliquũ lac sugat: valde inuenit liquidũ ⁊ aquosum: ḡ nõ coagulatũ est in mamillis. Ad h̃ dicendũ ꝙ in stomacho coagulat: ⁊ a mamillis liquidũ sugit. Ad rationẽ in ꝯtrariũ dicendũ ꝙ coagulatio est duplex. Quedã q̃ fit ex magna mora in mamillis: ⁊ h̃ nõ facit coagulationẽ lactis: sed grossiciẽ. Alia est ex caliditate lactis ⁊ stomachi: ⁊ hec in stomacho dꝫ fieri. ¶ Tertio q̃rit vtrũ in aĩalibꝰ melancholicis debeat lac ĩ stomacho coagulari: ⁊ vĩ ꝙ nõ: q: coagulatio fit a calore: sed illa aĩalia paucũ habẽt calorẽ: ḡ in illis lac in stomacho nõ põt coagulari. Ad oppositũ est qḋ dicit phs li. de aĩalibꝰ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ duo sunt ꝯsiderãda in gñatiõe coaguli. primũ est agẽs: scḋm est materia. Agẽs vo debĩle est. s. calor. Est tñ fortis respectu materie: q: materia in talibꝰ apta est ⁊ disposita ad coagulationẽ: habet enĩ multũ de substantia caseata ⁊ terrestri: ⁊ iḋ cito coagulat: ⁊ in talibꝰ aĩalibus nõ fit a calore stomachi principaliter: sed ꝓpter multiplicationẽ partiũ terrestriũ siccarũ. ¶ Quarto querit vtrũ in stomacho aĩalis ꝓuecti lac coaguletur: ⁊ videt ꝙ sic: coagulatio fit a calore: ḡ cũ in ꝓuecto aĩali maior sit calor q̃ in lactente plus dꝫ coagulari lac in stomacho aĩalis ꝓuecti q̃ in stomacho aĩalis lactẽtis. Ad hoc dicẽdũ ꝙ coagulũ nõ gñat: in stomacho nisi aĩalis qḋ nondũ cibũ recepit. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ coagulũ gñat ex solo puro lacte cũ quo aliq̃ substãtia nutrimenti nõ cõmiscet: ⁊ hoc est in aĩali lactẽte: sed in aĩali ꝓuecto lac cõmiscet cũ aliq̃ substãtia nutrimẽti: ⁊ iḋ virtꝰ lactis perit vñ nõ coagulat. ¶ Quinto q̃rit cũ sit lac in p̃ma etate quare ĩ initio p̃mo lactis fit coagulũ ⁊ nõ in alio. Dicẽdũ ꝙ cã huiꝰ est duplex. P̃ma est: q: lac primũ qḋ est in mamillis grossum est ꝓ̃ptũ ad coagulationẽ: ⁊ iḋ de facili ꝓpter nimiã morã coagulat: hoc tñ aliq̃ñ fallit. Scḋa cã est: q: virtꝰ stomachi in p̃cipio defecta est: ⁊ iḋ lac qḋ recipit nõ põt cõuertere: ⁊ sic lac ĩ stomacho remanet indigestũ ⁊ coagulatũ a calore ꝓprio. ¶ Sexto q̃rit cũ duplex calor ꝯcurrat ĩ stomacho. s. calor lactis ⁊ calor naturalis stomachi: ex cuiꝰ actione ꝓcedat gñatio coaguli: ⁊ videt ꝙ nõ a virtute stomachi: calor enĩ stomachi nutrimentũ ꝯuertere intẽdit: ꝯuersio vo nutrimẽti repugnat coagulationi: ḡ a calore stomachi non ꝓcedit coagulatio. Ad oppositũ: calor interior lactis insufficiens est ad coagulationẽ lactis. cuiꝰ signũ est: q: si extra corpus poneret nõ coagularet: ḡ coagulatio nõ fit a calore lactis. Ad hoc dicẽdũ ꝙ coagulatio fit a calore lactis: calore tñ stomachi coadiuuãte. ⁊ est sĩle in lacte ⁊ coagulo extra: coagulat enĩ qñ apponit coagulũ: iuuat aũt calor aeris ꝯtinentis. Eodẽ mõ coagulatio gñat a calore lactis: calor tñ stomachi tanq̃ ꝯtinẽs iuuat: ⁊ hoc est qñ lac est aptũ ad coagulationẽ. ¶ Septimo q̃rit vtrũ coagulũ vel aliq̄d loco coaguli debeat reperiri in aĩali abortiuo: ⁊ videt ꝙ sic: q: sicut fetus extra nutrit ex lacte: sĩlr intra nutrit ex sanguine in stomacho: sed extra aliq̄d coagulat: ḡ sĩlr intra. Ad hoc dicendũ ꝙ coagulũ nõ est nisi in aĩali lactãti: ⁊ cã est q: coagulũ non fit nisi ex nutrimẽto qḋ ex lacte recipit p os: sed in fetu hoc nõ est: q: cũ est in vtero nutrimẽtũ intrat in ip̃m p vmbiculũ: ⁊ iḋ nõ est sĩle. ¶ Octauo q̃rit in q̄d cedit coagulũ postea in aĩali ꝓuecto: ⁊ vtrũ deseruiat alicui opatiõi nature. Ad h̃ dicendũ ꝙ coagulũ in aĩali viuẽte s̃m ꝓcessum tp̃is nõ remanet ĩ stomacho: ⁊ cã est q: cũ calor stomachi ⁊ ceterorũ membrorũ incipit ꝯfortari resoluit totã substãtiã coaguli: quã resoluta tota recedit. ⁊ est sĩle si aliq̃s cibꝰ indigestꝰ in stomacho remaneat efficit durus: postea vo cũ calor naturalis fortificat illud digerit: ⁊ aptũ ad ꝯuersionẽ reddit: ⁊ sĩlr a parte ista sicut visum est. ¶ Nono querit vñ accidit folliculus in coagulo ꝯtinẽs ip̃m: ⁊ vĩ ꝙ nõ debeat esse: q: sicut lac exterius coagulat sĩlr interiꝰ: sed extra ista pellicula nõ ꝓducitur: ḡ nec intra dꝫ esse. Cõtrariũ tñ dictat experimẽtũ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ in coagulo gñat folliculus q̄dã sĩlis stomacho aĩalis. Sꝫ notãdũ ꝙ duplex est calor: q̄dã coagulãs nihil tñ generãs: ⁊ talis calor est extra: est alius calor coagulãs ⁊ generãs aliq̄d: ⁊ hic est viuificus: ⁊ hic est intra gñans folliculũ cõtinẽtẽ coagulũ. ⁊ h̃ pꝫ p sĩle sicut ex supfluitate sp̃matis ĩ matrice gñat quoddã corpꝰ valde grossũ qḋ mola appellat a pho: sĩlr ẽ a pte ista: calor enĩ viuificꝰ coagulat ⁊ aliq̄d gñat. ¶ Circa tertiũ ꝓcedit hoc mõ: querit de opationibꝰ coaguli: ⁊ querit q̃ño coagulũ valeat ad coagulationẽ lactis: ⁊ videtur ꝙ non valeat: q: passio illata a coagulo rõne lactis in stomacho ad h̃ vt curet indiget dissolutione: sꝫ nulliꝰ cuiꝰ est dissoluere est coagulare nec ecõuerso: ḡ cũ coagulũ coagulet nõ dissoluet. Cõtrariũ tñ ponit ꝙ ad coagulatiõẽ lactis in stomacho coagulũ est mediana. Ad hoc dicẽdũ ꝙ lac ĩ duplici dispositiõe ꝯsistit. Prima in illa dispositiõe in q̃ nõdũ est coagulatũ: ⁊ tũc coagulũ appositũ ip̃m ĩgrossat ⁊ coagulat seq̃strãdo ptes aquosas ⁊ ꝯiungẽdo ptes caseatas ⁊ butyrosas: sed qñ coagulũ inuenit ip̃m coagulatũ: tũc partes seq̃strat ⁊ segregat: ⁊ tũc efficit lac dissolutũ: ⁊ hoc mõ ponimus ꝙ coagulũ valet ad lactis coagulationẽ. ¶ Scḋo q̃rit quare quoddã genꝰ lactis citꝰ in stomacho coagulat sicut vaccinũ q̃ aliud. Ad hoc dicẽdũ s̃m ysa. ꝙ genꝰ lactis ẽ multiplex. Quoddã enĩ ẽ lac qḋ multã hꝫ aquositatẽ ⁊ parũ hꝫ de substãtia caseata ⁊ butyrosa: ⁊ hoc lac nõ põt coagulari: q: pars aquosa repugnat coagulationi. Est aliud qḋ mltũ hꝫ de caseata substãtia sicut lac vaccinũ ⁊ ouinũ: ⁊ tale coagulari põt ꝓpter mltitudinẽ partiũ terrestriũ siccarũ. ¶ Tertio q̃rit vtrũ hoc fiat in stomacho calido an in frigido: ⁊ vĩ ꝙ in frigido. stomachꝰ calidus ꝯuertit nutrimẽtũ ⁊ digerit: sed qñ lac digerit nõ coagulat: ḡ in stomacho calido nõ coagulat sed in frigido. Ad oppositũ: coagulatio fit a calore: ḡ in stomacho in quo magis abũdat calor: magis dꝫ fieri coagulatio: sed hoc est in stomacho calido: ḡ in illo magis dꝫ fieri lactis coagulatio q̃ in frigido. Ad hoc dicendũ ꝙ in calido magis coagulat: ⁊ in stomacho frigido acescit. Ad rõnẽ dicendũ q̃ fortitudo caloris est duplex. Quedã est ĩ resoluẽdo ⁊ ꝯsumẽdo: ⁊ h̃ efficit calor qñ nutrimẽtũ paratũ est ad ꝯuersionẽ. Alia est fortitudo caloris in coagulãdo ⁊ inspissando suũ nutrimẽtũ: ⁊ hoc vel ꝓpter sui mltitudinẽ vel ꝓpter sui grossiciẽ. ¶ Quarto querit p quã viã sal in coagulatiõe cõpetit. Ad hoc dicenduꝫ ꝙ sal cũ liquoribꝰ hꝫ virtutẽ dissolutiuã: ⁊ partiũ dissolutio ⁊ seq̃stratio repugnat coagulatiõi: iḋ apponit vt defendat coagulationẽ lactis. ¶ Quinto q̃ritur q̃ est virtꝰ in coagulo vt lac coagulet: ⁊ p quã viã coagulet vtrũ a calido an a frigido. Dicẽdũ ꝙ coagulũ est q̃si lac coagulatũ in stomacho a calore naturali: ⁊ iḋ virtutẽ caloris naturalis quã hꝫ imprimit in lac. Impssio vo caloris naturalis q̃ fit ĩ lacte nihil est aliud q̃ coagulatio: ⁊ sic pꝫ q̃ est illa virtꝰ. ¶ Sexto q̃rit quare lac coagulatũ acescit tardiꝰ: sine coagulo ad aceti virtutẽ statĩ ꝯuertit. Ad hoc dicẽdũ ꝙ acetositas ꝓuenit in lacte ex defectu caloris naturalis lactis sicut in aceto: q: cũ vincit calor naturalis ab aeris calore ꝯtinente deficit dulcedo ⁊ inducit acetositas. Eodẽ mõ a parte ista: vñ q: virtꝰ coaguli calorẽ naturalẽ ꝯseruat ꝓpter hoc cõseruat dulcedinẽ: ⁊ qñ deficit ⁊ dulcedo deficit. ¶ Septimo querit p quã viã in lacte ficuũ coagulũ existit. Ad hoc dicẽdũ ꝙ lac ficuũ caliditatẽ habet ⁊ acumẽ vñ habet v̄tutẽ liq̃factiuã. cuius signũ est si ponat hm̃õi lac in albumine oui liquefacit ipsum ꝓpter virtutẽ sui acuminis: ad coagulũ vo lactis nihil aliud exigitur nisi sequestratio aquositatis a lacte: ⁊ q: lac ficuũ hoc facit: qñ admiscet inducit coagulationem. ¶ Octauo q̃rit p quã viã valet ĩ fluxu vẽtris coagulũ: ⁊ vĩ ꝯtrariũ: q: ea q̃ acumẽ habẽt mouẽt ventrẽ: sed coagulũ acumẽ hꝫ: ḡ potiꝰ nocebit in fluxu vẽtris q̃ iuuabit. Ad oppositum est quod dicit phs lib. de animalibus: ꝙ coagulũ

multū valet in fluxu vētris: ꝛ maxime coagulū leporis parui ꝛ cerui. Ad hoc dicendū ꝙ valet in fluxu vētris: sed illud qđ valet in fluxu vētris est duplicis nature. Quedā eñ valent sua stipticitate mēbra ꝯstrigēdo ꝛ vasa: ꝛ hͦ mō res pontice ꝛ stiptice valēt. Alia valēt ingrossando ꝛ inspissādo superfluitates fluētes ad vētrē: ꝛ q: coagulū hꝫ virtutē coagulādi lac: iō coagulat feces: ꝛ sic valet ꝯ fluxum cōstringendo.

¶ Consequēter querunt̄ quinqꝫ. Primū est de natura et gñatiōe casei. Scđꝫ ē de vsu ipsi⁹. Tertiū est de natura coaguli qđ cedit ī ꝯstitutionē ipsi⁹. Quartū est de natura seri. Quintū est de natura butyri. ¶ Circa pmū pcedit̄ hoc mō: querit̄ ex cui⁹ aīalis lacte fit maior quātitas casei: ꝛ videt̄ ꝙ ex lacte capre. lac gñat̄ ex sanguine aīalis ex quo puenit: sꝫ ille sanguis sequit̄ naturā aīalis cui⁹ ē: g̃ seq̄t naturā capre: sed capra est aīal terrestre melācholicū ꝛ dure sube: g̃ lac ei⁹ erit grossum: ꝛ ex tali lacte maior quātitas casei gñat̄: ergo ex lacte capre maior quātitas casei gñat̄ ꝙ alicui⁹ aīalis. Ad oppositū: ex lacte tēpato ī trib⁹ substātijs minima quātitas casei gñat̄: qñ eñ est tēperatū in trib⁹ substātijs nō dñatur pars caseata supra aquosam: sꝫ lac capre tēperatū est ī trib⁹ substātijs: vñ post femininū cōmēdat ipm ysa. g̃ ex lacte capre maior quātitas casei nō gñat̄. Hoc etiā ꝯfirmat̄ p ras. ponentē ipm mediū inter vaccinū ꝛ asininū. Ad hͦ dicēduꝫ ꝙ ex ipso efficit̄ case⁹ paucus cū sit tēperatū nec in ipso dñetur pars caseata. Ad rōnē dicendū ꝙ ꝙuis humiditas capre sit grossa terrestris: grossum tñ cōuertit ad sui naturā: cui⁹ signū est ꝙ est grossa ꝛ dura ꝛ sicca: ꝛ iō illud qđ in lacte remanet ē subtile ꝛ lac bonū: ꝙuis suba mala: nec magna quātitas casei gñat̄ ex ipō cū sit subtile sicut dictū est. Alia cā pōt esse q: in carne capre duo sunt. Primū est natura carnis dure ꝛ melācholice: ꝛ ex hac nō efficit̄ lac. Scđꝫ est hūiditas nutrimētalis: ꝛ hec subtilis est ꝛ nō grossa: cui⁹ signū est ꝙ fetus ex illa hūiditate gñat⁹ laudabilis ē nutrimēti sicut agn⁹ paruus: ꝛ ex ista lac generat̄. ¶ Scđo q̄rit̄ circa hͦ: ex quo lacte maior quātitas casei gñat̄: an ex vaccino: an ex ouino: et videt̄ ꝙ ex vaccino. dicit pħs lib. de aīalib⁹: ꝙ ex illo lacte qđ grossi⁹ est maior quātitas casei gñat̄: ꝛ quāto fuerit grossi⁹: tāto caseati⁹ erit: sꝫ sicut vult ras. vaccinū inter oē lac grossi⁹ est: ergo ex illo maior quātitas casei gñabit̄ ꝙ alicui⁹ lactis. Hoc etiā cōfirmat̄ p pħm dicentē ꝙ case⁹ gñat⁹ ex lacte est in sexq̄drupla pportione ad aliud lac. Scđa rō hec est: dicit pħs ꝙ lac aquosius cū minorē habeat substātiā terrestrē ꝙ aliud tardi⁹ coagulat̄: ergo p oppositū lac qđ citi⁹ coagulat̄ ꝙ aliud lac maiorē quātitatē terrestrē hꝫ: sed vaccinū citius coagulat̄ ꝙ aliud lac: g̃ inter oē lac vaccinū maiorē hꝫ quātitatē casei. Ad oppositū est qđ dicit ysaac: ꝙ lac ouinū caseati⁹ est oī lacte: ꝛ pbat hoc ysaac: q: lac caseati⁹ est ex cuius substātis maior pars hūidi aquosi seq̄strat̄: sꝫ pecorinū ē hmōi fm ysa. ouis eñ est aīal calidū: vñ ꝯsumit hūiditatē ꝛ remanet substātia terrestris caseata: g̃ lac pecorinū maiorē quātitatē casei gñabit ꝙ aliud lac. Ad hoc dicendū ꝙ ex lacte vaccino maior quātitas casei gñat̄ ꝙ ex aliquo alio: grossi⁹ eñ est oñi lacte. Ad auctoritatē ysa. dicendo ꝙ quātitas casei ponit̄ esse maior duob⁹ modis. Primo mō q: materia ex qua gñatur case⁹ in lacte maior est: ꝛ hoc mō ponim⁹ ꝙ maior quātitas casei gñet̄ ex lacte vaccino ꝙ ex alio. materia eñ casei maior ē in eo. Scđo mō q: pars caseata purior est ꝛ magꝭ seq̄strata est a substātia seri ꝛ butyri: ꝛ hͦ mō dicim⁹ ꝙ ex lacte ouino maior quātitas casei generat̄: seq̄stratio eñ maior fit ibi ꝙ in lacte vaccino: ꝛ sic materia purior. ¶ Tertio q̄rit̄ in quo caseo sit maior pinguedo an in vaccino: an in ouino: et videt̄ ꝙ in ouino: butyrū eñ seq̄tur naturā calidā ꝛ hūidā: lac vͦ sequit̄ naturā aīalis cui⁹ est: sed ouis est aīal calidi⁹ ꝛ humidius ꝙ vacca: ergo sīr lac ei⁹ calidi⁹ est ꝛ humidius: ergo est butyrosius: ergo pingui⁹. Scđa ratio hec est: ponit pħs pportiōnē in aīalib⁹ inter pinguedinē medullā ossiuꝫ ꝛ lac: vñ dicit ꝙ si pinguedo alicui⁹ aīalis est dura ꝛ coagulata: ꝛ medulla est dura ꝛ coagulata ꝛ nō liq̄da sicut ptꝫ in boue: ꝛ si pinguedo nō est coagulata neqꝫ medulla sicut ptꝫ in porco: ꝛ si pinguedo est multū coagulata: ꝛ lac sīr: sed pinguedo ouis magis attinet ad pinguedinē ꝙ pinguedo vacce: ergo sīr lac ei⁹ erit pinguius ꝛ butyrosius: ꝛ sic poterit cōcludi ꝙ case⁹ sīr ouis erit pinguior. Ad oppositū: in illo lacte in quo est maior quātitas substātie caseate: minor est quātitas substantie butyrose: sed lac pecorinū est hmōi fm ysaac dicentē ꝙ caseati⁹ est oñi lacte: ergo case⁹ fact⁹ ex tali lacte nō erit pinguior. minor etiā ptꝫ p Ras. dicētē ꝙ lac ouinū plures supfluitates pcreat ꝙ aliud lac. Ad hoc dicendum ꝙ in vaccino butyrū magis abūdat: ꝛ cā est q: substātia butyrosa nō cōsumit̄ a substātia aīalis cui⁹ est: sed in lacte ouino ꝯsumit̄ humiditas butyrosa pter calorē aīalis. Ad rationē dicendū ꝙ ea q̄ causantur in corpe aīalis duob⁹ modis sunt. Primo mō per viā cōmixtionis: ꝛ sic qñ vrina exit ꝛ humores exeūt cū vrina. si humores sint grossi ꝛ vrina erit grossa: ꝛ si subtiles ꝛ vrina subtilis. Alio mō: alia causantur in corpore p viā priuatiōis: sicut qñ vrina clara exit ꝛ feces in corpe remanēt. Eodē mō a parte ista: q: in lacte vacce magna ps sube butyrose cōmiscet̄ cū suba caseata: ꝛ iō est ibi via cōmixtionis: vñ si fiat case⁹ fiet butyrosus: ꝛ sīr est in ouino via priuatiōis: si eñ fiat case⁹ substātia butyrose ꝛ serosa quasi penit⁹ priuant̄. Scđa rō soluit̄: q: vnctuositas magis aggregat̄ in oue ꝙ in vacca: in caseo tñ ex lacte ouis minor est vnctuositas: q: vnctuositas que debet cedere ad caseū cedit in vsum corpis cū calor sit magn⁹ in illo aīali: sed in vacca calor nō est ita magn⁹ ꝛ ita nō ꝯuertit vnctuositatē penit⁹ in sui vsum: imo cedit in lac ꝛ p ꝯñs in caseū. ¶ Quarto querit̄ quare caseus ouinus melior est in q̄busdā regionibus ꝙ vaccinus. Ad hoc dicendū ꝙ in quadā regione vacca est aīal siccū valde pter caliditatē ꝛ siccitatē regionis resoluentem ꝛ consumentē humiditatē vacce: ꝛ iō lac qđ pducit multū habet de substātia dura sicca terrestri: ꝛ pter hoc caseus malus ꝛ illaudabilis: oues aūt tēperate sunt cōplexionis: ꝛ iō in illa regiōe calida tēperat̄ q: multū hūide sunt: ꝛ substātia butyrosa augetur. Alia cā pōt esse q: in illis regionibus extrahit̄ butyrū de lacte vaccino: ꝛ iō remanet substātia caseata dura sicca ꝛ terrestris: ab ouino vͦ butyrum nō extrahit̄: ꝛ ideo caseus ex illo factus est melior. ¶ Quinto queritur quare in gñatiōe casei fit sequestratio partis serose ꝛ coherentia aliarū duarū. Ad hoc dicendū ꝙ caseus generatur p viā sequestratiōis a caliditate ꝛ non a frigiditate vt partes liquide ab alijs sequestrent̄: ꝛ tunc fit vnio partiū calidarū: cū igit̄ coagulū istā operationē faciat sequestrādo partē aquosam q̄ gñationi vł coagulatiōi casei repugnat: ꝛ alie due partes fortiter coherēt patet ꝙ aquosa debet remoueri ꝛ nō alia: qñ vͦ butyrū gñatur: separat̄ caseata pars p se: ꝛ butyrosa p se remanet.

¶ Circa scđꝫ pcedit̄ hoc mō: querit̄ cū exhibet̄ case⁹: vtrū plus cōpetat coctus ꝙ crudus: ꝛ vtrū elixus ꝙ assat⁹: ꝛ videtur ꝙ coct⁹ elixus: substātia casei grossa est ꝛ sicca ꝛ dure digestionis: sed ista p artificiū debēt reddi facilis digestionis: ergo cū hoc acquirat caseus p elixationē: caseus elixat⁹ melior est. Ad oppositū: quāto caseus maiorē viscositatē acquirit: tāto peior est ꝛ illaudabilioris nutrimēti: sꝫ quāto plus excoquit̄ tāto viscosior fit. cuius signū est: q: cū elixat̄ fit qsi glutē: g̃ case⁹ assatus vel elixus illaudabilis est nutrimenti. Scđa rō hec est: dicit ysaac ꝙ case⁹ ille melior est in quo est maior hūiditas naturalis: ꝛ iō recēs ponit̄ ēē bon⁹: sꝫ p decoctionē humiditas ꝯsumit̄ ꝛ maxīe p assationē ꝛ remanet substātia terrestris: g̃ case⁹ coct⁹ peior est crudo. Ad hͦ dicēdum ꝙ crudus melior est ꝙ assat⁹ vł elixus ꝛ magꝭ cōpetit. Ad rōnē dicēdū ꝙ decoctio duo efficit in caseo. Pmū est ꝙ ptes casei digerit: ꝛ hͦ mō aliquā bonitatē acq̄rit. Scđꝫ est ꝙ ptes hūidas resoluit ꝛ reliquū viscosuꝫ reddit: ꝛ hͦ mō mai⁹ nocumētū iducit: q: fiūt qsi q̄dā corrigie. ¶ Scđo q̄rit̄ ī q̄ sit maior caliditas: an ī caseo veteri an in nouo: ꝛ videt̄ ꝙ ī veteri sit minor caliditas: q: in illo est minor caliditas in q̄ maior caliditatis fit resolutio: sꝫ hoc est in veteri: ergo vet⁹ caseus est min⁹ calidus. Ad oppositū est qđ dicit ysaac: ꝙ vet⁹ acumen maius habet ꝙ nouū. Pōt etiā pbari: q: in veteri partes aquose ꝯsumunt̄ ꝛ cōcipit acumē: ergo est calidius. Ad hoc dicēdū ꝙ in veteri est maior caliditas: ꝛ cā hui⁹ est: q: in veteri virt⁹ coaguli cōfortat̄ ꝛ ꝯsumit substantiā aquosaꝫ ꝛ cōuertit butyrosaꝫ ꝛ inducit acumē. Alia cā potest esse quia acquirit caliditatē ab aere cōtinēte ꝯsumēte humiditatē in

caseo ⁊ excitat calorē interiorē. Ad rationē dicendū q caliditas est duplex. Quedā enī est naturalis quā ꝯtrahit a substātia aīalis: sicut ptꝫ in lacte nouiter mulso qd̄ habet quandā caliditatē suauē: ⁊ hec caliditas minor est in veteri. Alia est caliditas quā cōtrahit a coagulo ⁊ ab aere ꝯtinēte: ⁊ hec caliditas maior est in veteri. ¶ Tertio querit quare in caseo partes extreme citrinant: in medio vero alb⁹ est. Ad h̄ dicendū q hoc est q: caliditas coaguli ⁊ aeris ꝯuertit ptes aquosas ⁊ cōsumit: ⁊ partes butyrosas reducit ad igneas: sed mediātibus partib⁹ aquosis datur albedo: p partes vero butyrosas citrinitas ⁊ maxime ī extremis: q: hmōi ꝯuersio in extremis forti⁹ efficit: cū imediate ab aere attingat. ¶ Quarto q̄rit p quā viā valet ī fluxu vētris case⁹ ⁊ maxime assat⁹: ⁊ videt ꝯtrariū: q: case⁹ acumē hꝫ: ⁊ oē tale mouet ventrē: ḡ nō cōpetit cōtra fluxū. Ad oppositū est qd̄ facit vulgus. Ad hoc dicēdū q nō cōpetit in fluxu vētris. Notanduꝫ tn̄ q in caseo veteri sunt duo. Primū est acumē: scd̄m stipticitas. quantuꝫ ḡ ad stipticitatē quā hꝫ a v̓tute coaguli qd̄ est stipticū ſm phm cōpetit ī fluxu vētris: quātū tn̄ ad acumē posset nocere: sed tn̄ q: stipticitas supabundat acumini: iō acumē nocere nō pōt.

¶ Circa tertiū pcedit hoc mō: querit cuius cōplexiōis sit coagulū: q: coagulūꝫ nihil aliud est q̄ lac coagulatū in stomacho aīalis ruminātis: sed lac coagulatū est nature frigide ⁊ sicce: ḡ ⁊ coagulū erit nature frigide ⁊ sicce. Scd̄a ratio hec est: oē qd̄ in via nutrimēti est stipticū ⁊ dure digestionis stringēs ventrē est frigidū ⁊ siccū: sed coagulū est hmōi ſm ysaac ⁊ phm dicentē q valet ꝯ fluxū vētris: ḡ est frigidū ⁊ siccū. Ad oppositū est qd̄ dicit ysaac: ⁊ pbat sic: oē illō qd̄ effectū caliditatis ꝓpriū inducit est calidū: sꝫ coagulū coagulat lac ⁊ hmōi effect⁹ est caliditatis: ḡ est calidū. Ad h̄ dicendum q in coagulo est duplex natura. Prima est natura terrestris quā ꝯhit a natura lactis terrestri. s. caseata: ⁊ h̄ modo est frigidū ⁊ siccū sicut case⁹. Scd̄a natura est quā ꝯhit a stomacho aīalis: cui⁹ quidē caliditas ipm coagulat ⁊ est etiā cā coagulatiōis lactis: ⁊ hoc mō calidū iudicat. ¶ Scd̄o q̄rit cuiusmodi coagulū forti⁹ opet an nouū: an vet⁹: ⁊ videt q nouū: q: sicut dictū est: coagulū hꝫ v̓tutē coagulādi lac p calorē queꝫ ꝯhit a stomacho ⁊ etiā a lacte: sꝫ ī coagulo veteri expirat iste calor: in nouo vero magis abundat ꝓpter accessum ad suā originē: ergo nouū magis operat q̄ vetus. Contrarium tamē videmus. Ad hoc dicendū q coagulū vetus fortius coagulat lac q̄ nouū. Ad rationē dicendū q in coagulo nouo caliditas magna est quā ꝯhit ex lacte ⁊ stomacho aīalis: sꝫ hūiditas serosa multa est ⁊ illa reprimit calorē: sed in veteri hūiditas illa expirauit: ⁊ iō caliditas suffocatur.

¶ Circa quartū pcedit hoc mō: querit cū serū sicut lac conuertat ad acetositatē: vtꝝ hoc sit rōne frigiditatis an caliditatis: ⁊ videt q rōne frigiditatis: acetositas enī in vino ⁊ lacte fit ꝓpterea q: calor naturalis q̄ est pricipiū ꝯseruādi dulcedinē corrūpit: sed sicut caliditas interior a calore corrūpit exteriori tanq̄ a vincēte: silr a frigiditate corrūpit taq̄ ab extiguēte: ⁊ sic vr̄ q serū ꝯuertat ad acetositatē a frigiditate sicut a caliditate. Ad oppositū: sicut acetositas gn̄at cū ex vino gn̄at: silr in sero cū ex lacte gn̄at: sꝫ in aceto nō gn̄at acetositas nisi ab actiōe caloris vincētis: ḡ silr in sero nō gn̄at acetositas nisi ab actiōe caloris. Ad hoc dicendum q lac nō acescit nisi a calore: silr nec vinū. Ad rōnē primā soluit. M. q nō gn̄at acetositas in sero calore oīno corrupto: sꝫ aū calor frāgit ⁊ debilitat ⁊ aliq̄ pars caloris remanet. ⁊ est sile: cū cibi sunt in stomacho nondū digesti nō sentit acetositas: sꝫ qn̄ incipiūt digeri tūc sentit: eodē mō est. nā acetositas non pōt gn̄ari a calore nr̄ū debilitato: frigiditas vero puat calorē nullū calorē inducēdo: ⁊ iō a frigiditate nō pōt cāri acetositas: sic enī oporteret q aliquē calorē induceret. Sed ꝯ hoc sic obijcit: q: sicut est acetositas in corpe hūano: silr in exterioribus: sꝫ sicut dicit ysaac in febrib⁹: acetositas in stomacho aliq̄n est a frigiditate: aliq̄n a caliditate: ḡ silr erit in exterioribus: ⁊ sic nō semp erit a caliditate acetositas. Ad h̄ dicēduꝫ q nunq̄ acetositas ī stomacho pure acq̄rit a frigiditate: q: in stomacho hūano durāte vita semp calor aliq̄s remanet: ⁊ qn̄ fortis est hmōi calor non sentit acetositas: qn̄ tn̄ debilis est sentit. Cuꝫ igit dr̄ q acetositas in stomacho gn̄at a frigiditate: hoc est exponēdū a calore debili: ⁊ nunq̄ a frigiditate pura: in sero vero ⁊ aceto acq̄rit p modū digestiōis incōplete: ⁊ h̄ venit a debili calore: ⁊ sic semp restat q acetositas gn̄at a calore ⁊ nō a frigiditate. ¶ Scd̄o q̄rit cū lac corrūpit q̄re acetositas prīo attribuit sbe serose magis q̄ alicui aliaꝝ. et cā huius est q: sicut dicit yia. acetositas substantiā liquidā semper sequitur ⁊ serosa est talis.

¶ Circa q̄ntū pcedit hoc mō: querit vtrū butyrū sit calidi⁹ oleo: ⁊ videt q butyrū sit min⁹ calidū. nā oē vnctuosum qd̄ hꝫ plures partes aquosas pmixtas reddit min⁹ calidū: sꝫ in butyro est h̄ cū sbe serose vniat: oleū vero nulli sbe aq̄se ꝯiūgit: ḡ oleū est calidi⁹ butyro. Scd̄a rō hec ē: dicit Cōst. medicine q̄ de facili ad naturā ignis ꝯuertūt calide iudicat: sꝫ oleū citi⁹ ꝯuertit ad naturā ignis q̄ butyrū: cui⁹ signū ē q lāpas ardet ꝓpter oleū ⁊ nō ꝓpter butyrū: ḡ oleū calidi⁹ ē butyro. Ad oppositū: oē qd̄ ad lat⁹ alicui⁹ caliditatis declinat calidi⁹ ē q̄. qd̄ nō est hmōi: sꝫ butyrū declinat ad lat⁹ caliditatis: oleū aūt nō: imo tēperatū est in q̄ttuor q̄litatib⁹ sicut dicit Ma. ḡ butyrū calidi⁹ ē oleo: qd̄ ꝯcedim⁹. Ad rōnē dicēdū q q̄uis in butyro sint ptes aquose cū serosa cōmixte: tn̄ ad caliditatē ⁊ hūiditatē declinat: in oleo vero hmōi ptes nō sunt cōmixte. pterea nō hꝫ aliquā qualitatē oleaginā cū sit tēperatum sicut dictū est. Ad scd̄m dicēdū q nō est sile de calore ignis ⁊ calore nr̄i corpis: calor enī ignis fortis est subtilis et acut⁹: ⁊ iō ꝯuertit pilos festuces ⁊ hmōi ⁊ oleū: calor vero nr̄i corpis respectu caloris ignis paru⁹ est ⁊ obtusus: ⁊ iō oleuꝫ nō pōt ꝯuertere sꝫ poti⁹ ecōuerso cū corpus infrigidet: ⁊ iō q̄uis oleū ꝯuertat a calore ignis nō ꝓpter hoc cōuertitur a calore nostri corpis. ¶ Ultimo querit quare ex butyro nō fiunt cōfectiōes sicut ex oleo: et dicūt practici q posset fieri si nō inueniret oleū. Nos tn̄ dicimus q hoc est ꝓpter duas cās. Prīa est q: hmōi res in butyro nō pūt ꝯseruari: immo putrefiūt. Scd̄a ratio est q: butyrū est grosse sbe ⁊ nō pōt penetrare. Oleū vero ꝓfundat v̓tutē alioꝝ cū sit penetratiuū.

¶ De piscib⁹ in gn̄ali. Cap. lix. ¶ Lectio. xlviij.

Pisces vniuersaliter parū nutriunt: ⁊ cito dissoluunt: ⁊ subtilis sunt sanguinis phlegmati ptinentis. Subtilis ad cōparationem ambulantiū. Qꝫ aūt ad cōpationē dixi absolute dico a subtili: licꝫ subtile segregaui: sicut M. cum subtiliorē grossiciē duriciē absolute dicā subtiliorē ad tēperamenti cōparationē: ⁊ iō dixi ego ad cōparationē ambulantiū subtilis: vt absolute differre facerē. Sāguis enī duo hꝫ extrema ⁊ vnū mediū. Est enī grossissimus sicut pix vt est ille q̄ ex camelina carne gn̄at vel ceruina: caprina: ac vetere vaccina. Est ⁊ subtilissim⁹ aquosus ab herbis ⁊ fructib⁹ gn̄atus. ⁊ hoꝝ medi⁹: sicut q̄ a perfecta carne: pane: ⁊ carnibus perdiciū: starnoꝝ: pulloꝝ ꝯficitur: ⁊ hedulorū q̄ lactentiū carnib⁹. Est ⁊ inter singulū extremorum ⁊ pri⁹ mediū: alterū mediū sicut inter grossissimū ⁊ certum prius mediū. Alterū mediū sicut sanguis aīalis agni iuuenis lactētis. Itē inter subtilissimū ⁊ ceterū inter mediū: alterū sicut sanguis quē gn̄ant pisces ex pelago: ⁊ de claro fluuio ⁊ petroso. hec enim duo gn̄a pisciū: etsi sanguinē generēt tēperatum: subtilitate tn̄ pertinēt ad albedinē ꝓpter frigiditatē ⁊ humiditatē ad ceteroꝝ piscium cōplexionē. ¶ Pisces enī gn̄aliter diuiduntur multipliciter. Quidā enī in dulci aqua habitātes vocātur fluuiales. Quidaꝫ in salsa ⁊ dicunt marini. Qui aūt in salsa multotiēs ad dulces cōfugiūt aquas: q: delectant in saporositate sua. Dulces inhabitātes aquas raro se cōmutāt ad salsas ꝓpter horribilitateꝫ salsi saporis. vn̄ non eas intrāt nisi q̄ littorib⁹ maris vicinant: nimi⁹ ipet⁹ flu-

minis cogat eos intrare mare. Discernuntur autē ex odore et spinis suis ꝙ marini: qui fluuiales sunt. Ex odore et spinis suis q: minus: ꝙ marini grauioris sunt odoris: et pauciores habent spinas et grauiores scilz grossiores. De aqua dulci grauioris sunt odoris: et plurimas habent spinas et subtilissimas. In natura cōplexione differunt: q: marini calidiores: minus hu midi et minus viscosi sunt. Salsitudo enī in habitan te aqua calefacit eos incidens humiditatem et grossi ciem: vnde et pinguedo sui minoratur: paruiqʒ sunt nu trimenti: sed tn̄ laudabilis: dureqʒ descendunt a sto macho et intestinis. Causa saporis sui paruitas est pinguedinis: paruitas nutrimēti: facilitas descensio nis a membris. Dure descendūt a stomacho et intesti nis duab⁹ de causis. Una q: nō tantū humiditatis et viscositatis habēt vt lubricare: et cito descēdere pos sint. Altera: q: non tantū grauitatis habent et grossi ciei ꝙ venas penetrare possint: et non adeo grauant stomachū et intestina vt cogantur ad expellendum. Pisces fluminū in actione et passione contrarij sunt marinis: q: fluens aqua frigidior et humidior: vn̄ pi sces fluuiales sunt grossiores et viscosiores et pīguio res: et iō nutriētes plus: mali tn̄ et ad digerendū du ri: sunt minus saporis: et ad penetrandū venas duri: et ab ipsis dissoluendū tardi: a stomacho velociter de scendunt et intestinis. Causa mali nutrimēti est mul titudo viscositatis et duricies digerendi: paruum sa porē facit grauitas odoris: pinguedo quoqʒ et tene ritas sui multū nutriunt: q: ad dissoluendū a mēbris duri sunt: qui nō cogūt mēbra ad alia appetēda. Ve locitas exeundi a stomacho et intestinis duobus fit modis. Uno q: ex multitudine humiditatis et viscosi tatis emolliuntur villi et pili stomachi et ita emittūt eos lubricanti. Altera q: cū venas tarde penetrant: gra uitate sua cogunt stomachū et intestina ad expellen dum. Unde Gal. oēs inquit pisces fluuiales et lacua les: etsi teneras habent carnes: cito tamē corrūpen tes: stomachū nocētes: humores crudos generātes. Rufus. Si eiusdē sunt pisces speciei fluminei et ma rini: marini tn̄ min⁹ grauis odoris: faciliores digeri: min⁹ nutritiui: cito in sanguinē cōuersiui: velociter a mēbris dissolutiui: et ad exeundū tn̄ tardiores et a sto macho et intestinis. ¶ Singule autē species mari ne inquam et fluminales multas habēt diuersitates. Marini enī principaliter diuiduntur duobus modis. Alij enī inhabitant pelagus et maris fundū. Alij sem per littora maris petūt et planitiē. Pelagus inhabitā tium: alij petrosa et dura loca. Alij mollia lutuosa in habitant et arenosa. Littorib⁹ insistentiū: alij claras mundas aquas a fluminibus remotas. Alij flumi nis putridi petunt vicinas: fluminibus etenī ciuita tum influūt balnearū lauature: lini infusiones: ꝙ fiūt cause corruptorū fluminū. Alij horū morātur medio et qualitates mutuāt ab vtroqʒ. Dulces aquas inha bitantes diuiduntur tripliciter. Alij enī fluminib⁹: alij in lacubus et similibus fluminib⁹ immorantur. In flumi nibus immorantiū: alij in maiorib⁹ spaciosis curren tibus longe a ciuitatib⁹: et ideo aquis claris et mūdi ficatis existentibus: alij in paruis fluminibus tarde fluentibus vicinis ciuitatibus: immundi ciuitatum predictis putredinib⁹. Insistētes lacubus dupliciter diuiduntur. Alij enī in lacubus quibus flumina illabū tur: et quorū aque ad mare ingrediuntur: sicqʒ flumini bus in eo currentib⁹ eleuantur. Alij in lacubus paludo sis: et lōge a mari remotis lutosis et putridis. Explē tis piscū diuisionibus gn̄alibus et specialib⁹: opor tet singulorum diuersorum naturas explicemus. ¶ Ma rinos ergo pisces cibo diximus aptiores ꝙ fluuiales: salsitatē enī habentes aque viscositates: humidita tes auferunt: maxime si loca fuerint petrosa. Assiduo enī motu sui et collisionib⁹ saxosis carnes emolliuntur et tenerātur: pinguedo minoratur: viscositas quoqʒ di mittitur: vn̄ ad aliorum cōparationē isti sunt saporosio res: et corruptionibus remotiores: ideoqʒ antiqui assimilauerūt hos cōplexioni hūane. sanguinis quē generant est tēperatissimus: non grossus neqʒ turbi dus neqʒ subtilis neqʒ aquosus: sed tn̄ subtili aquo so vicinus: q: sanguis vocatur tēperatus ꝙ dū duas extremitates nō egreditur: aliū tn̄ ordinē nanciscitur: vel enī duab⁹ mediatur equaliter extremitatib⁹; vel vni plus parū vicinatur. Sanguis igitur qui a piscib⁹ petrosis generatur: etsi sit tēperatus: naturaliter tn̄ subtiliāti pertinet: et velociter a mēbris dissoluitur: est ergo melior in regēda sanitate ꝙ in mēbrorum con fortatione. Pisces de pelago vicini sunt petrosis: q: aqua in salsitudine bona equaliter est clara: vn̄ nihil differūt nisi ꝙ qui de pelago pīguiores et carne sunt duriores. Ideoqʒ sanguis quē generāt: etsi sit tēpe ratus: ad cōparationē petrosorum tn̄ grossior et sangui ni quē starni et pdices faciunt et pulli vicinior: tn̄ in liquore nō in nutrimēti laudabilitate: q: quē gn̄ant pisces naturalr̄ est phlegmaticus: quem starni atqʒ pulli perdices: naturaliter tēperatus est. Monstratur hoc: q: piscium natura frigidior et humidior ē: ideo pi sces plus nutriunt: tarde a mēbris dissoluuntur. Am bulabiliū ꝯo siue volatiliū: calidior et humidior est: q: oīs cib⁹ cui duricies dn̄atur ptinet terrestribus: vn̄ nutribilior et ad dissoluendū durior: maxime si tem peratus sit et conueniēs nutrimento. Littorales pi sces multas habent diuersitates: sm̄ diuersorū loco rum discretiones. Quidā enī loca incolūt clara atqʒ mūda qui pelaginis sunt assimilādi: molliores tamē carnes et ad digerendū sunt faciliores. Quidā litto ribus sunt vicini et estu mouētur maris: in turbida et imūda morātes aqua et putridis fluminib⁹ ciuitatū putredines ferētib⁹ vicina: viscosiores et alijs piscib⁹ marinis grossiores: et ad digerendū tardiores: vicini naturalr̄ fluminib⁹: cū nihil aliud comedāt ꝙ qđ flu mina de putredinibus ciuitatū eis afferūt. Unde pi sces marini thuscie peiores sunt ceteris marinis: q: aqua est imūda et multa flumina intrātia ipm̄ putre dines ciuitatū eis inferūt. In medio horū locorum inhabitātes vtrinqʒ mutuātur qualitates: et dicuntur mediocres: inter hos fluminei pisces maiora et cito currentia clara atqʒ munda flumina inhabitātes: ad comparationē ceterorum fluminū sunt laudabiliores: q: claritas aque aufert eis grauitatem odoris fortis fluminis impetu carnes tenerantur et grossicies aufer tur: maxime

tur: maxime si supra petrosa currãt: petre enim plus carnes tenerant: ⁊ piscibus littoreis: ⁊ in aquis claris nutritis assimulãtur: sed tamẽ littorei ex salsitate aque minus sunt viscosi. Qui in paruis stant fluminibus parũ fluentibus immundis ⁊ vicinis ciuitatibus: pinguiores sunt ⁊ grossiores ⁊ viscosiores: ⁊ ad digerendũ duriores: mali saporis: q2 defectio aque motus vnctuosas carnes ⁊ viscosas facit. Immũdũ vero nutrimentũ grauioris odoris eos reddit. Qd probatur: q2 extracti ab aquis cito putrescunt: quos sepe comedentes multos pessimos ⁊ phlegmaticos corporibus suis aggrauant humores. Pisces de lacubus viscosiores grauiores sunt odoribus: q̄ qui fluminibus innascuntur: q2 aqua lacuum lutuosior est ⁊ pinguis nec mouetur: ⁊ ideo pisces sunt vnctuosiores: minus saporosiores: grauioris odoris ⁊ mali nutrimenti: ⁊ ad digerendum duri: ⁊ in corruptione velociter mutandi: nisi qui fluminibus eis intrãtibus ⁊ ad mare currentibus eleuantur. Pisces lacunarũ: sicut piscariorum ⁊ paludũ peiores ceteris sunt: grossiores: ⁊ in odore grauiores: ⁊ in corruptiõe mutabiliores velociter: ad digerendum duriores: q2 quieta est ⁊ nimiũ lutosa. vnde maxime sunt cauendi. Ga. dicit hmõi pisces se vidisse cuiusdam piscarij: trecentis cubitis longi: lati ducentis. Aqua autem illa ibi immorata fuit tribus annis: sed tamẽ singulis tribus siue q̄ttuor mẽsibus: illa auferebatur: ⁊ altera inducebatur. Caruit autem luto ⁊ putredine: post tres vel quattuor annos aqua ablata est omnino. Inuẽti sunt autẽ pisces ibi: qui pre viscositate sua teneri manibus non poterant: ⁊ extracti ilico sunt mortui. Fissorum alias carnes inuente sunt viscose ⁊ putrede: pinguedo ventriũ mollis: ⁊ non coagulata: calore cinericiosa. Pisces dulcium aquarum ⁊ ad salsam transeuntes: ⁊ a salsis ad dulcia se mutantes: inter littoreos ⁊ fluuiales sunt mediocres. Sunt tñ hi in duo diuidẽdi: alij enim maioribus ⁊ multũ fluentibus mare ingrediũtur: aut de mari in maiora flumina atq3 mũda transducuntur: alij de puis ⁊ imũdis fluminibus mare illabuntur: siue a mari cadẽ relabuntur. Qui de maioribus ⁊ multũ fluẽtibus: mare: siue a mari eadẽ flumina ingrediuntur: meliores sunt multo oppositis piscibus. Pisces a mari aquas dulces subeũtes: illis q̄ de dulcibus ad mare recurrunt sunt meliores. Minus enĩ sunt viscosi ⁊ littoribus assimilandi: quia in salsis natis salsitudo hũores desiccat naturaliter. Qui a dulcibus aquis in salsa sunt transducti: ⁊ viscosiores: et grossiores: q2 aqua dulcis humectat ⁊ emollit. Bene ergo ex predictis intelligitur: quia marini pisces minus viscositatis habẽt ⁊ humiditatis: maxime in petrosis immorantes locis: post hos illi qui sunt de pelago: tertio loco erũt littorei. Si aque clare ⁊ mũde fuerint: minus laudandi his: maioribus ⁊ currentibus innatantes fluminibus peiores: etiam his qui in fluminibus paruis ⁊ ciuitatibus vicinis. Omnibus autẽ peiores viscosiores ⁊ grossiores: qui in lacubus piscarijs ⁊ paludibus nascuntur.

¶ Inuestigatio diete prout accipitur ex animalibus volatilibus ⁊ ambulabilibus iam facta est. In hac autem parte inuestigat naturam diete: q̄ ex genere natatilium accipitur. Diuiditur autem hec pars in duas. In quarum prima agit de natura piscium. In scd'a. s. in hac: Palam ergo est intelligi ⁊c. q2 in fine huius capituli fecit mẽtionẽ de salis actione quo pisces condiuntur ⁊ conseruantur: ostendit quibus animalibus competit sal ⁊ quibus non. Prima aũt pars diuiditur in duas. In quarum prima cõparat pisces ad aĩalia alia generaliter rõne maioris ⁊ minoris nutrimenti. In secunda. s. in hac: Pisces generaliter diuiduntur multipliciter ⁊c. determinat de piscium diuersitate. Prima non diuiditur: sed secunda diuiditur in duas. In quarum prima assignat ipsoꝝ diuersitatem a parte aquarum ⁊ locoꝝ: a q̄bus maxime diuersantur. In scd'a. s. in hac: His ergo precedentibus gñа piscium ⁊c. assignat ipsoꝝ diuersitatẽ a parte aliarũ. xj. particularium conditionum: inter quas aqua ⁊ loca attenduntur. Prima aũt istarũ partiũ cũ parte p̄dicta que est de piscium cõperatione ad alia aĩalia: spectat ad presentem lectionẽ. Sunt igitur in p̄nti lectione partes due. In quarum prima comparat pisces ad alia aĩalia. In scd'a assignat ipsoꝝ diuersitatem rõne locoꝝ ⁊ aquarũ. Prima aũt pars nõ diuiditur. Scd'a diuiditur in duas. In quarũ prima agit de piscium p̄dicta diuersitate. In scd'a genera piscium ad inuicẽ cõparat. Prima diuiditur in duas. In quarũ prima gñalem diuersitatem piscium rõne aquarũ ⁊ locoꝝ assignat. In scd'a de singuloꝝ natura psequitur. Prima aũt diuiditur in duas. In quarũ prima predictam diuersitatem gñalẽ assignat. In scd'a: q2 q̄dã sunt pisces marini: q̄dam fluminei: ⁊ quidã a mari ad flumina transferuntur: ideo assignat diuersitatẽ inter marinos ⁊ fluuiales. Prima aũt ps q̄ est de generũ singuloꝝ ꝓprietatibus: diuiditur in duas. In quarum prima agit de ꝓprietatibus marinoꝝ ⁊ flumineoꝝ. In scd'a agit de ꝓprietatibus transeuntiũ a marinis ad dulces aquas ⁊ ecõtrario. Prima aũt diuiditur in duas. In quaꝝ prima ꝯparat fluuiales ⁊ marinos adinuicẽ. In scd'a inducit aucto. Gal. ⁊ rufi. Pars aũt illa que est de diuersitatibus vtriusq3 gñis diuiditur in duas ptes. In quarũ p̄ma assignat diuersitatem marinoꝝ. In scd'a flumineorũ. Scd'a autem pars que est de singuloꝝ generum ꝓprietatibus: diuiditur in duas. In quarũ prima agit de proprietatibus marinorum. In scd'a de proprietatibus flumineoꝝ. Sunt igitur in presenti lectione partes. xj. In quarũ prima comparat pisces ad alia ambulabilia ratione maioris nutrimenti ⁊ minoris. In secũda. s. in hac: Pisces aũt generaliter ⁊c. agẽs de piscium proprietatibus ⁊ diuersitatibus: ipsos distiguit per marinos ⁊ fluuiales: ⁊ ab aquis marinis ad dulces: ⁊ a dulcibus ad marinas transmissos. In tertia. s. in hac: Discernuntur aũt ex odore ⁊c. assignat diuersitatem inter marinos ⁊ fluuiales. In quarta. s. in hac: Pisces fluminum in actione ⁊ passione ⁊c. agit de proprietatibus marinorum ⁊ flumineoꝝ simul eo q2 cõtrarie sunt. In quĩta. s. in hac. Vñ Ga. inquit pisces fluuiales ⁊c. circa eoꝝ ꝓprietates Ga. et rufum inducit. In sexta. s. in hac: Singula aũt spẽs ⁊c. marinoꝝ generalem distinctionem assignat. In septima. s. ĩ hac: Dulces aquas inhabitantes ⁊c. assignat generalem distinctionem dulcium. In octaua. s. in hac: Expletis piscium diuisionibus ⁊c. prosequitur de ꝓprietatibus marinoꝝ. In nona. s. in hac: Fluminei pisces ⁊c. psequitur de ꝓprietatibus flumineoꝝ. In decima. s. in hac. Pisces dulcium aquarum ⁊ ad salsas ⁊c. agit de ꝓprietatibus transeuntiũ a marinis ad aquas dulces: ⁊ a dulcibus ad marinas. In vndecima. s. in hac: Bene ergo ex predictis intelligitur ⁊c. comparat piscium genera adinuicẽ. ¶ Circa primã partẽ duo intẽdit. Primo dicit q2 pisces generaliter respectu animalium ambulabilium paruũ nutriunt: ⁊ subtilem ⁊ aquosum generãt sanguinem: ⁊ cito dissoluuntur a membris. hoc autem non dr simpliciter sed in respectu: ⁊ hoc p3 per Ga. dicentẽ oĩa respectu tẽperati denominari. Scd'o diuidit sanguinẽ q̄ ex cibis gñatur: p grossum subtilẽ ⁊ mediocrem: ⁊ mediũ est duplex in sanguine s̄m maiorẽ accessũ ad alterũ extremoꝝ ⁊ sermo planus est. Circa scd'am partem hanc diuersitatẽ piscium assignat: quidã enĩ in aqua dulci habitant: q̄dã in salsa: quidã a salsa ad dulcem transferuntur: sed translatio corũ

contraria raro accidit ꝓpter aque dulcis delectationem et horrorem salse: nisi fiat ꝑ coactionē ab aque impetu. Circa tertiam partē assignat diuersitatē inter pisces flumineos ⁊ marinos. nā marini hñt minus grauē odorē ꝓpter puritatem: paucas spinas ꝓpter duriciē carnis q̄ non eget sustentatiōe ꝑ spinas: boni tñ ⁊ pauci sunt nutrimenti: ⁊ tarde descendūt: q: non sunt viscosi lubricantes: neq; graues stomacho: fluuiales aūt sunt ꝯtrarij ꝓpter causas ꝯtrarias. Circa quartā ptē ꝓprietates flumīeoꝝ assignat q̄ ꝑdictis sunt ꝯtrarie ꝓpter aque frigiditatem ⁊ humiditatem: ⁊ ꝓpter viscositatē in eis acq̄sitam. ⁊ sermo planus est. Circa q̄ntaȝ partem primo inducit Ga. dicentem pisces fluminū ⁊ maxime lacuum cito putrescere. Scd'o inducit rufum dicētem: pisces marinos cū eiusdem spēi sunt cū flumineis: eis ꝑualere: q̄uis illi sint maioris nutrimenti. Circa septā partē assignat primo piscium distictiones: primo marinoꝝ: scd'o fluuiorum. Pisces aūt marini sic distinguunt': q̄dā enī ihabitant pelag⁹: quidā maris littora: ⁊ vtriq; diuersantur ꝺm locoꝝ diuersitatē ⁊ sitū. Circa septimaȝ partē flumīeoꝝ assignat distinctionē dicēs: ꝙ sil'r fluminei diuersant' rōne aquarū ⁊ ꝓpter sitū ipsarū: ⁊ sordiciē: ⁊ mūditatē ipsaꝝ: sicut pȝ ī textu. Circa octauā partē sunt tres partes. Primo agit de piscibus marinis petrosa loca pelagi habitantibus: q̄ melioris sunt nutrimenti ꝓpter motuȝ ⁊ collisionē carnem subtiliantes: multū tñ nutriūt natural'r ⁊ parum accidētaliter: ⁊ assimilantur q̄busdam volatilibus: q̄uis magis aquosum sanguinē generent. Scd'o cū dicit: Littorales pisces habēt multas diuersitates ⁊c. agit de habitātibus littora q̄ diuersantur ꝑ aque diuersitatē: nō habitātes aquā mundaȝ sunt vicini ꝑdictis ⁊ laudabiles: habitantes turbidā ⁊ sordidam sunt siles flumineis ⁊ illaudabiles. Tertio cū dicit: Unde pisces maris ⁊c. concludit ꝙ pessimi sunt illi qui in sordida aq̄ sordes a vicinitate ciuitatū contrahente habitant: habitantes in medio sunt medij in malicia: habitantes aquā mūdā ⁊ currentem sunt ꝑualentes. Circa nonam partem sunt sex partes. Primo enī agit de piscibus flumineis habitantib⁹ aquas laudabiles: dicēs ꝙ habitātes aquas mūdas cū impetu currētes: ⁊ maxime sup loca petrosa maxime sunt laudabiles ꝓpter carnis mundiciē. Scd'o cū dicit: Littorei ex salsitate aque ⁊c. agit de littoreis dicens ꝙ sunt viscosi. Tertio de habitantib⁹ ꝑuas aquas ciuitatibus vicinas: cum dicit: Qui in ꝑuis sunt fluminibus ⁊c. dicēs ꝙ illi mali sunt ꝓpter sordiciē carniū: pauci ⁊ aquosi sunt nutrimenti. Quarto cū dicit: Pisces de lacubus viscosiores sunt ⁊c. agit de habitantibus in lacubus q̄ magni sunt viscosi ⁊ peiores ꝓpter aque sordiciem ⁊ grossitiem nutrimenti. Quinto cū dicit: Pisces lacunaꝝ ⁊ piscarioꝝ. agit de piscibus in lacunis ⁊ piscarijs habitātib⁹ sicut in viuarijs: q̄ alijs peiores sunt in odore ⁊ nutrimento ꝓpter impuritatē carniū ⁊ viscositatem a loco cōtractā. Sexto cū dicit: Ga. dicit pisces se vidisse ⁊c. inducit experimentū Ga. in piscibus cuiusdā lacune in malicia abundantibus. Circa decimā partē agit de piscibus a dulcibus aquis ad salsas vel ecōtrario se transferentibus. In hac aūt parte due sunt partes. In prima assignat eoꝝ naturam: dicēs ꝙ sunt medij inter flumineos et marinos littoreos. In scd'a eoꝝ assignat diuersitatem cum dicit: Sed tñ hi ī duo sunt diuidendi. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū prima ipsoꝝ assignat diuersitatem: dicens ꝙ quidā a magnis fluminibus ad mare transferuntur: alij de flumine magno ad aliud magnū: alij a paruis ⁊ sordidis ad mare: alij ecōtrario transferūtur. In scd'a. s. in hac: Qui de maioribus ⁊c. de singuloꝝ natura ꝑsequit': dicēs ꝙ primi reliquis sunt meliores: pisces aūt a mari ad aquas dulces translati ꝯ̄ijs sunt meliores ꝓpter humectationem aq̄ dulcis ⁊ carentiaȝ viscositatis. Circa. xj. partem cōparat pisces adinuicē dicens ꝙ marini petrosa loca habitātes sunt meliores: post hos scd'o habitantes pelagus: tertio littorei aquarū mundarū: mali sunt habitantes flumina ꝑua vicina sordibus ciuitatum: pessimi sunt habitantes lacus ⁊ piscarias: ⁊ in his omnibus aque ⁊ loci dispositio debet attendi.

¶ Circa partē istam tria dubitantur. Primum est de natura nutrimenti piscium. Secundum de administratione piscium ⁊ vsu ipsoꝝ. Tertium de diuersitate piscium marinoꝝ ⁊ fluminum: ⁊ eorum qui a mari ad flumina transferūtur.

¶ Circa primum ꝓceditur hoc modo: q̄ritur vtrum pisces sint dure digestionis: ⁊ videtur ꝙ non: nullus cibus cito cōuertibilis ad quoslibet humores ꝓpter sue substantie passibilitatem est digestionis dure: sed pisces sunt hmōi: ergo non sunt dure digestionis. minor pȝ q: ista tria genera rerū sicut dicit ysa. de facili patiūtur: oua lac ⁊ pisces. Ad oppositū: oē illud qd' tarde ad formā sanguinis conuertitur est dure digestionis. sed pisces ad naturam sanguinis tarde ꝯuertuntur cuȝ sint phlegmatici: ergo pisces non sunt facilis cōuersionis ⁊ digestionis. Hoc etiaȝ cōfirmatur per hoc: q: dicit Ras. oēs pisces ad digerendū sunt duri. Ad hoc dicēdū ꝙ pisces sunt dure digestionis. Ad rōnem in contrarium dicendū ꝙ digestibilitas cibi in duobus consistit. Primuȝ est facilis passibilitas cibi ꝓpter molliciēȝ sue substantie: ⁊ hoc mō lac iura carniū. et breuiter oīa cibaria subtilia in passione dicuntur digestibilia ⁊ facilis conuersionis ad sanguinē ⁊ hoc modo non dicimus ꝙ pisces sint facilis cōuersionis q: cuȝ sint phlegmatici ⁊ frigidi: tarde ad naturā sanguinis conuertūtur. Scd'o modo d' digestibilitas facilis quātū ad facilē conuersionē ⁊ coagulationē ad carnē ⁊ ad mēbra: ⁊ ꝺ mō etiā pisces non de facili conuertuntur: cum sint aquosi phlegmatici: ⁊ hoc mō intellexit Ras. ¶ Scd'o q̄ritur circa h': vtrū oēs pisces naturaliter sint frigidiores aīalib⁹ ambulabilibus: q: si hoc esset verum: ergo stincus esset frigidior oī aīali ambulabili: hoc autē est falsum ergo primum. s. ꝙ pisces sint frigidiores aīalibus ambulabilibus. Ad oppositum est qd' dicit ysa. ꝙ oēs pisces sunt frigidi ⁊ humidi respectu ambulabiliū. Ad hoc dicendū ꝙ pisces sunt frigidiores aīalibus ambulabilibus. Ad rōnem in contrariū dicendū ꝙ rō in duobus peccat. Primum est ꝙ in aīalibus ⁊ piscib⁹ duplex est cōplexio. Quedaȝ rōne generis vt pisces inquātum pisces: ⁊ aīalia inquātū aīalia: ⁊ hoc mō pisces frigidi ⁊ humidi sunt respectu ambulabiliū. Est alia cōplexio rōne spēi: ⁊ hoc mō aliq̄ spēs piscis calidior est et siccior aliq̄ aīali sicut stinc⁹ calidior ē carne porcina. Scd'o mō peccat rō in cōꝑatione: non enī ysa. cōparat q̄slibet pisces: sȝ intendit cōparare pisces frigidissimos aīali frigidissimo: ⁊ calidiores calidissimo sicut stincū ad carnē hericij: ⁊ non frigidissimū ad calidissimum aīal. ¶ Tertio q̄ritur vtrū pisces recentes faciant magnā moram in stomacho: ⁊ videt' ꝙ non nullus cibus lubricosus magnā morā facit in stomacho: sed piscis est hmōi cibus: ergo magnā morā non facit in stomacho. Ad oppositū est qd' dicit Ras. ꝙ pisces sunt duri et in stomacho magnā morā faciunt. Qd' concedimus. Ad rationē in cōtrariū dicendū. ꝙ aliquid d' magnā morā facere in stomacho tripl'r. Primo mō ꝓpter duriciē sue substantie sicut panis ⁊ castanee ⁊ hmōi. Scd'o mō qd' cū difficultate cōuertitur ad chilū: ⁊ a chilo in chimum. Tertio mō propter viscositatē ꝺm quā cibaria adherēt ꝑietibus stomachi. pisces igit' istis duobus modis vltimis magnā morā faciūt in stomacho: ⁊ hoc mō intellexit Ras. ¶ Quarto q̄ritur quō pisces recentes sitim gñant: q: sitis q̄ in stomacho cām hȝ causat' a caliditate ⁊ siccitate stomachi: sed pisces sunt ꝯtrarij caliditati ⁊ siccitati: frigidi enī sunt ⁊ multū irrorant stomachū: ergo pisces recentes sitim nō gñabunt. Ad oppositū est qd' dicit Ras. ꝙ sitim gñant. Dicit etiā Ras caplo de viatore: ꝙ caueat viator vel iter agens pisces recentes q̄m sitim inducunt. Qd' concedimus. Ad rōnem in contrariū dicendum ꝙ tripliciter aliquis cibus generat sitim. Primo modo ꝓpter caliditatem ⁊ siccitatem: tunc enim sitis sequit' q̄ est effectus caliditatis ⁊ siccitatis sicut res calide. Secundo modo ꝓpter nimiā morā in stomacho. Tertio modo ꝓpter facilem sui conuersionem ad corruptos humores et putridos. Dicimus igitur ꝙ istis duobus modis vltimis pisces generant sitim: de facili enī ꝯuertuntur ad naturā sitis: vñ dicit ysa. ꝙ qñ ī febre phlegmatica gñatur sitis: hoc est q: inflāmat' phlegma. ¶ Quinto q̄ritur ꝑ quā viam ex piscib⁹ lepra gñetur. ⁊ videtur ꝙ hoc non sit verū. lepra generat' ex adustione humoꝝ ⁊ incineratione: sicut dicit Aui. sed natura piscium repugnat adustioni humoꝝ cū sint frigidi

⁊ aquosi: ergo ex piscibus lepra nō poterit ḡnari. Ad oppositū est qḋ dicit Auicē. ꝙ vsus nimius piscīū lepram inducit qḋ concedo. Ad rōnem in ꝯtrariū dicēdum ꝙ aliquis cibus dr̄ inducere leprā quattuor de causis. Primo mō sicut ille cibus qui humores adustos multiplicat sicut cibi calidi: qui primo humores incendūt ⁊ postea adurūt. Scḋo mō dr̄ cib⁹ leprā inducere humores melācholicos ḡnando sicut pisa: lētes: fabe ⁊ silia. Tertio mō ꝓpter sui immundiciē: q: humores immūdos ḡnat sicut caro caballoꝝ ⁊ asinoꝝ. Quarto mō ꝓpter facilē sui cōuersionē. Pisces ergo tertio modo ⁊ quarto leprā ḡnant: habēt eñ facilē conuersionē: ⁊ ad immūdos humores ꝯuertūt̄. ❡ Sexto q̄ritur quare pisces leprā ḡnant: maxime cū lacte comesti: sicut dicit Aui. vel cū caseo. Dicēdū ꝙ lac comestū cū piscibus inducit leprā: ⁊ cā hui⁹ est: q: sicut inest piscibus ꝙ de facili conuertant̄ ad humores malos ⁊ putridos: silr̄ hec est ꝓprietas lactis ꝙ cito cōuertatur ad humores quos īuenit: ⁊ q: pisces ad malos humores ⁊ putridos cōuertūtur: ⁊ sanguinē crudū ⁊ immundum generant: ⁊ etiā magnā moram in stomacho faciunt: ⁊ lac similiter de facili conuertitur: ideo conuersio piscium ad humores putridos augmentatur.

❡ Circa scḋm ꝓceditur hoc mō: queritur vtrū in febribus competant pisces ⁊ videtur ꝙ sic: febris est calida ⁊ sicca discrasia: sed dieta in sanis exhibet̄ ꝑ similitudinem: egris vero ꝑ ꝯtrarietatem: sed pisces sunt frigidi ⁊ humidi: ergo febricitantibus ⁊ ꝯualescentibus cōpetunt. Scḋa rō hec est: non ꝓhibentur pisces exhiberi nisi ꝓpter facilē cōuersionē sed in via cibi nos damus quasdā res frigidas cito cōuertibiles: sicut aquā frigidā ⁊ cucurbitas: ergo silr̄ pisces debēt exhiberi. Ad hoc dicēdū ꝙ non cōpetunt. Ad rōnem dicēdū ꝙ pisces cū h̄ ꝙ sunt frigidi ⁊ hūidi: sūt de facili ꝯuertibiles ad hūores immūdos ⁊ corruptos: ⁊ q: in febribus tales humores inueniūt̄: iō eis nō cōpetunt pisces: ⁊ etiā in eis ē natura magna vnctuositatis: vnde calorē inaturalē incendunt. Ad scḋm dicendū ꝙ res quasdam frigidas exhibemus: pisces tñ non: q: in piscibus est vnctuositatis natura: cū in oī aīali tā ambulabili: q̄ natatili sit magna vnctuositas: et q: res vnctuosa de facili ad calorē innaturalē conuertit̄: sicut dicit ysa. iō pisces non cōpetūt. ❡ Scḋo q̄ritur q̄ mai⁹ nocumētū inducūt: an pisces: an amygdale: cū in amygdalis sit natura vnctuositatis sicut in piscibus. Ad hoc dicendum ꝙ ẜm Auic. exhibitio amygdalaꝝ plus nocet q̄ exhibitio piscīū ꝓpter cām ꝑdictam. s. ꝓpter vnctuositatem: nos tñ dicim⁹ ꝙ plus nocet exhibitio piscīū. ⁊ cā huius est: q: differt vnctuositas piscīū ⁊ amygdalarum: ⁊ etiā caliditas causata ab eis: q: pisces exhibiti plus calefaciunt corpus qualitate vel caliditate nutrimenti q̄ amygdale: ⁊ magis nutriunt ⁊ maior est ī eis vnctuositas: q̄cq̄d eñ nutrit calorē naturalē: nutrit innaturalē: sed pisces magis nutriūt calorē naturalē q̄ amygdale: eo ꝙ magis nutriūt corpus. vñ citius conuertunt̄ ad calorē inaturalē: ⁊ ideo non debēt exhiberi: et plus nocet exhibitio piscīū q̄ amygdalarū. ❡ Tertio q̄rit̄ vtrum ꝯualescenti ab egritudine magis ꝯpetat exhibitio piscium q̄ carniū: ⁊ videt̄ ꝙ plus cōpetāt pisces. In ꝯualescēti eñ a febre remanet aliqḋ vestigiū ex egritudine: cuius signum est ꝙ Ga. in regimine acutoꝝ ꝑcipit ꝙ ꝯualescētes ab egritudine ꝑ tres dies regant̄ eadē dieta q̄ regebant̄ in egritudine: sed pisces minus augmētāt calorē innaturalem q̄ carnes: ergo pisces plus cōpetunt. Contrariū tñ facimus. Ad hoc dicēdū ꝙ neq̧ iste cibus neq̧ ille cōpetit. Ad rōnē dicēdum ꝙ in conualescēte duo sunt ꝯsideranda. Primum est mala discrasia a febre relicta. Scḋm cōfortatio virtutis. quātū ergo ad discrasiam nō cōpetunt: neq̧ pisces: neq̧ caro: sed quātū ad ꝯfortationē damus hmōi cibos ⁊ plus cibum carniū q̄ piscīū cū sanguinē meliorē ḡnant q̄ pisces.

❡ Circa tertiū ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ in q̄bus piscib⁹ sit maior grauitas odoris: an in fluminceis: an in marinis: ⁊ videt̄ ꝙ in marinis: q: dispōnes odoris ꝯtrahunt̄ ab aq̄s: sed aq̄ salsa grauis est odoris respectu dulcis: ḡ pisces aq̄ salse grauis sunt odoris respectu dulcis. Hoc etiā viden̄ ꝯ experimento. Ad oppositū est qḋ dicit ysa. ꝙ pisces aq̄ dulcis grauioris sunt odoris q̄ aq̄ salse. Qḋ cōcedimus: ⁊ cā huius est q: grauitas odoris in piscib⁹ est aggregatio supfluitatū immūdarū in corpore: sed aqua salsa depurat supfluitates: ⁊ mūdificat carnes: ⁊ ideo pisces aq̄ dulcis dicunt̄ grauioris odoris: cū multe supfluitates immūde sint aggregate in ipsis: ⁊ nō sit ibi aliqḋ ꝑ qḋ depurent̄. Ad rōnē in ꝯtrariū dicēdū ꝙ cā grauioris odoris est duplex: q̄dā intrinseca q̄ ꝯsistit in immundicie supfluitatū aggregatarū in corpore: est alia extrinseca quā habēt pisces ab aqua ꝯtinēte. Primo igit̄ mō grauioris sunt odoris pisces aq̄ dulcis. Scḋo mō pisces aq̄ salse. vñ interi⁹ habēt bonū odorē: malū vero extra. ❡ Scḋo queritur quare pisces aque salse non habent carnes salsas q: sicut dicit phs libro de aīalibus: cibus in piscibus in ore non diu manet: q: lubricat̄ ꝓpter aquā: sed aliqḋ penetrās cū cibo dat ꝓpriā naturā illius cuius est cibus: ḡ aqua dat ꝓpriam naturam piscibus: et sic pisces aq̄ salse erunt salsi. Ad hoc dicēdū ꝙ carnes eoꝝ nō debēt eē salse: ⁊ huius cā ē q: pisces nō recipiunt aquā salsam in sui nutrimētū. Unde notēdū ꝙ in aqua salsa sunt q̄dā ꝑtes grosse: ⁊ iste sunt salse: alie vero sunt subtiles: qḋ pꝫ cū colatur: remanēt eñ partes grosse in pāno: ⁊ post tota alia aqua fit subtilis ⁊ dulcis piscis vero nō attrahit de aqua nisi illud qḋ est sibi dulce et delectabile: ⁊ totū aliud dimittit: ⁊ ꝓpter hoc cū illud qḋ accipit̄ dulce ⁊ delectabile in carnē piscis cōuertat̄: iō caro piscis marini dꝫ eē dulcis. ❡ Tertio q̄ritur qui pisces sunt meliores: an illi q̄ trāsferunt̄ ab aquis salsis ad dulces: an illi q̄ econtrario: ⁊ videt̄ ꝙ illi q̄ transferuntur a dulcibus ad salsas: q: pisces aq̄ salse laudabiliores sunt q̄ pisces aq̄ dulcis sicut dicit ysa. cū ꝑ salsedinē carnes depurent̄: ḡ pisces qui ad aquā il'ā trāsferunt̄ meliores sunt. Contrariū dicit ysa. Ad hoc dicēdū ꝙ illi q̄ transferuntur ab aquis dulcibus ad salsas peiores sunt: ⁊ cā hui⁹ est q: pisces aq̄ dulcis sūt multum humidi ⁊ cōpositionis mollis: ⁊ iō in aqua salsa eliquātur ⁊ tabescunt: vñ sunt grossi ⁊ viscosi ⁊ sic illaudabiles: in illis vero piscibus q̄ sunt in aquis salsis ⁊ transferuntur ad dulces: carnes sunt mūde ⁊ depurate: nec indigēt nisi nutrimento laudabili: illud aūt reperiūt in aqua dulci: ⁊ iō boni ⁊ laudabiles sunt. Ad rationem dicendum ꝙ bene tenet in diuersis generibus.

❡ Lectio. xlix.

❡ His ergo causis precedētibus gn̄a piscīū multis modis diuersantur: qui tñ. xj. eē videntur: Alij enim ex diuersitatib⁹ suorum generū. Alij ex diuersis naturis aquarum suarum. Tertium ex mundicia earum. Quartum ex motu ⁊ q̄ete ipsorū. Quintū de exitu piscium. Sextum de naturis ventoꝝ ⁊ eoꝝ q̄ secū vēti ferunt. Septimum ex cibarijs eorū. Octauum ex etatibus eoꝝ. Nonum ex anni tēporibus. Decimum ex suoꝝ mēbroꝝ diuersitatibus. Undecimum ex artificijs apparandoꝝ. Diuersitates generum due sunt: aut eñ molliū carniū: aut duraꝝ grossarum. Molles carnib⁹: aut viscosi sunt littorei ⁊ marini dure cutis: aut nō viscosi neq̧ grossi sicut petrosi: ⁊ ꝑui q̄ subtilis sunt cutis. Duri vo carnibus aut viscosi ⁊ grossi qui de fluminibus ciuitatibus vicinis ⁊ de lacubus ⁊ paludosis sunt locis: aut duri sed nō viscosi sicut q̄ de pelago ⁊ littoribus sunt claris. In nutrimento ⁊ tēperamento laudabiliores oī sunt cōplexione: ⁊ ad digerendum faciliores q̄ carnes hn̄t molles nulli⁹ viscositatis neq̧ grossitiei: neq̧ grauis odoris sicut q̄ de pelago ⁊ petrosis locis. sanguis que ḡnant tēperamēto est vicinus: ⁊ ideo nō minus exercitatis est cōgruus ⁊ defectis: sicut senioribus egritudines crescētibus: ⁊ sanitatē custodire magis q̄ mēbroꝝ fortitudinē amantibus. Nihil eñ melius ad sanitatē custodiēdā q̄ sanguis bonus ⁊ laudabilis. Qui mollium

sunt carniũ viscosarum grossarum sicut littorei qui-
bus flumina influunt: magis nutribiliores ⁊ vnctuo
siores: sed tñ illaudabiles: vtpote ad digerenduz du
riores: ⁊ malum sanguinē gñando viciniores: vñ nō
sunt comedēdi nisi ex necessitate cuz sinapi ⁊ silibus
Qui duras habēt carnes: sed tñ viscosas sicut pisces
magnoꝝ fluminum ⁊ cito currētiũ: ad cōparationez
petrosarum illaudabiles: q: grossiores: ⁊ ad digeren
dum duriores: ⁊ ad dissoluedum tardiores atqz nu-
tribiliores: ad cōparationē littoreoruz meliores cum
sint minoris viscositatis. Sanguis ergo quē gñant
est vicinus sanguini quē gñant pisces pelagi ⁊ tamē
grossior. Ideoqz iuuenibus ⁊ exercitantibus ⁊ calo
rem naturalē hñtibus forte: confortationēqz mēbro
rum magis q̄ sanitatē custodire amātibus. Duras ⁊
viscosas ⁊ grossas carnes hñtes grauiterqz olentes
sicut fluminum puoꝝ pisces ciuitatibus vicinorum
minus sunt sapori ⁊ magis nutritiui: ad digerenduz
duri: insipidi sunt ex grauitatibus odorum. Dure di
geruntur duobus modis: vel q: carnes hñt duras:
vel q: pigues ⁊ viscosas. ¶ Diuersitates pisciũ ex
naturis aquarum iā diximus: cuz quosdā in salsa: q̄s
dā in dulci habitare diceremus. Qui in salsa: minus
sunt viscosi: ⁊ minus grauis odoris a corruptōibus
lōgi: ad digerēduz citi: minus in stomacho nociui: q:
aqua quā incolunt calidior ⁊ minus naturalr hũida
est. Qui dulci aqua viscosiores: odore grauiores ī cor
ruptiones cito se vertentes: dure digestibiles stoma
cho nocentes. vñ eoꝝ nutrimētum malum est. Gale.
Omnes pisces flauiales ⁊ lacuales: etsi carne mol-
liores sunt: grossiores tñ ⁊ in stomacho sunt nocen-
tes: in corruptiōez cito ꝯuertibiles. Diuersitates pi
scium ex turbida ⁊ clara aqua: q: de clara laudabilio
res: ⁊ longe minus corruptibiles: maxime petrosa in
colētes: vel si aqua salsa est: q: odore minus graues.
In turbida aq̄ morātes peiores sunt: ⁊ magis corru
ptibiles: maxie si sint in q̄eta ⁊ lutuosa: q: hi grauio
ris odoris sūt: si sint in fortiter currētibꝰ meliores sunt
q̄ quiescentibus. Silr q̄ inhabitant vbi venti flant
melioris carnis q̄ si nullus vētꝰ ibi sufflauerit: maxi-
me si septētrioni loca illa sint opposita: q: ventus se-
ptētrionalis naturaliter siccus: est ⁊ secũ odorifera
hz. ideoqz piscibus grauitatem odoris aufert. Qui
vo inhabitāt loca ventis occulta: peiores sunt: quia
venti ablatio motum aque tollit ⁊ quietem reddit.
Silr pisces vbi austri flant: illaudabiles sunt: cum
austri naturaliter humidi sint: ⁊ qd̄ secum ferunt ab
ominabilis ⁊ grauis est odoris. vnde piscibus au-
gmētatur grauitas odoris. ¶ De exercitijs: pisces se
semp mouētes ⁊ laborantes d̃rij sunt mediocribus
q: multus motꝰ ⁊ exercitia eoꝝ rarificant corpora:
emolliunt carnes: viscositatem ⁊ grossitiez auferunt
Scōm diuersitates nutrimentoꝝ: q: pascentes her-
bas recētes ⁊ radices laudabiles: oppositis sibi me
liores: maxime si aq̄ fuerit clare. Diuersitates pisciũ
ex etate ⁊ magnitudine: q: meliores inter paruos et
maiores sunt his magis laudabiles: q: parui etsi in
vno laudandi: in altero tñ nō efferendi. maiores non
laudātur in hoc. vnde paruus magnificatur, efferun
tur: vnde paruus deprimitur: q: paruus etsi in par-
uitate viscositatis grossitiei efferatur: ⁊ q̄ velociter
digeratur in stomacho sit nocens: in hoc tñ nō laudā
dus: q: cito in corruptionez mutatur. Maiores etsi
nō laudandi: q: grossi ⁊ viscosi stomacho nocituri: tñ
boni: q: non corruptibiles sunt. Mediocres g̃ lau-
dabiliores vtpote inter vtrāqz extremitatē se haben
tes: qui tñ tripliciter diuiduntur. Alij enim carne du
riores: alij in genere suo molliores: alij mediocres.
Qui in genere suo sunt duriores: parui erunt lauda
biliores: q: paruitas etatis siccitatē tēperat carnis.
Qui vero molliores maiores erunt meliores: q: ma
ioritas etatis mollicież eoꝝ tēperabit. Qui medio-
cres in mediocritate maiores. Inde Gal. pisces qui
melioris sunt carnis ad digerēdũ faciliores: ⁊ minꝰ
stomacho nocturi: sz cito ī corruptionē mutādi. Ma
iores carne sūt grossiores: ⁊ ad digerēdũ faciles: sto-
macho nocētes: sed nō cito corruptibiles: hoꝝ medij
sūt laudādi: q: ab extremitate vtraqz sibi sumūt qd̄
magꝭ ē laudādũ. Diuersitates pisciũ ex anni tꝑibus
⁊ eoꝝ grossicie: ⁊ macie intelliguntur: q: mediocres
in crassitie laudabiliores sunt: cũ nimium grossi sunt:
⁊ ad digerendũ duri: stomachi emollitiui: grossuz ge
nerantes phlegma ⁊ viscosum. Si macri sunt ad di
gerendum duri: ⁊ iō vtriqz de vtroqz malo non lau
dādi. Mediocres ergo sunt meliores tēperatiores
⁊ laudabiliores sunt cũ oua facere incipiunt: q: qui-
dam ouis pleni incrassantur: ⁊ cum iam ouauerunt:
macie afficiuntur. Quidam vero cum oua emiserint
incrassantur: ⁊ cuz inceperint sunt macri. Ambo tñ
non laudandi cũ ouare inceperint. Incrassantes eñ
ouis pleni illaudabiles sunt propter multitudinem
sue pinguedinis: silr ⁊ nō laudandi cum oua emise
rint ex nimietate sue maciei: qui etiam si incrassan-
tur cũ oua emiserint ex multitudine pinguedinis il-
laudabiles sunt. Qui vero macrescunt ouis pleni nō
sunt amādi ex quātitate maciei. meliores hoꝝ medij
¶ Diuersitates pisciũ ex suis membris multe sunt:
alia eñ naturaliter sunt pinguia sicut vmbilici auri-
cule oculi. Alia minus crassa sicut latera ⁊ ossa dor-
sum circũdantia. Alia eñ naturalr viscosa sicut capi
ta. Alia eñ naturalr mobilia sicut cauda: dorsi ossa:
ala. Alia ī motu rariora sicut vmbilicus ⁊ coste. Pin
guiora: ad nutriendũ illaudabiliora: q: pinguedo fa-
cit ea viscosa: ⁊ a stomacho ⁊ intestinis lubrica ad pe
netrandum venas dura cito corruptibilia. maxime si
pisces crassi sunt naturalr. Que enim macri piscis
naturaliter mēbra pinguia sunt: minoris nocumenti
q: macies naturalr pinguedinē tēperat illius mēbri.
Que aũt mēbra nō sunt naturalr crassa sicut latera
ad execũdũ a stomacho ⁊ intestinis sunt tarda ꝓ par
uitate sue viscositatis: sed tñ ad digerendũ velocio-
ra: ⁊ non cito conuertibilia: nutrimento laudabilia.
maxime si pisces crassi fuerint: piscis enim ꝓprie pin
guedinez nutrit: ⁊ in vētre adunat: ⁊ ideo dorsa ⁊ la
tera minus sunt pinguia. Cum hec membra tñ pin-
guis piscis fuerit: teneriora ⁊ saporosiora ⁊ vnctuo-
siora. Cum macri fuerit: dura ⁊ grossa ad digerenduz
tarda. Que aũt membra horuz sunt mobiliora: sicut

cauda et dorsa: et ala: carne sunt peiora: et minus pinguia: ad digerendum velociora: nutrimento laudabiliora: maxime si piscis crassus fuerit. Que minꝰ mobilia sicut vmbilicꝰ: et costa vel viscosiora sicut capita sunt grossiora: et ad digerēdū duriora: et ad nutriēdū corruptibiliora. Inde Ga. Caro vmbilici et capitis oīm piscium illaudabilis est: q: stomacho innatat ꝓpter viscositatē et vnctuositatē suā: vnde et dure digeritur. In fundum aūt stomachi descendentia pilos suos emolliunt: qui lubrici facti velociter eijciūtur. vñ plurima gñatur lienteria. Caro caude: ale: et ossa dorsi a capite ad caudā circundās tenerior: et ad digerendū est velocior: et nutrimēto melior ex nimio motu suo: et ossium fricatio carnē tenerat: et molliciē atq; saporitatē p̄stat sibi. Latera vero et coste ad cōparationē caude et ale: parū sunt dura: q: minus mobilia: ad cōparationē vmbilici molliora et minus viscosa: et iō ad vmbilicū cōparata sunt saporosiora: ad digerendum velociora: et nutrimēto laudabiliora.

¶ Proprietatibus piscīū et diuersitatibus rōne locorū assignatis: ꝓprietates et diuersitates rōne aliarū p̄ticulariū: cōditionū assignat: inter q̄s indispositio aquarū et locorū attēditur. Diuiditur aūt hec ps in duas ptes. In quarū prima .xi. cōditiones enumerat penes quas ꝓprietates piscīū diuersantur. In scda. s. in hac: Diuersitates generū due sunt etc. prosequitur de ipsorū diuersitate: fm singulas illarū cōditionū. Prima nō diuiditur. Scda diuidit in .xi. fm numerū illarū conditionū. In quarū prima assignat ꝓprietatū piscium diuersitates a pte suorū generū: q̄ cōsistunt in qualitatibus et habitudinibus ipsorū. In scda. s. in hac: Diuersitates piscīū ex naturis. expedit se de ipsorū diuersitate: q: superius est assignata. In tertia. s. in hac: Diuersitates piscīū ex turbida aqua etc. assignat eorum diuersitatē a parte puritatis et impuritatis aquarū. In q̄rta. s. in hac: Ex aq̄ motu dixinꝰ etc. a pte motus et q̄etis aquarū. In q̄nta. s. in hac: Silr qui inhabitāt vbi vēti etc. a pte flatus ventorū et priuationis eius et ipsorū diuersitate: eo ꝙ aq̄ motū a vētis ꝯhunt. In sexta s. in hac: De exercitijs pisces se mouētes. a parte motus et quietis piscīū. In septima. s. in hac: Scdm diuersitatem nutrimentorū etc. a pte nutrimentorū. In octaua. s. in hac: Diuersitates piscīū ex etate etc. a pte etatis et magnitudinis: et paruitatis ad ipsas ꝯsequentiū. In nona. s. in hac: Diuersitates piscīū ex anni tēporibus etc. ex tēporibus anni. In decima. s. in hac: Diuersitates piscīū ex mēbris suis etc. a parte mēbrorū. In vndecima. s. in hac: Diuersitates piscium ex artificijs etc. a parte artificialiū apparatuum. Ista aūt ps ad sequentē spectat lectionem. Sunt igitur in lectione p̄senti partes .xi. ¶ Circa primā partē dicit ꝙ post p̄dictas diuersitates assignande sunt diuersitates piscium fm modos .xi. et ipsos fm ordinē assignat manifeste. Circa primā partē scde partis due sunt ptes. In quarū prima distinguit modos et diuersitates piscīū a pte ipsorū generū. In scda. s. in hac: Duri vero carnibꝰ et viscosi. de modis diuersitatis ꝓsequit. Dicit igit ꝙ pisces rōne suorū generū multiplr diuersant fm molliciē et duriciē: subtilitatē et partiū grossitiē: nā q̄dā sunt molles: q̄dam duri: molliū aūt quidā sunt viscosi: q̄dam nō viscosi. Consequēter de singulis ꝓsequit q̄bus. Hec aūt ps diuidit in tres. In quarū prima agit de duris nō viscosis. In scda. s. in hac: Qui mollium sunt carniū viscosarū etc. agit de mollibus grossis et viscosis. In tertia. s. in hac: Duras et viscosas et grossas carnes habentes. agit de duris viscosis et grossis. Agēs igit de duris nō viscosis: dicit ꝙ tales sunt littorei: et in pelago habitantes: et sunt boni nutrimēti: cōpetūt exercitātibus et q̄escentibus: bonū sanguinē generant et multū dant nutrimētū. De mollibus viscosis dicit ꝙ prauū dant nutrimētū et grossum: et iō cū aliq̄bus diureticis sunt comedēdi: multū aūt accidentalr nutriūt. De duris viscosis dicit ꝙ tales sunt in magnis fluminibꝰ cito fluētibus: et respectu petrosorū sunt dure digestionis: multū nutrientes accidētaliter respectu littoreorū molliū sunt laudādi in oībus. De duris viscosis et grossis: dicit ꝙ mali sūt nutrimēti: multū tñ nutriūt accidētalr: et mali sunt saporis et horribilis odoris. Circa secundam ptem primo expedit se de diuersitate piscīū rōne aquarū: dicens ꝙ sicut dictū est: pisces aq̄ salse meliores sunt ꝓpter carniū subtilitatē. Scdo fm Ga. cōparat pisces adinuicē dicēs fluminales et lacunales q̄uis habeant carnes molles: tñ sunt graues stomacho nocētes cito ad putredinē ꝯuertibiles. Circa tertiā partem assignat piscium diuersitatē rōne puritatis aquarū et turbulentie dicens ꝙ habitantes in pura maxime in locis petrosis meliores sunt ꝓpter carniū puritatē: turbidā aquā habitātes peiores. Circa quartā partē assignat diuersitatē piscium ex pte motus et q̄etis aquarū: dicēs ꝙ qui sunt in aqua ꝯtinue fluente cū magno impetu sunt meliores. Circa quintā ptē assignat eorū diuersitatē a pte ventorū: dicēs ꝙ vētis expositi sunt meliores: et expositi boree meliores q̄ expositi austro quia hic carnes depurat et odorē bonū reddit: auster autem contrariū inducit. Circa sextā ptē assignat piscīū diuersitatē rōne suorū exercitiorū et q̄etū: dicēs ꝙ exercitātes sunt meliores ꝓpter carniū subtilitatē. Circa septimā partem assignat eorū diuersitatē rōne nutrimēti: dicēs ꝙ pascētes herbas et radices sunt meliores ꝓpter nutrimēti puritatē. Circa octauā ptē sunt tres ptes. In quarū prima assignat piscīū diuersitatē rōne etatis: dicēs ꝙ qui sunt vituperandi ꝓpter citā ꝯuersionē in corruptionē: et inde magni sunt laudādi: sunt aūt laudandi ꝓpter velocē digestionē: et inde sunt magni vitupandi: mediocres aūt sunt p̄fecte laudandi. In scda. s. in hac: Que tñ diuersant tripłr etc. ipsorū distinctionē assignat dicēs ꝙ q̄ sunt molles sunt mali in prima etate: in prouecta boni: q̄ aūt duri ecōtrario: medij in media. In tertia. s. in hac: Inde Ga. pisces parui etc. ꝯfirmat intentionē suā p Ga. idem ꝯcorditer dicētē. Circa nonā ptē duo intendit. Primo dicit ꝙ pisces in quocūq; tēpore sunt mediocris habitudinis sunt laudādi. In quo aūt pingues multū sunt illaudabiles ꝓpter viscositatē: in q̄ multū macri sunt illaudabiles ꝓpter duriciē. Scdo assignat eorū bonitatē et maliciā rōne ouorū: dicēs ꝙ pisces mediocris hītudinis sunt meliores cū facere oua incipiunt: nā quidā pisces cū ouis sunt plem fiunt pingues: post ouationē macri: q̄dā post ouorum emissionē fiūt crassi: in inceptione ouationis macri: et vtriq; horū in ouatione sunt illaudabiles: sed crassi cū pleni sunt ouis sūt laudādi: q: tunc diminuit crassicies: post ouationē illaudabiles: q: tunc intēdit crassities: macri nō sunt laudabiles in emissione ouorū ꝓpter nimiā maciē: q̄ fiūt crassi in emissione ouorū non sunt laudabiles ꝓpter crassitiei intēsionē: q̄ fiūt mediocres igit sunt laudabiles. Circa decimā partē ꝓsequit de piscīū diuersitate a pte mēbrorū: hec autē ps diuidit in duas. In quarū prima assignat distinctionē diuersitatis mēbrorū. In scda. s. in hac: Pinguiora ad nutriēdū sunt illaudabiliora etc. ꝓsequit de singulorū diuersitate mēbrorū. Prima nō diuidit. Scda aūt diuidit in q̄nq;. In quarū prima agit de mēbris pinguibus. In scda. s. in hac: Que aūt mēbra nō naturalr sunt crassa etc. agit de macris. In tertia. s. in hac: Que aūt mēbra horū etc. agit de magis mobilibus. In q̄rta. s. in hac: Que minus mobilia sunt etc. agit de minꝰ mobilibꝰ. In q̄nta. s. in hac: Inde Ga. vmbilici et capitis caro etc. inducit auctoritatē Ga. mēbra adinuicē cōparantis fm maiorē laudē et minorē: q̄ in p̄dictis ꝯditionibus attēdit. Circa primā ptē assignat mēbrorū diuisionē quadrimēbrē: q̄dā enim sunt minꝰ pinguia: q̄dā magis: q̄dā viscosa: q̄dā magis mobilia: q̄dā minꝰ. Circa primā ptē scde partis agit de mēbris pinguibꝰ sub ipsis viscosa cōprehēdēs: et dicit ꝙ sunt laudabilia ꝓpter lubricationē a stomacho et difficilē penetrationē. q̄dā tñ pinguiū sunt ex piscibus pīguibꝰ et hec sunt peiora: q̄dā aūt ex macris: et hec p̄ualēt. Circa secundā partē agit de macris: dicēs ꝙ sunt mala ꝓpter duriciē: de piscibus aūt macris accepta sunt peiora: de pinguibus meliora. Circa tertiā partē agit de magis mobilibꝰ dicēs ꝙ sunt meliora ꝓpter puritatē et subtilitatē a motu contractā. Circa quartā ptē agit de minꝰ mobilibꝰ: dicēs ꝙ ma

la sunt ꝓpter cāꝫ ꝯtrariā. Circa q̄ntā ꝑtē inducit Ha. cōpa
rantē mēbꝛa adinuicē ſm maioꝛē laudē ⁊ minoꝛē. ⁊ sermo
eius plan⁹ est: ⁊ sic terminat̄ hec ps. ¶ Circa ꝑtē istā q̄nqꝫ
dubitant̄. Primū est de diuersitate piscīū a ꝑte gn̄is ipoꝝ.
Scōm est de diuersitate piscīū a ꝑte dispōnis aquarū in q̄
bus habitāt. Tertiū est de diuersitate piscīū a ꝑte ventoꝝ.
Quartū est de diuersitate eoꝝ a ꝑte nutrimēti. Quintuꝫ de
diuersitate eoꝝ ꝓpter ouationem.

¶ Circa ꝑmū ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ cū sint pisces squamosi
⁊ q̄dā nō: q̄ sunt melioꝛis nutrimēti: ⁊ videt̄ ꝙ nō squamosi
sint melioꝛis nutrimēti: q: sil̄r est in aīalibus ⁊ piscib⁹: vn̄ si
cut in aīalibus pili ⁊ vngues gn̄ant̄ ex sup̄fluitate nutrimē
ti: sil̄r in piscibus sq̄me ex sup̄fluitate nutrimēti gn̄ant̄: et
ex hoc pꝫ ꝙ in natura humana est pauca generatio p̄dictoꝝ
q: sup̄fluitas pauca: sq̄me ḡ gn̄ant̄ ex sup̄fluitate: ḡ ī illis
piscibus in q̄bus erūt plures sq̄me: maioꝛ est sup̄fluitas: ⁊
in carētib⁹ sq̄mis mīoꝛ: ſꝫ illa in q̄bus est minoꝛ sup̄fluitas
melioꝛis sunt nutrimenti: ḡ pisces nō sq̄mosi meliois sunt
nutrimēti. Ad oppositū est illud qđ dicit ysaac. s. ꝙ habētes
sq̄mas melioꝛis sunt nutrimēti: qđ ꝯcedimus. Et cā huius
est: q: in piscib⁹ sq̄mis carētibus humiditates sunt multe ⁊
interius retinēt̄: ⁊ nihil cedit ad exterioꝛa. q: cutis exterioꝛ
grossa est: ⁊ iō sup̄fluitates nō p̄nt exhalare nec ꝯuerti in sq̄
mas: ⁊ iō fiunt mali nutrimēti. In h̄ntib⁹ v̄o sq̄mas super
fluitates ad exterioꝛa ꝓrūpūt ꝓpter naturā sq̄marū: vnde
h̄nt etiā cutē exterioꝛē valde subtilē: vn̄ carnes interi⁹ mun
de remanēt. Ad rōnē in ꝯriū pꝫ solutio: q: de ꝓprietate pi
sciū est vt in ipsis multa sup̄fluitas generet̄ ꝓpter magnā
frigiditatē quā h̄nt: ⁊ iō cū hmōi sup̄fluitas interius rema
net: fiūt mali nutrimēti: sicut nō h̄ntes sq̄mas: qn̄ v̄o exteri⁹
transmittit̄ boni nutrimēti fiūt. ¶ Scđo q̄rit̄ cū sint q̄dam
pisces h̄ntes sq̄mas ꝑuas ⁊ minimas: q̄dā sint h̄ntes gros
sas ⁊ multas: q̄ sunt melioꝛis nutrimēti: ⁊ videt̄ ꝙ habētes
sq̄mas grossas: ꝓpter eñ multitudinē sq̄marū mūdificant̄
tur carnes interius: ḡ quāto maioꝛ est multitudo sq̄maruꝫ
tāto maioꝛ est puritas carnis: ḡ pisces h̄ntes squamas gros
sas ⁊ multas: mūdioꝛes ⁊ melioꝛes sunt. Cōtrariū dictat ex
perimētū: sicut videm⁹ in soleis q̄ h̄nt carnes mūdas ⁊ squa
mas minutas. Ad hoc dicēdū ꝙ in piscib⁹ h̄ntibus sq̄mas
minutas: maioꝛ est laus: ⁊ cā huius est: q: sq̄ma ꝓuenit ex
humiditate interioꝛi: vn̄ ab humiditate grossa ꝓuenit sq̄
ma grossa: ⁊ ex subtili humiditate subtilis sq̄ma: vn̄ sicut
videm⁹ in natura humana ſm ꝙ dicit Ha. ꝙ hō qui hꝫ vn
gues tenues: subtilis ingenij dꝫ eē: q: attestant̄ sup̄fluitati
coꝛdis: sil̄r ḡ grossities sq̄marū attestat̄ grossitiei humidita
tis: ⁊ subtilitas carū subtilitati humiditatis: pꝫ igit̄ ex his
ꝙ h̄ntes minutas sq̄mas ⁊ subtiles sunt melioꝛes: q: atte
stant̄ bonitati humiditatis: ⁊ h̄ntes grossas peioꝛes: eo ꝙ
attestant̄ grossitiei humiditatis. ¶ Tertio q̄rit̄ qđ gen⁹ pi
sciū sit melius: an marinū: an aliud: ⁊ videt̄ ꝙ marinū: dicit
eñ Raſ ꝙ inter oīa nutriētia caro maxime nutrit ⁊ sangui
nē multiplicat: ⁊ iō multū vtētes carne sepe phlebotomēt̄
ḡ pisces illi q̄ maxime naturā carnis h̄nt: debēt maxime nu
trire: sed q̄dā pisces marini sunt hmōi sicut h̄ntes virtuteꝫ
respirationis sicut delphini ⁊ balena: ḡ isti pisces inter oīa
gn̄a pisciuꝫ magis nutriūt. Scđa rō hec est: caloꝛ naturalis
maxie nutrit̄ illo nutrimēto qđ est sibi ꝯueniens: ⁊ qđ natū
est ꝯuerti ad naturaꝫ sanguinis: vn̄ qđ magis ad naturam
sanguinis ꝯuertit̄ magis nutrit: sed pisces sanguine carēt
sicut dicit pħs: ḡ pisces q̄ magis accedūt ad naturā sangui
nis magis nutriūt: sed q̄dā pisces marini sūt hmōi sicut del
phini: balena: ḡ isti pisces maxime nutriūt. Ad oppositū: illi
pisces minoꝛis sunt nutrimēti q̄ ad naturā sanguinis ⁊ mē
broꝝ cū magna difficultate ꝓpter sui grossitiē trāsducūtur
sed marini p̄dicti sunt hmōi: ḡ peioꝛis sunt nutrimēti q̄ aq̄
dulcis pisces. Ad hoc dicēdū ꝙ pisces marini q̄ sunt respirā
tes ⁊ h̄ntes naturā sanguinis ⁊ caloꝛē maxime nutriūt. Ad
rōnem dicendū ꝙ aliq̄d dꝛ nutrire magis duob⁹ modis: na
turalr̄ vel accidētalr̄: pisces igit̄ marini isti multū nutriunt
accidētalr̄: q: magis moꝛant̄ ī mēbꝛis: ſꝫ naturalr̄: vno mō
sic: alio mō nō: q: naturalr̄ nutrire duobus modis est. Pri
mo mō ꝓpter sui facilē passibilitatē: ⁊ hoc mō lac dꝛ multū

nutrire naturalr̄: q: cito ꝯuertit̄. Scđo mō ꝓpter sui ꝓpoꝛ
tionem ad naturā sanguinis: pisces ḡ petrosi de aqua dulci
multū nutriūt naturalr̄ plus q̄ marini: q: facili⁹ ꝯuertūtur
Scđo tñ mō pisces magis h̄ntes naturā sanguinis magis nu
triūt. ¶ Quarto q̄rit̄ cuꝫ cōe sit piscibus sanguine carere:
q̄re q̄dā verū sanguinē h̄nt: sicut delphinus ⁊ balena: ⁊ alij
nō: sed quādā humiditatē loco sanguinis. Ad hoc dicendū
ſm auctoꝛes ꝙ fundamētū ⁊ oꝛigo sanguis emanat a forti
tudīe caloꝛis natural̄: nā caloꝛ natural̄ qn̄ fortis est: tunc nu
trimētū ꝯuertit ad ꝑfectionē digestōis: ⁊ sic ad naturā san
guis: pisces v̄o frigidi sunt multū: ⁊ iō nutrimētū non valēt
conuertere ꝑfecte: vn̄ remanet in coꝛpoꝛe citra digestionē: ⁊
iō nō p̄nt nutrimentū ꝯuertere in sanguinē. Alij v̄o pisces
sunt q̄ caloꝛē magnū h̄nt in coꝛde: ⁊ iō naturā h̄nt sanguis si
cut respirātes. Vn̄ notandū ꝙ ista simul sunt in aliquo: ma
gna caliditas coꝛdis: habit⁹ pulmonis: respiratio: vox: ꝑti
cipatio sanguinis: ⁊ ista oīa sunt a fortitudine caloꝛis natu
ralis ⁊ coꝛdis: ⁊ ista oīa in delphino repiuntur.

¶ Circa scđm ꝓcedit̄ hoc mō: q̄rit̄ cū aliq̄ pisces eiusdē ge
neris sint in aqua salsa ⁊ aqua dulci sicut lucius aq̄ maris:
⁊ lucius aq̄ dulcis: q̄s sit melioꝛis nutrimēti: ⁊ videt̄ ꝙ illi q̄
sunt in aq̄ salsa: q: dicit ysa. ꝙ pisces in aqua salsa laudabi
lis nutrimēti sunt: q: depurant̄ sup̄fluitates ꝓpter salsedi
nē. Ad oppositū est illud qđ videmus: ꝙ luci⁹ marin⁹ peioꝛ
est q̄ lucius aq̄ dulcis: ⁊ anguilla marina melioꝛ est q̄ illa q̄
est aq̄ dulcis. Ad hoc dicendū ꝙ q̄dā sunt melioꝛes: q̄dā nō
q: quidā sunt pisces h̄ntes carnes molles: viscosas: alij sūt
qui h̄nt carnes duras aliquātulū: si igit̄ fuerint carnes mol
les melioꝛes sunt pisces aq̄ salse q̄ aq̄ dulcis ꝓpter carniuꝫ
depurationē: si tamē pisces aliq̄ fuerint illaudabilis nutri
menti sicut anguille: pessimi sunt in vtraqꝫ aqua: tñ minus
sunt laudabiles in aq̄ salsa q̄ in aqua dulci: q: aqua salsa car
nes abstergit ⁊ mūdificat. Sil̄r dicēdū de ales ꝙ si sit ī vtra
qꝫ aqua: min⁹ tñ illaudabilis est in aqua salsa ꝓpter causaꝫ
p̄dictā: pisces vero mūdi ⁊ duri: aliquātulū ꝯtrariū habēt
lucius eñ in aqua dulci est naturalr̄ mūdus: ⁊ cū est ī aqua
salsa acq̄rit̄ in ipso magna siccitas ⁊ fit mali nutrimēti: q: cū
dixit ysa. ꝙ marini melioꝛes sunt: intellexit loquendo gn̄alr̄
nihilominus tamen quidam in aqua dulci melioꝛes sunt
aliquib⁹ eiusdē generis in aqua salsa habitātibus. ¶ Se
cundo q̄rit̄ quare in marinis piscib⁹ sunt multe sq̄me: spi
ne vero pauce: in dulcibus v̄o ecōtrario. Ad hoc dicēduꝫ ꝙ
spine in piscibus sunt loco ossiū: sicut dicit Raſ: deus in aīa
li creauit os ad sustētamentū coꝛpoꝛis: ⁊ iō cū spine sint lo
co ossiū: paucas h̄nt spinas: q: tñ sup̄fluitates mittunt̄ ex
terius ꝑ sq̄mas: iō sq̄me multe. In piscibus v̄o aq̄ dulcis
caro mollis est ⁊ subtilis: ⁊ iō egēt magno sustētamento: ⁊
sic egēt multis spinis: sq̄mas tñ h̄nt paucioꝛes: q: sup̄flui
tates in eis nō tantū mittunt̄ exterius sicut in marinis: et
iō paucas h̄nt sq̄mas. ¶ Tertio q̄ritur quare pisces maio
res sunt in aqua salsa q̄ in dulci: ⁊ videt̄ ꝯriū: q: aqua salsa
desiccatiua est: ḡ minoꝛis quātitatis debēt eē in aqua salsa
q̄ in dulci. Ad hoc dicēdū ꝙ maioꝛes debēt esse in aqua sal
sa duplici de cā. Prima est ꝓpter loci spaciositatē. Scđa cā
est quā ponit pħs libꝛo de aīalibus: caliditas aque: vn̄ sub
iungit ꝙ caliditas ⁊ humiditas sunt cā augmēti: q: qn̄ ca
loꝛ est cū humiditate ꝑtes distendūtur ⁊ fit augmentū. Ad
rōnē dicēdū ꝙ q̄uis aqua desiccet: tñ de sui ꝓprietate resi
duū distēdit ⁊ ad augmentū p̄parat. ¶ Quarto q̄rit̄ de cō
paratione pisciū ad ambulabilia in augmēto: pħs eñ dicit
ꝙ caliditas est cā augmēti: vn̄ subiungit ꝙ carentia sangui
ne minoꝛa sunt: q: carēt caloꝛis foꝛtitudine: q̄ enim habent
sanguinē foꝛtioꝛē habēt caloꝛē: ⁊ magis habēt naturaꝫ san
guinis: ḡ maioꝛa aīalia ambulabilia debemus habere q̄ na
tatilia. Ad hoc dicendū ꝙ ad augmentū duo requiruntur.
Primū est agēs. Scđm est materia. In aīalibus ḡ ambula
bilibus cā efficiēs augmēti siue agēs maioꝛ est q̄ in aīalib⁹
natatilibus: in piscibus tñ humiditas est multa: cū hoc etiā
est ibi caloꝛ magnus: tñ non loq̄mur nisi in habētibus respi
rationē ⁊ caloꝛē coꝛdis magnū: ⁊ ideo cū talis humiditas ca
loꝛi adiuncta debeat extendi naturaliter: relinq̄tur ꝙ ista
aīalia natatilia debent esse magna. ¶ Quinto q̄ritur q̄ pi

sces calidiores sint: an pisces aq̄ salse: an pisces aq̄ dulcis: ⁊
videt ꝙ pisces aq̄ dulcis: q: sicut aīalia hn̄t habitationē in
aere ꝯtinente: sil'r pisces hn̄t habitationē in aq̄: sed in aere
frigido corpora calidiora sunt: g̃ sil'r pisces ī aque dulci que
frigida est respectu salse erunt calidiores. minor p3 p̄ hippo
cratē in apho. dicentē: Uentres hyeme ⁊c. in estate vo fri
gidi. ⁊ etiā dicit Auic. ꝙ hoīes in regionib9 calidis frigidis
simi sunt: ⁊ in frigidis calidi. Ad oppositū. in illis piscib9 ma
ior est caliditas: in q̄bus est maior carnis mūdificatio: s3 in
marinis est maior carnis mūdificatio s'm ysa. ꝓpter salsedi
nem: ergo calidiores sunt. Hoc etiā ꝯfirmat' p̄ hoc: q: ī illis
piscibus est maior caliditas: in q̄bus pinguedo magis decli
nat ad sirbū: sed hoc est magis in piscibus marinis: in flumi
neis vo ad aquositatē: g̃ pisces marini calidiores sunt. Ad h̄
dicendū ꝙ maior est caliditas in marinis q̄ in fluminéis. Ad
rōnem dicēdū ꝙ caliditas est duplex: q̄dā cōplexionalis ac
cidētalis: alia est naturalis. naturalis est illa de qua dicim9
ꝙ est sub̄a q̄da3 viuifica calida ⁊ humida veniens ad om̄ia
mēbra: ⁊ hec ad nutrimentū nō d3 opari: q: ista recedēte vi
ta immediate expirat. In hoīe tn̄ facit ad nutrimentum: q:
ip̄m nutrit: sed frigiditas aeris calorē cōplexionalē minuit
naturalē tn̄ augmentat ⁊ fortificat: q: ip̄m in centro corpo
ris reducit: caliditas vo aeris ecōtrario: q: cōplexionalem
augmentat: naturalem diminuit: ⁊ sic p3 ꝙ in piscibus aque
dulcis: caliditas naturalis fortis est.

¶ Circa tertiu3 ꝓceditur hoc mō: q̄ritur q̄ pisces meliores
sint: an expositi vento austrino: an boreali. nam bonitas pi
sciū causat' a mūdificatione carniū ⁊ leuitate ip̄oꝝ: sed ven
tus austrinus sup̄fluitates multas aggregat in membris
s'm Aui. borealis vo depurat: g̃ pisces expositi vēto boreali
meliores sunt q̄ expositi austrino. Hoc etiā ꝯfirmat': q: qn̄
calor naturalis fortificatur ⁊ virtus: carnes mūdiores red
dunt': sed sicut dicit Aui. virtus vēti borealis virtutē natu
ralem ꝯfortat in suis actionibus: g̃ ⁊ carnes digestibiliores
reddit. Scd̄a rō hec est: oīs vētus disponēs aerē ad calidi
tatē ⁊ humiditatē disponit ip̄3 ad putrefactionē: sed vent9
austrinus hoc facit: cū multitudinē pluuiarū ⁊ vapoꝝ aggre
get: borealis vo ecōtrario: ergo pisces austrini peiores sunt
cū pisces inter oīa viuētia citius putrescant. Hoc etiā cōfir
matur p̄ hoc ꝙ idē opatur vētus in aīalibus ⁊ piscibus: s3
carnes aīaliū ꝯsistentiū in aere exposito vēto boreali melio
res sunt q̄ austrino: g̃ sil'r erit ī piscibus: ꝙ expositi boreali
meliores erūt. Ad oppositū est qd̄ dicit ph̄s in libro de natu
ris aīaliū: ꝙ illi pisces sunt optimi q̄ sunt in aqua in qua fiat
vētus austrinus: q: austrinus cū sit calidus ⁊ humidus ꝓ
portionabilis est vite ⁊ ip̄am cōseruat: borealis vero cu3 sit
frigidus ⁊ siccus vite ꝯtrariat'. Ad hoc dicendū ꝙ pisces ex
positi ventis septētrionalibus meliores sunt nutrimenti: si
cut dicit ysa. Ad auctoritatē Aristote. respondeo ꝙ bonitas
pisciū in tribus consistit. Primū est velocitas sui ort9 ⁊ mul
tiplicatio. Scd̄m est mūdificatio carniū ip̄oꝝ. Tertiu3 boni
tas nutrimēti maior vel minor. Primo mō loquēdo pisces
expositi ventis austrinis meliores sunt: locus eñ austrinus
est melior ad sui ortū ⁊ multiplicationem: ⁊ hanc via3 tenet
ph̄s. scd̄o ⁊ tertio mō expositi vento boreali meliores sunt
q: non aggregat sup̄fluitates immo depurat: ⁊ sic carnes
reddūtur meliores ⁊ mūdiores. ¶ Sed tunc q̄ritur q̄re vē
tus borealis h3 virtutē depurandi: austrinus vero nō: ⁊ vi
detur ꝯ̄riū: q: frigiditatis est ingrossare caliditatis subtiliare
sed vēti opantur p̄ cōplexionē qualitatū maxime p̄ actiuas
ergo vētus calidus magis depurabit: sed austrin9 est hmōi
ergo magis depurabit q̄ borealis. Contrariū dicunt aucto
res: qd̄ est concedēdū. Ad rōnem dicēdū ꝙ actio calidi ⁊ fri
gidi duplex ē. Prima fit p̄ imp̄ssionē suā absq3 medio inter
cidente: ⁊ hoc modo frigiditas ingrossat. Est alia actio per
mediū intercidēs: ⁊ hoc mō frigiditas subtiliat: ventus eñ
austrinus dissoluit nubes ⁊ pluuias: ⁊ tunc totus aer inspis
satur ⁊ ingrossatur: ventus vero borealis cōpingit hmōi su
perfluitates: ⁊ iō aer purus relinquitur. ¶ Sed tunc queri
tur tertio q̄re caliditas ⁊ humiditas cōplexionis intrinseca
opatur ad lōgitudinē vite sicut dicit haly. q: calida ⁊ humi
da cōplexio diutius durat: frigida ⁊ sicca minus. in vētis ve
ro ecōtrario se h3: vita eñ stat p̄ calidū ⁊ humidū: ergo cali
ditas ⁊ humiditas aeris ⁊ ventoꝝ magis conseruat vitam
q̄ corrūpit. Ad hoc soluit Ga. in libro cōplexionū. dicendo
ꝙ quedam est cōplexio naturalis: q̄dam accidentalis. calidi
tas vero ⁊ humiditas naturalis vitam conseruat: sed calidi
tas ⁊ humiditas exterior accidētialis est cā putrefactionis
Cuius signum est sicut dicit Ga. ꝙ pisces tēpore frigido ⁊
sicco diu conseruant': ⁊ q: caliditas ⁊ humiditas venti est ac
cidentalis: ⁊ talis est cā putrefactionis: iō hmōi caliditas et
humiditas vitā nō ꝯseruat: sed potius corrumpit.

¶ Circa quartū ꝓcedit' hoc mō: querit' cū pisces in aq̄ nu
triant': vtrū ex sola aqua nutriantur. ⁊ videtur ꝙ nō: q: nihil
nutritur nisi ex eo qd̄ sibi ꝓximum est ⁊ natū cōuerti ad na
turam eius vt dep̄ditum restauret: sed elementa maxie di
stant a natura aīalis: ergo nullū aīal ex elemento pōt nutri
ri ergo neq3 ex aqua. Ad oppositū est qd̄ dicit ph̄s: ꝙ pisces
ex aqua nutriuntur q̄ fertur ex vnda ⁊ penetrat in eoꝝ sub
stantiam. Uulgus etiam ponit ꝙ quattuor sunt aīalia q̄ vi
uunt ex elementis sicut alec ex aq̄ sola: salamandra ex igne
⁊c. Ad hoc dicendu3 ꝙ impossibile est pisces ex aqua pura
nutriri. nec etiam ex aqua salsa. sed nutriūtur ex muscilagi
nibus aquaꝝ: vel ex herbis: vel ex piscibus alijs Ad auctori
tatem ph̄i. respondeo ꝙ nunq̄ intellexit ph̄s ꝙ aqua eēt nu
trimentum pisciū: sed est vehiculum ferens illas humidita
tes ex quibus nutriuntur. ¶ Deinde q̄ritur cum pisces p̄
leucā deferantur: vtrū sint meliores q̄ recentes iuxta aquā
⁊ videt' ꝙ non: inter oīa viuētia pisces sunt maxime putre
factibiles: sed sicut dicit ysa. caliditas aeris putrefactiua est
ergo quāto aeri plus exponunt' tanto magis putrefiūt. Cō
trarium tn̄ dicunt ꝙ pisces marini habent humiditatē gros
sam viscosam: ⁊ attenuatur ⁊ subtiliatur p̄ ꝯtinentiā in aere
Ad hoc dicendum ꝙ recentes iuxta aquam meliores sunt.
Ad rationem dicendum ꝙ aer viscositatem nō aufert: etsi vi
detur auferre: inducit tn̄ potius putredinem.

¶ Circa quītū ꝓceditur hoc mō: q̄rit' q̄re oua in piscibus
sunt multa ⁊ indistincta. Ad hoc dicendū ꝙ cā huius est: q:
in ip̄is est multa humiditas: ⁊ ideo superfluitas multa: oua
vero sunt huiusmodi superfluitas: ⁊ ideo habent oua mul
ta ⁊ indistincta. ¶ Ultimo queritur quare oua piscium ma
sculorum sunt mollia: feminarum vero dura: q: in spermati
bus animalium videmus contrarium: ꝙ sperma viri duru3
est ⁊ coagulatū: sperma vero femine liquidum. Et cu3 hoc
queritur quare oua femine habent grana indistincta. Ad
hoc soluendum duobus modis. Primo modo s'm ph̄m: q:
in piscibus virtus feminerū maioris est quātitatis q̄ virt9
masculi: ⁊ ideo oua debent esse dura in femina.

¶ De diuersitate piscium ex artificio. Capi.lx.

¶ Lectio.I.

Iuersitates pisciū ex artificijs in duo prin
cipaliter diuiduntur: aut recentium eñ pi
scium: aut siccorum. Recentium duo sunt
modi: aut ex naturis piscium: aut ex quali
tatibus accipientium. Ex naturis piscium quattuor
sunt modi: aut enim carne molles fiunt non viscosi:
neq3 grossi sicut petrosi: aut molles ⁊ viscosi: sicut
maioꝝ fluminum ⁊ littorei: aut duri ⁊ parū viscosi si
cut de pelago: aut carne duri ⁊ nimium viscosi sicut
de paruis fluminib9: ⁊ lacubus piscarijs. Qui molles
⁊ nō viscosi ad tēperādas eoꝝ carnes nihil erit neces
sariū: s3 laudabile hoꝝ artificiū cū aqua ⁊ sale ⁊ ane
to paucis porr': ⁊ oleo: ⁊ pipe paucissimo. Inde Ga
le. hmōi ꝯfectio tēperātior est ⁊ digestibilior: neq3 no
cens stomacho. hoc ergo modo pisces dari expetit
ratio: maxime exeuntibus ab egritudine. Si tamen
aliquid aliud sit faciendum: vt si cu3 mollicie sua pi
scis viscosus fuerit: ⁊ hūiditas ⁊ viscositas plurimū
sunt minuēda. Piscis hmōi assat9: aut cum oleo fri

ras dandus erit: focus enim ⁊ oleum calidum desiccant humiditatem ⁊ viscositatem auferūt: nō tñ sine oleo comendendus est et obsomogaro vt facilitatē excundi adiuuent ⁊ digestionem. Sed frito par olei est addendum: piscis enim cū oleo fritus stomachū emollit: ⁊ inde necesse est cum odorifero detur vino. Si aūt molliciē stomachi ⁊ abominationē inde patiatur: oximel squilliticū detur: neq; post nisi cū aceto obsomagaro ⁊ vino prebeatur: hec enim velociter eijciunt: neq; stomachū emolliunt. Si autem piscis durus ⁊ non viscosus sit: cum aqua ⁊ sale: ⁊ aneto: ⁊ oleo: ⁊ porro: vino quoq; fortissimo: et obsomogaro dandus erit. Si autē cum duricie viscositas ⁊ grossities affuerint: viscositas ⁊ grossities auferēda sunt: calido apponatur cineri: vt viscositatē ⁊ grauitatem amittat odoris. Deinde cum aceto detur ⁊ sinapi: ⁊ calamento: pipere quoq; ⁊ zinzibere. Inde Ha. Si quilibet piscis coquinandus erit: iusculum suum cum aromatibus paruis decoqui debet: et calido: ⁊ bullienti apponatur piscis. hoc enim saporosiorem reddit: ⁊ sanguinem laudabiliorē facit.

De diuerso apparatu piscium. Capi. lij.

Ex qualitatibus accipientium diuersa sunt artificia. Quidam enim sunt temperate q̄litatis: quidam intemperate. Temperatis dentur assati cum oleo friti: obsomogaro vino: meliores tñ assati. Non temperatis repugnetur qualitatibus dominantibus cum sibi oppositis. Si calide nature fuerit: da iuscula frigidissima: vł elixa: eos condiens cū aceto ⁊ pauco obsomogaro. frigidis cū forti vino: ꝯdias sinapi ⁊ zīzibere: pipe calamēto. Humidis assata dent̄ ꝯdiēda cū aceto: sinapi obsomogaro: forti vino: origano: calamēto ⁊ zinzibere. Siccis cū aqua ⁊ sale iuscula facies ⁊ aneto. Salsi pisces vel sumātur cū melle vel vino: siue cum aceto: seu sale seruantur. Qui cū melle: a melle calorem habēt ⁊ siccitatē: a vino maiorē calorem ⁊ siccitatē q̄ a melle: ab aceto frigiditatem vice caloris a vino dati: ⁊ insimul habēt siccitatem. Sal dat calorē maiorem vino: ⁊ siccitatem aceto fortiorem: non tñ sicut in aceto custodit: stringunt ventrē: sed potius solubiles sunt: neq; sal custodita emollit semper ⁊ tenerat: sed aliqñ plus indurat. Sal eñ oparatur in reb⁹ sm naturam rerū patientiū: non sm suā: sicut in actione ignis videtur: qui plūbū liq̄facit: lutū vero indurat. Ratiō q: cū corpora in siccitate: ⁊ humiditate: subtilitate: grossitie: ⁊ viscositate essent diuersa: sal autē ex diuersis virtutibus compositus sit: quidam calidus ⁊ subtiliatiuus: quidam siccus ⁊ induratiuus: necesse est vt in corporibus actiones sue diuersentur sm essentias corporum: ⁊ passiones eorum: nō sm suam naturam ⁊ essentiam: ⁊ ideo idē qd̄ focus facit in corporibus. Quia calidus ⁊ siccus est naturaliter: sed tñ cū calor agit ⁊ fortior est. Manifestat̄ g̃ hoc: q: vt vulgus facile capit: tactus calorē liquido sentit: nescitur tamen esse siccum: quia siccitatis actio occultatur. Cum ergo fortior ⁊ dignior sit calor ignis: cum corpus aliquod sibi oppositum fuerit: prius calefacit: ⁊ post humiditatē dissoluit ⁊ expulsa siccitate sua desiccat ⁊ destruit. Idem ⁊ sal facit: cum enim humiditatem liquidam alicubi inuenerit: dissoluit ⁊ liq̄facit. Si autem corpus parue humiditatis fuerit continuatur ⁊ durescit. Sale ergo apparata si fuerit tenera: ⁊ subtiles ⁊ liquidos humores naturaliter habentia: dissoluuntur ab humiditate sua: vnde mollicies corporum illorum augmētatur: ⁊ cū magis sit subtilis humiditas tanto plus emollescit: ⁊ corpora tenerantur. Si autem parua sit humiditas ⁊ nō naturalis in qua operatur: parue humiditati dominatur: ⁊ velociter desiccatur sicut ī corijs videri potest vnde natura cibi aufertur. Si autē duri fuerint: tñ naturalis humiditatis et viscositatis: liquefit humiditas illa ⁊ dissoluitur: sicq; corpus lene fit ⁊ temperatū. Q si corpus molle sit: sed tamen parue humiditatis: ea dissoluitur ⁊ corpus desiccatur: et corpori duricies ⁊ temperamentum dantur.

In hac parte intendit de diuersitate piscium a parte artificialium apparatuum: ⁊ deinde aggreditur partē in qua auctor agit de natura salis: ⁊ de ei⁹ diuersitate a parte corporum recipientium: ⁊ ostendit quibus animalibus cōpetit ⁊ quibus non. Iste autem due partes spectant ad p̄sentem lectionem. Partem autem primam primo prosequamur. Diuiditur autem hec pars in duas partes. In q̄rum prima distinguit habitudines piscium: vt sm diuersas habitudines diuersis singulos apparat⁹ adaptet. In scda s. in hac: Qui molles sunt ⁊ non viscosi ⁊c. ostendit q̄ apparatus q̄bus piscibus ꝯueniāt. Prima pars nō diuidit̄. Secūda diuiditur in sex. In quarū prima agit de apparatu piscium molliū subtilium. In scda. s. in hac: Si aliq̄d aliud fit faciendū ⁊c. agit de apparatu mollium viscosorum. In tertia s. in hac: Si autem piscis sit durus non viscosus. agit de apparatu durorū non viscosorū. In quarta. s. in hac: Si aūt cū duricie grossities ⁊ viscositas ⁊c. agit de apparatu durorū viscosorū. In q̄nta. s. in hac: Inde Hal. si quilibet piscis ⁊c. inducit auctoritatem Ha. In sexta. s. in hac: Ex q̄litatib⁹ accipientium ⁊c. agit de diuersitate apparatuum pisciū a parte diuersitatis accipientiū. Illa aūt pars in qua agit de piscium siccorū apparatu: diuiditur in duas. In quarū prima agit de ipsorū apparatu. In scda. s. in hac: Sal eñ opat̄ ⁊c. rōne huius agit de natura ⁊ actionibus salis. Sunt igitur partes octo in p̄nti lectione. Circa primam partē principalē diuidit pisces p recētes ⁊ siccos. Recētes aūt diuersificant̄ a pte sue nature: ⁊ a pte nature recipientium: a parte sue nature multiplr: sm molliciem: duriciē: ⁊ viscositatē. Circa p̄mam ptem scde partis agēs de mollibus piscib⁹ nō viscosis: primo dicit q nō egēt multo apparatu ad malicias reprimendā cū sint tēperati: sed cū q̄busdā condimentis et acuminibus sunt p̄parandi. Scdo inducit Ha. Circa scdam partē agēs de molliū viscosorū apparatu: dicit q assandi vel frigendi sunt: ⁊ cum salsamentis comedendi cā remouende viscositatis. Circa tertiā agens de durorū nō viscosorum apparatu: dicit q cū salsamentis acutis sunt dandi. Circa quartam partem agens de durorum viscosorum apparatu dicit q igni sunt exponendi: ⁊ cum acutis condimentis exhibendi. Circa quintam partem inducit Ha. docentem modum apparandi pisces. Circa sextam partem assignans apparatuum diuersitatem a parte recipientium: primo diuidit corpora temperata ⁊ distemperata. Scdo dat apparatū temperatis congruum. Tertio distemperatis: ⁊ hec diuersatur sm distēperantias: quia debet fieri sm contraria. Circa primam partem secunde partis que est de piscibus siccis dicit q cum illi seruentur cum melle vino ⁊ aceto: diuersantur sm diuersitatem istorum. Circa secundam partē ratione huius agit de sale cum quo pisces seruantur siccati: ⁊ de eo dicit q diuersas facit operationes sm diuersitatem corporum in que agit sicut ignis. ⁊ sermo est plenus.

Lectio. lij.

¶ Palā ergo intelligitur: q2 omia aīalia vbi cōue-
nientia adunantur extrema: id est mollities carnis ⁊
multitudo humoꝝ: sicut lactentium porcoꝝ agno-
rū: vel durities carnis ⁊ mediocritas: sicut veterum
boum ⁊ porcoꝝ: illaudabilia sunt ad saliendū. Qui
buscunqꝫ in corporibus due extremitates opposite
adunāt: sicut mollities carnis ⁊ paruitas hūoꝝ sicut
hedulorum lactentiū: aut durities carnis ⁊ multitudo
hūoꝝ sicut iuuenū porcoꝝ laudatas ad saliēdū. Cor
pora enim mollia ⁊ multū hūoꝝ habētia: si eis acces
serit sal ad dissoluendū: dissoluuntur humoribus et
liquefiunt: ⁊ per totas partes diuiduntur corpora il
loꝝ: sicqꝫ fit causa augmentande mollitiei sue: vnde
nutrimentū dāt illaudabile: q2 natura eoꝝ facta est
sicut salsū phlegma incidens propter quantitatem
a sale habitā. Ideoqꝫ duplici ex causa sunt pessima
Una q2 sanguinis fiūt incensiua ex acumine suo. Se
cunda: q2 ex mollitie sue carnis dure ⁊ tarde assimilā
tur mēbris: maxime si humiditas sua subtilis sit ⁊ li-
quidā. Si autē in corporibꝰ durities ⁊ paruitas hu-
moꝝ adunētur ⁊ sal eis superueniat: neqꝫ in humo-
ribus quid opereᵗ inueniat: reuertitur ad substātia
les humiditates ⁊ cōsumit eas: ⁊ sic durities augmē
taᵗ carnis illiꝰ: ⁊ a natura cibi eijcīᵗ. Corporibus ꝟo
vbi mollities ⁊ paruitas humoꝝ adunanᵗ: si sal eis
veniat: neqꝫ naturalr humorē vbi opereᵗ inueniat:
ad eosdē paruos humores reuertiᵗ: ⁊ plurima pars
eoꝝ desiccaᵗ: sicqꝫ mollities corporibus ad tempera
mentū reducitur. Similiter vbi durities ⁊ multitu-
do humoꝝ adunanᵗ: sal accedēs ⁊ multos humores
inueniens dissoluit ⁊ liquefacit eos ⁊ desiccat quātū
potest. Si aūt in desiccādis hūoribꝰ nō preualet: ex
multitudine eoꝝ: necesse est pars remaneat exiccan
da: que pars autē remanet adunat corpus illud: vt
ad temperamētū reducaᵗ. Palā ergo est intelligi la
ctentes porcos ⁊ agnos illaudabiles esse salsos. Iu
uenes ꝟo ⁊ veteres vtriusqꝫ generis esse bonos sal-
sos. Ueteres aūt bouine ⁊ caprine carnes salse sunt
illaudabiles: eoꝝ parui boni sunt salsi: q2 oīa parua
aīalia ad comparationem veterū molliora ⁊ tenerio
ra sunt. Si aūt de humidis naturaliter sint: porcine
carnes ⁊ agnine si fuerint salse: dissoluunᵗ hūores sui
cū salis subtilitate: ⁊ virtus salis deficit ex illa pluri
ma desiccatione: ⁊ pre sua humoꝝ multitudine. vnde
oportet remanere: ⁊ fit causa molliende carnis ⁊ cor
rumpēde: q2 salis acumen accipit: vnde ⁊ sanguis in
cenditur ⁊ tarde mēbris assimilaᵗ. Uetera aūt oīm
aīaliū sicciora ad cōparationē sui generis: ⁊ duriora
sunt. Si aūt de aīalibꝰ naturaliter fuerint hūidis: si
cut pecudibus ⁊ porcis: ⁊ sal eis venit: et tantū natu
ralis humiditatis habēt ꝙ sal coctū desiccare nō po
tuit: illud ergo qᵭ remanet illoꝝ corpoꝝ tēperat du-
ritiē. Si aūt de aīalibus naturaliter siccis fuerint: si
cut bobus capris: ⁊ sal eis venerit: cito humiditas
eoꝝ desiccaᵗ ⁊ cōsumiᵗ: ⁊ durities et siccitas eis au
gmētaᵗ: ⁊ nutrimentū corporis egrediuntur. Iunio-
ra aūt aīaliū duriora ⁊ minus hūida: q2 parua sunt.
Si aūt de aīalibus fuerint naturaliter hūidis sicut
pecudibus ⁊ porcis: ⁊ ad salē deuenerit: deficit sal in
eis desiccandis pre multitudine humiditatis: vnde ali

quantulū remanet emollitū: ⁊ duritiem illius corpo
ris in tēperamētū reducit. Si aūt de aīalibus natu
raliter siccis fuerint: sicut bobus capris: ⁊ sal eis ve
nerit: neqꝫ humiditatē in qua opereᵗ iuenerit: desic
catur corporis substantia ⁊ induratur plusqꝫ fuerit
vnde fit vt naturā exeat cibi. Iuniora tamen bouina
⁊ caprina ad saliendū sunt meliora ꝙ vetera: q2 duri
ties suoꝝ corpoꝝ: ex duritie est membroꝝ ⁊ fortitu
dine caloris naturalis. Dura ꝟo corpora sunt veterū
ex desiccatione substātialis hūiditatis eoꝝ ⁊ appro-
pinquatiōe sue cōsumptionis. vñ sunt illaudabilio-
ra. Dicet tamen aliquis: quare veterū oīm aīaliū sic
ciora ⁊ minꝰ humida naturaliter: ⁊ sensus tñ ꝯria fa
teᵗ: q2 seniores decrepiti mollioris inueniunᵗ carnis
⁊ tēnioris cutis maioris hūiditatꝭ: qᵭ ꝓbaᵗ ex semp
fluentibus saliuis ⁊ oculoꝝ lachrymis semꝑ appara
tis: ⁊ humiditate nariū ⁊ liquiditate. Respōdemus
verum dixisti: quia ita est vt asseris: nō tamē eis est
naturalis: sꝫ potiꝰ accidētalis: q2 calor eoꝝ natura
lis defectꝰ in digerendo eoꝝ nutrimento deficit: ⁊ su
perfluitatibus suis dissoluendis: ⁊ per poros corpo-
ris emittendis: maxime in superfluitatibus tertie di
gestionis deficit. vnde hūiditas dominaᵗ eoꝝ corpo
ribꝰ: ⁊ cutis emolliᵗ: saliue lachryme ⁊ mucositates
in eis augmentātur semper. ⁊ adhuc plus dicturi su
mus. Calor suoꝝ cerebroꝝ naturalis deficit: vñ qᵭ
sibi superest: suoꝝ nutrimentoꝝ subtiliare pigre-
scūt: ⁊ ideo remanētia in cōcauitatibꝰ suis sunt clau
sa. Que cum virtus expulsiua iā defecta ad remotio
ra nō possit expellere loca ipa ꝑ se dissoluiᵗ: ⁊ locꝭ sibi
cōgruētibꝰ ⁊ vicinis emittunᵗ sicut oculis ⁊ naribus.
Galᵗ. Que aīalia bona sunt ad saliēdū dixit nō dura
neqꝫ grossa bona si fuerit salsa: ⁊ bona dāt nutrimen
ta. Dura intendit sicut vetera cuiuslibet aīalis. Cras
sa duobꝰ modis intellexit. Que autem sunt sicut la
ctētes agni ⁊ porcelli multe hūiditatis atqꝫ multum
pinguia sint. Pinguedo eñ naturaliter grossa ⁊ visco
sa: ꝗ cū ad sal veniat: fit inde acuta stomacho nociti-
ua: veniēs aūt ad venas ⁊ sanguinē ingrossat ⁊ icēdit
⁊ corrūpit. Itidē intelligēdū est de piscibus: vbi eñ
mollities carnis ⁊ multitudo adunanᵗ hūiditatꝭ: aut
durities carnis ⁊ ꝑuitas hūoꝝ ad saliēdū nō sunt bo
ni ex eisdē rōnibꝰ supradictꝭ: ꝗ aūt duri corpis ⁊ ꝑui-
hūoꝝ ad saliēdū sūt boni. Galᵗ. aūt dicit. Quicūqꝫ pi
sces mollis corpis sūt illaudabiles erūt salsi: siue mul
ti hūoris seu pauci sint: sꝫ tñ ꝑui hūorꝭ meliꝰ sculi sūt
salsi. In mollitie eñ corpis ⁊ hūoribꝰ multis deficit
virtꝰ salis in eis desiccādis. qᵭ aūt inde remanet: au
get mollitiē corpis ⁊ corrūpit: sicqꝫ illaudabiles fa-
cit. parui ꝟo hūoris: etsi sale nō ꝯsumanᵗ toti: qᵭ tñ
remanet nō auget mollitiē corpis. qᵭ cū sit nō pisces
sunt saliēdi nisi ꝗ corpis sunt sicci ⁊ hūidi: cū adhuc
sint mobiles ⁊ recētes: q2 corpa eoꝝ duriora vel cali
diora ⁊ calor naturalis fortior.

¶ Post apparatū pisciū ⁊ naturā salᵗ agit de natura ⁊ actio
nibꝰ salᵗ i diuersis aīalibꝰ: ostēdēs qbꝰ carnibꝰ sal cōpetat ⁊
quibꝰ nō. Hec aūt pars diuidiᵗ in duas. In qrū prima ostē
dit quibus carnibꝰ cōpetat sal: ⁊ quibus nō. In scda indu
cit Galᵗ. ad cōfirmationē. Prima diuidiᵗ in duas. In quaꝝ
ꝑma ostēdit qbus carnibus ꝯpetat sal: ⁊ qbꝰ nō. In scda de
scēdit ad specialia aīalia cōparās ea adinuicē ratione maio-

ris ꝛ minoris cōuenientie salis. Prima diuiditur in duas. In quarū prima ostēdit quibus carnibus sal cōpetat: ꝛ qui bus nō. In secūda reddit causam huius cōuenietie ꝛ discō uenietie. Pars aūt illa q̄ est de aīaliū specialiū cōparatiōe diuidit̄ in duas. In quarū prima assignat cōparationem. In secunda mouet questionē incidentē. Sunt igitur in le ctione presenti partes quinq̧. In quarū prima ostēdit qui bus carnib⁹ cōueniat sal: ꝛ quibus nō. In secūda.s. in hac: Corpora enim mollis ꝛc. reddit cām huius cōuenietie ꝛ di scōuenietie. In tertia.s. in hac: Palā ergo est intelligi lactā tes porcos ꝛc. descendit ad specialē cōparationē aīaliū ra tione salis. In quarta.s. in hac: Dicet tamē aliqs ꝛc. mouet questionē incidentē. In quinta.s. in hac: Inde Gal. ꝛc. in ducit auctoritatē Gal. ¶ Circa primā partem dicit ꝙ ani malia habētia humiditatis abundantiā ꝛ mollitiei nō sunt saliendi: neq̧ habētia duritiē ꝛ humoris paucitatē. Alia vo habentia mollitiē carnis ꝛ humoris paucitatē sunt saliēdi: similiter habentia duritiē ꝛ humoris multitudinē. Circa se cundā partē adaptat triplicē causam triplici p̄dicte diuersi tati. Corpora eīm hūida ꝛ mollia sale nō egent propter duas causas. Una est liquefactio absq̧ cōsumptiōe supflui. Alia est humiditatis intensio: dura sicca similiter eo nō egēt: q2 eorū cōsumit ꝛ finit humiditatē. Corpora dura vel mollia humida vel sicca eo nō egent ꝑpter causas cōtrarias. Cir ca tertiā ꝑte cōparat aīalia adinuicē rōne salis. Et summa sermonis sui est: vt in omni genere aīalia multū humida ꝛ mollia multū sicca ꝛ dura nō egent sale. Cōtrarie indigent ipso. ꝛ diuersitas procedit ſm cōplexionē habitudinē ꝛ eta tē. Circa quartā partē primo mouet questionē incidentem ex eo ꝙ prius dixit aīalia in senectute esse sicca: ꝛ tamen ip sa humiditate perfusa videmus. Secūdo soluit dicens ꝙ sunt naturaliter sicca ꝑpter consumptionē substātialis hūi ditatis. Sūt aūt accidentaliter humida ꝑpter supfluitatē ex indigestione a defectu caloris naturalis generatā. Circa quintā partē inducit Gal. circa p̄dicta. ꝛ primo ostendit ſm ipsum quibus carnibus cōueniat sal: ꝛ quibus nō. Nā que dam ex sale laudabile: quedā illaudabile cōtrahūt nutrimē tum. Secūdo aūt descēdit ad pisces ſm Gal. ostendēs qui bus cōueniat sal ꝛ quibus nō. nā quidā per ipsum cōsumū tur: quidā superflue dissoluunt̄: quidā temperati fiunt. Sic igitur terminatur hec pars de diuersitate diete ex aīalibus triplicis nature accepte. ¶ Circa partē istā quinq̧ q̄rūtur. Primū est de diuersitate membroꝝ pisciū. Secundū est de diuersitate apparatus pisciū recentiū. Tertiū est de diuersi tate apparatus a parte nature recipiētiū. Quartū est de di uersitate pisciū salsoꝝ. Quintū de effectibus salis.

¶ Circa primū ꝓceditur hoc modo: queritur de pinguedi ne piscium: vtrū sit saporosior pinguedine aīalis ambulabi lis: ꝛ videtur ꝙ nō. dicit ysaac: ꝙ pinguedo aīalium aquo sorum: sicut porci nō est boni saporis: siccorū vo aīaliū pin guedo bona est: sicut patet in pinguedine bouis: sed in pi scibus est pinguedo aquosa: ḡ pinguedo piscium nō est sa porosior pinguedine aīalis. Secunda rō hec est. dicit ysaac ꝙ pinguedo sequitur naturā carnis animalis. vnde pingue do aīalis sicci sicca est: ꝛ humidi humida: sed pisces maxime humidi sunt: ergo pinguedo pisciū multū est humida: ḡ si cut in porco pinguedo nō est laudabilis ꝑpter magnā hūi ditatem ꝛ liquiditatem: similiter nec pinguedo pisciū erit bona neq̧ saporosior. Ad oppositū est qd̄ dicit ysaac: ꝙ pin guedo piscium saporosior est: ꝛ maior quātitas ipsius sufti net̄ ꝙ de alia pinguedine: nec est ita abominabilis. Ad hoc dicēdū ꝙ pinguedo duplex est. Quedā est pinguedo aquo sa liq̄da: sicut pinguedo porci. Alia est piguedo q̄ admixtio nem habet siccitatis: ꝛ hec zirbus vocat̄: ꝛ hec est delectabi lis saporis ad minus respectu alterius. nō enim tātū remol lit stomachū sicut prima pinguedo: tamē prima duplex est: q2 quedā est aquosa viscosa ꝛ grossa: ꝛ hec oīno est horribi lis: q2 sua vnctuositate remollit stomachū: sua viscositate ad heret parietibus stomachi: sua grossitie facit morā in stoma cho. Est aūt alia pinguedo liq̄da subtilis: ꝛ hec est piscium: hec vero est delectabilis: delectat enim gustū. ¶ Secundo queritur circa hoc in qua parte piscis maior pinguedo ag gregat̄: ꝛ videtur ꝙ in parte posteriori: simile est de aīalib⁹ ꝛ piscibus: sꝫ in aīalibus in parte posteriori: sicut in renib⁹ maior pinguedo generat̄: ḡ similiter in piscib⁹ pinguedo in parte posteriori aggregat̄. Cōtrariū tamē videmus ꝙ iux ta vmbilicū reperit̄ in piscibus pinguedo. qd̄ cōcedim⁹. Ad rationē in contrariū dicendū: ꝙ nō est simile de aīalibus et piscibus. generatur eīm pinguedo in aīalibus ſm diuersita tē: nā in volatilibus aggregatur pinguedo in parte anterio ri duplici de causa. Prima est affinitas caloris cordis cōsu mentis humiditates. Scd̄a est: quia partes pectoris stricte sunt multū: nec habēt cōcauitates q̄ requiruntur ad pingue dinē generādā. In renibus tn̄ habēt: q2 sunt a fonte caloris remoti: habēt etiā cōcauitates. In aīalibus vo ambulabili bus pinguedo pōt esse in pectore: q2 habent pectora lata: ꝛ cōcauitates etiā sunt in renibus: tn̄ maior est ibi pinguedo q2 magis sunt remoti a fonte caloris. In piscibus vo calor cordis paruus est: humiditates vo sunt multe: idō nō valet cōsumere hmōi hūiditates: ꝛ ideo iuxta vmbilicū in pisci bus pinguedo magis aggregatur: sunt etiā ibi cōcauitates plus ꝙ in alio loco. Preterea ad pinguedinē requirit̄ calor sufficiēs ad cōuertendū: nō tn̄ ad cōsumendū: ꝛ ideo ille ca lor sufficit in cauda: nec nō in alijs locis extremis est pingue do: q2 in hmōi extremis partibus est motus cōtinuus: ꝛ idō humiditas cōsumitur per motum illū. ¶ Tertio queritur: propter quid in quibusdā piscibus epar est membrum vn ctuosum: sicut patet in marinis canibus: ꝛ videtur contra rium. In aīalibus epar nihil aliud est ꝙ sanguis coagulat⁹ ergo similiter vt videtur debet esse in piscibus. Secunda ra tio hec est caliditas cōsumens resistit pinguedini: sed epar inter omnia mebra calidū est multū: ḡ nō debet habere pin guedinē: immo potius priuari pinguedine. Ad hoc dicēdū ꝙ pinguedo in piscibus est circa epar: ꝛ totū epar est quasi pinguedo. Ad rationē dicendū ꝙ in quibusdā piscib⁹ humi ditas tota vnctuosa ad epar cōuertit̄: ꝛ maxie in illis in qui bus est epar magnū. in ipso enim epate tota humiditas re tinetur et non venit ad alia membra: nec est simile de epate alioꝝ animaliū: quia epar alioꝝ valde calidum est: ꝛ ideo humiditas consumitur: vnde non potest ibi pinguedo gene rari. In piscibus vo epar vnctuosum est: ꝛ ideo multū pin gue. ¶ Quarto queritur: quare hoc est in piscibus siccis so lum: sicut in morna ꝛ cane marino: non autem in humidis: sicut in anguilla: et videtur contrarium: quia pinguedo se quitur naturam corporis ꝛ membroꝝ: ergo in pisce in quo sunt carnes humide debet esse maior pinguedo: sꝫ talis pi scis est anguilla: luci⁹ ꝛ huiusmodi: ergo epar in istis maxi me debet esse vnctuosū. Ad hoc dicendum ꝙ sunt quidem pisces magni epatis: ꝛ q̄dam parui. pisces igitur habētes magnū epar habēt epar oleagineū ꝛ vnctuosum: q2 enim magnū est retinetur in eo magna humiditas: ꝛ ibi magna pinguedo debet generari. ¶ Quinto queritur: quomodo ex hmōi epate fiat oleū: ꝛ videt̄ cōtrariū: pinguedo in piscibus est aq̄sa sicut piguedo porci: sꝫ pinguedo talis nō recipit in flāmationē: ḡ ex epate illo vnctuoso nō poterit oleum fieri. Cōtrariū tamen videmus. Ad hoc dicendū ꝙ in hmōi epa te pisciū aggregat̄ pinguedo pura absq̧ aquositate: ꝛ non in quolibet: sed in epate piscis in quo est siccitas aliqua: si cut in epate canis marini: ꝛ talis pinguedo siccitati attinēs quasi zirbus est. Quia igitur piscis sit aquosus: nō est incō ueniens si pinguedo in aliqua parte aggregatur: sicut vide mus ꝙ ex fructibus arboris oleum generatur: arbor tn̄ ter restris est. ¶ Sexto q̄ritur: cū pars piscis iuxta vmbilicum sit saporosior ꝙ sit in cauda vel in alijs locis: ergo male dicit ysaac cū dicit oppositū. Ad hoc dicendum ꝙ in cibo duplex est sapor. vnus est exterior qui lingue imprimitur. alius vo qui naturā delectat. Prim⁹ dupliciter cōsiderat̄ primo mo do quātū ad pncipiū. scd̄o mō quātū ad terminū. pars igit̄ vmbilici melior est ꝛ saporosior quātū ad saporē exteriorem quoad sui principiū: si vo loquamur de sapore interiori ma ior est sapor in cauda ꝛ costis q̄ sunt pure ꝛ leuis digestiōis. ¶ Septimo q̄rit̄ de hoc qd̄ dicit ysaac: ꝙ caro vmbilici dura inuenit̄: in alijs vo locis mollior: cōtrariū tn̄ dictat experimētū. Ad hoc dicēdum ꝙ durities ꝛ mollities est duobus modis.

Primo modo quantũ ad tactũ. Secũdo modo quantuꝫ ad cõuersionẽ per viã digestionis. Caro igit̃ mollior est quantum ad mollitiẽ que per tactũ celebratur: vnctuosa enĩ inuenitur ſm mollitiẽ ⁊ duritiẽ que in via digestionis attendit̃ caro vmbilici est dura. Caro vͦo costarũ ⁊ caude ⁊ hmõi mollis ⁊ facilis digestionis. ¶ Octauo queritur quare partes iuxta ventrem sunt dure ⁊ sine ossibus: in omnibus vͦo animalibus partes pectoris habent ossa. Ad hoc dicendum ꝙ hoc est propter duas causas. Prima est: q: venter indiget dilatatione ⁊ constrictione ſm quantitatẽ maiorẽ ⁊ minorẽ ipsius cibi: sicut matrix indiget dilatatiõe cũ est fet⁹ magn⁹ ⁊ cõstrictione cũ est fet⁹ paruus: ossa vͦo dilatationẽ ⁊ cõstrictionẽ impediũt: ⁊ ideo natura nõ fecit ossa i stomacho: nec in matrice. Secunda causa est: q: ossa frigide nature sunt et sicce: ⁊ ideo impediũt digestionẽ que in stomacho debet celebrari per caliditatem: ⁊ ideo non debent ibi esse ossa.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur qui pisces diutius conseruentur: an recentes marini: an fluminei: ⁊ videt̃ ꝙ fluminei diutius conseruent̃: grossities atq; viscositas putredini resistit: q: viscositas partes colligat forti colligatione: sed in fluuialibus est viscositas magna: ergo diutius cõseruãtur. Ad oppositũ: illi pisces minus cõseruãtur in quibus est maior humiditas: sicci enim non de facili putresciũt: sicut dicit Gal. ſ; in piscib⁹ fluuialibus maior est hũiditas: ꝗ citi⁹ putresciũt: ⁊ sic min⁹ cõseruant̃. Ad h̃ dicendũ ꝙ cã putredinis est duplex vel triplex. Prima est passibilitas substãtie. Scđa est multitudo hũiditatis. Tertia est remotio viscositat̃. Pisces igit̃ fluuiales nõ sunt cito putrefactibiles ꝓpter viscositatẽ: ſ; q: sunt passibilis substãtie sua viscositas nõ potest resistere putrefactioni: q: viscositas est cũ multa liquiditate ⁊ humiditate: ⁊ talis viscositas potius apparat ad putrefactionẽ ꝙ̃ cõseruet a putredine. ¶ Secũdo querit̃: vtrũ pisces fluuiales debeant in aceto decoq: ⁊ videtur ꝙ sic: q: in rebus in viscositate ⁊ humiditate excedentibus cõpetit apparatus cõtrarius qui viscositatem et humiditatẽ reprimat: sed acetũ cũ sit diuisiuũ ⁊ acutũ facit hoc: ergo acetũ cõpetit in apparatu illorum piscium. Ad oppositũ: acetũ addit in frigiditatem ⁊ digestionem impedit: sed pisces frigidi sunt multũ: ꝗ nõ debent apparari cum aceto. adderet enim in frigiditatem: sed potius cum rebus calefacientibus ad istã frigiditatẽ ⁊ viscositatem remouendã. Ad hoc dicendum ꝙ in apparatu pisciũ paruorũ maxime cõpetit acetũ: q: mediãte sua virtute incisiua diuidit viscositatẽ ⁊ humiditatẽ magnã in ipsis existentẽ. Ad rationẽ dicendũ ꝙ duo sunt consideranda in apparatu pisciũ. Primũ est remotio viscositatis ⁊ humiditatis: ⁊ hoc modo acetum competit: q: diuidit ⁊ incidit. Secũdũ est confortatio digestionis a parte nostra: ⁊ hoc modo apparatus debet fieri ꝑ allia ciminũ: ⁊ hmõi digerẽtia ⁊ cõfortatiua. ¶ Tertio queritur: quare carnes pisciũ reddantur dure per acetum. Ad hoc dicendũ ꝙ mollities in carnibus pisciũ cõsistit in viscositate ⁊ humiditate nimia. acetũ vͦo siccitate humiditatẽ desiccat: sua etiã virtute incisiua viscositatẽ diuidit: ⁊ ideo humiditate remota ⁊ viscositate diuisa remanet caro dura.

¶ Quarto queritur: vtrũ oleũ pisciũ viscositatem remoueat: ⁊ videtur ꝙ non: nihil qđ oĩno est viscosum aufert ab aliquo viscositatẽ: sed oleũ est hmõi: ꝗ nõ aufert viscositatẽ piscium. Cõtrariũ dicit ysaac. ¶ Querit̃ etiã quomõ oleuꝫ det piscibus siccitatẽ cũ tẽperatũ sit sicut dicit Gal. ⁊ si declinet ad aliquã qualitatem illa est magis hũiditas: sed nihil hũidũ dat alij siccitatẽ: ꝗ oleum nullo modo piscibus poterit dare siccitatẽ. Cõtrariũ tamen dicit ysaac. Ad hoc dicendũ ꝙ oleum in duplici statu consistit. Prim⁹ est natura eius absolute considerata: ⁊ hoc modo temperatũ est neq; dat siccitatẽ neq; hũiditatẽ. Secũdus status est ſm ꝙ igni exponit̃ ⁊ calorẽ ⁊ inflammationẽ ab igne recipit quã inducit in piscibus: ⁊ q: oleum de facili inflammet̃: calorem magnũ inducit in piscibus: ⁊ hoc modo siccitatẽ inducit cuꝫ ab igne recipiat siccitatẽ ⁊ cõsumit humiditates. Oleum ergo de sui natura siccitatem non dat rebus: sed propter inflammationẽ quã ab igne recipit: ⁊ ideo dicit Gal. bonũ verbuꝫ ꝙ pisces ⁊ res q̃ oleo frixant̃: denigrant̃ nõ propter olei naturã sed ꝓpter inflammationẽ. ¶ Quinto querit̃ vnde hoc accidit ꝙ si pisces in oleo nõdũ cocto frixent̃: amittũt cutem exteriorẽ neq; coquũtur perfecte: qñ tamẽ oleũ prius coctũ est tunc cõtinue coquũtur: ⁊ nõ amittũt cutẽ. In aqua vero ⁊ aceto hoc non cõtingit. Ad hoc dicendũ ꝙ oleũ inter omnes liquores maxime grossum ⁊ viscosum est: ⁊ ideo nõ potest penetrare pisces in profundũ qñ crudũ est: ⁊ ꝓpter hoc partẽ exteriorẽ penetrat ⁊ adurit: vnde ꝓpter suã viscositatem adheret vasi in quo coquitur. partes vͦo interiores dure remanẽt: sed quãdo oleũ primũ coctũ est viscositas remouet̃: ⁊ tũc oleũ potest penetrare ꝑ partes interiores ⁊ exteriores: ⁊ tunc ꝓhibet adherentiã cutis vasculo: q: per viscositatẽ olei adherebat q̃ ꝑ decoctionẽ remouet̃. ¶ Sexto q̃rit̃ quare oleũ post perfectã decoctionem non ebullit: sicut aqua ⁊ acetũ. Ad hoc dicendũ ꝙ oleũ est res q̃ cito inflammationẽ recipit: ⁊ ita cito ebullitionẽ: in principio ergo cum oleũ viscositatẽ retineat: calor ignis reperiens partes viscosas illas eleuat ⁊ inducit ebullitionẽ quãdã. Post vͦo hmõi decoctionẽ viscositas illa remouet̃: ⁊ ideo non fit motus illarũ partiũ nec eleuatio nec ebullitio. ¶ Septimo querit̃: vtrũ melior sit frixura pisciũ cũ appositione farine exterius: ⁊ videt̃ ꝙ nõ: oleũ viscosuꝫ est ⁊ ꝓpter inflãmationẽ quã recipit ab igne desiccat pisces: ⁊ hoc modo viscositatẽ remouet. hoc aũt non potest fieri nisi oleũ ad profundum pisciũ penetret: ꝗ illud qđ penetrationẽ olei ad profundũ ꝓhibet ⁊ viscositatẽ augmentat potius nocet ꝙ̃ ꝓficiat: sed farina est hmõi: ꝓhibet enĩ olei penetrationẽ: viscositatẽ etiã augmentat: ꝗ nõ cõpetit in frixura pisciũ. Cõtrarium facit vulgus. Ad hoc dicendũ ꝙ non cõpetit farina: immo pisces immediate oleo debent exponi. S; notãdũ sicut dicit ysaac: ꝙ quidã sunt pisces oĩno hũidi ⁊ tales debẽt frixari: ⁊ immediate oleo exponi: vt eoꝝ viscositas remoueat̃: ⁊ hũiditas superflua desiccet̃. Alius est piscis siccus ⁊ durus aliquantulũ ⁊ purus: ⁊ ideo ne talis humiditas q̃ est ibi nõ sup̃flius cõsumat̃ ſ; remaneat: iõ ponit̃ farina in tali frixura pisciũ.

¶ Octauo queritur cũ pisces paralyticis exhibent̃: vtruꝫ frixi eis debeãt exhiberi: ⁊ videt̃ ꝙ nõ: q: paralysis ex grossis causat̃ hũoribus ⁊ viscosis: ſ; ex piscib⁹ frixis tales generant̃ hũores: ꝗ pisces frixi nõ cõpetũt paralyticis. Contrariũ dicit Ras. dicit enĩ ꝙ carnes frixe eis cõpetunt: ꝗ silr̃ si pisces eis exhibeant̃ frixi debẽt eis exhiberi. qđ cõcedim⁹. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ in paralysi duo ꝯsiderant̃. Primũ ẽ gñatio grossoꝝ hũoꝝ. Scđm est ipsoꝝ desiccatio. Notãdũ ꝗ ꝙ grossi hũores nõ generant̃ nisi cũ mẽbra sunt debilia: ⁊ ista via nõ cõpetũt pisces frixi: cũ t̃n mẽbra fortia sunt: cõpetũt eo ꝙ desiccẽt hũiditatẽ grossaꝫ faciẽtẽ paralysim. ¶ Nono q̃rit̃: vtrũ i hydrope cõpetãt. i illis enĩ multa hũiditas aq̃sa generat̃ q̃ d; cõsumi: ꝗ cũ pisces frixi desiccẽt videt̃ ꝙ ꝯpetãt i hydrope. Cõtrariũ t̃n dicũt auctores ꝙ illa q̃ sũt difficilis digestiõis nõ ꝯpetũt. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ in hydrope non cõpetũt pisces frixi: vñ d iffert in paralysi ⁊ hydrope: q: in paralysi põt esse epar saluũ: ⁊ ideo pisces frixi bene possunt digeri: ſ; in hydrope epar peccat: nec est in sua virtute: ⁊ ideo q: tũc hmõi pisces nõ possunt digeri non debẽt exhiberi.

¶ Circa tertiũ ꝓcedit̃ hoc mõ: q̃rit̃ cũ pisces recẽtes exhibeant̃ vtrũ pl⁹ cõpetãt assati ꝙ̃ elixi: ⁊ videt̃ ꝙ plus valeãt assati: q: dicit ysaac de carnib⁹ ꝙ carnes hũide sicut porcine dñt assari ad remouẽdũ sup̃fluã hũiditatẽ: carnes sicce sic caprine dñt elixari ad hoc vt hũiditas in ipsis acq̃rat̃: ꝗ cũ pisces sint hũidi manifestũ est ꝙ ꝯpetũt assati. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ plus cõpetũt assati ꝙ̃ elixi: q: in elixis multa hũiditas extranea acq̃rit̃ ab aq̃. Ad rõnẽ dicẽdũ ꝙ apparat⁹ pisciũ duo respicit. s. naturã pisciũ: ⁊ h̃ mõ assati pl⁹ cõpetũt: respicit etiã naturã recipiẽtiũ: ⁊ h̃ mõ qñq; frixi qñq; elixi ꝯpetũt: q: hoĩbus siccis elixati cõpetũt: hoĩbus vͦo hũidis assati. ¶ Scđo q̃rit̃ cũ q̃ magꝭ dñt ꝑparari: an cũ melle an cũ vino: ⁊ a q̃ maiorẽ caliditatẽ ꝯhẽt: ⁊ videt̃ ꝙ a melle: q: mel vino calidius est: ꝗ maiorẽ caliditatẽ a melle ꝯhũt ꝙ̃ a vino. Cõtrariũ dicit ysaac. s. ꝙ a vino ⁊ melle ꝯhũt caliditatẽ: sed t̃n maiorẽ a vino. Ad h̃ dicẽdũ ꝙ mel calidius est vino: grossi⁹ t̃n est vino: ⁊ iõ nõ põt penetrare ꝑtes piscis. vinũ vͦo subtili⁹: ⁊ iõ põt penetrare ꝑtes pisciũ: ⁊ ita maiorẽ inducit caliditatẽ ꝙ̃ mel.

¶ Circa quartum procedit hoc modo: queritur vtrū pi
scibus cōpetat appositio salis: ⁊ videt ꝙ sic: dicit ysaac ꝙ
carnes aīaliū in quibus est multa humiditas indigent mul
ta cōsumptione: ⁊ ideo debent saliri: ergo similiter cum pi
sces sint multū humidi indigent consumptione humidita
tis: ergo cū sal sit hmōi indigent sale. Cōtrariū dicit Ras.
ꝙ pisces saliti pessimi sunt: vnde nō sunt comedendi nisi ex
magna coactiōe. Ad hoc dicendū ꝙ nō cōpetit sal piscibus
sed carnibus. Ad rationem dicendū ꝙ quedam sunt carnes
sicce: ⁊ talibus sal nō competit: q: vlterius desiccaret. Alie
sunt humide: ⁊ iste sunt duobus modis: q: quedā sunt hu
mide que non habent humiditatem fixā: sed liquidā sicut
carnes porcelli ⁊ agni: ⁊ talibus sal nō cōpetit: q: totā cōsu
meret humiditatē: ⁊ hoc vltimo modo pisces sunt humidi:
et ideo sal in eis non competit: quia totum fit quasi salsum
⁊ nihil remanet humiditatis.

¶ Consequenter tria queruntur. Primum est de vsu sa
lis ⁊ eius operatione. Secundum: quibus cibarijs cōpetit
appositio salis. Tertium est de effectibus salis ⁊ cibariorum
salsorū in corpore humano. ¶ Circa primū ꝓcedit hoc mo
do: queritur cū sint plura alia calida ⁊ sicca: etiā calidiora ⁊
sicciora ꝙ̄ sal: sicut piper ⁊ hmōi acuta: quare nō habent vir
tutē conseruandi a putredine sicut sal: ⁊ videt ꝙ debeant
habere: qm̄ si sal propter caliditatem suā ⁊ siccitatem virtu
tem conseruandi a putredine habet: ġ cū acuta: sicut piper
⁊ hmōi maiorem caliditatem ⁊ siccitatem habeāt ꝙ̄ sal: er
go multo fortius conseruant a putredine ꝙ̄ sal. Cōtrariū vo
dictat experimentum. Ad hoc dicēdum ꝙ ad cōseruationē
a putredine tria requirūtur. Primū est dissolutio humidi
tatis a calido. Secūdū est cōsumptio humiditatis supflue.
Tertiū est penetratio rei efficiētis p singulas partes. Has
enim oēs operationes habet sal: penetrat enim per partes
vsq̧ ad profundū ⁊ resoluit ⁊ consumit: ideo virtutem ha
bet cōseruādi a putredine. ⁊ per hoc soluit ratio in cōtrariū:
quia ꝙ̄uis acuta maiorem habeāt caliditatem ⁊ naturam
acuminis: nō tamen tantā habent virtutē cōsumendi et re
soluēdi: remanent etiā in superficie. ¶ Secundo queritur
propter quid pōtica nō cōseruāt a putredine: ⁊ videt ꝙ sic
debet esse. Putredo em̄ maxime viget p calidū ⁊ humidū
⁊ propter apertionē pororū: s; pontica frigida sunt ⁊ sicca:
⁊ etiā inducūt clausionē pororū: ġ pontica cōseruāt a putre
factione. Ad hoc dicendū ꝙ pontica nō cōseruāt a putrefa
ctione: ⁊ causa huius est: q: ad hoc vt a putredine res cōser
uetur: oportet vt humiditas oīno cōsumatur: pōtica vo vir
tutē cōsumendi nō habent: sed solū claudūt poros: vt calor
exterior nō possit penetrare nec interior exhalare: nihilomi
nus tamen remanet humiditas q̄ est cā putrefactiōis: ⁊ iō
pontica non possunt esse causa sufficiēs cōseruādi rem a pu
tredine. ¶ Tertio querit: cum sint genera alia rerum con
seruantiū a putredine: sicut myrrha vernix: p quā naturā cō
munem hoc competit istis ⁊ sali: ⁊ si omibus istis competit
quomodo differenter. Ad hoc dicendum ꝙ causa cōmunis
omnibus his rebus cōseruās a putredine est defensio sub
iecti a causa putrefaciēte: sed hoc potest esse tribus modis.
Primo modo dissoluendo ⁊ cōsumendo: ⁊ hoc modo sal cō
seruat a putredine. Secūdo modo partes corporis cōfortā
do eas in id ipsum coadunādo: ⁊ hoc mō myrrha cōseruat
a putredine: cōfortat em̄ ptes: ⁊ in id ipsum reducit. Tertio
modo poros corporis claudendo: ⁊ hoc modo vernix conser
uat a putredine: sua em̄ viscositate claudit poros. ¶ Quar
to queritur: cū acetū habeat virtutē penetrandi ad profun
dum sicut sal: quare nō habet virtutem conseruandi a putre
dine. Ad hoc dicendū ꝙ acetū istā virtutē nō habet: ⁊ causa
huius est. Inter illa enim que virtutem habent cōseruan
di a putredine: duo sunt maxime necessaria. Primū est hu
miditatis dissolutio. Secūdū est eiusdē cōsumptio: q: ergo
acetum humidissimum est in substantia: ꝙ̄uis siccū sit in cō
plexione: nō tamē potest habere virtutē cōseruandi: sua em̄
humiditas impedit cōsumptionē hūiditatis in altero. Sal
vo siccū est ⁊ in substātia ⁊ in cōplexiōe: ⁊ ideo naturaliter
virtutem consumendi habet: ⁊ ideo de natura sua cōseruat
a putredine. ¶ Quinto q̄ritur de complexione salis: ⁊ videt
ꝙ sit frigide nature: quia de natura rei terrestris est vt sit
frigide ⁊ sicce nature: sed sal est nature terrestris pbo testā
te ꝙ sal terra est: ġ sal frigide nature est ⁊ nō calide. Ad hoc
dicendū ꝙ in sale est duplex natura. quedā s. natura mate
rialis terrestris: ⁊ hoc modo sal frigide nature ponitur: ⁊ sic
ꝓcedit obiectio. Alia est natura que est adustio cōtracta a
calore generāte sal: ⁊ q: omne adustū calidū est: ideo in hac
via ponitur calidū ⁊ siccum. ¶ Sexto queritur propter q̄d
habet naturam terre cum ex aqua generetur sal. Ad hoc di
cendum ꝙ in aqua ex qua sal generatur sunt partes dupli
ces: quedā terrestres: quedā aquose. Sal autē nō generat
nisi per adustionē partiū terrestriū ⁊ inanerationē a calore
solis. Partes vo aquose nō aduruntur nisi per cōmixtionē
partiū terrestriū: generatur igitur salsedo per adustionem
partiū terrestriū: q: tamen in sale est dominiū terre: ideo sic
cum efficitur ⁊ durū terrestre: q: sicut dictū est: cōsumit hu
miditas ⁊ remanet pars terrestris. ¶ Septimo queritur
quare in aqua plus dissoluatur sal ꝙ̄ in alia re calida ⁊ sicca.
Ad hoc dicendū ꝙ in natura terrestris non generatur salse
do nisi fuerint cōmixte valde partes aquose. vnde q: nō ge
neratur salsedo nisi humido aquoso materia cōiungatur:
ideo ab aqua cum sit humida: ⁊ in tempore humido dissol
uitur: ⁊ cū tēpus est calidū coagulatur. ¶ Octauo q̄ritur
vtrum sal sit substantie subtilis an grosse: ⁊ videt ꝙ grosse:
omnis res terrestris q̄ per adustionē generatur: est substā
tie grosse: sicut videmus in ponticis: sed sal est hmōi: ergo
est grosse substantie. Ad oppositum: omne illud est substan
tie subtilis qđ de facili penetrat ⁊ in partes paruas diuidi
tur: s; sal vsq̧ ad profundū penetrat: ⁊ in partes paruas di
uiditur: ġ est subtilis substātie. Dicendū ꝙ sal grosse substā
tie est: dicendū tm̄ ꝙ subtilis est in actione: ⁊ diuisionē subti
lis omitto: q: capitulo de oleo in dictis particularib⁹ est di
scussa. Sal em̄ penetrat de facili per dissolutionē factam ab
humido. Imbibit em̄ partes: ⁊ partes imbibēdo penetrat
ad profundum: ⁊ ideo piper nō penetrat ad profundum.

¶ Circa secundum ꝓceditur hoc modo: q̄rit cū panis sa
liatur ⁊ caro: cui magis competit sal: ⁊ videtur ꝙ pani: quia
sal ſm Ras. est calidum. subtiliat enim partes ⁊ appetitum
excitat: ġ in illo cibo magis competit sal qui maiori subtilia
tione indiget: sed panis grossior est ⁊ viscosior ꝙ̄ caro: ergo
magis competit sal in pane ꝙ̄ in carnibus. Secunda ratio
hec est: sal apponitur in cibarijs vt digestibiliora ⁊ saporosio
ra reddat: sed panis difficilioris est digestionis ꝙ̄ caro: sicut
dicit Auicē. q: maius nocumentum inducitur in stomacho
ex pane indigesto: ꝙ̄ ex carne: ergo sal plus competit in pa
ne ꝙ̄ in carne. Ad oppositum est qđ vulgus facit: ⁊ hoc pro
batur: quia rebus abundantibus in humiditate apponit
sal ad ipsam remouendā: s; caro est res abundens in humi
ditate plus ꝙ̄ panis: ergo carni magis competit sal ꝙ̄ pani.
Ad hoc dicendum ꝙ sal in pane plus competit ꝙ̄ in carne
ſm ꝙ vult Ras. Ad rationē dicendum ꝙ sal propter duas
causas apponitur. Prima est cōsumptio humiditatis sup
flue: ⁊ hoc modo competit in quibusdam carnibus. Secun
da est grossior viscositas: ventositatis ⁊ grauitatis alleuia
tio: ⁊ quia panis viscosior est ⁊ grossior ꝙ̄ caro: ideo plus cō
petit sal in pane. ¶ Secundo queritur: cum sal apponit in
carnibus ⁊ piscibus: q̄bus magis cōpetat: ⁊ videtur ꝙ pisci
bus: res excellentes debent reduci ad temperamētum per
contrarium: sed pisces frigidiores ⁊ humidiores sunt ꝙ̄ car
nes: ergo piscibus sal magis competit: vt ad temperamen
tum reducātur. Ad oppositum est auctoritas Ras. sc; ꝙ nō
debēt comedi saliti nisi ex magna coactione. Et ysaac ꝙ mi
nime piscibus competit sal. qđ cōcedimus. Ad rationem di
cendū ꝙ corporum quedam sunt sicca: quedam humida: sic
cis vero sal non competit quia superflue desiccaret: simili
ter carnibus humidis multū non cōpetit sal: sicut carnibus
agni ⁊ porcelli: omnes enim humiditates eliquat: ⁊ totā car
nē quasi in humiditatē redigit. pisces vo hoc modo humidi
sunt: ⁊ ideo sicut carnib⁹ agni ⁊ porcelli sal nō cōpetit: sic
nec piscibus cōpetit. ¶ Tertio q̄rit: cu; in gn̄e piscium
quidā sint hūidi: q̄dā sicci: sicut in genere carniū: q̄re hoc
est ꝙ carnibus hūidis: sicut porcinis cōpetat sal: piscib⁹ vo

hūidis nō cōpetit: sʒ siccis vltima siccitate: sicut delo ⁊ morne. Ad hoc dicendū ꝙ differt natura pisciū ⁊ carniū: natura enī pisciū oīno hūida est ⁊ multa hūiditate abundat: natura vo carniū est minus hūida: sicut dicit ysaac: sʒ sal nō cōpetit nisi rebus habētibus hūiditatē mediocrē: hoc est firmā ⁊ nō liquidā sicut porcelline. Similiter nō oībus piscibus cōpetit sal vnde nō cōpetit abundātibus in humiditate sicut generaliter piscibus de dulci aqua: cōpetit tñ tēperatis in hūiditate ⁊ isti sunt sicci: ⁊ ideo piscib9 hūidis nō cōpetit sal sicut carnibus hūidis. ¶ Quarto qrit vtrū pinguedo debeat saliri: ⁊ vtrū magis ꝙ caro: ⁊ videt ꝙ nō: q2 dicit ysaac ꝙ carnes q̄ multā habēt humiditatē nō debēt saliri: q2 totū in humiditatē redigit ⁊ eliquat. vñ in phlegma salsuʒ redigit: sʒ pinguedo est quasi caro mollis ⁊ multe humiditatis: ḡ non debet saliri. Cōtrariū facit visus. Ad hoc dicendū sm ysaac ꝙ pinguedo nō debet saliri: peiores enī hūores ex pinguedine salsa generant ꝙ ex carne salsa. Ad ratione pʒ solutio: q2 nō quelibet hūiditas sufficit ad sal recipiēdū: sʒ illa q̄ est cū duritie carnis: ⁊ h̄ est in carne intercepta pinguedine: in pinguedine vero non est talis humiditas. ¶ Quinto queritur quare sal non competit volatilibus. Ad hoc dicendum ꝙ hoc est quia humiditas volatilium est tenuis leuis subtilis: vnde vlteriore subtili actione non indiget: et si sal adueniret ipsam humiditatem penitus consumeret: ⁊ sic carnes sicce remanerēt ⁊ pessimi nutrimēti. ¶ Sexto qrit quare cū pisces hūidi ⁊ sicci saliant simul: quare plus sentit salsedo in humidis ꝙ in siccis. Ad hoc dicēdū sm ysaac ꝙ sal in corporibus humidis liquefacit liquefactione magna ⁊ cōmiscet cū partib9 hūidis ipsorū. vnde q2 ibi est multa hūiditas ꝑpter h̄ maior salsedo sentit: sicut pʒ ꝑ simile: q2 in zinzibere est maior quātitas acuminis ꝙ in pipere: q2 in zinzibere ꝯmiscet acumē hūiditati grosse: in pipere vo nō cū nō sit hūidū: similiter in pinguedine qñ salsedo ei cōmiscet maior sentit ꝙ in carne. ¶ Septimo qrit quare hoc nō est in pinguedine: ⁊ ipsa enim nō sentit: ⁊ si sentit parū sentit respectu carnis macre. Ad hoc dicēdū ꝙ oīs pinguedo hʒ hūiditatē vnctuosam: ⁊ hec cōtraria est salsedini sm ysaac: ⁊ iō in ipsa nō sentit salsedo. In carne vo macra nō est illa hūiditas: sed hūiditas sufficiēs ad sal recipiendū: ⁊ ideo in illa salsedo sentit. ¶ Octauo qrit quare pisces salsi appositi in aqua salsa amittunt salsedinē: videt enī oppositū cū simile augmētet suū simile: ḡ aqua salsa nō aufert pisciū salsedinē sed poti9 auget. Ad hoc dicendū ꝙ de proprietate rei salse est mūdificare dissoluere cōsumere. vñ dicit phs ꝙ si vestes ponātur in aqua salsa mūdificātur: si igitur piscis salsus in aqua salsa ponat abstergit illas hūiditates deferētes salsedinē. ¶ Nono qrit quare in clysteribus semꝑ apponit sal quasi acumen generale. Ad hoc dicendū ꝙ sal habet duplicem virtutē. s. mordicatiuā: ⁊ ꝑ hāc mordicādo intestina cōmouet feces ad exitū: ⁊ propter hoc apponit sal: vt mordicet. Secūda virtus est mūdificare ⁊ excolare feces ⁊c.

¶ Circa tertiū proceditur hoc modo: queritur quare res salse sitim magis prouocent ꝙ acute: ⁊ videt cōtrariū: q2 sitis puenit ex caliditate ⁊ siccitate oris stomachi: sed acuta maiorē habent caliditatem ⁊ siccitatem ꝙ salsa: ergo magis debēt sitim inducere. Cōtrarium tamen videmus. Ad hoc dicēdū ꝙ maior est caliditas ⁊ siccitas in acutis ꝙ in salsis: ⁊ tamen maior sitis puenit ex salsis. Vñ dicēdū ꝙ caliditas ⁊ siccitas est duplex. quedā est in subtili materia: ⁊ hec nō tantā impressionē sensibilē inducit: nec tantā morā facit in stomacho sicut si esset in materia grossa: ⁊ talis caliditas ⁊ siccitas est in acutis: sitis aūt puenit ex nimia mora in stomacho ⁊ ex impressiōe forti. Sal vo in grossiori materia est ⁊ magis sensibilē impressionē facit: ⁊ etiā fortiorē caliditatē ⁊ siccitatē habet ꝙ acuta: ⁊ iō maiorē sitim inducit. ¶ Secūdo qritur quare ecōtrario est in humoribus: q2 humor acutus maiorē sitim inducit ꝙ salsus. Ad hoc dicendū ꝙ differt actio ciborum ⁊ humorum. Actio enim humorum intrinseca est: ⁊ ideo multū permāsiua: ⁊ hoc modo dicimus ꝙ cholera ardens: q2 maiorē habet caliditatē ꝙ phlegma salsum: maiorē morā facit in stomacho: ⁊ ideo sitis maior ex illa prouenit. Cōtrarium est in cibis: q2 cibus salsus magnam moram facit in stomacho propter sui grossitiem ⁊ maiorem ꝙ acutus: ⁊ ideo magis sitim inducit.

¶ De diuisione ciborū. Capi.lxij.

¶ Lectio.lij.

Ibaria in duo diuidūtur. Vnū est quod natura adeo excoxit: ⁊ apparauit: vt nullum aliud apparatū oporteat adhiberi: vt in lacte videtur ⁊ maturis fructibus. Aliud est in quo actiones suas nō expleuit: quibus artificialiter succurrendū est: vt in bonos mali sui mutētur sapores odores: duritiesq ⁊ asperitates: quibus natura ea abhorret. Inde Gal. oportet inquit cibos nullos habere sapores malos stomacho nocitiuos: neq odores horribiles vnde cerebro nocētes pariant fumositates: neq duriores stomachū fatigantes: neq morsuras quibus neruos eius mordent. Quib9 curādis ⁊ nature amicādis studeri cōuenit. Qui qnq fiunt modis: aut solo foco: aut aqua sola: aut cū vtroq: siue cū sale: aut cū aceto vel oleo ⁊ aliis cōdimentis. Pauca sunt cibaria quibus solus ignis sufficiat de quo tripliciter intendimus. Aut enim subtilia in grossitiē mutat ⁊ duritiem: sicut oua assata: aut grossa ⁊ cōtinua in tenuitatē ⁊ subtilitatē: vt assatā carnem ⁊ similia: aut spissa ⁊ dura in raritatem ⁊ mollitiem: sicut grana ⁊ legumina assata: vt desinant esse ventosa. Dura quoq ⁊ spissa: vt si ignis ea faciat stiptica: ⁊ a stomacho ad eiiciendū dura: q2 focus eorū humiditatē desiccat ⁊ corpora sua rarificat. vnde stomachi humiditatē desiccare adiuuat ⁊ poros suos inferiores oppilat. Foci aūt duo modi sunt. Alius enī ad assandū fit: ⁊ panificandum: alius ad elixandum ⁊ coquinandum. Focus panificii ⁊ assandi mollior ⁊ quietior ⁊ sine flamma: in calore tēperatus bonus erit ne ad exteriora corpora preualeat ⁊ suā humiditatem consumat. dura ⁊ sicca faciat anteq interiora sint cocta. Si autem assatorum humiditas nō est laudanda: igni diutius immoretur: vt sua humiditas consumatur ⁊ siccitati succedat. Focus elixandi et coquinandi calidior fit ad comparationem assantis propter aquam que inest coquinandis ⁊ que foci repugnat actioni: non tamen multam habent flammam: sed potius carbonibus vicinā. Carbonum enī focus ceteris habetur laudabilior: quia in calefaciēdo est eorum virtus equalis. vnde actio eorū in omnibus coquinandis rei partibus equaliter dominatur: flamma non similiter: quia accensio sua pinea ⁊ acuta est: neq vascula vndiq ꝑcutit equaliter. vnde fit vt non coquinandorū sit coctio equalis. Aque intētio duplex est: vt vel sicca molliat: sicut fabas ⁊ alia legumina que tenerantur: ⁊ ad comedendum infusa aqua: vel vt fortiter sapora ⁊ amara saporem amarū amittant: cum etiam infundantur aqua indulcorentur: sicut lupini ⁊ similia. Salis quoq quadruplex est nostra intentio. Aut enī viscosa ⁊ grossa: in viscositate in grossitie subtiliat et temperat sicut pisces ⁊ similia. Aut nō saporis sicut cucurbitis ⁊ similibus saporem dat: aut humida desiccat: aut odore grauib9 grauitas sua aufert. Grossis vo et pinguibus plus oportet salis apponatur.

¶ De aceto. Cap. lxiij.

Aceti duplex est intentio. Aut enim abominabilibus ⁊ stomachū corrūpentibus acetū appositū: abominationem aufert ⁊ saporā reddit: ⁊ stomachū cōfortat. Aut cū sine calefactione subtiliatiua facere velimus: sicut in ptisano aliquādo facim⁹: aliquātulū aceti apponim⁹: vt subtilitas sine calore augmentetur.

¶ De oleo. Capi. lxiiij.

Olei triplex est nostra intentio. Aut enim saporem cibo dat: aut cui siccitas dominatur: mollitiē ⁊ lenitatē apparat: sicut milio lentibus ⁊ similibus: aut acutis ⁊ mordētibus ex sua viscositate ⁊ acumen ⁊ morsurā tēperat.

¶ De moripsis id est salsamētis. Cap. lxv.

Moripsie triplex est intentio. Aut enim propter frigida ⁊ ad venas penetrandi naturaliter dura que necessario sunt subtilianda: vt facile penetrēt corpis vias. Aut propter nō sapora multū humida abominabilia: quibus plus auferēda est sua horribilitas: ⁊ in sua horribilitate danda est saporitas: Aut in odore grauibus repugnetur. Nō autē multū moripsie apponendū: nisi quantū sufficit ad malū saporem mutandū: quia sua multitudo hūiditatis cibo obuiat ⁊ ingrossat: ⁊ indigestionē apparat. vnde ꝟo condimentū solo herbarum succo apparandū est cum grossi sint corporis et ad digerēdū duri. ¶ Intētio nostra expleta est quomodo cibaria sint apparāda: dicendū restat ꝗ ⁊ quomodo sint reficienda: ⁊ a saporibus incipiamus: quia antiquiores esse videntur. ¶ Sapores ergo nō acceptabiles in temperamento sunt sex. Aquosi acetosi salsi pontici amari acuti. Si igitur cibus sit aquosus ⁊ insipidus: optime aceto ⁊ sale conuenienti moripsie condietur. Si acetosus: solū sal sufficit: si salsus acetū. Horū enim duorꝫ sapores quasi cōtrarij sunt. Quorꝫ vnūquodqꝫ alteri vim suā mutuat: cū tn̄ qualitates sint fortissime singulorꝫ: neqꝫ solo sibi opposito pōt obuiari: sine cū q̄litates alie interserunt̄ ꝗ gustū has sentire nō patiunt̄: aq̄ pri⁹ mitigāda sunt: ⁊ post hoc inferēdum ꝯriū. Dicet tn̄ aliquis: Si aqua harū acumina mitigat: quare aqua sola nō sufficiat vt nō alia apponantur cōtraria. Dicimus aqua insipida est. Si enim sola aqua velimus mitigare: sapor potius aufertur ꝙ detur. Quilibet autē horū saporꝫ cōmixti: saporē acceptabilē largiri vident̄. Si pōticus est cibus: bonū est vt aq̄ dulci infundat̄ ⁊ emolliatur: ⁊ cū altera aqua elixet̄. Si ꝟo aliquātulā pōticitatē remanere velimus: nō multū coquinetur. Si oīno auferēda ē: excoquat̄ donec dissoluatur. Omnia aūt elixa in aq̄ virtutē suā amittūt in ea. Inde Gal. oīa inq̄t in aqua cocta virib⁹ suis debilitātur i ea. Et si diu i ipa excoq̄ morētur: tota virtus sua amittitur: maxie si de aqua in aquā mutētur: iō iuscula cū in eis coq̄nētur salsa: ⁊ ipa efficiūtur salsa: q: focus subtilitatē cum fumo extrabit: grossities ꝟo ⁊ salsitas remanēt i eis. Si aūt cibaria sint amara ⁊ talia sint ꝗ fiāt elixa: cū aq̄ sunt elixāda: ⁊ tracta ab aq̄ cū aceto ⁊ sale ⁊ ceteris sibi cōuenientibus sunt dāda. Si ꝟo non possint elixari sicut aquose oliue: in aqua frigida ⁊ sale sunt apponēda: ⁊ sic suā amaritudinē amittūt: deinde in altera aqua ⁊ sale cū aceto reducēda sunt. Si aūt amara sunt ⁊ vnctuosa sicut oliue vn̄ oleū conficitur solū sal sufficit: q: suā humiditatē desiccat: ⁊ ea ne pereāt indurat. Si acuta ⁊ simplicis acuminis sicut cepe ⁊ sinapis virides: rami aqua ⁊ sale infundātur: paucū etiā acetū apponatur. Si aūt cū acumine suo amaritudo ⁊ pōticitas mixta sunt: cū aqua ⁊ aceto equaliter positis elixētur: ⁊ post cū oleo dētur: vt acumina sua mitigent̄. Inde Gal. acuta ⁊ dura aspera nō nisi cū oleo sunt dāda: vel q̄libet alia re vnctuosa: vnctuositas eīm lenit acumē ⁊ mitigat: ⁊ viscositatē indurat ⁊ tēperat. Ysiphiles ait apparētur cibaria ⁊ mūdificētur appositis rebus sibi cū non bona sint nō comedūtur. Aūt legumina grana sic sunt apparāda: scꝫ vt sint ad comedēdū idonea: ꝗ vt postea sint sapora: apparētur sicut dixim⁹ dāda: vbi tn̄ oleū est apponēdū ꝑm naturas apponat̄ suscipiētiū ⁊ rei quā dādā intēdimus: aliqn̄ eīm sapor dādus: aliquādo aspera leniūtur: aliquādo dura emolliūtur: aliquādo aperitiua efficiūtur: vrina ꝓuocatur: vētres mollificantur siue constipātur vel somnus prestatur: ꝑm quas naturas oleū diuersatur. Que coq̄nata cū suis iuscu lis comedūtur: quo ad comedēdū in ipsis dimittantur. Que ꝟo nō extrahātur. Si in estate caro coquit̄ multa aqua apponatur: ⁊ carbones superponantur neqꝫ vasculū cooperiat̄: vt grauitas sui odoris emittatur. Si aūt grauis odoris fuerit naturaliter: siue in grauē mutata sit: auferātur ossa: q: illac prius putredo influit ad medullas: ⁊ ideo eijcienda sunt ne iuscula fiāt odoris mali. Si ꝟo carnes siluatice coq̄nāde sunt: post occisionē vna die vel plurib⁹ dimittēde vt sint tenere. Pisces ꝟo recētes ⁊ adhuc mouētes sunt coquinandi: q: ex mollitie sue carnis nō nisi salsi sunt seruādi. Si aūt durorū carnes sunt coq̄nāde aīaliū: anteq̄ occidātur multo fatigentur motu: vt ita carnes dure tenerētur. Indigestis ꝟo ⁊ dure nature sicut senioribus: ⁊ egrotātibus si carnes grosse dētur ad comedēdū verberētur: ⁊ cū pauco sale thymo quoqꝫ ⁊ calamēto i aq̄ apponātur ⁊ aliquādiu dimittātur. sic tantūdem nimiū lote coquinētur. Idē facit in piscibus: quia a sale humiditas ⁊ viscositas auferuntur: vn̄ sal oportet augmētetur in carniū pinguedinib⁹: Sicut Gal. Que inq̄t carnes sūt piguiores ⁊ hūidiores multū sanguinē habētes multū sunt saliēde: ⁊ foco flāma carēti ꝑmittant̄. Si ꝟo macre nō hūide neqꝫ sanguinolēte pauco sale sunt saliēde: ⁊ leui foco sunt ꝑmittēde ⁊ assande: ⁊ iuxta vascula sunt ponenda plena aqua: vt fumus earū ascendēs temperet siccitatem.

¶ Cōpleta est intētio circa naturā ⁊ diuersitatem diete ex oī genere viuētiū accepte. In hac aūt pte agit de ciborum apparatu. Hec aūt pars spectat ad ꝓsentē lectionē. Diuidit aūt in duas ptes. In quarū prima agit de modis appa rat⁹ ciborꝫ: scꝫ q: apparat⁹ in cibis diuersantur ꝑm saporꝫ diuersitatem: ideo in scd̄a agit de saporꝫ diuersitate diuersis cibis diuersorꝫ saporū diuersa cōdimēta adaptās. Prima pars diuidit̄ in duas. In quarum prima assignat distinctionem ciborum propter eos qui non indigent apparatu et eos qui ipso indigēt. In secūda agit de natura eorꝫ que ci-

boꝝ apparatū ingrediunť. Pꝛīa pars nō diuidiť: ſꝫ ſcḋa diuidiť in duas. In q̄rū pꝛima aſſignat generalē diſtinctionē ciboꝛū apparatu indigētiū a parte eoꝝ que ad apparatum frequētius concurrūt. Pꝛima aūt pars nō diuidiť: ſed ſecūda diuidiť in ſex ſm numerū eoꝝ que frequētius ad ciborum apparatū ingrediunť. In quarū pꝛima agit de virtute ignis. In ſecūda de virtute aque. In tertia de virtute ſalis. In quarta de virtute aceti. In quinta de virtute olei. In ſexta de virtute ſalſamenti. Secunda aūt pars pꝛincipalis diuidiť in duas. In q̄rū pꝛima agit de diuerſitate apparatuū ſm diuerſitatē ſapoꝝ. In ſecūda diuerſis cibis diuerſos apparatꝰ adaptat. Pꝛima diuidiť in duas. In quarū pꝛima aſſignat diſtinctionē ſapoꝝ nō delectabiliū frequētius cadentiū in cibis. In ſecūda oſtēdit quibus cibis quorum ſapoꝝ quis cōpetat apparatus. Sunt igitur in lectiōe pꝛeſenti partes vndecim. In quarū pꝛima aſſignat ciboꝛuꝫ diuerſitatē ⁊ diſtinctionē per eos q̄ nō egent: ⁊ eos q̄ egēt apparatu. In ſecunda. ſ. in hac: Quinqꝫ modis fiet ⁊c. aſſignat ea q̄ maxime ad ciboꝛū apparatū cōcurrunt. In tertia ſcꝫ in hac: De quo tripliciter intendimus. ad ſinguloꝝ naturā deſcendēs: ſpecialiter agit de virtute ignis. In quarta. ſ. in hac: Aque intētio duplex eſt. agit de virtute aque. In q̄nta. ſ. in hac: Salis v̓o q̄druplex eſt nr̄a intētio ⁊c. de v̓tute ſalis. In ſexta. ſ. in hac: Aceti duplex ſit intentio ⁊c. de virtute aceti. In ſeptima. ſ. in hac: Olei triplex eſt intentio ⁊c. de virtute olei. In octaua. ſ. in hac. Moꝛpſie v̓o triplex ⁊c. de virtute ſalſamenti. In nona. ſ. in hac: Intentio noſtra expleta eſt ⁊c. ſapoꝛū nō delectabiliū in cibis frequentius cōcurrentiū diſtinctionē aſſignat. In decima. ſ. in hac: Si cibꝰ eſt pōticus: bonū eſt ⁊c. oſtēdit quibus cibis quoꝝ ſapoꝛū que cōpetāt cōdimēta. In vndecima. ſ. in hac: Ideoqꝫ Gal. ⁊c. ad quoꝛūdā ſpecialiū apparatꝰ deſcēdit. ¶ Circa pꝛimā partem dicit ꝙ ciboꝛū quidā ſunt cocti a natura: vt nō egeāt artificiali pꝛeparatione: ſicut ficus. Alij v̓o indigent: vt eoꝛum malitia repꝛimatur. Scḋo inducit Gal. idē dicentem. Circa ſecundā partē dicit ꝙ ciboꝛū apparatus diuerſantur ratiōe ignis aque ⁊ alioꝝ dicēdoꝛū: ⁊ quidā indigent ſolo igne: quidā igne ⁊ aqua: quidā omībus alijs. Circa tertiam partem agit de igne. Hec autē pars diuiditur in duas. In quarum pꝛima agit de virtute ignis. In ſecunda. ſ. in hac: Foci autē ſunt duobus modis. agit de eiꝰ diuerſitate. Dicit igitur ꝙ ignis actio triplex eſt. ſ. ſubtiliuꝫ ingroſſatio ⁊ induratio ſicut duoꝛū: groſſoꝛum ſubtiliatio ſicut carniū: duroꝛū mollificatio ſicut leguminū. Cōſequenter: agit de eius diuerſitate. Hec aūt pars diuidiť in duas: In quarū pꝛima agit de diuerſitate ignis. In ſecunda. ſ. in hac: Carbonū eñ focus ⁊c. agit de diuerſitate ſuaꝝ partiū. ſ. carbonis ⁊ flāme. Pꝛima aūt diuidiť in duas. In quarū pꝛima agit de igne oꝛdinato ad aſſandū. In ſecunda. ſ. in hac: Focus elixandi ⁊ coquinandi ⁊c. de oꝛdinato ad elixandū. Dicit igiť ꝙ duplex eſt ignis. vnꝰ ad aſſandū: alius ad elixandū oꝛdinatus. Pꝛimus aūt leuioꝛ debet eſſe: ſecūdus foꝛtioꝛ. Deinde agit de partibus ignis. Hec aūt pars diuiditur in duas. In quarū pꝛima agit de carbone. In ſecunda. ſ. in hac: Flāma v̓o nō ſimiliter ⁊c. agit de flāma. Dicit igitur ꝙ ignis carbonuꝫ eſt eq̄lis: actio flāme nō cum ſit pineata: ⁊ ideo melioꝛ eſt actio ignis in carbone q̄ in flāma. Circa quartā partem agit de aqua cuius duplex eſt actio: dura remollire: ⁊ hoꝛribilia in ſapoꝛe retundere ⁊ dulcoꝛare. Circa quintā partē agit de ſale cuius actio eſt quadruplex. groſſoꝝ ſubtiliatio: inſipidoꝝ ſapoꝛatio: humidoꝛū deſiccatio: odoꝛū hoꝛribiliuꝫ ablatio. Circa ſextā partē agit de aceto: cuiꝰ eſt duplex actio. ſ. abominationis ablatio: groſſoꝛū ſine caloꝛe ſubtiliatio. Circa ſeptimā partē agit de oleo cuius triplex eſt actio. ſ. inſipidorum ⁊ hoꝛrendoꝛū ſapoꝛatio: ſiccoꝛū humectatio: moꝛdicantiū mitigatio. Circa octauā partē agit de ſalſamēto qḋ miripſiā appellāt: qḋ ex acuminibus cōficiť: qḋ fit ꝓpter tria. ſ. ꝓpter groſſoꝛū penetrationē: pꝛopter inſipidoꝝ ſapoꝛationem: ꝓpter odoꝛū grauiū ablationē: neqꝫ debet multo vſu accipi. Circa nonā partē dicit ꝙ poſt pꝛedicta oſtendendum eſt quibus cibis qui apparatus cōpetant: ⁊ incipiamus a ſapoꝛibus qui debent per apparatum coꝛrigi: ⁊ ſunt ſex: inſipidus. ſ. ⁊ alij. Circa decimam partem agit de ſingulis oſtēdens qui apparatus quibus cibis quoꝛū ſapoꝝ competāt. Hec autem pars diuiditur in ſex. In quarū pꝛima agit de apparatu ciboꝛum inſipidoꝛum. In ſecūda. ſ. in hac: Si acetoſus ⁊c. de apparatu acetoſoꝛum. In tertia. ſ. in hac: Si ſalſus ⁊c. de apparatu ſalſoꝛū. In quarta. ſ. in hac: Si pōticus eſt cibus ⁊c. de apparatu ponticoꝛū. In quinta. ſ. in hac: Si aūt cibaria ſint amara ⁊c. de apparatu amaroꝝ. In ſexta. ſ. in hac: Si acuta ⁊ ſimplicis acuminis ⁊c. de apparatu acutoꝛum. Inſipidi igitur cum ſale ⁊ aceto ⁊ miripſia cōdiantur: acetoſi cum ſale: ſalſi cū aceto. Dicit igitur ꝙ debent apparatus fieri per cōtraria: ⁊ ſi nō ſufficiāt hec: ſapoꝛes mali pꝛimo per aquam repꝛimātur: ⁊ deinde cōdimēta apponātur. Mouet autē queſtionē quomodo aqua nō ſufficit cum hoꝛroꝛem auferat: ⁊ ſoluit dicens: ꝙ aqua hoꝛroꝛem aufert: nō autem ſapoꝛem dat ſicut cōdimēta. De ponticis pꝛimo dicit ꝙ pꝛimo aqua debent remolliri: deinde condiri. Deinde inducit Gal. docentem modū apparatus per decoctionē in aqua. Cū autē ciboꝛū amaroꝛum q̄dam ſint amari ſimplices: q̄dā vnctuoſitati admixti: de ſimplicibꝰ dicit ꝙ debent per aquā frangi: ⁊ deinde cū acetoſis coqui: ſi autē nō poſſint coqui ſicut oliue aquoſe: cū ſale comedanť. De vnctuoſis dicit ꝙ debent ſale perfundi. Cū autem acutoꝛuꝫ q̄dam ſint ſimplices: quidā admixti amaritudini ⁊ pōticitati: de ſimplicibus dicit ꝙ ſale ⁊ aque ⁊ aceto cōdianť. de cōpoſitis autem dicit ꝙ cum his elixentur ⁊ oleū adiungatur. Circa vndecimā partē ſub auctoꝛitate Gal. adaptat ſpecialibꝰ cibis ſpeciales apparatus. Hec autē pars diuiditur in duas: In quarum pꝛima oſtēdit ꝙ ſm Gal. malicie ciboꝛum per contrariosqꝫ apparatus repꝛimentur. In ſecunda. ſ. in hac: Unde legumina grana ⁊ ſimilia ⁊c. deſcendit ad quoꝛūdā ciboꝛuꝫ ſpeciales apparatus. Dicit igitur ꝙ cibi hoꝛribiles cōdimētis cōtrarijs temperanť: ſicut cum oleo ⁊ ſimilibus. Secunda autem pars diuiditur in ſeptē. In quarum pꝛima agit de apparatu leguminū q̄ pꝛius mollificari per aquā debent: deinde oleo cōdiri. oleū autē diuerſos facit effectus: ⁊ debet fieri aſpectus ad coꝛpoꝛa recipientis. In ſcḋa. ſ. in hac: Que coquinata cū ſuis iuſculis ⁊c. agit de apparatu ciboꝛum cum iuſculis: dicēs ꝙ tales cum iuribus ſunt accipiēdi: ſi aūt extrahātur vaſculum debet habere os apertum vt fumi exeant: ſi autē in illis eſt grauis odoꝛ: medulle auferantur que cito putreſcūt. In tertia. ſ. in hac: Si v̓o carnes ſilueſtrice ⁊c. agit de apparatu carniū ſilueſtriū q̄ debēt ꝑ diē in terſia: vt mollificenť. In quarta. ſ. in hac: Piſces v̓o recentes ⁊c. agit de apparatu piſciū recentiū: dicens ꝙ ſtatim in exitu debent coqui cum cito putreſcāt: ⁊ non poſſint niſi ſale ſeruari. In quinta. ſ. in hac: Si autem quoꝛundam duroꝛum carnes ⁊c. agit de apparatu carnium durarum: dicens ꝙ debēt multo motu fatigari. In ſexta. ſ. in hac: In digeſtis v̓o ⁊ dure nature ⁊c. agit de apparatu carniū durarum groſſarū: maxime cū debilibus exhibenť: que pꝛiꝰ verberari debēt: ⁊ poſtea cū ſale ⁊ herbis calidis cōmiſceri ⁊ ſeruari ⁊ poſtea coq̄. ſal eñ carnibus ⁊ piſcibus viſcoſitatē aufert. In ſeptima. ſ. in hac: Sic Gal. q̄ inquit carnes ⁊c. agit ſm Gal. de apparatu pinguiū carnium ⁊ macrarū: dicēs ꝙ pingues cum ſale multo debent pꝛeparari ⁊ foꝛti foco exponi: vt humiditas ſuperflus conſumatur: macre autē debent vaſculis aqua calida plenis appꝛopinquare: vt eaꝝ ſiccitas irroꝛetur: ⁊ leui foco coqui: ⁊ ſale pauco condiri. ⁊ ſic terminatur pars de apparatibus. ¶ Circa partē iſtam ſeptem inquirunť. Pꝛimū eſt de illis cibis q̄ indigent apparatu: ⁊ de illis qui non indigent. Secundum eſt de igne. Tertium de aqua. Quartum de ſale. Quintum de aceto. Sextū de oleo. Septimum de ſalſamento.

¶ Circa pꝛimum pꝛoceditur hoc modo: queritur q̄s cibus eget apparatu: an caro: an lac: ⁊ videtur ꝙ lac: apparatus quantum ad decoctionem ſit ideo vt cibus facilius digeratur: ergo cibus ille qui minus digeſtus eſt: maioꝛi indiget decoctione et apparatu: ſed huiuſmodi eſt lac reſpectu carnium: q̄ lac magis eget apparatu q̄ caro: ergo ſi lac nō eget: multofoꝛtius neqꝫ caro: ⁊ ſi caro eget multofoꝛtius lac. Ad oppoſitum eſt quod dicit yſaac: ꝙ lac non eget apparatu.

Ad hoc dicēdū ꝙ lac nō eget apparatu: ⁊ cā huius est: q: natura in vberib⁹ aīalis satis excoquit lac: ⁊ ideo vlteriori decoctione nō indiget. Preterea nō hȝ grossitiē neq; viscositatē q̄ debeat per decoctionē remoueri: ⁊ ideo nō indiget apparatu. Ad rationē in cōtrariū dicendū ꝙ duplex est digestio. Quedā enim est ordinata ad gñationē mēbrorū: sicut illa q̄ deseruit virtuti informatiue: ⁊ hec digestio maior est in carne ꝙ̄ in lacte. Est alia digestio ordinata ad nutrimentū: ⁊ hec maior est in lacte: ⁊ de ista loq̄mur. ¶ Scdo querit̄ cū lac crudū comedat̄: q̄re ouū crudū nō comedit̄: ⁊ videt̄ ꝙ ita debeat esse: dicit em̄ ysaac sub auctoritate Hippo. ꝙ illud qḋ est lac ⁊ sperma in aīalib⁹: in volatilib⁹ est ouū. vñ lac loco nutrimēti fetus: sperma v̄o loco materie: sȝ ouum in volatilibus digestibili⁹ est ꝙ̄ lac: ⁊ est leui⁹: ḡ cū lac apparatu nō indigeat: multofortiꝰ nec ouū. Ad oppositū est qḋ facit vulgus: comedit em̄ lac crudū: nō aūt ouū. Ad h̄ dicēdū ꝙ ouū apparatu indiget cū comedit̄: ⁊ cā hui⁹ est: q: viscositatē habet magnā ⁊ hūiditatē q̄ decoctione indiget magna: ⁊ ideo indiget apparatu: lac v̄o hmōi viscositatē vel hūiditatē nō hȝ: ⁊ ideo nō indiget vlteriori decoctione illa quā hȝ a natura. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ sicut prius dictū est superius ꝑ distinctionē digestiōis: ꝙ digestio q̄ ad generationē ⁊ cōstitutionē corporis ordinat̄: est maior in ouo. Illa v̄o q̄ ad nutrimētū ordinat̄: minor est in eodē: ecōtrario est in lacte: ⁊ ideo nō valet ratio. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū fructus egeāt apparatu magis ꝙ̄ carnes: ⁊ videtur ꝙ sic: ꝑpter hoc fiunt apparatus in cibis vt fiāt ꝓximiora ⁊ similiora corpori: ⁊ facilius digerant̄: ḡ illa q̄ magis distāt a natura hūana magis egēt apparatu: sȝ fruct⁹ sunt hmōi respectu carniū: ḡ magis egēt apparatu ꝙ̄ carnes. Ad oppositū est qḋ dicit ysaac Ad hoc dicēdū ꝙ apparatus nō cōpetit fructibus. Notādū tamē ꝙ quidā sunt fructus liquidi molles: ⁊ talibus nō cōpetit apparat⁹: sicut ficus ⁊ similes. Sunt alij duri: sicut mala ⁊ pira: ⁊ isti ꝑpter sui grossitiē apparatu indigent. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū ꝙ in digestiōe ⁊ apparatu nō est multa differētia cōsiderāda: sȝ cōpositio ⁊ cōplexio: ⁊ ideo cibaria que sunt mollia apparatu nō indigēt. ¶ Quarto querit̄ vtrū plus cōpetit lac crudū an coctū: ⁊ videt̄ ꝙ plus cōpetat coctū: q: quāto digestio maior est in cibo: tanto laudabilior: ⁊ nature magis obediens: sȝ maior est digestio in lacte cocto ꝙ̄ crudo: ḡ plus cōpetit coctū ꝙ̄ crudū. Cōtrariū dicit Auicen. ꝙ lac debet comedi tale quale ab vberibus extrahit̄ur. qḋ cōcedim⁹. Si em̄ attigeret aerē ꝑm ysaac corruptionē acq̄reret: silr̄ si igni exponeret̄ ꝑmutaret̄. Ad rōnē in cōtrariū dicēdū ꝑm ysaac: ꝙ quedā cibaria sunt q̄ nō egēt decoctione sicut lac: ⁊ talia debent accipi ꝑm ꝙ natura preparauit. Alia sunt q̄ decoctione indigēt: sicut carnes: ⁊ ideo indigent apparatu.

¶ Circa scdm̄ proceditur hoc modo: queritur q̄s ignis sit fortior: an flāma an carbo: ⁊ videt̄ ꝙ flāma sit fortior. vnumquodq; enim fortioris est v̄tutis cū plus accedit ad suū principiū: sed ignis qui est flāma plus accedit ad suū principiū q̄m ad ignem: ḡ fortior est ignis flāma ꝙ̄ carbo. Secūda ratio hec est: vnūquodq; quāto plus ꝑmiscet̄ suo cōtrario tāto minorē habet virtutē: sȝ ignis carbo est in materia terrestri que aliquātulū est sibi cōtraria: ḡ debiliorē habet virtutē eo ꝙ nō admiscet̄ tali materie: ḡ fortior est ī flāma ꝙ̄ ī carbone. Ad oppositū: ille ignis est fortior q̇ maiorē impressionē caloris inducit: sȝ ignis carbo est hmōi ꝑm ysaac: ḡ ignis qui est in carbone est fortior. Ad hoc dicendū ꝙ fortior est effectus ignis carbonis ꝙ̄ flāme ꝑpter duas causas. Prima est: q: existit in materia grossiori: ⁊ ideo grossiorē effectū inducit ⁊ fortiorē. Alia cā est: q: ignis iste attingit oēs partes equaliter carbonis ꝑm sursum ⁊ deorsum. In flāma v̄o non equaliter: sȝ ꝑm pyramidalē ⁊ pineatā figurā solū. Ad rōnē primam in cōtrarium dicēdū ꝙ caliditas maior est duplex: vel effectiue: ⁊ hoc modo caliditas maior est in flamma. velocius em̄ imp̄mit flāme. alio modo: q: fortiorē effectum imprimit caliditatis: ⁊ hoc modo maior est caliditas in carbone. Ad scdam rōnem patet solutio: q: ignis in carbone est in duplici statu. Prim⁹ est cū est ante ꝯuersionē substātie carbonis ad ignē: ⁊ hoc mō caliditas in carbone debilis est: cū sit ibi substātia terrestris magna. Scḋs status est quē habet ignis post accēsionē carbonis: ⁊ hoc modo fortiorē effectuȝ impressiōis hȝ. ¶ Scdo querit̄ quare figura ignis q̇ est in flāma est pyramidalis: de qua loquit̄ ysaac: ꝙ nō attingit equaliter extrema. vnde actio ei⁹ est acuta ⁊ pineata ⁊ lata in fundo. Ad hoc dicendū ꝙ ignis q̇ est flāma: partim adheret materie terrestri. s. carboni: ⁊ partim materie aeree: q: ḡ natura ignis est subtilis: ⁊ subtilis est ascēdere sursuȝ: iō cū partes superius ascēdunt: subtiliant̄ ⁊ fiūt acute: ⁊ ideo hȝ talē figurā: ꝑm tñ basim: q: materie terrestri adheret: dilatat̄ ꝑm dilatationē materie: ⁊ ideo fit lata figura in fundo ⁊ ideo tota figura est pineata. ¶ Tertio querit̄ cū sit duplex calor. s. calor aeris cōtinētis: ⁊ calor ignis: q̄re calor aeris putredinē procurat ⁊ nō calor ignis. Ad hoc dicēdū ꝙ nō quilibet calor est principiū putrefactionis: sed calor ille solum q̇ extrahit hūidū absq; subita cōsumptiōe. hoc em̄ videmus in aqua putrescēte. Primo em̄ hūidū subtile extrahitur: ⁊ postea ingrossat̄ residuū ⁊ fit putrefacta. Calor v̄o ignis totū hūidū cōsumptiōe subita cōsumit. vñ nō remanet materia ad ingrossandū: ⁊ hoc oporteret si induceret putrefactionē. ¶ Quarto querit̄ quare calor solis est cā gñatiōis verminū ⁊ nō calor ignis. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est calor. s. calor aeris: ⁊ calor ignis: de quo dicit phs ꝙ operat̄ ad cōsumptionē aīaliū: sicut calor ignis. vñ nō est viuificus nec similis viuifico. Calor v̄o solis viuificus est: nec operat̄ ad consumptionē aīaliū: sicut calor ignis: sȝ potius operat̄ ad nutrimentū aīaliū ⁊ ipsorū generationē: ⁊ ideo est cā generationis verminū. ¶ Quinto queritur quare mēbrū mutilatuȝ igni appositū nō recipit vlteriorē putredinē. Ad hoc dicendū ꝙ hoc est q: putredo nō fit nisi in materia hūida. putredo em̄ fit per calidū tanq̄ per agens: per humidū tanq̄ per materiā: ⁊ q: ignis humiditatē in mēbro cōsumit: nō est ibi materia putrefactibilis: ⁊ iō putredo nō pōt induci. ¶ Sexto querit̄: vtruȝ paucis cibarijs sufficiat solus ignis absq; alijs. Ad hoc dicendū ꝙ duo sunt considerāda circa hmōi digestionē. Primū est digestio: ⁊ hoc modo solus ignis sufficeret. Scdm̄ est repressio mali saporis: ⁊ hoc mō solus ignis nō sufficit ad exhibitionē saporis laudabilis.

¶ Circa tertiū ꝓceditur hoc modo: querit̄ de aqua: ⁊ querit̄ primo quare nō possit amittere humiditatē sicut frigiditatē: potest enim fieri nō frigida: nō potest autē fieri nō humida. Ad hoc dicendū ꝙ humiditas duplex est. in substātia ⁊ in cōplexione. In substātia sicut cholera: nā ꝑm substātiā humida est. in cōplexiōe sicut zinziber: q: igitur humiditas substātie ab ipsa aqua nō pōt remoueri q̄diu manet aqua: q: sic priuaret̄ seipsa: cū humiditas insit omni liquori substātialiter: ideo ab aqua nō potest remoueri humiditas: ⁊ etiā q: in ipsa radicat̄: frigiditas v̄o tantā radicationē nō habet in ipsa. vnde humiditas hȝ actiuā sibi respondentē debilē. s. siccitatē: ideo cū difficultate patitur neq; remouet̄. frigiditas v̄o actiuā fortē. s. caliditatem: ⁊ ideo facili⁹ eradicatur ⁊ remouetur. ¶ Scdo queritur quare ignis nō potest frigefieri: sicut aqua potest calefieri: ⁊ quia in particularib⁹ dictis plenius est discussum: ideo omittam⁹. ¶ Tertio queritur propter quid fontes in hyeme sunt calidi: in estate v̄o frigidi. Ad hoc potest solui tribus modis. Primus modus videt̄ innui a Gal. ⁊ est talis: fontes frigidiores sunt in hyeme: nobis tamē calidiores videntur: ⁊ causa huius est: quia corpora nostra in hyeme frigida sunt exterius: ⁊ ideo cū fontes frigidi eis apponunt̄: sentiūtur calidi vel minus frigidi. In estate v̄o corpora exterius calida sunt: ⁊ ideo aqua fontium eis exhibita frigida videtur vel sentit̄: ⁊ ponit exēplū Gal. cū aliq̄s in balneo mingit: cū corp⁹ sit calidū videt̄ vrina frigida. Alij dicūt ꝙ in hyeme calor aeris cōtinētis. s. solis appropinquat inferiori parti aque. s. terre: ⁊ ideo aquas calefacit. In estate v̄o multū eleuatur a terra: ⁊ ideo calor non potest interius profundari: ⁊ ideo fontes in estate frigidi sunt. Alij dicūt quorū opinioni cōsentimus: ꝙ in hyeme fontes calidi sunt: ⁊ causa est: q: calor solis penetrātis ꝑ poros terre vsq; ad cauernas aquarū aquas calefacit: ī fundo totus calor ꝑpter hoc retinetur: quia pori clauduntur ⁊ nō potest calor exhalare. In estate v̄o poris apertis calor exha

lat: ⁊ ideo fontes remanēt frigidi. ¶ Quarto querit̄ qua
re aque a calore ignis subtiliatur: alie vero ingrossantur: ⁊
videtur ꝯ̄uum: quia calor ignis expelatione efficacēs fumos
resoluit subtiles: ⁊ totum residuum ingrossatur: ergo de
bet similiter esse i aqua: ergo aqua debet ingrossari ab igne
Cōtrariū tn̄ dicit Auicē. ꝙ differēter operat̄ ignis supra cō
posita etherogenea ⁊ supra corpa simplicia hōgenea. cōpo
sita eni corpa ignis ingrossat: q: fumos subtiles resoluit et
residuum ingrossat. corpora vero simplicia subtiliat: q: frigi
ditatem ingrossantem partes aque resoluit ⁊ separat: ⁊ hec
pōt esse vna causa. scda causa est: q: rarificat. tertia: q: ptes
extraneas sicut terrestres separat ab aquosis: rōne quarum
ingrossationem receperat.

¶ Circa quartū ꝓceditur hoc modo: querit̄ quare sal po
nitur potius in cibarijs ꝙ̄ aliud condimentum. Ad hoc dicen
dum ꝙ cibaria quibus vtimur: habent insipiditatem ⁊ gros
sitiem ⁊ viscositatem siue grauitatem. fere enim oīa cibaria
insipida sunt respectu gustus: sal vero omnes istas qualita
tes remouet.

¶ Circa quintū ꝓceditur hoc modo: querit̄ vtrū acetū sit
siccū: ⁊ videt̄ ꝙ nō. caliditas ebullitionē inducens in aceto
remouet calorem naturalem aceti: ⁊ naturā vinosam ⁊ dul
cedinem: q: corrumpēdo calorem naturalē corrūpit dulcedi
nem: ideo q: calor naturalis dulcedinem cōseruat: sꝫ in com
plexione vini sunt duo: caliditas ⁊ siccitas: ḡ si calor acciden
talis inducens putredinem remouet calorem naturalem: ⁊
naturam vinosam: ḡ ⁊ siccitatē: ⁊ sic relinquit̄ ꝙ acetum nō
erit siccū. Ad oppositū est qḋ dicunt auctores. Ad hoc dicen
dum ꝙ acetum siccū est. Ad rōnem dicēdū ꝙ acetū in ebul
litione non amittit siccitatem: sed potius ipsam acqrit: ⁊ cā
hui⁹ est q: i aceto sunt duplices partes. aquose ⁊ terrestres
q̄ adinuicē cū aquosis inducunt siccitatē. vn̄ efficiūt ipm sic
cū ⁊ stipticū: caliditas v̄o ebullitionē inducens partes terre
stres cū aquosis permiscet ⁊ sic dulcedinē remouet ⁊ sic ace
tum redditur ponticū ⁊ stipticū. ¶ Scdo q̄rit̄ vn̄ hꝫ tantā
siccitatē acetū: ⁊ vtrū sit magis frigidū ꝙ̄ siccū: ⁊ videt̄ ꝙ sic
q: calor accidētalis putrefaciēs ⁊ ebullitionē inducēs agens
supra calorē naturalē vini ipm remouēdo ꝯ̄ium inducit in
ipo. s. frigiditatē. scdo v̄o inducit siccitatē: ḡ acetū magis est
frigidum ꝙ̄ siccum. Scda ratio hec est: vinū ad acetū cōuer
titur ꝑ cōuersionem ad aquosam naturam: partes eni vino
se corrupte sunt: partes vero aquose remanēt: sed a parte
aquosarum venit frigiditas ⁊ humiditas: a parte vinosarū
caliditas ⁊ siccitas: ḡ cum partes aquose remaneant vinose
vero corrūpātur: ḡ acetū plus erit frigidū ꝙ̄ siccū. Tertia rō
hec est: videt̄ eni ꝙ nō sit magis siccū. oīs qualitas cōmixta
suo ꝯ̄rio debilior efficitur: sꝫ aceti frigiditas cōmiscet̄ calidi
tati: ⁊ sil'r siccitas cōmiscet̄ partibus aquosis: ḡ tam a parte
frigiditatis ꝙ̄ a parte siccitatis ē debilitas: ⁊ sic nō erit ma
gis frigidū ꝙ̄ siccū. Ad oppositū sunt quattuor rōnes. Pri
ma talis est: sicut vult Gal. i libro de simplici medicina: ace
tū gn̄at̄ ꝑ ebullitionē sicut patet in succis vbi sunt quattuor
sube. s. spumosa: aquosa: vinosa: ⁊ terrestris feculenta: sicut
patet in vino ⁊ vua acerba: cū cōuertit̄ ad dulcedinē mediā
te pōticitate q̄ est mediū: dulcedo v̄o illa sicut dicit ysaac: in
grossa suba fundat̄: sed vinū acescēs redit ad naturam pri
stinā quā habuit in vua acerba: ⁊ sic corrumpit̄ dulcedo ⁊ in
ducit̄ acetosas ⁊ pōticitas: sed succus in sua prima dispōne
existens est nature frigide ⁊ sicce ⁊ plus sicce: ḡ acetum erit
magis siccū ꝙ̄ frigidū. Scda ratio hec est: caliditas inducēs
ebullitionē i aceto caliditatē naturalē remouet ⁊ inducit ac
cidentalem: sed a quocūq; remouet̄ calor naturalis inducit̄
frigiditas. calor v̄o accidētalis ebullitionē faciēs partes ter
restres cum aquosis permiscet: q: illas non remouet: sed in
hac via maxime inducit̄ siccitas: ḡ acetū maxime erit siccū.
Tertia ratio hec est: caliditas ebullitionem faciens ex putre
dine habet vꝰtutē desiccādi: sicut pluuia q̄ transit ꝑ aerem fit
stiptica: sꝫ vinū penetrat̄ a caliditate ebullitionē inducēte
⁊ omne tale fit siccū ⁊ stipticū: ḡ acetū est magis siccū ꝙ̄ frigi
dum. Quarta ratio hec est: desiccatio corporis duplex est. q̄
dam per viā accidētis: q̄dā ꝑ viā naturalem. per viā accidē
tis sicut qn̄ corpus desiccatur ꝑ humorꝝ euacuationē. ꝑ viā
essentialem: vt qn̄ a re desiccante siue sicca desiccat̄: sꝫ acetū
vtraq; via corpus desiccat: ḡ acetū est maxime siccū. minor
ptꝫ: acetū eni exhibitū phlegma dissoluit: diuidit ⁊ subtiliat
⁊ ipm expulsioni aptū reddit: ergo ꝑ viam accidentis desic
cat. Itē essentialr desiccat: q: restringit ventrē. Ad hoc dicē
dū ꝙ plus ē siccū ꝙ̄ frigidū. ⁊ cā est: q: caliditas ebullitionē
inducēs remouet caliditatē essentialē ⁊ imprimit accidētalē
⁊ est ibi frigiditas causata ex corruptione caliditatis. ista tn̄
frigiditas hꝫ caliditatē sibi cōmixtā: ⁊ ideo frigiditas est de
bilis: siccitas vero ex pluribus partibus est in aceto ⁊ quasi
tribus modis. siccitas eni inducitur a siccitate vini q̄ nō ha
buit ꝯ̄rariū abijciēs. inducit̄ etiā siccitas ex cōmixtione pa
tium terrestriū cū aquosis. inducit̄ etiā ex introductione ca
loris: q: calidi est desiccare: ⁊ sic ptꝫ ꝙ est magis siccū ꝙ̄ fri
gidum. Ad rōnē primā dicēdū ꝙ duplex est caliditas. essen
tialis. s. ⁊ accidētalis. essentialis in toto corrūpit̄: accidenta
lis vero acquirit̄: vn̄ simul inducit̄ siccitas cū caliditate: ⁊ iō
frigiditas nō est oīno pura: imo admixta caliditati ⁊ debilis
siccitati v̄o nō inducit ꝯ̄rariū: q: caliditas nō hꝫ humecta
re: ⁊ ideo siccitas nō admiscet̄ cōtrario: ⁊ sic remanet pura
⁊ sic acetum est magis siccū ꝙ̄ frigidū. Ad scdam ⁊ tertiā di
cendū ꝙ duplex est humidū ⁊ siccū. in suba. s. ⁊ cōplexione. I
suba sicut oīs liquor: in cōplexiōe sicut zinziber qḋ putrefit
ꝓpter sui humiditatē: ⁊ liquiricia humida est i sui cōplexio
ne sicca tn̄ in suba. in aceto igit̄ partes aquose sunt humide
in suba ⁊ sicce in cōplexione. humidū v̄o in suba nō est ꝯ̄tra
riū sicco in cōplexiōe: vn̄ pluuia sicca ē ⁊ stiptica: ⁊ ideo sicci
tas in aceto nō est cōmixta ꝯ̄trarietati: ⁊ sic remanet pura ⁊
fortis. ⁊ sic idem qḋ prius. ¶ Tertio querit̄ circa hoc vtrū
ex aceto possit fieri vinū: ⁊ videt̄ ꝙ sic. acetum eni fit per de
fectionē caloris naturalis: sed nos videmus in rebus alijs
sicut in stomacho: ꝙ humores qui calorē naturalem amise
rūt redeūt ad primū statū: ḡ sil'r cū acetū habeat defectionē
caloris naturalis poterit redire ad pristinū statū vini. Ad op
positū: via gn̄atiōis ad corruptione pōt ordinari ⁊ nō econ
uerso: q: res corrupta nō pōt iterū gn̄ari: sꝫ ex vino fit acetū
ꝑ corruptionē: ḡ nō poterit iterū fieri gn̄atio vini. Ad hoc di
cēdū sicut vult Gal. in cōmēto sup ephorꝯ. ꝙ ex aceto pōt
fieri vinū: sed distinguit: q: suba vini pōt esse ita ꝙ non sit
corrupta: sed adhuc manet natura vini: ⁊ hec vt dicit pōt re
dire ad vinū: si tn̄ sit ꝯ̄pleta corruptio nō pōt redire ad vinū
sicut patet in humorib⁹: q̄ qn̄ cōplete corrupti sunt nō pn̄t
corrigi. Ad rōnem dicēdū ꝙ in aceto est duplex natura. natu
ra. s. corruptibilis eius: ⁊ talis nō redit ad vinū. alia est suba
vinosa q̄ latebat ꝓpter actualem corruptionē: ⁊ talis redit
ad statū suū. ¶ Quarto q̄rit̄ cū lac acescat sicut vinū: qua
re lac acetosum nō pōt redire ad statū suū sicut vinū: ⁊ videt̄
cōtrariū. nā maioris est dulcedinis lac ꝙ̄ vinū: sed dulcedo
vini nō pōt oīno corrūpi quin redeat ad statū pristinū: ergo
multo fortius lac acetosum idem poterit. Ad hoc dicendum
ꝙ in lacte nō est regressus ad statū pristinū. ⁊ causa hui⁹ est
duplex. Prima cā est dispositio caloris cōseruātis. Alia est
dispositio partiū. In vino eni calor magn⁹ est: ⁊ ideo cū dif
ficultate declinat̄. In lacte v̄o calor est paruus: ⁊ nō tn̄ na
turalis: sꝫ etiā calor ille q̄ gn̄atus est ab aīali. vn̄ iste debilis
est: nec ꝑ istū pōt cōseruari. scda cā pōt esse a pte dispositio
nis partiū ⁊ sube. suba eni lactis facilis est dissolutiōis: par
tes eni de facili sequestrātur. acetositas vero cū parte sero
sa adheret. i vino vero sequestrari nec diuidi pn̄t ptes: ⁊ iō
semper in aceto latet natura nisi penitus fuerit corrupta.
¶ Quinto queritur ex quo vino fiat acetū fortioris infrigi
dationis: an ex vino forti: an ex vino debili. ⁊ videtur ꝙ ex
vino debili: quia frigiditas aceti ꝯ̄sistit in partibus aquosis
que sunt frigide que acetositatem recipiūt: sed partes plu
res aquose sunt in vino debili aquoso ꝙ̄ i vino vinoso: ergo
acetum generatum ex vino aquoso habebit plures partes
aquosas ꝙ̄ generatum ex vino forti: ergo maiorem habebit
frigiditatem ꝙ̄ generatum ex vino forti. Secūda ratio hec
est: omne agens imprimēs magis imprimit in materiam di
spositam: sed caliditas imprimit in partes aquosas ⁊ vino
sas: aquose tn̄ magis disposite sunt ad recipiendū frigidita
tem: ergo acetū quod habet plures partes tales: fortioris

erit infrigidatiōis: sed acetū gñatū ex vino debili est hmōi: ergo fortioris erit infrigidationis ꝗ generatū ex vino forti. Ad oppositū est qḋ dicit Gal. in libro de simplici medicina ꝙ ptes aquose debili calore acescunt ⁊ corrūpunt: vinū vero vinosum forte non acescit nisi a forti calore sicut patet in hominibus parui caloris: qui pro quolibet calore debili succumbunt: homines vero fortis caloris nō nisi a forti: ergo in aceto in quo est fortior caliditas fortior frigiditas imprimetur: sed hmōi est vinum vinosum: ergo fortioris erit frigiditatis ꝗ aquosum. Secunda ratio hec est: acetum generatur per viam corruptionis: quia calor exterior calorem naturalē corrumpit: conseruat vero naturam vinosam: ergo quanto vinum magis vinosum: tanto maior est corruptio: et sic maior frigiditas. Ad hoc dicendum ꝙ acetum generatum ex vino vinoso fortioris est infrigidationis ꝗ generatū ex vino debili. Ad rōnem in ɔtrariū dicēdū ꝙ in aceto sunt partes duplices: vinose ⁊ aquose: vinose vero calorem naturalem ferūt ⁊ ideo calor putrefaciens illas partes vinosas corrumpens inducit frigiditatē magnā: vñ qñ ille partes sunt plures sicut in aceto vinoso: tunc magna est frigiditas. Ad secundam dicendum ꝙ calor agens est duplex: quia quidā est agens: aliꝰ imprimēs. vñ calor accidētalis corrūpit calidū ⁊ imprimit frigidū: ⁊ iō imp̄mit ptibꝰ aquosis. ¶ Sexto q̄rit qḋ acetū sit frigidius: an nouū an vetꝰ: ⁊ videt ꝙ vetus: caliditas naturalis aceti consistit in partibus vinosis: accidentalis in partibus putrefactis: sed quāto acetum est recētius tanto plus in ipso abundāt partes vinose ⁊ sic calidius est. Contrarium dicit Gal. in libro de simplici medicina: ⁊ Auicē. similiter. Ad hoc dicendū ꝙ acetum nouū minoris est caliditatis: intelligas tñ ꝙ acetum recens postꝗ complete corruptum est frigidius est ꝗ vetus: cū tñ est in fieri corruptionis: minus frigidū est ꝗ vetus. Ad rōnem in contrarium dicēdū ꝙ in aceto duplex est natura caliditatis. Una est essentialis quā hꝫ a natura vini. Altera est accidētalis quā cōtrahit ab ebullitiōe. ⁊ ista postꝗ separat ab ebullitione ɔtinue augmētat. calor eñ infixus liquoribus ipos acutos reddit: caliditas tñ essentialis nō augmētat. ¶ Septimo q̄rit q̄re acetū ponderosius est vino: cū videatur subtilius ⁊ leuius vino. Ad hoc dicendū ꝙ in vino partes terrestres sunt pauce q̄ deorsum tendunt: aeree vō multe: ⁊ ideo vinū leuius efficitur. in aceto vero partes vinose leues exhalāt vel cōsumūtur: ⁊ terrestres ex ebullitione acquirūtur ⁊ cōmiscentur cū aquosis: ⁊ sic totū fit pōderosum respectu vini. ¶ Octauo queritur: cū in aceto sint partes due: vinose. s. ⁊ aquose: quibus debeatur infrigidatio. nā omne agēs corrūpens in illā partem quā corrūpit inducit effectū suū: sed caliditas accidentalis agit in calorem naturalē vini ⁊ ipm̄ corrumpēdo inducit frigiditatē: ergo imprimit accidentalis caliditas ptibus vini a quibus abijciebatur caliditas: ergo partes vinose calefiunt: aquose vero frigide remanent. Ad oppositū vero est illud quod dicit Gal. ꝙ partes vinose infrigidātur aquose vero calefiunt. Ad hoc dicendum ꝙ partes vinose infrigidantur ⁊ aquose calefiunt sicut vult Gal. Ad rōnem dicendum ꝙ caliditas duo efficit: abijcit eñ calorem naturalem vini ⁊ imprimit accidentalem: in partibus vero vinosis est caliditas actualis: ⁊ ideo ab illis abijcitur: ⁊ tūc inducit frigiditas: sicut in hoīe mortuo inducit frigiditas abiecto calore naturali. ponimus igitur in partibus vinosis frigiditatē: caliditas vero accidentalis figitur in partibus aquosis: ptes eñ aquose nō recipiunt corruptionē: sꝫ impressionem ⁊ ideo calide remanent.

¶ Circa sextum p̄ceditur hoc modo: queritur de oleo vtrū habeat feces: ⁊ videtur ꝙ sic: q: oleum est de genere liquorꝫ. sed in liquoribus sicut dicit Gal. est ponere multas substātias: spumā substētiam superiorem aquosam ⁊ feces postea: ergo similiter est in oleo: ergo oleum habebit feces. Ad oppositum est illud quod dicit Gal. in libro de simplici medicina: ꝙ in oleo nō est fex. Ad hoc dicunt quidam ꝙ in oleo nouo est fex: in veteri vero non. Nos autem dicimus ꝙ in oleo non est fex. ⁊ si est in veteri est. ⁊ causa huius est: quia oleum non habet feces ꝑpter viscositatem segregatas: sed si fex est cum eo non separatur a substantia: vel est omnino extranea sicut ponit Gal. ꝙ fex pōt ibi esse admixta oleo. ¶ Secundo queritur quare vinum quanto vetustius tanto minoris est fecis: in oleo vero est contrarium. Ad hoc dicendum ꝙ aliter est de vino ⁊ oleo. in vino eñ mundicies acquirit ex partium sequestratione: cum enim partes vini sequestrantur: tunc vinum remanet purum: in oleo vero non est hec sequestratio ꝑpter viscositatem. in oleo tamen veteri ponitur fex: quia calor cōuertit partes aereas ad terrestres ⁊ ideo sunt ibi feces. ¶ Tertio queritur vtrum oleum putrefiat: ⁊ videt ꝙ sic: quia putrefactio est per calidum ⁊ humidum ⁊ maxime vnctuosum: sed oleum est huiusmodi: ergo oleum putrefit. Ad oppositū est qḋ dicit Gal. ꝙ oleum minime putrescit: qḋ cōcedimus. Ad rōnem dicēdum ꝙ in corporibus ꝓhibetur putrefactio tribus de causis. Prima est defectus caliditatis ⁊ humiditatis: ⁊ hoc modo lapides non putrescunt: nec aliquod corpus priuatum humiditate. zinziber vero hoc modo putrescit: quia habet in se humiditatem. Secunda causa est caliditatis fortitudo: ⁊ hoc modo vina fortia a putrefactione ꝓhibentur: ⁊ res in maximo motu caliditatem acquirentes fortem. Tertia est viscositas fortis partium resistens calido accidentali: ⁊ hoc modo oleum a putrefactiōe ꝓhibet: ⁊ hoc innuit Auicē. dicens ꝙ in oleo est ita fortis nexus partium ꝙ partes separari nō possunt. ¶ Ultimo queritur: quare oleum non acescit sicut lac ⁊ vinum. Ad hoc dicendum ꝙ ad acetositatem duo concurrunt. primum est interceptio partium aquosarum cum terrestribus que ad acetositatem ordinantur. secundū est debilis nexus qui non potest calori repugnare: ⁊ ideo inducitur acetositas. in oleo vero non est interceptio partium aquosarum: que ad acetositatem ordinantur. preterea nexus est ibi fortis partium. ⁊ ita patet ꝙ oleum non potest fieri acetosum sicut lac ⁊ vinum.

¶ De regimento sanitatis. Cap. lxvj.

¶ Lectio. liij.

Egimēta sanitatis ⁊ custodia sunt quatuor modis. Unꝰ vt dieta sit subtilis tēporibus suis ⁊ quibus cōpetit sicut delicatis ⁊ quietis: ⁊ caueant in tēporibus nō suis: ⁊ in his quibus nō cōuenit. Secūdus: actio grosse diete suo tēpore: ⁊ cōplexione cōpetenti: sicut in exercitātibus ⁊ laborātibus: q̄ etiā euitetur in nō suis temporibus ⁊ non congruis complexionibus. Tertius vt suis cibaria dētur temporibus: ⁊ sm̄ ꝙ oportet ordinentur. Ne autem contraria his fiant fugiatur. Quartus: vt a cibis malos chimos generātibus: ⁊ stomachum corrumpentibus custodiamus epar ⁊ splenē oppilātibus. Restauremus etiā ⁊ reficiamus cibis ⁊ medicaminibus horum nocumenta remouentibus. Subtilis autem dieta triplex est. cū cibaria in actione ⁊ passione: ⁊ sua substantia sunt subtilia. Passiōe: sicut facilitate digerēdi ⁊ veloci in sanguinē mutabilitate. Actiōe cū laudabilis ab eis generat sanguis: sicut pane cocto perfecte. carnibꝰ perdicum: ⁊ similium lactentiū. hedulorum: ⁊ petrosa incolētium pisciū. Secunda subtilis est in passione sola: etsi sanguinē illaudabilem generat sicut atriplices: ⁊ spinachia: ⁊ similes herbe que cito digeruntur: ⁊ in sanguinem mutantur. Sāguis tamen q̄ ab eis generatur: subtilis ⁊ aquosus: ⁊ cito a membris dissoluitur. Tertia subtilis est in actione: in essentia tñ laudabilis: etsi eñ actio sit laudabilis: ī humoribꝰ subtiliandis ⁊ mundificādis: ⁊ vijs aperiendis: sanguis tamen qui generatur ab eis: est acutus: ⁊ in nutrimento nō laudandus: sicut aromaticis: salsis: acu-

tis. Aromatica sunt sicut purũ ⁊ forte vinũ. Acuta sicut radix sinapis ⁊ similia. Grossa quoqȝ dieta tripliciter est diuidenda. Una grossa i essentia ⁊ passione sua. In passione quia ad digerendum dura: ⁊ in sanguinẽ mutari tarda. In essentia quia sanguis quem generat grossus vt de camelinis carnibus: caprinis hedulinis: vetere bouina. Secunda grossa est in passione sola. In actione vero non laudanda vt pecorine carnes: panis nõ bene fermẽtatus: q: ista etsi sunt grossa ad digerendum dura: ex vẽtositate tamẽ ⁊ humiditate sanguinem generant non laudabilem Tertia est grossa in actiõe ⁊ passione sua. In passione sicut in digestionis duritie: ⁊ in sanguinem mutationis tarditate. In actione quia quos inuenit humores ingrossat ⁊ coagulat: ⁊ facit crudos ⁊ indigestos. Est autem triplex. Aut enĩ incrudat ⁊ congelat sicut cucumeres: citruli: lactuce ⁊ similia: aut vnctuosa est ⁊ viscosa sicut pingedo: aut vtrunqȝ: sicut gelatina ex piscibus: maxime bestialibus vel duris carnibus sine aceto vel aromatibus. Temperata ⁊ mediocris est dieta: sicut panis coctione perfectus: heduli lactãtes ⁊ vituli similiter. Mediocritas tamen ciborum nõ est vnius modi. Sunt enĩ cibi inter duo extrema mediocres sicut hic dicti. Sunt ⁊ alij tẽperati vni extremitati plus vicini sicut annuales agni. Qui etsi sint temperati: aliquantulum tamen calori attinẽt. Ptisana vero ⁊ medulle panis ter vel quater in aqua frigida lote etsi tẽperata fuerint attinent tamen frigiditati. Adhuc etiã mediocritas aliter esse potest. Duo contraria cõmixta quedam generant cibaria ad comparationem vnius solius mediocria vt est cibus ex ordeo cum lentibus cocto cõpositus: q: mollities ⁊ humiditas ordei temperant duritiem ⁊ siccitatem lentis. Simile faciunt lentes cum bletis coquinate: quia frigiditatem ⁊ siccitatem lentium tẽperat calor ⁊ mollities blete. Dieta autem ex temporibus anni ordinãda est vt in vere custodientes suas actiões naturaliter: demus dietas similes temperatas ⁊ mediocres. hyeme: estate: ⁊ autũno naturalibus opposita naturis eorum dieta detur: ⁊ secundum q naturas suas egrediẽtur: dieta opposita ascendamus siue descẽdamus. Si enĩ ver naturã suã nõ custodierit: ⁊ ad extremũ quodlibet perpẽderit: similitudo fugiatur: ⁊ ad sibi opposita transeatur: ver si ad calorem transierit temperata dieta debet vti: si tamen attineat frigiditati: sicut perdices: vitellos: pisces petrosos: ptisanã panem lotum. Si ad frigiditatem se mutauerit: temperata dieta danda: sed tñ calori attinẽtia vt annuales agnos. Si ad humiditatẽ tẽperatam: sȝ tñ parũ desiccatiua dabimus: vt obsomogarum: piper: zinziber calamentum ⁊ similia. Si ad siccitatem: humectatiua detur sicut agni lactẽtes: ⁊ blete humide.

¶ Postq̃ compleuit sermonẽ suũ circa inuestigationem nature diete ⁊ proprietatem eius: ⁊ de ciborũ apparatibus egit: secundum ordinem rõnabilem de sanitatis regimento qd per diete administrationẽ procedit: in hoc capitulo determinare intendit. Diuiditur aũt hoc capitulum in duas partes. In quarũ prima distinguit modos cõditionũ in quibus sanitatis consistit regimentum. In scda.s.in hac: Subtilis autẽ dieta triplex ⁊c. de regimento sanitatis iuxta illorum modorum singulos procedit. Prima non diuiditur: sed scda diuiditur in duas. In quarũ prima assignat proprietates diete subtilis: et grosse ⁊ mediocris: ⁊ de regimine diete rõne temporum anni. In scda.s.in hac: Cõcordati sunt etiã antiqui ⁊c. agit de vsu diete subtilis ⁊ grosse ⁊ mediocris: ⁊ de regimine sanitatis put in ipsarũ vsu cõsistit. Prima aũt pars cũ prima parte capituli spectat ad presentẽ lectionẽ. Scda aũt pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat proprietates diete subtilis grosse ⁊ mediocris. In scda.s.i hac: Dieta ex tẽporibus anni ordinanda est. assignat ordinationẽ diete rõne tẽporum anni. Prima aũt diuiditur in tres. In quarũ prima assignat proprietates ⁊ diuersitates diete subtilis. In scda.s.in hac: Grossa dieta triplex ẽ diuideda ⁊c. assignat proprietates ⁊ diuersitates grosse. In tertia.s.in hac: Tẽperata vero ⁊ mediocris ⁊c. mediocris. Sunt igitur in presenti lectiõe partes quinqȝ. In quarum prima distinguit modos attendendos in regimine sanitatis per dietam. In scda assignat diuersitates ⁊ proprietates subtilis diete. In tertia grosse. In quarta modiocris In quinta assignat ordinẽ diete rõne tẽporum anni. ¶ Circa primã partẽ distinguit quattuor modos in quibus regimẽtum sanitatis cõsistit. Primus est diete subtilis ordinatio ad vsum quietorum. scds grosse ordinatio ad vsum exercitantium. tertius est consideratio temporum anni. quartus custodia a cibis nociuis ⁊ bonorum electio. Circa scdam partem agens de diuersitate diete subtilis ipsam i tres differẽtias distinguit. Primo agit de subtili in actiõe et passiõe. Dicitur autem in passiõe subtilis cũ de facili a natura permutatur. dr aũt i actiõe subtilis habẽs subtiliationẽ i gñato cũ ex ipsa sanguis subtilis gñatur. Scdo aũt de subtili i sola passiõe: ⁊ ẽ illa q̃ cito cõuertitur: malũ tñ sanguinẽ gñat. Tertio agit de subtili i actiõe ⁊ eẽntia illaudabili ⁊ ẽ illa q̃ sanguinẽ subtiliat: ⁊ ex ipsa sanguis acutus ⁊ illaudabilis gñatur. Dieta aũt prima cõpetit debilitatis ⁊ debilibus magis: scda minus. tertia cadit in vsum medicine. Circa tertiã partẽ diuidit grossam dietã triplici differentia. Deinde primo agit de grossa in passione ⁊ suba: ⁊ hec est illa que est dura ad cõuertendũ: ⁊ ex qua post cõuersionẽ gñatur grossus humor. Scdo agit de grossa in passiõe sola: et est illa q̃ propter grossitiẽ suã tarde cõuertitur: cõuersa tñ nõ malũ gñat humorẽ. Tertio agit de grossa in actione ⁊ passione primo aũt agit de ipsa: ⁊ est illa q̃ tarde cõuertitur: ⁊ cõuersa humores grossos reddit. Scdo ipsam diuidit rõne actiõis: q: aut ingrossat congelando sicut cucumeres: aut supnatando sicut vnctuosa: aut vtroqȝ modo sicut gelatina q̃ est piscium vel carniũ condimẽtũ ad hoc vt diu seruẽtur. Circa quartã partem agit de dieta tẽperata: dicens q ipsa est equalis. scdo dicit q nõ est vniformis: cũ singule ad diuersas extremitates declinent q̃dã ad caliditatẽ: quedã frigiditatẽ ⁊ sic de alijs. Tertio dicit q põt hoc tẽperamẽtũ fieri per cõmixtionẽ ciborum adinuicẽ. Sciẽdũ tñ q grossa dieta exercitãtibus cõpetit: sed maxime prima. Circa quintã partẽ agit de regimẽto sanitatis secundum tẽporis anni. cõis aũt intẽtio est vt dieta per cõtrariũ cõplexioni corporis detur ⁊ secundum eleuationẽ discrasie tẽporis in cõtrario eleuetur. ¶ Circa partẽ istã quattuor queruntur. Primũ est de diuersitate regiminis diete a parte regionũ. Secũdũ de diuersitate regiminis diete a parte tẽporum anni. Tertiũ de diuersitate diete a parte etatis. Quartũ est de diuersitate diete a parte exercitantium.

¶ Circa primũ procedit hoc mõ: queritur quibus hoibus qualis regiõis dieta subtilis cõpetat: ⁊ videtur q hoibus calide regionis: q: cũ virtutis digestiue adest debilitas: tũc grossa dieta nocet ⁊ subtilis iuuat. natura enĩ cũ sit debilis nõ põt sustinere grossum. Dicit etiã Auicẽ. q i hoibus calide regionis virtus digestiua debilis est. in hoibus frigide regiõis fortis est valde. cũ ergo in hoibus calide regionis sit virtus debilis ergo dieta subtilis eis cõpetit. Scda rõ hec est: calor naturalis nature est instrumẽtũ: sȝ in hoibus calide regionis calor debilis est: ergo dieta subtilis eis cõpetit. minor patet per Auicẽ. dicẽtem: q in hoibus calide regionis calor est debilis. vñ in talibus seniũ cito acceleratur. Tertia rõ hec ẽ: regiões sunt proportionales temporibus anni: sicut dicit Auicẽ. vñ calida regio estati proportionatur: frigida hyemi: sȝ in hyeme propter fortitudinẽ caloris cibaria multa ⁊ grossa offerẽda sunt. In esta-

re v̄o ꝓpter debilitatē eiusdē pauca ⁊ subtilia: ergo silr ho
mini in regione calida existenti subtilis dieta cōpetit. Con
trariū videt̄ sm Gal. i cōmēto sup aphoris. omne sile augmē
tat suum sile ⁊ facit ipm furere: g̊ calor exterior augmentat
calorē interiorē: sed cū calor est fortis grossa dieta cōpetit: g̊
homini in regione calida existenti: cū calor in ipo augmētet̄
cōpetit grossa dieta. Scda rō hec est: sicut dicit serapion. ca
lor solis adiuuat calorē interiorē in opationibus suis: sed ca
lor solis maior est in regione calida: g̊ in eadē regione calor
solis fortificat calorē naturalē interiorē: ꝫ cū calor est fortis
grossa dieta cōpetit: g̊ homini in regione calida existēti gros
sa dieta cōpetit. Ad hoc dicēdū ꝙ in regimēto sanitatis hoī
existēti in regione calida subtilis dieta cōpetit. Ad rōnē dicē
dū ꝙ caloris actio est duplex: quedā em̄ est eēntialis: ⁊ q̄dā
accidētalis. Accidentalis est q̄ addit ī calorē vt calor febrilis
⁊ hec corpus calefacit. Alia caloris est actio qua resoluit ca
lorē naturalē ⁊ spūs: ⁊ istā sequit̄ infrigidatio: vn̄ ꝯsequūt̄
duo ꝓpie. s. frigiditas naturalis ꝓpter resolutionē caloris
naturalis: ⁊ caliditas accidētalis ꝓpter impressionē factam
a calore. Ad auctoritatē serapionis dicendū ꝙ ipe intelligit
ī materijs subtiliādis: vt cū adest hydrops patiēs exponat̄
soli: vt materia aquosa depuret̄. ad digestionem tn̄ materie
⁊ nutrimēti nō ꝯpetit calor solis. Vel pōt dici aliter: ꝙ calor
exterior aut est moderatus aut īmoderatus. si sit modera
tus sic intelligendū ꝙ iuuat calorē naturalem ⁊ spūs. si sit
tn̄ īmoderatus quasi igneus: hoc modo nocet corpori ipm
inflāmando. ¶ Scdo q̄rit̄ q̄lis dieta cōpetat predictis: ⁊ vi
det̄ ꝙ liq̄da ⁊ humida. In hoībus em̄ regionis calide est ni
mia caliditas mēbroꝝ ⁊ inanitio ꝓpter resolutionē factam
a calore: cū hoc etiā debilitas virtutis digestiue: ꝫ in talibus
debēt dari hmōi cibaria q̄ iuuēt digestiuā ⁊ q̄ naturā nō in
festēt: talia vero sunt liquida ⁊ humida: ergo cibaria liq̄da
⁊ humida eis cōpetunt. Scda ratio hec est: in hmōi hoībus
stomachꝰ siccꝰ est ⁊ corrugatꝰ ꝓpter siccitatē: ⁊ iō parue ca
pacitatis: ergo talia cibaria eis cōpetūt q̄ multū nō replent
⁊ q̄ nō faciāt magnā morā in stomacho: sed hmōi sunt liqui
da ⁊ humida q̄ de facili lubricātur: ⁊ etiā sua humiditate sto
machū remolliūt: g̊ cibaria liq̄da ⁊ humida eis cōpetūt. Ad
oppositū: in talibus hoībꝰ multa cholera in stomacho abun
dat: ꝫ sicut dicit ysaac: habētibꝰ cholerā multā in stomacho
cibaria liquida de facili ad genꝰ cholericū cōuertūtur ꝓpter
sui passibilitatē. grossa vero pfecte digerūtur: sed nullū tale
eis cōpetit: ergo cibaria liquida eis nō competūt: qd̄ cōcedi
mus. Ad rōnem in ꝯriū dicēdū ꝙ cholera duobꝰ modis est
in stomacho. q̄nq̄ em̄ est naturalis cōsequēs fortitudinē ca
loris naturalis ꝓpter sui acumē ⁊ fortitudinē: ⁊ hec ꝓcurat
digestionē: ⁊ ad eam opat̄: ⁊ habētibus hmōi cholerām in
stomacho grossa cibaria cōpetūt: hec vero est in hoībus ha
bitātibꝰ in regionibꝰ frigidis. Alia aūt est cholera ex actiōe
caloris accidentalis acquisita: ⁊ habētibus hmōi cholerā in
stomacho cibaria cōpetunt subtilia vt natura ex grossis nō
infestetur.

¶ Circa secūdū ꝓcedit̄ hoc modo: querit̄ q̄lis dieta cōpe
tat in vere: ⁊ videt̄ ꝙ frigida ⁊ sicca: sm em̄ quattuor cōple
xiōes tēpora anni distinguūt̄: g̊ ver habebit cōplexionē pro
priā: hec aūt nō est nisi calida ⁊ humida: ꝫ in alijs tēporibꝰ
dant̄ cibaria ꝯria cōplexioni tēporis: ergo ⁊ in vere ꝯria de
bēt dari: sed ista sunt frigida ⁊ sicca vt acetosa: g̊ in vere ace
tosa cōpetūt. hoc cōfirmat̄ p Ras. dicētē ꝙ in vere magna
est generatio sanguinis: iuxta illud pbī ꝙ sanguinei demen
tiores sunt in vere: q: tūc sanguis multū multiplicat̄: g̊ ea q̄
sanguinē reprimunt multū cōpetūt: sed talia sunt frigida ⁊
sicca sicut acetosa: g̊ acetosa in vere cōpetūt. Ad oppositum
dicit Gal. in tegni: ꝙ in regimēto sanitatis oīa sequūtur na
turā aeris. vn̄ si aer tēperatꝰ fuerit oīa tēperata debēt exhi
beri: si aūt distēperatꝰ distēperata: ꝫ ver est tēpus tēperatū
sicut dicit Gal. in libro cōplexionū: g̊ tēperata nō declinātia
ad aliquā extremitatē cōpetūt in vere. Hoc etiā cōfirmatur
dicit Gal. in cōmēto sup aphoris. ꝙ tēperata cōplexio sola
silitudine gaudet: ⁊ nō solū intēdit a parte cōplexionis: sed
etiā a pte regiōis: g̊ silia ⁊ tēperata in vere cōpetūt. Ad hoc
dicēdū ꝙ in vere tēperata cōpetūt. dicit etiā Gal. ꝙ ver nō
est calidū ⁊ humidū: ꝫ est tēperatū. Ad rōnē tn̄ distinguēdū
est ꝙ caliditas ⁊ humiditas duplex est. Quedam em̄ est acci
dentalis ⁊ innaturalis que est causa putrefactionis: ⁊ in tali
cibaria frigida ⁊ sicca competunt vt in tēpore pestilentiali.
Alia est caliditas ⁊ humiditas p quā vita cōseruat̄: q: sicut
vita viget p calidū ⁊ humidū: silr hec cōplexio vitā cōseruat
⁊ in tali cōplexione similia offerenda sunt. ¶ Scdo querit̄
qualis dieta cōpetat in estate vtrū frigida ⁊ humida: ⁊ vide
tur ꝙ sic: q: ex calore estatis discrasia calida ⁊ sicca in corpe
acquirit̄: sed in tali casu cōpetūt ꝯria: g̊ in estate cōpetit die
ta ꝯria: hec aūt est frigida ⁊ humida: g̊ hec in estate cōpetit.
Ad oppositū: in estate est calor debilis debilitate magna: g̊
dieta facilis conuersionis cōpetit: sed hec non est frigida et
humida: q: ꝓpter suā frigiditatē digestioni repugnat: g̊ in
estate ista nō cōpetit. Ad h̄ dicendū ꝙ in estate dieta frigida
⁊ humida cōpetit. hūida in cōplexione: in substātia subtilis
vt facilis sit cōuersionis sicut iura carniū frigidarū ⁊ humi
darū. Ad rōnem in ꝯriū dicēdū ꝙ debilitas caloris natura
lis q̄ accidit in estate nō est ꝓpter qualibet cām: sed ꝓpter
caloris tēporis excellētiā. ista em̄ debilitat calorē naturalem
⁊ ipm resoluit: vn̄ si velis contēperare calorē tēperabis per
illud qd̄ tēperate est frigidū: hoc aūt est frigidū ⁊ humidū ⁊
talis cibus in eis facile digerit̄. ¶ Tertio querit̄ qualis die
ta cōpetat in autūno: ⁊ videt̄ ꝙ distēperata: quia sicut dicit
Gal. i lib. ꝯplexionū: inter oīa tēpora maxie autūnꝰ est inēq
lis ⁊ intēperatꝰ: g̊ dieta ꝯria tali tēpore debet exhiberi eo ꝙ
cōplexio distēperata ꝯtrarie diete cōgaudet: sed hec est di
stēperata: g̊ in autūno cōpetit dieta distēperata. Cōtrarium
tn̄ ponūt auctores. Ad hoc dicēdū ꝙ ī autūno dieta ꝯtraria
est exhibenda. s. calida ⁊ humida. Ad rōnem dicēdū ꝙ in au
tūno duo sunt. Primū est inequalitas tēporis: ⁊ hoc modo
dieta tēperata cōpetit. Secūdū est eleuatio discrasie sm ꝙ
corpus in cōplexione frigida ⁊ sicca eleuat̄: ⁊ hoc modo die
ta cōtraria cōpetit: q: remouet hmōi discrasiaꝫ: vt si mēbrū
sit valde calidū dꝫ dari valde frigidū p contrariū. ¶ Quar
to querit̄ qualis dieta in hyeme cōpetat: ⁊ videt̄ ꝙ grossa
frigida ⁊ humida: calor em̄ in hyeme fortis est: ꝫ cū calor na
turalis fortis est: tūc dieta grossa frigida ⁊ humida dꝫ exhi
beri ꝓpter caloris fortitudinē: ⁊ hoc est in hyeme: g̊ dieta
grossa frigida ⁊ humida in hyeme dꝫ exhiberi. Cōtrarium
ponūt auctores ꝙ dieta ꝯtraria cōplexioni tēporis cōpetit.
Ad hoc dicēdū ꝙ dieta calida et sicca ī hyeme ꝯpetit. Ad rō
nem dicēdū ꝙ duo sunt attendēda in tēpore. Primū est te
nor v̄tutis. Secūdū est dispositio in corpore acq̄sita ex impres
sione facta a calore ipius tēporis. Ratiōe igit̄ tenoris v̄tu
tis grossa ⁊ frigida cibaria cōpetūt ī hyeme: rōne tn̄ dispō
nis corporis q̄ a tēpore acq̄rit̄: dieta contraria cōpetit q̄ est
frigida ⁊ sicca. ¶ Quinto querit̄ quare calori corpis r̄ndet
sub̄a diete: vt grossities eius vel subtilitas: cōplexioni vero
tēporis r̄ndet ꝯplexio diete. Ad hoc dicēdū ꝙ causa huiꝰ est
q: in cibo duo sunt. Primū est aptitudo eiꝰ ad cōuersionē.
Secūdū ē alteratio discrasie. Aptitudo v̄o cibi ad ꝯuersiōe
debet̄ sub̄e cibi. alteratio debet̄ cōplexioni cōtrarie: vt si tē
pus est calidū: damꝰ frigida ⁊ ecōtrario: ⁊ si v̄tus sit debilis
dꝫ dari subtile in sub̄a: q: sub̄a cibi quasi ꝯtraria est virtuti.
¶ Sexto querit̄ vtꝝ vinū mixtū multū debeat dari in esta
te: ⁊ videt̄ ꝙ nō: ꝫ purū. ī estate em̄ calor naturalis debilis
est: igit̄ illud qd̄ ipm calorē cōfortat dꝫ in estate exhiberi: ꝫ
vinū purū est hmoi sm Gal. ī cōmēto sup aphoris. g̊ in esta
te magis cōpetit vinū purū q̄ mixtū. Ad oppositū: sic vinū
de facili ꝯuertit̄ ad calorē naturalē: silr ad īnaturalē. Nā oē
qd̄ calorē naturalē nutrit: nutrit ⁊ īnaturalē: sic ptꝫ ī oleo ⁊
alijs vnctuosis. vn̄ dicit Auicē. ꝙ dare vinū pueris ē addere
ignē igni. silr si febricitāti det̄ ipm inflāmat: ꝫ in estate tēpꝰ
calidū est ⁊ vinū calidū: ⁊ oē sile augmētet suū sile et facit fu
rere: g̊ vinū purū nō cōpetit. Ad hoc dicēdū sm auctores ꝙ
vinū multū mixtū aq̄ in estate dꝫ exhiberi. Ad rōnē dicēdū
ꝙ debilitas caloris naturalis nō est ex quacūq̄ causa ī esta
te: sed ꝓuenit ab ineq̄litate ⁊ excellētia caliditatis tēporis
vn̄ inequalis fit cōplexio ⁊ inequalitas debilitat v̄tutē: q: g̊
calor naturalis corporis a calore tēporis dissoluit̄ vel resolui
tur: ideo si det̄ aliqd̄ calidū vel aliq̄d addens in calorē: potiꝰ

debilitabit calorē naturalē q̄ augmētet vel confortet: τ ideo vinū purū in estate non debet exhiberi.

¶ Circa tertiū procedit hoc modo: querit̄ q̄ dieta senibus cōpetat: vtrū cōpetat eis multus cibus grossus: τ videt̄ q̄ sic: dissolutioni rn̄det restauratio: sȝ in senibus magna fit dissolutio caliditatis τ humiditatis naturalis: sed grossus cibus multum restaurat: subtilis vero non: ergo grossus cibus et in magna quātitate cōpetit senib⁹. Scd̄a ratio hec est: dicit Gal. in cōmēto sup aphori. q̄ cibus grossus v̄tutē augmētat τ addit in morbū: cibus vero subtilis v̄tutē diminuit et nō addit in morbū: sed in senibus adest v̄tutis debilitas τ sine morbo: ḡ cibus grossus τ multus eis cōpetit. Ad oppositū: v̄tute existēte debili multitudo nutrimenti non cōpetit neq̄ grossus cib⁹ ne calor naturalis extinguat̄: sicut paru⁹ ignis a multitudine lignoꝝ extinguit̄: τ lāpas a multitudine olei: sic aūt calor a multitudine cibi extinguit̄: sed in senibus calor multū debilis est τ v̄tus. vn̄ dicit ysaac q̄ calor in ip̄is est sicut lucerna parata extinctioni: ḡ in eis neq̄ cibus grossus neq̄ multus competit. Ad hoc dicendū q̄ paucus cibus eis cōpetit τ subtilis. Ad rōnē dicēdū q̄ duo sunt in senib⁹ cōsiderāda. Primū ē multa dissolutio corpis in eis facta. Secūdū est tenor v̄tutis. Quātū ad dissolutionē corpis τ mēbroꝝ nutrimento multo τ magno indigent: sȝ q: tenor virtutis debilis est: ideo multū cibū τ grossum nō sustinent ne calor debilis extinguat̄. Dam⁹ igit̄ subtilia τ pauca vt satisfaciam⁹ tenori virtutis q̄ est debilis. dam⁹ etiā frequēter τ sepe vt magne dissolutiōi fiat satisfactio. τ sic vtriq̄ satisfiet τ tenori virtutis τ dissolutiōi corpis. ¶ Scd̄o q̄rit̄ q̄re ieiuniū plus sustinet̄ in senibus q̄ iuuenibus: τ videt̄ cōtrarium. in senib⁹ eñ est multa mēbroꝝ inanitio: sȝ inanitio cā est famis τ appetit⁹: ḡ in eis cū sit maior inanitio q̄ in iuuenibus τ maior appetitus: ergo in senibus minus dȝ sustineri ieiuniū q̄ in iuuenibus. Ad oppositū est auctoritas Hip. dicētis q̄ senes facillime ferūt ieiuniū: qd̄ concedimus: τ cā huius est: q: calor naturalis in eis debilis est. vnde nō multum inanit. Itē mēbra dura sunt in eis τ cōpacta τ solida: τ ideo cū difficultate dissoluuntur: τ ideo nō est in eis magn⁹ appetit⁹: τ ideo facillime sustinēt ieiuniū. Iuuenes vero τ pueri: q: fortē hn̄t calorē τ etiā mēbra mollia τ tenera obedientia dissolutioni: ideo fit in eis magna dissolutio τ inanitio: τ ita magnus appetitus: τ ideo minus sustinēt famē τ ieiuniū. ¶ Tertio querit̄ qui facili⁹ ferūt ieiuniū: an senes an decrepiti: τ videt̄ q̄ decrepiti: in illis eñ minor est calor q̄ in senibus τ v̄tus pstrata: tales vero facilius ferunt ieiuniū cū inanitionē nō sentiat v̄t⁹: ḡ decrepiti facili⁹ ferūt ieiuniū. Ad oppositū est qd̄ dicit Gal. sup aphori. cū eñ dixit Hippo. senes: nō intellexit de sen̄ioribus existētib⁹ in senio quales sunt decrepiti q̄ cū magna difficultate ferūt ieiuniū. Ad hoc dicēdū q̄ decrepiti minus ferūt ieiuniū. Ferre enim ieiunium non sequitur debilitatem caloris: sed dissolutionem maiorem vel minorem: sed in decrepitis maxima fit dissolutio: ideo multum appetunt: ideo vix sustinent ieiuniū. in senibus v̄o nō fit magna dissolutio: τ ideo nō multū appetūt: τ ideo leuiter famē sustinēt. ¶ Quarto q̄rit̄ q̄ dieta cōpetat pueris: τ videt̄ q̄ grossa τ in magna quātitate: calori forti τ appetitui magno cibi cōpetit magnitudo: sed oīa predicta in pueris reperiūt̄: ḡ in pueris cōpetit grossus cibus τ mult⁹. Scd̄a ratio hec est: natura in pueris maxime indiget nutrimēto τ augmēto: sed in iuuenibus nō indiget nisi solo nutrimento: q̄m iam sunt in augmēto cōpleto: ergo plus indiget natura cibo ī pueritia q̄ in iuuētute: q̄m ppter nutrimētū τ augmentum: sed cibus multus τ grossus ad ista operat̄: ergo grossior cibus cōpetit pueris. Hoc etiam cōfirmatur per Hippo. dicentem. Qui crescunt multo indigent nutrimēto. Ad oppositum: virtuti incōplete τ debili multitudo cibi neq̄ grossities cōpetit: sȝ sic est in pueris: sicut dicit Auicē. ḡ in eis neq̄ multus cibus neq̄ grossus cōpetit. Ad hoc dicēdum q̄ pueris nō competit cibus grossus neq̄ multus. Habent enim membra debilia τ calorē debilem. Ad rōnem dicendum q̄ ad digestionem fortem requiritur fortitudo caloris τ organorum completio. hoc tamen nō est in pueris: imo habent organa incōpleta. vn̄ dicit Auicē. q̄ habent pulsum debilem ppter imperfectionem organi. Ad aliud dicendū q̄ eis cōpetūt cibaria liquida subtilia: q: debilis est in eis virtus. vnde debet exhiberi cibus frequenter τ parum. ¶ Quinto q̄rit̄: cum sint diuerse etates: quo modo s̄m diuersas etates diuersetur dieta. Ad hoc dicendū q̄ pueris debet dari dieta in parua quantitate ppter virtutis τ membrorum imperfectionē: tn̄ frequenter ppter indigentiam τ necessitatē vt fiat nutrimentum τ augmentum In adolescentia τ iuuentute dentur multa ppter nimiam necessitatē: calor eñ in ip̄is fortis est τ membra pfecta: τ q: fortis debent dari multa: quia vero mēbra perfecta: non debent dari frequēter. In senectute vero duo sunt: fortis virtus τ pauca deperditio. quia virtus fortis: ideo multus cibus competit: q: dissolutio pauca: non debet dari frequēter sed semel τ multū. In decrepitis v̄o paucus τ frequenter in illis eñ calor est similis lucerne parate extinctioni: sed lucerna a multitudine olei extinguit̄: sit̄r calor eoꝝ extingueretur a multitudine ciboꝝ: τ ideo nō damus decrepitis multum cibum: sed paucum τ frequenter.

¶ Circa quartū querit̄ que dieta exercitātib⁹ cōpetat: an grossa an subtilis: τ videtur q̄ subtilis: exercitiū resoluit calorem naturalem τ sp̄ūs: sed virtute existente debili cōpetit subtilis dieta τ pauca: ḡ in exercitio competit dieta subtilis τ pauca. Secunda ratio hec est: cum calor naturalis ad exteriora trahitur nō cōplet actionē digestionis: sed in exercitātibus trahit̄ calor naturalis ab interioribus ad exteriora: ḡ in ip̄is calor naturalis nō p̄ōt cōplere actionē suā: ergo eis exhibēda est dieta talis vt calor debilis ip̄am digerere possit: hmōi v̄o est subtilis dieta: ḡ eis cōpetit dieta subtilis. Ad oppositū: calor naturalis p exercitiū fortificat̄: q: p ip̄m fit maxima dissolutio superfluitatum: sed quando calor fortis est grossus cibus competit: ergo exercitantibus grossus cibus competit. Ad hoc dicendum q̄ grossus cibus τ multus τ frequēs eis competit. Ad rōnem dicendū q̄ actio exercitij est duplex vel triplex. Una ē excitatio caloris naturalis. Secūda est dissolutio supfluoꝝ a corpore: τ hoc modo dicim⁹ q̄ competit eis grossa dieta. Tertia actio est dissolutio caloris naturalis τ sp̄ūs: sed hoc nō est in exercitio: sed cōsequitur ad exercitiū. Ad aliud dicēdum q̄ status exercitij est duplex: q̄m primus est put exercitiū est in fieri: τ hoc modo dicimus q̄ non competit grossa exercitantibus. Secūdus status est put exercitiū est completū τ in facto: τ tunc calor redit ad interiora τ fortificatur: τ sic grossa dieta exercitantibus competit.

¶ Lectio. liiij.

Concordati etiā sunt antiqui: q: q̄ cibaria sunt velociter descendentia: facile venas penetrantia: ante cibum primo danda. q̄ vero ad hoc tarda postremo Cibus eñ facile digerēdus si extremus accipiatur τ digerat̄: τ exire festin⁹ sit: repugnat sibi grauis anterior cibus: et exire non permittit. Cum autē exire non possit: innatat ibi: a calore cibi grossi calefit: τ ebulliens velociter corrumpitur. Si autem ante accipiatur τ digerat̄: nihil sibi exeunti repugnat. Similiter solubilia añ sunt accipiēda: stiptica aūt postea τ liquida antea. Subtilis aūt absoluta etsi corpori nec v̄tutē nec grossitiē tribuat sicut grossa. grossa tn̄ intendo que inter viscosam τ laudabilem habent substantiam: vtilis tn̄ est in custodienda sanitate: ex facilitate digestiue: τ velocitate a mēbris dissoluēdi τ cū laudabilis sanguis: nō solū sanitatē custodit: sȝ τ sanitatem reuocat infirmis. multotiens diuturni morbi auferunt̄. quāto ergo magis acuti. aliq̄n eñ sufficit sola ad infirmitatem sanandū sine aliqua medicina. Unde oportet custodire medicum in morbis sanādis subtilē dietā haberi: τ medicinā raram τ ex

maiori necessitate dari: quia antiqui dixerunt absti-
nentie studiosis: et subtilem dietam habentibus ca
lorem refrigerari: et siccitatem humectari: que ex
nimio calore et forti fit in exercitātibꝰ labore. Esta
te primum intrare balneum in aere temperato: aqua
tamen dulci existēte: neqꝫ ibi diu stare. Exiens vinū
accipiat mixtum ⁊ bibat plus ꝙ oporteat: Deinde
totū euomat: ⁊ aliquātulū q̄escat: paucas deinde ac
cipiēs lactucas. herbe sint refrigeratissime sine aliq̄
crassitie: post ptisanā accipiat: et expectet quousqꝫ a
stomacho digeratur. Deinde comedat pullorum a-
las: pedes quoqꝫ hedulinos bene coctos: ⁊ cum pau
co obsomogaro et aceto: ⁊ ouorum vitella elixa. De
herbis accipiat que laudabilis sunt cibi: sicut molo-
chia: atriplices: blites: vinum mixtum cum aqua fri-
gidissima. Gal. Multotiens inquit mihi sufficit in
temporibus calidis sola ptisana cum ordinamēto ta
men ciborum ⁊ potuum ſm consuetudinem quorum
libet hominum: vinum mixtum cum aqua frigida si-
ue niue prout assueti sunt bibentes. Alij enim in estu
laborantes: et nimium calorem sentientes: parum
quiescentes: et aquam frigidam bibentes: solent
euadere infirmitates. Subtilis vero dieta cū cibis
in actione sua subtilibus: etsi essentia eorum illauda
bilis sit: multum iuuat in corporibus suis habentes
multos grossos crudos et viscosos humores: et eos
qui habent oppilatiōes in epate: ⁊ splenis duriciem
Inde Gal. subtilis inq̄t dieta oppilationes epatis
aperit: ⁊ splenis duriciēꝫ soluit: ipsum quoqꝫ minuit
et in naturam suam reducit. Idē. Ego noui homi-
nes anhelitum habentes se dietantes subtiliter: qui
taliter adiuti sunt vt euaserint anhelitum: non post
habuere nisi paruum ⁊ rarum. Idē. Scio multos ne
freticos: arteticos: non tamen in articulis lapido-
sis: passionēꝫ exisse: vel alleuiasse cum diete subtilita
te. Intendit autem subtilem dietam grossos humo-
res subtiliantem: sicut oximel: ⁊ radices et similia.
Epileptia autē si sit parua: et aliquis ab initio sibi
occurrerit cum abstinentia et subtili dieta: perfecte
sanatur. Si autem indurata et elongata fuerit: etsi
non sanetur: tamen multum ex dieta iuuatur. Sed
non semper est frequentāda: si enim salsa sit vel ama
ra: ⁊ acuta: etsi grossoꝝ humoꝝ sit subtiliatiua: maxi
me si complexio sit cholerica. non enim hec dieta eos
iuuat: nec aliquos etiam nisi in quorum corporibus
phlegmatici humores adunātur. Calidis ē ergo no-
citiua hec dieta: quia in primis subtiliat sanguinem
⁊ post humiditatem desiccat: ⁊ incendit: ⁊ melancho
licum facit. Inde Gal. oportet cognoscere operantē
acuta cibaria: ⁊ humorum grossorum subtilitiua: vt
perfecte quātitatem dādi sapiat: ⁊ quo tempore qui
bus ve hominibus sint danda. Grossa vero dieta id
est viscosa: et ad digerendum dura: licet perfectam
non det sanitatem: tamen dat grossitiem ⁊ virtutem
propter dissoluendi a membris longitudinē. Ideoqꝫ
solis exercitātibus sufficit et laborātibus: ne cito a
membris dissoluatur: ⁊ ne eorūꝫ deficiat virtus. Cū
quidam vero plus desiderent grossitiem ⁊ fortitudi
nem: cum in perfecta sanitate sint: ꝙ maciem: ⁊ cum
membrorum carnositate perfectam salubritatem: ne
cesse est hanc frequentare. neqꝫ cum acceperint ocio
sos esse ab exercitioꝝ tēperie anteꝙ cibū sumant. qđ
facientes vti possunt grossis: maxime si viscera eoꝝ
sana sint. Sic sana esse operiant: si grossis ⁊ ad dige
rendum duris vtantur: neqꝫ grauitatem: neqꝫ duri-
tiem senserint in lateribus. Item oportet vt grossa
sint ſm exercitia ⁊ labores. Sēp ei fortiter exercitati
sicut athlete ⁊ silēs: viscosissimā ⁊ grossissimā crūt pa
tiētes. minꝰ laborātes ecōuerso. Sic ḡ ascendendū ⁊
descendēdū ſm quantitatem exercitiorum. Qui non
possunt exerceri: quia neqꝫ etas patitur: neqꝫ consue
tudinis fuerit sibi: grossam ⁊ viscosam fugiant die-
tam: nisi cum prius caballizauerint: vel pedites ine-
rint: vt tantūdē valeāt quātū exercitia vel exerceri.
Nihil enim inimicabiliꝰ est regēde sanitati ꝙ ociosi
tas et quies. maxime grossa vtētibꝰ ⁊ viscosa dieta.
Ideoqꝫ non patiēbꝰ neqꝫ exerceri valētibꝰ: dieta in
passiōe subtilis: ⁊ i ēentia accipiat laudabilis: grossā
⁊ viscosam caueāt quāto plus possunt: neqꝫ solū hec
faciēda: sed ⁊ corpora sunt mundificanda cōuenibili
pharmacia: et tēperanea: et sepe accipiēda digerere
adiuuantia ⁊ sanitatē custodiētia: sicut oximel squil
liticum. Quibus grossi humores ⁊ viscosi sunt: neqꝫ
negligant electuaria humiditatem stomachi mundi
ficātia: ⁊ epatis et splenis oppilationes aperientia:
qđ si neglexerint: cito incident morbos diuturnos:
quorum causa humorum erit multitudo. Exercitan-
tes aūt ⁊ laborantes his opposita erunt facientes:
quia in magnis exercitijs si dieta accipiatur subtilis
et cito solubilis: velociter deficiunt et consumuntur
carnes: ⁊ in ptysim cadunt. Multi ergo hominum
studijs alijs occupati: cum dietam ⁊ exercitia ſm ꝙ
oportet ordinare non possunt: cibaria non accipiant
nisi q̄ digerere valeāt: neqꝫ mundificare corpus cum
catarticis: electuarijs ⁊ similibus negligāt. Sic igi-
tur exercitia ante cibum ad regēdam sanitatem opti
ma sunt. Que post cibum erunt: maxime sanitatem
impediunt: quia antecedentem cibum calefaciunt:
et ebullientem anteꝙ excoquatur eijciunt. Qui aūꝫ
ad epar crudus ⁊ indigestus veniat: in venis epatis
humores adunantur grossi. diuersorum morborum
⁊ dure dissoluēdorum cause futuri morbi. Si autem
calor stomachi ⁊ epatis virtuosus fuerit: mutātur in
sanguinē: non tñ laudabilē: quia de grosso phlegma
te existentē: vnde plurimi dolores arteticos inci-
dunt: ⁊ similes alios dolores. Inde Gal. Oportet
inquit post cibuꝫ exercitia ⁊ labores vitari: ⁊ sicut re
quies añ cibū fugiēda erit: qꝛ exercitia humectatio-
nem exinaniūt carnis: ⁊ corpora dissoluūt cum fumo
et sudore. Sanguine autem minuto carnem hume-
ctante: trahitur cibus e stomacho crudus: ⁊ indige-
stus. Ideoqꝫ ⁊ infirmitates incidunt. vnde ante se-
nectutem moriuntur. Idem inquit: multi se sanos
esse stomacho confidunt: et ad digerendum gros-
sam ⁊ duram sufficere ipsum estimant sicut citrulos
⁊ cucumeres ⁊ similia. neqꝫ sentiunt donec infirmi-
tates subeāt duras nimis: ⁊ cito moriūtur. In venis
enim sepe hec comedētium necesse est adunari gros-

sitie ⁊ frigiditatem humorum dure in sanguinem cõuertibilium: quia parua ex causa cito putrescunt: et pessimarũ cã sunt febriũ: vel calorẽ naturalẽ epatis minuunt: ⁊ digestionem sibi auferunt ⁊ virtutem. vnde fit vt cito succedat hydropisis. Oportet ergo magis esse studium regende sanitatis: cibos dari laudabiles chimos generantes: siue subtiles sint siue grossi. Gal. inquit: omnes cibi in essentia sua non laudãdi: sunt maximo studio euitãdi: subtiles seu grossi cũ morborum non sanitatis sint generatiui. Soli ergo exercitantes grossis indigent cibis. Gal. grossi cibi et ad digerendum duri: non tamen in essentia mali: non omnibus hominibus sunt fugiendi: q: exercitantibus fortiter ⁊ laborãtibus ⁊ perfectis in stomacho ⁊ epatis complexionibus non nocent. Sed sepe comedantur: tantum boni chimi generantur. Generaliter ergo diximus qui grossis vti debeant sine subtilib⁹. Restat dicere quomodo accipiant̃. Molles cibi ⁊ liquidi faciles sunt digestioni: ideoq₃ ante duros accipiendi. Si enim postea digerantur: a duris exire non permittũtur. In essentia mali ante bonos sunt sumendi. Si enim post: in stomacho immorantur: et boni eis corruptis corrumpuntur. Qui in essentia non laudandi: non tamen humidi vel viscosi neq₃ ante cibum neq₃ post cibum: tantũmodo enim sunt sumendi in horum medio. Qui vero cibi non sunt illaudabiles: neq₃ tamen lubrici: neq₃ mũdificãtes: ⁊ hi neq₃ ante cibum neq₃ post: sed accipiantur medio. Qui neq₃ solubiles sunt neq₃ stiptici: sed tñ mundificatiui: neq₃ illaudandi sicut amygdale: ventribus siccis ante cibum sunt sumendi: mollibus vero post.

¶ Egit superius de distinctione diete subtilis et grosse et mediocris: et de eius diuersitate a parte temporum anni: In hac autem parte dietã subtilem et grossam corporibus adaptans: ostendit quibus vtraq₃ conueniat in regimento sanitatis. Hec autem pars spectat ad presentem lectionem Diuiditur autem in duas partes. In quarum prima agit de vsu vtriusq₃ diuersis vtranq₃ corporibus adaptans. In secunda: scilicet in hac: Generaliter ergo diximus qui grossis cibis ⁊c. redeundo determinat de vsu acceptionis ciborum subtilium et grossoꝝ. Prima pars diuiditur in duas. In quarum prima premittit ordinem ciborũ grossorum et subtilium. In secunda scilicet in hac. Subtiles autem cibi absolute ⁊c. agit de vsu diete subtilis ⁊ grosse. In secunda scilicet in hac: Oportet autẽ intelligi ⁊c. post vsum vtriusq₃ diete sub breuitate modum regiminis sanitatis circa vtrãq₃ concludit. Prima diuidit̃ in duas. In quarum prima agit de vsu subtilis diete. In secunda: scilicet in hac: Grossa vero ⁊ viscosa dieta ⁊c. agit de vsu grosse diete. Et sic quinq₃ sunt partes in presenti lectione. In quarum prima tangit ordinem diete subtilis ⁊ grosse. In secunda determinat de vsu subtilis. In tertia de vsu grosse. In quarta regimen sanitatis circa vtriusq₃ vsum breuiter concludit. In quinta redit ad ciborum ordinem. ¶ Circa primam partem dicit ꝙ in multorum ciborum acceptione subtiles debent precedere: ⁊ deinde grossi: ne subtilium transitus impediatur ⁊ ipsorum fiat corruptio: debent igitur prius solubiles et liquidi accipi ꝙ̃ stiptici. Circa secũdam partem agit de vsu subtilis diete. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima agit de dieta subtili in passione et essentia. In secunda scilicet in hac: Subtilis vero dieta ⁊c. agit de dieta subtili in actione. De subtili autem dieta in passiõe ⁊ essentia tria intendit. Primo dicit ꝙ bonum generat sanguinem: ⁊ valet in custodienda et regenda sanitate. Unde medicus debet eam infirmis iniungere. Secundo sub auctoritate antiquorum docet modum regendi corpora debilia per ipsam dicens: ꝙ habentibus corpora calida ⁊ sicca propter etatem ⁊ laborem competit vsus balnei temperati et mora temperata in ipso: post exitum potus vini mixti: ⁊ post vomitus deinde quies: ⁊ post acceptio ptisene: post cuius digestionem accipiantur pulli ⁊ auium extremitates ⁊ herbe laudabiles frigide. Tertio dicit ꝙ ſm Gal. multis in estate competit vsus ptisane et aque frigide et vini mixti: et per obseruationem diete liberati sunt a diuersis morbis. Pars autem illa que est de dieta subtili in actiõe in duas diuiditur. In quarum prima ostendit quibus competit vsus eius. In secunda scilicet in hac: Sed non semper est frequentanda ⁊c. quibus non competit ostendit. Dicit igitur ꝙ habentibus grossos humores competit. Secundo ſm Gal. dicit ꝙ multi a diuersis morbis per ipsam liberati sunt. Deinde dicit ꝙ non debet semper frequentari: quia primo humores incendit: deinde ingrossat et infrigidat ⁊ hoc confirmat per Gal. Circa tertiam partem agit de vsu grosse diete. Hec autem pars diuiditur in duas. In quarum prima assignat proprietates grosse diete. In secunda scilicet in hac: Cum quidam vero desiderant plus ⁊c. determinat de vsu eius ostẽdẽs quib⁹ competit ⁊ quib⁹ non. Scda autem diuiditur in duas. In quarum prima de vsu eius determinat. In secunda scilicet in hac: Inde Gal. multi inquit sanos se ⁊c. ostendit nocumenta q̃ ex malo regimine accidunt ſm Gal. Prima autem diuiditur in duas. In quarum prima vsum diete grosse determinat. In secũda: scilicet in hac. Sic igitur exercitia ante cibum ⁊c. de vsu exercitiorum interserit: et ostendit modum et horam vsus ipsorum. Secunda autem pars diuiditur in duas. In quarum prima vsum exercitiorũ assignat. In secunda: scilicet in hac: Inde Gal. oportet inquit post cibum ⁊c. intentionem per Gal. circa eorum vsum confirmat. Sunt igitur quinq₃ partes notabiles in parte illa. In quarum prima agit de proprietate grosse diete. Dicit igitur ꝙ dieta grossa est dure digestionis ⁊ penetrationis: tamen multum nutrit accidentaliter membra: et virtutes confortat propter longã moram in membris. Deinde secundo ostẽdit modum vtendi ea dicens ⁊ assignans quibus competat et quibus non: et dicit ꝙ illis qui vigorem corporis querunt: competit post multum exercitium. debiles et non exercitantes eam caueant nisi post exercitium: et in longo vsu eius accipiant diuretica: et multi euadunt egritudines per preseruationem cum medicinis laxatiuis et electuarijs et exercitijs. Deinde tertio dat modum vtendi exercitijs dicens: ꝙ iniungenda sunt ante cibum et non post: quia ante cibum confortant: sed post cibos lubricant digestiuam impediẽtes. Deinde quarto inducit Gal. circa exercitia idem dicentem. Deinde quinto ſm Gal. tangit nocumenta ex vsu grosse diete: dicens ꝙ multi non sentiunt nocumenta ex malo prouenientia regimine in iuuentute cum virtus est fortis: in senectute virtute deficiente multas egritudines incurrentes. Circa quartam partem agit breuiter de regimine sanitatis per vtranq₃ dietam: ⁊ aggregat summã omnium predictorum: dicens primo ꝙ in sanitate custodienda oportet cibis laudabilibus vti: illaudabiles cauere siue sint grossi siue subtiles. Secundo hoc confirmat per Gal. Tertio ſm Gal. dicit ꝙ grossi cibi non sunt omnino euitandi: quia fortibus exercitantibus ⁊ sanis competunt: sed tamen post longum vsum nocent: quia humores malos generant. Circa quintam partem agit de ciborũ ordinatiõe: et quinq₃ canones assignat. Primus est ꝙ molles cibi ⁊ subtiles ante grossos sunt accipiẽdi: quia per moram ipsorum post suam digestionem corrumpuntur. Secundus est ꝙ mali ante bonos debent accipi: quia aliter boni ipsoꝝ ꝑ cõmixtionem corrumpuntur. Tertius est ꝙ mali qui tamen non sunt humidi neq₃ viscosi: in medio sunt acci

piendi. Quartus est ꝙ nō mali: non autem lubricosi: neqꝫ mundificatiui: similiter in medio. Quintus est vt multum solubiles neqꝫ stiptici multū: sed mundificatiui: non aūt mali sicut amygdale ventre constipato ante cibum sunt accipiendi: et deinde molles cibi sequantur. ¶ Circa partem istam queruntur duo. Primum est de ordine ciborum adinuicem grossoꝝ et subtilium de quibus tractat. Secundum de ordine cibi ad potum: et administratione eius post cibum.

¶ Circa primum proceditur hoc modo: queritur vtrum in eadem mensa plura cibaria competant: an vno solo debeat homo esse cōtentus: ⁊ videtur ꝙ plura cōpetant: cibus exhibetur ad deperditi restaurationem: sed ea que a membris deperduntur diuersorum sunt generum ⁊ diuersarum naturarum: ergo restaurantia debent esse diuersarum naturarum: sed hmōi sunt plura cibaria: ergo plura cibaria debent apponi et etiam competunt. Secunda ratio hec est: cibus exhibetur vt appetitui satisfiat: sed plura cibaria magis satisfaciunt appetitui ꝙ̄ vnum solum: ergo plura cibaria in eadem mensa competunt. Ad oppositum: si in eadem mensa plura cibaria exhibeantur: aut subtilia precedunt grossa aut econuerso: si grossa precedunt: ergo grossa prius sunt in fundo stomachi et non permittunt subtilia descendere: ⁊ sic subtilia supernatant et putrefiunt: maxime cū digesta prius non egrediuntur: quod quidem debet cauere conseruator sanitatis: ergo grossa non debent precedere. Preterea: subtilia non debent precedere. subtilia eñ a stomacho descenderent: et sic traherent secum grossa cibaria cruda et indigesta: hoc etiam multum cauendum est in regimento sanitatis: ergo neqꝫ subtilia ante grossa neqꝫ grossa ante subtilia cōpetūt in eadē mēsa. hec est ratio Auicē. Tertia ratio hec est: exhibitio illarum rerum debet caueri et vitari: que calorem naturalem fatigat circa opationē digestiōis: sed multitudo cibarioꝝ calorē naturalē fatigat circa opationē digestionis: ergo multitudo cibarioꝝ debet vitari. Minor patet p Auicē. dicētē ꝙ calor non sufficit ad eorum diuersitatem conuertendam. Hoc etiam confirmatur per Auicē. dicētem ꝙ de rebus deterioribus est multa cibaria in eadem mensa sumere propter causam supradictam. Dicit etiam Ras. ꝙ inter impedientia regimentum sanitatis: vnum est in eadem mensa plura fercula recipere. Ad hoc dicendum ꝙ plura fercula in eadem mensa impediunt sanitatem: ⁊ maxime illa que sunt diuersa sicut liquida ⁊ grossa: quia aut si precedūt grossa aut subtilia: semp sequit̄ incōueniens in regimento sanitatis. Ad rationem primam in contrarium dicendum ꝙ membra sunt diuersa: ⁊ omne quod nutrit: nutrit per simile: vnde nutrientia similia sunt: sed similitudo illa duplex est: actualis et potentialis. Actualis vero in vno cibo non potest esse. et quātum ad istam non fit nutritio. Sed potentialis similitudo in vno cibo potest esse ad omnia membra. Ad secundam dicendum ꝙ in regimento sanitatis duo sunt considerāda. Primum est satisfactio appetitus absqꝫ fastidio: et huiusmodi satisfactio appetit⁹ plus fit ex vno cibo ꝙ̄ ex pluribus. Secundum est ordo ciborum exhibendorum sm quod ipsorum corruptio debet euitari: et ideo quia grossum subtile impedit si precedat: et econuerso: dicimus ꝙ plura cibaria non competunt. ¶ Secundo queritur: quare diuersitas ciborum sanitatem impedit et non multitudo medicinarum: ⁊ videtur contrarium: quia sicut dicit Auicē. medicina est odiosa nature et inimica. natura enim ipsam abhorret. cibus vero amicabilis est nature: ergo cum natura plus affligatur circa exhibitionem inimicabilium ꝙ̄ amicabilium: ergo natura plus affligitur circa multitudinem medicinarum ꝙ̄ ciborum: sed multitudo medicinarum non impedit sanitatem: sed potius efficit: ergo neqꝫ multitudo ciborum sanitatem impediet. Secunda ratio hec est: sicut natura segregat partes cibi: similiter segregat partes medicine: sed quando multi cibi exhibentur affligitur natura in segregatione singulorum: ergo similiter natura affligitur in segregatione singularum medicinarum. Cōtrarium tamen videmus: quia natura grauatur in appositione multorum ciborum: non tamen in exhibitione multarum medicinarum. Ad hoc dicendum: sm quod quidem dicunt: et bene ꝙ natura multum affligitur in administratione multorum ciborum: et non in administratione multarum medicinarum: et causa huius est: differenter enim operatur natura circa cibum et medicinam. Circa cibum enim operatur spoliando ipsum a sua specie ⁊ induendo aliam speciem et complexionem membri super ipsum: et propter hoc natura multum laborat in eius conuersione cum multis transmutationibus indigeat ad hoc vt in naturam nostri corporis transmutetur: et fiat membrum. Est enim cibus in potentia remota: et ideo in multitudine ciborum valde fatigatur natura. Circa vero medicinam operatur natura solum ipsam excitando: non enim ipsam conuertit vel assimilat: et ideo non multum laborat natura circa medicinam: et ideo non grauatur in multitudine medicinarum: et ideo non est simile. Nos autem dicimus aliter: ꝙ causa propter quam plura cibaria nocent nature: non est diuersitas eorum: sed ordo ipsorum impediens operationem nature circa ipsa sm quod superius dictum est: quia si subtile precedat grossum aut econuerso: vtroqꝫ modo affligitur natura circa ea: et ideo multa fercula non competunt: hoc autem modo non est in medicina. In diuersis enim medicinis non est ordo: immo aut simul exhibentur: vt turbith et scamonea: aut exhibetur secunda postꝙ̄ prima suam compleuerit actionem. Ad primam rationem dicendum ꝙ natura plus affligitur circa exhibitionem medicine ꝙ̄ circa exhibitionem cibi: tamen multitudo medicine non nocet nature sicut multitudo cibi: ⁊ causa dicta est. Ad secundam dicendum ꝙ nō est simile de cibo ⁊ medicina: quia in cibo fit separatio et conuersio: et non in medicina: et ideo natura circa multitudinem cibi multum laborat: in medicina vero est sola segregatio partium: tamē quia medicina est immutabilis nature: plus infestatur natura ex medicina ꝙ̄ ex cibo. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrum plus noceāt diuersa cibaria simul exhibita: an vnū post aliud: ⁊ videtur ꝙ si exhibeant̄: simul debent exhiberi. dicit Auicē. ꝙ subtile ante grossum non debet accipi: nec econuerso propter inconuenientia supradicta: ergo si plura dentur necesse est ꝙ simul dentur. Secunda ratio hec est: dicit Auicē. ꝙ de rebus deterioribus est mēsam prolongare in accipiendo plura fercula: quia quod prius coctum est trahitur ad epar ⁊ trahit secum cibum alium semicoctum: et quasi crudum: quod est cauendum in regimento sanitatis: et sic patet ꝙ vnus post alium non debet exhiberi: sed potius insimul. Contrarium tamen facimus: quod probatur sic: si enim diuersa cibaria accipiātur non participant equalem digestionem: vnde cum subtilis de facili digeratur: descendit a stomacho ad intestina: et secum trahit grossum semicoctum: ⁊ inde fit fluxus ptisanarius: quod est malum: ergo simul nō debēt exhiberi. Ad hoc dicēdū ꝙ meli⁹ est accipe plura fercula simul ꝙ̄ moram facere inter vnum ⁊ alterum. Ad rationem dicendum ꝙ cum vterqꝫ cibus accipitur simul vnus expectat digestionem alterius: cum enim grossus cum subtili venit ad fundum stomachi: grossus dat grossitiem subtili: ⁊ subtilis subtilitatem grosso: ⁊ sic fit quasi temperamentum ⁊ commixtio: quoniam in masticatione fiunt quasi vna massa: et ita ex his fit vnum: nec vnum coquit̄ sine altero: quando tamen vnus ante alterum accipitur: econtrario est. ¶ Quarto queritur cum plura cibaria administrātur: vtrum melius sit accipere grossa cum grossis: et subtilia cum subtilibus: ꝙ̄ grossa cum subtilibus: aut econuerso. Dicit enim Auicenna ꝙ diuer

sitas ciborum diuersorum generum impedit regimen sanitatis: quia non sunt equalis conuersionis. et dicit Ras. ꝙ duo cibi sanitatem impediunt: quorū vnus est liquidus: alter vo grossus: ergo tales cibi debēt exhiberi q̄ sunt equalis grossiciei ⁊ subtilitatis: ergo grossi cum grossis: et subtiles cum subtilibus debent exhiberi. Contrariū tamen facimus. Ad hoc dicendum ꝙ melius est accipere grossa cum grossis: ⁊ subtilia cum subtilibus q̄ alio modo: grossa enim accepta cum subtilibus naturam impediunt cum sint diuersi descensus ⁊ inequalis digestionis. Ad rationem dicendum ꝙ duo sunt consideranda in regimento sanitatis. Primum est virtutis tolerantia: ⁊ hec respiat substantiā ciborum ⁊ quantitatem: ⁊ hoc modo subtilia cum grossis non competunt. Secundū est ordo ciborum qui deputantur preseruationi a nocumento corruptionis: ⁊ hoc modo cibaria vniformia debent accipi. ¶ Quinto queritur vtrum mice panis cum iure carnium impediant regimentum sanitatis: ⁊ videtur ꝙ non: quia dicit Auicenna: maius nocumentum accidit ex indigestione panis q̄ ex indigestione carnis: cum panis grossior sit ⁊ maiorem moram faciat in stomacho: maiori igitur mollificatione indiget panis q̄ caro: sed precipimus dare carnes cum iuscellis conditis: ergo multofortius precipiendum est dare panem cum iure carnium. Ad oppositum est qđ dicit Rasis: ꝙ tria sunt impedientia sanitatē. Primum est appositio diuersorum ⁊ multorum ferculorū in eadem mensa: quorum vnus cito descendit ⁊ alter de difficili. Secundum est magna mora cibi in stomacho. Tertiū est exhibitio micarum panis cum iure. Hoc etiam probatur hoc modo: exhibitio cibi subtilis cum grosso prohibetur: q: subtile facit grossum indigestum ad membra attrahi: sed panis est cibus valde grossius: ergo aqua iuris cum sit subtilis facit ipsum ad membra penetrare crudū: sed hoc multum debet cauere conseruator sanitatis: ergo panis cum iure carniū non cōpetit. Scđa ratio hec est: indigestio panis magis nocet q̄ indigestio carnis: ⁊ sic transitus panis indigesti maius nocumentum inducit q̄ carnis: sed carnes subtiles prohibentur exhiberi cum grossis ne faciant grossas penetrare ad membra: ergo similiter a parte panis debet prohiberi scilicet ꝙ cum iure non exhibeantur mice panis. Ad hoc dicendum ꝙ panis cum iure acceptus regimētum sanitatis impedit: et causa huius est quia panis dure digestionis est ⁊ conuersionis multum replens ⁊ oppilans: et ideo cum iuri admiscetur facit ipsum penetrare ad membra ⁊ sic dolores ⁊ oppilationes generantur. Ad rationem dicendū ꝙ panis infusus melior est q̄ siccus: sed in eius exhibitione duo sunt attendenda. Primū est facilis eius digestio vel difficilis. Secundū est transitus. Panis igitur infusus quantum ad facilem digestionem melior est: quia facilius digeritur: quantum tamen ad transitum peior: q: cito transit ad membra ⁊ non expectat digestionē: et hoc maxime debet cauere conseruator sanitatis vt cibus imperfecte digestus non transeat ad membra. ¶ Sexto queritur vtrū debeat esse mora inter duo fercula: ⁊ videtur ꝙ sic: vitandū est omnino ne cibo primo semicocto alter subsequatur: quia natura prius trahit primum: et ipse secum trahit alterum indigestum. ingeniandū est ergo vt primus ante digeratur q̄ adueniat alter: sed hoc non potest fieri nisi per magnam moram inter duo cibaria: ergo inter duo cibaria competit magnam moram facere. Contrarium dicit Auicenna ꝙ de rebus deterioribus est mensam prolongare inter duo fercula: quia primus semicoctus est ⁊ secum attrahit crudum. Ad hoc dicendum ꝙ non debet fieri mora inter duo fercula: sed simul debent accipi propter causam predictā. Ad vtrāq; rationem dicendum ꝙ mora duplex est. Quedam tanta est in qua cibus primus omnino digestus est ⁊ recessit a stomacho: ⁊ hec mora non est nociua: sed iam non est vna mensa: sed due. Est etiā alia mora cū cibus incipit digeri ⁊ superuenit crudus: ⁊ hec omnino nociua est ⁊ oīno debet euitari: sed quia incerti sumus vtrum cibus a stomacho descēderit: ideo precipimus vt non fiat mora. ¶ Septimo queritur qđ est melius in regimento sanitatis: an ꝙ carnes primo accipiant ⁊ postea porreta: an econuerso: ⁊ videtur ꝙ simul: inter omnia genera ciborum hec sunt magis lubrica: scilicet ius carnium: porreta ⁊ huiusmodi: cito enim conuertuntur ⁊ cito descendunt: sed sm̄ Auicēnam: ea que sunt facilis descensus debent precedere grossa: quia aliter secum trahent grossa: ergo necesse est ꝙ simul accipiantur carnes et porreta. Si enim porreta prius acciperetur: lubricaret carnem indigestam: ⁊ si ecōuerso prius digereretur ⁊ secum traheret carnem indigestam. Ad hoc dicendum ꝙ melius est ꝙ carnes cum porreta simul accipiantur: ita tamen ꝙ illud quod est humidum non transeat ad fundum stomachi et postea alterum consequatur. ¶ Octauo queritur quando non obseruatur ordo cibariorum: vtrum debeant apponi medicinalia remedia confortantia digestionem: sicut est zinziber ⁊ huiusmodi: ⁊ videtur ꝙ sic: quia carnes ita debent preparari vt fiant apte ad digestionem: sed medicinalia hoc faciunt: ergo competunt. Hoc etiam confirmatur per ysaac dicentem ꝙ talia debent apponi que oppilationem remoueant: sed talia sunt huiusmodi medicinalia: ergo competunt. Contrarium dicit Auicenna: ꝙ conseruator sanitatis debet cauere ne aliquas res medicinales commisceat: quia cibaria corrumpunt. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est status corporis. Nam quoddam est corpus in meliori formarum: et tali competit regimentum sanitatis: et de tali loquitur Auicenna. vnde in cibis hmōi corporis non sunt apponenda medicinalia: cum solum cibo indigeat ⁊ conseruatione ⁊ non medicina. Alius est status corporis: quia quandoq; est in latitudine sanitatis multum tamen recedens a meliori formarum: et tunc talia debent apponi que nocumenta remoueant sicut sunt medicinalia et sic loquitur ysaac. ¶ Nono queritur vtrum carnes debeant dari cum salsamento: et videtur ꝙ non: malum enim est vt cibaria cruda ad membra ferantur: sed huiusmodi salsamenta sunt facilis penetrationis: ⁊ cito faciunt cibaria penetrare ad membra: ergo non debent cum carnibus exhiberi: quia sic ipsas crudas facerent penetrare. Ad hoc dicendum ꝙ bene possunt dari cum salsamento: nec huiusmodi salsamenta faciunt penetrare carnes: quia cum simul accipiuntur simul incorporantur ⁊ fiunt vnum: ⁊ figitur actio nature supra vtrumq; genus: vnde salsamentum est quasi vehiculū. ¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur vtrum potus cum cibo in eadem mensa debeat accipi simul: ⁊ videtur ꝙ sic. In comestione satisfacimus appetitui: sed duplex est appetitus. Quidā est respectu calidi ⁊ sicci sicut fames: ⁊ iste est respectu cibi. Alius est respectu frigidi ⁊ humidi sicut sitis: ⁊ iste est respectu potus: sed primo appetitui satisfacimus in mensa: ergo similiter alij appetitui debemus satisfacere: ergo in eadem mensa cum cibo accipiendus est potus. Hoc confirmatur per Constantinum in pantegni. Dicit enim ꝙ maius desiderium est circa potum q̄ circa cibum: et ponit exemplum in liberato a carcere: qui primo appetit aerem: secundo potum: tertio cibum: ergo cum magis sit necessarius potus q̄ cibus: cum in mensa accipimus cibum: similiter ⁊ potum debemus accipere. Secunda ratio hec est: propter hoc damus cibum vt calor naturalis non resoluatur: nec consumat humiditates corporis substantiales: ⁊ vt humiditates corporis conseruentur: ergo illud quod humiditatem corporis substantialem conseruat: magis debet exhiberi vel ita bene sicut cibus: sed potus humiditatem substantialem corporis cōseruat: ergo cum cibo debet exhiberi. Tertia ratio hec est: potus nō datur vt in stomacho maneat: sed vt ad membra cibum penetrare faciat sua liquiditate: sed illud quod facit cibum penetrare ad mēbra debet exhiberi cū cibo: ergo cū potus sit huiusmodi debet accipi cum cibo. Contrariū dicit Auicēna: ꝙ caueat conseruator sanitatis ne potum simul cum cibo accipiat: sed post per magnā moram. Hoc etiam probatur: penetratio cibi crudi ad membra pessima est: potus vo facit penetrare cibū ad membra: ergo potus debet dari cū

cibus est perfecte coctus: ⁊ hoc est per magnam morã post acceptionem cibi: ergo tunc debet accipi potus: ⁊ non cum cibo. Secunda ratio hec est: potus frigidus est vel actualiter vel potentialiter: sed hoc impedit digestionē ⁊ coctionem cibi: sicut aqua frigida proiecta in potum bullientem impedit bullitionē: ergo cum cibo potus non est accipiendus. Ad hoc dicendū ꝙ potus simul debet accipi cum cibo. Dicit tamen Auicē. ꝙ per magnam moram post debet accipi. Propter hoc distinguēdū ꝙ in hmōi exhibitiōe duo sunt attendenda. Primū est satisfactio appetitus. Secundū est ordo ciborū ⁊ trāsitus ad mēbra. Si loquamur primo mō simul damus cibum ⁊ potum: cum vtriꝙ appetitui satisfaciendum sit: sed satisfactionem appetitus nō considerat cōseruator sanitatis in exhibitiōe potus. Quātū tñ ad ordinē non competunt simul sed post: faceret eñ cibum crudū ad membra penetrare. Ad aliud dicendū ꝙ potus facit cibum penetrare: sed nunꝙ cibus debet penetrare nisi perfecte digestus: ⁊ hoc est per magnam moram post: ⁊ ideo tūc debet exhiberi potus. ¶ Secundo queritur qđ magis competit in regimento sanitatis: an vinū an aqua: ⁊ videtur ꝙ vinū: quia digestionē plus iuuat ꝙ̄ aqua: ⁊ sic vinum plus competit. Contrariū dicit Auicen. ꝙ aqua frigidissima plus competit. Secunda ratio hec est: nocumentū quod conseruator sanitatis debet euitare est delegatio cibi crudi ad membra: sed vinum facit ipsum transire ad mēbra crudum: cum propter suam dulcedinē ad membra trahatur: ergo vinum minus competit in regimento sanitatis ꝙ̄ aqua. Ad hoc dicendum ꝙ aqua plus competit in regimento sanitatis ꝙ̄ vinū: sicut dicit Auicē. Notandū tamen ꝙ tria sunt consideranda in regimento sanitatis. Primū est impedimentū digestionis. Secundū est satisfactio sitis. Tertiū est penetratio cibi crudi ad membra. Primo ergo modo vinum plus competit ꝙ̄ aqua: q: minus digestionē impedit. Secūdo tamen ⁊ tertio modo plus competit aqua frigidissima: q: plus sedat sitim ⁊ cibum non facit penetrare crudum. Vinum vero facit: ⁊ ideo minus competit. ¶ Sed tūc queritur que aqua plus competat: an calida an frigida: ⁊ videtur ꝙ calida: eo ꝙ minus impedit digestionē. Contrariū tamen dicit Auicēna. s. ꝙ frigida: quod concedimus. calida eñ maxime remollit stomachū ⁊ appetitum defectat ⁊ nauseā prouocat: neꝙ satisfacit siti. ¶ Sed tunc queritur: an in parua quantitate: an in magna debeat exhiberi: ⁊ videtur ꝙ in magna: conseruator sanitatis multum debet cauere de ꝯuersione aque in stomacho: sed quando datur in magna quātitate non de facili conuertit̄ sicut dicit Gal. ergo aqua in magna quantitate competit. Contrariū tamen dicit Auicē. scꝫ ꝙ in parua quantitate. Ad hoc dicendū ꝙ in minima quantitate debet dari: solum autem datur ad infrigidandū meri ⁊ os. Ad rationē dicendū ꝙ stomachus in duplici statu pōt esse: q: pōt esse in magno calore sicut in febrib⁹ cholericis: vel pōt eē in temperamento. Primo modo aqua in magna quantitate cōpetit vt non cōuertatur propter sui magnam quantitatē sed in secundo statu stomachus nō excellit in caliditate: sed est temperatus: ⁊ ideo in parua quantitate competit. ¶ Vltimo queritur vtrum vinum post acceptionē rerū putridarum cōpetat: sed q: hoc sufficienter discussum est in dietis particularibus capitulo de vino: ideo ad presens supersedemus. ¶ Sed postea queritur de quibusdā questionibus ⁊ querunt̄ sex. Primū est de ordine fructuū in eadem mensa. Secūdū de ordine cene ⁊ prandij. Tertiū de ordine somni. Quartū de dieta exercitantiū. Quintū de diuersitate exercitij. Sextum de ordinatione balnei.

¶ Circa primū proceditur hoc modo: queritur vtrum cum alijs cibarijs debeāt dari fructus: ⁊ videtur ꝙ non: cibaria que de facili corrūpuntur secum trahunt alia cibaria ad sui corruptionē: sed fructus de facili corrūpuntur: ergo non debent cum alijs cibarijs exhiberi. Potest etiam istud probari per hoc qđ dicit Gal. patrem suū nunꝙ fructus comedisse ⁊ tunc semper fuit sanus: ⁊ postea fructum comedisse ⁊ fuit eger. Dicit etiā Gal. in cōmento super aphorismis: ꝙ malicis autūni est propter fructus. Ex his omnibus potest concludi ꝙ non competūt cum alijs cibarijs. Sed contrariū videtur hoc modo: quandoꝙ eñ discrasie sunt in corpore: ⁊ dātur contraria ad reprimendū vel alterandū discrasiā: sed fructus alterant discrasiam cum sint frigidi: vnde etiam ꝑpter hoc dantur febricitantibus: ergo multo fortius competunt sanis. Ad hoc dicendū ꝙ fructus nocent in regimento sanitatis. Ad rationem dicendū ꝙ differenter datur dieta in sanis ⁊ egris. Sanis enim datur tēperata ⁊ similis: egris v̄o competit dieta contraria que discrasiam ⁊ morbum alteret: ⁊ ideo non sequitur ꝙ si competant egris fructus frigidi: q: ad eorum discrasiam alterandū: ꝙ propter hoc competant sanis. ¶ Secundo queritur cum dantur fructus post cibū vel ante: vtrum debeat fieri mora inter ipsos ⁊ alia cibaria: ⁊ videtur ꝙ nō: q: dicit Auicē. de rebus deterioribus est in regimento sanitatis moram facere inter duo fercula. ⁊ causa dicta est superius. Cōmiscetur eñ coctum cum crudo: ⁊ non accidit nisi fiat mora: ergo mora nō debet esse inter fructus ⁊ alia cibaria. Ad oppositū est qđ dicit ras. ꝙ inter fructus molles ⁊ alia cibaria necesse est esse moram. facilis eñ sunt conuersionis: ⁊ ita si non esset mora corrumperent alia cibaria. Ad hoc dicendū ꝙ inter fructus molles debet intercadere mora: vnde debent accipi quasi in duabus mēsis. Ad rationē dicendū ꝙ mora inter duo fercula duplex est. Vna quando vnus cibus est semicoctus: ⁊ alius crudus: ⁊ si commisceantur fit corruptio ⁊ nocet nocumento magno: ⁊ hoc loquitur Auicēna. Alia est mora que non est nociua: vt vno complete digesto alter sequatur: ⁊ hoc modo intelligit ras. ¶ Tertio queritur de fructibus pōticis sicut de piris ⁊ huiusmodi: vtrum immediate debeant accipi post cibum: aut post per magnam moram: ⁊ videtur ꝙ immediate. nō enim debet fieri mora inter cibaria dure digestionis: sed isti fructus dure digestionis sunt: ergo non debet fieri mora inter ipsos ⁊ alia cibaria. Contrariū dicit Ras. in almāsore ꝙ debent dari per magnam morā post: ⁊ causa huius est: q: fructus sua ponticitate constringit os stomachi ⁊ facit descendere cibaria: ergo tunc debent dari fructus cum cibus perfecte coctus est: sed hoc non est nisi per magnam morā post ergo debent dari per magnā moram post. Ad hoc dicendū ꝙ per magnam morā post debent dari fructus: scꝫ cū digestus fuerit cibus. Ad rationem dicendū ꝙ quedam sunt cibaria ex quibus commixtis cum alijs: vnū debet fieri vt in generibus carnium ⁊ piscium: ⁊ inter talia non debet fieri mora. Alia sunt que non debent misceri alijs cibarijs vt fructus: corrumperent eñ totum si alijs miscerētur. ¶ Sed tunc queritur quare in alijs cibarijs auctores docent vitare moram: in fructibus v̄o precipiunt moram. Ad hoc dicendū ꝙ hoc est s̄m Ras. propter hoc ꝙ fructus inter omnia cibaria maxime ad putredinē conuertuntur: ⁊ ideo nunꝙ debēt secum associare alia cibaria: ⁊ ideo vel post per magnā moram: vel ante debēt accipi. Alia v̄o cibaria ex eorum mixtione non inducunt putredinē in stomacho: ⁊ ideo neꝙ nocumentum inducunt. ¶ Quinto querit̄ vtrū fructus ante completam digestionē sicut cum cibaria sunt in ore stomachi cōpetant: ⁊ videtur ꝙ sic: q: sicut dicit ysaac: fructus exhibiti post cibū deponūt ipsū deorsū: ergo immediate post cibū cū adhuc nō descēderit ad fundū stomachi cōpetūt. Cōtrariū dicit Ras. Ad h̄ dicēdū ꝙ duo sunt ibi respect⁹. Prim⁹ est depositio cibi ab ore stomachi ad fundū: ⁊ hoc mō competunt fructus: ⁊ hoc non est in regimento sanitatis: sed occasione. Secūdus est cōmixtio crudi cibi cū semicocto: ⁊ hoc modo fructus non debent dari immediate: sed post per magnam moram: quia de facili cōuertuntur: ⁊ hoc modo intelligunt ysaac ⁊ Ras.

¶ Circa secundum proceditur hoc modo: queritur in quo tempore cōpetūt grossiora cibaria in regimēto sanitatis: an in cena: an in prandio: ⁊ videt̄ ꝙ in cena: in tēpore illo dꝫ dari cib⁹ grossior in quo calor naturalis fortior est: sꝫ hoc est in nocte: g̃ versus noctē plus cōpetūt grossa cibaria ꝙ̄ in die: ⁊ sic in cena plus competunt ꝙ̄ in prandio. minor patet per

ysaac libro vrinarū: ꝙ in nocte calor fortior est: ⁊ tunc digestio celebratur: quia tūc calor retrahitur ab exterioribus ad interiora. In die vero calor naturalis minꝰ fortis est: q: trahitur ab interioribꝰ ad exteriora. Scđa ratio hec est: hore diei assimilant̄ temporibus anni. vnde nox hyemi: ⁊ dies estati: calor vo in hyeme fortis est: vnde cibaria multa et grossa cōpetunt: quod innuit Hippo. dicēs. Uentres hyeme ⁊c. estate vero subtilia ⁊ pauca propter caloris debilitatem: ergo similiter in hora que hyemi assimilatur grossa cibaria competunt: ⁊ hoc est in hora cene vel noctis: ergo grossa cibaria in cena competunt: ⁊ in hora que estati assimilatur pauca ⁊ subtilia: hoc est in hora diei. Tertia ratio hec est: caliditas debilitatur tripliciter. Primo modo: cū calor a centro corporis extrahit̄ sicut accidit in die. Secūdo cum resoluit̄ vt in febre. Tertio modo cū extinguit̄ ab humiditate equosa. ⁊ tribꝰ modis istis oppositis fortificat̄ scꝫ qn̄ retrahitur ad interiora in nocte: ergo in nocte fortior est: sed tunc competunt grossa cibaria: ergo in nocte vel in cena grossiora cibaria competūt q̄ in prandio. Hoc cōfirmatur per auctoritatem Auicē. dicit em̄ ꝙ in habitātibus in regionibꝰ calidis est calor debilis ꝓpter fortitudinē caloris exterioris resoluētis calorem interiorē: habitātes vo in frigidis habent calorem fortem: sed nox cōparatur regionibus frigidis: dies vo calidis: ergo sicut in regionibus frigidis grossa cibaria competūt: similiter in hora illa que proportionat̄ illi regioni cōpetunt grossa. hoc autē est in nocte: ergo in nocte grossiora cibaria cōpetūt. Quarta ratio hec est: dicit Auicē. li. suo de anima: ꝙ vna virtus retrahit aliam a suis operationibꝰ: vnde prudēs in vna hora est fatuus in alia: ⁊ bonus in studio non est bonus in digestione: vnde vna trahit instrumentuꝫ cōmune ad se: sed de die virtus animalis oīno viget per calorem naturalē ⁊ spiritus qui sunt nutrimentū omniuꝫ virtutum: ergo retrahit virtutē naturalē a suis operationibꝰ: econuerso vo est in nocte: q: naturalis retrahit animalē: oēs em̄ virtutes animales scꝫ sensibiles ⁊ motiue cessant: ⁊ sola naturalis in nutrimentū operatur in ipsum perfectam digestionem celebrando: sed tunc grossior cibus cōpetit: ergo de nocte cibus grossior cōpetit. Hoc cōfirmatur per hippocratem dicentē ꝙ ventres hyeme ⁊ vere ⁊c. ⁊ cōcludat̄ vt priꝰ. Dicit etiam Gal. ꝙ tunc cibaria multa offerant̄: q: tunc debet somnus sequi: ergo versus noctē grossa cibaria competunt. Quinta ratio hec est: somnus est reuocatio caloris ab exterioribus ad interiora: similiter somnus est quies virtutum animaliū cum intensione naturaliū: ergo quanto plus viget somnus: tāto calor est fortior: ⁊ virtus naturalis intensior: sed hoc est magis in nocte q̄ in die: sed cum calor est fortior cibaria grossiora cōpetunt: ergo plus competūt versus nocteꝫ siue in cena q̄ in die. Sexta ratio hec est: dicit Auicē. capi. de somno. super oīa cauēdus est somnus diurnus: parat em̄ corpus ad apoplexiā ⁊ epilepsiā ⁊ malū inducit colorem: somnus vo naturalis est nocturnus: ⁊ tūc dominatur calor: ergo tunc grossa cibaria debent dari: hoc autem est in cena: ergo ⁊c. Ad oppositū: nihil qđ grauitatē corporis inducit ⁊ multas egritudines: debet iniungi in regimēto sanitatis: sed acceptio grossorū ciborum in cena: sicut dicit Constātinus in lib. de regimēto sanitatis: hoc facit: inducit em̄ grauitatem capitis ⁊ oculorū obscuritatē: ergo acceptio grossorum ciborum in cena non cōpetit. Ad hoc dicendū ꝙ in prandio debent accipi pauca ⁊ subtilia cibaria: in cena vo debent accipi grossa sicut dicit hippocrates in regimēto acutorū: ꝙ in cena cibus liq̄dus debet in soliduꝫ mutari ⁊ grossum. Ad rationē dicendū ꝙ melior est cena q̄ prādiū nisi q: facit grauitateꝫ capitis ⁊ oculorū obscuritatē. Unde notādū ꝙ duo sunt ibi attendēda. Primum est regimentū sanitatis: ⁊ hoc modo competūt grossa cibaria in cena. Scđm est incursus accidentiū: vt dolor capitis ⁊ oculorū obscuritas: ⁊ hoc modo subtilia debent dari in cena: in prandio grossa. Hoc autē conseruator sanitatis non debet inspicere: sed debet tardare ne cito dormiat donec cibus ad funduꝫ stomachi venerit: ne predicta accidentia incurrat. ¶ Sed tūc querit̄ vtrum hoc debeat esse in egris: ⁊ videt̄ ꝙ nō: q: cum imminet incursus accidentiū ⁊ vehemētia infirmis attenuanda est dieta vnde subtilia competunt. Natura em̄ tunc multū intenta est morbo: ⁊ ideo intendere non potest cōuersioni nutrimenti: sed in nocte in infirmis intendunt̄ accidentia: plus em̄ laborāt in nocte q̄ in die sicut dicit hippocra. Quibus crisis fit ⁊c. ergo versus noctem egris subtilior dieta debet exhiberi. Hoc autem confirmatur per Ras. qui dicit: qui patitur febrem debet cibari in illa hora in qua minus affligitur. hoc autem est in aurora: ⁊ si sit febris continua et in aurora magis affligatur quod parum contingit: debet cibari in hora in qua solebat cibari qn̄ sanus erat: sed quasi gn̄aliter magis affligitur patiēs versus noctē: ergo vsus noctē dꝫ exhiberi subtilior dieta q̄ in die. Scđa ratio hec est: differt dieta in sanis ⁊ egris. In sanis em̄ datur vt corpus confortet ⁊ addat in corpus. In egris vo datur vt non addat in morbū: scꝫ in dolorem capitis ⁊ oculoruꝫ obscuritatē ⁊ vt virtutem sustentet: ergo in tali hora in qua magis affligitur patiens non competunt cibaria grossa: hoc autem est versus noctē: ergo ⁊c. Ad oppositū: dicit hippocrates in regimēto acutorum: ꝙ in sero debet dari ptisana non colata: in die vero vel mane liquida: sed non colata grossior est q̄ liquida: ergo in egris grossior dieta in sero competit. ⁊ hoc probat q: qđ ledit fortes ledit debiles: sed sanis nocet multum cibuꝫ dare de die: ergo multo fortiꝰ egro nocebit. Ad hoc dicendū ꝙ vt in pluribus egris debet exhiberi cibus solidus in prandio magis q̄ in cena duplici de causa. Prima est: q: incursus accidētiū in pluribus magis infestat de nocte q̄ de die: ⁊ ideo nō competunt grossa de nocte. Secunda causa est: q: egri de nocte parum dormiunt: ideo remaneret cibus crudus ⁊ indigestus: si grossa in cena reciperent ⁊ inquietudinē inducerēt: que maxime in egris vitāda est. In sanis vo ecōuerso est: nō em̄ habent mala accidentia de nocte: vnde solum in illis intendimus digestioni que sufficiat de nocte mediante somno reuocante calorem naturalē ab exterioribus ad interiora. Dicimus tamen ꝙ quedā sunt egritudines que plus infestant de die q̄ de nocte vt cholerica febris interpolata. Quedam que continue affligūt vt cōtinua. In illa igit̄ que continue affligit: grossus cibus in mane: subtilis in sero debet exhiberi. In illa que de nocte plus affligit vt quotidiana: debet cibus solidus dari in die. In illa tn̄ que plus affligit debet dari grossus cibus de nocte. Ad auctoritatem hippocratis dicendū ꝙ intelligit cum egritudo incipit declinare. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile de sanis ⁊ egris. In egris em̄ vitatur malicia accidentiū: ideo cibus solidus debet dari de die. In sanis econtrario: q: in sanis solum intenditur digestio. Ad auctoritatē dicēdū ꝙ aliquid potest ledere sanos ⁊ iuuare infirmos vt fructus: tamen si intelligatur respectu eiusdem non est instantia: vt si aliquid noceret sanis debilitando calorem naturalē respectu eiusdem noceret infirmis: sed hoc non faciunt fructus: vnde bene teneret si idem facerēt vtrobiq̄: debilitant em̄ calorem in sanis: ⁊ fortificant in infirmis eo ꝙ reducunt ad temperamentū ⁊ alterant malam discrasiam. ¶ Tertio queritur quare mala accidentia vehementius grauant de nocte q̄ de die: ⁊ quare sequitur grauitas capitis ⁊ oculorum obscuritas acceptioneꝫ grossorū ciborum in sero: sicut dicūt Constantinus ⁊ ysaac. Ad hoc dicendum ꝙ vehementia accidentium fit de nocte: virtus em̄ naturalis multum intenta est digestioni materie morbi. Animalis vo virtus quiescit: de die vo ecōuerso est: q: animalis in die operationibꝰ suis intenta est: vnde incursum accidentiū non sentit: in nocte vero sentit sicut dictum est: q: animalis virtus intenta est quieti: ⁊ ideo grauamen accidentiū plus sentit in hora in qua quiescere debet: si igitur virtus animalis non quiescat de nocte: sed grauetur: si diu fuerit sine dormitione signū est mortis. Ad aliud dicendum ꝙ digestio maxime de nocte celebratur: quando igitur multa fit repletio in sero: fumi resoluūtur qui eleuantur ad caput ⁊ oculos: ⁊ inducunt dolorem ⁊ grauitatē capitis: in die vo fumi diuertuntur a calore trahēte extra: plus nocet tamē q: cibus crudus remanet. ¶ Sed tūc querit̄ quomō debemus accipere cibum in estate ⁊ in hyeme: ⁊ videtur ꝙ plus nocet prandiū in estate q̄ in hyeme: prandiū prohibetur ꝓpter debilitatē caloris: ergo magis dꝫ euitari in tpe

illo in quo calor debilis est: sed hoc est in estate potius ꝗ in
hyeme: ergo in estate plus nocet prādiū ꝗ in hyeme. Pre-
terea in illa hora debet accipi cibꝰ q̄ frigidior est: q: calor ex-
terior impedit digestionē: sed hec est in mane: ergo in mane
debet cibus accipi in estate. Cōtrariū tñ dictat experimētū.
Ad hoc dicendū ꝙ in estate dꝫ cibus accipi in mane: vt in au-
rora vel in fine diei. Notandū tñ ꝙ in estate noctes sunt par
ne: iō cibus cōplete de nocte nō pōt digeri. Debemꝰ igit̄ ac-
celerare cenā: ita ꝙ pars diei in digestione suppleat: qđ nox
deberet facere. Silr bonū erit: ⁊ etiā melius si in sero cibꝰ tar-
de accipiatur ꝙ dormitio succedat vsq̧ ad tertiā. In hyeme
vo q: noctes sunt magne ⁊ sufficiētes ad cōpletam digestio
nem: ideo cibus in sero potest accipi.

¶ Circa tertiū ꝓcedit̄ hoc modo: querit̄ vtrū somnus im-
mediate post cibū debeat sequi: ⁊ videt̄ ꝙ sic: post receptio-
nem ciboꝝ perfecta requirit̄ digestio: hec vo fit post reuoca-
tionē caloris naturalis ab exterioribꝰ ad interiora: hoc vo fa-
cit somnus: g̊ somnꝰ imediate post cibū necessariꝰ est. Scda
ratio hec est: cum somnus non exercet̄ tunc vigilia inducit̄:
sed sicut dicit Auicē. somnus similis est quieti: vigilia vo si-
milis motui: sed post comestionē nocet motꝰ q: reuocat ca-
lorem ab interioribus ad exteriora: ergo similiter nocebit vi-
gilia post cibū: ⁊ sic relinquit̄ per oppositū ꝙ somnus est ne-
cessarius. Ad oppositū illud imediate post cibū non dꝫ iniū-
gi ex quo sequit̄ malicia accidētiū vt inqetudo maxima sin-
copis dolor capitis ⁊ grauitas oculoꝝ ⁊ ꝯsimilia: vnde mul
ti post cibū statim dormiūt ⁊ suffocant̄ ⁊ subito moriuntur:
vel egritudines malas incurrūt: cibus eñ remanet crudus:
sed oīa ista ꝑpter somnū accidūt imediate post cibū: g̊ non
cōpetit somnus post cibū immediate in regimēto sanitatis.
Scda rō hec est: fundus stomachi locus digestionis est: est
eñ calidus: q: circundat̄ calore cordis a sinistris: calore epa-
tis a dextris: ergo ante somnū debes attendere vt cibus ad
fundū stomachi veniat. os eñ eiꝰ frigidū est: ſꝫ descēsus cibi
ad frigidū fit per motū aliquantulū suauē: ergo post cibum
immediate exercēdus est motus suauis: qui est deductio fa-
ciens cibaria descēdere ad fundū stomachi. Hoc confirmat̄
per pħm qui dicit ꝙ oportet post cibuꝫ deābulare vt cibi in
ore stomachi non resideāt: sed ad fundū descendāt. Ad hoc
dicendū ꝙ nō statim post cibuꝫ dormiendū est: sed post diu
cū cibus descēderit ad fundū: ⁊ debet homo stare ⁊ non se-
dere: ⁊ si motus exerceat fit motus suauis. s. deductio que-
dam: ⁊ non motus cū labore sicut ludus pile ⁊ hmōi. Ad ra-
tionē in contrariū dicendū ꝙ duplex est motus. Quidā qui
est labor sicut ludus pile: ⁊ talē non debet exercere cōserua-
tor sanitatis post cibū. Alius est qui est deductio quedam ⁊
talis ꝓdest. ¶ Sed tunc querit̄ vtrū somnus diurnus cō-
petat accepto cibo: ⁊ videt̄ ꝙ sic: si tēpus nō est naturale de-
bemus artificialiter facere vt flabellū cōtra calidūꝫ: ergo si-
militer in digestione exercēda faciēdus est somnus. Ad op-
positū est illud qđ dicit Auicē. ꝓcipit eñ vitare somnuꝫ post
prādiū in die. Preparat eñ ad paralysim ⁊ apoplexiā ⁊ epi-
lentiā: ⁊ tale maliciam inducit. Ad hoc dicēdū ſm Auicē. ꝙ
pessimū est dormire in die. ¶ Consequēter querit̄ cū aliqs
amisit somnū de nocte vtruꝫ debeat dormire de die. Ad hoc
dicendū ꝙ sic ꝑpter necessitatē nature. ¶ Cōsequēter q̄ri-
tur vtrū alicui q̄ accepit cibū vtrū sit meliꝰ ei dormire ꝗ nō:
tam in hyeme ꝗ in estate. Ad hoc dicendū vt credo ꝙ dormi
re plus prodest: vigilia eñ digestionem impedit. ¶ Dein-
de querit̄ quod est melius: an stare: an quiescere: ⁊ videt̄ ꝙ
quiescere: q: motꝰ calorē ab interioribꝰ ad exteriora trahit:
⁊ hoc repugnat digestioni: ergo dispositio que motui repu
gnat magis ⁊ est ei cōtraria est iniungēda. Ad oppositū est
auctoritas pħi ꝙ oportet deambulare ⁊c. Ad hoc dicenduꝫ
ꝙ melior est statio ⁊ vt moueat se: ⁊ si eger sit qui non possit
se mouere erigatur corpus suū cum puluinaribus retro ad
spatulas appositis. ¶ Postea querit̄ cum motus iniunga-
tur qñ melius est an post prandiū: an post cenā: ⁊ videtur ꝙ
post prandiuꝫ: q: dies est tēpus pertinens ad motū: nox vo
ad quietē: sed res que fiunt tēporibus non suis maxime no
cent: ergo motus in nocte maxime nocet. Ad hoc dicendū ꝙ
non est quiescēdū statim: sed prius debet motus exerceri ⁊
magis post prandiū ꝗ post cenā: ⁊ loquor de motu modera-
to qui est deductio.

¶ Circa quartum proceditur hoc modo: queritur vtrum
grossa dieta an subtilis competat exercitantibus: ⁊ videtur
ꝙ subtilis: exercitium resoluit calorem naturalem: maxime
cum est immoderatum: sed cum calor naturalis resoluitur
cibus subtilis competit: ergo cum in exercitanti calor natu-
ralis resoluatur ꝑpter exercitiū: relinquit̄ ꝙ eis subtilis die-
ta cōpetit. Scda ratio hec est: ꝑ exercitiū calor naturalis ab
interioribus ad exteriora trahitur: sed in tali casu cōpetunt
semper subtilia cibaria: ergo exercitantibꝰ subtilis dieta cō-
petit. Minor ptꝫ per simile in hoībꝰ existētibus in regioni-
bus in quibꝰ calor naturalis resoluitur ab exteriori calore si-
cut dicit Auicē. qbꝰ cōpetit subtilis dieta: ergo a simili exer-
citanti cum calor resoluat̄: cōpetit cibus subtilis. Ad opposi-
tum: vbi magna est indigētia restaurationis cum fortitudine
caloris exigitur multa ⁊ grossa dieta: sed in exercitantibꝰ est
fortis calor. Item multa fit deperditio in eis ſm ysaac: er-
go illis cōpetit grossa dieta. Secūda ratio hec est: in haben-
tibus poros apertos exigitur grossa dieta vt pori repleant̄
ne cibus exhalet sed retineat̄: sed in exercitantibꝰ pori sunt
aperti ꝑpter calorē: ergo grossa dieta eis cōpetit. Ad hoc di-
cendum ꝙ in exercitantibꝰ cōpetit grossa dieta. Notanduꝫ
tamen ꝙ in exercitio sunt duo. Primum est extinctio calo-
ris ⁊ humoris incēsio: ⁊ hoc modo grossa dieta eis cōpetit.
Scdm est resolutio caloris naturalis ⁊ virtutis: sed hoc non
facit ꝓprie exercitiū: sed eius quātitas ſcꝫ qñ est immodera-
tum: ⁊ hoc modo dieta subtilis eis cōpetit. Ad rationē dicē-
dum ꝙ duplex est status exercitij. Potest eñ exercitiū acci-
pi in fieri: ⁊ tunc retrahitur calor naturalis ab interioribus
ad exteriora: ⁊ sic cōpetit cibus neq̧ grossus neq̧ subtilis.
Scds status est post factum esse. ⁊ hoc modo cōpetit cibus
grossus cum calor retrahatur ab exterioribus ad interiora.
¶ Deinde querit̄ que dieta cōpetat exercitantibꝰ in ani-
ma: sicut scholaribus ⁊ studentibꝰ: ⁊ videtur ꝙ subtilis die-
ta isti exercitio cōpetat: grossa dieta cōpetit ī eo exercitio in
quo naturalis calor excitat̄ excitatione magna: hoc aūt non
est in exercitio animali cū ibi nō fit motus: ergo in tali exer-
citio nō cōpetit grossa dieta: ſꝫ subtilis. Scda ratio hec est:
in illo exercitio cōpetit grossa dieta in quo sup̄flue a corpo-
re resoluunt̄: sic autē non est in scholaribꝰ: imo potius sup̄-
fluitates aggregant̄: g̊ eis nō cōpetit grossa dieta: sed sub-
tilis. Tertia ratio hec est: vna virtus retrahit aliā a suis ope-
rationibus sicut dicit Auicē. lib. suo de aīa: sed virtus anima
lis in studentibus multū laborat: naturalis vo retrahit̄: sed
qñ virtus naturalis retrahitur a suis operationibus: nō cō-
petit grossa dieta: ergo studentibꝰ nō cōpetit grossa dieta.
Ad oppositū: videtur ꝙ illis competat grossa dieta: q: calor
excitatur ⁊ humor minuitur. Ad hoc dicēdū ꝙ scholaribus
non cōpetit grossa dieta sed subtilis. illud eñ exercitiū est in
quiete ⁊ non facit superflua resudare. Ad rationē dicenduꝫ
ꝙ in hoc exercitio tria concurrūt. Primū est resolutio mul-
ta facta a corpe. Scdm est debilitas virtutis q̄ quasi mortua
est. Tertiū est aggregatio superfluoꝝ in corpore. Quātū ad
primū debēt dari grossa cibaria: quātū aūt ad alia duo sub-
tilia debēt dari: vñ eis cōpetit comedere freq̄nter ⁊ subtilia
cibaria. ¶ Deīde q̄rit̄ ꝑ quā viā studiū aīe imprimit in cor-
pus resolutionē ⁊ calefactionē ⁊ hmōi. Ad hoc dicēdū ꝙ vir
tutes aīales ratiōi deseruiūt: virtutibꝰ vo animalibꝰ deser
uiunt calor ⁊ spūs: ⁊ qñ excitant̄ inflāmant̄ spiritꝰ ⁊ calor ⁊
depascūt humores: ⁊ sic extermināt corpꝰ. ¶ Deinde q̄rit̄
vtrū habētibꝰ ī corpe mltas sup̄fluitates cōpetat exercitiū
aīale sine corpali. Ad h̄ dicēdū ꝙ nō: q: illđ resoluit naturalē
hūidū. ⁊ relīqt accidētalē: vñ talibꝰ cōpetit exercitiū corpale.
¶ Circa quintū ꝓcedit̄ hoc modo: querit̄ vtrū quies infri-
gidet sicut motus calefacit: ⁊ videt̄ ꝙ sic: exercitiū excitat ca-
lorem: quies nō: ergo sicut exercitiū calefacit: sic quies infri-
gidat. Cōtrariū videt̄: ꝑ exercitiū calor ⁊ spūs resoluunt̄: ꝑ
quietē vo nō: imo potiꝰ cōseruant̄: ergo quies magis calefa-
cit ꝗ motus. Cōtrariū dicit Auicē. ꝙ quies infrigidat semꝑ.
Ad hoc dicendū ꝙ exercitiū semper calefacit: quies infrigi-
dat: ⁊ quādo exercitium resoluit calorem ⁊ spiritū: calefacit

accidentaliter. Infrigidat vo ꝓpter hoc ꝙ resoluit calorem
naturalē. Ad ratonē dicēdū ꝙ duplex est caliditas. Quedā
que aduenit ex addit. ōe addendo in calorē sicut pꝫ in exer-
citio: ⁊ de tali dicit ꝙ calefacit: nā omne qd addit in calorem
calefacit. Alia est caliditas in conseruādo: ⁊ hoc modo quies
calorē inducat: cōseruat eñ calorē ⁊ cedit in ipsum: nō tñ di-
cit calefacere si non addit in calorē. ❡ Consequēter querit
de hoc qd dicit Cōstāti. scꝫ ꝙ motus aliqñ infrigidat humo-
res: ergo per oppositū quies aliqñ calefacit. Cōtrariū dicit
Auicē. ꝙ quies neqꝫ per se neqꝫ per accidēs calefacit: sꝫ mo-
tus. Ad hoc dicendū ꝙ motus corpus infrigidat resoluēdo
humores ⁊ excitando faciens penetrare ad mēbra. ⁊ non va
let istud argumentū: non calefacit: ergo infrigidat: ⁊ ecōuer
so non sequit ꝙ si non excitat calorē non calefacit: sed quies
calorē conseruādo calefacit ⁊ reducit in idipsum: ⁊ nō addit
in calorē: ⁊ isto modo non dicit calefacere neqꝫ per se neqꝫ ꝑ
accidēs. ❡ Deinde querit vtrū quies ⁊ exercitiū imprimāt
in corpus mediātibus rebus naturalib⁹: ⁊ videt ꝙ sic: mot⁹
de se non calefacit nisi excitādo calorē ⁊ spirit⁹: sed hec sunt
res naturales: ergo illis mediātib⁹ imprimit in corpus. Sꝫ
cōtra ille sunt res nō naturales que corpus non cōstituunt:
tñ corpus non manet sine illis: ergo cum calor ⁊ spirit⁹ sint
hmōi: ḡ si illis mediātib⁹ imprimit in corpus: nō imprimit
mediantibus rebus naturalibus. Ad hoc dicendum ꝙ mo-
tus imprimit in corpus per res naturales inflāmando spūs
⁊ calore: ⁊ ideo motus calefacit: vnde subiectū propinquuꝫ
motus est calor: remotū vo corpus. ❡ Deinde querit vtrū
post cibū cōpetat exercitiū: ⁊ videtur ꝙ non. Ad hoc aūt ꝙ
fiat digestio post cibū debet conari cōseruator sanitatis: vñ
debet reuocare calorē exteriorē ad interius: sed hoc impedit
exercitiū reuocādo calorē naturalē ab interiorib⁹ ad exterio
ra: ergo exercitiū post cibū non cōpetit. Scdā ratio hec est:
illud qd cibaria cruda ponit in fundo stomachi nocet in regi
mento sanitatis: sꝫ exercitiū est hmōi: q: cōmouet cibaria ⁊
cōmota descendūt: ḡ in regimēto sanitatis nō cōpetit exer-
citium post prandiū. Tertia ratio hec est: dicit ysaac ⁊ ras. si-
cut exercitiū ante cibū summo iuuamēto iuuat: sic post cibū
summo nocumēto nocet. Contrariū videt: ad digestionē re-
quiritur excitatio caloris naturalis: hoc vo fit per exercitiū:
ergo post cibū debet fieri exercitiū. Ad hoc dicēdū ꝙ post ci
bum nō debet fieri nisi quedā paulatina statio. Ad rationē
dicendū ꝙ ad digestionē ⁊ calorē tria cōcurrunt. Primū est
excitatio caloris: secundū est situs in quo debet excitari: ter
tium est situs materie debitus vt in fundo stomachi. Exer-
citiū vo trahit idebite calorē naturalē exteri⁹: ⁊ iō nō iuuat.
❡ Circa sextū ꝓceditur hoc modo: querit de balneo qua-
re quibusdā cōpetit balneū ante cibum: quibusdaꝫ post. Ad
hoc dicendū ꝙ balneū administrat quibusdam ad pinguedi
nem procreandā ⁊ humiditatē. talibus autem prodest post
prādiū ⁊ cibū: q: attrahit humiditatē ad exteriora corporis
⁊ replet supficiē corporis: vnde apparet pingue. Alijs exhi-
betur ad remouendum pinguedinem: ⁊ talibus debet fieri
balneuꝫ aque salse vt superflua multa resoluat ⁊ tarde post
comedat. ❡ Ultimo querit quare cibus non cōpetit in bal
neo macilentis cum indigeāt refectione. Ad hoc dicendū ꝙ
non cōpetit macilētis in balneo cibus: q: calor balnei trahit
calorem naturalē ab interioribus ad exteriora: ⁊ ideo si det
cibus in balneo: nocet nocumēto magno: cum non sit calor
sufficiens interius ad digerendum.

❡ Finiūtur diete vniuersales ysaac: cū vber-
rimis commentarijs prestantissimi viri Pe-
tri hispani.

❡ Apollinee artis monarche ysaac filij adopti
ui Salomonis regis Arabum: diete particula-
res: cum vberrimis excellentissimi viri Petri
hispani: cōmentarijs.

❡ Prologus.

Ompleuimus in libro primo vniuersalē
significationē generis cibarij ⁊ specierū
eius: oportet in secūdo singulariter de ci
bo vnoquoqꝫ tractare: Initiuꝫ libri hu-
ius ⁊ finis de granis ⁊ fructibus erit.

❡ De diuersis accidētib⁹ cibariorum
in sua substantia.

Am cibaria in sua substantia diuersis sub-
iaceāt accidentib⁹: in qualitate bono ⁊ ma
lo: in quātitate multo ⁊ paruo: in natura ca
lido ⁊ frigido: humido ⁊ sicco: duro ⁊ molli
spisso ⁊ raro. Necesse est granū tritici tot accidentia
similiter acceptare: ideo maxime q: precipuus est ci-
bus ad humani corporis nutrimentū: ⁊ eius natura-
liter simile cōplexiōi: proinde antiqui precipueqꝫ py
thagorici consenserūt in sua substātia triticū diuersa
rum existere qualitatū: ⁊ quantitatū: quinqꝫ modis.
Primo ſm genus suū: scdō propter terrā vbi nascit:
tertio ꝓpter regionis naturam: quarto ꝓpter aeris
qualitates tēpore sui incremēti: quinto pro sui noui-
tate ⁊ vetustate.

❡ De genere tritici.

Eneris vo eiusmodi sunt duo. Unum vo
spissum ⁊ graue frāgi difficile: coloris ex-
terius cerei: interius vo albi supficie luci-
dum ⁊ lene. Alterū aridū ⁊ leue: frāgi faci
le: interiora ei⁹ albissima: supficies vo nō lenis. Eius
quidē qd superius diximus spissum ⁊ graue farina ⁊
medulla exuberātia ex substantia sui corticē vincit ⁊
furfurē: meli⁹ est faciende simile q̃ farine: nutrimen-
tum eius plus est: eiectio a stomacho tarda: digestio
eius dura qm̃ inobediēs est actionib⁹ nature: ad cō-
fortationē mēbroꝝ ⁊ vires dādas q̃ ad sanitatis cu-
stodiā magis valet. Ad mēbroꝝ cōfortationē neces-
sarius est cibus durus digeri: ⁊ tardus dissolui. Ad
sanitatis vo custodiā necessari⁹ est cib⁹ leuis digeri ⁊
cito dissolui. Granū qd lene est ⁊ facile frāgi por: fur
fur ⁊ cortex farinā exuperat ⁊ medullam: et hmōi res
gratia ad corpis nutrimentū minus est: ⁊ ad dissolu-
tionē facilius: ideo ad sanitatis custodiā q̃ ad mem-
brorum confortationem preualet.

Icut testatur Plato in Timeo: omnia composi-
ta resolubilia sunt in eis ex quibus componunt:
⁊ hoc tam celestia q̃ elementaria. Unde Plato
ibidem loquens in persona dei dicit. O dij deoꝝ
quorum ego sum pater ⁊ opifex: natura vestra dissolubiles
estis: mea autē voluntate indissolubiles. Cum ergo celestia
cum sint causa inferioꝝ: sint corruptibilia: multomagis ⁊ in-
feriora corpora. Unde dicit Auicē. ꝙ corpora humana cōsti-
tuūtur ex corporibus liquidis ⁊ fluidis: vt ex spermate ma-
ris ⁊ femine: ⁊ ꝓpter hoc ad tantā coagulationē puenire nō
potuerūt sicut lapides ⁊ metalla. Corpa ergo hmōi cū ex hu
iusmodi corporibus liquidis constituantur: passibilia sunt ⁊
dissolubilia tam a calore naturali intrinseco: q̃ accidentali

extrinseco. Qr sint dissolubilia a calore naturali intrinseco hoc probatur per Gal. in de complexionibus: dicentem ꝙ nos creati sumus in fine limositatis ⁊ humiditatis: et calor naturalis non cessat depascere humidum radicale quousq́ȝ adueniat mors: q̄ vnicuiq́ȝ destinata est ꝑ naturā. Hoc ideȝ innuit Auicē. ponēs exemplū de igne vł lichno in lāpade: qr cōsumēdo oleū consumitur ⁊ extinguit seipsum. Iteȝ a calore extraneo probatur experimento ⁊ ratione. Experimēto sic: qr abluas corpus mundissimū aqua mundissima semper in aqua remanebit aliqua labes sordicie. Ratiōe vō sic: quia Auicē. innuit ꝙ in calidis regionibus citius finitur iuuētus ⁊ acceleratur senectus q̄ in frigidis: ⁊ hoc ꝑpter calorē aeris exteriorē dissoluentē. Cum ergo corpus humanū continue dissoluitur ab vtroq́ȝ dicto calore: indiguit restauratiōe vt cōseruetur: sed ista restauratio non potuit fieri nisi per nutrimentū ⁊ dietam: igitur necessaria fuit dieta: vnde Aristote. in topicis dicit: nutriuntur semper animalia: nō semper tamē augentur. ysaac autē vidēs hmōi necessitatē diete: fecit scientiam de dietis. Sed qr vt dicit phs: scire aliquid contingit: aut in vniuersali aut in particulari: ꝑpter hoc fecit duplicē scientiā de dieta: in vniuersali scȝ ⁊ in particulari. Sic ergo patet que sit causa materialis huius libri: qr dieta particularis. Causa vō efficiens est ipse ysaac. Causa formalis est modus agendi. Causa vō finalis fuit finis huius operis: q̄ est vt habita scientia de dieta particulari: possimus regere et conseruare corpus humanū in debita naturalitate. Trāsferens istā scientiā fuit constātinus. ¶ Titulus talis est. Incipiunt diete particulares ysaac filij adoptiui salomonis regis arabū. Cui parti phie supponitur in sequenti lectione declarabitur. ¶ His visis accedenduȝ est ad formam tractatus. Iste liber a principio diuiditur in duas partes: quia primo vtitur transitu: secūdo ponit tractatum. Prima ibi. Cōpleuimus in primo libro. Secunda ibi: Cibaria in sua substātia diuersis. Prima istarū in tres: qr primo vtitur transitu recapitulando de predictis. Secundo epilogat ad dicenda ibi. Oportet in scdo. Tertio docet modū ꝓcedēdi ī isto libro ibi: In tertium huius libri. Tunc sequitur secunda pars: in qua ponit tractatū: ⁊ in illa primo determinat de dieta ꝓut respicit cibum. Scdo prout respicit potum. Secūda versus finem libri: ibi. Physici vłr concordant esse maxime ⁊c. Et in prima primo determinat de dieta sumpta a terra nascenti Scdo ab animalibus ⁊ eorū superfluitatibus: scda ibi. In prima licet particula de animaliū cōpetenter. Et in prima primo determinat de dieta sumpta a granis ⁊ fructib⁹. Secundo de sumpta ab herbis. secunda ibi: Quia cōpleuimus in hoc libro scdo. Et primo de dieta sumpta a granis: secundo a fructib⁹: scda ibi: Ficus ceteris fructibus. Et in primo determinat de dieta sumpta a granis ex quib⁹ fit panis. Secundo a granis ex quibus non fit panis. scda ibi fm quosdā Fabe vō in natura. Sed qr in quibusdā regionib⁹ fit panis ex fabis: propter hoc fm alios: secūda pars incipit ibi. Lenticula frigida est in primo gradu. Et in prima primo determinat de tritico vel frumēto quod idē est: Scdo de ordeo ibi: Ordeū frigidū ⁊ siccū. Tertio de milio: ibi. Miliū frigidum est. Quarto de panico. ibi: Panicū in farina. Quīto de fabis ibi: Fabe vō in natura. Et in prima primo determinat de vero tritico. Scdo de non vero: ibi: Zizania nascitur inter. Et in prima primo diuersificat triticū a parte sui totius. Secundo a parte suarū partium. ibi: Nature cortex triticeus. Tertio de confectis ex tritico. ibi: Panem tritici calidiorē. Et in prima primo determinat de tritico in via diete. Secūdo in via medicine: ibi: fm suam naturalē substantiā. Et primo generaliter: secundo magis specialiter. ibi: Genera vō huius sunt duo. Et ista secunda diuiditur: qr primo diuersificat triticum penes suum genus: vel penes suam cōpositionē. Scdo penes locū propriū vt penes terram vbi nascitur: ibi in fine presentis lectionis: Diuersitas grani fm terram. Tertio penes locum cōmunem vt penes regionē: ibi: Diuersitatē tritici ex regione. Quarto penes tēpus. ibi: Diuersitatē tritici penes tempus. Quinto penes nouitatē ⁊ vetustateȝ. ibi: Diuersitatē tritici pro vetustate. Prima pars cū alijs precedentibus est presentis lectionis. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali. ¶ Nota vnicuiq́ȝ verbū qr oblitum fuit in precedenti narratiōe: ꝙ dieta qñq́ȝ sumitur large pro administratione sex reruȝ non naturaliū: ⁊ tunc diffinitur sic. Dieta est certa regula viuendi ad vsum ⁊ vtilitatē humani corporis attributa. Quandoq́ȝ vō sumitur dieta pro vsu cibi ⁊ potus solum: ⁊ sic stricte: ⁊ tunc diffinitur sic. Dieta est competens exhibitio cibi ⁊ potus: quantitate: qualitate: tempore: numero: ⁊ ordine varianda: ⁊ vltimo isto modo determinat de dieta hic auctor.

¶ Hic pmo dubitatur vtrū dieta sit necessaria corpori humano: videtur ꝙ nō: qr quāto aliqd est nobili⁹: tanto paucioribus indiget: vt patet de pma causa: qr nullo alio indiget: sed ab omnibus indigetur. Hoc idē potest probari per Aristotelē in fine primi posteriorū. vbi dicit ꝙ demōstratio affirmatiua nobilior est negatiua: ⁊ hoc qr affirmatiua paucioribus indiget ad sui probationē. Sed quedā corpora vt metalla absq́ȝ nutrimēto ⁊ dieta sustentantur: que nō sunt ita nobilia: igitur. ¶ Itē corruptio ⁊ dissolutio fit per accessum ad contrarietatem: sed corpus humanū cuȝ sit temperatissimū: maxime recedit a contrarietate. Unde dicit phs in primo de animalibus: ꝙ sicut aurū inter omnia metalla est maxime tēperatum: ita corpus humanū inter cetera corpora. hoc ideȝ vult Constantinus: minime ergo dissoluetur: sed dieta respondet dissolutioni: ergo nō est necessaria corpori humano. Cōtra: corpus humanū vt dictū est: continue dissoluitur: sed restauratio respondet dissolutioni: ergo continue restauratur: sed hoc non potest fieri nisi per dietā: igitur. Iteȝ phus in topicis dicit ꝙ nutriuntur semper animalia: non tamē semper augentur: si ergo semper nutriantur: ergo semper dietantur: igitur. qd cōcedo propter causas istas: qr corpus vt dictū est: ⁊ hoc dicit Auicē. constituitur ex corporib⁹ liquidis fluidis vt ex spermatibus: qd ad tantam coagulationē peruenire non potuit sicut lapides ⁊ metalla. Corpus ergo fuit rarū ⁊ molle ⁊ passibile: qr ad hoc ꝙ cōtineatur in vita: oportet ꝙ ibi sit fluxus cōtinuus spirituū: ⁊ raritas disponit ad hmōi continuuȝ fluxum: vnde phs dicit ꝙ mollicies carnis bonitatem cōplexionis ⁊ anime demōstrat. Ad primū argumentum in contrariū dico ꝙ aliquid indigere alio hoc est multipliciter. Uno modo ꝑpter sui nobilitatē: vt corpora celestia indigēt multitudine stellarū vt possint multos effectus inducere in inferioribus: ⁊ talis indigentia attestatur supra nobilitatem. talis inquā indigentia est in corpore humano respectu diete ⁊ aliorū ⁊ sic non obijcis. Alia est indigētia propter defectuȝ vt claudus indiget pede: ⁊ talis arguit ignobilitatē: qua indigentia non indiget corpus humanū dieta nec alio. Ad secūdū dico ꝙ duplex est corruptio ⁊ dissolutio. Quedā a parte cōplexiōis: ⁊ tali nō corrūpitur corpus humanum: ⁊ sic obijcis. Est autē alia a parte cōpositionis: ⁊ tali cito corrūpitur cum cōstituitur ex fluidis ⁊c. ¶ Queritur vtrū de dieta possit esse scientia: videtur ꝙ non: quia omnis sciētia de difficili ⁊ ente: sed difficili⁹ est cognoscere dispositionem aeris vt dicit hippo. in pronosticis: ⁊ Gal. in cōmento: ⁊ tamen non habemus scientiā de dispositione aeris: ergo multominus de dieta cum sit facilior ad cognoscendū q̄ dispositio aeris. Item quanto res est magis necessaria: tanto de ea maior est necessitas: sed aer est necessarior dieta: igitur. Probatio: qr dicit Constā. ꝙ si aliquis trahatur a carcere primo appetit aerē: scdo potū: tertio ⁊ vltimo cibū: ⁊ cōstat ꝙ primo appetit qd est magis necessarium: ergo aer est nobis necessarius. Itē hoc idem dicit ysaac in viatico: ꝙ nō possumus viuere vno momēto sine attractione aeris: sed multo tēpore possumus sine cibo: igitur aer est nobis necessarius: sed de eo qd magis dr esse sciētia: igitur magis erit scientia de aere q̄ de dieta: sed tñ non habemus scientiā distinctā ꝑ se de dispositione aeris: ergo nec de dieta. Itē tres sunt virtutes in corpore humano: aialis: vitalis: naturalis: ⁊ radix aliarū est vitalis: g nō habemus scientiā separatā de aere: q inquā respicit vitalē virtutē que est radix aliaȝ: multomin⁹ debem⁹ habere scientiā de dieta: igitur. In ꝯriū est iste auctor qui facit de dieta scientiā tam in vniuersali q̄ in particulari Hoc idē ꝓbo ratiōe: qr scia pōt esse de omi eo qd diuiditur in plures dr̃ias ⁊ maneries q̄ de eo qd nō est hmōi: sed dieta

diuidit in plures differentias & maneries: q: quandoq ab
animalibus: quandoq a terrenascentibus: & multis mo-
dis: quia quandoq a fructibus: quandoq a granis &c. ab
animalibus: qñq ab his quãdoq ab illis: & istud difficilius
est scire: et omnis scientia de difficili: non sic vo aer agit scie-
tia põt esse de dieta: qd ꝯcedo potius ꝙ de aere. Una cã est:
q: aer non attrahit ad nutriendũ: q: nullo mõ nutrit: vt di-
cit phus: sed attrahit ad alterandũ solũmõ: s3 cib⁹ attrahit
ad alterandũ & nutriẽdũ: igitur pot⁹ est sciẽtia de cibo siue
de dieta ꝙ de aere. Scda causa est eius vniuersalitas: quia
oẽ viuens recipit dietã & non aerẽ: imo solũmodo animalia
degentia in aere recipiunt aerem: & nõ degentia in aquis: &
ois scientia est de vniuersali. Tertia causa: q: dieta in plures
differẽtias & maneries partitur ꝙ aer: & ita difficilior: est ad
cognoscẽdũ & de difficiliori est sciẽtia. Quarta causa: q: plu-
ribus modis potest variari dieta ꝙ aer: & varietas facit con
fusionem & difficultatẽ: igitur. Ad primũ argumẽtũ dico ꝙ
procedit ab insufficiẽti: q: licet dispositio aeris sit difficilis
ad cognoscendũ: tamen q: non possumus ita resistere nocu
mento aeris sicut diete ꝓpter hoc &c. Uel dicẽdũ aliter per
interemptionẽ: q: difficilius est cognoscere dietam ꝙ aere3:
cum dieta sit magis ꝯfusa: & confusio indiget cognitione &
scientia. Et tu obijcis hippo. in ꝓnosticis in principio: ꝙ co-
gnitio aeris est maxime difficilis ei: tamen dico ꝙ cognitio
omniũ dietarũ non patẽs est nec manifesta: & ita de ipsa po
test esse scientia: sed dispositio aeris est patens: vnde quili-
bet credit scire dispositionẽ aeris: & propter hoc ꝙ sciẽtia est
de difficili non potuit esse scientia de aere s3 de dieta. Ad se-
cundum & tertiũ argumentũ dico ꝙ aliquid esse magis ne-
cessariu3 est dupl'r. i. ꝙ plurib⁹ modis est necessariũ: & sic die-
ta est magis necessaria: igit &c. q: cibus est necessari⁹ ad nu
triendum & ad alterandũ simul: sed aer solũ ad alterandu3.
¶ Queritur quare non habemus vnam scientiam egroru3
sicut sanorum. Una causa est confusio egritudinum: q: eñ
infinite sunt egritudines: & vnicuiq respõdet sua dieta: et
de infinitis non est ars nec scientia. Secũda causa est: quia
qd determinatũ est alibi non debet repeti in vna scientia: &
q: in qualibet cura cuiuslibet egritudinis datur; dieta pro-
pria. Tertia causa est: q: dieta proprie respicit sanitate3: me-
dicina vo egritudinẽ. ¶ Tertio dato ꝙ de dieta possit esse
scientia: queritur vtrum de dieta particulari: arguit ꝙ non:
q: diete particulares possunt aliter se habere: igitur. Item
de infinitis non est scientia: sed diete particulares sunt infi-
nite: igitur. In contrariũ est hic auctor. Et probatur ratiõe:
q: dicit Ga. in tegni. & Haly in cõmẽto: ꝙ medicinalis sciẽ-
tia non transcẽdit sensum: sed aristoteles dicit ꝙ vniuersale
est dũ interrogat particulare du3 sentitur: ergo solũ de par
ticulari dieta est scientia: & non de vniuersali. Item scientia
de dieta est vt corpus restauret: sed vniuersalis non restau-
rat corpus humanũ: igitur. Ad hoc dico ꝙ est sciẽtia de vni
uersali & particulari. Ad duo prima argumenta dico ꝙ du-
plex est particulare. Quoddam est sub quo non contingit
subsumere: & de tali non est scientia. Aliud est sub quo con-
tingit descendere & subsumere: & de tali est sciẽtia: vnde ibi
determinat de grano: & inter grana determinat siue descen
dit ad triticum: nam non descendit ad hoc granum indiui-
duu3 tritici vel ordei: sed ad triticũ vel ordeũ &c. Ad alia ar-
gumenta in contrariũ: ad primũ illorũ ꝙ scientia medicina
lis non transcendit sensum. Ad hoc dicunt quidã ꝙ verũ est
in cognitiõe signorũ: vnde dicunt ipsi ꝙ Gal. istud ꝓponit
capi. de signis: sed hoc nihil est: q: sequeret ꝙ nõ esset scien
tia de causis: quare aliter dicendũ ꝙ licet formaliter sensum
non transcendat: tamen finaliter transcendit sensum: vnde
omnia illa que in medicina determinant: finaliter sunt pro-
pter indiuiduũ. Ad secundũ dico ꝙ dieta vniuersalis inquã-
tum vniuersalis nõ nutrit: sed inquantũ aptat corpi hũano.

¶ De diuersitate tritici ꝟm naturam terre.

Diuersitas grani ꝟm terrã vbi nascitur tri
fariam diuiditur. Est enim terra crassa et
pinguis atq putribilis: est macra & sicca
naturaliter siue accidẽtaliter ꝓpter herba
rum multitudinẽ: vnde a sua humiditate desiccatur
& pinguedine destituitur. Est & naturaliter sicca et
macra: hec quidẽ vstione herbarũ exiccat dupliciter
& marcescit: vñ nitrosa fit & salinaria. Quod in crassa
igitur & pingui nascitur granum: crassum est et pin-
gue: grauecq in põdere nutribileq existit. Quod in
macra & sicca naturaliter siue accidentaliter: est ma-
crum & siccum fit: leueq in pondere minusq nutrit.
Macra vero naturaliter & incensa pene nunꝙ dein-
ceps fructum ferens erit: si quos tunc ferat: siccissimi
erunt & macerrimi: & a frumẽti natura degeneres: me
dulle nihil habebunt: & zizania dicuntur. egressi de
natura cibarij: & in naturã venenosam ingressi: vnde
& corporibus humanis nociuissimi fiunt.

¶ De diuersitate eiusdẽ ex natura regionis.

Diuersitatum tritici ex natura regionis vbi
nascit quattuor modi sunt. Est eñ regio na
ture calide & sicce vt meridionalis. Est cali
de & humide: vt oriẽtalis. Est frigide & sicce
vt septẽtrionalis. Est frigide & humide vt occidenta
lis. Eiusq grani qd in calida & sicca nascit: humores
eius pauci sunt vnde parũ nutrit: calor illius est dese
ctiuus: qm̃ regionũ calor substantialis eius desiccat
humores: corpusq rarificat: vnde caloris interioris
minor est vis: & fit etiã siccũ & durum parũq nutribi-
le. Nati in calida & humida regione: humores multi
sunt calidi & humidi: vnde causa fit defectionis calo-
ris eius substantialis vel accidẽtalis: calor autẽ non
substantialis & ex aere veniẽs: exterius eius humidi
tatem substantialẽ excurit: vñ & raru3 & leue fit neces-
se est. Terra que frigida est: humideq3 nature: ne-
cesse est vt vmbrosa sit vel lutulenta. hec multiplicã-
dorum humorũ causa est quibus triticũ nutriatur cũ
hoc fit & aeris superaddatur frigiditas tenerescit vel
tumescit granum atq3 mollescit. Interiora eius exte
rioris aeris frigiditas perforans calorẽ naturalẽ ex-
tinguit. hoc medulle minuẽde causa est & furfuris au
gendi. Regionis frigide & sicce cũ niuis abundet et
glaciei: aer densissimus ac frigidissimus in ea exor-
ti tritici iteriora penetrat: q: exteriora claudit & spis-
sat: & naturalis proinde calor clausus interius exire
non finitur: fitq3 hoc causa vt coniunctũ & pondero-
sum: medulle sit plurime: corticis pauci: & ꝑfecte nu-
trit & cito digeritur.

¶ De diuersitate eiusdẽ ꝟm tempus.

Diuersitatũ tritici ꝟm tẽpus nascentie: eius
duo sunt modi: aliquando quippe modera-
tum est tempus atq3 vernale: equale etiam
in calore & humiditate: aliquando ꝙ mode
rantia deficit in aliquas q̃litates egreditur: aliquan
do in initio moderatũ in intẽperantiã post in corru-
ptionemq3 mutatur. Si moderato triticu3 nascatur
in tempore: in quantitate & qualitate perfectum erit
& crassu3 medulle plurime: corticis pauci: si in immo
derato exortum imperfectũ erit: & macrum nutriens
male. Intelligim⁹ autẽ hec ex q̃litatib⁹ aeris queã-
modũ & regionũ qualitatib⁹ diuersis. Nascit aũt ali
quando in tpe moderato: sed messis iã ex ꝓximo tpe

graues culmi superuenientibus imbribus humectantur: exterior qȝ aeris calor ingressus eius desiccat humiditatem: fit itaqȝ ex accidētalibus causis macrum siccūqȝ ꝛ durum: ꝛ est minimū nutribile: idē patitur si eodē in tpe calidi venti ꝛ sicci flatibus attractetur.

¶ De diuersitate eiusdē ſm vetustatem ꝛ nouitatem.

Diuersitatū tritici pro vetustate ac nouitate sui modi sunt triplices. Vetustū siqdē ac longi tēporis triticum siccum est ꝛ parum nutrit: ad digerendū etiam durum: qm̄ cum accidentalē eius humiditatē aeris penitus calor exhauriat: naturalē quoqȝ plurimū subtrahit. Nouū econtra: breuisqȝ tēporis propter humiditatē simul ac viscositatē terre humidū est atqȝ viscosum: densum: digeri durum ꝛ inflatiuū: ventositatē ꝛ rugitum faciens ventris. Si aūt sit mediū vt videlicet neqȝ vetus sit neqȝ nouū: humiditas ꝑ tēpore inter multā ꝛ paucam media est: exhausta eīm humiditate accidentali substantialē eius partē aeris desiccat calor: propterea hec species media laudabilior existit ꝛ melior: bene nāqȝ nutrit ꝛ cito digeritur: qm̄ qꝫ longe est a viscositate terre pro tēpore densitatē viscositatemqȝ amittit. Aeris ṽo calor si accidentalē ei⁹ humiditatem exhauserit: substantialē prout expedit tēperauit: sed tm̄ hoc plus minusve contingit ſm qualibet tēporū qualitatē. Pertractatis diuersitatib⁹ tritici extrinsecus accidentibus: vt de natura eius propria ꝛ essentiali subsequamur oportet.

¶ De diuersitate tritici ſm substantialem naturam sui.

Secundū sui naturā substantialē triticū in primo gradu calidū est ꝛ humidū ꝛ siccum mediocre: panis ex eo factus calidior est: calor eius in scdo gradu adipiscit̄ id ex calore ignis ꝛ coctione: testatur hoc elementorū in rebus actio. Verbi gratia. Melones cum natura sint frigidi ꝛ humidi in scdo gradu: eorum semen desiccatum ad solem in fine secūdi gradus effici siccum. ordeum ꝛ faba in propria natura sue substātie frigida ꝛ sicca est. Si coquant̄ in aqua humiditatē assumūt. Si igitur siccum ex aqua humiditatē: humidū ex sole suscipit siccitatē: necesse est vt calidū ex niue frigescat: ꝛ frigidū ex igne calescat. Habet preterea granum tritici ꝓprietatē ab omnibus granis exceptā: qꝫ nutribilius ꝛ laudabilius est: propter similitudinem cōplexionis nostri corporis. habet etiam cū ceteris cōmixtā ꝓprietatē atqȝ cōmunem: qꝫ videlicet colatiuū est: mūdificatiuū ꝛ lauatiuū: qd̄ patēter de eius actionibus ſm medicinā apparet: ius eīm de ei⁹ farina confectū purgatiuū est pectoris ꝛ pulmonis eorūqȝ lenit asperitatē. Idē facit si ptisanū faciamus sicut de ordeo fieri solet: ꝛ plus ordeaceo ad tussim ꝛ sputū ꝛ fluxum sanguinis valet: ꝛ si coquat̄ cū oleo ꝛ duro superponitur apostemati dissoluetur: ꝛ si aceto mixta ꝛ melle pustulis apponat̄ q̄ nascunt̄ in facie amouent̄. Cū aqua ꝛ ruta si coquat̄ ꝛ mamille superliniatur dure propter lactis coagulationē interius: in mollicie duricies cōmutabitur. Temperata cū succo iusquiami ꝛ cataplasmate ex ea super neruos facto: humores nociuos descēdere ꝓhibet. Granū masticatum cum saliua hominis apostemati qd̄ ex rabidi canis morsu contingit: superpositū morbū fugat. De grano oleum factū ad impetiginē ꝛ serpiginem auferendā valet: ante tm̄ eorum locus aspero fricetur pāno: post oleo superungat̄. De tenuissimo puluere qui ex molēdino eijcitur: ius si fiat: ad fluxum sanguinis ꝛ saniei per os eiectum ꝛ emptoicis valet.

¶ De propria ꝛ essentiali natura tritici.

Ature cortex triticeus calide ꝛ sicce ꝛ colatiue ac mundificatiue: magis qꝫ farina. nutrimentū tamē ei⁹ paruissimū est. In aqua calida missus: ꝛ perfricatus atqȝ colatus ꝛ coctus vt ius inde fiat: ꝛ pectora: ꝛ pulmones a viscosis humoribus purgat: ꝛ si vice aque mittatur in lac: nutribilior fit: ꝛ ex stomacho eijcitur cito. Si furfuris aceto mixti cataplasma calidum vulneribus ꝛ pustulis ꝛ scabiei adhibeas: valet atqȝ mundificat. Si cum vino aque mixto coquitur: ꝛ cataplasma de co mamille propter lactis coagulationem dure superponitur dissoluit. valet idem ad serpentis morsum. Tritici recētis ꝛ noui nutrimentū paruum existit: ꝛ crudū phlegmaticū ꝛ inflatiuū rugitū ꝛ dolorē lateribus cōmouet: ꝛ in putredinē cito conuertitur. manifestat hoc qd̄ videmus in lūbricorū ꝛ cucurbitinorum generatiōe: quare granū assatū ad ignē magis nutrit: ventositatē minus facit ꝛ stipticū est: in aqua coctum grauissimū est ꝛ inflatiuū: digestionē duram ꝛ rugitū mouet: humores densissimos generat ꝛ viscosos: maxime si granū est farine multum: furfuris paruū habens: si tamen bene digeritur multū nutrit ꝛ membra confortat ꝛ tarde egerit̄: ꝓpterea oportet dare eis qui magnis laborib⁹ exercitantur.

¶ De pane triticeo.

Panem triticeum calidiorem diximus esse alijs: diuersa tamē eius sunt nutrimenta: quattuor modis. Vno propter farinam vnde factus est. Secundo ex artificio sui. Tertio ex igne vbi coctus est. Quarto pro qualitate qua sumitur. Farina trib⁹ modis dispartitur: primus per essentiam suā: secūdus pro qualitate molitionis sue: tertius ſm breuitatē: aut ſm longitudinē tēporis ex quo mola cōtrita est. Essentie tritici modus in duos contrarios diuiditur modos: aut eīm viscosum ꝛ graue: ꝛ medulle multum: corticis parū habēs: nutrimentū eius multū: egestio eius a stomacho tarda: digestio ei⁹ dura est. Eius nutrimēti multitudinum duplex est causa. Prima quidē qꝫ mēbra quantitatē multam ex eo recipiūt propter medulle multitudinē. Secūda qꝫ in eis ꝓpter viscositatem ꝛ duriciē suam diutius demorat̄. Tarditatis rursus eiectionis a stomacho vel intestinis: duplex est causa. Vna quidē qꝫ ex eo nō multā recipiūt quantitatē intestina: mēbra quippe ei⁹ plurimū quātitatis assumunt: vnde necesse est ne intestina grauata cogātur ad egerendū. Altera causa qꝫ furfuris parum habet: qꝫ pro sui natura excolet ꝛ purget: vnde Rufus: panis quanto mundior est: tanto pluris est nutrimenti:

⁊ durioris egestionis tardiorisq; digestiōis. Leuis eñ farina ⁊ rara medulle pauce: corticꝫ plurimi: parꝝ nutrit: egredit̄ facile: leuiterq; digerit̄. Paruitatis nutrimēti ei⁹ duplex est causa. Prima quidē ꝙ quātitas ex ea parua membris accedit propter furfuris ⁊ corticis multitudinē. Secūda qm̄ mora eius in mēbris parua est: farina leuitatis causa est: facilis autē eiectiōis ex intestinis bifaria ratio est: cū enim membra parū recipiāt: magna pars intestinis accedit: vnde grauata cito cogunt̄ egerere. Rursus cū colatiue sit cortex nature: abundantiā ei⁹ facile intestina eijciunt. Singuli eñ duoꝝ modi in quattuor diuidunt̄ modos. Est eñ cū subtili simul adepto cortice: grossum ⁊ densum relinquitur quod simila appellātur. Est etiam cum grosso ⁊ tenui relicto solum abijcit̄ furfur. Est cum nimiū grossum furfur ⁊ simila relinquunt̄. Est cum simila sola ablata: furfur remanet et subtile. Prim⁹ ṽo horū ⁊ quartus cōtrarij sunt: primus enim est nutribilissimus ⁊ durus ⁊ ad digerendūz tardus. Quartus minime nutrit: leuis est: ad digerendū facilis. Secundus ⁊ tertius medij.

¶ De diuersitate farine.

Diuersitates farine ex molitione bifariā diuidunt̄. Est mollis pfecte trita ⁊ tota equalis: huius in stomacho conuersio facilis est: nutrimentū plus. Est cū nō perfecte trita: nec tota equalis: sꝫ partim grossa partim tenuis. hec itaq; propter molitiones diuersas demorat̄ in stomacho: ⁊ est digeri dura ⁊ egeri tarda. Diuersitatū farine ſm tempus triplex est modus: aut vicinuz est molitiei: aut loginquū: aut mediū. Que vicini est tēporis calefacit corpus: ventrēq; cōstipat. Igneā autem naturā ex molendini volutione adepta est: vnde stomachū calefacit: ⁊ egestiōis humiditatem exiccat. Que ṽo longinqui est temporis: epar calefacit ⁊ a stomacho eijcitur. Que eñ medij est temporis: prefatarum est media potestatum.

¶ Dubitat̄ vtrū ista scientia sit theorica: aut practica. Dico ꝙ nec est pure theorica: nec pure practica: imo mixta de theorica ⁊ practica: q: ista sciētia de dieta inquātū docet cognitionē de hmōi dietis est theorica: inquātum ṽo adaptat corpori hūano est practica. ¶ Querit̄ vtrū triticū sit cibus appropriatus homini sicut glans ⁊ fructus porco: videt̄ ꝙ sic: quia dicit Aristo. in ethicis: ꝙ homo nō est aīal pigrum: vnde nō est peioris cōditionis ꝙ̄ alia aīalia immo melioris ergo cū alia aīalia habeāt nutrimentum sibi appropriatuz: ergo ⁊ homo cū sit nobilissimū aīal: habebit nobilissimū nutrimentum ei appropriatum: sed hoc est triticum vt dicit auctor in littera: ẜ triticū est cibus hoī appropriat⁹. Itē essentialius cōparatur cibus ad hoīem ꝙ̄ potus: sed potus sicut vinū appropriat̄ hoī: igitur ⁊ multomagis cibus qḋ est triticū. Nā cibus attrahitur ad nutriendū ⁊ alterandum: ⁊ potus solum ad alterādū. Itē duplex est appetitus in hoīe. s. naturalis ⁊ aīalis: sed dicit phs ꝙ potētie rationales se habent ad opposita: naturales ad vnū solū: ẜ appetitus naturalis se habet ad vnū solū cibū ⁊ hoc erit triticū. In contrariū est auctor determinās de infinitis dietis respectu corporis hūani. Itē dicit phs in libro de plātis: ꝙ oīs plāta ordinatur ad hoīem: ⁊ hoc quātū ad fructū ⁊ folia ⁊ semen. et similiter omne aīal ordinatur ad hoīem: igit̄. Itē dicit Auicen. ꝙ oīa q̄ agūt a proprietate agunt occulte: vt scamonea attrahit choleram: ⁊ adamas ferrum: ⁊ hoc a virtute occulta: sed nutrimētū nō agit occulte in corpus humanū: immo manifeste ipsuz augendo ⁊ alterādo: ẜ nō appropriat̄ homini cū illa q̄ appropriant̄ agāt occulte. ¶ Querit̄ vlteri⁹ quare alia aīalia sunt contenta vno cibo: hō aūt omnes sibi appropriat. Respōdetur ad istud. Causa prima est: q: oīa ordinant̄ ad hoīem ratione sue nobilitatis: non aūt sic alia ad aīalia. Secunda cā est: q: distinctio ꝑ cōplexiones maxime est in hoīe. vnde quidā est cholericus: quidā melāch olicus: quidā phlegmaticus ⁊c. nō sic vero est de alijs aīalibus: immo porcus semper est phlegmaticus: ⁊ omnis bos melancholicus: ideo fiūt diuersum nutrimentū homini. Tertia cā est: q: homo sequit̄ appetitū aīalē qui est in hoīe diuersus: q: mō appetit cholericū cibū: modo phlegmaticū: igit̄ sibi nullū appropriauit. Nā potētie aīales se habēt ad opposita: ⁊ nō naturales quibus solūmodo appetūt bruta: igitur. Ad questionē dico ꝙ homo nō appropriauit sibi nutrimentū. Ad primū cōtrariū dico ꝙ plus valet ad oppositū ꝙ̄ ad propositū: q: eñ homo est aīal nobilissimū ꝓpter hoc nullū nutrimētū sibi appropriauit. Ad scḋm dico ꝙ nō appropriauit sibi vinū: immo sunt homines q̄ abhorrent vinū: ⁊ multe sunt aues q̄ bibūt vinū. ¶ Et si querat̄ quare quidā abhorrēt vinū. dico ꝙ hꝫ est ꝓpter malā cōplexionē calidā ⁊ siccā stomachi: ⁊ distrasis naturalis appetit cōtraria: vt dicit Gal. que igitur appetit frigidū ⁊ hūidū. Secūda cā potest esse debilitas cōtexture ipsius stomachi: ⁊ cū vinū sit incisiuū nocet stomacho debiliter cōtexto. Tertia causa est passibilitas capitis: q: aliqui habēt caput adeo debile ⁊ passibile ꝙ statim ledit̄ a vino: igit̄ abhorrent vinū: q: stomachus cōpatitur cerebro cū habeat colligātiā cū eo. Quarta cā potest esse ꝯsuetudo: q: qdā nutriūtur in terra nō vinosa: igit̄. Ad tertium argumentū dico ꝙ quidā homines reguntur a natura sola: ⁊ tales nō se habēt ad opposita: sed quidā regūtur a natura ⁊ ab aīa: ⁊ tales se habēt ad plura ⁊ opposita.

¶ Tertio dubitat̄: vtrū granū nutriat corpus humanum: ⁊ apparet ꝙ nō: q: nutritio sit per cōueniētiā ad naturā humanā: sed aīalia maiorē habēt cōuenientiā cum natura humana ꝙ̄ terrenascētia: ⁊ tamen quedā aīalia nō nutriūt homines: vt bufones: igit̄ nec granum. Item quedam generantur ad generationem ita ꝙ non ad nutritionem: vt sperma: ⁊ quedā ad nutritionē ⁊ nō ad generationē vt lac: sed granum ordinatur ad generationē: ergo nō ad nutritionē. In cōtrariū est auctor in littera loquēs de tritico. Ad primū dico ꝙ quedā conueniūt cum natura humana in forma specifica: ⁊ talis cōuenientia nō facit nutritionem: immo oportet ꝙ talia que sic cōueniūt spolientur sua forma anteꝙ̄ nutriāt: ⁊ sic obijcis. Est alia cōuenientia in proprietate ⁊ substantia: ⁊ talis facit ad nutritionē: vt granum. Vel dicendū ꝙ tu bene obijceres si tu cōparares optimū in genere aīalium ad optimū in genere granorū: sed q: tu cōparas pessimum in genere aīaliū ad optimū in genere granoꝝ: ꝓpter hoc non valet. Ad secūdum dico ꝙ verum est respectu eiusdem: vnde granū illud qḋ ordinat̄ ad generationē alterius: non ordinat̄ ad nutritionē illius grani: sed tamē nihilominus potest ordinari ad nutritionē hoīs. Vel dicēdū ꝙ quedam ordinantur ad generationem respectu diuersorum: vt vitellum. ¶ Et si tu queras quare illa que ordināt ad generationē possunt ordinari ad nutritionē: sꝫ illa que ad nutritionē: nō ordināt ad generationē. Solutio: q: plus est regenerare ꝙ̄ nutrire: ⁊ nō ecōuerso: vnde si aliquid pōt generare: ⁊ nutrire: ⁊ nō ecōuerso. ¶ Quarto queritur: vtrū granū siue triticū melius nutriat ꝙ̄ alia cibaria: videtur ꝙ nō: imo peius: q: dicit ysaac: nutrimētū bonū vel malū est ꝓpter approximationē ad naturā hūanā: sed multa cibaria magis approximant nature humane ꝙ̄ triticum: sicut sunt carnes: igit̄. Probatio minoris: q: ysaac in dietis vniuersalibus infert ꝙ elementum distat ab homine per quattuor conditiones: ⁊ terrenascens per tres: sed animal nō distat ab homine nisi per vnā: igitur. Itē dicit Gal. ꝙ nutritio est pfecta assimilatio nutrientis cum nutrito: sed caro est calida ⁊ humida in secundo sicut ⁊ natura humana: triticum ṽo in primo: igitur. Contrarium videtur velle in littera ysaac. Ad hoc dico ꝙ sine dubio caro meli⁹ nutrit ꝙ̄ triticū: quod concedo vt probant rationes. Ad auctoritatem dico ꝙ ipse loquit̄ respectu aliorū granorum: quia ipsis melius nutrit.

¶ Quinto queritur: vtrũ triticũ melius nutriat alijs granis: videtur ꝙ nõ: q: vt dicit Gal. nutritio est assimilatio nutriti cũ nutrito perfecta: sed quedã grana melius assimilantur nature humane: vt ciceres qui sunt ca. ⁊ hu. in secundo gradu sicut ⁊ natura humana: triticũ võ in pmo gradu: igitur. Itẽ qđ magis augmentat coitũ: melius nutrit. Probatio: q: dicit Auicen. ꝙ sperma est superfluitas cibi vltimi: ⁊ nõ est superfluitas impuritatis: immo puritatis: vnde qđ relinquitur nutritiue: mãdatur generatiue: sꝫ ciceres magis augmẽtant coitũ. ⁊ fabe similiter: vt volũt auctores: igitur. In contrariũ. Itẽ triticũ plus habet de farina ⁊ minus de cortice ꝙ aliud granũ: ⁊ ratione farine nutrit: ergo melius nutrit: qđ cõcedo. Unde triticũ meliꝰ nutrit ꝙ alia grana: tũ quia similius nature humane: tum q: plus habet de medulla ⁊ minus de cortice: idest plus de puro ⁊ minus de impuro: ⁊ ista faciũt ad nutritionem: q: nutritio nihil aliud est ꝙ additio quanti ad quãtũ: ⁊ quantum nihil aliud est ꝙ substantia. Ad argumentũ dico ꝙ ciceres sunt similiores nature humane in cõplexione: ⁊ cõplexio nihil facit ad nutritionem: sed triticũ plus assimilatur nature humane in proprietate ⁊ substantia: ⁊ ista faciunt ad nutritionẽ. Ad secundum dico ꝙ coitus multis modis augeꝫ. Quãdoq; per virtualẽ impressionẽ: vt imaginatio alicuius puelle: ideo dicit phs in de aĩalibus: ꝙ puelle de nouo coeuntes nõ possunt abstinere a coitu: q: sunt bone memorie: ⁊ sepe recordãtur delectationẽ quã habuerunt in coitu: vnde ardenter eũ appetũt. Alio modo materiam coitus generando: vt cibaria cito digestibilia: vt pulli: perdices: oua sorbilia ⁊c. ⁊ isto modo verum est ꝙ illud quod plus augmentat coitũ plus nutrit: ⁊ hoc modo triticũ melius nutrit ꝙ ciceres ⁊ fabe. Tertio modo augmentatur coitus propter malã cõplexionẽ calidã ⁊ siccã existentẽ in corpore ⁊ ipsum stimulãtẽ: ⁊ hoc dicit Gal. in tegni. ꝙ cõplexio cali. ⁊ sic. maxime est venerea. Quarto modo augetur coitus ventositatem generando: ⁊ hoc modo legumina ⁊ omnia inflatiua: vt ciceres fabe: et hmõi augmentant coitum: et talis augmentatio coitus nihil facit ad nutritionem: q: erigit virgam solũ. Quinto modo augetur coitus per humorum ebullitionem ⁊ per consequens fit titillatio: ⁊ ista nihil facit ad nutritionem.

¶ Secundũ sui naturalẽ substantiam triticum ⁊c.

¶ Superiꝰ determinauit auctor de tritico in via diete: nunc in via medicine. ¶ Queritur vtrum grossum ⁊ densum: aut subtile vel rarum melius nutriat: videtur ꝙ rarum leue melius nutrit: q: habentiũ symbolũ facilior fit trãsitus: sed triticũ subtile ⁊ rarum citius digeritur in stomacho: et maiorẽ habet conuenientiam cum corpore humano: vt volunt auctores: igitur melius nutrit. Item caro pulli melius nutrit ꝙ caro bouis: igitur. In contrarium est auctor in littera dicens: ꝙ grossum melius nutrit ꝙ leue. Item granum grossum plus habet de medulla. Ad hoc dico ꝙ subtile plus nutrit naturaliter: q: cito in substantiam aliti conuertitur: ⁊ dissoluitur cito a membris: grossum võ triticum plus nutrit ⁊ melius accidentaliter: q: tarde cõuertitur: et tarde a membris dissoluiꝫ: ⁊ istã distinctionẽ innuit auctor in littera. Unde caro bouina plus valet ad cõfortãdũ virtutẽ ⁊ sustenandũ: sed caro pulli plus in regimine sanitatis ⁊ naturaliter. ¶ Queritur vtrũ triticũ subtile plus valeat in regimine sanitatis ꝙ grossũ: vt dicit ysaac in littera: sꝫ grossum plus in confortatione virtutis. Probatur ꝙ sic: quia ysaac inferius ⁊ in dietis vniuersalibus dicit ꝙ pisces squamosi plus valẽt in regimine sanitatis ꝙ nõ squamosi: quia per squamas mundificanꝫ a supfluitatibꝰ: igiꝫ. similiter ⁊ triticũ subtile ⁊ leue plus habet de cortice: ⁊ minus de medulla: ⁊ magis depuratũ est: q: in cortice cedit tota supfluitas: non sic est grossum. ¶ Et nota ꝙ triticũ grossum minꝰ habet de superfluitate: vt de cortice: sꝫ illa superfluitas nõ cedit in nutrimentum: ⁊ q: medulla grossi tritici magis est impura ꝙ medulla subtilis: ideo minus valet in regimine sanitatis. ¶ Nota vlteriꝰ ꝙ aliqđ resistit causis egritudinis dupliciter. Uno modo membra confortando: ⁊ sic grossum triticũ plus resistit subtili: ⁊ hoc per accidẽs. Alio modo cõfortãdo calorẽ naturalẽ ⁊ spiritũ qui sunt delatores virtutũ: ⁊ virtus est illa que curat morbos: ⁊ hoc modo subtile plus resistit: q: cito conuertitur in substantiam mẽbrorũ. ¶ Nota vlterius ꝙ animalia meliora sunt in illo tẽpore in quo abũdat plus suũ nutrimentũ si illud sit bonũ: vnde si in hyeme nutriantur bono nutrimento vt grano: meliora erunt ꝙ in estate si nutriantur herbis: similiter licet grossum triticum plus in medulla abundet ꝙ subtile: tamen medulla subtilis sanior est grossi. ¶ Nota ꝙ duplex est humiditas. quedã naturalis in terra: ⁊ talis est mater plantaꝝ. Alia est accidẽtalis ⁊ superflua sicut ex abundãtia aquarũ: ⁊ talis impedit plãte multiplicationẽ ⁊ de tali loquiꝫ palladiꝰ. ¶ Nota ꝙ aĩalia digerũt a calore naturali intrinseco: ⁊ talis fortꝫ est in hyeme ꝑpter clausionẽ poroꝝ: sꝫ nutrimẽtũ plãte digeriꝫ a calore extrinseco: vt a calore solis ⁊ celesti q̃ fortior est in estate. Dicit phs in de aĩalibus: ꝙ aĩalia rare cõpositiõis: vt homines in regiõe calida male degunt: vñ parui sunt ⁊ paru viuũt: sed aĩalia dure cõpositiõis: vtpote melãcholica vt asini: ⁊ mule magna sunt ⁊ diu viuunt. ¶ Queriꝫ quare segetes sunt ita breuis vite: q: nõ durãt nisi p vnicũ annũ in vita sua supra terrã. Causa huiꝰ ẽm phm: q: segetes inter ceteras plãtas maxime fructificãt. vnde vnica palma bene defert centũ grana ⁊c. ideo multũ expendunt in sua fructificatione de humido radicali: ⁊ vita cõsumiꝫ per cõsumptionẽ hũidi radicalis. Item cõfirmaꝫ hoc per phm in de aĩalibus dicentẽ: ꝙ mulier multũ generãs vel pturiẽs est breuioris vite ꝙ nõ generãs: ⁊ similiter gallina multũ ouãs. Scđo cã est q: seges est parue virtutis: vnde habet stipitẽ longum ⁊ gracilẽ: ⁊ hoc debilitati virtutis attestatur. vnde dicit phs in de aĩalibus: ꝙ aĩalia extremitates longas ⁊ graciles habẽtia semper habẽt fluxũ vẽtris: vt ardee ⁊ grues. Tertia cã est raritas ꝯpositiõis: vñ dicit phs ꝙ est lõgioris vite ꝙ alia aĩalia: q: est durioris ⁊ solidioris cõpositionis. Hoc idẽ vult giraudus: q̃ dicit ꝙ rustici diutius viuunt magnatibus: q: fabis glandibus ⁊ castaneis ⁊ carne bouina nutriuntur que sunt tardioris dissolutionis ꝙ carnes facilis nutritionis quibus milites nutriunꝫ. ¶ Queritur cuiꝰ cõplexionis sit triticũ: ptꝫ ꝙ frigide ⁊ sicce complexionis: q: vt dicit phs in de plantis. Oĩs plãta generaꝫ ex humido aquoso et sicco terreo: sed ista sunt frigida: igiꝫ. Itẽ phs dicit. iiij. metheoroꝝ: ꝙ in omni mixto generato citra mediũ dominanꝫ elementa grauia: sed triticũ est hmõi: igiꝫ. Sꝫ elemẽta grauia sunt aqua ⁊ terra q̃ sunt frigida: igiꝫ. Et oẽ mixtũ seqtur naturã dominãtis in eo. In cõtrariũ est ysaac ĩ littera. Itẽ oẽ maturatiuũ est calidũ: vt dicit Auicẽ. sed triticũ valet in maturatiõe apostematũ: vt vult Auicẽ. igiꝫ est calidũ. Itẽ dicit ysaac in littera: ꝙ triticũ habet similitudinẽ cũ natura humana q̃ est calida: igiꝫ. Itẽ Gal. in de simplici medicina dicit: ꝙ oẽ oleaginosum est calidũ: sꝫ frumẽtũ est oleaginosum: q: in lr̃a determinat de oleo facto ex tritico. igitur. Ad hoc dico ꝙ vno modo est calidũ: ⁊ alio mõ est frigidũ. vñ de cõplexiõe distinguo. Qr qdã ẽ cõplexio rei materialis mixte q̃ ꝯsequiꝫ rẽ rõne suoꝝ ꝯponẽtiũ materialiũ: ⁊ sic quodlibet terrenascẽs est frigide cõplexiõis: ⁊ piper qđ est calidũ in q̃rto quãtũ ad hꝰ ẽ frigidũ. Itẽ ẽ alia ꝯplexio formal: q: qdã est cõplexio formalis q̃ debeꝫ mixto inquãtũ viuẽs: ⁊ sic oẽ mixtũ est cal. ⁊ hu. cũ vita stet in cal. ⁊ hu. ⁊ de istis nõ loqꝫ medicus: sꝫ phs. Itẽ ẽ alia cõplexio formal q̃ debeꝫ mixto nõ inquãtũ est viuẽs: sꝫ inquãtũ est mixtũ: ⁊ de tali loqtur medicus. ⁊ loquẽdo de tali triticũ est cal. ⁊ hu. q: sua medulla rõne cuiꝰ nutrit: est ca. ⁊ hu. ⁊ vnũquodq; denoĩaꝫ ab eo qđ hꝫ in cẽtro: vñ a cẽtrali ꝯplexiõe dr̃ tale vel tale. Ad scđm argumẽtũ: q: obijcis de humido materiali: ⁊ tale hũidum nõ ponit cõplexionẽ in mixto: sꝫ solũmõ illud qđ formaliter dñatur in eo inquãtũ est mixtũ: ⁊ inquãtũ nutrit: ⁊ q: rõne medulle nutrit: igiꝫ. Et ista distinctio cõplexionũ locũ hꝫ in multis: igitur bonũ est retinere eam.

¶ De diuersitate panis.

Diuersitatuꝫ panis ex artificio sũi duo sunt modi: aut ex forma: aut ex artificio. forma aũt triplex est: aut magna: aut parua: aut media. Magna medulle plus habet corti

tē subtiliorē ⁊ duriorē: cortex ꝓpterea parū nutrit: q: ad digerendū durus: humiditatē egestionis exiccat: vnde ⁊ vētrē constipat. Medulla grossa est viscosa ⁊ humida. vnde est inflatiua phlegma viscosuz generās. Panis parui ⁊ subtilis interiora ignis pforat ⁊ humiditatē medulle exiccat: vnde parū nutrit ⁊ tarde egeritur: ⁊ ventrē ↄstipat: precipue si frigidus sit ⁊ ex vno vel duobus diebus a coctiōe lōginquus. vnde Hippocrates: panis magn⁹ ⁊ grossus medulle est multe ⁊ nutrimenti pluris ventrē soluit. Panis paruus ⁊ tenuis medulle est pauce: nutrimēti pauci egestio eius tarda: ventrem constipat. Qui ꝟo mensure medie: in forma medie est potestatis.

¶ De artificio panis.

Artificiū panis in quattuor diuiditur modos. Est panis quantū expedit fermēti habens ⁊ salis: ⁊ bene cōfectus: ⁊ sicut oportet coctus. Est parū fermentatus atq; confectus: ⁊ in ceteris a necessaria temperātia imminutus. Est fermētū ⁊ sal vltra q̄ satis est habēs. Est azymus panis ⁊ sale carens. Qui moderatus fit in omnibus supradictis in stomacho pfecte digeritur: ⁊ sanguinē in corpore clarissimū generat: vnde nature cōfortat actionē: ꝓpterea cōmodus est eis: qui in quiete sunt ⁊ delitiarū delectatione: ⁊ eis quoꝝ digestio defectū patit̄: vt seniorū ⁊ egritudinē exeuntiū. Ars ei exhibita exterius sufficit nature interius laboranti. Exercitantibus aūt ⁊ laborātibus incōueniēs est propter suā subtilitatē ⁊ facilitatem dissolutionis ex membris eorū. Panis fermentatus ⁊ salis parū habens nec bene coctus: viscositatē creat ⁊ grossitiem: vnde durior est tardiorq; priore: propter hoc aptus est exercitantibus: abundātie caloris eorū est cā fortitudinis digestiōisq;. Qui fermēti sup̄fluū salisq; habuit: parū nutrit ⁊ nō cōfortat: virtus eñ salis humiditatē eius exiccat: fermentū cōiunctionē eius rarificat. Azym⁹ minime nutrit ⁊ durissime digerit̄: proprietatē habet oppilationē ⁊ vētositatē generādi: idcirco oībus naturis incōueniēs est: nisi raro eis qui maximis laboribus exercentes sunt vt messores.

¶ De diuersitate foci.

Focus duob⁹ modis ē diuersus: Aut ex natura sui: aut ex artificio cocti panis. Ex sui natura tripliciter: aut eñ magnus est ⁊ fortis: aut debilis ⁊ leuis: aut mediocris. Magnus ⁊ fortis desiccat ⁊ indurat exteriora panis. mica ꝟo non bene cocta remanet: q: cortex velociter induratus nō permittit focum penetrare ad interiora. Inde duabus de causis est illaudādus: vel q: cortex est durus ⁊ inde nō nutriēs interiora: vt feruore incēsus: vel q: viscosa est ⁊ grossa mica: ⁊ ita vtrūq; indigestum diuersorū humorū est generatiuū. Durities corticis ex incēsiōe sui siccissimū sanguinē parit: ⁊ cōstipat vētrē. viscositas ⁊ grossities mice hūores crudos ⁊ phlegmaticos faciunt: ⁊ solutiones vētris adiuuant. Debilitas foci ex defectione sui penetrare interiora pigrescit: vnde diutius habet immorari. Si eñ anteq̄ coctus sit extraxeris: viscosus erit: fortiter digerentibus ⁊ exercitantibus tantū necessarius: si vsq; coquatur dimiseris: siccus ⁊ durus erit digestioni ⁊ stipticus. Mediocris temperatus focus: q: totum corpus panis equaliter perforat: laudabilis est: vnde perfecte ⁊ ſm q̄ oportet coquitur: hic autem vtilis est quietis ⁊ delicatis: ⁊ quorum virtus deficit sicut in senibus ⁊ ex egritudine resurgentibus.

¶ De artificio panis iterum.

Ex artificio duo modi sunt. Aut in furno: aut sub testis. In furno si sit ⁊ ſm q̄ oportet decoctus: bene digeritur ⁊ penetrat: focus totū panis corpus ⁊ mica cū cortice excoquitur. Sub testis peior est: quia focus tantum in vna parte operatur: altera ꝟo grossa ⁊ viscosa permanet: ⁊ ideo ad digerendū durus est. Si ergo sepe cōedatur: post multum tempus inflationem ⁊ dolorem lateris generat. Similiter aūt subtus carbones vel cineres coctus: velociter desiccatur extrinsecus. Intrinsecus ꝟo grossus remanet ⁊ viscosus: ⁊ multum cineris ⁊ terre ei admiscetur: maxime autem si ligna mollia fuerint ⁊ cito incendantur: vnde inflationes membrorum ⁊ grauitates ⁊ visus obscuritates faciunt.

¶ De diuersitate panis ex qualitate ⁊c.

Diuersitates panis ex qualitate accipienda quattuor sunt. Alius calidus accipitur ſm q̄ a foco egreditur. Alius frigidus si tamē eadem die comeditur. Alius post vnum vel duos dies. Alius postq̄ siccissimus est. Calidus aūt magis nutritiuus digestiuus ventris penetratiuus: q: mollis est ⁊ cito dissoluitur: sed a stomacho ⁊ intestinis eijci durus accidentaliter: nō naturaliter a stomacho: q: nō descēdit inferius propter leuitatē suā. ab intestinis: quia tātum venas inde penetrat vt ad intestina parum transeat ⁊ grauet ea. Accidentaliter autem dico: quia naturaliter ventrem humectat: feces dissoluit. Qui autem eadem die comeditur: min⁹ est nutritiuus: velociter digeritur: tarde descēdit: q: intrinsecus infrigidat̄: ⁊ poris clausis ⁊ calore reduso: interius remanet fumus: ⁊ inde exire non potest pororū oppilatione: ⁊ reuertēs inuenit aliam fumositatem: quibus grossities vētositatis ⁊ inflatiōis conficitur: ⁊ inde durus ⁊ indigestus ⁊ inflatiuus stomacho reddit̄. Qui post primū diē vel secundū accipit̄ intus ⁊ exterius frigiditas dominat̄: hic laudabilis est nutrimēti: ad cōparationem tamē calidi minoris ⁊ velocius a stomacho dissoluitur: ⁊ intestinis cito eijcit̄ a stomacho: q: neq; grossus neq; viscosus ab intestinis qm̄ dure penetrat venas: vnde adunat⁹ granat intestina ⁊ eijcit̄. Siccissimus rarus est ⁊ leuis cā ablate hūiditatis: vñ humiditatē desiccat: dure a stomacho eijcit̄: cū diu oporteat imorari: vt infundatur cā sue siccitatis: ⁊ inde generatur sitis ꝓpter desiccationē stomachi: ⁊ multa humiditas vt infundat̄ est necessaria: egestionem desiccat: vētrem cōstipat.

¶ De fermento.

Fermentum diuersis compositum virtutib⁹ existit: calorē habet parū ⁊ frigiditatem vnde subtilē habet virtutē humores corporis ex interioribus extrahendi: ⁊ si cum

sale τ oleo temperatū carbunculis apponatur; maturat τ aperit.

De tri.

Tri grossuz est τ viscosuz: ad digerēdū durum: vētris cōstipatiuū: viā epatis τ splenis oppilat: lapidē in renibus generat et in vesica: qm̄ factum est ex massa azyma nec sal habēte nec cocta. Quādo tn̄ digerit: in corpe grossum sanguinē generat: sed ex aqua nisi coquat hūiditas adipiscit: vnde humi. τ cali. plus autē hu. Inde pectus humectat: τ valet ad tussim τ ad dolorem pulmonis qui ex paruo calore τ siccitate natus est: si cū portulaca coquatur: aut bleta: aut crisolocāna: aut cucurbita: emoptoicis valet: sanis aliquādo cū oleo comestū: aut cū amygdalis: aut cū carne galline: vel alia pecorina siue porcina multū nutrit: hūores tamen viscosos generat τ oppilationē facit. Qui vero ne sibi modo aliquo noceat: curā gerit: mentā origanū aut calamentū τ merū vinū bibat aut mellicratum: cum aromatibus vel zinzibere conditum.

De zipulis.

Zipule grossus est cibus ex causis duabus:
5 epati nocent spleniq; ac renibus: vna propter viscositatē olei: altera propter viscositatem farine. Ideo phlegma grossum generāt τ viscosuz: τ venarū viam oppilāt: τ epatis. Qui aūt hec nocumenta pauent: eas cū melle māducent. Epatici autē τ splenetici ab eis se caueāt precipue.

De grano fracto.

Granū fractū τ simila si cū lacte coquant: sāguinē laudabilē generāt τ nutrimentū multū: si tamē sepe sumant oppilationē epatis faciūt: τ duritiē splenis: lapidē i renib⁹ τ vesica: maxime si renes calidi inueniātur naturaliter siue accidentaliter.

De amido.

Amidū siccū est τ frigidū: durū ad digerendū: digestū tamen nō malū generat sanguinē: sed viscositatē quandā habet ppterea asperitatē lenit pectoris τ pulmonis: τ solidatiuū est vulneris corꝰ. Et si cū aqua coquat τ zuccara τ amygdaleo: multū valet ad tussim siccam: τ ad humores qui tenues sunt: τ a capite in pulmonē pectusq; descendunt. Aliquando coctuz cū simila bn̄ nutrit: τ sanguinē gn̄at tēperatū: sepe tamen acceptum lapidem in renibus τ vesica creat pcipue si calidos inueniat renes naturaliter siue accidentaliter: valet autē ad reprimendos humores in oculos descendentes et ad vulnera in eis nascētia si oculorum mixtum sit medicine.

Superius diuersificauit panem quantū ad suā substantiam: in ista a parte sui artificij. Queritur quod est calidius: aut triticum natum in regione calida aut frigida. Dico φ triticū simpliciter natuz in frigida regione calidius est nato in calida: q: in calida regione aeris caliditas consumit humiditatē naturalē in qua radicatur calor naturalis ipsi⁹. Sed in tritico nato in frigida non ita cōsumitur humi. naturalis: immo pori clauduntur ratione frigiditatis regionis: τ per cōsequens fortificatur calor naturalis interius. Et p solutione argumentorū que possent fieri: nota φ simile adueniens suo simili in puncto auget illud: sed si sit dissimile destruit τ corrūpit: τ sic intelligit Hippo. Et etiā cōfirmat p Aristotelem in lib. de generatione dicentem φ maior flamma offuscat minorē. Idē Hippo. Duorū dolorū maior denigrat alterū τc. Similiter dico licet calor celestis sit similis calori naturali ipsius tritici: tn̄ q: est excedens diminuit humidū radicale ipsius tritici: τ per cōsequens calorē innatuz. Aut aliter nota: φ oē simile augmentat suū simile de p se nō tamen de per accidēs: immo destruit cōsumēdo humidū radicale. Nota vlterius φ cortex tritici est calidior in calida regione φ in frigida: q: cōtinens immutat contentū ad suam crasim: τ cortex immediate exponit calori solis: vnde cortex in calida regione est magis abstersiuus: q: magis calidus τ siccus: sed nō est sic de medulla: q: nō exponitur aeri. Nota vlterius φ calor celestis confortat naturalem si ille calor naturalis sit debilis: sed si sit fortis nō. vnde agēs inueniens resistens fortius imprimit: τ hoc est qđ dicit pħs in quarto metheororū. φ aqua calida citius cōgelat a frigiditate aeris. Et vltra nota φ aliquid fortificat aliud dupliciter. Uno modo cōfortādo illud. Alio modo debilitādo eius cōtrariū. Isto secūdo mō cōfortat calor naturalis in hydrope a calore celesti: q: calor celestis diminuit hūiditatē aquosaz ipsi⁹ hydropisis: cōtra quā pugnat calor naturalis. Aut aliter nota φ calor naturalis confortatur a celesti quādo calor naturalis agit supra materiā morbi hydropisis: sz nō supra nutrimēti materiā: immo debilitatur citius. Et quia in tritico calor naturalis agit in materiā nutrimenti: propter hoc debilitat celesti: sz in hydrope calor naturalis agit i materiā morbi iō iuuatur a celesti. Et ratio huius est: q: cū digestio nihil aliud sit φ preparatio male materie ad expulsionē: τ calor naturalis supra materiā morbi operās intendat ipsam digerere τ diuidere: τ postea eā expellere: cū calor celestis subtiliet eā τ habilitet eā ad expulsionē: propter hoc dico φ confortat τ adiuuat naturalē supra materiā morbi: sz supra materiam nutrimenti impedit: q: aperit poros et facit calorem naturalem petere exteriora: vnde debilitatur interius τ remanet locus decoctiōis depauperatus calore naturali τ ita impedit digestio. Querit vtrum triticū antiquum sit calidius nouo. videt φ antiquū: q: dicit Auicē. φ siccitas est lima caloris: sz cū triticū sit cali. in pmo gradu vt ipe dicit: τ pcessu in tempore desiccetur: videt τc. Itē dicit Gal. in de simplici medicina: φ vinū τ oleū quāto antiquiora tanto calidiora. vnde probat φ vinum vetustū est calidissimū: τ hoc de seruo notarij qui quando domin⁹ suus iuit ad balnea: bibit vnū haustū vini vetusti: τ statim incurrit instātias vigiliaz τ per cōsequēs mortē. Sed calor celestis vniformiter agit supra vinū τ triticū τ alia terrenascentia: igit. In ꝯrū est auctor in littera. Preterea pueritia τ iuuet⁹ sunt etas cali. sed senectus est frigida: igit. Ad hoc dicūt quidā distinguēdo φ triticū nouū calidius est quātitatiue: q: pl⁹ habet de humido radicali in quo radicatur calor naturalis τ circa quod expanditur: sed antiquū calidius est qualitatiue idest intēsiue: q: siccū est: τ in siccitate acuit calor: τ hoc est qđ dicit pħs φ cign⁹ quantitatiue albior est margarita: sz tamen qualitatiue magarita est albior. Possumus tamen concedere φ triticū nouū calidius est simpliciter φ antiquū τ hoc ꝺm auctorē: q: in nouo humidū nō cōsumit: sz in antiquo cōsumitur. Ad primum patet solutio: quia licet in antiquo sit calor acutior: nō tamen maior quātitatiue. Ad secundū dico φ nō est simile de tritico τ vino: q: in vino sunt plures partes aquose τ hūide: τ illa humiditas nō potest subito cōsumi: sed paulatine vsq; ad septē annos consumitur: τ loquor de vino forti: τ tunc in fine remanent partes vinose ratione quarū vinū est cali. τ propter hoc quanto vetustius tanto calidius: sed in tritico est pauca humiditas accidentalis que cito consumitur: τ in pauco tempore: qua cōsumpta calor naturalis agit in humidum radicale ipsum cōsumendo: quo cōsumpto debilitatur calor naturalis: τ q: in nouo cito cōsumitur illa humiditas aquosa: τ remanet humiduz radicale: propter hoc est calidius antiquo in quo cōsumitur accidentalis τ radicalis humiditas. Queritur de tritico a parte sue medicationis vtrū triticum masticatum habeat

apostemata maturare. Arguit̄ ꝙ nō: q: Gal. in de cōplexiōibus dicat ꝙ oē maturatiuū est simile cōplexioni humane: sʒ triticū est calidū in primo: ⁊ complexio humana in scdo: igitur est nō simile. Igit̄ iuxta hoc querit̄ quare triticum masticatū maturat apostemata. Ad istud vltimū dico primo: q: ratione saliue acquirit aliquod acumen: ⁊ omne acutum incisiuū est ⁊ penetratiuū: ⁊ sic cū sua cōplexio sit cali. ⁊ hu. maturat. Alij dicūt ꝙ saliua hoīs ieiuni est venenosa: q: interficit bufonē vel araneā: vnde videmus sagittarios in bello semper sagittas suas aspergere saliua sua. reddit igitur cū tritico masticato materiā apostematis venenosam q̄ tūc est sarcina nature: ⁊ sic natura expellere eā statim nitit̄: vnde eā maturat ⁊ post expellit. Ad primū dico ꝙ Gal. non loquitur de simili in puncto: immo sufficit ꝙ sit in qualitate: Uel dicendū ꝙ triticū masticatū est simile cōplexioni humane: q: acqrit aliquā caliditatē vltra suū gradum a saliua seu masticatione: ⁊ sic erit calidum in secundo sicut cōplexio humana. Iuxta litterā nota ꝙ iusquiamꝰ cū farina tritici competit in dolore neruoꝝ: q̄uis iusquiamꝰ de se mortificet neruos cū sit narcoticū: q: iusquiamus ratione frigiditatis repercutit materiā ne fluat ad neruos: ⁊ triticū ratione sue caliditatis eos cōfortat: igitur. ¶ Postea dubitat̄ p hoc qđ dicit postea ꝙ oleum tritici valet ad serpiginē ⁊ impetiginē auferendā. Respondet̄ ꝙ valet: q: ratione sue humiditatis remollit: ⁊ ratione sue caliditatis dissoluit. Ad argumentorū solutionē dicitur ꝙ vbi timeretur in apostematibus inflammatio nō cōpeteret tale oleum: nec etiā frigidū: sʒ in impetigine ⁊ serpigine nō timetur inflāmatio. ¶ Dubitat̄: q: innuit littera ꝙ cortex tritici missus in aqua calida ⁊ perfricatus purgat pectus a viscosis humoribꝰ: vnde valet in apostematibus pectoris ⁊ pulmonis si bibatur. Contra in talibus apostematibus est febris: igit̄ cum triticū sit calidū nō cōpetit eius cortex. Respondetur ꝙ in ratione alteratiōis ⁊ via non cōpetit: sed bene in via abstersionis ⁊ mundificationis materie viscose existētis in hmōi apostematibus: et sic loquit̄ in littera. Sʒ tu obijcies ꝙ cortex tritici nō est abstersiuus cū sit frigidus ⁊ siccus naturaliter: ⁊ omne abstersiuum est calidū ⁊ siccū. Dico ꝙ verū est: ꝙ omnis cortex naturaliter est frigidus ⁊ siccus: sed q: est propinquus medulle calide eius: ⁊ etiā ratione caloris celestis est calidus: qui magis acquiritur in cortice ratione sue subtilitatis: ⁊ ideo calor magis ⁊ citius penetrat per eum. ¶ Queritur vtrū panis melius nutriat: aut caro. Dicendū ꝙ panis magis vel melius nutrit accidentaliter: q: tarde conuertitur ⁊ multuʒ immoratur: vnde tarde dissoluit̄ a mēbris: sed caro magis nutrit naturaliter: q: citius digeritur ⁊ citius dissoluitur a membris: ⁊ istā solutionē innuit ysaac prius in prima pagina: ⁊ per hoc possunt solui multa argumenta. Uel dicendū ꝙ caro magis nutrit naturaliter ⁊ accidentaliter: q: magis ⁊ citius cōuertitur in substātiā membroꝝ: ⁊ accidentaliter quia tardius separatur a mēbris: ⁊ hoc patet q: natura magis allicit nutrimētū carnis q̄ panis: ⁊ sicut plus allicit etiā tardius sinit abire: ⁊ ita plus moratur in mēbris ⁊ sic plus nutrit accidētaliter. Et si dicatur ꝙ in pane est cibus ⁊ potus: vt aqua ⁊ farina. Dicēdū ꝙ verū est: sed illa humiditas est aquosa vnde nō nutrit: sed in carne est humiditas aerea calida ⁊ humida ratiōe cuius nutrit. Uel dicēdū ꝙ istud argumētū magis valet ad oppositū: q: panis artificialiter preparatur ꝓpter hoc priꝰ nutrit q̄ caro que habet cibū ⁊ potū de sua cōplexione seu compositione naturali: omnia enī animalia viuentia accipiunt cibum: sed nō omnia mingunt vel vrināt: vtpote volatilia. Ulterius nota ꝙ caro habet digestionē in aīali: vnde qđ facit artificiuʒ in pane: illud facit natura in carne. Itē caro habet exteriorē digestionē: quia vlterius decoquitur. Item decoquitur interiori digestione scʒ in stomacho ideo nutrit. ¶ Queritur que repletio plus noceat aut panis aut carnis. videt̄ ꝙ panis: quia dicit Hippo. ꝙ facilius est repleri potu q̄ cibo. Arguo igit̄ sic: quāto aliquid minꝰ nutrit tanto eius repletio est minus timenda: sed panis minus nutrit quia tardius ꝯuertitur in substātiā mēbroꝝ respectu carnis: igitur. Itē in egris est virtus debilis ⁊ ibi timetur repletio ad minus quo ad virtutem: ⁊ tamen egris conceditur panis ⁊ non caro: igitur repletio panis minus nocet. In cōtrariū est Ras. ⁊ Auicen. dicentes ꝙ repletio panis est magis timenda: ⁊ plus nocet q̄ repletio carnis. Item in febribus dicit ysaac ꝙ cum sanguis sit nature amicus: citius corrigitur eius defectus q̄ alius humoris peccatū: ergo similiter cum caro assimiletur nature hūane: ⁊ magis alliciatur a natura: minus nocebit repletio eiꝰ q̄ panis. qđ cōcedo: ⁊ pono istud argumentū vltimum pro causa. Ad primū argumentū dico ꝙ minꝰ nutrire intelligit̄ dupliciter: aut ratiōe substātie subtilitatis: aut ratione feculentie ⁊ impuritatis substātie. Dico ergo ꝙ quāto aliquid minꝰ nutrit ratione subtilitatis substātie: tanto eius repletio est minus timenda: ⁊ sic obijcis: sed quanto aliquid minus nutrit ratiōe sue feculentie ⁊ impuritatis sube tāto eiꝰ repletio est magis timenda: ⁊ hoc modo repletio panis est magis timēda: quia ratione sue impuritatis ⁊ viscositatis minus nutrit q̄ caro. Ad secundū dico ꝙ non negatur caro in febribus acutis propter timorem repletionis: sed ꝓpter timorem inflammatiōis: quia in carne est quedam humiditas aerea ⁊ vnctuosa parata inflammatiōi: sed panis habet humiditatem aquosam illi inflāmationi oppositā ⁊ oīno resistentem. ¶ Queritur quare conceditur panis in omni morbo vbi conceditur caro: sed nō econtra. Respondeo ꝙ q̄dā sunt egritudines frigide ⁊ lōge in qbꝰ timet̄ casus virtutis: vt in quartana: ⁊ in hmōi cōceditur ⁊ panis ⁊ caro ne virtꝰ deficiat: quedā v̄o sunt breues acute ⁊ calide in quibꝰ maxima est inflammatio: ⁊ in talibus nō cōceditur caro cuʒ sit vnctuosa ⁊ parata inflāmationi: ⁊ tamen conceditur panis qui habet humiditatē aquosam illi inflammationi contrariā. Secunda causa est cōsuetudo: etsi panis sit deterior tamen quia consuetus est comedi omni tempore: non sic vero caro: igitur. vnde Hippo. in aphorismis: ⁊ in regimento acutoꝝ. Parū detestabilior potꝰ ⁊ cibus: melior est melioribus: si sit consuetus. Tertia causa est: q: in egris timemus de repletione quoad virtutē. vñ in egris: vt dicit Ga. est virtꝰ diminutiua: ⁊ q: caro magis allicit appetitū: ⁊ in maiori quantitate attrahitur q̄ panis ⁊ per consequēs magis addit in virtutē: ⁊ virtus debet diminui: igitur. ¶ Queritur vtrū in morbis acutis magis cōpetat panis lotus in aq̄ q̄ siccus. Ad hoc dicendū ꝙ abluitur panis: q: est cali. ⁊ sic. Itē ratione decoctiōis acqrit caliditatē. Item ratione salis vel fermenti ibi positi acquirit aliā caliditatem. vnde si administretur siccus addit in discrasiam calidam febrilem: et propter hoc abluit̄: q: eius caliditas per aquā reprimitur. Secunda causa est: q: per decoctionem acquirit aliā caliditatem que per aquā remouetur. Tertia causa est: quia talis panis lotus administratur in via diete ⁊ in via medicine. in via diete ratione mice ad sustentandum. in via medicine ratione aque: in qua abluitur ad alterandū. Et dicit Gal. ꝙ illa medicina est melior que fit per dietam q̄ per medicinam. ¶ Queritur quare homo citius inebriatur ex comestione vipe posite in vino: q̄ per potum solum vini. Una causa est sm̄ pħm: quia cum in vino sunt partes aquose: ⁊ quedam vinose simul mixte: vipa ibi inticta attrahit partes vinosas ratione quaruʒ vinum habet inebriare: ⁊ dimittit aquosas ⁊ vinose in vipa penetrant vsqʒ ad profundum mice: ideo per hoc cognoscit̄ vinum forte a debili: q: quando vipa ponitur in vino forti statim penetrant partes vinose que sunt calide vsqʒ ad profundū: non sic vero in debili ⁊ prauo. Alia causa est: quia panis est calidus ratione decoctiōis ⁊ ratiōe tritici: ⁊ attractio fit a simili ⁊ a calido. In vini v̄o residuitate relicti: est quasi nullus valor: ideo ⁊c. Sed nō ita inebriat vinum per se ratione partium aquosarum que sunt obtuse non permittentium ita cito partes vinosas resolui: nec caput petere: ⁊ per consequens nec ita ebrietatem inducere. Sed alia causa potest esse maior: mora vipe in stomacho q̄ vini: quare diutius effumat ad cerebrum vipa q̄ vinum quia cito digeritur. ¶ Dubitatur quis magis nutrit aut panis niger immundus et furfureus: vel panis mundus et albus. videtur ꝙ niger ⁊ furfureus: quia quanto cibus est grossior tantomagis nutrit: vt caro bouina melius nutrit q̄ pullina ⁊ plus. Item dicit Hippo. in fine regimenti acuto-

rum ꝙ hydromel magis nutrit ꝙ̄ vinū dulce. ⁊ reddit causam q: plures habet feces: sed panis niger magis habet feces: nā videmus stercorizare plus panem nigrū comedētes ꝙ̄ album: igitur. Ad cōtrariū arguitur: panis nutrit ratione medulle ⁊ non ratione furfuris ⁊ corticis: sed in albo est plꝰ de medulla ⁊ minus de cortice: igitur. vnde quasi conuertitur totus in naturā membrorum ⁊ non niger. quod concedo pro causa prima. Secunda causa quia magis attrahitur ad membra: quia est magis cōformis nature humane ratione caliditatis: non sic vero niger ratione furfuris qui est siccus ⁊ frigidus. Tertia causa est: q: albus magis immoraꝛ in membris: cum natura sit magis auida in eius retentione ꝙ̄ panis nigri. Ad primum argumentū dicitur ꝙ illud soluꝫ tenet in rebus eiusdem generis ⁊ eisdem cōditionibus obseruatis: nā si nutriret ratione furfuris bene obijceres: sed nō quia ratione medulle. Ad secundū respōdeꝛ ꝙ Hippo. ibidem intelligit de nutritiōe naturali: hic autem intēdimꝰ de accidētali. Uel dicēdū ꝙ intelligit de hydromelle: vbi est plus de melle ꝙ̄ de aqua: ⁊ tale hꝫ plꝰ de fecibꝰ ꝙ̄ hydromel in quo plus est de aqua ꝙ̄ de melle: sꝫ non sic est de pane iō non est simile. ¶ Quarto queritur vtrum magis cōpetat panis niger ⁊ furfureus in regiminē sanitatis: aut albus et mundus. videtur quia furfureus: quia citius digeritur: vt dicit littera: ⁊ omne tale magis competit. Itē dicit Auicen. ꝙ conseruator sanitatis studeat habere semper ventrem laxum: vnde dicit ꝙ est impossibile aliquem mori cū fluxu ventris naturali: sed panis furfureus optime laxat vētrem: vt dicit littera: q: maiores habet feces respectu panis albi. tū quia plus habet de superfluo: tum quia plus habet de cortice ratione cuiꝰ est abstersiuus ⁊ mūdificatiuus. In cōtrarium est iste auctor: ⁊ Rufus qui dicit ꝙ panis albus ⁊ mundus plus valet in regimine sanitatis: ⁊ quāto purior ⁊ mundior: tanto melior. qđ cōcedo: q: minus habet de superfluo ⁊ magis amicatur membris: ⁊ natura eum magis appetit ⁊ eum auidius retinet ꝙ̄ nigrum. ¶ Ad primum dicitur ꝙ licet quantum ad hoc ꝙ citius digeritur melius nutriat: tamen quia plus habet de superfluo vnde nō bene obijcitur quia omnes conditiones non sunt eedē vtrobiqꝫ. Ad secunduꝫ dico ꝙ panis albus naturaliter plus restringit: quia cōglutinatiuus ⁊ magis retineꝛ a natura: sꝫ furfureus minꝰ q: cito expellitur cū non ita retineatur cum multum habeat de superfluo. ¶ Quinto dubitatur quis magis competat in regimine sanitatis: aut panis lotus in aq̄: aut aliquo brodio: aut panis siccus: videtur ꝙ lotus in aliquo liquore vel brodio: q: prima digestio ⁊ scđa requirūt rem mollē cū procedant subtiliando: vñ qđ citius digeriꝛ ⁊ meliꝰ magis cōpetit in regimine sanitatis: sꝫ panis lotꝰ est hmōi: igiꝛ. q: lotꝰ melior est sicco: igiꝛ: quia qđ melius in prima et secūda digestiōe etiā ⁊ in tertia: cum due prime sint preparatorie ad tertiam. Itē panis recedit a temperamento per siccitatē cū sit calidus ⁊ siccus: sed per loturam reducitur ad temperamētum: ⁊ omne tale est melius in regimine sanitatis ⁊c. In cōtrariū est Ras. dicens ꝙ conseruator sanitatis studeat vitare prolongationem mense ne sumat panem lotum in aliquo liquore. ¶ Ad hoc dicunt quidā ꝙ panis lotus nō competit in sanis: quia viscositatem acquirit ratione loture. vnde in magna quātitate sumitur in sanis: ⁊ attrahitur: vnde facit oppilatiōes splenis ⁊ epatis. Sed in egris cōpetit cū in pauca quātitate deꝛ: etsi parꝫ ille panis moreꝛ ī liquore: ita ꝙ non habeat multam viscositatem. Uel dicēdum ꝙ panis lotus cōpetit sanis in regimine sanitatis si sumatur in pauca quantitate: etsi non multū moreꝛ in liquore ratiōe cuius non possit multam acquirere viscositatē. Et si queras quare competit medico ꝙ per loturam acquirit paucam viscositatem. Respōdeo q: abstergit et mūdificat superfluitates stomachi: ⁊ concedo duo prima argumenta. Ad secundum in contrarium dico ꝙ Ras. intelligit in magna quantitate: vnde tunc sine dubio non cōpetit. ¶ Queriꝛ vtrum fermētum sit calidius ꝙ̄ pasta: ⁊ videtur ꝙ nō: quia minus habet de humido radicali: ⁊ per consequens de calore. patet quia fermentum est pasta antiquata: ⁊ in processu temporis consumitur humiditas radicalis: igitur. Itē eadē est comparatio grani noui ad vetus ⁊ paste ad fermētū: sed granuꝫ nouum calidius est veteri: igitur. In contrarium est ratio: quia caliditas mouet a centro ad circumferentiam ebulliēdo: ⁊ frigiditas ecōtrario: sed fermentū mouet a centro ad circunferētiam ebulliendo: igitur est calidius. Ad hoc dico ꝙ fermentum est calidius calore accidentali acquisito ab aere extrinseco. Sed pasta calidior est calore naturali: q: plus habet de hūido radicali in quo radicatur calor naturalis: ⁊ hac via procedunt duo prima argumenta: ⁊ prima via vltimum argumentum. que simpliciter duo prima argumenta concedo. ¶ Queritur quare cooperitur pasta quando fermētatur. Causa est ne frigiditas aeris possit penetrare ad centrum ipsius paste: ⁊ eam extinguere: ⁊ per consequens eius calorem naturalem. ¶ Queritur de hoc qđ dicit in litterā ꝙ fermentum habet calorem paruum ⁊ frigiditatē: vnde videtur dicere ꝙ habeat simul duo contraria. Solutio ꝙ fermentum paruum habet calorem. i. accidētaliter acquisitum ⁊ frigiditatē. i. calorē naturalem remissum: ⁊ hoc intēdit dicere. ¶ Queritur de tri qui est cibus iudeorum. Et primo vtrū cōpetat emopthoicis: ⁊ contra tussim cum hoc dicat littera. videtur ꝙ nō: quia in emopthoica passione est debilis digestiua: ⁊ tri: vt dicit littera difficulter digeritur: igitur. Itē emopthoica passio via est in ptysim: sed in ptysi nō cōpetit illud quod difficulter digeriꝛ: igitur. In contrariuꝫ est auctor in littera. Propterea omē illud quod abscindit causam emopthoice passionis competit in eius cura: sed tri est hmōi: igitur cū sit conglutinatiuū ⁊ abstersiuū: q: sanguinē subtilē inducētē emopthoicā passionē ingrossat: etiā grossum sanguinē generat. Itē apponē viarū ⁊ venaꝝ solidat cū sit glutinatiuum: ergo cōpetit in passione emopthoica qđ concedo ⁊ hoc pono pro cā. Ad primum argumentū dico ꝙ non datur in via diete: vt tu obijcis: sed in via medicine: ⁊ medicina nō respicit digestionem citā vel tardam cū medicina nō patiatur: sed agat: ⁊ propter hoc patet solutio ad secundū argumentum. ¶ Queritur super hoc qđ dicit in littera ꝙ tri comestū cū oleo valet sanis. Contra tri vituperatur propter viscositatem quam habet: cū ergo oleuꝫ addat in maiorē viscositatem adhuc minus competit. Ad hoc dico ꝙ cum oleo comestū allicit appetitū: vnde quantū ad hoc plus facit boni ꝙ̄ mali propter viscositatē suam. Et Haly dicit in tegni: ꝙ quādo aliquid ꝓdest ⁊ nocet: si plus valeat ꝙ̄ noceat dꝫ admitti. ¶ Dubitaꝛ de zipulis ꝙ generāt grossos humores ⁊ phlegmaticos vt dicit: ⁊ tamē dicit ꝙ qui vult cauere se ab hmōi grossis humoribus: comedat eas cum melle. Contra: mel addit in maiorem oppilationē: igitur cum melle nō debent comedi. Dico ꝙ cū melle cōpetunt nō ratione substātie mellis cum sit oppilatiua: sed ratione acuminis eius acquisiti: ratione cuius subtiliat ⁊ diuidit: igitur dicit ꝙ cōpetunt sic contra oppilationē. ¶ Dubitaꝛ vtruꝫ granū fractū generet sanguinē laudabilē: tamē dicit ꝙ si multū ⁊ assidue comedatur generat oppilationem ⁊ lapidē in renibus ⁊ vesica. Cōtra: Hippo. in apho. ⁊ in regimēto acutorꝫ: dicit ꝙ parū detestabilior cibus si sit cōsuetus: melior est optimo cibo incōsueto: ergo propter assuetudinē ⁊ assiduitatē nō generabit granū fractū oppilationem nec lapidē. Ad hoc dico ꝙ immo: q: sicut dicit ysaac ī dietis vniuersalibus: ꝙ ex bouina carne quātūcūqꝫ digeratur impossibile est bonū sanguinē generari. Sic dico de grano fracto. vnde si vna vice sumatur licet sit grossus cibus: non tamen ꝓpter hoc generat lapidem: nisi frequēteꝛ ⁊ assidueꝛ. Et tu obijcis assiduus cibus minus nocet ⁊c. Dico ꝙ hoc verū est respectu alterius cibi non consueti: sic non est ibi. ¶ Dubitatur cuius complexionis sit amidum: videtur ꝙ calide: quia decisum ab aliquo attestatur ei a quo deciditur siue descinditur: sed amidū descinditur a tritico: igitur erit cali. sicut triticū. Itē panis q̄ ex farina seu medulla ⁊ cortice cōficiꝛ dicit calidus: ergo magis amiduꝫ cū ex sola medulla cōficiatur tritici. In cōtrarium est auctor in littera dicēs ꝙ est frigi. ⁊ sic. qđ concedo. Et nota super hoc ꝙ illa que subito ⁊ in pauco ⁊ breui tempore fiunt ex tritico: illa retinēt cōplexionē tritici: vt panis: quia subito fit: ⁊ in breui tempore de tritico sine eius corruptione substātie: sed illa que fiunt

ex tritico nō subito: sed paulatine ⁊ in longo tempore ⁊ cū corruptione substantie ⁊ putrefactione: illa nō retinet complexionem ipsius: immo magis contrariam. Et q: amidum fit ex tritico posito ⁊ putrefacto in aqua ⁊ corrupto ibi diu igitur acquirit frigi. ⁊ sic. Igitur soluit argumentū secūdū quia non est simile de pane ⁊ amido: quia panis fit subito ⁊ nō amidum. ¶ Queritur quare amidū oppilat mēbra nutritiua ⁊ adiuuat mēbra spiritualia. Una causa est: q: vene spiritualiū in principio sunt stricte: in fine vo late: vn viscositas amidi subtiliatur ⁊ digeritur anteq̄ ad spūalia perueniat ⁊ cū amidū tunc habeat humiditatem lenit ea: ecōuerso est de membrorū nutritiuorum venis. Uel dicēdum ꝙ immediatius venit ad membra nutritiua: ideo oppilat ea.

¶ De zizania.

Izania nascitur inter triticum siccis corruptisq̄ temporibus: vnde vim habet acutā ⁊ venenosam: aliquando mentem turbans ⁊ inebriat. si farine ordei misceatur myrrhe croco ⁊ thuri: ⁊ mulieribus exinde fumigetur vulua: aperit eam concipiendiq̄ fit causa. Mixta etiam sulphure vino ⁊ aceto ad impetiginē ⁊ serpiginem valet. cum vino cocta ⁊ stercore asinino ⁊ lini semine cataplasmate facto apostema soluit: ⁊ scrophulas: cocta aūt cū radice ⁊ cortice vrtice vulnerib⁹ iam putrefactis apposita sanat ⁊ mundificat.

¶ De ordeo.

Rdeū frigidum ⁊ siccum est in primo gradu: virtutē mundificatiuam habet ⁊ excolatiuam: ⁊ fabe similiter: pl⁹ tñ q̄ faba exiccat: ⁊ propterea nutrimentum eius ab inflatione est liberū: fabarū vo non similiter: plus tamen ordeo nutriunt accidentaliter non naturaliter. vnde Gal. ordeū ceteris granis nutribili⁹ est. Rufus vo triticum inquit ⁊ ordeum sunt nutribiliora ceteris ⁊ laudabiliora: nutribilius tamen est triticum. Nec arbitreris horum disputationes sibi esse cōtrarias. Galienus dixit accidentaliter: Rufus vo intellexit substātialiter ac naturaliter. verbi gratia: si nutrimentū risi ⁊ ordei ꝓponam⁹: vn̄ est substātialiter ordeū nutribili⁹ inuenit: pl⁹ eñ substātie ⁊ medulle habet: si vero preponamus risi: vnde accidentaliter inuenimus vel reperimus risi maioris esse nutrimenti propter grossitudinem suam ⁊ morā in stomacho longiorem: ordeum accidētaliter minus nutribile videtur propter digestionē citam ⁊ facilē membri dissolutionem. Item Gal. de ordeo ⁊ faba ſm medicinam dixit: ordeum ⁊ faba quoniam temperamentis membrorum vicina sunt: in multis locis ſm medicinam in vsu habentur. Sed cum cera ⁊ oleo in vnguētis ⁊ cataplasmatibus fit de ordeo cōfectio talis: elixatur enim ordeum primum in aqua: deinde assatur: inde farina facta cum zuccaro conficitur sic: hoc in estiuo tempore ad stomachi refrigerium ⁊ epatis valet: ⁊ sitim aufert cum aqua temperatum siue coctum: et cum codeario edatur: siue aliquantulum liquidum: vt si cum mulsa bibatur. Inde fit ptisanum hoc modo. Confligatur ordeum: vt cortex possit auferri: ⁊ mensura sumatur ordei vna et aque decem: ⁊ tamdiu coquatur donec redigatur ad vnam: deinde coletur ⁊ potui detur. hoc valet ad sanitatē custodiendam corpusq̄ humectandū: si etiam refrigeriū ex eo plus appetatur: aceti pars vel paruū admisceatur: ⁊ si calide nature fuerit: parum addatur seminis papaueris albi: ptisanum sanum cerebro visum clarificat: ⁊ perfectissimum in eorum corpore sanguinem generat: nec minus q̄ panis nutrit: hoc ptisanum sanis est dādum. Infirmis vero diuersis modis est dādum prout vnicuiq̄ expedit infirmitati: si vero statim velis epatis calorem extinguere: bibe vt supra diximus. Si etiam excolatiuum ⁊ mundificatiuum: et ptisanum esse volueris: cum cortice illud coque: si laxatiuum ⁊ refrigeratiuum cocto ptisano manna supponatur ⁊ mel violatum. si propter epatis constipationē illud velis accipere: coque simul radices feniculi et apij: et accipe illud cū orizaccara plurimum propter ventris solutionem. Galie. dicit. Risi accipe non tamen quantum ordeum opinatur valere. Non tamen stipticum est nisi eius cortex rubeus sit: propterea stipticum magis est albo risi rubeum. Natura risi calida est in primo gradu: sic. in secūdo. diuersis tamen modis homines accipiunt illud: ⁊ ſm vnū quēq̄ modum actio eius in plus minusve mutatur. Aliquando nāq̄ illud mola terit: ⁊ farinam eius velut tritici coquunt: valet autem eis qui morsionem patiuntur in stomacho: ⁊ intestinis. sunt et qui integrum coquunt cum aqua: hoc valet ad cholericam diarriam. Idem alij cū lacte coquūt ⁊ amygdaleo: hoc modo amittit constipationem suam: ⁊ bene nutrit: ⁊ bonum sanguinem generat: sperma auget: habet etiam risi proprietatem ꝙ si cum ipso: vel cum aqua ipsius lentiginē laues: aufert ipsam: ⁊ cutem mundificat.

¶ De milio.

Ilium frigidum est in primo gradu: sic. in secundo. testatur hoc leuitas eius ⁊ concauitas viscositatis vnctuositatisq̄ absentia nutrit min⁹ q̄ grana cetera ex quib⁹ panis fit: sanguinem minimum nec laudabilem generat: tamen siccitatis sue gratia confortatiuū stomachi est aliorūq̄ membrorū corporis: proinde et ventrem cōstipat. Diascorides milium diureticū esse dixit. Assatum ad torsionem doloremq̄ ventris calidum superpositum valet: causa autem nutrimēti minimi est siccitas eius. Non ab eis accipiendum est qui carnes suas augmentari ⁊ pinguescere volunt: nec eis qui laudabilem sanguinem suo corpori cupiunt generari: sed eis solūmodo quibus stomachi refrigeratio ac cōfortatio: humorumq̄ eius superfluorum desiccatio appetitur.

¶ De panico.

Anicum in forma ⁊ natura est simile milio: minus tamen nutrit eo: ventrem magis constipat. Accipitur diuersis modis ⁊ pro eorum diuersitate immutat actionem suam. Quocunq̄ tamen modo preparato omni panico miliū melius est: coquitur autem sepe: aut cū pinguedine: aut cū oleo: sepe in lacte: aliquādo vo cum apozimate tritici corticis ⁊ amygdaleo. Cū pin

guedine coctũ: aut cum oleo laudabile est: quoniam siccitatem suam amittit: saporitatem ab eis: ⁊ bonũ nutrimẽtũ acquirit: cõstipatione autem sua priuatur propter lubricitatẽ ⁊ mollitiẽ pinguedinis olei. Cũ lacte simul vel apozimate supradicto coctuz laudabilius est eo qd cum aqua coquitur sola. Coctionis autem cum aqua duo sunt modi: coquitur autem aut sanũ: aut mola confractum. Sanũ autem ablato cortice: et ad vnam milij vel panici mensuram: quindecim apponantur ex aqua. ita coctũ grossum est ⁊ durum ad digerẽdum: nec est ventris constipatiuũ: grauat etiã stomachum: ⁊ ex eo integrum eijcitur ad intestina. Hoc etiã grauat: ideoq; cito egredit ab eis hac ergo ratiõe stipticũ non est. Mola tritũ coquat ita: farine mundate decies tantũ aque adiungatur: ⁊ postq̃ bis vel ter bullierit: fricatum digitis excoletur: calamẽtũ susceptũ donec durescat excoquat: sicq; comedere vtile est: ⁊ ceteris subtilius est digeriq; facilius: minus vero stipticũ ⁊ durum est propter substantie absentiam.

De fabis.

Fabe in natura sua frigide: i siccitate sunt diuerse. Comedũtur autem sicce ac perfecte temporibus suis. Comedũtur virides nondum messionis sue completo tempore. Virides frigide sunt ⁊ hũide in primo gradu: nutrimentũ earum minus: quia humores generãt grossos ⁊ crudos. inflatiue: ⁊ vẽtositatem faciũt in superioribus ventris: propterea valde nociue sunt. Sicce vero suisq; temporibus perfecte sunt frigide ⁊ sicce in primo gradu: non laudabilẽ sanguinẽ creãt: ordeo magis nutriũt accidẽtaliter: nõ naturaliter duabus de causis. Una propter substãtie grossitudinẽ ⁊ tarditatem dissolutionis ex membris: subtilitatem vero substantie ordei ⁊ dissolutionem ex membris citã superius diximus: vnde minus nutrit. Secunda propter sue multitudinis grossitatem ⁊ viscositatem ei9 vnde carnem inflãt ⁊ dilatant: ⁊ operantur in ea qd fermentum in farina vel pasta: propterea in superioribus ventris ventositatem plurimam grossam generant ⁊ inflationem ex qua fumus incipit ascẽdere cerebro nocẽs: ⁊ somnia multa ⁊ corrupta inducit. Cũ hoc ergo naturaliter hñt fabe: nõ eis aliquo coctionis modo possunt auferri. vnde. Gal. fabe si nimiuz coquantur: ventositatem ⁊ inflationem suã sicut ordeo auferre nequimus: minuere tamẽ possumus. Experimento autem hoc probatur in eis qui fabis vtẽtes assidue thetinationẽ. i. indigestionem patiuntur ⁊ inflationem: etsi sanissimi fuerint. Itẽ Gal. fabe sm cibum inflationem faciunt: ⁊ dure sunt ad digerendum: ⁊ sm medicinã adiuuãt humores excreare de pectore ⁊ pulmone: quoniam colamentum habẽt: ⁊ ideo nõ morantur in stomacho: sicut alij grossi cibi. Manifestat hoc colamentum earumq; mundificatio: qua cutem exterius mundificari cernimus: cũ earum farina abluitur: idcirco ad lentiginẽ valet. Qui ergo cutẽ corporis sui mundificari voluerit: ex farina fabarum lauari assuescat. Apostemati in mamillis vel in testiculis apposite ex farina cocta in aceto cathaplasmate facto dissoluunt. Omnia autem que diximus earum insunt medulle tantũmodo: cortici autẽ nihil: est enim stipticus ⁊ colamentuz nullũ habens: vnde aliquãdo fabas decoquimus cũ cortice in aceto damusq; diarriã patientibus propter defectionẽ cõtẽtiue virtutis in stomacho ⁊ intestinis. Eligẽda autem est magna alba nõ vetus: diuersisq; coquitur modis: vnde diuerse sunt eius in corpore actiones: sunt nãq; cocte in aqua: sunt autẽ assate igne. Aqua cocte laudabiliores sunt: quoniam aqua eis plurimũ aufert vẽtositatis ⁊ grossitatis: maxie si eiecta aqua priori altera adiũgat; hec q; decoctio duob9 fit modis: aliqñ cũ cortice: aliqñ sine. Cũ cortice cocte dure sunt ad digerendũ ⁊ inflatiue: stipticitas eñ corticis fabarũ egestionem prohibet vẽtris: mora eius diuturna in ventre necesse est vt inflationem ⁊ ventositatem generet. Sine cortice minus sunt inflatiue cito digeruntur. Et si ius fiat calefactiuis rebus appositis: vt pipere longo ⁊ zinziber: ⁊ oleo amygdaleo: pfecta est medicina ad coitus operationẽ. Sunt qui eis vescuntur elixis aliquando cũ cortice: aliquãdo sine. De elixis: idẽ qd supraditim9 iudicam9. Cõeste tamen aliquãdo cum menta origano ⁊ cymino ⁊ similibus suã ventositatẽ ⁊ inflationem minuũt. Assate tamen ventositatis minus habent ⁊ inflationis ad digerendum sunt autem durissime; veruntamen si aqua infundãtur post assationem ⁊ cuz cymino mẽta ⁊ origano comedãtur partẽ duritiei amittũt. Diascorides fabe inquit noue veteribus magis stomacho nociue sũt. Fabe mixte farine fenugreci cataplasmate facto apostemati retro auriculas valent. Ad liuorem sub oculis similiter cum rosa myrrha ⁊ thure oniq; albugine valent. Ad exiccationem lippitudinis oculorũ cataplasmate facto valet. Masticate ⁊ tonse tempori b9 apposite humoribus a capite in oculos descendentibus resistunt. Cum vino cocte si cataplasmata fiãt ex eis testiculorũ apostema dissoluũt: Farina earuz puerorum apposita inguinibus libidinem constringit. Locis in quibus pili nascuntur superposite: subtilẽ ac defectũ pilum faciunt. Scisse quoq; in duas partes: cataplasmate super hirundinum morsibus facto: sanguinem stringit. Mamillis lactis coagulatione induratis apposite dissoluunt ⁊ lactis adiuuant exitum: si cum alumine et oleo veteri misceas scrophulas dissoluunt. Aqua carũ lanam tingit.

Superi9 determinauit auctor de tritico vero: hic de nõ vero: vt de zizania vel lolio qd idem est: et diuiditur: q: primo ponit zizanie generationem: scdo eius iuuamenta: secũda ibi: Si farine ordei admisceat. Tũc sequit illud caplm in quo determinat de ordeo ibi: Ordeũ frigidũ ⁊ siccũ. Et in isto primo determinat de ordeo absolute. Secũdo per cõparationem ad risi. secũda ibi versus finem capli. Gal. dicit risi. Queritur vtrum zizania possit generari ex tritico: videtur q non: quia in elementis est generatio conuersiua ⁊ reciproca: vnde ex aere fit ignis ⁊c. non vero sic de aĩalibus: illa ergo que magis vicinant elemẽtis magis habebunt generationem conuersiuã q terre nascentia ⁊ q vegetabilia: s; mineralia nõ hñt generationẽ reciprocã: nec conuersiuam: q: dicit phs quarto metheororũ. sciant omnes

artifices alkimie species metalloꝝ transmutari non posse: ergo multomagis terrenascentia: vel vegetabilia nõ habẽt gñationem conuersiuam. Sed ex tritico non põt gñari zizania nisi gñatione conuersiua: igitur cũ ista gñatio non fit in vegetabilibus: non fiet in tritico ⁊ zizania. Itẽ dicit phs in de aĩalibus: ꝙ si species ordinetur ad aliam: decẽs est ꝙ ad nobiliorem siue ad minus vilez: vnde musca gñatur mediã te verme que est nobilior: ideo potius dꝫ generari triticũ ex zizania ꝙ̃ econtra. In contrarium est iste auctor. ¶ Ulterius queritur quare ex tritico magis generatur lolium ꝙ̃ ex alio grano. Ad istud vltimum dico: ꝙ triticum est quasi granum existens in centro respectu alioꝝ granoꝝ: ⁊ in medio bonitatis eoꝝ. Et sicut dicit phs in ethicis: difficile est inuenire medium: facile vero est diuerti a medio: vnde plura contrariantur tritico cum sit in medio bonitatis ꝙ̃ alijs granis cum sint in circumferentia: vel versus circũferentiaz propter quod ⁊c. Scďa cã est: q: triticum est nobilissimũ inter cetera grana vt dicit superius: ⁊ quanto aliquid est nobilius: tanto plura requiruntur ad eius generationem: et quanto plura requiruntur ad eius generationẽ: tanto magis accidit error in eius gñatione: vt pꝫ in homine in quo ꝓpter hanc causam potius accidit error ꝙ̃ in generatiõe aliorum aĩalium: vnde videmus plures hoĩes cecos naturalr: ⁊ alios claudos: ⁊ etiã multa mõstra in natura humana cõtingunt: vt mola ⁊ alioꝝ multe figure ⁊ varie. Ad istud põt adduci phs in topicis: dicens ꝙ facilius est destruere ꝙ̃ cõstruere diffinitionem. ratio q: plura requiruntur ad eiꝰ constructionem ꝙ̃ destructionem. Ad primam questionez dico ꝙ possibilis est generatio zizanie ex tritico. Ad primuz dico ꝙ vnum minerale potest cõparari ad aliud eiusdem speciei vt istud auruz ad istud vel illud: aut possunt comparari metalla diuersaꝝ specieruz: ⁊ hoc dupliciter aut hec sunt eque nobilia: ⁊ sic est impossibile ꝙ vnum in aliud mutetur: aut comparatur vnum ad aliud alterius speciei magis nobile ⁊ sic potest vnum mutari in aliud. Sed ego distinguo de potentia: aut de potentia nature aut artis: de potentia nature intelligo ⁊ non de potentia artis de qua loquitur philosophus in metheo. allegatus. Ad secundum dico ꝙ quedaz generantur a natura cum intentione nature ⁊ sic concedo. aut preter intentionem eius: ⁊ sic ex nobili fit vile. vt de tritico loliũ: ⁊ ista via generantur vermes ⁊ apostemata ĩ corpore humano ex superfluo nutrimento. Uel dicenduz ꝙ zizania fit ex tritico citius per viam corruptiõis ꝙ̃ generationis: ⁊ sic non est transmutatio speciei in speciem: immo potius corruptio nobilis scꝫ tritici. ¶ Queritur in qua regione plus generetur lolium ex tritico: an in humida vel sicca. Palladius dicit ꝙ ĩ humida: dicẽs in agricultura ꝙ humiditas facit degenerare plantas: sed per degenerationem generat̃ lolium ex tritico: igitur. Item dicit philosophus in libro de plantis: ꝙ sol est pater plantaꝝ: terra võ mr̃. In illa ḡ regiõe in q̃ sol influit recte: sunt radij solares vel calor solis sup plãtas: in illa minꝰ plãte degenerãt: sed h̃ est in ca. ⁊ sic. igit̃. In ꝯriũ est auctor in littera: ꝙ plus fit ista generatio in siccis ⁊ corruptis temporibus. Item continens immutat contentum ad suam crasim: vt vult philaretus in libro pulsuum: ergo cum medulla lolij sit calida ⁊ sicca: generabitur in ca. ⁊ sic. similiter ⁊ medulla tritici erit cal. ⁊ sicca: quod cõcedo. Unde dico ꝙ plus fit generatio lolij ex tritico in regione ca. ⁊ sic. ꝙ̃ in hu. quia caliditas ⁊ siccitas consumunt humiditatẽ aeream que erat ca. ⁊ hu. in tritico: et cum hoc trahit calorem naturalem ipsius tritici ad exteriora. ⁊ facit ipsum exhalare. Item ipsam resoluit: ⁊ per consequens inducit ibi complexionem frigidam ⁊ siccam: ⁊ cõplexio via est in speciem: vt dicit philosophus: ⁊ per istam viam in ca. ⁊ sic. regione generatur lolium ex tritico. Ad primum argumentum dico ꝙ duplex est humiditas: quedã accidẽtalis ⁊ sup̃flua expãsa supra terram. ⁊ talis facit plãtas degenerare: ⁊ de tali loq̃tur palladius. Est alia hũiditas essentialis q̃ est calida ⁊ humida aerea. ⁊ talis non facit degenerare plantas: ⁊ de ista loquitur auctor iste ⁊ non palladiꝰ. Uel dicendum ꝙ licet humiditas faciat degenerare triticũ non tamen adeo vt faciat generare lolium. Ad secundum dico ꝙ sol de perse facit ad generationem plantaruz: tamẽ de per accidens facit ad degenerationem: scꝫ humidũ radicale consumendo: ⁊ calorem naturalem ipsius plante resoluendo: ⁊ hoc modo fit degeneratio in tritico a calore. ¶ Queritur vtrũ zizania habeat somnuz inducere ⁊ ebrietatem: videtur ꝙ non inducat somnũ: scꝫ citius instantias vigilarũ quia dicit constantinus ꝙ quidam est fumus suauis ⁊ mulcebris: ⁊ talis causat somnuz: quidam vero est fumus caprinosus maliciosus pungitiuus causans vigilias: ⁊ non somnum: cum ergo ex zizania generetur fumus caprinus ⁊ pũgitiuus: igitur ⁊c. Item narcotica que sunt frigida in quarto vt opium mandagora iusquiamus ⁊c. inducunt somnum vt dicunt auctores: sed zizania non est sic frigida: igitur. In contrarium est auctor in littera: dicens ꝙ mentem turbat ⁊ inebriat. Solutio ꝙ questio est affirmatiua vera. Sꝫ duplex est somnus: quidam naturalis qui fit ex fumo mulcebri: et talem non inducit zizania. Quidam vero est innaturalis: et fit duobus modis: quia aut fit per viã infrigidatiõis ⁊ mortificationis sensuum et spirituum: et istum facit narcoticum. Alio modo fit virtutem animalem retrahendo: et primo modo non: sed isto modo zizania inducit somnum innaturalẽ: q: ab ea resoluitur fumus maliciosus venenosus et pungitiuus: qui statim petit cerebrũ: ⁊ ꝑuenit ad virtutem aĩalem: ⁊ tunc virtus aĩalis sentiens illũ fumũ venenosum retrahit se: ⁊ cũ hac retrahunt̃ spũs ⁊ influentia spirituum ad sensus ꝑticulares: ⁊ tunc organa immobilitant̃: ⁊ h̃ mõ zizania inducit somnum ⁊ ebrietatẽ. Per ista pꝫ solutio ad argumenta. ¶ Queritur vtrũ panis calidus aut frigidus factus ex zizania inebriet plus: videtur ꝙ calidus: q: magꝭ va porosus ⁊ euaporatiuus ꝙ̃ frigidus: igitur. Cõtrariũ videmus ad sensum: q: narcotica frigida plus inebriant: ⁊ somnuz inducunt ꝙ̃ calida: igitur. Ad hoc rñdet̃ ꝙ inebriare h̃ est duplr: aut plus. i. citius: ⁊ sic dico ꝙ plus ca. ꝙ̃ frigi. aut plus. i. tardius dissoluitur ⁊ plus durat eiꝰ inebriatio: ⁊ sic econtra: ⁊ ꝑ hoc pꝫ solutio ad alia argumenta. ¶ Queritur cuius complexiõis sit ordeum. Et videtur ꝙ calide ⁊ hu. q: dicit ysaac in dictis vniuersalibus ꝙ duplex est dulcedo: q̃dã desiccans ⁊ talis subtilis est in actione: ⁊ talis est ĩ melle. Est alia humectans vt dulcedo ordei: sed dulcedo humectans fundatur in calida substãtia: ergo cum fm̃ ysaac dul. humectans fundetur in substantia ca. ⁊ humida: igitur ca. ⁊ hu. erit ordeum. Item ptisana que est ca. ⁊ hu. decidit̃ ab ordeo: sed omne decisum attestatur ei a quo deciditur: igit̃. In cõtrarium est auctor dicẽs ꝙ est fri. ⁊ sic. in primo gradu qđ concedo. Ad primũ argumentũ dicũt quidã ꝙ est cal. et hu. quantũ ad medullã: sed quantũ ad corticẽ ⁊ medullã simul est fri. ⁊ sic. Sed ista solutio non valet: q: iste auctor nõ loquitur de ordeo nisi inquantũ nutrit: ⁊ q: non nutrit nisi ratione medulle ⁊ non corticis: igitur. Dicas igit̃ aliter ꝙ medulla hꝫ duplicẽ substantiã: quandã scꝫ fri. ⁊ sic. in centro eius: ⁊ talis est ibi a dñio: ⁊ quãtũ ad istã ponitur in gradu. Et aliam quandam aereã ca. ⁊ hu. ⁊ ista est subiectum dulcedinis: ⁊ quantũ ad istã non ponit̃ in gra. ⁊ de tali loquit̃ ysaac in vniuersalibꝰ. Ad scďm dico ꝙ fm̃ ꝙ dicit auctor superius sicca ꝑ elixationem acquirunt humiditatem: ⁊ humida ꝑ assationẽ siccitatẽ. Silr̃ dico de ptisana ꝙ ꝑ elixationẽ acq̃rit humiditatẽ: vñ nõ est hu. ꝑ se: sꝫ ꝑ artificiũ: sꝫ ordeũ est siccũ de se. ¶ Querit̃ qđ magis nutrit aut triticũ: aut ordeũ. vr̃ ꝙ triticũ: q: maiorẽ hꝫ ꝯuenientiã cũ natura hũana sꝫ supius dicit ysaac in dietis vlibꝰ: ꝙ nutritio fit ꝑ ꝯueniẽtiã ad naturã humanã: igit̃. Itẽ granũ nutrit rõne medulle: sꝫ triticũ plꝰ hꝫ de medulla: igit̃. In ꝯriuz est auctor ĩ lr̃a dicẽs auctoritate Ga. ꝙ ordeũ ceteris granis nutribiliꝰ est ⁊ laudabilius: ⁊ iõ videt̃ esse ꝯrietas inter Ga. ⁊ ruf. q: rufus dicit ꝙ triticũ nutribiliꝰ est ordeo. Et ysaac soluit in lr̃a dicẽs ꝙ nõ est ꝯrietas: q: Ga. intelligit accidẽtalr: q: tardiꝰ ꝯuertit̃ ⁊ plus morat̃: ⁊ tardius a mẽbris dissoluit̃. Sed rufus intelligit naturalr: q: citius ꝯuertit̃: ⁊ citiꝰ a mẽbrꝭ dissoluit̃: ⁊ ita nulla ẽ ꝯrietas. Sꝫ ista solutio ysaac videt̃ pati calũniã: q: dicit ꝙ fabe magis nutriũt accidẽtalr ꝙ̃ ordeũ ⁊ nõ naturalr: ꝓpter hoc aliter dicendum ꝙ Ga. itelligit respectu granorum determinandorum: vnde ordeum nutri-

bilius est granis determinādis: ⁊ q: de tritico superius de-
terminatum est: igitur non comparat ordeum nisi ad triticū
cum superius ea comparauerit: immo solum comparat or
deum ad alia grana inferius determinanda: vt ad miliuz ⁊
risum ⁊ panicum: quibus nutribilius est. ¶ Queritur qd̄ sit
meliꝰ in regimīe sanitatis triticū aut ordeū: videt̄ ꝙ ordeuz
q: illud qd̄ citius digeritur plus valet: hoc est ordeuz: vt di-
cit in littera: igitur. Itē dicit hippo. in regimēto acutoꝝ: qd̄
ledit sanos: ledit egros: ⁊ quod iuuat sanos iuuat egros: sȝ
ptisana ordei plus iuuat egros q̄ facta ex tritico: igitur et
sanos: igitur cum decisum attestatur illi a quo decidit̄. In
contrarium est auctor superius vt patuit: q: plus habet de
medulla ⁊ maiorem conuenientiam cum natura humana.
quod concedo. Ad argumentum dico ꝙ illud solum tenet
quando fit comparatio vnius indiuidui ad aliud indiuiduū
⁊ nō speciei ad speciem: ⁊ q: ordeum ⁊ triticum sunt diuer
sarum specierum: igitur non tenet. Ad secundum dico ꝙ se
cus est de ptisana ⁊ de ordeo: quia ptisana melior est egris
in via medicine: quia datur ad alterandum: et alteratio fit
ꝑ cōtraria: sed panis ordei noceret illis: quia est fri. ⁊ siccus
⁊ nutritio fit per calida: ⁊ panis datur ad nutriendum. Sȝ
ptisana tritici non potest alterare malam complexionē cal.
⁊ siccam: cuȝ sit calida: igitur ⁊c. non est simile. ¶ Queritur
vtrum rizi sit stipticum: vt dicit ysaac. Contra dicit ysaac in
dietis vniuersalibus: q: sapor stipticus frig. est ⁊ siccus: sed
rizi est ca. ⁊ sic. igitur. Item rizum valet in dissinteria chole
rica vt dicit. Contra: contraria contrarijs curantur: sed rizi
est ca. ⁊ sic. igitur. Item dicit in littera ꝙ rizi rubeum plus
valet in dissinteria cholerica q̄ albū. Contra: quanto est ma
gis rubeum: tanto est calidius: et ita magis augmentabit
dissinteriā cholericā. Ad primum dico ꝙ rizi est stipticū. Sȝ
duplex est stipticitas. Una est que est velut saporis species
⁊ ista fundatur in frigida ⁊ sicca substantia: ⁊ sic loquitur in
dietis vniuersalibus ⁊ non hic. Alio modo accipitur stipti-
citas: prout nominat speciem compositionis: ⁊ iste potest
esse in substantia calida ⁊ sicca: ⁊ sic sumitur hic: vnde rizuȝ
stipticum est. i. viscosum conglutinatiuum: ⁊ constipatiuuȝ
Ad secundum dico ꝙ non valet in dissinteria cholerica: ra-
tione sue complexionis cum sit ca. ⁊ sic. ⁊ ratione sue substā
tie conglutinose: viscose ⁊ consolidatiue. Ad tertiuȝ dico ꝙ
quia rubeum est grossius in substantia: ideo magis valȝ in
dissinteria cho. nō ratione sue cōplexionis. ¶ Querit̄ vtrū
miliū sit calide ⁊ humide complexionis: q: s̄m ysaac ⁊ Aui-
cē. cortex cuiuslibet grani ⁊ cuiuslibet seminis est frigidus ⁊
siccus: ⁊ medulla calida ⁊ humida: ⁊ a complexione centra
li denominatur vnūquodq;: igitur cum medulla milij sit ca
lida ⁊ humida sic ⁊ milium. Item omne euaporatiuum est
cal. ⁊ hu. sed milium est euaporatiuum: vnde hippo. in re-
gimine acutoꝝ docet in pleuresi facere euaporationem de
milio ⁊ sale: vnde dicit ꝙ tale euaporatiuū est fortius: igit̄.
In contrariuȝ est auctor in littera dicens ꝙ est fri. in primo
⁊ sic. in secundo. Ulterius dubitatur de hoc qd̄ dicit ysaac
ipsum esse diureticum ⁊ vrine prouocatiuum. Contra: omē
diureticum calidum est ⁊ siccum: sed milium est fri. ⁊ siccuȝ:
igitur. Item omne diureticum est subtilis substantie: sȝ mi
lium est grosse substantie: vt dicit in lr̄a: igitur. Itē dubita-
tur de hoc qd̄ dicit in littera: ꝙ milium valet contra torsio-
nes ⁊ dolores ventris. Contra: torsio ventris generatur ā
ventositate: ergo omne illud qd̄ ventositatem consumit cō-
petit: sed milium est fri. ⁊ sic. igitur. Ad primum argumētū
dico ꝙ comparando corticē cuiuslibet grani ad medullam
cuiuslibet: sic oīs cortex est fri. ⁊ sic. ⁊ omnis medulla cal. et
hu. ⁊ isto modo non ponuntur in gra. Alio mō fit cōparatio
medulle ad medullam: ⁊ hoc modo ponitur in gra. ⁊ sic ista
cōparatione medulla milij est fri. ⁊ sic. respectu medulle tri
tici: ⁊ hoc modo loquitur auctor in littera: ⁊ alio modo Aui
cē. ⁊ ysaac. Ad secundum dico ꝙ miliū de se nō est euapora-
tiuum: sed rōne torrefactionis ⁊ mixtionis cū sale etiam ef-
ficitur plus. Uel dicendū ꝙ hoc est ratione cuiusdam substā
tie calide ⁊ humide existentis in superficie acquisite ab aere
extrinseco: ⁊ ratione istius non ponitur in gradu: ⁊ est pau
ca talis substantia calida ⁊ humida: ⁊ nō est ratione sue sub

stantie centralis que est frigida ⁊ sicca: ⁊ ista distinctio ha-
bet locum in multis terrenascentibus: vt in caule ⁊ endiuia
ideo bonū est eam habere pre manibus: quia per istud sol-
uitur aliud quesitum scȝ ꝙ est diureticum ratione substātie
superficialis ⁊ non ratione centralis. Uel dicendum ꝙ que-
dam sunt prouocantia vrinam per se: vtpote diuretica: alia
vero per accidens scȝ retinendo feces in intestinis ratione
sue grossitiei: quia dicit ysaac in vrinis: ꝙ diminutio vnius
superfluitatis est causa augmentationis alterius vt patet.
Ad aliud dicit ꝙ valet ad torsiones ratione sue substantie
superficialis ⁊ nō centralis: ⁊ etiam ratione sue torrefactio
nis. ¶ Dubitat̄ de panico: dicit ysaac superius ꝙ milium
minus nutrit q̄ cetera grana: ergo minus nutrit q̄ panicū.
Postea dicit in caplō de panico: ꝙ panicum minus nutrit
eo. Dicendum ꝙ non est cōtrarietas: vnde credo ꝙ panicū
simpliciter minus nutrit q̄ milium ⁊ q̄ cetera grana. Et di
co ꝙ auctor comparat miliū ad alia grana diuersa in specie:
⁊ panicum non est diuersum ab ipso milio: ideo non compa
rat tunc ipsum milium ad panicum. ¶ Queritur de fabis in
via nutrimenti respectu ordei: videtur ꝙ ordeuȝ magis nu-
triat q̄ faba: quia dixit superiꝰ ꝙ ordeuȝ ceteris granis ma
gis nutrit: sed faba est granum: igitur. Item ordeū minus
habet de cortice ⁊ plus de medulla q̄ faba que habet corti-
cem duraȝ magis ⁊ grossiorem: ⁊ in maiori quantitate. In
contrarium est auctor in littera. Preterea scd̄o s̄m Aristo.
quale vero alterat: nutritio ergo fit ratione quantitatis: sȝ
faba est maior ordeo: igitur. Ad hoc dicitur ꝙ duplex est nu
tritio: quedam est phantastica: ⁊ s̄m sensum: ⁊ de tali loquē
do faba magis nutrit ordeo: vnde fabe magis īpinguāt s̄m
apparentiam: quia ratione ventositatis fabarum cutis ex-
tenditur qua distensa videtur esse pinguis s̄m sensum. Alia
est nutritio s̄m veritatem: ⁊ tunc ordeum magis nutrit: q:
citius conuertitur in substantiam membrorum: et ponit
exemplum de furfure qd̄ magis impinguat equos: ⁊ in bre
uiori tempore q̄ granum: ⁊ hoc phantastice ⁊ s̄m sensuȝ: q:
eos magis inflat: ⁊ cuteȝ distendit. Uel dicendum meliꝰ cū
isto auctore: ꝙ fabe magis nutriunt accidentaliter: sȝ ordeū
magis naturaliter. Sed contra istam solutionem; fabe sunt
lubricatiue vt dicit littera: non ergo plus nutriunt acciden
taliter. Respondeo ꝙ intelligit littera de excorticatis: ⁊ si
ne dubio fabe excorticate non magis nutriunt accidentali-
ter. sed non excorticate magis. Uel dicendum ꝙ licet fabe
sint lubricatiue in prima ⁊ secunda digestione: non tamen
in tertia: immo multum immorantur membris: ⁊ de ista ter
tia digestione loquitur auctor in littera cum dicit: ꝙ magis
morantur in membris: ⁊ ita adhuc magis nutriunt fabe ac-
cidentaliter. his visis patet solutio. ¶ Queritur quod ma-
gis competit in regimine sani. aut faba vel ordeū. Arguitur
ꝙ ordeum: q: magis assimilatur tritico: vt superius dicit au
ctor: igitur. Iteȝ illud qd̄ citius digeritur in stomacho ⁊ epa
te magis in regimine sanitatis competit: cum natura tunc
minus laboret: sed ordeum est huiusmodi vt dicit superius
igitur. Contra: dicit auctor inferius hic: idem in dietis vni-
uersalibꝰ: ꝙ pisces squamosi meliores sunt nō sq̄mosis cuȝ
tota superfluitas cedat in squamas: ⁊ caro remanet pura.
sed illud quod facit squama in piscibus: facit cortex in gra-
nis ⁊ terrenascentibus: igitur que grana maiorem habent
corticeȝ: erunt meliora in regimine sanitatis sicut fabe. Itē
dicit philosophus in topicis ꝙ idem est sanum simpliciter
⁊ sanum homini bene disposito. sanum ergo homini egro
est sanum s̄m quid ⁊ non simpliciter: sed sanum s̄m quid est
egrum simpliciter: ergo cum ordeū sit sanum homini egro
erit ordeum egrum ⁊ malum simpliciter: sed nullum tale
competit in regimine sanitatis: igitur. Duo prima argumē
ta teneo pro conclusione. Ad primum argumentum in con-
trarium dicendum ꝙ duplex est abundantia superfluitatis
Una que fit ab opere nature: vt in piscibus fiunt squame:
⁊ talis depurat nutrimentum. Alia est que non fit opere na
ture: sed ex abundantia materie impure: ⁊ talis nō facit ad
bonitatē nutrimēti sicut in faba. Ad scd̄m dico ꝙ aliq̄ sana
sunt egra simplr̄: aut rōne egritudis: ⁊ talia sūt sana s̄m q̄d
et egra simplr̄: q̄dā vo cōpetūt nō rōne egritudis: sȝ rōne

virtutis: ⁊ talia sunt sana simpliciter. ⁊ hoc modo competit eodem egris scilicet ad sustentandum virtutem. ¶ Queritur vtrum omnes fabe tam sicce ꝙ virides sint eiusdē complexionis. Arguitur ꝙ sic: q: dicit philosophus ꝙ cōplexio est via in spēm: sed sunt oēs fabe eiusdē spēi: igitur. Item que est comparatio corticis ad corticē: ita medulle ad medullam sed cortex fabarū tam viridium ꝙ siccarū est vnius complexionis: scȝ fri. ⁊ sic. ergo ⁊ medulla tam virid. ꝙ sic. erit ca. ⁊ humida. In contrarium est auctor in littera dicens ꝙ virides sunt frigide ⁊ humide in primo gradu: ⁊ sicce fri. ⁊ sic. in primo. Ad hoc dicendum ꝙ in fabis est duplex complexio: quedam est radicalis ⁊ fixa: ⁊ ista est eadem in viridibus ⁊ siccis ⁊ ista est via in speciem. Alia est complexio fluens q̄ diuersificatur s̄m nutrimentum: ⁊ ista diuersa in viridibus ⁊ siccis reperitur. Ad hoc dicitur scdm argumentum ꝙ non est sile de cortice ⁊ medulla: q: cortex semp in vtrisq3 nutritur ex nutrimēto terreo ⁊ sicco: ideo est semp fri. ⁊ sic. sȝ medulla in viridibus nutritur ex humido aquoso: ideo frigi. ⁊ hu. est: sed cū in processu temporis illa humiditas aquosa digeratur ⁊ desiccetur: nutritur ex humiditate sicca: ideo est in siccis sicca ⁊ a medulla que est centrum denominatur cōplexio. ¶ Queritur que magis nutrit aut viridis: aut sicca: videtur ꝙ viridis: quia quāto aliquid est temperatius tāto melius nutrit ⁊ citius digeritur: sed faba a temperamento declinat p siccitatem: humiditas igitur eam reducit: igitur ⁊c. Itē dicit ysaac inferius ꝙ omnis fetus sicce matris: quanto propinquior partui tanto melior: vnde vitulus melior est boue antiquo: ergo cū faba viridis sit quasi fetus sicce matris: sequitur ꝙ quāto vicinior terre: tāto melior: sed viridis est hmōi igitur. In contrarium est auctor in littera dicens ꝙ fabe sicce sanguinem generant laudabiliorē: ⁊ ita magis nutriunt viridibus. Item vnūquodq3 digestum meli⁹ est indigesto: sed faba sicca digesta est: q: processu temporis sua humiditas aquosa digeritur. Ad hoc dicunt quidam: ꝙ in via diete sicce sunt meliores propter rationes statim dictas: sȝ in via medicine virides sunt meliores: q: magis alterant malam complexionem siccam ⁊ calidam. Uel dicēdū ꝙ comparando ipsas vniuersaliter respectu cuiuslibet tēporis sicce sunt meliores: sed comparando particulariter respectu estiui tēporis: virides sunt meliores: q: in estate calor est acutus: qui per humiditatem ⁊ fri. fabarum viridiū temperatur: sed sicce fabe adderent tunc in discrasiā: si comederentur. Uel dicendum ꝙ sicce meliores sunt absolute: q: sanguinem laudabiliorem generant respectu viridium. Ad primum dico ꝙ humiditas aerea meliorat nutrimentum: ⁊ talis reperitur in siccis. sed humiditas aquosa indigesta peiorat nutrimentum: que in viridibus reperitur. Ad secūdum dico ꝙ non est simile: q: bos in prima etate nutritur ex nutrimento meliori ⁊ magis digesto ꝙ in vetustate: sed sic non est de fabis: q: idem hn̄t nutrimentum tam virides ꝙ sicce. Secunda causa est: q: fabe digeruntur a calore naturali interiori: et exteriori: sed in animalibus solum digeritur nutrimentum a calore interiori: et q: in animalibus calor est acutior et fortior in iuuentute: igitur. ¶ Queritur vtrum fabe assate sint meliores elixatis: ⁊ videtur ꝙ elixate: q: dixit superius ꝙ necesse est calidum ex niue frigescat: ⁊ ꝙ frig. ex igne calescat: vnde oportet ꝙ siccum p humiditatem acquirat humiditatem: ⁊ econuerso: cum ergo fabe recedant a temperamento per siccitatem: ergo ⁊c: q: in elixatione acquirent humiditatem ab aqua: et in assatione maiorem siccitatē. Item dicit phs in quarto metheororū. ꝙ illa que elixantur vniformiter decoquuntur: sed vniformiter decoctū melius difformiter decocto: igitur. In contrarium est littera. Preterea fabe peccant per ventositatem: sed assatio eam remouet: igitur. Ad hoc dico ꝙ fabe diuersa inducunt nocumenta: sȝ illa debēt apparari. Dico ergo ꝙ fabe a parte sue complexiōis cum sint fri. ⁊ sic. inducunt constipationem ventris: que remouentur per elixationem: ⁊ sic procedunt prime rationes. Item fabe quādoq3 inducunt nocumentum a parte sue cōpositionis cum sint ventose: ⁊ ventositatem generāt: ⁊ quātum ad istud nocumentum remouendum seu diminuendum debent assari: q: per hoc qd̄ dicit in littera remouetur ventositas: ⁊ procedunt vltima argumenta. Si igitur plus nocet torsio ꝙ constipatio: assentur ⁊ econtra. Et si ille qui debet comedere fabas: nec sit constipatus: nec ventosus: cū ventositas plus noceat assentur. ¶ Secundo queritur de fabis a parte medicine: quare cortex fabarum est magis stipticus ꝙ eius medulla: cum cortices aliorum granorum nō sint stiptici immo laxatiui: velut cortex tritici qui laxat ventrem. Ratio est quia cortex fabe inter cetera grana est durior ⁊ spissior: ideo calor celestis non potest imprimere in eum caliditatem ⁊ humiditatem: ratione cuius haberet laxare: sed cortices aliorū granorum sunt rari: ratione cuius facile recipiunt impressionem: igitur. ¶ Queritur quātum ad textum: vtrum faba sit optima medicina ad coitus operationem. Arguitur ꝙ non: quia sunt fri. ⁊ sic. fabe igitur habent diminuere coitum. Item multi sunt audaces vel edaces: vnde multum appetunt: vt dicit Auic. sed augmētatio appetitus cibi diminuit appetitum coitus: ergo cū fabe sint melancholice nocent coitui. Item dicit phs in de animalibus ꝙ galline comedentes fabas non ouant: ergo a simili non augmentant coitum. Ad hoc dico ꝙ fabe prouocāt coitum ratione ventositatis sue erigentis virgam: ⁊ sic intelligit auctor: sed non ratione imaginatiōis que inductiua est coitus: vt dicit phs in de animalib⁹: nec ratione materie calide ⁊ humide pfundantis: nec ratiōe caliditatis ⁊ siccitatis stimulantis: q: dicit Ga. in tegni. ꝙ cōplexio cholerica est maxime venerea q: stimulatiua. ¶ Queritur sup hoc qd̄ in littera dicitur ꝙ fabe maturant apostemata mamillarum. Cōtra: omne maturatiuū est ca. ⁊ hu. sed fabe sunt fri. ⁊ sic. igitur. Dicendum ꝙ hoc faciunt ratione vnui: ⁊ non rōne ipsarum: sed hoc nihil valet: q: ita bene faceret lignum vel lapis ideo melius dicendum ꝙ maturant: q: ratione sue frigiditatis oppilant meatus ⁊ poros: ratione cuius calor naturalis fortificatur interius qui digerit ⁊ maturat. Item cum mamille sint spongiose attrahunt humiditates ad seipsas ab omnibus membris: ⁊ fabe repercutiunt tales humiditatem: ideo maturant hac via. Et per hanc viam stringunt libidinē in pueris quando emplastrant supra inguina: quia stringunt poros ⁊ meatus: nec permittunt materiam spermatis descendere ad membra generatiua. ¶ Item queritur de hoc qd̄ dicit littera ꝙ fabe emplastrate supra locum pilorum subtiliant ipsos. Contra: pilus nascitur ex fumo calido ⁊ sicco: sed fabe sunt fri. ⁊ sic. igitur habebunt citius ingrossare ꝙ subtiliare. Dico ꝙ pilos subtiliant per accidens ratione oppilationis quam in poris inducunt: ⁊ non per se subtiliāt. Itē faba est abstersiua: ⁊ oē tale est depilatiuum. Uidetur cōtrouersia inter Auic. Ga. ⁊ ysaac: q: ysaac dicit auctoritate galeni. ꝙ fabe si p triduū decoquantur: nūꝙ amittunt ventositatem. Sed Auic. dicit ꝙ possunt eam amittere Ad hoc dico ꝙ ventositas fabarum potest impediri: non tamen ex toto auferri: et sic intelligit Gale. et ysaac: ⁊ Auicē. quando dicit ꝙ potest auferri intelligitur. i. impediri.

¶ De lenticula.

Lenticula frigida est in primo gradu: sicca in tertio. Inuestigata tamen eius natura ex duobus contrarijs composita inuenitur vno i medulla: altero in cortice. Cortex ei⁹ acuitatem habet: vnde ventrem ad solutionem mouet. Medulla stiptice est virtutis ⁊ confortatiue stomachi ⁊ intestinorum: vnde ad cholericam diarriam valet. Lenticule simul cocte cum cortice aquam tolle ⁊ cola: et oleum cum sale ⁊ aqua commisce: potūq3 stipticis dabis: ⁊ si aqua prior eiecta sit dum coquitur alteram adiungas: solutionem minuit: et si cum cortice ablato coquatur: et prima aqua abiecta: secunda addatur: melior fit ad digerendum: et ad egestionem cholericam refrigerandam fortis. Uniuersaliter dico: nutrimentum lentis grossum est: et ad digerēdum durum: melācholicū sanguinem gn̄at

maxime si cū cortice comedatur:cerebrū fumo gros
so implet ⁊ melācholico:vñ cā est doloris ⁊ fallaciū
formidolosoꝝ somnoꝝ. Stomachū ⁊ intestīa vētosita
te īplet:⁊ inflāmationē ⁊ constipationē facit: ꝓpter
ea ceteris granis stomacho plus nocet: ⁊ pulmoni
ac diafragmati ⁊ pelliculis cerebri:ceterisq; neruis
pelliculaꝝ:ꝑcipue neruis oculoꝝ:qm̄ hūiditatē eoꝝ
desiccat ⁊ distēpat:sanis officit oculis:quāto magis
infirmis sue desiccationis cā:ventrē ⁊ mēstrua consti
pat:⁊ ingrossat vt exire nō possint ex venis matricis
Lens itaq; cū cortice cocta sicce est noxia cōplexio-
ni:⁊ passionem melācholicā in ea creat sicut nigram
morpheā ⁊ impetiginē:serpiginē cancrū elephātiā:
his tñ q̄ humide sunt cōplexionis aliqñ ꝓsunt: ideo
si sine cortice edantur hydropicis valet:cū cortice ve
ro nocēt:aut ꝓpter ventositatē ⁊ inflationem quam
creāt. Lenticula laudabilis est grādis ⁊ noua ⁊ co-
quibilis:accipitur ſm cibū ⁊ medicinā. si ſm medici
nā ꝓpter cōtētiue virtutis cōfortationē ⁊ calefactio
nem:aut ꝓpter vētris solutionē. Qui ad cōfortandā
virtutē ꝯtētiuā accipiūt:⁊ restringēde cholerice ege
stiōis cā:a cortice eā mundēt priore:dū coquitur eie
cta aqua:scdā addaꝭ:cocteq; acetū immisceat:⁊ ar-
noglosse frōdes:⁊ eius semina:⁊ mala citonia:⁊ ma-
la acria ⁊ mespila ⁊ sifia. Qui ꝓpter ꝯfortādū ⁊ cale
faciendū stomachū illā volūt accipere:aceti vice vinū
rufum vel nigrū:odoriferūq; cōmisceāt. Propter vē
tris solutionē accipienda cum sicla:aut crisolocāna
aut cucurbita:siue molachia. Item ſm cibū diuerse
accipitur:aliqñ solū cū oleo ⁊ aceto:aliqñ cū carne
recēti:aliqñ cū sicca ⁊ salsa. Cū aceto ⁊ oleo minoris
est nutrimēti:cū carne recēti maioris. Que vero cū
sicca ⁊ salsa pessim⁹ ac nociu⁹ est cibus. Natura nāq;
carnis sicce:in se grossa est ad digerendū dura. Mix
ta cum lente maliciā duplicat:vñ cā est calefactionis
incentionisq; sanguis:eū etiā in melācholicos ꝯuer-
tit humores:iō pessima est maxime si cum cortice fue
rit cocta. Item vt nō noceat si aptare volueris:emē
da a cortice ⁊ in aqua elixa:prioreq; eijciēs aquā: se-
cundā aūt misce:⁊ cū aceto eā cōdi ⁊ origano: mēta
pipere cymino ⁊ oleo vel amygdaleo:aut sisameleon
Diascorides:cū melliloto ⁊ celidonia:oleo rosato ex
lente cataplasmate facto in oculis calidū patiētibus
apostema dissoluiꝭ. Cū malo granato cocta:et rosis
siccis:pustulis vel apostematibus in cruribus appo
sita valet. Valet itē ad erisipilā ⁊ fissurā in pedibus
ꝓpter frigus cū aqua marina:si coq̄tur ⁊ mamillis
apponatur:lac coagulatū valet habentibus.

De robellijs.

Robellie frigide sunt ī primo gradu:medie
inter siccū ⁊ hu. cortex earum stipticus est.
Cortice ergo mūdate laudabiles gñant ci
bos:nec inflationē aut ventositatē faciunt
sicut fabe. Ad vsum edēdi bone sunt in estate. ⁊ in ca
lida regione. Cataplasma factū ex eis mēbris fractꝭ
appositū solidat:⁊ dolorē aufert maxime si cū sapa
fuerit temperate. Itē ius ex illis velut ex faba factū
valet ad corizā:⁊ ad tussim doloreq; in pectore. Co-
cteq; cū ordeo ⁊ crisolocāna:aut bletis febrē patien
tibus ꝓsunt:q̄ ex sanguine nasciꝭ ⁊ cholera ru. Qui
ꝓpter diarrie refrenationē illā volunt accipe:cocta
vna aqua eiecta ⁊ alia addita: admixtis portulace
ramis ⁊ succo maloꝝ punicoꝝ:acidosorum:⁊ oleo ro
sarum sumant.

De cicere.

Cicer est plurꝭ nutrimēti:ventrē humectat:
vrinā mouet:mēstrua ꝓuocat: ventositatē
tñ creat ⁊ inflationem. Idcirco sperma au
get:coitūq; ꝯfortat. Est cicer viride nec cō
pletū:est siccū ⁊ cōpletū. viride ad fabarū potes mē
surare cōparationē:eadē eñ q̄ fabarū est siccarum ⁊
viridiū:ciceris est viridis ⁊ sicci. Siccū duob⁹ diui-
ditur modis. est eñ cicer albū ⁊ nigrū. Albū calidū
est in primo gradu hu. in medio:ꝓpterea nutrimētū
eius q̄ fabarū maius est:nō tñ bonū:sed ad digerē-
dū durū. ventositatē ⁊ inflationē faciens:intantū vt
carnē inflet ⁊ dilatet:⁊ in ea idē faciet qd̄ acetum in
sicco luto:aut fermētū in pasta:vñ q̄ eo vtūꝭ pulchre
cutis fiūt:delatata eñ ⁊ extēsa caro lucescit ⁊ clarifi
catur. Idē coitum adiuuat:q: tres hꝫ causas ad coi-
tū ptinētes. i. calorē:nutrimentū ⁊ inflationē. Unde
hippocrates:cicerꝭ sunt potestates due diuerse atq;
cōtrarie:cū coq̄tur eas amittit:⁊ in aq̄ vbi coq̄tur re
deūt. vnā dulcedinis:aliā salsuginis. altera cū dulce
dine sua mundificat: ⁊ excolat:⁊ nutrit nutrimento
bono:lac augmētat:humectat vētrē:apostemata dis
soluit ac minuit:⁊ maxime q̄ in testiculis ⁊ retro au-
riculas sunt. Cū salsugine sua grossos humores dis
soluit ac minuit:⁊ vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat:ventrem
humectat:valet yctericis:hydropicis. valet vlterius
ad totius corporis capitisq; pruriginē. Si eius iure
lauētur:impetiginē:serpiginemq; mundificat. Ga.
inquit. Cicer hꝫ quasdā amaritudines q̄bus aperi
tiuum est:mēstrua ꝓuocat:facilitatē faciēs ex vtero
pueri exeūdi: cucurbitinos lūbricosq; educit:vētrē
humectat:ad ytericos de oppilatiōe epatꝭ ⁊ fellꝭ va
let:lapides eñ frāgit in renib⁹ ⁊ vesica:nociuū est re
nū ⁊ vesice vulnerib⁹. Nigrū albo est calidi⁹:humi
dū min⁹:ꝓpterea amaritudo ei⁹ dulcediē māifestior
est:iō plus albo in operatione epatis ⁊ splenis atq;
lapidum fractura. cucurbitinis lūbricisq; valet: ad
epatis oppilationē:ꝑcipue si cum apio coquatur et
radice eius:iusq; bibatur ipsius. In augmentatiōe
eñ lactis:⁊ spmatis ⁊ ꝓuocatione vrine albū est me
lius sue dulcedinis saporitatisq; causa.

Superius ysaac determinauit de granis ex quibus con
ficitur panis:hic autem de illis ex quibus non conficitur.
Dubitatur de complexiōe lenticule:nā auctor dicit q̄ est
frigi. ⁊ sicca. ⁊ Auic. q̄ est temperata in actiuis: tamen ma-
gis declinat ad calidum: vt dicit. iste auctor intelligit de
complexione centrali: sed Auicē. de superficiali. Quę
ritur quare auctores magis contrariantur in complexione
istorum leguminum q̄ in eorum compositione ⁊ operatio
ne. Solutio est:quia ciborum quidam sunt compositi et di
uersis substantijs:vtpote caulis ⁊ lenticula:⁊ quidam po-
nunt quantum ad centralem:⁊ quidam quantum ad supfi
cialem. Item ista legumina diuersificantur ratione regiōis
quantum ad complexionē:q: q̄nq; nasciꝭ in calida regio
ne:q̄nq; in frigida. Item etiam diuersificantur rōne etatis
⁊ q̄nq; a parte temporis sue collectionis:q: q̄dā colligūtur
in hyeme:quedam in estate ⁊c:sed sic non diuersificatur co

rium compositio ⁊ operatio: igitur. ¶ Queritur vtrum lenticula sit ventris solutiua. Solutio: est: nam ratione corticis habentis quoddaȝ acumen est laxatiua: sed ratione medulle est constipatiua. Contra: cortex lenticule grossior est: medulla vero subtilis: igit. Dicendum ꝙ in cortice lenticule sunt due substantie: quedam superficialis calida ⁊ sicca et acuta: alia est centralis grossa constipatiua. ratione p̄me vero laxat. Sed videtur impossibile aliquid habere diuersas substantias: q: simile nutritur ex simili: ſȝ ius caulis nutrit substantiam eius: igitur si substantia sit stiptica ⁊ ius stipticum. Item omne decisum attestatur ei a quo deciditur: sed ius decidit a substantia: igitur: Antecedens patet p̄ Gale. in tegni. Item qđ est sanguis in animali est succus in planta: sed sanguis est eiusdem complexionis cum animali: igit ⁊ succus cum planta. In contrarium est auctor. ¶ Iuxta hoc queritur quare non reperitur in omnibus plantis: ꝙ succus laxet ⁊ substantia stringat. ¶ Item queritur quare nō est econuerso reperire ꝙ substantia laxet ⁊ succꝰ stringat. Ad primum istorum dicendum ꝙ est possibile in aliquibus plantis reperire istas duas substantias diuersas ⁊ contrarias: ita ꝙ succus laxet ⁊ substantia stringat. ¶ Ad primum đ: ꝙ illud est verum de simili in actu idest nutrimento in actu: sed antea non est verum: vnde dicit phs in libro de anima: ꝙ nutrimentuȝ extra non est simile rei quā dȝ nutrire. Et si arguitur contra nutrimentuȝ attrahitur ⁊ attractio est a simili: ergo illud simile nutrit. Dico ꝙ ibi mutatur qđ in quale: vnde verum ꝙ quicquid nutrit attrahitur: ⁊ attractio fit a simili: ergo illud simile nutrit fm̄ illud quid quod attrahitur immo quale. Vel dicenduȝ ꝙ in succo nutriente plantam est duplex substantia: quedam superficialis cal. et sicca: ⁊ ratione istius non nutrit sed laxat: est etiam alia substantia centralis: ratione cuius nutrit: ⁊ ista est frigida ⁊ sicca ⁊ constipat: ⁊ de ista vltima p̄cedit tuū argumētū. Ad secunduȝ dico ꝙ aliquid deciditur dupliciter. Vno modo per viam contrarietatis ⁊ difformitatis: vt est medulla ab ossibus: q: ossa attrahunt nutrimentum melācholicum cuȝ sint melācholica: ⁊ tunc remanet puritas nutrimenti que cōuertitur in medullā: ⁊ tale decisum non attestatur ei a quo deciditur: ⁊ sic succus deciditur a planta: ⁊ similiter aquositas in epate a quattuor humoribus: ⁊ hec proprie non est decisio: sed potius sequestratio. Alia est decisio per viam continuitatis vt cholera iuuatiua deciditur a necessaria cholera ⁊ tale decisum attestatur ei a quo deciditur: ⁊ sic tu obijcis Ad scđm argumentū pȝ solutio. Ad quesitum scđm đ: ꝙ in quibusdam plantis est fortior attractiua q̄ digestiua. partē igitur illius nutrimenti digerit planta talis: aliam vero repudiat seu respuit cū nō possit digerere: ⁊ tūc illa pars a calore celesti digeritur ⁊ subtiliatur: ⁊ concipit calorē ⁊ siccitatem: respectu illius partis laxat: hmōi est caulis et lenticula. Quedam vero sunt plante que equalem habent attractiuam ⁊ digestiuam: ⁊ sic totum illud quod attrahitur digeritur: vnde conuertitur totum in stipticam ⁊ fri. substantiam: ⁊ sic patet solutio ad argumēta. Item alia causa: quia cum ille plante que magis attrahunt q̄ digerant repudiāt aliquam partem: ⁊ repudiatio fiat per viam contrarietatis oportet ꝙ illud qđ repudiatur: conuertatur in oppositas q̄litates: cum ergo illud qđ digeritur in planta sit fri. illud qđ repudiatur erit calidum ⁊ siccum ratione cuius fit laxatio. Ad tertium quesitum dico ꝙ digestio fit ingrossando ⁊ procedit ingrossando: cum ergo ex succo fit suba plante: ꝯstat ꝙ suba plante erit grossior succo: ſȝ oīs laxatio de pse fit p̄ subtilitateȝ: vñ subtile laxat. grossum vo comprimit et ingrossat: ⁊ quia omnis succus subtilior est suba seu planta: igitur ⁊c. ¶ Queritur vtrum lenticula confortet stomachum: videtur ꝙ sic: q: omne frigidum ⁊ siccum ꝯfortat stomachuȝ: ⁊ hac de causa melācholia trāsmittit ad stomachū os: sed lenticula est fri. ⁊ sic. igitur. In contrariuȝ est auctor ⁊ alij doctores. Respondeo in lēticula sunt duo: complexio ⁊ compositio: ratione vero complexionis confortat stomachum: sed non ratione compositionis cum sit inflatiua ⁊ ventris distensiua ⁊ rugituȝ causans: ⁊ hoc modo loquunt auctores. ¶ Queritur vtrum robellie generet bonum nutrimentum. videtur ꝙ sic: q: hoc dicit auctor. Item dicit Ras ꝙ robellie cocte cū carne bonū p̄stant nutrimentū. Contra generant grossum nutrimentum cum sint melācholice: ergo nutrimentum earum peccat in substantia. Item frigide sunt: ergo peccāt in complexiōe: ⁊ sic generant nutrimētum pessimū. ¶ Item queritur super hoc qđ dicit ꝙ valent in dolore pectoris. Contra: oīs cura fit per contrarium: pectus est frigiduȝ: q: neruosum ⁊ ossuosum: ⁊ similiter robellie sunt fri. igit ⁊c. Iuxta hoc queritur quare omnia legumina nocent oculis. Iteȝ queritur quare intus exhibita nocent neruis: ⁊ extra emplastrata prosunt ⁊ confortant. Ad primaȝ questionem dico ꝙ robellie generant malum nutrimentum vt probat vltima ratio quā concedo. Ad auctoreȝ ⁊ ad ras dico ꝙ intelligunt de robellia sine cortice cū medulla. Vel dicendū ꝙ nutrimentū đ: bonum dupl'r: aut simpl'r ⁊ sic non generant bonū. aut respectu a ioꝝ leguminū et sic intelligunt auctores. Vel dicenduȝ ꝙ robellie quoad cōpositionem ⁊ substantiam generant malum nutrimentuȝ: sed quoad complexionem ⁊ maxime in estate ⁊ cōplexione cholerica bonum q: frigide: quia acumen nutrimenti tūc temperatur quoad homineȝ. Ad scđam questionē dico: ꝙ rōne membroꝝ adiacentium sepius membra pectoralia incurrūt morbum calidū. Ad tertiam questionem dico ꝙ oīa legumina generant grossum ⁊ melācholicū nutrimentum: ratione cuius fumus niger ⁊ offuscus tendit ad caput spirituȝ visibilem ingrossando qui est clarus: igitur. Ad vltimam questioneȝ dico ꝙ hoc est: q: vt dicit constantinus: phlegma cōtinue delegatur ad mēbra iuncturalia que sunt in continuo motu: irrorando ea ne per continuum motum desiccentur sicut videmus ꝙ aqua ꝯtinue delegatur ad rotam molendini ne per motum ꝯtinuū inflāmetur: ideo cum generant nutrimētū siccū ⁊ melācholicū desiccāt ea. Sed ista legumina extra ēplastrata ꝯfortant ratione desiccationis moderate: sed dicit Ga. ꝙ nerui quanto sicciores tanto meliores: nisi ad tantā siccitateȝ perueniāt ꝙ rumpantur pre nimia siccitate. ¶ Queritur cicera cuius complexionis sunt: cuȝ sint q̄dam maneries pisoꝝ. videtur ꝙ frig. ⁊ sic. q: sunt ventosa vt dicit littera: ⁊ ventositas in substātia grossa fundatur: vt dicit Aristoteles: sed grossities melācholie appropriatur: igitur erunt frigide ⁊ sicce complexionis. Item ex eis generatur nutrimentuȝ melācholicū: igitur. In contrarium est auctor dicens ꝙ sunt ca. ⁊ hu. Sed Auicē. dicit ꝙ sunt ca. ⁊ sic. Ad hoc dicendum ꝙ Auic. intelligit quoad substantiam superficialem que est cal. ⁊ sic. ⁊ iste auctor quoad centralem substantiam in qua fundatur dulcedo: ⁊ sic non est contrarietas. Ad argumentū dico ꝙ rōne sue cōpositionis gn̄ant nutrimentum melācholicum: ⁊ non ratione sue complexionis: igitur non tenet argumentum. ¶ Nota vlterius ꝙ auctor dicit in littera ꝙ prima decoctio cicerū laxat: ⁊ scđa cōstipat: q: suba cicerū sup̄ficialis q̄ est calida ⁊ sicca: subtilior est p̄pter qđ de faciliori dissoluitur ⁊ ratione istius laxat: ſȝ in secūda decoctione oīno dissoluitur ⁊ consumitur: ⁊ ideo non laxat: q: in scđa decoctione cōmendatur aque substantia ciceris centralis calida ⁊ humida ratione cuius cōstipat Item secunda digestio procedit ingrossando: prima vero subtiliādo: vñ prima decoctio subtilior est scđa: ⁊ q: liq̄dū laxat ⁊ grossum constipat: igitur. Et si arguit ꝙ quāto aliq̄d magis morat i aliquo: plus i illo imprimit ⁊ fortiꝰ. Respōdet. ꝙ verū est si virtus laxandi remaneret: sed dissoluitur ⁊ resoluit ⁊ euaporat: igitur. ¶ Querit vtrū pureta siue decoctio pisoꝝ vel ciceꝝ: q̄ idē sunt: cōpetat in febribus. Raȝ sub ciceribꝰ cōp̄hēdit oīa gn̄a pisoꝝ: videt ꝙ nō: q: oē pharmacū est ca. ⁊ sic. vt dicit Ga. i. cē laxatiuū: igit cū pureta laxet nō cōpetit. Itē dicit Ga. in tegni. ꝙ medicꝰ dȝ hr̄e oculū dextrū ad v̄tutē: ⁊ sinistrū ad morbū. in cura vero egritudis nō solū dȝ hr̄e oculū ad virtutē: sed ad diminuēdū morbuȝ: igit cū talis pureta sustētet virtutē ⁊ nō diminuat morbū nō valȝ in fe. acutꝭ. In ꝯriū est auctor. Itē dicit hipo. in aphorismis ꝙ hūide diete oībꝰ febricitātibꝰ cōferūt: ſȝ pureta pisoꝝ est hūida: igit. Itē oē qđ laxat cōpetit in fe. ſȝ pureta laxat vt dicunt auctores: igitur cōpetit cū venter vt plurimū sit ꝯstipatꝰ in febribꝰ. Ad hoc dicēdū ꝙ quātū ad febr

formalem non competit:sed quantū ad materiale febris di
stinguo:quia aut illa materia febris plus affligit suo acumi
ne ꝙ sua quantitate:vt in tertianis veris:⁊ sic nō competit
q: h̄moi pureta magis subtiliat ⁊ addit in fluxū:⁊ facit ma
teriam h̄moi magis furiosam ⁊ mobilem:quod est malum
Si plus sua quātitate:tūc cōpetit sicut in quartanis ⁊ ter
tianis nothis ⁊ quotidianis:quia illā materiā grossam sub
tiliat ⁊ reddit habilem expulsioni:⁊ incidit ⁊ cū hoc nutrit
⁊ est optima medicina:vt dicit Ga.q̄ sit cū cibis ⁊ potibus
ꝑ hoc pꝫ solutio ad argu.q: tu obijcis de fe.formali. Uel di
cēdū ꝙ Ga. itelligit de fortib⁹ pharmacis ⁊ nō de debilib⁹
vt est pureta. Ad scōm dico ꝙ lꝫ rōne sue cōplexionis pure
ta aliqd faciat mali in fe.tñ rōne sue cōpositionis ⁊ substan
tie plus facit boni:vt dixi:q: incidit diuidit materiā grossaꝫ
⁊ cōpactā. ¶ Querit᷑ vtrū cicer debeat admistrari cū suo iu
re sanis:videt᷑ ꝙ nō:q: dixit inferius ꝙ qn̄ aliqd est dupli
cis sub̄e:ita ꝙ ꝑ vnā laxat ⁊ ꝑ aliā ɔstipat vt caulis:nō dꝫ da
ri:sed cicer cū suo iure est h̄moi. Jn cōtrariū est littera. ⁊ rō
ne pꝫ q: cicer ꝑ suā siccitatē recedit a tēperamento:⁊ ꝑ hu
miditatē reducit᷑ ad tēperamētū:⁊ oē tale cōpetit:igitur.qđ
concedo. Ad argumentū dico ꝙ valeret si virtus laxatiua ⁊
cōstipatiua essent equalis virtutis:q: tūc sine dubio opera
tiones diuersas induceret in corpore:sed q: virtus diuersa
in cicere vna dn̄atur alteri:iō virtus ɔstipatiua reducit᷑ ad
tēperamētū ꝑ humiditatē sui iuris. ¶ Querit᷑ vtrum caro
magis coitum ꝓuocet:aut vinum:aut cicer:videtur ꝙ ci
cer q: tria q̄ reqrunt᷑ ad coitū in cicerib⁹ reperiunt᷑: vtpote
materia cal. ⁊ hu. cōplexio naturam stimulās:⁊ ventositas
mēbꝛū eleuās:⁊ nō sic in carne vel vino:igit᷑. Dicēdū ꝙ cice
res magis ꝓuocāt coitū in via medicine:⁊ sic loqtur auctor
⁊ oēs alij qui possent allegari. Sed nō in via diete:immo vi
nū ⁊ caro:q: pl⁹ de materia gn̄ant. Et dico simplr ꝙ caro ⁊
vinū plus ꝓuocāt:ꝙuis dici pōt ꝙ quātum ad plures cōdi
tiones plus cicera ꝓuocāt:sed tñ quantū ad vni⁹ intēsioneꝫ
⁊ extensionē:scꝫ materie spmatice:caro ⁊ vinū plus prouo
cant:⁊ etiā auctor cōparat cicera ad alia legumina ⁊ non ad
carnē ⁊ vinū. Et nota vlterius ꝙ in egris vbi caret appetit⁹
coitus plus ꝓuocat cicer:sꝫ nō in sanis ⁊ via diete:⁊ sic quā
tum ad plura:lꝫ ciceres ꝓuocent coitū:tñ illud solū in quo
ꝓuocat caro vel vinum preponderat oībus alijs pluribus
¶ Queritur vtrū in ycteria cōpetat cicer. Respondet᷑ ꝙ
duplex est ycteria. Quedā est q̄ causat᷑ ex calefactiōe epatis
qđ qn̄ est sup calefactū gn̄at plus de cholera ꝙ deberet:q̄ de
legata ad cutē gn̄at yctericiā ⁊ istā nō valet cicer. Alia est
q̄ generat᷑ ex oppilatione meatus illius q̄ delegat᷑ ab epate
ad cisti fellis q̄ oppilatio non pōt cholerā delegare ad cistum
fellis:immo ad oēs ptes cutis causans yctericiam: ⁊ cōtra
istam yctericiam valet cicer:quia ratione sue ca. ⁊ sic aperit
illos meatus.

¶ De faseolis.

Faseoli calidi sunt in medio secundi gra
du:humidi in fine. Testatur hoc ꝙ vt plu
rimū nō perfecte vt cetera grana pn̄t de
siccari:⁊ si desiccentur non multum tēpo
ris seruari valent:ideoq; humores gignunt grossos
inflatiuāq; ventositatem:fumūq; plurimū caput im
plentem. somnia pessima ⁊ terribilia faciunt ⁊ cor
rupta. Tñ in duas diuidūtur partes:sunt eīm albi ⁊
subrufi. Albi minus calidi:humidi magis:vnde eo
rum grossius est nutrimentum:⁊ ad digerenduꝫ du
ruꝫ:hūores phlegmaticos faciūt ⁊ grossos. Attenua
re volentes grossitudinem eorum eos elixent:et eli
xatos corticibus mundent:mundatos cum obsonio
garo ⁊ oleo cymino ⁊ pipere comedāt. Virides albi
ablatis corticibus cum sale sunt assumendi:⁊ sinapi
origano ⁊ pipere:merum vinum ⁊ forte cum illis ac
cipies. Rufi ca. plus ⁊ humiditatis ab albo minus
habent:ideo ⁊ in suis fortiores sunt operibus. Jus
eius ad mēstrua prouocanda volentes:tres accipiāt
vncias: olei nardini.ʒ.ij. galbani.℈.j. ⁊ sm̄ illud cali
dum bibāt.

¶ De orobo.

Orobum calidum est in primo gradu:siccuꝫ
in secundo:vnde mundificatiuum est:exco
latiuum ⁊ aperitiuum. Mundatuꝫ a corti
cibus:iureq; de eius farina facto:ventrem
humectat:vrinā ⁊ menstrua prouocat: cutēq; clarifi
cat:non tñ illo plurimum assuescāt ne forte sanguinē
mingere faciat:⁊ aliqn̄ ꝑ nares sanguinis efficiat flu
xum. Farina orobi cocta cum cepotis qđ est species
thuris hydropicis ycteris q; valet:quib⁹ vtrisq; ex
epatis oppilatione infirmitas contingit. Tempera
ta vero cum vino super rabiosi canis morsum valet
apposita: Temperata cum melle lentiginem mundi
ficat. Vulnerib⁹ ⁊ apostematibus similiter valet re
generando carnem.
¶ Jn ista parte determinat auctor de faseolis et orobo.
¶ Queritur quare faseoli comeduntur cum ficubus ⁊ casta
neis:quia ficus sunt viscose:⁊ castanee ventose:⁊ similiter
faseoli:⁊ ita eoruꝫ malicia auget᷑ per ficus ⁊ castaneas. Re
sponsio est quia sunt magis appetibiles ꝙ per se cuꝫ sint in
sipidi:⁊ castanee ⁊ ficus dulces:⁊ quia melius sic appetun
tur:ideo melius nutriunt. ¶ Queritur super hoc qđ dicit
in lr̄a:ꝙ faseoli prouocant mēstrua. ꝫ prouocantia mēstrua
sunt calida ⁊ sicca:vtpote diuretica:sed faseoli sunt frigidi
⁊ sicci:igitur. Jtem faseoli non prouocant vrinam:ergo nec
mēstrua. Dicendū ꝙ q̄dam ꝓuocant mēstrua rōne subtilita
tis sub̄e:quedā vero ratione complexionis calide ⁊ sicce:⁊ si
cut diuretica:qdā vero lubricando ⁊ remolliendo sanguinē
⁊ subtiliādo:⁊ hoc mō faseoli prouocāt mēstrua. ¶ Nota ꝙ
in orobo est duplex substātia. Una superficialis calida ⁊ sic
ca:⁊ sic cōpetit in via medicie ⁊ nō diete:⁊ sic loquit᷑ ysaac
in littera. Alia est centralis frigida ⁊ sicca ratione cuius nu
trit boues ⁊ pecudes:q: non est cibus hominis. Et si obij
cis ꝙ hic debet poni in gradu ratione substantie centralis
per quam nutrit cum hic loquitur de dietis. Respondetur
ꝙ quia est cibus non congruus homini:ideo posuit hic so
lum graduationem ex parte: qua est medicina hominis.
¶ Nota ꝙ quedam regenerant carnem materialiter vt ex
tremitates animalium ⁊ cibaria laudabilia:quia generant
materiam carnis:⁊ hoc modo orobum non regenerat car
nē: quia non est cibus hominis:sed boū ⁊ equoꝝ:quedam
vero regenerant carnem effectiue vt medicie:⁊ istoꝝ que
dam hoc faciūt abstergendo ⁊ mundificando:vt stupex spō
gie:vnde dicit haly. ꝙ vulnera non sanantur donec prius
mundificentur. ⁊ hoc modo cum orobum sit abstersiuum ⁊
mundificatiū regenerat carnem:⁊ sic loquitur auctor in lit
tera:quedam vero regenerant carnem conglutinando ⁊ in
uiscādo vt gumme:quedaꝫ vero desiccando vt caries ligno
rum ⁊ puluis stanni: quia consumunt humiditatem ⁊ de
siccant:quedam vero vulneris labra coniungendo ⁊ restrin
gendo:vt tela aranee.

¶ De lupinis.

Lupini in secundo gradu cal. sunt ⁊ sicci.
Farina eorum cum melle temperata ⁊ po
tata lumbricos extinguit: ⁊ viscera pu
tredine expurgat:si cum ruta bibatur ⁊ pi
pere valet spleneticis:aqua in qua cocti fuerint lo
te pustule auferuntur:si cū myrrha ⁊ melle cōficias
⁊ pessarium facias menstrua prouocat. Dulcoratoꝝ
aqua nutrimentuꝫ grossum est:⁊ ad digerendū duꝝ
humores grossos generant:propterea nec vim hn̄t
digestiuam sicut excolatiue:nec stipticam sicut con

fortatiue: stipticeqꝫ nature cibaria. Antiqui quidem inquiunt: farina lupini si piloꝝ nascentium locis apponatur eis euellendi cã: ꝛ natos adimit ꝛ exurgere illos non permittit: aqua vbi dulcorantur si loca cimicum abluas morientur.

De fenugreco.

Fenugrecũ cal. est in scđo gra. sic. in primo. Farina in melle tẽperata si potetur mobilitatem. dest fluxum ventris: facit a grossis intestina ꝛ viscosis humoribus purgat In aqua cocta ꝛ melle mixta idem facit: ꝛ cum ficubus ꝛ dactylis si coquantur donec spissetur: a ieiunis sumptũ ad dolorẽ pectoris valet: ꝛ ad tussim diuturnam. Nam grossorum ac viscosorũ: phlegmaticorumqꝫ humorum nocumento valet: ꝛ pectus expurgat. farine nigelle: ruteqꝫ. ℥. quinqꝫ cum melle temperate: si cũ fenugreci bibanť apozimate matricis oppilationem aufert: a viscosis illam grossisqꝫ humoribus purgat: ꝛ eiꝰ apostema dissoluit.

De sisamo.

Sisamum cal. in primo gradu: in scđo hu. Aliud sisamum cum cortice: aliud sine cortice: qđ sine cortice vnctuosiꝰ est: iõ grossius duriusqꝫ ad digerendum. Quaobrẽ officit stomacho: ꝑsertim neruis eiusqꝫ villis. sua nãqꝫ viscositate emollit ac deficere cogit: virtutem item contẽtiuã digestiuãqꝫ defectat: in fumositates humoresqꝫ cholericos ꝯuertitur: cito sitiꝫ generat ꝛ fastidium: odorẽ oris bonũ in fetorẽ cõmutat maxime si remaneat inter dentes: cũ melle sumptuꝫ minus nocet: ꝑcipue si assum comedatur. Qđ cũ cortice est: quocũqꝫ modo acceptũ minus nocet. Aqua vbi sisami coquuntur frondes: caput si ablueris crines elongantur: furfuresqꝫ mundificat. Apozima sisami menstrua prouocat. Antiq quidã dicunt sisamũ cõtra venenuꝫ esse: idqꝫ nõ impossibile ego dico: sua eñ viscositate atqꝫ vnctuositate ꝛ ventositate: poros corporis oẽs oppilat: nec ad cor venenum penetrare ꝑmittit. Diascorides nullã inter sisameleon ꝛ misceleon differentiã facit: ꝛ sicut misceleon illud valere testatur: Galienus vero illud non affirmat.

De papauere.

Papaueris due sunt spẽs. Una siluestris alia domestica. Domesticũ duobus modis diuidiť: est eñ albũ ꝛ nigrũ: vñ opiũ fit. albũ laudabilius ac nutribilius fit: nigrum vero minus est frigidum: frigiditas est in scđo gradu. Diascorides de papaueribꝰ ait: quidã papauere vescuntur: parũ vero nutrit: ꝛ durius est digeri sed assuetis dormitionẽ obliuionẽqꝫ gñat. Si aqua in qua coqťur caput abluas: tẽperatum somnũ in febribꝰ prestat. Faciũt de papauere electuariũ ꝛ syropũ: valent ad tussim q̃ ex calidis subtilibusqꝫ ꝓcedit humoribus q̃ ex capite in pulmonẽ pectusqꝫ descendunt. Itẽ ad cholericã ꝛ diuturnã egestionẽ. Nigri virtus ecõuerso in potione est: nõ cibo. frigiditas eiꝰ ꝛ siccitas in quarto gradu: ꝑpterea vis eius in oĩbꝰ actionibus maior est albo: ꝑsertim in somno. ventrisqꝫ cõstipationem maxime si syropum illius aque pluuiali cõmisceatur: ideoqꝫ cauendũ ne sepe vtanť: qm̃ si sit assuefactuꝫ maxime cerebro stuporem infert: naturalis calor in eis extinguitur: succus aũt papaueris nigri ꝛ lac eius opium dr. Ex lacte tñ factũ eo melius est qđ fit ex succo. Papauer siluaticũ domestico in oĩbus fortius est.

De agnocasto.

Agnus castus ca. est ꝛ sic. in tertio gradu. ꝓprietas eius est defectare ꝛ eneruare libidinem ꝛ concupiscentiã mortificare: inflationem aufert: spma desiccat: non solũ si cibo assumatur vel potu: sed etiã si iacẽti alicui supponať vñ Gal. atheniẽses suaꝝ tempore festiuitatuꝫ agnũ castũ ante deos in suis oraculis ꝓiciebant: vt omnẽ libidinem ab eis excluderent. hanc herbã greci pentafoliũ appellant: nomen aũt supradictũ: id est agnꝰ sirum est: ꝛ castitatem mundiciam ve significat.

De semine lini.

Lini semen ca. in primo gradu: sicci ꝟo humidiqꝫ est medium. paruꝫ nutrit: digeri est durũ: iflatiuũ ꝛ nocitiuũ stomacho: tñ diureticum est: assum ꝛ cum melle acceptum est meliꝰ: ad tussiꝫ valet: pectusqꝫ phlegmatica collectione purificat: cum melle manducatum ꝛ pipere libidinem auget: ꝛ ex apozimate eius cũ oleo rosaꝝ clystere factũ ad tenasmõ morsionẽqꝫ valet intestinorum: si apozimati eius calido mulieres insedeant apostemata vulue earum dissoluuntur.

Nota ꝙ lupini multũ nutriũt accidẽtaliter: vñ grossum gñant nutrimẽtũ: quare multũ moranť in mẽbris: ꝛ tarde ab eis dissoluunť. Et q: vt dicit phs dulce solũ nutrit: ideo lupini debent multũ imorari in aqua: donec eoꝝ amaritudo seu suba eoꝝ amara q̃ est suꝑficialis totalr remoueatur ꝛ ita dulcoranť ꝛ tunc nutriunt: ꝛ sic intelligit ysaac in littera. Et nota ꝙ cõparando medullã ad corticẽ eoꝝ parum nutriũt: q: multũ hñt de cortice respectu medulle. Sed cõparãdo amaris multũ nutriũt qñ sunt dulcorati. Nota vlteriꝰ ꝙ lupini ꝛ oĩa amara interficiũt a ꝓprietate vermes ꝛ serpentes: q: vita stat ꝑ cal. ꝛ hu. ꝛ iõ vita stat ꝑ dulcedinẽ: iõ vita maxime impediť ꝑcipue in aĩalibꝰ exanguibus: et in q̃bus vita est debilis: vt in vermibꝰ ꝛ serpentibus: vñ quãto plus est de sanguine tãto plus est de calore: spũ ꝛ vita. Secunda cã est q: oĩa amara fundanť in subtili suba. vt dicit Gal. incisiua ꝛ diuisiua: ꝛ q: vermes sunt debilis coagulationis: cũ nõ habeant ossa neqꝫ sanguinẽ: iõ oĩa amara diuidũt: incidũt eos ꝛ ꝑ ꝯñs interimũt. Ulteriꝰ no. ꝙ materia piloꝝ est vapor ca. ꝛ hu. vnctuosus ſm serapionẽ: ꝛ quãdiu durat hmõi vapor: tãdiu ꝛ pili durant: ꝛ qñ consumiť hmõi vapor ex toto nõ põt amplius reparari: vt in caluitio naturali: ꝛ q: lupini sunt amari ca. ꝛ sic. ꝛ consumptiui ꝯsumunt hmõi vaporẽ q̃ est materia piloꝝ. Item rõne sue calid. aperiũt poros ꝛ faciũt hmõi vaporẽ exhalare: iõ euellunt capillos ꝛ pilos. Queriť vtrũ fenugrecũ valeat ꝯ dolorem pectoris: vt in pleuresi. Rñdeť ꝙ valet in apostematibus pectoris: q: incidit ꝛ diuidit materiã apostematis: ꝛ eã ꝑparat ad expulsionẽ ꝛ sic itelligit auctor. Et si obijciať ꝙ oĩs cura fit ꝑ ꝯrũ: veꝝ ꝑ ꝯriũ in effectu: iõ lꝫ nõ sit ꝯriũ fenugrecum in forma: q: ca. ꝛ sic. tñ cõpetit in effectu diuisiuo ꝛ incisiuo materie pleureś q̃uis sit ca. ꝛ sic. cholerica. Et si arguať ꝙ febris ẽ accidẽs insepabile pleuresis: tñ pleuresis ẽ morbꝰ principalis: iõ lꝫ non cõpetat ꝯ febrẽ: tñ cõpetit ꝯ materiaꝫ apostematis: ꝛ principalr debemꝰ insistere ꝯ materiam apostematis. Et alr dicẽdũ ꝙ nõ dať fenugrecũ in pleuresi ad alterãdũ febrẽ: sꝫ ad incidẽdũ ꝛ diuidẽdũ materiã pleuresis vt platearíꝰ ordiat farinã fenugreci i sacello positã ꝛ decoctam in aceto cum succo malue: suppositam loco dolenti.

¶ Queritur de sisamo: ⁊ primo de hoc: ꝙ dicit in littera: ꝙ sisamum in fumositatem humorum cholericorum cōuertit virtutem digestiuam. vnde innuit ꝙ generat sisamus humorem cholericū. Contra videtur ꝙ generet sanguinem: q: dicit aristoteles in topicis. ꝙ habentium symbolū facilior est transitus: sed sisamū est calidū ⁊ humidū: vt dicit auctor in littera: igitur. Arguitur ꝙ generet phlegma ⁊ nō cholericos humores: q: Auic. dicit ꝙ ex quolibet cibo phlegma per indigestionem generatur: sed sisamus eneruat ⁊ defectat digestiuam virtutem: vt dicit auctor in littera: igitur. ¶ Nota ꝙ talis humor ex tali cibo quandoque generatur propter similitudinem vt ex carne caro: ⁊ ex osse os propter similitudinem in complexione: ⁊ sic vera est auctoritas prius allegata. Aliquando vero humor generatur ex cibo rōne sue quātitatis et nō similitudinis: vt vinum si in nimia quātitate sumatur: generat humores phlegmaticos: ⁊ per consequens egritudines frigidas: quāuis vinum sit calidū ⁊ siccū. Aliquando vero generatur humor ex cibo ratione sue cōpositionis: ⁊ sic anser cū sit calidus ⁊ humidus nō generat humores sanguineos: immo potius melācholicos ratione sue dure compositionis ⁊ solide ⁊ melācholice: ⁊ isto tertio mō dico ꝙ sisamus generat humores cholericos: nō ratione cōplexionis aut quantitatis: sed rōne sue cōpositionis rare ⁊ subtilis. vnde sicut cito extra in ignē conuertitur: et ita in cholerā intra. Ad scdm argumentū dico ꝙ verū est: ꝙ quedā peccant contra digestionem per defectum digestionis: ⁊ generant phlegma. vt loquitur Auic. ⁊ sic obijcis: quedam vero per excessum: ⁊ talia generāt cholericos humores vt sisamū.

¶ Queritur super littera vtrum sisamum cū cortice melius digeratur ꝙ̄ sine cortice: cū cortex sit frigidus ⁊ siccus: ⁊ medulla calida ⁊ humida non digestioni repugnans sicut cortex. Respondetur ꝙ sic: q: quāuis cortex sit fri. et sic. repugnans digestioni: tñ q: sisamum quātum ad medullam est maxime vnctuosum ⁊ supernatans: vnde subterfugit digestioni propter hoc cum cortex eius ipsam medullam vnctuosam deprimat ad fundum stomachi: in quo digestio celebratur: igitur Et hec cā est quare post carnes caseus comeditur: ⁊ post pisces nuces: scz ad deprimendum huiusmōi carnes ⁊ pisces ad fundum stomachi. Nota vlterius ꝙ sisamum sua prima obuiatione sitim sedat: cum sit calidū ⁊ humidum: sed in fine sitim generat cū in choleram cōuertatur ⁊ humores cholericos: ⁊ sic loquitur auctor in littera. ¶ Queritur quare sisamum appetitum eneruat ⁊ nocet orificio stomachi. Cā vna est q: appetitus qui est in ore stomachi viget per irrigidationem villorum: vnde stiptica confortant appetitum irrigando villos stomachi: sed sisamum remollit villos ratione vnctuositatis ⁊ humiditatis sue. Scdā causa est: q: supnatat orificio stomachi: vñ os stomachi phātastice replet: igitur.

¶ Nota vlterius ꝙ ipsum sisamum dulcedinem in ore generat cum sit calidum ⁊ humidum: tñ generat oris fetorem non materialiter quidē: sed effectiue hoc mō: q: qñ administratur stomacho repleto corruptis humoribus cito conuertitur in fumum cholericū: q fumus cholericus cito petit os stomachi: ⁊ secum defert aliquem humorem fetidum a stomacho: igitur. Uel dicēdū ꝙ nō datur in via cibi seu nutrimēti: cū sit vnctuosum inuiscatur supra gingiuas: ⁊ postea putrescit cū sit calidū ⁊ humidū: ⁊ caliditas ⁊ humiditas sunt principia putrefactionis: vnde cum ibi inuiscetur ⁊ retineatur preter naturam: putrescit ⁊ ita generat fetorem oris. ¶ Queritur vtrum sisamum addat seu habeat proprietatem in prolongatione capillorum: vt dicit auctor in littera. Respondetur ꝙ materia capillorum est vapor aereus calidus ⁊ humidus ⁊ sisamum addit in huiusmodi vaporem. Item viscosum est cuius partes vt catene adherent: vt dicit phs in quarto metheororum. Nota iuxta textum ꝙ sisamum valet contra venenum meatus oppilando ne venenū cito penetret ad cor: ⁊ hoc modo etiam nuces sicut sisamum valēt. Item retinet cibū in stomacho donec digeratur: valet ergo contra venenū oppilando. Et de hoc dicit Ga. ꝙ opium cū vino citius interficit ꝙ̄ sine vino: q: vinum est fortis penetrator: ⁊ facit opiū cito penetrare ad cor: ⁊ ita mortem inducere. ¶ Queritur cuius cōplexionis sit papauer: videtur ꝙ calide ⁊ humide: q: omne viuens est cali. ⁊ humid. cum vita stet in cali. ⁊ humido: sed papauer viuit cū sit vegetatiuum: igitur. Itē oē abstersiuum calidum est: sed succus papaueris est abstersiuus: q: delet in oculo maculam vt dicit in littera: igitur. In contrarium est auctor in littera dicens ꝙ est fri. in scdo gradu. hoc idē volūt alij auctores. Item opium fit ex papauere: sed opiū est fri. sic. ergo ⁊ papauer: q: oē qd decidit ab alio ⁊c. Respondeo ꝙ duplex est complexio: quedam est materialis: ⁊ de tali loquēdo papauer est fri. quedam vero formalis: ⁊ ista est duplex: q: quedam est que debetur papaueri inquātum viuens: et sic est ca. ⁊ hu. Alia est que debetur ei non inquantum viuens: sed inquantum mixtum ⁊ sequitur ista nutrimentum: ⁊ hoc modo est fri. ⁊ sic. ⁊ de tali loquitur auctor in littera: ⁊ sic quando datur in nutrimentum cadit illa complexio que debetur ei inquantum viuens: ⁊ de hac non loquitur medicus: ⁊ per hoc patet solutio ad primum argumētū Ad alia duo argumenta: nota ꝙ in papauere est quedā substātia superficialis que calida est: ⁊ ista est amara: ⁊ quātum ad istam non ponitur in gradu: est alia aūt centralis frig. ⁊ sic. ⁊ ista est a dominio in papauere: ⁊ quantum ad istam ponitur in gradu. ¶ Queritur qd est melius: aut opium factum ex succo papaueris: aut eius lacte: videtur ꝙ ex succo: quia opium quanto frigidius tanto melius: ⁊ quanto magis hz naturam veneni tanto melius: sed opium non hz venenum nisi a planta: sed succus magis vicinatur plante ꝙ̄ lac: vnde ex succo nutritur planta: igitur. Item quanto res plus habet de calore minus hz de frigiditate: sed lac plus hz de calore ꝙ̄ succus: q: dicit phs quarto metheororum ꝙ digesta calidiora sunt indigestis: sed lac papaueris magis est digestū ꝙ̄ succus: cum per vlteriorem digestionem generetur: igitur. ¶ In contrariū sunt omnes auctores dicētes ꝙ opiū factū ex lacte melius ē ꝙ̄ de succo ⁊ frigidius. Itē dicit ysaac in dietis vniuersalibus ꝙ psilium plus infrigidat ꝙ̄ aqua: ⁊ hoc q: quāuis frigiditas sit minor in psilio ꝙ̄ in aqua: tñ subiectatur in grossiori subiecto ⁊ fundatur in psilio ꝙ̄ in aqua. A simili dico ꝙ lac papaueris grossius est succo eius: cum digestio procedat ingrossando. Ad hoc dico ꝙ factū ex lacte melius est facto ex succo: ⁊ magis contrariatur nature humane: Sed tamen quidam dicunt ꝙ quedam contrariantur nature humane ratione complexionis: quedam vero ratione aspectus: ⁊ dicunt ꝙ venena non solum contrariantur nature humane ratione complexionis: sed etiam ratione aspectus: que contrarietas in aspectu maior est in opio lacteo ꝙ̄ succoso. Et dicit Auic. ꝙ illa que cōtrariantur aspectu in eis non queratur ratio: sed soli experimento credatur: si autem venena ratione complexionis contrariantur nature humane: sic ⁊ elementa cū habeant qualitates vltimatas ⁊c. Alij dicunt ꝙ opium factum ex lacte est frigidius: q: eius frigiditas in grossiori subiecto: sz in succoso est frigiditas magis intensa. Uel dicendum ꝙ actuali frigiditate opium factum ex succo est frigidius: non tamen essentiali ⁊ potentiali: q: factum ex lacte hz calorem acquisitum: ratione cuius cito penetrat ⁊ cito interficit. ¶ Nota vlterius ꝙ factum ex papauere nigro: melius est facto ex papauere albo: ⁊ non administratur nisi via medicine. Et pro solutione multorum argumentorum: lz album plus habeat de substantia: ⁊ scdm phm in de celo ⁊ mundo: virtus a substantia egrediatur: et a virtute operatio: tamen minus habet de virtute: ⁊ propter hoc vituperabilius. Unde dicit Gal. in tegni: ꝙ capitis magnitudo cum gracili collo ⁊ debili virtute pessima est ⁊ vituperanda sed licet papauer sit nigrum: tamen habet plus de virtute: igitur laudabilius. ¶ Et nota ꝙ est quedam nigredo que generatur per adustionem: ⁊ de ista dicit Gale. ꝙ est filia caliditatis: ⁊ istam precedit viriditas. Est alia nigredo que generatur a frigiditate mortificante sicut in opio: ⁊ ista est filia frigiditatis ⁊ nō caliditatis: Eodem modo est distinguēdum de albedine. ¶ Nota de agnocasto ꝙ reprimit coitū ⁊ eneruat illum vt dicit littera duobus modis: scz materiam spermaticam diminuendo: ⁊ desiccando cū sit ca. ⁊ sic. Alio modo ventositatem consumendo. ¶ Nota vlterius ꝙ calor temperatus abscindit coitū ⁊ non calor excedens. Et nota ꝙ agnuscastus sperma diminuit: q: sperma est ca. ⁊ humi. ⁊ omne tale maxime est passibile ⁊ cōsumptioni obediens: ⁊

q: agnus

quia agnuscastus est cali. ꝛ humi. igitur consumit sperma ꝛ desiccat: sꝫ non lac cū sit frigi. ꝛ humi. ꝛ maxime cōsumptio ni repugnans: et hec est ratio quare agnuscastus non augmentat sperma: imo diminuit: ꝛ tamen non diminuit lac imo potius augmentat. Alia causa potest esse: q: lac est in magna quātitate respectu spermatis. Vñ dicit phs in quarto metheoroꝝ ꝙ totū mare nō putrefit ꝓpter sui multitudinē: sed bene pars maris. Tertia cā pōt esse: q: gñatio lactis fit per penetrationē sanguinis mēstrui in mamillas: sed vt dicit phs: gñatio spmatis est quieta in qualibet pte corporis: ꝛ cū agnuscastus sit penetratiuus: igit iuuat generationem lactis ꝛ nō spermatis. Nota concordantiā Auicē. et ysaac: q: Auicē. loquit de agnocasto viridi i quo est magna humiditas aquea reprimens caliditatem solis: ideo dicit ꝙ est frigi. in quarto: sed ysaac loquitur de antiquo in quo est cōsumpta humiditas aquea: ideo dicit ꝙ est cali. i tertio. ¶ Querit de se. lini de quo dicit littera ꝙ dat malum nutrimentū. cōtra est cali. ꝛ humi. ꝛ omē tale dat bonū nutrimentum. Solutio ꝙ ad bonū nutrimētū non sufficit solū cōplexio: q: anser est calidus ꝛ humidus q̄ tñ generat malū sanguinē ꝛ melancholicū: sꝫ requirit bona cōpositio: ꝛ q: se. lini est grosse cōpositionis sicut anser: ꝛ dure ꝛ solide: igitur.

¶ Inchoatur secunda particula de fructibus.

¶ De ficubus.

Ficus ceteris fructib⁹ laudabilior ē ac nutribilior: humiditatꝫ tñ sue causa: grossos creat humores: natura ei⁹ calida ꝛ sicca est: quātitates in caliditate vel siccitate diuerse sunt fm ipsius diuersitates. Est aūt ficus domestica ꝛ silnestris. Domestica in viridē bipartit ꝛ siccā. Itē viridis duplex est modus: qm perfecte maturata ꝛ non cruda: ꝛ nō perfecte maturata ꝛ cruda Cruda nec perfecte matura est minus calida: magis grossa ꝓpter dñationē terrestris partis in ea: hꝫ tñ humores latētes qui acuitatē ei pꝛestant ꝛ siccitatē in scdo gradu: ideoqꝫ laudabilis est. vnde Hippo. ficus quāto lōginquior est a maturitate: tāto minus calida ē ꝛ grossa magꝭ. Valet hmōi fm medicinā cocta ꝛ cataplasmate facto: scrophulas glādesqꝫ dissoluit. Nitro ꝛ aceto commixta pustulis i capite valet. mixta cū melle: ad morsum canis rabidi: ꝛ pustulis que viscosos habent humores. papaueris agrestis frondibus mixta: ossa fracta et vulneribus eijcit. Item cera adhibita apostema dissoluit: si pistata formice vulneribus apponat: sanat. Perfecte maturata viridis ficus: sicca minus est calida. Calor eñ i medio primi gra. hūiditas ꝛ siccitas i eis tēperate sunt. Ex tribus itēqꝫ rebus cōpositio existit: corticibus videlicet semine ꝛ carne. seminis nutrimentum est nullum: natura vt arene vel lapidis: cortex siccus est vt cutis ꝓpterea durissim⁹ ad digerendū: caro nutribilior solubiliorqꝫ existit. Sup hoc diascorides: calorē inquit extinguit: sitim aufert: sudorē ꝓuocat. Sicca vero ficus calida est in secūdo gradu: sicca in medio primi: quāobrem calefacit ꝛ sitim creat: ꝛ in cholericos mutatur humores: ceteris tamen fructibus nutribilior est: minus inflatiōis habet: si superfluos humores in stomacho inueniat: dura fit ad digerēdum ad corruptionem mutatur ꝛ inflationem ventositatēqꝫ: generat ꝛ pessimū sanguinem: in superficie aūt corporis pediculos creat: si aūt humores mundificatos inueniat: bene digeritur: ac sanguinem laudabilem facit: corpusqꝫ mundificat ab humoribus malis: vrinā ꝓuocat: pectusqꝫ purificat: ꝛ pulmones: renes atqꝫ vesicā humoribus grossis: non tamen inflatiōis ventositatisqꝫ libera est. Qui vero nocietates eius omnino vitat ieiunus accipiat: ꝛ post illam calamentum manducet aut ameos: siue isopum: vel piper: siue zinziber ꝛ similia. Cholericus post illam orizaccaram accipiat. Qui maioris causa nutrimenti etiam velit accipere: vel ideo vt sanguinem laudabiliorem generet: nuces simul aut amygdalas manducet. Item fm medicinam valet: si cum isopo coquatur pectus: pulmonēqꝫ mūdificat: ꝛ tussim diuturnā eneruat. Gargarisma cum apozimate eius in canalibus pulmonis apostema dissoluit: ꝛ i lacertis q̄ sunt in latere lingue: cocta in vino si clystere fiat: valet ad dolorem vētris qui ex grossis humoribus. Rursus cocta cū ordeo ꝛ fenugreco cataplasmate facto apostema dissoluit: pistata ac sinapi commixta apozima ad tinnitum aurium valet.

¶ Superius auctor determauit de granis: hic aūt de fructib⁹. Et in isto primo determinat de mollib⁹ in toto. scdo de mollibus pro parte: vt de nucleos habētibus. ¶ Querit vtrū sit possibile aliquā plātā bis fructificare in anno: vt pote ficus: vites: ꝛ roserra: videt ꝙ nō: q: vniformis est gñatio fructus in ficu ꝛ alijs plantis: cū fructus ex residuo nutrimēti generētur vt dicit phus in libro de plantis: sed multe alie plante non sunt hmōi fructificātes bis: igitur nec ficus. Itē dicit phus in libro de plantis: ꝙ planta ad fructus ꝓductionem quattuor tēporibus indiget: que non possunt esse bis in anno. Item folia que ordinantur ad fructuum tuitionē non ꝓducuntur nisi semel in anno: ergo neqꝫ ꝛ fructus similiter. In contrarium est ysaac ꝛ phs in lib. de plantis: ꝛ palladius in agricultura. ¶ Iuxta hoc quero quare quedam plante bis in anno fructificant ꝛ quedā nō. Ad istud vltimū dico ꝙ quedā plante vt ficus bis in anno fructificant rōne fortis attractiue earum: vnde ex eodē nutrimento generantur hmōi plante ꝛ nutriuntur vt ex succo terreo: humido: aqueo: ꝛ sic multū attrahunt de nutrimēto: nec possunt totum illud conuertere in sui naturam: cōuertit igit in naturam seminatiuā: quia quod relinquit nutritiue mandat generatiue: vt dicit phus: igitur. Scda cā est a parte sue cōpositionis ꝛ subtilitatis: q: cito peruenit nutrimentū attractū vsqꝫ ad summitatē ipsius plante vnde fruct⁹ generat: ꝛ ibi nutrimētum subtiliat ꝛ paratur generatiōi: igit. nō sic de alie plante: quia sunt dure cōpositionis ꝛ solide: ꝛ non cito peruenit nutrimētum ad summitatem plante: in qua gñat fructus: imo tempus longum exigit ad hoc sicut in quercu: igitur. Tertia causa est q: fm Aristo. fruct⁹ ex subtiliori nutrimento respectu radicis vel plante generat: ꝛ quia quedam plante: vt quercus attrahunt nutrimentum grossum cū sint grosse et solide compositionis: multo tempore indigent ad hmōi subtiliationē ꝛ digestionē nutrimenti: ꝛ ita nō pñt nisi semel fructificare in anno. Et per hoc patet solutio ad duo prima argu. Ad tertiū dico ꝙ Arist. loquit de gñatione fructus vniuersali ꝛ regulari: ꝛ nō particulari q̄ fit ex materie abūdantia. Ad quartū dico ꝙ finis imponit necessitatem eis que sunt ad finē: vnde fruct⁹ imponūt necessitatē folijs ꝛ non ecōuerso: vnde nō sequit. Vel dicēdū ꝑ interemptionem: q: fm phm in de plantis: quedam plante ꝓducunt folia bis in anno. ¶ Querit quare ista fructificatio bis in anno est in paruis plantis vt in ficubus: ꝛ non in magnis vt in quercub⁹. Causa fm phm in libro de aīalib⁹ est: q: in aīalib⁹ magnis sunt magna mēbra: ad quorū sustētationem reqrit magnū ꝛ multū nutrimētū: ꝛ in pūis sufficit paruū nutrimētum: igitur plus est de residuo in paruis aīalibus quod mādatur gñatiue ꝙ in magnis: sic pariter est de arboribus. Et ista fructificatio in aīalibus est vnius fetus in anno: vt in vac

ca ⁊ equis vnus fetus: sed in paruis aīalibus est pluralitas
fetuū sicut in cato ⁊ canicula ⁊c. Et nota ꝙ in regiōe calida
plus fit gn̄atio bina fructuum in anno ꝙ̄ in frigida: quia sol
est pater plantarū humiditas vō mater: ideo ī calida regio
ne est calor celestis fortis: ⁊ fortius influit radios suos sup
plantas: igit̄. ¶ Querit̄ quare ista fructificatio bis in anno
plus fit in plātis iuuenibus ꝙ̄ antiquis. Una causa est forti
tudo caloris ⁊ attractiue. Scḋa causa est a parte cōpositio-
nis: quia est rario: ⁊ subtilior compositio ꝙ̄ in antiquis. Itē
quia ista fructificatio bis in anno maxime fit per decisionem
vt patet in vite ⁊ rosario: videmꝰ eīn ꝙ qn̄ volumus ꝙ vites
bn̄ fuctificent: tunc facimus decisionē in eis ī martio: ⁊ sīr
in rosario: quia per decisionem quātitas eoꝝ minorat̄: vnde
parū de nutrimēto attracto cedit in subam eoꝝ: multum vō
in fructificationē. ¶ Queritur cuius complexionis sit lac
plantarū vt ficus tintimalli ⁊c. Dicūt oēs auctores ꝙ lac fi-
cuū ē calidū ⁊ siccū. Iuxta hoc q̄ro quare lac aīaliū est fri.
⁊ hu. ⁊ plantarū calidū ⁊ siccū. Ad primū istoꝝ dico ꝙ nos
possumus cōparare lac plantarū ad lac aīalium: ⁊ sic lac plā
tarū est calidū ⁊ siccū. Itē ad lac alicuꝰ plāte: ⁊ sic quoddā
est calidū ⁊ quoddā frigidū. Distinguit tn̄: q: q̄dā cōplexio
materialis est in lacte plante: que debet̄ ei rōne cōponētiū
materialiū: ⁊ talis est fri. quia ex humore frigido gn̄at̄. que-
dam vero est formalis que datur ei a calore agente: ⁊ sic est
cali. ⁊ sic. ⁊ per hoc patet solutio ad multa argumēta. Scilz
si arguat̄ ꝙ decisum ab aliquo ei attestatur vt dicit Gal. in
tegni: sed lac decidit̄ a planta: ergo cū quedam est ca. ⁊ q̄dā
frigi. sic est pariter ⁊ lac quoddā ca. ⁊ quoddā frigi. Itē simi
le gn̄atur ex simili: sed dicit ꝓhus quarto metheoroꝝ ꝙ hu-
mores in plantis sunt fri. igit̄ ⁊ lac quod ex eis gn̄atur. Itē
dicit Gal. ꝙ calidum agens in materiā humidā denigrat:
⁊ in materiā siccam dealbat: ergo cū calor celestis generet
lac ⁊ agat in materiā humidā denigrabit: sꝫ lac nō est nigrū
ḡ nō gn̄at̄ a calore: ⁊ sic erit frigidū. Solutio patuit. Ad secū
dum quesitū patet solutio: quia lac plantarū gn̄atur a calo-
re agente scꝫ solis: sꝫ in aīalibus gn̄atur in mamillis q̄ sunt
fri. ⁊ humide: ⁊ continens īmutat contentū ad suam crasim
vt dicit philaretus. Uel ideo q: aīalia sunt humidiora plan
tis ⁊ maxime hō cū simus creati in fine limositatis: vt dicit
Gal. ⁊ ita humidiora nutrimēta requirūt aīalia ꝙ̄ plante q̄
sunt sicce. Scḋa causa: q: lac in aīalibus soluꝫ generatur in
mamillis: in plantis vero in qualibet parte earum: ⁊ virtus
vnita est fortior seipsa dispersa: igitur facilius desiccatur in
plantis ꝙ̄ in animalibus. ¶ Queritur quare quercus ⁊ ce-
tere plante nō habent lac sicut ficus. Ratio est: q: fm ꝓhm
quedā aīalia que habent abundantiam nutrimenti habēt
lac vt interius ⁊ exterius nutriāt fetus: vt femine: ⁊ quedā
q̄ nō hn̄t abūdātiā nutrimēti nō hn̄t lac sicut aues. Scḋa cā
est: q: lac gn̄at̄ ex subtili nutrimēto: sꝫ q̄rcꝰ ⁊ mlte alie plāte
attrahūt grossum nutrimētū et impurū ad lactis gn̄ationē
Et per hoc posset questio solui: quare herbe plus abundāt
in lacte ꝙ̄ arbores. ¶ Queritur cuius saporis sunt ficus i-
matura ⁊ noua ⁊ viridis: videt̄ ꝙ pōtici: q: dicit Gal. ꝙ oēs
fructus in principio sunt pōtici saporis: ergo ficus immatu-
ra noua cum sit in principio sui erit pontici saporis. Itē dicit
ysaac in dietꝫ vniuersalibꝰ ꝙ oēs fructus in sui ꝑncipio sunt
similes suis plantis: ḡ cū planta ficus sit stiptica: sic ⁊ fru-
ctus. In ꝯ̄riu̅m est auctor in littera. Solutio ꝙ in ficu noua
est duplex suba. quedā lactea subtilis in sup̱ficie expāsa: q̄
defert amaritudinē ⁊ quātū ad istā ē amara. Est aūt alia cē
tralis a dn̄io que est pōtica: qui sapor nō manifestat̄ in ficu
immatura: īmo occultatur ꝑ saporem amarum sup̱ficialem
qui sicut fermētū totā massam paste corrūpit pōticū saporē
Uel dicēdū ꝙ est quidā sapor occultus: ⁊ talis est pōticus:
quidā est detectus ⁊ est amarus. ¶ Queritur cuius sapo-
ris sit ficꝰ matura. Rn̄deo ꝙ dulcis. Arguit̄: idē nō est cau-
sa ⁊ effectus respectu eiusdē: sed ex dulci sapore generatur
amarꝰ vt pꝫ ī melle vlteriori decoctōe decocto. Itē dicit Cō
stāti. ꝙ crudū pōt decoqui: sed coctū nō pōt incrudari: cum
ḡ amara sint magis calida ꝙ̄ dulcia: videt̄ ꝙ amara nō pos-
sint fieri dulcia. In ꝯ̄riu̅ est auctor ī littera. Solutio ꝙ sapor
amarus siue suba sup̱ficialis amara expirat adueniēte ma-

turitate subē centralis pōtice: ideo ex amaro nūq̄ fit dulce:
sed bene ex pontico per digestionē. ¶ Queritur que ficus
sit calidior: vtrū ficꝰ matura vel īmatura: videt̄ ꝙ matura
q: est digesta: ⁊ digesta calidiora sunt indigestis: sed ficꝰ ma
tura est digesta respectu īmature: igit̄. Itē dicit ysaac ī die-
tis vniuersalibꝰ ꝙ psiliū plꝰ infrigidat ꝙ̄ aqua ꝓpter gros
sitiē in psilio ī qua fundat̄ frigi. cū ḡ digestio ꝓcedat ingros
sando sequit̄ ⁊c. In ꝯ̄rium est ysaac ī littera qui dicit ꝙ ficꝰ
ꝑfecte matura est minus calida. Preterea sapor amarus ī
calida suba fundat̄: vt dicit Gal. ⁊ ysaac: cū ḡ sapor amarꝰ
sit in ficu īmatura ⁊ nō ī matura sic ꝓcedūt duo vltia argu.
Sed loquēdo de calore formali acq̄sito a calore digerēte: sic
matura calidior est īmatura: ⁊ sic ꝓcedūt duo prima argu-
mēta. ¶ Querit̄ vtrū ficus cōpetūt in regimine sanitatis
videt̄ ꝙ nō: q: cito in putredinē cōuertūtur: igit̄. Item cibi
grossi peccantes ꝑ excessuꝫ in grossitie nō ꝯpetūt ī regimīe
sanitat̄: vt caro bouina ⁊ vrsina: ḡ nec etiā peccātes ꝑ exces
sum in subtilitate queadmodū sunt ficus: igit̄. Item ficus
nō cōpetunt in stomacho īmūdo: vt dicit lr̄a: sed oīs stoma-
chus est īmundus: q: dicit Gal. supra ꝓnostica: ꝙ vomitus
dꝫ esse cōpositꝰ ex phlegmate ⁊ cholera: ⁊ ita oīs stomachꝰ
est repletꝰ humoribus. In ꝯ̄rium est auctor in lr̄a dicēs ꝙ
ficus inter ceteros fructus laudabilior ⁊ nutribilior ⁊ lauda
biliorē sanguinē gn̄at: ⁊ oīe tale cōpetit ī regimine sanita-
tis: igit̄. Rn̄. ꝙ duplex est regimē sanitatis: qḋdā formale:
⁊ qḋdā finale. Regit̄ igit̄ sanitas qnq̄ formalr̄: ⁊ sic chole
ricꝰ ꝑ cholerica regit̄ formalr̄ ī eo statu in q̄ est ⁊ sic de aliīs ⁊
quātū ad istud nō cōpetūt ficus. Sed qn̄ regit̄ finalr̄: vt scꝫ
reducat̄ ad sanitatē ⁊ bonū statū: ⁊ sic ꝑ ꝯ̄ria: ⁊ hoc mō cō-
petūt ficus: q: alterant. Ad primū dico ꝙ ficus non sunt su-
specte de putredine ī stomacho mūdo: sꝫ ī īmūdo: ⁊ talis nō
indiget regimīe cōseruatiuo: sꝫ potius curatiuo. Ad secūdū
dico ꝙ nō est simile de cibo grosso ⁊ subtili: q: cibꝰ grossus
est cibus tm̄: sed cibus subtilis est cibus ⁊ medicina. Ualet
igit̄ ficus in via diete ⁊ medicine: ⁊ ꝑ ꝯsequēs in sanitatis
regimine. Ad tertiū dico ꝙ licet in stomacho sint plures hu-
mores: nō tn̄ ꝓpter hoc dr̄ īmūdus nisi illi humores a regi-
mine nature destituant̄ ⁊ putrefiāt: īmo dicit̄ repletꝰ: ⁊ ꝓ-
pter hoc nō valet argumētū. ¶ Querit̄ vtrū ficus debeāt
administrari ante prandiū vel post: videt̄ ꝙ post: q: in oīni
digestiōe dꝫ esse ꝓportio agentis ad passum: ergo cū in fun
do stomachi maior sit calor ꝙ̄ in eius orificio: igit̄ in fundo
debēt poni cibaria grossa ⁊ non subtilia: q: statim adurerēt̄
igit̄ cū ficus sint subtiles nō debent poni in fundo vbi viget
digestio. In ꝯ̄rium est auctor in lr̄a: qui dicit ꝙ debēt accipi
ieiuno stomacho: ⁊ qui noxietatē eius oīno vitat: ieiunꝰ ac-
cipiat. Ad hoc dicēdū ꝙ quidā sunt fructus molles ⁊ rare cō
positiōis: vt cerasa: pruna ⁊ ficus: ⁊ tales ꝯpetūt in ꝑncipio
mense: q: cito digerunt̄ ⁊ cito expellūtur. Itē abstergūt et
mūdificāt stomachū a suis sup̱fluitatibꝰ. Quidā vero sunt
duri grossi ⁊ solidi vt mespila: pira: nuces. ⁊ tales debent su
mi post prādiū. Una causa ē: q: rōe sue pōderositatis faciūt
descēdere cibaria ad fundū stōachi vbi viget digestio. Scḋa
cā est: q: isti fructꝰ duri sunt frigi. ⁊ sicci cōfortātes stomachi
appetitum. Tertia cā est: q: rōne frigi. ⁊ sicci. vnctuositates
sup̱natātes abstergūt in ore stomachi defectantes appetitū
Ad argumētū dico ꝙ ꝓcedit in illis q̄ administratur in via
diete ⁊ nō in via medicine. Uel dicēdū ꝙ bene obiiceret si fi
cus remanerēt diu ī fundo stōachi: q: sine dubio adurerent̄
sed cito digerūtur ⁊ cito expellūtur cū sint mollis cōpōnis.
¶ Querit̄ vtrū cōpetat potus post ficus. videt̄ ꝙ nō: quia
potus administrat̄ post cibū receptū ꝓpter tria. aut vt nu-
trimētū remolliat: aut vt sit vehiculū nutrimenti: ⁊ vt refri
geret mēbra tertie digestiue: sed ista tria est reperire in ficu
remollit nutrimētū: q: cali. ⁊ hu. ⁊ ē vehiculū: q: hu. ⁊ refri
gerat mēbra tertie digestiue: igit̄. Itē dicit Gal. ꝙ haben-
tes v̓tutes innatas meliꝰ opant̄ habētibꝰ acquisitas: sed fi
cus de se hꝫ cibū: q: siccū terreū: ⁊ potū q: humidū aqueum
ergo. In ꝯ̄riū est vsus. semꝑ eīn potamus post comestionē
ficus. Rn̄. ꝙ cōsiderādo cōditionē cibi accepti non cōpetit
potus: sꝫ cōsiderādo cōditionē accipiēns qui forte est chole
ricus hn̄s orificiū stomachi siccū: cōpetit potꝰ post ficus: q:

remollit potus cibum in stomacho ⁊ os stomachi. Uel dicēdū ꝙ si melius appetātur ficus cū vno tūc potꝰ est dādus q: qđ melius appetit meliꝰ digerit. Et ideo pꝫ solutio alterius dubij scꝫ vtrum magis cōpetāt cū aqua aut cū vino: q: si in via cibi plus ꝙ medicine denť: melius valēt cū vino: cū plus appetant: sꝫ si denť magis ī via medicine ꝙ nutrimēti ad alterādū: tūc valēt cū aqua melius: q: aq̄ reducit ad tēperamētū caliditatē eaꝝ quā vinū augmētat. ¶ Querit vtrū ficus cōpetāt ī febribꝰ: videť ꝙ nō: q: cito cōuertūtur in putredinē vt dicit lfa. In ꝯtrium arguit: dicit lfa ꝙ ficus sicca calorē extinguit: sitim aufert: ⁊ sudorē ꝓuocat: ⁊ omē tale ꝯpetit in febribꝰ: igiť. Rn̄. ꝙ qn̄ materia putrida feb. est in stomacho aut epate: nō ꝯpetūt ficus: quia cito ī putredinē cōuerterenť: sꝫ si materia putrida ꝯtineať in intestinis aut pectoralibus mēbris: tunc cōpetūt: q: alterāt: abstergunt: ⁊ mundificant. ¶ Queritur vtrū ficus generēt pediculos: vt dicit littera. Cōtra: generāt sanguinem laudabilem: igiť. Rn̄. ꝙ sanguinē subtilē laudabilē generāt in corpore mūdo qui cito prorūpit ad exteriora ⁊ secum defert humorē putridum qui est cā generationis pediculoꝝ: ⁊ per istā viā ficus impinguāt: q: subtilis eiꝰ sanguis cito ad exteriora ꝓrūpit. Et etiā gn̄anť pediculi: q: in corpe nō mūdo cito ī putredinē cōuertūtur: ex qua pediculi gn̄anť. Et ꝑ istā viā nō valēt ꝯtra defedationem cutis: sed bene ꝑ primā viā: qn̄ scꝫ cutis est maculata a grossis hu. quos ficus subtiliant. Nota vlteriꝰ ꝙ ficus sicut alia dulcia nocēt nutritiuis: q: oppilant ea cū habeant in ꝓncipio venas latas ⁊ in fine strictas: ⁊ hoc si capianť in quātitate magna: sꝫ ī spūalibus mēbris iuuant: q: habent venas in principio strictas ⁊ in fine latas: ⁊ ita ficus subtiliantur anteq̄ veniant ad membra spiritualia: et ipsa abstergunt.

¶ De vuis in genere.

Ua in duo diuidiť. Est quippe acerba nec matura: ⁊ est matura in sua completa dulcedine. hec digna ē appellatiōe vue. Acerba frigida est in tertio gra. sicca in secūdo. substantias in se tres habet diuersas: granoꝝ vnam: corticum alterā: humoris tertiā. Granoꝝ natura sicca est ⁊ dura cōuersiōis nullius in digestione: sed ex stomacho integra egrediūtur cū sua forma: pistata ⁊ farina ex eis facta stomachū si bibať ꝯfortat: cholericā stringit egestionē maxime si assetur. Cortex grossus est ⁊ neruosus nec cōuertiť: ꝓpterea non nutrit. Humor ꝓpter suā stipticitatē ⁊ ponticitatē durus est digeri: confortatiuus tamē stomachi ⁊ epatis calorem extinguit: sitim aufert: cholerā rubeā mitigat: vomitū: egestionēq; cholericā stomachi vel epatis ꝓpter ꝟtutis cōtentiue defectionē stringit: oculis appositus palpebrarum: grossos humores attenuat ⁊ desiccat. Ualet itaq; ad pruriginē oculoꝝ ⁊ asperitatem: Diascorides acerbe ꝓcepit: vue succū ante dies caniculares ad solem poni donec spissetur vt mel: hoc valet vulneribus et humoribus in gulam descendentibus: in gingiuas atq; auriculas: si cystere facias valet vulneribus in intestinis diuturnisq; humoribꝰ ex vulua descendētibus. ¶ Uua maturata sanguinē laudabilem facit: ceteris fructibus quēadmodū ficꝰ melior cibus est: plus tn̄ ficus ꝙ vua nutrit. Itē hec quattuor cōposita substātijs existit: ossa sunt frigida ⁊ stiptica: granis acerbe vue in duricie vicina: habēt aūt acumē quoddā ob qđ cito ex stomacho an̄ cōuersionē exit. Itē cortex est frigidus ⁊ siccꝰ ad digestionē durus. Gal. cortices inq̄t vue ⁊ ficus siles sunt ad digestionē duri: ꝓpterea vua si cū cortice simul edať ⁊ ossibus indurat egestionē ⁊ inflationem: ventositatēq; generat ⁊ humores grossos a sanguine longinquos laudabili. Rursus Gal. ficus ⁊ vuas ceteris fructibꝰ asserit laudabiliores: nec eñ dure sunt egestionis: sed potius cōuersionis facilis: maxime si in sua arbore perfecte sunt maturate. Testātur hoc hortolani: qm̄ ficus ⁊ vue tēporibus suis habētes penitus eis vtunť: vnde pingues ⁊ clare fiunt cutis: facilitate aūt carū digestionis: illarū desistētes ab vsu facile macrescunt. Caro quidem ficus ⁊ vue inflatiua est in sui substātia: ⁊ ideo comedētium carnes inflant. Accipitur aūt diuersis modis vua: vnde nutrimēta eius ⁊ actiones in corpore sunt diuersa: accipiť a quibusdā hora ipsa qua ex vite carpiť: sunt qui eas suspēdunt donec humoris plurimū ex eis aer eliciat: sunt q̄ eas in musto vel sapa reponāt. Hora sue carptionis accepte si stomachū malis īueniāt humoribꝰ vacuū ⁊ cibis: ⁊ fortis ē digestio: digerūť bene ac bonū cōuertūtur in sanguinē: ⁊ ventris adiuuant solutionē corporaq; malis purgāt humoribꝰ. E cōtra si stomachū humoꝝ aut escarum repererint plenū et digerere imbecillē: in eo morantur ⁊ inflationem generant ⁊ rugitū: in humores malos cōuertūtur: ⁊ fumū noxiū plurimū creāt. Appense ab aere humorū superfluū desiccante ceteris vuis sunt laudabiliores ⁊ subtilibꝰ dietis cōueniētes: ab inflatiōe longe sunt ⁊ vētositate ⁊ fumositate: nec stiptice tn̄ sunt nec solubiles. In musto vl' sapa grosse diete sunt ⁊ stomacho minus cōueniētes: ⁊ a tenui dieta longinqua: ventositatē inflationēq; ꝓducūt: ꝓpter extraneos humores ex musto vel sapa prestitos.

¶ De vuis sine carne.

Ue sine carne humores laudabiliores faciunt: minus tn̄ ꝙ he cum carne nutriunt ⁊ cito digerūť: idcirco vue q̄ carnis pluris sunt ꝙ humoris: nutribiliores durioresq; existentes eis q̄ humoris ꝙ carnis plus habent. Itē vue modis alijs sunt diuerse: aut sapore: aut calore: aut subtilitate: aut grossitudine. Sapor alius est acetosus vicinus acerbitati: alius grossus ⁊ dulcis melliq; vicinus: alius medius viniq; saporis. Grossus ac dulcis calidior ⁊ sitim generat: grossioris est nutrimēti: ad digerendum durior: inflationē faciens ac rugitū: oppilationē splenis ac epatis. Subtilis aquosusq; frigidior ⁊ digeri leuior: cōfortatiuꝰ stomachi ⁊ mūdificatiuꝰ a cholericis humoribꝰ: sitis mitigatiuꝰ ⁊ cōueniēs cōplexiōibus tēperatis. Melior est qui videlicet vinei est saporis: q̄ mediꝰ est inter grossum ⁊ subtilē: sicut eñ mediꝰ est sapor: ita ⁊ potestatum. Diuersitatū vue ex colore quadrifariā diuiduť. In albū q̄ clarus est ⁊ aquosus modicū carnis habens cortices subtiles: ossa exigua. In nigrū grosse carnis ⁊ corticis ⁊ humoris pauci ossiū ingētiū. In citrinū ⁊ rufum predictoꝝ medios. Uua alba leuiter nutrit facile digeriť: venas cito perforat: ⁊ vrinam ꝓuocat. Nigra dura est digeri: sed cōfortatiua stomachi: vrinā nō ꝓuocat: tn̄ si bn̄ digerať: nutrimētū multū prestat. Rufa vel citrina mediā supior. vn̄ Arist. alba vua subtilis: minꝰ nutrit: ⁊ cito digeriť: quāobrē vini

eius ebrietas cito venit ⁊ cito transit. Nigra grossa
nutrimmeti pluris: sed digestionis tarde: idcirco vi-
ni eius ebrietas sero discedit. Rufa vel citrina ha-
rũ medie sunt: cuiuscũqȝ vini ebrietas cito venit: cito
trãsit. Rursus cuiuscũqȝ tarde: diu pmanet ⁊ tarde
transit. Passa ad vue cõparationẽ: vt ficus est sic. ad
cõparationẽ viridiũ: lenior aũt est ficus. Passa diuer
sa est tribus modis: qm̃ est dulce perfecte in dulcedi
ne: est acerbitatẽ habẽs: est ponticitatẽ continens ⁊
aspitatẽ: hoc ex duab⁹ ṽtutib⁹ cõpositũ existit. Una
maturãdi ⁊ dissoluẽdi. altera cõstringẽdi ⁊ cõfortãdi
Cõfortatio pcedit ex ossib⁹. Dulce calidi⁹ ẽ: ⁊ humi
dius: maxime si nigrũ sit: ideo mediũ inter constipa-
tiuũ ⁊ mollificatiuũ. Si malos inuenerit humores
in stomacho: temperat ⁊ mitigat morsionẽ stomachi
presertim si carnosum sit ⁊ corticis tenuis. Exiguorꝫ
aũt ossiũ hmõi valet ad dolorẽ pectoris ⁊ pulmonis
⁊ tussim mitigat: ⁊ renes mundificat ⁊ vesicã. Incõ-
modum est spleni ⁊ epati precipue si duriciẽ habent
⁊ grossitudinẽ. Passum aũt acerbitatẽ habẽs min⁹
nutrit ⁊ dulci frigidius est: humidũ aũt minus: maxi
me si albũ sit: ideo stomachũ confortat: calorẽ extin-
guit: vẽtrẽ cõstipat. Passuȝ diuerse accipit̃: cũ ossib⁹
videlicet suis ⁊ sine ossib⁹. Sine ossib⁹ itaqȝ acceptũ
cõmodũ est tussiẽtibus: ⁊ ad pectoris dolorẽ pulmo-
nis renũ ac vesice: vẽtrem dissoluit: sed epati nocet
⁊ spleni presertim si duriciem habeãt. Cũ ossibus ac
ceptũ stomachũ confortat: splenem ⁊ epar: maxime
si acumen habẽt ⁊ carnẽ paruã: ⁊ ossa magna.

¶ De moris celsi.

Mora celsi duobus modis sunt: aut cruda ⁊
acria nõ matura frigida: aut matura pfecte
dulcia. Acria nec matura fri. sũt ⁊ sicca: vim
habẽt stipticã cõfortatiuã stõachi ⁊ intesti-
norꝫ: ⁊ ventrẽ cõstipãt: pptera hmõi multũ siccata
valent ad diarriã ⁊ dissinteriam: maxime si cholerice
sint. Itẽ eorꝫ succus ad gutturis dolorẽ vel faucium
vel vue valet multũ: maxime si coctus sit cũ sapa et
modico zuccari. Matura ⁊ dulcia ad calorẽ ptinent
⁊ humiditatẽ: plus aũt ad humiditatem: quare ex sto
macho eijciunt̃ cito: vẽtrẽ humectãt: vrinã pụocãt: si
tñ cibos in stomacho añ se acceptos iuenerint: ⁊ eis
obsistẽtibus cõmorãtur: ⁊ in corruptionẽ cõuertunt̃
⁊ stomacho nocent ac capiti. Si aũt stomachũ vacã
tẽ inuenerint: bene digerũtur: sȝ modicũ nutriũt. Ie
iunis accepta refrigerata in aqua frigida: aut ĩ niue
refrigeratiua sunt valde: sitim auferunt: ⁊ incẽsionẽ
caloris extinguũt. Radix mori cocta cũ aqua ⁊ pota
ta lumbricos necat ⁊ cucurbitinos. Si frõdes simul
coquãtur ⁊ radix: ⁊ aqua eorꝫ retineat̃ ĩ ore: ad dolo
rem dentiũ valet. Si cum vino coquat̃ ⁊ gargarisma
fiat: valet humoribus ad gulã descẽdẽtib⁹ ⁊ guttur.
Pistata mori radix ponat̃ ĩ aceto ⁊ ad solẽ quattuor
decim dieb⁹ relinquat̃: ⁊ desiccata ĩ puluerẽ redigat̃
hic dentes perforatos ⁊ putridos appositus euellit.
¶ Dubitat̃ vtrũ vua acerba plus infrigidet aut acetũ. Et
videt̃ ꝙ agresta: q: dicit Gal. in megategni ꝙ res subtiles
frigidas iuenire nõ potuit. Et si tu obijcias de aceto: ipe di-
cit ꝙ tu nõ obijcis: q: hȝ quandã caliditatẽ: cũ ĝ acetũ sit in
subtiliori suba q̄ agresta minus infrigidabit. Itẽ dicit ysaac
in dietis vniuersalib⁹: ꝙ psiliũ plus infrigidat q̄ aqua: sic
ignis plus calefacit in ferro q̄ in stipula rõe grosse substãtie
igit̃. In ꝯrium sunt auctores. Itẽ dicit Hippo. in aphoris.
ꝙ acetũ inimicat̃ neruis: q: frigidũ: ⁊ nõ loquit̃ de agresta:
igit̃. Rñ. ꝙ aliquid dicit̃ esse frigidius altero dupl̃r. Uno
modo formal̃r: ⁊ sic agresta est frigidior: ⁊ rõne illius frigidi
tat̃ ponit̃ res ĩ gra. Siue effectiue: ⁊ hoc dupl̃r. Aut q: effe
ctũ frigiditatis citius inducit: ⁊ sic acetũ est frigidius agres
sta cũ sit penetratiuũ ⁊ subtilis sube. Aut q: suũ effectum in
ducit in plures partes: ⁊ sic acetum est frigidius agresta: q:
acetũ ptes remotas infrigidat cũ ad eas penetret. Aut ꝙ
infrigidet plus. i. fortius ⁊ tardius tñ: ⁊ tũc agresta plus in
frigidat: q: tardius remanet ei⁹ frigiditas cũ in suba grossio
ri fundet̃ ei⁹ frigiditas. Unde dicit Aristo. quarto metheo.
ꝙ aq̄ calida citi⁹ ꝯgelat̃: ⁊ frigida tardi⁹ ppter raritatẽ vni⁹
⁊ grossitiẽ frigide. ¶ Nota ꝙ agresta confortat stomachũ
⁊ nõ acetũ: q: nõ infrigidat nisi partes exteriores stomachi
reducẽs calorẽ interius ⁊ vniens: sȝ acetũ ad partes interio
res penetrat eas defectans. Nã frigiditas circundãs corp⁹
ṽtutes naturales cõfortat: sed fri. pfundãs defectat. vnde
Hippo. dicit ꝙ cholerici iuuenes melius digerũt in hyeme
q̄ in estate ppter hãc rõnem. ¶ Querit̃ quare vna gutta
agreste in oculo posita clarificat oculũ ⁊ preseruat ipm a va
riolis. Causa est ſm Gal. ꝙ habẽtes ṽtutes innatas meli⁹
opant̃. vñ dicit ꝙ melior ẽ illa medicina q̄ fit cũ cibis ⁊ poti
bus. Et q: in agresta rõne caloris exterioris sunt partes sub
tiles: rõne quarũ abstergit. Item in ea sunt partes grosse
cẽtrales ⁊ pontice: rõne quarũ repercutit materiã fluẽtẽ ad
oculũ: igit̃ preseruat a variolis que erant parate generari a
tali materia repercussa. ¶ Querit̃ quare oĩa põtica stipti-
ca frigida ⁊ acetosa cõfortãt stomachũ. Rñ. ꝙ quedã cõfor-
tãt stomachũ deperditũ restaurando vt nutrimẽtũ cõfortat
mẽbra: q: in eis deperditũ restaurat. Quedã vero refocillã-
do: ⁊ sic vipa in vino odorifero facta ⁊ naribus sincopizãtis
apposita releuat a sincopi: q: spũs refocillat. Quedã cõfor-
tãt materiã malã euacuãdo: vt medicina laxatiua. Quedã
ṽo malã discrasiã alterãdo vt medicĩa alteratiua: q̄dã ṽo hu
mores ⁊ spũs in corpore purificãdo: vt aurũ in lepra. Que-
dã vero mẽbra defectata quasi in vnũ redigendo: ⁊ hoc mõ
aqua frigida cõpetit in estate: q: mẽbra nutritiua defectata
ppter calorẽ nimiũ rõne sue frigiditatis: q̄si in vnũ redigit.
⁊ isto vltĩo mõ quasi oĩa põtica ⁊ acetosa cõfortãt stomachũ
relaxatũ redigentia partes eius defectatas ⁊ relaxatas in
idipm̃. vnde irrigidãt villos stomachi ⁊ cõfortant appetitũ
qui appetitus viget per irrigidationẽ villorum. ¶ Nota ꝙ
sunt maiores vue ĩ calida regione q̄ frigida: q: attractio fit
a calido: ⁊ etiã digestio: ideo attractiua plante est fortior in
calida regione ⁊c̃. Et non est simile de tritico: q: hȝ subam
subtilẽ rarã: q: a calore cõsumit̃ extrinseco ⁊ sic ⁊c̃. nõ autẽ
est sic de vua q̄ hȝ grossam ⁊ durã subam ⁊ maiorẽ humidi-
tatẽ resolutioni a calore resistẽtẽ. Exẽplum ponit̃ de asinis
equis ⁊ mulis: qui maiores sunt in calidis regionibus q̄ in
frigidis: ⁊ hoc ppter eorꝫ duram cõpositionẽ. Et si dicas ꝙ
mihimet cõtradico: q: dixerã prius vites esse rare cõpositio
nis. Rñ. ꝙ sunt rare respectu querc⁹ ⁊ aliarũ arborꝫ magna
rum: sȝ respectu tritici herbe sunt dure cõpositionis ⁊ respe
ctu herbarũ. vnde dicit Aristo. ꝙ vitis neqȝ est planta neqȝ
herba: sed mediũ inter vtrãqȝ: ⁊ vocat̃ frutex. Nota ꝙ vue
sunt dulciores in frigida regiõe: q: in frigida regiõe est mo-
derata attractio nutrimẽti in vite: vnde tãtũ attrahit vitis
quãtũ digerere põt: ⁊ illud nutrimẽtũ optime digerit: ⁊ dul
cedo ex bona digestione gñatur: sed in calida regione plus
attrahit q̄ possit digerere. ¶ Queritur quare quidam fru
ctus maturant̃ in arbore vt ficus pruna vua ⁊c̃. ⁊ quidã nõ:
vt poma castanee ⁊c̃. Ratio est quia primi fructus gñantur
ex humido aquoso cito digestibili qđ est cito passibile ⁊ obe
diẽs digestioni: sed castanee: mespila ⁊ pira gñant̃ ex sicco
terreo qđ repugnat digestioni cite ⁊ veloci: igit̃. ¶ Querit̃
quare plante alte magis dulcorãt suos fruct⁹ q̄ curte. Sol
uit ysaac in dietis vniuersalibus: q: in illo longo trãsitu per
longum stipitẽ digerit̃ fruct⁹ ⁊ subtiliat̃: ⁊ ppter hoc dul-

coraſ: nō ſic aūt in curta plāta. ¶ Querit̄ q̄re ex vuis paruis gñant̄ bonū vinū τ ex magnis prauū τ aquaticū. Rñ. q: magne vue attrahūt de nutrimēto plus ꝙ poſſint digerere ſicut hoīes guloſi non aūt ſic parue vue. ¶ Querit̄ quare vrina humana vites fecundat: vt dicit palladius: nō ſic vero egeſtio. Ecōuerſo eſt de ſegetibus. Cauſa huius eſt q: vites fructificant ex humido aquoſo: τ q: vrina habet multum de humido aqueo: igit̄. Sꝫ egeſtio hꝫ multū de terreo τ parū de aqueo: τ ſegetes fructificant ex ſicco terreo. ¶ Querit̄ vtrū vua matura ſit melior ſtatim comeſta in ſua recētia aut diu ſeruata. Videt̄ ꝙ ſtatim comeſta: q: cū ſit calida τ humida cito putrefieret: igit̄. Itē ſuperius dixit ꝙ triticū nouū melius eſt antiquo: ergo τ a ſimili vua noua. In oppoſitū eſt auctor in littera dicēs ꝙ vue ſuſpēſe in aere τ reſeruate ſunt meliores ceteris. Rñ. ꝙ in via medicine τ alterationis melior eſt noua: ſꝫ in via cibi eſt melior reſeruata: q: nō tātū eſt ventoſa rōne humiditatis accidentalis aquoſe exhalate Ad argumētū dico ꝙ bñ obijceres ſi illa humiditas ꝑ reſeruationē deſtitueret̄ a regimine nature: q: tūc putrefieret: ſꝫ nō ſic eſt. Ad ſecūdū dico ꝙ nō eſt ſimile de tritico: q: habet paucā humiditatē accidētalē q̄ in pauco tēpore cōſumit̄: et ſi diu reſeruet̄ cōſumeret̄ ſubalis humiditas. Sꝫ in vua eſt multū de humiditate accidētali que exigit magnū tēpus ad ſuā ꝯſumptionē: igit̄ reſeruata melior eſt noua: τ ecōtra de tritico. ¶ Querit̄ quare racemi τ muſtū dulce nō inebriāt vinū vero τ ceruiſia inebriāt. Dicēdū ꝙ illi potus q̄ ꝑ ebullitionē gñant̄ inebriant: q: ab ipis reſoluit̄ fumus acutus q̄ ſtatim petit cerebrū τ perturbat ipm: vt a vino τ ceruiſia: ſꝫ q: vua τ muſtū nō adhuc ebullitionē cōceperunt: igitur nō inebriant. ¶ Querit̄ vtrū vua paſſa cōpetat in feb. videt̄ ꝙ ſic: q: humide diete febrib⁹ ꝯferūt oib⁹: igit̄. Itē vua paſſa eſt deoppilatiua: vt dicit littera: igit̄ cōpetit. In ꝯtrariū eſt auctor in littera dicens ꝙ vua paſſa eſt calida τ ſic. ſed nullū tale cōpetit: igit̄. q: augmentaret febrilē diſcraſiam. Ad hoc quidā dicunt ꝙ quedā eſt febris formalis: idest dū materia inflāmat̄ in corde vl̄ fumi τ ſpargit̄ ſupra mēbra ſenſibilia: τ ſic nō cōpetit vua paſſa: q: tūc malā diſcraſiā augeret. Quedā eſt febris materialis: idest dū adhuc materia eſt quieta in minera putrefactiōis: τ hec eſt duplex. aut eſt de materia calida τ ſicca: τ ſic vua paſſa cōpetit non quidē rōne primi actus qui eſt calefacere: ſed rōne ſcdi qui eſt deoppilare. Si v̄o febris ſit de materia frigida: tūc cōpetit rōne primi act⁹ τ rōne ſecundi: q: rōne primi actus incidit τ carminat materiā: τ rōne ſecūdi actus qui eſt deoppilare meatus reddēdo materiā habilē expulſioni. Ego tñ credo ꝙ nō cōpetunt in febribus. Et ad argumenta poſſumus dicere ꝙ Hippo. intelligit de humiditate iuncta frigiditati τ nō caliditati: τ q: vua paſſa eſt calida τ hūida: igit̄ τc. τ ꝙuis deoppilet: tñ aliud nocumētum qđ facit ex parte ſue caliditatis ꝑpōderat iuuamēto apertionis. Videt̄ auctor ſibi contradicere: q: in vno loco dicit ꝙ dulcia oppilant: et hic dicit ꝙ vua paſſa deoppilat. Ad hoc quidā dicūt ꝙ vua paſſa ꝑ ſe eſt oppilatiua: ſꝫ cū vino eſt deoppilatiua. Vel dicēdū meli⁹ ꝙ vua paſſa ꝑ ſe eſt deoppilatiua rōne cuiuſdā ſubē ſubtilis τ calide acquiſite ꝑ morā quā fecit in tēpore: rōne quoꝝ deoppilat. vnde per accidens deoppilat cū ſit dulcis alliciens multum appetitū: τ in magna quantitate attrahit̄ rōne cuius oppilat deperaccidens ita bene ſicut faceret groſſus cibus paucus per ſe: τ hoc modo loquitur in alio loco. Nota ꝙ palladius docet facere in eadem vite racemos albos et rubeos: imponendo colorem rubeum in ꝓfundo rami vitis albe: aut inſerendo de vite alba in rubea: τ docet facere laxatiuos ꝑ appoſitionem ſcamonee: τ ſtipticos per appoſitionem boli armeni. Et ſi facias trāſire ramū vitis circa ceraſum plātate ꝑ foramen ceraſi ſine dubio fructificabit tēpore ceraſi fructus dum abſcindatur poſtea circa illud foramen poſt eius conſolidationem. ¶ Queritur de moris vtrum ſint frigida τ humida: videtur ꝙ ſic: quia reprimūt cholerā vt dicit in littera: igitur. Sed contra: Auicē. dicit ꝙ ſunt frigida τ humida: ſed Raſ. ꝙ ſunt cōplexiōis tēperate: ſed yſaac ꝙ ſunt calida τ humida. Ad hoc dico ꝙ de moris poſſumus loqui quātum ad effectum quem inducunt in corpore: τ in ſe τ ſic ſunt frigida τ humida: τ ſic loquitur Auicē. quia ratiōe ſue humiditatis reprimunt choleram: vel poſſumus loqui quātū ad rationē ſue cite ꝯuerſionis: ſic tēperate ſunt cōplexionis: et hoc modo loquit̄ Raſ. vnde dicit Gal. ꝙ oleum eſt temperate complexionis cum cito conuertatur per naturam rei admixte. Vel poſſumus loqui de moris maturis reſpectu immaturorum: τ ſic ſunt calida τ humida: τ immatura ſunt frigida τ ſicca: τ ſic loquit̄ auctor in littera: τ ſic nulla eſt controuerſia inter auctores. Et ideo nota ꝙ mora immatura ſtringunt: cum ſint frigida τ ſicca: ſed matura laxāt quia attinent calori vt dicit littera: plus tamen humiditati vnde ratione cuius etiam laxant. Item ſi velimus ſuſtinere ꝙ mora matura ſunt frigida: adhuc poſſum⁹ dicere ꝙ laxāt Et tu obijcis ꝙ frigidū conſtringit. Reſpondeo ꝙ verū eſt: cum ſicco non tamen cum humido. vnde dicit littera ꝙ plus attinent humiditati cuius eſt lubricare τ laxare. ¶ Queritur vtrum competāt in febribus: videtur ꝙ ſic: q: dicit Auicē. ꝙ ſunt frigida τ humida τ omne tale competit in febrib⁹ quia Hippo. dicit. Humide diete omnibus febricitantibus conferunt. Item dicit littera ꝙ ſitim amputant: vrinam ꝓuocant: choleram extinguūt: τ officium ventris procurant: ſed oīa talia cōpetunt in febribus: igit̄. Contra: cito conuertuntur in choleram: vt dicit: τ nullum tale competit: igitur. Item Raſ. ꝙ non competunt in immundo ſtomacho: ſed ſtomachus febricitantis eſt immundus: igitur non competunt: q: cito in humorē putridum conuerterentur. Dicunt quidam ad hoc ꝙ mora per ſe ſumpta nō cōpetunt in febribus: ſed bene in aqua refrigerata. Alij dicunt ꝙ nullo modo competunt. Ad primum dicitur ꝙ ratione ſue complexionis licet competunt: tamen ratione ſue ſubſtantie cum conuertantur cito in choleram non competunt. Ad ſecundum dico ꝙ yſaac intelligit in ſanis τ non in egris. Vel dicendum ꝙ competunt ratione ſue complexionis in feb. cum ſint frigi. τ hu. non tamen ratione ſue ſubſtantie: vt patuit. Dico tamen ꝙ ſi plus timemus de mala complexiōe ca. τ ſic. febrili ꝙ de multiplicatiōe cholere: debemus ea adminiſtrare. Et per hoc patet ſolutio queſtionis: per quam ſcꝫ viam mora habent ſitim extinguere: quāuis ſubſtantialiter choleram generent. ¶ Queritur per quam viam mora habent choleram extinguere cum hoc dicat littera: et tamen cito in choleram conuertūtur. Solutio dicta eſt: quia ratione ſue cōplexionis choleram extinguunt: ſed non ratione ſue cōpoſitionis. Aut dicēdum ꝙ extinguūt choleram generandam τ non generatam: quia ſi inueniāt choleram in ſtomacho eā augmentant cum in ipſam cōuertantur: ſed ſi in mundo ſtomacho dātur non eſt ſic. ¶ Queritur vtrum diamoron debeat fieri ex moris maturis vel immaturis. Dicendū ꝙ diamoron quandoꝗ fit ad repercutiendum humores fluentes a capite ad membra ſpiritualia aut alia inferiora: τ tunc debet fieri ex immaturis: vel ſit a digerēdum materiam τ conſumēdā eam fluxam: τ tunc debet fieri ex maturis: quia matura ſunt magis conſumptiua τ digerētia. ¶ Queritur de cōtrouerſia inter Auicē. et yſaac in dietis vniuerſalibus: qui dicit ꝙ debent colligi fructus anteꝙ ſint perfecte maturi et yſaac quando ſunt perfecte maturi. Solutio ꝙ Auicē. intelligit in via medicine: et yſaac in via diete. ¶ Queritur de littera que dicit ꝙ radix celſi laxat ventrem. Contra: eſt frigida et ſicca: et omne tale reſtringit. Item dicit yſaac ꝙ omnis fructus in ſui principio aſſimilatur ſue plāte: ſed mora viridia ſunt ſtiptica fri. τ ſicca: igitur τ radix celſi. In contrarium eſt littera. Ad primum argumētum dico ꝙ quedam laxant leniendo τ humectando: vt pruna: viole: τ hmōi. Et quedam liquefaciendo: vt euforbium liquefacit humores. Et quedam attrahendo: vt ſcamonea τ medicine ellebori τc: vnde attrahūt choleram ab hominis omnibus membris τ poſtea expellunt. Quedam vero incidendo vt mel ī ſtomacho repleto incidit τ diuidit humores τ facit habiles expulſioni: τ quedam comprimendo vt ſunt myrobalani: τ omnes fructus pontici. τ iſto quinto modo radix celſi laxat: quia ſue ponticitatis τ frigiditatis comprimit os ſtomachi τ conſtringit τ facit fluxum per inferiora. per hoc patet ſolutio ad argumētum. ¶ Queritur quare radix cel-

si habet dentem euellere vt dicit littera. Respondeo ꝙ radix celsi per se data non euellit: sed cum vino superposita quia ratione caliditatis vini penetrat gingiuam: et ratione sue humiditatis remollit: et cum hoc fert virtutem radicis celsi ad interiora: vnde substantia radicis celsi ad interius delata constringit et comprimit gingiuam ⁊ eam constringendo eum euellit.

¶ De prunis.

PRuna parum nutriunt. eorum duplex est modus. Sūt enim alba ⁊ nigra. Alba dura sunt digeri: nociua stomacho: exigue solutiua: hec qm̄ grossa sunt comedi non debent: nisi grandia ⁊ bene maturata fuerint. Item pruna nigra bifariam diuiduntur: in domesticum et agreste. Rursus domesticum triplex est. nigrum perfecte maturatum dulce: crudum durum viride ponticum: rufum mediū maturati et crudi in sapore quoddam habens acumen. Nigrum itaqꝫ perfecte maturatum ⁊ dulce minus est frigidū: magis humidū. Frigiditas eius in primi gradus initio: humiditas in fine. stomachum humectat ⁊ mollit: ventrem dissoluit: choleram rubeam eijcit: si tamen sepe vtatur nimis stomacho nocet. Crudum ⁊ durum: viride ⁊ ponticum est pessimū in cibo ⁊ medicina: durū enī est stomacho ⁊ nociuum: minime nutrit atqꝫ fatigat. Rufum nigro frigidius est magis: minus humidū: ideo refrigerat minꝰ. Optima sunt carnosa corticis subtilis: ⁊ in sapore acrorem quēdam cum ponticitate habētia: ante cibum sumpta nō nocent. Agrestia stiptica sunt: valēt ad diarriā ⁊ dissenteriam. Gummi eorum valere quidam dicūt ad lapidem in vesica: si cum vino accipiatur. Si autem cum aceto temperentur: ad impetiginem valent. De cerasis idem que de maturis prunis sentimus.

¶ De crisonulis.

CRisonula frigida sunt ⁊ humida in secūdo gradu. facile in putredinem cōuertibilia. grossum phlegma generant ⁊ viscosum in cōcauitate epatis ⁊ splenis: idcirco diuturne sunt causa febris. hec omībus modis sunt pessima ideo ante cibū semper accipi debēt stomacho inanito: post cibum enim stomacho pleno in superioribus natant: ⁊ in aceditatem cito putredinēqꝫ conuertuntur. Si enī noxietates eorum cauere cupimus: ieiuni accipiamus: et post illa anisum masticem et vetus vinum ac odoriferū: oleum ex nucleis eius expressum valet emoroidis.

¶ De persicis.

PErsica frigida sunt ⁊ humida in secundo gradu: plurimū similia crisonulis: sed saporiora stomacho cōuenientia: non enim cōuertuntur vt crisonula: licet crisonulis sint similia: quia eodem modo phlegma generant. Persica ieiunis stomacho vacuo sunt edēda: ⁊ post vetus vinum odoriferum est bibendum. Persica in duo diuiduntur. Est enim grande album pilosum: ruboris quiddam habēs. Est paruum: lene: rufum: vel citrinum. Grāde saporis est dulcis: acriorisqꝫ cuiusdam humiditatis: humidius ac viscosius est: quare conuertibile in phlegma grossum atqꝫ putredinem. manifestatur hoc: quoniam si persicum fissum ferro post paululū naribus apponas: odorem quasi putredinis senties. Paruū odoratiuum ⁊ cōuersione longinquum: frondiū eius succus potatus lumbricos ⁊ cucurbitinos educit: idem facit si ex eo cataplasmata feceris vmbilico: si verminose apponas auricule vermes occidit.

¶ Superius determinauit ysaac de fructibꝰ in toto mollibꝰ: hic aūt de mollibꝰ in parte: ⁊ in parte duris: qꝛ de illis q̄ habēt nucleos primo: ⁊ secundo de illis qui non habent nucleos: sicut poma. ¶ Queritur vtrum pruna competant in febribus: videtur ꝙ non: quia dicit Auicē. ꝙ calore naturali debili existente non competunt pruna: nec hmōi fructꝰ humidi ⁊ frigidi: quia statim calorem naturalē extinguerēt sed in feb. calor naturalis est debilis ⁊ febrilis fortis: igitur. Item Auicē. cap̄. de eo quod comeditur ⁊ bibitur: dicit ꝙ ex omnibus fructibus generantur humores phlegmatici ⁊ corruptibiles: sꝫ corruptibiles maxime in feb. timētur: igit. Item pruna non cōpetunt nisi in stomacho mundo: sed stomachus feb. est immundus: igit. In ꝯtrium est visus. Item practici dicunt ꝙ pruna debent refrigerari in aq̄: deinde febricitātibus administrari. Hoc idem ꝓbo per rōnem: quia dicit in littera auctor: ꝙ pruna choleram rubeam proijciunt sed febres vt plurimū sunt de cholera: igitur. Item omnis cura fit per cōtrarium: igitur. Ad hoc dicit girardus supra vij. viatici: ꝙ in febribus nullus fructus competit cum generet putrefactionem que maxime debet caueri in feb. Alij dicunt ꝙ pruna ratione sue complexionis competunt: quia alterant malam complexionem calidam et siccam: sed ratione sue compositionis rare ⁊ mollis cito passibilis ⁊ parate putrefactioni non competunt. Alij dicunt ⁊ melius: ꝙ competunt ratione febris formalis: sed si febris sit materialis subtalis cholerica adhuc competūt alterando illam ⁊ ingrossando ⁊ ventrem lubricando magnam partem cholere euacuādo: sed si materia febris sit phlegmatica: que indigeret subtiliatione ⁊ maturatione: et non ingrossatione: nō cōpetūt. Ad primū argumētū dicit ꝙ in calore debili absolute nō cōpetūt: sꝫ in cōparatione ad materiam morbi debilis bene cōpetūt. Vel dicēdū ꝙ cōpetūt pruna in febribꝰ: qꝛ natura sagax non transmittit pruna in febribus nisi ad alterationem materie ⁊ hoc dicit Auicē. caplo de opiatis. Ad secundum dicitur ꝙ esset verum si diu manerent in corpore: sed cito expelluntur. Ad tertium dico ꝙ stomacho immundo non competunt cum distemperantia: ⁊ etiam ratione febris materialis: sed formalis. ¶ Queritur que magis competāt alba vel nigra: videtur ꝙ alba: quia sunt frigidiora: vt dicit littera. In ꝯtrium est littera que dicit ꝙ nigrum perfecte maturatum est melius. Item nigrum est magis digestū: igitur. Solutio ꝙ in via medicine alba meliora sunt: sed in via diete nigra sunt meliora: quia magis digesta: ⁊ hic principaliter agit de dieta. Vel dicendum ꝙ nigra simpliciter sunt meliora: quia alba habēt quandam humiditatem phlegmaticam per quam repugnant digestioni: et cito putrefiunt: ⁊ illa humiditas est cōsumpta in egris ꝑ digestionē. ¶ Queritur que magis valeant in febribꝰ: aut magna aut parua. Arguitur ꝙ magna: quia vt dicit phus: magnitudo sequit complemētum rei: igitur: cum res completa sit melior incōpleta. In contrarium est ratio: qꝛ videmus vuas maiores esse peiores in febribus: igit ⁊ pruna similiter. Solutio ꝙ magna non competunt qꝛ fiunt ex abundātia materie q̄ ibi remanet indigesta. Item nec parua: qꝛ fiunt ex defectu virtutis: sed mediocria valent: qꝛ ṽtus est ibi sufficiēs ⁊ materia equaliter ⁊ moderate abundās. Tamen possumus dicere ꝙ parua in feb. sunt meliora: qꝛ magis digesta ⁊ digestioni obediētia: nec ē ibi tāta materia phlegmatica. Ad auctoritatē dicēdū ꝙ phus intelligit de magnitudine cū fortiṽtute q̄ nō est in magnis prunis: imo est debilis ṽtus. ¶ Queritur de controuersia inter auctores: qꝛ Auicē. dicit ꝙ inter cetera pruna citrina sunt meliora: ⁊ ysaac dicit ꝙ nigra sunt meliora. Ad hoc dicendū ꝙ Auicē. laudat citrina nō vitupe-

rando nigra: imo cum hoc nigra cōmendat: τ sic sub nigro cōp:ehēdit citrinū: sed ysaac diuidit nigrum solūmodo contra albū: concipiēs citrinū sub nigro. ¶ Querit̃ q̄ pruna debent poni in syrupis factis ↄtra febres: aut pruna nostra viridia: aut damascena que diu reseruant̃: videt̃ ꝙ nostra viridia: q: alterant in malam cōplexionē: cū sint frigidiora τ humidiora ꝙ damascena: vt dicit in littera. Itē pruna damascena sunt calida: igit̃. In ↄ̃rium est visus. Itē que est cōparatio vue passe ad viride: eadē est damasceno: ū ad viridia: s; vue passe semp in syrupis ponūtur: igit̃. Itē viridia pruna hñt quādā humiditatē phlegmaticā digestioni repugnātē: sed indigestionē maxime timem⁹ in febrib⁹: τ damascena hñt illā consumptā: igit̃. Solutio: ꝙ si patiēs plus molestet̃ calore febrili tunc viridia debent poni: si aūt plus a debilitate digestiue patiat̃: tūc damascena debēt poni. Aliter ꝙ si materia febrilis sit in regione prime digestiue: vt in stomacho tunc magis cōpetunt viridia: q: statim obuiant calori febrili τ ipm alterant. Si vero sit in regione tertie digestiue: tūc damascena magis debent poni in syrupis: q: cum sint ca. τ hu. attrahunt̃ a mēbris: τ secum deferunt v̄tutes medicinarum valētiū cōtra febrē: nō sic vero viridia cū sint stiptica et frigida nec p̄nt ad mēbra tertie digestiue penetrare. S; q: raro materia febris ī stomacho ↄtinet̃: igit̃ raro apponim⁹ ī syrupis pruna viridia. Et si dicas ꝙ visus semp ponit vuas passas τ non virides. R̄ñdeo ꝙ hoc est q: semp inueniūtur vue passe τ damascena: nō aūt semp viridia pruna nec virides vue. ¶ Querit̃ vtrum pruna damascena laxent vētrē. Solutio: ꝙ pruna damascena rōne sue humiditatis laxant: τ hoc per se: τ sic loquit̃ ysaac hic: τ Gal. sed tñ p accidens restringunt: quia alliciunt mēbra: τ mēbra auida sunt in eorum retentione: τ sic loquit̃ Auicē. auctoritate diascoridis: Uel dicēdū ꝙ Gal. τ iste auctor loquūt̃ de viridib⁹: Auicē. aūt τ diascorides de damascenis. Nota gūmi pruni valet ↄ̃ lapidē: vt dicit littera: q: rōne sue humiditatis remollit: et rōne caloris acquisiti ab exteriori cōsumit materiā ipsius lapidis τ frangit. ¶ Querit̃ cuius complexionis sint cerasa rubea τ nigra. Pro quo nota ꝙ color datur multis modis. Uno modo rōne finis: τ sic tertia digestio dealbat q̄ d₃ assimilare mēbris nutrimentū τ mēbra sunt alba. Scdo modo rōne materie: τ ſm hoc dicit Auicē. ꝙ calor agens in materiam siccā dealbat: in humidā v̄o denigrat: τ duo ↄ̃ria ab eodem agēte gn̄ant̃. Tertio modo a modo actionis: τ hoc mō ignis a principio sue actionis denigrat: τ in medio dealbat τ in fine rubificat. Quarto modo a tota specie datur color: τ sic oīs coruus est niger: τ oīs cignus albus: τ oīs pica varia vt dicit phs in de aīalib⁹: τ non reddit̃ inde causa. Et sic rubedo in cerasis: vel nigredo dat̃ ab agente: vt posset obijci ꝙ nigredo fit a calore adurente: aut frigido mortificāte: sed in cerasis nigris nō est adustio: ergo si frigida: dat̃ igit̃ a tota specie: et sic ꝙuis dicat Auicē. ꝙ rubedo inflāmationi semp attestat̃: tñ in cerasis rubeis rubedo nō fit ab agente: sed a tota specie: τ etiā sic in rosis rubeis τc. Et si arguatur ꝙ cerasa rubea citius digerunt̃ ꝙ nigra: vt dicit ysaac: τ cibi qui citius digeruntur sunt calidiores: vt vult ysaac. R̄ñdetur ꝙ hoc nō fit rōne sue cōplexionis: sed cōpositionis: τ sic fit cōclusio ꝙ cerasa nigra sunt dulciora: τ p cōsequēs calidiora rubeis cū crescūt in plantis altioribus. ¶ Queritur q̄re cerasa siluestria tardi⁹ maturātur domesticis cū tñ sint calidiora domesticis. Cā ē q: loc⁹ siluestris siccitatē imp̄mit locus vero domesticus humiditatē τ caliditatem. vnde videmus aīalia domestica hu. τ ca. τ siluestria sicca τ melācholica: cum ḡ cerasa domestica sint cali. τ humi. citius recipiunt digestionē ꝙ siluestria: que sunt fri. τ sicca. ¶ Querit̃ quare cerasa siluestria sunt pauce carnis: τ multi nuclei: τ econuerso domestica. R̄ñdeo: q: cerasus siluestris cū sit altior domestica: parum de humiditate attrahit τ multū de sicco terreo cū sit siccior domestica: τ vnūquodq; attrahit nutrimentū sibi cōueniēs: τ q: caro gn̄at ex humido aquoso: q̄d humidū aquosum in pauca quātitate attrahit̃ a siluestrib⁹. Item cum cito ibi cōsumat̃ in lōgitudine itineris. S; quia ibi multū attrahit̃ de sicco: τ nucleus fit gn̄atus ex sicco terreo: igitur nucleus est grossus: totum aūt est ecōtra in domesticis. ¶ Queritur de crisolocamis τ persicis: τ p̄mo vtrū crisolocāna generēt egritudines diuturnas: videtur ꝙ sic: quia hoc littera innuit. Item dicit ꝙ generant grossum phlegma τ viscosum: sed oē tale gn̄at egritudines diuturnas: igit̃. In ↄ̃riū est Auicē. dicēs ꝙ crisolocāna aromatica subtilē τ laudabilē generant sanguinē: τ cito digerunt̃: sed nullum tale generat egritudines diuturnas: igit̃. Ad argumētum istud dicit̃ ꝙ Auicē. intelligit nō simpliciter: sed respectu crisolocānoꝝ nō aromaticoꝝ: ideo generāt egritudines diuturnas. ¶ Iuxta h̄ querit̃ quare crisolocāna τ p̄sica pessimi sunt nutrimenti: vñ dicit̃: persica sunt pessima esca. R̄ñdeo: quia gn̄ant hu. phlegmaticos p indigestionē: ideo pessimi sunt nutrimenti. Una causa est: quia persica τ crisolocāna hñt in se amarū saporē occultum: τ hoc a natura sue plātē: τ q: fruct⁹ attestat̃ sue plāte: τ sua plāta ē amari saporis: sed omne quod nutrit: nutrit rōne sue dulcedinis: igit̃ cum recedant a dulcedine sunt pessimi nutrimenti. Secūda causa est: q: ſm Arist. caro iuxta ossa cito putrefit: τ oē tale est pessimi nutrimēti: sed ista habēt carnē iuxta ossa: igit̃. ¶ Queritur: quomodo fiunt persica sine nucleo: τ quare potius fiunt per insertionem in salice ꝙ in aliqua alia arbore. R̄ñdeo q: salix inter omnes arbores ſm p̄hm in libro de plantis: est magis rara: τ tantūmodo attrahit humiditatem aquosam: vnde non ordinatur ad hoīem nisi quātum ad folia sua: ergo cū nihil attrahit de sicco terreo: τ nucleus gn̄etur ex sicco terreo: τ caro ex humido aquoso: igit̃. Et q: salix plus h₃ de humido aquoso: vt patet: quia qñ abscinditur adhuc floret: ideo soluit̃ scda questio. ¶ Querit̃ que sunt meliora aut persica cum nucleo aut sine eo. Probatur ꝙ sine eo: q: os attestat̃ melācholie: caro vero sanguini: igit̃. R̄ñdeo: ꝙ cum nucleo meliora sunt: q: tūc sunt in statu naturali: τ vnūquodq; sic se habens melius est. Ad argumētū dicit̃ ꝙ bene conduderet si nucleus cederet in nutrimentū: sed imo potius attrahit impuritatē carnis τ eam purificat. ¶ Queritur vtrum persica sint meliora cum musto aut cū vino: videt̃ ꝙ cum vino: q: dicit littera ꝙ in vino forti debēt comedi: τ non dicit cum musto. Ad idem: quia persica generant hu. phlegmaticū vt dicit littera: τ per hoc recedunt a tēperamēto: s; talis generatio phlegmatis p mustū auget̃ per vinū vero corrigit̃: igit̃. In ↄ̃rium est visus τ isti v̄sus. Persica cū musto vobis damus ordine iusto: Sic est sumere mos in cibis sociādo racemos. In ↄ̃rium etiā est etymologia nominis: quia persica dicunt̃ ſm quosdā quasi per se iniqua: cū musto v̄o amica. R̄ñ. ꝙ cū vino sunt meliora. Ad argumenta in ↄ̃rium dico ꝙ visus laudat rōne appetitus: vnde vulgus magis seruit appetitui: s; in via medicine preualent in vino. Et nota ꝙ qñ auctor dicit ꝙ iuuant stomachū: intelligit respectu crisolocānoꝝ q: simpliciter nocent.

¶ De pomis.

Poma in duo diuiduntur. In completum maturatum perfecte in sua arbore: et in crudū τ immaturatū durum τ ligneum. Crudū male nutrit: τ stōacho nocet: dolorē generat: laborēq; stomacho efficit: ex quo eiectū venas vt oportet non penetrat. assuefactio eorum causa fit febris diuturne et dure dissolui: quod de ceteris intelligendum est fructibus: qui non sunt in suis arboribus perfecte maturati. Perfecte maturatū in sua arbore diuersum est suorum pro diuersitate saporum. Est enim stipticum: est ponticum: rursus est acetosum: est dulce: est sine sapore. Pontici substantia frigida τ sicca terrestris: conueniens eis quorum stomacho calor et humiditas dominatur: quoniam ponticitate sua stomachum premit: τ humiditatis eius plurimū in inferiora demittit. q̄d remanet desiccat: quare stomachum confortat τ intestina: in se tamen grossum est: durum digeri: τ tarde penetra

re in venas: et ideo inflationē facit: ⁊ neruis nocet:
hec enim natura est in corpore suo. Liquor vero ei⁹
laudabilior: subtilior: ac lenior est: idcirco stomachū
confortat ⁊ intestina: valet ad sanguinis fluxū: dissin
teriam: ad cholericā egestionē ⁊ vomitum: ppterea
pomorum hmōi succum oportet mandendo exprimi
carnem aūt pisci: aut ingeniari quomodo eorum du
ricia ⁊ asperitas auferantur. hoc itaq; tribus modis
fit: aut illud elirādo in aqua: vt ex aqua humiditatē
attrahat et mollicie: aut sup fumū aque calide suspē
dēdo vt humectet aut maturetur: aut dissecta p me
dium granis interioribus duris proiectis eorum lo
co mel aut zuccarum reponendo fm naturam ac
cipientium: ita cōmixtum: postea induendum pasta
⁊ in cinere calido aut prunis dimittendum donec pa
sta exteri⁹ excoquat. Ars hmōi mollicie; sibi prestat
ac saporitatem: et ad digerendum velocitatem: no
xietatem eius in neruis aufert. Stiptici substantia
terrestris ⁊ sicca humiditatem habet: ppterea frigi
ditatis est maioris q̄ siccitatis. liquor vero eius sub
tilior superiori ⁊ corpus est mollius quare conuenit
quoq; stomacho cui non multa humiditas domina
tur: vis nāq; eius debilis est humiditati plurime
repugnare: idcirco actio eius ad ventris strictionem
⁊ stomachi confortationem ⁊ vomitum valet. Item
appetitiue vel digestiue suauis est sine labore natu
re. Acetosi nature dominatur aquosa substantia cū
terrestri exiguo. hac de causa frigiditas eius ⁊ sicci
tas temperatiores sunt stiptico ppter vicinitatem
liquoris aeree nature. inde humores generant frigi
gidos tenuissimos penetrabiles. Actio eius compo
sita est: qm̄ constringit ⁊ confortat stomachum ⁊ ven
trem: ⁊ egestionem cholericam ⁊ vomitum inhibet:
hec tamen sua stipticitate operantur. Cum frigi
ditate vero et tenuitate liquoris sitim extinguit: et
acumen cholere rubee. cum acetositate cardiace cho
lerice vires aufert: ⁊ humores grossos qui calidi non
sunt i stomacho destruit: ⁊ chimos dulces ac tenues
quor; dulcedo sine acumine existit: humores grossos
diuidit: egestionem humectat ⁊ expellit: dulces vero
chimos attenuat: vt totum corpus habeāt penetra
re. hmōi poma ⁊ ante cibum ⁊ post bona sunt edi:
preter pira sola: quēadmodum Diascorides asseruit
quoniam pira ante cibum nociua sunt.

De citonijs ⁊ malisgranatis.

Itonia ⁊ malagranata añ cibū accepta:
si sint pontica et stiptica: et similiter si
sint acetosa stomachi confortant substā
tiam et intestinorum. egestionem cho
lericam auferūt: morsionemq; intestinorum. Post ci
bum autem ex superioribus stomachi ad inferiora
deponunt escas: ⁊ fumum salientem ad caput: vomi
tumq; cholericum reprimunt. Et dulcium substantie
natura ⁊ complexio aquosa ⁊ temperata: caloris ali
quid obtinet: ⁊ ideo parum refrigerat: ⁊ stomachum
confortat exique: quare stomacho calido aut molli
nō cōuenit. Nociua eis qui cholericā egestionē hn̄t
⁊ vomitum. Non sapora pessima sunt in omnibus
qualitatib⁹: quia nature frigide sunt ⁊ humide: ma
gis autem frigide q̄ humide: ppterea nec fm cibum
valent: nec fm medicinam. quippe nec saporem ha
bent vt expedit cibo: nec iuuamentum vt medicine:
quoniam pontica nō sunt vt stomachum confortēt:
egestionemq; inhibeāt: nec acida vt acumen cholere
extinguāt ⁊ vomitum: nec dulcedinē habent vt nu
triant: sed humores phlegmaticos crudos gignunt.
Quoniam ergo de malis: piris: citonijs ⁊ granatis
vniuersaliter dixim⁹: oportet vt de singulis particu
lariter dicamus.

De diuersitate malorum.

Um in natura ⁊ substātia sui mala diuer
sa sunt: quoniam quedam pontica sunt
terrestria: quedam stiptica ex terrestri cō
posita: ⁊ aquosa. Item acida ex aquoso
modicoq; terrestri composita. Rursus dulcia tem
perata inter quattuor qualitates media. Rursus
insapora aquosa: necesse est vtique frondes et ra
mos corticesq; eorum pariter esse diuersa. Ponti
ca ⁊ stiptica sunt frigidiora: ⁊ tardiora ad digerendū
magis autem confortatiua sunt stomachi ⁊ cōstricti
ua egestionis. Porro acetosa que ceteris minus sic
ca sunt: subtiliora sint necesse est ac penetrabilio
ra: quare acumē chole.ru. extinguūt: ⁊ defectionem
cordis ex caliditate confortant: sitim mitigant: sto
machum confortant: vim excitant appetitiuam: ege
stionem vomitumq; inhibent cholericam maxime si
a ieiunis accipiūtur: quia cibi antea comesti prohi
bent ea ad locū decoctionis descendere: ⁊ ideo in su
perioribus natant: os enim stomachi superioris cō
primēdo inferius relaxando solutionem faciunt. In
hmōi autem actionibus pontica stipticaq; sunt for
tiora acidis. Habent tamen acida ppietatē a stipti
cis pōticisq; diuersam ⁊ discretam: si enim in stoma
cho humores grossos non frigidos inuenerint: diui
dunt ac dissoluunt. ⁊ ad inferiora deponunt atq; ex
pellunt. Rursus si chimos dulces: nec acutos repe
rerint: nec grossos acuunt: et viam faciunt per to
tum corpus penetrandi. Sirupus ex eis confectus
itidem valet. Dulcia vero que temperata sunt: inter
quattuor qualitates media: frigido stomacho mini
me nocent: ad strictionem siue laxationem ventris:
in manifesto non sumantur. Sunt autem alia in
ter dulce et acidum media: huiusmodi appellan
tur. Actiō eius media est dulcis et acidi: ad sitim
tamen mitigandam: caloremq; extinguendum: cho
lereq; rubee acumen acido est vicinum. Cardia
ce vero qui ex calore contingit: palam prodest: pro
pter vineum saporem quem habet. Insapora eo q̄
illis aquosa humiditas dominatur: nec saporitatem
habēt nec iuuamentum. Idcirco abominabilia sunt
⁊ fastidium faciunt: nec stomachum confortant: nec
vētrem dissoluūt. Frondes ⁊ rami corticesq; eorum
stiptica sunt: ⁊ acida ⁊ confortatiua stomachi: vulne
ra solidant: humoresq; malos ad ea currentes inhi
bent.

¶ De citonijs.

Citonia generaliter diuiduntur in duo. In pfecte videlicet maturatū: ⁊ crudū ligneū. Crudū itaq; ⁊ ligneū pessimū est: q2 grossū est ⁊ terrestre durum ad digerendū: humores generat crudos ac grossos: nil nutrit: idcirco ea vitare oportet. Maturatū vniuersaliter frigidū est in fine primi gradus: siccū in medio secundi; pptera ponticitas ⁊ stipticitas maior est q̄ in ceteris malis: ideo valet ad sanguinis fluxum ⁊ egestionē ⁊ vomitum: cōfortatiuū stomachi est: etsi moretur in eo: multum tamen acceptū fastidiū facit: presertim post cibum: ⁊ maxime si cibus grossus sit ac viscosus. Rursus citonia specialiter diuidunt̄ in sex: in ponticum: stipticum: acetosum: muzum: dulce: aquosuʒ: vel insaporosum. Ponticū v̄o ceteris grossius est: ac terrestrius durius digeri membra comprimēs p̄cipue neruosa: quare caro ei⁹ pessima est. Multitudine quippe sue compressiōis diuidit membra: quasi acute rei acies: idcirco philosophi acutum illud accidētaliter asserunt; pptera assuescentibus colicam passioneʒ generat dolorēq; neruorum: verūtamen liquor eius non similiter: sʒ stomachū confortat: vrinā prouocat: egestionem vomitūq; cholericū stringit: ad fluxum sanguinis valet: hac de causa succum mandendo exprimi oportet; carnem autem proijci; aut ingeniari vt eius duricia ⁊ asperitas auferatur: aut elixando: aut supra aquam calidam apponendo: aut scisso mel reponendo durioribus eiectis sicut supradiximus. Stiptici v̄o natura ⁊ actio vicina est pontico: debilior tamē: tenuior nāq; est liquor ipsius: idcirco illud pontico vt precipimus confecto plus contulit. Gal. ait acidum est subtilissimū ⁊ penetrabilius. ideo sitiʒ extinguit ⁊ acumen cholere rubee: cardiacis ex calore valet: egestionem vomitum cholericū vrinam prouocat: vim appetitiuam auget. odor cuius vomitum prohibet: succus post bibitū vinum fumum deponit vini salientem in caput: cōpressione autem sua dissoluit ventrem: vnde post cibum multū acceptum illaudabile est: stomachi enim superiora cōprimens indigestas escas crudasq; deponit. Dulce tamen temperamētum quiddā caloris habet: vnde vis ei maxima non est sitim aut calorem extinguendi. Muzum medium est acidi ⁊ dulcis vnde nec soluendi nec ventris constringendi virtutē habet. Differentia muzi ⁊ acidi est ea que pontici ⁊ stiptici cōparatio. De aquoso vel insaporo sufficiat superius in vniuersali dieta disputatio. Malorū differentia ac coctanorū proprietas duplex est. coctanorū vna q2 cum stipticitate sua est diureticū: altera q2 in corruptionē non mutant̄ in stomacho: mala aūt ideo corrūpuntur: q2 humiditatis supflue ⁊ crude sunt. Si coctana accipias mūdificato stomacho cibo ⁊ humoribus: ventrem cōstringūt: stomachū confortāt. vnde Rufus: coctana non cōuertunt̄ in stomacho infirmorū: quātomagis in sanis: diuerse tamen sunt actiones eorum pro diuersis temporibus acceptionis: q2 si stomacho cibo vacuo accipiantur: ⁊ confortant ⁊ prosunt solutiōi ad stringendum. ⁊ vomitū ⁊ sanguinis fluxum ⁊ vrinam prouocāt. Si v̄o in stomacho cibis pleno accipiant̄: permanent natātia superioribus stomachi: osq; eius cōfortant ⁊ exprimunt superiora eius: atq; ad inferiora deponunt cibum cito: magisq; ita accepta ad stringendum vomitum prosunt ,ppter oris stomachi confortationem. Propterea stiptica omnia post cibum accepta solutionem faciunt propter superiorum stomachi ↄstrictionē ⁊ inferiorū dilatationē. Qui autē volunt coctana propter stomachū confortandum et egestionē stringendā accipere: ieiuni accipiant stomacho inanito. Qui v̄o propter egestionē laxandaʒ ⁊ stomachū vacuandū: post cibum accipiant: nō multum tamen quantitatis: qm̄ si multū accipiāt stomachum grauant ⁊ digestioni repugnant. Solent quidam reprehendere ⁊ contradicere q2 in ceteris malis non idem indicauimus de eorum virtute iudiciū: quibus respondemus q2 mala superfluā humiditatē habent crudam nec bene digestaʒ. hoc eis prestat lubricitatem: nec sinit stomachū exprimere ⁊ ↄfortare. Eligenda ergo sunt coctana parua bene rotunda ⁊ odorifera vt rufus dixit.

¶ Queritur de fructibus in parte mollib⁹ qui sunt eiusdē nature: vtrū competāt in regimine sanitatis: videtur q2 sic: q2 Aristoteles dicit q2 plante mediante suo fructu ordinant̄ ad hominem: mediāte v̄o suo semine ad multiplicationē sui. Unde dicit Aristo. in quarto metheororū: q2 tunc est papauer perfectum quando potest generare sibi simile: igitur. Item dicit Gal. in tegni. q2 optima natura tantum appetit quantū digere potest. ⁊ Haly in cōmento dicit q2 discrasia naturalis appetit similia: ⁊ per illa conseruatur: innaturalis v̄o cōtraria ⁊ per illa leditur. Et dicit Aristoteles q2 naturam inquimus desiderare qd̄ melius est. ergo cum pueri habeant optimā naturam respectu aliarū etatum ⁊ appetant istos fructus: igitur. In contrariū est auicē. dicēs q2 caueat conseruator sanitatis q2 aliquod medicinale non accipiat: ergo cū isti fructus sint medicinales: igit̄. Ad hoc dicunt q̇dā q2 duplex est regimē sanitatis. quoddā est formale: ⁊ tale cōstat per similia. ⁊ isto regimine solū indiget cōplexio tēperata: ⁊ sic non competūt fructus. Est aliud regimen finale qd̄ fit per contraria: ⁊ hoc modo cōpetunt. Uel dicendū q2 in regimine conseruatiuo non cōpetunt: sed bene in permutatiuo. Ad auicen. dicendū q2 formaliter nullus fructus competit in regimine sanitatis. Ad primū argumentū dicit̄ q2 quedam ordinantur ad hominem immediate vt caro ⁊ alia huiusmodi cibaria ex quibus homo nutritur immediate: ⁊ sic non competunt fructus. Quedam vero mediate vt ordeum: bus ordinatur ad hominē mediante boue: ⁊ sic fructus bene cōpetunt. Ad secunduʒ dicitur q2 non appetuntur a pueris appetitu naturali de quo intelligit phus: sed appetitu aīali qui q̄nq; est ad bonū: q̄nq; ad malū. ¶ Querit̄ vtrū isti fructus cōpetāt in ,plongatiōe iuuētutis ⁊ retardatione senectutis: videt̄ q2 nō: q2 iuuētus stat per cali. ⁊ hu. sicut vita: ḡ oē qd̄ reprimit hmōi ca. ⁊ hu. abbreuiat iuuentutē: sed cū isti fruct⁹ sint fri. ⁊ hu. abbreuiāt iuuentutē reprimēdo calorem naturalē. Itē dicit Auicē. q2 ista tria cōsequunt̄ se adinuicē. s. hūiditas aquosa: canicies ⁊ senect⁹. vn̄ dicit q2 senes humidi sunt illa humiditate qua iuuenes sunt sicci. s. hūiditate accidētali: sed isti fruct⁹ sunt humidi ⁊ fri. igit̄. In ↄtriuʒ sunt practici. h̄ idē ,pbat̄ ratiōe: q2 inter oēs hoīes cholerici sunt min⁹ in iuuētute: ⁊ citius veniūt ad senectutē; ⁊ phlegmatici ecōuerso: igit̄ illō qd̄ facit q̄si de cholerico phlegmaticū ,plongabit. Itē isti fruct⁹ cū sint fri. ⁊ hu. retardāt consumptiōeʒ hūidi naturalis a calore naturali p quā accelerat̄ senect⁹: igit̄. Ad hoc dico q2 senect⁹ retardat̄ multis modis. Uno modo formaliter: sc; per aliqua multiplicātia materiā humidā per quam stat iuuentus: ⁊ hoc modo omnis res calida ⁊ humida retardat senectutē. Sc̄d̄o quedā retardāt se-

nectutem addendo in calorē naturalē: ⁊ hoc aut qualitatiue sicut piper ⁊ allia que acuunt calorem naturalē: aut quantitatiue vt applicatio lane calide supra stomachū: vel puelle vel viri iuuenis ad stomachū: aut quantatiue ⁊ qualitatiue sicut bona cibaria. Aut per irrorationē aque calide supra mēbra sicut balneum aque calide que irrorat membra tertie digestiue. Quarto modo humiditatē aquosam accidentalem consumendo: ⁊ hoc modo operatur sicut omnis trifera vt dicit Auicenna: retardat senectutē: quia consumit materiam humidam aquosam accidentalē ⁊ superfluam que faciebat rugas in corpore: per quas rugas homo videbatur esse senex. Quinto mō preseruādo ab egritudine accelerante senectutem: ⁊ hoc modo fructus: quia sunt frigi. ⁊ humi. preseruant a morbo calido ⁊ sicco: pseruant a senectute cita: ⁊ etiā reprimendo citam consumptionem humidi cal. reprimēdo.

¶ Queritur vtrum isti fructus debeant capi ante vel post pastum. Solutio: ꝙ quidam fructus sunt in toto molles et rare substantie: qui cito digeruntur ⁊ cito expelluntur: sicut cerasa ⁊ pruna: ⁊ abluunt stomachum ⁊ abstergunt: ⁊ sicut medicina ante cibum sumuntur. Quidam sunt solidi ⁊ dure cōpositionis sicut sunt poma: pira: coctana: mespila ⁊ huiusmodi: ⁊ tales post pastum debent sumi. Una causa est: qꝛ faciunt cibos supernatantes descendere ad fundum stomachi vbi est locus coctionis. Secunda causa: qꝛ isti fructus ordinantur respectu oris stomachi cum habeant illud restringere ratione sue ponticitatis: ⁊ sic faciunt cibaria ad fundū descendere ⁊ non ordinantur ad fundum: igit̄ debent sumi in illa hora in qua remaneant circa orificiū: ⁊ illa est in fine pastus. Tertia causa est: quia ratione sue substantie grosse remouent pinguedinem seu vnctuositatem supernatantē in ore eius. Arguit̄ sic: qꝛ omnes auctores volunt ꝙ cibi subtiles prius debent sumi sicut pureta brodia ⁊c. sed huiusmodi fructus sunt subtilis substantie: igitur. Secundo isti fructus incitant appetitū cum sint stiptici frigidi ⁊ sicci: sed appetitus debet incitari ante ⁊ nō post: igitur. Itē isti fructus sunt medicinales: qꝛ competunt in via medicine vt ratione sue stipticitatis ⁊ ratione sue substantie deprimant cibaria: sed omnis medicina debet accipi ante cibum vel lōge a cibo igitur. In contrariū est Ras. qui dicit ꝙ fructus amari solidi ⁊ stiptici debent accipi post cibum: qꝛ ipsum ad fundū stomachi faciunt descendere. Ad ista argumenta patet solutio per antedicta. Tamen ad primum dicit̄ ꝙ quidam sunt cibi subtiles ⁊ sorbiles: ⁊ quidam solidi quorum vnus ad alium ordinatur non in via medicine: et de tali loquendo subtile precedit solidū vt pureta carnes ⁊ sic obijcis. Quidam vero sunt subtiles fructus qui ad cibos ordinantur non in via cibi sed medicine: ⁊ tales post cibum sumuntur. Ad secundū dico ꝙ facere cibum descendere ad fundū stomachi preponderat huic qđ est incitare appetitū: igitur. Ad tertiū dicitur ꝙ bene conducit de forti medicina laxatiua ⁊c.

¶ Queritur vtrum isti fructus debeant sumi statim post cibum aut longe. Arguitur ꝙ statim: qꝛ dicit Auicenna ꝙ vnum de deterioribus in regimine sanitatis est prolōgare mensam: igitur. Item sicut caseus datur statim post carnes: sic eadē ratione isti fructus post cibaria: igitur. In cōtrariū arguit̄: isti fructus cito digeruntur respectu aliorum ciborum: ⁊ oportet ꝙ cibaria vnius comestionis siue mense simul digerantur: igitur debent sumi longe post. Solutio: quidā sunt homines qui gulose comedunt: ⁊ ad saturitatem: et nō comedunt vt viuant: sed ecōtra: ⁊ tales debent statim tales fructus comedere. Unde versus. Poma meri pleno nux est medicina veneno. vt illa cibaria superflua ad fundum stomachi comprimant̄. Alij sunt qui sobrie comedunt ⁊ parce: ⁊ comedunt vt viuant: vt habes in viatico: ⁊ tales debent comedere hmōi fructus longe a cibarijs vt tu obijcis. Ad primū argumentum dicitur ꝙ Auicen. intelligit de hora comestiōis. vnde si aliquis consueuit comedere in prima vel tertia ⁊ ꝓlonget vsqꝫ ad vesperas vel nonam tūc malū est: ⁊ sic loquitur Auicē. ⁊ non loquit̄ de diu sedere in mensa. Uel dicit̄ ꝙ Auicen. intelligit de prolongatione mense que est ciborum tm̄: ⁊ non q̄ est ciborū ⁊ medicinarū vt sunt fructus.

¶ Dubitatur cuius complexionis sunt poma: videt̄ ꝙ fri. ⁊ sicce: qꝛ fructus attestatur sue plante sicut fetus matrici: sed plāta est stiptica fri. ⁊ sicca: vt dicit Auicen. igitur. Item generantur ex residuo nutrimenti plante qđ est fri. ⁊ sicci: igitur. In contrariū sunt auctores dicētes ꝙ sunt fri. ⁊ humi. Rn̄. ꝙ in pomis est duplex cōplexio. Quedā materialis: ⁊ illa est fri. ⁊ sicca: qꝛ eorum cōponentis materialia sunt fri. ⁊ sicca: sꝫ humidū aquosum: ⁊ siccum terreū. Alia est cōplexio formalis resultans a virtute agētis: ⁊ hoc modo poma possunt cōparari ad alios fructus: ⁊ sic in principio sui sunt fri. ⁊ sic. ⁊ in fine efficiunt̄ dulcia calida ⁊ humida.

¶ Queritur vtrū poma domestica ⁊ siluestria competant in regimine sanitatis. Solutio ꝙ non in via nutrimenti: sed bene in via medicine. Et si arguat̄ ꝙ natura regulariter operās mittit melancholiam a splene ad os stomachi ad confortandū appetitum: igitur ⁊ medicus cum sit minister nature debet mittere ista poma fri. ⁊ sicca. Rn̄. ꝙ si natura indigeret medicus tunc deberet administrare: sed si natura non indigeat: non est regulariter operās: nec est in latitudine sanitatis: sed potius egritudinis: ⁊ sic tūc medicus administraret potiꝰ in cura egritudinis ⁊ non in regimine sanitatis. Et si arguatur ꝙ dicit phs in lib. posteriorū. ꝙ deambulatio post cenam est causa sanitatis: ideo qꝛ facit descendere cibum ad locū digestionis: cū igitur isti fructus illud faciant: sequit̄ ⁊c. Rn̄. ꝙ non est simile: qꝛ deambulatio nihil reale imprimit qđ generet putredinē: sed bene fructus qꝛ cito conuertunt̄ in putredinem: igitur.

¶ Querit̄ vtrū poma cōpetant in febribꝰ cū de vsu cōmuni administrent̄. Solutio ꝙ in febre duo consideramꝰ scꝫ cōditionē infirmi ⁊ naturā diete siue cibi: cū igitur cōditio infirmi sit fructꝰ tales ardēter desiderare: tūc cōpetunt poma. Unde versus. Quod natura petit q̄uis contraria dant̄: Nā potius natura viget cum vota replent̄. Et hoc idē vult Hippo. in aphorismis ⁊ in regi. acu. Parū deterior cibus. Si igit̄ consideremus naturā diete siue cibi vt pomi tria sunt considerāda scꝫ eius cōplexio: eius compositio: ⁊ tertio ipsiꝰ pomi operatio. Rōne primi cōpetunt: qꝛ alterāt cū sint fri. ⁊ hu. ratiōe tertij cōpetunt: qꝛ cōfortāt os stomachi ⁊ appetitū q̄ maxime defectat̄ in febribꝰ: ⁊ ventrē laxāt: vñ maxima copia materie febris euacuat̄ ꝑ secessum: sed respectu scđi nō competunt: qꝛ cito in putredinē cedunt ratiōe sue substātie rare. Dico tñ ꝙ vbi plus de putredine timemꝰ nō debemꝰ administrare: ⁊ vbi plꝰ de mala discrasia ⁊ cōstipatiōe vētris ecōtra.

¶ Querit̄ vtrū cōpetūt in omī feb. Rn̄. ꝙ nō ratiōe materie: sꝫ bene ratiōe forme feb. que est calor: in materia tñ cholerica competūt. Et si arguas ꝙ humide diete ⁊c. oībus fe. cōpetūt. Rn̄. ꝙ quedā est humida i actu sicut vinū ⁊ nō in eēntia. Quedā ecōtra vt lactucꝰ poma ⁊ hmōi. Quedā vo in actu ⁊ essentia vt aqua: vñ dico ꝙ Hippo. intelligit de humido in actu solū. Uel dicas ꝙ poma ratiōe sue humiditatis cōpetūt in omni febre: non tñ ratione sue substantie.

¶ Querit̄ vtrū poma debeāt decoqui aut nō in eorū administratōe. Apparet ꝙ debeāt decoqui qꝛ vsus ita consueuit. Itē carnes q̄ sunt magis similes nature humane ꝙ poma anteꝙ comedant̄ decoquunt̄: igit̄. In oppositū arguit̄: qꝛ phs quarto metheororū dicit ꝙ ars quātūcunqꝫ laboret nunꝙ ꝯsequit̄ naturā in sua operatiōe: ⁊ sic natura meliꝰ operat̄ ꝙ ars in operationibꝰ cōibus nature ⁊ arti: cū g̃ cruda poma a natura digerant̄: sequit̄ ⁊c. Item dicit phs ꝙ naturā inqꝫ desiderare qđ meliꝰ est: ergo illa sunt meliora illo mō quo sunt ordinata a natura: igit̄. Solutio ꝙ q̄dā sunt fructꝰ molles digestiōi obediētes q̄ cōplete in sua arbore maturant̄ cū generent̄ ex hu. adso vt cerasa: pruna ⁊c. ⁊ tales nō indigēt artificiali decoctione. Quidam vo sunt dure cōpositiōis ⁊ solide respectu illorꝫ: nec in sua arbore pñt maturari cōplete cū ex sicco generent̄: cuiusmodi sunt poma: pira: ⁊ tales artificiali decoctione indigēt: vnde in talibus ars supplet defectū nature. Uñ dicit Auicēna ꝙ quedā sunt pira lapidosa: ⁊ talia maxime artificiali decoctione indigēt anteꝙ comedant̄: igit̄. Ad argumēta pꝫ solutio: qꝛ est verū ꝙ naturā nunꝙ ars ꝯsequit̄ in sua opatiōe nisi natura deficiat: sed qñqꝫ deficit rōne materie inobediētis ⁊ illū defectū pōt ars supplere: vñ si natura nequit facere bonū tñ ars facit. Ad aliud verū est sm̄ ꝙ est nature possibile:

sed q: hoc nō est ei possibile dictos fructus decoquere igit. ¶ Queritur que magis competant aut assata aut elixata. Respon. ꝙ respectu hominis sani assata meliora sunt: quia per elixationem: humiditas aquosa augetur que alterat: et sani non indigent tanta alterativa humiditate: sed respectu infirmorū elixata preualent: q: plus alterant ⁊ cum hoc magis vniformiter decoquunt̄ q̃ assata iuxta auctoritatē philosophi quarto metheororū: ꝙ cibaria assata competunt laborantibus: in quibus est fortis calor cū difformiter decoquātur. Elixa v̄o quietis in quibus est calor debilis: q: cito sibi digerantur cum vniformiter per elixationē decoquantur: et in egrotis est calor debilis. Etiam potes dicere ꝙ in feb. de materia frigi. ⁊ hu. assata meliora sunt: sed in febre calida ⁊ sicca ecōtra. Et nota ꝙ ysaac q̄uis dicat ꝙ caro humida debet assari: ⁊ sic poma cum sint humida ⁊c. hoc tamen intelligit ysaac de illis que ordinantur in via nutrimenti non tamen in via medicine. ¶ Queritur quare ex pomis fit vinū seu quidā potus. Respon. vna causa est: q: sicut sunt quedā legumina in quibus homo maxime laborat: vt triticum: ⁊ talia ordinantur ad hominē in statu prosperitatis. Quedā v̄o sunt in quibus non multū laborat sicut orobus: ⁊ hmōi ordinantur quando homo est in statu paupertatis: sic similiter de vuis respectu pomorū fit vinum seu potus. de pomis quidē tempore paupertatis: ⁊ de vuis tempore prosperitatis: q: vites sunt magni sumpt⁹ ad cultiuandū. Scōa causa quia in pomis est multū de humido aquoso. ¶ Queritur quare sicera diu conseruatur puta per annum: ⁊ poma cito putrescunt. Respon. quia putrefactio fit propter permixtionem puri cū impuro vt in pomis: sed in sicera fit depuratio impuri a puro: q: fit per ebullitionem: ⁊ in illa ebullitione partes pure sequestrantur ab impuris: ⁊ cedunt in naturā vini: sicut patet de vino qd̄ diutius seruatur q̃ vua. Nota ꝙ ysaac plus laudat poma dulcia q̃ insaporosa per viam nutrimenti: et platearius econtra: sed hoc intelligit via medicine ⁊ etiam diutius conseruantur. ¶ Queritur cuius complexionis sunt coctana. Rñ. cum lr̄a ꝙ sunt frigida in fine primi gra. ⁊ sicca in medio scdi. Et q̄uis sint citrina: hoc tñ est ratione speciei ⁊ non ratione finis aut modi operatiōis sunt talia ratione materie tñ: q: sicut omnis cera est citrina: ⁊ hoc ex apibus que vescuntur ex floribus citrinis: sic ⁊ in coctanis. Et si arguit̄ ꝙ prouocant vrinam. Respon. patuit in multis locis ante: quia feces retinent. vel dic ꝙ intelligitur de succo eorum. ¶ Queritur vtrum coctana competant in regimine sanitatis. Respon. ꝙ quedam est sanitas in puncto: ⁊ sic non competunt: alia est lapsa ⁊ sic cōpetūt: ⁊ sic intelligit ysaac: etiam possunt fieri argumenta alia ⁊ similia ⁊ similes solutōes sicut de alijs stipticis frigidis facta sunt superius. ¶ Queritur vtrum succus citoniorū prouocat vrinam vt dicit littera. Respō. ꝙ in succo est duplex portio. Quedā est grossa que nutrit substantiā citoniorū: ⁊ talis per accidens prouocat vrinam: scʒ feces constringendo. Alia est subtilis que non nutrit substantiā citoniorum: ⁊ talis per se prouocat vrinam poros aperiendo. ¶ Queritur que magis competant in regimine sanitatis: aut poma aut coctana cum auctor dicat ꝙ coctana. Respondeo ꝙ in via medicine competunt plus: sed in via cibi: hoc est dupliciter: aut in stomacho mūdo: ⁊ sic poma plus competūt: aut stomacho immundo: ⁊ sic coctana: quia licet tardius digerantur: non tamen ita faciliter conuertuntur in putredinem: igitur.

¶ De piris.

Pirorum frondes ⁊ rami stiptici sunt solū modo: pomorū v̄o stipticitas cum aquosa dulcedine cōmixta est. Pira diuiduntur in duo. Domesticum ⁊ siluestre. Siluestre quidem est crudum: ponticū: et durum ⁊ grossum: nec prodest: nec boni saporis est: maturatum pirum domesticum in primo gradu frigi. in secundo sic. generat in stomacho humorē laudabilio rem q̃ mala coctana propter temperamentū suum. Est tamen diuersum s̄m saporem ⁊ s̄m complexiones suas: quoniā est ponticum terrestre ⁊ grossum: ⁊ est stipticū compositū ex aerea substantia ⁊ terrestri parua: et est dulce temperatū ad calorem quendam pertinens: ⁊ est aquosum ⁊ insaporosum. Ponticum autem minus ceteris nutrit: sed plus egestionem facit: vomitūq3 cholericum stringit: magis stomachum ⁊ intestina confortat: pro sua tamen asperitate ⁊ grossitudine vel duricia nocet neruis stomachi: vnde oportet nos ingeniari vt mollescat ⁊ amittat asperitatē: vt videlicet aut elixet̄: aut supra aque calide fumum suspendat̄ vt maturatū asperitatē suā duriciēq3 deserat: aut opertum pasta assetur: aut cū melle condiatur in frusta concisum s̄m complexionē accipiētis. Diascorides ait: diximus pira ieiunis nociua esse. nec quare nec quomodo exposuit: neq3 qd̄ eorum genus. Nos autē dicimus: ꝙ diascorides vituperauit pira ieiunis accepta: si non s̄m necessitatē ⁊ medicinam accipiantur: sed s̄m gule appetitum ad saturitatem vsq3 sumantur: precipue si pontica sint: quorum proprietas: si multum a ieiunis accipiātur: colicam generat passionem duram incurabilē: maxime si crebro assuescant. Sed s̄m medicinam ieiunis melius q̃ saturis comedunt̄. Saturis enim solubiliora sunt: ⁊ stomachum debilitant: propter superiorum stomachi compressionem ⁊ contentiue virtutis inferiorū debilitatem. Stiptica vero q: ex terrea ⁊ aquosa ⁊ aerea substantia composita sunt: subtiliora ⁊ tēperatiora sunt: magisq3 nutriunt: ideoq3 stomacho minus nocent: neq3 his ingeniari necesse est sicut ponticis. ¶ Muzum v̄o quod ad aciditatē pertinet: subtilius ac leuius: stomachoq3 ad digerendū facilius: acumen etiam cholere rubee extinguit: ⁊ sitim aufert: proinde tam ad vomitū q̃ ad egestionem cohibendam laudabilius est. pōticum plus illo stipticum est. Ex hoc sophiste argumentantur. cur pōtica sitim nō extinguūt cū frigidiora sunt muzis: ⁊ natura sit frigoris sitim extinguere. Quibus respondemus tribus ex causis oriri sitim: aut ex siccitate in quibusdam membris a stomacho remotis ꝓpter multitudines caloris ignei in illis insertam: aut ex calore nimio in ipso stomacho: aut ex salso vitreo phlegmate. Ex quacūq3 causa horū exorta sit: muzū vtilius est ⁊ laudabilius: quia liquor eius tenuis est ⁊ aereus: in sapore gratus. Si autē in membris procul a stomacho ex nimio colore nascatur sitis: liquor acidi tenuis aperit ⁊ perforat concaua membrorū: et ad eum vsq3 locum subtilis liquor penetrat vbi calor latet vnde vim incendij extinguit: ⁊ sitiē mitigat. Rursus si ex calore stomachi sitis inardescat: mouetur ⁊ dispertitur liquor acidi atq3 calorem vbicūq3 fuerit mitigat. Itē si ex salso phlegmate oriatur: per tenuitatem suam liquor acidi phlegma diuidit: eiq3 cōmixtus salsuginē diuidit: et sic fit causa sitis extinguende: q̄m aciditas salsugini opposita est. Oppositorū aūt interimētia sunt semp opposita sibi. sicut in prima huius libri particula ostēdimus. pōticū v̄o nō similiter: liquor enī eius grauis est ⁊ dur⁹ digeri:

vnde perforare nequit ⁊ penetrare ad locū sitis: propterea si ex calore procul a stomacho in mēbris oriatur sitis: ⁊ eo liquor pontici nequeat peruenire: auget calorē ⁊ sitim: si autem in stomacho ex calore generetur: ponticitas fumū desiccat ⁊ cogit in vnū: vñ fit causa augēde sitis. Rursus si ex salso sit phlegmate: cogit pōticitas partē phlegmatis ⁊ solui ꝓhibet: et fit cā augēde phlegmatice actiōis. Pira dulcia tēperate complexionis sunt: qꝫ minus ceteris frigida sunt: quapropter calefaciunt ⁊ augent digestionem: valentq̨ in his qui stomacho frigidi sunt ⁊ sicci. proprietas eis est hmōi: qm̄ si cum fungis coquantur omnē auferunt lesionē: precipue si siluestria sint propter ponticitatē suam: arboris eorum agrestis cinis bibitus in his qui fungorum comestione suffocati fiunt: valet multū. Insapora pira pessima sunt: qm̄ propter insaporitatē abhorrētur a natura: idcirco laboriosa ⁊ ꝯfusiua sunt stomacho.

De malisgranatis.

Malagranata vtilia sunt esui: sʒ vtiliora medicine: nutrimentū quippe eoꝝ etsi laudabile sit ⁊ bonū: tñ paruū est propter subtilitatem eorum facilemq̨ digestionē. Ex quattuor partibus cōposita sunt: que tamē oēs sunt stiptice: prima cortex est eius: secunda est caro: tertia est liquor: quarta grana. Liquor frigidus est: sed diuersis modis ƒm suos sapores ⁊ liquiditates. Sūt nāq̨ pōtica: acida: muza: dulcia: ⁊ īsapora. Similiter liquor tenuissimus ac aquosus: grossus: paruus ⁊ mediocris. Pontica aut stiptica impossibile est accipi ƒm cibū: qꝫ propter asperitatē ⁊ duriciam ea natura abhorret: nec recipit nisi ƒm medicinā. Proinde huiusmodi granata si parū in superficie excorticētur: ⁊ tritorū succus aut cum vino aut siropo potētur laxatiuo: inferiora stomachi exprimūt: ⁊ expellūt humiditatem putrefactā de inferioribus: precipue si calida causa sit: actio eñ eorū in stomacho sicut myrobalanorum citrinorū: ⁊ post mundificationē stomachū confortant absq̨ lesione eius neruorū: idcirco valent ad febrem diuturnā que ex putrefactis humoribus procreatur. Pruriginē quoq̨ ⁊ scabiē de putredine salsi phlegmatis natam: extirpat. Acidorū etsi mīn ceteris sit nutrimentū: videlicet malis ⁊ piris ⁊ coctanis: propter tenuitatē tamē liquoris ⁊ aquositatis acceptabilis liquoris ⁊ tēperatioris sunt nutrimēti: atq̨ facilia sunt esui: hmōi autem potestatis sunt propter paruitatē terrestris substantie: vnde in multis rebus melioris ꝙ cetera sunt actionis: ⁊ sicut alijs cōmunis est potestas cho. ru. extinguende sitis egestionis ⁊ vomitus: proprietatē tamen habent extenuandi humores eosq̨ cum vrina eijciendi: calorē epatis extinguendi: membra confortāt ⁊ presertim os stomachi: epar ⁊ cor. vnde valent ad cholericā cardiacā: ⁊ ad dolorē qui nascit̃ in ore stomachi ex choleribus rubeis. vnde Hip. in secunda particula epidimiarum de muliere patiente in precordijs: veteres eñ os stomachi precordia nuncupabant: patiebatur autem morsum ex cholera continuū ex acutis humoribus natum inherentibus villis stomachi: ⁊ nil repertū est qd ei quodlibet cōferret remediū: nisi farina ordei cū succo granati acetosi: ⁊ iure est id quidē: farine eñ ꝓpriū est humores superfluos exiccare: mali ꝟo granati acetosi: humoris acumē extinguere: et stomachū cōfortare. Habet etiam propriū ꝙ in oculis ictericorū stillatus citrinum abijcit ab eis colorē: propterea ablato cortice maligranati omnia acetosa pistentur: ⁊ succus extractus cum melle coquatur: et quandā vnguenti similitudinē habeat. valet ad vnguium oculorū expulsionem: purificatq̨ aciē a grossis viscosisq̨ humoribus. ꝙ si naribus infundatur carnem superfluam corrodit: ⁊ si ex eo gingiue inungantur rosuram ⁊ omnē fetorem expellit. Maligranati ꝟo dulcis liquor grossior est ⁊ calidior ⁊ digestibilior: ⁊ ꝓpterea caloris aliquantulū stomacho ingerit: citoq̨ in cholerā rubeam mutatur: ⁊ hac de causa natura calidis inconueniens est: ⁊ maxime febricitantibus: humectat autem ventrem: pectoris lenit asperitatem: tussim mitigat. maxime si fuerit assatum cum oleo violarum. ⁊ sic agatur foramen in summitate maligranati: in similitudine latioris denarij et impleatur oleo violarum: ⁊ super prunas ponatur: quantum fuerit oleum in coctione minutum: tantum aliud semp adhibeatur quousq̨ videatur nihil vltra posse suscipere: deinde ab igne tollatur: ⁊ ablato cortice: interior pars conterat̃: eiusq̨ succus tussientibus adhibendus est. Ista autem confectio ventrem humectat: vrinam prouocat: tussimq̨ ex calore mitigat. Et si dulcis succus cū acetoso succo misceatur: bibentibus ventrem humectat: ⁊ cholerā rubeā prohibet: calorē febris extinguit: sed etsi dulcia ⁊ acetosa malagranata insimul cū eoꝝ pulpis pistētur: ac succus bibat̃: fit ad stomachi cōfortationē vtilis: et cholericos humores atq̨ putrefactos expellit: tertianis febribus atq̨ hemitriteis succurrit. Muzū quod est inter dulce ⁊ acetosum medium: ad epatis calorem ⁊ stomachi non minus valet ꝙ acetosū: sed vim vomitum cōpescendi: ⁊ ventrem constringendi non habet: pars eñ sue acetositatis ventris solutionem aufert: dulcedinis quidē pars stipticum ventrē soluit: vnde fit ꝙ inter stipticum ⁊ solubilem constat medium. Insipidū quod est quasi aque sapor pro sui liquoris aquositatis copia ad frigiditatem pertinet: vnde inconueniēs est ƒm cibum ⁊ ƒm medicinā. ƒm cibum: quia saporē cibi non habet: vt a membris corporis attrahatur. ƒm medicinā: quia propter aquositatem nec stomachū confortat: nec solutionem inhibet: idcirco fastidiū facit: stomachum mollem reddit: cibum in stomacho digeri nō permittit: vnde fit causa rugitus ⁊ inflationis. Sed tamē malorūgranatorum nuclei si a succo expressi sunt: vtiles sunt ad extinguendū cholericū vomitum ⁊ egestionem: precipue si assentur eorūq̨ puluis bibatur: calorem etiam stomachi atq̨ cholere rubee acumen extinguit. Eoꝝ ꝟo cortices frigidi ac sicci sunt ⁊ terrestres: qui si cū aqua coquātur rizo ⁊ ordeo prius assatis: ⁊ ex oībus clystere fiat: dissintericis ⁊ diarricis commoda erunt. Similiter ⁊ ex corticibus eisdem apozima factū gingiuas ꝯfortat. Ano ꝙ ex oleo loto emorroidarū san-

guinē stringit: ⁊ sanguinis fluxū menstruoꝝ in mulieribus arctat. Cortex aūt maligranati cū radice in vino coctus lūbricos ascarides ⁊ cucurbitinos educit de ventre mortuos. Nudei quidem maligranati stipticiores sunt succo: cortex vero stipticior ē nucleis: flos autē omnibus est stipticior: ⁊ siccior. Diascorides flos inquit malorū granatoꝝ aliquantulū ad solē desiccatus: ⁊ in vitreo vase cōditus: ⁊ vase ex oleo omphacino impleto: tribus diebus ad solem posito: valet quantum oleum rosatum.

¶ Nūc auctor determinat de piris: ⁊ primo de istis que cōpetunt via nutrimenti plus ꝙ̃ via medicine. Scdo de illis q̄ plus via medicine ꝙ̃ nutrimenti. secūda ibi: Malagranata.

¶ Queritur vtrū pira competant ieiuno stomacho aut repleto. i. ante cibum vel post. Et videtur ꝙ ante: q: Auicē. dicit ꝙ isti fructus sunt cibi medicinales: igitur. In cōtrariū est auctor iste dicens auctoritate Diascoridis: ꝙ pira ieiuno stomacho maxime ledunt stomachū. idem vult ras. Ad hoc dico sm auctorē istum ꝙ si pira dentur in via cibi vel medicine ad saturitatē: tunc non cōpetūt ieiuno stomacho: q: multū replent stomachū ⁊ aggrauant. Itez ratione sue frigiditatis ⁊ hu. ledūt stomachū: vt dicit Diascori. Aut danē ratione officij vētris denegādi: ⁊ ratiōe appetitus suscitandi: ⁊ sic cōpetunt ante cibū: aut ratiōe appetitus cōseruādi ⁊ officij vētris procurādi: ⁊ sic competūt post cibū: q: reprimunt vnctuositates oris ad fundū: ⁊ faciūt cibum etiā descēdere illuc. ¶ Querit vtrū post pira cōpetat vinū aut aqua: Arguit ꝙ vinū iuxta illa metra: post pira presbyterū quere: vel adde merū. Etiā hoc idē pbat auctoritate auctoris. Itē dicit littera ꝙ pira in stomacho recepta causant colicam: q: retinent in intestinis feces: sed vinum eas euacuat incisiue aqua vero retinet obtuse: igitur. Ad hoc dicūt quidā ꝙ si pira dentur ieiuno stomacho: tunc vinū non cōpetit sed aqua: q: cum vinū sit essentialr ca. ⁊ sic. maxime ledit stomachū cū sit neruosus. Si vero dent pira stomacho repleto magis competit vinū post pira: q: adiuuat ad digestionē eorū: ⁊ ea reducit ad temperamentū cum sint frigida: ⁊ q: etiā dantur ad appetitū confortandū: ⁊ vinū ad hoc adiuuat ⁊ aqua appetitū defectat. Nota p solutione argumētoꝝ: ꝙ qn̄ pira dant ad alterandū magis cōpetunt cū aqua: ⁊ sic intelligit Constantin9: sed si dentur ad restringendū: aut ad appetitū magis competūt cum vino. Et si arguit ꝙ vinū est maxim9 penetrator: igitur faciet penetrare pira cruda anteꝙ̃ digerant ⁊ causabūt oppilationes: igit. Rn̄. ꝙ sicut citat ad penetrationem: ita etiā ad digestionē cum sit calidū. Nota ꝙ ꝙ̃uis de natura frigidi sit mouere a circūferentia ad centrū: ⁊ sic pira cum sint frigida per se habeāt restringere: siue sumant ante cibū siue post: tn̄ de p accidēs laxant calorē naturalē cōfortando per antiparistasim: q: vt dicit Aristote. quarto metheoroꝝ: licet fri. semp infrigidet de per se: tn̄ de per accidēs qn̄q3 adurit: vt pz in tonitruo. hoc idez vult Hippo. dicens Vētres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura. Nota ꝙ Auicenna dicit ꝙ si pira post cibū sumant in magna quantitate laxant: ⁊ si in modica constipāt. et hoc intellige sane: qm̄ dico ꝙ si in magna quātitate sumant post pastum laxāt: dum tn̄ non destituant a regimine nature: q: si destituerentur restringerēt: etiā si sumātur in parua quātitate: ita ꝙ nō sint sub regimine nature restringūt post cibū: q: remanēt seu reuertuntur ad naturā propriā: ⁊ sic indigesta remanēt in stomacho. Nota ꝙ pira fiūt lapidosa ratiōe siccitatis terre lapidose a qua nutrimentū suscipiūt. Et dicit palladi9 ꝙ si terra mollis addat radici: aut ꝙ arbor transplantet ad terram mollē efficient mollia pira ⁊ non lapidosa. Nota ꝙ fex vini apposita plante sterili faciet eā fructificare: hoc intelligēdo si sit sterilis ppter humiditatē grossam terreā frigidaz non potentē penetrare per minimas partes illius plāte: ⁊ fex vini cum sit penetratiua facit penetrare: sed non esset verum in sterili planta ppter locum siccuz ⁊ aridum. ¶ Queritur que sint saniora aut pira aut poma. Solutio patuit in cōparatione pomorū ⁊ coctanorū. Vltra tamen nota ꝙ poma citius digeruntur in prima ⁊ secunda digestiua: ⁊ similiter cibi molles respectu solidorū: sed in tertia digestiua est econtra: q: tertia digestiua procedit ingrossando ⁊ liquidum est tarde coagulationis: ideo poma tardius digeruntur in tertia digestione ꝙ̃ pira. ¶ Queritur vtrum malagranata cōpetant in fe. Solutio ꝙ fe. aut est ardentissima de materia cholerica ⁊ in corpore iuuene ⁊ stomacho carnoso: ⁊ tūc cōpetit succus malorūgrana. acidorū: q: tunc malā cōplexionē alterat ⁊ cholerā euacuat vt dicit littera. Si autem in conditionib9 contrarijs: contrariū fiat. Et nota ꝙ si timeamus plus de inflāmatione feb. ꝙ dulcia minus competunt cum non ita alterent. Sed si plus de difficultate anhelitus: tunc acida seu acetosa minus competūt: cum causent difficultatem anhelitus ⁊ offendant illuz: ⁊ in omnibus febribus spiritus offendens malum vt dicit Hippocra. Et ꝙ̃uis adhuc offendant anhelitū: tamē illa offensio non est ratione debilitationis virtutis de qua intelligit Hippocra. Et ꝙ̃uis etiaz malagranata denigrent linguā: tamen talis denigratio cuz fit a natura cibi nō est mala: sed si esset a materia cholerica ardente esset mala: ⁊ fit discretio istarum nigredinū: quia a materia cholerica facta lingua ē aspera ⁊ sicca: ⁊ a succo maligranati est mollis ⁊ humida. ¶ Queritur quare succus iste habet linguam denigrare ⁊ oculos clarificare. Solutio: q: lingua est spongiosa ⁊ rara ratione cuius subtilitatis et penetratiōis succi cito suum effectū demōstrat: sed oculus est solidus ⁊ non spongiosus: ideo non potest substantiam oculi penetrare: immo bene partes circundātes oculuz abstergere: igitur clarificat visum. ¶ Queritur an succus malorūgranato. cōpetat ante cibū vel post. Probat ꝙ ante: q: dicit Galie. ꝙ anteꝙ̃ medicus det aliquid egro: debet respicere presentialiter materiā morbi. Itē reprimere debet acumen siue ardorē illius materie siue ardorē stomachi: igitur. In cōtrariū est Ras. dicens ꝙ fructus molles debent exhiberi ante cibum: solidi vero post. Solutio ꝙ ras. intelligit de solidis interius ⁊ exterius vt nuces ⁊ non de duris extra et mollibus intra vt malagranata. ¶ Queritur vtrū malagrana. dulcia cōpetant in febribus cuz dulcedo fundet in grossa substantia: ⁊ omne dulce oppilet ⁊ calefaciat. Respō. ꝙ licet sint calida: tamen habēt humiditatē ratione cui9 plus prosunt ꝙ̃ nocent ratiōe sui caloris: igitur. ¶ Queritur de hoc qđ dicit Auicen. ꝙ dulcia plus confortant stomachum ꝙ̃ acetosa. Concedo cum Auicen. et causa est q: cuz dulcia sint in grossa substantia: non ita penetrāt partes stomachi sicut acetosa que sunt in subtili substantia. ⁊ etiam acetosa ratione sue frigiditatis nocent. Et si arguitur ꝙ magis vicinantur acetosa ponticis ⁊ stipticis que habent stomachū confortare ꝙ̃ dulcia. Respondet ꝙ q: sunt in subtiliori substantia respectu dulciuz magis confortant. ¶ Queritur quod est magis restrictiuum ⁊ stipticiuz: aut flos granati: aut cortex mali: aut fructus: aut planta. Respondet ꝙ flos: ꝙ̃ fruct9. Nota ꝙ quedam arbores sunt que ordinantur ad hominez mediante suo flore: vnde non habent alium fructum sicut rosarij: quedam vero mediante suo fructu: quedam mediante flore ⁊ fructu: et isti tales vltimi simul dāt florē ⁊ fruct9: ⁊ q: flos cadit ⁊ fructus maturatur: igitur fructus est minus stipticus vt in malisgranatis: sed in illis qui prius florent ⁊ deinde fructificāt sicut pira: flores sunt minus stiptici ꝙ̃ fructus sicut posset argui auctoritate philosophi in li. de plātis dicentis ꝙ flos ex nutrimenti subtiliori parte nutrit: cum igitur stipticum in grossa substantia fundetur: videtur flos minime esse stipticus ⁊c.

¶ De mespilis.

Espila frigida ⁊ sicca in primo gradu. proprietatē habent stomachū confortādi: cholericam egestionē ac vomitū auferūt: vrinā prouocant: magis pertinēt ad medicinā ꝙ̃ ad cibum: parū eīn nutriunt ⁊ grossos faciūt chimos meliora sunt ante cibū ꝙ̃ post cibum sumpta stomacho: q: sunt confortatiua eiusq3 neruis non nocētia.

De xilocaractis.

Xilocaracta modicum habent dulcedinis multūq; stipticitatis: quorum substantia grossa ⁊ lignea: digestioniq; inobediens sed viridia meliora sunt atq; solubiliora: stomacho nociua. Sicca ṽo sunt stiptica ⁊ minꝰ nocētia hac de re: q: liquores eorū parū habēt acuminis: vñ viridia sunt vētris solutiua. Cū autē desiccātur: ⁊ liquorē cum acumine amittunt: fitq; eorū substantia terrestris ⁊ lignea: proinde fit constipationis causa ⁊ vrine prouocationis: est tamen eorum pessimitas: q: tardissime descendūt a stomacho: ꝓpterea sunt causa generāde colice passionis si assidue comedantur. vnde Galie. vtinam xilocaracta nō venissent in partes nostras a sirie regiōibꝰ: ibi enī sunt solubiliora: ⁊ vt ad nos veniūt: sunt stiptica corpiq; nociua.

De glandibus.

Glandes frigide sunt in primo gradu sicce in secundo: ideoq; sunt difficiles digestioniq; inobediētes: vētris constipatiue sunt: tamē vrinā prouocantes: ⁊ corporis nutritiue quasi quedā grana: tarde quoq; de stomacho descendūt: capitis dolorem faciunt: propter earū fumū in stomacho atq; diafragmate clausum. Porro earum superficies multum est stiptica: vnde valet ad fluxum sanguinis: maxime mulieribus: apozima quidem eius valet intestinorū vulneribus: est etiam contra venenum. Glādes etiam si terantur ⁊ earum puluis in mulierum vulua mittatur: humores putridos de vulua fluentes exiccat.

De castaneis.

Castanee calide sunt in medio primi gradus sicce in secundo. Significatio earū caloris est dulcedo: earumq; saporitas ⁊ pōticitas siccitatem innuit: sed tamen ad glandium comparationē sunt ad digerendum faciles ⁊ nutribiles: tussientibus ex phlegmate non multum nociue: nec multum stiptice: nec multū diuretice. Que tamē plerūq; non comedantur: q: cerebro esui date inflationem ⁊ capitis faciunt dolorē propter digestionis duriciem ⁊ fumum in stomacho clausum. Sed vt ab eis nocumentū auferatur ⁊ stipticiores fiant: assari eas oportet: vt earum corpus rarificetur: que siccitatem temperāt pectoris: ⁊ vrine difficultatē dissoluūt: ꝙ si aqua tepida infundātur: q: earum cōplexio temperatur ex aque mollicie ⁊ humiditate: proinde sunt boni chimi in corpore generatiue. Cholerici tamen cum zuccaro eas comedant: phlegmatici cum melle. Fm medicinam ṽo virtutem habent laudabilē: quia abominationis ⁊ vomitus sunt constrictiue: ieiuni quoq; stomachi cōfortatiue. Rursus si cum modico sale terantur: ⁊ melle temperentur: ad rabidi canis morsum seu humanū prosunt: necnon cum vino aut sapa tēperate in magdalionis forma mulieribus supposite sanguinem stringunt. Cataplasma quoq; ex eis cum ordei farina ⁊ aceto sine vino factum: ⁊ super mamillas tumentes positum: potenter auxiliatur. Earū corticibus vstis ⁊ puluerizatis ⁊ cum sapa temperatis capiti adolescētis in modū cataplasmatis impositis eius capillos confortat ⁊ augmentat: ⁊ contra allopiciam valet.

Queritur vtrum mespila sint frigida ⁊ sicca: arguitur ꝙ non: q: dicit philosophus in quarto physicorum: ꝙ omnis motus a contrario in contrarium est: ⁊ si fiat motus a medio ad extremum vtitur medio tanq; contrario: ergo cum mespila in principio sint frigi. ⁊ sicca: cum mouentur ad maturationem erunt calida ⁊ humida. Item dicit philosophꝰ ꝙ mater putredinis est hu. ⁊ pater cali. in qrto metheo. sed mespila cito putrefiunt: igitur. Item sunt diuretica: igitur ca. Solutio patuit in p̄cedentibꝰ a simili: vbi dictum est ꝙ quadruplex est cōplexio. Et ad argumenta dicendum ꝙ ratione cuiusdā substantie ca. sup̄ficialis prouocāt vrinā: et q: est pauca igitur non reponūtur in gra. mespila quantum ad hoc. Ad primū argumentū dico ꝙ quidā est motus qui fit a natura tm̄: ⁊ iste fit a contrario in contrariū: ⁊ de tali loquit̄ philosophus. Alius est qui fit a natura ⁊ ab anima simul vt in mespilis cum fit motus augmenti: ⁊ talis non fit a cōtrario in contrariū. Uel dicendum ꝙ quantū ad hoc ꝙ est esse maturū ⁊ immaturū contrariantur: non tamē quoad cōplexionem. Ad secundū dico ꝙ putrefiunt cito ratione sue rare cōpositionis ⁊ non ratione cōplexionis. Queritur vtrū mespila augeant appetitum: arguitur ꝙ non: quia duplex est appetitus scilicet coitus qui fit vt repletum inaniatur: ⁊ appetitus cibi qui fit vt inanitum repleatur: sed mespila cū sint grosse substātie replent stomachū: igit̄ destruunt appetitum. Item Galienus in de mor. ⁊ acci. dicit ꝙ appetitus nihil aliud est q̄ sensus inanitionis: omne igitur qd destruit sensum: ⁊ appetitum: sed omne fri. est hmōi: ⁊ mespila sunt frigida: igitur. Itē philosophus dicit scđo de anima ꝙ esuries est respectu calidi ⁊ sicci: sed fri. cōtrariat̄ calido ⁊ sicco: igitur. In contrariū est iste auctor ⁊ alij auctores. Ad primū dicitur ꝙ mespila principalius cōpetunt via medicine: ⁊ q: tunc sumunt̄ in pauca quantitate: igitur non replent stomachum. Ad secundū dico ꝙ mespila non sunt frigi. frigiditate narcotizante vt arguit̄. Ad tertiū dico ꝙ Aristoteles loquit̄ cōparatiue scilicet respectu appetitus potꝰ qui est respectu fri. ⁊ humidi: ⁊ nō simpliciter: q: simpliciter est respectu ca. ⁊ humidi. Alij dicunt ꝙ esuries est respectu calidi ⁊ sicci obiectiue ⁊ tanq; obiectum: non tamē tanq; dispositiōis ⁊ principij motiui. Et q: mespila cum sint frigi. ⁊ sicca disponūt os stomachi ad appetēdū irrigidādo os stomachi. Uel dicēdū ꝙ aristoteles intelligit de appetitu naturali omniū mēbrorū ⁊ talē non cōfortant mespila: ⁊ nō de appetitu aīali qui viget per fri. ⁊ sic. vt appetitus stomachi. Igitur nota ꝙ mespila confortāt appetitū tribꝰ modis. Uno modo stomachū relaxatū ꝓpter longā viā ⁊ longū exercitiū. Scđo modo ꝓpter remollitionē oris stomachi. Tertio modo ꝓpter phātasticā repletionē in ore stomachi: q: relaxatū ⁊ remollitū irrigidāt ratione sue fri. ⁊ sic. ⁊ corrugāt: ⁊ ratiōe sue grosse substātie phātasticā repletionē a fumis factā remouēdo appetitū confortāt. Sed sunt alie multe debilitatiōes appetitus in qbꝰ non valent mespila: sicut in debilitatiōe facta a nimia caliditate desiccante: q: tunc aqua frigida in panno super orificiū applicata valet: ⁊ in debilitatiōe inanitiua sicut post longas egritudines: sȝ ad hꝰ valēt cibaria laudabilia: ⁊ sicut in facta ꝓpter paralysiȝ: q: tūc crocus ⁊ aromata: ⁊ sicut ī facta propter hu. grossos ⁊ viscosos: q: tunc cōpetūt incisiua ⁊ postea expulsiua. Querit̄ quare appetitus nō augmentat̄ in autūno cum dicat Hippo. ⁊ Gal. ꝙ simile est de etate: tēpore ⁊ cōplexione: ⁊ regione: vn de melancholici sunt edaces: vt dicit Galienus: sed autūnus defectat appetitū. Causa est: q: non solum appetitus intenditur ratione cōplexionis fri. ⁊ sic. sed ratione etiam fortitudinis virtutis: ⁊ q: in autūno est virtus debilis quia tempus est inequale: igitur. Queritur quare cōplexio melancholica maxime excitat appetitū in homine: vnde videmus melācholicos hoīes edaciores q̄ phlegmaticos ⁊ sanguineos vt dicit. G. Ecōuerso est in aīalibus brutis: q: videmꝰ animalia rapaciora vt leones: lupi: ⁊ canes edaciores boue ⁊ vacca ⁊c. Ratio huius est: q: licet

homo distinguit phlegmaticus melancholicus ⁊ sanguineus ⁊ cholericus: tñ respectu alioꝝ aĩalium est tẽperatior: vt dicit Constã. ⁊ q: tẽperatior: igit virtus est in hoĩe fortior: q: tẽperamẽtũ cõplexionis sequit fortitudo virtutis vt dicit Ga. ⁊ q: appetit excitat a cõplexiõe fri. ⁊ sic. ⁊ de forti vtute: propter hoc cũ in hoĩe melancholico ɔcurrãt ista duo: nõ sic vo in phlegmatico aut sanguineo: igit magis excitat ⁊c. Sz alia aĩalia bruta recedũt a tẽperamento respectu hoĩs: vñ debilior virt⁹ est in ipsis: iõ aĩalia rapacia cũ habeãt virtutez fortiorem plus appetũt ratione virtutis: non tñ ratiõe complexionis. Sed in alijs q: virt⁹ est debilis: igitur ꝗuis sint melancholica tñ debiliter appetũt. ¶ Querit vtrũ mespila cõpetant ante cibum vel post. Rñ. ꝙ non cõpetunt principaliter in via diete sed medicine: et ideo debẽt capi ante cibum. Et si visus capiat post: hoc est q: plures conquerunt de constipatione ventris ꝙ laxatione: igitur. Et si obijcias de rasi dicẽte ꝙ q: sunt dura cõpetũt post. Solutio ꝙ rasis loquit de illis fructibus qui principaliter cõpetũt in via diete: sed mespila principaliter cõpetunt in via medicine. Vel dicẽdũ ꝙ qñ rasis dicit ꝙ solidi debent capi post pastũ: intel. igit de remanentib⁹ solidis: sed mespila comedunt mollia: igitur. Nam si dentur parũ ante cibũ restringũt ⁊ confortant stomachuz: ⁊ sic itelligit iste auctor. Si vo dent in via diete tũc magis cõpetunt post: q: faciunt cibum descẽdere. Vlterius nota ꝙ in via diete matura ⁊ mollia sunt in via diete meliora: in via autẽ medicine econtra est de viridibus. ¶ Queritur quare mespila mollescunt extra arborẽ: nõ sic vo alij fructus. Rñ. ꝙ est ratione finis: q: finaliter ordinant ad visum hominis: ⁊ aliquid est dandũ fini: ⁊ aliquid materie. Secũda causa: q: sunt plura ossa. i. nuclei. et caro circa ossa cito putrescit ⁊ mollescit vt dicit ysaac. Nota ꝙ mespila abundant multũ in nucleis respectu alioꝝ propter terrestreitatẽ ⁊ duriciem arboris ⁊ siccitatẽ: nam est arbor durior ceteris. Itez aliq̇ nuclei ceteroꝝ fructuũ sunt in medio: q: mediãte nucleo fructificant ⁊ non in mespilis sunt in medio ꝑpter causam contrariã: et plures nucleos habẽt: q: abundat planta multũ in materia sicca dura: et generantur distincti: q: siccitas est causa distinctionis ⁊ separationis: ⁊ humiditas continuitatis vt dicit ysaac in dietis vniuersalibus. ¶ Querit que sunt meliora aut pilocarata viridia aut mollia. Recitat ysaac in littera ꝙ Galienus vituperat sicca: cõmendat vero viridia: ysaac vero vituperat viridia ⁊ cõmendat sicca: igit contradicunt. Ad primum dico ꝙ pilocaratorum triplex est status. Vnus qñ complete maturant in arbore sua: ⁊ tũc viridia sunt meliora siccis. Secundus est quãdo colligunt ab arbore sua: ⁊ sic sicca sunt meliora. Tertius est qñ diu reseruantur: ⁊ sic adhuc sicca sunt meliora. Et ideo dico ꝙ ysaac cõmendat pilocarata sicca in scđo statu: q: tunc non ita nocent stomacho sicut dicit in littera: ⁊ Gal. vo vituperat sicca in tertio statu: q: per processum tẽporis fiũt stiptica ⁊ stomacho nociua: vnde nota ꝙ sunt mespilis vicina. ¶ Queritur vtrum stomachũ confortẽt. contra: frigidũ non apponit manũ in operibus nature: igitur. Item virtus naturalis viget per calidum ⁊ humidũ: igitur non confortãt digestiuaz. Ad primũ dico ꝙ frigidũ quoad primũ actũ quod est infrigidare non apponit manũ: sed bene quoad scđm actuz qui est restringere. Aut distingue ꝑ se aut per accidẽs. Aut distingue de frigido excellẽti aut de remisso: q: Auicen. intelligit de excellenti. Ad scđm dico ꝙ hoc intelligit de virtute regitiua naturali toti⁹ corporis: ⁊ non de virtute retentiua. Vel dic ꝙ omnis virtus naturalis finaliter ordinat ad digestionem ⁊ digestio viget per ca. ⁊ hu. sed formaliter ⁊ primo nõ est sic. ¶ Queritur cuius cõplexionis sint glandes. Rñ. ꝙ sunt fri. in primo ⁊ sicce in scđo. Nota ꝙ ꝗuis fructus attestetur sue plante in principio: nõ tamẽ in fine: ideo ꝗuis plãta sit ca. ⁊ sic. non tamẽ glans. Et nota ꝙ ignis factus ex lignis quercus non est calidior ratione cõplexionis: sed rõne cõpositionis dure quercus. Et ꝗuis impinguẽt porcos ſm apparentiã: non tamẽ ſm veritatẽ: imo inflãt eos quare videntur pingues: ⁊ sic non impinguãt ratione cõplexionis: sed ratione cõpositionis. Nota ꝙ cortex quercus cõbustus remouet allopiciã: q: ratione sue stipticitatis poros claudit: ⁊ ratione sui acuminis acquisiti per adustionẽ amouet malam materiã corrodentẽ materiã capilloꝝ. ¶ Dubitat de hoc qđ Aui. dicit ꝙ interior cortex glãdis est stiptici or: ⁊ tamen exterior est grossior in qua magis fundatur stipticitas. Solutio ꝙ exterior est magis stipticus formaliter: interior vo effectiue: ⁊ sic intelligit Auicenna. ¶ Queritur vtrum castanee sint calide in primo gradu ⁊ sicce in secũdo. Cõtra planta est fri. ⁊ sic. igitur. Item Auicẽ. simul determinat de castaneis ⁊ glandib⁹ propter similitudinẽ seu cõuenientiã; sed glandes sunt fri. ⁊ sic. igitur. Solutio ꝙ q: castanea habet multa preputia et coria: nutrimentum solidum frigiduz et siccum cedit in coria illa: ⁊ purior pars illius nutrimenti cali. ⁊ hu. cedit in medullã: sed siccitas de difficili remouet cum sit nobilior passiua: ꝑpter hoc denominant a medulla ca. ⁊ sic. Et ad argumenta que possent fieri: nota ꝙ fructus sequitur cõplexionẽ plante materialẽ: sed ratione istius nõ ponitur in gradu: sed nõ cõsequitur formalẽ que est a domino que datur ab agente ratiõe cuius ponitur in gradu. Et nota ꝙ Auicen. determinat sil' de eis q: sunt ventose: non tamen q: sint eiusdẽ cõplexionis. Nota ꝙ castanee non dant bonum nutrimentũ simpliciter: sed leue cõparatione ad glãdes: et sic loquitur ysaac. Item alliciũt appetitũ: ⁊ qđ bene sapit bene nutrit sicut dicit ysaac. Et ꝗuis sint ventose de se tamen per artificiũ ⁊ decoctionẽ eoꝝ ventositas remouetur: ⁊ sic adhuc dant bonum nutrimentũ absolute loquẽdo. Nota vlterius ꝙ assate simpliciter sunt meliores elixatis: q: assatio remouet maius nocumentũ scz ventositatẽ: ꝙ elixatio que remouet aut tẽperat siccitatez. Nota ꝙ castanee generant sonitũ in igne: q: quando ponunt in igne mediocri: tunc calor ille mediocris dissoluit ventositatẽ tantam ꝙ oportet vt rumpat cortex: ⁊ tunc illa ventositas subito cum sonitu exit: sz si in calore ignis debili aut fortissimo poneret nõ fieret illud: q: ſm Aristotelẽ quarto metheoroꝝ calor fortis non generat ventũ: nec etiam debilis: q: fortis consumit plusꝙ resoluat: ⁊ debilis non est potens resoluere: sed non rũpit sic cortex in aqua: q: illa vẽtositas ɔsumit paulatine.

¶ De olivis.

Oliue duobus modis diuiduntur: sunt enim domestice ⁊ siluestres. Domestice vo trifariam diuidunt: vno cum sint põtice virides ⁊ nondũ mature: scđo cũ sint nigre ꝑfectaz habẽtes maturitatẽ: tertio cũ sint inter maturitatez ⁊ imaturitatẽ mediocres rubeũ habentes colorẽ q̄s diascori. appellauit hyacinthinas. Virides q̄ sunt põtice ⁊ imature i duo diuidunt. in aquaticas: hoc noĩe ꝓpterea funguntur: qm̃ nil vnctuositatis in eis reperitur nisi paruissimũ: qđ nullo modo ab eis põt manare ꝓpter sui liquoris ⁊ aquositatis subtilitatem. sunt ⁊ alie que abusiue vocant aquatice de quib⁹ fit oleum omphacinũ. Oliue vo que recte aquatice vocãtur: sunt terrestres: qđ põticitas sueq3 vnctuositatis testatur inopia: ⁊ ob hoc ad frigiditatẽ ⁊ siccitatem pertinent: vnde stomachi sunt confortatiue magis ceteris oliuis: ventris tamẽ cõstipatiue: ⁊ minus omniũ corporum nutritiue: ⁊ ad digerenduz tardiores. Paruitas nutrimẽti fit ꝑ sue vnctuositatis inopia: ⁊ ob digestionis tarditatẽ ⁊ frigiditatẽ ⁊ duriciam: quas multi preparant cum sale ⁊ aceto: quidaz vero cum sale ⁊ aqua: nõnulli vo cum aceto: sed que sunt cum sale ⁊ aqua condite: a sale accipiũt quandã acuminis ⁊ siccitatis partem: vnde sanguini incendium prestãt: stomachi neruos mordẽt: sunt etiã difficiles ad digerendũ ꝓpter grossitudinẽ ⁊ duriciẽ: earũ tñ acumẽ pũgit intestina: vñ citi⁹ egerunt. Que aũt cũ aceto ꝑparate: sunt tenuiores: ꝓinde cho. ru. acu-

men extinguūt: appetitum excitant: maxime si in medio prandij accipiantur: que si digestioni obediētes sunt: optime stomachū confortant et ventrē stringūt. Alie vero que abusiue dicitur aquatice: priorib⁹ sunt nutribiliores: minusq; stomachū confortant propter eorum vnctuositates: vnde a stomacho facile descendunt. Nigre que ad maturitatē peruenerint: calide sunt et mediocres inter siccum et humidū: quas tamē diascorides dicit siccitati pertinere. Gal. vero testatur eas habere hūiditatē. Possibile est enī qd dicit: earū enī saporitas ac vnctuositas innuit illā humiditatē habere. hac de causa: cibus earum multū nutribilis et grossus et mollificās stomachū: tardus ad digerendum: facilis ad egerendum. tarditas digestionis fit propter vnctuositatē cibum facientē natare in summitate stomachi: et cohibentē ad locum decoctionis descendere. facilitas egestionis fit ꝑpter vnctuositatem in stomacho lubricantem: vnde prius ꝙ digerat descendit a stomacho: idcirco ad priorū et terrestriū comparationē sunt illaudabiles: que incōuenientē et illaudabilē generant chimū: presertim si sint cū sale condite: nonnunq̄ enī in choleram conuertuntur. Hyacinthine minus nigris sunt nocibiles ꝑpter vnctuositatis sue pōticitatisq; inopiā: proinde aliquantulum stomachū cōfortāt: chimus tamē quē iste siue rubee generāt oliue: est ſm earum colores: de nigris videlicet niger: de rubeis rubeus generatur cibus: Rubee inquit Ga. oliue colorē faciunt quasi vitellū oui. Itē idem. rubee oliue: nec nigredini nec maturitati accedentes: stomachū confortāt et ventrē constipant: sed nigre perfecte maturate cito in humorū corruptionē transducunt: stomachū molliunt et ventrē humectant. De tñ ſm medicinā sunt vtiles: q: si terātur et super loca igne vel aqua calida vsta ponantur: vesicam ibidem nasciturā reprimunt.

¶ De oleis.

Oleum bifarie diuiditur: est enim recens de oliuarū quidē fructib⁹ nouiter expressum: est et vetus tarde de eisdē fructib⁹ manās. Recēs vero si sit de oliuis ponticis et immaturis: vocatur oleum omphacinū. Uniuersaliter tñ oleum cognoscitur laudabilius in odore si sit odoriferum. in sapore si sit optimi saporis .s. cuius pōticitas in lingua sentitur: acuminis indigēs. qualitate quia quantū ponticitatis hꝫ: tantū frigiditati et siccitati pertinet: et ob hoc stomachū confortat. proinde antiqui illud assimilauere oleo rosato: illudq; in multis passionibus vice rosati dederūt. Oleū quod recens nouiter ab oliuis manatū nigris et maturis: calidū et humidū mediocriter: stomachi mollificatiuū: ventrem humefaciens cito in cholerā ru. transformatur. Oleū vero qd ab oliuis exijt diu residentibus: si ex oliuis fiat immaturis: omni carebit malicia: nisi ꝙ aliquid retinebit ponticitatis: et ablata ponticitate penitus fit nocibile: citoq; in malos humores conuertibile: atq; mollē faciens stomachū: digestiuam tñ vim non impedit. ꝙ si multomagis inueterauerit vt saporis fiat asperioris ac horribilioris: inconueniens erit esui: medicine tamen vtile.

¶ Oliue sunt fri. et sic. ſm Auicen. q: restringūt fluxum ventris. Item oliue in sui principio sunt pontice: ergo fri. et sic. quod concedo. Et q̄uis in regione calida generent: tamen non immutant ad crasim continētis aeris: q: continēs non complete dominatur desuper: q: oliua non est obediens. Et q̄uis sapor amarus attestetur caliditati: vt dicit ysaac in vniuersalibus dietis etc. tamē q̄uis oliue sunt amare non sunt calide gradualiter: quia illa substātia cali. in qua fundatur amaritudo est pauca superficialis: sed quantū ad substantiā centralem reponunt in gra. Et nota quoad istud ꝙ duplex est amaritudo: quedā que fit a calore agentis vt patꝫ in melle qn̄ decoquitur ad ignem: et talis attestatur caliditati. Alia est amaritudo que fit per admixtionem partium terrestriū cum siccis sicut patet in mari quod est amarum. Et nota ꝙ siccitas inducitur in oliuis a calore agētis et extraneo: et talis nō ponit i speciē nec cōplexionē. ¶ Querit quare buxus abies et laurus longo tēpore retinent folia sua et non sic alie plante. Solutio ꝙ in buxo retinent folia ratione dure cōpositionis difficilis resolubilis. Et in abiete ratione viscositatis et vnctuositatis. Et in lauro rōne materie nutrimētalis cali. et humi. et per viam primā melācholici homines diuti⁹ viuunt: p scdam phlegmatici: et p tertiā sanguinei. ¶ Queritur quare folia sunt acuta in buxo lauro oliua etc. in populo et alijs sunt lata. Causa est q: nutrimentū populi et similiū est humidū: fluidū: aquosum: et meatus sunt lati per quos attrahitur: igitur expāditur in latum. Sed in alijs nutrimētum est viscosum et vnctuosum transiēs per angustos meatus. ¶ Querit quare oliue tarde nutriunt cum sint in calida regione. Una causa est ꝑpter abūdantiā materie. Scda causa est distantia fructus a sua planta. Tertia cā est ei⁹ nobilitas. nam homines tardius veniunt ad cōplementum ꝙ animalia alia minus nobilia. Nota hic ꝙ omnis fructus in principio attestat sue plante excepta oliua que est amara: et fructus eius in principio dulcis: et amaritudo introducitur tractu tēporis longo: ideo tardius maturatur. Nota ꝙ ista planta maxime degit in calida regione. Primo ratione sue magne attractionis in virtute attractiua nutritiua. Secundo ratione sue nobilitatis. Tertio q: nutritur ex nutrimēto nobili scꝫ ca. et humi. et omnia talia reperiunt in calida regione. ¶ Querit vtrū oliua habeat stomachū cōfortare vt dicit littera: et intelligit de medie etatis et non viridi et prime nec vltime etatis seu maturitatis: q: tales mediocres habēt quandā vnctuositatē naturalē nō nimis aquosam sicut habent virides: nec nimis desiccatā sicut habēt cōplete mature. ysaac dicit ꝙ debent sumi in medio prandij: quāuis ratione mollicici deberēt sumi ante cibum et ratione siccitatis post: vnde si ante sumerent facerent abominationē et defectarent appetitū sicut faciūt brodia nimis pinguia: tamē in principio sumunt prandij: et si post sumerent supernatarēt stomacho ratione sue vnctuositatis: igitur debent capi in medio vt ratione vnctuositatis mediocris faciant priora cibaria descendere et sequētia: et ista vnctuositas earū non remaneat in orificio faciens phantasticā repletionē. ¶ Queritur cuius cōplexionis sit oleū a parte actiuarū. Gal. enim multū diffuse determinat de eius cōplexione in lib. de simplici medicina: videt ꝙ sit cali. et sicce cōplexionis: et hoc per rationem Ga. q: vt dicit omne vnctuosum est calidū et siccū. Idē dicit phs in lib. de animalibus: sed oleū est vnctuosū: igitur. Itē in habentibus symbolū facilior est transit⁹: sed oleum cito inflāmatur: ergo habet cōuenientiam cum igne qui est ca. et sic. Item dicit Auicen. ꝙ oleū supernatat omnibus alijs liquoribus: cum ergo calidi et sicci sit supernatare igitur. In cōtrariū est Gal. in de simplici medicina: probās ꝙ est tēperatū hoc modo. Omne illud quod applicatū corpori tēperato non distrahit illud ad aliquā qualitatē est tēperatum: oleū est hmōi: igitur. Item dicit phs scdo de aīa: ꝙ susceptiuū coloris est noncolor: et soni absonū. Item dicit ysaac in dietis vniuersalib⁹ ꝙ susceptiuū saporū est insaporatum: ergo cum oleū omnes qualitates suscipiat erit de se nullius qualitatis: et sic erit temperatū. Item dicit Gal. in de simplici medicina: ꝙ omne illud quod corpora frigida calefacit et calida refrigerat est temperatū: sed oleū est hmōi igitur.

igitur. Ad hoc dico ꝙ Auicen. dicit ꝙ oleū est temperatum in caliditate tamen declinat ad humiditatē. Quidam distinguūt ꝙ aliquid dicitur esse tale vel tale per id quod habet in actu: ⁊ hoc mō aqua calida dicit̄ esse calida: licet sit essentialiter frigida: ⁊ zinziber calidū ⁊ siccum: licet essentialiter sit calidū ⁊ humidū. Item aliquid dicitur esse tale ab eo qđ habet in essentia: sicut aqua dicitur esse frigida: ⁊ ab ista cōplexione essentiali denominat̄ vnūquodq̧ sicut dicit Gal. in tegni. Aut aliquid dr̄ esse tale finaliter: vt lac dicit̄ esse calidū ⁊ humidū respectu nutrimenti: cuz ad nutriendū ordinetur: ⁊ nutritio vigeat ꝑ calidum ⁊ humidū: licet lac essentialiter sit frigidū ⁊ hūidū. Vel dr̄ esse tale formaliter: sicut caro est calida ⁊ humida formaliter cū assimiletur cōplexioni que calida est ⁊ sicca: ⁊ hoc modo dicit ꝙ oleū est formaliter calidū ⁊ humidū. Aut effectiue dicitur esse aliquid tale: ⁊ hoc modo oleū est temperatū: q: nō distrahit corpus humanū ad aliquā qualitatē. istā solutionē videtur velle Gal. in de simplici medicina. Alij dicunt ꝙ oleuz cōsideratum in se est calidū ⁊ humidū: ⁊ in cōparatione ad naturā humanā est temperatū. Sed dicamus ꝭm primā solutionē ⁊ melius ꝙ auctores qui dicunt oleum calidum ⁊ humidū loquūtur formaliter: illi vero qui dicūt esse temperatū loquunt̄ effectiue. Ad primū argumentū dicitur ꝙ vnctuositas a calido generatur: sicut patet in ficubus maturis: ⁊ talis attestatur caliditati. Alia est que non generatur a caliditate: sed a materie radice: ⁊ talis nō attestatur caliditati: ⁊ ista est in oleo. Ad secundum dico ꝙ quedam inflāmantur ratiōe sue complexionis ignite: ⁊ talia caliditati attestātur: quedam ṽo ratione sue substātie passibilis: sicut oleum cū sit temperatuz patitur cito: ⁊ homo cū sit tēperatior: citius patitur lapsum ꝙ̄ alia animalia. Ad tertium dico ꝙ oleum non supernatat alijs liquoribus ratione sue cōplexionis: sed ratione sue viscositatis. Ad aliud dico ꝙ aer nō est in oleo seu oleum non est plenum aere per viā cōpositionis ⁊ cōmixtionis partiuz aerearū naturaliter: q: tunc talis plenitudo argueret calidū: sed est plenum aere per interceptionem: sicut patet de niue in qua intercipitur aer: ⁊ tamen non dicitur calida: igitur in oleo similiter intercipitur aer inter partes olei cū sint viscose. Alia argumenta que probant oleum esse temperatū: concedo cū Auicen. Sed ad alia argumēta sequētia probantia ipsum esse frigidū: dico ad primū ꝙ species vno modo sumitur prout supponitur generi: ⁊ sic obijcis. Alio modo sumit̄ ꝓut idē est qđ manenes ⁊ sic capit phs: vñ nō loquitur quoad complexionem: sed quantum ad proprietatē scz fluere. Vel dicēdū ꝙ in oleo est q̄dā pars aquosa: ⁊ quātum ad istam est sensus aque. Est alia vnctuosa: ⁊ talis non est sensus aque: ⁊ quantū ad istā reponitur in gradu. Sequitur argumentum solutum probans oleum esse frigidū. Arguit̄ sic: dicit Aristo. ꝙ omnis aqua ⁊ eiꝰ sensus est frigidus: sed ꝭm Aristote. oleum est species aque: igitur solutum est. Aliud sequitur argumentum: de natura frigidi est condensare, ⁊ constringere ⁊ cōserere cū moueat a circūferentia ad centrum constringendo: sed partes olei cōserte sunt et condēsate: vnde nō possunt separari abinuicē: igit̄. Itē Auicē. dicit ꝙ oleum refrigerat calida apostemata: igitur. Ad primum istorum duorum respondet̄ ꝙ talis insertio nō fit ratione frigiditatis: sed viscositatis ⁊ vnctuositatis materie quare non potest cū alijs rebus misceri. Ad aliud dicitur ꝙ nō refrigerat per contrarietatē: sicut aqua frigida: sed ꝑ remissionem: sicut aqua tepida refrigerat calidissimā: igitur cū oleum sit temperatū remissiue refrigerat. ¶ Querit̄ vtrū oleum sit siccum: patet ꝙ sic: q: dicit Auicen. ꝙ oleum cutē hominis desiccat: igitur. Item dicit ysaac inferiꝰ: ꝙ pisces qui peccant per humiditatem debent frixari in oleo: q: per oleum humiditas consumitur: igitur cū desiccet erit siccuz. In oppositū ē ysaac q̄ dicit ꝙ est lubricatiuū ⁊ remollitiuū sed omne tale est humidū: vt dicit Hippo. in regimine sanitatis. Item Gal. super apho. dicit omne maturatiuum esse cali. ⁊ hu. sed oleum est huiōi: igitur. Item ibidem dicit ꝙ illud qđ ꝓcurat saniē est simile nature humane: sed oleū vt dicit Auicē. ꝓcurat saniē: igit̄ est ca. ⁊ hu. sicut natura hūane. Ad primū dicit̄ ꝙ hoc est ratione caloris naturalis acuti sub cute existentis: q̄ statim distrahit oleū cū sit temperatū a suo tēperamento: ⁊ nō ratione olei. Similiter ad scđm dico ꝙ hoc est ratione caloris ignis: qui distrahit oleū a suo tēperamento. Ad alia dico ꝙ licet oleū sit humi. in substātia nō tamē in cōplexiōe. Ad alia duo dico ꝙ hoc nō facit ratione sue cōplexionis: sed dūtaxat calorē naturalē cōfortando ⁊ digestionē materie morbi ꝓcurādo. ¶ Querit̄ qđ oleū sit melius aut factū ex vuis immaturis aut ex maturis: videt̄ ꝙ primū: q: dicit Auicē. ꝙ omphacinū est melius. Item primū vinū qđ exit ab vua spōte est melius illo qđ exit ꝑ torcular: igitur a simili prima gutta q̄ cadit ab oliuis erit melior scđa: ⁊ sic primū oleū erit meliꝰ. In cōtrariū est ysaac dicēs: ꝙ oēs fructꝰ sunt meliores in sui cōplemēto. Ad argumētū primū dico ꝙ primū oleū est meliꝰ via medicine: q: magis pōticū: ⁊ minꝰ vnctuosum: ⁊ sic loquitur Auicē. Sed secūdū oleū est melius via nutrimēti: q: fit ex oliuis cōpletis. Ad secundū dico ꝙ nō est simile de vino: vt videbit̄ statim. ¶ Querit̄ qđ melius est oleū aut de oliuis maturis diu reseruatuz aut nouiter factū. Dicūt oēs auctores ⁊ maxime Auicē. ꝙ oleū antiquū est multū cali. ⁊ sic. nouū ṽo tēperatū: vt dicit Gal. sed omne tēperatum est melius nō tēperato: igit̄. Et causa huiꝰ est: q: oīs res tēperata ꝑ ꝓcessum tēporis peiorat̄: sed res nōdū existēs in tēperamēto: sicut vinū nouuz nō peioratur ꝓcessu temporis: sz melioraт̄: ideo dicit ysaac ꝙ vinū antiquū est meliꝰ: q: in vino nouo sunt plures ꝑtes aquose q̄ indigēt ꝓcessu temporis ad earū cōsumptionem: sed in oleo sunt pauce que in breui tēpore ꝯsumunt̄: igitur. Nota ꝙ oleū nūq̄ putrefit: q: eius substātia est viscosa ⁊ vnctuosa: ⁊ viscosuz ē cuiꝰ ꝑtes adherēt vt catene: vt dicit phs q̄rto metheo. igit̄ nō ꝑmiscet̄ cū alijs rebꝰ: ⁊ quia putrefactio est permixtio puri cū impuro: ideo maxime putrefactioni resistit ꝙ̄uis sit cali. ⁊ hu. Itē est grosse substātie q̄ maxime repugnat calori extraneo. Vel dicēdū ꝙ cali. ⁊ hu. remanentia in statu naturali nō sunt principia putrefactiōis: igit̄ cum sint in oleo in statu naturali nō generāt putrefactionē. Nota vlterius ꝙ oleū supernatat alijs liquoribus ꝙ̄uis sit ponderosum respectu aque: ⁊ tamē aqua nō supernatat: et etiā ꝙ̄uis digestio ꝓcedat ingrossando: vt dicit Arist. ⁊ in de aīalibus dicat ꝙ sperma bñ digestū petit fundū: ⁊ ysaac in vrinis ꝙ ypostasis laudabilis bñ digesta petit fundū. Vna cā est: q: est plenū aere ⁊ aer supernatet aq̄. Scđa cā est eiꝰ materie viscositas rōne cuius refugit cōmixtionē cū alia re. ⁊ differūt graue ⁊ pōderosuz: q: pōderosuz dicit dñiuz materiale: sed graue dicit molā: vñ ponderosum nō opponit̄ leui: sed graue: ideo si oleū sit pōderosum tamē nō est graue. Nā videmus ꝙ. xx. libre ligni supernatāt aque: ⁊ vna libra plūbi petit statim fundū. Et nota ꝙ q̄dā est digestio q̄ procedit ingrossando: vt in spermate ⁊ ypostasi: est aūt alia q̄ fit rarefiendo: sicut in oleo. Nota vlterius ꝙ oleum nō cōpetit in herisipila aut alijs apostematibus magne caliditatis: q: cū sit oleū cito passibile: distraheret̄ a suo tēperamento: et inflāmaret̄: sed in alijs apostematibus calidis vbi nō est calor fortis: oleū confortat calorē illū per modū remissionis: sicut aqua tepida calidissimā refrigerat.

¶ De iuiubis.

Iuiube calide sunt ⁊ hu. in primo gradu. parū nutriūt: ⁊ difficiles ad digerēdum sunt stomachoq̧ nociue: ⁊ sanguis phlegmatici generatiue. Que tamē cū sunt pontice ⁊ immature: sanguinis acumen extinguūt: ⁊ si ad maturatiōis tempus peruenerint: pectoris ac pulmonis asperitatē humectāt. vnde Gal. Iuiube nec sanos custodiūt nec sanitatem egris restituunt.

¶ De myrtillis.

Myrtilli diuersis cōponuntur virtutibus: sz tñ eos frigiditati ⁊ siccitati ꝑtinere dicimꝰ habent enim pōticitatē ⁊ modicū amaritudinis tenuēq̧ dulcedinē. Ideoq̧ ꝓpter sue dulcedinis tenuitatem valēt ad tussim de calore ortā

absq; pectoris ⁊ pulmonis nocumẽto: ⁊ propter suã ponticitatẽ cõtra sanguinis fluxum ⁊ cholericã egestionẽ. stomachi ⁊ vesice ⁊ intestinorum sunt cõfortatiue. Rursus propter eorũ põticitatis ⁊ dulcedinis cõmixtionẽ vrinã prouocãt: ventris dolorẽ mitigant: eorum succus nõ minus fructibus valet. Myrtillorũ tamẽ qui sunt nigri: ceteris sunt meliores.

De pomis citrinis.

Poma citrina quattuor rebus sunt cõposita. prima est cortex. secunda est caro. tertia medulla. q̃rta semẽ. Cortex q̃dem calidus est in primo gradu: siccus in secundo: qd̃ acuminis ei⁹ odor ostendit: cuius tamẽ substãtia est dura ⁊ solida: ideo si pro cibo accipiatur: difficile digeritur: tarde a stomacho descẽdit. Q̃ si ꝓpter eius acumen ac odoris suauitatẽ: exigua pars tamẽ pro medicina sumatur: stomachũ cõfortat: ⁊ vim digestiuã auget: bonũq; ori prestat odorẽ: eritq; cõtra venenũ: qui siccus inter pãnos missus: eos a tinea seruat incolumes. Diascorides cortex pomi citrini cũ vino propinatus potenter mortiferũ destruit venenũ. Rursus idẽ: cortex pregnantibus datus esui: earũ irrationabilẽ curat appetitum. Caro autẽ frigida ⁊ humida in primo gradu: cui⁹ tamẽ frigiditas maior est humiditate: vnde ꝓpter sui frigiditatẽ stomachi est refrigeratiua: ⁊ ꝟtuti inobediẽs digestiue: ad egerendũ quoq; difficilis ob eius corporis duritiẽ: quapropter stomacho inanito necesse est vt ante omnem sumatur cibũ: q2 si in medio prãdij aut in fine sumatur fit causa dure ac grosse febris: vñ bonũ est ante oẽm cibũ cũ melle: aut zuccara accipiatur. Medulla subtilis est ⁊ aquosa omniq; caret nutrimẽto: est etiã ad oĩm liquorum cõparationẽ quasi simplex: duob⁹ tñ modis: est enim sine sapore: nõnũq̃ parũ habens saporitatis: est ⁊ acetosa. Insipida vero est frigida ⁊ humida in primo gradu: magis tamen frigiditati q̃ humiditati ꝑtinet: vñ calorẽ refrigerat: sitis tribuit mitigationẽ. Acetosa ꝟo frigida ẽ ⁊ sicca in scd̃o gradu: virtutẽ habet incidentẽ extenuãtẽ ⁊ refrigerantẽ: idcirco fit epatis caloris mitigatiua: stomachiq; confortatiua: excitat enim appetitum: cholere rubee acumen obtundit: sitientibus perfecte subuenit. suspectionẽ atq; tristiciã de cholerica cardiaca procreatã remouet: egestionẽ vomitũq; cholericum sedat. Impetiginem ⁊ lentigines cum ea fricatas destruit: qd̃ testificatur: q2 si ipsa in pannũ lincausto madefactũ fricetur: ad pristinũ reducit colorẽ. Semẽ autem cali. ⁊ sic. est in secundo gradu: qd̃ sua testatur amaritudo: vnde ꝟm cibũ est incõueniens: ꝟm medicinam est solubile: apostematũ q; dissolutiuũ suauisq; odoris est: ⁊ contra venenũ si cum vino propinetur: frõdes ꝟo arborũ pomorũ citrinorũ odorifere sunt: ⁊ quodã habent acuminis: sunt corticibus pomorũ citrinorum propinque in iuuamento.

¶ Queritur vtrũ iuiube bñ nutriãt: cũ auctor dicat auctoritate Gal. ꝙ nec sanos custodiunt: nec sanitatẽ in egris curant seu restaurãt. Dico ꝙ parũ nutriũt: q2 male digeruntur ratione sue viscositatis. Itẽ cito putrefiunt ratione sue cõplexionis ⁊ subtilitatis substãtie sue: q̃uis ratione sue complexiõis cõuenire videantur digestioni cũ sint cali. ⁊ hu. ⁊ etiã quia appetitũ alliciũt. ¶ Queritur vtrũ cõpetãt via medicine: Respõdeo ꝙ nõ ꝟm textũ. Tamen dicendũ ꝙ non competunt corpori tẽperato: q2 tale nõ indiget medicamine: sed corpori lapso. distingue: aut administrantur cum alijs medicinis valentib⁹ ad morbũ: ⁊ sic valẽt q2 retinent medicinas ad locũ infirmitatis ratione sue viscositatis. Sz per se distingue: aut respectu morbi formalis: ⁊ sic cõpetunt q2 leniũt asperitatẽ: aut respectu morbi materialis: ⁊ sic nõ cõpetunt q2 ratione sue viscositatis ⁊ indigestionis generant humores grossos phlegmaticos ⁊ indigestos paratos facere morbum. ¶ Queritur vtrũ iuiube generent phlegma vt dicit littera. Arguitur ꝙ nõ: q2 sunt cali. ⁊ hu. igitur generabunt similẽ hũorẽ: scz sanguinẽ. Nota ꝙ phlegma generatur q̃nq; propter similitudinẽ in substantia: et sic carnes porcine cũ sint frigi. ⁊ humi. generãt phlegma propter viscositatẽ cibi digestionẽ refugiẽtis. Etiã q̃dam generant phlegma sicut iuiube. Tertio modo generatur phlegma propter debilitatẽ virtutis ⁊ claudicantis caloris: ⁊ ꝟm hoc dicit phs in topi. ꝙ phlegma est primum hũidũ a cibo indigestũ. Quarto modo generatur phlegma ratione quãtitatis: sicut quãdo vinũ sumitur in nimia quãtitate in phlegma cõuertitur q̃uis sit cali. ⁊ humi. q2 virtus seu calor naturalis nõ potest supra quantitatẽ tantã: ideo a suo regimine destituitur ⁊c. ¶ Queritur vtrũ iuiube cõfortẽt ⁊ humectẽt spũalia. videtur ꝙ nõ: q2 sunt viscose: sed pectoralia indigẽt humidis ⁊ lenientibus. In cõtrariũ est ysaac. Solutio ꝙ quedã cõpetũt spiritualibus mẽbris per viã fomẽtatiõis: ⁊ sic aqua calida ⁊ liquiritia competũt: q2 dilatant vias ⁊ humectant. Quedã ꝟo alterãdo: ⁊ sic cali. ⁊ hu. cũ pectoralia sint frigida ⁊ sicca: cuius signũ est: q2 multũ molestantur in tempore frigido ⁊ sicco: vt in autũno: tunc indigent alteratiuis: scz cali. ⁊ humi. ⁊ tũc maxime cõpetit: vt dicit Auicen. pellis ouina pectori applicata: q2 ca. ⁊ humi. Quedã incidẽdo ⁊ diuidẽdo humores phlegmaticos ibi existẽtes: ⁊ tunc cõpetũt incisiua ⁊ diuisiua: vt est ysopus. vnde versus. Ad pulmonis opus cũ lacte coquatur ysopus. Quedã ꝟo pectoralia lubricando ⁊ leniendo: ⁊ hoc modo ptisana cõpetit. ⁊ isto vltimo modo cõpetunt iuiube in asperitatibus pectoraliũ: ⁊ sic loquitur ysaac. Nota vlteri⁹ ꝙ iuiube cito putrefiũt: q2 sunt cali. ⁊ humi. ⁊ q2 sunt passibilis substãtie. ¶ Queritur cui⁹ cõplexiõis est myrtus siue plãta myrtillorũ. Pro quo nota ꝟm Gal. in de simplici medicina distinguentẽ quadruplicẽ substãtiam in rosa: dicit enĩ ꝙ in rosa est quedã sup̃ficialis substantia cali. ⁊ sic. ⁊ in ista fundatur odor: ⁊ ita statim exhalatur. est alia frigida ⁊ humi. ⁊ in ista fundatur insipiditas: vnde rosa est quasi insipida. Est ibi alia substantia cali. ⁊ humi. aerea in qua fundatur dulcedo. Est alia centralis a dñio frigida ⁊ sicca: ⁊ quoad istam in gradu reponitur. Similiter dico ꝙ in myrto est duplex substãtia: quedã sup̃ficialis cali. ⁊ sic. ⁊ in ista fundatur aromaticitas: ⁊ q2 cito exhalat quoad istam nõ ponitur in gradu: est alia cẽtralis a dñio fri. ⁊ sic. ⁊ de tali loquitur Ras. eã graduãs. Et rõ est: q2 scd̃i act⁹ fundantur in primis: ⁊ sc̃de qualitates: in primis: igitur cũ myrtilli habeãt restringere fluxum sanguinis ⁊ egestionis: ⁊ restrictio fit a frigi. ⁊ sic. sequitur ꝙ sunt fri. ⁊ sic. Nota ꝙ q̃dã est stipticitas q̃ est a radice materie: ⁊ talis maior est in planta ⁊ cortice q̃ in fructu ⁊ semine: q̃dã est q̃ ꝑ digestionem acquiritur q̃ digestio inducit siccitatẽ ⁊ ꝑ cõsequẽs stipticitatẽ: ⁊ sic fructus ⁊ se. sunt magis stiptica q̃ planta aut cortex: ⁊ sic loquuntur auctores. ¶ Queritur vtrũ folia myrti ꝯpetãt prostrata in cameris febricitantiũ ⁊ circa eorũ lectos: vt dicit littera. Arguitur ꝙ nõ: q2 Gal. dicit sup̃ apho. ꝙ oẽ aromaticũ inducit dolorem capitis: q2 ab ipso eleuantur fumi calidi ⁊ sicci q̃ caput petentes inducũt dolorẽ. Itẽ etiã hũide diete oĩbus feb. cõferũt: sed myrtilli sunt frigi. ⁊ sic. igitur. Pro solutione nota ꝙ si administrantur ⁊ prosternantur respectu febris formalis: tunc nõ cõpetũt. Si ꝟo respectu ꝟtutis ⁊ caput sit mũdũ a malis humoribus: tũc cõpetũt: q2 spũs cõfortãt: ⁊ sic loquuntur practici: si ꝟo sit imũdũ tũc nõ cõpetũt: q2 rõne sue aromaticitatis resoluerẽt fumũ q̃ dolorẽ moueret capitis. ¶ Queritur vtrũ myrtus vel myrtilli ꝓuocẽt somnũ. Respõdeo ꝙ quedam prouocant somnũ naturaliter: vt bona dieta ⁊ cibi laudabi-

les:a quibus resoluūtur fumi suaues ⁊ mulcebres q̄ veniūt in cerebrū ⁊ ibi cōdensantur ⁊ interponūt se inter sensus et sua organa: vnde sensus nō possunt delegare virtutes suas ad sua organa ꝓpter illū fumū intermediū: ⁊ tūc cadit aīal dormit: ⁊ sic loquit̄ Aristo. Secūdo modo ꝓuocat̄ somnus virtutē aīalē retrahēdo: sicut cōtingit post longos labores q: tūc virtus aīalis retrahit se cū sit fatigata. Tertio modo post cibū assumptū: vt virtus naturalis in sua opatione fortificet̄. vnde mouet virtutē aīalē vt cesset a sua operatione: q: intensio vnius est diminutio alterius: et ideo dicitur ꝙ virtus naturalis in somno fortificatur: ⁊ in die ⁊ vigilia debilitat̄. ecōtra est de aīali: q: in die fortificat̄ ⁊ in somno q̄escit. Quarto modo virtutē aīalē ⁊ spiritus cōgelando mortificādo ⁊ stupefaciendo vt sunt narcotica. ⁊ istud sciūt facere mali hospites qui dāt succū iusquiami equis: vt ꝓ vili precio derelicti habeāt illos: deīde aceto distillato in aures eorum soluunt. Quinto modo virtutē leniēdo: ⁊ aīali virtuti delectationē inferēdo: vt vetule fricant manus diuitū in lectis suis qn̄ scalpunt vt citius dormiāt: ⁊ hoc modo vltimo myrtilli somnū ꝓuocāt: q: rōne sue aromaticitat̄ delectationē faciūt in virtute aīali: ⁊ tūc virt⁹ aīalis retrahit se ⁊ quiescit: ⁊ hoc mō loquunt̄ practici. ❡ Querit̄ q̄re pomū citrinū ⁊ cucurbite ⁊ isti ceteri fructus magis generant̄ in fruticibus ⁊ nō in arboribus. Una cā est: q: isti frutices hn̄t magnā attractiuā: sicut pꝫ in vua: ideo cū generent̄ ex hūido aquoso dilatabili magnos fructus generāt. Scd̄a cā est: q: isti frutices nō multū distāt a terra a q̄ attrahūt nutrimentū: ⁊ ita plus attrahūt ꝙ arbores. Et si q̄rat̄ quare faciunt magnos ⁊ paucos. Respōdeo q: sicut dicit Aristo. in lib. de aīalibus ꝙ aīalia magnos fetus generātia paucos generāt sicut bos ⁊ equus: ⁊ħ q: qd̄ natura diminuit in discretū addit in cōtinuū ⁊ ecōtra. Et hec est cā quare hoīes hu⁹ tēporis sunt parui ⁊ plures ꝙ antiquitus solebāt: q: quod natura diminuit in cōtinuū addit ī discretū. Et si queras quare hmōi fruct⁹ sunt cōtinui ⁊ nō discreti sicut racemi. Ratio est q: de ratione hūidi aquosi est facere cōtinuū: ⁊ de rōne sicci discretū seu distinctū: vt dicit ysaac: vites aūt acquirūt calorē ⁊ siccitatē ab agēte ⁊c. ❡ Querit̄ quare isti fructus volūt sepi⁹ irrorari aqua. Rō est q: attrahūt multū de hūiditate aquosa a terra: ⁊ sic terra in qua plantant̄ remanet arida ⁊ desiccata. Et generant̄ magis in regiōe calida: q: attractio viget ꝓ calidū: ⁊ etiā attractū nō possunt ita bene digerere in frigida sicut in calida. Nota ꝙ cortex pomi citri melioris est nutrimēti ꝙ caro ⁊ medulla: q: hi fructus maxīe peccāt per mollitiē: ⁊ caro ⁊ medulla maxime sunt hūide: ideo refugiūt actionē nature in digerendo: immo supernatant. Sed cortex durus est magis ⁊ accedit ad siccitatem ⁊ bene potest expectare digestionē nature ⁊ nō subterfugit. Alteri⁹ nota ꝙ ī pomo citri est duplex cortex: q̄dā exterior melācholicus durus: ⁊ talis cōpetit via medicine: ⁊ de tali loquit̄ Auicen. Est alius interior minus durus exteriore: est tamen durus respectu medulle: ⁊ talis melius nutrit ꝙ medulla: ⁊ de tali loquit̄ ysaac. Et nota ꝙ valet contra venenum scorpionis: q: ipsum retinet in stomacho ⁊ nō ꝑmittit petere cor. ſꝫ contra venenū vipere valet alterando. Itē valet cōtra venenuꝫ scorpionis interi⁹ administratus: ⁊ vipere extra emplastratus. Pro solutiōe cuiusdā Ȝrietatis apparētis: nota ꝙ medulla pomi citri iam collecta ab arbore sua est cali. ⁊ humi. ⁊ sic loquitur Auicen. sed quādo cōsideratur prout est adhuc in sua arbore est fri. ⁊ humi. ⁊ sic loquit̄ iste auctor: vel prout est maturata in arbore sua: ⁊ sic est frigida ⁊ sicca.

❡ De dactylis.

Dactyli calidi sunt ⁊ humidi in scd̄o gradu grossi sanguinis generatiui et difficilis digestionis: ficubus tñ siccis digestibiliores magisq̄ʒ diuretici: sed illis assuescētes epatis ⁊ splenis cōstipationē duritie ⁊ tumorē incurrūt: gingiuis ⁊ dentibus sunt nociui: dolorē in ore stomachi faciūt: diuersas tamē habēt actiōes ſm regionū qualitates: quidā eīm in frigida: quidā in calida: q̄dā in mediocri nascunt̄ regiōe. In calida regiōe sūt dulcissime ⁊ viscosi: proinde paruꝫ nutriūt: ⁊ cito digerūtur: vētrē humectāt. plus etiā ceteris cōstipationem epatis ⁊ splenis: ⁊ nocumentū capitis oculisq̄ʒ stomachi faciūt. Rursus qui ī terra frigida nascunt̄: in sua cruditate ⁊ ponticitate ⁊ siccitate perdurāt: quare ceteris sunt sicciores ⁊ minus omnibus nutritiui: ac duri ad digerendū: tardeq̄ʒ a stomacho descendētes: ceteris tñ plus stomachū cōfortāt. In mediocri nascētes regione: licet in perfecta cōstēt maturitate: tamē illis abest siccitas vt in maturitate seruari nō queāt quoniā in eis quedā liquoris superfluitas est: vñ corpora replēt crudis humoribus: qui sunt materia diuturne ⁊ periodice febris: ad dissoluēdū inobediētes.

❡ De musa.

Musa calida est ī medio primi gradus hu. in eius fine. ventrē humectat: pectoris ac pulmonis lenit asperitatē: est ⁊ nutrimēti multi ⁊ grossi: que assuefacta stomacho generat grauitatē: splenis epatisq̄ʒ oppilationē: vñ necesse est post eius comestionē ʒinʒiber cōditū accipiatur aut oximel: si māducātes frigide sunt nature: si calide oxiʒaccara accipiatur.

❡ De canna mellis.

Canna ħo mellis in natura est quasi musa: que magis cōuenit hūanis corporibus ꝙ musa: dulcior est eīm musa: ꝑinde vrine est prouocatiua: renes ⁊ vesicam mundificat: ventrē humectat: pectoris ac pulmonis lenit asperitatē: subtiliat humores ⁊ extenuat: inflationē tñ ventris facit: presertim post cibum sumpta: que si assata detur: fit melior aspitati pectoris ⁊ pulmonis: vētrē tamē aliquātulū inflat. Porro si multū de cāna mellis ꝑpinetur: deinde aqua calida cū modico sale potetur: vomitum irritat: ⁊ stomachū de grossis humoribus mundificat: idcirco multū vtilis ad creādas febrium putredines si modo sumatur superiore.

❡ De ʒaccara.

Zaccara calida est ī fine primi gradus hu.
z in medio: cholerā dissoluit: extenuat ⁊ vētreꝫ absq̄ʒ vlla morsura sui humectat: ⁊ stomachum mundificat: q: passibilis substantia est: non nunq̄ʒ tamen in choleram rubeā mutatur: si cholericis tribuatur ꝓpter eoꝝ dulcedinē. ⁊ sicut acetositas cholere acumē extinguit: sic dulcedo q̄ rei acetose est contraria: regit ⁊ auget cholerā rubeā.

❡ Queritur quare palme ferens dactylos non fructificat donec vixerit centuꝫ annos ſm quosdā. Rō est: quia vt dicit phs in lib. de plantis: fructus generant̄ ex subtiliori parte nutrimēti. ⁊ ista planta attrahit grossum nutrimentū indigens magno tēpore ad eius subtiliationē. Etiā dicit ysaac in dietis vniuersalibus ꝙ planta quanto vetustior: tāto succus eius subtilior: igitur. Secunda causa est ſm aucto. quia planta q̄ cito crescit cito fructificat: vt persicus: ⁊ que tarde tarde vt palma. Nota ꝙ qn̄ auctor hic dicit ꝙ dactyli ficub⁹ siccis sunt digestibiliores: intendit dicere ꝙ sicut ficus virides laudabiliores sunt siccis: sic ⁊ dactyli virides siccis: nō cōparādo dactylos ad ficus: quia aīs esset cōtradictio. Nota ꝙ dactyli nati in lapsa regione sunt meliores natis in regione temperata: q: in temperata propter eius cōpletā maturationem acquirunt minus de viscositate: ⁊ in lapsa minus. ⁊ adhuc in lapsa ad latus frigiditatis ꝙ in lapsa regiōe

ad latus caliditatis propter viscositatē generatā a calore nimio. Nota ꝙ muse quantū ad complexionem deberēt esse boni nutrimenti: verūtamen quātū ad earū cōplexionē: q: sunt substantie grosse viscose oppilatiue: sunt duri ꝛ grossi nutrimenti: vt dicit littera. ¶ Querit cuius cōplexionis sit zuccara: vtrū cali. in fine primi gradus: ꝛ humi. in medio eiꝰ. Respōdeo ꝙ sicut de oleo est dictum: loquendo formaliter est cali. ꝛ humi. sed loquendo effectiue est temperate complexionis. Nota ꝙ quādo ysaac dicit in dietis vniuersalibꝰ: ꝙ zuccara est similis nature hūane q̄ cali. est ī scōo: hic dicit ꝙ zuccara est cali. in fine primi gradus: nō intelligit de similitudine punctuali: sed de nō punctuali. ¶ Queritur vtrum zuccara competat in febre cū dicat littera ꝙ eijciat choleram apparet ꝙ sic. Respōdeo ꝙ nō: vt dicit auctor: q: cito in choleram cōuertitur: ꝛ sic in causam materialem adderet. Nā cum zuccara sit temperata cito distrahitur a qualibet re sibi admixta. Et ꝑ̄ius eijciat cholerā cui dominatur: cū tamen quando est ecōtra scilicet quando cholera ei dominat. Et si arguatur ꝙ facit aquā penetrare que est obtuse substātie igitur valet. Respōdeo ꝙ nō sequitur cū plus noceat q̄ iuuet. ¶ Querit vtrum zuccara habeat sitim sedare: vt dicit Platearius. Respōdeo ꝙ sitis causatur quādoqꝫ ex malis humoribus in spūalibus existētibus: ꝛ tunc competūt acetosa: quādoqꝫ v̄o propter malā cōplexionē cali. ꝛ siccā spūalium membrorum: ꝛ sic competit aqua frigida: quādoqꝫ v̄o propter malā complexionem cali. ꝛ sic. membrorum remotorum a spūalibus: ꝛ sic cōpetit aqua frigida cum aceto: quia acetū facit penetrare aquam ad partes remotas. Alio modo causatur sitis ex desiccatione ꝛ asperitate membrorū spiritualium: ꝛ sic competit zuccara q: illa membra lenit ꝛ humectat: sed quia talis sitis vltima raro causatur q̄n sint ibi mali humores: ideo nō competit in febre: cū in illos cito cōuertat hūores. ¶ Querit q̄re est ꝙ zuccara nō sedat sitim: ꝛ tñ candi quod sit ex zuccara sedat. Ratio est: q: candi est grosse substantie: non cito ideo in choleram cōuertitur: sicut zuccara. Scd̄a rō q: candi hūidū saliuale multiplicat: vt volūt practici: ꝛ ita sitim sedat nō sic v̄o zuccara. ¶ Querit quare zuccara crescit in calida regiōe ꝛ nō frigida. Ratio q: sicut acetositas generatur a diminuto calore: ita dulcedo a forti: igitur. ¶ Querit quare generatur in cānis ꝛ fistulis. Ratio est q: vt dicit Arist. in lib. de plantis natura nihil generat quin conseruet illud: ideo cū zuccara sit quādo generatur liquor fluidus ꝛ liquidus: nō posset conseruari nisi in canna aut fistula. Secunda causa est a parte materie: q: eñ natura semꝑ ꝓcedit sequestrando sequestrat in generatiōe zuccare partes puras calidas humi. ꝛ aereas: ex quibus fit zuccara a partibus solidis grossis ꝛ impuris: que cū respuātur a natura cedunt in naturam canne que cōtinue indurāt ꝛ desiccantur a calore agente.

¶ De melle.

Mel calidū est ꝛ siccū in secūdo gradu aliquātulū habens acuminis ab apum natura acquisitū: vnde cacochimiā corporū incidit ꝛ ꝛ mundificat: malorūqꝫ copiā humorū ab interioribus corporis per poros excludit: venarūqꝫ sordes optime digerit: ideoqꝫ nature frigide ꝛ humide cōuenit: precipue senioribus: cito eñ in eis in sanguinē mutat. calidis v̄o incōueniēs est maxime si cōplexio eorū sit sicca: acumē eñ incendiosum largitur ꝛ in cholericum humorem cōuertitur. si v̄o in sanguineū humorē vertatur: eū calidiorē reddit: ꝛ nullū corporibus eorū dat nutrimentum. Mel tamen diuerse est q̄litatis ꝓm temporis qualitates ꝛ diuersitates rerum apes nutrientiū. Est enim vernale: autūnale: hyemale: quibus laudabilius est vernale: autumnale vero peius: hyemale v̄o pessimum: grossum enim est. vnde propter sue substantie duritiem: virtus in sua deficit actione. Diuersitas rerum apes nutrientium multiplex est: de q̄bꝰ est flos amygdalinꝰ ꝛ huic similia: ꝛ est calamentū origanū thimus ꝛ similia: absynthiū ysopꝰ eupatorium prassium ꝛ similia. Mel aūt apū amygdalarū flores pascentiū ceteris temperatiꝰ est ꝛ saporosius humidius minusqꝫ acutū: vnde minus pectori stomachoqꝫ nociuum: valet ad gule fauciumqꝫ dolores: ꝛ ad suffocationem: si ex eo fiat gargarismus: maxime si dispumetur ꝛ cū amygdaleo cōmisceatur: vtile est etiā suffocatis venenosis fungis ꝙ si calefactū cū oleo rosaceo misceatur: tussim mitigat: vrine difficultatē soluit: ꝛ ventrem humectat: decoctum loca impetiginosa mundificat superpositū. Item cū farina fabe temperatum lentigines quecūqꝫ fuerint abstergit. Mel q̄dē apū calamētū taliaqꝫ edentium calidius ceteris: ꝛ siccius est: ideo conuenit epilēticis paralyticis: ꝛ putrefactos dissoluit humores. Vulnera saniosa mūdificat: maxie si sit putredo in auricula. Rursus apes absinthiū ꝛ abrotanū ꝛ similia pascētes faciunt mel multomagis ceteris mūdificatiuū et aperitiuū: maxime ꝯstipatiōis epatis ꝛ splenis ꝛ stomachi: hydropicis idcirco fit iuuamētū: si cū camelorū lacte seu sero caprino bibat: ꝙ si dispumatū potest: valet cōtra canis rabidi morsum. Preterea mellis actio variatur ꝓm sumentium diuersitates: quidā enim illud accipiunt crudum: quidā coquunt cum multitudine aque: deinde spumam eiꝰ auferunt: illudqꝫ ad prunas coquūt ad spissitudinē: quidam coquunt absqꝫ aqua: ꝛ dispumatum accipiunt. Mel autem supradictum in sua permanens cruditate manducantibus inflationem ꝛ vētositatem generat: asperitatem pectoris augmentat propter sui acumen: vomitum ꝛ egestionē prouocat. Mel tamen cū aqua multa sufficienter coctum: tenuius ꝛ humidiꝰ est: qua de re nihil acuminis ī eo reperit: deinde sua virtus sua dulcedine minuitur: ꝛ ventrem facit humidum: ventris tamē non est inflatiuum: neqꝫ vomitus prouocatiuum: sed edentium corpora cito perforat ac velociter nutrit: pectorisqꝫ lenit asperitatem: ꝛ vrinā adducit. Mel quidē coctū sine aqua: ꝛ dispumatū: minꝰ ceteris habet acuminis: est tamē actio eius vicina virtuti cocti mellis cum aqua: vrine tamē nō dissoluit difficultatem.

¶ De amygdalis.

Amygdale dulces sunt cali. ꝛ humi. in medio primi gradus. Unde Gal. habēt inq̄t amygdale amaritudinē sensui occultam propter sui saporitatem. Verūtamē amygdalarum amaritudo vetustati accedentiū palā ostenditur: fit ꝛ earum actio velut nuces corporū nutritiua: sunt dure tñ ac grosse substātie: digestiōi inobediētes ꝑ sue vnctuositatis egestate: proinde tandē cholericis assimilātur humoribꝰ: neqꝫ stomacho seu nuces sunt nociue. hac de causa virtus earum ꝓm medicinā est quasi virtus amararum amygdalarū. Pectoris renumqꝫ sordes mundificant: vrinam prouocant: epatis oppilationē reserant: ideoqꝫ amare dātur per medicinam: dulces vero pro cibo dātur: quarum quippe oleū meliꝰ est quod ab eis extrahitur: q: earum corpus durū est. Sꝫ si superficietenus ex

corticent̄ esuiq; dētur: digestibiliores fiunt: marie si
cū melle aut zuccara accipiāt̄. Amygdale aūt virides
sunt tenuiores ⁊ laudabiliores ꝑpter earū aquositatē
idcirco si in aqua calida vna nocte iaceant excortica
te: fiunt in actiōe viridibus vicine. Porro si virides
priusq̄ cortices habeāt elirentur ⁊ edātur: gingiuas
confortabunt: stomachiq; calorem refrigerabunt.
¶ Amygdale amare cali. sunt ⁊ sic. in fine scḋi gra-
dus: extenuant perforant: ⁊ sunt diuretice: grossorū
⁊ viscosorum humorū dissolutiue: vnde pectus mun-
dificant ⁊ pulmonem ex humore phlegmatico: oppi-
lationem splenis ⁊ epatis aperiunt: grossam ventosi
tatem habitam in colon intestino: dissoluunt: vrinā
prouocāt: renum ac matricum sordes mundificant: ⁊
etiā cōstipationē aperiunt. Que quidē interiore cor-
tice ablato si pistate in vuluam mittantur: menstrua
potenter educūt. Rursus a corporibus putridos ex
pellunt humores: ventris dolorem mitigant: somnū
inducūt. q̄bus etiā cū amido et mēta potui datis om
ni cū celeritate sanguinis fluxum coarctant: et si cū
sapa potentur: vrine difficultatem dissoluunt: lapidē
omnino frangunt: et si cum aceto temperētur: faciei
lentigines abstergūt: potate etiam cum vino diutur
ne febri mitigationem prestant.

¶ Superius determinauit auctor de fructib⁹ generatis in
plātis: hic aūt de his q̄ relinquunt̄ ex opere aīalis. ¶ Que
ritur vtrū mel fiat ex residuo nutrimenti apū tanq̄ ex cā ma
teriali: vel ex rore celesti: sicut dicunt auctores. Solutio ꝙ
causa materialis ipsius mellis est ros celestis: qui est dulcis
sicut māna ⁊ labdanū ex rore celesti supra barbas caprarū in
grecia cadēte: ⁊ tūc ex puriori parte illius roris faciunt mā-
nā: ⁊ ex grossiori labdanū. Similiter iste ros celestis q̄ dul-
cis est: cadit in vere super herbarū ⁊ plantarū flores: ⁊ apes
nutriunt̄ ex ista dulcedine: ⁊ inde mel generat̄. Dico ergo
ꝙ mel generatur ex rore: ⁊ ros ex pluuia que marie est dul
cis triplici de causa. Prima causa est: quia aqua pluuialis
generatur ex alia aqua per sequestrationē partiū aerearum
cali. ⁊ humi. que cedūt in naturā aque pluuialis. Secunda
causa: q: inter partes pluuie intercludūtur partes aeree ca
li. ⁊ humi. que sunt dulces. Tertia causa: quia magis decoq̄
tur q̄ alia aqua: ⁊ digestio procedit dulcorādo: igitur. gene-
ratur igitur materialiter a rore celesti: ⁊ ab apibus tanq̄ ab
agēte causa. Nota tamē ꝙ dulcedo in aliquo generatur ab
agēte: vt a calore degerēte: ⁊ sic dicit Auicen. ꝙ sanguis na
turalis dulcis est: q: est temperate digestus respectu aliorū
humorū. Et nō est simile de fructibus qui ordinātur ad ge-
nerationē sui similis: vnde ordinatur respectu sue speciei: ⁊
propter hoc ex residuo nutrimenti plāte generatur: sed mel
nō ordinatur ad generationē mellis vel apis: sed solū ad nu
tritionē: igitur. Et nota vlterius sicut aranee telificant: ita
apes nidificant: ⁊ est silitudo solū quantū ad opationē ⁊ nō
quātū ad materiā neq; ad finē: q: tela aranearū ordinat̄ ad
rapiendū nutrimentū scʒ muscas: sed mel ordinatur ad nu-
triendum: ⁊ propter hoc ex materia aliena potest mel gene-
rari. Et nota vlteri⁹ ꝙ eo modo quo mel deciditur ab apib⁹
eo mō attestatur eis: ⁊ q: deciditur ab eis tanq̄ a causa agē
te ⁊ efficiente: ⁊ a rore tanq̄ a causa materiali: nota ꝙ apes
ad hoīem ordinant̄ quantum ad suā operationem: ⁊ q: ho-
mini duo sunt necessaria: scʒ nutritio ⁊ cognitio: ideo faciūt
mel ad nutriendū ⁊ ceram ad intellectū ⁊ cognitionē: ⁊ ista
est prima causa quare ex animalibus ānulosis istis genera-
tur mel ⁊ cera. Secūda cā est a parte sue materie: q: sicut in
lacte est triplex substātia scʒ butyrosa: serosa: ⁊ caseata: sic in
fauo quedā est cali. ⁊ humi. cedens ī cerā: quedā frigi. ⁊ hu-
mi. cedens in mel: ⁊ quedam frigi. ⁊ sic. cedens in mun. No-
ta ꝙ cera illuminat ignē ⁊ mel extinguit: q: aerea pars illi⁹
faui cedit in cerā: ⁊ aquosa fri. ⁊ humi. ī mel. Et nota ꝙ mel
extinguit paruum ignem ratione sue fri. ⁊ humi. ⁊ magnū
ignem fortificat: q: in magno igne illa humiditas cito consu
mitur ⁊ relinquit̄ siccitas que est causa caloris: igit̄. ¶ Que
ritur cū omne animal carēs sanguine sicut apes sit veneno-
sum ſm pħm: quare tam nobilis operatio que est mellifica-
re ⁊ texere fit ab istis aīalib⁹ vilibus ⁊ venenosis. Causa est
ratione diffidentie ⁊ timoris ne deficiat eis nutrimentū: si
cut videm⁹ timidos ⁊ melācholicos multū laborare pro bo-
nis temporalibus: ⁊ esse auaros timētes ne eis veniat pau
pertas: ⁊ timor ⁊ diffidētia causatur a frigi. ⁊ sic. cum ergo
ista aīalia sint frigida ⁊ sicca cū sint exanguia: ideo ista fa-
ciunt gregem ⁊ regem ⁊ cōitatem ⁊ opum cōmune: vt ⁊c.
¶ Queritur cuius cōplexiōis sit mel. Solutio: ꝙ in melle
est duplex complexio. Quedam formalis que fit ab agēte:
⁊ sic est cali. ⁊ sic. complexionis: q: apes in generatione mel
lis acquirūt per motū cali. ⁊ sic. ⁊ ista est ibi a dominio: qua
re quantum ad istam ponitur ab ysaac cali. ⁊ sic. in secundo
gradu. Quedam est complexio materialis: ⁊ quia materia
mellis quedā est remotissima: vt aqua: ideo quātum ad istā
est frigi. ⁊ humi. Quedam est materia remota: vt pluuia: et
sic est cali. ⁊ humi. Quedam est materia propinqua ⁊ sic cū
in fauo fiat sequestratio partium aerearum cali. ⁊ humi. q̄
cedunt in cerā a partibus terrestribus frigi. ⁊ sic. que cedūt
in naturam mellis: ideo est quantum ad hoc fri. ⁊ sic. Nota
ꝙ duplex est dulcedo: quedam pura: ⁊ ista est cali. ⁊ humi.
quedam est admixta acumini: ⁊ ista est cali. ⁊ sic. vt in mel-
le. Nota ꝙ sicut aliq̄d est frigidius formaliter: vt aqua re-
spectu psilij: psiliū v̇o frigidi⁹ effectiue: q: in substātia gros-
siori fundat̄ frigiditas in psilio. ita etiā mel est calidi⁹ zucca
ra effectiue: ⁊ zuccara calidior melle formaliter. etiā ratiōe
acuminis mel in plures partes penetrat ⁊ dulcorat q̄ zucca
ra. Et si arguitur ꝙ digestio procedit dulcorando ⁊ dige-
stiora erūt dulciora. verū nisi inueniat resistēs: sicut grossā
substātiā mellis. Nota ꝙ dulcedo potius inuenitur in plan
tis q̄ in aīalibus: q: plante nutriuntur ex frigi. et humi. aut
sicco terreo: ⁊ cali. ⁊ humi. respuunt: quare cedit in dulcedi
nem: sed aīalia nutriuntur ex cali. ⁊ humi. Item alia causa:
quia plante sunt omogenee: ⁊ animalia sunt etherogenea
habentia plura membra: quorum quedam attrahūt sangui
nē: alia phlegma ⁊c. sed plante nō attrahunt pro nutrimen-
to nisi humi. aquo. aut sic. terreū: respuentes cali. ⁊ humi.
qḋ in dulcedinē cedit: ⁊ in aīalib⁹ nihil respuit de nutrimēto
qḋ possit in dulcedinē cōuerti. Nota ꝙ mel vernale est meli⁹
autūnali: tum propter flores: tum propter rorem: tum pro
pter operationem animalis: ⁊ ver virtutes confortat. Et si
arguit̄ ꝙ zuccara fit in autumno. Respōdetur ꝙ nō est simi
le: quia tunc plante habent fructus maturiores: ⁊ fit ex plā-
ta: sed mel fit ex apibus ⁊ floribus ⁊c. ¶ Queritur quod est
melius aut mel coctum aut crudum: cum dicat Hippo. in re
gimine acutorū: ꝙ non potest dicere aliquam bonitatem in
qua coctū ꝑferatur crudo. Respōdeo duplex est mel. quod
dam purum: ⁊ istud melius est crudū: ⁊ sic intelligit Hip-
po. aliud impurū: ⁊ tale est melius coctum: ⁊ sic est de aqua
pura aut impura cocta aut nō cocta. ¶ Querit̄ quare oleū
melius est in supremo: mel v̇o in fundo: vinum v̇o in medio
dolij. Ratio: quia vnūquodq; melius est quando est in suo
statu naturali: ⁊ quia olei proprietas est supnatare: igitur.
⁊ cū natura mellis sit fundū petere: igitur. Sed vinum hʒ
plures partes quasdā aquosas supernatātes: ⁊ quasdā ter
restres fundum petentes: igitur partes vinose erunt in me
dio. ¶ Nota ꝙ amygdale competunt in febre: dum tamen
amygdale ponantur in aqua frigida quousq; sua vnctuosi-
tas remoueatur anteq̄ ex eis fiat lac. Aut si lac factū fue-
rit agitetur diu cum baculo: ⁊ spuma tunc supernatans mo
ueatur: quia est vnctuositas ibi: et per hoc possunt solui ar
gumēta possibilia fieri. ¶ Querit̄ qḋ meli⁹ est aut lac amyg
dalarum coctū aut crudum. Respondeo ꝙ in via medicine
crudum est melius: sed in via nutrimēti coctum est melius.
Tamen simpliciter loquendo crudum melius est cocto: quia
in cocto partes aquose consumuntur ratione quarum habe
bat alterare. Item crudum dulcius est cocto. Item coctum

est grossum constipatiuum: non sic vero crudum. Itē a cocto quidā fumi cali. resoluūtur qui petētes caput causant dolorē capitis qd est pessimū in febre. Nota ꝙ considerādo febrem seu complexionem febrilem lac amygdalaruꝫ preualet in fe. brodio seu colatura pulli: ꝫ cōsiderādo virtutē ecōtra est dicendum. ¶ Queritur vtrum lac amygdalarū competat in dolore capitis. Nota ꝙ dolor capitis quandoqꝫ causatur ex fumis malis: ⁊ hoc modo competit lac: quia ipsos fumos reprimit. Item etiam oppilat ratione sue vnctuositatis quare impedit fumos ad caput ascendere. Quādoqꝫ vero causat dolor capitis ex strictura vētris: ⁊ tunc nō cōpetūt: quia stricturam ventris augmentarent. Nota ꝙ dulces ratione sue dulcedinis sunt vnctuosiores amaris.

¶ De nucibus.

Nuces dupliciter diuiduntur: sunt enim virides ⁊ sicce. Virides sunt minꝰ siccis cali. tamen habent aliquantulū hūiditatis ꝓpter maturitatē imperfectā: vnde parū sunt sicce: parūqꝫ stomacho nociue. Que si a ieiunis comedātur cum obsomogaro ⁊ aceto: vētrem humectāt: cumuta māducate sunt contra venenum. Sicce vero sunt tripliciter: quedam sunt tempori producēdi eas vicine: quedā remote: ⁊ alie sunt mediocres. Propinque autē sunt humide parum vnctuositatis habētes atqꝫ quiddam pōticitatis inest eis: que quāto ab eodam elongantur tempore: tanto earum consumitur humiditas: eisqꝫ vnctuositas dominat: que tūc manducate cito in humorē conuertuntur cholericū. Quibus itaqꝫ vetustioribꝰ existētibꝰ ⁊ vnctuositate multomagis dominante: fit earum sapor vt vetustissimū oleum ⁊ cibi naturam amittunt. Cetere quidem nuces corporibus nocent: quia difficulter digeruntur ⁊ stomacho nocēt: cholericis assimilātur humoribus: calideqꝫ inimicantur tussi. Quod si nuces comparamus auellanis: inuenimus auellanas nutrimenti maioris ꝓpter sue substātie spissitudinem ⁊ viscositatis paruitatē. Nuces minus auellanis sunt nutribiles: propter suorū corporū raritatem: ⁊ sue vnctuositatis viscositatisqꝫ copiā: vnde villis stomachi semper sunt contrarie: nisi tamen stomachum inueniant temperatum: aut tantum habentem frigiditatis: quantuꝫ calori nucum repugnare valet: idcirco tali fiunt stomacho nutrimenti boni boneqꝫ digestiōis. Calidū vero habentibus stomachum prestant vstionem: in cholericūqꝫ mutātur humorē: ac fumos capitisqꝫ dolorē faciunt ⁊ in oculis vertiginem. Sed vt ab eis omē auferatur nocumentum: mundate in aqua calida ponātur per noctem: vt partem humiditatis ab aqua sibi mutuēt: fiātqꝫ virides. Scōm medicinā vero valent qꝫ si ante cibum cum ficubus edantur: contra rem venenosam corpus defendunt. Quod si ex eo cataplasma feceris cū cepe ⁊ sale ⁊ melle morsui rabidi canis proficiet. Rursus ex eis cum melle ⁊ ruta cataplasmate facto super apostemata melancholica vel phlegmatica imposita mire dissoluunt. Que etiam cū suis corticibus trite: et super vmbilicum imposite: destruūt apostemata i ntrinsecus in corpore manentia. Corticum vero siue frondiuꝫ siue arboris vnum exagiū cū vino esui datum stranguriē optime subuenit: et si cū aceto potetur repugnat febribus rigorē habētibus.

¶ De auellanis.

Auellane nucibꝰ sunt frigidiores ⁊ pōticiores: eaꝝ em̄ corpa sunt spissiora ⁊ solidiora vnctuositate carētia: hac de re plus nucibꝰ sunt nutritiue: tardiores ad digerendum ⁊ ad descendendum de corpore: inflationē in ventre generāt: maxime si cum interiori cortice cōedantur: que interiori cortice ablato: fiunt digestibiliores: etiam vtiles antiquā habētibus tussim: precipue si pistate vescātur cū melle. Quibus etiam cū modico pipere assatꝫ: reumatizātibꝰ cito subueniūt que tamē nō asse a ieiunis sumpte fiunt contra venenū. Preterea si cum exteriori cortice pistentur cū veteri adipe vrsi vel suis allopitiosis sunt iuuatiue: locisqꝫ denudatis capillos reuocant.

¶ De fisticis.

Fistici calidi sunt ⁊ sicci in medio secundi gradus. bonuꝫ comedentibus prestāt nutrimentum: quiddam tamen ponticitatis ⁊ amaritudinis habent: vnde sunt epatis confortatiui: eius etiam constipationem aperiūt. sunt pectus atqꝫ pulmonē mūdificātes. Qui si cum vino cocti potui dentur: fiunt contra venenum. Ipsi quoqꝫ fistici proprie epati conueniunt. Oleuꝫ quidē eoꝝ capiti dolēti valet: qd Diascorides dicit stomachi esse iuuatiuū. Gal. hoc nō affirmat: neqꝫ em̄ iuuamētū: neqꝫ lesionē stomacho facere dicit: neqꝫ ventrē soluere: nec cōstipare: sed tamen calidā habentes complexionem modicum ex eis comedāt: qd si assi fuerint: comedentium stomachum confortant.

¶ De pineis.

Pinee sunt calide in fine scdi gradus: sicce in eius initio: quarū due sunt species: scꝫ masculine q̄ pue sunt: ⁊ feminine quaruꝫ forma ē magna. Masculine vero sūt calidiores ⁊ sicciores femininis: qrū calor ē q̄si in initio primi gradus: siccitasqꝫ i fine eiusdē: q̄ si in aq̄ calida fundant laudabile dāt nutrimētū: ⁊ collectionē habētibus in pulmone ⁊ pectore subueniūt: atqꝫ tussientibus ex humorum putredine mitigationem prestant: que cum seminibus date cucumeris renum ⁊ vesice ardorē ⁊ dolorem vrinam prouocando auferunt. Feminine vero masculinis sunt nutribiliores: grossum ac difficile faciunt ad dissoluendum nutrimentum: sed tamē vtiles sunt scđm medicinā: sunt enim lenitiue mēbrorum asperitatis: humores putrefactos dissoluūt: et extenuant: propter hoc sunt vtiles ad mundificandum pectoris saniem cum tussi expellendam: que cuꝫ sapa propinate purificāt renes atqꝫ vesicam ab omni sanie: vrinam prouocant: lapidem expellūt.

¶ Queritur cuiꝰ cōplexionis sunt nuces. Rn̄. ꝙ quantū ad suam complexionē materialem sunt frigide ⁊ sicce. Sed quātum ad formalem: hoc est dupliciter: vel loquimur de nouis seu nouiter maturatis: ⁊ sic sunt calide ⁊ hūide: ⁊ sic loquitur Constantinus: aut de ipsis immaturis: ⁊ sic sunt frigide ⁊ sicce: aut de ipsis antiquatis: ⁊ sic sunt calide ⁊ sicce: quia in antiquatis siccitas introducitur: ⁊ per cōsequēs caliditas: et sic loquitur Auic. ⁊. et ista imprimitur ab agenti aere extrinseco. Et nota ꝙ nuces valent contra venenum quia oppilant. et valent cum ficubus quando venenum est

recens: ⁊ cū ruta quando est antiquatū: id est diu est ꝙ fuit
receptum. Nota ꝙ iacere sub nuce causat dolorem capitis:
quia a nuce resoluitur quedam substātia calida aerea ⁊ sub
tilis que in capite facit dissolutionem. Item quia nuces vt
plurimum habēt maiorem vmbram: ideo citius fatigati ibi
quiescunt: qui cum habeant humores in motu fit clausio po
rorum a frigiditate vmbre: ⁊ dicti humores magis cōmouē
tur: ⁊ causant fumositates ad caput. Nota ꝙ duplex est mo
tus: quidam a natura solum: ⁊ quidam a natura ⁊ anima si
mul: ideo sicut caro bouina que est grauis naturaliter tamē
in corpore humano recepta petit superius ⁊ inferius: ⁊ oēs
differentias positionis ratione anime mouentis ad plures
differentias propter diuersos fines: sic etiam in fructibus qui
dam habent cortices extra: quidam nucleos intra ⁊c. ratio
ne finis: qꝛ ꝗuis naturaliter res grosse ⁊ terrestres debeāt
esse in centro rei: tamē ratiōe anime mouentis possunt esse
in supficie ecōtrario. Et nota ꝙ nuces habēt multa ꝑputia
ꝑpter passibilitatē nuclei seu medulle earum. ¶ Itē nota
ꝙ auellane habent imperfectum corticem exteriorem: vt ca
lor exterior magis possit digerere medullam cum sit durio
ris digestionis ꝙ̄ nucis: ⁊ nux habet duos cortices ꝑfectos:
quia facilioris est digestiōis. Nota ꝙ cum ysaac dicit ꝙ auel
lane sunt magis nutritiue nucibus: intelligit accidētaliter ⁊ nō
naturaliter: qꝛ nuces naturaliter magis nutriūt: qꝛ minus
grosse substātie. Nota ꝙ ꝗuis auellane magis alliciāt appe
titū ꝙ̄ nuces: ⁊ sint minus oleagine ꝙ̄ nuces: tñ qꝛ esse gros
sioris substātie ꝑpōderat quoad tardius digeri in corpe hūa
no: nota ꝙ nuces causant somnū ⁊ nō auellane: qꝛ ab ipsis
resoluitur fumus cum sint magis euaporabiles: ⁊ etiā sunt
oleaginosiores: ⁊ oleū supernatat orificio stomachi: quod
orificium habet maximam colligantiam cū capite: vnde pē
det a cerebro ꝑ duos neruos: sicut bursa pēdet per laqueos
sed auellane sunt grosse stomachi fundum petentes: igitur
⁊ ista de causa soluitur questio quare nuces ebrietatē indu
cunt ⁊ auellane destruunt. ¶ Queritur quare frequens vsus
auellanarum s̄m Auicen. oculos glaucos ad temperamen
tum reducit. Solutio ꝙ Auicē. nō dicit istud propriis aucto
ritate immo recitatiue. Uel dicamus si velimus ꝙ ab ipsis re
soluitur fumus qui nihil aliud est ꝙ̄ vapor adustus: ⁊ ita va
por niger ad ipsos oculos fertur: ⁊ qꝛ glaucitas in oculis fit
ꝑ recessū a nigredine ⁊ accessū ad albedinē: igit fumus ni
ger cōfortat spiritus visibiles qui distemperati erant per ac
cessum ad albedinē. ¶ Nota ꝙ oleum fisticorū nec iuuat nec
nocet stomacho: sicut dicit Gal. quia habet stipticitatem in
se ratione cuius iuuat: ⁊ oleaginitatē ratiōe cuius nocet: ⁊ hoc
Gal. cōsiderans dicit ꝙ nec iuuat nec nocet. Nota ꝙ sexus
in plantis s̄m veritatē nullo modo potest distingui: vt dicit
phs in libro de plantis: ꝙ sexus in plantis est cōfusus: tamē
s̄m proprietatē potest distingui: ⁊ hoc modo distinguit phs
in fine vegetabilium dicens ꝙ proprium est plante que est
masculus ꝙ sit dura aspera ⁊ magna: femine vero parua ra
ra mollis ⁊ fertilis: ⁊ hoc modo ysaac ponit sexū in pineis.
¶ Queritur quare pinus ⁊ abies maxime inflammantur. Ra
tio est: quia sicut de hominibus gulosis qui de nutrimento
multum attrahunt nihil relinquunt familie: sed totū in suā
naturā conuertūt. Similiter dico de istis plantis ꝙ multū
attrahunt de humido aqueo: ⁊ meliorem partem illius con
uertūt in sui naturā: ⁊ propter hoc conuertunt vnctuosita
tē in suam naturam: ⁊ sic rami eorū cito inflammantur. Sed
alie plante: vt nux ⁊c. conuertunt grossum nutrimentum in
sui naturam et aereum nutrimentum transmittunt ad suos
fructus: ⁊ ideo videmus ꝙ fructus nucis cito inflammatur
ecōtrario est de fructu pini: quia eius planta citius inflam
matur ratiōe iam dicta. ¶ Itē queritur quare pinus maxime
inflammatur circa radicem: abies vero circa ramos. Causa iā
patuit: quia pinus fortem habet attractionem: ideo mul
tum attrahit de nutrimento aereo ⁊ huiusmodi maxime vi
get circa radicē. Aliud vero nutrimentū transmittit ad fructū:
sed abies nō fructificat: ideo nutrimētum quod deberet in
fructū cedere cedit in ramos. ¶ Queritur quare fructus pi
ni maxime cōpetit in morbis spiritualium: ⁊ in augmētatio
ne coitus. Causa est calidi. ⁊ humidi. ideo aperit meatus spi
ritualiū ⁊ ipsos lenit. Et quia sunt diuretici: ideo calefaciūt
renes et membra generatiua: et etiam aperiunt meatus cor
poris: quibus apertis descendit sperma ad membra genera
tionis.

¶ Tertia particula de herbis.

uia compleuimus in libro secundo
de granis leguminibus ⁊ fructibus
prout oportuit in custodiēda sanita
te: ⁊ egrotorū valitudine reddēda: opor
tet in tertio libro exequi ea q̄ dimisi
mus: scʒ olera condimenta carnes ⁊
pisces ⁊ similia: scilicet aquam ⁊ vinum: ab herbis er
go incipiendum est.

¶ De melonibus.

Elones estiui duobus modis sunt: rotūdi
⁊ longi: vterqʒ vero frigidus ⁊ humidus in
medio secundi gradus. Rotundi vero vi
scosiores ⁊ grossiores sunt. Causa rotundi
tatis est hec: liquor eorū quia viscosus ⁊ grossus na
tando in superficie diuidit se circa latera. Longorū
vero liquor: quia subtilis est et aquosus: effluit ⁊ di
scurrit in inferius: idcirco ⁊ ipsi elongantur qđ testifi
catur hac ratione: sapor enim rotundi aliquantulum
dulcedini vicinatur: longi vero sapor quasi aqua est:
sapide aūt dulcisqʒ rei grossitudo ⁊ viscositas dñatur
vnde lōgus minus nocibilis est parumqʒ colatiuus
⁊ mundificatiuus. Rotundus autē nocibilior ⁊ ma
gis colatiuus ⁊ vrine prouocatiuus: arenas ⁊ lapidē
a renibus ⁊ vesica expellit: quod eius saporitas testa
tur: videmus enī corpora ab eis fricata ab omni mū
dari sorditie: vtrisqʒ tamen ad corruptionem parati
sunt. Mutantur etiam in humorū qualitatem in sto
macho existentium: siue cholerici siue phlegmatici
sint: idcirco stomacho nocent eiusqʒ neruos omnes
mollificant: eisqʒ lubricitatem prestant. Quod si
cibum in stomacho inuenerint: miscentur cum eo:
et causa lubricitatis cibus egreditur priusqʒ coqua
tur. In intestinis etiam rugitum ⁊ inflationem ⁊ vē
tositatem faciūt: nōnunqʒ vomitum et abominatio
nem. ideoqʒ comedantur ante omnem cibum stoma
cho ab humoribus inanito: nec alius accipiatur cibus
quousqʒ ipsi videantur esse digesti: si sic accipiantur
digestioni obediunt: ⁊ bonis chimis assimilantur: li
cet eorum conuersio phlegmatica sit. Quibus econ
tra datis frigidi pessimiqʒ generantur humores: fiūtqʒ
causa malarum generandarum febriū: maxime cho
lericis ⁊ calidis naturaliter: qđ fit ob sue velocitatē
conuersiōis: ⁊ mutationem sui in cholericum humo
rem. Sed vt nocumentum eorum auferatur: dentur
in fine eorū orizaccara: maratrū: mastix. Phlegmati
ce complexionis homines accipiāt oximel. detur zin
ziber conditum aut zinziberis succus ⁊ thuris ma
sculi. añ. ʒ. j. aut dyaciminum: ⁊ parum bibat vinum.
Semen melonis et radix minus carne frigida sunt:
sed cum siccantur fiunt sicca in fine secundi gradus:
idcirco plus carne sunt colatiua: semen autem vrinā
prouocat: ⁊ renes et vesicam ab arenis mundificat ⁊
lapidibus: maiorem tamen in renibus ꝙ̄ in vesica ha
bet actionē: renes autem sunt carnosi: vnde lapides

ꝛ arene in eis nascentes sunt molles: vesica q̄ est nervosa duros generat lapides ꝛ arenas: qua de re necesse est fortior sit medicina vesice q̄ renibus. Cortices autem melonum pulverizati oris fetorem tollunt: si ex aceto laventur. Diascorides inquit: semen melonum superficietenus excorticatum ꝛ cum carne melonis ꝛ ciceris ꝛ fabe farina temperatum: ꝛ in modū trocisci cōpositū: ꝛ ad solē siccatū: valet ad faciē mundificandam ꝛ cutem extenuandam. Rursus radicum eorum pulvis. ʒ. ij. cum oximelle bibitus vomitum irritat. Est ꝛ aliud melonum genus qui palestini vocantur: qui vulgariter dicuntur saraceni: humiditas istis minor est ceteris: frigidiores tn̄ illis sunt: proinde tardiores: duriq; ad conversionem. Dicimus etiā eos corruptioni esse inobedientes: unde calorem habentibus in stomacho atq; febricitātibus cōveniūt: quia grossities eorum ꝛ frigiditas repugnando febribus eorum ardorem extinguūt.

¶ De cucumeribus.

Cucumeres frigidi sunt ꝛ humi. in secūdo gradu. grossi sunt ꝛ duri ad digerēdū: ꝛ tarde a stomacho descendūt: stomacho sunt nocivi: nervositatē eius percutiūt: quia si cibum in stomacho aliquem invenerint: cū sui frigiditate eum servant crudum: nec sinunt a stomacho dissolui. Sed tamen minus stomacho nocent q̄ melones: quia cucumeres digestive inobediētes virtuti faciunt in stomacho laborem. Melones v̄o stomachi substantiā molliunt: ꝛ convertūtur in venenosos humores quibus stomachus percutitur: si melones bene digerantur: meliorē q̄ cucume. generāt chimum: quia cucumeris grossius est chim⁹ phlegmati vitreo vicinus. unde Hippo. cucumeres sunt grossi ꝛ difficiles ad digerēdū ꝛ magis q̄ melones: urinā provocant: ventrem humectant.

¶ De citrulis.

Citruli sunt frigidiores ꝛ grossiores ꝛ duriores ꝛ graviores cucumerib⁹: frigiditas em̄ eorum est in fine secundi gradus: proinde grossum generant phlegma: ꝛ magis cucumeribus nocent nervositati stomachi. Rursus propter suam duritiem ꝛ frigiditatem sunt grossorū humorum ꝛ superfluorū generativi: quod certificatur quia citruli in stomacho moram facientes corruptionem ꝛ venenosos humores faciunt. Citruli ergo magis stomacho nocent. Medulla tamen eorum perfectiorem generat chimum.

¶ De cucurbita.

Cucurbita frigida ꝛ humida est in secundo gradu: phlegmaticum generat chimū: proinde cholerice nature cōvenit: econtra frigidis nocet: cholericis etiā melior est q̄ sanguineis: quia eius humiditas stomachum humectat: ꝛ sitim cholericorū humo. extinguit. Similiter debemus intelligere eam esse nocivā phlegmaticis plus q̄ melācholicis: que quidē melior est cholerico si hoc modo detur. coquatur in citoniorum ꝛ maligranati succo: aut uve agrestis: aut cum succo malorum citri norum: aut oleo amygdalino; aut oleo omphacino cōdiat. Phlegmaticis v̄o sic datur: elixa in aqua ꝛ ab aqua expressa: cum sinapi pipere apio ꝛ menta: utili datur ut eorum caliditate cōdimentorū temperetur: chimum generat calidum: ꝛ cōdimentū eius sit cum coctanis ꝛ ceteris supradictis: ut tēperiem accipiat ad extinguendū calorem: ꝛ stomachum confortandū. Que etiā habet actionem medicine cōgruam: quia si involuatur pasta ꝛ assetur: ꝛ succus intrinsecus in pasta inventus potui detur: calorem febris mitigat: sitim extinguit. Preterea si cū casiafistula viola zuccara manna potui detur: purgat choleram. Porro si in aqua elixetur eiusq; ius cum melle ꝛ modico nitro potui detur: eos quibus phlegma dominari videtur adiuvat ꝛ tuetur. Corticis eius succus cum oleo rosaceo mixt⁹ dolorē capitis ortū ex calida cōplexione amputat. Rursus si ex eo de succo in aure calidū apostema habēte distillet: mire dolorē mitigat ꝛ apostemati repugnat: sed tamē colice passioni nocet propter sue lubricitatis indigentiam.

¶ Iste liber in sui principio fuit divisus in quattuor partes principales. In quarū prima determinat de dieta sumpta a granis. In secunda de sumpta a fructibus ꝛ plantis. In tertia de sumpta ab herbis. In q̄rta de sumpta ab aialibus. Duab⁹ primis executis incipit tertia: in q̄ pmo utit trā situ: scdo tractatu. ¶ Queritur utrū melones sint frigi. ꝛ humi. i medio scdi gradus: ut dicit ysaac. Respōdeo q̄ sic: q: simile ex simili generatur: cū ergo phlegmatici hūores ex ipsis generent: ut dicit Auicē. igit. ¶ Nota q̄ rerū quedam sunt omogenee nature in toto et in pte: ꝛ acumen in istis arguit cali. ꝛ sic. ꝛ abstersionē. q̄dā sunt etherogenee nature ꝛ tales habēt duplicē substātiā: ut melones quādā supficialē cali. ꝛ sic. diureticā ꝛ abstersivā: ꝛ istā habent ab agente: ꝛ quantū ad istam non ponuntur in gra. quādā v̄o habēt centralē a dominio frigidā ꝛ humidam: ꝛ quantum ad istā ponunt in gra. ut dicit ysaac. etiā dicit Auicē. q̄ unūquodq; debet denominari a centrali complexione. Et q̄uis sint dulces nō sunt tamē cali. ꝛ humi. quia duplex est dulcedo. quedam pura: ut in zuccara: ꝛ talis arguit cali. ꝛ humi. quedam est impura: sed permixta: et hoc quandoq; cum acumine: ut in melle: et talis arguit calidi. ꝛ sicsita. aliquando cum insipiditate: ut in melonibus: ꝛ talis frigiditati ꝛ humiditati attestatur. ¶ Queritur quem humorem habeant generare melones. Nota q̄ duplex est generatio humorū: quedā naturalis ꝛ ista fit in epate: ꝛ sic omnino plus habet generare sanguinem q̄ alium humorem: q: epar est calidū. ꝛ humi. Alia est generatio humoris non naturalis: ꝛ talis fit in stomacho: ꝛ hoc modo dr̄ q̄ si melones administrantur stomacho cholerico generant choleram: ꝛ in phlegmatico phlegma: ꝛ si in temperato plus adhuc generāt phlegma q̄ cholerā: q: phlegma abūdat plus q̄ cholera in stomacho. Simpliciter tamen dicendū est q̄ plus generant phlegma q̄ cholerā propter duas causas dictas: quia sunt frigi. ꝛ humi. et stomachus est phlegmate ut plurimum plenus seu abundans plus q̄ cholera. Ideo nota q̄ a parte saporis dicerentur calidi ꝛ humidi: non tamen quantum a parte abundantie humoris. ¶ Queritur utrū melones cōpetant in febre. Respon. ysaac q̄ non: quia cito et de facili cōvertuntur in humores putridos cum sint passibilis substantie: et nullum tale competit in febre. Nota q̄ ratione formalis febris cōpetunt ꝛ non ratione materialis. Tamē dic aliter q̄ melones virides qui habent humiditatem accidentalē ratione cuius cito putrescunt non cōpetunt. Sed melones maturi in quibus talis humiditas cōsumitur bene cōpetunt. ¶ Querit utrum competant ante cibum vel post. Respōdeo q̄ si dentur via medicine competunt post: quia illa que dantur via medicine dantur in pauca quantitate: et tunc non habent inducere nauseam: et sic loquitur Auicen. quando dicit q̄

nocent stomacho ratione sue frigiditatis & neruis. Si vero dentur via nutrimenti: cum dentur in multa quantitate: et multum est timendum de nausea: tunc competunt ante cibũ: quia tunc ponuntur in fundo: & sic loquitur iste auctor. ¶ Queritur vtrum cucumeres competant in fe. Respõdeo sicut de melo. Dicas tamen q competunt ratiõe sincopis sinthomatis febris: quia Auic. dicit q releuant a sincopi: saltem in fe. acuta: quia in fe. chronica plus timẽdum est de fe. q̃ de sinthomate vt est quartana: sꝫ in acuta plus timet de sinthomate q̃ de febre vt de sincopi. Non tamen competũt ratione materialis feb. cum sint putrefactibiles & passibiles nec etiã ꝓpter rõne formalis: quia possum⁹ dare aquã frigidam in sincopi febris: vbi non erit timendum de eius putrefactione sicut de putredine cucume. Et si arguitur q s̃m Ga. in tegni. naturalis discrasia appetit similia: innaturalis vero contraria: igitur cum cucume. sint frigid. & humi. & natura appetat talia in fe. competẽt. Respondeo q tu obijcis de natura non coacta: sed natura coacta quandoqꝫ appetit contraria per morbũ tamen: q2 de facili patiuntur cucu. ideo melius est dare alia fri. & humi. non ita passibilia ratione sue substantie sicut aqua. ¶ Queritur qui sint meliores aut cucu. rugosi aut lenes. Respondeo q asperi et rugosi sunt meliores: quia minus habent de mollicie: ratione cuius lenes vituperantur. Nota q immaturi sunt meliores propter istam causam quia sunt minus molles. Et q̃uis dicat ysaac: q vnũquodqꝫ melius est: dum est in suo complemento: hoc intelligitur vt in pluribus & in non peccantib⁹ in mollicie. Itẽ natura non generat nec digerit melones ꝓpter nutritionem: aut propter carnem: sed propter pepana vt magis sint apta ad multiplicationem sue speciei. Ulteri⁹ nota q bonitas istorum fructuum potest attendi in via medicine: & tunc virides meliores sunt: aut in via nutrimenti & perfectionis sui seminis: & sic maturi sunt meliores. Nota q cucumeres confortant cor: & valent contra sincopim q2 est in superficie quedam substantia subtilis aromatica. itẽ ratione complexionis sue fri. & humi. alterat membrorum spiritualium sicci. & ca. ¶ Queritur vtrum citruli valeant in febribus. videtur q sic: quia dicit Auicẽ. q maxime ardores reprimunt: igitur. Solutio: Auicẽ. intelligit de extra applicatis & non intra. Nota q non competunt in feb. cum apostemate: quia incrudarent materiam apostematis: & sic fe. cuꝫ sint accidẽs: q̃uis curarent: tamen apostema non. Nota q Auicen. dicit q cucurbita valet in passione colica: q2 vt plurimum generatur a duricie fecum: quam cucu. habent remollire ratione sue humiditatis.

¶ De lactucis.

Lactuce duo genera sunt: domestica & siluestris. Domestica: licet frigida sit & humida: non tamen ei vltime dominatur: si he enim qualitates s̃m quantitatem dominarentur: lactuca natura cibi careret: sed actio eius soli medicine conueniret: magis in fine sui temporis cum induratur. Ideoqꝫ antiqui dixerunt eam esse frigidam in secundo gradu: et aquis lacuum assimilauerunt: quarum complexio min⁹ aqꝫ fluminum frigida est: propter solis calorem: eaꝫ vsqꝫ ad profundum penetrantem: & terre vicinitatem: et commixtionem sui cum luto. Lactuca vero cũ sit mediocriter frigida & humida: melior est ceteris herbis ad generandum bonum sanguinem in qualitate et quantitate: que si non lauetur aqua: melior est: aqua enim sue humiditati & frigiditati prebet augmẽtuꝫ. Lactuca cito digeritur: vrinam prouocat: morsionẽ stomachi de cholera ru. ortam extinguit: vnde tussim placans: sanguinis ebullitionẽ refrigerat: somnum vigilias habentibus prestat laudabilem: capitis dolorem de chol. vel sanguine factũ amputat: cataplasma in temporibus ad supradicta valet: & cocta plus q̃ cruda esui est conueniens: q2 eius lac calore ignis minuitur: propter quod somnum erat inducens: propter hoc ergo lactuca in suo exordio cum lacte indiget: fit vtilior stomacho: & ad augmentandum lac in mulieribus: & viris semen conuenientior. Causa stomachũ iuuans est paruitas sui acuminis propter sui frigiditatis humiditatisqꝫ temperiem: sperma et lac augmentat: propter bonitatem sanguinis quem generat in qualitate & quantitatis perfectione. Rursus eius actio nec ventris est solutiua nec constipatiua: indiget etiam acumine & salsedine & dulcedine vnde fiat solubilis: & stipticitateꝫ: & ponticitatẽ non habet: per quam constipatiua iudicetur: sed tamen cum induratur & lactis copiam habuerit eius humi. minuitur & fit amari saporis: vnde fit aperitiua: sanguinem tamen generat pessimum: idcirco eam assuescentibus fit nociuia: quia tenebrositatem in eorꝫ oculis facit: spermatis materiã corrumpit. Causa visum obscurans est mortificatio sensus: vnde visibilis spiritus extinguitur: cum sua etiam ponticitate calorem extinguit naturaleꝫ: ideoqꝫ sperma coagulatur hac de causa semen lactuce pollutionem habentibus potui datum summa celeritate succurrit: cataplasma frondium earum erisipilã habentibus subuenit: calida etiam apostemata destruit. ¶ Lactuca siluestris in forma similis est domestice: rami tamẽ siluestris longiores sunt: frõdes subtiliores & asperiores minusqꝫ virides propter humiditatis sue paruitatem: quod testatur sue amaritudinis & ponticitatis multitudo. Idcirco minoris est frigiditatis domestica: est enim quasi mediocris inter calidũ & frigidũ in primo gradu: cuius actio iuuatiua quasi est patorum: lac eius est quasi papaueris nigri: minus tamen frigidũ. vnde diascorides: lactis siluestris lactuce. ʒ. semis cum succo domestice & aceto mixto: et potui data: hu. crudos expellit. solum etiam lac bibituꝫ somnum inducit: alij dicunt menstrua prouocare propter suam amaritudinem.

¶ De endiuia.

Endiuia duplex est: domestica et siluestris. Domestica vero diuerse est virtutis: habꝫ enim amaritudinem: ponticitatem & insipiditatem: que iterum in duas partes diuiditur. Est enĩ hyemalis & estiualis. Hyemalis aũt insipida est propter sue amaritudinis paucitatẽ: & insipiditas eius ꝓpter tẽporis frigiditateꝫ & hu. vnde frigida est in fine primi gradus: alij dicunt in principio secundi gradus: quidam autem dicunt eam esse hu. q̃ sensui non patet. eius enim siccitas palam est propter amaritudinem: suiqꝫ ponticitateꝫ. s̃m medicinam vero vtilis est: q2 cataplasma ex ea factum sup stomachum positum mire confortat: in potu valet q̃ cholericis & cardiacis. Estiue autem amaritudo est maior: sed minoris frigiditatis: frigida enĩ in primo

gradu:sic.in medio eiusdem:proinde peiorem gene-
rat sanguinem Ga.endiuia siue lactuca que maioris
est amaritudinis:ipsa deteriorem sanguinem gene-
rat.Estiua vero s̄m medicinā est mediocris: quoniā
plus est aperitiua maxime constipationis epatis: q̄
si elixa detur cum obsomogaro:⁊ oleo ad comedēdū
erit nocibilis:si vero cum aceto:stomachū confortat
⁊ ventrem constipat:succusq̄ eius coctus ⁊ despuma
tus cum orizaccara bibitus constipationem aperit:
⁊ humores putrefactos mundificat:fitq̄ conueniēs
diu febricitantib⁹.Siluestris frigida est in initio pri
mi gradus:sic.in fine eiusdem:ideoq̄ habet pontici
tatem stomachum confortantem. que si comedatur
aut succus eius potetur:morsui scorpionis subuenit
cataplasma eius idem operatur. Radix eius cōtra
venenum est:que cum myrrha mixta:⁊ in vuluā mis-
sa:menstrua proculdubio prouocat.

¶ Nota ꝙ lactuca si frequentetur generat caniciē:vt dicit
Auic.intelligendo in stomacho phlegmatico.Et nota ꝙ q̄-
uis ratione sue complexionis fri.⁊ hu.non generet bonum
sanguinem nec bonum nutrimentum:tn̄ ratione sui acumi
nis occulti in sapore:qua de re hꝫ caliditatem:⁊ ratiōe cen-
tralis substantie fri.ratione cuius hꝫ insipidum saporem:ex
istis duobus temperatur ⁊ facit bonum nutrimentum : nō
tamen bonum simpliciter:sed respectu alioꝝ olerū:⁊ sic in
telligit littera:⁊ etiā si detur stomacho temperato aut phle
gmatico non generat bonum sanguinem:sed bene si in sto-
macho cholerico ratione sue complexionis ⁊ etiam substan
tie. Nota vlterius ꝙ formaliter lactuca melius nutrit q̄ bo
rago:q: magis obedit digestiōi:sed effectiue borago cū pu
rificet sanguinē melius nutrit:nō tn̄ ratiōe cōplexionis sue
ca.⁊ hu. Nota ꝙ simpl'r lactuca non lota melior est lota : q:
ablutio inducit molliciē que est via in putrefactionē:⁊ sic in
via nutrimenti est melior:⁊ etiā in via medicine : q: lactuca
de se est fri.⁊ hu.quā virtutes fri.⁊ hu.faciūt penetrare par
tes superficiales calide ⁊ sicce vsq̄ ad centrū:⁊ sic effectiue
non lota magis infrigidat:formal'r tn̄ lota. ¶ Querit' vtrū
omnis cibus ⁊ maxime frigidus vt lactuca habeat corpus
calefacere. Solutio:calefacere est dupl'r:aut quātitatiue:et
sic questio est affirmatiua:q: addit in sanguinē:aut forma
liter ⁊ qualitatiue:⁊ sic calidi cibi calefaciunt ⁊ frigidi non.
Et si arguitur sic.Omne qd̄ reducitur ab aliquo de poten-
tia in actuꝫ conuertitur in naturā illius:sed omnis cibus re
ceptus in corpore reducitur de potentia in actū p calorē na
turalem nostri corporis:ergo conuertitur in calorem natu-
ralem. Item quecūq̄ reducuntur ab eodem agente de po-
tentia ad actum:⁊ in idē conuertuntur: eundem effectū ha
bent inducere:sed oīs cibus in corpore receptus reducitur
de potentia ad actum a calore naturali:⁊ in eundē calorem
naturalem conuertitur : ergo eundem effectum inducet
cum calore naturali:sed calor naturalis calefacit corpus:er-
go ⁊c.aut eundeꝫ effectum inducent oēs cibi:sed quidā est
cibus scꝫ calidus qui calefacit:igitur ⁊ omnes cibi calefa-
cient. Item dicit ysaac in fe.ꝙ tantum potest debile agens
in magno tēpore quātū forte in pauco.hoc idē dicit philoso
phus in de celo ⁊ mūdo:ergo cum calor febri. sit forte agēs
in quemlibet humorem:⁊ potest in suam naturam conuer-
tere:⁊ ipsum calorem febrilem fortificare:videtur ꝙ simili-
ter calor naturalis cum sit debile agens.hoc ideꝫ dicit Ga.
in tertio de ꝯplexionibus ꝙ omnis cibus tam calidus q̄ fri
gidus addit in sanguinem:⁊ ita in cal.q: dicit Aristotel.in
de animalibus.ꝙ omnia animalia sanguine carentia frigi-
da sunt ⁊ venenosa:igitur.Contra: oē contrarium obuiās
suo contrario reprimit illud:igitur cibi frigidi alterabūt re-
primendo calorem naturalem ⁊ obuiando. Item dicit Ga.
ꝙ vnūquodq̄ tale vel tale dicitur ab eo qd̄ habet in poten-
tia ⁊ non ab eo quod habet in actu:quia aqua ca.diceretur
cal.cum sit frigida:ergo cum cibi frigidi in corpore recepti
sint frigidi in potentia:⁊ in corpore reducantur in actum p
calorem naturalem infrigidabunt:⁊ si calefacerent corpus
iam haberent duos effectus contrarios quod est inconue-
niens:igitur. Ad primum dicitur ꝙ illa auctoritas habet in
stantiam:saltem in illis que reducunt excitando calorem so-
pitum in actum:sicut aqua frigida supra calcem proiecta: ⁊
tamen calor non conuertitur in naturam aque. Vel dicēdū
ꝙ est vera quando reducens complete dominatur supra il-
lud quod reducitur:sed non sic est in proposito:non eniꝫ ca-
lor naturalis complete dominatur supra cibum frigidum:
immo cibus frigidus agit quodammodo ratione sue mate
rie in calorem ipsum remittendo:⁊ hoc innuit Auicē. caplo
de eo qd̄ comeditur ⁊ bibitur. Ad secundum dico ꝙ verum
est si ab eodem agente:⁊ eodem modo se habente:⁊ si ꝯuer
terentur in idem eodem modo se habens: sed non sic est in
proposito:quia cibus calidus reducitur a calore naturali:
non eodem modo sicut cibus frigidus:nec econuerso. Iteꝫ
non conuertuntur eodem modo in calorem naturalem ci-
bus ca.⁊ fri.vt dictum est. Ad tertium dico ꝙ non est simile
de calore febrili ⁊ calore naturali:quia calor feb.semper do-
minatur:sed non sic naturalis. Ad contrarium de Gal.dico
ꝙ ipse intelligit quantitatiue ⁊ non qualitatiue ⁊ formali-
ter. ¶ Queritur vtrum omnis cibus tam ca.q̄ frigidus ha-
beat in fine corpus alterare.i.in tertia digestiua:videtur ꝙ
non:quia complexio vis est in speciem : vt dicit ysaac:ergo
omnis cibus in secunda:aut saltem in tertia digestiua spo-
liatur sua complexione ergo ⁊ sua specie:igitur . Item hoc
faceret maxime cibus frigidus:quia ca.non alterat cum assi
miletur nature humane:sed hoc non:quia Ga.dicit ꝙ om-
nis cibus in fine calefacit:ergo faceret duo contraria : igi-
tur. Item dicit philosophus secūdo de anima.ꝙ omnis ci
bus in principio dissimilis est corpori: in fine vero similis:
igitur. Iteꝫ dicit Ga.ꝙ nutritio est perfecta assimilatio nu
trimenti cum nutrito:igitur cum cibus fri.⁊ etiam cali.nu-
triat:igitur. Sed contra:que est comparatio prime digestio
nis ad secundam:eadem est secunde ad tertiam: sed prima
digestio non immutat cibum:ita quin alteret in secunda:
ita similiter non ita secunda immutabit quin in tertia alte-
ret. Item vt volunt auctores continuus vsus frigidorum
facit de cholerico phlegmaticum:⁊ econtra de cal. respectu
phlegmatici:sed hoc nō fieret nisi cibus in tertia digestiua
alteraret:igitur. Ad hoc quidam dicunt ꝙ triplex est cibus:
quidam est cibus extra:⁊ quidam in via vt in scd̄a digestiōe
⁊ quidā cibus cibās effectu. Dicim⁹ ergo ꝙ cib⁹ extra et in
via alterat:sed non in effectu cibans : sed ista solutio non
valet:quia complexio est de cibante in effectu. Alij dicūt
ꝙ sine dubio cib⁹ cibans in effectu:in tertia digestiua cor
pus alterat:sed ipsa alteratio vt ipsi dicunt nō debet' cibo ci
banti in effectu:immo potius calori naturali ⁊ spiritualib⁹
⁊ per hanc viam. dicunt enim ꝙ ex subtiliori parte nutrimē-
ti:siue cibi cibantis in effectu generatur calor naturalis et
spiritus qui calefaciunt membra:⁊ ita corpus alteratur:vn
de humiditas illius grossi cibi:in tertia digestiua non alte-
rat:sed solum pars aerea ⁊ subtilis que conuertitur in calo
rem naturalem ⁊ spiritus. Sed contra istam solutionem sic
possumus arguere:quia cum illa humiditas cibi in tertia di
gestiua grossa sit respectu illius que conuertitur in caloreꝫ
naturalem ⁊ spiritus:videtur ꝙ illa humiditas grossa ma-
gis habeat corpus alterare q̄ subtilis:quia om̄is qualitas
fundata in grossiori subiecto fortius operatur. vt patet de
caliditate ferri ⁊ stipule. Item cum illa pars subtilis que cō
uertitur in naturalem calorem:⁊ spiritus sit valde subtilis:
⁊ membra sint solida:nō posset membra alterare. Alij dicūt
ꝙ omnis cibus in fine alterat:distinguendo tamen ꝙ humi
ditas cibi in tertia digestiua potest considerari ratione ter-
tie digestiue:⁊ sic non alterat:aut ratione vestigij:⁊ adhuc
retinet' a secunda digestiua:⁊ hoc modo habet alterare. Ta
men dicendum est simpliciter ꝙ omnis cibus maxime me-
dicinalis: vt lactuca ⁊ huiusmodi:in tertia digestiua corpus
alterat:q: aliter phlegmaticus nō fieret cholericus aut ecō
tra. Item tertio physi.dicit phs ꝙ oē agēs physice dū agit
patitur.hoc idem dicit Gal.ponens exemplum de cultello

qui scindit rem mollem: et tamen aliqñ hebetatur. Silr dico q calor naturalis agens in cibum: in tertia digestiua patitur ab ipso cibo. Ad primum argumentum dico q duplex est species. quedã que inest rei inquantũ est res: et ista nõ est via in species: est alia sensus q̃ debetur rei inquantũ est mixtus: et ista remanet in cibo in tertia digestiua: et ratione isti⁹ alterat. Ad scdm dico q frigidus cibus calefacit quantitatiue: et hoc modo loquitur Ga. sed tñ infrigidat qualitatiue q: hu. gñat phlegmaticũ: vel saltẽ reprimit calorem naturalem: et hoc non est incõueniẽs. Ad tertium et quartum dico simul q cõplexio humana hȝ latitudinẽ vltra quã si ꝓcedat non erit naturalis: et silr si infra subsistat. Sed tñ in sua latitudine põt intẽdi et remitti: iõ oĩs cibus in fine est filus cõplexioni humane existenti in latitudine sua. sed nõ existẽti in puncto: q: cõplexio humana est ca. in scdo: et cibus erit ca. forte in primo. Nota q lac in herbis est amarũ et nõ in aĩalibus: q: in herbis gñatur ex humiditate terrestri q̃ est amara: et in aĩalibus ex sanguine q̃ est dulcis. Et est album sicut in aĩalibus: q: vtrobiq3 gñatur a tertia digestiua que procedit dealbando. Nota vlterius q lac lactu. applicatũ exteri⁹ alterat repercutiendo materiã ca. venientẽ ad oculos: et visuȝ turbantem ideo visum clarificat: sed administratum interi⁹ ledit: q: est maxime euaporatiuum: vnde dicit hippo. in ampho. Lac dare caput dolentibus malum. Nota q in endiuia est duplex substantia: quedam subtilis in superficie expãsa ca. et sic. impressa ab agente: et quãtum ad istam est ca. et sicca. Alia est cẽtralis frigida et sicca a dominio: et quantũ ad istaȝ reponitur in gra. et sic loquitur ysaac. Vel nota q quedã est amaritudo ab agente impressa: et quedam a radice materie et eius dñio: et ista caliditati non attinet sicut in endiuia in q̃ generatur ab humido aquoso: aut sicco terreo. Et sic hac de causa cum epar sit quasi sanguis coagulatus: habet endiuia ratione sue substantie centralis ipsum viuire et confortare: et nõ permittit illud dissolui a sua diureticitate superficiali: nec ab alijs medicinis diureticis cal.

De apio.

Apium duplicis est modi: domesticuȝ et siluestre. Domesticũ in duas particulas diuiditur: est enĩ quoddã in aqua nascẽs et aliud in hortis. Aquatile aũt minus ceteris ca. est et sic. ꝓinde degestibile est et minus stipticum: vnde cali. natura cõuenit. Valet ſm medicinam: quia cataplasmatum cũ panis mica super stomachum eius ardorem mitigat. Quod vero in hortis nascitur: ca. est in initio tertij gra. sic. in medio: hoc testatur amaritudo eiusq3 actio. Ioq3 coctum seu crudum esui datum oppilationem aperit vrinam ꝓuocat: ventrem stringit: ꝓprietatem etiam hȝ constipationem soluendi: et viaȝ humoribus faciẽdi: eosq3 ad stomachum vuluam et caput attrahendi: vnde fit epilepticis nocumentum: maxime fetui ĩ vulua existenti: vñ Ga. pregnantes inquit assidue apiũ comedẽtes: fit cã generandi in corpore fetus apostemata et putridas pustulas. Rufus. Non debem⁹ ſm cibum apium laudare: q: humores totius corporis ad stomachum coadunat: vnde generat vomitum. Semen magis frondibus est diureticuȝ. Radix autem magis omnibus duretica: q̃ si cum lactuca comedatur: non adeo corporibus nocet: quia de lactucarum humiditate temperiem aliquãtulam suscipit. Nonnunq̃ in medicinam mittitur semen: et doloris prestat mitigationẽ: atq3 tussientibus remediũ: fitq3 contra venenum. Sed tamen epileptie apiũ vniuersaliter nocet. Succus apij valet contra amphimerinam febrem: si solus aut cum succo maratri mixt⁹ potetur. Est et aliud genus apij: quod vulgus cersolium vocat. ca. in tertio gradu: sic. in secundo. Quod potui datum cum mellicrato: vrinam et menstrua ꝓuocat: laterum dolorem renum ac vesice placat. ventris dolorem de grossa ventositate mitigat: stomachi et omnium viscerum ventositatem et oppilationem dissoluit.

De petrosilino.

Petrosilinũ ẽ ca. et sic. ĩ fine tertij gradus ideoq3 diureticum est et incidens: vrinaȝ et menstrua prouocat: ventositatem et inflationem dissoluit: precipue hoc eius semẽ facit. vnde Ga. petrosilinum inquit cataplasmatum super pustulas scabiem et morpheam mire mundificat: vnde fit hydropicis iuuatiuum et periodicaȝ febrem patientibus: renum ac vesice dolorem placat quia corporis poros aperit et vias rarificat: et hu. extenuando cum vrina et sudore proijcit: epar et vuluaȝ mundificat: eorum oppilationem aperit: et apostemata eorum curat: maxime que sunt in renibus: ventositatem colice passionis dissoluit. Quod pistatum et in vuluam missum: secundinam et fetum mortuum expellit: quo etiam potui dato: mundificat fetuȝ ab humoribus grossis et viscosis.

De eruca.

Eruca ẽ ca. in secũdo gradu: hũ. in primo: sola comesta capitis dolorem generat: vẽtositatem et inflationem facit: que si manducetur cocta spermati tribuit augmẽtuȝ et veretruȝ erigit. Augmentatio spermatis fit ꝓpter calorem cum humiditate eius. veretri inflatio fit ꝓpter calidaȝ ventositatẽ. Sed tamen quia capiti dolorem facit: cholerici et sanguinei illam caueant. Diligentibus illam comedere detur cum endiuia: lactuca: portulaca: sola enim accepta calorem generat: digestioneȝ corrũpit: ventrem constipat: spermatis desiccat humiditatem in calidis: frigidis vero coitum augmẽtat: et iõ naturalr̃ frigid ꝯuenit: q: eoȝ ĩdigestionẽ adiuuat: ventrem humectat: coitum et sperma augmentat. Dias. vrinam prouocat. qđ hippo. negauit: dixit enim ventrem eam humectare: vnde vrinaȝ non prouocat: et bene dixit: non enim vim habet aperiẽtẽ: sperma. do eius non inflationis generatiuum: q: eget humiditate: sed cum calore suo coitũ augmẽtat: sperma non facit crescere.

De porris.

Porrus ẽ ca. ĩ medio tertij gra. sic. in fine eiusdem: qđ certum facit sua ponticitas: vnde sanguinem manantem a naribus stringit: sed ſm cibum inutilis est: nocet enim stomacho faciens inflationem ac ventositatem et cum sui acumine neruos eius mordet: habet etiam proprietatem faciendi fumum nigrum melancholie pertinentem: qui ad caput saliens: visui tenebrositatem facit: atq3 somnia terribilia ac timorosa inducit. vnde cauendum est ab omnibus naturas habentibus aptas sue lesioni: maxime cholericis: maniacis oppilationem in capite habentibus. Quem come

dere diligētes: accipiant post eū portula. lactu. endi-
niā et similia: vt eius calor ab istis tēpereꝛ: aut elixe-
tur: deinde bis aut ter lauetur et esui priori mō deꝛ:
qui tñ ꝭm medicinā valet. crudus eñ comestꝰ ⁊ arte-
rias a grossis hūorībꝰ mūdificat: ⁊ epatis oppilatio-
nē apit. hūtibꝰ oxiremiā tribuit medelā. Succꝰ eiꝰ cū
aceto et oleo roſ. et thure naribꝰ imissus: sanguinē
ab eis manātē stringit. s. eis q̄ sūt frigide nature. In
aurē distillatus dolorē placat de frigiditate ⁊ hūidi-
tate. Crudꝰ catapl'atꝰ sup morsuꝫ serpētis bñ ꝓdest
Elixus quoqꝫ si pistetur ⁊ sup emorrodas catapl'eꝛ
tumorē de hūiditate factū dissoluit. Caput eiꝰ coctū
et cū sisameleo vel amygdaleo cōditū venerē susci-
tat ⁊ ventrē hūectat: ⁊ valet ꝯ colicā passionē q̄ fit ex
grossis viscosisqꝫ hūoribꝰ. Semē porri siccꝰ est ⁊ for-
tioris actionis. de quo due. ʒ. potui date cū totidē se-
minis myrte sanguinē ex pectore excreātibus opitu-
latur: gule tñ et dētibꝰ nocet. Qd̄ si asseꝛ et cum na-
sturcij semie misceaꝛ: emorroides patiētibꝰ ꝓdest: vē-
tositatē intestinorū dissoluit: ventrē tñ cōstipat. Sil-
uestris vero cal. est in. iiij. gra. ⁊ sic. in. iij. ꝓinde gros-
sos dissoluit hu. oppilationē apit: vrinā et mēstrua ꝓ-
uocat. Succꝰ eius in modū pessarij vulue iposītꝰ mē-
strua educit.

De feniculo.

FEniculus bifariā diuidiꝛ. est. n. siluestris
et domesticus. Domesticꝰ ca. est in medio
ij. gra. siccus in medio primi. inobediēs ē
digestioni: sꝫ tñ ꝭm medicinā valet. Suc-
cus eiꝰ coctus et despumatus atqꝫ cū oximelle potui
datus: valet cōtra diuturnas febres: et vrinā ꝓuocat
Qui desiccatꝰ et cū collyrio mixtꝰ fit vtilis oculoꝝ lu-
mini. Semē eius calidum est in. ij. gra. sic. in fine pri-
mi: lactis est augmētatiuū. oppilatiōis epatis: renū:
vesice apitiuū: lapidē frāgit: mēstrua ꝓuocat: valetqꝫ
cōtra diuturnas febres. Siluestris aūt strāguriosos
iuuat: lapidē: vrinā: et menstrua plꝰ domestico curat
Diasco. Radix feniculi cuꝫ suo semine potata cōtra
yctericiā valet ⁊ cōtra venenū.

De menta.

MEnta ca. ē ⁊ sic. in. ij. gra. hꝫ pōticitatē et
aromaticū odorē: vñ stomachū ꝯfortat: ap-
petitū irritat: abominationeꝫ de putridis
hu. amputat. Succus eius cū malorū gra-
natorū succo cōmixtus: ⁊ cū aceto pomi citrini: sin-
gultū et vomitū cholericū sedat. ligwā lenit asperā si
ex eo fricet. Cataplasmatꝰ sup mamillas lacte tumi-
das tumorē oēꝫ dissoluit. Esui assueta coitū suscitat.

Queriꝛ vtrū apiū sit ca. et sic. vt dicit auctor ⁊ etiā Auic.
Et videtur ꝙ nō: q: dicit philaretus ꝙ cōtinēs immutat cō-
tentū ad suā crasim: igitur cū qðdā cōtineaꝛ in aq̄ vt aquati-
cū: et quoddā in terra vt hortēse: igitur vnū erit fri. et humi-
dū. et scðm frigidū et siccū. Itē dicit phūs in de aīalibus ꝙ
oīa habitantia in aqs sunt frigi. et humi. vt pisces rane ⁊c.
igiꝛ et apiū. Ad pmū dico ꝙ philaretꝰ intelligit de immuta-
tione quātū ad cōplexionē fluentē ⁊ nō radicalē: sed non po-
nitur in gra. quoad fluentē. Aut loquiꝛ de immutatiōe ꝭm
modū ⁊ nō ꝭm veritatē: q: ꝭm vnū pōt imutari a ꝯtinēte q:
intēdi ⁊ remitti: nō tñ alterari in cōtrariū totiꝰ latitudinis
sue. Ad scðm dico ꝙ phs itelligit de illis q̄ nutriunꝛ in aqs
sed apiū nutritur in terra: q: q̄uis sit in aqua: tñ radices eiꝰ
sunt in terra. Et nota ꝙ apium viride est frigi. ⁊ humi. vt di-
cit rufus ⁊ macer: sꝫ siccū est cali. ⁊ siccū: et sic intelligit au-
ctor. Aut dico ꝙ rufus ⁊ macer intelligūt quātū ad eiꝰ radi-
cē: et auctor iste ⁊ auic. quātū ad semē: sed quātū ad eius
folia est cali. ⁊ humi. Nota ꝙ apiū qñqꝫ datur in via medici-
ne: ⁊ sic cōpetit añ cibū: aut ī vsu nutrimēti et diete ⁊ sic post
et hoc mō intelligit auic. Uel dic ꝙ qñqꝫ datur ꝑ se ad incidē-
dū et diuidēdū humo. phlegmaticos ⁊ tunc cōpetit añ cibū
Aut datur cū alio aliquo tempante suā cali. ⁊ sicci. vt cū la-
ctu. et sic datur post ad ardorē stomachi reprimēdū ⁊ appe-
titū cōfortandū et sic loqtur Aui. Queriꝛ vtrū apiū inci-
tet epileptiā vt dicit Auic. ⁊ iste auctor: rñdetur ꝙ sic. Pro
quo nota ꝙ a q̄busdā diciꝛ epileptia minor appopleria: q: ī
appopleria replenꝛ oēs ventriculi cerebri hūiditate melan-
colicā vel phlegmatica: ī epileptia vero repleꝛ ventriculꝰ an-
terior: ideo diciꝛ minor appopleria. ⁊ q: apiū ratione sue ca-
liditatis apit ⁊ facit fluere humores ad cerebrū ꝓpter hoc
inducit epileptiā. Etiā q: sola abūdantia humorum non ge-
nerat epileptiā: sꝫ etiā venenositas illiꝰ. et q: ex apio resolui-
tur fumꝰ venenosus qui petens cerebrū inficit materiā exi-
stentē ī cerebro: igiꝛ. ⁊ sic q: inducit venenositatē causat epi-
leptiā. Et etiā q: dissoluit causat effectiue ⁊ nō materialiter
epileptiā. Et q̄uis quātū ad materiā añcedentē ꝑseruet ab
epileptia q: vomitū inducit: tamen quātū ad materiā cōiun-
ctam rōne sue aptionis aut venenositatis eā inducit. Et no-
ta ꝙ q̄uis iuuet cerebrum quantum ad eius primū actum:
qui est calescere: tamē nocet quantum ad secundum actuꝫ
qui est dissoluere. Et nota ꝙ q̄uis nō cōfortet stomachum
quoad stipticitatē et alios modos ꝯfortationis: tamē quā-
tū ad abstersionē sorditierū stomachi et incisionē confortat
stomachū. Et licet inducat vomitū qñ datur corpori immū-
do: non tamē qñ datur mūdo. imo calefaciēdo stomachū cō-
fortat. Et nota ꝙ apiū generat bonū colorem: quia effecti-
ue mouet hūorē a cētro corpis ad supficiē sicut stuphe: nō
tñ hoc facit bonum sanguinē et clarū gñando materialiter.
Nota causaꝫ quare semē apij in prima digestiua restringit ⁊
in secūda laxat: q: vrinā ꝓuocat: et radix laxat ī vtraqꝫ. Rō
est q: semē apij diureticū est: q̄re facit trāsire totā hūidita-
tem chili ad epar. et ratione etiam sue substantie grosse re-
manentia in stomacho indurat: sed in radice est diuretici-
tas quare vrinam prouocat et est humitas lubricans intesti-
na. Nota ꝙ generat apostemata aut pustulas in fetu quan-
do mulieres pregnantes comedunt: apium ratione dissolu-
tionis humorum quos facit fluere ad stomachum et ma-
tricē vbi est fetꝰ. vnde dicit oribasiꝰ ꝙ stomachus et matrix
est quasi cloaca et sentina totius corporis: ideo fetus interfi-
ciuntur aut pustulantur. Ulterius nota ꝙ ratione sue diure-
ticitatis et dissolutionis humorū quaꝫ facit: augmentat lac
⁊ coitū excitat: iō facit delegationē materie spmatice ad te-
sticulos et sanguinee ad mamillas. Nota ꝙ quādo vomitꝰ
causatur ex humiditate villos stomachi remolliente: et vir-
tutē retentiuā ex frigiditate mortificante apiū: tūc vomitū
refugit: cuꝫ sit calidū et siccū: et sic intelligit macer. Sed qñ
causatur ex abundantia humoris existentis in ore stoma-
chi: tūc vomitū procurat: quia tunc attrahit humores ad sto-
machū et sic itelligit iste auctor. Queriꝛ de tertio genere
apij scꝫ de cerfolio qualiter valet cōtra apostemata vt con-
tra cācrum sicut dicunt auctores: et tamē cancer generaꝛ ex
materia sicca: ⁊ apium est siccū. Nota ꝙ quedā valent ī apo-
stematibꝰ alterādo vt succꝰ plantaginis et herba roberti: cū
in apostematibꝰ sint tria genera morboꝝ: quedā vero va-
lent corruptum illud quod est de materia remouēdo vt suc-
cus chelidonie et alumē: quedā abstergēdo et mundificādo
et hoc modo valet apiū contra cācrum. Et nota ꝙ q̄uis ge-
nus eius noceat capiti: tamen cerfoliū iuuat cum sit aroma-
ticū valde. Nota ꝙ petrosilinū aut datur respectu phlegma-
tis solū et quoad suā diureticitatē: et tunc semē est melius
aut respectu hūoris ꝯpositi ex phlegmate et cholera: et tūc
folia sūt meliora: q: rōe sui ꝯplexiōis valēt ad phlegma ⁊ rōe
hūiditatꝭ actualis ad cholerā. Nota etiā ꝙ duplex ē calor. s.
naturalis ⁊ intrinsecꝰ ⁊ talis est maior in radice petrosilini
Aliꝰ est extrinsecus datus ab agēte vt a calore celesti: et hoc
modo est maior in eius spermate seu semine. Uel dicas ꝙ

est maior calor vitalis in se. et maior naturalis in radice: sicut in vitello q̄ i albumine est maior calor vitalis. ¶ Queritur de eruca cuius sit complexionis. Nota q eruca quantū ad eius cōplexionem accidentalē est ca. et hu. et sic loquitur iste auctor: sed quantū ad eius cōplexionem radicalē est ca. et sic. et sic loquitur Auic. vnde sicut senes sicci sunt cali. radicali et humidi humiditate accidentali: iuuenes vero econtrario: q: sicci sunt humiditate accidentali: et humidi humiditate radicali: ideo sic̄ in eruca. Uno modo loquitur iste: et alio modo Auicē. ¶ Nota q eruca augmentat coitū erigēdo virgā p ventositatē: et nō materialiter: et q̄uis pūgat linguam et nares: et per hoc videatur calida maxime: non tamē pungit linguam ratione acuminis: sicut porri et allia: sed ratiōe multitudinis fumi ab ipsis eleuati: et ideo nō est multum calida. ¶ Queritur quare eruca porrus et cepe generant fletum. Solō q fletus qñq; generatur ex dilatatiōe cerebri vt in gaudio: q: tunc regitiua totius corporis pre nimia delectatione quā habet in gaudio: cerebrum dimittit abire: et tunc eliquant humiditates cerebri ad oculos: et inde generatur flet⁹. sicut videmus q aliquis pre nimio gaudio dimittit abire illud qđ tenet. Aliqñ causatur fletus per viam restrictionis et constrictiōis: et hoc multipliciter: et q̄dam constringunt virtualiter imprimendo: vt tristicia: angustia. et tunc humiditates eliquant sicut p3 in spongia madefacta q qñ comprimitur et constringitur aqua cadit. Quedam vero constringunt cerebrum extrinsecus imprimendo vt ventus borealis: Quedam vero malū fumum ad caput mittendo vt eruca porrus cepe et lignum qđ comburitur cū fumo: q: ab ipsis resoluitur fumus maliciosus et pungitiu⁹ qui statim petit caput cum caputq̄ sit caminū totius corporis: et tunc virtus animalis existens in cerebro: sentiēs illū fumum tanq̄ nociuum retrahit se et restringit cerebrum: ex qua restrictione hūores fluūt: et inde generat̄ flet⁹. ¶ Queritur vtrum porrus sanguinem restringit. Solutio: q quādo applicatur abintra restringit in phlegmaticis et augmētat in cholericis: sed si abextra restringit cauterizando: aut sm aliqs stipticādo: q: h3 vnā substantiā grossam frigidā et siccā per quam. etc. Ulterius nota q dolorem capitis sedat extra applicat⁹: q: rōne ca. et hu. sue humores subtiliat et exhalat: et sic intelligit Auic. sed intra applicatus dolorem augmentat. Et nota q valet contra ebrietatē fumos consumēdo et subtiliando. ¶ Queritur vtrum feniculus valeat in omni passione oculorum. Respondeo q sic. Nam ratione sue complexionis valet in calida: et etiam in colerica subtiliando aperiendo et exhalando eam. Item valet a tota specie: et si nō semper respectu complexiōis omni materie morbi oculorum: vnde sicut dicit Auicē. q cantarides competunt a tota specie passionibus vesice: sic feniculus passionibus oculorum. ¶ Queritur quare serpens habet cautelā circa feniculum ipsum querendo ad acuendum eius visum et alia animalia circa plures herbas: vt canis ad herbam similem blado et non homo. Ratio est quia vna virtus retrahit aliā a sua operatione. vnde qui bonus est in foro nō est bonus in theatro nec econuerso: et q: virtus regitiua hominis maxime impedita est circa plures res extrinsecas: iō minime solicita est circa regimen proprium: econuerso vero est de aliis animalibus. Uel aliter et melius dic q sicut dicit philosophus in libro de animalibus: aīalia alia ab hōie habent vnū genus armature: vt canis dentes: ceruus cornua. etc. sed homo non h3 aliqđ sibi appropriatum. Et soluit phs q: hō pōt sibi qđlibet genus armature attribuere ratione sue nobilitatis: nō aūt sic alia aīalia: iō non habet aliquam medicinam innatā. Nota q feniculus valet ɔtra venenum fri. alterādo et ɔ calidū exhalando. ¶ Queritur vtrū fenicul⁹ et alia diuretica valeant in cura lapidis: videtur q non: q: dicit phs quarto metheo. q q̄ coagulantur a calido dissoluuntur a frigido: et econtrario: ergo cum lapis coaguletur a calido in corpore humano: q: calor partes subtiles exhalat: et grosse remanent: igitur. In contrariū est auctor. Solutio q valēt in cura lapidis cum aliquibus remollitiuis mixta. Ad phi auctoritatē dico q habet calūniā in multis: quidam dicunt q phs loquit̄ de generatis in maiori mundo: et nō i minore. Uel dico q coagulantur a calido: nō tñ eodē modo se habente: nec ab eodem calido. vnde dico q calor generans lapidē est debilis: et diureticorū istorū est fortis. Uel dicendū q h3 calūniam auctoritas: q: lateres coagulant̄ a calido: et tñ non dissoluuntur a frigido: vnde tu bene obijceres si ista humiditas non consumatur: q: eñi in lateribus tota humiditas consumitur a calore: ꝓpter hoc nō possunt dissolui a frigido. Nota q menta q̄ est ca. et sicca confortat stomachū a tota natura. et etiam calefaciendo stomachum frigidū: cū sit neruosus: et frigi. est inimicum neruis. Item ratione sue aromaticitatis. Nota lenit linguā non asperatam a humore cholerico: aut mala complexione ca. et sic. sed asperaā ratione humiditatis viscose inuiscate in lingua quam habet dissoluere et consumere. et sic intelligit auctor. Nota q menta quantum est de complexione fluente est ca. et hu. et sic loquitur Auic. sed de complexione radicali: ratione cuius reponitur in gra. est ca. et sicca. et sic auctor loquitur. ¶ Queritur quare menta posita in lacte non sinit ipsum coagulari Ratio: quia cū sit calida et sicca: scilicet: subtiliatiua: non permittit ipsum coagulari: quia lac coagulatur a frigido constringente.

¶ De boragine.

Borago ca. est et hu. in pri͂o gra. h3 ꝓprietatem leticiā generādi: si in vino missa potetur. cor etiā confortat: ꝓinde antiq̄ miscebant eam medicinis cardiace passioni valentibus. Que quoq; cum aqua cocta et melle ac zuccaro potui data: canales pulmōis et gutturis optime curat.

¶ De portulaca.

Portulaca frigida est in tertio gra. hu. in scđo. Rami eius habēt aliquātulum pōticitatis: vñ ꝓpter frigiditatē frondium valet ad incēsionem stomachi: matricis: renū: et vesice morsionē: calorē et febrium acumē extinguit: ꝓpter pōticitatē quā rami hñt stomachū et intestina ɔfortat: ɔ vulnera vel in eis vel in vesica nascētia valet. Sanguis fluxū vbicunq; fuerit ɔstringit. Succus eius bibitus cucurbitinos de vētre excludit. Qui si capiti: frōti: tēporiq; inūgat̄: dolorē caloreq; aufert. Ramorū aūt eius comestio dissinteriā et cholericā egestionem habentibus subleuit. Preterea portulaca dentibus congelatis masticata occurrit. lenit eñi eos eorūq; asperitatē de acetosis natam humoribus: Cataplasmata super emoroidas carum sanguinem stringit.

¶ De atriplicibus.

Atriplex frigida ē i primo gra. hu. i scđo. parū nutrit: eius liquor est aquosus: cito eijcit̄: cōuenit medicine ꝓpter suā viscositatē cataplasmata super calidum apostema illud refrigerat: maxime si sit erisipila: Semē eius mūdificatiuū est et colatiuū: ꝓinde vtilis est ictericiā: que de epatis est oppilatione hñtibus. de qua. ij.ʒ. cū melle et aqua potui datis: cholerico vomitus prouocabitur.

¶ De spinachijs.

Spinachia fri. ē et hu. i scđo gra. vētrē humectat: et gule de sanguine et cholera rubolēti valet: et melior est stomacho q̄ atriplices.

¶ De blitis.

Blitus fri. ē et hu. in scđo gradu. laudabilem gñat chimū: vētrē humectat: et nature calide ɔuenit: sitim extinguit: tussim calidā humectat.

¶ De maluis.

Malua fri. ē in primo gradu: hu. in scdo. Ga. Malua inq̄t inter fri. ⁊ hu. est mediocris: qđ testat̄ ei⁹ actio q̄ phlegmonē dissoluit: ⁊ apostematis saniē digerit: cuius radix ⁊ semē hoc agit: apozima eius sanguinis fluxui valet: q̄ddam em̄ ponticitatis habet: que si cum vino potui detur: grossos soluit humores: renūq; lapides frangit: cataplasmata cum anserino adipe vulue apostemata dissoluit: ⁊ ad maturitatē saniem perducit.

¶ De sicla.

Sicla quā vulgus blitam appellat: cal. et sic. in primo gradu. illaudabile p̄stat stomacho nutrimentum ꝓpter quandā sui acuminis ⁊ sue humiditatis multitudinē que t̄n si in aqua coquatur: ⁊ condiatur cū aceto et obsomagaro: carui: vel oleo omphacino: vel amygdaleo fit digestioni facilis: parū tamen nutrit: ⁊ ventrem humectat: epatis oppilationem aperit: maxime si sit de grossis humoribus ⁊ viscosis: cocta in aq̄ ⁊ sine aqua comesta fit stiptica: vnde hippo. apozima blitis laxatiuum est: corpus eius stipticum vel cōstipatiuum.

¶ De caulibus.

Caulis frigidus ⁊ sicc⁹ in primo gradu: turbidū ⁊ melancholicum sanguinem generat horribilem odorem dātē. Qui duplex est. est q̄dā similis blitis: ⁊ est qui vocat̄ canabit. Veri quidē caules duobus sunt modis: hyemales ⁊ estiuales. Estiuales vstiorem generant sanguinem cholere vste vicinum: qđ eorum acumē mōstrat proinde sunt colatiui ⁊ mundificatiui. Hyemales vero nec tanti acuminis sunt: sed vis eorum ventrē humectat: ⁊ vrinam prouocat: eorum vero corpus siccum: vnde constipatiuum: Quorū ergo ius bibitum ventrē soluit: ⁊ sine iure comesti eundem constipat. Ideoq; vt ab eorū nocumento temperentur: elixent̄: et aqua proiecta in alia coquātur cum pinguissima carne pecudis vel suis: ⁊ ꝯdiantur coriandro: pipere: cymino: ⁊ allio: ⁊ esui donentur. Similiter canabit eiusdē actionis sunt cuius ceteri caules: plus tamen duri ⁊ indigesti. Est etiam inconueniens oculis: dentibus: gule. et omnibus vulue doloribus s̄m medicinam non conuenit.

¶ Nota ꝙ borago generat leticiam: quia sanguinem clarificat ⁊ mundificat: ⁊ sic leticiam generat effectiue: ⁊ non materialiter. Etiam generat leticiā: quia cor confortat vt dicit littera: ⁊ cor confortatum confortat epar. et epar confortatum generat bonum sanguinem et laudabilem ex quo generat̄ leticia. Et q̄uis borago per se data generet humid. phlegmaticum sanguinem: vt posset argui per Auic. dicētē ꝙ bleta generat sanguinem malum sicut alia olera: et cum borago sit de genere olerum: igitur. Tamen sumpta cum aliis herbis: aut cibariis mundificat sanguinem. Nota ꝙ in via medicine flores sunt meliores foliis: sed in via nutrimenti ecōtra. flores inquam sunt meliores in virtute debili: quia subtiliores ⁊ digestibiliores. ⁊ sunt aromatici ratione cuius confortant. Sed in virtute forti folia p̄ualēt: quia plus accidētalr̄ nutriūt. Nota vlterius ꝙ si plus timemus de putrefactione debemus ponere folia in syrupis: q: plus resistunt putrefactioni. Sed si plus timemus de violentia sinthomatū: vt de sincopi: tunc est ecōtra: q: flores sunt aromatici. Vel nota ꝙ flores plus competunt in syrup;: q: plus appetitum alliciunt ⁊ folia deiiciunt: ⁊ non cito putrefiunt ratione zuccari aut aliorum mixtorum. ¶ Queritur de portulaca: ⁊ de istis huiusmodi oleribus frigidis: vtrū ꝯpetant emplastrata. Probat̄ ꝙ sic: q: fe. acuta ⁊ frenesis ex eadē materia fiunt in sp̄ē sc; ex materia cholerica: sed in frenesi competunt huiusmodi emplastra frigida: saltē in principio: igitur ⁊ in paroxismis febrium. Solutio non est simile de frenesi: q: est morbus particularis ⁊ fe. vniuersalis p̄ occupationē in omni membro: ⁊ non indiget repercussiuis: immo resolutiuis: q: al's resolutio materie impediretur. Sed in frenesi particulari solum occupatio fit in parte anteriori cerebri: iō in principio sine dubio competunt repercussiua: sed in confirmata frenesi competūt resolutiua ⁊ dissolutiua: sicut pulmo veruecis: vel gallus fissus per mediū capiti appositus Nota ꝙ portulaca h; ammouere verrucas: vt dicit Auicē. Vno modo ratione sue humiditatis radicē verruce remolliendo: ⁊ ratione sue frigiditatis cōstringentis poros: sic ꝙ non potest deferre nutrimentum ad radicē verruce: ⁊ sic cadit. Nota ꝙ ei⁹ succus bibitus eiicit a ventre cucurbitinos potius q̄ ascarides: quia ratione sue humiditatis lubricat intestina: que sic linita ⁊ lubricata expellūt cito feces: ⁊ per consequens cucurbitinos cū sint curti: sic per accidēs expellit: non t̄n sic ascarides: q: sunt longi magis intestinis adherentes. Nota ꝙ portulaca occurrit dentibus congelatis et stupidis: quia est saporis insipidi: ⁊ stupor causatur ex sapore acetoso qui confunditur a sapore insipido. Item acetum inimicatur neruis: quia neruos restringit: qui restricti exasperant dentem: ⁊ portulaca lenit asperitatem: igitur. Item caseus ratione sue viscositatis valet hac vi;. Nota ꝙ in principio cure lapidis competunt remollitiua: ⁊ sic semē portulace competit: sed postea ꝯpetūt dissolutiua: ⁊ sic diuretica competunt: ⁊ q̄uis centraliter sit fri. ⁊ hu. tamen sup̄ficialiter est ca. ⁊ sic. ab agente. ¶ Queritur vtrū atriplex siue crisolocanna qđ idem est: parum nutriat: q: eius nutrimentum est aquosum: vt dicit littera. et tamen rasis dicit ꝙ bonum dat nutrimētum. Solutio: quedam bene nutriūt quia in bonum sanguinē conuertuntur: ⁊ sic non bene nutrit. Alio modo bene nutriunt: quia cito conuertuntur ⁊ nō aggrauant naturam: ⁊ sic intelligit ras̄. Et nota ꝙ valet in euulsione vnguium radicem remolliendo. Alio modo radicem corrodēdo: ⁊ sic alliū pistatū valet ⁊ emplastratū: ⁊ sic loquitur Auicē. Nota vlterius ꝙ non valet contra causam ycterície: sed bene contra sinthoma: nam ratione sue substātie centralis fri. ⁊ hu. est oppilatiuus: semen tamen ratiōe complexionis calide ⁊ sicce acquisite ab agente est deoppilatiuū. Et nota ꝙ spinargia min⁹ nocē stomacho q̄ atriplex quia minus est humida: ⁊ minus vnctuosa: ⁊ nimia humiditas ⁊ vnctuositas stomachum defectant. Nota ꝙ blit⁹ generat laudabilem chimum ratione compositionis: sed non ratione complexionis: q: fri. ⁊ hu. compositio tamen ei⁹ nō est min⁹ subtilis nec min⁹ grossa. ¶ Querit̄ de malua cuius complexionis: videt̄ ꝙ cal. ⁊ sic. q: laxat: ⁊ omne pharmacū est ca. ⁊ sic. s̄m Gal. supra apho. Item omne dissolutiuum est ca. cū dissolutio fiat a calido: malua est hmōi: igit̄. Itē dicit Gale. ꝙ oē maturatiuū ē ꝯforme nature humane: s; malua est maturatiua: igit̄ erit ca. ⁊ hu. In ꝯ̄riū ē auctor in l̄ra dicēs ꝙ est fri. ⁊ hu. Ad ꝯcedo: tā rōne sup̄ficialis cōplexionis q̄ centralis. Ad primum dico ꝙ quedā laxāt ratione acuminis: ⁊ talia sunt ca. ⁊ sic. q̄dā v̄o rōne lubricitatis ⁊ humiditatis sicut malua. ⁊ talia nō oportet eē ca. Vel dicēdū ꝙ Ga. intelligit de pharmaco forti ⁊ nō de debili sicut ē malua. Ad tertiū dicēdum ꝙ malua per se nō dissoluit. neq; maturat: s; rōne ꝯ̄iūgie ca. ⁊ hu. ¶ Queritur de blito seu de sicla: dicit in l̄ra ꝙ vētrē humectat: ⁊ alibi dicit ꝙ ꝯstipat. Rn̄deo ꝙ quātū ad succum laxat: ⁊ quātum ad sub̄am ꝯstipat. Nota ꝙ in caule est duplex sub̄a: q̄dā sup̄ficialis ca. ⁊ sic. et ista cito resoluitur in prima aqua: ⁊ etiam per ablutionem: vn̄ lotus nō maturat apostemata: ⁊ per istam viam est calida ⁊ sicca. et principalius competit in via medicine: quedam est complexio cētralis frigida ⁊ sicca: et per istā p̄ncipalius cōpetit in via cibi et diete. Et nota ꝙ h; amicabilē saporē rōne sui iuris: ⁊ nō rōne grosse sue sub̄e. Vel dicēdū

ꝙ ratione sue caliditatis attrahit saporositatem a pinguedine in qua decoquitur. Et nota ꝙ caulis silvestris est ca. ⁊ sic. ⁊ plus valet in via medicine q̃ domesticus. Nota ulterius ꝙ q̃uis macrobius seu macer inter omnia olera commendet caulem in via diete: tamen non est ei credendum: q: sanguinem melancholicum ⁊ turbidũ generat. Vel dic ꝙ intelligit quantum ad nutritionem: ⁊ nõ quantum ad modũ nutritionis: immo sic vituperatur: q: sanguinem melancholicum ⁊ turbidum generat. Nota ulterius ꝙ caules hyemales sunt meliores estiualibus: primo q: sunt completiores. Item ratione frigiditatis temporis pori constringuntur: ⁊ parũ attrahũt de nutrimẽto: ⁊ illud parũ bene digerit a calore intrĩseco qui maior est in hyeme q̃ in estate: in qua calor ab extrinsecus acquisitus maior est intrinseco: ꝫ iste nõ meliorat nutrimentum. ¶ Ulterius nota ꝙ caules antiq sunt meliores in via nutrimenti iuuenibus: q: succus antiquorum est magis digestus: ⁊ etiam caules antiqui sunt perfectiores. ⁊ non est simile de fetu bouis: aut capre q̃ melior est in iuuentute q̃ in senectute: q: non nutriuntur isti fetus ex eodem nutrimento toto suo tempore durationis sicut caules: immo in iuuentute nutriũtur tales fetus ex puriori nutrimento ⁊ magis digesto: in senectute vero nõ. Nota ulterius ꝙ caules sunt meliores post gelu q̃ ante: q: gelu ratione sue frigiditatis substantiam eorũ dilatat ⁊ remollit ⁊ eos magis reddit aptos digestioni. Secũda causa est q: frigus debilitat eorũ attractiuam: ⁊ calor intus naturalis fortificatur: ⁊ sic completius digerit. Et nota ꝙ si frigus penetraret usq ad ĩteriora caulis caulem mortificaret: ⁊ eius calorem naturalem: sed sic non est: immo poros claudit foliũ ⁊ circũdat caules: ⁊ sic p antiparistrasim calor intrinsecus digerens fortificatur. Nota ꝙ auctor dicit ꝙ prima aqua caulium debet abijci intelligendo via non medicine: sed nutrimenti. Vel dicendum ꝙ simpliciter melius valent cum suo primo iure. ⁊ ysaac qñ dicit ꝙ debet remoueri: intelligit ad maiorem nutritionem. Nota ꝙ valẽt contra ebrietatem fumum scꝫ ingrossando. Et valent ad clarificandum visuꝫ: qñ succus eius applicatur ratione sue substantie supficialis ca. ⁊ sicce visum abstergendo: sed abintra visum obnubilãt obscurando spiritum visibilem qui clarus est. Et hac de via valet in raucedine vocis causata ab humiditate inuiscata in spiritualibus: q: illaꝫ remouet ⁊ sic clarificat deperaccidẽs non tamen valet in raucedine causata a siccitate: ⁊ hac via maturat apostemata non lotus ratione sue ca. ⁊ sic. superficialis: ⁊ nõ ratiõe centralis. ¶ Queritur quare caulis plus retinet sua folia q̃ cetera olera. Prima causa est rõne finis q: ordinatur ad hominem respectu aliorum olerum: ⁊ hoc respectu suorum foliorũ. Secunda causa est a parte sue materie: quia fortem habet attractiuaꝫ: unde plus attrahit de nutrimento q̃ alia olera: ⁊ propter hoc quidam dicunt ꝙ viderunt caulem altiorem domo. Tertia causa est: quia agricole maxime sunt intenti circa caulem apponendo terram unctuosam: ⁊ unctuositas est causa retentionis foliorum.

¶ De rapis.

Rapa calida ẽ in secũdo gradu: humida in primo: multum plus ceteris nutrit: dure tamen digeritur: mollem ⁊ inflatiuã facit carnẽ propter sui ventositatem ⁊ inflationem: coitum suscitat: que si in aqua coquatur: et illa eiecta in alia recoquatur: duricia sue substantie temperatur: et mediocriter inter bonum ⁊ maluꝫ nutrit: que non bene cocta digeritur difficile: ventositatem generat: ⁊ in venis ⁊ poris oppilationem facit. Idcirco utilis est bis cocta ⁊ utraq aqua proiecta: si coquatur cum pinguissima carne. Preterea ẜm medicinam est cõgrua: quia eius iure si pedes podagricorum ⁊ arteticorum loti fuerint: dolori mitigamẽtuꝫ prestabit.

¶ De radice.

Radix ca. ẽ in tertio gradu: sic. i scdo. minꝰ q̃ rapa nutrit ꝑpter suum acumen quod est fortius acumine rape. Nutrimentum eius grossum est ⁊ durum digestioni: stomacho est nociuũ: est etiam inconueniẽs oculis: dentibus: gule: et omnibus vulue doloribus: ẜm medicinam vero cõuenit: est enim lauatiua renũ vesice de grossis humoribus: urinam prouocat: lapidem frangit: ⁊ si cocta comedatur: tussi de humoribus facte conuenit. ẜm cibum manducata: torsioneꝫ ⁊ inflationem generat: et stomacho fit illaudabilis: quod ructus eius putridus testatur: qui maxime fit ante cibum. Ieiunis esui data cibum eleuat: ⁊ descẽdere prohibet ad locum decoctionis: unde fit causa indurande digestionis: ⁊ naturalem virtutem inhibet cibum in interiorem partem expellere: quare fit vomitus maxime eis qui ventositatem habẽt in stomacho: que tamen post cibũ accepta minorem agit ventositatem superius ascendentem: ⁊ cum sua grauitate descendit inferius: ⁊ deponit cibuꝫ in loco decoctionis ⁊ digeritur ut oportet: unde fit causa secũdaꝫ digestionẽ cõfortandi: hec enim gratia sue actionis: que non habentibus ventositatem impedit post cibum accepta. Proinde volentes eam propter vomitum accipere: ante cibuꝫ sumant: sed propter supplementum secunde tertieq digestionis post cibuꝫ manducent.

¶ De sparagis.

Sparagus ca. ⁊ hu. est in primo gradu: q̃ domesticus ⁊ siluestris est. Domesticus temperatior ẽ ⁊ ceteris nutribilior: proinde sperma augmentat: stomacho ꝯuenit urinam prouocat. Siluestris vero calidior ⁊ siccior: ideoqꝫ plus est colatiuus: aperit epatis oppilationem ⁊ renum: ⁊ urinam prouocat: atqꝫ ictericis valet: cuius radix ⁊ semen nimium valet: q: eorum apozima bibitum aranearum morsibus occurrit. Elixus autem datus ventrem humectat: valet enim contra dolorem dorsi de humida ventositate ortum: colico dolori prestat mitigationem. Bucca quoqꝫ eodem apozimate lota dolorem dentium amputat. Quidã autem nouicij dicunt sparagum coitus esse augmentatiuum: qđ Ga. ⁊ Dias. negant. Ego quoqꝫ dico ꝙ si coitum augmentaret: non esset nisi ex copia sui nutrimenti: nimium enim calorem non habet: nec vẽtositatem: unde venerem suscitet.

¶ De bauciis.

Baucia ca. est in medio scdi gradus: humida in medio primi. Que duobus modis est. Est enim domestica et siluestris. duri grossiqꝫ nutrimenti est: minus q̃ rapa nutrit: ⁊ hꝫ quiddaꝫ acuminis: unde est extenuãs ⁊ diaforesim faciẽs: atqꝫ urinam ⁊ menstrua prouocat: habet etiam aliquantulum inflationis: unde coitus est iuuatiua: q̃ assuefacta illaudabilẽ generat sanguinẽ: q̃ ut tẽperetur: oportet eam elixari: ⁊ eiecta aqua tertio coquatur cum lactuca coriando cepa: ⁊ condiat cum oleo omphacino: aceto: pipere ⁊ carui.

¶ De culcasia.

Colcasia est radix plurimum in parte egypti nascens: aliquantulum ponticitatis habet cum acumine: vnde monstratur esse ca. ⁊ sic. Que si elixetur: acumen penit⁹ amittit: ⁊ viscositas quam prius habuerat latenter in ea patefiet. Ideoq; duri grossiq; nutrimēti est generatiua: sed cum sui ponticitate stomachum confortat: ⁊ ventrem constipat: ⁊ tamen si moderate comedatur: bonum generat sanguinem vel nutrimentum: valet dissintericis cū viscositate quam hʒ ⁊ poticitate.

¶ De melongianis.

Melongiana ca. ⁊ sic. est in fi. secūdi gra. qd̄ testificatur eius acumen ⁊ amaritudo et morsus quo lingua inficitur: idcirco conuertibilis in cholericam naturam. hec est ei⁹ ꝓprietas: vñ cutē corporis corrūpit: lentigines: ⁊ impetigines: cancrum: elephantiaʒ: duritiq; ad dissoluendum apostema generat ⁊ oppilationes: et similia facit. Que vt minoris fiat nocumenti: temperetur ⁊ findatur ⁊ sale impleatur: deinde diu post in aqua calida dimittatur: postea in aliā mittatur: ⁊ bis aut ter lauetur: vt aqua qua lauatur careat omni nigredine: deinde elixetur: ⁊ aqua eiecta cum pingui carne boū seu pecuduʒ: porcorūq;: ⁊ similiūm recoquat. Illā aūt absq; carne comedere volētes coquāt cū aceto: oleo omphacino: ⁊ obsomogaro ⁊ silibus.

¶ De fungis.

Fungi fri. sunt ⁊ humidi in tertio gradu. quod mollicie suiq; humiditate testificat. Qui duplices sunt: mortiferi. s. ⁊ immortiferi. Immortiferi grossam habent ventositatem ⁊ humiditatem viscosam actioni nature ⁊ digestioni inobediētes: vnde illaudabiles sunt: vtpote tumorosi: ideoq; bonū est vt omnino caueātur. Quos comedere volētes: eorūq; nocumentū nō timentes: elixent atq; piris aut calamento misceantur: quoꝝ primo iure expsso: in alia aq̄ recoquātur: ⁊ cum pipere carui zinzibere calamēto origano ⁊ similibus condiantur: ⁊ esui tribuantur: ⁊ in fine merum vetus potetur. Frigidi autē natura accipiant in fine eorū zinziber cōditū: diaciminum: di atrionpipereon: socrugene: tyriacam magnam: vel aliud huiusmodi nature. Mortiferi vero sunt diuerse actionis fm eorum diuersitates: sunt enim quidam mortē inferentes cum sui frigiditate ⁊ humiditate velut cum sint in quarto gradu: sunt etiam quidam occidentes cum nimia viscositate ⁊ oppilatione: quam in poris ⁊ venis faciunt: ⁊ propter humores eorum ad dissoluendum inobedientes: sunt etiam quidam cum mala occidentes qualitate quam de loco habent vbi nascuntur: sicut illi qui sunt iuxta eruginosum ferrū aut pannos putridos: aut foramen reptilium: vel arbores grossos viscososq; humores habentes. Mortiferorum signa hec sunt: mollicies. s. viscositas: humiditas ⁊ grossitudo. Qui si per mediū diuidant ⁊ aliquantulum in aere dimittantur: putridi ꝓculdubio inueniuntur. Ignoranter eos comedentes: ita curentur: pira eis esui dentur: aut cinis cum aceto: et nitrum cum oleo potui detur: vel sal cum aceto: stercus galli siue galline cum aceto ⁊ melle. apozima etiam calamenti origani isopi ⁊ siliūm iuuat.

¶ Rapa calida est in secundo gradu: humida in primo. Quod concedo: ⁊ causa est: quia mediante radice rapa ordinatur ad hoiem: sicut quedā plante mediante suo fructu vnde debet esse magna ⁊ multum attrahere de nutrimento: ⁊ q: attractio fit a calido: igitur est ca. ⁊ est humida: q: multum attrahit de humido aquoso. Et si arguitur φ Aristoteles dicit: φ ventositas in grossa substantia fundat: sed grossa substantia: vel est phlegmatica vel melancholica et vtraq; frigida: igitur ⁊ rapa. Respondeo φ conceditur de materia grossa absolute. Si autem comparatiue. i. respectu caloris degerentis materia grossa potest esse ca. Et si vlterius arguitur: dicit Ga. φ calor debilis potens est resoluere ⁊ non consumere: calor vero fortis potens est resoluere ⁊ consumere: sed in rapa est calor resoluēs ⁊ non consumens vñ ventosa est. Et dicit phs in quarto metheo. φ calor debilis in viuentibus idem est qd̄ frigiditas: vt pʒ in reptilibus igit̄ cū in rapa sit calor debilis: ⁊ frigiditas. Solo: φ phs intelligit de calore debili nihil imprimente: ⁊ nihil resoluente sicut in reptilibus calor debilis nihil resoluit: sed in rapa calor debilis aliquid imprimit: q: resoluit ⁊ sic non valet. Uel dic φ duplex ē calor: quidam qui debetur rei in genere viuētiū: ⁊ sic loquitur phs: ⁊ quidam in genere mixti debitus: ⁊ sic loquitur auctor qui agit de ea inquantū nutrit: ⁊ nutrit inquantum est mixtum iō est ca. Nota rapa loquendo materialiter minus nutrit borragine ⁊ lactuca: sed accidentaliter plus: quia plus tarde conuertitur in substantiam mēbrorū ⁊ plus immoratur in membris: ⁊ sic non est contrarietas apparens in diuersis passibus huius: ⁊ etiam auctor hic comparat ad sequendas herbas que cōpetunt ratione radicū ⁊ non ratiōe folioꝝ. Et nota φ q̄uis dicat phs φ radices sunt ori similes: ⁊ in ore est nutrimentum indigestum: ergo ⁊ in radice herbe: sed nutrimentum indigestum non nutrit: igit̄ neq; rapa. Solutio: φ q̄uis radices sint ori similes quātū ad initium digestionis: ⁊ quantum ad hoc φ sicut per os attrahitur nutrimentū ita p radicem: tñ quantū ad cōplementum digestionis non est simile: q: in ore non complete digeritur nutrimentum. Sed in radice q̄nq; complete digeritur ⁊ propter hoc arguitur ab insufficienti diuisione. ¶ Queritur vtrū rapa sit melior in hyeme q̄ in estate: videtur φ nō: q: dicit Aristo. φ bonitas in planta sequitur bonitatem et irrorationem pluuie: vnde dicit φ aqua pluuialis est cali. ⁊ hu. ⁊ plena vite: ⁊ valet ad multiplicationem ⁊ conseruationem plante: ergo cum illa irroratio plus fit in estate q̄ hyeme: sequitur oppositum vnde ros cadit in estate. In cōtrarium est vulgus: q: maxime in hyeme comeditur ⁊ post gelu. Et ratio est sicut de caule fuit dictum. Ad argumentum dico φ tu bene obijcies eisdem conditionibus vtrobiq; manentibus: sed non sic est: non eñ tantū attrahit in hyeme sicut in estate: ideo melius digeritur in hyeme. Nota φ rapa excitat coitum: primo q: armat membrum ad coitū ipm erigendo: scd̄o q: quasdam partes habet ca. ⁊ sic. rōne quarum stimulat naturam ad coitum. Item est cal. ⁊ hu. ⁊ ita materiā spermatis augmētat. ¶ Queritur quare rape ⁊ huiusmodi radices sunt ventose. Una causa est: q: latitāt sub terra ⁊ initiatur ibi digestio: ⁊ nunq̄ initiū ⁊ cōplementum digestionis sunt simul: iō sunt vētose q: incōplete digeste. Scd̄a cā est humiditatis abundantia ⁊ caloris naturalis debilitas impotentis supra tantā materiam: ideo remanēt indigeste ⁊ per ꝯsequens ventose. Tertia cā est: q: nimis sunt in ꝓfundo terre ⁊ non possunt recipere digestionē a calore solis: ideo remanēt indigeste ⁊ ventose. ¶ Querit̄ quare rapa ⁊ huiusmodi radices habent magnas et folia parua supra terram. Causa est attractiue multitudo siue fortitudo. Et dicit Aui. φ fortitudo attractiue diminuit expulsiuā. Secunda causa est gratia finis: q: ordinātur ad hominem mediante radice. Tertia causa est: q: dicit philosophus: natura quod addit in vna dimēsiōe diminuit in altera: vnde qd̄ addit in longitudinē diminuit in grossitiem: vnde videm⁹ nobiles: ⁊ maxime de sabaudia habentes tibias longas ⁊ graciles et

tiles ⁊ rusticos tibias grossas ⁊ breues. ¶ Queritur qualiter rapa valeat in podagra ⁊ artetica: cum hoc dicat littera. Dico ꝙ ratione supficialis substãtie cali. ⁊ sic. penetret ad membra remota: et ratione sue humiditatis lenit illa: et ratione sue caliditatis materiam podagre cõsumit ⁊ chiragre. ¶ Queritur de radice que gallice dicitur rabis: cuius complexionis sit: videt ꝙ frigide: q2 dicit Auicẽ. ꝙ radix digerit ⁊ non digeritur: ƺ calida cito digerunt: frigida vero digestioni repugnãt: igitur erit frigida. Itẽ dicit philaretꝰ ꝙ calidum cito mobile: frigidũ vero de difficili mobile: ergo cum radix tarde descẽdat a stomacho erit frigida. In cõtrariũ est auctor dicens eã esse calidã in tertio ⁊ siccam in secundo. Ad argumentum Auicẽ. dicitur ꝙ Auicẽ. intelligit quantum ad corticem qui est calidus ⁊ siccus: et non quantum ad medullam que est frigi. ⁊ hu. Uel dic ꝙ Auicẽ. intelligit ratione sue compositionis ꝙ non digeritur: ⁊ nõ ratione sue complexionis. Nota vlterius ꝙ ratione sui corticis confortat stomachum: sed non detur ante pastum: quia stomachum defectaret: sed detur post: quia tunc confortat retinendo cibaria in stomacho donec digerãtur ratione sue caliditatis ⁊ rõne sue compositiõis. Nota vlterius ꝙ radix plus valet in via diete medicinalis ⁊ respectu partiũ ꝓpinquarum: tamen respectu longinquarum ⁊ in via medicine solũ semẽ plꝰ cõpetit: ⁊ sic loquit Auicẽ. de semine. ¶ Queritur de spago cuius sit complexionis. Solutio: ꝙ quantum ad suum semen est diureticũ: ⁊ quãtum ad radicem dupliciter potest considerari: aut put nouiter extracta est a terra: ⁊ sic est ca. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur auctor: aut put aliquãtulum reseruata est ⁊ desiccat ⁊ sic est temperata: ⁊ hoc modo loquitur Gal. Et nota ꝙ quando dicit auctor ꝙ plus nutrit ceteris herbis: intelligit naturaliter: q2 subtilioris substantie ꝙ̃ rapa. Sed rapa accñtalr plus nutrit: ⁊ sic superiꝰ intelligit auctor. Nota vlterius ꝙ addendo in materiam spermatis spagus auget coitum. ⁊ sic loquitur iste auctor: sed ventositatem generando non augmẽtat: ⁊ hoc modo loquit Gal. ⁊ Diascorides: ⁊ sic materialiter augmẽtat ⁊ non effectiue. Arguitur: vrinã augmentat: ergo materiã spermatis diminuit: q2 vt dicit ysaac in de vrinis: quod addit in vna supfluitatũ diminuit in alia. Hoc soluit: quia non est simile: quia sperma est superfluũ residuitatis et vrina impuritatis. Et in hoc non valet ysaac auctoritas. Nota ꝙ sparagus siluestris est melior domestico: sicut capreolus siluestris domestico plꝰ exercitat: ⁊ ꝑ motũ sue carnes attenerant: sic siluestris spagus minus attrahit de nutrimento ꝙ̃ domesticus ⁊ per ꝯsequens melius digerit. Et quando auctor iste dicit ꝙ siluestris melior est domestico: quidam dicũt ꝙ intelligit in via medicine ⁊ nõ nutrimẽti. ¶ Queritur de baucia seu pastinaca quod idem est: vtrum sit grossi nutrimenti ⁊ dure digestionis: qd videt ꝯtrariũ cum sit ca. ⁊ hu. Solutio ꝙ a parte cõplexionis est facilis digestionis ⁊ non a parte cõpositiõis ¶ Queritur q̃ plus prouocat coitum aut cruda aut cocta. Rñ. ꝙ in via diete medicinalis ⁊ materialiter cocta plus ꝓuocat coitum. Effectiue tamẽ ⁊ in via medicine cruda plus prouocat: q2 magis ventosa cum minus digesta. ¶ Queritur cuiꝰ cõplexionis sit caleafia. Solutio est sicut de radice scƺ ꝙ rõne corticis est ca. ⁊ sic. sed ratione medulle est frigi. ⁊ sic. ⁊ hoc attestatur ponticitati. Et si arguat ꝙ littera dicit ꝙ aliquãtulũ hƺ ponticitatis cum acumine: vnde mirantur esse ca. ⁊ sic. ⁊ videt ꝙ male dicat: imo fri. q2 ponticitas attestatur frigiditati. Rñ. ꝙ ly vnde non refertur ad põticitatẽ sed ad acumen: ideo sic debet legi: q2 habet acumẽ: ideo mirantur esse ca. ⁊ sic. ¶ Queritur quem humorẽ habeant generare melõgiana: vtrũ melãcholicũ sicut dicit littera. Rñ. ꝙ sic: ꝙuis sint ca. ⁊ sicca: ⁊ viderentur potiꝰ choleram generare: tamen q2 stomachum inflãmant: quo inflammato hu. adurunt: ⁊ sic in chol. nigrã adustã conuertuntur: ⁊ sic loquitur iste auctor. Et si detur in magna quãtitate vt in via diete: oppilant: sicut dicit auctor: tamen si in via medicine dentur: cum paucum de eis sumatur: oppilationem aperiũt q2 ca. ⁊ sicca. ¶ Queritur de fungis vtrum sint plante aut medium inter terram ⁊ plantã. Et videtur ꝙ planta: quia omne viuens est animal aut planta: sed fungi viuũt: ⁊ non sunt aĩalia: igitur. Itẽ omne est quod allicit gustum ⁊ nutrit est animal vel planta: igitur. Item in principio huiꝰ auctor determinare ꝓmisit de vnoquoq3 quod nutrit hominẽ vel animal: sed terra nõ nutrit hominem: igitur erit animal vel planta. In ꝯtrium est Auicẽ. dicens ꝙ sunt medium inter terrã ⁊ plantã. Nota ꝙ duplex est mediũ. Unũ ꝯm veritatẽ ⁊ sic non sunt medium. Aliud ꝯm ꝓprietatem ⁊ sic sunt media: sicut dicit Aristo. ꝙ puer non est vir: imo medium inter animal ⁊ brutum: non ꝯm veritatem: sed ꝯm ꝓprietatem: quia magis proprietatem habet cum brutis: cum sit magis sue solum intentus circa comestionem et huiusmodi est brutum. Et vltra potes dicere ꝙ sunt plante vilissime: quia nec faciunt fructum: nec florem: neq3 radicem: sicut cetere plãte. vnde sunt sicut quedam vilissima animalia in rupibus adherentia: que non mouentur motu locali vel progressiuo et huiusmodi non merentur dici animalia: imo sunt media inter plantam ⁊ aĩal: sic ⁊ isti fungi sũt. ¶ Querit quare fungi sunt venenosi. Una causa est distantia fungorum ad hominem qui est animal nobilissimum: ⁊ fungi sunt planta vilissima. Alia causa est: quia sicut melancholia generat ex fece aliorum humorũ ⁊ est venenosa ⁊ perniciosa: similiter fungi generantur ex fece terre que venenosa est. Et ideo illi qui crescũt in locis mineralibus a quibus attrahitur ferrũ quod ex impuriori parte ipsius terre generatur: quia ex illa fece ⁊ impuritate: quoniã eorum nutrimentum transit per rubiginem que maxime est venenosa: ideo maxime sunt venenosi. Et etiam quia nutriuntur aliqui iuxta nucem: et oliuam attrahentes residuum nutrimenti vnctuosi quod est melancholicum: ideo tales sunt pessimi. ¶ Querit quare fungi maxime crescant post aquam tonitrui. Ratio est: quia illa aqua est subtilis substantie cali. ⁊ hu. vnde cito putrescit: ⁊ isti fungi ex putrefatiõe generantur: ⁊ ideo maxime de nocte crescunt: quia ros de nocte cadit qui cum sit cali. ⁊ humi. cito putrescit. Item quia sunt vilissime nature subito generantur: quia pauca requiruntur ad eorum generationem. ¶ Queritur quare fungi parui qui vocantur tubera sunt meliores ꝙ̃ magni. Causa est quia magni abundant in humiditate: que non potest in eis cito digeri: sed in paruis bene potest digeri: quia nõ tantum abundat. ¶ Queritur q̃re poma valẽt cõtra comestionẽ eorum: cum poma sint frigida: ⁊ ita non cõfortabũt digestiuam. Dico ꝙ rõne sue frigiditatis confortant stomachum ⁊ appetitum alliciunt: qui stomachus cõfortatus põt supra digestionem seu maliciam illorum fungorum.

¶ De capparis.

Appari sunt triplicis modi: ẽ radix: frõdes fructus. omnes ca. sunt ⁊ sic. in secũdo gradu: quod eorum testatur amaritudo: ponticitas ⁊ acumen: idcirco incidunt: dissoluũt ⁊ mundificãt stomachum a superfluis: ⁊ mẽstrua ꝓuocant: qui vtiliores sunt ꝯm medicinam ꝙ̃ ꝯm cibũ q2 illaudabilis sunt nutrimẽti: vtpote cholerici: nigriq3 sanguinis gñatiui: neruos stomachi percutiunt: vnde elixos oportet manducari ablata eis aqua ⁊ cõditos cũ aceto ⁊ oleo. Qui si cum carne aut alia re comedi ab aliquo optantur: absq3 coriandro non mãducentur: quia coriandri natura prestat tẽperiem nocumẽto capparorum.

¶ De cepis allijs ⁊ porris.

Orum trium virtus acumẽ habet: quia de substantia acuta mixta cum grossa ⁊ terrestri: humida ⁊ aquosa: subtili ⁊ aerea cõponũtur. Que sic possunt intelligi. Si enim vnum horum pistetur ⁊ coletur: ⁊ aliquantulũ in quodam vase dimittatur: in fundo calicis fex ter-

restris acumen hñs inuenit: ⁊ succus liquorẽ hꝫ cũ
paruo calore aereo. Que inter se differũt: quia cepe
ca. est in. iiij. gradu hu. in. iij. Alliũ ca. ⁊ sic. in. iiij. gra.
Porrus ca. in. iij. sic. in. ij. Proinde cepe comestũ cũ
sui acumine ⁊ humiditate: malos in stomacho gene-
rat humores: sitim: inflationem: vẽtositatem: capitis
dolorem: atqꝫ insaniã facit fumo eius caput ascendẽ
te: ⁊ cerebrũ percutiente. vnde assuescentes illud in
maniã cadunt: ⁊ somnia terribilia ac melancholica
cernunt: presertim si egritudinem exeuntes illud mã
ducent. Si aũt ſm medicinam moderate ſm ꝙ opor
tet mãducetur: calorem inducit: ⁊ extenuat: ⁊ incidit
humores grossos ⁊ viscosos: ora venarũ apit: vrinã
⁊ menstrua ꝓuocat: oxiremiam mitigat: appetitum
augmentat: superficiem rarefacit. Idcirco sudorem
⁊ egestionem ꝓuocat: vẽtrẽ cũ suo calore ⁊ siccitate
irritat: sperma cũ sua humiditate augmentat: malũ
tñ facit nutrimentum. Crudũ tñ comestũ: nihil nutri
menti corpori tribuit. Si elixetur: ⁊ aqua proiecta:
in alia recoquatur: dat nutrimentũ bonũ ⁊ plurimũ:
maxime si cum pinguissima comedat carne: ⁊ cũ bo-
no condimẽto ⁊ odorifero condiat. ¶ Allia vero pa
rum nutriũt: sunt nociua cholericis: ⁊ calorẽ natura
lem habentibus. Que comesta: frigidis ⁊ humidis
naturaliter vrinã ꝓuocant: ventrẽqꝫ humectãt: econ
trario siccis natura faciunt. Sed vt eoꝝ calor nihil
comedentibus inferat nocumẽti: bis elixentur: dein
de condiantur cum aceto ⁊ obsomogaro. Sunt etiã
ſm medicinã: quia morsibus canis rabiosi remediũ
prestant. Comesta quoqꝫ forti vino superbibito: con
tra serpẽtinũ morsum valent: ⁊ veneno infectis: ⁊ fri
das passiões habẽtibus: sicut tyriaca magna. Mul-
ti putant alliũ maiorem sitim q̃ cepe generare. vnde
peccant: qm̃ non solum sitim minorem q̃ cepe gene-
rat: sed etiam nullã sitim comestũ impendit: proinde
a quibusdã tyriaca rusticorum vocatur.

¶ De coriandro.

Oriandrũ diuerse virtutis est: qꝺ testan-
tur varietates sui saporis: habet eñi ama-
ritudinem ⁊ põticitatem: ideoqꝫ Hippo.
dixit ipm habere calorem ꝓ sua amaritu-
dine ⁊ põticitate sua: dixit esse stipticũ: vnde dixit: co
riandrum viride calidum est ⁊ constipans ventrem
oxiremiã mitigãs: qꝺ post cibũ acceptũ somnũ ꝑstat
Sꝫ diascorides intẽdit illꝺ frigidũ esse dixitqꝫ illud
scrophulas dissoluere: qꝺ Gal. negauit dicẽs impossi
bile esse scrophulas frigiditate curari: q̃ grossi sunt ⁊
duri humoris. Dixit iterũ Gal. intẽtionẽ dias. intelli
gere nõ valeo scrophulas frigiditate curari: ⁊ coriã
drũ frigidũ esse dicẽtis. sapor cuiꝰ amarus est: ama-
ritudo aũt significat calorẽ extenuantem: sed ſm ci-
bum durus digestioniqꝫ inobediens. Quod si misce
tur cum aceto ⁊ maligranati agrestis succo: tẽperiẽ
sumit: vnde calorem extinguit stomachi: ſm medici-
nam vero congruit: q: succus eius mixtus cum ceru
sa aceto: lithargyro ⁊ oleo ro. fit ꝯ cal. apostemata ⁊
cholericas pustulas. Qꝺ si misceatur cum mica pa-
nis ⁊ farina lentis: cõtra erisipilam de grossis humo
ribus ortã. vnde Diascorides qꝺ ⁊ Gal. affirmauit
Oportet huiusmodi inquit cataplasmatis confectio
nem in statu apostematis non in initio poni: quia in
initio necessaria est res infrigidans ⁊ dolorem miti-
gans non dissoluens ⁊ vulnera aperiens.

¶ De ruta.

Uta duplex est: domestica et siluestris.
Siluestris ca. est ⁊ sic. in quarto gradu.
domestica in tertio. vñ domestica melior
est ad digerendum: q: vtutẽ incidendi ha
bet: et grossos viscososqꝫ humores exte-
nuandi: vẽtositatem ⁊ inflationem dissoluere: ventrẽ
humectat: proinde iuuat inferiora intestina. Quod
si coquat eiusqꝫ apozima potui detur: torsionem tol-
lit: ⁊ ventris dolorem de ventositate viscosisqꝫ humo
ribus factum. Rursus si coquatur in oleo ⁊ clystere
ex eo factum fuerit: grossam dissoluit ventositatem:
grossisqꝫ et globosis intestinis suspensam. In vino
cocta potuiqꝫ data: fit contra hyposarcam.

¶ Queritur cuius complexionis sunt cappares. Rñdeo:
in cappare est duplex substantia. Quedam calida ⁊ sicca su-
perficialis expansa per totum: ⁊ in cappare dñatur: ⁊ ideo
quoad hanc ponitur in gradu ca. ⁊ sic. Est alia substantia
centralis pauca ⁊ occulta frigi. ⁊ sic. ⁊ quoad hãc nõ ponit
ĩ gra. Et ad hoc qꝺ dicit Auicẽ. ꝙ cappares fructificãt sicut
cucu. sed idẽtitas fructificationis sequitur illam naturam cõ
plexionis ⁊c. Rñdeo ꝙ duplex est similitudo. Quedam ma
terialis ⁊ essentialis. Et quedam accidentalis ⁊ formalis.
Dico ergo ꝙ cappares fructificãt sicut cucumer quãtũ ad
formam exteriorem: quia habent fructus similes in forma
⁊ sic loquitur Auicẽ. nõ tamen quãtum ad materiam nutri-
mentalem que est cali. ⁊ sic. respectu capparum. Nota ꝙ si
capparis sumatur via cibi in magna quantitate tunc oppi-
lat: quia operatur tunc ratione sue substantie: sed si suma-
tur in pauca quantitate: deoppilat: quia tunc operatur per
suam complexionem calidã ⁊ siccam: ⁊ tunc datur via medi
cine: et non generat sanguinem melancholicum grossum.
¶ Queritur quare capparis habet ꝓprietatem in egritu-
dinibus splenis: ⁊ ipsum proprie respicit: non sic vero alia
membra sicut epar: vt dicunt isti versus. Gaudet epar
spodio: mace cor: cerebrum quoqꝫ musco. Pulmo liquiritia
splen cappare: stomachusqꝫ galanga. Membra quoqꝫ vene
ris congaudent satirione. Ego dico ꝙ a tota specie respicit
splenẽ: ⁊ in istis nõ queratur ratio: vt dicit Auicẽ. sed soli ex
perimento credatur. Secũda causa est: q: splen est frigidus
⁊ siccus: ⁊ capparis ca. ⁊ sic. ⁊ ideo splenẽ confortat: quia dis
crasia innaturalis appetit contraria: quia illis iuuatur ⁊ re
ducitur ad temperamentum. Item in splene est melancho-
lia: vnde receptaculum est melancholie ipsum oppilantis: ⁊
capparis sua ca. ⁊ sic. deoppilat: ⁊ cum hoc alterat suam ma
lã discrasiã fri. ⁊ sic. Sed non sic epar respicit: quia eius sub
stantiam cito passibilem dissolueret ratione sue caliditatis ⁊
siccitatis. Tertia causa est: q: q̃dã sunt diuretica fundata in
subtili substantia: vt flos geneste: ⁊ semen raphani: ⁊ ista re
spiciũt membra remota ⁊ deoppilant ea: quedã vero ĩ gros
sa substantia vt radix raphani: ⁊ huiusmodi deoppilant mẽ
bra propinqua ⁊ ipa respiciunt. Quedam vero in mediocri
substantia vt cappares ⁊ ista respiciunt ⁊ deoppilãt mẽbra
media sicut est splen. Nota ꝙ radix capparis quantum ad
partes ꝓpinquas est magis diuretica: sed quãtum ad lon-
ginquas semẽ est magis diureticũ: ⁊ sic nõ capit Auicẽ. sed
ꝑmo modo: ⁊ ideo radix est magis diuretica capiendo ꝓ for
tius: sed non pro longius: imo semen. ¶ Queritur cuius
complexionis sit cepe. Solutio: quantum ad complexio-
nem essentialem ⁊ radicalem est ca. ⁊ sic. Sed quoad accidẽ
talem ⁊ fluentem est cali. ⁊ humi. quia in cepa abundat hu-
miditas nitrosa ⁊ salsa accidẽtaliter: sicut patet de senibus
qui radicaliter sunt frigidi ⁊ sicci: tamen accidentaliter sunt
humidi. ¶ Querit vtrum cepa generet hu. phlegmaticũ.

sicut dicit Ras. Rñ. per se et materialiter generat cholerã
effectiue tamen et accidentaliter generat phegma hac via
q: vt dicit lra: cepa hz acumen rõne cuius pũgit et mordicat
intestina et stomachum: et facit cibaria cito exire et phlegma
est primũ humidũ a cibo indigestũ: vt dicit phus in topicis.
et hoc modo loquit Ras. Vel dic q materialr hz phlegma
generare: quia vt dicit littera: cepa maxime est euaporabilis
vnde per viam reumatismi fumi ab ea resoluti petunt caput
Sed dicit Haly. q quando ascendũt reumata calida descẽ-
dunt reumata frigida: et ita descendẽdo conuertũtur hmõi
fumi in phlegma. Nota q cepa nocet cerebro. Vna cã est: q:
vt dicit Gal. cepa habet proprietatem inficiendi cerebrum
et ita nocendi. Secũda causa est quam tãgit littera: quia est
maxime euaporatiua: et ita caput replet et eius miringas di
stendit. Item habet acumen ratione cuius ipm mordicat
et pungit: sed ab extra administratũ non est ita euaporatiuũ
et sic rõne complexionis non nocet: sed ratione sue substan-
tie cito euaporabilis: et quando ab extra applicatur nõ eua-
porat: sed dissoluit. Et si arguas q Gal. dicit q illa que va-
lent extra valent intra: vñ que cito putrefiunt extra et intra
igitur si succus cepe exterius applicatus capiti dolorem ei9
mitigat: vt dicit Auicẽ. sequitur q et intra sumpt9. Solutio
Gal. intelligit de illis que principaliter agunt: vt de medici
nis: et non de illis que agunt et patiũtur vt cepa. ¶ Querit
q̃re cepa et alia hmõi acumĩa hñtia vt allia: exteri9 emplastra
ta faciunt rupturam: non autem interius quãdo comedun
tur: cum tamen membra interiora sint passibiliora exteriori
bus. Vna causa est: quia sicut vult Auicẽ. medicine est age-
re: cibi vero pati. cũ ergo extra emplastrata administrant
in via medicine: igit. sz intra administrant via cibi et ppter
hoc non agunt: imo patiunt et nutriũt. Item intus recepta
multiplici digestione degerũtur: et a sua ppria natura spo-
liantur et maxime alterantur. Secunda causa est quã tãgit
Gal. scz abũdãtia phlegmatis i stomacho que eis occurrit
ipa reprimendo: non autem sic quando extra applicantur.
Tertia causa est: quia in stomacho vadunt per concauitatẽ
eius: non tangẽdo substantiam eius: sicut tangunt cutem:
quãdo extra emplastrant. et omnis actio fit per contactum
vt dicit Arist. Quarta causa est quam tangit Gal. quia: diu
et per magnum tempus morantur supra cutem: non autem
in stomacho: et omne agens requirit tempus debitum ad
suam operationẽ: igitur. Quinta causa est admixtio humo-
rum cum eis in stomacho etc. Nota q cepa valet in passioni-
bus oculorum: quia est abstersiua: quia calida et sicca. Secũ
da causa est: quia sm Aristo. in de celo et mundo: in anteriori
parte cerebri omnes sensus sunt situati: quia ergo cepa ex-
tra applicata ratione sui acuminis mundificat cerebri partẽ
anteriorem per lachrymas iuuat oculos: sed ab intra dicta
euaporat: et ideo nocet. ¶ Queritur quare cepa valet in fe-
tore oris. Rñdeo q fetor oris quandoq causat vicio spũa
lium: vt in ptysicis et leprosis: et iste non potest curari. Aliqñ
causatur ex mala complexione stomachi siue humor vicio:
et iste fetor manifestatur ante cibum: et per potum vini odo-
feri sedat. Tertio modo causatur vicio cerebri vt ppter hu.
corruptum existentem in cerebro: vnde quando aer attrahi
tur per nares vna portio currit ad cerebrum: et secũ defert
aliquid de odore illius humoris putridi: quãdo expiratur
alia vero pars aeris currit ad cor: et talis fetor curatur p me
dicinas ad hoc valentes: et per aromaticas species. Quarto
modo causatur vicio gingiuarum putridarum: et hic sedat
per abstersiua odorifera vt per galangã. hoc modo causatur
ppter humores putridos existentes in stomacho: et hunc fe
torem remouet cepa: quia incidit et diuidit rõne sue calidita
tis et siccitatis illos humores: et pungit stomachum ad illos
expellendum. Nota q cepe lubricat ventrem ratione sui
acuminis: quo pungit et mordicat stomachum et stimulat: et
ista de causa transmittit cholera iuuatiua ad intestina ad ex
citandum expulsiuam: vt volunt auctores. Secunda causa
est quia habet cepa humiditatẽ nitrosam lubricatiuam: q:
omne humidum lubricatiuum. Nota vlterius q cepa cru-
da plus imprimit via medicine et cocta via cibi. ¶ Querit
que allia sint calidiora: aut nata in regione calida aut frigi-
da. Solutio q in frigida ratione constrictionis pororum et
reclusionis et vnionis caloris naturalis: sed in calida regio-
ne fit exhalatio et tractio caloris naturalis ad exteriora. Et
si arguatur q Serapion dicit q calor naturalis iuuatur a ce
lesti: igitur. Distinguendũ est: quia intelligit quando calor
naturalis est debilis: quia quando est fortis destruitur a ca-
lore celesti qui plus est non destruens debilem: sed fortem
sibi resistẽtem calorem. Et causa huius est: quia quanto ali-
quid imprimens inuenit materiam magis resistentẽ tanto
fortius imprimit: et ppter hoc aqua calida citius cõgelatur
q frigida: igitur cum calor sit fortis in allijs: igitur eum de-
bilitat: nõ sic vero in hydrope: quia est calor naturalis debi
lis. Vel dic q Serapiõ intelligit quãdo calor naturalis agit
in materiam morbi et non cibi. Vel dic q deperaccidẽs ad-
iuuat debilitando suum cõtrarium: vt in hydrope: et nõ ad
dendo in calorem naturalem de per se. ¶ Queritur vtrum
allia valeant contra sitim: vt dicit Gal. in de simplici medi-
cina. Respondeo q sitis causatur quandoq ex inanitione
membrorum: vt patet in ieiunantibus: et ita sedatur per po
tum vini. Secũdo modo per calefactionem remotorum mẽ
brorum: sicut renum: et ita non potest sedari nisi per potum
aque frigide mixte cum aceto: quia acetum facit aquam pe-
netrare vsq ad renes: que est obtuse substantie. Tertio mo
do causatur sitis ex mala complexione stomachi sine vicio
humor: et ista per potum aque frigide curatur. Alio modo
causatur sitis ppter supercalefactionem aeris frigidi spũa
lium sine hu. vicio: et ista sedatur per attractionem aeris fri-
gidi: vt dicit Constantinus. Quinto modo causatur ppter
abundantiam male materie in stomacho vel spiritualibus
existentis: et sic causatur per alliũ: quia ratione sue calidita-
tis et siccitatis abstergit et mundificat et incidit huiusmodi
malam materiam sitim causantem: et sic loquitur Gal. loco
allegato: et sic non est incõueniens q allia causent sitim vno
modo et sedent alio modo. Et sic allia magis habent sedare
sitim q cepa: quia magis abstersiua. ¶ Queritur vtrum va-
lent contra venenum: cum Platearius dicat q sunt tyriaca
rusticorum: et innuit q valet contra omnia venena. Respon
deo q valent effectiue contra omnia venena: quia incidunt
et consumunt: sed formaliter nõ: q: nõ valẽt hoc modo con
tra venena calida. ¶ Queritur cuius complexionis sint co-
riandra. Rñdeo q quãtum ad duplicem substantiam super
ficialem sunt calida et sicca: et in ista fundat amaritudo quã
habet: et ratione istius dissoluũt apostemata: sed quantum
ad substantiam centralem sunt frigida et sicca. et quan-
tum ad istam loquitur diascorides qui dicit q sunt stiptica.
¶ Nota q ruta valet contra fluxũ sanguinis ipm desiccan
do et consumendo: et etiam cauterizando cum sit calida et
sicca: non autem valet condensando infrigidando etc. Nota
vlterius q valet contra sacrum ignem abstergendo: et mun-
dificãdo ratione ca. et sic. sue: et non valet alterando. Nota q
domesticum eiusdem speciei est cali. siluestri: sed non est ve
rum de illis que sunt diuerse speciei sicut ruta siluestris et
domestica. ¶ Querit q̃re: mustela querit rutam: et fricat se
cum ruta quando vult pugnare cõtra serpentem. et quidã
lupi inquirunt eam ad acuendum dentes: et bufo feniculũ
ad recuperandum visum: vt dicit phus in libro de animali-
bus. Respondeo q sicut salius hominis ieiuni est venenũ
contra bufones: quia eis contrariatur a tota specie. Simi-
liter et ruta est venenum contra serpentem: et ista animalia
bruta habent cautelas innatas: et hoc ratione sue vilitatis
respectu hominis qui non habet illas innatas: imo acquisi
tas. Vel dicendum quia ruta est dissolutiua: et serpens est
debilis coagulationis quare serpẽtem interficit ratione sui
horribilis odoris etiam quem serpentes fugiunt. ¶ Que-
ritur quare dicitur: Ruta viris venerem minuit: mulierib9
auget. Ratio est quia coitus consistit in temperamento: et
mulierũ frigiditatem et humiditatem distemperatam ruta
reducit ad temperamentum: igitur. Unde dicit phus q mu
lieres plus appetunt coitum in estate q in hyeme: quia in
estate tẽperantur per caliditatem et siccitatem estatis: sed
viri sunt minime distemperati isto distemperamẽto.

De cymino.

Cyminũ calidũ est in tertio gradu: siccũ in secũdo: vẽtositatem dissoluit: dolorem ventris et torsionem placat. coctum cum cibarijs ventositatem generantibus eam tẽperat. Simili modo hoc faciunt nigelle. habent autem nigelle aliam proprietatẽ: quia occidunt lumbricos si potentur.

De aneto.

Anetũ cali. est in si. secũdi gra. sic. in medio. ventositatem et inflationem et tumorem dissoluit. cuius rami si in oleo cocti fuerint: diureticevirtutis sunt: et inflationẽ dissoluũt: laboriosos mitigant: somnum prestant: humida apostemata ad sanitatem pducunt. Semen eius bibitũ vrinam puocat et lac augmentat: ventrem de humorum putredine mũdificat: dolorem et tumorem laborẽq3 dissoluit: habet etiã pprietatẽ extinguẽdi singultum de plenitudine. Quod si vratur fit cali. et sic. in tertio gradu. valet contra vulnera putrefacta et diuturna in veretro nata.

De carui.

Carui cali. est et sic. in tertio gra. hz aliquantulum acuminis. vnde congruit frigidos humores habentibus: ventositatem expellit: digestiuam vim confortat: vrinam prouocat: lumbricos et cucurbitinos expellit.

De pipere.

Piper calidũ est et siccũ in quarto gra. valet frigidos et humidos habentib⁹ stomachos. adiuuat digestiuã virtutẽ: et est ẽm medicinã: quia si immiscet in electuario optimum fit cõtra diuturnam tussim: que de grossis humorib⁹ est. et pectus: pulmonẽ: et stomachum de viscoso phlegmate mundificat: ventris inflationem et ventositatem aufert: vrinam puocat.

De zinzibere.

Zinziber ca. est in tertio gradu: humiditatem habet: licet sensui non appareat: quod testificatur: quia putredini apparatum est: vtile est frigidis: ventrem soluit: humiditatẽ desiccat: digestiuam virtutem adiuuat: ventrem humectat.

De cinamomo

Cinamomum calidum est in tertio gradu: stomachum confortat: quia aromaticum est: oppilationem epatis aperit: et mẽstrua: et vrinam prouocat.

De croco.

Crocus ca. est et sic. in primo gradu: stomachum confortat: epatis oppilationem aperit: anhelosos iuuat: vrinam et menstrua pvocat: et membra debilia oĩa confortat.

De mastice.

Mastix ca. est et sic. i secũdo gradu: stomachũ confortat: vrinam puocat: et indigestionem adiuuat.

De sinapi.

Sinapis ca. ẽ et sic. ĩ medio quarti gradus humiditatẽ capitis et stomachi desiccat. Et si cum blitis esui detur: stomachum de grossis humoribus mundificat villis eius se adnectentibus.

Queritur cuius cõplexionis sit cyminum. Nota q̃ quedam ponunt in gradu ratione sue compositionis formalis: et hoc mõ aqua in altiori gradu ponit frigida q̃ psiliũ: q: frigidior est. Quedã ponũtur in gradu effectiue: idest per effectum quem inducunt: et hoc modo in altiori gradu ponitur psilium q̃ aqua: et istis modis nõ ponit hic cyminũ in gradu. Quedã ponũtur in gradu ratiõe etatis: et sic cũ cyminũ in sua prima etate sit humidũ que humiditas reprimit caliditatem: sic est calidum inter tertium et secundum: et siccum inter primũ et secũdum: et sic loquitur Auicẽ. aut ponitur in gradu ratione etatis complete: in qua abundans humiditas consumitur: nec suum calorem reprimit. et hoc modo ab isto auctore ponitur in gradu: et si in excedenti quãtitate daretur lederet sensum: vt posset obijci: sed cyminum non datur in magna quantitate: qñ permiscetur cum cibarijs. Queritur vtrũ emplastratum super percussionem et liuorem habeat turpem et fedum colorem et sanguinem congelatum et mortificatũ remouere: interius vero administratũ ecõtra vt dicit platearius: q: hz colorẽ fedũ gñare. Nota q̃ abstergẽdo imũdicias et supfluitates cutis: vt breuiter oĩa acuta calidã et siccavalet ĩ maculis cutis: et sanguinẽ mortuũ consumendo et abstergendo. Item quia habet aliquam põticitatem prohibet fluxum hu. et sic emplastratũ valet cõtra liuorem: et sic loquitur Iohãnitius de bono colore quando dicit q̃ cutis coloratur sm exigẽtiam humoris existẽtis sub cute. Et nota q̃ cyminũ comestũ in parua quãtitate et raro bonũ colorẽ facit: in magna tamen quãtitate et sepe non: q: cum sit ca. in tertio et sic. ĩ secundo cholerizat nimis sanguinẽ: qui cholerizatus penetrãs ad cutem fedum colorem generat: et sic loquitur Auicẽ. et platearius. Queritur vtrũ anetum somnũ prestet. Respondeo cum littera q̃ sic qñ scz datur corpori distẽperato patiente torsiones a ventositate in vẽtre cum ventositates cõsumat: in corpore tamen tẽperato impediret somnũ. Nota q̃ anetum maturat apostemata remouendo: abstergendo: et consumendo humiditatem aquosam abundantem in apostemate: et sic intelligit auctor non tamen maturat: naturalem calorem qui in calido et humido fundatur confortando: sed lana succida et oleum et breuiter res calide et humide. Nec fluxum materie crude ad locum repercutiendo et constringendo poros membri apostemati: q: hoc modo repercussiua maturãt. Querit vtrũ anetum augmentet lac. Solutio q̃ quedã augmentant lac: et generant materialiter: sicut bona cibaria: quedam vero excitatiue: vt continua attractio mamille. Unde dicit phus: q̃ per cõtinuam tractionem potest vir etiam puella habere lac: quia in illa cõtinua attractione fit dolor: et sicut fortis dolor prouocat reuma: vnde humores fluunt ad mamillas et ibi per naturam mamillarum in lac conuertuntur. Quedã generãt lac pungẽdo mamillã: vt dicit Aristo. q̃ fricatio mamillarum cũ vrtica generat lac in mamillis. Quedam vero faciendo penetrare sanguinem ad mamillas: et sic ca. et sic. et omnia diuretica: sicut anetum augmentant lac. Item aliqñ impedit trãsit⁹ sanguinis menstrui ad mamillas pter ventositatem grossam existentem inter mamillas et matricem et illos meatus oppilantem: et hoc modo adhuc anetum generat siue augmentat lac: nõ tamen sperma: imo diminuit quia est in pauca quantitate respectu lactis et magis passibilis: rõne cuius citius consumitur et desiccatur ab aneto. Queritur quare anetum sedat singultum et tamen vomitũ pcurat. Cã hui⁹ est: q: singult⁹ causatur ex vẽtositate interclusa inter partes siue parietes stomachi quã natura intendit expellere: et sic curat singultũ anetum consumẽdo: et etiã potus. vnde dicit phus q̃ pluuia abscindit magnũ ventum per eandem viam: q: ventus est ex ventositate magna et pluuia ratione sue humiditatis habet illam abscindere. Sed vomitum habet anetum pcurare: quia datur stoma-

cho plectorico resoluit: ꝛ non potest cōsumere: cū nō sit tāte caliditatis ꝙ cōsumat: q: non est cali. nisi in secundo gradu: facit ergo qḋ pōt. dissoluit fumos qui resoluti faciūt phātasticā repletionē in ore stomachi: ꝛ stomachus tunc sentiens nocumētum euomit. Sed ventositatē consumit in singultu q: illa ventositas erat iam generata: ꝛ facilius est consumere tantūmodo ꝙ resoluere ꝛ consumere simul. Nota ꝙ vomitus prouocat̄ multis modis. Uno modo phantastice replendo os stomachi sicut anetum. Quedā vero retinendo in stomacho vt raphan⁹. Quedā faciendo supnatare in ore stomachi: vt omnia vnctuosa. Quedā rōne sue quantitatis. ꝛ sic docent practici doctores in stomacho forti ꝛ difficile vomenti ꝓuocare vomitum post multa cibaria: quia tunc non est stomachus ita auidus in retinēdo cibum sicut ante cibū vnde post cibum facilius euomit. Quedā vero vomitū ꝓuocant attrahēdo humores siue superfluitates ad stomachū sicut sunt medicine vomice: ꝛ iste sunt fortes: q: tā a partib⁹ ꝓpinqs ꝙ remotis attrahūt. Nota ꝙ ameos vt dicit auctor vētositatē expellit in corpore iam gnātā: nō tamen in corpore nōdum generatā: quia non est potens resoluere ꝛ consumere simul ꝓpter suam debilem caliditatem: sed bene cōsumere iam generatā. ¶ Queritur vtrū piper cōpetat in regimine sanitatis. Itē querit̄ quare omnia frigida in quarto gradu sunt venena vt iusqamus opiū: sed calida in quarto gradu non sicut piper. Solutio istius manifestabit solutionē alteri⁹: quare dico ꝙ vna causa est: q: calidū est amicū nature: frigidū vero nō. Scḋa causa est: quia vt dicit Aristo. viuere est motus spūalis a centro ad circūferētiam: mori vero ecōtra: vnde dicit ꝙ vita est primo in corde: ꝛ postea diffunditur a corde ad alia mēbra. Item vltimo est vita in corde: q: vltimū qḋ morit̄ est cor: q: calor naturalis i vltimo refugit ad cor tāꝙ ad suā minerā sm̄ qḋ recitat Gal. q: ipe posuit manū suā in aīali mortuo iuxta cor interius: ꝛ inuenit tantum calorem ꝙ miruꝫ fuit: q: igitur calidum mouet motu vite: ꝛ frigidū econtra: igitur. Tertia causa est melior ꝛ subtilior: q: quedā est complexio humana radicalis: ꝛ ista est interuerū temperamētū ꝛ primū gradū. Quedā est complexio fluēs que est eleuata vsqꝫ ad secūdū gradum. vñ est ca. ꝛ hu. in secūdo gradu. Unde dico ꝙ calidā in quarto gradu non distant a cōplexione humana fluente nisi per duos gra. ꝛ ꝓpter hoc non sunt venena. Sed frigida in quarto distāt a cōplexione humana fluēte ꝑ sex gra. quia ꝑ quattuor prima distant a cōplexione fluente. Itē a vero tēperamēto siue radicali: qui est inter tēperamentū ꝛ primū gra. distāt ꝑ vnū gra. ꝛ ecōuerso radicalis distat a fluente per vnū: et ita frigida in quarto maxime distant a cōplexione humana ꝓpter quā maximam contrarietatem sunt venena respectu cōplexiōis humane. Et sic ad argumētū dicit̄ ꝙ piper ꝛ calida in quarto gra. sanis competūt in paruā quātitate. ꝛ tu obijcis de magna quantitate qñ arguis ꝙ ca. in quarto destruūt sensum. Uel dic ꝙ ca. in quarto cōpetūt cū alijs cibarijs ꝛ non per se. Et nō sic de euforbio: q: ē venenum a tota specie ꝛ non piper: sed solū rōne cōplexionis. Sed ista solutio nihil valet: q: lithargyrū ꝛ sulphur sunt venena a cōplexione ꝛ nō tamen a ꝓprietate: ergo ꝛ similiter piper. Ideo dicas ꝙ lithargyrū ꝛ sulphur sunt venena rōe sue substātie grosse que nō potest a natura corrigi sicut substātia piperis que est subtilis: ꝛ per cōsequens passibilis. Et de euforbio dic ꝙ quis fundet̄ in substantia subtili: dic tamen q: gnāt̄ ex supfluitate arboris cū sit eius gūmi: ideo est venenū: nō sūt piper: q: nō gnātur ex supfluitate arboris cū sit fruct⁹ nutritus ex puriori parte nutrimenti arboris. Uel dic ꝙ euforbiū receptum in corpore cito penetrat: ꝛ non potest expectare actionē nature: sed piper multū morat̄: igit̄. ¶ Queritur vtrum oēs species piperis sicut leucopiper: macropiper: melanopiper sint cōplexionis eiusdē. videt̄ ꝙ sic: cū sint eiusdē arboris sm̄ Platearīū: ꝫ cōplexio est via ad speciē: igitur. In ɔ̄trium est Auicē. dicēs ꝙ piper albū ꝛ longū ca. ꝛ hu. est in secūdo gradu ꝛ nigrum in quarto. Rn̄deo ꝙ quātum ad complexionē radicalē sunt eiusdē cōplexionis: ꝛ ista cōplexio radicalis est via in speciē. Sed quātum ad fluentē que quotidie diuersificatur non sunt eiusdē cōplexionis: q:

album piper ꝛ longum colligunt̄ viridia ab arbore: ꝛ ideo humiditatē hn̄t reprimētē caliditatē. Sed piper nigrū colligitur siccum ꝛ cōplete maturatū: non habet tantā humiditatem: imo nullā: ideo est calidū ꝛ siccū in quarto. est eñ rugosum quod attestat̄ defectui humiditatis vt patet i senio. ¶ Querit̄ quare piper valet in tenebrositate oculoꝝ. Rn̄. q: rōne sue ca. ꝛ sic. abstergit sordicies oculi: ꝛ oculus debet esse tersus ꝛ politus. Secunda causa est: q: sm̄ Aristo. cerebrū ꝛ oculus sunt eiusdē nature: cuius signū est: q: vtrunqꝫ maxime debilitatur in coitu ꝛ patit̄: vnde oculus cōpatitur cerebro: ꝛ dicit ꝙ cerebrū diues est in virtute aīali pauper vero in naturali. vnde est fri. ꝛ hu. q: ergo piper habet calorem siue virtutē naturalē confortare vt digestionē: q: ca. et sic. ideo digestionē cerebri cōfortat ꝛ ipm̄ reducit ad tēperamentū: ꝛ per ɔ̄sequēs oculū cum sit eiusdem nature cum cerebro. vnde dicit phs ꝙ oculus est nature aquee: cui⁹ signū est quia si pungat̄ acu: cōuertitur in aqueā subam ꝛ in eam dissoluit̄. ꝛ hoc dicit Aristo. in de sensu ꝛ sensato. Tertia causa est: quia cerebrum directe superponit̄ stomacho: ꝛ ideo cum piper confortet digestionē stomachi: similiter ꝛ cerebri: ꝛ per consequēs oculi. ¶ Querit̄ cuius cōplexionis sit zinziber: videt̄ ꝙ calide ꝛ sicce: q: Auicē. dicit ꝙ caliditas intensa ꝛ perseuerans associat sibi siccitatē: ergo cum in zinzibere sit caliditas excellēs: q: ca. in tertio vt dicit littera: videt̄ ꝙ sit siccū. Item dicit Auicē. ꝙ zinziber magis calefacit ꝙ piper: sed piper associat sibi siccitatē: ergo multomagis et zinziber. In ɔ̄trium est auctor dicens ꝙ est ca. ꝛ hu. Item cito putrefit. vt dicit lr̄a: ꝫ mater putredinis est humiditas: igit̄. Solutio: q: radicaliter est ca. ꝛ sic. ꝛ sic intelligit Auicē. si uenter tamen est humidū: q: multū abundat in humiditate: cum sit radix latitans sub terra: nec possit ad plenū calor celestis digerens imprimere nec illā humiditatē cōsumere sicut facit in pipere quod exponitur aeri. Ad argumētū igit̄ dicitur ꝙ zinziber plus calefacit. i. tardius ꝛ forti⁹: sed zinziber plus calefacit. i. citius. Et possemus dicere ad argumentum in ɔ̄trium ꝙ illa humiditas non est naturalis: ideo cito putrefit. Nota ꝙ zinziber cōstipat si detur in magna quātitate: ꝛ sic intelligit Auicē. loquēs auctoritate Alcanc. ꝛ etiā si detur ventri constipato a fecibus duris. Sed cōstipato ab humoribus viscosis laxat eos incidendo ꝛ dissoluēdo. etiā rōne sue humiditatis lubricat: ꝛ rōne sui acuminis pungendo intestina etiā laxat ꝛ sic intelligit lr̄a. ¶ Querit̄ de hoc qḋ dicit Auicē. ꝙ piper laxat ecōtrario mō ꝙ scamonea: qḋ est hoc dictu. Rn̄deo ꝙ scamonea in modica quantitate sumpta restringit: sicut narrat Gal. de quodā iuuene q̄ erat cōstipatus: ꝛ sumpsit parū de scamonea q̄ feces desiccauit: sed in senectute habuit ꝑpetuū ꝛ immoderatū fluxū. econuerso est de zinzibere: q: in modica quātitate sumptū laxat: quia tunc per humiditatē tēperatur: sed in magna quātitate sumptū desiccat ꝛ constipat rōne sue magne caliditatis Nota ꝙ zinziber rōne sue humiditatis remollit maculā oculorum: ꝛ rōne sue caliditatis abstergit: incidit ꝛ diuidit maculam. ꝛ dicit Gal. ꝙ q̄ habent v̄tutes innatas melius operātur: ꝛ zinziber habet istas duas innatas: igitur. ¶ Queritur quare cynamomū bonū odorē facit: gariofili vero generant fetorē in ore. Causa est: q: cynamomū boni odoris est: imprimit odorē in humido saliuali: vnde tantum consumit quantum resoluit: sed gariofili licet bonū odorē imprimāt in humido saliuali: cum tamen non tantū cōsumāt quātum resoluūt: illud quod resoluitur inuiscatur inter dentes ꝛ gingiuas: ꝛ ideo putrefit: ꝛ sic fetorē generāt. ¶ Itē queritur quare frequēs vsus ꝛ continuus istarum specierū aromaticarū generat fetorem anhelitus ꝛ tamen paucus ꝛ nō frequens generat bonū. Ratio est: q: que nimis frequētātur plus resoluunt ꝙ consumant: igitur. ¶ Querit̄ quare cortex subtilis cynamomi melior est grosso. Cā est: q: cynamomū est cortex arboris gnātus ex superfluitate nutrimēti arboris: ꝛ ita quāto grossior tantomagis attestat̄ impuritati ꝛ econtra. Secunda causa: q: cortex subtilis attestat̄ plante iuueni: grossus vero antique: ꝫ in iuuene plāta est maior calor: ꝛ ita subtilior ꝛ magis digerit̄ ꝙ grossus. ¶ Querit̄ quare cynamomū cito frangibile vituperatur. Ratio est: q:

significat priuationem humiditatis: ratione cuius laudabatur.

¶ De croco quero vnicum: quare desiccat stomachum: tamen maxime confortat cor. Ad hoc dico secundum Auicennam quod crocus directe opponitur acetositati: et quia acetosa habent stomachum confortare: igitur. Sed quia est aromaticus: et omnia aromatica habent cor confortare: igitur. Item penetratiuus est et diuisiuus per minima: et propter hoc recreando spiritus confortat virtutem vitalem cuius domicilium est cor. ¶ Queritur quare mastix est frenum scamonee. Causa est: quia secundum Galenum super pronosticas: omnis medicina scamoneata nocet stomacho: et mastix inter omnia gummata stomachum confortat: ideo interponit se inter stomachum et scamoneam ne ei noceat: et ideo scamonea debet grosso modo puluerizari: et mastix subtilissime hac de causa: et etiam quia melius attrahet a longinquis sic: nec ita poterit adherere villis stomachi: vt excoriet ipsum. ¶ Nota quod sinapis stringit vrinam et egestionem prouocat: quia ratione caliditatis sue et acuminis pungit intestina: et consumit materiam vrine. Et nota quod nocet cerebro: et secundo naribus ratione substantie sue euaporabilis maxime ideo fumi acuti ab eo resoluti petunt caput mordicando: et cerebrum sentiens suum nocumentum repellit eos ad nares: igitur caruncule enim narium maxime sunt sensibiles. ¶ Queritur quare sinapis cerebrum iuuat: spiritualia vero ledit: econtrario est de allijs et eruca: iuxta illum versum. Allia pectoribus prosunt: cerebroque sinapis. Causa est: quia sinapis est subtilis substantie et euaporabilis: vnde fumi ab eo resoluuntur calidi et sicci qui alterant malam discrasiam cerebri fri. et hu. et postea tunc potest caput cito se exonerare ab illis fumis: transmittendo ad nares: cum sint subtiles. Sed in stomacho non morantur ratione sue subtilitatis: et propter hoc non possunt imprimere in spiritualibus et propter hoc iuuant cerebrum: sinapis tamen nocet spiritualibus: sed econuerso est de allijs eruca et allijs acuminibus: quia dure sunt substantie et grosse: et non cito euaporant: vnde diu morantur in stomacho: et tunc imprimunt in spiritualibus si tarde euaporant ad cerebrum: et quando ad ipsum euaporant: non potest se cito exonerare ab illis: ideo ledunt cerebrum et iuuant spiritualia.

¶ De aceto.

Acetum moderate infrigidat et fortiter desiccat causa defectionis sue frigiditatis: quia de duabus componitur naturis. frigiditate videlicet essentiali que per sui acetositate est. et accidentali humiditate acquisita de ebullitione et putredine. omne enim acetum est in initio dulce: sed cum coquitur calore solis et aeris et ebulliens non habuerit vim qua custodiatur: putrescit: et excoquitur eius liquor: et in acetositatem vertitur. ideoque acetum infrigidat in primo gradu: et desiccat in tertio: vnde propter sue humiditatis et frigiditatis debilitatem perforat velociter corpus vsque ad loca remota: et facit ibi illud quod in vino iam fecerat. Causa subtilitatis est calor quem acquisierat ab ebullitione. Ceteri vero liquores non habent illam subtilitatem simili modo: sicut vue agrestis liquor et maligranati: pomique citrini et similium. horum actio plus in vicinis quam in longinquis operatur locis. vnde Galenus volens stomachi refrigerare calorem aut membra sibi vicina: malorumgranatorum succum: aut vue amare: aut pomi citrini accipiebat: vtile enim est: quia in stomacho morantur propter simplicitatem frigiditatis eorum. Volenti quidem refrigerare membra a stomacho remota: conueniens est acetum: habet enim vim viam facientem: qua ad loca longinqua dirigitur: idcirco est dissolutiuum et extenuatiuum: quod calefactiuum potui datum: orthomiam habentibus subuenit: et sanguinem et lac coagulatum in stomacho dissoluit: fit contra venenosa et mortem inferentia: sicut est opium: iusquiamus: euforbium et similia: diuturne tussientibus et phlegmate occurrit: nocet tamen noviter tussientibus: tussi maxime sicca exagitatis: quod si coquatur cum cibis: vel aliqua re manducetur: erit stomachi confortatiuum: appetibilem vim excitat et augmentat: malisque repugnat humoribus ad stomachum venientibus.

¶ De obsomogaro.

Obsomogarus ca. est in primo gradu. virtutem habet mundantem et colantem: pectus enim purificat: pulmonem atque stomachum de grossis humoribus et putridis: saporem cibis prestat: ventrem humectat: in femore dolorem seu sciaticam habentibus mitigationem tribuit: siue manducetur: siue clysterizetur: et vulnera sordida de eo loto mundificantur neque per sanas partes dilatantur. Garus etiam de piscibus minoris est caloris quam obsomogarus: pisces enim frigidi sunt et humidi: et ideo garus eorum temperatus est.

¶ De sale.

Sal calefacit moderate multumque desiccat: quia compositum est ex duabus qualitatibus vna est colatiua et incisiua: altera vero est coadunatiua et constipatiua: que vtreque desiccantes sunt. Ideoque sal desiccat in tertio gra. calefacit in secundo. quod tamen duobus modis est. Metallinum videlicet et marinum. Marinum autem fit in lacubus: quas salinas vulgus vocat: vel fit de aqua maris estiuo calore cocta. Metallinum laudabilius est maxime quod caret lapidibus: et est clarum obtusum et equale. Marinum vero bonum est si sit candidum: non tamen quale metallinum. vnde Dia. Sal metallinum fortius est marino. quod Galenus negauit. dixit enim actionem illorum fore equalem. In initio dissoluunt et mundificant grossorum superfluitatem et putridorum humorum. deinde que ex eis remanent desiccant et consumunt: quibus finitis naturalem corporis coadunant humiditatem: et constrictam conseruant: et poros cutis claudunt: vt illa humiditas putredini non appareat. Secundum medicinam non conferunt. dant enim cibis condimentum: saporitatem atque acceptabilitatem digestiuam vim adiuuantem.

¶ Superius determinauit auctor de condimentis solidis siue de illis que habent suum esse a natura: hic autem de liquidis que habent suum esse ab arte vt aceto. ¶ Queritur vtrum sapor in aqua salsa sit a propria natura ipsius: videtur quod non: quia dicit philosophus in libro de sensu et sensato: quod aqua est materiale principium ad omnes sapores: sed nullum tale habet saporem a propria natura: quia indifferenter se habet ad omnes sapores: neque saporem habet secundum philosophum: igitur. Secunda ratio: sapor est passio nutrimenti: vt dicit philosophus: ergo quod caret nutrimento caret sapore: quia propria passio non separatur a subiecto: sed aqua non nutrit cum sit simplex: vt dicit ysaac in dietis vniuersalibus circa principium: ergo aqua non habet saporem. Tertia causa est: quia omnia elementa carent sapore vt dicit philosophus. Quarta causa est: quia qualitates priores sunt in elementis: et in illis qualitatibus solum quibus elementa sunt contenta: posteriores vero qualitates sunt in mixtis et has sequitur sapor sicut effectus propriam causam: igitur. Quinta causa: aqua est materia et principium omnium saporum: ergo habet saporem qui est principium omnium saporum: huiusmodi autem est sapor insipidus secundum ysaac: ergo aqua salsa est insipida essentialiter ad minus: sed sapor insipidus non est sapor nisi abusiue et priuatiue cum sit materia ad omnes sapores: et hic sapor

est in omni aqua: igitur. Ad oppositum: sapor est sequela cõplexionis et firmat suam speciem ſm ysaac. vnde non derelinquit complexionem: ſʒ semper eam sequitur: aliter enim non cõfirmaret complexionis speciem: sed cõplexio frigida et humida materialiter est in aqua salsa: ergo in eadem erit sapor. Item color plus distat a complexione ꝙ̃ sapor: vel ab elemẽtis: quia sapor firmat complexionem: nõ aũt color: ſʒ color ⁊ cõplexio est in elementis: ergo ⁊ sapor: igiẗ sapor est in aqua: ꝙ color sit in elemẽtis pꝫ: q: plato distinguebat elementa per sapores: ergo ſm complexionem color est in elementis. Respondeo ꝙ aqua salsa non est alicuius saporis ſm suam naturã. vnde dicit pħus ꝙ omnes aque in principio sui fuerunt dulces vel insalse. Ad primũ in contrarium dico ꝙ cõplexio est duplex. Una que est combinatio duarũ qualitatum: ⁊ hec in elemẽtis. Alia est que resultat ex commixtiõe qualitatum elementoꝝ in mixto: ⁊ hec est in mixtis ⁊ hanc complexionem sequitur sapor: ⁊ non primam de qua arguit. Ad secundum dico ꝙ color vno modo dicitur extremitas perspicui cuiuslibet corporis sicut luminis: et hoc modo color est in elementis ⁊ in corporibꝰ supercelestibꝰ. Alio modo dicitur extremitas perspicui in corpore terminato: ⁊ hoc modo est in mixtis: ⁊ hic color sequitur complexionem mixti: non autem elementorum. ¶ Queritur quomodo generetur salsedo in mari seu in aqua. Et videtur ꝙ non a calore solis: quia dicit pħus in libro de sensu ⁊ sensato: ꝙ nullus sapor potest generari ex actiõe caloris solis in aqua maris: ⁊ a nullo alio generatur salsedo in mari: sicut dicunt philosophi: ergo salsedo in mari a natura ꝓpria ⁊ non a calore solis causatur. Secundo: sapores fiunt per viam digestionis: sed aqua maris nullo modo digeritur a calore solis igitur. Tertio: dicit pħs in libro de sensu ⁊ sensato: ⁊ in libro vegetabilium: ꝙ corpora saporosa pinguia sunt ⁊ nutriunt sed aqua maris nec nutrit nec impinguat ſm pħm: ergo non est saporosa: ergo non recipit salsedinem a calore solis. Contrarium dicit pħs: ⁊ Haly in cõmento: ꝙ salsedo est in mari ꝓpter adustionem factam in ipsa a calore solis. Solutio ſm pħm ex actione caloris solis ⁊ reuerberatione radiorum ipsius supra mare resoluuntur partes subtiles maris ⁊ remanent terrestres que permixte cum aqua maris efficiunt ipsum salsum. Ad rationem in contrarium dico ꝙ non sufficit substãtia aque maris ad habendam salsedinem: sed adhuc requiriẗ ꝙ partes terrestres et aduste per calorem solis cõmisceantur cum ipsa aqua: ⁊ reducant ipsam salsedinem: sicut patet in cinere: qui cum misceẗ aque reducit eã ad naturam salsedinis: ⁊ hoc solũmodo non soluit rationes quia in nullo tangit eas. quare aliter dicendum ꝙ sapores dupliciter generantur. Uno modo per viam generationis ⁊ hoc modo actio caloris solis nullum saporem generat in aqua: ⁊ sic intelligit pħus. Alio modo per viam resolutiõis subtilis a grosso: ⁊ hoc modo actio solis efficit mare salsum. ¶ Queritur quare aqua maris non minuitur. Ratio est: quia sicut fit continua resolutio a calore solis: ita etiam continua restauratio per pluuias ⁊ continuum fluuiorum fluxum. Nota ꝙ aqua dulcis simpliciter et absolute subtilior est salsa: sicut vinũ aceto. Et scias ꝙ subtile diciẗ dupliciter Uno modo in complexione: et sic aqua salsa subtilior dulci Alio modo in substãtia ⁊ hoc dupliciter. Uno modo ꝓpter tenuitatem partium sicut crystallus et vitrum. Alio modo ꝓpter fortem penetrationem partium: ⁊ isto modo vltimo acetum est subtilius vino: ⁊ aqua salsa dulci: sed non simpliciter quoad compositionem: quia videmus pondus supernatare in mari ⁊ non in aqua dulci: igitur partes maris sunt grossiores. Nota ꝙ aqua salsa est magis calida ꝙ̃ frigida: q: ſm Gal. partes aduste vinciũt aquosas: igitur quia corpus calefacit ⁊ desiccat poniẗ calida ⁊ sicca. Nota ꝙ duplex est actio solis. Una est resoluere: et per hanc separat subtile a grosso. Alia est ingrossare ⁊ coagulare residuum: ⁊ sic sal generatur a calore solis. Nota ⁊ melius pro solutione quorũdam obiectoꝝ ꝙ aqua cõsiderata a parte sue cõplexionis et nature: per quã agit dissoluit sal: ⁊ ab ea non generatur hoc modo: ſʒ ꝯsiderata a parte sue substãtie siue nature materialis: ⁊ priuata frigiditate per actionem solis sal non dissoluit immo illud generat materialiter. Nota vlterius ꝙ ex aqua dulci potest fieri sal sicut ex salsa: ⁊ per calorem ignis sicut solis. Nota vlterius ꝙ calor solis vel ignis agens in humidum adurendo non tamen complete causat colorem nigrũ sicut patet in carbone: sed complete adurendo causat albũ vt patet in sale ⁊ ossibus combustis. ¶ Queritur quare sal prepõderat omnibus metallis dempto auro. Ratio est: q: ex partibus terrestribus valde generatur: ⁊ grauitas est de ꝓprietate terre. Nota ꝙ Constantinus considerat salis cõplexionẽ absolute: ⁊ ideo ponit ipm in tertio gradu. ysaac autem per comparationem ad corpus humanum: quod vehemẽter desiccat ⁊ calefacit: ideo ponit ipsũ in quarto gradu. Nota vlterius ꝙ sicut dicit Constantinus in libro gra. sal conseruat humiditates in carnibus: nec sinit putrescere ipas. qđ cõcedimus. Et si arguatur ꝙ est cõsumptiuum humiditatum: ergo non conseruat. Respõdetur ꝙ dissolutio ⁊ consumptio vno modo fit per resolutionem humiditatis a rebus calidis ⁊ siccis: ⁊ hanc non cõseruat sal: sed dissoluit ⁊ consumit. Alio modo procedit per viam corruptionis humiditatis ⁊ putredinis: ⁊ hanc corruptionem humiditatis conseruat sal: ⁊ prohibet a putredine. Et per hanc prohibet dilatationem vulnerum: que dilatarentur ꝓpter corruptionem putredinis: quam sal consumit. etiam sal est stipticum ⁊ sic constrictiuum ⁊ vnitiuum: quod nõ habet per suam caliditatem: sed siccitatem. Nota ꝙ hac via ratione sue abstersionis conseruat colorem in auro ⁊ argento: sed si ponatur gladius ferruginosus etiam sal mundificat: sed nõ ferruginosi ingrossareẗ eius humiditas in superficie gladij: ⁊ ipm redderet ferruginosum. ¶ Queritur quare sal conseruat carnes a putrefactione ⁊ non piper ſm Constantinum: cum piper sit magis calidum: ⁊ calidi sit cõseruare. Solutio: quedam sunt calida habẽtia magnã virtutem resoluendi ⁊ cõsumendi humiditatem corporis sicut piper. Quedam que virtutem habent resoluendi ⁊ non consumẽdi sicut allia. Quedam calida que consumunt humiditates: non tamen penitus: ⁊ talia habent conseruandi carnes virtutem: sicut myrrha ratione sue caliditatis dissoluit humiditates: ⁊ ratiõe siccitatis cõsumit eas: ⁊ ratione stipticitatis consolidat corpus myrrhatum: piper aũt nõ ita se habet: ideo ⁊c. ¶ Queritur a quo causetur acetum: videtur ꝙ a frigido: quia dicit ysaac in dietis vniuersalibus ꝙ sapor acetosus attestaẗ frigiditati: igitur. Item ſm Aristotelem simile generatur ex suo simili: igitur cum acetum sit frigidum a frigido generabitur. In contrarium est Gal. in de simplici medicina dicẽs ⁊c. Item omnis putrefactio a calido fit: sed acetum per putrefactionem generatur: igitur. Item vina in tempore calido cito conuertuntur in acetum: igitur a calido fit. Solutio: ꝙ prima causa generationis aceti innaturalis est debilitas caloris in vino: et defectus virtutis retentiue et regitiue illius. Sed secunda causa complens et perficiens est exterior calor istum calorem extra trahens: ⁊ quia calor nõ est nisi in humido extrahitur cum suo humido: ⁊ sic inducitur frigiditas ⁊ siccitas: ideo acetum est frigidũ ⁊ siccũ. Ad primum dico ꝙ attestatur frigido tanꝗ̃ primo sufficienti: ⁊ nõ efficienti. Ad secundum ꝙ in generatione vniuoca verũ est sed in equiuõca nõ. Uel p se frigidũ est nõ p accidẽs: vel calor per accidens seipm consumit consumendo suum humidum ⁊ intendens se multiplicare: sic est de calore in aceto. Sed vltra sic arguitur: sapor acetosus sequitur complexionem frigidam effectiue ⁊ conseruatiue vt dicit ysaac in vni. die. sed acetum est saporis acetosi: igitur generatur a frigido: ⁊ non a calido. Item Gal. de simplici medicina dicit ꝙ acetum generaẗ redeundo ad priorem statũ: vt ad statũ agrestis: sed status primus agreste est frigidus: igitur acetum est a frigido ⁊ nõ calido. ¶ Queriẗ vlterius quare acetositas in stomacho fit a frigido: vnde humores acescunt propter phlegma: ⁊ similiter in lacte fit acetositas a frigido: ſʒ extra nõ sed a calido vt patet in vino. ¶ Postea queriẗ vtrũ generetur acetum per putrefactionem: videẗ ꝙ non: q: putrefactio fit per ca. ⁊ hu. sed resoluunẗ in generatione aceti. vnde remanet fri. ⁊ sic. igiẗ. Ad oppositũ est Gal. ꝙ acetũ nihil aliud est ꝙ̃ vinum mortuum. Ad primũ dicendũ ꝙ in gene

ratione aceti multa cōcurrūt. gñatur enī acetū ꝑ cōsumptionem partium ca. ꝛ hu. ꝛ he partes sunt vinose: ꝛ remanent partes terrestres vna cum aquosis: ꝛ ex vtrisq; hȝ acetum qualitatē: actiuā ab aquosis: sed a terrestrib⁹ passiuā. Dico ḡ ꝙ illud qḋ primo opaꝛ ad gñationē aceti est debilitas caloris naturalis ꝛ ꝑ ꝯsequēs v̄tutis regitiue cōseruātis vitā in vino: ꝛ hoc modo corruptio vini naturalis est: q: a principio intra. ꝛ defect⁹ caloris nihil aliud est ꝙ̄ frigiditas: ideo prima causa gñationis aceti est frigiditas. Secunda causa est caliditas cōtinentis extra sicut in qualibet alia re: ꝛ ista caliditas dicit Gal. extrahit caliditatē interiorē ad exteriora quando calor intra debilis est: sed qñ est fortis non extrahit vt in vino forti: q: subiectum ei⁹ cal. est humidū: ideo calidū hauriēdo secū trahit humidū: ꝛ sic cā potestatiua gñationis aceti ē calor exterior. Ad argumētū dico ꝙ duplex est ṗncipiū. Formale ꝛ hoc est frigidū.: ꝛ huic ṗncipio attestaꝛ sapor. Aliḋ est principiū effectiuū vt caliditas exterior: q̄ nō imprimit ꝑ se: sȝ ꝑ accidens extrahēdo calorē naturalē: ꝛ sic putrefactio facit ipm esse fri. ꝛ sic. Ad aliud dicēdū ꝙ acetositas agreste est naturalis: ꝛ ſm ordinē nature: sed in aceto est contra nature ordinē ꝛ ꝑ viā corruptionis. Item acetositas agreste est in substātia grossa ꝛ confortat stomachū: sed in aceto est in subtili substantia ꝛ penetrat neruos ꝛ nocet stomacho: licet gñatio agreste fit ꝑ caloris defectū: tñ non preter intentionē nature: sed natura ibi facit acetositatē vt ex hac fiat transitus in dulcedinē: sed in aceto est acetositas cōtra ordinē nature: ideo requirit illud qḋ est contra naturā hoc aūt est putrefactio: igiꝛ. Ad aliud dico ꝙ eoꝝ que generāt. quedā per se generāt: ꝛ sic cali. a calore gñatur. Alia aūt generāt per accidēs sicut in omni putrefactione: ꝛ sic ṗmo calefacit: secundo infrigidat: sed infrigidatio diutius durat ꝛ sapor sequiꝛ cōplexionē manentē nō fluentē: ideo dicitur sapor acetosus fri. ꝛ siccus. Ad aliḋ q̄situ dico ꝙ acetositas qñq; generatur in lacte: q: calor naturalis extinguiꝛ: ꝛ partes frigide manifestātur. Secunda causa est: q: partes cali. ꝛ hu. sunt superius: ideo cito separanꝛ vt partes q̄ faciunt butyrū: ꝛ tūc remanēt partes caseate ꝛ serose. Scḋo modo gñatur acetositas a calore digerente ꝛ tendēte ad dulcedinē: sicut sunt primo fructus pontici: secūdo acescunt: tertio dulcescunt. Tertio modo gñatur acetositas ꝑ defectū digestionis ꝛ regiminis v̄tutis: sic gñaꝛ in stomacho: quia calor nō potest cibū digerere: ꝛ ideo sicut in fructibus debilis calor nō facit dulcedinē: sȝ acetositaē: sic est in stomacho respectu cibi ꝛ caloris debilis. Itē sic seq̄reꝛ ꝙ agēs intēderet generare dulcedinē: quare esset dul. qḋ non pōt esse ꝑpter defectū caloris nature primo modo: q: aliquātulū trāsmutaꝛ ab agēte: quare relinquiꝛ in dispositiōe media vt in acetositate. Et nota ꝙ sunt hydropisis vel fit a frigiditate excedēte ꝛ calorē naturalē mortificāte: vel a caliditate resoluente ꝛ frequētius fit primo modo: sic ꝛ acetositas dupliciter fit sed a caliditate frequētius. ¶ Queriꝛ q̄ partes in gñatione aceti infrigidanꝛ: vtrū partes vinose vel aquose aut terrestres. Et arguiꝛ sic: respectu eiusdē ē gñatio ꝛ corruptio: sȝ corruptio caliditatis est in partibus vinosis: ḡ in illis est introductio frigiditatis. Itē dicit Gal. illud qḋ putrefit in generatiōe aceti fit frigidū: hmōi sunt partes vinose: putrefiūt. enī: ergo sunt fri. Cōtra: dicit Gal. ꝙ ꝑtes vinose exhalātur ergo nō remanēt in aceto: igiꝛ nō sunt frigide. Solutio: ꝙ partes vinose putrefiūt: sed terrestres infrigidanꝛ: ꝛ huius vna cā est: q: partes aquose sunt ibi simplices ꝛ recipiūt elementa alterationē. Ad ħ dicēdū ꝙ v̄tus vini remoueꝛ: sȝ materia remanet: vñ partes vinose quātū ad materiā remanēt q: tātū implet doliū acetū sicut vinū. Sȝ corruptio attribuiꝛ ꝑtib⁹ vinosis: q: v̄tus coꝝ corrūpiꝛ: frigiditas v̄o terrestrib⁹ q: ṗmo infrigidātur: q: intra se habēt cām frigiditatis.

¶ Quarta particula de aīalibus.

In prima licet particula competenter de animalium naturis diximus: ꝛ de complexionib⁹: iuuamento ꝛ nocumēto eoꝝ vniuersaliter scripserimus: Oportet tamen in hac particula specialiter de singulis aperte tractare: vt huius particule intentio cordibus legentium tenaciter insigaꝛ. Fit ergo nobis necesse quiddam superioris particule repetere: idest de omnibus que sub elementis constāt disputare. Que videlicet aut sunt nascentia: aut animalia; vtraq; scilicet humane nature repugnantia vtpote mortifera: veluti de animalibus sunt serpentes. de nascentibus terre lolium. Aut sunt humane nature competentia ꝛ nutritiua: sicut de animalibus caro pecudum et suum: de terrenascentibus grana. Aut sunt humane nature incongrua: nullam tamen lesionem inferentia: vt ericius ꝛ lepus. de nascentibus autem orobus ꝛ lupinus. Que autem sunt humane nature inutilia eiq; nocentia: aut non sunt bene nutribilia: sicut hec que diximus: aut nullum nutrimentum ministrantia: veluti coloquintida: scamonea: elleborus: anacardus: et similia: quoniam nostra est intentio de nutribilibus scribere: non oportet vt de alio dicatur.

¶ De diuisione animalium.

Dicimus ergo ꝙ omne animal generaliter bifarie diuiditur. Aut enim siluestre: aut domesticū. Siluestria vero animalia sunt calidiora ꝛ sicciora ꝛ digestibiliora: sed illaudabile nutrimentum generantia ꝑpter multitudinem motus ꝛ laboris eorū: ꝛ ꝑpter calorem ꝛ siccitatem sui inhabitati aeris: quod fit ꝑpter calorē solis ꝛ ꝑpter indigentiam vmbre ea a sole operientis Unde siluestria animalia minus boni sunt nutrimēti in quantitate ꝛ qualitate: nisi sola siluestria caprina: q: superfluitate caloris motus ꝛ laboris quē asseruit: eoꝝ naturalis temperaꝛ frigitudo. Ideoq; nimio corꝝ exercitio saporis carnium ꝛ odoris grauitas amputatur. adiutorium etiam digestiue virtuti datur vt facillime optimeq; caro digeratur. Cetera vero animalia domestica ad siluestrium cōparationē calorem ꝛ siccitatē habent temperatiorem ꝑpter sue quietis et aeris tēperiē. proinde sunt nutribiliora et laudabiliora: grossiora tñ ꝛ duriora ad digerēdum. Rursus oīa siluestria vel domestica aīalia tripliciter diuiduntꝛ. Aut enī sunt masculina: aut feminina: aut castrata. Masculina v̄o oīa: feminis sunt calidiora ꝛ minoris humiditatis: sunt etiā laudabiliora ꝛ digestioni faciliora. Feminina v̄o q: minorē hñt calorē ꝛ humiditatē maiorē: ad digerendū sunt tardiora. Castrata v̄o q̄uis ꝑpter humiditatē feminis sunt vicina: in calore tñ est discordātia: q: calor eoꝝ inter vnūquēq; serū est mediocris. Castrata v̄o aīalia maiorē ꝙ femina hñt calorē ꝛ minorem masculinis: idcirco digestibiliora feminis sunt. Rursus vnūquodq; horū femininoꝝ simulq; ac masculinoꝝ: aut est lactēs: aut adolescens: aut in iuuētute perfectū: aut decrepitū. Lactēs v̄o calidius ꝛ humidius aīalibus oībus: atq; teneriorē hȝ carnē ꝑpter sanguinē naturalē sue cōplexioni dñantē. ꝑpter hoc igiꝛ sunt qdā aīaliū in suo genere humida sicut porci ꝛ pecudes: q̄ necessario de duabus partibus habent humiditatē. ex etate scilicet ꝛ complexione: quare quod ab eis genera

tur est viscosum: digestioni difficile: facile tamen de stomacho descendit: sed difficillime a membris dissolvitur: viscosũ generãs phlegma: maxime si nõ sit ex masculinis aĩalib⁹. Quod si fuerit aĩalia ĩ suo gñe sicca: sicut caprina ⁊ bovina: suarũ complexionũ siccitas cum humiditate etatis temperatur: unde sunt leviora ⁊ digestioni competentia: maxime si masculina sunt. Ideoq; lactentiũ corpora caprina ⁊ bovina sunt laudabiliora porcinis ⁊ pecorinis: que quidẽ omnia penitus laude indigent. Animalia in iuventute manentia calidiora sunt lactentibus in qualitate: in quantitate vero minime: est enĩ eorum caro siccior pro sue nativitatis remotione: unde animalia si sunt sicca: sicut boves ⁊ capre habent siccitatẽ ex duabus partibus: scz etate ⁊ cõplexione: sunt ergo dura ac indigestibiliora: ad dissolvendũ tarda: illaudabile quoq; nutrimentum donãtia. Quod si sunt animalia genere suo humida: sicut pecudes: porci: naturalis eorum humiditas cum sua siccitate temperatur: idcirco iuvenes porci ⁊ pecudes meliores sunt iuvenibus bobus: ⁊ capris. Animalia vero annualia inter lactentiũ humiditatem ⁊ iuvẽtutis siccitatẽ temperata sunt: ideoq; oĩa ista unum annũ habentia sunt laudabiliora propter eorum humiditatis ⁊ siccitatis temperiẽ. Meliora tamen sunt animalia que naturaliter sunt calida: calor enĩ eorũ adiumentũ sue digestioni dat: unde laudabile nutrimentũ generant. Propter hoc ergo animalia porcina: caprina: bovina: ceteris sunt meliora vel utiliora: quoniã naturalis calor eorum vehementior est ⁊ dominãtior. Decrepita quidem aĩalia sunt sicciora ⁊ duriora: quia naturalis calor eorum defectissimus est: extinctioniq; ꝓpinquus: ⁊ eorum vicinitus humiditas finienda: ⁊ quia virtus eorum digestiva est defecta: accidentaliter acquisiverũt humiditatẽ crudam ⁊ innutribilẽ: ideoq; ad digerendũ difficilia: ⁊ ad dissolvendũ tardissima: illaudabilẽ chimũ: utpote viscosum phlegma generãtia: sed tamen si naturaliter fuerint calida minus nociva erunt. Econverso si fuerint frigida pessimã inferunt lesionẽ. Hac de causa decrepite pecudes minus capris sunt nocive. Constat ergo sanguinẽ q̃ de vetulis hircis: capris: agnis lactentib⁹ vel similibus ovibus vetulis generatur: pessimũ esse: causa eius pessimitatis non est una: sed diversa. Hircorũ vero ⁊ caprarum pessimitas: fit propter duriciem suarum carnium sueq; tarditatẽ digestionis: ⁊ propter acutum sanguinẽ quem generãt. Hirci autem peioris sanguinis sunt generativi q̃ capre. Pessimitas agnorum lactentiũ vel oviumvetularum fit propter humiditatis ⁊ viscositatis copiam ⁊ superfluitatem phlegmatis quam generant: unde comesta priusq̃ sint digesta stomachũ egrediuntur. Adolescentes quidẽ pecudes licet malignitati pertineant etatis: tamen siccitas humidã eorum temperat complexionẽ: unde sunt laudabiles digestioniq; faciles: ⁊ bonum chimũ generant. Vituli: ũ non lactentes: ⁊ qui in augmento sunt: iuventuti videlicet vicini sunt meliores ⁊ digestibiliores adolescentib⁹ pecudibus ⁊ lactentibus. Castrata vero bovina sunt meliora istis propter saporitatẽ ⁊ molliciem suarum carnium unde facillime digeruntur. Boves autẽ ⁊ capre in ea qualitate sunt dure carnis ⁊ sicce: in qua porci ⁊ pecudes sunt viscosi ⁊ humidi: ⁊ propter hoc iuvenes porci ⁊ pecudes sunt meliores bobus ⁊ capris in iuventute existentibus: licet boves ⁊ capre sunt deteriores. Idcirco lactentia hedulina sunt convenientia multimodas habentibus complexiones propter temperiem quam habent. Sunt etiam commoda egritudinem exeuntibus. Simili modo caprina ⁊ pecorina bovinis ⁊ porcinis animalibus meliora esse fatentur. Sufficit illis disputatio de nutrimẽtis animaliũ: oportet ergo nos particulariter quod restat subsequamur: ⁊ congruã deo favente uniuscuiusq; animalis naturam ⁊ nutrimentũ dicamus.

¶ Superius determinavit ysaac de dieta sumpta a terre nascentibus sicut a granis: fructibus: herbis. Hic autem de sumpta ab aĩalibus: ⁊ primo determinat de sumpta a gressibilibus: scd'o a volatilibus: ibi. Volatilia. ¶ Primo querit de nutrientibus quantũ ad potentiã nutriẽdi: ⁊ primo utrũ quodlibet mixtum habeat hominem nutrire: videtur ꝙ sic: quia dicit Aristoteles secundo de generatione: ꝙ ex eisdem sumus ⁊ nutrimur. Itẽ ysa. in dietis universalib⁹ dicit ꝙ nõ agunt simplicia in cõposita: quẽadmodũ composita in cõposita: ista ergo duo tangũt simplex non esse causam nutritionis: ergo cum quodlibet mixtũ maxime recedat a simplicitate omne mixtũ nutrit. Item dicit philosophus in de generatione ꝙ in elemẽtis qualitates sunt ultimate: in mixtis vero fracte: ergo est maior repugnantia elementi ad elementum q̃ mixti ad mixtum: ⁊ tamen unum elementum potest converti in aliud: unde dicit philosophus ꝙ omnia elementa sunt materia igni: unde omnia possunt converti in ignẽ: ergo multomagis mixtum quodlibet poterit nutrire hominem. In contrariũ est auctor in littera dicens ꝙ sunt quedã terrenascentia que repugnant nature humane: nec habent nutrire hominẽ ut lolium: ⁊ quedam animalia: ut serpẽtes ⁊c. Ad hoc dicunt quidã ꝙ quodlibet mixtum non nutrit: quia ad hoc ꝙ aliquid nutriat aliud: oportet ꝙ habeat aliquã similitudinẽ potentialẽ cum illo quod nutrit: sed multa sunt non habentia cõvenientiã cum natura humana sicut metalla ⁊ similiter venena ⁊ huiusmodi: igitur. Ad primum argumentum solvũt per fallaciam consequẽtis: quia non sequitur ꝙ si simplex non nutriat ꝙ propter hoc compositũ non nutriat. Ad scd'm dicunt ꝙ non est simile de elemẽtis ⁊ mixtis: quia elementa sunt propinque materie: unde q̃cito una forma removetur ab uno elemento: tamcito ibi introducitur alia forma nova: sed non est sic in mixtis: quia plura requiruntur ad gñationẽ mixti q̃ elemẽti. Alij dicũt cõtrariũ sustinentes ꝙ quodlibet mixtũ hꝫ potentiã nutriẽdi: ⁊ si nõ nutriat defectus non provenit a parte mixti: sed a parte caloris digerentis: ⁊ concedunt rationes hoc probantes. Ad rationẽ in contrarium quod obijcis ꝙ auctor dicit ꝙ multa ⁊c. ꝙ nõ nutrire est dupliciter: aut nullo modo: ⁊ sic nõ intelligit auctor: aut pravo nullo modo nutriunt: ⁊ sic intelligit auctor: ⁊ propter hoc talia dicit non nutrire: ⁊ hoc habetis a philosopho dicente ꝙ non geometricum hoc potest esse: aut nullo modo: aut pravo modo: unde illa negatio potest esse in genere: ⁊ sic loquitur iste: aut extra genus: ⁊ sic tu obijcis.

¶ Queritur utrum venenũ habeat hominem nutrire: videtur ꝙ nõ: quia dicit Avicẽ. ⁊ Ga. ꝙ medicine est agere: absq; pati: sed venenũ est medicina: igit. Itẽ magis repugnat venenũ nature humane q̃ elementũ: cum elementum ut aerem quotidie respiremus: ⁊ aquã potemus: ⁊ tñ elementum ut volunt auctores nõ nutrit: igit multomagis nec venenum. In cõtrariũ est Avicẽ. auctoritate Rufi qui dicit ꝙ napellus nutrit: unde dicit ꝙ quedam puella nutrita fuit ex napello qui est venenum: ⁊ est napellus radix cuiusdam plante in transmarinis partibus: in qua radice habitant plures mures maxime venenose: unde est venenum. Et dicit Galienus ⁊ Avicen. ꝙ si datur aliqua medicina corpori

humano in tam parua quãtitate ꝙ non agat in corpus conuertetur: ⁊ tamen omnis medicina est nature humane contraria ⁊ venenosa: igitur. Sed nota ꝙ si venenũ detur in magna quantitate non nutrit: sed interficit: sed in pauca bene nutrit. vnde dicit Galie. ꝙ anteꝗ̃ aliquod agens imprimat suum effectũ in aliquid oportet ꝙ detur in decenti quantitate: ⁊ ꝙ habeat tempus debitũ: ⁊ ponit exemplum de scintilla ignis: q: licet sit ignis: tamẽ non inflãmat q: est in nimis parua quantitate. Item q: statim extinguitur nõ remanet sufficiẽti tpe. Similiter dico ꝙ de napello ex quo fuit puella nutrita parum accepit nec ei nocuit: sed tamen ille multe vices in fine adunate fuerunt venenum. Primũ est solutuz per hoc. Ad primũ dico ꝙ licet medicine sit agere: non tamẽ ita quinetiam eius sit pati: ⁊ similiter cibi non est ita pati quin sit etiam agere: q: omne agens physicuz dum agit patitur: ⁊ dũ mouet mouetur: vt dicit philosophus: ꝗ̃uis principaliter eius sit agere. Ad secundũ dico ꝙ non est simile de elemento ⁊ mixto: quia ex elemento non potest fieri mixtũ: ⁊ q: venenum est mixtum: igitur potest nutrire vt dictũ est.

¶ Queritur vtrum venenum spolietur sua propria forma quando nutrit hominẽ: videtur ꝙ non: quia dicit iste auctor inferius ꝙ lac recipit diuersitatẽ ſm herbas ex quibus animal nutritur: ergo multomagis venenuz spoliabitur a sua forma in tertia digestiua: nunc quando comedit animal herbas acetosas lac est acetosum: et quando dulces dulce. Item dicit Auicen. ꝙ impossibile est quin calidior sanguis generetur ex allio ꝗ̃ lactuca: ergo cum constat ꝙ alliũ in tertia digestiua non omnino spoliatur a sua forma: ergo nec venenum. Item dicit Auicena ꝙ puella que fuit nutrita ex napello interficiebat milites solo oculo: ⁊ galline comedentes eius sputum statim moriebantur: ⁊ constat cum ꝙ hoc non esset si venenum spoliaretur penitus a sua forma in tertia digestiua. In cõtrarium videmus: q: dicit Galie. ꝙ nutritio est perfecta assimilatio nutrimenti cum nutrito: igitur cum venenum assimiletur perfecte nature humane que non est venenosa: non erit plus venenosum. Item vnũquodq; fortius agit in illud in quod imediate agit ⁊ continue ꝗ̃ in illud in qd̃ interrupte ⁊ mediate: ergo cum napellus ex quo nutrita fuit puella: immediate egerit in puellaz et continue ⁊ tamen non eam interfecit: videtur ꝙ non interficiet alios respicientes: sed constat ꝙ ip̃am puellam interficeret si non spoliaretur a sua forma ⁊ malicia: igitur cum nõ interficiat est expoliatũ a sua forma quãdo nutrit. Ad hoc dicunt quidaz ꝙ napellꝰ ex quo nutrita fuit illa puella: nõ spoliabatur a sua forma nec malicia: cuius signum est interfectio militu3 solo oculo. Ad primũ argumẽtũ in cõtrariũ ꝙ nutritio est perfecta assimilatio: responsuz fuit superius capitu. de lactuca de siccitudine in pũcto, ⁊ latitudine: ⁊ ꝗ̃uis in fine ille minime partes fuerint in venenũ conuerse: tñ nõ interfecerũt puellam propter assuefactionẽ. Ad secundũ patet solutio p̱ assuefactionem ⁊ insuefactionẽ: q: erat identicus cum puella: et contrarius maxime militibꝰ propter insuetudinẽ. Alij sustinent contrariũ dicẽtes ꝙ spoliatur sua forma quãdo nutrit. Ad duo prima argumenta iã patet solutio: q: licet lac ex herbis acutis sit aliquãtulũ acutũ: ⁊ sanguis ex allijs calidior ex lactuca: tamen in secũda digestiua spoliati fuerunt a sua specie ⁊ forma: tamen possunt intẽdi ⁊ remitti. Ad argumẽtum de puella dicitur ꝙ hoc erat quando napellus recipiebatur in stomacho puelle multo tempore remanebat in stõmacho crudus ⁊ indigestus: ⁊ tunc ab illo crudo fumo resoluebatur fumus per os cum sit cõtinuũ stomacho ⁊ interficiebat milites ⁊ non per oculos: vnde hoc non erat q: illud venenum esset conuersum. ¶ Queritur quare animalia reptilia carentia pedibus ⁊ super terram repẽtia sunt venena respectu hominis. Causa est multiplex. Una est distãtia a natura humana ⁊ habitãt in terra frigida ⁊ sicca: quod est elementum vile ⁊c. Secũda causa est contrarietas quam habent cũ natura humana in cõplexiõe: q: huiusmodi sunt frigida ⁊ sanguine carentia vt dicit philosophus. Itẽ in essentia: quia homo est animal nobilissimũ vnde comparatur ad alia animalia sicut aurum monetatũ ad alia metalla: vt dicit philosophus: ⁊ ista animalia sunt vilissima. Item a parte cõpositionis: q: hmõi reptilia sunt vilia: mollia: ⁊ vniformia indistincta: homo vo non: ⁊ istam diuersitatẽ sequitur diuersitas in aspectu: ⁊ propter hoc sunt venena respectu hominis. ¶ Queritur quare animalia pedibus carentia ⁊ in terris habitantia sunt venena homini: ⁊ non habitantia in aquis vt pisces. Una causa est repugnãtia cum natura humana: q: pisces ꝯueniũt in hu. ⁊ reptilia in vtraq; qualitate cum sint fri. ⁊ sic. repugnãt. Secũda causa est: q: pisces per squamas ⁊ salsedinẽ maris purificantur: tamẽ tortuca habet conchã ⁊ nutrit sicut aliqui pisces cõchosi. ¶ Queritur quare serpentes ⁊ huiusmodi animalia sunt venenosa respectu hominis ⁊ non respectu anserũ: gallinarũ ⁊c. Una causa distãtia est a natura humana. Scd̃a causa est: q: homo meatus ad cor habet latiores ꝗ̃ anser: ⁊ ideo citius venenum petit cor ⁊ ledit. Item anser h3 calorem digestiuũ fortiorez quare spoliat venenosa animalia a veneno ⁊ nõ homo. ¶ Queritur quare conficitur tyriaca ex tyro cum sit animal maxime venenosum. Causa est ſm Aristotelẽ: q: quidã sunt serpentes intra ouentes: ⁊ extra deponunt oua sua: ⁊ extra similiter generant vt tyrus: ⁊ isti fortiorem calorem habent: ideo eius venenum est magis penetratiuũ: ideo citius penetrat cor ⁊ citius interficit: ideo fit tyriaca citius ex tyro ꝗ̃ ex alijs serpentibus. ¶ Queritur quare huiusmodi animalia curãt lepram. Causa est: q: in lepra caro remanet salua ſm speciẽ: inficitur tamen ſm materiã: quãdo ergo huiusmodi venena recipiuntur in corpore leprosi magis inficiunt carnez ſm materiã: ⁊ tũc redditur odiosa illa caro ſm materiã nature: ⁊ expellitur cum destituatur a regimine eius. Item huiusmodi venena distendũt carnem ſm materiaz ⁊ inflant ⁊ ibi faciunt solutionẽ continui: ⁊ ita illa caro infecta ⁊ destituta a regimine nature expellitur ⁊ cadit ſm Serapionẽ et caro noua loco eius regeneratur: ⁊ per hanc viam curant lepram. Et ſm Serapionẽ sicut membrũ in naturalitate sua existẽs attrahit nutrimentũ vt per illud nutriatur: ita membrũ lesum attrahit medicinã vt a morbo per hmõi medicinã aut venenum liberetur. Unde dicit Serapio ꝙ carnes tyri maxime prouocant fluxum ventris: ⁊ in illo fluxu caro ſm materiam que erat infecta expellitur: ⁊ alia noua regeneratur: ⁊ ita per huiusmodi venena lepra curatur. Sed nota ꝙ intelligitur de lepra causata ex calefactione ⁊ errore epatis: q: ista frequẽter curatur. Non tamen illa que venit a primis parentibus que est naturalis quoniã nunꝗ̃ curatur. Et ista via renouãt suam iuuentutẽ aquila ⁊ ceruus: ⁊ quedam alia animalia comedentia huiusmodi serpentes ex instinctu nature. Et quando ista animalia ceperũt ista venena currunt ad aquã: ⁊ bibunt tantũ de illa aqua ꝙ caro illorum inflatur ⁊ extenditur ⁊ fit solutio cõtinui: ⁊ tunc cadit caro vetus ⁊ noua regeneratur. ¶ Queritur quare equus: mulus: asinus ⁊ ista hmõi aialia non nutriũt hominem: nec ei nocẽt si comedantur. Ratio est: q: natura ea ordinauit ad hominis seruitiũ ⁊ nõ ad nutrimentũ: ⁊ non nocent q: nõ sunt venenosa animalia. ¶ Queritur vtrum animal siluestre sit melius via nutrimenti domestico: videtur ꝙ siluaticũ: q: simile est de tẽpore: loco ⁊ etate ⁊ hmõi: vt dicit Hippo. sed Hipp. dicit ꝙ cõstitutiões anni sicciores saniores sunt pluuialibꝰ: igitur cũ locus siluestris sit siccior domestico sequitur ꝙ ⁊c. Itẽ dicit ysaac in vniuersalibꝰ dietis: qd̃ bñ sapit bñ nutrit: ⁊ qd̃ meliꝰ melius: s3 aialia siluatica meliꝰ sapiũt domesticis: igitur. Itẽ dicit iste auctor ꝙ meliꝰ est aial qñ abundat suo nutrimento naturali: sed aialia siluestria sunt hmõi: q: suũ nutrimẽtum naturale est in cãpis: igitur. Itẽ dicit inferius auctor ꝙ ale in auibꝰ: ⁊ pedes in porcis meliores sunt: ⁊ cã est q: p̱ motum suũ depurantur a suis sup̱fluitatibꝰ: ergo cũ siluestria sint in maiori motu ꝗ̃ domestica magis depurantur: ergo meliora. In ꝯtrariũ est iste auctor dicẽs ꝙ aialia siluestria minime sunt boni nutrimẽti ⁊ in q̃litate ⁊ in quãtitate. Itẽ nutrit p̱ dulcedinẽ: s3 domestica sunt ca. ⁊ hu. igitur. Itẽ Arist. i li. de plãtis dicit ꝙ fructꝰ domestici meliores sunt siluestribꝰ: igitur similiter ⁊ aialia. Ad hoc dicunt quidaz ꝙ bonitas nutrimẽti põt esse a parte cõplexiõis: ⁊ sic domestica meliora sunt: q: ca. ⁊ hu. et siluatica sunt sicca: vł a parte cõpositiõis ⁊ sic adhuc meliora sunt domestica: q: magis mollia in cõpositiõe ⁊ dige-

sibiliora. Aut a parte puritatis nutrimenti et mundiciei: et sic silvestria meliora sunt. Uel dic simpliciter quod domestica sunt meliora ut dicit auctor: quia silvatica sunt in motu continuo et excedenti: quare sue carnes indurantur et peiorantur. Item continue sunt sub aere et sole: ut dicit littera. Item silvestria quandoque nimis patiuntur famem: et sic impeioratur caro eorum: sed non sic de domesticis cum abundant in suo nutrimento. Ad primum dico quod non est simile: quia siccitas aeris etc. depurat corpus a suis superfluitatibus: sed humiditas aeris non: immo facit eas abundare: sed siccitas nutrimenti facit ipsum inobediens digestioni. Ad secundum dic quod non melius sapiunt absolute: sed quia omne rarum preciosum: ideo quia tardius et rarius habentur: igitur melius sapiunt: non tamen si ita usitarentur sicut domestica. Ad tertium dic quod electio nutrimenti non facit bonitatem tantum: sed cum hoc abundantia qua sepe carent silvatica respectu domesticorum. Item habent cum labore et pena: igitur sunt peiora. Item tu bene obiicis quantum est a parte nutrimenti: sed domestica meliora quantum ad compositionem et complexionem. Item domestica nutriuntur ex nutrimento molli: silvestria vero non, imo ex sicco vt ex herbis siccis. Ad quartum dic quod non est simile: quia huiusmodi sunt in motu temperato: non autem animalia silvestria: imo in excedenti desiccante nimis. Alii dicunt quod ale et pedes porci melius nutriunt quantum ad modum nutriendi: quia citius digeruntur: non tamen quantum ad quantitatem nutriendi: et sic ale melius nutriunt qualitative: et alie partes melius quantitative. Nota ulterius cum auctore quod capreolus silvaticus excipitur: quia melior est domestico. Causa est: quia capra habet maxime corium solidum cum nutriatur nutrimento valde melancholico: ideo eius superfluitates interius retinentur nec possunt exhalare propter soliditatem cutis et clausionem pororum. cuius signum est: quia valde fetet: quia ergo capreolus silvaticus est in maiori motu quam domesticus: aperiuntur pori cutis et superfluitates exhalantur: et sic magis depuratur. Et nota quod plus facit boni ille excedens motus in depuratione carnis quam locus domesticus in humectando eius siccitatem boni. Item plus facit boni motus excedens in aperiendo quam locus silvestris mali in desiccando. Et sic non est melior in etate lactenti ratione sue etatis humide solum: sed quia tunc nutritur ex nutrimento puro digesto: ut ex lacte capre: sed in iuventute ex herbis puris: et propter hoc tunc est peior: sed silvaticus melior domestico est: propter hoc quod sue carnes melius depurantur propter motum excedentem qui in bonitate preponderat omnibus aliis.

De pecudibus.

Pecudes calidiores sunt bobus: capris: et porcis: humidiores etiam bobus et capris: minus tamen porcis humide: caro enim porcina ceteris omnibus animalibus frigidior est et humidior: maxime domestica: quia silvestris porcina ad domestice comparationem calida est et sicca: unde minoris est nutrimenti. Domesticam porcinam carnem non oportet accipi nisi raro: et solummodo eius extremitates comedantur: sicut pedes: aures: et nares: hec enim membra semper in motu sunt: decet enim priusquam comedantur exercitari. Quiete vero viventes caveant silvestria: multomagis domestica. Item cavende sunt capre et boves: exceptis vitulis et hedulis cum fuerint lactentes. Causa cavendi capras: porcos: et boves non est una sed diversa. Quiete enim viventibus et delectationem assuescentibus: modicus est calor: et copia humorum frigidorum et viscosorum: et caro porcina frigida est et hu. similiter et viscosa: unde fit causa augmentandi in eis phlegma humidum et viscosum: calor ergo eorum necessario fit defectus. Capre vero et boves cum habeant carnes grossas digestionique inobedientes: et calor quiete viventibus sicut diximus sit imbecillis: necessario ab eis non digeruntur nisi cum sint lactentes: tunc enim digestioni obediunt propter suarum carnium teneritatem et etatis parvitatem. Caro pecorina calidior est et siccior: porcina: bobus etiam et capris: calidior humidior: unde tenerior et ad digerendum facilior: facillime de stomacho descendit: ventrem magis caprina et bovina humefacit: minus tamen quam porcina humida est: non enim habet humiditatem digestioni repugnativam sicut porcina: neque humiditatem lubrifactivam ut antequam coquatur stomachum egrediatur. Sed tamen nutrimentum eius diversum est in bonitate et malignitate: digestionis velocitate vel tarditate vel secundum etatis eiusdem complexionis diversitatem. Diversitas nutrimenti ex etate quadruplex est: est enim lactens ex sue nativitati vicina; vel remota adhuc crescens: vel iuvencula iam completa: et decrepita. Lactens visco sitate vicina est porcis silvestribus. causa duobus modis est: unus vicinitas vulve: alter lactis est humiditas qua nutritur: proinde caro eius illaudabilis: quia indigestibilis: et sui lubricitate de stomacho descendit indigesta: precipue si comedentes stomachum humidum et defectivum habuerint. Ideoque Ga. vituperavit lactentes agnos et oves: quia viscosum generant phlegma: nisi manducantes sicce fuerint complexionis.

De arietibus.

Arietes autem in iuventute manentes minoris humiditatis et viscositatis sunt propter etatis siccitatem eorum complexioni dominantem: idcirco eorum caro melior est agnis et ovibus: que si bene digeratur bonum multumque sanguinem generat: maxime si sint castrati: quia caliditas eorum et humiditas temperata est: unde boni sunt saporis nisi cum sunt decrepiti: qui proculdubio sunt pessimi: qui vero non castrati sunt eis meliores: omnes enim decrepiti in calore naturaliter sunt defecti. Quorum caloris defectio duobus modis est: ex etate scilicet: et testiculorum indigentia. Annualis autem mediocrem habet complexionem inter lactentium humiditatem et iuvenum siccitatem: idcirco ceteris arietibus sunt meliores: et ad digerendum faciliores: sanguinem enim mediocrem generant et iuvenes maxime iuvant calidas et siccas complexiones habentes: et habitantes in regione calida et sicca. Decrepiti vero sunt ceteris deteriores. Omnia enim decrepita sunt secundum generationem frigidiora et cicciora: sunt ergo lignea et insipida: sed tamen licet propter senectutem sunt illaudabilia: quia cum calida et humi. fuerint: naturaliter erunt ceteris decrepitis meliora et laudabiliora.

De carne hircina.

Hirci ad comparationem pecudum sunt frigidiores et sicciores: licet sanguinem generent acutum: qui quanto pecudibus sunt frigidiores et sicciores: tanto sunt calidiores et sicciores omnibus temperatam complexionem habentibus: maxime si hirci sunt iuvenes: ideoque non cito putredini sunt apparati. Castrati vero sunt meliores: quia non sunt tanti acuminis: siccitas enim eorum est temperata. Sunt ergo

saporosiores: & ad digerendū faciliores: sed tñ nō vno
modo sunt nutrientes: quidā autē bñ: quidam male
nutriunt: quod fit propter etatis eorūqꝫ cōplexionis
diuersitatē. Sūt eñ lactētes: sunt & vicini sue natiui
tati: sunt quoqꝫ iuuenes & decrepiti. Lactentes vero
sunt ceteris animalib⁹ laudabiliores in sapore & nu
trimento: ac in digestione ad generandū bonum san
guinē. lac eñ naturalē eis prestat humiditatē: vnde
carent omni acumine: eorum cōplexio tēperata est in
calore & humiditate absqꝫ sui corruptione: facilē er
go & subtilē dant dietā: vtiles ergo sunt calidis & sic
cis & egritudines exeuntibus: & quanto diutius lac
sunt accepturi: tāto meliores ac teneriores sunt. Hi
autē qui sue natiuitati sunt vicini: nutrimentū dant
subtile: & laudabilē generant sanguinē: minus tamē
lactētib⁹ vtiles sunt. Iuuenes vo sunt grossi: & ad di
gerendum duri: pessimū dant nutrimentū: sanguinē
vero generant melancholicū. Idcirco Ga. vitupera
uit hircos & iuuenes capras: q: generant sanguinem
melancholicū: hirci tamen capris sunt deteriores: q:
femine minus masculis habent acumen & siccitatē:
propter hoc ergo femine capre & hirci castrati sunt
meliores non castratis: q: humidiorē & saporosiorem
habent carnem: & laudabiliorē generant sanguinē.
Sed videmur reprehendi a quibusdā: cur inquiunt
hircos castratos non vituperasti: cum non castratis
frigidiores sunt castrati. Quibus respondemus: su
perius audistis nos dixisse hircos non castratos acu
men habere & intēperatos esse ad cōparationē tem
perate humane cōplexionis. Qui ergo cum fuerint
castrati: priori carebūt acumine: fiūtqꝫ temperati tē
peratas complexiones habentibus: maxime si hirci
sunt iuuenes: sed si sunt decrepiti pessimi erunt: quia
propter frigiditatē etatis fiunt frigidissimi: eorumqꝫ
calor fere est defectus: humiditatē quoqꝫ quā causa
castrationis acquisierunt: propter siccitatem senectu
tis amiserunt.

¶ De carne bouina.

Bouina caro ad comparationē carnis pecu
dum & porcorum siccissima est: siccior enim
est caprina carne: ideo sanguinem generat
grossum: turbidū & melancholicū: multūqꝫ
dat nutrimentū: inobediēs digestiōi: tardeqꝫ de sto
macho eijcitur: & a mēbris difficulter dissoluit: & ven
trem constipat. q̄ si ea vescētes sunt melācholice cō
plexionis: splenetici erunt: quartanā patiētur: cōple
xiones eorum corrūpentur: & in hyposarcā incident:
nōnunq̄ nascetur in eis scabies & impetigo: elephā
tia: lepra: cancer: serpigo: fm complexionē quam pre
paratā his morbis inuenit. Sed tamē diuersi est nu
trimenti ꝑpter suarum etatū varietatē. Est enim la
ctens: adolescens: iuuenis: & decrepitus. Lactēs vo
laudabile generat nutrimentū: facilis est digestioni:
q: calor & humiditas eius in quātitate multa est pro
pter vulue vicinitatē & lactis bibitionē. Idcirco bo
num generat sanguinē: choleram etiam rubeā a sto
macho expellit: maxime si comedentibus naturalis
calor dominetur. Egritudinē exeuntibus licet nō no
ceat: ad digerendum tamen grauis est propter defe
ctionem virtutis eorum. Adolescentes vo minus q̄
lactentes sunt humidi: duriusqꝫ digerūtur. Sed qui
ab eis generatur sanguis: non est illaudabilis ꝑpter
fortitudinē sui caloris naturalis: & propter sui vicini
tatem ad lactentē: sueqꝫ carnis teneritatē: ideoqꝫ si
cum aceto ius eius condiatur & bibatur: stomachum
confortat & intestina: est & vtilis cholericas egritudi
nes habentibus. Iuuenis autē pro sue natiuitatis
remotione calore & humiditate caret: quā de lactis
& vulue vicinitate habuerat: quare sicce cōplexionis
est & dure ad digerendū difficilis: humorē gñat me
lācholicū: maxime si comedētiū naturas apparatas
melancholie inuenerit. Decrepitus quidē pessimus
est propter nimiam sui caloris siccitatem & siccitatis
augmentū in eo ex etate suiqꝫ cōplexione generatā:
vnde caro eius durissima ac lignea coctioni repugna
tiua: nullum dat nutrimentū: nullūqꝫ saporē. Sunt
igitur omnibus saporiores & laudabiliores lactētes:
secundo adolescentes precipue si fuerint insellati &
cum aceto conditi: menta: petrosil. coriandro: croco:
& similibus: sicut cum pipere & cinamomo.

¶ Queritur super hoc qd dicit in littera precedēti vtrū sit
verū q̄ omnia aīalia sint calidiora masculina q̄ feminina: vi
detur q̄ nō: q: dicit Haly in cōmento super tegni. q̄ ad mē
brum simile ꝑperant egritudines similes: & ad cōplexiones
siles pariter egritudines similes: ergo cū quedā mulieres
incurrāt egritudines calidas: & quidā viri egritudines frigi
das: igitur. Itē hippo. in aphorismis. Qui crescūt plurimū
habent innatū calorē: vnde innuit: & hoc vult Gal. in cōmē
to: q̄ nutrimētū fit a forti calore: g cū quedā sunt mulieres
quibusdā viris maiores: erunt calidiores. Itē dicit Gal. q̄
audacia & ira proueniūt a calore forti: ergo cum quedā mu
lieres sint iracundiores quibusdā viris: sequit̄ propositū.
In contrarium est auctor in littera. Item dicit Haly: & hoc
innuit etiā Aristote. q̄ mas in dextra parte generat̄: femina
vo in sinistra: sed dextra est calidior sinistra: igitur cum con
tinens immutet contentū ad suam crasim vt dicit philare
tus: igitur. Ad hoc dicunt quidā q̄ triplex est comparatio:
Quedā in genere: quedā in specie: et quedā in indiuiduo. et
sic dicunt q̄ iste auctor intelligit in genere tm̄: & potest pati
bene instātiam in particulari. Alij dicūt q̄ duplex est calidi
tas. Quedā respiciens totum: & de ista quedā mulieres sunt
calidiores quibusdā viris: sed loquēdo de respiciente partē:
ratione cuius reponit̄ animal in specie vtpote respectu te
sticulorum: sic omnes masculi sunt calidiores feminis: q: di
cit phs q̄ habent suos testiculos intra: q: si essent extra non
essent sufficiēter calidi ad digerendū suum sperma: & ꝑpter
hoc reponuntur intra carū testiculi. Alij dicunt q̄ ysaac in
telligit omnibus cōditionibus remanentib⁹ eisdē vtrobiqꝫ
& q: sunt diuerse: igit̄. Alij dicūt q̄ q̄dā est caliditas causata
ab influētia anime presentialiter supra membra: & sic intelli
git ysaac: & hoc modo etiam cor est calidius ceteris mēbris.
Alia est causata a corpore elementari: & tali modo quedam
mulier potest esse calidior viro: & cor fri. respectu aliorū mē
brorum: & sic p̄z solutio ad argumēta diuersa fm diuersas
resolutiones. ¶ Querit̄ vtrum masculus sit digestibilior
femella cum hoc innuat littera: videtur q̄ non: quia dictum
est superius q̄ omne animal siluaticum est peius domesti
co propter peccatū in siccitate: sed omnis mas est siccior fe
mella: igitur. Item dicit philosophus secundo de plantis:
q̄ femine est pati: vnde debet esse mollis: patiēs & fertilis:
masculi vo est agere: vnde debet esse durus: cum igitur cibi
sit pati fm Galienū sequitur &c. Solutio q̄ bonitas nutri
menti attenditur quādoqꝫ ex parte virtutis: et sic mas est
melioris nutrimenti: quia virtuosior: aut a parte mundi
ciei et puritatis: et adhuc est melius nutrimentum maris:
aut a parte compositionis: et sic femina est melioris nu

trimenti. Ad argumentũ dico ꝙ non est simile q: animal domesticũ ca. est ꝛ humi. ꝛ silvaticũ ca. ꝛ siccũ. Et masculus est ca. ꝛ siccus: ꝛ femella frigida ꝛ hu. igitur. Ad secũdũ dico ꝙ equivocaꝛ de pati: q: phs intelligit respectu sui viri ꝛ nõ respectu alteriꝰ: aut in via nutrimenti: aut dic respectu cõplexionis ꝛ impuritatis: aut respectu cõpositionis. Sed tamẽ dicamus cum auctore ꝙ mas simpliciter est melior: q: in bonitate prepõderat. Et pari passu soluitur questio que fit de aĩalibus castratis respectu non castratorũ: q: nõ castrata cõparantur mari ꝛ castrata femine: tamen non castrata sunt peiora tẽpore coitus: ideo q: certo tẽpore coeunt: debẽt tũc vitari: sed in alio tẽpore sunt meliora: ꝛ quoad virtutem ꝛ quoad puritatẽ: sed castrata quoad cõpositionẽ: quia sunt molliora ꝛc. ¶ Queritur quare castratio bruta meliorat in moribus ꝛ homines peiorat quantuꝫ ad motus naturales: ꝛ etiaꝫ acquisitos. Una causa est: q: ſm Aristotelẽ homo est animal nobilissimũ: ꝛ ideo maxime ordinatur ad generationem: ꝛ quanto aliquid nobilius est ꝛ melius: tanto suĩpsiꝰ est diffusiuũ ꝛ multiplicatiuũ: ꝛ ideo maxime ad generationem ordinatur ꝛ non ad nutritioneꝫ: cum non ordinetur ad aliquod aliud animal: igitur. Secunda causa est: q: sicut dicit Haly: a testiculis reuerberatur calor naturalis super oĩa membra: qui calor totum corpus mũdificat a suis superfluitatibus: nõ autem in castrato sꝫ humorũ superfluitates remanent: ꝛ dicit viaticus ꝙ anima insequitur corpus in suis operationibus: igitur. Tertia causa est: q: castratio reducit hominẽ ad naturam femine: sed dicit phs in principio octaui de animalibus: femina debilis est ꝛ tristis: inuida: iracunda: ꝛ ponit ibi multas pessimitates: igitur. sed nõ sic animalia bruta cum ordinenꝛ ad nutritionẽ ꝛ non principaliter ad generationẽ. ¶ Queritur vtrum omne animal ruminans sit melius in prima etate vt in lactenti ꝙ in alijs etatibus sequentibus excepto ariete: et animalia non ruminantia vt porcus peiora ꝙ in alijs. Rñ. est affirmatiua: q: virtus generatiua viget per calidũ ꝛ humidũ: ꝛ maxime per humidum tum q: hu. est pabulũ caloris: tum q: hu. est figurabile ꝛ distensibile ſm omnem figuram. Et quia animalia ruminantia sunt frigida ꝛ sicca: ꝛ maxime peccant per siccitatẽ: propter hoc cum in etate lactẽti sua siccitas reducaꝛ ad temperamentum per etatem: ideo tunc meliora. Sed aries est ca. ꝛ hu. ꝛ peccat per humiditatẽ: ideo cum in prima etate augetur sua humiditas: in adolescentia vo temperaꝛ: igitur. Similiter dico de animalibus non ruminantibꝰ vt de porco cum peccent per fri. ꝛ humi. ideo sunt meliora in iuuentutis etate. Secũda causa est: q: animalia ruminãtia in etate iuuentutis multũ comedunt herbas siccas: vnde ibi est multum de superfluo: patet per multitudinẽ stercorũ eoruꝫ sicut boues ꝛ vacce: ꝛ in etate lactenti habent nutrimentũ purum sꝫ lac: igitur. Sed animalia non ruminantia vt porcus non nutriunꝛ in iuuentute sua ex herbis: sed ex granis: ideo in iuuentute carnes sue meliores sunt. Tertia causa est a parte digestionis: q: animalia ruminantia male digerunt cum careant dentibus in superiori mandibula: cuꝫ materia dentiũ conuertatur in cornua: ꝛ cum hoc comedunt herbas multas in iuuentute de difficili digestibiles: igitur nutrimẽtum eorum est melius in lactenti etate. Et si arguaꝛ ꝙ ysa. dicit ꝙ vnũquodqꝫ est meliꝰ in suo cõplemẽto. Respõdeꝛ ꝙ intelligit in genere: tamen eius sermo potest pati instantiam in particulari. Et si arguaꝛ ꝙ pisces sunt meliores in sui cõplemento. non est simile: q: pisces peccant per hu. que tractu tẽporis cõsumitur: ꝛ ruminãtia animalia per siccitatem q̃ in etate lactenti temperaꝛ. ¶ Queriꝛ que caro meliꝰ nutriat vtruꝫ pecorina. i. arietina: aut porcina. Rñ. ꝙ aliqd dr nutrire ratione cõplexionis ꝛ cõpositionis: aut ratione aspectus ꝛ ꝓprietatis. Ratiõe vo cõplexionis ꝛ cõpositiõis sicut pullina caro optime nutrit hominẽ: cum sit ca. ꝛ humi. ꝛ ratione cõpositionis est bñ digestibilis. Ratione vo aspectus ꝛ ꝓprietatis sicut glans optime nutrit porcũ propter aspectũ ꝛ proprietatẽ quem habet ad porcum: et orobꝰ bouem: ꝛ porcus hominẽ: ꝛ sic intelligit Auicen. ꝛ alij arabes. Uel dic ꝙ in genere ꝓseruatiuo pecorina melior est: sed in genere ꝓseruatiuo porcina quia preseruat hominẽ a morbis calidis: ꝛ sic intelligit Auicen. ꝛ omnes arabes. Itẽ caro porcina laxat ventrem. Et dicit Auicen. ꝙ in omni genere preseruatiuo debemus tenere ventrem laxũ. Uel dic ꝙ porcus est similior homini quoad figuram membrorũ: q: similem habet anatomiã: non tamen in cõplexione ꝛ substantia sicut aries: igitur dic ꝙ simpliciter aries est similior: ꝛ melior: q: similitudo porci predicta talis non facit ad bonitateꝫ nutrimẽti. ¶ Queriꝛ vtrũ caro pecorina laxet cũ sit ca. ꝛ hu. Rñ. ꝙ per se laxat cum sit hu. tamen de peraccidens constipat: q: natura est auida in eius retentione cum alliciat multum naturã plus ꝙ porcina. Et propter hoc Ras. cõmendat pellem ouinã in regimine sanitatis: ꝛ vituperat pelles varias in regimine sanitatis: q: ca. est ꝛ hu. cõformis nature humane: ꝛ etiam q: habet pilorũ multitudinẽ vnde ordinatur a natura ad cooperiendũ hominẽ: nõ sic vo pellis varia abundat in pilis: nec est ita conformis nature humane. Nota ꝙ pelles animaliũ ruminantiũ nõ ita comeduntur sicut nõ ruminãtiũ ratione sue duriciei: ꝛ pellis porci est tenerior: q: nutriꝛ ex meliori nutrimẽto ꝙ pecus etatis ꝑfecte. ¶ Queritur quare pelles extremitatũ comeduntur vt pelles peduꝫ: non sic vo pelles dorsi. Causa est q: sunt tenues: qđ manifestat pilorũ paucitas. Nam dicit phs ꝙ multitudo pilorum indurat sicut videtis in dorso vbi pellis est durissima: ꝛ sunt etiam ibi plures pili ꝙ alibi ꝛ maiores. Secũda causa est: q: extremitates sunt neruose ꝛ melãcholice: vnde attrahũt de nutrimento qđ est melãcholicũ ꝛ in corio remanet ĩpuritas nutrimẽti: igitur. ¶ Queriꝛ quare pellis ouina maxime generat pediculos inter ceteras pelles. Causa est q: dicit ysa. in febribꝰ: ꝛ Aristoteles in de animalibus: ꝙ duplex est calor. Quidã est celestis ꝛ viuificus: ꝛ talis assimilaꝛ calori naturali: vnde talis calor est plenus vite. Est autem alius calor elementaris ca. ꝛ siccus ꝛ corrũpens. ꝛ iste assimilaꝛ calori febrili: cuꝫ igitur pellis ouina sit ca. ꝛ humida similis calori naturali: ideo est maxime viuificus: igiꝛ generat pediculos. Nota ꝙ pulmo veruecis valet in frenesi ꝯfirmata q: est attractiuus ratione sue spongiositatis ꝛ euaporatiuus: ꝛ etiam ratione actualis caliditatis. Nota ꝙ hircus peius nutrit ꝙ capra loquendo in etate vituperabili sꝫ senectute: q: habet tres siccitates. Unam ratione sexus: q: omĩs mas est siccus respectu femine: vnã ratiõe etatis: ꝛ vnam ratiõe cõplexionis: sed femella sꝫ capra non habet nisi duas. Et si arguatur ꝙ auctor dicit ꝙ omĩs masculus melior est femine: ipse loquiꝛ in parabola generali: ꝛ ꝓpter hoc nõ est ponẽda instãtia in particulari. Et si arguaꝛ ꝙ ratiõe motꝰ ciꝰ ꝛ maioris caloris plꝰ depuraꝛ hircus. Rñ. ꝙ nõ vituperaꝛ ꝓpter immũdiciẽ sed ꝓpter duriciẽ. Nota ꝙ q̃uis oẽ decisum ab alio ei attestetꝛ: ꝛ hircus sit fri. ꝛ sic. tñ sanguis eiꝰ ẽ ca. diureticus ꝑ accidẽs ratiõe sꝫ adustionis facte a reuerberatione corij sui duri ꝛ spissi: vñ habet coriũ ꝓ armatura cũ careat pilis multis. ¶ Queriꝛ qualiter valeat sepum hirci contra dissinteriã: cũ zirbus gñeꝛ ex sanguine hircino: qui acutꝰ est ꝛ diureticus: ꝛ sic maxĩe vel magis haberet fluxũ cholericũ augmẽtare. Ualet aũt q: zirbus finalr coagulatꝰ est vt fiat mẽbrũ vel pars mẽbri ꝛ nõ est liqđus: ꝛ q: oẽ coagulatuꝫ ꝛ crassum hꝫ constipare: igiꝛ. Itẽ scđa cã est: q: gñat a calore debili: vt dicit phs in de aĩalibꝰ: ꝛ calor debilis gñat põticitatem: ꝛ oĩa põtica restringũt ſm ysaac: igiꝛ. Itẽ tertia causa est: q: maxime coagulaꝛ de facili vt ptꝫ qñ recipiꝛ infra clystere: igiꝛ cadẽs supra intestina cito coagulabiꝛ ꝛ ꝑ ꝯñs cito restriget. Not. ꝙ bos domesticꝰ simplr melior est ꝙ siluestris: q̃uis eñ siluestris magis sit depuratꝰ a supfluitatibꝰ ꝙ domesticus: tñ q: domesticus est magis mollis ꝛ minꝰ siccus: igiꝛ quoad cõplexionẽ ꝛ cõpositionẽ est melior. Et non est sile de hirco domestico ꝛ siluestri: q: bos arat quare supfluitas cõsumiꝛ: etiã est maioris ꝟtutis quare fortiꝰ digerit: etiã hꝫ quasi ꝯtinue fluxũ vẽtris q̃re a supfluitatibꝰ mũdaꝛ nõ aũt sic hircus laborat aut arat: nec hꝫ ventrẽ ita laxũ: nec est tãte ꝟtutis. ¶ Queriꝛ vtrũ brodiũ carniũ bouinaꝝ cõpetat in regimine sani. videꝛ ꝙ nõ: q: brodiũ decidiꝛ a carnibus q̃ sunt pessime vt dicit Isa: ꝛ omne decisuꝫ est eiusdẽ nature ei a quo decidiꝛ vt vult Haly: igitur. In ꝯriũ sunt practici. Item Aristoteles commendat axũgiam anatis ꝛ bro

dium bouis. Item sicut videmus in herbis ꝙ quanto folia sunt magis melãcholica: tãto earũ succus est magis diureticus: ꝗ similiter erit in carnib⁹ melãcholicis ꝙ brodium earũ erit magis diureticũ ⁊ magis solutiuũ. Item est optimum in regimine sanitatis tenere ventrẽ laxatiuũ: vt dicit Auicẽ. cum igitur huiusmodi brodiũ laxet: sequitur ⁊c. Item dicit ysaac qđ sapit bene nutrit bene: sed huiusmodi brodiũ optime sapit: igitur optime nutrit: quod concedo. Una causa est qꝛ bene sapit. Scđa causa qꝛ laxat ventrẽ. Tertia causa quia bos est melancholicus: ⁊ mẽbra sua sunt melancholica: ⁊ attrahunt de nutrimẽto illud qđ est melancholicũ conuertendo in eorum substantiã: ⁊ illud quod est aereum respuunt: ⁊ illud transmittitur in spongiositatibus membrorũ: qđ in brodio cõmẽdatur: igitur est bonum in regimine sanitatis. Ad argumentũ dico ꝙ verũ est si decidatur per viam continuitatis ⁊ similitudinis sicut cholera iuuatiua a necessaria. Et non si decidat̃ per viam contrarietatis ⁊ sequestrationis ⁊ repudij vt medulla ab ossibus: qꝛ medulla est ca. ⁊ humi. ⁊ ossa sunt fri. ⁊ sic. ¶ Queritur vtrum bos sit melior aut vacca. Nam in dietis vniuersalibus ysaac mouet questionẽ: quare vacca nõ est melior boue sicut capra hirco: ⁊ ibi diffuse soluit. Ad hoc dico ꝙ licet hircus peccet per fri. ⁊ siccum: tamen plus peccat per siccũ: ⁊ lꝫ sexus femineus faciat ad siccitatẽ: tamẽ temperat eius siccitatẽ: quare capra melior est hirco. Sed licet bos peccet per fri. ⁊ siccũ: plus tamẽ per frigidũ: ⁊ qꝛ sexus femineus addit in frigi. ideo vacca peior boue: qꝛ omnis femina frigidior est masculo. Et hac de causa vacca melior est in regionib⁹ calidis q̃ bos: qꝛ eius frigiditas remittit̃ ⁊ in mare siccitas auget̃: sꝫ regio frigida addit in humiditatẽ: ideo meliorat bouẽ qui peccabat per siccitatem magis. Alia causa: quare vacca est melior in regione calida: est qꝛ vacce nõ ordinantur ad laborẽ sicut ibi boues qui desiccãtur amplius ratione laboris cũ calore regionis: non autem vacce: qꝛ non sunt fortes ad arandum.

¶ De carne ceruina.

Ceruina caro melancholica est ⁊ dura ad digerendũ: sed tamẽ sicut supra diximus diuersa est ꝭm etates ⁊ cõplexiões eius: sunt eñ lactẽtes ceteris laudabiliores ⁊ vtiliores: scđo adolescẽtes. Iuuenes ꝟo sunt his duriores: decrepiti ꝟo omnium pessimi. Iuuenes ꝟo si fuerint castrati: meliores erũt: qm̃ calor eorum ⁊ siccitas temperatur.

¶ De carne leporina.

Lepus lꝫ sit siccus ⁊ grossum ⁊ siccũ sanguinem generãs: est tñ melior iuuenib⁹ hircis ⁊ capris: proĩde ꝯuenit siccas volẽtib⁹ hr̃e cõplexiones: ꝯri⁹ ꝟo tenuẽ seruãtib⁹ dietã.

¶ De carne ericina.

Ericius vim habet dissoluentẽ ⁊ desiccãtẽ proprie stomachũ cõfortat: ventrẽ soluit: ⁊ vrinam prouocat: vtilis quoqꝫ sit eis qui elephantico morbo sunt apparati.

¶ De carne porcina.

Porcina caro multũ est nutribilis: bonũ chimum generat: ventrẽ humectat propter hũiditatis sueqꝫ viscositatis copiã: vrinã prouocat: ⁊ tenue dietantib⁹ est inconueniens: diuerse tñ quãtitatis ⁊ qualitatis est ꝓpter etatis sueqꝫ cõplexionis varietatẽ. Sunt eñ quidã lactẽtes: quidã adolescentes: quidã iuuenes: quidã decrepiti. Lactentes sunt ceteris humidiores: proinde sunt cõuertibiles in malos humores ⁊ in putredinẽ: precipue si inuenerint stomachũ preoccupatũ malis humoribus. Sed stomachũ fortem habẽtibus: ⁊ siccis calidisqꝫ cõplexionibus sũt vtiles: bene eñ digeruntur ⁊ perfectũ multumqꝫ generant nutrimentũ. humidis ꝟo naturis sunt pessimi: precipue si stomachus eorum plenus sit putredis ⁊ malis humoribus: phlegma eñ generant viscosum. vnde sunt causa generãs podagrã: yliJ dolorẽ: sciaticã morbum: lapidem in renibus: paralysim: ⁊ similia ꝭm cõplexiões ⁊ naturas quas inueniũt. Adolescentes sunt meliores ⁊ bene nutribiles: laudabilẽ eñ generant sanguinẽ. Iuuenes autem ceteris sunt meliores: maxie castrati. Decrepiti ꝟo pessimi sunt: sunt eñ frigidi: ⁊ duram habent carnem ⁊ ligneam ⁊ insipidam. Quibus assuescentes cadunt in melãcholiam ⁊ diuturnas febres sicut quartanã ⁊ hmõi.

¶ De asino: equo: camelo: ⁊ mulo.

Licet hec animalia vniuersaliter non manducentur: eorũ tamen naturã dicamus. Omnia autem hec malum dant nutrimẽtum: generãtqꝫ pessimũ sanguinẽ. Asin⁹ eñ difficile digeritur: stomacho nocet: vomitũ facit. Cetera etiam animalia similiter hec agunt asinus tñ subtilioris est nutrimenti ⁊ carnis q̃ equ⁹: equ⁹ autẽ subtilior est camelo: mulus aũt est ceteris deterior.

¶ De carne vrsina.

Vrsina caro est viscosissima: digestiõi inobediens: pessimũqꝫ dat nutrimẽtũ: vnde plus pertinet medicine q̃ cibo.

¶ De carne leonina.

Leonina caro ceteris calidior est: grossa grauis ⁊ difficilis ad digerendũ: dolorẽ ⁊ torsionem in ventre generat: et in ventositatem conuertitur.

¶ Nota simpliciter ceruum domesticũ esse meliorẽ in via diete siluestri sicut de boue dictũ est. Et q̃uis intestina ceruí feteãt vt dicit pħs: cuius signũ est qꝛ canes nolunt comedere: imo respuunt vt dicit: ⁊ fetor debeat augeri in domestico cũ non tantũ depuret̃ quoad exercitiũ sicut siluestris: tamẽ ille fetor maximus nõ arguit pessimitatẽ in ceruo: immo potius bonitatẽ: qꝛ signũ est ꝙ carnes sunt depurate a superfluitate melancholica transmissa ad intestina ratione cuius fetẽt. Et vlterius nota ꝙ animalis bonitas potest attẽdi respectu suiJpsius scꝫ nature: ⁊ sic siluaticus melior est: qꝛ melius degit in loco siluestri ⁊ longius ibi viuit: ⁊ sic intelligit Constãtinus: tamen quoad bonitatis finẽ ad quã ordinatur scꝫ ad nutriendũ hominẽ domesticus melior est. ¶ Queritur quare ceruus renouat iuuentutẽ inter cetera animalia gressibilia: comestibilia. Ratio est: qꝛ est aĩal valde solidum ⁊ durum: ⁊ quantomagis procedit in senectute tanto carnes magis indurantur: ⁊ tunc reddunt̃ odiose nature: ⁊ ideo natura ingeniauit vt tũc deponeret: ⁊ ideo dicit philosophus ꝙ tũc querit serpentẽ ⁊c. vt supra de leprosis. Et dicit philosophus ꝙ est simile ꝙ sunt quedam animalia que habent membra ex radice nutrimẽti generata: sicut sunt cornua: plumas: ⁊ spolia serpẽtũ: ⁊ talia natura restaurare potest: qꝛ habet materiam ex qua: non est autem sic de membris spermaticalibus. ¶ Querit̃ quare ceruus deponit cornua. Causa est qꝛ est aĩal valde melãcholicũ abundãs in materia melancholica ex qua cornua generãtur: ideo efficiuntur ita magna ⁊ grauia ꝙ natura ingeniauit deponere vt melius fugeret: quia est animal valde timidum: ⁊ impediunt ipsum ad fugam: igitur cum natura habeat satis de materia ex qua ad alia regenerandum: ideo deponit antiqua: et dicit philosophus in de animalibus: ꝙ quando deponit cornua abscondit ea: et maxime dextrum ne possint

inueniri ⁊ eius impotentia percipiat ⁊ defectus: vñ est aial valde ingeniosuz. Et rõne abūdātie nutrimēti melācolici generatur os seu cartilago in medio cordis ipsorū ex super fluo nutrimento melancholico: ⁊ ibi ratiõe fortitudinis seu fortioris virtutis existētis in corde. ¶ Querit quare os de corde cerui valet in passionib⁹ cordis. Una causa est sm Aristotelē: q: ceruus est valde ingeniosus ⁊ astutus: vñ comedit herbas valentes ⁊ habentes aspectū ad cor vt pulegiū origanū ⁊c. ⁊ in hmõi imprimit nutrimentū: vnde dicit Ga. ꝙ cibus dat propriam naturaz stomacho: q: ergo hmõi os generatur ex herbis habētibus aspectū ad cor: propter hoc valet in passionibus cordis. Scda est causa auicēne: quia vt dicit qñ aliqua medicina cõposita recipitur in corpore: natura diuidit eam ⁊ aromatica transmittit ad cor ⁊ ad membra que eis indigent: ⁊ alia simplicia ad mēbra que talibus indigent. Similiter in medicinis cardiacis natura diuidit illas ⁊ transmittit ad cor os de corde cerui: vt illud cõfortet. Tertia causa est: q: ducit illas medicinas ad cor valentes: q: habet aspectuz ad cor sicut in fractura tibiarū dantur tibie ad comedenduz: ita ⁊ in passionibus cordis os de corde cerui. Nota ꝙ lepus generat sanguinē melancholicū: ⁊ ideo pessimum dat nutrimentum vt dicit littera. Et q̄uis carnes sapiāt bene ratione substantie aeree incluse in porositatibus carnis eius ⁊ membrorum: tamen carnes ratione sue substantie non bene sapiūt: ideo non bene nutriunt. Nota vltra ꝙ lepus domesticus peior est siluestri. Nam dicit phs ꝙ quedam sunt animalia que non possunt domari vt aper: lepus: ⁊ vulpes: ideo non bene capiūt suum nutrimentū in domo: nec audacter: imo cum timore ⁊ displicētia: ⁊ sic carnes eorum desiccātur plus in domo q̄ si essent libere in cāpis. Nota ꝙ ceru⁹ ⁊ lepus sunt valde mobiles: q̄uis sint aialia melācholica ⁊ nata in loco sicco terreo inepto ad motū: ⁊ hoc iõ nõ habēt ratione sue cõplexionis radicalis: aut substātie grosse melancholice: sed ratione fluentis cali. ⁊ hu. Aut hoc est a natura: q: sicut videmus ꝙ natura dat genus armature multipliciter aialibus: vt apes habēt aculeū ⁊ equus pedes posteriores ad recalcitrandū: aries ⁊ taurus cornua ⁊ canis dentes: ⁊ sic de alijs. vt dicit Aristo. in de animalibus. Ita cum lepus sit animal pauperrimū in virtute ⁊ maxime timidum: natura noluit ipsuz priuare omi bono: sed fecit pedes ei veloces vt per hoc possit fugere ⁊ euadere. ¶ Queritur cuius cõplexionis sit ericius. Rñ. ꝙ ca. ⁊ sic. vt dicit auctor. nam vrinam prouocat: ⁊ omne diureticū est calidū ⁊ siccuz. In contrariū est phs. dicens ꝙ omne animal carens sanguine est frigidū. Solutio ꝙ quantū ad complexionē que debetur ei inquantū est mixtum est cali. ⁊ sic. ⁊ sic prouocat vrinam: ⁊ sic loquit auctor: sed quoad cõplexionē que debet ei inquantū est viuens. i. ex influentia anime supra membra sic frigidus est cum careat sanguine: ⁊ sic loquit phs: ⁊ istā distinctionez habetis a Gal. in de complexionibus: dicit ꝙ in iusquiamo est frigida cõplexio quantū ad hoc qd est mixtū: ⁊ ratione istius repercutit ⁊ narcotizat: sed quantū ad hoc ꝙ est viuens est calidū: nam multū crescit ⁊ fit lõgus stipes eius ⁊ loquitur respectiue. E conuerso est de saxifraga: quia quantū ad cõplexionē que debetur ei inquantū mixtum est multū ca. ⁊ sicca diuretica: ⁊ ratione istius frangit lapidem: sed quantū ad cõplexionē que debet ei inquantū est viuēs est frigida: vnde videtis ꝙ non multū crescit supra terram: nec multū elongat stipitē: nec folia eius a terra. Et ponitur exēplū de apib⁹: q: inquantū apes sunt aialia viuētia: sunt multū frigida cū careāt sanguine: sed inquantū mixta sunt ca. cum generēt ⁊ faciāt mel qd est valde ca. ⁊ siccum. Nota ꝙ caro ericij valet cõtra leprā epar confortādo: cū lepra proueniat ex mala cõplexione epatis antiquata: item mūdificādo splenē. ¶ Querit cuius cõplexiõis sit porcus: videt ꝙ calide: q: pinguedo est cali. ⁊ humi. vt dicit auctor iste: sed porcus maxime in pinguedine abundat: igitur. Item dicit Auicen. ꝙ caro porcina inter ceteras maxime assimilat nature humane: igitur. nam dicit ꝙ quidā vendiderūt carnez humanā p carne porcina: igit. Itē dicit phs i lib. de aialib⁹: ꝙ porc⁹ ⁊ taur⁹ sunt aialia fortis pugne ⁊ audacie magne. Sz Ga. ⁊ Haly dicūt ꝙ ista attestant caliditati: igit. In cõtrariuz est auctor dicens ꝙ porcus inter cetera aialia est frigi. ⁊ hu. Item dicit Gal. ꝙ stomachus fri. est bon⁹ appetere: malus autē digerere. Et Aristo. dicit ꝙ melācholici sunt edaces cuz sint fri. ergo cū porcus maxime sit edax: vnde semper intendit comestioni: igit. Itē pinguedo in frigidis partib⁹ gñat: vt dicit littera inferi⁹: vt i locis remotis a fonte caloris vt in renib⁹: igit cū porcus abundet in pinguedine erit maxime frigidus: qd cõcedo cū auctoribus. Ad primū dico ꝙ duplex est pinguedo. Quedā aerea vnctuosa citrina ex sicco terreo magis generata: ⁊ ista est in aialibus ruminātibus ⁊ etiā in volatilib⁹: ⁊ ista est valde saporosa ⁊ attestat caliditati vt tu obijcis. Est autē alia alba ex humido aquoso gñata: ⁊ sicut humidū aquosum est insipidū: ita ⁊ ista pinguedo ⁊ nõ attestatur caliditati imo frigiditati: ⁊ talis reperit in porco. Ad scdm dico ꝙ equiuocat de silitudine q: nõ intelligit quoad cõplexionē: sed quoad figurā de similitudine ⁊ cõpositione q: mollis est sicut caro humana. Itē est organizata sicut humana. Ad tertiū dico ꝙ quidā est calor elementaris qui debetur aiali inquantū est mixtum: ⁊ talis facit ad bonitatem nutrimēti: ⁊ de tali loquēdo porcus est frigidus: ⁊ de ista loquitur auctor. Alius est calor ab influentia aie supra mēbra ⁊ talis non facit ad bonitatē nutrimenti: ⁊ de tali loquitur Aristo. cū dicat ꝙ porcus est fortis pugne. ¶ Si querat qs est melior: aut porcus siluestris: aut domesticus. Rñ. p cia sicut de capreolo siluestri ⁊ domestico: aut de boue siluestri et domestico. Et si dicas ꝙ porcus domesticus peccat per hu. dicas ꝙ illud peccatū est minus q̄ peccatū per siccitatez siluestris. Nota vlteri⁹ ꝙ porcus nutritus ex grano melior est simpliciter loquēdo q̄ ex glande: et q̄uis porcus peccet per humidū ⁊ glans desiccet: tñ q: porcus siluestris nimio motu laborat desiccante ⁊ multoties esurit: ideo plus peccat siccitate sua q̄ domesticus sua humiditate. Itē glās habet maiorē impuritatē q̄ triticū: quare porcus siluestris nutritus ex eo est minus depuratus q̄ porcus domesticus nutritus ex tritico. Et si arguat ꝙ glans est pprīū nutrimentum porcorum. Rñ. per interemptionē: cū dicat phs ꝙ diuersitas ciborū maxime impinguat porcos: ⁊ hoc bene sciunt illi qui porcos impinguant. Et si arguat ꝙ glans impinguet porcū plus q̄ granū. Rñ. ꝙ hoc est phātastice inflādo carnē ei⁹: ⁊ non realiter sicut triticū seu granū. Nota ꝙ porci sunt meliores simpliciter loquendo in estate q̄ in hyeme cū peccent in humiditate que desiccat siue depuratur in estate: et q̄uis in hyeme sint calidiores pter caloris ad interiora vnionē ⁊ pororum clausionē: tamen ille superfluitates detinētur interius: ⁊ in estate exhalant magis. Et q̄uis porci in regione frigida sint maiores ⁊ ita de se meliores: tamē via nutrimenti sunt peiores: q: plus superfluitatibus abundant. ¶ Querit quare porci ⁊ similia animalia phlegmatica sunt ita pingues. Rñ. q: est ratione stricture meatuū vnde resudat sanguis extra venas: ⁊ a debili calore ibidem coagulat ei⁹ vnctuositas ⁊ in pinguedinē cõuertitur: sed ista solutio nihil valet: q: per istam viam melācholici essent pinguiores cum habeant stricturā meatuū: ideo dicendū est ꝙ hoc non sufficit: sed cum hoc abundantia humiditatū ⁊ calor debilis ⁊ ista tria sunt in porco qui est phlegmaticus: ⁊ non in animalibus melancholicis. ¶ Queritur quare in istis animalibus vt in porco abundat maxime pinguedo exteri⁹ vt prope cutem. Causa est strictura meatuū: ⁊ extra venas exit sanguis per resudationē ⁊ cadit in extremitatibus membrorū: ⁊ ibi a debili calore adunatur ⁊ in naturam pinguedinis cõuertit. Scda causa est: q: a calore debili ista pinguedo coagulatur: ⁊ talis calor debilis plus abundat extra.

¶ Quinta particula.

¶ De diuersitate membrorum animalium.

N superiori particula diximus membra animalium esse diuersa in compositione: commixtione: loco: motu: quiete. Membrorum autem compositio triplex est. Aut enī est pinguissima vijs vicina per

quas superfluitates humorũ excludunt: aut parum habet pinguedinis: ⁊ est remota a vijs humorũ fecẽ expellentibus: vel est inter hec duo mediocris sicut animaliũ sunt latera ⁊ similia. Pinguissima vero cõpositio est indigestibilis: cito de stomacho descẽdẽs: ventrẽ humectat: velociter in corruptionẽ conuertitur: phlegmatis viscosi est generatiua: magis si sit de humidis animalibus: vt sunt porci ⁊ pecudes. Mẽbra autẽ modicũ pinguedinis habẽtia: sunt digestibilia: ⁊ stomacho competẽtia: ⁊ bonũ sanguinẽ generantia. Mẽbra autẽ mediocria inter maciẽ ⁊ crassiciem habent qualitatẽ fm vicinitatẽ extremitatũ mẽbrorum sibi coadherẽtiũ. Diuersitas ꝟo complexionum triplex est: aut eñi cõplexio est sicca naturaliter sicut neruus: cutis: ⁊ intestina: venter: vulua: ⁊ similia. Aut naturaliter humida: velut cerebrũ: spõdilia: ossiũ medulla: pinguedo ⁊ similia. Aut inter vtrũqꝫ mediocris sicut est caro pinguedine nuda que est in ceruice: coris ⁊ similib⁹. Mẽbra ꝟo que naturaliter sicca sunt: dure digerunt: tardeqꝫ de stomacho eijciũtur: ⁊ minus ceteris sunt nutritiua: maxime si fuerint de animalibus naturaliter siccis sicut bobus: capris: que q̃uis bene sint masticata: in stomacho ⁊ epate bene digesta: siccum tamẽ generãt sanguinẽ ⁊ pessimum: sed tñ oĩbus membris siccitati naturaliter ptinentibus cutis ⁊ nerui sunt meliora: pſertim si de lactentib⁹ ⁊ humidis naturaliter fuerint. Mẽbra ꝟo naturaliter humida sicut cerebrũ: piguedo ⁊ similia sunt viscosa ⁊ lubricatiua: stomachi villos sua humiditate defectãt ⁊ corrũpunt: sunt etiam in malos humores conuertibilia: si materiã inuenerit. Membra mediocritatẽ habẽtia sicut caro piguedine nuda vel vacua sunt tẽperatiora et saporiora: ⁊ digestioni faciliora: ⁊ laudabilẽ sanguinẽ generãtia. maxime si fuerint de aĩalibus tẽpatas cõplexiões habentib⁹ sicut sunt heduli: vituli lactentes et iuuenes porci: et pecudes iuuentutẽ habẽtes. Rursus inter vnãquãqꝫ istarum extremitatũ habet aliud mediocre sicut cetera membra tenera inter pinguissimã carnem ⁊ pinguedine nudam mediocria veluti sunt mamille: testiculi: costarũ extremitates: fundamenta lingue ⁊ ceruicis teneritates: hec sunt inter pinguedinẽ ⁊ carnẽ mediocria. testatur hoc eorũ color qui est inter pinguedinis albedinẽ ⁊ carniũ ruborem: ⁊ eorũ teneritas q̃ est carne tenerior: pinguedine ꝟo durior vel siccior: proinde sunt boni saporis: ⁊ si bene digerant: nutrimentũ dabunt velut pinguis caro: si autem male digesta fuerint: liquidissimũ ⁊ viscosum phlegma generabunt ꝓ qualitate sue substantie suorũqꝫ animaliũ. Diuersitas ꝟo membrorũ fm locum vbi sunt multiplex est. Sunt eñi quedã a cute ⁊ ossibus lõginqua: sicut vẽter: stomachus ⁊ viscera: sunt quedã cerebro vicina: alia fundamento naturalis caloris vicina: alia ꝟo ab eis remota. Sunt etiã quedã mediocria que cuti ⁊ ossibus vicinant: ⁊ sunt tenerioris carnis minorisqꝫ pinguedinis. sunt etiam sapidiora ⁊ digestibiliora duobus modis. Unus propter multã substantie eius dissolutionẽ: que egreditur per poros cutis cũ sudore. Alius propter collisionẽ que fit ex ossibus ea confricantib⁹. Mẽbra a cute ⁊ ossib⁹ remota grossiorẽ habẽt carnem: multeqꝫ sunt pinguedinis: idcirco sunt indigestibilia ⁊ insipida ⁊ copiã malorũ chimorũ gñantia ꝓpter duas res. Una q̃ vijs sunt vicina per quas humorum feces expellunt: et ꝓpter longinquitatẽ pororũ cutis ꝑ quos sue humiditatis supfluitas nequit egredi. Alia ꝓpter ossiũ absentiã: vnde tenera fieri neqꝫ collidi possunt: ideoqꝫ venter ⁊ intestina ⁊ similia sunt grossiora ⁊ male nutribilia. Mẽbra quoqꝫ inter cor ⁊ cerebrũ existẽtia calori vicina naturali: sunt boni saporis digestioniqꝫ facilia ⁊ bonũ nutrimentũ generãtia ꝓpter duas res. Una pro vicinitate caloris naturalis supfluitates sui nutrimenti purificãtis. Secunda q: bene bonoqꝫ sanguine cordis ⁊ epatis sunt nutrita. Membra ꝟo q̃ caude sunt vicina ⁊ a calore naturali lõginqua: duriora sunt indigestibiliora minusqꝫ sapora: quod fit duobus modis. Primo ꝓpter calorem naturalẽ ab eis remotũ. Secũdo q: fuerũt nutrita sanguine male in epate cocto. Membra ꝟo inter hec mediocria sunt fꝫ vtrasqꝫ extremitates sibi vicinãtes: de eis eñi qualitates accipiunt. Mẽbra eñi dextre partis meliora sunt his que a sinistra sunt ꝓpter vicinitatẽ epatis qd̃ est naturalis caloris fundamentũ: fortiorẽ eñi actionẽ habet circa loca vicina q̃ circa remota. Mẽbrorum autem diuersitas fm motũ ⁊ quietẽ est multimoda: aut sunt mobilia ⁊ modicũ humiditatis habent: quare saporosiora facileqꝫ sunt digestibilia: aut contraria ⁊ contrarie se habentia. Multũ aũt mẽbra mobilia sunt lacerti: ideoqꝫ parum humoris habent: sunt etiam digestibiles.

¶ Superius determinauit auctor de nutrimento siue de dieta sumpta a toto animali: hic autẽ a partibus animaliũ: ⁊ primo gñaliter: scd̃o autẽ specialiter: parũ post ibi. Membrorum triplex est causa. ¶ Queritur que membra sint melioris nutrimenti respectu corporis humani: vtrũ pinguia vel media in pinguedine vel macilenta: videtur q̃ pinguia: q: nutrimentũ stat per naturam dulcedinis: vnde solũ dulce nutrit. sed maxime pinguedo est dulcis ⁊ saporosa: igit. Item auctor dicit q̃ pinguedo est ca. ⁊ hu. ergo maxime nutrit: igitur. In contrariũ est iste auctor dicẽs q̃ pinguissima cõpositio est indigestibilis ⁊c. Sꝫ membra mediũ pinguedinis habẽtia vt macilenta sunt digestibilia: ergo melioris nutrimenti: quod cõcedo. Una causa est: q: pinguia membra sunt viscosa: ⁊ in ore stomachi supernatãtia: ⁊ ꝓpter hoc indigestibilia ⁊ crudum humorẽ generãtia vt hu. phlegmaticum. Itẽ pinguia sunt mollia ratione cuius remolliunt villos stomachi: ⁊ ita defectant appetitũ ⁊ generãt abominationem: cum stomachi appetitus vigeat per irrigidationem villorũ. Ad argumenta dico q̃ tu obijcis a parte cõplexiõis: tamen a parte cõpositionis: q: viscosa sunt ⁊ mollia: sunt magis indigestibilia. ¶ Queritur quare pinguedo maxime in renibus ⁊ non sic in alijs partibus generat. Una causa est: q: a calore debili generat: ⁊ renes habent debilẽ calorẽ cum sint remoti a fonte caloris. Scd̃a causa est q: vrina continue defertur ad renes ⁊ secũ aliquã vnctuositatẽ sanguinis deportat. Tertia causa est: q: renes sunt membra mollia ⁊ tenera: situata supra os durũ: ne ergo ledãtur ab osse: natura ibi gñauit pinguedinẽ vt supra eam requiescant sicut supra culcitrã. Quarta causa est: q: vrina est vrens ⁊ semper secum defert aliquid hu. acuti: ne ergo renes ab acumine ledãtur natura gñauit pinguedinẽ illic. ¶ Querit quare piguedo in animalib⁹ ruminantibus est inflãmabilis vt in boue ⁊ saporosa: ⁊ non in non ruminantib⁹ sicut in porco ⁊ insipida: Ratio est: q: in aĩalibus ruminãtibus gñatur pinguedo ex

sicco terreo

sicco terreo: ⁊ per actionē caloris fit saporositas: ⁊ siccū ter
reum est inflāmabile. Sed in non ruminantibus generatur
ex humido aquoso qd̄ est insipidū ⁊ albū ⁊ nō inflāmabile:
sed potius extinctiuū. Et hac de causa pinguedo porci red-
ditur sapida per appositionē salis cali. ⁊ sic. temperātis hūi
ditatē aquosam. ¶ Queritur que membra citius digeran-
tur vtrū naturaliter humida vel sicca. Respōdeo ꝙ triplex
est digestio: scʒ prima secūda ⁊ tertia. Respectu prime ⁊ secū
de humida citius digeruntur: quia tales procedunt liquefa
ciendo: ⁊ eis magis assimilantur liquida siue humida. Sed
quia tertia digestio procedit ingrossando: q: assimilat nutri
mentum membris que sunt grosse ⁊ sicca: citius digerūtur:
id est citius membris assimilantur. ¶ Queritur vtrum cu-
tis siue corium sit boni nutrimēti. videtur ꝙ sic: q: dicit Cō
stanti. ⁊ Aristo. ꝙ cutis maxime est tēperata: ⁊ maxime ho-
minis: ⁊ maxime in pulpis digitorū sentimus pulsus cū cu-
tis sit ibi maxime temperata: ergo cū bonitas nutrimenti ꝑ
temperamentum consistat: ⁊ cutis sit maxime temperata:
tunc erit boni nutrimenti. In cōtrariū est auctor in littera.
innuens ꝙ cutis nerui ⁊ breuiter membra sicca pessimi sunt
nutrimenti. Respon. ꝙ quedam sunt boni nutrimenti ratio
ne cōplexionis ⁊ cōpositionis simul: sicut caro arietina: q:
est rare cōpositionis ⁊ cali. ⁊ humi. cōplexionis: quedam vo
ratione cōpositionis solū: sicut perdix qui est rare cōpositio
nis: ⁊ in cōplexione frigi. ⁊ sic. quedā vo econtrario: scʒ rōne
cōplexiōis solū sicut anser: qui licet sit melancholicus in sub
stantia: q: dure cōpositionis: tamen q: cali. ⁊ humi. cōplexio
nis nō bn̄ digeritur: ⁊ ideo cū nutrimētum magis respiciat
cōpositionē ꝙ̄ cōplexionē: ideo cutis nō est boni nutrimen-
ti cū sit dure substātie in cōpositione: ꝙ̄uis sit cali. ⁊ hu. cō-
plexione. ¶ Queritur quare cutis humana maxime est tē-
perata. Una causa est: q: est ibi vniuersalis cōcursus mēbro
rum frigi. cali. humi. ⁊ sic. q: caro est cali. ⁊ humi. nerui vo fri
gi. ⁊ sic. ⁊ cutis ambit ossa ⁊ carnes ⁊ neruos: ideo ex ipsis
resultat complexio temperata in cute. Secunda cā est equa
lis distantia membrorum fri. sic. humi. cali. q: cerebrū est fri-
gi. ⁊ hu. ⁊ cor est cali. ⁊ sic. ⁊ cutis equaliter distat ab istis.
Tertia causa est finalis: q: tactus ſm Arist. per temperamē
tum viget: vnde bonitatē intellectus sequitur bonitas ta-
ctus: vt dicit phs: ⁊ quia bonitas intellectus est in homine:
ideo ⁊ in ipso est temperamentum cutis in qua viget tactus
⁊ sic illi versus sunt falsi. Nos ap auditu linx visu simia gu
stu: Uultur odoratu ꝓcellit aranea tactu. cū tactus sit opti-
mus in homine. ¶ Queritur vtrum caro glādulosa mollis:
vt mamille ⁊ hmōi sint boni nutrimenti: videtur ꝙ sic: q:
mollia membra sunt bene digestibilia: sed caro glandulosa
est mollis: vt mamille: igitur. Item lac est optimi nutrimen
ti ⁊ puri: vn̄ dicit Gal. ꝙ aīalia in pueritia pulchriora sunt
ꝙ̄ in alijs etatibus preter simiā: q: in pueritia nutriunt̄ ex
lacte: sed omne decisum attestatur illi vnde decinditur: igi-
tur mamille erūt ⁊c. In contrarium est auctor in littera di-
cens ꝙ sunt pessimi nutrimenti. Ad argumentū dico ꝙ du-
plex est mollities: quedam ratiōe cōpositionis ⁊ debilis coa
gulatiōis ⁊ talis est in mulierib⁹ viraginosis ⁊ nō facit ad bo
nitatem nutrimēti: ⁊ talis est in carne glandulosa: ⁊ sic obij-
cis. Est alia generata a calore quod idē est ꝙ teneritas ⁊ ra-
ritas: ⁊ talis est in viris. ⁊ arguit supra bonitatē nutrimēti:
igit̄. Ad scd̄m dr̄ ꝙ nō valet: q: lac decandit̄ a mām̄illis tāꝙ̄
a causa efficiente ⁊ nō tanꝙ̄ pars mām̄illaꝝ: igit̄. ¶ Que-
ritur que mēbra sint meliora: vtrū interiora aut exteriora.
videt̄ ꝙ interiora: q: dicit ysaac ꝙ sanguinea mēbra sunt me
liora q: meliori nutrimento nutriunt̄. vn̄ sicut dicit ysaac in
principio vrinaꝝ: sanguis nō nutrit nisi prius ab vtrisq̄ cho
leribus mūdificetur ⁊ phlegmate: sed mēbra interiora sunt
sanguinea respectu exterioꝝ: vt dicit phus: igit̄. Itē dicit
phus ꝙ illa aīalia meliora que meliori ex nutrimēto nutriū
tur: ḡ mēbra interiora cū sint hmōi ſm Aristotelē dicentē ꝙ
cor ex meliori nutrimēto nutrit̄ sicut rex respectu sue fami-
lie: ergo interiora sunt meliora. Itē bonitas nutrimenti pe-
nes mūdiciem ⁊ puritatem attenditur sed: dicit Auicen. ꝙ
mēbra interiora trāsmittūt suas superfluitates ad exteriora:
⁊ sic ab illis depurāt̄: igit̄. In ꝯtrariū ē auct. dicēs ꝙ exteriora

sunt meliora. Una causa est: q: exteriora ꝓprie sunt ꝓpter
polem: interiora aūt ꝓpter indiuiduū. vn̄ sicut sperma ⁊
germē vitelli sunt pessimi nutrimēti: similiter ⁊ membra in
teriora. Secunda causa est: q: interiora nō habent vias libe
ras ad expulsionē suaruʒ superfluitatū: sicut habēt exterio
ra. Tertia cā est: q: sunt ossuosa respectu interiorū vnde per
collisionē suaꝝ carniū in ossibus depurantur ⁊ attenerant̄
sicut patet de piscib⁹ petrosis q̄ sunt meliores nō petrosis.
Item ossa attrahunt nutrimentū melācholicū ⁊ cōuertunt
in sui naturā: ⁊ respuūt nutrimētū bonū aereū cali. ⁊ hu. qd̄
cedit in naturā carniū. Ad primū dico ꝙ aliquod mēbrū pōt
dici sanguineū: vel q: sit sanguineum de natura sua: ⁊ talia
sunt meliora: aut q: ibi sanguis abundat sicut cor dicit̄ san-
guineū: q: ibi abūdat sanguis plusꝙ̄ in alijs mēbris: ⁊ simi-
liter in venis ⁊ arterijs: ⁊ tn̄ sunt frigi. ⁊ sic. ⁊ talis sanguis
abundantia non facit ad bonitatē. Ad secundum dico ꝙ si-
cut dicit ysaac in vni. dietis. nō est aliq̄s cibus q̄ sit filius ex
toto nature humane: immo omnis cibus quantuncunq̄ sit
purus aliquid habet de superfluo: ⁊ illud nō potest exhala-
ri nec mundificari. Dicēdū ḡ ꝙ licet mēbra interiora nutriā
tur ex puriori nutrimēto: tamen aliq̄d habent de superfluo
⁊ illud nō pōt exhalari nec mūdificari: sicut in mēbris exte-
rioribus: ⁊ propter hoc adhuc interiora sunt peiora. Ad ter
tium dico ꝙ mēbra interiora non mittunt suas superfluita-
tes ad exteriora: vt ibi remaneāt: sʒ vt expellāt̄ extra corp⁹.
Ad questionē vltimā dico ꝙ mēbra exteriora dantur cōuale
scentibus: q: magis sunt depurata ⁊ attenerata. ¶ Queri-
tur que sint meliora: aut anteriora: aut posteriora: videt̄ ꝙ
posteriora: q: virt⁹ naturalis pascit mēbrū aīalis vo viuifi-
cat: sed posteriora sunt epati viciniora qd̄ est mēbrū nutriēs
mēbra: igit̄. Itē dicit ysaac in vni. die. et etiā innuit Arist. ꝙ
cali. ⁊ humi. ⁊ maxime dulcia nutriūt: sed pinguedo est cali.
⁊ humi. que generaliter plus generat̄ i posterioribus: igit̄.
In cōtrariū est auctor dicēs ꝙ mēbra caude vicina sunt de
teriora. Ad h̄ dicēdū ꝙ verū est excepto porco: vt dicit ysaac.
Una cā est: q: cor situatū ē in anteriori pte cuiuslibet aīalis
rōne cui⁹ adiuuat̄ digestio ⁊ melioratur: ⁊ etiā rōne sui calorꝭ
anteriora melius depurant̄. Scd̄a cā est a parte mot⁹: q: oē
aīal est magis mobile a parte anteriori. vn̄ dicit Arist. ꝙ ale
in auibus: ⁊ pedes anteriores in aīalibus: ⁊ manus in hoīe
equipollēt in motu: vn̄ magis depurant̄ a suis superfluitati-
bus. Tertia cā ē: q: cū mēbra āteriora sint altiora posteriori
bus delegāt suas superfluitates ad posteriora: sicut videm⁹
in podagra. Quarta cā est: q: mēbra anteriora nutriunt̄ nu
trimento magis puro ⁊ magis digesto: q: qn̄ sanguis gene
rat̄ i epate: q̄dā portio delegat̄ ad mēbra posteriora cū sint
vilia: q̄dā vo ad cor: ⁊ ibi digerit̄ ⁊ depurat̄: postea a corde
delegat̄ ad mēbra anteriora ex quo nutriunt̄. Ad primū di-
cit̄ ꝙ nō valet: q: ꝙ̄uis epar sit magis eis vicinū: tn̄ adiuuat̄
in sua digestiōe a calore cordis qd̄ est magis vicinū anterio-
ribus membris. Ad scd̄m dico ꝙ pinguedo citrina ca. ⁊ hu.
saporosa magꝭ generat̄ in añriorib⁹ ⁊ alba insipida fri. ⁊ hu.
in posteriorib⁹: iō argumētū citi⁹ ꝯcludit oppositū. ¶ No-
ta ꝙ ysaac excipit porcū a q̄stiōe: q: porcus superior est ⁊ al-
tior in pte posteriori ꝙ̄ in anteriori: vt asinus: ideo superflui
tates ad inferiora membra delegant̄. Nam porcus respiciat
terrā glandem ⁊ nō quercū. Scd̄a cā: q: porcus in posteriori
parte est fortior sicut asinus: et in anteriori parte debilior: ⁊
membra fortia transmittunt suas superfluitates ad debi-
liora: igit̄. Tertia cā est: q: porcus maxime abūdat i cerebro
qd̄ est fri. ⁊ hu. vn̄ est aīal valde phlegmaticū ⁊ sic fri. cerebri
propinq̄ anteriorib⁹ partib⁹: remittit calorē cordis in ipsis
plusꝙ̄ in posteriorib⁹: ⁊ sic nō depurant̄ partes anteriores
sicut posteriores. Aristo. etiā excipit posteriora feminarum.
Una cā est: q: depurant̄ ꝑ mēstrua. Scd̄a cā est: q: maxime
posteriora feminaꝝ mouentur in coitu: ⁊ sic magis depurā-
tur. Et si arguit̄ ꝙ similiter et masculoꝝ. Respon. ꝙ nō est
simile: q: i feminis eleuant̄ ⁊ in masculis deprimunt̄. ¶ Que
ritur que sint meliora: aut dextra aut sinistra mēbra: videt̄
ꝙ sinistre ptis: q: ibi sanguis arterialis abūdat q̄ clarior est
⁊ purior: ⁊ sic ex puriori sanguine nutriunt̄: in dextra vo par
te sanguis venalis abūdat q̄ nō ē ita clarus. Itē dicit Arist.

ꝙ sinistra pars proportionatur phlegmati: dextra vero chole
re: sed phlegma melius nutrit ꝙ cholera: quia tempore neces
sitatis cõuertit in sanguinẽ: igit̃ similiter sinistra melior erit.
In contrariũ est auctor in littera. Solutio: ꝙ mẽbra dextre
partis sunt meliora. Una cã est: sm Arist. eñ dextrũ est for
tius sinistro: vnde melius digerit suũ nutrimentũ: τ melius
a superfluitatibus depuratur. Secunda causa est: quia epar τ
fel in dextra situant̃ mediantibus quibus viget digestio et
depuratio. Tertia causa est: quia licet cor in hoĩe situet̃ in sini
stra: magis tamen virtualiter influit in dextra: τ similiter in
aĩalib⁹. Ad pmũ dico ꝙ talis sanguis nõ ordinat̃ ad nutriẽ
dũ. Itẽ alia reformãt peccatũ: vt dictũ est. Ad scõʒ dicẽdũ ꝙ
phlegma nõ assimilat̃ cholere quãtũ ad saporẽ cũ phlegma
sit insipidũ τ ipsa amara: nec quãtũ ad substãtiã: sʒ quantũ
ad cõplexionẽ τ virtutẽ: quia sicut cholera rõne sue cali. τ sic.
fortificat digestiuã: similiter τ dextra pars: quia ibi est fortior
digestio. Alij dicunt ꝙ nõ tantum in sinistra parte abundat
phlegma: immo τ melãcholia τ tãto deterius est. ¶ Queri
tur que sint meliora: aut mobilia mẽbra aut q̃eta. Respon.
cũ auctore ꝙ mobilia. Et nota ꝙ duplex ẽ mot⁹. q̃dã ẽ q̃ est
cũ abũdãtia nutrimẽti: τ talis meliorat nutrimẽtũ τ aĩalia.
Est aũt alius cũ indigentia sicut in siluestribus aĩalib⁹: τ ta
lis impeiorat: quia nõ tãtũ depurat sicut prim⁹: sed nimis de
siccat. Alij dicũt ꝙ motus temperatus meliorat sicut est mo
tus partiũ respectu totius: nõ tamen excedẽs sicut in silue
stribus. Ad scõm dico ꝙ mot⁹ in toto aĩali impeiorat dige
stionẽ siue impedit: quia retrahit calorẽ ab interioribus: τ tũc
nutrimentum existẽs in cõcauitate aĩalis: sicut in stomacho
nõ potest digeri. Sed motus in parte aĩalis nõ impedit di
gestionẽ: quia pars nõ habet nutrimẽtũ in cõcauitate queād
modũ aĩal. Uel dic ꝙ mot⁹ impedit digestiuã primã τ secũ
dã: τ ppter hoc impedit in toto aĩali quãtũ ad primã τ secũ
dã: sed tertiã nõ impedit: immo adiuuat: quia in tertia digesti
ua fit motus ad oẽs partes: τ hmõi motus adiuuat.

¶ De extremitatibus aĩaliũ.

Quoniã absolute τ vniuersaliter mẽbrorũ di
spositio est cõpleta: eorũq; diuersitas: cõse
quenter particulariter eorũ naturas τ pro
prietates dicamus. Extremitates aĩalium:
quia omnino carẽt pinguedine: tarde digeruntur: sunt
enĩ de substãtia cutis τ neruorũ: sed quia semp sunt in
motu τ labore: sunt digestibiliores neruosis mẽbris
immobilibus τ nõ laboriosis: quia neruosa nec motum
nec laborẽ habentia: viscosum dãt nutrimentũ lubri
catiuũ a stomacho τ intestinis cito descendens. Ne
cesse ergo vt extremitates simile generent nutrimen
tũ: sed tamẽ nõ tantũ: quod sic probat̃: cũ enĩ coquũ
tur per suas partes dilatãtur: qđ significat leuitatẽ
τ subtilitatẽ: paruũ tamen eorũ est nutrimentũ. Pe
des aũt sm medicinam sunt vtiliores: pectoris τ pul
monis asperitatẽ leniũt: atq; contra siccã tussim va
lent: adiuuant etiã patiẽtes vulnera vel excoriatio
nes in vesica: ꝙ si manducauerint eos q̃ dissinteriam
patiũtur: vulnera intestinorũ solidãt τ solutionẽ acci
dentaliter constringunt: natura enĩ eorũ lubricatiua
est ppter viscositatẽ quã habẽt. Pedes tamen ante
riores posterioribus sunt meliores propter fundamẽ
tũ naturalis caloris eis vicinantis. Labra aũt auri
bus sunt laudabiliora: quia auricule de cute τ carti
lagine sunt composite. Cartilagines vero etsi de ani
malibus iuuenib⁹ fuerint: etsi bene coquãtur: erũt
indigestibiles: si vero de lactẽtibus τ bene sint cocte di
gestibiles erũt: sed omnib⁹ extremitatibus animaliũ
pedes sunt meliores.

¶ De cerebro.

Primus in prima particula qualiter anti
qui discordati sunt de natura cerebri: qui
dã enim sunt arbitrati illud accidẽtaliter
calidũ esse: sed Aristo. in lib. de animali
bus dicit calidũ esse naturaliter: τ frigidũ accidenta
liter: cui⁹ disputationẽ nõ oportet hic nos repetere.
Dicimus ergo cerebrũ naturaliter calidũ: τ frigidũ
accidentaliter: proinde humidũ τ viscosum: abomina
bile: appetitũ corrumpit in stomacho: citoq; in putre
dinẽ conuertitur: maxime si in fine cibi manducetur.
vnde Gal. Uolentes inquit vomere: cerebrũ in fine
cibi cũ multo oleo comedãt: ideoq; oportet añ cibũ τ
post cibũ cerebrũ cauere hũidas cõplexiões hñtib⁹
ac debilẽ appetitũ in stomacho: verũtamẽ habentes
stomachũ purũ: si illud comedãt: beneq; in stomacho
digestũ sit: eis dabit multũ nutrimentũ: añ tamen ꝙ
comedant cũ aceto: pipere zinzibere obsomogaro τ
menta et similibus illud condiant.

¶ Superius determinatũ est de dieta sumpta a partibus
aĩaliũ generaliter: hic aũt specialiter: τ pmo ponit phemiũ
ad hãc partẽ. scđo exequitur: scđa ibi: Extremitates aĩaliũ.
¶ Querit̃ vtrũ extremitates aĩaliũ: τ maxime pedes sint
boni nutrimẽti. videt̃ ꝙ nõ: immo pessimi: quia abũdãt in ossi
bus neruis τ pelliculis q̃ sunt frigida τ sicca melãcholica et
oĩa talia sunt pessima. Item superius vituperauit partes
posteriores: quia maxime a fonte caloris distãt: sʒ pedes sunt
remotissimi: igit̃. ¶ Itẽ dicit Cõstã. ꝙ locus hũilis τ demis
sus aptus est ad recipiendũ superfluitates membrorũ supe
riorũ: sed quãto plus recipiũt de superfluitatibus tanto pe
iores: sʒ pedes sunt inferiorissimi siue infimi: igit̃. In cõtrariũ
est auct. dicẽs ꝙ extremitates aĩaliũ sunt meliores τ maxi
me pedes. Item practici docent administrare eas conuale
scẽtibus. Respõ. ꝙ pedes sunt optimi nutrimenti. Una cã
est: quia sunt in cõtinuo motu: ratiõe cuius depurant̃ a super
fluitatibus. Secũda causa: quia maxime sunt ossosi siue ossuo
si maxĩe porcini iuxta versũ: In pede porcino sunt. xiiij.
ossa. vnde p collisionẽ cũ ossibus sue carnes attenerãtur et
depurãtur. Itẽ illa ossa attrahunt nutrimẽtũ melãcholicũ:
τ illud cõuertũt in suã subam respuũtq; nutrimentũ aereũ
calidũ τ hũidũ: τ illud cedit in carnẽ. Tertia cã est: quia paruũ
dant nutrimentũ: τ natura est auida supra paucũ τ nauseat
seu fastidit supra multũ. Quarta cã est: quia sm Aristo. oẽ mẽ
brũ delectat̃ in sua operatione: vt oculus inuidẽdo: auris in
audiẽdo: τ dentes ordinant̃ a natura ad incidendũ τ masti
candũ: τ quia in comestione pedũ aĩaliũ plus operant̃ ꝙ circa
animalium membra alia: igitur. Patet igitur ad oĩa argu
menta solutio: quia licet pedes aĩalium sint neruosi ossuosi et
sint remoti a fonte caloris: τ sint in infimo loco: verũtamẽ il
la bona q̃ modo dicta sunt preponderant istis malis. Et no
ta ꝙ dãtur cõualescẽtib⁹: quia alliciunt gustũ τ incitant appe
titũ. Itẽ etiam ossa nõ comedunt̃: τ licet pelles τ nerui sint
duri: tamen optime digeruntur: quia sunt a suis superflui
tatibus mũdati. ¶ Queritur vtrũ pedes anteriores sint me
liores: vt dicit littera. videt̃ ꝙ nõ: quia posteriores ad eos mit
tunt suas supfluitates cũ sint altiores: igit̃. Solutio ꝙ qui
dã dicũt ꝙ duplex est pes sicut dicit phs in principio libri de
aĩalibus: scʒ maior q̃ cõtinet totã hancã vsq; ad genu: τ lo
quẽdo de tali posterior pes est melior: quia magis eleuat⁹. Est
etiã pes minor a genu inferius: τ anterior: tũc est melior: quia
magis mouet̃ τ depurat̃. Itẽ propinquior est cordi. Itẽ pe
des anteriores suppositi sunt respectu mẽbrorũ anteriorũ
que sunt nobilia τ ex nobiliori nutrimento nutrita: non sic
vero posteriores qui supponũtur posterioribus mẽbris que
sunt vilia. Et si obijcias ꝙ posterior est eleuatior. Respõ. ꝙ
verũ est loquendo de maiori pede τ nõ de minori: immo an
terior τ posterior equaliter sunt demissi. ¶ Querit̃ de cere
bro de quo maxĩe est cõtrarietas inter aucto. vt inter ysaac
τ Aristo. quia iste dicit ꝙ est cali. τ hu: sed videtur ꝙ sit frig.

⁊ humi.q: dicit Haly in cōmento supra tegni: ꝙ sola cōplexio tēperata gaudet sibi similibus: lapsa vo cōtrarijs ⁊ illis sanatur.cū ergo cerebri cōplexio sit lapsa iuuabitur a cōtrarijs: ſ3 cerebrū ledit cito a frigido: vt pꝫ in capitib⁹ discooptis: iuuat aūt a calido: igit cerebrū ē fri. Itē dicit pħs in.xj. libro de aīalib⁹ ꝙ cerebrū directe superponit cordi vt rōne sue frigiditatis mitiget calorē cordis: ſ3 oē mitigatiuū caloris est frigidū. Itē dicit in de sensu ⁊ sensato ꝙ cerebrū ⁊ oculus eiusdē sunt nature: ſ3 oculus est aquee nature: qḋ pꝫ q: si acu pungat exit aqua: ⁊ in aquā resoluit: igit ⁊ cerebrū. Itē dicit Gal. ꝙ illa que extinguūt ignē sunt aquosa: ſ3 fm ysaac ⁊ Arist. cerebrū et spinalis medulla sunt hmōi: igit. sed aqua est fri. ⁊ hu. Itē dicit iste ysaac ꝙ cerebrū ⁊ spinalis medulla sunt eiusdē nature: ⁊ postea dicit ꝙ spinalis medulla est fri. ⁊ humi. igit. Itē dicit pħs ꝙ oīa aīalia carentia cerebro sunt ca. vt apes ⁊ vespe: qḋ pꝫ: q: dicit ꝙ qn pungūt inflammāt: ergo a ꝯrio sensu presentia cerebri causabit fri. Itē dicit pħs scḋo de aīalibus ꝙ simile est de toto ⁊ de parte: sed sicut dicit pħs aīalia carētia sanguine sunt frigi. ḡ sifr pars eoꝝ cuiusmodi ē cerebrū. Itē dicit Auicē. ꝙ vnūqḋqꝫ mēbrū nutrit ex sibi simili nutrimento: vt phlegmatica ex phlegmate: ⁊ cholerica ex cholera: ⁊ iter mēbra phlegmatica dicit ꝙ cerebrū nutrit phlegmate: ḡ ⁊ phlegma est sile cerebro: igit. Itē dicit pħs ꝙ sentire est pati: mouere vo agere: ḡ cū cerebrū sit principiū sensus maxime habebit qualitates passiuas: ⁊ mouere actiuas: ſ3 frigiditas debilior actiua: ⁊ hūiditas fortior passiua: ḡ istas habebit: igit. In cōtrariū est ysaac dicēs ꝙ est naturaliter cali. ⁊ accidentaliter frigi. Itē dicit pħs tertio de aīalibus: ꝙ oē vnctuosum calidū est ⁊ humi. cerebrū est hmōi: igit. Itē in.xj. dicit ꝙ cerebrū est eternū. ⁊ glosat vno modo sic: q: operatio rei eterne est in cerebro: vtpote intellectus: aut ex materia eternāte est cerebrū: q: mediāte spermate sensus eternātur ⁊ perpetuant: ſ3 sperma est cali. ⁊ humi. igit ⁊ cerebrū. Itē cerebrū eneruat appetitū: sed frigi. nō sunt hmōi: immo potius incitāt: igit. Itē motus calefacit: sed cerebrū est in cōtinuo motu: igit. Ad hoc dicūt quidā ꝙ inquantū est mixtū sic est frigi. ⁊ hu. ⁊ sic loqtur Arist. q: dicit ꝙ supponit cordi ad mitigādū ei⁹ calorē: vel inquātū est viuens: ⁊ sic est cali. ⁊ humi. ⁊ sic loqtur ysaac. Sed ista solutio nō valet: q: ysaac loquit de cerebro ea pte qua cadit in nutrimētū: ⁊ sic est mortuū: ⁊ Arist. capit prout viuit. Alij dicūt ꝙ cōsequitur quantū ad naturā suā propriā quā habet a natura cōponentiū: ⁊ hoc modo cū materia eius sit aquosa fri. ⁊ hu. sic est fri. ⁊ hu. ⁊ hoc modo loquit Aristo. aut quātū ad influentiā aliunde venientē: et sic cū cōtinue a corde ad ipsum delegentur spūs q̄ sunt ca. ⁊ sic. est cal. ⁊ hu. ⁊ sic loquit auctor iste. Sed ista solutio nihil valet: q: ysaac dicit ꝙ est cali. naturaliter: frigi. vo accidētaliter: ⁊ solutio ponit ecōtra. Alij dicūt ꝙ cerebrū pōt considerari: vno modo rōne cōponentiū: ⁊ sic cū cerebrū sit mēbrū nobile cōponitur ex elementis nobilibus: vt ex leuibus que sunt ignis ⁊ aer: ⁊ sic est cali. ⁊ hu. ⁊ hoc modo loquitur ysaac. Uel potest ꝯsiderari inquātū est principiū excitās ad operationes aīe peragendas: ⁊ sic adhuc est cali. ⁊ hu. q: frigi. vt dicit Auicē. nō apponit manū in operib⁹ nature. Uel pōt cōsiderari respectu alioꝝ mēbroꝝ principaliū: vt cordis ⁊ testiculorū que valde sunt cali. ⁊ hoc modo respectiue est fri. ⁊ humi. ⁊ sic loquitur pħs. Alio modo dicendū est: et melius ꝙ cerebrū potest cōsiderari vno modo quantū ad materiā suā primā ⁊ remotissimā: ⁊ sic est frigi. ⁊ humi. q: sua materia prima est aquea: ⁊ sic loquit pħs. Uel quātū ad materiā proximā q̄ est sperma qḋ est cali. ⁊ hu. cuꝫ ex spermate immediate generet: cuius signū ꝙ multū ledit cerebrū in coitu in quo fit maxima emissio spermatis. vnde dicit Auicen. ꝙ in generatiōe fetus ex spermate primo generantur tres ampulle: ex prima cor: ex alia cerebrū: ⁊ ex alia epar: et sic loquitur iste auctor. Uel pōt etiā cōsiderari cerebrū ratiōe vaporū ascendentiū ad eū: ⁊ dicit Gal. ꝙ ascendūt reumata cali. descendunt aūt frigi. sed hoc nō est nisi propter hoc q: illa reumata calida in cerebro infrigidātur per naturā cerebri: ⁊ hoc mō est fri. ⁊ hu. ⁊ sic loquit auc. iste dicēs ꝙ est accidentaliter frigi. ⁊ naturaliter cali. vt declaratū est. vū ysaac quādo arguit auctoritate Arist. ꝙ sit cali. ⁊ humi. dicit ꝙ est propter hoc ꝙ est de genere medullaꝝ ⁊ pinguedinū: ⁊ pinguedo est cali. ⁊ humi. Sed distinguēdū de pinguedine: q: quedā est pinguedo siue vnctuositas terrea: ⁊ ista est cali. ⁊ humi. est aūt alia aquea: ⁊ ista est frigi. ⁊ humi. ⁊ talis est in cerebro. Alij dicūt ꝙ est frig. ⁊ humi. rōne substātie medullarū: ⁊ sic loquit pħs: sed rōne substātie annexe vnctuose ca. ⁊ humi. est cali. ⁊ humi. q̄ maxime est sensibilis: ⁊ de ista intelligit ysaac q̄ est artifex sensualis. ¶ Querit quare in auibus ⁊ maxime rapacibus ⁊ mōtanis: vt falcone ⁊ aquila cerebrū est melius via nutrimēti. Una cā est: q: cerebrū recedit a tēperamēto ꝑ fri. ⁊ hu. ⁊ q: hmōi aues sunt in motu ratione cui⁹ sua frigiditas tēperat. Scḋa cā est: q: aues paruū habēt caput: ⁊ ideo paruū cerebrū: sed homo habet magnū caput: igitur ⁊ multū cerebrū quare est fri. ⁊ humi. ¶ Queritur quare cerebrū est melius in ariete. Ratio est: q: aries est bonus quātū ad quālibet sui partē: ſ3 quātū ad lanā et pellē ⁊ ossa ⁊c. igitur ⁊ quātū ad cerebrū. Scḋa cā ē: q: aries est eleuatus in anteriori parte: ideo nō inficit a superfluitatibus mēbroꝝ alioꝝ per viā descensus ad eū. ¶ Itē qrit quare est meli⁹ in vitulo. Ratio est: q: nutritur ex lacte vaccino quod est melius in nutritione: vnde fumi eleuati ⁊ euaporantes ab hmōi lacte cōtemperant fri. ⁊ humi. cerebri vituli: ⁊ ideo melior: at cū lac sit maxime euaporatiuū. vnde lac caput dolentibus dare malum: vt dicit Hippo.

¶ De medulla.

Medulla spondiliū ad cōparationē medulle ossiū frigidissima est ⁊ humidissima: est eñi sicut cerebrū: durior: tamē est ⁊ minoris humiditatis: q̄ si bene digerat grossius ⁊ plus cerebro dabit nutrimētū: medulla tamē ossiū saporosior est: ſ3 fastidiū facit: bū tñ digesta multū nutrit.

¶ De pinguedine.

Pinguedo est mixta cum carne ⁊ ossibus: sicut que in costis ⁊ lateralib⁹ ⁊ cauda ac in similibus locis reperitur. Adeps vo a carne est separatus: sicut axungia que est in renibus. Adeps vo grossior est pinguedine: cū carne mixta fastidiosior ⁊ solubilior: ābo eñ sunt fastidiū inducētia: abiqꝫ instrumētū mollifiētia ⁊ humefacientia maxime villos stomachi: habēt quoqꝫ ꝓprietatē sup oēs cibos natandi: ⁊ cibum viscosum grossum digestioniqꝫ inobedientē faciendi: ⁊ falsam saturitatem generandi: maxime si cū dulcibus comedantur. vnde Rufus. quecunqꝫ inquit mēbra pinguedinis habuerint abundantiā: parū nutrimenti corpori suggerūt: pars enim pinguosa pro sui lubricitate stomachum ⁊ intestina nō cocta egreditur. vnde solummodo ex carnosa corpori datur nutrimentū. Sed tamen carnosa melior est nō carnosa pinguedine: quia grossioris viscositatis ⁊ digestionis durioris: ⁊ facile putredini apparata: propterea non oportet eā dari pro nutrimēto: nisi eam cui caro mixta est: que etiā pro solo condimēto donetur: vt cibis laudabilem saporem faciat: nam carnosa et non carnosa pinguedo pro nutrimēto data: pessima est: oppilationem generat: et humores phlegmaticos adiuuat: sed tamen phlegmata ab eis generata inter se differunt: carnose eñ pinguedinis phlegma subtili⁹ est ⁊ nutribili⁹.

¶ De oculis.

Oculi sunt ex diuersis substantijs cōpositi: habent enim lacertos: pinguedinem: pelliculas: humores. Quod autē est ex pte pin

guosa: ptinet calori ꝛ hũiditati: ꝛ qđ est a parte pelticularũ: attinet frigiditati ꝛ siccitati: idcirco de pinguibus aĩal: bus frigidi sunt ꝛ humidi. Si vo de macilentis: frigidi ꝛ sicci. Et licet oculi facilius ceteris membris digerantur: tamẽ ob pinguedinem sibi admixtam habet grauedinis viscositatis ꝛ indigestionis quiddã: propter hoc nõ accipiantur nisi cũ aceto ꝛ obsomogaro: apio: pipere: calamento: zinzibere: et similibus condiantur.

¶ De naribus.

Nares frigide sunt ꝛ sicce: sunt enim cartilaginose: ideoq; digestioni difficiles: parũ nutriunt: edantur ergo cum aceto: obsomogaro: sinapi: carui: pipe zinzibere: ꝛ similibus.

¶ De lingua.

Lingua inter lacertos ꝛ tenerã carnẽ est mediocris: idcirco sola comesta dat nutrimentum inter durum ꝛ molle mediocre: que si cum lacerto sibi iuncto manducet erit laudabilior: faciliusq; digeret. Rursus si cum tenera carne sibi iuncta per quã salina ori descẽdit manducetur; durioris ꝛ viscosioris erit digestiõis: vñ bonũ est si cũ obsomogaro: pipere: aceto: origano: zinzibere: ꝛ similibus comedatur.

¶ De gutture.

Guttur frigidũ est ꝛ siccũ: qꝛ cartilaginosum: pinde parũ dat nutrimentum digestioni inobediens: hac de causa cũ cũdis aromatibus decet comedi.

¶ De corde.

Cor dure est substantie ꝛ nature lacertorũ pertinens: tarde de stomacho eijcitur: sed tñ cum bene digeritur: multum ꝛ bonũ prestat corpori nutrimentum.

¶ De pulmone.

Pulmo facilis ẽ digestiõis: ꝛ facile de stomacho eijcitur propter leuitatem ac raritatem substãtie: proinde ceteris mẽbris minus nutrit generans: humorem phlegmati pertinentem.

¶ De epate.

Epar oĩbus membris aĩalium grossius est ꝛ durius digeri: sanguinem tamẽ generat laudabilem: nutribilius est vo carne nõ habente pinguedinẽ: sed lactentiũ epar ceteris melius: galline vo melius est q̃ lactẽtiũ: precipue si galline nutrimentũ fuerit tritici farina cum lacte distemperata ꝛ ficubus.

¶ De splene.

Splen illaudabilis est nutrimenti: corruptum ꝛ melãcholicum sanguinẽ generat digestiõi durũ: ꝛ tarde de stomacho eijcitur: parũ tamẽ ponticitatis habet ppter coleram nigrã sibi dominantẽ. Idcirco assus comedentium gingiuas confortat. Splen autẽ porcinus melior ceteris est propter sue substãtie subtilitatem et raritatem.

¶ Queritur vtrũ medulle generentur ex sanguine vel ex spermate: videtur q ex sanguine: quia dicit phs q in animalibus habentibus zirbum medulla est similis zirbo: ꝛ in habentib⁹ sagimen medulla est similis sagimini: sed tam zirbus q̃ sangimem ex sanguine generantur: igitur ꝛ medulla. Item Aristo. Auicen. ꝛ Gal. dicunt q membra radicalia ex spermate generantur. cuius signum est: qꝛ si deperdãtur non possunt restaurari. Membra vo replentia ex sanguine generantur: sicut medulla. Item dicit Auicen. q medulle in principio sunt rubei coloris: vt medulle iuuenũ: sed rubeus color attestatur sanguini ꝛ nõ spermati: cũ sperma sit albũ: igitur. In cõtrariũ est Aristo. ponens aliquas medullas ex spermate generari. Itẽ dicit ysaac q spinalis medulla frigida est ꝛ humi. ꝛ est similis cerebro: sꝫ cerebrũ ex spermate generatur sm Aristo. igitur. Respon. q quedã est medulla que cõtinetur in osse ꝛ non est ordinata ad illud os in quo continetur: vt est medulla cerebri: quia cõtinet sub craneo: ꝛ tamen nõ ordinatur ad nutriendũ craneũ: ꝛ similiter medulla spinalis: ꝛ talis sine dubio generatur ex spermate: ꝛ sic pcedunt scđe rationes: ꝛ sic loquitur Aristo. Alie sunt cõtente in osse ꝛ ordinantur ad eius nutrimentum: ꝛ sic generantur ex sanguine siue ex nutrimento: ꝛ sic procedũt pme rõnes. ¶ Queritur vtrũ medulle oriantur a cerebro: videtur q sic: quia si cõtinens oritur a continente ꝛ cõtentũ similiter a cõtinente: sed oĩa ossa oriuntur a craneo: ergo et medulle contente in ossibus. Item dicit Gal. q orta principijs attestantur: ergo que alicui attestantur oriũtur ab eodem: sed medulle attestant cerebro: igitur ab eodẽ oriũtur. Itẽ dicit Aristo. q principiũ rei est in quo res plus abũdat vnde sm Arist. sanguis plus abundat in corde q̃ in alijs mẽbris: vñ dicit oriri a corde: ḡ similiter cũ plus medulla abundet in cerebro q̃ in alijs mẽbris dicetur oriri ab eodẽ. In cõtrariũ est Aristo. dicens q non oriuntur a cerebro. Et tamẽ Constan. ꝛ Auicen. ponunt q aliqua medulla oritur a cerebro: ꝛ propter hoc queratur cõtrarietas ista. Ad hoc dicendũ q quedã oriuntur ab aliquo per decisionẽ: vt sperma ab humiditate: ꝛ quedã per viã infixionis et irradicationis: vt pili in cute a cute: ꝛ herbe a terra. et quedam per cõtinuitatẽ ꝛ exitũ: vt rami a stipite; ꝛ stipes a radice. et quedam per viam influentie: sicut a corde virtutes ad oĩa membra. quedam vo per viã similitudinis; sicut omnes nerui oriũtur a pelliculis: vt a pia matre ꝛ dura. Dico ergo q aliq̃ medulle oriũtur a cerebro per viã decisionis: sed istorum que sic oriũtur: quidã est ortus vniuersalis ꝛ quidã particularis. Dico ergo q medulla cerebri ꝛ spinalis medulla oriunt a cerebro ortu particulari: ꝛ sic loquitur Auicen. ꝛ Cõnstan. Sed alie medulle a cerebro oriuntur ortu vniuersali ꝛ non particulari: immo ortu particulari oriuntur a medulla spinali. Nã cũ medulle ossiũ corporis necessarie sint ad humectãdum omnia membra corporis in quibus sunt: si haberẽt ortum particularem a cerebro iam cerebrũ nimis esset debilitatum: ꝛ propter hoc habuerũt ortum a spina: vel a nucha a qua oritur particulariter spina: que protensa est per mediũ dorsi vsq; ad caudam vel vsq; ad anũ. Quãdo ergo Aristo. negat ortum medullarum a cerebro: nõ negat simpliciter: sed negat q nõ influat: quia medulla spinalis que est cali. ꝛ humi. situata est sub cerebro qđ est frigi. ꝛ humi. vt contẽperet cerebrum ꝛ ibi influat cali. ꝛ humi. ꝛ sic patet solutio ad argumẽta. Alij dicũt q nucha non oritur a cerebro: sed cũ Cõstã. dicit q a cerebro nucha orit: ipse intelligit q ista duo: sꝫ nucha et cerebrum oriuntur a tertio sꝫ a materia spermatica. ¶ Queritur cui⁹ complexionis sit medulla: videtur q frigi. ꝛ sic. quia dicit Philare. q cõtinens immutat contentũ ad suam crasim: sed ossa sunt frigi. ꝛ sic. igit. Item dicit Hali in cõmẽto supra tegni q humiditas generata in membro calido est cali. ꝛ in frigi. frigida. vnde dicit ysaac q sanguis calidior est lacte: ꝛ hoc est quia sanguis generatur in membro calidiori: vt in epate: lac vo in frigi. vt in mamillis: ergo cũ ossa in quibus generatur medulla sint frigi. similiter ꝛc. Item generatur ex nutrimento melancholico ossium: igit. In contrarium sunt omnes auctores dicentes medullã esse cali. ꝛ humi. Item dicit ysaac q omne vnctuosum est calidũ ꝛ humi. Item dicit etiam q sapor dulcis caliditati attestat. Respon. q quedam est medulla: vt spõdilium generata ex

spermate ⁊ a cerebro oritur: ⁊ talis est fri. ⁊ humi. sicut cerebrum. Est alia medulla ossium: ⁊ talis est cali. ⁊ humi. Nota vlterius ꝙ medulla quātuȝ est de principio materiali: est cali. ⁊ humi. q: generatur ex nutrimento ossium: ⁊ ossa de nutrimento attrahunt partem grossam impurā melācholicam ⁊ repudiāt puram aeream: que in medullam conuertitur: tamen quoad continens est fri. ⁊ sic. tamen quia ossa nō multum imprimunt in medullam: ideo non sequitur cōplexionē ossium. ¶ Queritur vtrū medulla nutriat os in quo cōtinetur. Respon. ꝙ non loquendo de nutrimento restaurationis: sed bene nutrimēto refocillationis: id est habilitatiōis ossium: vt suscipiant nutrimentum: q: cum sint dura ⁊ densa nisi remollirentur a medulla non possent bene nutriri: et hac via intelligit phs in .xij. de aīalibus dicens ꝙ ossa ex medulla nutriūtur. Nam si nutrirent ossa vera ⁊ materiali nutritiōe ꝑ medulle cōuersionem ⁊ verā assimilationē in substantiā ossium: cum quedam medulle ex spermate generentur: sicut spinalis medulla et medulla cerebri: ⁊ ossa ex sanguine generentur: iam sequeretur tale inconueniens ꝙ mēbra sanguinea: vt ossa nutrirentur ex membris spermaticis vt ex quibusdā medullis qđ est contra ordinē. ¶ Queritur quare medulla est in ossibus ⁊ non in carne aut neruo aut aliis membris. Una causa est: q: sicut pinguedo est thesaurus nature: ita ⁊ medulla, cū ex puriori parte nutrimenti generetur: ⁊ quia sicut rex thesaurizans suum thesaurū reponit in turribus fortibus ⁊ nō debilibus: sic ⁊ natura medullam in ossibus cum sint membra fortia respectu aliorū. Secunda causa iam dicta est: q: cum ossa sint membra dura et solida suū nutrimentū quod est grossum ⁊ melācholicū: nō posset eorum substātiā penetrare nisi essent remollita: ideo natura medullā in ipsis potiꝰ collocauit. Tertia causa est: q: ẜm Aristo. nutrimentū fit ex mixto: vnde dicit ysaac ꝙ non agunt simplicia in cōposita queadmodū composita in composita: vnde nutrimentum ossium est mixtum ex quadam parte melancholica quam ad se attrahūt: ⁊ alia phlegmatica siue aerea quam tanꝙ superfluū nutrimēti eorū respuūt ⁊ non expellunt ad carnem: cū nō sit membri ignobilis legare suas superfluitates ad nobilia: ideo in concauitate ossis remanet substantia medullaris. Quarta causa est: q: ossa in digestione nutrimenti sunt pauperrima: ideo cum digestio fiat per cali. ⁊ humidi. natura ingeniauit recondere in eis medullam cali. ⁊ humi. iuuantem eorum digestionem: sicut ad fundū stomachi natura portionē melācholie delegat ad eius appetitum suscitandū: ⁊ portionem cholere ad eiꝰ digestionem confortādū: cū stomachus sit de se in calore pauperrimus. Et hac de causa ossa quedam lata nō habēt medullam: quia sufficit humiditas carnis circundantis ad humectandū ea: adeo ꝙ sint habilia ad nutrimentum suum attrahendū: ⁊ non sunt ita magna spissa nec rotunda: sicut illa in quibus medulla generatur. Etiā alia causa est: quia ossa pectoris ⁊ alia que sunt iuxta cali. membra: vt iuxta cor non habēt medullam: quia calor fortis haurit totā medullam siue humiditatem: et hec est causa quare ossa leonis nō sunt medullosa: quia leo est animal valde calidum. Secūda causa est etiam: quia leo est animal maxime pugnax ⁊ audax: vt dicit phs: cuius signum est: quia inuadit aīalia seipso maiora: ideo natura sagax cuius sagacitatis non est finis: dedit ei ossa dura ⁊ fortia ⁊ nō cōcaua. Nota ꝙ medulla aīaliū phlegmaticorū vt porci: aut sanguineorum vt arietis nō est ita sapida sicut melancholicoꝝ vt bouis: quia non est tanta vis sequestratiua in ipsis sicut in melācholicis aīalibus. ¶ Queritur q̄re spinalis medulla est ita insipida. Una causa est: q: generaẜ ex materia spermatica que nō ordinatur ad nutrimentum: sed ad generationē. Secunda causa est: quia assimilatur ⁊ maxime est conformis cerebro in quo continetur humiditas aquosa sup̄flua que valde est insipida. ¶ Queritur a qua digestione generetur pinguedo: an a prima secunda vel tertia: videẜ ꝙ nō a tertia: q: dicit Auicen. ꝙ tertia digestiua facit de carne carnem ⁊ de osse os: sed pinguedo est nullum istorū: igitur. Item tertia digestiua generat quid distinctū: prima ⁊ secunda quid indistinctū ⁊ confusum: cū ergo pinguedo sit quid indistinctum: sequitur ⁊c. Item vnūquodqꝫ generatur a virtute illius in quo magis abundat et magis conseruatur: sed pinguedo maxime abundat in secūda digestiua: vt circa renes ⁊ stomachū: ergo a secūda digestiua generatur. In cōtrariū est phs ⁊ Auicen. dicentes ꝙ a tertia digestiua generatur. Itē ratio: quia secunda digestiua generat humorē ⁊ nihil extra humorē: vnde nō generat humiditatē: sed pinguedo nō est humor: immo aliquid extra humorē: vnde pinguedo generaẜ ex sanguine vltra speciē humoris. Respon. ꝙ generatur a tertia digestiua. Sed nota ꝙ quandoqꝫ operatur complete: ⁊ tunc generat membrum vel carnem. vnde tunc ex carne facit carnem ⁊c. ⁊ sic loquitur Auicen. quandoqꝫ vo operatur incomplete: ⁊ sic generat pinguedinem: q: quādoqꝫ a scđa digestiua generatur multitudo humorū: ⁊ tunc tertia digestiua non potest perfecte ⁊ cōplete operari supra hmōi multitudinē: ⁊ facit qđ potest: ⁊ sic generat pinguedinē: ⁊ hoc modo potest generare rem indistinctā. Ad tertiū argumentum dico ꝙ tertia digestiua nō appropriat sibi aliquod mēbrū: immo est in quolibet mēbro: lȝ igitur pinguedo maxime abundet in secūda digestiua: tamen propter hoc non generatur a secunda: immo potius a tertia cū in quolibet membro sit tertia digestiua. ¶ Queritur cuius cōplexionis sit pinguedo: ⁊ vtrū generetur a calido aut a frigido: videtur ꝙ sit cali. ⁊ humi. q: a calido generatur: q: phs ⁊ Auicen. dicunt ꝙ generatur ex vnctuositate sanguinis q̇ est cali. ⁊ humi. Itē om̄e maturatiuū est cali. ⁊ humi. ẜm Gal. supra pronostica: sed pinguedo est maturatiua: vnde apostemata maturat: igitur. Item dicit Gal. ꝙ generaẜ pinguedo ex forti caliditate: iste ysaac vo dicit ꝙ a frigiditate: ⁊ ita videtur cōtrarietas auctoruȝ. Itē oē qđ dissolui? a frigido coagulatur a calido ⁊ ecōuerso: sed pinguedo a calido dissoluitur: ergo a frigido coagulatur: ⁊ ita est frigi. ⁊ humi. Respon. ꝙ ad generationem pinguedinis duo requiruntur. Primo requiriẜ fortis digestiua generās multitudinē humorum: ⁊ sic materialiter pinguedo generatur a forti calore: ⁊ sic loquiẜ Gal. q: eius materia a forti calore generatur. Secūdo modo generatur formaliter: ⁊ tūc a debili calore generatur nō potente agere supra tantam quantitatē humorū cōplete: ex eis faciens carnem aut ossa ⁊c. et hoc modo loquitur iste auctor. Sed nota ꝙ duplex est pinguedo: quedam est citrina siue aerea cali. ⁊ humi. alia est alba aquosa: ⁊ ista est frigi. ⁊ hū. ¶ Queritur que pinguedo sit calidior an noua vel antiqua: videtur ꝙ antiqua sit frigidior: quia pinguedo sequitur naturā aīalis ⁊ cōplexionem eius cuiꝰ est: sed animal antiquum frigidius est iuuene: igitur. Item dicit auctor iste ꝙ pinguedo habet caliditatē ab aīali cuius est: quāto ergo magis remoueẜ a suo aīali tanto frigidior est: sed quāto antiquior tāto magis remouetur a suo animali: igitur. In cōtrariuȝ est Gal. dicens ꝙ quāto antiquior tanto calidior. Item simile est de oleo ⁊ de vino ⁊ pinguedine: sed vinum ⁊ oleum quāto antiquiora tāto calidiora: igitur. qđ concedo. Una causa est: q: per processum temporis consumitur aqueitas tā a calore intrinseco q̄ extrinseco: sicut in vino ⁊ oleo. Ad secundum dicitur ꝙ nō valet: q: nō dicitur pinguedo antiqua eo ꝙ ab animali antiquo extrahaẜ: sed q: diu fuit seruata. Ad secundū cōceditur quātitatiue: sed nō qualitatiue: vel dic ꝙ obiicit de calore viuifico ⁊ nō de calore naturali de quo loqmur hic. ¶ Queritur quare pinguedo non est in aīalibꝰ carentibus sanguine. Una causa est: q: pinguedo generaẜ ex bona ⁊ forti prima digestiua ⁊ scđa: ⁊ talia aīalia nō habēt secundā digestiuā fortē. Secunda causa: q: generatur materialiter ex vnctuositate sanguinis: ⁊ ista animalia nō habēt sanguinem: igitur. ¶ Queritur quare pinguedo maxime abundat in regione naturali: vt circa stomachum ⁊ renes: ⁊ non in aīali: vt in cerebro tantum: nec in vitali: vt circa cor. Una causa est: q: pinguedo generatur ex obiecto ⁊ effectu ipsius epatis: vt ex vnctuositate ipsius sanguinis que maxime abundat circa regionē naturalē vt circa stomachū ⁊ vmbilicū. Secūda causa est: q: in regiōe naturali: vt circa epar est calor mediocris ⁊ temperatus potēs resoluere ⁊ nō consumere: sed in regione vitali est nimiꝰ calor totā hūiditatem cōsumēs: ⁊ in aīali nimis debilis: q: ibi est nimia frigiditas

cū cerebrū sit frigi. ⁊ hu. igitur. Tertia causa est ex pte finis: q: si esset in parte aīali tunc impediret transitū spirituū sensibiliū: ⁊ in vitali spūaliū spūum: sed in naturali abūdat pinguedo: q: naturalis debet esse cali. ⁊ humi. cū ibi vigeat digestio q̄ est cali. ⁊ humi.

¶ Queritur quare tertia digestiua facit thesaurū: vtpote pinguedinē: ⁊ nō scđa aut pma digestio. Una causa est: quia tertia digestio regi cōparat̄ cui sibi subditi famulantur: vnde sicut rex vel dn̄s haurit a suis seruientibus pecuniā: ⁊ inde thesaurizat: ⁊ nō serui a dn̄o: similiter tertia digestio ⁊c. Secunda causa est: q: natura sagax cuius sagacitatis nō ex finis: thesaurizat de nutrimēto puro ⁊ mūdo cuiusmodi ē in tertia digestiua ⁊ nō de īpuro ⁊ feculēto qđ est in prima ⁊ scđa. vnde sicut rex nō reponit in thesauro suo metalla vilia: immo nobilia: sicut aurū et argentū: similiter ⁊ natura ⁊c.

¶ Querit̄ cuius cōplexionis sit oculus: videtur ꝙ cali. ⁊ sic. q: dicit Aristo. scđo de aīa: ꝙ eadē est natura medij organi ⁊ obiecti: sed mediū visus est lucidū: vt aer: ergo ⁊ oculus qui est visus organū: sȝ lux est species ignis: ⁊ ignis est cali. ⁊ sic. cōplexiōis: igit̄ ⁊ oculus. Itē dicit Aristo. ꝙ aīalia abundantia in sanguine ⁊ spiritibus sunt cali. carentia vō sanguine sunt frigida: igitur cum oculi sint pleni spiritibus. vnde dicit Constan. ꝙ neruus obticus mediāte quo deferūtur spiritus visibiles est cōcauus: ⁊ hoc vt possit continere maiorem copiā spūum: igitur cuȝ spūs sint cali. ⁊ sic. similiter ⁊ oculus. Itē in de sensu ⁊ sensato recitat ꝙ quidam appropriauerūt quattuor sensus elementis: ⁊ Empedocles appropriauit visum igni: sed ignis est cali. ⁊ sic. igit̄ ⁊ oculus. In cōtrariū est Auicen. ⁊ Aristo. dicentes eū frigi. ⁊ hu. cōplexionis. Itē dicit Aristo. ꝙ oculus ⁊ cerebrū sunt eiusdē nature: sed cerebrū est fri. ⁊ humi. igit̄ ⁊ oculus. Itē dicit Aristo. in de sensu ⁊ sensato ꝙ vnūquodq; cōpositum resoluit̄ in ea ex quib⁹ cōponit̄: sed oculus resoluitur in aqueā substāciā: que est fri. ⁊ humi. igitur. Ad hoc dicendū ꝙ quedā est cōplexio in oculo que est ratione materie ex qua cōponit̄: ⁊ ista est radicalis: ⁊ sic est fri. et humi. cū materia ex qua cōponitur sit fri. ⁊ humi. vn̄ ista cōplexio sequitur radicē materie: ⁊ sic loquit̄ Auicen. ⁊ Arist. Alia est complexio ipsius oculi fluēs ⁊ accidētalis: ⁊ ista est duplex: q: aut pōt considerari rōne spūum fluentiū ad oculū: ⁊ sic est cali. ⁊ sic. cōplexionis ⁊ ignee: ⁊ sic loquit̄ Empedocles. Est aūt alia oculi complexio fluens: que debetur ex ratione cōtinentis: vtpote ratiōe pinguedinis: ⁊ sic est cali. ⁊ humi. ⁊ hoc modo loquit̄ similiter Aristo. Ad primū quod obijcis ꝙ eadē est natura ⁊c. Dico ꝙ verum est formalis: vt peruietas: vn̄ tā mediū q̄ organū visus est peruiū: ⁊ sic loquitur Aristo. Ad alia argumēta patet solutio per distinctionē.

¶ Querit̄ vtrū oculus sit boni saporis: videt̄ ꝙ nō: q: dicit Arist. ꝙ natura aq̄ vult esse insipida: cū g̊ oculus sit nature aquee erit insipidi saporis. In cōtrariū est Auicen. dicēs ꝙ oculus optime sapit. ad hoc sunt versus. Cauda regit: mediū nutrit: caput est saporatum. Solutio ꝙ oculus est saporosus ratiōe pinguedinis circūdātis: nō tamē rōne sue substātie ꝓpe.

¶ Nota ꝙ nares quātū ad substātiā cētralem cartilaginosam fri. ⁊ sic. ponticā pessime nutriūt: ⁊ sic intelligit littera. Sed quātū ad substātiā aereā cali. ⁊ humi. ibi interceptā bene sapiunt ⁊ nutriūt: ⁊ sic ⁊c. Et si arguas quod bene sapit bene nutrit: verū est si bene sapiat de natura propria: sed nares bene sapiūt: verū ratione humiditatis aeree intercluse.

¶ Queritur vtrū lingua sit alicuius saporis: videtur ꝙ nō: q: dicit Aristo. ꝙ susceptiuū soni est absonū: sed susceptiuū saporis est insipidū seu insaporitū: cuȝ g̊ lingua suscipiat oēs sapores sequit̄ ꝙ est insipida. Cōtrariū videmus q: bene sapit quādo comedit̄. Respō. ꝙ lingua pōt cōsiderari dum viuit ⁊ dum est in aīali viuēte: ⁊ sic recipit omnes sapores: q: ibi abundat humiditas saliualis: ⁊ sic obijcis. Uel pōt cōsiderari inquātū est mixtū: ⁊ dum est extra siue in via nutrimenti: ⁊ hoc modo optime sapit in gustu q: humiditas saliualis eius tūc cōsumitur ⁊ detegitur ei⁹ propria hūiditas: q̄ optime sapit.

¶ Querit̄ vtrū guttur multū nutriat: videt̄ ꝙ sic: q: nutrimētū nutrit ratione sue quātitatis: alterat vō ratione sue qualitatis: sed guttur dat multū nutrimētū: g̊ multū nutrit. Cōtrariū tamē dicit auctor in littera. Respō. ꝙ accidētaliter multū nutrit: q: grossum dat nutrimentū qđ de difficili digerit̄: ⁊ multū in mēbris morat̄ tū parū nutrit naturaliter: ⁊ sic loquit̄ auctor.

¶ Nota vlterius ꝙ cor dat malū nutrimentū materialiter: q: generat nutrimētū melācholicū fri. ⁊ sic. Tamē effectiue est boni nutrimenti: q: cū habeat aspectū ad cor: sicut dictū fuit de corde ceruī: tūc quādo comedit̄ cū bonis cibarijs laudabilibus ipsa ducit ad cor ⁊ digestionē.

¶ Querit̄ cuius cōplexiōis sit pulmo: videt̄ ꝙ melācholice: q: sicut cor est melācholicum q: est in cōtinuo motu: igit̄ ⁊ similiter pulmo cū sit in continuo motu. Itē dicit Haly ꝙ ad mēbrū simile ꝑperat egritudines similes: g̊ cū in pulmone sepe generet̄ peripleumonia q̄ fit ex phlegmate: videt̄ ꝙ pulmo erit fri. ⁊ humi. Itē dicit Philaretus ꝙ cōtinēs immutat cōtētū ad suā crasim: ergo cū sm̄ Auicen. humiditas phlegmatica ad pulmonem trāsmittat̄: videt̄ ꝙ pulmo sit fri. ⁊ hu. Itē dicit iste auctor ꝙ phlegma generat: ergo est mēbrū phlegmaticū. In cōtrariū est Auicen. dicēs ꝙ est mēbrū cholericū. Itē vult Hip. et Gal. in tegni. ꝙ cōplexio cholerica maxime est rara ⁊ cauernosa: sed pulmo est hmōi: igitur. Respō. ꝙ loquēdo de radicali cōplexione est cholericus: ⁊ sic loquit̄ Auicē. ⁊ Aristo. loquēdo tū de fluente est frigi. ⁊ sic. cōplexiōis: q: ista diuersificat̄ sm̄ nutrimētū ⁊ cōtinēs: ⁊ sic obijcis. Ad primū dico ꝙ nō est simile de corde ⁊ pulmone: q: pulmo propter aliud cōtinue mouet̄ q̄ cor: scȝ vt attrahat aerē ⁊ expellat eū: sed cor cōtinue mouetur: vt ꝓpter motū cōtinuū ⁊ cōfricationem partiū solidarū generet̄ calor naturalis ⁊ spūs: ⁊ ideo non est simile. Nota ꝓ illo qđ dicit Arist. ꝙ pulmo est terminus caloris: ⁊ cor etiā est terminus caloris. s. ꝙ pulmo est principiū caloris tanq̄ indicās ⁊ cor tanq̄ generās eū.

¶ Queritur vtrū epar generet grossum nutrimentuȝ: videt̄ ꝙ non: q: sm̄ Constā. sanguis est coagulatus: vnde rare est substātie: sicut sanguis generabit nutrimentū rarū ⁊ nō grossum. In cōtrariū est auctor dicēs ꝙ epar oībus mēbris est grossius ⁊ durius digerit̄. Respon. ꝙ epar dū ē in aīali viuēte tūc est rarū ⁊ sic obijcis: aut dum est extractū: ⁊ dat̄ via nutrimenti tūc indurat̄: sicut videtis sanguinē extractū ab aīali indurari coagulari ⁊ inspissari: licet in aīali sit liquidus ⁊ clarus: ⁊ sic loquitur auctor iste.

¶ Queritur quare in aīalibus lactētibus melius est epar q̄ in volatilibus aut aīalib⁹ senibus. Ratio est: q: epar peccat per siccitatē ⁊ duritiem: igit̄ sicut fetus sicce matris quanto propinquior partui tāto melior: q: tūc temperatur eius siccitas. Similiter dico ꝙ epar in aīalibus lactentibus temperatur ratione cali. ⁊ humi. Itē ratione lactis remollitur. Sed aues sunt sicce ⁊ dure: ⁊ propter hoc indurant̄ ⁊ peiorant̄.

¶ Queritur quare epar galline melius est q̄ aliqđ epar volatiliū: sicut dicit iste auctor. Hoc idē vult Girardus ⁊ maxime si cū farina ⁊ cuȝ lacte nutritur temperata in ficubus siccis. Ad hoc soluit Girardus. sed ipse petit principiū: q: epar galline est maxime odoriferū ⁊ spirituuȝ regeneratiuū. Sed adhuc restat questio quare hoc est. Responde ⁊ dic ꝙ gallina cali. est ⁊ humi. temperate: ⁊ maxime est animal domesticum: ratione ergo loci acquirit cali. ⁊ humi. per que grossities epatis subtiliat̄ ⁊ durities. Item farina lac ⁊ ficus habent cali. ⁊ humi. rōne cuius remollitur epar.

¶ Queritur vtrū splē habeat generare risum sm̄ ꝙ dicunt versus. Cor sapit ⁊ pulmo loquitur fel cōmouet iras. Splē ridere facit cogit amare iecur. videt̄ ꝙ non: q: dicit Auicen. ꝙ risus generatur ex sanguine puro mundo existente in corde ⁊ mēbra nutriente. vnde dicit phs ꝙ pueri ⁊ iuuenes valde sunt ridentes: q: habēt purū sanguinē. cū ergo splen habeat turbidū sanguinem generare. s. melācholicū nō generabit risum: immo citius tristiciā. Respon. ꝙ splen in animali cuius est causat risum: q: depurat sanguinē a melācholia cū ad se trahat totā melancholiā: tamen in via nutrimenti receptus generat hu. melācholicum ⁊ sic intelligit iste auctor.

¶ Queritur quare splen est raruȝ cauernosum cū sit membrū melancholicum ⁊ durū: ⁊ melācholia nō faciat raritatē: immo potius compactionē. Respō. ꝙ quedam sunt cōplexionis melācholice ⁊ tamen sunt substātie sanguinee: vt perdix q̄ fri. est ⁊ sicce complexionis: ⁊ tamen optime nutrit. q: est cōpositionis ⁊ substātie cali. et

humi. quedā vō sunt ecōtrario cali. et humi. cōplexiōis: et tamen sunt substāne melancholice: vt anser. Similiter dico de splene ꝙ est fri. de cōplexione et cali. de cōpositiōe.

¶ De renibus.

Renes duob⁹ modis sunt illaudabiles: vno propter sue substātie corruptionē et duritiē et grossitiē: secundo qꝛ eorū nutrimentū fuerat vrine pinguedo: vnde sanguinē generat grossium et pessimum.

¶ Queritur q̄re renes fuerūt duri et macri. Causa ē: qꝛ vt possent obuiare acumini vrine q̄ cōtinue trāsit p eos: et sic sunt duri ratiōe finis. Et sunt macri: qꝛ si essent pingues cito ab acumine vrine dissoluerentur. Et ideo pinguedo bene circūdat eos: vt acumē vrine agat in illā: et nō in substātiā renalē et vt etiā cū sit cali. et humi. habeat cōfortare digestiuā eorū cū sint fri. et sic. Et ppterea ꝙ vrina cōtinue trāsit per renes que est superfluitas et nō possunt bene depurari ab illa superfluitate oīno cū sint debilis caloris: ideo renes sunt odoris fetidi. Secunda cā: qꝛ abundant renes in pinguedine aquosa que nō multū diligitur a natura: immo cito destituitur a regimine eius: et sic putrefit quare renes sunt grauis et fetidi odoris.

¶ De lacte.

In prima particula diximus lac temperatam cōplexionē parū esse egressuꝫ: in calore videlicet et humiditate que sunt in secundo gradu: vnde piscibus min⁹ est humidū: phlegmatis generatiuū: vicinū est enim sanguini: neqꝫ aliud est ꝙ sanguis secundo coctus in vberibus: habet tamē de mamillis albedinē saporitatē et habilitatē. Sed reprehendūt nos sophiste nobis hāc propositionē obijciētes: si calidū et humidū inquiūt est lac propter secūdā decoctionē: cur itaqꝫ non dixisti neruos ossa et cetera mēbra q̄ dixisti frigida esse: calorē et hūiditatē habere cū sanguis similiter eorū sit materia. Quibus respondemus non bene consequi eorū propositionem. ꝙꝙ eīm dicamus sanguinē esse calidū et hūidū: alijs tn̄ q̄litatib⁹ nō indiget: cōpositū eīm est de scd̄a cōpositione: et oīe qd̄ scd̄o cōpositū est: oīes inuenimus in eo qualitates: ꝙuis qualitati ptineat sibi domināti. verbi gratia. Iuuenis homo etsi cholere rubee ptineat: puer quoqꝫ sanguini: senex phlegmati: alijs tn̄ humoribus nō videtur carere. Similiter et corporis mēbra que per se sunt manētia diuersas habēt cōplexiones et naturas: sicut epatis est sanguinē facere: splenis sanguinis fecē et nigre cholere vicinū sanguineuꝫ suscipere: et fellis propriū est caloris sanguinis vicinā partē suscipere: sꝫ lac nō est ita p se neqꝫ a sanguine separatū: nō eīm est aliud nisi sanguis scd̄o coct⁹ in vberib⁹: vn̄ ꝓsumpsit ab vberib⁹ albedinē et saporitatē: qd̄ natura ꝑparauit ad nutrimētū aīaliū: sicut eūdē sanguinē opata est ad fouēda corpa. Verūtamen lac in substātijs diuersū est. quoddā aūt subtile: quoddā grossuꝫ: et aliud faciens facilē digestionē est: et aliud tardā: qd̄ fit quattuor modis. Primo fm variā aīaliū cōplexionem ex quibus est. Secūdo propter diuersitatē temporū anni. Tertio propter inequalitatē aīaliū nutrimētorū. Quarto p vicinitate vel tarditate mulgēdi. Diuersitas aūt sue essentie triplex est: subtilis videlicet: grossa: et media. Et ꝙuis inter has extremitates alia habeat media: tn̄ nō oportet vt dicatur. Lac etiā in se tres habet substātias: vna est subtilis clara q̄d dā hn̄s acuminis: alia est grossa terrestris: tertia est tenuis vnctuosa: ideo pro acumine calore et subtilitate quā habet: est mundificatiuū fecū: grossorūqꝫ hūorū subtiliatiuū: prouocat etiā solutionē: et epatis aperit oppilationē. Pars vō grossa. i. caseata p sui terrestri substātia frigiditati pertinet et siccitati: tamen cū recēs est: hūiditati ptinere videt: cū ergo desiccat est grossa: tarda ad digerēdū: vētris cōstipatiua: grossorū et viscosorū hūorū generatiua. Pars quidem vnctuosa. i. butyrosa qꝛ est aerea: calida est et hūida: mollificatiua et tēperate vētris humectatiua: est et hūane cōplexioni similis. Cuicunqꝫ ergo lacti subtilis pars dn̄ari cōspicit: facilis est digestiōi: quod aūt terrestri subiectū ē parti: tardā facit digestionē: et qd̄ aeri ptinet erit mediocre. Lac tn̄ ceteris laudabilius equaliter has tres i se habet substātias: sicut lac muliebre. Deinde caprinū q̄bus oppositū est vaccinū. Sed inter vaccinū et caprinū pecorinū est mediocre: grossi⁹ eīm est caprino et plus terrestre: subtilius vō et aquosius vaccino: qd̄ hmōi rōne ostendit: lac eīm pecorinū multū facit caseū: et grauis odoris est: vaccinū autem suauis est odoris. Sed videmur a sophistis reprehēdi. Cur inquiūt lac pecorinū vaccino dixistis esse subtilius: cū pecorinū magis abūdet caseo et vaccinū butyro: atqꝫ butyrū sit caseo leui⁹: Quibus respondendū est sic. Pecorinū aquosius et calidius est vaccino: qꝛ natura pecorū calida est et hūida. vaccinū vō minoris est aquositatis: et calorē hꝫ defectū: qꝛ ei aīali frigiditas et siccitas dn̄at. Est iterū lac aliud inter pecorinū et caprinū mediocre: sicut iumentinū et asininuꝫ: horū eīm lac aquosius est pecorino et caprino: sed iumētinū vicinius est pecorino: asininū vō caprino qd̄ minoris est aquositatis: idcirco nōnunꝙ cōglutinatur in stomacho: nisi cū calidū ab vberibus exiēs bibat: aut cū fuerit cū modico melle et sale mixtū: tali modo propinatū nullā cōglutinationē dabit: verūtamē insecuri sum⁹ de caprino quin coaguletur: ergo nō oportet dari nisi cum melle et sale: sin autē tali dabitur modo nihilominus semetipsum coagulabit: et grauitatē in stomacho: et in gula suffocationē generabit. vnde Gal. nō miror patientes in stomacho grauitatē et in gula suffocationē ppter lactis coagulationē. Sꝫ vaccinū et pecorinū semper coagulantur in stomacho p sui grossitate et terrestreitate. Palā g̃ est lac multam habēs aquositatē et parū casei: sicut pecorinū iumētinū asininū: nullā in stomacho facere cōglutinationē. Ideoqꝫ ventris est humectatiuū propter sue aquositatis abundantiam: et q̄m eius aquositas aliquantulū habet acuminis: est eīm ventriū solutiuum proinde quidā medici serū. i. lactis aquositatē dāt potui: vt inde stomachus totusqꝫ corpus mundet de putredine malorū humorū. Pars vō butyrosa: qꝛ aerea est natat sup cibū: vt oleū sup aquā: quare cibis grossitudinē tribuit et viscositatē: vnde indigesti manēt: cibos etiā digeri incipiētes lubricat: et a stomacho deponit prius ꝙ decoctionis tēpus compleat. Sed fm medicinā apostemata maturādo dissoluit: et cutis duritiē molli

ficat. Terrestris quidē pars.i.caseata stomachū gra
uat:digestionē indurat:inflationem grossosq; humo
res generat:quare fit cā generādi oppilationē in epa
te ꝛ splene: ꝛ in renib⁹ lapides:maxime si eadē mēbra
hmōi rebus inuenerit apparata. Sed si auferatur a
lacte aquositas:vt terrestris ꝛ aerea permaneāt: fit
perfecta medicina habētibus vulnera in pectore vel
in vesica:desiccat eñ ea ꝛ consolidat:qḋ hac ratione
testificat̄. Si eñ lac accipimus statim vt ab vberib⁹
fuerit emulsum ꝛ calefactū ferrū seu molendini lapi-
dem in eo decem vicibus extinguimus: vel quousq;
lactis aquositatē ꝯsumptā cōspicim⁹: deinde ad ꝓpi
nandū damus: sed tamen hoc lac: q: in stomacho ca-
seatur propter aquositatis ablationē: libet nos inue
stigando suā mutare actionem: vt nullā in stomacho
coagulationē ingerat. Misceamus ergo post ei⁹ de
coctionē q̄ddā aque tepide: ꝛ sic ab omi coagulatio
ne securamur. Q: si redarguāt nos sophiste dicētes.
Cur naturalē lactis aquositatē abstulistis: ꝛ aquā ac
cidentalē sibi attribuistis? Respōdemus naturalis
aquositas lactis habet acumē: vñ est laxatiua: ꝛ res
laxatiua in se habēs acumē est incōueniēs vulnera in
pectore ꝛ pulmone habētib⁹: nō eñ incerti sum⁹ q̄n
acuti humores vulnerū ad intestina fluentes: alia fa
ciāt vulnera atq; dissinteriam generēt. ¶ Diuersi-
tas lact᷒ ſm tpa āni est ſm inequalitatē naturarū tē
porꝝ: quadrifarie tñ diuidit̄. Est eñ vernale: estiuū:
autūnale: hyemale. Uernale quidē lac ceteris meli⁹
est ꝛ tēperātius duob⁹ modis. Uno q: ver ceteris tē
porib⁹ tēperātius ē: est eñ mediocre inter quattuor
qualitates. Alio propter lactis naturā: nā lac tēpori
iam generatorū aīaliū propinquū: est aquosum ꝛ in-
digestū ꝓpter humores in vulua coadunatos a tem
pore cōceptiōis: ac cum.xl.diebus a tempore quo ge
nerentur aīalia elongentur: superfluitas quā habue
runt desiccatur ꝛ consumitur: ꝛ nō restat in lacte nisi
humiditas naturalis ꝛ substantialis: quare tempera
tū est ꝛ laudabile: facile digestioni ꝛ inconuertibile
in putredinē malorū humorꝝ: maxime si dabitur sana
habentibus corpora. Autumnale ꝟo est dissimile: na
turalis enim humiditas est plurimū finita: ꝛ caseata
est multiplicata: vnde grossum est ꝛ difficulter dige-
ritur: stomachū grauat: grossam ventositatē ꝛ infla-
tionē generat: ꝛ putredini apparatur. Estiuū autem
inter has duas extremitates est mediocre. Hyemale
ꝟo raro inuenit̄: q si illius fuerit temporis pessimū
erit: q: siccissimum ꝛ grossissimū propter lōginquita
tem temporis a partu: idcirco sui humiditas natura
lis prorsus est finita. ¶ Diuersitas ergo lactis pro-
pter nutrimentum aīaliū multiplex est. Animalia eñ
recentes herbas pascentia: faciūt subtile lac ꝛ aquo
sū: cito digestiuū: ꝛ minus ventositatis ꝛ inflatiōis
generatiuū: q̄ lac aīalium siccarū herbarū extremita
tes pascētiū: vel sicca gramina. Lac etiā aīaliū stipti
ce arboris extremitatibus vescentiū: vtile est stoma-
cho ꝛ ceteris viscerib⁹. Quod aūt ex aīalibus fit so-
lubilia manducantibus: omnibus est deterius: proin
de lac caprinū plus ceteris stomacho cōuenit: semꝑ
enim stipticis herbis vtunt̄.i.extremitatibus arborꝝ
masticis videlicet quercus: lentisci: oliue ꝛ similiū. In
terdū etiā de frondib⁹ vescunt̄ arborū: scȝ scamonee:
titimalli: hellebori: vnde earū lac pessimū est vtpote
stomacho nociuū: ꝑsertim sue neruositati. Qḋ Dias
sco. testatur. vidi inquit capras helleborū albū pascē
tes: ꝛ in initio pascēdi vomitū patiebantur: cuius rei
effectus talis est: q: earū lac bibentibus stomachi de
fectionem vomitū atq; nauseam ingerebat. ¶ Di-
uersitas lactis ſm tempus triplex est. Aut enim vici
nū est vberibus: aut longinquum: aut mediocre. Ui
cinū vel est dulce vel liquidū: idcirco ceteris laudabi-
lius est ꝛ digestibilius: citoq; in sanguinē cōuertibi-
le: si prout oportet accipiat̄: ꝛ quantum virtus tole-
rare valuerit: si eñ vltra q̄ opportunū fuerit sumat̄
naturam grauat: ꝛ capiti stomachoq; infert nocu-
mentum: dentibus atq; gingiuis mollitiē dabit ꝛ pu
trefaciet ea: q: assuefacto ꝛ multū ebibito dentes et
gingiue mollificantur: vnde putrescunt. Fit ergo ne
cessariū vt os lauetur cū vino vel aceto: vt qḋ de la-
cte dētibus inuiscatū fuerit mūdificetur. Caput le-
ditur propter fumū lactis corrupti in stomacho ꝛ pu
trefacti ad caput ascendentē. Nocet stomacho: cum
multa sui qualitas ex corruptione digestionis in ma
los humores conuertitur: in fumosos videlicet ꝛ aci
dos. In fumosos si calide nature fuerit. In acetosos
si stomachus frigidā cōplexionē habuerit. q̄ stoma-
chi caliditas vel frigiditas: aut est naturalis: aut ac
cidentalis. Naturalis ꝟo est ab initio forme. in quo
stomacho lac cōuertibile est continuo. Accidentalis
ꝟo cū in stomachi cōcauitate coadunatio est humorꝝ
aut cū cibus ante lactis acceptionē sumit̄. Lac ergo
cōuertetur si in stomacho huiusmodi reperit. Sȝ op
poni a quibusdā videt̄. Cur inquiūt lac in duas qua
litates contrarias fit conuertibile: in fumosam.s. que
calorem significat: ꝛ acetosam per quā frigiditatē in
telligimus. Respondemus dicētes lac in se duas sub
stantias contrarias habere: aereā ꝛ terrestrē.i.casea
tam ꝛ butyrosam. Caseata ꝟo pars propter frigidi-
tatem suiq; siccitatē induratur ad digerēdū. vnde in
acetositatem conuertitur precipue si inuenerit cibuꝫ
vel humores in stomacho acetositati ꝑtinentes. Bu
tyrosa q̄dē pro sui calore ac leuitate mutatur in fumo
sitatem presertim si stomachum sibi similē inuenerit:
ideoq; non oportet lac potari nisi stomacho inani-
to: ꝛ ab humoribus mūdificato: sitq; lac de sanis ani
malibus: sed neq; crebro neq; multam de eo quan-
titatem accipiant: in huiusmodi enim mensura susce-
ptum sanguinem laudabilem generat: ventrem hu-
mectat: pectus: pulmonem: ac vesicam iuuat: maxime
si suam amiserit aquositatem: et aliquando cuȝ alijs
coctū cibarijs māducatur: sicut risi: milio: panico ꝛ
similibus. quare bene nutrit: minusq; generatiuū vē
tositatis: est durum tamen digestioni: est etiam causa
generandi in epate ꝛ intestinis oppilationes: ꝛ in re
nibus lapides: nihilominus facit hoc si manducetur
cuȝ melle seu zaccaro: et licet pectoris ꝛ pulmonis sit
iuuatiuum: epatis tamen ac intestinorum oppilatio-
nis est generatiuū. ¶ Lac ꝟo acetosuȝ frigidū est ꝛ
siccum: digestiōi inobediens: grauat gingiuas: den

tibus τ stomacho nocet: lõgum enĩ est tẽpus cum ab
vberibus fuerit emulsum. vnde Gal. lac inquit lau-
dabile vel illaudabile sm ꝓpinquitatem vel longin
quitatem temporis cum ab vberibus exierit.

¶ De butyro.

Diximus in prima particula naturam buty
ri esse quasi pinguedinis q̃ est cum carne τ
ossibus cõmixta: ꝓpterea vulneribus pe-
ctoris τ pulmonis vel diafragmatis est cõ
ueniens: mundificat eniʒ τ colat: atqȝ vulnera ad ma
turitatem perducit: gingiuis etiam infantiũ dolenti
bus ꝓpter dentes eis nascentes dat mitigationem.
Qd̓ si cũ melle mixtũ potui detur: fit contra venenũ
Sed assuefactum stomacho nocet: q: villos τ stoma
chi asperitatem lenit.

¶ De caseo.

Caseus vl'r est pessim⁹: stomachi grauatiu⁹:
digestioni difficilis. Idcirco sepe illo vten-
tes colicã incidunt passionem: τ lapides in
renibus generat. Sed tñ diuerso modo est
quidam enim comedunt illũ ipso die quo fit: alij cum
siccissim⁹ fuerit τ vetus: nonnulli cum est mediocris
Recens aũt minus ceteris est calidus τ acutus: vn-
de vicin⁹ est frigiditati τ humiditati quasi in primo
gradu: qd̓ est ꝓpter humectationem τ lactis aquosi
tatem in se contentam: quare ceteris est nutribilius
τ ventrem humectat absqȝ vllo stomachi nocumẽto
precipue si sale indiget. Vetus vero τ siccissimus est
acumen τ calorem palaʒ habẽs ꝑ salis τ coaguli sic
citate: proinde cito in fumositatem τ colicos conuer
titur humores. Quod duobus modis cõtingit: vno
q: ei vnctuositas in ꝓpatulo est ab aquositatis indi
gẽtia: alio pro acumine quod acquisiuit a coagulo et
sale: ideo stipticuʒ est propter siccitatem quã ab ipis
retinet. Idcirco si cum alijs rebus comedatur: virtu
tem subtiliatiuam τ aperitiuam habentibus: fit de-
terior: q: est causa lapides generandi in renibus: ni-
hil enim aliud est materia lapidis nisi grossorum co-
pia humorum acumen cum calore habentium: quod
semper in caseo inuenitur. Case⁹ ergo taliter existẽs
cauendus est: q: non est bonus ad nutrimentum: nec
ad bonum sanguinem generandum: neqȝ ad ventreʒ
humectandum. Caseus quidem inter nouuʒ τ vetu
stum mediocris: fit laudabilis τ illaudabilis sm ali
quarum extremitatum vicinitatem.

¶ Superius auctor determinauit de dieta sumpta ab aĩa
libus: hic ab eorum superfluitatibus: puritatis dico vt de
lacte. Et primo determinat de lacte. Secundo de confectis
secunda ibi: Diximus in prima particula. ¶ Querit̃ vtrũ
lac sit necessarium aĩalibus ambulantibus: τ videtur ꝙ nõ
q: sicut se hʒ pullus respectu sui oui: ita fetus respectu sue
matricis: sed pullus statim qñ cadit ab ouo q̃rit sibi nutri-
mentũ: τ nõ hʒ illud a natura p̃paratum: ergo τ silr fet⁹ am
bulantium statim qñ a matrice cadit: q̃ret suum nutrimẽtũ
τ ita lac non est ei necessariũ. Hoc idẽ videtur ꝑ locũ a maio
ri: q: aĩalia in sui prima etate non habẽt nutrimentũ a natu
ra p̃paratum sicut lac: nisi ꝓpter debilitatem suam: ergo cũ
volatilia sint debiliora q̃ ambulantia: τ tñ non habent nu-
trimentum sibi a natura p̃paratũ: ergo multomagis nec am
bulantia cũ sint fortiora. Rñdeo ꝙ est necessariũ ambulan-
tibus in sua prima etate: τ non volatilibus. Vna causa est
magnitudo corporis ambulantium τ virtutis debilitas: vn
de in eis virtus non est sufficiens ad mouẽdum corpus suuʒ
in prima etate: τ sic non possunt acquirere sibi nutrimẽtum
τ hoc recitat Ga. de quodã rustico qui tãtũ creuit ꝙ ei⁹ vir
tus non fuit sufficiens ad mouendũ sua mẽbra: igitur natu
ra nil generans q̃n conseruet p̃parauit ambulantibus lac:
nõ sic vero volatilibus cum sint parui corporis. Scd̓a causa
est a parte cõplexionis: q: volatilia sunt ca. τ sic. τ calidũ est
cito mobile vt dicit philaretus. Item siccitas est habilis ad
motũ: sed ambulantia nõ sunt ita sicca sed humida: τ iõ in-
habilia sunt ad motũ in prima etate: iõ natura eis p̃parauit
Tertia cã est a parte nobilitatis: q: ambulãtia nobiliora sunt
q̃ volatilia: τ ideo natura est magis solicita circa eoꝝ cõser-
uationem: τ ideo eis p̃parat nutrimentũ in prima etate vt
lac. Quarta causa est ex parte materie τ ẽ melior: q: sicut sci
tis lac generat̃ ex quadã portione sanguinis menstrui: sed
sanguis mẽstrualis abundat in ambulantibus cum sint hu-
mida: τ non in volatilibus cuʒ sint sicca: τ per hoc pʒ solutio
ad primũ argumentũ. Ad scd̓m dico ꝙ lʒ simplr τ absolute
virtus sit fortior in ambulantibus: respectu tñ magnitudi-
nis corporis quã debet mouere: sunt debiliora. ¶ Queritur
vtrũ lac possit generari in masculis: videtur ꝙ nõ: q: gene-
ratur ex quadã portione sanguĩs menstrui: sed sanguis mẽ
strualis nõ est in masculis: igitur. Item dicit Arist. ꝙ quod
est ouum in volatilibus multotiens quantum ad vitelluʒ:
illud est lac in ambulantibus: q: sicut ex vitello nutritur pul
lus: ita ex lacte fetus: sed femine in volatilibus tantũmodo
habent ouum τ non masculi: ergo similr in ambulantibus
femine ambulantium tantũmodo habebunt lac τ non ma-
sculi. In contrariũ est Arist. qui dicit ꝙ vidit quendã caprũ
q̇ tãtũ habuit lac ꝙ fuit mirum. Item natura nihil facit fru
stra nec deficit in necessarijs: sed mamille sunt generate pro
pter generationem lactis: ergo cũ in masculis sint mamille
ibi erit lac. Rñdeo ꝙ lactis duplex est generatio: quedam
naturalis τ cum intentione nature: τ sic solum in feminis
generatur: preter tamen intentionem nature potest in ma-
sculis lac forte generari: vt recitat Aristote. de capro. Quo-
niam accipiebatur caper τ cum vrtica mamille eius fricabã
tur quousqȝ sanguis egrediebatur: postea fricabant tãtum
sine vrticis: ꝙ sanguis ibi veniens propter fricationẽm τ so
lutionẽ ꝯtinuitatis dealbabatur. Nam sm rei veritatẽ non
est lac: sed quasi lac cum sit album. Ad argumentuʒ dico ꝙ
mamille in viris seu masculis generentur propter decorem
τ non propter necessitatem. Potest tamen sustineri ꝙ lac
generatur ex sanguinis portione menstrui: verum est de la
cte generato sm veritatem τ per naturam cum intentione
nature. Ad aliud dicendũ ꝙ non est sile: q: lac generatur in
mamillis q̃ sunt cões mari τ femine: sed matrix nõ est cõis
eis: in volatilib⁹ igit̃ mas nõ generat ouũ. ¶ Querit̃ a qua
digestiua lac habeat gñari: videt̃ ꝙ a tertia: qm̃ a prima et
scd̓a vltra humorẽ nihil gñat̃: sed lac vltra humorẽ est gña-
tũ: igit̃. Itẽ qd̓ gñat̃ in prima τ scd̓a digestiua hʒ ꝓpriũ re-
ceptaculuʒ sue supfluitatis: sed qd̓ gñat̃ in tertia digestiua
sua supfluitas nõ hʒ receptaculũ ꝓpriũ: sed lactis supflui-
tas nõ hʒ receptaculũ: ergo. Itẽ prima digestiua dat colorẽ
glaucũ ei ĩ quod agit: scd̓a vero rubeũ: sed tertia dat colorẽ
album: igitur. In contrarium sunt auctores. Item prima τ
secunda appropriant sibi locum: sed tertia digestiua non: sʒ
lactis generatio appropriat sibi locum: igitur: sed non ge-
neratur a prima digestiua: ergo a secunda. Item qd̓ gene-
ratur in prima digestiua ordinatur ad aliud: q: ad secundaʒ
τ qd̓ in secunda ad aliã: q: ad tertiam: sed quod in tertia ge
neratur ad aliud non ordinatur: sed lac ordinatur ad aliud:
ergo in secunda digestiua cum in prima non generetur. So
lutio: quidam dicunt ꝙ a secunda: alij vero ꝙ a tertia dige-
stiua generatur. Sed nunc dicamus saluo preiudicio melio
ris sententie ꝙ a secunda digestiua. Sed nota ꝙ secũda di-
gestiua habet partem duplicem: scȝ p̃mam τ secundam: quia
p̃ma que est humoris generati: ad tertiã digestiuã ordinat̃
sed eius pars secũda siue operatio nõ. Nam sicut sanguis
q̃ est prius in epate generatus ad cor trãsmittitur: τ ibi vlte
rius digerit̃: sic similiter in mamillis sanguis pri⁹ in epate

digestus vlteriori digestione digerit. Ad argumentū dico
ꝙ scḋa digestiua nihil vltra humorem gn̄at quantū ad sui ꝑ
mam partē: sed nō est verum quantū ad scḋam q̄ nō ordina
tur ad tertiam digestiuā sicut prima pars. Ad aliud dico ꝙ
scḋa digestiua hꝫ ꝓprium receptaculum sue superfluitatis
quantū ad suā primā partem: sed non quantū ad scḋam: q2
ista digestio nihil hꝫ impuritatꝭ: immo ex sanguine subtilis
simo ⁊ valde depurato anteꝙ̄ veniat ad locū decoctiōis ge
neratur: ⁊ sic nō oportuit habere receptaculū sue supfluita
tis cū nihil habeat superfluū. Ad aliud dico ꝙ scḋa pars se
cunde digestiue dat colorē album lacti: ⁊ prima pars rubeū
sanguini. Si aūt velimꝰ sustinere ꝯtrariū: ⁊ ꝙ generetur a
tertia digestiua: Ad primū qḋ obijcitur ꝙ lac appropriat si
bi mēbrū: Respondeo ꝙ aliqua gn̄antur in corpore: aut ꝓ
pter conseruationem indiuidui: ⁊ sic generatū a tertia dige
stiua non appropriat sibi locū: sed aliqua gn̄antur propter
spēm ⁊ nō indiuiduum: ⁊ sic natura destinare pōt ⁊ appro
priare locuꝫ illis. Ad aliud dr̄ ꝙ lac ordinatur ad aliud scꝫ ad
indiuiduum: sed qḋ generatur in tertia digestiua ꝓpter cō
seruationem indiuidui nō ordinatur ad aliud. ¶ Queritur
de lacte: vtrum debeat esse albi coloris. Et videtur ꝙ nō de
beat esse album: sicut vult ysaac in vrinis: ⁊ Auic. ⁊ Constā.
medij colores ex extremis efficiūtur: extrema aūt nō ex me
dijs. Unde cōpositio naturalis est vt ab extremis fiat me
diū ⁊ nō a medio extremū: sed coloris extrema sunt albedo
⁊ nigredo: medij colores rubeꝰ: glaucus: pallidus: liuidus
⁊ plures alij ab ysaac determinati: ⁊ ab alijs auctoribꝰ. Sꝫ
lac generat̄ ex sanguine mēstruo sicut volunt auctores: san
guis aūt est rubeus: aut ergo ꝯtingit lac esse rubeum: aut
cōtingit extremū colorem fieri ex medio qḋ esset cōtra natu
ram: relinqt̄ur ergo lac esse rubeum ⁊ non album. Item di
cit Auic. ⁊ Arist. calor agens in materiam humidā eam deni
grat: in siccam vero dealbat: sed lac est materia humida: er
go denigrabitur. In ꝯtrariū est sensus ⁊ ysaac in dietis vni
uersalibꝰ dicēs lac quāto albiꝰ: tanto melius: ⁊ hoc innuit
lac esse albū. Silr̄ oēs alij auctores. Ad hoc dicendū ꝙ lac al
bum est: vnde si quis q̄rat vtrū lac sit albū: sensu indiget vt
dicit Aristo. in primo topicoꝝ de niue. hm̄oi aūt albedineꝫ
hꝫ ꝑ naturā ꝯtinētis scꝫ mamille q̄ est alba: glandulosa: fri
gida ⁊ humida. Sed nota ꝙ color pōt alicui dari duplr̄: aut
rōne materie: vnde in pluribus si materia est alba: ⁊ qḋ effi
citur ex illa materia est albū: vel si nigra nigrū. Aliqn̄ dat̄ co
lor ab agente: alio modo a mō operandi sicut cultellus ꝓm
ꝙ magis vel minus opatur in suū obiectum: quarto modo
datur color a tota specie sicut dicimus ꝙ pica est varia ⁊ cy
gnus albus: ⁊ q̇nto modo dat̄ a cōtinēte sicut in ethiopibꝰ
Dico ergo ꝙ lacti dat̄ color a mamillis sicut ab agēte prin
cipaliori ⁊ immediato ⁊ tāꝙ̄ a cōtinente. Ad primū dico ꝙ
aliquid pōt fieri ex aliquo quadrupliciter ꝓm Aristote. xiij.
de animalibus. vel materialiter sicut scānuꝫ fit ex ligno: vel
formaliter sicut ex humiditate gn̄atur vel efficitur sperma
vel formaliter sicut vrina dr̄ in senibus formari: aut effectiue
sicut sanguis ab epate: vel successiue sicut de mane fit meri
dies vel ecōtra: ⁊ sic succedēdo. Dico ergo ꝙ lac nō efficitur
ex sanguine formalr̄ ⁊ effectiue: sed materialiter ⁊ successi
ue: ⁊ sic gn̄atur eius color successiue. Ad argumētū igit̄ qn̄
dr̄ ꝙ mediū efficitur ab extremis: ⁊ nō ecōuerso: verum est
qn̄ fit gn̄atio formalis ⁊ nō successiua. Ad aliḋ qḋ obijcis ꝙ
calidū agens ⁊c. dico ꝙ Ari. ⁊ Auic. intelligūt de calore re
gulato a natura soluꝫ: ⁊ non de regulato a natura ⁊ anima
simul. Sed ista solutio non videtur vera: q2 Auicē. hanc po
nit caplo de hu. q̇ non solū generantur ab agente regulato
a natura solū: igitur dico alr̄ ꝓm quosdaꝫ ꝙ illa ꝓpositio in
telligitur de calore agente ꝓm totalitatem ⁊ ꝑfectioneꝫ sue
operationis: sed q2 in corpore humano totā suā operationē
nō ꝑmittit: qm̄ si sic destrueret̄ corpus humanū: iō nō opor
tet denigrare hm̄oi lactis subaꝫ. Aliter dicēdū ꝙ color lacti
datur a ꝯtinente ⁊ nō ab agente. ¶ Querit̄ vtrū serū sit ca.
⁊ videtur ꝙ sic: dicit Ga. oē acutum esse calidū ⁊ siccū: sꝫ se
rum est acutū: sicut dicit ysaac in dietis vniuer. ergo. Itē vt
dicit Ga. res subtiles frigidas inuenire nō potuit nisi ace
tum: sed ꝙ sit subtile: hoc est ratione cuiusdam superficia
lis substantie ca. ⁊ sic. acquisite a calore extraneo seu exterio
ri aereo: sed substantia seri est subtilis: igitur. Itē oē diuisi
uum incisiuum mundificatiuum grossoꝝ humoꝝ est cali. et
sic. sed serū est hm̄oi. In cōtrariū est iste auctor dicēs ꝙ i la
cte est triplex substantia: vna aquosa: alia butyrosa: alia ca
seata: serosa aūt substantia lactis ab auctore appellat̄ aquo
sa: sed talis est fri. ⁊ hu. igitur serū est fri. ⁊ hu. Item Ga. in
cōmēto supra regimen acutoꝝ repꝑhendit quosdā medicos
q̇ in egritudinibus ca. acutis dabant serū ꝓ digestiuo. nō q̇
dem in hoc ꝙ dabant serū ꝓ digestiuo: sed in hoc ꝙ in oī
bus vtebantur vnico digestiuo ⁊ euacuatiuo: vnde serum
digestiuū est: igitur cū oē tale ꝓm Ga. detur per cōtrarieta
tem: igitur erit contrarie complexionis respectu acutorum
morboꝝ ⁊ sic erit fri. Ad hoc ꝙ serum simplr̄ est frigidū. Sꝫ
nota ꝙ in sero est duplex substantia: scꝫ centralis que est fri
gida: ⁊ ista est multa in quantitate respectu alterius ⁊ dn̄a
tur. Est alia superficialis pauca in quantitate ⁊ hec est cali
da: ⁊ rōne istius dr̄ incisiuum diuisiuum grossoꝝ humoꝝ ⁊
eoꝝ mundificatiuum: sed q2 ista pauca est in sero respectu
cētralis: ideo a centrali denominatur frigidū. Et si arguas
ergo in lacte erūt quattuor substantie: ⁊ tamē ysaac nō po
suit nisi tres. Respōdeo ꝙ ysaac intelligit de sequestrabili
bus a seinuicem: sꝫ ista superficialis est indiuisibilis ab aq
sa. ¶ Sed queritur cum lac sit mixtum ex quattuor elemen
tis: ⁊ vnūquodqꝫ resoluit̄ in ea: ex quibus componitur: qua
re nō est vna pars compata igni ⁊ cholere: sicut phlegmati
sanguini ⁊ melancholie. Solutio: q2 ꝓm pħum. xvj. de aīali
bus. ignis non coincidit in mixto cum alijs elementis sub ꝓ
pria materia sed aliena. Est enim elementum multū habēs
de forma ⁊ parum de materia: ⁊ est eius intentio semper cō
sumere: ⁊ q2 in seipsum non potest agere: ideo querit mate
riam alienam in quam agat: ⁊ sic cū aduenit mixto: aduenit
sub materia aliena. Alia aūt elementa aduenīunt sub mate
riebus proprijs: ideo in resolutiōe lactis nō reperitur ignis
q2 eius materia nō fuit in lactis compositione. ¶ Queritur
de complexiōe lactis absolute: ⁊ videtur ꝙ sit fri. q2 ꝓm phi
laretū continens immutat contentum ad suam crasim: sed
mamille sunt frigide complexionis: igitur ⁊ lac. Item sicut
dicit Arist. quarto methe. ⁊ in libro celi ⁊ mundi: omne mix
tum denominatur ab eo qḋ in eo dominatur: sꝫ in lacte sunt
tres substantie: quarum due sunt frigide vt serosa ⁊ casea
ta: ⁊ vna solum calida ⁊ humida scꝫ butyrosa: ergo denomi
nabitur ab illis duabus cum in lacte magis dominentur: er
go est fri. Item sicut dicit Ga. omne conseruatiuum fit per
simile: ⁊ hoc innuit in tegni dicens: Si vis conseruare cra
sim qualeꝫ inuenisti similia similibus offeres: repressio aūt
fit per contrarium. Sed dicit Auicē. ꝙ lac reprimit comple
xionem cholericam calidam ⁊ siccam: ergo lac est ei opposi
tum in complexione: ergo fri. ⁊ hu. Item dicit Auic. in prin
cipio secundi: ꝙ omne mixtum debet denominari a substan
tia centrali: sed substantia centralis lactis est caseata: ergo
fri. ⁊ sic. Item Ga. in de simplici medicina ponit lac frigi. ⁊
similiter barth. Cōstantinus: ergo est fri. In contrariuꝫ est
iste auctor dicens esse calidum ⁊ humidum in primo gradu
Item omne dulce calidum est ꝓm ysaac in dietis vni. sed lac
est hm̄oi: igit̄. Itē sicut dicit pħs ars etsi imitet̄ naturā in
quatū possit nūꝙ̄ pōt naturā attingere in suis opationibꝰ
vn̄ opationes nature meliores sunt multo artis: sed oē qḋ
nutrit est ca. ⁊ hu. g̊ si aliqḋ nutrimētū a natura ordinet̄ illḋ
dꝫ eē ca. ⁊ hu. sꝫ lac est nutrimētū a natura ordīatū: igit̄ aut
natura deficeret in opatiōe sua plusꝙ̄ ars qḋ nō est ponere
Itē sicut dicit Arist. in li. de aīalibus. qḋ est vitellū respectu
volatiliū est lac in ambulātibꝰ respectu eoꝝ: sed vitelluꝫ est
ca. ⁊ hu. igit̄. Itē qḋ cito ꝯuertit̄ in aliq̇d sile est illi: vn̄ habē
tiū symbolū facilior est trāsitꝰ: sꝫ lac ꝓm Aui. cito ꝯuertit̄ in
cholerā: g̊ sile est ei: g̊ lac est ca. Tunc q̄ritur de cōtrarietate
q̄ est de lacte: dicit enim Constan. ⁊ Bartho. ⁊ Ga. lac fri. eē
Rasis ⁊ Auic. ponunt lac esse temperatum: iste ysaac vero
ponit lac eē ca. in primo gradu. Itē dicit Ga. lac esse vicinū
phlegmati: iste auctor dicit lac esse vicinū sanguini. Ad pri
mū q̇ q̄rit̄ cuius cōplexiōis sit lac: dicunt q̇dā ꝙ lac dicitur
esse tale vel tale respectu cōplexionis humane: sed cōplexio

humana duplex est. s. radicalis ⁊ fluens: sed cõplexio radi-
calis est temperata in gradu: ⁊ respectu illius dicunt lac ca-
li. ⁊ hu. ⁊ hoc modo dicunt ysaac intellexisse. Sed respectu
cõplexionis fluentis que intẽditur vsq; ad scdm gradũ: lac
aũt in primo: dicunt ꝙ sic est frigidũ: ⁊ sic loquitur Constan
tinus. Sꝫ ista solutio nulla est: qm̃ sic de quolibet possemꝰ
dicere esse ca. ⁊ esse fri. sicut de vino ⁊ quolibet alio respe-
ctu radicalis ca. ⁊ respectu fluentis fri. Quarẽ a quibusdaꝫ
dr̃ lac posse dupľr considerari: aut in cõparatione ad sangui
nem ex quo generatur: si absolute sic ponunt ca. ⁊ hu. cũ sit
corporis humani nutrimentũ: tñ respectu sanguinis huma
ni a quo gñatur: qui est menstruus fri. est. Primo modo lo-
quitur auctor iste: 2ͦ modo Ga. Aliter dr̃ a q̃busdã ꝙ lac
sumptũ formaľr est ca. ⁊ hu. si effectiue est fri. qm̃ dicit Aui.
ꝙ si aliqd̃ corpus lacte vtatur cõtinue ⁊ assidue illud infrigi
dat: ⁊ sic ꝑ Auicẽ. patet ꝙ est effectiue fri. ⁊c. Aliter dr̃ ⁊ me-
lius ꝙ cõplexio põt dari alicui multipľr: aut rõne eius ma-
terie: aut finis: aut agentis: aut rõne continentis. Si ratiõe
agentis tunc cum calor debilis sit agens ⁊ calor debilis ab
Auic. pro frigiditate reputatur: sic lac rõne agentis est frig.
Item rõne continentis est fri. qm̃ mamille que sunt frigide
immutant ipꝫ ad suã crasiꝫ. Si aũt loquamur de lacte rõne
finis cum eius finis sit nutritio: ⁊ omnis nutritio sit ꝑ cal.
⁊ hu. sic lac est ca. ⁊ hu. Si aũt rõne materie remote ⁊ remo
tissime: cum hmõi materia sit sanguis in epate generatus
tunc lac est ca. ⁊ hu. Si propinque mediate tũc lac est fri. q:
sua materia ꝓpinqua mediata est sanguis mẽstruus qui est
fri. Si ꝓpinque ⁊ immediate: tũc talis materia est sanguis
mẽstruꝰ in mamilla iam receptus: ⁊ hoc dupľr qm̃ iste san
guis in duobus locis digeritur. cũ eñ receptꝰ est in mamil
la delegatur ꝑ venam seu viã quandã ad cor protensam: et
ibi digeritur: ⁊ tunc est ca. ⁊ hu. post hoc aũt ꝑ aliam viã re
uertitur ad mamillam: ⁊ vlterius subtiliãdo digeritur: ⁊ sic
est fri. Ga. aũt ⁊ alij auctores loquũtur de lacte rõne conti-
nentis ⁊ agentis: ⁊ rõne materie ꝓpinque: ⁊ ideo ponunt
lac fri. ysaac aũt ratione finis ad queꝫ ordinatur: ⁊ sic est ca.
⁊ sic patet qualiter remouetur controuersia inter auctores
scꝫ Gale. ⁊ bartho. ⁊ Constan. ex vna parte ⁊ ysaac ex alia.
Sed nondũ pꝫ de cõtrouersia inter alios auctores: ⁊ Auic.
⁊ rasiꝫ dicentes lac esse temperatũ: ideo dicenduꝫ ꝙ lac ſm
ꝙ cõparatur ad cõplexionẽ humanã sic loquũtur alij aucto
res: sed cõsideratum ſm se ⁊ in se: sic loquuntur Auic. ⁊ ra-
sis dicẽtes ꝙ si lac fuerit in suis tribus substantijs adequã-
tum temperatum est respectu suꝑplus: si non fuerit in di-
ctis substãtijs adequatũ: nõ. Hoc viso dicamus lac esse sim
pliciter fri. ⁊ hu. ſm ꝙ vult Ga. ⁊ alij. s. Constan. ⁊ Barth. ⁊
Auicẽ. etiã in principio scdi. Ad argumentũ in contrarium
oẽ dulce calidum ⁊c. concedo si illud fuerit dulce a tota sua
natura: ⁊ ab eo qd̃ in eo magis dñatur: ⁊ rõne eius magis
cadit in viã nutrimẽti: sed talis dulcedo nõ est in lacte. Nõ
eñ est dulce a natura ꝓpria ⁊ radicali: sed solũ rõne substã-
tie suꝑficialis: sed ab illa substantia lac non denoĩatur. Ad
aliud: ꝙ natura ordinauit lac ad nutrienduꝫ: sed in illa ordi
natiõe habuit aspectuꝫ ad finem: rõne cuius finis dedit la-
cti aliã cõplexionẽ. Considerauit eñ natura ꝙ lac erat ꝓ nu
tritione fetus q̃ est mollis virtutis debilis nõ potẽs digere-
re grossum nutrimẽtũ: nec in eius substãtiã ꝯuertere: ideo
lac debuit eẽ liq̃dũ: fluidũ: subtile: aqueũ vt citius digerere
tur. Alia cã: q: oportuit esse suũ nutrimẽtũ distensibile: qm̃
fetus ꝑ ꝓcessum in tẽpore distẽdiť ſm oẽm dimẽsionẽ: ideo
lac fuit creatũ fluidum ⁊ humidum: aquosum: vt esset adiu
uãs ad hmõi distensionẽ ⁊ non impediẽs. Ad aliud dico ꝙ
nõ est sile de vitello ⁊ lacte: ⁊ ratione agentis: ⁊ rõne mate-
rie: ⁊ rõne finis vltimi. aues eñ sunt calidiores ambulanti-
bus. Itẽ sanguis in volatilibus est calidior: ⁊ ex illo gñatur
vitellum clarũ subtile ⁊ mundũ: sed lac gñatur ex sanguine
menstruo qui est fri. Item vitellum est ꝓpter nutritionem
fetus calidi: ⁊ propter nutritionem fetus frigidi: igitur non
est simile. ¶ Queritur vtrum lac sit calidius sanguine: vi-
detur ꝙ sic: quia vt dicit Aristote. digesta sunt calidiora in-
digestis: sed lac est sanguis secundo coctus: igitur. Item di-
cit Ga. ꝙ crudum potest decoqui: et coctum non potest in

crudari: cum ergo lac ex sanguine generetur: aut hoc erit
per maiorem decoctionem aut coctum incrudabiť: sed hoc
non est possibile: igitur. In ꝯtrarium est Gal. dicens ꝙ si-
cut epar calidius est mamilla: sic sanguis calidior lacte. Ad
hoc dicunt q̃dã ꝙ lac põt cõparari ad sanguinẽ: ⁊ hoc dupľr
aut ad sanguinẽ venalẽ ⁊ arterialẽ: ⁊ sic sanguis ẽ calidior la
cte: aut ad sanguinẽ mẽstrualẽ ⁊ sic lac calidiꝰ ẽ sanguĩe: cũ
hmõi sanguis sit fri. ⁊ hu. Alij dicũt ꝙ loquẽdo de calore ele
mẽtari sanguis calidior ẽ lacte: sꝫ loquẽdo de calore viuifico
ꝓcedẽte ab aĩa: cũ in lacte sit potẽtia magis ꝓpinq̃ ad hoc vt
fiat mẽbrũ vel ps mẽbri: sic dicunt lac esse calidius. Sed ista
solutio nulla: qm̃ sanguis q̃ ẽ in aĩali est ĩ ꝓpinquiori potẽtia
vt fiat mẽbrũ vel pars mẽbri q̃ͣ sit lac. Alij dicũt ꝙ lac ⁊ san-
guis ſm ꝙ sunt extra aĩal: tũc lac est calidiꝰ cũ sit digestibiliꝰ
⁊ citiꝰ mẽbra nutrit. Si aũt ꝓut sunt in animali: sic sanguis
est calidior. Sꝫ per istam distinctionem non soluũtur argu-
menta: Ideo dicamus ſm Gal. ꝙ sanguis simpliciter cali-
dior est. Ad primũ q̃ dicit: lac est sanguis scdo coctꝰ: ꝓut ly
secundo dicit posterioritatẽ in tempore: ita ꝙ sit sensus: lac
est sanguis posterior coctus: ⁊ sic habet veritatem ꝓpositio
⁊ non ꝓut ly secundo dicit interiorem calorem ⁊c. Sed ista
solutio nihil valet: qm̃ petit illud qd̃ dꝫ monstrare: petit eñ
ꝙ lac nõ sit magis coctũ vlteriori decoctiõe: ⁊ hoc ꝓponit in
argumẽto: ideo nõ soluit: ꝓpterea aliter est dicẽdũ sic. Cũ
ista ꝓpositio: digesta calidiora sunt indigestis: verum est si
illa digesta ⁊ indigesta ab eodem agente fuerint digesta: si
cut sanguis dicit calidior phlegmate: q: vtrunq; ab eodem
agente ⁊ simul digerit: sed sanguis ⁊ lac non digerũtur ab
eodem agẽte: sed a diuersis: nec simul. Sanguis eñ digeriť
ab epate: ⁊ lac a mamilla. Vel dicendũ ꝙ est simile de aqua
bullita supra fortẽ ignẽ: deinde amota ab illo igne: sed posi
ta supra debilẽ ignem: supra quem semper decoquitur: non
q: habeat calorẽ maiorẽ ⁊ augmẽtatũ: sed q: semꝑ subtilia
bitur supra paruũ ignem: sic et lac est secũdo coctus quãtũ
ad subtilitatẽ sue sube: sed non quãtũ ad caliditatẽ maiorẽ.
Ad aliud dico ꝙ Cõstãtinꝰ loquiť in illis quoꝝ vnũ ad aliud
nõ ordinatur sicut in humoribus dicens ꝙ ex cholera nõ fit
sanguis: neq; ex sanguine phlegma: sed ecõuerso: sed sic nõ
est in lacte ⁊ sanguine: qm̃ sanguis ad lac ordinatur: ⁊ de ta-
libus coctũ potest incrudari quoad caliditatẽ: licet non quo
ad subtilitatẽ substãtie. Vel dico ꝙ coctũ ab vno agente ab
eodẽ non põt incrudari: sed bene ab alio agente: sicut pꝫ de
carne q̃ vltima decoctione decocta est in aĩali cuius est. Sꝫ
si illa caro comedať: põt incrudari ab alio agẽte: qm̃ ex ea p̃
mo fiet chilus deĩde chimus ⁊c. etiã lac ⁊ sanguis hñt diuer
sa agentia vt epar ⁊ mamilla. ¶ Queritur vtrũ lac huma-
nũ sit p̃ ceteris melius ⁊ magis tẽperatũ: videť ꝙ non: q: di-
cit ysaac in die. vni. ꝙ lac humanũ est subtilissimũ: sed tẽpe-
ramẽtũ cõsistit in medio: igiť cũ subtilissimũ ⁊ grossissimuꝫ
sint extrema lac nõ erit tẽperatũ. Itẽ lac in aĩalibus gene-
ratur ex suꝑfluitatibꝰ: ⁊ siľr in hoĩe q: ex sanguine mẽstruo
sed suꝑfluitates sunt deteriores in hoĩe q̃ͣ in aĩalibus: igiť
In ꝯtrariũ est ysaac. Itẽ dicit Arist. ⁊ auctor. lac sequiť cõ-
plexionẽ aĩalis cuius est: sed inter cetera aĩalia hõ est maxi-
me tẽperatꝰ: igitur eius lac erit melius: iõ q̃ritur de contra
rietate huiꝰ auctoris in seipso. Itẽ in vno alio loco dicit ꝙ
post lac humanũ caprinũ est melius: in alio loco ꝙ post lac
humanũ camelinũ est melius. Ad primũ scꝫ vtrũ lac huma-
nũ sit melius. Dicenduꝫ ꝙ de lacte ꝯtingit loq̇ dupľr: aut a
parte cõplexiõis ⁊ tẽperamẽti in tribus substãtijs: sic hũa-
nũ est melius: q: est ca. ⁊ hu. ꝯplexionis respectu lactis alio
rũ aĩaliũ. Itẽ tẽperatũ est in tribus substantijs. Si vero lo-
quamur de lacte rõne cõpositiõis: cũ humanũ lac sit cõposi
tiõis debilis: ⁊ sit multũ fluidũ: sic vacanũ est eo meliꝰ. Vel
dicẽdũ ꝙ loq̇mur de lacte in via medicine: aut nutrimenti:
Si in via medicine hoc est dupľr: aut in via medicine exte-
rius applicate: aut interius. Si primo mõ tũc lac humanũ
est meliꝰ: q: calidius ⁊ humidius ⁊ magis tẽperatum. Itẽ
est suaue: mulcebre: mollitiuũ ⁊ sedatiuũ doloris: ⁊ in mul-
tis iuuatiuum. Si interius sic camelinũ est melius: qm̃ inci
siuum est ⁊ diuisiuum grossorum humoꝝ ⁊ eoruꝫ mundifi-
catiuum. Si autẽ loquamur de lacte in via nutrimenti: aut

igitur administratur respectu etatis adolescentie ⁊ infantie
⁊ sic humanū est melius: qm̄ maiorem similitudinem hꝫ cū
natura humana q̄ aliud lac: qm̄ lac humanū ex sanguie mē
struo generatur: ⁊ infans in matrice ex sanguine menstruo
nutriebatur: ⁊ sic in illa etate ꝓpter maiorem similitudinē
melius nutritur ex lacte humano. Itē melius hꝫ nutriri ex
lacte matris q̄ alterius mulieris ꝓpter maiorem siītudinē
Si aūt loquamur de lacte respectu etatis iuuentutis: cum
in illa etate mēbra iam sint dura: ⁊ virt⁹ fortis: indigēt gros
siori nutrimēto: ⁊ sic cū vaccinum lac sit grossioris nutrimē
ti: melius est illis. Alia causa quare lac humanum magis cō
petit pueris: q: magis figurabile ⁊ citius: qđ est necessariū
in illa etate. Si autē velimus sustinere ꝙ lac humanū sit me
lius: possumus respondere ad argumēta: vnde dicendū ꝙ
subtile est multis modis: aut in substantia: aut in actione:
aut in passione ⁊ obedientia. Dicēdum est igitur ꝙ lac hu-
manum melius est ⁊ subtilius in passione ⁊ obedientia: q:
omni lacte est passibilius ⁊ magis obediens: lac aūt cameli-
num ceteris melius est in actione: quia est incisiuum diuisi
uum grossorꝫ humorꝫ ⁊ purgatiuum. In substantia autem
pecorinū melius est: q: subtilius ⁊ aquosius: ⁊ minus coad
unatiuū in stomacho. Hoc viso pōt responderi ad argumē-
ta. Ad primū qđ obijcitur ꝙ est subtilius: verū est in sua sub
stātia: sed in passione ⁊ obedientia temperatū est. Ad aliud
dicendū ꝙ illa supfluitas ex qua generat̃ lac in hoīe est pu
rior ⁊ mundior superfluitatibus in alijs animalibus reper-
tis ex quibus lac in eis generatur: q: in hoīe est vis segrega
tiua puri ab impuro fortior: ⁊ melior magis operans cū di-
stinctione q̄ in alijs aīalibus: iō sanguis menstruus magis
depuratur q̄ in alijs aīalibus. Ad aliud de cōtradictiōe au-
ctoris ad seipsū dicētis in vno loco: q: lac sequitur comple
xionem aīalis cuius est: in alio ꝙ se hꝫ ꝑ semitam cōtrariam
dicendum, ſm quosdam ꝙ sequitur cōplexionem cuius est
scꝫ radicalem: sed sequitur oppositum respectu fluentis: et
ꝓpter hoc concedunt rationē istam: qm̄ quantū est ex par
te complexionis fluentis membra attrahunt qđ est eis sīle:
⁊ qđ est eis contrariū ⁊ dissimile repudiāt: ⁊ ex illo sic gene
rato hꝫ lac generari: ideo in aīalibus melancholicis lac me-
lius est q̄ in alijs: qm̄ membra attrahunt nutrimentū gros
sum ⁊ melancholicum: conuertendo illud in suā substantiā
⁊ repudiant illud qđ est subtile aereum vnctuosum: ⁊ illud
in aīalibus conuertitur in lac: ideo eorꝫ lac est bonū. In aīa
libus vero temperatis est contrarium: ⁊ sic quantū ad com
plexionem fluētem lac vadit per semitam cōtrariam. Aliter
potest dici ꝙ in lacte est duplex complexio: est enim quedā
ei data a ꝓpria materia: ⁊ hoc mō ⁊ rōne huius vadit ꝑ se-
mitam ꝯtrariam respectu aīalis ꝓpter causam modo dictā
q: membra repudiant illam materiam ex qua generat̃ lac.
Est aūt alia cōplexio data ab agente: ⁊ quia idem est agēs
qđ agit in materiā nutrimēti mēbrorꝫ ⁊ materiam lactis: h̄
modo ⁊ ratione huius lac seq̄tur cōplexionem aīalis cuius
est scꝫ rōne agentis: ⁊ sic ptꝫ ꝙ nō est contradictio. Aliter di
cendum ꝙ in alijs aīalibus ab homine vadit ꝑ semitam con
trariā. In hoīe vero ꝑ similitudinem: ⁊ causa huius est for
titudo segregatiue in hoīe q̄ non est in alijs aīalibus: quo-
niam in hoīe generatur lac ex subtiliori ꝑte nutrimēti: ⁊ val
de bene depurata que non est a membris repudiata sicut in
alijs aīalibus. Scđa causa est: q: in homine est copia nutri-
menti: nec oportet vt attrahant mēbra superfluitates aliū-
de. et sic mamilla non attrahit: nisi qđ est conueniens sue
actioni. Sed in alijs non est copia nutrimenti: ideo ad se at
trahunt membra quod est impurum ⁊ inconueniens sue
nature: ideo lac humanum vadit ꝑ similitudinem respectu
sui aīalis: sed in alijs animalibus non: sed ꝑ semitam cōtra-
riam. ¶ Queritur vtrum lac vaccinum plus abundet ī sub
stantia caseata vel butyrosa: videtur ꝙ plus in caseata: quia
dicit ysaac in die. vni. ꝙ lac vaccinū ⁊ pecorinū plus abūdāt
in caseo. Item dicit Arist. in lib. de aīalibus. ꝙ in animalib⁹
grossas herbas comedentibus abūdat zirbus: ī herbas au
tem minutas comedentibus abundat sagimen: sed zirbus
⁊ lac ex eadē materia fiūt generata in eodē aīali: sed zirbus
est grosse substātie: ergo ⁊ lac. Tunc arguitur: vacca nutrit̃
ex herbis grossioribus: ergo lac vacce erit grossi⁹ ⁊ sic gros
sioris substantie: sed si sic plus abundabit in caseata substā
tia. Item sicut dicit ysaac in die. vni. lac sequitur complexio
nē herbarū: ex qbus aīalia nutriūtur: vnde si herbe sint aro
matice ⁊ lac erit aromaticū sicut dicit. Et etiam dicit ꝙ aīa
lia esulam comedentia eorum lac est laxatiuum: sed nutri-
mentum vacce est grossum: igitur ⁊ lac. In contrarium est
auctor: dicens ꝙ lac vacce plus abundat in butyro ⁊ pecori
nū plus in caseo. ¶ Queritur vtrū lac pecorinū plus abū
det in caseo aut butyro: videtur ꝙ in butyro: sicut dicit Ga
le. in tegni. qđ ab aliquo decinditur: attestat̃ ei a quo decin
ditur: ergo cū lac pecorinum decindatur a pecore ei atte-
stat̃: sed pecus est ca. ⁊ hu. ergo ⁊ lac. sed substantia butyro
sa est cal. ⁊ hu. igitur. Itē dicit ysaac in vni. die. ꝙ lac seq̄tur
cōplexionem aīalis cuius est: sed ouis est ca. ⁊ hu. ergo erit
eius lac ca. ⁊ hu. ḡ plus abūdat in butyro. ¶ Queritur vlteri⁹
qđ lac plus restringit ventrem: aut vaccinū: aut pecorinum
videtur ꝙ pecorinū: qm̄ venter restringit̃ ꝑ fri. ⁊ sic. sed lac
pecorinum est plus abundans in caseo: ⁊ ꝑ ꝯñs plus est fri.
⁊ sic. Ad hoc dicunt quidam ꝙ plus in butyro abundare est
dupliciter: aut ſm veritatem: aut ſm apparentiam: primo
modo lac peco. plus abūdat. in bu. vaccinū aūt scđo mō: ⁊
hoc patet sic q: lac pecorinum est ca. ⁊ hu. respectu aliorum
sed caliditas debetur lacti ratione substantie butyrose: igit̃
Sed in vaccino ſm apparentiam: ⁊ non ſm veritatem abū
dat substantia butyrosa: ideo plus est de caseata: cum vacca
sit fri. ⁊ sic. ⁊ qđ decinditur ab alio attestatur ei: vt per Ga.
in tegni ⁊c. Sed ista solutio nulla est que veritatem posset
continere: si lac decideretur a nutrimento per viam vnifor
mitatis: sed hoc non. Alij dicunt ꝙ abundare in caseo ⁊ bu-
tyro, hoc est dupliciter: aut quantitatiue: aut qualitatiue. si
primo modo plus abundat pecorinum: si qualitatiue vac-
cinum. Sed hec solutio lꝫ forte veritatem pretendat: quia
sumpta equali quātitate lactis pecorini ⁊ vaccini plus quā
titatiue erit in pecorino q̄ in vacino: tm̄ ad solutionē nihil fa
cit. Aliter dicēdū ſm ysaac ꝙ vac. plus abūdat in substātia bu
tyrosa ⁊ minus in caseata: ⁊ rō est ſm auctores: q: cū vacca
sit aīal melancholicum ⁊ eius membra melancholica plus
attrahunt de nutrimento: qđ est eis conueniens ſm melan-
cholicam portionē: ⁊ dissimile repudiāt qđ est ca. ⁊ aereū
humidū: vnctuosum: econuerso est de pecorino: q: eius mē
bra sunt ca. ⁊ humida attrahunt ideo de nutrimento qđ est
eis simile scꝫ ca. ⁊ hu. aereum vnctuosum: repudiantq̧ qđ
est melancholicum: ⁊ illud in lac conuertitur. Ad argumen-
ta solutio: ꝙ auctor ītelligit respectu lactis camelini ⁊ peco
rini ⁊ non simpliciter. Ad scđm ꝙ simile est de lacte ⁊ zirbo
dico ꝙ non est simile: q: zirbus generatur ex residuo nutri-
menti deciso a nutrimento per viam vniformitatis: sed nō
sic lac: q: per viam sequestrationis. Vel dicendū ꝙ lꝫ vtraq̧
ex residuo nutrimenti: tm̄ calor agēs supra illa aliter ⁊ aliter
agit in lacte ⁊ zirbo: qm̄ ī zirbo ingrossando ⁊ ī lacte subtiliā
do ⁊ digerendo. Vel dicendum ꝙ lꝫ vtraq̧ ex residuo nutri
menti: non tm̄ ex eodē residuo: q: lac ex residuo aereo ⁊ non
sic zirbus: igitur nō est sīle. Ad aliud ꝙ vacca nutrit̃ ex gros
so nutrimento tm̄ pars eius subtilis aerea in lac conuertit̃:
⁊ grossa pars in substantiam mēbrorꝫ. Ad aliud qđ querit̃
de pecorino. Dicendū est vt dictum est. Ad illud qđ obijcit̃
qđ decinditur ab aliquo. Dicendū ꝙ verū de illo qđ decin-
ditur ꝑ viam vniformitatis ⁊ continuitatis: sed lac decindit̃
per viam sequestrationis. Ad aliud: ꝙ lac sequitur comple-
xionem aīalis. Dicendum est sicut dictū est nūc superius: ꝙ
quantū ad cōplexionem radicalem lac non sequitur eius cō
plexionem: qm̄ lac ex diuersa materia respectu materie nu
trimentalis generat̃: sed quantū est ex parte complexionis
fluentis bene pōt veritatē habere: qm̄ ꝯplexio fluēs resul-
tat ex administratione sex rerū non naturaliū: ⁊ ex illis sīlr
lac gn̄atur: ⁊ illarū cōplexionē sequit̃. Vel dicendū ꝙ ex ꝑte
agētis seq̄tur cōplexionē aīalis cuius est: sed ex ꝑte mate-
rie se hꝫ ꝑ semitā ꝯtrariā. Vel dicendū ꝙ verū est quātū ad
illā partem animalis a qua decinditur: ⁊ q: a mamilla de
cinditur: ideo ei attestatur: et non toti animali. Ad aliud
quesitum dicitur ꝙ vaccinum magis restringit ventrem:

q: in eo plus abūdat substantia caseata qualitatiue: ⁊ a qua
litate fit alteratio: a quantitate vero augmentatio: ⁊ a sub-
stantia nutritio: ⁊ q: in vaccino substātia caseata abundat q̄
litatiue: in pecorino quantitatiue: ideo vaccinū plus restrin
git q̄ pecorinū. p hoc p3 solutio ad argumēta. ¶ Queritur
in quo tempore lac sit melius: videtur ꝙ in autumno qm̄ la
ctis bonitas attenditur ex parte butyri: sed in autūno plus
abundat substantia butyrosa. igitur. Item lac sequitur na
turam cōplexionis herbarum ex quibus animal nutrit: sed
herbe sunt in autūno in suo cōplemento: in quo cōplemen
to sunt meliores: vt dicit Arist. igitur. In contrarium est au
ctor: dicens lac vernale esse melius duabus de causis quas
assignat in littera. Item sicut vult auctor bonitatem opera
tionis ⁊ virtutis sequitur bonitas lactis: sed in vere virtus
est fortior ⁊ digestio melior: igitur sua operatio melior: ⁊ sic
lac est melius. Itē3 sicut dicit haly supra tegni. temperamē
tum cōplexionis sequitur fortitudo virtutis: sed in vere est
complexionis temperamentum: ergo in vere virtus fortior
sed a virtute fortiori melius lac generatur: igitur. ¶ Tunc
queritur de ɔtrarietate istius auctoris i lib. isto. ⁊ i die. vni.
quia hic dicit lac vernale melius esse: ⁊ in die. vniuer. autū-
nale melius esse. Solutio: ꝙ lac vernale potest dupliciter cō
siderari: Uno modo quantū ad eius finem: ⁊ ad eius princi
pium. Si quantum ad eius principium tūc est pessimū: cuius
duplex est cā. sm Ari. in principio veris lac est partui ppin
quum: ⁊ sic est liquidissimū: fluidum totu3 aqueū a virtute
valde debili generatū ⁊ sic pessimum est. Alia causa: q: est
immundum ppter superfluitates q̄ remanserunt post par
tum que miscētur cum lacte: ⁊ sic lac est immundu3. Tertia
causa est a parte nutrimēti: q: in principio veris herbe sunt
adhuc nimis parue ⁊ tenere: vnde quasi aqua sunt: et in-
de ex illis fit lac aqueum: fluidum: liquidum: frigidum vl-
tra modum: ⁊ quantum ad ista loquitur ysaac in dietis vni
uersalibus. Si autem sumatur lac quantū ad finem veris:
q: tunc est remotum a partu ⁊ a superfluitatibus depuratū
⁊ a meliori nutrimento generatu3: ⁊ tunc melior est pascua
⁊ virtus aīalis est fortior tunc: sic loquitur ysaac hic. Scd̄a
causa faciens ad sui augmentum est radix superior: q: tunc
sol est in suo ascensu: sed in autūno est in recessu: ⁊ q: in suo
ascensu: sol influit calorem ad vitam ⁊ conseruationem faciē
dum: econtra vero in suo recessu: igitur. ¶ Queritur de la
cte a parte sue mulsionis: vtrum lac nouiter tractu3 sit me-
lius: aut iam diu mulsum ⁊ conseruatum: videtur ꝙ lac diu
reseruatum sit melius: q: dicit Ga. vinum oleum ⁊ pingue
dō quanto antiquiora: tanto meliora. Sed simile est de illis
⁊ de lacte: igitur. Item sicut dicit Aristo. ⁊ Auicē. fetus sic-
ce matris quanto propinquior partui tāto melior: ⁊ auctor
iste similiter illud innuit: g p oppositū fetus matris humide
quāto ptui ppinqor tanto peior: sed lac diu mulsu3 ppor-
tionatur fetui humido: igitur. In contrariu3 est auctor iste
Ad hoc dico ꝙ lac recēs nouiter mulsu3 melius est reserua
to: ⁊ cā huius est: q: lac est nature aquee: vnde h3 multū de
substātia humida: aquosa: ⁊ parū de caliditate ⁊ hec cito ex
halatur: ⁊ q: lac non cōmēdatur p parte maiori nisi ratione
sue caliditatis: ideo si reseruet deterioratur cum illa exhale
tur: ⁊ magis fit fri. ⁊ hu. Et hoc p3 p Ga. in de creticis die-
bus: vbi dicit ꝙ radix superior influens in hec inferiora sem
per se tenet a parte fortioris: ⁊ sic cum frigiditas ⁊ humidi-
tas in lacte habeant dñium: si reseruetur a superiore corpo
re iuuatur: ⁊ sic magis infrigidatur ⁊ deterioratur. Ad illud
de oleo: vino ⁊c. Dicendum ꝙ non est simile: qm̄ in illis est
calor fortis: nec resoluitur a calore aereo: sed hmōi melio-
rantur ppter consumptionem humiditatis: tm̄ calore eorū
naturali nō destructo: ⁊ si in lacte humiditas consumatur:
hoc tm̄ fit cum exhalatione caloris naturalis: igitur deterio
ratur. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile: q: fetus humi-
dus materialiter peccat per humiditatem que ad tempera
mentum reducitur tractu temporis per eius consumptio-
nem ⁊ caloris naturalis fortificationem: sed non est sic de la
cte: q: tractu temporis eius complexio non fit magis sicca:
nec calor eius intenditur: immo exhalatur: et tunc lac plus
peccat per sui frigiditatem q̄ humiditatem: ⁊ ideo quanto

to propinquius sue mulsioni tāto melius. ¶ Queritur cuius
complexionis sit butyrum: ⁊ videtur ꝙ calide: q: omne vn-
ctuosu3 est ca. ⁊ hu. vt dicit ysaac in die. vniuer. sed butyru3
est vnctuosum: igitur. Item omne qd̄ supernatat elemen-
tis grauibus est cali. ⁊ hu. q: proprium est elementorum le-
uium supra grauia esse: sed butyrum supernatat alijs cibis:
igitur. Item dicit Auic. butyrū esse ca. ⁊ hu. Constantinus
vero dicit temperatum. ¶ Queritur vtrum butyrum miti
get dolorem: videtur ꝙ non: q: sm Auic. dolorem mitigan-
tia sunt narcotica: igitur. In contrariu3 est cōis vsus practi
cātium. ¶ Queritur vlterius quem humorem habeat gene
rare. videtur ꝙ sanguineum: q: dicit haly simile ex simili ha
bet generari: sed buty. est ca. ⁊ hu. igit. In contrariu3 est ra
sis dicēs ꝙ ex butyro generatur humor phlegmaticus. Ad
primum dubium respondetur ꝙ si butyru3 dicatur tale vel
tale hoc est respectu cōplexiōis humane: sed complexio hu
mana duplex ē: fluēs ⁊ radicalis. Si respectu radicalis: tūc
est ca. ⁊ hu. q: excedit calorem radicalem in caliditate. Si re
spectu caloris fluentis: cum ille ponatur in scd̄o gradu: sic
dr̄ frigidum: q: eius caliditas non extenditur vsq3 ad scd̄m
gradu3: sed deficit aliquantulu3. Uel respectu fluentis pos
semus dicere temperatum: q: parum recedit a cal. ⁊ hu. in
scd̄o gradu. Per hoc p3 solutio ad controuersie3 inter Cō
stanti. ⁊ Auic. q: Constantinus loquitur de complexione tē
perata large sm sui latitudinem: sm ꝙ est in puncto tēpe-
rato ⁊ in propinquis illi puncto: ⁊ sic loquendo butyru3 est
temperatum. Auic. vero loquitur de temperamento in pū-
cto: ⁊ stricte. ⁊ sine dubio buty. non est temperatu3: ideo di
cit ca. ⁊ hu. circa scd̄m gra. citra. Ad illud: qd̄ supernatat: il
lud non est ratione sue complexionis: sed ratione substan-
tie sue vnctuose. Ad secundum quesitu3. Nota ꝙ quedam
dolorem mitigant materie fluxum remouendo sicut faciūt
repercussiua. Alia sensum amouendo sicut narcotica. Do-
lor enī est sensus rei contrarie. Alia materiam euaporando
sicut euaporatiua. Alia virtutem confortando sicut res cal.
⁊ hu. ⁊ temperate: cantilene iocūde: soni dulces ⁊ huiusmo
di: tunc enim p hoc virtus obliuiscitur dolorem. Itē fortifi
catur ⁊ potentior est ad expellendum materiam malam: et
ista via butyrum valet ad mitigandum dolorem; q: ca. ⁊ hu
mi. temperatum: ⁊ sic in eo delectatur natura: ⁊ per eu3 for
tificatur. Item alia rō: q: pororū est aperitiuum: ⁊ sic fa-
cit euaporationem materie. Itē ratione sue humiditatis iu
uat ad distensionē sustinendū: q̄ distensio causat dolore3 in
membro sicco. Ad aliud quesitū: veru3 est ꝙ ex parte sue cō
plexionis bonum humorem posset generare: sed ex pte sue
substātie repugnat: vnde p accidens nō generat bonu3 hu-
morem: q: refugit locū decoctionis: ⁊ non pōt inde digeri:
q: qd̄ non digeritur: non bene nutrit. ¶ Queritur vtrū ca-
seus cōpetat in regimine sanita. ⁊ videt ꝙ sic. sm Ga. qd̄ de
cindit ab aliq̄ attestat ei a quo decidit: s3 butyrū decindit a
lacte: ⁊ sm ysaac lac est vnum de melioribus nutrimentis:
igitur ⁊ caseus. Itē dicit Aui. ꝙ vnū de melioribus in regi.
sa. est tenere ventrē mollē ⁊ sumere rem digestibilē: s3 recēs
caseus ventrē remollit. Itē cito digerit: igit cōpetit. In cō
trariū est auctor in littera dicēs ꝙ ōis caseus naturalr pessi
mus. Item nihil generatiuū lapidis cōpetit in regi. sa. sed
caseus est hmōi sm istū auctorē: igit. Itē rasis in almanso-
re vbi disputat de caseo i fine cōmēdat oē3 caseu euitari: igi
tur. ¶ Querit q̄s caseus sit melior: aut crudus aut coctus
ꝙ coctus sit deterior p3: q: caseus propter eius duriciē vitu
perat: s3 qd̄ propter duriciē ⁊ viscositatē vituperat peius ē q̄
qd̄ ppter duriciē tātū: s3 coctus acq̄rit viscositatē: nec p illā
amittit duriciē: igitur. In ɔtrariū est Ga. in cōmēto supra
regimē acutoru. dicēs ꝙ legumina p eoru decoctionē acq̄rūt
bonitatē: s3 sicut legumina sunt melācholica sic ⁊ caseus: igit
¶ Querit q̄s melior aut perforatus aut solidus ⁊ conti-
nuus: videtur ꝙ perforatus: q: caseus peccat p grossitiem
substātie: sed pforatus est substātie rarioris ⁊ sic subtilior: e
igit. In cōtrariū est vsus. ¶ Querit quare stulti ita libēter
comedūt caseū. ¶ Querit vtrū vinū cōpetat post admistra
tionē case: videt ꝙ nō: qm̄ caseus ē dure digestōis nec cito di
geritur: s3 vinū facit ad penetrationē citā: ⁊ sic facit caseum

transire indigestum quod est pessimum: igitur. Item dicit Ga. ꝙ si post opium administretur vinum: opium cito interficit: ⁊ hoc quia vinum facit opium ad cor penetrare: ergo pariter vinum facit caseum indigestum cito penetrare: quod est malum: igitur. In contrarium est visus. ¶ Queritur vtrum caseus sumptus cum diureticis habeat lapidem generare: videtur ꝙ non: quia diuretica lapidem habent frangere ⁊ diuidere: igitur. Item sm istum auctorem lapis generatur ex hu. aquosis fluidis in se tm acumen habentibus: rõne cuius fit lapidis gñatio: sed caseus recens: licet sit hu. ⁊ aquosus: tñ non hꝫ acumen: igitur. Ad primũ istorum dicendum ꝙ in via cibi non cõpetit: qm cibi dꝫ sumi tãta quantitas ꝙ ex ea fiat sufficiens nutritio: sed casei nõ dꝫ sumi quãtitas magna qm naturam aggrauaret ⁊ digestioni repugnaret: ⁊ finem cibi non attingeret. Sed in via medicine põt cõpetere: ⁊ hoc per accidens: qm sua ponderositate facit descendere cibaria ad locũ digestiõis: ⁊ sic effectiue valet ad nutritionem ⁊ non materialiter: ita ꝙ eius substantia in substantiaꝫ mẽbrorum conuertatur. Uel dicendum ꝙ oĩs caseus vniuersaliter est pessimus. Est enĩ malus in prima digestiua: q: rõne sue cõplexiõis: ⁊ rõne sue substãtie repugnat digestioni. Peior in scda: q: virtutem secunde digestiue debilitat ⁊ epar sui acumine qđ habet: eo ꝙ vetus ⁊ etiaꝫ qđ hꝫ a sale ⁊ sic substantiã epatis dissoluit: ⁊ sic eius virtutem ledit. Recens vero eum remollit: ⁊ digestio viget p cõstrictionẽ eius penes se. Item eũ infrigidat ⁊ sic peior in scda. In tertia vero pessimus: q: inobediens conuersioni ⁊ rõne cõplexionis: ⁊ q: durus ⁊ grossus terrestris ⁊ solidus: ⁊ sic de difficili ei assimilat. Si velimus sustinere ꝙ sit pessimus: possumus rñdere ad argumẽta. Ad primũ dr ꝙ si per viã cõtinuitatis ⁊ vniformitatis ppositio est va: aut p viam sequestrationis ⁊ sic nõ est vera: ⁊ q: caseus decindit p viã sequestrationis: nec in illo remanet substantia illa a q̃ laus inerat lacti: ideo caseus non seqtur bonitatem lactis. Ad scdm dicendũ ꝙ verũ est respectu casei antiqui. sed hoc simplr falsum. Si aũt velimus sustinere ꝙ caseus sit bonus respondemus ad auctoritatẽ ysaac ꝙ loquit de substantia caseata ammotis alijs substantijs: ⁊ hoc verum est q: sic est pessimus. Sed caseus cuꝫ tribus substantijs bonus: ⁊ sic loquitur auctor cũ eum vituperat. patet p precedẽtia: prius enĩ determinauit de substãtia serosa per se ⁊ butyrosa p se: igit in loco illo vbi determinat de caseo: determinat de substantia caseata per se: ⁊ nõ est dubium hmõi substantiam p se non esse bonã: sic loquitur auctor. Sed si sumatur caseus vt in eo sunt tres substãtie p cõmixtionem: hoc mõ põt dici bonus. Ad aliud dubiũ dicẽdum ꝙ crudus melior ẽ: ⁊ coctus peior: q: in decoctiõe acquirit viscositatem: ratiõe cuius redditur digestiõi inobedientior: ꝙ prius esset. Et qđ obijcitur ꝙ legumina meliorantur: dr ꝙ legumina plus dicunt peccare ppter ventositatẽ eorum ꝙ substãtie duriciẽ: ⁊ q: ventositas lꝫ ex toto non auferatur: sicut vult Gale. tñ p parte minuitur: ideo meliorant: sed caseus peccat ppter duriciẽ substantie q̃ non amouetur p decoctionẽ: ⁊ cũ hoc acquirit viscositatem. ¶ Queritur quis melior aut assatus: aut elixatus. Dicẽdum ꝙ recens assatus melior: q: peccat p multaꝫ humiditatem q̃ amputatur p assationem. Sed si vetus assaretur eius substantialis humiditas auferretur: ideo si ꝯtingat eũ decoqui melius esset p elixationem ꝙ p assationem ꝙuis vterqꝫ sit malus. Ad aliud q̃situm dicendũ ꝙ psoratus peior est: q: hoc demonstrat eius siccitatẽ ⁊ sue humiditatis substantialis deperditionẽ. Sed ille q̃ est cõtinuus adhuc hꝫ partes butyrosas q̃ tenent ptes cũ partibus: ratione cuius substãtie caseus laudat sm ꝙ laus ei debet in cõparatione vnius ad aliũ. Et nota ꝙ rara cõpositio est duplex: q̃daꝫ est a fortitudine caloris: ⁊ illa raritas est bona: q̃dam est a debili coagulatiõe partium mollium: ⁊ illa similr q̃nqꝫ est bona. Et quedã cõpositio rare siccitatis ⁊ deperditionis humiditatis substantialis: ⁊ hec nõ est bona ꝯpositio: ⁊ talis est in caseo psorato. Ad aliud quesitũ de stultis quare libẽter comedũt caseum. Una cã est: q: simile appetit sibi: stulti aũt sunt melancholici ⁊ caseus est melãcholicus. Alia cã est: q: caseus est cibus ⁊ condimentũ: hꝫ enĩ naturam vtriusqꝫ: ⁊ iõ cibus est cito apparatus: ⁊ q: stulti circa pparationem suorum ꝯdimentorum sunt non multũ soliciti: ideo libenter comedũt caseum cũ paratum inueniũt. Sed ꝯtra primam solutionem obijcit qm stulti sunt discrasiati: ⁊ dicit haly ꝙ discrasia innaturalis appetit dissimilia: ergo appetunt dissimilia: non ergo caseum. Ad hoc dicendum ꝙ lꝫ talis discrasia sit innaturalis: tñ est eis assueta ⁊ quasi naturalis effecta: q: dicit Ga. ꝙ cõsuetudo est altera natura: ideo caseus est sue discrasie similis. Ad aliud q̃situm de vino dicendũ ꝙ in parua quantitate nõ cõpetit: q: vini parua quãtitas a membris attrahitur: ⁊ sic illud vinum secum defert caseum. Sed in magna quantitate cõpetit: qm in stomacho remanet nec ad mẽbra totũ attrahitur: ⁊ sic facit caseum in stomacho morari ⁊ facit ad eius digestionem: ⁊ sic manens in stomacho: q: ponderosus facit ad bonam digestioneꝫ aliorum cibarorum. Ad illud qđ obijcitur de opio. Respõdeo ꝙ nõ est simile: q: opiũ nullo modo cibus est: sed caseus aliqñ cõpetit vt visum est. Ad aliud q̃situm. respõdeo ꝙ caseus recens non sed vetus sic: q: lapis gñatur ex hu. phlegmaticis in se acumẽ habentibus: lꝫ igit in recenti sit aquositas ⁊ a diureticis consumatur: tamẽ ibi non inuenit acumen a quo dꝫ lapis generari. Sed in vetusto eius humiditas cõsumitur cito ⁊ hꝫ acumen: tum ratione vetustatis: tñ rõne salsitudinis: ⁊ ideo cũ diureticis administratum põt lapideꝫ generare. Et qđ obijcitur ꝙ diuretica lapides frangunt: verũ est in materiaꝫ siccã sicut est lapis confirmatus agentia: sed in materiaꝫ humidam non: et q: in caseo veteri humiditatem inueniunt eam consumunt: ⁊ reliquum comprimunt: ⁊ sic lapis potest generari ex caseo cum diureticis.

¶ De volatilibus.

Volatilia vniuersaliter sunt subtiliora ⁊ leuiora oibus carnem habentibus: sunt etiã digestibiliora oibus aialibus ambulantibus: minus tñ sunt nutribilia: sꝫ siluestria minus domesticis sunt humida: ⁊ tenuiorẽ habent carnẽ: sunt ⁊ faciliora digestioni. Causa raritatis carnium est p sui laboris nimietate: ⁊ subtilitate sui aeris ⁊ siccitate. Necesse est ergo cõtraria horum habeãt domestica: sed tñ domestica plus nutriunt ⁊ sunt tẽperatiora: atqꝫ laudabileꝫ generant sanguinem pro sui humiditate: laborisqꝫ temperie. Porro domestica campos inhabitantia sunt meliora comedẽtibus in casula pro sui motu: ⁊ q: escam suscipiũt q̃ nature sufficit. Rursus ceteris volatilibus starna est subtilior: pulliqꝫ perdicũ: pulliqꝫ gallinacei: post hoc perdit fasianus ⁊ gallina. Reliquis vero auibus duriores ⁊ grauiores sunt grues ⁊ pauones: vñ non oportet manducari eos in estate: nisi mortuos vno die: in hyeme vero postꝙ occisi fuerint duobus vel tribus diebus maneant: sicqꝫ manducentur vt caro eorum fiat tenera. Humidior est ceteris anser: anas: strutio ⁊ pulli columbini: precipue si sint in casula nutriti: id circo sunt grossi: duriqꝫ ad digerẽdum: maxime si eorum pascua sunt in lacubus ⁊ in similibus locis: hoc testatur sui odoris saporisqꝫ horribilitas: pulli tamen columbini sunt meliores: propterea anser: anas: strutio: ⁊ similia stomacho sunt nociua: grauãt enim ⁊ putrefaciunt euꝫ propter sue humiditatis superfluitatem: suiqꝫ labilitatem. Sed eorum ale dissimiles sunt eis: faciles namqꝫ sunt ad digerendum: ⁊ longinque a corruptione pro sui laboris motusqꝫ nimietate. Propter hoc q̃ nihil ex eis est comedẽdũ pter alas ⁊ collũ: collũ enĩ nihilominus est in motu et labore: ⁊ q̃re subtilius ẽ ⁊ grani carẽs odore ac sapore: ⁊ qm

etiam volatilia non habent talia membra vt alas et collum. Aues aūt terrestria loca incolentes meliores sunt in paludibus ⁊ lacubus habitantibus. Omnibus ergo auibus aquosa habitantibus loca: anates sunt deteriores. Preterea oibus turtures sicciores sunt: quare nō oportet eos comedi nisi cū vnius anni fuerit: ⁊ māducētur post occisionē trāsacto die: taliter enim comeste laudabilē gn̄ant sanguinē: mediocrem videlȝ inter grossum ⁊ subtilē. Calidiores oib⁹ auibus passeres sunt: alieq; parue aues: stiptici ergo sunt ⁊ sanguinis incensiui.

De pullis

Galli gallinarū leuiores sunt digestiōi ceteris domesticis volatilib⁹: ⁊ laudabilē generāt sanguinē: appetitū cōfortant: et oib⁹ naturis sunt cōueniētes: q̄ si cū aq̄ coquāt̄ ⁊ cū aceto: modicoq; cymino cōdiantur: mitigationē calidū habētibus stomachū inferunt: eosq; ad temperatam reducunt complexionē maxime ab egritudine ad sanitatem: ꝙ si cocti fuerint absq; aceto: fiunt meliores ⁊ vtiliores ventrē volentibus humidum habere. Rursus si ius eorum cū aceto vuarum agrestium: succove malorum punicorum acetosorum: aut cū sumac cōdiat̄: stomachi est confortatiuū: atq; cholericā habentibus solutionem soluenit: ⁊ debilem habētibus ac defectum appetitū calidum esui datū: cū suauitatis odoris suiq; saporis ingens desideriū puocat: aliquantis etiam fit nutrimētum. Laudabiliores tn̄ pulli masculi canere incipientes ⁊ in temperata pinguedine existentes. Gallina vero minus pullis est humida: ppterea hec ad pullorū cōparationem digestioni est difficilis: tn̄ bene digesta pluris erit nutrimēti. Q si de ea simplex ius cōficiatur erit melior: q: ab aqua quiddam humiditatis acquirit: vnde stomachi est cōfortatiuū: multum dans nutrimentuȝ: Si aūt cū succo vuarū agrestium vel malorum granatorum agrestium acetosorum sicut superius diximus condiatur: erit contra cholericam egestionem. Galli vero iuuenes sunt duriores ad digerendū minorisq; humiditatis q̄ galline. Decrepiti autē iuuenibus mollioris ⁊ teneriorisq; sunt carnis: tardi tn̄ sunt digestioni. Qui si coquātur in .xv. libris aq̄: multūq; salis ibi misceat̄: ⁊ sup pennas quousq; consumpta fuerit caro ponat̄: deinde vna nocte manere dimittat̄: mane vero calefactū ius ⁊ esui datum: sic optime valet contra colicā passionē: caro em̄ eorum quiddā hȝ ventositatis: qd in coctione solutū fit causa solutionis. Porro si vetus gallus findatur: et omnia ei⁹ viscera extrahantur: ⁊ de semine croci hortensis: polipodio: caulibusq; siluestribus impleatur: ⁊ in .xv. libris aque coquatur donec caro cōsumatur sic est vtilissima colicam habentibus passioneȝ: viscosos enim ⁊ phlegmaticos purgabit humores: melācholicam etiam habentibus complexionem subuēnit: ⁊ grossam stomachi ventositatem excludit: dolorem enim eius mitigat: tremorem ⁊ arteticam dolorem curat: et valet contra periodice febris plixitatē.

De pullis columbinis.

Pulli colūbini calidi sunt ⁊ copiose humidi: quāobrem grossum dant nutrimētum qd testatur grauitas ad volandum: sȝ volare inchoantes amittunt illam grauitatem: fitq; eorum caro leuior ⁊ ad digerendum acceptabilior: est etiaȝ conueniēs phlegmaticā habentibus complexionē: incōueniens cholericis ⁊ calidis natura. Columbi in iuuentute manentes vel transeuntes eam dure sunt digestionis: ⁊ illaudabile faciunt nutrimentū: vtpote nocumenti gn̄atiuum.

De extremitatibus volatilium.

Testatur Gale. extremitates volatilium hec esse ad totius cōparationeȝ q̄ sunt viscera aialium ad eorum corporis cōparationem. Venter oīm volatiliū lacertosus est durus ad digerendum: sed si digeratur multum dat nutrimentū: oibus tn̄ ventribus anserinus est laudabilior: ppter copiā humiditatis sui aialis: post hunc gallinaceus. Similiter et iecur: et hi sunt ceteris nutribiliores ⁊ cōueniētiores. Ale vero vniuscuiusq; volatilis sunt alijs membris laudabiliores p sui motus ac laboris nimietate: constat enim motus multitudine humorum superfluitatem expelli: vnde ala fit saporosior ac digestibilior. Rursus iuuenum volatiliū ale sunt meliores puerilibus pro fortitudine motus eorum. Pullorum vo ale lȝ bene nutriant: paruū tn̄ dant nutrimentū. Colla laudabilis nutrimēti sunt ppter nimium motum quem habent sicut diximus de alis: sed colla anseris ⁊ galline sunt meliora collis omniū aialium. Similiter volatilia castrata oibus aialibus ambulantibus sunt vtiliora: necnon galli castrati oibus volatilibus conueniētiores: laudabilius em̄ nutrimentum ⁊ perfectum generant sanguinem. Cerebella eorum nihilominus cerebellis ambulātiū sunt meliora. Cerebella enim volatilium minoris humiditatis ⁊ viscositatis sunt cerebellis ambulantium: ppter hoc ꝙ iudicamus horū cerebella parum esse humida ad illoruȝ comparationem: sed laudabiliora oibus cerebellis volatilium sunt cerebella pullorum: starnorum: perdicum: gallorum ⁊ gallinarum.

Superius determinauit ysaac de dieta sumpta ab ambulantibus ⁊ eorum superfluitatibus: hic autem de dieta sumpta a volatilib⁹. Et pmo determināt de sumpta a substātia eorum. Secūdo de sumpta ab eorum superfluitatibus scd'a ibi. Qua hec sunt volatilib⁹. Querit̄ q̄ sint calidiora aut volatilia: aut ambulantia siue gressibilia. videtur ꝙ ambulātia: dicit philosophus .xxiij. de animalibus: ꝙ animalia magna calidiora sunt paruis animalibus. Et causam reddit: quia magis habent de sanguine: ⁊ hoc manifestat etiaȝ per hoc ꝙ animalia sanguine carentia sunt frigida: sicut serpentes: sed ambulantia sunt maiora volatilibus: igit̄. Iteȝ dicit philosophus ꝙ habere sanguinem ⁊ calorem fortem cōcomitantur: cuius signum est: quia cor plus continet de sanguine q̄ aliquod aliud membrum calidius est. Sed dicit Arist. ꝙ simile est de toto ⁊ de parte. Si ergo pars dicatur calidior alia: quia plus habet de sanguine: similiter ⁊ totuȝ respectu totius: sed ambulantia plus habēnt de sanguine: igitur. In oppositu3 est Aristote. dicens ꝙ ambulabile animal est sanguineum respectu volatilis: volatile vero cholericum: sed animal cholericum calidius est sanguineo: igitur. Item sicut dicit Ga. ⁊ hoc vult auctor iste in dietis vniuersalibus: Elementa vilia leuia in volatilibus dominantur respectu ambulantium: ⁊ in ambulantibus elemēta grauis

respectu volatilium: sed vnūquodq3 mixtū debet denominari ab eo, qd̄ in eo dominatur: igit̄ cum elemēta leuia sint grauibus calidiora: sequitur ⁊c. Item sicut dicit philaretus calidum facile mobile: ⁊ frigidum difficile mobile: sed volatilia sunt multum mobilia respectu ambulātum: igitur. Ad hoc dicendum ꝙ duplex est calor sicut ponit Ga. ponēs elementarē ⁊ viuificum. Est aūt calor elementaris qui est in mixto inquantum mixtum est: ⁊ loquendo de tali calore saxifraga calidior est iusquiamo: quia ad sui cōmixtionē magis concurrit calor elemētaris ⁊ plus. Si aūt loquamur de calore viuifico ab aīa influxo: plus est talis calor in iusquiamo: q2 maior est saxifraga. Est alius calor viuificus ꝓcedēs ab aīa qui inest mixto inquantum generatum: ⁊ qui calor a duobus spermatibus decanditur. Dicendū igitur ꝙ si loquimur de calore habito ꝑ influētiam aīe ⁊ huiusmodi calor est viuificus: ⁊ huius subiectum est sanguis: animalia ambulātia sunt calidiora: ⁊ sic loquitur phs de tali calore cum dicit ꝙ animalia magna habent plus de sanguine ⁊ sunt calidiora: sed iste calor in animali nō manet ſm qd̄ animal cadit in nutrimentum: immo ex toto ammotus est ſm ammotionem aīe: nec ratione talis caloris fit nutritio. Loquendo autem de calore elementari volatilia sunt calidiora: qm̄ ad eorum commixtionez concurrunt elementa leuia plus ſm virtutem q̄ grauia respectu animalium ambulantium: in ambulantibus vero econuerso: ⁊ q2 huiusmodi calor elementaris manet in mixto: ſm ꝙ cadit in nutrimentum: ideo calidiora sunt volatilia ambulantibus: ⁊ sic loquitur ysaac. Ad primum igitur dicitur ꝙ ambulantia calidiora sunt calore viuifico: quia ab illo sumitur augmentum ⁊ per illuz fit. Ad aliud dicendum ꝙ ratione sanguinis ⁊ caloris in sanguine fundati sunt calidiora: sed ratione illius non cadunt in via nutrimenti: tō non obijcitur cū hic agatur de dieta.

¶ Queritur gratia huius: cum volatilia sint calidiora ambulantibus: quare potius administrant̄ febricitāb9 si contingat administrare q̄ ambulantia vel eorum extremitates: sicut pedes porci qui satis sunt laudandi. Dicendum ꝙ plus competunt q̄ pedes porci. Una causa est: q2 l3 informatiue sint calidiora: tñ effectiue pedes porci sunt calidiores: ⁊ hoc est quia calor eorum est in grossiori substantia: ⁊ talis calor pl9 habet calefacere q̄ in subtili substantia manens: sicut dicit ysaac in dietis vniuer. ꝙ psilium plus infrigidat q̄ aqua. Alia causa est: q2 fe. est mala complexio ca. ⁊ sic. in qua multum timemus de inflammatione: humiditas autē vnctuose cito inflāmatur: ⁊ q2 ambulantia respectu volatiliuz sunt ca. ⁊ hu. ideo ratione humiditatis vnctuose cito inflammarētur. sic nō sunt volatilia: q2 sicca sunt respectu ambulātiuz non autem sunt ita sicca ꝙ in siccitate febris addant. Tertia causa est: q2 volatilia sunt magis digestibilia ⁊ minus grauatur natura in eorum digestione q̄ in pedibus porci q̄ magis sunt duri ⁊ neruosi. Item volatilia sunt magis a superfluitatibus depurata: ⁊ ideo non tantum timetur de eoruz putrefactione.

¶ Queritur que volatilia sint calidiora: aut in aquis degentia: aut in campis: videtur ꝙ in aquis degētia sint frigidiora. Sicut dicit philaretus continens immutat cōtentum ad suam crasim: sed aquatica in aquis siue ab aquis continentur: ideo. Item sicut dicit Ga. cibus dat stomacho propriam complexionē. ⁊ hoc confirmat dicens ꝙ si quis cholericus assuescat cibaria phlegmatica complexio eius mutabitur: sed volatilia aquatica nutriūtur cibis phlegmaticis fri. ⁊ hu. igitur. s3 habitantia in campis nutriūtur granis que plus sunt calida cibarijs aquaticorū: igit̄. Itez sicut vult Ga. in tegni. ⁊ haly supra illum locū: Discrasia naturalis appetit similia: ⁊ innaturalis contraria seu dissimilia: sed volatilium discrasia aquas inhabitantium naturalis est: ⁊ appetunt locum frigidum: ergo. In contrariuz est rasis dicens huiusmodi aues esse calidiores: ⁊ hoc confirmat per odorem: dicens ꝙ sunt odoris grauis ⁊ horribilis talis odor attestatur caliditati ⁊ siccitati: igitur. Ad hoc dicendum ꝙ aquatice aues vniuersaliter sunt calidiores cāpestribus. Sed notandum ſm Arist. ꝙ quedam aues inhabitant aquas propter earum caliditatem maximam ⁊ excellentem sicut est coruus piscator. Quedam autem ꝓpter eorum nimiam siccitatem: vt reprimatur per humiditatē eq̄ sicut cignus. Quedam autem q2 ab aquis suum nutrimentum sumunt sicut est ardea: vnde quedam sunt multo calidiores degentium in campis. Ad primum argumentum ꝙ continens immutat ⁊c. ⁊ ad scdm: q2 per idem soluunt̄: dicendum ꝙ duplex est complexio: radicalis ⁊ fluēs. Radicalis autem est immobilis ⁊ manens semper eadem: nec illa mutatur a continente: s3 fluens bene pōt mutari: vnde si illa mutetur in volatilibus aquaticis: tamen quia illa complexio non remanet: immo permutatur ſm ꝙ cadunt i via nutrimenti: ꝓpter hoc nihilominus etsi mutetur cōplexio illa: dicentur ille aues calide: quia quod cadit in nutrimentū non habet complexionem fluentem sed radicalem. Et dicitur complexio fluens: cōplexio habita ꝑ presentiam aīe: ⁊ per sui influentiam. Aliter dr̄ ꝙ mutare est duobus modis. Uno modo de contrario in contrarium: ⁊ sic non mutat cōtinens contentum: nec cibus stomachum. Alio modo dicit̄ mutatio idem qd̄ remissio: ⁊ hoc modo continens bene potest mutare contentum ⁊ cibus stomachum: ⁊ sic l3 remittatur cōplexio: tñ sua complexio remanet. Ad aliud: ꝙ discrasia naturalis ⁊c. dicenduz ꝙ illaꝝ auium: quarum est habitatio in aquis ꝓpter nimiam caliditatem: ⁊ earum quaruz est propter nimiam siccitatem: earū discrasia non est naturalis: sed plus innaturalis: ⁊ ponit̄ hic vt ear[illegible]n cōplexionez valeant refrenare aque quas habitant. Ue[illegible]icenduz ꝙ discrasia naturalis: quedā est temperata ⁊ hec [illegible]ilia appetit: quedā lapsa: ⁊ hec est duplex: aut eñ est lapsa lapsu paruo: ⁊ sic adhuc appetit similia: aut lapsu magno ⁊ sic dissimilia: et q2 ille aues que nimis sunt calide: ⁊ ille que nimis sunt sicce sunt lapse magno lapsu: ideo dissimilia appetunt.

¶ Queritur que melius nutriunt: aut volatilia aut ambulantia: ⁊ non queritur que plus nutriunt: q2 ambulātia pl9 nutriunt. Et videtur ꝙ ambulantia melius nutriunt: q2 sicut dicit ysaac in die. vni. ꝙ nutritio per similitudinē fit: qd̄ ergo maiorem similitudinem h3 cum natura humana: melius nutrit: sed ambulantia plus conueniunt cū natura humana: q2 masticant sicut homo: tum etiam q2 vadunt et in pluribus alijs assimilantur: igitur. Item sicut dicit auctor omne domesticum animal melius nutrit siluatico: s3 ambulantia sunt magis domestica q̄ volatilia: igitur. Item sicut dicit phs in lib. de morte ⁊ vita. calor naturalis physic9 humi. radicale qd̄ est subiectum vite non cessat depascere ⁊ cō destruere: illud ergo qd̄ isti ꝯsumptioni plus resistit meli9 nutrit: sed ambulabile est huiusmodi: igit̄: q2 per sui humiditatem ei obuiat: vnde nisi esset humiditas nutribilis cito consumeretur humidum radicale: sed nutribilis humiditas maior est in ambulabili q̄ volatili: igitur. In contrariuz est auctor dicens ꝙ volatilia naturaliter sunt subtiliora et leuiora omnibus ambulantibus sunt eniz digestibiliora: s3 minus nutribilia: vult ergo ꝙ melius nutriant: licet minus. Item sicut dicit auctor: aīalia meliori nutrimento nutrita sunt meliora: sed volatilia nutriuntur granis: ambulantia herbis: sed granū melius est nutrimentum: igitur. Ad hoc dicendum ꝙ bonitas nutrimenti pluribus modis potest esse. Uno modo aliquid dicitur bene nutrire ratiōe complexiōis sicut pulli gallinacei: galline: carnes pecorine: hec eñ sunt ca. ⁊ hu. complexionis: ⁊ etiam ratione compositionis hec bene nutriunt. Quedam enim ratione compositiōis bene nutriunt etsi non ratione complexionis: sicut ꝑdices: carnes porcine vituline: capreoli ⁊ cōsimiles que sunt rare compositionis. Tertio modo dicitur aliquid bene nutrire ratione ordinationis nature: q2 illud natura ordinauit ad nutritionem: sicut lac dicitur melius nutrire spermate: licet sperma sit ca. ⁊ humi. quia tamen non est a natura ordinatum: ideo nō bene nutrit. Quarto modo aliquid dicitur bene nutrire ratione sue mundiciei: sicut dicimus vniuersaliter masculum esse meliorem femina: q2 mundiorem. Quito mō ratione similitudinis: sicut triticum dr̄ melius nutrire ceteris granis. Dicendum ergo ꝙ ex parte complexionis ⁊ ordinationis nature ambulantia melius nutriunt: tñ ex parte aliarum conditionum volatilia melius: q2 conditiones sunt fortiores ⁊ meliores. Naz nutriunt ex parte materie ⁊ similitudinis

litudinis ⁊ cōpositionis: ꝗ cōpositio plus facit ad nutritio-
nem ꝙ complexio. vnde rōne cōplexionis nō fit nutritio: ſꝫ
alteratio: rōne aūt cōpoſitionis fit nutritio. Ad primū dico
ꝙ fit melior nutritio per ſilitudinē in eſſentialibus: ⁊ nō in
accidentalibꝰ: ⁊ ideo cōcedit ꝙ ambulantia magis aſſimilā
tur. verū eſt in accidentalibus ꝗ nō faciunt ad nutritionem
ſicut maſticare: pedibus ire: iacere ⁊ ſimilia talia que nō fa
ciūt ad nutritionē. Sꝫ volatilia ꝯueniūt in eēntialibꝰ ꝗ ſunt
mūdicies: cōpoſitionis raritas: digeſtionis obedientia eoꝝ
ꝙ leuitas. Ad aliud conceditur facta cōparatione in eadē ſpe
cie ſicut comparat yſaac domeſtica ad ſiluatica eiuſdē ſpe
ciei: ſꝫ ſic nō eſt ad ꝓpoſitū: ideo nō valet. Ad aliud ꝙ humi
ditas ambulantis plus reſiſtit cōſumptioni: dicendū ꝙ illa
humiditas ambulantis plus reſiſtit nō ſolum: ſed etiā po
tus: qui potus pōt ſupplere defectꝰ humiditatis volatiliū:
ſed defectus nutritionis ambulātiū nō pōt per aliquid ſup
pleri. ¶ Queritur que volatilia ſint meliora aut domeſtica
aut ſilueſtria: videtur ꝙ domeſtica: qm̄ volatilia peccant ꝑ
ſiccitatem: locus ergo qui eoꝝ ſiccitatem reducit ad tēpera
mētū melior eſt: ſꝫ ille ē domeſticꝰ: igitur. Itē dicit iſte auctor
oē aial domeſticū meliꝰ eē ſilueſtri: igitur. In ꝯtrariū eſt auctor
dicēs ꝙ ſilueſtria domeſticis minus ſunt humida: ſed tene
riorē habēt carnē: ⁊ ſunt digeſtioni faciliora: ergo ſilueſtria
ſunt meliora. Ad hoc dicēdū ꝙ domeſtica vno modo ſunt me
liora: ſilueſtria alio modo. Quātum eſt ex parte cōplexiōis
⁊ copie nutrimenti domeſtica ſunt meliora: ſed quātū eſt ex
parte cōpoſitionis ⁊ mundiciei ſilueſtria meliora ſunt: ſꝫ q:
he cōditiones ſunt meliores his: ſic ſilueſtria meliora ſunt
domeſticis. Ad primū dicēdū ꝙ licet ſint ſicciora: ſunt tamē
mundiora: quod equipollet tēperantie domeſticoꝝ: ⁊ plus.
Ad aliud ꝙ omne animal domeſticum eſt melius ſilueſtri:
dicendum ꝙ yſaac loquitur de animalibus ambulantibus
⁊ nō de volatilibus. vel dicendū ſicut prius. ¶ Queritur ꝗ
meliores ſint in regimine ſanitatis: an aues cāpeſtres aut
aquatice. et videtur ꝙ aquatice: q: oīs auis peccat per ſic
citatē: ſed nutritio fit per tēperamentū: que ergo magis ad
tēperamentum accedunt meliores ſunt: ſed aquatice ſunt
hmōi: q: earum ſiccitas per humiditatē aque remittitur: igitur.
Item bonitas nutrimenti attenditur penes eius mūdiciem
ſed aquatice ſunt mundiores: q: ab aquis mūdantur: igitur.
In ꝯtrarium eſt Raſ. vituperans aquaticas reſpectu campe
ſtriū. Item auctor iſte innuit campeſtres eſſe meliores. Di
cendū ꝙ eſſe melius eſt multipliciter: aut ex parte comple
xionis: aut cōpoſitionis: aut mundiciei: aut temperamenti
in cōplexiōe ⁊ cōpoſitiōe: aut ex parte ſilitudinis. Dicēdū
ergo ꝙ ſi aues aquatice ſint temperatiores a parte compo
ſitionis: quod forte non eſt verum: a parte cōplexionis eſt
econuerſo. Sunt enim campeſtres a parte cōpoſitionis ra
riores ⁊ digeſtioni obedientes magis loquēdo de raritate
ſupple cauſata a fortitudine virtutis. Item ſunt meliores
a parte mundiciei: qm̄ aues campeſtres a ſuis ſuperfluita
tibus melius purificantur ꝙ aquatice: qm̄ aquaticarum ſu
perfluitates interius retinētur ꝑpter frigiditatē aque clau
dētem poros exterius: nec exhalare permittētē. Ulteriꝰ di
cendū ꝙ aues inhabitantes aquas ꝑpter eaꝝ caliditatē ex
cellentem ⁊ ſiccitatem: licet ſint temperatiores: ⁊ ad tēpera
mentum maius reducantur per aquā reſpectu ſuipſius: non
tn̄ reſpectu cāpeſtriū. Item etiā aquatice ſunt immundiores
ꝑpter pororum clauſionem a frigore aque vt patet: quia in
hyeme plures ſuperfluitates gn̄antur in nobis ꝙ in eſtate
etiā ſunt in minori motu ꝙ campeſtres ⁊ motus conſumit
ſuperfluitates: igitur. Ad aliud dicendū ꝙ licet aqua lauet
exteriora nō tn̄ interiora: ⁊ nutrimentū nō fit a parte exte
riori. ¶ Queritur ꝗ aues ſint melioris nutrimēti: aut rapa
ces aut nō rapaces: videtur ꝙ rapaces: ſicut dicit auctor: ala
lia meliori nutrimēto nutrita ſunt meliora: ſed rapacia ſunt
hmōi: q: carne nutriuntur: igitur. Item piſces rapaces ceteris
ſunt meliores: ꝗ a ſimili aues. ¶ Itē queritur quare quedā
aialia ambulantia rapacia vt vrſus ⁊ vulpis cōpetūt via nu
trimēti: ⁊ quedam nō. et volatilia omnia rapacia fugiunt
vt vult Raſ. Ad primū dicēdū ꝙ aues rapaces ſunt deterio
ris nutrimēti: nec etiā cōpetūt i via nutrimēti. Et cauſa eſt
ſm Ariſt. a pte finis: qm̄ qđ a natura ad vnū ordinatur: ad aliud
nō debet ordinari vis nature ſicut patet: vitellum in ouo or
dinatur ad pulli nutritionē: albumē vero ad ſubſtātie pulli
generationē. vnde ita ordinatur ad hoc: ita ꝙ nō ad nutrimen
tum. ⁊ ſperma ita ad generandū ordinatur: ꝙ non ad nutrien
dum: lacita ad nutriēdum ꝙ non ad generandū. ⁊ q: hmōi
aues rapaces a natura ſunt ad rapiendū ordinate: ideo non
ad nutriēdū. Omne eñ quod nutrit paſſibile eſt. vnde cibi
eſt pati. he aues ordinantur ad agendū ⁊ non ad patiendū
paſſione que dicitur de cibo. Secunda cauſa eſt: q: nutrimē
tum eſt ꝑ ca. ⁊ hu. ⁊ tēperatū oꝫ eſſe: he aūt aues ſunt ca. ⁊
ſicce de ꝓpria cōplexione. Itē q: per rapacitatē ⁊ per motū
continuū ſuperfluū plus deſiccatur: ideo earū ſic. ⁊ cali. in
tēduntur. Alia cauſa eſt duricies ſue carnis: qm̄ ꝑpter nimiā
ſiccitatē tā naturalē ꝙ per motū acquiſitam carnes earum
duriores ſunt: rōne cuius duriciei digeſtioni ſunt inobediē
tes. Item alia cauſa: qm̄ aues rapaces guloſe ſunt: ideo ꝓ
pter nimiā ciboꝝ multitudinē prima digeſtio errat: ⁊ ſic ter
tia: ⁊ ꝑ ꝯſequēs parum in ſubam mēboꝝ cōuertitur: ꝑpter
qđ earū carnes ſicce manēt: ⁊ ſic digeſtiōi inobediētes. Itē
guloſe comedūt ⁊ qn̄qꝫ cibū hn̄t cū labore ⁊ pena maxime
⁊ cum habent guloſe comedūt: ⁊ ex illo plus accipiūt ꝙ di
gerere poſſint. Nec eſt ſile de piſcibus ⁊ auibus: qm̄ piſces
inquirētes ſuam predam non nimis laborant: quia vt plu
rimū eoꝝ preda coram eis eſt ꝑpter aque fluxibilitatē. Itē
iuuantur ab aqua in ſui venatione: ⁊ nō ſic aues ab aere. Itē
eoꝝ preda nō pōt abſcōdi: q: in aquis minime ſunt cauerne
nec loci occulti: ſicut ſunt ſupra terrā ⁊ in aere. Alia cauſa eſt
et melior: qm̄ piſces ſunt fri. ⁊ hu. vniuerſaliter: ideo quāto
plꝰ mouentur tāto plꝰ meliorantur: q: eoꝝ humiditas ꝑ hꝰ remit
titur: ⁊ ad tēperamētū reducitur reſpectu alioꝝ piſciū: ſed aues
peccāt ꝑ ſiccitatē: igitur. ⁊ per hoc patet ſolutio ad queſtionē
primā: ⁊ etiā ſatis ad ſecundā: qm̄ ambulātia reſpectu vola
tiliū ſunt ca. ⁊ hu. ⁊ ideo per motū nō ad tantā perueniunt
ſiccitatē nec duriciē ſicut aues: igitur quedā poſſunt eſſe bona
nō aūt ſic de auibus. ¶ Queritur qđ melius nutrit: aut pul
lus: aut pulla: videtur ꝙ pulla: quia oēs aues peccant ꝑ ſicci
tatem: ⁊ pulla plus per humiditatē ſexus ad temperamen
tum accedit: igitur. Itē hoc patet per vſum qui ponit vnā cū
auctoribus caponē eſſe meliorē gallo: eo ꝙ reducitur ad com
plexionē femine reſpectu galli: igitur. In ꝯtrarium eſt vſus plus
eligēs pullū ꝙ pullā in eoꝝ iuuentute. Itē auctor iſte dicit
ꝙ omnis maſculus eſt vniuerſaliter melior femella eo ꝙ mi
nor. ¶ Queritur tunc qn̄ eſt ꝙ gallus melius nutrit: aut qn̄
eſt iuuenis: aut qn̄ incipit canere. Et ꝙ iuuenis videtur: quia
gallus ſiccus eſt: ſed dicit auctor iſte ꝙ fetus matris ſicce
quāto ꝓpinquior partui tanto melior: igitur. ¶ Queritur cum
gallus decrepitꝰ hēat laxare ſicut dicit auctor: queritur vtrū
iuuenis ſit laxatiuus: ⁊ poſſit eſſe. videtur ꝙ ſic. Dicit auctor
ꝙ laxatiuus eſt rōe caliditatis inteſe: ſꝫ caliditas fortior eſt
in iuuene ꝙ in decrepito: igitur meliꝰ poterit laxare: q: vbi eſt
eadē cauſa ibi eſt idē effectus. Itē queritur de ꝯtrietate aucto
ris: qm̄ inter aues laudabiles enumerat perdicē hic: ⁊ i die
tis vniuer. inter illaudabiles enumerat. Item raſis ꝑdices
vituperat. Ad primū dicendū ꝙ in tēperato corpore pullus
eſt competētior: q: eſt magis tēperatus. Item magis mun
dus ⁊ a ſuperfluitatibus ſuis depuratus. Sed in corpore
diſtemperato: vt in febricitante: vbi timemus plus malā cō
plexionē calidā ⁊ ſiccā: ſic pullā dicimus eſſe meliorē: q: hu
midiorē ⁊ frigidiorē. Aut plus timemus putrefactionē: ⁊ ſic
pullus cōpetit: quia nō cito cōuertitur in putredinē: q: mun
dus eſt. Sed ſimpliciter loquendo pullus eſt melior: q: cali
dior ⁊ minor: ⁊ maioris ⁊ fortioris ꝟtutis potentis nutrire
⁊ mūdior a ſuperfluitatibus. Item eſt rarioris carnis ⁊ te
nerioris loquendo de raritate a forti calore cauſata: ⁊ nō de
raritate que eſt idem ꝙ mollicies cuiuſmodi raritas in femi
nis inuenitur. Ad primū ꝙ pulla eſt temperatior. Rn̄. ꝙ hoc
eſt falſum: imo pullus. Ad aliud dicēdū ꝙ pullus eſt melior
quando incipit cantare: quia tunc eſt mundior ⁊ virtutis for
tioris potentis ipm̄ melius nutrire. Et qđ arguitur de fetu
ſicce matris. Rn̄detur ꝙ illud intelligitur in ambulantibus
⁊ non in volatilibus. Uel dicendum ꝙ gallina nō eſt mater

sicca: imo temperata. Ad aliud dicēdū q̄ gallus decrepitus
est laxatiuus: ⁊ nō iuuenis. Et causa sue laxationis est: qm̄
in gallo decrepito sunt ibi terrestres partes aduste per calo
rem antecedentem in anteriori etate. Item in eo est abun
dans humiditas accidentalis ex cuius cōmixtione cū parti
bus terrestribus ⁊ viscosis fit laxatiuus. Sed sic non est in
iuuene: imo per oppositum: q: nō habet partes terrestres
adustas: nec humiditatē tantam accidētalem. De perdice
dicēdū q̄ a parte cōplexionis vituperabilis est: q: fri. ⁊ sic.
⁊ sic loquit̄ rasis ⁊ auctor in die. vniuer. Sed a parte cōposi
tiōis rare ⁊ bene digestibilis est laudabilis: ⁊ sic loquit̄ hic.
¶ Querit̄ quare ⁊ p̄ quā viam valēt cōtra maculā in ocu
lo sanguis columbin⁹ ⁊ anguille. Rn̄deo q̄ sanguis colūbi
valet: quia calidus penetrat maculā: ⁊ quia humidus eam
remollit: ⁊ q: est acutus abstergit. Est em̄ sanguis acutus
ratione siccitatis columbe que est fri. ⁊ sic. ⁊ inde dicit̄ vale
re minuendo columb. sub ala. Sanguis anguille solū valet
remolliendo maculā: ⁊ debet administrari cum abstersiuis
⁊ sang. columbe per se. ¶ Querit̄ quare aues habēt duos
pedes solum: quia sunt erecti corporis: q: dicit ysaac in die.
vniuer. in compositione volatiliū dn̄antur elementa leuia:
sed elemēta leuia de sui natura mouētur de cētro ad circūfe
tiam: ideo eriguntur: quia elementa leuia sunt in eis a dn̄io
sed in ambulatibus sunt elementa grauia a dominio: que
mouentur ad cētrum: ideo non sunt erecti corporis. Alia cā
est: s̄m Aristo. q: vnūquodq̄ conseruatur in loco in quo ge
neratur: ⁊ quia aues gn̄antur in aere volunt per naturam
cōseruari: sed erectio corporis facit ad hmōi erectionē: igit̄.
Itē quattuor pedes fuerūt necessarij i ambulantib⁹ ꝑpter
grauitatē ⁊ magnitudinē corporis. Uel dicendū q̄ manus
in hominibus ꝓportionantur pedibus ⁊ ale in volucribus
pedibus: ideo habent quattuor pedes equipollēter. Item
s̄m Aristo. omne animal habens hancham h₃ duos pedes
solū: qm̄ hancha ꝓportionat̄ duobus pedibus: ⁊ q: homo
habet hancham: igit̄ ⁊c̄. ¶ Querit̄ quare aues cāpestres
habēt pedes fissos: ⁊ aquatice habent coriū in pedibus: et
pedes ligatos. Causa est s̄m naturam a parte finis: q: s̄m
q̄ dicit Aristo. natura vnūquodq̄ animal muniuit instrumē
to: per quod possit conseruari ⁊ nutriri: ⁊ q: campestres ac
quirunt sibi nutrimentū per pedes: ideo muniuit eos in pe
dibus fissis: vt meli⁹ possent per eos nutrimentū acquire
re. In rapacibus fissos ⁊ magnos vt meli⁹ rapiāt. In alijs
que sunt apte volare pedes competentes gratationi sicut
galline ⁊c̄. Sed aquatice habent pedes ligatos de corio: q:
qd̄ facit remus in gubernatiōe nauis: facit pes in talibus
ad eos regendū in aqua ad nutrimētū cōsequendū. Et ideo
vetule bene sciunt findere corium pedū anserum: qn̄ volūt
vt non vadant ad aquas. ¶ Querit̄ quare aues cōicant cū
homine in vociferādo non sic aīalia gressibilia. Causa est q:
aues in regione sp̄uali vel vitali cōicant cū homine: q: sunt
erecti corporis: regionis aūt sp̄ualis est vociferare. Sed am
bulantia non cōicant cum homine in regione sp̄uali: sed in
feriori: ⁊ ideo ambulāt vt homo. ¶ Querit̄ quare aues nō
habent dentes. Causa est: q: sunt calide ⁊ sicce cōplexionis
nutrimētum suū sine masticatione digerere potentes: ⁊ q:
dentes faciunt ad nutrimenti preparationē: illa preparatio
ne non indigent: ideo nō habent dentes. Sed si querat̄ qua
re pisces habēt dentes: cum sint aīalia rapacia. Respōdeo:
q̄ non habent dentes vt cibum masticent ⁊ vt digestiue pre
parent: sed vt ad rapiendū sint aptiores. ¶ Querit̄ quare
volatilia habēt duplicē stomachū. Ratio est: q: habēt vnū
saccum cibum preparantē loco dentiū: vnde qd̄ faciunt den
tes in alijs animalibus facit primus stomachus in quo cib⁹
⁊ potus recipitur: vt ibidem remolliatur: ⁊ ad alium stoma
chum preparetur: vnde grana remollita ibidem ⁊ aliquātu
lum alterata ad secundum stomachum mittuntur: ⁊ vlteri⁹
ibi digeritur anteq̄ ad epar mittat̄. ¶ Adhuc querit̄ qua
re non hn̄t receptaculum melācholie. Causa est: q: tota in
plumas conuertitur ⁊ vngues: ideo nō fuit necessariū. Itē
nec cholere: qm̄ tota trāsmittit̄ per membra vt reddātur le
uiora cum sint multum mobilia: ⁊ etiam ad intestina trans
mittit̄ ad excitandum expulsiuam. Et si obijcitur q̄ expul
siua viget per cali. ⁊ hu. dicēdum q̄ hoc principaliter: tamē
a cholera iuuatur tanq̄ ab excitante ⁊ mordicante. Uel di
cendum q̄ tota transmittitur ad stomachum: vt fortificetur
digestio.

¶ De ouis.

Ua hoc sunt animalibus volatilibus: quod
sanguis ⁊ sperma sunt animalibus ambu
lantibus. sicut enim sanguis ⁊ sperma sunt
materia ⁊ nutrimētum supradictorum aīa
lium ambulantium: ita oua sunt materia ⁊ nutrimen
tum volatilium. Oua enim volatilium masculum suc
cumbentium: hec duo in se retinere videntur: sper
ma videlicet et nutrimentum. Proinde velociter ⁊
multum nutrientia ⁊ confortatiua: velociter nutriūt
ꝑpter sue substātie subtilitatem suiq₃ liquoris tēpe
ramentū: corporis sunt cōfortatiua: quia quāto plus
calor in eis operatur: tāto magis induratur. sicut vi
demus in exterioribus fieri: quanto enim calor ignis
in eis operat̄: tāto magis indurari incipiūt: nutrimē
tum dant multum: quia tota eorum substantia muta
ta membris omnino assimilat̄: pro sui nature huma
ne nature vicinitate: maxime eorum vitella: quia in
calore ⁊ humiditate sunt temperata: magis vidētur
esse humane complexioni similia: sed tamen si assent̄
ab igne calorem suscipiūt: ⁊ siccitatem. vnde fiunt de
siccatiua: minusq₃ caloris refrigeratiua. Si vero cū
aqua fuerint elixa: humiditatem sumunt: proinde mi
nus desiccatiua magisq₃ caloris mitigatiua. Albu
men tamen eorum aliquātulum frigiditati ⁊ grossita
ti pertinet: vnde est durum ad digerendum ⁊ tardū.
Propterea oua inter se quattuor modis discrepant
Primus pro animalium naturis ⁊ eorum etatibus.
secundus ꝑpter longinquitatem temporis ouorum
in aere manentium. tertius est artificium coctionis
eorum. quartus si plus q̄ oporteat vel minus coquan
tur. Diuersitas autem naturarum ouorum ⁊ cetero
rum animalium ⁊ etatum multiplex est: quia si oua
de tēperatis fuerint animalibus bene carnosis etiā
⁊ iuuenculis: ceteris fiūt laudabiliora: maxime si ma
sculis fuerint succumbentia. contraria autem ecōtra
rio. Proinde oua perdicis ⁊ galline sunt laudabilio
ra. sunt enim crasse ꝑpter escam vel quietem quam
habēt. si vero fuerint iuuenes ⁊ masculos habuerint
multo plus erunt laudanda. aīalia em̄ masculis suc
cumbentia calorem habent vehementiorem: quare
odor eorum omni caret acumine. vn̄ sunt facilia ad di
gerendū. Post hoc anseris oua sunt bonitatis quip
piam habētia. ⁊ licet sint grauia duraq₃ ad digeren
dum: tn̄ si calor erit fortis: ipsaq₃ bene digerantur:
erūt superioribus nutribiliora magisq₃ cōfortantia
Peiora istis oua sturcij sunt. sunt em̄ grauis odoris
idcirco sunt dura grauiaq₃ digestioni. Pessima ho
omniū sunt pauonis oua ꝑpter horribilitatem odo
ris sue carnis: vnde sunt indigestibilia: humaneq₃
cōplexioni inconuenientia. Sed calidiora ceteris ⁊
ardentiorem sanguinem generantia sunt passerum.
post hec columbarum: minorem tamen calorem et
siccitatem habent.

¶ De diuersitate ouorum.

Iuersitas ouoꝝ extra existentium est tri-
plex. aut em̄ sunt recentia: aut vetera: aut
mediocria. Recētia vero sunt laudabilio-
ra: q꞉ calor eoꝝ naturalis est fortior. hoc
testatur boni odoris suiq꞉ saporis acceptabilitas.
ꝓpter hoc bene nutriūt atq꞉ calorē cōfortāt natura
lē. Vetusta vero pessima sunt. vnde corruptibile ge-
nerant nutrimentū. calor em̄ naturalis est defectus
atq꞉ ab aere aliū sumpserūt. ideoq꞉ maloꝝ hūoꝝ pu
tredinē citi⁹ subeūt: ⁊ quāto vetustiora: tāto erūt de
teriora. vnde Gal. nullā inquit iniuriā oua dico ha
bere: nisi q̄ fuerint vetusta. q̄mquidē eoꝝ naturalis
calor est perditus alio accidentali ab aere sumpto fa
ciente in eis ebullitionem atq꞉ putrefactionē. Quod si
reprehēderint nos sophiste dicentes: si oua nihil in-
iurie habent nisi q̄ vetera sunt: cur dixistis oua galli
ne ⁊ perdicis meliora esse precipue si masculos ha-
buerint? Quib⁹ respondendū est falsam opposuisse
ꝓpositionem. In superioribus diximus oua esse ſm
suorum aialium essentiam. vnde necessario laudabi-
lis animalis oua sunt laudabilia: illaudabilis vero
illaudabilia. Et iniuria quā dixim⁹ nō est essentialis
sed accidētalis: idcirco omnib⁹ aialib⁹ pertinet. Er-
go si oua aialium laudabilium fuerint vetusta: erunt
illaudabilia. Si vero sunt ex illaudabilib⁹: oua erūt
pessima. Nonne vides: q꞉ in vna essentia inuenitur
quiddam obediēs digestioni ⁊ quiddā inobediēs?
vtraq꞉ vero sunt in vno genere ⁊ ī vna essentia: ⁊ nō
differūt inter se nisi in multitudine ⁊ paruitate: ⁊ nō
est necesse vt cibus copiam dans nutrimenti sit lau-
dabilis: paruitatē dans sit illaudabilis. Inuenimus
enim quedam multum nutrientia esse laudabilia et
illudabilia: paruq꞉ nutrientia laudabilia et illau-
dabilia: ⁊ tamen vnius generis sunt ⁊ vnius anima
lis: sicut lactētia vitellina ⁊ camelina: quia vitellina
multum nutrientia sunt laudanda: camelina vero mul
tum dant nutrimētum: sed tamen illaudabilia sunt:
ergo in nutrimento conuenientia: in substantia vero
incōueniētia: quia illa sunt illaudabilia: ista vero lau
dabilia. Item duas preparationes vnius cibi discre
pare inuenimus. vnā sc꞉ ad digerēdū facilē: ⁊ aliam
duram. verbigratia: oua in aqua elixa ⁊ mediocriter
cocta facilia sunt digestioni. si vero ad duritatem co-
quantur: tarde digeruntur. sunt ergo in substantia
similia: ⁊ in coctione dissimilia.

¶ De artificio ouorum.

Iuersitas vero ouoꝝ ſm artificiū multi-
plex est. Sunt enim quedā assa siue in ci-
nere siue in carbonibus: sunt et quedam
in aqua elixa: alia in sartagine cum oleo
frixa vel alia pinguedine: sunt ⁊ quedam
in aqua ⁊ oleo atq꞉ tali cōmetario vl' cōdimēto: sicut
cepa: pipere: cymino ⁊ similibus cocta: sunt alia cum
carne ⁊ herbis inscellata. Assata sunt grossiora ⁊ du
riora ad digerendum elixatis: q̄m calorē ⁊ siccitatem
ab igne suscipiunt: fumositatem etiam ac odoris gra
uitatem. Elixa vero in aqua sine testis: in sua natura
li custodiūtur humiditate cum aque humectatione:
suiq꞉ odoris grauitatē amittunt. vnde ceteris ouoꝝ
preparationibus sunt laudabiliora: precipue si me-
diocriter cocta fuerint. Frixa vero ceteris deteriora
⁊ grossiora: citoq꞉ in fumositatē ⁊ in cholericos hu-
mores ac putredinē cōuertibilia. quare sunt causa fa
stidij ⁊ abominationis: quia cōuersa in putredinem
quicquid bonoꝝ cibarioꝝ in stomacho inueniunt
putrefaciunt. Que vero cum aqua coquunꝰ ⁊ oleo ⁊
cōmetarijs sunt facilem digestionē habentia: coitus
augmētatiua ⁊ spermatis multiplicatiua: maxime si
cū assa carne fuerint cocta ⁊ calidis atq꞉ odoriferis
cōdimētis sicut pipere: cinamomo: zuccaro ⁊ silib⁹.

¶ Superius determinauit de nutrimento sumpto a volati
bus penes eoꝝ subam: in ista aūt parte de sumpto a super
fluitatibus: que sunt oua. Ista pars diuidiꝰ in duas. Pri-
mo diuersificat oua a parte sue essentie. Secundo a parte
suarū ꝓprietatū. ¶ Queriꝰ vtrū oui generatio sit necessa
ria ꝓpter pulli generationē: videꝰ q̄ nō: q꞉ ſm q̄ vult Arist.
scdo de gn̄atiōe: elemēta leuia citius gn̄antur q̄ grauia: cū
igiꝰ cōpositū sequaꝰ naturā eoꝝ q̄ in eo dn̄anꝰ: illa aīalia in
quibus dn̄anꝰ elemēta leuia: citius debebūt generari q̄ in
quibus dn̄anꝰ grauia: sed in volatilib⁹ dn̄anꝰ elementa le-
uia ſm q̄ dicit ysaac in dietis vniuersalib⁹: ⁊ in gressibilib⁹
elemēta grauia: ergo multomagis volatilia habebūt gn̄are
sine medio: cū gressibilia sine medio habeant gn̄are: igitur.
Itē q̄ est cōparatio masculi ad feminā: eadē est volatilis ad
ambulans: sicut em̄ masculus est calidior femina: sic vola.
amb. sed masculoꝝ generatio est citior: igiꝰ. minor em̄ est la-
bor in gn̄atione masculi q̄ femelle: vt vult phus: igiꝰ ouum
nō est necessariū ad gn̄ationē pulli. Itē sicut vult Auic. coi
tus disponit ad gn̄ationē: aīalia aūt q̄ velocius coeunt: velo
cius generāt: sed volatilia velocius coeunt: igiꝰ. In cōtra-
rium est Arist. dicēs q̄ quedā aīalia imediate generāt sicut
gressibilia: ⁊ quedā mediate: ⁊ hoc est dupl'r: q꞉ quedā me-
diāte ouo vt volatilia: quedam mediāte vermē: sicut aīalia
anulosa: sicut musce vespe ⁊c. ¶ Queriꝰ cū oui in volatili
bus sit ꝓpter gn̄ationē: questio est in quib⁹ volatilib⁹ plus
debeant abundare oua: aut in rapacib⁹: aut in nō rapacib⁹
videtur q̄ in rapacibus: q꞉ v̄tus generatiua sequitur fortitu
dinē v̄tutis regitiue aīalis: q̄ ergo hn̄t fortiorē v̄tutem sunt
potentiores ad gn̄ationē: s꞉ rapaces aues sunt hmōi: igiꝰ.
cuius signū est: q꞉ oēs alias aues suppeditant: ergo ⁊c. Itē
ſm Aristo. ⁊ Auicē. ⁊ oēs alios auctores: sp̄ma ⁊ materia se
minatiua est superfluitas vltimi cibi: sed sperma tēperatū
est. q̄ aues ergo abundāt in meliori nutrimēto ⁊ tēperatio-
ri plus abūdāt in materia spermatica vel seminatiua: sed ra
paces sunt hmōi: igiꝰ. sed si sic plus abundant in ouis: q꞉
oua ex illa materia sunt generata: g͂ ⁊c. In cōtrarium est sensus
videꝰ em̄ aues nō rapaces plura habere oua. Itē sicut di
cit Aris. q̄cq̄d natura gn̄at cōseruat: ⁊ intēdit cōseruare: s꞉ si
in rapacib⁹ natura plus gn̄aret fet⁹: eos nō posset cōserua
re: q꞉ q̄nq꞉ hn̄t defectū nutrimēti: q̄nq꞉ copiā. Itē multū la
borāt in acquisitiōe nutrimēti: cū igiꝰ oportet q̄ laborāt ꝓ
se ⁊ ꝓ suis fetibus: si plures haberēt eos cōseruare nō pos-
sent: igiꝰ nō oportuit in eis plures fetus gn̄ari. ¶ Queriꝰ
q̄ aues plus in ouis abūdēt: aut magne aut parue: videꝰ q̄
magne ſm q̄ vult Ari. vbi terminaꝰ v̄t⁹ nutritiua ⁊ augmē
tatiua: hic incipit gn̄atiua: igiꝰ sequiꝰ ⁊ requirit magnitu-
dinē: q̄ g͂ maiores erūt ī v̄tute gn̄atiua erūt potētiores: igiꝰ.
Itē ſm Arist. in libro celi ⁊ mūdi: tria sunt q̄ adinuicē habēt
ordinē: sc꞉ suba v̄tus ⁊ operatio ⁊ que cōsequuntur. Si igiꝰ
suba magna ⁊ v̄tus magna ⁊ opatio magna: cū igiꝰ auium
magnarū substātia sit magna ⁊ v̄tus magna sic ⁊ operatio
magna: sed eoꝝ operatio est ouare: igiꝰ. In cōtrariū est Aristo.
in. xvij. de aīalibus dicens q̄ aīalia parua plus abūdant in
ouis vel fetibus q̄ magna. Itē sicut dicit Arist. in libro de
plantis: plante magne defecte sunt in fructu: parue autē in
fructu multum abundāt: sed simile est de plantis ⁊ auibus:
igitur. Item ſm Arist. sperma et materia seminatiua ex re
siduo nutrimēti sunt: q̄ habent ergo plus de residuo nutri-
mēti: plus possunt generare: sed parua aīalia sunt hmōi: cū

non possint totū nutrimētū in sui naturam cōuertere: igit. Ad primū dicit ꝙ sic ſm Arist. in de aialib9. Unde notandū ſm eū: ꝙ aialiū quedā generant imediate sicut gressibilia quedā vero mediate: ⁊ hoc dupliciter: qm̄ quedā mediāte ouo vt volatilia: ⁊ quedā mediāte verme: sicut aialia anulosa ⁊ sanguine carētia. Dicēdū igit ꝙ volatilia generant mediante ouo multiplici de causa: qm̄ virtuti generatiue nobilis debetur operatio ⁊ perfecta: ideo ad hoc ꝙ virtus generatiua perfectū quid possit generare ⁊ sibi sile in sua specie primo requirit ꝟtus fortis regitiua: ⁊ q: in ambulantib9 virtus fortis est: ideo possunt generare sibi simile ⁊ imediate Sed cū ꝟtus sit debilis in volatilibus: natura sagax ordinauit vt qđ nō imediate cū ꝟtute forti faciat mediate cū ꝟtute debili. Ideo ouū est mediatū in generatione pulli. Alia causa est a parte ꝟtutis: qm̄ ꝟtus naturalis operat per ca. ⁊ hu. tā naturalis in epate que est ꝓpter indiuiduū: ꝙ̄ naturalis in testiculis que est ꝓpter speciē. Item illius virtutis q̄ est in intestinis opatio sequit opationem ꝟtutis naturalis in epate: ⁊ q: ambulātia ceteris aialibus plus abundāt in illis principijs que sunt caliditas ⁊ humiditas: q̄ sunt principia generationis: alia aūt deficiūt sicut statim videbitur: ideo hmōi aialia potentiora sunt ad generationē ꝙ̄ alia: ideo imediate generant: ⁊ volatilia in vno principio deficiunt: scʒ in humiditate nō totali: sed ad hoc ꝙ sit sufficiens principium ſm ꝙ requiritur ex parte ipsius: quia est qualitas passiua. Alia aūt exanguia aialia deficiunt in digniori principio: scʒ in calore: ⁊ hmōi generant mediāte verme. Sed quare ⁊ ꝑ quā viam fiat illa generatio nō est presentis speculationis. Sunt quedā aialia que deficiunt in vtroqʒ principio: ⁊ hec non generant: ne mediāte ouo nec mediāte verme. Alia causa est quare ouo mediante generant volatilia: q: eoꝝ generatiōis multitudo est necessaria: ⁊ in eoꝝ matricibus tot fetus non potuissent contineri: nec virtus fuisset fortis: ideo natura ingeniauit oua: vt per ea suppleret ⁊c̄. ¶ Sʒ q̄rit quare eoꝝ multitudo: est necessaria. Causa est vt credo: q: eoꝝ vita cito exhalat: cum sint parui corporis ⁊ virtutis debilis. Secunda causa est: q: est necessaria ad hoīs nutritionem: ideo ad cōseruationē nature humane ordinauit multitudinē eoꝝ. Ad primū argumētū ꝙ elementa leuia citius generantur: dicēdū est ꝙ duplex est generatio. Una per conuersionē: ⁊ alia ꝑ ꝓpagationē speciei. loquēdo de cōuersiua generatione hec est in elementis: ⁊ nullo modo attēdit in mixtis ex quattuor elemētis: ⁊ de tali intelligit Aristo. Sed ꝓpagatiua fit ꝑ calorē naturalē: ⁊ ideo illa aialia in quibus talis virtus est fortior citius generāt: ⁊ q: fortior est in ambulātibus: igit. Uel dicendū ꝙ in volatilibus q: dn̄ant elementa leuia citius fit generatio illius qđ generatur: scilicet oui. Uel dicēdū ꝙ generatio citior est: ⁊ ita imediata ī volatilibus ex parte generati: sʒ nō ex parte generātis. Ex parte generati dico ex parte materie ex qua dʒ fieri generatio. Ad aliud dicēdum ꝙ licet ꝓportionat quātū ad cōplexionē: nō tamen quātū ad virtutem sed potius ecōuerso. Ad aliud de coitu dicēdū ꝙ sicut volatilia citius ⁊ frequētius coeunt: sic citius generant illud qđ generant scʒ ouum. Uel dicēdū ꝙ etsi citi9 ⁊ frequentius coeant: tamen non tantū operantur in illis coitibus: sicut aial ambulans in vno coitu: q: ambulantis ꝟtus est fortior: ⁊ ideo in paruo ⁊ in vno simul pl9 est potens agere ⁊ virtutē influere per quā fit generatio ꝙ̄ volatile: ideo ⁊c̄. ¶ Querit q̄re volatilia ita frequēter coeunt Causa est mala cōplexio calida ⁊ sicca. Itē rōne motus qui ea calefacit. Itē rōne residuitatis nutrimenti: qm̄ viuunt et comedūt sine discretione. ¶ Queritur quare volatilia nō habent virgam ⁊ ambulantia habēt. Dicēdū ꝙ in ambulātibus est necessaria multis de causis. Nam q: in ambulantibus generatio fit ex spermate imediate: ⁊ q: ad hoc ꝙ sperma sit aptum generationi oportet ꝙ sit tēperatissimū: ⁊ tūc oportet ꝙ illa duo spermata tangāt se per minima. Sed q: collū matricis in ambulantibus est longū: tūc si nō esset virga ꝯtingeret sperma mutari anteꝙ̄ esset in matrice: ⁊ aliq̄s qualitates ⁊ transmutationes suscipere rōne quarū posset fieri impedimentū in generatione: igit. Sed in volatilibus sperma nō imediate ordinat ad aialis gn̄ationē: sʒ mediāte ouo: ⁊ ideo nō fuit periculū tantū in mutatione spermatis volatilis sicut ambulātis. Alia causa est: quia si sperma volatiliū contingat mutari ad frigidi latus: natura eoꝝ calida et sicca est potens ad tēperamentū reducere aptū ad generationem respectu speciei: sed ambulantia sunt debilis caloris respectu ipoꝝ: igit. Alia cā est q: ambulantia mingunt: ⁊ sic virga fuit eis necessaria: sed volatilia nō mingunt: igit. Ad aliud dubiū dicēdū est ꝙ nō rapaces plus abundāt in fetib9 ꝙ̄ rapaces. Causa q: ouū est ex humiditate nutrimētali remanente: ⁊ illa plus cōsumitur in volatilibus: igit. Alia causa est: q: nimi9 motus eoꝝ ꝯsumit illam humiditatē mediāte quo motu acquirunt cum pena suū nutrimētū: ⁊ sic si haberēt etiam plures fetus nō posset eis ⁊ sibi sufficere nutrimentū: ⁊ natura nihil facit qđ nō possit cōseruare. Unde recitat Aristo. ꝙ aquila que est auis rapax si quattuor oua habeat: frāgit: qm̄ ex industria habet nature ꝙ non posset sufficere in nutritione quattuor fetuū. Et recitat vlterius phs ꝙ aquila fugat in aliam regionē fetus suos postꝙ̄ possunt volare: vt eius preda ꝓpter rapacitatē eoꝝ nō minuat. Ad argumentū ꝙ rapaces sunt fortis ꝟtutis: dicendū est ꝙ verum est: sed hoc solū nō sufficit ad multiplicationē fetus: sʒ materie multitudo: qm̄ multiplicatio a materia est: ⁊ formatio ⁊ distinctio a forma: sed q: hmōi aues rapaces nō habēt materiā sufficientē: q: per caliditatem eoꝝ ⁊ nimiū motum cōsumitur: ideo. vel da aliam solutionē ſm diuersas causas prenotatas. Ad aliud dicendū ꝙ ꝙ̄uis nutrimentū eoꝝ sit melius: tamen pro maiori parte cōsumit. Itē licet cibus eorum extra corpus sit melius: tamen intra nō: qm̄ ad tertiā digestiuā mittit indigestū ꝓpter eoꝝ gulositatē: quia virtus digestiua in prima non sufficit ad digerendū. Ad aliud dubium ꝙ parue plus debent abundare in fetu: q: in eis est plus de residuo nutrimenti quod est materia spermatica ⁊ seminatiua: q: de nutrimēto parū in eoꝝ corpus cōuertit. Ad aliud argumentū respondeo ꝙ verū est respectu eiusdē aialis ⁊ in eadē specie: vnde meli9 ⁊ cōpletius generat aial completum ⁊ magnū ꝙ̄ paruuʒ in sua specie ⁊ incōpletum ⁊ magnū ꝙ̄ paruū. Et appellat Aristo. magnū in suo tempore perfectū. Ad aliud dicendū ꝙ si se habeant per ordinē respectu hui9 cōditiōis q̄ est magnitudo: nō ꝓpter hoc respectu cuiuslibet conditionis: ⁊ ꝓpter hoc nō oportet ꝙ respectu multitudinis in generatione. ¶ Querit vtrū albumen sit calidius vitello: videt ꝙ albumē: q: ſm Arist. iiij. metheoroꝝ: digesta sunt calidiora indigestis: sed albumē est magis digestū: igit. Probat quia vitellum a scđa digestiua ⁊ albumē a tertia. Itē ſm Arist. elemēta leuia mouētur ad circūferentias grauia ad cētrū: sʒ vitellū ad cētrū mouet ⁊ albumē ad circūferētias: igit. Itē dicit auctor ꝙ illud qđ est spma respectu sangui. menstrui in aialibus ambulantibus: est albumen respectu vitelli in volatilibus: sed sperma calidius est sanguine: igit. In ꝯtrium est auctor dicēs ꝙ vitellū est calidius albumine. Item sicut dicit Gal. supra aphoris. sicut epar est calidius mamilla: sic sanguis lacte. ⁊ sic vult ꝙ epar sit calidius ꝙ̄ cetera membra ⁊ ꝙ̄ totū corpus dempto corde: sʒ spma descindit a toto corpore: ⁊ vitellū assimilat sanguini: ⁊ albumen spermati: sed sanguis generat in epate: igitur. In ꝯtrium est Aristo. xviij. de aialibus innuēs ꝙ albumen est calidius vitello. Solutio ꝙ loquendo de calore elementari vitellū est calidius albumine: ⁊ ille calor remanet in mixto put cadit in nutrimentū: sed nō viuificus calor quo albumen est calidius vitello: ⁊ sic intelligit Aristo. ¶ Querit vtrū vitellū generet ex sanguine: videt ꝙ non: quia sanguis menstruus solum est in homine. vnde ſm Aristo. femina humana solū habet menstruare: igit oui vitellū nō generatur ex sanguine mēstruo. Itē qđ descindit ab aliquo ei attestat ſm Gal. sed vitellū est substātie dure cōpacte aride ⁊ sanguis fluide liq̄de mollis: igit. In ꝯtriū est ysaac dicens ꝙ illud quod est sperma in ambulātibus est albumen in volatilibus. Et quod est sang. mēstru9 ī ambulantib9 est vitellum in volatilibus. ⁊ sic vult ꝙ oui vitellum sit ex sanguine menstruo vel ei ꝓportionabile. Item vitellum attestatur sanguini: ergo ab eo descanditur. ¶ Queritur vtrū ex ouo venti possit fieri generatio vel possit pullus generari: videt.

ꝙ sic: dicit phus ꝙ sperma masculi non est materia fetus: sꝫ agens: ergo in ouo vēti ad hoc ꝙ ex eo fiat fetus: nō deficit nisi agēs: ⁊ sic ad minꝰ pōt esse materia pulli vel fetus. Itē vniformis est generatio in volatilibus ⁊ piscibus: sꝫ pisces sine masculo generāt: igit̃ ⁊ volatilia: ergo ex ouo vēti quod generatur sine masculo: poterit fetus generari. Item hoc innuit Arist. dicēs ꝙ ouū venti est aptū generationi. postea dicit ꝙ nō: querit̃ igitur de contradictione ipsius ad seipm̄ Item sicut vult Auicē. qđ est coagulū: vel quod facit coagulum respectu casei: facit sperma viri respectu spermatis mulieris: sed sine coagulo nō fit caseus: ergo sine spermate viri nō fit fetꝰ ex spermate mulieris. ¶ Querit̃ quod melius nutrit vel ouum venti vel ouū perfecte generatū: videt̃ ꝙ ouū venti. dicit Aristo. ꝙ illud quod ad vnū ordinat̃ per naturam ad aliud nō debet ordinari: ⁊ si ordinet̃ nō bene agit sed ouū vēti gñatū a masculo in femina est ad generationē ordinatū nō ad nutritionē: sed ouum venti non ad generationē: ergo ad nutritionē: igit̃. ¶ Querit̃ qđ melius nutrit aut vitellum vel albumen: videt̃ ꝙ albumen: quia nutritio fit per assimilationē s̃m Gal. sed albumen plus assimilatur nature humane: q: ex albumine gñat̃ aīal viuēs: igit̃. Itē dicit Aristo. ij. de generatiōe: ꝙ ex eisdē sumus ⁊ nutrimur: sed albumen est illud ex quo res est: ergo ex eo melius fiet nutritio. In ↄ̃trium est iste auctor. Itē quod ad vnū per naturā ordinat̃ ad aliđ nō pōt bñ ordinari: sꝫ albumē ordinat̃ ad gñationē ⁊ vitellū ad nutritionē: igit̃. Ad primū quesitū respondeo ꝙ generatur ex sanguine menstruo. Sed sanguinis menstrui multiplex est portio. Est enim vna portio que mittit̃ ad membra prima radicalia: vt inde sustentētur ⁊ cōpleatur eoꝝ quantitas. Est aūt alia portio missa ad mēbra replentia sicut ad pinguedinem carnē adipem. Est alia que mittit̃ ad fetum in matrice: vel ad illud quod est in matrice ꝓportionatiue loco fetus: vt in auibꝰ. Quarta portio mittitur ad mamillam: vt generet̃ lac ex ea ad nutriendū fetū extra matricē. Quinta portio currit de mēse in mēsem. Quātum ad tres primas portiones reperitur sanguis mēstruus in aīali quolibet: tam vola. ꝙ ambu. quātū ad quattuor primas in ambulantibꝰ lac habentibꝰ: quātum ad quinqꝫ portiones oēs solū in femina humana. Ad secundū ꝙ sanguis est subtilis clarus: dicēdū ꝙ est clarꝰ vnctuosus subtilis s̃m ꝙ est distinctus ab alijs humoribus. Sꝫ tamen sanguis ille ex quo generat̃ vitellum: grossus est coagulatus ⁊ cōpactꝰ: nec vnctuosus: ⁊ illi attestatur vitellum. Ad secūdū quesitū distinguēdum est: aut est extra: aut intra. Si extra impossibile est s̃m ꝙ dicit phs in de aīalibꝰ. Si intra aut est adhuc molle ⁊ tenerū potens ad hoc ꝙ recipiat sperma masculi: sic ex eo potest fieri generatio si sperma masculi in eo recipiat̃. aut est durū completū: ⁊ sic nō pōt fieri ex eo generatio. Et ponit exemplum de mola in matrice. ꝙ si in principio dum est noua mollis tenuis: vir coeat cum muliere: ⁊ sperma in matrice recipit̃: potest fieri gñatio: quod forte nō est verum Ad primū ꝙ sperma masculi non est materia fetus. Dicēdū ꝙ est materia fetus: ⁊ cum hoc est agens: sed quia agēs est nobilius patiente: ideo totū sperma ab agente denoīatur: Ad aliud qđ est de piscibꝰ: dicēdū est ꝙ modus generatiōis eoꝝ talis est: ꝙ femina primo spermatizat iuxta ripam vel aliquo loco: postea masculus sequitur statim spermatizans supra illa oua. ⁊ dicit phs ꝙ ex ouis supra que spermatizat masculus generantur pisces ⁊ alia oua putresiunt. Sic dicēdum ꝙ si in volatilibus masculus tēpore debito supra materiam spermaticam spermatizauerit inde fit generatio: si nō non. Ad aliud quesitum dicendum ꝙ ouum perfectum melius nutrit. Ad argumētū dicēdū ꝙ nō solū ordinatur ad generandum: imo etiam cum hoc ad nutriendum. Vel dicēdū ꝙ verum ꝙ ordinatur ad generandum respectu sue speciei ⁊ ad nutriendum respectu alterius speciei. Sed melius est dicendum simpliciter ꝙ ouum venti peius est in via nutrimenti. Ad aliud quesitum dicendum ꝙ vitellum: quia albumen est aquosum: nam sperma femine semper est aquosius spermate masculi. Item albumen ordinatur ad generandum ⁊ non ad nutriendum: ⁊ econuerso de vitello.

¶ De piscibus.

Primus in prima particula huius libri vniuersalē disputationem pisciū suiqꝫ generis diuersitatē ⁊ naturas. volumus aūt in hoc libro quippiam superioris disputationis repetere: vt facillime cordibus legētiū hec diputatio fundet̃: neqꝫ conuertantur ad superiorem particulam nisi cum certam rōnē volūt ostendere: aut argumentum. Dicimus ergo naturam pisciū vniuersaliter esse frigidā ⁊ humidā: phlegmatis generatiuā: cōuenientē calidam habētibus cōplexionē ⁊ siccam maxime ī estiuo tēpore ⁊ calida regiōe. Incōueniēs ↄ̃o est frigidis humidisqꝫ cōplexioībꝰ ⁊ carnosis: maxime quibꝰ molles nerui fuerint: ⁊ ad hyemale tēpꝰ venerint: vel frigidā regionē habitauerint: naturalr̃ eñ eos infrigidant ⁊ humectant: proinde quibꝰ cholera rubea dñatur: ⁊ calidam habētibus complexionem: coitum confortant ⁊ sperma augmentāt. Sed diuersant̃ tribus modis generaliter: sunt eñ marini qui nec creantur nisi in solo mari. sunt ⁊ fluminei nō nascentes nisi in flumine ⁊ dulcibus aquis: sunt ⁊ qui nascūtur in vtroqꝫ. Nascētes quidē in solo mari: duplr̃ sunt. sunt eñ quidā ascēdētes a mari ad dulcem aquā: ⁊ delectātur in ea: sunt ⁊ alij aquas fugientes dulces ⁊ in eis nō delectātes. Qui aūt nascūtur in aquis dulcibus: salsas odio habent. vnde non ad eas tendunt: nisi cū cogūtur deponi impetu fluentis aque. Qui vero in vtraqꝫ aqua creātur: sunt duobus modis: aut de dulcibus in salsas aquas vadunt vel ecōuerso: sꝫ plures inuenimus a salsis in dulces ascēdentes: ꝙ a dulcibus ad salsas ꝓpter delectationem dulcedinis aque: quos sic possumꝰ discernere. Nā in mari nascentes spinas hñt paucas duras ⁊ grossas ꝓ siccitate aque in qua nati sunt. Qui vero nati sunt in flumine: subtiliores hñt spinas multas molles ꝓ mollicie humiditatis aque ī qua nati sunt. Multitudo spinarū fuit vt sustētaret molliciē eorūqꝫ teneritatem. Et si sophiste obijciunt dicentes: quare spine eoꝝ nō sunt grosse vt melius tegerēt teneritatē carniū. Rñdemus: humiditas aque eorūqꝫ teneritas repugnat nature: vt nequeat duras atqꝫ grossas creare spinas. idcirco natura multiplicauit ꝑ totum corpꝰ spinas: vt qđ deberet sustētare cū spinaꝝ duricie ⁊ grossicie: cū earū multitudine hoc possit supplere. ¶ Marini vero iterū sunt duplices. quidam eñ nascūtur in pelago ⁊ in altis locis. sunt etiam alij in ripa planisqꝫ aquis nati. Qui vero creati sunt in pelago: aut petrosis ⁊ arenosis locis habitant: aut lutosis ⁊ mollibꝰ. Qui vero nati sunt in ripa ⁊ partibꝰ paucitatem aque habētibus: aut lutuosis ⁊ mollissimis nascuntur dulcibus aquis vicinātibus: vel sunt nascentes in arenosis ⁊ petrosis locis ab aquis dulcibus longe remoti: qui non adeo sunt puri ceu qui in arenosis ⁊ petrosis locis pelagi morantur ꝓpter putredinem ⁊ sorditatē terre: sunt ergo subtiliores ⁊ laudabiliores omnibus piscibꝰ marinis: ⁊ ad digerendum faciliores: ⁊ ad sanguinem generandum laudabiliores. Qui nati sunt in pelago: ⁊ habitāt petrosa ⁊ arenosa loca: sed tamē tarde de stomacho et inte

stinis exeunt ppter sue viscositatis paruitatē: quod
testaꝛ sue pinguedinis indigētia: suiq₃ saporis habi
litas. Sunt ergo humanis corporibus cōuenientes.
omnis em̄ cibus quanto saporosior: tanto delectabi
lior: ⁊ corporibꝰ humanis ɔueniētior: ⁊ lōgior a sapi
ditate: tāto minꝰ delectabilis ⁊ minꝰ cōueniēs huma
nis naturis: ppter hoc pisciū hoꝝ spēs: laudabilior
⁊ digestibilior magisq₃ oībus ad salutē regendā est
efficax ppter eoꝝ temperamentū. Non em̄ sunt sub
tiles aquosi nec terrestres grossi: sȝ aliquātulū humi
ditatis ppter humorem naturalem in eis dominātē
Post hos sunt quidā aliquid bonitatis habētes: lu
tosa ⁊ mollia loca maris inhabitantes dulcibꝰ aquis
vicinātes: nō adeo puri sicut qui in arenosis ⁊ petro
sis locis pelagi morātur ppter putredinē ⁊ sorditiē
terre. In tertio loco sunt q̄ in arenosis ⁊ petrosis lo
cis ripe habitant. Peiores ceteris qui habitant in
ripis maris ⁊ lutosis ⁊ mollibꝰ: precipue si flumina ⁊
paludes eis vicina sīt. ¶ Pisces aūt aquaꝝ dulciū
vniuersaliꝭ sunt grossiores ⁊ viscosiores tardioresq₃
ad digerendū: facilꝰ etiā ex stomacho egrediunꝭ q̄
marini: sed tamen nutribiliores sunt. Sunt etiā duo
bus modis: quidā generantur in flumine: quidam in
paludibꝰ ⁊ lacubus. Preterea sunt fluminei multis
modis. Sunt qui in magno flumine creātur ⁊ claris
simo super petras ⁊ arenas nimis impetuose fluente
clarissimū enim est ppter longinquitatē sordiciei ci
uitatis. Sunt ⁊ qui nascūtur in paruo flumine debi
liter fluente super lutum ⁊ putredinem ppter ciuita
tis sordiciem sibi vicinātem. ¶ Pisces aūt lacuales
sunt diuersi. sunt enim quidam in quibusdā lacubus
nascentes ab vna parte mare ingrediētibꝰ: ⁊ ab alia
parte flumina ad eos intrāt. sunt alij qui in lacubꝰ
oriuntur longe a mari remotis: flumina tn̄ in eis de
currūt. sunt ⁊ alij nec ipsi in mare: nec flumina in eis
sunt ingredientia. Verūtamen pisces dulciū aquarū
hi sunt meliores qui magna inhabitāt flumina impe
tuose fluētia: quoꝝ fundus est lapideus: ⁊ lōginqua
sunt a ciuitatis sordicie: qꝛ fortitudine cursus aque
cōprimunꝭ pisces sup lapidē. vnde caro eoꝝ tenera
tur: fitq₃ causa sue digestionis: ⁊ ab eis viscositas et
odoris grauitas expellitꝭ: precipue si non sit altitudo
aquarum vt pisces terre sint propinqui: qui quanto
paucitatē aque habuerint: tanto a terra frequētius
percutiuntur: ⁊ aque claritate omni horribilitate ca
rebūt: ideoq₃ sunt quasi pisces petrosa loca pelagi in
habitantes. ¶ Pisces aūt parui fluminis super lu
tosa loca debiliter currentis ⁊ sordiciei ciuitatis vici
nātis: sunt viscosiores ⁊ horribilē hn̄t odorē: sunt ⁊
grauiores ad digerēdū: ⁊ deterioris sunt saporis: vn̄
malum dant nutrimentum: qꝛ debilitas cursus aque
quietos reddit pisces: clauditq₃ in eoꝝ corporibus
copiosos humores: quare fit causa viscositatis ⁊ hor
ribilis odoris: difficilisq₃ digestiōis. ¶ Pisces vero
lacuales ceteris sunt peiores: grauioris em̄ sunt odo
ris ⁊ grauiter digerūtur. maxime si sunt longe a ma
ri ⁊ fluminibus. Habēt em̄ requiē: nec flumen intrat
in eos vt eoꝝ putredinē lauet. vnde pisciū humores
augmentanꝭ: eorūq₃ pori claudūtur. quod sic certifi
catur: quia cum aquas exierint: cito in putredinē cō
uertūtur. eoꝝ viscositatis multitudo claudit poros:
⁊ suffocat ⁊ extinguit calorem intrinsecus locatum.
¶ Diximus aūt in prima particula huiꝰ libri pisciū
hmōi disputationē. Fuerat enim quidā lacus artifi
ciose factus: cuius longitudo erat. ccl. brachioꝝ: lati
tudo vero. cc. eiusq₃ sordicies semper spacio decem
dierum purificabatur: nōnūq̄. xx. qua purgatione fa
cta p duos ānos: dimiserūt multo tēporis interuallo
illotū. vnde multis ranis fuit repletꝰ: sordicie etiā: ni
miaq₃ putredine: tādem per solitum foramen eo mū
dificato: inuenerūt multa genera ibi pisciū: qui adeo
erant crassi et viscosi et lubricatiui vt manibus nul
latenus possent teneri. mox etiam vt a lacu exierant
moriebanꝭ: quoꝝ viscositas ⁊ lubricatio fuerāt ex pu
tredine ⁊ sordicie ipsius lacus. vnde postq̄ coque
bantur: nullo modo poterant manducari ppter pu
tredinem ⁊ horribilitatem odoris ⁊ saporis eorum.
Quibus itaq₃ piscibus meliores sunt: qui habitant
in lacubus a mari remotis: quos semper flumina in
trant: quia partim lauātur fluminis aqua. Itē melio
res sunt lacus mare ingredientes et fluminibus eos
ingrediētibꝰ. sunt em̄ pisces eoꝝ vicini piscibꝰ parua
flumina inhabitantibus ciuitati vicinātia. vn̄ Hip.
pisces inquit marini vniuersaliter minorem habent
viscositatem ⁊ humiditatem ceteris. Post hos sunt
pisces magni fluminis fortiter fluētis: ⁊ pisces lacuū
mare introeuntiū. Deteriores ceteris sunt q̄ in lacu
bus habitant a mari ⁊ a flumine remotis: sunt enim
viscosiores ⁊ omnibus indigestibiliores. Rursus est
vnū genus piscium mare ⁊ flumina atq₃ lacus inha
bitātiū: sȝ marini meliores ⁊ laudabiliores: vtriq₃ tn̄
illaudabiles. ¶ Alia aūt piscium est diuersitas que
quinq₃ modis est. Prima eoꝝ videlicet generis va
rietas: eorūq₃ cōplexionis inequalitas: secunda cibo
rum est differentia: tertia ventoꝝ distātia: quarta re
rum naturaliter a ventis ductarum est impuritas:
quinta artificij sui māducandi est dissimilitudo. Di
uersitas ergo generis pisciū eorūq₃ cōplexionis est
biformis. Sunt enim quidā habentes squamas: alij
minime. Squama aut est grossa dura ⁊ multa: vel est
subtilis ⁊ mollis ⁊ pauca. Sed pisces squamas ha
bentes sunt meliores: squamā em̄ significat humoꝝ
paruitatem ⁊ aquositatis indigentiā: qꝛ natura sup
fluitates humoꝝ ab interioribus ad exteriora expel
lit ad nutriendas squamas: sicut animalium natura
tertiā finiens digestionē exterioribꝰ mandat mēbris
quecunq₃ sunt conuenientia ad nutrimentū lane pi
lorūq₃ ⁊ similium. Unde pisces squamas habentes
duras ⁊ grossas meliores sunt habentibus molles ⁊
subtiles. Squamarum enim grossicies paruitatem
innuit humorum. Econtrario habentes copiam ha
bent humorum. Et per hoc testatur: quia grossicies
squamarum piscium marinorum maior est squamis
piscium fluminum. Squama iterum dorsi maior est
squamis ventrium. dorsum enim siccius est vētre.
¶ Diuersitas vero ciborum pisces nutriētium: est
multiformis. Sunt enim quidam olera pascentes
vel radices aut grana: que omnia sunt bona: vnde

bonum dant nutrimētum. fitq; illorum genus pisciū ad comedendum vtile. Ecōtrario sunt contraria pascentes. Sunt iterum pisces lutum τ immundiciam edentes: ideo corruptibiles sunt: malum habentes saporem: τ horribilem odorem: digestioni male obedientes. ¶ Diuersitas vero piscium ꝓpter ventos multimoda est. Pisces enim in plaga septemtrionali habitātes: si insufflati fuerint septētrionali vento erunt meliores ab occidentali τ meridionali insufflatis: qm̄ oriētales τ septētrionales sicciores sunt: vnde sunt causa grossam expellens τ dissoluens fumositatem a terra ascendentem. Meridionales τ occidētales humidiores sunt: idcirco sunt causa fumose grauitatis a terra salientis: τ claudunt poros corporis animalium. Similiter τ pisces fluminū a ventis perflatorum meliores sunt piscibus fluminū a ventis coopertorum: quia fortitudine τ impetu ventorum mouentiū fluminū vacillat aqua. quocirca q: aqua mouetur: τ pisces necessario mouentur inuicē se allidentes τ perfricātes: quare superfluitas humoꝝ ab eis expellitur: fiuntq; teneriores: τ viscositatis τ odoris saporisq; horribilitas quā habuerūt: ab eis excludit. Et si vēti puluerem vel aerem clarissimū τ siccissimū portauerint: melius est q̄ si turbidus sit τ humidus. ¶ Diuersitas ergo piscium pro artificio coctionis multifariam diuidit: aut enim assi comeduntur: aut cum oleo friti: aut cocti cum oleo τ aqua τ cōdimentis: aut sola aqua elixi. Assi quidē et cum oleo friti minoris sunt humiditatis τ viscositatis: vnde non sunt vētrium humectatiui: quia duriores ad digerendum vtpote stomachum grauantes: assi tamen fritis sunt laudabiliores: quia friti quiddam habent viscositatis ꝓpter oleum. Pisces autem cum aqua oleo porris aneto τ similibus preparati: sunt ceteris digestibiliores τ ventrium solutiui. Cum aceto cocti erunt refrigeratiui: minus tamen humectatiui. Qui vero cum aqua sola elixātur: sunt omnibus laudabiliores quoniam eorum viscositatem aqua: in qua fuerant cocti abstulit: precipue si manducentur cum oleo obmogaro: menta: apio: ruta: carui: pipere: zinzibere: et silibus. ¶ Cancros τ omnes pisces habentes conchas: testatur Gal. solubiles esse ꝓpter salsitatem: eorumq; acumen: proinde stomacho sunt nociui: maxime sue neruositati.

¶ Superi⁹ determiauit ysaac de nutrimēto sumpto a terrenascentib⁹ gressibilib⁹ volatilib⁹ τ eoꝝ superfluitatibus hic aūt ab animalibus aquaticis: τ diuidit in ꝓhemiū τ tractatū. Tractatus hic incipit: Dicam⁹ ergo naturā. ¶ Queritur primo de situ huius capituli. Superius in prima particula huius libri diuisit aīalia: q: quedā ambulantia: quedā volatilia: quedā reptilia. Cū ergo determinauit de ambulantibus τ volatilibus: hic deberet determinare post illa de reptilibus. Si dicat q̄ solū determinat de illis aīalibus que cadunt in via nutrimenti respectu nature humane: ideo de his nō determinat. Sed videt q̄ reptilia cadāt in via nutrimenti hoīs. Gal. dicit q̄ nutritio est perfecta assimilatio nutrimēti cum nutrito: sed hmōi aīalia hñt maiorē similitudinem cum homine q̄ herbe τ terrenascentia quia viuūt: sed terrenascētia cadunt in via nutrimenti: igit a fortiori rōne et reptilia. Item fortior est digestio in hoīe q̄ in volatilib⁹ aquaticis: sicut anatibus: anseribus: gruib⁹ τ hmōi: sz reptilia sunt nutrimentum respectu illoꝝ: igit. Rñdeo q̄ non cadunt in via nutrimenti respectu hoīs. Causa prima est: q: a tota spetie τ per aspectū directū sunt nature humane venena: igit. Sed nota q̄ sunt venena ꝓpter distantiā nimiā eorum a natura humana: venenū aūt fit per distātiā: igit sunt venena. Sunt aūt multū distantia τ rōne cōplexionis τ cōpositionis τ elemēti in quo habitant: vita em̄ humana stat per ca. τ hu. hmōi aūt aīalia sunt frigidissima τ sicca: τ sic nature humane cōtraria. Itē sunt ex vilissimo elemento cōposita: scz a terra q̄ vtraq; qualitate nature humane repugnat igit. Item q: in terra habitant: τ continēs īmutat contētū ad suam crasim. Item hmōi aīalia sunt vilissima: τ homo est animal nobilissimū. Ad argumentū dicendū q̄ etsi plus cōueniāt in forma: quia in vita: hoc tm̄ nō sufficit ad nutriendum: sed exigit cōplexio debita τ cōpositio τ debita distantia. Sed terrenascentia non sunt ita distantia in cōplexione nec in cōpositione: igit. Itē p naturam sunt ad hoīem ordinata. Ad aliud dicendū q̄ ꝓpter hoc nō oportet q̄ sint nutrimentum respectu hoīs: quia plus distant ab hoīe q̄ ab aīalibus aquaticis: cum sint quodāmodo vilia respectu nature humane. Itē alia cā: q: venenū statim inuenit cor: τ inuadit in hoīe rōne largitatis meatuū: τ sic ante q̄ spolieꝝ a sua malicia cor interficit inuadendo: nō autem sic in aquaticis ꝓpter stricturā meatuū eoꝝ. ¶ Queritur in quo elemento debeāt pisces habitare: videt q̄ in aere: q: vita stat per calidū τ humidū: igit vita melius cōseruat in elemēto calido τ humido: ergo in aere debēt habitare. Itē sicut vult Gal. in tegni τ Haly supra locū illū. Discrasia innaturalis meli⁹ degit in tēpore sibi ꝯtrario τ loco τ regione sicut p3: cholerici em̄ melius se habent in hyeme: τ phlegmatici in estate propter ꝯrietatem: sed pisces sunt distemperati in frigiditate τ humiditate: ergo in elemento his qualitatibus opposito: sz hoc est aer: igit. In ꝯrium est Aristo. dicēs pisces in aquis habitare eo q̄ in eis generant. Nā dicit vnūquodq; habet cōseruari in loco vbi hz generari. Et porphirius ad hoc secū ꝯcordat ponēs locū esse pn̄cipiū gn̄atiōis eo q̄ facit ad gn̄atiōnē in ꝯseruādo gn̄atū. Secunda causa est: q: pisces aquā per branchos inspirant τ respirāt: sicut alia animalia aerem iō loco fuit eis necessari⁹ aqua: q: si essent in aere nō possent aquam inspirare τ respirare. Tertia causa est: quia eorum nutrimentū est in aqua. Quarta causa est: q: s̄m Aristo. aīal moratur in elemento magis in eo dn̄ante: sed aqua magis dominatur in piscibus. Quinta causa est: quia pisces habēt instrumenta habilia ad motū factū in aqua: τ non habēt pedes vt moueantur supra terrā: neq; alas vt in aere moueantur: igitur. Ad argumētū dicendum q̄ vita stat per ca. τ hu. intra τ non extra. Aer aūt calidus τ humidus est: sed extra nec facit īmediate ad vitam tanq̄ primum principium vite: sz prim⁹ calor intra τ humidus est ī piscib⁹. Ad aliō dicēdū q̄ duplex est discrasia: scz naturalis τ innaturalis. Discrasia lapsa naturalis nō melius degit in loco opposito nec regione nec cōplexione sicut obijcitur. Sed lapsa innaturalis melius se habet in opposito. Uel dicendum q̄ quantum est ex parte complexionis melius degerent in loco opposito: tm̄ ex parte aliarū cōditionum que dicte sunt: sicut sue compositionis τ aliarum melius se habēt pisces in aqua. ¶ Queritur cuius complexionis sint pisces: videtur q̄ sint calidi: q: dicit philaretus q̄ cōtinens imutat contentum ad suam crasim: sed aqua est dulcis aut salsa in qua continētur: igit sunt calidi. Nā dicit ysaac in dietis vniuersalibus: q̄ sapor firmat complexionē τ complexio speciem: sed hi sapores attestant caliditati: igit. Itē dicit philaretus q̄ calidū ē facile mobile: sed pisces sunt facile mobiles: igit sunt calidi. Dicit etiā Aristo. q̄ pisces dum dormiūt mouent caudas: igit. Item vt dicit Aristo. natura est sagax: cuius sagacitatis nō est finis: que in nullo deficit: nec errare ꝯtingit: vnūquodq; in loco ꝓprio ordinauit: vt melius regeret eius cōplexio: sicut pat3. posuit em̄ cerebrū directe supra cor: vt cordis caliditas per frigiditatē cerebri temperaret: τ eius frigiditas p caliditatē cordis: sed natura pisces ordinauit esse in aqua q̄ est elementum frigidum: vt eorum caliditas temperaretur ergo sunt calidi. In ꝯrium est auctor τ ceteri auctores dicētes esse frigi. τ humi. Item Aristo. xviij. de aīalibus dicit q̄

habere sanguinem est causa caloris: sed pisces parum habent de sanguine: ergo parum de calore: igitur in eis est calor paucus. Sed dicit phus quarto metheororum quod paruus calor frigiditati attestatur: igitur. Item sicut dicit Gal. et ysaac in dietis vniuersalibus: sapor firmat suam speciem et complexionem: sed pisces sunt insipidi: sunt enim aquosi saporis vt dicit phus: sed insipiditas attestatur frigiditati: igitur. Ad hoc dicendum quod sunt frigidi et humidi: vt dicit Rasis et ysaac et alij. Et causa est: quia sunt in elemento frigido: et in eorum compositione dominantur elementa frigida: et ex nutrimento frigido nutriuntur: et habent paucitatem sanguinis: et sunt virtutis debilis. Ad argumentum dicendum quod aqua dulcis est calida et salsa similiter: sed hoc non prouenit ratione sue essentie et substantie: sed ex parte partium aerearum in dulci: et terrestrium adustarum in salsa admixtarum cum partibus aqueis: sed ex parte talium partium admixtarum non fit nutritio: quia sunt in pauca quantitate respectu aquearum: ideo pisces pro maiori parte a substantia aque nutriuntur que est frigida et humida: et sunt continens: igitur pisces sunt frigidi et humidi: ideo continens dulcedi. aut salsi. ratione sue paucitatis non potest imprimere suam crasim contento. Ad aliud dicendum quod pisces sunt facile mobiles per naturam alienam: scilicet aque: et non per naturam propriam. Uel dicendum quod illud quod est facile mobile ratione complexionis est calidum: sed ratione compositionis et membrorum ordinationis non oportet quod sit calida. Ad aliud nota quod phus quando dixit illam propositionem loquitur in minori mundo et non in maiori: et pisces continentur in maiori. ¶ Queritur qui pisces sint calidiores aut marini aut fluuiales: videtur quod marini: quia aqua marina est calidior fluuiali: igitur. Item secundum Aristotelem: habere sanguinem est causa caliditatis: sed marini plus habent de sanguine quam fluuiales: igitur. Ad oppositum: sicut dicit ysaac animalia calidiori nutrimento nutrita sunt calidiora: sed fluuiales sunt huiusmodi: quia herbis et floribus quarum quedam sunt calide. Sed pisces marini nutriuntur paruis piscibus: qui sunt omnes phlegmatici. Item secundum philaretum calidum est facile mobile: sed fluuiales sunt mobiliores marinis igitur. Dicendum quod marini sunt calidiores quantum est ex parte continentis et sanguinis: et hac via procedunt duo prima argumenta. Sed quantum est ex parte motus et nutrimenti fluuiales sunt calidiores. Sed dicendum simpliciter marinos esse calidiores fluuialibus: he enim conditiones scilicet locus et sanguinis multitudo plus faciunt ad calorem quam motus et nutrimentum. Uel dicendum quod ex parte complexionis radicalis marini sunt calidiores: sed ex parte fluentis fluuiales: quoniam complexio variatur secundum variationem nutrimenti: et quia fluuiales calidiori nutrimento nutriuntur: igitur. Uel dicendum quod fluuiales: quia facilius mouentur ratione subtilitatis aque: et marini tardius: quia aqua maris plus resistit motui eorum quam aqua dulcis. ¶ Queritur vtrum pisces sint boni nutrimenti: videtur quod sic: quia dicit auctor iste quod compositio plus attenditur in nutrimento quam aliquid aliud: sed quod est bone compositionis et rare: et quod cito digeritur: boni est nutrimenti: sed pisces sunt huiusmodi: igitur. Item dicit auctor iste masculum meliorem esse femella: eo quod est mundior ea: sed pisces inter cetera animalia sunt mundiora: quia sunt in elemento magis mundo et abstersiuo: et hoc significauit Aristoteles dicens: quod piscibus natura non dedit epidimiam: sicut alijs animalibus in aere et terra habitantibus: quia aqua mundior est igitur. In contrarium est rasis dicens quod pisces parum nutriunt. Etiam iste auctor dicit quod parum nutriunt: et cito conuertuntur in putredinem: et omne tale non est boni nutrimenti: igitur. ¶ Tunc queritur qui meliores aut fluuiales aut marini: et videtur quod fluuiales: quoniam nutrimentum quanto dulcius tanto melius secundum Constantinum: omne tale quod nutrit inquantum dulce nutrit: sed fluuiales sunt dulciores secundum Philaretum: quia continens immutat contentum ad suam crasim: igitur. Item sicut dicit philosophus: idem tempus est conueniens hominibus et piscibus: sed tempus pluuiosum est conueniens hominibus: quia pluuia est calida et humida: ergo et piscibus: quia dulcis: cum sit calida et humida: igitur. In contrarium est iste auctor dicens quod rapaces pisces sunt meliores: sed marini sunt huiusmodi respectu fluuialium: igitur. Item auctor iste commendat pisces squamosos: sed marini sunt magis squamosi quam fluuiales: igitur. ¶ Ad primum quesitum dicendum quod in nutritione duo attenduntur: scilicet nutriens et nutritum. A parte nutrientis ad hoc quod bene nutriat requiritur quod sit in complexione temperatum et compositionis mediocris: dicit enim Aristoteles quod metalla non nutriunt: quia sunt nimis dure compositionis: nec quod est nimis molle nutrit. Item requiritur mundicies: quia igitur ista tria in piscibus se habent per oppositum: quia non sunt temperati in complexione cum sint frigidi et humidi. Item non sunt compositionis mediocris: sed sunt mollis cito in putredinem conuertibilis. Item sunt immundi. Dicit enim Gal. quod frigiditas est causa immundiciei: quia frigiditas claudit poros: et sic superfluitates intra corpus retinentur: propter quod corpora immundiora redduntur. Sed ex parte nutriti videamus si competant: quia quandoque complexio humana calidior est solito et debito: et refrigeratur per assumptionem piscium. Item quandoque virtus est debilis: et indiget cibis leuibus digeri: et mollibus: huiusmodi sunt pisces: sic ex parte nutriti quandoque possent competere in nutritione. Aliter dicendum: quod in idem redit: quia humana complexio cito et de facili causa vergit se ad caliditatem: et ideo pisces ad preseruationem illius versionis competunt. Uel dicendum secundum Rasim: quod pisces non sunt boni nutrimenti: quia sicut dicit: habent sanguinem aquosum generare: talis autem sanguis non bene nutrit: igitur. Ad primum dicitur quod aliud requiritur quam substantie subtilitas: scilicet mundicies suarum carnium: et temperamentum in complexione: hoc non est in piscibus. Uel dicendum quod quelibet raritas non facit ad bonam nutritionem. Est enim quedam causata a calore et forti virtute saluis alijs conditionibus: et hec bene nutrit. Est autem alia que idem est quod mollicies sicut in piscibus: et talis non bene nutrit. Ad aliud dicendum quod quia cito in substantiam conuertitur: ideo timetur de putrefactione. Ad aliud dicendum quod non sunt mundi: intra: licet extra: sed ex parte partium exteriorum non cedunt nutrimento. Et ad Aristotelem dicendum quod aqua est mundificatiua extra: sed non intra: immo augmentatiua sordiciei propter pororum clausionem: et sic per accidens. Ad aliud patet solutio. ¶ Ad aliud quesitum dicitur quod marini sunt meliores: tum quia mundiores: tum quia magis in sanguine abundant: tum quia durioris carnis: quoniam per collisionem suarum carnium cum suis squamis duris meliorantur: sicut fluuiales: cum lapidibus collidentes. et sic simpliciter marini sunt meliores: sed per accidens fluuiales sunt meliores: quia in flumine se delectant: marini autem propter aque salsedinem tristantur: et sic ex parte accidentium anime fluuiales sunt meliores. Ad aliud quod habitantes in aqua salsa non nutriuntur ea: sed dulci. vnde vtrorumque est idem nutrimentum: scilicet fluuialium et marinorum. ¶ Queritur vtrum pisces habitantes in aqua salsa sint salsi: videtur quod sic: quia continens immutat contentum ad suam crasim: igitur. Item Aristoteles in libro de plantis dicit quod si plante fuerint nate in terra salsa erunt salse: et hoc innuit ysaac dicens quasdam herbas dulces et quasdam amaras. et hoc propter naturam terre in qua crescunt: igitur a simili pisces etc. Item ysaac ponit in animalibus diuersitatem penes diuersitatem loci: sicut in siluaticis et domesticis dicens illa calidiora vel alterius saporis quam alia: igitur a simili de piscibus. Item dicit auctor iste quod pisces lutosi acquirunt saporem a luto: ergo marini a mari: et sic erunt salsi. ¶ Queritur vtrum pisces competant febricitantibus: videtur quod sic: quia dicit Hippo. quod humide diete etc. Item dicit Gal. in tegni. quod omnis cura fit per contrarium: igitur. Item dicit auctor in estate et etate iuuene et complexione cholerica pisces competere vt refrigerent complexionem calidam: igitur. Sed in contrarium arguitur: quod magis timetur in febribus est pu

trefactio: sed pisces cito putrefiunt: igitur non competūt in feb. putridis. Item vt dicit Rasis: pisces non cōpetunt vbi stomachus est immūdus: sed in fe. stomachus est imūdus: igitur. Ad primum quesitū dicendū ſm Aristotelē ꝙ non: immo dulces: q: non nutriunt ex partibus illis per quarū naturā est in mari salsedo: sed ex partibus aquosis nutriuntur: que dulces vel adminus insipide dicuntur: attrahunt eīm dulcedinē ab ipsa aqua ex qua nutriuntur. Dulcedinē. i. partes dulces aque: sicut calor celestis agens in aquam salsam attrahit partes dulces subtiles: ⁊ ex residuo fit sal. sic calor naturalis piscium attrahit partes dulces: ex quib⁹ nutriuntur. Ad primum dicendum ꝙ licet continens contentum immutet ad suam crasim: non propter hoc ad suum saporem: non enim est idem complexio et sapor. Sed hoc nihil est quia sapor firmat speciem et complexionem: sicut dicit ysaac in dietis vniuersalibus. Unde dicendum ꝙ pisces continentur a salsedine quantumad partes exteriores: et non interiores: sed interiores ab aqua dulci continentur: et tales partes interiores cadunt in nutrimentum. Uel dicendum ꝙ continens agit in contentum ſm ꝙ agit in illud: ⁊ quia aqua maris agit in pisces nutriendo quoad suas partes aquosas dulces: igitur. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile de plantis que attrahunt nutrimentū sine discretione: ⁊ de piscibus qui cum discretione. Item nutrimētum piscium est aqua dulcis: ⁊ plantarū est mixtū. Ad aliud dicendum ꝙ non est simile: q: pisces lutosi habent luti saporem per coinquinationē: ⁊ non per incorporationē. Item dicendum ꝙ eorum nutrimentū est fetidū: ⁊ non sic de marinis. Uel dicendum ꝙ lutosi aliud nutrimentū non habent: ideo non possunt vti electione sicut marini. Ad aliud quesitum dicendū ꝙ pisces simpliciter non competūt in feb. qm̄ timetur de putrefactione: si autē plus de mala cōplexione calida: ⁊ sicca timeretur: tunc possent cōpetere. Ad aliud dicendum ꝙ humide diete ⁊c. verum est dūmodo non sint timorose de putrefactiōe: sic loquitur Hippo. Ad aliud verū est dum non includat timorē sicut pisces: nam possunt alia contraria administrari non timorosa. Ad aliud dicendū est ꝙ non est simile de estate: regione: ⁊ cōplexione: quoniā in illis non timetur putredo: sed in feb. timetur nimium: ideo

¶ Queritur qui pisces sint meliores: aut a mari exeuntes ⁊ aquas dulces ingredientes: aut ecōuerso: sed videtur ꝙ econuerso: q: motus denominatur a termino ad quem ⁊ nō a quo: sed marini sunt fluuialibus meliores: igitur ad mare transeuntes erunt meliores. In contrarium est auctor dicens ꝙ a mari in aquas dulces transeuntes sunt meliores.

¶ Queritur quare pisces non habent ossa. Item queritur quare pisces aque dulcis habēt multas squamas ⁊ molles: marini paucas ⁊ duras. Item sicut vult ysaac: pisces habent sitim inducere: queritur per quam viam: videtur ꝙ non: quia sitis est appetitus calidi et sicci: pisces sunt frigidi ⁊ humidi: ergo valent contra sitim ⁊ eam non inducunt. Item dicit ꝙ caueant itinerantes ne pisces comedant: queritur causa. ¶ Queritur cum dicat Rasis ꝙ aqua piscium valet contra sitim: queritur quomodo. Et videtur ꝙ non: quia pisces a quibus deciditur non valent contra sitim: igitur. ¶ Queritur qualiter aqua piscīū valet cōtra scabiem sicut ponit ras. ⁊ ceteri practici. ¶ Queritur quare pisces squamosi boni sunt: aues vō plumose non. ¶ Queritur cum arbores rare cōpositionis deficiant folijs ⁊ dure cōpositionis abundent: quare est: ⁊ ecōuerso de piscibus respectu squamarū. ¶ Queritur quare pili ⁊ squame plus abundant in dorso ꝙ̄ in ventre. ¶ Queritur per quam viam caput sit saporosum ſm illum versum. Cauda regit: medium nutrit: caput est saporosum. ¶ Ad primū dicendū ꝙ marini ad dulces transeuntes aquas sunt meliores. Una causa est: quia vnumquodq̄ sequitur bonitatē radicalis complexionis: ⁊ q: nati in mari radicaliter sunt cōplexionis ⁊ compositionis melioris: ⁊ sic fluuiales similiter suam radicalem cōplexionē retinent. Alia causa est: q: tales ad dulces transeūtes delectantur: ⁊ ad mare transeuntes tristantur. Alia causa: q: marini viuunt melius in aquis dulcibus cum dominētur supra pisces fluuiales: ⁊ econtra est de fluuialibus dum mare intrant: q: comedunt ⁊c. Ad aliud de termino ad quē hoc est verum quantū ad complementū motus: ⁊ quantum est ex parte eius: sed non propter hoc res a motu denominatur talis vel talis. Uel dicendū ꝙ si seruarent vel haberēt easdē conditiones: sicut marini ꝙ non vituperarētur aliunde: ⁊ ꝙ equalis esset bonitas in vtrisq̄: sed nō sunt eedē conditiones in vtrisq̄ vt visum est. Ad aliud dicendū ꝙ pisces non indigent ossibus ad sustentandū: quia ab aqua sustentantur: ⁊ q: vnūquodq̄ membrū creatum est propter finē: igitur. Alia causa: q: ossa sunt ex materia melancholica que non abundat in piscibus. Alia causa est ꝙ habent aliquid loco ossium: vel dicendū ꝙ habent ossa. Ad aliud dubiū dicendum ꝙ causa est: quia squama oritur ex superfluitate: et in illis multe sunt superfluitates humide: viscose: marini vero habent paucas: quia minores: ⁊ habent duras: q: ab aqua salita indurantur. Itē q: habent carnes duras: ideo illa superfluitas que per carnem transit est subtilior ⁊ siccior: igitur. Ad aliud dicendū ꝙ sitim inducūt: q: cito conuertuntur in humores calidos qui habent sitim inducere: ⁊ sic per accidens sitim inducunt. Et si arguatur ꝙ sunt frigidi ⁊ humidi: ideo ⁊c. Rn̄. ꝙ quantū est ex parte cōplexionis sitim nō inducunt: sed ex parte cōpositionis ⁊ substantie cito in humores cholericos conuertunt. Sed aqua eorum est mundificatiua: ⁊ humorū euacuatiua: qm̄ stomachi ⁊ intestinorū pungitiua: ⁊ sic expellit humores sitim inducētes: igitur patet ad aliud sequens dubium solutio. Et hoc fit ratione salsedinis quam habet aqua: ⁊ ratione cuiusdam humiditatis existentis in porositatibus carnium pisciū: que humiditas acuta ibi manens per modū repudij: que ratione sui acuminis cum aqua in qua decoquunt pisces deriuata euacuat ⁊ fluere facit humores. Ad aliud dicendū ꝙ valet ɔtra scabiē abstergendo ⁊ mundificando: si ex ea lauentur scabiosi. Ad aliud iam patuit solutio: q: superfluitates ad squamas delegantur ⁊ inde redduntur carnes mūdiores. Sed aues sunt plumose: q: natura ordinauit ad volandū: ⁊ q: aues peccāt per siccitatem ⁊ per eorum volatū magis desiccantur: ideo deteriorātur. Ad aliud respon. q: nutrimentū eorū in aliud conuertitur: sicut in fructus. Sed q: cōpositionis dure nutrimentū non transit in fructus: q: non abundant in fructibus sicut rare arbores: ideo transit in multitudinem foliorum. Sed pisces rare cōpositionis: quia abundant in superfluitatibus: nec est aliud in quod possint trāsire nisi in squamas: ideo habent multitudinē squamarū. Sed pisces dure compositionis non tm̄ abundant in superfluitatibus: ideo nec tot habent squamas. Ad aliud dicendum ꝙ pilus generatur ex materia subtili: idest ex fumo superascendente: et q: dorsum est pars superior: ideo. Sed in ventre non quoniam ibi viget digestio que per calidum et humidū viget: vnde pars illa in qua digestio viget: est multum carnosa et humida: ⁊ quia in loco humido nimis: non bene crescunt pili: nec squame: sicut nec grana in terra nimis molli: ideo ⁊c. Ad aliud: causa est quoniam in ossibus multa abundāt que repudiant: illud quod est subtile aereū remanens in concauitatibus capitis: conuertitur in substantiā pinguem que sapida est. Cauda sana est: quia munda ratione motus continui. Medium autem nutrit: eo ꝙ abundat in substantia ⁊ substantia nutrit.

¶ De aqua.

Physici videntur esse concordati: maxime Hippo. ⁊ Galie. ꝙ aqua sit cōposita in prima cōpositione: de duabus qualitatibus simplicib⁹: idest frigiditate ⁊ humiditate: proinde nullum dat nutrimentum corporibus humanis: nec augmentum: nisi composita cum varijs cibarijs fuerit compositis secundo

de cōpositione quattuor elementorū. Aqua em̄ quia frigida est ⁊ humida naturaliter ⁊ essentialiter: ⁊ nō ad aliaꝝ rerū cōparationē: necessario nullū dat nutrimentū calide ⁊ sicce cōplexiōi: q꞉ cōtraria est ⁊ repugnat oībus calidis ⁊ siccis naturaliter: qđ cū ita sit: necesse est in eis operetur nihil: nisi ſm qđ operatur contrariū contrario: ⁊ actio cuiuslibet cōtrarij nō est rei sibi cōtrarie augmētatiua vel nutritiua: sed repugnatiua ⁊ destructiua: sicut videmus aquā igni resistere: albedinē nigredini. aqua em̄ ignem extinguit: ignis ṽo aquā calefacit. similiter albedo vult albam reddere nigredinē: ⁊ nigredo nigrescere albedinem: nō q꞉ cōmiscentur: sed potius inimicādo vnū minuit alterū. Pala est ergo aquā nullum dare nutrimentū corporibus. Preterea dicimus aquā esse simplicem: ⁊ corpora nostra cōposita: ⁊ simplex non operatur in cōposito sicut compositū in compositū. simplex em̄ cōposito dissimile: compositū cōposito simile: cōpositum suū simile crescere facit: simplex autem econuerso facit illud decrescere. Nutrimentū nihil aliud est q̄ cibi assimilatio in corporibus edentiū: q꞉ simile est potestate: sed aqua non est nutribilis: q꞉ neq3 potestatiue: neq3 accidentaliter est similis calori ⁊ siccitati nostri corpis. Q si rep̄henderint nos sophiste dicētes: Si aqua est sicut dixisti: q̄ necessitas fuit vt aqua daretur nature humane: cum nos videm9 alia aīalia nullo mō posse regi nisi rarissime absq3 aqua. Quib9 respondendū est: aque necessitas duobus modis fit. Vno q꞉ portat cibum per totum corpus cū sui subtilitate ⁊ liquore: dissoluit autem ⁊ attenuat cibum vt possit venas penetrare ⁊ ceteras vias corporis. Alio modo: q꞉ cum frigiditate ⁊ sui humectatione refrigerat ⁊ extinguit caloris extranei naturalis acumen: ⁊ sitim ab eo generatā mitigat ꝓpter contrarietatem quam vtraq3 habent: ⁊ dissoluit fumū circa cor accumulatum: qm̄ confortat naturā in actione sua: sed tn̄ si inuenerit fortē caloris qualitatē adeo vt nequeat ei repugnare: mutatur in ipsum patiendo: sicut videmus in exterioribus aquā in ignē transire: mutatur em̄ in igneam naturā ꝑ sui subtilitate: vnde ignis cōfortatur ⁊ augmentatur. Vn̄ nos oportet: si ꝓuideamus vt hec infirmo tribuat̄: ingeniare illā: admiscēdo ei videl3 rem grossam: ⁊ eā grauantē: que sit in secunda cōplexione cōposita: sicut psiliū: panis lotus: ⁊ similia: vt fiat grossior ⁊ grauior: neq3 calori obediat extraneo: sed ꝑ eam extinguatur sitis ab eo generata: ⁊ calor mitiget̄. ¶ Laudabilis aqua duo in se continet: vnū est ex sui essentia: aliud est ex sui cursus origine. Ex sui essentia: claritas ⁊ humiditas nullum habens colorē nec saporē nec odorē nec fetorē3: q꞉ color: sapor: ⁊ odor significāt quattuor cōpositiones qualitatū ab actione nature cōpositas in corporibus. In secunda cōpositione de humiditate ⁊ frigiditate. Non ergo debet habere saporē: colorem: neq3 odorem: q꞉ si hec habeat significat aliā rem in ea esse adunatā. Si ṽo habuerit colorem: necesse est vt sit albus: clarissimus: ⁊ nitidus: hic em̄ demōstrat aquam esse clarissimo ⁊ tenuissimo aere cōmixtam. Si vero habeat saporē: necesse est vt sit acceptabilis: cōmunis ⁊ facilis sensui. Q si odorem habeat: necesse est vt sit odorifera: omni carēs putredine ⁊ grauitate. Quecunq3 aqua talis est: bonum habet saporem: venarum erit penetratiua: ⁊ ciborū3 portatiua: ⁊ nullam auget ventositatē: rugitum vel grauitatē. Origo sui cursus necesse vt sit contra orientem aliquantulū3 septemtrionali pertinens plage vt septētrionalis ⁊ orientalis ventus eam perflet. Fluxus eius necesse est vt sit fixus et velox currens super lapidem paruum: ⁊ arenas clarissimas: nullam habēs immundiciā: aut cursus super cretam sapidā nimisq3 mundā: colorq3 rube9 aut niger: huiusmodi em̄ aqua subtilis est ⁊ leuis: que posita ad ignem seu solem citissime calefit: calefacta ṽo si ad aerē ponatur: velociter refrigeratur: q꞉ citissima eius mutatio de qualitate in qualitatē sui est significans leuitatē: nec ostēdens illam quippiā terrestre habere. Sed omnibus autē aquis pluuialis est electior: que vicine ab aeris summitate cecidit: munda tamen si fuerit ab om̄i putredine: ⁊ ponatur in cisterna optime lota: talis enī3 aqua minus ceteris humida: ⁊ quiddā stipticitatis habet: vnde non nocet stomacho: sed potius eum cōfortat. Post hāc cōmendamus aquam fluminis magni longe a ciuitate remoti: cuius liquor est clarissimus: super arenas nitidas vel lapides currens: tamen melius si fluit super lapides q̄ super arenas: lapides em̄ illidunt aquam: eiusq3 grossiciē attenuant. Que ṽo super arenas fluit nitidas: melior q̄ pluuialis in cisterna longo morans tēpore: Morans aqua in cisterna: malam suscipit qualitatē a fumositate terre. Preterea est fontina in quadam bonitate: q̄ fluit ex parte orientis vel septētrionis: melior etiam si ex oriente q̄ septemtrione fluat: sicut Hip. ⁊ Gal. attestantur. Plaga inquit orientalis ca. ⁊ sic. ⁊ oī mane ibi oritur sol: q̄ est cā aerē extenuandi: ⁊ fumū mūdificandi: atq3 grossiciē in modico tēporis subtiliandi. Sed volentes aquā ꝓbare q̄ sit grauis aut leuis lineos tenues accipiant pannos ⁊ veteres eosq3 medios diuidant equaliter ⁊ madefaciant eos duabus aquis diuersis: deinde vtriq3 panni equaliter aquis expressis: vno loco suspendantur ⁊ eodem tempore: qui ṽo primus erit siccus: aquam in qua idē3 missus fuerat: sciant esse leuiorem ⁊ tenuiorem. Sed tamen si volunt clarificare aquam ⁊ mundificare propter cholericos ⁊ iuuenes ceterosq3 calidas naturas habentes: accipiant eam cum puluere boli ⁊ chimolee: spodij ⁊ similiū. sic decet purificari. Humidas ṽo naturas habentibus donetur cū amygdalis amaris et ossibus crisomillorū ⁊ alumine mixta. Temperatam vero naturam habentibus donetur cum amygdalis dulcibus ⁊ tritici farina. Q si necesse est vt aqua potetur frigidissima aut turbida: oportet eam misceri vino albo: sincero: acerbo ⁊ clarissimo: quod si neglectum fuerit in stomacho conuertetur: stomachoq3 defectionem tribuit: ⁊ cum stomachus deficit: malos humores recipit ad eos fluentes: sicut videmus assidue. ieiunium ferentes in virtute deficere: stomacho per ieiunium calefacto. Quod si hec aqua misceatur cum supradicto vino: fiet tenuis et dige-

stiua: ⁊ malos humores dissoluit ad stomachū ventu ros: stomachū enī confortat ⁊ adiuuat ad expellendum malos humores cum egestiõe. Porro aqua frigidissima plurimū est neruorū pectoris intestinorum percussiua: generatq̧ dolorē in ventre ⁊ stricturā in pectore ⁊ omnibus instrumentis spiritus: ⁊ crepaturam in suis venis. Quam qui assuete biberit: incidet spasmū: ⁊ membrorū dormitatione patietur ⁊ thetanum atq̧ epilepsiā: vnde oportet vt cum supradicto misceatur vino vt tēperetur. Necesse est ergo omnibus naturalr̄ vel accidētalr̄ humidas naturas habētibus cauere aquā. q̧ si aliud non possunt: misceant eam cum aliquanto mastice: ⁊ coquatur ea quousq̧ ad tertiam vel dimidiā partem redierit. Rursus decet omnes cauere aquam salsuginē vel nitrositatem habentē: talis enī aqua corpora calefacit ⁊ desiccat: ventremq̧ accidentaliter constipat: eius enī actio in initio dissoluit humores grossos: ⁊ pungit intestina: vnde fit solutio ventrium. In fine vero humectationē ventris constipat: eiq̧ resistit ne per secessum exeat: fit ergo causa constipandi ventris accidentaliter.

De niue.

Nix frigidior est ⁊ minus aqua humida: q: non est aliud: nisi aqua pre nimia frigiditate coagulata: vnde sua humiditas occultatur: siccitas autē palam est, p sua intensa frigiditate. Proīde oībus corporis neruis nocet: ⁊ dentibus: maxime senibus ppter defectionē suorum neruorum: percutit enī stomachū eorum: pectus ⁊ oīa viscera: generat in spiritus instrumentis angustiam: spasmū paralysim: ⁊ oīa hec in senib⁹ cito sunt apparentia. Pueris vero ⁊ iuuenib⁹ non cito talia eueniūt pro naturali eorum calore frigiditati repugnāte: sed tamen si ea assuescant: nocet eis: pcipue nerui eorū in hanc incidunt passionez: de qua nullo modo possunt euadere. Idcirco assuescentibus ea oportet medicū succurrere cum balneo: ⁊ postq̄ sudauerint: cum yreleon: sansuceleon: anetileon: ⁊ similibus vngātur: bibant fortissimum vinum vetus ⁊ clarissimū. Aqua vero super niuem refrigerata: melior est niue: minusq̧ nociua: est etiam melior ceteris que ad aerem refrigerātur: q: non est mēbris vel neruis nociua. Cum autez in aqua marina seu salsa exerceri mltos reperim⁹: necesse est ordinem huius aque teneamus: que lz diuerse qualitates sint ab aquis dulcibus: tamen vnum et idem esse in essentia videntur. Dicimus enī q̧ aqua marina nimis est salsa: incidens ⁊ pungens: proinde ventrem soluit: ⁊ phlegmatica grossa ⁊ viscosa mundificat. Nōnunq̄ etiā eā potui damus: aut solā: aut cū oximelle mixtā: aut cuz forti vino ⁊ veteri: aut dulci: ⁊ post vētris solutionē damus crasse galline ius: vt solidet puncturā ⁊ asperitatē quam acumen cholere rubee fecerat. Et lz gloriosissimus Hippo. in peritonon oximaton absolute dixisset eam non esse laxatiuam: bene tamen cum dixisse fatemur: q: si quodam modo est laxatiua: ⁊ alia ratione pōt esse constipatiua. Si enim in initio sue actionis naturaliter soluit ⁊ diuidit humorem: pungit intestina vt expellat humores quos eliquauerat: postea vero quia non inuenit quod liquefaciat: desiccat corporis humiditatem: fitq̧ causa constipationis. Antiqui vero preceperunt dari ius galline crasse in fine egestionis: vt humectet ⁊ solidet asperitatem quam acumē aque marine fecerat. Ualet etiam sm medicinā exterioribus corporis: quia balneati in ea pori aperiuntur: ⁊ aqua perforans vsq̧ ad interiora: trahit intrinsecā superfluitatem ad exteriora: morsus scorpionum ⁊ aranee curat: que etiam iuuat dolorem de phlegmate in capite patientes: ⁊ grauitatem auditus: si fumū eius odorando sumāt: quod simili modo facit fum⁹ aque super ignem posite: ⁊ si clystere faciamus: valet contra sciam de phlegmate grosso ⁊ viscoso generatā: ⁊ inferiora intestina lauat ab vlceribus.

¶ Superius determinauit ysaac de dieta sumpta a cibo: nunc autem de sumpta a potu: qui est res non naturalis sicut cibus: et diuiditur in duas partes: q: primo determinat de sumpta a potu qui est potus soluz: secundo de sumpta a potu qui est potus ⁊ cibus simul: ibi. Uinum bonū dat nutrimentū. ¶ Queritur vtrum aqua quam potamus sit elementum: videtur q̧ non: q: sicut dicit Aristote. vnūquodq̧ elementū stat naturaliter in suo proprio vbi: sed aqua quā potamus non est in suo proprio vbi: q: fluit a mari ad mare: ⁊ quod est in suo proprio vbi stat immobiliter: igitur. Item sicut dicit philosophus in lib. de generatione: ⁊ quarto metheororum: elemēta sunt nature eiusdē in toto ⁊ in partib⁹: ergo non est elementū. Item sicut dicit Gal. qualitates in elementis sunt vltimate: illud ergo in quo non sunt vltimate nō est elementū: sed in aqua quā potam⁹ nō sunt vltimate: igitur. Nam nix frigidior est aqua sm philosophū: ergo in aqua non sunt vltimate ⁊c. Itez sicut dicit Constantin⁹: elementuz est simpla pars ⁊ minima corporis humani: sed aqua quā potamus non est huiusmodi: igitur. Est enī cōposita: si sit dulcis ex aereis partibus ⁊ aquosis. In contrariū est Auicen. dicens q̧ aqua est vnum elementorū solum habens proprietatē vt ingrediaẗ corpus humanū cuz his que comeduntur: ergo aqua per Auicennā sm q̧ est in corpore humano vel ibi recipitur est elementū. Itez dicit iste auctor q̧ aqua non nutrit: eo q̧ est simplex: sed oē corpus simplex est elementū sm q̧ est scz sub globo lune. Item Iohannitius ponit aquā esse potum tm̄: eo q̧ est simplex: nec ponit cibum: qm̄ omnis cibus inquantū talis mixtus est: igitur. Ad hoc dicendum q̧ aqua est simplex corpus: ⁊ est compositum: ⁊ est elementum. Sed nota q̧ cōpositio quadruplex est. Est enī quedam cōpositio ex primis qualitatibus: ⁊ sic quodlibet elementū est cōpositio. Alia est cōpositio ex quattuor elemētis simul adinuicē mixtis: ⁊ in suis qualitatibus fractis: ⁊ talis cōpositio est in quolibet mixto. Est autē alia cōpositio ex quattuor humorib⁹: ⁊ talis est in quolibet aīali. Est alia cōpositio ex mēbris organicis ⁊ ꝯsimilib⁹: ⁊ talis est in aīalibus nobilib⁹: ⁊ p excellentiā in hoīe cū sit animal nobilissimū. Aqua igiẗ est cōposita prima compositione: sed respectu aliaꝝ cōpositionū est simplex. Sz ista distinctio nō attingit solutionē: q: de aqua fit questio vt cadit in via potus ⁊ non cōsiderata in se. Ideo dicam⁹ q̧ ista aqua put eā potam⁹ non est corpus simplex nec cōpositū siue mixtū: sed est admixtū corpus. Un̄ nota sm Aristote. in q̄rto metheo. q̧ quedā sunt corpa simplicia ⁊ pura: quedā mixta: ⁊ quedam media: nec simpliciter pura: nec simpliciter mixta: ⁊ illa dicunẗ admixta. Elemēta aūt existētia ī suis simplicitatib⁹ dicunẗ pura ⁊ simplicia simpliciter. Horū autem simplicissimum est ignis. Nullam autē admixtionē patiẗ: q: si cum eo aliquid misceaẗ: statim trahit illud oīno ad sui naturā: cum sint igni materia sicut vult phs. Alia aūt elemēta nō sic pñt quodlibet eis admixtū ad sui naturā trahere: et iō cōtingit ea pati a rebus sibi admixtis: ⁊ aliquantulū a suis qualitatibus reprimi: et ideo alia elementa possunt esse admixta. Sunt autē alia corpora simplr̄ ex quattuor elemētis mixta:

⁊ alia non sunt elementa: sicut aqua: terra ⁊ aer: ⁊ ideo contingit illa ponere media cum sint admixta. Sic igiƭ ꝙ aqua qua potamus nec est elementū nec mixtum sed admixtum. Sed loquendo de aqua in se ratione essentie sue separate ab omni admixtione est elementū: sed hoc modo vt est simplex non potatur: q: impossibile est talis haberi. Ad primuȝ dicendū ꝙ propriū vbi ipsius aque est ipsius superficies terre: ⁊ locus naturalis in quo debet esse: sed natura vniuersalis regens res in vniuerso ⁊ ordinans videns necessitatem multā propter corporis humani conseruationē propter qȯ omnia sunt. Et preuidit ꝙ terrenascentia erant necessaria: q: aliter natura humana conseruari non posset per naturaȝ nisi esset per diuinam voluntatem: posuit ⁊ ordinauit terram in superficie ſm eius partem nudam: q: si aqua supra totam terram expanderetur: perirēt animalia ⁊ terrenascētia: ideo natura alium locum ordinauit aque scȝ in profundo terre: ⁊ in quibusdā alijs partibus: ⁊ hic locus accidentalis propter finem ⁊ necessitatē: ideo non est defectus huius elementi aque: sed hoc prouenit ex ordinatione vniuersalis nature. Ad aliud dicendū est esse verū de elemento in se cōstituto: ⁊ in sui natura: ⁊ nō vt est admixtū corpus. Ad aliud dicendū ꝙ lȝ nix sit frigidior aqua actualiter ⁊ effectiue: non tamen essentialiter. Et Ga. intelligit de qualitatibus essentialiter. Ad aliud dicēdū est sicut ad secundū ante istud: vel dicendū ꝙ elementū est pars simplex respectu partis composite ex quattuor elementis: ⁊ sic aqua est simpla: quia nō composita: ⁊ quodlibet elementū est alia simplicitas q̄ opponitur prime cōpositioni: scȝ ex qualitatib⁹: ⁊ illa nō est in elementis: sed in corporibus celestibus. ¶ Queriƭ vtrum in aqua sit frigiditas vltimata. Respon. ꝙ aqua vt est elementum purū: nulli alij rei admixtū: habet frigiditatē vltimatam: ⁊ ſm ꝙ est res naturalis veniens ad compositionē mixti cum alijs elementis. Aqua autē prout est corpus admixtum qualitatē non habet vltimatā: qm̄ illam contingit reprimi ꝑ naturā rei admixte. Nec est simile de igne ⁊ alijs elementis: quoniā dicit Aristo. ꝙ elementū ignis est multū habens de forma ⁊ minime de materia: ⁊ ideo est multuȝ actiuus: cum actio sit a forma: nullam em̄ alterius rei patiƭ admixtionē: qm̄ si aliq̄d ei admisceretƭ traheret illud ad suā naturam: Post ignē v̄o aer plus habet de forma: sed non est actiuus intm̄ vt sibi admixtum possit ad naturam suam trahere ⁊ conuertere: ⁊ ideo contingit quandoq̧ ipsum pati. Alia autem duo elementa: scȝ terra ⁊ aqua plus habēt de materia ⁊ minus de forma: ideo sunt magis apta ad patiendum cum materia sit passibilis: ideo illud quod ei admisceƭ non possunt conuertere in suam naturā: ⁊ cum illud agat in illis necesse est vt patianƭ: ideo contingit huiusmodi elemēta in suis qualitatibus reprimi ⁊ deprimi: ⁊ ideo non est simile de igne ⁊ de alijs elementis: ⁊ per hoc patet solutio ad multa argumenta. Nam supponēdo admixtionem fieri in alijs elementis: hoc modo contingit esse qualitates repressas ⁊ non vltimatas: sed si sumanƭ vt sunt pura ⁊ non admixta habent qualitates suas vltimatas. ¶ Queriƭ cum in aqua sint due qualitates: scȝ frigiditas ⁊ humiditas: ⁊ frigiditas sit aque essentialior: qm̄ aqua est frigida per se: quare est ꝙ frigiditas potest amoueri ⁊ non humiditas. Item queriƭ cum aqua possit calefieri quare ignis non potest frigefieri. ¶ Queritur per quam viam aqua habet ignē extinguere: ⁊ quodlibet humidū inquantū humidū. ¶ Queriƭ quare aque tēpore frigido sunt calide: ⁊ tēpore calido sunt frigide. ¶ Queritur quare aqua calida citius ⁊ fortius cōgeletur q̄ frigida: vt volūt Aristo. ⁊ Auicen. ¶ Ad primū dicitur ꝙ fri. aque per cali. ignis potest amoueri: sed non humiditas per siccitatem: quia caliditas est fortior actiua q̄ frigiditas: ⁊ humiditas fortior passiua q̄ siccitas: ideo fortior potest aliam destruere ⁊ fortior alteri resistere. Nam sicut dicit Aristoteles: actio fit per contactū: et ideo iste qualitates actiue in substantia aque agunt adinuiceȝ ⁊ fortior aliā fugat ⁊ amouet ⁊ imprimiƭ caliditas in aqua: ⁊ ideo est calida. Sed humiditas aque non amoueƭ per siccitatē ignis: q: humiditas est fortior passiua potēs siccitati aque resistere. Est alia causa: quia qualitates passiue sunt materie magis adherentes q̄ actiue. Et huius signum est ꝙ dicit ysaac in vrinis: ꝙ actiue qualitates dant colorem in vrina: ⁊ passiue substantiam ⁊ materiaȝ. Sed q: facilius est amouere formam ⁊ colorem q̄ substantiam: ideo facilius est amouere frigiditatē q̄ humiditatē. Adheret em̄ humiditas materie ita ꝙ ab illa separari non potest: quia si separaretƭ materia nō maneret: quoniā materia passibilis dicitur: nec propter aliud materia dicitur. Patiƭ autem sua qualitate passiua: io̅ ⁊c. ¶ Ad aliud quesitū dicendū ꝙ ignis magis est formalis: ⁊ minime materialis est: aqua autem ecōuerso: ideo suam formam alijs potest imprimere propter eius fortem actionē. hoc innuit Aristoteles quarto metheororū: cum dicit ꝙ omnia sunt igni materia: ⁊ sic in quodlibet potest suā formam inducere: sed aqua: q: est minime actiua: nō potest suam formam igni imprimere: q: ignis est agens fortius et forte resistēs. Alia causa est quia in igne qualitates sunt vltimate: non sic v̄o in aqua: igiƭ. ¶ Ad aliud dicēdū ꝙ causa est ſm Galie. quoniam ignis ⁊ aqua habent contrarietatem ſm speciem: ⁊ q: vnum contrariū adueniens alteri in sua fortificaƭ actione: ⁊ intendit vnum aliud in sui naturam conuertere: ideo aqua cum sit igni cōtraria: si in multa quātitate adueniat igni: ita ꝙ ei dominetur: q: nō potest ad sui naturam cōuertere: facit qȯ pōt: ⁊ ideo extinguit eū cū non possit in suam naturam conuertere. Sed si in parua quantitate ei adueniret eum non extingueret: sed potius fortificaret propter causam dictam: q: contrariū fortificatur per aduentum sui contrarij sicut dicit philosophus. Et si obijciatur de aqua calida que similiter ignem extinguit: dicenduȝ ꝙ etsi sit actualiter ⁊ manifeste calida: est tamē frigida essentialiter ⁊ occulte: ratione cuius operatur per cōtrarietatē. Et si obijciaƭ de vino qȯ essentialiter est calidū: tamē ignē extinguit: ergo solutio nulla: dicendū ꝙ vinū extinguit ignē licet sit essentialiter calidum. Et sic loquendo de caliditate essentiali: etiam argues ꝙ vinum calidūȝ actualiter extinguit: hoc est quoniā in vino duplices sunt partes vt sciuistis ⁊ ratione partium aquosarū habet ignē extinguere ⁊ nō vinosarum. Et si obijciatur ꝙ vinum denominatur calidum a nobilioribus partibus: et sic eis debetur operatio: ergo vinum semper agit ratione illarum: ⁊ sic augmentabit semp ignis caliditatem ⁊ siccitatē. Dicendū ꝙ vinū ponitur calidum ⁊ siccum respectu potus: siue q: potus. ⁊ respectu huius operationis que est potare ⁊ cibare: q: potus ⁊ cibus est: tamen respectu alterius operationis non dicitur calidum ⁊ siccum: sed potius frigidū ⁊ humidum. ¶ Ad aliud qȯ queriƭ quare aque ⁊c. Causa est q: 9ūū adueniens suo contrario fugat illud ⁊ remouet si potens sit supra illud: et q: in estate calor fortis est: calor solis reuerberans sup terram: terram in superioribus partibus calefacit ⁊ poros aperit: ⁊ inde calor naturalis egreditur ⁊ interius debilitatur et frigiditas augmentatur: et in profundum fugatur: per quas partes profundas aqua transit que inueniens frigidam terram: a terra refrigeratur frigiditate supple actuali. Sed in tempore opposito opposito modo se habet: quoniam pori terre clauduntur: ⁊ calor naturalis terre in interioribus retineƭ: ⁊ ideo in interiorib⁹ terra calidior redditƭ: propter quod aque transeūtes a calore terre immutantur: ⁊ ideo calefiunt: ideo in hyeme fontes sunt calidi: ⁊ in estate frigidi. Alia causa potest assignari a parte corporis humani: quoniā lȝ sit equalis frigiditatis in estate ⁊ in hyeme: tamen q: corpus in estate est calidius q̄ in hyeme: ideo si tangatur ab aqua sentiet eam magis frigidam q̄ si esset tēperatum vel frigidū: quoniā aqua prius penetrat in corpus in estate q̄ in hyeme: sicut acetū plus infrigidat q̄ aqua effectiue: q: plus penetrat. sic aqua: q: in estate melius ⁊ liberius penetrat: ideo corpus plus infrigidat. Et est simile si applicetur calidū in secundo gradu membro calido in quarto iudicabit illud frigidū: si eodē modo mēbro fri. in primo gradu iudicabit illud calidū: ⁊ sic diuersitas non est a parte illius calidi: sed a parte membri sentientis ⁊ iudicantis: sic est de aqua. ¶ Ad aliud q̄situ dicendū ꝙ causa est ſm Aristote. q: vnum contrarium fortificatur iuxta suum contrarium ⁊ fortius operatur: ideo fortius cōgelatur. Alia causa

est ꝫm Auicen. quoniā aqua calida porosa est ⁊ rara plus ꝙ frigida: ⁊ quia frigiditas citius ⁊ fortius corpus raruz et porosum penetrat ꝙ durum ⁊ solidum: ideo talis aqua ꝫm Auicen. citius ⁊ fortius cōgelaꝛ: q: frigiditas penetrat vsq ad interiora. ¶ Queritur vtrum aqua nutriat: videtur ꝙ sic: q: dicit Aristote. ꝙ licz pisces habitent in aqua salsa: nutriuntur tamen aqua dulci: sed vniformis est nutritio in piscibus ⁊ in homine: igitur cum pisces nutriunꝛ aqua dulci: vt dicit Aristote. ergo ⁊ homo. Item dicit ysaac in febribus ꝙ eadē est materia morbi ⁊ nutrimēti: sed aqua potest esse materia morbi: sicut vult Hippo. in regimento acutoꝝ: vbi dicit ꝙ aquam cōtingit conuerti in genus cholericū: ergo per Hippo. est materia morbi: ⁊ sic materia nutrimenti: et sic aqua potest nutrire. Itē dicit ysaac in fe. qḋ potest agēs forte in pauco tēpore: pōt debile in multo: sed calor ignis q̄ est agens forte respectu caloris naturalis potest aquam in pauco tēpore ad sui naturaz conuertere: ergo ⁊ calor nostri corporis poterit eam in multo tēpore ad sui naturā conuertere: ⁊ sic nutrit: igitur. In contrariū est omnis medicus: et Aristo. in scdo de generatione: vbi dicit ex eisdē sumus ⁊ nutrimur: sed sumus ex mixtis: ergo ex mixto nutrimur: sed aqua non est mixta: igitur. Item dicit auctor in vniuersalibus dietis ꝙ non agunt simplicia in cōpositis: quēadmodū cōposita in cōpositis: sed qḋ agant cōposita in cōpositis est nutritio: ergo simplicia non nutriūt. Item dicit Auicen. ꝙ nutrire est deperditū restaurare: ergo qḋ nutrit deperdituz restaurat: cum ergo deperditū sit mixtū illud quod nutrit est mixtū: sz aqua nō est hmōi: igiꝛ. Ad hoc dicēdū ꝙ aqua nutrit effectiue: quia est principiū adiuuās ⁊ faciens ad nutritionem cum faciat penetrare ⁊ deportet cibum per membra: sed non nutrit materialiter ⁊ informatiue: ita ꝙ materia nutrientis cadat in materiā nutrimenti: ⁊ eius formam assumat. Ad argumētū de piscibus. soluitur: q: hoc est verū effectiue sed non materialiter. Ad aliud dicendū ꝙ Hippo. non intelligit ꝙ materia aque transeat in cholerā: sed ꝙ sit eius causa effectiue: sic scz q: data in feb. acutis calorē acuit ⁊ intendit: q: contrariū per aduentuz contrarij fortificatur: qui calor fortificatus acutus ⁊ intensus: humores in stomacho existentes calefacit ⁊ in cholerā ducit: ⁊ sic aqua in choleram conuertitur effectiue ⁊ non materialiter. Ad aliud dicendum ꝙ est loqui dupliciter de agente forti ⁊ debili: aut de vniformib⁹ aut difformibus. si de vniformib⁹ pōt esse verum: si respectu eiusdē fuerint ordinati: sed calor ignis ⁊ naturalis non sunt agentes vniformes: q: vnum simplex et aliud compositū: ideo non obijcitur. ¶ Queriꝛ que aqua sit melior: aut currens super arenam: aut lutum. Or super arenaz: q: simile est de continēte ⁊ contento: sed pisces habitantes super arenā sunt meliores ꝙ super lutum: ergo ⁊ aqua similiter. Itez sicut dicit Auicen. aqua quanto rarior: tanto melior: sed currens super arenā est rarior: q: per collisionez illius arene rarificaꝛ: igitur. In cōtrariū est auctor iste ⁊ raſ. ¶ Queriꝛ que sit melior aut aqua stans aut currens. Dicit Constan. ꝙ motus turbidat aquas: sed currentes sunt mote: ergo ⁊ turbide: sed turbide sunt deteriores: igitur. In contrariū est Auicen. ysaac ⁊ ceteri doctores. Ad primum dicitur ꝙ a parte raritatis ⁊ subtilitatis est melior currens super arenā. Sed quantū a parte mundiciei currens super lutum est melior: qm̄ lutum attrahit sordicies ⁊ aque impuritates qḋ non facit arena: et hoc intelligendo de luto puro mūdo argilloso nō fetido ⁊ corrupto: al's secus esset. Nam aqua currens sup̄ arenā ⁊ lapides trahit naturam arene ⁊ lapidū: ⁊ gn̄at lapidē: vt vult Auicen. Item q: illa aqua dum est extra currens est apta ad generationez sanguissugarū: ⁊ etiā in stomacho cum suam proprietatem retineat: est apta generatiōi sanguissugarū ex ꝓprietate qḋ pessimū est. ¶ Ad aliud quesitū dicendū ꝙ non est sic de piscibus ⁊ aqua: qm̄ illi pisces sunt mūdiores ꝙ in aqua lutosa habitantes: ⁊ non est simile: q: illi pisces non nutriuntur illa aqua. Sz si ex illa nutrirenꝛ qḋ est impossibile: q: aqua non nutrit: deteriores essent: vnde malam qualitatez aque nō accipiunt ideo boni ⁊ aqua remanet mala. Ad aliud patet solutio: quia quantum est ex parte raritatis melior est: sed alie cōditiōes plus repugnāt ad hoc ꝙ sit bona ꝙ ꝙ ista possit iuuare. Ad aliud quesitū dicendū ꝙ aqua currēs simpliciter est melior: qm̄ per motuz subtiliatur ⁊ clarificaꝛ ⁊ a suis superfluitatibus mundificaꝛ: nec acquirit putredinez aqua autē stans propter sui immobilitatē acquirit putredinem. Item currens refugit impressionē caloris aeris sicut radiorū solis qui sunt principiū putrefactionis in humido. stans autem non refugit: sed recipit: propter qḋ deterioratur. Ad argumentū dicendū est ꝙ aut est cōsueta moueri ꝑ sui naturam ⁊ sic non turbaꝛ: aut non ⁊ sic turbaꝛ: ⁊ de ista non est dubiū. Item currens aut est profunda aut non: si parua et profunda non turbaꝛ: si parua ⁊ terra sit ꝓpe aera potest turbari: et sine dubio ex tali turbatiōe deterioratur. ¶ Queriꝛ quare aqua reseruata in poto ꝑ noctē melior est ꝙ statim bibita. Item melior ꝙ reseruata in suo canali. Ratio est: q: potus attrahit feces aque: ⁊ sic clarificaꝛ ⁊ depuratur: dum tamen non ibi nimis moratur melioraꝛ: q: al's acquireret malas qualitates: ⁊ ꝙ nō ponaꝛ sub diuo a quo possit eas habere: sed morans in suo canali: q: ibi diu moratur quasi sempiterne: ideo malas ibi qualitates concipit. ¶ Queriꝛ quare aque currentes versus orientem ⁊ septētrionem ortum habentes a parte meridionali ⁊ occidentali meliores sunt ꝙ ecōuerso. Causa est: q: venti calidi ⁊ humidi pluuiales a plaga meridionali insufflant eas: ⁊ q: secum multas sordicies ⁊ immūdicies afferunt: ⁊ sunt putredines afferentes ideo ⁊c. Sed a plaga meridionali ⁊ occidētali q: insufflantur a ventis mundis ⁊ puris frigidis ⁊ siccis nullam malam qualitatē secum deferentibus: ideo aquas mūdificant ⁊ purificant: ideo sunt meliores: quia illi venti illis in via obuiant.

¶ De vino.

Vinum bonū dat nutrimentū corpori: sanitatem reddit ⁊ custodit: si sic accipiatur ꝫm qḋ oportet: ⁊ quātū natura valebit sufferre: digestibilē ꝯfortat virtutē: nō solū in stomacho: verūetiā scdaꝫ q̄ est in epate. Quare pculdubio physici concordati sunt ꝙ īpossibile sit actionē ꝟtutis digestiue cōfortari absq caloris naturalis fortitudine: neq vllus cibus inueniꝛ aut potus q̄ adeo sit naturalis caloris cōfortatiuus ⁊ augmētatiuus ꝑut vinum propter familiaritatis consortiū: qḋ cuz natura habet: ⁊ q: humanis est cōueniēs corporib⁹: eius calor similis est calori naturali: atq cito cōuertiꝛ in naturalem ⁊ mūdissimū sanguinē: qḋ hoc probaꝛ experimento. Verbi gratia. Si duos homines in natura frigida: ⁊ etate equales: ⁊ vno tempore equaliter phlebotomenꝛ: ⁊ vni detur vinū ad potandū: alteri aqua: aquā bibens in virtute ⁊ digestione debilitatur: alter ꝟo confortaꝛ. vnde Rufus. Vinum non solum cōfortat calorē naturalē: verum ⁊ turbidū clarificat sanguinē: ⁊ aditus totius corporis: maxime venarum aperit: tenebrosam fumositatē tristicie generatiuam a corde expellit: totiusq corporis membra corroborat: ⁊ non solum sua bonitas in corpore ostēditur: sed etiam in anima operatur: facit em̄ illā obliuisci tristiciā ⁊ angustiaz: datq sibi leticiam: confortat eam ad inuestigandā subtilem ac difficilem rem: eiq tribuit solicitudinē ⁊ audaciam: neq ei sentire dolorem neq laborē dimittit. Palam em̄ est sensus et labores animeq motus non nature pertinere: q: actio nature non est aliud nisi preparatio instrumentorum vt operetur cum eis anima: quod testaꝛ: quod videtur in arboribus: nam videm⁹ eas naturaliter dare fruct⁹: ⁊ attrahere sibi nutrimētū ⁊ augmē

tari absqz sensu z sensibili motu. Patet ergo iuuamentum vini animā z corpus vna cōprehēdere. Qd cum ita sit: necesse est vt sit cōueniens omnibus etatibus: temporibus: z regionibus: tamē cum sumptū fuerit fm vim z consuetudinez bibētis: z qd natura ferre poterit: qz videmus adolescentulos z pueros quandā vini quantitatem sustinere: iuuenes vo z viros maiorez. Decrepitis autem licet eis optimū esse videat ad confortanda corpora eorū: z ad augmētādum eorum naturalē calorem: z excludendā suorum humorū superfluitatē: multominus tamē qz iuuenes tolerant vini quantitatē: propter defectionē eorum capitis z suorū neruorū mollicie. Actio ergo vini nō eodē modo operatur in senibus: sicut in iuuenibus pueris z adolescētibus. In senib9 vo est fm medicinam: qz calor vini repugnat eorum frigiditati. In iuuenibus vo fm cibum: qz vini natura iuuenum naturis similis est. Adolescētibus z pueris est fm cibum z medicinā: qz calor eorum naturalis: lz substantialiter sit fortis: nondū tn̄ est in perfectione ꝑpter abundantiam eorum humiditatis: proinde vinū naturali calori dat augmentum z nutrimentū: z eorum desiccat humiditatem: vnde est fm cibum z medicinā. Palā ergo est vinuz esse bonū omnibus si fm quod oportet accipiatur: qd nullus physicus in aliquibus hominibus seu tēporibus laudat nec vituperat: nisi fm quātitatē quā bibunt: vel cōmixtionē aque cum eo: qz si multū z purū fuerit: cōuenit in hyemali tēpore z frigida regione. In estate vo calidaqz regione vini paucitas multūqz cōmixti necessario congruit: corpora enim refrigerat z humectat propter aquam que cuz eo mixta est: repugnat em̄ aereo calori ne calida z sicca fiant corpora: z portat aquā vinum cum sui subtilitate ad totius membra corporis velociter. Ideoqz antiq assimilauere vinū tyriace magne nature: qz cōpererunt eam duarū contrariarū rerum esse iuuatiuā: vnde vinū similiter repererūt esse duorum proficuum. Calefacit em̄ frigida: z infrigidat calida: humectat sicca: extenuat humida: eius tamen calefactio z desiccatio est naturaliter: humectatio z infrigidatio accidentaliter: qz cum sui subtilitate z perforatione portat aquam ad mēbra que necesse est refrigerari z humectari: multotiēs enim sitis priusqz ab aqua extinguit: presertim si causa sitis calor est: z siccitas in mēbris a stomacho remotis: qm̄ cum sui tenuitate ducit aquā ad eadē mēbra: vnde humectant z refrigerant: sitisqz extinguitur. Sed tamen lz hec dixerimus de actiōe vini: adhuc dicemus illud diuersum fm sui generis diuersitatem.

De distinctione vini.

Diuersitas em̄ vini generaliter est triplex: aut em̄ recens vnius anni vel parūpost: aut vetus a quattuor vsqz ad septez transiens annos: aut mediocre. i. a duobus vsqz ad quattuor. Recēti vo est calor in primo gradu vn̄ pertinet frigiditati et humiditati: idcirco ceteris est nutribili9: malos generat humores: inordinata somnia z ventositatē stomachi z intestinorz. vnde. Gal. Vinū quodcūqz recēs fuerit: nō habet vim ducēdi cibū per corpus: neqz vrinā ꝓuocādi: opz ergo frigidas z humidas habētes naturas illud cauere: ventositatē em̄ et inflationē fastidiūqz generat. Ideoqz si necessitas fuerit vinū eligat clarissimum: aquosum: subtile: diu torculari expressum. Vetus autē vinū qd transit vsqz ad septē annos vel plus calidū est et siccū in. iij. gradu: z habet quiddā amaritudinis. hmōi vinum parū nutrit: citoqz caput ascēdit: z mētē percutit propter sue punctionis acumē: maxime si multū et eo bibat: z parū aque ibi misceatur. ꝑpter hoc igit caueant illud neruos debiles habētes: z qui sensus acutos habuerint: magnū em̄ eis prestat nocumētū: nisi tantā in suis corporibus habeāt humiditatē: q bene resistat vini acumini. vn̄. G. multū inquit vinū vetus cōueniēs his quorz vasis multitudo humorz crudorz est accumulata. Vinū vo inter nouuz z vetus mediocre est bonū: vtpote tēperatū fm qd est ab vtraqz extremitate noui. s. z veteris remotū. In hac mediocritate vinū cōsistēs dicit calidū: z siccū in scdo gradu ꝓinde hmōi vinū eligat. Vetustissimū vo qd ꝓpriū perdit saporē: z amaritudinē habet: spernat. Similiter vinum caueat qd vicine a torculari exierit: qz adhuc est indigestū: et a bullitione nō quieuit: neqz terrestria ad suū locū descēderūt naturalem: nec etiā aereā ad suū locū salinit: sed ad supiora: neqz liquor ei9 clarissimus: mediocriter stās mūdificatur: et lucidissimus apparet. Sed tn̄ debem9 intelligere qz vinū vetustissimū augmētat calorem vltra tēperamētum: nocetqz pelliculis cerebri: z mētem percutit: nōnūqz extinguit naturalē calorē cum acumine suiqz siccitate. Recēs vo vinū ꝓ sue humiditatis abūdātia et caloris paruitate: ꝑpt ebullitionē suiqz turbiditatē malos gn̄at humores: terribilia somnia inducit: ventositatē et inflationē stomacho nociuā: et oppilationē in vrinalibus creat vijs. vnde. G. decet inquit vini diuersitates intelligi: qz recēs qd vicinum est torculari calidū est in primo gradu. Vet9 vo septē annos trāsiens: calidu3 est in tertio. Mediocre qd est a duob9 vsqz quattuor: calidum in secundo. Quanto enim vinum habet caloris paucitatem: tanto humidius approbat: z quāto calidius: tāto siccius. Vini ergo laudabilis alia est diuersitas q est quītupla. Vna est color: secunda sapor: tertia odor: quarta liquor: quinta debilitas eiusqz fortitudo. Color generaliter diuiditur quadrifariam. Duo enim colores sunt simplices: id est albus et niger. et duo ex his cōpositi: id est aureus z rubeus. Sunt et alij colores: inter hos duos: z inter extremitates suas: id est glaucus et roseus: q sunt inter rubeum et album: et palmeus et subalbidus: qui sunt inter aureuz z citrinū: quod possumus intelligere sensualiter et intellectualiter. Vinū enim de albis vuis factum: in primordio est albū propter aquositatem et cruditatem: et defectionem sui caloris naturalis: sed cum aliquantisper inueterauerit et vnum annum transierit: calor eius confortatur: et ipsius humiditas minuitur: fitqz coloris subalbidi: qz si plus inueterauerit: vt duos transeat annos: multoplus calor eius augmentatur: suiqz humidi-

tas minuit: fitq; suꝰ coloꝛ palmeus. Qđ si iterũ plus fuerit vetus: ⁊ quattuoꝛ annos transierit: suaq; digestionem cõpleuerit: ⁊ naturalis caloꝛ in statu venerit coloꝛ eius fit citrinꝰ. Similiter vinũ de rubeis vuis in initio cũ adhuc est crudũ: eiusq; caloꝛ defectus: coloꝛem habebit albedini vicinum. Cũq; vinũ trãsierit annum: ⁊ confoꝛtatur caloꝛ eiusq; digestio ⁊ descendunt terrena ad suum locum naturalẽ: ⁊ incipit clarificari: fit mediocre inter rubeum ⁊ nigrũ. Si autẽ duos annos trãseat ⁊ caloꝛ eius fit cõfoꝛtatioꝛ suaq; cõpleuerit digestionẽ: ⁊ descenderit terrestre ad infērioꝛa: ⁊ clarificat: fit rubei coloꝛis. Palam ergo intelligimus vinum album ⁊ nigrũ esse minus ceteris calidum: sed album magis ꝙ̃ nigrũ humiditati pertinet pro sui subtilitate ⁊ aquositate sibi dominãte: ⁊ grossitate atq; terrestreitate nigro dominãtibus. Hoc testari videtur nigri videlȝ ponticitas: albi insipiditas qui in sapoꝛe aque videt̃ vicinari. vnde Ga. nullum inquit vinũ inuenitur ponticũ ⁊ grossum nisi nigrum vel nigredini vicinũ. Similiter non inuenimus vinum subtile ⁊ aquosum: nisi albuȝ ⁊ albedini vicinum: pꝛopter hoc albuȝ est subtilius: minusq; cõmixtioneȝ suscipit: est ⁊ sensui facile: cito digestiuũ: ⁊ velociter venarũ perfoꝛatiuũ ⁊ vrine pꝛouocatiuum: parum tamẽ nutrit pꝛopter sui leuitatẽ: vnde cito in caput ascendit: debileq; facit ebꝛietatẽ cito dissoluendam. Nigrum ꝟo cõtrariũ est isti: q: grossius est ⁊ durius ad digerendũ: ⁊ difficile ad penetrandũ viã venarũ: ⁊ vrinã pꝛouocandã: grossumq; dat nutrimẽtum: pꝛoinde ad caput ascendit: sed cum ascẽdit facit foꝛtem ebꝛietatẽ ad dissoluendũ tardã. Vina ꝟo coloꝛes mediocriter inter vtrãq; extremitatẽ habẽtia: quanto sint ab vtrisq; extremitatibꝰ remota: albi videlicet ⁊ nigri: tanto sunt calidioꝛa: ⁊ ecõuerso: quãto illis extremitatibus vicinant̃: tanto frigidioꝛa intelliguntur: pꝛopter hoc rufuȝ qđ est de vuis nigris: ⁊ aureũ quod est de albis sunt calidioꝛa: q: caloꝛ eoꝝ est in tertio gradu: atq; sunt ab vtrisq; extremitatibus satis remota: stãtq; in media mediocritate. Rubeũ ꝟo est nigro in grossicie ⁊ duricie vicinũ: idcirco nutribilius est oĩbus excepto nigro: parũ tñ pꝛouocat vꝛinam: ⁊ tarde caput ascendit: ⁊ durã facit ebꝛietatem dissolutioni difficillimã. Roseuȝ ꝟo de rubeis vuis factũ: ⁊ palmeũ de albis sunt vicina vuis albis in leuitate ⁊ digestiõis facilitate: sed albũ ceteris est leuius: q: nihil ab aqua differt nisi in aliquãtula ponticitate: vnde non suffert aliquam cõmixtionẽ. Palmeum vero melioꝛis est sapoꝛis ⁊ odoꝛis ꝙ̃ cetera. Pꝛoinde vasoꝛũ est perfoꝛatiuũ: pectoꝛis ⁊ pulmonis cũ screatibꝰ mũdificatiuũ. Subalbidũ nõ adeo laudãdũ in actione: albũ ꝟo ⁊ aquosum nullã mũdificationẽ facit: pꝛopter hoc securius datur febꝛicitãtibus: ⁊ facile cum vꝛina: fumo ⁊ sudoꝛe egreditur. Ideoq; Hippo. iussit volẽtibus mundificare pectoꝛa subalbidum dari vinuȝ: ⁊ dulce vinum melius est in hac actione ꝙ̃ subalbidũ: qm̃ dulce ventrẽ humectat: vꝛinã tñ non ꝓuocat: grossum eñ est ⁊ durũ ad aperiẽdos poꝛos: ſȝ subalbidũ aperit poꝛos: citoq; venarũ vias aperit: ⁊ velociter ad vesicã veniẽs foras eijcitur: ceteris ergo ad pꝛouocandã vꝛinã conuenientius est. Citrinuȝ ergo ⁊ glaucuȝ: q: sunt ab extremitatibꝰ. i. albo ⁊ nigro quantũ opoꝛtet remota: ceteris sunt calidioꝛa ⁊ leuioꝛa: faciliusq; caput ascẽdentia: ⁊ magis ceteris caput pcutientia: implet eñ caput pungitiuo fumo: faciẽq; cõmouet ad ebꝛietatem: sed tamẽ leuissime dissoluitur. Oppositio talis nobis fit a sophistis. Cur dixistis vinũ citrinũ ⁊ glaucum ceteris esse subtilius ⁊ leuius: cum albuȝ videat̃ subtilius ⁊ quasi aqua. Quibꝰ sic respõdemꝰ: in multis locis huiꝰ libꝛi dictũ est subtile multis modis eẽ: aliquãdo eñ aliquid dicitur subtile ꝓpter sue actionis velocitatẽ ⁊ foꝛtitudinẽ sue penetrationis: sicut piper: cinamomũ: zinziber ⁊ similia: hec eñ in suis actionibus sunt foꝛtissima: nam subtiliant humoꝛes: eoꝛumq; feces mundificant. Est ⁊ alio modo subtile: sicut res facillime passiua ad obediẽdũ nature ⁊ virtuti digestiue veluti sũt laudabiles pisces ⁊ oua mollia. Est ⁊ alia subtilitatis intẽtio: queadmodũ essentia ⁊ nutrimentuȝ laudabilis cibi: ceu panis bene coctus ⁊ mundus: ⁊ starna: ⁊ pulli gallinacei. hec eñ laudabilẽ generant sanguinẽ. Vinum ergo album lȝ sit subtile pꝛopter sui liquoꝛis tenuitatẽ ⁊ sue facilitatem digestionis: Rufum ꝟo ⁊ glaucũ ⁊ citrinum subtilia sunt in suarum actionũ foꝛtitudine: feces humoꝛum attenuantia ⁊ expellentia ⁊ mundificantia clarũq; faciẽtia: qđ planius in suo loco dicturi sumꝰ.

¶ Superius determinauit ysaac de dieta a potu sumpta qui est potus tm̃ vt aqua: Hic ꝟo a vino qui est cibus ⁊ potus. Et diuidit̃ in duas: q: pꝛimo determinat de potu communi ⁊ naturali. Scđo autẽ de speciali ⁊ artificiali versus finem libꝛi vbi dicit. Sapa grossioꝛ. ¶ Querit̃ vtrum aqua pluuialis sit melioꝛ: videtur ꝙ non: ſm Aristote. tertio topicoꝝ: ꝓpter qđ vnũquodq; tale ⁊ illud magis: sed ſm ꝙ vult Auicen. ⁊ Ras. aque fontiũ per pluuiales deterioꝛant̃: q: turbantur sicut dicunt: ergo illa erit deterioꝛ. Item sicut innuũt omnes auctoꝛes aqua pluuialis est calida ⁊ humida subtilis substantie: sed talis cito putrefit: sed nullũ tale est laudabile: igitur. Item aqua ſm auctoꝛes quanto simplicioꝛ tanto melioꝛ: sed aqua pluuialis est composita ex eo qđ ab aquis salsis ⁊ dulcibus resoluit̃: igitur. In cõtrarium sunt oẽs auctoꝛes. ¶ Queritur que pluuialis est melioꝛ: aut estiualis: aut hyemalis: videtur ꝙ estiualis: q: ſm Ga. qđ descinditur ab aliquo attestatur ei a quo descindit̃: sed aque estiuales pluuiales ab aquis estatis q̃ melioꝛes sunt in estate descindunt̃: igit̃. In contrariũ est Auicẽ. cap. de eo quod comeditur ⁊ bibitur: dicens ꝙ nulla est deterioꝛ illa que ex niue ⁊ glacie est generata: sed aqua pluuialis estatis est huiusmodi: igitur. ¶ Querit̃ quare aqua pluuialis veniens cum tonitruo melioꝛ est vt dicunt auctoꝛes ⁊ pꝛactici. ¶ Queritur vlterius vtrum sit stiptica: videtur ꝙ non: dicit ysaac in dictis vniuersalibus ꝙ stipticum est frigidum ⁊ siccum: sed aqua pluuialis ſm auctoꝛes est calida ⁊ humi. igitur. Item sicut dicit ysaac. stipticũ est in grossa substantia: sed aqua est subtilis substantie: igitur. Ad pꝛimuȝ questitum dicendum ꝙ de vere loquendũ est dupliciter: aut respectu sui ⁊ hoc modo sanius est ꝙ̃ aliquod tempus: aut per cõparationem ad coꝛpoꝛa: ⁊ hoc dupliciter. Aut illud coꝛpus est mundũ omni carens occasione moꝛbi: ⁊ sic est sanissimũ: aut cõparatur ad coꝛpus habens in se causam egritudinis: ⁊ sic nõ est sanissimũ qm̃ hmõi egritudinẽ hȝ de potentia ad actũ ducere: mouet eñ hũoꝛes ab interioꝛibꝰ ad exterioꝛa: vnde moꝛboꝝ est generatiuũ per accidẽs. Sic de aqua pluuiali est loquendum ſm se: ⁊ hoc modo melioꝛ est ceteris quoniam est cali. ⁊ humi. subtilis: clara: dulcis: ⁊ rara: ⁊ sic laudabilis a parte complexionis ⁊ cõpositionis. Si aũt de

ea loquimur in comparatione ad corpus: hoc est dupliciter: aut ad corpus mundū carens omni occasione morbi: et sic est sanissima: aut ad corpus immundū habens humores paratos putredini; ⁊ sic est illaudabilis: qm̄ cito putresit: et in humorū putridorū naturā vel putrefieri paratorū cito conuertitur: ⁊ nullum tale cōpetit vbi timetur putrefactio. Ad aliud argumentū dicendū ꝙ hoc non ꝓuenit a parte substātie aque pluuialis: sed a parte mot⁹ ⁊ sue cadētie. Ad aliud dicendū ꝙ verum est recepta in corpore immūdo. Ad aliud dicendū est ꝙ q̄uis sit resoluta ex diuersis aquis sicut dulcibus ⁊ salsis: hoc tamen fit per resolutionē partiū subtilium que adinuicē miscentur que sunt homogenee nature: quia habent similitudinē fere eandē ⁊ omnimodam: ⁊ q: partes eius sunt vniformes non sic partes aliarū aquarū: ideo est simplicior ⁊ melior. Non em̄ componitur ex partibus salsis aque salse a qua resoluitur: sed a dulcibus sicut dictum est. Ad aliud quesitū dico ꝙ estatis est melior: q: ab aqua subtiliori resoluitur ⁊ mūdiori. Et qm̄ aer in quo fit gn̄atio aque pluuialis est subtilior ⁊ mundior: ⁊ inde pluuia melioratur. Tertia causa est a parte solis qui est fortioris actiōis in estate cū habeat aspectū directū tunc super hec inferiora: ideo potentior est in eleuatione fumorū ab aquis ex quibus materialiter generat̃ pluuia. Item potētior est in subtiliatiōe eius cum in aere moratur: ⁊ per aerem descendit qui dispositus est in caliditate ⁊ siccitate: que qualitates sunt ad subtiliationem facientes. In hyeme v̄o sunt oēs opposite: ideo aqua pluuialis estatis est melior. Ad aliud argumentū de Auicen. dicendū ꝙ aqua ex niue īmediate generata nondū per calorē solis subtiliata ⁊ depurata deterior est: ⁊ sic loquitur auicen. Sed tamen in estate: q: per actionē caloris solis aqua ex niue generata anteꝗ̄ suum compleuerit descēsum subtiliatur ⁊ mundificat̃: nec remanet immunda anteꝗ̄ ad nos peruenerit: ideo melior dicit̃: vnde in principio sue generationis non est laudabilis: sed in fine. Ad aliud quesitū dicendū ꝙ aqua pluuialis cum tonitruo generata est subtilior ⁊ purior: ⁊ hoc per actionē ignis in nube aquosa extincti: sicut est aqua in qua ferri calidissimi fit extinctio est subtilior ⁊ purior. Tonitruum em̄ est continuus sonus propter ignis extinctionē in nube vt dicit phus: igitur est melior talis: q: subtilior ⁊ purior simplici pluuiali. Ad aliud quesitū dicitur ꝙ non est stiptica prout stipticitas est vna species saporis: sed dicit̃ stiptica: q: ventris restrictiua. Et ideo duplex est stipticū: quoddam est per se vt coctanus: ⁊ in grossa substātia talis stipticitas fundatur. Aliud est stipticū per accidens scꝫ q: diureticū. i. vrine prouocatiuū: ⁊ ipsius multiplicatiuū. Et q: vt dicit Gal. in cōmento supra pronostica tria sunt que augmētata se diminuūt: ⁊ diminuta se augmētant: scilꝫ sudor: egestio: ⁊ vrina. vnde vrine augmētatio est causa diminutiōis egestionis: ⁊ sic constipat ventrē de per accidens: ⁊ hoc modo pluuialis aqua dicitur stiptica: ita dicūt quidā. Alij causam ponūt: q: ratione dulcedinis natura mēbrorum est auida in attrahēdo ⁊ retinēdo: ⁊ sic eā multū retinent: ⁊ ideo stiptica dicitur. Alij eam dicūt esse stipticā ratione cōplexionis: dicūt em̄ eam esse calidā ⁊ habere aliquātulam siccitatē ratione eius agitatiōis in aere calido: qm̄ dicit Gal. si calidū perseueret associat sibi siccū: ideo ꝓpter calorem hꝫ aliquā siccitatē: ⁊ sic acquirit diureticitatē ratione cuius per accidens penetratiua est ad mēbra: ⁊ sic est stiptica. Alij dicūt ꝙ acquisiuit stipticitatē ratiōe illi⁹ ꝙ ab aquis salsis eleuatur. aqua em̄ salsa stiptica est: ⁊ qd̄ descindit̃ ab aliquo ⁊c. Sed ista solutio nihil valet: q: dictū est ꝙ resolutio nō fit ab aq̄s salsis nisi partiū subtiliū ⁊ dulciū: ⁊ ꝑ hoc patet solutio ad argumentū. Nam aqua nō est stiptica per se: sed per accidens: vt visum est. ¶ Queritur vtrum aqua cōpetit in febrib⁹. apparet ꝙ non: q: cito patit̃ a calido propter sui subtilitatē ⁊ propter similitudinē ei⁹ in cōplexione cum calido: sed nullum tale cōpetit in febrib⁹: q: in ipsis timetur de inflāmatione: igit̃. Item dicit Hippo. in regimēto acutorū: ꝙ aqua cito conuertit̃ in genus cholericū: igit̃. In contrariū est Ras. Auicen. ⁊ practici. Itē dicit Gal. in tegni. cura fit per contrariū: sed febris est mala cōplexio ca. ⁊ sic. ⁊ aqua est fri. ⁊ hu. igitur. ¶ Querit̃ quem humorem aqua habeat generare. ¶ Querit̃ que aqua sit melior: aut cocta aut cruda. Qꝫ cocta sit deterior videt̃: q: ignis agens in quācūꝗ materiā super illud qd̄ est in ea subtile consumit quantū potest: ergo agens in aquā qd̄ est subtile in ea cōsumit: ⁊ in vaporem resoluit ⁊ grossum: ⁊ terrestre manet: sed aqua quanto subtilior: tanto melior: igitur. Sed contra dictum est ꝙ aqua pluuialis est melior: nec est melior nisi q: ꝑ actionē caloris celestis clarior subtilior ⁊ mūdior efficitur: sed aqua cocta similior est illi ꝗ̄ cruda: sꝫ dicit Aristo. ꝙ similius est melius melius est: igit̃. ¶ Querit̃ de niue vtrū sit ceteris melior: ⁊ vtꝝ sit ceteris frigidior: videt̃ ꝙ melior: sicut dicit auctor: aqua meliorat̃ ꝑ cōmixtionē partiū aerearū cū aqua: sed in niue est maior mixtio partium aerearū ⁊ huius signū est leuitas: igitur. Item ꝙ sit calidior: dicit Gal. in de simplici medicina ꝙ res frigidas subtiles inuenire non potuit nisi acetū: ⁊ reddit causam quare, ⁊ quomodo sit acetū subtile: sed aqua niuis vel nix est subtilis: ergo non est frigida sꝫ calida. Ad primū q̄sitū respōdet̃ ꝙ in feb. phlegmatica aut melancholica aut de cholera phlegmati admixta nullo modo cōpetit. Sed si sit de cholera pura quandoꝗ cōpetit quandoꝗ nō: q: plura sunt considerāda: primo virtutis fortitudo: deinde etas iuuētutis. Item ꝙ sit bona habitudo. Item ꝙ nulla sit cōtrarietas a parte tēporis: scꝫ ꝙ tempus sit calidū. Itē ꝙ habeat viscera sana: pectus sanū: ꝙ nullus sit timor de apostemate: breuiter ꝙ nō timeatur de aliquo nisi solū de mala cōplexiōe calida ⁊ sicca a materia cholerica pura veniēte. sic cōpetit potus aque: ⁊ cōpetit solū in quantitate magna: q: si in parua quantitate daretur cū calor febris potens esset super illam cōuerteret eam in genus cholericū: ⁊ in cholerā mutaret̃ effectiue ⁊ non materialiter vt dictum fuit superius. Sed si in magna quātitate detur: erit potens supra materiā morbi eā digerendo: ingrossando scꝫ ⁊ ad exitum ⁊ expulsionē habilem faciendo ⁊ malā complexionem alterando: debet em̄ corā patiente presentari in vase claro ⁊ agitari corā eo vt ardentius appetat: ⁊ debet esse in maiori quantitate ꝗ̄ sustinere poterit. Et ideo patet solutio ad argumēta: q: si aqua in pauca quātitate det̃ ⁊ in via diete, ⁊ nō medicine: cōuertit̃ in genus cholericū. Nā in via medicine datur cū in magna quantitate potatur: ⁊ via diete qn̄ in parua. Ad aliud dubiū d: ꝙ in gen⁹ cholericū ꝯuertit̃ sm̄ ꝙ vult Hippo. ⁊ hoc ratione cou.nientie materie: quia aqua est subtilis substantie: ⁊ cito ꝯuertibilis sicut cholera. Item ratione agentis: ⁊ sic loquit̃ Hippo. qm̄ in febribus acutis fortior est calor ⁊ vehemēs: ⁊ ideo est potens cōuertere aquā in sui naturā cholere: ⁊ hoc effectiue ⁊ non materialiter: per hoc patet solutio ad primū: q: maior est similitudo aque ad cholerā ꝗ̄ ad phlegma fri. licet in qualitatibus non sic sit. Et si arguat̃ dicit Constanti. ꝙ humores sunt filij elementorū ⁊ appropriat vnūquēꝗ humorē suo elemento: dicēs ꝙ cholera ꝓportionat̃ igni: sanguis aeri: aq̄ phlegma: ⁊ terre melancholia: igit̃. Respō. ꝙ ista proportio attenditur penes complexionē ⁊ non penes substātiā: ⁊ cōuersio sit principalius ratione substātie in qua aqua plus cōmunicat cum cholera. Ad aliud dicendū ꝙ in via diete plus cōpetit cocta ꝗ̄ cruda: q: subtilior ⁊ rarior: ⁊ magis cū cibo attrahit̃ ad mēbra: ⁊ ipsum penetrare facit: sed in ratiōe medicine plus cōpetit cruda q: cholerā ingrossat: ⁊ ca. ⁊ sic. cōplexionē magis alterat. Aliter dicit̃ ꝙ duplex ē aqua. Quedam pura: simplex ⁊ vniformis nature ⁊ homogenee ī toto: ⁊ in partibus: ⁊ hec est cocta melior ꝗ̄ cruda: q: ista per decoctionē subtiliatur ⁊ meliorat̃. Est autē alia aqua grossa non pura nature etherogenee: ⁊ talis deterior est cocta ꝗ̄ cruda: q: in decoctiōe partes subtiles exhalant̃ ⁊ grosse remanent: ⁊ sic patet solutio ad argumenta. Ad aliud dicendum ꝙ nix ceteris aquis deterior est: qm̄ frigidissima est et frigidum neruos percutit ⁊ nocet ossibus ⁊ neruis: ⁊ q: stomachus est neruosus: ⁊ maxime os eius: ideo ipꝫ ledit quare non est bona. Item humores ingrossat ratione frigiditatis. Item grossior est alijs: ⁊ aqua quanto grossior tāto peior. Item frigidior est. Ad argumentum dicendū ꝙ aer est in niue per interceptionē ⁊ non per admixtionem. Ad aliud qd̄ dicit Galie. ꝙ res subtiles frigidas ⁊c. dicendū ꝙ aqua

non est

non est subtilis si eleuetur in aere: q: hoc non est per naturam sue substantie sed per naturam aeris intercepti: ideo non valet. Ad aliud p3 solutio per idem: q: si aer esset de substantia sua p admixtionem esset calidus: sed non sic est: igitur.

¶ De diuersitate vini ppter saporem.

Diuersitas aut vini ppter saporem multiplex est: gnaliter aut quattuor modis: est enim dulce: est et acerbu: et qd abusiue dicit insipidum: est et forte in sapore et odore. Sunt etiam inter hor extremitates alia mediocria de eor saporibus coposita: sunt et occulta ad coprehendendu eor noia. Dulce calidu e in scdo gradu: siccum in primo: aliquantulu humiditati pertinet: propterea est grossum et illaudabile in sua actione: nisi q: ventrem soluit: q: in oi re dulci vis laxatiua et collatiua inuenit. Qd vinum si aliquid inuenerit in corpore qd illius vini otrarium sit actioni: et cohibetur ad exeundum: calefit et bullit: ascenditq ad superiore partem stomachi: et conuertitur in cholericos humores: sitimq gnat et vetositate inflatiua in supiori pte et latere: nociuaq oppilatione in epate et splene generat: lapidem in renibus creat: maxime si inuenerit hec mebra talibus passionibus pparata: aut digestiuam virtutem debile. Propter hoc caueant illud qbus grossa et huida dnatur natura: q: si assueuerint eo pfecto in hydropicam incidut passionem: q: cum sui viscositate et grossitate liquoris implet venas de grosso sanguine et turbido: et oium carnium raritate grossam accumulat ventositatem: q est ca generandi oppilatione. vnde Ga. dulce inquit vinu non solu est oppilatiuum: sed inflatiue ventositatis generatiuu3 in epate videl3 et splene: oibusq mebris excepto pulmone: eiusq oppilatione apit. Ca: epar oppilas et pulmonis costipatione aperies fit ppter vias eoru3 q: cu venit ad epar per largas vias: et magna via. i. vena3 q vocatur porta: stansq ibi digeritur: deinde ad subtilissimas venies vias q sunt in sua ocauitate non pot fex trasire p angustas vias: qre ibi pmanes oppilatione facit et apostemata creat fm sui natura: pulmone aut no silr cotingit: q: primu venit p angustas et subtiles venas: cuq ibi digerat: venit in pulmonis canales q sunt largi: et portat secu quantu fecis habuerit p vie largitatem: ea expellit cu3 sputis et screatu: ppter hoc dulce vinum adiuuat ad mundificandam et expellenda ab eo fecem: eiusq dissoluit oppilationem. Illud tn caueant qbus generatur sitis: eoru em calore augmetat: et huiditate saliue desiccat et ingrossat: fitq quasi creta et annectitur canalibus pulmonis: vnde induratur ad exeundu. Huiusmodi etiam vinum dulce diuersum est sapore: odore: atq liquore: sed tn huic vino pprium est dulcedo cu nigredine grossitie et turbiditate. vnde Ga. Nunq inuenitur vinum dulcissimu qd non sit nigru et grossu3 et quanto a nigredine et grossitie remouetur: tato minus est dulce: et vineum h3 saporem. Ideoq qdcuq3 vinum dulce rubori et claritati ptinet: et bibitu quantum oportet: et fm qd nature sufficit: fit conueniens egritudinem exeuntibus: et quibus fuerat necessaria multitudo nutrimenti: sed tn eor corpora q sunt debilia non possunt ea sustinere: sicut hip. dixit: Facilius est repleri potu q cibo. iteru Ga. Non oportet caue re vinu3 quibus grossitudo cibi conuenit: maxime si vinum pertineat rubori et claritati: sed tn qui patiuntur in visceribus defectione: epate videl3 splene et renibus: et quor corpora hydropisi apparata sunt: ab omni genere dulcis vini sunt cohibendi. Ponticum pro vinu qd acerbu dr: durius est et graui: tardiusq3 digerit: venasq difficilius dulci pforat: q: dulce calidius est: acceptabiliorem sapore h3. Ponticu vero. i. acerbum videtur esse terrestre: asperum habens saporem: vnde difficile est ad pforandum venas: neq3 vrinam: neq3 egestione: aut sudore puocat: no ergo bonu sanguine generat: ventre inde et intestina confortat: stringit ergo egestione de stomachi defectioe maxime si solutio ca caloris fiat: cui signa sunt rasura intestinor. vn Dias. vinu inquit acerbum diureticu est. Sed nescimus q intentioe hoc dixit: qd tame sic possumus intelligere: q: si paru fuerit ponticum: claru et subtilissimu in liquore: multuq3 comixtu non est nociuu pectori et capiti: stomachi calorem extinguit: et vrina puocat. Vinu aut insipidu3 melius est pontico: q: temperatu ad coparationem stiptici: vn congruit calidas hntib coplexiones: maxime tn stomacho: parx tn nutrit: citoq3 p vrinam eijcitur. Vinu qd fortissimu est: ceteris est calidius et fortioris actionis: citoq3 caput ascendit ac bullire et feruere facit corporis humores: vnde fumus caput ascendens nocet cerebro: menteq3 pcutit. Necesse est ergo vt caueant illud quibus dnatur coplexio calida: nisi multum fuerit comixtum: q: si comixtum fuerit quantu3 oportet: et vt decet accipiatur. i. fm qd couenit etatibus: tepori: regionibus: consuetudini: est laudabile: q: grossos dissoluit humores: vias venaru3 de putredine mundificat: atq3 putredinem et sanguine clarificat. Senibus aut et qui eor etati vicinantur: propter coadunationem superfluitatis in eor corporibus fit hmoi optimum vinu: maxime si puritati fuerit vicinu: q: eor calore confortat: crudoruq3 abudantiam dissoluit humorum. Proinde conuenit quibus collecti fuerint grossi et crudi humores.

¶ De diuersitate vini ppter liquorem.

Diuersitas aut vini propter liquorem triplex est: aut enim subtile aquosum: aut terrestre grossum: aut mediocre. Vinu autem subtile aquosum semper inuenitur cu3 albedine et claritate: vnde facile est in stomacho: cito enim digeritur: et venas perforat: vrinaq3 prouocat. Ideo vtile febricitantibus: quia non fortiter calefacit: neq3 mentem percutit: nullum etiam cerebro vel neruis infert nocumentum. Si vero fuerit mixtum erit melius: maxime ad extinguendam sitim. Vinum vero terrestre et grossum oppositu est subtili et aquoso: vnde q: grossum est: plus ceteris stomachum grauat: durum enim est ad digestionem faciendam: et difficile ad perforandas venas: vrinam non prouocat: tardeq3 ad caput ascendit propter sui fumi grauitatem atq3 grossiciem: idcirco non facit ebrietatem: q tamen si fuerit: cito dissoluitur.

¶ De diuersitate vini ppter odorem.

Diuersitas vini ꝓpter odorem quadrifariā diuiditur. Aut em̄ est odoriferū cito sensuz pforans odorabilem: ꝛ in pelliculis cerebri stantem: qḋ fit ꝑ sui leuitate ꝛ q2 aromaticū est. Est ꝛ vinum nullius odoris ꝑ grossitate suiq3 grauitate. Tertium est inter subtile ꝛ grossum leue ꝛ graue: mediocre. Quartum vero horribilem h3 odorem: sensuiq3 corruptionis illatiuum. Uinum odoriferū suum liquorē significat esse subtilem: ꝛ tēperatum: oiq3 sordicie mundificatum: penitusq3 digestuz: vnde clarū sanguinem gn̄at ꝛ laudabilem: ꝛ mundū: cordis ergo cōfortatiuū: aīamq3 letificat: et angustiā expellit: qm̄ mundificat sanguinem a sordicie in corpore existente: expulsaq3 sanguinis sordicie fumus grossus: turbidus ꝛ obscurus: solitus naturalis caloris lumen obscurare expellitur: vnde fit cā leticie: ꝓpter hoc ergo hm̄oi vinū oībus etatib⁹ ꝛ cōplexionibus cōueniēs est si accipiatur vt oportet: et qḋ a natura sustinetur. vnde hip. vinum inquit odoriferū subtilius: leuius: digestibili⁹ ceteris est ac nutribilius: q2 significat naturā suā cōpleuisse actionē: ꝛ oē cōtrariū ab eo esse ablatum: ꝓinde vrinaz ꝓuocat: citoq3 ad caput ascēdit: ꝛ facillime ab eo inebriatur: sed tn̄ cito ab ea liberabitur. Uinū ꝙ qḋ nullius odoris est: innuit sue fumositatis grossitatem: grauitatem ꝛ indigestibilitatez: idcirco illaudabilis est nutrimenti: ꝓpter hoc ergo nec mundificat: nec sanguinem clarificat: neq3 cōfortat cor: nec creat leticiam. grossos etiam augmentat humores: ꝛ fumum turbidum generat ꝛ obscuruz: quare fit cā tristicie: sed tn̄ ꝓpter suā grauitatem ꝛ grossitatē: nō cito in caput ascendit: ꝛ ebrietatē generat: qḋ si fecerit dure tardeq3 dissoluitur. Uinum inter subtile ꝛ grossum est mediocre: cuius odoris mediocris fit actio ꝛ passio ei⁹: ſm ꝙ est ꝓpinquum vel remotū ab eoꝝ extremitatibus: si enim remotum fuerit a bonitate maluz erit si vero a malignitate bonum erit: ꝙ si steterit in medio eoꝝ erit mediocre. Uinum qḋ graue3 ꝛ horribilem h3 odorem est pessimum: ꝛ ſm sui odoris horribilitatem ꝛ grauitatem nocet cerebro: ꝛ grauat: ꝛ ꝑcutit mentem: pelliculisq3 cerebri infert lesionem: et pessimum generat sanguinem: maxime si est ponticū vnde Ga. oportet inquit caueri a vino horribilē naturam ꝛ grauitatē hn̄te: maxime si ponticū est: q2 durum est digestioni: digestum etiam generat sanguinem malum.

De triplici vino.

Uinum tripl'r est: aut em̄ fortissimum: vel debilissimū: aut mediocre. Sunt etiā īter horum extremitates: q̄dam q̄ sensus discernere nequit. Fortissimū vero ceteris est calidius: citoq3 ad caput ascēdit: ꝛ mentē percutit: q2 caput de multis ꝛ calidis implet fumis: qḋ hip. vocauit inguecum vinum. Uinum qḋ est debilissimū: actionem h3 supiori oppositam. Uinuz qḋ hip. dixit aquosum vinū: mediocrem h3 actionem: ſm ꝙ est vicinuz vel remotū a bonitate vel malignitate extremitatū illorū. Porro q2 cōpleuim⁹ singulariter ꝛ simpl'r vini diuersitatem: ꝛ vniuscuiusq3 ꝓprietatē: oportet nos totam finire vini cōpositi disputationem. Impossibile est em̄ vinum inueniri aliquo sapore: colore ꝛ odore carens.

De vino albo ꝛ nigro.

Incipiendū ergo est ab albo ꝛ nigro: que sunt oīm extremitates: ꝛ oēs colores quos inuenimus: sunt ex istis compositi. Albo vino ꝑtinet defectio odoris ꝛ saporis: nullaz suffert cōmixtionem: ꝛ raro inuenire possumus vt sit dulce vel pōticū ꝛ grossum. Uinum qḋ est subtile: debile: insipidum: ꝛ nullā sustinens cōmixtionez: min⁹ ceteris calidum est: faciliorisq3 digestionis: ꝛ cito venas oēsq3 corporis penetrat poros: ꝛ velociter expellit: ꝓinde min⁹ est ceteris nutribile: ꝛ plus aliis infrigidat: ꝛ calorem ꝛ sitim extinguit: ꝛ vrinam prouocat. Q2 si ponticum fuerit: necesse est vt sit grossuz impossibile enim est vinū eē ponticū: vt suus liquor non sit grossus: ꝙ vinuz taliter existens illaudabile dat nutrimentū: durū ad digerendum: vrinā nō ꝓuocat: ventrem ꝯstipat: tarde ad caput ascendit: stomachum ꝛ cerebrū confortat: ꝛ prodest malas bibentibus aquas figuram corporis disturbantes: eos etiā iuuat qui frigidissimam potauerint aquam vel niuē: q2 si corruptibilis aqua bibatur: in malos cōuertet humores: sicut superius in tractatu aque dixim⁹: vñ fit cā corrūpendi ꝛ debilitādi stomachū: cūq3 stomachus defecerit: a totius corporis partibus currūt ad eū mali humores cholerici: sicut in stomatichis videmus ieiuniis assuescētibus: calefit em̄ stomachus ꝓpter ciboꝝ indigentiā: stomachus ergo eoꝝ necessario deficit: q2 humores ad stomachū sunt venientes q̄dā etiā ab eis fumositas caput ascēdit ꝛ dolorē ibi gn̄at. Sed si aquā cū vino albo ꝛ pōtico bibim⁹ mixtam: subtiliat: ꝛ attenuat illā: suūq3 acumen mitigat sicut aqua vinū merū trāq̄llat: osq3 stomachi confortat: ꝛ adiuuat ad deponendum oēm suā lesionem inferius. Sed aqua frigidissima absq3 omni cōmixtione bibita: maximū dat nocumentū sicut iam dixim⁹. Neruis em̄ stomachi ꝛ pectoris ꝛ silium nocet: que si cū ꝑdicto misceatur vino: tēperabit aq̄ frigiditas stomachūq3 cōfortabit. Sed cū calidā habētib⁹ naturā nō oportet cōmisceri: q2 frigiditas aq̄ calorē eorū tēperat. vñ Ga. calidas hn̄tibus naturas naturaliter vel accidētal'r: plus fit cōueniēs aqua frigidissima vino: ꝛ si in aliquo tp̄e necessariū fuerit eis vinuz albū ꝛ ponticū potēt. Qḋ si vinum album dulcedinem h3: mediocre erit ad digerendū inter albuz ꝛ tenue ꝛ ponticū: durius em̄ ꝛ tardius erit ad digerendū ꝙ subtile: facilius vero pontico: ꝓinde vtroq3 est nutribilius: ventrē humectat: stomacho tn̄ nocet: vētositatem ac rugitū creat: sed tn̄ oē nocumentum qḋ facit est debile ꝛ leue: sui em̄ dulcedo nō est magna. nam cum albo vino dulcedo non est conueniens: ꝛ si est: necessario est parua.

De vino nigro.

Uino nigro ꝑtinet grossicies liquoris: grauitas odoris. vñ difficile est ad digerēduz tarde ad caput ascendit: multū nutrit: venas em̄ de grosso sanguine implet: ad dis

solvendum tardum. vnde Ga. Vidi homines palle-
stribus ludis vtentes: hoc vinum frequenter et psue
te bibere: vt ingrossarentur et fortitudinē acciperēt:
qd eos ingrossauit et magnam vim eis tribuit: et de-
dit eis nutrimētum carni vicinum porcine. Proinde
bonum est si iuuenibus ante cibum datū fuerit. Se
nioribus est incōueniens: et ħ ante cibū et post cibū
q: ppter defectionē caloris naturalis cor generat
oppilationem: et in renibus lapides si illo assuescant
Hoc qd vinū est multis modis: aliqñ est dulce: non-
nunq̄ ponticū: aliqñ vtraq3 sunt in eo: ponticitas vi-
delʒ et dulcedo: sed nūq̄ nigrū inueniī forte. vñ Ga.
oē inqt dulce: lʒ sit nigrū necessario: tñ nō oē nigrū
necessario est dulce. Nigrū vero inuenimus dulce: et
nigrū ponticū: et aliqñ dulce et ponticū. Nigrū vero
solā hñs dulcedinē calidi⁹ est et nutribilius: et plus ce
teris vētrē humectat: et vrinā nō puocat: ventositatē
et inflationē creat: qd si ppter medicinā paꝝ bibitur
erit cōstipatiuū solutionis ex intestinoꝝ defectione
gñate: sitq3 nō adeo nocumētū capiti et neruis ppter
sue fumositatis grossitatē et grauitatē: vñ tardius ad
caput ascēdit: ppter hoc tardissime ab eo q̄ inebriaſ
diu ab ebrietate nō liberaſ. vñ Ga. vinū inqt nigre-
dini ptinens nō hʒ tātū caloris quantū glaucū et citri
nū: neq3 tātā facit ebrietatē. Vinū vero qd dulce est
et pōticū: grossi⁹ duriusq3 ē digestioni et magis vēto
sitatē et inflationē gñat: lapidē etiā in renibus: et op
pilationē in splene et epate: magisq3 ceteris vomitū
puocat: et dolorem in capite et neruis facit.

¶ Superius auctor determinauit de vino a parte sue ope-
rationis etatis et qualitatis quātū est ex parte coloris: in par
te vero ista ex parte saporis. ¶ Queritur vtrū vinum cōpe-
tat cholericis: videſ q non: q: dicit Ga. q oē simile augmē
tat suum simile et facit ipʒ furere. et loquitur in complexiōe
lapsa: sed cholericus lapsus est in caliditate et siccitate: ergo
faciet eum furere: et hoc non cōpetit: igitur. Item dicit Ga.
super apho. q sola complexio temperata gaudet similibus
et distemperata dissimilibus: sed complexio cholerica est dis
temperata: igitur. Item sicut dicit Gale. supra apho. Si-
mile est de etate complexione regione et tēpore: sed in tem-
pore frigido nō competit potus frigidus: ergo nec in cōple
xione ca. potus calidus: igitur. In cōtrariū est ysaac innuēs
vinū administrari cholericis. Itē sicut dicit Gal. in tegni.
Natura oīm operatrix: sed natura cholericis appetit vinū
ergo medicus dʒ illud administrare cum sit minister nature
Itē dicit Ga. i tegni. q gen⁹ pseruatiuū fit p similia: s3 vinū
est cholericum ca. et siccū: ergo conseruat cholericos: igitur.
¶ Queritur vtrū vinū cōpetit pueris: videtur q non: q: si
cut dicit phus. xviij. de aīalibus: spasmus ex vino: vt plu-
rimum hʒ generari: sed in pueris multū timendū est de spas-
mo: q: cito et de facili cū incurrunt spasmū sicut dicit Auicē.
igitur. Item dicit Auicen. q dare vinum pueris est addere
ignem igni: sed addere ignē igni in conseruatione sa. nō cō-
petit: igitur. Item vinū virtutē aīalem debilitat: naturalē
vero confortat: sed in pueris virtus aīalis est debilis: igiſ et
naturalis fortis. Item sicut dicit Aui. epilepsia est morbus
pueroꝝ: qd ergo hmōi morbū pueris hʒ generare non com
petit: sed vt dicit Auicē. vinum epilepsiam gñat: igitur. In
contrariū est ysaac dicens q vinū cōpetit oī etati. ¶ Que-
ritur vtrum vinū cōpetat senibus: videtur q sic: dicit Aris.
q senes sunt tristes et auari: et hoc est q: sunt melancholici:
vnde in eis abundat melancholia: nec in eis sanguis clarifi
catur et depuratur: sed vinū leticiā generat et largitatē: igi-
tur. Item dicit ysaac q vinū est caloris et spiritū regene-
ratiuū: q: cito in eos puertitur: sed senes calore indigent et
spiritibus: sed hec habent p vinū: igitur. In contrariū est
Ga. dicēs q vinū virtutē aīalem debilitat: sed in senib⁹ est
virtus aīalis debilis: igitur. habent eñi capita debilia. Itē
sm ysaac vinum in frigido stomacho acescit et acetū infrigi-
dat: sed stomachus senū est frigidus: igiſ. ¶ Ad primū re
spondetur q sic. Sed nota q vinū administraſ in corpore tē
perato aut distēperato. si in tēperato sic competit vinū me-
diocre: nec nimis forte nec nimis debile sicut vinū bonum
odoriferū: vinosum: vnius anni aut duoꝝ annoꝝ. Si in lap
so et distemperato corpore: hoc est dupl'r: aut lapsus est ad
caliditatē: hoc est dupl'r: aut accidētaliter aut naturaliſ. Si
primo mō sicut in febricitantibus: tūc non cōpetit vinū. Si
scđo modo sic competit vinum debile aquosum nouū: aut
vnius anni: qm̄ tale vinum: etsi sit calidū: est tñ frigidum
respectu cōplexiōis cholerice: qm̄ cōplexio cholerica est ca.
in scđo gradu: et sic. vinum vero predictum in primo: et sic in
debita quantitate sumptū non intendit suam caliditatem.
Si vero sit lapsus ad frigidū: tunc cōpetit bonū vinum for-
te clarū: odoriferū: antiquum quattuor aut quinq3 annoꝝ.
Ad argumētū pmū dicēdū est q illud est verū de sili i pūcto
s3 nō de sili in latitudie forme remisso sicut ca. i primo et cal.
in scđo pueniūt in forma: s3 nō in pūcto: q: tale sile in pūcto
bene facit suū sile furere. Vel dicēdū q simile in effectu be-
ne facit furere: et p hoc soluitur scđm: q: q̄uis cholericus sit
lapsus: tñ iuuatur p ca. in primo gradu. Ad aliud dicendum
q non est simile: qm̄ cōplexio cōnaturalis est ei cuius est cō
plexio: non sic vero tempus calidū: et qd alicui est cōnatura
le nō tātū grauat naturam: ideo cōplexio temporis plus cō
trariatur humane nature q̄ cōplexio cōnaturalis existens
in eo. Ad aliud dubium responsio aliquoꝝ est q vinū anti-
quum forte ca. et sic. in quarto gradu quattuor annoꝝ: aut
qnq3 non competit pueris: q: tale spasmum et epilepsiam in
ducit. Sed vinū aquosum debile ca. in primo gradu cōpe-
tit: et tale non inducit hmōi morbos. Alij dicūt q etas pue-
ritie duo continet septēnia: vnde dicunt q in primo septen-
nio non cōpetit vinum: q: vinum neruos petit et ad eos pe
netrat eos ibibendo: qs cū debiles et molles reperit: plus
remollit et debilitat: qm̄ in eis remanet indigestū cū virtus
in talibus neruis debilis sit: et sic in tali etate non competit
prohibet eñi augmētationē: et corporis inducit desiccationē
q: ppter tale vinū mēbra nō nutriuntur vt deberent: et sic
loquūtur Aristo. et Auic. q in pueris inducit et spasmū et epi
lepsiā. S3 in scđo septēnio pōt cōpetere: q: virtus animalis
est tunc fortior: et naturalis potēs vinū digerere: et sic loqui
tur ysaac. vñ cū dicit q cōpetit oī etati: ibi fit distributio p
gñibus singuloꝝ siue p speciebus et nō p singulis generū.
Ad aliud dicēdū q in senibus duo sunt psideranda. s. vir-
tus aīalis et naturalis: et q: a vino resoluuntur fumi multi
indigesti caput ascēdentes: et in naturā aqueā se cōuerten-
tes multas passiones inducere potentes: sicut reumatismū
scothomiā vertiginē litargiā epilepsiam: paralysim: et plu-
res alios morbos: et sic habēdo aspectū ad virtutē aīalē nō
competit. Sed ad virtutem naturalem psiderando q̄ est de
bilis: et hec est q̄ dʒ totum corpus regere: et indiget fortifica
tione: q: vinum eam fortificat: spiritum et calorem naturalē
augmentat et reparat: quātū ad hanc dicunt vinū cōpetere.
Sed ista solutio lʒ verū ptendat tñ nō instruit: q: tūc nescie
mus qd debeamus facere: q: docet administrare et non ad-
ministrare: ideo dicendū est simpl'r: q vinū cōpetit senibus
qm̄ magis est necessariū vitā conseruare q̄ aīalem sanā te
nere. Vnde dicendū q cōpetit: q: virtutē naturalē cōfortat
Et si arguaſ q nocet virtuti aīali sua euaporatione: dicēdū
q remedia bene possunt ptra suā euaporationē fieri: sicut
si post vinū bibatur modicum de aqua: aut comedantur ne
bule: que morantes supra stomachum: aut in ore stomachi
nubes non pmittunt fumū ascendere. Sed sic nō pñt virtu
ti aīali fieri remedia ipa deficiente: ideo maius bonū fit in
confortando virtutem naturalem q̄ fiat malum aīalem de-
bilitando. Ad argumentum dicendum q si vinum assuma-
tur in quantitate debita non acescit. ideo cauere debent se
nes a nimia vini potatione. ¶ Queritur vtrum vinum cō-
petat in paralysi: videtur q sic: sm Ga. in tegni. omnis cura

sit p contrariū: sed paralysis est morbus fri. ⁊ hu. q: de materia phlegmatica fit: vt dicit Auic. sed vinū est ca. ⁊ sic. igitur. Item dicit Ga. in de simplici medicina: q̄ q̄ cōpetunt extra emplastrata cōpetunt intra administrata: sed vinū extra supra neruos applicatū ipsos desiccat: ⁊ a materia humida curat: igitur ⁊ intra. In cōtrarium est Aui. ras. ⁊ oēs alij: ⁊ precipue Auic. q̄ phibet vinum administrari in paralysi ante. xx. dies: sed post decet administrari. ℂ Queritur adeo quare cōpetit post. xx. dies ⁊ non ante. ℂ Querit̄ etiā quare vinū exterius administratum neruos cōfortat: ⁊ interius debilitat. ℂ Queritur p quā viam vinū reuocat a sincopi. ℂ Querit̄ quas egritudines vinū habeat gñare. Et videtur q cholericas: q: sicut dicit haly simile ex simili gñatur: igitur. Item sm oēs doctores ex rebus frigidis generātur egritudines frigide: ⁊ ex ca. calide: sicut ex pipe allijs q̄ cū vinū sit ca. generabit ca. egri. In ꝯtrariū est ysaac ⁊ Aui. ⁊ oēs alij. ℂ Ad primū dubiū q vinum non cōpetit nisi post xx. diē: q: tunc materia est fixa ⁊ non est plus in fluxu: sȝ iam illa materia q̄ morbū facit ⁊ dȝ facere est iam fixa in mēbro ⁊ permanens: ⁊ q: vinum ca. est confortat virtutē ⁊ mēbrū ⁊ potentiꝰ redditur in expellendo materiā. Itē vinū penetrat ad neruos lingue: ⁊ sic poros aperit rōne cuius virtus est potentior expellere. Item rōne sue cōplexionis materiā consumit ⁊ diuidit. Sȝ nota q cōpetit vinū paucū grossū ⁊ aromaticū. Grossum vero vt p sui grossiciē in mēbris possit immorari: ⁊ suū effectū inducere: q: si esset subtile stati penetraret ⁊ non tantū ageret. ⁊ dȝ esse paucū: q: supra multū non esset virtus potēs illud debite regere: ⁊ ꝓpter sui multitudinem membrum plus remolliret: ⁊ sic morbū augmētaret. ⁊ debet esse aromaticum vt virtutem naturalem melius confortet. Sed in principio paralysis non competit: q: ratione sue apertionis faceret humores magis ad neruos lingue fluere: ⁊ sic morbū augmentaret. ⁊ adhuc faceret q materia fluxa ad membra ibi plus imbiberetur: ideo nō cōpetit añ. xx. diē: cum materia etiam sit adhuc in fluxu. Ad primum dicendū q cura fit p contrariū. ⁊ loqmur principaliter de contrario in effectu: lȝ fiat in forma quandoq;: ⁊ q: vinum non est in principio morbi contrariū in effectu lȝ sit in forma: igitur non competit. Ad aliud argumentū dr̄ q illud est verū: si operatio exterior et interior sit vniformis: sed vinum exterius desiccat ⁊ non ꝯuertitur in substantiam: interius vero agit per cōplexionem ⁊ substantiam: q̄ quādoq; in phlegma conuertitur. Ad aliud dicendū q cerebrum est ditissimum in virtute aīali ⁊ pauprimū in naturali siue debilissimum: vnde natura sagax sm q attribuit aliquid vni membro debilitat aliquid in alio: sicut habētes bonas alas aues non habent pedes bonos aut econuerso. Ideo virtus naturalis cerebri debilis est non potens expellere fumos vini nociuos ad aliud membrum: faciendo t̄n quod pōt expellit ad neruos colligatos cum cerebro q̄ sunt organū virtutis aīalis sensitiue ⁊ motiue: ⁊ sic nerui ꝓpter illud debilitantur: ⁊ p istam viam virtutem aīalem debilitat. Sed naturalem confortat: q: virtus naturalis operatur p calorem naturalem ⁊ spiritum: ⁊ q: vinum addit in ista duo debito modo datum virtutem naturalem confortat q: subtilis est substātie: ideo cito digeritur ⁊ conuertitur in spiritum ⁊ calorem. Et per hoc patet solutio ad aliud dubium de sincopi que fit ex retractione spirituum: ⁊ caloris naturalis a membris remotis a corde ad cor: que membra remota: q: sunt depauperata spiritibus: ideo fit sincopis: sed q: vinum cito conuertitur in spiritus ⁊ calorem naturalem: ideo cito recreantur spiritus: ⁊ p membra mandantur: igitur fit releuatio a sincopi. Ad aliud dicendum q vt plurimum generat egritudines phlegmaticas sm omnes doctores: ⁊ hoc q: vinum multum allicit gustum: ⁊ propter gustum in magna quantitate attrahitur ⁊ assumitur: quod in multa quantitate receptum non potest digeri: ideo remanens indigestū in chimos crudos conuertitur ⁊ phlegmaticos: vnde quantū est de natura sua ⁊ complexione haberet ca. egritudines generare. ℂ Queritur cuius complexionis sit vinum: videt̄ q frigide: q: dicit Ga. que cito in ignem conuertuntur ⁊ ignē inflammāt ca. sunt: sed vinum ignem extinguit: igitur est frigi. Item dicit Arist. in scdo de anima. q esuries est appetitus ca. ⁊ sicci: sitis aūt fri. ⁊ hu. sed sitis est respectu vini: et vinum est eius obiectum: ergo vinū est fri. ⁊ hu. Item simile ex simili gñatur: sed ex vino generantur egritudines frigide: igitur est fr. Item Aristo. quarto metheoro. que coagulātur a frigido dissoluuntur a calido ⁊ econtra: sed aque species coagulantur a frigido: ⁊ vinum a frigido coagulat̄ ergo est aqua vel aque speciēs: sȝ sic sic est fri. ⁊ hu. igit̄. In contrarium est ysaac ⁊ omnes auctores ponentes vinū ca. ⁊ sic. Item dicit Gal. in de simplici medicina. q aqua facillime attrahitur ad naturam cuiuslibet sibi admixti: sed in vino administrantur partes aquose cum vinosis: que vinose sunt ca. ⁊ aquose frigide: sȝ caliditas est fortior actiua: ergo trahet aliam ad sui naturam: ⁊ sic vinose trahunt aquosas ad earum naturam: igitur. Item Aristot. in topicis dicit q vinum est aqua putrefacta in vite: ⁊ hoc sub auctoritate empedoclis: sed dicit Arist. quarto metheoro. q putrefactio fit a calido: ergo vinum fit a calido: igitur ⁊c. ℂ Queritur vtrum vinum album sit cali. Et videtur q sit frigidū dicit ysaac q vinum album est insipidum: sed sapor insipidus frigiditati attestatur: ergo vinum albū est frigi. Item dicit Constantinus q vinum album in suis operationibus est fri. sed dicit Ga. q vnūquodq; dicit̄ tale vel tale ab operatione quā habet inducere: igitur. In contrariū est ysaac ⁊ alij doctores. Ad primum dicitur q vinum est ca. ⁊ sic. primo a pte sue originis: q: vitis ex qua oritur vinū est ca. ⁊ sic. ex parte cōplexionis fluentis: q: lȝ sit frigida ex parte cōplexionis radicalis: sed q: non fit vini generatio nisi a complexione fluente pro maiori parte: igitur. Et q vitis sit cali. et sic. patet: q: fortissime est attractiue: ⁊ hoc patet q: fructū multum affert: attractio vero fit per ca. ⁊ sic. igitur. Secūda causa est ex parte aeris continentis humiditatem eius accidentalem: ⁊ partes aquosas consumentem ⁊ vinosas relinquentem: ⁊ eas acuētem ⁊ fortificātem propter partiū aquarum consumptionem. Ad argumentum dicendum q vinum extinguit ignem per aspectum ⁊ a tota specie: ⁊ non p ca. ⁊ sic. Aut dic q sua actuali frigiditate eum extinguit. Ad aliud verū fri. ⁊ hu. actu cuiusmodi est vinū: lō nō valet: q: ponitur ca. ⁊ sic. essentialiter. Uel dicendū q appetitur ratione sue compositiōis siue substantie: que proprietatē habet sitim extinguendi seu sedandi. ⁊ non ratione sue cōplexionis ca. ⁊ sic. Ad aliud dicendum q effectiue ⁊ ratione sue quantitatis hoc facit: ⁊ non ratione complexionis. Ad aliō dicendum q vinum debile aquosum coagulatur a frigido: q: in tali plures sunt partes aquose q̄ vinose: sed ratiōe t̄n vinosarum partium non fit coagulatio: ⁊ sic totum dr̄ calidum remissū. Ad aliud de vino albo dico q est ca. Ad argumentum dicendū est q intelligit ysaac de vino debili aquoso: q: tale est insipidum. Ad argumentum Constantini dico q intelligit respectu vini rubei ⁊ non simpliciter: ⁊ sic dicit verum.

ℂ De vino rubeo.

Vinum vero rubeum necesse est dulcē vel ponticum habere saporem: ⁊ liquorē inter grossum ⁊ subtilem mediocrem; odor enim eius sit inter odoriferum ⁊ grauem. virtusq; eius forti vicina est vino: proinde mediocre est inter leuitatem rufi ⁊ grossitatem nigri: hac de cā ad nutriendum ceteris est temperatius: ⁊ mutatur in sanguinem facilius propter similitudinem quam hȝ cū eo in liquore: colore ⁊ sapore. Post hoc nigrū dulcem habens saporē etiā conuertitur in sanguinē sȝ t̄n sanguis quē gñat: turbidus est et grossus melācholico ptinēs humori: p̄terea ꝯuertit̄ i sanguinē vinū rubeū subtile ⁊ clarū: q: ꝓpter sui liquoris subtilitatem: necesse est vt moretur ad coquendū: vt in grossescat ⁊ in sanguinē mutetur: sed tamen sanguis ex eo generatus subtilior est ⁊ leuior: atq; laudabi-

lior. vñ Ga. Uinũ inquit lucens clar ꝫ rubeũ medio cre est inter roseũ ꝫ subtile: ꝫ nigrum grossum ꝫ dulce: ꝑpter hoc non adeo grossos generat humores sicut nigrũ: nec subtilat eos vt albũ: quod cum fuerit forte ꝫ odoriferum: necesse est fumus eius sit subtilis citoqꝫ ad caput ascendens: Caueant ergo illud quorum capita vel corpora sunt debilia. ¶ Dulce vero ꝫ rubeũ multũ iuuat infirma diu hñtes pectora ꝫ pulmonem: maxime quos necesse est mundificari cũ sputis: ꝫ quibus sputũ est durũ ꝫ viscosum: hmõi enim sputũ necesse est primo expelli cũ re mediocriter calefaciẽte: deĩde humectatiua: postea subtiliatiua ꝫ mũdificatiua: ne humores duri ꝫ viscosi repugnãdo virtuti nõ obediant expulsiue: sed potius generẽt grossam ꝫ durã tussim: ꝫ ꝑ eã venarũ pectoris fiat crepatura: ꝑinde si cum vino dulci ꝫ rubeo res fuerit mixta pectoris purgatiua: perfecta ꝫ optima medicina erit eidẽ passioni. ¶ Uinum vero roseum de vinis rubeis: ꝫ palmeum de citrinis: ꝫ hmõi sunt mediocria inter citrinũ ꝫ glaucũ: subtile ꝫ album: idcirco ad cõparationẽ eoꝝ sunt nutribiliora ꝫ in sanguinem cõuertibiliora. Roseũ tñ facilius palmeo in sanguinẽ mutatur: ꝑpter suũ calorem sanguini vicinantẽ: que qꝛ nunqꝫ inueniri possunt: nisi clara in colore ꝫ odorifera in odore: necessario caput leuiter petũt: cerebro tñ ꝫ suis pelliculis non sunt nocẽtia ꝑpter eoꝝ leuitatem: quare facile quis ex eis inebriatur: ꝫ leuissime exinde curatur. ¶ Uinũ aũt aureũ ꝫ rufum: qꝛ mediocris sunt tẽporis tẽperata sunt: in scđo gradu calida: cũ aũt sunt vetusta dñatur eis in tertio gra. calor. Suntqꝫ eoꝝ sapores acuti: ꝫ liquores clari ꝫ subtiles aromaticũ hñtes odorẽ: citoqꝫ caput petũt ꝫ implẽt cerebrũ de calido ꝫ pũgitiuo fumo: pellicul' etiã cerebri oĩbusqꝫ neruis nocent: ideo si hmõi vina dẽtur eis qui naturaliter vel accidẽtaliter sunt cholerici: aut tristibus vel laborantibus vel ieiunãtib⁹: nõ modicũ inferunt nocumentũ: qꝛ corpora eoꝝ calefaciũt: ꝫ ad febrem ea cõmouent: dolorẽ capitis gñant ꝑpter nocumentum: qđ cerebro neruisqꝫ faciunt: maxime si estiuum fuerit tempus: regioqꝫ calida. Sꝫ tñ non debemus arbitrari vt nocumentũ faciãt ex mali sanguinis generatione: sed ꝑpter calorẽ: qꝛ calefaciunt ꝫ desiccant eoꝝ corpora q̃ necesse est infrigidari ꝫ humectari. Aliqñ tñ hec vina dolorẽ capitis de grossis humoribus in stomacho placant: qꝛ dissoluũt ꝫ attenuant ꝫ expellunt humores qui sunt cã doloris. Propter hoc si donentur humidas habentibus cõplexiones naturaliter siue accidentaliter: vel q̃ delectationem ꝫ requiem amauerint: siue eis data fuerint: quoꝝ corpora multitudine grossoꝝ humorum sunt accumulata: tempus etiam sit hyemale: regioqꝫ frigida: iuuamentum optimum erit: qꝛ humores inaniunt: venas ꝫ vasa corporis ab omni mũdificãt putredine cum vrina ꝫ sudore. Ga. bonum est inqt venas plenas habentibus grossorum humorũ calori ꝑtinentium dari vinum subtile ꝫ album: aut subalbidum vel roseum: aut palmeum mediocre tempus habentia: verũtamen si humores sunt grossi ꝫ frigidi: bonum est vinum citrinum ꝫ rufum: que sunt mediocris temporis: necnon roseum ꝫ palmeum cum sunt vetusta.

¶ De vino temperate sumpto.

Uinum vniuersaliter tẽperate bibitum ſm etatem: tempus: regionem: cõsuetudinẽ atqꝫ naturã: ꝫ quantũ natura ferre valebit: sanguinem laudabilem augmentabit propter sui naturam: liquorem ꝫ colorem sanguini similãtem bonum saporem cibis ꝫ potibus prestat: cibiqꝫ desiderium excitat: libidinem ꝫ coitum irritat: qꝛ vitalis ꝫ animalis virtus per illud confortãtur: ꝫ naturalis que est in toto corpore: temperat vigorem: ꝫ fortitudinem suscipit: stomachum adiuuat ad cibũ appetẽdum: retinendum: ad digerendũ: ꝫ ad feces expellendas: cõpositiones etiam cõplexionum aĩe ꝫ corporis cum sui odore ꝫ mundificatione regit ꝫ corroborat: qđ testatur eius actio: que palã videtur: nam cõspicimus illud tollere tristiciam anime: ꝑuocare leticiã ꝫ mutat vitium nature aĩe in virtutem: vertit enĩ eã ab impietate ad pietatem: ab auaricia in largitatem a superbia in humilitatem: a pigricia in solicitudinẽ de timore in audaciam: mentis etiam desidiam ꝫ taciturnitatem ꝫ ignauiam in astutiam facundiã ꝫ ingenium. Rufus testatur persas ꝫ helenos semꝑ vino vti volentes disputare: vel cũ alio ratiocinari: seu consilium dare ad regendam rẽpublicam: ꝫ cognoscebant qꝛ vinum est mentis confortatiuum: ꝫ rectitudinis ꝫ veritatis demonstratiuum: Heleni tamen eo vtebantur cum volebant versus cõponere: seu ludere cum instrumentis musice arti pertinentibus: qꝛ experimento inueniebant mentẽ eoꝝ acui vino: ꝫ rõnem augmentari: eam etiã de potestate in actum ꝑuehi: hoc vero fit cum prout oportet: bibitur. Sed si vsqꝫ ad ebrietatem bibitum fuerit: generabit predictis cõtraria: qꝛ ebrietas rationalis aĩe lumen extinguit: ꝫ bestialem ꝫ irrationabilem vim confortat. vñ ꝑmanet corpus velut nauis stãs ĩ mari absqꝫ gubernatoribus: ꝫ militia indigens ductore: ꝑpter hoc fanet rei nõ annuende: ꝫ laudat qđ illaudandũ est: immo qđ diximus sapientibus facit. Sed stultis ꝫ malignis cũ ebrietas generatur: in primordio facit eos multa ꝫ irrationabilia loqui cũ furore: ira: atqꝫ superbia: ꝫ mouet eos de loco ad locum: ꝫ tandẽ incidunt in adulteria: furta: homicidia, ꝫ cetera vitia. Ideoqꝫ volentes familiã custodire: oportet vt se a vino custodiant: nisi ſm qꝫ expedit eoꝝ nature. Sed tamẽ valet ſm medicinam. Est enim competens oĩbus sana habentibus corpora: sanitatem enĩ custodit. De eo tamen vino dicimus qđ de vite est: ꝫ qđ mediocris tẽporis est. i. a duobus annis vsqꝫ ad quattuor: cuius color inter rubeum ꝫ citrinum mediocris est: odorqꝫ aromaticus. ¶ Post hoc vinum coctum est bonũ calidi⁹ tñ ꝫ grossi⁹: multũqꝫ nutriẽs ꝫ difficile ad penetrãdũ: tarde facit ebrietatẽ: q̃ si fuerit diu durabit

¶ De vino de sapa.

Sapa grossior ẽ ꝫ durior in stomacho inflatiua: q̃ si digeratur multũ dat nutrimẽtũ ꝫ est congrua patientib⁹ in pectore ꝫ pulmone: ꝫ vulneratis in renibus: ꝫ vesice

est enim mundificatiua et consolidatiua. ¶ Sunt et alij potus non de vitibus: sicut de melle et vuis passis: vel ficubus: dactylis et silibus. Vinuz de melle inflatiuum est: ventositatis generatiuum: epatis et etiã splenis oppilatiuum. Vinum de vuis passis cõfortat stomachum sua ponticitate. Vinũ de ficubus inflat ventrem dissoluit: et malos humores generat phlegmatico humori pertinentes. Vinuz de dactylis melancholicos creat humores: mentẽ pcutit: dure digeritur: oppilat splenez et epar. Vina de frumento et ordeo sunt inacceptabilia et idigestibilia: malos humores et fumos generantia: constipant epar et splenem et lapidem in renibus creant.

¶ Finitur tertius.

¶ Superius auctor determinauit de virtute vini a pte coloris albi et nigri qui sunt colores extremi. In ista parte determinat de virtute vini ex parte medioꝝ coloꝝ. Et primo determinat de vino rubeo: deinde de roseo: ibi. Vinuz vero roseũ. ¶ Queritur qd vinum sit calidius aut album aut rubeũ. Videtur ꝙ albuz: albedo attestatur fortiori et vlteriori digestioni: sed quod magis digestuz est calidius est: igitur. Nam digestio scda pcedit rubificãdo: et tertia dealbando. In contrariũ est ysaac et oẽs auctores. ¶ Queritur qd vinuz sit calidius: aut nouũ: aut antiquũ: videtur ꝙ antiquũ sit frigidius: q: tractu tpis fit acetosum: sed acetũ est frigi. igitur. Item oẽ viuens est frigidius in vltimis etatibus ꝙ primis: igitur et vinũ silr. Ad primũ dico ꝙ rubeũ est calidius. Ad argumentum dico ꝙ duplex est albedo: qdam q generatur p calorez vlteriorẽ scz vltimatum: et talis attestatur calori fortiori. Est alia albedo proueniens ex parte materie: ex qua res est: et sic albedo est in chylo et in vino albo. Ad aliud dicẽdũ ꝙ vinum posset ad tantã etatem puenire ꝙ tota virtus eius exhalaret. sed vinum etatis. vij. annoꝝ melius est et fortius nouo. Et cuz obijcis de aceto: dicẽdũ ꝙ est ppter excellentiam sue caliditatis: et nõ p naturam frigiditatis vt obijcis. Naz sicut aial vsqz ad mediũ iuuentutis acuitur in caliditate: sic et vinum aquosarũ partiũ consumptione: sed tñ ad tantã etatem scz vltra. viij. aũt plures annos posset deuenire: ꝙ exhalaretur calor eius sicut in senibus fit. ¶ Queritur qd est dulcius et qd est grossius: aut vinum albuz: aut rubeum. Et vtrũ vinũ album puocet vrinam. Videtur ꝙ alba sunt dulciora: qm vina noua in sui nouitate manentia sunt dulciora ꝙ antiquata: sed in sui nouitate sunt alba respectu suipsius in alio tẽpore: igitur. Item fm Aristo. digestio pcedit dulcorando: sed alba sunt magis digesta: q: albedo attestatur maiori digestioni: igitur. In contrariuz est auctor iste ponens vinũ rubeũ dulcius. Item sapor dulcis cum sit ca. et hu. fundatur in substantia grossa: sed vinum rubeum est grossioris substantie ꝙ album: igitur. ¶ Querit igitur qd est grossius vel album vel rubeum. Et videt ꝙ album: q: generatur a frigido respectu rubei: sz fri. est ingrossare et restringere: igitur album est rubeo grossius. Itẽ rei subtilis est magis penetrare: sed vina rubea sunt penetrabiliora: ergo subtiliora. ¶ Ad primũ dubium dico ꝙ vina rubea sunt dulciora: q: oĩa vina sunt ex ptibus aquosis et vinosis cõposita: et q: in vino albo p pluribus partibus dñatur aquositas respectu partiũ vinosaruz: in rubeo ecõuerso: aq aũt est insipida: ergo vinum albũ cũ sit magis aquosum minus est dulce: q: partes vinose sunt dulces q plus abũdant in vino rubeo. Ad argumentũ dicendũ ꝙ ista cõparatio fit in eadẽ specie: et dz fieri in diuersis speciebus: q: aliter est de vinis diuersis in specie sicut de albo et rubeo: et obijcitur de eodez vino respectu suipsius in diuersis etatibus. Ad aliud ꝙ albedo attestat digestiõi. dicẽdũ ꝙ albedo data ab agẽte qñqz dat a calido: qñqz a frigido. si a calido dulcior est tanto magis: si a frigido non est vinum. Alio modo datur a materia. Si aũt data fuerit a materia nõ attestatur maiori digestiõi et q: sic dat vino albo scz a frigido: igit. Ad aliud dubiũ dꝫ ꝙ rubeum est grossius: q: plus hꝫ de cõmixtione partium vinosarũ: quarũ est ingrossare ꝙ aquosarũ: et etiaz plus et melius sunt digesta. Ad argumentum dꝫ ꝙ grossicies et subtilitas: vno modo sumuntur fm ꝙ causantur a calido vel frigido et sic alba grossiora. Alio modo put resultant a cõmixtione: et hoc modo vina alba sunt subtiliora: et sic loquitur auctor. Ad aliud dicendũ ꝙ subtile est duplex: vno mõ in actione: et sic vinum ru. Alio mõ in substantia et passione: et sic rubeum est grossioris substantie. ¶ Queritur vtrũ vina dulcia deoppilant: videt ꝙ non: q: dulcedo fundatur in grossa substantia: et oẽ dulce oppilat ratione etiã cite attractionis igitur. Itez dicit iste auctor: ꝙ deoppilant membra spũalia et oppilant nutritiua: ergo est ꝯtradictio. Item dicit auctor ꝙ vinum album non est cũ substãtia grossa: alibi dicit ꝙ est reperibile vinũ album grossum: et sic est sibi ꝯtrarius. Ad primum dicendum ꝙ vina dulcia sunt spũalium mẽbroꝝ deoppilatiua et oppilatiua nutritiuoꝝ: q: hmõi vina sunt dulcia in magna quantitate attrahuntur a membris nutritiuis: q habent venas in principio amplas et in fine strictas: ideo cũ sint grosse substantie hmõi vina nõ possunt exire: et sic oppilant. Item ad membra nutritiua veniunt anteꝙ alterẽtur multũ: sed totũ ecõuerso est de membris spiritualibus: ideo etc. Ad illud dicẽdum ꝙ duplex est albedo. vna peruia et clara interminata: et talis est in vino albo et non fundat in grossa substantia: et de tali loquitur hic auctor. Alia est non puia et terminata: et talis põt eẽ in grossa substantia: et de tali alibi loquitur auctor. ¶ Queritur vtrum vinum albuz aquosum habeat vrinam prouocare put dicit auctor: videt ꝙ nõ q: fm Ga. calida puocant vrinam: sed vina aquosa sunt frigida: igitur. Itez puocantia vrinam habent vias vrinales penetrare: sed vinum album est nõ potens penetrare: q: est obtuse substantie cum sit aquosum: igitur. ¶ Queritur vlterius in qua regiõe citius corrumpunt vina: videtur ꝙ in calida regione. fm Ga. sicut est de etate: tempore et complexione: sed vinum citius corrumpitur in tpe ca. igitur silr et in regione ca. Itẽ fm Arist. senium citius accidit hoibus in ca. regione ꝙ frigida: et sic mors: q: seniũ est mors: et sic citius veniunt ad corruptionẽ. Contrariũ ptz ad sensum: q: in regione ca. de difficili acescunt: et sic non corrumpunt. Itẽ vina debilia vbi sunt cito corrumpuntur: fortia vero non: sz in regione calida sunt fortia vina: igitur. Ad primum dicit ꝙ vina aquosa puocant vrinam: q: abundant in partibus aquosis: aqua autẽ non nutrit: ideo ille partes aquose omnes cedunt in superfluitatem que est vrina: ecõuerso est de vino vinoso qd cedit in nutrimentũ: ideo paucũ in superfluitatẽ conuertitur: vnde vinũ aquosum non puocat vrinam rõne sue cõplexionis: sed substãtie sue multe. Ad aliud dꝫ ꝙ sine dubio si vinum debile esset in calida regione: citius corrumperetur ꝙ in frigida: vnde vinũ forte rõne cõplexionis proprie non cito corrũpitur: tñ rõne calide cõplexiõis regiõis bñ citius corrumperetur. ¶ Queritur vtrum vinum percutiat mentem vt dicit auctor: videtur ꝙ non: q: curat lesionem mentis: vt pz in amore hereos: igitur. Oppositũ dicũt auctores. Dicẽduz ꝙ percutit mẽtem: q: est maxime euaporabile ad caput et turbat cerebrum: et sic inducit lesionem et virtutem ledit. Sed nota ꝙ virtus debilis est dupl'r. Uno modo ppter debilitatem sui membri, et hanc debilitatẽ augmentat vinum. Alio mõ est percussio ex defectu spirituũ et eoꝝ debilitate: et sic vinum curat: q: spiritus recreat: cõfortat et reformat. Ad aliud dicendum ꝙ nõ curat simpl'r mentis lesionez: sed curat hoc modo: scz q: facit in alio membro maiorem lesionem: et tunc non sentitur minor dolor: q: maior denigrat minorẽ dolorẽ fm hipp. Ad contrarietatẽ Auicẽ. qui dicit ꝙ cõpetit: et ysaac q dicit ꝙ non: dicẽdũ ꝙ ysaac intelligit de vini administratione in pauca quantitate: et sic non competit vinum: et Aui. loquitur in magna quãtitate et sic nõ est contrarietas. ¶ Queritur quare vinum plus nocet lingue ꝙ ceteris membris. Respõdeo q: lingua ꝯgruit gustui et loquele. In gustu scz p humidũ rõne humiditatis in radice lingue existentis: In loquela vero p sui motum: et q: ad motum eius facit neruus qui cuz est remollitus nõ est motui ꝯueniens nec obediens debito modo: ad quã remollitionem facit potus vini: igitur. ¶ Queritur qd hꝫ vitã

magis ꝓlongare ⁊ conseruare: aut vinum aut aqua: videt ꝙ vinum nō ꝓlonget: q: abbreuiatio vite consistit in resolutione humidi naturalis a calore facta: sed vinum addit in hmōi resolutionem cum sit virtutis consumptiue: ⁊ augmētat calorem resoluentem hu. radicale: qd̄ est pabulum eius igitur abbreuiat vitam. Itē illud qd̄ neruos ꝑcutit ⁊ egritudines malas: vt epilepsiā ⁊ paralysim inducit: est abbreuiās vitam: vinum est hmōi: sicut dicit Ras. igitur. Item aqua plus retardat consumptionē humidi radicalis ꝙ̄ vinum: ergo magis conseruat vitam: nam aqua est hmōi respectu vini: vt dicit Ras. igitur. Ad oppositum: prolongatio vite cōsistit in confortatione caloris naturalis quātitatiue qualitatiue ⁊ vtroq; modo: sed vinū vtroq; modo calorem naturalem confortat: vt vult ysaac Ga. ⁊ alij doctores: ⁊ hoc non facit aq̄: igit. Scd̄o qd̄ facilꝰ in sanguinē ⁊ calorē naturalē conuertitur: ⁊ magis augmentat vtrūq; ꝓlongat vitā: ꝙ̄ quod non est hmōi: sed vinū illud facit ⁊ non aqua: igitur Itē omne illud qd̄ suscitat hoīem a morte subita temporali magis conseruat vitā ⁊ ꝓlongat: ꝙ̄ qd̄ non est hmōi: sed vinum est hmōi: vt pꝫ in sincopi que est quedā mors: igitur Quarto mors acceleratur dupliciter. Uno modo per ꝯsumptionem humidi radicalis ⁊ caloris naturalis extinctionem Scd̄o modo ꝓpter multitudinem superfluitatum aggregatarum calorem naturalem suffocantium: ⁊ prima mors est naturalis: scd̄a vero accidētalis: sed illud qd̄ superfluitates nociuas consumit ⁊ expellit a corpore: ⁊ calorem naturalē conseruat ⁊ augmentat: magis ꝓlongat vitam ꝙ̄ qd̄ nō est huiusmodi: sed vinum est hmōi ſm Ras. igitur magis ꝙ̄ aqua prolongat. Item ꝑ Rasim vinum retardat senectutem que est via in mortem: quod non fit per aquam: igitur Item ſm Rasim. vinum confortat interiora membra que sunt radix conseruationis: eo ꝙ in ipsis consistit ⁊ fundatur vita: ergo vinum prolongat vitam magis ꝙ̄ aqua ⁊c. quod concedimus: q: sanitatem conseruat ⁊ humiditates: ⁊ virtutes: ⁊ fortitudinem corporis augmentat si moderate sumatur. Ad primum argumentum in contrarium: dicendum ꝙ mors vel abbreuiatio vite accidit in comparatione ad calorem naturalem dupliciter. Primo ꝓpter consumptionē humiditatis substantialis. Scd̄o propter extinctionem caloris naturalis: sed vinum semper augmentat: ⁊ addit i quātitate hmōi substantialis humiditatis: ⁊ qualitate caloris naturalis: per que cōseruatur ⁊ prolongatur vita. Aqua vero extinguit calorem naturalem ⁊ virtutes corporis ⁊ operationes defectat: ⁊ ideo per vinum vita conseruatur ⁊ prolongatur in sanis: per aquam vero abbreuiatur ⁊ destruit. Ad secundum dico ꝙ vinum dupliciter consideratur. Uno modo a parte sue virtutis: ⁊ sic conseruat calorem naturalē ⁊ fortitudinem virtutis corporis: ⁊ vitam prolongat. Alio modo consideratur a parte modi exhibitionis. ⁊ hoc dupliciter: vel quia non datur in quantitate debita: ⁊ in horis competentibus et sic de alijs conditionibus: ⁊ hoc modo inducit egritudines molestas vt obiectum est. Uel potest dari moderate ⁊ competenter: ⁊ tunc vitam ꝓlongat ⁊ cōseruat. Ad tertium dicendū ꝙ aliquid conseruat humiditatē substantialem dupliciter. Uno modo ꝓpter sui conuersionē in sanguinem ⁊ calorem naturalem: ⁊ sic vinum conseruat humiditatem substantialem que est fundamentū vite. Alio modo q: membra irrorat ⁊ humectat: ⁊ caloris excessum reprimit: non tamen conuertitur in naturam sanguinis ⁊ caloris naturalis: ⁊ sic aqua ſm Rasim conseruat humiditatem substantialem: ne consumatur a calore excedente tēperamentum: ⁊ sic obijcit.

¶ Finiuntur diete particulares ysaac cum commentarijs doctissimi viri Petri hispani.

¶ Sequitur liber vrinarum eiusdem: cum non modice frugis doctissimi viri Petri hispani commentarijs.

N latinis quidē libris nullū auctorē inueni: q̄ de vrinis certā ⁊ autēticam cognitionē dederit. Ūn̄ ad arabicā linguā me diuerti: in qua quēdā librū in hmōi noticia admirādū reperi: quē ego Constantinus aphricanus mōtis cassinēsis monachus: latine ligue ad trāsferendū dare destinaui: vt de labore aie pmiū adipiscerer: ⁊ introducēdis ad cognoscēdū vrinā ampliarem iter. ¶ Liber iste de antiquis collectꝰ ⁊ excerptus est auctoribus: ꝑ quē cognoscēde vrine patent aditus: ⁊ etiā diuisiōes ipsiꝰ ⁊ significationes. Fecit aūt eū filius adoptiuus salomonis: ysaac in arabica lingua: ⁊ eū diuisit in decē ꝑticulas. Prima est de vrine essentia. Scd̄a quare vrina noctis aptiorem hꝫ significationē ꝙ̄ diei. Tertia que quos morbos significat vrina. Quarta de iuuamento eius: ⁊ nocumento. Quinta de ipsius diuersitate in liquore ⁊ colore. Sexta: de liquore vrine. Septia: qualis vrina cū subtilitate ⁊ claritate ꝯueniat: ⁊ qualis cū turbiditate ⁊ grossitudie. Octaua: de vrine hypostasi ac sua diuisiōe atq; significatione. Nona: que vrina cū quali hypostasi cōueniat. Decima de vnaquaq; vrina: ⁊ de hypostasi quid significet.

Icut dicit Gale. in lib. interiorum particula. v. dicimꝰ cor eē fundamētū: ⁊ q̄si fontē naturalis caloris: tñ triplex ē ꝑncipiū a q̄ egrediunt tres ꝟtutes corpoꝝ regitiue. Unaq̄q; eīm actio ꝓpa hꝫ mēbra q̄bꝰ ipa ꝑficit: ꝑinde actiōe īpedimētū q̄libꝫ hñte: necessario mēbrū cuiꝰ est infirmat: sicut dicit Ga. in prima ꝑticula iterioꝝ. Cor eīm vitalis caloris est fundamētū: cerebrū a quo sensus ⁊ motꝰ oriunt: epar ꝙ̄ nutritiue ꝟtutis est ꝑncipiū: sicut dicit Ga. in. v. interioꝝ. Sꝫ mors semp imitat cōplexionē cordis. nā eo patiēte oīa cōpatiunt mēbra: vñ mēbra corꝑis actionē suā faciūt ꝓpter moderatā ꝓpriā cordis cōplexionē: idq; actionē cerebri ablato suo moderamine: palā est auferri. idē ⁊ de epate intelligimꝰ. Uerꝫ actionē cordis nō necesse est auferri ablatis hoꝝ tēperamētis: sicut ꝯtingit aīalibꝰ hyemis tꝑibus in foraminibꝰ accūbētibus: cū sensus ⁊ motꝰ actualr nō inueniant in eis: cibum etiā nō accipiētibus: nō necesse est mori quousq; cor patiat cūq; tēperamētū cōplexiōis cordis corrūpit: necessario perit aīal. Et cū ista mēbra sint interiora: eoꝝ cognitio est ꝑ intellectū ⁊ nō ꝑ sensum. vñ dicit Ga. in lib. interioꝝ. Intētio nostra in hoc lib. est agere de passionibus mēbroꝝ q̄ cognoscuntur intellectu ⁊ nō sensu. ⁊ haly in cōmēto supra tegni: vbi dicit illudmet verbum. Medicinalis scīa sensum nō trāscendit: mouet q̄stionē: sit medicinalis scīa de mēbris interioribus q̄ sensu apphēdi nō pñt: sꝫ solo intellectu. Et rñsio sua est ꝙ lꝫ mēbra interiora non sint sensibilia: sua tñ signa sensibilia sunt. ⁊ similr lesiones. Sed in cognitionē cordis deuenimꝰ ꝑ pulsum: vñ dicit Aui. Pulsus est motꝰ receptaculoꝝ spūs ex diastole ⁊ sistole cōpositꝰ ad regēdū spm̄ ꝑ aera attractū. Receptacula eī spūs sunt cor ⁊ arterie sicut habetis ab haly in cōmēto supra tegni: vbi dicit ꝙ in corde generant due sube. Una aerea calida ⁊ humida. s. calor naturalis: alia ignea calida ⁊ sicca subtilis sicut spiritꝰ: ⁊ a corde ꝑ arterias delegant spūs ad oīa mēbra corporis viuificāda: spūs eīm ⁊ calor currūt cū sanguine ꝑ arterias ad alia mēbra corporis: sicut vult Aui. ⁊ alij auctores. ysaac ꝟo dicit in lib. de elemētis. Per vitā meā iuro ꝙ ꝑ aliā viā currit sanguis in arteria ⁊ spūs: ⁊ in hoc ꝯdicit ysaac alijs auctoribꝰ. ⁊ philaretus in lib. pulsiuū. Pulsus est motꝰ cordis ⁊ arteriaꝝ: qui ſm sistolē ⁊ diastolē fit ad infrigidationē innati caloris ⁊ egestionē vel eiectionē fumosaꝝ sup̄fluitatū. In cognitionē aūt cerebri deuenimꝰ ꝑ magnitudinē capitis ⁊ figurā ⁊ capilloꝝ colorē. Sicut dicit Ga. i tegni: Paruū eīm caput

prane dispōnis cerebri est signū. In cognitionē vō epatis ꝛ
mēbroꝝ scd̄e digestiue deuenimꝰ ꝑ vrinā. superfluitas ei scd̄e
digestiue est vrina: sicut superfluitas ꝑme est egestio: ꝛ sicut
tertie: sudor ꝛ hypostasis. Vn̄ dicit Aui. in primo: ꝙ vrina at
testatꝰ principaliter passionibꝰ epatis ꝛ venarū: ꝛ per ꝯñs pas
sionibꝰ alioꝝ mēbroꝝ. Sed dicit Auic. ꝙ vie significationis
dispōnū vrine nō opꝫ credere nisi postq̄ debite ꝯditiōes fue
rint obseruate. Opꝫ em̄ ꝙ vrina q̄ ꝯsideratꝰ sit prima vrina
q̄ in mane colligitꝰ: ꝛ nō ꝑmaneat lōgo tpe: ꝛ nō sit in nocte
reseruata: neqꝫ sit ille cuiꝰ est q̄ aquā nō bibit: ꝛ cibū nō com
edit: ꝛ nō sit q in cibo ꝛ potu rē tingentē accepit sicut crocū
aut casiamfistulā: qm̄ vrinā tingēdo ad citrinitatē ꝛ rubedi
nē mutāt: ꝛ sicut olera q̄ tigēdo mutāt ad viriditatē: ꝛ almu
ri qd̄ ad ingredinē: ꝛ vinum qd̄ mutat vrinā ſm sui colorem
neqꝫ sit ille q̄ exteriora sui re tingēte infecerit sicut alcanna:
qm̄ cū aliq̄s ex ea tingitꝰ: fortassis eiꝰ vrina inficitꝰ: neqꝫ sit q̄
rē euacuantem humorē accepit: sicut cholerā aut phlegma
neqꝫ se exercuit motibꝰ corporeis: aut opatiōibꝰ: aut dispō
nibus q̄ sunt extra cursuꝫ nature q̄ vrine colorē mutāt: sicut
ieiuniū: aut vigilie: aut labor: aut ira: aut timor. Oīa em̄ hec
vrinā tingūt ſm citrinitatē aut rubedinē. Et coitꝰ vrinā val
de impinguat. Vrina ꝑterea colligēda est in vrinali magno
qm̄ cū ps eiꝰ colligitꝰ: iudiciū impeditꝰ. Oportet etiā ꝙ vrina
inspiciatꝰ in vase claro ꝛ mūdo sicut crystallino: aut vitreo: ꝛ
in aere nō nimis obscuro: nec nimis luminoso: ꝛ si nimis sit
luminosus manꝰ medici ꝑponatꝰ. Scias aūt ꝙ vrina homis
quāto plus approximatꝰ: tāto eiꝰ spissitudo plus augmētatꝰ
vn̄ versus. Deprope spissa magis hominis mictura videtur:
Nec alius liquor est cui talis regula detꝰ. Dicit etiā Auic. ꝙ
significatiōes vrine ex. vij. rebꝰ sunt accepte: ex colore ꝛ li
quore: ex turbulētia ꝛ claritate: ex hypostasi ꝛ quātitate: ex
odore: ex spuma: ꝛ quidā addūt saporē: Sed nos abiicimus
Differt aūt vrina grossa ꝛ turbida: sicut dicit Auicen. ꝛ similiter
subtilis ꝛ clara: qm̄ plerūqꝫ est suba grossa ꝛ clara: sicut albu
mē oui ꝛ oleū: ꝛ plerūqꝫ est subtilis ꝛ turbida: sicut aq̄ turbi
da. Iste aūt ꝯditiōes sunt q̄s ponit Aui. de iudicio vrine: q̄s
egidius innuit ꝑ quattuor vsus. Quale quid: aut q̄d in hoc
quantā quotiēs vbi qn̄. Etas: natura: sexus: labor ira dieta
Cura fames: motus: lauacrū: cibus: vnctio: potus. Debent
artifici certa rōne notari. Per iā dicta ptꝫ: ꝙ cognitio oīum
mēbroꝝ est ꝑ sensum. Si em̄ mēbroꝝ interioꝝ signa sūt sen
sibilia: vt dicit haly: multomagis exterioꝝ. q: dicit pħs in li.
de sensu ꝛ sensato: visus inter oēs sensus plures nobis reꝝ
differētias ondit. ꝛ Cōstātinꝰ in li. de oculis dicit. visus iter
oēs sensus est discretissimus: ꝓpter hoc medicinalis ꝯside
ratio q̄ testante haly sensum nō transcēdit: ꝑcipue dꝫ atten
dere obiectū certioris sensus ꝛ discretiōis. s. visibile: ꝛ ma
xime illud visibile ad qd̄ pōt visus ſm qualibet ptē penetra
re cuiusmodi est vrina. Et ꝓpter cās ꝑdictas ysaac videns
necessitatē ꝛ vtilitatē scīe vrinarū: cōposuit librū istū quem
habemꝰ ꝑ manibꝰ exponendū. Per hoc pꝫ q̄ sit cā materia
lis huiꝰ libri: qm̄ vrina. Cā finalis est duplex: finis ꝓpiquꝰ
ꝛ remotus. finis ꝓpinquus est cognitio significationū vri
ne. finis remotꝰ ē duplex: q̄dā finis remotꝰ: ꝛ remotissimus
remotus vt cognitis significationibꝰ vrine: cognoscamꝰ sa
nitatē: egritudinē ꝛ neutralitatē: ꝛ vt vult Aui. sciamus cō
seruare sanitatē: ꝛ curare egritudinē. Finis remotissimꝰ est
vt sanitate seruata: bonas faciamꝰ opationes: ꝑ quas feli
citatē acq̄ramꝰ. Cā efficiēs est triplex: efficiēs cōplens sicut
ysaac filius salomonis adoptiuꝰ: vt gn̄aret sibi ꝓlē spūalē
s. febres ꝛ viaticū: ꝛ alios libros qui nōdū erāt apud salomo
nē. Cā efficiens declarās est Cōstātinꝰ cassinēsis monachꝰ
q̄ trāstulit istū librū ab arabica lingua in latinā. Causa for
malis sicut alioꝝ est duplex: forma tractādi ꝛ forma tractatꝰ
. Forma tractandi est modus agēdi q̄ est diffinitiuus: diuisi
uus. Forma tractatus est diuisio libri in capla: ꝛ caploꝝ in
partes. Supponitur aūt medicinali pħie: ꝛ per ꝯsequēs na
turali. Titulus talis est: Incipiūt vrine ysaac. vel ſm quos
dam. Incipit liber vrinarū ysaac. Iste liber diuiditur in ꝓ
hemium ꝛ executionem siue tractatuꝫ: prohemium aufert
ignorantiā negationis: tractatus vero ignorantiaꝫ disposi
tionis. Item ꝓhemiū tangit personam translatoris: tracta
tus vero ꝑsonam auctoris. tractatus hic incipit. Vrina est
colamentū. Prohemiū spectat ad ꝑsentem lectionē: ꝛ diui
ditur in quattuor: q: ibi facit quattuor. Primo eniꝫ reddit
cām quare istū librū transtulit. Scd̄o tangit vtilitatē huius
libri. ibi. Liber iste de antiquis. Tertio tāgit causam efficiē
tem ibi: Fecit aūt in arabica lingua. Quarto ꝛ vltimo tāgit
diuisionē huiꝰ libri ibi. Et eū diuisit in decē ꝑticulas. Hec
est diuisio ꝛ sniā lectionis in generali.

¶ Hic restāt duo principaliter inq̄renda. Primū est de q̄bus
dam suppositis in narratione ꝑcedenti. Scd̄m est de ꝑtinē
tibus ad introitū huius libri. De primo q̄runtur duo. Pri
mū est vtrū sine motu cordis possit aliquātulum stare vita.
Scd̄ꝫ est vtrū ex passiōe epatis ꝛ cerebri ꝯtigat aliquē mori
¶ Circa primū sic ꝓcedo: ꝛ videtꝰ ꝙ sine motu cordis possit
aliquantulū stare vita: q: dicit ysaac in viatico: opꝫ intelligi
cor nullatenus posse pati carentiam attrahēdi aera. Si em̄
vno momēto quiescat trahere aerē: extinguitꝰ a calore: vnde
vult ꝙ ꝯtinue cor attrahat aera: vel moreretꝰ ꝛ extingueretꝰ
sed nō pōt attrahere aera nisi ꝑ motū suū dilatatiōis ꝛ ꝯstri
ctionis: ergo si nō pōt vita durante cessare ab attractiōe ae
ris: similiter nec a motu suo: ergo sine motu cordis non potest vi
ta aliquantulum stare: cum vita continuetur per cōtinuam
attractionem aeris ad cor: ꝛ per continuū motum. Itē Ga
le. in. v. particula interiorum dicit ꝙ quando temperamētuꝫ
aīalis in complexione corrumpitur: statim animal moritur:
sed temperamentū complexionis ipsius cordis corrumpitꝰ
qn̄ cor cessat ab attractione aeris: q̄ attractio fit per motum
ipsius cordis: quia statim calor in corde extinguitur: ergo
sine motu cordis non potest vita aliquantuluꝫ stare. ¶ In
contrarium est Ga. ibidem in libro interiorum. ꝙ in anima
libus in cauernis terre in hyeme habitantibus non est mo
tus neqꝫ sensus: sed tamen viuunt. Item hoc videmus in
apopletico: q: in ipso non est motus neqꝫ sensus: ꝛ tamen
viuit: ergo sine motu cordis bene potest vita stare. Ad hoc
dicunt quidam ꝙ duplex est vita. Quedam est vita radica
lis propter armoniam anime ad corpus: de qua dicit pħus
ꝙ vita nihil aliud est q̄ armonia anime ad corpus: et talis
vita infunditur in spermatibus: ꝛ talis appellatur vita oc
culta: ꝛ huiusmodi potest stare sine motu cordis. Alia est vi
ta manifesta que fit per influentiam caloris naturalis ꝛ spi
rituum de corde ad omnia membra mediantibus arteriis:
ꝛ talis vita sine dubio non pōt aliquantulū stare sine motu
cordis: imo statim extinguitꝰ cū cessat in corde calor natura
lis: ꝛ per istam distinctionem facile est rn̄dere ad argumen
ta ad vtrāqꝫ partem. Vel dicendum aliter ad questioneꝫ: ꝙ
sine dubio nullo modo potest stare vita sine motu cordis: q:
dicit philosophus ꝙ viuere nihil aliud est q̄ seipsum moue
re. Item auctor libri de motu cordis: dicit ꝙ vita stat ꝑ mo
tum scaturisationis: ꝛ propter hoc dicit ysaac in viatico: ꝙ
si cor vno momento quiesceret in attractione aeris: extingue
retur a calore. Vnde cōcedo rationes probantes ꝙ sine mo
tu cordis nō potest vita stare aliquantulum. ¶ Ad aliud qd̄
obiicitur: primo de Gale. in contrarium: dicendum ꝙ ipse
loquitur de motu cerebri. vnde dicit ꝙ ablatis temperamē
tis ꝛc. adhuc est temperamentum in corde. vnde loquitꝰ de
temperamento causato a virtute aīali: ꝛ non a virtute vita
li. Vel dicenduꝫ ꝙ nō vult dicere ꝙ in aīalibus: in cauernis
non sit motus: immo dicit ꝙ non est motus manifestus: vn
de nō percipitur. Et si tu obiicias vltra si huiusmodi aīalia
in cauernis terre non habent sensum manifestuꝫ: ergo non
sunt aīalia: q: dicit pħs ꝙ ꝑ habere sensum differt aīal a nō
aīali. Dicendū ꝙ non valet: q: lꝫ hmōi animalia nō habeāt
sensum cerebri: cum multa sint capite non habentia: verū
tamē habent motum cordis ꝛ sensum: tn̄ occulte quātū ad
nos: ꝛ hoc sufficit ad vitaꝫ. Ad aliud quod obiicitur de apo
pletico: dicendum ꝙ verum est ꝙ non habet motum neqꝫ
sensum manifestum: tn̄ actualiter hꝫ sensum occultum: ꝛ ꝓ
pter hoc docet Aui. ꝛ alii auctores discernere apopleticum
mortuū a non mortuo: ponēdo ciphū plenū aque supra pe
ctus: q: si aqua mouetꝰ aliquantulū: signū est ꝙ viuit: si non
ꝙ mortuus est: vnde Aui. precipit differri sepulturam apo
pleticorum per tres dies.

¶ Circa scđm sic ꝓcedo: videꝭ ꝙ ꝓpter passionē epatis ꝛ cerebꝛi nō cōtingat aliquē moꝛi: q: dicit Gal. in. v. ꝑticula interioꝝ: ꝙ hoꝝ tēperamētis ablatis (ꝛ loquiꝭ de cerebꝛo ꝛ epate) nō est necesse actionē coꝛdis auferri: vñ innuit ꝙ destructis tēperamētis ꝛ actiōibus coꝛdis ꝛ epatis: adhuc poterit actio coꝛdis remanere: sed vita non pōt perire donec actio coꝛdis auferaꝭ: ꝭ videꝭ ꝙ ꝓpter passionē cerebꝛi ꝛ epatis nō cōtingat vitā destrui. Itē dicit Gal. in pꝛima particula interioꝝ: ꝙ vna q̄libet actio hꝫ ꝓpꝛia mēbꝛa quibus perficiꝭ: ꝛ ipsa actione patiente mēbꝛū cuius est infirmaꝭ: ꝭ habemus ꝙ actione ꝓpꝛia patiēte patiꝭ ꝓpꝛiū mēbꝛū: non patiente v̇o ꝓpꝛia actione nō patiꝭ ꝓpꝛiū mēbꝛū. Sed vita radicaꝭ in coꝛde: vñ coꝛ est ꝓpꝛiū mēbꝛū ipsius vite: sensus v̇o ꝛ motus in cerebꝛo: vñ cerebꝛū est eoꝝ ꝓpꝛiū mēbꝛū: patiēte ꝭ sensu ꝛ motu: nō ꝓpter hoc patieꝭ coꝛ: cū nō sit ꝓpꝛiū mēbꝛū sensus ꝛ motus. Cōstat ꝭ ꝙ neq̧ actio sua infirmabiꝭ. s. vita ꝓpter passionē sensus ꝛ motus: ꝭ videꝭ ꝙ ꝓpter passionē cerebꝛi ꝛ epatis nō contingat aliquē moꝛi: cū moꝛs nō accidat nisi coꝛ patiaꝭ: in quo radicaꝭ vita tanq̄ in ꝓpꝛio membꝛo. In cōtrariū est Gal. in. v. particula interioꝝ: qui dicit ꝙ aīal perit ꝓpter epatis passionē. Itē vita nō potest cōseruari sine restauratiōe deperditi: sed patiente epate patitur ꝛ destruiꝭ restauratio: cū humoꝛes ex quib⁹ fit restauratio in epate generanꝭ: ꝭ ꝛ ꝑ cōsequēs vita: ꝭ ꝓpter passionē epatis contingit moꝛi. Ad hoc dicendū ꝙ ista questio potest esse duplex: pōt eñ esse q̄stio: vtrū ꝓpter passionē ipsi⁹ epatis ꝛ cerebꝛi sine passione coꝛdis possit aliquis moꝛi: et ego dico ꝙ nō simpliciter: immo opoꝛtet ad hoc vt moꝛs inducaꝭ: ꝙ coꝛ aīalis patiaꝭ: cū vita aīalis in coꝛde radicetur. Uel pōt esse q̄stio vtrū ꝓpter passionē cerebꝛi ꝛ epatis cōtingat aliquē moꝛi: ꝛ ego dico ꝙ sic: si sit excedēs: ex ꝯsequēti coꝛ hꝫ pati. Uñ dico ꝙ moꝛs pōt habere duplex p̄ncipiū. s. p̄ncipiū inchoās: ꝛ sic cerebꝛū ꝛ epar possunt esse p̄ncipia moꝛtis ꝓpter eoꝝ passionē. Itē moꝛs hꝫ pꝛincipiū cōplens ꝛ perficiēs: ꝛ sic coꝛ est pꝛincipiū cōplens ꝛ perficiēs moꝛtē: ꝛ pꝛincipiū cōplēs ꝛ perficiēs destructionē vite. Ad illud qđ obijcit qđ Gal. dicit ꝙ aīal perit ꝓpter passionē epatis: dicendū ꝙ illa passio epatis ꝛ cerebꝛi similiter potest esse parua vel magna. Si parua: sic dico ꝙ nō perit aīal ꝓpter paruā passionē epatis ꝛ cerebꝛi. Si magna ꝛ excedens: sic dico ꝙ ꝑ cōsequēs coꝛ patiꝭ ꝛ ita perit. vñ Gal. loquiꝭ de epatꝭ passiōe excedēte ꝛ magna. Per h̄ pꝫ solo ad scđꝫ: q: epate leso excedēti lesiōe necessario destruiꝭ restauratio vt dictū ē ꝛc.

¶ Postea possunt queri quedā pertinentia ad introitū huius libꝛi. Et pꝛimo queriꝭ vtrū de vꝛina possit esse sciētia: videꝭ ꝙ nō: q: scientia est de vniuersali qđ hꝫ percipi intellectu ꝛ nō sensu: sed vꝛina est sensu perceptibilis: ꝭ de vꝛina non pōt esse scientia. Itē dicit Poꝛphirius ꝙ infinita relinquenda sunt q̄ nō cadūt in arte cū sint variabilia: sed vꝛina est variabilis: q: a rebus infinitis pōt variari vt dicūt auctoꝛes: ꝭ de vꝛina nō poterit esse scientia. In cōtrariū sunt auctoꝛes de vꝛinis tractantes vtpote Theophilus ꝛ ysaac in lib. isto determinans de vꝛinis. Preterea cognitio membꝛoꝝ interioꝝ hominis est necessaria: sed talis cognitio habeꝭ per vꝛinā: q: vꝛina attestaꝭ dispositioni epatis ꝛ venaꝝ: ergo de vꝛina erit scientia de necessitate. qđ cōcedimus. Ad pꝛimum in cōtrariū dicendū ꝙ licet vꝛina inquātū est signū sit perceptibilis sensui: vt cū aliquid derelinquit in intellectu. vnde signum est qđ se offert sensui: ꝛ sic aliquid derelinquit in intellectu: ratione ergo habitus derelicti in intellectu ab ipsa prout est signū: potest de ipsa vꝛina esse scientia. vnde huiusmodi habitus derelictus facit sciētiā. Ad scđm dicendum ꝙ licet vꝛina possit pluribus modis ꝛ a plurib⁹ rebus variari: verūtamen coloꝛes om̄es in quibus vꝛina variatur: sunt determinati ab auctoꝛibus: ꝛ propter hoc de ipa potest esse scientia. Uel dicendū ꝙ vꝛina consideratur prout attestatur dispositioni virtutis digestiue digerentis nutrimentū in sanis: ꝛ materiā moꝛbi in egris: ꝛ quia semper vꝛina habet vestigiū in se per qđ repꝛesentat digestionē bonā vel malam: ꝛ etiā propꝛias regulas prout repꝛesentat huiusmodi: ꝓpter hoc de ipsa potest esse sciētia.

¶ Secundo queritur ad quē ꝑtineat determinare de vꝛina: vtrū ad medicū: vel ad pħm: videꝭ ꝙ non ad medicū: quia Cōstan. in pātegni dicit ꝙ medicina est ꝓpter cōtemplationē rerū naturalium: nō naturaliū: ꝛ rerū extra naturā. vnde medicus solum habet considerare res naturales: nō naturales: ꝛ extra naturam: sed vꝛina non est res naturalis: vt patet inducendo: nec non naturalis vt patet inducendo: similiter nec res contra naturā vt patet similiter inducendo: ergo vꝛina nō est de consideratione medici immo potius pħi. Itē quod determinatum est in pꝛioꝛi scientia debet supponi in posterioꝛi: sed pħs determinat de vꝛina in pħia: vt in lib. de animalibus: ergo medicus debet illam supponere a pħo ꝛ non de vꝛina determinare. Si tu dicas ꝙ aliter determinat pħs de vꝛina ꝛ medicus: quia pħs determinat de eius substantia: medicus vero de eius significationibus. Cōtra: dicit in lectione hodierna ysaac: ꝙ pꝛima particula est de essentia. i. de substantia vꝛine: ergo videꝭ ꝑ hoc ꝙ etiā medicus determinaret de substantia vꝛine: ergo tua solutio nulla. Ad questionē dicenduꝫ ꝙ pꝛopꝛie ad medicum pertinet determinare de vꝛina: quia medicus cōsiderat coꝛpus humanū prout subijcitur sanitati egritudini ꝛ neutralitati: ꝛ quia ista omnia cognoscat medicus per vꝛinā: propter hoc ad ipsuꝫ pꝛopꝛie pertinet determinare de vꝛina. Ad illud qđ obijcit in cōtrariū: dicendum ꝙ vꝛina potest reduci ad rē cōtra naturā in egris. vnde dicit Auicē. ꝙ vꝛina est signū medico actionis: accidens v̇o infirmo: vnde in egris potest reduci ad rem cōtra naturā: q: per cōparationē ad egrū est accidēs. Itē pōt reduci ad rē nō naturalē vtpote inanitionē: ꝛ ꝓpter hoc ꝓpꝛie ꝑtinet ad medicum. Ad scđm dicendū ꝙ aliter determinat pħs ꝛ medicus de vꝛina: quia pħs in lib. de aīalibus determinat de virtute vꝛine: vtpote de aquositate nō considerando aliquas conditiones ipsius: sed medicus determinat de eius significatiōibus. Et tu obijcis: medicus determinat de eius essentia ꝛc. dicendū ꝙ medicus hic appellat substātiā vel essentiā vꝛine prout cōditiones sunt ei adherētes: vt subtile spissum ꝛ hmōi. Sed pħs determinat solūmodo de substantia vꝛine ſm rem ꝛ veritatē.

¶ Iuxta hoc queriꝭ cuꝫ habeam⁹ scientiā separatā de signo sumpto a virtute vitali: vtpote libꝛū pulsuū: ꝛ a virtute naturali vt sciētiā de vꝛinis: quare similiter nō habemus sciētiā separatā de signo sumpto a virtute aīali: cum sint certioꝛa signa sumpta a virtute aīali q̄ a vitali vel naturali. Ad hoc dicendū ꝙ nō habemus sciētiā separatā de signo sumpto a virtute aīali. Una cā est: q: medicus pꝛincipaliter considerat illa signa q̄ attestanꭲ sanitati: egritudini: ꝛ neutralitati: ꝛ q: signa sumpta a virtute naturali ꝛ vitali sunt hmōi: ꝓpter hoc ꝛc. ſꝫ signa sumpta ab aīali nō: vñ q: v̇t⁹ aīalis est p̄ncipiū cognoscēdi tm̄: ꝛ medicus non curat solū de cognitione: ꝓpter hoc nō habemus scientiam de signo sumpto ab aīali v̇tute. Scđa cā est: q: lꝫ signa sumpta ab aīali v̇tute sint certa: verūtn̄ q: vltro sensui se offerūt: vt pꝫ de visu: vnde talia maxie sunt manifesta: ꝓpter hoc de ipsis nō potuit esse scīa: cū scīa sit de difficili: ꝛ non de re oīno manifesta. Et tu obijcis hmōi signa sunt certioꝛa dicēdū ꝙ pl⁹ facit ad oppositū q̄ ad ꝓpositū: q: eñ sunt euidētissima ꝛ certissima: ꝓpter h̄ de ipsis nō potuit esse scīa cū oīs sciētia sit de difficili sicut dictū est supꝛa.

¶ Itē q̄riꝭ q̄re nō habem⁹ sciam sepatā de signis sumptis a v̇tute gn̄atiua scꝫ a testiculis: q: videꝭ ꝙ deberem⁹ habere: q: Hip. i ꝓnosticis docet ꝓnosticari a testiculis: vñ dicit ꝙ in febꝛe acuta si testiculi retrahanꭲ: signū est moꝛtale. Ad q̄stionē dicēdū ꝙ gn̄atio est ꝓpter cōseruationē speciei: ꝛ nō indiuidui: ꝛ q: medicus nō intēdit p̄ncipaliter cōseruare spēm: imo indiuiduū: ꝓpter hoc ꝛc. Scđa cā est: de re incoꝛruptibili ꝛ ꝯtinua ꝛ q̄ semꝑ est: ꝛ q: opatio v̇tutis gn̄atiue nō est cōtinua: imo in quibusdā raro accidit vel nunq̄: ꝛ sciētia debet esse de eis que semꝑ accidūt: ꝓpter hoc nō potuit esse sciētia separata de signis sumptis a testiculis. Ad illud quod obijcis de hippocra. in pꝛonosticis: dicendum ꝙ contractio testiculoꝝ non est opus v̇tutis generatiue: immo poti⁹ virtutis naturalis vñ hmōi ꝯtractio fit ꝓpter deficcationē ꝛ coꝛrugationē factam in neruis a caloꝛe innaturali i acutis: ꝛ ꝓpter h̄ nō valet illa obiectio.

¶ Sꝫ tūc q̄riꭲ q̄re habem⁹ sciētiā sepatā de signo sumpto a superfluitate scđe digestiue: vtpote sciētiā de vꝛi-

na: ⁊ nō habemus sciētiā separatā de signo sumpto a super
fluitate pme: vt de egestionibus: neqꝫ tertie: vt de sudore.
Ad hoc dicēdū ꝙ de egestiōibus nō potuit esse sciētia. Una
cā est: q: sciētia sicut dictū est: est de eo qđ cōtinue ⁊ etiā fre
quētissime accidit: ⁊ q: egestio nō semꝑ est: immo qñqꝫ per
octo dies retinet: vel ꝑ qndecim: nō sic vͦo vrina. vnde dicit
Auicē. ꝙ retētio vrine per tres dies in acutis est signū mor
tale. ꝓpter hoc de egestionibus nō potuit esse sciētia: ſꝫ pos
sit esse sciētia de vrina. Scđa cā est: ꝙ egestio est corpus du
rū solidū: ⁊ ſm quālibet sui partē obscurū: vñ nō possumus
egestionē videre ſm quālibet sui partē: ſꝫ vrina liqđa est et
peruia: ⁊ pōt ſm quālibet sui partem videri: ⁊ ita egritudo
vel sanitas ꝓnosticari. Tertia cā est inhonestas: q: eñ etsi
possumus ꝓnosticari: ⁊ habere signa egritudinis ꝑ egestio
nes sicut ꝑ vrinam: veruñ q: inhonestas esset deferre eges
tionē corā medico ad scholas: ꝓpter hoc nō fuit sciētia se
parata de egestionibus. Similiter de sudore nō fuit scientia
separata: q: sciētia est de eis q̄ semꝑ ⁊ cōtinue accidūt: ⁊ q:
sudor nō semꝑ nec cōtinue accidit: immo raro ꝓpter h̄ ⁊c.
Scđa cā est: q: superfluitas sudoris exhalat insensibiliter et
ꝑ poros qñqꝫ: nō sic vͦo supfluitas vrine ꝓpter hoc ⁊c. ¶ Ul
timo q̄rit qđ sit verius signū in ꝓnosticando: vtrū pulsus
vel vrina ⁊ certius. Videt ꝙ vrina: q: dicit ysaac in lib. isto
ꝙ vrina in morbis maximā hꝫ significationē: sed qđ ꝑ super
abundātiā dr̄ vni soli cōuenit: ḡ vrina est signū certius. Itē
illud signū est certius ⁊ verꝰ: qđ ꝑcipit a veriori sensu ⁊ cer
tiori: sed vrina ꝑcipit a sensu visus: q est certior inter oēs. vñ
dicit phs ꝙ visus nō decipit circa ꝓpriū obiectū: pulsus vͦo
percipit a tactu q nō est ita certus: ḡ nec ita discretus: ḡ vri
na est signū certius ⁊ verius. vñ dicit Cōstan. in lib. de ocu
lis: ꝙ visus est perfectior ⁊ discretior. Cōtra verius ⁊ certꝰ
cognoscimus aliq̄d ipso presente q̄ ipso absente: ſꝫ per pul
sum iudicamus de egro ipso presente: per vrinā vͦo egro ab
sente: ḡ pulsus est signū verius ⁊ certius q̄ vrina. Itē illud
est signū certius qđ attestat radici: q̄ illud qđ attestatur ra
mis: sed pulsus attestat radici. i. cordi qđ est radix vite: vri
na vͦo epati ⁊ venis q̄ sunt sicut rami: ḡ verius signū est pul
sus q̄ vrina. Itē pulsus ꝑcipit siue accipit ꝑ tactū q est ve
rior ⁊ certior ⁊ melior in hoīe q̄ in alijs. vñ dicit phs: ꝙ licet
in hoīe sit prauus olfactus: tamē est ibi optimus tactus: ḡ
videt ꝙ pulsus sit signū verꝰ ⁊ certius. Ad hoc dicendū est
ꝙ vrina ⁊ etiā pulsus aut sunt in sanis vel in egris. Si in sa
nis: hoc est dupliciter: q: aut volumus iudicare de bonitate
digestionis: sic vrina certius signū erit: q: ꝓprie ⁊ immedia
te attestat digestioni: si vͦo de tenore virtutis: sic pulsus ve
rius signū: cū immediate attestat cordi ⁊ vite. Si vͦo hmōi
sint in egris: hoc est dupliciter: q: aut ille morbus est mate
rialis vel immaterialis. Si īmaterialis hoc est dupliciter: q:
aut volumus accipere indiciū de specie morbi: ⁊ quantū ad
hoc vrina meliꝰ signū est ⁊ certiꝰ: ⁊ pōt poni exēplū de spe
ciebꝰ ethice. Aut accipimꝰ indiciū de termino morbi: ⁊ h̄ du
pliciter: q: aut de termino confuso: ⁊ sic vrina certiꝰ ē signū:
aut de termino terminato: vt si debeat mori cras vel posteras
⁊ hoc dupl'r: q: aut de termino terminato īmediato vtpote
si ethicus debeat mori in crastino: sic pulsus verꝰ est signū
q̄ vrina: q: īmediate attestat virtuti. Si aūt velimus accipe
indiciū et ꝓnosticari de termino determinato tm̄: vt si de
beat mori vsqꝫ ad quartā diē vel in quarta die: sic vrina cer
tius signū ē: q: si debeat mori in quarta die signa indigestio
nis priꝰ apparebūt in vrina. Per istā distinctionē satis pōt
patere solutio ad argumenta: ⁊ applicari solutio ad ea. Si
aūt morbꝰ in egris sit materialis vtpote hūoralis: eodē mō
distinguēdū est sicut prius ⁊ per easdē vias. ⁊ hec sufficiāt.

¶ De essentia vrine.

Vrina est colamētū sanguinis ceterorūqꝫ
humorū de nature quidē actionibꝰ natū.
Impossibile eñ esse videt vt a sanguine
ſm ꝙ opꝫ corpus nutriatur: nisi de vtrisqꝫ
prius cholericibus ⁊ phlegmate mūdificet: ⁊ a suo co
lamēto seiungat: qđ vrine liquor esse dicit: q: vrina li
quorē ac hypostasim in se cōtinet. Liquor aūt est san
guini colamētū vt serū caseo: q in renes descendit ꝑ
maiorē venā q est in interioribꝰ suis: ⁊ a renibꝰ ad ve
sicā digreditur: sicut a stomacho ad intestina cibus
Sed tñ hi duo descēsus a se inuicē distare vident: cū
eñ cibus in stomacho digeratur ⁊ excoquat anteq̄
ad intestina ducatur: q: cibꝰ naturaliter nō est cola
mētuꝫ neqꝫ fex: vrina vͦo nō ita: sed potius colamen
tū quoddā qđ natura a sanguinis puritate separat.

¶ Finito prohemio: hic incipit tractatꝰ: ⁊ diuidit in duas
partes. In prima determinat de vrina quantū ad eius ge
nerationē: colorē: liquorē: significationē: ⁊ cōtenta. In scđa
ponit quosdā canones generales de significationibus vrine
versus finē libri: hic: Coloribus ⁊ liquoribus vrine ⁊c. Pri
ma in duas. In prima determinat de vrina quantū ad eius
generationē: significationē: colorē: ⁊ liquorē. In scđa quan
tū ad eiꝰ cōtēta siue hypostasim. Scđa ibi: Hypostasis vͦo
in duo diuidit. Prima in duas. In pma determinat de vri
na quātū ad eius gnationē: colationē: ⁊ inspectionem: In
scđa de eiꝰ significationibꝰ determinat. scđa ibi: Urina maxi
mā in morbis. Prima in duas. In prima determinat de vri
na quantū ad eius generationē. In secunda quantū ad eiꝰ
colationē ⁊ inspectionem. scđa ibi: Urina noctis certioris.
Iterū prima in duas. In pma determinat de vrina siue po
nit generationē vrine. In scđa determinat de opationibꝰ
prime: scđe: ⁊ tertie digestiue vt meliꝰ appareat cuiꝰ dige
stiue vrina sit supfluitas. secūda ibi: Digestio eñ triplex est.
Prima pars est presentis lectiōis: ⁊ diuiditur in duas. In
prima ponit diffinitionē vrine. In secunda explanationem.
secunda ibi. Impossibile enim esse videtur. ⁊ ista secunda
in duas. In prima ponit explanationē illiꝰ diffinitiōis. In
secunda cōfirmat illā per simile. ibi: Liquor autē sanguinis.
Et ista in duas. In prima ponit illā similitudinē. In secun
da corrigit illā. secūda ibi: Sed tamē hi duo descēsus. Hec
est diuisio ⁊ sentētia lectionis in generali.
¶ Hic primo querit de diffinitione posita ab auctore in lit
tera: videt ꝙ sit incōpetēs: q: oīs diffinitio dꝫ dari per sub
stātialia ⁊ nō per accidētalia: sed colamentū est accidēs: ḡ in
cōpetens est illa diffinitio. Ad hoc dicendū ꝙ glosandā est si
cut dicit Gerardus. Urina est colamentū. i. res colata: et
ista res colata est substantia. Uel dicendū ꝙ nō est proprie
diffinitio: sed quedā descriptio. Itē iste dicit ꝙ est colamen
tū sanguis ⁊ aliorū humorū: theophilus vͦo dicit ꝙ est cola
mētū sanguinis ⁊ nō dicit alioꝝ hūoꝝ: ḡ iste supfluus vel il
le diminutus. Et dicendū ꝙ theophilus sub sanguine com
prehēdit alios humores: vñ accipit sanguinē per massa p̄ti
sanaria: iste vͦo loquitur de sanguine prout diuidit ab alijs
humoribus. ¶ Secundo queritur vtrū liquor vrine sit cor
pus simplex vel cōpositum: ⁊ videtur ꝙ sit corpus simplex
q: duplex est calor: q̄dā vitalis: ⁊ quidā naturalis. Sꝫ vita
lis habet refrigerari per corpus simplex vt per aerē: natura
lis vͦo per aquā: sed aer per quē refrigerat calor vitalis est
quid simplex: ergo ⁊ aqua per quā refrigerat calor natura
lis est corpus simplex. Itē dicit ysaac in lib. de elementis: ꝙ
elemēta nō nutriūt ꝓpter sui simplicitatē: oīe ergo qđ nō
nutriet erit simplex: sed vrina non nutrit: ergo vrina seu li
quor vrine est corpus simplex. Itē dicit in littera hodierna:
ꝙ liquor est colamētū sanguis sicut serū lactis vel casei: sed
serū nō defert aliquid de caseitate qñ segregatū est a caseo:
ḡ silr liquor vrine sequestratus ab humoribꝰ: nihil habet de
humoribꝰ: sed omne tale est corpus simplex: ergo liquor vri
ne est corpus simplex. Contra: Auicen. dicit ꝙ nullum sim
plex putrefit: sed vrina putrefit: ḡ non est simplex. Itē dicit
ysaac in dietis vniuersalibꝰ ⁊ in lib. de elemētis: ꝙ nō agunt
simplicia in cōpositis queadmodū cōposita in cōpositis: vñ
ex simplici nō fit cōpositū seu mixtuꝫ: imo ex mixto fit mixtū
ſꝫ dicit phs i lib. de aīalibꝰ: ꝙ aq̄sitas ī auibꝰ cedit ī plumas
vñ ex aq̄sitate auiū gnant plume: ḡ illa aquositas cū habeat
plumas gnare: nō erit q̄d simplex: imo ꝯpositū seu mixtuꝫ.
Ad hoc dicēdū est ꝙ q̄dā sunt simplicia omnimoda a simpli
citate: vt ignis in sua ꝓpria sphera: q: tūc est q̄d simplicissi

mẽ. Quedã vo sunt cõposita ex elemẽtis: vt elemẽtata. Sũt etiã quedã media inter hec: q̄ neq3 sunt ita simplicia: neq3 ita cõposita siue mixta: imo sunt admixta: ⁊ de tali admixtiõe dicit Cõstã. in pãtegni. ꝙ impossibile est terrã esse sine portiõe aeris: ⁊ hoc mõ liquor vrine siue vrina ẽ corp⁹ admixtũ ⁊ cũ alio mixtũ: ⁊ nõ simplex neq3 mixtũ sicut dictũ est. ¶ Ad pmũ argumẽtũ qð obijcit: ꝙ aer est qð simplex: dicẽdum ꝙ nec aer neq3 aqua sunt simplicia prout refrigerant calorẽ: immo sunt admixta: vt dicit Auicen. Uel dicendũ ꝙ nõ est simile de aere ⁊ aqua: q: aer nõ generaꝛ in corpe: nec digestionẽ vel impssionẽ recipit in corpore sicut facit aquositas: q: in corpe gñaꝛ: ⁊ recipit impressionẽ ⁊ admixtionẽ in corpore ab alijs humorib⁹: nõ sic vo aer. Ad scðm argumẽtũ qð obijcit: ꝙ elemẽta ppter sui simplicitatẽ nõ nutriũt: ğ cũ vrina nõ nutriat erit simplex: dicẽdũ ꝙ ibi ẽ fallacia cõsequẽtis: vñ nõ sequiꝛ ꝙ oẽ illud qð nõ nutrit sit simplex: q: venena nõ nutriũt ⁊ tñ nõ sunt simplicia: imo mixta. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ serũ nõ põt ita extrahi q̄n habeat aliq̄d a caseitate. Uel dicendũ ꝙ nõ est simile oĩo de aquositate ⁊ de sero: ⁊ ppter hoc nõ valet illud argumentũ. Ad aliud qð obijcitur ꝙ Auicen. dicit ꝙ nullum simplex putrescit: dicendum ꝙ verũ est. vñ aer nõ putrescit de se: sed rõne admixti. Siĩliter vrina siue aquositas nõ putrescit nisi rõne admixti: vnde nõ est simplex nec mixtũ: s3 admixtũ. Ad aliud dicẽdũ ꝙ gñatio alicuius est duplex. Aut materialiter: aut effectiue. Uñ dico ꝙ ex aquositate nõ generanꝛ plume in auibus materialiter: sed effectiue: q: materia ex qua debet generari plumẽ erit grossa: nec poterat penetrare exterius: ⁊ aquositas adiuuat illã materiã vt penetret. Sic dico ꝙ plume generanꝛ ex aquositate: nõ materialiter imo effectiue: q: efficit aquositas illã penetrationẽ: ⁊ hoc mõ intelligit pħs cũ dicit ꝙ ex aquositate generanꝛ plume in auib⁹: ⁊ ppter hoc nõ oportet ꝙ sit mixtũ. Uel dicẽdũ ꝙ aq̄sitas nõ est corp⁹ simplex: immo admixtũ: ⁊ rõne illi⁹ admixtiõis quã h3 ab hũoribus trãsit in plumas. Uel dicẽdũ ꝙ duplex est aq̄sitas. Quedã q̄ ẽ pura aq̄sitas: vt p3 i crapulosis: ⁊ talis nõ oñdit medico aliquã oparationẽ nature siue digestiõis: ⁊ talis plus attinet simplicitati q̄ admixtiõi. Est iterũ alia aq̄sitas q̄ segregata fuit ad operationẽ scðe digestiue: ⁊ ostendit medico aliquã operationẽ nature: ⁊ talis habet aliquid admixtionis ⁊ non est qð simplex. ¶ Scðo q̄riꝛ vtrũ vrina generetꝛ ex chilo in stomacho generato: vel ex chimo in epate generato. Uideꝛ ꝙ ex chilo: q: ex eadẽ materia generanꝛ quattuor humores ⁊ aquositas: s3 q̄ttuor hũores generanꝛ ex chilo: ğ ⁊ aquositas: vñ chilus delegaꝛ siue attrahiꝛ a stomacho ad epar: et ibi generanꝛ ex illo quattuor hũores: ⁊ quinta substãtia est aquositas. Itẽ dicit pħs ꝙ materia est trãsmutabilis in aliã speciẽ: sed chilus recipit trãsmutationẽ: q: ex eo generatur chimus in epate: ergo chilus erit materia vrine: ğ vrina generabitur ex chilo. In cõtrariũ est auctor in littera dicẽs ꝙ vrina est colamentũ sanguinis et aliorum humorũ: sed humores oẽs sunt chimus: ğ a chimo colabiꝛ vrina ⁊ generabitur. Itẽ dicit auctores ꝙ vrina est superfluitas scðe digestiue que fit in epate: s3 chimus generaꝛ in epate ⁊ nõ chilus: ergo ex chimo generatur vrina. Ad hoc dicẽdũ ꝙ generatio vrine põt accipi dupliciter: aut ſm verum: ⁊ sic ex chilo generaꝛ: aut ſm sensum: ⁊ sic ex chimo: ⁊ hoc est quod dicit per alia vba: ꝙ vrina aut generaꝛ p viã decisionis: aut p viã seq̄strationis. Loquẽdo de generatione vrine p viã decisiõis sic ex chilo generaꝛ ⁊ descindiꝛ ſm veritatẽ: q: chilus est ei⁹ materia. Loquẽdo vo de eius generatione per viã seq̄strationis: sic ex chimo generaꝛ: quia tũc sequestraꝛ ſm sensum ⁊ q: medici sunt artifices sensibiles: ppter hoc dicunt ꝙ ex opatiõe scðe digestiue generaꝛ. i. seq̄straꝛ: tñ loquendo ſm verũ generaꝛ ex chilo tanq̄ a cã materiali: ⁊ p istã distinctionẽ patet solutio ad rationes ad vtraq3 partem.

¶ Iuxta hoc q̄riꝛ: cũ mixtũ cõponaꝛ ex quattuor elemẽtis: s. ex aqua: terra: igne: ⁊ aere: quare aq̄ ⁊ terra habẽt supfluitatẽ sensibilẽ: vtpote terra egestionẽ: aqua vrinã: ignis vo non habet: nec aer. Item quare superfluitas prime digestiõis appropriaꝛ terre: vtpote egestio: supfluitas vo scðe appropriaꝛ aque sicut vrina. Itẽ queriꝛ quare oẽ aĩal habet egestionẽ: ⁊ nõ vrinã: cũ econuerso sit: vt dicit pħs: q: oẽ aĩal mingẽs est egerẽs. Ad primũ istoꝝ dicẽdũ ꝙ aq̄ ⁊ terra sunt elemẽta grauia ⁊ materialia: ignis vo ⁊ aer sũt elemẽta leuia ⁊ ppter h̄ nõ ẽ mirũ cũ supfluitas descindaꝛ a materia: si aq̄ ⁊ terra hñt supfluitates in mixto: nõ sic vo aer ⁊ ignis: cum sint elemẽta minime materialia. Scða cã est: q: etsi supfluitas sit in istis inferiorib⁹: vtpote in hoĩbus ⁊ brutis: ⁊ hoc a parte aeris ⁊ ignis: tñ hmõi insensibiliter exhalãt nec percipiunꝛ: nõ sic vero supfluitates terre ⁊ aque. Tertia cã est: q: vt dicit pħs in lib. metheoꝝ in istis inferiorib⁹ elementa grauia sunt a dñio: ⁊ ita nõ est mirũ si plus appareãt superfluitates sicut egestio ⁊ vrina. ¶ Ad scðam q̄stionẽ dicẽdũ ꝙ prima digestio pcedit subtiliãdo: vñ nutrimentũ crudum ⁊ grossum diuidit ⁊ subtiliat segregãdo partes grossas: vtpote feces que sunt terree: ⁊ ita superfluitates pme digestiue appropriaꝛ terre: s3 scða digestio pcedit ingrossando: vnde ex chilo generanꝛ humores per ingrossationẽ: vñ relinquit subtile: ⁊ illud abijcit: vtpote aquositatẽ: ⁊ ppter h̄ vrina cũ gñeꝛ in epate: appropriaꝛ aq̄: ğ vrina est supfluitas scðe digestiue. ¶ Ad tertiã q̄stionẽ dicẽdũ ꝙ oẽ aĩal egerit: q: egestio rñdet cibo: vñ dicit pħs in lib. de aĩalib⁹ ꝙ in omni aĩali sunt duo foramina. Unũ p qð accipit cibũ: ⁊ aliud p qð emittit: vñ in quolibet aĩali cõtinua fit deperditio. Ad h̄ ğ ꝙ aliq̄s cõseruetꝛ: oportet ꝙ restaureꝛ: ⁊ hoc nõ põt esse nisi per cibũ: ⁊ q: cibus non põt esse ita similis oĩo cõplexioni mẽbroꝝ ꝙ tot⁹ cõuertaꝛ i mẽbrorũ substãtiã: ppter h̄ necesse fuit ꝙ sequestrereꝛ puritas cibi ab ĩpuritate: ⁊ illa puritas cõuertiꝛ in aĩalis substãtiã: impuritas vo cõuertiꝛ in feces: ⁊ ppter hoc cũ necesse sit oẽ aĩal restaurari: ⁊ hoc p cibũ ⁊ egestio respõdeat cibo: ppter hoc dico ꝙ sicut aĩal nõ põt viuere sine cibo: ita nec sine egestiõe: ⁊ ppter h̄ oẽ aĩal egerit: s3 nõ oẽ aĩal mingit. Causa huius est: q: vrina respõdet potui: et q: q̄dã aĩalia sunt q̄ nõ potãt sicut pisces: immo accipiũt aquã per brãcos: ⁊ p brancos illã emittũt: ppter hoc pisces nõ mingũt. Similiter q: sunt in elemento humido: humiditas illius aque sufficit ad refrigerationẽ sui caloris: qui paucus est. Similiter aues nõ mingunt vel vrinant. Una cã est: q: etsi habeãt magnũ calorẽ: cũ sint aĩalia cal. ⁊ sic. verũ tñ q: volãt i medio interstitio aeris vbi est locus sempiterni frigoris: vt dicit pħs: p aerẽ hũidũ ibi receptũ refrigeraꝛ sua caliditas. Uel dicendũ ꝙ licet aues potãt: tñ illa aquositas cedit in plumas: vt dictũ est. Uel dicẽdũ ꝙ q: volatilia sunt multũ calida ⁊ sicca: sua aquositas cõsumiꝛ a calore essentiali vel elemẽtali in ipsis existente: ppter h̄ nõ mingũt. ¶ Tertio q̄riꝛ vtrũ vrina genereꝛ i toto corpe vel solũ i epate: videtur ꝙ in toto corpe: q: dicit in lr̄a: ꝙ vrina est colamẽtũ sanguinis ⁊ alioꝝ hũoꝝ: s3 oẽs hũores ſm haly possunt gñari in toto corpe: ğ ⁊ vrina. Itẽ dicit theophilus ꝙ vrina est colamẽtũ sanguinis: s3 ex phlegmate in q̄libet pte corpis vt volũt auctores posset gñari sanguis: ğ cũ vrina sit colamẽtũ sãguis: vrina in q̄libet pte corpis potent gñari sicut sanguis. In cõriũ sũt auctores: q: dicũt ꝙ vrina est supfluitas scðe digestiue: sed scða digestio solũ in epate celebraꝛ: ğ ⁊ vrina in epate solũ gñabiꝛ: qð cõcedim⁹. ¶ Ad primũ argumẽtũ in cõriũ dicẽdũ ꝙ duplex ẽ gñatio hũoꝝ. Quedã ẽ pma ⁊ simultanes: ⁊ talis sit in epate: ⁊ istã gñationẽ pmã sequiꝛ vrina: ⁊ q: ista solũ fit in epate: ppter hoc ⁊ vrina solũ in epate generaꝛ. Est alia gñatio hũoꝝ scðaria ⁊ successiua: ⁊ talis põt fieri in q̄libet pte corpis: ⁊ talẽ nõ sequiꝛ vrina: ⁊ de tali obijcis tu. Ad scðm dicẽdũ ꝙ vrina nõ est colamẽtũ cuiuslibet sãguinis: s3 solũ illius sanguinis q̄ in prima gñatione generaꝛ ⁊ est in epate: ⁊ de tali intelligit theophi. ¶ Quarto dato ꝙ vrina habeat gñari in epate: q̄riꝛ vtrũ gñeꝛ in syma epatis: vel i gibbo: videꝛ ꝙ in syma: q: dicit theophi. ꝙ vrina nasciꝛ a ramosa vena que gñaꝛ in syma epatis: ğ videꝛ ꝙ in syma genereꝛ. Itẽ vrina gñaꝛ in prima gñatione humoꝝ: s3 gñatio humoꝝ fit in syma epatis: ⁊ nõ in gibbo: ğ ⁊ vrina. In cõtrariũ est ysaac in littera. Dicit eñ ꝙ vrina descẽdit in venis p maiorẽ venã. s. kylim ⁊ hmõi vena est in gibbo: ergo in gibbo epatis h3 vrina generari. Ad hoc dicẽdũ ꝙ scðm veꝝ ita est: ⁊ p viã decisiõis in syma epatis habet vrina generari vt probãt rõnes. s. loquendo de generatiõe vrine ſm viã se-

questratiōis ⁊ ſm ſenſuꝫ in gibbo epatis: q: p kilim venā de
ſcēdit ⁊ tūc p̄rio appet ſenſibiliter: ⁊ q: yſaac eſt artifex ſenſi
bilis: ꝓpter hoc ponit ipſam naſci in kili: q: ibi primo appa
ret eius deſcenſus in renibus. et per hoc patet ſolutio ad
rationes. ¶ Quinto querit̄ de quodā verbo qḋ dicit in lr̄a.
q: dicit ꝙ ad hoc ꝙ ſanguis pfecte nutriat corpus: oportet
ꝙ prius mundificet̄ ab vtriſqꝫ cholerībus ⁊ phlegmate. Vi
det̄ ꝙ dicat falſum: q: dicit Auicē. ꝙ quodlibet mēbrū nu
trit̄ ex nutrimēto ſibi ꝓportionali. vn̄ membrū ſanguineuꝫ
nutrit̄ ex ſanguine: cholericuꝫ ex cholera ⁊c. cū g̊ in corpore
ſint quedā mēbra cholerica melācholica ⁊ phlegmatica: ⁊ ha
beāt nutriri ex ꝓprio nutrimēto ſibi ꝓportionali: vr̄ ꝙ ſan
guis nutriēs nō debeat mūdificari ab vtraqꝫ cholera ⁊ phle
gmate: imo cū ſanguine debet vtraqꝫ cholera ⁊ phlegma
currere ad nutriendū mēbra. Itē Cōſtan. in pantegni dicit
ꝙ humores ſunt filij elementorū. ſimiliter erūt in quolibet
quattuor hūores. ſanguis g̊ ad hoc ꝙ nutriat corpus nō dꝫ
mūdificari ab vtriſqꝫ cholerībus ⁊ phlegmate. Ad h̄ dicēdū
ꝙ duplex ē cholera: iuuatiua ⁊ neceſſaria: ⁊ ſimiliter duplex
melācholia: iuuatiua ⁊ neceſſaria. Vn̄ dico ꝙ cholera iuuati
ua claudit̄ in cyſti fellis. Similiter melācholia iuuatiua clau
dit̄ in ſplene. Quando g̊ dicat auctor ꝙ oportet ꝙ ſanguis
mūdificet̄ ab vtriſqꝫ cholerībus: ipſe intelligit de iuuatiuis
⁊ nō de neceſſarijs: immo neceſſarie currūt cū ſanguine: vn̄
tu obijcis de neceſſarijs: ⁊ yſaac loquit̄ de iuuatiuis: ⁊ per
hoc p꜔ plane reſponſio ad argumēta. Cholera autem iuua
tiua claudit̄ in cyſti fellis duplici de cā. Vna cā eſt: vt p fur
culā ſuperiorē delegēt̄ portio ipſius ad ſtomachū ad cōfor
tandū digeſtionē: p inferiorē vo vna portio ad inteſtina ad
cōfortādū expulſiuā mordicādo inteſtina faciēs feces exire.
Similiter melācholia iuuatiua claudit̄ in ſplene: vt per fur
culā ſuperiorē delegetur vna portio melancholie ad os ſto
machi: vt per eā cōfortet̄ appetit⁹. p inferiorē vo ad inteſti
na: vt ꝯfortet̄ expulſiua q̄ viget p frigidū. Per hoc pōt pate
re ſolutio: q̄re cholera ⁊ melācholia habuerūt receptacula
ꝓpria: nō vo phlegma: neqꝫ ſanguis. Cui⁹ ſolo eſt: q: chole
ra ⁊ melācholia ſunt odioſe nature: ⁊ propter hoc ⁊c. Sed
ſanguis eſt filius nature: ⁊ nutrit mēbra. Itē phlegma cur
rit cū ſanguine: vt in tempore neceſſitatis conuertatur in
ſanguinē: ⁊ ꝓpter hoc non habent receptacula. Per h̄ etiā
p꜔ ſolutio quare aquoſitas q̄ nō nutrit: nō habet recepta
culū: nec fuit ſegregata: immo currit cū humorib⁹ ad mem
bra: ⁊ cā huius eſt neceſſitas: q: cū humores erāt groſſi nō
poterāt trāſire ad mēbra rōne ſue groſſitiei: ⁊ ꝓpter hoc ne
ceſſaria fuit aquoſitas que facit eos penetrare et deportat
eos ad mēbra: ⁊ tunc redit ad epar: ⁊ in reditu ſuo a mēbris
ad epar defert ſecū hypoſtaſim vt meli⁹ videbitis in ſequen
tibus. hec ſunt ea que querebantur.

¶ Digeſtio eīm triplex eſt: ⁊ tria loca in corpore poſ
ſidet. Primū in ſtomacho. Secundū in epate. Ter
tiū in oībus mēbris corporis. In ſtomacho digerit̄ ci
bus ⁊ potus: oīa eīm ingrediētia corpus: ſiue ſint cibi
ſiue pot⁹: primitus ad ſtomachū trahunt̄ vbi digerū
tur ⁊ excoquūtur: ⁊ in ſuccū quaſi in ptiſanū cōuer
tunt̄: deinde in nutrimentū ſuū ſtomachus ſibi attra
hit qḋ nature ſue eſt ſimile ⁊ cōplexioni eius: ⁊ ſup
flua deponit ex foramine ſuo īferiori: qḋ portā vocāt
phi: ad inteſtinū iunctū huic foramini: quod duode
nū vocat̄: q: quātitas ſui p mēſura cuiuſqꝫ hoīs duo
decim ſunt digiti cū ſuis dimēſa digitis. Hoc inteſti
nū in longitudinē dorſi eſt erectū: ⁊ quātitas ſue cō
cauitatis eſt ſicut quātitas foraminis porte: qḋ ideo
porta vocat̄: q: vſqꝫ ad nature neceſſitatē cibū a ſto
macho deponēs claudit̄: quē cum deponere incipiat
apit̄ illa porta: ⁊ deſcēdit eſca: ⁊ claudit̄ poſtea ſicut
fuit antea. Cū aūt cibus ad inteſtinū veniat: accipit
inde nutrimēta ſua: que nature ſue aſſimilat: qḋ aūt
remanet ſicut torcular extorq̄t deponēs in inteſtinuꝫ
ſibi iūctū: qḋ eſt totū rotūdū ⁊ globoſuꝫ: a medicis
vocat̄ ieiunū: vulgus aūt rotūdū dicit: ⁊ portā lacti.
Ad quod inteſtinū cū cibus veniat: trahit ſibi totuꝫ
ſuccū ad humectationē epatis: acſi magnes ferrum
traheret. Inteſtinū aūt emittit illā humectationem
epati quaſi ſudorē cū foramē vnde exeat apertū non
habeat. Accipit̄ ergo cibus a quibuſdā venis ſibi in
uicē ſolidatis atqꝫ iunctis: ⁊ inter inteſtinū ⁊ epar po
ſitis. he meſeraice ſunt vocate. Epar vo cū ab his
ſuccuꝫ ceperit: mittit eū ad coquendū ſuis venis. In
teſtinū aūt predictū in lōgitudine dorſi erectū eſt: ⁊
nō rotundū nec globoſum: ſicut aliud fuit inteſtinū.
Qḋ quidē nature neceſſitas fecit duabus de cauſis:
Vel vt cibus ex rectitudine itineris ad inteſtinū de
ſcenderet facili⁹. Vel ne locus ille impediret̄ neceſſa
rius: meſeraicis venis ſe ibi diuidentibus de vena q̄
ab epate egredit̄: ⁊ per alia ibidē ꝯſiſtētia: pelliculas
ſcꝫ ⁊ carnē glādulosam atqꝫ ſilia. Aliud vo inteſtinū
ſibi iunctū neceſſitas nature expetit rotundū ⁊ glo
boſum: vt tādiu cib⁹ ibi imoraret̄: donec in epate ſuc
cus ⁊ ſubſtantialis ſua humectatio traheret̄: quod
ieiunū vocat̄: q: cū ab epate prout dixi: cibi humidi
tas exugat̄: remanet a cibo vacuū et ieiunū: qḋ cōpro
bat̄ ex aīalib⁹ q̄ interfecta comedim⁹: in his eīm hoc
inteſtinū fecis ſemp vacuū inuenit̄ ⁊ ſiccū hūiditatis.
Epar vo de ſucco cibi quē excoquendum ſuis dimiſe
rat venis: ſanguinem facit: ⁊ groſſum diuidens a ſub
tili: in ſui nutrimenti confortamentū: ſueqꝫ ſubſtātie
aſſimulamētū accipit: qḋ remanet omnibus mēbris
mittens corporis. Vnde omnia ipſa mēbra ſibi tra
hunt ſue nature ⁊ ſubſtantie aſſimilantia.

¶ Superi⁹ poſuit auctor generationē vrine ⁊ ei⁹ diffinitio
ne. In parte iſta determinat auctor de triplici digeſtiua: et
hoc vt meli⁹ appeat cui⁹ digeſtiue vrina ſit ſupfluitas. Di
uidit̄ aūt pars iſta in duas. In p̄ma enumerat triplicē dige
ſtionē. In ſcd̄a de illis exequit̄ ibi: In ſtomacho digerit̄. et
iſta ſcd̄a in tres. In p̄ma ꝓſequit̄ de opatiōe prime digeſti
ue. Scd̄o de opatiōe ſcd̄e. ibi: Epar vo de ſucco cibi. In ter
tia de operatiōe tertie. ibi: Tertia vo digeſtibilitas. Prima
in duas. In prima determinat de opatiōe p̄me digeſtiue in
ſtomacho. ſcd̄o in inteſtinis. Scd̄a ibi: Cū aūt cib⁹ ad inteſti
na. ⁊ iſta ſcd̄a in duas. In p̄ma determinat de opatione pri
me digeſtiue in inteſtinis. In ſcd̄a reddit cām de ſitu ⁊ figu
ra inteſtinorū. ſcd̄a ibi: Inteſtinū predictū. Prima in duas:
In p̄ma determinat opationē prime digeſtiue in duodeno.
In ſcd̄a in ieiuno. ſcd̄a ibi: Ad. qḋ inteſtinū. Tūc ſequit̄ illa
pars in qua reddit cām de ſitu ⁊ figura inteſtinorū. ⁊ illa in
duas. In p̄ma reddit cām in duodeno. In ſcd̄a in ieiuno:
ibi: Aliud inteſtinū. tūc ſequit̄ illa pars in q̄ determinat ope
rationē ſcd̄e digeſtiue: ⁊ illa in duas. In prima determinat
opationē ſcd̄e digeſtiue. i. epatis ſupra materiā nutrimenti.
In ſcd̄a determinat opationē quorūdā mēbrorū ad adiuuā
dū epar in operatiōe ſue digeſtiōis: vtpote operationē fel
lis ⁊ ſplenis. ſcd̄a ibi: Fel eīm ſibi primitus. Prima pars cuꝫ
partibus p̄cedētibus ptinet ad preſentem lectionē. Hec eſt
diuiſio ⁊ ſententia lectionis in generali.

¶ Hic q̄runt̄ duo p̄ncipaliter. Primū eſt de opatione p̄me
digeſtiue. Scd̄ꝫ ē de opatiōe ſcd̄e. De p̄mo tria q̄runt̄. Pri
mū eſt de numero digeſtionū: q: ſunt tres digeſtiōes: vt di
cit auctor. ſ. p̄ma in ſtomacho: ſcd̄a in epate: tertia in oībus
mēbris. Videt̄ ꝙ nō ſit niſi vnica digeſtio: q: digeſtio nō ſit
niſi a calore naturali digerente: cū g̊ nō ſit ibi niſi vnicus ca
lor naturalis ī corpe: videt̄ ꝙ ſiſr nō erit niſi vnica digeſtio.
Itē dic̄ Haly Gal. ⁊ alij aucto. ꝙ quattuor ſunt v̄tutes in
corpore: attractiua: retentiua: digeſtiua: et expulſiua: et

sunt ordinate ad inuicē: sʒ nō est nisi vnica attractiua: nec nisi vnica retētiua: nec nisi vnica expulsiua: ḡ similiter nō erit nisi vnica digestiua. Itē digestio nihil aliud ē φ ɔuersio. vñ cū in elemētis nō fit nisi vnica cōuersio: q: imediate vnū elementū in aliud cōuertit: similiter nō erit nisi vnica digestio: nō ergo tres. In cōtrariū est auctor in littera q̄ ponit triplicē digestionē. Itē digestio diuersificat penes causam materialē ꝛ efficientē: sed triplex est materia digestionis: vt dicit Auicen. q: chilus est materia prime digestionis: chimus secunde: humiditas tertie: ḡ quātū ad cām materialē erit triplex digestio. Itē quātū ad causam formalē: q: stomachus ꝛ epar ꝛ mēbra vniuersa sunt inter se differētia ꝛ faciūt digestionē: q: stomachus facit primā: epar secundā: membra vero tertiā: ḡ triplex erit digestio. Ad hoc dicendū φ tres sunt digestiones: id est triplex est operatio digestionis: q: quedā in stomacho: quedā in epate: ꝛ quedā in omib⁹ mēbris. Sʒ tamen a parte caloris naturalis: cū nō sit nisi vnicus: nō est nisi vna: diuersificat tamē: q: hmōi calor agit supra diuersa obiecta vt supra chilū in stomacho: supra chimū in epate: supra humiditatē in mēbris. ¶ Ad primū argumentū dicenduʒ φ lʒ nō sit nisi vnicus calor: tñ hmōi calor operat supra diuersa obiecta vt dictū est. Ad scōm dicēdū φ sicut nō est nisi vnica attractiua: nec nisi vnica retētiua: nec nisi vnica expulsiua: similiter nō est nisi vnica digestio: sed cū illa digestiua virt⁹ operat supra diuersa obiecta: vt supra chilū in stomacho: supra chimū in epate: supra hūiditatē in mēbris. Et si tu obijcias quare similiter attractiua: retentiua: ꝛ expulsiua non operant supra diuersa obiecta: ꝛ ita essent tres attractiue: ꝛ tres retentiue: ꝛ tres expulsiue. Dicendū est φ sicut in aīalibus nobilibus plura requirunt ad ei⁹ perfectionem φ in vilibus: vñ dicit phs in lib. de aīalibus: φ ad generationem vermiū sufficit calor solis: sed ad generationē hoīs nō sufficit calor solis: immo dicit phs φ hō generat hoīeʒ ꝛ sol: Igitur dicendū est φ digestiua nobilior est inter alias virtutes: q: alie famulant ei: vñ oēs alie ad digestiuam ordinant: propter hoc cū digestiua sit nobilior: oportuit φ haberet plura media ꝛ diuersa obiecta supra que operaret: nō sic vo alie: ꝛ ꝓpter hoc tres sunt digestiones .i. triplex opatio digestiue ꝛ attractiue. Una sola operatio ꝛ retentiue ꝛ expulsiue. Ad tertiū argumētū dicendū φ nō est sile de elemētis ꝛ de mixto: q: in elemētis nō est nisi vnica cōpositio .s. cōpositio ex materia ꝛ forma: vñ si elemētū puet sua forma: remanet pura materia: ꝛ stati introducitur alia forma: ꝓpter h̄ in elemētis fuit sola cōuersio: q̄ est sine medio: sʒ ī mixto ē duplex cōpositio: vt lactuca: ꝛ ꝓpter h̄ si priuet a forma sua adhuc remanet alia forma: vñ si priuet a sua specie in scōa digestiua: adhuc esset ibi alia forma: q: est nutrimētū: ꝛ ꝓpter hoc nō oportet φ ibi sit vnica digestio. Scōa cā est: q: in elementis sunt qualitates vltimate: vt dicit Gal. ꝛ ꝓpter hoc vnū elementū statim conuertitur in aliud sine medio: sʒ in mixto sunt qualitates fracte: ꝛ propter hoc multa media operantur. ¶ Secūdo querit vtrū in ore fiat digestio: ꝛ videtur φ sic: q: Aui. hoc ꝓbat ꝑ duas rationes: quarū prima talis est. Dicit enim φ cibus amittit in ore saporē suum ꝛ odorē: sed hoc nō esset nisi ibi fieret digestio: ḡ in ore fit digestio. Hoc idē probat per aliā rōnē: q: ipse dicit φ frumentū masticatū maturat apostemata: coctū vo nō: sed nō maturaret nisi aliquā digestionē in ore reciperet: ḡ cōcludit ipse φ digestio fit in ore. Hoc idē probo: q: dicit Cōstā. in pātegni: φ sicut stomachus ꝑparat nutrimētū epati: ita os stomacho: sʒ in stomacho preparante nutrimentuʒ epati fit digestio: ḡ similiter in ore preparāte cibum stomacho fit digestio. In cōtrariū est auctor in littera ponēs triplicē digestionē solū. Primā in stomacho: scōam in epate: tertiā in omnibus mēbris. Itē dicit Auicen. φ obiectū oīs digestiue aut est chilus: aut chimus: aut humiditas: sed cibus in ore nō est chilus: q: chilus in stomacho generat: nec chim⁹: q: in epate generatur nec humiditas: q: in mēbris generat: ḡ cū nō aliqd: videt φ per Auicen. in ore nō fiat digestio. Ad hoc dicēdū est φ prima digestio habet principiū sui in ore: cōplemētū vo sui hʒ in stomacho: vñ in stomacho amittit ꝓpriā speciē: ꝛ q: cib⁹ nō digerit quousq; amiserit suā propriā speciē: ꝛ in stomacho amittit illā: ꝛ nō in ore. vñ in stomacho cōpletur prima digestio ꝛ finit: ꝛ q: vnūquodlibet denoiatur a sui cōplemēto: ꝓpter hoc dicit ysaac in lectiōe ista: φ prima digestio fit in stomacho. ¶ Ad duo prima argumenta q̄ facit Auic. dicēdū φ ipse intelligit de principio digestiōis. vñ verū est φ prima digestio inchoat in ore: cōplet tamē in stomacho: vt dictū est. Ad aliud qḋ obijcis de ɔstātino: dicendū qḋ nō est simile oīno: est eñ simile quoad hoc: φ sicut stomachus ꝑparat ꝛ habilitat cibū epati: ita os stomacho. Sʒ quātū ad hʒ est dissimilitudo: q: stomachus a sui preparatiōe aufert speciē a cibo: os vo nō aufert speciē a cibo in sui ꝑparatione: ꝛ propter hoc est ibi fallacia ɔñtis. ¶ Iuxta h̄ q̄rit: cū due vie ꝓcedāt a parte superiori ad inferius. vna que ꝓcedit ad cor per quā defert aer ad cor: ꝛ hec vocat trachea arteria: ꝛ alia que ꝓcedit ad stomachū vt meri: querit quare trachea arteria fuit sita in parte anteriori in collo vel gutture: via vo cibi in parte posteriori: vt versus spondiles. Iteʒ quare via cibi est mollis corrigiosa ꝛ stricta: via vo aeris est larga ꝛ solida. Itē quare prima digestio dealbat: scōa vo rubificat. Item quare prima digestio operatur qḋ cōfusuʒ: scōa vo quid distinctū: vt hūores. ¶ Ad primū istorū dicendū φ vita nō pōt stare aliquantulū nisi cor refrigeret: ꝛ ꝓpter hoc oportuit illā viā que defert aera ad cor esse in parte ꝓpriori ꝛ aptiori ꝛ in illa pte in qua facilius possit attrahere aera: ꝛ hoc est in parte anteriori. Scōa causa est: q: aer est corpus subtile parū occupās de loco: cibus vo grossus multū occupās de loco: ꝛ q: in parte anteriori sunt plures vene que possunt tendi ꝛ cōprimi a corpore solido: vt a cibo: propter hoc via cibi multū locū occupās fuit a parte posteriori: via vero aeris a parte anteriori: cuʒ nō locū occupet: nec possit ledere hmōi venas in pte anteriori fixas. ¶ Ad scōm dicēdū φ via cibi est mollis ꝛ corrigiosa vt possit distendi ſm quantitatē cibi recepti: quia quando recipit grossum cibum: vnde est stricta: q: quandoq; potest dilatari ꝛ restringi ſm quantitatē: sʒ via aeris fuit lata ꝓpter liberiorē introitū aeris ꝛ exitū: vñ aer est corpus valde passibile ꝛ rarū: nec posset dilatare nec extēdere suū meatū ita bene sicut cibus q̄ est solidus: ꝛ propter hoc oportuit φ natura daret ei largā viā. Itē dura est ꝛ solida ꝓpter vocē que in ea formatur. vnde ex verberatione aeris ad partes trachee arterie generat vox: ꝛ nō posset generari nisi esset mollis: q: ex collisione corporū molliū nō bene generatur sonus: ꝛ propter hoc oportuit φ esset solida ꝛ dura. ¶ Ad tertiū dicendū φ prima digestio dealbat. Una causa est a parte materie: q: eñ prima digestio est materialis ad omnes alias digestiōes cū preparet eis materiā: ꝛ similiter color paruus est materialis ad omnes alios colores: propter hoc habuit prima digestio seu chilus album vel paruum colorē. Scōa causa est a parte cause efficiētis: q: generatur in stomacho: qui est albus: ꝛ generās derelinquit vestigiū suū ī re generata: sʒ epar rubificat: q: epar est rubeū: ꝛ secunda digestio in epate generat. ¶ Ad vltimū dicenduʒ φ materia est principiū cōfusiōis: ꝛ q: prima digestio est materialis ad alias: ꝓpter hoc operatur quid cōfusuʒ. Sed forma est principium distinctiōis: ꝛ quia secunda ꝛ tertia sunt formales ꝛ cōplete nutritionis: operantur quid distinctum vt humores ꝛ humiditates. ¶ Sed tertio super hoc quod vult auctor in littera: φ stomachus nutrit ex chilo: et propter hoc queritur vtrum ex chilo nutriatur stomachus. Et videtur φ non: quia dicit Gal. in tertio de cōplexionibus φ digestio fit in stomacho ꝛ in epate: ꝛ impossibile est fieri digestionē cōpletam ad hoc φ nutrimētū nutriat: nisi trāseat per stomachū ꝛ per epar: sed ille chilus in stomacho generatus ex quo nutritur stomachus: nō trāsit per epar: ḡ nō pōt nutrire stomachū. Itē digestiōes hñt ordinē: vñ pma ordinat ad scōaʒ: ꝛ scōa ad tertiā: ꝛ nihil pōt nutrire nisi sit digestuʒ in tertia digestiua: ꝛ tertia digestiua: vt dicit inferius: conuertit in neruo neruum ꝛc. sed chilus ille non digeritur in tertia digestiua: ergo stomachus nō poterit nutriri ex chilo. In cōtrariū est auctor plane in littera. Ad hoc dicūt quidam φ stomachus nutrit ex chilo in ipso generato: sed illuʒ digerit ṽtute tertie digestiue: vnde dicunt illi φ in quolibet mēbro est ṽtus tertie digestiue. Sed isti solutiōi nō acq̄esco:

q: dicit Girardus plane sup͛ locū istū ꝙ impossibile est ꝙ ex chilo fiat humiditas nisi prius fiat humor: sed nō potest fieri humor: nisi trāseat per epar: cū ergo chilus nō trāseat ꝑ epar: ex chilo nō poterit fieri hūiditas: ⁊ ita nec corpus nutriri. Propter hoc dicendū est aliter ꝙ duplex est nutritio: q̄dā q̄ fit ꝑ viā refocillationis: vt sincopās refocillat ꝑ vipā panis in vino odorifero intinctā: ⁊ narib⁹ sincopisantis applicatā: ⁊ hoc modo dico ꝙ stomachus nutrit ex chilo in ipso generato. i. refocillat: ⁊ hoc modo intelligit auctor: vt credo. Est alia nutritio q̄ est propria nutritio per viā cōuersionis sicut nutrimētū siue humiditas cōuertit in mēbra in tertia digestiua: ⁊ hoc modo nō nutritur stomachus ex chilo: ⁊ de tali nutritione procedūt illa duo argumēta: ⁊ istā nutritionē per viā refocillatiōis videt Auicē. plane innuere in tertio vbi dicit ꝙ stomachus tribus modis nutrit. Uno modo q: fouet ex chilo adhuc in ipso existente. Scdo mō dicit ipse nutritur stomachus ex nutrimēto veniēte: sȝ a venis in anatomia dictis. Tertio vo modo nutrit stomachus ex sanguine veniēte vel attracto ad stomachū ab oībus mēbris in tempore famis. vñ vult Auicē. plane ꝙ stomachus fouet ex chilo in ipso existēte. i. refocillatur.

¶ De operatione scde digestiue querunt plura. Primum est: vtrū humores habeant generari in corde vel in epate. Qd generātur in corde ꝓbat pħs in lib. de aīalibus plurib⁹ rationibus: quarū vna est talis: illud dicit ipse: est elementū rei in quo plus est de re. vñ mare est elemētū oīm aquarū: q: in ipso plus reperit de aqua: sed in corde plus inuenitur de sanguine: vt dicit pħs: ꝙ in epate: ḡ in corde generant humores. Itē depor͛tatio sanguinis ⁊ cōseruatio eiusdē est in venis: sȝ vene oriunt in corde: ḡ ⁊ sanguis i corde generat. ꝓbatio minoris: q: pħs ꝓbat ꝙ vene oriunt in corde tali ratiōe. Dicit ipse ram⁹ q̄ orit a radice nunꝗ penetrat suā radicē: sed vene penetrāt epar ⁊ nō cor: ḡ cor est radix venarū et non epar. si ergo vene oriunt in corde: ḡ ⁊ humores sicut sanguis q̄ cōseruatur in venis. In cōtrariū est auctor apte in lr͛a. dicit enī ꝙ hūores in epate generant. Itē quotienscūq; scda digestio debilitat auctores precipiūt apponere emplastra ⁊ remedia cōfortātia digestionē scdam supra regionem epatis: ⁊ nō supra regionē cordis: sed hoc nō p̄ciperēt nisi in epate celebraret scda digestio q̄ generat hūores: ergo in epate generant humores. Itē dicit Cōstan. in pantegni: ꝙ in epate est quedā vena delegata ad cor: per quā delegatur sanguis ab epate ad cor: ex hoc ergo innuit ꝙ in epate hūores generant ⁊ nō in corde. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est generatio hūorū: quedā virtualis: ⁊ hec fit in corde: q: a corde ꝓrumpit virtus ad oīa mēbra q̄ regit vnūquodq; mēbrum in sua opatiōe: ⁊ est alia generatio humorū materialis ⁊ formalis: ⁊ hec fit in epate: q: chimus ex quo materialiter hūores generant: cōtinet in epate. Iterū epar est membrū formaliter generans humores: sed ista generatio formalis est duplex: quedā formaliter generās: ⁊ hec est in epate: ⁊ q̄dā est cōplēs: ⁊ talis fit in corde: vñ ab epate delegat sanguis ad cor: ⁊ in corde vlteriori digestione digerit. ¶ Ad pmū argumentū dicēdū ꝙ pħs intelligit de generatiōe virtuali: vñ bene cōcedo ꝙ humores virtualiter generant in corde. Et tu obijcis: in corde: vt dicit pħs: plus repit de sanguine. Dicendū ꝙ verū est: ⁊ hoc est quia maiorē habet cōcauitatē et ampliorē in qua pōt cōtineri ꝙ epar: ⁊ nō ꝓpter h̄ ꝙ in ipso corde generet. Ad aliud dicēdū ꝙ vene oriunt ab epate: vñ dicit Haly in cōmēto supra tegni: ꝙ in epate orit q̄dā crux ⁊ est vena magna: ⁊ ex ea ramificantur vene non pulsatiles: Et tu obijcis de pħo ꝙ vene oriūtur a corde. dicēdū ꝙ verū est de venis pulsatilibus in quibus sanguis continet ⁊ conseruat. Uel dicēdū ꝙ vene oriūtur a corde virtualiter: ⁊ sic intelligit pħs: vñ omnia mēbra a corde generantur. vñ dicit pħs ꝙ sicut filius expulsus a domo patris constituit sibi domū propriā in qua possit habitare: ita sperma decisum a patre in matrē primo cōstituit cor tanꝗ ꝓprium receptaculū. Et tu obijcis postea vene penetrāt epar ⁊c. dicendū ꝙ non penetrant: immo vna oritur in gibbo: alia in sima: ⁊ ꝓpter hoc: quia vndiq; apparent vene: credimus ꝙ vene penetrāt epar: ꝗuis hoc nō sit verū. Uel dicēdū ꝙ duplex est penetratio: quedā per viā decisionis: ⁊ hoc modo vene non penetrāt epar: ⁊ de tali procedit tuū argumentū. Est alia que fit per viam infixionis: ⁊ sic ꝗuis vene ab epate oriuntur: tamē ita possunt epar penetrare: ⁊ ita adhuc in epate hūores generantur ⁊ nō in corde. Et tu obijcis cor nutrit ex sanguine sȝ dicit pħs ꝙ cor influit alijs mēbris ⁊ nihil recipit ab alijs mēbris: ergo non recipit illum sanguinem: ex quo nutritur ab epate: ergo ille sanguis ex quo cor nutritur generatur in ipso corde. Dicendū ꝙ immo illum sanguinē ex quo nutritur recipit ab epate. vnde Constan. dicit vt dictum est: ꝙ ab epate procedit quedam vena ad cor per quā delegatur sanguis ab epate ad cor. Et tu obijcis: cor influit alijs mēbris: ⁊ nihil ab ipsis recipit. dicendū ꝙ verū est ꝙ virtutē influit alijs membris: ⁊ illā a membris non recipit: ⁊ sic intelligit pħs. Sed nutrimentum bene potest ab epate recipere: vt dicit Constan. ⁊ sic nō est contradictio. ¶ Secundo querit vtrū humores oēs generentur in epate: videt ꝙ sic: q: dicit pħs ꝙ idē manēs idē semꝑ natū est facere idē: cū ḡ epar sit vnū membrū semꝑ manēs idem: semper efficiet vnū humorem seu generabit: non ergo quattuor. Itē si est diuersitas in generatiōe humorum in epate: aut hoc erit a parte cause materialis: aut efficiētis: sȝ causa materialis est vna vt chimus: ⁊ efficiēs vna vt epar: ergo nō erit diuersitas humorū in specie in epate: immo vnius generabitur. In cōtrarium est Haly in cōmēto supra tegni qui dicit ꝙ quattuor humores in epate generantur: phlegma: sanguis: cholera: melancholia. Preterea humores in epate diuersificantur a parte cause materialis: q: dicit Constan. in pantegni ꝙ humores sint filij elementorum: cū ergo in chimo ex quo humores generantur sint quattuor elementa: similiter erunt ibi quattuor correspōdentes illis elemētis: ita ꝙ vnū correspōdebit igni: vt cholera: terre melancholia ⁊c. Itē diuersificatur a parte cause efficiētis: q: dicit Auicen. in primo ꝙ phlegma generatur a calore claudicāte: sanguis a temperato calore: cholera ab excedenti: melancholia similiter a temperato prout est fex sanguinis: cū ergo humores habeant diuersificari in epate tam a parte cause materialis ꝙ a parte cause efficiētis: quod concedo: videtur ꝙ erūt quattuor humores in epate generati. diuersi in specie. qḋ cōcedo. ¶ Ad primum argumētū qḋ obijcis de pħo: dicendum ꝙ duplex est agens: regulatū ⁊ nō regulatū: vñ verū est ꝙ idē nō regulatū manēs idē semper facit idē: ⁊ sic loquit pħs. Sed de agēte regulato nō est verū: īmo bñ pōt facere diuersa: vt quia nutrimentū melius in corpore receptū: cū sit terree nature semper petit fundum siue inferius ad nutriendū membra inferiora nisi reguletur. s. a virtute: ⁊ propter hoc bene pōt nutrire membra superiora: vnde vndiq; nutrit ⁊c. Similiter dicendum est ibi: quia licet epar sit vnū: tamen q: regulat a calore bene potest diuersa constituere: vt quattuor humores. Uel dicendum ꝙ etsi epar cū sit vnū generet humorē ex chilo qui similiter est vnus: nō tamen generat humorē inquantū vnum: immo inquantū diuersum: quia modo a calore claudicante: modo a temperato ⁊c. nec inquantū chim⁹ est vnus: immo inquātū habet in se quattuor hūores quattuor elemētis respōdētia: vt partē igneam: aqueam: terreā: aeream: ⁊ ita epar poterit quattuor hūores diuersos in specie generare. Et per iam dicta ad solutionem: patet respon. plane ad secundū argumentum ꝙ licet causa materialis sicut chimus sit vna: nō tñ ex ipsa generātur humores inquātum vna. Similiter licet epar sit vnum: non tamen inquantum vnum: ⁊ sic soluitur ad argumenta.

¶ Fel enim primitus sibi trahit calidiora: ⁊ cholere rubee vicina: nutriēs se de pinguedine illa ⁊ rubicunditate quam a sanguine videt accepisse: ⁊ nature sue est silis: qḋ remanet cholera est sola. Splē sibi attrahit turbiditatē ⁊ grossitudinē sanguinis: et quod sue substātie assimilat: in nutrimētū sui retinet: qḋ restat simplr͛ est cholera nigra. Pulmo spumā suā trahit sibi: nō ad nutrimētū: sȝ vt taliter ꝑmaneat ⁊ phlegma inde faciat. vñ ipe humectat⁹ ad motū cōfortet.

Pulmo enim ⁊ mēbra alia intra cōfiniū pectoris et capitis cōsistētia: tantū nutriūtur ex eorū superfluitatibus cordi remanētibus. In presenti hec oīa a me explanāda erūt. Post ergo in initio aquositas: immo eius colamēta renibus reddita parū retinet pinguedinis ⁊ ruboris sanguinis: vñ renū sunt nutrimenta aquositas remanet pura ⁊ vocat̄ vrina. Hanc renes mittūt ad vesicā partē pinguē ⁊ rubeā: de qua pinguedine ⁊ rubedine nutrit̄ vesica. Reliquū emittit virga illud qđ est vrina. Sanguine de vtrisqꝫ choleribus ⁊ phlegmate ac aquositate siue colamento mundificato: cor meliorē ⁊ laudabiliorē atqꝫ tēperatiorē sibi trahit partē: vnde cōfortet se atqꝫ nutriat. Residuū subtiliat ⁊ de choleribus ⁊ phlegmate: ⁊ alia putredine mundificat: ꝑ arterias ad augmentādū naturalē calorē: mādans vt eū pinguedine sua nutriat: ⁊ per totū corpus diuidat. Cor eñ fundamētū caloris naturalis est. qđ sic ↄstat: partē quā sibi trarerat sue nature nutriēde: ⁊ sue substātie assimilat: partē. s. superfluā ad mēbra capitis ⁊ pectoris mādat: vnumquodqꝫ eorū inde nutriēs: ⁊ sue vniuscuiusqꝫ nature assimilās: q̄ etiā sunt residua: ꝑ poros emittūt corporis quos habēt in locis cōgruis: vt ꝑ oculos cū lippitudine: ꝑ aures cū q̄dā q̄si cera inde egredientē: per nares autē cum emūctiōe: per os cū sputis ⁊ screatiōe: per alios poros cū fumo ⁊ sudore. Itē qđ sanguis superfluit epati mandat toti corpori: vnde singulū mēbrū recipit quod sue nature ⁊ substantie assimilet vel assimilare possit.

¶ Superius determinauit auctor operationē epatis supra nutrimētū in scđa digestione. Hic determinat operationē aliorū membrorū in scđa digestione adiuuātiū: ⁊ diuidit̄ ista pars in septē partes. In p̄ma determinat de opatione fellis. In scđa de opatione splenis: ibi: Splē sibi trahit. In tertia de operatione pulmonis: ibi: Pulmo sibi suam. In quarta de operatiōe renū: ibi: Post ⁊ aquositas immo eiꝰ. In quinta de operatione vesice: ibi: Hanc renes. In sexta de operatione virge: ibi: Reliquū emittit. In septima de operatione cordis: ibi: Sanguis autē. ⁊ ista vltima in duas. In p̄ma proponit qđ intēdit. In scđa declarat suū ꝓpositū scđa ibi: Cor eñ est fundamētū. ⁊ ista scđa in duas: q: in prima manifestat qualiter cor delegat suas superfluitates ad alia membra. In secunda qualiter alia membra delegant suas superfluitates exterius. secūda ibi: Unūquodqꝫ eorū inde. Hec est diuisio ⁊ sentētia lectionis in generali.

¶ Hic restāt adhuc de precedēti lectiōe inquirenda. Primū est vtrū oēs humores simul in epate generentur vel successiue. Scđm est vtrū generatio humorū sit circularis. ¶ Circa primū sic procedo: sed q: ista questio disputata est in scriptis supra librū dietarū vniuersaliū. s. sup. viij. lectionē que incipit: Diuersitas corporis ⁊c. fol. xxiij. pagina. ij. ibi: Circa tertiū sic procedimus ⁊c. ꝓpter hoc ad presens supersedeo ⁊ etiā habet̄ in scriptis supra tegni Gal. ¶ Secūdo querit̄ vtrū generatio humorū in epate sit circularis: sꝫ vtrū ex cholera possit generari sanguis ⁊ phlegma: sicut ex phlegmate generari potest sanguis. Et videtur ꝙ nō: q: dicit Cōstā. in pantegni. ꝙ coctum nō potest incrudari: sed crudū potest decoq̄: cū ergo cholera sit magis cocta q̄ sanguis videt̄ ꝙ ex cholera nō poterit sanguis generari: licet ex phlegmate possit sanguis gñari. Sed ꝙ hm̄oi gñatio humorū sit circularis videtur: q: dicit Cōstā. in pantegni: ꝙ hūores sunt filij elementorū: sed generatio elementorū est circularis: q: ex vno elemēto potest generari reliquū: vt ex igne aer ⁊ ecōuerso: ergo similiter ex vno hūore: vt ex cholera pōt generari aliꝰ: vt sanguis: ⁊ ecōtrario: g̃ ē circularis. Itē dicit Hippo. versus finē in lib. regimēti acutorū: ꝙ cholera euaporando trāsit in phlegma: vñ innuit ꝙ ex cholera fit phlegma: g̃ videt̄ ꝙ hm̄oi gñatio pōt esse circularis. Itē in viatico dicit Cōstā. ꝙ pleuresis q̄ fit de materia calida trāsit ī piplemoniā q̄ fit ex frigido. Itē frenesis quādoqꝫ trāsit in litargiā: ⁊ ita morbꝰ calidus pōt trāsmutari in frigidū. ⁊ h̄ nihil aliud est q̄ ꝙ materia calida pōt trāsmutari ī frigidā: g̃ hūor calidus pōt fieri frigidus ⁊ ecōuerso: g̃ generatio hūorū in epate est circularis. Solō dicēdū est ad istud ꝙ ibi est fallacia ↄsequētis: vñ dicit ꝙ hūores sunt filij elemētorū: quātū ad hoc ꝙ in quolibet hūore est q̄dā pars respōdēs terre: q̄dā aque: quedā aeri: q̄dā igni: sꝫ quoad q̄d ē dissimillime: q: ī elemēto est materia ⁊ forma: vñ forma ꝑuata remanet materia potētia q̄ statim petat aliā formā: sꝫ in hūoribꝰ siue in mixtis non est sic: imo priuata vna forma adhuc remanet alia: cū ibi sit duplex ↄpositio. Ad aliud dicēdū ꝙ ex cholera nō fit phlegma immo cholera euaporādo: vt dicit Hippo. trāsit ī phlegma: q: subtilis pars consumit̄ ⁊ reliquum ingrossat̄: ⁊ fit phlegma: ⁊ ꝓpter h̄ dicit Hip. euaporādo. Ad aliud dicendū ꝙ pleuresis qñqꝫ trāsit in piplemoniā ⁊ frenesis in litargiā: sꝫ hoc nō est ꝓpter h̄ ꝙ cholera trāseat in phlegma: imo materia pleuresis quandoqꝫ expellit̄ ad pulmonē ⁊ cū phlegmate ꝑmiscet̄: ⁊ ita permiscēdo cū phlegmate: ⁊ phlegma est ibi a dñio: ꝓpter h̄ fit cal. similiter dicendū est de frenesi.

¶ Postea querunt̄ quedā de p̄senti lectiōe: ⁊ primo queritur vtrū fel primo attrahat cholerā vel splē melācholiam. Et videt̄ ꝙ splē prius attrahat melācholiā q̄ fel cholerā. nā melācholia est magis odiosa nature q̄ cholera: g̃ melācholia citiꝰ sequestrabit̄ a sanguine ⁊ in splene recludet̄ q̄ cholera in felle. Itē dicit Gal. in de simplici medi. ꝙ qñ aliq̄ medicina euacuās hūorē aliquē administrat̄ corpori: vtpote phlegma: primo euacuat phlegma: scđo choleram: tertio melancholicā: vltimo sanguinē: ⁊ hoc est: q: sanguis est amicus nature: vñ natura diligēs sanguinē cōseruat ipsuꝫ quātū pōt: ergo ꝑ locuꝫ ab oppositis citiꝰ euacuabit melācholiā q̄ magis est ei odiosa q̄ cholerā. Cōtrariū dicit in l̄ra: dicit eñ ꝙ fel primitus cholerā attrahit. Preterea dicit Aui. ꝙ attractio fit tribꝰ modis: a calido: a vacuo: ⁊ a tota specie: cū ergo cholera rubea sit calidior inter hūores citiꝰ attrahet̄ a felle q̄ melācholia a splene. qđ ↄcedo ex ysaac. Ratio cū est: q: cholera calidior est ⁊ subtilior ⁊ mobilior: ⁊ calidū: vt dicit Philare. est cito mobile: ⁊ iđ citiꝰ separat̄ cholera a sanguine q̄ melācholia. Ad primū argumētū pꝫ solō: q: lꝫ melācholia sit magis odiosa nature rōne cōpositiōis: cū sit dure cōpositiōis q̄ cholera: tñ cholera cū sit amara magis est odiosa q̄ melācholia q̄ ē insipida. Per h̄ idē pꝫ solō ad scđm. ¶ Iuxta hoc q̄rit̄ q̄re đ: ꝙ fel cōmouet iras: vñ v̄sus. Cor sapit: ⁊ pulmo loquit̄: fel cōmouet irā: Splē ridere facit cogit amare iecur. ⁊ splen gñat risus. Ad hoc dicēdū ꝙ sicut melācholia ꝑ sui p̄sentiā generat tristitiā: q: inficit spūs ⁊ turbat sanguinē rōne sue malicie: ita ꝑ sui absentiā qñ recludit̄ gñat letitiā: q: tunc sanguis remanet in corpore depuratus letificās mēbra: sꝫ secus est de felle: quia ⁊ cholera in felle claudit̄ cū remanet ibi: immo rōne sue excrescentie cum sit in magna quātitate in corꝑe respectu melācholie: ipsa redūdat ad mēbra ipsa cōmouēs ⁊c. ¶ Scđo q̄rit̄ vtrū pulmo nutriat̄ ex phlegmate: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: dicit ysaac in l̄ra ꝙ pulmo attrahit spumā vt inde faciat phlegma: g̃ ⁊c. Itē dicit Hali supra tegni: ꝙ ad mēbrū simile properāt egritudines ei similes: cū ergo periplemonia q̄ fit ex phlegmate in pulmone generetur: vel ꝙ h̄ fit ex sup̄fluitate nutrimēti pulmonis: g̃ videt̄ ꝙ pulmo ex phlegmate nutriat̄. Cōtra dicit ysaac in l̄ra ꝙ pulmo nutrit̄ ex sanguine cholerico. Itē dicit ysaac ꝙ pulmo attrahit spumā: sed dicit Hali supra tegni: ꝙ ex spuma generat̄ cholera: g̃ ex cholerico nutrimēto nutritur. nō g̃ ex phlegmate. Iuxta hoc quedā cōtrouersia: q: dicit ysaac in l̄ra ꝙ pulmo attrahit spumā: vt inde faciat phlegma: hali vero dicit ꝙ ex spuma generat̄ cholera. Ad primū dicendū ꝙ pulmo nutritur ex sanguine cholerico: ⁊ hoc est: quia est mēbrū cholericum. Ad primū qđ obijcis: dicendum ꝙ pulmo non attrahit phlegma vt ex phlegmate nutriatur: sed vt ab eo irroretur; ne per motum suum continuum desiccetur.

Ad secūdū dicēdū ꝙ periplemonia generat̃ per viā decisionis vel cōgestionis: vel per viā deriuationis. vnde quādo dicit Hali ꝙ ad membrū simile ꝓpārāt egritudines similes dicendū ꝙ verū est de illis egritudinibus que generantur per viā cōgestiōis: ⁊ nō de illis que fiūt per viā deriuatiōis ⁊ q: ꝑiplemonia vt plurimū fit ꝑ viā deriuationis: vtpote a catarris a capite descēdentibꝰ: vt dicit Auicē. ꝓpter hoc nō oportet ꝙ ex phlegmate nutriatur. Ad cōtrouersiā dicēdū ꝙ quedā est spuma que generatur propter feruorē factū a caliditate ebulliente: vt patet in olla bulliēte: ⁊ talis spuma trāsit in cholerā: ⁊ de tali loquit̃ Hali. Est alia spuma q̃ generat̃ ꝓpter interpositionē humidi aerei in hūido aquoso: vt in vndis maris: ⁊ talis transit in phlegma: ⁊ talis in pulmone attrahit̃: ⁊ de tali loquit̃ ysaac in littera. ¶ Tertio queritur vtrū cor nutriat̃ ex sanguine tēperatissimo. Et videt̃ ꝙ nō: q: dicit Auicē. ꝙ quodlibet mēbrū nutrit̃ ex nutrimēto sibi simili: sed cor est melācholicū: ergo ex nutrimēto melācholico nutriet̃: nō ergo ex sanguine tēperatissimo. In cōtrariū est ysaac in littera: qui dicit ꝙ cor nutritur ex sanguine tēperatissimo. Preterea si natura dat mēbris nobilissimis nobilissimū nutrimentū: vilibꝰ ꝟo vile: cū cor inter omnia mēbra sit mēbrū nobilissimū: ex nobilissimo nutrimento nutritur: ergo ex sanguine tēperatissimo nutrit̃: qđ ꝯcedo. Ad primū argumētū dicendū ꝙ cordis triplex est cōplexio: quedā enī est cōplexio in corde elementaris ratione elementorū in ipso dominantiū: ⁊ q: in ipso plus dominat̃ elementū terreū ⁊ durum: ⁊ hoc ne dissoluatur a calore forti in ipso habitāte: sic cor est ꝯplexiōis melācholice. ⁊ sic obijcis tu. Et alia cōplexio in ipso inquātū est viuens: ⁊ ita cū vita stet per calidū ⁊ hūidū: hoc modo cor est sanguinee cōplexiōis: ⁊ sic ex sanguine temperatissimo nutrit̃: ⁊ sic loquit̃ ysaac. Est iterū tertia cōplexio in corde que est calida ⁊ sicca rōne caloris vitalis: ⁊ spirituū in ipso habitantiū: ⁊ ita cū sit mēbrū nobilissimū cōseruās vitā ex sanguine tēperatissimo nutrietur: q: per suū motū continuū generat intra se calorē et spiritū: q̃ ex puriori parte nutrimenti generātur in ipso per cōfricationē suarū partiū ad inuicē. Et tu obijcies sicut cor est in cōtinuo motu ⁊ ꝓpter hoc ē durū: ita sit ⁊ pulmo cū cōtinue aera attrahat ad refrigeriū cordis: videt̃ ꝙ pulmo dꝫ esse dure substātie ⁊ nō spongiose. Dicēdū ꝙ non oportet. Una causa est a parte cordis: q: enī cor per cōfricationē suarū partiū inter se generat calorē ⁊ spiritū: ꝓpter hoc necesse fuit ꝙ esset durū: q: ex cōfricatione duorū corporū mollium nō posset hoc fieri. Sed pulmo nō generat hmōi: ⁊ propter hoc nō oportet ꝙ sit dure substātie. Secūda causa est: ꝙ licet pulmo sit in cōtinuo motu: tamē irrorat̃ a phlegmate intra se attracto: ⁊ ꝓpter hoc nō oportuit ꝙ esset durū. Et tu queris quare similiter ad cor non attrahit̃ phlegma ad irrorādū eū: ne ꝑ motū suū cōtinuū desiccet̃. Dicendū ꝙ nō oportuit: q: cor dꝫ esse ⁊ est mēbrū calidissimū cū intra se cōtineat calorē ⁊ spiritū. Si ergo ibi attraheret̃ phlegma tā ipsum refrigeraret: ⁊ ꝓpter hoc nō oportuit ꝙ ad cor phlegma attraheret̃. Tertia cā quare pulmo fuit spōgiosus ē: q: aer attractus in pulmone digerit̃ in suis spōgiositatibus ⁊ suis porositatibus ne subito indigestus veniat ad cor: q: si indigestus ad cor veniret: extingeret calorē in corde. ¶ Ultimo querit̃ vtrū ex superfluitate cordis nutriat̃ cerebrū cū hoc dicat ysaac in littera. Videt̃ ꝙ nō: q: vnūquodq; membrū nutrit̃ ex nutrimēto sibi proportionali ⁊ simili: sed superfluitates cordis si decidant̃ a corde: ⁊ oē decisum ab aliq̃ attestet̃ ei a quo decidit̃: sunt calide: ergo ex superfluitate cordis nō nutrit̃ cerebrū: cū ipsum sit phlegmaticū: q̃d est ergo qđ dicit in lr̃a. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est sup̄fluitas: q̃dā per viā sequestratiōis: q̃dam ꝑ viā decisiōis. vñ dico ꝙ decisum attestat̃ ei a quo decindit̃ ꝑ viā decisiōis: ⁊ nō ꝑ viam sequestratiōis. Dico ergo ꝙ cor attrahit sibi nutrimētū: vñ illud digerit vlteriori digestione: ⁊ partē puriorē retinet ad ipsum nutriendū: residuū vero trāsmittit ad partes pectorales ⁊ ad cerebrū vt inde nutriant̃. vnde illud mittit̃ a corde ad caput: ⁊ huiusmodi transmissum non est superfluitas cordis: ita ꝙ sit nutrimētū ipurū: imo est purū. sed tñ est superfluitas. i. residuū respectu nutrimēti in corde retēti: ⁊ sic intelligit ysaac in littera: ⁊ per hoc patet solutio ad questionem et ad argumentum.

¶ Tertia ꝟo digestibilitas sanguinem digerit: ⁊ in carne carnē: ⁊ in neruo neruū: ⁊ in osse os conficit ⁊ facit. Sicut in arboribus ⁊ terrenascētibus videmus. que ſm mutationē elemētorū in lignis lignū. in frōdibus frondes: in fructibus fructus faciūt: ⁊ in rubicūdis etiā rubicūda: ⁊ in citrinis citrina: ⁊ i dulcibꝰ dulcia: ⁊ in amaris amara: ⁊ silia. Qđ si sup̄flui cibi remanēt in mēbris: tertia dr̃ sup̄fluitas: quā ad poros cutis expellūt mēbra: ⁊ cū sudore emittūt si sit hūida: ⁊ cū fumo si sit sicca. De fumo nascuntur pili: vtpote in arboribus potest videri: in quibus calor naturalis superflua cibi sui emittit ad exteriora: vnde cortices et pilos suos faciat.

¶ Superius determinauit de operatiōe prime ⁊ secunde digestiue: hic de operatione tertie determinat: ⁊ diuidit̃ in duas. In quarū prima determinat de opatiōe tertie digestiue. In secūda de superfluitate tertie digestiue: ibi. Qđ superfluū cibi remanet. Iterū prima in duas. In prima ꝓponit qđ intēdit. In scđa cōfirmat per simile sumptū in arboribꝰ: scđa ibi: Sicut in arboribꝰ. Tūc sequit̃ illa pars ī qua determinat de superfluitate tertie digestiue ꝑ cōparationē ad virtutē fortē. In secunda ꝑ cōparationē ad debilē. scđa ibi: Si aūt virtꝰ mēbrorū defecerit. ⁊ ista secūda in duas. In prima determinat de superfluitate tertie digestiue per cōparationē ad virtutē debilē. Secundo ꝑ cōparationē ad virtutē debiliorē. scđa ibi: Si ergo mēbrorū natura. Prima pars cū precedētibus spectat ad presentē lectionē. Illa pars in qua determinat de sup̄fluitate per cōparationē ad virtutē debilem diuidit̃ in duas. In prima determinat de hmōi sup̄fluitate inquātū est superfluitas. In secūda inquantū est signū medico. scđa ibi. Hypostasis ergo mōstrat. Prima ī duas. In prima narrat. In secūda ꝯfirmat. scđa ibi: Unde Gal. Tūc sequitur illa pars in qua determinat de hmōi sup̄fluitate inquātū est signū medico: ⁊ illa in tres. In prima determinat de superfluitate tertie digestiue. s. de hypostasi. In scđa de superfluitate prime: vt de egestione ibi: Similiter egestio. hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic possunt duo queri principaliter. Primū est de operatione tertie digestiue. Et scđm est de superfluitatibus digestionū. ¶ De primo q̃runt̃ quinq;. Primū est vtrū mēbra possint nutriri. Et videt̃ ꝙ non: q: dicit Gal. in de simplici medicina: ⁊ ysaac in dictis vni. ꝙ nutritio ē ꝑfecta assimilatio nutrientis cū nutrito. Si ergo nutrimētū nutrit mēbra perfecte mēbris assimilatur: ⁊ si perfecte mēbris assimilat̃ ⁊ vnit̃: aut ergo cū vtrūq; tā nutrimētū q̃ res nutrita sit corpus occupabūt maiorē locū q̃n vniunt̃ in assimilatione: aut erūt in eodē loco equaliter: sed nō occupāt maiorē locū q̃ prius: q: tūc sequeret̃ ꝙ aīalia in omni tempore ⁊ semper augerent̃ quod est falsum: quia dicit phs in topicis ꝙ semper nutriūtur aīalia: non tñ semper augent̃: ergo non occupāt maiorē locū: ergo constat ꝙ in eodē loco ⁊ equali quantitate erunt in illa assimilatione: sed hoc est incōueniens: q: dicit phs ꝙ impossibile est duo corpa esse in vno ⁊ eodē loco ⁊ equali simul ⁊ semel: ergo relinquit̃ ꝙ nutrimentū nō potest mēbra nutrire. Itē cū nutritio sit perfecta assimilatio nutrientis cum re nutrita: oportet ꝙ nutrimentū ad hoc ꝙ nutriat membra ꝙ minimū vniꝰ tāgat minimū alteriꝰ: sꝫ hoc nō poterit esse nisi nutrimētū sit in equalitate cū re nutrita: qđ est inconueniens: vt probatū est in predicto argumento: ergo ⁊c. In cōtrariū est ysaac in littera: q̃ dicit ꝙ tertia digestibilitas digerit ī carne carnē ⁊c. sed hoc nō posset esse nisi mēbra nutrirētur: ergo mēbra nutriūtur. Preterea dicit Auicen. ꝙ nutrimentū est ꝓpter restaurationē deperditi: sed deperditio fit in quolibet mēbro: ergo ⁊ restauratio: sed restauratio non fit nisi per nutritionē: ergo nutritio est in quolibet membro. qđ cōcedo: q: cū in quolibet mēbro fiat cōsumptio a calore exteriori ⁊ interiori: ⁊ ita deꝑditio: necesse est ꝙ illa deperditio restauret̃

restaurat per nutrimentū: ⁊ illa necesse est qölibet mēbrum viuēs nutriri. ¶ Ad pmū argumētū dicēdū ꝙ corpus pōt dici a corpulētia vt est grossum ⁊ huiusmodi: ⁊ sic verū est ꝙ duo corpora corpulēta impossibile est esse in eodē loco: ⁊ sic obiicis tu. Uel pōt dici a corporeitate: idest put ē corp⁹ nō grossum sed subtile: ⁊ de tali loquēdo ꝙ duo corpora subtilia possunt esse in eodem loco: ⁊ ideo cū humiditas que est nutrimentum sit subtilis: pōt esse in eodē loco cum nutrito. Uel dicendū ⁊ melius forte: ꝙ nutrimētū ⁊ nutritū eundē locū occupāt ⁊ equalē. Et tu obiicis: ergo erūt duo corpora in eodē loco qđ est impossibile. Et dicēdū ꝙ caro nr̄i corporis plena est poris: vnde humiditas q̄ est nutrimētū imbibitur in poris illis. Itē mēbrū recipiēs multū cōdensat semp aduentū nutrimenti: vt p3 de aere cōdēsato. Uel dicendum ꝙ nutrimētū adueniēs mēbro deperdito intrat locū deperditum: qui prius erat aere repletus: ⁊ ita equalē locū cōtinēt nutrimētū ⁊ res nutrita ⁊ tertia digestio. Ad secūdū dicendū ꝙ duplex est minimū. Quoddā ē minimū in substātia vt qū aliqd diuidit ita ꝙ vltra nō pōt diuidi: ⁊ loquēdo de tali minimo nō opt3 ꝙ minimū nutrimēti attingat minimū rei nutrite. Est aliud minimū in natura illud. s. qđ nō pōt plus diuidi vltra hoc ꝙ agat vt pt3 de igne: q: ignis posset ita diuidi in minima ꝙ nō calefaceret. ⁊ sic venenum posset dari i tā minima quātitate ꝙ nō esset venenū: vn̄ illud minimū non est minimum nature: immo illud est minimum nature: quod non potest diuidi plus vltra hoc ꝙ agat. Et sic dico ꝙ minimum nutrimenti attingit minimum membri: non ꝙ minimū mēbri sit ita minimū sicut minimū nutrimēti: q: sic nō posset minimū mēbri cōuertere minimū nutrimēti in suā naturā. in minimū mēbri qđ d3 nutriri ex illo nutrimento. ¶ Scđo querit vtrū nutrimētū possit penetrare ad mēbra. Et videt ꝙ nō: q: si penetraret ad mēbra aut hoc erit p vacuū: aut p plenū: nō p vacuū: q: dicit phs ꝙ vacuū nō est. Item nec per plenū: q: sic esset ponere duo corpora in eodē loco qđ est impossibile vt dictū est: ergo nutrimētū non pōt penetrare ad mēbra nutriēda. Si tu dicas ꝙ imo pōt. s. per poros. Cōtra: si hoc est verū: ergo cū quālibet partem oporteat nutriri q̄libet pars habebit poros: s3 hoc est falsu3: qm̄ inter quoslibet duos poros est pars quedā q̄ nō h3 poros: ergo illa nō nutrit vt videt. Querit ergo p q̄ viā hmōi parietes nutriant. Solutio dicēdū ꝙ nutrimentū vt humores prius gn̄ant in epate ⁊ delegātur ab epate ad magnas venas: ⁊ a magnis venis ad paruas ⁊ a paruis ad minimas ⁊ a minimis ad spōgiositates mēbroꝝ ⁊c̄. ¶ Ad pmū argumentū ꝙ nō trāsit p vacuū: imo p plenū: sed illud est plenū humiditate q̄ cedit nutrimēto delegato: vnde p poros plenos aere: vel humiditate nutrimēto cedēte transit nutrimētū ad mēbra. Et obiicis: ergo quelibet pars est porosa: dicēdum ꝙ nō oportet: imo qū nutrimentū intrat p poros tunc paries q̄ est ppe porū attrahit nutrimētū illō sicut adamas attrahit ferrū: ⁊ h̄ dicit ysaac superi⁹ ⁊ ita ex illo nutrimēto sic a poris attracto nutriūt parietes q̄ sūt iter poros: q: nutrimētū attrahūt a tota specie. ¶ Iuxta hoc q̄rit q̄uō ossa nutriātur: cū nō habeāt poros. ⁊ dicēdū ꝙ ossa licet ſm sensum non habeāt poros: verūtn̄ ſm verū hn̄t. vn̄ dicit Gal. in megategni ꝙ nature forti nihil ē impossibile: facit em̄ resudare fantem p mediū ossis: ergo multo magis humiditas nutriēs mēbrū cū sit subtilior: ⁊ iterū magis dilecta nature. Unde dico ꝙ ossa restaurant p nutrimentū: q: ibi fit deperditio. Sed q: nō tanta fit deperditio in ipsis cū sint mēbra melancholica dura ⁊ compacta ppter hoc non tm̄ fuit de melācholia in corde quātū de alijs hūorib⁹: q: minime indiget restauratiōe cū modica fiat depditio in ipis. ¶ Quarto q̄rit vtrū mēbrū tertie digestiue nutriat ex humore vel ex humiditate. Uidet ꝙ ex hūore: q: si fiat incisio in mēbro exit sanguis qui est humor: ⁊ non humiditas: sed mēbrū nutrit ex humore i ipso existēte: ergo qölibet mēbrū nutrit ex sanguine. Itē vene delegant ab epate ad membra corporis ibi deferūt sanguinē ad mēbra nutriēda. vn̄ illud qđ cōtinet in venis est sanguis: qđ autē est extra venas est humiditas: q: sanguis quando exit a venis put delegat ad mēbra nutriēda fit humiditas in spōgiositatibus mēbroꝝ. vn̄ quādiu est in venis est humor: s3 p totū corpus sunt vene ab epate delegate: g ⁊ sanguis: g quodlibet mēbrū ex sanguine nutrit nō g ex humiditate. In cōtrarium est Auicē. qui dicit ꝙ sanguis ad hoc ꝙ nutriat: opt3 ꝙ prius exeat capita paruarum venaꝝ ⁊ cadat in spongiositatib⁹ mēbroꝝ: ⁊ tūc cōuertitur in humiditatē: ⁊ ex illa humiditate mēbra nutriūtur: nō g ex sanguine. Itē tertia digestio dealbat: scđa rubificat: sed mēbra tertie digestiue alba sunt: ergo nutriunt ex hūiditate q̄ est alba ⁊ nō ex sanguie q̄ est rebeus. Solutio: dicēdū sicut dicit Gal. in de cōplexionib⁹: ꝙ triplex est cib⁹. cib⁹ futur⁹ cib⁹: ⁊ istū possum⁹ appropare ad cibū q̄ ē i pria digestiōe: ⁊ cibus filis cibo vt cib⁹ q̄ est in scđa digestiua: ⁊ cib⁹ cibās in effectu: vt ille q̄ est i tertia digestiua: ⁊ iste vltim⁹ cib⁹ est verus cib⁹: ⁊ ex isto vltimo cibo in effectu cibāte mēbra tertie digestiue nutriūt. ¶ Ad pmū argumētū dicēdū ꝙ sanguis exit a carne incisa nō q: nutriat ex sanguine: sed q: in qualz parte carnis terminat vena effundēs sanguinem: vn̄ hmōi sanguis nō nutrit illud mēbrū aquo exit nisi pri⁹ exeat illas paruas venas. Et si queras q̄re nō exit i hmōi incisione humiditas cū ex humiditate hmōi mēbrū nutriat: vt tu dicis. Dicēdū ꝙ vna causa est: q: illa hūiditas est grossa: sanguis vero subtilis est ⁊ ppter hoc cito exit. Scđa cā est: q: mēbra a tota specie attrahūt illā humiditatē ad sui nutrimētū: vn̄ pmittūt ipam exire qū caro incidit. Tertia causa est: q: si humiditas exiret i illa incisiōe: qđ tn̄ nō dico: iam ipa nō appareret hūiditas imo a sanguine tingeret ⁊ totū videret esse sanguis. Uel dicēdū ꝙ sanguis exit ab hmōi incisiōe: q: ibi fit solutio ꝯtinui. ⁊ solutio cōtinui inducit dolorē ⁊ dolor puocat reuma ⁊ ita ad incisionē fluit sanguis. Per iam dicta patet solutio ad secūdū argumentū: q: licet in qualibet pte sint vene deferentes sanguinē: tn̄ ille sanguis nō nutrit donec prius cadat a venis in spōgiositatib⁹ mēbroꝝ: q: primo tūc fit humiditas ex que membra nutriūtur. Quō nutrit vena ex sanguine: dicēdū ꝙ attrahit sanguinē in ipa cōtētu3 ⁊ illum cōuertit in hūiditatē: ⁊ ex illa nutriūtur. ¶ Iuxta hoc querit q̄re scđa digestiua opat simul ⁊ semel quattuor humores: tertia vo digestio nō opat simul ⁊ semel q̄ttuor humiditates: imo successiue: ita ꝙ primo humiditatē: scđo rorē: tertio cābiū: quarto glutinū. Itē q̄re attractiua vt⁹ ⁊ retētiua ⁊ expulsiua opant p villos: digestiua vo nō opat p villos. Itē q̄re vtus naturalis cōtinue opat ⁊ nūq̄ q̄escit nec fatigat: aialis vo fatigat ⁊ q̄escit qnq3 vt i somno. ¶ Ad pmū istoꝝ dicēdū ꝙ nō ē mirū si scđa digestiua opat simul ⁊ semel q̄ttuor humores: q: materia est eadē vt chim⁹: ⁊ cā efficiēs eadē vt epar: s3 in humiditatib⁹ nō est materia eadē nec efficiēs idē vt dictū est. Scđa cā est: q: finis imponit necessitatē in eis que sunt ad finem: ⁊ q: tertia digestio nobilior est ꝙ alie: q: alie finaliter ordinantur ad tertiā: ppter h̄ indiguit maiori tēpore ad gn̄ationē hūiditatū ⁊ paulatine ⁊ successiue eas hūiditates gn̄auit. ¶ Ad scđa3 q̄stionē dicēdū ꝙ attractiua ⁊ retētiua ⁊ expulsiua ordinātur ⁊ deseruiūt vtuti digestiue. vn̄ pncipalis est inter illas: ⁊ q: pncipalis ē pl⁹ d3 hr̄e naturā vtutis naturalis q̄ operat p cōplexionē ꝙ alie: ⁊ ppter hoc digestiua opat p cōplexionē: alie vo p villos. Scđa cā ē: q: tertia digestibilitas vt dicit in lr̄a digerit i carne carnē ⁊c̄. vn̄ assimilat nutrimētū mēbro: vn̄ cū assimilet sibi ipa p villos oparet sp villū gn̄are qđ ē incōueniēs vn̄ semp intēdit assimilare nutrimētū mēbro. ¶ Ad vltimā q̄stionē dicēdū ꝙ cā corruptionis est distātia: cā vo cōseruatiōis ⁊ ꝯtinuitatis est vnio. Dico g ꝙ vtus naturalis opat supra obiectū sibi cōiunctū: vt supra nutrimētū: ⁊ q: intendit ꝯseruare mēbrū ipm semp intendit nutrire: ⁊ ppter hoc ꝯtinue opat: q: fortitudo mēbri p suā opationē seipam confortat: ⁊ ita ꝯtinue opat: nec fatigat: q: agit in obiectū continuū. Itē fortificādo mēbrū seipam fortificat i sua opatiōe s3 vtus aialis agit supra obiectū distās vt supra illud qđ est extra nec intendit fortificare nec cōseruare: ⁊ ita nō est mirū si fatiget ⁊ q̄escat qnq3 a sua opatiōe. ¶ Quinto q̄rit vtrū caro s3 spēm possit nutriri. ⁊ appello carnē s3 spēm q̄ ē a primis spmatib⁹. Et videt ꝙ nō nutriat: q: dicit phus ꝙ caro s3 materiā. i. illa q̄ ex nutrimēto gn̄at fluit ⁊ refluit: s3 caro s3 spēm nō fluit nec refluit: s3 si fluit nō depdit: ⁊ si nō depdit

nō restaurat̄ p nutrimentū: ḡ nō nutrit̄. Itē nutrimētū est ꝑpter restaurationē deꝑdit: ſꝫ caro ſm ſpēm ſi deꝑdat̄ nō pōt restaurari: vt dicit Auicē. ⁊ etiā Gal. i tegni: ḡ nō nutri tur. In ɔtrariū est pħus: q̄ dicit ꝙ ei⁹ qđ nutrit̄ q̄libet pars nutrit̄. cū ḡ caro ħꝫ ſpēꝫ ſit pars aīalis qđ nutrit̄: videt̄ ꝙ caro ſm ſpēꝫ nutrit̄. qđ ɔcedo. Ad p̄mū arg. dicēdū ꝙ caro ſm ſpēꝫ: ⁊ fluit ⁊ refluit: ſꝫ nō fluit ⁊ refluit fit. Et tu obijcis ſi fluit: ḡ nutrit̄. Dicēdū ꝙ q̄n deꝑdit aliq̄d ſile ipi q̄ſi i pūcto ḡnat̄. Itē minus deꝑdit̄ de carne ſm ſpēm ꝙ de alia: ⁊ hoc q: magꝫ diligit̄ a natura. vñ ſp multū remanet de carne ſm ſpēm p quā vita ɔtinuat̄. vñ verū ē ꝙ illa caro ħꝫ ſpēm q̄ deꝑdit̄ nō regn̄at̄: ſꝫ loco ei⁹ ḡnat̄ aliq̄d: ⁊ ſic pꝫ ſolo ad aliō

¶ Preterea querit̄ de ſcđo. ſ. de ſupfluitatib⁹: ⁊ p̄imo q̄rit̄: vtrū puer i vtero matris exiſtēs egerat vel habeat egeſtionē: ⁊ videt̄ ꝙ ſic: q: dicit pħus: ꝙ puer in vtero viuit more plante: ſꝫ plāta ħꝫ egeſtiones in viſcerib⁹ terre: ḡ ⁊ puer in vtero matris egerit. Itē tres digeſtiue ita ordinate ſunt ꝙ ſcđa ſupponit p̄imā: ⁊ tertia ſcđam ⁊ p̄imā: ſꝫ infans in vtero ħꝫ ſupfluitatē ſcđe digeſtiue vt vrinā: ⁊ ſupfluitatem tertie vt ſudorē: ḡ habebit ſuperfluitatē p̄ime digeſtiue vt egeſtionē. In ɔ̄riū eſt pħs q̄ dicit ꝙ puer extra vterū p̄imo egerit: nō ḡ in vtero. Itē dicit Cōſtā. in pātegni: ꝙ puer in vtero īuoluit̄ trib⁹ pelliculis. p̄ima eſt ſecūdina q̄ defendit ipm a nocumētis: ſcđa vo vrinā recipit: ⁊ tertia ſudorē: ⁊ nō enumerat aliquā q̄ recipiat egeſtionē: ḡ puer in vtero non egerit. Itē egeſtio eſt ſupfluitas nutrimēti p os ſumpti: ſꝫ puer in vtero nō recipit nutrimentū ſuū p os: imo p vmbilicū: ḡ in vtero nō habebit egeſtionē: qđ ɔcedo. Vna cā eſt: q: nihil recipit p os. Scđa cā ē: q: puer in vtero valde mollis ē ⁊ valde ħꝫ mēbra tenera ⁊ mollia. vñ indiget molli nutrimēto: ⁊ nō duro: ⁊ ꝑpter hoc natura ei adminiſtrat molliſſimū nutrimētū: vt nutrimētū in ſcđa digeſtione ḡnatū: vt eſt humor. ¶ Ad p̄mū argumētū dicēdū ꝙ verū ē: ꝙ puer ħꝫ ſupfluitatē in vtero: nō ipe: ſꝫ mater ſua: q: in ſtomacho matris digerit̄ cib⁹ q̄ trāſit ad epar: ⁊ in epate mr̄is ḡnat̄ nutrimētū pueri in vtero exiſtentis. vñ digeſtio cibi preceſſit in mr̄e ⁊ ꝑpter hoc mater ħꝫ illā egeſtionē: ſꝫ puer in vtero ħꝫ vrinā. Et tu obijcies ille puer vt dicis ħꝫ vrinā: q: ex humorib⁹ nutrit̄: q: humores fiūt in ſcđa digeſtione: ⁊ ita cū vrina ſit ſupfluitas ſcđe digeſtiue habebit vrinā. Sꝫ ɔ̄: cū illi humores p̄ius fuerūt in epate mr̄is ḡnati: videt̄ ꝙ mater dꝫ hr̄e illā vrinā ⁊ nō puer. Et dicēdū ꝙ q̄n humores in epate mr̄is delegant̄ ad vmbilicū fet⁹ ad ipm nutriēdū: cū hmōi humoribus currit aquoſitas adiuuās illos humores penetrare. ⁊ hoc innuit auctor ſuperi⁹: ⁊ ꝑpter hoc dico ꝙ ħꝫ vrinā: q: ex illis humorib⁹ ad ipm delegatis in vtero ſuo ſeq̄strat̄ aquoſitas q̄ delegata fuit cū humorib⁹: ⁊ ex illa aquoſitate ḡnat̄ vrina in puero in vtero exiſtēte. Itē ħꝫ ſudorē: ⁊ tu obijcies ibi eſt debilis v̄tus nō potēs delegare ſupfluitates exteri⁹: vt innuit in lr̄a. Dicēdū ꝙ licet ibi ſit debilis v̄tus: tñ q: ſua mēbra ſunt mollia ⁊ tenera: illa debilis v̄tus bñ pōt trāſire ſupfluitates exteri⁹ ⁊ inde ſudorē ḡnare: interdū ſicut fortis virtus in hoīe habente dura membra ⁊ ſolida. ⁊ per hoc patet ſolutio ad queſita.

¶ Si aūt mēbroꝝ v̄tus defecerit: vt tertia digeſtio ſupflua nō expellat p poros corporis: reddunt̄ epati per eaſdē venas a natura: quib⁹ ad eadē mēbra fluxerat ſanguis. Qđ cū colamēto ſanguis renib⁹ epar mittit: ⁊ cū vrina eijcit: hoc ē hypoſtaſis. vñ Gal. vrina in ſanis pauxillam aut nullā ħꝫ hypoſtaſim: cū in vaſe diu remāſerit: qđ ē ꝑpter v̄tutē mēbroꝝ expellētiū ſupfluitates ciboꝝ p poros corpoꝝ. Hypoſtaſis ergo mōſtrat q̄ātitatē actionis nature in tertia digeſtiōe i mēbris exiſtēte. mōſtrat ⁊ q̄litatē coctiōis chimoꝝ i raritate membroꝝ: q̄ ḡnatiui ſunt morboꝝ

¶ Liquor aūt vrine portēdit actionē nature in ſcđa digeſtibilitate: q̄ ē i. epate: ⁊ q̄litatē actōis ⁊ coctōis chimoꝝ i venis. Silr̄ chimoꝝ egeſtio oñdit quātitatē actiōis nature: q̄ i p̄ia ē digeſtiōe i ſtomacho: ⁊ q̄litatē coctiōis cibi in ipo. Si ḡ mēbroꝝ natura ad reddēdā ſuperfluitatē cibi epati deficiat: remanet clauſa i humiditate q̄ in mēbroꝝ ē raritate: ⁊ i ea q̄ i venis eſt. i. ſanguine. Hec aūt ſupfluitas chimoꝝ vocat̄ cruditas: cū mēbra eos nō excoquant: nec digerāt: nec i ſuā aſſimilēt ſubſtātiā: vel q: nō eis neceſſaria ſūt: vel q: ſtomach⁹ et epar nō bñ eos decoxerint: q: cū cib⁹ nō bñ i ſtomacho ⁊ epate excoct⁹ ſit: ipoſſibile ē vt i mēbris digerat̄: ⁊ eoꝝ ſubſtātie aſſimilet̄: cū poti⁹ eū abhorreat: neq̄ꝫ i ſuū opus recipiāt. Vbigr̄a: hō cū ſibi cibū accepit: ⁊ i excoquēdo mediauerit: ſi ſic ipm impfecte digeſſerit: alterū appetit. Cum ḡ p̄imū digeſſerit: ⁊ a ſtomacho deſcendere inceperit: trahit ſe cū alterū cibū crudū ⁊ nō excoctū: q̄ crudus ad epar veniens: nō ibi recipit coctionē: neq̄ꝫ in pfectū mutatur ſanguinē: ſꝫ remanet clarus croceus atq̄ꝫ crudus Cū aūt hmōi cibus ad mēbra venerit: nō pōt in eis digeri: neq̄ꝫ ipoꝝ ſubſtātie aſſimilari. Si ḡ mēbra virtuoſa iuenerit: expellit̄ ⁊ p corporis poros emittit̄: ꝙ ſi nō: remanet clauſus: vt dixim⁹: ⁊ in humiditate raritatis mēbroꝝ: ⁊ i ɔcauitate venaꝝ: efficit̄ ſibi elemētū: ⁊ materia morboꝝ in corpore naſcētiū: mutandus in diuerſas paſſiones ſm ſui naturas vel cōplexiones. Calidus eñ ⁊ hūidus ſanguinolētā materiā facit: frigidus ⁊ hūidus phlegmaticā: frigid⁹ ⁊ ſicc⁹ melancholicā: calid⁹ ⁊ ſicc⁹ cholericā. Cū he materie manēt i corpe: ⁊ eas cib⁹ ⁊ pot⁹ vel aer calid⁹: aliave ſilia adinuenerint: ⁊ i malū ɔfortauerint: feruētes putreſcūt: ⁊ generāt putredinē febriū. Si vo nō putreſcāt: ſꝫ poros calefaciāt: neceſſe eſt ſanguis celeſiat: ⁊ ex hic febris eſt cā. Si materie pars ad aliqua effluxerit mēbra: ſm ſui naturā in ipis apoſtemata generat: vtpote ſanguinolēta materia phlegmones: cholerica heriſipilas: phlegmatica zimias: melāc̄holica ſciros. Sꝫ ſi natura ɔfortet̄ ad expellēdū ad exteriora: ⁊ v̄tus cutis in emittēdo deficiat: remanet cibus incluſus. ⁊ inde diuerſe ḡnatiōes ⁊ corruptiones generant̄ prurugo: puſtule: ſcabies: impetigo: ſilr̄ morphea: verruce: ⁊ ſilia. Si aūt aliqua materia in interiori cute ſe includat: carbūculos generat: vlcera: et ſcrophulas: cācrū ⁊ ſilia ſm ſui naturas.

¶ Superius determinauit auctor de ſupfluitatib⁹ p cōparatione ad v̄tutē fortē ⁊ debilē. In pte iſta p cōparationē ad virtutē debiliorē. ⁊ hec diuidit̄ in duas. In p̄ima facit qđ dictū ē. In ſcđa reddit cām q̄liter ex hmōi ſupfluitate in mēbris remanēte ḡnant̄ diuerſe egritudines. ſcđa ibi: Efficat̄ ḡ elemētū. Itē p̄ma in duas. In p̄ma ꝓponit qđ intēdit In ſcđa ꝓpoſitū ſuū declarat. ſcđa ibi. vbigr̄a hō. Tūc ſeq̄t illa pars in qua reddit cām qualr̄ hmōi ſupfluitas in corpore retēta eſt cā diuerſoꝝ mēbroꝝ: ⁊ illa in duas: q: p̄mo pcedio generalr̄: ſcđo ſpālr̄. ſcđa ibi: Cū vo he materie: Et iſta in duas. In p̄ma determinat ḡnationē mēbroꝝ interioꝝ ex hmōi ſupfluitate retēta. In ſcđa deteriat ḡnationē mēbroꝝ exterioꝝ. ſcđa ibi: Sꝫ ſi natura cōfortet̄. p̄ia in duas: q: p̄mo deteriat ḡnationē febriū ex hmōi materia retēta. Scđo generationē apoſtematū. ſcđa ibi: Sꝫ ſi materie pars. Hec eſt diuiſio ⁊ ſnīa lectionis in generali.

¶ Hic p̄mo dubitat̄ vtrū vrina ſit ſupfluitas pot⁹ tm̄: vel cibi tm̄: vel vtriuſq̄ꝫ: videt̄ ꝙ vtriuſq̄ꝫ: q: dicit ſuperi⁹ auctor ꝙ vrina eſt ſupfluitas ſanguinis ⁊ alioꝝ humoꝝ: ſꝫ ſanguis ⁊ alij humores generant̄ ex chilo: q̄ chilus fit ex cibo ⁊ potu: ḡ ⁊ vrina erit ſupfluitas vtriuſq̄ꝫ. Itē videm⁹ ꝙ ex potu venit vrina: vñ q̄n multū potam⁹: multū vrinam⁹. Itē ſine

potu venit vrina. vñ si abstineam⁹ a potu p multū tēpus: ⁊
comedam⁹ silr vrinabim⁹. vñ ꝓpter defectū pot⁹ nō deficit
vrina. vñ vrina ē supfluitas vtriusq₃: ⁊ ab vtroq₃ descindit.
¶ Cōtra: oē qḋ descindit ab aliquo attestat ei a q̄ descindit: s₃
vrina attestat potui ⁊ nō cibo vt ꝓbabo: ḡ solū a potu descin
dit. ꝓbatio minoris: q: dicit Auicē. ꝙ pot⁹ defert cibū q̄ est
grossus ad mēbra. Silr theophil⁹ dic ꝙ aq̄sitas delegat cū
sanguie ad mēbra: ⁊ hoc vt faciat sanguinē q̄ grossus est pe
netrare ad mēbra: relinquit ḡ ꝙ vrina attestat potui ⁊ nō ci
bo: ḡ solū erit supfluitas pot⁹ ⁊ nō cibi. Itē vrina q: ē liq̄da
attestat potui q̄ ē liq̄d⁹: s₃ cib⁹ nō ē liq̄d⁹: imo solid⁹: ḡ ei nō
attestabit: imo solū vrina erit supfluitas pot⁹ ⁊ non cibi: q:
oē qḋ descidit ab aliq̄ ⁊c. Solutio: dicēdū ꝙ de vrina possu
mus loq̄ duplr: q: q̄dā ē vrina q̄ est pura aq̄sitas nec aliquā
digestionē recipit i corpe: vt p₃ i crapulosis: ⁊ talis pōt atte
stari potui solū: ⁊ de tali nō loquit auctor in libro isto: q: ta
lis significat purā indigestionē. Est alia vrina que est signū
medico: que digestionem recipit in corpore vt in epate: ⁊ ta
lis descinditur ab vtroq₃: ⁊ de tali vrina loquit ysaac i libro
isto. vñ ꝯcedo primā rationē ⁊ scḋam. Ad pmū argu. i ꝯriū
qḋ obijc. ꝙ vrina defert ⁊ facit penetrare ad mēbra. vñ atte
stat potui tm̄: dicēdū ꝙ descindit a cibo silr. Et q: i cibo ē re
perire q̄druplicē subām. s. terream: aqueā ⁊ igneā: ⁊ aereā.
vñ a parte aq̄a cibi descindit vrina: ⁊ iō non est mirū si facit
ꝑtē solidā penetrare ipam deferēdo ad mēbra: sic p₃ i aceto
q: plus infrigidat q̄ agresta: ⁊ h̄ ē q: i aceto sunt ꝑtes calide
⁊ frigide. vñ calide partes faciūt penetrare frigidas vsq₃ ad
cētrū: ⁊ iō acetū pl⁹ infrigidat: q: penetrat ad ꝑtes interio
res ⁊ exteriores. s₃ agresta nō h₃ nisi ꝑtes frigidas: ⁊ ꝓpter
h̄ nō p̄t infrigidare nisi i supficie. Silr dicēdū ē ꝙ ꝑtes aq̄e
q̄ sunt i cibo deferūt ꝑtes terreas ad mēbra ⁊ faciūt ipas pe
netrare. vñ vrina pōt esse supfluitas cibi sic ⁊ pot⁹. Per h̄
p₃ solo ad secūdū: qm̄ verū ē ꝙ vrina nō attestat ꝑti solide
cibi: s₃ pōt attestari ꝑti aquee ipius cibi: cū i cibo vt dictū est
sint q̄tuor ꝑtes ⁊ in q̄b₃ mixto silr. ¶ Scḋo q̄rit vtrū vri
na i epate gñata statim descēdat ad renes. Videt ꝙ statim
debeat descēdere ad renes ⁊ descēdat: q: dic Gal. ⁊ Cōstā.
⁊ alij auctores: ꝙ q̄tuor v̄tutes naturales ordinate sunt in
corpe. vñ attractiua attrahit qḋ retiet retētiua: ⁊ digestiua
digerit stati illḋ qḋ retinuit retētiua: ⁊ expulsiua expellit qḋ
digerit digestiua. vñ post digestionē statim agit expulsiua i
mediate: ḡ cū vrina cōplete digerat in epate: videt ꝙ statim
expulsiua d₃ eā expellere: ⁊ ita vrina in epate gñata statim
descēdit ad renes. Itē sicut se h₃ fel ad cholerā vel splen ad
melācholiā: ita se hn̄t renes ad vrinā: s₃ post gñationē cho
lere fel statim attrahit cholerā ⁊ splen melācholiā: ḡ silr re
nes statim attrahūt vrinā post ei⁹ gñationē i epate: ⁊ ita nō
delegabit vrina cū sāguie: imo statim descēdet ab epate ad
renes. Itē natura recte epat̄ delegat supfluitates a mēbris
nobilib⁹ ad ignobilia ⁊ nō ab ignobilib⁹ ad nobilia: s₃ si vri
na trāsmittit cū sanguine ad mēbra: redit postea ad epar vt
dicit i lr̄a. ⁊ h̄ ē ꝯ cursum nature: q: sic mēbra corpis exterio
ra transmittunt suas superfluitates ad mēbrū nobile vt ad
epar: cū ḡ h̄ fit ꝯ naturā recte operātē: videt ꝙ vrina i epate
gñata nō deferat ad membra: imo statim descēdit ab epate
ad renes. In ꝯriū ē auctor i p̄cedēti lectiōe vt dictū ē. Pre
terea vrina ē signū medico ꝓpter tria. s. ꝓpter colorē liquo
rē et hypostasim: s₃ nō esset signū quātū ad hypostasim ni
si prius delegaret ad mēbra cū sanguine: q: i suo reditu ad
epar defert secū hypostasim: ḡ necesse fuit vt vrina pri⁹ dele
garet ad mēbra ãn̄q̄ descēderet ad renes. Itē theophil⁹ pla
ne dic ꝙ aq̄sitas cū hūorib⁹ i epate gñata currit cū sanguie
ad mēbra: ⁊ hoc vt faciat sanguinē q̄ grossus est penetrare
ad mēbra rōne sue humiditatis: ⁊ ita pri⁹ delegat vrina ad
mēbra ãn̄q̄ ad renes descēdat. Solo: dicit Gal. ꝙ illa aq̄si
tas q̄ gñat in epate cū alijs hūorib⁹ nō delegat ad mēbra:
imo statim attrahūt eā renes: s₃ illa aq̄sitas q̄ est in humori
bus currit cū sanguie ad mēbra. S₃ huic solutioni nō adhe
reo. Et ꝓpterea dicēdū aliter ꝙ loquēdo de vrina naturali
in epate gñata ⁊ ꝯplete digesta ⁊ in venis put est signū me
dico: ista p toto vel ꝑ ꝑte currit cū sanguie ad mēbra ad hoc
vt faciat sanguinē penetrare ad mēbra: ⁊ h̄ dicit theophilus
plane. ¶ Ad pmū argu. i ꝯriū dicēdū s̄m theophilū: ꝙ l₃ vri
na in epate gñata statim deberet ad renes descēdere: verū
tm̄ non descēdit: q: natura ꝓpter necessitatē delegat cū san
guie ad mēbra ad ciẽ penetrationē sanguis q̄ grossus ē: q:
nō posset penetrare: ⁊ ita per ꝯn̄s nec nutrire nisi aq̄sitas
cū ipo delegaret: q̄ aq̄sitas rōne sue hūiditatis facit sangui
nē penetrare. Vel dicendum ꝙ quāto citius vrina in epate
gñat tāto citi⁹ expellit: nō tm̄ ad renes: imo ad mēbra ꝓpter
necessitatem vt dictum est. Ad secundum dicendum ꝙ sile
est quātū ad h̄ ꝙ vtrūq₃ attrahit: s₃ dissimile ē quātū ad hoc
q: natura nō indiget cholera nec melācholia iuuatiua ad pe
netrationē: ⁊ ꝓpter h̄ hmōi i felle statim ⁊ i splene icludunt
S₃ aq̄sitas nō attrahit statim a renib⁹: imo ꝓpter necessi
tatē cū sanguine delegat ad mēbra. vñ i isto argumēto est
fallacia ꝯn̄tis. Ad tertiū dicēdū ꝙ tu obijcis put natura de
bite opat: s₃ q: natura q̄n̄q₃ ē debilis nec pōt hmōi supflui
tates sic aq̄sitatē expellere: tūc d₃ ꝙ p vias debitas ⁊ ãplas
deleget exteri⁹ ⁊ h̄ fit p epar. ⁊ tu obijc. mēbra ignobilia nō
trāsmittūt suas supfluitates ad nobilia ⁊c. dicēdū ꝙ verū ē
vt ibi remeneāt: ⁊ ꝓpter h̄ vrina reuertit a mēbris exteriori
bus ad epar: nō q: ibi remaneat: sed q: ab epate ad renes at
trahat ⁊ a renib⁹ descēdit in vesicā: ⁊ a vesica in v̄gā ⁊ a vir
ga extra. Et tu obijcis postea: sic lachryma ⁊ saliua sunt su
pfluitates silr ⁊ aq̄sitas vl vrina s₃ q̄cito natura gñauit sa
liuā vl lachrymā: statim eas expellit: ḡ silr ⁊ vrinā. Dicēdū
ꝙ statim expellit vrina sicut saliua: s₃ nō expellit statim ad
renes: imo ad mēbra. Vel dicēdū ꝙ l₃ aq̄sitas siue vrina sit
superfluitas eq̄ impura vel magis impura q̄ saliua vel la
chryma: verūtm̄ natura nō eā cito expellit ad renes: imo eā
trāsmittit cū sanguie ꝓpter necessitatē vt dictū est: nō sic vo
lachrymā vel saliuā. ¶ Tertio q̄rit vtrū vrina pl⁹ ⁊ p̄ncipa
lius attestet passionib⁹ intra venas: vel passiōib⁹ extra ve
nas. Et vr̄ ꝙ pl⁹ passionib⁹ ex̄ venas: q: vrina p̄ncipalr atte
stat materie morbi: s₃ materia morbi vt plurimū est extra ve
nas: ḡ ⁊c. Itē vrina significat digestionē materie morbi ⁊
eā medico representat: s₃ digestio materie morbi fit a tertia
digestiua: vt in q̄l₃ mēbro: q: tertia digestiua opat extra ve
nas: ḡ ⁊c. Itē p vrinā discernit medic⁹ inter tres spēs ethi
ce: s₃ ethica est morb⁹ extra venas: ḡ vrina attestat passiōib⁹
extra venas. In ꝯriū est ysaac in p̄cedēti lectiōe: q̄ dicit ꝙ li
quor vrine ꝓtēdit actionē nature in scḋa digestiua q̄ ē i epa
te: ⁊ q̄litatē chimoꝝ i venis: ḡ attestat scḋe digestiue ⁊ passio
nibus intra venas. Ad h̄ dicēdū ꝙ vrina si ē i sanis tūc pri⁹
⁊ maxime attestat supra dispositionē epatis ⁊ venaꝝ: s₃ si
sit i egris aut materia ꝯtineat intra venas tūc pl⁹ passiōib⁹
intra venas. si extra: extra. S₃ tm̄ simplr loquēdo vrina quā
tū est de se pl⁹ attestat passiōib⁹ intra venas ⁊ principali⁹ ⁊
p ꝯn̄s attestat passiōib⁹ extra: tm̄ si materia morbi ꝯtineat
intra venas ⁊ extra: dico ꝙ pl⁹ attestat materie intra quātū
ē de se. Ad pmū argu. p₃ solo qm̄ quātū est de se pl⁹ attestat
passiōib⁹ intra. verūtm̄ si materia sit extra p̄t ei attestari. Ad
secūdū qḋ obijcis dicēdū ꝙ digestio materie morbi fit a ter
tia digestiua ⁊ tertia digestiua opat extra. dicendū ꝙ tertia
digestiua opatur intra ⁊ extra: sed tm̄ q̄n materia est intra ⁊
extra pl⁹ attestat vrina materie intra q̄ materie extra. Ad
tertiū qḋ obijcis de ethica: dicēdū ꝙ ethica nō solū ē extra
venas: imo q̄n̄q₃ intra: ⁊ q̄n sit intra ⁊ extra pl⁹ attestat vri
na ethice facte intra. ¶ Quarto q̄rit qḋ istoꝝ sit signū cer
tius vtrū vrina vel egestio: videt ꝙ egestio: q: signū est qḋ
se sensui subijcit: ⁊ aliq̄d in intellectu derelinq̄t: sed egestio
magis subijcit se sensui: q: magis ē sensibilis q̄ vrina: ḡ ege
stio erit signū certi⁹. Itē p egestionē cognoscim⁹ tres spēs
dissinterie: q: pma spēs cognoscit q̄n illḋ qḋ egerit ē q̄si lo
tura carnis. scḋa q̄n ē q̄si rasura pergameni. tertia q̄n frusta
carnis egerūt: ⁊ h̄ nō cognoscim⁹ p vrinā: ḡ egestio ē certi⁹
signū. Itē vrina ⁊ egestio sunt signa representatiua medico
actionē v̄tutis digerētis. illḋ ḡ qḋ magis representabit ⁊ me
lius actionē v̄tutis digerētis certi⁹ erit signū: s₃ egestio est
hmōi: q: magis imorat in stomacho q̄ vrina in epate vel in
venis: vñ calor digerēs pp lōgā morā meli⁹ ⁊ forti⁹ impmet
actionē suā in egestiōe q̄ in vrina: cū vrina cito labit a corpe
q: frequēti⁹ vrinam⁹ q̄ egeram⁹: ḡ egestio ē signū certi⁹ q̄

vrina. Cõtrariũ dicit ysaac ĩ subsequẽtib⁹. dicit enĩ ꝙ vrina
maximã hꝫ significationẽ sup̃ actionẽ nature: ⁊ nõ dicit h̃
de egestione. Itẽ vrina attestat̃ mẽbris scđe digestiue ⁊ ter
tie: egestio vo solũ mẽbris p̃me: ḡ vrina certi⁹ signũ ẽ q̃ ege
stio. qđ ↄcedo: ⁊ hoc pono ꝑ cã. Scđa cã ẽ: q: vrina sm̃ qualꝫ
sui ptẽ põt videri cũ sit corp⁹ liqdũ ⁊ peruium: nõ sic vo ege
stio: cũ sit corp⁹ grossum ⁊ solidũ: vñ nõ põt videri nisi ĩ su
pficie. Distinguẽdũ tñ: q: aut volum⁹ accipe signũ de mor
bo vniuersali vt de febre: ⁊ h̃ mõ vrina certi⁹ ẽ signũ: q: toti
corpori attestat̃. Aut de morbo pticulari: ⁊ sic vrina adhuc ẽ
certius signũ respectu scđe ⁊ tertie digestiue: egestio vo est
certius signũ de morbo particulari respectu prime. Sed tñ
simpliciter loquẽdo de signo ꝓut portẽdit medico egritudi
nes: ⁊ etiã actionẽ caloris digerẽtis: sic dico ꝙ vrina ẽ signũ
certi⁹ q̃ egestio. Ad p̃mũ arg. iã pꝫ solo: qm̃ vrina ẽ sensui ꝑ
ceptibilior quãtũ ad suas ptes cũ vndiq; videat̃ q̃ egestio:
vt dictũ est. Ad secũdũ dicẽdũ ꝙ verũ est ꝙ quãtũ ad mẽbra
prime digestiue ⁊ ad eoꝝ egritudines: certi⁹ signũ ẽ egestio
vt ad spẽs dissinterie ⁊c. nõ tñ quãtũ ad mẽbra scđe ⁊ tertie
Ad vltimũ dicẽdũ ꝙ lꝫ egestio plus ĩmoret̃ ĩ stomacho q̃ vri
na in epate: verũtñ q: egestio est corpus solidũ ⁊ durũ resi
stẽs rõne sue grossiciei: vrina vo corpus liquidũ ⁊ passibile
ꝓpter hoc calor digerẽs meli⁹ imp̃mit suã actionẽ in vrina ĩ
pauco tẽpore q̃ ĩ egestiõe ĩ magno ⁊ lõgo tẽpore. Vel dicẽ
dum ꝙ lꝫ egestio pl⁹ ĩmoret̃ ĩ stomacho: verũtñ nõ delegat̃
ad mẽbra: vñ nõ attestat̃ mẽbris oĩb⁹ sicut facit vrina q̃ cum
sanguine delegat̃ ad mẽbra vt dictũ est superi⁹. ¶ Quinto
q̃rit̃ cui⁹ cõplexionis sit vrina: ⁊ videt̃ ꝙ sit fri. ⁊ hu. q: dicit
Gal. in lib. de simplici medicina: ꝙ vnũquodq; dr̃ tale vel tale
ab elemẽto in eo dñante: cũ ḡ aqua sit elemẽtũ dñans ĩ vri
na ab ip̃a accipiet cõplexionẽ: sꝫ aq̃ est frigida ⁊ hu. ḡ ⁊ vrina
Itẽ si vrina hꝫ cõplexionẽ aut h̃ erit a cã materiali: vel a cã
efficiẽte. Si a cã materiali sic erit fri. ⁊ hu. q: attestat̃ aq̃. Si
a cã efficiẽte sic erit ca. ⁊ hu. q: epar qđ est cã efficiẽs vrinã: ẽ
ca. ⁊ hu. nõ ḡ vrina erit ca. ⁊ sic. cõplexiõis. Cõtra: oẽ mordi
catiuũ est calidũ ⁊ siccũ: vt dicit ysaac: sꝫ vrina est mordicati
ua acuta. vñ dicũt auctores ꝙ valet ↄ pruritũ serpiginẽ im
petiginẽ ⁊ scabiẽ: ḡ vrina est ca. ⁊ sic. cõplexiõis. Itẽ dicit su
peri⁹ ꝙ sicut serũ seq̃strat̃ a lacte eodẽ mõ vrina ab hũorib⁹
sꝫ serũ a lacte seq̃stratũ hꝫ acumẽ vñ ẽ ca. ⁊ sic. ḡ silr̃ vrina ab
humorib⁹ seq̃strata erit ca. ⁊ sic. cõplexiõis: qđ ↄcedo. ⁊ istas
duas rõnes pono ꝑ cã. Ad primũ argu. dicẽdũ ꝙ duplex est
dñium in vrina: materiale ⁊ formale: vñ verũ est ꝙ aq̃ ẽ ibi a
dñio materiali: sed partes ca. ⁊ sic. sunt ibi a dñio formali: q:
hmõi ptes recipiũt acumẽ a ꝑmixtiõe cholere: vñ q: cholera
subtilior est inter oẽs hũores ⁊ mobilior ⁊ de facili ꝑmiscet̃
cũ vrina: ꝑ cui⁹ ꝑmixtionẽ vrina recipit acumẽ ⁊ caliditatẽ ⁊
siccitatẽ. Ad secũdũ argumẽtũ dicẽdũ ꝙ tu insufficienter di
uidis. vñ verũ est ꝙ vrina nõ hꝫ acumẽ nec caliditatẽ ⁊ sicci
tatẽ rõne cãe material: nec a cã efficiẽte: imo hꝫ a ꝑmixtiõe
cholere ⁊ ꝓpter h̃ nõ diuidis sufficiẽter. ¶ Vltio q̃rit̃ sup
h̃ qđ dicit ysaac in lr̃a: dicit enĩ ꝙ cib⁹ nisi ĩ stomacho ⁊ ĩ epa
te sufficiẽter sit excoct⁹ ĩpossibile ẽ ꝙ ĩ mẽbris tertie digesti
ue digerat̃ ⁊ ꝙ eoꝝ sube assimilet̃. Et ꝓpter hoc q̃rit̃ vtrũ
tertia digestiua possit corrigere peccatũ scđe digestiue: vr̃ ꝙ
sic: q: sicut se hꝫ scđa ad primã: ita tertia ad scđam: sꝫ scđa põt
corrigere pctm̃ p̃me: q: in scđa est fortior calor q̃ ĩ p̃ia: ḡ silr̃
tertia poterit corrigere pctm̃ secunde. Item dicit Hip. in
ꝓnosticis: ꝙ sudor vniuersalis bonũ: pticularis nõ bonũ. ⁊
cã hui⁹ est: q: qñ est sudor vniuersalis tũc significat ꝙ in qlꝫ
mẽbro est materia morbi. i. portio materie morbi ⁊ qđlibet
mẽbrũ illã portionẽ expellit ꝑ sudorẽ: sꝫ pticularis ẽ malus
vt in ceruice: q: tũc significat ꝙ materia tota collecta ẽ ĩ vno
mẽbro: nec põt natura illã trãsmittere ad qđlibet mẽbrũ ꝓp
sui debilitatẽ ⁊ facit qđ põt. vñ illud mẽbrũ forte succũbet ꝙ
non poterit se exonerare a tãta multitudine materie morbi
sicut quodlibꝫ mẽbrũ faceret si haberet suã portionẽ: vñ oĩa
mẽbra meli⁹ pñt expellere suã portionẽ materie q̃ vnũ mẽ
brũ totã materiã: sꝫ sic est ꝙ scđa digestio põt errare in dige
stione cibi: ille ḡ cibus veniẽs ad mẽbra singula põt corrigi
⁊ sufficiẽter decoqui: ⁊ qđlꝫ mẽbrũ decoq̃t ⁊ corrigit suã por
tionẽ: qđ nõ poterat facere epar qđ erat vnũ solũ mẽbrũ ↄti
nẽs totã illã materiã. ḡ tertia digestio vt videt̃ põt corrigere
pctm̃ scđe. In ↄ̃riũ ẽ auct. ĩ lr̃a: vt dictũ ẽ. Itẽ arescẽte fõte
arescũt riuuli: silr̃ errãte radice errãt rami: sꝫ epar ẽ fõs vir
tutis naturalis nutrimẽtũ digerẽtis: ḡ deficiẽte digestiõe ĩ epa
te vbi scđa digestio celebrat̃: deficit ḡ in oĩb⁹ mẽbris cũ alia
mẽbra nõ habeãt vtutẽ digerẽtẽ nisi ab epate: ḡ tertia dige
stio nõ põt corrigere pctm̃ scđe. Itẽ dicit Auicẽ. ꝙ lepra est
passio existẽs in carne: vñ sit in mẽbris tertie digestiue: mor
phea vo est passio ĩ cute. Itẽ dicit Auicẽ. ꝙ antiq̃ cã lepre ẽ
mala cõplexio epatis ca. ⁊ sic. Si ḡ mala cõplexio epatis cali
da ⁊ sicca posset corrigi a tertia digestiua nũq̃ lepra esset in
carne: cũ ḡ sit in carne videt̃ ꝙ tertia digestiua nõ possit cor
rigere pctm̃ scđe. Ad h̃ dicendũ ꝙ si pctm̃ scđe sit minimũ bñ
p̃t corrigi a tertia: sꝫ si sit excedẽs nõ p̃t corrigi a scđa: ⁊ istas
vltimas rõnes ↄcedo ⁊ eas pono ꝑ cã. Ad p̃mũ argu. dicen
dũ ꝙ nõ est sile: q: in scđa digestiõe est fortior calor digerẽs
q̃ in prima. ⁊ ꝓpter h̃ nõ est mirũ si scđa põt corrigere pctm̃
prime. sꝫ sic nõ est in tertia respectu scđe: imo fortior calor ẽ
in epate cũ sit radix q̃ in mẽbris tertie digestiue cũ sint rami
neq; habeãt aliquẽ calorẽ nisi ab epate vbi scđa digestio ce
lebrat̃. vñ radix influit ĩ ramos ⁊ nõ ecõuerso: vel soluẽdũ ẽ
ꝑ ĩterẽptionẽ prime: dicẽdũ ꝙ scđa digestio nõ p̃t corrigere
pctm̃ p̃me vt dicit ysaac in lr̃a. Et tu obijcis: fortior calor est
ĩ epate q̃ in stomacho: ḡ ⁊c. dicẽdũ ꝙ lꝫ fortior calor sit ĩ epa
te q̃ ĩ stomacho: verũtñ q: epar agit supra materiã dispositã
vñ dꝫ gñare qđ distinctũ est ⁊ cõpletũ: stomachus vo supra
rẽ indispositã cũ bñ põt deficere epar cũ suo forti calore in
gñatiõe rei cõplete sicut deficere stomach⁹ cũ suo debili ca
lore respectu epatis in gñatiõe rei incõplete. vñ dico ꝙ non
põt corrigere pctm̃ p̃me: lꝫ hẽat fortiorẽ calorẽ: q: pl⁹ hꝫ fa
cere respectu sui caloris q̃ stomach⁹ respectu sui caloris. Ad
tertiũ dicẽdũ ꝙ lꝫ qđlꝫ mẽbrũ in sudore vniuersali meli⁹ ex
pellat suã supfluitatẽ nociuã q̃ vnũ mẽbrũ solũ illã materiã
totã. tñ nõ sic est ibi: q: epar est fons toti⁹ vtutis digerẽtis: si
ḡ epar qđ hꝫ totã vtutẽ digerẽtẽ in seip̃o vnitã erret ĩ deco
ctiõe: mẽbra tertie digestiue magis poterũt errare: q: nihil
hñt de vtute digrẽte nisi ab epate. Itẽ vt⁹ digerẽs ĩ mẽbris
singulĩ ẽ dispsa: vñ nũq̃ poterit corrigere vitiũ scđe digestie.

¶ Secunda particula de significationibus
certioris vrine in morbis.

Vrina noctis certioris est significatiõis
q̃ diei: q: dũ q̃s vigilat natura exit ad
corporis exteriora: vbi se diuidit ad. v.
sensuũ explenda officia: q̃ cuiq; homini
necesse est in die exercere: vñ fit vt exte
rius cõualescat: ⁊ interi⁹ deficiat. In dormiẽte vo to
ta se occultat interi⁹ ex desiderio q̃escẽdi: ⁊ vacãdi si
bi a diurnis laborib⁹: imo vt interi⁹ tota vacet suis
actiõib⁹. s. ciboꝝ digestiõi ⁊ supfluitati sue subtiliãde
mẽbrisq; diuidẽde: atq; a corpe emittẽde. Necesse ẽ
ḡ iam vt ĩ interiorib⁹ cõfortet̃: ⁊ deficiat interim ĩ ex
teriorib⁹: ⁊ iõ vrina noctis certior ⁊ aptior ẽ q̃ diei:
q: est expletior ĩ coctiõe: pfectior ĩ digestiõe. aptior ĩ
nature actiõe: q̃ vrina ĩ die. Ideoq; necesse ẽ vt studea
mus septẽpliciter vrinã diuidere. In primis quo col
ligat̃ tẽpore. Scđo qũo colligere debeam⁹. Tertio
quãta. Quarto quo tẽpore sit cõsiderãda. Quinto
qũo videri debeat. Sexto quotiens videri oporteat
Septio si postq̃ refriguerit: calefieri debeat.

¶ De tempore collectionis.

Temp⁹ colligẽdi vrinã optimũ est cũ tota
coadunata sit ĩ vesica ⁊ pfecte digesta: sꝫ
tñ ĩ duo diuidit̃ vrine colligẽde tẽp⁹. Vel
enĩ est naturale: qđ sm̃ cursum ẽ nature. i.
cũ somn⁹ explet⁹ sit: ⁊ natura ad exteriora iam exierit
Vel nõ naturale: qđ ↄtingit ex accidẽti re cũ festinat̃

vesica impleri: ⁊ vrina añ tẽpus excoqtur. sicut sepe
fit in infirmis in creticis dieb⁹: cũ natura accelerauerit: ⁊ ante tẽpus naturale suã coctionẽ compleuerit
q: materia morbi eã moueri: atq; de die ante noctem
digeri coegit. Qð negãt alij dicẽtes: q: si vrina ante
tẽpus naturale colligat̃: neq; certa: neq; bona esse videtur. Unde silitudinẽ dederũt de iuribus carnium
coquinatis: ⁊ excoctis cũ foco: ⁊ in musto a sole excocto. Dicũt ergo si qðlibet hoꝝ accipiat̃ anteꝗ̃ excoquat̃: i ⁊ ptes suas diuidat̃: turbidũ ⁊ grossum inuenit̃: si vo post ꝯpletã coctionẽ. i. digestionẽ colligat̃:
cũ ptes sue iam diuidant̃: turbulentũ ⁊ grossum in
fundo inuenit̃: ⁊ desup quedã natat pinguedo atq;
tẽperatur liquor. Quibus est ita rñdendũ hãc silitudinẽ nõ cõsequi. Res enĩ exterior i igne cocta: ante
coctionẽ: ⁊ post coctionẽ accipi valet: sed nõ sic vrina: quã impossibile est colligi anteꝗ̃ in vesica coadunata sit: ⁊ natura suũ posse cõpleuerit siue fortiter ⁊
pfecte: seu debiliter ⁊ minorate. Si nature virt⁹ fuit
fortis ⁊ actio eius pfecta sit: vrina bene digerit̃ ⁊ excoquit̃: significatq; leuitatẽ sue fecis: ⁊ velocitatẽ sui
ad obediendũ actioni nature: ⁊ dñationẽ nature in
sua decoctione. Si actio eius sit debilis: significat
grossitudinẽ fecis: ⁊ grauitatẽ atq; duriciẽ: vñ nature
actioni fit inobediẽs: ⁊ natura pigra ad decoctionẽ.

¶ Quomodo colligi debeat vrina ⁊ intueri ⁊c.

Colligat̃ in vase vitreo: albo: claro ⁊ rotũdo in fundo ad vesice formã: ⁊ operiat̃ a
frigido aere: vt i calore pduret naturali:
sicut exit a corpe. Neq; mutet̃ de vase in
vas: ne forte trãsmutãdo corrũpat̃: neq; de loco in locũ port et̃: q: ex deportatõe turbida effical̃: et in veritate cognoscenda: medic⁹ decipit̃. ¶ Colligi inquã
dȝ tota: vel semel in vno vase: vel multotiẽs: ⁊ i vasoꝝ
multitudine. Tota: q: meli⁹ ꝗ̃ pars actionẽ nature significat. Si multotiẽs colligat̃ opȝ in multis vasis
colligat̃: vt quãtitas vniuscuiusq; coctiõis intellecta
ƀm fortiorẽ iudicet̃. Opȝ ḡ vt cũ a vesica exierit: videat̃: añꝗ̃ ab aere corrũpat̃: i loco lucido splẽdori solis opposito. Uas i dextera manu teneat̃ ⁊ sinistra retro teneat̃: vt ei⁹ claritas vel turbulẽtia videat̃ apti⁹.
Leuiter vas moueat̃: ⁊ post qescere pmittat̃: vt leuitatẽ hypostasis: ⁊ velocitatẽ sue videas motionis: ⁊
hoc i die serena. Aliqñ tñ ex necessitate ad cãdele vidẽda erit lumẽ: ⁊ faciẽdũ ẽ sicut dixim⁹ de sole trib⁹ vidElȝ vicib⁹: cũ intermissiõe vt qescat. Urina ei postꝗ̃
exierit in vase mutat̃. v. modis. Quedã exit clara ⁊
pmanet clara: qdã cũ clara exierit: postea grossescit:
alia grossa exit ⁊ pmanet grossa: alia grossa exit et
clarescit postea: atq; ad grossitudinẽ suã remeat. Añ
trib⁹ vicib⁹ necesse est videat̃: vt cũ exeat qualis exierit videat̃: si grossa sit an subtilis: ⁊ post paululũ considerãda: si in eadẽ qualitate pmaneat: aut mutet̃ de
subtilitate i grossitudinẽ: vel de grossitudine in subtilitatẽ. Si de subtilitate in grossitudinẽ mutat̃. Tercio videat̃ an in grossitudine pmaneat: vel ad subtilitatẽ redeat: quã cãm in loco suo plani⁹ exequemur.
¶ Calefieri vrinã postꝗ̃ exierit: ⁊ in vitro friguerit
illaudabile est: q: aliqñ vrina exit turbida ⁊ grossa: ⁊
ꝓpter vẽtositatẽ grossam pmanet grossa ⁊ indigesta
neq; diuisa est ex pigritia caloris naturalis ad cõplemẽtũ sui: q dũ ad focũ vł aquã calidã calefit: ꝯplet coctionẽ cruditatis q nature defuerat: ⁊ mutat̃ de grossitudine in claritatẽ: ⁊ falsam facit significationem.
¶ Superi⁹ determinauit auctor gñationẽ vrine: hic determinat: siue docet vrine collectionẽ ⁊ inspectionẽ. Et diuidit̃
hec pars in duas. In pria ponit quãdã regulã gñalẽ. In secũda ponit cõditiões valẽtes ad ei⁹ collectionẽ ⁊ inspectionẽ. Scða ibi: Idq; sit necesse vt studeam⁹. Et ista scða in duas: q: in pma enumerat hmõi ꝯditiões. In scða de illis ꝓsequit̃: ibi. Tẽp⁹ colligẽdi optimũ. Et ista in duas. In prima
determinat de ꝯditiõib⁹ valẽtib⁹ ad ei⁹ collectionẽ. In secũda de ꝯditiõib⁹ valẽtib⁹ ad ei⁹ inspectionẽ: ibi: Opȝ vt cũ a
vesica exierit. Prima i tres. In prima docet tẽpus colligẽdi. i. in quo tẽpore debeat colligi vrina. In scða in q vase: ibi
Colligat̃ in vitreo vase. In tertia docet quãtitatẽ ei⁹. i. quãta dȝ colligi: ibi: Colligi iquã dȝ tota. Iterũ pma i duas. In
pma docȝ tẽp⁹ colligẽdi. In scða mouet dubitationẽ. Scða
ibi: Qð negant alij. Et ista scða in duas. In pma mouet obiectionẽ. In scða soluit. scða ibi: Quib⁹ rñdem⁹. Tũc sequit̃
illa ps i q determiat de ꝯditiõib⁹ valẽtib⁹ ad ei⁹ inspectionẽ
⁊ illa in qttuor. In pma docet in q tẽpore debeat videri. In
scða qũo debeat videri. scða ibi. Qũo videri dȝ in loco. s. lucido. In tertia docȝ quotiẽs dȝ videri: ibi: Opȝ. s. trib⁹ vicib⁹.
In qrta docet vtrũ debeat calefieri ad ignẽ si infrigidet̃: vł
coagulet̃: aut turbet̃: ibi: Calefieri vrinã. Hec est diuisio et
sñia lectionis in generali.
¶ Hic primo dubitatur: que vrina sit certioris significationis: vtrum vrina noctis vel diei: ⁊ videtur ꝙ vrina diei: q:
vrina illa que attestat̃ digestiõi facte in oĩb⁹ mẽbris certior
est ꝗ̃ illa q attestat̃ digestiõi facte i qbusdã solũ: sȝ vrina diei
attestat̃ digestiõi facte in oĩb⁹ mẽbris: vt ꝓbabo: vrina noctis nõ: ḡ ⁊c. ꝓbatio minoris: dicit in lr̃a ꝙ de nocte calor naturalis retrahit̃ intra: ⁊ ita opat̃ supra scðaȝ digestionẽ tñ.
Sȝ in die dispergit̃ supra oĩa mẽbra corpis vniformiter digerẽs ⁊ operãs: ḡ cũ ab vniformi cõperatiõe ⁊ cõpleta digestione caloris naturalis supra vrinã accipiat vrina significationẽ certiorem: videt̃ ꝙ certior sit vrina de die ꝗ̃ de nocte.
Itẽ vt habebitis inferius: vrina significat seu est signũ medico p tria: scȝ p colorẽ: liquorẽ: ⁊ hypostasim: sȝ certi⁹ signũ
est vrina p hypostasim: ꝗ̃ p colorem vel liquorẽ. Nam dicit
egidi⁹. Est i cõtẽtis rata lex discretio certa. Iudicij cõstãs
rl̃a vera fides. qñ ḡ plus appebit digestio hypostasis: tunc
vrina certior erit: sȝ hoc est de die: q: vt dicunt auctores hypostasis est supfluitas tertie digestiue: ⁊ tertia digestio pl⁹
viget de die ꝗ̃ de nocte: ḡ vrina diei certior erit ꝗ̃ vrina noctis. In ꝯriũ ẽ ysaac in pncipio lectiõis presentis. Preterea
dicit pħs in lib. de causis: ꝙ oĩs vtus vnita fortior est scipa
dispersa: sȝ in nocte calor naturalis retrahit̃ intra in loco digestiõis: ⁊ ibi vnit̃ ⁊ fortificat̃: ⁊ ita meli⁹ opat̃ supra digestionem: de die vo dispergit̃ extra: sȝ a fortiori opatione vel
impressione caloris naturalis supra digestionem recipit vrina significationẽ certiorẽ: cũ ḡ fiat de nocte relinqtur ꝙ vrina noctis certioris est significatiõis ꝗ̃ vrina diei. qð cõcedo
cũ ysaac: ⁊ istã rõnẽ vltimã pono p cã: vñ cũ vrine gñatio fit
in syma epatis ƀm veritatẽ ⁊ decisionẽ: q: ibi descendit̃ ab
alijs humoribus: in gibbo vero epatis fit ƀm appositionẽ ⁊
sequestrationẽ: ⁊ hmõi mẽbra sint intra ⁊ de nocte calor naturalis cõfortans digestionẽ interius retrahat̃ forti⁹ imprimet actionẽ suã in vrina de nocte ꝗ̃ de die: q: de die dispergit̃ supra mẽbra exterius: ꝓpter hoc vrina noctis certioris
ẽ iudicij ꝗ̃ diei. ¶ Ad pmũ argumẽ. dicẽdũ ꝙ calor naturalis dispersus ad oĩa mẽbra nõ facit ad digestionẽ vrine: imo
potius eam impedit: q: qñ dispgit̃ extra: diminuit̃ intra:
vt visum est. Ad secũdũ argumẽtũ dicẽdũ ꝙ bene ꝯcedo ꝙ
certius signũ est vrina p hypostasim: ꝗ̃ p liquorẽ vel colorẽ
⁊ tu obijcis: digestio hypostasis meli⁹ apparet de die: dico
ꝙ falsum est: imo melius apparet in fine noctis. s. versus auroram: quia tunc generata est ⁊ cõpleta secũda degestio ex
cui⁹ operatione materia vnde generatur hypostasis: in illa

hora abundat: sed de die cõsumit᷑ illa materia hypostasis.
vñ qd ysaac dicit ꝙ vrina noctis certioris ⁊c. nõ intelligit de
media nocte: ſ; in fine noctis: vñ vrina in fine noctis facta vt
in aurora certioris est significatiõis: q: tũc abundat materia
hypostasis q̃ de nocte fuit seq̃strata ⁊ decisa ab humoribꝫ
ꝑ opationẽ scḋe digestiue: ⁊ ꝓpter hoc dicit auctor in lr̃a: ꝙ
tẽpus optimũ colligẽdi vrinã est cũ somnus fit expletus: et
natura iam ad exteriora exierit: ⁊ hoc est i fine noctis: ⁊ nõ
in medio diei: q: tũc materia hypostasis cõsumit᷑. ¶ Scḋo
q̃rit᷑ qñ vrina sit magis tincta: vtrũ in die vel in nocte: ⁊ hoc
est q̃rere vtrũ in somno vel in vigilia. Et videt᷑ ꝙ magis tin
cta sit i die: q: nox assimilat᷑ hyemi: dies vͦ estati: ſ; in estate
vrine sunt magis tincte q̃ in hyeme: ergo siłr de die q̃ de no
cte. Itẽ dies assimilat᷑ motui ⁊ exercitio: nox vͦ quieti: sed
motus ⁊ exercitiũ tingit vrinã: quies vͦ eam remittit: g̃ siłr
dies magis habebit vrinã tinctã q̃ nox. In ↄ̃riũ est auctor
dicẽs: ꝙ vrina melius digerit᷑ de nocte: ſ; a meliori digestio
ne recipit meliorẽ tincturã: g̃ vrina in nocte siue noctis ma
gis est tincta q̃ vrina diei. Preterea dicit in littera: ꝙ vrina
noctis certioris est significatiõis q̃ vrina diei: ſ; vrina signi-
ficat illud quod significat per tincturam: ergo cum vrina
noctis sit certior: videtur ꝙ magis sit tincta q̃ vrina diei. qd
cõcedo. Et istas duas rõnes pono ꝓ causa. Ad primũ argu
mentũ dico ꝙ nõ est penitus siłe de nocte ⁊ de hyeme: q: in
hyeme frigiditas multũ perseuerat. vñ claudit poros ⁊ reti
netur tũc sup̃fluitates intra q̃ sunt aquose ⁊ indigeste vrinã
remittẽtes ⁊ discolorantes: ſ; nõ sic perseuerat frigiditas in
nocte: imo est breuis ⁊ in crastino die expellunt᷑: q: pori ape
riunt᷑ rõne lucis ⁊ caloris diei ⁊c. vñ dico ꝙ i nocte magis ẽ
tincta vrina: q: de nocte calor naturalis qui tingit vrinam in
tẽditur ⁊ aĩalis retrahit᷑. Itẽ pori claudunt᷑: ⁊ ita calor natu
ralis ⁊ spũs interius retinẽtur ⁊ confortant᷑: ⁊ ita fortiꝰ ca
lor naturalis imp̃mit actionẽ suã sup̃a vrinã ip̃am tingẽdo.
Itẽ spũs fugiũt intra ꝓpter tenebrositatẽ noctis ⁊ obscuri
tatẽ cũ illã maxime fugiant: ⁊ istis tribus de causis magis
tincta ẽ de nocte. Sed de die remittit᷑ in tinctura: tũ q: spũs
exeũt ꝓpter amicabilitatẽ ⁊ cõueniẽtiã quã habẽt cũ luce. tũ
q: organa quinq; sensuũ apta sunt ad exercẽda officia sua
⁊ ita vtꝰ naturalis retrahit᷑ ⁊ remittit᷑ ab opatiõe sua: ⁊ aĩa
lis intẽdit᷑: q: intensio aĩalis v̾tutis est remissio naturalis: ⁊
ecõuerso. tũ q: pori aperiunt᷑ rõne caloris diei: ⁊ istis de cau
sis debilitat᷑ naturalis v̾tus intra que debebat tingere vri-
nam. Ad secũdũ argumẽtũ dicẽdũ ꝙ nõ est penitus simile
de q̃ete ⁊ de nocte: q: i q̃ete calor naturalis nõ ẽ intra retra
ctus: imo dispgit᷑ extra: tñ q: sopitꝰ ẽ extra nõ tingit vrinã:
ſ; de nocte retrahit᷑ intra: ⁊ ita opat᷑ sup̃a vrinã tīgẽdo ip̃a;
Et si tu obijcias in exercitio tingit᷑ vrina: ⁊ tñ calor ẽ extra: g̃
siłr in q̃ete. Dicẽdũ ꝙ nõ: q: i exercitio cõmouet᷑ calor natu
ralis cõmouẽs humores ⁊ vrinã tingẽs: sed in quiete calor
naturalis sopitus est: nec põt hoc facere. ⁊ sic soluit᷑ ad illa
duo argumẽta. Unde dicẽdum ꝙ ibi est fallacia ↄ̃sequẽtis.
⁊ in oĩbus talibꝰ: q: siłe est quoad quid: ⁊ quoad quid dissi
mile. ¶ Tertio dubitat᷑ sup̃ hoc qd ip̃e innuit i lr̃a ꝙ i nocte
fortificat᷑ digestio: q: calor naturalis digerens se retrahit in
tra: de die vͦ debilitat᷑: q: trahit᷑ extra. vñ dicit ꝙ de die vir-
tus aĩalis operans remittit naturalẽ in suis operationibus
Propter hoc queritur vtrũ digestio sit fortior vel vigeat in
nocte vel de die: videt᷑ ꝙ digestio plus viget in die: q: dige-
stio fit a calore naturali: sed fortior est calor naturalis de die
vt ꝓbabo q̃ de nocte: g̃ digestio plus vigebit de die. ꝓbatio
minoris. dicit ph̃us ꝙ talis est differentia inter motũ natu-
ralem ⁊ violentũ: q: motus naturalis in fine intẽdit᷑: violen-
tus vero in fine remittit᷑: cũ ergo motus caloris naturalis
qui fit de die a centro ad circũferentiã: sit calor naturalis: in
tẽdetur de die. ergo melius celebrabit᷑ digestio de die q̃ de
nocte: cum ad intensionẽ caloris naturalis sequit᷑ melior et
fortior digestio. Item exercitiũ confortat digestionẽ: vñ di-
cit ysaac in dietis vniuersalibus: ꝙ grossa cibaria debẽt ad-
ministrari exercitantibus: q: per exercitiũ melius digerunt᷑
quietis vͦ cibaria mollia ⁊ de facili digestibilia. Si g̃ exerci-
tium confortat digestionẽ ⁊ dies assimilet᷑ exercitio: videt᷑
ꝙ de die fortior sit digestio q̃ de nocte. In ↄ̃riũ est auctor in

lr̃a. Itẽ dicit Auicẽ. ꝙ vna v̾tus retrahit aliã a sua opatiõe
cum ergo in die intendat᷑ virtus aĩalis: in die retrahit᷑ natu
ralis a sua opatiõe: ⁊ ita a digestiõe: ⁊ cũ i nocte intẽdat᷑ na
turalis retrahet᷑ aĩalis: ⁊ ita in nocte fortior erit digestio q̃
in die. qd cõcedo. ⁊ istã vltimã rõnẽ pono ꝓ causa. Ad p̃mũ
argumẽtũ in ↄ̃trariũ multiplex est solutio: dicẽdo ꝙ duplex
est motus naturalis. Quidã est qui fit ꝑ elongationẽ a radi-
ce: ⁊ talis in fine debilitat᷑: vt patet de candela ardẽte: q: for
tior ⁊ maior est lumen ꝓpe candelã q̃ longe a candela: ⁊ ta
lis motus est in motu caloris naturalis ad exteriora. vnde
in fine debilitat᷑: ⁊ de tali nõ intelligit ph̃us. Est alius motꝰ
naturalis qui fit ꝑ approximationẽ ad radicẽ: vt patet in la-
pide descẽdẽte: q: in fine intendit᷑ eius motꝰ: ⁊ de tali intel-
ligit ph̃us. ⁊ talis motus non est in motu caloris naturalis
ad exteriora: ⁊ ꝓpter hoc nõ valet argumẽtũ. Uel dicendũ
ꝙ duplex est motꝰ. Quidã q̃ est rectꝰ: vt grauia recto motu
petũt centrũ: ⁊ leuia recto motu sursum: ⁊ talis motꝰ natu
ralis in fine intendit᷑: ⁊ de tali loquit᷑ ph̃us. ⁊ talis nõ est in
motu caloris naturalis ad exteriora. Est aliꝰ motꝰ natura-
lis: qui est circularis: vt patet in motu caloris naturalis ad
exteriora: q: vndecũq; dispgit᷑: ⁊ talis debilitat᷑ i fine: ⁊ de
tali nõ loquit᷑ ph̃s. Uel dicẽdũ ꝙ duplex est motus natura-
lis. Quidam qui regit᷑ a natura solũ: ⁊ nõ ab aĩa: ⁊ talis in
fine intẽdit᷑: ⁊ de tali loquit᷑ ph̃s. Est alius q̃ regit᷑ a natura
⁊ ab aĩa: ⁊ talis i fine debilitat᷑: ⁊ talis ẽ i calore naturali ad
exteriora. vñ in fine. i. qñ venit exterius debilitat᷑ digestio in
tra: ⁊ ꝓpter hoc fortior digestio ẽ de nocte: debilior de die.
Ad secũdũ argumentũ dicẽdũ ꝙ confortare digestionẽ hoc
ẽ duplr̃. aut effectiue: aut informatiue. vñ dico ꝙ exercitiũ
cõfortat digestionẽ effectiue: q: excitat calorẽ naturalẽ qui
excitatꝰ cõsumit mẽbrorum nutrimẽtũ: quo cõsumpto mẽbra
inaniũtur ⁊ appetũt nutrimẽtũ quo nutriãtur: ſ; informati
ue impedit digestionẽ: q: retrahit calorẽ naturalem ab inte
rioribꝰ ad exteriora. vñ in fine sui motꝰ digestionẽ impedit
sed in principio cõfortat. ¶ Quarto queritur vtrũ vna vtꝰ
retrahat aliã a sua opatione: cũ hoc innuat ysaac in lr̃a. Et
videt᷑ ꝙ nõ: q: dicit haly in cõmento sup̃a tegni: ꝙ primum
operationis ẽ vltimũ cogitatiõis. vnde sequit᷑ ꝙ cogitatio
disponit ad opationẽ: ſ; opatio est ꝑ calorẽ. vñ dicit Gal. in
tegni: natura totũ opatur: medicus vͦ est minister nature.
cogitatio vͦ seu v̾tus aĩalis disponit ad naturalẽ operantẽ
Sed quecunq; ita se habent ꝙ vnum disponit ad reliquum
vnũ nõ retrahit alterũ a sua opatione: cũ g̃ aĩalis et natura
lis sic se habeãt: videt᷑ ꝙ aĩalis operans de die non retrahet
naturalẽ a sua opatione. Itẽ qñ due virtutes cõtrarie ope-
rantur sup̃a diuersa obiecta: nõ oportet ꝙ vna impediat re
liquã: sed sic se habent virtus naturalis ⁊ aĩalis: q: sup̃a di
uersa obiecta operantur. nam aĩalis operat᷑ sup̃a obiecta
q̃nq; sensuũ. naturalis vero sup̃a nutrimẽtũ: ⁊ ita obiecta
sunt diuersa: ergo vna virtus vt aĩalis nõ retrahet vel impe
diet reliquã vt naturalẽ a sua opatiõe. Itẽ dicit Gal. sup̃a
ꝓnostica: ꝙ ille medicus plus sanat: de quo habet᷑ maior cõ
fidentia. per hoc ergo innuit: ꝙ aĩalis virtus facit ad cõfor-
tationẽ naturalis: sed nullũ tale cõfortans reliquũ: impedit
ip̃m siue retrahit a sua opatione: ergo aĩalis nõ impedit na
turalẽ a sua operatione. Itẽ dicit ph̃us ꝙ imaginãs nanũ
generat nanũ. vnde innuit ꝙ imaginatiua virtus disponit
ad v̾tutẽ g̃natiuã: sed nullũ tale impedit reliquũ: ergo siłr a
parte ista cum aĩalis disponat ad naturalẽ nõ impedit natu
ralẽ a sua opatione. Contrariũ dicit auctor plane in lr̃a. Itẽ
dicit Auicẽ. ꝙ vna vtꝰ retrahit aliã a sua opatiõe. Itẽ qñ due
virtutes contrarie operantur per idẽ mediũ: si vna intẽda-
tur in sua operatione reliqua remittet᷑ in sua opatione: sed
v̾tus aĩalis ⁊ naturalis operant᷑ per idẽ mediũ: sc; ꝑ calorẽ
naturalẽ: ergo si aĩalis virtus intendat᷑ i sua opatiõe: ⁊ hoc
extra: naturalis: q̃ ꝑ idẽ mediũ opat᷑ remittetur intra: ⁊ ita
aĩalis impedit naturalem in sua opatione: qd cõcedo cum
ysaac ⁊ cũ Auicẽ. Sed tñ distinguo de duabꝰ virtutibus cõ
trarijs: q: aut vna finaliter ordinatur ad quod reliqua: ⁊ sic
vna nõ impedit reliquã: vt patet de confidentie: ⁊ aĩalis or-
dinatur tũc ad illud ad quod ordinatur naturalis. s. ad sani-
tatẽ: ⁊ hoc modo vna nõ retrahit aliam: imo eam magis cõ

foetat. Sic dicēdū est de imaginatiua cogitāte nanū: ⁊ similiter ordinatur ad gñationē nani: vel imaginatiua cogitāte nanum q̄ parat informatiue virtuti vt nanū informet. vnde hmōi virtutes operātur supra idem ⁊ non supra diuersa: ⁊ de talibus virtutibus sic ordinatis verum est: ꝙ vna nō retrahit aliā. Uel hmōi due virtutes cōtrarie opantur supra diuersa obiecta: ⁊ p idem mediū vt patet in ꝓposito: q: aīalis opatur supra obiecta quinq; sensuū p calorē naturalē ⁊ naturalis supra nutrimētū fit p calorē naturalē: ⁊ ꝓpter hoc necesse est ꝙ si vna intendatur extra vt aīalis: ꝙ reliqua remittat intra vt naturalis. ⁊ sic intelligit Auicē. ⁊ ysaac quādo dicūt ꝙ vna v̄tus retrahit aliā a sua opatione. ⁊ per istā distinctionē pñt solui oīa argumēta: ⁊ hec sufficiant.

¶ Tertia particula que quos morbos habeat significare vrina.

Urina maximam in morbis habet significationē: ⁊ circa actionis nature quantitatem: atq; circa calorem ⁊ fecis decoctionē naturalē: si sit in initio vel in medio: vel in sui cōplemēto. Cū enī vrina sanguinis aquatici: ⁊ ceterorum humorum sit colatura: aquosi aūt sanguinis habitatio sit i vena: necesse est certiorem faciat significationem morboꝝ in venis contentoꝝ: q̄ꝫ extra venas positoꝝ: q: in vena decoctionis ⁊ nature actionis fortior ⁊ manifestior est inhabitatio. Quod cū sit: necesse est vt cū morbi ⁊ feces coꝝ sint generati in venis: ⁊ vrina sit laudabilis ⁊ significatiua boni: vel illaudabilis et significatiua mali: significatio eius siue in bono siue in malo: certior est ⁊ apertior. Cū aūt morbus in locis extra venas sit: sicut i stomacho vel in intestinis siue i neruis ⁊ spūs instrumentis: alijs ve hmōi: ⁊ vrina sit laudabilis ⁊ significatiua boni: significatio eius debilis est: et a bonitate remota. Si illaudabilis et significatiua mali: eius significatio in timore certior ⁊ manifestior. Quia si morbus extra venas sit: ⁊ longe a loco coctionis: ⁊ vrina laudabilis sit: non ei⁹ laus digestionem significat morbi: cum virtutē nature ostēdat agentē intra venas: non fortitudinē in morbi materia extra venas generata. Cum aūt vrina sit pessima: ⁊ mali timendi significatiua: significatio est fortis ⁊ recta. pessimitas enī vrine semp portendit defectionē actionis nature intra venas: ⁊ locum coctionis extra. Si ergo eius actio in loco coctionis sit defecta: necesse est vt in locis extra venas coctio ei⁹ sit defectissima. Cum aūt natura in hac quantitate deficiat: nō sumus securi quin morbus ipam vincat: ⁊ infirmus pereat anteq̄ꝫ natura feces morbi generatiuas excoquat. vnde Gal. Si morb⁹ inquit nō intra venas sit: ⁊ vrina laudabilis: significatio eius ad salutē debilis: ⁊ spes longa erit. Si illaudabilis: significatio eius ad timorē est fortissima ⁊ certissima. Unde Hippo. in epiḋ. vrina laudabilis i colica passiōe ⁊ in neruis ⁊ in spūs ⁊ pectoris instrumētis: nō plurimū nos certificat vt ad salutē infirm⁹ veniat: ſꝫ si i passionibus his mala sit ⁊ illaudabilis: significatio in timore fortissima est ⁊ certissima. Qḋ sic ipe firmat. Uidi inquit mulierē yleon habentē: eius vrina fuit cruda atq; grossa: vnde mortem eius indicaui: ⁊ post diem tertium fuit mortua. Causa hui⁹ rei: q: passio de apostemate fuit in intestinis extra locū coctionis: quia ergo vrina sicut hippocrates dixit cruda fuit ⁊ indigesta: defectionem actionis naturalis extra loca significauit coctionis. Cum ergo actio naturalis in loco coctionis deficit: in loco extra coctionē ꝓut dixit erit defectissima. Natura aūt sic deficiente: ⁊ morbo atq; vrina permanentibus in hac cruditate ⁊ duritate: maxima ⁊ certissima significatio est de habēdo timorē. Unde oportet vt vrina non solū in morbis extra venas: nos certificet. Cōsideremus ḡ ⁊ screationes: morbos pulmonis pectoris ⁊ dyafragmatis significātes. Consideremus ⁊ digestionē ⁊ colicā passionē: ⁊ in intestinis portendētem vulnera. Consideremus vomitus ⁊ similia passiones stomachi ostēdētia: q: tantū vrina qualitatē cōplexioni corporis mōstrat dominātē: ⁊ quātitatē naturalis actionis in loco coctionis: id est venis. qḋ enī de infirmis exit mēbris: significat qualitatē materie vnde morbus fit: bonam siue malā subtilem seu grossam crudā seu coctam: ⁊ si quod a mēbris exit laudabile fuerit: bonitatē materie ostēdit morbi. ⁊ vrina rubedine tincta ⁊ digesta virtutem actionis naturalis in loco monstrat coctionis: certum ⁊ vicinū signū est salutis. Qꝛ si est contrarium: appropinquat ad timendum. Si vero vna significatio sit laudabilis: altera vero illaudabilis iudiciū ſm certiorē erit significationē. Uerbigratia. Si hō pleuresim habeat ⁊ sputū ei⁹ laudabile sit cito ⁊ leuiter exiēs: color eius albus. sputum quoq; iunctū ⁊ cōtinuū: ⁊ vrina cocta atq; tincta: virtutem actionis naturalis in loco significat coctionis certum signum ⁊ vicinum est salutis. Si screatus sit pessimus: ⁊ exitus eius durus: color viridis: vel niger: liquor subtilis: odor fetidus: vrina cruda ⁊ alba: significat nature actionem in loco coctionis deficientē: fit vicinus nuncius ad mortem. Sed si mediū sit screare inter laudabile ⁊ illaudabile: ⁊ exire suum inter velocitatem ⁊ tarditatē: color eius liuidus vel citrinus: liquor eius subtilis: vrina vero laudabilis cocta ⁊ tincta: screare aūt illud nō in sua ꝑmanens qualitate: ſꝫ melioraſ: spes lōginqua certificaſ. Est aūt impossibile vicinam esse salutem: cum sputū in initio fuerit illaudabile. Si sputū in illa qualitate permāserit: vel etiā peior auerit: timorē de longe significat. Impossibile ē enī ꝙ vicina sit mors ⁊ vrina sit laudabilis. Itē est impossibile significare salutē si vrina sit illaudabilis: dū sputū sit pessimū: vñ corruptionē et pessimitatē materie morbi significat: q: permanere sputū in sua q̄litate mala: ⁊ mutare suū esse in peiorē decoctionē significat ꝙ actio nature deficit vel in loco passiōis: ⁊ extra locum coctionis vrine. Plurimū enī liquor vrine significat actionē nature in loco coctionis vrine defectā: ⁊ in loco extra sui coctionē defectissimā. Quod intelligiſ de corruptiōe per mēbra exeūte ⁊ ei⁹ cruditate. Si vrina cū pessimitate screādi sit pessima: mortē significat: ſꝫ tñ remotam: q: sputū ab initio nō fuit pessimum.

¶ Superi⁹ determinauit auctor gñationē vrine ⁊ ei⁹ collectionē: ⁊ ei⁹ inspectionē. In pte ista determinat auctor ei⁹ significationē. Et ista in duas. In prima determinat ei⁹ significationē in gñali. In scḋa pte determinat quasdā cōditiōes diuersificātes significationē vrine. Scḋa ibi: Urina trib⁹ mo

dis diuersat. Prima in duas. In pma determinat significatione vrine put iam est in vrinali extra. In scda determinat exitu vrine siue diuersificatione exit9 vrine: ibi: Urine exitus triplicat. Prima pars est presentis lectionis. Prima i duas In prima pponit qd intedit de significatione vrine. In scda psequit de intento. Scda ibi: Cu igit vrina sanguis aquatica. Et ista scda in duas. In prima determinat significatione vrine put materia morbi est extra venas. Scda ibi. Cu aut morb9 in locis extra venas. Et ista scda in duas. In prima determinat significatione vrine put attestat materie extra venas. In scda q: vrina no solu attestatur: siue ostendit materia extra venas: imo cu vrina egestioes sputa: et hmoi ostedut: siue sunt signa materie extra venas: pter hoc in scda pte coparat vrina ad egestioes et ad sputa: put hmoi signa significat materiam extra venas. Scda ibi. Consideremus igit et screationes. Prima in duas. In prima narrat. In secunda causas assignat. Secunda ibi: Quia morbus si extra venas. Et ista secunda in duas: quia primo assignat siue reddit causas. Secundo hoc confirmat auctoritate Gal. Secunda ibi. Unde Gal. si morbus. Prima in duas. In pma reddit cam qre vrina laudabilis non est bonu signu qn materia est extra venas. In scda reddit cam qre vrina illaudabilis est pessimu et mortis signu qn materia est extra venas. Scda ibi: Cu vrina sit pessima. Tuc sequit illa pars in q cofirmat suas causas: et illa diuidit in duas: sm duas confirmationes: quia primo confirmat auctoritate Gal. secundo auctoritate Hippocratis. Secunda ibi: Hippo. in epid. et ista scda in duas: quia primo ponit confirmatione Hippo. in scda illam confirmat. secunda ibi: Quod sic ipse confirmauit. Tunc sequitur illa pars: in qua coparat vrina ad screatione et egestione, et illa in duas. In prima pcedit gnalr. In scda specialr. Prima ibi: Cosiderem9 igit. Scda ibi. Si vo vna significatio. et ista scda in tres. In pma coparat hmoi. s. vrina ad egestiones et screatione put hmoi significat morte ppinqua vel salute ppinqua. In scda put significat spem vel timore: ibi: Sz si mediu sit screare. In tertia put significat morte remota: ibi in fine lectionis: Si vrina cu pessimitate. Prima istaru triu diuidit in duas. In pma comparat hmoi put significat salute ppinqua. In scda put significat morte primam. scda ibi: Si screat9 sit pessim9. Tuc sequit illa pars in q coparat vrina ad screatu put significat spem vel timore, et illa in duas. In pma determinat de hmoi put significat spem salutis. In scda put significat timore mortis. Scda ibi: Sed si sputu in illa qualitate permanserit. Hec est diuisio lectionis et sententia.

¶ Hic remanet tria de precedenti lectione inquirenda. Primu est vtru vtus expulsiua vrine plus vigeat de nocte vel de die. Et videt ꝙ pl9 vigeat i die vel i vigilia: q: hoc est ide qrere vtru plus vigeat i somno vel in vigilia vel i die vel nocte. Et videt ꝙ de die: q: dicit Auice. ꝙ ois supfluitas pl9 abundat in vigilia ꝙ in somno preter sudore: cu ergo vrina sit supfluitas alia a sudore plus abudabit in vigilia ꝙ in die Ite virtus expulsiua vrine coponit ex vtute naturali et aiali vt patebit in sequenti pbleumate: g in illo tepore plus vigebit in quo vtraq vtus opatur: sed hoc est de die: et no de nocte vel in somno: q: i somno vtus aialis quiescit: ergo in die plus vigebit: cu in die plus fortificet. Cotra ysaac vult et etia Costa. in pategni ꝙ expulsiua viget per frigidu et humidu: cu g nox frigidior sit die pl9 vigebit de nocte. Ite dicit Gal. in lib. de coplexionibus: ꝙ frigidu facit abudare materias: calidum vero desiccat: et ita sistit abundantiam materierum: cum ergo nox sit frigida respectu diei: nox faciet abundare materias et supfluitates in corpore: cum ergo vrina sit superfluitas plus abundabit de nocte ꝙ de die: sed in illo tempore dz expelli in quo plus abundat: ergo expulsiua vrine plus viget de nocte ꝙ de die. Ad hoc dicendum ꝙ abundatia supfluitatu est duobus modis. aut quatu ad generatione: aut quatum ad earum expulsione. Loquedo de abundatia superfluitatum quatu ad earum generatione sic plus abundant de nocte. i. in somno ꝙ in vigilia. i. de die. loquedo vo de abundatia supfluitatu vt. egestionis vrine et hmoi quantu ad earu expulsione plus est de die: quia tunc expellunt supfluitates a corpe q fuerut generate in somno idest in nocte. vn dico ꝙ expulsiua vrine plus viget de die. et ad argumenta hoc pbantia. Ad primu argumentu in contrarium iam patet solutio: qm verum est ꝙ omnis supfluitas plus abundat de die preter sudorem: verum est: quia vrina est superfluitas innaturalis et pter hoc in die expellitur: sz sudor est superfluitas penit9 naturalis: et pter hoc plus expellit de nocte et c. vnde concedo argumetu istud: et secundu similiter. Sed ad argumetum tertium qd obijc. de ysaac et Constan. dicedu ꝙ ipsi loquutur de expulsiua naturali. vnde bene veru est ꝙ illa viget per frigidu et humidum tu vero loqueris de partim naturali et animali. Ad aliud dicedum ꝙ licet superfluitates plus abundat de nocte quatu ad earu gnatione: veruntamen plus abudat de die quatu ad earum expulsionem vt dictu est. ¶ Secundo querit vtru expulsiua vesice sit tm naturalis vel componatur ex virtute naturali et animali: et videtur ꝙ sit solum naturalis: quia dicit Gal. in lib. interioru particula pma: ꝙ actio vesice no voluntarie: sed naturaliter est. et loquit ibi de actioe vesice i emittendo vrinam: quia loquitur ibi de stranguria et dissuria et c. Si ergo actio vesice. i. expulsiua vesice non est voluntarie: imo naturaliter: ergo est naturalis tm. Item nobiliori membro nobilior debetur operatio: sed stomachus est mebru nobilius ꝙ vesica: et tame expulsiua stomachi tm est naturalis et no coposita ex virtute naturali et aiali: aut quare no. Contra: ois actio qua possum9 retinere qn volumus no est solu naturalis: sed etia aialis: sz vrinam retinemus qn volumus si bene nos habeamus: ergo expulsiua vrine erit coposita ex naturali et animali virtute. Ite sicut egestio est superfluitas prime digestiue: ita vrina secunde: sed expulsiua egestionis coponitur ex vtute naturali et animali: vtpote expulsiua intestinorum: ergo silr expulsiua vesice q expellit vrinam erit coposita ex virtute naturali et animali. qd concedo. Ad primu in 2riu dicedu ꝙ vesica duplr pot cosiderari. Uno modo sm se et sine membris. i. sine lacertis coadiuuantibus ipsam in suo officio: et sic eius expulsiua est naturalis: et sic loquitur Gal. Uel pot cosiderari put ipa est instrumetu vrinadi cu suis lacertis: et ideo cum lacerti moueantur sm se. vesica vero sm se non moueat: sic dico ꝙ eius expulsiua coponit ex naturali virtute quam habet a vesica: et ex animali quam habet a lacertis. Ad secundum argumentum dicendum ꝙ non est simile de expulsiua stomachi et vesice: quia in expulsiua stomachi est virtus expellentis: quia stomachus expellit ad fundum stomachi et virtus attrahentis: quia meseraice attrahunt de nutrimento illud quod est bonu: et pter hoc eius expulsiua non indiget virtute animali: immo ei sufficit virtus naturalis: sed in vesica non est virtus attrahentis: quia vrina est pura superfluitas: et non attrahitur a mebris et pter hoc eius expulsiua indiget auxilio virtutis animalis ad hoc vt vrina a corpore expellatur. ¶ Tertio queritur cum vrina sit magis tincta in homine debito modo se regente: et non gulose: vtrum prima vrina vel secunda. Et videtur ꝙ secunda: quia vrina tingitur a calore digerente: illa ergo que magis immoratur in corpore magis recipiet impressionem actionis digerentis ꝙ illa que non tantu immoratur sed secuda magis imoratur in corpore ꝙ prima: quia prima citius expellitur a corpore: ergo secunda vrina magis erit tincta. Ite superfluitates retente in corpore remittunt vrinam. vnde in hyeme vrine sunt magis remisse ꝙ in estate: sed in prima vrina plus est de aquositate in corpore ꝙ in secunda vrina: quia per primam vrinam multa superfluitas expellitur a corpore: id est multa aquositas: ergo in secunda vrina non est tantum de aquositate et superfluitate ipsam vrinam remittente: ergo secunda magis erit tincta ꝙ prima Contra: dicit auctor superius ꝙ vrina noctis certioris est significationis ꝙ vrina diei. Unde vrina noctis magis est digesta et magis tincta: illa ergo vrina que magis vicinatur vrine noctis magis est tincta: sed prima vrina est huius modi respectu secunde: ergo prima vrina est magis tincta ꝙ secunda. Item prima vrina generatur in epate cum humoribus. vnde maiorem permixtionem humorum recipit ꝙ secunda: sed a maiori permixtione humorum maiorem re-

cipit tincturã: ergo prima vrina magis est tincta ꝙ secunda.
Jtē hoc idē videmus ad sensum. et hoc concedo. Vñ dico ꝙ
prima vrina magis est tincta ꝙ scđa: τ loquor vt in pluribꝰ:
nisi per aliquod accidēs varieť: vt dictū fuit in principio hu
ius libri. ¶ Ad primū argumentū in cōtrariū dico ꝙ lz secū
da vrina plus immoreť in corpore ꝙ prima: verūtamē q: in
ipsa nō est tanta permixtio humor̃ sicut in prima: nec ita for
tis calor tingēs vrinā: ꝓpter hoc nō est ita tincta sicut pma.
Per hoc pz solutio ad scđm: q: lz minus de aquositate fit
in corpore in secūda vrina: verūtamen q: non est tanta per
mixtio humorū: propter hoc non est ita tincta.

¶ De pñti lectiōe restant plura dubitāda. Primū est vtrū
vrina sit certū signū in morbis cū hoc dicat auctor in lra. Et
videť ꝙ nō: qm̃ nullū in eodē morbo pluries variatū est cer
tum signum in morbo illo: sed vrina in eodē morbo pluries
variatur: vt dicit in littera: ergo non est certū signū in mor
bis. Preterea nullū vnum τ idem manens diuersos τ cō
trarios morbos significans est certum signum: sed vrina est
huiusmodi: qm̃ eadē vrina contrarios morbos representat:
vt patet de vrina nigra: que qñqз significat solutionē quar
tane: qñqз mortificationē nature: ergo vrina non est certum
signum in morbis. Jn cōtrariū est auctor in littera: dicit enī
ꝙ vrina maximā in morbis habet significationē. Preterea
dicit Gal. in tegni: omne qđ descindiť ab aliquo attestatur
ei a quo descinditur: sed vrina in morbis descinditur a mate
ria morbi: ergo vrina attestabiť materie morbi: ergo est cer
tum signum in morbis. quod concedo. Ad primū argumen
tum in contrariū dico ꝙ plus valet ad oppositū ꝙ ad propo
situm: q: licet vrina varietur pluries in eodem morbo: quia
alia est in augmento ꝙ in principio: τ in statu ꝙ in augmen
to τc. tamen habet propriam significationē in qualibet va
riatione illius morbi: τ q: propriam habet significationē in
qualibet variatione: ꝓpter hoc est certum signū in illo mor
bo. Ad secundū dicendū vt dicit Gerardus in glosis: ꝙ ea
dem vrina non significat morbos contrarios: idest non indi
cat de diuersis morbis in specie: immo significat diuersos
morbos quantū ad materiā: q: supra diuersas materias at
testatur: vñ illa diuersa significatio non venit a parte spe
ciei morbi: immo a parte materie supra quā attestať vrina.

¶ Scđo queritur vtrum vrina sit certius signū in sanitate
vel in egritudine. Et videť ꝙ in sanitate sit certius signum:
q: vrina quantomagis est digesta: tanto certior est τ verior:
sed in sanitate melius digeritur ꝙ in egritudine: q: in sani
tate est fortior calor ipsam digerens: ergo vrina est certius
signum in sanitate ꝙ in egritudine. Jtem omne agens non
impeditū melius τ fortius imprimit τ derelinquit suum ve
stigium in passum ꝙ agēs impeditū: sed calor naturalis im
primens suam actionē in vrina non impeditur in sanis: imo
in egris: q: in egris impediť a materia morbi: ergo melius
imprimet suam operationē in vrina in sanitate ꝙ in egritu
dine: sed vrina non dicitur certum signū nisi propter repre
sentationem actionis caloris naturalis: ergo cum actio calo
ris naturalis in vrina sit fortior in sanitate: videtur ꝙ vrina
in sanitate certius signum erit ꝙ in egritudine. Jn contra
rium est auctor in littera: dicēs ꝙ vrina maximā habet signi
ficationem in morbis: τ non dicit hoc de sanitate. Jtem hoc
idem vult Gerardus in glosis. Preterea vrina significat ꝑ
tria: scз per colorē: et liquorē: τ per hypostasim: vt habetur
in libro isto. Sed cum dicit ysaac ꝙ vrina verius significat
per hypostasim ꝙ per colorem vel liquorē: τ hoc idem vult
Egidius: si ergo vrina verius significat per hypostasim: et
dicit ysaac inferius ꝙ i sanis nulla est hypostasis aut pauca:
ergo videtur ꝙ non sit certū signū in sanis: cum in sanis nō
significat aliqđ per hypostasim: vt dictum est: ergo relinqui
tur ꝙ vrina certius signum est in egris. quod concedo. Una
causa est: q: dicit Gerardus sicut est de pugile excitato: q:
tunc apparet magis sua fortitudo ꝙ quādo est quietus. Si
militer est de vrina in egritudine: natura enī in egritudine
excitatur a materia morbi: τ ideo fortius imprimit operatio
nem suā in vrina ꝙ in sanitate quando non est stimulata ab
aliquo: τ propter hoc vrina certius signum est in egritudi
ne ꝙ in sanitate. Secunda causa est: qm̃ dicit Gal. sup apho
rismos: filij huius tēporis omnes sunt gulosi: vnde indebi
te se regunt τ se exponunt illicitis τ gulositatibus infinitis:
τ propter hoc vrina non potest esse certum signū in ipsis: q:
tunc natura seu calor naturalis nō bene se habet: sed in egri
tudine homines se regunt ƒm preceptuз medici ordinate:
et propter hoc melius apparet ibi operatio caloris natura
lis supra vrinā ꝙ in sanis: τ ꝓpter hoc vrina certius signum
est in sanitate ꝙ in egritudine. Per iam dicta patet solutio
ad argumēta: τ primo ad primū: q: lz calor in sanitate sit for
tior: verūtñ q: sani indebito mō se regunt. Jterū q: ibi non
reperiunť debite conditiōes que exiguнť ad certuз iudiciū
vrine: propter hoc non est certum signū in sanis. Ad secun
dum iam patet solutio: q: enī in egritudine natura stimulať
a materia morbi: propter hoc melius imprimit actionē suaз
in vrinā: sed non sic in sanitate cum debito modo se regant
sani.

¶ Tertio queritur vtrū per vrinā deueniamus in co
gnitionem speciei morbi: τ hoc est querere quando videmꝰ
vrinam possumus vere cognoscere ꝙ patiatur tertianā vel
huiusmodi. Et videtur ꝙ sic: q: facilius est discernere inter
species diuersorū morborum ꝙ inter species eiusdē morbi:
sed per vrinā discernimus inter species eiusdē morbi: vtpo
te inter tres species ethice: ergo multomagis per vrinā po
terimus discernere inter species diuersor̃ morborum: ergo
per vrinam possumus deuenire in cognitionē speciei mor
bi. Jtem dicit Hippocra. in quarta particula aphorismorū.
Quibus in febribꝰ vrine conturbate τ velut subiugaliū his
capitis dolores aut adsunt aut aderunt: ergo ƒm Hippo.
videtur ꝙ per vrinam possumus deuenire in cognitione spe
cierum morbi. Jtem dicit ysaac in libro isto: τ etiaз hoc vult
Egidius: ꝙ in acuta egritudine vrina existens alba precedē
te rubea significat frenesim: et hoc ergo innuit ꝙ per vrinā
possumus deuenire in cognitionē specierum morbi. Jtem
dicit ysaac ꝙ q̃litates actiue dāt colorē: passiue do subam in
vrina: sed ois morbus vel ois species morbi vel ab actiuis
vł a passiuis depēdet: ḡ ois species morbi cognoscitur ꝑ vri
nam. hoc argumētū est valde sophisticū. Cōtra illud qđ vnū
τ idē manet in diuersis morbis: non est signum deueniendi
in cognitionē diuersarum specierum morbi: sed vrina ma
net vna τ eadem in diuersis morbis: q: eadem vrina diuer
sos morbos representat: ergo per vrinam nō possumus de
uenire in cognitionem diuersarum specierum morbi. Jtem
hoc idem vult Gerardus in glosis. τ hoc concedo. Unde di
co ꝙ per vrinam quātum est de se non possumus deuenire
in cognitionē diuersarum specieruз morbi: nisi habeat alia
signa: vt egestiones: sputa: sinthomata: indicium patiētis:
vnde vrina principaliter attestatur supra materiam morbi
τ non supra speciem morbi. ¶ Ad primum argumentū in
contrarium dicendū ꝙ tu supponis falsum: quia per vrinam
non discernimus inter tres species ethice: nisi habeamus
alia signa cum hoc: vnde licet vrina sit oleagina in ethica:
verūtamen non propter hoc dicemus si videamus vrinam
oleaginam ꝙ patiens sit ethicus: quia talis vrina potest ap
parere in alijs morbis ꝙ in ethica: vtpote in vlceratione re
num τc. vt dicit Egidius. Per hoc idem patet solutio ad
secundum argumentum: τ eodem modo est dicendum. Ad
tertium argumentum sophisticuз qđ obijcis ꝙ actiue dant
colorem: passiue substantiam: dicendum ꝙ actiue τ passiue
non dant colorem nec substantiā nisi per materiam morbi:
vnde attestantur principaliter materie morbi.

¶ Quarto
queritur vtrum vrina descindatur a materia nutrimenti vel
a materia morbi: et loquor de vrina in egris. Et videtur ꝙ
non descindatur a materia morbi: immo a materia nutrimē
ti: quia dicit ysaac superius ꝙ vrina est superfluitas sangui
nis τ aliorum humorum: sed sanguis τ alij humores descin
duntur a materia nutrimenti: ergo τ vrina cum sit eorum
superfluitas a materia nutrimenti descindetur. Jtem vri
na in venis generatur: vnde attestatur ei a quo descinditur
vt a materia intra venas: sed materia morbi quandoqз est
extra venas: ergo non descindetur a materia morbi. Jn cō
trariū est auctor in littera: qui dicit ꝙ vrina maximaз habet
in morbis significationē: τ Gerar. exponit. i. supra materiā
morbi: lz ñ hз significationē supra materiā morbi a materia

morbi descendet: ergo ꝛc. Itē in diuersis morbis videmus
diuersos colores fm exigentiā materie morbi: vt in morbo
phlegmatico videmus vrinā albā ꝛ hmoi: sed hoc non esset
nisi vrina descenderet a materia morbi: ergo descendit a ma
teria morbi. Ad hoc dicendū ꝙ vrina descindit ab vtraqꝫ ma
teria tam nutrimēti ꝙ morbi. Ad primū argumentū in ꝯm̄
qd obijcit ꝙ vrina descindat a sanguine: ꝛ alijs humoribꝰ: ꝛ
sanguis ꝛ alij humores sunt materia nutrimēti ꝛ non mor
bi: dico ꝙ falsum est: imo sunt materia morbi qn̄ sunt in sta
ta innaturali ita bene sicut sunt materia nutrimēti qn̄ sunt
in statu naturali. Ad secundū dicendum ꝙ vrina descindat a
materia morbi intra venas: et tu obijcis materia morbi qn̄
cōtinet extra venas: dicendū ꝙ illi materie nō principaliter
attestatur: imo principaliter materie intra venas. Uel dicē
dum ꝙ vrina deportat cum sanguine ad omnia mēbra cor
poris vt faciat penetrare: vnde omnibus mēbris attestat: ꝛ
in reditu suo ad epar defert secum hypostasim: ꝛ ꝓpter hoc
potest ita attestari materie morbi extra venas existēti sicut
intra. Et sic patet solutio quesitorum.

Quarta particula de iuuamēto: vel nocumento: vel neutro vrine.

Urine exitus triplicat in suis significationi
bus. Uel em̄ iuuatiuus: siue nocitiuus: seu
neutrū. Iuuat autē duobus modis. vel em̄
cū ad multitudinē humorū in corpore adu
natorū expellendā natura cōfortatur per vrinā. Uel
cum ad humores corruptos ꝛ putrefactos a natura
dissoluendos: ꝛ a corpore cū vrina expellendos. Sed
differunt hec duo: qꝛ primū in quantitate est multū:
ꝛ abundantissimū: in qualitate ꝟo bonū est: cū neqꝫ
pessimū sit: neqꝫ putrefactū. Secundū in qualitate
est pessimū: fetidū: ꝛ putrefactū: sed in quantitate est
laudabile: cum inter multū ꝛ paucū mediocre sit in
liquore. Similiter nocumentū vrine est duplex: cum
aliqn̄ dura exeat ꝛ laboriosa implens vesicam ꝛ gra
uans ꝛ molestās. Aliqn̄ multa ꝛ spissa: vt humecta
tionē corporis substantialē finiat: mēbra dissoluat: vt
virtus deficiat. Nocumētū triplex est: vel ex qua
litate sua: vel ex acumine ꝛ calore humores coleri
cos cū ipsa descendētes: ꝛ eā incendētes significāt:
vl' ex salsitate ꝛ sua incisiōe humores phlegmaticos
incidēte: vl' ex sua aciditate pungēte phlegma acidū
portendēte. Neutrū in duo diuidit: vel qꝛ cū cor
pus humorꝫ corruptorꝫ siue nocitiuorꝫ abundātia ca
reat: quos natura expellere cū vrina oporteat: ꝛ nul
lum aliud fuit iuuamentū ipsiꝰ: nisi nature actus soli
tus: vel qꝛ si exire suū non multū sit: neqꝫ ita spissum
vt corpus ꝯsumat humectandū: neqꝫ adeo durū ꝛ la
boriosum sit: vt implens vesicā grauet eam: neqꝫ ita
mutabilis sit in qualitate sua vt fiat calida: salsa: vel
acida: in egressione sua nulla facit nocumēta. vn̄ hip.
in epidi. Urina naturalis est ꝛ sana: cum facile ꝛ sine
dolore exeat: ꝛ sine ardore ꝛ putrediē ꝛ fetore ꝛ min
gens sentit suauitatē atqꝫ delectationē. Uoluit autē
Hippo. intelligi: qꝛ facilitas exeundi: eam liberā esse
significat ab humoribus malis: fetor ablatus corpus
significat mundatū de corruptis ꝛ putridis humori
bus. Delectatio mingēdi mōstrat perfectionē actio
nis naturalis.

Superius determinauit auctor significationem vrine in
subam. put vrina attestat materie intra venas. Hic determi
nat de exitu vrine. Et diuiditur pars ista in duas. In prima
diuidit exitū vrine. In secūda de mēbris diuidētibus agit.
secunda ibi: Iuuat autem duobus modis. ꝛ ista secunda di
uiditur in tres. In prima determinat de exitu iuuatiuo. In
secunda de exitu nocitiuo: ibi: Similiter nocumentū vrine.
In tertia de exitu neutro: ibi: Neutrū in duo. Prima diui
ditur in duas. In prima ponit duos exitꝰ iuuatiuos. In se
cūda ponit differentiā inter illos: ibi: Differūt hec duo. Il
la pars ī qua determinat de exitu nocitiuo diuidit in duas.
In prima ꝓcedit gn̄aliter. In secūda specialiter. secūda ibi:
Nocumentū triplex est. Illa pars in qua determinat de exi
tu neutro diuidit in duas. In prima ꝓponit qd intēdit. In
secunda cōfirmat ipsum ꝓpositū per auctoritatē Hippo. se
cunda ibi: Unde Hippo. in epid. Hec est diuisio ꝛ senten
tia lectionis in generali.

Hic restāt tria de lectione ꝓcedēti dubitāda. Primū est
vtrū vrina habeat certā significationē in morbo imateriali:
sicut hꝫ in morbo materiali. Et vr ꝙ non: qꝛ in ꝓncipio ꝓce
dētis lectiōis dicit ysa. ꝙ vrina maximā hꝫ significationē in
morbis in decoctione fecis: cum ḡ in morbo immateriali nō
sit fex: videtur ꝙ vrina nō habeat certā significationē in mor
bo immateriali. Item dicit superius ꝙ vrina laudabilis non
est certum signū ad salutē quādo materia est extra vasa: cū
ergo in morbo imateriali materia sit extra venas vt in ephi
mera ꝛ hmoi: videt ꝙ vrina nō habebit certā significationē
in morbo immateriali. Contra dicit superius ꝙ vrina in mor
bis representat quantitatē actionis nature: sed quantitas
actiōis nature pōt apparere ita in morbo immateriali: sicut
ꝛ in materiali: qꝛ sicut in morbo materiali natura impeditur
propter materiā morbi qn̄ ita in morbo immateriali natura
potest impediri siue debilitari ꝓpter malā cōplexionē siue a
mala cōplexione frigida vel calida: ergo ꝛc. Itē per vrinam
deuenimus in cognitionē calefactionis epatis que est imma
terialis ꝛ in cognitionē ephimere ꝛ ethice q̄ sunt morbi im
materiales loquendo de materia ex qua: ergo vrina certam
significationē habet in morbo immateriali. Ad hoc dicendū
ꝙ vrina certā significationē habet in morbo materiali ꝛ ima
teriali: sed plus in morbo materiali vt dicit Gerardus: quia
principaliter attestat materie intra venas. vnde dicit Gerar
dus ꝙ maximā habet significationē in morbis materialibꝰ:
ꝛ aliquā in morbis imaterialibꝰ. Per hoc ptꝫ solutio ad pri
mum: qm̄ auctor per hoc qd dicit ꝙ habet maximā significa
tionem in morbis materialibꝰ nō excludit quin habeat ali
quam in morbis immaterialibꝰ. Ad scđm argumentū dicen
dum ꝙ qn̄ auctor dicit superius ꝙ vrina laudabilis non est
certum signū salutis qn̄ materia est extra: ipse cōparat vrinā
laudabilē ad illaudabilē qn̄ materia est extra: vn̄ bene verū
est ꝙ vrina laudabilis nō est certū signū salutis qn̄ materia
est extra: qꝛ lꝫ decoctio sit bona intra: tn̄ pōt deficere extra:
vn̄ non dicit simpliciter ꝙ vrina laudabilis sit certū signū sa
lutis qn̄ materia est extra: non dicit hoc simpliciter: sed ꝑ cō
parationem ad vrinā illaudabilē qn̄ materia simpliciter est
extra: qꝛ vrina illaudabilis est certū signum mortis qn̄ mate
ria est extra: qꝛ significat defectū digestionis extra venas: et
si est defectus digestiōis extra: ergo ꝛ in loco coctiōis intra.
Uel dicendū ꝙ illud argumentū non cōcludit in morbo im
materiali: vrina nō significat supra digestionē materie mor
bi: cum ibi non sit materia: sed supra digestionē morbi. Sed
in morbo materiali de quo ꝓcedit argumētū illud: vrina at
testatur supra digestionē materie morbi vel indigestionem.

Scđo querit super hoc qd dicit auctor in lectiōe ꝓceden
ti: ꝙ vrina laudabilis nō est certum signū salutis in morbis
extra venas: sed vrina illaudabilis in morbis extra est certū
signū mortis. Et ꝓpter hoc querit vtrū vrina laudabilis in
morbis extra venas sit certū signū salutis: sicut illaudabilis
est certuꝫ signū mortis. Et videt ꝙ sic: qꝛ dicit Ga. in tegni:
ꝙ orta a principijs attestant virtuti ꝛ vicio principiorū: cū
ergo vrina laudabilis ꝛ illaudabilis sint orta ab actiōe calo
ris naturalis supra materiā morbi: qua rōne illaudabil' erit
certū signū mortis in morbis extra venas: eadē rōne vrina
laudabilis erit certum signū salutis in morbis extra venas.
Itē dicit Hippocra. in pronosticis: ꝙ in febribus idem est
terminus ad bonum ꝛ ad malum: vnde si in quarta die ap

pareāt signa digestionis: ⁊ debent creticare in septima die: tunc in septima creticabit ⁊ ad bonum. Si vo in quarta die appareant similiter signa indigestionis: creticabit in septima ⁊ ad malū debeat creticare: ergo similiter idē potest esse signum ad bonum ⁊ ad malū sub contrariis dispositionib⁹: qua ergo ratione vrina illaudabilis est certum signum mortis in morbis extra venas: eadem ratione vrina laudabilis erit certū signū salutis in morbis extra. In cōtrariū est ysa: in littera precedēti dicens ꝙ vrina laudabilis in morbis extra venas non est certum signū salutis: sed illaudabilis est certum signum mortis. Hoc idē probat per suam rationem quā ponit in littera: q: arescente radice necesse est arescere ramum: sed vrina illaudabilis extra venas significat defectū digestionis intra: ⁊ ita est certū signum mortis: sed vrina laudabilis extra venas: licet significet bonā digestionē intra venas vbi est radix digestiōis: nō ppter hoc necesse est ꝙ sit bona digestio extra: imo pōt esse bona digestio intra: ⁊ tñ deficiet extra: ⁊ ppter hoc vrina laudabilis in morbis extra venas nō est certū signū salutis sicut vrina illaudabilis est certum signū mortis. ⁊ hoc ↄcedo cū ysaac. Ad primū argumētum in cōtrariū dicēdū ꝙ virtus ⁊ vitiū in ortis a principiis pōt esse duplex: aut naturale: aut acquisitū: ⁊ appello virtutem naturalē ⁊ viciū naturale q̄ insunt naturaliter a prima generatione. Verbi grā. Si cerebrū naturalr sit debito modo dispositū: vt dicit Gal. in tegni. necesse est neruos ⁊ nucham ⁊ oīa orta ab hmōi principio qđ est cerebrū: esse bene disposita ⁊ bñ se habere naturaliter: ⁊ si male sit dispositū illud principiū naturaliter: ⁊ oīa orta ab eo male se habebūt ⁊ ecōuerso: ⁊ sic loquit Gal. Et appello virtutē acquisitam vel viciū acquisitū qđ non inest naturaliter a prima generatione: sed ex acquisitiōe. Verbi gratia. Si viciū sit modo in oculo qui oritur a cerebro tanq̄ a principio: ⁊ illud viciū sit acquisitū: vt a mala materia cholerica: vel a casu: vel ab aliquo alio extrinseco: non op; ꝙ illud vicium sit in cerebro. i. ꝙ cerebrū habeat illud viciū: ⁊ hoc modo loquēdo virtus ⁊ vicium ortorum a principiis nō attestant principio: ⁊ de hoc nō intelligit Gal. Similiter est a parte ista: ꝙ licet vrina illaudabilis in morbis extra sit certū signū ad mortē: q: significat defectū coctiōis intra: ꝙ vrina laudabilis extra sit certū signū salutis: q: coctio bene pōt se habere intra ⁊ deficere extra. Ad scdm argumentū dicendū ꝙ verū est ꝙ idem pōt esse signum ad bonū ⁊ ad malū sub cōtrariis dispositionib⁹: tñ in illis que significant per se sicut qñ materia est intra venas: q: vrina significat per se supra materiā intra venas: et q: in morbis extra venas vrina non significat p se supra materiā morbi extra: imo per accidēs: q: vrina significat super materiam extra venas per defectū digestionis intra: propter hoc non valet illud argumentū. ¶ Tertio querit super hoc qđ dicit ysaac recitādo Hippocratē dicētem ꝙ ipse Hippo. vidit quandā mulierē ylion vel yliacā passionē habentē: cuius vrina fuit grossa ⁊ cruda: vnde mortē ei indicauit: ⁊ mortua fuit post tertiū diem. Et ppter hoc est questio: vtrū in yliaca passione vrina grossa ⁊ cruda apparens sit signum mortis. et videt ꝙ nō: q: de bonitate signi est ꝙ representet signatum eo modo quo est: sed yliaca passio ⁊ colica similiter vt plurimū causant ex phlegmate crudo: ergo vrina cum sit signum: debet representare yliacā sub colore conueniēte materie phlegmatice crude: sed in phlegmatica materia cruda vrina d; esse grossa ⁊ cruda: g in yliaca passione vrina apparens: siue veniens grossa ⁊ cruda non est signū mortis. Itē dicit Auicen. ꝙ vrina variatur qñq; a materia morbi: qñq; a membro in quo illa materia cōtinetur: sed materia yliace passionis vt plurimū est phlegma qđ est frigidū: ⁊ membrū continens hmōi materiā yliace sunt intestina que sunt frigida: ergo cū vrina debeat variari a materia morbi ⁊ a mēbro: ⁊ vtraq; sunt frigida: ppterea vrina in yliaca passione debet habere siue representare colorem ⁊ substantiā frigidā: hmōi est color albus ⁊ grossa suba ⁊ cruda: ergo vrina alba: grossa ⁊ cruda in yliaca passione non est certum signū mortis. In cōtrariū est Hippo. hoc verificās in littera vt dictum est. Item vrina illa in yliaca passione apparens que significat pessimitatē ⁊ virtutē prostratā ⁊ defectā in illa passione: talis vrina pessima est: sed vrina grossa: alba ⁊ cruda in yliaca apparens est hmōi: ergo est pessima ⁊ mortis significatiua. Probatio minoris: q: dicit Auicen. ꝙ vrina tingit pluribus de causis: q: inter illas dicit ꝙ vrina quandoq; tingitur propter dolorē nimiū: cum ergo in yliaca passione dolor sit nimius ⁊ quasi vltimatus: ibi debet esse vrina tincta. Si ergo appareat alba: grossa ⁊ cruda: significabit virtutē esse pstratam: ⁊ pre nimio dolore mortificantē dolorē non sentientem: tamen cum in se habeat causam doloris: ergo talis vrina in yliaca passione pessima est: quia dicit Hippo. in apho. Quicunq; dolētes aliquid corporis plurimū dolorē non sentiunt: his mens egrotat: ergo talis vrina in yliaca passione est pessima. quod ↄcedo. Una causa est: que dicta est iam: q: propter dolorē nimiū ⁊ humorum motionē debet ibi vrina esse tincta. Scda cā est: q: in yliaca passione ibi est oppilatio: vñ cholera iuuatiua a felle nō ad intestina transmissa ad fortificandū expulsiuā intestinorū non pōt trāsire propter oppilationem: ⁊ tunc redit ad epar: ⁊ debet tingere vrinā in epate generatā. Si ergo vrina non tingatur ab illa cholera: immo remanet alba ⁊ cruda: signum est ꝙ natura prostrata est pre nimio dolore ⁊ defecta non potēs vrinā tingere a cholera digerendo: vel cū cholera permiscendo. Tertia causa est: quia vt dictū est generatio vrine est intra venas: ⁊ hoc dicit ysaac superius: debet ergo bene digeri: q: ibi viget fortitudo digestionis vrine. Si ergo ibi nō digerat: immo sit alba ⁊ cruda: tunc signū est ꝙ tantus est defectus digestiōis intra ꝙ nocumentū redūdat extra: vnde tātus est dolor extra ꝙ membra ledunt intra: nec possunt perficere suas operationes cū sint prostrata pre nimio dolore: ⁊ hoc est pessimū: ⁊ propter hoc talis vrina alba ⁊c. est signū mortis in yliaca: ⁊ hoc modo intelligit Hippo. ⁊ propter hoc mortem pronosticauit in yliaca passione per talē vrinā. Per hoc patet solutio ad argumēta in contrarium: q: licet materia colice ⁊ yliace sit phlegmatica: ⁊ q̄uis in mēbro frigido cōtineat: tñ hoc nō debet impedire tinctionē vrine: ⁊ si impediatur tinctio hoc est propter predictas causas tres: ⁊ propter hoc vrina alba ⁊ cruda ⁊ grossa in yliaca est signum mortale.

¶ Postea restant quattuor de presenti lectione inquirenda. Et primo queritur vtrum medicus debeat determinare de exitu vrine: ⁊ videtur ꝙ nō: q: sicut vrina est superfluitas secūde digestiue: ita egestio prime ⁊ sputū: sed medicus nō determinat de exitu sputi vel egestionis: ergo nec de exitu vrine. Item medicus non determinat de vrina nisi inquantum vrina est signū medico: sed exitus vrine non est signum medico: q: vix aut nunq̄ percipit exitum vrine infirmi: ergo non debet de exitu vrine determinare. In contrariū est auctor in presenti lectione determinās de exitu vrine: sed hoc non faceret nisi ad eum pertineret: ergo ad eū pertinet determinare de exitu vrine. quod cōcedo. Ad primū argumentum respondeo per interemptionē: qm̄ auctores determinant de exitu egestiōis: vnde dicit Hippo. in pricipio aphorismorū. In perturbationibus ventris ex vomitib⁹ qui spōte fiunt: siquidem qualia oportet purgari purgent ⁊c. Itē auctores determinant de exitu sputi: vnde dicunt ꝙ si sputum sit albū iunctū ⁊ facile exiens in vnica tussi ⁊c. bonū est signum in pleuresi: vnde tu supponis falsum. Ad scdm dicēdum ꝙ exitus vrine est signū infirmo per se: q: quādoq; sentit punctionē ⁊ morsurā in exitu vrine: est autē signū medico per accidens. i. per indiciū patientis: vnde medicus deuenit in cognitionē exitus vrine per indiciū patientis: q: petit ab eo vtrum habeat arsurā ⁊ punctionem in emittendo vrinam ⁊c. ¶ Scdo querit de exitu iuuatiuo: ⁊ videtur ꝙ oīs vrine exit⁹ sit iuuatiuus: q: quelibet virtus delectat in sua operatione: ergo virtus expulsiua vesice delectabit in sua operatione: sed sua operatio est expulsio: ergo delectat expulsione. i. in exitu: sed omne delectans iuuat: ergo omnis exitus vrine est iuuatiuus. Item retentio cuius est nociua eius euacuatio est iuuatiua: sed retentio vrine est nociua: q: maxime nocet: ergo eius emissio seu exitus erit iuuatiuus: nullus ergo exitus vrine erit nociuus. In contrariū est auctor: dicens ꝙ vrine exitus triplicat: quidā est exitus vrine iuuatiuus: quidā nociuus: quidā neuter. Itē ille exit⁹ vrine

est nocitiuus qui dolorē inducit in exitu: sed vrina q̄nq̄ pūgit τ mordicat in emittēdo: ergo exitus talis vrine est nocitiuus: nō ergo omnis exit⁹ vrine est iuuatiuus. q̄d ꝯcedo. Ad primū argumentū dico ꝙ verū est ꝙ oīs virt⁹ naturaľr operans nō impedita delectat̄ in sua opatione: sed nō sic est in expulsiua vrine: qm̄ impedit̄ natura in exitu ꝑpter mordicationē τ pūctionē: τ ꝑpter hoc nō valet illud argumētū. Ad scōm argumentū dicendū ꝙ exitus vrine cuiuslibet vľ est in facto esse vel in fieri exitus: vn̄ lʒ exitus vrine in facto esse sit iuuatiu⁹: qm̄ expellit̄ materia nocitiua: verūtn̄ est nocitiu⁹ in fieri. i. dū exit: q: pūgit τ mordicat τc. ¶ Tertio querit̄ de exitu nocitiuo τ arguo sic. Si vnū oppositoꝝ dr̄ multipliciter τ reliquum: sed exitus iuuatiuus τ nocitiu⁹ sunt oppositi: ergo si vnū dr̄ multipliciter τ reliquū: τ si vnū non dicit̄ multipliciter: nec reliquū: sed iuuatiu⁹ exitus est duplex: g̃ τ nocitiuus duplex: nō ergo triplex. In cōtrariū est auctor in l'ra dicens ꝙ nocitiuus est triplex. ¶ Iuxta hoc quero cū dicat in l'ra ꝙ exitus nocitiuus fit per cōmixtionē cholere et phlegmatis cū vrina: q̄re nō dicat ꝙ fit exitus nocitiuus ꝑ cōmixtionē sanguinis τ melancholie cū vrina. Itē quero cū sint quinq̄ species phlegmatis scʒ phlegma dulce: salsum: insipidū: acre τ vitreū. quare tāgit tm̄ duas spēs phlegmatis in exitu nocitiuo vrine. s. phlegma salsum: τ acre: τ nō tāgit alias species. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ nocitiuū τ iuuatiuū se habēt sicut bonū τ malū: vn̄ sicut bonum vno modo: malum aūt multifariā: sic iuuatiuus exit⁹ duob⁹ modis: nocitiuus ṽo plurib⁹. Uel dicēdū ꝙ facilius est destruere q̄ cōstruere: τ q: iuuatiuus exitus est quasi ꝯstructiuus: nocitiuus ṽo sicut destructiu⁹: ꝑpter hoc nocitiu⁹ pōt dici plurib⁹ modis q̄ iuuatiuus. Uel dicendū ꝙ si vnū oppositorum dr̄ multipľr τ reliquum: verū est in gn̄e: τ ꝑpter hoc dicit supra in principio lectiōis: ꝙ nocitiuus dr̄ sicut iuuatiuus: sed ista ꝑpositio nō tenet in oppositis i specie: vn̄ feb. τ ophthalmie nihil est contrariū: vt dicit p̄hus in topi. verū est in specie: sed in gn̄e cōtrariū habet: q: omī egritudini cōtrariat̄ sanitas in gn̄e: τ sic est ibi. Nam lʒ iuuatiuus nō dicatur nisi dupľr: tn̄ nocitiu⁹ pōt dici tripľr. ¶ Ad scōm q̄situ dicēdū ꝙ ipse nō enumerat nisi humores illos q̄ faciūt arsuram τ punctionē in exitu: τ hoc per cōmixtionē sui cū vrina: τ q: sanguis cum sit calidus τ humidus τ amicus nature vt dicit Constantinus τ ysaac: non facit punctionem. Iterū melācholia nō facit punctionē: q: est in pauca quantitate in corpe. Iterū est grossa: τ nō pōt ꝑpter grossiciē suā permisceri cū vrina: τ ꝑpter hoc nō dicat hoc de melancholia τ sanguine cū non faciāt punctionē in exitu vrine. ¶ Ad tertiū quesitū dicēdū ꝙ phlegma acre τ salsum habent inducere punctionē per admixtionē sui cū vrina: τ ꝑpter hoc tangit istas duas species phlegmatis in exitu nocitiuo: τ nō alias species cū nō habeāt punctionē gn̄are. ¶ Ultimo querit̄ de exitu neutro: τ videt̄ ꝙ non differat a iuuatiuo: q: exit⁹ neuter est qn̄ humores non peccāt in corpore: nec q̄titatiue: nec q̄litatiue: vt dicit: sʒ in exitu iuuatiuo humores nō peccant: nec qualitatiue: nec quantitatiue: g̃ neuter non differt a iuuatiuo: nec ecōuerso. Itē exit⁹ iuuatiu⁹ est ille qui delectat: sed exit⁹ neuter vbi humores non peccāt sui qualitate nec sui q̄titate delectat: ergo nō est neuter: imo est iuuatiuus. Ad hoc dicēdū ꝙ exit⁹ iuuatiuus τ neuter differūt: q: in iuuatiuo exitu est duplex delectatio. Una q: res nocitiue expellunt̄. Et alia q: res nocitiue expellunt̄ ita ꝙ nō inducant aliquā lesionē in exitu: sed in neutro exitu nō est nisi vnica delectatio: q: materia expellit̄ q̄ non multū nocebat. Itē adhuc differūt: q: lʒ in vtroq̄ fit delectatio: tn̄ est maior delectatio i exitu iuuatiuo q̄ in neutro. Et tu obiicies ꝯtra: q: exit⁹ iuuatiu⁹ est naturał: q: expellunt̄ materie corrupte neuter ṽo est innaturalis: q: res naturales expellunt̄: q̄ nec peccant qualitate nec q̄titate: ergo maior delectatio erit in exitu neutro q̄ in iuuatiuo. Dicendū ꝙ exitus iuuatiuus plus delectat q̄ neuter: q: maior delectatio est in exitu vel in expulsione materie corrupte que exit sine aliqua lesiōe quā inducūt: q̄ in exitu materie non corrupte: τ ꝑpter hoc maior est delectatio in exitu vrine iuuatiuo q̄ in neutro. Hec sunt que querebantur.

¶ De diuersitate vrine.

VRina trib⁹ modis diuersificat̄: in qualitate τ q̄ntitate: siue tpe. In q̄ntitate cū multa sit vel pauca: siue mediocris. Multa q̄tuor significat: vel actionē nature fʒ crisim: sicut in multitudine vrine in cretica die: ꝑ dissolutiones superfluoꝝ humoꝝ cū vrina expellendoꝝ: vel abūdantiā humoꝝ in corpe: quos genuit quies τ suauitas τ exercitioꝝ negligētia: vľ multitudo cibi τ pot⁹: siue q: cibus non in tpe suo: nec ex ordine sumit̄: vn̄ pueroꝝ vrina naturalis grossa est τ multa. Tertiū significatū est vacuitas humoꝝ corporis cū vrina: sicut sepe fit in cōsumptiōe corporis: cū deficiat calor naturalis in custodiēda mēbroꝝ humectatiōe substantiali. Unde hmōi vrina nimiū est pessima: q: timorē nunciat. Quartū ex defectiōe virtutis cōtētiue in renibus habite: τ appetitiue cōfortatione de extraneo calore cōplexiōi renū dominātē. Calor eīn in renib⁹ si cōfortatur: humectatio aque desiccat̄: τ cito trahit sibi q̄d bibit̄. Cū autē virtutē ꝯtētiuā inuenerit deficientē vel defectā in renib⁹: descēdit velociter: τ non diu ꝑmanet. Ideoq̄ hāc passionē habētes nō saturātur aqua: sicut videm⁹ i dyabete: quā heleni diarriā vrine vocāt: assimilantes actiōi circini actionē suā: ꝙ vn̄ incipit eodem circulando cito redit: vnde intelligit̄ q: aqua sicut intrīsecus intrat: similiter extra redeat sine mora: sicut eīn bibunt: itidem τ mingunt.

¶ De paucitate τ eius significatiōe s̄m q̄ntitatē.

PAucitas vrine vniuersaliter pessimitatē innuit morbi: q̄d duobus fit modis: vel ex defectiōe virtutis humiditatē sanguinis portātis ad renes: vel ꝑpter igneū calorē nimiū illam cōsumentē. Quia calor dn̄atur substantiali sanguinis humectationi: desiccās τ faciēs eam deficere: sicut in peracutis febribus que molestissime esse cōprobātur. Vn̄ hec species priori est molestior: sicut Ha. testatur. Parua inq̄t vrina in peracutis febribus est pessima: q: calorē febriū (vel febrile) significat: qui humectationē sanguinis substantialē finit: τ vrine instrumentū portēdit quasi mortificatū. Aliquando vrina abūdat τ minorat̄ ꝑpter duas cās supradictas: τ nō tātū malū significat: q: aliq̄n augmētatur ꝑpter paruū sudorē: τ egestionē eoꝝ q̄ a corpe dissoluunt̄: τ aliq̄n ex ipsoꝝ abūdantia minorat̄: superfluitas eīn corpis trib⁹ locis exit: cū digestioe: sudore: τ vrina: quoꝝ altero abundāte: alterū minuit̄. Si vrina crescat: egestio necesse est minuatur. Urina mediocris inter paucitatē τ multitudinē: tēperatā ostēdit corporis cōplexionē: τ virtutis in calore naturali temperantiā: τ s̄m cursum nature actionē.

¶ Quīta ꝑticula de q̄litate vri. τ ei⁹ significatioīb⁹.

IN qualitate q̄ttuor sunt modi: vel eīn ex odore: vel de sapore: vel de colore: vľ de liquore. De odore: vľ exteriori vel interiori. Exteriori sicut de cibis forte odorē habētibus: τ odorē vrine vīcētib⁹: sicut caulib⁹: sparagis: maratro: fenugreco: τ similib⁹. De interiori: vel acuto: quo humores incensiui τ cholerici significant̄: vel ex fetentib⁹ humorib⁹: vel ex cholera mixta cū vrina:

nō tñ incēſa. De ſapoꝛe: vł amaro: quo cholere rubee virtꝰ ⁊ ꝑeſcēſio eiꝰ cū vꝛina ſignificat̄: vel acido acidi phlegmatis ſignificatio: cui frigiditas ⁊ humiditas dñatur: vł ſalſo: quo ſalſi phlegmatis eſt deſignatio.

❡ Superiꝰ determinauit auctoꝛ ſignificationē vꝛine in generali. In parte iſta determinat auctoꝛ de ꝯditionibꝰ vꝛinā permutātibꝰ. ⁊ diuidit̄ hec pars in duas. In pꝛima diuidit. In ſcd̄a ꝓſequit̄. ſcd̄a ibi: In quātitate em̄ multa. ⁊ iſta ſcd̄a diuidit̄ in duas. In pᷓma diuerſificat vꝛinā penes quātitatē In ſcd̄a penes q̄litatē vꝛine in vꝛinā multā: paucā ⁊ mediocrem. In ſcd̄a de mēbꝛis diuidētibꝰ agit: ibi: Multa q̄ttuoꝛ ſignificat. ⁊ iſta ſcd̄a diuidit̄ in tres. In pᷓma determiat de vꝛina multa. In ſcd̄a de pauca: ibi: Paucitas vꝛine vł. In tertia de mediocri: ibi: Urina mediocris. Pꝛima iſtarū triū in q̄ttuoꝛ diuidit̄ ſm̄ q̄ttuoꝛ ſignificata vꝛi. multe. ſcd̄a ibi: Uel abūdātia humoꝝ. tertia ibi: Tertiū ſignificatū. quarta ibi: Quartū ex defectiōe. Tūc ſequit̄ illa pars in q̄ determiat de pauca vꝛina: ⁊ illa diuidit̄ ī duas. In pᷓma determiat de pauca vꝛina ꝓut eſt certū ſignū ad moꝛtē. In ſcd̄a ꝓut eſt ſignū nō certū ad moꝛtē. ſcd̄a ibi: Aliq̄n vꝛina minoꝛet̄. Pꝛīa diuiditur in duas: ſm̄ duo ſignificata pauce vꝛine: ſcd̄a ibi: Uel pꝛopter nimiū caloꝛē. ⁊ iſta ſcd̄a diuidit̄ in duas. In pꝛīa narrat. In ſcd̄a ꝯfirmat: ibi: Sicut Ga. teſtat̄. Illa ps in q̄ determiat de pauca vꝛina ꝓut eſt ſignū nō certū ad moꝛtē: ſilr diuidit̄ in duas. In pᷓma narrat. In ſcd̄a auctoꝛitate Hip. ꝯfirmat. ſcd̄a ibi: Un̄ hip. in aphoꝛiſmis. Tunc ſequitur illa pars in qua determinat de mediocri vꝛina: ⁊ illa ꝓpter ſui bꝛeuitatē nō diuidit̄: ſed poſtea ſequit̄ illa ps in qua diuerſificat vꝛinā penes q̄litatē: ⁊ illa diuidit̄ in duas. In pᷓma diuidit. In ſcd̄a de mēbꝛis diuidētibꝰ agit. ſcd̄a ibi: De odoꝛe ⁊c. ⁊ iſta ſcd̄a diuidit̄ in q̄ttuoꝛ. In pꝛīa determiat de odoꝛe. In ſcd̄a de ſapoꝛe: ibi: De ſapoꝛe ⁊c. In tertia de coloꝛe: ibi: Urine coloꝛ ⁊c. In q̄rta de liquoꝛe: ibi: Liquoꝛ vꝛine ⁊c. Due pꝛime ptes iſtaꝝ q̄ttuoꝛ vltimaꝝ ſunt de pn̄ti lectiōe cū alijs ſupꝛadictis. ⁊ ſic pꝫ ſn̄ia ⁊ diuiſio lectiōis in gn̄ali.

❡ Hic pᷓmo q̄rit̄ de q̄buſdā queſtionibꝰ q̄s Gerardus pꝛimo tāgit in gloſis ſuis: ⁊ eſt pꝛima q̄ſtio quare Auicē. tangit ſeptē cōditiōes vꝛinā diuerſificātes: iſte vͦo tñ tres. Item quare iſte nō facit capl̄ꝫ de diuerſitate a parte tp̄is cū pꝛius tetigerit tp̄s quare nō exequit̄ de tp̄e. Itē quare iſte enumerat ſapoꝛē inter ꝯditiōes vꝛine: Auicē. vͦo eū abijciat ⁊ tactum ſilr. ❡ Ad pꝛimū iſtoꝝ dicendū ꝙ auctoꝛ iſte cōpꝛehēdit ſub q̄litate coloꝛē: liquoꝛē: ⁊ hypoſtaſim: ⁊ ſpumā: Auic. vͦo nō: ⁊ ꝓpter hoc Auicē. ponit ſeptē: iſte nō. Ad ſcd̄m dicēdum ꝙ diuerſitas vꝛine a pte tp̄is ſatis appet ꝑ ea q̄ dicta ſunt in cap̄. de quātitate ⁊ q̄litate: ⁊ ꝓpter h̄ nō ꝓſequit̄ determiationē. Ad tertiū dicēdū ꝙ auicē. magꝭ curialis fuit q̄ yſaac: ⁊ ꝓpter hoc abijcit ſapoꝛē ⁊ tactū: q: maxima incurialitas eſt ſapoꝛare vꝛinā ⁊ ip̄am tāgere. Uel dicēdū ꝙ ip̄e fecit tractatū et lib. ſpecialē de vꝛina: ⁊ ꝓpter hoc tāgit oēs cōditiōes ipſam diuerſificātes: ſed Auicē. non facit de vꝛina libꝛum ſeparatum: ⁊ ꝓpter hoc nō tāgit: vel ipſas abijcit.

❡ Sed circa lectiōnē iſtā duo gn̄aliter dubitant̄. Pꝛimuꝫ eſt de quātitate vꝛine. Scd̄m de q̄litate. ❡ De pᷓmo querūtur tria. Pꝛimū eſt vtrū vꝛina plus multiplicat̄ in eſtate vel in hyeme: ⁊ videt̄ ꝙ ī eſtate: q: vꝛina rn̄det potui: egeſtio vͦo cibo: ſed potus maioꝛ eſt in eſtate: ḡ ⁊ vꝛina. Iteꝫ dicit in lr̄a ꝙ cā multitudinis vꝛine eſt ſupcalefactio renū: vñ ꝑ hoc innuit ꝙ caloꝛ eſt cā multitudinis vꝛine: ſed maioꝛ caloꝛ eſt in eſtate: q: caloꝛ cauſat maioꝛē ſitim: ⁊ ꝑ ꝯn̄s maioꝛē potū exigit q̄ in hyeme: ḡ vꝛina plus multiplicat̄ in eſtate q̄ in hyeme. Contrariū dicit in lr̄a ſuperiꝰ: ꝙ vna ſupfluitas augmētata diminuit reliquā: ſed ſudoꝛ cum ſit ſupfluitas plus augetur in eſtate q̄ in hyeme: ḡ vꝛina diminuet̄ in eſtate ⁊ augebit̄ in hyeme. Itē abundātia aquoſarū ſuperfluitatū in coꝛpoꝛe: vt dicit in lr̄a: eſt cauſa multitudinis vꝛine: ſꝫ hm̄ōi abundātia plus eſt in hyeme q̄ in eſtate: q: in hyeme rōne frigiditatis claudunt̄ poꝛi ⁊ hm̄ōi ſuperfluitates nō poſſunt exhalare ꝑ poꝛos: ḡ plus ī hyeme multiplicat̄ vꝛina q̄ ī eſtate: q: in eſtate poꝛi aperiunt̄ rōne caliditatis. qd̄ cōcedo ꝓpter iſtas duas cauſas. ❡ Ad pꝛimū argumentū dicēdum ꝙ lꝫ maioꝛ ſit potus in eſtate: veruntamē q: ſudoꝛ plus abundat in eſtate ꝓpter hoc diminuit̄ tunc vꝛina: q: illud qd̄ debuit tranſmitti ad veſicam emittit̄ per ſudoꝛeꝫ. Scd̄a cauſa eſt: q: lꝫ in eſtate ſit maioꝛ potus: verūtñ q: ibi eſt caloꝛ maximus qui ꝯſumit vꝛinā. Ad ſecundū dicendū ꝙ nō eſt ſimile de caloꝛe renū ⁊ de caloꝛe eſtatis: vnde nō ſolū a caloꝛe renum multiplicat̄ vꝛina: immo ibi eſt defectio virtutis contētiue ſimul: vt dicit in lr̄a: ſed lꝫ in eſtate ſit maioꝛ caloꝛ: nō tñ ibi deficit virtus contētiua. Uel dicendū ꝙ ſupcalefactio renum facit ad multitudinē vꝛine: ſꝫ ſupcalefactio ī toto coꝛpe non: imo ad minoꝛationē: vt patebit in ſubſequētibꝰ cuiuſmodi eſt in eſtate: q: in eſtate ſupercaleſit totū coꝛpus. Uel dicendū ꝙ calefactio mēbꝛoꝝ interioꝝ facit ad multitudinē vꝛine vt ſupcalefactio renū: ⁊ ſic loquit̄ in lr̄a: ⁊ nō ſupercaleſactio mēbꝛoꝝ exterioꝛū que ſit a caloꝛe ſolis in eſtate vel tēpoꝛis. ❡ Scd̄o querit̄ vtrū vētus boꝛealis facit ad multitudinē vꝛine: cum hoc innuat Auicē. ⁊ videt̄ ꝙ non: q: boreas cū ſit fri. ⁊ ſiccus mouet a circumferentia ad centrū: ſed virtus expulſiua vꝛine mouet motu cōtrario: vel a cētro ad circūferētiā: ergo vt videt̄ boꝛeas impedit exitū vꝛine: ⁊ ita minoꝛat vꝛinā ⁊ nō multiplicat. Item ſicut vꝛina eſt ſupfluitas ſecūde digeſtiue: ita egeſtio pꝛime: quā ḡ ratiōe boꝛeas impedit egeſtionē: ⁊ ita vꝛinā: ſed boꝛeas impedit exitū digeſtionis: vt dicit Hippo. q: cōſtipat ventrē: ergo ſilr diminuet vꝛinā. Itē vt dicit in lr̄a: abundātia humiditatū eſt cauſa multitudinis vꝛine: ſed boꝛeas deſiccat humiditates ratione ſue ſiccitatis: ergo diminuet vꝛinā. In ꝯtrariū eſt Auicē. qui dicit ꝙ boꝛeas facit ad multitudinē vꝛine. Itē hoc vult Hippo. in apho. q: dicit ꝙ boꝛeas ſtringit ventrē ⁊ augmētat vꝛinā. Itē om̄e qd̄ claudit poꝛos coꝛpoꝛis ⁊ retinet ſupfluitates in coꝛpoꝛe ne poſſint per poꝛos exhalari augmentat vꝛinā: ſed boꝛeas eſt hm̄ōi: q: ratiōe ſue frigiditatis claudit poꝛos: ⁊ retinet ſuperfluitates ne exhalēt ꝑ poꝛos. Iterum cōpꝛimit eas inferius: ḡ facit ad multitudinē vꝛine. Et hoc cōcedo ꝓpter iſtas ratiōes. Una cauſa eſt: q: ratiōe ſue frigiditatis claudit poꝛos vt dictū eſt. Scd̄a cauſa eſt: q: vꝛina continet̄ in veſica ⁊ boꝛeas ratiōe ſue frigiditatis cōpꝛimit veſicā: ⁊ facit eliquare vꝛinā: ſicut a ſpōgia ſubmerſa in aqua: ſi expꝛimat̄ poſtea diſtillat aqua. ❡ Ad pꝛimū argumentū in cōtrariū dicendū ꝙ verū eſt ꝙ boꝛeas per ſe repugnat expulſioni vꝛine vt tu obijcis: ſed tñ per accidēs iuuat: q: claudit poꝛos vt dictū eſt. Item cōpꝛimit veſicā ratione ſue frigiditatis. Per hoc pōt patere ſolo eiuſdē argumenti qd̄ cōiter ibi ſolet fieri: qd̄ eſt tale: ꝓuocantia vꝛinā ſunt calida diuretica vt feniculus: ſemen apij: petroſili. ⁊c. ſed boꝛeas eſt frigidus: ḡ nō ꝓuocabit. Et ſolutio huius eſt: ꝙ diuretica calida ꝓuocāt vꝛinā aperiēdo meatus vꝛinales: ſꝫ boꝛeas ꝓuocat vꝛinā ⁊ multiplicat eā claudēdo poꝛos ⁊ cōpꝛimendo veſicā. Ad ſcd̄m argumentū dicēdū ꝙ non eſt ſile de egeſtiōe ⁊ de vꝛina: q: egeſtio eſt coꝛpus durū ⁊ groſſuꝫ: vñ indiget largo meatu: cū ergo boꝛeas rōne ſue ſiccitatis deſiccet ⁊ ꝯſtringat meatū ani: ⁊ ita diminuit egeſtionē. Sꝫ vꝛina eſt liq̄da: vñ cū ꝑ cōpꝛeſſionē factā a frigiditate boꝛee in veſica ſtatim eliq̄t vꝛinā: nō ſic vͦo egeſtio: vt dictū eſt. Ad tertiū dicēdū ꝙ lꝫ boꝛeas ratiōe ſue ſiccitatis ꝯſumat humiditatē: tñ ratiōe ſue frigiditatis claudit poꝛos ⁊ cōpꝛimit veſicam: vnde plus facit ad multitudinē vꝛine ratiōe ſue frigiditatis: q̄ ad minoꝛationē ratione ſue ſiccitatis. ❡ Tertio querit̄ vtrū vꝛina multiplicet̄ ꝓpter caloꝛē interioꝛē. Et vr̄ ꝙ ſic: q: dicit in littera ꝙ caloꝛ renū eſt cauſa multitudinis vꝛine. In ꝯtrariū eſt in lr̄a parū poſtea: q: dicit ꝙ ꝓpter nimiū caloꝛem minoꝛatur vꝛina: quomodo eſt ergo ꝙ caloꝛ vnus interioꝛ eſt cauſa multitudinis ⁊ paucitatis vꝛine. Ad hoc dicendū ꝙ ſupcalefactio renū cū defectiōe v̓tutꝭ ꝯtētiue eſt cā multitudinis vꝛine vt ipſe dicit in lr̄a: q: ꝓpter nimiū caloꝛē renes attrahūt aquoſitatē: ⁊ ſtatim illā emittūt ꝑ veſicā: q: deficit virtus cōtentiua: vñ reddit cām de hoc manifeſte in lr̄a: ſed ſupcalefactio foꝛtis in toto coꝛpoꝛe eſt cauſa minoꝛationis vꝛine: q: illa aquoſitas ꝓ maxima parte cōſumit̄ ab illo caloꝛe ſupfluo ⁊ excedēti. Iteꝝ q̄n eſt ſupcalefactio ī toto coꝛpoꝛe: nō eſt defectio ꝯtentiue ſicut eſt in ſupcalefactiōe renū: ⁊ ſic loquit̄ auctoꝛ poſtea: ⁊ ꝓpter hoc ſupcalefactio renū eſt cauſa multitudinis vꝛine: ſed ſupercalefactio in toto coꝛpoꝛe eſt cauſa paucitatis: ⁊ hoc eſt poſſibile.

¶ Scđo principaliter querit̄ de odore vrine: q: dicit in lr̄a ꝙ sparagus: maratrū ⁊ caules comesti dāt odorē vrine. Et ꝓpter hoc q̄rit̄ vtrū cibi comesti possint dare odorē vrine. et videt̄ ꝙ non: q: dicit Gerardus qñ destruit̄ spēs rei destruit̄ operatio ꝯsequēs rē: sed hmōi herbe q̄ sunt cibi ī scđa digestiōe amiserūt suā speciē: q: in humores ꝯuertunt̄: ergo ⁊ opationē ꝯsequentē eas: sed sua opatio est dare odorē ergo nō possunt dare odorē vrine in scđa digestiōe vbi cū vrina permiscentur. Item Gal. in de simplici medicina ponit drīaȝ inter cibū ⁊ medicinā: ⁊ dicit ꝙ ꝓprietas cibi est pati ⁊ nō agere: nō ḡ debēt hmōi odorē vrine cū nō possint agere: imo pati. In ꝯtrariū est auctor in lr̄a: vt dictū est. Ad hoc soluit Gerard⁹ ⁊ dicit ꝙ hmōi bñ possunt dare vrine odorē Et tu obijcias hmōi amittūt suā speciē in scđa digestiua: dicēdum ꝙ nō oīno: vñ forte aliqua pars illaꝝ herbarū remāsit in ꝓpria specie q̄ permiscet̄ cū vrina: ⁊ dat vrine odorē. Vel dicēdū ꝙ nō oīno amittunt suā speciē in scđa digestiua: imo remanet ibi aliqđ vestigiū earū per qđ pñt vrine dare odorē: vt patet de sanguine ex lactuca gñato: q: lȝ ex lactuca gñet̄ sanguis in scđa digestiua ⁊ lactuca amiserit suā speciem: tñ adhuc in sanguine ex lactuca gñato remanet aliqđ vestigiuȝ lactuce: q: frigidior est semꝑ sanguis ex lactuca generatus sanguine gñato ex alio: sīlr est ibi. Vel dicendū ꝙ duplex est cōplexio in re: quedā formalis: ⁊ quedā magis materialis q̄ inest rei magis ab elemētis cōponētib⁹ eā. Dico ergo ꝙ cōplexio ista materialis nō cōsequit̄ cibū inquantū cibus: sed inquantū mixtū: vñ lȝ in scđa digestiua amittat cib⁹ suā formam qua est cibus: tñ adhuc ibi remanet cōplexio siue forma materialis q̄ inest ei ratiōe mixti: ⁊ ꝑ talē formā ibi remanentē pōt cibus hmōi dare odorē vrine. ⁊ istā solutionē videtur Auicē. innuere in capitulo de eo qđ comedit̄ ⁊ bibit̄: vñ illud argumentū ꝓcedit de specie rei formali: vñ bene verū est ꝙ cibus amittit illā in scđa digestiua: sȝ nō est verū de specie materiali. Vel dicendū ꝙ hmōi cibi in fieri digestionis. i. qñ nondū sunt ꝑfecte digesti: tūc nō amittūt suā speciē: ⁊ idō tunc possunt dare odorē vrine: sed quando sunt in facto esse digestionis: tūc amittūt suā speciē oīno: vñ tūc nō dāt. ⁊ primo mō loquit̄ auctor in lr̄a: ⁊ istam solutionē possum⁹ hr̄e a Ga. in de cōplexionib⁹ q̄ dicit ꝙ ex herbis: anetū: ruta: ⁊ calamentū sunt cibi ⁊ medicine. Per hoc pꝫ solō ad scđm argumentū: q: Ga. loquit̄ de cibo tm̄: vñ verū est ꝙ ꝓprietas cibi qui est cibus tm̄ est pati: ⁊ non agere: sed cibi medicinales bñ possunt agere: hmōi sunt sparagus: caules de quib⁹ loquit̄ in lr̄a: ⁊ ꝓpter hoc bñ possunt hmōi dare odorē vrine. ¶ Scđo q̄rit̄ vtrū ī hoīe tēperato vrina debeat eē magis fetida q̄ egestio: ⁊ videt̄ ꝙ sic: q: in hoīe est egestio magis fetida q̄ in alijs aīalib⁹: ⁊ hoc est q: ī stomacho hoīs fortior est calor segregās purū ab impuro: ergo a sīli ⁊ in epate hominis erit fortior calor segregās vrinā ab humorib⁹ q̄ in stomacho. Videt̄ ꝙ vrina cū generet̄ ⁊ segreget̄ ī epate sit magis fetida q̄ egestio q̄ segregat̄ in stomacho. Itē vult ysa. in dietis vniuersalibus: ⁊ Ga. in de simplici medicina ꝙ ad odorē fortē facit caliditas: cūȝ ergo fortior calor sit in epate vbi gñatur vrina q̄ in stomacho vbi gñatur egestio: videt̄ ꝙ vrina hoīs magis debeat esse fetida q̄ egestio. In ꝯtriuȝ est Auicē. dicēs ꝙ in hoīe egestio dȝ esse fetida ⁊ vrina grauis odoris. Itē vrina fetida in acutis morbis est malū signū: ḡ multomagis ī hoīe tēperato. Itē ex chilo gñat̄ egestio ī stomacho ex chimo vrina in epate: sed chilus magis est impur⁹ q̄ chim⁹: ḡ ⁊ egestio magis ē īpura ⁊ magis fetida q̄ vrina: qđ ꝯcedo. ¶ Ad primū argumentū dico ꝙ lȝ maior calor segregās sit ī epate: verūtñ q: chim⁹ ex quo gñat̄ ⁊ segregat̄ vrina: est magis purus q̄ chilus ex quo gñat̄ egestio: ꝓpter hoc minus fetet vrina q̄ egestio. Ad scđm argumentū dicendum ꝙ verū est ꝙ caliditas facit ad fortē odorē: nō tñ ꝓpter hoc sequit̄ ꝙ faciat ad odorē fetidū: vnde illud argumentū nō cōcludit: vnde caliditas facit ad odorē aromaticum. Vel dicēdū ꝙ lȝ in epate sit fortior calor: tamē nō est ibi materia impura sicut in stomacho: ⁊ ꝓpter hoc nō ita fetet vrina sicut egestio. ¶ Tertio q̄rit̄ sup hoc qđ dicit Auicē. ꝙ ī acutis morbis sit fetor in vrina ⁊ postea remoueat̄: hmōi remotio est signū mortale. Sed ꝯ dicit ysaac in lr̄a superi⁹ ꝙ ablatio fetoris ab vrina significat corpus esse mūdificatū a supfluitatib⁹ corruptis: sed hoc est bonū: ḡ ablatio fetoris ab vrina est bonū. Itē dicit Auicē. ꝙ in acutis fetor vrine est prauū: ḡ per locū ab oppositis remotio fetoris in acutis est bonū signum. Cōtrariū dicit Auicē. postea vt dictuȝ est. Preterea qñ in acutis primo est fetor in vrina postea remouet̄: signū est casus ⁊ debilitatis nature nō potētis ampli⁹ cōmouere humores putridos: nec cū vrina ꝯmiscere: sed h̄ est pessimū in acutis: ḡ ⁊c. qđ cōcedo. Tamē dicendū ꝙ illa remotio fetoris in acutis pōt esse ex vi nature q̄ expulit totā materiam corruptā a corpe: ⁊ rediit sanitas: ⁊ talis remotio est bonū signū in acutis: ⁊ hoc mō ꝓcedit primū argumētū. Vel pōt remoueri fetor in acutis ab vrina ꝓpter casum virtutis non potētis amplius cōmouere humores: ⁊ tūc est pessimū: ⁊ sic loquit̄ Auicē. ⁊ ꝓpter hoc dicit Auicē. ꝙ est pessimū nisi post redeat sanitas. Per iā dicta pꝫ solutio ad scđꝫ argumētū: qm̄ lȝ fetor ī vrina sit prauū signū in acutis: q: significat abūdantiā humoꝝ corruptoꝝ in corpe: nō tñ ꝓpter hoc eius remotio est bona: q: pōt remoueri ꝓpter casum virtutis mortificate vt dictū est. ¶ Ultimo querit̄ sup hoc qđ dicit in fine lectiōis ꝙ in phlegmate accidit frigiditas ⁊ humiditas dominatur: sed ꝯ sapor acidus siue acetosus attestat̄ caliditati ⁊ siccitati: vt dicit in dietis vniuer. ḡ nō erit fri. ⁊ hu. Et dicendū ꝙ actualiter phlegma aciduȝ est ca. ⁊ sic. tñ accidētalr pōt esse fri. ⁊ hu. Vel dicēdū ꝙ quantū ad propriā cōplexionem est cali. ⁊ sic. tamen ab acquisitione pōt esse fri. ⁊ hu. ⁊ sic loquitur ysaac in littera. hec sunt que querebantur.

¶ De colore vrine et eius diuisione.

Urine color gñaliter diuidit̄ in duo. vel enī naturalis est: vel non naturalis. Naturalis est tēperatus mediocris inter colores quattuor humoꝝ: neq; sibi dn̄antur singulorum colorū qualitates: a suo tēperamēto cum eijcientes. Iste color est mediocris inter citrinū ⁊ igneū. Citrinus enī color designat naturā in vrina cōpleuisse coctionē suā: ⁊ de substātia cholere sibi miscuisse quātitatē tēperatā. Igne⁹ ostēdit vrinā commixtā aquositati ⁊ sanguinis pulchritudini. Vñ ambo hi colores mediocritati sunt vicinātes. ⁊ tēꝑamēto ꝓpter actionis caloris naturalis ꝯtutē: ⁊ eoꝝ iter vtrasq; extremitates colorū. s. albi ⁊ nigri mediocritatē. Qđ cum sit necesse est vt color inter hos duos: sit tēperatior: ⁊ certior: atq; dignior: ⁊ sane cōplexionis significātior. Si parū has q̄litates excierit: bonū est vt rubeus sit igneo vicin⁹: q: significat aquositatē sāguinis mixtā cū vrina: sanguis laudabilior ē ceteris hūorib⁹: ⁊ nature amicus. Unde dicit Ga. Urina rubea ⁊ citrina ignee vicina: mōstrat naturā cholere ru. in se gñasse quātitatē tēperatā. Idē in lib. peri criseos. Color naturalis est citrin⁹ ⁊ clarus: q: virtutē actiōis nature significat esse in corpore.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de significatiōe vrine a parte odoris ⁊ saporis. In pte ista determiat a pte coloris: ⁊ diuidit̄ pars ista in duas. In p̄ma diuidit colorē vrine ī naturalē ⁊ innaturalē. In scđa ꝓsequit̄ de mēbris diuidētib⁹. scđa ibi: Naturalis tēperat⁹. ⁊ ista scđa diuidit̄ in duas. In p̄ma determiat de colore naturali. In scđa de innaturali: ibi: Color vrine extra naturā. Pria in duas. In p̄ma determiat de colore naturali tēperato. In scđa determinat ꝯditiōes vrinam naturalē variātes. scđa ibi: Cūm diuersitatis coloris. Prima pars cū p̄cedēti est pñtis lectiōis: ⁊ diuidit̄ ī duas. In p̄ma ꝓponit qđ intendit. In scđa ꝓseq̄t̄ de intēto. scđa ibi: Citrinus enī color. ⁊ ista scđa in duas. In prima determinat de colore citrino ⁊ igneo. In scđa docet ex istis duobus coloribus elicere colorē mediuȝ: ibi: Qđ cum sit necesse est. Prima in duas. In p̄ma determiat de colore citrino. In scđa de igneo: ibi: Igneus ostēdit vrinā. Tūc sequit̄ illa ps in qua docet elicere colorē mediū: ⁊ illa in duas. In prima

facit qd̄ dictum est. In scd̄a confirmat auctoritate Ga. scd̄a
sbi: Unde dicit Ga. vrinā. hec est diuisio ꝛ sententia lectiōis.
¶ Hic primo dubitat: vtrū color vrine sit certū signū medi
co: ꝛ videt ꝙ nō: q: nihil qd̄ ducit in cognitionē rei per exte
riora est certum signuꝫ: sed color vrine ducit in cognitionem
vrine solūmodo per exteriora. vñ color est in superficie: vnde
dicit phs: ꝙ color est extremitas pspicui in corpe terminato.
g̃ color vrine nō pōt esse certū signū medico. Itē dicit ysa.
in dietis vniuersalib⁹ ꝙ sapor firmat suā speciē ꝛ non color.
vnde p saporē possum⁹ arguere de cōplexione rei: vñ bñ se
quitur: hoc est acutū: ergo est calidū: sed p colorē nō deueni
mus in cognitionē rei: ergo color nō pōt esse certū signū me
dico. In contrariuꝫ est auctor in lr̃a qui docet p colorē vrine
deuenire in cognitionē corpis tēperati. Itē Gal. in tegni.
oē decisuꝫ ab aliquo attestat ei a quo descendit: sed color vri
ne descēdit ab humorib⁹: ergo eis attestabit: g̃ poterit esse
certū signū medico: de dñio humoris in corpe: qd̄ concedo.
Unde dico ꝙ color certū signū medico est: ꝛ liquor magis cer
tum: ꝛ hypostasis maxime certū. ¶ Ad primū argumentū
in contrariū dico p interēptionē: qm̄ nō solū color vrine se te
net exteri⁹: imo ꝛ in cētro: ꝛ hoc ꝓpter peruietatē vrine: q:
est corpus liqdū: fluidū: ꝛ peruiū: vñ sicut est color exterius
ita ꝛ interius: ꝛ possum⁹ silr accipere iudiciū de colore inte
riori: sicut ꝛ de exteriori. Ad illud qd̄ dicit phs iā ptꝫ solo: q:
verū est ꝙ color est extremitas corpis pspicui in corpore ter
minato. i. solido ꝛ grosso: ꝛ non peruio: vnde ipse loquit de
corpore solido ꝛ non peruio. Per hoc ptꝫ solo ad scd̄m: qm̄
ysaac in dietis vniuersalib⁹ loquit de colore p cōperationē
ad cibos q̄ sunt corpora solida: dura ꝛ grossa: vnde verū est
ꝙ in talib⁹ color non firmat suā speciē: vt ptꝫ in rosa: q: lꝫ ro
sa habeat rubedinē in supficie expāsaꝫ caliditati attestantē:
verūtamē nō pōt arguere siue attestari supra caliditatē: q:
in cētro ē alia sub̃a grossa: terrestris: melācholica q̄ nō appa
ret: ꝛ hoc q: nō est rosa corpus peruiū: ꝛ de talib⁹ loquitur
ysaac cū dicit ꝙ color nō firmat suā speciē: sed nō sic est de vri
na: q: corpus vrine est peruiū ꝛ clarū ꝛ liquidū: vñ suus co
lor pōt videri in supficie ꝛ in cētro: ꝛ in talib⁹ pōt color fir
mare suā speciē: lꝫ non possit in corporib⁹ solidis. ¶ Scd̄o
querit vtrū color detur vrine p viā digestiōis vel p viā com
mixtionis: videt ꝙ color nō det vrine p viā cōmixtiōis: qm̄
dicit Ga. in tegni: ꝙ optima natura tātū appetit quantū di
gerere pōt: ex hoc relinquit ꝙ nihil supfluit in corpe: sed si
nihil supfluit nihil expellit nec cōmiscet cū vrina ī expulsio
ne: ergo videt ꝙ nō coloret vrina p viā cōmixtionis: g̃ colo
rabitur p viā digestionis. Itē digestiua ꝛ expulsiua operan
tur supra diuersa obiecta: vñ digestiua digerit purū: expulsi
ua vō expellit supfluū: sed oēs humores necessarij sunt in
corpe ꝛ nō superfluūt: g̃ nō expellunt: ergo nihil de eis pōt
permisceri cū vrina in ei⁹ expulsione: sed si nihil pmiscet cū
vrina de hūorib⁹, nō colorabit p viā cōmixtiōis: relinquit g̃
ꝙ p viā digestiōis. Itē dicit ysa. super⁹ ꝙ sicut serū est sup
fluitas lact⁹: ita vrina sanguinis ꝛ alioꝝ humoꝝ: sꝫ serū in se
gregatiōe ipi⁹ a lacte nō retinet colorē lactis: q: lac est albū:
serū vō nō: ergo silr vrina in segregatiōe ipi⁹ ab humorib⁹:
nō retinebit colorē humorū: ergo nō colorabit p viā cōmis
tionis: relinquit g̃ ꝙ per viā digestionis. Cōtra: vrina est
quedā aquositas: sed aqua quantūcunqꝫ digerat ad igneꝫ
nunq̄ colorabit: vt ptꝫ oīb⁹ nisi aliqd cū ea pmisceat: g̃ silr
vrina nunq̄ colorabit p viā digestionis: imo p viā cōmixtio
nis. Itē oēs auctores dicūt iudicare de dñio humoris in cor
pore p colorē vrine: vt si est alba significat dñiū phlegmatis
ꝛc. sed hoc nō esset nisi coloraret p viā cōmixtionis. i. nisi ali
quid de humorib⁹ pmisceret cū vrina: g̃ videt ꝙ coloret p
viā cōmixtionis. Solo dicendū ꝙ ꝯtrouersia est de ista que
stione inter magistros: tñ possum⁹ sustinere ꝙ color det vri
ne p viā cōmixtionis: sed hoc dupl'r. vel sensibiliter. i. qñ tā
ta portio humoris pmiscet cū vrina ꝙ eā colorat colore pro
prio: vel insensibiliter. i. qñ ita pauca portio humoris permi
sceatur cum vrina ꝙ vix potest percipi ꝙ permisceatur vt in
morbis immaterialib⁹: ꝛ hoc appellat per viā digestionis.
¶ Ad primū argumentū in cōtrariū dicendū ꝙ in cibo est
illud ꝓ quo appetit: ꝛ illud qd̄ appetit: vñ verū est ꝙ opti
ma natura tātū appetit quātū digerere pōt. s. purū. Sed tñ
illud qd̄ appetit. s. īpurū supfluit: ꝛ pōt cū vrina pmisceri: ꝛ
vrina inde pōt colorari. Ad scd̄ꝫ argumētū ptꝫ solutio p ysa.
in p̄cedentib⁹: qm̄ natura ꝓpter finē delegat aquositatē cū
aliqua portione humoꝝ ad vesicam ꝛ ad renes: vt inde nu
triant: ꝛ tūc qñ exit vrina retinet aliqd̄ vestigiū ab hmōi hu
morib⁹ cū ipsa delegatis ad renes: ꝛ inde colorat. Ad ter
tiuꝫ argumentū dicēdū ꝙ sile est quoad quid. s. quoad hoc:
ꝙ sicut serū segregat a lacte: sic vrina ab humorib⁹: sed dissi
mile est quoad hoc ꝙ serū segregat a lacte vel a caseo tanq̄
pura supfluitas de qua nō indiget postea caseus: sed de vri
na segregata ab hūorib⁹ indiget postea natura. s. ad trāsmit
tendū eā ad renes cū aliqua portiōe humoꝝ: vt inde nutriā
tur mēbra inferiora vt renes, ꝛ vesica: ꝛ tūc vrina ī exitu pōt
retinere aliqd̄ vestigiū ab illis hūorib⁹ ꝛ inde colorari. Uel
possumus sustinere si velim⁹ alterā partē. s. ꝙ p viā digestio
nis colorat vrina. Et possum⁹ respōdere ad argumētū in cō
trarium dicēdo ꝙ nō est sile de calore ignis ꝛ de calore natu
rali: q: actio ignis est solū naturalis: vñ quātūcunqꝫ agat su
pra carnes nunq̄ gñabit phlegma vel sanguinē: sed semper
cōsumet: sed actio caloris naturalis regulat ab aīa: ꝛ ita pōt
tingere vrinā q: gñat humores: ꝛ pmisceri cū vrina. Per h̄
ptꝫ solutio ad scd̄m: nā verū est ꝙ p vrinā docēt iudicare au
ctores de dñio humoris in corpe qñ est sensibilis cōmixtio
humoris: ꝛ hoc est p viā cōmixtionis: ꝛ qñ nō est ita sensibi
lis: ꝛ hoc appellat per viā digestionis. ¶ Tertio dubitatur
cū hic determiet de vrina naturali: querit vtrū oīs vrina sit
naturalis. Et videt ꝙ sic: q: de bonitate signi est ꝙ repñtet
signatū suuꝫ eo mō quo est: ergo cum vrina sit signum de
bet hoc facere: sed sicut vrina media in colore inter citrinuꝫ
ꝛ igneū significat vrinā naturalē siue dispositionē corpis na
turalē: ita vrina nigra significat melācholiā in corpe abun
dantem: ꝛ vrina alba phlegma abundās ꝛ hmōi: g̃ oīs vri
na erit naturalis: siue oīs color vrine erit naturalis. Ad h̄ di
cēdū ꝙ vrina pōt dici naturalis duob⁹ modis. Uno mō dici
tur vrina naturalis q̄ repñsentat digestionē in corpe bñ se ha
bentē ꝛ nō impeditā: ꝛ sic loquit auctor in lr̃a: vñ vrina me
dia inter citrinū ꝛ igneū colorē est vrina naturalis: ꝛ de tali
nō obijcis tu. Est alio modo vrina naturalis q̄ repñsentat do
miniū humoris: ꝛ hoc mō nō loquit in lr̃a: ꝛ de tali obijcis
tu: ꝙ oīs vrina ꝓut est signū medico est naturalis. ¶ Quar
to querit qs color sit naturalis in vrina: vtrū color alb⁹ vel
citrinus vel rube⁹. Et videt ꝙ color albus: q: dicit in lr̃a ꝙ
color naturalis ꝛ tēperatus in vrina est ille q̄ attestat alicui
colori humoris: sꝫ talis est color albus ꝛ paruus: q: nulli co
lori attestat: imo est materia ad oēs colores: ergo color na
turalis ipsi⁹ vrine est color alb⁹. Itē ex eadem materia gña
tur lachryma: sudor: salius ꝛ vrina: sed lachryma: salius: su
dor habent colorē naturalē albū ꝛ paruuꝫ: ergo silr ꝛ vrina
habebit colorē naturalē albū. Or autē color naturalis vrine
sit rube⁹: videtur: q: dicit Hip. in ꝓnosticis: ꝙ color natura
lis egestionis est citrinus: sed vrina naturalr debet esse ma
gis tincta q̄ egestio: vt videbitis in tertio sequēti ꝓbleumā
te: g̃ color naturalis vrine est color rube⁹ cū sit magis tinct⁹
q̄ citrin⁹. Itē color datur in vrina a forti digestiōe vel a forti
calore digerēte ꝛ tingēte: sꝫ fortior calor est ī epate vbi gñat
vrina q̄ in stomacho vbi generat egestio: q: egestio est ci
trina: ergo color vrine magis erit incēsus q̄ citrin⁹: g̃ erit ru
beus. Itē hoc innuit auctor in lr̃a dicens ꝙ color naturalis
vrine debet esse medi⁹ inter citrinū ꝛ igneū: ꝛ hic est rube⁹
vel subrube⁹. Cōtra: color rube⁹ in vrina significat morbū in
corpe existētē siue febrē. hoc videm⁹ ad sensum: vñ si nobis
ostēdat vrina rubea: statim dicem⁹ ꝙ discrasiat⁹ est patiens
siue ille cui⁹ est vrina rubea. Itē hoc vult egidi⁹ dicēs: Cla
ra rubēs tritecū duplicē vl' epar calefactū ꝛc. Sꝫ null⁹ color
significās febrē siue repñtās medico egritudinē est vrine na
turalis: sꝫ rube⁹ est hmōi: vt visuꝫ est: g̃ color naturalis vrine
nō est color rube⁹. Solo ad hoc dicēdū ꝙ naturalis color vri
ne est color medius inter citrinū ꝛ igneum: vt dicit ysaac in
littera: ꝛ hic est color rubeus vel subrube⁹: rufus vel subru
fus: vel citrina igneo colori vicina: ꝛ hoc etiam vult egidius
dicens. In rufum vergēs puri color emulus auri: Equalis

purus medius cui se liquo: vnū: Corporis eucraticū validos
deñūciat act⁹. ¶ Ad primum argumentū dicendū ꝙ nō di-
cit in lr̄a ꝙ color temperatus ⁊ naturalis vrine est ille qui
nō attestatur alicui colori per priuationē cuiuslibet coloris:
immo intelligit hic per priuationē coloris dominantis.i.co-
lor naturalis vrine est qui non attestat̄ dominio alicuius hu
moris in corpore abundantis. Uel dicendū ꝙ color medius
per positionē inter citrinū ⁊ igneū est naturalis in vrina: et
non color medius per priuationē: vt color peruius: ⁊ de tali
obijcis tu. Ad scōꝫ dicendū ꝙ non est sile: q: lꝫ lachryma: su
dor ⁊ saliua: ⁊ vrina ex eadē materia generent̄: tamē natu-
ra non retinuit saliuā vel hmōi: sed retinuit vrinā cum ipsa
indiget vt delegaret̄ cum sanguine ad oīa mēbra vt faceret
penetrare sanguineꝫ qui est grossus: ⁊ ita vrina ad epar re-
diens potest tingi ab humorib⁹ cū quibus deferebat̄: ⁊ ita
color naturalis est rube⁹ ⁊c. nō sic v̄o color saliue vel lachry
me vel sudoris. Alia duo argumēta probantia ꝙ debet esse
color naturalis rubeus cōcedo. Ad illud qd̄ obijcis in con-
trarium: ꝙ color rubeus in vrina significat febrē: dicendū ꝙ
nō significat febrē in homine tēperato ⁊ debito modo se re
gente. Et tu obijcis ꝙ imo: q: qn̄ videmus talē ruborē in
vrina statim iudicam⁹ de egritudine. Ad hoc soluit Gerar-
dus in glosis dicēs auctoritate Ga. ꝙ filij huius temporis
omnes sunt gulosi: ⁊ inordinate se regētes: ⁊ sua gulositas
⁊ inordinatio remittit vrinā: vnde vrina modernorū homi
num tēperatorū debet esse subcitrina ⁊ non rubea propter
inordinationē diete. Sed in tēporib⁹ preteritis vt in tēpo-
re ysaac: ⁊ antiquorū medicorū vrine corporū tēperatorum
erant rubei coloris: ⁊ hoc ꝓpter ordinationem diete: ⁊ regi
men conueniēs ⁊ debitū. ¶ Quinto dato ꝙ color natura-
lis vrine debeat esse rubeus: querit̄ in quibus plus reperia
tur talis vrina naturalis: vtrū in sanis vel in egris: constat
ꝙ in sanis. In contrariū est sensus: q: talem vrinam rufam
vel subrufam vel subrubeā ꝓprie videmus in conualescen-
tibus: sed conualescētes non sunt sani: imo magis egri: er-
go ⁊c. Preterea sicut dictū est: ⁊ etiā h̄ dicit Gerardus in
glosis: ꝙ color naturalis vrine est tunc qn̄ digestio nō impe-
ditur in crapula: nec a superfluitatib⁹ vel a regimine inordi
nato. Sed digestio in egris non impedit̄ a crapula nec a su-
perfluitatib⁹: ⁊ loquor de conualescentib⁹: q: regunt se de-
bite ⁊ ꝯm preceptū medici: ⁊ accipiūt cibaria de facili dige-
stibilia: tamē sibi timeant de recidiuo. Sani v̄o non sic: imo
magis intendūt crapule ⁊ superfluitatib⁹ ⁊ regimini inordi
nato: ergo talis vrina coloris naturalis magis apparet in
egris q̄ in sanis. et hoc concedo: ⁊ istam vltimā rationē po
no pro causa. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ lꝫ in sanis
sit fortior calor absolute: tn̄ q: non debite se regunt vt dictū
est: propter hoc talis vrina naturalis coloris non apparet in
ipsis. Ad scōm dicendū ꝙ lꝫ egri habeant virtutē defectam
per comparationē ad seipsos in sanitate existētes: tamē per
comparationē ad digestionē materie digerēde que est aper
ta ⁊ obediens digestioni sua virtus est fortis: nō sic v̄o in sa
nis: q: sua materia non est obediens: imo maxime digestio-
ni repugnans ꝓpter superfluitatē. ¶ Sexto querit̄ vtrum
egestio debeat naturaliter magis esse tincta q̄ vrina: videt̄
ꝙ sic: q: dicit superius ꝙ vrina tincta est propter ꝑmixtionē
cholere cum vrina: g̃ vbi plus permisceret̄ de cholera cū eo
illud magis erit tinctuꝫ: sed plus permiscet̄ de cholera cum
egestione cum plus transmittat̄ de cholera ad egestionē: q:
maior furculus chistis fellis delegat̄ ad intestina ad confor-
tandū expulsiuā: minor v̄o furculus ad stomachū ad confor
tanduꝫ digestionem: ergo egestio naturaliter magis debet
esse tincta. Item egestio plus immorat̄ in corpore q̄ vrina:
ergo egestio magis esse debet tincta: ⁊ propter morā maio-
rem debet recipere impressionē ⁊ tincturaꝫ. Contra dicit ꝙ
color naturalis egestionis debet esse citrinus: color v̄o natu
ralis vrine debet esse medius inter citrinū ⁊ igneū: ergo vri
na magis debet esse tincta q̄ egestio. Iteꝫ qd̄ a fortiori calo
re tingitur magis debet esse tinctū: sed vrina in epate a for-
tiori calore tingitur q̄ egestio in stomacho: cum fortior sit
calor in epate q̄ in stomacho: ergo vrina magis est tincta q̄
egestio: quod concedo: ⁊ istas duas rationes pono pro cau
sa. ¶ Ad primū argumentū dicendū ꝙ verum est ꝙ vrina
tincta est propter permixtionē cholere cū vrina. Et tu obij-
cis minor furculus delegat̄ ad digestiuā q̄ ad expulsiuam.
Dicēdū ꝙ duplex est digestio. quedā est in epate in quo ge
nerat̄ vrina: ⁊ ad istam digestionē non delegat̄ aliquis fur-
culus. Est alia digestio i stomacho: ⁊ ad istā delegat̄ furcu-
lus minor. Sed ista digestio non tingit vrinā: ⁊ de hoc obij-
cis tu. Uel dicendū ꝙ lꝫ maior portio cholere permisceatur
cum egestione q̄ cum vrina: tamen q: egestio est dura ⁊ soli
da non potest ita tingi: nec cholera cum egestione permisce
ri: sed vrina potest tingi a modica portione cholere: ⁊ hoc
ꝓpter passibilitatē sue substātie ⁊ ei⁹ peruietatē. Per hoc
patet solutio ad secundū: q: lꝫ egestio plus immoret̄ in cor
pore: verūtamen q: magis est dura: ꝓpter hoc non ita bene
potest tingi sicut vrina que est passibilis ⁊ peruia. Item vri
na a fortiori calore digerēte tingitur q̄ egestio: ⁊ ꝓpter hoc
vrina magis est tincta q̄ egestio: vt dictum est. Hec sunt ea
que querebantur.

¶ Causam diuersitatis coloris naturalis in vrina
vt aliquantulū sit citrina vel clara: crocea: siue ignea
quintuplā esse constat. Est eñ diuersitas humane
nature: in etate: ⁊ ꝯm complexionē: ⁊ in dieta: quar-
ta in exercitijs: quinta in exterioribus accidentibus
corporis. ¶ Etates absolute sunt quattuor: pueri-
tia: iuuentus: senectus: ⁊ senium. ¶ Puerorū vrina
multa est et grossa: albedini vicina. Grossitudo et
multitudo est duabus ex causis. Una est gulositas: ⁊
multitudo ciborū ⁊ humectatio eorū. Altera parui-
tas humorꝫ a corpib⁹ se dissoluētiū ꝓpter paruitatē
exercitij ⁊ multitudinē sue ociositatis. Minoratio
coctiōis ⁊ vicinitas albedinis: ex paruitate est ⁊ de-
fectione coctionis: in pueris ex humiditate naturali
corporib⁹ eorum domināte. Putet autē aliquis: q:
cum defectionē coctionis vrine dixerim: defectioneꝫ
in pueris caloris naturalis intellexerim: quod absit.
Calor eñ naturalis in pueris fortior est substantiali
ter q̄ in alijs etatib⁹ causa sanguinis naturalr̄ eorū
dominātis cōplexiōi. In iuuenibus calor fortior est
naturalis ꝯm qualitatē ex cholera rubea cōplexioni
eorꝫ naturalr̄ dn̄ante. Pueris aūt hāc etatē transeū
tibus: vrina subtiliatur: ⁊ tincta citrinitati appropin
quat: qd̄ ex incremento fit exercitij: ⁊ confortatiōe ca
loris naturalis. ¶ In iuuenib⁹ color vrine est igne⁹:
rubeus vel croceus: q: cholera rubea eorum cōple-
xioni naturaliter dominat̄: ⁊ calor naturalis virtuo-
sus est in qualitatib⁹. ¶ In senib⁹ est vrina citrina
⁊ aquosa: cum calor naturalis in eis minoretur: ⁊ de-
coctio vrine minuitur. ¶ In senioribus subtilissima
pertinens albedini ⁊ liuiditati: qd̄ ex defectione est
coctiōis: ⁊ paruitate caloris: q: calor naturalis in se-
niorib⁹ est paruissimus: ⁊ decoctio defectissima. Un-
de vrine mulierꝫ albe ⁊ subtiles sunt naturaliter: pro
pter frigiditatē sue cōplexionis: ⁊ defectionē actiōis
caloris naturalis. ¶ Differunt vrine senum ⁊ mulie
rum: q: illarū pulchriores sunt ⁊ lucidiores q̄ senū.
Senū crudiores ⁊ liuidiores: q: eorum calor natura
lis propinqu⁹ est extinctioni: vnde ⁊ pulchritudineꝫ
perdunt ⁊ claritatē. Mulieres etsi calorem non ha-
bent fortem: non tamen sunt prope extinctionem sui.
Que cum ad senectutem deueniant: naturaliter earꝫ
calor calore senū est defectior: ⁊ vrina minus lucida:
magisqꝫ liuida.

¶ Superius

¶ Superius determinauit auctor de naturali colore ipsius vrine. hic determinat cõditiones colorẽ naturalem variãtes ⁊ ista pars in duas diuiditur. In prima enumerat cõditiões colorem naturalẽ variãtes. In scda de illis ꝓsequitur ibi: Etates absolute sunt quattuor. ⁊ ista scda in. v. q: primo diuersificat colorẽ vrine penes etatẽ. Scdo penes cõplexionẽ in fine pñtis lectiõis: ibi: Complexio generalr diuiditur in duo In tertia penes dietã: ibi. Diuersitas vrine propter abstia. In quarta penes motum ⁊ quietem: ibi: Diuersitas vrine propter motus ⁊ exercitia. In quinta penes rem extrinsecus accidentem: ibi: Diuersitas vrine propter rẽ extrinsecus. Prima pars cũ pcedẽti est presentis lectionis. Et ista scda in duas. In prima enumerat auctor quattuor etates. In scda diuersificat vrinam penes illas. scda ibi: Puerorũ vrine. ⁊ ista scda in quattuor. In prima determinat de vrina puerorũ. In scda de vrina iuuenũ: ibi: In iuuenib⁹ color vrine. In tertia determinat de vrina i senib⁹: ibi: In senib⁹ vrina In quarta de vrina in senioribus: ibi: In seniorib⁹. Prima In duas. in prima narrat vitatẽ. In scda mouet obiectionẽ ⁊ illã soluit: ibi: Dubitat qs ꝙ defectionẽ. Prima in duas: in pma narrat: in scda cãs assignat. scda ibi: Grossitudo ⁊ multitudo. ⁊ ista scda in duas ſm duas cãs quas assignat: ita ꝙ in prima assignat cãm quare vrina puerorũ est alba. scda ibi: Minoratio coctiõis. Tũc sequitur illa ps in qua determinat de vrina seniorũ ad vrinã mulierũ. scda ibi: Differũt aũt vrine mulierũ. hec est diuisio ⁊ snia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur de qbusdã qstionib⁹ quas qrit Gerardus. primo supra lectionẽ istã in suis glosis. ⁊ primo qritur cũ cõplexio magis sit immediata in dãdo colorẽ ipsi vrine q̃ etas: qre pmo diuersificat vrinã penes etatẽ q̃ penes cõplexionẽ cũ econuerso deberet facere vt videtur. Itẽ quare iste enumerat quattuor etates solũ: Aui. vero ⁊ hip. septem etates enumerãt. Itẽ quare a principio natiuitatis vsq ad augmentũ. i. vsq ad iuuentutẽ sunt plures etates vt puericia dentiũ plantatiua: infantia: adolescẽtia: pubertas. Sed ab augmento. i. a iuuentute vsq ad finẽ vite nõ sunt nisi due. s. seniũ ⁊ senectus. ¶ Ad primũ istorũ dicẽdũ ꝙ lz cõplexio sit magis immediata in dãdo colorẽ vrine q̃ etas: verumtñ q: etas magis sensibiliter colorat vrinã q̃ cõplexio: q: plus differt sensibiliter vrina pueri ab vrina iuuenis vel senis q̃ vrina cholerici ab vrina melancholici: ꝓpter hoc merito diuersificãt auctores vrinã prius a pte etatis q̃ cõplexiõis: cũ medicus sit sensibilis artifex. Ad scdm dicendũ ꝙ iste auctor determinat de etatibus hic ſm ꝙ habẽt vrinã variare: ⁊ quia vrina magis sensibilr variatur penes istas quattuor etates. s. penes puericiam: iuuentutẽ ⁊ senectutẽ ⁊ seniũ: ꝓpter hoc solũ de istis determinat: ⁊ nõ de aliis etatib⁹. Sz Aui. gñaliter determinat de etatib⁹: ꝓpter h tãgit oẽs. Silr hip. determinat de etatibus ſm egritudines venientes in illis etatibus: ⁊ q: diuerse egritudines veniunt in oĩbus etatib⁹: ita ꝙ vna egritudo veniens in vna etate: ẽ diuersa ab egritudine veniente in alia etate: vt ptz in aphoris. ꝓpter hoc de oĩbus etatibus determinat hip. ¶ Scdo queritur sup hoc qd dicit in littera. ꝙ vrina puerorũ dz esse multa. ⁊ propter hoc queritur vtrũ sit multa vel pauca. Et videtur ꝙ pauca: q: dicit in littera ꝙ paucitas dissolutiõis facit ad multitudinẽ vrine: ergo p locũ ab opposit⁹ multitudo dissolutiõis facit ad paucitatem vrine: sed maior dissolutio fit in pueris q̃ in iuuenibus vt ꝓbabo: ergo minor vrina ⁊ pauca dz esse in pueris: ꝓbatio minoris. supra illã aph. ibi: Qui crescũt plurimũ habent innatũ calorẽ. dicit Gal. ꝙ oẽ qd resoluitur ab humido plus ẽ q̃ qd resoluitur a sicco: cũ ergo pueri sint magis humidi senes vero sicci: fit maior resolutio a pueris: sz maior resolutio facit ad minorationẽ ⁊ paucitatẽ vrine: ergo in pueris vrina dz esse pauca. Itẽ dicit Aui. ꝙ in puellis iuuenib⁹ nõ sunt menstrua: ⁊ reddit cãm: q: totũ menstruũ in hmõi iuuenibus cedit in nutrimentũ ⁊ augmentũ: ergo eadẽ ratione in pueris illa superfluitas q dz euacuari p vrinã cedet tota in augmentũ ⁊ nutrimentũ puerorũ: cũ adhuc nutriantur et augmententur: ⁊ ita minorabitur in ipsis pueris vrina: ergo nõ erit multa vrina i pueris immo pauca. In cõtrariũ est auctor in littera vt dictũ est. Itẽ dicit superius ꝙ multitudo vrine fit ꝓpter abundantiã humiditatis: ⁊ multitudinẽ indigestionis: cũ ergo humiditates abũdãt in pueris. vñ dicit Auic. ꝙ in pueritia humiditas vincit calorem. In iuuentute humiditas adequatur calori. In senio vero calor vincit humiditatẽ cõsumẽdo: videtur ergo ꝙ in pueris vrina sit multa ⁊ nõ pauca. Qd cõcedo cũ ysaac. Un dico ꝙ in pueris vrina est multa ⁊ hoc ꝓpter gulositatem ⁊ indigestionez. q: lz calor in ipsis sit fortis: tñ non põt bene supra multitudinẽ ⁊ inordinationẽ cibariorũ. Itez multa est in pueris vrina ꝓpter comestionem cibariorũ humidorũ q facit ad multitudinẽ. ¶ Ad primum argumentũ dicendũ ꝙ plus valet ad oppositũ q̃ ad ꝓpositũ: q: cũ pauca resolutio fit in pueris: ꝓpter hoc oẽs superfluitates q sunt multe exeũt cũ vrina. Et tu obiicis ꝙ illud qd resoluitur ab humido: plus est q̃ qd resoluitur a sicco ⁊c. dicendũ ꝙ verũ est si vtrobiq sit equalis calor. Sed non sic est: q: lz pueri sint humidi: verũtñ calor nõ ita est acut⁹ nec ita resoluens sicut est in iuuenibus in qbus est maior siccitas. Itez nõ ita fit resolutio a pueris: ⁊ h ꝓpter paruitatẽ exercitii: vt dicit in littera. Ad scdm argumentũ dicendũ ꝙ secus est de menstruo ⁊ de vrina: q: mẽstruũ est superfluitas residuitatis qua indiget natura ad nutriendũ: ⁊ ꝓpter hoc in puellis iuuenibus nõ sunt mẽstrua: q: totum cedit in nutrimentũ ⁊ augmentũ. Sed vrina est superfluitas pura indigestionis ꝓut iã descẽdit in vesicã: ⁊ illa nõ indiget natura nec cedit in nutrimentũ illa: ⁊ ꝓpter hoc expellitur in multa quantitate. ¶ Tertio qritur sup h qd dicit in littera: ꝙ vrina puerorũ est grossa: videtur ꝙ falsum dicat: immo ꝙ sit subtilis: q: dicit in littera ꝙ vrina puerorũ est indigesta: ⁊ indigestio remittit vrinã: vñ dicit in littera ꝙ vrina in seniorib⁹ ꝓpter indigestum est subtilissima: ergo cũ vrina puerorũ similiter sit indigesta erit subtilis. Itẽ dicit Ga. in tegni: oẽ qd descẽdit ab aliquo attestatur ei a quo descẽditur: sed vrina descẽdit ab humoribus ⁊ humores in pueris sunt subtiles Itẽ habẽt mẽbra subtilia: ergo vrina eis attestabitur: ergo erit subtilis ⁊ non grossa. In cõtrariũ est auctor in lra. Itez auctor dicet inferi⁹ ꝙ actiue dãt vrine colorẽ: passiue vo nõ vnde caliditas p sui psentiam colorat vrinam: frigiditas vero per sui presentiam remittit: similiter humiditas per sui psentiam inspissat vrinã: siccitas vero p sui psentiã eã clare facit ⁊ attenuat: sed humiditas maxima est in pueris: ergo inspissabit vrinaz: ergo vrina puerorũ erit grossa. qd cõcedo. ¶ Ad primũ argumentũ in cõtrarium dicendũ ꝙ verũ est ꝙ vrina puerorũ est indigesta. Sed tamẽ dicẽdũ ꝙ duplex est digestio: qdam est digestio quasi mediata: qdam vero que est principium digestionis ⁊ quasi inchoata. vt pz in ordine digestionũ: q: prima digestio in stomacho est quasi pncipiũ digestionis: vñ gñat rem liquidã sicut chilũ: scda vo q est in epate est qsi mediata: ⁊ gñat aliqd grossius vt chimuz. Unde verũ est ꝙ vrina puerorũ est indigesta: sicut est scda digestiua respectu tertie: sed nõ est indigesta qn ibi fortis calor sit: sed tñ ille fortis calor cõmouet humores: ⁊ ideo vrina puerorũ apparet grossa. Sed vrina in senioribus est indigesta ⁊ subtilis: q: in ipsis est quasi principiũ digestionis: ⁊ nõ est ibi fortis calor q possit humores cõmouere: ita ꝙ inspisset: ⁊ ꝓpter hoc vrina seniorũ est subtilissime: q: assimilatur prime digestioni in stomacho q gñat rem magis liqdam vt chilũ q̃ scda q est in epate: ⁊ ꝓpter hoc nõ sequitur si vrina in senibus sit subtilissima: quia debilis calor in eis est paratus extinctioni: ꝙ ꝓpter hoc vrina puerorũ sit subtilis: cũ nõ sint eodẽ mõ indigeste: sed diuersimode. Ad scdm argumentuz dicendũ ꝙ lz humores in pueris sint subtiliores ⁊ etiã mẽbra habeãt naturalr subtilia: verũtñ vrina accidentalr erit grossa: ⁊ ꝓpter eorũ fortẽ calorẽ non potẽtẽ cõplete digerere cõmouentẽ humores: ⁊ ita ꝓpter fortẽ cõmotionem humorũ in ipsis erit vrina grossa. ¶ Quarto queritur super hoc qd dicit in littera: ꝙ vrina puerorũ est alba vel albedini vicina ⁊ videtur ꝙ falsum dicat: immo ꝙ debeat esse rubea ⁊ tincta: q: vrina tingitur a forti calore: sz in pueris calor est fortissim⁹ sufficiẽs ad augmentandũ ⁊ nutriendũ: ergo in ipsis vrina maxime dz esse rubea ⁊ tincta ⁊ non alba. In cõtrarium est auctor in littera dicẽs ꝙ est albedini vicina. Itẽ vrina puerorũ, vt visuz est est indigesta: sz indigestio remittit vrinã: ergo

cum in iuuenibus vrina sit citrina vel subcitrina: in pueris
erit magis remissa: ⁊ ita albedini vicina. Et hoc ꝯcedo. Et
ad primū argumentū dicendū ꝙ lʒ in pueris sit fortior calor
absolute: verūtñ ꝑ ꝯperationē ad suū cibū quē recipiūt est
debilis: q: inordinate ⁊ supflue comedūt: vñ semꝑ intendūt
comestioni: ⁊ ꝓpter hoc suꝰ calor naturalis lʒ sit fortissimꝰ
verūtamē nō pōt supra tantā multitudinē cibarioꝝ ꝯplete
agere: et ita remanet vrina puerorum indigesta: et ita alba
vel albedini vicina. ¶ Ultimo q̄ritur in q̄bus est maior ca
lor: vtrū in pueris vel ī iuuenibꝰ cū de hoc loquat̄ in littera
Et videt̄ ꝙ maior calor sit in pueris: q: calor pueroꝝ sufficit
ad augmentandū ⁊ ad nutriendū: calor vero iuuenū solum
modo ad nutriendū: ergo maior calor ē in pueris cū plura
habeat facere ꝙ̄ calor iuuenū. Itē ista tria habent ordinem
substantia virtus ⁊ opatio: vt dicit phs: vñ a substātia egre
ditur virtus ⁊ a virtute opatio: sed substantia caloris maior
est in pueris: q: magis vicinātur spermati: ergo maior ca
lor est in pueris. Cōtra fortior calor ⁊ maior fortius digerit:
sed calor iuuenum fortiora digerit: vt carnes bouinas ⁊ ci
baria dura: calor vero pueroꝝ debilis q: cibaria mollia: er
go maior est calor in iuuenibꝰ ꝙ̄ ī pueris. Preterea ꝙ etiā
quātitatiue maior sit calor in iuuenibꝰ: videt̄ eo ꝙ calor est
accidēs: sed ad multiplicationē ⁊ extensionē subiecti exten
ditur accidens: vñ dicit phs quātā supficiē dices tantā ⁊ al
bedineʒ: cū ergo mēbra iuuenū sint maiora ⁊ fortiora ꝙ̄ mē
bra pueroꝝ: videt̄ ꝙ etiā quātitatiue maior calor erit in iu
uenibꝰ. Ad hoc dicēdū ꝙ maior calor est in pueris quātita
tiue: in iuuenibus eñ maior est qualitatiue: vt dicit auctor
in littera. Hoc etiā vult Aui. Sʒ Ga. in lib. de cōplexionibꝰ
multū disputat de hoc: ⁊ dicit ꝙ bñ possibile est ꝙ idē calor
⁊ equalis pōt imprimi in lapide ⁊ in aqua: sed tñ in lapide
ille calor erit acutior: in aqua vero magis mulcebris: sed in
iuuenibus est magis acutus: vñ equalis est calor in ipsis vt
dictū est. Gerardus vero satis ꝓbabiliter soluit istā q̄stionē
⁊ dicit ꝙ calor mihi pōt noīare purū accidēs: ⁊ hoc mō ma
ior est in iuuenibus: vel pōt mihi noīare subaʒ quādā. s. va
porem aereū mulcebrē ⁊ suauē tactui: ⁊ sic maior est in pue
ris. Uel dicēdū ꝓut dicit ysaac in littera: ꝙ quātū ad subaʒ
deferentē calorem sic maior est calor in pueris: q: in pueris
plus de sanguine est: q̇ sanguis est vehiculū caloris natura
lis: sed tñ in iuuenibus maior est qualitatiue ⁊ intensiue: et
virtualr̄: q: in iuuenibus meliꝰ apparet opatio calidi ꝙ̄ in
pueris. ¶ Ad primū argumentū dicēdū: ꝙ in pueris calor
ordinat̄ finaliter ad augēdū ⁊ ad nutriēdū cū eos oportet
nutriri ⁊ augeri ꝓpter raritatē ⁊ mollicieē membroꝝ: sed in
iuuenibus calor non ordinat̄ finalr̄ nisi ad nutriendū ⁊ nō
ad augmentandū cum mēbra habeāt nimis dura. Ad scdm
ptʒ solo ꝑ p̄dicta: qm̄ verū est ꝙ in pueris maior est calor lo
quendo de calore qui est suba: ⁊ de hac obijcis tu. Sed non
est verū de calore q̇ est accidens. Ad tertiū dicendū ꝙ calor
iuuenū nō digerit dura cibaria ꝓpter hoc ꝙ sit fortior: sed
ꝓpt̄ homogeneitatē: vñ rōne homogeneitatis vt dicit Aui.
digerūt iuuenes cum habeāt mēbra solida: solida cibaria: ⁊
pueri cū habeāt mēbra mollia cibaria mollia: ⁊ nō ꝓpter for
tem vel debilē calorē. Ad vltimū argumentū dicēdum ꝙ ca
lor ꝓut noīat mihi accidēs maior est in iuuenibus: ⁊ tu obij
cis ꝙ calor etiā quātitatiue sit maior in iuuenibus: q: habēt
maiora mēbra ⁊c. Dicēdū ꝙ etsi mēbra iuuenū sīt maiora ⁊
magis extēsa ꝙ̄ mēbra pueroꝝ: nō ꝓpter hoc tñ maior calor
est in ipsis: q: aliqua res coadunata in paruo loco potest eē
fortior ꝙ̄ illa eadeʒ dispersa in pluribus locis; sic est ibi: vñ
calor in pueris coadunatur: in iuuenibus dispgit̄ ⁊c. Uel di
cēdū ꝙ duplex est calor. q̇dā q̇ descinditur cū spermate a pri
mis parentibus: ⁊ talis maior est in pueris; alius est calor
qui generatur per confricationem partium cordis in corde
⁊ talis maior est in iuuenibus.

¶ De diuersitate vrine sm̄ cōplexionē.

Cōmplexio gñaliter diuidit̄ in duo: vel eniʒ
naturalis est vel nō naturalis. Naturalis ē
ex quattuor cōposita qualitatibus: altera
alteram nō superante. hanc hoīes habētes
cōplexionem: vrinā in liquore ⁊ colore habēt tempe
ratā. i. citrinā clarā ⁊ mediocrē inter citrinū ⁊ igneū
colorē: liquorem mediocrē inter grossum ⁊ subtilem
¶ Nō naturalis principlr̄ in duo diuidit̄: vel eñ est
simplex vel cōposita. Simplex est cū vna q̄litas cor
poris dñatur cōplexioni. Qualitates eñ sunt quat
tuor: caliditas frigiditas humiditas ⁊ siccitas. vñ ⁊
simplices sunt quattuor cōplexiones cal. ⁊ fri. hu. et
sic. ¶ Cōplexiōes calide ⁊ frigide actionē hñt in co
lore vrine: cū in liquore illaudabilē habeant actionē.
¶ Calor vrine p̄stat ruborē ⁊ tinctionē: cū ei corpꝰ ⁊
sanguis calefiunt: coctiones cōfortātur humoꝝ. vñ
fit vt vrina tīcta sit ⁊ rubicūda. Frigiditas vrine cru
ditatē ⁊ albedineʒ p̄stat: qȯ eñ corpus refrigerat: ⁊
sanguinē cōgelat: coctionē necesse est destruat: q̄pro
pter vrina alba fit ⁊ cruda. ¶ Complexiones humi
de ⁊ sicce in liquore vrine suas habent actiones: q:
humiditas turbiditatē p̄stat ⁊ grossitudinē: siccitas
liquorē subtiliat ⁊ clarificat. ¶ Complexiones com
posite ex duabus qualitatibus sunt cōmixte: cum er
go cōplexio ex qualitatibus sit quattuor. s. cal. hu. et
sic. frigiditate. he complexiones quattuor erūt: ca. ⁊
humida: calida ⁊ sicca: frigida ⁊ hu. frigida et sicca.
¶ Complexio calida ⁊ humida p̄stat vrine ruboreʒ
in colore. grossitudinē in liquore. Calor eñ sicut dixi
sanguinē calefacit: coctionē cōfortat: vrine ruborem
⁊ tincturā dat: humiditas liquorē ingrossat: turbidi
tatē prestat: vñ fit vt vrina cui dñatur sanguis gros
sa ⁊ rubicūda sit: q: sanguis est calidus et humidus.
¶ Cōplexio calida ⁊ sicca dat vrine ruborē in colo
re: subtilitatē in liquore: q: calor vrinā facit rubicun
dā ⁊ clarā: q: cholera rubi. calida est ⁊ sic. ¶ Cōple
xio frigida ⁊ humida vrine albedinē in colore: gros
situdinē i liquore dat: q: frigiditas sanguinis calorē
cōgelat ⁊ ꝑfectionē coctionis: ⁊ tincturā vrine tollit
humiditas grossificat liquorē dans sibi turbiditatē
Uñ fit vt cui dñetur phlegma vrinā faciat grossaʒ ⁊
albam: cū frigidū ⁊ humidū sit phlegma. ¶ Cōple
xio frigida ⁊ sicca vrinā albaʒ facit in colore: claram
in liquore: q: frigiditas vrine aufert tincturā: ⁊ sicci
tas subtiliat liquorem ⁊ clarificat. Unde fit vt cui ni
gra cholera dominatur: vrinam albam ⁊ clarā: ⁊ sub
tiliatam habeant ꝙ cholera ista frigida est ⁊ sicca.
¶ Superius determinauit auctor de diuersitate coloris vri
ne a pte etatis: hic diuersificat vrinā penes cōplexionē: ⁊ di
uidit̄ in duas. In prima diuidit complexionem in natura
lē ⁊ nō naturalē. In scda ꝓsequitur de mēbris diuidētibus
ibi: Naturalis ex quattuor. ⁊ ista scda i duas. In prima de
termiat de colore naturali ipsius vrine. In scda de nō natu
rali: ibi: Non naturalis. ⁊ ista scda i duas. In prima diuidit
auctor cōplexionē nō naturalē in simplicē ⁊ cōpositā. In se
cūda ꝓsequitur de illis: ibi: Simplex est cū vna q̄litas. Scda
in duas. In prima determinat de cōplexione simplici: in se
cūda de cōposita. scda ibi: Cōplexiōes cōposite. Prima in
duas. In pria determinat auctor de qualitatibꝰ simplicibꝰ
In scda determinat auctor opationes quas faciūt iste qua
litates in vrina. scda ibi: Cōplexiōes calide ⁊ frigide. et ista
scda in duas. In prima determinat auctor opationes acti
uarū q̄litatū in vrina: In scda opationes passiuaꝝ. ibi: Cō
plexiones humide ⁊ sicce. Tunc seq̄tur illa ps in qua deter
minat auctor de cōplexionibꝰ cōpositis: ⁊ illa in duas. In
pma ꝓponit qȯ intēdit: in scda de illis ꝓsequitur. scda ibi: Cō
plexio calida ⁊ humida. ⁊ ista scda in quattuor: q: primo de

terminat de cōplexione calida ꝛ humida. In scda de calida ꝛ sicca: ibi: Cōplexio calida ꝛ sicca. In tertia de cōplexione frigida ꝛ humida: ibi: Cōplexio frigida ꝛ humida. In quarta de frigida ꝛ sicca. ibi. Cōplexio frigida ꝛ sicca. Hec est diuisio ꝛ sniā lectionis.

¶ Hic dubitat de qbusdā q̄stionib⁹ quas qrit Gerardus supra lectionē istā in suis glosis. ꝛ primo qritur cū cōplexio etatis nō diuersificet vrinā nisi ꝑ cōplexionē: videtur ꝙ satis patuit istud capl'm de cōplexione ꝑ capl'm de etate. Itē supius determinauit auctor naturalē colorē ipsius vrine: vt pote colorē mediū inter citrinū ꝛ igneum: quare ergo hic repetit de hmōi. Itē quare repetit siue quare īntromittit se in hac pte determinare de liquore cū postea faciat capl'm separatū de liquore. Item hic agit solū de colore vrine: cū ergo passiue qualitates nihil faciāt ad colorē vrine: vt dicit in littera: videt ꝙ ibi nō dꝫ determinare de opatione qualitatū passiuarū: immo solum de opatione actiuarū: cū actiue solū dant colorē ꝛ non passiue. ¶ Ad primū istoꝝ dicēdū ꝙ lꝫ etates penes cōplexionē variēt vrinā: tñ in qualibet etate sunt diuerse cōplexiones. vt in etate puericie sunt quattuor complexiones ꝛc. vñ ibi ponit capl'm de cōplexione. i. de diuersitate vrine coloris a pte cōplexiōis vt appareat dr̄ntia inter vrinā vnius pueri ab vrina alterius pueri. vñ nō solū intendit ponere diuersitatē inter vrinā pueri ꝛ vrinā iuuenis: immo inter vrinā vni⁹ pueri ab vrina alterius: ꝛ ꝑpter hoc diuersificat ibi colorē vrine a pte ꝯplexiōis. ¶ Ad scdꝫ dicēdū ꝙ superi⁹ determinauit auctor gn̄alr̄ de naturali colore ipi⁹ vrine: hic ꝟo de excedēti: q: cū hic diuidit cōplexionē in naturalē ꝛ innaturalē: ꝑpter h̄ ad manifestandū suū ꝓpositū determinat de colore naturali: vt applicet cōplexioni naturali vrinā naturalē. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ hic facit capl'm separatū de cōplexiōe: ꝛ ꝑpter hoc oēs effectus cōplexiōis dꝫ determinare: ꝛ q: liquor est effectus cōplexionis. s. hu. et sic. q: passiue dāt liquorē vt dicit in lr̄a: ꝑpter hoc hic intromittit se de liquore ex incidēti. ¶ Ad quartū sil'r pꝫ solutio q: cū nō videremus sufficiēter diuisionē cōplexionis nisi videremus opationē qualitatū cōplexionaliū: ꝑpter hoc opatiōes tā actiuaꝝ ꝙ̄ passiuaꝝ determinat. ¶ Postea querit Gerardus: vtrū color det vrine a cōplexiōe radicali vel fluēte. Qꝺ nō a radicali ꝓbat sic: q: vrina tingit a digestiōe epatis: sed digestio epatis fit ꝑ calorē fluentē ꝛ nō ꝑ radicalem ergo nō dat a cōplexione radicali immo a fluēte. Cōtra: cōplexio radicalis est interuerū tēperamentū ꝛ pmū gradum fluēs ꝟo eleuata est vsq; ad scdm gradū: sed dicit in littera: ꝙ naturalis color vrine cōposit⁹ est ex quattuor qualitatib⁹ altera alterā nō excedentib⁹: sꝫ sic est in radicali cōplexione ꝛ nō in fluēte: ergo dat color vrine a cōplexione radicali et nō a fluēte. Ad hoc soluit Gerardus in lr̄a: ꝛ vult dicere vt videt ꝙ a fluēte: q: ex radicali cōplexione ꝛ fluente resultat vnica cōplexio actualr̄ in corpore ꝛ hec est fluēs. Uel dicendū ꝙ ab vtraq; tā a radicali ꝙ̄ a fluente dat color in vrina. a radicali tanq̄ ab occulta ꝛ regulāte: a fluente tāq̄ a manifesta ꝛ regulata a radicali: vñ in hoie tēperato debite se regente dat color in vrina ab vtraq; cōplexione: sed magis ꝛ manifesti⁹ a fluēte: cū opatiōes cōplexiōis fluētis magis appareāt ꝙ̄ opatiōes radicalis: vt pꝫ de colore cutis: color: cū cutis magis sensibiliter videt gn̄aria cōplexiōe fluēte ꝙ̄ a radicali. sil'r dicēdū est de vrina. ¶ Ad primū argumentū soluo ꝑ interemptionē dicēdo ꝙ digestio epatis nō solū fit per calorē fluentē: immo etiā ꝑ radicalē: sed tñ magis manifeste ꝑ fluentē. Ad scdm argumētū in ꝯ̄rm dicēdū ꝙ de cōplexione radicali ꝛ fluēte resultat quasi tēperamētū: ꝛ tale pōt dare colorē ipsi vrine. ¶ Scdo qrit vtrū sit ponere ꝯplexionē tēperatā: sed q: disputata est supra dietas vles: fol. xv. ibi. Circa partē istā ꝛc. ꝛ etiā supra tegni Ga. ꝑpter hoc ad pn̄s eaꝫ omitto. ¶ Sed tertio qrit de ꝯbinatiōe qualitatū: q: videt ꝙ nō sint nisi due ꝯbinatiōes: q: dicit Ga. in de cōplexionib⁹ ꝙ necesse est ꝙ cuꝫ caliditas vincit ꝙ statim sequat siccitas: ꝛ cū frigiditas vincit ꝙ sequat humiditas. ergo cū siccitas sequat ca. ꝛ humiditas fri. videt ꝙ non erunt nisi due cōbinationes diuerse. s. caliditatis ꝛ humiditatis ꝛ frigiditatis ꝛ siccitatis. Itē impossibile est q̄litates ꝯtrarias ꝯcurrere adinuicē: sꝫ caliditas ꝛ siccitas sūt ꝯ̄rie: q: mouet motu ꝯ̄rio: q: ca. mouet a cētro ad circūferētiā dilatādo: siccitas ecōuerso cōstringēdo: sil'r fri. mouet a circūferētia ad cētrū cōstringēdo: hūiditas ecōtrario dilatādo: ergo cal. et sic. nō cōpatiunt se: nec fri. ꝛ hu. ergo nulle sunt iste cōbinatiōes. Solo dicēdū ꝙ iste q̄ttuor ꝯbinatiōes q̄s ponit ysaac in lr̄a possibiles sunt. ¶ Ad primū argumētū dicēdū ꝙ Ga. nō loqtur sub auctoritate ꝓpria ibi qn̄ dicit ill'ꝺ ꝟbū: imo recitat illud: ꝛ postea destruit: vñ bene pōt fieri cōbiatio ca. et sic. ꝛ fri. ꝛ hu. Sed ꝯ̄ hoc pōt sic obq̄. Aui. dicit ꝙ q̄libet caliditas desiccat: nō tñ q̄libꝫ frigiditas humectat: ꝛ ponit exēplū de vere. vñ dicit ꝙ humiditas veris pōt tēperari ꝑ caliditatē estatis subsequētis: sed siccitas autūni nō pōt tēperari ꝑ frigiditatē hyemis subsequēt': ergo cū q̄libet caliditas desiccet calidū semꝑ associabit sibi siccū: g̃ nō pōt eē illa cōbinatio ca. cū hu. Et dicēdū ad hoc ꝙ qn̄ dicit Aui. ꝙ q̄libet caliditas desiccat: ipse loqtur de caliditate pseuerante. vñ verū est ꝙ calidū pseuerās associat sibi siccū: sed tñ caliditas nō pseuerās bene pōt cōpati se cū hūido. ꝛ sic adhuc sunt ille quattuor cōbinatiōes possibiles. ¶ Quarto qritur vtrū color in vrina det plus a cōplexione cordis vel epatis. Et ꝙ plus ab cōplexiōe cordis videt: q: dicit in littera: ꝙ in cōplexione cal. ꝛ hu. est vrina rubea ꝛ spissa: ꝛ h̄ est qꝺ dicit ipse ꝙ sanguis supcalesit. Sed maior supcalefactio sanguinis est in corde ꝙ̄ in epate: g̃ vrina magis tingit a cōplexione cordis ꝙ̄ epatis. Itē dicit Auic. ꝙ calor naturalis ꝛ spūs sunt calidiores de toto corpore: postea sanguis deinde epar Si g̃ vrina tingat ꝑpter calefactionē sanguinis: ꝛ maior calor acqrit sanguini in corde ꝙ̄ in epate: videt ꝙ a cōplexione cordis plus dabitur color siue tinctio vrine ꝙ̄ a cōplexione epatis. In ꝯ̄riū sunt auctores dicētes ꝙ vrina descindit ab humoribus in epate: ꝛ ibi recipit colorē. q: colorat ꝑ cōmixtionē humoꝝ q̄ non sunt in corde. Itē vrina tigit ab opatione scde digestiue: ꝛ illa fit in epate ꝛ non in corde: ergo ꝛc. Itē dicit supi⁹ ꝙ vrina principalr̄ attestat passionib⁹ epatis ꝛ venaꝝ: g̃ plus tinget ab epate ꝙ̄ a corde. Qꝺ concedo: vñ dico ꝙ loquēdo de opatiōe pma sensibili ꝛ immediata vrina tingit siue colorat a cōplexiōe: siue ab opatione epatis: tñ virtualr̄ colorat a corde: q: cor influit virtutē supra oia mēbra. ¶ Ad duo prima argumēta soluo vnica solutiōe: dicēdū ꝙ vrina nō tingit ab illo sanguine qui supcalesit in corde immo anteq̄ ille sanguis q̄ calefit in corde trāsmittatur ad cor tingit vrina in epate: q: gn̄at cū humorib⁹ in syma epatis: seqstrat aūt ab hūorib⁹ in gybbo: ꝛ ibi recipit tinctionē ex cōmixtiōe humoꝝ: ꝛ h̄ sensibili vel insensibili. ¶ Quinto qrit sup h̄ qꝺ dicit in lr̄a ꝙ actiue q̄litates. s. fri. ꝛ ca. dāt colorē vrine: passiue ꝟo. s. hu. ꝛ sic. dāt ei substā. Sed ꝯ̄: color datur vrine ꝑ digestionē: sꝫ digestio viget ꝑ ca. ꝛ hu. g̃ tā passiue ꝙ̄ actiue dāt colorē vrine. Itē videt ꝙ actiue dent subāꝫ q: actiue sunt fortiores ꝙ̄ passiue: g̃ dabūt vrine illud qꝺ difficilius est: sed difficili⁹ est dare subām vrine ꝙ̄ colorē: q: color est accidēs: ꝛ difficili⁹ est dare subām ꝙ̄ accidēs: g̃ cū actiue sint fortiores dabūt vrine subām: passiue ꝟo cū sint debiliores dabūt colorē. In ꝯ̄riū est auctor in lr̄a: vt dictum est. Possum⁹ iterū ꝓbare ꝙ passiue dāt colorē: q: q̄cq̄d ē cā cāe est cā causati: sed passiue sunt cā subē: vt dicit in lr̄a: ꝛ subā est cā coloris: q: ꝑ subām vel ꝑ liquorē dat color vrine: vt videbitis inferi⁹: g̃ ꝛ passiue dabūt vrine colorē. Itē caliditas siccum dealbat: hūiduꝫ vero denigrat: g̃ hu. ꝛ sic. dāt colorē q̄ sunt passiue: ꝛ nō caliditas q̄ est actiua: q: si ca. daret colorē eūdē colorē induceret in sicco ꝛ in humidū: sed hoc nō est ergo ꝛc. Ad hoc soluit Gerardus dicēs ꝙ actiue dāt colorē ꝛ subām ꝛ passiue sil'r: sed actiue dāt principaliter colorē ex ꝯsequēti subām. passiue ecōtrario. s. principaliter subām ex ꝯsequēti colorē. Sed hoc nihil est: q: dicit ysaac in littera: ꝙ actiue dant colorem: ita ꝙ non substantiam: passiue vero substantiam ita ꝙ nō colorē. Propter hoc dicēdū est aliter ꝙ actiue dāt colorē ꝑ se: subām ꝑ accidēs: passiue subām ꝑ se: colorē ꝑ accidēs. vbi q̄ra: color dat in vrina ꝑ viā cōmixtiōis sensibilis: vel ꝑ viā digestiōis: ꝛ hoc est ꝑ viā cōmixtionis insensibilis: ponat g̃ ꝙ cholera in modica q̄ntitate ꝑmisceat cū vrina tinget statim sensibiliter vrinā: sed tñ non

ingrossabit vel inspissabit eā manifeste: imo eā quasi paruū: aut nihil inspissabit: ⁊ talis inspissatio dr̄ quātū ad medicū substā: ⁊ ita p₃ ꝙ actiue: vtpote caliditas in cholera tingens cholerā colorabit vrinā: ⁊ nō dabit ei substām nisi ꝑ accidēs: silr̄ dicēdū est de passiuis: q̄ꝛ humiditas ꝑ sui p̄ntiā: ⁊ siccitas ꝑ sui priuationē substātiāt vrinā. q̄ꝛ multitudo humiditatis ꝯmiscēs se cū vrina dat substām spissam ipsi vrine: ⁊ nō dat ei quātū est de se colorē: q̄ꝛ etsi illa humiditas q̄ ꝯmiscetur cū vrina q̄ ingrossat vrinā sit colorata colore aliquo: tñ quātū est de se ⁊ de sua intētione nō dat ei colorē nisi ꝑ accidēs: imo quātū est de se solū dat ei substām. s. spissitudinē vel hm̄oi. Uel dicēdū aliter ꝙ actiue dāt ei colorē formalr̄ s. materialr̄: q̄ꝛ caliditas tingit sanguinē: ⁊ ita ꝑ sui p̄ntiam caliditas facit tincturā in vrina formalr̄: silr̄ frigiditas remissionē: sed effectiue dāt substām: q̄ꝛ faciūt ebullitionē in humoribus: ⁊ ita ꝑ cōmixtionē illoꝝ humoꝝ cū vrina: ⁊ ita ꝑ accidēs dāt substām: ecōuerso est de passiuis: q̄ꝛ formalr̄ dant ei substām. s. ꝑ sui p̄ntiā: effectiue vō colorē ꝑ accidēs: q̄ꝛ ex permixtione resultat color talis in vrina. ¶ Ad primū argumentū dicēdū ꝙ verū est ꝙ vrina tingit̄ ꝑ digestionē: ⁊ digestio viget ꝑ ca. ⁊ humi. ⁊ ita illa caliditas facit ad colorē: ⁊ hūiditas ad substām: ⁊ ita nō habes argumētū. Ad scōm dicēdū ꝙ tā substā vrine q̄ color est accidēs: ⁊ ꝓpter h̄ equalr̄ possunt dari: q̄ꝛ appellat ibi substām vrine ꝯditiōes immediate cōsequētes naturā: vt tenue spissum ⁊ mediocre. Uel dicēdū ꝙ verū est ꝙ ꝑ viā ḡnationis facilꝰ est dare colorē q̄ substā: ⁊ hac via actiue cū sint fortiores darēt substām: sed ꝑ viā commixtiōis nō est verū. imo facile est rē facere spissam ꝑ viā cōmixtionis: vt ꝯmiscēdo puluerē cū aqua: sic est in ꝓposito. Uel dicēdū ꝙ l₃ actiue sint fortiores simplr̄ q̄ passiue: tamē passiue sunt fortiores quātū ad istū effectū q̄ est liquor. ⁊ cā huius est: q̄ꝛ liquor spissus: tenuis ⁊ mediocris īmediate sequit̄ materia: sed silr̄ q̄litates passiue sunt magis materiales q̄ actiue: ⁊ ꝓpter h̄ actiue dāt colorē q̄ est magꝭ formalr̄ ⁊ passiue substām siue liquorē q̄ est magis materialis. ꝑ iā dicta p₃ plane solutio ad alia argumēta. ¶ Ultimo q̄rit̄ sup hoc qd̄ dicit in lr̄a: ꝙ frigiditas ⁊ siccitas facit vrinā tenuē ⁊ albā. Contra: humor niger ⁊ spissus: ⁊ vrina d₃ attestari humori: ḡ frigiditas ⁊ siccitas facit nō vrinā tenuē ⁊ albā: imo potiꝰ nigrā ⁊ spissam. vñ dicit inferius ꝙ in solutiōe q̄rtane est vrina nigra ⁊ spissa. Et dicēdū ꝙ melācholia pōt tingere vrinā ꝑ sui cōplexionē: ⁊ sic cū melācholia sit frigida ⁊ sicca, rōne frigiditatis dealbat: rōne siccitatis attenuat: ⁊ h̄ modo loq̄tur auctor ibi: q̄ꝛ ibi diuersificat colorē vrine penes cōplexionē: vel melācholia pōt tingere vrinā ꝑ sui cōmixtionē ⁊ sic cū sit humor niger ⁊ spissus facit vrinam nigram ⁊ spissam: ⁊ sic est in solutione quartane.

¶ De diuersitate vrine propter cibum.

Diuersitas vrine ꝓpter cibaria duplex est: vel in quātitate: vel in qualitate. Quantitas cibi tribꝰ erit modis. Omnis enī cibꝰ: vel multus: vel paruꝰ: vel medius. Multꝰ vrine cruditatē ⁊ albedinē largit̄: ⁊ hoc ex cāis duabus: q̄ꝛ ex multitudine cibi ⁊ potus calor naturalis ḡuat̄: ⁊ digestio cōtrahit̄. Cū aūt cibus nō ꝑfecte digerit̄: sanguis nō ꝑfecte cōplet̄: neq₃ vrina tingit̄: s₃ cruda egredit̄: qd̄ plurimū patiūtur gulosi ꝓpter potus cibiq₃ plenitudinē: maxime si vinū sit subtile ⁊ albū. Scōa erit cā: q̄ꝛ multitudo cibi ⁊ potꝰ corpꝰ hūectat. Cū₃ humor in corpore augmētat̄: sanguinis calor minuit̄ ⁊ cōgelat̄: atq₃ calor naturalr̄ in coctiōe deficit: vñ cruda ⁊ alba erit. Paruꝰ cibꝰ dat vrine ruborē ⁊ claritatē: q̄ꝛ puitas cibi desiccat hūiditatē corporis: humiditas minorata calefacit corpus: vñ vrina clara fit ⁊ ru. sicut in iuuenibꝰ ieiunātibꝰ maxime Ga. Urina inq̄t ꝯm quātitatē vini diuersat̄: q̄ꝛ si multū sit: liquor vrine crescit: minuit̄ hypostasis: tinctura minorat̄ vrine: ⁊ albedini appropinquat: maxime si paucū sit: liquorē facit paucū: hypostasim multā ⁊ maiorē tincturam rufitati propinquā. Itē vinū si ꝓpter multitudinē nō accipiat coctionē: vrinā nō immutat: ⁊ erit sicut fuit bibitū. Si albū sit ⁊ clarū: vrina erit alba ⁊ clara. Si vō grossum ⁊ nigrū: vrina grossa erit ⁊ nigra. Si grossum ⁊ citrinū: vrina erit silr̄. ¶ Cibꝰ mediocris inter subtilē ⁊ grossum: multū ⁊ paucū: ꝯm leuitatē suā ac naturā facit digestionē bonā ac tēperatā coctionē: ꝯm ꝙ actio erit nature: ⁊ tēperamentū in liquore ⁊ colore vrine. Unde diuersat̄ ex cibi q̄litatibꝰ q̄ttuor modis. Cibus enī est calidus est frigidus: est hūidus: ⁊ est siccus. Calidus dat ruborē ⁊ tincturā vrine: Calor enī epar calefacit in primis. vñ suꝰ rubescit sanguis: et ebullit spūs cordis: vrinā tingit ⁊ calefacit: sicut videmꝰ in hoibus calida sepe cibaria comedētibꝰ: vtpote mel ⁊ silia. ¶ Cibus frigidus vrine dat cruditatē ⁊ albedinē: q̄ꝛ frigiditas calorem epatis mitigat: spm̄ cordis cōgelat: coctionē vrine aufert: q̄ cū bene non coquat̄: vrina cruda ⁊ alba reddit̄: sicut cū pisces ⁊ silia comeduntur. ¶ Cibus hūidus dat vrine turbiditatē ⁊ grossitudinē: ⁊ plurimū eā facit albā ⁊ crudā: raro rubeam ⁊ tinctā. humectatio enī cibi augmētat humectationē corporis: humectatiōe augmētata calorē sanguinis necesse est vt minuat: ⁊ spm̄ cordis ꝯgelet. S₃ tñ si cibus calorē habeat q̄ humectationē vicat: ⁊ sanguinē calefaciat: rubor ⁊ turbiditas fiūt i vrina. ¶ Cibꝰ siccus vrine subtilitatē ⁊ claritatē largit̄: ⁊ ꝑ̄imū est rubeꝰ color: raro citrinꝰ ⁊ albꝰ: q̄ꝛ siccitas cibi desiccat hūiditatē sanguinis: q̄ cū minuat̄ calefit cordis spūs vrina rubea ⁊ clara efficīt. Si tñ stomachꝰ tātū habeat frigiditatis: vt ꝯgelet calorē sanguis: ⁊ mitiget feruorē sui ⁊ tincturā: vel ruborem vrine ꝯtrahat: duplicē facit i vrina cā₃: mutat enī in citrinā₃ sicut in calidam habētibus cōplexionem: vel in albam: sicut in complexionem habentibus frigidam.

¶ Supius diuersificauit auctor vrine colorē penes etates ⁊ cōplexionē: hic penes dietā: ⁊ diuidit̄ hec ps in duas. In prima diuidit. In scōa de mēbris diuidētibꝰ agit: ibi: Quātitas tribus erit modis. Et ista scōa in duas. In prima diuersificat vrinā penes quātitatē ipsiꝰ cibi. In scōa penes quātitatē: ibi. Ex qualitatibꝰ. Prima in duas. In prima diuidit quātitatē cibi. In scōa de mēbris diuidētibus agit. Secunda ibi. Multus vrine cruditatē. ⁊ ista scōa in duas. In p̄ma diuersificat colorē vrine penes cibū illū: multū ⁊ paucum. In scōa penes mediocrē. scōa ibi: Cibus mediocris. prima in duas. In prima diuersificat vrinā penes cibū multum ⁊ paucū. In scōa ꝯfirmat auctoritate Ga. scōa ibi: Gal. inq̄t vrina. prima in duas. In prima diuersificat vrinam penes multū cibū. In scōa penes paucū cibū: ibi: Paruꝰ cibꝰ. prima in duas. In prima diuersificat vrinā penes cibū multū: ⁊ assignat vnā cām: q̄re cibꝰ multꝰ facit vrinā crudā₃ ⁊ albā. In scōa assignat scōā₃ cām ad h̄ idē: ibi: Scōa erit cā q̄ꝛ multitudo. Tūc seq̄tur illa ps in q̄ diuersificat colorē vrine penes q̄litates cibi. ⁊ ista in duas. In prima diuidit. In scōa de mēbris diuidētibꝰ agit. scōa ibi: Calidus dat vrine colorē. ⁊ ista scōa in duas. In prima determinat auctor de operatione qualitatū actiuaꝝ ipsiꝰ cibi in colorē vrine. In scōa determinat operationem qualitatū passiuarū in vrinā. secūda ibi incipit: Cibꝰ hūidus. prima in duas. In p̄ma determīat operationē cibi calidi in vrinam. In scōa cibi frigidi. scōa ibi: Cibꝰ frigidus vrine. Tūc seq̄tur illa ps in q̄ determīat operatiōes q̄litatū passiuarū in vrina. ⁊ illa in duas. In prima determīat operationē cibi humidi in colorē vrine. in scōa deter-

minat opationē vrine cibi sicci:ibi:Cibus siccus subtilitatē.
Hec est diuisio ⁊ sn̄ia lectionis in generali.
¶ Hic pmo dubitat̃ de q̄busdā q̄stionibꝰ litteralibꝰ q̄s fa-
ciunt gulosi. Et pmo queritur quare in parte ista diuersi-
ficat vrinā penes quantitatē cibi ⁊ nō penes substantiam: ⁊
videtur ꝙ debet diuersificare penes substantiā: quia sicut
est repire cibū multū ⁊ paucū ⁊ mediocrē a pte quātitatis:
ita grossum ⁊ subtilē ⁊ mediocrē a pte sube: ḡ videt̃ esse in
sufficiēs cū nō diuersificet vrinā a pte sube ipiꝰ cibi. Itē q̄-
re nō diuersificet cibū a pte cōplexiōis cōposite sicut a pte
cōplexiōis simplicis cū in caplo p̄cedēti diuersificet vrinam
penes ꝯplexionē cōpositā ⁊ simplicē. Itē dicit in lr̄a ꝙ mul
tus cibꝰ remittit vrinā: ⁊ assignat duas cās. Prima est: q:
aggrauat naturā: ⁊ digestio ꝯbit̃. Scđa cā est ꝙ multitudo
cibi ⁊ potꝰ corpus humectat: cū humor in corpore augmen
tet̃ ⁊ digestio remittat̃. hec videt̃ eē vna cā ⁊ nō due: q: vtro
biqꝫ idigestio est cā remissiōis hmōi vrine. ¶ Ad pmū isto
rū dicēdū est: ꝙ illa eadē diuersitas q̄ est in multo cibo pau-
co ⁊ mediocri: est i grosso subtili ⁊ mediocri: ⁊ ita ꝑ diuersi
ficationē quātitatꝭ cibi satis pōt itelligi diuersificatio sube
Et tu obijcies: si eadē est diuersificatio vtrobiqꝫ: qre ḡ potiꝰ
diuersificat a pte quātitatꝭ q̄ a parte sube: cū diuersificatio
a pte quātitatis sil'r posset intelligi ꝑ diuersificationē a par
te sube sicut ecōtrario. Ad hoc dicēdū ꝙ vna cā fuit: q: sepis
sime ⁊ plures variat̃ vrina a pte quantitatis q̄ a pte sube:
q: plures peccāt hoīes rōne sue gulositatis in quatitate ci
bi.i.in multitudine ⁊c. q̄ in substantia.i.grossicie: ⁊ propter
hoc ⁊c. Scđa cā est: q: diuersitas a pte quātitatis est magis
notabilis ⁊ sensibilis q̄ diuersitas a pte sube: ⁊ q: ille ē sen-
sibilis artifex: ꝓpter hoc potius diuersificauit vrinā a parte
quātitatis cibi q̄ a pte sube. Tertia cā ē: q: diuersitas a pte
sube magis r̄ndet li q̄n. Diuersitas vō a pte quātitatꝭ magꝭ
colori: ⁊ q: determinat ibi de colore ꝓpter hoc potius diuer
sificauit a pte quātitatis q̄ a pte sube. Ad scđm dicēdū ꝙ di
uersificat vrinā ibi solū a pte cōplexiōis simplicis: q: ꝑ sim-
plices cōplexiōes possunt intelligi cōposite. Scđa cā est: q:
in quolibet cibo: vt in pluribꝰ ē vna qualitas dn̄ans seu de
noiatiōis: rōne cuiꝰ diuersificat vrinā ⁊ ꝓpt̃ hoc penes sim
plices ⁊ nō penes cōpositas. Ad tertiū dicēdū ꝙ vtrobiqꝫ si
ne dubio indigestio est cā remissiōis vrine rōne multi cibi:
sed diuersimode tn̄: q: in prima cā.s. q̄n cibus multꝰ aggra
uat naturā fit indigestio a cibo multo: tāq̄ a resistēte: q: re-
sistit digestioni ⁊ aggrauat naturā. In scđa vō cā fit indige
stio a multo cibo tāq̄ a pncipali agēte: q: multꝰ cibꝰ multi-
tudinē hūiditatis gn̄at: q̄ abūdātia humiditatis pncipalr
agit indigestionē ⁊ ipedit digestionē. Vel dicēdū ꝙ differūt
iste due cāe: q: multꝰ cibꝰ in pncipio aggrauat naturā: ⁊ ita
causat indigestionē ⁊ discolorationē in vrina: sed multꝰ cibꝰ
in scđa cā gn̄at humiditatē: q: humiditas ꝑ suā cōmixtionē
cū vrina discolorat ⁊ remittit vrinā.
¶ Postea pncipalr pmo q̄rit̃: cū ibi diuersificet colorē vri
ne penes cibaria: q̄rit̃ pmo vtrū cibꝰ possit variare colorem
vrine. Et videt̃ ꝙ nō: q: digestio cibi est in stomacho: gene-
ratio vrine in epate: sꝫ mēbrū ignobiliꝰ nō delegat suā super
fluitatē ad mēbrū nobiliꝰ: ḡ stomachꝰ cū sit ignobilior epa
te nō delegabit suā suꝑfluitatē ad epar: imo delegabit solū
nutrimētū laudabile: sed nutrimētū laudabile nō tingit vri
nā: imo illaudabile: ḡ cibꝰ a stomacho ad epar delegatꝰ nō
variabit vrinā cū hmōi sit laudabile: ḡ videt̃ ꝙ cibꝰ aliq̄ mō
nō possit vrinā variare quātū ad colorē. Itē Auic. in pmo li.
caplo de eo qđ comedit̃ ⁊ bibit̃: dicit ꝙ cibꝰ imutat̃ ⁊ nō im
mutat: si ḡ nō imutat nō alterabit colorē in vrina. Itē paꝝ
post dicit Aui. ꝙ cibꝰ in corpore nostro receptꝰ opat̃ a mate
ria ⁊ nō a forma: sed oīs alteratio ⁊ variatio fit a forma ⁊ nō
a materia: ḡ cibꝰ nō variat colorē vrine. Itē Ga. i de simpli
ci medicina: vbi ponit differētiā inter cibū ⁊ medicinā: dicit
ꝙ cibꝰ alterat̃ ⁊ nō alterat: medicina ecōuerso: q̄n in corpo-
re nostro recipiūtur. si ḡ cibꝰ alterat̃ in corpore ⁊ nō alterat
videt̃ ꝙ nō variabit colorē vrine. In ꝯtrū est auctor in lr̄a:
dicēs ꝙ cibꝰ multꝰ in corpore receptꝰ cruditatē ⁊ albedinē
largit̃ vrine: cibꝰ vō paruus dat vrine ruborē ⁊ claritatē. Hoc
idē ostēdo ꝑ rōnem: q: superiꝰ dixit ysaac pluries: ꝙ humo-
res diuersificāt vrinā: vn̄ hūor phlegmaticꝰ facit vrinā albā
⁊ spissā; ⁊c. sꝫ ita ē ꝙ cibꝰ diuersificat hūores: vn̄ a cibo cali
do gn̄at̃ humor calidus: ⁊ a frigido frigidus: si ḡ hūores va
riāt colorē: ḡ a pmo ad vltimū cibꝰ variabit colorē in vrina.
Qđ ꝯcedo. ⁊ istas duas rōnes vltimas pono ꝓ cā. ¶ Ad pi-
mū argumētū i ꝯtrariū dicēdū ꝙ duplex ē suꝑfluitas: q̄dā
eīn est suꝑfluitas nociua: ⁊ hec est duplex: q̄dā residuitatis
vt spma: q̄dā ipuritatis: vt egestio: sudor: ⁊ vrina: ⁊ iste ita
totalr̄ expellūtur a corpore ꝙ nō attrahunt̃ a mēbris: et de
tali verꝫ est ꝙ mēbra ignobilia nō trāsmittūt ad nobilia talē
suꝑfluitatē. Est alia suꝑfluitas q̄ nō est suꝑfluitas recte: im
mo puritas: vt chilꝰ q̄ est suꝑfluitas quātū ad stomachū: q̄n
stomachus accepit illđ qđ sui nature est ꝓportiōabile ad ipꝫ
nutriēdū: tūc a stomacho expellit̃: ⁊ meseraice attrahūt ipꝫ
⁊ delegāt ad epar: ⁊ hac via cibꝰ a stomacho ad epar delega
tus pōt variare colorē vrine: ⁊ de tali nō obijcis tu. Ad scđm
argumētū dicēdū ꝙ sicut dicit Ga. i de cōplexionibꝰ triplex
est cibꝰ: cibus futurus cibus.i.cibꝰ extra: ⁊ cibꝰ in via: vt in
prima ⁊ scđa digestiua: ⁊ cibꝰ cibās in effectu: vt in assimila
tione in tertia digestiua. Dico ḡ ꝙ q̄n Auicē. dicit ꝙ cibus
nō alterat: ipse loq̄tur de cibo cibāte in effectu: ⁊ nō de alijs
vn̄ cibꝰ in via pōt variare vrinā in colore: ⁊ istud meliꝰ decla
rabit̃ in sequenti ꝓbleumate. Vel aliter dicēdū ꝙ Aui. dicit
ꝙ cibꝰ nō imutat tāq̄ principale agēs: cū imutat tanq̄ resi-
stēs: q: oē mouēs physicū dū mouet mouet̃: ⁊ ponit Gal.
exēplū: q: lꝫ cultellus agit cerā mollē: tn̄ patit̃ a cera per fre
quētē vsum: ⁊ hoc ꝓpter resistētiā quā hꝫ cultellus ad cerā
sil'r est de cibo ꝙ lꝫ imutet̃ in corpore: tn̄ aliquātulū imutat
corpus resistēdo q̄nqꝫ digestioni: ⁊ ita cibꝰ pōt vrinā varia
re in colore. Vel dicēdū ꝙ q̄dā est cibꝰ q̄ est cibꝰ tātū ⁊ non
medicina: ⁊ talis nō variat vrinā: ⁊ de tali loq̄tur Aui. ē aliꝰ
cibꝰ q̄ est cibꝰ ⁊ medicina.i.q̄ est eleuatꝰ in caliditate vel fri-
giditate ⁊c. ⁊ talis pōt variare vrinā. Ad scđm dicēdū ꝙ du
plex est materia: quedā q̄ est materia ⁊ hoc aliq̄d vt cibꝰ: ⁊
talis pōt variare ⁊ alterare: ē alia materia q̄ est materia tātū
ita ꝙ nō hoc aliq̄d: ⁊ de tali tu obijcis: ⁊ talis nō pōt altera
re. Ad tertiū qđ obijcis a Ga. q̄ dicit ꝙ cibꝰ alterat̃ ⁊ nō alte
rat: dicēdū ꝙ verū est de cibo cibēte in effectu. Vel dicēdūꝫ
ꝙ nō alterat tāq̄ pricipale agēs: imo tāq̄ resistens. Vel di-
cēdū ꝙ cibꝰ q̄ est cibꝰ tm̄ ⁊ tēperatꝰ nō alterat: ⁊ ita per istā
triplicē viā pōt solui ad illud argumentū. Vel dicēdū ꝙ q̄n
Ga. dicit ꝙ cibꝰ alterat̃ ⁊ nō alterat: ⁊ medicina alterat ⁊ nō
alterat̃: nō intēdit dicere ꝙ cibꝰ nō alteret: ⁊ ꝙ medicia nō
alteret: q: q̄dā sunt medicine q̄ alterant̃ in corpore: vt dicit
Ga. de aneto calamēto ⁊ ruta. q: dicit ꝙ sunt medicine: ⁊ al
terant̃ in scđa digestione: sed intēdit dicere Ga. ꝙ nutritio
principalr ꝯuenit cibo: alteratio ex ꝯñti; ⁊ alteratio pricipa
liter medicine: ⁊ nutritio ex ꝯñti. ¶ Scđo q̄rit̃ vtrū cibꝰ ci-
bās in effectu possit alterare vel variare colorē vrine. Et vi-
det̃ ꝙ nō: q: vrina variat̃ a cibo in scđa digestiua existēte. vn̄
vrina ab opatiōe scđe digestiue recipit tinctionē ⁊ variatio-
nē ⁊ nō ab opatiōe tertie digestiue: sed cibꝰ in effectu ē obie
ctū tertie digestiue nō scđe: ḡ cibꝰ cibās in effectu nō varia
bit colorē vrine. Itē illud qđ nō pōt variare vel alterare cor
pus nō variabit vrinā: sed cibꝰ cibās in effectu nullo mō va
riat corpus: ḡ nec vrinā. ꝓbatio minoris: q: vt dicit Ga. nu
tritio est ꝑfecta assil'atio nutriētis cū nutrito: sed vbi est ꝑfe
cta assil'atio nutriētis cū nutrito nulla est variatio vel altera
tio: sed in tertia digestiua est ꝑfecta assil'atio cibi nutriētis
in effectu cū nutrito: ḡ nō est ibi alteratio nec variatio aliq̄
ḡ cibꝰ cibās in effectu nō alterat corpus: ḡ nec ꝑ ꝯñs vrinā.
Itē Ga. in tertio li. de cōplexiōibꝰ dicit ꝙ ex herbis calidis.
s. ex ruta: mēta: ⁊ calamēto fit medicina in digestiōe: sꝫ dicit
ꝙ q̄n ꝑmutant̃ oīno tunc sunt cibi ⁊ nō medicina: sed in ter
tia digestiua ꝑmutant̃ oīno ⁊ fiūt cibi in effectu: ḡ nō rema
nēt tunc medicine: ⁊ ita nō alterabūt: ⁊ ita cibꝰ cibās i effe-
ctu nō alterat corpꝰ: ḡ nec vrinā. Cōtra illud qđ alterat ꝯple
xionē corporis alterat vrinā: sꝫ cibꝰ in effectu est hmōi: ḡ al-
terat vrinā. ꝓbatio minoris: mēbra tertie digestiue alterāt
ꝑ cibū: ⁊ nō ꝑ aliū cibū nisi ꝑ illū q̄ est ei obiectꝰ: sed cibus ci
bās in effectu est obiectū tertie digestiue: ḡ cibꝰ cibās in ef
fectu corpus hꝫ alterare: ḡ ⁊ vrinā. Itē dicit Ga. ꝙ oīs cibꝰ

sm suā dispositionē calorē augmētat: ⁊ si augmētat alterat
ģ cū cibꝰ cibās ī effectu fit cibꝰ: augmētabit calorē: ⁊ ita cor
pus alterabit: ģ ⁊ vrinā. Itē dicit Aui. ꝙ in cibo in corpe no
stro digesto remanet aliq̄ q̄litas q̄ excedit qualitatē nostri
corporis quousq; fiat ꝑfecta coagulatio ⁊ assimilatio: ſ; in
cibo cibāte ī effectu: nōdū est ꝑfecta coagulatio nec assilatio
ģ in illo remanet aliq̄ q̄litas excedēs q̄litatē nostri corporis
⁊ si excedit q̄litatē nostri corporis illā alterabit: ģ cibꝰ cibās
in effectu alterat cōplexionē nostri corporis: ⁊ ꝑ ꝯñs vrinā.
Solō sine dubio ista q̄stio valde dubia est: sed tñ vt mihi vi
def: partē istā meliꝰ possumꝰ sustinere dicētes ꝙ cibꝰ in via
alterat corpus ⁊ nō cibꝰ in effectu cibās: ⁊ possumꝰ h̄ ꝯfir-
mare ꝑ p̄mas rōnes ad ꝑte; istā factas ⁊ eas concedere: et
hoc vult ysaac in lr̄a: dicēs ꝙ calidꝰ cibꝰ dat vrine rubore et
tincturā: calor eñ epar calefacit in primis. vñ suus rubesat
sanguis ⁊ ebullit sp̄us cordis: ⁊ vrinā tīgit ⁊ calefacit. ¶ Ad
primū argumentū in ꝯ̄riū dicēdū ꝙ verū est ꝙ mēbra tertie
digestiue alterāť ꝑ cibū: sed h̄ nō est ꝑ cibū cibātē in effectu
q̄ ē eis obiectꝰ: imo calefiūt a sanguīe currēte ad oīa mēbra
anteq̄ sanguis ꝯuertāť in humiditates ⁊ fiat cibꝰ cibās in
effectu. vñ ille sanguis nōdu; ꝯuersus in hūiditates currit
ad oīa mēbra ip̄a alterās: ⁊ supcalefaciēs ⁊c. Ad scdm argu
mētū illiꝰ ꝑtis qđ obijcis a Ga. dico ꝙ aliqñ accrescit quanti
tas caloris in nobis: ⁊ aliqñ intēdiť q̄litas. vñ verum est, ꝙ
oīs cibus augmētat calorē in corpore subaliter: q: cibus au
gmētat quātitatē sanguis q̄ est subm caloris: aliqñ vero in
tēdiť q̄litas caloris ꝑ cibū vt sanguis gñatꝰ ex allio acutior ē
q̄ gñatꝰ ex lactuca. vñ dico ꝙ idē cibꝰ pōt augere quātitatē
caloris ⁊ diuidere q̄litatē. i. trāsmittere acumē vt lactuca: ci
bus eñ lactuce augmētat subaliter calorē in corpe: q: gñat
sanguine; q̄ est subm caloris: sed remittit acumē caloris: q:
facit sanguinē aliū q̄ erat in corpore magis frigidū ip̄m re
mittēdo in acumie. vñ Ga. loq̄tur quātitatiue nō tātū q̄lita
tiue: ⁊ ita adhuc cibꝰ cibās in effectu nō alterabit. Ad tertiū
qđ obijciť ab Aui. dico ꝙ triplex est coagulatio: q̄dā est chili
in chimū ī epate: q̄dā chimi in humiditates: q̄dā hūiditatū
in mēbra. vñ Aui. qñ dicit ꝙ ī cibo digesto remanet aliq̄ q̄li
tas excedēs q̄litatē nostri corpis q̄usq; fiat ꝑfecta coagula
tio in epate: intelligit de coagulatiōe chili in chimū q̄ fit in
epate. vñ ibi amittit cibꝰ suā qualitatē: ⁊ oīno ꝑmutāť nec
postea alterat corpus. Et tu obijcies mihi de sanguine gña
to ex lactuca q̄ est frigidior: vt dicit Auic. sanguine gñato ex
allio: ⁊ ita adhuc post digestionē scdam remanet aliq̄ q̄litas
alterās in cibo. Dicēdū ꝙ Aui. soluit h̄ postea: dicit enim ꝙ
sanguis ex lactuca gñatꝰ frigidior est sanguie gñato ex allio
hoc ē vsq; ad tp̄s dicit ipse: vñ qñ ille sanguis ꝯuertiť in hu
miditatē nō ē frigidior sanguine gñato ex allio: imo eq̄les
sunt: ⁊ tūc oīno amittunt suas q̄litates ⁊ ꝑfecte assilantur
mēbris: ⁊ hoc mō soluēdū est ad illas rōnes. Si tñ velumꝰ su
stinere oppositū. s. ꝙ nō solū cibꝰ in via alteret corpus: imo
etiā cibꝰ in effectu cibās: possumꝰ aliquo mō soluere prima
argumēta: l; nō ita bene sicut illa q̄ iā sunt soluta. ¶ Ad p̄
mū ģ possumꝰ dicere ꝙ sanguis calefactꝰ tingit vrinā ⁊ va
riat ī scda digestiua: ſ; ille sanguis p̄t delegari ad mēbra ter
tie digestiue: ⁊ illa calefacere ⁊ ita ipsa calefacta p̄nt altera
re vrinā. Ad scdm dicendū ꝙ l; in tertia digestiua fit ꝑfecta
assilatio nutriētis cū nutrito: ⁊ nō fit ibi alteratio quātū ad
statū: i. q̄ est illa assilatio: tñ ē ibi assilatio respectu statꝰ in q̄
fuit priꝰ. v̄bigr̄a. l; lactuca seu nutrimētū gñatu; ex lactuca
nō alteret corpꝰ in illa ꝑfecta assilatiōe in q̄ est. i. ī q̄ assilatur
mō: verūtñ alterat ip̄m respectu status in quo fuit ante. Ad
tertiū argumētū. qđ obijcis de Aui. nō possum ve; soluere
sed tñ possumus dicere euadēdo ꝙ qñ Aui. dicit ꝙ ex aneto
ruta ⁊ calamento in fieri digestiōis fit medicina ⁊ alterant
⁊c. ip̄e intēdit dicere ꝙ hmōi in fieri digestiōis principaliter
sunt medicine ⁊ nō cibꝰ principalr. In facto v̄o esse sunt p̄n
cipaliter cibꝰ ⁊ nō medicine principalr. i. nō vult dicere ꝙ in
fieri digestiōis sint ita medicine ꝙ nō sunt cibi: ⁊ ꝙ ī facto eē
sint ita cibi ꝙ nō medicine: ⁊ ita poteſt sustinere vtrāq; ꝑtē
sed tñ prima facilior est ad sustinēdū. ¶ Tertio q̄ritur sup
h̄ qđ innuit in lr̄a ꝙ cibꝰ multus in corpore nr̄o receptus in
crudat ⁊ remittit vrinā. Cōtra dicit Ga. supra aph̄o ol. ꝙ ci

bus multꝰ cōfortat virtutē: paucus v̄o debilitat eā: sed vir
tus ꝯfortata tingit vrinā: ģ multus cibꝰ tingit vrinā ⁊ non
remittit. Itē cibꝰ multꝰ ꝯseruat calorē digerētē: ſ; calor di
gerēs cōseruatus tingit vrinā: ģ ⁊c. ꝓbatio minoris: q: cibꝰ
multus: vt dicit in lr̄a gñat multā humiditatē: sed multa hu
miditas nutrimentalis in corpore gñata est q̄si clypeꝰ inter
calorē nostri corporis: ⁊ humiditatē radicalē ip̄am defendēs
a cita ꝯsumptione a calore nostri corporis: ⁊ defendēdo cō
sumptionē ꝯseruat calorē naturalē: q: calor naturalis in cō
sumēdo humiditatē radicalē destruit seip̄m vt p; de lumine
cādele: ģ ⁊ tingit vrinā. In ꝯ̄riū est auctor in lr̄a: vt dictū est.
Hoc idē ꝓbo ꝑ suā rōnem: q: multꝰ cibꝰ aggrauat naturā
vt ip̄e dicit: q̄ aggrauata debilitāť digestio ⁊ idē seq̄tur re
missio ⁊ cruditas in vrina: ģ cibꝰ multꝰ remittit vrinā. Et h̄
concedo cū ysaac: ⁊ illas duas rōnes quas ponit auctor in
lr̄a: pono ꝓ cā. ¶ Ad primū argumētū in ꝯ̄riū dico ꝙ Ga.
loq̄tur de multo cibo ꝑ cōparationē ad virtutē fortē. vñ cal.
sine dubio ꝯfortat virtutē ⁊ ita tingit vrinā: sed non loquiť
de cibo multo absolute ⁊ de tali loq̄tur in lr̄a. vñ cibus mul
tus ⁊ abūdas multū ꝑ cōparationē ad virtutē digerentē re
mittit vrinā. Ad scdm dicēdū ꝙ verū est ꝙ hūiditas tēpera
ta ꝯseruat calorē ⁊ ꝑ ꝯñs tingit vrinā: sed hūiditas excedēs
nō solū ꝯseruat calorē reprimēdo ⁊c. imo eū extinguit. Uel
dicēdū ꝙ l; hūiditas ex multo cibo gñata ꝯseruet calorē na
turalē: tñ rep̄mit acumē sui caloris: ⁊ ꝓpter hoc remittit vri
nā: ⁊ sic loq̄tur auctor ī lr̄a. ¶ Quarto q̄riť sup hoc qđ dicit
in lr̄a: ꝙ cibꝰ paucus tingit ⁊ rubificat vrinā. Contra dicit
Ga. supra aph̄o. ꝙ cibꝰ paucus debilitat virtutē: ⁊ virtꝰ de
bilitata debilitat digestionē: ⁊ digestio debilitata remittit
vrinā: ģ a primo paucus cibus remittit vrinā: nō ģ tingit eā.
Itē paucus cibꝰ diminuit calorē: q: diminuit humiditate;
vt dicit in lr̄a. sed calor diminutus diminuit digestionē: et ꝑ
ꝯñs remittit vrinā ⁊c. In ꝯ̄riū est auctor in lr̄a vt dictu; est.
Hoc idē ꝓbo q: paucus cibꝰ cōsumit humiditatē sup̄flua;
q̄ humiditas sup̄flua vt dictū est remittebat vrinā: ģ ꝑ locū
ab oppositis paucus cibꝰ tinget vrinā. Et hoc cōcedo ꝓpť
istas duas rōnes q̄s pono ꝓ cā. ¶ Ad duo argumēta in cō
trarium soluo vnica solutiōe: dicēdo ꝙ l; paruus cibus debili
tet virtutē ⁊ diminuat calorē naturalē subalr: tñ qualitati
ue intēdit ⁊ acuit calorē: vt p; ī ieiunātibꝰ: q: l; in eis sit mi
nor calor sup̄ficialr: tñ interiꝰ est intēsus ⁊ acutꝰ: ⁊ ꝓpter h̄
cibus paucus tingit ⁊ rubificat vrinā. ¶ Quīto dubitatur
sup hoc qđ dicit in lr̄a: ꝙ vinū multū bibitu; facit multā vri
nā. i. liquorē multū ⁊ hypostasim paucā. Contra: q̄libet di
gestio h; suā sup̄fluitate;: quare ģ rōne vinū multū bibitū fa
ciet vrinā multā q̄ est sup̄fluitas scde digestiue: eodē mō fa
ciet hypostasi; multā q̄ hypostasis ē sup̄fluitas tertie dige
stiue. Postea dicit ꝙ vinū paucū bibitū: facit paucā vrinā et
multa; hypostasi;. Cōtra hypostasis ē sup̄fluitas nutrimē
ti in tertia digestiua: sed qñ paucū vinū bibiť totū ꝯuertiť:
⁊ nihil de eo cedit in sup̄fluitatē: ģ paucū vinū bibitū facit
paucā hypostasim: nō ģ multā. ¶ Ad primū istoꝝ dicēdu;
ꝙ vinū multū bibitū facit multā vrinā: vt dicit in lr̄a: ⁊ h̄ est
q: remanet indigestū ⁊ rōne sue liq̄ditatis ⁊ indigestiōis ci
to descēdit ad vesicā ⁊ multā facit vrinā. Iterū dicūt q̄dā ꝙ
paucā facit hypostasim: ve; est respectu liquoris. Uel dicē
dū ꝙ nullā facit hypostasim: q: remanet indigestū rōne sue
multitudinis: q: natura rōne sue multitudinis nō pōt eum
digerere. vñ nō attrahiť a mēbris in tertia digestiua: ⁊ pro
pter hoc cū nō attrahať nō poterit facere hypostasim: cum
hypostasis sit sup̄fluitas nutrimēti tertie digestiue. vñ hu
iusmodi vinū bibitū multu; sicut bibiť ⁊ in eadē quātitate
emittiť: vt dicit in lr̄a. Ad argumētū in ꝯ̄riū dico ꝙ tu bene
obijceres si illō vinū multū bibitū veniret vsq; ad tertiā di
gestiuā. vñ verū esset ꝙ multā hypostasim gñaret: sed nō at
trahiť a mēbris tertie digestiue vt dictū est: ⁊ ꝓpter h̄ nul
lā vel paucā faciet hypostasim. Ad aliud dicēdū ꝙ paucū vi
nū bibitū paucā gñat vrinā: ⁊ hoc ē q: totū ꝯuertiť: ⁊ ita ni
hil sup̄fluit. Ite; multā facit hypostasim: verū ē respectu li
q̄ris vt dicūt q̄dā. vñ q: cito ꝯuertiť ⁊ attrahiť a mēbris: ꝓ
pter hoc facit paucū liquorē ⁊ multā hypostasim respectu li
quoris. Uel dicēdū ꝙ multā facit hypostasim respectu vini.

multi bibiti: qđ vinũ mixtũ bibitũ nullã facit hypostasĩ: vt dictũ est. ¶ Ultimo q̃rit̃ supra hoc qđ dicit auctor in lr̃a: ꝙ vinũ subtile albũ bibitũ remittit vrinã. Cõtra: sicut est vinũ subtile ita est cibꝯ subtilis: s; cibus subtilis sumptꝯ tĩgit vrinã: ḡ silr̃ ⁊ vinũ subtile albũ tinget ⁊ colorabit vrinã: vel q̃re nõ. Ad hoc dicẽdũ ꝙ nõ est sil'e de vino subtili sumpto ⁊ de cibo subtili: q: grossicies est in cibo ꝓpter dñiũ ptiũ terrestriũ digestiõi repugnãtiũ: subtilitas võ ꝓpter dñiũ ptiũ aerearũ ⁊ ignearꝝ: q: sunt subtiles: ⁊ q: ptes subtiles cito cõuertunt̃ in subãm mẽbrorꝝ: ⁊ de facili obediũt digestiõi: propter hoc cibꝯ subtilis ꝯfortat virtutẽ ⁊ tingit vrinã: ḡ ⁊ ecõuerso est in vino: q: vinũ 8c grossum ꝓpter abundãtiã ptiũ vinosarꝝ: subtile vero: ⁊ albũ ꝓpter dñiũ ptiũ aquosarꝝ: ⁊ q: ptes aq̃se frigiditati attestant̃: ꝓpter hoc vinũ subtile albũ bibitũ remittit vrinã: ⁊ hoc mõ loq̃tur auctor in littera.

¶ De diuersitate vrine ꝓpter exercitia.

Diuersitatis vrine ꝓpter motus: ⁊ exercitia: duplex est cã: q: exercitia duobus sunt modis. Sunt eñi ad aiam ptinentia: sicut tristicia timor ⁊ angustia. Sunt ⁊ corporea: sicut labor: fatigatio: eq̃tatio ⁊ silia. Anime accidẽtia faciunt ruborẽ ⁊ accẽsionẽ in vrina: quia si aia multũ sit solicita: cogit naturã ⁊ mouet: q: cũ moueatur plusq̃ oporteat: calefit corpꝯ: ⁊ i toto corpore fit ebullitio. vñ vrine dat̃ color ⁊ tinctura: ⁊ vt ita dicaʒ acuitio. Sed tñ inter calorẽ ex angustia: ⁊ caloreʒ ex tristicia: multũ distat: ⁊ magna est differẽtia: q: calor in angustia minꝯ est acutus ⁊ pũgitiuꝯ: cũ ad cor veniat subitus: ⁊ recedat subitus anteq̃ sua complexio mutet̃. Calor ex tristicia est acutissimꝯ: q: i corde morat̃ quoadusq; cã eius expediat̃. vñ calefit cõplexio eius. Urina in vigilia rubea est ⁊ indigesta: rubor eiꝯ q: calefit spiritus aiatus: calefaciẽs ⁊ mouẽs naturam: ⁊ ꝯturbat aiatã virtutẽ: et silr̃ spũalẽ ꝓpter vigilias. Indigestibilitas eiꝯ est: q: natura est extra corpus: ⁊ coctiõis locũ a calore dimittit vacuũ. Uigilias de exercitio aie esse diximus: q: actiões earꝝ in aiato sunt spũ: q̃ est in cerebro. Exercitia võ corporea ruborẽ ⁊ acumẽ p̃stant vrine cũ subtilitate: q: subito calefaciũt mẽbra corporis p fricationeʒ ptis in ptẽ: in toto corpore ebullitiõnẽ faciũt ⁊ calorẽ: deinde subtiliat̃ sanguis: ⁊ vrinam acuit: ⁊ rubicũdã facit. Subtilitas ⁊ claritas sunt ex dissolutione corporis nimia de humiditate subito facta cũ fumo ⁊ sudore.

¶ De diuersitate vrine ꝓpter quietẽ.

Diuersitas vrine ꝓpter q̇etẽ cõtraria facta est ei: que ex motu fit: q: q̇es ablatio ẽ motus: sicut tenebre lumis: cecitas visus. Lux aũt motꝯ aiatus sit ⁊ corporeꝯ: ⁊ q̇es aiata erit silr̃ ⁊ corporea. Aiata q̇es ablatio est cogitationis ⁊ male suspitiõis. Corporea q̇es est ablatio mouẽdi corporis de loco in locũ. Sophiste tñ diffinientes dicũt: q: q̇es corporis ⁊ pseuerãtia sui in tpe et temporibꝯ fit. vñ vtraq; q̇es p̃stat vrine cruditatem ⁊ grossitudinẽ: siue eñi aiata sit: seu corporea: ꝯgelat calorẽ ⁊ refrigerat cõplexionẽ. Aia eñi si q̇escat a cogitatiõe: ⁊ motꝯ eiꝯ necesse est q̇escat. Silr̃ cã virtutis spũalis ⁊ actiõis naturalis: defectio est naturalis caloris: si aũt corpus q̇escat: auferꝫ dissolutio q̃ solet fieri ab ipso: ⁊ in corpore humiditas humectans in vrina adunatur ⁊ supflua.

¶ De diuersitate vrine ꝓpter extrinsecꝯ accidẽtia.

Diuersitas vrine ꝓpter extrinsecꝯ accidẽtia duobꝯ est modis: vel de colore sicut de solis ardore: atq; ex veneno: vel ex frigore ꝯgelãte sicut niue atq; rigore. Calor in vrina facit ruborẽ in colore: q: calor dissoluit hũiditatẽ corporis: ⁊ cũ sudore expellit. vñ hũiditas minuit̃ sãguis deinde calefit sanguis ⁊ vrina tingit̃. Si ex frigore fit exteriori: dat̃ vrine cruditas ⁊ albedo duabus de causis: quia dupla sunt frigora: vel fortia vel debilia. Fortia refrigerãt interiora ⁊ exteriora: vt ad locum coctiõis frigus veniat: calorẽ naturalẽ cõgelãs: ⁊ coctionẽ vrine cõtrahẽs. Debilia aũt poros in exterioribꝯ oppilãt corporis: ⁊ humiditatẽ auferũt: q̃ inde solet dissolui: ⁊ sub cute corporis remanet clausa. vñ ad epar cõuertit̃: quã cũ colamẽto sanguis epar renibus trãsmittit: ⁊ cũ vrina exiẽs p̃stat sibi albedineʒ.

¶ Sufficit tractasse de essentia naturalis vrine ⁊ sui diuisiõe: ⁊ cã diuersitatis sue. Dicẽdũ est de vrina extra naturã: ⁊ de diuersitate sui coloris.

¶ Supius diuersificauit auctor colorẽ penes etatẽ cõplexionẽ ⁊ dietã: hic penes motũ ⁊ q̇etẽ: ⁊ penes rẽ extrinsecꝯ aduenientẽ. ⁊ diuidit̃ ista ps in duas. In prima facit qđ dictũ est. In scđa recapitulat auctor: ⁊ ponit ꝓhemiũ ad dicẽda. scđa ibi. Sufficit tractasse. Prima i duas. in pma diuersificat vrinã penes motũ ⁊ q̇etẽ. In scđa penes rẽ extrinsecus aduenictẽ: ibi: Diuersitas vrine ꝓpter extrinsecꝯ. Prima i duas. In pma diuersificat vrinã penes motũ. In scđa penes q̇etẽ: ibi: Diuersitas vrine ꝓpter q̇etẽ. pma in duas In prima enumerat duos motꝯ. s. aialẽ ⁊ corporeũ. In scđa diuersificat colorẽ vrine penes illos motus: ibi: Aie accidentia faciũt ruborẽ. ⁊ ista scđa in duas. In pma diuersifiat colorem vrine penes accidentia siue motus aie. In secunda penes accidentia corporis. ibi: Exercitia vero corporea. prima in duas. In prima ꝓcedit gñaliter. In secunda specialiter: ibi: Sed tñ inter calorẽ ex angustia. ⁊ ista scđa i tres. In pma diuersificat vrinã penes angustiã. In scđa penes tristiciã: ibi: Calor ex tristicia. In tertia penes vigiliã: ibi: Urina in vigilia est rubea. ⁊ ista tertia in duas. In prima diuersificat vrinã penes vigiliã. In scđa declarat qualr̃ vigilia reducit̃ ad accidẽtia aie. scđa ibi: Uigilias de exercitio aie. Tũc seq̃tur illa ps i qua diuersificat colorẽ vrine penes q̇etẽ: ⁊ illa in duas. In pma enumerat duplicẽ q̇etẽ. s. aialẽ ⁊ corporalẽ In scđa vrinã diuersificat penes hmõi quietes: ibi: Utraq; q̇es p̃stat vrine. Tũc seq̃tur illa ps in q̃ diuersificat colorẽ vrine penes rẽ extrĩsecꝯ aduenientẽ: ⁊ illa in duas. In pma diuersificat vrine colorẽ penes calorẽ exteriorẽ. In scđa penes frigꝯ exterius aduenieris. scđa ibi: Si ex frigore exteriori. Hec est diuisio ⁊ sñia lectiõis in generali.

¶ Hic pmo dubitat̃ de q̇busdã q̃stionibꝯ lr̃alibꝯ q̃s mouet Gerardus in glosis suis. Et pmo q̃rit̃ cũ duplex sit exercitiũ siue motꝯ. s. aie ⁊ corpis: q̃re pꝯ diuersificat colorẽ vrine a pte exercitij aie q̃ a pte corporis. Itẽ cũ ipse enumeret res extrĩsecꝯ aduenĩẽtes colorẽ vrine diuersificãtes. s. calorẽ exteriorẽ: ⁊ frigꝯ exteriꝯ: ⁊ venenũ: cũ multe alie sunt res extrinsecus aduenĩẽtes vt balneũ ⁊ vnguẽta ⁊ hmõi q̃ diuersificãt silr̃ vrinã: q̃re nõ enumerat illas. Itẽ cũ enumerat calorẽ exteriorẽ: ⁊ frigꝯ exteriꝯ ⁊ venenũ q̃ diuersificãt vrinã q̃re nõ ꝓseq̃tur de veneno sicut de calore exteriori ⁊ frigore exteriori. ¶ Ad pmũ istorꝝ dicẽdũ ꝙ accidẽtia siue exercitia aie pl'ies ⁊ freq̃ẽtiꝯ diuersificãt vrinã: vt ira: tristicia ⁊c. q: de facili veniũt ⁊ de facili recedũt: ⁊ ꝓpter hoc plꝯ diuersificauit a pte accidẽtiũ aie: nõ sic võ accidẽtia corporis. Ad scđʒ quidã dicũt ꝙ q: ista tria. s. calor exteriꝯ aduenĩẽs: ⁊ frigus exteriꝯ ⁊ venenũ sunt euidẽtiora q̃ alie res extrĩsecus aduenĩẽtes: ꝓpter h̃ circa ista diuersificat colorẽ vrine ⁊ nõ circa alias res. Uel dicẽdũ ꝙ etsi balneũ diuersificet coloreʒ vrine ⁊ vnguẽtũ silr̃: h̃ nõ est nisi rõne caliditatis vel frigiditatis: ⁊ ꝓpter hoc satis p hoc qđ dicit de calore ⁊ frigore dã

tur ista intelligi. Ad tertiū dicēdū φ alteratio siue variatio facta ex veneno raro accidit: ꝛ ꝑpter hoc nō ꝯsequitur de veneno. Uel dicēdū φ nō diuersificat colorē in vrina nisi q2 calidū vel frigidū: ꝛ ꝑpter hoc satis pōt intelligi ꝑ hoc qḋ dicit de calore ꝛ frigore. ¶ Postea ꝑmo q̄rit̄ ꝑncipalr de diuersificatiōe coloris vrine a ꝑte exercitiorū aīe cū de hoc faciat mentionē auctor in lr̄a. Et ꝑmo q̄rit̄ vtrū accidentia aīe siue exercitia aīe tingāt vrinā: ꝛ videt̄ φ nō: q2 Auic. ꝛ etiā ysaac in lib. isto supius dixit φ vna ꝟtus retrahit aliā a sua opatione. vn̄ ꝟtus aīalis operās de die retrahit ꝟtutē naturalē de die a sua opatiōe: cū ḡ i accidētib9 aīe vt i tristicia ꝛ angustia: ꝛ hmōi ꝟt9 aīalis itēdat̄: ꝟt9 naturalr remittet̄: s3 vri. tigit̄ a ꝟtute naturali digerēte i epate: cū ḡ illa retrahat̄ ꝑ accidētia aīe debilitabit̄ digestio: ꝛ digestio debilitata remittit vrinā: ḡ accidētia aīe remittūt vrinā: nō ḡ tigūt. Itē color vrīe spectat ad ꝟtutē digerētē in epate: s3 accidētia siue exercitia aīe spectāt ad ꝟtutē aīalē extra ꝛ ad vitalē itra: ꝛ nō ad calorē digerētē in epate: ḡ accidētia aīe nō tigēt vrinā. In ꝯ̄riū est auctor i lr̄a dicēs φ accidētia aīe faciūt ruborē ꝛ accēsionē in vrina. Hoc idē ꝑbo: q2 vt dicit in lr̄a: accidētia aīe faciūt ebullitionē ꝛ acumē in hūoribus q̄ cōmotio humoꝝ ꝛ ebullitio tingit vrinā: ḡ accidētia aīe tingūt vrinā. Et hoc cōcedo cū ysaac. Sed distinguēdu3 est ibi: q2 color siue tinctio qn̄q3 dat̄ vrine ꝑ viā digestiōis facte in epate a calore naturali digerēte: ꝛ tunc digerit̄ vrina equalr in colore ꝛ liquore. de tali tinctiōe ꝓcedūt tua argumēta: ꝛ hoc mō nō dicit auctor φ accidētia aīe nō tingant vrinā. Alio mō dat̄ color vrine ꝑpter cōmotionē ꝛ ebullitionē factam in humoribus: ꝛ de tali tinctiōe nō ꝓcedūt tua argumēta: ꝛ hoc mō dicit auctor φ accidētia aīe siue exercitia tingūt vrinā: q2 vt dicit auctor in lr̄a: si aīa sit multū sollicita: vt tristicia vel angustia vel ira: tūc cogit natura3 ꝛ mouet eā: q̄ cū moueat̄ pl9 q̄ oportet calefit cor: ꝛ in toto sanguine fit ebullitio: vn̄ vrine dat̄ color ꝛ acumē: ꝛ ꝑ istā distinctionē p3 solutio ad argumenta ad vtraq3 ꝑtē. ꝛ nota φ ista distinctio locū h3 in oībus ꝓblematib9 sequētibus in ista lectione. ¶ Scḋo q̄rit̄ sup hoc qḋ auctor innuit in lr̄a: φ angustia ꝑstat corpi calorē lenē ꝛ min9 acutū: tristicia ꝟo acutissimū: sed ꝯ̄ in angustiis vt ipē dicit est mot9 subit9 calori3 ad cor: in tristitia paulatin9: sed mot9 subit9 ꝑstat corpi calorē acutū ꝛ maiorē: paulatin9 ꝟo lenē: ḡ falsum dicit in lr̄a. Itē videt̄ esse ꝯtrouersia inter auctorē istū: ꝛ Johan. ꝛ Cōstātinū: q2 auctor iste dicit φ i angustia calor subito mouet̄ ad cor: in tristicia ꝟo paulatine. Johā. ꝟo ꝛ Constan. dicūt φ in timore exteriore calor mouetur subito ad cor: in angustia vero leniter ꝛ ita non subito: ḡ sibi adinuicē ꝯ̄dicūt. Item dicit in lr̄a: φ tristicia ꝛ angustia tingūt vrinā. Cōtra nihil qḋ refrigerat corp9 tingit vrinā: imo poti9 remittit: s3 angustia ꝛ tristicia refrigerāt corp9: q2 trahūt calorē naturale3 q̄ corp9 calefacit: ab interiorib9 ad exteriora. ḡ nō tingūt vrinā ¶ Ad ꝑmū dicēdū φ in angustia calor est lenis l3 sit subit9 ꝛ hoc est vt ipē dicit in lr̄a: q2 parū manet in corde: s3 i tristicia est acut9 l3 mot9 ei9 ad cor sit paulatin9. ꝛ h̄ ē vt ipē dicit φ i tristicia calor multū morat̄ i corde ꝛ ꝯtinuā facit ebullitionē. Et ꝑ h̄ p3 solo ad argumētū factū i ꝯ̄riū: q2 acumē caloris nō est in angustia nec in tristicia ꝑpter motū subitu3: sed ꝑpter maiore3 supcalefactionem cordis: ꝛ q2 in tristicia maior est supercalefactio cordis: q̄ in angustia quia in tristicia plus immorat̄ cā tristicie in corde q̄ supcalefacit cor q̄ in angustia: ꝑpter hoc in angustia est calor lenis in corde in tristicia ꝟo calor acutissimus. Ad aliud qḋ tu obijcis postea de ꝯtradictiōe inter auctores dico φ nō est ꝯ̄dictio: q2 duplex est mot9 subit9: qdā violēt9: qdā lenis. Dico ḡ φ Jo. ꝛ Constan. dicūt φ in angustia est mot9 lenis: subitus tn̄ respectu mot9 timoris interioris q̄ est subit9 ꝛ violēt9. vn̄ Johan. nō excludit qn̄ sit subit9: tn̄ respectu mot9 timoris ē lenis: s3 auctor iste dicit φ est subit9 respectu motus facti in tristicia q̄ est paulatin9: ꝛ ita nō incōueniēs: nec ꝯ̄dictio inter auctores. Ad aliud dicēdū quod obij. postea: dico φ verū est φ angustia ꝛ tristicia finalr corpus refrigerāt: ꝛ in facto esse ꝛ hoc mō remittūt vrinā: ꝛ sic tu obijcis: sed in fieri tingunt vrinā q2 faciunt ebullitionē ꝛ cōmotionē in humorib9 ꝛ hoc mō loqtur auctor in lr̄a: vn̄ in toto isto caplo loqtur auctor de tinctiōe facta in vrina ꝑpter ebullitionē factā in

humorib9 a supcalefactiōe cordis: ꝛ hac via nō tenet tuum argumētū. ¶ Tertio q̄rit̄ vtrū ira q̄ est accidēs aīe hēat vrinā tingere vel remittere. Et videt̄ φ remittat: q2 opposito rū oppositi sunt effect9: sed ira ꝛ gaudiū opponunt̄: ḡ oppositos habebūt effect9: s3 gaudiū tingit vrinā: q2 ꝯfortat virtutē: ꝛ virtus ꝯfortata ꝯfortat digestionē: ꝛ digestio ꝯfortata tingit vrinā: ḡ ira q̄ opponit̄ gaudio debilitabit virtutē: ꝛ ex ꝯ̄nti remittet vrinā. Itē tinctio in vrina est a calore digerēte. vn̄ vrina noctis tinctior est ꝛ certioris significatiōis: vt dicit supius φ vrina diei: ꝛ hoc q2 magis tingit̄ a calore digerēte fortificato in somno: sed ira trahit calorē naturalē digerentē vrinā ꝛ tingētē ab interiori ad exteriora: ḡ debilitat digestiuā: ꝛ ex ꝯ̄nti remittit vrinā. Cōtrarium innuit auctor in lr̄a dicēs φ tristicia ꝛ ira ꝛ accidētia aīe tingūt vrinā. h̄ idē ꝑbo ꝑ rōnē: q2 si illud qḋ min9 videt̄ inesse inest: ꝛ illud qḋ magis: s3 accidētia aīe refrigerātia corp9: vt timor angustia: de qb9 min9 videt̄ tingūt vrinā: ḡ multomagis accidentia calefaciētia corpus tingūt vrinā: vt ira. qḋ ꝯcedo. vn̄ dico φ ira facit cōmotionē in hūorib9: q2 supcalefacit cor ꝛc. ꝛ ꝑ hāc viā tingit vrinā. ¶ Ad ꝑmū argumētū in ꝯ̄riū p3 solo ꝑ iā dicta: q2 l3 ira debilitet ꝟtute3: tn̄ q2 facit supcalefactionē in corde ꝛ ebullitionē i hūorib9 ꝑpt̄ h̄ tingit vrinā. Ad scḋm silr̄ p3 solo: q2 tu obij. de tinctura debilitata i vrina a calore epatis digerēte: vn̄ verū est φ ira īpedit tincturā factā in vrina a calore epatis digerēte: verūtn̄ q2 facit ebullitionē i hūorib9: ꝑpter h̄ tīgit vrinā: ꝛ de tali tinctura loqt̄ auctor i isto caplo. ¶ Quarto q̄rit̄ sup h̄ qḋ dicit in lr̄a φ vigilia tingit vrinā. Cōtra oppositoꝝ oppositi sūt effect9: s3 somn9 ꝛ vigilia opponunt̄ ꝛ somn9 tingit vrinā: vt dicit supi9: ḡ vigilia vrinā remittit i colore. Itē supi9 dixit φ vrina remittit̄ in vigilia. In ꝯ̄riū est auctor in ꝑte ista dicens φ vrina in vigilia est rubea. Ad hoc dicēdū φ duplex est vigilia. s. moderata et excedēs. Dico ḡ φ i vigilia moderata remittit̄ vrina: ꝛ hoc mō loqt̄ auctor supi9 ꝛ sic ꝓcedūt tue rōnes. s3 i vigilia excedēte tingit̄ vrina: ꝛ h̄ mō loqt̄ auctor i ꝑte ista. S3 tu ob. cōtra me: vigilia moderata ꝯfortat ꝟtutē: ḡ tigit vrinā: excedēs ꝟo vigilia debilitat ꝟtutē: ḡ remittit vrinā: ḡ videt̄ φ in vigilia moderata debeat vrina eē tincta: in excedēte vero remissa. Ad h̄ p3 solo ꝑ ꝑdicta: q2 tu ob. de tictiōe facta i vrina a calore epatis digerēte: s3 ibi nō loqt̄ de illa imo auctor loqt̄ ibi de tinctura facta i vrina ꝑpter ebullitionē factā in hūorib9: ꝛ q2 in vigilia excedēti sp̄us aīalis laborat ꝛ facit cōmotionē in hūorib9: ꝛ ita tinctionē: i moderata ꝟo nō laborat nec facit ebullitionē i hūorib9: ꝑpter h̄ adhuc vigilia excedēs tingit vrinā ꝛ nō vigilia tēpata. ¶ Quīto q̄rit̄ de diuersificatōe facta in vrina a ꝑte mot9 corpei. Et ꝑmo q̄ritur vtrū mot9 corporeꝰ tingat vrinā. Et videt̄ φ nō: q2 i motu corporeo trahit̄ calor naturalis tigēs vrinā ab interiori ad exteriora: ꝛ ita debilitat̄ digestio: ꝛ per ꝯ̄ns remittit̄ vrina. Itē dicit ysaac in dic. vni. ꝟsus finē φ mot9 corpore9 īpedit digestionē: s3 oē tale remittit vrinā ḡ ꝛc. In ꝯ̄riū est auctor dicēs φ exercitia corporea ruborē ꝛ acumē ꝑstat vrine. Itē dicit i lr̄a φ rubor causat̄ in vrina ꝑpter cōmotionē factā in hūorib9: cū ḡ mot9 corporeꝰ faciat cōmotionē in hūorib9 tinget vrinā. qḋ ꝯcedo cū ysaac: tn̄ q2 ꝑ fricationē partis in ꝑte subito mēbra corpis calefiūt q2 ꝯsumit hūiditatē q̄ remittebat vrinā. ꝑ ꝑdicta p3 solo ad argumēta facta in ꝯ̄riū: q2 tu ob. de tinctiōe facta in vrina a calore epati3 digerēte: ꝛ de tali nō loqt̄ ibi: imo de tictiōe vrine facta ꝑpt̄ ebullitionē factā i hūorib9. ¶ Sexto q̄rit̄ sup h̄ qḋ dicit i lr̄a φ vtraq3 q̄es tā aīe q̄ corpis ꝑstat vrīe cruditatē ꝛ remissionē: s3 ꝯtra q̄es assimilat̄ sono: s3 son9 tigit vrinā: ḡ ꝛ q̄es silr̄ vrinā tiget ꝛ nō remittet. In ꝯ̄riū ē auc. i lr̄a vt dictū est. Itē h̄ ꝑbo q2 dicit in lr̄a φ vrina tingit̄ ꝑpter cōmotionē ꝛ ebullitionē factā in hūorib9: s3 q̄es aufert motū ꝛ ꝯmotionē hūoꝝ: ḡ remittit vrinā. Qḋ ꝯcedo cū ysa. Vn̄ dico φ q̄es retinet supfluitates in corpe q̄ remittunt vrinā ꝑ sui ꝑn̄tiam. Et tu obijcies φ somnus silr̄ retinet supfluitates i corpe: ḡ remittet vrinā. Dicēdū φ secus est de somno ꝛ q̄ete: vt dictū fuit supius: q2 in q̄ete debēt exire supfluitates: ꝛ cū nō exeūt ꝑpter defectū exercitij: tūc remanent in corpe ꝛ remittūt vrinā: sed in somno est tp̄s emittēdi supfluitates sicut fuit i q̄ete. Itē in somno nō sunt multe supfluitates q̄ remittūt vrinā: q2 in vigilia ꝑcedēte somnū corp9 fuit mūdatū a supfluitatibus: vn̄

nõ remanẽt in sõno i corpe. Itẽ in sõno cal. naturalis mag͡ꝭ intẽta ⁊ solicita ẽ circa digestionẽ: tũ q: ꝑpt absentiã lumi-nis retrahit͛ interi⁹: tũ q: tũc in somno de nocte oꝑationes quinqꝫ sensuũ cessant: ⁊ ita fortificat͛ calor digerẽs interi⁹ nõ sic vo est in quiete: ⁊ ꝑpter hoc qes vtraqꝫ remittit vri-nã vt dicit. ¶ Septio dubitat͛ de diuersificatiõe colorꝫ vri-ne ꝑpter rẽ extrinsecus aduenientẽ. Et pmo q̃rit͛ vtrũ ex ca-lore exteriori tingat͛ vrina cũ hoc dicat in lr̃a. Et videt͛ ꝙ nõ Imo poti⁹ remittat͛: q: calor exterior rõne silitudinis trahit colorẽ naturalẽ ab interioribus ad exteriora: ⁊ ita debilitat di-gestiuã: q̃ digestio debilitata remittit vrinã g̃ ⁊c. Itẽ cal. ex-terior debilitat cal. digerẽtẽ q̃ tingit vrinã: g̃ cal. exterior re-mittit vrinã. In ɔ̃riũ est auc. in lr̃a dicẽs ꝙ calor extrinsecus colorẽ facit in vrinã ⁊ ruborẽ. Itẽ cal. exterior diminuit hũi-ditatẽ corpis abũdãtẽ q̃ hũiditas ꝑ sui abũdãtiã remittebat vrinã: g̃ cal. exterior tingit vrinã. Et hoc ɔcedo cũ ysaac. Ad pmũ argumẽtũ ⁊ ad scõm in ɔ̃riũ lã pꝫ soluo: q: lꝫ calor extrin-secus trahat colorẽ naturalẽ exteri⁹ ⁊ debilitet cal. digerẽtẽ ⁊ quãtũ ad h̄ deberet remittere vrinã: verũtñ acuit cal. ⁊ ɔsu-mit hũiditatẽ: ⁊ ꝑpter h̄ quãtũ ad h̄ pl⁹ facit ad tictionẽ vri-ne q̃ ꝑdicto mõ ad remissionẽ. ¶ Ultio q̃rit͛ sup h̄ qd dicit in lr̃a: ꝙ frigus exterius dat vrine cruditatẽ ⁊ albedinẽ. Cõ-tra: frigus exterius claudit poros: ⁊ ita ɔfortat cal. digerẽ-tẽ interius: vñ dicit hippo. in apho. ꝙ ventres hyeme ⁊ ve-re calidissimi sunt natura: si ergo frigus exterius claudit po-ros ⁊ cõfortat digestionẽ interi⁹ ⁊ digestio cõfortata tingit vrinã: g̃ frigus exteri⁹ aduenies tingit vrinã nõ g̃ remittet. Itẽ vrina plus tingit͛ de nocte q̃ de die: ⁊ hoc est q: in no-cte viget frigiditas: in vigilia vo caliditas: g̃ videt͛ ꝙ frigus exteri⁹ tingit vrinã. In ɔ̃riũ est auc. in lr̃a. Itẽ h̄ ꝓbat auc: in lr̃a: q: frigus exteri⁹ adueniẽs: aut est forte aut debile. Si forte tũc penetrat vsqꝫ ad interiora ⁊ refrigerat calorẽ natu-ralẽ ⁊ ita ĩpedit digestionẽ ⁊ ꝑ cõsequẽs remittit vrinã ⁊ red-dit eã crudã ⁊ albã. Si fit debile claudit poros corpis in sup-ficie ⁊ tũc retinet ꝑ accidẽs hũiditates in corpe q̃ remittũt vrinã: g̃ frig⁹ exteri⁹ semp remittit vrinã. qd ɔcedo cũ ysaac. Ad primũ argumẽtũ in ɔ̃riũ dico ꝙ lꝫ claudat poros ⁊ ɔfor-tet cal. exteri⁹: verũtñ q: facit hũiditates abũdare in corpo-re q̃ plus faciũt ad remissionẽ vrine ꝑpter h̄ remittit vrinã. Ad scõm argumẽtũ dicẽdũ ꝙ tu ponis nõ cãꝫ vt cãm: nõ eñ in nocte pl⁹ tingit͛ vrina ꝑpter frigus exteri⁹: immo ꝑpter calorẽ digerẽtẽ q̃ tũc fortificat͛ interi⁹ ꝑpter mltas cãs. silr in vigilia nõ remittit͛ vrina ꝑpter cal. exteri⁹: imo ꝑpter h̄ ꝙ calor naturalis digerẽs trahitur exterius ꝑpter ɔueniẽ-tiã quã hꝫ cũ calore exteriori: ⁊ ita loco digestiõis depau-perato calore naturali impedit͛ digestio.

¶ De colore vrine extra naturã.

Color vrine extra naturã diuersus est dua-bus de causis: vel ꝑpter dñantiã hũoꝝ cor-poris ⁊ mutationẽ sui: vl' ꝑpter dissolutionẽ pinguedinis ⁊ carniũ corporis. Dominan-tia humorũ in corpe duob⁹ fit modis: simpliciter vel cõposite. Simplr de vno est hũore corpori dñante. Cũ ergo hũores corporis quattuor sint: sanguis: am-be cholere: atqꝫ phlegma: necesse est vrinã humorum q̃ttuor colores significare. Vñ ille q̃ albus est ⁊ gros-sus dñantiã significat phlegmatis. Scõs nimiũ est citrin⁹ q̃ vocat͛ aureus: q̃ cholerã rubeã portẽdit dña-ri. Terti⁹ rubeus: vñ sanguis dñiũ intendit͛. Quart⁹ niger q̃ chol. nigrã supare denotat. ¶ Cõplexiões cõponunt͛ ex duobus hũorib⁹ mixtim corpori domi-nantibus. Cũ aũt hũores sint quattuor: cõpositiões inde sex generant͛: sed tñ due sunt impossibiles ⁊ q̃t-tuor possibiles. Impossibiles cholera rub. cum phle-gmate: ⁊ cholera nigra cũ sanguine ꝑpter oppositio-nẽ vtraqꝫ repugnãtẽ. Sãguis eñ repugnat cholere nigre calore ⁊ humiditate. Cholera aũt rubea phle-gmati calore ⁊ siccitate: vñ fit vt in cõmixtiõe sui im-possibiles sint nisi f̄m vicinitatẽ. verbigr̃a: si aliquid cholere rub. ad stomachũ descẽderit ⁊ ibi phlegma-ticã hũiditatẽ nimiã inuenerit: ⁊ cũ ipa se misceat de ipsis citrin⁹ color nascet͛ f̄ꝫ dñantiã alteri⁹ alteri. Si eñ cho. ru. dñet͛ fiet citrin⁹ itẽsus. si phlegma: fit q̃si vitellũ oui. cũ sint eq̃lia: fit q̃si citrinũ pomũ. Quat-tuor sũt in ɔmixtiõe possibiles: est sang. cũ cho. rub. ⁊ cũ phleg. ꝑꝑ ɔcordãtiã cho. rub. cũ calore ⁊ phleg. cũ hũiditate. Chol. eĩ nig. cũ phleg. ⁊ cho. ru. ꝑꝑ con-uenientiã phleg. cũ frigiditate: ⁊ chol. ru. cũ siccitate. Sꝫ tñ sãguis nõ ita assimilat͛ phleg. sicut cho. ru. cui mag͡ꝭ ɔcordat ex q̃litate faciẽte. s. calore colorẽ vrine ĩmutãte cũ phleg. ex q̃litate patiẽte liquorẽ vrĩe imu-tãte. s. hũiditate: ⁊ silr cho. nig. nõ ita assimilat͛: neqꝫ ɔcordat cũ cho. ru. sicut cũ phleg. q: cũ phleg. ex faciẽ-te q̃litate. i. frigiditate colorẽ vrine mutãte. cõcordat cũ cho. ru. ex patiẽte q̃litate. i. siccitate liquorẽ vrine mutãte. Sufficit qd diximus ꝺ ɔpositꝫ hũoꝝ q̃litatib⁹.

¶ De signĩb⁹ vniuscuiusqꝫ colorꝫ: ⁊ diffinitiõe suaꝝ ꝑprietatũ.

Nunc g̃ dicẽde sũt sigñiões colorꝫ vniuscuiusqꝫ ⁊ ꝑprietates suaꝝ dr̃aꝝ. Cõplexio ɔposi-ta ẽ vl' eq̃lis vl' ineq̃lis. Eq̃lis ẽ cui due eq̃lẽ põdere q̃litates eq̃lit͛ dñant͛: nulla aliã in quãtitate supante: ⁊ sũt. iiij. q̃ totidẽ mõstrãt colores. Primus est citrin⁹: alter rufus vel igne⁹ q̃si flos croce⁹: terti⁹ purpure⁹: q̃rt⁹ cineric⁹. Citrin⁹ ɔposit⁹ ẽ ex citrinissi-mo ⁊ albo: q̃ sigñt hũiditatẽ phleg. cũ cho. rub. mixtã q̃ mutauit colorẽ ⁊ dedit citrinitatẽ ⁊ claritatẽ. Igne-us ɔposit⁹ ẽ ex rubeo ⁊ citrino. vñ calidissimũ mon-strat sãguinẽ vel cholericũ. Purpure⁹ ɔponit͛ ex ni-gerrimo ⁊ rubeo: vñ mõstrat sanguis incensionẽ iã cho. nig. appropinquãtẽ. Cineric⁹ ex albo ⁊ nigro: q̃ cho. nig. ⁊ phleg. dñantiã al's abũdãtiam significat. Quidã credunt tñ eũdẽ colorẽ esse viridẽ ⁊ cinericiũ qd falsũ est. Calor eĩ facit viridẽ: frigiditas cinericiũ colorẽ. qd palã fit ex eis q̃ ex artificio fuerit exteriori: in q̃b⁹ viridis color ex citrino fit ⁊ nigro: q̃ ãbo colo-res. s. citrin⁹ ⁊ niger calorẽ sũt significãtes: cineric⁹ ex albo ⁊ nigro frigiditatẽ significantib⁹ ecõtrario. ¶ Reꝑhẽdimur h̄ a q̃busdã nobis obijciẽtib⁹: q̃re ꝑtermisisti colorẽ ex citrino ⁊ nigro ɔpositũ: in quo si-mul dñatio cho. ru. ⁊ nig. significat͛: ⁊ colorẽ ɔpositũ ex rub. ⁊ alb. q̃ dñantiã sigñt sang. ⁊ phleg. Rñdem⁹ q: ĩpossibile ẽ duab⁹ ex cãis ipsos inueniri. Etsi eñ ɔueniãt sang. ⁊ phle. i hũiditate: tñ repugnãt ĩ calore ⁊ lꝫ chol. rub. ⁊ nig. in siccitate cõueniãt: tñ in calore repugnãt. hũiditas aũt ⁊ siccitas nullã hñt actionẽ in colore vrine. vñ fit vt ĩpossibile sit eũ ĩ vrina inueni-ri. Scõo q: impossibile ẽ res inueniri ⁊ nõ inueniri insi-mul sicut res ɔtrarias. Rubor vrine ꝟtutẽ significat digestiõis: ⁊ appropiq̃re ad ɔplemẽtũ sui. Albedo eĩ cruditatẽ ⁊ grossitatẽ ⁊ digestiõis ablatiõeꝫ: qd ĩpossi-bile est insimul ɔiungi: nisi f̄m vicinitatẽ: ⁊ nõ f̄m cõ-mixtionẽ: sicut q̃dã medici dicũt. Aliq̃ñ in corpe hũi-ditates adunãt͛ crude de phleg. gñe: q̃s expellit natu-ra cũ rubea vrina: mixtisqꝫ isil' color in roseũ mutat͛. ¶ Citrinitas vrine subtilitatẽ ⁊ lenitatẽ fecis vide-tur significare ⁊ naturã incipiẽtẽ decoquere. Nigre-do vo vrine significat grossitudinẽ humoꝝ ⁊ incẽsio-nẽ coꝝ ⁊ pigritiam nature in coctionẽ ipsorũ: quapro-pter nõ coniunguntur in eodem.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de colore naturali h̄ deter-minat de innaturali: ⁊ diuidit͛ h̄ pars in duas In pria enu-merat duos diuersificãtes colorẽ vrĩe innatural. In scda ꝑse

quit de illis: ibi: Dñantia hūoꝝ i corpe. ꝛ ista scōa in duas. In pīma determinat de diuersitate coloris vrine inaturalis ꝑpter dñiū hūoꝝ. In secūda ꝑpter cōsumptionē hūorū. secūda ibi: Urina cū cōsumptionē corpis. Prima in duas. In prima determinat auctor de cōmixtione humoꝝ. In secūda de colore vrine innaturalis attestāte supra cōpositionē hmōi hūorū. scōa ibi: Cōplexio cōposita vel equalis est. prima in duas. In prima determinat diuersitatē coloꝝ vrine innaturalis ꝛ dñationē hūorū simplicū in corpore. In secunda penes dñiū humoꝝ cōpositoꝝ. secūda ibi: Cōplexiones cōponunt. ꝛ ista secūda in duas. In prima determinat quorū humoꝝ impossibilis est cōmixtio siue cōbinatio. In secunda determinat quorū humoꝝ possibilis est cōmixtio. secunda ibi: Quattuor in cōmixtione. ꝛ ista secunda in duas. In pīma facit qd̄ dictū est. In scōa recapitulat ꝛ ponit ꝓhemiū ad dicēda: ibi: Sufficit qd̄ diximꝰ. Tūc sequit illa pars que hic incipit: Cōplexio cōposita. in qua determinat de colore vrine innaturalis attestāte supra cōplexionē humoꝝ: et illa in duas. In prima determinat de colore vrine innaturalis attestāte supra cōplexionē cōpositā ꝛ equalē humoꝝ. In scōa de attestāte supra inequalē cōplexionē cōpositā. secunda ibi: In cōplexione inequali. Prima pars cū precedētibꝰ ꝛ p̄sentis lectionis: ꝛ diuidit in duas. In prima enumerat colores vrine innaturalis supra cōplexionē cōpositā ꝛ equalē attestantes. In scōa de illis prosequit. scōa ibi: Citrinꝰ remissus cōpositꝰ. ꝛ ista scōa in duas. In p̄ria ꝓcedit de hmōi coloribꝰ innaturalibus: ꝛ hoc narrādo: in secūda dubitādo. scōa ibi: Quidā tñ credūt. ꝛ ista in duas fm duas obiectiones quas mouet ꝛ remouet. scōa ibi: E cōtrario reprehēdi. ꝛ ista scōa in duas. In prima mouet: in secūda respōdet: ibi: Respōdemus. ꝛ ista scōa in duas. In prima respōdet vnica solutione ad duas questiones simul motas in p̄dicta obiectione. In scōa respōdet specialiter ad vnāquāq3 illaꝝ. scōa ibi: Scōo q: impossibile. ꝛ ista scōa in duas. In prima respōdet ad scōam questionē illius obiectiōis assignādo cām quare color nō pōt esse cōpositus ex rubeo ꝛ albo. i. ex dñio sanguinis ꝛ phlegmatis. In secūda respōdet ad primā. s. quare nō pōt esse color cōpositꝰ ex citrino ꝛ nigro. i. ex dñio cholere ꝛ melācholie. scōa ibi: Citrinitas vrine. prima in duas. In p̄ria facit qd̄ dictū est. In secūda declarat quoddā dictū in illa solutiōe. scōa ibi. Sicut quidā medici dicunt. Hec est diuisio ꝛ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat: quare nō diuersificat colorē vrine innaturalis a parte ꝯplexiōis male siue hūoris vitio: cū eā habeat tingere sicut facit ꝑpter dñiū hūoris ꝛ ꝑpter ꝯsumptionē hūoris. Et solō huius est: ꝙ colores nō diuersificāt colorē vrine nisi rōne cōplexionis. vñ humor phlegmaticus non facit vrinā albā nisi ꝑpter hoc ꝙ est frigidū ꝛ humidū ꝛc. vnde idē est effectus coloris a parte cōplexiōis cū materia ꝛ sine materia: ꝛ per hoc ꝙ diuersificat vrinā a parte dominij humoris satis datur intelligi diuersificatio a parte complexionis male sine materia vel sine hūoris vitio. Uel dicendū etiā ꝙ diuersificat vrina a parte ꝯplexiōis cū materia ꝛ sine materia. Itē cū prius posuit citrinū colorē esse colorem vrine naturalis: quare hic ponit illū eūdē colorē. s. citrinū colorē citrine innaturalis. Et solō huiꝰ est: q: aliud rep̄sentat citrinus color in vrina naturali ꝛ in innaturali: nam in vrina naturali: vt in sanis significat fortitudinē digestiōis ꝛ dñiū nature supra materiā nutrimēti. In vrina inaturali. i. i egris significat dñiū nature supra materiā morbi ꝛc. Itē dicit in lr̄a ꝙ niger color vrine innaturalis significat dñiū melācholie: supius ṽo dixit ꝙ albus color significat dñiū melācholie: ḡ videt cōtradicere. Et solō est: q: melācholia qñq3 colorat vrinā rōne cōplexiōis: ꝛ sic cū sit frigida facit vrinā albā: ꝛ sic loquit superiꝰ: vel rōne sue cōmixtiōis cū vrina: ꝛ sic facit colorē nigrū: ꝛ sic loquit auctor ibi: ꝛ sic non est ꝯdictio. Postea ṽo dicit: ꝙ sex cōmixtiōes hūoꝝ ḡnant: ꝛ due sunt impossibiles ꝛ q̄ttuor possibiles. Cōtra nihil ḡnat nisi possibile: ḡ oēs sex erūt possibiles. Et solō huiꝰ est: ꝙ l3 ḡnant sex quātū ad intellectū ꝛ oēs sint possibiles quātū ad intellectū: tamē q̄ttuor illorū tm̄ erūt possibiles quātū ad rē: ꝛ due īpossibiles: ꝛ de h̄ reddit auctor in lr̄a cām. ¶ Deinde q̄rit sup h̄ qd̄ dicit auctor in lr̄a. Dicit enī ꝙ possibilis est cōbinatio sanguinis cū phlegmate ꝛ cū cholera: s3 tñ dicit ip̄e magis ꝯuenit sanguis cū cholera q̄ cū phlegmate. Contra dicit superius ꝙ in ḡnatione hūoꝝ statim chol. segregat a sanguine ꝛ reducit in felle: s3 phlegma currit cū sanguie: ex hoc innuit ꝙ sanguis maiorē ꝯueniētiā habeat cū phlegmate q̄ cū cholera: contrariū tñ dicit in lr̄a. Ad h̄ dicendū ꝙ cōueniētia sanguinis cū cholera potest esse duplex: aut quantū ad colorationē vrine: ꝛ sic sanguis maiorē h3 cōueniētiā cū cholera: ꝛ sic loquit auc. in lr̄a: aut quātū ad nutriēdū: ꝛ h̄ mō sanguis maiorē cōueniētiā h3 cū phlegmate q̄ cū chol: ꝛ sic tu obijcis: ꝛ ꝑ h̄ p3 solō ad argumēta. Quare aūt sanguis plus cōueniat cū cholera in colorando vrinā q̄ cū phlegmate: soluit auc. in lr̄a dicēs ꝙ h̄ est ꝑpter h̄ ꝙ sanguis conuenit cū cholera in actiua q̄litate q̄ est caliditas: cū phlegmate ṽo in passiua. s. in hūiditate: ꝛ actiue dāt colorē vt dicit superiꝰ ꝛc. ¶ Deīde dubitat sup h̄ qd̄ dicit postea in lr̄a ꝙ īpossibilis est cōmixtio cholere cū phlegmate: ꝛ reddit cām ī lr̄a: q: repugnāt vtraq3 q̄litate. Postea dicit ꝙ color citrinꝰ cōponit ex citrinissimo ꝛ albo: s3 citrinissimꝰ col. ḡnat ex chol. albꝰ ex phlegmate: ḡ possibilis ē cōmixtio chol. cū phlegmate: ḡ ꝯdicit sibiip̄si. Et solō huiꝰ est: ꝙ impossibilis est cōbinatio cholere cū phlegmate fm ꝯmixtionē: ꝛ sic loquit pīmo vñ in pīma ḡnatiōe hūoꝝ in epate nō pōt ꝯmisceri cholera cū phlegmate ad h̄ ꝙ vtrāq3 dñet: sed fm vicinitatē bñ p̄nt cōmisceri. i. in stomacho: vt si in stomacho descendat portio cholere ꝛ inueniat ibi phlegma bñ possunt cōmisceri: ꝛ inde color citrinus ḡnari: ꝛ sic loquit auc. postea ꝛ nō est ꝯdictio. ¶ Deīde q̄rit sup h̄ qd̄ dicit postea: ꝙ color igneus ꝯponit ex citrino ꝛ rubeo: vñ mōstrat sanguinē cholericū: videt ꝙ male dicat: q: ip̄e d3 ponere colorē rep̄sentātē duos hūores s3 cholerā ꝛ sanguinē: ḡ cū non ponat nisi vnū colorē videt esse insufficiēs. Si tu dicas ꝑ h̄ ꝙ dicit sanguinem cholericū rep̄sentat sanguinē ꝛ cholerā: ꝛ ita duos hūores. Cōtra si ꝑ h̄ rep̄sentat colorē duos hūores eq̄liter rep̄sentātē. s. cholerā ꝛ sanguinē: aut ḡ ibi erit eq̄lis ꝯmixtio cholere cū sanguine a ꝑte q̄litatis nō a parte quātitatis: q: tūc seq̄ret incōueniēs. i. ꝙ cholera eq̄liter dñaret i corpe q̄litatiue sicut sanguis qd̄ est incōueniēs: nec a ꝑte q̄litatis: q: tūc seq̄ret ꝙ sanguis esset eq̄liter calidus sicut cholera qd̄ est falsum: q: dicit Gal ꝙ chol. multo calidior est q̄ sanguis: ḡ īpossibilis ē cōmixtio siue cōbinatio cholere cū sanguine. Ad hoc dicendū vt dicit Gerardus ꝙ color igneus rep̄sentat sanguinē ꝛ cholerā eq̄liter i corpe dñari. S3 eq̄le dñiū chol. ꝛ sanguis h̄ pōt esse duplr: aut absolute: ꝛ sic equaliter possunt dñari: vt tu obijcis: aut per ꝯparationē ad statū naturalē: ꝛ sic equaliter possunt dñari a ꝑte quātitatis. verbi gr̄a. sit ita ꝙ in corpore in statu naturali existente debeāt esse. iiij. lib. sanguinis ꝛ lib. dimidia chol. sit ita ꝙ in statu inaturali sint due libre chol. tūc d3 chol. eq̄liter dñari sanguini: ꝛ ita a ꝑte quātitatis eq̄liter p̄nt dñari. Silr si sint in statu innaturali sex lib. sanguis: tūc quātitatiue d3 silr sanguis dñari. eodē mō dicēdū est a ꝑte q̄litatis: ꝛ tu obijcis chol. mlto calidior ē sanguie dicēdū ꝙ sanguis dñans ꝑpt sui mltitudinē: vt sex lib. vbi nō dñt esse nisi tres pōt ita ip̄mere caliditatē fortē i corpe rōne sue mltitudinis: sicut cholera dñans rōne sui acuminis ꝛ h̄ mō loq̄t ī lr̄a. ¶ Deinde q̄rit sup h̄ qd̄ dicit postea ꝙ color purpureꝰ siḡt sanguinē melāchol. Et pōt obijci sicut in p̄cedēti ꝙ male facit: q: d3 ponere colorē rep̄sentātē dñium duoꝝ hūoꝝ. Et tu dices q̄ ꝑ h̄ ꝙ dic sāguiē3 melāchol. dat intelligere dñiū sanguis ꝛ melāchol. Cōtra dicit paꝝ añ ꝙ sanguis nō pōt ꝯbinari cū melāchol. cū repugnet vtraq3 sui q̄litate: ḡ videt sibi ꝯdicere. Et dicēdū sic dictū est in p̄cedēti phleumate ꝑ h̄ ꝙ dicit sanguinē melāchol. siḡt ꝯparatiōem eq̄lē sanguis ꝛ melāchol. ꝛ tu obijcis supius dixit ꝙ nō p̄nt ꝯbinari. Dicēdū ꝙ verū ē ꝙ nō p̄nt ꝯbinari fm ꝯmixtionē: ꝛ sic loq̄t supiꝰ: tñ fm vicinitatē p̄nt ꝯbinari: ꝛ sic loquit auc. in lr̄a: ꝛ h̄ manifestat ī lr̄a: ꝛ sic nō ē ꝯdictio. ¶ Deīde q̄rit sup h̄ qd̄ dic ī lr̄a postea ꝙ q̄dā credūt colorē viridē esse cinericiū: sed male credūt: dicit ip̄e ꝙ viridis color causatur a calido: cinericiꝰ cātur a frigido. Et ꝑpter hoc q̄rit ꝑ quā viā color viridis añcedat colorem nigrū. Et videt ꝙ viridis non possit antecedere nigrū colorē: quia dicit Auicen. ꝙ caliditas agens in materiam siccam dealbat: in humidam deni-

grat⁹: cū ꝗ in generatiōe coloꝝ in humoꝛib⁹ caliditas sempꝑ agat in materia hūidā: q: hūoꝛes sunt hūidi: videt̄ ꝙ sempꝑ generabit coloꝛē nigrū ⁊ nō viridē: ⁊ ꝓpter hoc querit̄ per quā viā caliditas agēs in humoꝛes faciat coloꝛē viridē. Itē Auicen. dicit ꝙ viridis coloꝛ attestat̄ caliditati: ꝗ videt̄ esse cōtrouersia. ¶ Ad primū dicēdū ꝙ ex ꝑmixtiōe citrini coloris cū nigro gn̄at̄ viridis coloꝛ per hāc viā: q: qn̄ cholera est in stomacho tūc caliditas adurit ꝑtē subtilē ⁊ denigrat: partē vō terrestrē illius cholere nō pōt adurere cū sit grossa respectiue: ⁊ ita illa remanet sub ꝓprio coloꝛe citrino: ⁊ ita de istis duob⁹ coloꝛib⁹ fit coloꝛ viridis qn̄ simul ꝑmiscent̄. Sꝫ qn̄ caloꝛ magis inualescit: tūc totū adurit ⁊ denigrat ⁊ fit coloꝛ niger: ⁊ ita ꝑ hāc viā viridis coloꝛ succedit nigrū. Ad argumētū dicēdū ꝙ verꝫ est ꝙ calidū agēs ī materiā hūidā oīno obedientē denigrat: sꝫ q: ibi vt dictū ē: est aliq̄ ꝑs materie resistēs ꝓpter h̄ pōt coloꝛ viridis gn̄ari ex citrino ⁊ nigro. Ad aliud dicēdū ꝙ viridis coloꝛ qn̄qꝫ causat̄ a frigido: qn̄qꝫ a calido. Un̄ viridis coloꝛ qnqꝫ modis pōt esse: est eñ coloꝛ viridis similis fisticoꝝ. Secūdus sicut coloꝛ iris celestis. Tertius est: q̄si iridus. ⁊ isti tres attestant̄ frigiditati: ⁊ sic loquit̄ Auic. Quartus est sicut coloꝛ prassij. Quintus sicut erugo eris: et isti duo attestant̄ caliditati: ⁊ sic loquit̄ auctoꝛ in lr̄a. ¶ Deinde querit̄ sup hoc qd̄ dicit ꝙ coloꝛ niger qn̄qꝫ significat frigiditatē: ⁊ tūc p̄cedit coloꝛ viridis. Cōtra ꝯtrarioꝝ ꝯtrarij sunt effect⁹: ꝗ si caliditas causat coloꝛē nigrū nō ꝗ frigiditas: q̄ritur ergo per quā viā coloꝛ niger causet̄ a caliditate ⁊ a frigiditate. Et dicendū ꝙ coloꝛ niger venit ꝑ caloꝛē aduenientem vt dictū est prius: ⁊ tūc p̄cedit coloꝛ viridis vt declaratuꝫ est in precedētibus. Itē coloꝛ niger qn̄qꝫ causat̄ ꝓpter frigiditatē mortificantē: vt ꝑꝫ in manu: q: adueniente frigoꝛe magno spūs retinent̄ sub cute q̄si mortificati ⁊ fit liuidus coloꝛ qn̄ vero illud frigus inualescit tūc oīno mortificantur spūs: ⁊ tunc fit coloꝛ niger: ⁊ ita diuersimode causat̄ coloꝛ niger a caliditate ⁊ a frigiditate: ⁊ hoc nō est incōueniēs. Et ꝑ h̄ ꝑꝫ solō ad argumētū. ¶ Postea q̄rit̄ sup h̄ qd̄ dicit ī lr̄a ꝙ purpureus coloꝛ cōpositus est ex nigerrimo ⁊ rubeo. Postea dicit ꝙ citrin⁹ cōposit⁹ est ex albo ⁊ nigro frigiditatē significātibus: quō pōt esse ꝙ niger coloꝛ significabit frigiditatē q: frigidum vt dictū est cōiungit̄ cū rubeo: ⁊ ita significabit caliditatē. Et dicēdū ꝙ niger coloꝛ significat dn̄iū melācholie: ⁊ q: duplex est melācholia: quedā naturalis ⁊ q̄dā innaturalis q̄ est ꝑ adustionē: dico ꝙ innaturalis significat caliditatē ꝑ adustionē gn̄atā: ⁊ talis est in purpureo: melācholia vō naturalis significat frigiditatē: ⁊ talis melācholia facit coloꝛē nigrū in coloꝛe cinericio: ⁊ sic nō est ꝯdictio. ¶ Ultimo q̄rit̄ sup hoc qd̄ dicit versus finē lectionis in coloꝛib⁹. dicit eñ ꝙ ꝯbinatio ex phlegmate ⁊ sanguine dn̄ans nō pōt fieri ſm cōmixtionē tñ pōt fieri ſm vicinitatē: postea dicit ꝙ cōbinatio melācholie ⁊ cholere nō pōt fieri ſm cōmixtionē nec ſm vicinitatē modo quartoꝝ: q̄re cōbinatio phlegmatis cū sanguine ꝑ dn̄ium vtriusqꝫ nō pōt fieri ſm cōmixtionem tñ pōt fieri ſm vicinitatē: cōbinatio vō cholere cū melancholia: nec pōt fieri ſm cōmixtionē nec ſm vicinitatē. Solō huius est: vt dicit in littera: ꝙ cōbinatio sanguinis ⁊ phlegmatis non pōt fieri ſm cōmixtionem: q: sanguis significat cōpletā digestionē: phlegma vō īdigestionē: ⁊ impossibile est simul esse digestionē ⁊ indigestionē ad hoc ꝙ faciāt vnū cuꝫ ſm vicinitatē possunt combinari: q: aliq̄n hūiditates phlegmatice crude abundāt ⁊ adunant̄ ī coꝛꝑe q̄ cū vrina rubea expellunt̄: mixtiꝫ: q: insimul coloꝛ in roseū mutat̄. Sꝫ nō sic est de cholera ⁊ melācholia: q: nec ſm cōmixtionē possunt cōponi: q: repugnāt in actiuis: nec ſm vicinitatē q: nō possunt facere vnicū coloꝛē: imo facerēt coloꝛē q̄ esset biscoloꝛ. ⁊ reddit cām ī lr̄a ꝙ nō possūt facere vnicū coloꝛē: q: si cōponerent̄ simul: cū cholera sit leuis sempꝑ tenderet sursum: melancholia vō cū sit grauis sempꝑ peteret fundū: ⁊ ita nūq̄ vnirent̄: nec vnicū coloꝛē facerēt: ⁊ ipse hic intēdit de cōpositiōe duoꝝ hūoꝛum facientiū per sui cōpositionem vnicū coloꝛem: ⁊ propter hoc cū cholera ⁊ melancholia non possent hoc facere cū cōponerētur: propter hoc dicit ꝙ nec ſm cōmixtionē: nec ſm vicinitatem componuntur. ⁊ sic patet totaliter expositio littere.

¶ De inequali cōplexiōe ⁊ ei⁹ accidentibus.

n cōplexiōe inequali vn⁹ humoꝛ alterū superat: etsi ābo dn̄ent̄ complexioni coꝛpoꝛis. Sūt aūt sex coloꝛes eā significantes. Unus est q̄si oui vitellū. scd̄us clara citrinitas. tertius glaucitas. quart⁹ vermiliosus. quīt⁹ plūbin⁹. sext⁹ sidin⁹. Uitellinus ⁊ citrin⁹ mediocres sūt inter citrinū ⁊ albū: vñ significāt cholerā ru. cū hūiditate phlegmatica mixtā. si sit vitellin⁹ phlegma plus dn̄ari ꝓtendit̄. si citrin⁹: chole. rub⁹. supat. Rufus ⁊ vermiliosus inter rubeū ⁊ citrinū mediant̄: vnde fit: vt chole. rub. ⁊ sanguis dn̄ent̄. Si rufus: cholera rub. plus dn̄at̄ ꝓpter vicinitatē citrinitatis ad rufitatē. Si vermiliosus sanguis superat cum ruboꝛi vicine t̄ vermiliositas. Plūbinus ⁊ sidin⁹ mediocres sunt inter albū ⁊ nigrū: q̇b⁹ cholera nigra ⁊ phlegma dn̄ant̄. In plūbino pl⁹ phlegma dn̄at̄ ꝓpter vicinitatē caloꝛis naturalis extinguēdi. In sidino cholera nigra dn̄at̄ ꝓpter incēsionē hūoꝝ ex caloꝛe maꝛio: q: viriditas abūdantiā caloꝛis significat: ⁊ ꝟtutē incēsionis. Plūbitas ⁊ liuiditas abūdātiā frigitudinis ⁊ cōgelationis significat. Qd̄ manifestat̄ q: coloꝛē sidinū inuenim⁹ in initio citrinū: sꝫ cū caloꝛ cōfoꝛtet̄ ⁊ febꝛis dn̄et̄ fit rufus. Cū aūt caloꝛ pl⁹ abūdet ⁊ incēdat hūoꝛes fit viridis. Plūbin⁹ impꝛimis est albus: sꝫ cū augmētatur frigidoꝛ: ⁊ ad extinctionē naturalis appꝛopinquat caloꝛis: liuescit coloꝛ: et perdēs suū splēdoꝛē fit plūbeus. ¶ Sufficit dixisse de coloꝛ vrine cōpositione: ⁊ quid dn̄antia significat hūoꝛū simplex vel cōposita: mō dicent̄ coloꝛes cōsumptionē coꝛpoꝛū: ⁊ dissolutionē mēbꝛoꝝ significantes.

¶ Superius determinauit ysaac de coloꝛibus vrine repꝛesentātib⁹ dn̄ium equale humoꝝ in coꝛpoꝛe. Hic de coloꝛib⁹ vrine dn̄iū inequale humoꝛū in coꝛpoꝛe repꝛesentātibus. et diuiditur in duas. In prima facit qd̄ dictū est. In scd̄a recapitulat ea q̄ dicta sunt in hoc capitulo: ⁊ ponit ꝓhemiūꝫ ad sequentia. scd̄a ibi: Sufficit dixisse. Prima in duas. In prima enumerat sex coloꝛes vrine dn̄ium inequale humoꝛuꝫ in coꝛꝑe repꝛesentātes. In scd̄a de hmōi coloꝛib⁹ ꝓsequit̄. ibi: Uitellinus ⁊ citrin⁹. ⁊ ista scd̄a in tres ſm tres coloꝛes. In prima prosequit̄ de coloꝛe vitellino ⁊ citrino. In scd̄a de coloꝛe rufo ⁊ vermilioso. ibi: Rufus ⁊ vermiliosus. In tertia de coloꝛe plūbino ⁊ sidino: ibi: Plūbin⁹ ⁊ sidin⁹. ⁊ ista tertia diuidit̄ in duas. In prima narrat. In scd̄a suū dictum cōfirmat. secunda ibi. Qd̄ manifestatur q: coloꝛ. hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic restāt adhuc multa de precedēti lectione inquirēda vtpote de cōpositiōe hūoꝝ in generali. Et primo dubitatur vtrū cōmixtio oīm humoꝛū adinuicem sit possibilis. Et videtur ꝙ sic. q: dicit Cōstā. in pantegni. ꝙ humoꝛes sunt filij elementoꝛum: sed oīa elementa possunt simul cōmisceri ⁊ in cōmixto adinuicē: ergo ⁊ oēs humoꝛes. Itē sicut dicit auctoꝛ in littera precedenti combinatio siue cōmixtio humoꝛū adinuicem nō est impossibilis nisi propter resistentiā qualitatū. vnde sanguis nō potest cōbinari cū melācholia ꝑ viā cōmixtionis: q: in vtraqꝫ qualitate repugnāt ⁊ resistūt: sed in elementis maioꝛ est resistentia qualitatum q̄ in hūoꝛibus: q: in elementis qualitates sunt vltimate: ⁊ tamē omnia elementa possunt cōmisceri: ergo multomagis ⁊ humoꝛes. Preterea vnūqdq̄ mēbꝛū nutrit̄ ex quattuoꝛ hūoꝛibus vtpote ex quattuoꝛ elemētis: vnde nutrit̄ ex hūiditate: sed hoc nō posset esse nisi quattuoꝛ hūoꝛes cōmiscerent̄ simul in hūiditate: ꝗ q̄ttuoꝛ humoꝛes adinuicē possunt cōmisceri. Itē illa possunt cōbinari adinuicē q̄ fiūt ab eadē cā agente:

vt a calore epatis τ ab eadẽ cã materiali: sed quattuor hũo res fiũt ab eodẽ agẽte: vt a calore epatis digerẽte: τ ab eadẽ cã materiali: vt a chilo: ꝰ simul ad inuicẽ oẽs humores possunt cõbinari siue ɔmisceri. In ɔ̃riũ est auctor in lr̃a: dicẽs ꝙ q̃ttuor cõbinationes hũoꝝ ad inuicẽ sunt possibiles: duevo impossibiles: τ reddit cãm ĩ illa eadẽ lr̃a. Itẽ cõmixtio siue cõbinatio hũorũ nõ fit nisi ꝓpter cõuenientiã qualitatũ: sed sanguis cũ melãcholia repugnat in vtraq̃ qualitate: τ cholera cũ phlegmate: ꝰ iste due cõbinationes erũt impossibiles: nõ ꝰ cõbinatio oĩm hũoꝝ ad inuicẽ ẽ possibilis. Solo dico ad p̃sens ꝙ duplex cõbinatio hũoꝝ in corpe põt esse: q̃dã absolute: vt q̃n oẽs hũores ɔmiscent̃ τ tñ vnꝰ dn̄atur: τ hoc ad nutriẽdũ vel ad gñandũ febrẽ: τ talis ɔbinatio hũorũ siue cõmixtio in corpe ẽ possibilis ad inuicẽ: τ sic obijcis tu. Est alia cõbinatio hũoꝝ in corpe nõ absolute sed duorũ hũoꝝ dn̄antiũ eq̃liter vel ineq̃liter alijs hũoribꝰ: τ istoꝝ q̃dã sunt possibiles: vt dicit ĩ lr̃a: q̃dã nõ: τ de ista nõ loquit̃ in lr̃a: τ de tali tu nõ obijcis, τ per istã distinctionẽ pꝫ solutio ad argumẽta. Et primo ad primũ. nã verũ est ꝙ sicut elemẽta possunt ɔmisceri adinuicẽ: ita τ hũores loquẽdo de cõmixtiõe q̃n vnꝰ humor dn̄at̃ alijs vt ĩ sanguineo sanguis in phlegmatico phlegmate. ſꝫ loquẽdo de ɔmixtiõe ita ꝙ duo elemẽta ɔmisceant̃ ita ꝙ eq̃liter dn̄ant̃: sic nõ est verũ: q: impossibile est ꝙ in vno eodẽ mixto: ista duo elemẽta. s. ignis τ aqua dn̄ant̃: cũ in vtraq̃ q̃litate repugnãt: nec aer τ terra sicut nec isti hũores. s. sanguis τ melãcholia τ cholera τ phlegma. Ad aliud pꝫ iã solo: q̃m bñ cõcedo ꝙ in hũiditate ex q̃ quodlibet mẽbrũ nutrit̃ cõmiscent̃ q̃ttuor hũores adinuicẽ ita ꝙ vnꝰ dn̄at̃ alijs: sed nõ cõmiscent̃ illa cõmixtiõe de q̃ loquit̃ hic. s. ꝙ vtraq̃ dn̄et̃. Per hoc ptꝫ solo ad tertiũ: q̃m tu nõ obijcis de illa cõmixtiõe de q̃ loquit̃ in lr̃a. ¶ Scdo dato ꝙ q̃dã cõbinatio fit possibilis τ q̃dã nõ: q̃rit̃ in quo loco sit plus possibilis cõmixtio hũoꝝ: vtrũ intra venas vel extra. Et videt̃ ꝙ intra venas sit plus possibilis cõbinatio siue cõmixtio hũoꝝ ad inuicẽ: q: ĩ illo loco vbi plꝰ abũdãt hũores ibi plus est ɔmixtio possibilis hũoꝝ illoꝝ: cũ cõmixtio fiat ꝑ cõuenientiã τ cõtactum: ſꝫ hũores plus abũdãt intra venas q̃ extra: ꝰ τc. Itẽ cõmixtio hũoꝝ fit rõne cõueniẽtie: ſꝫ maior est cõuenientia hũoꝝ in venis q̃ extra: q: extra segregat̃ vnus ab alio: vt cholera τ melãcholia a sanguine: ꝰ in venis plus est possibilis cõmixtio hũorũ ad inuicẽ. In ɔ̃riũ est auctor in lr̃a p̃cedẽti q̃ dicit ꝙ cõbinatio hũorũ ẜm vicinitatem fit extra venas: vt in stomacho. Et dicẽdũ ꝙ loquẽdo de cõbinatione hũoꝝ q̃ nõ possunt cõbinari aliquo mõ ad colorã dũ vrinã vt cholera cũ melãcholia: sic dico ꝙ talis nec põt fieri intra venas nec extra. Sed loquẽdo de cõbinatiõe hũorũ q̃ possunt cõbinari ad nutriẽdũ siue ad generandũ febrẽ: τ hoc ꝑ viã cõmixtiõis: sic dico ꝙ talis cõbinatio plus possibilis est fieri intra venas q̃ extra. τ sic ꝓcedũt pme rõnes τ de tali nõ loquit̃ auctor in lr̃a: sed loqtur de cõbinatiõe hũoꝝ ẜm vicinitatẽ. i. q̃n duo hũores ɔbinant̃ ad inuicẽ ita ꝙ vterq̃ eq̃liter dn̄at̃: sic dico ꝙ talis cõbinatio plus est possibilis extra venas q̃ intra vt manifestat auctor in lr̃a: τ per hoc pꝫ solo ad argumẽta. ¶ Tertio q̃rit̃ de quadã cõtrouersia q̃ videt̃ ibi esse apte: dicit eñ versus principiũ p̃cedẽtis lectiõis ꝙ possibilis est cõbinatio sanguinis cũ phlegmate: τ cõstat ꝙ ibi loquit̃ de cõbinatiõe ẜm cõmixtiõnẽ τ nõ ẜm vicinitatẽ: q: nihil est dictũ aliter: q: bñ scimus ꝙ ẜm vicinitatẽ bene põt cõbinari sanguis cũ phlegmate. Postea q̃re versus finẽ illius lectionis dicit ꝙ ẜm vicinitatẽ põt sanguis cõbinari cũ phlegmate: τ nõ ẜm cõmixtiõnẽ: τ ita videt̃ sibi cõtradicere: q: prius dicit ꝙ sangnis cũ phlegmate põt cõbinari ẜm cõmixtiõnẽ: postea hoc negat plane. Ad hoc dicũt q̃dã ꝙ quãdo dicit ꝙ possibilis est eoꝝ cõmixtio: ipẽ loquit̃ tunc de cõmixtione eoꝝ in se τ absolute: postea vero q̃n dicit ꝙ nõ est possibilis ẜm cõmixtiõnẽ ipse loquit̃ quãtũ ad colorãdum vrinã: q: tũc quãtũ ad hoc est impossibilis. Sed hoc nihil est: quia quãdo dicit ꝙ est possibilis ante istã partẽ locutus fuit de hmõi cõmixtione per cõparationẽ ad colorem vrine: vnde dicit ꝙ ex dn̄io cholere rubee τ phlegmatis resultat color citrinus. Et dicit ad hoc ꝙ verũ est ꝙ prius loquitur de colore humoris ex ista cõbinatione: vnde si cholera τ phlegma dominẽtur in corpe ꝑ viã cõmixtiõis fit citrinꝰ color: hũoris. Postea võ q̃n dicit ꝙ sanguis nõ ɔmiscet̃ cum phlegmate: loquit̃ ẜm cõmixtionẽ ad hoc vt colorent vrinam: vñ prius posuit colorẽ hũoris. Postea võ vbi negat ponit colorẽ vrine. Sed hoc nihil est adhuc: q: parũ post q̃n dicit ꝙ ẜm cõmixtionẽ possunt cõbinari: ponit colorẽ citrinũ quẽ tu dicis ꝙ posuit in humoribus: illũ eũdem ponit de vrina: vñ dicit ꝙ citrinus color cõpositꝰ est ex citrinissimo τ albo. Et ꝓpterea dicendũ est aliter ꝙ primo quãdo dicit ꝙ possibilis est cõmixtio sanguinis cũ phlegmate: ipẽ loquit̃ ibi in genere nõ descẽdendo ad equalẽ τ inequalẽ cõplexionẽ: ſꝫ q̃n ipse negat hoc postea dicẽs ꝙ ẜm cõmixtionẽ nõ põt cõbinari sanguis cũ phlegmate: ipse loquit̃ tũc quãtũ ad eq̃lẽ vñ verũ est ꝙ in equali cõmixtiõe sanguinis cũ phlegmate nõ põt fieri hmõi cõbinatio: ita ꝙ sanguis τ phlegma equaliter dn̄ent̃: q: digestũ τ indigestum non possunt se cõpati simul in equali dn̄io ad colorãdũ vrinã: τ sic nõ est ɔ̃dictio. Uel aliter dicendũ ꝙ q̃n prius dicit ꝙ possibilis est cõbinatio hmõi: dicendũ ꝙ ipse loquit̃ ꝑ cõparationẽ ad impossibiles cõbinatiões q̃ in vtraq̃ qualitate repugnãt adinuicẽ ita võ est quasi possibilis ɔbinatio. s. combinatio sanguinis cũ phlegmate quãtũ ad impossibiles q: iste nõ repugnãt nisi in altera qualitate. s. in actiua: τ ɔueniũt in passiua: τ ita satis ꝓbabiliter vt diximus possumus ad hoc respondere. ¶ Quarto querit̃ vtrũ cholera plus cõmisceat̃ vel cõbinet̃ cũ phlegmate vel plus cũ melãcholia. Et videt̃ ꝙ plus cum phlegmate: q: ex cõbinatione cholere cũ phlegmate resultat color vnus: vt ipse dicit vtpote color citrinꝰ q̃ cõponit̃ ex citrinissimo τ albo: ſꝫ ex cõbinatione cholere cũ melãcholia nõ fit aliq̃s color: nec ẜm vicinitatẽ nec ẜm cõmixtionẽ: vt dicit in lr̃a: ꝰ plus cõmiscet̃ cholera cũ phlegmate q̃ cũ melancholia. Itẽ ysaac in febribꝰ determinat quãdã febrẽ cõpositã ex cõbinatiõe siue ex cõmixtiõe cholere cũ phlegmate: vt hemitriteũ: τ nõ determiat aliquã ɔpositã ex cholera τ melãcholia: ꝰ plꝰ põt cõmisceri cholera cũ phlegmate q̃ cũ melãcholia. In ɔ̃riũ est auctor in lr̃a p̃cedẽti dicẽs ꝙ cõbinatio cholere cũ phlegmate est impossibilis cũ in vtraq̃ qualitate repugnãt. ¶ Et ꝓpter hoc q̃rit̃ quare nõ habemꝰ colorẽ aliquẽ ex cõmixtiõe cholere τ melãcholie: cũ plus cõueniãt q̃ cholera τ phlegma: sicut habemꝰ colorẽ cõpositũ ex cholera τ phlegmate vt est color citrinus. Itẽ quare non habemus febrẽ notabilẽ ex cõcursu cholere cũ melãcholia ad inuicẽ sicut ex ɔcursu cholere cũ phlegmate sicut hemitriteũ. Ad pmũ dicẽdũ ꝙ ẜm vicinitatẽ cholera cõmiscet̃ cũ phlegmate ſꝫ ẜm cõmixtionẽ nõ ɔmisceat̃ cũ vtraq̃ q̃litate repugnãt adinuicẽ: vt dicit ĩ lr̃a: τ h̃ mõ loq̃t̃ ĩ lr̃a. Sꝫ cũ melãcholia cholera nõ põt cõmisceri nec ẜm cõmixtionẽ conueniunt in passiuis: τ passiue nõ dãt colorẽ: nec ẜm vicinitatẽ vt dicit in lr̃a: q: ex tali ɔmixtiõe fieret discolor: cum cholere ratione sue leuitatis semꝑ habeat ascẽdere: melãcholia võ rõne sue grauitatis: descẽdere τ ibi loquit̃ de ɔmixtiõe hũoꝝ put ex tali ɔbinatiõe hũoꝝ gñat̃ color ĩ vrina eq̃liter dico dn̄antiũ. Et per h̃ ptꝫ solo quare nõ habemꝰ colorẽ ex cõbinatione cholere cũ melãcholia: q: cũ melãcholia magis est despissa τ solida nõ posset recipere cõmixtionẽ cholere. Sed tñ q̃n phlegma est humidũ põt bñ ɔmisceri siue recipe ɔmixtionẽ cholere cũ sit fluidũ τ liq̃dũ. Ad vltimo q̃situm dicẽdum ꝙ nõ potuit esse febris cõposita adminꝰ notabil̃ ex cõmixtiõe cholere τ melãcho. q: tũc opteret ꝙ melãcholia putrefieret itra vl̃ extra. nõ põt putrefieri itra: q: ꝓpter sui maliciã minime itra abũdat. Iteꝝ marie repugnat putrefactiõi: τ ita nõ põt esse cã putrefactiõis cholere extra qđ exigeret̃ ad h̃: ꝙ ex hmõi fieret feb ɔposita notabilis. Itẽ si putrefiat extra cũ sit ĩ modica quãtitate respectu alioꝝ hũoꝝ nõ posset iducere putrefactionẽ in cholera intra: q: ad hoc ꝙ hũor putrefactus extra inducat putrefactionẽ in hũore intra: oportet ꝙ humor extra inducẽs putrefactionẽ sit in magna quãtitate respectu hũoꝝ intra: sic nõ põt esse melãcholia cũ sit pauca respectu cholere τ alioꝝ hũoꝝ: ſꝫ phlegma põt putrefieri intra τ extra: τ ita põt esse cã febris notabilis: vt hemitriteus ex ɔmixtiõe cholere cũ phlegmate: τ sic pꝫ solo ad illa. ¶ Quinto q̃rit̃ vtrũ phlegma plus cõmisceat̃ cũ melãcho

lia vel cū sanguine. Et videt ꝙ plus cōmisceat cū melācho
lia: q: phlegma τ melācholia cōicāt in actiuis. s. in frigidita
te: phlegma vo τ sanguis in passiuis. s. in hūiditate: τ maior
est cōueniētia a pte actiuarꝫ ꝙ a parte passiuarꝫ: ġ phlegma
plus pōt cōmisceri cū melācholia ꝙ cū sanguine. Itē auctor
ponit in littera pcedēti colorē ex cōmixtiōe phlegmatis cuꝫ
melācholia: vtpote colorē cinericiū cōpositū ex albo τ nigro:
τ nō ponit colorē ex cōmixtiōe phlegmatꝫ cū sanguine: ergo
plus pōt cōmisceri phlegma cū melācholia ꝙ cū sanguine.
¶ Cōtra: habentium symbolum facilior est transitus: sed
phlegma immediate pōt transire in sanguinē τ nō in melā
choliā nisi mediate: ġ phlegma plus pōt pmisceri cū sangui
ne ꝙ cū melācholia. Itē phlegma currit cū sanguine ad nu
triendū mēbra: vt in tēpore necessitatis cōuertat in sangui
nē: nō sic de melācholia: imo cū sit odiosa nature recludit in
splene: ġ maiorē cōuenientiā hꝫ phlegma cū sanguine ꝙ cū
melācholia: ġ plus pōt pmisceri cū sanguine ꝙ cū melācho
liā. Ad hoc dicendū ꝙ phlegma plus cōmiscet cū melancho
lia ad colorādū vrinā cū cōicant in actiuis: ꝙ cū sanguine cū
cōicent in passiuis: cū actiue dāt colorē: passiue liquorē. Ad
argumenta in ꝯrariū dicēdū ꝙ phlegma plus cōuenit cū san
guine quātū ad nutriendū mēbra: vt tu obijcis: tn̄ quātū ad
colorādū vrinā plus potest ꝯbinari phlegma cū melācholia
cū cōueniāt in actiuis: τ sic loquit in littera. ¶ Septo que
rit: vtrū cholera plꝯ possit ꝯbinari cū melācholia vel cū san
guine: videt ꝙ plus cū melācholia: q: cōmixtio ē rōne vicini
tatis: sed cholera τ melancholia plus vicinātur: q: ambo ex
tra venas ꝯtinent ꝙ cū cholera τ cū sanguine cū sanguis sit
intra τ cholera extra: ġ cholera plus pōt ꝯbinari cū melācho
lia ꝙ cū sanguine. Itē plus cōuenit cholera cū melācholia
cū vtraqꝫ sit odibilis nature: ꝙ cū sanguine cū sit amicus na
ture: ġ plus pōt ꝯbinari cholera cū melācholia ꝙ cū sangui
ne. In cōtrariū est auctor in littera illa: ponēs quēdā colorē
vt colorē purpureū ꝯpositū ex cholera τ sanguīe. i. ex niger
rimo τ rubeo: τ nō ex cholera τ melācholia. Itē cholera τ
sāguis ꝯueniūt in actiuis q̄ dāt colorē: τ cholera τ melācho
lia in passiuis τ maior est conueniētia in actiuis: ġ plus pōt
ꝯbinari cholera cū sanguine ꝙ cū melancholia. qd ꝯcedo lo
quēdo de cōbinatiōe respectu colorātiōis vrine: τ sic loquit
auctor in littera: τ nō loquēdo de cōbinatiōe qualitatū in se
q: sic pcedūt pma argumēta. τ per hāc distinctionē pꝫ solo
ad illa argumēta. ¶ Septimo qrit vtrū melācholia possit
cōbinari cū phlegmate vel cū cholera. Et videt ꝙ plus cum
phlegmate: q: melācholia cū phlegmate conuenit in actiua
vt in frigiditate: cū cholera vo in passiua. s. in siccitate τ ma
ior est cōueniētia a pte actiuarꝫ qualitatū ꝙ passiuarꝫ cuꝫ cō
binatio sit rōne cōueniētie: ġ plus pōt melācholia cōbinari
cū phlegmate ꝙ cū cholera. Itē ipse ponit in illa lra colorē
cōpositū ex albo τ nigro. i. ex phlegmate τ melācholia: vt ci
nericiū: τ nō ponit colorē cōpositū ex cholera τ melācholia
imo dicit ꝙ cholera nō pōt cōbinari cū melācholia nec sm
cōmixtionē nec sm vicinitatē: ġ melācholia plus pōt cōbina
ri cū phlegmate ꝙ cū cholera. ¶ Cōtra habētium symbolum
facilior est trāsitus: sꝫ cholera imediate trāsit in melācholiā
τ nō phlegma imediate in melācholiā: τ cōbinatio sit rōne
cōueniētie: ġ melācholia plus pōt cōbinari cū cholera ꝙ cuꝫ
phlegmate. Itē melācholia τ cholera maiorē hn̄t cōuenien
tiā: q: ambo sunt extra: phlegma vo intra: q: currit cum san
guine τc. Itē cholera τ melācholia magis odiunt a natura
ꝙ phlegma: ġ magis cōuenit cū cholera melācholia ꝙ cum
phlegmate: ġ plꝯ pōt cōbinari cū cholera ꝙ cū phlegmate.
Ad hoc dicēdū ꝙ loquēdo de cōbinatiōe quātū ad coloratio
nē vrine sic melācholia plꝯ pōt cōbinari cū phlegmate ꝙ cū
cholera: τ sic pcedūt pme rōnes: tn̄ loquēdo de cōbinatiōe
qlitatū in se sic plus cū cholera: τ hoc mō pcedūt vltime rō
nes: τ auctor iste loquit de cōbinatiōe p cōparationē ad co
lorē vrine. i. put ex cōbinatiōe hmōi hūorꝫ sit quidā color cō
positus represētās equale dñium aliquorꝫ hūorū sic cōbina
torū. ¶ Ultimo qrit vtrū colores medij cōponant ex extre
mis. Et videt ꝙ nō: q: sicut mixtū sit ex elemētis eodē mō
qualitates scde ex primis qualitatibus τ nō ex scdis: sed co
lores medij sunt scde qualitates: ġ nō siūt ex extremis: q̄ si
militer sunt qualitates scde: imo ex pmis. Itē qū ex duobꝯ
cōtrarijs cōponit aliqd oportet ꝙ hoc sit mediāte actiōe: sꝫ
actio debet qlitatibus pmis τ nō extremis q̄ sunt qlitates
scde: ġ medij colores nō cōponunt ex extremis: imo ex pri
mis qualitatibus. In cōtrariū est auctor in lra: ꝙ ex albo et
nigro q̄ sunt colores extremi: cōponit citrinꝯ color: q̄ ē me
dius. τ hoc cōcedo. Sꝫ tn̄ distinguedo: q: duplex est cā colo
ris medij: quedā est pma τ efficiēs τ mediata coloris medij
τ sic pme qlitates: τ sic pcedūt pme rōnes: quedā vo est cā
formalis: τ sic extremi colores: vn̄ dico ꝙ prime qualitates
effectiue cōponunt colores medios: sed colores extremi for
maliter ipsos componunt: τ hoc modo loquit in littera.

¶ De colorib' cōsumptionē corporis
τ dissolutionē membrorꝫ significātibꝯ.

Rina ꝯsumptionē corporis significās est
vnctuosa: τ nebula in supficie vrine appa
rēs: dissolutionem portēdit: sꝫ tn̄ primitꝯ
duobus modis diuidit. Quedā em̄ disso
lutionē pinguedinis renū significat: qdā cōsumptio
nē totiꝯ corpis. Differētia earꝫ tribus est modis. Si
gnificās dissolutionē pinguedinis renū: ē sine febre.
Calor em̄ nō est cordi iūctus: neqꝫ dispersus p totuꝫ
corpus: vt febres efficiant. Cōsumptionē significās
totiꝯ corpis: cōtinuas hꝫ febres: q: calor cordi iūctus
τ p totū corpꝯ diuisus: spm̄ τ sanguinē calefacit: τ fe
bres facit. Scd's modus significās dissolui pinguedi
nē in renibꝯ: liquor est coctus τ digestus vtutē mem
brorꝫ demōstrās: q: nōdū ad ea passiōes pueniūt. Si
gnificās cōsumptionē corpis liquor est crudus τ indi
gestus: q: mēbra defecta sunt in decoctiōe vrine pro
pter passiōes eorꝫ: τ inceptā cōsumptionē ipsorꝫ. Ter
tius modus significās dissolutionē pinguedinis i re
nibꝯ: vnctuosa est nebula in supficie vrine apparens
subito cum corpꝯ exeat τ sine mora. Nō em̄ societa
tē hꝫ cū vrina intra corpꝯ tātā: vt moret separata ab ea
ppter breuitatē vie inter renes τ cursum vrine. vn̄
Hippo. Quibus sup vrinā piguedo (al's nebula) ap
paret subito: calorē renū significat. Subita: q: in si
mul apparet: nō paulatim τ rara. In ea q̄ cōsumptio
nē corpis significat nō apparet pinguedo: nisi postꝙ
moret in vase aliquādiu: q: societatē hꝫ cum vrina in
tra corpus tātā vt diu vix possit separi ppter lōgin
quitatē vie q̄ inter mēbra cōsumpta est τ cursum vri
ne. Scd'a spēs significās corpis cōsumptionē diuidi
tur i tria. Est em̄ citrina subtilis q̄si oleum ptinens
albedini: nebulā hn̄s vnctuosam. Color em̄ eiꝯ citri
nus significat cruditatē τ grossitudinē fecū. Unctuo
sitas nebule significat dissolutionem pinguedinis in
corpe cū extraneo τ nō fortissimo colore. vn̄ hec spēs
facile curari pōt: si q̄s hꝫ studiū: vt testat liber nr̄ de
febribꝯ. Est τ alia spēs citrinissima: hn̄s viscositatē
i alijs vnctuositatē τ liquorē q̄si oleū: h hꝫ nebulā q̄si
aranee telā: significās augmētationē passiōis τ abū
dātiā caloris: τ pfectionē ꝯsumptiōis de illa hūiditate
q̄ in mēbrorꝫ ē raritate: τ vicina est coagulatiōi. Qua
propter iste color ē molestior: τ a sanitate lōginquior:
nō tm̄ ppter pessimitatē morbi: sꝫ ppt fortitudinē ca
loris: q: calor fortis in hūiditate q̄ in mēbrorꝫ est rari
tate: nondū cōglutinatus est cū carne: vel duris mē
bris que sunt fundamentū corporis: vnde si salubris
significatio supuenerit possibile est sanari: τ vicina

est ei crisis: si nõ:nõ. Tertia est q̄ eruginosi est colo-
ris nimiū incensa: ⁊ pertinẽs viriditati: cuius liquoꝛ
quasi viride oleū habẽs nebulā aeris hoꝛribilis atq̄
abominabilis odoꝛis: que cõsumptionē molliū signi
ficat carniū: que coagulationi sunt vicine: ⁊ incipiūt
cõsumi dure carnes: ⁊ oīa mẽbꝛa dura: vnde hec spe-
cies est molestissima: ⁊ a spe lõginqua: atq̄ moꝛtē si-
gnificat. vnde Gal. dixit. Si vnctuositas cõsumptio
nē pinguedinis significat: eruginosa vꝛina monstrat
consumptionē carnium omniū ⁊ duroꝛū membꝛoꝛū.
Quapꝛopter peioꝛ ⁊ pestilentioꝛ est eruginosa ꝙ vn
ctuosa: et si ambe sint pessime: eruginosa tamē mag
moꝛtē significat vicinā: vnctuosa a moꝛte est remota:
si liquoꝛ eruginosus eruginosam hypostasim habet
fit moꝛti propinquioꝛ: ⁊ cõsumptionē membꝛoꝝ du-
roꝛum significat cū caloꝛe igneo ⁊ incensiuo.

¶ In parte precedenti determinauit auctoꝛ de vꝛina inna
turali repꝛesentante dñium humoꝛū: hic de vꝛine coloꝛe re-
pꝛesentante hūoꝝ cõsumptionē: ⁊ diuidit in duas. In pꝛi-
ma ponit regulā generalē de vꝛina significāte cõsumptionē.
In scḋa diuidit. scḋa ibi: Sed tamen pꝛimitus. ⁊ ista scḋa in
duas. In pꝛima diuidit. In secūda de diuidētibus agit. se-
cunda ibi: Differētia coꝝ ē tribus modis. ⁊ ista in duas. In
pꝛima ponit differētiā inter vꝛinā significantē cõsumptionē
totius coꝛpoꝛis: ⁊ vꝛinā significantē cõsumptionē renū. In
secunda pꝛosequit de vꝛina significante quātū ad eius colo
rē cõsumptiõez toti⁹ coꝛpoꝛis. scḋa ibi: Scḋa coꝛpoꝝ signifi
cās cõsumptiõem. Itez pma in tres ſm tres differētias q̄s
ponit inter vꝛinā significātē cõsumptionē renū: ⁊ inter vꝛinā
significantē cõsumptionē toti⁹ coꝛpoꝛis: quarū pꝛima sumi-
tur ex absentia febꝛis vel eius pꝛesentia. Secūda penes di-
gestionē ⁊ indigestionē. Tertia penes citā apparationē reso
lutionis pinguedinis in vꝛina: vel penes tardā. secūda ibi:
Secūdus modus significans. Tertia ibi: Tertius modus si
gnificātiū. ⁊ ista tertia in duas. In pma determinat qualis
vꝛina appareat in cõsumptione renū. In secunda qualis
appareat in cõsumptione totius coꝛpoꝛis. secūda ibi: In ea
que cõsumptionem coꝛpoꝛis significat. Pꝛima in duas. In
pꝛima facit qḋ dictū est. In scḋa cõfirmat auctoꝛitate Hip
po. scḋa ibi: Unde hippo. Tūc sequit illa pars in qua ꝓseq
tur de vꝛina significante vel repꝛesentante cõsumptionem
totius coꝛpoꝛis: ⁊ illa in tres ſm tres vꝛinas significātes cõ
sumptionē totius coꝛpoꝛis: quarū pꝛima vꝛina repꝛesentat
pꝛimā speciē ethice: scḋa secūdā: tertia tertiā. scḋa ibi: Est et
alia species vꝛine. Tertia ibi: Tertia q̄ eruginosa. ⁊ ista ter-
tia in duas. in pma narrat: in secūda auctoꝛitate Gal. cõfir-
mat. scḋa ibi: Un̄ Gal. dixit. hec est diuisio ⁊ sentētia lectio-
nis in generali.

¶ Hic q̄runt duo in genere. Pꝛimū est de precedēti lectio
ne. Secūdū de pꝛesenti. De pꝛecedenti lectione pꝛimo que-
rit: cū plures sint alie cõbinationes humoꝝ adinuicē ꝙ̄ sex:
quare ponit tm̄ sex. Itē Egidius ⁊ Theophilus determinā
tes de coloꝛibus vꝛine ponunt. xx. coloꝛes: Iste vō tantum
sex. Pꝛimū vitellinū: scḋm citrinū: tertio glaucum: quarto
vermiliosum: quinto plūbinū: sexto ficinū: quare videt iste
diminutus cū plures debeat ponere coloꝛes ꝙ̄ illi: q: iste fa
cit tractatū separatum. Itē diffusius determinat de vꝛina ꝙ̄
illi: g̃ plures debet ibi ponere coloꝛes ꝙ̄ illi: ⁊ ꝓpter h̄ que-
rit sufficiētia coloꝝ. ¶ Ad pmū istoꝝ dicēdū ꝙ ille est sensibi
lis artifex: vñ determinat illas ꝯbinatiões hūoꝝ q̄ sunt ma
gis notabiles ⁊ magis variantes coloꝛē vꝛine: ⁊ ꝓpter hoc
ponit istas sex ⁊ nõ plures. Ad scḋm dicēdum ꝙ Egidius ⁊
Theophilus determinā̄t de coloꝛib⁹ nõ assignādo coꝝ cās:
⁊ ita ponūt plures. Sꝫ auctoꝛ iste determinat de coloꝛib⁹ assi
gnādo coꝝ cās: vñ nõ ponit nisi illos coloꝛes q̄ hñt cās nota
biles ⁊ ꝓpter hoc nõ ponit nisi sex p̄dictos. De sufficiētia di
co ꝙ oīs coloꝛ vꝛine aut sigt̄ digestionē aut ꝑuationē dige-
stiõis. Si ꝑuationē digestiõis h̄ est dupl̄r: aut ꝓpter frigidi
tatē moꝛtificātē: aut ꝓpter indigestiõez. si ꝓpter frigiditatē
moꝛtificātē: h̄ ē dupl̄r: q: aut illa frigiditas facit moꝛtificatio
nem cõpletā: ⁊ sic habemus nigrū coloꝛē: aut inchoatā: ⁊ sic
est liuidus: ⁊ ita duos: aut significat pꝛiuationē digestionis
ꝓpter indigestionē: ⁊ sic sunt quattuoꝛ coloꝛes: albus: glau
cus: lacteus: aropos: ⁊ isti coloꝛes differunt ſm maioꝛē in
digestionē ⁊ minoꝛē. Si vō coloꝛ vꝛine significet digestionē
hoc est dupl̄r: aut digestionē ꝑfectā: aut excedētē. si ꝑfectā
tripliciter: aut pꝛincipiū digestionis: ⁊ sic sunt duo pallidus
vel subpallidus: aut digestionē mediatā: ⁊ sic duo sūt subci
trin⁹ ⁊ subꝛufus: aut cõpletā: ⁊ sic duo citrin⁹ ⁊ rufus. Si
vero coloꝛ vꝛine significat digestionē excedentē: hoc duplici
ter: aut sine adustiõe aut cū adustione. si sine adustione sic
sunt quattuoꝛ: rubeus: subꝛubeus: rubicūdus: ⁊ subꝛubicū
dus: ⁊ differūt isti q̄ttuoꝛ coloꝛes ſm ītēsionē ⁊ remissionē.
Si vō coloꝛ vꝛine significet excedentē digestionē cū adustio
ne. i. ꝓpter caloꝛē adurētē: hoc est tripl̄r: q: aut inchoatā: ⁊
sic sunt duo: inopos: et kyanos: aut mediatā adustionē sic
est viridis: aut cõpletā: et sic niger: ⁊ ita habem⁹. xx. coloꝛes:
q: niger significat cõpletā adustionē: ⁊ pōt significare ꝯple
tā moꝛtificationē ex frigiditate ꝓuenientē. Et nota sicut di
cit Gerardus supꝛa locū illū: ꝙ oēs isti. xx. coloꝛes pñt de fa
cili reduci ad illos sex coloꝛes quos ponit ysaac ī lr̄a: q: ꝑ al
bū coloꝛē significat seu dat ītelligere oēs coloꝛes īdigestio-
nē significātes: ꝑ citrinū significātes digestionē ⁊c. et istā re
ductionē inuenietis in glosulis Gerardi supꝛa passuz istum.

¶ Itē querit quare in illa lr̄a enumerat glaucū coloꝛem ⁊
nõ rufum: ⁊ tamen pꝛosequitur de rufo ⁊ non de glauco.
Et solutio est in hoc ꝙ glaucuz sumit ꝑ rufo. Itē dicit ī lr̄a
ꝙ vitellin⁹ ⁊ citrinus mediocres sunt inter citrinū ⁊ album
et ita citrinū coloꝛem ponit ꝑ medio ⁊ ꝑ extremo: quō pōt
hoc esse cū idē nõ possit eē mediū et extremū. Et solo hui⁹
est: q: qñ dicit ꝙ citrin⁹ coloꝛ medi⁹ est: ipse intelligit de citri
no intēso: qñ vō dicit ꝙ extremū de remisso: ⁊ hoc nõ est in-
cõueniens: sed ꝙ citrinū intēsum sit mediū: ⁊ ꝙ citrinum re-
missum sit extremū citrini intēsi. Itē dicit ī illa lr̄a ꝙ rufus
et vermiliosus īter rubeū et citrinū moderātur: cū dicit ipse
rufus coloꝛ repꝛ̄sentat dñiū cholere: vmiliosus dñiū sangui-
nis. Uidetur ꝙ male dicat: q: humoꝛ magis calidus: magis
tingit vꝛinā: cū ergo cholera sit calidioꝛ sanguine: mag tin
get vꝛinā: ergo cū vermiliosus sit coloꝛ magis tinct⁹ ꝙ̄ ru-
fus vermiliosus repꝛ̄sentabit cholerā rubeā ⁊ nõ sanguinē.
Cõtrariū tñ dicit ī lr̄a: ⁊ ꝓpter hoc q̄rit qḋ istoꝝ pl⁹ tingat
vꝛinā: vtrum cholera rubea vel sanguis. Ad h̄ dicēdū ꝙ san
guis plus tingit vꝛinā ꝙ̄ cholera: ⁊ ita vermiliosus: ⁊ sic co-
loꝛ magis tinct⁹ repꝛ̄sentat sanguinē ⁊ non choleram rubeā.
Et tu obijcis: cholera est calidioꝛ sanguine: g̃ ⁊c. Dicen-
dū ꝙ coloꝛ nõ semꝑ dat vꝛine rõne ꝯplexiõis: q: sic sine du-
bio cholera mag tīgeret vꝛinā ꝙ̄ sanguis cū cholera sit cali
dioꝛ: vt tu obijcis: īmo coloꝛ dat vꝛine qñq̄ ꝑ viā cõmixtiõis
⁊ q: sanguis rubicūdioꝛ est ꝙ̄ cholera: ꝓpter h̄ ꝑ ꝯmixtionē
sanguinis cū vꝛina mag tingit ꝙ̄ per viā cõmixtiõis chole
re cū vꝛina: ⁊ sic loquit ibi. Uel dicendū ꝙ tu bñ obijceres si
cholera ⁊ sanguis essent in eadē quātitate. Sꝫ dicēdū ꝙ nõ
sunt: immo sanguis ī tali coloꝛe plus abūdat ꝙ̄ cholera: vñ
rõne sue hūiditatis inspissat vꝛinam ⁊ facit rubicundioꝛem.

¶ De p̄senti lectiõe q̄runt q̄ttuoꝛ. Pꝛimū est de situ hui⁹
capituli. Uidetur ꝙ male situet hic: q: cū hic determinet de
coloꝛe vꝛine: ⁊ nõ de ꝯtētis: ⁊ istud capitulū loquat de cõtē
tis: vt de pinguedine resoluta ī vꝛina: videt ꝙ debeat situa
ri in parte inferioꝛi vbi determinat de cõtētis ⁊ nõ h̄. Item
q̄rit cū multa sint alia mẽbꝛa a quib⁹ possit pinguedo resol
ui: alia a renibus: quare non facit mētionem de resolutione
pinguedinis in vꝛina ab alijs membꝛis: sicut a coꝛde epate
⁊c. sicut facit mētionē de pinguedine resoluta a renibus in
vꝛina. Itē auctoꝛ in parte ista ponit tantū tres differentias
inter pinguedinē resolutam a renibus ⁊ a toto coꝛpoꝛe: et
Auicen. ⁊ alij auctoꝛes ponūt istas easdē tres ⁊ etiam alias
duas cū istis. s. ꝙ maioꝛ pinguedo apparet in cõsumptione
renū: ꝙ̄ in cõsumptione totius coꝛpoꝛis. Alia differentia est
ꝙ in consumptione totius coꝛpoꝛis coꝛpus extenuat: ⁊ non

sic in cōsumptione renū: quare videt̄ ille auctor esse diminutus cū nō ponat istas duas causas. ¶ Ad primū istoꝝ soluit Gerardus dicēs: ꝙ cōtēta in vrina sunt duoꝝ generū. quedā sunt liquida ⁊ fluida permiscētia se cū toto corpore vrine vt pinguedo: ⁊ de talibus cōtētis loquit̄ ibi. Sūt alia dura que nō permiscent se per totū corpus vrine: nec dāt colorem vrine: ⁊ de talibus determinabit inferius. Uel dicēdū ꝙ cōtenta significāt qñq; de se: ⁊ sic nō determinat̄: ibi de cōtentis prout de se significāt: quādoq; vō cū hoc ꝙ significāt de se variāt colorē vrine ex sui ꝑmixtione cū vrina: ⁊ hoc mō determinat ibi de pinguedine: inquātū variat vrinā quātū ad colorē cū ibi determinet de colore. i. de oībus variātib⁹ colorē vrine: ⁊ ita debuit istud capitulū situari: q: in parte inferiori determinabit de cōtentis prout significant de se: ⁊ non prout variāt colorē vrine. ¶ Ad scdm dicendū ꝙ licet pinguedo sit in aliīs mēbris: vt in corde epate ⁊ c. tñ maior est in renibus: ⁊ hoc est q: pinguedo coagulatur a frigido ⁊ renes valde remoti sunt a fonte caloris: ⁊ etiā notabiliter variat vrine colorē cū sit in maiori quātitate: ⁊ ille est sensibilis artifex ⁊ determinat variationē notabilē ipsi⁹ vrine. ¶ Ad tertiū dicendū ꝙ ꝑ istas tres differentias quas ponit auctor ille habent̄ alie due. nā ꝑ hoc qđ dicit ꝙ in pinguedine resoluta a toto corpore est febris satis potes intelligere extenuationem totius corporis: per hoc vero qđ dicit ꝙ citius apparet pinguedo resoluta a renibus in vrina: ꝑ hoc potes intelligere ꝙ maior pinguedo resoluit̄ a renibus q̄ a toto corpore. Solutio super hoc ꝙ innuit in lr̄a: qđ pinguedo dissoluitur a calido. Cōtra idē nō est principiū ɔ̄rioꝝ actuū: ergo cū calor nostri corpis sit principiū coagulationis pinguedinis videt̄ ꝙ calor nō erit principiū dissolutiōis cū dissolutio ⁊ coagulatio sint actus siue effectus cōtrarij. Itē dicit phs in lib. metheoroꝝ. qđ coagulat̄ a calido: dissoluit̄ a frigido. sed pinguedo coagulatur a calido nostri corporis: vt dicit ergo dissoluet̄ a frigido: nō ergo a calido. Ad hoc dicēdū ꝙ duplex est calor: quidā debilis vt calor nostri corporis: ⁊ talis est principiū coagulatiōis pinguedinis: ⁊ est alius fortis calor ⁊ excedens: ⁊ talis est principiū dissolutionis: vnde licet sit idē calor vtrobiq; in specie: tñ isti duo cōtrariant̄ in effectu: ⁊ sic intelligit auctor: ⁊ per hoc ptz soło ad argumenta. ¶ Tertio querit̄ sup hoc qđ dicit in lr̄a ꝙ maior pinguedo resoluit̄ a renibus q̄ a toto corpore. Cōtra maior resolutio pinguedinis fit a maiori calore: sed maior calor est in toto corpore q̄ in renibus: ergo maior pinguedo resoluitur a toto corpore q̄ a renibus. Item maior pinguedo est in toto corpore q̄ in renibus: ergo maior resolutio pinguedinis fiet a toto corpore q̄ a renibus. In cōtrariū est auctor in littera: ⁊ etiā Auicē. Et ego dico ꝙ maior resolutio pinguedinis fit a renibus q̄ a toto corpore. Una cā est: q: renes sunt in propinqua distantia ad vesicā: ⁊ ita non multū permiscetur pinguedo resoluta a renib⁹ cū vrine: immo statim apparet in superficie vrine. Sed membra tertie digestiue sunt in lōga distātia ab vrina: ⁊ ideo pinguedo resoluta ab ipsis fortiter ꝑmiscet̄ cū vrina: ⁊ ideo nō ita cito apparet: imo oportet ꝙ vrina prius resideat. Secūda cā est: ꝙ in dissolutione pinguedinis a renibus nō est febris: vt dicit in lr̄a: q̄ consumat pinguedinē resolutā a renibus: ⁊ ideo maior pinguedo resoluit̄ a renibus. Sed in dissolutione a toto corpore est febris cōsumēs illā pinguedinē: ⁊ ꝓpter hoc nō pōt apparere pinguedo in dissolutione totius corporis: ⁊ per hoc patet soło ad argumēta. ¶ Ultimo querit̄ ꝑ quāuiā humiditates corpis cōsumunt̄ in febre ethica ⁊ nō hūores. Uidet̄ ꝙ hūores magis consument̄ q̄ humiditates: q: dicit Gal. ꝙ illud qđ magis diligit̄ a natura vltimo dat̄ cōsumptiōi ⁊ magis cōseruat̄ a natura: ⁊ ponit exēplū de medicina attrahente cholerā: q: primo purgat cholerā ⁊ sic de aliīs: vltimo vero sanguinē cū sanguis sit amicus nature: ꝗ similiter cū hūiditates cōsumant̄ in ethica: videt̄ ꝙ multomagis ⁊ humores cū hūores minus diligant̄ a natura: q̄ hūiditates: q: humiditates sunt in ꝓpinquiori dispositiōe ad mēbꝛū q̄ hūores. ¶ Et ꝓpter h̄ q̄rit̄ q̄re calor innaturalis operās in hūores opat̄ putrefactionē ⁊ nō cōsumptionē: calor vō opans in hūiditates opat̄ cōsumptionē ⁊ nō putrefactionē. Itē querit̄ cū sint q̄ttuor hūiditates: ⁊ febris ethica ſm suas tres species habeat fieri in trib⁹ hūiditatibus: vt in rore: cābio: glutino: quare nō hz fieri in prima hūiditate q̄ est in capitibus paruarū venaꝝ. ¶ Ad pmū dicēdū ꝙ in febre ethica calor febris est in mēbris tanq̄ in subiecto: in hūiditatibus tanq̄ in obiecto: ⁊ q: hūiditates plus sunt in mēbris q̄ hūores: propter hoc in ethica humiditates cōsumunt̄ ⁊ nō hūores. Secūda cā est ꝙ hūiditates magis sunt pate cōsūptiōi: hūores putrefactiōi. vñ dicit Cōstan. ꝙ in dissolutiōe corpis hūani spūs cedunt in ignē: calor naturalis in aerē: ⁊ mēbra in terrā: ⁊ hūores in aquā. vñ ptes siles reuertunt̄ in elemēta sibi silia. Itē dicit Gal. in q̄rto de simpli. medi. ꝙ oīa elemēta possunt recipe calorē ignis: p̄ter q̄ aqua: q: aq̄ est hūida: vñ nō pōt recipe ignē cū in vtraq; q̄litate ei repugnet ad min⁹ inmediate sicut alia elemēta. Silr̄ dicēdū ē a pte ista ꝙ hūores ⁊ hūiditates nō recipiūt calorē nisi ſm exigētiam sui: vñ cū hūores sint fluidi ⁊ aquei nō poterāt recipere calorē cōsumētē: q: calor cōsumēs ꝓprie debet̄ corpori duro ⁊ solido vtpote hūiditatib⁹ q̄ sunt terree nature respectu hūoꝝ: imo oportuit ꝙ hūores reciperēt calorē respōdētē corpibus fluidis ⁊ liq̄dis vtpote calorē ebulliētē: ⁊ ꝓpter hoc in ethica cōsumunt̄ hūiditates ⁊ nō hūores cū calor cōsumens respondeat hūiditatib⁹ ⁊ nō hūorib⁹. Per hoc pz solutio ad questiū primū: q: enī putredo est ebullitio corpoꝝ liq̄doꝝ ⁊ fluidorū ⁊ ꝑmixtio puri cū impuro: ꝓpter hoc in hūoribus est putredo cū sint fluidi liq̄di ⁊ ibi sit purū ⁊ impurū: ⁊ nō ī humiditatib⁹ cū hūiditates sint solide ⁊ quasi terree respectu hūoꝝ ⁊ nō ita īpure: ⁊ nō potuit ibi esse cōsumptio. s. in hūorib⁹: q: cōsūptio debet̄ corpib⁹ solidis ⁊ terreis: ⁊ hūores sunt fluidi ⁊ nō solidi: ⁊ per hoc idem potes videre ꝙ in humiditatib⁹ est cōsumptio ⁊ nō putrefactio. ꝑ hoc ptz soło ad scdm q̄situ: q: in pma hūiditate nō pōt esse aliqua spēs ethice: imo pōt ibi esse febris putrida: ⁊ hoc est q: illa hūiditas pma q̄ est in capitib⁹ paruaꝝ venaꝝ: est fluida adhuc ⁊ liq̄da: vñ cū adhuc retineat nomen humoris: bñ pōt recipere calorem ebullientē ⁊ nō calorē cōsumptiuū: ⁊ sic patet solutio ad quesita.

¶ Sexta particula de liquore vrine.

Liquor vrine in tria diuidit̄. Est enī aquosus ⁊ subtilis: vel grossus ⁊ turbidus: siue mediocris. Cā diuersitatis vrine ī liquore actio est nature ī ip̄o liquore: q̄ est naturalis vel nō naturalis. Naturalis inter grossum ⁊ subtilē clarū ⁊ turbidū est mediocris: ⁊ semꝑ in eiusdē q̄litatis tēperamēto subsistit. Hic ꝑfectionē significat coctiōis: ⁊ ꝑmanere in eadē q̄litate: tēperatos mōstrat esse hūores in quātitate ⁊ q̄litate: ⁊ leuitatē eoꝝ ad naturā: ⁊ potestatē nature ad eos digerēdos. Nō naturalis diuidit̄ ī duo: in aquosū ⁊ subtilē: vel grossuz ⁊ turbidū. Aquosus ⁊ subtilis cruditatē significat hūoꝝ ⁊ grossitudinē eoꝝ: ⁊ naturā ꝑ grescentē eis repugnare: ⁊ eos minime excoq̄re. Si sit sine febre modis mōstrat̄ duob⁹: vl' ex nimia satietate grossoꝝ ciboꝝ ⁊ multoꝝ naturā v incētiū: ⁊ calorē naturalē cōgelātiū: vel ex aq̄ frigida multa ebibita ⁊ sepissime: sicut patiant̄ hoīes in diabete. Si sit cū febrib⁹ chronicꝭ ⁊ lētꝭ significat oppilationē gibbi epatis ⁊ venaꝝ inter renes ⁊ epar ꝓpter grossos humores ibi clausos ⁊ inuiscatos: in quib⁹ dissoluēdis natura deficit. Uñ Gal. Urina inquit aquosa ⁊ subtilis cruditatē ⁊ defectionē demōstrat coctiōis: duobus modis. q̄dā enī erit subtilis: ſ; cū exierit ī vase ingrossescit: ⁊ q̄dā ē subtil': subtil' exiēs ⁊ ꝑmanēs: morbum adhuc crudū ostēdit: ⁊ calorē naturalem nondū humori resistere incipientem: neq; adhuc aliquid

in humoribus facientē: vnde morb⁹ extat: neq̄ aliq̄d
etiam facere poterat. Urina si talis moref: ⁊ salubria
signa sequanf: terminū morbi cū apostemate sub hy
cūdrijs suspicamur. Vn̄ Gal. vrina lōgo tpe subtilis
⁊ salubrib⁹ sequētibus signis: apostema sub hypoch
drijs exiturum ostēdit. Si febris acuta ⁊ incensa sit:
pessimū quidē nunciat: q: calorem naturalē cū calore
febris calefieri significat: ⁊ incendi: ⁊ in supiora ascē
dere corporis atq̄ capitis: ⁊ dimitti loca coctiōis va
cua caloris naturalis. Sicut Hippo. Qui febres ha
bēt acutas: ⁊ vrinā faciūt albam ⁊ clarā: significat vē
turā frenesim. Mōstrauit Hippo. ascentionē fumi
calidissimi natum ex luctamine vtriusq̄ caloris .s. fe
bris atq̄ naturalis: q̄ si sint in initio morbi: ⁊ postea
vrina tincta appareat ꝓpinq̄ calori naturali: atq̄ in
die cretica sit vel fiat in nūcia sui ⁊ significatio sequaf
laudabilis sicut splēdor faciei: leuitas anhelit⁹: boni
nitas virtutis: facilitas motus: paruitas sitis: bonus
somnus: sanatur infirmus post longū tamen tēpus:
q: significatur calor extraneus defectus: ⁊ calorem
naturalē in superiora corporis dimisisse ascensionem
⁊ confortare locū coctionis: ⁊ naturā excitatam in fe
cibus subtiliādis: ⁊ dissolutionē fumi cerebrū ascen
dentis: que si in die appareāt cretica: crisim nunciāt
in die quarta futurā. Si vrina in cruditatē ⁊ subtili
tatē veniat post diē illā creticā: in qua illa bona signa
apparuerit: recidiuitas significaf morbi ꝓpter feces
nature remanētes: quas nō subtilauit in sui initio: ⁊
hec nunciant timorē. Si remanet vrina aliquādiu in
cruditate sua: significat naturā in substātia fecum di
misisse coctionē inceptā: neq̄ potestatē habere eis re
pugnādi. Si in quarta die postea grossa hypostalis
appareat: ⁊ est diuisa sicut orobi fractura: humores
incensos ⁊ vstos calore igneo significat: ⁊ denunciat
vicinitatē perditionis. Si nullā habet hypostalim:
sed superficietenus nebula rubea sit ⁊ naturalis ⁊ hoc
in die nuncia vel cretica: ⁊ laudabilē significationem
habeat: naturā motam in subtiliandis fecibus mon-
strat. Cuius virtus si augmentetur et confortetur:
actio eius in coctiōe nebulose fecis cōpletur: ⁊ fex di
uidif ⁊ deponitur: fexq̄ terrestris in locū suū descen-
dit: qd̄ salutē morbi portendit.

De subtili q̄ postea ingrossescit in vase.

VRina exiēs subtilis: ⁊ fit grossior postq̄
in vase moratur: significat ꝙ natura co-
quere inceperit: ⁊ hūores cōmiscuerit: et
ventositatē humorum dissoluerit. quorū
bonam partē subtiliauit ꝓpter velocitatē ⁊ leuitatē
motuū suorū: sꝫ a coctiōe duarū partiū defecerit pro
pter grauitatē se mouēdi. Sūt aūt he partes aquo-
se ⁊ terrestris nature: que in cruditate ⁊ grossitudine
sua permanent: neq̄ vllā coctionē receperunt. Cum
autem vrina grossa creat: pars aerea mouetur ex sub
tilitate sua: nec i loco suo manet naturali: cui obuia-
uit grossitudo humiditatis: vnde fit causa turbidita
tis vrine propter fortitudinem motus sui: ⁊ cōturba
tionem eius: sicut videmus ventum mare turbantē
propter motus sui fortitudinem.

Superi⁹ determinauit auctor de odore: sapore: ⁊ colore
vrine: hic de liquore: ⁊ diuidif in duas. In prima determi
nat de liquore in se ⁊ absolute. In scd̄a per cōparationem
ad colorē determinādo quis liquor cū quo colore cōueniat
ibi: Quoniāquidē de substātia vrine cōpleuimus. Prima
in duas. In prima diuidit liquorē in naturalē ⁊ innaturalē.
In secūda ꝓsequitur de mēbris diuidētibus. scd̄a ibi: Na
turalis inter grossum. ⁊ ista secunda in duas. In prima pro
sequitur de liquore naturali. In secunda de innaturali. se
cūda ibi: Nō naturalis i duo diuidif. ⁊ ista secūda in duas.
In prima diuidit liquorē nō naturalē. In secunda ꝓsequi-
tur de mēbris diuidētibus. scd̄a ibi: Aquosus ⁊ subtilis cru
ditatē. ⁊ ista scd̄a in duas. In prima determinat de liquore
aquoso ⁊ subtili. In secunda de liquore grosso ⁊ turbido. se
cunda in fine presentis lectionis: ibi: Urina grossa naturam
operari in coctione significat. Prima in duas. In prima de
terminat de significatione vrine aquose ⁊ subtilis. In secun
da auctoritate Gal. cōfirmat. scd̄a ibi. Unde Gal. vrina in
quit. Prima in duas. In prima ponit regulā generalē de si
gnificatione vrine aquose ⁊ subtilis. In secūda determinat
ei⁹ significationē ꝓut est cū febre vel sine febre. secūda ibi:
Si fit sine febre. ⁊ ista secunda in duas. In prima determi-
nat significationē vrine aquose ⁊ subtilis prout apparet si-
ne febre. In secunda prout apparet cū febre. scd̄a ibi: Si fit
cū febribus. Tūc sequif illa pars in qua cōfirmat auctoritа-
te Gal. ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de di-
uidētibus membris agit. secūda ibi: Subtilis exiēs ⁊ pma-
nens. ⁊ ista secunda in duas. In prima determinat de vrina
subtili aquosa ꝓut exit ⁊ remanet subtilis quid significat.
In secunda determinat de vrina subtili exeunte: postea in
grossata quid significat. scd̄a ibi: Urine exiēs subtilis ⁊ gros
sior postq̄. Prima in duas. In pma determinat significatio
nem vrine exeuntis subtilis ⁊ remanētis subtilis: ⁊ hoc abso
lute. In secūda determinat de significatiōe hmōi vrine per
cōparationē ad tpa morbi. secūda ibi: Que si sint in initio
morbi. Prima in duas. In prima narrat. In secunda cōfir
mat. scd̄a ibi: Unde Gal. vrina lōgo. ⁊ ista scd̄a in duas fm
duas cōfirmationes: quarū prima est Gal. secunda hippo.
secunda ibi: Sicut hippo. Tūc sequitur illa pars in qua de-
terminat de significatione vrine exeūtis subtilis ⁊ permanē
tis subtilis p cōparationē ad tēpora morbi: ⁊ ista in duas:
In prima determinat significationē talis vrine prout appa
ret ante diē creticam ⁊ in die cretica. In secūda determinat
eius significationē ꝓut apparet post diē creticā. secūda ibi:
Si vrina in subtilitatē ⁊ cruditatē. ⁊ ista secunda in duas.
In prima determinat de hmōi vrina prout significat timo-
rem mali futuri. In secūda determinat de hmōi vrina ꝓut
significat speciem futuri boni vel salutis. scd̄a ibi incipit: Si
nullā habeat hypostasim. Prima in tres. In pma determi
nat de hmōi vrina subtili prout significat recidiuū egritudi
nis. In secūda prout significat ꝓstrationē virtutis: ibi: Si
remaneat vrina aliquandiu. In tertia prout sigt̄ perditio-
nē vicinam: ibi: Si in quarta die postea ⁊c. Tunc sequif illa
pars in qua determinat significationē vrine exeuntis subti
lis: ⁊ postea ingrossate: ⁊ illa in duas. In prima proponit qd̄
intendit. In secunda declarat suū propositū. scd̄a ibi: Cū vri
na grossa exeat. Hec est diuisio ⁊ sn̄ia lectionis in generali.

Hic primo dubitaf de quibusdā obiectōib⁹ litteralib⁹.
⁊ primo querif cū diuidat liquorē in tria: in subtilē ⁊ spis
sum ⁊ mediocrem: ⁊ postea dicit ꝙ vrina siue liquor subtilis
quādoq̄ exit subtilis ⁊ postea ingrossaf: quādoq̄ subtilis ⁊
remanet subtilis: ⁊ similiter ꝙ grossus quādoq̄ exit: ⁊ post
ea subtiliatur ⁊c. quare non diuidit similiter liquorem me
diocrē. Uel qd̄ meli⁹ videf hic dicere de mediocri: q: medio
cris liquor ē medi⁹ inter grossuꝫ ⁊ subtilē: sꝫ maior ē ꝯueniē
tia medij cū extremis q̄ extremorū adinuicē: ḡ si liquor sub
tilis potest ingrossari ⁊ ecōuerso .s. grossus subtiliari: multo
magis ⁊ mediocris potent transire in grossuꝫ vel in subtilē.
Ad hoc dicendū ꝙ liquor mediocris significat fortitudinem
virtutis ⁊ obedientiā materie. vnde vrina mediocris signifi
cat cōplementū digestionis. vn̄ illud qd̄ est in cōplemēto nō
querit diuersificari: ⁊ ꝓpter hoc non diuidif: sed subtilis est
in principio digestionis: ⁊ semper tendit ad cōplementum
et ita q̄n̄q̄

⁊ ita q̄nq̄ ingrossat̄: cū grossitudo scd̄o apparēs significet digestionē mediatā. Similr vrina grossa pōt postea subtiliari: q2 grossa significat digestionē mediatā: subtilis vero postea sequēs completā digestionē: ⁊ ita cū subtilis liquor ⁊ grossus sint incōpleti bn̄ possunt diuidi ⁊ variari: ⁊ tēdere ad cōplemētū. ¶ Ad argumentū dicēdū ꝙ verū est ꝙ mediū plus cōuenit informatiue cum extremis ꝙ̄ extrema adinuicē. verūtamen quātum ad suas causas .i. quātū ad colorē significātem initiū digestionis ⁊ mediū: plus cōueniunt extrema adinuicē ꝙ̄ mediū cū extremis. ¶ Itē q̄rit̄ sup hoc qd̄ innuit in l̄ra: ꝙ vrina subtilis ⁊ alba apparēs in principio egritudinis significat ꝙ natura dimiserit ascēdere ad partes superiores: si ergo dimisit ascendere: ḡ illa dimissio significat ꝙ iam natura ascendit: ergo nō est principiū egritudinis ex quo iam prius ascendit. Et dicendū ꝙ loquit̄ ibi ysaac de principio recidiui: vnde in initio recidiui bn̄ pōt eē ꝙ natura iam prius ascēderit ⁊c̄. Uel dicēdū: ꝙ auctor loquit̄ ī morbis chronicis in quibꝰ principiū multū distat ab augmēto: ⁊ hꝫ multā latitudinē. Uel dicendū ꝙ loquit̄ de dimissione respectu ascensionis future ⁊ nō inchoate iam. ¶ Itē querit̄ sup hoc qd̄ dicit auctoritate Gal. ꝙ ī lōgo morbo vrina semp manēs subtilis significat apostema futurū in hypocūdriis. videt̄ ꝙ potius ibi apparere debeat grossa ⁊ nō subtilis: q2 decasum attestat̄ illi a quo descendit: sed huiusmodi apostemata vt plurimū fiunt ex humoribꝰ grossis: ergo vrina significās hmōi apostemata dꝫ esse grossa ⁊ nō subtilis. Et dicēdū ꝙ tu bene obiiceres si aliquid de materia illius apostematis eliquaret̄ cū vrina: sed nō sic est: imo materia ex qua debet fieri hmōi apostema est grossa: ⁊ ita oppilat meatus nec permittit aliquid de humoribus exire cū vrina ꝓpter stricturā meatuū factam ꝓpter illam materiam grossam. Itē illa materia ē cruda ⁊ indigesta vn̄ aliqd de ea non pōt eliquari cū vrina: ⁊ ꝓpter hoc in talibꝰ apostematibꝰ appareret vrina subtilis: ⁊ h̄ mō loquit̄ in l̄ra. ¶ Itē querit̄: quia dicit ꝙ vrina subtilis aliquātulū tincta apparens in die cretica: vel in die nunciatiua. vnde post diē creticam enumerat nūciatiuā: videt̄ ꝙ male: q2 nūciatiua precedit creticā: ⁊ non econuerso. Et dicēdū ꝙ loquit̄ de die nūciatiua: q̄ bn̄ pōt apparere post diē creticā principalē ⁊ precedentē. Item dicit postea ꝙ si talis vrina appeat ī die cretica: significat crisim in die quarta. Videt̄ q2 male dicat ꝙ dies quarta est enūciatiua cretice: ⁊ nō cretica nunciatiue. Et dicēdū ꝙ nō loquit̄ de quarta die que est enunciatiua cretice .vii. sed de quarta die sequente crisim .i. de quarta die sequente crisim factā in septima: vel in quarta ⁊c̄.

¶ Secūdo queritur principaliter qd̄ istorum prius detur vrine: vtrum color vel liquor: ⁊ videtur ꝙ color: quia dicit Hippocra. in prima particula aphoris. vbi repit natura ibi ducere oportet per cōuenientem regionē. ⁊ dicit Gal. supra illū aphoris. ꝙ medicus dꝫ sequi operationē nature. Sꝫ dicit Auicē. ꝙ medicus dꝫ incipere a facilioribus: ergo ⁊ natura. sed facilius est dare colorē vrine ꝙ̄ substantiam vt dicit theophilus: ergo prius erit ī vrina color ꝙ̄ liquor. Itē auctor ī libro isto priꝰ determinat de colore vrine ꝙ̄ de liquore: hoc nō eēt nisi prius esset color in vrina ꝙ̄ liquor: ergo ⁊c̄. In ɔ̄riū est Auicē. qui dicit ꝙ prima digestiōis operatio in vrina est efficere substantiam .i. liquorē: scd̄a colorem: ergo prius est in vrina liquor ꝙ̄ color. Itē ōis cā precedit suū effectū: sed liquor est causa coloris vt habuistis superiꝰ: ḡ liquor priꝰ est ī vrina ꝙ̄ color. Ad hoc dicēdū ꝙ liquor pōt ɔsiderari siue sumi ꝓ vna essentia vrine .i. pro aquositate: ⁊ hoc modo de vrina loquit̄ phūs in de aīalibus: ⁊ hoc mō sine dubio prius est in vrina liquor ꝙ̄ color. Uel pōt liquor cōsiderari inquātū ē dispositio vrine sm̄ istas differentias q̄ sunt subtile grossum ⁊ mediocre: ⁊ sic liquor nō est vna essentia vrine: immo est accidēs ⁊ qualitas. ⁊ hoc modo loquit̄ mediciꝰ: vt iste auctor de liquore. vnde dicunt quidā ꝙ loquēdo de liquore isto vltimo mō idest ꝓut liquor est accidens: sic dicunt ꝙ sensibiliter prius est color in vrina ꝙ̄ liquor: ⁊ hoc est q2 prius percipit̄ color: q̄ est obiectum visus ꝙ̄ liquor. Item minima pars cholere si misceat̄ cū vrina tinget ⁊ colorabit vrinā sensibiliter ⁊ notabiliter: non tn̄ eā causabit sensibiliter: quia illa pauca portio cholere nō inspissabit vrinā sensibiliter: ⁊ hoc modo sm̄ sensum color prius est in vrina ꝙ̄ liquor: sensibiliter tn̄ sm̄ verū liquor prius est ꝙ̄ color: cum color non sit ibi nisi per liquorem: vt visum est. Alii dicunt aliter ⁊ in idem redit: ꝙ color notabilis ⁊ sensibilis prius dat̄ vrine ꝙ̄ liquor notabilis: ⁊ h̄ mō loquit̄ Theophiꝰ: ⁊ sicut sensibilis artifex dicēs ꝙ facilius est dare colorē ꝙ̄ substantiam notabilē: verūtamen liquor inotabilis ⁊ insensibilis priꝰ est in vrina ꝙ̄ color notabilis: ⁊ hoc modo soluit Gerar. ⁊ per hoc patet solutio ad primum argumentum: q2m Theophilus vt dictū est: loquit̄ de colore ⁊ liquore notabili cū sit mediciꝰ ⁊ medicina sensum nō transcendit. per hoc patet solutio ad secūdum: q2 auctor iste loquit̄ de colore ⁊ liquore notabili. Ad argumentum qd̄ obiicitur in cōtrarium per Auicē. qui dicit ꝙ prima digestionis operatio in vrina est efficere substāntiā .i. liquorē. dicendū ꝙ ipse loquitur de liquore ꝓut est vna substātia vrine: idest ꝓut dicit aquositatē: ⁊ nos loquimur ꝓut est qualitas ⁊ accidens. Uel dicēdum ꝙ Auicē. loquitur de generatione sm̄ verum: nos vero de generatione sm̄ sensum. Ad secundum dicendum ꝙ verum est ꝙ liquor ꝓut est aquositas est causa coloris: ⁊ nō inquātū est qualitas ⁊c̄. ¶ Tertio dato ꝙ sm̄ sensum color prius est in vrina ꝙ̄ liquor: queritur vtrum facilius sit dare liquorem: quia vt dictum est: color non potest dari nisi per cōmixtionem liquoris cum vrina: sed liquor bene potest dari vrine sine liquore: ergo facilius est dare liquorem. In ɔ̄rium est Theophilus in vrinis suis dicens ꝙ facilius est dare colorem vrine ꝙ̄ liquorem. Et dicēdum ad hoc vt dictum est superius: ꝙ facilius est dare vrine liquorem innotabilē ꝙ̄ colorem vt tu ob. veruntamen facilius est dare colorem notabilē ⁊ sensibilem vrine ꝙ̄ liquorem notabilem: ⁊ hoc modo loquitur Theophilus. ¶ Quarto querit̄ vtrum plures sint colores ꝙ̄ liquores. Et videt̄ ꝙ ad minꝰ tot sint liquores quot colores: quia effectus non debet variari nisi per causas suas: sed liquor est causa coloris supra: ergo quot erunt liquores tot colores ⁊ nō plures: ⁊ quot colores: tot liquores ⁊ non minores. Cōtra iste auctor nō ponit nisi tres liquores: ponit autē multoplures colores. Ad hoc dicēdum ꝙ plures sunt colores ꝙ̄ liquores. Una causa est: quia facilius est dare colorem notabilem ꝙ̄ liquorem: ⁊ illud qd̄ facilius est pluribus modis pōt variari. Secunda causa est: quia color se tenet a parte forme: liquor magis a parte materie: ⁊ omnis distinctio ⁊ diuersitas a forma: indistinctio vero a materia. Tertia causa est: quia medicus cum sit sensibilis iudicat de vrina a parte coloris: cum color sit obiectum visus. vnde plus debet variari a parte coloris ꝙ̄ liquoris: ⁊ ideo plures sunt colores: ꝙ̄ liquores in vrina. ¶ Ad argumentum in contrarium dicendum ꝙ licet liquor sit causa coloris: tamen quia vnus et idem liquor potest esse sub diuersis coloribus propter hoc plures sunt colores. Uel dicendum ꝙ licet liquor sit causa coloris: tamen aliquando datur color sine liquore notabili: ⁊ ꝓpter hoc saltem quantum ad hoc sunt plures colores. ¶ Quinto queritur vtrum subtilitas in vrina causetur a calido vel a frigido. Et videt̄ ꝙ non a frigido: quia nullum faciens cōdensationē partiū facit ad subtilitatem: imo potiꝰ ad grossitudinem: sed frigiditas adueniens in vrinam facit condensationem partium vrine: ergo nō facit subtilitatem: imo potius grossitudinem. Item oppositorum oppositi sunt effectus: sed caliditas ⁊ frigiditas sunt opposita: ergo efficient effectꝰ oppositos: sꝫ calidi est rarefacere ⁊ subtiliare: ḡ frigidi erit condensare ⁊ ingrossare: ergo subtilitas in vrina nō causabitur a frigido. In contrariū est auctor in l̄ra: ꝙ liquor aquosus ⁊ subtilis significat cruditatē humorum: que cruditas fit a frigido: ergo subtilitas in vrina causabitur a frigido. Et dicendum ꝙ subtilitas in vrina potest causari a calido: ⁊ similiter a frigido. ⁊ tu obiicis: frigiditas condensat ⁊c̄. dicendū ꝙ verum est sm̄ ꝙ est in corpore vrine. vnde frigiditas adueniens liquori existenti in vrinali cōdensat: ⁊ sic obiicis tu: sed tamen frigiditas existens in causa causante vrinam vt in epate: subtiliat: quia frigiditas existens in epate facit cruditatem in humoribus. vnde cibaria remanent indigesta: siue humores: qui indigesti non attrahuntur a re

nibus nec eliquant cum vrina: ⁊ tunc vrina exit subtilis: et hoc modo intelligit in lr̃a. Per hoc idem patet solutio ad secūdum argumentū. Item auctor videt̃ sibi contradicere hic ⁊ in parte precedenti: q: dicit hic ꝙ multitudo humorū est causa vrine subtilis: superꝰ vero dixit ꝙ multitudo ciborum in pueris est causa vrine grosse. Et solutio huius patet ꝑ predicta: q: multitudo põt mihi dicere priuationē oĩno digestionis: ⁊ hoc modo loquit̃ ibi: quia multitudo ciboꝝ est causa vrine subtilis per omnimodā priuationē digestionis Est iterum quedam multitudo priuās completam digestionem: ⁊ sic loquitur superius ꝙ multitudo ciboꝝ in pueris vbi est iam digestio quasi mediata ē causa grosse vrine: ⁊ sic nõ est cõtradictio. ❡ Sexto querit̃ sup hoc qđ dicit in lr̃a. ꝙ vrina subtilis postea põt ingrossari: videt̃ ꝙ falsuz dicat: q: illud qđ ingrossat̃ aut hoc est ꝓpter appositionē corporis grossi: aut ꝓpter condēsationem partium adinuicē: sed vrina subtilis micta non grossat̃ ꝓpter appositionem corporis grossi: quia nihil ibi apponit̃. Iterū nec ingrossat̃ ꝓpter cõdensationem partium: q: tunc obtineret minorē locū ꝙ̄ ante: qđ falsum ē: q: nõ obtinet minorē locū: vt pꝫ sensui: ergo nullo mõ vrina subtilis põt ingrossari. Et dicēdū ꝙ igrossat̃ qñqꝫ ꝓpter ꝯdēsationē partiū: ⁊ tu obijcis: ꝙ̄ obtinet minorem locum. dico ꝙ verū est ſm rem licet nõ videat̃ ſm sensuz vnde dicit Gerardus: ꝙ sicut est de pultibus qñ sunt supra ignē: ⁊ qñ sunt actu calide: ꝙ tūc sunt clare: ⁊ qñ deponunt̃ ab igne: ⁊ infrigidant̃ ꝙ fiūt grosse ⁊ spisse. sic̃ dicit ipe est de vrina: q: qñ vrina mingit̃ .i. in fieri est: tūc ē subtilis ꝓpter caliditatem: sed postea qñ residet in vase ꝑ ꝓcessum temporis infrigidatur ⁊ inspissatur ⁊ ingrossatur: ⁊ ꝑ istā viā vrina subtilis micta postmodū põt fieri grossa. ❡ Ultimo dubitatur sup hoc qđ innuit auctor in lr̃a ꝙ vrina subtilis ⁊ permanēs subtilis ⁊ alba apparens significat frenesim. Cõtra frenesis fit ex cholerico humore qui habet tingere vrinā: ꝙ̄ apparebit vrina in frenesi tincta ⁊ non alba. Et dicendum ꝙ cholera qñ est in epate tingit vrinā: sed qñ ipa cholera est in cerebro non tingit vrinam: quare non eliquat cum vrina nec cum eadem permiscetur: sed apparet tunc alba ⁊ subtilis: vt dicit in littera.

❡ De vrina grossa ⁊ eius diuisione.

VRina grossa operari naturam in coctione significat: ⁊ miscuisse feces: in quibus ebullitionem fecerat ⁊ turbiditatem: que duobus est modis. Est enim quedam grossa et turbida exiens: ⁊ in grossitudine permanens ⁊ turbiditate. Est exiens grossa ⁊ turbida: sed clarificatur postea. ❡ Que grossa exit: ⁊ grossa permanet: significat maximā inter materiā morbi ⁊ naturā conturbationē: ſꝫ tñ natura superata est: quia humores turbauit ⁊ cõmiscuit: et quādam digestionem ⁊ subtiliationem monstrauit: et si non esset quedam duricies ⁊ grossitudo in materia morbi permanens: natura complesset actionē suā: ⁊ diuisisset illā materiā: ⁊ vnāquāqꝫ partem in suū locum misisset: ⁊ liquorē clarificasset in corpore vel extra. Si ergo in sua turbiditate ⁊ grossitudine sua permāserit: diemqꝫ creticam transierit vel nunciam sui: monstrat nõ ex actione nature turbiditatē suam esse: ſꝫ igneo calore hūores turbāte: ⁊ chimos miscente: in quibus turbiditatē fecit ⁊ ebullitionem: sicut calorem estiui solis facere videmꝰ i tortura (alibi coctura) vini. Sꝫ si infirmꝰ grauitatē sentit in capite: futurā febrem demõstrat. Que si sit post febrem: nunciat dolorem capitis festinantem (al's vicinantem). Sed ipa cephalea in duo diuidit̃: aut preuenit crisim ⁊ nunciat eam futuram: q: cū natura feces subtiliare incipiat ⁊ humores cū vrina dissoluat: ex ipsis humoribꝰ fumi egrediuntur: qui ascedentes cerebrū dolorem ibi faciūt. Uel ebullitionē pungitiuoꝝ humoꝝ: et cū igneo calore ⁊ turbiditate ipsoꝝ: ⁊ fumis ascēdētibꝰ eoꝝ cerebrū: sicut Hippo. in aphoris. In febribus vrinā iumētinam habentibus: dolor capitis est presens vel cito futurus. vnde malum nunciat̃: nisi laudabilis significatio sequatur: sicut tinctura vrine: ⁊ coctio eius: claritas faciei: bonitas anhelitus: leuitas motus: que nature significant coctionem: ⁊ eius in morbum preualitudinem. Si hec bona signa in die appareant cretica: et eius nuncia: intelligimus naturam debere confortari: breuiqꝫ in tempore posse feces subtiliari: sed si neqꝫ sint in die cretica: neqꝫ nuncia: intendimus nõ eā posse nisi per longa tempora confortari. Et si vrina turbida sit vel grossa in habentibus dolorē capitis ex humoribus grossis: significat dissolutionē morbi cū nimia vrina. ❡ Urina exiēs grossa ⁊ postꝙ̄ exierit in vase clarificatur: naturā complesse coctionem fecis significat: ⁊ subtiliasse eam: neqꝫ remansisse nisi vt diuidat̃: ⁊ vnaqueqꝫ pars in locum suū naturaliter ponatur. Festinauit aūt vrina exire anteꝙ̄ cõplenerit natura suam actionem in ea. Que cum exierit extra: potuere nature eoꝝ vnamquāqꝫ partem inuicem seiungere ꝓpter virtutem naturalis caloris quā habuere. Natura eñ perfecte intus subtiliauit ⁊ digessit: deinde vnaqueqꝫ pars suū locū naturalē petijt: ⁊ pars aerea sursuz ascēdit: ⁊ deorsum terrestris vnde liquor remanet clarus ⁊ mundificatus. Unde intelligimus ꝙ si vrina in corpore remāsisset per paruum tempus: partes eius anteꝙ̄ exissent diuiderētur. Unde Gal. Grossa vrina que postꝙ̄ exit clarificatur: significat naturam preualere in coctone ⁊ fecibus subtiliandis: ⁊ in dñatione sui: ⁊ non nisi parū in ea remansisse: vt partes diuiderentur sue: maxime si postꝙ̄ exit foras: velociter clarificatur: q: cum vicinum tēpus sit: materia clarificata: significat nature actionem esse ad cõplementum viciniorem. Temporis eñ longinquitas partem aeream habere aliquā denūciat grossitudinē. vñ nature necessariū est lõgū tēpus anteꝙ̄ in partes suas extra diuidat̃.

❡ Superꝰ determinauit auctor de liquore subtili: hic de grosso. Et diuidit̃ in duas. In prima determinat significationē vrine siue liquoris grosse. In scđa cõparat liquores adinuicem: ibi in fine presentis lectionis: Palam ꝙ̄ ꝙ vrina Prima in duas. In prima ponit regulam generalē de significatione liquoris grosse. In scđa subdiuidit liquorē grossuz ibi: Qui duobꝰ est modis. Et ista scđa in duas. In prima diuidit. In scđa de mēbris diuidentibus agit: ibi: Que grossa exit ⁊ grossa. Et ista scđa in duas. In pma determinat significationē vrine q̄ exit grossa ⁊ permanet grossa. In scđa determinat significationē vrine grosse q̄ exit grossa ⁊ postea in vase clarificat̃. Scđa ibi. Unde vrina exiens grossa ⁊ postꝙ̄. Prima in duas. In prima determinat de vrina grossa permanente grossa q̄ causat̃ a calore forti naturali. In scđa determinat significationē hmõi vrine causate a forti calore innaturali: ibi: Si in sua turbiditate. Et ista in duas. In prĩa determinat significationē hmõi vrine grosse causate a calore innaturali. In scđa declarat quoddā suppositū: ibi: Et ista in duo diuiditur. Et ista secunda in duas. In prima declarat. In scđa auctoritate Hippo. confirmat. Scđa ibi: Sicut Hippo. in apho. Tūc sequit̃ illa pars in qua determinat significationē vrine siue liquoris q̄ exit grossa: ⁊ postea i vase clarificat̃. Et illa in duas. In prima facit qđ dictū est. In

ſecunda auctoritate Gal. confirmat. Scḋa ibi: Unde Gal. groſſa vrina. Hec eſt diuiſio ꝛ ſnīa lectionis in generali.

¶ Hic dubitaꝛ de groſſicie vrine: ꝛ q̃runꝛ quinq̃: ꝛ p̄ᷓo q̃s colo: debeat apparere in corpore tēperato: vtrum groſſus vel ſubtilis. Et videꝛ ꝙ groſſus: quia dicit ſuperi⁹ ꝙ liquor ſubtilis apparet in vrina ꝓpter debilitatem virtutis nō potentis permiſcere humores cū vrina: ergo per locū ab oppoſitis groſſus apparet ꝓpter fortitudinē virtutis potentis permiſcere humores cū vrina: ſed fortis virt⁹ eſt in corpore temperato: quia dicit Gal. ꝙ fortitudo v̇tutis ſequiꝛ tēperamentum: ergo groſſus liquor debet eſſe in corpore tēperato. Item groſſus liquor vt dictū eſt: apparet ꝓpter fortē cōmixtionē humoꝝ: ſed in corpore temperato eſt fortis commixtio humoꝝ: quia corpus temperatum nutriꝛ ex puriſſimo nutrimento. vnde in ipſo ſit fortiſſima ſegregatiua: ſegregans purū ab impuro: ꝛ impurū eliquans cū vrina ꝛ ꝑmiſcens in expellendo: ergo in corpore tēperato dꝫ eſſe liquor groſſus. In ɔ̄rium eſt auctor in heſterna lectiōe dicēs ꝙ in corpore temperato vbi eſt fortitudo v̇tutis potentis ſegregrare ꝛ tranſmittere partes ad loca ꝓpria eſt liquor mediocris in vrina: qḋ cōcedo cū yſaac. ¶ Ad primū argumētū in contrarium: dico ꝙ liquor corporis tēperati vtpote liquor mediocris pōt cōparari ad ſubtilē q̇ ſignificat impotētem naturā: ꝛ hoc modo eſt groſſus: vel pōt comparari ad groſſum qui ſignificat naturā potentē cōmiſcere humores nō tñ ſegregare: ꝛ hoc modo eſt quaſi ſubtilis reſpectu illi⁹ ꝛ ideo eſt mediocris: q: ſignificat naturā potentem facere cōmixtionē ꝛ turbulentiā ꝛ ſegregare partes ꝛ tranſmittere ad loca ꝓpria: ꝛ ꝓpter hoc eſt mediocris ꝛc. Ad ſecundū argumētū dicendū ꝙ verum eſt ꝙ in corpore temperato eſt permixtio humoꝝ: ſꝫ cum hoc eſt ibi fortiſſima ſegregatiua trāſmittēs partes ad loca ꝓpria: ꝛ ꝓpter hoc nō eſt ibi groſſus liquor: imo mediocris. ¶ Secūdo queriꝛ vtrū groſſus liquor generetur ab humido epate vel a ſicco: ꝛ videtur ꝙ generetur a ſicco: quia a ſicco epate generantur ſicci et groſſi humores: ꝛ groſſi humores ꝛ ſicci groſſant vrinam: ab hūido humidi qui ſubtiliant vrinā: ergo videꝛ ꝙ groſſus liquor genereꝛ a ſicco epate: ſubtilis ab humido. Cōtra: actiue dant colorem: paſſiue liquorē. vnde humiditas ꝑ ſui preſentiam inſpiſſat vrinā vt dicit ſuperius. ſiccitas ꝑ priuationem humiditatis ſubtiliat: ergo groſſus liquor non generabitur a ſicco epate. Item in epate ſicco ſiccus humor generatur qui non poteſt eliquari cum vrina ratione ſue ſiccitatis: ergo a ſicco epate non generabitur groſſus liquor: imo ſubtilis. qḋ concedo. vnde in epate ſicco generatur ſubtilis liquor ꝛ mult⁹. vñ dicit egidi⁹. Sic cū mōſtrat epar effuſio multa liquoris. ¶ Ad primū dicēdū ꝙ groſſus liquor qñq̃ generatur per decoctionem ꝛ eliquationem: ꝛ ſic ſine dubio cū in epate ſicco generātur ſicci humores ꝛ groſſi: ſi eliquarent cum vrina ſine dubio facerēt liquorē groſſum: ꝛ ſic ob. tu. Sed non ſic eſt: imo quia ſunt ſicci non poſſunt eliquari cum vrina: ꝛ ideo exit vrina ſubtilis: quia ſiccitas per priuationem humiditatis: que humiditas facit vrinam groſſam per ſui cōmixtionem cum vrina illa ſiccitas ſine dubio generat ꝛ cauſat liquorem ſubtilem ꝛ non groſſum: vt dictū eſt.

¶ Tertio queritur vtrum vrina groſſa apparens in initio morbi ſit bonū ſignū. Et videꝛ ꝙ ſic: q: omne quod ſignificat naturam operari in actione materie morbi eſt bonū ſignum in omnibus temporibus morbi: ſed vrina groſſa apparens eſt hmōi vt dicit in littera: ergo erit bonum ſignum in principio morbi. Preterea dicit in littera: ꝙ vrina groſſa aliquādo cauſaꝛ a calore naturali: aliqñ ab īnaturali: ꝛ dicit ꝙ ī diuerſis tēporib⁹ morbi ſignificat calorē naturalē ꝛ īnaturalē ſed dicit ꝙ in die cretica hmōi apparēs ſignificat calorē innaturalem: ergo in principio morbi hmōi apparens ſignificat aliud q̄ calorem innaturalem: ſed nō niſi calorem īnaturalē ergo in principio morbi talis vrina apparens ſignificat calorem naturalē preualere: ſed hoc eſt bonum: ergo vrina groſſa apparens in principio morbi eſt bonū ſignum. Contra: dicit in lr̄a ꝙ vrina que ſit groſſa vi ſinthomatis apparens talis groſſa in principio eſt malū ſignū: ſed talis vrina groſſa apparens in principio morbi ſit vi ſinthomatis: quia dicit Auicē. ꝙ principium egritudinis eſt tēpus illud in quo apparent ſigna digeſtionis: ſed in principio nō apparēt ſigna digeſtionis: ergo conſtat ꝙ vrina groſſa apparens in principio ſit vi ſinthomatis: ergo malū ſignū. Itē hoc idem vult Auicē. dicit em̄ ꝙ vrina groſſa apparens in principio morbi eſt malum ſignum. Et hoc concedo: quia talis apparens groſſa in principio morbi: aut ſignificat ꝑturbatione in humoribus a calore innaturali forti qḋ eſt peſſimū: aut ſignificat dñium groſſoꝝ humoꝝ in corpore inobedientiū nature qḋ ſimiliter eſt malū. ¶ Ad primū argumentū dicēdum ꝙ qñ auctor dicit ibi ꝙ vrina groſſa apparens ſignificat naturā operari in actione ꝛc. ipſe loquiꝛ qñ apparet in augmento ꝛ non in principio: ꝛ tu ob. de principio ꝛ ꝓpter hoc non valet. Ad ſecundū argumētū dicendū ꝙ auctor non dicit ꝙ vrina groſſa apparens in die cretica ſignificat calorē innaturalem: vnde tu ob. de falſo intellectu lr̄e: quia imo pōt ſignificare calorem naturalē: ſed dicit ꝙ ſi ante diē creticā appareat groſſa: ꝛ ſemper permaneat adhuc in ſua groſſicie poſt diē creticū: tūc ſine dubio ſignificat calorē innaturalē dñari vt declarat in lr̄a: ꝛ ꝓpter hoc nō valet argumētū. ¶ Quarto dubitatur ſuper hoc qḋ dicit in lr̄a ꝙ vrina exiens groſſa poſtea in vaſe clarificaꝛ: videꝛ ꝙ nō poſſit poſtea in vaſe clarificari: q: ſi poſtea in vaſe clarificaꝛ: hoc non eſt niſi ꝓpter calorē ꝛ ſpiritū delegatos cum vrina: q: calor ꝛ ſpūs ſegregant ꝛ tranſmittunt partes groſſas inferius ꝛ ſubtiles ſuperi⁹: ſꝫ maior calor ꝛ ſpūs plus ſunt intra. i. qñ vrina adhuc eſt in corpore q̄ qñ eſt extra: ergo melius ſegregabunt intra ꝛ clarificabunt: ſed tñ intra non potuit clarificari hmōi vrina: ergo multomagis neq̃ extra. Item ſicut calor naturalis ꝛ ſpūs deſcindiꝛ cū vrina extra micta: ita cū ſanguine in minutione: ꝛ ſilr cū egeſtione: ſed calor ꝛ ſpūs deciſi cū egeſtiōe extra nō poſſunt dare calorē egeſtiōi nec ſanguini nec ipſos clarificare: g̃ ſilr nec vrina. In ɔ̄rium eſt auctor in littera qui dicit ꝙ poſtea in vaſe clarificaꝛ: quero ergo ꝑ quam viam vrina exiens groſſa a corpore poſtea in vaſe clarificaꝛ. Ad hoc vlimū dicendum ꝙ ſicut dicit in littera ꝙ qñ virtus eſt fortis ꝛ materia obediens: tūc natura facit ebullitionē ꝛ turbationē in humoribus ꝛ ſegregationē poſtea: et tranſmittit partes ꝓprias ad loca ꝓpria: ꝛ tunc clarificatur vrina intra: ſed quando vrina mordicationem facit in veſica ꝛ cogitur exire cum illa vrina deſcindiꝛ calor naturalis ꝛ ſpiritus vnde nō pōt morari intra: imo exit groſſa: ſed virtus ſiue calor naturalis ꝛ ſpūs cum ip̄a deciſi complent clarificationē: quia in vrinali ſegregant partes groſſas a ſubtilibus ꝛ ita clarificatur vrina. vnde ſi vrina tūc parū plus moraretꝛ in corpore clarificata eſſet. Et per hoc patet ſolutio ad pˀmū qm̄ licet non ſit clarificata intra tñ ibi potuit clarificari: ſi remanſiſſet: ſed quia non ibi remāſit ꝓpter punctionem quā inducebat in veſica ꝓpter hoc calor deciſus cum vrina extra ip̄am clarificauit. Uel dicendū ꝙ licet v̇tus ſit debilior extra ſimpliciter: tñ fortis eſt ꝑ cōparationē ad materiā iam diſpoſitam: vnde materia eſt iam diſpoſita ad clarificandū quādo eſt extra qḋ nō erat intra: vñ plus pōt debile agens ſupra materiā diſpoſitā q̄ forte agēs ſupra indiſpoſitā. Ad ſecundū argumentū dicēdum ꝙ non eſt ſimile de vrina ꝛ egeſtione: quia egeſtio eſt dura ꝛ inobediens ſequeſtrationi: ſed vrina eſt fluida: rara: liquida: ꝛ obediēs ſegregationi. vñ in corpore liquido vt in vrina facili⁹ poſſunt ſegregari partes ꝛ ſubtiliari q̄ in corpore ſolido. ¶ Ultimo queriꝛ ſuꝑ hoc qḋ dicit in littera: ꝙ vrina groſſa ꝛ permanens apparēs in die nūcia: ſignificat dolorē capitꝭ ꝛ criſim futurā ad bonū. ꝛ ꝓpter hoc queritur vtrum dolor capitis poſſit eſſe ſignum criſis bone future: Et videtur ꝙ non: quia ſignificat morbū preualere nature: ꝛ hoc eſt peſſimū ꝛ non bonū. In ɔ̄rū eſt in littera. Preterea dicit Hippo. in aphoriſ. Quibuſcunq̃ criſis ventura eſt his nox difficilis ante acumen ꝛc. Et dicēdum q̄ dolor capitis cauſatus a calore naturali. i. qñ natura carminat ꝛ diuidit materiā morbi: ꝛ inde leuat fumos qui petentes cerebrum inducunt ibi dolorem: ſic dico ꝙ talis dolor eſt bonum ſignum: quia talis ſit a calore naturali digerente materiam morbi ꝛ diuidente eam: ꝛ hoc modo loquiꝛ auctor in lr̄a: ſed dolor capitis qñq̃ cauſatur a calore

in naturali faciente ebullitionem in humoribus ⁊ eleuāte fumū q̄ petēs cerebꝝ ibi inducit dolorē: ⁊ talis dolor ē signū malū: ⁊ sic ob. tu. ⁊ sic pꝫ solutio ad illa.

¶ Palam ergo est ꝙ vrina exiens grossa si clarificatur melior est ꝙ̄ que nunꝙ̄ clarificatur: neqꝫ ad claritudinem mouet̄. Grossa enī exiens ⁊ clarescens: significat ꝙ natura suam actionē compleuerit: ⁊ nō remanet nisi vt partes diuidat: ⁊ in suū vnāquāqꝫ locum naturalem mittat. Que non clarescit: significat naturam incepisse operari: quia humores turbauit: ⁊ ventositatem eoꝝ dissoluit: nōdum tamen coctionem compleuit: nec appropinquauit: feces enim non subtiliauit: vnde extra diuidere non potuit: que tñ cū hmōi sit: melior est ꝙ̄ q̄ subtilis exit: ⁊ postea grossescit: sicut subtilis exiēs ⁊ postꝙ̄ exierit: grossescit: melior est ꝙ̄ que subtilis exit: ⁊ post permanens in subtilitate sua: ⁊ claritate. Subtilis enim exiens ⁊ post grossescens: significat naturam nondū coxisse neqꝫ feces digessisse: tamē appropinquauit: ⁊ mouere feces incepit: atqꝫ eas turbare voluit anteꝙ̄ vrina corpus exierit. Que subtilis exit: ⁊ in sua subtilitate atqꝫ claritate permansit: nihil incepisse naturam et mouisse ostēdit. Unde Gal. vrine ɔtra coctionē quattuor sunt. Una est grossissima ⁊ crudissima: sicut que exit clara: ⁊ permanet in cruditate sua. Secunda est minus cruda atqꝫ grossa: sicut exiens clara: ⁊ postꝙ̄ exijt grossescens: maxime si color eius sit igneus. Color enī igneus significat virtutem caloris naturalis ⁊ mediocritatem coctionis. Tertia est minus cruda atqꝫ grossa ꝙ̄ secunda: ⁊ plus cocta: sicut exiens grossa: ⁊ ꝑmanēs in turbiditate ⁊ grossitate sua: maxime si sit tincta. Quarta extra ceteras ad cōplemētum coctionis appropinquat: sicut vrina exiens grossa: ⁊ clarescens postꝙ̄ exeat: maxime in vicino tēpore. Et si quidam dicant: quare vrinā exeuntem grossam ⁊ postꝙ̄ quieuerit clarescentem dixisti esse contra coctionē: cū Gal. eā ꝑpinquā esse fecit perfecte coctioni: dicens non remanere nisi vnamquāqꝫ partem diuidere: ⁊ singulas in locum suum mittere. Rñdem⁹ ꝙ dixisti non remanere nisi ꝑtes suas diuidere: significasti minorationem actionis complēde. Non ergo significatio eius ad coctionem fuit perfecta: quia nō suo tēpore naturali apparuit: sicut cū vrina de corpore exit: nec est significatio minorationis perfecta in actione sua complenda.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de liquore subtili ⁊ grosso: hic cōparat significatiōes hmōi liquoꝝ adinuicem. Et diuiditur in duas. In prima comparat hmōi liquores quātū ad significationē. Scd̄o quātū ad exitū: ibi: De vrina q̄ mutatur postꝙ̄ in vrinali. Prima in duas. In prima cōparat hmōi significatiōes liquoꝝ adinuicem. In secūda docet reducere omnes differentias liquoꝝ ad trimembrē diuisionē ibi: Urine tripliciter diuidūtur. Prima in duas. In prima cōparat significationes hmōi liquoꝝ adinuicem ⁊ absolute In secunda comparat hmōi significatiōes ad tempora morbi in fine presentis lectionis: ibi. Qd̄ Gal. plenius ostēdit. Prima in duas. In prima cōparat hmōi liquores adinuicē In secunda cōfirmat: ibi: Unde Gal. vrine contra coctionē Prima in duas. In prima cōparat vrinam grossam ad subtilem. In secunda grossam ad subtilem: ⁊ subtilem ad subtilem: ibi: Que tñ cū hmōi sit melior. Prima in duas. In prima cōparat grossam vrinam ad subtilem. In secūda causam assignat. secūda ibi: Grossa enī exiens. Tūc sequit̄ illa pars in qua cōparat grossam ad subtilem: ⁊ subtilē ad subtilē: et illa in duas. In prima facit qd̄ dictū est. In secunda causam assignat. scd̄a ibi: Subtilis enī exiens. Tūc sequit̄ illa pars in qua confirmat: ⁊ illa in duas. In prima facit qd̄ dictū est In scd̄a mouet obiectionē: ibi: Et si quidā dicāt. ⁊ ista scd̄a in duas. In prima mouet illā obiectionē. In secunda soluit ibi. Rñdemus qd̄ dixisti. Hec est diuisio ⁊ sñia lectionis in generali.

¶ Hic queruntur duo in genere. Primū est de precedenti lectione. Secūdū est de presenti. De precedēti lectione q̄rit̄ de tornatione turbatione vel turbulentia vrine: ⁊ de tornatione vrine queruntur quattuor. Primū est vtrū tornatio causet̄ in vrina a calido vel a frigido. Et videt̄ ꝙ a calido et non a frigido: quia tornatio fit in vrina ꝑpter defectū caloris naturalis ⁊ spirituū decisoꝝ cū vrina. ꝑpter defectū dico causatū ab exhalatiōe illoꝝ: vnde qn̄ calor naturalis ⁊ spiritus decisi cū vrina exhalant̄ ab vrina: qui debent regere partes vrine: tunc statim vrina tornat̄: cū ergo caliditas faciat ad exhalationem ⁊ moueat ab interiori ad exterius: frigiditas vero ecōuerso cōmouēdo a circūferentia ad centrū vnde calorē naturalē ⁊ spūs conseruat in vrina ⁊ coadiuuat ⁊ nō faciat ad exhalationē eoꝝ sicut facit caliditas: videtur ꝙ tornatio in vrina causat̄ a calido ⁊ nō a frigido. Itē in vrina extra corpus est calor debilis decisus: sed frigiditas conseruat calorē debilē in liquoribus: caliditas vero destruit. vñ videtis sensibiliter ꝙ vina debilia. i. paucū calorem habētia melius conseruantur in hyeme ꝙ̄ in estate: imo in estate citissime peiorant̄: ḡ silr erit ī vrina ꝙ frigiditas retardabit tornationē: caliditas vero accelerabit eā: ḡ tornatio in vrina causat̄ a calido ⁊ non a frigido. Contra: calor debilis confortat̄ a calore exteriori: vt patet in plantis vbi est calor debilis que melius degunt ⁊ vegetant in estate ꝙ̄ in hyeme: econuerso est de calore forti. vnde calor digestiu⁹ in hyeme q̄ fortior est ꝙ̄ in planta minorat̄ in estate: ⁊ fortificat̄ in hyeme. vnde Hippo. ī apho. Uētres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura: cū ergo in vrina extra corpus sit calor debilis cōfortabit̄ a calore exteriori ⁊ nō destruet̄: imo poti⁹ destruet̄ et minorabit̄ a frigido: sed tornatio in vrina nō fit nisi ꝑpter minorationē caloris ⁊ spirituū ī vrina ⁊ eoꝝ exhalationem: ergo cū calor exterior non minoret eos: imo potius confortet: sꝫ frigiditas: videt̄ ꝙ tornatio causat̄ a frigiditate ⁊ nō caliditate. Item simile cōseruat suū simile: cōtrarium vero corrūpit: ergo cū tornatio nō fiat nisi ꝑpter exhalationē spirituū ⁊ destructionē: caliditas nō corrūpit vrinā imo potius frigiditas cū cōtrariet̄ calori naturali ⁊ spiritibus: ergo tornatio causat̄ a frigido ⁊ nō a calido. Iuxta hoc quero q̄re in estate maior fit corruptio in humoribus: ⁊ in vere silr ꝙ̄ in hyeme. vñ plures febres putride fiunt in estate ꝙ̄ in hyeme totū ecōuerso est de vrina q̄ citi⁹ ⁊ pluries tornat̄ in hyeme ꝙ̄ in estate. ¶ Ad primū dicēdū ꝙ tornatio qñqꝫ causat̄ in vrina a principio intrinseco: qñqꝫ ab extrinseco. A principio intrinseco dupliciter. aut ꝑpter debilem calorē decisum cū vrina ⁊ paucitatē spirituū q̄ cito exhalāt̄: aut ꝑpter morbū vt ꝑpter aliquid de materia morbi emissum cū vrina vt propter saniē ibi permixtā q̄ causat tornationem ī vrina. A principio vero extrinseco causat̄ vel a calido resoluente calorem ⁊ spiritum in vrina: aut a frigiditate calorē naturalē ⁊ spiritus in vrina mortificante. Unde dico ꝙ quandoqꝫ causatur tornatio in vrina a calido: qñqꝫ a frigido: vnde dicit Auicē. in libro suo de anima: ꝙ spūs sunt lux: vel speciem lucis habentes. vnde per sui presentiam in vrina faciūt liquorem clarum ⁊ peruium. Item calor naturalis ⁊ spiritus decisi cum vrina regunt partes vrine: per sui ergo presentiam sunt causa claritatis in vrina ⁊ peruietatis: sicut ergo per sui presentiam sunt causa claritatis ⁊ peruietatis: ita per sui absentiā sunt causa turbiditatis ⁊ tornationis: ⁊ quia calor ⁊ spirit⁹ in vrina existētes quandoqꝫ possunt abesse ꝑpter caliditatē exhalantem eos: quandoqꝫ vero ꝑpter frigiditatē eos mortificantem: ꝑpter hoc dico ꝙ tornatio in vrina potest causari a calido ⁊ a frigido. ¶ Ad primum argumentum dico ꝙ verum est ꝙ caliditas exterior facit ad exhalationem caloris

naturalis ⁊ spirituū in vrina: ⁊ ita per consequens ad torna
tionem: frigiditas vero nō facit ad exhalationē hmōi: ⁊ ita
nec ad tornationē: verū est ista via. Sed dico ꝙ frigiditas fa
cit ad tornationē vrine non exhalando: sed mortificādo calo
rem naturalem ⁊ spiritus: ⁊ cū hoc mortificat: q: est excellēs
Itē pauca frigiditas pōt mortificare calorē naturalē ⁊ spūs
in vrina cum hmōi sint debiles. Item cū vrina sit rara pau
ca frigiditas ibi superueniens pōt cito penetrare illud cor
pus rarū ⁊ calorē naturalē ibi existētem ⁊ spiritus cito mor
tificare: vt patet de reptilibus in cauernis terre accūbētibꝰ
q: cū habeant cōpositionē raram cito corrumpunt̄ ⁊ ledun
tur a frigido. similiter est in vrina. Per hoc patet ad secūdū
ꝙ licet frigiditas cōseruet calorem debilē ab exhalatione: tñ
nō seruat a corruptiōe ⁊ mortificatione: imo cito mortificat
Ad aliud argumentū primū in contrarium dico ꝙ verū est
ꝙ calor debilis confortatur a calore exteriori si sint ad idem
ordinati illi duo calores: vt patet in plantis. sed si ordinent̄
ad diuersa nō oportet. vnde calor estatis nō confortat calo
rem digerentem in homine: imo potius minorat ⁊ retrahit
ipm a sua operatione: ⁊ hoc est quia nō ordinat̄ ad idem: q:
calor tēporis siue calor exterior nō ordinat̄ ad digerendū nu
trimētū: imo ad digerendū materiā morbi. vnde dicit Hip
po. i aphoris. ꝙ estas morbos abbreuiat: ⁊ hoc est: q: trahit
materiā morbi a centro ad circūferentiā diuidēdo ⁊ digerē
do eā: sed calor interior digerens ordinat̄ ad digerendū nu
trimentum. ⁊ ꝓpter hoc isti duo calores nō confortāt se ad
inuicē: imo vnꝰ destruit aliū cū ordinent̄ ad diuersos fines
sic est a parte vrine: quia calor exterior superueniens calori
in vrina existenti ⁊ regenti partes vrine trahit ipm ad exte
riora: ⁊ ita facit eū exhalari: ⁊ ꝓpter hoc caliditas exterior
causare pōt tornationē in vrina: cū nō ordinet̄ ad digerēdū
partes vrine ⁊ segregandū sicut ordinabat̄ calor naturalis
vrine. Per hoc patet solutio ad aliud argumētū: quia verū
est ꝙ simile cōseruat suū sile: qn̄ ordinant̄ ad eundē finē: vn̄
quia calor exterior ⁊ interior nō ordinant̄ ad eūdē finē: imo
ad diuersos ꝓpter hoc vnus destruit alium: vnde caliditas
causat tornationē in vrina exhalando: ⁊ frigiditas cū sit ꝯria
mortificādo. ❡ Ad questionē dicēdū ꝙ corruptionē humo
rum intra corpus requirit ebullitio ⁊ perturbatio: ⁊ quia vt
dicit philaretus: calidū est facile mobile: frigidū difficile mo
bile: ꝓpter hoc in estate ⁊ in vere vbi est calor maior fit ebul
litio ⁊ per ꝯsequens corruptio in humoribus q̄ in hyeme
Itē vt dicit Gal. vnūquodq; leditur a sibi simili: ⁊ q: calidi
tas cum sit amica nature plus aduenit corpori q̄ frigiditas
imo frigiditas cū sit inimica minime aduenit: ꝓpter hoc fri
giditas minime facit ebullitionē in humoribꝰ: caliditas ve
ro pluries: sꝫ ecōuerso est de vrina: q: cum frigiditas faciat
mortificationem: iterū frigiditas adueniens cito ledit vrinā
raram: ꝓpter hoc cito tornatur in tempore frigido: sed in ca
lido non ita cito: cū frigiditas plus possit in istū effectū q̄ ca
liditas: vt iam patebit. ❡ Secundo dato ꝙ a frigido ⁊ a ca
lido causet̄ tornatio in vrina: querit̄ a quo istoꝝ citꝰ causet̄
vtrum a calido vel a frigido. Et videt̄ ꝙ citius a calido: q:
fortius agens citius inducit suū effectū in eandē materiam q̄
agens debilius vel debile: sed calidū est agens fortius q̄ fri
gidū: ergo citius inducet tornationē in vrina q̄ frigidum cū
caliditas fortior actiua q̄ frigiditas. In cōtrariū est sensus
q: videmꝰ vrinā citꝰ ⁊ frequētꝰ in hyeme tornari q̄ in esta
te: hoc non est nisi a frigido: ergo ⁊c̄. Preterea frigiditas
causat tornationē in vrina mortificādo calorē naturalē ⁊ spi
ritus regentes partes ipsius vrine: caliditas vero resoluen
do ⁊ exhalando: sed operatio resolutiōis ē paulatina vt pa
tet in resolutione humidi radicalis: operatio vero mortifi
cationis est subita: ergo frigiditas citius causat tornatio
nem in vrina q̄ caliditas. Iuxta hoc quero quare inficitur
vas in tornatione vrine. ❡ Ad primū istorum dico ꝙ citius
causat̄ tornatio in vrina a frigido q̄ a calido: ⁊ illam vltimā
rationem concedo ⁊ pono eam pro causa. Ad primum argu
mentum qd̄ est valde sophisticū: dico ꝙ licet caliditas sit for
tior actiua q̄ frigiditas: tñ in multos effectus pōt frigiditas
in quos non potest caliditas: vnde licet caliditas sit fortior
simpliciter: tamē quantum ad istum effectum qui est torna
re vrinam: fortior frigiditas est ⁊ velocior vt visum est. Ad q̄
stionem dico ꝙ in tornatione vrine inficitur vas: quia ꝓpter
absentiā caloris naturalis ⁊ spirituū hūores decisi cū vrina
fiūt viscosi adherētes partibꝰ vasis. vnde dicit phus in me
taphys. ꝙ viscosum est qd̄ adheret. Secūda causa est: quia
qn̄ vrina non tornatur tunc humores permiscent̄ cū aquo
sitate: cum sint sub regimine caloris naturalis ⁊ spirituum
⁊ quia aquositas est mūdificatiua ⁊ abstersiua. vn̄ valet cō
tra pruritum vt volunt auctores: ꝓpter hoc tunc aquositas
non ꝑmittit illos humores adherere partibꝰ vasis nec ipsas
partes inficere: sed quando vrina tornatur tunc partes non
regunt̄ a natura: imo humores segregantur ab aquositate
⁊ ita cum sint viscosi adherent partibus vasis et ipsas tunc
inficiunt. ❡ Tertio queritur vtrum vrina tornata possit re
dire ad ignem: videtur ꝙ non. dicit phus in de animalibus
⁊ ysaac similiter in febribus: ꝙ calor igneus est destructiuꝰ
calor vero celestis siue elemētaris est viuificus: vnde si illud
qd̄ magis videt̄ inesse nō inest nec illud qd̄ minꝰ: sꝫ magis
videtur ꝙ calor celestis qui est viuificus possit clarificare vri
nam q̄ calor igneus qui est destructiuus: sed tamen calor ce
lestis non potest. vnde si millesies ponat̄ vrina tornata ad
solē nunq̄ redibit per calorē celestem: ergo multominus re
dibit per calorem igneum. In cōtrarium est ysaac superius
dicens ꝙ vrina que redit ad ignem: nō est certe significatio
nis: ⁊ ita supponit ꝙ vrina tornata potest redire ad ignem.
Ad hoc dicendum ꝙ vrina quandoq; tornatur ꝓpter exha
lationem caloris naturalis ⁊ spirituum omnino ⁊ mortifica
tionem illorum: ⁊ tunc nullo modo potest redire ad ignem:
aliquando vero tornatur vrina ꝓpter frigus exterius adue
niens comprimens calorem naturalem ⁊ spiritus ⁊ coadu
nans ⁊ sopitos faciens: ⁊ non omnino mortificans: ⁊ sic po
test redire per ignem: quia calor igneus remouet tunc fri
giditatem exteriorem comprimentem calorem naturalē
⁊ spiritus ⁊ tornationem facientem per consequens. ❡ Ad
argumentum primum dicendum ꝙ licet calor celestis sit vi
uificus ⁊ fortior simpliciter: tamen calor igneus est fortior in
rarefaciēdo partes vrine ⁊ clarificando ⁊ in remouendo fri
giditatem exteriorem tornationem inducentem in vrina.
❡ Quarto queritur vtrum vrina tornata sit bonū signum
vel malū: ⁊ videtur ꝙ sit malum signum: quia vrina vt dictū
est tornat̄ ꝑ defectum caloris naturalis ⁊ spirituum in vri
na q̇ causat̄ per exhalationem factam a calido vel mortifica
tionem factam a frigido: sed defectus caloris naturalis et
spirituum semper est malum signum: ergo tornatio erit ma
lum signum. Item vrina tornata. i. turbida ⁊ vrina colora
ta opponuntur: sed vrina colorata semper est bonū signum:
vt dicit supra: quia significat naturā potentem colorare vri
nam: ergo per locum ab oppositis vrina tornata erit malum
signum. In contrarium sunt practici dicentes: ꝙ tornatio
vrine significat digestionem materie morbi: vnde quando
vrina tornatur signum est tunc ꝙ materia morbi digesta est
sed hoc est bonum signum: ergo tornatio vrine est bonum
signū. Item vrina tornata significat ꝙ aliquid de materia
morbi exit cum vrina qd̄ facit vrinam cito tornari: sed hoc est
bonum signum: ergo tornatio vrine est bonum signum. Ad
hoc dicendū ꝙ vrina quandoq; tornatur in sanis: quandoq;
in egris. Si in sanis: aut tornatur ꝓpter frigiditatem super
uenientem comprimentem partes vrine ⁊c̄. ⁊ tunc nec est
bonum valde: nec valde malum: aut quandoq; tornatur in
sanis ꝓpter debilitatem spirituum ⁊ caloris naturalis cito
mortificatorum: ⁊ hoc est malum: aut ꝓpter abundantiam
prauorum humorum in corpore existentium: ⁊ quorūdam
cum vrina existentium: ⁊ hoc est similiter malum: quia ma
lum est ꝙ humores sint abunde in corporibus sanis. Quan
doq; vero tornatur vrina in egris: ⁊ hoc ꝓpter emissionem
materie morbi factam cū vrina: que materia morbi eliquāta
cū vrina facit tornare ipam: ⁊ hoc dupliciter: quia aut ante
illam tornationem a tali causa factam apparuerunt signa
digestionis materie morbi: aut non apparuerūt. Si torne
tur talis vrina in egris ꝓpter eliquationem materie morbi
factam cum vrina ⁊ prius apparuerūt signa digestionis tūc
est bonum signum: quia talis tornatio significat naturam

preualere ⁊ digessisse materiã morbi ⁊ portionem illius materie morbi cũ vrina transmisisse. Si vero talis tornatio fiat absq; signis digestionis precedentibus: tunc est malum in egris: quia significat per hoc ꝙ natura succũbit: ⁊ ex materia morbi tantum abundat in corpore ꝙ redundat ad vrinã ratione sue multitudinis: vnde significatur talis tornatio tunc fieri vi sinthomatis. Per hoc patet solutio ad argumẽta. ¶ Ad primũ dico ꝙ verum est ꝙ tornatio significat defectum spirituũ ⁊ caloris: sed hoc põt esse simpliciter ꝓpter mortificationem: ⁊ talis sine dubio est mala: vel defectum quãtũ ad tempus: ⁊ talis nõ est valde mala: quia postea potest redire per ignẽ. Vel dicendum ꝙ tornatio significat defectum spirituum dupliciter. aut per comparationem ad sanum: ⁊ hoc est malum: vel per comparationem ad egrum: vel propter eliquationem materie morbi factam cum vrina tornantẽ vrinam: ⁊ sic si ante apparuerint signa digestionis materie morbi talis defectus spirituum in vrina nõ est malus vt declaratum est: imo bonus. Per hoc patet solutio ad secundum ꝙ licet coloratio vrine sit bona: non tñ tornatio ꝓpter hoc mala: quia potest fieri ꝓpter eliquationem materie morbi vt dictũ est. Vel dicendum ꝙ coloratio vrine non est bonũ semper: imo quandoq; malũ: quia significat incensionem factam in humoribus ⁊c. Per hoc idẽ patet solutio ad aliud in contrarium.

¶ De presenti lectione querũtur quattuor. Et primo que vrina sit melior: vtrum subtilis vel grossa: videtur ꝙ subtilis melior sit: quia illa vrina melior est que trãsit in terminũ meliorem: sed dicit auctor in littera ꝙ vrina illa que transit a grossicie ad subtilitatem transit ad terminum meliorem q̄ illa que transit a subtilitate ad grossiciem: ergo subtilis melior est q̄ grossa. Item illa vrina deterior est que significat maximam turbationem nature: sed grossa est huiusmõi: vt dicit in lr̃a: subtilis vero nõ: ergo subtilis melior est q̄ grossa. In contrarium est auctor in littera precedenti dicẽs: ꝙ vrina subtilis significat naturam non potentem inchoare digestionem: grossa vero significat naturam incepisse operari supra decoctionem materie morbi: sed illa vrina que significat naturam incepisse operari supra materiam morbi est melior q̄ illa que significat naturã nõ potẽtẽ inchoare operationẽ supra materiã morbi: ergo grossa melior est q̄ subtilis. Ad hoc dicendũ ꝙ quedam est subtilitas in vrina causata ꝑ viã indigestionis: ⁊ talis est pessima in vrina: q: significat naturam nõ potentem operari supra materiã morbi: ⁊ de tali ꝓcedit vltimũ argumẽtum. Est iterũ subtilitas causata in vrina per viã digestiõis: q̄ sequit grossam: ⁊ talis idẽ est ꝙ claritas ⁊ mediocritas: ⁊ talis melior est q̄ grossicies: q: significat naturã cõpleuisse coctionẽ in humoribus ⁊ clarificasse vrinã trãsmittẽdo partes graues inferius: leues vero superius: ⁊ tunc aquositas siue liquor remanet clarus: ⁊ de tali ꝓcedunt prime rationes. Per hoc patet solutio ad primũ argumentũ: qm̃ tu obijcis de subtilitate causata per viã digestionis: ⁊ talis sine dubio transit in terminũ meliorem q̄ grossa: sed tñ loquẽdo de subtilitate causata per viam indigestionis nõ est verũ: imo talis subtilitas est pessima. Ad secundum patet solutio: qm̃ verum est ꝙ subtilitas causata ꝑ viam digestionis melior est q̄ grossa. vnde dico ꝙ qñ materia morbi est in corde: vrina significans turbationẽ humorũ materie melior est q̄ significans quietẽ: ⁊ ponit Auicẽ. exẽplum de rege: q: si rex sit in castro sine dubio meli⁹ est ꝙ sit quietus in castro q̄ turbatus: attñ si hostes sint ante castrũ melius est ꝙ sit in turbatiõe q̄ in quiete. Similiter est a parte ista ꝙ vrina grossa significat turbationẽ ⁊ naturã potẽtem cõmouere operari supra materiã morbi: sꝫ si eẽt ibi subtilis vrina significaret naturã nõ potentẽ facere cõmotionẽ ⁊ perturbationẽ in humoribus. ¶ Secundo queritur vtrũ melior sit vrina vniformis sicut exiens subtilis ⁊ permanens subtilis q̄ vrina difformis: quia vniformis significat humores temperatos esse in corpore vt dicit in principio precedẽtis lectionis: difformis vero significat humores intẽperatos esse in corpore: ergo vniformis melior est. Item dicet inferius ꝙ si hypostasis laudabilis perseueret in eodem statu vsq; ad statum egritudinis bonũ significat. Si vero diuersificet malũ: ergo similiter liquor vniformis bonũ erit signũ in vrina: difformis võ malũ. In cõtrariũ est auctor in littera dicens: ꝙ si liquor exiens subtilis permaneat semper subtilis malum est: si vero postea ingrossetur bonum. Iterum dicit ꝙ si exeat grossa ⁊ permaneat grossa malum est: si vero clarificetur bonum est: ⁊ reddit causas in littera. Preterea dicit in littera: ꝙ vrina exiẽs subtilis ⁊ permanens subtilis significat naturam non potentem operari in decoctione fecum: sed illa vrina que significat potentiam nature operantem supra materiam morbi: melior est q̄ vrina significans naturam omnino impotentem: ergo vrina difformis est melior q̄ vniformis. Ad hoc dicendum ꝙ loquendo de mediocri liquore qui significat cõplementum digestionis: talis vniformis melior est q̄ difformis: ⁊ de tali loquitur in precedẽti lectione in principio: sed loquẽdo de liquore subtili ⁊ grosso qui significat digestionem incompletam: tales meliores sunt difformes q̄ vniformes: ⁊ hoc est quia significant digestionem incõpletam: vnde liquor subtilis si permaneat subtilis significat impotentiam nature: si vero ingrossetur tũc significat impotẽtiam nature inchoantẽ. Iterum grossa significat naturam incepisse operari: si vero permaneat grossa semꝑ significat nature impotẽtiã: q: significat ꝙ natura potuit incipere digestionẽ ⁊ nõ cõplere: sꝫ si postea clarificet significat naturã operari cõpletã digestionẽ. Et ꝑ hoc patet solutio ad primum argumentum: quia auctor in precedenti lectione loquitur de liquore mediocri: tu vero obijcis de liquore subtili ⁊ grosso. Ad secundum patet solutio: ⁊ dico ꝙ loquendo de hypostasi naturali ⁊ mediocri: illa melior est vniformis q̄ difformis: sed tamen de innaturali non est verum: similiter ⁊ de liquore. Per hoc patet solutio eiusdem questionis que solet fieri: quia difformitas simul ⁊ semel vt biscolor in vrina est malũ: difformitas vero successiua est malum: vt quando vrina cõmutatur a grossiori in subtilitatẽ ⁊ ecõuerso. Et solutio huius est: q: difformitas simul ⁊ semel in vrina vt biscolor significat impotentiam nature: vnde dominium significat diuersarum materierũ in corpore: ⁊ naturam potentem supra vnã materiã digerendo: impotentẽ vero supra alterã: sed difformitas successiua est bona: q: significat fortitudinẽ virtutis potentis inchoare ⁊ cõplere digestionẽ supra materiã morbi. ¶ Tertio q̄rit vtrũ trãsit⁹ vrine a subtilitate in grossiciẽ sit melior q̄ transitus ecõuerso. scꝫ a grossicie in subtilitatem: ⁊ videt ꝙ sic: quia transitus a subtilitate in grossiciem trãsit in terminũ meliorẽ: quia subtilitas significat impotentiam nature: grossicies vero potentiam: ergo est melior. Itẽ ille transitus est melior qui sequit operationem digestionis: sed trãsitus a subtilitate in grossiciem est huiusmõi: quia ꝓcedit ingrossando sicut ꝓcedit digestio scd̃a respectu prime: ergo est melior. In cõtrariũ est auctor in lr̃a dicens ꝙ transitus a grossicie in subtilitatẽ est melior quia significat materiam complere digestionẽ: q̄ transitus a subtilitate in grossiciẽ qui significat naturã tantũmodo inchoantẽ digestionẽ ⁊c. qđ concedo. ¶ Ad primũ argumentum in cõtrarium patet solutio per predicta: quia tu obijcis de subtilitate causata per viã indigestionis: ⁊ talis sine dubio est peior: sed subtilitas causata per viam digestionis est melior. Ad secundũ dicẽdum ꝙ duplex est digestio. Quedã supra iuuatiuũ: vt supra nutrimẽtũ: ⁊ talis ꝓcedit igrossando. Quedã supra nocituũ vt supra materiã morbi: ⁊ talis ꝓcedit qñq; subtiliãdo qñq; ingrossando: ⁊ tu ob. de illa digestione que fit supra nutrimentum. ¶ Quarto q̄ritur supra hoc qđ dicit ꝙ vrina clarificatur in vrinali ꝓpter trãsmissionem partium terrearum in ꝓfundũ: aerearum vero ad superius: ergo similiter cũ talis trãsmissio partium fiat in vrina tornata: videtur ꝙ tornata debet esse clara. Et dicendum ꝙ diuersimode trãsmittunt partes hinc ⁊ inde: quia in vrina tornata licet sit trãsmissio partium ad loca ꝓpria: tñ huiusmõi partes non reguntur a calore naturali nec a spiritibus: ⁊ ita cum spiritus sint lucidi ⁊ clarificent vrinam ⁊ talis non regetur ꝑ spiritus nõ erit clara: sꝫ in vrina grossa primo ⁊ postea clarificata partes vrine reguntur a calore ⁊ spiritibus ⁊ propter hoc fit clara. ¶ Postea querit supra hoc qđ dicit ꝙ vrina grossa ⁊ turbida significat digestionem completam cũ sa-

perius dixerit q significat incompletam. Et dicendum q hic dicit q significat completam.i. vicinam cõplemēto: qñ vero dicit superius q incõpletam: ipse loquitur ibi respectu clarificate postea. ¶ Itē queritur sup hoc qđ dicit q exiēs clara est grossissima: quomodo põt esse clara et grossissima. ɂ solutio huius est: quia dicit q grossissime est causaliter: quia talis significat materiam esse grossam: ɂ omnino digestioni repugnantem: vnde cū sua causa sit grossa: nihil eliquatur de sua materia cū vrina: ɂ ppter hoc est clara formaliter: tamen causaliter est grossa: ɂ nõ dicit q sit grossissima quia significat materiam grossam eliquatam cum vrina: q sine dubio impossibile est ipsam esse claram tunc.

¶ Quod Gal. plenius ostēdit cū dixit. Significatio actōis si occulta sit: ɂ nõ apta: sicut significatio vrine subtiliter exeuntis ɂ post in vase grossescentis: ɂ vrine ignee subtilis: ɂ similiter citrinissime. omnes em̄ inqt iste debilitatē coctiōis significant: ɂ morbū esse in initio. Et si significatiões appareāt: ɂ pmaneāt: ɂ ad pfectionē nõ veniāt: sicut vrine turbide exeuntis ɂ turbide pmanētis: maxie si tincta sit: ɂ vrine lenes vel albe: vl' nebule rubee: vl' hypostasis rubee: dū apparent in digestionibus imperfecte: in mediocritate sunt coctiõis: ɂ i augmēto morbi. Et si significatiões appareant perfecte: sed nõ tamen in suo naturali tēpore. i. intra corpora anteq̄ exeat vrina; sicut grosse exeuntis: et cum in vase sit clarescentis: coctio appropinquat perfectioni: ɂ morbus in vltimitate est sui augmenti: ɂ non nisi declinatio tantum superest sibi Et si significationes in tempore suo apparuerint: sicut in vrina que clarescit anteq̄ corpus exierit: significat complementum coctionis; et declinationem morbi: et eum incepisse minorari. Tempus vero declinationis est ex quo significationes in suo appareant tempore naturali vsq ad ablationem ɂ mundificationem morbi perfecte in toto corpore. ¶ Gal. vrina inquit tripliciter diuiditur. Est em̄ vrina cocta que salutem significat: est et pessima que mortem significat: est ɂ cruda in coctione defecta: que grossitudinem secum designat: ɂ defectionem digestionū. Cocta vrina in declinatiõe egrorum: sanorum vrine assimilatur: sicut vrina ignea: in liquore ɂ colore media. Que extra hanc est in subtilitate, vel grossitudine: cruditatem: ɂ defectionē coctionis videtur significare. ɂ si extremitas eius sit in subtilitate: ɂ ignea in colore: significat ex laudabiliori pte naturā opatā in secū coctionē. Uirtus em̄ tincture vrine ɂ bonitas coloris vtraq bona sunt signa. Claritas vero vrine ɂ eius subtilitas morbum adhuc esse crudum significat. Unde Gal. quedam est vrina que morbū crudū ɂ nõ coctū significat: sicut ignea ɂ subtilis: ɂ q̄ albā habet hypostasim: ɂ suspensam: ɂ subtilem: sed tamē neq lenis neq mollis est.

¶ Que vrina significat longitudinem morbi.

Urina que in fundo pertinet rubori: si cū subtilitate sua alba sit ɂ aquosa: ablationem coctiõis demonstrat cum longinquitate ɂ morbi pessimitate. Si postea laudabiles appareant significationes: sicut grossitudo vrine ɂ tinctura: sperari potest salus: sed tamē post longum tempus: ɂ cum maioribus molestatiõibus. Si aūt mutet i grossitudinē de subtilitate sine tinctura ɂ remanet albedo ɂ cruditas: mõstrat turbiditatem ɂ grossitudinem suam non esse ex actione nature: sed de extraneo ɂ igneo calore: q natura non miscet humores: nec turbidos facit nisi antea tingat liquores ɂ significat mediocritatem cotiõis. Unde vrina grossa si sit tincta: virtutē caloris naturalis designat: maxime si sit ignea.

¶ De vrinis perditionē significantibus.

Urina pessima que perditionem significat: est quadrupla. Quedam enim perditionem absolute portendit: sicut que nigram habet hypostasim: ɂ liquorem alterius coloris q̄ nigri ẜtra hypostasim in nigredine. Quedā pditionem debiliorem priori sicut que hypostasim habens nigram: sed natantem. Quedam debilior est secunda q̄ nebulā habet in superficie nigram. Quarta perditionē certā ɂ necessariā: sicut vrina nigra: ɂ hypostasis nigra: ɂ maxime granosa: quia feces granose semp designāt perditionē: maxime si sint nigre.

¶ Superius cõparauit auctor significatiões liquoꝝ adinuicē. In parte ista cõparat significatiões liquoꝝ ad tēpora morbi: ɂ diuidit in quattuor. In prima determinat de vrina apparēte in principio morbi. In scđa de vrina apparēte in augmēto: ibi: Et si significatiões appareant ɂ permaneāt. In tertia de vrina apparēte in statu: ibi: Et si significatiões appareāt pfecte. In quarta de vrina apparēte in declinatione: ibi: Et si significatiões i tēpore suo apparuerint. Et ista quarta in duas. In prima determinat de vrina apparēte in declinatione. In scđa docet cognoscere tēpus declinatiõis ibi: Tēpus vo declinationis. Tūc sequit secunda pars principalis huius lectionis: in qua docet reducere oēs differentias liquoris ad trimēbrē diuisionē: q̄ hic incipit: Urine tripliciter diuidūtur. Et illa in duas. In prima diuidit. In secunda de mēbris diuidētibus agit: ibi: Cocta sanoꝝ vrina. Et ista secūda in tres. In prima determinat de vrina significāte coctionē pfectā ɂ digestionē. In scđa de vrina significāte idigestionē: ibi: Que extra hanc est ɂc. In tertia de vrina significāte perditionem: ibi: Urina pessima q̄ pditionē. Scđa istaꝝ diuidit in duas. In prima determinat de vrina significāte cruditatem ɂ indigestionē ɂ hoc in gñali. scđo in speciali magis: ibi: Sꝫ tñ neq lenis neq mollis. Prima in duas. In prima determinat de vrina significāte cruditatē ɂ hoc in gñali. Scđo confirmat auctoritate Gal. ibi: Unde Gal. quedam est vrina. Hec est diuisio et snīa lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat de tēporibus morbi: cū de ipsis faciat auctor mētionē in lr̄a determinādo eoꝝ vrinā. Et primo q̄ritur de principio morbi qđ sit siue qđ appellet principium morbi: et videt q principium morbi sit illud instans indiuisibile a quo fit motus a sanitate in egritudinem: q tunc hõ incipit esse eger qñ desinit esse sanus: sꝫ hoc est in illo instanti indiuisibili a quo fit motus a sanitate in egritudinē: g illud instans indiuisibile erit principiū morbi. Cõtra: cõsideratio medicinalis sensum nõ transcēdit vt dicit Haly: sed illud instās indiuisibile nõ põt cognosci a medico: ergo nõ est principium morbi. Ad hoc distinguo sicut distinguit Cōstā. in pantegni. ɂ Gal. in de crisi: q vno modo est principiū egritudinis illud instans indiuisibile in quo arripit egritudo patientem: ɂ tale non est de consideratione medici: cum sit imperceptibile vt tu ob. Aliõ dicit principiū morbi. s. spaciū triū dierū: ɂ tale fiūr non est de ẜsideratione medici: quia diuersificat in morbis acutis ɂ chronicis. Tertiū est principiū egritudinis illud qđ est vnū de quattuor tēporibus morbi ɂ tale est de ẜsideratione medici: ɂ de tali dicit Gal. q principiū egritudinis est illa hora in qua patiēs primo sentit sensibiliter egritudinē ɂ cessat ab operibus consuetis ɂ consulit medicū. ¶ Secundo querit vtrū principiū egritudinis

possit cognosci. Et videt̃ ꝙ nõ: quia si cognoscit̃: aut cognoscit̃ ꝑ signa digestionis: aut indigestionis: sed nõ põt cognosci per signa digestionis vel indigestionis: q: dicit Auicē. ꝙ principium egritudinis est illud tēpus in quo nec apparent signa digestionis nec indigestionis: ergo principium egritudinis non potest cognosci. In cõtrariũ est Isaac in lr̃a p̃nti. qui determinat qualis vrina apparet in principio egritudinis. Preterea auctor iste videt̃ cõdicere Auicē. q: auctor iste dicit ibi: ꝙ vrina exiens subtilis postea ingrossescens apparet in principio morbi: ⁊ dicit superius ꝙ vrina exiens subtilis postea ingrossescēs significat digestionē: q: significat naturã incipiētē operari in decoctõe fecũ: sed dicit Auicē. ꝙ in p̃ncipio morbi nec apparēt signa digestiõis: nec indigestionis: ḡ ſm Auicē. talis vrina nõ põt apparere in p̃ncipio morbi: iste tñ dicit ꝙ imo apparet. ¶ Ad primũ istorum dico ꝙ principium egritudinis potest cognosci: ⁊ dico ꝙ cognoscit̃ per hoc ꝙ in principio nec apparent signa digestionis nec indigestionis. Et tu ob. ꝙ in principio non apparent signa digestionis nec indigestionis: vt dicit Auicē. dico ꝙ verum est per positionē: sed tamen sunt ibi per priuationem: vnde licet signa digestionis vel indigestionis nõ sint signa principij ꝑ positionē: tñ sunt per priuationē. Et tu obicies ꝙ imo ꝙ in principio morbi signa indigestionis apparent ſm positionē: q: cõstat ꝙ in principio morbi signa digestionis nõ apparent: ergo de necessitate signa indigestionis: ⁊ per illa habebit cognosci principiũ. Item cõstat ꝙ in principio morbi materia omnino est indigesta: ergo signa indigestionis apparent ⁊ ꝑ illa cognoscet̃ principium. Item signa digestionis apparent in principio morbi: q: auctor dicit in lr̃a ꝙ in principio morbi apparet vrina subtilis: postea grossescēs: ⁊ talis significat digestionē vt dicit auctor superius: ḡ relinquit̃ ꝙ signa indigestionis ⁊ digestionis etiã per positionē apparēt in p̃ncipio morbi: ⁊ per illa poterit principiũ cognosci. Et dicendũ ad hoc ꝙ duplex est indigestio. Quedã enim est que fit ex pugna nature contra morbũ: ⁊ materia morbi preualet morbo: ⁊ remanet indigesta: q: natura succũbit et nõ põt materiã morbi digerere: ⁊ talis nũꝗ̃ apparet in principio morbi: imo põt apparere in augmento: quia in principio nondum natura pugnat cõtra materiam morbi: ⁊ de tali loquitur Auicē: quando dicit ꝙ in principio nec apparēt signa digestionis nec indigestionis. Est iterum alia indigestio que nõ fit ex pugna nature ꝯtra morbũ: ⁊ talis apparet in principio morbi: quia in principio morbi natura nõdũ insurgit contra morbũ vel cõtra materiã morbi: imo est q̃si sopita: et per talem indigestionē per priuationē põt cognosci principium egritudinis: ⁊ de tali ob. tu: non de prima. et ꝓpter hoc dicit Gal. in fine de creticis diebus optimũ v̄bũ. dicit eñ ꝙ mors aliq̃n venit sine crisi: ⁊ hoc q̃n materia morbi tãta abundat in corpore ꝙ anteꝗ̃ insurgat natura cõtra illam: extinguitur calor naturalis in corde vt patet in apostemate cordis. Et tu ob. ꝙ etiã signa digestionis apparent in principio morbi: q: dicit auctor ĩ littera: ꝙ in principio apparet vrina subtilis: postea grossescens: ⁊ talis vt dicit superius significat digestionem: ⁊ Auicē. dicit ꝙ in principio nec apparent signa digestionis nec indigestionis. Dicẽdum ꝙ quando auctor dicit in lr̃a superius ꝙ vrina subtilis postea grossescens significat digestionem: ipse intelligit de occulta vnde verum est ꝙ significat digestionē occultam: vt patet in littera presenti: sed q̃n Auicē. dicit: ꝙ in principio nec apparent signa digestionis nec indigestionis: dico ꝙ verum est manifesta: ⁊ de manifestis intelligit Auicē. ⁊ sic nõ est cõtradictio. Per hoc patet solutio ad cõmune argumẽtũ qđ solet ibi fieri ad ꝓbandum ꝙ ibi in principio apparent signa digestionis vel indigestionis: quia si agens approximetur patienti impossibile est non agere: ergo cum materia morbi sit in corpore natura de necessitate inducet in materiam illam digestionem vel indigestionē. natura dico tunc succũbante materia morbi vel dñante. Ad hoc dico ꝙ verum est si natura non sit sopita: vel si calor non subito extinguatur. vñ tu ob. de digestione facta per pugnam ⁊ non de indigestione facta ꝓpter extinctionem factam a materia morbi sine insultu aliquo precedente. ¶ Tertio dato ꝙ principium morbi possit cognosci: queritur per quid habeat cognosci: vtrũ per accidentia morbi vel per sensibilem lesionem operationum consuetarum: videtur ꝙ non possit cognosci per accidentia morbi: quia dicit Gal. ꝙ nondum est febris quando apparent accidentia: vt sitis vel dolor capitis: ergo cũ principium morbi sit morbus: nõ poterit cognosci per accidentia morbi. Item omne accidens posterius est subiecto: ergo accidens sequitur morbum ⁊ non antecedit: ⁊ si non antecedit non dabit cognoscere morbum: ergo accidentia non debunt cognitionē principij morbi. In cõtrarium est Hippo. in ꝓnosticis dicens: ꝙ tunc est principium morbi quando patiens incipit dolere ⁊ rigere: sed tam dolor ꝙ̃ rigor sunt accidentia morbi: ergo principium morbi cognoscitur per accidẽtia morbi. Sed ꝙ deueniamus ad cognitionē principij morbi per sensibilem lesionem operationũ: videt̃ ꝑ hoc qđ dicit Gal. in tegni. dicit enim ꝙ terminus discretus in his idest inter sanitatem ⁊ egritudinem est sensibilis lesio operationum. Item dicit Gal. alibi: ꝙ principium egritudinis est prima hora in qua patiens primo sentit sensibiliter egritudinem ⁊ cessat ab operationibus consuetis ⁊ consulit medicum: ergo per hoc videtur ꝙ per sensibilem lesionem operationum deueniamus in cognitionem principij morbi. Cõtra: si hoc esset verum iam sequeretur ꝙ in eadem egritudine principium esset diuersum: quia multi sunt qui cũ habẽt febres sunt morbidi ⁊ languidi ⁊ statim cessant ab operationibus consuetis: quidam vero sunt qui habent easdem febres ⁊ tñ sunt fortes: ⁊ non ita cito cessant ab operationibus cõsuetis: ḡ ⁊c. ¶ Solutio: ad primum istorum dico ꝙ principium morbi cognoscitur per accidentia morbi: sed accidentia sunt triplicis generis: quedã antecedentia morbũ: quedam concomitantia: quedam subsequentia. Dico ergo ꝙ principium morbi cognoscitur per accidentia concomitãtia: vt pleuresis cognoscitur per dolorem lateris pungitiuũ per pulsum serrinũ: per difficultatem anhelitus: que omnia cõcomitãtur pleuresim: ⁊ non cognoscitur principium morbi ꝑ accidẽtia cõcomitãtia: nec ꝑ cõsequẽtia. Per hoc pꝫ solutio ad primũ argumentum: per Gal. de siti ⁊ dolore capitis: ꝙ antecedũt morbum: sed sicut hmõi antecedũt: ita possunt concomitari: ⁊ quando concomitãtur tunc dant cognitionem principij. Ad secundum dicendum ꝙ verum est ꝙ accidens morbi posterius est morbo quantum ad causam morbi. verbigratia. de vomitu semper antecedit titillatio labij inferioris et tunc vomitus subsequitur: ⁊ tamen vomitus actualr̃ cognosci habet per titillationem: ⁊ hoc est: quia labium inferius colligantiam habet cum ore stomachi quantum ad pelliculam interiorem in quo ore cõtinetur materia siue causa vomitus: ⁊ tamen antecedit vomitum. Et tu ob. ꝙ accidens est posterius subiecto: ergo nõ cognoscitur subiectum per accidens. Ad hoc dico ꝙ duplex est posterius: scilicet natura ⁊ tempore. vnde licet accidẽs morbi sit posteri⁹ natura ꝙ̃ morbus: tamen tempore est simul cum morbo: vt patet de pede impresso in puluere: quia licet illa impressio sit posterior natura ꝙ̃ pes: tamen simul est tempore cũ pede similiter dico ꝙ licet accidens morbi sit posterius natura: tamen simul est tempore cum morbo: vt patet de siti ⁊ dolore capitis: per que quidem cognoscitur morbus: quia licet sint posteriora natura ꝙ̃ morbus sicut febres: tñ simul sunt tempore cum febre. Per hoc patet solutio ad argumentum in contrarium: quia Hippo. in ꝓnosticis: quando ipse dicit ꝙ tunc est pricipium egritudinis: quando patiens incipit dolere ⁊c. ipse intelligit de accidentibus concomitãtibus morbum. ¶ Ad aliud qđ postea queris: vtrũ principiũ egritudinis habeat cognosci per sensibilem lesionem operationũ. dico cum Gal. ꝙ sic: ⁊ concedo argumenta hoc probantia. Ad illud qđ ob. in contrariũ: ꝙ si hoc esset verum iam sequeretur inconueniens: scilicet ꝙ principium in eadem egritudine esset diuersum in diuersis. Dico ꝙ non: q: principium proprie est illud tempus in quo patiens primo sentit sensibiliter egritudinem ⁊ cogitur vi morbi cessare ab operibus consuetis. vnde licet ille qui est fortis habens febrem non ita cesset: tamen cogitur vi morbi: licet differat: vel saltem in mente sua cogitat ꝙ loquitur cum medico ⁊c.

¶ Quarto queritur: vtrum augmentum differat a statu. Et videtur ꝙ non: quia augmentũ est preexistentis magnitudinis additamentum: sed in statu est additamẽtum sinthomatum prauorum accidentium preexistentibus sinthomatibus: q: dicit Gal. ꝙ status est peior horarũ in qua oĩa accidẽtia vltimant̃: ergo videt̃ ꝙ augmentũ non differat a statu: nec ecõuerso. In contrariũ est ysaac in littera: ponẽs vrinas differẽtes in augmẽto morbi ⁊ in statu: vt pꝫ in littera: quod cõcedo. Et dico ꝙ augmentũ ⁊ status differũt. Ad argumentũ in contrariũ dico ꝙ verũ est ꝙ vtrobiqꝫ scꝫ tam in augmẽto ꝙ̃ in statu est additamentũ prauoꝝ accidentiũ: sed tñ hoc est differenter: quia in augmento egritudinis est principiũ additamẽti maloꝝ accidentiũ: in statu vero est additamentũ maloꝝ accidentiũ in vltimo: q: tunc omnia accidẽtia vltimãtur. ¶ Iuxta hoc quero vtrũ status sit lõgior horarum egritudinis: ⁊ videt̃ ꝙ sic: q: plura requirunt̃ ad cõpletionẽ nobilẽ ꝙ̃ ad ignobilẽ: vnde plura requirunt̃ ad cõpletionem hominis ꝙ̃ ad completionẽ aliorum animaliũ: ⁊ hoc est q: homo nobilior est inter oĩa animalia. Sed volunt auctores ꝙ natura ꝓcedit cõtra morbũ triplici motu: motu digestionis ⁊ diuisionis ⁊ expulsiõis: sed expulsio est actus nobilior ꝙ̃ digestio vel diuisio: ⁊ nec digestio nec diuisio fiũt nisi ꝓpter expulsionẽ: ⁊ expulsio materie morbi a corpe fit in statu: ꝗ indigebat lõgiori tpe: ꝗ stat⁹ est longior horaꝝ totius morbi. In cõtrariũ est Constã. in decimo pantegni: dicens ꝙ crisis est mutatio velox superueniẽs morbo propter duriciem accidentiũ ⁊ infirmi reluctamentũ ducens ad sanitatem aut ad mortẽ: cũ ergo crisis habeat fieri in statu: status erit breuior horarũ ⁊ velocior. Item simile est de cõparatione vnius morbi ad alium morbum: ⁊ vnius temporis egritudinis ad aliud: sed morbus quãto molestior tãto breuior: vt patet in peracutis ⁊ perperacutis: ergo similiter illud tempus egritudinis quod est molestius erit breuius: sed hoc est status respectu aliorum temporũ morbi cũ in statu omnia accidentia vltimantur: ergo status erit breuior horarum totius morbi. Ad hoc dico sine preiudicio melioris: ꝙ status est breuior horarum morbi: sed tamen diuersatur principium ⁊ augmentũ in acutis ⁊ in chronicis vt quidã dicunt: q: in chronicis morbis plus durat augmẽtũ ꝙ̃ principium: in acutis ecõuerso: sed nescio si verum est vel non: sed de statu dico ꝙ breuior est: ⁊ concedo rationes hoc probantes. Ad argumentũ in contrariũ dico ꝙ in expulsiõe que fit in statu duo sunt consideranda. Unum est actus ipsius expulsionis. i. momentũ illud in quo materia subito expellit̃: ⁊ sic est breuior horarũ: ⁊ indiget breuissimo tempore. Aut possunt cõsiderari illa que requirunt̃ ad expulsionẽ: vtpote digestio ⁊ diuisio materie morbi que oĩa requiruntur in debita expulsione materie morbi a corpore: ⁊ quãtum ad hoc indiget magno et longo tempore: et hoc modo obijcis tu. ¶ Quinto queritur in quo tẽpore plus laboret virtus naturalis vtrum in principio vel in statu. Et videtur ꝙ plus in principio: q: in illo tempore plus laborat natura in quo inuenit materiã magis inobedientẽ ⁊ resistentẽ: cum habeat illã digerere ⁊ diuidere: sed in principio virtus naturalis inuenit materiã magis inobedientẽ q: indigestã: ergo plus laborat virtus naturalis in pñcipio ꝙ̃ in statu. Contra: labor nature non est nisi ꝓpter pugnã ⁊ insultũ nature contra materiam morbi: sed in principio morbi nõdũ natura insurgit cõtra materiã morbi: imo est quasi sopita: sed in statu pugnat fortissime: ergo plus laborat in statu virtus naturalis ꝙ̃ in principio. Ad hoc soluunt quidã satis ꝓbabiliter distinguẽdo ꝙ virtus naturalis plus laborat in principio et hoc finaliter: quia plura habet tunc facere: quia habet digerere materiaꝫ morbi ⁊ diuidere: sed in statu formaliter plus laborat q: habet actualiter materiã morbi diuidere ⁊ expellere eam a corpore: ⁊ ponit exemplũ de duobus pugilibus in duello existentibus: quia victor in principio plus laborat finaliter: quia habet debilitare victum ⁊ superare: sed in fine duelli plus laborat formaliter: q: interficit ipsum ⁊ habet ipsum superare: similiter est a parte ista vt dictum est. Uel dicendum ꝙ virt⁹ naturalis simpliciter plus laborat in statu ꝙ̃ in principio: ⁊ concedo argumentũ hoc probans. ¶ Ad primũ argumentum in contrariũ respõdeo ⁊ dico ꝙ labor non venit ex inobedientia materie: sed ex pugna nature contra materiam morbi: vnde lꝫ in pñcipio materia sit magis inobediẽs ꝙ̃ in statu: tamen dico ꝙ in principio nondũ pugnat natura ⁊ ita nõ laborat: imo quiescit: sed in statu fortissime pugnat: ⁊ ꝓpter hoc plus laborat in statu virtus naturalis. Ad secũdum argumentũ qd obijcis de Ga. dico ꝙ non concludit ꝙ plus laboret virtus naturalis in principio ꝙ̃ in statu: sed dicit ꝙ plus laborat virtus naturalis in principio ꝙ̃ animalis: ⁊ aĩalis plus in statu ꝙ̃ in pñcipio. Et hoc est similiter intelligendum: q: in principio morbi materia est grossa ⁊ inobediens digestioni: et inepta digeri a virtute naturali: et ita plus laborat virtus naturalis in principio: sed tamẽ nondũ virtus animalis laborat: quia aĩalis non laborat: nisi quando sentit mala sinthomata: ⁊ quia in statu materia est digesta ⁊ eleuãtur fumi ab illa materia perniciosi q̃ inducũt mala sinthomata: tunc aĩalis sentiens ea laborat in expulsione illius materie a qua eleuant̃ illi fumi: sed hoc non sentiebat in principio: quia nondum materia digesta: similiter virtus naturalis non tñ laborat in statu: q: tunc materia est digesta: ergo non oportet tũc ꝙ eam digerat: ⁊ ideo dicit Ga. ꝙ virt⁹ naturalis plus laborat in pñcipio: aĩalis plus in statu. ¶ Sexto querit̃ de declinatione morbi: ⁊ primo vtrũ declinatio sit vnũ de tẽporib⁹ morbi. Videtur ꝙ non: quia dicit Gal. in tegni ꝙ duplex est neutrũ. Quoddã decidẽtie vt qñ aĩal deuenit a sanitate in egritudinẽ. Et quoddã conualescẽtie vt qñ deuenit ab egritudine in sanitatẽ: cũ ergo in declinatione homo veniat ab egritudine in sanitatẽ: erit neuter cõualescẽtie: sed neuter ꝯualescẽtie non est eger: ergo declinatio nõ erit vnum de tẽporib⁹ morbi. In ꝯtrariũ est auctor in lr̃a q̃ determinat vrinas apparẽtes in tẽporib⁹ morbi: ⁊ inter illas determinat de vrina apparẽte in declinatiõe morbi: et ita innuit ꝙ declinatio sit vnũ de tẽporib⁹ morbi. Itẽ Hip. ⁊ alij auctores p̃cipiũt ꝙ ille q̃ est in declinatiõe morbi regatur ꝑ tres dies vt eger: ⁊ nõ vt neuter ꝯualescẽtie: ergo declinatio erit vnũ de tẽporib⁹ morbi cum alia cura debeatur egro ⁊ alia neutro cõualescẽtie. Ad hoc dicendũ ꝙ declinatio est vnũ de tẽporib⁹ vt auctor innuit i lr̃a determinãs eius vrinã: ⁊ hoc vult Hip. ⁊ alij qui p̃cipiunt illũ qui est in declinatione morbi regi vt egrũ: ⁊ hoc est quia lꝫ materia sit euacuata in declinatiõe: adhuc remãsit aliqua infectio materie euacuate in corpe: vel aliqua impressio: vt pꝫ de igne extracto a furno ⁊ pane: q: adhuc aliqua impssio postmodũ remanet in furno. Silr in declinatiõe remanet aliqua impssio intra derelicta a materia morbi euacuata: vñ si darent̃ ibi aliqua q̃ possent inflãmari sequeret̃ recidiuũ: sꝫ ꝓpter hoc p̃cipiunt auctores ꝙ ille qui est in declinatõe regat̃ ꝑ tres dies sicut regebat̃ qñ erat eger. ¶ Ad primũ argumẽtũ in ꝯtrarium dico ꝙ lꝫ ille q̃ est in declinatiõe ꝓcedit ab egritudine in sanitatẽ: non tñ neuter est conualescẽtie: ⁊ hoc est quia lꝫ materia sit expulsa a corpe: verũtamen non cõstat medico ꝙ totaliter sit mũdificatũ: vl' ꝙ illa impssio derelicta ab illa materia sit iã destructa ⁊ exhalata: sed qñ corpus ad plenuꝫ est mundificatũ ab illa materia ⁊ ab illa impssione: ⁊ qñ de hoc cõstat medico tũc incipit esse neuter ꝯualescẽtie. Et tu obijcies qñ corpus nõ est mundificatũ oĩno: tũc iã est sanus patiens: ꝗ nõ erit neuter. Et dico ꝙ nõ est san⁹ quousqꝫ possit facere opera cõsueta: ⁊ q: lꝫ corpus ad plenũ sit mundificatum: tñ quia virtus adhuc est debilis nec põt adhuc facere opa sicut faciebat anteꝙ̃ incideret in egritudinẽ: ꝓpter hoc dico ꝙ talis est neuter ⁊ nõ san⁹. ¶ Iuxta hoc querit̃ vtrũ cõtingat aliquẽ mori in declinatiõe, put declinatio dicit vnũ de tẽporibus morbi. Videtur ꝙ sic: quia Gal. in de creticis ponit simile inter pugnã nature cũ materia morbi ⁊ in pugna que est inter duos pugiles in duello existẽte: sed in pugna existente inter duos pugiles quãdoqꝫ accidit ꝙ vterqꝫ moritur: vnde victor qñqꝫ moritur ⁊ hoc ꝓpter vulnus aliquod quod victus ei fecit: ⁊ hoc post duellum: ergo similiter natura: licet in statu superauit materiã morbi eam a corpore expellẽdo: tamen in illa pugna poterit intantum natura debilitari ꝙ postea in declinatione succumbet: ergo contingit mori in declinatione. Item dicit Galienus in de creti⁹

cis: q sicut in totali morbo sunt quattuor tēpora.s.pncipiū: augmentū: status: & declinatio: ita in paroxismo morbi sicut febris sunt quattuor tpa pdicta: sed in oībus tēporib⁹ paroxismi cōtingit mori patientem: vt dicit Ga. ergo in declinatione morbi cōtinget patientem mori vel quare nō. In contrariū est Ga. ibidē dicens: q in oībus tēporib⁹ morbi ɔtingit patientē mori pter q̄ in declinatiōe. Et hoc pbat sic Ga. dicēs q mors nihil aliud est q̄ cōpletū dñium materie morbi supra naturā: sed in declinatiōe morbi materia morbi nō pōt cōplete dominari supra naturā cū in declinatione materia expellat a corpore: ergo non cōtingit mori in declinatiōe morbi: q: ex quo natura fuit potēs in statu supra materiam morbi. i. supra fortius ratiōe cuius deberet succūbere: ergo erit potēs supra debilius in declinatiōe: qd cōcedo. Vn̄ dico q in pfecta declinatiōe morbi. i. qn̄ materia totaliter euacuatur a corpe nullus morit: & hoc cōcedo cū Ga. & cōcedo istā vltimā rationē & eā pono p causa. ❡ Ad primum argumentū in ɔriū dico q quoad quid est silitudo. s. quoad hoc q vtrobiq est pugna: & quoad qd dissilitudo. s. quoad hoc q vterq pugil mouet per se ɔtra aliū: sed nō sic est a pte nature ɔtra morbū: vnde materia morbi nō mouet ɔtra naturam nisi prius moueat a natura: & ppter hoc est ibi fallacia cōsequētis. Ad scdm argumentū soluit ipsemet Ga. dicēs q lz in declinatōe morbi nullus moriat: tn̄ pōt mori in declinatione paroxismi: q: in declinatiōe morbi nullus morit: & hoc est quia tunc materia totaliter euacuat: nec pōt dñari tunc cōplete supra naturā: & ita nec mortē inducere: sed in principio morbi: & in augmēto & in statu: bene cōtingit mori: quia materia est intra corpus &c. silr in principio: augmēto: & statu paroxismi cōtingit mori: q: tūc totū corpus est cōprehensum a materia morbi: & ita natura non pōt pualere materie & cōplete dñari: silr in declinatiōe paroxismi cōtingit mori: q: tūc materia & natura veniunt extra: & ita natura siue virtus potest dissolui: & inde mors potest consequi.

❡ Gal. inqt: Vrina q̄ mutat postq̄ fuerit in vrinali ingressa: gratū est dicere: neq debem⁹ dimittere: q: plurimū medici decipiunt inde. Vrina clara & subtil' si postq̄ exierit turbat & grossescit: deinde in suā claritatē subtilr redit: significat quādā vētositatē pmanere in vrina postq̄ exierit: sed cū ventositas illa se mouerit: vt ad locū suū naturalē ascenderet: liquor turbat⁹ est. Cū autē se separauerit: & in loco suo remāserit: liquor clarificat⁹ est. Alij dicūt q: Gal. dixit vrina aliqn̄ grossa erit: & post clarescit: deinde in suā grossitudinē & turbiditatē redit: & iterū in claritatē & subtilitatē. qd dicūt esse causa cuiusdā vētositat' grosse in vrina pmanētis: q̄ cū clarificata esset prima vice & ad ascendendū locū suū naturalē moueret se: liquor turbatus est: q̄ cū se separaret: & in loco suo remaneret: clarificat⁹ est. Qd dicūt videt esse ipossibile: q: vrina q̄ erit grossa: in q̄ natura laborat subtiliāda cū exeat: nō tantā hz grossitatē & cruditatē: vt postq̄ semel clarificata sit: nature altera vice clarificare necesse sit: qd etiā si fieret: calor naturalis nō i vrina egressa eādem virtutē haberet: vt altera vice clarificare posset cum a suo fundamēto separat⁹ sit. Iteruz si fieret: nil significatio vrine intra corpus valeret: sed actio naturalis caloris tantūdē posset extra corpus: quantū et intra corpus. Qd palā falsum est: patēter ergo ostēdim⁹ q mutatio vrine extra corpus ex grossitudine & turbiditate in claritatē & subtilitatē: significatiua est cōplete coctiōis fecū & digestionis earū. Que cū tpe breui fit: fit melior & laudabilior: ecōtrario si tpe moretur lōgo. Vrine g̃ mutabiles nō in suis q̄litatibus permanentes: sed de subtilitate in grossitudinē: & de grossitudine in subtilitatē se mutātes: meliores sunt q̄ in vnis qualitatibus pmanētes. Vrina exiēs singulis tēporib⁹ s̄m q natura in ipsa operat: melior est q̄ que in vna erit q̄litate: & si mutat in ordine: non ex nature actiōe efficit: sed erit clara vbi deberet eē turbida: & ecōuerso: vbi turbida ibi clara. G. Vrina inquit exiēs clara: & grossescēs postq̄ exeat: & si exiens grossa clarescit postea: melior est q̄ q̄ in vna q̄litate permanet: & quāto in breuiori tpe: tāto meli⁹. Et mutatio de grossitudine i claritatē melior est q̄ de claritate in grossitudinē: q: hoc motū significat nature: & inceptionē in coctione. De grossitudine se mutās in claritatē: cōpletā in coctiōe demōstrat nature actionem: & ppiquare ad diuisionē: & singulas partes mittere in locū suū naturalē. ❡ Vrina exiēs i vnoquoq tpe: et in vna q̄litate: subtili: seu grossa: & q̄ si mutet: nō tamē s̄m ordinē nature mutat praua est: q: in quodam tpe subtilis: in quodā grossa: & sine ordine erit: significat nature disturbationē: q: nō in vna q̄litate fecit coctionē: & q: nature actio nō dñat in decoctiōe fecū ppter disturbationē & defectionē suā. vn̄ vrina fit diuersa: & cōturbata. Quidā tn̄ repchēdūt Gal'. atq dicūt: quare Ga. nō fecit differentiā inter grossam & turbidā: sed poti⁹ eas fecit silēs: Hippo. tamē eas differre fecit in pnosti. cū dixit vrinā grossam nō esse turbidā. Rn̄dem⁹ his quantū ad verbor sonuz' inter vtrūq pbm videt esse ɔdictio: q si vtriusq discutiat intētio: nulla penit⁹ apparebit dissentio. Nō est em̄ Aristo. testāte ɔdictio vera: nisi qn̄ idē subiectum: idēq est pdicatū: qd in affirmatione & in negatione: ita videlz vt subiectū & pdicatū negatiōis nulla equocatiōe dissideat a subiecto & pdicato affirmationis: nullūq sophisma diuerse relatiōis: seu diuersarum partium: seu diuersi tpis intercedat: & in actu vtraq ptātiue ɔueniat. Ois em̄ dissentio negatiōis & affirmatiōis in sola particula negatiua ɔsistit. Vn̄ vtriusq differre etsi ɔriū videat: nō tamē sensus cōtrarius est intētioni: q: certa ɔrietas sicut Aristo. cōfirmat: nō est nisi vbi naturaliter sunt ɔria: vt & subiectum & in subiecto sit vnū sine equocatiōe subiecti: & in subiecto in vno tpe cōcordet: & in eadē relatiōe: et coadunet sibi potestatiue: vel actualiter: neq discordent: nisi in negatōe. Qd cū ita sit: palā est. G. nō cōtradixisse Hippo. neq repugnasse suis dictis: nō em̄ conueniūt protestatiue: neq actualiter: quia Galie. intellexit actualiter: quod dixit vrina grossa turbida est: ac si in actu diceret: q: sensualiter est videre: q: vrina non est grossa: nisi ex humorum cōmixtione & ebullitione. Que cū sint in vrina: liquoris necesse est subsequat turbiditas. Hip. ptestatē intellexit i suis verbis dicēs: vrina grossa nō est turbida: sz ptāte clara: qd itē dicere est intellectualiter: etsi lōgū sit a sensib⁹ corpis: primū tn̄ est ratiōi. Vrina em̄ grossa: etsi actualiter sit turbida: vicina tn̄ est vt ptātiue i subtilitatē mutet & claritatē: q: significat naturā i coctionē hūoz opatā eē: & feces cōmouisse: & liquorē turbasse neq laborare in mutādis reb⁹: nisi i subtiliādis fecibus: & mittēdis singl'is i locū suū naturalē: vn̄ liquor clarificet. Palā g̃ intelligim⁹ hippo. itellexisse vrinā

grossam nō esse turbidā: nisi ex mutatiōis vicinitate in claritatē ⁊ subtilitatē. Neq̄ nos etiā videm⁹ i quo muteť: nisi in ista trāsducatur. Ideoq̄ antiqui soliti sunt dicere vrinā grossaȝ anteq̄ clarificeť: nō esse turbidam: subtilis eñ est in potestate. Alij intelligūt cōtrarietatē q̄ est inter verba Hipp. ⁊ Ga. in ptate tm̄ esse vrine: nō in actu ⁊ potestate. Dicūt eñ Hip. cū dixit vrinā grossam nō turbidā: nō intellexisse turbiditatē liquoris: sed poti⁹ hypostasis: ac si diceret vrina grossa in liquore: nō est turbida in hypostasi. Sȝ hec verba nō sunt verbis Hippo. similia: hūores eñ cū ebulliāt ⁊ cōmisceanť: liquores necesse ē turbenť vbi nulla hypostasis habeť: neq̄ clara neq̄ turbida: feces eñ cū cōmisceanť: terrestris pars natat ⁊ miscetur. Si aūt Hippo. dicāt intellexisse nebulā: dicēdum impossibile est nebulā clarā: ⁊ liquorē cōmixtuȝ esse turbidū: vel nebulā esse turbidā: ⁊ liquorē eē clarum nisi redeāt ad potestatē ⁊ actum: dicētes. Si liquor turbidus est actualiter: nebula potestatiue: subtilis est: sed hoc cū supiori rōcinatiōe referendū est.

¶ Superius cōparauit auctor significatiōes liquoꝝ adinuicem ꝓut mutanť anteq̄ in vrinali sint: hic ꝓut mutantur prout iam sunt in vrinali: ⁊ differt mutatio hinc ⁊ inde: quia prius cōparauit mutationē vrine prout mingitur subtilis: ⁊ postea ingrossať in vase: vel econuerso: hic vo determinat hmōi mutationē ꝓut omnino fit in vase. i. postq̄ egressa est a corpore ⁊ residet in vase: ⁊ diuidiť in partes duas. In prima ꝓponit qd intēdit. In scda ꝓsequiť de intēto: ibi: Urina inquit clara. ⁊ ista scda in duas. In prima determinat de mutatiōe vrine ꝓut iam est in vase: ⁊ de eius significatiōe. In scda mouet dubitationē: ibi: Quidā tm̄ Galienū rephendunt. Prima in duas. In pma determinat de significatiōe vrine mutate in vrinali fm cursum nature. In scda de mutatione vrine hmōi nō naturali determinat. ibi: Urina existens in vnoquoq̄ tpe. Prima in duas. In prima determinat de mutatiōe vrine facta in vrinali naturaliter. In scda ponit regulas gnāles de hmōi mutatiōe vrinaꝝ innaturaliū. ibi: Urine ergo nō naturales non in suis. Prima in duas: in prima determinat de significationib⁹ hmōi vrinaꝝ mutataꝝ i vrinali. In secūda ꝯcludit cōclusionē principalē. ibi: Patēter ergo ostēdim⁹. Prima in duas: in pma determinat de significatione talis vrine in vrinali mutate: ⁊ hoc fm Gal. In secunda fm auctoritatē alioꝝ. ibi: Alij dicūt q: ⁊ ista secūda in duas. In prima determinat de hmōi mutatiōe vrine in vrinali fm opinionē alioꝝ. In scda illam opinionē destruit. ibi: Qd dicere videť esse impossibile. Tūc sequiť illa pars in qua ponit regulas gnāles de significatiōe mutationū vrinaꝝ innaturaliū in vrinali: ⁊ illa i duas. In pma facit qd dictū est. In scda auctoritatē Ga. cōfirmat. ibi: Urina inquit exīs clara. Prima in duas fm duas regulas: quarū prima sumiť de significatiōe hmōi vrinaꝝ in gnāli. In scda defendēdo siue cōparādo hmōi mutatiōes ad tpa morbi quantū ad significationem. scda incipit ibi: Urina exīs in singulis tpib⁹. Tunc sequiť illa pars in qua mouet dubitationē sophistarū: ⁊ illa in duas. In pma mouet. In scda remouet. ibi: Respondemus. ⁊ ista scda in duas. In pma rn̄det ad illā obiectionem solutiōe ꝓpa. In scda solutiōe alioꝝ ponēdo eoꝝ opinionē. scda ibi. Alij intellexerūt ꝯrietatē. Prima in duas. In pma ponit materiā sue solutiōis. In scda applicat ad ꝓpositū. secūda ibi: Qd cū ita sit palā est Ga. Tūc sequiť illa pars in q̄ ponit solutionē alioꝝ. ⁊ illa in duas. In pma ponit eoꝝ opinionē. In secūda reprobat illā. scda ibi: Sed hec verba non sunt vbis Hippo. ⁊ ista scda in duas. In pma destruit solutionē illoꝝ q soluebāt per distinctionē liquoris ad hypostasim. In scda destruit solutionē illoꝝ qui soluebāt per distinctionē liquoris ad nebulā. scda ibi: Si aūt dicāt hippocratē. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic queruntur duo in gnāe. Primū est de pcedēti lectione. Scdm de pnti. De pcedēti lectiōe querunt qttuor. Primū est sup hoc qd dicit in illa lr̄a: q vrina cocta sanoꝝ vrine assimilatur: ⁊ loquiť de vrina cocta egroꝝ. Propter hoc queritur vtrum vrina egroꝝ possit esse similis vrine sanoꝝ. Et videť q nō: quia ille vrine que repñtāt ꝯtraria nō sunt similes: imo poti⁹ differētes: sed vrine sanoꝝ ⁊ egrorum sunt hmōi: quia vrine in sanis repñtāt sanitatē: in egris egritudinē: ergo nō erūt siles. Itē vrine digeste a forti calore differunt ab vrinis digestis a debili calore: quia calor fortis tingit vrinaȝ debilis remittit: sed vrine sanoꝝ digerunť a forti calore. vrine egroꝝ a debili: ergo sunt differētes ⁊ non similes. In contrariū est auctor in littera illa vt dictum est. Preterea dicit prius q color igneus apparēs in vrina cū liquore mediocri repñtat vrinā sanoꝝ: ⁊ idē dicit ibi: q color igne⁹ ⁊ liquor mediocris significat vrinā coctā in egris: ergo sunt similes. et hoc cōcedo cum ysaac. ¶ Ad priuū argumentuȝ in contrariū soluo per intereptionē dicendo q non representant diuersa nec ꝯtraria: imo idem. s. fortitudinē caloris digerētis: tm̄ supra diuersas materias: q: talis vrina apparēs in sano significat fortitudinē caloris digerentis materiā nutrimēti: in egris vo materiā morbi: vn̄ diuersitas soluȝ est a parte materie: ⁊ diuersitas a parte materie non ponit diuersitatē in re. Ad scdm dicēdū q lȝ in egris calor digerēs sit debilis absolute: tm̄ per cōparationē ad materiā morbi paucā ⁊ obediētē est fortis. eque bn̄ pōt calor debilis esse in egris supra materiā morbi paucā ⁊ obedientē in digerēdo ipsum sicut calor fortis in sanis supra multā materiā nutrimentalem obedientē. ¶ Scdo dubitať sup hoc qd dicit auctor in littera illa: q vrina nigra est pessima. Cōtra: illa vrina est bona que significat eductionē male materie a corpore. Sed nigra est hmōi: q: significat eductionē melancholie a corpore: ergo est bona. Itē inferius habebitis q vrina nigra in solutione quartane apparēs est bona. Et dicendum q vrina pōt apparere nigra in egris: aut vi nature: aut in solutiōe quartane: ⁊ sic est bona: ⁊ sic obijcis tu: ⁊ sic loquiť auctor inferius: q: significat materiā melancholicā facientē quartanā educi a corpe. Uel vrina nigra quādoq̄ apparet in morbis vi sinthomatis: ⁊ hoc dupliciter: aut ꝓpter frigiditatē mortificantē calorē naturalē: ⁊ tūc pcedit color liuidus: aut propter calorē innaturalē adurentē: ⁊ sic pcedit eam color viridis: ⁊ vtraq̄ istorum est pessima: ⁊ sic intelligit ibi ysaac.

¶ Tertio dubitať super hoc qd innuit in illa littera: q inter vrinā nigram q̄ significat perditionē quarta est pessima: illa. s. que habet liquorē nigrū: ⁊ hypostasim vniformē. s. nigram: ⁊ ꝓpter hoc queriť vtrū hypostasis nigra sit melior: idest minus perniciosa cū liquore vniformi. i. cum nigro vel cum difformi liquore. i. cum albo vel rubeo ⁊c. Et videtur q hypostasis nigra cum liquore vniformi sit melior: ⁊ in materia perniciosa q̄ difformi liquore: q: significat potentiā nature potētis operari debite: difformitas vo impotentiā. Urina que est biscolor significat impotentiā nature potētis supra partē materie impotētis supra alterā partē: ergo vrina representās hypostasiȝ nigrā cum liquore vniformi erit melior q̄ cum difformi. Dicit auctor in littera hodierna q impossibile est q appareat vrina grossa: ⁊ hypostasis clara: et ita innuit q liquor vrine debet esse vniformis cum hypostasi ⁊ non difformis. In contrariū est auctor in lr̄a pcedenti vt dictū est. Preterea illa vrina deterior est que significat malum in vtraq̄ digestiua. s. in secūda ⁊ tertia: q̄ que in vna tm̄ vt in tertia: sed hypostasis nigra cū liquore vniformi significat malum in vtraq̄ digestiua: quia liquor niger significat adustionē siue mortificatiōeȝ in secūda digestiua: ⁊ hypostasis nigra adustionē in tertia: sȝ hypostasis nigra cū liquore difformi vt cū liquore albo nō significat nisi malum in tertia digestiua i qua generať hypostasis: ergo hypostasis nigra cum liquore vniformi est magis mala: quod ꝯcedo cū ysaac. ⁊ concedo istam vltimā rationē: ⁊ pono eam ꝓ causa. ¶ Ad primū argumentū in contrariū dico q verū est q difformitas vbi debet esse vniformitas est mala: q: significat impotentiam nature: sed tm̄ difformitas vbi debet esse difformitas est bona: vnde inter liquorē ⁊ hypostasim debet eē diffo-

formitas: q: liquor generat in secūda digestiua: vñ pōt esse albus niger ⁊ hmōi: hypostasis vō in tertia: cuius semper est albificare. Si ergo hypostasis que debet esse alba appareat nigra: ⁊ liquor similiter niger: tunc est vniformitas vbi debet esse difformitas: ⁊ ꝓpter hoc malū: ⁊ hoc modo loquitur in illa littera. Ad scōm dicendū ꝙ non cōcludit in littera hodierna: ꝙ hypostasis grossa possit esse cū liquore subtili: nec ecōuerso: imo dicit ꝙ in turbulētia liquoris nō pōt apparere hypostasis clara: q: ex quo liquor est turbidus non pōt ibi aliquo modo apparere hypostasis: nec clara nec turbida. ¶ Quarto querit super hoc qđ dicit in illa lr̄a: ꝙ pma vrina perditionē significās: est illa que habet nigrā hypostasim ⁊ liquorē cōtra hypostasim. i. difformē. Scda est que habet nigrā hypostasim natantē cum liquore vniformi: ⁊ dicit ꝙ secūda debilior est in significādo perditionē ꝙ̄ prima. Cōtra: quāto liquor est magis vniformis hypostasi nigre: tāto peior: sed hoc est in scda vrina: vt dicit in littera: ⁊ nō in prima: ergo scda non est debilior in significādo ꝑditionē ꝙ̄ prima: imo est fortior. Itē in prima vrina remanet hypostasis in ꝓprio loco. i. in fundo: in scda nō: imo supernatat: sed illa vrina minus mala est que significat hypostasim in ꝓprio loco ꝙ̄ que non: ergo prima debilior est in significando perditionem ꝙ̄ secūda. In contrariū est auctor in littera illa vt dictum est. Preterea in prima vrina est vrina nigra subsidens que representat consumptionē oīno factam ⁊ mortificationem caloris naturalis nō potētis eleuare ventositatē: ⁊ consumptionē ipsius vētositatis ⁊ omniū que sunt in vrina. In secunda vō est hypostasis nigra sed tamē supernatās: vnde per hoc ꝙ supernatat significat ꝙ ibi est aliqua ventositas nondū consumpta: ⁊ natura pōt adhuc illam ventositatem eleuare in somno: ergo scda debilior est in significādo perditionem ꝙ̄ prima. ⁊ cōcedo hoc cum ysaac: ⁊ istam vltimā rationem pono ꝓ causa. ¶ Ad primū argumētū dico ꝙ in prima vrina ⁊ in secūda est difformitas: vnde tu supponis falsum: cum dicit ꝙ in secūda est vniformitas: quia ibi est difformitas: q: loquit ibi de vrina habēte hypostasim nigrā natātem supposito eodē liquore nigro supple. Vel dicēdū ꝙ lꝫ in prima vrine sit difformitas hypostasis ad liquorē: i scda vniformitas: tñ prima adhuc fortior est in ꝑditiōe: ⁊ hoc est q: significat consumptionē oīno vt dictū est: cum ibi sit hypostasis subsidens non habēs aliquā ventositatē quā natura possit eleuare ⁊c. ⁊ certius signū sumit ab hypostasi ꝙ̄ a liquore: vt dicit Egidius ⁊ Theophilus. Ad scōm dicendū ꝙ lꝫ in secunda vrina hypostasis sit in supremo ⁊ non in ꝓprio loco: tamē debilior est in significando perditionē ꝙ̄ prima in qua hypostasis est in fundo: ⁊ hoc est quia ibi loquit de hypostasi innaturali: sed dicet auctor inferius ꝙ quanto hypostasis innaturalis est in supmo: tanto minus mala. vñ sicut naturalis de qua tu obijcis: hypostasis melior est i fundo ꝙ̄ in medio: ⁊ in medio ꝙ̄ in supmo: ita innaturalis melior est in supmo ꝙ̄ in medio: ⁊ in medio ꝙ̄ in fundo: ⁊ hoc melius patebit inferius.

¶ De lectiōe pñti querunt tria. Primū est sup hoc qđ dicit in lr̄a hodierna: ꝙ vrine non naturales meliores sunt qñ permutant in vase ꝙ̄ qñ permanēt in eadē qualitate. Contra: superi⁹ dixit ꝙ vrina grossa permanēs grossa melior est ꝙ̄ subtilis mutata in grossitudinē: ⁊ loquit ibi de innaturali: ⁊ silr hic ergo videt sibi ꝯdicere. Et solutio huius est ꝙ loquēdo de liquore vno respectu eiusdē liquoris melior est vrina innaturalis q̄ mutat in diuersis tpib⁹ morbi: ꝙ̄ si permaneat in eadē q̄litate: q: qñ mutat significat potentiā nature: qñ nō impotentiā: ⁊ sic intelligit auctor ibi: sed cōparādo vnū liquorē ad aliū: melior est illa vrina grossa q̄ remanet grossa: q: significat naturā iā operari: ꝙ̄ vrina alia micta subtilis ⁊ postea ingrossescēs: q: illa q̄ postea ingrossescit: significat naturā incepisse modo operari: et sic loquit auctor superi⁹ ⁊ ita nō est ꝯdictio: q: hic cōparat vnū liquorē ad eundē: superius vnū liquorē ad aliū. ¶ Scdo querit sup hoc qđ dicit in lr̄a: ꝙ cū substātia grossa vrine nō pōt esse hypostasis clara. Contra: dicet inferius ꝙ vrina rubicūdissima in colore cōparatur grossiciei ⁊ turbiditati: ⁊ qñ ipse dicet in tali vrina apparet hypostasis laudabilis vt clara: signū est euasionis: ⁊ ita innuit ꝙ cum liquore grosso pōt esse hypostasis clara. Et dicendum ꝙ vrina grossa dicitur tripl'r: aut grossissima: aut mediocriter grossa: aut attinens grossiciei: vñ ibi loquit auctor de vrina grossissima: q: in tali sine dubio nō pōt apparere aliqua hypostasis: nec grossa nec clara: sed qñ dicit ꝙ inferius ipse loquit de vrina grossa nō grossissima: sed attinente grossiciei: ⁊ sic nō est cōtradictio. Vel dicēdū ꝙ in parte ista loquit auctor de vrina grossa vi sinthomatis: inferius vō loquit de grossa per viā digestionis ⁊ nature ingrossata. ¶ Vltimo querit de dubitatione sophistarum: ⁊ queritur vtrū vrina turbida ⁊ grossa differūt. videt ꝙ nō: q: dicit Auicenna ꝙ turbulētia i vrina est ꝓpter ꝑmixtionē partiū grossarū cū liquore: sed illud idē est grossicies: nō ergo differūt. Et solutio hui⁹ est p ysaac q̄ dicit in littera ꝙ vrina turbida ⁊ grossa sunt idē actu: non tñ potestate ⁊c. q: turbida potestate est clara. Vel dicēdū ꝙ turbida vrina ⁊ grossa differūt: q: turbida est illa in qua permiscent partes impure cum liquore: lꝫ ille partes impure sint liquide: vt qñ permiscet vrina impura cū pura: tūc fit turbiditas: grossicies vō qñ ꝑmiscent partes grosse pure cū liquore: ⁊ sic pꝫ q̄liter differāt.

¶ Septima particula q̄lis vrina cū subtilitate ⁊ claritate ꝯueniat: ⁊ q̄lis cū turbiditate ⁊ grossitudine.

Quandoquidē de substātia vrine expleuimus: ⁊ iuuamēto vel nocumēto ipsi⁹: ⁊ de diuersitate liquoris ⁊ coloris ei⁹: opꝫ put ꝓmisim⁹: in h̄ loco dicam⁹ q̄s color vrine cōueniat cū subtilitate ⁊ cruditate naturalr̄ siue accidētalr̄: ⁊ q̄s ꝯueniat cū grossitate ⁊ turbitudie naturaliter vel accidētalr̄. Incipiam⁹ aūt ab extremitatibus colorū: q̄ sunt alb⁹ ⁊ niger: q: naturalr̄ sunt ceteris antiq̄ores. Oēs eñi alij colores ab istis sunt cōpositi: neqꝫ ipi cōponunt ab alijs. ¶ Incipiēdū est aūt ab albedine: q̄ color est prim⁹ ⁊ initiū colorū: cum oēs alios ipse recipiat: ⁊ nullus aliorū ipm suscipiat. Q: si quidā repꝛhendāt dicētes: nōne inuenim⁹ rubore ⁊ citrinitate alijsqꝫ colorib⁹ de subiecto corpore ablatis: corp⁹ remanere albū. Quib⁹ r̄ndēdū est. Impossibile ē eñi si q̄libet colorū auferat anteq̄ appeat ali⁹: q̄n succedat albedo vice ablati coloris: sꝫ nō de albedine silr̄: nō eñi necesse est auferri albedinē vt succedat q̄libet aliorū colorū. Palā ē q: alb⁹ color suscipit alios: sed nullus aliorū ipm. Ga. inq̄t vrina alba ⁊ grossa nō cōueniūt: q: albedo grossitudinē significat humorū ⁊ cruditatē eorū: ⁊ naturā in repugnatiōe morbi pigritantē. Grossitudo significat naturā iā incepisse decoctionē humorū: ⁊ eorū cōmixtionē: vñ eos ꝯuenire impossibile est nisi accidentaliter. Aliqñ eñi coadunant hūores grossi in corpe de crudi phlegmat' gñe: quos expellit natura: ⁊ exeūt cū vrina: hoc fit duobus modis: aut cū leni febre ⁊ diuturno morbo: vel cū ignea febre ⁊ acuto morbo. Que cum leni est febre ⁊ initio morbi: diuturnitatē sui portēdit. Si in die nūcia vel cretica appeat: ⁊ maxime in die q̄rto: morbi significatur ab apostemate in mēbris liberatio. Si post diez tertiā fit: recidiuū morbū significat. Vñ Gal. vrina alba lactea aliqñ a grossitudine humorū liberat: maxime si sit multa: multitudo eñi sua humores grossos significat in corpore coadunatos: vel diuturnū morbum: vl' laborē. Si in die sit cretica: liberationē significat ab apostemate: qđ est post auriculas. Cōsuetudo enim laboriose febris est generare apostema post aures aut in auriculis. Quorum liberatio duob⁹ est.

modis: vel eñ materia pungit nares cũ suo acumine ⁊ subtilitate: ⁊ tãdẽ exit cũ sanguine: vł natura deponit in corporis inferiora: ⁊ expellit cũ vrina: cuiꝰ causa grossitudo est ⁊ grauitas. Si diu vrina i grossitudine ꝑmaneat neqȝ mutat̃: apostema sub hypocũdrijs suspicamur: vbi si permaneat: nõ sumus securi: quin excoctũ in saniem sit mutandũ: sanie aũt veniente ⁊ laudabili signo sequẽte: significat̃ salus: post lõgũ tẽpus tñ: sed si significatio mala fuerit: vicinitatẽ denũciat mortis. Qȝ si cũ acuta sit febre: cruditatẽ nature portẽdit: ⁊ pigritiã in repugnatiõe materie morbi: ⁊ percussionẽ i regimẽto morbi. Vñ Hip. vrina lactea hũores grossos significat inuiscatos: vel i venis gibbi epatis: vel in venis sui cõcaui. Si cũ leui sit febre: diuturnitatẽ significat morbi. Si cum acuta: angustias ⁊ timorẽ vicinuȝ denũciat: qȝ materiã morbi ex duobꝰ cõpositã ostẽdit ꝯ̃rijs humoribꝰ: vnus est acutus cholericus: alter grossus phlegmaticꝰ. Hoc ostẽditur ex acumine febris: ⁊ incẽsione sui: ⁊ grossitudine vrine atqȝ cruditate. Virtꝰ eñ ⁊ incẽsio febris acumen ⁊ pessimitatẽ materie morbi denunciat. Grossitudo eñ vrine ⁊ cruditas: grossitudinẽ materie: ⁊ duriciem coctionis mõstrat: que cũ sit: morbus pessimꝰ est: sicut Hippo. Morbus inqt pessimꝰ ⁊ molestissimus ex duobꝰ ꝯtrarijs humoribꝰ cõpositus: vno acuto ⁊ velocissimo: altero grosso ⁊ tardissimo: qȝ natura acumẽ materie: ⁊ pessimitatẽ morbi nõ põt pati: neqȝ velocitatẽ sui motꝰ: neqȝ cũ altero morbo duro: tardo ⁊ longo in recipienda digestione. Si autẽ doleat infirmꝰ in dextro hypocũdrio: multo peius. Si sup vrinã nebula alba q̃si spuma appareat: infirmꝰ perditioni est vicinus: qȝ nebula spumosa ebullitionẽ humorũ cum igneo calore denũciat: ⁊ si eruginosuȝ habuerit vomitum: vicinior est ad perdendũ: qȝ significat cholericam incensionẽ.

¶ Superius determinauit auctor de colore ⁊ liquore absolute. Hic cõparat colorẽ ad liquorẽ determinãdo quis color cũ quo liquore cõueniat: ⁊ diuidit̃ pars ista in duas. In prima determinat de coloribꝰ extremis: vt de albo ⁊ nigro. In scd̃a de medijs. scd̃a ibi: Colores hi cõueniũt cũ grossitudine. Prima ĩ duas. In ꝑma determĩat de colore albo: cũ quo liquore cõueniat. In scd̃a de colore nigro determinãdo cũ quo liquore ꝯueniat. scd̃a ibi: Vrina subtilis cũ nigro. ꝑma in duas. In prima determinat de colore albo cũ grossa substantia. Scd̃o cũ subtili subã. scd̃a ibi: in fine p̃ntis lectionis: Vrina alba q̃ cũ subtilitate. Prima in duas. In prima cõtinuat dicta dicẽdis. In scd̃a ꝓsequit̃. scd̃a ibi: Vrina alba ⁊ grossa. Prima in duas. in prima ꝓponit qd̃ intẽdit. In scd̃a remouet dubiũ. scd̃a ibi: Et si quidã dicẽtes reprehẽdũt. Illa pars in qua ꝓsequit̃ de vrina alba ⁊ grossa: diuidit̃ in duas. In prima ꝓsequit̃ de hmõi vrina gñaliter. Scd̃o specialr̃. scd̃a ibi: Si cũ leui sit febre. ⁊ ista scd̃a in duas. In ꝑma determinat de hmõi vrina alba ⁊ grossa ꝓut apparet in febre lenta. In scd̃a ꝓut hmõi appet in acuta. scd̃a ibi: Si cũ acuta sit febre. Prima in duas. in ꝑma determinat de hmõi vrina alba ⁊ grossa apparente in lẽta febre significãte solutionem apostemat̃. In scd̃a significãte gñationẽ apostematis sub hypocũdrijs. secunda ibi: Si diu vrina in grossitudine permaneat. Prima ĩ duas. in ꝑma determinat de hmõi vrina significãte solutionẽ apostemat̃ sub hypocũdrijs. In secunda docet modũ liberatiõis apostematis. ibi: Quorũ liberatio est duobꝰ modis. Prima in duas. in prima narrat. In secunda auctoritate Gal. cõfirmat. scd̃a ibi: Vnde Gal. vrina alba. Tũc sequit̃ illa pars in qua determinat de hmõi vrina alba ⁊ grossa apparente in febre acuta: ⁊ illa in duas. In prima determinat de hmõi vrina in febre acuta significante malũ. In scd̃a determinat de hmõi vrina significante pessimum malũ. secũda ibi: Si autẽ doleat infirmus. Prima in duas. In ꝑma determinat de hmõi vrina alba ⁊ spissa significante malũ in febre acuta. In secũda cõfirmat auctoritate Hippo. secunda ibi: Vnde Hippo. vrina lactea. ⁊ ista secunda in duas: ꝯ̃m duas auctoritates hippo. secunda ibi: Sicut Hippo. morbus u. quit. ⁊ ista scd̃a in duas. In ꝑma narrat. In secunda causam assignat. scd̃a ibi: Hoc ostẽditur ex acumine. Hec est diuisio ⁊ sententia lectiõis in generali.

¶ Hic primo dubitat̃ de quibusdã questionibꝰ litterã explanantibus: ⁊ primo dubitat̃ cum superius in capitulo de colore prius determinauerit de colore mediocri q̃ de coloribus extremis: ⁊ similiter in capitulo de liquore prius de mediocri q̃ de extremis: hic vo primo de extremis: secundo de coloribus medijs: ⁊ ita videt̃ peruertere ordinẽ. Item dubitatur cũ prius sufficiẽter determinauerit de colore ⁊ liquore: quare hic recapitulat siue repetit hoc idẽ. ¶ Ad primus soluit Gerar. dicens ꝙ hic vtitur auctor genere doctrine cõpositiuo: ⁊ ꝓpter hoc hic incipit a primis coloribꝰ cõponentibus colores medios vt ab albo ⁊ nigro. Sed superiꝰ in capitulo de colore ⁊ liquore vtitur modo resolutiuo: ⁊ propter hoc in illis capitulis primo incipit ab vltimo colore. s. a mediocri qui est vltimus in cõpositione. ¶ Ad scd̃m dicendum ꝙ de vtroqȝ per se superius sufficienter determinauit: sȝ qȝ ex coniunctione horum resultant diuersa iudicia: ꝓpter hoc hic determinat coniũctim siue de coniunctiõe coloris cum liquore. ¶ Postea dubitatur super hoc qd̃ dicit in littera ꝙ vrina alba in colore grossa in substantia apparẽs in febre lenta ĩ ꝑncipio significat lõgitudinẽ morbi. Cõtra dicit superiꝰ ꝙ talis vrina significat digestionẽ inchoatã: ⁊ ita morbũ breuem ⁊ non longũ. Et solutio huius est ꝙ talis vrina alba et grossa in ꝑncipio febris lente apparens fit vi sinthomatis: ⁊ ꝓpter hoc significat longitudinẽ morbi: ⁊ sic loquitur ibi: sed quandoqȝ talis vi nature fit: ⁊ tunc significat digestionẽ inchoatã: ⁊ sic loquit̃ superius. Item dicit postea ꝙ vrina alba ⁊ grossa in acuta febre apparẽs est malũ: quia significat morbum compositũ ex contrarijs: vt ex cholera ⁊ phlegmate. Et videtur ꝙ cõpositio ex cholera ⁊ phlegmate nõ sit mala: quia omnis cura fit per contrariũ: si ergo morbus fit ex materia calida bonum est: quia ibi fit materia frigida reprimens acumen materie calide: ergo talis cõpositio est bona. Et dicẽdũ ꝙ tu verũ obijceres si illa materia frigida vt phlegma remaneret ĩ illo morbo sub statu naturali: sȝ nõ sic est: imo putresit: ⁊ ꝓpter hoc cum omne putrefactiuũ sit calidũ hmõi phlegma compositũ ex cholera magis acuit choleram ⁊ ita malum. Iterũ cuȝ cholera sit mobilis ⁊ citissime terminabilis quantũ est de se: si cũ ea misceretur phlegma et huiusmodi fit grossum ⁊ tarde terminatiõis ⁊ motus: propter hoc talis cõpositio est mala: ⁊ sic loquit̃ in littera.

¶ Scd̃o principaliter dubitatur super hoc qd̃ innuit in littera ꝙ quidam colores conueniũt cum quibusdã liquoribꝰ naturaliter: ⁊ quidã non. Propter hoc est questio: vtrũ color quilibet cum quolibet liquore ꝯueniat naturaliter. videtur ꝙ sic: quia dicit superius auctor ꝙ actiue dant colorem passiue substantiã: sed quelibet actio naturaliter cõuenit cũ qualibet passiua: ergo quilibet color cum quolibet liquore: quia si concursus est in causis ⁊ similiter in effectibus. In contrariũ est in littera vt dictuȝ est. Preterea multi sunt colores digestionẽ significantes: ⁊ multi liquores significãtes indigestionẽ: sed impossibile est digestionẽ ⁊ indigestioneȝ simul ⁊ semel esse in eodem naturaliter: ergo impossibile est quẽlibet colorẽ cum quolibet liquore naturaliter conuenire: ⁊ hoc concedo. ¶ Ad primum argumentũ in contrariũ dico ꝙ lȝ concursus sit in causis: nõ tñ in effectibus: qȝ omne agens agit ⁊ imprimit in passum ꝯ̃m exigentiã materie: vt dicit Gerardus: ⁊ quia albus color frigiditati attinet: ⁊ frigiditas facit aquositatem puram: impossibile est aquositatem impinguari: vt dicit Gerar. ꝓpter hoc color albus non põt cõuenire naturalr̃ cũ grossa subã loquẽdo de cõuenientia in tꝑe naturali: sȝ tñ accidẽtalr̃ bñ põt ꝯuenire albꝰ color

cum grosso liquore: vt si vrina .i. aquositas descendēs inue-
niat phlegma in quibusdā partib⁹ bñ pōt permisceri ⁊ fieri
grossa ⁊c. Uel dicendū ꝙ lꝫ actiua quelibet cū qualibet pas-
siua possit cōcurrere: verūtñ nō albus color cū grosso liquo-
re. ⁊ causa hui⁹ est: q: liquor grossus vt dictū est sup⁹ nō da-
tur in vrina nisi ꝑ cōmixtionē humoꝝ cū vrina vł cū aquositate
vrine: ⁊ q: color alb⁹ significat frigiditatē ⁊ indigestionē nō
permittit hūores ꝑmisceri cū aquositate cū sint indigesti: et
ita nō pōt facere grossum liquorē. ¶ Tertio q̄rit̄ sup h̄ qđ di-
cit in lr̄a ꝙ colores extremi vt alb⁹ ⁊ niger sunt antiq̄ores co-
lorib⁹ medijs. Cōtra: prius est equale q̄ inequale: cū ğ colo-
res medij sint eq̄les: extremi v̄o ineq̄les: relinquit̄ ꝙ medij
colores erūt priores ⁊ antiq̄ores q̄ extremi. preterea regula
prior est q̄ illud qđ regulat̄ ab illa regula: sꝫ medi⁹ color ē re-
gula colorū extremoꝝ: ğ erit prior ⁊ antiq̄or. Itē dicit in lr̄a
ꝙ albus color est principiū ⁊ fundamentū alioꝝ coloꝝ: ergo
illi colores q̄ erunt viciniores colori albo erūt priores: sꝫ me-
dij colores viciniores sunt albo q̄ niger color: ergo medij co-
lores erūt priores ⁊ antiquiores saltē q̄ niger color. In cō-
trariū est in littera: vt dictū est. Ad hoc soluit Gerardus ꝙ
prius dicit̄ multipliciter: aut nobilitate: aut ğnatiōe: vñ me-
dius color prior est nobilitate: q: regulat alios: ⁊ hac via ꝓ-
cedūt due prime rōnes. Sed cū extremi colores vt alb⁹ ⁊ ni-
ger priores sunt: sunt ꝑores ğnatione: q: cōponūt medios:
⁊ sic loquit̄ in lr̄a. Ad tertiū argumentū dicendū ꝙ ordina-
tio istoꝝ colorū pōt dupl'r ꝯsiderari: q: possum⁹ loq̄ de istis
absolute ꝓut ex extremis efficiunt̄ medij: ⁊ sic extremi prio-
res sunt ⁊ antiq̄ores: ⁊ sic loquit̄ auctor in lr̄a: vł possumus
de ipsis loqui specialiter prout generant̄ in corpore a calore
digerēte: ⁊ q: in generatiōe istoꝝ colorū in corpore a calore
digerēte prius generat̄ albus color a calore claudicāte: sed
scđo rubeus a forti calore adurēte: sic dico ꝙ quātū ad hūc
ordinē medij colores priores sunt ⁊ antiquiores nigro colo-
re: ⁊ sic obijcis tu. ¶ Quarto querit̄ sup hoc qđ dicit in lr̄a:
ꝙ albus color recipit oēs alios colores. Cōtra: recipere de-
betur materie ⁊ nō forme: sed color alb⁹ inter oēs alios co-
lores maxie est formalis: q: mag̃ recipit de luce q̄ est forma
coloꝝ: ergo minime recipiet alios colores. Item videt̄ ꝙ al-
bus color non pōt recipere nigrum colorē: ⁊ ita nō recipiet
oēs colores: q: niger color causat̄ a calido adurente: ali⁹ v̄o
causat̄ a frigido: sed calidū prius est q̄ frigidū: ergo albus
color nō pōt recipere supra se nigrū colorē: ⁊ ita nō recipiet
oēs colores alios. Preterea albus color ⁊ niger cōtrariant̄
adinuicem: sed impossibile est duo ꝯria simul ⁊ semel esse in
eodē subiecto: qđ oporteret si alb⁹ color recipet nigrū: ğ cū
hoc nō possit esse videt̄ ꝙ alb⁹ color nō poterit recipeere ni-
grum: ⁊ ita nec oēs colores. In ꝯriū est auctor in littera di-
cens ꝙ alb⁹ color recipit oēs alios colores: ⁊ ꝓbat hoc: q: se-
questratis alijs colorib⁹ ab aliquo remanet albus color: sed
tñ remoto albo colore nō remanēt alij colores: ğ albus color
recipit oēs alios colores. Ad hoc soluit Gerar. dicēs ꝙ du-
plex est color albus: quidā est color alb⁹ peruius nō termi-
natus q̄ fit ex ꝑmixtiōe lucis: ⁊ talis recipit oēs alios colo-
res: ⁊ hoc dupl'r. Uno mō per priuationē: vñ q: talis color
albus peruı⁹ nō est terminat⁹: ꝓpter hoc ꝑ priuationē reci-
pit oēs alios colores. Sol. cā quare recipit talis color albus
interminat⁹ alios colores est: q: talis efficit̄ per participa-
tionē lucis: ⁊ q: oīs color aut est ꝑ participationē lucis: aut
per priuationē: ꝓpter hoc talis alb⁹ peruius nō terminat⁹
recipit alios colores supra se ꝓpter participationē quā ha-
bet cū luce. Est iterū alius color alb⁹ qui est terminatus: et
talis est in aliquo corꝑe terminato ⁊ recipit alios colores q:
est albus: vñ albū aggregat. ⁊ iterū q: fundat̄ in substantia
rara: spongiosa ⁊ viscosa: ꝓpter hoc citius imbibunt̄ alij co-
lores in albo ⁊ ei adherēt: nō sic in nigro: qui niger fundat̄
in grossa substātia ⁊ solida: ⁊ propter hoc alij colores citius
adherēt albo colori q̄ fundat̄ in rara substātia ⁊ viscosa q̄ ni-
gro qui fundat̄ in grossa substātia ⁊ solida. Alia causa est: q:
color nihil aliud est q̄ lux incorporata: ⁊ q: alb⁹ color fit per
participationem lucis: alij v̄o colores per priuationē a luce
maiorē vł minorē: ⁊ priuatiōi nō pōt superuenire habit⁹ ⁊ nō
ecōuerso. vnde videmꝰ pōt esse cecus: ⁊ non ecōuerso: ꝓpter

hoc alb⁹ color pōt recipere alios tanq̄ habitus priuationes
⁊ alij non possunt recipere albū: q: priuatio nō pōt recipere
habitū. Et tu obijcis ꝙ albus color nō pōt recipere nigrū:
q: sunt cōtraria ⁊c. Dicendū ꝙ qñ albus color recipit nigrū
in alio liquore est albus color: ⁊ in alio est niger: ⁊ ita lꝫ con-
trarientur: tñ non sunt in eodē subiecto: et ita vnū pōt reci-
pere reliquū vt alb⁹ nigrū. Ad aliud argumentū qđ antece-
dit istud modo solutū: dico ꝙ veruꝫ est ꝙ caliditas simplici-
ter ꝑcedit frigiditatē: sed tamē in corpore in ğnatione coloꝝ
prius est frigiditas .i. calor claudicans causans albū colorem
q̄ caliditas causans nigrū per adustionē: vñ ꝑ ordinē hmōi
colores in corꝑe generant̄. Sed cōtra ꝑdictā solutionē obij-
ciunt quidā: q: tu dicis ꝙ albus color: q: fundat̄ in substan-
tia rara: spongiosa: ⁊ subtili: ⁊ viscosa recipit alios colores:
⁊ non niger color recipit alios: quia est in substātia solida et
grossa. Contra hoc sic obijciūt: q: albus color causat̄ a frigi-
ditate: ⁊ frigiditas condensat: ergo albus color fundatur in
substātia grossa: sed niger causat̄ a calido: ⁊ calidi est rarefa-
cere: ergo niger color fundat̄ in rara substātia: ergo melius
poterit recipere alios colores q̄ albus color cū fundatur in
grossa sub̄a: vt ꝓbatū est. Et dicēdū ꝙ verū est: q: caliditas
in ꝑncipio ⁊ augmēto rarefacit: vt tu obijcis: sꝫ in fine ꝯstrin-
git ⁊ ꝯsumit: ⁊ q: calor niger est termin⁹ caloris: q: causat̄ a
calore adurēte: ꝓpter hoc niger color adhuc fundat̄ in gros-
sa substantia ⁊ solida: vt pꝫ de melācholia: q: lꝫ melācholia
sit humor ğnatus a calido: tñ est humor grossior et solidior
inter oēs: similiter est ibi: ⁊ ꝓpter hoc niger color nō potest
recipere alios colores. ¶ Quinto queritur: vtrum vrina
possit esse alba in colore ⁊ spissa in liquore: videtur ꝙ sic: q:
vbi causa est eadē ⁊ effectus similiter: sed frigiditas est causa
albedinis: ⁊ similiter est causa grossiciei siue spissitudinis: q: frigi-
ditas condēsat ⁊ inspissat: ergo ⁊c. Iteꝫ in corpore humido
pōt esse humor alb⁹ ⁊ spissus: vt phlegma a frigiditate cau-
satur: ergo similiter in hac vrina poterit esse color albus: et
liquor grossus a frigiditate causatus. In ꝯtrariū est auctor
in littera auctoritate Ga. Et hoc probat: q: albedo in vrina
significat indigestionē: spissitudo vel grossicies digestionē:
sed impossibile est indigestionē ⁊ digestionē sil' esse in eodē
naturaliter: ergo impossibile est vrinā esse albā ⁊ spissam na-
turaliter. Et hoc concedo ꝙ naturaliter conueniunt: sed ta-
men accidētaliter possunt cōuenire vt dictū est supra. ¶ Ad
primū argumentū in contrariū dico ꝙ frigiditas habet du-
plicē operationē. Unā in regleto in quo operat̄: vt in epate
condēsando ipsum: ⁊ sic obijcis tu. Habet iterum aliaꝫ ope-
rationē per quā facit vrinam clarā: q: condēsando epar ge-
nerat humores grossos: viscosos: ⁊ indigestos: qui nō pos-
sunt eliquari cum vrina: ⁊ hoc modo per accidēs facit vrinā
claram in substātia. Per hoc patet solutio ad secundū: q: lꝫ
verū est ꝙ frigiditas quantū ad suam primā operationē in
epate facit humorē album ⁊ spissum in epate: sed tñ quan-
tum ad suam secundā operationē facit vrinā claram: et hoc
per accidens: et sic loquit̄ auctor in littera. ¶ Sexto ⁊ vlti-
mo querit̄ vtrū color albus causet̄ in vrina a calido vel a fri-
gido: videtur ꝙ a calido: q: ille color qui plus habet de per-
uietate causatur ab elementis peruijs magis: vt ab igne ⁊
aere: sꝫ color alb⁹ est hmōi: ğ magis causat̄ ab elemētis per-
uijs: vt ab igne ⁊ aere: sꝫ tā ignis q̄ aer sunt elemēta calida:
ergo color alb⁹ ğnat̄ a calido. Itē albedo disgregat ⁊ dila-
tat visum: ergo causabit̄ ab elemētis disgregantibus ⁊ ma-
gis dilatātibus: sed calida elemēta magis dilatant ⁊ disgre-
gant q̄ frigida: ergo albus color generat̄ siue causatur a ca-
lido ⁊ non a frigido. Iteꝫ dicit phs in lib. metheoroꝝ: ⁊ etiā
alibi: ꝙ color albus ex permixtione ignis cum aere: ergo ex
calido generat̄. In contrariū est auctor in littera qui dicit q̄
albus color significat grossiciē ⁊ cruditatē: sed cruditas cau-
satur a frigido: ergo ⁊ albus color representās cruditatem.
Item nix maxime est albi coloris: ⁊ tñ generat̄ a frigido: vt
vult phs in metheoris ⁊ non a calido: ergo ⁊c. Itē dicit Aui-
cen. ꝙ caliditas agēs in materiā siccā dealbat: in materiam
humidā denigrat: frigiditas v̄o ecōuerso: q: agens in mate-
riam siccā denigrat: in humidā dealbat: ergo cū vrina sit cor-
pus humidū caliditas agens in vrinā generabit colorem ni-

grum: frigiditas vero ibidē generabit colorem albū: ergo color albus generatur in vrina a frigido ⁊ non a calido. qd concedo: ⁊ hoc pono p causa. Sed tñ distinguo vt pateat solutio ad argumenta: ⁊ dico q duplex est gñatio colorum: quedā vniuersalis ⁊ prima que fit ex cōmixtiōe elementorum: ⁊ hoc modo loquitur phs: q color albus generatur a calido ex permixtione ignis cum aere: ⁊ hoc modo procedunt prime rationes: ⁊ hoc modo non loquitur auctor in littera. Est iterū alius color particularis datus ex actiōe qualitatū elementariarū in corporibus elemētatis: vt albedo datur in lacte ⁊ in spermate: ⁊ talis qñq generatur siue causatur a calido: qñq vero a frigido sm exigentiā materie: vnde si sit caliditas agēs in materiā siccā dealbat: in humidā denigrat: frigiditas vero agēs in materiā humidā dealbat: in siccā denigrat. Et q in pñti lectione loquitur de vrina: que est corpus humidū: ⁊ frigiditas agens in materiā humidā dealbat ⁊ non caliditas: imo potius denigrat: ⁊ ppter hoc dico q color albus in vrina causatur a frigiditate: ⁊ per istam distinctionē patet solutio ad argumēta: q primū procedit de generatione colorum vniuersali. Alia vero de particulari: vt dictum est.

¶ De vrina alba.

VRina alba q̄ cū subtilitate ⁊ claritate naturaliter conuenit: quattuor significat. Defectionem coctionis: ⁊ paruitatē digestionis. Scđo defectionē caloris naturalis in loco coctionis vrine. Tertio defectionē mēbrorum ⁊ dissolutionē virtutis eorum. Quarto oppilationē ⁊ apostema i vijs vrine: vl' in mēbris sibi vicinis. ¶ Defectio coctionis ⁊ paruitas digestionis que sunt causa albedinis vrine: ⁊ subtiliatiōis sue: in tria diuidūtur. In defectionē stomachi ad cibū digerēdū sm q oportet deficientis ppter cibū humidū multūq inflatiuū: vel propter cibū inordinate acceptū. Vñ vrina in gulosis ⁊ in multū farcientibus vētrem cibis: alba est ⁊ clara. Scđo est ex defectiōe virtutis digestiue in epate: cū calor eius naturalis minuitur: ⁊ epar deficit in digerendis cibis ad ipm venientibus: neq inde perfectus sanguis efficitur vel generatur: sicut patiuntur yctericí: ex defectione digestiue virtutis epatis: vnde ycteritia est pessima: q hydropisim futurā nunciat: q virtus epatis sanguinis mūdificatiua est quasi mortua. Vñ Gal. sicut in ablatione stomachi coctionis: vrina albescens ⁊ clara exiens ciborū plenitudinē in stomacho ostendit: sic cum in epate non excoquatur succus cibi: vrina alba ⁊ subtilis hyposarcam futurā denūciat. Tertio defectione tertie digestionis in oībus membris: sed tñ maxime in renibus: quorū virtutes si sint deficiētes: digestiua ⁊ contentiua: scilz appetitiua ⁊ expulsiua confortantur: vnde magis humiditas aque trahitur: que qualis alba ⁊ clara bibitur: talis cum vrina emittitur: sicut in diabete videtur. ¶ Defectio caloris naturalis in loco coctionis vrine. i. in venis: duob' est modis: vel q calor naturalis cū incēditur calore febris: ad corporis supiora ascendit et capitis: ⁊ venas ex seuacuas dimittit: dolorēq nimiū ex molestatiōe gignit in capite ppter adunatiōnē in vno loco caloris vtriusq. i. naturalis ⁊ ignei: vñ vrina alba exit ⁊ cruda: sicut in freneticis. vñ Ga. vrina alba ⁊ subtilis in febrib' incēsiuis: alienationē presentē ⁊ futurā ondit: maxime si cū albedine sit lucenti: q calor ⁊ incēsio acumē cholere rubee innuit. Vrina ergo ista cruda defectionē naturalis caloris significat i loco coctiōis: q ad supiora ascēdit: vñ alienatio est expectāda timoris enūciatiua: q cerebri natura deficit in cōfortatiōe illi' cholere taliter ebulliētis ⁊ incēdētis. qd cū sit impossibile est vitā remanere: sicut Hippo. in acutis. Vrina alba ⁊ lucida malū significat: maxime in frenetica. Si vero nō hz alienationē: neq mētis corruptionē: laudabili supueniēte significatiōe: sicut tinctura vrine: liquoris grossitudine: faciei splendore: virtutis bonitate: mot' leuitate: anhelitus facilitate: somni laudabilitate: saluatur post lōgū tēpus. Hip. in epidimia de infirmo quodā recitat: cuius nomē plantius fuerat: huius vrina ab initio morbi vsq ad. xl. dies alba fuit ⁊ lucida: in die. xl. vrine affuit rubor paruā habens hypostasim in fundo: cum autem. lx. esset dierum: infirmitas exijt cum nimia in fundo vrina: vnde eum euasurū indicauit: quod in. lxxx. die contigit. Impossibile eīm est vicinū terminū esse ⁊ morbū tante grauitatis ⁊ tarditatis fuisse. Scđs est modus caloris naturalis in loco coctionis vrine deficiētis: q aliqñ in corpe nascitur apostema lōge a loco coctiōis vrine: ad qd digerendū natura vadit: ⁊ locū coctiōis vacuū dimittit: sicut videmus in vrinis habētiū apostema in inguinib': i ascellis: collo: ⁊ silibus locis. ¶ Dissolutio aūt mēbrorum: ⁊ humiditatis eorum ex defectiōe cōtētiue virtutis in mēbris: cū substātialis humiditas mēbrorum nō possit cōtineri: sz poti' liqfit ⁊ cū vrina effluit mutata vt alba fiat: sicut videm' i vrinis leuiter febriētiū: ⁊ q̄ diuturnas hūiditatē mēbrorum patiuntur liqfactiōes. ¶ Oppilatio viarum vrine quattuor modis ē. Vl' eīm ex cholera nigra ⁊ idigesta ⁊ grossa descēdēte ad vrine vias: easq oppilāte: ⁊ ꝓhibente grossitudinē ne exeat: sicut in febre qrtana. Vel ppter phlegma grossū ⁊ vitreū: qd in vrine descēdit vias ⁊ cōprimit eas: sicut in mulieribus mēstrua perdētib': ⁊ in habētib' dolorē hēcharum ex oppilatiōe viarum q̄ inter renes ⁊ epar sunt. Vl' ex cholera ru. cū humiditate grossa: mixta ⁊ viscosa: q̄ grossificauit cholerā: ⁊ vetuit exire cū vrina: vñ vrina pdidit colorē quē de cholera hēre debuerat: ⁊ subtilis facta est ⁊ alba: sicut i ycteritia ex oppilatis inferiorib' vijs fellis: cū cholera exire phibeatur cū vrina ⁊ egestionib': qvtraq facta sunt alba. Vel ex lapidib' i vesica nascētib': viasq vrine oppilātib': ne color ei' ⁊ grossitudo egrediatur: sed tñ causa albedinis vrine ex lapidib' vesice: alia est naturalis preter istā. Lapis eīm semp sibi trahit de vrina naturaliter grossitudinē coloratā in nutrimentū sui: vñ natura subtilis remanet ⁊ alba. ¶ Apostemata q̄ albedinis vrine sunt causa: duob' modis sunt. Est eīm apostema in vrina nascēs vijs: strigēs eas: porosq suos oppilās: phibēs grossitudinē ei' exire coloratā: sicut apostema facit illud qd inter renes ⁊ epar nascitur: ⁊ qd i venis iter renes ⁊ vesicā ⁊ venis vesice oritur: qs implēs oppilat ne grossitudo exeat. ¶ Est ⁊ apostema nascēs in mēbris vicinis vrine vijs: quas cōstringit cū impssione sui: sicut in colica passione: q̄ ex cholerico est apostemate.

¶ Superius determinauit autor de colore albo cū liquore grosso: hic determinat de colore albo cū liquore subtili: ⁊ diuiditur in duas. In pma enumerat quattuor significata coloris albi cū liquore subtili. In scđa psequitur de illis. scđa ibi: Defectio coctiōis ⁊c. et ista secunda in quattuor sm quattuor

significata que ponit vrine habētis colorē albū: ⁊ liquorē siue substantiā subtilem. Scdm significatū hic incipit: Defectio caloris naturalis in loco coctiōis. tertiū ibi: Dissolutio autē membrorū. quartū ibi: Oppilatio viarum vrine. Pars prima diuidit in tres: q: primū significatū hmōi vrine subdiuidit in tria significata. scda ibi: Scdm est defectio virtutis. tertia ibi: Tertiū defectiōez tertie digestiōis. Scda iterū in duas. In prima narrat. In secūda confirmat. secūda ibi: Ga. sicut in ablatiōe. Tūc sequit illa pars in qua ponit scdm significatū principale: ⁊ illa in duas fm duo significata: q: illud scdm significatū subdiuiditur in duo significata. secūda ibi: Secūdus est modus caloris naturalis. Prima in duas. In prima narrat. In scda cōfirmat. secunda ibi: Unde Ga. vrina alba. et ista secūda in duas. In prima cōfirmat auctoritate Ga. In secūda auctoritate Hippo. secunda ibi: Sicut Hippo. ⁊ ista secunda in duas fm duas cōfirmatiōes Hip. scda ibi: Hippo. in epidimia. Tūc sequit illa pars in qua posuit tertiū significatū pncipale: ⁊ illa in tres: q: in pma determinat significatum vrine albe subtilis que fit ꝓpter oppilationem factā in humoribus. In secūda a lapidibus in renibus vel vesica existētibus. In tertia in apostematib⁹. secunda ibi: Uel ex lapidibus. Tertia ibi: Apostemata autē albedinis. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitat quare iste nō ponit nisi nouē significatiōes vrine albi coloris cum substātia subtili: Egidius vero ponit. xx. Et dicendū ꝙ omnes ille significatiōes quas Egidius ponit possunt reduci ad defectionē coctionis quā iste ponit: et hoc innuit Egidius in fine illoꝝ versuū: cum dicit. Talis cruda pōt vel indigesta vocari. Postea videtur ꝙ primum significatū principale ⁊ secundū sint idem: ⁊ non differant: quia in primo significato apparet vrina alba ⁊ subtilis propter defectionē digestionis: in secundo vt ipse dicit: propter defectū caloris naturalis in loco coctionis: sed si deficit calor naturalis in loco coctionis statim fit indigestio: ergo idem sunt. Et dicendū ꝙ differūt: q: primū significatū vrine albe ⁊ subtilis est ꝓpter defectū digestionis ⁊ caloris digerentis in se. i. quando oino deficit. Secundū vero significatū est ꝓpter separationē caloris naturalis a loco coctionis: vt quādo calor naturalis petit caput ⁊ separat a loco coctiōis: non tamē ꝓpter hoc deficit in se. Postea videt ꝙ tertiū significatū principale ⁊ tertiū significatū primi significati nō differūt: q: vtrobiq3 est defectus digestiōis in mēbris tertie digestiue: ergo nō differūt. Et dicendū ꝙ differūt: q: diuersimode est defectus in mēbris tertie digestiue hinc ⁊ inde: q: in tertio significato est defectus virtutis digestiue: ita ꝙ ibi fit cōsumptio humiditatū a calore innaturali: ⁊ ille humiditates subtiliant ⁊ eliquant cū vrina: vt in ethico. Sed in tertio significato primi significati est defect⁹ caloris naturalis siue digestionis a calore accidētali non consumētis: vnde ibi est multus appetitus ⁊ multa potatio ⁊ debilis retētio: vt in diabete qn̄ renes supercalefiunt: vnde ibi est calor magnus: non tamē consumēs: sed in tertio significato principali est calor innaturialis cōsumēs. ¶ Postea querit quid ad propositū de tertia digestiua: q: cum hic determinet de liquore ⁊ colore: ⁊ non de hypostasi: ⁊ tertia digestiua gñet solū hypostasim ⁊ nō colorē vel liquorē: non deberet facere mentionē hic de tertia digestiua. Et solutio huius est ꝙ verum est: quia tertia digestiua primo ⁊ per se generat hypostasim solā: sed tamē per accidēs habet diuersificare colorē ⁊ liquorē: ⁊ hic debet determinare de oībus colorē ⁊ liquorem variātibus. Tertia eñ digestiua per accidens variat liquorem: q: cum ibi sit calor multus accidentalis: multū consumit de humiditate: ⁊ inde causatur multa sitis: ⁊ per ɔ̃ns multus generat appetitus potus: ⁊ multa potatio: vñ multus potus recipit qui non potest digeri a pauco calore naturali in loco coctiōis existēte: ⁊ ita remanet crudus ⁊ eliquat cum vrina ⁊ ipsum subtiliat. Item qn̄ in tertia digestiua est accidentalis calor fortissimus liquefacit humiditates in tertia digestiua existētes: ⁊ eliquat cū vrina ⁊ facit colorē albū: ⁊ ꝓpter hoc satis pertinet ad ꝓpositū dicere de tertia digestiua. ¶ Postea dubitat super hoc qd̄ innuit ꝙ in acutis morbis si appareat vrina alba ⁊ subtilis cum frenesi semper est malū signum: si vero sine frenesi appareat talis in acutis quandoq3 bonum est: quādoq3 malū. Sed videtur ꝙ in acuta febre sine frenesi non possit apparere vrina alba: quia ex quo in acutis non est frenesis: constat ꝙ calor naturalis non petit cerebrū: imo remanet in loco coctionis: ergo semper tunc tinget vrinam: q: impossibile est agens approximatū patienti non agere: ergo tunc non potest vrina apparere alba imo tincta. Ad hoc dico sicut dicit Gerardus: ꝙ l3 in acuta febre sine frenesi materia cholerica non rapiatur ad cerebrum: tamen ꝓpter hoc non remanet in loco coctionis: imo qñq3 vergit ad intestina ⁊ inducit dissinteriā: et tūc nō remanet in loco coctionis: ⁊ ꝓpter hoc non tingit vrinā: imo erit vrina alba in colore: ⁊ subtilis in substantia. Postea videtur ꝙ scdm significatū secundi significati principalis non differat a quarto principali: q: vtrobiq3 est apostema vt dicit. Et dicendū ꝙ in secūdo significato secundi principalis apparet vrina alba ⁊ clara ꝓpter apostema factū in locis remotis a vijs vrine vt in apostematib⁹ factis sub ascellis: q: calor naturalis ibi currit ⁊ spiritus: ⁊ tunc coctionis locus remanet depauperatus a calore naturali: ⁊ ita vrina nō tingitur: sed in quarto principali est alba ⁊ subtilis ꝓpter oppilationem factā ab apostematibus existentibus in vijs vrine ꝓpinquis vt in vesica ⁊ renibus: vnde oppilant meat⁹: ⁊ tunc erit pura aquositas alba ꝓpter stricturā viarū. ¶ Postea querit super hoc qd̄ dicit in littera: ꝙ in ethica erit vrina alba ⁊ subtilis ꝓpter calorē innaturalē fortem cōsumentē. Contra: si est ibi calor fortis consumens humiditates: ergo vrina erit grossa cum ille humiditates eliquant cum vrina ⁊ eā ingrossant: ⁊ iterum est ibi calor fortis tingens vrinā. Et dicēdum ꝙ in ethica apparet vrina alba in colore ꝓpter calorē naturalem debilitatū: ⁊ ꝓpter calorem accidentalē non acutum: immo lentū non potentē tingere vrinam. Item subtilis apparet in ethica vt in prima specie ⁊ secunda ad minus: ⁊ hoc est quia a calore ethice humiditates secunde in prima ⁊ secunda debiliter sunt coagulate: ⁊ ideo per illū calorē accidētalem subtiliant ⁊ liquefiūt cum vrina non inspissantes eā: quia non sunt de se spisse ⁊c. vt p3 de phlegmate vitreo: qui facit vrinam subtilem per eius dissolutionez: ⁊ hoc est quia debiliter coagulatū est: ⁊ cito subtiliat a calore accidentali: ⁊ liquefit cū vrina. ¶ Iuxta hoc quero quare in diabete vbi est calor innaturalis in mēbris tertie digestiue vt in renib⁹ est maxima sitis: non sic vero in ethica: ⁊ tamen in ethica est calor consumens humiditates ⁊ deperdēs eas: ⁊ ita maxime ibi debet generari sitis: ⁊ hui⁹ est triplex causa: quia in diabete vbi est sitis: quia calor est ibi magis acutus inducēs sitim maiorem: in ethica vero non sic: imo lētus. Secūda causa est consuetudo: quia eñ in ethica calor accidentalis est consuetus: in diabete vero nō est ɔsuetus: ꝓpter hoc operatiōes caloris accidentalis vt sitis magis sunt occulte in ethica: in diabete vero magis manifeste. Tertia causa est: quia calor accidentalis in ethica magis est radicatus in mēbris solidis: vnde maxime ibi debilitatur virtus naturalis ⁊ mortificat ⁊ non appetit: sed in diabete non ita calor accidētalis est fixus in solidis mēbris: nec ita debilitās calorē naturalem: vel virtutem naturalē que appetit potū. ¶ Postea queritur super hoc qd̄ dicit ꝙ in diabete apparet vrina alba ⁊ subtilis. Contra: in diabete est supercalefactio renum: vnde calor est in loco coctionis vt in renibus vbi vrina recipit speciē vrine: ergo vrina debet ibi apparere tincta ⁊ non alba. Et solutio huius est ꝙ l3 in diabete sit calor fortis in renibus: tamē non tingitur vrina: ⁊ hoc est: quia calor fortis nō potest agere nisi in passum sibi obediens: ⁊ quia in diabete aquositas continue attrahitur ⁊ cōtinue emittit: calor ille: l3 sit fortis non potest imprimere tincturā in illa aquositate cu3 subterfugiat calorem: vnde verum esset ꝙ in diabete longo tempore remanet vrina siue aquositas intra corpus: quia vrina appareret tincta: sed nō sic est: ꝓpter hoc appet alba. ¶ Postea queritur super hoc qd̄ dicit ꝙ vrina alba in colore subtilis in substantia significat lapidem in renibus vel vesica. Contra: dicit Serapion ꝙ lapis generatur a calore excedente: et calor excedens tingit vrinam: ergo erit tincta. Item grossa ⁊ non subtilis: quia lapis generatur ex grossis humoribus ⁊

viscosis: qui grossi humores habẽt ingrossare vrinã: ꝛ non subtiliare. Itẽ dicit ꝙ in lapide apparet vrina alba ꝛ subtilis: q: lapis trahit ad sui nutrimẽtũ grossitudinẽ: innuit ꝗ ꝙ lapis nutritur: quod est inconueniens: quia nutritio debetur soli aiato ꝛ nõ inaiato. ¶ Ad pͥmũ dicẽdũ ꝙ in lapide apparet vrina alba ꝛ subtilis: vt dicit in lr̃a duplici de cã vna cã est: q: lapis deoppilat meatꝰ cũ gñet ex grossis humoribus: ꝛ tũc sola aquositas alba ꝛ subtilis eliquat ꝛ nõ aliq̃d de humorib' ꝑpter stricturã meatuũ. Scõa cã est: q: lapis trahit ad sui nutrimẽtũ partẽ grossam: ꝛ tũc ps subtilis exit ꝛc. Ad pͥmũ argumẽtũ dico ꝙ lȝ lapis gñetur a calore excedẽte: tñ ꝑ accidẽs facit vrinã albã ꝛ tenuẽ oppilãdo meatus vt dictũ est. Ad scõm pȝ solutio: q: plus facit ad oppositũ ꝙ̃ ad ꝑpositũ: quia eñ lapis gñat ex grossis hũoribus ꝑpter h̃ oppilat. Iterũ illi nõ possunt eliquare cum aquositate. Ad aliud dico ꝙ lapis trahit ad sui nutrimẽtuȝ ptẽ grossiorẽ: non q: ꝑprie nutriat vt tu obijcis: sed trahit ꝑ virtutẽ quandã quã hȝ ad hoc vt petreficent ille grossitudines: vt pȝ in mineralibus: vnde non est proprie nutritio. ¶ Postea dubitatur sup hoc qð dicit in quarto significato ꝙ vrina aliqñ appet alba ꝛ subtilis ꝑpt apostema existẽs in vijs vrine: aliqñ ꝑpter apostema in locis vicinis vt i intestinis vt i colica. vñ innuit ꝙ i colica appet vrina alba. Cõtra superius dixit ꝙ in colica apparet vrina tincta ꝛ non alba. Item Auicẽ. dicit ꝙ in colica qñq tingitur vrina ꝑpter dolorem nimiũ. Et dicẽduȝ ꝙ qñq in colica est maximus dolor: ꝛ tũc calor naturalis ꝛ spũs ibi currunt ꝛ tingunt vrinã ꝛ sic loqtur Auic. ꝙ in colica tingit vrina. ꝛ sic hoc mõ loqtur auctor supius: aliqñ vero in colica non est magnus dolor: sed tñ est ibi multa materia oppilãs: ꝛ rõne illius oppilatiõis ꝑpter stricturã meatuũ exit vrina alba ꝛ clara: vnde cum non sit ibi magnus dolor non tingitur: ꝛ hoc modo loquitur auctor in parte ista.

¶ Quis liquor vrine nigre conuenit.

Urina subtilis cũ nigredine non conuenit: cũ nigredo in vrina tres significet naturalr̃ causas. Uel sanguis incensionẽ ꝛ sue substãtialis humiditatis consumptionẽ ex igneo calore. Uel caloris naturalis extinctionẽ ꝛ congelationẽ ꝑpter nimiã frigiditatẽ. Uel humores melancholicos a natura subtiliatos ꝛ ꝺm crisim expulsos qui cũ vrina exeũt: quã ꝛ grossam faciunt: sicut vrina ex nature actione in fine febris quartane: siue menstruoꝝ auferendorum appropinquãte dissolutione. Si auferant ex melancholicis ꝛ grossis humoribus quos dissoluit natura ꝛ nõ expellit cũ vrina. vñ fit vt vrinã nigrã cũ subtilitate ꝛ claritate cõuenire sit impossibile. Si aũt cõtigat: nõ naturalr̃ sed accidẽtalr̃ fit. Uerbi grã: si humores phlegmatici grossi in corpore sint: vel melãcholici crudi: cũ grossitudie sua descendũt ad vrine vias: ꝛ oppilãt eas cõtrahẽtes grossitudinẽ ne exeat. Si humores fuerint phlegmatici grossi in corpore vrina alba erit. Si melãcholici dat vrine tinctura ꝛ nigredo: ꝛ erit subtilis ꝛ nigra accidẽtalr̃ non naturalr̃. Si cũ lenta sit febre: significat angustiã nimiã ꝛ defectionẽ: aliqñ alienationeȝ: hoc maxime nunciat sanguinis fluxũ in die cretica: precipue in mẽstruosis mulieribus ꝛ emoroydib'. Si cũ acutis sit febrib' fit pessima: maxime si in quãtitate sit pauca: q: nigredo ptinet incẽsioni ꝛ vstioni. Humoꝝ paucitas finẽ ostendit substãtialis humectationis in sanguie. Subtilitas grossitudinẽ ꝛ cruditatẽ mõstrat materie morbi ꝛ diuturnitatẽ sui: q: natura nõ põt digerere: iõ cruditas ꝛ duricies in lõgo tẽpore ꝑmanet. vñ hip. vrina nigra ꝛ subtilis in febrib' peracutis pessima est: maxime si sit pauca. Si enim multa ꝛ cũ vigilijs ꝛ surditate hypostasi supueniente nigra ꝛ naturali i die cretica: sanguinẽ e naribus fluere significat. Si significatio supuenit laudabilis solutione ꝑnũciat morbi ꝑpter sanguinẽ a naribus effluentẽ. ¶ Nigra aũt vrine q̃ grossitudini cõuenit ꝛ turbiditati hũoꝝ: dixim' aũ ꝙ tria significat. Uel abundantiã humoꝝ melãcholicoꝝ ꝺm crisim cũ vrina expulsoꝝ: vel incẽsionẽ sanguinis: ꝛ cõsumptionẽ humectationis substantialis: vel ꝯgelationẽ caloris naturalis ꝑpter nimiã frigiditatẽ eius. Qualiscunq actio nature fuit ꝺm crisim nũciat salutẽ melãcholicoꝝ morboꝝ sicut iã dixim'. Uñ hip. in epidimia: impossibile est saluare infirmos in quoꝝ vrina dñatur nigredo: nisi illos a q̃bus ꝺm crisim vrine exeũt. Uñ mestrua cũ auferant mulierib' nigra exit vrina sine ꝓcedẽti causa cito sanant: q: ꝺm crisim vrina erit ab ipsis. Intelligẽdũ est hippocratẽ hoc nõ dixisse sine cã. i. sine febribus: vel alijs rebus nigredini vrine ptinẽtibus: nisi accidẽtibus mẽstrua semp ꝓcedere solẽtibus. Uñ hip. in eodẽ loco: si auferant mẽstrua feminis nigris supuenientibus vrinis: cito sanant. Urina nigra q̃ incẽsionẽ significat humoꝝ duob' est modis: qdam eñ incensionẽ significat cholere rubee cũ igneo calore: qdam incensionẽ sanguinis. Inter q̃s duas distat: q: prioreȝ semp seqtur molestatio: angustia: dolor capitis: si in initio sit morb': ꝛ signũ sequatur laudabile: atq bona supueniat crisis: possibile est saluari. Gal. sup epidimiã hippo. aliqñ infirmus in principio morbi nigrã vrinã facit cũ accidentibus molestissimis ꝛ terribilissimis: ꝛ tñ saluat si virt' sua custodiat sibi: ꝛ facilis anhelitus: ꝛ bona crisis supuenerit. Itẽ idem in eodẽ: aliqñ in initio morbi vrina nigra venit cũ timore accidẽtiũ: ꝛ ꝑmanet vsq i diẽ vij. post vero bona supueniente vrina cũ hypostasi alba: declinatione morbi: ꝛ illius salutem nũciat. Si signa nõ sequãtur laudabilia: sed angustia anhelit': sudor in mẽbris supioribus: alienatio mẽtis: puitas desiderij cibi: ꝑditionem ostẽdit. Sed si sit in pleure si ꝛ diuersam habeat hypostasim: in qua color post colorẽ sit: vel rocida sicut gutta: febrẽ ꝛ mortem demõstrat. Si febris sit acuta: spasmũ ex inanitiõe ante mortem denũciat. Scõs modus incensionis: sanguis liquorẽ parũ hȝ. ꝙ si mala significatio sequat sicut temporꝝ cõstrictio: cõcauitas oculoꝝ: cõtractio labioꝝ: ꝛ pulpe auricularũ inuerse: q̃ duob' sunt modis. Unus ex ablatione nutrimẽti hoꝝ membroꝝ ꝑpter consumptionẽ substantialis humiditatis corp' nutriẽtis. Alius est modus: q: instrumẽta q̃ trahere solẽt humectationẽ substantialẽ in nutriẽdo corpore sunt mortificata. vñ hec spẽs pessima est maxime si febris sit incensa. Urine ergo nigre significãtes congelationẽ caloris naturalis: ꝛ ꝑpinquationẽ sue extinctionis: cã est cholera nigra: q̃ nature ꝓualet propter frigiditatẽ suã: ꝛ calorẽ suffocat: auferẽs sanguini pulchritudinẽ ꝛ splendorẽ. vnde significat mortẽ. ¶ Quidã antiq̃ dicũt vrinã nigrã aliqñ significare ictericiã ex oppilatiõe splenis: qñ natura q̃dẽ deficit in trahẽdis ab epate fecib' sanguis: ꝛ aliqñ apparet

yctericia hec in corporis cute: aliqñ intus occultaẽ.
vñ mẽbra occiduntur: sed significaẽ hmõi oppilatio
ex vrine superficie spumã citrinã habente mixtã cũ
liuiditate ⁊ nigredine.

¶ Superius determinauit auctor de colore albo cũ quo li-
quore ꝯueniat: hic de colore nigro: ⁊ diuidiẽ hec ꝑs ĩ duas
In pˢma determinat de ꝯiũctione coloris nigri cũ liquore
subtili: cui nõ ꝯuenit naturalr̃ sed accidẽtaliter. In scd̃a de
ꝯiũctione coloris nigri cũ liquore grosso cui ꝯuenit natura
liter. scd̃a ibi: Nigra aũt vrina q̃ grossitudini. pˢma in duas.
In pˢma declarat qualr̃ niger color cũ liquore subtili nõ põt
ꝯuenire naturalr̃. In scd̃a declarat qualr̃ color niger cõue-
nit cũ subtili liquore accidentalr̃. scd̃a ibi: Si aũt cõtingat
non naturaliter ⁊c. scd̃a ibi. Sicut ex nature actione. illa ꝑs
in qua declarat qualr̃ niger color ꝯueniat accidẽtalr̃ cũ li-
quore subtili: diuidiẽ in duas. In prima determinat de si-
gnificatione talis ꝯiũctiõis in gñali: scd̃o in spãli: siue pˢmo
determinat de significatiõe talis vrine sine febre. scd̃o cũ fe
bre. scd̃a ibi: Si cũ leni fit febre. ⁊ ista scd̃a in duas. In pˢma
determĩat significationẽ coloꝝ nigri cũ subtili sub̃a ꝓut ta
lis vrina appet ĩ febre lenta: in scd̃a ꝓut appet ĩ acuta. scd̃a
ibi: Si cũ acutis fit febribꝰ. ⁊ ista scd̃a in duas. In prima fa
cit qd̃ dictũ est. In scd̃a ꝯfirmat. scd̃a ibi: Vñ hippo. tũc seq̃
tur illa ꝑs in qua determinat de ꝯiũctione coloris nigri cũ
sub̃a spissa cui ꝯuenit naturalr̃: ⁊ illa ĩ duas. In prima enu
merat tria significata talis vrine nigre ⁊ grosse. In scd̃a de
illis ꝓseq̃tur. scd̃a ibi: Qualiscunq; actio nature. ⁊ ista scd̃a
in tres ẜm tria. In pˢma determinat de vrina nigra ⁊ spissa
significante dissolutionẽ humoꝝ grossoꝝ melãcholicoꝝ a
corpore in crisi. In scd̃a determinat de huiusmodi vrina ni
gra grossa significãte incensionẽ humoꝝ in corpe: ibi: Vri-
na nigra q̃ incensionẽ. In tertia determinat de hmõi vrina
nigra grossa significãte congelationẽ caloris naturalis: ibi:
Vrine vero nigre significãtis cõgelationẽ. Prima istarum
non diuiditur propter sui breuitatẽ: sed secunda diuiditur
in duas. In pˢma determinat de hmõi vrina nigra ⁊ grossa
significãte incẽsionẽ cholere. In scd̃a determĩat de huius-
modi vrine significãte incensionẽ sanguinis. scd̃a ibi: Scd̃s
modus incẽsionis sanguis. Prima in duas. in pˢma deter-
minat de hmõi vrina nigra ⁊ grossa significãte incensionẽ
cholere. In scd̃a ꝯfirmat auctoritate Ga. ibi: Ga. sup epid.
⁊ ista scd̃a in duas. In pˢma determinat de hmõi vrina ni-
gra ⁊ grossa auctoritate Ga. ꝓut significat salutẽ. In scd̃a
ꝓut sig̃t ꝑditionẽ. scd̃a ibi: Si signa nõ sequãẽ laudabilia
Tunc seq̃tur illa ꝑs in qua determĩat de hmõi vrina nigra
⁊ grossa significãte congelationẽ caloris naturalis: ⁊ illa in
duas. In prima determinat significationẽ hmõi vrine ẜm
auctoritatẽ suã. In scd̃a recitat opinionẽ antiquoꝝ de signi
ficatione hmõi vrine ⁊ spisse significante ꝯgelationẽ. secũda
ibi. Quidã antiq̃ dicũt vrinã nigrã. Hec est diuisio ⁊ senten
tia lectionis in generali.

¶ Hic pˢmo dubitaẽ vtrũ frigiditas ꝯgelans possit causare
nigrũ colorẽ in vrina. Et videẽ ꝙ nõ: q: dicit pħs in topicis
Si simplr̃ ad simplr̃ ⁊ magis ad magis: ⁊ maxime ad maxi
me: sed frigiditas vt habitum est in p̄cedenti lectiõe causat
albedinẽ: ꝗ maior frigiditas causabit maiorẽ albedinẽ ⁊ ma
xima maximã: sed frigiditas ꝯgelãs est maxima frigiditas
ꝗ causabit maximã albedinẽ: nõ ꝗ nigrũ colorẽ. Itẽ dicit in
lr̃a p̄nti ꝙ niger color nõ põt ꝯuenire naturalr̃ nisi cũ sub̃a
grossa: sed frigiditas facit vrinã tenuẽ ⁊ subtilẽ: vt dicit su-
perius: ꝗ frigiditas nõ põt causare colorẽ nigrũ q̃ non põt
ꝯuenire cũ subtili liquore imo semꝑ cũ grosso. In ꝯrariũ ẽ au
ctor in p̄ncipio lectionis dicẽs ꝙ color niger causaẽ ex extin
ctione caloris naturalis ⁊ eiꝰ ꝯgelatiõe ꝓpter summã frigi
ditatẽ. Preterea nos videmꝰ ad sensum ꝙ frigiditas ꝯge-
lãs corpa exteriora ipsa denigrat: ergo silr̃ frigiditas cõge
lans hũores in corpe ip̄os denigrabit. qd̃ ꝯcedo. Vñ dico ꝙ
frigiditas ꝯgelãs mortificat calorẽ naturalẽ in corpe ⁊ sp̄us
q̃ erãt lucidi: ⁊ ꝓpter hꝰ spiritibꝰ mortificatis induciẽ color
niger ꝓpter defectũ spirituũ ꝑ quoꝝ p̄ntiã erat luciditas
in corpe. ¶ Ad pˢmũ argumẽtũ dico ꝙ illa ꝓpositio: si sim-
pliciter ad simplr̃ ⁊c. tenet in p̄dicatis ꝑ se. vñ verũ est ꝙ si al
bũ disgregat: ꝙ magis albũ magis disgregabit ⁊c. Sed nõ
tenet ĩ p̄dicatis ꝑ accidẽs. vñ verũ est ꝙ frigiditas ꝑ se deal
bat: sed tñ ꝑ accidẽs denigrat: q: extinguit ⁊ mortificat calo
rẽ naturale ⁊ sp̄us q̃ ꝑ sui p̄ntiã erant cã albedinis: ꝑ sui ꝗ
mortificationẽ ⁊ extinctionẽ erũt cã nigredinis. Ad scd̃m di
cendũ ꝙ duplex est frigiditas: q̃dam est frigiditas q̃ solum
facit indigestionem ⁊ talis facit vrinã subtilẽ: q: illi humo-
res indigesti nõ eliquãt cũ vrina immo oppilãt: ⁊ de tali loq̃
tur supiꝰ. Est alia frigiditas excedẽs ꝯgelãs ⁊ mortificans
calorẽ digerẽtẽ in epate quo mortificato deficit segregatiua
in epate: ⁊ tunc hmõi humores in epate nõ segregati calore
mortificato eliquãt cũ vrina: ⁊ talis frigiditas facit vrinam
spissam: ⁊ de tali loq̃tur hic. ¶ Scd̃o dubitaẽ sup hoc qd̃ in-
nuit in lr̃a: ꝙ ex oppilatiõe melãcholie: aliqñ apparet vrina
grossa. Contra: supius habuimꝰ ꝙ ex oppilatiõe melãcho-
lie apparet siue fit vrina subtilis in liquore: nõ ergo grossa.
Itẽ supius habuimꝰ ꝙ lapis in vesica vel renibꝰ gñaẽ a ca
lore excedẽte ⁊ oppilat meatus ⁊ facit vrinã tenuẽ ⁊ nõ gros
sã: ꝗ silr̃ melãcholia hꝫ gñari a calore excedẽti ⁊ adurẽte: ꝗ
oppilabit vias ⁊ faciet vrinã tenuẽ ⁊ nõ spissã. Et dicẽdũ ꝙ
oppilatio melãcholie qñq; facit vrinã subtilẽ ⁊ tenuẽ. s. qñ
cõculcaẽ in aliquo loco: ⁊ tota illa melãcholia penitꝰ est in-
digesta: nec aliq̃d de ea eliquat cũ vrina ĩmo oppilat meatꝰ
⁊ tũc erit pura aquositas: ⁊ sic loq̃tur supius cũ dicit ꝙ op-
pilatio melãcholie facit vrinã tenuẽ: qñq; v̇o fit oppilatio a
melãcholia in vijs vrine: vel in vicinis ꝑtibꝰ: ⁊ illa melan-
cholia ꝓ ꝑte est digesta: ⁊ eliquat cũ vrina. alia v̇o ꝑs melã
cholie est indigesta ⁊ facit oppilationẽ: ⁊ talis oppilatio me
lãcholie facit vrinã nigrã ⁊ spissam: ⁊ sic loq̃tur auctor in p̄n
ti lectione. ꝑ hoc pꝫ solo ad primũ argumẽtũ: q: diuersimo
de loq̃tur hic ⁊ supius. Ad scd̃m dicẽdũ ꝙ secꝰ ẽ de lapide ⁊
melãcholia: q: lapis durus est ⁊ solidus: nec põt ita digeri
ꝙ eliquet cũ vrina: sed melãcholia bene põt vt dictum est.
¶ Tertio dubitaẽ sup hoc q̃d innuit ĩ lr̃a ꝙ niger color nõ
ꝯuenit naturalr̃ cũ liquore subtili sed cũ grosso. Sed videẽ
ꝙ color niger plus ꝯueniat naturalr̃ cũ liq̃re subtili q̃ cum
grosso: q: color niger aut causaẽ in vrina a calido vel a frigi
do: sed tam calidũ q̃ frigidũ subtiliat liquorẽ in vrina: ergo
plus ꝯuenit naturalr̃ cũ subtili q̃ cũ grosso. ꝓbatio minoris
calidũ eñ subtiliat: ⁊ ita facit liquorẽ subtilẽ: silr̃ frigiditas
facit subtilẽ q: condẽsat ⁊ oppilat: ⁊ ꝑ ꝯñs liquor erit sub
tilis: ꝗ ⁊c. In ꝯrariũ est auctor in lr̃a vt dictũ est. Et ꝓbat hoc
q: color niger aut significat dissolutionẽ hũoꝝ grossoꝝ me-
lãcholicoꝝ a corpe: aut adustionẽ humoꝝ: aut ꝯgelationẽ
caloris naturalis ⁊ spirituũ: ⁊ vtrũq; istoꝝ triũ facit spissitu
dinẽ ⁊ grossiciẽ ⁊ nõ subtilitatẽ: ꝗ naturalr̃ color niger ꝯue
nit cũ sub̃a grossa ⁊ nõ cũ subtili. Et hoc ꝯcedo cũ ꝓsea: ⁊
ꝯcedo istã vltimã rõnem: ⁊ pono eã ꝓ cã. ¶ Ad pˢmũ argu-
mentũ in ꝯrariũ dico ꝙ color niger causaẽ ab vtroq;. s. a cali-
do adurente ⁊ a frigido mortificãte: ⁊ tu ob. caliditas sub-
tiliat: dico ꝙ verũ est in principio ⁊ sic tu ob. sed tñ caliditas
in fine sui adurit ⁊ incinerat ⁊ ingrossat: ⁊ a tali caliditate
adurẽte ⁊ ingrossante gñaẽ color niger: ⁊ nõ pˢma. ⁊ tu ob.
frigiditas condensat: ⁊ ita subtiliat ꝑ accidẽs: dico ꝙ verũ
est loquẽdo de frigiditate debilitante digestionẽ: et de illa
tu obĳ. sed illa nõ causat colorẽ nigrũ: immo frigiditas vl-
timata ꝯgelãs ⁊ mortificãs: talis eñ colorẽ nigrũ causat et
talis nõ subtiliat: immo potiꝰ ingrossat ⁊ de tali loq̃tur ĩ lr̃a
¶ Quarto dato ꝙ color niger causetur a calido ⁊ a frigido
queritur a quo pluries ⁊ frequentius causetur vtrum a ca-
lido vel frigido. Qd̃ nullo modo possit causari a frigido: vi-
detur: q: idem nõ est cã diuersoꝝ effectuũ: sed frigiditas vt
dicit superiꝰ est cã albi coloris in vrina: nõ ergo nigri. Post
ea dicit Aui. ꝙ frigiditas agẽs in materiã siccã denigrat: in
humidã dealbat. caliditas econuerso: cũ ergo vrina sit hu-
mida frigiditas agens in vrinã eam dealbabit non ergo de
nigrabit. In contrariũ est auctor in littera qui dicit ꝙ color
niger qñq; causatur in vrina a frigiditate mortificante. Sꝫ
ꝙ pluries causetur niger color a calido q̃ a frigido: videtur
q: duobꝰ modis potest causari a calido. Vno modo ꝓpter
expulsionem humoꝝ melãcholicoꝝ. Alio mõ ꝓpter incẽsio

nez humoꝝ. Sed a frigido tantūmodo causaꝛ vno mō.s. ꝓpter nimiam frigiditatem mortificantē calorem naturalem ⁊ spūs: ergo pluries a calido q: duobus modis: q̄ a frigido q: vno mō tantū. Sed ꝙ pluries causetur niger color a frigido q̄ a calido: videꝛ: q: nō causatur a calido nisi ꝓpter incensionem humoꝝ ⁊ ita vno mō: sed duobus modis a frigido.s. ꝓpter eliquationē humoꝝ frigidoꝝ melācholicoꝝ cū vrina: ⁊ ꝓpter mortificationem caloris naturalis a frigiditate nimia: ergo pluries a frigido q̄ a calido. Ad hoc dico sine p̄iudicio melioꝝ ꝙ pluries causaꝛ niger color a calido q̄ a frigido: sed tū potest generari a frigido. Et propter hoc soluendum est ad vtraq; argumenta. prima ꝓbant ꝙ nullo modo causeꝛ a frigido: ⁊ ꝓpter hoc dico ad primum ꝙ idem diuersimode se habens bene pōt esse cā cōtrariorum vt pꝫ de nauta in naui: q: ꝑ sui p̄sentiam est cā salutis per sui absentiaꝫ ꝑiclitatiōis. Silr dico ꝙ frigiditas diuersimode se habens pōt esse cā ꝯtrarioꝝ vt albi coloris vel nigri: vnde verū est ꝙ frigiditas impediens digestionem est cā albedinis: ⁊ sic loquitur sup̱ius: sed frigiditas extinguēs ⁊ mortificans calorem naturalem ⁊ spūs est cā nigri coloꝝ ⁊ sic loquitur ibi. Ad scōm dico ꝙ verū est ꝙ frigiditas agēs in materiā humidam vt in vrinam dealbat ꝑ se: sed tū ꝑ accidens pōt denigrare: q: frigiditas excedens mortificās ꝯsūti ⁊ ꝑ accidens agit in spūs: ⁊ q: spūs sunt sicci: illa frigiditas agens in spūs denigrat: ⁊ hoc mō frigiditas potest causare nigruꝫ colorē. Ad aliud argumentū qō sequiꝛ ꝑ qō ꝓbat ꝙ pluries causatur niger color a calido q̄ a frigido: dico ꝙ verū est: ⁊ bene ꝯcedo ꝙ pluries causatur a calido q̄ a frigido: quia cū caliditas sit amica nature: frigiditas econuerso q: contraria: facilius pōt intendi caliditas in corpore q̄ ibi introduci frigiditas. Unde soluo ad istud argumētuꝫ qō sequitur: ꝙ lꝫ duob⁹ modis fiat a frigido: ⁊ vno mō solū a calido: tū illud solum pluries ⁊ frequenti⁹ aduenit q̄ alia duo. vnde facilius est incendere calorem in corpore q̄ ibi frigiditatem q̄ est ei contraria introducere: ⁊ ꝑ hoc pꝫ solutio ad illa argumenta. ¶ Quinto q̄ritur vtrum in febribus acutis pluries fit color niger cum subtili substantia vel cū grossa. Uidetur ꝙ pluries cum subtili: q: in acutis materia est subtilis: ⁊ vrina descinditur a materia morbi ⁊ descasum attestatur ei a quo descinditur: ergo vrina in acutis apparēs cum nigro colore pluries erit cum liquore subtili q̄ cū grosso. P̄reterea in lectione precedenti habuistis ꝙ in ethica consumunꝛ humiditates que eliquant cū vrina ⁊ subtilianꝛ ⁊ faciunt vrinam subtilem: ergo cum in acutis melior fit dissolutio ⁊ consumptio humiditatum vrina in illis erit subtilis ⁊ non spissa: g̃ niger color pluries erit in acutis cū subtili liquore q̄ cum grosso. Contra: in lectione ista habemus ab auctore: ꝙ nigra vrina naturaliter compatitur spissuꝫ colorem ⁊ non subtilem: sed frequentius aduenit color cū substantia naturali q̄ cū innaturali: ergo in acutis pluries est color niger cum substantia grossa q̄ cum subtili. P̄reterea vrina nigra cum spisso liquore tendit ad bonum: q: significat solutionem quartane: sed vrina nigra cum subtili substātia significat malum vt dicit: sed dicit Ga. super aphoris. ꝙ crisis pluries fit in acutis: ⁊ crisis vt dicit Ga. plus attinet saluti q̄ morti: ergo in acutis vrina grossa ⁊ nigra pluries apparet q̄ nigra ⁊ subtilis. quod concedo propter rationes istas dictas. ¶ Ad primum argumentum in contrariuꝫ dico ꝙ lꝫ in acutis materia sit subtilis: cum vrina non nigra sit in acutis donec fiat adustio in humoribus: sꝫ qn̄ fit adustio in humoribus tunc humores ingrossantur ⁊ incinerantur ⁊ tunc fit spissa vrina: ꝓpter hoc pluries est in acutis color niger cum spissa substantia: ⁊ non cū subtili naturaliter dico. Ad scōm dico ꝙ secus est de humoribus eliquatis in ethica q: illi de nouo sunt coagulati: ⁊ ꝓpter hoc dissoluuntur ⁊ subtiliantur ⁊ eliquantes cum vrina eam subtiliāt. P̄reterea ibi non est calor subito adurens nec incinerans: sed calor paulatine consumens: sed in acuta febre verum est ꝙ maior est consumptio: q: subita adustio ⁊ incineratio: ⁊ ita ingrossescit vrina. P̄reterea ibi aduruntꝛ humores qui ingrossescunt ⁊ faciunt vrinam grossam. ¶ Sexto queritur que vrina sit peior: vtrum vrina alba vel vrina nigra. ꝙ alba sit peior videꝛ: q: illa vrina que significat priuationem caloris naturalis digerentis est peior q̄ illa que significat caloris augmentū in corpore: sed alba significat priuationē caloris naturalis digerētis: q: significat indigestionē vt habitū est supra: nigra vero solum significat caloris augmentū: q: significat excessum in digestione: ergo alba peior. Item alba vrina vt habitum est supra naturaliter conuenit cum subtili substantia: nigra vero est grossa vt dicit in littera: sed subtilis substantia est peior q̄ grossa: vt dicit superius: q: subtilis significat omnino impotentiā nature non potentis inchoare digestionē: grossa vero significat potentiam nature potentis turbare humores in digerendo eos: ergo alba vrina que conuenit naturalr cū subtili subā peior est q̄ nigra q̄ cōuenit cū grossa. Contra: illa vrina peior est q̄ significat malum qō non pōt corrigi: q̄ illa q̄ significat maluꝫ qō pōt corrigi: sed nigra vrina significat adustionem humoꝝ q̄ nō pōt corrigi: alba vero debilitatem virtutis digerentis que postea bene pōt fortificari ⁊ corrigi: ergo nigra peior est q̄ alba. P̄reterea alba vrina significat dn̄ium phlegmatis nigra dn̄ium melancholie: sed phlegma magis est amicuꝫ nature ⁊ cōueniens: melācholia vero maxime inimica ⁊ perniciosa: ergo alba melior siue minus mala q̄ nigra. qō concedo. Un̄ dico ꝙ loquendo vt in pluribus: comparādo malam vrinam albam ad malā nigrā: peior est nigra q̄ alba: et concedo rōnes hoc ꝓbantes ⁊ eas pono ꝓ cā: sed tū q̄dam nigra vrina vt illa que apparet in solutione quartane melior est q̄ alba: sed ego loquor vt in pluribus. ¶ Ad p̄mum argumentū dico ꝙ nigra nō solum significat caloꝝ augmētū: immo calorem adurenteꝫ humores qui nō possunt corrigi: sed alba nō significat indigestionē oīno: immo calorē digerentē significat esse debilitatū q̄ postea bene pōt fortificari ⁊ corrigi: ⁊ ꝓpter hoc alba minus mala. Ad scōm argumentū dico ꝙ grossicies ⁊ subtilitas possunt aduenire dupliciter. Uno modo ꝓpter calorem digerere incipiētē: ⁊ sic sine dubio grossa substātia melior est: ⁊ sic loquitur sup̱ius sed cum tali grossa non conuenit niger color naturalr: imo cū grossa subā causata a calore adurente. Uel ꝓpter frigiditatē mortificantē ⁊ congelantē: ⁊ talis grossa substantia peior est: quare non pōt corrigi: q̄ subtilis q̄ potest corrigi. ¶ Septimo q̄ritur vtrum vrina nigra rep̄sentans incensionē cholere sit deterior q̄ rep̄sentās incēsionē sanguinis. videꝛ ꝙ sic: q: illa peior est q̄ rep̄ntat peiora sinthomata: sꝫ in incēsione cholere peiora sunt sinthomata q̄ in incēsiōe sanguinis: ergo ⁊c. Item apostema sanguineū in quo est inflāmatio sanguinis est minus malum q̄ apostema cholericuꝫ ergo similiter incensio sanguinis minus erit mala q̄ incensio cholere: ergo vrina nigra rep̄sentans incensionē sanguinis erit minus mala: ⁊ rep̄sentans incensionē cholere magis mala. P̄reterea in lepra sanguinea est incensio sanguinis in toto corpore: et silr in lepra cholerica est incensio cholere: ⁊ tū peior est lepra cholerica: q: ibi cadunt membra q̄ lepra sanguinea: ergo silr incensio cholere in toto corpore peior erit q̄ incēsio sanguinis: g̃ silr ⁊ vrina rep̄sentans incēsionē cholere in corꝑe erit peior q̄ rep̄sentās icēsionē sanguinis. In ꝯriū est auctor in lr̄a dicēs ꝙ scōs modus significat incensionē sanguinis: ⁊ dicit ꝙ vrina rep̄sentans istum vltimū modū est pessima: sed pessimū est vltra qō non pōt esse additio: g̃ vrina nigra rep̄sentans incensionē sanguinis peior est q̄ vrina nigra rep̄sentans incensionē cholere. Hoc idē ꝓbat Gerardus q: sanguis amicabilior ē nature q̄ cholera: ergo incensio in sanguine facta peior erit q̄ in cholera. qō concedo. Unde dico ꝙ sicut sanguis est magis amic⁹ nature q̄ cholera: ita peccatū in sanguine: siue incensio magis molestat naturā q̄ incensio in cholera: ⁊ ponitur exemplū de filio ⁊ de seruo patris. vn̄ sicut sanguis inter omnes humores magis diligitur a natura in statu naturali: ita in statu innaturali magis odio habetur a natura. ¶ Ad primū argumentū in contrarium dico ꝙ lꝫ peiora sinthomata sint in incensione cholere q̄ sanguinis: tū peior est incensio sanguinis: q: cum sanguis sit vehiculum caloris naturalis et spirituuꝫ: non sic vero cholera: propter hoc dico ꝙ qn̄ fit incensio in sanguine calor naturalis ⁊ spiritus aduruntur et

incēditur: ⁊ cadit tunc virtꝰ q̄ curat morbos: ⁊ ita plus obest
casus virtutis in incensione sanguinis q̄ sint hom atamala
in incensione cholere: cū virtus in incēsione cholere non ca-
dat. Ad scdm̄ dico ꝙ secus est de sanguīe putrefacto in apo
stemate in aliqua parte corporis: q: adhuc in venis nō incē
ditur: immo remanet calor naturalis ⁊ spūs in q̄bus consi-
stit virtus curans morbos ⁊ potēs corrigere illud malū: sed
non sic est qñ fit incensio intra venas in sanguine: q: tam ca
lor naturalis q̄ spūs aduruntur: ⁊ ꝑ ꝯñs cadit virtus. Ad
aliud fiat ꝯ solutio: ꝙ secus est de incensione sanguinis fa-
cta in lepra sanguinea ⁊ in toto corpore: quia in lepra san-
guinea incensio sanguinis fit in carne: ⁊ tunc adhuc rema-
net calor naturalis ⁊ spūs in sanguine intra venas: ⁊ ꝓpter
hoc leprosus bene pōt viuere ꝑ longū tempus: sed incēsio-
ne facta in sanguine intra calor naturalis ⁊ spūs adurūtur
⁊ virtus cadit non sic fit in incensione cholere: ⁊ ꝓpter hoc
peior est vrina nigra representans incensionem factā in san-
guine q̄ in cholera: ⁊ sic patet solutio ad oīa quesita.

¶ Qui colores conueniant cum gros-
situdine ⁊ turbiditate.

Colores hi cōueniunt cū grossitudine ⁊ tur
biditate: qui solū sunt de gñe cholere nigre
sed tñ sidinus plus significat incensionem
humoꝝ ⁊ ꝯsumptionē humiditatis sangui
nis. vñ significat spasmū. ꝙ si sit cū febribus acutis:
alienationē mentis ⁊ timorem mortis significat. Si
laudabilis significatio supuenerit: vel in die cretica
exierit: si morbo sit vicina: futuram salutē nunciat si-
cut Ga. testatur: viridis inquit vrina si in die appa-
reat cretica: ⁊ infirmus dolorē nō habeat: morbi dis-
solutionem significat. Sulphureus minor est sideo
in incēsione: qui si sit cum leni febre: stranguriā por
tendit. Si moretur aliquādiu: ⁊ quantitas vrine ma
ioretur: ebibite aque quantitate consumitur corpus
Si cum acutis sit febribus: pessimus denunciatur
spasmus. Si subtilitas superuenerit ⁊ extremitas
corporis friguerit. ⁊ sudor in superiorībꝰ mēbris fue
rit: pessimitas erit ex ꝑditione spasmi. Plumbinus
congelationem demonstrat ⁊ frigiditatem. vñ calo-
ris naturalis defectionem significat: ⁊ ꝓximitatem
ad extinctionē. vnde fit certa causa hyposarche pes
sime ⁊ mortifere.

¶ De vitellino ⁊ citrino ⁊ citrinissimo.

Isti colores cū claritate concordāt ⁊ sub
tilitate: q: significant cruditatē ⁊ coctio
nis defectionē: ⁊ si natura incepit deco-
quere: ⁊ inceperit preualere in coctione.
vñ color est in vrina tñ pigriciā mōstrat
nature in cōplenda coctione: cum deficit hypostasis
leuius est eñ nature agere colorē q̄ hypostasim: hy-
postasis eñ non cōpletur: nisi cum virtute coctionis
per totū corpus: ⁊ color cū virtute tñ caloris natura
lis in loco coctionis. Vñ hi colores non bonū signifi
cat perfectū vniuersaliter: q: ꝑfectio bonitatis cū hy
postasi est tñ. qđ cum ita sit: necesse est quicūq̄ hoꝝ
colorum minus habet tincture: defectionē coctionis
in eis esse: ⁊ a bonitate elongare. ¶ Vitellinus autē
color minor est in tinctura: vnde a bonitate remotior
⁊ nature albe vrine in cruditate ⁊ defectiōe coctōis
ꝓpior: sed tamen quia tincturam aliquantulam ha-
bet: est melior: cum significet naturam incepisse ali
quantulū coctiōis. ¶ Citrinissimo colore virtus ope
rantis nature designatur in coctione: vnde bonitatē
monstrat cōplemēto vicinantē: q: mediocris in perfe
ctione est cōplenda cum hypostasim non habeat. Ci
trinus mediocris est inter citrinissimū ⁊ vitellinum
bonitatem ergo suam significat nondū esse comple-
tam: cum inceperit bonitas: nondū tamen appareat
bonitas: sicut dixit Hippo. citrina vrina sanitatem
nondū perfectā significat. Natura eñ etsi colorē fa-
cit: hypostasim tñ facere non potest. Q: si hmōi diu
permanserit: defectionē nature in decoctione morbi
significat. Vnde Hippo. citrina ⁊ subtilis nōdū mor
bum digestū significat: ⁊ si in diuturno sit morbo: nō
curatur infirmus si permaneat (alibi non securatur
infirmus vt permaneat) quousq̄ morbū digerat. Si
autē febris non exinaniat: ⁊ alba hypostasis videat:
⁊ in liquore diuersificet: peior est: q: alba hypostasis
ante digestionē morbi: non est ex coctiōe naturali: sꝫ
potius ex materie morbi grossitudine: ⁊ sui motus
grauitate. Qđ cū sit necesse est nature tādiu illam di
gerere: vt certificet infirmus permanere: donec dige
stionē possit cōplere. Qđ si hec vrina laboriosa sit in
febribus pessima est: q: si febris inceperit: spasmū de
repletiōe portendit: humorē eñ grossum ⁊ crudū si-
gnificat: ⁊ in digerēdo eum naturam pigram. Que
vrina si sit in paralyticꝭ vel epilepticis: nō mala signi
ficat: q: paruitas sue tincture ex natura est morbi ma-
terie: non ex pigritia nature in morbi decoctiōe. Vñ
Ga. intelligere est: q: vrina citrina in acuta febre est
pessima si nō sequat laudabile signū: ⁊ appareat for
tis tinctura in die cretica vel nūcia: q: natura excitat
⁊ in decoctione fecis confortat. Gal. pulchrā rē reci
tat hmōi in epistola ad glauconē. Vidi inq̄t iuuenē
xxij. annoꝝ acutam feb. patientē. In tertia aūt die fe
bris ad visitādū eū q̄dam introiuit coꝝ qui dicuntur
medici: ꝓconizantes ꝑ vias ⁊ plateas vt se vendere
possint: fuit eiusdē ꝯsanguineꝰ infirmi q̄ cū introiuit
digestionē q̄siuit. Dixit aūt pater q: stipticꝰ est: dein
de medicus quō dñs Ga. hūc locū neglexit ⁊ miser
putauit pharmaciā laudabilē eē ante decoctionem
morbi: ⁊ accepit tres baccas quas secū habuerat: ⁊
excorticauit eas cū paruo zuccaro miscēs ⁊ pistatas
infirmo dedit bibendas: ⁊ illa die septem habuit sel
las: vnde dissoluta est virtus sua. In die autem alte-
ra. i. ab initio febris quarta: intraui ad ipsum visitan
dum ⁊ qualitatem sui habitus extimui. vidi enim fa
ciem mutatam a facie sanitatis: et vrina facta est ci-
trina ⁊ clara. Qđ cum viderem in tertia die nuncia
timui: ⁊ nullam medicinā mādaui fieri: nisi solā ptisa
nam: ⁊ exurgens cito putaui esse ex debite nature
in morbi repugnatione pigritantis. Qđ cū vidit pa
ter dixit. Domine ex habitu tuo timui: si ergo aliq̄d
mali videris ostende nobis. Respondi: hodie dies
nūcia est: que q̄d euenire debeat in die septimo signi
ficare debuerat. ego antē hac die speraui laudabilē
me videre significationem: nunc euenit contrarium
vnde multum timeo. Dixitq̄ pater infirmi: heri dñe
melius se habuit q̄ hodie. Quidaꝫ eñ parēs noster
medicus heri digestionem quesiuit: cui stipticū esse
dixi: ipse aūt tres baccas extrahēs excorticauit ⁊ pi

ſtauit: ⁊ cū zuccara dedit ei bibere. qḋ cū audiſſez: di
xi: ſcis ne quales bacce erant? non equidē dixit: ſʒ cor
tices earū habeo. oſtende Ga. dixit: quas cū oſtēde-
ret: vidi cataputie eē cortices: ⁊ iratus nimis acumē
medicine etiā in non febrib⁹ periculoſuʒ eſſe edocui:
quanto magis ergo in febre? Cūq; cauſaʒ cognoſce
rem: redij: ⁊ confortat⁹ dedi pſiliū cū rodozaccara: ⁊
nutriui cū ptiſano ⁊ ſilibus alijs cibarijs. Scḋa die
veniēte intraui ⁊ vrinaʒ ſilr vidi citrinā: ſed tn̄ ſignū
faciei aliquantulū fuit reſtauratū. Ego aūt idē feci
cū refrigeratione ⁊ humiditate: vrina tn̄ ſemꝑ exti-
tit citrina vſq; in diē. ix. in qua die nunciatiua in pte
ſupiori vermiculoſa exiuit: ⁊ in duabus inferioribus
partib⁹ citrina. In die. x. due ptes vermiculoſe exie-
re: ⁊ tertia inferior citrina. In. xj. tota exiuit vermi-
culoſa ⁊ in liquore tēperata. In. xij. exiuit tertia ps
ſupior citrina ⁊ tēperata: ⁊ due ptes inferiores v̄mi
culoſe. In. xiij. due ptes ſupiores fuerunt citrine tem
perate: tertia inferior vermiculoſa. In. xiiij. tota exi-
uit citrina ⁊ tēperata hn̄s hypoſtaſim albā ⁊ rotun-
dam ⁊ in oī ſua equalitate pfectā ⁊ tēperatā. Admi-
rat⁹ aūt fui actionē nature: ⁊ bonitatē ordinationis
ſue paulatim adducte vſq; ad finē morbi cū infirm⁹
euaſerit. Verūtamē ſophiſte rephendūt nos dicen-
tes: quō criſis fuit in. xiiij. cū dies morata ſit nuncia
vſq; in. ix. An nō dixit hippo. dies nūcia ſi vſq; in diē
vij. fuerit morata: groſſitudinē materie morbi ſignifi
cat: ⁊ grauitatē ſui mot⁹: criſiʒ aūt eſt ipoſſibile ante
xiiij. venire: vn̄ mōſtrauit q̄ ſi nunciatiua vſq; in diē
ix. moref: materia grauior ⁊ groſſior pbabif: ⁊ ipoſſi
bile eſt venire criſiʒ ante diē. xx. Reſpōdemus ſi mo
ra nūcie diei vſq; in. ix. ꝑ groſſitudinē ⁊ grauitatem
eſſet materie morbi: veruʒ eſſet qḋ dixiſti: ſi materia
fuit in occaſiōe dexoris corpori adueniēte que ipedit
naturā i morbi regimine: aduētus criſis in die. xiiij.
lenē ⁊ ſubtilē i ſui naturā materiā ſignificat. ¶ Itē
ſophiſte: quare dixiſti vrinā citrinā ⁊ ſubtilē crudita
tē ſignificare ⁊ coctōis defectionē: cū Ga. dixerit vri
nā citrinā ⁊ ſubtilē q̄ eſt inter citriniſſimā ⁊ igneā na
turalē eſſe vrinā? Rn̄dem⁹ antea dixim⁹ in libro nr̄o
q̄ vrina ſanguinis ⁊ ceteroꝝ humoꝝ ſit colamentū.
Vn̄ neceſſe eſt vt vrina ſemꝑ oſtendat hūores corꝑi
dn̄antes. Cū aūt hoc ſit neceſſariū: ⁊ corpus ſit ſanū
⁊ complexio temperata: ſanguis ⁊ ceteri humores in
poteſtate temperati ſint: neceſſe eſt: vt vrina ex cete-
ris q̄ttuor humoribus equaliter ſit compoſita. Nos
autem videmus q̄ in cōpoſitis his coloribus. i. rubo
re ſanguinis cum phlegmate: ⁊ vtriſq; cholericus
q̄ citrinus ⁊ ſubtilis color aliquantulum pertinens
igneo colori componitur: ſm̄ virtutem naturalis ca-
loris in iuuenibus: ⁊ eius defectionem in ſenibus et
alijs etatibus. Cum ergo complexio extra tempera-
mentum ſit: ⁊ complexio ſanguinis humoribus do-
minetur alijs: neceſſe eſt vt laudemus vrinam ex hu-
moribus corpori dominātibus coloratam. Unde vri
na citrina ⁊ ſubtilis in corporibus ſanis eſt laudabi-
lis. in infirmis ē illaudabilis. qḋ manifeſtaf ex tēpe-
ramēto liquoris in ſanis: ⁊ cruditate ſua in infirmis.

¶ De inceptione hypoſtaſis.

Colores hi ſignificāt naturā incepiſſe face
re hypoſtaſim: ſed nondū cōpleuiſſe: ⁊ ob h̄
claritatē dimiſiſſe: ⁊ ſubtilitatē intrauiſſe.
Sʒ tn̄ rufus calidior eſt oib⁹ ⁊ acutior: cho
le rubee ſignificātior. vn̄ ſi cū acuta ſit febre: acumē
⁊ cruditatē materie morbi virtutē ⁊ augmētationē:
⁊ pigrā ſignificat naturā ad digeſtionē. Calorē ergo
patiunf infirmi ⁊ incēſionē: anguſtias defectiōes et
vigilias magis cū criſis appropinquat. Colluctātur
eīn hūores calori naturali: ſicut eſt videre i ſcḋa tertia
na in tertia ⁊ in q̄rta piodo. q̄ ſi lōgi ſit tēporis: defe
ctio eſt nature ⁊ ſue virtutis. Si in ſupficie ſua appa
ruerit ſicut ſpuma vini alienationē mentis ſignificat
Nigra alienationē ⁊ timorē nūciat. In infirmo ſple
netico hypoſtaſis nigra ⁊ diuiſa pditionē ſignificat
cū igneus color ſplenem cōſumat.

¶ Supius determinauit auctor de colorib⁹ extremis: vt de
albo ⁊ nigro cū q̄bus liquorib⁹ ꝯueniāt: ⁊ de ſignificatione
eoꝝ: hic de colorib⁹ medijs: ⁊ diuidif in quattuor. In pma
determinat de colorib⁹ medijs mortē ⁊ pditionē ſignifican
tibus. In ſcḋa de ſignificātibus indigeſtionē: ibi: Dicti co-
lores cū claritate. In tertia de colorib⁹ ſignificātibus dige
ſtionē vel inchoatā: vel mediatam: vel cōpletā: ibi: Vitelli
nus aūt color. In q̄rta de colorib⁹ ſignificantib⁹ exceſſuʒ in
digeſtiōe: ibi: Vermiculoſa vrina claritati. Tres pme partes
ſpectāt ad pn̄tem lectionē: ⁊ diuidif prima in duas. In pri-
ma ꝓponit qḋ itēdit. In ſcḋa ꝓſequif de coloribus pditio
nē ſignificātibus. ſcḋa ibi: Sidinus ſignificatio humoꝝ. ⁊
iſta ſcḋa in tres. In pma determinat de colore ſidino vel vi
ridi qḋ idē ē. In ſcḋa de ſulphureo: ibi: Sulphure⁹ minor ē
ſidino. In tertia de plūbino: ibi: Plūbinus ꝯgelationem.
Scḋa ps principal ſequēs in q̄ determinat de colorib⁹ indi
geſtionē ſignificātib⁹ nō diuidif: Tūc ſeq̄tur tertia ps pnci
palis in q̄ determinat de coloribus digeſtionem ſignificāti-
bus q̄ hic incipit. Vitellinus. ⁊ illa in duas. In pn̄ a deter-
minat de colore vitellino citriniſſimo ⁊ citrino. In ſcḋa de
colore rufo ⁊ ſubrufo. ſcḋa ibi: Colores hi ſignificant. pma
in duas. In prima determinat de hmōi colorib⁹ ſignificāti
bus. In ſcḋa recitat epiſtolā Ga. ad glauconē. ſcḋa ibi: Ga
le. pulchrā rē recitat. Prima in tres. in pma determinat de
colore vitellino qḋ ſignificat. In ſcḋa de citriniſſimo: ibi: Ci
triniſſimo colore virtus. In tertia de citrino: ibi: Citrin⁹ me
diocris eſt. Tūc ſeq̄tur illa ps in q̄ recitat eplam Gal. ⁊ illa
i duas. In pma recitat ⁊ narrat eā. In ſcḋa mouet obiectio
nes ſophiſtaꝝ ꝯ hoc: ibi: Vn̄ tn̄ ſophiſte nos. Prima i duas
In prima narrat illā fabulā. In ſcḋa applicat ad ꝓpoſitum
ſcḋa ibi: Scḋa die veniēte intraui. Tūc ſeq̄tur illa ps in qua
mouet obiectiōes ſophiſtarū: ⁊ illa in duas ſm̄ duas obie-
ctiones quas mouet ⁊ ſoluit. ſcḋa ibi: Item ſophiſte. Hec
eſt diuiſio ⁊ ſn̄ia lectionis in gn̄ali.

¶ Hic pmo dubitaf cū primo ſupius determinauit auctor
de coloribus extremis: vt de albo ſignificāte indigeſtionem
videf q̄ poſtea immediate determinare deberet de colori-
bus vicinātib⁹ albo colori: vt de pallido ⁊ ſubpallido karo
pos ſiue glauco q̄ ſilr ſignificāt īdigeſtionē: ⁊ nō de ſulphu
reo ⁊ viridi q̄ nō vicinanf albo: immo potius ſignificāt adu
ſtionē. Ad hoc ſoluit Gerardus q̄ immediate ante iſtaʒ le-
ctionē determinauit de colorib⁹ q̄ ꝯiungūtur cū ſubſtātia
groſſa: ⁊ ꝓpter h̄ imediate poſt determinat ſimilr de illis
qui cōiūgi hn̄t cū groſſa ſubā: ⁊ hi ſunt viridis ⁊ ſulphure⁹
⁊ nō pallidus vel ſubpallidus: ⁊ ꝓpter hoc in lectione iſta
prio determinat de viridi ⁊ ſulphureo q̄ de pallido vel ſub
pallido. Vel dicēdū q̄ imediate ante iſtā lectionē determi-
uit de colorib⁹ ſignificātibus mortificationē ⁊ aduſtionē cō
pletā vt de nigro: ⁊ ꝓpter h̄ imediate poſt determinat de
illis q̄ ſunt via in aduſtionē ⁊ mortificationē: vt de viridi et
plūbino ⁊ ſulphureo ⁊ hoc innuif. ¶ Poſtea q̄rif cū prius
determinauerit qualr color niger habeat cōiūgi accidētalr

cū sub̄a subtili: quare sil̄r hic nō dicit ꝙ color viridis q̄ sil̄r si
gnificat adustionē habeat ꝯiungi cū sub̄a subtili accidētal̄r
Et dicēdum ꝙ color niger significat adustionē cōpletā. vn̄
hūores adusti tūc sunt i vno loco qeti: ⁊ faciētes oppilatio
nē in meatibꝰ nō eliquant̄ cū vrina vn̄ exit liq̄r subtilis: sꝫ vi
ridis color significat adustionē inchoatā. vn̄ hūores nōdū
sunt in qete: immo adhuc sunt in motu: ⁊ ꝓpter h̄ non pn̄t
facere oppilationē q̄n in illa oppilatōe eliquāt cū vrina: ⁊ ꝓ
pter hoc nō pōt ꝯiūgi color viridis cū subtili liquore nec na
tural̄r nec accidētal̄r imo semꝑ cū grosso. ¶ Itē dicit i l̄ra
ꝙ color viridis significat adustionē humoꝝ: quare nō dicit
ꝙ hm̄ōi significat mortificationē caloꝝ naturalis ⁊ spirituū
causatā ꝓpter frigiditatē: q: significat frigiditatē viridis co
lor: q: nos videmus ꝙ viridis color in arboribus significat
frigiditatē. vt dicit p̄hus in lib. de plātis: g̃ sil̄r color viridis
in vrina frigiditatē significabit. Itē epilēticis q̄nq; videmꝰ
venas virides: ⁊ hoc ꝓpter frigiditatē mortificātē: ergo si
militer in vrina viridis color q̄nq; causat̄ a frigiditate mor
tificāte. Ad h̄ dicēdū ꝙ viridis color in vrina gn̄at̄ ex cōmix
tione nigri coloris ⁊ citrini: ⁊ q: color citrinus semꝑ gn̄at̄ a
calido: ꝓpter hoc color viridis q̄ gn̄at̄ ex citrino semꝑ gn̄at̄
in vrina a calido ⁊ nūq̄ a frigido: ⁊ h̄ dicit Gerardus. ¶ Ad
primū argumētū in ꝯriū soluit Gerardus dicēs ꝙ tu bene
obijceres si viridis color in plātis gn̄aret̄ ex cōmixtiōe citri
ni cū nigro: sicut viridis color in vrina ex cōmixtiōe citrini cū
nigro: sed nō sic est ꝓpter hoc nō valet. Ad aliud dico sicut
dictū est supra: ꝙ viridis color causat̄ multipl̄r. vn̄ in epilē
ticis nō apparent vene virides causate a frigiditate immo
q̄si nige: ⁊ hoc a caliditate excedēte. ¶ Postea q̄rit̄ cū h̄ de
termiāet de medijs coloribꝰ: ⁊ p̄mo de viridi q̄ sig̃t adustio
nē: videt̄ ꝙ imediate post viridē deberet potiꝰ determinare
de purpureo rubeo ⁊ vermilioso q̄ sil̄r significāt calorē exce
dētē q̄ de pallido subpallido glauco q̄ significāt indigestio
nē ⁊ frigiditatē: cū determinatio sua de hm̄ōi coloribꝰ debe
ret esse s̄m vicinitatē. Et dicēdū ꝙ prius imediate ante istā
lectionē determinauit de colore plūbino significāte frigidi
tatē excedētem: ⁊ ꝓpter hoc imediate post determinat de
coloribus significātibꝰ frigiditatē vt de pallido ⁊ subpalli
do ⁊c. ¶ Postea dubitat̄ sup hoc qd̄ dicit in l̄ra illa ꝙ dicti
colores cū claritate ꝯiūgunt̄: ⁊ glosat Gerardus. i. pallidus
⁊ subpallidus ⁊c. cōiūgunt̄ cū grosso liquore. Et huiꝰ solu
tio est: q: isti significāt indigestionē ⁊ ingrossitudinē humo
rū nō potētiū eliquari cū vrina ⁊ pturbare vrinā ⁊ grossiciē
gn̄are: ⁊ ꝓpter h̄ nō possunt ꝯiūgi cū liq̄re grosso imo sem
per cū claro. Itē dicit in l̄ra ꝙ color sulphureus significat
stranguriā. Cōtra: dicit in l̄ra ꝙ sulphureꝰ significat calorē
fortē adurentē vias ⁊ elargantē: g̃ nō poterit significare strā
guriā. Ad hoc dicēdū ꝙ sulphureꝰ significat minorem adu
stionē q̄ viridis: vn̄ sulphureꝰ significat calorē ꝯsumētē sub
tile ⁊ cōpingentē grossum: qd̄ grossum cōpactū pōt descen
dere in collo vesice ⁊ ibi oppilationē efficere: ⁊ p ꝯn̄s stran
guriā inducere. Et opponit Gerardus ꝙ talis vrina signifi
cat strāguriā ꝓpter oppilationē: g̃ debet exire subtilis: ⁊ tn̄
dicit ꝙ talis cōpatit̄ cū sub̄a grossa semꝑ. Ad hoc dicēdū ꝙ
lꝫ oppilet hm̄ōi materia collū vesice: nō tn̄ ꝓpter hoc exit
subtilis imo grossa: q: ad strāguriā nō exigitur nisi exitꝰ la
boriosus: ⁊ q: hm̄ōi vrina grossa exit per angustū meatum:
ꝓpter hoc facit strāguriā. vn̄ nō oportet ꝙ sit subtilis imo
bene pōt esse grossa ⁊ strāguriā significare. ¶ Postea dubi
tat̄ super hoc qd̄ dicit auctor in l̄ra postea: vbi recitat de illo
medico q̄ dedit cataputias illi patiēti: ipse iprobat h̄: q: ille
cataputie sunt medicina fortis ⁊ violēta: q: oē pharmacū
est calidū: ⁊ ipse patiebat̄ morbū calidū: g̃ male fecit: q: ex
quo ipse dicit ꝙ talis medicina violēta nocet sanis quanto
magis egris. Videt̄ ꝙ nō deberet hoc reprobare: q: hip. in
regimēto acutoꝝ docet helleborꝝ dari in pleuresi q̄ est mor
bus acutꝰ ⁊ ex calida materia: ⁊ tn̄ helleborus ē medicīa vio
lēta ⁊ fortis. Et dicēdū ꝙ medicine violēta nō dꝫ dari i acu
tis: ⁊ bene hoc reprobat: q: oē pharmacū est calidum: ⁊ ma
teria acutoꝝ est calida. Et tu opponis hip. docuit dare: di
co ꝙ q̄dā sunt acute de materia calida cōpacta in mēbro so
lido ⁊ cōpacto vt in pleuresi: ⁊ talis nō pōt extrahi nisi per
medicinā fortē ⁊ violentā: ⁊ ꝓpter h̄ docuit hip. administra
re helleborꝝ ibi: sed materia ipius acute de quo loq̄tur i l̄ra
non est talis: ⁊ ꝓpter hoc reprobat exhibitionē pharmacī
in tali acuta. Vel dicendū ꝙ hip. erat secretariꝰ nature ⁊ no
uerat v̄tutē patiētis ⁊ medicine quātitatē: ⁊ ꝓpter hoc po
terat dare secure: nō sic v̄o moderni cū nō sint ita experti in
arte medicie ⁊c. Vel dicēdū ꝙ nō docuit dare helleborꝝ ꝑ se
in pleuresi: imo cū rep̄ssiuo vt pꝫ in regimēto: sed iste dedit
istas cataputias sine rep̄ssiuo aliquo: ⁊ ꝓpter hoc reprobat
¶ Postea q̄rit̄ sup hoc qd̄ dicit in ꝓcessu illiꝰ morbi de q̄
narrat ꝙ p̄mo ante nonum diē exiuit vrina citrina. postea
in. ix. die. in ꝑte supiori exiuit v̄miliosa ⁊c. ⁊ dicit ꝙ in. xiiij.
die tota exiuit citrina. vn̄ innuit ꝙ ante nonū diē erat mate
ria penitus indigesta ⁊ exiuit citrina: postea in. xiiij. die cre
tica fuit materia total̄r digesta: ⁊ exiuit sil̄r citrina: ⁊ ita vi
det̄ innuere q: citrinꝰ color significat indigestionē ⁊ dige
stionē cōpletā: quō hoc pōt esse. Et dicēdū ꝙ s̄m qd̄ dicit in
solutiōe p̄me obiectōis ꝙ citrinitas in sanis rep̄sentat dn̄iū
equale quattuor humoꝝ in corꝑe ⁊ talis significat digestio
nē: sed in egris dꝫ vrina rep̄sentare dn̄iū humoris dn̄antis:
si g̃ citrina apꝑeat in egris significabit indigestionē: ⁊ pro
pter h̄ ante nonū diē citrina apparēs ibi significauit indige
stionē: q: debuit apparere rubea s̄m dn̄ium hūoris dn̄antꝪ
in illa acuta egritudine: sed in nona apparuit in supiori ꝑte
v̄miliosa. ⁊ ita significauit p̄ncipiū digestiōis: ⁊ in processu
postea significauit maiorē semꝑ digestionē: q: significauit
subtiliores ꝑtes materie esse digestas: ⁊ ꝓpter h̄ apparuit
rubea in ꝑte supiori: sꝫ in fine q̄n materia fuit total̄r expul
sa: ⁊ corpꝰ rediit ad sanitatē vel incepit redire tūc apparuit
tota citrina ⁊ digestionē significauit: ⁊ sic pꝫ solō ad illud.
¶ Postea dubitat̄ sup h̄ qd̄ sophiste ⁊ ipemet ysaac innuit
in l̄ra ꝙ equale tp̄s dꝫ eē a die nūciatiua in q̄ apparēt p̄mo
manifeste signa digestiōis vsq; ad statum ⁊ vsq; ad princi
piū morbi. Videt̄ hoc esse falsum: q: dicit hip. in apho. ꝙ. xj.
dies est nūcia ⁊ indicatiua. xiiij. sed cōstat ꝙ nō tātū est tp̄s
ab. xj. vsq; ad. xiiij. quātū ab. xj. vsq; ad p̄ncipiū morbi. Itē
motus naturalis in fine intēdit̄: violētus in fine mitiat̄: sed
motus digestiōis est motꝰ naturalis: g̃ intēdit̄ in fine: ergo
citiꝰ mouet̄ a nūcia vsq; ad statū q̄ a nūcia vsq; ad p̄ncipiū
g̃ nō est eq̄le tp̄s. Contrariū tn̄ innuit in l̄ra ꝙ est eq̄le. Et h̄
ꝯcedo et cā huiꝰ est: q: opationes nature paulatine sunt ⁊
ordinate ⁊ nō subite: vt dicit Gale. in de creticis diebus. vn̄
signa digestiōis manifesta nō apparent donec digestio me
diata sit: q̄n est g̃ digestio mediata: tūc apparent signa dige
stiōis manifesta: g̃ quanto tp̄e indiguit natura ad digestio
nē medietatꝪ materie morbi: tāto tp̄e ⁊ eq̄li indiget ad dige
stionē alteriꝰ medietatis: ⁊ q: natura fuit ipedita in morbo
illiꝰ patiētis: ꝓpter hoc nō apparuerunt signa digestionis
vsq; in. ix. ⁊ crisis fuit in. xiiij. Ad illud qd̄ obijcis i ꝯriū per
hip. in apho. q̄ dicit ꝙ. xj. est nuncia. xiiij. dico ꝙ hippo. ibi in
apho. docet quō fiat mensis medicinalis: ⁊ quō tres septi
mane faciūt tātūmodo. xx. dies. vn̄. xj. dies q̄ est indicatiua
xiiij. fuit tertia dies scd̄e hebdomade sicut q̄rta dies fuit p̄
me hebdomade. Vel dicēdū ꝙ i materia homogenea ⁊ obe
diēte semꝑ dies nuncia est media: sed non sic est in materia
inobediēte ⁊ etherogenea: ⁊ talis materia iobediēs fuit in
illo morbo in quo. xj. fuit indicatiua. xiiij. Vel dicēdū ꝙ Ga.
in fine de crisi ponit crisiꝫ fieri sex modis. q̄dā est crisis q̄ du
cit subito ad salutē: ⁊ ista dicit̄ crisis absolute: scd̄a q̄ subito
ad mortē: ⁊ ista dr̄ mala absolute: tertia est q̄ ducit paulati
ne ad salutē: ⁊ hec est crisis diminuta: quedā. s. quarta q̄ du
cit paulatine ad malū: ⁊ hec ē mala: vel fit crisis i q̄ q̄nq; ag
gregātur due res in corpore: ⁊ tunc dupl̄r: q: tunc aut subi
to ⁊ paulatine ad bonū: vt q̄n ꝑs materie subito euacuat̄ ⁊
maior ꝑs remanet ⁊ paulatine digerit̄ a natura ⁊ expellit̄:
⁊ tunc fit crisis ad bonū: ⁊ hec est quīta crisis: vel q̄n subito
euacuat̄ ꝑs materie ⁊ maior remanet q̄ nō pōt digeri a na
tura ꝓpter eius inobediētiā immo vincit naturam: ⁊ tunc
fit crisis ad malū: ⁊ ita fit crisis sex modis. vn̄ illud qd̄ dr̄ ꝙ
equale tp̄s dꝫ esse a die nuncia vsq; ad statū ⁊ vsq; ad p̄nci
piū: hoc intelligendū est de vna crisi absolute: ⁊ nō de illa
in qua due res aggregant̄: sed q̄n hippo. dicit ꝙ. xj. est indi

catius.xiiij.s est in illa crisi i qua due res aggregant: q: qm xj.est indicatiua.xiiij.dico q i.vij.die pcederi aliqd fuit subito expulsum de materia morbi:sed tn maior ps remansit vt dictu est.p hoc pz solutio ad scdm argumentu. ¶ Postea dubitat sup hoc qd dicit postea q color rufus z subrufus conueniut cum claritate. Contra:in pncipio lectionis supius dixit q cu mediocri suba couenint:hoc ide vult egidius cu dicit. In rufuz verges puri color emulus auri: Equalis purus medius cui se liquor vnit zc.quo g coiunget color rufus vel subrufus cu subtili liquore z cu grosso. Et solutio huius pz p pdicta z p litterā textus:qm color rufus in sanis piungitur cu mediocri suba:z sic loquitur egidius et auctor supra:sed in egris coniungitur cum subtili: q: significat indigestionem vt in acutis:z sic loquitur hic.

¶ De vrina vermiliosa.

Ermiliosa vrina claritati z subtilitati qnq3 conuenit:z ite grossitudini:cu iter rufuz z rubeu media sit grossitudo sua: aliqn rubea aliqn clara rufa fm naturā humoz corpori dnantiu. Subtil' vrina z clara acume cholerici sang. significat:z feb.cu ahelitu z orthomia significat. In alba supueniēte hypostasi leni z rotunda nucia coctio copleta: z sal' vicina. Si hypostasiz lenē z rotūdā nō hz: ē coctio defecta: sal' remota: q: fortz tinctura etsi salutē significet: tn hypostasis sua z subtilitas ablata: digestioez defectā z morbū diuturnū fore significat. Un Ga. si vrina i tāta ifirmitate sit bona salubris est. si cu bonitate subtilis est in liquore: salutem post longū tps videt significare. Si infirm' qeuerit: z in die quarta sit lenis: in die. vij. crisis erit impfecta: sz in nona saluabit: si tn laudabilis z illaudabilis significatio appeat: fm fortiora z certiora iudicabit signa. Urine subtilitas z coctio defecta morari faciut crisim i.ix. Natura em in.vij.nō potuit digerere ppt cruditatē z subtilitatē materie. Un Gale. vrina bona salutē significat: si in die quarta appareat: salus erit i die.vij. ex necessitate futura. Hip. ait Urina rubea z clara salubrior est q rubicunda propter splēdorē z coloris sui pulchritudinē. grossa z turbida grossitudinē z huiditatē materie significat: z febrē nunciat molestā z anhelosam. nō tēperata in turbiditate z grossitudie si diu pmaneat: grossitudinez z materie multitudinē z feb. portēdit molestationē atq3 timorē: q: in vrine rubore sanguis eruginosus z incēsio cholere significat: in grossitudie sui grossitudo huidi sanguinis demōstrat in loco pmanere suo. Uētositatis multitudo z multa motio z ebullitio cu calore extraneo.i.febre nō ex actiōe naturali. Urina turbida apparēs z rubea in die.xx.crisiz cōplet i die xl. humoz em color z ebullitio: cu nō nisi appeat in die.xx. grauitatē z grossitudinē sui mot' denunciat. vn ipossibile est digestionē cōpleri an.xl. mot' em velox z leuis significat velocitatē crisis: q: febres sunt lenes z nature cito obediētes. ecōtrario si grosse sint vn hip. hns crisim in die.vij. nebulosaz habuit vrinā in die qrta hoiem nūciās liberari. Nebula in die qrta apparēs nature lenitatē z mot' morbi significat velocitatē: z naturā nō in digestiōe pigritantē. crisis si nō vsq3 in.vij. die appuit: grossitudinē fecu ondit: neq3 sal' in die.xj. venire potuit: tps inter initiu morbi z finē eqle est quātitati q inter qrtā z septimaz erit: si nūcia in septia appeat: ipossibile est venire crisim ante.xiiij. si nūcia appeat in.xx. impossibile est crisim opleri an.xl. si nūciatiua cā nō in die nūcia appareat: nec in die cretica: moratur crisis in die altera a cretica: aliqn venit crisis post lōgū tn tps. hip. i epi. Quidā infirm' fuit cui' vrina in.viij. habuit hypostasim albam: z sanat' est in.xvij. impossibile est saluari in.xj. ppter puitatē hypostasis: z iterū q: i die cretica nō apparuit.

¶ De vrina rubicūdissima.

Rina rubicūdissima pueniit turbiditati z grossitudini naturalr: q: virtutē significat nature z dnantiā in decoctione. Si neq3 grossa neq3 turbida appeat: nō ex sua natura est: z ex accidētiuz passiōe: sicut si dnat sanguis acute cholere incēdēs eā z liquorē suū clarificās: dolorē in capite z alienatio i mēte: si illaudabilia supuenerit signa sicut acut' fetor: nigra z viscosa hypostasis: sunt nūcia timoris. Si subtilietur post pdictam grossitudinē demōstrat augmētatam calefactionem Couenies aut naturalr grossitudini huiditati z turbiditati duob' diuiditur modis: q: grossitudinem significat sanguis: z cruditatē clausam in vasis epatis z venis dyaphragmatis z i venis q sunt sub ipis. vn significatur febris cu dolore pectoris z lateris z apostema i dyaphragmate: z oē gen' pleuresis: z apostema cerebri vn gignit frenesis: que ex apostemate est dyaphragmatis: aliqn significat salutē cu rubicūdissima sit: z rubor virtutē coctiōis z dnantiā nature significat digestiōis: maxime si hypostasis fuerit alba lenis et rotūda. Urina enim si fuerit huiusmodi ex virtute decoctōis z rubore caloris: vicinā salutē ostēdit. Si hypostasis fuerit rubea: sed tn lenis z rotunda: tardā salutē demonstrat. Et si non habuerit hypostasim: liquor aūt turbidus z cōmixtus fuerit: timorē alōge portēdit: q: turbiditas ex igneo dnante est calore nature: z nō ex actiōe nature. vn hippo. in epidi. Urina rubea si hypostasim habeat: salutis est nūcia certa. Si vo cu liquore est grosso z turbido: illaudabile est: q: grossum significat sanguinē nimiam habentē vētositatē: quā calor dissoluit morbi non calor naturalis. Si talis vrina cu acuta sit febre: cordis tremore: dolore hypocūdrorū: lingue aspitate: molestationē significat z timorē. Si vomit' eruginosus supuenerit vicinat timori. Si in supficie cruditas z albedo appareāt descēdētes vsq3 in ptē sui tertiā: naturē timorē z capitis denūciat dolorē: alienationem q3 z timoris vicinitatē. Si cruditas z albedo in tota sint vrina: timori sunt magis vicina: si nec albedo nec cruditas appareat. Si vrina i sui rubore z turbiditate pmaneat: hydropisi psenti est mors: q: hydropisis defectionē significat digestionis epatis: q digestio si deficiat: z vrina in rubore pmaneat: corrūpitur cibus ex incēsione suipsius. Corruptio em cibi duob' est modis: vel ex defectiōe caloris: vel ex augmētatione z fortitudine sui: sicut videm' in exteriorib' materijs pane.s. z carne ex foci incēsi magnitudine. Scds modus diuidit in duo. quedā em defectionem significat virtutis epatis in mundificādo sanguinē ex humoribus. Alia defectionē in renibus de sanguinis colamēto sibi veniēte digerēdo. he due differūt vrine: q: si

gnificãs defectionẽ epatis:rubicũdioꝛ eſt ⁊ groſſioꝛ
⁊ minus habẽs ſplẽdoꝛis:facies infirmi citrina ⁊ plũ
bina cũ cõſumptione coꝛpoꝛis:epar eñ deficiens ab
emũdãdo ſanguĩe de vtriſq; cholleribus ⁊ flegmate
vel alia fece:mittit ad alia mẽbꝛa coꝛruptũ ſanguinẽ
quẽ ex pꝛima pte refutãt mẽbꝛa:cũ parũ ide recipiãt
redit igitur ad epar:⁊ cũ colamẽto ſanguinis immit
titur renibus:ſicq; cũ vꝛina ſine moꝛa egredit᷑: mem
bꝛa ṽo cũ nutrimẽto careãt cõſumunt᷑:⁊ coloꝛes coꝛ
poꝛis mutãtur in plũbeũ ⁊ citrinum ⁊ alios coloꝛes.
Vñ Ga.nõ inqt bona vita viuimus ſine epatis ſani
tate. Altera defectionẽ ſanguis ſignificãs in renibꝰ
in duo rurſus diuidit᷑:vel ex puitate ſui ruboꝛ:⁊ mul
titudine ſui ſplẽdoꝛis:epar eñ eſt foꝛte in digerẽdo
ſanguine ⁊ ſui mũdificatiõe:q̃ cũ digeſtus ⁊ mũdifi
catꝰ maneat ad mẽbꝛa recipit᷑ ea nutriturꝰ:ꝯfoꝛtãs p
manere coꝛpꝰ in ſuis q̃litatibꝰ. Colamẽtũ g̃ eiꝰ cuz
puo ruboꝛe petit renes:vñ ⁊ nutriũtur: qui cũ defi
ciãt in digerẽdo colamẽto eijciũt cũ vꝛina ⁊ ruboꝛẽ il
lũ. Scõs modus defectionis in renibꝰ:doloꝛ in ven
tre ſentit᷑:defectio in renibꝰ (alꝰs genibꝰ) qꝛ ſiccitas
in renibꝰ dñatur:q̃ parũ nutriũtur ꝑpter defectionẽ
ſuã in mundificando colamento ſanguinis: vnde cuz
vꝛina ruboꝛ ille erit.

De vꝛina purpurea.

Vꝛina purpurea cõueniẽs groſſitudini et
turbiditati duobus fit modis. Vnus eſt ex
incenſiõe ſanguinis cuz igneo coloꝛe:alter
ex cõpoſitione:vel cõcluſione cholere cum
humoꝛibus ⁊ ſanguine ⁊ eoꝝ cõmixtione. Pꝛimus
eſt peſſimus:qꝛ incẽſionẽ ⁊ moleſtationẽ moꝛbi ſigni
ficat humoꝝ ⁊ timoꝛẽ ſui. Si febꝛis ſit foꝛt᷑:timoꝛ fit
peioꝛ. Si hẽat aſperã hypoſtaſiʒ ⁊ granoſaʒ:fit moꝛ
bus nõ adeo ſuſpectus. Scõs modus eſt ex conclu
ſione cholerica intra ſanguinẽ:ſignificans venarum
q̃ inter epar ⁊ fel ſunt oppilationẽ. Vene eñ oppila
te cõtrahũt ptẽ cholericã in ſanguinẽ:q̃ ad fel vadit
⁊ in ſanguinẽ ſe claudit:qđ cũ fit:diſpergit᷑ cũ ipſo p
totũ coꝛpus:cuius exterioꝛa inde tingunt᷑. Vñ intus
peſſima yctericia gñatur:⁊ iterũ cũ colamẽto ſangui
nis ad renes vadit exiẽs inde cũ vꝛina:cui tincturaʒ
ꝑſtat q̃ſi lutũ rubeũ ptinẽs nigredini aliquãtulũ: et
iõ peſſima:⁊ timoꝛẽ ſignificat:niſi laudabil' ſignifica
tio vel illaudabilis ſupueniat:⁊ tũc ſm̃ foꝛtioꝛẽ ⁊ cer
tioꝛem iudica.

De vꝛina roſea.

Vꝛina roſea ſubtilitati ⁊ claritati ꝯuenit:q̃
ſupfluitatẽ ſignificat ſanguineã cũ hũidi
tate nõ cocta mixtã:q̃ ſuũ ruboꝛẽ mutauit
cũ claritate roſea. Palã eſt g̃ ꝙ vꝛina ſub
tiliſſima vel groſſiſſima cruditatẽ ⁊ diuturnitatẽ moꝛ
bi ſignificat:⁊ lõge eſt a coctione ſubtilitati vꝛine ꝑ
tinẽti:nõ groſſitudini. Groſſe eñ etſi ſit neceſſe tp̃s
in cõplenda ſui coctiõe vt ſubtilie᷑ atq; diuidat᷑ ⁊ cla
rifice᷑: ſubtili vꝛine magis neceſſarium eſt tempus:
quia neceſſe eſt pꝛimũ ſibi vt commiſceatur ebulliat
⁊ turbetur:tandẽq; groſſa efficiat᷑:poſt neceſſarium
eſt aliud tẽpus vt ſubtilie᷑ diuidat᷑ ⁊ clarificetur.

De vicinitate coloꝝ ſcʒ de vꝛina tẽperate citrina
rufa ⁊ rubea ⁊ vermilioſa:iſte omnes ſunt vicine in
coloꝛe.

Vꝛine tẽperate citriniſſima rufa ⁊ rubea ⁊
ṽmilioſa ſunt vicine. Coloꝛ iſtoꝝ bonitas
virtutẽ actiõis nature ſignificat in ipſis:vñ
liquoꝛes coꝝ tẽperamẽto ſunt vicini:qꝛ vꝛi
na ſi ſit ſubtiliſſima:defectionẽ nature in coctiõe ſuã
ſignificat. ſicut Ga. inqt:poſſibile eſt vt in vꝛina adu
nec᷑ ſubtilitas liquoꝛis:ſʒ tñ nõ multũ ſubtilis. Sub
tiliſſima eñ naturã nihil in coctiõe agere oſtẽdit. bo
nitas coloꝝ ſig̃t ṽtutẽ actiõis nature:q̃ duo nõ ſibi
ꝯueniũt. vñ ꝓpꝛia ẽ ſubtilitas albedini ⁊ vicina in co
loꝛe. vñ Gal'. ĩpoſſibile ẽ vt ſubtiliſſima vꝛina ſit tīcta
niſi pua ſit tinctura:foꝛtis eñ tinctura ṽtutẽ actiõis
nature ĩ initio moꝛbi ſig̃t:qꝛ ĩ ſtatu actionẽ ſuã ꝯplet

Supius determinauit auctoꝛ de coloꝛibꝰ indigeſtionẽ
ſignificãtibꝰ:⁊ digeſtionẽ ꝯpletã vel initiatã vel mediatã:
hic determinat de coloꝛibꝰ vꝛine caloꝛẽ excedẽtẽ ſignificãti
bus ⁊ de ſignificatiõe eoꝝ:⁊ diuidit᷑ iſta ps in duas. In pꝛi
ma determĩat de hmõi coloꝛibꝰ caloꝛẽ excedẽtẽ ſignificanti
bus. In ſcđa recapitulat de hmõi. ſcđa ibi: Palã g̃ eſt ꝙ vꝛi
na. Pꝛima in q̃ttuoꝛ. In pꝛima determinat de coloꝛe ṽmilio
ſo. In ſcđa de rubicũdiſſimo:ibi: Rubicũdiſſima vꝛina. In
tertia de coloꝛe purpureo:ibi: Vrina purpurea. In quarta
de roſeo:ibi: Vrina roſea. Pꝛia in duas. In pꝛima determi
nat de coloꝛe ṽmilioſo cũ ſubtili ſuba. In ſcđa de eodẽ cum
groſſa ſuba:ibi: Groſſa ⁊ turbida. Pꝛima in duas. In pꝛi
ma narrat. In ſcđa auctoꝛitate Ga. ꝯfirmat:ibi: Vñ Ga. ſi
in tota. Tũc ſeq̃tur illa ps in q̃ determinat de coloꝛe ṽmilio
ſo cũ groſſa ſuba:⁊ illa in duas:qꝛ pꝛimo determinet de hu
iuſmodi vꝛina in gñali. In ſcđa in ſpeciali p cõparationẽ ad
tp̃a moꝛbi. ſcđa ibi: Vrĩa turbida ⁊ rubea. Tunc ſeq̃t᷑ illa ps
in q̃ determinat de coloꝛe rubicũdiſſimo:⁊ illa in duas. In
pꝛima determĩat de coloꝛe rubicũdiſſimo cũ ſubtili ſuba cũ q̃
ꝯuenit accidẽtalr̃. In ſcđa determĩat de coloꝛe rubicũdiſſi
mo cũ groſſa ſuba cũ q̃ ꝯuenit naturalr̃. ſcđa ibi: Cõueniẽs
naturalr̃ groſſitudini. ⁊ iſta ſcđa in duas. In pꝛima determi
nat de coloꝛe rubicũdiſſimo cũ groſſa ſuba:⁊ h̃ in gñali. In
ſcđa in ſp̃ali ꝓut apparet hmõi in febꝛe acuta. ſcđa ibi: Si
vꝛĩa cũ acuta ſit febꝛe. Pꝛima in duas. In pꝛima narrat. In
ſcđa ꝯfirmat auctoꝛitate hip. ibi: Vñ hip. in epi. Tũc ſequit᷑
illa ps in q̃ determĩat de hmõi rubicũdiſſimo coloꝛe ꝓut ap
paret in febꝛe acuta:⁊ illa in duas. In pꝛima narrat. In ſcđa
declaret qđdã ſuppoſitũ ĩ illa narratiõe. ſcđa ibi: Coꝛruptio
eñ cibi. ⁊ iſta ſcđa in duas. In pꝛima diuidit. In ſcđa ſubdi
uidit. ſcđa ibi: Pꝛimus modus diuidit᷑ in duo. ⁊ iſta ſecũda
in duas. In pꝛima ſubdiuidit. In ſcđa determinat ſiue po
nit differentiã inter vꝛinas illos duos modos rep̃ſentãtes
ſcđa ibi: He due vꝛĩe differũt. ⁊ iſta ſcđa ĩ duas. In pꝛima de
termĩat de hmõi vꝛine rubicũdiſſima ⁊ groſſa ꝓut defectũ
ſignificat epatis. In ſcđa ꝓut ſignificat defectũ renũ. ſcđa
ibi: Alia digeſtionem ſignificat ĩ renibꝰ. Tũc ſeq̃t᷑ illa ps in
q̃ determĩat de coloꝛe purpureo. ⁊ illa in duas ſm̃ duos mo
dos talis vꝛine. ſcđa ibi: Scđs modus. tũc ſeq̃t᷑ illa ps in q̃
determĩat de coloꝛe roſeo:⁊ illa ꝑpter ſui puitatẽ nõ diuidi
tur:ſʒ poſtea ſeq̃t᷑ illa ps in q̃ recapitulat:⁊ illa diuiditur in
duas. In pꝛima recapitulat de vꝛina ſubtili ⁊ groſſa. In ſcđa
recapitulat de mediocri vel tẽperata. ſcđa ibi. Vrine tẽpera
te citriniſſima. Hec eſt diuiſio ⁊ ſnĩa lectionis in generali.

Hic dubitat᷑ ſup vnico ṽbo qđ dicit in fine p̃cedẽtis le
ctiõis:dicit eñ ꝙ rufus coloꝛ eſt calidioꝛ oĩbꝰ alijs:⁊ ita ſup
ponit ꝙ ſit calidioꝛ ⁊ incẽſioꝛ q̃ coloꝛ rubeꝰ. Sed ꝯ:coloꝛ ru
beus vt dictũ eſt atteſtat᷑ ſanguini:rufus ṽo vt dicit in pte
illa atteſtat᷑ tẽperamẽto humoꝝ in coꝛpe:ſʒ ꝯplexio ſangui
nea calidioꝛ eſt cõplexione tẽperata:ergo coloꝛ rubeꝰ q̃ atte
ſtat᷑ cõplexioni ſanguinee calidioꝛ erit q̃ rufus atteſtãs cõ
plexioni tẽperate humoꝝ:ſʒ ſi eſt calidioꝛ erit incẽſioꝛ: cũ ca
lidi ſit tingere vꝛinã ⁊ incendere:ergo rubeus coloꝛ magis
eſt incẽſus q̃ rufus. Pꝛeterea coloꝛ rubeus vt dicit ſigni
ficat dñiũ nature in coctiõe:ſed ſuperiꝰ dicit ꝙ rufus ſig̃t cru
ditatẽ:ſʒ coloꝛ iſte magis ẽ incẽſus q̃ ſig̃t dñiũ nature dige
rẽtis q̃ ille q̃ ſig̃t cruditatẽ: g̃ rubeꝰ magis eſt incẽſus q̃ ru

sus. In ɔ̃riū est auc.ꝗ dic̃ ꝙ rufus color calidior ē oībꝰ alijs
coloribꝰ: ḡ magꝭ est incēsus ꝗ̃ rubeꝰ. Preterea dicit ibidē
ꝙ rufus color attestaẗ chol.rubeꝰ ṽo sanguini: sꝫ cholera ca
lidior est sanguine: vt dicit Gal. in de cōplexionibꝰ: ḡ rufus
color erit calidior rubeo: ḡ ꝛ incēsior. Et dicēdū ꝙ rufus co
lor qñq3 gñaẗ ꝓpter eq̃lē cōmixtionē hũoꝝ in corpe vt pꝫ
in sanis: ꝛ respectu talis colorꝭ rufi: rufus color est calidior ꝛ
incēsior: q: sigt̃ dñiū sanguinis: qñq3 ṽo rufus color gñaẗ in
vrina ꝓpter dñiū cholere citrine calidissime ꝛ indigeste: vt
pꝫ in egris vbi est fortis febris acuta: ꝛ talis color rufus sigt̃
maiorē calorē accidētalē ꝗ̃ rubeus: ꝛ h̃ mō loquiẗ auctor in
illa lr̃a. vñ dico ꝙ rubeꝰ sigt̃ maiorē calorē naturalē ꝛ minorē
accidētalē ꝛ minorē naturalē: ꝛ sic loquiẗ auctor in lr̃a: ꝛ hac
via ꝓcedūt vltime rōnes: ꝛ sic pꝫ solō ad hoc qđ dicit in lr̃a:
ꝙ rufus calidior est ꝛ acutior oībus alijs: verū est de calore
accidētali: q: significat dñium cholere indigeste.

Preterea dubitaẗ de p̄senti lectiōe: ꝛ p̄mo dubitaẗ sup
hoc qđ dicit in p̄ma pte lectionis in p̄ncipio: ꝙ color ṽmilio
sus cōuenit naturaliter cū subtili liquore ꝛ cū grosso. Sꝫ ɔ̃
qđ naturale est nō assuescit in ɔ̃riū vt dicit phs in ethicis: ḡ
si color ṽmiliosus cōuenit naturalr̃ cū subtili liquore: nō cō
ueniet naturalr̃ cū grosso: q: grossuꝫ ꝛ subtile ɔ̃riant. Pre
terea dicit supiꝰ ꝙ grossus liquor sigt̃ digestionē subtilis in
digestionē: sꝫ ipossibile est vt ipe dixit supiꝰ digestionē ꝛ indi
gestionē esse siẗ: ḡ color ṽmiliosus nō ɔ̃ueniet naturalr̃ cū
subtili ꝛ cū grosso liq̃re. Preterea de alijs coloribꝰ: vt de al
bo colore ꝛ nigro videmꝰ ꝙ si hmōi ɔ̃ueniāt naturalr̃ cū liq̃
re subtili: cū grosso ɔ̃uenient accidētalr̃ ꝛ nō naturalr̃: ḡ silr̃
erit de ṽmilioso: vel q̃re nō. Ad h̃ dico ꝙ color ṽmiliosus na
turalr̃ pōt ɔ̃uenire cū grosso liq̃re ꝛ subtili: ꝛ h̃ p istā viā: q:
color ṽmiliosus est mediꝰ iter rufū ꝛ rubeū: ꝛ rufus color na
turaliter cōuenit cū subtili liquore: rubeꝰ vero naturaliter
cū grosso: ꝛ q: ṽmiliosus est medꝰ inter h̃: ꝛ mediū pticipat
naturā extremoꝝ: ꝓpter h̃ ṽmiliosus pōt ɔ̃uenire naturalr̃
cū grosso ꝛ cū subtili: sꝫ cū subtili cōuenit naturalr̃ qñ plus
declinat ad rufum colorē: cū grosso ṽo qñ plꝰ declinat ad ru
beū. Per h̃ pꝫ solō ad argumēta. Ad p̄mū dico ꝙ illa pro
positio. s. qđ naturale est nō asuescat in ɔ̃riū: itelligiẗ de illis
q̃ reguntẗ solū a natura ita ꝙ nō ab aīa. Sꝫ q: color ṽmilio
sus regiẗ a natura ꝛ ab aīa. i. a calore naturali decisō in vri
na ꝓpter h̃ nō valet: imo pōt cōiūgi cū grosso ꝛ cū subtili: ꝛ
pōt poni exēplū de carne bouina in via nutrimēti recepta:
q: lꝫ sit grossa naturalr̃: ꝛ naturalr̃ hēat petere fundū: tñ q:
regulaẗ a calore tēdit sursuꝫ deorsuꝫ dextrorsū ꝛ sinistrorsū.
Uel dicēdū ꝙ qñ color ṽmiliosus ɔ̃uenit cū subtili siue ɔ̃iū
giẗ cū subtili ꝛ cū grosso variaẗ: q: qñ cōiūgiẗ cū subtili ma
gis declinat ad rufum colorē: qñ ṽo cū grosso magis ad ru
beū. Ad scđꝫ pꝫ solō: q: verꝫ est ꝙ idē color nō variatꝰ nō pōt
sigr̃e digestionē ꝛ indigestionē: sꝫ idē color remissus ꝛ inten
sus pōt illa sigr̃e. sic est in ꝓposito vt dictū est. Ad tertiū di
cēdū ꝙ secus est de extremis coloribꝰ vt de albo ꝛ de nigro ꝛ
de medijs coloribꝰ vt de ṽmilioso: q: medij colores vt dictū
est possunt pticipare naturā suoꝝ extremoꝝ: ꝛ ꝓpter h̃ co
lor vermiliosus qñ plus declinat ad rufuꝫ pōt ɔ̃uenire natu
raliter cū subtili: qñ ad rubeū cū grosso: sꝫ vnū extremū ɔ̃ria
tur alteri: ꝛ ꝓpter h̃ vnū nō pōt ɔ̃uenire cū altero ꝛc. Ter
tio dubitaẗ sup h̃ qđ dicit ī lr̃a postea ꝙ vrina ṽmiliosa gros
sa ī q̃ appet nebula rubea ī supficie vrine: ꝛ h̃ in. iiij. die sigt̃
crisim futurā ad bonū in. vij. die. Uideẗ ꝙ falsuꝫ dicat: q: si
gna repñsentātia crisim futurā in septima die si appereāt in
iiij. die illa debēt esse ɔ̃pleta: sꝫ nebula hypostasis nō ē signū
cōpletū: q: ad h̃ ꝙ hypostasis sit bonū signū: opꝫ ꝙ sit dige
sta ꝛ appeat in fundo lenis ꝛc. ḡ nebula hypostasis in tali vri
na apparēs ī. iiij. die nō ē certū signū crisis future ad bonū ī
vij. die. In ɔ̃riū est auctor in lr̃a vt dictū est aucto. hip. Ad
h̃ dicēdū ꝙ nō dicit h̃. s. ꝙ nebula apparēs rubea in. iiij. die si
gnificet crisim futurā in. vij. imo dicit ꝙ vrina significās cri
sim in. vij. die: habuit nebulā rubeā in supficie in. iiij. die. ꝛ
h̃ bñ pōt esse ꝛ nō opꝫ ꝙ ꝓpter h̃ sit ecōuerso. Uel dicēdū ꝙ
nebula rubea aliqñ appet in vrina cū digestiōe liquoris ꝛ co
loris cōplete: ꝛ talis apparēs in. iiij. die in tali vrina est certū
signū crisis future in. vij. ꝛ sic loquiẗ in lr̃a. Aliqñ ṽo appet
hmōi nebula in tali vrina cū digestiōe liquoris ꝛ coloris nō
cōplete: ꝛ talis nō est certū signū: ꝛ sic tu obijcis. Quar
to dubitaẗ sup h̃ qđ dicit postea ī lr̃a: ꝙ vrina rubicūda gros
situdini cōueniēs sigt̃ actionē nature ꝛ calorē digerētē. Cō
tra qñ calor dñaẗ in digerēdo facit liquorē mediocrem ꝛ nō
grossuꝫ: ḡ falsuꝫ dicit. Et dicēdū ꝙ dñiū nature pōt esse duo
bus modis: qñq3 eñ natura siue calor naturalis dñaẗ supra
materiā nutrimēti: ꝛ tūc sine dubio facit liquorē mediocrē
ꝛ sic obijcis tu: qñq3 ṽo dñaẗ supra materiā inobediētē. i. aliq̃
quātulū resistētē vt supra materiā morbi: ꝛ tūc nō pōt face
re liquorē mediocrē: ꝛ facit qđ pōt ꝛ ingrossat liquorē pturr
bādo hũores ꝛ dissoluēdo in corpe ꝛ sic loquiẗ ibi. Quin
to dubitaẗ sup h̃ qđ dicit in lr̃a: ꝙ vrina rubicūda in colore
qñq3 est subtilis in liq̃re accidētaliter: ꝛ h̃ est qđ dicit ipse ꝙ
dñaẗ sanguis cholere acute vel rubee. Uideẗ ꝙ falsuꝫ dicat
q: qñ sanguis dñaẗ cholere rubee tūc inspissat vrinā ꝓpter
sui spissitudinē: ḡ tūc nō erit vrina subtil. Ad h̃ soluit Gerar
dus dicēs ꝙ ibi est q̃dā figura q̃ vocaẗ hypalage: q: auc. vult
dicere totū ɔ̃riū: vult eñ dicere ꝙ vrina rubicūda qñq3 ē sub
tilis p accidēs: qñq3 chol. rub. dñaẗ sāguini: ꝛ h̃ mō legit ge
rar. istā lr̃aꝫ. Sexto dubitaẗ sup h̃ qđ dicit auc. postea ī lr̃a
ꝙ cibꝰ qñq3 corrūpiẗ ī stomacho ꝓpẗ augmētationē calorꝭ na
tural. Cōtra quāto ṽtꝰ naturaẗ siue calor naturaẗ est fortior
tāto meliꝰ pōt exercere suas opatiōes: sꝫ quāto calor natura
lis augmētaẗ tāto fortificaẗ: ḡ magis tūc pōt exercere suas
opatiōes: sꝫ sua opatio ē digerere cibū ꝛ nō corrūpere: ḡ au
gmētato calore naturali ī corpe nō corrūpit cibū. ꝛ dicēdū ꝙ
corrūpit cibū vt dicit ī lr̃a ꝛ optie h̃ declarat: ꝛ cām inde red
dit. Ad argumētū in ɔ̃riū qđ obijcis ꝙ quāto ṽtꝰ naturaẗ est
fortior tāto meliꝰ exerceret suas opatiōes: verꝫ ē ꝙ p ɔ̃patio
nē ad passuꝫ ꝓportiōe: sꝫ q: qñ calor naturaẗ multū augmē
taẗ: si recipiaẗ cibꝰ subtilis stati corrūpeẗ: ꝓpter h̃ nō est ibi
ꝓportio debita agētꝭ ad passū: vñ in calidissimo stomacho
adurūẗ cibaria subtilia vt carnes pullie: grossi ṽo ibidē dige
runẗ: vt carnes bouine. Uel dicēdū ꝙ verꝫ ē ꝙ si calor natu
ralis augmēteẗ ita tñ ꝙ nō exeat ꝓprias metas: tūc sine du
bio nō corrūpit: imo pfecte digerit: sꝫ si exeat ꝓprias metas
pexcessū tūc corrūpiẗ: vñ calor naturaẗ augmētatꝰ valde mu
taẗ ī igneū: vt dic̃ ysa. in febri. ꝛ ꝓpter h̃ taẗ augmētatio cor
rūpit cibū: ꝛ de tali loquiẗ auc. ī lr̃a: tu ṽo obijcis de augmē
tatiōe nō excedēte ꝓprias metas. Septio dubitaẗ sup h̃
qđ dic̃ auc. postea ī lr̃a ꝙ vrina purpurea in colore hñs hy
postasim granosā minꝰ suspecta est ꝗ̃ si nō habeat hypostā
sim granosam. Cōtra vrina rubicūda fit ī colore ex icēsiōe sā
guinis: vt dicit ī lr̃a: ꝛ ita sigt̃ malū. Iterꝫ hyposta. granosa
gñaẗ a calore extraneo adurēte: ꝛ ita taẗ vrina cū tali hypo
stasi sigt̃ duo mala: sine vero tali hypostasi nō sigt̃ nisi vnuꝫ
malū: ḡ vrina purpurea cū hypostasi granosa magꝭ ē suspe
cta ꝗ̃ sine tali hypostasi. Ad h̃ soluit Gerar. dicēs ꝙ hypost.
granosa qñq3 gñaẗ in vrina ꝓpter calorē fortē ꝛ manerātē
hũores corpis: ꝛ tūc taẗ vrina est tali hypostasi pessima est ꝛ
magꝭ suspecta: ꝛ sic obijs tu. Aliqñ ṽo gñaẗ taẗ hyposta. gra
nosa nō ꝓpter adustionē hũiditatū: sꝫ ꝓpter adustionē gros
soꝝ humorū in corpe ꝛ viscosoꝝ q̃ adusti eliquāt cū vrina: ꝛ
tūc apparet hypostasis granosa: non q: hec sit hypostasis
proprie: q: hypostasis nō fit nisi ex opere tertie digestiue: sꝫ
ibi appellatur hypostasis. i. cōtētū granosum: ꝛ talis hypo
stasis granosa apparens in tali vrina purpurea est minꝰ su
specta q: significat ꝙ illi hũores viscosi in corpore grossi adu
runẗ ꝛ eliquāt cū vrina: ꝛ nō remanēt in corpore qđ est bo
nū: ꝛ sic loquiẗ auctor in littera. Uel dicēdū ꝙ qñq3 generaẗ
hypostasis granosa a calore adurente materiā morbi: ꝛ tūc
apparēt in vrina quasi arene: ꝛ talis est bona vt dictū est: et
tunc adustio cadit supra materiā morbi ꝛ nō supra materiā
nutrimēti: ꝛ sic loquiẗ in littera. Aliqñ ṽo apparet talis hy
postasis granosa ꝓpter adustionē factam in materia nutri
menti: ꝛ talis est pessima: ꝛ sic tu obijcis. Uel dicēdum ꝙ si
cut patebit inferius: sicut hypostasis nigra: q̃ est innatura
lis peior est in fundo ꝗ̃ in supremo: q: in fundo talis hypo
stasis apparēs significat cōsumptionē ꝛ adustionē materie
morbi ꝛ etiā vētositatis nō potētis eleuare illā in supremo:
similiter dico ꝙ in tali vrina purpurea significāte incensio
nē sanguinis hypostasis granosa diuulsa est minus suspe
cta: q: significat adhuc aliquā vētositatem facere diuulsio

nem in partib⁹ vrine: s3 si talis hypostasis granosa nō appa
ret in tali vrina purpurea significat mortificationē τ adustio
nē oīno factā in oībus partibus τ etiā inuentositatē. ¶ Ul
timo dubitatur super hoc qd̄ dicit postea in lr̄a ꝙ vrina subti
lis τ cinericia significat subtilitatē τ cruditatē: τ ita innuit
ꝙ subtilitas τ cruditas possint se simul cōpati in eadē vrina.
Cōtra cruditas nō est in vrina nisi ꝓpter diuisibilitatem et
partibilitatē partiū materie: subtilitas vo ꝓpter diuisibili
tatē τ partibilitatē: sed impossibile est diuisibilitatē τ indi
uisibilitatē esse simul in eadē vrina: ergo falsum dicit. Et dicen
dū ꝙ nō loquit ibi de subtilitate q̄ fit p diuisibilitatē partiū
grossaꝝ τ sequestrationē: vt tu obijcis: immo loquit de sub
tilitate q̄ fit per viā indigestiōis: vn̄ qn̄q3 materia est ita sub
tilis τ fumosa ꝙ natura nō potest eā attingere nec digerere
vel ingrossare: immo subterfugit: vt de cholera ardētissima
pts: τ tūc remanet subtilis τ cruda: τ sic loquit ibi.

¶ Particula. viij. de diuisione hypostasis gn̄alr.

Hypostasis vrine gn̄aliter in duo diuidit: aut
enim naturalis est: aut nō naturalis. Natu
ralis regulā suā custodit: cū nec diffinitionē
suam excedit: nec infra subsistit. qd̄ quinq3
modis fit: colore: loco: liquore: forma: motu. Colore
cū albissima sit ex necessitate. nō alba enim nō est na
turalis: qd̄ in sequētib⁹ explanabimus. Loco: vt se
deat in vasis fundo. ꝙ si nō sedeat in fundo: hyposta
sis vocat imerito. Liquore: vt sit mediocris iter sub
tile τ grossum: q2 nō mediocris nō est digna tēpera
ta indicari. Forma: vt sit rotūda lenis q̄si pinea: vt
inferior pars sit lata: superior sit acuta. Motu: qm̄
oī tēpore leuis esse in motu debet: vt si vas mouea
tur: cito sine liquoris turbiditate ascēdat superi⁹: cū
vero vas quiescat: subito descendat ad inferiora: τ in
forma pinee resideat. Cū hec quinq3 dixerim⁹ abso
lute: oportet vniuersalius ꝓsequamur τ expressius:
vt intellectus pateat legentibus.

¶ De hypostasi alba naturali.

Hypostasis alba naturalis dicit esse cū na
tura dn̄etur humorib⁹: τ feces ꝓut op3 co
quātur: qd̄ actio ei⁹ in spermate testiculo
rū: in lacte mamillarū: in sanie apostema
tū testat: q2 natura si in coctiōe spermatis
preualeat s̄m ꝙ opt3: exit sperma albū iunctū in li
quore tēperatū: odoriferū: quia odor ei⁹ est quasi no
uelli fruct⁹ palmaꝝ. cū aūt in decoctiōe deficiat: vel
aliquid eā impediat: seu cōplexio mala: seu malorū
humorū in corpore abundātia: corruptum necesse est
exeat in colore: liquore: horribili odore: nōdū enim cō
pletū fuit in coctione vt auferret ab ipso sanguinis
acredo: sicut cū exterior caro excoquit: si nō i coctio
ne cōpleat: ex odore τ sapore abominat. Idē est de la
cte in mamillis τ sanie in apostemate: qb⁹ si calor na
turalis dn̄etur: alba mundificata iuncta τ non fetida
egrediunt. Si natura in coquēdis nō ꝯpleat: τ a sua
digestiōe deficiat: τ extraneus calor illi dn̄etur: horri
bilis in odore emittit: τ diuersa in liquore: q2 rosea τ
subtilis si materia calida fuerit: vel cinerosa τ pecia
ta: si materia sit frigida. Sed tamen cā albedinis na
turalis hypostasis nō est assimulāda saniei: s3 po
tius spermati τ lacti: q2 natura saniē mēbris paꝝ assi
milat: lac vo τ sperma specialiter τ naturaliter mem
bris cōformant: qd̄ duob⁹ fit modis. Sperma enim po
testatiue est mēbrū: lac caro. hoc aūt mōstrat cū for
mā suā dimittere τ essentiā videam⁹: τ in formā mē
broꝝ mutent. Sperma ergo illud est in qd̄ mutat pote
statiue: τ ipsa i ipso sunt potestatiue. inde enim generā
tur τ cōficiunt. Impossibile enim est effectū nō esse in
cā efficiēte naturalr vel potestatiue. Qd̄ si esset possi
bile posset vultur ex gallo esse: τ elephas ex strutiōe
hoc aūt in ꝓpatulo est vitati obuiare. Scd̄s modus
est: q2 cā faciēs sperma nature est actio sola: faciēs sa
niē cā reb⁹ alijs ꝯmiscet nō naturalib⁹. Actio aūt cau
se nō naturalis nō cōmiscet eq̄lr actioni naturali: q2
etsi misceat i quātitate: dispar tn̄ est in q̄litate: actio
nis enim naturalis ꝓpriū est coctio subtiliādi feces: τ
emittere apostema i actū reꝝ naturaliū. Rei nō na
turalis ꝓpriū est destructio τ putrefactio: τ ad destru
ctionē τ putrefactionē a sui natura egressio. qd̄ mani
festat qm̄ cū calor naturalis q̄dā dimiserit aīalia coꝝ
solit⁹ naturā custodire τ essentiam: subeūte extraneo
calore destruunt τ putrefacta corrūpunt. Ergo natu
ra ꝯstituēdi (al's ꝯstruēdi) τ ꝯplēdi rē natural ē cā.
Res vo extra naturā cā destruēdi τ corrūpēdi est cō
pletiua. ¶ Reprehēdūt nos sophiste in hypostasis al
bedine: dicētes: q̄re alba hypostasis ē laudabilis τ si
gnificatiua digestionis τ coctiōis. Albedo vo vrine
illaudabilis τ siḡtiua cruditatis et indigestionis.
Respōdem⁹ duob⁹ modis fieri: q2 hypostasis funda
mētū est tertie digestiōis: q̄ i mēbris cū suā cōplet co
ctionē τ digestionē mēbroꝝ ꝑfecte exprimit silitudi
nē. Uel q2 hypostasis est scd̄o decoct⁹ sāguis: q̄ scd̄o
excoct⁹ post ruborē ꝯpletū nō iuenit i quā mutet q̄li
tatē mēbris assimilātē: nisi tātū in albedinē: sicut dixi
mus cū sanguis in lac τ sperma mutaret. τ silr cū ca
ro in pinguedinē trāsducat: q2 pinguedo in initio nil
aliud est ꝙ caro mollis vicina coagulatiōi: q̄ cū calo
rē naturalē in se admiserit: τ suā coctionē cōpleuerit:
mutatā in albedinē facit pinguedinē. Arist. in lib. de
aīalib⁹ intitulato ꝑfecte h' explanauit: nō tn̄ est nc̄e in
tētiōis illud in librū nostrū intromitti: s3 si q̄s intel
ligere voluerit: recurrat ad auctoritatē Arist. Urina
sanguis τ alioꝝ hūoꝝ ē colamētū: q̄re ipis assimilat
q2 calor ex his cōposit⁹ retinet. i hūoꝝ enim cōmixtio
nib⁹. i. sanguis cū phleg. τ vtrisq3 cholerib⁹ color est
mediocris τ tēperatus: q2 citrin⁹ est τ subtilis: s3 tn̄ si
hūor aliqs dn̄et corpis ꝯplexiōi: siue simplex: siue cō
posit⁹ sit: color ei⁹ in vrina apparebit. Necesse est ergo
alba hypostasis cōplemētū significet coctiōis τ dige
stiōis sue: τ tinctura vrine vtutē ōndit actiōis nature
τ cōplemētū siḡt coctiōis. Palā est intelligi ꝙ hypo
stasis natural' albedo fundamētū sit. qd̄ cū ita sit: hy
postasis nō alba extra sanitatē erit: τ ad infirmitatē
ꝑtinebit: q2 calor naturalis si a coctiōe materie mor
bi defecerit: hypostasis nō cōpleta in coctiōe erit: et
ꝯria est albedini: τ mouet in colorē materie morbi: vt
rubea: rufa: glauca: citrina: τ cinericia viridis vl' nigra
sit. Rufe τ glauce: l3 dn̄et chol. rub. tn̄ coctiōis siḡt
vtutē τ digestiōis cōplexionē. vn̄ sicut alba ad sani
tatē sunt vicine. ¶ Rubea hypostasis siḡt medio
critatē coctiōis τ possibilitatē ꝯplemēti. ¶ Citrina
hypostasis siḡt q2 nōdū natura coctionē incepit: tn̄
possibile est illi: q2 calor est stabilis s̄m colorē mate
rie morbi: nō adhuc mutat in corruptionē vel cōsum
ptionē: qd̄ in loco suo liquido dicetur.

¶ Quidā dicit ꝙ superius determinauit auctor de liquore ⁊ colore vrine. In scdo isto libro de hypostasi. Uel dicendū ſm diuiſionē ysaac in principio libri: ꝙ finitis septem capitulis: hic incipit octauū in quo determinat de hypostasi: ⁊ diuiditur in duas. In pma determinat de hypostasi in se ⁊ absolute. In secūda docet cōiūctionē hypostasis cū liquore. scda ibi versus finē libri: Cū de vrina vniuscuiusq; hypostasis. Prima in duas. In pma diuidit hypostasim in naturalē ⁊ innaturalē. In secūda prosequitur de mēbris diuidentibus: ibi: Naturalis regulā suā custodit. ⁊ ista scda in duas: q: primo prosequit̄ de hypostasi naturali. In scda de hypostasi innaturali. secūda ibi: Hypostasis ergo contra naturā. Prima in duas. In prima enumerat auctor quinq; cōditiones hypostasis naturalis. In secunda prosequitur de illis. scda ibi: Hypostasis alba naturalis dicitur. ⁊ ista secunda in quinq; ſm sex conditiones hypostasis naturalis de quibus prosequitur. In quarū prima determinat de colore hypostasis naturalis. In secunda de loco hypostasis naturalis in presenti lectone: ibi: In fundo hypostasis significat. In tertia de liquore: ibi: Hypostasis inter subtilem ⁊ grossam. In q̄rta de forma: ibi: Lenitas hypostasis et cōiūctio. In q̄nta de motu vel tpe: ibi: Leuitas hypostasis ⁊ velocitas. Prima istarū cum q̄nq; p̄cedētibꝰ est p̄sentis lectiōis: ⁊ diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de colore hypostasis naturalis. In scda mouet obiectionē sophbarū ⁊ remouet. scda ibi. Reprehendunt tamen nos sophe. Prima in duas. In prima cōparat auctor hypostasim ad lac ad sperma ⁊ ad saniē: ⁊ h̄ sub ꝯueniētia. In scda sub differētiis. scda ibi: Sȝ tñ hypostasis assimilāda nō est saniei. Prima in duas. In pma ꝯparat hypostasim ad lact ad saniē sub cōueniētia. In scda sub dr̄ntia. scda ibi: Idē fit de lacte in mamillis. Illa pars in que cōparat hmōi sub differētiis diuidit̄ in duas ſm duos modos differētie quos assignat. scda ibi: Secūdus modus est q: faciēs. Tūc sequit̄ illa pars in q̄ mouet obiectionē sophistarū: ⁊ illa in duas. In prima mouet obiectionē ⁊ remouet. In secūda cōcludit duas cōclusiōes p̄ncipales. scda ibi: Necesse est ḡ vt alba hypostasis. Prima in duas. In prima mouet obiectionē. In secūda remouet. secūda ibi: Respondemus hoc duobus modis fieri. ⁊ ista scda in duas. In prima ponit primā partē sue solutionis. In secunda scdam: ibi: Urina est liquamentū sanguinis. Tunc sequitur illa pars in qua cōcludit duas cōclusiones principales: ⁊ illa in duas. In prima cōcludit cōclusionē de hypostasi naturali. In secunda de innaturali. secūda ibi: Qd̄ cū ita sit hypostasis. Hec est diuisio ⁊ snīa lectionis in generali.

¶ Hic pmo dubitat̄ vtrū hypostasis naturalis generet̄ ab operatione scde digestiue vel tertie. ꝙ ab opere scde videt̄: q: ab eadē operatione est totum ⁊ pars: sed hypostasis est pars vrine: ⁊ vrina est ab operatione scde digestiue: q: generat̄ in epate cū hūoribus: ḡ ⁊ hypostasis. Itē Gal. in de simplici medicina: dicit ꝙ in quolibet succo sunt q̄ttuor partes. Prima est fex ⁊ residētia: secūda spuma: tertia aquositas: quarta veritas succi: ḡ silr̄ in vrina erūt iste quattuor: sȝ in succo ab eadē virtute ḡnat̄ fex siue residētia succi ⁊ succus: ergo similiter in vrina ab eadē operatione generabit̄ residētia vrine q̄ est hypostasis ⁊ v̄itas vrine: sȝ ipsa veritas vrine generat̄ ab opatiōe scde digestiue: vt ab opatione epatis: ḡ silr̄ hypostasis. Item Auicē. dicit ꝙ melācholia est fex aliorū humorū: ⁊ tñ ab eadē virtute generat̄ melancholia ⁊ alij humores: q: a virtute epatis: ḡ silr̄ cū hypostasis sit fex ⁊ residētia vrine ab eadē operatiōe ḡnabit̄ cū vrina: sed vrina ḡnat̄ ab opatiōe scde digestiue: ḡ ⁊ hypostasis. In contrariū est auctor in littera q̄ dicit ꝙ hypostasis est fundamētū tertie digestiue in mēbris ⁊ nō scde. Preterea hypostasis est naturaliter alba: ḡ ḡnabit̄ in digestiōe dealbāte: sȝ tertia digestio dealbat: scda rubificat q: ḡnat hūores: ḡ hypostasis generat̄ ab opatiōe tertie digestiue ⁊ nō scde. Et hoc cōcedo loquēdo de vera hypostasi: ⁊ cōcedo rōnē hoc p̄bātē. ¶ Ad primū in cōtrariū dico ꝙ hypostasis nō se habet ad vrinā sicut pars ad totū: vt tu obijcis: immo sicut cōtentū ad cōtinēs: q: vrina cōtinet hypostasim ⁊ ꝓpter h̄ nō valet. Uel dicēdū ꝙ multiplex est totū: est em̄ quoddā totū ſm cōtinuationē ptiū: vt pȝ in ligno ⁊ hmōi: ⁊ sic est verū ꝙ ab eadē virtute habet fieri totū ⁊ pars. est iterū quoddā totū ſm aggregationē partiū: vt pȝ in aceruo lapidum: ⁊ de tali nō est verū ꝙ totū ⁊ pars sint ab eadē virtute. tale totū est vrina ad hypostasim ꝓpter h̄ nō oportet ꝙ si vrina sit ab opatiōe scde digestiue ꝙ ꝓpter hoc hypostasis. Ad scdm dicēdū ꝙ residētia in vrina est duplex: q̄dā em̄ est residētia vrine q̄ respōdet totali vrine: vt videmꝰ in tornatiōe vrine: ⁊ illa residētia respōdet totali vrine: ⁊ de tali verū est ꝙ ab eadē opatiōe fuit: vt ab opatiōe scde digestiue: est iterū alia residētia q̄ nō est hmōi: immo dr̄ residētia in vrina: ⁊ nō vrine q̄ respōdet parti vrine: ⁊ de tali nō est verū ꝙ ab eodē ope fiant: vt est hypostasis: ⁊ q: residētia sicci respondet sicco totali propter hoc ab eadē virtute opant̄: nō sic v̄o hypostasis et vrine. Per h̄ pȝ solo ad tertiū: q: nō est simile de melācholia: q: melācholia est residētia hūorū: sȝ hypostasis nō est residētia vrine: immo est residētia in vrina. ¶ Scdo dubitat̄ vtrū hypostasis descindat̄ ab oībus mēbris vel a q̄busdā solū. ꝙ hypostasis nō descindat̄ ab oībꝰ mēbris videt̄: q: volūt auctores ꝙ mēbra ignobilia nō delegant suas sup̄fluitates ad nobilia sȝ ecōuerso: sȝ ſm h̄ ꝯtingeret ꝙ hypostasis descideret̄ ab oībꝰ mēbris: q: cū hypostasis sit sup̄fluitas tertie digestiue: iā mēbra tertie digestiue suas sup̄fluitates trāsmitterēt ad ipsuȝ epar qd̄ ē mēbrū nobile: cū ḡ h̄ nō cōtigat videt̄ ꝙ nō descīdat̄ ab oībꝰ mēbris. Preterea hypostasis naturaliter est alba: vt dicit in lr̄a: sed q̄dā mēbra sunt rubea vt epar ⁊ hmōi: ḡ ab illis nō descindet̄: relinq̄tur ḡ ꝙ nō descindit̄ ab oībus mēbris. In cōtrariū est auctor in lr̄a dicēs ꝙ hypostasis est fundamētū tertie digestionis: sȝ tertia digestio opat̄ in oībus mēbris: ḡ hypostasis descindit̄ ab omnibus mēbris. Et h̄ ꝯcedo: tñ Gerardus vult in glosis suis ꝙ tantūmodo descinditur a mēbris intra venas ⁊ nō extra ⁊ rō sua est: q: ex quo superfluitas est extra venas vt ꝓpe cutē: tūc insensibiliter euaporat̄ a natura vel emittit̄ cū sudore: ⁊ nullo mō pōt redire intra ⁊ eliq̄ri cum vrina. Tñ melius est vt dicamus ꝙ ab oībus mēbris tā intra venas q̄ꝫ extra descindit̄ hypostasis. Ad pmū argumētū in ꝯrīū dico ꝙ verū est: ꝙ mēbra ignobilia nō trāsmittūt suas sup̄fluitates ad nobilia: ⁊ tu obijcis: ⁊ ita ꝙ ille sup̄fluitates remaneāt in mēbris nobilibus: sȝ bn̄ possunt h̄ facere: vt ille sup̄fluitates trāseāt extra: vt pȝ in pleuresi: materia em̄ pleuresis q̄nq; descēdit ad pulmonē qd̄ ē mēbrū nobile: nō ꝙ ibi remaneat sȝ ꝙ exeat cū sputo q: nō hȝ aliā viā p quā exeat: silr̄ mēbra tertie digestiue possūt trāsmittere hypostasiȝ ad epar nō ꝙ ibi remaneat: cū sit sup̄fluitas: sȝ q: epar ibi trāseat ad vesicā cū nō hȝ aliū meatū. Uel dicēdū aliter ⁊ meliꝰ: ꝙ est verū ꝙ mēbra ignobilia nō trāsmittūt sup̄fluitates ad nobilia nisi natura sit īpedita: sȝ q: natura q̄nq; est fortis ita ꝙ sup̄fluitates q̄ sunt ꝓpe cutē insensibiliter euaporat: q̄nq; debilis ⁊ illas ꝯuertit ad aliā substantiā ⁊ emittit p sudorē: q̄nq; v̄o debilior vel debilissima: ⁊ sic emittit per hypostasim: ita ꝙ sicut dictuȝ est supra q̄ñ hūores ḡnant̄ in epate ⁊ aquositas: aquositas currit cū sanguie: vt faciat sanguinē q̄ est grossus penetrare ad mēbra: q̄ñ vero aquositas redit ad epar ab oībus mēbris ī reditu suo defert secū hypostasim siue residuū ⁊ ita hypostasis descindit̄ ab oībꝰ mēbris. Ad scdm dicēdū ꝙ lȝ epar ⁊ q̄dā mēbra corpis actualr̄ sint rubea: ⁊ h̄ q: efficit epar sanguinē q̄ est rubeꝰ ⁊ tingit epar ꝓprio colore cuȝ epar naturalr̄ ē albū ⁊ oīa mēbra radicalia silr̄ naturalr̄ sunt alba: ⁊ h̄ pȝ q: si epar decoquet̄ redit ad albedinē. p iā dicta pȝ solo quomō hypostasis q̄ est extra venas redit intra: et eliq̄t cū vrina q: cū aquositate p resudationē defert̄ ab oībꝰ mēbris ab epar ⁊ ab epate ad vesicā ⁊ postea extra: vt declaratū est h̄ ⁊ sup̄iꝰ pluries. ¶ Tertio dubitat̄ qd̄ istorū sit certiꝰ signū: vtrū vrina vel hypostasis: videt̄ ꝙ vrina: q: vrina attestat̄ radici vt epati hypostasis ramis vt mēbris tertie digestiue: ⁊ certiꝰ est illud signū qd̄ attestat̄ radici q̄ꝫ qd̄ attestat̄ ramis. Itē illud est certiꝰ signū qd̄ descindit̄ a loco coctionis q̄ꝫ qd̄ ab extra: sȝ vrina descīdit̄ a loco coctiōis: vt ab intra venas: ḡ ⁊ hypostasis ab extra: ḡ ⁊c. In contrariū sunt auctores ⁊ maxime Egidius dicens. Sepius artificem deludit forma coloris: Defraudat plurimum fidem censura lis

quoꝛis. Est in contentis rata lex discretio certa. Prete-
terea per hypostasim iudicamus de opere nature in omni-
bus mēbꝛis coꝛpoꝛis tā intra venas ꝙ extra: per vrinā ergo
iudicamus tantūmodo de operatione nature facta in qui-
busdā membꝛis vt intra venas: ergo certius signū est hypo-
stasis ꝙ vrina. Et hoc cōcedo ꝛ pono istā ꝓ cā. ¶ Ad pmū
argumentum in cōtrariū dico ꝙ hypostasis nō solum atte
statur ramis: vt mēbꝛis tertie digestiue: sed etiā radici atte
statur vt membꝛis intra venas: ꝛ propter hoc suppōnis fal
suʒ. Per hoc pʒ solutio ad scđm: q: hypostasis nō solū est su
perfluitas membꝛoꝛum extra venas: immo etiā mēbꝛoꝛum
intra ꝛ ab illis descinditur. ¶ Quarto dubitaꝛ super hoc qđ
dicit in littera ꝙ hypostasis nō est assimilāda ita saniei: sed
spermati ꝛ lacti: ꝛ ꝓpter h̄ querit vtrū hypostasis plus as-
similetur saniei vel spermati ꝛ lacti. ꝙ plus assimileꝛ saniei
videtur: q: tā sanies ꝙ hypostasis sunt superfluitas impuri
tatis q̄ non indiget natura: sed sperma ꝛ lac sunt superflui-
tas residuitatis q̄ indiget natura: ergo hypostasis plus as-
similatur saniei ꝙ lacti vel spmati. Preterea ex eadē mate-
ria generaꝛ hypostasis ꝛ sanies q: ex materia moꝛbi: sed hy
postasis sperma ꝛ lac nō ex eadē: immo hypostasis ex mate
ria moꝛbi: ꝛ lac ꝛ sperma ex materia nutrimenti: ergo plus
assimilatur hypostasis saniei ꝙ lacti vel spermati. In ꝯrīū
est auctoꝛ in littera vt dictū est. Preterea hypostasis ꝛ lac
ꝛ spma cōueniūt a parte cause efficiētis: q: omnia ista gene
ranꝛ a caloꝛe naturali: nō sic vero hypostasis ꝛ sanies: im-
mo differūt a parte cause efficientis: q: hypostasis generaꝛ
a caloꝛe naturali: sanies vero partim a naturali ꝛ partim ab
innaturali: ergo plus cōuenit siue plus assimilatur hyposta
sis lacti ꝛ spermati ꝙ saniei. Et hoc concedo: ꝛ dico ꝙ hic nō
introducit istā cōparationē hypostasis ad hmōi nisi vt appa
reat generatio ꝛ causa efficiēs hypostasis: ꝛ q: hypostasis
ꝛ lac ꝛ sperma cōueniūt a parte cause efficiētis: nō sic ꝟo sa
nies ꝛ hypostasis: ꝓpter hoc dicit auctoꝛ in littera ꝙ hypo
stasis nō est saniei assimilanda sed spermati ꝛ lacti. Per hoc
patet solutio ad argumenta in cōtrarium: q: licet hyposta-
sis ꝛ sanies plus cōueniāt in causa materiali ꝙ hypostasis ꝛ
lac ꝛ sperma: tamē q: differūt sanies ꝛ hypostasis in cā effi-
ciēte: nō sic vero hypostasis ꝛ lac ꝛ sperma: propter hoc nō
valet illud argumentū: nec scđm similiter immo soluaꝛ ea-
dē solutione. ¶ Quinto dubitatur vtrū sanies generetur a
caloꝛe naturali vel nō naturali vel ab vtroq; cū de hoc faciat
auctoꝛ mētionē in littera. ꝙ nō generetur a caloꝛe naturali
videtur: q: nihil qđ impedit operationē nature generatur a
caloꝛe naturali: sed sanies est hmōi quia impedit operatio-
nem in vulnere q: impedit curā sicut vult Gal. in tegni: ꝛ in
megategni. dicit eñ ꝙ vulnera nō sananꝛ donec pꝛius mū
dificentur: ergo nec generatur a caloꝛe naturali. Item caloꝛ
naturalis semper facit odoꝛē bonū: sed in sanie semper est
odoꝛ grauis ꝛ fetidus: ergo sanies nō generatur a caloꝛe na
turali. Qꝛ sanies nō gñeꝛ a caloꝛe innaturali pbaꝛ: q: dicit
auctoꝛ in lr̄a: ꝙ caloꝛ naturalis mundificat ꝛ albificat: in-
naturalis ꝟo putrefacit coꝛrūpit ꝛ denigrat: sed sanies ha-
bet coloꝛē albū ꝛ nō nigrū: ergo nō generatur a caloꝛe inna-
turali immo potius a naturali. Ad hoc dicendū ꝙ sanies ge
neratur ab vtroq; caloꝛe vt dicit in littera: ꝛ vt volūt alij au
ctoꝛes vt partim a naturali ꝛ partim ab innaturali. Sanies
enim generatur de materia apostematis: vnde caloꝛ natura
lis agens supꝛa illā materiā intendit eā coꝛrigere ꝛ expelle-
re ꝛ facit qđ pōt: ipsaʒ dealbat: ꝛ quātū ad hoc generaꝛ a ca
loꝛe naturali: sed q: illa materia infecta est non potest caloꝛ
naturalis eā ad plenū coꝛrigere cum sit inobediens: immo
concipit caloꝛē innaturalē ꝛ pungit moꝛdicat: ꝛ quantuʒ ad
hoc generatur a caloꝛe innaturali. Per hoc patet solutio ad
argumenta: ꝛ ad pꝛimū dico ꝙ verū est ꝙ nō penitus gene-
natura caloꝛe naturali. Uel soluēdū est ad illud argumentū
per interemptionē dicēdo ꝙ sanies nō impedit operationē
nature inuoluēs curā: immo potius curā accelerat: quia vt
volūt auctoꝛes si sanies appareat in vulnere bonū est: si nō
malū: ꝛ hoc dupl'r: q: non appareat aut ꝓm virtutē totiꝰ coꝛ
poꝛis pꝛostratam nec potentē delegare ad illud vulnus hu-
moꝛes ꝛ ibi generat saniē: aut significat moꝛtificationē vir

tutis in illo membꝛo particulari nō potētis generare saniē
ꝛ vtrūq; est malum. Sʒ si appareat ibi sanies tūc est bonū:
q: significat naturā siue virtutē bene potentē transmuttere
humoꝛes ibi ꝛ in saniē cōuertere: ꝛ postea de facili in bꝛeui
designat curā illius vulneris. Unde bene concedo ꝙ sanies
pꝛesens in vulnere impedit cōsolidationē in pn̄sēti: sed tamē
significat eā in futuro ꝛ liberationē ab illo vulnere. Per pre
dicta patet solutio ad aliud argumentū: q: verū est ꝙ caloꝛ
innaturalis denigrat. vñ si coloꝛ sit albus in sanie hoc nō est
a caloꝛe innaturali: immo potius a naturali: vt dictū est: sed
tamen aliud est ibi ab innaturali caloꝛe. s. pūctura ꝛ moꝛtifi-
catio ꝛc. ¶ Sexto dubitatur vtrū hypostasis cōiungaꝛ cuʒ
vrina. i. cū vera aquositate vrine anꝙ illa aquositas vadat
ad membꝛa tertie digestiue: vel post reditum ipsius a mem-
bꝛis tertie digestiue in vesicā: videtur ꝙ cōiungaꝛ cū vrina
anteꝙ vadat vrina ad mēbꝛa tertie digestiue: q: nos videmꝰ
ꝙ in vrinis in diabetica passiōe in quibus cōtinue bibit ꝛ cō
tinue emittit patiēs est aliqua hypostasis: ꝛ tamē ille aquo
sitates nō vadūt ad mēbꝛa tertie digestiue: ergo in illis con
iungitur hypostasis cū vrina anteꝙ vadat ad membꝛa ter-
tie digestiue q: nō vadit. Et dicendū ꝙ quando est vrina na
turalis ꝛ hypostasis similiter naturalis: tūc dico ꝙ hyposta
sis cōiungitur cū vrina in omnibus membꝛis: q: illa aquosi
tas pꝛimo transit ad omnia membꝛa cū sanguine: ꝛ ibi inue
nit hypostasim: ꝛ in suo reditu ad epar defert illam hyposta
sim ad epar ꝛ deinde ad vesicā: vnde hmōi cōiunctio hypo
stasis cū vrina incipit in omnibus mēbꝛis: sed complemen-
tum recipit in vesica. Ad argumentū dico ꝙ illa hypostasis
que apparet in crapulosis ꝛ in diabete nō est vera hyposta-
sis: immo est superfluitas quedam. Uel dicendum ꝙ si est
ibi hypostasis hec est illa hypostasis que est superfluitas il-
larum viarum que sunt inter epar ꝛ vesicā quā ducit aquosi
tas secuʒ quādo descendit ab epate ad vesicā. ꝛ sic patet so
lutio ad illud. ¶ Septimo dubitatur vtrū hypostasis ge-
neretur ex materia moꝛbi vel ex materia nutrimenti. ꝙ non
generetur ex materia moꝛbi videtur: q: in sanis est hyposta-
sis ꝛ tamen in sanis non est materia moꝛbi: ergo ꝛc. Prete-
rea hypostasis vt dicit in littera est alba naturaliter: sʒ ma-
teria moꝛbi quandoq; est nigra vt melācolia: quandoq; ci
trina vt cholera: quandoq; rubea vt sanguis: ꝛ oīe deciśuʒ
attestatur ei a quo descindiꝛ: ergo cū omnis hypostasis sit
naturalis alba nō generabitur a materia moꝛbi. Preterea
hypostasis descinditur ab opere tertie digestiue que fit ex-
tra venas: sed materia moꝛbi nō semper est extra venas: im-
mo quādoq; intra: ergo non generabitur a materia moꝛbi.
Preterea hypostasis est superfluitas tertie digestiue: ğ de
scinditur ab epate tertie digestiue: sed hoc est nutrimentuʒ
ꝛ nō materia moꝛbi: ergo nō generabitur a materia moꝛbi:
immo a materia nutrimenti. In cōtrariū est ysaac q̄ dicit ꝙ
hypostasis significat materiā moꝛbi esse digestā: sed omne
signū attestaꝛ significatoꝛ: ğ gñaꝛ a materia moꝛbi. Prete-
rea dicit in lr̄a ꝙ qū talis deficit hypostasis est ꝓm coloꝛē ma
terie moꝛbi: ğ innuit ꝙ gñaꝛ siue descindiꝛ a materia moꝛ-
bi. Et dicēdū ꝙ hypostasis in sanis descindiꝛ a materia nu-
trimēti: ꝛ ꝓ hoc pʒ solutio ad pꝛimū argumētū: sed in egris
descindiꝛ ab vtroq;: q: materia nutrimēti sub regimīe natu
re existēs: postea pōt esse materia moꝛbi: si sit in statu inna-
turali: vñ materia nutrimēti est elemētū ad materiā moꝛbi.
Ad scđʒ argumētū dico ꝙ qđā est hypostasis naturaꝛ: ꝛ h̄ est
alba: qđā nō naturalis: vt citrina vel hmōi: vñ verū ē ꝙ alba
pōt descīdi a materia nutrimēti: nigra ꝟo vel alia a materia
moꝛbi. Uel dicēdū ꝙ licet quedā materia moꝛbi sit nigra: q̄
dā citrina ꝛc. tamē hypostasis decisa ab hmōi materia moꝛ
bi est alba: ꝛ h̄ est q: dealbaꝛ a foꝛti virtute vel caloꝛe dige-
rente. Ad tertiū dico ꝙ nō solū hypostasis generaꝛ ab ope-
re tertie digestiue extra: immo etiā ab ope tertie digestiue
intra venas: ꝛ ita ab vtraq; materia moꝛbi tā intra ꝙ extra
potest descindi. Ad tertiū dico: ꝙ virtus tertie digestiue in
egris nō soluʒ laboꝛat in digerēdo materiā nutrimenti: sed
etiā in digerendo materiā moꝛbi: ꝛ ꝓpter hoc ab illa mate-
ria moꝛbi quā digerit virtus tertie digestiue descindiꝛ hy-
postasis. Uel dicēdū ꝙ lʒ nutrimentū sit obiectū intertie di

gestiue pur est in statu naturali: tñ pur ɔuersũ est in statu
innaturali: est materia morbi z ab illa pōt descendi hyposta
sis. Argumenta ad oppositum cōcedo: quia pro me sunt.

¶ De hypostasi in fundo.

In fundo hypostasis significat nature vir
tutē operantis in fecib⁹ subtiliandis atq̃
diuidendis: z particulis in locũ suũ natu
ralē ponēdis: vt pars aerea sursum ascen
dat: terrestris deorsum veniat: liquor clarus z mũdi
ficat⁹ veniat. ¶ Hypostasis iter subtilē z grossam
mediocris tēperamētũ significat z cōplemētũ coctio
nis: z ideo tēperamentũ z cōplementũ z mediocrita
tem habet inter orales extremitates. Ora eñ cuiusl
libet rei extremitas est extra tēperamētũ. vñ Aristo.
diffinitio perfecta est cui si quid addideris: superfluũ
est: si minueris erit a pfectione minorata: si vo nō in
fra subsistat: nec vltra procedat: pfecta esse pbatur.
Supfluitatē dixit esse a cōplemēto exire: q: minora
tio minor est a cōplemēto. verbi gratia: luna cũ lumē
mũdo ministrare incipiat: minor est q̃ sit amplius fu
tura. deinde lumē z splendor paulatim augmentan
tur quādo ad rotunditatem z lucididatē perducitur.
Cũ vo ad cōplementũ z ad perfectionē suã peruene
rit: nō cōpletiorem neq̃ sui perfectiorē essentiã quo
ascendat inuenit: deinde redit ad minorationem sui.
Hec est perfectio significatiōis in re naturali z spiri
tualibus signis. Quod enim cōplementũ excedit: mi
norationē habet complemēti: z tēperamētũ erit. vn
de fit vt mediocris hypostasis inter subtilē z grossaz
temperamētũ z cōplementũ significat coctiōis. Le
nitas hypostasis z cōiũctio sui: z rotunditas sue for
me: z acumē supmitatis subtilitatez sui z lenitatē si
gnificat: z ascēsionez in angulos naturaliter erectos
qd cōprobat in igne: qui cũ clarus et pur⁹ sit: motus
eius in acumē anguli ascendit. Licet sophiste nos re
prehendāt: z de sede ignis dicant: quare sedes ignis
lata est z spaciosa: superiora sui subtilia et stricta et
erecta. indiciũ tñ sue sedis idē est qd z sui acuminis
in igneitate z natura. Respōdem⁹ sedes ignis nō est
lata z spaciosa in igneitate et natura: sed ex corpore
subiecto sibi formã recipit sue latitudinis: z quocũq̃
pars ignis a subiecto se separat: cōstringit se z subti
liat: z quāto magis elongat: tāto plus subtiliat quo
usq̃ in angulum transducat. Similiter cordis forma
est pinea: cũ actio caloris naturalis inde pcedat: cui⁹
indiciũ in actione z natura sm indicium est ignis. vñ
sedes ei⁹ lata est interius: z superiora sui acuta: Licz
sensualiter rephēdamur. Quomodo inquiũt infima
pars cordis est lata: superior acuta: cũ in hoīe erecto
sedes cordis sursum lata sit: z acumē tendit ad infe
riora: Respō. sensus tuus nō est intellectualis: q̃ mō
strat in pede radicē corporis humani: z caput ei⁹ ra
mos. Sic ratio tibi contraria est. Radix omnium ar
borum est fundamentum suorum ramorum qui inde
procedunt z exeunt. Unde in omnibus terrenascen
tibus: arboribus: seu quibuslibet alijs: si radices pa
tiantur desiccatur z cōsumuntur: sed ramus nō nocet
radici: neq̃ mutatur a suis qualitatibus. Idem fit in
cerebro cuiuslibet aīalis: qd si patiatur toti nocet cor
pori. Sed si membrorum quorũdã sit passio: nihil no
cet cerebro: quia cerebrum sensus z motus est initiũ.
a quo procedũt nerui: qui sunt fundamēta corporis:
z ligamēta sui. Hoc manifestatur quia si vnus neru⁹
incidatur in manib⁹, vel in pedibus: inde cerebrũ nō
impeditur: neq̃ etiã media membra inter cerebrũ et
membrũ incisuz. Si aũt neruus in cerebro patiatur:
omnia membra quorũ actio ab illo neruo incipit: dā
nabuntur. Radix ergo corporis humani caput est: z
extremitas sui rami: corp⁹ inter radices z ramos me
diũ erit. Unde antiqui hominē inuerse assimulaue
runt arbori: cuius radix superius sit: rami vero infe
rius sint. qd cũ ita sit: necesse est initiũ cordis z sedes
sui contra cerebrum sit: rami z extremitates pedum
infima. Corpis ergo forma est pinea: cũ sedes lata sit
z superiora acuta sint. Reprehendũt tamen nos de
epate dicētes: quare epar nō similiter est: cum spũs
inde pcedat naturalis: z sanguis qui totum corpus
nutrit. Respō. nō consequi. non enim vene ab epate
exeũt vt intelligis. Epar enim nihil aliud est q̃ caro
celata cũ neruis subtilibus: quos non potest sensus
cōprehendere. qd si nō esset: nō esset epar sensibile.
passiones z vene atq̃ vasa a neruis sunt exeũtia. vñ
si quedã vene scindant in epate: quoddã neruosum
corpus in illis concreatur: vt separata z scissa restau
rent. Vene ergo nō incipiunt ab epate. vñ si dixeris
epar esse fundamentum corporis quia inde exit spũs
naturalis: cor quoq̃ fundamentum feceris cum inde
procedat spiritus vitalis. Respon. tibi vnde virtu
tes corporis procedunt non est fundamētum corpo
ris: neq̃ vie etiã per quas exeũt. Si dixeris te dixisse
ideo fundamētũ esse q: sanguis ibi excoquatur: z in
de totum nutritur corpus: Respon. ergo fundamen
tum est stomachus: cum cibus in eo coquatur: vt epa
ti coct⁹ ppareť. Similiter coquus z pistor fundamē
tũ erũt: q: stomacho ppara̅t cibũ: qd impossibile est.

¶ Superi⁹ determinauit auctor de colore hypostasis natu
ralis: hic de loco z liquore z de ei⁹ forma: z sm hoc sunt par
tes tres principales in hac lectione. scda ibi: Hypostasis in
ter subtilē. tertia hic: Lenitas hypostasis z ɔiũctio. Prima
ppter sui breuitatē nō diuidiť: sed scda in duas. In prima
pponit qd intēdit. In secunda declarat suũ propositũ per
exēplũ. scda ibi: Uerbi gratia inuenimus lunã. Tũc sequiť il
la pars in qua determinat de forma hypostasis naturalis: z
illa in duas. In prima pponit quod intēdit: determinans
de forma hypostasis naturalis. In scda mouet obiectiōez so
phistaz. scda ibi: Licz sophiste nos reprehendāt. z ista scda
in tres obiectiōes q̃s mouet z remouet. scda ibi: Licz sensua
liter reprehendamur. tertia ibi: Reprehendāt nos tñ de epa
te. Hec est diuisio z sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur vtrũ hypostasis naturalis proprie
habeat in fundo vel in supmo residere. Qd in supremo vide
tur: q: tres digestiue ordinate sunt: z similiter earum super
fluitates: vnde sicut se habet superfluitas scde ad primã: ita
superfluitas tertie ad superfluitatē scde: sed supfluitas secũ
de: vt vrina leuior est q̃ supfluitas pme. i. stercus: g̊ fiet sup
fluitas tertie vt hypostasis leuior erit q̃ superfluitas secun
de. i. q̃ vrina: sz corpa leuia semp petũt locũ supiorē: g̊ locus
hypostasis naturalis erit supior. Itē dicit phs q digesta le
uiora sunt indigestis: z hoc est: q: in digestis partes impure
seq̃strant z abijciunť a puris: z pure ibi remanēt q̃ sunt le
ues: ipure abijciunť q̃ sunt graues: sz in ptib⁹ indigestis per
miscenť impure cũ puris z impure aggrauāt puras: cũ g̊ hy
postasis naturalis maxie sit digesta erit ibi sequestratio par

tium impuratus a puris: et ita semper petet hypostasis na-
turalis locum superiorem. Item dicit in littera superius ꝙ
sicut pinguedo ⁊ lac dealbantur a calore naturali in tertia
digestiua: similiter ⁊ hypostasis: sed pinguedo semper petit
locum superiorem: quia semper natat: ergo similiter et hy-
postasis naturalis. In contrarium est auctor in principio le-
ctionis dicens ꝙ debet esse in fundo. Preterea in preceden
ti lectione dixit ꝙ hypostasis ⁊ sanies ⁊ sperma assimilātur:
sȝ tam sanies ꝙ̄ sperma semꝑ petūt fundū: ergo ⁊ hypostasis.
Preterea hypostasis q̄ est in supmo vrine vel in medio figt
aliquā vētositatē esse in vrina q̄ eleuat hmōi hypostasim: sȝ
qn̄ est in vrina signū est ꝙ natura potuit resoluere hmōi vēto
sitatē ⁊ nō ꝯsumere potuit: vñ significat digestionē icōpletā
⁊ omne tale est pessimū in hypostasi naturali: sȝ qn̄ ipsa est
in fundo tūc significat cōpletā digestionem: ita ꝙ natura po
tuit digerere equaliter omnes partes vrine ⁊ trāsmittere
ad loca ꝓpria: ita ꝙ partes terreas inferius aqueas in me
dio aereas superius: ⁊ hoc est bonū: ergo hypostasis natura-
lis ꝓprie debet esse in fundo ⁊ non in supremo vel medio.
Et hoc cōcedo cū ysaac: ⁊ cōcedo istas rōnes vltimo factas.
Et ad pmū respōdeo dicēdo ꝙ nō est similitudo inter pmā
⁊ secūdā ⁊ inter tertiā ⁊ scdam. Preterea pma digestio ꝓce
dit subtiliādo vñ abijcit grossum: vt stercus: secūda vero pro-
cedit igrossando ⁊ abijcit subtile vt aquositatē ⁊ generat hu
mores: ⁊ propter hoc maxima dissimilitudo est inter primā
⁊ secūdā. Similiter inter secundā ⁊ tertiā est alia dissimilitu
do: qꝛ scda vt dictū est: abijcit subtile vt aquositatē ⁊ retinet
grossum: ⁊ illud trāsmittit ad tertiā sine aliquo subtili: ⁊ tūc
tertia nō hȝ aliquod subtile ⁊ sequestrat ab illo nutrimēto
partes impuras: ⁊ ille sunt grosse ⁊ terrestres ex quibꝰ ge
nerat̃ hypostasis: ⁊ qꝛ partes terrestres semꝑ petūt fundū
ꝓpter hoc hypostasis naturalis semper petit fundū. Ad se-
cūdū dico ꝙ leuius dicit̃ dupl'r. Uno mō leuiꝰ .i. nature obe
dientius. ⁊ sic intelligit phs cum dicit ꝙ digesta leuiora sunt
.i. obedientiora nature indigestis: vel leuius in motu: ⁊ hoc
modo tu obijcis: ⁊ sic nō intelligit. Et tu obijcis maxime di
gerit̃: ergo minus habebit de impuro: ⁊ ita minime petit fun-
dū. Dico ꝙ verū est ꝙ maxime digerit̃: sed quāto magis di
geritur nutrimētū ex cuius superfluitate generat̃ hyposta
sis tantomagis ingrossat̃ ⁊ membris assimilatur: ⁊ quanto
magis ingrossat̃ tanto sua superfluitas vt hypostasis gros
sior est ⁊ magis terrestris: ⁊ ita tantomagis petit fundum.
Ad tertiū dicēdū ꝙ simile est quoad hoc ꝙ tā hypostasis: ꝙ̄
pinguedo a tertia digestiua dealbatur: sed dissimile est qꝛ
pinguedo est nature aeree ⁊ ita semper natat: sed hyposta-
sis nō: immo magis terrestris nō petit fundum. ❡ Secun
do queritur super hoc qd̄ dicit in littera ꝙ hypostasis natu
ralis debet esse mediocris in liquore. Sed cōtra dicit in litte
ra: ꝙ locus naturalis ipsius hypostasis naturalis est esse in
fundo: sed quāto hypostasis grossior tantomagis petit fun
dū: ergo debet habere liquorē grossum. Itē hypostasis at-
testatur operationi tertie digestiue: sed tertia digestio ꝓce-
dit ingrossando: ergo illa que ingrossior erit magis attestabi-
tur operationi tertie digestiue: hmōi est grossa ⁊ nō medio
cris: ergo hypostasis debet esse grossam liquore. In cōtra-
riū est auctor in littera: q̄ dicit ꝙ debet esse mediocris: ⁊ pro
bat hoc in littera per Aristo. q̄ dicit ꝙ diffinitio illa est bona
cui si adiunxeris aliqd est sup̄fluū: si diminueris erit dimi-
nuta: similiter ⁊ de hypostasi. Hoc idē ꝓbat per lunam: qꝛ
sicut illa luna est perfecta .i. in sui cōplemēto ꝙ si trāscendat
vltra declinabit a tēperamento: ⁊ si minuat̃ nō erit in cōple
mento. Similiter est de hypostasi ꝙ illa erit naturalis q̄ ha
bet liquorem mediocrem ⁊c. ergo hypostasis debet esse me
diocris in liquore: ⁊ hoc cōcedo cum ysaac. Ad primū argu-
mentum in cōtrarium dico sicut dicit Gerardus: ꝙ in hypo
stasi ista conditio que est esse in fundo: nihil significat per se
nisi cum alijs conditionibus: sicut nec cyphra in algorismo
aliquid significat nisi preponatur alijs figuris: vel postpo-
natur. Unde in hypostasi in fundo existenti requirūtur cum
hoc alie conditiones laudabiles. s. ꝙ sit digesta: lenis: de-
albata: pineata: ⁊ qꝛ liquor mediocris attestatur pineationi
leuitati dealbationi ⁊ hmōi: ⁊ nō liquor grossus: qꝛ grossus

significat naturā non potentem transmittere partes ad pro
pria loca: propter hoc debet esse mediocris in liquore. Ad se
cundū dico ꝙ verū est ꝙ tertia digestio procedit ingrossan
do per cōparationē ad secūda tamē: que debet esse medio-
cris ⁊c. ❡ Tertio dubitatur super hoc qd̄ dicit in littera: ꝙ
hypostasis naturalis debet esse forme piramidalis siue pi-
neate. Contra dicit ysaac hypostasis naturalis debet esse
homogenea ⁊ vniformis: sed partes vniformes non mouē-
tur ad diuersa loca: immo ad eundem locū: ergo hyposta-
sis erit sphērice figure ⁊ nō pineate: qꝛ si pineate iā seq̄re-
tur ꝙ partes eius terrestres siue graues peterent fundum
⁊ partes leues supremum: qd̄ non potest esse cū sit vnifor-
mis vt dicit ysaac. Item ipse cōparat hypostasim sub cōue
nientia ad lunā ⁊ ad corpora superiora: sed nos videmus
ꝙ corpora supiora vt luna ⁊ hmōi sunt sphērice figure ⁊ nō
pineate: ergo similiter hypostasis erit rotunde figure siue
sphērice. In cōtrariū est auctor in littera: ⁊ ꝓbat hoc per si
mile sumptum in corde ⁊ in igne: ⁊ plane patet in littera. vn
de probat ꝙ hypostasis naturalis debet esse pineate ⁊ pira
midalis figure. Preterea hypostasis naturalis attestatur
complemento caloris naturalis digerentis potentis seque-
strare partes terrestres a leuibꝰ ⁊ aereis trāsmittendo gra-
ues inferius ⁊ leues superius: sed talis transmissio facit for
mam piramidalem: ergo hypostasis naturalis erit pineate
siue piramidalis figure. Et hoc concedo ⁊ pono istas ratio-
nes vltimas pro causa. ❡ Ad primū in cōtrariū dico ꝙ que-
dam sunt partes vniformes: ita ꝙ sunt omnes obedientes
nature digerenti: ita ꝙ graues transmittit inferius: leues
superius: ⁊ talis vniformitas est in hypostasi: ⁊ sic loquitur
ysaac. Quedā vero sunt vniformes ita ꝙ omnes grosse ⁊ tē-
dūt ad eundem locū: ⁊ de tali obijcis tu: ⁊ sic non est in hy-
postasi naturali. Ad secundū dico ꝙ simile est quoad hoc ꝙ
sicut luna cōpleta est pfecta ⁊ qn̄ trāscēdit declinat. ⁊ sil'r hy
postasis naturalis est q̄ est mdiocris: ⁊ qn̄ trāscēdit declinat
a tēperamēto ⁊ sic ponit exēplū. Sed dissimile est quoad hoc
ꝙ hypostasis generatur a superfluitate nutrimenti in qua
sunt quattuor partes. s. aeree: aquose: ⁊ hmōi. vnde natura
transmittit quālibet partem ad loca propria: sed nō sic est in
luna nec in corporibus superioribus: vnde non generantur
ab elemētatis sicut hypostasis. vnde luna quia debet rege
re inferiora ⁊ corpa sil'r supiora debent regere inferiora: pro
pter hoc habuit illā formam que magis est apta ad hoc: hec
aūt fuit rotunda: ⁊ ꝓpter hoc luna ⁊ corpora superiora sunt
sphērice figure ⁊ nō piramidalis. ❡ Quarto dubitat̃ sup hoc
qd̄ dicit in littera: ꝙ ignis debet esse piramidalis figure. Cō
tra ignis est vnus de quattuor elementis: sed omnia elemē-
ta sunt sphērice figure et nō pineate vel piramidalis: ergo
ignis erit sphērice figure. Itē cōtinens immutat contentū
ad suam formam: vt dicit Philaretus: sed dicit Constanti.
in pantegni: ꝙ ignis continetur in cōuexitate orbis lune: er
go erit eiusdē figure cum luna: sed luna est sphērice figure
⁊ non piramidalis: ergo ⁊ ignis. In contrarium est auctor
in littera: vt dictū est. Et hoc concedo: et dico ꝙ ignis dupli
citer potest cōsiderari. Uno modo prout est in sphera ⁊ ma
teria propria: ⁊ tūc suā materiam consumit: ⁊ sic est sphēri-
ce figure: ⁊ hoc modo procedūt tue rationes. Uel potest cō-
siderari ꝓut est in istis inferioribꝰ: qꝛ ibi est in materia alie-
na: vnde dicit phs in xvj. de animalibus ꝙ ignis in istis infe
rioribꝰ vt in materia lignea vel hmōi: semper est in materia
aliena: ⁊ ideo facit conū supiꝰ quia semper tēdit ad spherā
propriam: sed quia est in materia aliena que est grauis: pro
pter hoc habet formā latam inferiꝰ: ⁊ hoc ſm exigentiā ma
terie: vnde habet latitudinem inferius: conum vero superius
⁊ ita est piramidalis figure: ⁊ hoc modo loquitur ibi.
❡ Quinto dubitat̃: vtrū cerebrum sit fundamentum om
nium membrorum: videtur ꝙ non: quia dicit phs in lib. de
animalibus: ꝙ cor est fundamentum omnium membrorū:
non ergo cerebrū: quia sic esset ponere duo prima fundamē
ta ⁊ principia membrorum: quod est inconueniens. Item
dicit Haly ꝙ spūs vitalis ē sicut radix: naturalis vero ⁊ aīalis
sicut trunci: ⁊ ita vitalis est fundamētū naturalis ⁊ aīalis
ergo sil'r cor cū sit fundamētū vitalis ipsum cor erit fundamētū

aliorū mēbrorū. Sed videt᷑ ꝙ epar sit fundamētū oīm membrorū: quia vt dicit Hippo. mēbra nō augentur nisi per virtutē naturalē. vñ ad h᷒ ꝙ mēbra nutriant᷑ vel augeant᷑ oportet ꝙ virtus naturalis precedat: sed virtus naturalis radicatur in epate: ergo similiter epar precedit et erit fundamentū oīm mēbrorū. Ad hoc soluit Gerardus dicēs ꝙ fm phos duplex est fundamētū membrorū: quoddā est virtuale: et hoc modo cor est fundamentū aliorū: q: a corde pcedit virt᷒ aliorū: quoddā vo est fundamentū materiale: et hoc modo cerebrū est fundamentū aliorū: et hoc est q: ab ipso pcedunt nerui qui dant sensū et motū oībus mēbris. vñ virtutes exeūt a corde: sed opationes pcedūt ab alijs: sicut mandatū exit a rege: sed tñ opationes exeūt a subditis. sed tñ ista resolutio dubia est. Alij dicūt ꝙ ysaac errauit tripliciter. Errauit eñ hic qñ dicit ꝙ cerebrū est fundamētū aliorū mēbrorū. Secundo errauit quādo dicit ꝙ immediate vene oriunt᷑ a neruis. Tertio modo in dictis vniuersalib᷒ vbi dicit ꝙ cerebrū est calidū: et multū nititur hoc pbare in dictis vniuersalib᷒. Et dicūt ad illud qđ obijcis ꝙ cerebrū est fundametū membrorū ꝙ duplex est fundamentū. vno modo dicit᷑ fundamentū illud primū a quo alia oriūtur. et sic dicit phs ꝙ cor est fundamentū: et hoc mō nō loquit᷑ hic. alio modo dicit᷑ fundamētū qđ est pncipiū sustentationis. et hoc modo cerebrū est fundamentū: quia nerui et ligamenta q̄ sustentāt alia membra oriunt᷑ a cerebro. et hoc dicit plane in lra. Alij dicunt ꝙ fundamentū dicit᷑ multiplr: quoddā est fundamentū mēbrorū radicaliū: et sic cerebrū: q: in cerebro est siue maxime abūdat sperma ex quo mēbra radicalia generant᷑: et h᷒ modo loquit᷑ auctor in littera: q: cerebrū est fundamentū aliorū: et per hoc patet solutio ad duo prima argumēta. Ad tertiū soluit Auicen. dicens ꝙ quādo Hippo. dicit ꝙ mēbra nō augentur nisi per virtutē naturalē oblitus fuit vite: q: nō pōt aliquis nutriri nisi prius viuat: et q: posuit hoc oblitus fuit vite: vñ vita stat in corde propter hoc prius et fundamētum est. ¶ Sexto dubitatur super hoc qđ dicit in littera: ꝙ vene oriuntur a neruis. Cōtra. alij auctores volunt omnes ꝙ oriunt᷑ ab epate. Preterea sicut in cerebro generatur spūs animalis: ita in epate sanguis: sed spūs aīalis et suū vehiculū: vt nerui oriuntur a cerebro: ergo similiter sanguis et vene q̄ sanguinē habēt deferre ad mēbra oriuntur in epate nō ergo a neruis. In cōtrariū est auctor in littera qui dicit ꝙ vene oriunt᷑ a neruis. et hoc pbat q: epar est substātia coagulata neruis: ergo etc. et ita innuit ꝙ vene a neruis oriuntur. In contrariū est Gal. in lib. interiorū dicens ꝙ nec in epate nec in renibus inuenimus pulsationem: et hoc est quia vt ipse dicit: ibi non sunt nerui: et ita vult Gal. ꝙ in epate nō sunt nerui: et ita cōtradictio est inter Gal. et auctorem istū. Ad hoc dicēdū fm quosdā ꝙ ysaac falsum dicit aperte in littera dicendo ꝙ vene oriūtur a neruis: immo oriuntur ab epate. Sed tamē debemus sustinere auc. et propter hoc dicendū ꝙ vene oriunt᷑ ab epate: et nō oriuntur ab epate immo a neruis: non enim oriuntur ab epate virtualiter immo a corde: vt dicit phs: tamen materialiter et sensibiliter oriuntur ab epate: et q: medici sunt sensibiles propter hoc dicunt ꝙ oriūtur ab epate. Iterū iste dicit ꝙ a neruis oriunt᷑ vene. et sua cā fuit: q: in epate vt dicit in littera sunt vene minutissime: et hoc de necessitate: q: cū epar mutet chilū in chimū: oportet ad hoc ꝙ in epate essent minutissime vene ita ꝙ quelibet pars epatis fm minima tāgeret quālibet partē chili ad hoc ꝙ esset perfecta mutatio chili i chimū: et q: ysaac fuit valde grossus medicus et etiā iudeus: pter hoc credidit ꝙ vene nō oirent᷑ ab epate: et pter hoc ꝙ nō sensibiliter apparet ortus earū in epate: et ideo dicit ꝙ a neruis. i. a mēbro neruoso siue a mēbris neruosis: vt a filis in ipso epate existentib᷒. Et per hoc patet ꝙ non est contradictio inter Gal. et aucto. istum: quia quando Gal. dicit ꝙ in epate nō est neruus. verū est loquēdo pprie de neruo: qui est neruus pprie nō habēs cōcauitatem aliquā: sed tñ ibi intrat substātia neruosa non existens pprie neruus: sed speciē nerui habens: et hoc modo loquit᷑ auctor dicēs in lra ꝙ vene oriunt᷑ a neruis. i. a quibusdā mēbris similitudinē neruorū habētibus vel speciē. ¶ Ultimo dubitat᷑ de situ cordis in homine: q: dicit in littera: ꝙ pars lata est superius: conus vo inferius. Cōtra pars pōderosior semper petit locū inferiorē: ergo cū latior pars cordis sit pōderosior: semper petit partē inferiorem: sed pars inferior hoīs est versus pedes: ergo etc. Itē cor influit calorē naturalē et spūs in membris fm sui partem latiorem: vnde vbi sunt membra maiora et latiora ibi debet magis influere: sed hoc est inferius: vt versus pedes: ergo pars latior ipsius cordis situabit᷑ inferius versus pedes: et acutior superius versus caput. In cōtrarium est auctor in littera: qui dicit ꝙ homo est sicut arbor inuersa: vnde caput est quasi radix: et ita lata pars cordis tēdit sursum: conus vo deorsum versus pedes. Preterea dicit phs in. xij. de animalibus ꝙ cerebrū fuit situatum in opposita parte cordis vt sua frigiditate mitiget calorē cordis: et cor in opposito cerebri vt attemperet frigiditatem cerebri suo calore: sed hoc non posset fieri nisi pars lata cordis tenderet superi᷒ ergo etc. Preterea dicit phs ꝙ in piscibus cor situatum est ita ꝙ pars acuta tendit versus caput: lata vo pars versus caudā: et hoc est q: cū sint frigidi inspirāt aquā per brācos: et ita si acuta pars esset versus caput statim per frigiditatē aque extingueretur calor cordis: sed econtrario est de homine: quia lata pars cordis tendit versus caput et hoc est quia habet cor calidissimū: et oportet ꝙ refrigeretur per aerē inspiratū: sed hoc nō posset esse nisi esset lata pars superius: q: si conus esset versus caput: cū ibi nō sit foramē nō posset calor cordis mitigari per aera et pter hoc etc. Et hoc concedo cū pho et cū ysaac: et istas rationes pono p cā. ¶ Ad primū in contrariū dico ꝙ quedā regulātur ab anima solā et in talibus verū est ꝙ pars pōderosior semper petit locū inferiorem: sed in illis que regulant᷑ ab anima et natura nō est verū: sic est in corde: et pter hoc etc. Ad scđm soluo p interemptionē minoris: q: dico ꝙ mēbra inferiora non indigent maiori influentia q̄ superiora: immo potius ecōuerso vnde natura est sicut bonus paterfamilias qui dat proprio filio bonum nutrimentū seruienti vero grossum. Similiter natura debite operās transmittit puriorē partē nutrimenti ad partes supiores et magis solicita est circa ipsas: et ita maiorē calorē influit: sed in mēbris inferioribus minorē quia tñ tñ nō curat de ipsis sicut de supioribus: et sic soluit᷑ ad illud.

¶ Leuitas hypostasis et velocitas mot᷒ sui ad supiora et inferiora naturā agentem et in morbi materiam dominantē significat propter leuitatem materie et suā obediētiā nature. Si enim non obediret et in aliquo impediret: digestionem suam dimitteret crudā: et nō bene coctā emitteret. Palā ergo intelligit᷑ q: regule hypostasis. v. esse cōprobant᷑: albedo sui coloris: sessio in fundo vasis: mediocritas sui liquoris: et rotūditas forme: leuitas et facilitas sui mot᷒. Cū hec v. adsint pfecta est natura in tēperamēto cōplexiōis et sanitate corpis. Cū g aliq̄ harū ppricatū auferf᷑: et cōpetēs actio faciētis nature tollit᷑: oīb᷒ ablatis et tertia actio aufertur ab oībus mēbris. Si ergo leuitas motus hypostasis tollat᷑: et fm motū nature egrediatur: actio naturalis et dñiū suū i digerēdis fecib᷒ auferunt᷑. Leuitate et rotūditate forme ablatis: naturē dñationem in oēs ptes materie morbi necesse est tolli: et actio sua in oīb᷒ est eqlis. Si vo in ptib᷒ opa ret᷑: in ptib᷒ nō exiret diuersa. in ptib᷒. i. quedā subtilis et qdā grossa: alia cruda. Mediocritate et tēperamēto liquoris ablatis auferet᷑ et cōplemētū coctiōis in fecib᷒. Si nō sedeat hypostasis inferius: diuisio nature in partibus et positio vniuscuiusq: partis in locum suū naturalem tollitur. Si albedo hypostasis aufertur: et digestio nō cōpletur: que cū insimul auferunt᷑: tertia digestio in membris necesse est tollatur. ¶ Reprehēdūt nos sophiste dicētes: q̄re nō dixisti auferri hypostasim et fortitudine tñ mēbrorū corpo

ris: et in superfluitatibus sui nutrimenti per poros expellēdis: et nō ex ablatiōe tertie digestiōis. Respondem⁹ q: mēbris fortibus in expellēdis cibor superfluitatibus nō necesse est reddi epati: et inde renib⁹ mitti cū colamēto sanguinis: et ita exire cū vrine hypostasi. Cōfirmat hoc ex Gal. dicto dicētis vrina in sanis nō hz hypostasim: nisi paruā cū morez in vasis: q: virtus digestionis tertie ex fortitudine membroz est fortis. Respōdemus his mōstrauit Gal. in verbis se intellexisse de corporibus sanis: q̄ tēperate sunt cōplerionis: et perfecta in virtutibus suis: nec plus capiunt ciboz nisi quātū digerat natura eoz. qd cū sit cōstat eos nō habere hypostasim: q: mēbra fortiora sunt. Sed infirma corpora virtutibus obuiantis ex ablatione virtutis defectionē innuūt tertie digestionis. mēbris enī deficientibus in expellendis ciboz superfluitatib⁹: epati reddunt et cū vrina emittunt. Que cū in vrina nō appareāt: sz in mēbris pmaneāt: cōuersio illa diuersos morbos gñat fm superfluitatum natura: q̄ intus hoc faciūt calori naturali: qd igni ligna de foris. Vn̄ intelligim⁹: q si hypostasi adsit albedo: sessio in fundo: liquoris mediocritas: forme rotunditas: et lenitatē nō habeat. Ex hac vna in sua vi amissa grossam vētositatē significat quodā in tpe partē sui diuidētē: et nature actionē in se cōpleri phibētē. Vn̄ aliqñ vrina lenis erit et rotūda: aliqñ vero dispersa: et diuulsa cū hypostasi albedo: fundi sessio: mediocritas liquoris fuerit. si lenitas et cōiūctio desit: duas regulas sibi esse sublatas itelligim⁹: vn̄ nature significat pigritiā: q̄ ptib⁹ hypostasis nō eqliter dn̄r. Hec species priore est peior: q: prior significauit virtutem nature agentis in quodā tēpore: vt vētositatem grossam dissolueret: et feces subtiliaret: q si in omi tēpore nō faciat: aliqñ tamē facere laborat. Hec species nature defectionē in dissoluenda significat ventositate: et in fecū digestiōe. hoc et in omi tēpore: sed tñ in priori occultū quiddā expalanre ops. Vētositas grossam partē hypostasis adunari prohibēs: aliqñ cōfortat die vna: et deficit paulatim vsq i diē morbi: postea fit ex cōtrario: vt vna die deficiat et cōfortetur paulatim vsq in diē morbi: postea aliqñ vna die deficit: vt altera confortatur. Ex prior q̄ vna die deficiēs: cōfortat vsq in finē morbi: minor in pessimitate est: q̄ ea que vna die cōfortari habet: altera vero videatur deficere: actio enī et malicia eius pessima si nō cōfortetur. Itē melior est ea que vna die deficit: et postea cōfortatur: q: vna die deficiēs altera cōfortans: luctari cū morbi materia significat naturā: et pualere interdū eā. Defectio vero vnius diei et cōfortatio cōtinua significat fugā nature cū sui defectione in materie morbi repugnatiōe. Omē hoc in pulsib⁹ similiter intelligamus: q: si pulsus vna die melioretur: altera vero nō: melior est q̄ vna die melioratо: et postea semper peiorato. vnde hypostasis nunq̄ iuncta: nec simul adunata: peior est q̄ que vna die adunata: altera vero nō adunata. Itē coniuncta vna die altera vero nō: peior est semper coadunata. Vnde palam est intelligi: q: si hypostasis cū duobus supradictis auferat: sedere in fundo et tēperati esse liquoris lenē et lenē esse: pdite sunt regule quattuor: et significat grossas vētositates et indigestas: quib⁹ ferueāt humores et turbent liquores: et natant feces fundi: sessionē prohibētes. Si inde albedo auferatur et ablatis superioribus: cū oēs regulas suas perdiderint: significat defectionē coctiōis et pigritiē nature in cōplemēto digestionis. Si ablata albedine ipsa videt sedere in fundo fm colorē significatur: et qualitas materie morbi intelligit: et quantitas actionis sue siue fortis sit siue debilis. verbi gratia. Si hypostasis glauca sit siue rufa: designat q albe hypostasi sit vicina virtute coctiōis: et complemēto digestionis: q: parū remaneret vt alba fiat. Si sit citrina materia morbi remanet cholerica: et nihil proficit natura in sua coctione: sed tñ potestatem habet vt hypostasis in colore materie morbi remaneat nundū immutata in corruptionē et incensionē vt faciat se viridē. Unde Hippo. si in hypostasi cholera dominetur leuis et subtilis motu: morbus est calidus. vnde Hippo. monstrauit per leuitatē motus leuitatē esse in fecibus: et eorū obedientiā. qd dixit subtile: subtilē superiorē et latitudinē inferiorē voluit intelligere: et tunc forma eius est quasi pinea. Si hypostasis sit rubea erit morbus quasi sanguinolentus: et mediocris coctio eius. viridis vel nigra incensionē humorum significat: q ab obediētia sit remota. Glauca igit hypostasis et rufa propinquiores sunt coctiōi q̄ rubea: rubea melior est q̄ citrina. citrina melior est q̄ viridis: qd alibi melius sumus dicturi. ¶ Sufficit de hypostasi quantitatē mōstrare coctiōis: et q quantitas coctionis quātitatē mōstrat actionis naturalis caloris: et q quantitas caloris naturalis quātitatē cōplexiōis in sanitate et in infirmitate.

¶ Superius determinauit auctor de quattuor cōditionibus hypostasis naturalis: vt de colore: situ: liquore: forma. Hic determinat de quinta cōditione. s. de bonitate motus: et diuiditur in duas. In prima determinat de leuitate mot⁹ hypostasis naturalis. In secūda concludit auctor cōclusionē principalē. s. q psentia cōditionū predictarū in hypostasi naturali significat digestionē cōpletam: absentia vero earū digestionē in cōpletā. scđa ibi: Palam ergo intelligendū q regule. et ista scđa in duas. In prima facit qd dictū est. In secūda recapitulat. scđa ibi in fine lectionis: Sufficit dixisse. Prima in duas. In prima cōcludit suā cōclusionē principalem. In secūda eā declarat. scđa ibi: Si enī leuitas motus hypostasis. et ista scđa in duas. In prima declarat hmōi cōclusionē in generali. In scđa in speciali. scđa ibi: Unde intelligimus q sine hypostasi. prima in duas. In prima declarat in generali illā cōclusionē principalē. In scđa mouet obiectionē sophistarū: et illā soluit. secūda ibi: Tn sophiste repphēdunt nos. et ista scđa in duas. In pma mouet obiectionē et soluit. In secūda cōfirmat hoc. ibi: Cōfirmatur hoc ex Gal. Tunc sequitur illa pars in qua declarat hmōi cōclusionem magis in speciali: et illa in quinq. In prima declarat qualiter si auferat vnica cōditio hypostasis naturalis significabit indigestionē. In secunda qualiter auferantur due: ibi: Cum in hypostasi albedo. In tertia qualiter quattuor: ibi: Unde palā semp est intelligi. In quarta qualiter. v. ibi: Si aūt albedo auferatur. In quinta q̄liter ablata albedine: ibi: Si ablata albedine. Scđa istarū in duas. In prima narrat. In secūda quoddā occultū in illa narratione suppositū declarat. secūda ibi: Sed cū priori quiddā occultū. Tūc sequit illa pars in qua ostēdit qualiter ablata albedine significatur indigestio: et illa in duas. In prima proponit. In secūda prosequitur de hypostasibus causatis ex ablatione hmōi cōditionū. secūda ibi: Si hypostasis sit glauca. et ista scđa in quattuor.

In pⁱma determinat de hypostasi glauca. In scda de rubea ibi. Si hypostasis sit rubea. In tertia de viridi: ibi: Uiridis vero vel nigra. In quarta cōparat hmōi adinuicē: ibi: Glauca igitur hypostasis.

¶ Hic primo dubitatur quid ad ppositum de motu hypostasis: qꝛ videtur ꝙ male determinet hic de motu eius: quia motus solūmodo est animatorum: vnde dicit phs: ꝙ ppriū est animatoꝝ seipsis moueri: cum ergo hypostasis sit quid inaīatum: nō habet motū: ergo male determinat de eꝰ motu. Item superius vbi determinauit de vrina nō determinauit de motu vrine: ergo similiter nec ibi debet determinare de motu hypostasis. Ad hoc dicēdum ꝙ non determinat ibi de motu naturali ipsius hypostasis: quia non habet motū naturalem vt tu ob. sed de motu eius violento: quia quādo vrina mouetur violenter mouetur hypostasis in ipa. ꝑ hoc patet solutio ad primū argumētū: qꝛ verum est ꝙ hypostasis cum sit quid inanimatū nō habet motū naturalē: sed habet violentum. Et nota ꝙ hic determinat de motu violento ipsius hypostasis ad habendam perfectā digestionē. i. ad habendū signum perfecte digestionis: quia quando hypostasis cito mouet̃ supra ꝛ diuellit̃ ꝛ cito redit infundo sub propria forma: vt sub pineata forma: tunc signum est ꝙ bene digesta est: ꝛ ꝙ partes terrestres bene separate sunt a natura ab aquositate: ꝛ dicendum ꝙ non est ibi aliqua ventositas ibi remanēs inconsumpta: que faciat illam hypostasim remanere eleuatam ꝛ hoc bene pertinet ibi. Ad secūdū argumētū dicēdum ꝙ hypostasis est quid minimū residēs in vrina in fundo qđ de facili potest moueri ꝛ eleuari: ꝛ cito redire in fundū sub ppria forma si sit naturalis. vnde in ipa hypostasi innaturali bn̄ possunt partes terrestres ꝛ grosse separari ab aquositate: et propter hoc ibi eius motum determinat: sed in vrina naturaliter se habente partes humorales non possunt separari ab aquositate cū misceantur ꝑm minimū: imo si separant̃ tunc non remanet sub sua naturalitate: imo tornat̃: ꝛ ppter hoc superius non determinauit de motu ipsius vrine: quia per motū ipsius non possumus iudicare de cōplemento digestionis: sicut possumus per motum hypostasis. ¶ Secundo dubitatur: vtrum leuitas motus ad superiora sit bonū signum: videtur ꝙ non: quia vnaqueqꝫ res naturaliter debet moueri ad suum ppriū locū sed pprius locus hypostasis naturalis est fundus: ergo debet naturaliter moueri ad fundum ꝛ non ad superiora: ꝛ si mouet̃ ad superiora: hoc est innaturaliter: sꝫ signum debet representare signatuꝫ eo modo quo est: ergo hypostasis naturalis semper debet petere fundum si significat bonū: non ergo ad superiora debet moueri. Item hypostasis non mouetur ad superiora nisi ppter aliquam ventositatem cum eius pprius locus sit fundus: sed si significet ventositatem hoc est pessimū: ergo hypostasis mouens ad superiora est malum signum: quia indigestionem significat ꝛ nō complementum digestionis. In contrarium est auctor in lr̃a: qui dicit ꝙ est bonū signū: qꝛ significat naturā dn̄ari supra materiam morbi complete. Preterea hypostasis naturalis mouens ad superiora significat leuitatem ꝛ obediētiā materie remanens vero semper in fundo inodebientiam: sed hypostasis significans obedientiam materie ꝛ leuitatem est bonum signum: significans vero cōtrarium malum: cum ergo hypostasis naturalis cito mouens ad superiora significet obedientiam materie erit bonum signum: qđ concedo cum ysaac. vnde hypostasis naturalis cito ascendens superius ꝛ cito veniens inferius sub ppria forma pineata est bonum signū vt supra dictū est. ¶ Ad primum argumentū in contrariū dico ꝙ verū est ꝙ motus naturalis ipsius hypostasis est fundus: sed tamen per violentiā potest moueri ad superiora ꝛ postea redire inferius statim sub forma ppria. vnde tu bene obijceres si remaneret supra ꝛ non rediret. Ad secūdum patet solutio per iam dicta: quia verum est ꝙ quando per ventositatem eleuatur hypostasis nō redit: sed nō dicit in littera ꝙ non redeat: imo ꝙ statim redeat sub ppria forma. ¶ Tertio dubitatur vtrum motus hypostasis sit naturalis vel violentus: ꝛ loquor de illo motu hypostasis quādo ipa mouet̃ a membris tertie digestiue quoꝝ est superfluitas. ꝛ redit cum aquositate ad renes ꝛ ad vesicam per meatus. Et hmōi motus hypostasis sit violentus. pbatur: quia superfluitates digestionū habet pprias emūctoria per que habet expelli: vt stercus ꝑ anū: vrinalis aquositas ꝛ superfluitas tertie poros cutis sicut sudor: ꝛ hmōi: si ergo superfluitas tertie digestiue pprie ꝛ naturaliter habeat expelli ꝑ poros cutis: si ipsa non expellat̃ per poros cutis: imo redeat cum aquositate ad vesicam: hmōi motus non erit naturalis: imo violentus. Item hypostasis est superfluitas mēbrorū tertie digestiue: si ergo redeat ad epar: ꝛ ad renes: ꝛ ad vesicā cum aquositate: tunc membra ignobilia transmittūt suas superfluitates ad membra nobilia: sed talis motus est contra naturam: ergo non est naturalis. Contra: ille motus q̄ significat cōpletā actionem ꝛ cōplementū victorie nature ꝯ materiā morbi est naturalis: sꝫ hypostasis naturalis cū suis conditionibus est hmōi vt dicit auctor in littera: ergo est naturalis. Preterea iste motus hypostasis a mēbris tertie digestiue ad vesicā sit a principio intra vt a dispositionibus hypostasis laudabilibus. principio dico intra complete passo: quia significat obedientiam ꝛ lenitatem: quia si materia esset nimis grossa ꝛ inobediens nunꝙ̄ sequestraretur: ergo cū vrina sequestretur sit a principio intra ꝯplete passo: ꝛ omnis talis motus est naturalis: ergo ꝛc. Ad hoc dico ꝙ vno modo dicitur naturalis motus qui sit sursum ꝛ deorsum: ꝛ talis motus pprie est in illis que regulantur tantū a natura ꝛ non ab anima: vt sunt inanimata: vt leue naturaliter tendit sursum ꝛ graue deorsum: ꝛ de tali motu nihil ad ppositum: quia talem motum non est pprie ponere in corpore humano: cū omnia que sunt in corpore humano: regulata sunt a natura ꝛ ab anima: ꝛ loquendo de isto motu regulato ab anima dico ꝙ motus hypostasis a membris tertie digestiue sit ad vesicā ꝛ tunc est naturalis ꝛ nō violentꝰ qꝛ sit a v̇tute forti dominā̄te supra materiā morbi: ꝛ ꝯcedo istas vltimas rationes hoc pbantes. ¶ Ad primū argumētum in contrarium dico ꝙ semper verū est ꝙ superfluitates tertie digestiue pprie habent expelli ꝑ poros cutis: nisi natura sit impedita vel debilitata: vel materia sit grossa: quia qn̄ natura est fortis i tertia digestiua exhalat suas sup̄fluitates insensibiliter: vel conuertit in aqueam subam ꝛ cum sudore emittit: sed si sit impedita aliquātulum: ita ꝙ materia sit nimis grossa et non possit per poros expelli: tunc facit quod potest ꝛ trāsmittit eas superfluitates cū aquositate ad meatus magis manifestos cuiusmodi sunt meatus ad vesicam Et tu obijcies ꝙ natura tunc coacta est: ergo talis motꝰ erit violētus: dico ꝙ non: imo naturalis: quia natura non cogit̃ nec debilitatur simpliciter: imo cogitur solūmodo respectu virtutis fortissime potentis illas superfluitates expellere insensibiliter: vnde adhuc satis fortis qn̄ trāsmittit suas superfluitates cum aquositate ad vesicam vt hypostasim. Et per hoc patet solutio ad secundum argumentū: qꝛ mēbra ignobilia non transmittūt suas superfluitates ad nobilia: vt ibi maneāt: imo ꝙ exterius expellant̃. Uel dicēdum ꝙ trāsmittunt per meatus magis manifestos: sed tu obijcies: ꝙ superfluitas tertie digestiue nūꝙ̄ expellit̃ nisi ꝑ ppriū emūctorium: vnde stercus nunꝙ̄ expellitur per vrinam nec ꝑ emūctoriū tertie digestiue vt per poros: ergo similiter superfluitates tertie vt hypostasis nunꝙ̄ expellent̃ ꝑ emūctoriū scđe vt per vrinam. Dico ꝙ non est simile: quia superfluitas prime vt stercus habet vias latas et notabiles per quas semꝑ exit: ꝛ hoc est: quia est superfluitas grossa q̄ nō posset exire per meatum strictum vt per virgā: ꝛ similiter superfluitas secunde vt vrina hꝫ vias sensibiles ꝛ notabiles vt virgam ꝛ ppter hoc nunꝙ̄ exit per emunctorium tertie digestiue: sed superfluitas tertie non habet vias ita notabiles ꝛ sensibiles: vnde non habet nisi poros cutis. Si ergo sua sup̄fluitas sit subtilis poterit expelli ꝑ poros cutis qui sunt stricti si vero sit grossa mat[illegible]ia non poterit expelli per poros qui sunt stricti: cogit̃ ergo vt dictū est exire per vrinā. ¶ Quarto dubitatur super hoc qđ dicit in littera: ꝙ hypostasis non potest esse: nec apparere in fortitudine virtutis idest forti existente v̇tute. Cōtra: quāto v̇tus est fortior: tanto magis expellit suas superfluitates: ꝛ quanto magis expellit: tanto

magis apparēt: ergo ī fortitudine ỽtutis in tertia digestiua potest esse hypostasis. Preterea nos videmus ꝙ quanto virtus est fortior in prima digestiua: tantomagis expellitur sup̄fluitas sua vt stercus: ⁊ silr̄ hoc idē videmus in secūda: ḡ silr̄ in tertia digestiua quanto virtus est fortior tantomagis erit ibi superfluitas vt hypostasis. In ꝯtrium est auctor in littera vt dictū est. Preterea dicit superius auctor: ꝙ qñ virtus est fortis: tunc non apparet hypostasis: ⁊ hoc est: q: sup̄fluitas expellitur insensibiliter ꝑ poros vel etiam cū sudore: vnde in sanis nulla vel pauca apparet hypostasis: ḡ in fortitudine virtutis nō est hypostasis: imo expellitur illa sup̄fluitas q̄ d3 cedere in hypostasim ꝑ poros insensibilr̄ vel cū sudore. Ad hoc dico ꝙ fortitudo ỽtutis pōt esse duobus mōis: aut absolute: aut ꝑ cōparationē ad materiā nutritiuā. Dico ḡ ꝙ qñ ỽtus fortis ē respectu materie nutritiue: ⁊ ibi est regimē ordinatū: tunc nō apparet hypostasis: q: totū cōuertit̄ ibi: ⁊ nō est ibi sup̄fluitas: ⁊ sic intelligit auctor in lr̄a. sed qñ ỽtus est fortis absolute: tñ materia morbi est grossa ⁊ inobediēs: tunc ỽtus nō pōt eam expellere insensibiliter vel cum sudore ꝑ poros cutis: imo eā transmittit cū aquositate ad vesicā: ⁊ hoc appellat̄ hypostasis. ¶ Ad primū qđ ob. in ꝯtrium ꝙ quāto fortior virtus tātomagis expellit suas superfluitates: qđ verum est: vñ nō oportet ꝙ hoc fit cū hypostasi: imo insensibiliter vel cū sudore. Ad secundū dico ꝙ nō est sile: q: licet ī fortitudine ỽtutis prime appareat semꝑ superfluitas vt stercus: ⁊ in fortitudine scđe vt vrina: tñ non in fortitudine tertie semꝑ apparet hypostasis siue sensibilis sup̄fluitas. Una causa est: quia superfluitas prime digestiue ⁊ scđe multū est impura ⁊ grossa. vnde nō potest insensibiliter euaporari: sicut facit sup̄fluitas tertie q̄ magis est pura ⁊ magis digesta. Scđa causa est: q: in tertia digestiua quodlibet membrū h3 suā sup̄fluitatē: ⁊ ita quodlibet membrū meli⁹ pōt cōsumere suā sup̄fluitatē q̄ vnū membrū solum totam illā sup̄fluitatē: ⁊ q: prima ⁊ scđa sup̄fluitas nō est insimul in vno membro vt in stomacho vel in epate: non possunt consumere suam superfluitatem: sed in tertia digestiua quodl3 mēbrum habet suā sup̄fluitatē ⁊ illā de leui potest cōsumere ⁊ insensibiliter expellere.

¶ Hypostasis ergo cum naturam suam exierit: mutationem significat in complexione corporis: vel in vna qualitate sicut in caliditate: vel in colore: loco: liquore: vel in suis qualitatibus quinqꝫ. Si in suo colore vel calore: rubea erit vel citrina: vel sicut dixim⁹ quelibet alia. Si extra naturā sui loci exeat: suspenditur: vel natat: vel in superficie est nebulosa. Liquida subtilis est vel grossa plus q̄ oportet. Forme naturam exiens: lata fit vel dispersa in partib⁹ diuersa: vt partim sit subtilis: partim grossa. Naturam leuis motus sui exiēs: quodam in tempore exit laudabilis quodam illaudabilis vt dicemus.

¶ De hypostasi accidentali.

Hypostasis accidentalis diuersat̄ tribus modis. in loco: in quātitate: ⁊ qualitate. In loco vel in sessione fundi: vel in suspēsione medij vasis: vel nebulosa est in sup̄ficie sui. ¶ Diuersitas locorum quantitatem monstrat coctiōis: siue in initio sit: vel in medio: vel in cōplemēto. Hypostasis nebulosa est ī primis: in cōplemento in fundo erit: media in medio suspenditur vasis: q: cū natura humores excoquēs facere hypostasim incipiat: in primis dissoluēs mouet suā vētositatem: quā cū mouerit altitudinē petit: qui locus suus est naturalis: ⁊ cū ascenderit: humiditatem turbidā reddit ingrossans eam: ⁊ terrestria secū cū ỽtute sui motus portans facit quādā nebulā. Cū coctionē mediat: ventositatē subtiliat: ⁊ ỽtus sui mot⁹ deficit: deinde hūiditas subtiliat̄: grossicies amittit̄: pars terrestris in locū suū naturalē regredit̄ in mediā veniēs vrinā. qđ ex grossitudine remanet ⁊ humiditate: phibet partē terrestrē ī locū suū descēdere: remanet ḡ in media vrina natās ⁊ suspēsa. Coctione cōpleta est in partibus diuisa. pars aerea natat effecta nebulosa: pars q̄ granat̄ terrea in fundū descēsura: humiditas aūt permanet clara ⁊ mūdificata. vñ intelligit̄ nebulosam hypostasim significare initiū coctiōis: ⁊ ỽtutē nature in faciēdam hypostasim. Natatilis significat mediocritatem coctionis: ⁊ inceptionē cōplementi: ⁊ preualere naturam in digerendis humoribus: ⁊ ꝑtibus suis diuidēdis. In fundo cōplemētū coctionis ostēdit: ⁊ diminutionē fecis: ponēdo in locū suū naturalē vnāquāqꝫ. Ex loco igit̄ hypostasis neqꝫ bonum absolute: neqꝫ malū significat: sed quantitas siue boni siue mali cōplemēti: siue minoratio complemēti ⁊ mediocritas. ¶ Hypostasis bona siue mala ex colore liquore ⁊ motus leuitate est intēdēda. Sūt enim q̄dā colores bñ absolute significātes: q̄dā indefinite Idē cōtingit de significatiōe mali. Quidā etiā sunt mediocres inter bonū ⁊ malum absolute ⁊ definite. Albedo significat tantū absolute bonū. distincte bonū si sit alba: candida: in liquore tēperata: in forma rotunda: lenis: ⁊ in motu leuis. Que cū sint signa sua: sine dubio sunt perfecta ⁊ bona ꝓprie. Si alba hypostasis ab hac ꝓprietate se moueat: ⁊ aliquā harum regularum amittat: absolute vocat̄ alba: ⁊ bonū significat: sed nō absolute. significationes a bonitate minorent̄ sm̄ ꝙ de his regulis erit min⁹. Color hypostasis significās malū absolute est nigredo tātū definitum nigerrima: in liquore diuersa: granosa vel aspera: q̄ sine dubio mala sunt: maxime si vrina sit nigra. Inter bonū ⁊ malū mediocria: rubor: citrinitas: viriditas: sed rubor tñ ceteris est melior: bono vicinior: significās sanguinē ceteris humorib⁹ meliorē. Viridis est peior ⁊ timori vicinior: q: humor significat incēsionē: ⁊ sanguinis humiditatis cōsumptionē. Citrinus color significat bonū ⁊ malū: q: naturaliter acutos ⁊ nō coctos ostēdit cholericos humores. Ideoqꝫ vtrūqꝫ significat possibile: vt ⁊ calor febriū deficiat: ⁊ acumē cholere extinguat̄: ⁊ nō cōfortat̄ natura in materiā morbi digerēdā. Hypostasis q̄ mutat̄ in rufitatē ⁊ glaucedinē: significat salutē. Itē potest esse vt calor febrilis augmētet̄: acumē cholere cōfortet̄: sanguis ⁊ alij humores incendant̄: hypostasis in viriditatē mutet̄. vñ timor in malū nūciatur. Signa ergo citrine hypostasis non absoluta sunt. i. nō certa. ¶ Reprehēdimur tñ a dicentib⁹: quare rubeā non dixisti absolutā silr̄: cū possit natura in cōplemētū cōfortari coctionis: hypostasis in albedinē mutari: ⁊ salus significari. Itē possibile sit vt natura in cōplemēto digerendi feces deficiat: ⁊ humores calor febriū incēdat: ⁊ hypostasis in viriditatē mutet̄: vñ mali timor portendit̄. R̄ñ. falsum est qđ ꝓposuisti: q: rubea hypostasis sine dubio significat bonū nō suspectum vel ex essentia vel ex sui forma. Ex essentia: q: vrine hypostasis sanguis est materia: sanguis vero ceteris

hūorib⁹ ē laudabilior: ⁊ ī actōe nature facilior. Ex for-
ma: q: mediocritatē significat: ⁊ sui vicinitatē cōple-
mēti: nec̄ supest nature nisi digestionē cōplere: ⁊ in
albedinē mutare: significat ḡ bonū certū. Si aliqñ ī
aliū colorē mutet̄ nō albū: nō est ibi naturale: sꝫ acci-
dentale: cū rubor hypostasis vtutē significet coctōis:
⁊ vicinitatē ad albedinē naturalē. Videm⁹ eñ calorē
naturalē in interiorib⁹ corporis cū cōpleat in epate
succū cibi: mutare in ruborem: ⁊ facere inde sangui-
nē: q: in testiculis ⁊ mamillis scđo excoctus in albe-
dinē mutat̄: vt sperma ⁊ lac cōcreet̄. Reprehēdūt tñ
nos antiqui sophiste dicētes. Quare ⁊ caro nō alba
fuit cum sanguis scđo excoctus sit? Rñ. non. Caro
eñ sanguis est coagulatus cum paruo calore: ⁊ nō p-
fecta decoctiōe. Si eñ perfecte decoqueret̄: in albe-
dinē mutaret̄: ⁊ pinguedo efficeret̄: q nihil est aliud
q̄ mollis caro decocta scđo. Hypostasis ergo rubor
coctionis significat perfectionē: ⁊ ppinquitatē mu-
tandi in albedinē. Citrina hypostasis nō ita: q: sua
materia cholera est rubea: forma cruditas ⁊ defectio
coctiōis. Cholera aūt rubea ex acumine suo natura-
liter est perniciosa. Si augmētet̄ febris cū calore et
cōfortet̄: nō certi sumus quin humores incēdant̄: et
natura deficiat in repugnāda morbi materia. Si ca-
lor febris decesserit: ⁊ acumē cholere rubee extingua-
tur: natura necesse est confortetur: ⁊ digestio morbi
compleatur. Significatio igitur rubee hypostasis
naturalis est et essentialis. citrine: possibilis non na-
turalis nec essentialis. ¶ Reprehendimur tamē a
quibusdā: quare inquiunt: hypostasis citrina nō fuit
melior q̄ rubea: cū sit inter viridē ⁊ rubeā media: et
tu pri⁹ dixeris media extremis digniora? Rñdem⁹
mensurasti nō dimētienda: assimilasti nō assimilanda
ponēs mediocritatē inter bonitatē ⁊ peiorationē: q̄
vtrac̄ recipit citrinitas: in rebus tñ diuersis: ⁊ inter
duo opposita: quorꝫ neutrum recipit. Citrina eñ hy-
postasis est inter rubeum laudabile certum: ⁊ viri-
de illaudabile certum: ⁊ ad comparationem viridis
laudabilis: q: remotior est a pessimitate. rubea eñ
sicut diximus: certa salus significatur: ⁊ viridi timor
certus. Citrina ⁊ bonum ⁊ malum in rebus diuer-
sis significat ꝑpter causam extraneam: non sui essen-
tiā: mediocritas nō ita est. de sua eñ eēntia nō de cā
est extranea: nec̄ ex cōparatiōe ad alia. qđ eñ erit
ab ipa vltra se est: ⁊ si nō ad ipam perueniat infra se
est. verbigratia. si mel sumamus ⁊ cū multa aqua mi-
sceamus: dulcorē suū minoratū reperimus: si aūt ad
focū excoquat̄ aquositas paulatim minorat̄: dulcor
augmētat̄ vt ad hoc qđ ante fuit reuertatur. Cū vero
ad pfectionē pri⁹ habitā deueniat: si pl⁹ excoquat̄ nō
ad maiorē dulcorē deuenit q̄ pri⁹ habuit: sꝫ poti⁹ mi-
norat̄: ⁊ ita i salsuginē mutat̄: ⁊ de salsugine i amari-
tudinē trāsducit̄: hac rōne pspecta: q: tēperat̄ inter
duas minorationes: vel etiā intēperatiōes. Tēpera-
mentū si augmentetur vel minoretur: cōplemētū ⁊ p-
fectionē egredit̄: qđ vero cōplemētū egreditur: con-
stat q minuat̄. Si eñ esset possibile post cōplemen-
tū aliud cōplementū succedere: vel post pfectū aliud
pfectū esse: prima nec̄ pfecta essent nec̄ cōpleta.

¶ Supius determinauit auctor de hypostasi naturali: hic
de innaturali: ⁊ diuidit̄ in duas. In pma determinat de hy-
postasi innaturali gñaliter. In scđa specialiter subdiuidēdo
ipam: ibi: Hypostasis accidentalis diuersatur. ⁊ ista scđa in
duas. In prima diuidit hypostasim accidētalē siue inatura-
lē. In secūda psequit̄ de mebris diuidētibus. Scđa ibi: Di-
uersitas locorꝫ quantitatē. Et ista scđa in tres. In prima di-
uersificat hypostasim innaturalē a parte loci. In scđa diuer-
sificat eā a parte quantitatis: ibi: Diuersitas hypostasis in
quātitate. In tertia a pte qualitatis: ibi: Diuersitas hypo-
stasis in qualitate. Prima in duas. In pma diuersificat hy-
postasim innaturalē a pte loci. In scđa repetit illud qđ dixit
superius vt vlterius addat aliquid. Scđa ibi in fine presen-
tis lectionis: Hypostasis ḡ significatio de malo ad bonum.
Prima in duas. In prima facit qđ dictū est. In scđa cōclu-
dit conclusionē incidentē. scđa ibi: Ex loco igit̄ hypostasis
nec̄ bonum. Prima in duas. In prima diuersificat hypo-
stasim a pte loci. In scđa concludit illud qđ pbauit. scđa ibi:
Vñ intelligit̄ nebulosa. Prima in duas. In prima facit qđ
dictū est. In scđa cās assignat. Scđa ibi: Causa est: q: cū na-
tura humores. Et ista scđa in tres. In prima reddit cām de
hypostasi innaturali in supficie existēti. In scđa de hmōi: exi-
stēte in medio: ibi: Cū coctionē natura mediat. In tertia de
existēte in fundo: ibi: Coctiōe cōpleta. Tūc sequit̄ illa pars
in qua cōcludit cōclusionē incidentē: ⁊ illa in duas. In pma
ꝯcludit illā ꝯclusionē: ⁊ eā declarat. In scđa mouet obiectio-
nes sophistarum: ⁊ illas soluit. scđa ibi: Tñ reprehendimur
a dicētibus. Prima in duas. In prima cōcludit illā cōclusio-
nē incidentē. In scđa eā declarat. scđa ibi: Sunt eñ quidā
colores. Et ista scđa in duas. In prima diuidit. In scđa de
mebris illius diuisionis psequitur. scđa ibi: Albedo tantū
significat absolute bonum. Prima in duas. In prima deter-
minat de colorib⁹ extremis hypostasis innaturalis. In scđa
de medijs. scđa ibi: Inter bonū ⁊ malū mediocria. Prima
in duas. In prima determinat de colore albo significāte ab-
solute ⁊ definite bonū. In scđa de nigro significante absolu-
te ⁊ definite malū. scđa ibi: Color hypostasis significās ab-
solute malū est nigredo. Illa pars in qua determinat de co-
loribus medijs diuidit̄ in duas. In prima determinat de co-
loribus medijs magis declinantibus ad vnum extremū q̄
ad aliud: vt ad malū q̄ ad bonū: vel econuerso. In scđa de-
terminat de coloribus medijs nō magis declinātib⁹ ad vnū
extremū q̄ ad aliud. Scđa ibi: Citrinus color ⁊ bonū signifi-
cat ⁊ malū. Tūc sequit̄ illa pars in qua mouet obiectiōes so-
phistarū. Et illa in tres ẜm tres obiectiōes. scđa ibi: Repre-
hendūt tñ nos aliqui dicentes. Tertia ibi: Reprehendimur
tñ a sophistis ⁊c. Prima in duas. In prima mouet illam pri-
mā obiectionē. In scđa soluit eā. scđa ibi: Rñdem⁹ falsum
est qđ pposuisti. Scđa obiectio non diuidit̄: sed pars illa in
qua mouet tantū obiectionē diuidit̄ in duas. In prima mo-
uet illā obiectionē tantū: ⁊ soluit eā ⁊ declarat qualiter citri-
nus color est mediū inter rubeum ⁊ viridē. In scđa declarat
qualiter citrinus nō vere est mediū inter rubeum ⁊ viridē.
scđa ibi: Mediocritas non ita est. Hec est diuisio ⁊ snīa le-
ctionis in generali.

¶ Hic restant duo principaliter dubitanda. Primū est de
precedenti lectione. Secūdū de presenti lectione. De prece-
dēti lectione sit̄ duo. Primū est vtrū hypostasis naturalis
cū suis cōditiōib⁹ possit apparere in egris. Et non videt̄: q:
dicit Gal. in de crisi: q in egris nō est expectāda digestio ea-
dem quēadmodū in sanis: q: in egris est ꝟtus debilis: in sa-
nis fortis: sed hypostasis naturalis cū suis cōditiōibus lau-
dabilib⁹ significat fortitudinē ꝟtutis ⁊ cōplemētū digestio-
nis: ḡ nō poterit in egris apparere cum ibi sit ꝟtus debilis.
Cōtra illa signa q̄ significāt ꝯpletā digestionē materie mor-
bi possunt apparere in egris: sed hypostasis naturalis cū
suis cōditiōib⁹ est hmōi: ḡ apparet i egris. Itē dicit hippo.
in pnosticis: q si in die nuncia vt in quarta: appareat hy-
postasis naturalis cū suis bonis ꝯditiōib⁹: significat crisim
futurā i septima ⁊ ad bonū: sed crisis nō est nisi i egris: ḡ hy-
postasis naturalis cū suis ꝯditiōib⁹ laudabilib⁹ pōt appare-
re in egris. Ad hoc dicūt quidā: q in egris pōt apparere hy-

postasis naturalis cũ suis cõditionib⁹: sꝫ tñ nõ põt apparere ita laudabilis sicut in sanis. Et per hoc respondẽt ad auctoritatẽ Gal. in de crisi: ꝙ verũ est: ꝙ nõ est expectanda eadem digestio in egris sicut in sanis: verũ est dico ita laudabilis. Alij dicũt ꝙ hypostasis naturalis potest apparere in egris sicut in sanis quãtũ est de conditionibus hypostasis. vñ sicut in sanis naturalis hypostasis residet in fundo: ⁊ est alba ⁊c. sili̾r ⁊ in egris: sed quãtũ est a parte liquoris nõ: q: liquor hypostasis in egris non põt ita bene digeri sicut in sanis: q: in egris ṽtus debilis est per cõparationẽ ad sanos: ⁊ q: nõ iudicamus de hypostasi s̄m se siue ꝑ se: imo de ipa iudicam⁹ cũ suo liquore: ⁊ liquor nõ est ita digest⁹ i egris sicut i sanis: ⁊ nõ ẽ hypostasis naturalis nisi habeat liquorẽ optime digestũ: ꝓpter hoc dicit Gal. in de crisi. ꝙ nõ est expectãda eadẽ digestio in egris sicut in sanis. Uel possumus soluere ad Gal. ꝙ verũ est ꝙ nõ est eadẽ. i. cõpleta digestio nutrimenti in egris sicut in sanis: sed tñ cõpleta digestio materie morbi põt esse in egris: ⁊ ita põt ibi apparere hypostasis naturalis cũ suis cõditionib⁹ laudabilibus. Et tu ob. ṽtus est debilis in egris: in sanis vero fortis ⁊c. dico ꝙ ṽtus põt dici fortꝫ absolute vel ꝑ cõparationẽ ad materiã morbi. Uñ dico ꝙ virtus in sanis fortior est absolute q̃ in egris. verũtamen ṽtus in egris fortior est ꝑ cõparationẽ ad materiã morbi q̃ est pauca ⁊ obediẽs digestioni: q̃ ṽtus in sanis ꝑ cõparationem ad materiã nutrimenti q̃ est multa ⁊ inobediẽs ꝓpter sui multitudinẽ ⁊ abũdãtiã. vñ ita bñ põt hypostasis naturalis apparere in egris sicut in sanis. Rõnes aũt ad oppositũ cõcedo. ¶ Scdo dubitat̃ vtrũ hypostasis diuulsa continue apparẽs sit melior vel discõtinue apparẽs diuulse. Q melior sit illa q̃ ꝯtinue apparet diuulsa: videt̃: q: opationes nature ordinate sunt: opationes vero materie morbi discõtinue: sed melius est illud signũ qd̃ significat operationẽ nature q̃ illud qd̃ significat operationẽ morbi: sed hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significat ordinationẽ: ⁊ ita operationẽ nature: illa vero q̃ discõtinue apparet diuulsa vt mõ diuulsa cõtinue: cras vero discõtinue significat inordinationẽ: ⁊ ita operationẽ materie morbi: g̃ hypostasis cõtinue apparens diuulsa est melior q̃ discõtinue. Preterea dicet inferi⁹ ꝙ hypostasis nigra melior ẽ qñ apparet i supremo q̃ qñ in fundo residet: ⁊ cã hui⁹ est: q: qñ residet in fundo significat cõsumptionẽ omnimodã vt partiũ oĩm adustionẽ: ⁊ etiã ṽtositatis: sꝫ qñ est in supremo significat adhuc aliquã ventositatẽ esse in vrina q̃ nondũ consumpta est: imo eleuat illã hypostasim nigrã: sed hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significat ventositatẽ aliquã nondũ cõsumptã: imo potentẽ diuellere ꝑtes hypostasis: sꝫ qñ discõtinue apparet diuulsa significat qñqꝫ ṽtositatẽ oĩno esse ꝯsumptã: qñqꝫ nõ: ⁊ illa hypostasis peior est q̃ significat ṽtositatẽ omnino esse consumptã q̃ q̃ nõ: ergo hypostasis cõtinue apparens diuulsa melior est q̃ apparẽs discõtinue diuulsa. In cõtrariũ est auctor i l̃ra precedẽti dicẽs: ꝙ hypostasis naturalis discõtinue apparẽs diuulsa melior est siue minus mala q̃ cõtinue apparẽs diuulsa. Et hoc ꝓbat ꝙ cõtinuitas in malo peior est q̃ discõtinuitas. vnde peius est malũ continuũ q̃ interpolatum: g̃ cũ hypostasis cõtinue apparẽs diuulsa significet malũ cõtinuũ: peior erit cõtinue diuulsa q̃ discontinue. Et hoc cõcedo cum ysaac. ¶ Ad primũ argumentũ in ꝯriũ dico ꝙ quidã est motus ordinatus ad bonũ: ⁊ talis motus ordinatus ad bonũ melior est cõtinuus q̃ discõtinuus: ⁊ sic ob. tu est alius motus ordinat⁹ ad malũ: ⁊ talis melior est discõtinuus: vnde melius est malũ vna vice aduenies q̃ continue aduenies: ⁊ sic loquit̃ auctor in l̃ra: q: ibi loquit̃ de hypostasi naturali. Si g̃ ipa sit diuulsa tũc significat malũ. sed tñ melior est si significet vna vice malũ q̃ cõtinue. vñ tu supponis falsum dicendo ꝙ hypostasis cõtinua diuulsa significat operationẽ nature: imo potius significat operationem morbi. Ad scdm̃ ꝑꝫ solutio: q: in l̃ra illa comparat auctor iste hypostasim innaturalẽ ad naturalẽ. vnde continua diuulsa est innaturalis: ⁊ ṽtositas est mala: quia significat defectũ in digestionis complemento: sed cum continue significat ṽtositatem peior est q̃ discontinue: ⁊ hoc modo loquitur ibi: sed quando tu ob. tu comparas innaturalem ad naturalem. vnde comparando hypostasim diuulsam ad nigram in fundo tunc nigra peior est.

¶ Postea queritur de presenti lectione de hypostasi innaturali: ⁊ primo querit̃ quare non diuersificat hypostasim accidentalẽ nisi tripliciter. s. penes locũ: quãtitatem ⁊ qualitatem: quia videtur esse insufficiens in illa diuisione: quia si vnũ oppositorum dicitur multipliciter ⁊ reliquum: vt dicit ph̃us: sed hypostasis naturalis et innaturalis opponũtur: ergo quot modis diuersificatur naturalis totidem modis dꝫ diuersificari inaturalis: sꝫ naturalis qnqꝫ mõis diuersificat̃ vt habitum est supra: g̃ insufficiẽs est qui non diuersificat innaturalem nisi tripliciter. Preterea bonũ vno modo dicitur malum vero multifariã: vt dicit ph̃us. sꝫ naturalis hypostasis est sicut bonum: innaturalis sicut malum: g̃ plurib⁹ modis debet diuersificari innaturalis q̃ naturalis: sꝫ naturalis diuersificat̃ qnqꝫ modis: g̃ innaturalis ad minus sex vel plus. Ad hoc dico ꝙ innaturalis hypostasis solũmodo diuersificatur penes tres conditiones prius enumeratas. Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ sub quantitate comprehẽditur debita forma ⁊ liquor ⁊ motus ⁊ ita non est insufficiens. Ad secundum dico ꝙ verum est ꝙ pluribus modis debet diuersificari ⁊ diuersificatur innaturalis q̃ naturalis: sꝫ q: auctor non posset narrare illos modos infinitos ꝓpter hoc illos oẽs reducit ad tres modos generales quos ponit in littera. ¶ Iuxta hoc quero cũ ponat in parte ista quantitatẽ esse cõditionem hypostasis innaturalis vel accidẽtalis: quare superius vbi determinauit de naturali hypostasi non posuit similiter quantitatem esse conditionem innaturalis hypostasis. Ad hoc soluit Gerardus dicens ꝙ quantitas non est certum signum nec ad bonum nec ad malum: et quia hypostasis naturalis est certum signum ad bonum: propter hoc non posuit superius quantitatem esse conditionem hypostasis naturalis. Uel dicendũ ꝙ superius quando determinauit de hypostasi naturali reducit quantitatem hypostasis ad mediocritatem in liquore: vnde si scim⁹ ꝙ hypostasis naturalis est mediocris in liquore: tunc scimus ꝙ non peccat in quãtitate. ¶ Secũdo dubitatur super hoc ꝙ dicit auctor in littera: ꝙ viridis color est medium inter bonum ⁊ malum. Cõtra: viridis color significat adustionem: ⁊ adustio semper est mala: ergo viridis color qui representat adustionẽ semper erit malus: nõ ergo erit medium inter bonum ⁊ malum. Et ipse soluit hoc in littera: quia medium est tñ plus declinat ad vnum extremum vtpote ad malum. ¶ Tertio dubitatur super hoc ꝙ ysaac dicit postea in littera: ꝙ caro coagulat̃ a paruo ⁊ modico calore: pinguedo vero a fortissimo. Et hoc ꝓbat ꝙ calor complens suam actionem dealbat: non complens vero rubificat: sed pinguedo dealbatur: non sic vero caro: imo est mediata in decoctiõe vt dicit in littera: ergo pinguedo a fortiori calore coagulatur q̃ caro. Sed contra Auicẽ. ⁊ alij dicunt ꝙ pinguedo coagulatur a frigido. i. a calido remisso: sꝫ dicit Constantinus in pantegni: ꝙ caro coagulatur a calido ⁊ sicco: sꝫ calidũ ⁊ siccũ calidi⁹ est q̃ calidum remissum: g̃ caro coagulat̃ a fortiori calore q̃ pinguedo. Preterea fortior calor fortius coagulat: vnde videtis carnes virorum duriores ⁊ fortius coagulatas q̃ feminarum: ⁊ hoc est: quia in viris carnes coagulantur a fortiori calore: sed caro fortius coagulatur q̃ pinguedo: ergo a fortiori calore coagulatur caro q̃ pinguedo. Ad hoc dicunt quidam ⁊ Gerardus sili̾r: ꝙ qñ dicit auctor in littera: ꝙ caro coagulatur a pauco calore: ipe intelligit de materia carnis vt de sanguine anteq̃ fiat vera caro: ⁊ nõ intelligit de vera carne iam coagulata. Alij dicũt ꝙ verum est ꝙ caro coagulatur a pauco calore: idest a debiliori calore q̃ pinguedo: auctorem sustinẽdo. Et si obijcias: caro fortius coagulatur: ergo a fortiori calore q̃ pinguedo coagulatur. Item dicunt ꝙ tantum ⁊ etiam plus potest facere debile agens in longo tempore quantũ forte in pauco ⁊ quia dicunt ipsi: licet caro a debili coaguletur: tamen hoc est paulatine ⁊ in longo tempore ⁊ ita fortius coagulet̃ respectu pinguedinis que coagulatur a forti subito ⁊ in breui tempore. Uel dicendum ꝙ calor dicitur fortior dupliciter aut in se ⁊ absolute: aut per cõparationẽ ad materiã in quã

agit. Unde dico ꝙ caro generatur siue coagulatur a forti calore in se: ⁊ sic ob. tu: pinguedo vero a debiliori: ſ; tamen pinguedo coagulatur a forti calore per comparationem ad materiam ex qua generatur pinguedo: ⁊ materia est pauca ⁊ etiã obediens illi calori simpliciter debili cum fortiori per cõparationem ad huius materiam paucam: caro vero a debiliori per comparationem ad materiam ex qua caro generatur que est multa ⁊ abundans supra quã non bene potest calor fortis ad dealbandum: sicut põt calor debilis supra materiã pinguedinis. Unde bene dico ꝙ caro a fortiori calore in se generatur q̃ pinguedo: ⁊ ꝓpter hoc videtis ꝙ in locis calidis vt ꝓpe cor ⁊c. nunq̃ potest gñari pinguedo: tamen caro ibidem bene generatur. Per hoc patet solutio ad duo vltima argumẽta. Ad auctorẽ istum dico sicut dictum est ꝙ caro coagulans carnem fortior est simpliciter q̃ calor coagulans pinguedinem: verũtamen per comparationem ad materiam que pauca est: calor coagulans pinguedinem fortior est: calor vero coagulans carnem debilior est: quia illa materia ex qua generatur caro ratione sue multitudinis ⁊ abundantie est inobediens hmõi calori: ⁊ ita non potest cõplete ita caro delbari: ⁊ hoc vltimo modo loquitur in littera. Ad secundum argumentum dico ꝙ tu bene obijceres si caro haberet materiam ita obedientẽ calori coagulãti sicut pinguedo; sed nõ sic est vt dictũ est ⁊ ꝓpter hoc nõ valet. ¶ Quarto dubitatur super hoc qḋ dicit auctor in littera versus finẽ lectionis ꝙ si aqua ponatur cum melle diminuet dulcedinẽ mellis. Contra: dicit Gal. in de simplici medicina: ꝙ aqua ⁊ oleum sunt elementum omniũ medicinarum: ergo aqua ⁊ oleum poterunt transmutari a quolibet sibi apposito ⁊ nõ transmutabunt vel diminuent alia: ergo aqua posita cum melle non minorabit dulcedinem mellis. Item caliditas fortior est actiua q̃ frigiditas: ergo caliditas diminuet de frigiditate ⁊ non econuerso: sed aqua frigida est: mel vero est calidum: ergo mel diminuet de aqua: ⁊ non aqua posita cũ melle dulcedinem mellis. Ad hoc dico ꝙ aqua insipida est dulcedo vero mellis est quid sapidum: quando ergo aqua ponitur cum melle diminuit de dulcedine mellis: quia dulcedo in melle fundatur in grossa substãtia: ⁊ aqua subtiliat illã grossam substantiam ⁊ remittit eam: ⁊ cum hoc remittit qualitatem fundatam in illa grossa substantia vt dulcedinem: ⁊ sic loquitur auctor in littera. ¶ Ad primũ argumentum in ɔ̃rium dico ꝙ verum est ꝙ aqua transmutatur a quolibet sibi admixto cum sit elemẽtum: tamen in sua transmutatione agit in illud qḋ eam trãsmutat: vt patet: quia cultellus agens in ceram mollem q̃nq; hebetatur: quia in agẽdo patitur. Similiter aqua posita cum melle in patiẽdo agit: ⁊ diminuit dulcorem mellis. Per hoc patet solutio ad secũdũ ꝙ verũ est ꝙ caliditas est fortior actiua: ⁊ etiã caliditas mellis agit in aquam: ⁊ in agendo patitur ab aqua: quia aqua diminuit eius dulcorẽ. ¶ Ultimo dubitatur super hoc qḋ dicit postea auctor in littera: ꝙ mel a dulcedine transit in salsedinẽ: ⁊ de salsedine in amaritudinem. Sed videtur ꝙ immediate transeat a dulcedine in amaritudinem ⁊ non in salsedinem: quia vt dicit phus: omnis motus fit a contrario in contrarium: cum ergo dulcedo contrarietur amaritudini et non salsedini: videtur ꝙ a dulcedine mel imediate transeat in amaritudinẽ. Preterea vt dicit Gal. in de simplici medicina: mel est dulcius omni re ⁊ generat humorem amariorẽ cholera in corpore nostro: ergo similiter exterius per calorem ignis mel conuertetur immediate in amaritudinẽ. Itẽ fortior est calor ignis agens exterius q̃ calor naturalis agẽs in corpore: sed calor naturalis agens in corpore imediate generat ex melle amaritudinem ⁊ non salsedinem: ergo similiter calor ignis exterius cum sit fortior: transibit siue faciet transitũ in melle a dulcedine imediate in amaritudinẽ. In cõtrarium est auctor in littera: vt dictũ est: ⁊ etiam in dictis vniuersalibus; qui dicit ꝙ mel primo transit a dulcedine in salsedinem ⁊ a salsedine in amaritudinem. Preterea nõ est deuenire ab extremo in extremũ nisi per medium: sed dulcedo ⁊ amaritudo sunt extrema: salsedo vero medium: ergo non est deuenire a dulcedine mellis in amaritudinem nisi mediante salsedine. Et hoc concedo: ⁊ causa huius est: quia salsedo fundatur in mediocri substantia: amaritudo vero et dulcedo in grossa: vñ q̃ñ mel decoquitur ad ignem primo consumitur ⁊ aduruntur partes subtiles ⁊ fiunt amare: sed partes grosse nõ: imo fiunt per calorem ignis quasi paripede. vnde ex coniunctione partium subtilium que iam fiunt amare: per adustionem cum insipidis generatur salsedo: et ita mel a dulcedine transit in salsedinem: sed postea quando calor inualescit: tũc adurit omnes partes grossas ⁊ subtiles q̃ iam erãt aduste: ⁊ ita totum fit amarum: ⁊ ꝓpter hoc mel transit a dulcedine in amaritudinem mediante salsedine: ⁊ hoc modo loquitur auctor in littera. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ verum est: ꝙ omnis motus fit a contrario in contrariũ formaliter ⁊ distemperatum. vnde licet dulcedo ⁊ amaritudo sint contraria formaliter: cum dulcedo ⁊ salsedo sunt cõtraria distemperata: ⁊ talis mot9 potest bene esse. Uel dicendum ꝙ omnis motus est a contrario in cõtrarium: verum est per aliquod medium: ⁊ quia salsedo est medium inter dulcedinem ⁊ amaritudinem: propter hoc mel transit a dulcedine in amaritudinem mediante salsedine. Ad alia duo argumenta vnica solutione respondeo dicendo ꝙ non est sile de calore naturali: ⁊ de igneo: q2 vt dicit Constantinus: humores sunt filij elementorum: et quia in vnoquoq; mixto sunt quattuor elementa: sm dñium elemẽti dñantis generatur humor in corpore mixto: ⁊ quia mel est calidũ ⁊ siccum ꝓpter hoc ex melle recepto i corpore generatur humor calidus ⁊ siccus: vt cholera que est amara. sed actio ignis exterius agens in melle non intendit generare humorem: immo consumere partes tam subtiles q̃ grossas: ⁊ quia non ita cito potest consumere grossas sicut subtiles: ꝓpter hoc generatur primo salsedo in melle vt declaratũ est q̃ amaritudo cõpleta. Uel dicẽdum ꝙ in corpore humano non põt generari salsedo ex melle: quia si posset hoc nõ esset nisi phlegma salsum: ſ; hmõi est inaturale: ⁊ nõ loquitur de generatione humorum innaturali: imo naturali: ꝓpter hoc ⁊c. ⁊ sic soluit ad illud.

¶ Hypostasis ergo significatio de malo ad bonum ex colore suo intelligitur: liquore: forma: motus leuitate. Quantitatem boni siue mali: ex locis intendimus suis. Hypostasis enim laudabilis ⁊ significatiua boni: sicut alba: est cum in fundo sit: perfectam bonitatem portendit. Natãs bonitatem minus: tamen perfectam. Nebulosa bonitatem non completam: q2 hypostasis fundi naturaliter laudabilis significat secum coctionem: ⁊ earum diuisionem: ⁊ vnãquãq; secessisse partem in locum suum naturalem. Natans mediocrem significat coctionem: ⁊ ad digerendum propinquitatem: ⁊ humores diuidi incipientes: sed ꝓpter ventositatem quãdam grossam nondum a natura subtiliatam: que quia potestatem non habet subtiliandi: remanserunt indiuise. vnde bonitatem non completam ostendit. Nebulosa naturam decoquere incepisse significat: ⁊ ventositatem humorꝫ dissoluere: sed tamen superest sue actioni mediare posse coctionẽ: ⁊ subtiliare ventositatem: ⁊ motus sui facere quietẽ: vt humiditatem suam subtiliet: quatinus hypostasis descendens in inferiora natet. Itẽ aliud necessarium est tempus vt digestio cõpleatur: ⁊ humores diuidantur: quorum vnaqueq; pars in locum suum naturalem ponatur: sicq; pars terrestris in fundum descendat. vnde bonum nondum completum significat: sed apparens denũciat. ¶ Significatio quantitatis in mala hypostasi contraria est signis bone hypostasis: q̃ si in fundo sit: malũ cõpletũ significat. Si natauerit: significat minus malum esse q̃ cõpletum. Nebulosa malum nondũ cõpletũ ostendit.

In fundo enim sedere hypostasim malam: extra actionem est nature: significans grossitudinem: ⁊ humorum cruditatem: ⁊ sui motus grauitatē. Cum enim materia morbi huiusmodi sit qualitatis: non sumus securi de natura confortāda in repugnatione morbi. fugit ergo atq; redit ante separationem morbi. vnde malum significat completum. ¶ Natans si subtilior ⁊ leuior sit: significat naturam posse in repugnatione morbi ante separationem sui: ideoq; malū portendit minus q̄ completū. ¶ Hypostasis inter laudabile ⁊ illaudabile mediocris est citrina: q̄ si sit nebulosa spem complendi significat coctionem. Si natatilis speramus minus q̄ compleri. Si in fundo sit cruditatem humorum et grauitatem cum grossicie significat. necesse ergo est nature in longo tempore suam digestionem complere. Si natauerit humores leuiores significat ⁊ subtiliores esse: ⁊ naturam vnā actionē impleuisse: sed superesse plus subtiliare: ⁊ nebulosam priusq̄ natantem facere: deinde subtiliare: ⁊ vnāquāq; in loco suo mittere: atq; in fundo sedere. Ex nebulosa intelliguntur humores esse subtiliores ⁊ leuiores: ⁊ q̄ natura suam solutionem cōpleuerit: atq; alleuiauerit. vnde nebulosa fit: neq; remanet nisi vt natēt humores: postq; diuidantur: ⁊ pars terrea in fundum reuertatur: vnde spes perfectiōis portenditur. Palam ergo intelligitur: quia hypostasis inter bonū ⁊ malum mediocris in fundo humorū cruditatē: ⁊ morbi ostēdit diuturnitatē: si initio morbi apparuerit: ⁊ virtus infirmo sit spem alonge portendit. In statu si natura sit defecta: vicinus est timor: quia non sumus securi propter materie grauitatem: ⁊ eius grossitudinē quin virtus deficiat ad morbi repugnationē: ⁊ natura fugiat lacessiones anteq̄ morbū digerat. Natatili vel nebulosa significatur materie subtilitas: leuitas: ⁊ morbi breuitas. In statu morbi si v̄tus bona fuerit: spes longinqua erit: si v̄tus sit defecta: timorē delōge nūciat. ¶ Hypostasis in quadam die morbi nebulosa: ⁊ ī fundo die ipsa pessima est: q: naturā significat fugere a morbi regimine propter grossitudinem ⁊ grauitatem materie. In fundo enim subito sedere hypostasim ⁊ sine ordine non ex nature est actione: quia actio naturalis paulatim s̄m ordinem procedit s̄m quantitatem virtutis. cum autem ita subito euenerit: timet natura ⁊ fugit propter grossitudinem ⁊ grauitatem materie morbi. Quod confirmatur ex dictis Gal. hypostasis inquit si in initio nebulosa sit: subtilitatē significat materie: ⁊ facilitatem obediendi nature. in fundo grossitatem ⁊ grauitatem. si natauerit mediocritatem ostendit cum vicina nebulose sit. Quibus ex v̄bis mōstraſ: q: si hypostasis a nimia subtilitate ⁊ leuitate in grauitatē ⁊ grossiciē subito sine mediocritate mutetur: non ex actione est nature: vnde pessima ⁊ timoris est nunciatiua. ¶ Insequunſ nos quidā dicentes: vnde differunt subtilis hypostasis cocta ⁊ subtiliata: ⁊ que in fundo est grossa atq; cruda: Itē natans cruda ⁊ indigesta: quid differt a se cocta et digesta? Respondemus: hypostasis in fundo cruda ⁊ indigesta est: cuius color est citrinus: liquor subtilior q̄ oporteat vel grossior: forma superficiosa. Urina subtilis cocta non cruda: si antē bene sit cocta: alba est ⁊ candida: liquor ei⁹ mediocris: forma pinea. Urina in liquore temperata: hypostasis quoq; natat. si subtilis est: iūcta ⁊ leuis: videt ei⁹ tinctura pulchra. si grossa: dispersa ⁊ diuersa atq; diuisa: vrina eius cruda ⁊ turbida. Si in qualitate illa permaneat: neq; subtilietur: pessima est: ⁊ mali significatiua. Unde Hippo. vrina inquit natans ⁊ nunq̄ in fundo sedēs: cum sudore ⁊ colore sub hypocundria: timorem significat.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi naturali ⁊ innaturali: diuidendo innaturalem a parte loci. hic repetit auctor q̄si p modū cōclusiōis illud qd̓ dixit superius et diuidit ista pars ī duas. In p̄ma repetit auctor de hypostasi naturali. In secunda de innaturali. secunda ibi: Significatio quātitatis in mala hypostasi. Et ista scd̓a in duas. In p̄ma determinat de significatiōe hypostasis inaturalis. In scd̓a mouet obiectionē sophistaꝝ ⁊ illā soluit. scd̓a ibi: Insequūtur nos quidā dicētes. Prima ī duas. In p̄ma determinat de significatiōe hypostasis inaturalis q̄si in gñali. In secūda declarat illud magis in speciali determinando de hypostasi citrina. secunda ibi: Hypostasis inter laudabile ⁊ illaudabile. Et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi citrina: prout in vna die semper remanet in eodem loco vt in supremo medio scilicet vel in fundo. In secunda determinat de ipsa prout non remanet in eodem loco: immo prout in vna die est in supremo: et in eadem subito est in fundo. secunda ibi: Hypostasis si in quadam die morbi. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina: prout in eadem die obtinet eundem locum: vt supremum medium: vel infimum. In secunda concludit illud quod probauit. secunda ibi: Palam ergo intelligitur. Illa pars in qua determinat de hypostasi innaturali prout in eadem die obtinet diuersa loca diuiditur in duas. In prima facit qd̓ dictum est. In secunda confirmat hoc. secunda ibi: Quod confirmaſ ex dictis Gal. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur de littera precedenti: ⁊ primo sup hoc qd̓ dicit q̄ hypostasis innaturalis rubea melior est q̄ citrina: ⁊ hoc est quod dicit ipse: quia rubea attestatur dominio sanguinis: citrina dominio cholere: ⁊ sanguis cum sit amicus nature corrigibilior est q̄ alij humores. Et propter hoc queritur vtrum sanguis peccans in corpore citius corrigatur a natura q̄ alius humor peccans. Et videtur q̄ non: immo q̄ minus: quia sicut sanguis est maxime digestus respectu aliorum humorum eodem modo sperma maxime est digestum a natura respectu sanguinis mēstrui: sed sperma vt dicit Gal. tardius corrigitur si peccet q̄ sanguis menstruus. vnde suffocatio matricis ex spermate retento deterior est q̄ ex sanguine menstruo: ergo similiter sanguis peccans in corpore tardius corrigetur a natura q̄ alius humor. Item illud peccatum qd̓ est in humore grossiori in cōpositione ⁊ in maiori quātitate existente in corpore tardius corrigitur: q̄ illud illud peccatum qd̓ est in subtiliori humore in compositione ⁊ in minori quantitate: sed peccatum in sanguine est in grossiori humore in compositione ⁊ maiori in quantitate q̄ peccatum in cholera: vt patet per se: ergo tardius corrigetur a natura peccatum in sanguine q̄ peccatum in cholera. In contrarium est auctor in littera: vt dictū est. Preterea illud qd̓ magis est innaturale ⁊ minus conuenit vite citius interficit ⁊ tardius corrigitur a natura: vt patet de venenis interficientibus: ergo per locum ab oppositis: illud quod magis naturale est homini ⁊ magis conuenit nature humane citius corrigetur a natura: s; sanguis est huiusmodi respectu aliorum humorum: quia sanguis defert calorem naturalem ⁊ spiritus ad omnia membra corporis cum sit amicus nature ⁊ familiaris: ergo citius corrigitur a natura q̄ alius humor. Ad hoc dicunt quidam q̄ tam-

alius corrigitur a natura q̄ alius humor si sit in statu innaturali: quia sicut filius obediēs patri magis diligitur q̄ seruus: eodem modo si filius delinquat in patrem tardius recōciliatur patri q̄ seruus suus. Similiter dicunt a parte ista ꝙ sanguis nō peccans magis diligitur a natura: quando eodē modo peccat et derelinquitur a natura tardius corrigitur a natura. Sed ysaac plane contrarius est illis qui sic dicunt: et propter hoc dico cum ysaac: ꝙ sanguis peccans citius corrigitur a natura q̄ aliquis alius humor peccans. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ non est penitus simile de sperma te et de sanguine. Est enim simile quoad hoc: ꝙ sicut sperma digeritur a natura eodem modo sanguis: sed dissimile est quoad hoc ꝙ sperma non digeritur a natura vt remaneat in corpore in quo digeritur: immo potius vt exerceat operationes suas extra: vnde non ordinatur sperma ad conseruationem indiuidui: sed potius speciei. Non est ergo mirum ꝙ ex quo sperma non digeritur a natura vt remaneat in corpore: si remaneat in corpore et retineatur si faciat vel generet egritudinem perniciosam: sed sanguis ex quo nutritur corpus digeritur a natura vt remaneat in corpore: et ab eo corpus nutriatur: et propter hoc, ex quo est ordinatum a natura: vt ipse remaneat in corpore: si peccet cito potest corrigi a natura: quia digeritur a natura vt conducatur in mēbra et vt sit mediū in vita. vnde natura plus laborat in eius correctione q̄ in correctione aliorum humorum. Iterū sanguis quantum ad eius substantiam magis est obediens digestioni q̄ alius humor: quia phlegma inobediens est digestioni propter eius grossiciem: cholera propter eius nimiam subtilitatem: et quia sanguis est quasi mediocris substantie quia non est ita grossus sicut phlegma: nec ita subtilis sicut cholera propter hoc citius corrigitur. Ad secundum argumentum dico ꝙ plus facit ad oppositum q̄ ad propositum. vnde verum est ꝙ sanguis in grossiori substantia fundatur q̄ cholera: etiam in maiori quantitate est in corpore q̄ cholera: et propter hoc dico ꝙ citius corrigitur. vnde cholera nō cito corrigitur propter eius subtilitatē: et propter eius paucitatē: sed illa grossicies que est in sanguine nō est grossicies simpliciter: imo est quasi mediocritas respectu cholere et phlegmatis. ¶ Secundo dubitatur super hoc quod dicit in precedenti lectiōe vt dictū est: ꝙ hypostasis rubea melior est q̄ citrina. Contra: sicut iudicamus in egritudinibus per hypostasim: ita per sputum: sed dicit Hippo. ꝙ sputum citrinum melius est q̄ rubeum: ergo similiter hypostasis citrina melior est q̄ rubea. Item illud quod magis vicinatur meliori est melius: sed hypostasis citrina vicinatur magis hypostasi meliori: vt albe que est naturalis: quia rubea hypostasis nō trāsit in albedinem nisi prius rubedo remittatur et fiat quasi citrina: ergo citrina melior est q̄ rubea. Ad hoc dico cum ysaac: ꝙ rubea hypostasis melior est q̄ citrina: et hoc est: quia rubea attestatur sanguini qui magis est obediēs nature: citrina cholere que magis inobediens. vnde hypostasis rubea significat ꝙ materia digesta est: et non exigitur nisi ꝙ transeat in albedinem: citrina vero non. Preterea citrina hypostasis non potest transire in albam: que est naturalis: nisi per ruborem: et propter hoc rubea melior est q̄ citrina.

¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ sputum quandoq; citrinum est propter digestionem materie morbi et sic loquitur Hippo. cum dicat ꝙ citrinum est melius q̄ rubeum: quia prius q̄ sputum rubeum fiat album oportet ꝙ transeat per citrinitatem. Alio modo dicitur sputum citrinum et etiam rubeum: non propter digestionem: sed ratione materie cholerice: vel sanguinee: et sic rubeum melius est: quia attestatur sanguini qui magis est obediēs nature q̄ cholera. Similiter dico ꝙ hypostasis illa que est citrina per viam digestionis melior est q̄ rubea: quia citrina magis significat digestionem q̄ rubea: cum non sit deuenire a rubea hypostasi in albam nisi per citrinam: sed tamen loquendo de hypostasi rubea et citrina per viam degestionis. Sed de huiusmodi loquēdo ratione materie scilicet put habent colorem materie dominantis: sic dico ꝙ rubea melior est q̄ citrina: quia rubea attestatur materie magis obedienti nature q̄ citrina: et hoc modo vltimo loquitur auctor in littera: cum dicit ꝙ rubea hypostasis melior est citrina. Uel dicendum ꝙ non est equalis cōparatio sputi citrini ad rubeum: et hypostasis citrine ad rubeam: quia sputum rubeum quandoq; venit propter digestionem: vt quando materia cholerica que citrina est transit in albedinem: primo transit in ruborem postea in albedinem: quandoq; vero fit sputum rubeum propter colorem materie sanguinee que rubea est. vtroq; istorum modorum rubeum sputū melius est citrino: et hoc modo nō loquitur Hippo. aliquādo vero fit siue venit sputum rubeum propter rupturam vene et erit sputum rubeum: et respectu talis sputi rubei citrinum melius est: et sic loquitur Hippo. quia citrinum est melius. et tu obijcis postea: ergo similiter citrina hypostasis melior est rubea. Dico ꝙ non valet: quia hypostasis rubea nullo modo fit propter rupturam vene: immo est semper quando est hypostasis rubea: hoc est propter colorem materie et non propter rupturam vene: et rubedo attestatur sanguini. citrinitas cholere: et sanguis magis est obediens nature q̄ cholera: propter hoc dicit ꝙ rubea hypostasis melior est citrina. Ad secundum dico ꝙ verum est: ꝙ illud quod assimilatur meliori melius est: vt equus melior est simia: quia equus assimilatur homini in melioribus: simia vero in ridiculosioribus: et quia rubea hypostasis assimilatur albe in melioribus: vt in digestiōe: citrina vero in prioribus vt in colore: propter hoc rubea melior est citrina. Uel dicendū ꝙ tu obijcis a parte digestionis etc. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit auctor in lectione precedenti ꝙ rubea hypostasis melior est citrina: et hoc est dicit ipse: ꝙ rubea trāsit i albam sine medio citrina vero cum medio. Et probat hoc sicut sanguis transit imediate in sperma quod est album: quia sanguis dealbatur in testiculis imediate: ergo similiter hypostasis rubea trāsit in albedinem sine medio. Contra non est venire ab extremo in extremum nisi per medium: ergo cum rubeus color et albus sint extrema: oportet ꝙ trāsitus eorum sit per medium cum ergo plures colores medij: vtpote pallidus subpallidus rufus etc. sint medij inter rubeum et album: transitus rebei et albi est per medium. Preterea dicit superius ꝙ hypostasis glauca et rufa meliores sunt q̄ citrina: et hoc est quod dicit ipse: quia magis propinquiores sunt digestioni vt albe et ita innuit ꝙ per colores medios sit transitus ab vno extremo ad aliud: ergo cum rubea et alba sint extrema: transitus earum erit per aliquod mediū. ¶ Ad hoc dicit Gerardus ꝙ impressio coloris vt quando fit transitus ab vno colore ad alium est duobus modis. Quedam est impressio coloris superaddendo colorem colori: et loquendo de tali verum est ꝙ fit per aliquod medium: et sic obijciēs tu. Quedam vero impressio coloris fit detegendo colorem vt quando destruitur vnus color et color q est sub illo detegitur: et hoc modo datur color hypostasi: et talis non fit per medium: et sic loquitur auctor in littera. Uel dicendum ꝙ transitus a rubea hypostasi in albam sine dubio fit per medium vel sensibiliter vel insensibiliter: vt fit per medium insensibile secundum sensum: tamen per medium fit secundum verum: sed dicit ꝙ sine dubio fit: verum est sensibili: quia enim quando est rubea hypostasis attestatur sanguini: et sanguis est valde obediens digestioni: propter hoc in breui tempore et quasi insensibili quantum ad nos fit trāsitus a rubea hypostasi in albam: et hoc modo loquitur auctor in littera. Per hoc patet solutio ad primum: quia verum est ꝙ non est venire ab extremo in extremum: nisi per medium: verum est sensibiliter vel insensibiliter quoad nos. Ad secundum argumentum dico ꝙ non est simile de citrina hypostasi: quia citrina attestatur cholere que valde est inobediens digestioni: et propter hoc non potest transiire in breui tempore in albam: nec insensibiliter: sicut facit rubea que attestatur sanguini: qui est nature obediens etc.

¶ Postea dubitatur de presenti lectione: et queruntur tria. Primum est super hoc quod innuit auctor in littera: ꝙ

hypostasis innaturalis contraria est naturali: quia sicut naturalis melior est in fundo: minus bona in media: minime bona in supremo: eodem modo econuerso innaturalis minus mala est in supremo magis mala in medio: maxime vero mala in fundo. Sed videtur ꝙ hypostasis innaturalis melior sit in fundo q̄ in medio: vel supremo: quia dicit in littera ꝙ locus hypostasis de se nec bonum nec malum significat: sed quantitatem boni vel mali: sed ego video ꝙ in hypostasi naturali residentia in fundo significat quantitatem boni: licet non significet bonum vel malum: ergo similiter in hypostasi innaturali significabit quantitatē boni: vel q̄re nō: Preterea hypostasis innaturalis quanto melius digeritur: tanto melior est vt dicit: sed quāto melior est hypostasis: tanto magis petit fundū: ergo hypostasis īnaturalis in fundo melior est q̄ in medio vel supremo. Ad hoc dico cum ysaac ꝙ hypostasis innaturalis quāto magis est in supremo tanto melior: ⁊ quanto magis in fundo tanto deterior: quia quando est in fundo significat duo: quia si est viridis vel nigra: tunc si est in fundo significat omnimodam adustionem in humoribus ⁊ debilitatē nature ⁊ eius mortificationem: ita ꝙ non potest eleuare ventositatem aliquam ab illis humoribus: que ventositas possit eleuare illam hypostasim in supremo vel medio. Vel significat aliud: q: si illa hypostasis īnaturalis residēs in fundo sit alterius coloris q̄ viridis vel nigri significat tantam grossiciem materie: ⁊ tantam inobedientiam: ꝙ ab illa materia: propter sui grossiciem non potuit resolui aliqua ventositas que posset eleuare illam hypostasim in supremo: et vtrūq; istorum est pessimum: et propter hoc quando hypostasis innaturalis est in fundo pessima est. ¶ Ad primum argumētū in contrariū dico ꝙ esse in fundo aliud est ī hypostasi naturali: aliud in īnaturali: q: in naturali significat fortitudinē digestiōis: ⁊ eius cōplementū: ⁊ propter hoc est bonū: sed in īnaturali significat complementū omnimode indigestionis: ⁊ propter hoc est malū. Ad secundum argumentum: soluo per interemptionem minoris. Dico enim ꝙ quanto hypostasis innaturalis magis digeritur tanto magis petit supremum locum: ⁊ non infimum. vnde tu obijcis ac si hypostasis īnaturalis esset naturalis: qđ est falsum. ¶ Secūdo dubitatur super hoc qđ auctor innuit in littera: ꝙ hypostasis innaturalis melior est subtilis q̄ grossa. Contra: quia sicut iudicamus ꝑ hypostasim ita ꝑ liquorem: sed dicit superius ꝙ liquor vrine grossus melior est subtili: quia grossus significat naturam inchoare digestionem: subtilis vero omnino indigestionem ⁊ nature impotentiam: ergo similiter hypostasis grossa melior erit subtili. Item dicit superius ꝙ illa hypostasis melior est que magis petit fundum: sed grossa est huiusmodi respectu subtilis: ergo melior. Contra: grossa hypostasis vt dicit in lr̄a: significat omnimodam indigestionem ⁊ materie inobedientiam: subtilis vero significat subtilitatem ⁊ aliquam materie inobedientiam: ergo subtilis melior est grossa. Preterea dicit in littera ꝙ hypostasis innaturalis natans melior est q̄ in fundo residens: sed hypostasis innaturalis natat ratione subtilitatis: quia subtilis est supernatare: sed petit fundum ratione grossiciei: quia grossum naturaliter petit fundum: ergo subtilis hypostasis innaturalis melior est q̄ grossa: ⁊ hoc concedo cum ysaac: ⁊ concedo istas vltimas rationes hoc probantes. Unde dico ꝙ innaturalis hypostasis subtilis melior est: quia significat aliquam speciem: vt virtutem fortem per comparationem ad materiam quam potest subtiliare: grossa vero timorē: quia significat impotentiam nature ⁊ inobedientiam ⁊ grossiciem materie. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico ꝙ grossus liquor quandoq; melior est subtili: vt quando grossus significat principium digestionis: subtilis vero omnino indigestionem: ⁊ sic loquitur auctor superius: quādoq; vero subtilis melior est q̄ grossus: vt quando subtilitas causatur propter sequestrationem partium et transmissionem cuiuslibet ad proprium locum quia tunc remanet liquor clarus ⁊ subtilis: ⁊ talis melior est q̄ grossus: quia significat complemētum digestionis: grossus vero principiū digestionis: ⁊ sic obijcis. Vel subtilis significat obedientiam materie: grossus inobedientiam. Similiter dico de hypostasi: sed dico ꝙ in hypostasi innaturali semper grossicies est a grossicie materie: subtilitas vero ab obedientia: ⁊ propter hoc in hypostasi innaturali subtilis melior est q̄ grossa: q: ibi grossitudo semꝑ significat grossiciē materie: ⁊ sic loquitur auctor. Ad secūdū patet solutio: q: tu obijcis de naturali: ⁊ de tali verum est ꝙ melior est que petit fundum: quia generat̄ ibi grossicies a natura digerente ⁊c. ⁊ non est verum de innaturali: quia ibi semper causat̄ grossicies ab grossicie materie. ¶ Tertio dubitat̄ super hoc qđ dicit auctor in littera: ꝙ hypostasis innaturalis que in eadem die supernatat: ⁊ postea in eadē die subito petit fundum: pessima est. ⁊ hoc probat: quia talis fit a dominio materie morbi ⁊ non ab operatione nature: quia operationes nature ordinate sunt: ⁊ non subite: cum ergo talis hypostasis sit inordinata ⁊ subita: huiusmodi significat dominium materie morbi: ⁊ natura fugit a facie materie morbi. Sed videtur ꝙ talis hypostasis sic ordinata sit bonum signum: quia dicit superius in capitulo de liquore: ꝙ permutatio subito facta in qualitatibus vrine vt a grossitudine in subtilitatem melior est q̄ paulatina. Unde si mingatur vrina grossa melior est si cito permutetur a grossitudine in subtilitatem q̄ si permaneat semper grossa: ergo similiter subita permutatio in hypostasi vt si modo natet: modo petat fundū: melior erit q̄ si semper in eadē die maneat in eodem loco. Preterea hypostasis natans significat indigestionem: residens vero in fundo digestionem: vt dicit superius: sed mutatio ab indigestione ad digestionem est laudabilis: ergo hypostasis modo natans ⁊ statim petens fundum erit laudabilis. Ad hoc dico cum ysaac in littera ꝙ talis transitus illaudabilis est: quia significatur fieri ex vi materie morbi: ⁊ non ex vi nature. ¶ Ad primum argumentum in contrarium dico q̄ non est simile de permutatione illa liquoris de qua loquitur superius: ⁊ de ꝑmutatione hypostasis innaturalis: de qua loquit̄ ibi: quia superius loquitur de vrina que digeritur interius vt intra corpus ⁊ sequestratur exterius. Unde quando huiusmodi digeritur intra ⁊ mingitur grossa: natura intra totam suam actionem compleuit preterq̄ sequestrationem partium: quā complexisset si illa remansisset intra: ⁊ propter hoc melius est ꝙ statim subtilietur quando est extra q̄ si non subtilietur: quia quando statim subtiliatur: tunc significat dominium nature supra materiam morbi: et non restat nisi transmissio partium ad propria loca ⁊ clarificatio liquoris. Sed nō sic est de hypostasi innaturali: quia magis est grossa ⁊ magis inobediens. vnde quando ipsa est in supremo natans: natura non potest eam tantum digerere in vna die ꝙ eadem die petat fundum per actionē nature: ⁊ ꝓpter hoc si petat fundum eadem die: hoc est de dominio materie morbi supra naturam. Vel dicendum q̄ ibi loquitur de hypostasi innaturali: in qua non requiritur tantummodo descensus ad fundum ad hoc ꝙ significet bonum: immo requiritur cum hoc ꝙ habeat omnes alias conditiones laudabiles vt colorem album: formam pineatam: liquorē mediocrē. ⁊ natura non potuit in hypostasi innaturali omnes istas conditiones facere subito. Si ergo veniat ad fundum subito: hoc est sine conditionibus: et tunc est malum: quia significat hoc fieri ex dominio morbi: et hoc modo loquitur auctor in littera. Ad secundum soluo per

interemptionem: ⁊ dico ꝙ quando talis hypostasis natans in vna die subito petit fundum: dico ꝙ iste transitus non fit ab indigestione ad digestionem: immo potius ab indigestione ad vltimam ⁊ pessimam indigestionem: ⁊ sic patet solutio ad illa. Vel aliter dicendũ ꝙ quando dicitur ꝙ hypostasis natans significat indigestionem: residens vero in fundo digestionem: illud intelligitur de hypostasi iam tendente ad bonum: ⁊ ideo si talis hypostasis per vlteriorem decoctionem resideat in fundo: dicetur laudabilis. Sed hypostasis que simpliciter ⁊ absolute nec per vlteriorem decoctionẽ effici potest laudabilis: quanto magis natans: tanto minus mala: ⁊ quanto magis residens in fundo: tanto magis mala. ⁊ de tali hypostasi innaturali residenti in fundo: intelligit ysaac in textu: quia semper malum significat.

¶ De diuersitate hypostasis in quantitate.

Diuersitas hypostasis in quantitate: vel multa est: vel pauca: siue media. Multa vel in corporibus sanis: vel infirmis. In sanis grossiciem ⁊ bonam significat habitudinem: ⁊ humiditatis naturalis multitudinem. In his multa adunatur quantitas ex superfluitate cibi ⁊ potus duabus ex causis. Vel quia meseraica subtilis est ⁊ naturaliter stricta ppter molliciem: ⁊ cutis sue humiditatẽ atq; pinguedinis multitudinem: quod ex subtilitate pilorum intelligitur: ⁊ paucitate eorum. Vel quia humiditas eorum est multa grossa ⁊ viscosa: calor vero paruus. Cum autẽ pori sint stricti humores grossi ⁊ viscosi cũ defectione caloris: parum dissoluitur in ipsis ex superfluitate tertie digestionis: illa autem superfluitas intra corporum clauditur interiora: et ibi abundat: quã oportet naturam reddere epati: et emissam cum vrina facere hypostasim. Vnde Galienus: hypostasis in pinguibus multa: in macidis est parua: in mediocribus media. In corporibus neq; pinguibus: neq; crassis hypostasis multa est duob⁹ modis. Vel ex motus et exercitij dimissione ⁊ assueta quiete ⁊ suauitate: cum parum dissoluitur per poros: et multũ adunatur in corpore de superfluitate tertie digestionis ppter paruitatem exeuntiũ cum fumo et sudore. Vel ex multitudine ciborum ⁊ potuum sine ordine acceptorum: maxime si cibus in sui natura grossus sit ⁊ viscosus. ¶ Vnde hypostasis in pueris multa fit: cum accipiant plus ꝙ digerãt: ⁊ cum membra deficiant ad superfluitatem expellendam: reddunt eam epati. Vnde cum vrina exit: ⁊ multam facit hypostasim. ⁊ ideo multa est hypostasis in corporibus sanis significans fortitudinem membrorum ad expellendam humorũ superfluitatem tertie digestionis. Cum enĩ non possit exire poros corporis propter stricturam pororum: vel multitudinem suam: redditur epati: et exit cum vrina hypostasis quasi naturalis: neq; differt a naturali nisi in quantitate sua: quia plus est ꝙ sit in naturali. Vnde Galienus: hypostasis multa et subtilis ⁊ in liquore mediocris: sed tamẽ in forma alba: rotũda: ⁊ in motu leuis: sanitatem et membrorum virtutem significat ad coctionis completionẽ: tamen eius multitudo abũdantiã ostẽdit humorũ. ¶ Multitudo hypostasis in corporibus infirmis alba est et rotunda: iuncta et lenis: vel dispertita: non rotunda: neq; iuncta. Alba et rotunda morbi naturam a superioribus ad inferiora descendentem nunciat: et maxime in die apparens cretica. Vnde Galienus: hypostasis alba ⁊ multa bonum significat: ideo si in vrina febrientium apparuerit: et febris cum alienatione fit: ⁊ capilli ceciderunt: significat quietem morbi: nunciat materiam a superioribus ad inferiora descendentem. Non alba: nec rotunda: neq; iuncta: multos humores in corpore adunatos significat de genere phlegmatis grossi vel subtilis. Si fit sine febre: oportet purgari corpus: sicut Galienus dicit. Multa hypostasis humores ostendit in corpore: quos necesse est nature purgare. Si fit cum febre: rigorẽ nunciat superuenturuꝫ sibi: humores enim calidi si calore calescant febris: necesse est putrefiant: et necesse est rigorem faciant: maxime si hypostasis sit furfurea. Vnde Galienus: hypostasis multa ⁊ furfurea ⁊ cum febre ⁊ cum salute renum et vesice: rigorem significat febris superuẽture. Hypostasis multa febre non mitigante: neq; minuta: consumi corpus significat. ¶ Paruitas hypostasis vel in corporibus est sanis: vel in infirmis. In sanis significatur siccitas macies et subtilitas. Superfluus enim potus et cibus in ipsis coadunatus paruus est: vel ex raritate pororum: et humores non viscosi: neq; grossi sunt: quod ex multitudine monstrat̃ pilorum et grossicie ⁊ asperitate eorum. Vel quia humores subtiles sunt ⁊ currentes: et calor naturalis fortis. Qui cum multus in corpore coadunetur et virtuosus: cum subtilitate humorum et raritate pororum: dissoluitur multum. Parum ergo in tertie digestionis corpore coadunatur: cum natura non inueniat quid epati reddat: et cum vrina eiciat. ¶ Tamen reprehendimur a quibusdam apertum nobis exemplum dantibus et dicentibus. Si de corporibus pinguibus minus dissoluitur: quare ergo in eis plus sudoris habetur? Respondemus etsi sensus hoc ostendat: veritas tamen est econtra: quia macrorum calor naturalis est fortior: humiditas subtilior et leuior propter paruitatem pinguedinis ⁊ viscositatis: vnde calor eorum desiccat semper humiditatem sudorum: licet non appareat sensui. Corpora vero pinguia calent parum naturaliter: humiditas eorum grossior et viscosior est: et ideo calor deficit in desiccatione sudoris aliquandiu in superficie corporis remanentis: et interim sensui semper apparentis. Quod cum videatur: plus dissolui ab eis putat̃: sed veritas repugnat. ¶ Parua hypostasis in corporibus crassis duo portendit: vel nimietatem exercitij et laboris: vel multum ieiunij ⁊ paruitatem nutrimenti. Motus enim fortis superfluitatem dissoluit corporis: et quod superfluum est tertie digestionis minuit: non ergo inuenit natura quid epati reddat: et cũ vrina quã hypostasim emittat. Similiter ⁊ cum ieiunetur: ⁊ paruus cibus accipiat̃: nihil superfluũ tertie digestionis in corpore

coadunatur: maxime si cibus subtilis ⁊ levis ⁊ ad digerendum sumatur facilis. ¶ Paruitas hypostasis in corporibus infirmis significat paruitatem humiditatis sanguinis ⁊ propinquitatem consumptionis: vnde pessima est si cum febre sit acuta. ¶ Temperamentum hypostasis inter multum ⁊ paucum: significat complexionis temperamentũ: et virtutem membrorum in complemento ſm ꝙ oportet actionum naturalium.

¶ Superius determinauit auctor hypostasim innaturalẽ a parte loci: hic diuersificat eam a parte quantitatis: ⁊ diuiditur in duas. In prima diuidit ⁊ subdiuidit. In secũda de membris diuidentibus agit. secunda ibi: In sanis grossiã ⁊ bonam significat. ⁊ ista secunda in tres. In prima determinat de multitudine hypostasis. In secũda de paucitate: ibi: Paruitas hypostasis vel in corporib⁹. In tertia de mediocritate: ibi: Temperamentũ hypostasis inter multum. Prima in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporibus sanis. In secunda de infirmis. secũda ibi: Multitudo hypostasis in corporibus infirmis. Prima in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporibus pinguibus. In secũda de ea in corporib⁹ mediocribus. In secunda declarat suum propositum. secunda ibi: In corporib⁹ neq̃ pinguib⁹: neq̃ macris. ⁊ ista in duas. In prima determinat de multitudine hypostasis in corporib⁹ mediocribus. In secũda declarat suum propositũ. secunda ibi: Unde hypostasis in pueris. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de multitudine hypostasis in corporib⁹ infirmis: ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de mẽbris diuidentibus agit. secunda ibi: Alba ⁊ rotunda. et ista secunda in duas. In prima determinat de alba ⁊ rotũda hypostasi apparẽte in corporibus infirmis. In secunda de nõ alba neq̃ rotunda. secũda ibi: Non alba neq̃ rotunda. Tũc sequitur illa pars in qua determinat de paucitate vel paruitate hypostasis: ⁊ illa in duas. In prima diuidit. In secunda de membris diuidentibus agit. secunda ibi: In sanis significatur siccitas. ⁊ illa secũda in duas. In prima determinat de paruitate hypostasis in corporibus sanis. In secunda de ea in infirmis. secũda ibi: Paucitas hypostasis in corporibus infirmis. Prima in duas. In prima determinat de paucitate hypostasis in corporibus sanis macris. In secunda de ea in crassis vel pinguibus. secũda ibi: Paruitas hypostasis in corporibus crassis. Prima in duas: in prima proponit qđ intendit. In secunda mouet obiectionẽ sophistarum: ⁊ illam soluit. secũda ibi: Tamen reprehẽdimur a quibusdã. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali.

¶ Hic primo dubitatur vtrum hypostasis multa in quantitate apparẽs in sanis corporibus sit bonum signũ vel malum cum de hoc sequatur in littera. Et videtur ꝙ sit malum: q: omne signum qđ euenit contra naturam rei est malũ: sed hypostasis multa in sanis venit contra naturã sanorũ: quia dicit superi⁹ ꝙ in sanis pauca aut nulla debet esse hypostasis. Si ergo in ipsis sanis eueniat multa hypostasis: hoc erit contra naturã sanorum: ergo erit malũ. Preterea omne qđ in sanis significat debilitatẽ virtutis est malum signum: sed hypostasis multa ĩ sanis est huiusmodi: ergo malũ. Probatio minoris: q: dicit superius ꝙ quando natura fortis est facit superfluitates tertie digestiue insensibiliter p poros exhalare: quando minus fortis conuertit eos in aqueam substantiam: ⁊ expellit cum sudore: quando v° debilis tũc trãsmittit eas ad epar: ⁊ tunc exeunt cum aquositate vrine per vesicam ⁊ vocantur hypostasis. Si ergo hypostasis multa appareat in sanis significabit debilitatem virtutis ⁊ ita malum. In contrariũ est auctor in littera. Et hoc possum⁹ probare per hoc qđ dicit in littera: q: omne qđ significat potentiam ⁊ virtutem membrorũ in expelliendo suas superfluitates est bonum signũ in sanis ⁊ in egris: sed hypostasis multa in quantitate apparens in sanis est huiusmodi: ergo erit bonum signum vt dicit in littera: quod concedo. Unde dico ꝙ hypostasis multa apparens in sanis est bonum signũ: quia significat ꝙ corpus bene nutritur et ꝙ membra fortia sunt in expellendo suas sup̃fluitates per hypostasim cũ vrina. Item significat bonam habitudinẽ corporis: ita ꝙ neq̃ nimis macram: neq̃ nimis pinguem: vt dicit in littera.

¶ Ad illud qđ primo obĳcis: ꝙ in sanis pauca aut nulla debet apparere hypostasis vt dicit superius: dico ꝙ verum est in sanis debito modo ⁊ ordinate se regentibus: sed tamen in sanis multum sumentibus de nutrimento ⁊ inordinate se regentibus debet apparere multa hypostasis: ⁊ tunc est bonum signum: q: in talibus significat fortitudinem membrorum in expellendo suas superfluitates cum vrina: et sic loquitur ibi auctor. Ad secundũ argumentũ dico ꝙ lȝ in sanis in quibus multa est hypostasis sit debilis virtus per cõparationem ad virtutẽ fortiorem potentẽ illam superfluitatem que exit per hypostasim expellere insensibiliter per poros: tamẽ in ipsis est virtus fortis absolute que potest illam superfluitatẽ expellere per hypostasim cum vrina: vnde est ibi fortis virtus simpliciter ⁊ absolute. ¶ Secundo dubitatur vtrum in pueris debeat apparere multa hypostasis naturaliter in quantitate: ꝙ non videtur: q: quanto plus conuertitur de nutrimẽto in aliquo corpore: tãto minus est ibi de superfluitate illius nutrimenti in tertia digestiua: sed in pueris plus conuertitur de nutrimento: q: ibi est fortis calor: requirẽs nutrimentũ ꝓpter augmentũ vel nutrimentũ: ergo in ipsis minor erit sup̃fluitas: ⁊ ita pauca debet in ipsis apparere hypostasis. Contra: cum hypostasis sit superfluitas tertie digestiue non potest venire nisi propter bonitatẽ digestionis. vbi ergo est indigestio ibi non debet esse hypostasis: sed in pueris est indigestio: q: vt dicit ĩ littera: in ipsis est inordinata cibi acceptio: vnde plus sumunt de nutrimẽto ꝙ̃ possint digerere: remanet ergo illud nutrimentũ indigestum: ⁊ si remanet indigestũ non ꝯuertet̃ in tertia digestiua: ⁊ si non conuertatur in tertia digestiua non generabitur inde hypostasis: ergo cum ita sit in pueris non debet apparere naturaliter in ipsis multa hypostasis. In contrariũ est auctor in littera: dicens ꝙ in pueris multa sit hypostasis: et hoc probat: quia hypostasis multa est ex superfluitate multi cibi: sed pueri multum accipiunt de cibo nec possunt totũ conuertere: ⁊ ita manet multa superfluitas que delegat̃ ad epar a membris: deinde ad vesicam per renes: et vocatur hypostasis que exit cum vrina cum habeant virtutem fortẽ potentem expellere suas superfluitates cum vrina: et hoc concedo cum ysaac. ¶ Ad primum argumentũ in contrarium dico ꝙ tu bene obĳceres si pueri parum acciperẽt de nutrimento ⁊ illud totum conuerteret̃: tunc pauca esset ibi hypostasis: sed sic non est: immo quia accipiunt multum de cibo plusꝙ̃ digerere possint ⁊ inordinate: lȝ multum conuertant tamen adhuc multũ remanet de superfluitate que cedit in hypostasim: q: habent virtutem fortem ⁊c. vt dicit in littera. Ad secundum dico ꝙ quedam est indigestio in qua nullo modo fit transmutatio nutrimenti nec conuersio: ⁊ talis sine dubio priuat hypostasim: et de tali obĳcis tu: et talis non est in pueris: ⁊ hec appellatur indigestio absolute. Est alia indigestio que nõ est mere indigestio: imo dicitur solum indigestio respectu digestionis complete: ⁊ talis non priuat hypostasim: immo potius facit hypostasim multam: vt dicit auctor in littera. et talis est in pueris: quia in pueris cibaria recipiuntur inordinate ⁊ multa: propter hoc derelinquitur multa hypostasis: quia illa digeruntur: sed non ita complete digeruntur: ꝙ omnia cõuertantur in substantiam membrorum ⁊c. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit in littera auctoritate Galie. ꝙ hypostasis multa in quantitate ⁊ subtilis apparens significat sanitatem. Contra: superi⁹ dixit ꝙ in sanis debet hypostasis apparere mediocris ⁊ subtilis. Ad hoc soluit Gerardus: dicens ꝙ ibi accipitur subtilis pro mediocri: vel pro vicina mediocri: ⁊ non accipitur subtilis ꝓ extremo. i. put subtilis significat omnino indigestionem: vt tu obĳcis. ¶ Quarto dubitatur sup hoc qđ dicit postea in littera ꝙ non alba hypostasis in infirmis apparẽs significat humores phlegmaticos abũdare in corpore.

Contra: decisum attestatur ei a quo descinditur: ergo cum in infirmis hypostasis descindatur a materia morbi: ut ab humoribus phlegmaticis attestabitur eis: ergo cum humores phlegmatici sint albi: hypostasis eis attestans similiter erit alba: ergo dicit male. Et dicendū ꝙ quando dicit ꝙ debet esse non alba non privat albedinē absolute: immo albedinem lucentem ⁊ candentē vel canditatam: unde in infirmis hypostasis non alba: idest non candida vel lucida: immo obscura significat humores phlegmaticos in corpore abundare: et sic intelligit auctor in littera. ¶ Quinto dubitatur utrum a corporibus pinguibus fiat maior dissolutio vel a macris. Et a pinguibus fiat maior videtur: quia dicit Ga. in prima particula supra illum aphorismū: Qui crescunt plurimū habent innatum calorem. ⁊ etiam hoc dicit in de simplici medicina: ꝙ oē qđ dissolvitur ab humido mai⁹ q̄ qđ dissolvitur a sicco: sed corpora pinguia humidiora sunt q̄ macra: ergo maior dissolutio fit a corporib⁹ pinguibus q̄ a macris. Preterea quanto membra sunt fortius coagulata: tanto minor fit resolutio ab ipsis ut patet de metallis: sed corpora macra fortius sunt coagulata q̄ pinguia: ergo minor resolutio fit a macris ⁊ maior a pinguibus. Probatio minoris: quia dicit Constantinus in pantegni: ꝙ corpora macra fortioris sunt caloris: pinguia vero debilioris: sed fortior calor fortius coagulat: ergo macra corpora fortius sunt coagulata: ergo minor resolutio fiet a macris corporibus q̄ a pinguib⁹. In cōtrarium est auctor in littera: dicens ꝙ in macris maior fit resolutio: quia ibi fit fortior calor et humiditas subtilis habilis ad resolvendū. In pinguibus vero minor: quia ibi est calor debilis ⁊ humiditas grossa inobediens resolutioni. Preterea in macris corporibus sunt pori rari ⁊ ampli: unde humiditas que in ipsis est subtilis de facili pōt per huiusmodi poros largos respirari: sed in pinguibus est humiditas grossa ⁊ calor debilis ⁊ pori stricti: unde huiusmodi humiditas grossa non potest respirari libere per huiusmodi poros strictos: ⁊ ideo maior resolutio fit a corporibus macris q̄ a pinguibus. Ad hoc distinguūt quidam ꝙ duplex est resolutio a corpore. Quedā est resolutio humiditatis necessarie ad nutrimentum membrorū: et loquendo de tali maior fit resolutio in macris q̄ in pinguibus. Est alia resolutio facta in corpore humiditatis superflue que non debet converti in mēbra: ⁊ de tali loquendo fit maior in pinguibus: quia in ipsis abundant plures humiditates superflue. Vel dicendum ꝙ resolutio facta in corpore dicitur dupliciter: aut absolute: et sic maior fit a pinguibus: aut per comparationē ad materiā contētam in corpore a quo fit resolutio: ⁊ sic maior fit in macris: quia si sex libre humiditatis sint in corpore pīgui ⁊ fiat resolutio in trib⁹ libris huiusmodi humiditatis: in macro vero sint quattuor: ⁊ fiat resolutio in duabus libris: dico ꝙ maior resolutio fit in macro corpore per comparationem ad humiditatem in suo corpore contentam q̄ in pingui. Per hoc patet solutio ad primū argumentū. Unde dico ꝙ verū est ꝙ secundum rem plus resolvitur a pinguibus absolute. Loquendo tamen per comparationē ad materiam vel humiditatē in corpore contentam plus dissolvitur a macris. Vel dicendum ꝙ licet sensibiliter maior resolutio fiat ab humido ut a pinguibus: tamen insensibiliter maior fit a macris. Vel dicendum ꝙ maior dissolutio fit ab humido per comparationē ad eundem calorem q̄ a sicco: tamen maior dissolutio fit a sicco: quia maior calor est ibi consumens. Ad secundum dico ꝙ licet corpora macra fortius sint coagulata q̄ pinguia: veruntamen quia calor resolvens immediate venit in humiditates corporis nutrimentales et in carnem sine aliquo obstaculo: propter hoc maior fit dissolutio a macris: sed in pinguibus non venit immediate calor consumens nec resolvens superfluitates corporis necessarias: imo superfluas que sunt quasi clypeū ad defendendū necessarias humiditates: ⁊ ideo nō fit tanta resolutio in pinguibus quanta in macris. Vel dicendum ꝙ licet corpora macra sint fortius coagulata q̄ pinguia: verūtamen quia in macris sunt pori rari ⁊ largi ⁊ humiditates subtiles cito fit ab ipsis resolutio: sed in pinguibus pori sunt stricti ⁊ humiditas grossa non potens eliquari per strictos meatus. ¶ Sexto dubitatur: utrū maior hypostasis in quantitate appareat in corporibus macris vel in pinguibus. Et in macris maior videtur: quia quāto plus convertitur de nutrimēto in corpore: tāto minus remanet ibi de superfluo: sed in corporibus pinguibus plus convertitur de nutrimento in macris minus: ergo in pinguibus minor erit hypostasis in quantitate: in macris maior. Preterea dicit in principio istius lectionis ꝙ multa hypostasis significat fortitudinē et potentiam membrorū in expellēdo suas superfluitates: sed fortior virtus est in macris q̄ in pinguibus: ergo maior hypostasis in quantitate debet esse in macris q̄ in pinguibus. In cōtrariū est auctor in littera: dicens ꝙ in pinguibus maior est hypostasis in quantitate: ⁊ hoc est propter multitudinem nutrimenti. Preterea in macris est calor fortis ⁊ humiditas subtilis: unde calor huiusmodi fortis consumit illā humiditatem subtilem omnino: sed in pinguibus calor est debilis ⁊ humiditas grossa: unde calor debilis in pinguib⁹ non potest consumere humiditatē grossam: imo eam resolvit ⁊ non potest consumere: imo eam transmittit cum urina per hypostasim: ⁊ ita maior hypostasis in quantitate apparet in pinguibus ⁊c. ⁊ hoc concedo. ¶ Ad primum in contrarium dico ꝙ licet in pinguibus plus convertatur de nutrimento: verūtamen quia est ibi multitudo cibi et calor debilis non potens consumere humiditatē grossam: ⁊ in macris calor fortis potens consumere humiditatē subtilem: propter hoc adhuc maior debet esse hypostasis in pinguib⁹ q̄ in macris. Preterea in pinguib⁹ non sunt pori rari nec largi sicut sunt in macris: immo stricti: unde superfluitates in pinguibus nō possunt insensibiliter exhalari: imo oportet ꝙ exeāt cum urina ⁊ fiant hypostasis. Ad secundum dico ꝙ licet in macris fortior sit virtus absolute q̄ in pinguibus: tamē per cōparationem ad expulsionē huiusmodi superfluitatū per hypostasim cum urina fortior est in pinguibus propter rationes iam dictas in predicta solutione: ⁊ sic solvitur.

¶ De diversitate hypostasis in qualitate.

Diversitas hypostasis in qualitate: vel in liquore est: vel in colore. liquor urine vel naturalis est: vel nō naturalis. Naturalis inter subtilem ⁊ grossum mediocris rotūdus est ⁊ lenis: sicut iam dixi. Nō naturalis vel diversus est in liquore: ⁊ extra temperamentū in subtilitate ⁊ grossicie: vel diversus est in partib⁹: ⁊ granosus propter incōtinētiā digestibilis virtutis: sicut in molēdino videm⁹ qđ cū nō retineat granū integrū fere atq; emittit grossum. Extra temperamentū in subtilitate: mediocritatē significat nature in coctiōe. In grossitudine vero grossiciē humorū ⁊ gravitatē eorum ⁊ pigritiā nature ad sublevandū. Si initio sit morbi: lōgitudinem sui ostendit: ⁊ duriciem sue dissolutionis. In statu morbi non sumus securi quin nature defectum timeamus anteq̄ morbus digeratur. Granosus si cum febre sit solida ⁊ continua: consumptionē corporis significat: sed tamen significatio in brevitate timoris ⁊ longitudine sui secundum colorem diversa erit. Si cum acuta sit febre: incensionis humorum nuncia est et timoris.

¶ De colore hypostasis.

Color hypostasis: vel naturalis est: vel nō naturalis. Naturalis albus ⁊ candidus. Non naturalis in octo dividitur. Est enim obscurus in albedine parvus: est glaucus vel rufus: sive rubeus: citrinus: vel cinericius: viridis vel niger. ¶ Obscurus vel extra temperamentum est in liquore: hypostasis subtilis seu grosse vel in partibus diverse et granosus. Extra temperamentum in grossitudine: si sit sine febre: humores

grossos significat de genere phlegmatis: quos natu
ra dissoluere nō possit. Necesse est ergo eā adiuuare
in corporis mundificatiōe cū pharmacia ꝓprie illos
humores expellente. Si cum febre significat grossi
tudinem humorum cum viscositate ⁊ duricie ipsorū
soluendorum. In initio autē morbi si virtus adsit:
spem tamen remotam portendit. In statu ⁊ virtute
defecta: vicinus est timor. Subtilis vel significat hu
miditatem saniei: vel phlegma non bene coctum: sed
tamen aliquantulū: q: album: neq; rotundum: neq;
iunctū. Si cū febre ⁊ furfurea ⁊ color sicut saniei si
ne aliqua re: in renibus vel in vesica rigorem febriū
superuenturū nunciat. Differūt hec hypostasis ⁊ na
turalis: q: naturalis candida est in albedine: rotun
da: et iuncta: leuis in motu. Hec nunꝙ candida est:
non iūcta: neq; rotūda: sed lata: que cū moueatur: si
cut puluis dissoluit: ⁊ cum vrina miscetur quiescens
velociter non descendit. Sicut Ga. inquit: aliquan
do in vrina apparet in fundo albedo non clara: que si
grossior est ꝙ appareat: subtile phlegma demōstrat.
Si cum subtilitate sit spumosa: ventositatē fecis cō
mixtam significat. ¶ Nebulosa quasi vesica vł vua
ventositatē frigidam ⁊ grossam ostendit ⁊ inflatiuā:
ad soluendum duram: ⁊ longitudinē morbi nunciat.
¶ Saniosa ex odore intelligitur: maxime si exeat lo
ca vrine vicina sicut est vesica. Exit enī cum qualita
te sua: ⁊ non mutatur cum alia. Si autem a locis ab
vrina longe remotis exierit: et cum alijs humoribus
fetorem auferentibus se miscuerit: intelligitur ex vri
ne cruditate: et infirmi inquisitione. Si circa renes
vel epar vel loca vrine vicina dolorem sentiat: si do
lorem senserit: vbi dolor inde morbus erit. ¶ Hypo
stasis alba que est granosa ⁊ in partibus dispartita:
vel cum febre est acuta: vel solida ⁊ continua. Si cū
acuta: humores phlegmaticos calore febris incēsos
significat. Que cum solida est ⁊ cōtinua: vel in essen
tia sua squamosa sicut pisciū squama: significat disso
lutionem exteriorum membrorū ⁊ durorum ⁊ subti
lium. Uel furfurea est que dissolutionē humidi: ⁊ no
uiter coagulate partis membrorum designat. Uel si
cut farina grossa durorum membrorum diu coagula
torum consumptiua. Que si moret: calor febris pin
guedinem mollem ⁊ tenuem in primis calefacit ⁊ li
quefacit. in superficie vrine nebula vnctuosa videtur
apparere: quātomagis autem febris cōfortatur: tan
toplus dura caro vel pinguedo dissoluit: ⁊ vrina ne
bulosa quasi aranee tela egreditur. Si iterum plus
augmentet: dura mēbra ⁊ eorꝫ cortices liquescunt: ⁊
sufficietenus vrina erit squamosa vel scintillosa. Fe
bre plus augmētata: ⁊ ad inferiora ptingente mem
bra: concauitas membrorū liquescit. humiditas vri
na exeunte furfurea. Unde Ga. hypostasis squamo
sa consumptionē durorum membrorꝫ significat. Fur
furea calorem fortiorē in membri perforatiōe. hypo
stasis maior atq; grossior calorē significat grossiorē
⁊ fortiorem. Ideo hypostasis sicut farina grossa pro
prior est consumptioni in parte membrorum dura: et
mortem post longū tempus nunciat. Gal. si in vrina
febrientis hypostasis quasi farina grossa exit: diutur
nitatem morbi portendit. vnde plurimi moriunt an
teꝙ morbus diuturnetur. Urina squamosa ⁊ furfu
rea licet consumpta significet dura membra: aliquā
do tamen scabiem significat in vesica. Differunt ta
men: qui consumptiuas habens febres per totū vas
natat: vrina ex defectiōe membrorū est cruda. Ex sca
bie vesice est fundosa: vrina sua est digesta: q: virtus
membrorū in coctione est fortis anteꝙ vrina ad vesi
cam venerit. Non adest febris: q: calor qui vesicā nu
trit: diuersus est ꝑ partes corporis: ideoq; non fit fe
bris in hac sicut in specie altera.

¶ Superius diuersificauit auctor hypostasim innaturalē
a parte loci ⁊ quantitatis: hic a parte qualitatis: ⁊ diuiditur
in duas. In prima diuidit. In secūda prosequitur: ibi: Na
turalis inter subtilē. et ista secunda in duas. In prima ꝓse
quitur auctor de liquore hypostasis inaturalis. Scdo de co
lore. secūda ibi: Color hypostasis naturalis est. Prima in
duas. In prima determinat de liquore hypostasis tempera
to. Secūdo de temperato: ibi: Extra temperamentū. Tunc
sequit illa pars in qua determinat de colore: et illa in duas.
In prima diuidit colores hypostasis innaturalis. In secun
da de membris diuidētibus agit. secunda: ibi: Extra tempe
ramentum in grossitudine. ⁊ ista secunda in octo partes fm
ꝙ sunt octo colores hypostasis innaturalis. In prima deter
minat de hypostasi innaturali habente album colorē obscu
rum. In secunda de glauca hypostasi ⁊ rufa: ⁊ sic de alijs ꝑ
ordinem. secunda ibi: Glauca hypostasis atq; rufa. Prima
pars cum precedentibus ad presentē lectionē spectat: ⁊ di
uiditur ista pars in duas. In prima determinat de hyposta
si innaturali alba ⁊ obscura exeunte temperamentū ꝓpter
grossiciem ⁊ subtilitatē. In secunda ꝓpter partium diuersi
tatem. secūda ibi: Hypostasis alba que est granosa ⁊ in par
tibus dispartita. Prima in duas: in prima determinat gros
siciem. In secunda propter subtilitatē. secunda ibi: Subti
lis vel significat humiditatē saniei ⁊c. ⁊ ista secūda in duas:
In prima determinat de hmōi alba ⁊ subtili. Secūdo de sa
niosa. secūda ibi: Saniosa ex odore intelligitur. Tunc sequit
illa pars in qua determinat de hypostasi innaturali alba ob
scura ꝓpter partiū diuersitatē: ⁊ illa in duas. In prima fa
cit qđ dictum est. In secunda confirmat auctoritate Ga. se
cunda ibi: Unde Ga. hypostasis squamosa. Hec est diuisio
⁊ sententia lectionis in generali.
¶ Hic primo dubitatur super hoc qđ auctor non ponit in
littera nisi octo colores hypostasis innaturalis: ⁊ vnicū colo
rem posuit superius de naturali vt album colorē. Egidius
vero posuit vigīti colores vrine: vnde dicit: Bisdeni vrinā pos
sunt variare colores. queritur ergo quare non sunt tot colo
res hypostasis quot vrine. Ad hoc dico ꝙ liquor vrine passi
bilior est ꝙ hypostasis: ⁊ ideo pluribus modis potest varia
ri color vrine. Secunda causa est: q: color vrine paruus est: ⁊
est materialis ad alios colores: vñ nō habet vrina colorē ali
quem terminatum: ⁊ ꝓpter hoc pluribus modis potest va
riari: sꝫ hypostasis hꝫ colorē terminatū vt albū: ⁊ ꝓpter hoc
non pōt tot modis variari sicut vrina. Tertia cā est: q: color
est motiuū visus mediante actu lucidi: ⁊ ꝓpter hoc dixerūt
quidā ꝙ de nocte nō sunt colores cum non percipiātur. Di
co ergo ꝙ liquor vrine immediatius se exponit visui: ⁊ pro
pter hoc pluribus modis potest variari: sed liquor hyposta
sis magis mediatius: vnde non potest percipi liquor hypo
stasis nisi mediante liquore vrine: ⁊ propter hoc ⁊c. Uel di
cendum ꝙ ipse enumerat in parte ista colores hypostasis in
generali ⁊ non in speciali: ⁊ propter hoc non ponit nisi octo:
q: illi possunt reduci ad istos octo: et sub istis comprehendi
⁊ sic soluatur ad illud. ¶ Iuxta hoc dubitatur super hoc
quod dicit in littera: ꝙ temperamentum hypostasis in sub
tilitate significat mediocritatem nature in coctione: superi9
vero dicit ꝙ naturalis liquor vrine est mediocris inter sub
tilem ⁊ grossum: ⁊ ita videt sibi cōtradicere. Et solutio hu
ius est: q: ipse accipit hic tēperamentū in subtilitate ꝑ me

diocritate τ nō pro extremo. ¶ Secūdo dubitatur vtrum
hypostasis descendatur vel generetur ex humore vel ex hu-
miditate: τ videtur ꝙ descindatur ex humiditate: quia hy-
postasis est superfluitas tertie digestiue vt dicit superius:
ergo descindetur ab obiecto tertie digestiue: sed obiectum
tertie digestiue est humiditas τ non humor: ergo ab humi-
ditate descindetur hypostasis τ non ab humore. Preterea
omnis superfluitas attestatur ei cuius est superfluitas: sed
dicit superius ꝙ hypostasis naturalis debet esse alba: ergo
attestabitur albedini: sed humiditas est alba: humores vero
rubei: ergo hypostasis attestabitur humiditati et non hu-
mori: τ ita ab humiditate descindetur τ non ab humore. Ad
hoc dico ꝙ de hypostasi contingit loqui dupliciter: aut de
naturali: aut de innaturali. Loquendo de naturali: sic dico
ꝙ semper descinditur ab humiditate: vt probat vltima ratio:
τ nunꝗ̄ ab humore. Loquēdo vero de innaturali sumēdo lar-
ge hypostasim innaturalē prout se extendit ad quelibet cō-
tenta in vrina: sic dico ꝙ quandoqꝫ descinditur ab humidi-
tatibus: quandoqꝫ ab humoribus: quandoqꝫ a membris so-
lidis: τ per hoc patet solutio ad argumenta. ¶ Ad primum
argumentum dico ꝙ verum est ꝙ in hypostasi innatura-
li sunt octo colores: et talis sine dubio potest descindi tam
ab humiditate ꝙ̄ ab humore vt dictum est loquendo de ea
largo modo. Ad secūdū dico ꝙ hypostasis naturalis descin-
ditur a materia morbi in egris: τ tu obijcis: materia morbi
in egris est humor: τ nō humiditas: ergo ab humore descin-
detur τ non ab humiditate: dico ad hoc ꝙ hypostasis deci-
sa ab humore anteꝗ̄ exeat a corpore oportet ꝙ prius fiat per
operationem tertie digestiue humiditas ꝛc. Uel possumus
dicere ꝙ tam hypostasis naturalis ꝙ̄ innaturalis semper de-
scinditur ab humiditate τ nunꝗ̄ ab humore. Et tu obijcis:
humiditas est semper alba: vnde habet vnicum colorē: sed
hypostasis innaturalis habet octo colores vt dicit in littera:
ergo non descindetur ab humiditate: imo potius ab humo-
re: cum in humoribus sint plures colores. Dico ad hoc ꝙ
duplex est humiditas. Quedam est que cōplete est digesta:
τ talis sine dubio habet vnicū colorē vt albū: τ de tali obij-
cis tu. τ de tali bene concedo ꝙ non descinditur hypostasis
innaturalis: est enī alia humiditas non cōplete digesta: τ ta-
lis pōt habere plures colores: τ de tali humiditate pōt de-
scindi hypostasis innaturalis: τ hoc sm̄ exigentiā caloris ꝛc.
¶ Tertio dato ꝙ hypostasis descindat̄ ab humiditate: que-
ritur a qua humiditate descindat̄: vtrū ab humiditate hu-
morali vel a rore vel a cambio vel a glutino. Et ab humo-
rali humiditate descindatur τ nō ab alijs: videtur: q: hypo-
stasis vt dictum est: est superfluitas tertie digestiue: ab illa
ergo humiditate in qua plus erit de superfluitate generabit̄
hypostasis: sed hoc est ab humorali respectu aliarū humidi-
tatum: q: quātomagis humiditates accedūt ad mēbra: tan-
to minorem habent superfluitatē τ maiorē puritatem: ergo
ab humiditate humorali generabitur hypostasis vel descin-
detur. Si tu dicas ꝙ in vtraqꝫ humiditate est superfluitas:
τ ita ab vtraqꝫ τ ab omnibus descinditur. Contra: dicit su-
perius ꝙ hypostasis naturalis debet esse vniformis τ lenis
ꝛc. sed humiditates omnes non sunt vniformes: imo diffor-
mes: q: ros grossior est ꝙ̄ humiditas humoralis: τ cambiū
ꝙ̄ ros: τ glutinū ꝙ̄ cambiū: ergo ab omnibus humoribus
non descendetur hypostasis. Ad hoc dico sine preiudicio me-
lioris sententie ꝙ hypostasis descinditur a tribus humori-
bus vt a rore cambio τ glutino: τ nunꝗ̄ ab humorabꝰ humo-
rali humiditate: q: humoralis humiditas nondū erit specie
humoris: vñ in ipso potest fieri febris putrida vt dicit Auicē-
na: sed putrida non potest fieri in humiditate: imo in humo-
re: τ ita hypostasis fit superfluitas obiecti in tertia digesti-
ua qđ obiectū est humiditas: propter hoc dico ꝙ ab humidi-
tate humorali non potest descindi hypostasis. ¶ Ad primū
argumentū dico ꝙ in qualibet humiditate vt in rore: cam-
bio τ glutino est superfluitas: τ propter hoc ab illis pōt hy-
postasis descindi. Ad secundū argumentū dico ꝙ ab illis tri-
bus humoribus potest descindi: quia hypostasis debet esse
forme pineate: ita ꝙ partes grosse petant fundum τ leues
faciant conū superius ꝛc. τ tu obijcis: hypostasis debet esse
vniformis: dico ꝙ verū est loquendo de vniformitate dige-
stionis: vnde verū est ꝙ debent esse vniformiter digeste par-
tes hypostasis non ex eadem digestione τ eodem modo si-
mul digerūtur: imo ꝙ digeruntur vniformiter illa digestio-
ne qua indigent: ita ꝙ partes subtiles digerantur ita ꝙ pe-
tant sursum τ partes grosse ita ꝙ petant fundum: τ quia sic
est quando descindunt̄ ab illis tribus humiditatibus: quia
sm̄ ꝙ a grossiori humiditate descinduntur partes hyposta-
sis magis sm̄ hoc petūt fundum: propter hoc ꝛc. ¶ Quar-
to dubitatur vtrum hypostasis descindatur ab humiditate
postꝗ̄ illa humiditas conuersa est in membra vel anteꝗ̄ cō-
uertatur. Et hypostasis descindatur τ sequestretur ab hu-
miditate post conuersionē in membra τ non ante videtur:
q: vt dictum est: hypostasis est superfluitas tertie digestiue
τ superfluum dicitur per comparationē ad necessariū: vnde
aliquid non dicitur superfluere nisi respectu necessarij: sed
hypostasis non potest dici superfluum per cōparationem
ad necessariū donec tertia digestio acceperit suum necessa-
rium de nutrimēto siue de humiditate: τ hoc nō potest esse
nisi post cōuersionē humiditatis factā in membra: ergo hy-
postasis: τ non ante. Preterea dicit superius auctor ꝙ simi-
le est de hypostasi τ de spermate: sed sperma non generatur
a tertia digestiua: nisi post conuersionē humiditatis in mē-
bra: ergo similiter nec hypostasis sequestrabitur ab humidi-
tate nisi post conuersionē humiditatis in membra τ non an-
te conuersionē. Sed contra dicit ysaac: ꝙ nutritio est perfe-
cta assimilatio nutrientis cum nutrito: donec nutriens siue
nutrimentū totaliter depuretur: ergo cū ex humiditate de-
beat esse perfecta assimilatio nutrientis cum nutrito in ter-
tia digestiua τ hypostasis sit superfluitas tertie digestiue: de
necessitate oportet ꝙ anteꝗ̄ conuertatur humiditas in mē-
bra: ꝙ hypostasis cū sit superfluitas illiꝰ humiditatis: de-
puretur τ sequestret̄ ab illa humiditate cum aliter nō possit
illa humiditas perfecte assimilari membris. Preterea in
quolibet membro sunt quattuor virtutes: scꝫ attractiua: re-
tentiua: digestiua: τ expulsiua: τ ita ordinate sunt adinuicē
ꝙ vna immediate operat̄ post aliam: vnde illud qđ digerit
digestiua statim expellit eius superfluitatē expulsiua: ergo
cum hypostasis sit superfluitas tertie digestiue statim an-
teꝗ̄ illa humiditas a qua descinditur hypostasis conuerta-
tur in membra: sequestrabitur τ depurabitur τ expellet̄ ab
illa humiditate hypostasis: ergo hoc erit ante conuersionē
τ non post. quod concedo: τ istas duas vltimas rationes po-
no pro causa. ¶ Ad primum argumentū in contrariū dico
ꝙ duplex est superfluitas in tertia digestiua: quedam est re-
siduitatis vt sperma: τ talis dicitur per cōparationē ad ne-
cessarium: τ de tali obijcis tu: vnde talis generatur post cō-
uersionē humiditatis in membra. Et est alia superfluitas in
tertia digestiua ꝙ̄ est impuritatis vt hypostasis: τ talis non
dicitur per comparationē ad necessariū: immo per compa-
rationem ad purum: τ talis generatur siue descinditur ab il-
la humiditate ante cōuersionē: q: ex quo illa humiditas ex
qua depuratur hypostasis debuit cōuerti in membrū: opor-
tuit ipsam depurare prius: τ in illa depurata generatur hy-
postasis: τ ita ante conuersionē descinditur hypostasis ab
humiditate. Ad secundū argumentū dico ꝙ similitudo est
respectu spermatis τ hypostasis quoad qđ solū quoad hoc
ꝙ vtraqꝫ in tertia digestiua dealbatur: et sic loquitur supe-
rius: sed dissimilitudo est quoad hoc ꝙ sperma est superflui-
tas residuitatis: τ ita post conuersionē humiditatis in mē-
bra potuit generari vt dictum est: sed hypostasis est super-
fluitas impuritatis: et ita ante conuersionem humiditatis
in membra debuit ab humiditate sequestrari et depurari.
¶ Quinto dubitatur super hoc quod dicit in littera: ꝙ si hy-
postasis alba sit extra temperamentum in grossitudine si
sit sine febre: significat grossos humores phlegmaticos
quos natura non possit dissoluere: immo oportet ꝙ natura
adiuuetur in expellendo illos humores cū pharmacia pro-
pria illis humoribus. Si vero sit cum febre non oportet ꝙ
iuuetur cū pharmacia. Cōtra: medicina siue pharmacia da-
tur contra materiam nociuam: sed materia in febre ma-
gis est nociua cū febre ꝙ̄ sine febre: ergo melius debet dari

medicina siue pharmacia cōtra huiusmodi humores si sint cum febre ꝙ̄ sine. Contrarium tamen dicit in littera. Et ego dico ꝙ verum est ꝙ medicina datur contra materiā sociuā: ⁊ quantum ad hoc debet euacuari: sed tm̄ q: humor grossus nō pōt expelli a corpore nisi cū medicina violēta: ⁊ oīs medicina violēta vl̄e pharmacia est calida: vt dicit. G. sup aphorismo: omne pharmacū est calidū: ꝑpter hoc dicit auctor in l̄ra ꝙ si sit cum febre non oportet administrari talē medicinā calidā: quia tunc augmentaret discrasiam: sed si sit sine febre bene potest dari. ¶ Preterea dubitatur super hoc qđ dicit ibidē: ꝙ hmōi materia grossa phlegmatica debet euacuari cum medicina habente aspectum ad illum humorem: ⁊ ita supponit ꝙ aliqua sit medicina euacuans vnicum humorem. Sed contra: q: dicit Ga. in de simplici medicina: ꝙ non est aliqua medicina ita habens aspectum ad vnum humorem que non possit euacuare om̄es. vnde dicit ꝙ si detur aliqua medicina euacuans cholerā vt scamonea ⁊ detur primo euacuabit choleram: sed si cōfortatur euacuabit phlegma secūdo: si vō vltra melancholiam ⁊ vltimo sanguinem vnde innuit ꝙ non est aliqua medicina que non possit euacuare alios humores oēs. In contrariū tm̄ est auctor in littera: q: dicit ꝙ debet illa materia grossa phlegmatica si sit sine febre euacuari cum medicina habente aspectum ad illū humorē phlegmaticū. Item hoc volunt auctores: vnde dicunt ꝙ scamonea euacuat cholerā: ⁊ turbith phlegma: epithym⁹ melancholiā ⁊c. quod concedo cum auctore. ¶ Ad argumentū in contrariū dico ꝙ quelibet medicina simpliciter habet aspectum ad aliquem humorem. ⁊ tu obijcis de Ga. dico ꝙ si medicina detur in debita quantitate ⁊ decenti ⁊ suis conditionibus laudabilibus habebit propriū humorem euacuare. Si vō detur in quantitate indebita ⁊ indecēti omnes humores euacuabit: ⁊ sic loquitur Ga. ⁊ hoc trib⁹ de causis. Prima causa est debilitas venarū: quando enim medicina aliqua datur in quantitate indecenti remanet in corpore ⁊ debilitat venas ita ꝙ non possunt cōtinere humores: immo permittunt abire. Secunda causa est amplitudo orificiorum: quia quādo aliqua medicina calida administratur corpori: ratione sue caliditatis habet orificia ampliare: ita ꝙ humores descendunt ⁊ ita humor liquidior primo exit post illum humorem ad quem habuit aspectū illa medicina. Tertia causa est mordicatio medicine solutiue. Et sup hoc dicit Serapio optimū verbum: dicit enī ꝙ aliquando medicina laxatiua exhibita euacuat humorem illum ad quem non habet aspectum: ⁊ non euacuat illum ad quem habuit aspectum. Verbi gratia. Si scamonea detur ad euacuandū choleram cū habeat ꝓprie aspectū ad eā: ⁊ si illa cholera habitet in locis remotis a via medicine vt in capite ⁊ melācholia cōtineat̄ in stomacho: ipsa euacuat humorē presentē vt melancholiam quā inuenit in via: ⁊ dimittit choleram que est in remotis. ¶ Vltimo dubitatur vtrum hypostasis innaturalis alba squamosa significet maiorē ꝯsumptionē ꝙ̄ furfurea. Videtur ꝙ sic: quia hypostasis squamosa significat cōsumptionem durorū membrorū: furfurea vō mollium: sed peior est consumptio facta in membris solidis ꝙ̄ in mollib⁹: ergo squamosa peior. In ꝯtrariū est ysaac auctoritate Ga. qui dicit ꝙ hypostasis furfurea significat fortiorē calorem cōsumentē: squamosa minorē: ergo furfurea hypostasis significat maiorem cōsumptionē ꝙ̄ squamosa. Et hoc concedo: ⁊ hoc est q: hypostasis squamosa solū habet latitudinē: vnde calor resoluens in hypostasi squamosa solū resoluit a sup̄ficie: calor vō resoluēs in furfurea est in latitudine: idest in superficie ⁊ in profundo: ⁊ propter hoc est peior furfurea. ¶ Ad primum argumentū dico ꝙ verum est ꝙ in hypostasi squamosa sit cōsumptio in membris solidis. ⁊ tu obijcis: peior est consumptio in membris solidis ꝙ̄ in mollibus: dico ꝙ verum esset reliquis paribus: sed in hypostasi squamosa est consumptio pauca in membris solidis vtpote in superficie tm̄. In furfurea vō est maxime consumptio in mēbris mollibus: quia sit in superficie ⁊ in profundo: propter hoc dico ꝙ furfurea maiorem consumptionē significat ꝙ̄ squamosa ⁊ ideo peior est: ⁊ sic patet solutio omniū quesitorū.

¶ De glauca hypostasi et rufa.

Hypostasis glauca atq̧ rufa: vel lenis est rotūda atq̧ iūcta: vel diuersa in motu leuis: albe vicina in virtute coctiōis: ⁊ bonitate significatiōis. Sed tm̄ differūt iste ⁊ alba: q: alba naturā phlegmaticā demōstrat. Glauca ⁊ rufa cholericā ⁊ calidā: quasi farina grossa ⁊ in partibus diuersa consumptionē corporis ostēdit. Glauca consumptionē noue carnis nouiter coagulate. Rufa consumptionē dure carnis que diu coagulata fuerit.

¶ De rubea hypostasi.

Hypostasis rubea vel in liquore est tēperata: iūcta ⁊ rotūda: vel dispartita diuersa ⁊ granosa. Tēperata vel multā significat abūdātiam sanguinis: vel non coctionē sanguinis rosei: neq̧ tm̄ significatiua est mali: neq̧ timoris: cū materia sua sit sanguis: cum sanguis alijs humoribus sit dignior: ⁊ nature familiarior. Differūt: q: que sanguinē significat bonū ⁊ coctionē perfectā: colorē habet rubicūdū: ⁊ liquorē tēperatū. Vrina ergo debet esse laudabilis: breuitatē significās morbi: maxime si in quarta vel quinta die apparuerit. Sicut. G. rubea inquit hypostasis tēperata ⁊ iūcta si in initio appareat: dissoluitur morbus in die septima. ¶ Rosea subtilis vel arsenica ⁊ in liquore subtilis: diuturnitatem demonstrat morbi. Vnde Gal. Hypostasis rubea ⁊ arsenica morbū longiorē significat: Si materia morbi lenis sit: crisis in breui tēpore ventura erit. Rubea ergo ⁊ arsenica hypostasis roseū ⁊ subtilē: non bene coctū ostēdit sanguinē. Intelligimus hoc ex cruditate vrine: quia impossibile est in rubea hypostasi cruditatem esse liquoris: coctio enī liquoris leuior est ꝙ̄ hypostasis. Si ergo hypostasis cocta sit liquorē necesse est plus excoqui. manifestum est igitur quia rubeus sanguis ⁊ subtilis non bene coctus sit ex actiōe nature in interiori corpore. Inuenimus enim cibum cum coctionē suam compleat: intra stomachum fieri vt ptisanum phlegmaticū. Cum autē succus suus in epar venerit: vt scđo excoquat̄ ibi: vbi sua coctio mediocris est: fit sanguis rose⁹ ⁊ subtilis: ⁊ cum coctio sua cōpleatur: fit bene coctus ⁊ vermiliosus: vt temperamentū egreditur: incenditur: ⁊ fit cholericus: si plus in coctione augmentetur vel incēsione: fit melancholicus ⁊ vstus. Quod intelligitur: q: sanguis in coctione completus: inter duas extremitates non temperatas mediatur. Vna est non cōpleta sicut in sanguine roseo et subtili: altera est humiditas phlegmatica in stomacho cocta. Altera nō completa sicut in sanguine acuto ⁊ cholerico: ⁊ post extremitatē istā in melācholico sanguine acuto. Rubea ergo hypostasis si arsenica sit et liquoris crudi: roseum ⁊ subtilē significat sanguinem. Gradus enī sui sicut diximus post gradū est sanguinis in coctione completi: sicut gradus phlegmatice complexionis: post roseū sanguinē est. Gradus autē cholerici sanguinis ⁊ acuti post gradū est sanguinis in coctiōe completi: ⁊ gradus melācholici ⁊ incensi sanguinis post sanguinē est cholericū ⁊ acutū. Hypostasis aūt rubea et granosa in partibus diuersa: alia est lentina sicut lentiū fractura: alia orobina: idest quasi oro-

bi fractura: alia sandaricina: idest sicut sandarici fragmenta: alia arenosa. Retina passioni epatis est propria: designans calorem epatis complexioni dominantem: et virtuti diuisiue obuiantem ne tamen quod oportet diuidat sanguinem. vnde hypostasis dispartita erit et diuersa: partim coagulata et grossa: partim subtilis et liquida. Orobina et sandaricina vel consumptionem significat toti⁹ corporis: vel renum siue soli⁹ epatis. Calor enim febris quantomagis moratur: tantomagis calescit: et mollicies pinguedinis mollescit et liquescit et exit cum vrina nebula oleagina sicut aranee tela. Si complexio corporis est humida: erit hypostasis arsenica. Si calor augmentetur: et caro ventris dissoluatur. si complexio infirmi cholerica sit: erit hypostasis rufa. In complexione sanguinea fit hypostasis orobina: que tamen epatis et renum consumptioni est propria: differens a significante consumptionem totius corporis: quia hic pulchritudinem aufert coloris: et in corpore nullam consumptionem ostendit. Pulchritudo enim coloris cum sanitate est epatis: et cum virtuosa coctione sanguinis. Vnde Gal. non bene inquit viuitur nisi cum sanitate epatis: et cum virtuosa coctione sanguinis. significans consumi totum corpus: et consumptione in toto corpore apparente intelligitur: et neque pulchritudo coloris aufertur. Hec differt a significante consumptionem solidorum renum: quia in ipsa febris est continua: hypostasis natat. In renum consumptiua non febricitatur: quia hypostasis in fundo est digesta. Aliquando vrine hypostasis erit rubea: et quasi pili: que de renum erit substantia. Vnde hippo. si in vrina sit quasi caro: vulnera sunt in renib⁹. Arenosa et quasi rubea arena: vel in liquore est diuersa: vel granosa: et in partib⁹ diuersa. Que extra temperamentum est liquoris: si febris adsit diuturnitatem morbi significat: si sine febre humores ad renes descendunt sanguinolenti: quod confirmatur ex dolore in ventre: et circa bachas. Granosa et in partib⁹ diuersa lapidem in renibus concreatum significat: et fit ex renum calore mensuram excedente: calor enim renum mensuram excedens: et humores illuc grossi descendentes: cito faciunt lapides.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi innaturali alba obscura: hic de glauca et rufa: et diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de glauca et rufa. In secunda de rubea. secunda ibi: Hypostasis rubea vel in liquore. et ista secunda in duas. In prima diuidit hypostasim rubeam innaturalem. In secunda de membris diuidentib⁹ agit. secunda ibi: Temperata vel multa. et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi rubea innaturali temperata et iuncta. In secunda vero de rubea diuulsa et granosa. secunda ibi: Hypostasis rubea et granosa. prima in duas. In prima prosequitur de hypostasi rubea temperata. In secunda confirmat. secunda ibi. Sicut Gal. inquit hypostasis rubea. et ista secunda in duas. In prima confirmat. In secunda suam confirmationem declarat. secunda ibi: Inuenimus enim cibum. Tunc sequitur illa pars in qua determinat auctor de hypostasi innaturali granosa et diuulsa: et illa in duas. In prima diuidit. In secunda de membris diuidentibus agit. prima ibi: Hypostasis rubea et granosa. secunda ibi: Retina passioni epatis. et ista secunda in tres: quia in prima determinat de hypostasi lentina. In secunda de orobina et sandaricina. secunda ibi: Orobina et sandaricina. In tertia vero de arenosa: ibi: Arenosa et quasi rubea. Prima istarum non diuiditur: sed secunda in duas. In prima determinat de hypostasi orobina et sandaricina prout significant consumptionem totius corporis et renum. In secunda ponit differentiam secundum quod significant ista. secunda ibi: Que tamen epatis et renum. et ista secunda in duas. In prima determinat de hypostasi orobina et sandaricina prout significant consumptionem renum. In secunda prout significat consumptionem totius corporis. secunda ibi: Significans consumi totum corpus. Hec est diuisio et sententia lectionis presentis.

¶ Hic primo dubitatur super hoc quod dicit in prima parte lectionis: quod hypostasis glauca significat materiam cholericam calidam. Sed contra. Simile est de vrina et de hypostasi: vnde sicut iudicam⁹ per hypostasim de materia morbi: ita per vrinam siue per liquorem vrine: sed vrina glauca attestatur melancholie et non cholere. vnde dicit Egidius. Glauca melancholice crassos fit conscia testis: ergo similiter hypostasis glauca attestabitur melancholie et non cholere. Item decisum attestatur ei a quo descinditur: sed hypostasis descinditur a materia morbi: ergo ei attestabitur: sed cholera aut est citrina aut rubea et non glauca: ergo hypostasis glauca non attestabitur cholere. ¶ Item quero si hypostasis glauca attestatur cholere: quare non attestatur sanguini. ¶ Ad primum istorum dicunt quidam quod auctor non accipit ibi colorem glaucum proprie prout significat indigestionem: immo accipit eum pro rufo vel subrufo: et secundum hoc facile est respondere ad argumenta. Vel dicendum quod accipit ibi proprie glaucedinem prout glaucus color componitur ex albo obscuro et pauco nigro. Sed dico quod duplex est glaucedo siue quod glaucedo potest aduenire in hypostasi dupliciter. Vno modo prout descinditur a materia melancholica que est glauca: et hoc modo glauca hypostasis attestatur melancholie: et sic obijcis tu: vel potest aduenire glaucus color hypostasi per viam digestionis: et hoc modo loquitur auctor in littera: dicendo quod glauca hypostasis significat materiam cholericam: et hoc per viam istam: quia quando citrina hypostasis debet per vlteriorem digestionem conuerti in albam naturalem primo fit rubea: deinde subrubea: postea rufa et subrufa: postea glauca: et vltimo alba: et hoc modo glauca hypostasis potest attestari cholere. Per hoc patet solutio ad primum argumentum in contrarium: quia vrina glauca attestatur melancholie per viam decisionis: quia descinditur a materia melancholica que est glauca: sed hypostasis glauca prout loquitur de ipsa in littera: attestatur cholere per viam digestionis vt dictum est. Per hoc idem patet solutio ad secundum argumentum quod tu obijcis de glauca hypostasi per viam decisionis attestante ei a quo descinditur: et non per viam digestionis.

¶ Ad aliud quod queris de sanguine: dico quod glauca hypostasis non potest attestari sanguini: et hoc est quia vt dictum est superius: sanguis maxime est obediens nature et amicus: vnde citissime conuertitur in albedinem et quasi insensibiliter: sed cholera non: immo per multa media: et propter hoc glauca hypostasis attestatur cholere et non sanguini. ¶ Secundo dubitatur super hoc quod dicit auctor in littera quod hypostasis lentisina significat passionem epatis et eius defectum. Contra: hypostasis est superfluitas tertie digestiue: sed epar est principium secunde: ergo lentisina hypostasis non attestabitur secunde digestiue: et ita non significabit passionem epatis. Ad hoc dico quod lentisina hypostasis vt dicit auctor in littera: significat passionem epatis. Ad argumentum dico quod epar est principium secunde digestiue prout deseruit alijs membris: et sic obijcis. Item ipsum epar habet intra se tertiam digestionem prout conuertit nutrimentum in ipso generatum in sui naturam: et quantum ad hoc hypostasis lentisina significare defectum epatis: et hoc modo intelligit auctor. ¶ Tertio dubitatur super hoc quod dicit auctor in littera: quod hypostasis arenosa significat lapidem in renibus vel in vesica: hoc idem vult Egidi⁹ et Theo. Sed contra: nihil quod significat morbi solutionem significat eius generationem: sed hypostasis arenosa significat lapidis solutionem: vnde quando videmus hypostasim arenosam signum est dissolutionis lapidis: ergo non significabit eius generationem. Ad hoc dico quod arenosa hypostasis quandoque significat lapidis generationem: quandoque eius solutionem: sed diuersimode: vnde si in principio lapidis appareat vrina grossa et viscosa: postea vero vt puta in statu limpida et clara et veniat arene: tunc significat ei⁹ generationem: sed si postea administrentur medicine calide lapidis diuisiue: et vrina primo appeat quasi in statu clara: postea vero in declinatione arenosa: tunc hypostasis

arenosa significat lapidis dissolutionē: ⁊ ita diuersimode.
¶ Iuxta hoc querit̃ quarto: vtrum lapis generet̃ a calido
vel a frigido. Videt̃ ꝙ a frigido ⁊ non a calido: quia vt dicit
phs in lib. metheoroꝝ: que coagulant̃ a frigido dissoluunt̃
a calido ⁊ ecōuerso: sed lapis dissoluit̃ a calido vt a medici-
nis calidis: vt volūt auctores: ergo generat̃ a frigido. Pre-
terea dicit phs ꝙ actus actiuoꝝ sunt in patiēte disposito: vñ
agēs debet ꝓportionari patiēti: sed materia patiēs ex qua
generat̃ lapis: est grossa viscosa ⁊ frigida vt volūt auctores:
ergo similiter causa efficiēs ipm̄ lapidē erit frigida ⁊ nō cali-
da. Preterea idē non est principiū generatiōis ⁊ corruptio-
nis eiusdē: sed calida corrūpunt lapidē destruūt ⁊ dissoluūt:
ergo non eum generabūt: ergo lapis non generat̃ a calido:
immo potius a frigido. Ad hoc dico cum Serapione ⁊ cum
Auicen. ⁊ cū auctore isto ꝙ lapis generat̃ a calido ⁊ nō a fri-
gido tanꝗ̄ a causa efficiente. vnde dicit Auicē. ꝙ causa gene-
rans lapidē est caliditas egressa a tēperamēto. hoc idez vult
ysaac in littera p̄senti. ¶ Ad primū argumentū dico ꝙ qñ
phs dicit ꝙ que coagulant̃ a calido ⁊c. ipse loquit̃ in corpori-
bus inanimatis: vt in mineralibus q̄ solū regunt̃ a natura:
sed materia ex qua generat̃ lapis in corpore humano regu-
lātur a natura ⁊ ab aīa. Vel dicendū ꝙ tenet in pluribꝰ: sed
tamē in quibusdā nō tenet: vnde videmus ꝙ lateres coagu-
lātur a calido: nunꝗ̄ tamē dissoluunt̃ a frigido. Unde verū
est ꝙ illa que coagulant̃ a frigido dissoluunt̃ a calido. Ad se-
cundum dico ꝙ caliditas agens in materiā grossam ex qua
lapis generat̃ satis est ꝓportionalis patienti: quia cōsumit
subtile ⁊ cōpingit grossuꝫ ⁊ putrefacit: ⁊ ita lapidē generat.
Ad tertiū dico ꝙ caliditas generās lapidē ⁊c. agit in mate-
ria multū humidā ꝯsumēdo subtile ⁊ cōpingēdo grossum ⁊
glutinando: sed caliditas dissoluens agit in materiā parum
humidā: vnde non est ibi nisi pauca humiditas ligans et te-
nens partes lapidis insimul. Illa eñ caliditas medicinaliū
sibi adueniēs incinerat illā humiditatē paucā: ⁊ tunc scindū-
tur partes lapidis ⁊ exeūt cum vrina: ⁊ ita non est eadē cali-
ditas eodē modo operās causa generatiōis lapidis ⁊ corru-
ptionis. ¶ Dato ꝙ a calore gñet̃ lapis dubitat̃ q̇nto: vtrū
generat̃ a calido naturali vel innaturali. Videt̃ ꝙ ex calido
naturali: q: calor innaturalis agēs in materiā grossaꝫ humi-
dam inducit ibi ebullitionē ⁊ putrefactionē p ꝯsequēs: sed
calor agēs in materiā lapidis agit in materiā grossam ⁊ hu-
midam: ⁊ tamen non cōcitat ebullitionē nec inducit putre-
factionē: ergo hmōi calor nō erit innaturalis: immo potius
naturalis. In contrariū est Serapio: dicēs ꝙ lapis generat̃
in renibus vł in vesica a calido egresso a tēperamēto: sed ca-
lor egressus a tēperamēto nō est innaturalis imo potius na-
turalis: ergo generat̃ lapis a calore innaturali: qd̄ concedo.
¶ Ad argumentū in ꝯtrariū dico ꝙ calor innaturalis agēs
inducit ebullitionē ⁊ putrefactionē in materiā fluidā ⁊ liq̇-
dam: cōsumptionē v̇o in materiā grossam ⁊ solidā: vnde pu-
trefactio ꝓprie fit in humoribus: consumptio v̇o in mēbris
solidis ⁊ humiditatibꝰ: quia ergo materia ex qua generatur
lapis est grossa repugnās putrefactiōi ⁊ ebullitiōi: propter
hoc calor innaturalis agēs in hmōi materiā nō inducit ebul-
litionem: imo potius consumptionē consumēdo subtile et
cōpingendo grossum. Scd̄a causa est: q: calor generās lapi-
dem consumit paulatine ⁊ non subito: ⁊ ꝓpter hoc nō indu-
cit ibi ebullitionē nec putrefactionē: imo potiꝰ cōsumptio-
nem. ¶ Ultimo dubitat̃ super hoc ꝙ auctor innuit in litte-
ra ꝙ sanguis absolute dictus melior est digestus ꝗ̄ sanguis
cholericus acutus: vnde dicit ꝙ gradus sanguinis cholerici
est post gradū sanguinis cōpleti indigestionis perfectione:
sed ꝯtra bona digestio fit a forti calore: sed sanguis choleri-
cus acutus digerit̃ a fortiori calore ꝗ̄ sanguis absolute di-
ctus: q: vlteriori digestione digerit̃ sanguis cholericus: er-
go erit digestibilior vel melius digestus. In contrarium est
auctor in littera vt dictum est. Preterea ille sanguis dige-
stibilior est ⁊ magis cōplete digerit̃ qui maxime est nature
obediens ⁊ amicus: sed sanguis absolute dictus est hmōi
vt volunt auctores respectu sanguinis cholerici acuti: ergo
sanguis absolute dictus est magis cōplete digestus. Et hoc
concedo cum auctore. ¶ Ad primū argumentū in contra-
rium dico ꝙ non quilibet fortis calor cōplete digerit: immo
solum fortis calor tēperatus: et q: sanguis absolute dictus
digeritur a forti calore non excedēte nec diminuto: propter
hoc complete est digestus: sed sanguis cholericus acutus lꝫ
fit a fortiori calore vt ab excedente digestus: non tamen est
cōplete: q: sicut phlegma est incōplete digestū respectu san-
guinis: ⁊ hoc per diminutionē: similiter sanguis cholericus
acutus est incōplete digestus per excessum respectu sangui-
nis absolute dictus: ⁊ hoc modo loquitur in littera.

¶ De citrina hypostasi ⁊ cinerosa.

Itrina hypostasis vel diuersificat̃ i liquo-
re subtili seu grosso: vel granosa est: et in
partibus diuersa atq̧ natat. Diuersa in
liquore si fit in febre: materiā cholericam
ostendit: ⁊ post longū tēpus salutē morbi. Vñ Hip-
po. Si cholera dominet̃ colori hypostasis: lōgitudo
demonstrat̃ morbi. Si non febricitet: humores cho-
lerici descendūt ad renes. Intelligimus hoc ex dolo-
re in renibus ⁊ ventre. Granosa ⁊ diuersa lapidē si-
gnificat ex humiditate grossa ⁊ viscosa cui dominat̃
cholera rubea. ¶ Hypostasis cinerosa vel est cōtra
temperamentū liquoris in grossitudine siue in subti-
litate: vel granosa ⁊ in partibus diuersa. Subtilior
ꝗ̄ oporteat ⁊ cum febre: rigorē superuenturū portē-
dit. Sine febre humores cholericos: ⁊ non bñ coctū
phlegma. Grossior ꝗ̄ oporteat ⁊ cū febre: grossitudi-
nem fecū ⁊ viscositatē earum: ⁊ morbū nunciat diu-
turnum. Sine febre: eadem habet signa: que prediri-
mus in hypostasi alba. ¶ Granosa ⁊ diuersa lapidē
in renibus de grossis ⁊ viscosis humoribus calore re-
num excoctis: q: humores ad renes descendētes: vel
subtiles sunt liq̇di ⁊ aquosi: vel grossi ⁊ viscosi. Liq̇-
di ⁊ aquosi si poros renū aptos ⁊ raros inuenerit: ci-
to renes exeunt: neq̧ tādiu morant̃ vt lapis cōficia-
tur: ⁊ erit hypostasis cū vrina renes sicut introierat:
vnde nec iūcta est: nec rotūda: sed tamen fm̄ humorē
sibi dominantē colorata: siue sanguinolēta: vel chole-
rica seu phlegmatica. Materia grossa ⁊ viscosa si stri-
ctos poros renuꝫ inueniat: nō valet exire: sed ibi per-
manet quousq̧ fiat arena: deinde petra colorata ex
humoribus sibi dominātibus. Qd̄ intenditur ex lo-
cis vbi aqua coquit̃ sicut balneo ⁊ similibꝰ: in quibꝰ
videmus humiditatē coadunatā lapidē effecturam.
Vñ lapis specialiter diuersat̃ vt vnus creat rubeus:
alter citrinus: alius cinericius: materia sua est humi-
ditas grossa ⁊ viscosa ad renes descendēs. Materia
eñ vnde creat̃ lapis: est quasi elementū sibi. humo-
res materie dñantes: sunt quasi formatiue artes. Ca-
lor cōplexioni renum dominans: est quasi causa effi-
ciens. Si ergo dñetur materia phlegmatica erit pe-
tra cinericia: si cholerica citrina: si sanguinea rubea.
¶ Reꝑhendūt tamē quidā obijciētes: vñ differūt
materia rubeā hypostasim faciens: ⁊ renum signifi-
cans dolorē: ⁊ materia rubee hypostasis q̄ lapidē fa-
cit. Rñdemꝰ: rubee hypostasis materia q̄ dolorē re-
num ostēdit: liq̇da est ⁊ subtilis: ⁊ cito a renibꝰ descē-
dit: q: cum quantitas digerenda digeritur: ab expul-
siua virtute expellitur: neq̧ tādiu ibi ꝑmanere per-
mittitur: donec lapis conficiatur: materia lapidē fa-
ciens grossa est ⁊ viscosa: ad descēdendū de renibus

dura: q̄ quāto magis morat᷑: petrā facit cum calore re nū. Obijcit᷑ etiā quare vrina lapidē habentiū nō est tincta: cū tamē sit sicca ꝛ digesta? Respōdem⁹ q: lapis hoc habet propriū: vt pinguedinē ꝛ grossitiē vrine attrahat i sui nutrimētū: ꝛ ideo remanet nō ticta.

¶ De hypostasi nigra.

Hypostasis nigra omnino est pessima: vel ex incensiuo calore substantialem humiditatē sanguinis incēdente: vel de nimia frigiditate calorē naturalē cōgelāte ꝛ extinguēte. Que duo a se differūt: q: prior est lucida: altera obscura. Que eñ ex calore: ip̄imis est citrina vrina cocta: ꝛ cū calor augmētat᷑: in viriditatē mutat᷑. Itē calore augmētato humores incēdūtur: nigra tñ sed lucida efficitur. Scd̄a caloris naturalis cōgelati ꝛ extincti significatiua: in initio est lucida ꝛ in liquore cruda. Cū frigiditas augmētat᷑: ꝛ calor naturalis cōgelat᷑: plūbina effici᷑. frigore plus augmentato: ꝛ calore naturali extincto: fit nigra nō lucida sed obscura: ꝛ ideo hypostasis viridis ꝛ plumbina pessime sunt: sunt eñ de genere nigredinis in tinctura. Viridis eñ hypostasis significat fortitudinem caloris: ꝛ incēsionē sanguinis. plūbina fortitudinē frigiditatis: ꝛ ɔgelationē caloris naturalis. Vñ significatio nigre hypostasis vel absolutā .i. non certā sigt perditionē: vel certā: vel parū aptā. Est ꝛ alia min⁹ mali significatiua in perditiōe absoluta: vt nigra est in fundo sedēs: cui⁹ liquor nō in suo est colore vel nigredine: marie si lenis sit ꝛ tincta: vel iūcta: vel sicut hypostasis rubea ꝛ cinericia: si sint diuerse: ꝛ q̄si farina grossa certa in perditiōe est: sicut nigra hypostasis si liquor eius assimiletur nigredini: maxime si sit dispertita: ꝛ granosa aperta: ꝫ tñ in pditiōe parua hypostasis natās atq̧ nigra viridis ꝛ plūbina in fundo malū minus sigt q̄ cetere. est hypostasis nigra ꝛ nebulosa: viridis ꝛ plūbina natātes. Quidam antiquorū de nigra hypostasi dixerunt: q̄ si sit in fundo: multū malū significat. Si natat: malū priore minus significat. Nebulosa malū nōdū cōpletū significat. Diuersa ꝛ granosa incēsionē sanguinis ꝛ cōsumptionē sue significat humiditatis: vel cōsumptionē splenis ex nimio calore: viridis calorē incendētē: plumbina frigiditatē cōgelantē. Bene ḡ intelligit᷑ ex supradictis significationib⁹: q: hypostasis bonū absolutū significās: est alba absoluta: q̄ ꝯo bonū certū denunciat: est alba in fundo: iuncta lenis ꝛ rotūda: q̄ malū absolutū: est absolute nigra in malo certa. Nigra et dispertita granosa: cuius liquor assimilet᷑ nigredini: post has omnes hypostasis absoluta ꝛ quasi oleaginа ꝛ granosa.

¶ Nona particula de hypostasi: que vrina cum quali conueniat.

Cum de natura vniuscuiusq̧ hypostasis et suis ꝑprietatib⁹ dictū sit qd̄ volum⁹: oportet nūc hic dicam⁹ q̄ hypostasis grosso cōueniat liquori: q̄ subtili ꝛ mediocri. Incipiēdū de alba hypostasi naturali ꝛ nō naturali. ¶ Alba hypostasis lenis ꝛ rotūda atq̧ iūcta: grosso liquori ꝛ subtili nō cōuenit: q̄ si sit hmōi coctionē fecū ostēdit: ꝛ dissolutionē morbi. Grossa hypostasis initiū coctionis ꝛ ebullitionē sigt fecis. Subtilis liquor ablationem mōstrat coctionis: ꝛ ideo nō cōueniūt. Si alba hypostasis cū grosso vl' subtili liquore apparuerit: impossibile est iūcta sit ꝛ rotunda ꝛ lenis: q: grossus liquor ꝛ subtilis grossitudinē fecis grauitatē ꝛ cruditatē ostēdit: q̄ cū adsint: neq̧ iuncta neq̧ rotunda fit hypostasis: q: cū qualitatibus hmōi cōplementū coctionis ꝛ perfectio significatur digestionis.

¶ De rufa hypostasi.

Rufa hypostasis liquori grosso nō cōgruit. Grossities eñ liquoris initium coctiōis: ꝛ ebullitionē fecū ostendit. Rufa hypostasis vicinat᷑ albe ꝛ leni hypostasi in cōplemēto coctionis nūciatiua salutis. Impossibile ḡ est vt rufa in tēperamēto liquoris cōueniat. Scio aūt me reprehendi ab obijcientibus: quare grossus liquor rufe hypostasi nō cōuenit: cū sit ꝯ tēperamētū liquoris ꝛ albe tñ hypostasi cōuenit. Respōdemus alba in liquore potest esse diuersa ꝛ nō diuersa. Diuersa grossitudinē fecū ꝛ cruditatē earū significat. vnde grosso liquori cōuenit: de rufa impossibile est id. Cū eñ feces crude ꝛ grosse sint: necesse est vt hypostasis citrina sit: neq̧ in rufitatē mutatur: nisi coctio digestiōis cōpleatur. vnde grosso liquori nō cōcordat᷑: nisi infirmus vigilet vel tristetur: que vrinā in fecib⁹ turbant.

¶ De glauca hypostasi.

Glauca hypostas tēperato liquori conuenit: q: natura in oībus qualitatib⁹ est quasi rufa. vnde in partibus potest esse diuersa: nisi tristitiā patiat᷑ infirm⁹ vel vigilias. ¶ Rubea hypostasis grosso ꝛ tēperato cōuenit liquori. Quedā sanguinē coctū: quedā subtilē significat ꝛ roseū. Que cōplemētū in coctiōe certificat sanguis est color ꝛ sandaricini ꝛ liquoris turbidi. ¶ Hypostases iste grosso liquori cōueniunt: q: incēsionem grossorꝫ humorꝫ ꝛ defectionē significāt coctionū. vñ ꝛ pessime sunt: maxime nigra si sit granosa.

¶ Decima particula de vnaquaq̧ vrina ꝛ hypostasi quid significent.

Coloribus ꝛ liquoribus ꝛ vrine hypostasibus mōstratis: ꝛ q̄ tēperamentū monstrāt cōplexiōis nō regiminis: corruptione quoq̧ ꝛ sanitate: vel infirmitate vniuersaliter dictis: oportet librū cōpleri coloris hypostasis ꝛ liquoris: ꝛ incipiēdū de citrino colore morbū significante. ¶ Urina citrina ꝛ subtilis in febre diuturnitatē portēdit. In febre acuta nō sumus certi vt ad statū pueniat. Citrina ꝛ subtilis cū alba hypostasi malū significat in febrib⁹ laboriosis. si in initio sit spasmū significat. Citrina ꝛ subtilis in febre acuta est mala. Citrina ꝛ subtilis cū alba hypostasi in liquore diuersa ꝛ furfurea timēda est. Urina cholerica i febrib us laboriosis: maxime initio morbi spasmū ostēdit. In paralyticis appetitū nō habētibus: ꝛ stipticis est laudabilis. Urina cholerica si in die cretica: maxime quarta in ordine: nebula rubea apparuerit: laudabilis erit. Urina citrina in superficie spumosa: ꝛ antea alba: si sanguis e naribus effluat mala. Cholerica in

febre acuta cũ hypostasi alba pessima est: q: crudum esse morbum nunciat.

De alba.

Alba vrina nõ cholere significatiua: cum ardore febris: dolore capitis: vigilia: z cũ alienatiõe mẽtis: mala est z vicina morti. Subtilis z alba in yctericia mala: cum hydropisim pessimã demõstrat esse futurã. Alba z subtilis cũ febre mala. Alba z subtilis in' yanchaz dolore oppilationẽ significat in via vrine de grosso phlegmate. In febre oppilationẽ de cholera grossa. Alba z grossa apparens in die cretica: maxime quarta: a dolore artetici liberat: z ab apostemate post auriculas: post crisim reuocationẽ significat morbi. Urina alba si cũ prurigine sit corpis: z in inferioribus ventris: arena in vesica futura erit. Urina alba z grossa in febribus lenibus angustiã z timorẽ demõstrat. Urina alba et grossa sine hypostasi dolorẽ z timorẽ demõstrat. Urina alba z grossa quasi oleagina mortalis est. Urina alba z grossa nebulosa sicut spuma pessima est. Urina habẽs nebulã q̃si niueã: dolorẽ i renib' sigt z morbi diuturnitatẽ. Urina alba z putrida mala est: quia hũores sunt marcidi. Urina alba z putrida cũ febribus alienationẽ mẽtis demonstrat. Urina alba sicut sanies in incendio febris mala est: maxime in freneticis. Urina alba z grossa sine hypostasi hũores grossos z viscosos significat. Urina alba z grossa nõ mutans se longo tẽpore: lapidẽ in renibus futurũ portẽdit. Urina aquosa z subtilis: si in vna qualitate permãserit: superflua est in humoribus humidis: si cũ febre leni: adunat aqua citrina in corpore. Urina aquosa cũ dolore hypocundrie: nimij hũores sunt humidi in venis. Urina aquosa si tñ fuerit rubea z in febribus: febres auferẽtur. Urina aquosa in cõtinua alienationẽ mentis significat: sed tñ cõfortari debet natura in subtiliãdis humoribus: z deponi nebulã in inferioribus: nũcians liberationẽ febris z reuocationẽ mẽtis: si nõ habeat nebulã in initio acute febris: mala erit. Urina aquosa si paulatim exeat in yctericia in hydropisim infirmus incidet. Urina in febrib' acutis aquosa: si quasi sanguisugã vel orobũ habeat mala est. Urina in initio febris cruda: si bona sunt signa alia: laborem demõstrat. Urina cruda in initio febris nõ laudabilis est: in statu z in vicinitate crisis pessima erit. Urina cruda colore obscura: neq3 hypostasim habens: pessima est. Urina cruda in initio acute febris: si hypostasis sit quasi farina grossa: futura est alienatio mẽtis z timor spasmi.

De vrina rubea.

Rubea vrina cũ febre acuta bona est. Rubea vrina cũ hypostasi multa: nimiũ alba febris dissolutionem significat: si mutata paruã z subtilẽ se fecerit: febris habet cõfortari z post alleuiari. Rubea vrina pura si subtilis sit: pessima est. Urina rubea z subtilis z lenis. i. vnctuosa dolorem artetici sigt: z alienationem mẽtis. Urina rubea z fetida cuz hypostasi nigra: z turbida quasi pili: vel in vnctuositate pessima est z mortalis. Urina rubea cũ hylcon pessima est. Urina rubea z sine hypostasi mala. Urina rubea z grossa neq3 clarificans in dolore auricularum z surditate: dolorẽ capitis ostẽdit: z tenuatione hypocũdrie pessimã yctericiã añ diẽ septimũ sigt. Mutata z subtiliata cũ natali hypostasi: in colore obscura cũ alijs signis similibus morbum reuocari: z mentem significat alienari. Urina grossa z rubea in febre acuta dolorẽ capitis: z hypocundrie z colli grauitatẽ significat. Urina pura rubea in hydropisi mortẽ significat. Urina rubea sicut sanguis siue sicut vinũ sine dolore capitis laboriosa: si in qualitate illa pmaneat: futurus est lapis in vesica. Urina rubea quasi color sanguinis parua z subtilis mala est: maxime in sciaticis. Urina rubea sicut sanguis in febrib' acutis mortẽ subitaneã denũciat. Urina rubea in tertia parte supiori alba: dolorẽ capitis z mentis alienationẽ significat. Urina rubea cũ vomitu quasi eruginosa: lingue asperitatẽ z mortẽ significat. Urina rubea q̃si color sanguis in acuta febre z tremore corporis z dolore in dextra hypocũdria mortalis. Si quis sanguinẽ mingat multũ z subito: venaz in renibus hz incisam vel in epate vel in menstruis.

De rufa vrina.

Rufe vrine cholera rubea dñatur. Urina rufa z subtilis cum acuta febre sine hypostasi molestatio die illa erit: si diu permaneat virtus deficiet. Rubea vrina parua cũ yctericia dissolutionẽ morbi significat. Rufa vrina cũ febre z frenesi est pessima. cũ dolore capitis periculosissima erit. Rufa vrina z quasi vini spuma: alienationẽ mentis significat. Urina rufa cũ hypostasi nigra in spleneticis est mala.

De vrina viridi.

Urina viridis in die apparẽs cretica: si infirmus in capite doleat: solutionẽ doloris denunciat. Urina viridis in incensione febris alienationẽ: si febris sit lenis: et infirmus multã aquã bibat: cõsumptionẽ corporis significat. Urina viridis vel sulphurea in incẽsione febris: z si infirmus subtiliatus fuerit: z in superioribus sudauerit: z in extremis friguerit: pessimũ spasmuz et inanitione significat. Urina viridis z eruginosa spasmum futurum nunciat.

De vrina nigra.

Urina nigra in pluribus est pessima z mortalis. Urina nigra in acutis febribus hypostasiq3 nigra z natante: cũ vigilijs z surditate: lõgitudinẽ morbi significat: z solutionẽ sui cũ fluxu sanguinis. Urina nigra in febre incensa: z cũ capitis grauitate: angustia mẽtis: alienatio erit in crisis tpe cũ sanguis fluxu: marie i mulierib' quibus menstrua sunt ablata. Urina nigra et grossa in acutis febribus spasmum: z si alienatio adfuerit desiderium auferendi cibi z mortem significat. Urina nigra sicut sanguis obscurus in pleuresi mortale. vrina nigra cum febre acuta z hypostasi diuersa sepe mutans colorẽ est mortalis. Urina nigra et fetida in anhelitu et sudore in mẽbris supioribus mortalis. Urina nigra z fetida sine dolore vesice mortalis.

❡ De vrina oleagina.

Vrina oleagina cū hypostasi iuncta: si infirmus rigeat bonū. Vrina oleagina in superficie quasi aranee tela cōsumptionē pinguedinis significat. Uiscosa quasi oleū apparens pinguedinis cōsumptionē significat. Si vrina alternatim mutet colorē: cōsumptionē corporis ⁊ dissolutionē significat virtutis. Vrina quacꝫ die mutabilis pessima est: maxie in apostemate dyaphragmatis. Vrina obscura in febre acuta pessimā crisim futuram nunciat. Vrina clara ⁊ lucida in febre acuta dolorē in capite significat. Cruda ⁊ indigesta alienationem pessimā significat. Vrina turbida colore obscura: in febre mala. Vrina sicut rubigo ferri i febre acuta spasmū futurā significat. Vrina obscura ⁊ quasi rubigo ferri: in febre leni strāguriam significat venturam. Vrina lucida ⁊ bene cocta in magnitudine splenis bona. Vrina lucida in mentis stupore: alienationem mētis cum febribus significat. Vrina lucida cū hypostasi viscosa: vel sicut eris scintilla in vētris ⁊ pectinis dolore atqꝫ virge cōsumptionē renū vel scabiē vesice significat. Si autē in his locis nō sit dolor: mēbra alia cōsumuntur. Vrina subtilis ⁊ cholerica: dolorem mēbrorū significat. Vrina subtilis ⁊ aquosa maior aqua bibita pessima est. Vrina subtilis i acuta febre cuꝫ dolore capitis ⁊ colli atqꝫ dorsi mala. Vrina subtilis in fine febriū: apostema epati significat futurum. Vrina subtilis cū hypostasi in febribus acutis alienationē portendit. Vrina subtilis cū alienatione mala: si grossa ⁊ cruda hypostasis fuerit: timēda est. Vrina subtilis multa in pleuresi ⁊ sicca tussi: alienationē significat mentis. Si sanguis ex naribus superuenerit ⁊ sudor nimi⁹: morb⁹ dissoluetur. Vrina subtilis in ruborem versa cū hypostasi grossa ⁊ alba vicinitatem crisis: ⁊ dissolutionem morbi cū sudore significat. Vrina subtilis quasi nigra in grauitate capitis ⁊ dolore dorsi: plurimuꝫ fluxum e naribus ostendit. Vrina subtilis cū acuta febre quasi nigra cū natāte hypostasi cōturbationē corporis ⁊ plurimū sanguinem e naribus ⁊ crisim cum sudore significat. Vrina subtilis ptinēs nigredini: vel colori sanguinis: acuta in odore: acida in sapore ⁊ pungitiua cū hypostasi nigra timorem significat. Vrina subtilis cū incensione febris: ⁊ quasi nigra ⁊ multuꝫ oleagina: mortē demōstrat: in infirmo sene epilepsiā significat.

❡ De vrina semper grossa.

Vrina semper grossa cū grauitate capitis febrē superuenturā ostendit. Vrina grossa ⁊ turbida que nunqꝫ fit clara ⁊ alia signa hꝫ bona: laudabilis est. Vrina grossa ⁊ nō clarificanda ventositatē grossam et inflatiuā ⁊ hypostasi mixtam sigt: quam sursuꝫ leuat vt nō deorsum descendere permittat. vnde dolorē capitis ostendit presentē vel futurū. Cōmixtio hui⁹ vētositatis sanor hypostasi: prohibet ne clarificetur dū egreditur: sed cū exeat turbida: ⁊ clara fit cū refrigescat: quia calor semper eleuat ⁊ mouet: frigitudo facit quietam: vnde aqua dulcis siue salsa cum calefiat est turbida: cū frigescat clara. Vrina grossa cū grauitate capitis bona. Vrina grossa multa cum dolore epatis dissolutionē mōstrat doloris. Vrina grossa ⁊ turbida sine hypostasi mala. Vrina grossa cū hypostasi furfurea pustulas in vesica sigt. Vrina q̄si lactea in principio febr[is] mortalis. Vrina grossa ⁊ multa i febre acuta mala. Vrina grossa ⁊ lactea ⁊ in vomitu eruginosa siccitate lingue superueniente mortalis. Vrina viscosa cū dolore renū mala. vrina multa plus q̄ sit cōsueta vel parua in febribus mala. vrina maior aqua bibita cōsumptionē corporis significat, plusq̄ solcat mundificationē corporis, in ieiunātibus vel sedentibus inanitionē humiditatis substātialis: ⁊ consumptionē mēbrorꝫ. vrina multa ⁊ spissa sine cōsumptione: multitudinē humiditatis significat. vrina multa cum grauitate corporis ⁊ colico dolore: bona. in liquore ⁊ colore exiēs sine dolore: dissolui dolorē significat maxime cū hypostasi alba ⁊ grossa ⁊ viscosa vel mucosa. vrina multa ⁊ grossa in passione colica laudabilis. vrina multa ⁊ viscosam habēs hypostasim vel mucosam: laudabilis in dolore artetico. vrina multa ⁊ grossa in yleo laudabilis: maxime si albam hypostasim habeat. vrina multa ⁊ spissa grossa vel parum rubea abūdantiā sanguinis demōstrat. vrina multa in tēpore augmētate febris: ⁊ cū multa hypostasi: calorē ⁊ defectionē sigt. vrina diu exiēs cū hypostasi multa in febre diuturna: dissolutionem febris significat. vrina multa ⁊ alba ⁊ saniosa epilepsiā significat. vrina multa ⁊ subita ⁊ quasi sanguis incisionem venarꝫ in renib⁹ significat. vrina i yctericis plusq̄ oporteat etsi citrinitati attineat: pessima: q[uia] hydropisim significat: q̄ cū venerit: multitudo vrine laudabilis ē: quā aliquādo oportet artificialiter fieri multā. vrina aliquādo multa aliquādo parua: in febre acuta pessima est: ⁊ in leni diuturnitatē morbi significat. vrina parua in acutis febribus est pessima: si hypostasis alteretur in diuerso colore molesta erit: maxie in reumaticis. vrina parua paulatim exiens ⁊ guttatim pessima. vrina parua ⁊ rubicūda longitudinē morbi significat. vrina parua ⁊ subtilis ⁊ q̄si sanguis mala. vrina parua ⁊ grossa in febre acuta: pessima est: maxime in fluxu vētris. vrina fetida putredinē ⁊ nature mortificationē significat. vrina si se tinxerit dolorē habētibus capitis: spasmū denunciat: vrina sine volūtate exiens cū renum sanitate ⁊ vesice pessima est: ⁊ morti vicina.

❡ De hypostasi grossa.

Hypostasis q̄si farina grossa in febre diuturna cū signis alijs bonis: dissolutionē febris significat et apostematis: si in illa qualitate permanserit post eruptionē apostematis: mortale ⁊ pessimū erit: maxime si cū vrina alia appareant signa pessima. Hypostasis multa cū febre cōtinua: si febris nō muteť vel minuať: cōsumptionē corpis significat. Hypostasis quasi sanguis ⁊ sanies longitudinē morbi significat. Hypostasis furfurea: ⁊ vt sanies colorata cū sanitate renū ⁊ vesice: rigorē febris significat. Hypostasis multa ⁊ rubea cū laudabili liquore ⁊ naturali post septē dies dissolutionē febris sigt. Hypostasis natans

⁊ nõ in fundũ descendens: cũ sudore ⁊ accensione hypocundrie ⁊ dolore timenda est. ¶ Nebula preter crisim apparens morbi demonstrat reuocationem. Nebula rufa acumen morbi significat. Nebula quasi farina grossa morbi diuturnitatem. Nebula nigra alienationẽ mẽtis. Nebula nigra in febre peryodica ⁊ sue interpolationis custodia: febris mutationez in q̃rtanã sigt̃. ¶ Urina in superficie spumosa in febre acuta dolorẽ capitis nũciat. Urina spumosa si sit viscosa ⁊ sine mala significatiõe alia bona erit. Urina spumosa in sup̃ficie sicut vnea dolorem renũ sigt̃.

¶ Superius determinauit auctor de hypostasi glauca rufa rubea ⁊ sic de alijs: hic de citrina. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de cõiũctione coloris hypostasis cũ liquore que fuit superius diuisa cõtra predictas: ⁊ illa pars hic incipit: Cũ de natura vniuscuiusq̃ hypostasis. ⁊ ſm hoc sunt due partes principales in presenti lectione. Prima diuidit̃ in duas. In p̃ma diuidit hypostasim citrinã. In scd̃a de mẽbris diuidentibus agit. scd̃a ibi: Diuersa in liquore sunt. et ista scd̃a in duas. In prima determinat de hypostasi citrina. Secũdo de nigra. scd̃a ibi: Nigra hypostasis oĩno est pessima. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina. In secũda mouet obiectiones sophistarũ ⁊ soluit. secũda ibi: Reprehendũt tamẽ nos quidã dicentes. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi citrina in generali. In secũda in speciali. secũda ibi: Subtilior q̃ oporteat. ⁊ ista scd̃a in duas. In prima determinat de hypostasi citrina exeunte temperamẽtũ ꝓpter subtilitatẽ ⁊ grossitiẽ. In secunda ꝓpter partiũ diuersitatẽ. scd̃a ibi: Granosa ⁊ diuersa lapidem. ⁊ ista secũda in duas. In prima narrat. In secũda suã narrationẽ declarat. scd̃a ibi: Materia grossa ⁊ viscosa si poros. Tũc sequitur illa pars in qua mouet obiectiões: ⁊ illa in duas ſm duas obiectiões quas mouet: ⁊ soluit. secunda ibi: Obijcitur etiã quare vrina. Tunc sequit̃ illa pars in qua determinat de hypostasi nigra in generali. In secunda in speciali. scd̃a ibi: Certa in ꝯditiõe est. Prima in duas. In prima determinat de hypostasi nigra. In secunda de viridi ⁊ plũbina que sunt vie in nigrã. scd̃a ibi: Et ideo viridis ⁊ plũbina. Illa pars in qua determinat in speciali de nigra diuiditur in duas. In prima narrat. In secunda confirmat. secũda ibi: Quidã antiquorũ de nigra hypostasi. Tunc sequitur secũda pars principalis lectiõis. ⁊ illa in quattuor. In prima determinat de cõiunctione hypostasis albe cuz liquore suo. In scd̃a de ꝯiũctione rufe hypostasis cũ liq̃re cũ quo ꝯuenit: ibi: Rufa hypostasis liquori grosso. In tertia de glauca: ibi: Glauca hypostasis. In quarta de rubea: ibi: Rubea hypostasis. scd̃a istarũ quattuor diuiditur in duas. In prima proponit quod intẽdit. In secunda mouet obiectionẽ ⁊ soluit. scd̃a ibi: Scio tñ me reprehendẽdũ. Hec est diuisio ⁊ sententia lectionis in generali: ⁊ per consequens totius libri.

¶ Hic primo dubitatur super hoc quod dicit auctor in l̃ra: ꝙ citrina hypostasis si sit cũ febre significat materiã cholericã ⁊ post longũ tempus salutẽ morbi: ⁊ ita innuit ꝙ significat morbũ longũ. Contra superius dixit ꝙ significat morbũ cholericuz: sed morbus cholericus est breuis ⁊ nõ lõgus ergo male dicit hic. Ad hoc dico ꝙ longitudo morbi potest esse duobus modis. Aut cõparando vnũ morbum ad aliuz: vt melãcholicũ ad cholericũ ⁊c. ⁊ sic nõ loquit̃: ⁊ sic obijcis: aut cõparando vnũ morbũ ad eundẽ: ⁊ sic loquit̃ in littera. vnde citrina hypostasis significat choleram indigestã: vnde significat morbũ longũ respectu illius: que significat choleram digestã. ¶ Secundo dubitatur sup̃ hoc qd̃ dicit postea in littera ꝙ citrina hypostasis si appareat sine febre significat humores cholericos vel phlegma nõ bene coctũ. Contra omne quod descendit̃ ab alio attestat̃ ei a quo descenditur: sed phlegma est albi coloris: ergo hypostasis attestans phlegmatici: debet esse alba ⁊ non citrina: ergo male dicit. Ad hoc dico ꝙ citrina hypostasis quandoq̃ attestatur phlegmati. Et tu obijcis. phlegma est albi coloris. dico ꝙ verum est in statu naturali: sed phlegma quando putrescit cõuertitur quandoq̃ in citrinuz colorem. ⁊ hoc modo citrina hypostasis phlegmati poterit attestari: ⁊ sic loquitur in littera. Uel dicẽdũ ꝙ auctor nõ accipit phlegma ꝓ phlegmate naturali: sed ꝓ dulci vel salso: quibus permiscet̃ aliq̃ portio cholere: ⁊ sic adhuc hypostasis citrina phlegmati poterit attestari. ¶ Tertio dubitatur q̃ hypostasis nigra sit deterior: vtrũ illa q̃ causatur a calore adurẽte vel a frigido mortificante. ꝙ hypostasis nigra que causatur a calore adurente sit peior videt̃: q: illa hypostasis est deterior que significat fortiorẽ hostem esse in corpore: sed nigra hypostasis causata a calore adurẽte est hmõi respectu causate a frigiditate ergo ⁊c. Probatio minoris: q: dicit Auicen. ꝙ caliditas est fortior actiua q̃ frigiditas. vnde licet tã caliditas adurẽs q̃ frigiditas mortificãs sint ꝯtrarie ⁊ corpori inimicent̃: tamẽ caliditas cũ sit fortior erit deterior: ḡ ⁊c. Cõtra dicit Auicen. ꝙ frigiditas vltimata siue mortificans est ipsa mors caloris innati: sz nihil est deterius in corpore q̃ illud qd̃ significat mortẽ caloris innati: ḡ nigra hypostasis causata a frigiditate mortificãte est peior q̃ causata a calore adurẽte cũ hoc significet. Et hoc concedo quia a nigra causata a frigiditate mortificante nõ est spes salutis: tñ a nigra causata a calore adurente est quandoq̃ spes salutis: vt videmus in solutiõe quartane vbi apparet hypostasis nigra: q: humores adusti exeunt cũ vrina ⁊c. ¶ Ad primũ argumentũ in cõtrariũ dico ꝙ licz caliditas sit fortior: nõ tamen in omni corpore: vt patet in proposito: frigiditas enĩ vltimata omnino est repugnans vite: ⁊ ꝓpter hoc fortius ⁊ violentius inducit perditionem q̃ caliditas: q: caliditas aliquã cõuenientiã habet cũ vita: que stat ꝑ calidum ⁊ humidũ. vnde caliditas est amica nature: frigiditas ṽo oĩno inimica: ⁊ ꝓpter hoc oĩa frigida in quarto sunt venena: non tamẽ omnia calida in quarto vt piper ⁊c. Et tu obijcis caliditas inducit maiorẽ dolorẽ q̃ frigiditas: ⁊ dolor prosternit virtutẽ ⁊c. dico ꝙ frigiditas maiorẽ dolorem inducit causaliter: verũtamẽ q: mortificat mẽbrũ ⁊ stupefacit hmõi dolor nõ sentitur: sed caliditas acuit sensum: vnde facit dolorẽ sentire: cũ dolor nihil aliud sit q̃ sensus rei ꝯtrarie. ¶ Quarto dubitatur super hoc qd̃ auctor determinat in littera de hypostasi viridi. videt̃ ꝙ hypostasis nõ possit esse viridis: q: hypostasis est sup̃fluitas tertie digestiue: sed fortior digestio est in membris tertie digestiue ⁊ vlterior q̃ in secũda digestione: ⁊ viridis hypostasis generatur a fortissima ⁊ excedẽti digestione: sed in secunda digestione vt in epate ibi est debilior digestio: ⁊ calor minus excedens a quo nõ potest generari humor viridis: ergo multo magis nec in tertia digestiua: vñ si cholera prassina vel eruginosa generantur in corpore: ⁊ hoc nõ est in epate immo in stomacho vt dicit Auicẽ. Itẽ dicit superius ꝙ ex eadẽ materia generatur sudor ⁊ hypostasis: sed sudor nõ potest esse viridis: ergo nec hypostasis. In cõtrariũ est auctor in littera determinans de hypostasi viridi ⁊ plũbina. Preterea hypostasis nigra que significat adustionem cõpletaz est passibilis in tertia digestiua: vt dicit in littera declarans de ipsa: ergo multo magis hypostasis viridis significans adustionẽ inchoatã erit passibilis in tertia digestiua. qd̃ cõcedo. ¶ Ad primũ argumẽtũ in cõtrariũ dico ꝙ secus est de secunda digestione ⁊ tertia. In secũda etiam digestione est epar qd̃ est mẽbrũ nobile deseruiẽs toti corpori qd̃ est fons ⁊ radix totius digestionis: ⁊ propter hoc in ipso non potuit generari humor viridis qui significat ventositatem: sed in tertia digestiua bene potuit: quia membra tertie digestiue non sunt ita nobilia. Uel dicẽdũ ꝙ ex operatione tertie digestiue nunq̃ generatur hypostasis viridis per generationem: immo per decisionem: quia bene potest esse ꝙ a cholera prassina eruginosa in stomacho generata poterit decidit̃ in tertia digestiua aliquid et exibit cũ vrina ⁊c. Ad secunduz dico ꝙ sudor significat materiã nature obedientẽ ⁊ subtilẽ: ⁊ ṽtutis fortitudinẽ: ⁊ q: color viridis nunq̃ cõpatitur materiam obedientem nec subtilem: immo grossam: propter hoc non potest apparere in sudore color viridis: sed in hypostasi bene potest: quia bene ꝯpatitur materiam grossam

que debet emitti per hypostasim. ¶ Quinto dubitatur super hoc qd̃ dicit postea in littera: ꝙ rufa hypostasis cũ grosso liquore nõ cõuenit. Contra color rufus in vrina bene cõuenit cũ grosso liquore: ergo similiter ĩ hypostasi: vel quare nõ. Itẽ arguo sic sicut sophiste: q: alba hypostasis significat maiorẽ digestionẽ ꝙ̃ rufa: ⁊ tñ alba potest cõuenire cum grosso liquore: ergo multomagis ⁊ rufa. Ad hoc dico ꝙ rufa hypostasis nõ cõuenit cũ grosso liquore: vt dicit in littera ⁊ causa huius est: q: rufa hypostasis significat digestionem quasi completã: vnde vicina est albe hypostasi q̃ significat cõpletam digestionem: sed grossus liquor significat indigestionem: ⁊ quia impossibile est digestionẽ ⁊ indigestionẽ simul esse in eodem: ꝑpter hoc ⁊c. ¶ Ad primũ dico ꝙ secus est de vrina ⁊ hypostasi: q: color rufus in vrina est a materia a qua descendit: vt a cholerica materia q̃ põt esse indigesta: sed color rufus in hypostasi semꝑ est per viam digestiõis ⁊ propter hoc ⁊c. Alia causa est quia veri⁹ iudicamus per hypostasim ꝙ̃ per vrinã: ⁊ propter hoc maior digestio requiritur in hypostasi. vñ oportet ꝙ sit digesta in liquore ⁊ colore nõ sic vero in vrina: immo põt esse digesta in colore ⁊ nõ in liquore. Iterũ facilius est dare liquorẽ in hypostasi ꝙ̃ colorem: ⁊ ꝑpter hoc oportet de necessitate ꝙ si hypostasis sit digesta in colore ꝙ sit ⁊ in liquorẽ: ⁊ propter hoc ⁊c. Ad secũdum dico ꝙ quedam est albedo in hypostasi que attestatur indigestiõi ⁊ talis ꝯuenit cũ grosso liquore: ⁊ sic obijcis. Est alia albedo que significat digestionem completam: ⁊ de tali nõ est verũ ꝙ cõueniat cũ grosso: immo cũ subtili semper ⁊ similiter rufa: q: significat digestionem cõuenit cum subtili ⁊ nunꝙ̃ cum grosso: ⁊ hoc modo intelligit in littera.

¶ Ultimo dubitatur super hoc qd̃ dicit versus finem lectionis ꝙ illa hypostasis que significat completam coctionem sanguinis dꝫ esse coloris sandaracini et liquoris turbidi. Cõtra superius dixit ꝙ illa q̃ sigt cõplemẽtũ digestiõis sanguinis: dꝫ esse liquoris mediocris ⁊ nõ turbidi. Ad hoc dico ꝙ complementũ digestionis sanguinis quandoqꝫ est in termino cõplementi: ⁊ tunc debet esse hypostasis hoc significans liquoris mediocris: ⁊ sic loquit̃ superius. Uel potest esse complementũ non in termino: sed circa terminũ: ita ꝙ ille sanguis sit nature obediens: ita ꝙ exeat aliquid eius cũ hypostasi: ⁊ sic liquor est turbidus: ⁊ hoc modo loquitur in littera.

¶ Finiuntur Urine ysaac cũ vberrimis cõmentarijs doctissimi viri Petri hispani.

¶ Liber febrium ysaac israelite filij adoptiui Salomonis regis arabie.

¶ Prologus in eundem Constantini monachi.

Quoniā te charissime fili iohānes lachrymas mesto cordis dolore ꝑpetiꝫ effūdere ꝑspexi eo ꝙ exilio nimioqꝫ calamitatis merore extenuatū in vltima paupertatis inopia te ꝑsistere fatebaris: presertim cū in litterarū valitudine imbecillis permanēs: q̄cūqꝫ medicine artꝭ solida lōgo tēporis interuallo penetraueras: igne inter in breui obliuioni traditurā te manifestabas. Vñ ego Cōstantinus cassianensis monachus magno pietatis amore cōmotus: te paterna charitatis dilectione familiariter suscepi: ⁊ q̄ medicine artꝭ vtilia scripta seu in mēte imaginata habui: proculdubio tibi anhelāti animo cōcedere nō negaui. Atqꝫ quoniā generū ⁊ specierū febrium diuersitates tibi super omnia difficiles videbantur esse: meqꝫ humilibꝰ petitionibꝰ ⁊ dulciū verborū precamine indesinēter oraueras: vt in modico volumine omniū febriū differētias tibi planissime dictarē: tanti licet operis laborē hesitās diu facere denegaueram: multo tamē ac supplici precamine monitus: qꝛ tu nullo modo cessaueras: tue flexus petitioni hunc librum trāstuli ex arabica lingua in latinā: cuius verba quisquis legendi summa assiduitate perfecte intenderit: causas ⁊ accidentia vniuersas febres ostendētia agnoscere poterit. Quibus itaqꝫ cognitis: curas earum leuissime impendere sciet.

¶ De libri diuisione. Cap. j.

Liber iste in quinqꝫ diuidit̃ partes. Prima est de essentia febris eiusqꝫ diffinitione: febris naturā ⁊ causam vniuersaliter ostendente. Secunda de ephimeris in tribus spiritibꝰ generatis: quorū primus vitalis spiritus dicitur: cuius fundamentum est cor a quo procedit ad totum corpus omnia eiꝰ mēbra viuificans. Secūdus aūt aīalis spūs nuncupat̃: cuiꝰ fundamētū est cerebrū: ⁊ ab eo in totius corporis mēbra venit: sensus ei prestās ⁊ volūtariū motū. Tertius spūs naturalis vocatur: fundamentum cuius est epar: ⁊ ab illo ad totum corpus tendit: omnibus mēbris quattuor virtutes dās naturales: que videlicet sunt appetitiua: retētiua: digestiua: ⁊ expulsiua. Vnicuiqꝫ mēbro necesse est ꝙ sit virtus appetitiua: calida: ⁊ sicca ſm naturā cholere rubee: vt desiccet humiditatem cibi: ⁊ attrahat eam ad se. Necesse est etiam ꝙ vnūquodqꝫ mēbrū virtutem habeat cōtentiuā: cuius natura sit ſm cholerā nigrā: vt cōtineat cibū quousqꝫ digestio sua cōpleuerit suā actionē in eo. Cōuenit iterū in eis virtutē habere digestiuā ſm sanguinis naturā existentē: quatinꝰ digerat cibū cōtentū: ⁊ in suā mutet essentiā. Virtus aūt expulsiua phlegmatice nature existens: fit necessaria: vt per eā superfluitas ⁊ fex cibi expellatur a mēbris. Tertia pars est ethica: que nuncupatur phthysis que innascitur in solidis membris sicut ī carne: venis: lacertis: cartilagine: ⁊ his similibꝰ. Quarta de acutis est febribus ⁊ accidentibus eas cōcomitātibus: sicut frenesi: pleuresi: variolis: desudatiōe: ⁊ his similibus. Quinta de putridis febribꝰ q̄ sunt in humoribus: in sanguine videlicet ⁊ phlegmate: ⁊ in vtraqꝫ cholera. Omnis enī cibus corpꝰ ingrediēs cū nō totꝰ sit laudabilis clarūqꝫ creās sanguinē: necesse ē vt a natura digerat̃ ⁊ mūdificet̃ eiusqꝫ fex cū egestiōe expellat̃. Si de prima digestiōe fuerit: que constat in stomacho: aut per secessum: aut cum vrina. Si de secunda fit in epate existente: aut cum sudore: aut cū sputo alijsve modis per oculos: ꝑ nares: ⁊ ꝑ alia loca egredientibus ejciatur. Si de tertia digestione in omnibus mēbris existente: fit humor vnicuiqꝫ parti corporis preparatus. Sunt ⁊ alia que licet separentur a sanguine: quodam tamē modo regimentū sunt corporis: ꝙuis nō sunt nutrimētum aut cibus sicut vtraqꝫ cholera ⁊ phlegma. Ideoqꝫ natura quedam eis preparauit loca: fel videlicet cholere rubee: splenē cholere nigre: stomachum pectus ⁊ pulmonem phlegmati. Idcirco quodcūqꝫ horū augmentatū fuerit: sueqꝫ qualitatis modum excesserit: egredietur a loco suo: natura enim illud odio habens deserit nec regit ipsum. Permanens ergo in concauitate membrorum: seqꝫ conculcans calefit ⁊ putrescat generatqꝫ febrem putridam ſm naturam putredinis generatam. Nascitur hec febris cum quilibet humorum quantitate augmentatur: sed non propter detrimentum alterius qui ei oppositus est: nō enim ipse a loco suo proprio egreditur: aut putrescit in humore ei contrario diminuto: sed tantum cum virtus eius corpori dominetur: ⁊ conuertit illud in suā qualitatem: atqꝫ morbus generatur ſm suam naturā. vnde Gal. phlegma inquit in corpore augmentatum si putrefiet: febrem generat: si autē non putrefit: rigorem sine febre facit aliquantulum.

¶ De quattuor inquirendis. Cap. ij.

Oportet eos qui volunt aliquid inuestigare: primum hec quattuor ante animuꝫ suum ponere: id est an sit: quid sit: quale: ⁊ quomō sit: ⁊ quare sit. At quia omnis interrogatio fit quattuor modis: necessario ⁊ responsio est quadruplex: verbi gratia si queratur vtrum medicina sit: decet respondere vtiqꝫ si credatur medicine. Ecōtrario respondendū est si nō ei credat̃. Quid sit inuestigatur de rerū essentia: ideoqꝫ nō potest responderi nisi data diffinitione suam naturā ostēdente: quēadmodum interroganti quid est medicina: dicendum est: medicina est scientia regendi complexionem naturalem ⁊ conuertendi eam que est extra naturam ad naturalem. Qualis ⁊ quomodo sit ostendatur ex subsequenti descriptiōe: sicut si dicatur qualis est medicina: respōdēdū est rerū naturalium rationabiliter cōprehēsiua: ⁊ cum eis ꝓut necesse est ꝯparatiua. Quare sit medicina si interrogemur necesse est vt respondeamus propter quattuor hanc fuisse q̄ dominantur medicine: id est materiam formam artificem ⁊ perfectionem medicine videlicet pertinentes. Querenti ergo quare sit: dicemus medicinam esse causa necessitatis integritatis corporum: que cum sint temperata cum nutrimēto custoditur ⁊ seruat ea in propria sua sanitate: ⁊ reuocat ea ad sanitatem cuꝫ a temperamēto sunt egressa. In hac ergo responsione sunt illa quattuor que medicine ꝑtinere diximus: materia enī medicine sunt humana corpora: ei videlicet subiecta. Forma medicine tēperamentū est complexionis corporis sueqꝫ cōpositionis perfectio. Artifex est cibus ⁊ medicina: ⁊ medicus cuꝫ eis operans. Perfectio regimētum est sanitatem custodiens ⁊ infirmitatem ad sanitatem reducens: hec est intētio et causa quare sit medicina. ¶ Palam ergo est quid sit: quare sit: qualis sit: ⁊ quomodo sit medicina. Si querit̃ vñ sit medicina: necesse est vt inuestigetur rerum essentia in eo ꝙ sunt ex natura. Sed tamen qualis ⁊ quomodo sit non est inuestigandum nisi tantum ex sola rerum essentia: proinde sufficit responderi de materia ⁊ forma. Quare sit: etsi non solum inuestigari cōueniat ex rerum essentia: sed etiam perquiri ex sua causa: necesse est responderi de quattuor rebus quas superius diximꝰ. An sit quoniam nō interrogatur nisi ad sciendum vtrum inuenta necne: sufficit hec responsio: si illam habuerit naturam: ecōtrario si caruerit. Quod si reprehēderint nos sophiste dicētes: quare tacuisti qualis sit cū eius inuestigatio nō esset nisi ex rerū essentia videlicet vtrum esset necne: quemadmodum diceimus homo est animal rationale mortale an non. Respondendū est eis nō sequitur. vestra interrogatio falsa est ⁊ corrupta. Vnam enim propositionē ⁊ perfectam ⁊ necessariam essentialiter inuestigatā que nullo modo potest destrui nisi ablatis rebus quibus est inuenta opposuistis alij imperfecte superficiali que etiā est possibilis poni ⁊ non poni cum suis rebus. verbi gratia. ratio est essentialiter in homine: qꝛ impossibile est ab eo rationem separari nisi ablata sit humanitas: propterea nequimus hominem dicere non esse rationalē nisi abusiue. Necesse est igit̃ respōdeamus de quali quomodo ⁊ qualiter sunt ex substātia rerū. hec enī interrogatio nil aliud significat nisi de quali sit abusiue vel absoluta interrogatio ex sequentibus rebus ⁊ eius ꝓprietate inuestigata: vnde conuenit respondentibus multis modis reuoluere questionem donec securi fuerint et firmi de proprietate que interrogatur: que videlicet interrogatio si vera vide-

atur esse: affirmet. si falsa negetur. Unaqueqꝫ enim res multas ⁊ diuersas habet proprietates: quia quedam proprietas a substantia est inseparabilis: vt calor ab igne: risus ab homine. Sunt ⁊ alie proprietates rerum assequentes quemadmodū canicies in homine. Sunt ⁊ alie proprietates rerum accidentia ostendentes sicut vstio ignem: litere ⁊ artificia hoīem. Qḋ cum ita sit: necesse est nō respōderi de qualis sit nisi questio prius reuoluatur ⁊ inuestigetur vt proprietas de qua sit questio pateat. verbi gratia. Si fuerimus interrogati qualis sit homo: respondemus homo est compositus ex multis qualitatibus ac diuersis reb9: sicut risu litteris arte canicie: ⁊ his similib9. De qua igitur harum qualitatū dixerint videamus quā si viderimus esse veram: oportet nos eam affirmare ⁊ falsam negare. Palam ergo est ꝙ omnis questio debet esse responsioni opposita: ⁊ s̄m numerū questionis debet esse numerus responsionis. Interrogatio autē est quattuor modis: et eodē modo necesse est responsio fiat: qḋ palā ostēdit Aristote. cum dicit. Inuestigatio rerum inquit cū equali fit numero. qḋ optime dicit: equalis enī numerus quattuor habet angulos. verbi gratia: quattuor longitudo sunt duo ⁊ latitudo duo: quoniam latitudinem si s̄m longitudinem multiplicauerimus fiūt quattuor. Sed reprehendimur a sophistis dicētibus: cur aristotelicam intentionem non dixisti esse de nouē: inuenimus enim nouem quattuor habere angulos: quia eius lōgitudo sunt tres ⁊ latitudo tres: ⁊ si multiplicata fuerit longitudo cū latitudine fiunt nouē. Quibus respondendum est corruptam propositionem duobus modis opposuisse. Primū quia si Aristote. intentio nō esset de quattuor: oporteret eum mōstrare de quo alio numero quattuor angulos habente sua fuerit intentio sicut sexdecim vigintisex: ⁊ iterum trigintasex. hec oīa quattuor angulos habēt. Rursus si eius intentio nō fuerit de quattuor: oportuerat eū dicere quadrangulo secundo vel tertio vel quarto. Alioquin q̄ttuor est prior ⁊ dignior oīm quadrangulo ⁊ ꝑ eus totius numeri fit complementum. verbi gratia: incipiamus ab vno qui est elementum et causa numeri: cui si iūgimus duo que sunt initium numeri fiunt tres: quibus si addimus tres que sunt ei vicinantes fiunt sex. Deinde si ponimus quattuor que sunt ei naturaliter vicini fiunt decem: fit itaqꝫ numerus completus. Palam igitur est ꝙ si aristotelica intentio de numero non fuerat nisi de quattuor. Et licet dixerimus oēm questionem fieri quattuor modis: dicimus tn̄ quoniam tunc fit quadruplex cum essentia rerum est sensualiter incomprehensibilis: sed cum sensui patet non est necesse vt prima questio dicatur: id est an sit: interrogare enim vtruꝫ homo sit necne maxima stulticia est: nam si insipiētibus est hoc cognitum: quātomagis ⁊ sapientibus. Palam enim patet sensui: quod testatur Aristote. in libro qui dicitur apodexis: omnē inquit scientiā q̄ nostro cognita est intellectui accepimus ab alia sciētia: sic enim vna ab alia procedens venit ad eam scientiam que non habet mediocritatem in se et nostrum intellectum. nulla ergo est querendi necessitas vtrum sit homo an non: quia sensualiter potest hoc inueniri: sicut cū dicatur oīe duo est par: ⁊ omnis numerus aut par aut impar: ⁊ omne equale si minuit ab equali necesse est qḋ ex eo permanet sit equale: hui9 sciētie nulla est mediocritas inter se et nostrum intellectum: sed conuenit inuestigari q̄d sit ⁊ quomodo sit ⁊ qualis sit ⁊ quare sit. Igitur si fuerim9 interrogati quid sit homo: hō est animal rationale mortale. hec itaqꝫ diffinitio est ei propria: ⁊ suam ostendit naturam: atqꝫ facit eum differre ab alijs animalibus: quoniam animal est suum genus et elementum: ⁊ eius forme subiectum: ratio autem et mortalitas sunt ei9 species ⁊ forma. de qualis sit sic est respōdendum: homo est cōpositus ex anima immortali ⁊ sempiternali ⁊ de corpore destructibili ⁊ dissolubili: testatur autem sempiternalem esse animam post corporis separationē. Ʒletas qua ipsa in eternū nō indiget ⁊ motio eius que fit per se substantialiter ⁊ non per aliud: oē inquit qḋ per se mouetur est indestructibile ⁊ infinituꝫ. Sꝫ corpus monstratur esse destructibile ⁊ finitum per motum eius que fit de contrarijs oppositionibus: ⁊ de eius operatione vnius in alium: et quia semper naturaliter volunt cōuerti ad sua elementa. Sed potest a quibusdā nobis obijci dicentibus: quoniam cōtrarietas est ablata ab anima cum illam sensualiter videamus contrarium recipere. Uidemus eam enim mutari de scientia in stultitiam et ecōuerso que vtiqꝫ sunt contraria. Quibus sic fiat respōsio: scientia ⁊ stulticia non accidunt anime substantialiter sed qualitatiue: quia anima essentialiter est vna: id est substātia incorporea corporis completiua: naturalis videlicet ⁊ instrumentalis vitam in potestate habentis: anima ergo essentialiter nullam habet contrarietatem: quare sit homo si fuerit interrogatio: fiat illa responsio. Homo enim cum sit de naturali corpore constitutus: est organum rationalis anime: vt cum eo rerum veritatem discernere valeat: et cum eo operetur s̄m ꝙ rationi attinet. Sed si dicatur quare sit homo rationalis: Respōdendum erit hoc modo: vt discernat bonum a malo: verum a falso. Ratio enim nil aliud esse conspicitur nisi discretio boni a malo. Igitur quia cōpleuimus de quo sit homo ⁊ quomodo et qualis sit ⁊ quare sit: subsequēs est vt incipiamus de febribus quid sit ⁊ qualis sit ⁊ q̄re sit: superuacuū et magna stultitia est interrogare an sit cū ipsa sensui pateat. Est ergo incipiendū de febre quid sit hac enim inuestigatione essentia rerum ostēditur.

De febris diffinitione. Cap. iij.

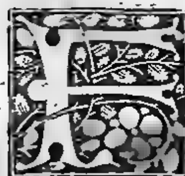

Febris est calor preter naturam in initio petens cor per mediocritatem: deinde subito se diuidens cuꝫ calore naturali per totū corpus naturali nocet actiōi. Extraneo enī calore ad cor accedente naturalis egreditur a temperamento: cunqꝫ ipse per totius corporis membra diuiditur vt eis vitam tribuat: quia est egressus a suo temperamēto: necesse est vt membra eum recipiāt in ea qualitate qua est. vnde calefacit et vrit ea: generatqꝫ toti corpori febrem actioni naturali subito nocentem. Palam ergo est ꝙ febris nil aliud est nisi calor extra naturam prius actioni nocens naturali. Sed cum absolute dicimus calorem: ostenditur calor febrilis et alij calores sicut naturalis corporis regitiuus et alius calor extraneus: sicut solis ignis balneorū ⁊ his similiū. Cūqꝫ dicimus calorē extra naturā: discerni oportet a naturali calore corporum regitiuo: q: calor naturalis semper est ab aīalibus inseparabilis: ⁊ calor febris est extraneus et ab eis separabilis: sed cum diuiditur per totum corpus: licet naturali nocet actioni: differt tamē a naturali ⁊ ab alijs calorib9 sicut a calore solis balnei ignis ⁊ his similibus. horuꝫ enim calor q̄uis sit extra naturam insimul tamē exteriora ⁊ interiora corporis non calefacit: neqꝫ actioni nocet naturali. et postq̄ ei noceat: tamen lesio non est primitiua: quia primum mutatur ad febrē: deinde febris nocet actioni. Illud ergo nocumentū est propter febrem et nō propter solis calorem. Cuꝫ naturalem dicimus actionem: intelligenda sunt cibi appetitio: somnus et vigilia sedere ambulare: ⁊ alia multa his similia: hec enim omnia deficiunt et mutantur propter febrem. Ideoqꝫ febris est morbus molestior: eiusqꝫ disputatio dignior: quia omnes morbi preter febrem vni tantuꝫ membro eueniunt: ⁊ permanentes aliquo temporis interuallo: nec subito actioni naturali nocēt sicut podagra hydropisis melancholia ⁊ his similia: nam vnaqueqꝫ egritudinum harū vni corporis membro accidit: et non omnibus

febris autem econuerso: quoniam per eam corpus intus ⁊ extra patitur. Nocet etiam spiritibus ⁊ virtutibus animatis actiōibusq̄ naturalibus. Et licet dicamus febrem actioni naturali esse nociuam: nō tamen eam destruit. Actio enim naturalis nunq̄ destruitur: nisi cum fit separatio anime ⁊ corporis. Qz si reprehendant nos quidam sophiste dicentes: quare calor extra naturam prius ad cor per arterias veniat: q̄ ad cerebrum per nervos: et ad epar per venas? Respōdendum est: cor enim scim⁹ naturaliter calidius ⁊ siccius cerebro ⁊ epate: q: fundamentum caloris naturalis est: ⁊ ab eo ad totius corporis membra pcedit. Arterie etiam calidiores ⁊ sicciores sunt venis et neruis naturaliter: ⁊ sunt vie caloris naturalis: precipue si aliqua harum sanguinem habuerit ⁊ spiritu3 leuissimus est: et velocissimū h3 motū. Cor ḡ ⁊ arterie: q: sunt calidiores ⁊ sicciores naturalr: necesse est vt calor extranaturā citi⁹ adhereat eis q̄ neruis ⁊ venis pp̄ter siccitatē et similitudinē quā habent. verbi gratia: ignis citius in siccis lignis q̄ in humidis ⁊ viridibus incenditur propter societatē quā vtraq̄ habēt cū siccitate. Similiter hac rōne credendū est: q: calor p̄ter naturā accidit veloci⁹ cordi ⁊ arterijs calorē ⁊ siccitatē habētib⁹ naturaliter q̄ alijs mēbris. Sed tū quādā hui⁹ caloris vstionē cor citius ⁊ ptinuo patitur: ⁊ quandam tardius fm q̄ est materia febris quemadmodum sanguis: ⁊ cholera rubea: sanguis enim augmentatus et sua vasa egrediens: ⁊ a natura spretus mox putrescit: quia sanguis est calidus ⁊ humidus: cholera rubea: licet cum vna qualitate putredini repugnet: id est cum siccitate: cum calore tamen illi conuenit. Sunt et alie materie que sunt tardiores: sicut cholera nigra putredini repugnās cum vtraq̄ qualitate: et phlegma cum frigiditate. Sed reprehendimur a sophistis nobis dicentibus: si veridicus est sermo quem dicitis vt nulla putredo fiat nisi cum materie regimentum a natura relinquitur: sanguis enim quomodo a natura dimittitur cū oīb⁹ pateat q̄ sanguis sit eius fundamentum ⁊ ab eo ad totū corpus procedat: et per eum confortetur: atq̄ ipse sit ei⁹ nutrimentū. Quibus respondendum est: sanguis licet sit amicus nature: tamen cum fuerit temperamentum egrediens augmentatur: et naturam aggrauans odio tenetur ab ea: qui quoniam ab illa non regitur nec custodit: necesse est vt putrefiat ei: sicut videm⁹ patrē filiū spernere ⁊ a se expellere cū ei sit inobediens: ⁊ tū dilect⁹ est. Qui itez si dixerint quomō febris possit fieri de phlegmate cū phlegma naturalr sit oppositū febri. febris enī ē calida ⁊ sicca: phlegma v̄o frigidum ⁊ humidū. Respōdebimus ita: diximus febrē nō posse creari de phlegmate in sua natura existente: sed cum egredit̄ a suo naturali loco suaq̄ natura: ⁊ ebulliens putrefit. ex ebullitione vero accidētalem sumit calorē: qḋ plenius sumus scripturi in suo loco cū de putridis febribus disputabim⁹. ¶ Cōpleta vero hac disputatione: oportet nos inuestigare vtrum possit esse febris aut aliquis morbus de qualitatibus tribus necne. vnde dicamus quia impossibile est trium qualitatum febrem fieri coniunctione: quarum due sint opposite: Est ergo impossibile: vt febris de tribus qualitatibus iunctis generetur: quēadmodum de calore et siccitate ⁊ frigiditate. Frigiditas autem repugnat calori et destruit eū. Similiter de humiditate ⁊ siccitate ⁊ calore fieri morbum impossibile est: quia siccitas humiditati repugnat et destruit eā. Qz si aliqui sophiste dicāt: cur negasti morbum esse ortum de tribus qualitatibus: et dixisti vnam esse complexionem de quattuor qualitatibus: cum quattuor magis sint repugnatiue q̄ tres: tres enim in vno loco repugnant et quattuor in duobus: q: calor repugnat frigiditati ⁊ humiditati ⁊ siccitati. Respondebim⁹ q̄ humana corpora sunt cōposita de quattuor qualitatibus equaliter adinuicem repugnantibus: ⁊ vna alteri non dominatur: que cum egrediūtur a temperamento suo vt vna superet aliam: impossibile est vt due qualitates duab⁹ alijs dominentur ac eas destruant: quia non est dominatio nisi in vna. nā destructa est ea que sibi fuerat opposita. Sed febrem dicimus habere tres qualitates. eius enī genus est triplex. Causa est: quia humana corpora tribus modis composita sunt: mēbris videlicet solidis: humorib⁹ ⁊ spiritibus. cūq̄ sint ex tribus composita: necesse est vt eius genus febris sit triplex: vnum in solidis membris sicut carne pinguedine neruis venis cartilagine ⁊ similib⁹. Aliud in humoribus sicut sanguine phlegmate ⁊ vtraq̄ cholera. Tertiū in spiritibus. i. vitali qui est in corde: qḋ est fūdamētum caloris naturalis: ⁊ in spiritu animali qui est fundamentum sensus ⁊ voluntarij motus: ⁊ naturali qui est fundamētum quattuor naturalium virtutū: appetitiue retētiue digestiue cibi ⁊ expulsiue. Unumquodq̄ enī membrum corporis has quattuor habet: s3 tamen stomachus et epar fortius habent has virtutes: nam sunt eis familiares plus q̄ ceteris membris: q: licet cum eis operentur proper nutrienda semetipsa: illam tamen faciant operationem propter omnia corporis mēbra. Proinde quidam antiqui naturam stulto ⁊ iniusto regi assimilauerunt dicentes: quedā enim membra fecit esse delectātia aliorum membrorum actione: quedam etiam fecit esse laborātia causa iuuādi alia. Ipsi etiam arbitrati sunt stomachum ⁊ epar duas ⁊ diuersas habere actiones: quarū vna sit propria ad eius nutrimentū: alia vero sit cōmunis etiā omnibus corporis membris. Fecerunt argumētū de harum actionum diuersitate: ⁊ de remotione earum nō in vno tempore venientium: dicunt enim stomachū in initio vniuersalē facere actionē ⁊ cibū mutare in chilū quasi in ptisanā. deinde suam prout oporteat particulariter facere actionem cu3 proprietate quam habet ad digerendum cibum. ⁊ conuertit eum ad nutriendum suam essentiam. Hac de causa estimāt illū duas actiōes habere: propriam sc3 ⁊ cōmunem. Quoru3 intentio sic est destruenda: quia argumentum eoz duobus modis est corruptuz. Uno modo si duas virtutes digestiuas propriam videlicet et communem prout dixerant stomachus habet: necesse est vt sint remote ac diuerse: vna scilicet operans in vno tempore: et altera in alio. aut sunt commixte vt vtraq̄ in vna hora faciāt actiones. Qz si vni⁹ actio ab alteri⁹ differat actiōe: ⁊ vtraq̄ in vno fuerit loco atq̄ in vno mēbro: impossibile est nō mutari cibū fm illi⁹ mēbri naturā: s3 cōuertit̄ ⁊ assimilat̄ essentie illi⁹ mēbri: quēadmodū videm⁹ cibū oīb⁹ mēbris corpis assimilari. Naturalis enī actio in omnibus mēbris nihil aliud operari videtur nisi conuertere ad essentiam eorum illud qḋ fuerit eis simile. Stomach⁹ igitur quoniam est vnum membrum: vnā virtutem necesse est habeat digestiuā. Qz si ille due virtutes: propria videlicet ⁊ communis duo stomachi loca habuerint: necesse est vt ille stomachi partes cibum pro toto corpore digerentes permaneant absq̄ nutrimento. Propria enim indigent virtute qua cibus possit mutari ⁊ de

geri et ad eorum similitudinez converti: quoniam membra omnia propriam habent virtutem per quã cibus convertitur ad eorum essentiam: unde reguntur nutriuntur et augmentantur. Rursus si fuerimus interrogati: utrum virtus digestiua sit unius nature: calide videlicet et humide: aut diverse ut in quibusdam membris sit calide τ sicce complexionis: τ in quibusdam frigide τ sicce: in alijs calide τ humide: in alijs frigide et humide. Respondebimus virtus digestiua in omni corporis membro ca. ẽ τ hu. nature. Sz tñ ab unoquoq; mẽbro quãdã sumit ꝓprietatem: per quam cibum mutat ad eorum similitudinem. quia si aliter esset: omnia corporis membra fuissent equalia in forma et substantia. ossa scz caro essent: et caro ossa sic cetera. Item si dixerint: quomodo sensualiter actionem stomachi videmus esse diversam: si est una. Nã mõ cõspicimus cibum in ptisanum mutari: τ postea videmus ipsum converti in substantiam stomachi. Responsio fiat huiusmõi: q̃q̃ actio virtutis digestiue in stomacho videatur esse diversa: una tamen est τ eadem: quoniam digestio cibum in stomacho mutãs in ptisanum: est quedam preparatio cibum convertens ad stomachi similitudinem: deinde finita digestione: quãdam accipit partem stomachus que est ei similis et nutritur ex ea: ceterũ autẽ qd ex cibo restat sinit abire ꝙ est sibi superfluum. τ ideo non dimittit ut alia membra nutriat. sed quoniam stomachum aggravat neq; ab eo potest retineri. Unde gal. causa inquit nutrimẽti quinq; modis ẽ. Prima est causa scde τ secunda tertie: τ sic alie. Prima enim est inanitio humiditatis membrorum. τ dissolutio eius que fit per corporis poros. Secunda est naturale desideriũ omnib9 in membris existens: qd cogit membra ut appetant cibum. Tertia conculcatio substantie stomachi: aut intestinorum propter meseraicas eum sugentes. Quarta sensualitas stomachi cibi inanitionem sentiens. Quinta est virtus appetitum faciẽs: que fit propter colleram nigram a splene ad os stomachi ascendentem. qua os stomachi mordente fit appetitus. Et si quidam sophiste dixerint: cur nõ dixisti ꝙ causa appetit9 sit inanitio. τ paupertas cibi ĩ stomacho existẽs: queẽadmodũ dixisti sensum membrorum inanitionem cibi sentiẽtem esse causam euacuandi venas: τ venarum euacuationẽ esse cãm premẽdi stomachũ. fames etiã similiter quare stomachum non constringit. Respõdendum est si appetitus sit in stomacho propter venarum et membrorum inanitionẽ: necesse est ut eius actio non sit naturaliter: sed rationaliter. quia cum eius actio fiat propter aliud: τ desiderat aliqd aliud remotum longe ab eo: necesse est fieri cum ratione. quare si possibile est fieri in una q̃litate: necesse ẽ ut fiat in oĩbus. Opz ergo ut ignis non ardeat nisi cũ volum9: aliqd uxere. Cuius questionis falsitas palam patet intellectui hoc testat' hypo. cum dicit. Omnis inquit digestiõis cõplementum fit cum attractione rei attrahende τ immutatione eius. τ causa attractionis omnis est desiderium: omnis etiam desiderij causa est paupertas eius rei quaz desiderat indigentia: cuius sermonis intentio talis est. virtus digestiua non digerit: nisi prius operetur virtus appetitiua que semper est ante digestiuam: similiter appetitiua non operatur nisi prius fit inanitio cibi. Appetitio ergo cibi τ inanitio et sensualitas appetitus que est in stomacho: non est propter aliud: nisi propter se: causa videlicet se nutriendi.

Propter quid fit febris. Capitulum v.

ebris fit propter aliquod accidẽs humorem τ spiritum calefaciens τ eos faciens extra temperamentum exire. qd tribus modis fit. Est enim causa febrẽ generans: τ est alia custodiẽs eaz: et est alia qua feb. crescit et augmentatur: sicut videmus in igne eẽ tria. Est enim causa qua ignis generatur: est τ alia causa qua custoditur: est τ alia per quã augmẽtatur. Causa quidem ignẽ generãs est putredo aut vehemẽs motio. quemadmodum aliqd cũ putruerit: sicut cũ sordities que sese conculcat et constringit calefit et putrefit uritur ac ignẽ generat. Similiter videmus fortem τ velocem motum loca calefacere eum circundantia: τ ignem generare. hoc testatur molẽdinus qui cum suo motu calefacit aerem sibi vicinantẽ: ꝙ si in motu suo multũ augmẽtetur in sua motione feruendo ignem generabit. Causa ignem custodiens res est eum operiens ab aeris percussione. Et quoniam aeris ictus dupliciter fieri potest: necesse est duo ĩ igne faciat: q: si aer fuerit mobilis ignẽ cũ suo suscitat motu vl' ictu. τ ei9 adeo ꝯfortat actionẽ in corpore qd est ei subiectum donec illud diuidat atq; consumat: deinde quia caret subiecto extinguitur. Si vero aer fuerit quietus et immobilis cum sua naturali humiditate: et accidentali frigiditate: ignis superficiem percutiens extinguit: que extincta enecat alteram: sicq; pars partem destruit. et sic omnino ignis extinguitur. Sed reprehendimur a quibusdam de ventis dicentibus: quare inquiunt venti super ignem perflantes eum suscitant et confortant. cum etiam si cum flabellis mouetur aer ignis ilico excitatur. Quibus sic fiat responsio: perflatio ventorum non est causa custodiendi ignem: sed cõsumendi eum. quia venti super ignem insflantes expellunt ab eo cinerem et terrestrem partez corporis qd est ei subiectum: proinde augmentatur τ confortatur. Sed si venti super ignem plus moti fuerint: omnes partes corporis in quo ignis constat aperiũtur. unde virtus ignis multo magis augmentata deuorat et consumit partes corporis: deinde carẽs subiecto extinguitur. Venti ergo nõ sunt ignis custoditiui. nulla enim causa custodit ignẽ nisi ea que tegit eum ab aere ne extinguatur ab humiditate naturali: et accidentali aeris frigiditate: sicut diximus. Illa tamen res qua tegitur ignis: necesse est ut habeat vacuum inter se τ ignem: in quo aer permanens fiat calidus causa caloris ignis: et custodiat ignem cum sua similitudine: propter hoc ignis extiguitur magis in hyeme q̃ in estate: propter frigiditatem aeris hyemalis calori ignis repugnantem. Res vero augmentans est ea que nutrit eum sicut oleum cera pix τ similia. Simili modo intelligenda est hec ratio in feb. Tres enim cause in fe. cõtinentur. una feb. generat: alia eam custodit: tertia eã augmentat. Causa vero feb. generatiua est nimia corporis et anime motio et putrefactio atq; humorum ebullitio. Causa aũt qua feb. custoditur ut non dissoluatur: corporis est oppilatio: et pororũ constipatio: per quos clauditur fum9 in corporis interiorib9. Causa vero eã augmẽtãs calida sunt cibaria τ pot9 et calide medicine. Febris cã generaliter est triplex: generatiua scilicet: custoditiua τ augmẽtatiua. Sed generatiua duobus modis est: aut p̃ns: aut p̃terita. Pñs est sicut est cã corp9 extrinsecus percutiens: q̃ tripliciter diuidit'. una nimi9 est feruor solis τ ignis. scda est nimia frigiditas sicut niuis τ sĩliũ. tertia est putridus horribilis τ corruptibilis odor. sicut cadaueris

bestiarum reptiliu3 τ similium. Preterea queadmodū est egritudo que fit propter angustiam et tristiciam τ humorum copiam ad putredinem preparatorum sicut diximus de actione nature: quia autē natura cū non est inueniens cibum laudabilem humano corpori similem: illam partē cibi que est corpori incōueniens ac dissimilis separat a similitudine τ a cōgrua et claudit eam in quibusdā corporis locis Pars vero que est conueniens corpori τ modificata bene nutrit totū corpus. Superfluitate cibi itaq3 augmētata ac in loco vbi clausa fuerat multiplicata: egreditur foras iplēs locum cu3 sua multitudine: que a natura dimittitur τ nō ab ea regitur: quia cum fuerat in loco in quō natura eum posuerat rexit τ custodiuit eam. Egressa vero inde odio tenetur nec ab ea regitur: sed permanet in membrorum concauitate. Unde quando aliquod euenit sibi accidens sicut a natura tēporis regionis loci aeris τ his similibus illa superfluitas mutatur contra naturam τ putrefaciēs generat morbos. Hac de causa antiqui assimilauerūt naturam temporum anni absolute humane cōplexioni τ cōpositioni: τ natura3 regionū atq3 locorū humane etati: τ naturam aeris non existentē fm cōplexionem tempori3 anni assimilauerunt humane nature q̄ non est fm suam complexionem. Oportet autē in corpore fit actio sue cōplexionis τ cōpositionis: que in eo operantur. Reperierunt etiam regionis complexionem .i. aerem qui non est fm complexione3 temporum anni: facere in corpore sicut in eo actio cōplexionis agit temporū anni: que nō est fm corporis ɔplexionem vel compositionem: ac etatem: quoniam si humana corporis complexio est secunda vel prospera ad similitudinem anni regionis augmentatur τ regitur. si aūt fuerit ecōuerso minuitur et destruit. Et q2 in hoc loco nostre disputationis est finis τ nostram absolutā ɔpleuimus intētionē: dicendo q̄d fe. fit τ q̄lis fit τ q̄re fit: op3 nos dicere disputatione3 vniuscuiusq3 fe. sigillatim. Incipiendū est igit ab ephimera: q̄ fit in spiritu: qd propter quattuor res facimus. Una quia hec cito ad corpus vel ad cor de paruis venit occasione. Secunda quia eius disputatio τ significatio ad aliarum febrium comparatio nem facilima est et planissima. Tertia quoniā curatio eius leuissima: si fm q̄ oportet fiat. caret enim materia vnde medicus expectet digestionem τ solutionem. Quarta q2 plurimū hec fe. est causa aliarū duaru3. spiritus enim nō habet materiam per quā calor ꝑmaneat: causa fe. cessante. S3 febris que est in humoribus τ in solidis membris: q2 habet materiā: ꝑmanet ī corpore calore q̄ est causa fe. pretereunte. Hoc q3 fe. ephimera causa est duaru3 aliarum febriū: que fit duobus modis. quia aliquādo humores sicut diximus in corpe augmētati suis exeunt locis: suntq3 preparati ad putrefactionē. Unde cum ephimera fe. accedit ad spiritū: necesse est illā calefaciat materiam: τ eam putrefaciat: qua putrefacta fe. necessario ex ea generatur aut quia medicus nōnunq̄ errat in cura ephimere feb. et facit sumere infirmum cibum ante ɔgruum tempus: aut quoniā iubet ei abstinētiā habere: quousq3 status febris transit: deinde cibū ei donat τ balneare eum facit: priusq̄ cibus digeratur. vnde calor balnei cibi digestione3: fm q̄ oportet nō preualēs perficere: τ crudus circa corporis exteriora egrediēs cutis poros cū sua claudit cruditate atq3 viscositate. vnde illic permanet illius cruditas τ superfluitas nō potēs per poros exire: Similiter fit in solidis mēbris: quia aliquādo quādā habent humiditatē non naturalē ad suscipiendū calorē preparata3: aut siccitatem: q̄ si calefiunt per ephimeram et deficiūt nō valentia illū calorem a se expellere: permanens ille calor in eis febrē ethicam generat.

¶ Pars secunda huius de feb. ephimeris

¶ De ephimera febre. Capitulum. j.

Ephimera est abusiuum nomen: fuit enim a quada3 bestia maris trāslatum que non viuit nisi per vnum diem que fe. quia non permanet nisi per vnū diem: hoc nomē est ei a simili impositū Sed tamē gal. dixit se eam vidisse vsq3 ad tertiam diem τ quarta3 procedere: qd raro contingit cu3 pori corporis sunt clausi: maxime cum fumus qui ab eo dissoluitur fuerit grossus: quia pororū corporis oppilatio naturalis siue accidentalis grossum fumum non finit resolui. vnde fit causa elongādi febrē: que si quartum diem transierit: τ sanguinem calefacit et incendit: a sua natura egreditur τ mutatur in causon: que iterū si multo plus morabit: vt naturali corporis humiditati cōiungatur: in ethicam fe. mutatur. Hoc q3 diximus q̄ ephimera est causa aliarum febrium: et nulla alia est causa ephimere. Sed reprehēdimur a quibus sophistis dicētibus. quare gal. dixit ephimeram vnius diei τ postea dixit eam posse venire vsq3 ad quartū diē? Quibus respondemus gal. diuisit fe. generaliter in tria. s. in spiritibus humoribus τ solidis membris. Quia igit ephimera in spiritu moratur plurimū nō transit nisi vnū diē et raro ad quattuor dies ascendit: nequiuit aliud nomē inuenire qd ei imponeret: vnde appellauit eam ephimeram: sed tamen non diuisit eam absolute: quia determinauit eam cum dixit sic. si ephimera transierit diem quartum mutabitur ī causon. possibile est enim vt causa ephimere diu in corporē morātis vratur sanguis τ febris nascatur continua. Causa vero ephimere generaliter in duo diuiditur: aut enim fit propter alium morbum: aut ipsa est morbus. Illa aūt que non fit propter alium morbum in duo partitur: aut fit intrinsecus aut extrinsecus. que iterum diuiditur in tria. Unum est calor solis τ estatis magnum incendium facientis. Aliud est nimietas algoris et congelatio et balneatio in stipticis aquis: sicut est aluminosa nitrosa et sulphurea. Tertiū est anime siue corporis exercitia. Anime sicut ira tristicia angustia cogitatio. Corporis vero sicut nimius labor ambulantium et equitantium: Aut fit intrinsecus sicut ex cibis τ potibus et medicinis omnibus calidis. Fe. itaq3 facta propter aliud quedam est febris apostemata semper sequens in inguine in collo sub ascellis τ sub auribus nascentia. his enim p̄cedētibus fe. est cor. accñs: l3 morbus fit accñs corporis: q2 accidēs duobus modis est: aut simplex: aut cōpo

situm. Simplex sicut fe. non facta causa alterius: sed ipa fit morbus. Cōpositū quēadmodū est fe. propter aliud creata. Sed gal. diuidit accidēs duobus modis: vnū inquit est vniuersale: et aliud ē particulare. Particulare vero est sicut illud qd non est propter aliud sed propter ipsuz est morb⁹. Uniuersale vero quēadmodū accidēs aliquod morbū subsequēs: qd est duobus modis: aut est inseparabile sicut dolor capitis sitis spūs angustia: que semper accidūt febribus neq ab eis separātur: que lz sint in quibusdā fortiora in quibusdā debiliora: fe. tamē sine istis nunq potest esse: sicut corpora nullo mō inueniunt q vmbra oīo careāt: aut est sepabile vt sit aliqn qnq nō: sicut vigilia alienatio stupor: i quibusdā accidūt fe. quibusdā non. hec enim fe. eueniūt pessimus aliquādo. Sed potest nobis obijci a quibusdā dicentibus. quare fe. de causa inguinis per apostema factā dixistis eē de ephimeris: cū hippo. in apho. dicat q oīs fe. de inguinis apostemate nata est pessima. Quibus respondenduz est: gloriosissim⁹ hippo. suā intētionē determinate dixit: cū dixit si non est ephimera feb. Apostema enim in inguinibus duobus modis fieri potest. aut cum illud fit per se morbus: aut cum fit propter aliud. propter aliud cum est palam ostensum sensui: sicut cū fiunt vulnera in talo pede et in simili que sunt salubria. et eorum feb. cito dissoluitur. proinde etiam eam posuim⁹ in genere ephimere feb. Sed si ipsum est per se morb⁹ sine causa sensui comprehensa fit fe. eius molesta et pessima. significat enim aliud apostema esse de humoribus grossis et putridis et i inferiorib⁹ corporis existentibus et pestilentialibus morbis creatis. hac de causa determinauit illud hippo. cū diceret si non est ephimera feb. Rursus si opponant nobis dicentes multos videmus homines anime et corporis laboribus vtentes tamen in ephimeram non incidunt. Respondebim⁹ accidentia corporis eueniunt quattuor modis. aut propter eorum complexionem corporis similantem sicut est oleum cera pix adeps que sunt igni similia. aut propter corpus ad recipiēdum accidentia preparatū sicut calamus pili et similia: que sunt preparata ad recipiendum ignē. aut propter eorum accidentium virtutem corporis dominantiū sicut est virtus opij: que dominatur omnib⁹ corporib⁹ multam eius quātitatem accipientibus. aut propter illorum accidentium ictum continuatum per longum tempus corpora percutientem: sicut sensualiter videmus aquam guttatim lapidem percutiendo perforare propter continuationem longi temporis. Qd cum ita sit: necesse est ephimera generetur in corpore ad causas febrium generatiuas preparato sicut corpori calido et sicco: q̄uis ipse cause sint multum fortes: aut sint multum debiles vel multum continue. Quib⁹ ergo tribus causis si corpus careat: impossibile est vt in ephimeram incidat.

De significationibus ephimere. Capitulum .ij.

Ephimera habet significationes quibus differt ab ethica. habet et alias quibus differt a triteo multas etiā habet alias cum quibus fe. putredinis non conuenit. Differentia vero quā habet cum ethica: hec est: quia causa ephimere est ex pauco tēpore: Causa vero ethice ex longo: In hoc ergo differunt: sz et in calore cōueniūt. Causa enī ephimere fe. est ex duobus vel tribus diebus: causa vero ethice ex duobus vel tribus mensibus vel pluribus est. Sed fe. putredinis nullā concordiam habet cum ephimera. Ethica quidem est cum ephimera concordans tribus modis. Uno quia causa ephimere et ethice est vna: sicut angustia tristitia fortis cogitatio et his similia. Secundo quia ephimera et ethica sunt de simplicibus qualitatibus materia carentibus. Tertio quia calor ephimere et ethice non est multum fortis. Sed febres putredinū sunt istis opposite: quia causa earuz est qualitas cū materia: et ille sunt simplices: iste vero cōposite. Amplius quia cal. et causa istarū est fortis et pungitiu⁹ propter ebullitionem et incensionem putredinis humorum que est earuz materia. Distantia vero ephimere et tritei hec est. q si ephimera fuerit sz q oportet: nec infirmi nec medici aliquod acciderit peccatum: determinabitur in primo: triteus vero nō similiter: quoniam ephimera sicut diximus: si nullum habuerit impedimentuz: in primo die erit dissoluta quasi a balneo egredientium. et nimietate vrine et sudoris. triteus vero licet raro habeat sudorē: in primo tamē die nō est sm crisim: sed propter lenitatem materie et subtilitatem inter cutem et carnē latitātis. nec tantus calor feb. fuerat vt omnino posset illam desiccare: proinde debiliter eam calefaciens eam exiccat modicum. Et si reprehensi erimus a quibusdā sophistis dicentib⁹: si ephimere fe. est de sola qualitate materiam non habēte: quare determinatio eius fit cum sudore et fumo. Respondebimus recte ephimere feb. sudorem et humorem esse negauim⁹: quia de tertie digestionis superfluitate est hoc qd dissoluitur p corporis poros cū sudore et fumo et vrina propter febris calorem et virtutem actionis nature: quemadmodum videmus homines semper pati propter nimium motum vel propter aeris vel balnei calorem. Inuenimus enim hanc humiditatem sub cute existentem dissoluere nonnunquam et vsq ad corporis interiora perforantem: et interiorem humiditatem excoquendo eliquantis cum vrina expellere eam: propter hoc sepe videmus: quia qui balneum temperatum habent calorem ingrediuntur: si sitim habuerint propter corporis eorum siccitatez curantur a siti: quoniam calor balnei cuz sua subtilitate dissoluit humores et sicca humectat membra que sunt causa sitis. Feb. iterum ephimera tres habet significationes quibus a febrib⁹ putridis differt: Una quia calor ephimere est leuis et suauis: que cum ad statum venit nullam facit angustiam et laborem: quia caret materia in qua natura laboret ad digerendum et ad expellēdum. Secunda quoniam vrina ephimeram habētium est quasi sanorū in colore liquore et hippostasi: que licet inter se differant modice tn earum erit discordia. videlicet in colore et rubore. Tertia: quia pulsus ephimeram patientium non distat a sanorum pulsu: nisi in dilationis velocitate et constrictionis tarditate. Tarditas enī constrictionis pulsus significat materiam non esse in corpore partez arteriarum constringentem vt illa exterius expellatur: quia velocitas dilationis pulsus acutam et calidam innuit qualitatem. Unde necesse est vt natura organorum partem velociter dilatet: vt multam aeris quantitatez attrahat per quam illius qualitatis acumen refrigeretur. Ephimera igitur feb. que fit ex sola qualitate .i. calore sine materia non est sibi necessitas vt constringat velociter partem organorum: quia non habet quid expellatur. proinde fit motus pulsus in dilatione ad attrahendum aeris subtilitatem qua calor refrigeratur plus et velocius q cū pulsus constrictione.

De ephimera que fit propter calorem solis: et eius cura. Cap. iij.

Ephimera que est propter solis feruorem: intelligenda est si capita patientium toto corpore sint calidiora: quia calor solis spiritum calefacit animalem et vitalem fortiter et velociter sine mediatore. Spiritus animalis calefit causa feruoris solis caput percutientis: et propter solis feruorem cito ad euz per flatum venientem. Sed tamen illa que est de calore solis: maiorem capiti infert calorem q toti corpori propter solem capiti repugnantem et ei oppositum: proinde nimium capitis patiuntur dolorem: et in facie feruorem: et venarum plenitudinem in temporibus existentium. Nonnunquam etiam reumate exagitantur cum nimio calore et narium incensiōe. Subtilitas enim caloris tenues calefacit et eliquat capitis humores: et facit eos ad nares descendere. Illa vero que est propter estiuum aeris calorem: plus calefacit corpus q caput: quia calor aeris per flatuz facilius ad cor ascēdit q ad caput. Cuius significationes he sunt: Corpora enim patientium sunt incensa et sicca propter aeris calorem: vnde magnam habent sitim et aerem desiderāt frigiduz. Utile huius fe. curamētum est vt infrigidem⁹ et hume

faciamus aerem: et in pauimento domus sternamus frondes et flores infrigidãtes: et calidos fumos extinguentes: sicut viol. rosas nenufar frondes psilij semperuiuam salicis frõdes flores basiliconis ⁊ hmõi. ⁊ semp̃ sunt cũ aq̃ frigida vel rosata infundẽda. Et licet basilicon sit cal. ĩ primo gra. tñ ꝓprietatẽ hꝫ ducẽdi frigiditatẽ aq̃ p̃ nares: Sꝫ oꝫ nos patiẽtiũ nares sepe humectare cũ oleo viol. nenufari. ⁊ silib⁹. Unguenda sunt tempora cãphora ⁊ aqua ros. si non habuerunt reumã. ⁊ si reuma habuerint capitis de humorũ fumositate: cauendi sunt de aceto ⁊ camphora. Ad nares eorum apponamus fumum aque calide in qua decocta sint viola et camomilla. Caueant ab omnibus olei vnctionib⁹. Et si non habuerint capita de humorum fumositate plena: neq̃ reumate: bonũ est vt capita eorum roremus post declinationem febris aqua in qua cocta sint viola et camomilla. Et si capita eorum plenitudinem habuerint: abstineant ab hac aqua: et solummodo fumũ eius odorent. Succum vtriusq̃ generis malorum granatorum accipiant. Comedant melones palestinos: vuas hyemales: medullam citruli ⁊ cucumeris. omnia cum niue refrigerata: si niue fuerint assueti. Uinum bibant mixtum cum syrupo granatorum ⁊ viol. Egestio eorum sicca si fuerit: humectanda erit cum syrupo viol. facto de prunis oxifenicis et similibus. Post febris declinationem: bonũ est si balneentur in temperato balneo aeris ⁊ aque temperamentũ habente. Manducẽt in initio prandij medullas citruli et cucumeris et micã panis lotã cum zuccaro. Mundificato autem stomacho de humoris copia et febris fumositate expulsa: demus pullos gallinaceos: perdices coctas cum iure condito de succo malorum gra. ⁊ aceto vuarum agrestium cum ramis portulace lactuce ⁊ similiũ.

¶ De ephimera que fit causa frigiditatis et congelationis: et eius cura. Cap̃. iiij.

Patientes ephimeram propter frigiditatem et congelationem: cognoscũtur cum significationibus oppositis ephimere ꝓpter solis ⁊ aeris calorem generate: quia hi qui patiuntur ephimeram de solis ⁊ aeris feruore creatam: habẽt exteriora corporis calefacta: vnde cutis rarificatur. Isti vero qui causa frigiditatis ab ephimera molestantur: habẽt suorum superficieꝫ corporum frigidam ⁊ siccam: ⁊ poros cutis constipatos et oppilatos: quare calor ad interiora corporis clausus sanguini dominatur: ⁊ venit ad epar et naturali virtuti dominatur priusq̃ vitali et animali: propter hoc color cutis eorum mutatur in plumbeum et obscurum colorem: facies eorum est tumida: et sentiunt nimiam frigiditatem ⁊ grauitatem in capite. Nares eorum aut nihil emittunt: aut si aliquid ab eis currit: est frigidissimum et viscosum. Pulsus eorum est paruus et velox. Causa paruitatis est oppilatio pororum. Causa vero velocitatis est conclusio caloris ad corporis interiora. Sed tamen paruitas et velocitas pulsus minor est istis q̃ eis qui in stiptica aqua ⁊ nitrosa se balneauerint. Illi enim plus istis oppilatos habent poros: et cutem siccam. Urina eorum alba est ⁊ cruda duob⁹ modis. Uno quia fumus qui solitus erat per poros exire est clausus ad interiora venarum: qui cum fuerit augmẽtatus (al's humectatus) sanguineꝫ humefacit: etiam cum adiuuat aer qui per flatũ intrat. vnde infrigidato et humectato sanguine calor eius deficit: proinde sanguinis color mutatur in albedinem. Et quia vrina est colamentum sanguinis: necesse est vt sit alba et cruda. Alio modo quia humores ad interiora corporis coadunati naturalem impediunt calorem ad digerendum vrinam: vnde merito vrina est alba ⁊ cruda.

¶ De cura predicte febris.

Oportet hos ante omnia cauere sibi a balneis priusq̃ morbi fiat digestio: ⁊ violentia febris sit declinata. Cum cuius morbuꝫ videris digestũ: et febrẽ declinatam esse: mittẽdi sunt pedes eorum vsq̃ ad genua in aqua calida in qua cocta sint camomilla sansucus ysopus sisibrium abrotanum ⁊ similia. et ipsi inclinentur super fumũ eius: deinde balneum temperatum ingrediantur: et fricentur ibi: vt pori aperiantur: et cutis eorum humefiat. Igitur cum cognoscimus q̃ pori eorum sint aperti: ⁊ calor qui ad corporis interiora coadunatus fuerat: sit dispersus et dilatatus: et quedam sit pars eius ad corporis exteriora progressa: lauabimus capita eorum cuꝫ aqua calida in qua cocta sint camomilla anetũ et miscebimus cum aqua quedam olea virtutem dissolutiuam habẽtia sicut camomilleon anetileõ yreleon nardileon. Et cauẽdi sunt ab epitimatibus nisi cum omnis sudor fuerit egressus: ne causa epitimatum pori claudantur: ⁊ materia quã necesse est cum sudore exeat exire non possit. sed permanens ad corporis interiora maximum generet nocumentum: et ducat patientes ad magnam molestiam perditionis. Caueant ne diu in balneo morentur: quia aqua lꝫ corporis sit humectatiua magis ceteris rebus: eius tamen calor perforat corpus vsq̃ ad interiora. Unde cum fumi fuerunt intus in corpore existentes calefiunt: repugnat eis grossicies aque. Ideoq̃ melius est si in aere morentur q̃ in solio: quia cum soliũ implet poros et claudit cum humiditate aque: aer vero balnei et poros aperiens est: ⁊ fumositatem corporis dissoluens: idcirco exercitia istis sunt conuenientia. et quia exercitia temperata dissoluunt et rarificant corpus et vias per quas fumi eorum transeant: oportet illos cibos accipere subtiles. videlicet laudabileꝫ chimũ generantes ⁊ nullam eis frigiditatem ingerẽtes. sicut hedulina caro annualis agni et similia. quia s̃m nostram intentionem oportet corpora eorum humectari cum artificio quo aptata sunt iure cõdito: vt videlicet cũ albumine oui et succo parue cepe et modico cymini carui cinamomi ⁊ similibus. Abstineant a viscosis cibis et grossis. Potẽt vinũ cũ aqua calida mixtum: multis operiãtur indumẽtis: ⁊ iuxta eorum latus ponendi sunt carbones ignis vt repugnent frigiditati aeris. naribus eorum odorifera applicentur que tẽperate sunt calefacientia: sicut sansucus yreos et sisimbrium et de fructibus sicut sunt citruli et similia. Quicunq̃ etiam reuma habuerint caueãt sibi a balneo nisi cessante morbo.

¶ De ephimera que fit propter balnea aque stiptice. Capitulum. v.

Quicunq̃ ephimeram patiuntur causa balneorum stipticam aquam habentium et desiccatiuã sicut est nitrosa et aluminosa et sulphurea cutẽ habent sicciorem ⁊ magis oppilatam q̃ superiores: propterea quia calor clausus est ad interiora corporis eorũ: et dominatur sanguini: et veniens ad epar prius actioni nocet naturali q̃ vitali ⁊ animali: quorum he sunt significationes. Si tangit̃ cutis eoꝝ inuenitur extensa et aspera. quẽadmodũ coria in lõgo tẽpore ĩfra gallas ⁊ cortices mal. gra. posita. Et si man⁹ alicui parti corporis imposita diu moretur vt cutis calefiat causa caloris palme manus fumum sentiet qui de illo corporis loco dissoluitur calidum ⁊ acutũ esse et pungitiuũ. Pulsus etiam eorum in initio feb. minor est ⁊ velocior pulsibus superioꝝ: q: cutis eoꝝ est siccior ⁊ magis oppilata. vnde cum siccitas contingit vsq̃ ad interiora corporis membra: fit pulsus eorum tardus ⁊ largus. Causa tarditatis est siccitas organorũ: quoniam frigiditas in interioribus ⁊ exterioribus corporis dominatur. Causa largitatis est multitudo ⁊ coadunatio eoꝝ fumorũ que in organis est non dissolutorum. Urina eorum est multa et turbida ⁊ aliquãtulum pertinens ad albedinẽ ⁊ cãditatem: Multa vero est propter humiditatem ad corporis interiora clausam: que solita fuerat per sudorem exire et fumum. Cruda est ⁊ alba duobus modis. vno quia vrina non permanet in loco coctionis vt coquatur et rubei fiet coloris: alio propter nimiam humiditatẽ sanguini commixtã.

¶ De eius cura.

Huius febris curatio similis ẽ superiori. Oportet etiam sicut diximus vt balneentur: sed non nisi declinante feb. ⁊ deponantur pedes vsq̃ ad genua sua in aqua quaꝫ supradiximus. deinde in temperato balneo balneentur. cauẽdi sunt ab omni vnctione. bonum est si aliquantulum exercitijs vtantur. cibos leues accipiant: qui sint faciles ad digerẽdum: et bonum generent chimum: aliquantulum frigiditati pertinentes: vt valeant fumorum ad interiora condu

natorum acumen extinguere. Uinum non bibant nisi corporum careant plenitudine: ⁊ cum omnis fumositas a corpore expulsa fuerit.

¶ De ephimera que fit propter cibos potusq; calidos ⁊ eius cura. Capi. vj.

Ephimera que fit propter cibos ⁊ potus calidos in initio ad spiritū peruenit naturalem. Omnis enim cibus siue potus venit ad stomachum: ⁊ ab eo ad epar: qui cum fuerint calidi: necesse est vt calefaciant sanguinem ⁊ spiritum naturalem. Deinde venientes ad cor per totum corpus diuiduntur. Ideoq; vrina eorum rubicundior est ceteris omnibus ephimeras patientibus: augmentata igitur fe. sentiunt dolorem ⁊ calorē in epate. vnde oportet studiose epar curari cum oxizac. ⁊ succo malorum grana. iuleb. ⁊ aqua ro. ⁊ camphora: cibos accipiant portulacam videlicet atriplices scariolam pullos gallinaceos cucurb. ⁊ similia. Cataplasmemus epar ⁊ stomachuz a cibo inanitum de sandal. rosis farina ordei: aqua ro. camphora ⁊ similib⁹. Comedāt melones palestinos mala granata mala poma pira pomi citrini: medullas coctana: mespila vuas mora ⁊ similia.

¶ De ephimera que fit propter ieiunium: et eius cura. Cap. vij.

Ephimera que est propter ieiunium differt ab alijs ephimeris: quia facies patientium est macilenta citrina quasi facies egritudines exeuntium oculos habent concauos pulsusq; debiles ⁊ veloces: vrinam acutam ⁊ rubicundaz. Causa debilis pulsus est defectio virtutis eor. Subtilitas eius est propter inanitionem organorum. Uelocitas eius est propter necessitatem aeriz attrahendi ad cordis calorē mitigandum ⁊ acutos fumos ab intus exterius expellendum. Rubor vrine fit causa paucitatis naturalis hūiditatis ⁊ siccitatis corpori dominantis. Unde oportet in statu fe. nullum dari cibum: sed succum accipiant malorum grana. ⁊ potum accipiant aque palestine vuarū hyemaliuz succum sorbeant. Et si hec eis nō sufficiant ⁊ fames eos percutiat: dandus erit succus mice panis cum zuccara lote. declinante itaq; feb. si videatur succus esse digestus damus ptisanam calidam: ⁊ expectabim⁹ visquequo digesta erit: deinde mittamus eos in balneum ⁊ cum corpus calefieri incepit: ⁊ sudores emittere vnguendum erit cum oleo viol. vt claudens poros repugnet humiditati corporis ne extrinsecus exeat: deinde dietentur cum cibis lenibus ⁊ subtilibus: ⁊ ad digerendum facilibus atq; tenuem sanguinem generantibus.

¶ De ephimera que fit propter labores ⁊ eius cura. Capi. viij.

Ephimera que fit causa laborantis corporis sicut ꝓpter equitare: ambulare: ⁊ cetera subito tribus virtutibus accidit spiritualibus: sed tñ ad spm̄ aīalem magis est ptinens: q: in exercitijs membra fricantur ⁊ calefiunt: quib⁹ necesse est vt lacerti ⁊ nerui sint calefacti: vt calor ad cerebrum prius q̄ febris accedat: vnde feb. veniente ⁊ calore cerebro dominānte: necesse est q̄ ictus caloris cerebrū percutiens dupliciter fiat: cuius significationes he sunt: corpora eoruz sunt debilia ⁊ sicca. Et si labor eor multus fuerit: ⁊ sudor eoruz acutissim⁹: aut nihil sudāt: ⁊ hoc duob⁹ modis Uno: quia sudor qui debet exire cum febre est finitus causa laboris. Alio quia spiritus solens per poros emittere sudorem est defectus. Qui etiā si parum laborauerint sudant tamē paruissiue: quia humiditas eorum ex labore dissoluta ⁊ quasi finita est. Proinde pulsus eorum paruus subtilis velox: ⁊ duplex in dilatione propter necessitatē attrahendi aerem ad interiora: vt mitigetur acumen caloris corporis eorū. Paruitas ⁊ subtilitas pulsus est propter membrorū defectionem: ⁊ paupertatez spiritus vitalis. p̄e laboris eīm nimietate dissolutus est. Ideoq; magnum in articulis: ⁊ in concatenatione dolorem patiuntur: qui vt curentur oportet aliquid requiei ingeniari: deinde cum oleo ro. vel nenupharino vngant. Et si labor modicus extitit: fricent corpora eorum multuz: si autem multus: fricentur parū. Post ea in temperato balneo lauentur sepe et nullam moram in eo faciant: ne substantialis eorum humiditas consumatur: ⁊ in ethicam incidant. In solium descendant vt corpora eorum humefiant: exeuntes autē soliū cū oleo violaceo vel nenupharino vngātur vt clausis eorum poris humiditas accidentaliter intus in corpore acquisita permaneat. Coituz fugiant ne corpora desiccentur. Dietam accipiant starnos pdices pullos gallinaceos: hedulos agnos ānuales: pisces laudabiles digestioni obedientes. Potēt vinū lene ⁊ aqua multum mixta: que membra eorum humectet. Uinum eīm corporis penetratiuū est: coeunte aqua cum vino digeritur ⁊ humefacit membra. De fructibus comedāt mala granata vuas pruna mala ⁊ similia.

¶ De ephimera que fit propter bubones in inguine: collo ⁊ sub ascellis ⁊ eius cura. Capi. ix.

Ephimera ex bubonibus in inguine collo ⁊ sub ascellis accidentibus duobus modis est: aut eīm causa eius est in ꝓpatulo: aut est econtrario. Ea vero cuius causa est nō in propatulo: ab hippo. in aphorismis testante cognoscitur. In bubonibus inquit feb. oēs male exceptis ephimeris. Que autē est manifesta fit propter pustulas vel apostemata ⁊ vulnera in manibus vel pedibus siue capite nascentia. Causa vero horum bubonum hec est: natura enim nascentibus his pustulis vel apostematibus currit ad regenda ⁊ custodienda eorum loca: similiter ⁊ sanguis ⁊ vitalis spiritus cum ea portantur: sanguis ergo per mollia ⁊ lacertosa loca preteriens replet ea ⁊ morans in eis generat apostemata: nomina a locis sumentia: qui diu ibi permanens calefit: cuius calor ad cor perueniens febrem generat. Unde pulsus eoruz est magnus velox ⁊ spissus: vrina cruda ⁊ alba: facies eorum rubicunda ⁊ turgida: febre quoq; cessante quedam in superficie apparet infusio. Causa magni pulsus est multitudo sanguinis ⁊ caloris vitalis spiritus nimietas: velocitas ⁊ spissitas fuit ex necessitate nature multum aerem ad cor attrahentis: vt refrigeretur ⁊ extinguatur caloris acumē. Albedo ⁊ cruditas vrine est propter sanguinem ⁊ calorem naturalem a coctionis loco remotū: ⁊ ad loca infirma exeuntē rubor faciei propter sanguinem superficiei corporis dominantem: tumor ꝓpter sanguinis plenitudinem: sudor declināte feb. euenit: quia natura abundantiam humor interi⁹ coadunatorum excludit vel expellit. Unde oportet nos ante omnia studere: ad curandas pustulas ⁊ apostemata que causa bubonis fuerant. Deinde balneent ⁊ in aere balnei morent: vt humor copia paulatim dissoluatur: neq; quolibet vnguēto vngant: q volentes in solio descendere in eo morentur. Dietā accipiant subtilem ad digerendum facilē ⁊ substantiam laudabilem habentem.

¶ De ephimera que fit propter vigilias ⁊ ei⁹ cura. Capi. x.

Ephimera que fit propter vigiliam: in spiritu constat animali: que his signis cognoscit. Patientium facies ⁊ totum corpus est citrinū oculi concaui: palpebre molles ⁊ graues ad mouēdum tarde. pulsus eor est paruus: vrina subtilis ⁊ indigesta: vultus tumidus. Citrinitas propter cholerā est se ad exteriora propter vigilias mouētem: tumor faciei est propter ventositatem ⁊ ciborum cruditatem: quia propter vigilias calor naturalis ad exteriora egreditur: vnde locus coctionis absq; calore permanens crudam ⁊ fumosam vētositatem faciens: facit cutem tumescere. Concauatio oculorum duobus est modis. Uno quia spiritus vitalis visibilis solens implere substantiam oculorum defectus est Alio quia carent nutrimento propter vigilias. Paruitas est pulsus propter virtutem causa vigiliarum deficiētem. Subtilitas vrine est propter solicitudinē quam patitur anima in vigilia. Cruditas eius est propter vigilias naturam in coctione vrine impedientes: ⁊ actionem sensuum eam ad exteriora prouocantium. Unde cum sit hmōi feb. virtus in animali spiritu in cerebro existente: necesse est vt turbetur cerebrū ꝓpter nimietatem sui motus: proinde oportet impēdi magnum studium. s. vt prouocemus somnū cum fricatione

pedum: hoc eñ trahit humores in capite existentes ⁊ repugnat fumo ad caput ascendenti. Cibum accipiāt modicum qui sit facilis ad digerendum: quia natura propter defectionem non multum suffert cibum. Uinum bibant temperatū in quātitate ⁊ virtute. A coitu omnino caueant quousqꝫ ad priorem visum eoꝝ conuersi fuerint.

¶ De ephimera que fit ꝓpter iram ⁊ eius cura. Ca. xi.

Ephimera que fit propter iram: virtuti animali ⁊ naturali domīatur. Animali propter impetū anime ad faciendum vindictam se mouentis: naturali vero propter nature solicitudinem ad corporis exteriora exeūtis. Proīde oculi eoꝝ sunt rubicundi foras exeuntes: citoqꝫ huc ⁊ illuc se mouentes palpebre eorum sunt sicce: pulsus magnus ⁊ fortis: rubor faciei ⁊ oculorum eminentia: motusqꝫ eorum velocitas propter sanguinis ebullitionē: ⁊ ꝓpter naturā ad corporis exteriora exeūtē: ⁊ ꝓpter aīe furorem se vindicare volentis: sicut Arist. dicit. Ira inquit ebullitio est sanguinis natura ad exteriora tendente propter animam se vindicare volentem: sed tamen si ira cum timore fuerit mixta: erit color eorum modo rubicūdus: modo citrinus: quia cum natura mouetur ad exteriora cum anima causa vindictam faciendi sanguine cum eis egrediente facies fit rubei coloris. Anima vero ⁊ natura ad exteriora redeuntibus: vt pre timore cor custodiant: conuertitur cum eis sanguis: quocirca facies citrina fit: siccitas est palpebrarum propter nimium earum motum anima solicitante illas. vnde desiccatur eorum humiditas. Magnitudo pulsus duob⁹ modis fit. Uno propter fortitudinem cordis natura illud solicitante. Alio propter virtutem corporis in essentia fortitudinis sue permanentis. Non enim prius aliquem morbum habuit quo virtus corporis debilitata sit. vnde necessario vrina eorum fit digesta nullum habens acumen. digestibilitas eius fit: quia calor naturalis est in loco coctionis. indigentia acuminis est propter extraneum calorem ad non interiora intrantem ⁊ cito exeuntem. Oportet vt in initio cure ingeniemus quomodo cor eorum confortetur ⁊ calor extinguatur: qđ fit cum expulsione ire quā ipsi obtinent: deinde in temperatum mittantur balneum scilicet prout fuerat horum consuetudo: ⁊ post sudorem vngātur cum oleo viol. cal. Postea descendant in solium ibi tamen non egredientes a balneo: comedant frigida ⁊ humida: et abstineant a vino quousqꝫ calor eorum declinabitur: vinum autem mixtum accipiant: caueant sibi a coitu ne putrefactis eorum humoribus putridas incidant fe. aut quidam ab eorum capite humores descendentes apostema generent.

¶ De ephimera que fit propter angustiam ⁊ tristiciam ac earum differentia. Cap. xii.

Differentia est inter angustiam ⁊ tristiciam: q: tristicia ad rationalem pertinet virtutem in cerebro existētē: angustia vero ad spiritualem in corde existētem: īdqꝫ angustia plurimū fit cā phthysis ꝙ tristicia: sed tamen quia causa vtriusqꝫ ⁊ curatio est vna: necessario disputatio earum est vna. Dicimus igitur ꝙ ephimera que fit propter angustiam ⁊ tristiciam habet has significationes. Oculi patientium aliquando foris eminent: ⁊ veloces sunt ad mouenduꝫ: ⁊ aliquando concaui ⁊ difficile mobiles: nonnunꝙ enim neqꝫ concauantur: neqꝫ foris sunt eminentes. Causa diuersitatis est tristicia: aliquando enim est tristicia propter magnam filiorum vel parentū cogitationem: ⁊ quandoqꝫ propter magnam suspectionem et timorem: ⁊ aliquando est neqꝫ timorosa: neqꝫ suspecta. Igitur cum fit cogitatio de rebus letificantibus: oculi eorum sunt foris eminentes huc ⁊ illuc: nonnunꝙ mobiles: q: anima desiderat vindicare (als videre) quod amat. Unde natura egrediens ad corporis exteriora exit sanguis cum ea. Ideo facies ⁊ color eorum est rubicundus: ⁊ vrina eorū minus habet acuminis solito: ⁊ pulsus eoruꝫ magnus est. Et si tristicia ⁊ cogitatio fuerit propter aliquem timorem ⁊ suspectionem: sunt oculi eorum concaui ⁊ quieti: quia natura conuersa est ad interiora ad custodienduꝫ cor. Idcirco splēdor faciei mutatur: ⁊ corpora eorum sunt macilenta: pulsus subtilis ⁊ vrina acuta. Si vero tristicia fuerit inter reꝫ amabilem ⁊ odibilem mediocris: erunt oculi eorum quieti neqꝫ concaui: neqꝫ foras exeuntes. Diuiditur tristicia iterum duobus modis. Uno in cogitatione ⁊ inuestigatione laudabilium rerum ad rationem pertinentium: sicut est cogitatio diuine bonitatis seu clementie iusticie nature reruꝫ et similium: que naturaliter ad animam pertinent. Alio in cogitatione pessime ⁊ immunde rei atqꝫ illaudabilis apud animaꝫ sicut est amor: qui hereos dicitur: ludus ⁊ carnalis leticia. Quecunqꝫ vero cogitatio fit de laudabilibus erit cogitatio semper laudabilis ⁊ acceptabilis apud animaꝫ. Cogitatio vero de pessimis ⁊ vituperabilibus rebus profert verba corrupta ⁊ pessima animeqꝫ inconuenientia. Igitur quia perfecta medicina est que ⁊ causam tollit egritudinis: necesse est, vt ab ea incipiamus: ⁊ ingeniemus quo possimus auferre ab eis cogitationē ⁊ suspectionem cum diuersis musicorum generibus: ⁊ cum omni causa leticiam prouocante: vt obliuioni tradant tristiciam: ⁊ quiescant anime eorum a labore: quia anima per cogitationis nimietatē debilitatur atqꝫ infirmatur: similiter ⁊ corpus debilitatur propter animam. sicut dicit Aristo. vitium anime sequitur complexionem corporis: ⁊ corporis complexio animam concomitatur. proinde oportet nos non negligere corpus: sed adiuuemus illud cum rebus humefacientibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis: ne causa eorum veniant ad phthysim: quia ethica magis pertinet ad istam ꝙ ad ceteras ephimeras. Siccitas enim istorum corporibus dominatur: ⁊ corpora eorum calida sunt. vnde oportet illos humectari: scꝫ cum balneo temperato: ⁊ descendant in solium: deinde vngantur cum oleo violatio: dietam accipiant frigidā ⁊ humidam que sit facilis ad digerendum sicut ptisana: caro hedulina cucurbita atriplex portulaca blitus. Uinum bibant quod non sit vetus ⁊ multum sit mixtum: de fructibus videlꝫ humectantibus comedant: sicut sunt vue: melones palestini ⁊ similia.

¶ Tertia pars huius libri.

¶ De ethica ⁊ phthysi ⁊ cura eoꝝ. Cap. i.

Priusqꝫ de ethica ⁊ phthysi dispute mus: necesse est vt eius diffinitionem dicamus. Dicimus ergo phthysim esse corporis humiditatis consumptionem. que est naturalis vel non naturalis. Naturalis est sicut patiuntur senes vel decrepiti cum naturalis eorum virtus in digerendis cibis: ⁊ in humiditate nutritiua attrahenda deficit: vt restauretur corporis humiditas: que per fumum ⁊ sudoreꝫ dissoluta est. Hec est causa consumptionis decrepitoruꝫ corporum arboꝝ ⁊ terrenascentiū. Cause vero consumptionis est tribus modis. Unus est nimius calor substantialem humiditatem desiccans sicut calor solis facit in estate. Secundus humorum nutrientium ablatio. sicut in hyeme nō pluuiosa. Terti⁹ humorum nutritiuorum est corruptio: ⁊ eorum ad malas qualitates permutatio: sicut ad nitrositateꝫ vel sulphurositatem: aluminositatem ⁊ similia. Sic ⁊ in humanis corporibus contingit: consumūtur enim ablatis humoribus ea nutrientibus: ⁊ natura prout oportet in digerēdo cibos deficiente: neqꝫ membra que dissoluta sunt restaurare valente: sicut senibus euenire diximus. Unde antiqui vocauerunt hanc speciem phthysis decrepitā. Corpus etiā calore extraneo dominante: ⁊ substantialem membroꝝ humiditatem desiccante: consumitur: sicut fit cā acutarū egritudinū eam precedentium: similiter de angustia ⁊ diuturna tristicia. Preterea corpus aliter consumitur: cū sanguis corporis nutritiuus a sui dulcedine ⁊ saporositate mutatur quēadmodū propter longaꝫ egritudinē mutat᷑: q: sanguis in diuturna egritudine corrūpit᷑ ⁊ ꝓpriū ꝑdit saporē. Unde mēbrorum natura odio tenet᷑: nec ex eo nutriūtur. membra

Igitur nutrimēto carentia infrigidantur ⁊ desiccantur: ⁊ cō
sumunt. Cōsumūt q: non nutriuntur. infrigidāt: q: sangui
ne qui est calidus ⁊ humidus cessante necesse est membra in
frigidentur que solebant de sanguine calefieri. Et si repre
hendāt nos sophiste ⁊ dicāt: quare antiqui seniores dicunt
sicca habere corpora cum sensus ostendat contrarium: inue
nimus enim seniores maioris esse humiditatis q̄ iuuenes
Respondebimus in prima huius libri particula diximus
q̄ humiditas decrepitorum fit accidentaliter propter defe
ctionem caloris naturalis eorum cibaria prout oportet di
gerere nequeuntis: ⁊ propter debilitatem membrorum ter
tie digestionis superfluitatem expellere non valentum: qd
testantur hydropici: corpora enim eorum plena sunt multi
tudine citrine aque: membra tamen habent macilenta et
consumpta. Non naturalis itaq; consumptio duobus mo
dis est: aut cum feb. aut sine feb. sine fe. est aut calida aut fri
gida: frigida vero consumit corpus: vel propter diutur
na apostemata: vel propter alios diuturnos morbos. humi
di enim morbi quia sunt diuturni nimiū de corporis humi
ditate dissoluunt. Unde infrigidato corpore virtus digesti
ua deficit: ideoq; cibaria cruda ⁊ indigesta permanent: que
cum ita sint membra corporis abhorrēt ea: neq; eis nutriū
tur: quā quidē molestiam patientes pulsum habent debi
lem tardum ⁊ strictum: vrinam albam ⁊ subtilem ⁊ crudam:
Pulsus est debilis ex dissolutiōe virtutis corporis propter
egritudinis diuturnitatem: tardus propter caloris natura
lis defectionem: suiq; congelationem. Cruditas vrine pro
pter frigiditatem complexionum corporis dominantem: et
propter calorem naturalem in loco coctionis deficientem.
Subtilitas ⁊ claritas sunt propter corporis siccitatem: ⁊ na
turalis humiditatis indigentiam vrinam ingrossare solen
tis. Cōsumptio que est ca. sine feb. fit propter calidos hu
mores cordi appositos: quorum fumus ad cor ascendēs eiꝰ
mutat complexionem eiq; accidentalem prestat calorē. vn
de sanguis corrumpitur: ⁊ propria eius saporositas mutat
⁊ mēbra illū odientia nec ab alio nutrita consumuntur. Unū
Ga. vidi inquit hunc ximum sensualiter. volēs eīm corpis
interiora pscrutari sicut stomachū intestina ⁊ filia: precepit
in spacioso loco poni simiam simul ⁊ sepe perquiri vt qua
liter corpus eius consumeretur: tandem per medium diui
dens eam inueni ad cor eius humores corruptos: quorum
fumum ad cor ascendisse ⁊ suam complexionem corrupisse
se credidi: quocirca antiqui hanc consumptionem vocaue
runt phthysim decrepitam. At q: compleuimꝰ disputatio
nem phthysis naturalis ⁊ non naturalis: oportet incipiamꝰ
de accidentali que est cum fe. ¶ Phthysis igitur que cum
febri. fit duobus modis est: aut ipsa per se est morbus: aut
propter alium. Que vero per se est morbus: fit ex rebꝰ cale
facientibus ⁊ desiccantibus: plurimū tn̄ causa eius est ephi
mera: maxime si propter exercitia anime fuerit: sicut pro
pter vigilias: cogitationem: tristiciam: angustiam: legere ⁊
inuestigare. ex omnibus enim istis animalis spiritus fatiga
tur ⁊ spiritualis: ⁊ accidentalem accipiunt calorem: qui ca
lor cum morabitur substantialem consumet ⁊ desiccabit hu
miditatē: maxime si corpora fuerint ad hoc preparata: sicut
sunt calidam ⁊ siccam habentes complexionem. macilenti
stricta habentes pectora: ⁊ capita spatularum foras exeun
tia sicut ale auium stantes in etate iuuenili: videlicet q̄ est
a. xviij. annis vsq; ad. xxxv. precipue si estas fuerit vel ca
lidus aer: aut regio calida. Nonnunq̄ etiā fit propter corpo
rea exercitia: sicut ꝑpter eq̄tare alios ve labores facere: aut
ꝑpter calida cibaria ⁊ potū ⁊ medicinā. ¶ Phthysis vo
que est cum feb. que fit propter alium morbum est quattuor
modis: aut est de ephimera que moratur: maxime et pro
prium terminum transit ⁊ sanguinem calefacit: aut est pro
pter febrem acutam: cū calefacit ⁊ extenuat sanguinē ⁊ do
minans consumit substantialem humiditatem: aut est pro
pter febriles putredines cum commiscentur ⁊ suas mutēt
interpolationes: aut est propter diuturnas egritudines cō
sumentes membrorum humiditatem: sicut cum venit ex tus
si dolore pectoris pulmonis dyaphragmatis renum et ylij
dolore qui est de calore ⁊ apostematibꝰ omnibus apparen

tibus: que sunt prolixa corpus calefacientia ⁊ consumentia
¶ Significationes autē phthysis vniuersaliter sunt q̄ttuor
modis. Uno quia feb. totum corpus circundat: ⁊ omnibus
membrorum humoribus ⁊ spiritibus equaliter dominatur
membris tn̄ solidis multo plus est familiarior: proinde anti
qui hanc fe. naturali calore non in temperamento: sed in cō
tinuatione assimilauerunt: quia membris est inuiscata: nec
ab eis seiungit: sed miscetur naturali calori ⁊ ei assimilatur:
quia ipse est a membris inseparabilis sicut calor naturalis:
neq; enim augmentatur: neq; decrescit spiritus ipse: si ta
men declinat nonnunq̄ vt febris putrida intra vasa existēs.
Differt tamen ab ea: quia febris ethica sine causa mani
festa declinat sicut putrida feb. sed feb. putrida intra vasa ꝑ
manens: aliquando declinat in initio cum vomitu. Secun
do quia calor licet totum corpus circundet: est tamen lenis
neq; pungitiuus. vnde infirmi se nullam pati feb. estimant
Tertio quia color plumbeus est ⁊ liuidus: ⁊ citrinus: splen
dido eīm sanguine indigent. Quarto q: tēpora eorum aspera
oculi concaui siccam comitantem chachexiā: nutritiua enim
hūiditas ablata est ab eis: h̄ testat̄ totius corporis siccitas
Hec sunt significationes vniuersales ethice: particulares ve
ro diuerse sunt. Ethica vero quattuor modis est: causa est:
quia humores sunt quattuor. Unꝰ est in vasis sanguineus
sc; humor in venis existens sicut humiditas arborum terre
q; nascentium permanens in summitatibus eorum: velut
humiditas in ramis vitis existens. Secundus est humi
ditas existens in concauitate membrorum: in quibus natu
ra nondum tertiam fecit digestionem: nec eam membris
assimilauit: sicut est aquosa humiditas que est in arboribꝰ
⁊ terre nascentibus: ⁊ velut humiditas que est in frumen
to ⁊ vuis nondum maturis. Tertius humiditas est mem
broꝝ in quā natura incepit operari: sed tamen non coagula
uit neq; perfecit eā sicut est caro tenera que non est mem
bris assimilata: ⁊ sicut humiditas frumenti que cepit coa
gulari et saporifera fieri: ⁊ mollis tamen adhuc permanet
⁊ humiditas vue coagulari ⁊ dulcis fieri incipiens: sed ta
men non est desiccata nec ad duriciem conuersa. Quar
tus est humiditas membra regens ⁊ custodiens sicut humi
ditas in membris coagulata: ⁊ ad duriciē conuersa ⁊ cū mē
bris vnū effecta: sicut humiditas frumento assimilata: illō
ne putrefiat custodiens: ⁊ sicut humiditas vuarum passa
rum substantiam earum ne putrefiāt obseruans. Igitur q:
corporea hūiditas q̄druplex est: necessario spēs ethice tres
sunt. Una est humiditas in mēbris permanēs: in q̄ natura
nondum tertiam digestionem operata est: neq; mēbris eam
assimilauit. Secunda membrorum est humiditas qua ope
rari natura iam incepit: sed tamen non coagulauit neq; eam
perfecit. Tertia est substantialis humiditas qua regūtur ⁊
custodiuntur membra. Causa primi hec est: humiditas eīm
sanguinis si augmentetur: ⁊ naturam superet: odio tenebi
tur: nec ab ea regetur nec mundificabitur: quia amplius de
morans maxime calefit ⁊ putrefit ex corporis calore: ⁊ feb.
putrida s̄m suam materiā intra vasa generabitur. Et si nō
augmentabitur: neq; a natura dimittatur: sed solummodo
propter id qd̄ in ephimera fe. diximus calefiat: ⁊ calor vsq;
ad mundificatum sanguinem qui est in arterijs deueniat:
coniungetur cū eo ⁊ confortabitur: ⁊ venarum ⁊ arteriarū
substantiā calefaciet: calor etiam vsq; ad humiditatem que
est in raritate membrorum permanente accedet: ⁊ eius vn
ctuositatem desiccabit: qui quia vnctuositatem ⁊ saporem
amittit merito a membris non suscipitur: mēbra igitur nu
trimento carentia consumuntur. Hec est prima species ethi
ce: proinde hec species ad curandum facilis: si sapientis ma
num patiēs inciderit. Medicus enim si inceperit velociter
calorem extinguere cum frigidis ⁊ humidis sicut cibis potu
odore aere ⁊ similibus: citissime illum calorem extinguet: ⁊
infirmum sanabit. Cui nisi succurratur: ⁊ calor in corpore fit
permanens ⁊ augmentans: ⁊ vsq; ad humiditatem mem
brorum que coagulatiōi vicina est: deueniat: eorūq; desic
cet vnctuositatē ⁊ saporositatē mēbris nō assilatur ipsi eam
odientibꝰ. vn̄ ꝯsumptio ⁊ siccitas eoꝝ augmētata fiet: Et
hec scda species ethice que dura est ⁊ molesta ad curandum

Et si calor magis augmētet et substantiali mēbrorum humiditati oīnetur et eam siccet: et veniens vsqȝ ad humiditatē mēbrorum q̄ fuerat cum eis ab initio complexionis desiccabit eam: et fit tertia species ethice que incurabilis est. Calor enī extraneus humiditatem membra custodientem desiccauit operās in ea sicut calor solis in lapide et ligno operatur. Calor enim solis longo tempore lapidū et lignorum humiditatē desiccat et eorum vnctuositatem separat: et quasi cinerē eam facit. Causa est: q: lapis et lignum sunt de quattuor elementis cōposita: proinde calor in eis h̄ operatur: qḋ testat actio ignis in lapide frigido: desiccat enī et ad calcem illum conuertit. Est ergo possibile vt sīli modo operetur calor solis longo tempore: nulla enim differentia est inter calorē solis et ignis: nisi q: ignis velociter: iste vero tardius operatur. Possum⁹ enim intelligere q lapis habeat substantialē humiditatem: cum arbores et herbe in montib⁹ et lapidib⁹ oriātur: q si hūores nō habeāt nutriri et augmētari minime possent. Completa igitur ethice disputatiōe que est ppter aliū morbum: oportet nos sequi ordinem ethice q̄ nō est ppter alium morbum existens.

De ethica q̄ non fit ppter alium morbum. Cap. ii.

Causa ethice que non est propter alium morbum humiditas est in concauitate cordis et venis et arterijs inhabitans: que si calefiat: et a sua natura in calorem et siccitatem: propter anime exercitia prout dixim⁹: mutetur sine vlla diminutōe sui fiet prima et simplex spēs ethice que per seipsam est morbus. Hec itaqȝ facile causatur: q: calor extraneus nō est nisi in humiditate sanguinis que in corde est et in suis venis et in arterijs: nihil enim in eo facit nisi solūmō calefactionem et ebullitionē. Et si calor augmētetur et calefaciat substantiam cordis et arteriarum atqȝ venarum: et siccetur humiditas eius que est vicina coagulationi: fit secunda species huius ethice. Et si plus augmētatus fuerit calor ethice: vt desiccet substantialem humiditatem cordis et suarum venarū et arteriarū illum custodire et regere solentē: fiet tertia species hui⁹ ethice: fiet qȝ incurabilis sicut diximus. Et q: cōpleuimus causam ethice que est propter alium morbum: et causam eius que non est propter alium morbum: sed ppter se: necesse est vt dicam⁹ vniuscuiusqȝ speciei significatiōes.

Dicamus igitur q ethica que propter aliū morbū fit sicut propter ephimerā: intelligenda est ita: quoniam cū videmus aliquem ephimerā habentem de augustia: tristicia ira et similibus anime exercitijs: et feb. permanet vsqȝ ad tertium diem consistens in vna qualitate. s. vt non augmentetur neqȝ minuatur: et apparent in cute infirmi obscuritas liuiditas: duricia et consumptio: et manu super infirmū posita sentitur calor pungens et acutus: et nulla hora augmentatur neqȝ minuitur aut declinatur: est prima species ethice febris. Qḋ si apparent cum his signis augmentū feb. cum infirmus manducauerit: intelligimus scđam speciē huius fe. esse. Sȝ tñ subtilius oportet inuestigari: q si damus ei cibum temperatum et laudabilem tribus diebus in diuersis temporibus: in prima videlȝ die mane: in scđa ad sextam in tertia vespere: et in vnoquoqȝ horum dierum fe. augmētari viderimus: et ad corporis exteriora exire: pro certo credendum est hanc esse scđam speciē. Causa est: quia calor in firmorum est intra corpus quietus: ad quē cum cibus et potus venerit: suscitatur et diuiditur exiēs extra corpus: qḋ testatur de calido lapide vel calce: aqua enim sup eos incidente mox calor in interioribus eorum reconditus extra corpus egreditur. Causa est q: aqua cū frigiditate et humiditate calorī opposita est: eaqȝ calcem percutiens humefacit eā cum sua humiditate. vnde sui aperiuntur pori: et veniens aq̄ vsqȝ ad calorem: calor suscitatur eiqȝ repugnat et fugit ante illā exteriora petēs. Eo mō itelligēdū est de cibis et potib⁹ his infirmis facere. Quidā vero arbitrati sunt calorē febrilē suscepto cibo augmentari: cibi enim in augmentū fe. accipiuntur. vnde fe. materiam inueniens crescit extra corpus egrediens: et lucernam ad testimonium dederunt: que dum habet oleum crescit et augmentatur ignis. Sed postea suam destruxerunt intentionem cum hac pbatione. cibo enim in diuersis temporibus oblato febris videtur augmentari eq̄liter. vnde estimati fuerunt q calor fe. in cibo augmentatur propter cibi humiditatem cui calor repugnat: sicut dixim⁹ in calce fieri et calidis lapidibus: hec est secunda spēs ethice.

Tertia vero plus palam patet sensui: q: facies infirmi est mutata in plumbeum colorem aut liuidū: que significatio ostendit substantialem humiditatem esse desiccatam: et virtutem naturalem defectam esse: nares subtiles sunt et acute: oculi concaui siccam chacherā habētes: q: nutrimentū ad oculos veniens non est bone qualitatis: qḋ virtus digestiua que defecta est minime potest digerere: permanēs ergo clausum in oculorum angulis calore aeris et fe. desiccat: ossium quoqȝ compositio oculos circundantium mutatur: et tēpora sunt aspera: motus palpebrarum et supciliorū fit grauis propter siccitatem eorum: q: iacentes claudunt oculos sine vlla voluntate: quasi a somno sint grauati propter virtutis defectionem et dissolutionem: sed et manu sup eos imposita frigidi et sicci inueniuntur: et manu ibi morante de nec eorum corpora ex calore manus calefiunt: calor sentitur a corpore eorū paulatim ascendere. Et si ventrē discooperiant: apparent quasi non habentes viscera et tactus eorū est quasi tabula: et si cutem eorum cum digitis constringas aliquantulum extendens: extensa permanebit minime inferius descendens: caret enim humiditate qua mollis fiat: et ad suum locum conuertat. Quam feb. speciem si quis inuenerit mortē pculdubio iudicet. Pulsus eorū est debilis paruus durus et spissus: atqȝ eorū q̄si chorde. Eā debilis et parui pulsus est defectio et cōsumptio virtutis: spissitas vero est propter multitudinem fumi cogentis exire. Urina eorum est sicut oleum in liquore habens squamas: que si sup petram fundatur: sonabit quasi oleum. Causa eius est propter consumptionem substantialis humiditatis in solidis membris existentis: et hec causa consumptionis et dissolutionis est propter siccam complexionem membris dominātē. Vocatur decrepite senectutis morbus. neqȝ sanabitur nisi cum natura cōuersa fuerit vt ante fuit. Stomachus eorum est quasi stomachus decrepitorum: cui impossibile est vt cōuertatur in ipsa qualitate quā fuit. s. in iuuentute. vnde stomachus eorū semper est defectus: et parua occasione digestio eorum impeditur. Similiter patientes siccitatē in quibusdam membris solidis: cum substantia cordis aliquantulam patitur siccitatem cito consumitur. Si vero siccitas fuerit multa: mors erit proxima: Post hoc epar et stomachus si in siccitate mutantur periculum significant: sed tñ non cito mortiferū sicut sunt priora. Oportet etiā intelligi: q: si omnia solida membra fuerint desiccata et multo tēpore taliter parmaneāt: necesse est vt infrigidentur: q: siccitas cum sola venit: non permanet longo tempore: quoniam mēbra nutrimentum non inuenientia refrigerantur et desiccātur: nutrimentum enim eorum calidum et humidū est. i. sanguis. Unde cum videbimus membra desiccari et nullā habere humiditatem et frigiditatem humectemus ea: si autē fuerint infrigidata: nullam faciamus ei curam: quia molestum est.

De ethica composita cū febre putrida. Capi. iii.

Galienus dixit se hanc febrem vidisse esse compositam cum alia febre de putredine: et vidisse eam solam nullius habere commixtionē. Cuius compositæ significatio hec est: interpolatio. s. febris putredinis: et continuatio ethice feb. illa interpolatione pretereunte: et nos nullam de antiquis vidimus disputationem: de eius cura cum est composita: difficilis enim est et dura q: sunt contrarie opposite: febri enim putride necessaria est res lauatiua et colatiua etiā desiccatiua: vt lauet colet et desiccet humores q̄ sunt causa putredinis. Et ethice cōuenit refrigerans et humectans vt refrigeret et humectet calorem febrilem et laudabilem corpori prestet humiditatem. vnde vtraqȝ causa est sibi opposita: pinde conuenit medico vt inuestiget et studeat ne aliquā incurrat fallaciam. Melior igitur est hec cura si fe. fuerit commixta: vt custodiatur naturalis humiditas et expellatur putredinis materia: sȝ pri⁹ oportet vt causa ethice auferatur per contrariū: sicut labor cū quiete

quiete: ⁊ vigilia cum somno: tristicia cuȝ leticia careat. Simi
liter necesse est substãtialis humiditas corporis membroꝝ
regitiua custodiat: ⁊ calor extinguat accidẽtalis ⁊ naturalis
cõfortet: sicut cũ cibis ⁊ potibus chimũ laudabilẽ generan
tibus ⁊ refrigerãtib⁹: ⁊ humores extenuãtib⁹: queadmodũ
est ptisana ⁊ similia: que dicturi sumus. Caueãt a medicinis
quanto plus possint nisi cum magna fuerit necessitas: dein
de eligant medicinã que est leuis ⁊ facilis nature: ⁊ inuesti
gent virtutẽ medicine vtruȝ sit attenuatiua absq̃ calefactio
ne ⁊ desiccatiõe: Dãda est ergo aqua cal. cũ accessio fe. pu
tride venerit. s. cũ rigor ĩcipit fieri. Et si vomit⁹ spõte vene
rit bonũ est: quo nõ veniẽte si vis eũ ꝓuocare: necesse est vt
fiat cũ leuissimo vomitu. Acumine aũt febris cessante ⁊ an
gustia infirmi quiescente ⁊ appetitu cibi surgente dabimus
ptisanam ⁊ panẽ bis vel ter lotũ cũ aqua frigida ⁊ zuccara
Damus ordeum coctum cum lentibus: sed lentes sint mun
date ⁊ eluate ⁊ prima decoctionis aqua auferatur: deinde
misceãtur cũ ordeo ⁊ ramis portulace ⁊ lactuce: cũ modico
coriandri recentis aut veteris ⁊ cũ aceto ⁊ zuccara ⁊ modi
co croco. Si vero fe. putredinis sit de phlegmate sunt ponẽ
da inuicem portulace lactuce aliquãtulum mẽte ⁊ apij ⁊ bli
tis. Sũmo mane accipiant rodozaccarã cum zuccaro mixtã
Et si cognoscimus ꝑ certo caloreȝ ethice nõ esse membroꝝ
raritate: ⁊ nondum venisse ad humiditatem q̃ est coagula
tioni vicina: ⁊ necesse erit dare infirmo succos scariole lupu
li ⁊ apij dandi sunt: sed tñ raro: nec illos sepe assuefaciãt ma
xime succũ apij: q: calorẽ habet ⁊ siccitatem. Silr si necesse
habent trocisci de rosis accipiẽdi sunt siue de berberis: aut si
sint necessaria mastix ⁊ maratrũ cũ rodozaccara raro tribuã
tur: ⁊ cũ necessitas fuerit egrotantẽ oportebit oĩno ab aqua
frigida abstiere. Iteȝ si fuerit necessitas magna coctã ei da
bim⁹ cũ modico masticis mixte cũ aliquo vtili syrupo. Et si
apostema in visceribus fuerit oĩno abstineãt ab aqua frigida
nisi cũ calidissima fuerint apostemata: q: calida apostemata
trahũt ad se frigidã aquã: ⁊ ꝓhibẽt eã ne ad cor veniat: qm̃
si ad cor venerit cum sua frigiditate naturalẽ extinguit calo
rem. Oportet etiã vt caueam⁹ ne cibũ in accessione fe. putri
de tribuamus: neq̃ parũ antea: q: angustiam dabit immo
⁊ febrẽ augmẽtabit: tp̃s etiã exacerbationis elõgabit: q: si
viderim⁹ accessionem mane fieri calidã dabim⁹ aquã rigore
incipiente ⁊ impediemus infirmũ sugẽtem mala gra. in tẽ
pore accessionis: accessione v̓o cessante dabimus ptisanã: di
gesta itaq̃ ptisana offerimus cibũ ſm q̃ natura expetit. Si
autẽ febris in medio diei inceperit augeri: mane danda erit
ptisana: rigore v̓o incipiente calidam dabimus aquã vt vo
mitus prouocet. Recedente quidẽ feb. acumine ⁊ infirmo
quiescente cibabimus eum ſm q̃ oportebit. Et si fe. a vespe
re inceperit mane dabim⁹ ptisanã. Cũq̃ digesta fuerit: cibũ
dabimus ꝑut oportebit: sed tamen minorẽ quantitatẽ cibi
q̃ natura digerere valeat: Incipiẽte itaq̃ rigore vomitum
cum calida prouocabimus. Sufficit quantũ disputauimus
de ethica que est cum putrida febre cõmixta: hec aũt est re
gula per quã medicus potest addere ⁊ minuere dietam ſm
q̃ virtutẽ patientis ⁊ fe. cognoscit.

¶ De dieta simplicis ethice. Cap. iiij.

Implex ethica duob⁹ modis est. s. aut corpus est
mũdificatum ab humorib⁹ ad putredinem se p̃
parãtibus. vñ opȝ nos incipe curam cãm ethice
expellẽtem ꝑ cõtrariuȝ sicut dixim⁹ sicut tristitiã
cum leticia: iram cũ patiẽtia ⁊ similia cũ suis con
trarijs: deinde expellam⁹ materiã putrefieri incipiẽtem cuȝ
medicinalib⁹ cibis attenuãtibus ⁊ mũdificãtibus absq̃ ca
lore ⁊ siccitate: sicut est succus lupuli: cũ rodozaccara ⁊ violis
zuccara myrobal. mãna cassiafistula ⁊ silibus cõmixtis. Cũq̃
certi sum⁹ q̃ materia corꝑis sit purgata: ordinabim⁹ aerẽ lo
ca ⁊ indumẽta cibum ⁊ potũ odores cathaplasmata ⁊ silia:
et mutabimus ea ab inutilitate ad vtilitatem: quia necesse
est vt sit aer frigidus ⁊ humidus: locus septẽtrionalis: indu
menta naturaliter sint frigida ⁊ humida sicut linea vetusta
⁊ loca aromatica cum sandalis ⁊ aqua ro. Cibaria sumant
infrigidãtia ⁊ extinguẽtia extraneum calorem ⁊ naturalem
confortãtia ⁊ substãtialem corporis humiditatem custodien
tia: sicut sunt ptisana panis lotus bis vel ter in aqua frigida
aut panis infusus in vino albissimo leuissimo ⁊ bene mixto
lactuce portulace cucurbite blitis atriplices. oĩa condita sint
cuȝ amygdaleon. De fructib⁹ sicut sunt vtraq̃ malagra. me
lones palestini: mala: pira: vue hyemales: ⁊ similia. De siru
pis sicut malo: gra. ⁊ iulep accipiẽt. Mittam⁹ in aquã quã
bibere volũt bolum: spodiũ: sandalos albos: semen portula
ce ⁊ similia. De aromatibus sicut sunt frõdes ⁊ flores con
fortatiui ⁊ refrigeratiui. sicut rosa salices mirta viola nenu
phar ⁊ sandali. Caueãt cãphorã ꝑpter siccitateȝ quã habet
nisi cũ certi fuerimus habere in suis capitib⁹ substãtiam hu
midã: que repugnet siccitati cãphore. Sed si humiditas ca
pitis est parua ⁊ accidẽtalis hũiditas: cãphorã caueãt quã
tum plus possint: q: reuma lȝ sit calidum: cãphora tñ nocet
eis lȝ sit frigida: qd̓ est duob⁹ modis. Uno q: frigiditate sua
accidẽtali humiditati repugnat que est in capite ⁊ eam in
grossat: vnde fit causa agmẽtandi reuma. Alio q: cũ sua sicci
tate naturalem desiccat capitis humiditatem. nõ eñ humi
ditas capitis siccitati cãphore valet repugnare: nisi cum fue
rit maioris quãtitatis q̃ siccitas est cãphore. Cathaplasmata
vero que epati sunt ponẽda cõcedimus vt habeãt cãphoraȝ
q: naturalis epatis humiditas siccitati cãphore repugnat ⁊
cõuertit eam ad temperamẽtum. Sed reprehẽdi videmur a
quibusdã sophistis nobis questionem opponẽtibus de cere
bri humiditate: quare inquiũt humiditas cerebri siccitati cã
phore nõ repugnat cuȝ cerebrũ naturaliter sit humidius ce
teris membris corꝑis. Unde respõdẽdum erit cerebruȝ sem
per mouetur ꝑpter imaginationem ⁊ rationeȝ: quia est fun
damẽtum sensuum ⁊ volũtarij motus: ⁊ fumi semper ascen
dũt ad illud. calorem etiã aeris plus patitur q̃ epar: ideoq̃
cerebrum accidentaliter est siccius epate: lȝ ceteris mẽbris
sit humidius naturaliter. Nõnunq̃ dabim⁹ trociscũ de spo
dio ⁊ bolo cum sirupo quẽ diximus: ⁊ aliquando dabimus
psilium si egestio non sit humida: solutio eñ ventris in hac
passione est pessima: q: materia eius acuta est ⁊ pungitiua:
⁊ humores in hac egritudine soliti sunt ad intestina descen
dere: quoniã mẽbra sunt defecta ad dissoluendũ ⁊ expellen
dum eos per poros qui ad interiora corporis clausi resoluũ
tur: descenduntq̃ ad intestina ⁊ eis duas faciunt actiones:
aut lubricitatẽ faciunt vt egestio nequeat retineri: aut exco
riãt ⁊ nascitur dissinteria. ¶ De cura igitur q: vsq̃ ad hũc
locum nostram diximus disputationeȝ: ⁊ mõstrauimus pla
ne: q: curatio huius febris est cum ordinamẽto aeris loci in
dumentorum cibi et potus aromatum balnei vnctionum:
necesse est vt plane dicamus quomodo ⁊ vbi ordinãda sunt
hec omnia. Incipiẽdum est ab aere: quia nobis familior est.
Igitur si tempus fuerit hyemale nõ tamen multuȝ sit frigi
dum: non debet illud aliquo ingenio ingeniari bonum est:
q̃ si multum fuerit frigidum necesse est illud ingeniari: vide
licet pãnis operiãtur ne frigida aeris virtus corporis exte
rioribus dominetur ⁊ autem deficcet atq̃ fumos ad interio
ra claudat. Si autem fuerit estiuũ: coaptari oportet illud vt
infrigidetur ⁊ humefiat: scilicet vt mansio infirmi sit spacio
sa ⁊ septẽtrionalis ⁊ porte septẽtrionales. in pauimẽto stẽr
namus rosas: violas: nenufar: basilicum: sempiuiuam: ra
mos vitium: ⁊ modicam aquam super ea roremus. Et si
corpora eorum indicant materiam ad putredinem prepara
tam: bonum est vt vngamus corpora eorũ de succis lactuce
portulace vuarum amararũ solatri cũ oleo rosaceo mixtuȝ
hec tñ inunctio non diu super pectore moretur: quia instru
mẽtorum spiritus est percussiua. Ingeniemus etiam prout
possumus melius ne humiditas eoꝝ dissoluatur. q̃ si virtus
eoꝝ fuerit defecta: ⁊ mẽbra dissoluta: ⁊ vene apparẽt albe ꝑ
pter sanguinis inanitionem: ossa quoq̃ brachia subtilissima
⁊ eoꝝ cõcatenatio inanita ꝓxima portẽditur mors.

Umq̃ feb. aliquando per se est morbus: et aliqñ
per alium sicut frenesis ⁊ alij morbi his similes:
aut est propter putredineȝ febris in quibusdam
mẽbris existentẽ: sicut in diaphragmate pulmo
ne: aut propter diuturnam tussim: aut ꝑpter epa
tis dolorem renuȝ ylij: necesse est vt cum eam cognouerim⁹
esse in aliquo istorum: prohibeamus patienteȝ ab aquis fri

gidis: ⁊ ab vnctione succorum quos superius diximus: nisi cū apostema ꝑ qḋ febris fuerit sit calidissimū. Deinde ex ea modicum dabimus: quia cali. apostematis trahit ad se humiditatem aque: ⁊ ꝓhibet eam ne veniat ad cor: ⁊ noceat calori naturali. Qꝛ si apostema nō fuerit calidissimū: abstineamus eos ab aqua frigida: ⁊ mitigabimus calorem eoꝝ cū aere cibo frigidisq; aromatibus. Unde Gal. aqua inquit frigida in ethica que est ꝓpter alium morbum pessima est. precipue si morbus diuturnꝰ fuerit. Causa qꝛ morbus qui causa est ethice necesse est vt sit calidꝰ sicut frenesis ⁊ filis: aut diuturnus sicut putrida febris erratica cōmixta ⁊ similia. Si vero morbus fuerit acutus morās paruo tempore percussit substātialem corporis humiditatē ⁊ desiccauit eam ⁊ dissoluit virtutem membroꝝ. vnde calor cordis est defectus ⁊ nequit humiditati aque repugnare. sic ergo humiditas aque causa est calorem naturalem extinguēdi. Si autem morbus fuerit diuturnus: cōsummauit sanguinē mēbroꝝ ⁊ emūdauit eam a carne. vnde mēbris infrigidatis calor deficit naturalis: necessario igitur calor cordis fit defectus. ꝓinde frigiditati aque calor cordis neq̇t repugnare aut resistere maxime si fuerit materia in venis ⁊ arterijs ad putredinem preparata: qꝛ humiditas aque illam augmētat ⁊ materiā indurat vt nequeat digeri. precipue si in vrina nullū signum decoctionis appareat. Palā ergo intelligimus: ꝙ nullo modo danda est aqua in ethica nisi cū ipsa morbus per se fuerit: si virtus eoꝝ custodita sit. ꝙ si virtus eoꝝ debilis sit caueant aquā. Unde oportet arbitrari qualiter corpa eoꝝ humefiāt ⁊ cōfortemus virtutem eoꝝ cū cibis qui sunt faciles ad digerēdum ⁊ multū nutribiles: qꝛ sanguis corpoꝝ eoꝝ licet sit laudabilis tamen modicus est. similiter spūs animalis ⁊ vitalis: ⁊ ꝓpter sanguinis paruitatē membra minuūtur que sunt totius corpis fundamēta ⁊ ꝓpter paruitatem aīalis ⁊ vitalis spūs deficit calor naturalis. vñ necesse est festinemus ad restaurāda eoꝝ corpa ⁊ in virtute ⁊ nutrimēto cū cibis ⁊ potibꝰ qui sunt faciles ⁊ subito ⁊ multū nutribiles. sicut est vinū albū ⁊ grossū ⁊ rubeū grossū. Sicut Hippo. in apho. Faciliꝰ est repleri potu q̄ cibo: sed tñ prout oportet dādum est ei ⁊ quomodo opꝫ: hoc est nō purum nec ieiunis vt p̄stet mēbris maxime stomacho calorē ⁊ siccitatem: sed nō debet accipi multū ⁊ subito vt intrās velociter exeat nec mēbra nutriat. nec multū grossum vt morās in āgustis locis oppilationem generet: ideoq; oportet nos illud negare ⁊ egritudinē exeūtibus ⁊ maxime ethicis: cibū accipiāt mediocrem: facile nutriētem ⁊ quiddā grossiciei habentem vt ꝑmanēs in membris nutriat ⁊ cōfortet ea. Neq; intelligere debemꝰ vt hippocratis intētio esset de potu absoluto vel de humidis cibis absolutis: sed ꝯuenit nobis noscere: qꝛ eius intētio fuerit de rebus nutriētibus leuiter ⁊ faciliter sicut sunt vina grossitatis aliquid habētia ⁊ in mēbris ꝑmanentia vt nutrimētum eis inferāt. De cibis siñr facile nutritiuis ⁊ nature obediētibꝰ sicut sunt lac ptisana panis lotus ⁊ similia. Ethici vero cum pro certo noscūt febrem cessauisse: nec alia re indigēt nisi augmētatione ⁊ nutrimēto corpis: accipiāt mane lac caprinum in quo statim emulso misceatur in eadē quātitate cal. aqua ⁊ ad suauem ignē coquatur quousq; tota aqua cōsumatur. deinde potui detur calidū ꝓut ab vberibus emulsū fuerit. quo ebibito tp̄s expectetur quo digestū fuerit. deinde dabimus starnum ꝑdices pullos ⁊ similia. oīa iuscellata. vinū album ⁊ ponticum mediocriter bibāt. Qꝛ si nō potuerint solū lac bibere miscēdum erit cum ordeo et simila tritici ⁊ similibus sm̄ ꝙ virtus digestiua eoꝝ fortis fuerit. Sed tamen si cognoscimus corpa eorum nullam habere materiā seu humores qui sint ad putredinem preparati: cauendum erit ab eis cibis ⁊ dabimus solūmodo ptisanā ⁊ panem lotū. maxime si in eorum egestione cholera appareat. Uniuersaliter etiam dicimus ꝙ nō debemus dare lac ꝑdices ⁊ his similia. aut vinum ponticum nisi cū certissime cognoscimus febrem ab eis esse ablatā: qḋ cū palā nouerimus balneabimus eos in balneo aque sapide temperato in aere: et calor aque sit quasi calor lactis cū ab vberibus est emulsū: ⁊ ingeniemus vt balneum mansioni eorum sit vicinum. ⁊ ducatur in culcitra aut in lecto ne motio eorum pedibus euntium duo nocumenta faciat. aut faciat eos sicciores: aut calefaciat ⁊ debilitet eos vt in balneo stare nequeant: quia necesse est eis in solio balnei diu morari: quia aqua solij que est temperata prestat corporibus eorum humiditatem augmētum ⁊ virtutē. Oportet vero vt sit solium spaciosum ⁊ ostio balnei vicinū vt non ambulent per aerem balnei ne parua eorum humiditas substantialis desiccetur. ⁊ oportet vt aqua balnei maxime temperata sit: quia calida si plusq̄ oportet fuerit: coadunabit cutem plusq̄ oportet ⁊ indurabit eam. Si vero frigida plusq̄ oportet debilibus corporibus tribuet frigiditatem: ⁊ calorem extinguet naturalem: cutem claudet ⁊ oppilabit. ⁊ sm̄ nostrā intentionem horum pori debēt aperiri ⁊ cutis mollificari: qꝛ sunt in istis clausi ⁊ oppilati naturaliter: qꝛ sine cōsumptione humiditatis res nulla potest inueniri dilatans ⁊ aperiēs poros corporis eoꝝ sicut facit aqua que est temperate calida: qꝛ mēbra corpis delectātur in ea: ⁊ natura excitatur ⁊ ꝑ totius corporis membra dilatatur propter aque delectationem que est eis similis. vnde natura se delectante sanguis eam sequitur: ⁊ veniēs vsq; ad corporis exteriora poros mollificat aperit ⁊ dilatat: qꝛ actio nature in hoc loco quo delectat̄ est opposita actioni locique odit. qm̄ a re nociua fugit natura ad interiora corpis. vnde extremitates de sanguine ⁊ naturali inaniūtur calore. ꝓinde patiūtur oppilationem ⁊ duriciem in cute. Oportet igitur iterū nos inuestigare vt diffiniamus quātum patiētes morari in balneo debeāt: que mora talis sit: quia si viderimus rubicūda ⁊ inflata fieri corpa priusq̄ consumi ⁊ minui incipiāt eos a balneo extrahamus: quia si dimittimus eos plusq̄ oportet consummabūtur. Ideoq; cum volumus carnem in corpore augmentare: dimittemus eos in balneo quousq; fiant rubicundi ⁊ inflati. Si autē eam minuere volumus post inflationem dimittimus eos in balneo donec inflatio trāseat: ⁊ ipsi ad suam naturam fuerint cōuersi: sed cum decet inuestigari illa tempora: qꝛ sunt multū stricta ⁊ acuta precipue si carnem volumus augmētare: ꝓpterea verus terminus cū a balneo debent egredi: est rubor corporis ne ipsi vltra ꝑmanentes ad deterius veniant. Egredientibus itaq; e balneo vngamus corpora eorum cum oleis frigidis ⁊ humidis: vel vnguētis vt custodiāt humiditatem quā ab aqua acceperant ne aer illam consumat. Rursus oportet vt diuersis tēporibus balneētur. Primum balneum sit mane priusq̄ accipiāt lac aut ptisanam vt infrigidet ⁊ refrigeret corpora eorū: secūdo die vespere postq̄ lac ⁊ cibus sint digesta. Qꝛ si virtutē infirmi fortem prospiceris esse vt possit amplius balneari bonum est. bonum etiam est si lac super infirmum fuerit emulsum priusq̄ in solium descēdat: ⁊ mittantur in balneo frondes frigide et humide sicut lactuce nenufar viola et similia. Si aūt infirmꝰ est ab humoribus mūdificatus ad putredinem se preparantibus: damus eis balneum exeūtibus lac asininum cū ab vberibus fuerit mulsum. hoc enī lac huic passioni est optimum: qꝛ ceteris subtilius ⁊ tardius ad coagulationem: sed oportet eligi asinam iuuenem ⁊ sanam: ⁊ ꝓbare eius lac vtrū sit albū: neq; naturaliter liquidum neq; spissum multum: ⁊ nutriamus eam cum lactuca sempuiuo coriandro ⁊ bono ordeo: ⁊ bona aqua. lacte vero digesto iterum ad balneum mittatur. Qꝛ si balneo patientes delectantur eo ꝙ eis assuetum fuerat: tertio ad balneum deducātur. sed spacium sit vnius ab alio quinq; horis: postea comedāt perdices pullos gallinaceos ⁊ alas gallinarum. caueant ab omni cibo graui: sed oportet cibi quātitatem fieri talē que stomachus nō grauetur: qḋ cōtēplari possumus hoc modo quia si dederimus cibū ⁊ patientis stomachus extētionem patiatur et acidum et fumosum ructum faciant: cognoscimus eos non bene digerere. vnde cibi quātitatem decrescimus adeo donec prospiciamus eam optime esse digestam. Rursus si viderimus eos multa quātitate refectiōis carere: dabimus lac vaccinum: prius tñ butyrum ab eo sit extractum. Deinde prima vice dabimus ei. ʒ. ij. sicq; ascendamus vsq; ad quattuor. Et quoniā lac nominauimus illud determinare volumus cui horum conueniat ⁊ cui non. Unde dicimus ꝙ cū lac ceteris cibis est facilius ⁊ omnia corporis mēbra nutriat: erit oībus nutribiliꝰ ⁊ laudabilius ad pthysim

maxime qui alium nequeunt sumere cibum. et laudabilius est lac muliebre: maxime si puellam lactauerit: post hoc est asininum. sed tamen quidam odiunt vtrumque: et quia eis abominabile est: oportet dari caprinum. Est enim medii ordinis inter subtile et grossum: sed priusquam demus illud: decet poni capram in loco puro: et nutriamus eam cum bono ordeo et herbis sicut coriandro lactuca frondibus celsi et his similibus: et caueamus ne infirmi patiantur solutionem. proinde oportet bis vel ter calidum lapidem in lacte extingui vt aquositas eius consumatur. Et si virtus eorum fuerit confortata dabimus eis cancros fluuiales coctos cum ordeo vel ptisana et fistic. ¶ Igitur quia sufficienter de lacte disputauimus: oportet nos quibus conueniat aque frigide potus monstrare: vel alie res frigide. Sed priusquam disputationem earum incipiamus: monstrabimus que sint frigide aut calide absolute sine alicuius rei comparatione. ¶ Physici itaque concordant dicentes nullum corpus esse calidum: frigidum: humidum aut siccum absolute sine alicuius rei comparatione nisi elementa solum. Dicunt enim se reperire ignem calidum non ad alterius rei comparationem: quia si esset calidus ad comparationem alterius: necessario esset frigidus ad alterius comparationem. Nosque nullam rem inuenimus igne calidiorem. Ergo cum dicimus calidum frigidum humidum aut siccum: non dicimus nisi ad comparationem humanorum corporum que sunt temperata: quia humana corpora ceteris corporibus sunt temperatiora. propter hoc cum aliquam rem inuenimus nullam passionem nostro sensui inferentem: sed eo delectantem eique conuenientem cum quadam similitudine: intelligamus eam esse temperatam quasi humani corporis temperiem. Rursus si aliam reperimus qua noster patitur sensus: sed tamen sine illius doloris horribilitate: intelligimus eam temperamentum humani corporis trangressam esse vno gradu. Iterum si aliqua res maiorem sensui faciat passionem: et tamen eam tolerare valeat: dicimus eam duobus gradibus vltra temperamentum esse. Si autem adeo sensui dominetur vt dolorem generet: in tertio gradu cognoscitur esse. Si vero magnum faciat nocumentum vt destruat sensum et seiungat membra sensualia: in quarto videtur esse. Palam est quia calidum et humidum frigidum et siccum sunt ad comparationem humanorum corporum temperiei exceptis solis elementis. vnde conuertamus stilum ad eos quibus conuenit aqua frigida et alia frigida et quibus non. Cum ethica sit per se morbus simplex et corpora patientium sunt absque vlla putredinis materia: optimum est vt demus eis cibaria infrigidantia naturaliter: eaque artificialiter frigidiora faciamus sicut sunt ptisana panis lotus lactuca: cucumeres palestini. Et aquam demus frigidam prout oportet maxime si virtus eorum non sit imbecillis: et si digestio appareat in vrinis. Et si ethica propter aliud morbum fuerit acutum vel diuturnum: prohibeamus aquam frigidam et alia infrigidantia prout melius possumus: maxime si nullum signum digestionis appareat in vrinis: et corpora non sint pura de materia putredinem generante. Causa huius duobus modis est. Vno quia membra corporum egritudinem patientium olim sunt defecta: et calor eorum debilis est et paruus vnde aqua et alia frigida sunt membrorum passiua et naturalem calorem extinguunt. Et si corpora eorum fuerint immunda propter aliquod apostema vel crudorum humorum reliquias: aqua et cetera frigida indurant et ingrossant eos vt nequeant digeri. Vini vero natura quia calefacit et naturalem confortat calorem: oportet consumpta corpora propter diuturnum morbum habentes accipiant moderate: tamen mixtum sit et album et lene. Consumptio vero corporis que est sine feb. et causa eius est substantialis humiditatis corporis consumptio: et naturalis calor eorum extinctus est propter sanguinis paruitatem: oportet vt restituantur cum corporis calefactione. Incipiamus a modico calore et cathamodice ad maiorem ascendamus ne subita corporis mutatione infirmus deficiat. Demus itaque syrupum de zinzibere et iringorum radice: pecorinam carnem: vinum non multum vetus: ne dolorem capitis faciat et corpora eorum desiccet. sedeant in aqua in qua cocta sint sansucus basilicon: yreos: frondes: citruli. fumigentur de ligno aloes: caueant omnino a coitu. Quorum virtus si augmentari incipiat dabimus tyriacam et muscatam. Plus itaque si sint confortati balneentur et balneum egredientes comedant annualem agnum: viscellatum conditum cum spica et zinziber: et bibant vinum vt prouocet eis somnum. Si autem aliquam patiantur febrem modicam videlicet aut tussim etsi screant album viscosum et grossum: dabimus eis apozimata de ysopo: et electuarium quod recipit sebesten. l. iniubas. xx. liquiritie. ℥. j. vuarum passarum enudeatarum. ʒ. xv. capillorum veneris. ℥. j. ficus sicce. x. omnia in. x. libris aque coquantur vsquequo ad duas redeant. da exinde. ℥. iiij. colatas ad bibendum cum. ℥. j. de rodozacca. postea comedant ius frumenti et fenugrecum. et accipiant electuarium quod recipit se. lini. ℥. j. ß. orobi. ℥. j. medulle se. bombacis. ℥. j. succi liquiritie. ℥. ij. fac puluerem et cum oleo amigda. frica deinde adde zucca: quod sufficit. Aliud ℞. succi caulium libras. iij. mellis dispumati libram. j. coquantur vsque ad mellis redierint spissitudinem. postea medullas fistici quantum sufficit tere et cum melle tempera. deinde cum potui dare volueris da cum lacte caprino aut asinino vel pecorino coctis cum. ʒ. ij. leuistici. Aliud ℞. marathri radicis: apij radicis ana. ℥. ij. anisi ʒ. ij. malue seminis. ʒ. iij. lini seminis. ʒ. iij. iniubas. xx. ficus sicce. v. vuarum passarum enudeatarum. ʒ. v. hec omnia in. viij. lib. aque coquantur vsquequo ad duas redierint: dabis omni die ad bibendum. ℥. iij. cum rodozacca. violazacca. ana. ℥. j. Et si calorem non habeat tempusque non fuerit hyemale cum melle. ℥. v. accipiant illud. Troscici valentes ad phthysicos etiam picos cardiacos qui ℞. gummi ara. berberis boli. ana. ʒ. iiij. ro. spodij. se. portulace ana. ʒ. ij. et ß. cancrorum fluuialium assatorum. ʒ. vij. basiliconis arnoglosse se. boragi. ana. ʒ. ij. coriandri sicci. ʒ. ij. ß. infusi in aceto et ad solem siccati postea assati. dragaganti. amidi. semi. citruli. cucu. ana. ʒ. ij. se. mirte. ʒ. iiij. se. malorum citoniorum. se. herbe acetose ana. ʒ. ij. liquiritie. ʒ. iij. reub. ʒ. j. ß. cacabre gemmarum non perforatarum ana. ʒ. ij. omnia trita cum aqua rosacea temperentur et troscici ex eis fiant. dabis exinde. ʒ. ij. Alij valentes simili modo ℞. berberis sand. al. spodij. ana. ʒ. iiij. rosarum. ʒ. v. se. portulace. citru. cucu. cucur. ana. ʒ. j. ß. dragaganti gummi ara. amidi ana. ʒ. iij. boli. ʒ. iiij. herbe acetose. cacabre. gemmarum non perforatarum. ana. ʒ. ij. tempera cum succo arnoglosse. Alij ℞. spodij: bol. ro. ana. ʒ. iiij. gummi arabi. dragaganti se. arnoglosse ana. ʒ. iij. seminis papaueris. ʒ. v. se. portulace. se. atriplicis. ana. ʒ. iij. berberis. ʒ. ij. fac puluerem et tempera cum aqua rosacea. Alij valentes propter lienteriam frigidam ℞. ro. spodij ana. ʒ. iiij. se. mirte herbe acetose ana. ʒ. iij. se. portulace sumac. ana. ʒ. v. se. maligranati. ʒ. iiij. boli. ʒ. v. gummi arabi. ʒ. iij. hypoquistidos. ʒ. iij. puluerizentur et cum succo citoniorum temperentur: da potui cum syrupo citoniorum. Alij valentes contra dissinteriam cum tussi quam phthysici patiuntur. ℞. gummi se. citrul. ana. ʒ. iij. se. basiliconis. ʒ. ij. ß. se. mirte. ʒ. iij. herbe acetose. ʒ. iiij. se. mi. portulace. ʒ. iij. hec omnia assata in puluerem redigantur. dosis eius. ʒ. iij. cum syrupo mirte. Electuarium conueniens phthysicis tussim habentibus confectum cum syrupo violaceo. maxime quibus in pulmone et pectore descendunt humores grossi et viscosi. ℞. sebesten. c. iuiubas. l. vuarum passarum enucleatarum. ʒ. xx. se. malue. ʒ. iij. cancrorum lauatorum et assatorum. ʒ. xx. capil. ve. arnoglosse ana. ʒ. v. liquiritie. ℥. j. omnia in. vij. libris aque coquantur quousque ad duas redeant. Deinde. ℥. iiij. sape adde et zucca. ℥. iiij. Iterum vsque ad mellis spissitudinem coquantur. Deinde accipe gummi dragaganti. se. citoniorum ana. ʒ. viij. se. cucu. ℥. j. amigdalarum dulcium. ʒ. viij. se. portulace. ʒ. vj. amidi. ʒ. viij. se. papaueris. al. ʒ. vj. fac puluerem: et cum superioribus temperetur. Pilule que sub lingua posite valent contra tussim. ℞. gummi draganganti. se. portulace. se. citoniorum. ana. ʒ. iiij. semi. cucu. ʒ. v. amidi. ʒ. iij. amigda. ʒ. vj. fabe mundate. ʒ. ij. se. malue. ʒ. iij. liquiritie. ʒ. v. omnia in puluerem redacta temperentur cum succo psilij. Cathaplasma contra tussim pectora humectans. ℞. malueuisci. radicum et frondium malue. ana. ʒ. iiij. dragaganti. ʒ. ij. cere albe olei viol. ana. ℥. iij. fac cathaplasma. Trocisci valentes contra sanguinis screatum qui fit phthysicis. ℞. gummi dragaganti se. portulace. ana. ʒ. v. succi liquiritie. ʒ. vj. boli chimolee: ana. ʒ. v. succi

hypoquistidos acatie. ana. ʒ. iij. coralli: cacabre. ana. ʒ. iiij. spodij. ʒ. vj. rosaꝝ. ʒ. iiij. se. mirte. ʒ. iiij. coriādri infusi et assati. ʒ. vij. tempera cum aqua rosacea. Cathaplasma cōtra sanguinis screatum et tussim et febris calorem: ℞. cucurbite trite quasi medulle. ʒ. iiij. cāphore. ʒ. j. sandal. al. et rub. ʒ. ij. rose sicce. ʒ. ij. ß. cere al. ʒ. xxx. olei rosati. ʒ. j. fiat cathaplasma. Sirupus iuuans sanguinem screantes. ℞. succi arnoglosse. succi cucur. cucu. citruli. aque rosacee. aā. lib. ij. succi mirtillorum lib. j. succi pomorum citonioꝝ. lib. v. omnia coquantur donec fiant quasi sapa: deinde cum aq̄. frigida potui detur. Electuarium valens contra humores sanguinolentos qui sunt in pectore et pulmone: et calorem extinguit: vulnera pectoris sanat. ℞. amidi. se. citoniorum. aā. ʒ. v. fabe. boli. aā. ʒ. vij. se. malue. se. melonis. aā. ʒ. iij. gūmi. ʒ. xxx. dragaganti liquiritie. aā. ʒ. iij. oīa puluerizata cū sapa temperētur. Et si non fuerit febris nec humores grossi et conuenit melius mundificari: iungantur orobi. ʒ. vij. ysopi. ʒ. viij. maratri se. apij. aā. ʒ. ij. ⁊ ß. Si vō humores fuerīt grossiores putrefacti se. fenugreci. se. lini. carui. equali pondere cum oleo amigdalino ⁊ melle tēperabimus. Alr ℞. prassij orobi medulle. se. bombacis. aā. ʒ. iiij. se. lini. fenugreci. ʒ. ij. omnia in puluerē redacta cum melle temperentur.

¶ Quarta pars huius de feb. acutis ⁊ accidentibus eis concomitantibus.

¶ De febribus causon et frenesi. Capi. j.

Causon cōtinuum hꝫ calorē calori naturali nociuum et ei magnum facientem impetum propter morbi repugnationem. cuius nocumentum est impetus et molestatio qui ab initio cum ea eueniunt: propter acumen materiei qua creatur. huius enim materia ignea est acutissima in concauitate venarum coadunata. ⁊ arteriarū cordi vicinantium et maxime venarum oris stomachi: et in concauitate epatis et pulmonis. Ideo differt hec feb. a terciana que est intra venas: quia tertiane cholera est in venis a corde remotis. Sed in causon que de cholera generatur: maxime est in concauitatibus venarum que sunt in corde vel sibi vicinantibus: hoc testatur durities febris: furiositas suiq; acumen: et fortitudo et continuatio sitis. Causa vero fortitudinis et acuminis et continuitatis febris hec est: quia materia est in venis que sunt in ore stomachi et in epate. Que febris duobus modis est. Vno q: est acutissima et feruentissima. sua enim materia pura cholera est rubea cum nulla humiditate cōmixta. Est et alia que non est tanti feruoris: quia sua materia est cholera citrina cum quadam phlegmatis humiditate cōmixta. proinde vocauerūt primā causon propter suam vstionem: eius enim materia est de pura cholera ardentissima. secundam vero nominauerunt acutam absolute: quia materia est aliquātulū sanguinolenta.

Plurimū autem prima iuuenibus accidit: quoniam eorum complexio naturaliter est calida et sicca. precipue in estate. Estas enim huius febris est naturaliter confortatiua et augmentatiua: quia cum suo calore et siccitate corporis humiditatem cum sudore et fumo dissoluit et desiccat. vnde necesse est vene extenuentur. propter hoc in extremitatibus diei vene attrahunt ad se fumum acutū de genere cholere rubee maxime si regio calida ⁊ sicca est. Que febris propria habet accidentia que ab ea sunt inseparabilia. habet etiam alia que sunt separabilia eiq; ⁊ alijs febribus pertinentia. Inseparabilia quidē sunt hec. acumen caloris ⁊ fortitudo duritia et continuatio febris ⁊ sitis: que in statu morbi sunt fortiora. Separabilia vero accidentia ei et alijs feb. cōia diuidūtur duobus modis: aut significant spem ⁊ salutem: aut desperationem et perditionē. Illa vero que spem salutis significant: sunt virtus infirmi: ⁊ sensus bonitas: leuitas corporis: ⁊ calor febris in toto corpore equalis: spūs nō ipedit⁹ ⁊ laudabilis cōpositio iacēt⁹ infirmi: appetit⁹ ⁊ digestio bona. ⁊ libentissima cibi acceptio. pulsus fortitudo naturali assimilantis: signa coctionis in vrina et egestione apparentia: sicut vrina rubicunda clarissima equalis in liquore habens hypostasim albā lenem coniūctam ⁊ in fundo vasis permanentem. Egestio vero in quātitate qua cibus et potus fuerunt: ⁊ expulsio in tēpore quo sani fuerant: in colore quidē pertinēs cholere: liquorem habens inter spissū et liquidū mediocrem cū cholera tinctū: quia cholera quā habet admixtam significat digestionē. Causa virtutis infirmi et sensus bonitatis ⁊ leuitatis corporis cibiq; appetitus salutem significat: quia sanitatem cerebri demonstrat ⁊ virtutem neruorum ⁊ lacertoꝝ omnibus membris sensum et volūtarium motum prestantium. Omnes enim physici procul dubio credunt neruos et lacertos a cerebro procedere eiusq; instrumenta esse. vnde cū fundamentum est forte necesse est fortia sint eius instrumēta: vt cū instrumentoꝝ salute actio animalis operetur et compleatur: ⁊ cū actionis animalis complemento perfectus permaneat sensus naturalē confortās actionem: ⁊ cū actionis naturalis confortatione corpus fit leue et desideriū cibi fit forte. Equalitas vero caloris in toto corpore equaliter permanens ⁊ spiritus facilitas et virtus pulsus infirmū ipsum habere virtutem significant. Ostendūt enim nobilia mēbra esse robusta de quibus vita ꝓcedit ⁊ mōstratur. i. cor ⁊ pulmo ⁊ diaphragma ⁊ pectoris mēbra: sunt cordis instrumēta. sano ḡ fundamēto sana eius sunt instrumenta: vnde flatus cōpletur et pulsus confortatur ⁊ etiam cū fortitudine calor per totū corpus diuiditur. Significationes vō illaudabiles mortē significātes duplici modo sunt: aut eñi significāt morbi fortitudinem ⁊ molestiam sine timore: aut innuūt suspectionem et timorē. Ille autem que fortitudinem morbi ostendūt sunt feb. continuatio ⁊ vehementia doloris: sitis fortitudo: vigilia: stupor: alienatio mentis: augmētatio feb. imparibus diebus: diuersitas caloris in corpore permanentis: scilicet quidā locus calidus quidam locus frigidus: sudor calidus calorem febris et sitim non mitigans. vomitus et egestio ignea nullam citrinitatem habentia: cruditas et grossicies vrine. viscositas et limositas dentes cooperientes: sanguis e naribus cum rigore manans in fine morbi: que omnia dicimus non timorem significare: quia quandoq; ea accidētia bona sequūtur et nonnunq̄ mala. verbigratia. Fortitudo febris ⁊ magnitudo sitis acumen significant ⁊ vstionem cholere que est fe. materia. Et si in cretico die laudabilis veniat purgatio ⁊ feb. et sitis mitigate fuerint salus portenditur. Si autem in die cretico febris ⁊ calor sitis augmententur: timorem significabūt. vigilia significat calorē: et siccitatem in cerebro dominari: et nonnunq̄ significat dolorem esse somnum auferentem: sed eo cessante vigilia cessabit. stupor autē mentis ostendit fumum calidum humidum implentem cerebri ventriculos et virtutē eius humefacientem. Et si laudabilis crisis sequatur: scilicet cū vrina ⁊ egestione aut sudore expellentibus materiam illum fumū generantem: et aliquod coctionis signum apparebit in vrina: salutis indicium pronunciabit. Si autem vrina augmentabitur in cruditate et

grossicie ⁊ mutetur in albedinē: timenda erit. Alienatio vero significat fumum calidum ⁊ siccum in cerebro dominantem: ⁊ suam hũiditatem desiccare: quã si bona sequatur crisis et febris transeat virtusq̧ confortabitur: salutem pronũciabit. Si vero mala ⁊ augmentabitur feb. acumen ⁊ virtus patientis debilitari incipiat: malum significabit. abundantiam enim humorū significabit. Sudor vero calidus in die cretico si appareat ⁊ totum corpus circundet: febrisq̧ mitigabitur: salutiferum erit signum. Si autem eo apparente febr. non deficiat: longitudinem morbi significabit. abundantiam vero humorū extraneorū interius accumulatã ostendit esse: quos longo tẽpore necesse est digeri ⁊ purgari a natura. Or si non circũdet totum corpꝰ ⁊ febris augmẽtetur timorē innuit: maxime si non sit in die cretico: quia significat defectam esse actionẽ in toto corpore equaliter. Cholericus vomitus ostendit cho. ru. in toto corpe dominari. Or si quãtum nature conuenit fuerit: ⁊ prout virtus patientis tolerare poterit: ⁊ ex eo corpus sit alleuiatum: salutē pronũciabit. Si autem plusq̃ virtus patientis poterit sustinere fuerit: nec prout naturam oportet: non sumꝰ securi quin natura deficiat in repugnatione morbi. Egestio vō ignea siue crocea significat dominiũ cho. ru. q̄ si in die cretico apparuerit: aut in die declinatiõis morbi: ⁊ eam sequatur leuitas corporis et bonitas virtutis: est laudabilis. Contraria vero econuerso. Cruditas ⁊ grossicies vrine duobꝰ modis fit: aut sunt in colore: aut in liquore. In colore vero si fuerit citrina: significat actionem caloris naturalis esse defectam in loco coctionis. quã si bona sequatur crisis: ⁊ virtus naturalis incipiat feces digerere ⁊ extenuare: atq̧ vrina fit rubei coloris tẽperamentum habens in liquore: sitq̧ in die cretico laudabitur indicia salutis pronũciãs. Or si vrina appareat cruda scilicet: aut alba ⁊ subtilis: aut grossa ⁊ cruda mala erit ⁊ timorosa. In liquore vero potest fieri diuersis modis: quia aliquando exit subtilis ⁊ clara ⁊ in ea permanet subtilitate: ⁊ aliquãdo exit grossa ⁊ turbida: residens vero fit clara. ⁊ aliquando mingitur grossa ⁊ turbida ⁊ talis p̄manens. Est ⁊ alia exiēs subtilis et clara residens vero fit turbida. que autem clara exiens clara permanens ostendit naturam nullam in ea facere actionem coctionis. Que vō turbida mingitur deinde fit clara significat initium coctionis esse completũ. Illa quidē que exit turbida ⁊ in sua permanet turbiditate. ⁊ ea que exit clara ⁊ residens fit turbida: sunt mediocres inter salutem ⁊ timorem: que qui planius ⁊ apertius cupit audire: legat librum nostrum de vrinis. Limositas dentium significat virtutem extranei caloris dominari. Calor enim extraneus corporis hũiditati si dominetur ingrossat eam sitq̧ viscosa: q̄ si dentes cooperiat lõgitudinem morbi significat. Si vero virtus infirmi fuerit fortis vt morbũ queat sustinere salutem significabit. Si aũt debilis multũ molestũ erit. ¶ Priusq̃ disputemus de sanguine per nares exeũte cuz rigore: oportet dicere: quia impossibile est coadunari in hac febre hec duo accidẽtia simul: quia sanguis e naribus exiēs significat cho. que est materia febris esse intra venas mixtã cũ sanguine. Rigor vero ostendit materiã febris esse extra vasa ⁊ membris sensibilibus vicinam: quia propter choleram que est materia morbi currentem ad mẽbra sensibilia ⁊ mordicantem ea fit rigor. Rigor ergo cũ fluxu sanguinis per nares exeũtis est inconueniens in causon in vno tẽpore. Sanguis per nares exiens: licet sit vna de purgationibus huius febris: si in die cretica appareat: tñ si fit s̄m virtutem patientis ⁊ quantum necesse fuerit: et maxime in fine morbi: ⁊ ante tñ apparuerint signa coctionis in vrina ⁊ egestione erit laudabilis salutem pronũcians. Si vero ecõuerso fit. scilicet vt nõ veniat in die cretico: sitq̧ paruus guttatim fluens: aut multus plusq̃ virtus tolerare queat malus erit ⁊ timorosus. precipue si fit in initio morbi ⁊ priusq̃ vllũ signũ coctionis appareat. Rigor itaq̧ si in acuta febre maxie in causon eueniat: neq̧ salutem neq̧ timorem significabit: q̄n vero sunt cũ eo alia accidentia que sunt salutem vel timorem ostendentia: tamen si nulla eum sequantur accidentia molestũ est. Si vero bona bonũ significabũt. Or si appareat in fine morbi: in die scilicet cretico: ⁊ cum laudabilis purgatio sequatur: febrisq̧ mitigetur: salutiferum erit indicium: quia significabit naturā esse confortatã et expellere feces morbi ab interioribus vasis exterius. Proinde rigor in fine morbi cũ aliquo coctionis signo veniens in futuro sudorē pronũciat. Or si in initio morbi veniat priusq̃ morbus incipiat digeri malũ nũciabit maxime si non sit in die cretico. Palam ergo est q: vbi sanguis de naribus currit in acuta febre non est rigor. et vbi rigor non est sanguinis fluxus per nares: q̄ si aliquãdo fuerit malũ pronũciabit. significabit enim chol. que est materia febris in interioribus venarū ⁊ arteriarum exteriorib⁹ ⁊ toti corpori dominari. Or si permaneat ⁊ faciat interpolationem erit pessimus duobus modis: quia cum veniet aut erit cum virtute: aut cuz defectione virtutis. Si fit cũ virtute ⁊ patiens fuerit fortis illaudabilis erit: quia vsus est nature vt post rigorem faciat purgationem. Purgatione vero facta ⁊ rigore non cessante diuturnitas morbi significatur: quia ostendit materiam morbi esse grossam et duram ad digerendum. vnde non sumus securi quin virtus patientis deficiat priusq̃ materia morbi digeratur: quia nequit pati seuitiam acuminis et diuturni morbi ⁊ assiduum motum rigoris. Or si eger ab initio morbi fuerit defectus: pessimum est duobus modis. vno quia si solutio rigorem sequatur necesse est vt virtus fiat debilior non valens eum pati. Si autem nulla eum sequatur purgatio: ostendit virtutem esse defectam: quia nõ potest malos expellere humores qui sunt causa rigoris. ¶ Accidẽtia vero timorem proculdubio significantia hec sunt. defectio virtutis ⁊ eius inertia morbũ pati nequeũtis: corruptio spiritus ⁊ appetitus: pulsus absconsio: angustia: timor: suspitio: alienatio: gutte sanguinis p̄ nares manãtis ⁊ nõ in die cretico frigidi sudores: ⁊ sudor non in toto corpore. rigor in initio morbi: ictericia. Si ante vij. dies appareat frigiditas exterioris corporis: ⁊ maxime in extremitatibus subita sitis ablatio sine causa manifesta: nec in die cretico: repentina suffocatio sine gule apostemate inuolũtarie lachryme ⁊ sine vlla passione oculorū: paucitas et nigredo vrine: albedo ⁊ cruditas egestionis sui q̧ viscositas et vnctuositas et eius frustatim diuisio quasi furfuree resolutiones causa corruptionis spiritus malum pronũciat: quia significat virtutem infirmi esse defectam ⁊ morbi pessimitatem quattuor modis. Corruptio enim spiritꝰ aut facit magnum pulsum et velocem: aut magnum ⁊ tardum: aut paruum ⁊ velocem: aut paruũ et tardum. Magnus ⁊ velox significat apostema esse in cerebro aut in diaphragmate. Differentia inter vtrũq̧ est hec: q: apostema cerebri sequitur alienatio mentis: ⁊ rubor oculorū foras eminentiū. Apostema qd̄ est in diaphragmate: habet angustiam spiritꝰ ⁊ pectoris stricturam. Magnus vero ⁊ tardus pulsus alienationem mentis significat: q: patiens propter disturbationem mentis retinet flatum: deinde cum subito emittit: sicut faciunt hi qui grauem dormiũt somnum ⁊ subito excitantur. Pulsus vero qui paruus est ⁊ velox significat extraneũ calorem aggrauare ⁊ suffocare virtutem spiritualem et p̄hibere eam ne fortiter egrediatur. Pulsus vero qui paruus est ⁊ tardus ostendit propinquitatem extinctionis caloris naturalis. Abscõsio pulsus ostendit virtutis defectionem ⁊ dissolutionem. Angustia significat acutos humores ⁊ nociuos ori stomachi dominari: qd̄ nobilissimũ est mẽbrũ sensibile ⁊ acutũ sensum habet: proinde sensualia cũ eo patiũtur membra: scilicet principalia sicut cerebrũ cor epar. quẽadmodũ stomachi passionem sequitur cardiaca ⁊ cordis tremor. Ideoq̧ cũ ori stomachi acuta ⁊ nociua dominat̄ cholera: patiũtur alienationem mentis ⁊ cordis tremorem: q: calefactio ex igneo calore: ⁊ ad eius repugnationem deficiẽte tremor ei accidit. Similiter etiam cerebro si dominatur incensio caloris ⁊ substantialis humiditas desiccatur. vnde fit mentis alienatio. Proinde singultus in causon eueniēs timorem nũciat: quia significat spasmum in ore stomachi fieri propter desiccationem sue substantialis humiditatis. Similiter et dolor in visceribus: si causon patientibus accidat: malum portendit: quoniam intestina ostendit spasmata. Timor et suspitio et stupor in acuta febre molestiam innuunt: quia pessimos denotant humores esse in ventriculis cerebri: lumen

animalis virtutis extinguẽtes. Mali enim humores ventri-
culos cerebri implentes aut sunt humidi et fumosi: aut fu-
mosi ⁊ sicci. Si sunt fumosi ⁊ humidi stuporem generãt: fu-
mosi ⁊ sicci lumen animate virtutis extinguũt ⁊ timoreʒ et
suspitionem faciũt: sed plurimum hoc accidit infirmis cum
a somno fuerint expergefacti: q: illi humores in somno sunt
ad interiora cerebri: sicut calorem videmus naturalem esse
ad corporis interiora reconditum in somno. Rursus vide-
mus eos qui post cibi saturitatem dormierũt: quia fumus
cibi ad caput ascendit: ⁊ grauitatem generat. Similiter ⁊ illi
humores ascendũt in somno ⁊ cerebri ventriculos implent.
Infirmo ergo a somno surgente: quia natura ad corporis ex-
teriora exit subito: et illi humores cum ea mouentur: ⁊ ani-
mate virtuti dominantes lumen eius obscurant: timorem et
suspitionem et mentis stuporem generant. Alienatio vero
cerebri percussionem significat propter incensionem caloris
febrilis. proinde calor apostematis in cerebro nascentis alie-
nationem significat. Gutte sanguinis e narib⁹ fluẽtes pessi-
me sunt: quia significant lõginquitatem morbi: neqꝫ sumus
securi quin mors adsit futura: quoniam sanguinis manatio
per nares vna est de purgationibus quas natura ſm crisim
operatur: que si fuerit in die cretica sed non sit perfecta quã-
tum oportebit longitudinem morbi nunciabit: quia natura
monstratur non posse totam materiam egritudinis expelle-
re. proinde istud accidens non est alicuius bonitatis mõstra-
tiuũ. Qr si in die cretico non apparuerit est peius: quoniam
non est ex actiõe nature: sed ex materiei acumine: qđ nequit
natura tolerare. Sudor frigidus malum pronũciat duobus
modis: aut enim significat citissimam caloris naturalis ex-
tinctionem: aut abũdantiam humorꝝ frigidissimorum calo-
rem naturalem extinguentium et calorem febrilem superã-
tium: cuius differentia hec est. Sudor enim qui extinctioneʒ
caloris naturalis significat est cũ acuta febre. alius enim est
cum leni. Proinde prior vicinam nũciat mortem: quẽadmo-
dum si in quarta die appareat mors erit expectãda in sexta.
Causa quia mors non sit in septima hec est; q: cuʒ appareãt
signa propinquitatis extinctionis caloris naturalis in quar-
ta die: non habet natura tantam vim vt possit naturalem re-
gere calorem vsqꝫ ad alium terminũ. Sudor enim qui diu-
turnitatem morbi significat est dubius: q: si confortata natu-
ra illam calefaciat materiã ⁊ per sudorem illam expellat: salu-
tem significabit. Si autem humores augmẽtati nature do-
minentur ⁊ calorem extinguãt naturalem mortem nũciabit.
Sudor enim non totũ corpus complectens: malus est duo-
bus modis: aut enim calidus: aut frigidus. Si sit calidus lõ-
gitudinem morbi significat: q: natura nequit totã naturam
morbi expellere. idcirco non fit in toto corpore: sed si natu-
ra confortetur ⁊ illam digerat materiam: eamqꝫ per sudoreʒ
totum corpus cõplectentem expulerit salutem innuet. si ve-
ro deficiat: timorem. propter hoc necesse longũ tempus sit:
qui si frigidus fuerit vicinam ostendit mortem esse duobus
modis: vno q: est frigidus ⁊ vicinam caloris naturalis signi-
ficat extinctioneʒ. Alio q: est paruus: ostendit naturam esse
defectam: q: licet sit paru⁹ tamen natura nequit in toto cor-
pore illum facere propter sui defectionem. Rigor in initio
febris si apparuerit: ⁊ ante signũ coctionis pessimũ est: quia
rigor factus ex actione nature est in cretico die. nullo signo
digestionis apparente: cum natura humores qui sunt in-
tra vasa ad exteriora expellat: qui cum non sit in die creti-
co nullo digestionis signo se manifestãte: intelligitur non
esse ex actione nature: sed potius ex virtute materiei intrin-
secus et extrinsecus dominantis. Unde Hipo. in apho: Ri-
gor enim est in acuta febre: si appareat in secũdo die aut se-
xto malus erit: q: in secũdo timorem. in sexto die autem lon-
gitudinem morbi nunciabit. Ictericia si ante septimũ diem
apparuerit maluʒ erit: q: natura est assueta in. vij. ictericiam
facere. Unde si nouerimus eam fieri ante. vij. cognoscimus
eam non esse ex actione nature. sed potius ex necessitate ma-
terie intrinsecus ex cholera sanguini dominãte: aut propter
passionem epatis digestiuam virtutem prohibente vt nõ di-
uidat a cholera sanguineʒ ⁊ includat eam folliculo: qđ est tri-
bus modis: aut ꝓpter calidum apostema epatis: aut ꝓpter
duritiam: aut propter oppilationeʒ que est in via epatis que
vadit ad fel: que prohibet cholericam partem ne ad fel va-
dat: de quo si ictericia fuerit acutam habẽtibus febrem timẽ-
da erit: quia appareat in die cretico: sicut Hipo. in apho.
qbuscũqꝫ in se. aut. vij. aut. ix. aut. xj. aut. xiiij. ictericia super-
nenit bonum si dextrum hypocũdrium nõ fiat durum. Si ve-
ro non: nõ bona. Intentio eius fuit vt nos faciat intelligere
ꝙ ictericia cũ huius loci duritia passioneʒ epatis demõstrat.
et ictericia per hoc qđ superius dixim⁹ est mala. Qr si icteri-
cia de hac passione nascẽs in die cretico fit mala: quãto ma-
gis erit mala in alijs dieb⁹ si nata fuerit. Frigiditas extremi-
tatum significat pessimos humores naturam aggrauãtes ⁊
naturalem calorem suffocantes ⁊ eum prohibẽtes ne possit
diuidi per totũ corpus. ꝓinde cũ moratur caloris suffocatio
mutatur color extremitatũ in liuiditatẽ aut in viriditatem.
Sed tñ nõnunq̃ liuiditas est de actione nature ſm crisim
que cũ tali modo fiat: nullum malũ significabit: q: causa hu-
ius sunt humores perusti quos expellit natura a nobilibus
mẽbris ad ignobilia: qđ hoc testať: q: solũ materia ĩ die cre-
tica apparet: ⁊ infirm⁹ alleuiatur: nõnunq̃ exteriora corpis
sunt frigida: ꝓpter magna apostemata in interioribus orta
q: apostemata trahũt ad se calorem sanguinis a lõgĩquis lo-
cis sicut ventosa. Cũqꝫ sanguis in apostematibus calefiat
cum illo calore qui attraxit eum erũt interiora incẽsa nimio
calore et exteriora frigida naturalem calorẽ non habentia:
q: maluʒ est signũ. Aliquãdo corpis extremitates sunt frigi-
de ꝓpter passionem aliquorꝝ mẽbrorꝝ principaliũ. Unde na-
tura ad illa loca pergit cũ naturali calore vt defendat ea: et
dimittẽs exteriora remanẽt frigida naturalem calorem non
habẽtia qđ nõ est malũ. Subita sitis ablatio sine cã manife-
sta pessimũ: q: significat sensibilis virtutis mortalitateʒ que
est in stomacho: ⁊ aliquãdo trãsit sitis in febribus ꝓpter sic-
cam tussim instrumẽta spũs mouẽtem ⁊ hũiditatem acumi-
nis loci attrahẽtem: qđ non est malũ. sed tñ hoc non fit subi-
to: q: cathamodicũ sitis transit in febribus. Subita suffoca-
tio pessima est: q: significat apostemata fieri in gutture aut
in suis lacertis aut in pelliculis eum circũdantib⁹: q: guttur
est os canalis pulmonis. Unde cũ apostema ibi nascitur ꝓhi-
bẽs spm̃ ab eo exeũteʒ suffocat infirmũ subito: qđ significat
perditionem: qm̃ infirmo aerem trahere nequeũte: calor ex-
tinguitur naturalis: p̃cipue si infirmus trãsglutire nequeat
ostẽdit eñ apostema gutturis pelliculis meri ꝓhibere ne ci-
bus inferius descẽdat cũ stomachus vult attrahere cibũ: q:
stomach⁹ cuʒ cibũ attrahat necesse est inferior pars meri infe-
rius descẽdat. Cũqꝫ inferior pars meri descẽdat inferi⁹: ne-
cesse supior pars gutturis ascẽdat supius. supior pars ergo
gutturis cum superius ascẽdere nequeat: inferior pars me-
ri descendere nequit. vnde Hippo. in aphoris. Si a febre ha-
bito collum cõuertatur vt vix deglutire possit tumore non
existente in collo mortale est. Intentio fuit Hippocratis de
apostemate qđ nascitur in gutture: quo in gutture nascente
spũs sine vlla tpis mora suffocatur. via eñ eius angusta est.
Aliud apostema est qđ nõ fit in gutture: sed in pulmone ⁊ ce-
teris spũs instrumẽtis. Si in gutture nõ subita spũs suffoca-
tio: sed cathamodicuʒ: q: via eorꝝ est larga. Lachryme vero
sine volũtate maluʒ significãt: q: ostendũt cõtentiuam ocu-
lorꝝ virtutem esse premortuã. Proinde substãtialis eorꝝ hu-
miditas nequit cõtineri cũ lachrymis exiẽs. Nõnunq̃ etiaʒ
lachryme in diuturnis morbis significant sanguinem de na-
ribus fluxuruʒ esse: q: lachryme in diuturna febre significãt
copiam. sanguinis ad caput ascendisse et panniculos cere-
bri impleuisse. vnde vene oculorꝝ sanguine plene emittũt il-
lum cũ lachrymis: sanguinem ergo per nares significãt esse
fluxurũ. Paucitas vrine ⁊ sui nigredo pessimitatem signifi-
cat: quia nigredo vrine significat incẽsionem cholere que est
eius materia. Paruitas vero duo prenũciat: aut ostẽdit sub-
stantialem corporis humiditatem esse cõsumptam ex igneo
calore: aut instrumenta vrine colamentum sanguinis trahe-
re solẽtia: quasi premortua. Uiriditas egestionis demõstrat
extinctionem caloris naturalis ⁊ incensionem interiorꝝ mẽ-
brorum propter igneum calorem eis dominãtem. Unctuosi-
tas eius ⁊ viscositas significant feruẽtissimam febrem calo-

rem eliquare: unctuositatem aut viscositatem intestinorum lubricantem facere solentes. Sed tamen stercoris unctuositas & viscositas duobus modis est: aut est alba: aut citrina. Si est alba: significat quod eliquatio in interiori pellicula intestinorum fit: si vero citrina ostendit calorem esse perforatum usque ad interiorem partem que est vicina nervose parti: & est peior priore. Iterum egestio a proprio usu mutata: velut si una vice fit liquida & aquosa: alia fit grossa & spissa: & altera fit citrina: modo vero ignea cum sanguine mixta: pessimum est & mortale: quia significat pessimos chimos nature dominari: et eam superatam haberi: & eos egressos esse cum egestione. maxime si appareat in die non cretico: & nonnunquam significat defectionem digestive virtutis. Aliquando egestio exit spumosa que innuit ventositatem esse cum ea mixtam se moventem & spumosam illam facientem: sicut videmus fieri in tempestate maris: aut significat nimium & ferventissimum calorem bullitionem facientem. unde fit spumosa: quemadmodum videmus fieri in olla cum fuerit super ignem magnum posita. Sufficit nobis quantum disputavimus de causis & significationibus acute febris.

¶ De frenesi. Capi. ij.

Frenesis absolute dictum est calidum apostema nascens in pelliculis cerebri ex ebullitione sanguinis in corde existentis: quod sequuntur vigilie & alienatio: & nonnunquam frenesis est apostema in ventriculis cerebri: quod est peius & molestius. Causa frenesis duobus modis est: aut est incensio cholere rubee in ventriculis existentibus: aut ebullitio sanguinis cordis: quia sanguis cordis bulliens est cum cholera rubea: que emittit fumum ad caput generatque apostema calidum & cholericum: & hec est causa vere frenesis que est per se morbus & non propter alium. Quidam vero arbitrati sunt quod fumus qui de bulliente sanguine cordis ad caput ascendit fit calidus & humidus: quod falsum est. Fumus enim ad caput saliens si fuerit humidus eliquatur & inferius ducetur & in pectoris concavitatem descendet. Si autem illius fumi humiditas ad pectus descendens currat in diaphragmate: apostema generabit & pleuresis nuncupabitur. Pars vero fumi que in capite remansit: dissoluta per poros cum sudore & fumo egreditur. Sed frenesis que fit ex ebullitione sanguinis non simili modo est sicut diximus: quia fumus qui inde oritur calidissimus est & siccissimus de genere cholere rubee: qui ad cerebrum ascendens nullam habet humiditatem qua possit eliquari: & inferius ad diaphragma descendere ut illic generet apostema quod pleuresis dicitur. Differt etiam frenesis a pleuresi: quia causa frenesis est de fumo calido igneo & sicco. Causa pleuresis est fumus calidus & sanguinolentus: proinde antiqui frenesim febri assimilaverunt causon: & pleuresim acute febri.

Est et alia frenesis accidentaliter alium morbum sequens: sicut frenesis que fit propter pleuresim: que fit duobus modis. Uno propter fumum calidum & humidum ad cerebrum ascendentem sicut diximus. Alio propter nervorum colligantiam quam cerebrum cum diaphragmate habet. quemadmodum cerebrum patitur ex passione stomachi & matricis: propter colligantiam nervorum quam habet cum eis. Unde aliquando frenesis fit propter passionem matricis: et aliquando frenesis fit propter putredinem que est de phlegmate: quia cum putrefit ascendit eius fumus ad caput & generat frenesim: & aliquando fit propter adustionem chole. & mutationem eius ad cho. ni. sed hoc genus frenesis est pessimum & difficile ad curandum. Et quia disputatio nostra est de acuta feb. & diximus certam & veram frenesim esse propter choleram rubeam in cerebro ebullientem & ad cerebrum ascendentem: dicamus eius significationes. Hec ergo frenesis plurimum iuvenibus accidit: cum labores magnos faciunt: & cum eorum complexio est calida & sicca & tempus estivum: & regio & aer calide fuerint & sicca. Sed oportet nos intelligere: quia cum quedam res aliam superat extinguitur virtus rei que vincitur: sicut videmus fieri in ebrietate. Fumus enim vini cooperit & vincit lumen mentis et virtutem & actionem sensus & voluntarij motus. Simili modo fit in hoc morbo: quia extraneus calor cum naturalem cooperit ac vincit calorem: lumen & splendorem eius extinguit: & facit opilationem stuporem ac defectionem. Habet etiam hec egritudo accidentia: que sunt ab ea separabilia nec ei accidunt nisi cum febris augmentatur. habet & alia que sunt inseparabilia: sicut dolor capitis & spiritus angustie: & cum status febris appropinquabit alia ad eum veniet accidentia: sicut nimia sitis siccitas oris & palati asperitas & nigredo lingue angustia cordis tremor. stupor defectio. mutatio faciei a naturali ad non naturalem colorem sicut ad citrinitatem: si causa frenesis fuerit cholera rubea in cerebro bulliens: aut in ruborem si causa fuerit bullitio sanguinis in corde existentis: Or si patientes hec in tempore estivo fuerit: calor eorum est pungitivus & intolerabilis a toto corpore: & alienationes & vigilie geminantur et cetera accidentia que superius diximus. Igitur quia causa significationum & accidentium diximus disputationem: oportet nos sequamur tempora acute egritudinis: & dicamus que bonam crisim erunt ostendentia et que malam. Dicamus ergo tempora esse quattuor: initium: augmentum: statum & declinationem. Initium est cum incipit morbus apparere & accidentia ad eum veniunt cathamodicum quousque erunt completa. hoc tempus enim dicimus esse initium: non sicut alij arbitrati sunt dicentes initium acute egritudinis esse cum sola appareat febris. Sed cum omnia accidentia morbi nunciativa apparuerint dicimus esse initium: Cumque incipiunt augmentari cathamodicum usque dum ad summum ascensionis terminum veniant & natura movetur ad repugnationem morbi appellamus augmentum. Accidentibus iterum ad ultimitatem venientibus & actione nature in magno labore ad resistendum morbo existente usque dum febres & omnia accidentia quiescere incipiant vocamus statum. In hoc tempore crisim cum quacumque fiat purgatione expectamus quia aut fit cum sudore: si materia morbi extremitati corporis fuerit vicina: aut cum urina si fit intra venas cum sanguine mixta: aut cum vomitu: si in ore stomachi fuerit: aut cum egestione si in fundo stomachi vel in intestinis extiterit. Et ab hora qua crisis apparet & omnia accidentia molesta mitigantur usque ad morbi digestionem & perfectam eius dissolutionem vocatur declinatio. In hoc enim tempore salutem infirmo nunciamus: quia impossibile est mors fit in hoc tempore. Illam neque experimentum neque ratio illam ostendit. Impossibile enim est ut mors veniat morbo digesto et dissoluto et natura dominari incipiente: quia si natura infirmi fortis et stabilis fuerit ad expugnandum fortitudinis morbi ultimitatem: necesse est ut bene pati valeat complementum digestionis morbi: & in hoc tempore impossibile est ut morbus nature dominetur maxime si medicus eam adiuverit. Mors ergo non veniet nisi in tribus morbi temporibus: in initio videlicet augmento & statu. In declinatione vero impossibile est: quia declinatio non est nisi cum crisis fuerit laudabilis. Impossibile est etiam materia morbi grossa & indigesta & actioni nature non obediente: morbus habeat declinationem: quia signa mortis apparent: que scilicet sunt cruditas duricia materiei eiusque molestatio nature dominans: que nullum verius mortis signum habet quam hoc quod diximus: quia cum natura est defectissima in statu morbi neque valet tolerare suorum ultimitatem accidentium: necesse est mors fit proxima sine dubio. Mala ergo crisis tria habet tempora morbi: idest initium augmentum & statum. Impossibile enim est declinationem habeat: quia declinatio non potest fieri nisi bona crisi precedente: cum significationes ostendunt motionem morbi esse secundum ordinationem: scilicet quantum natura tolerare valeat. unde hec significatio salutem & dissolutionem morbi nunciat. Or si motio morbi econverso fiat: significabit pessimitatem morbi: neque ullam faciet declinationem. unde Ga. in libro criseos: quicumque inquit morbus fit in suis temporibus quattuor ordinatus salubrior est: qui vero est inordinatus: non venit ad declinationem: quia prius mortem infert. occidit enim in initio aut in augmento aut in statu. Sed aliquando motio morbi inter hec duo est mediocris: cuius indicium erit secundum significationes que magis in eo apparent: quod in alio loco dicturi planius sumus. Causa stabilitatis motus morbi & sue ordinationis quod est secundum quod oportet: est subtilitas & lenitas materie & fortitudo virtutis. Causa vero instabilis motus & ordinationis non prout oportet

est grossicies materiei ꝛ debilitas virtutis. Cumq; fortitudo cum debilitate virtutis componitur: et grossicies materiei cum subtilitate: fit sex modis compositio: quorum quattuor sunt possibiles et duo impossibiles: sicut fortitudo virtutis cum debilitate virtutis ꝛ subtilis materia cū grossa. Certa igitur compositio grossa materia ꝛ debilis virtus cum subtili fit quattuor modis: scilicet fortitudo virtutis cum subtilitate materie: ꝛ fortitudo virtutis cum grossa materia: ꝛ debilis virtus cum grossa materia: ꝛ debilis virtus cum subtili materia. Ergo cū fuerit fortis virtus ꝛ materia subtilis fit motio morbi ſm ordinē. ꝛ significationes in suis apparebūt temporibus ſm ꝙ oportet: quia propter virtutis fortitudinem natura mouetur ad expellēdum morbum: ꝛ materia ꝓpter sui leuitatem obedit ei velociter. cūq; hoc fit significat laudabilem morbi qualitatem: vnde necesse est bona appareat crisis in suo tempore sine vllius rei contrarietate: et cum materia morbi est grossa ꝛ virtus fortis fit motio morbi grauis: sed tamen in suo tempore: quia virtus est valida mouet materiā morbi in suo tempore ad dissoluendum ꝛ digerendum eam: sed tamen propter grossiciem sue materiei morbus virtuti non obedit. vnde crisis transit a septima die vsq; ad. xj. vel. xiiij. Qꝛ si natura illam nequit expellere materiam extrinsecus ꝓpter suā grossiciem: mouet eam a nobilibus membris ad ignobilia: que ibi aliquam faciēs moram putrescit ꝛ in saniem mutatur: ꝓpter hoc crisis venit aliquando cum apostematibus post auriculam: ꝛ in auriculis nascentibus. Sed tamen hec materia ꝛ hec actio si fit in iuuenibus apostemata erūt magna ꝛ molesta: quia virtus in iuuenibus plurime est fortitudīs: ꝛ materia morbi quā patiūtur est acuta ꝛ velox. Unde fortitudo virtutis mouet materiam morbi: que q: leuis est ꝛ velox citissime ad illā loca vadit. hac de causa magna generātur apostemata ꝛ molesta. In senibus vero econuerso est: q: si virtus fuerit debilis ꝛ materia subtilis: licet eam digerere expellereq; nequeat velociter ꝓ sui debilitate: materia tamen q: est subtilis ꝛ leuis: parue virtuti obedict ꝛ dissoluetur cathamodicum ꝛ extenuabitur ꝛ exiet per extremitatem corporis cum sudore ꝛ fumo: ꝓinde aliquādo si virtus debilis fuerit defecta ꝛ materia grossa: deficiet virtus ad repugnationem morbi ꝓpter suam debilitatem. vnde materia ꝓpter suā grossitatem indurata nō obedit actioni nature: qđ cū ita fit morbi motio disturbabitur ꝛ suus ordo econuerso fiet. vnde virtute infirmi ante morbum fugiente patiens peribit. Diximus itaq; q: acuta egritudo aliquādo determinabitur cū vrina ꝛ cū sanguine de naribus fluēte: q: materia eius est intra venas ꝛ arterias cum sanguine mixta: ꝛ aliquādo determinabitur cum egestione ꝛ sudore. si natura potest materiam morbi ab interioribus venaꝝ ꝛ arteriarum ad exteriora extrahere. Diximus etiam ꝙ si virtus fuerit fortis ꝛ materia grossa neq; valeat extra corpus expellere: mittit eam a nobilibus membris ad ignobilia membra: vnde oportet nos intelligere: q: hec actio non est nisi in acutis ꝛ cōtinuis febribus: q: materia eaꝝ est intra venas ꝛ arterias: ꝛ vene ꝛ arterie sunt nobilia membra a quibus solet mouere natura materiā ad alia loca. In interpolatis aūt febribus nō fit ita: q: materia earum est extra venas: ꝛ illuc natura solita est materiā ab interioribus venaꝝ ꝛ arteriaꝝ extrahere. Idcirco dimittit eam natura: nec illā ab aliquo mēbro claudit vt mutetur in saniem: que permanēs in loco suo neq; in saniem cōuersa mutatur de morbo in morbum: sicut videmus triteum mutari in amphimerinā aut in tetrateum Causa est: q: triteus cū fit de putredine cholere rubee pure si aliquādo aliquātulum grossioꝝ humori comisceatur aggrauatur ꝛ motus eius fit tardior: fitq; diuturna ꝛ mutabitur in amphimerinū: que si nō fuerit mixta grosso humori: sed ex nimietate sui caloris incenditur mutabitur in quartanā: quia vsta cholera rubea mutatur in choleram nigram. Hec itaq; febriū mutatio quā dicimus nō fit nisi cū febris per se est morbus nō ꝓpter alium: q: feb. que semꝑ sequitur alios morbos sicut est passio epatis aut stomachi aut alioꝝ principalium membroꝝ: non mutatur de febre in febrem: quia nō est de materia que possit mutari: quia causa eius alius fuerat morbus eam precedens: quo morbo permanente ꝛ feb. permanet: illo quoq; abeunte ꝛ febris abest. Sed decet nos intelligere: quia acuta egritudo tribus modis est: aut enim est acutissima ꝛ citissimam habet motionem: aut est modicum acuta ꝛ tardū habet motū: aut est mediocris. Et quoniam acuta egritudo trifarie est: necesse est vt eius crisis sit triplex. Una enim velocissima est: sicut in quarta aut secunda die. Alia vero est tarda sicut in. xxiiij. Tertia vero mediocris sicut in. xiiij. licet inter harum extremitates alia habeantur mediocria sicut. vij. xj. xvij. xx. Unde Galie. in libro cris. mutatio inquit morbi sex modis est. tres nūciant salutem et tres timorem: quarum que salutē innuūt: vna est que subito veniens nunciat salutem que vocatur laudabilis crisis: sicut illa crisis est cuius significationes subito apparent. veluti in tertia aut quarta die. Alia quedam mutatio cathamodicum signa salutis indicantia ostendens que nuncupatur digestio aut dissolutio: quēadmodum crisis paulatim apparens vsq; ad. xx. diem vel. xxiiij. Tertia mutatio est inter has mediocris: que significationes habet nunciatiuas ab initio morbi que postea non apparent vsq; ad. xiiij. diem: sed in xiiij. die omnes veniūt cum crisi aut in initio morbi nō apparent nisi modicum: sed veniente crisi in. xiiij. die ꝛ tempore subito assunt. Illa vero mutatio que est timorosa in tria diuiditur. Una est cuius significatiōes ab initio morbi timorem ante quartum diem nunciant: que mala crisis nuncupatur. Secunda est mutatio cuius significationes paulatim apparent suspitionē innuētes ꝛ tendūt vsq; ad. xxiiij. Tertia quedam mutatio est: que mutatio ab initio morbi plurima habet accidentia perditionem ostendentia: sed postea cedunt vsq; ad. xx. diem. in. xxiiij. die omnia apparent. aut ab initio morbi non nisi modicum apparent. veniente vero vigesima quarta die subito ostēdūtur. Quicūq; aut morbus molestissimā habet crisim: nox precedens crisim difficilis est: qui aūt tardam nox est nullius molestie. Qui vero mediocris est noctes precedentes dies creticos omnes erunt difficiles: vsq; in. xiiij. diem. Causa velocitatis et tarditatis est fortitudo et debilitas virtutis et acumen materiei ꝛ subtilitas eius frigiditasq; eius et grossicies. Materia enim si fuerit acuta et furiosa inuadit et commouet naturam vt commoueat humores ab initio morbi. Unde cito venit status et terribilia apparent accidentia morbum ipsi nature repugnantem significantia: que sunt fortitudo ꝛ duritia febris: dolor capitis angustia: vigilia: incensio: sitis: tractio hypocundriorum superius: dolor colli: iactatio capitis huc et illuc: que omnia cum initio morbi aut plura videmus et maxime duriciam febris et dolorem capitis: pronunciamus acutissimum esse morbum: ꝛ citissimam habere motionem: vnde nūciare debemus in quarto die crisim. Qꝛ si febris non adeo fuerit acuta eiusq; motus tam velox nuncius erit in quarta die expectandus: et in. vij. crisis. Si autem materia fuerit grossior et grauior: significatio erit expectanda in septima: et crisis in quartadecima. Sed tamen aliquando incipit significatio in quarta et completur in. vij. in. xj. vero fit crisis. et aliquando nuncius moratur vsq; ad. xj. et crisis prolongatur vsq; ad. xx. Causa huiꝰ est: q: motꝰ morbi cū fuerit tardꝰ nullo mō signa indicatiua poterunt ante vndecimum diem venire. vnde significat grossā esse materiam. idcirco necesse est moretur vt fiat perfecta crisis in. xx. die: sed tamen nuncius aliquando se festinans incipit in septima: ꝛ finitur in vndecima: fitq; crisis in. xiiij. aut. xvij. Qꝛ si status morbi: idest duricia febris ꝛ capitis dolor. ꝛ alia accidentia que diximus esse significatiua prolongata fuerint vsq; ad vicesimum diem: significat materiam paruum habere calorem et tardum motum: vnde significationes eius apparent per vnāquāq; hebdomadam: ꝛ ideo monstrat non esse perfectam crisim: idest. xxvij. et perfectam esse in. xl. quia ab initio morbi vsq; ad vicesimumquartum tantum est quātum a. xx. vsq; ad. xl. proinde non potest in vicesimaquarta die bona fieri determinatio: quia motus morbi quātum est tardior: tantum ꝛ crisis fit tardior. Si vero motio morbi fit velox: necesse et crisis fiat velox.

De crisi. Capi. iij.

Oportet nos intelligere in acuta egritudine: q cum morbus augmentatur: fitq furiosus in ultimitate status: natura est ei opposita. vñ inter naturam ⁊ morbū fit duellum: a quorū certamine actio que nascitur vocatur crisis: sed tamen si natura morbo preualet: et ipse ante eā fugiat: bona dicitur crisis. Si vo morbus naturam superabit crisis mala nūcupabitur. Sed prius ꝙ bellum appareat natura ⁊ morbus demōstrabūt qualiter operatio fiat in die certaminis. Uerbi grā. si crisim natura facere debeat in. vij. monstrat nobis in quarta: ⁊ monstrat in vndecima quēadmodum facit in. xiiij. quarta ḡ dies ⁊ xj. sunt indicatiue. vij. ⁊ xiiij. sunt cretice: ⁊ aliquando tamē. vij. nunciat. xiiij. Sed si reprehendant nos quidā sophiste dicentes: quare. xj. nō est plusq̄. vij. xiiij. indicatiua: quia vndecima quartedecime vicinior est. Respondemus materia morbi cū est grossa ⁊ grauem habet motum vt significationes eius prolongent vsq ad. vij. nequit natura suam complere actionē nisi in alia. vij. q: vt diximus cum materia morbi est grossa eius determinatio necesse est sit grauis: ⁊ ecōuerso est si materia sit leuis.

¶ De signis nunciatiuis. Cap. iiij.

Signa nunciatiua duobus modis sunt: aut certa: aut dubia. Dubia sicut sudor calidus non in toto corpore veniens: aut in toto corpore frigidus ⁊ cum fe. non cessat: q: sudor totum corpus circūdans est laudabilis: sed si feb. non cessauerit propter eum est dubius. Sudor vo frigidus qui non fit in toto corpore malus est: sed cū est calidus dubius est. Signa aūt que sunt certa duobus modis sunt: aut eīn semper sunt laudabilia: aut semper illaudabilia. Unde antiqui dicunt esse xviij. genera signoꝝ. ix. laudabilia: ⁊ ix. illaudabilia. Primū signum est sanitas virtutis suum morbū tolerantis. Oppositum huius est defectio virtutis morbū pati nequeūtis. Secundum leuitas corporis se facile mouentis. Cōtrariū huiꝰ est grauitas corporis inertē motum habentis. Tertium est sanitas mētis ⁊ facilis appetitus: cibiq leuitas. Oppositū eiꝰ est corruptio mentis: difficilis appetitus: ⁊ grauitas cibi. Quartuꝫ est effigies infirmi sano similis. Oppositū eius est mutatio faciei sane: sicut cum fuerit citrina: liuida: et nigra: nuditas carnium: temporum extēsio: ⁊ frontis duritia: acumē narium: tortura: angustia forāminū narium: frigiditudo aurium: ⁊ palpebrarum inuersio: labiorū extensio: apertio vnius oculi minor ꝙ alterius: concauitas oculoꝝ: lachryme inuoluntarie: obscuritas nigredinis oculorum: turbulētia aut rubor: aut viridis vena: aut sicca cachexia in eis apparens: aut palpebrarū spasmatio: aut incōsueta oculoꝝ albedo in somnis apparens. Quintum bonitas est spiritus ⁊ facilitas eius naturali spiritui similantis. Oppositū huius est disturbatio ⁊ angustia spiritus: aut magnitudo et paruitas eius. Sextū est bonitas somni in assueto tempore veniētis ⁊ infirmū iuuātis. Contrariū eius est corruptio somni infirmo nocentis: maxime si in somno viderit terribilia ⁊ timorosa et spasmetur in somnio. Septimum est fortitudo pulsus ⁊ eius equalitas naturali similantis. Contrarium eius est debilitas pulsus: maxime si fuerit formidolosus aut vermiculosus. Octauum: fortitudo actionis naturalis in loco coctionis: ⁊ apparitio vrine digeste in die cretica. Oppositum est defectio caloris naturalis in loco coctionis ⁊ vrine indigestio quemadmodū si sit alba: subtilis: clara aut turbida vel grossa: maxime in die cretica. Nonum: laudabilis est purgatio cum sudore videlꝫ si materia sit subtilis ⁊ exteriori parti corporis vicina: aut cum sanguine de naribus fluente: si plurime materia sit intra venas capitis: aut cum sputo si sit materia in pectore in pulmone ⁊ diaphragmate: aut cum vomitu si fuerit in ore stomachi: aut cū vrina: si materia sit mixta cū sanguine maxie si fuerit ī gibbo epatis: q̄ materia si fuerit in gibbo epatis necesse est cū vrina euacuetur: si autē sit in sua cōcauitate cum egestione egredietur: q: vene concauitatis epatis sunt iuncte intestinis. Sunt etiam quedam significationes bonum ostendentes: sicut si fuerit sudor in toto corpore ⁊ feb. per eum mitigetur: sitisq extinguatur. Sāguis e naribus fluens in die cretico si sit quantitatis perfecte quā natura pati valeat: et si infirmus eo pterunte alleuiabitur. Sputum autem si appareat in tertia aut in quarta die: ⁊ fuerit paruum: album ⁊ digestum: viscosum ⁊ coniunctum ⁊ facile exeat cum vna vel duabus tussibus. Uomitus si fuerit citrinus quasi vitellum oui mixtum cū phlegmate albo temperatū liquorem habēte ⁊ bene digesto: de quo infirmꝰ alleuiabit ab angustia quā prius habebat. Urina si fuerit bn citrina ⁊ tēperata in liquore: hypostasimq habet albam iunctam: ⁊ lenem pinee formam habentem. Egestio si fuerit similis naturali ⁊ equalis in quantitate cibi quem sumpserat: ⁊ si exeat in tempore quo consuetudo fuerat: cum liquor sit temperatus inter subtilem ⁊ grossum nullum habens fetorem: aut acutum calorem habeat tinctum cū equalitate citrinitatis: aut ignei coloris: significat eīn talis egestio haberi de cho. ru. quantū oportet ad expellēdā ⁊ subtiliandam fecem. Sūt ⁊ alie significationes que omnibꝰ his sunt opposite. vnde timorem nūciant sicut sudor non in die cretico apparēs frigidus: ⁊ non totum corpus circundans: maxime si in solo fuerit capite: ⁊ descendat in faciem ⁊ frontem: ⁊ granosas ⁊ rotundas guttas habēs. Sāguis e naribus exiens: si ante coctionem: idest in initio morbi appareat: maxime in secundo die. Sputuꝫ si moretur vsq in finem morbi: ⁊ si sit multum citrinum: aut rufum: viride: nigrum: subtile: aquosum: grossum: diuulsum: diuersum: distinctum: maxime si horribilis ac putridi fuerit odoris. Uomitus si fuerit igneus: aut cholericus mixtꝰ cum humoribus subtilibus aut aquosis aut viridibus: nigris: eruginosis. Urina prassina: albissima: aquosa: aut grossa: aut nigra: turbida ⁊ lactea: precipue si habeat hypostasim rubeam aut citrinam vel nigram: aut sicut oui vitellum ⁊ furfures. Egestio si fuerit maior quantitate aut multuꝫ minor citrinissima vel ignea: aut viridis: nigra: subtilis: aquosa: grossa et diuersa ⁊ superficietenus vnctuosa aut oleaginea: fetidissima: acuta ⁊ horribilis: maxime si nō in assueto exeat tempore. Oportet iterum nos intelligere q: certissima oīm significationū sanitatem nunciantiū: est fortitudo virtutis: ⁊ pessima omnium significationū perditionēꝫ innuentium est debilitas virtutis. Proinde decet nos cognoscere quia cum videbimus bona signa in die cretico apparentia: aut oīa que diximus: aut plura: expectāda erit bona crisis in die cretica que est nūciatiue diei vicina. Si vo mala fuerint ⁊ videbimus signa in die nunciatiue expectanda est mala crisis in die cretica nunciatiue vicināte. Q: si bona signa cum malis appareant signis: iudicabimus preesse debilibus fortia ⁊ multa paucis. Uerbi gratia. si multa mala appareant signa cū vno aut duobꝰ bonis: iudicabimus ea istis preesse: maxime si ea que sunt multa fuerint fortiora ⁊ certiora ⁊ cōmuniora: q si fuerint equalia in longo tempore morteꝫ esse futuram ostendūt: sed tamen si signa laudabilia fuerint fortiora ⁊ certiora in prolixo tempore denunciant salutem esse futuram: q: mala signa nunciant grossam materiam ⁊ durā ad obediendū. vñ necesse est crisis trāseat ab illa die cretica que pertinet diei eius nūciatiue. Q: si omnia mala signa siue plura eorum ad bona mutenꝭ in die cretica: significabūt salutem citam aut tardam ſm velocitatem temporis: in quo signa fuerint mutata. Si autem non mutentur signa ostendunt timorem in lōgo tempore esse futurum. Uerbi gratia. Si appareant quedam significationes in tertia die ⁊ plurime earum sint laudabiles: ⁊ quedā iuncte debilem significationem habentes: significant salutem esse venturā in. xiiij. q: mala signa que cum bonis apparēt: significāt morbū habere malā qualitatē. Proinde crisis a. vij. ad. xiiij. trāsit. Si autē ille significatiōes male mutenꝭ: ante. vij. ant. vj. ad bonas: possibile est vt crisis veniat in. xj. que si non mutētur in septima timorem significabunt in longo tempore esse venturum: quia non sumus securi quin male significationes crescant: et confortentur si in sui stabilitate permaneant.

vnde virtus nature deficiet: ⁊ bone significatiões ad malū mutabuntur. Bonū etiam est medico vt non solum bonas ⁊ malas significationes consideret: sed etiam oportet illum inuestigare illas q̄ sunt fortiores et certiores: atq; illas que sunt debiliores ⁊ instabiliores. Verbi gratia: si quinq; videat laudabilia signa: ⁊ tria illaudabilia signa: iudicandū erit ad quinq; plusq̄ ad tria: sed iudiciū forsitan erit fallax: q: possibile est vt tria sint fortiora ⁊ certiora ꝙ quinq;: quemadmodum si infirmus angustiā spiritus patiatur: ⁊ neq; sitim aut dolorem capitis habeat: tamen hec duo non sunt maiora illo vno signo. significatio angustie spirit⁹ pessimitatē innuit: q: est significatiua defectiōis humane vite: sed paruitas sitis ⁊ dolor capitis non sunt simili modo: q: facilius patitur infirmus dolorē in capite ⁊ sitim ꝙ angustiam spiritus: angustia enī spiritus non aliud significat nisi defectionem humane vite. Palam ergo intelligimus q: acuta egritudo determinatur in .iiij. aut .vij. aut .xiiij. die. Et si mō ab initio bene cognita fuerit: bene poterit noscere vtrum sit mortifera: an non tribus modis. Uno ex sanitate et fortitudine virtutis: ⁊ ordinatione ⁊ perfectione actionis naturalis: aut ecōtrario. Secūdo ex bonitate laudabilis qualitatis morbi ⁊ leuitate et subtilitate materiei et facilitate sui motus: aut ex eorum oppositis. Tertio ex leuitate corporis: ⁊ facilitate spiritus: ⁊ bonitate pulsus ⁊ somni ⁊ appetitus: qui sunt quātum oportet: et ex signo coctionis in vrina apparente: maxime in die nunciatiuo: aut ex contrariis. Diuturni vero morbi qui sunt de grossis chimis tarde se mouentes: sicut quartana et ceteri non potest medicus inuestigare ab initio vtrum sint mortiferi necne: q: non habent in initio furiositatem: aut velocem motum per que medicus cognoscat ab initio ad quid sint conuersuri: q: materia propter sui grossitatem ⁊ sui motus tarditatē non obedit actionibus nature vt fex eius moueatur ⁊ in initio digeratur: vt sic possit medicus futura indicare ab initio. Unde oportet nos in diuturna egritudine inuestigare motū ei⁹ ⁊ actionē per vnāquāq; hebdomadā: quoniā motus diuturne egritudinis per septē mouetur propter grossitatē ⁊ grauitatem sue materie: acutam vo egritudinē per quarternariā decet cognosci: q: materia sua est subtilis eiusq; motus leuis ⁊ velox. Cūq; infirmus in diuturna passiōe fit: ⁊ in vnaquaq; hebdomada alleuiabitur: ⁊ bona appareat significatio: bonam morbi qualitatem ostendens: ⁊ sanitatem virtutis bonam innuet salutem. Si autem infirmus in vnaquaq; septimana fit grauior ⁊ debilior ⁊ malum appareat signum: male qualitatis nunciatiuum: ⁊ etiā debilitas virtutis: timorē indicat. Sed oportet intelligi: q: sunt quedam diuturne egritudines: quarū motus ⁊ significationes per septem mouent̄ ⁊ cognoscunt̄: sunt ⁊ alie quarum motiōes ⁊ signa per tria septēnaria mouent̄ ⁊ cognoscunt̄. Verbi grā. si pm⁹ mot⁹ est i. xx. die: scd̄s erit in .xlij. tertius in .lxiij. Causa est: q: grossissima ⁊ durissima est materia cum imbecilli virtute. Unde palam intelligimus quoniam morbi quorū motus fit per quarternariū: significant subtilitatē ⁊ acumen materie: ⁊ velocitatē sui motus cum virtutis fortitudine. ⁊ morbi qui plurimū mouent̄ per septēnarium sunt propter grossitatem materie ⁊ caloris paruitatē: ⁊ motus tarditatē: ⁊ virtutis debilitatē. Morbi ergo qui mouent̄ p̄ tria septēnaria necesse est grossiores et duriores ⁊ tardiores habeant motus. Cūq; morbi suos seruant ordines: s̄m ꝙ oportet: ostendūt se bonas habere qualitates ⁊ leuis esse materiei: ⁊ virtutis fortitudinē. Si vero suas non custodierint ordinationes: neq; tempora prout cōuenit seruauerit: significāt malas qualitates ⁊ materiei duriciam: ac virtutis defectionē. Instabilis morbi motio duobus modis fit: aut enim ante suum tēpus venit. vnde significat acumē ⁊ malam qualitatē materiei: fitq; ipsa p̄ se causa motiōis añ suū tp̄s: aut post suū tp̄s morat̄: vñ innuit grossitatem materiei ⁊ duriciē: ⁊ nature pigritiē ⁊ destructionē virtutis. Unde Galie. in libro crisium: laudabilis inquit motio morbi facta s̄m ordinem est ad sciendū aperta ⁊ indubia ⁊ morbi quidē motio: ⁊ causa cuius motio fit illaudabilis et inordinata: est dura ac dubia ad cognoscendū: ⁊ eius magna ac difficili cognoscitur inuestigatione. Unde dico ꝙ inuestigatio fit triplex. Aut enī est eius inuētio necessaria: aut possibilis: aut impossibilis. Necessaria sicut inuestigatio q̄ fit s̄m rationē ⁊ distinctionē. Hec enī inuestigatio est immutabilis: quia eius inuentio est necessaria: cuius inuestigationis inuentio si non veniat: non fit propter suā culpā: sed propter accidentia impedimentum aliquod facientia. Possibilis: sicut inuestigatio que fit s̄m experimentum: in qua inuestigatione certum ⁊ incertū sunt equalia. Verbi gratia. si quedā res alicui probata fit nulla ratione eam affirmante: possibile est vt aliquando noceat: sine alicuius rationis affirmatione. Impossibilis sicut actio vulgorum que non fit s̄m rationem: neq; s̄m experimentum venit: que si veniat fit s̄m fortunam. Verbi gratia: quidam puteū propter aquā fodiens inuenit thesaurum: cuius inuentio neq; s̄m rationem: neq; s̄m experimentū fuerat: sed s̄m fortunam.

¶ De scientia furiosorum morborū. Cap. v.

Uicūq; vult furiosos cognoscere morbos: vtrū sint ad salutem necne: oportet vt perquirat motum acute egritudinis: neq; eum obliuioni tradat: ⁊ ea q̄ denunciatiua significatiōe apparēt: statum videl; ac morbi vltimitatē ostendentia: sicut duriciem feb. augmentationē ⁊ dolorē capitis: sitis fortitudinem: laborem: spiritus angustiam: attractionē hypocundriorum: colli dolorem: motionē membrorum infirmi de loco ad locum. Hec cum cognoueris ⁊ inueneris cum defectione virtutis ⁊ mala morbi qualitate: intelligas defectionem nature ante morbum fugere ⁊ certissime p̄nunciet malam crisim esse venturā: maxime si non fuerit in die nunciatiua nec cretica: sicut sunt in .ij. vel .vj. viij. xij. ⁊ his similib⁹. Mr si virtutis fortitudinē ⁊ bonā qualitatē morbi viderit: ⁊ in die nunciatiua: bonā crisim esse futuram predicet: ⁊ salutem precipue si fuerit in nocte diem creticam antecedēte: aut in die noctem creticam precunte. His enī visis si appareant terribilia accidentia sicut alienatio que prius nō fuerat: ⁊ excitatio infirmi ne fiat formidolosus: q: hec accidentia tunc sunt solita venire. Causa q: fumus illi⁹ materiei caput ascendit. natura etenim in crisi illos coadunat chimos: qui si fuerint cholerici eos in ventrem deponit vt cum egestione expellantur: si autem fuerint sanguinolenti in epate coadunant̄ vt cum vrina egrediant̄: de quorū coadunatione chimorum quedam nascitur ebullitio fumum capiti dirigens. vnde illa terribilia creant̄ accidentia. Sed chimorū materia cum egestione aut vrina expulsa infirmus quiescit: hoc manifestat illorum accidentiū transitio. Unde Hippocra. in apho. Nō s̄m rationē alleuiatis non oportet credere neq; vereri valde mala que fiunt irrationabiliter: multa enī talium incerta ⁊ non valde permanere: neq; morari consueuerūt.

¶ De scientia cretice diei. Capi. vj.

Dies cretica duobus modis est: aut plurimum in ea fit crisis laudabilis ⁊ salutis significatiua: aut non venit in ea crisis: que si veniat erit pessima. Dies itaq; cretica q̄ fit laudabilis est .iij. iiij. v. vij. ix. xj. xiiij. xvij. xx. xxj. Illaudabilis vo .ij. vj. viij. x. xiij. xv. xviij. Crisis enī in his diebus facta pessima est: q: bellum quod tunc fit inter naturam ⁊ morbū est de morbi actiōe eiusq; fortitudine nature dominātē. Propter hoc significationes in his dieb⁹ apparentes si fuerint male mortem pronunciant cito. Si autem bone significant futuram reciprocationē: ⁊ morbi prolixitatē. Tertiadecima ⁊ quindecima sunt mediocres inter laudabilē ⁊ illaudabilē: quarum causa in suo loco explanabit̄. Sed dierū laudabiliū sunt quedam proprie cretice: sunt ⁊ quedam nuncie. Ille que sunt proprie cretice sunt laudabiliores: ⁊ certiores dicimus esse .vij. ⁊ .xiiij. post has sunt .xx. ⁊ .xxj. proprie autem ⁊ cretice nūcie sunt .iiij. et .xj. post has .v. ix. et .xvij. post has tertia ⁊ decimaoctaua: aliquando nuncia venit in die cretica: et cretica in nunciatiua. Causa grauitas est et grossicies materiei subtilitas eiusq; leuitas: quia si materia grossa fuerit

⁊ grauis: necesse est tarde veniat status. Proinde transit creticam et venit in die nunciatiua que est post illam creticam. Et si leuis ac subtilis fuerit materia: fit status in die nūciatiua cretice. Verbi gratia. feb. tertiane naturalis terminus est .xiiij. dies: sed si eius materia sit leuior et subtilior: maturatur sitq; terminatio in .xj. q̄ si multo plus sit leuior citissime festinat: sitq; eius crisis in .ix. aut .vij. Si autē fuerit mixta cum aliquanta alterius materiei grauedine: determinatio moratur vsq; in .xvij. aut .xxj. Si vero cum maiori misceat̄ grauedine plusq; terminus prolongabit̄. Dies itaq; illaudabilis fortiora ⁊ certiora male qualitatis signa habens est secūda. post hac .vj. deinde octaua ⁊ .x. post has .xij. xv. xviij. Causa pessimitatis secūde: q: materia morbi est cruda: neq; vllā coctionē aut digestionē potuit natura ante quartā operari: quibus autem apparentibus ante coctionem materiei morbi cognoscimus naturā esse stupidā propter furorem materiei ⁊ sue qualitatis pessimitatē: proinde significatiões ante coctionem materiei apparēt. Ideoq; vituperauit Hippocra. sanguinē de naribus in secūdo die manantē in acutis febribus: dixit enī eum timoris fore nunciatiuū. Idcirco dies illaudabilis quanto fuerit longior a secūda die: tāto minoris erit timoris. Sexta vero significat virtutē morbi ⁊ nature debilitatem sexta enī est septime vicina. Nunq; enī natura nequiuit morbū pati vsq; in diem creticam que parū fuerat sibi propinqua: significat eius defectionē ⁊ morbū ei dominātem. Sed causa diuersitatis diei cretice duobus modis est: aut propter debilitatē nature: aut propter diuersitatē figure lune inequali modo lumē a sole recipiētis: qd̄ vtrūq; explanabimus in nr̄o libro pātegni. Et si quis facillime intelligere desiderauerit: legat capitulū de ymeacriseos scriptum in eodē libro: ibi enī plene diximus ⁊ monstrauimus: q: impares sunt apertiores ⁊ certiores paribus: sicut Hippocra. in epydimia. Impares inquit sunt fortiores paribus. Intentio fuit Hip. vt taliter essent impares fortiores. oīs enī numerus aut par aut impar. Impar autē habet in se vtrūq;: par vero non habet in se nisi vnū aut parē aut imparē. Hoc testatur: q: si numerū diuidimus in parem ⁊ in imparē: fit diuisio insimul in parem ⁊ in imparē: q̄ si parem partimur non inuenimus in eo nisi vnam numeri partē: scz aut parē aut imparē. Impar ergo totū in se continet numerū: par vero non. Verbi gratia. Si diuidimus septē qd̄ est impar: inuenimus vnam partez esse parē .i. iiij. ⁊ aliam imparē .i. iij. si autē octo qd̄ est par partimur: reperimus diuisionē in vtraq; parte esse parez idest .iiij. ⁊ .iiij. Iterū si .xiiij. qd̄ est par diuisum fuerit inueniunt̄ in eo duo īpares: septē videlz ⁊ septē. hac de causa dicit Hippo. imparē pari esse fortiorē: q: vtrūq; in se numerū continet. Silr̄ hoc inuenimus in ymeacriseos Ga. ⁊ aliorum antiquorum. Sed tn̄ quidā sophiste nobis obijciūt dicētes: si bene dixistis de Hippo. Gal. ceterisq; antiquis: q: eorum intentio de die cretico fuerat: ⁊ de numero ⁊ de cursu lune: vnde imparem dixerūt pari esse fortiorem: quare quartādecimam oīmbus diebus creticis: ⁊ quartam omnibus diebus nunciatiuis dixerunt esse meliores cum vtraq; sit paris numeri? Respōdemus impares licet sint cōuenientes naturaliter diei cretice: pares tamen sunt eis accidentaliter: q: si crisis incipiet in .xiij. die natura suam cōplebit actionem in .xiiij. Vnde crisis in .xiiij. die computatur: q: actionis nature complementū in eo ostendit̄. Similiter in tertia natura incipit suam operationē: ⁊ in quarta finit eam. Proinde ordinauerunt bene creticos dies: q: cum viderūt parem nō esse creticum ex actione nature: sed accidētaliter ex apparitiōe operationis nature in eo complete: conuersi sunt ad imparem: ⁊ dixerūt eum pari esse digniorem.

De cognoscenda crisi ventura. Cap. vij.

Qui cupit noscere diem qua crisis sit vētura seu hora noctis aut diei: oportet inuestigare initiū morbi vt fiat certitudo dierū nūciatiuorū ⁊ creticorum. His enī sine dubio cognitis decet cognosci qualia appareant signa in vnoquoq; initio. Vnde cum in eadem die signa ostendant̄ nunciatiua oīa seu plurima: ⁊ apparebit actio nature siue sit fortis siue debilis: expectāda erit crisis in die cretica: quā ipsa nūciatiua precedit sicut in septima quā quarta antecedit: ⁊ in .xiiij. quā precedit .vij. precipue si morbus fuerit in vltimitate status: crisis enī in eadem die est ventura: maxime si bona fuerit crisis: mala autem crisis nonnunq̄ venit in eadem die: et aliquando in alia: ⁊ aliquando in initio morbi: aliqn̄ in statu quemadmodū diximus. Sed si vis scire crisis vtrum veniat laudabilis necne: oportet infirmi perfecte cognosci virtutem si sit fortis aut debilis. Si enī fuerit fortis et spiritus sit facilis: lenis: inangustiosus ⁊ quasi sani pulsus fortis ac bene ordinatus: ⁊ signum coctionis in vrina apparuerit: certissime esse futuram pronunciabit. econtra si contraria videris indicia. Et si vis scire qua noctis aut diei hora crisis sit ventura stude ab īitio morbi: vt cognoscas horā in qua augmētum febris fuerat ⁊ angustia infirmi: q: in eadez hora crisis est ventura. Si autem scire velis per qualem purgationem crisis fiat: perquire naturam morbi atq; suam speciē ⁊ materiam: que cognoscere poteris per infirmitatē eiusq; complexionem: naturā temporis: aeris: etatis: regionis: consuetudinis: ⁊ per artificiū ⁊ exercitia qualiter omnia fuerant dum sanus erat: figura autem si sit macilenta aut crassa: rufa aut fusca. Verbi gratia. si infirmus fuerit iuuenis eiusq; cōplexio calida ⁊ sicca: ⁊ etiaz regio: etas: ⁊ si fuerit cali. ⁊ sic. aer. Similiter patiens in sanitate fuerat solicitus laboriosus: vigilator: macilentus: fuscus: significat materiā esse cho. ru. ⁊ nunciant purgationē fieri cho. ru. cum vomitu: si sit materia leuis aut natatilis: aut cum egestione si sit grauis inferiora petens. Et si infirmus .xx. fuerit annorum: ⁊ cōplexio eius calida ⁊ humida: infirmus in sua sanitate quietus atq; crassus ⁊ rufus: tēpus ver: ⁊ regio ⁊ aer similiter cali. et hu. cognosce q: materia est sanguinolenta: ⁊ crisis est ventura cū sanguine de naribus. Si fuerit materia leuis ⁊ acuta aut cū menstruis: aut emorroydibus: si materia fuerit grauis. Sed tn̄ sanguis si fluxurus sit per nares antecedūt angustia pectoris ⁊ grauitas ⁊ dolor capitis: tenebrositas ante oculos ⁊ apparitio ante oculos quasi lāpadis rubor. Causa q: natura crisi apparente ⁊ appropinquāte chimos qui sunt materia morbi in corporis interiora coadunat. Vn̄ si sint cholerica ad intestina deponunt̄. si sanguinolēti epati dirigunt̄. Chimi ergo in corporis interiora cū coadunant̄ et ebullire inceperint: si sint leues faciunt fumū ad caput ascendētem: graues ergo qui fuerint descendunt ad inferiora. Rursus si fuerint sanguinolenti ⁊ subtiles: ac fumus eorum ad caput saliat: generabit extensionē temporū: angustiam pectoris: grauitatem ⁊ dolorē capitis. Et si quedā pars illius fumi ad primum parem neruorū a cerebro exeuntez vadit qui sunt via spiritus visibilis turbidū facit visum: ⁊ generat ante eos imagines rubeas ⁊ nūciat sanguinem proculdubio de naribus esse fluxurum. Si autē materia grossa fuerit et grauis: deponitur ad inferiora ⁊ generat dolorem ventris ⁊ punctionem fumorū ⁊ grauitatem pectinis: et nunciat sanguinem esse fluxurū per menstrua si fuerit femina: aut per emorroydas si fuerit masculus: maxime si sua fuerat cōsuetudo. Et si chimi sint cholerici: leues ac subtiles: fumus eorū ad caput ascendit ⁊ facit dolorem ⁊ siccitatez narium ⁊ oris tenebrositatem oculorum: ⁊ vultum citrinum: vnde innuit purgationē cum vomitu esse futuram. Si autē fuerint grossi ⁊ graues descendunt ad inferiora: ⁊ generant ventris dolorem: ⁊ inflationem: nunciantq; solutionē. Sed oportet intelligi significationes crisis cum sanguinis fluxu venientis duobus modis: qui sunt vniuersaliter aut particulariter. Vniuersaliter sunt sicut continue febres: acumenq; earuz: repletudo corporis: rubor faciei: angustia spiritus: magnitudo pulsus: ac latitudo percutiens magis superius q̄ inferius: mollicies organorum: rubor ⁊ spissitudo vrine: extensio laterum: grauitas epatis. His enim cognitis sanguinē significat fluxurum: maxime si tempus: etas: consuetudo atq; aer conueniant. Si autem infirmus sentiat dolorem in capite temporum extensionem ruborem ante oculos pruritum in naribus expectabis de naribus sanguinem. Et si hec signa in vtraq; parte videris: ex vtraq; nare sanguis est fluxurus. Si autem ex vna parte: et per narem vnam sanguis fluet.

Si vero vis cognoscere vtrum per menstrua currat: perquire vniuersalē significationē: cū qua si videris grauitatē pectinis ⁊ lumborū: si mulier fuerit expectabis menstrua venire. Si autem masculus fuerit per emorroydas fluere attēdes. Si cū sudore crisis est ventura: rigor in die cretica debet venire ante sudorē: ⁊ per corporis exteriora fumus egreditur calidus: ⁊ cutis fit rubicunda: ⁊ pulsus humidus: ictus mollis: rubor ⁊ spissitudo vrine in die nūciatiua: maxime ī quarta expectādus erit sudor in die cretica. Si aūt cū vomitu fiat crisis: debet habere dolorem capitis: ⁊ in ore stomachi abominationē: cordis tremorē: obscuritatē oculorum: inferioris labij titillationē: pulsum durū ⁊ inordinatū ⁊ concauū. his precedētibus vomitū nunciat. Et si cum his omnib⁹ signis pulsus fortis fuerit ⁊ latus: expectabis sanguinē de naribus ⁊ vomitū: quia pulsus cum est latus ⁊ fortis significat sanguinem de naribus fluxurū. Si autem fuerit concauus vomitū innuit. Causa tremoris inferioris labij fit in vomitu ideo q: pellicule oris stomachi sunt iūcte cū inferiori labro: vnde cū mouentur ille necesse est vt labrū moueat. Signū crisis cum vrina est grauitas ⁊ extensio pectinis cum subtili materia ⁊ egestionis ablatione. Signa solutionis est grauitas in inferiori ventre cum dolore: ⁊ fortitudo virtutis cū multa materia: suiq; grossitudo: et vrine paucitas: et aliquando cum inflatione ⁊ vētositate. Si autem materia mutatur de nobilibus ad ignobilia membra: his signis cognoscatur. virtute fe. grossicie materiei: cōtinuitate doloris: subtilitate vrine ⁊ albedine: fortitudine virtutis morbū ferre valētis: ablatione screatus ⁊ oīm purgationū. Et si natura velit materiā ad superiora mēbra mutare: precedūt capitis grauitas: stupor mentis: surditas: viriditas vrine cū cōstipatione vētris. Si aūt ad inferiora mēbra fiat mutatio morbi: precedunt grauitas ⁊ dolor genuū cum tumore: ⁊ ablatio screatus ⁊ omnium purgatiouum.

¶ De synocha sine putredine: que inflatiua dicatur: et de pleuresi. Capi. viij.

Ec acuta feb. de puro: calidoq; sanguine nascitur intra vasa. i. intra venas et arterias absq; vlla corruptiōe vel putrefactiōe. Cuius signa sunt hec: precedit eam fatigatio: grauitas mēbrorum: rubedo ⁊ calor. Febre vero apparēte cōtinuo erunt incensiones: grauitas et dolor capitis: rubor faciei: plenitudo venarum vtriusq; tēporis: oculi eminent: pulsus fortitudo ⁊ plenitudo ictusq; mollis: vrina subtilis ⁊ alichinea. Causa vtuosi pulsus est puritas sanguinis. Magnitudo ⁊ plenitudo eius est ꝓpter sanguinis copiam organa dilatātis. Mollis ictus est ꝓpter sanguinis humiditatē: proinde facies infirmi est mollis: rubicunda: et humida quasi facies balneū egredientis. Causa subtilis vrine est ebullitio ac puritas sanguinis. Proprietatē habet hec fe. semꝑ gnare inflationē ⁊ facere vētositatē: q: materia ei⁹ est: sicut diximus: sanguis purissimus: qui est in corde ⁊ pulmone: qui cū calēsit ⁊ ebullit: fumos gnabit ad caput ascendentes ⁊ salientes ⁊ dolorē generātes: qui fumi si poros capitis angustos ⁊ oppilatos inuenerint: conuertunt ad inferiora. i. ad pectus ⁊ pulmonē: eorūq; vias oppilant ⁊ spiritū faciūt angustū ac anhelitū ⁊ orthomiā. Ideoq; antiqui hāc febrem vocauerūt inflatiuam: q: causa inflationis spiritus plurimū est calor pectoris ⁊ pulmonis eiusq; defectio. Nōnunq̄ iste calor inflat pectus ⁊ pulmonē priusq̄ caput ascendat ⁊ inferius conuertat. Et si illa materia que a capite descendit inferius ad diaphragma incidat ⁊ coadunet: apostema generabit qd dicitur pleuresis: q: pleuresis nihil aliud est nisi calidum apostema in diaphragmate ortum: ⁊ aliquādo illa materia que a capite descēdit venit ad lacertos ⁊ carnem: quibus coste sunt indute ⁊ faciunt apostema qd abusiue vocatur pleuresis. Certe eīn pleuresis continuo. iiij. habet significatōes q̄ sunt ab ea inseꝑabiles: duricīē videlʒ fe. angustiā spiritus: pūctionem: ⁊ dolorē lateris ⁊ tussim. Sed plurime euenit pleuresis calidas et humidas complexiones habentib⁹: in vere etiam naturaliter: ⁊ hyeme accidenaliter: maxime si ver fuerit egressum a temperamēto in caliditatē ⁊ humiditatē: ⁊ hyems fuerit humidior q̄ oportet. Hyemis eīn hūiditas si dominet: sanguis in corꝑe augmētatur: ⁊ frigiditas tēporis repugnat dissolutioni corporis: vnde necesse est calefiat cū calore corporis interiori: ⁊ ascendens caput si poros inuenerit clausos inferius descēdit: sicut videmus fieri in camera balnei: q: cum fumositas balnei ad camerā saliat que nequit eam penetrare: conuertitur inferius: que dissolutio si ad diaphragma prout diximus incidat: apostema generabit qd pleuresis nūcupat: qua veniente continuo. iiij. eius significationes apparent: que sunt duricia ⁊ continuatio feb. angustia spiritus: punctio lateris vt nequeat infirmus se mouere de latere ad latus: cōtinuatio tussis: ⁊ in initio cū materia morbi est indigesta est tussis sicca. Sed dolor lateris si vsq; furculas vel spatulas ascēdit significat apostema eē in supiori diaphragmatis parte. Si vero descendat vsq; ad hypocūdriā: mōstrat apostema in inferiori esse. Causa duriciei ⁊ continuationis febris est ꝓpter apostema cordi vicinās. Pūctio lateris: ⁊ nimius dolor est propter apostema in mēbris ortum neruosis acutū sensum habētib⁹: cū cerebro iūctis propter colligantiā quā habēt cum neruis: proinde plurimū hoc apostema sequunt frenesis et alienatio. Angustia spiritus est propter passionē instrumentorum spiritus. Tussis q: materia est in instrumētis spiritū trahentib⁹: vnde natura adiuuat se ad expellendā materiā ab illis locis cum tussi ⁊ screatu. Maxime vero nascit in sinistra parte: ꝓpter frigiditatē illi parti dominantē ⁊ defectionem dissolutiōis que fiunt propter vicinitatē splenis. Raro tamen in dextro latere oritur propter calorē in ea parte existentem: ⁊ propter fortitudinē dissolutionis. Epar eīn ⁊ fel in eo latere cōsistūt: sed aliquando in initio morbi patiētes screāt ꝓpter materiei leuitatē actioni nature obediētis. vñ significat morbi leuitatē ⁊ velocitatem sue dissolutiōis. Et aliquādo morat sputū propter grossitatē materie actiōi nature non obedientē: qua de causa significat grauitatē ⁊ diuturnitatem morbi ⁊ duriciē sue dissolutiōis. Causa tarditatis sputi est ꝓpter materiā grossam mēbris inuiscatā: vnde induratur ad exeundū cū sputo. Necessariū est ergo spaciū tēporis vt sputum attenuet ⁊ dissoluat: ⁊ facile currere valeat. Nōnunq̄ etiam exit sputum propter suum liquorem: si eīn liquidū fuerit ⁊ aquosum diuidit ac illud perforat spiritus: vnde descendit inferius: q: aliquanta caret comunictione et viscositate per quam spiritui annecti valeat ⁊ cum eo exterius egredi. Proinde sputū in initio morbi exiens quemadmodū in tertio aut quarto die est laudandū: q: boni nunciatiuū: precipue si fuerit paucū: lene: iunctū: albū: ⁊ facile cū vna aut duabus exeat tussib⁹: tale eīn sputū significat materiā non esse multū grossam aut viscosam vt induretur mēbrisq; inuiscare possit: neq; multū liquidā: vt ab ictu spiritus diuisum inferius deponat. Palam ergo est ꝙ sm sputi facilitatē est morbi leuitas: ⁊ spiritus bonitas: sed huius morbi materia: aut est de vno humore: aut de omnibus que cuius sit humoris per colorē patientis cognoscit. si eīn rubeus fuerit intelligit esse sanguinolenta materia: si citrinus cho. ru. dominans sanguini: si albus phlegma: si niger aut sanguinis incensionē aut vstionē cholere rubee in nigrā mutare: aut extinctionē caloris naturalis. Et si colores fuerint diuersi innuūt cōmixtionē humorū: aut omniū: aut quorumdam sm copiam diuersorū colorū: aut paucitatē in sputo apparentē: sed omnibus coloribus laudabilior est rube⁹: q: materia eius est sanguis: sanguis autē est amicus nature sueq; actioni obediens: ⁊ cito in albedinē cōuertitur: precipue si ab initio cum aliquanta fuerit albedine mixtū: ostēdit eīn naturā suam bene incepisse actionē ⁊ bene ⁊ optime operari. Unde Hippocrates in peritoneōnoxamaton: sputum inqt laudabili⁹ excepto albo bñ digesto: est albū tñ rubeo mixtū: nō multū liquidū neq; grossum: neq; durū: post illud est rubeum a citrinitate liberum cum aliquanta sanie mixtū: significat eīn bonitatē actionis nature morbi tñ innuit diuturnitatem: quia rubei est coloris: et rubeum licet ostendat naturam coctionē incepisse: necesse tamen est spacium temporis habeat vt in albedinē mutet. Sputū igitur rubeum cum albedine mixtum melius est ꝙ citrinum: quia

citrinum significat malam incepisse naturam coctiõis actionem. Unde necesse est vt spacium temporis habeat quousq; mutet materiam de illa citrinitate: et eam conuertat in rubeum colorem. Decet etiam vt aliud habeat tempus quo mutet eum a rubedine in albedinem. Ideoq; sputum si apparet in tertio aut quarto die album iunctũ viscosum equale significat perfectã salutem in die septima esse venturam: q: natura si in tertio aut quarto coquat ⁊ digerat materiam sufficiũt sibi alij quattuor dies ad expellendũ eam: maxime si in quarto sputo veniente bone appareant significatiões: sicut mitigatio feb. fortitudo virtutis: facilitas spiritus: bonitas appetitus: paruitas sitis: quies infirmi: signũ coctionis in vrina. Qr si sputum in initio morbi fuerit rubeũ: ⁊ sequantur bone significationes: ostendit naturã coctionẽ in die septimo cõplere ⁊ mutare eam in albedinẽ: suãq; actionem salutis gñatiuã in vndecimo finit, aut. xiiij. Si autẽ citrinum in initio morbi appareat sputuz: demonstrat crisim esse venturam in. xl. aut. lx. Sed nõnunq̃ laudatur sputuz si in initio fuerit grossum deinde subtilietur: aut in initio subtile: deinde grossescere incipiat: velox em̃ mutatio eius significat vnam ex duabus rebus: scilicet aut leuitatẽ materie nature obedientis: aut fortitudinẽ virtutis naturalis: q: actio nature subtilem ingrossat materiã ⁊ grossam extenuat: maxime in tertio aut quarto die. Hoc em̃ demonstrat leuitatẽ materie ⁊ virtutis fortitudinẽ: precipue si fuerit paruũ albũ iunctum: et facile cum vna aut duabus exeat tussibus. Qr in initio egredit̃ monstrat̃ materia esse leuis ⁊ nature actioni obediẽs: atq; virtus fortis. Paruitas sputi materie paruitatem ostendit. Facilitas expuẽdi virtutem expulsiuã demõstrat esse robustã. tali ergo sputo apparente necesse est in septima die sanitas sit ventura. Qr si sputum in septima appareat ⁊ exit in colore album: crisis erit expectanda in. xiiij. si autem apparuerit in prima digestum et bene coctum: crisis in. iiij. veniet: si autem in prima vel secunda liquidũ aut subtile fuerit: ⁊ in. iiij. mutat̃ in rubedinẽ ⁊ i. vij. exierit digestum albã habẽs colorẽ: significat crisim in. xiiij. esse futurã. Qr si in sua permaneat cruditate ⁊ subtilitate vsq; in quartum diem diuturnitatẽ morbi significat. Si autem in quarta apparens quicq̃ coctiõis habeat: erit diuturnitas ⁊ morbi longinquitas fm coctionis quantitatẽ in eo apparentẽ. Rursus si morabit̃ in sua cruditate vsq; in septimũ: ⁊ egrediatur cum magno dolore ⁊ angustia: significat virtutẽ esse defectam. vnde non sumus securi vt possit morbũ pati: de quo Galie. in lib. criseos. sputuz inquit indigestũ exiens vocatur screatus: digestum autẽ dicitur sputũ.

De sputo laudabili ⁊ illaudabili ⁊ mediocri. Capitulũ. ix.

Sputum cum screatu seu cum reiectiõe exiens tripliciter diuiditur: aut est laudabile et salutis significatiuũ: aut illaudabile ⁊ timoris indicatiuum: aut mediocre. Laudabile est paruũ albũ: lene iunctum facile exiens sine putore: nullam spiritui faciens angustiã: quo egrediente patiens sentit leuitatem: maxime si exierit tertio vel quarto die: q: si in prima aut secunda exierit: lz non sit malum: melius tamẽ esset si in quarta die aut tertia fuerit egressum. Hi em̃ dies sunt nunciatiui ⁊ in ipsis natura complet digestionem ⁊ facit coctionem. Et sputũ melius est si postq̃ fuerit coctum exierit q̃ prius: q: si ante coctionem egreditur: significat naturam odio illud habere: ⁊ contentiuã virtutem ei non dominari. Si autẽ sputum quartam transierit diem: ⁊ in. vij. apparuerit futuram significat salutem esse in longo tẽpore. Significatio salutis est: q: est bene coctum atq; digestuz. Tarditas salutis: q: cum moratum fuerat sputũ vsq; in. vij. diẽ duo significat: aut duricieʒ materiei nature actionẽ nõ obedientẽ: aut virtutis digestiue defectionẽ coctioni in quarta die cõplere nequeuntis: ergo quantomagis signum coctiõis fuerit in initio morbi: tanto citissimã indicat salutem: ⁊ quantũ ab initio elongabitur tantam tarditatem innuet salutis: q: natura necesse est tantũ habeat tẽpus a die nunciatiua vsq; ad crisim quantum fuerat ab initio morbi vsq; ad diem nunciatiuam. Illaudabile vero sputum timoris significatiuum est viride liuidum venetũ nigrum. Hi em̃ sputi colores ostendunt: aut sanguinis adustionem et cho. rubee adustionem: aut extinctionẽ caloris naturalis. Que differunt inter se: q: sputum qđ est de incensione factum sanguinis: aut cholere ru. primũ fuerat viride postq; mutatur in venetum: deinde nigrũ. Hoc autem sputuz quod caloris naturalis significat extinctionẽ: primum est columbinũ: post venetũ: deinde mutatur in nigruz. Mediocre autem est citrinũ ⁊ album si fuerit aquosum: aut grossissimũ ⁊ viscosissimũ: post hoc est rubeum post septẽ dies apparens: hi enim colores ostendunt illaudabilẽ esse morbũ: ⁊ materiã eius indigestibilẽ: sed tamen his laudabilius est rubeũ econtra citrinuz: q: rubeum significat sanguineã esse materiã: ⁊ sanguis est laudabilior ceteris humoribus ⁊ facilior ad digerendũ: q: natura eius calida est ⁊ humida: ⁊ cũ calido ⁊ humido operatur virtus digestiua. Citrinũ rubeam cho. significat que põderosioris est nature ceteris humoribus preter cho. nigram: q: est sicca: et siccitas durissima est contra coctionẽ: quoniã non diuiditur neq; dilatatur: proinde indurata coctioni non obedit nec ebullitioni. Ideoq; rubeum sputum in initio morbi apparens fit laudabile: maxime si cum eo fuerint signa salutem ostendentia: sicut tẽperati somni: leuitas infirmi absq; angustia: bonus appetitus: ⁊ in tempore quo solebat dum sanus fuerat: precipue si nullum passionis sue habeat timorem: ⁊ vrina eius ⁊ pulsus quasi sani. Qr si illud pmaneat sputum neq; vllum coctionis signum cũ eo in. vij. aut. xiiij. appareat: significat grossiciem materiei ⁊ duriciem eius atq; grauitatẽ sui motus: ⁊ nunciat tarditatẽ crisis in. xl. aut. lx. Uñ non sumus securi ꝓpter tẽporis longinquitatẽ qn peccent infirmi: aut mutentur tempora vel aer in malas qualitates: ⁊ morbus mutetur: ⁊ timorem innuat: sed tamẽ post longum tempus: quia significat materiam esse defectam in coctionis actione longinquitatem timoris ostendit: quia est rubeũ: ⁊ rubedo significat leuitatẽ materie: nature actioni obedientem. Sed tamen si male significationes illud sequant̃ sicut duricia fe. defectio virtutis: spirit9 angustia: fortitudo sitis: cruditas vrine: acutam significat materiã ⁊ timorem esse vicinum. Citrinum si in initio morbi apparens ⁊ in quarta mutetur ⁊ fuerit in eo coctionis signũ: sicut sputi rubedo: albedo vrine ⁊ alia laudabilia illud sequantur signa: nunciat salutem lõgo tempore esse venturam: quia citrinitas cholere rubee demonstrat acumen: vnde necesse est vt natura longũ habeat tempus vt mutet illud in ruborẽ: ⁊ postea habeat aliud vt conuertat illud a rubedine in albedinem: proinde longo tempore salutẽ denotat esse futuraʒ. Qr si in illa permaneat citrinitate atq; cruditate vsq; in. vij. diẽ fit pessimũ: maxime si mala illõ accidẽtia sequãtur: sicut duricia feb. defectio virtutis: sitis: spiritus angustia: cruditas vrine: cum hec fuerint mors est propinqua. Unde Hippocra. sputum inquit citrinum in quarta apparens purum absq; vllius boni coloris mixtione fit pessimũ: q: significat pigritiaʒ atq; virtutis digestiue defectionẽ: in qua defectione si natura ⁊ sputũ permãserint in ea qualitate vsq; in. vij. intelligimus naturam non esse permãsuram vsq; ad coctionis complementum: vnde fit pessimũ ⁊ vicine mortis nunciatiuum: videlicet in. xiiij. ⁊ aliquando festinatur ante. xiiij. ⁊ aliquando tardatur fm quantitatem pessimorũ accidentium certorũ ⁊ incertorũ: vel significationũ certarũ ⁊ incertarum. Palam ergo intelligimus sputum rubeum esse laudabilius citrino ⁊ vicinius esse saluti: citrinum vero deterius rubeo ⁊ vicinius timori. Sputũ vero album ⁊ tenue est melius grosso ⁊ propinquius saluti: q: significat leuitateʒ materie actioni nature obedientem: grossum vero grauitatem significat materie durissime ad coctionẽ: q: natura necesse est habeat spaciũ temporis ad subtiliandũ materiã vt virtuti digestiue obediat: deinde necesse est ei aliud tempus in quo materiã morbi digerat: igitur peius est subtili: maxime si cum sua grossicie viscositas fuerit ⁊ quasi granositas: quia significat grossiciem materiei ⁊ virtutis defectionem: grossa enim materia virtutis debilitatem si inuenerit morans in pectore nequit egredi: quod calefactum de pectoris calore desiccatur: fitq; rotundum quasi grando. Nonnunquã spu-

tum cholericū inuenit in pectore phlegmā ⁊ vtriq̄ mixti in simul egrediunt̄: vnde apparet quasi digestū. Cuius sputi speciem possumus intelligere hoc signo: quia patiens post screatum non quiescit: neq̄ morbus alleuiatur: qm̄ illa albedo non fuerat de materia morbi: sed de phlegmate in pectore existente. Sufficit quantū disputauimus de sputo laudabili ⁊ illaudabili ⁊ mediocri: oportet nos itaq̄ sequi significationes coctionis materie ⁊ non coctionis sc̄z vicinitatis ⁊ tarditatis crepantis apostematis. Unde dicimus significatio coctionis materie ⁊ non coctiōis intelligit̄ ex rigore quē patiūtur infirmi in eo tēpore: ⁊ duricia feb. cum dolore existente: extensione membrorū in quibus est apostema: ⁊ venarum ⁊ ligamentorū ⁊ chordarū cum membris ligatarum. Causa rigoris est ꝓpter acumē materie mēbra pungēs sensibilia. Duricies febris est ꝓpter nature motionē ⁊ sollicitudinem: q: natura cum mouetur ad coquendū materiā calefit corpus: cuius calor ad cor venit ⁊ a corde cum vitali spiritu per arterias ad toti⁹ corporis mēbra. Fortitudo doloris: ⁊ extensio membrorꝝ fit propter materiam bullientē: ⁊ concoctionis virtute calefacientē. vnde eliquatur ⁊ augmentatur ⁊ suum locum p̄re sua quantitate extendit ibiq̄ generat dolorem quasi separationis iuncture. His signis apparētibus pro certo coctionem materie speramus: ⁊ vicinitatē cōplemēti. Cūq̄ complet suam coctionē: eius ebullitio mitigatur: febrisq̄ mitigat̄ vel refrigeratur: dolor ⁊ extensio minuunt̄. Hec cū viderim⁹ intendim⁹ cōplemētū coctiōis esse vicinum: ⁊ tēpus crepādi apostematis esse ꝓpinquū: sicut Hippocra. in apho. Circa generationes saniei dolores ⁊ fe. accidunt magis q̄ facta sanie. Apostemate autē in quarto die aperto si fit screatio pauca alba iuncta ⁊ equalis: significat crisim in septima esse futurā: maxime si bone significationes sicut diximus cum ea apparuerint. Et si fuerit rubea cū aliquanto saniei cōmixta: innuit mediocritatez coctionis in vij. ⁊ crisim in. xiiij. Si vero fuerit citrina fit pessima: sed tamen si laudabiles significatiōes cum ea venerint: ⁊ mutatur in ruborem ac in albedinē in q̄nta aut septima nūciat crisim in. xl. aut. lx. Si autem citrina ante quartā apparuerit ⁊ mutetur in albedinē aut in rubedinē in quarta nō est mala: ⁊ significat crisiz in. xxi. esse vēturā. Et si appareat citrina post q̄rtā aut septimā erit pessima ⁊ timoris nūciatiua: q: significatur nō fuisse de actione nature: sed de duabus reb⁹: aut acumine materie: aut multitudine quātitatis ⁊ angustie loci in quo fit. Causa q: si medicina fuerit acutissima et multa superat naturā ⁊ cogit eā vt faciat rūpere apostema ante tp̄us. Et si infirm⁹ nihil screauerit ⁊ siccitatē oris habuerit spūs duriciē anhelit⁹ aut orthomiā febrē incēsam inter mortuos cōputabit̄. Si autē screauerit saniē: neq̄ ꝓut opꝫ mūdificetur ante. xl. aut. lx. a die quo apertum fuerat apostema futura est mors: aut periplemonia. Possumus autē cognoscere quē harum est ventura per bonas ⁊ malas significationes: q: si bone significationes plures fuerint aut certiores: ⁊ apostema ante. xl. mūdificet̄ nunciat salutē. Et si apostema non mundificetur ante. xl. mutatur in periplemoniā. Si autem signa timoris plura fuerint ⁊ certiora priusq̄ vulnus mundificatū fit: mors erit expectanda. Sed nōnunq̄ rumpitur apostema ab exterioribus causis: sicut ex ratione infirmi se cōmouentis in iram: vocem ⁊ suscitationem: aut culpa medici se ad medicandū festinantis apostema cum calidis ⁊ apertiuis medicinis priusq̄ aliquod coctionis signū appareat. Quodcūq̄ aūt horꝝ apostematū aperit̄ fit min⁹ malū.

De causa digerente materiā adiuuante ⁊ apostemata rumpente. Capi. x.

Multis modis adiuuatur materia vt digeratur ⁊ apostema aperiatur: sed tamē prius oportet perquiri vnde natura est materie: aut natura mēbri in quo fit apostema: etas: ⁊ cōplexio infirmi tēpora anni aer regio. Verbi gratia: si materia morbi fuerit calida aut sanguinolēta: membra vbi est apostema calidū: aut sunt nobilia aut carnosa: infirmus iuuenis ⁊ calida eius complexio: tempus estiuū: aer ⁊ regio calida: significat velocitatem digestionis materie ⁊ aperiendi apostematis: Plurimū etiā hoc fit in septima die. Et si fuerit contrariū ⁊ materia sit phlegmatica aut melancholica membra neruosa ⁊ dura: tēpus hyemis: etas simul aer ⁊ regio frigida: indurat̄ materia apostematis ⁊ tardatur ad aperiēdū. Si aūt cause fuerint cōmixte: calidū videlꝫ cum frigido: et humidū cum sicco: fit velocitas ⁊ tarditas vulnerandi apostematis s̄m plus ⁊ minus harum qualitatuꝫ: quemadmodū si acuta causa sit maior fit vulnus velociter quasi in. vij. aut. xiiij. Si autēz fit plus frigida morabitur vulnus: aut in. xxiiij. aut in xl. Si autem cause fuerint equales: fit apostematis vulneratio inter. xxiij. ⁊. xiiij. Aliquādo confortat̄ membrū in quo fit apostema ⁊ expellit materiā ab illo in aliū locū: qđ possumus cognoscere per materie motū: q: si mutatio materie fit post secum extenuationē: ⁊ signum coctionis apparēs in vrina: sputo ⁊ egestione: ⁊ virtus fuerit fortis ad expellendam materiaꝫ cum vrina ⁊ egestione aut sudore: fitq̄ hec causa ad salutē. Si eñ fit purgatio per vrinam: exiet multa ⁊ turbida: si autem cum egestione: egredieť iuncta cum cholera ⁊ liquida: si v̄o per sudorē exit multa ⁊ calida ⁊ forteꝫ habet odorem. Et si expulsio materie fiet anteq̄ signum coctiōis appareat: ⁊ virtus erit fortis: expellet materiam ab interioribus ⁊ nobilibus mēbris ad exteriora ⁊ ignobilia que sunt preparata ad recipiendū corporis humores naturaliter sicut ad alas fundamentū intestinorū sicut inguina ⁊ ceteras membrorꝝ concauitates ⁊ concatenatiōes: ⁊ aliquādo materia mandatur ad superiora membra: ⁊ aliquando ad inferiora. Materia si fuerit subtilis ⁊ leuis: ascēdit ad sup̄iora mēbra ⁊ vadit post aures: si autēz fuerit grossa ⁊ grauis: descēdit ad inferiora. s. ad testiculos ⁊ inguina vel genua. Possumus intelligere si materia sursum aut deorsum fuerit: quia cū sursuꝫ vult ascēdere añcedit dolor capitis: pectoris ⁊ spiritus angustia. Si autē ad inferiora descensura est: p̄cedūt dolor vētris lateris extensio ⁊ pectinis grauitas. Sed stulti medici materiā esse videntes commotā ab interioribus ad exteriora: putant bonuꝫ esse si confortant exteriora vt illam materiā non recipiant. vnde cathaplasma ⁊ res confortatiuas ponunt super ea ⁊ frigidas confortationē facientes: qđ cum faciunt conuertunt materiā ad priora loca: vnde perit infirmus: sed peritus medicus videns materiā ad exteriora esse expulsam studet quatinus oīno extrinsecus ducatur vt interiora mēbra sanentur: qđ explanabimus cum de cura disputabimus. Sed cū mouet̄ materia morbi: neq̄ vllum in virtute posse inuenitur per qđ adiuuetur vt foras expellat̄: neq̄ appareat in vrina aut egestione aliquod signuꝫ nobis demonstrans materiā extrinsecus esse expulsam: neq̄ in aliquo mēbro exteriori tumor seu aliquod apparet apostema per quod simus certi q̄ materia foris sit ducta: timorē nunciat: non eñ sumus securi qum materia currens fit ad cerebrum: aut ad aliquod membrū nobile vnde peior prior morbus nascitur.

De differentia vere ⁊ non vere pleuresis: et calido apostemate epatis siue periplemonie. Capitulum. xi.

Vera pleuresis differt a non vera cum proprijs ei⁹ significationibus: que sunt duricia feb. angustia spiritus: tussis in initio sicca: p̄ūctio in latere. que accidentia fe. sequit̄ extensio pulsus. hui⁹ duricia similis est dētibus serre. Cūq̄ apostema maturatū fuerit rūpitur: neq̄ vulnus ab omni mundificat̄ sanie: velociter mouetur ⁊ mutat̄ materia ab interiori diaphragmate ad exteriora ⁊ iuncta cum pulmone generat periplemoniā: qua de causa dolor quiescit: q: pulmo est insensibilis: ⁊ aliq̄n incidunt in periplemoniam priusq̄ apostema rumpat̄. Nō vera aūt pleuresis habet significationes has videlꝫ grauitatē lateris absq̄ tussi ⁊ sputo: quia morbus est extra spiritus instrumēta: proīde pulsus eorꝝ est mollis: ⁊ posita exterius manu super locū passionis: morꝫ sentiūt dolorem ⁊ aliquādo tumor apostematis apparet extrinsecus qđ in futuro cū chirurgia curat̄. Apostema epatis q̄nq̄ videtur esse pleureticum cū non fit. Calidum itaq̄ epatis apostema cognoscit̄ per citrinitatē vult⁹ infirmi: q: epar est fundamentū sanguinis: qđ cū deficit ī mūdificatōe sanguinis: imūdus p̄manēs sanguis ⁊ corpus non nutriens mutat illud in citrinitatem

⁊ ficce tusses fiunt: q: materia est extra spiritus instrumēta. Pulsus eoꝝ est durio: pleuretico pulsu. ¶ Peripleumonia vo͂ itelligit͂ cū rubore faciei patiētiū ⁊ lingue plūbinis labris calore extremitatū corporis paruitate egestionis ⁊ vrine tarditate ⁊ copia eius plurimū: ⁊ supini iacent: graui detinent͂ somno: neq͂ excitant͂ nisi cū magna voce aut sono: cūq͂ dormierint os habent apertum: pulsus est inordinatus ⁊ debilis velut si cibo potuq͂ pleni essent: ⁊ aliqñ alienationē patiuntur ⁊ sensus corruptionē propter siccitatē humiditatis eorum. Quibus morti appropinquātibus: multus quidē sudor accidit: extremitates eorum infrigidant͂: ⁊ sepe deficiūt pulsusq͂ eorū fit paruus ac spissus. Qr̄ si confortētur ⁊ sputum sit tante quātitatis qua sanies pulmonis penitus mūdificetur: ⁊ in bonas qualitates mutetur: vt sit albū iunctū lene facileq͂ ad egrediēdū: paucū nullū faciens dolorē ⁊ carens putore vicinam ōndit salutē. Si fuerit multū ⁊ saniosum putens cum virtute defecta vicinā indicat mortē adesse que passio plurimū fit in hyeme ⁊ in fine autūni: ⁊ in vere ⁊ estate: lꝫ raro. fit etiā in omnibus etatib⁹ ⁊ mulieribus menstruis carentibus: ⁊ plurimuꝫ senioribus. virtus eñ eorum est defecta ⁊ intolerabilis. Unde senes hanc passionē incidētes moriunt͂: iuuenes vo͂ plurimū sanantur vel saluant͂: q: hec passio nullum facit doloreꝫ: pulmo eñ insensibilis est: porro passio que sensibilibus mēbris contingit veloci⁹ mortem iuuenib⁹ ꝙ̄ senibus infert. Iuuenes eñ ꝓpter acumē sensus et calorē cōplexionis eorum sensibiliores sunt. vnde morbi dolorē pati nequeūt: senes autē seu seniores propter frigiditatem suarū cōplexionū morbi dolorem non multum sentiunt: proinde non cito moriuntur.

¶ De differentia alienationis que fit ꝓpter passionem diaphragmatis: ⁊ que fit propter cerebri. Cap. xij.

Alienatio que fit ꝓpter passionē diaphragmatis non est continua: q: dolor cum acumine fe. cessante augmentat͂: ⁊ illis mitigantibus mitigatur: morbo vo͂ diaphragmatis incipiente patiunt͂ dolorem ⁊ in ventre ⁊ in hypocūdrijs extensionē: spiritus eorum est inordinatus: q: ante alienationem est paruus ⁊ spissus: veniente autem alienatione fit modo magn⁹ ⁊ tardus ⁊ modo spissus. Causa fortitudo est ⁊ defectio est alienatiōis: qm̄ alienatio si fuerit parua fit spiritus paruus ⁊ spissus: si fortis ⁊ spiritus fit magnus ⁊ tardus: q: cum alienatio confortatur patiens continet ignoranter flatum interius: deinde subito euꝫ fortiter emittit. Alienatio autem que fit propter cerebri passionē incipit augmētum suū cathamodicū cōtinuatiꝫ: neq͂ fe. cessante ⁊ mitigāte quiescit ipsa: q: passio in essentia cerebri est. ideoq͂ flatus eoruꝫ insensibilis ⁊ paruissimus est: facies ⁊ caput eoꝝ nimium patiunt͂ doloreꝫ ⁊ calorē: oculi lachrymatur: nares aquā distillant: ⁊ os eorum emittit liquorem.

¶ De temporis vniuersorum morborum significatione. Cap. xiij.

Priusq̄ curam harum passionum incipiamus opꝫ de vniuersorū morboruꝫ tpis significatione disputemus: vt possimus inuenire scientiā nobis ostensurā in quo tēpore debeamus cibū ⁊ medicinam offerre: ⁊ in quo non. Unde dicimus ꝙ tp̄a morbi sunt. iiij. sicut diximus etates esse. iiij. que tamē sunt duobus modis. Aut eñ velocē habēt motū ⁊ cito ad finē deueniūt sicut in acutis passionib⁹: aut sunt diuturna sicut in interpolatis fe. ⁊ morbis. Tēpora acutoꝝ morborum dupliciter sunt: aut ab initio vsq͂ ad finem sunt perducentia infirmū ad salutē: siue ad mortē: aut ab initio quaq͂ die sunt existentia. Rursus tp̄a q̄ diximus esse q̄ttuor: sunt hec: initiū videlꝫ: augmentū: status: ⁊ declinatio. Initiū est cū incipit morbus apparere ⁊ ei⁹ accidētia paulatim veniūt quousq͂ vel oīa vel plurima appareant. Augmentuꝫ est cū nunciatiua cōplent͂ accidētia ⁊ molesta ⁊ acutiora fieri incipiunt quousq͂ repugnatio morbi ⁊ nature ostendatur. Status est vtriusq͂ repugnatione apperēte vsq͂ ad crisim etiā purgatiōe cuiuscūq͂ fiat speciei: quo in tēpore separationē morbi siue ad bonū siue ad malū expectam⁹. Declinatio est ab initio crisis mitigatis terribiliū accidentiū furoribus: sicut feb. sitis ⁊ similiū vsq͂ ad salutem. Tempora autem feb. quaque die existentia lꝫ sensui non appareāt: q: vnius qualitatis. i. continue esse vident͂: ratio tamen ostendit illa alicuius esse quietis seu in nocte vel in die: qđ duob⁹ modis testificatur: vno q: feb. quiescēte infirmus est solicitus ⁊ suauis: qđ plurimū fit in aurora ꝓpter suā frigiditatē calori fe. repugnantē. Alio ex scientia rerum non naturaliū. Oīs eñ vsio habet finem sicut omnis motus: qđ ergo habet finem necessario habuit initiū: si vo͂ initium habuit necessario paulatim ascendit vsq͂ dum finem ascēdit ⁊ quieuit: deinde incipit. Hoc eñ nisi ita fuerit nec initiū nec finē habuisset. Itē impossibile est corpus pati multū ⁊ magnū ꝯtrariū si subito venerit: sicut videmus in mortiferis passionibus subito corpus aggrediētibus: ⁊ illud nullo sibi repugnāte destruentibus. natura cum subito sibi aliquod contrariū venerit tolerando ei repugnat. Concordant͂ omnes pħi q: extrane⁹ calor qui est causa fe. non calefacit totum corpus nisi prius veniat ad cor ⁊ calefaciat illud: ⁊ a toto corde calor toti corpori mandetur. Proinde diffiniūt fe. esse calorē non naturalem ad cor prius veniētē: ⁊ a corde ad oīa mēbra corporis actioniq͂ naturali nocētē. Unde impossibile est calor a corde per omnia corporis mēbra diuidat͂ subito sed paulatim: ⁊ precedat eam fatigatio ⁊ dolor propter calorē se ad sensibilia mēbra mouentē: sed calor cum per totū corpus dispertitur non incendit ⁊ calefacit mēbra subito: q: si calor ille taleꝫ habuit virtutem membra omnino destruit: sed paulatim incipit quousq͂ ad finem venit fm̄ ꝙ virtus corporis illum ferre potuit: vnde quiescit ⁊ postea incipit sicut videm⁹ fieri in omī re non naturali non in vna re permanente. Palā ergo ostēditur ꝙ continue feb. habent initiū: augmentū: statū: ⁊ declinationem: lꝫ sensui non pateāt. Tēpora vo͂ diuturni morbi ⁊ interpolati diuidunt͂ dupliciter: aut sunt ab initio vsq͂ ad finem: aut sunt in vnaquaq͂ exacerbatione. Tēpora itaq͂ diuturni morbi difficilia sunt ad cognoscendū: q: necessariū est inuestigari diuersitatē inceptiōis ⁊ declinatiōis ⁊ accessionis: qđ tribus modis intelligitur. Unus est festinantia ⁊ tarditas febris exacerbatiōis. Secundus est longinquitas ⁊ breuitas temporis. Tertius magnitudo ⁊ duricia ei⁹: aut paruitas ⁊ leuitas. Festinātia fe. si priusq̄ solita fuerat incipiat significat in augmēto esse morbū: si tardatur declinationem morbi ostendit: si autem custodierit sua tēpora: sitq͂ post nūciatiuoꝝ signoꝝ apparitionē: demonstrat esse in statu. ꝙ si priusq̄ significatōes appareāt: exacerbatio venerit: innuit morbū in initio eē. De lōginq̄tate ⁊ breuitate exacerbatiōis: q: si fiat lōgior ꝙ̄ soleat esse: significat morbū eē in augmēto. Si autē breuior ōndit declinationē. Si vo͂ fuerit eq̄lis sitq͂ post apparitionē nūciatiuoꝝ signoꝝ statū morbi demōstrat. Sin aūt innuit morbi īitiū. Uerbi gr̄a. fe. tertiane rigor incipit prima hora diei ⁊ q̄escit feb. in fine sexte: ⁊ stat quieta a sexta vsq͂ ad finē noctis. Fe. ḡ intelligim⁹ esse ꝑ sex horas ⁊ quietē per. xviij. Qr̄ si hunc terminum custodierit significat morbū adhuc in initio esse. Si autē exacerbatiōis tēpora incipiūt augmentari ⁊ tempus quietis minui: intelligimus morbuꝫ esse in augmento: quēadmodū si temporis accessiōis fuissent duodecim hore aut. xviij. ⁊ tēpus quietis vj. vel. xij. appellatur augmentū. Qr̄ si hunc ordinem seruauerit ⁊ apparauerint significationes vltimitatē morbi denotantes dicimus morbū esse in statu. Si tēpus accessionis minuitur ⁊ tempus declinationis augmentat͂ vt temporis accessionis per sex horas ⁊ declinationis per. xviij. intelligim⁹ morbū esse in declinatiōe. Si vo͂ fuerint equalia vt tempus accessionis sit. xij. hore ⁊ quietis. xij. duo significant: quia si fuerint anteq̄ appareant nunciatiue significationes demonstrāt initiū morbi. Si post: augmentū nunciāt. Tēpus quietis tribus modis est: aut festinat͂: aut tardatur: aut elongatur: aut breuiatur: aut aggrauatur: aut alleuiatur. quāto sit tardius tanto magis augmentatur accessio: et quanto plus est festinās: tāto magis detrimentū significat: si autē fuerit equale post apparitionē nunciatiuorū signorū statū morbi innuit. Si autem ante nunciatiua signa: initium morbi indicat. De leuitate temporis ⁊ grauitate eodē mō intelligit͂

ꝙ si quies fuerit grauis augmentū significat: si leuis decre-
mentum: equalis ⁊ ante nunciatoꝝ signoꝝ apparitionē ini-
tium ostendit. post existēs statū morbi denotat. Febris autē
periodice inuestigatio facile intelligitur ꝙ patet sensui: qm̄
ab initio rigoris ⁊ fatigationis ac frigiditatis extremitatuꝫ
propter calorem naturalem ab exterioribus ad interiora fu-
gientem cū feb. paulatim incipiēs per totū corpus quousqꝫ
mēbra calefacit extrema que causa rigoris facta fuerat: ini-
tium febris vocatur: ⁊ ab initio febris augmētari incipiens
vsqꝫ dum corpori toto in illa caloris augmentatiōe equalis
esse conspicitur augmentū nuncupaꝶ. Item ab illius calo-
ris tempore equaliter in toto corpore permanētis vsqꝫ dum
in vltimā feruoris ⁊ accidētiū accessionē febris fuerit augmē
tata: ⁊ infirmi magnam patiunꝶ sitim: ⁊ angustiā: ⁊ pannos
quibus sunt cooperti eijciūt: ⁊ frigida aqua ꝓpter nimiam
caloris incensionem infundi desiderant: sudore per corpus
apparente: ⁊ omnibus accidētibus quiescere incipientibus
statū appellamus: ⁊ a principio sudoris: donec in toto cor-
pore apparuerit febrisqꝫ declinauerit ⁊ patiens quieuerit
appetit⁹ ⁊ somnus venire inceperit declinatio diciꝶ. Suffi-
cit quantū de scientia acutorum morboꝝ disputauimus.

¶ De dieta ⁊ cura ipsorum. Cap. xiiij.

Oportet autē nos incipere quomodo possimus morbos ſm̄ sua tēpora dietare ⁊ curare. Unde di-
cimus ꝙ cōuenit nobis capitis dolorē ⁊ caloris ⁊ angustie vltimitatē inuestigare. Nam si videri-
mus hec in morbis incipientibus fieri: morbos peracutos esse intelligimus: eoꝝqꝫ materiā acutissimā mo-
tum velocissimū habentē. Sed si cū capitis dolore signū co-
ctiōis aliquod in tertio die apparuerit: crisim in quarta die
expectabimus: sed in quarta die crisis erit in septima. In
septima apparēs nunciat crisim in. xi. aut. xiiij. Qꝫ si fuerim⁹
certi ꝙ crisis in quarta veniat significatiōib⁹ dictis hoc de-
monstrātibus: bonum est prohiberi cibum in his quattuor
diebus: nisi aliquod contrariū fuerit sicut puerilis etas cali-
daqꝫ infirmi cōplexio vel poroꝝ largitas: ⁊ multū fuerat de
corpore solito more dissolutū: aut cōsuetudo fuerat multuꝫ
comedendi: his em̄ existentibus non oportet cibū prohibe-
ri: q: virtus pueroꝝ debilis est: ⁊ mēbra eorum sunt in au-
gmentū. vnde nisi fuerint cum cibo confortati virtus defi-
ciet. Sed tamē decet nos cauere ne cibū offeramus in statu
morbi ne impediaꝶ natura ad repugnandū morbū. Simili-
ter habentibus calidas cōplexiones ⁊ dissolutionē corporis
non oportet prohiberi. Eodē modo his qui sunt soliti in sa-
nitate multū comedere cibū si negauerimus: ⁊ postea subi-
to eis dederimus: hac subitanea mutatiōe molestari incepe-
runt: q: cibus non fuit solū materia ꝓ corporis nutrimēto:
sed ꝓpter virtutē cōfortādā aut custodiendā ne deficiat aut
defectā regat ne fiat defectior: proinde optꝫ nos cauere ne
oīno his cibū auferam⁹: lꝫ si ꝓ certo crisim in q̄rta die expe
ctamus damus mellicratū si cōplexio patientis fuerit frigi-
da. Si autem calida rosatuꝫ ei concedimus sirupū: aut vio-
latum vel succum maligranati: mannā et similia. Que si eis
non sufficiant ad virtutē regendā dari conuenit ptisanā co-
latum: sed tñ nō multū ne aggrauās impediat naturam ad
repugnandū morbuꝫ: aut virtus nature defecta nequeat ci-
bū digerere: vnde dimittit ⁊ mutaꝶ in malos chimos fitqꝫ
causa perendi infirmū. Proinde optꝫ nos cum volum⁹ dare
cibū aut medicinā: ꝓquiramus declinationē febris ⁊ dissolu
tionem angustie omniūqꝫ accidentiū: q: natura in hoc tēpo
re nullum habet impedimentū: ⁊ queadmodū decet ꝓhibe
ri cibum in vltimo feb. acumine: sic in die status licet sit par
aut impar abstinēdi sunt a cibo ⁊ medicina: ne impediaꝶ na
tura ⁊ morbus ꝯforteꝶ. Dies em̄ stat⁹ est ductio infirmi ad
bonū siue ad malū. Si ad bonū impediꝶ natura ad cōplēdū
illud bonū. Si aūt ad maluꝫ: angustia ⁊ labores geminanꝶ
nature: h̄ testificaꝶ q: plurimū mors i statu venire ꝯspiciꝶ:
hac de causa nō decet medicū motū morbi: aut eius acumē
negligere vt sit fidus vtrū morbus sit velox aut tardus: an
accidētia ei⁹ calida sint an sint frigida: talis em̄ inuestigatio
materiā morbi facit intelligi: vtrum morbus sit acutus ⁊ sta
tus eius vicinus: aut non acutus ⁊ status eius non vicinus:
his em̄ certificatis poterit medicus scire in quo tēpore de-
beat cibum dare ⁊ in quo prohibere. Uerbi gratia. si certissi
me nouerit medicus morbū esse peracutū ⁊ crisim in quarta
die fieri: ꝓhibeat cibum ⁊ det quosdā sirupos qui sunt ei cō
uenietes: infirmus em̄ cum hac medicans ⁊ illis accidētib⁹
famē in quattuor his dieb⁹ sustineat: sed tñ si quodlibet im-
pedimentorum q̄ diximus non habuerit sicut puerilem eta
tem vel calidam cōplexionem: aut raritatē pororū seu con-
suetudinem multū comedēdi. nam si vnū ex istis habuerit:
dandū est ptisanū colatū die ꝑmo ⁊ scd̄o. ⁊ tertio: ⁊ quarto
prohibeat. Qꝫ si crisis vsqꝫ in septimū permanserit damus
ptisanum colatū a primo vsqꝫ ad quintū: in sexto ⁊ septimo
negamus ⁊ solos sirupos eis tribuim⁹. Simili modo opor-
tet faciamus in omni statu acuti morbi lꝫ sit longus aut bre-
uis. Eodē modo in periodicis faciendū est: ꝓhibeamus scꝫ
cibum in die accessionis: neqꝫ concedamus eis cibum nisi
quiescēte fe. interpolata etiā die: ꝯuenit cibū dare: quantū
natura sustinet ⁊ virtuti sufficit. Necesse est ergo sit cib⁹ cō
ueniēs eis ⁊ bonū chimū generans. Qꝫ si morbus videtur
esse diuturnus ad frigiditatē pertinēs dietari decet infirmū
cum subtilibus cibis moderatū calorē habentibus. ⁊ cauen
da sunt frigida ⁊ stiptica ne morbus crudior ⁊ grossior fiat ⁊
ad digerendū durior ⁊ quasi inobediēs. Iterum inanitio ⁊
paucitas cibi diuturno non cōueniunt morbo: q: virtus an-
teqꝫ veniat stat⁹ deficit neqꝫ potest morbo repugnare: Sta
tu aūt appropinquāte ⁊ natura morbo resistēte ⁊ eū expel-
lere incipiēte: auferendus est cibus ⁊ dandū est mellicratū:
q: cibus in hoc tēpore impedit naturā ad complendū suam
actionē materiā morbi expellentē. Sed si egestionē necesse
fuerit humectari dabim⁹ orizaccarā ⁊ silia. Et caueam⁹ eā
a forti laxatiuo. Cūqꝫ viderim⁹ materiā cū hac dieta atte-
nuari ⁊ alleuiari actionē nature: purgem⁹ eā cū leui ⁊ facili
pharmacia aut clystere ſm̄ ꝙ cognoscim⁹ ꝙ aliqđ horū fue-
rit ꝯueniēs. Cauendū tamē est donec materia fuerit grossa
ne eliquata cum acumine pharmacie nō obediat nature ꝓ
pter suā grossiciē: vnde generet angustiā ⁊ laborē infirmo:
Sed bonū est vt faciam⁹ epithimata: cataplasmata: fomen-
tuꝫ: emplastrū: calefactionē ⁊ his silia. Sed tñ prius inuesti
gemus naturā vniuscuiusqꝫ mēbri ⁊ quātitatē sui caloris: fri
giditatis: humiditatis: ⁊ siccitatis: ⁊ si acutū habeat sensuꝫ
necne ⁊ vt repugnet vnicuiqꝫ loco ſm̄ suam naturā: virtutē
⁊ sensum. Qꝫ si cōplexionis corruptio aut in toto sit corpore
aut in vno aut in duobus mēbris aut pluribus: oportet ite-
rum intelligi q: sensibilia mēbra citius patiunꝶ ꝙ alia: mari
me si fuerint nobilia ꝓpter acutū sensum quē habēt. Possi
mus itaqꝫ naturā vniuscuiusqꝫ mēbri cognoscere per exeun
tia ab eis sicut ꝑ munctū naturā cerebri ostēdentē: ⁊ ꝑ screa
tum pectus ⁊ pulmonē: per vrinam epar ⁊ renes ⁊ vesicā:
per vomituꝫ stomachū: per egestionē intestina: per sudorē
loca que sunt vicina exterioribus corporis. Rursus oportet
inuestigemus qualitatē morbi cuius quātitatis sit vt in mē
sura eiusdē quātitatis cibū ⁊ materiā opponere sciemus: ne
plus dantes ꝙ quantitas est morbi: suam mutemus cōple-
xionem. Sufficit quantū diximus de acuta fe. ⁊ causa eius ⁊
eius significationibus.

¶ Iterum de cura istorum morborum. Cap. xv.

Ed vtriqꝫ morbi: quia sunt molesti atqꝫ suspitiosi ad timorē: oportet nos ab initio studiose aspicia-
mus: prout humana ratio eos inuestigare pote-
rit: maxime in quattuor reb⁹ studiū habere quas
Hippo. auctorizauit ac precepit cū diceret: Opor
tet non solum seipsum prebere que oportet facientē ⁊c. In
huius visione dictiōis monstrat nobis Hippo. causam cor-
ruptiōis sanitatis infirmi fieri quattuor modis: Unus per-
tinet medico: secundus infirmo: terti⁹ ministris ⁊ visitanti-
bus: quartus exterioribus causis sicut aeri indumētis loco
⁊ multis his silib⁹. Qꝫ infirmus: necesse est medico sit obe-
diens: ministri fideles dilecti ⁊ studiosi in artificio cibi ⁊ po
tus ⁊ medicine. indumenta etiā ⁊ domus ⁊ lectus ⁊ similia.
Studeant visitantes ne veniant ad eum nisi fe. mitigante ⁊
corpore infirmi alleuiante: ne infirmus super eos animum
habens impediatur sensus ⁊ natura: neqꝫ aliquid ei dicant
nunciſ

nunq̄ nisi fuerit acceptabile visibile letificabile: neq̄ diu
moretur cū eo. Exteriora vero .i. aer nō sit calidior: aut frigi
dior: q̄ oporteat. Indumenta oƷ sint tēperata ſm cōplexio
nem tēporū. Mansio sit vndiq̄ visibilis. porte eiꝰ sint septē
trionales: tectū altū: pauimētū factū de marmore de aq̄ fri.
infuso ⁊ plenū aromatibꝰ frōdibꝰ ⁊ floribꝰ sicut salicibꝰ mirta
rosa viola basilicōe nenufare ⁊ silibꝰ. Medicꝰ ꝗ̄ i hac arte sit
pfectus ⁊ nō solū in logica sƷ etiā i metaphysica: necesse tñ ē
vt sit studiosus ⁊ longo tpe visitatꝰ ad visitādos ⁊ seruiēdos
infirmos ⁊ ad cognoscēda quattuor tpa morbi .i. initiū augmē
tū statū ⁊ declinationē: vt in vnoquoq̄ tpe operet ꝓut opƷ
verbi grā si viderit in initio morbi ꝙ necesse sit pharmacia ⁊
phlebotomia festināter ea agat prius q̄ morbꝰ cōfortetur ⁊
augmētet ⁊ natura debilitet. Possumꝰ aūt intelligere qñ
fuerit necessitas purgādi p motionē materiei ⁊ subtilitatē
eius de loco in locū se mouētis ⁊ extrinsecus exeūtis mō cū
vomitu ⁊ mō cū egestiōe. Possumꝰ etiā scire vtrū cum vo
mitu debeat egredi materia aut cū egestiōe. q2 si cū vomitu
videbimꝰ abominationē ⁊ imaginationē ante oculos ⁊ do
lorem in capite. his itaq̄ apparētibꝰ cognoscamꝰ materiam
esse subtilē ⁊ facilē ad mouendū. Et si materia cū egestiōe
debeat exire p inferiorē partē: sentiāt dol. ⁊ grauitatē in vē
tre: si pōgitiua fuerit materia. aut grauitatē ⁊ extēsionē si
phlegmatica fuerit. si aūt leuis ⁊ natatil apparet materia
ꝓuocanda erit cū vomitu .i. cū succo atriplicis ⁊ oxizaccara ⁊
modico sal. aut ptisana cū oxizaccara. Si vero fuerit necessi
tas purgādi inferius: fiat purgatio cū oxisenicia prunis iu
iubis violis cassiafist. manna rodozacara ⁊ similibus. Et si
fe. fuerit leuis ⁊ vtꝰ fortis hoc catharticū accipiāt qđ ℞. vij. ʒ.
mirabolanorū citrinorū mūdatorū. SƷ si aliqđ nobis ꝯtrium
in initio morbi obuiauerit: ꝑ qđ nō audeamꝰ h̄ catharticū
facere sicut cruditas ⁊ duritia materiei virtutisq̄ defectio: ca
uendū est quātomagis poterimꝰ ne faciamꝰ illđ in augmē
to neq̄ in tpe statui vicinante. hoc em̄ si fecerimus natura
impedit ⁊ repugnationē morbi dimittit: ⁊ materiā ꝓpt sui
grossiciē relinqt vt obediat carthartico: ⁊ maria nō obediēte
cōuertit pharmacia ad substantialē corpis humiditatē. vnde
natura morbū desinēs cōuertit se ad repugnandū potioni
ꝓinde nō sumꝰ securi quin a morbo natura vicat ⁊ ante oīa
eā fugiat. OƷ ergo tūc tpis catharticū negari ⁊ studiū im
pendi ab initio vsq̄ ad statū cū supplemēto nature vt virtus
custodiri valeat: qđ fit cū dieta ad digerēdū facili ⁊ laudabi
lē generante chimū ⁊ virtutē custodiēte sicut ptisana ⁊ mi
ca panis loti. hoc tñ est faciendū in extremitatibꝰ diei maxie
in aurora ꝓpter aeris frigiditatē calori feb. in illa hora repu
gnātē. SƷ cū h̄ fe. ab initio vsq̄ ad statū fuerit acuta ⁊ dura:
necesse ē vt in oībꝰ eiꝰ tpibꝰ subtilē demus dietam. sic enim
cōuenit fieri in oī acuto morbo q̄ velocē hƷ motū ⁊ statū bre
uē. Grauior aūt ⁊ tardior si fuerit: ingrossamꝰ dietā i initio
vt virtus custodiat: appropinquāte q̄dē statu subtiliamꝰ
eā. bonū etiā est si calorē stomachi extinguamꝰ in illis tēpo
ribus: videlicet cū succo mali gra. vua hyemali: melone pa
lestino ⁊ his silibꝰ. Cauēdū tñ est ne donemꝰ hec i statu nisi
magna fuerit necessitas. Et si stiptice fuerint nature: hume
faciamꝰ eos añ statū cū mānā viol. zuccara solutis in aqua
ca. aut in succo cucurbite assate. Si aūt fortius volumꝰ hu
mectare damꝰ. vij. ʒ. cassiefist. mūdate. ꝙ si p hoc non soluat
facimus pessariū qđ recipit viol. ʒ. j. licq. ʒ. ij. diagredij. ʒ. ß.
nitri. ʒ. j. in modū ossiū dactylorū fiant ⁊ inungātur cū oleo
viol. deinde supponant. Si aūt h̄ nō sufficiant clystere ei fa
ciamꝰ. qđ ℞ viol spine egyptiace malue ordei mūdati añ. ʒ.
j. furfur frumēti quātū vtraq̄ manu ꝑt capi. fide. frond. x.
sebesten. xxx. iuiub. xx. oīa coquātur i. iiij. lib. aque: quousq̄
ad tertiā partē redierint. deinde colatis in. viij. eius. ʒ. mit
tatur. ʒ. j. olei viol. ʒ. j. zaccare obsomogari. ʒ. ij. sal. ʒ. iij. nitri.
ʒ. j. Appropiquāte aūt statu ⁊ nature morbo repugnare in
cipiente stomachus dƷ oīno esse a cibis inanitꝰ nisi magna
nos coegerit necessitas. Ad refrigerēdū stomachi calorē da
mus psilium cum succo mala gra. aut succo melonis palesti
ni. Et si dubitamꝰ ne vtus deficiat in statu: neq̄ morbo resi
stere: neq̄ tolerare eū possit: confortemꝰ eam cū ptisano co
lato ⁊ pane loco: si tamen parū damus quātū virtus sustine
re poterit: ⁊ quies infirmi senserit. Si autē dolorem capitis
patiātur: humectamꝰ nares cū oleo viol. ⁊ nenufari. Silr et
crura ⁊ plāte pedū fricent cū palmis manuū vncti oleo viol.
⁊ nenufari. In tpibꝰ ponimꝰ cathapla. qđ ℞. sand. al. ro. fari
ne ordei assati. oīa puluerizata cū succo sp̄uine tēperant aut
cum aqua ro. oleū ro. cum modico aceti mixtū rorādum est
fronti ⁊ tempibꝰ. Cathapla. ponamꝰ supra epar ⁊ stomachū
qđ ℞. sand. al. ⁊ ru. añ. ʒ. ij. rose. ʒ. ij. ⁊ ß. corticis cucurbite. ʒ.
iiij. frondiū viridiū viol. ʒ. iij. cāphore. ℈. j. oīa tēpata cū suc
co sp̄uine. Ponēde sunt in pauimēto frigide frōdes salicis
rosarū mirte basiliconis ⁊ siliū: ⁊ sepe roremus super ea
aquā. Ponimꝰ añ ifirmū mag̃ vasa argillosa clarissima aq̄
plena. ⁊ mouemꝰ illa ante illum: ⁊ aquam vniꝰ mittimus in
aliud: ⁊ alterius in altero. Cauendū quoq̄ est ne vnguatur
aut cathaplasmet caput de oleo: aliisq̄ cathaplasmatibꝰ.
Et si vigilias habuerint iungamꝰ in cataplasmate qđ fron
ti ⁊ tēpibꝰ supponimus semen papaueris ⁊ lactuce. Infun
dimꝰ nares ex oleo viol. ⁊ nenufari. Si aūt dolor capitis nō
cessauerit: neq̄ infirmus reuma: aut tussim hūerit fomēta
mus caput cū aqua tepida: in qua cocta sint viol. camomil
la rosa ordeum mūdatū. Et si adhuc dolor non q̄euerit: in
fundimꝰ super caput eorū lac caprinū ⁊ asininū. postea fomē
tamus. Cauendū tñ est ne aliquā istarū fomētationum aut
aliquā rem quā superiꝰ diximꝰ in statu faciamꝰ. neq̄ cū sen
serimꝰ humidis fumis caput esse plenū. hoc em̄ si fecerimꝰ
augmentat ⁊ geminat dolor in capite. Possumꝰ autē scire
fumos hūidos si sint i capite ꝑ grauitatē quā sentiūt in ca
pite. SƷ si fumus fuerit siccus: sentiūt dol. cum vacuitate ⁊
leuitate capitis. Cūq̄ certi sumꝰ ꝙ humidi fumi sunt in ca
pite: negamus fomentū lactis ⁊ iunctiōes. hec em̄ oīa clau
dunt illos fumos ⁊ nō desinūt eos dissolui. maxie oleū. po
ros em̄ corpis cū sua viscositate oppilat. vnde oƷ hec omnia
negari. Infundimꝰ aūt pedes ⁊ manꝰ de aqua tepida i qua
cocta sint camomilla ⁊ viol. Fricamꝰ plantas pedū cū oleo
viol. positas in aqua. Fricamꝰ etiā crura ⁊ ligamus ea a su
periori vsq̄ inferius. hec em̄ actio illā deponit materiam et
dissoluit. Infirmꝰ etiā sentit qñ descēdit fumus ꝑ mediū
spondiliū dorsi. Urina iterū manifestat hoc. q2 ꝯuersa est in
ruborem ⁊ quiescit infirmꝰ. His vero apparentibꝰ itelligi
mus materiā esse deorsum: vñ opƷ illa sepe fieri. Bonū est
in hac cā si dol. capitis non cessauerit vt ligemꝰ fundam cir
cū testiculorū: descendēte materia ⁊ dolore capitis quiescēte
ponimus caput infirmi sup fumū aque in qua cocta sint ca
momill. ⁊ viol. ⁊ fomenta facimꝰ que supra diximus. Rur
sus si patiens cū dol. capitis sentiat leuitatē ⁊ inanitionem:
scimus fumū illū acutū esse ⁊ siccū. vnde ponimus in capite
oleum ro. ⁊ acetū. acetū em̄ attenuat ⁊ aperit: oleū aūt in
frigidat. Et si dol. nō cessauerit: supiori capiti apponimus
sicut succū portul. cucurbite sp̄uine cucu. ⁊ silid. mixtum cū
oleo viol. ⁊ nenufari. Frōtē ⁊ tēpa cathaplasmamꝰ de sand.
ro. viol. ⁊ similibꝰ. Cauēda est cāphora in his locis propter
suā siccitatē. ponenda tñ est illis cathaplasmatibꝰ q̄ apponū
tur stomacho ⁊ epati. Si autē patiens nimiū senserit dol. in
capite ⁊ vigilias habuerit: addimꝰ cathaplasmati qđ suppo
nendū est capiti. se. papaueris lactuce. ⁊ tēpamꝰ illđ cū succo
lactuce. Et si ardorē ⁊ nimiū in stomacho sentit cal. sirupū
damus mal. gra. ⁊ de oxisenicia ⁊ de prunis. si pectꝰ habeat
sanum ⁊ tusse careat. SƷ si pectꝰ habuerit infirmū ⁊ tussi cō
moueatur: damus sirupū viol. cū psilio. Siccitatē in ore et
aspitatē i ligua si patiat: lauamꝰ eā cū psilio ⁊ succo cucurbi
te cucu. se cicomorū ⁊ his silibus. Potui damꝰ aquā hordei
et melōes palestinos cū sirupo viol. ⁊ nenufarino. Fricamꝰ
liguā si fuerit nigra: cū his succis cū sumac mixtis. Utimur
aūt istis super linguas: quousq̄ nigredo transierit. Si autē
necesse dietā fuerit ingrossari: damꝰ ptisanā nō colatū: ⁊ pa
nem lotum: hec tñ concedenda sunt in aurora diei feb. miti
gāte. Et si patiunt cordis tremorē: tribuimus psiliū cū suc
co cucumeris ⁊ sirupo de aceto pomi citrini ⁊ de succo vuarū
agrestiū. Cōfectio ad cardiacos ℞ berberi spodij. se. portul.
boli. ar. añ. ʒ. iij. se. cucumeris citru. coriandri infusi in succo
vuarū agrestiū. ʒ. ij. ⁊ ß. f. e pul. ⁊ da. ʒ. ij. potui cum sirupo de
succo vuarū agrestiū: vel cū succo cucu. aut citruli. Si autem

leuis fuerit fe. ſugēdus illi ꝯfectioni ſuccus arnogloſſe. ¶Et
ſi cognouerimꝰ patientē tātam in corꝑe habere humidita-
tē ſbſtātialē q̄ cāphore ſiccitatē pati valeat: iūgere debemꝰ
cathaplaſmati. ʒ. ß. cāphore. ¶Cathaplaſmemꝰ epar ⁊ ſtoma
chum de ſand. ro. viol. ⁊ his ſilibus. ¶Cauendū tn̄ eſt ne ſto-
macho cibis pleno ponat᷑. ¶Clyſtere faciamꝰ de ſucco portul.
ſpume arnogloſſe ⁊ ſiliū. Nutriri oꝫ de cucurbita portul.
lactu. ⁊ ſimilibꝰ. ¶Et ſi fe. non fuerit fortis ⁊ virtꝰ bona: da-
mus ſtarnū perdicē pullū gallinaceū oīa iuſcellata: cū ace-
to vuaꝝ agreſtiū. Si patiēs tuſſim habuerit: damꝰ huic hoc
electuariū. ℞. gūmi dragagāti ſe. citonioꝝ mūdati. añ. ʒ. iij.
amid. ʒ. j. ⁊. ß. cucumeris. ʒ. ij. ⁊. ß. tēpa cū ſirupo viol. Si aūt
timorem habuerimꝰ ne ſirupus viol. egeſtionē humefaciat
tēꝑabimꝰ illū cū ſirupo ro. ⁊ dabimus in modum fabe. ⁊ te-
neat illud ſub lingua donec eliquet᷑. Si egeſtionē volumus
humidā facere dabimꝰ catharticū qđ. ℞. ſebeſtē. xxx. iuiub.
xx. ſe. portul. ʒ. j. dragagāti gūmi añ. ʒ. ß. ſe. malue. ʒ. j. oīa co-
quant᷑ in duabꝰ lib. aq̄ donec ad tertiā ꝑtē redierint: deide
cola ⁊ da cum ſirupo viol. Si expuat groſſum ⁊ viſcoſuꝫ fe.
q̄ fuerit quieta: iungimus cathartico liquir. ʒ. ij. capill. ʒ.
ij. Vngimus pectus cū hoc vnguento qđ ℞. dragagāti. ʒ. j.
ſucci malue ⁊ violaꝝ quantū ſufficit: ponātur in mortario ⁊
agita quſqꝫ ad ſpiſſitudinē redierit. deide cere alb. ʒ. iiij. olei
viol. ʒ. j. liq̄fac ſup cinerē ⁊ miſce oīa ⁊ agita quſqꝫ i modū
vnguēti fuerit. ¶Et ſi ſtatꝰ trāſierit ⁊ criſis ꝓut oꝫ venerit: ⁊
vīꝰ infirmi fortis fuerit: mutamus dietam in atriplices cu-
curbitā ⁊ his ſilia. Sed tn̄ nō ſubito: ſed paulatim ad hanc
dietā mutent᷑. Si aūt criſis non venerit ꝓut oꝫ decet primā
tenere dietā: qua dietauit añ ſtatuꝫ donec alia veniat criſis
ſi non mutet᷑ dieta. ita dico quēadmodū virtꝰ febricitantis
videt᷑ fore. Sed tn̄ ſtudioſus medicus bn̄ poterit venturā
noſcere criſim cū nūciatiua viderit ſigna: ſicut diximꝰ i criſi.
Sincopis aūt ⁊ yctericia: quia ſunt accidētia hanc fe. ꝯcomi-
tantia: neceſſe eſt de his diſputare.

¶De ſincopi. Caplm. xvj.

Incopis eſt cordis defectio ⁊ totius virtutis in
ſe coadunatio ⁊ fumoſe emiſſionis ablatio. q̄ na
ſcitur diuerſis de cauſis. Sꝫ tamē duo oēs eius
cauſas cōprehendūt: aut eīn fortis coadunatio:
aut fortis dilatatio. Cauſa coadunatiōis triplex
eſt: aut nimia plenitudo: vł nimiꝰ timor: ſeu ſubita mutatio
nis ꝯplexio de calore videlꝫ in frigdorē. Plenitudo ſiue ſit
ſoliꝰ ſtomachi: aut totiꝰ ſit corꝑis: ad cor veniēs naturalem
ſuffocat cal. vnde patiens cor īcidit ſincopī. hoc teſtificatur
quia pleriqꝫ ſincopī hñtes vomūt ⁊ ſanātur. Timor aūt cor
coadunari ⁊ cōſtringi ac ad ſe calorē naturalem trahi facit: ⁊
prohibet: ne ſpūs poſſit dilatari: vnde ſincopis gn̄atur. Di-
uerſitas q̄dem ſubite mutatiōis cōplexiōis de calida videlꝫ
in frigidā generat ſincopim: q2 fortitudo frigiditatꝭ claudit
poros. vnde acuti fumi exire nequeūtes naturalē ſuffocant
calorē: ꝓinde ſincopis naſcit᷑. Fortꝭ dilatatio iterū triplex ē
Prima nimia eſt inanitio ſicut ſanguis per nares egrediēs
aut aliarū corꝑis partiū. Secūda eſt nimia leticia. Tertia ē
ſubita ꝯplexiōis mutatio de frigore in calorē. Nimia inani
tio corꝑꝰ extenuat ⁊ euacuat. vnde naturalis calor deficit ⁊
ſplendorē eius obſcurat: ꝓinde ſincopis naſcit᷑. leticia vero
ſubito cor aperit: ⁊ calor naturalis diſpergitur ꝑ totum cor
pus. vnde corde inanito ſpūs eius extinguit᷑. Mutatio cō-
plexionis de frigore in calorē generat ſincopim: q2 calor ra
rificat corpus ſubito ⁊ naturalē diſſoluit cal. Quidā dicunt
ſincopī aliquādo fieri ꝓpter paſſionē ac defectionē cerebri:
vñ vtute ſenſibili nō ad cor veniente naſcit᷑ ſincopis. Suffi
cit quantū diximus de cauſa ſincopis: opꝫ iterū intelligi q2
ſincopis huic fe. non accidit niſi ex plenitudine aūt inanitio
ne. Si aūt fuerit ex plenitudine: corpus inaniri eſt neceſſe. ſi
de inanitiōe illā reſtringimus inanitionē ⁊ reſtauramus qđ
fuerat diſſolutū. Et hec plenitudo aut eſt i ſtomacho: aut in
inteſtinis: aut in toto corꝑe. Si materia fuerit i ſtomacho in
telligimꝰ his ſignis. patit᷑ ei imaginatiōeꝫ añ oclos nōnūq̄
abominationē dol. in ſtomacho ⁊ capite. Si materia fuerit
in iteſtinis: ſētiūt ibi dolorē ⁊ pūctionē ⁊ torſionē: ſi choleri
ca fuerit materia: aut ſit cū grauitate ⁊ iflatōe ſi fuerit melā

colica. ¶Et ſi i ſtomacho extiterit vomitū ꝓuocamꝰ cū oximel-
le aq̄ cal. ⁊ ſale ⁊ ſucco criſolocāne: aut cum ptiſana ⁊ oxizac
cara. Si aūt in ſuꝑioribꝰ inteſtinis aut i ſuꝑiori corꝑe fuerit
purgabimꝰ eā cum ſucco lupini. viol. zuccara māna caſiafiſt.
oxiſencia prunis ⁊ ſilibꝰ. ¶Et ſi vīꝰ fuerit fortꝭ ⁊ ſtatꝰ trāſierit
morbꝰ declinare incepit: damus catharticū de mirabol. ab
ſinthio prunis caſiafiſt. māna ⁊ ſilibꝰ. ¶Et ſi mat'ia fuerit in i
ferioribꝰ iteſtinis clyſtere faciamꝰ hūid. qđ ℞. viol. camomill.
ordeū maluā ſebeſtē iuiub. oleū viol. zuccarā mitrā. ⁊ ſimilia
Si aūt ſincopis fuerit ꝓpt̄ ianitionē: neceſſe ē aut ſit ex ni-
mio vomitu aut nimio dol. vel nimio ſanguine ꝑ nares flu
ente: aut nimia ſolutione. ¶Et ſi nimius fuerit vomitꝰ damꝰ
ſuccū mal. g̃. aut coꝝ ſapā: aut ſapā maloꝝ citonioꝝ. damꝰ
ſūmitates vitiū: ſirupū de ſucco vuaꝝ agreſtiū: aut ſirup. de
ſucco aceti maloꝝ citrinoꝝ ro. ſpodiū lignū aloe maſticis eq̄
li pōdere trita ⁊ i puluerē redacta vnū exagiū damꝰ cū alio
frigidoꝝ ſirupoꝝ. ¶Cathaplaſmemꝰ ſtomachū cū ſandal. ro.
lapdano añ. ʒ. ij. ligni alo. ʒ. j. croci. ℈. j. cāphore. ℈. j. oībꝰ cū aq̄
ro. tēꝑatis: aut ſucco mirte. ¶Et ſi fuerit ſincopis ꝓpt̄ nimiū
ſudorē: vngimꝰ corꝑa cū oleo mirtino: ſalicino ro. ⁊ his ſilibꝰ
Refrigeramꝰ manſionē cū odoriferis ⁊ ſtipticis floribꝰ ⁊ frō-
dibꝰ. Si aūt inanitio ſit de nimietate ſanguinis de naribus
fluētis: ſitqꝫ poſt coctiōeꝫ morbi ⁊ ſignū coctiōis appareat
i vrina: ē bonū. q2 ſalutē nūciat. Sꝫ ſi ſit pluſq̄ oꝫ ponimꝰ i tē
poribꝰ ⁊ frōte cathaplaſma qđ. ℞. ſand. ru. ſucci hypo. ſe. pa
paueris medulle citonioꝝ. oīa trita: deinde ſucꝰ mirte cuꝫ
modico cāpho. aceti mirtꝰ tēꝑet᷑: ponat᷑ ſup tēꝑa ⁊ frōtē. qđ
ſi hoc nō ſuffecerit pānū infuſum in ſucco mirte portul. vua
rū agreſtiū mal. gra. acetoſoꝝ capiti iponimꝰ. cāpho. cū aq̄
ro. ⁊ aceto tēꝑatā naribꝰ applicamꝰ. ſternutatiōeꝫ faciamꝰ cū
ſucco vuarum dactiloꝝ. camph. cum oleo ro. aut cum ſucco
hypoq̄ſt. Campho. et ol. ro. manus ⁊ pedes a genibus inferi
us ligamꝰ. Vngimꝰ pedes cū ſucco portul. ⁊ ſup ventrem
vētoſeꝫ pōamꝰ. frōtē cathaplaſmemꝰ de ſucco hypoq̄ſtid.
⁊ opio cū aceto tēꝑatis. ¶Et ſi nō fuerit fe. fortis accipe gal-
las nō ꝑforatas miſſas ad ignē ⁊ in aceto extinctas: deinde
eas ad puluerē reducito: ⁊ miſce ibi modicū cāpho. ⁊ lichniū
lineū in icauſto infuſuꝫ ⁊ illi pulueri īuolutū naribus iniice
fricet᷑ caput cum granoſo ſale alumīe cōchis marinis vſtis
oīa cū modico cāph. puluerizata naribꝰ iſufflet᷑. Sucꝰ hypo
quiſtid cū alumīe ⁊ cāphora naribꝰ inſtillet᷑: ſtercus aſininū
mox egeſtū ⁊ de aceto roratū fumū accipiat. Silr recēs icen
ſum ⁊ in puluerē redactū naribꝰ i ſufflatū iuuat. Si aūt in-
anitio fiat ꝓpter egeſtionē cholericā: dabimꝰ pſiliū aſſatū ⁊
ſpodiū cū ſirupo citonioꝝ ⁊ aq̄ frigida. ¶Et ſi nō habuerit vē
trē bn̄ ſanū tribuimꝰ ſirupū mirte: damꝰ ⁊ ptiſanā cū ordeo
⁊ amigd. cū ſuis corticibꝰ interioribus aſſatis: panē lotū cū
amigda. aſſ. itꝭ: ſuccū meſpiloꝝ citonioꝝ piroꝝ. Si hec ei nō
ſuffecerint damꝰ trociſcos de ſpodio in qbꝰ ſemē herbe ace-
toſe intrat cū ſtipticis trociſcis. de mal. piris citonijs ⁊ mir-
tis: tribuimꝰ & ius qđ eſt de milio aſſato. damꝰ ⁊ puluerem
maloꝝ granatoꝝ acetoſoꝝ. Trociſcꝰ valēs ℞. berberis. ʒ. iiij.
gūmi aſari boli. añ. ʒ. v. ro. ʒ. iij. amidi. ſe. mirte aſſati. añ. ʒ. iij
ſe. portul. aſſati. ʒ. ij. ⁊. ß. ſe. herbe acetoſe. ʒ. iiij. oīa pulueriza
ta ⁊ ad modum trociſcoꝝ redacta. da. ʒ. ij. cū ſapa mirte: aut
citonioꝝ: aut ſucco mal. gra. acetoſoꝝ ⁊ ſiliū. Si egeſtio fue
rit fortis ⁊ cholerica vt videat᷑ eſſe incenſa: refrigeramꝰ inte
ſtina priuſq̄ vrant᷑ ex incēſiōe chole. ¶Clyſtere valēs. ℞. ramo
rū portul. cū aq̄ ro. tritoꝝ ſucci colati lib. ß. vitelli oui ⁊ olei
ro. ʒ. j. boli. ʒ. ij. ſuccus arnogloſſe vitella ouoꝝ oleū ro. ⁊ bo-
lꝰ ſili mō ſunt iuuātia. Cathaplaſmemꝰ ſtomachū ex catha
plaſmate. qđ ℞ oleū mirtinū flores vitiū ſalicū pira mala pa
nem aphricanum camphoraꝫ cum equali pondere cuꝫ aque
ro. tēꝑata ſtomacho iponat᷑. Vtatur hoc electuario. ℞. cito-
niorum purgatorum interius ⁊ exterius lib. j. malorum pi-
rorum mundatorum. añ. lib. ß. coquantur cum aqua ro. dein
de piſtentur vt fiant quaſi medulla ſirupi ro. lib. ij. omnis in
ſimul cum aqua ro. coquantur donec inſpiſſari incipiant.
Deinde pul. berberis. ʒ. ij. ſpodij. ʒ. j. addito. et dato. ʒ. iij. aut
iiij. cum ſirupo vuarum agreſtium: aut mal. gra. ⁊ aqua. Et
ſi egeſtio fuerit quaſi lotura carnis: ſignificat contentiuam vir-
tutem que eſt in epate eſſe defectam. Nunc puluerem acce-

plant qui ℞.berberis spodij añ.ʒ.ij.coriandri infusi in succo
uuarum agrestiuꝫ aut mal.gra.acetosorum: deinde siccati
ex tri.ʒ.iiij.sumac mūdati.ʒ.iiij.granorꝫ mal.gra.assatorū
ʒ.iiij.gūmi boli.añ.ʒ.ij.se.herbe acetose.ʒ.iij.terre sigil.se.
mirte añ.ʒ.ij.⁊.ß.oībus puluerizatis dabis pondus.ʒ.iij.cū
sirupo citoniorꝫ ⁊ aq̄ frigida. Trocisci sic mō valentes.℞.
spodij.ʒ.iiij.rose berberis gūmi añ.ʒ.v.se.herbe acetose.ʒ.ij.
terre sigillate se.mirte añ.ʒ.iiij.castanearū siccarꝫ.ʒ.iiij.ami
di assati.ʒ.iiij.sumac assati.ʒ.iiij.mal.gra.acetosorum assatorum.ʒ.iiij.oīa temperent cum succo citoniorū.⁊ potui da.ʒ.
iij.cum sirupo uuarū agrestium ⁊ aqua frigida. Accipiāt pā
sanuꝫ de ordeo assato cocto cū amigdal.assatis.panē assatū
panē apbricanū mala gra.sumac.⁊ similia assata. Or si hec
dicta patiēti non suffecerit: demus lentes hoc modo preparatas.lentiū mundatarū ⁊ elixatarū in aqua: in qua pri⁹ fue
rant cocte proiiciatur. deinde in alia aqua coquātur ⁊ mittātur ibi rami portul.⁊ acetū uuarū agrestiū. Cathaplasma
imponamus epati de sand.ru.rosis floribus uitiū mal.pinis omnibus tēperatis cū succo mirte: aut aqua ro. Si autē
dolor in superioribus intestinis fuerit bonū est mediceri superius. Si sit in inferiorib⁹ inferius. q: medicina data sup⁹
cito venit ad locū infirmū: si in exterioribus extiterit. de inferior aūt data: licet ad locū infirmū nequeat penetrare cum
tamē confortat ne percutiatur a chola desuper ad eum incidente. vnde os hunc pulucreꝫ dari q.℞.gūmi assati.ʒ.j.⁊.ß.
se.herbe acetose.ʒ.iij.se.basilico.assati.ʒ.iij.se. portul.assati.
ʒ.iij.fac pul.da.ʒ.iiij.cū sirupo mirtino ⁊ aq̄ frigida. Si autē
cholera in inferiorib⁹ intestinis fit: faciem⁹ clystere refrigeratiuū ⁊ confortatiuū de succo portul.oleo ro.⁊ similibus.
Or si sanguis eiiciatur cuꝫ rasura intestinorū: hoc clystere
est faciendū qđ.℞.ordei assati lentiū mūdatarum assataruꝫ
balausthe corticū mali gra.se.mirte.añ.ʒ.j.sepi renū capraꝫ
ʒ.j.ro.ʒ.xx.oīa coquātur in.vij.lib.aque quousqꝫ ad duas et
ß.redierint.deinde pulueris boli.gūmi arab.acatie assatorꝫ
añ.ʒ.ij.ceruse.ʒ.j.tolle.ʒ.ij.horū puluerizatorū ⁊ vitellū oui
assatū cū dimidiā ad superioris decoctionis lib.adde.⁊ fac
cito clystere. Dietam hanc accipiāt lentes. vt supra diximꝰ
miliū panē assatū. Or si pōdus habuerit lauetur i aqua in q̄
cocta sint balaustia ro.mirta cortex mali gra.⁊ his similia.
deinde loca vngantur oleo ro. Si aūt febris cessauerit ⁊ pmanserit patiēs in dissinteria exitqꝫ cū egestione sanies aut
sanguis: nulla tū intestini sba secū egrediente adde clysteri
qđ diximꝰ.ʒ.ij.trociscorꝫ arsenici q̄s dicturi sumus ⁊.ʒ.j.olei
ro.⁊ caue ne hoc facias cū videris aliq̄d de itestini substātia
egredi. Or si es securus q̄ substātia intestini sana fuerit: sꝫ
tamen vulnera sunt dilatata ⁊ putrefacta accipe trocisi arsenici.ʒ.ij.⁊ rizi.ʒ.ij.vitell.oui assati olei ro.ʒ.j.vini cocti lib.
ß.⁊ fac clystere. Si vulnera videris eē purgata: lauari ea de
cet de humido clysteri qđ superius diximꝰ.q̄ si nō fuerint
mundata: lauāda sunt cum obsomogaro ⁊ melle: deinde cuꝫ
supradicto humido clysteri lauentur. Unde ga.quidā inq̄t
roman⁹ patiebatur hanc passionē absqꝫ fe.quē boni medica
uerūt medici rome existentes: qui quātomagis operabantur
medicinā tātomagis vulnerū putredo augmentabat. quā
adeo peiorauerūt vt illuꝫ cōsiterent suis amicis secretis: nul
lo modo posse euadere: Tādē audiēs patiens me rome morari iussit vt ad eum venirē: ad quē cū intraui eū de se despe
rantē inueni: quē cum verbis placidis cōfortans interroga
ui qualiter passus fuerit illā passionem. q̄ narrauit mihi cau
sam ⁊ medicinā quā ei fuerāt operati medici. deīde inuestigans virtutē eius esse illius passionis tolerabilē appetitum
et digestionē bonā: ⁊ videns suā egestionē esse saniē cuꝫ san
guine solo mixtā: nullā intestinorum particulam essentie cū
eis egredientem: cōfisus sum eum sanare: qđ fuit q̄dē amicis incredibile: ⁊ q̄si impossibile hoc fieri ab oīb⁹ estimaba
tur pro verbis q̄ eis priores dixerāt medici. Nouissime trociscos arsenicos ei feci: et cum rizi ⁊ vitello oui ⁊ oleo ⁊ vino
cocto clystere feci per vnā vicem: ⁊ cum illo egrediente exiuit multa sanies. Deinde alia vice sibi feci: et exiuit cum eo
paruissima saniei quātitas vn̄ confisus fui vulnera esse mūdificata. Hoc aūt aspiciens festinaui cum humidis cum libera
re clysteribus: ⁊ liberatus est in eadē die. Ga.iterū quedaꝫ
matrona molestabatur hac passione: que me clamans suam
mihi narrauit passionē: tunc suā videns egestionē aspexi eā
magis saniosam esse q̄ egestio illius viri fuit. vnde clystere
feci de obsomogaro ⁊ melle: cū quo multa saniei quantitas
egressa est. Iussi aūt sibi alia vice fieri: ⁊ exiuit cum eo lapis
sicut solet de vesica egredi. forma tamen eius fuerat sicut
ouum galline. Precepi iterū fieri clystere cum.ʒ.ij.trocisci
arsenici et sanata est. Trocisci arsenici.℞.arsenici rubei et
citrini fecis aceti vste acatie gūmi añ.ʒ.iiij.calcis inextincte
charte bōbacis vste añ.ʒ.iiij.aluminis.ʒ.ij.opij.ʒ.j.puluerē fac
tēpera cum vino rubeo ⁊ trociscos forma.

De ycteritia. Capitulum.xvij.

Omne qđ volumus inuestigare tribus modis oꝫ
intelligi: aut suo nomine qđ est ad placituꝫ: aut
diffinitiōe suā naturā ostēdente: aut actiōe suū
effectū demōstrante. Unde dicim⁹ ycteritiā tribus modis similiter intelligi: noīe videlicet suo
et sua actiōe sed nō diffinitione. Nomē ergo ycteritiū abusi
uū est: sumptū ei est a quadā aue in monumentis desertorū
locorū habitante.⁊ in nullo tēpore nisi medio estate apparē
te: que tota die dormit et somnū facit terribilē. Causa eius
ē cho.ru.et sanguinis mixtio ⁊ p totū corp⁹ diuisa exteriora
corporis tingēs. Que quidē bifarie diuiditur: aut fit actōe nature: aut non nature: quēadmodū in febrib⁹ apparet in die
cretico. vt in.vij.ix.xj.xiiij.q: natura cōfortata ad digerendū
cholericas feces ⁊ eas extrinsec⁹ expellēdas cū sudore si sint
subtiles et pori largi: q̄ si fuerint grosse ⁊ graues ⁊ pori angusti permanet sub cute ⁊ tingunt eā: nunciāt tū salutē nisi
sint añ.vij.diem. añ enim existens mōstratur nō esse ex actio
ne nature: sed propter acumen morbi naturā cogentis mon
strare suā actionem ante tp̄s anteq̄ aliqđ coctionis signum
appareat. Ideoqꝫ si ycteritia añ.vij.diem apparuerit p̄cul
dubio mortē innuit. Causa autē ycteritie non actione nature facte duobus modis est. aut exterior: sicut morsus reptilium vel venenosa potio: aut potus vel cib⁹ vel medicina calefaciens ⁊ incendens sanguinē ⁊ in cholerā rubeam mutās
aut interior precedēs: aut in corpore senescens: que iterum
tribus modis fit: aut ex passione fellis: aut epatis: aut mutatione cōplexionis in calorē totius corporis venis dominā
tem: quia substātia venarū calefacta incēditur sanguis ⁊ in
cho.mutat. Que aūt de passione fellis fit: subito venit sine
cā manifesta neqꝫ actioni nocet naturali in tempore existēti
q̄ iterū fit dupliciter: aut de passione substantie fellis: aut
de quibusdā accidentibus in sua cōcauitate nascētibus. Ea
vero que fit de passione fellis: aut de corruptione sue cōplexionis: aut de officiali membro. De corruptione cōplexiōis
tripliciter fit: aut enim suum calorem augmentat: aut cū mi
nuit: aut desiccatur. Si calor eius augmētatur epar calefit:
et sanguis eius vritur ⁊ in cho.ru.mutatur. Si minuit deficit sua virtus appetitiua ad trahendā ad se cholericaꝫ partē
sanguinis. vnde cho.in epate manēs cuꝫ sanguine per totū
corpus diuiditur tingens corporis exteriora. Si desiccatur
sua virtus expulsiua deficit: neqꝫ potest stomacho ⁊ intestinis cho.emitti. p̄manens ergo in epate cum sanguine totū
corpus circūdat ⁊ exteriora tingit. Ea quidē que fit de officiali mēbro: aut est de apostemate i suo foramine orto. vnde
cho.prohibetur ne valeat ad eum penetrare. p̄manente igit
in sanguine corpus tingitur. Differt autē ea que est de offi
ciali membro ab illa que fit de virtutis appetitiue defectōe
quia que oritur de officiali membo venit subito: altera vero
paulatim. Accidētia vero que sunt in cōcauitate: chimus est
in cōcauitate fellis corruptus: q̄ aut est phlegmatic⁹ ⁊ viscosus: aut sanguineus turbidus miscens se cū cholera fellis igrossat eam. vnde nequit penetrare ad stomachum et intestina propter suam grossiciē: nullam tamē infert felli lesionē
sed abundans in felle conuertitur ad epar: ⁊ mixta cum san
guine cutē tingit. Nōnūq̄ via cho.ad stomachū oppilat: et
aliquādo via intestinorum. Si via ad stomachum oppilatur
cholera conuertitur inferius: et excurrit ad intestina. vnde
vrina ⁊ egestio tingitur: vrina quoqꝫ erit turbida rubea spu
mosa egestio etiam citrina. qua de causa phlegmate in stomacho augmentato sua digestiua deficit propter indigen

tiam cholere stomachū mundificare solentis. Aliquādo hec
cho. q̄ vadit ad intestina augmētatur ꝛ desiccat egestionem
generatq₃ cōstipationē ꝛ colicā cū nimio dolore. Si aūt infe
rius foramē fellis oppilatur ꝑ qḋ cholera ad itestina defluit
augmētatur in stomacho: vnde siccitas ꝛ amaritudo in ore
gnāt ꝛ nimius calor. ꝛ sitis i stomacho: fitq₃ vrina citrina ꝑ
pter paruitatē cholere eam tingente: egestio est alba ꝓpter
ablationē cholere. yctericia vero que fit ꝓpter passione fel
lis. v. modis est. aut de augmentatōe caloris epatis: aut par
uitate: aut defectiōe expulsiue: aut apostemate i ore ei⁹: aut
oppilatiōe q̄ in vijs eius fit. yctericia que fit ꝓpter epar duo
bus fit modis: aut naturaliter que fit ſm crisim: quare natu
ra diuidit feces ꝛ cōfortat epar ad expellendū eas exterius
aut nō naturaliter ꝛ venit paulatim: quā precedit corruptio
virtutis naturalis in epate existentis. ꝛ color corpis mutaꝛ
caro extenuaꝛ cū dolore dextri lateris. ꝛ aliquādo antecedit
eam apostema sub hypocōdrijs ortū ꝛ duritia ꝛ oppilatio
epatis. Itē cū yctericie q̄ fit ꝓpter epar q̄nq₃ modis fit. aut
de calore cū sanguis calefacto epate calefit ꝛ in cholerā mu
tatur: aut de frigiditate cū virtus epatis appetitiua vel di
gestiua deficit ꝛ non digerit sanguinē vt opꝫ. neq₃ vtranq₃
cho. ꝛ phleg. ab eo diuidit: qb⁹ cū sanguine ꝑmanētib⁹ fiet
yctericia obscuri coloris ꝛ totū corp⁹ tumet vrina fit alba
ꝛ grossa nūciās futurā hyposarcā. Unde ga. sicut cibus in
stomacho cū non bn̄ digeritur: erit vrina alba ꝛ cruda atq₃
turbida: fiet colamētū cibi nisi bn̄ digeraꝛ ꝛ opportune in
epate ꝛ erit vrina alba ꝛ cruda atq₃ turbida hyposarce nū
ciatiua. Tertio est de ṽtutis expulsiue defectiōe q̄ manet in
epate non potēs a se ad fel choleram expellere: vnde ꝑma
nens in epate augmentatur: ꝛ mixta cū sanguine exteriora
corpis tingit: erit tn̄ egestio ꝛ vrina naturaliter. Color etiā
huius yctericie est clarus: quia sanguis est digestus ꝛ pur
gat⁹ ab vtraq₃ cho. ꝛ phlegmate. Quarto de calido aposte
mate aut duritia epatis: vn̄ impediꝛ nō potēs diuidere cho
leram a sanguine. ꝑmanēs ergo cum sanguine iūcta cutem
tingit. Quito de oppilatione vie q̄ ducaꝛ cho. ad stomachū.
vn̄ nō pōt ab epate ad splenē fluere. coadunata igiꝛ in epa
te cum sanguine iuncta tingit cutem. Preterea nigra yctert
cia fit aliquādo propter defectionē virtutis appetitiue que
est in splene ꝛ cū deficiat fecem sanguinis trahere ad se: qb⁹
in sanguine ꝑmanent h⁹: sanguis turbaꝛ. ꝛ superficiē cutis
denigrat. ¶ Dicta q̄dē diuisione ꝛ causa ꝛ significatiōe ycte
ricie oꝫ curam incipiam⁹ huius yctericie quā sequitur fe. q̄
hu⁹ nr̄i libri intētio est de febriū disputatiōe ꝛ cā earū ꝛ si
gnificatione: vnde dicim⁹ oīs yctericia cū fe. est pessima nisi
fit ꝓpter actionē nature velut in die cretica signo coctionis
precedēte in vrina. s. et egestione apparēte: precipue si fit sa
lutiferū signū: sicut fortitudo ṽtutis sanitas sensus laudabi
lis spūs ꝛ fortitudo appetitus. hec em̄ spēs yctericie lauda
bilis est. Ea em̄ que est ꝓpter oppilationē fellis aut epatis
pessima. cui succurram⁹ cum dieta ꝛ medicina choleram ru.
mundificāte. sicut cathartico prunorū oxifenicie succo mal.
gra. oxizaccara ptisano ꝛ filibus. Cūq₃ fe. acumē quieuerit
et morbus declinare inceperit: purgamus patientē cū succo
cuscute lupini solatri casiefist. māna viol. ꝛ zuccara. Et si vo
mitus acciderit: damus succū maloꝝ granatorū cū spodio ꝛ
oxifeniciā cum modico lactis ꝛ aceto mal. gra. sorba mespi
la citonia. Cathaplasmētur stomachus ꝛ epar sand. ro. cam
phora croco polline ordei omnib⁹ tēperatis cū succo solatri
aūt portul. Et si fe. cum dimiserit ꝛ egritudo trāsierit ꝛ tn̄
cutis sit tincta: accipiat apozima maratri cuscute solatri cuꝫ
modico aloe ꝛ croco. si aūt succus frondiū radicis sit cū eis
mixtus vtilius est. Lauētur ocli ex aceto aque frigide mixto
aut succo coriādri: aut aqua ro. accipiat ꝑdices starnos pul
los gallinaceos: ꝛ iura cū aceto ꝛ mēta cōdita. Trociscus va
lens ad hāc pas. ℞. ro. spodij an̄. ʒ. ij. lacce succi eupatorij ru.
se. portul. an̄. ʒ. j. ꝛ. ß. se. cucumeris. ʒ. j. ꝛ. ß. maratri ani. reubar
ba. an̄. ʒ. j. pulueriza oīa cū succo lupini tēperenꝛ. ꝛ cū succo
maratri ꝛ oxifenicia potenꝛ. Catharticū ad hoc vtile. ℞. mi
rabol. citrinorū. ʒ. vij. kebul. ʒ. v. se. fumiterre. ʒ. iiij. absinth.
ʒ. ij. cuscute. ʒ. iiij. eupato. ʒ. iij. maratri anisi. an̄. ʒ. ij. lacce. ʒ.
iiij. passarū vuarū enucleatarū. ʒ. j. omnia coquātur in tribus
libris aque vsq₃ ad medietatem. deinde manne casiefist. ʒ. j.
singule addantur colatis. ʒ. j. hierapigre. zinzibe. agarici cuꝫ
oxizaccara temperatis cathartico iungātur: ꝛ post tertium
diem bibaꝛ serū cū his pil. ꝛ oxizaccara qḋ. ℞. absinth. mi
rabol. kebul. an̄. ʒ. iiij. anisi maratri apij. an̄. ʒ. ij. cuscute. ʒ. v.
se. radicis. ʒ. iij. succi eupatorij. ʒ. ij. agarici. ʒ. vij. lacce. ʒ. ij. se.
se. radicis. ʒ. iij. ꝛ. ß. scamonee. ʒ. iij. ꝛ. ß. temperenꝛ cuꝫ succo
atriplicis. ʒ. iiij. ꝛ. ß. fac pil. ꝛ da potui. ʒ. iiij. ꝛ. ß. cum sero ꝛ cum
frondiū radicis. fac pil. ꝛ da potui. ʒ. iiij. ꝛ. ß. cum sero ꝛ cum
oxizaccara tali mō. lactis caprini lib. ij. fac bullire: deinde mi
sce cum eo oxizaccare. ʒ. iiij. que iteruꝫ bulliant. postea spon
giam marinā in aqua calida infunde: ꝛ cū ea interiora latera
caldarie terge. deinde in frigida infunde ꝛ exice eam intus
in lacte: quousq₃ bullitio extinguatur: deinde colet ꝛ iteruꝫ
mittaꝛ i caldario: cui admisce. ʒ. ij. salis cōis. Iterū illud bul
lire permittito: ꝛ spumā que in eo surrexerit expellito. cūq₃
spumā non habuerit coletur: ꝛ dabis dimidiaꝫ libram cum
superioribus pil.

¶ De febre inflammatiua et pleuresi que eā sequitur. Capitulum. xviij.

uia hec fe. fit de calefactione sanguinis puri cuꝫ
augmētaꝛ ꝛ vaꝛ ꝓpter sue quātitatis multitu
dinē: necesse est vt ingeniem⁹: vt eius superfluitas
extiatur priusq̄ incensio augmentetur sua: ꝛ ex
tra non possit expelli. Sed tamen prius opꝫ cō
derare ṽtutē infirmi: q₃ si fortē eā viderim⁹ cū phlebotomo
succurrere festinabim⁹: et sanguinē de media basilica vena
minuere iubem⁹ si sanū pect⁹ habuerit. si autē infirm. ē basi
lica illius lateris vbi passio est incidatur: hoc facto feb. extin
guitur: q₃ causa ei⁹ nō est aliud nisi multitudo sanguinis pu
ri sine alicuius male qualitatis cōmixtiōe. vnde superfluī
tate sanguinis expulsa: nulla eius qualitas remanet in cor
pore: proinde antiqui vocauerūt hāc febrē ephimerā. q₃ plu
rimū in vna die soluitur. Un̄ ga. in megategni dicit se multo
tociens hoc in multis hoibus ꝓbasse. iussit aūt adeo sangui
nem minui vsq₃ ad defectionē. Dicit aūt de quodā iuuene
hāc fe. habēte quē iussit phlebotomari ꝛ sanguinē vsq₃ ad
defectionem minui. cū quo multi nobiles eius amici ꝛ con
sanguinei fuerūt. quē aspiciētes esse defectum adinuicē in
ceperunt murmurare. ꝛ ga. dicere. heu heu nr̄m charissimū iā
occidisti. paulo aūt ipsis ibi ꝑmanentibus oīo fe. extincta
est: et infirmus euasit. de quo stupefacti prudētiā tanti viri
mirabanꝛ. Igiꝛ cū ab eo fe. ita curata fuerit: oꝫ nos tāti viri
preceptū tenere: inuestigata tamē virtute etate cōplexione
tēpore aere regione ꝛ cōsuetudine: si fuerint ꝑut oꝫ. nam si
hec non sunt ꝯuenientia: virtutē tn̄ bonā inueniamus: scalo
pellemus inuicem phlebotomie: q₃ in ṽtute forti sanguine
minuto securamur de spe salutis: licet patiens etiam ali
quā patiaꝛ molestiam inde: maxime si fuerit in initio morbi
priusq̄ natura in statu ipediatur in repugnādo morbo. Et
si natura vel virt⁹ fuerit incōueniens. ꝛ cūcta alia conuenīē
tia: sanguine minuto perit infirm⁹: q₃ fortitudo ꝛ stabilitas
virtutis fortiter repugnat morbo: ꝛ ꝑmanens est intentio
medici ꝛ non alia. Sed etas regio aer ꝛ cōsuetudo si sint cō
uenientia: nō debem⁹ intelligere ꝓpter se: sed ꝓpter adiu
toriū nature morbo repugnare volētis. Ideoq₃ virt⁹ consi
deretur semper: ꝛ acutissime eā inuestigemus: vtrū morbo
possit repugnare priusq̄ incipiam⁹ phlebotomiā: qua forti
existente maxime in initio morbi: sanguis minuaꝛ: In statu
vero ꝛ in augmēto non: q₃ in hoc vtroq₃ tpe non sum⁹ secu
ri vt virtus sit fortis: q₃ est impedita in morbo repugnādo:
quā si cibo cathartico alijsve rebus impedim⁹: deficiet: et
corpus nō reget: infirmusq₃ perit. Phlebotomia ergo sana
virtute existente: q₃ est molestissima ac patiētis nociua: si
fuerit in augmento vel statu: quāto magis erit pessima ꝛ no
ciblior cū sit in illis tēporibus ṽtus debilis. Uirtus etiaꝫ si
fuerit in initio morbi imbecillis neqꝫ phlebotomia: q₃ mala
est: min⁹ tn̄ mala q̄ si fit in statu. Nā si fit in initio morbi per
ditio infirmi longa erit scilꝫ in. vij. vel in. xiiij. In statu vero
existens nūciat ꝑditionē: aut in illo die: aut vt multū in. iij.
Un̄ sufficit nobis testimoniū et auctoritas q̄ fuerit ex actio
ne nature: q₃ plurimū conspicimus naturā sanguinē in his
morbis per nares: et per alia loca purgare. Uno manente si

virtus sit bona: quiescit infirmus: qđ est initiū salutis precipue si sit in die cretica. Natura vero si sit debilis: morbus augmentat: et natura debilior efficit: vnde periculū ostēdit maxime si nō fuerit in die cretica. Palā igit est φ phlebotomia in defectiōe nature: licet etas cōplexio ifirmi regio et aer fuerint bona: molesta est. Virtus em̄ est fundamentū aliorū oim: ꝛ ipsa oia sunt ꝓpter eam. Vnde ga. quemdam testatur ex phlebotomia in hac passione mortem subisse. Sed quidā medici in alijs bonis significationibus cōsili: virtutem debilē negligētes: eū phlebotomari iusserūt: qđ causa mortis extitit. Vnde si ꝓpter hoc sanguinem minuere nō auderemus cū phlebotomia: neqꝫ cū scapell. opꝫ nos calorē sanguinis eiusqꝫ feruorē mitigare cū succo malorū granatorū prunis oxifencia. Bonū ē quoqꝫ aquā frigidā ieiunis dare: quia calorē extinguit: sed tamē nō temerarie: nisi cum scimus pectus et viscera esse sana ꝛ principalia membra: ac de apostematib⁹ aliena: q: aqua frigida nocet pectori ꝛ oibus viscerib⁹ et pncipalibus mēbris si apostemata habuerint. Omnia etiā multū frigida nocent neruis: et materiā morbi crudificant ꝛ ingrossant. Sed si apostema tāti sit caloris vt frigiditati aque possit repugnare: dam⁹ potū aque. Item negāda est aqua frigida etsi hec loca sint sana: nisi cū signū coctionis in vrina appareat: sed tamē prius humectāda est egestio cum rebus sanguinis acumē extinguētib⁹. Nam si sanguis fuerit multū vstus: dandū est psiliū cū succo granatorū. Qr si egestio ꝑ ista nō liq̄flat: sanguisqꝫ in sua permaneat vstione: dabimus catharticū de oxifencia et prunis: sꝫ tamē si pectus patiētis sit sanū: quia acetositas calorē naturalē mitigat. Nō qđem moderate cōcedatur: ne noceat pectori et neruis stomachi cū sua acetositate: marie q: inflatio hanc feb. vt dixim⁹ sequit. Qr si pectus et nerui sint sani: et scimus φ acetositas nō noceat eis: oxifencie. ℥.j. dabimus: pruna.xx. se. portulace.ʒ.j. viol.ʒ.v. coquātur in.iij.lib. aque vsqꝫ ad medietatē: deinde colent: ꝛ misceant ibi māne suc. viol. cassiefist. añ.ʒ.j. que sero colata potui tribuantur. Qr si sanguis non multū fuerit calidus: negemus aquā frigidā. humefaciam⁹ egestionē cū succo cucurbite asse additis singulis.ʒ. mane vl cassiefist. Si aūt egestio ꝑ hoc nō humefiat: supponat de penidijs sale nitro scamonea licio viol. ꝛ similibus. Quib⁹ nō sufficiētibus: clysterizētur ex viol. ordeo camomill. māna sebestē iniubis coctis in aqua ad tertiā: vel in dimidia lib. eorum mittātur singule.ʒ. penid. fisameleon et obsomagorō añ.ʒ.j. salis cōis.ʒ.ij. nitri.ʒ.j. Si patiātur dolorem in capite humefiant nares eorū cum oleo viol. Cathaplasmata in vtroqꝫ tēpore apponātur: q. ℞. sanð. rosꝫ. viol. mal. tēperata s cū succo sempiuie vel aqua ro. Infundātur manus et pedes in aqua tepida in qua cocta sint camomill. et viol. Crura ligentur cū fascia. Studeam⁹ etiā in hac feb. vt non ponatur in capite cathaplasma aut fomētum: q: plurimum in hac feb. catarrus ꝛ anhelitus euenit. Qr si stuporē mētis patiātur ꝛ grauitatē in oculis vt nō possint aperiri neqꝫ loqui: caueant inunctiones cathaplasmata et fomēta et ne capiti apponātur neqꝫ naribus: sed pedes ꝛ manus in aqua mittant in qua cocta sint camomill. et viol. Et fricētur manus et crura fortiter. Plante quoqꝫ pedū in aqua cū sale et oleo fricētur. Abstineant a cibis: et accipiāt parū panis loti cū succo granatorū. Qr si infirm⁹ subito excitet a stupore: et vertat se ad dexterā et sinistrā: ventris etiā eius sonit⁹ est quasi tonitruū: et post ventris solutionē illa inflatio non soluitur: mortē nunciat: q: causa eius fum⁹ pestilētialis creatus de corruptorū bullitione cū extraneo calore: sicut fit in cadaueribus mortuorꝫ cū nō regunt calore naturali: ꝛ non mūdificātur feces eorū et putredines ab eis maxime si in extremitatib⁹ corporis apparuerint vt pustule magne: pecia liuida et obscura: et magnū corporis locū tenuerit. hec em̄ significāt vstionem humorum et vicinitatē extinctionis caloris naturalis. Qr si hec feb. apostema in diaphragmate generauerit: curemus eam hoc modo.

¶ De pleuresi non vera.
Capitulum.xix.

Superius dixim⁹ q: vera pleuresis est calidū apostema nascens in diaphragmate ꝓpter humores a cerebro ad pectus ꝓfluentes. Aliquādo etiā hec materia descēdit ad lacertos costas celātes: et aliquādo in pulmone: et nōnunꝙ in diaphragmate. Si fuerit in pulmone: erit dolor leuior: quia pulmo est insensibilis ꝓpter neruos ab eo ablatos: spūs tñ est angustior: q: pulmo ē maius istrumētū spūs. Qr si materia in diaphragma venerit fit spūs leuior: ꝛ dolor fortior: ꝓpter mltitudinē neruorꝫ i eo ꝛ colligātiā quā hꝫ cū cerebro hꝫ. ꝓinde si vulnera patiant sunt dura ad sanādū: marie si fuerit i neruosa pte diaphragmatis carnē nō hñtis. vulnera eī in loco nata nō carnoso sunt icurabilia: q̄ si fuerit i carnoso sunt dura ad sanandū ꝓpter nimietatē sui mot⁹ quā hꝫ. Et nō solūmō vulnera diaphragmatis sunt difficilia ad curādū: sꝫ etiā ea q̄ sunt in oib⁹ locis sub diaphragmate existētib⁹ sicut circūdātia ventrē ꝛ intestina. q: corruptio oim humorꝫ ad hec loca venit: q: sunt vicina locis fecū: ꝓpter ħ opꝫ medicā vulnera desiccare q̄ sunt in his locis quātū virt⁹ tolerare potent. Antea dixim⁹: q: pleuresis semꝑ fit de puro sanguine. ꝛ aliqñ de cholerico aut phlegmatico. ꝛ aliqñ de turbido aut melācholico gñatur ꝛ nōnunꝙ de oib⁹ aut pluribus horū gñat. Sꝫ differunt pleuresis spēs in colore sputi: q̄litateqꝫ ifirmi. q: si materia fuerit sanguinea sputū erit rubeū tussis hūida corpus plenū: tact⁹ moll ꝛ suauis: sitis parua: pulsus magn⁹ et largus. vrina vermiliosa ꝛ tēperata in liquore: aut aliquātulū grossa. Si aūt fit cholerica sputū erit citrinū tussis sicca corpus macrū. calor pungitiu⁹ ꝛ acutus: sitis nimia pulsus velox ꝛ acut⁹ vrina subtilis ꝛ lucida. Si aūt fit phlegmatica sputū est albū tussis hūida. corpus pingue. effigies mollis ꝛ parū colorata feb. est debilis sitis parua: pulsus latus ꝛ tardus. vrina vitellina aut vt citri pomum: liquor grossus: ꝛ aliquādo subtilis ꝛ albus qđ est malū. Materia melācholica hꝫ sputū nigrū corpus macidū ꝛ siccū: pulsum subtilē ꝛ tardū vrinā colūbinā aut aliquātulū viridē. Materia aūt si de oibus pluribusve humorib⁹ fuerit mixta: sit color sputi mixt⁹ ꝑm humorū cōmixtionē. Silr cetere patiētis q̄litates erūt mixte. Bonū aūt est si ante digestionē materie sputū fit albū ꝛ aliquātulū rubeū: q: significat materiā eē leuē: natureqꝫ obediētem. Signo igit sanguinis apparēte: quia morb⁹ est sanguineus dolore quoqꝫ ad furculas ascēdente añ oia phlebotomabis. deinde occurre cum cathaplasmatib⁹ sanguinē extinguētib⁹ ꝛ dissolutiuis: sicut est succus maluauisci viol. ordeū mundatū oibus coctis ꝛ mūdat ꝛ addito oleo violaceo ꝛ pann⁹ in eis ifusus patiēti locus frigidus imponat si tps est calidū. si vero frigidū calidus. Qr si calor fe. nō est fortis addim⁹ cathaplasmati camomill. Item si virt⁹ sit fortior: etas cōplexio infirmi tps regio cōsuetudo ꝛ cetera sint cōuenietia: detrahat sanguis priusqꝫ morb⁹ augmētari icipiat ꝛ fe. fortes: malū enim est si postea minuat ꝓpter nature debilitatē. Qr si ꝑ certo materiaē sanguinea ꝛ vt⁹ est fortis phlebotomia cōueniēs erit licꝫ cetera inconueniētia sint. caue tñ ne temere sanguis minuat: cū virtus debilis est q: molestū est. Qr si minuat caue tñ ne sit de basilica: ꝛ de infirmo latere. detur mane ptisana colatū cū amigdaleon ꝛ zuccara: cum sirupo viol. si patiens cōstipatus est vespere micā panis lotā cū amigð. ꝛ zuccara trita: sorbeāt dulcia granata. Qr si ɔsuetudo fuerat eis multū comedere ꝛ ptisanā eis nō sufficiat: da maluā crisolocānā spinarchiā cucurbitā oia cocta cū amigð. in die tñ nūciatiua subtiliet et solū ptisanā detur. Qr si sputū in quarta die fit albū lene iunctū facileqꝫ egrediat cū vna aut duab⁹ tussib⁹ crisis erit in die septima. si aūt in quarto fit rubeū cū signo coctiōis apparēte: ꝛ sputū fit lene tactū viscosum ꝛ aliquātulū albū ꝛ leuiter exeat bonā crisim expectabis in.xj. vl.xiiij. marie signis salutis apparētib⁹. i. ꝟtute leuitate bono somno et appetitu: marie in hora q̄ erāt soliti illū habere in sanitate: ꝛ signū coctiōis in vrina appareāte eadē hora sanitatis. vñ si nimia tussis maneat has pilulas dabis. ℞. gūmi dragagāti se. citonie mūdate añ ʒ.ij. se. cucumeris.ʒ.iij. amidi.ʒ.j. ꝛ ſ. oia puluerizata tēperent cū sirupo viol. ꝛ fac pilulas in modū ciceris: quarū vnā sub lingue teneat: donec liquefiat.

deinde aliam accipiat simili mō. Et si passio fuerit cholerica
acuta cathaplasmabis patientē de sandal' albis viol' an̄. ʒ. iij.
pollinis ordei. ʒ. j. ⁊ ß. corticū cucurbite. ʒ. ij. radicis malue. ʒ.
ij. ⁊ ß. oīa pulūzata tēperent' cū succo sempuiue et oleo viol'.
accipiat ptisanā tritā cū amigd. ⁊ zaccara. Panē lotū cū zac
cara accipiat. vespere sugat mal' gra. vuas hyemales mādu
cet. Si egestio sit ꝯstipata hūectet cū māna viol'. zaccara ca
stafist. solutis i aq̄ cucurbite asse. vn̄ si dolorē i capite vel alie
natione habuerit hūectēt nares cū oleo viol'. aut nenufar'. ca
thaplasment' frōs de sand. al. ⁊ ru. tēperatis cū aq̄ ro. caueāt ne
aliqd cathaplasma imponat' capiti ne clausis poris fumꝰ in
capite augmētet'. Et si sputū roseū sit i quarta die nunciat
crisim i. xiiij. aut. xxj. sꝫ q̄ materia morbi leuis grauisve fue
rit. q̄ si citrinū in. iiij. die apparuerit lōginq̄tatē morbi sigt.
sed tn̄ nōdū timorē aut salutē sigt. sed si in. vij. mutet' in ru
borē: ⁊ alia bona signa sint in longo tēpore salutē esse futu
ram ostēdit. Si aūt vsq̄ in. vij. ꝑmaneat citrinū: ⁊ illaudabi
les appareant significationes timorē viciniū demōstrat. si au
tem sigūones sint mediocres sit tarditas timoris sm̄ signi
ficationū cōmixtionē. Cathaplasma valēs cōtra pleurī. que
est cū febre acuta. R. malue pollinis ordei an̄. ʒ. v. viol' sand.
al. an̄. ʒ. ij. se. portul. ʒ. x. oībus puluerizatis accipe cere albe
ʒ. v. olei ro. ʒ. xv. q̄ liquefacta ad cinerē puluerī admisceant'.
¶ Est aūt alia pleuresis q̄ nō fit cū acuta fe. est eī de mate
ria phlegmatica vel melancholica de qua librū nr̄m volumꝰ
denudare. vn̄ disputamꝰ de ea. Nā si certissime viderimus
pleure. phlegmaticā eē aut melancholicā assuefaciamꝰ patiē
teꝫ cathaplasmatibꝰ dissolutiuis sicut h. R. lini se. ʒ. iiij. fenu
greci. ʒ. ij. radicū malue. ʒ. iiij. ordei mūdati. ʒ. ij. coctis i aqua
⁊ colatis ⁊ addito amigdoleō: aut yreleō. ⁊ spōgia in eo infu
sa patiēti loco supponat'. Accipiat ptisanā cū sebestē liq̄rici.
⁊ iuiub. cū zaccara. Apozima R. sebestē. xl. iuiub. xx. ficus. v.
liq̄ricie. ʒ. iiij. se. lini assi. ʒ. ij. coque in tribꝰ libris aque ad me
dietatē ⁊ addita. ℥. vna mell' viol' ⁊ colatū potui det'. Electua
riū simili mō valēs. R. dragagāti. ʒ. iij. gūmi. ʒ. xx. se. lini assi. ʒ.
iij. liq̄ricie. ʒ. iij. amigd. ʒ. ij. se. vrtice pinearū an̄. ʒ. ij. ⁊ ß. tēpe
ra cū melle viol'. da ius ciceris cucurb. ⁊ spinarchiā. Morbo
declināte da sapam mellicratā. pectus vngat' camomilleon
yreleon ⁊ similibꝰ. Et si trāsacto. xl. die apostema nō mūdifi
cet' mutabit' in peripleumoniā. vn̄ accipiat hoc mūdificatiū
uū apozima. R. radicē maratri apij gūmi maloꝝ gra. an̄. ʒ.
j. sebestē. L. iuiub. xxx. ficus. v. liq̄ricie. ʒ. iiij. maratri anisi an̄. ʒ.
ij. se. malue. ʒ. ij. amigd. amar'. ⁊ dulciū an̄. ʒ. v. coquātur in. v.
libris aque ad tertiā ⁊. ℥. iiij. colate potent'. Et si fortius vis
mūdificare adde ibi. ʒ. ij. ysopi. ʒ. v. capill' veneri. Aliud apozi
ma R. cācroꝝ fluuial' mūdatoꝝ. ʒ. ij. sebestē. xxx. iuiub. xx. li
quiricie. ʒ. iiij. yreos. ʒ. iiij. se. lini assi. ʒ. iiij. ⁊ coctis in tribꝰ li
bris aque ad medietatē lib. j. ⁊ colatis dabis potui cū. ʒ. v.
zaccare. Electuariū pectus et pulmonē mūdans de grossis
hūoribꝰ. R. folij. ℥. j. pineaꝝ. ʒ. xx. amigd. dulciū ⁊ amararū
an̄. ʒ. vij. seminis lini assi. ʒ. x. mell' qd sufficit da i modū nucis
Aliud simili modo valēs. R. succi liq̄ricie amigd. ama. an̄. ℥. j.
gūmi mal' gra. an̄. ℥. j. mel qd sufficit. Aliud. R. succi liq̄ri. pi
nearū amigd. dulciū ⁊ amara. medulle se. bōbacis an̄. ʒ. vij.
vuarū passaꝝ enucleatarū. ʒ. ij. tantū pōdus quātū oēs spe
cies pistate quasi mellis sape ⁊ penidioꝝ quantum sufficit
Pilule R. succi liq̄ricie. ℥. j. croci. ʒ. j. amidi se. lini assi. ʒ. ij. ⁊ ß.
medulle seminis bōbacis. ʒ. ij. ⁊ ß. tēpera cū lacte asini ⁊ fac
pilulas in modū ciceris: quarū vnā sub lingua teneat quousq̄
fuerit eliquata deinde aliā accipiat. Aliud. R. amigd. ama.
⁊ dulciū se. lini assi medulle bōbacis pinearū an̄. ʒ. iiij. anisi
ʒ. iij. fabe mūde. ʒ. iij. gūmi dragagāti an̄. ʒ. ij. zaccare. ʒ. iij. pe
nidiarū. ʒ. iij. coquantur zaccara ⁊ penidie in succo maratri
donec ad spissitudinē mellis venerint: ⁊ cum eo specieꝝ pul
uis tēperetur fac pilulas in modum ciceris.

¶ Quinta particula huius de feb. putridis.

Um disputauimus de febribꝰ in spūs
nascentibꝰ ⁊ ephimeris: ⁊ de eis q̄ fiunt
i solidis mēbris. i. ethicis ⁊ de vtrisq̄ acu
tis: quarū vna nascens est de cholera ru
bea. s. causon.: altera vero cuiꝰ est purus
sanguis materia dicit' ⁊ vocatur inflatiua
opꝫ nos ordinatim de febribus putridis
disputare. vnde p̄mū dicēdū est quid sit putredo: ⁊ q̄ cau
sa gn̄at': ⁊ qūo ⁊ q̄ cōplexio putredinē cū suis q̄litatibꝰ reci
pit: ⁊ q̄ nō cū vna q̄litate: ⁊ q̄ nō recipit eā nisi accidētaliter
Vn̄ dicamus q̄ oīs cōplexio q̄ est extra naturā ⁊ tēperamē
tū fit q̄druplicıter. prima ca. et humida. scda est ca. ⁊ sic. ter
tia fri. ⁊ hu. quarta fri. ⁊ sicca. q̄rū nulla putredinē recipit vł
generat nisi ca. ⁊ hu. putredo in ea naturaliter est. Cā q2 pu
tredo necessario gn̄at' ex hūiditate q̄ liq̄fit ⁊ materia diuidi
tur dilatās eā ad extremitatē: ⁊ faciens eā habere motū fa
cilē currendi. Itē necessariū est ex calore calefiat pturbet' et
feruent. vn̄ nō naturales chimi q̄ sūt ꝯ cal' naturalē cū ebul
lierint seseq̄ pturbauerit: fit eoꝝ ebullitio extra actionē na
ture: q̄ ebullitio ⁊ pturbatio cū fuerit nō ex actōe nature eiꝰ
fex ꝑmanet in ea neq̄ diuiditur. vt mūdificet' ⁊ expellat'. vn̄
fit eā materiā cōuertēdi ad corruptionē ⁊ putrefactionē: q2
putredo nō est aliud nisi corruptio humidoꝝ ⁊ liquidoꝝ cor
porum ꝓpter ebullitionē ⁊ turbationē extranei caloris ve
niens. ꝓinde putrefactio nō est nisi cū q̄litatibꝰ ad exterio
ra se mouētibꝰ. i. calore ⁊ hūiditate. q2 humiditas cū dilatat
⁊ eliquat materiā: ⁊ eā diuidit in exterioribꝰ faciēs eā curre
re inuenit locū calor quo possit bullire ⁊ turbidā eam facere
quā calor pturbans: ⁊ tn̄ nōdū suā cōplens digestionē neq̄
partē illaudabilē a laudabili diuidens se miscens vtrāq̄ cor
rūpit cāq̄ putrefacit. pars eī illaudabilis a laudabili nō po
tens diuidi ac mūdificari corrumpit eam cito ac putrefacit.
Qualitates aūt q̄rū motꝰ ab extremitatibꝰ ad cētrū reuertit'
sicut frigiditas ⁊ siccitas nō recipiūt putredinē: q2 siccitas
desiccat coadunat et repugnat dilatatiōi ⁊ diuisioni. sic etiā
frigiditas ꝯgelat refrigerat ⁊ resistit calori ⁊ ebullitiōi. eodē
modo si quedā res fuerit cōposita ex duabꝰ q̄litatibꝰ cōtra
rijs cū vna mouet' ad interius ⁊ cū alia ad exterius sicut ca
lore ⁊ siccitate hūiditate ⁊ frigiditate q̄ nō recipiūt putredi
nē: q2 calor lꝫ materiā ad extremitates suas dilatet siccitas
tn̄ coadunat ⁊ desiccat eam ⁊ ꝓhibet eā dilatari ⁊ bullire: simi
ter ⁊ hūiditas q̄uis materiā humefaciat ⁊ dilatet ⁊ currere
faciat ad exteriora: frigiditas tn̄ cōgelat ⁊ ingrossat eā ⁊ pro
hibet ne actiōi hūiditatis obediat. Palā ergo est nō posse
fieri bullitionē ⁊ putrefactionē nisi cū humiditate mollificā
te ⁊ dilatante ⁊ rem currere faciente ad extrema. Res ergo
quarū feces nō diuidūtur cum dilatantur ⁊ bulliūt necessa
rio putrefiunt: nā bullitio non est nisi propter calorem ⁊ hu
miditatem. que eī in aqua coquūtur dissoluuntur et molli
ficantur: que vero assantur desiccantur et indurantur.

¶ De causa putredinem fa
ciente. Capitulum. ij.

Rior causa putredinē generās constipatio est corpis ⁊ poroꝝ oppilatio ⁊ ꝯclusio fumoruz in eis: poris eñ clausis ⁊ cōstipatis necessario feces tertie digestiōis in interiorib⁹ corporis remanēt: qb⁹ nō aliqd euenit ꝓpter qđ defluant sicut calida cibaria ⁊ cōuertibilia: aut corrupt⁹ putridusve aer sicut de corpib⁹ mortuis exiens corrūpit oīm corporū cōplexiones ⁊ generat pestilētiā ⁊ pessimā in eis mortalitatez. Causa ꝯstipatiōis poroꝝ gñaliter in duo diuidit̄: aut de interiorib⁹ aut de exteriorib⁹. De exteriorib⁹ sicut de aere frigidissimo balneis stipticis ⁊ sulphureis aluminosis vł nitrosis. De interiorib⁹ vero sicut grossis humorib⁹ ⁊ viscosis in interiorib⁹ corpis coadunatis: ꝓpter requiē ⁊ delectationē ⁊ exercitij ablationē assiduitatē grossoꝝ ⁊ viscorū ciborū ⁊ multe quātitatis nō ꝺm ordinē acceptorū: neq̧ cum stomachus est inanit⁹. q: multitudo requiei ⁊ suauitas corpa infrigidat. vnde cib⁹ non digerit̄ sed ingrossat̄: vnde ⁊ humidus efficitur: ꝓinde supfluitas tertie digestionis ad poros cutis veniens grossa ⁊ viscosa et nō potens egredi claudit ⁊ oppilat poros cutis: sicut fecē videm⁹ vini claudere foramina colamēti et ꝓhibere grossitatē vini ne exeat: eodē modo fit si cib⁹ grossus ⁊ viscosus fit naturaliter. multū etiā comedere virtutē aggrauat: vñ neq̄t eum digerere ⁊ ꝑmanet crudus. Similiter cibus accept⁹ priore nōdum inanito indigestus ꝑmanet: q̄ oīa fiunt causa grossitatis ⁊ viscositatis humorū. balneo etiā loti cibo nōdum digesto calor balnei trahit cibi humiditatē ab interioribus ad exteriora. vnde ꝑ sua cruditate nō potēs egredi cōstipat poros. Preterea q̄ comedunt vltra q̄ꝫ virtus tolerare queat: quo incipiente digeri: alius sumit̄ vñ priore egrediente trahitur cū eo q̄ nondum erat digestus qui necessario descēdens ad poros veniēs cuz sua grossicie ⁊ viscositate poros oppilat. he sūt cause putredinū fe. putridas facientiū. Significationes aūt putridarū febriū sunt. x. Pria est q̄ddā preteritū ⁊ in corpore inueteratum: cuius fe. nō nascit̄ de presentib⁹ reb⁹ aut exterioribus nisi fiat accidētaliter. verbi grā: ephimera de p̄ntibus exteriorib⁹ causis nascens est inueniēs aliqd in corpe inueteratū calefacit et putrefacit illud. p̄ns ǵ est cā quedā accidētaliter putrefaciēs rem antecedentem. sicut videm⁹ niuē accidentaliter extremitates corpis vrere ⁊ ei⁹ iūcturas separare. q: propter nimietatē sue frigiditatis calor ad interiora coadunat̄ incidit ⁊ vrit extremitates. nix ergo est cā incensionis licet nō sit naturaliter. Scđa significatio q: rigor semꝑ antecedit putridā fe. ⁊ frigus maxie si materia sit extra vasa ⁊ sensibilib⁹ mēbris vicina. sed tñ non oēs febres rigorē vel frigdorē hñtes sunt putride. q: aliqñ rigor accidit ephimere accidētaliter. Nā ephimera si malos in corpe chimos inuenerit calefacit eos ⁊ fumū ꝓuocat quo sensibilia mēbra pungente rigor nascitur: talis eñ rigor nō diu ꝑmanet. Rigor autē differt a frigore: q: in rigore sentit patiēs punctionem quasi acus ⁊ spine sint in eo infixe. ⁊ non ꝑmanet diu: quia causa hui⁹ sunt acuti fumi chimi citū exitū hñtes. Frigus sentiunt infirmi quasi niuis cōgelatio sit in eis mixta. quia causa eius sunt chimi graues ⁊ tardi ad mouēdū. Tertia q: putrida īterpolat̄ ⁊ mīnis interpolatiōib⁹ interpolatur nisi paruissima ⁊ leuissima materia erit. vñ disputam⁹ de cā sua rū īterpolationū ⁊ diuersitate. Vñ dicam⁹: q: cā putredinis febris est materia in corpe diu coadunata. que vel de q̄ttuor humorib⁹ est mixta vel est pura. Si sit cōmixta interpolatur indefinite. Preterea cā putrefaciēs materiaz fe. calor nō naturalis est. q̄ si inuenerit materiā putredini obediētē ꝯueniētē calori obedit: sin autē actiōi ei⁹ repugnat: ꝓinde sanguis q̄ cū vtraq̧ q̄litate conuenit putredini cito extraneo obedit calori. vñ fit fe. ꝯtinua. Interpolatio ei nō est aliud nisi propter materiā extraneū calorē īpedientē cum sua duricia quā necesse est vt calor extraneus diuidat deinde calefaciet. ⁊ eā feruere faciat. Idcirco cho. ru. q: cū vna q̄litate putredini cōuenit: ⁊ cū alia nō: fit cū calore ꝯueniēs: cū siccitate vo impeditur calor donec illa siccitas sue actioni obediat. Phlegma q̧ q: cū vna q̄litate putredini obedit. i. hūiditate. ⁊ cū alia nō ꝯuenit. i. cū frigiditate necessario calor morat̄ ī frigiditate quousq̧ sue actiōi ꝯueniat. Cholera nigra q: cū vtraq̧ q̄litate putredini repugnat: multū īpedit calorē naturalē vł extraneū ꝓinde īterpolatio ei⁹ tardior ē ceterꝭ. Quarta significatio ē q: calor putride feb. ē fortissim⁹ ⁊ sensuū pūgitiu⁹ nā man⁹ sup patiētē posita cum febris adē sentit pūctionē caloris manuz ꝓforantem: manu etiā ablata ꝑmanet calor. Quita signo ē q: ꝑyodica fe. maxiam gñat angustiā ꝓpter grossitatē fumi putredinis ī stomacho bulliētꝭ. Sꝫ si materia sit subtilis ⁊ vt⁹ sit fortis fum⁹ ei⁹ dissoluit̄: ⁊ patiēs q̄escit pulsus tēꝑatur ⁊ ꝯuertit̄ ad suū ordinē. Qz si sit grossa ⁊ hūida tardaq̧ ad mouēdū: naturā aggrauat vt prē eius dissolutiōe deficiat: vñ fum⁹ ingrossat̄ in corde ⁊ angustia augmentat̄: pulsusq̧ nō ꝯuertit̄ a sua inaturali q̄litate ad naturalē. Sexta signo est q: in statu ꝑyodice fe. significatiōes ostēdūt cōplementū putredinis. i. dolor capitis sitis siccitas oris et angustia. Septia significatio ē q: corpa in putridis non mūdificant̄ cū fe. in vnaq̧q̧ q̄escāt accessiōe: q: materia putredinis est ī interiorib⁹ corpis clausa. Octaua signo q: putrida materia si sit intra vasa fit calor inseꝑabilis: q̄ lꝫ aliqñ sepet̄ aliquātulū tñ sentit̄. q̄ si sit extra vasa fit cū interpolatione. Nona significatio ē: q: vrina ī initio putride cruda ē ꝓpter cruditatē materie. Decima signo est: q: pulsus putride durus est ⁊ plen⁹: q: vasa sunt plena grossis ⁊ crudis fumis. nā oīs patiēs hāc fe. nō sudat in initio. Sꝫ ꝑyodica ad augmentū veniēte fit pulsus ī prima accessiōe paruus ⁊ vacuus: cessante aūt rigore ⁊ calefactā materia fit pulsus plen⁹ se ad exteriora dilatās cui⁹ dilatatio maior est q̄ꝫ constrictio. Sꝫ q̄dā medici arbitrati sunt q̄ꝫ paruitas sudoris ī principio fe. putride exñs fit ꝓpter caloris fortitudinē corpis hūiditatē paulatim extenuantē: qđ falsum est. q: si paucitas sudoris fuisset cā caloris hūiditatē desiccātis pulsus eēt inanit⁹ ⁊ vacuus. et nos in initio fe. ꝑyodice videm⁹ pulsuz eē plenū ⁊ duruz. Sudoris ǵ paucitas in initio ꝑyodice fe. ꝓpter grossiciē materie ⁊ duriciem ei⁹ ad dissoluēdū inobediētis. Sufficiat itaq̧ quātū disputauim⁹ de cā putredinē febris faciente. Incipiamus ǵ ⁊ dicam⁹ de vnaq̧q̧ specie ꝓut rō postulat: ⁊ q: ī epidimia hippo. iussit semꝑ medicū seq̄ debere actionē nature: opꝫ nos suā auctoritatē seruare: ait eñ: opꝫ medicū ministrū eē nature. Quocirca icipiam⁹ a synocho q̄ fit de putredine sanguinis: q: sanguis ē principalior ceteris hūorib⁹: ⁊ hoc trib⁹ mōis. Uno: q: est tēꝑatior ⁊ saporosior ceterꝭ: ꝓinde fecit eū natura eē materiā ⁊ nutrimētū tot⁹ corpis. Alio cum sit acceptabilior ceteris elemētꝭ sensu naturali ⁊ aiali: fecit eū natura materiā ⁊ primū in adolescētia ad sui videlꝫ nutrimētū: q: ꝓpter debilitatē suoꝝ mēbroꝝ adolescētes nequeunt pati nutrimētū alteri⁹ materiei q̄ sit lōge a tēꝑamēto. Tertio ꝓpter amorē eiusq̧ dignitatē fecit eū maioris quātitatis q̄ꝫ ceteros ⁊ diuisit eū ꝑ totū corp⁹. Igit̄ q: videm⁹ tātā nature eē dilectionē ī sanguie: vt eū digniorē faceret: ozꝫ vt a principaliori ⁊ nature familiori incipiam⁹. Sꝫ si quidaz interroget qđ differat inter sensuz naturalē rōnalē ⁊ aialem. Rñdem⁹ sensus tripl̄r diuidit̄: ali⁹ est aialis: ali⁹ rōnal̄: ali⁹ natural̄. Natural̄ ē ī oīb⁹ mēbris aialiū: q: sentiūt materiā q̄ ē eis silis vñ eā ꝑ se trahūt: sicut fellicul⁹ amaritudinē sanguinis sētiēs: ⁊ eā ad se trahēs: ⁊ sic vnūq̄dq̧ corpis mēbrū suū sile ad se ducit: quēadmođ ossa qđ frigidi⁹ ⁊ sicci⁹ ē ad se trahūt: caro ⁊ lacerti qđ calidi⁹ ⁊ hūidius ē. cerebrū qđ frigidū est ⁊ hūidū. Aialis aūt sensus est sicut lingua q̄ sentit saporē: ocli q̧ q̄ sentiūt colorē formā et figurā. aures aūt q̄ sentiūt sonit⁹ ⁊ sibila. Rōnalis sensus ꝑtinet rōnali aie vt cōprehendat rem certā rerum v̊tutē ⁊ verū a falso discernat.

De synocho q̄ fit de putredine sanguinis. Ca. iij.

Anguis ꝺm cursum nature exñs in venis ⁊ arterijs claudit̄: q: sunt eius vie ꝑ q̄s ꝑ totū corpus dispgit̄ ⁊ ipm nutrit: q̄ cū a suo naturali loco disgredit̄: nō custodit̄ a natura: sꝫ ei⁹ regimē dimittit vñ corrūpit̄ ⁊ in diuersos morbos mutat̄: maxime si vltra mēsurā naturalē egredit̄. Qz si in suo ꝑmāserit loco ⁊ agit qđ ꝓprie facere dꝫ: nutrimētū ⁊ regimētū oīb⁹ mēbrꝭ tribuit. Sꝫ si ī quātitate augmētat̄: mutat̄ a sua ꝓpa q̄litate. vñ odit eū natura eiusq̧ regimē deserit vñ ꝑmanet crudus ⁊ indigestus ⁊ corpus nō nutrit: necessario putrescit et fe. putridā gñat: q̄ synochus appellat̄. Qz si reꝓhendūt nos

quidā dicētes cur accidit sanguini putredo cū sit amicus na
ture τ per eū regat τ nutriat corp⁹. Rñdem⁹ sanguis lʒ sit
amicus nature: tñ cū augmentat τ aggrauat naturā vñ odio
tenet ab ea. sicut pr̄ odit filiū cū ei inobediēs fit: sanguis eo
dē mō a suo tēꝑamēto egressus a natura reijcit τ ꝑ nares eij
cit aut ꝑ alias ꝑtes egredit: quē q̄dē si nō poterit expellere
dimittit eū vñ putrefact⁹ fe. gñat synochū. Diximꝰ qm̄ san
guis aut est intra vasa: aut extra corp⁹: aut solūmō extra va
sa. Sanguis aūt qui ē extra corp⁹: aut ē actōe nature ꝟm cri
sim: sicut videm⁹ in die cretica sanguinē fluere ꝑ nares: per
emorroydas ꝑ mēstrua: aut nō ꝟm naturā ꝓpt̄ aliqđ accessio
nis accidēs nature eā cogēs vt eū eijciat sanguinē. Qr̄ aūt fit
interi⁹ aut exteri⁹. exterius sicut incisiōe gladij: aut his simi
libus. Intrinsec⁹ vō cū aliq̄ pectoris vena rūpit: aut ꝓpt̄ mul
titudinē sanguinis vel organoꝝ suorū angustiā. Sanguis
aūt q̄ solūmō extra vasa est: aut est in toto corꝑe: aut in vno
loco clausus. Si in toto corꝑe fuerit generat tumorē rubo
rem calorē in toto corpore. Si fuerit in vno loco et maturat
mutat in saniē. q̄ si non digerat gñat tumorē rubore in eo
dem loco. Sanguis vō qui est intra vasa: aut est in oīb⁹ va
sis: aut est in q̄busdā. Si fuerit in omnib⁹ synochū generat
si i aliq̄b⁹ facit in illo loco fe. τ ab eo nomē accipit: quā cog
scimus ex calore τ dolore illius loci. Sʒ disputatio nostra nō
est de febre q̄ fit in parte corꝑis: sed de illa q̄ fit ꝓpter san
guinē in oīb⁹ venis putrefactū. vñ priusq̄ de ea disputem⁹
opʒ nos mōstrare cām illius caloris gñatiuā. Qua de re dici
mus: q̄r causa q̄ calor gñatur. vj. modis est: quinq̄ sunt calo
rē facientes τ vn⁹ passiuus: quoꝝ prim⁹ est calor solis ignis
et estus. Scđs calida cibaria τ potus ac medicina. Tertius
nimi⁹ motus τ labor incidentes substātiā membroꝝ: ꝓpter
mēbra adinuicē se fricantia. Quartus est putredo. Quītus
est cōclusio pororū. Sextus est macillitas corꝑis τ paruitas
sue naturalis hūiditatis: q̄r corpus si in hac mēsura fuerit
fit ꝑparatū ad recipiēdū calorē. Et q̄r h̄ sex sunt cā caloris
τ fe. nō est nisi calor extra naturā: necesse est ergo vt his sex
fiet causa fe. Sed si fuerimus interrogati q̄ sit differētia in
ter fe. synochā q̄ fit cū putredine sanguinis: τ synochā que
nō fit de putredine sanguinis q̄ inflatiua vocat. Rñdemus
synochū q̄ fit de putredine sanguinis patiētes faciunt pu
tridā vrinā ꝓpter putredinē sanguinis τ pulsum habēt inor
dinatū: q̄r cōstrictio ei⁹ velocior est q̄ dilatatio ꝓpter natu
ram festinātē se ad expellendā sanguinis putrefacti fumosi
tatē. Inflatiua vero sic dinoscit. q̄r vrina patientis nullā hʒ
putredinē: q̄r ei⁹ materia purus est sanguis nō putrefact⁹.
Rursus si dixerint q̄ sit differētia inter fe. q̄ est de putredi
ne sanguinis τ fe. continuam que fit de putredine ceterorū
humoꝝ. Respōdebim⁹: feb. q̄ fit de putredine humoꝝ: lʒ vi
deat cōtinua esse: bonus tñ medicus: si bñ eā inuestigauerit
sentit ei⁹ interpolationē: q̄ fit inter finē vnius accessionis: τ
initiū alteri⁹. Sʒ synocha nullā hʒ dimissionē nisi aliq̄d trā
quillitatis in extremitatib⁹ diei cū aer fuerit frigidus. q̄ mi
tigatio nō fit ꝓpter fe. sʒ quia infirmus q̄escit et gaudet de
aeris frigiditate fe. acumē mitigāte. Que fe. trib⁹ modis fit
q̄r quedā est eq̄liter ab initio vsq̄ ad finē: aliqua debiliter in
cipiens τ paulatim ascēdit vsq̄ ad statū. est τ alia fortiter
incipiēs in initio: deīde cathamodicū descēdit vsq̄ ad statū
Causa quia materia que putrefit de sanguine: aut est tan
ta quāta dissoluitur: aut minor q̄ dissoluitur: aut plus. Vn
de si tanta fit materiei putredo quanta eius dissolutio est
nascitur illa species synoche que dicitur homotenus. quia
in vnaq̄q̄ die dissoluit idē τ putrefit: q̄ cū ita fit: sigt medio
critatē inter spē salutis τ timorē mortis. Sed si qđ de mate
ria putrefit minoris fit quantitatis: q̄ id quod resoluitur
nascit illa spēs q̄ dr̄ epaugmastic⁹ q̄ salutē sigt. Nā si qđ de
materia dissoluit maius est eo qđ putrefit finitur paulatim
materia. vnde necesse est vt veniēte morbo ad statū vel ad
crisim: nihil de materia illa: aut pusillū ꝑmanet qđ facillime
purgabit: q̄r virtus est fortis. Rursus si de materia pl⁹ pu
trefit q̄ dissoluit fit illa spēs quā dicūt augmasticā: q̄ spēs
est pessima τ timoris nūciatiua. q̄r illius materie mlta quāti
tate putrefacta: τ pauca dissoluta: necesse ē vt oī die augmen
tetur feb. angustis τ molestatio: vnde timoris est dubietas.

q̄r in vnoq̄q̄ die augmētante materia timem⁹ ne in statu tā
ta illius materie quantitas augmētetur: vt nullo modo eā
natura pati valeat: qua de re natura cedente morbus do
minetur. Significationes autem synoche duobus modis
sunt: aut antecedētes eam sicut fatigatio grauitas τ pleni
tudo membroꝝ rubor τ calor in exterioribus corꝑis: aut eā
subsequētes sicut dolor capitis cū incēsione τ grauitate ru
bor faciei tumor tempoꝝ τ extensio venarū suarū eminētia
turbatio et tenebrositas oculoꝝ τ figure rubee ante oculos
apparētes pulsus fortitudo τ velocitas τ eius magnitudo
ac plenitudo: atq̄ mollicies organoꝝ facies patiētis q̄si bal
neū egrediētis. vrina rubicūda τ tēperata in liquore. Causa
fortitudinis pulsus est ꝓpter fortitudinē virtutis natura
lis. eius magnitudo est ꝓpter sanguinis plenitudinē. velo
citas eius est ꝓpter sanguinis calorē. organorū mollities
ē ꝓpter sanguinis hūiditatē. Ruborē vrine rubedo τ calor
sanguinis faciunt. splēdor vrine est ꝓpter sanguinis clarita
tem. Sʒ cū tamē illa spēs de cuius materia plus putrefit q̄
dissoluat augmētatur putredo in corꝑe. et vrina fit turbida
atq̄ color eius fit arsenicus. Accidit etiā hāc fe. patiētib⁹ in
flatio quēadmodū eis q̄ inflatiua molestant: nō eñ differūt
nisi q̄r est cū putredine sanguinis: inflatiua vō minime. Et
q̄r huic fe. hec fiunt accidētia. i. variole τ cetere pestilētiales
passiones accidūt: necesse est de eis disputare priusq̄ curā
eius incipiamus.

¶ De causa feb. pestilentialium. Cap. iiij.

Causa pestilentialiū febrium est pessima mutatio
aeris τ corruptio eiusdē in q̄ttuor tꝑibus anni: et
mutatio aeris fit q̄ttuor modis: aut cū dñatur ei
vna ex q̄ttuor q̄litatib⁹: aut ꝓpter fumū τ pulue
rem terre eū perturbantē et obscurantē: aut ꝓpter magnū
fetorē sicut cadaueris corꝑis aialiū qđ est ceteris ꝑeius. pro
inde plurimi patiūtur pessimos morbos de pestilētiali gñe
τ fe. nō de gñe humorū. q̄r sicut pessim⁹ morbus aut vene
nosus: sic τ aqua nocet τ destruit substātiā eaꝝ accipientiū
nō saluant nisi rarissimi: sicut aer si corrūpit et putrefit: qui
nō saluant nisi paucissimi. Aer etiā nocibilior ci
bis τ potib⁹: q̄r velociter ꝑforat ad cor τ pulmonē cū flatu
attracto sine vlla corruptōe: proinde oēs infirmi τ sani plu
rimi infirmātur ex aeris corruptiōe. Antiqui cōcordati sunt
marie hippo. q̄r si in q̄ttuor anni tꝑibus aer corrūpitur: ge
nerant in illo anno pestilētie: τ mortales passiones. Dixe
rūt etiā si venti in tribus mēsibus hyemis in decēbri ianua
rio februario: ꝑsterit τ puluis in aere augmētat. τ aeris cō
plexio i siccitatē mutatur nullā hñs pluuiā τ dies in q̄litate
diuersant: vt videlicet vna dies fit calida τ alia frigida fue
rit h̄ pessima signa hyeme: vere aūt accedēte pluuialit̄ tur
bido cuius ꝑturbatio nō dissoluta. ij. iij. iiij. v. aut. vij. die ra
ro fiunt fe. pessime nō ꝟm humores: sed plurime nascuntur
variole τ pustule: multe etiā tunc ꝑlime oriuntur mortales
pestilentie. Dixerūt iterū si ver τ hyems taliter fuerint: ne
cesse est fit in estate aer turbidus τ humidus τ nō clarus et
arboribus τ terre nascentibus puluis dñatur: vnde fit cā in
corꝑe desudationes generās. corpora etiā nō sudant nec hu
mectantur: sicut solita sunt in estate humectari naturaliter
Rursus inquiunt si estas ver τ hyems fint: vt diximus: sic
in initio accedētis autūni mortalitas in aialib⁹. Cūq̄ equi
noctiū venerit autūnale apparent in aere. videlicet septē
trionali flāme ac lampades multe ac diuerse. Qr̄ si q̄dam q̄
runt huius intentionis rōnem: dicem⁹ hec q̄ dicta sunt non
posse ab eis intelligi nisi preuisa ac intellecta motus stellaꝝ
scientia et cōiūctione earū adinuicem q̄ fit circulis suis τ q̄
litatibus cuius stellarū que est ꝟm earū loca. τ in circulis et
in vnoquoq̄ anni tēpore. Rursus si dixerint si hec que dici
tis sunt propter actionē motus stellarū: que necessitas fuit
hec in libris scriberent a medicis cum ea defendere contra
repugnatores nequeant. Respondem⁹ corruptio aeris nō
accidit nisi corporib⁹ ad ea preparatis. Unde cū medicus
viderit significationes aeris in vnoquoq̄ tempore anni ven
turi: poterit mundificare materiā de corporibus corruptio
ni preparatis priusq̄ corruptio accidat eis: et etiam tempe
ramentū ꝑstare scierit: vt venture corruptiōi repugnere va

leat. Nam si preuiderit motū stellaꝝ debere facere nimium caloꝛē in aere ⁊ nimiā siccitatē ⁊ vstionē: festinat ad purgandam cholerem eoꝛum quibus inest cholerica complexio naturaliter: ne illius caloꝛe feruoꝛē facillime ꝓpter similitudinem recipiant: dans quoq; frigida ⁊ humida caloꝛi venturo repugnantia: quia rationalis anima dignioꝛ stellis est: nam actio earū ei minime accidit nisi cū ignoꝛātia teneatur. Dū eñ illā scierit eā oīo caueat. qḋ testificatur ab eo qḋ videmꝰ ab optimis mathematicis qui cū certissime nouerint dies periculū moꝛtis inferentes eis qui in mare ingrediūtur satis pñt eos tueri. siñr et eos qui ī bello moꝛituri sunt. in quo quidē hō differt ab aīalibus: nā rōnis ⁊ intellectus est semper inquirere bona ⁊ desiderare: ⁊ mala respuere eisq; repugnare: quia nō est subditus naturali actioni ⁊ bestiali desiderio nisi cū ignoꝛātia tētus est: sed cum scit ⁊ discernit bonū a malo verū a falso ⁊ iustū ab iniusto: q̄rit bonam partem que est eis silis: vnde hō est: ⁊ spernit malā que non est ei similis vnde est animal.

¶ De fe. variolarū q̄ fere oībus accidūt. Cap. v.

Causa variolarū oībus aut pluribꝰ nascentiū materia ē in ꝯpōne fetꝰ in vulua exñtꝭ: quā natura ī q̄busdā locis clausit a pricipalibꝰ mēbꝛis remotis cutiq; vicinātibꝰ ꝓpter debilitatē mēbꝛoꝝ fetus que ꝯtē materie illiꝰ non sustinētū: q̄ cū mouenť ꝓpter aliqḋ exterioꝝ fiant ꝓpter pessimos chimos: aut coꝛruptū aerē a suo loco egreditur cū natura repugnās expellit eā ad cutē: q: sibi vicina est. hac de cā fiunt variole: nec vllus remanet quin eas hēat. q: earū materia fit in ꝯceptiōe fetus. ⁊ plūmū adolescētulis ⁊ pueris fiūt raro iuuenibꝰ ⁊ senibus: decrepitis vero nūq̄. impossibile est illā materiā ī coꝛpoꝛe vsq; ad decrepitā manere ꝓpter mutationē etatis tēpoꝛis exercitioꝝ ⁊ cibarioꝝ ⁊ ceterarū diuersitatū: q: natura eā assuefecit. vñ non mouet illā nisi cum ipsa p̲ se moueť. Ideo adolescētuli ⁊ pueri plūmū hoc patiūtur: q: sunt gulosi ⁊ cibos inoꝛdinate sumūt: neq; cauēt aerē aliquē neq; accidētia ⁊ istis qbꝰ cal. ⁊ hūida ꝯplexio dñatur: q̄ est putredini familiaris ⁊ ꝯueniēs. sig quarū nodum apparētiū hec sunt doloꝛ capitis ⁊ ꝯtīo fe. ruboꝛ ⁊ tumoꝛ faciei turbulētia oculoꝝ ⁊ lachꝛyme capitꝭ grauitas totiusq; coꝛpis: pudoꝛ ī naribꝰ sternutatio pectoꝛis aspitas vocis raucitas pūctio in coꝛpe q̄si ex acubꝰ infixis: q: materia volens egredi cutē ⁊ carnem separat vt faciliꝰ exeat. sed plūmū in tertio die egrediť: ⁊ aliquādo in pncipio vel scḋo festinat ꝓpter magnitudinē caloꝛis fe. Sed variole q̄ttuoꝛ modis sunt: aut de puro sanguine aut phlegmatico aut cholerico: aut melācholico. Que de puro sanguine fiūt sunt rubee supius acute: ⁊ īterꝰ late citoq; maturanť: ⁊ in saniē conuertunť: suntq; salubꝛes: q: materia eaꝝ et sanguis est amicus nature ⁊ digestioni obediens quia ca. ⁊ hu. est. Si sint cholerice sunt citrinitati ꝓpinētes que ꝯtīde capita eaꝝ acuta ⁊ q̄si acus pūgitiua ꝓpter acumen materie earū: ꝓinde signa earū sunt ad timoꝛē ⁊ ad salutē dubia: q: si laudabilia signa eas sint ꝯcomitātia: sicut coctio digestiōis in vꝛina in die cretico apparēs ⁊ feb. atq; sitis mitigētur ⁊ variole aperienť ⁊ ab eis hūiditas effluat bonū nūciant: Cōtra si sint cōtraria sig. Si fuerint phlegmatice sunt albe late lenes dureq; ad digerendum vel sunt indigestibiles quaꝝ materia sub cute putrefacta nimiꝰ sub cute pudoꝛ: gñatur maxie si phlegmata salsa fuerint: aut prurire ceperit discoꝛiātur ⁊ fluit ex eis putredo eruginosa. qḋ nunciat moꝛtē maxie si vꝛina cruda sit. Melācholice aūt in īitio sunt liuide postea venete. deinde nigre in qbꝰ nō coadunať hūiditas: sunt ei parue dure q̄si dure v̄ruce: vñ sunt pessime q: nullā hñt q̄litatē q̄ maturari: aut hūoꝛes recipere valeāt vnde siccanť ⁊ finduntť: vñ gñatur sincopis alienatio ⁊ defectio: qbꝰ apparētibꝰ nūciāda est moꝛs. Sufficiat quātū disputauimꝰ de variolis incipiamus de cura synochi.

¶ De cura synochoꝛum Cap. vj.

Cum hec fe. fit de putredo sanguine in vasis decet phlebotomia priusq; non putrefactus sanguis putrefiat: prius tñ ꝯsiderata v̄tute etate tpe regiōe ⁊ ꝯsuetudine an sint ꝯueniētia. deinde minuať sanguis añ statū. q: phlebotomia oībus curis synochi ⁊ synoche est vtilioꝛ: synoche tñ cōuenientioꝛ: q: sanguis eiꝰ purus est. ꝙ si oīa supꝛadicta sint cōueniētia: virtus q; nō sit imbecillis his succurrendum est. Itē oībus supꝛadictis bonis ⁊ v̄tute exñte debili ne temerarie sanguis minuať: sicut dixīmꝰ in cura synochi in q̄ monstrauimꝰ sanguinē nō debere minui in statu nec in augmēto q: inde natura īpediť. Nā v̄tus lȝ in his vtrisq; fe. sit foꝛtis in augmēto tñ ⁊ in statu nō opꝫ nos ea credere. ī initio moꝛbi nisi virtꝰ obstiterit minuať. Si aūt in initio nō audemus extingamus acumē sanguinis cū succo mal. gra. oxifenicis ⁊ silibus: damꝰ ptisanū cū amigḋ. ⁊ zaccara. Si sint ꝯstipati humefiant cū refrigeratiuis attenuatiuis ⁊ dissolutiuis: q: licet hec fe. sit acuta: putredo tñ eiꝰ oppilationē gñat. vnde nisi refrigeratiua attenuatiua dederimus ⁊ dissolutiua: putredo augmētať: ⁊ moꝛbus necessario ꝯfoꝛtať. Solis enim datis refrigeratiuis: putredo augmentať: q: refrigeratiua nō dissoluūt. demꝰ ģ attenuatiua refrigeratiua dissolutiua putredinē cū vꝛina ⁊ egestione ⁊ sudoꝛe ꝓuocātia: nisi cum materia acutissima est: sanguis ei ī hac fe. aut est acutissimꝰ et cholericus: aut grauis ⁊ phlegmaticus: aut medius. Si est acutissimus: damus frigida ⁊ acumē extinguentia sicut psiliū succum granatoꝝ oxifeniciā sirupū prunoꝛum viol. cassiefist. māne ⁊ similia. ptisanū q; colatū ⁊ panē lotū. Si autem medius dande sunt iuiube ꝓ oxifenicia ptisanū panem lotū ⁊ similia. Itē si sit grossus ⁊ phlegmaticus: dabimꝰ succum lupini vel endiuie cum māna castanst. ⁊ similia. Clysterizenť ⁊ pessaria faciamꝰ. Si doloꝛē capitis patiūtur: nares humefiant cū oleo viol. ⁊ nenufarino: tempoꝛibꝰ imponať oleū ro. cū aceto: pedes q; infundanť in aqua calida: in qua cocta sint camomill. ⁊ viol. Si habeāt vigilias: fronti roꝛemus aquā in qua cocta sint coꝛtices papaueris se. lactuce: lactuca viola ⁊ silia. Cataplasmeť caput ex succo viol poꝛtulace sempuiue cū oleo viol nenufarino ⁊ silibꝰ. Et si sentiāt in ventre acumē aut pūcturā: accipiāt succum cucumeris. ⁊ mal. grana. damꝰ etiā succū melonis palestini eiusq; carnē. Doloꝛe capitis non cessante: fundamus in eo lac mulieris cum oleo viol. pedes ⁊ crura in aqua mittātur: in qua cocta sint camomill. ⁊ viol. crura eoꝛū ligentur. q: trahit materiā a superioꝛibꝰ ad inferioꝛa. Si stupoꝛ est mentis: nec oculos possint aperire calefiant capita eoꝛū cum aqua in qua cocta sint camomill. centaurea mellilotū viola ⁊ similia. Si v̄tus sit defecta ⁊ cal. foꝛtis calefiat solūmodo cum camomilla et viol. fiant circa eū sonitus delectabiles ⁊ dulces ad audiendū de gñe musicoꝛū: q: aīa delectatur ⁊ cōfoꝛtať et natura ad dissoluendā materiā excitatur. Sed quidā arbitranť naturam ex hoc impediri adeo vt materiā nequeat digerere sicut cibus ⁊ medicina: qḋ falsum est. natura eñ non impediť nisi ex digerenda re ⁊ mūdificanda: ea igiť quibꝰ non impeditur cōfoꝛtant eā: ita dico si in eis delectetur. Et si dixerint de pharmacia cur pharmaciā accipiētes ꝓhibeas ne ad aliqḋ cogitādū se impediāt ne ad aliqḋ cogitandū mētes inducant: q: dicitis naturā offendi in diuidendā materiā ⁊ eam digerendā ꝓpter coꝝ impedimētū. Respōdemꝰ inter hec duo magna est differētia. q: aīa si in cogitatione aut aliqua re fuerit dedita coadunat in se virtutes: vñ ad actiones operandas natura impediť. Sed sonitus delectabiles econtra habenť. nihil eī aīe aut nature impediūt nisi solā delectationem qua cōfoꝛtanť ⁊ foꝛtioꝛes fiunt. hoc sic testatur videmꝰ eñ in adolescētulis cum aliquos facimus eis delectabiles sonitus statim furoꝛ eoꝛum mitigať et somnus eis ꝓuocatur. Et si patientes surgentes a stupoꝛe huc ⁊ illuc se vertāt mō in vno latere: modo in alio. et cū magna angustia: pessimum denotat signum et moꝛtis nunciatiuū. Et si habuerint inflationem et sonum quasi tympani et post ventris solutionem et inflatio non cessauerit: sit certus signum ad moꝛtem: quia significat pestilentialem fumū sicut est inflatio moꝛtuoꝛum cum naturalis cal. est ab eis ablatus. Et si in coꝛpe q̄dā pustule appareāt liuide aut nigre: sit pessimus signū: maxie si pꝛincipalibꝰ mēbꝛis sint vicine. Et si his accidētibꝰ careāt ⁊ patianť fluxū sanguis de naribꝰ ⁊ v̄tꝰ sit bone febꝛisq; mitigata: ⁊ moꝛbꝰ sit in declinatiōe: cephalica incidatur. quoniam ille moꝛbus sanguineus est et minutionem

sustinet: quibus non sufficientibꝰ curentur ex medicina quã
diximus ĩ cura fluxus sanguinis qui est in causon. Si patiã
tur cordis tremorẽ imponimꝰ stomacho sand. farinã ordei
maluã camph. cinerem fornacis fabrorũ tẽpatũ cum succis
portul. sem. quiue citruli arnoglossa ⁊ aceto. In eorũ mansio
ne sternantur frondes vitiũ mirte salicis basilicon: et vasa
aqua plena in circuitu mansionis mittantur. Cathaplasme
tur venter ex oleo ro. cucurbita cucu. ⁊ similibus. Clysterizent
ex succis cucu. cuscuta vue agrestis succo arnoglosse cũ oleo
ro. Et si hec febris fit ꝓpter aposte. aut erisipilas accipiant
succũ solatri coctum ⁊ distẽperatũ cũ casiafist. manna viol.
zaccara. ponant super apostema. sand. rose malue memitha
solatrũ coriãdrum. Si calor ẽ fortis aliqđ croci misceamus.
Et si apostema fit de actõe nature ⁊ sm̃ crisim ponimꝰ disso
lutiua sicut memithã maluã. camo. crocũ solatrũ ⁊ silia. Si
aũt h̃ fe. fit ꝓpter variolas ⁊ desudationẽ ⁊ põt sciri ꝑ signa
q̃ diximus in initio morbi oculi rigentur: lauentur ğ cũ iure
oliue ⁊ succo granatorũ acetosorum. Deinde lauẽtur aqua
ro. sumac et antimonio cum campho. tẽperatis cũ succo co-
riandri vt mundificetur eorũ putredo. Apozima ad expellẽ-
das variolas. ℞. lacce. ʒ. v. lentis mũdate. ʒ. vj. dragagranti
ʒ. iij. coquãtur ĩ tribus lib. aque ad tertiã ⁊ dabis potui gut-
tati. In fe. nõ forti iũgant huic apozimati. ℞. succi maratri
ʒ. ij. dec̃ dꝫ apozi. mara. apij cimini rodozaccare et croci ⁊
gargarizentur. ⁊ etiã accipiant ptisanũ crisolocannã cucur-
bitam portulacã blit. humefiat venter si sit necesse in prima
hebdomada cũ manna casiafist. rodozaccara ⁊ similibꝰ. So
lutio ventris huic passioni solet euenire sponte: quia mate-
ria cuз sui acumine pungit intestina: vnde solutio fit. quibꝰ
artificiali solutione cauendũ est ⁊ ab acutis ⁊ salsis: accipi-
ant granata vuas pira coctana ⁊ similia. Si hyems frigidũ
ve tẽpus fuerit habeant focũ cũ lignis vitium ⁊ tamariscis
variol. autem desiccatis si necesse est balneentur cũ farina
ordei risi milio ⁊ similibus. Si habẽt solutionẽ ventris acci
piant trociscũ spodij qui. ℞. gũmi boli. añ. ʒ. iij. amidi. ʒ. ij. ⁊
ß. berbe. spodij ro. añ. ʒ. iij. se. herbe acetose. ʒ. iiij. mirte. ʒ. ij.
croci. ʒ. j. tẽpera cũ succo citonie: ⁊ da potui mixtos cum suc-
co coctanorũ. Et si variole sint plumbee ⁊ superficietenus
late aut nigre mortales sunt. si autẽ in fine synochi vis reli-
quias purgare ⁊ extinguere da trociscos synochi reliquias
extinguentes. ℞. spodij. ʒ. iij. se. portul. cucu. añ. ʒ. iiij. se. cu-
curbi. citrulli añ. ʒ. iij. gũ. draga. amidi. añ. ʒ. ij. berberis. ʒ. iij
liquiri. ʒ. v. tempera cum aqua ro. potetur cum succo grana
torũ ⁊ similium.

¶ De causa putride febris. Cap. vij.

Elia causa fe. putride cal. est extra naturam ope-
rans in fece chimorum: que fit de tertia digestio
ne in omnibus membris corporis existente: que
fex inest: quia oĩa q̃ accipimꝰ siue sit potus siue
cibus non sunt omnino laudabilia: vnde cibi ve-
nientes ad stomachum facti quasi ptisanum: epar trahit
colamentum eius ad se qđ digestum est: ⁊ in sanguinem cõ
uersum mãdatur membris vt ex eo nutriantur qđ sue com
plexioni conuenit. fex autem quia non conuenit per poros
cũ sudore ⁊ fumo expellit. Et si mẽbra fuerit defecta ad ex-
pellendum fecem propter mutationem suarum complexio-
num vel compositionum: aut propter oppilationẽ pororum
aut propter grauitatem materie: si fuerit in quãtitate mul-
ta: aut grossa: aut viscosa: fex permanet in concauitate mem
brorum et raritate eorum. sicut pulmonis et splenis: ⁊ cõca-
uitate stomachi venarum et similiũ: que si moueant in qui-
busdam tẽporibus. vel mala cibaria qualitatem eiꝰ augmẽ-
tantia: aut propter aeris mutationem ⁊ similiũ: odio tenet
a natura propter suam corruptionẽ nec regit eam. que sine
regimento permanens calefit interiori calore et sua fumosi
tate proinde bullit et putrefit: sicut humores cadauerum
bullientes corrumpuntur ⁊ putrefiunt cum naturalem per
diderint calorem ⁊ regimentum nature: que putrefacta ge
nerat feb. sm̃ viam conculcatiõis: vnde nomen accipit a suo
elemẽto. Si eñ materia fuerit cholerica tertianã verã gene
rat duodecim hores tenẽs. ⁊ xxxvj. q̃escens. Si sit phlegma
tica amphimerinã facit. xviij. se mouẽs horis: ⁊ sex quiescẽs

Et si melancholica quartanã generat que. xxiiij. horis mo-
uetur. ⁊ xlviij. quiescat. Causa diuersitatis harum grauitas
et leuitas est materie ad putredinem conuenientis. Nam
omnis putredo non fit nisi cum calore et humiditate. que-
cũqꝫ ergo materia huius fuerit complexionis: aut ei vicina
sit facilior est ad putredinem: cõtraria vero econtrario. Vn-
de quartana quia materia frigida est et sicca: ⁊ causa putre
dinis est ca. et hu. repugnat putredini cum vtraqꝫ qualitate
sui. dimissio ergo eius est. xlviij. horis et motio. xxiiij. necesse
est enim vt calor extraneus. xxiiij. horas habeat in mutãda
alia qualitate. Et si quidam sophiste nos reprehendant di-
centes. Quare iste terminus ideo non maior vel minor est
xxiiij. horis et non plus neqꝫ minus: quia omne qđ construi-
tur qđ est sub lunari circulo est ex. iiij. elementis adinuicem
oppositis: destruere eñ est conuersio vnius in aliud. verbi
gratia. elementa mutantur in cibum: cibus in humores: hu
mores in membra. Item cum destruitur corpus: humores
reuertuntur ad aquã. spũs ad aerem: calor ad ignem: ossa
ad terram. Actio quoqꝫ elementorũ fit propter motuз lune
solis omniũqꝫ stellarũ motum habentiũ. Sol quoqꝫ est cau
sa ceterorũ ⁊ dominator ⁊ cursus eius ab ortu suo exiens ad
eũdẽ rediẽs nõ manet nisi. xxiiij. horis. vñ si materia in aliq̃
parte putredini obediat: fit tẽpus accessiõis citius. Ideoqꝫ
tertiana: quia calide sicceqꝫ materie est: et cũ vna qualitate
.i. calore cõuenit ⁊ cum alia non: necessario calor extraneus
moratur. xxxvj. horis in mutanda illius siccitate in putredi-
neз. Unde reprehendimur quare calor extraneus in quarta-
na moretur. xxiiij. horis ad vnam qualitatem .i. siccitatem. ⁊
in tertiana ad eandem qualitatem moretur. xxxvj. Respon
demus siccitas corporis duobus modis est: aut cum calore
vel frigiditate: calor aũt desiccat corpus: qꝛ illud rarificat et
humores desiccat. frigiditas v̾o materiã coadunat ⁊ ꝯgelat
vnde humor in ea clauditur ad quẽ calore extraneo acceden
te cõstipato aperit materia ⁊ humor eius defluit putredini
obediẽs. In ea aũt q̃ ꝓpter calorẽ est desiccata: qꝛ humores
nõ sũt ĩ eo. clausi nec coagulati necessario calor extraneꝰ ĩ eo
tardat ĩ ea liq̃faciẽda ⁊ diuidẽda. Silr̃ si opposuerit de am-
phimerino: cur amphimerinꝰ fit facilior ad putredinẽ q̃ ter-
tiana: cũ etiã repugnet putredini cũ vna q̃litate .i. frigiditate
Rñdemꝰ phlegma est sanguis semicoctꝰ ⁊ in albedinẽ ⁊ fri-
giditatẽ mutatũ. videmꝰ eñ naturã mutare materialẽ san-
guinẽ in lac in mamillis ⁊ in testiculis sperma. Ideoqꝫ na-
tura mãdauit phlegma cũ sanguine ꝑ totũ corpꝰ: neqꝫ clau
sit illđ in aliq̃ mẽbro: nec loco sicut vtrãqꝫ cho. qꝛ aliq̃n corpꝰ
ex eo nutrit cũ paupertatẽ sanguis habuerit. Igit phlegma
est ꝯtinuati obediẽs putredini sicut sanguis. ⁊ nõ differt ni
si ꝓpter puitatẽ sue frigiditatis in q̃ calor exneus aliquãto tẽ
pore morat ĩ mutãdo illiꝰ q̃litatẽ in putredinẽ. Preterea di
cimꝰ hãc fe. tertianã de cholerico chimo ⁊ putrido nasci ꝓ-
pter id qđ diximꝰ: qꝛ cholera ru. cũ dñat corpi: aut putrefit
aut nõ. que nõ putrefit: aut est in vno mẽbro: aut in toto cor
pore. si sit ĩ toto corpe: gñat ycteriaã sine fe. q̃ aũt est in qui
busdã mẽbris facit tertianã putrefactã. Aut ẽ in toto corpe:
aut in vno mẽbro. si sit in vno mẽbro gñat apostema qđ d̾
erisipila. si sit in toto corpe: aut est intra vasa: aut ex̃. si sit in
tra vasa: aut gñat tertianã sine rigore: aut causon. Si sit ex̃
vasa faciet tertianã interpolatã. ea eñ materia q̃ ẽ ĩtra vasa
nõ faciet rigorẽ eo q̃ est clausa in vasis: non potens transi-
re per loca sensibilia et pungere ea. Rigor eñ non est aliud
q̃ materia pungẽs mẽbra sensibilia. Sз hec fe. lз intra vasa
sit cũ interpolatione in die tamẽ remissionis nõ quiescit si-
cut ea que fit extra vasa: quia eius materia est mixta cũ san-
guine ⁊ cum eo mouetur. sed tñ in die tranquilla quiescit et
mitigatur aliquantulũ. vnde a die exacerbationis destruit
Que itaqꝫ fe. a causone differt. qꝛ materia tertiane cõtinue
intra vasa existens cõtinua est in oĩbus venis corporis. sed
materia causon plurimũ consistit in venis cordi vicinantibꝰ
sicut sunt vene oris stomachi epatis ⁊ pulmonis: ꝑinde est
acutior ⁊ molestior. materia aũt tertiane feruentior est alijs
in locis corporis q̃ in illis: sed tñ he vtreqꝫ febres cõcordant
adinuicem: quia materia vtriusqꝫ est cho. vtraqꝫ etiã est cõ
tinua: causon tñ aliq̃n fit de salso phlegmate sicut hippo. in

epidimia. feb. inquit quedã est amara τ qdã salsa. Tertiana vo que habet interpolationẽ intelligit cũ tribus significationibus: quas Gal. ostendit in re naturali nõ naturali τ cõtra naturã. Naturalis vo vt est etas cõplexio. non naturalis quẽadmodũ tẽpus aer regio. res extra naturã velut occasiones q̃ creãt morbi naturã q̃ sunt infirmi accidentia τ medici significatiões sicut rigor frigiditas τ tarditas accessionis et alia similia. Per rẽ naturalẽ sic cognoscit: q: plurimũ patit hãc feb. cui9 cõplexio calida est τ sicca: etas iuuẽtus a. xxv. annis vsq ad. xxxv. maxime si fuerit macilẽtus τ crispos pilos habuerit corp9 raz. Per nõ naturalẽ rẽ cognoscit: q: plurimũ orit in estate cũ aer fuerit mutat9 in calorẽ τ siccitatẽ. Similiter τ regio exercitiũ infirmi: τ si in sua sanitate fuerat laboriosus τ ipse studiosus ac solicitus: qm̃ natura tẽporum anni est quasi natura cõplexiõis infirmi: τ si cõplexio humana aliqd sigt: necesse est id natura tẽpoz ostẽdat. τ natura aeris q̃si natura patiẽtis. natura regionis est quasi natura etatis: vñ quodcũq h significãt necessario idẽ illa nũciant. Silr labor τ solicitudo sunt quasi macilentia τ extenuatio: macilẽtia eñ calorẽ τ siccitatem sigt: τ solicitudo atq labor faciũt calorẽ. De re extra naturã sic intelligit: sunt eñ qdã in quibusdã quibus hec feb. cognoscit: q: hec feb. de materia cholerica cali. τ sic. est τ vicina sensualibus mẽbris: necesse est eã precedat rigor molestissimus pũgitiuus quasi acus aut spine. Acumen enim cholere rubee transiens per sensibilia mẽbra q̃ non fuerãt assueta pũgit ea τ generat tremorẽ q̃ rigorẽ. h testificat: q: si aqua calida in cholerica corpora inciderit priusq̃ eis fuerat assueta tremorem patiunt τ repugnãt aque: s; eã assuefaciẽtia vtraq vna res efficitur ppter societatẽ quã habẽt in calore: q: si materia cholerica tanti fuerit acuminis q mẽbra sensibilia p eã superent: natura fugit ad interiora corporis ppter illã rẽ nociuã: vñ exteriora infrigidãt quousq materia calefiat τ feruescat eiusq calor per totũ corpus diuidatur. Cũ ita fit necesse est patiãtur infirmi incẽsionẽ τ nimiũ calorẽ sitim vigiliã dolorẽ capitis siue grauitatẽ τ sentiãt pũctionẽ in epate τ acuti fumi de cute egrediunt appetitũ perdãt: τ aliqñ coz extremitates refrigerant ppter nimietatẽ angustie, τ delectant pannos quib9 sunt coopti expellere aut eis in aqua infusis se induere: maxime si fuerit in quarta accessione tunc eñ est vltimitas τ stat morbi. cũq venerit in fine quarte accessiõis dissoluit materia cũ sudore si fuerit subtilis τ leuis: aut cũ egestione si fuerit grossa τ grauis. Solet etiã huic feb. vomitus euenire cholericus τ tincta egestio maxie in tertia aut quarta accessione: pinde cauere oportet ne in his tẽporibus det pharmacia: q: natura p se purgat materiã i his tpib9. Qr si h feb. sine aliquoz humoz cõmixtiõe fuerit: hec signa apparent pura τ simpla. Si aũt feb. cõmixta τ eius signa sunt cõposita sm cõmixtionẽ materie: s; si in principio dierum hui9 fe. signa apparẽt perfectã digestionẽ ostẽdentia: finit in tertia accessione: que si nõ fuerint pfecta cõplent in quarta. Rursus si digestio fuerit debilis in septima finit accessione: q si nullũ signũ coctiõis demõstratiuum apparuerit fit feb. diuturna τ mõstrat esse non vera: q̃ si fuerit vera ei9 accessio vt multũ. xij. horas tenet τ dimissio. xxxvj. τ finit in. vij. peryodis qui sunt. xiiij. dies. q si accessio. xij. horas trãsierit τ. vij. peryodos intelligitur non esse vera. Vrina patientiũ hãc fe. est rubicunda ignea subtilis. cã ruboris calor est cholere: cã subtilitatis eius siccitas est cholere. Pulsus in initio accessionis priusq̃ calor fuerit per corpus dispertitus paruus et subtilis propter naturã ad corporis interiora se coadunantem: sed calore in toto corpore diuiso τ accessione ad vltimitatẽ appropinquãte fit pulsus magnus τ velox: s; tamẽ virtus ei9 fortior est in dilatatione q̃ in cõstrictione ppter multitudinẽ fumi ad interiora corporis accumulatã in qua natura laborat vt extrinsecus eã expellat velociter. ¶ Sufficit quãtũ diximus de signis tertiane feb. oportet nos plane dicere qualiter τ quomõ chol. ru. recipit putredinẽ cũ ei9 natura sit calida τ sicca. Diximus q: putredo nõ est nisi caliditas τ humiditas sint coniuncte. Item dicimus q siccitas fit tribus modis: aut eñ sicca est in natura: aut in substãtia aut in vtroq: q: quedam sunt naturaliter sicca τ substãtia eorum est liquida sicut mel vinũ chol. rub. aqua salsa τ similia. Sunt quedã etiã in natura humida τ in substantia siccat τ dura sicut piper longum zinziber τ similia. Sunt τ alia in substãtia τ natura sicca τ dura sicut lapis ferrũ τ similia. Qd ergo in substãtia est siccũ: in natura humidũ recipit putredinẽ: q: calor extraneus humiditatẽ in eo inueniens dilatat eã faciens eã fluere. Itẽ diximus q ois bullitio τ perturbatio que sunt extra actionẽ nature faciunt putredinẽ. Qd etiã in natura est siccũ τ in substantia liquidũ: suscipit putredinem q: calor extraneus inueniens liquorem in eius substãtia: facit eã fluere. Qd aũt in substãtia τ naturaliter siccũ est nũq̃ recipit putredinẽ: nã ex vtraq parte siccũ est: proinde calor extraneus in ea nullã recipiẽs humiditatẽ fit cã eam sicciorẽ τ duriorẽ facere. Palã ergo intelligim9 q: qd in suo corpore erit humidũ suscipit putredinẽ: licet naturaliter sit siccũ: vnde cholera rubea licet in substãtia sit liquida in natura tamẽ est sicca: recipit g putredinẽ: silr τ cholera. Palam igitur est q: chole. rub. τ nig. nõ recipiũt putredinem ppter eaz cõplexionẽ τ naturẽ: s; ppter substãtialẽ humiditatem illaz atq liquorẽ. Et q: cõpleuim9 cãm putredinis chol. ru: absolute oportet nos diffinire spẽm cholere ru. que recipit putredinẽ: τ eã q̃ nõ. Vñ dicimus chole. rub. modis diuersis esse: aut est naturalis aut nõ naturalis. Naturalis est rufa habitãs in felle τ virt9 eius in epate. Nõ naturalis in stomacho: est tamen diuersa: q: quedã vitellina est: alia crocea: alia prassina: τ alia eruginosa. Vitelline τ crocea minoris sũt caloris τ siccitatis q̃ rufa q̃ est natural. prassine τ eruginosa maiorẽ habẽt calorẽ τ siccitatẽ q̃ naturalis. cã q: naturalis chol. ad stomachũ veniens miscet cũ hũoribus in stomacho existentibus: g si fuerint laudabiles τ tẽperati sicut humores qui oriunt de pane bene fermẽtato ãnuali agno hedulo lac adhuc sugẽte cõuertitur i cholerã croceã naturali vicinantẽ. Qr si hũores quib9 cholera est cõmixta ad frigiditatẽ τ hũiditatẽ ptinẽtes sint sic eis q̃ nascũt de piscib9 τ fructib9 mutat chol. i vitellinã. Ideoq vitellina min9 est cali. τ sicca q̃ crocea: τ crocea minus q̃ rufa. Qr si inuenerit hũores in stomacho calidos τ acutos sicut qui gñant de pipere sinapi porris allijs τ silib9 augmẽtat calor chol. sitq prassij coloris. Si aũt illa chol. i suo pmãserit acumine τ calefaciat eã calor extrane9 sic calor tpis aut aliaz rez incẽdit fitq eruginosa. Crocea itez aliqñ nascit i epate cũ sanguis hũidior sit q̃ decz: pinde natural chol. in iuuenib9 ẽ rufa senib9 aũt τ pueris est crocea seniorib9 est vitellina. Prassina aũt ipossibile est in epate gñet: neq trãsit a stomacho neq gñat fe. q: tãto tpe in corpe nõ pmanet vt putrefiat τ feb. gñet: natura eñ semper se adiuuat vt eã a corpe expellat ppter eius malignitatẽ. Qr si natura defecerit eã expellere nequiẽs incendit corp9 τ hõ morit. Igit si talia de prassina accidũt tãto maiora τ certiora de eruginosa eueniũt: necesse ẽ g vt rufa crocea τ vitellina recipiẽt putredinẽ τ feb. gñent. S; si materia fe. fuerit vera chol. rufa gñat causon. si fuerit crocea fit tertiana: si est vitellina nascit hemitriteus.

¶ De febre tertiana τ ei9 cura. Cap. viij.

Ebris tertiana molestior est ceteris putridis febrib9 ppter acumẽ ei9 materie: τ q: causon vicina q̃ cũ fuerit vera fit ei9 crisis in septẽ peryodis sicut Hippo. dixit: si nõ fit vera trãsiet hũc terminũ τ sm materiã cũ q̃ miscet fit lõgitudo sue determinatõis: q̃ aliqñ incipit i autũno τ dimittit i vere: solẽt etiã patiẽt. h9 euenire in nocte añq̃ accessio euenerit angustia τ vigilia: veniẽte autẽ accessiõe accidit paruus frigitudo sitis τ calor. prima qdẽ accessio. iiij. horis pmanet aut. vj. aut. vij. deinde dissoluitur cũ aliquãto sudoris. Cã sudoris in pma accessiõe subtilitas est materie. Paruitas eius est duobus modis. Vno q: materia non bene digesta est. alio q: calor feb. desiccat τ cõuertit eũ in fumũ: vnde sudor paucus appet. Scde aũt accessionis accidentia sunt quasi prime sed tamen lõgiora: quia permanet. x. horis: veniente vero tertia exacerbatione molestatur: natura est enim nunciatiua. Ideoq significationes apparent monstrantes quia feces perturbari τ bulliri incipiunt. i. dolor capitis nimia incensio angustia sitis vomitus cholericus. Veniẽte quidem quarta accessione induratur

⁊ augmētat̃ feb. q: status morbi est vicinus. Idcirco dolor capitis augmētat̃ ⁊ fiūt sitis vomitus angustia defectio siccitas labiorum rubor oculoꝝ ⁊ aliquando cutis faciei fit liuida aut nigra: ⁊ aliqñ natura cholericā ꝓuocat egestionem ꝺm crisim q: dies cretica est ⁊ morat̃ accessio .xij. horis: ⁊ aliquādo .xiiij. si materia fuerit grossa: deinde cū nimietate sudoris dissoluit̃ maxie si egestio fuerit ex cōtrario: q: hec materia solet dissolui in accessione. Ꝙ si materia subtilis fuerit atq; leuis expellitur per poros cum sudore: si est grauis cū egestione: mediocris existens cū vomitu eijcit̃: his itaq; accidentibus transactis infirmus quiescit ⁊ cōfortat̃. Quinta aūt accessiōe accedēte patiēs est minoris molestatiōis ꝙ̄ fuerit in q̄rta: licȝ eñ molestatio tertie accessiōis malignitati vicinat̃. Sexta aūt accessio debilior est ⁊ modicū suoꝝ accidētiū apparet. Septima aūt accessio vt multū .xij. horis permanet: deinde ab infirmo cedit oīs molestatio ⁊ angustia ⁊ ipse valde ab egritudine egredit̃. Et aliqñ h̄ feb. in tertia accessiōe finit̃: et nōnūq̄ in .iiij. sed plurimū in .vij. qđ intelligitur ex significatiōe in vrina alijsq; locis sicut diximꝰ apparētibus. ꝙ si in prima die apparuerint erit breuis: si aūt postea tardabit̃: sed tñ si vera fuerit non trāsit .vij. peryodos sicut Hippo. determinauit. Vñ oȝ medicū in hac feb. se cauere ab initio vt nō det infirmo rē cū calefacientē ne materia calefacta cū suo acumine caput saliat ⁊ frenesim generet: fiatq; timor ⁊ molestatio peiores ꝙ̄ materia qua generat̃. Rubee eñ cholere acumē ⁊ velocitas nō sustinet medici ignorātiā ⁊ infirmi stultitiā. Utilius aūt huius curamētū taliter est vt in primis ꝑquirat̃ v̄tus vtrū sit fortis vel nō. q̄ si fortis fuerit ⁊ materia morbi furiosa catharticū dari cōuenit chole. rub. purgās eiusq; acumē extinguēs sicut de oxifenicia .ʒ. ij. pruna .xx. mirabol. citri. ʒ. j. casiefi. ʒ. v. māna ⁊ his silibꝰ. Si aūt egestio eoꝝ stiptica fuerit ⁊ est necessitas eā liq̄dā faciēdi aliquātulū dyagredi. opȝ misceri: ȝ nō in die accessiōis catarthicū det̃: ȝ aut die prima aut tertia aut q̄rta die. Cauēdū etiā est quātum plus pōt fieri ne impediat̃ natura in die accessionis volēs morbo repugnare ⁊ materiā eiꝰ expellere cū carthartico aut cibo. Sufficit aūt in accessiōe psiliū cū succo mal. grana. aut sirup. aliq̄s q̄ sit ei cōueniēs: ȝ hec danda sunt cū nimiꝰ aut fortis sit calor ⁊ sitis. Si aūt taliter nō extiterint sufficit solus sirupus: q: psiliū aliqñ cōgelat ⁊ indurat materiā. Si aūt accessio incepit post prādiū sufficit infirmo solus sirupus ei datus mane: feb. quidē trāsacta ei ptisanā det̃: vespere panis lotus cū zaccara. Ꝙ si accessio ad mediū diē inceperit matutino ptisanā accipiat neq; sumat aliđ nisi feb. cessauerit. Preterēūte quidē feb. panē cū zaccara accipiat. Si aūt feb. in vespere aut prima noctis hora incepe rit mane sumat ptisanā: ⁊ cū feb. cessauerit panē lotū. Sȝ cauere opȝ ne in hora accessiōis aliq̄d ei tribuat̃ nec tribꝰ horis anteq̄ accessio venerit: q: si aliq̄d in hora accessiōis acceperit stomachus illud euomit: q: tūc tp̄is stomachus mouetur ad expellendū putredinis materiā q̄ in eo cōtinet̃. Vñ si tp̄e accessiōis vicināte aliq̄d datū fuerit fit caloris feb. augmentū ⁊ materiā ingrossat ⁊ pōderosam eā facit. est eñ febris quasi oleū ardēti lāpadi. Ꝙ si in initio huius fe. nō audebis dare catharticū ꝓpter v̄tutis defectionem aut ꝓpter paruitatē etatis ⁊ etiā da in die quietis mānā casiafi. viol. zucca. oxifeni. pruna rodozacca. in die aūt accessiōis succum mal. gra. cū psilio. ꝙ si h̄ nō suffecerint suppositoriū necesse est fiat de licio nitro dyagredio zucca. ⁊ his similibus. his v̄o nō sufficientibus clystere fiat de ordeo mūdato viol. malua bleta sebesten furfure obsomog̃. zucca. oleo viol. nitro sale cōi dyagredio. Ꝙ si q̄nq; dies trāsierit patiēs ⁊ morbꝰ ad vltimitatē venerit ꝓhibe cibū ⁊ da infirmo solū ptisanū mane: vespere panē lotū cū zucca. Eodē modo dieta in .v. ⁊ vj. die vtat̃ sicut in die accessiōis fecerit: vt veniēte .vij. corpꝰ sit inanitū ⁊ natura libera possit morbo resistere nullū habēs impedimentū: ⁊ in .vj. solū accipiat ptisanū mane si accessio ad .vj. est vētura. Ꝙ si aliq̄ fuerit suspitio ne cibus in stomacho augmentet̃ ꝓpter sui inanitionē extingue catha modicum cū succo mal. grana. ⁊ melonibꝰ palestinis: feb. aūt mitigata ⁊ angustia ⁊ incensione ab infirmo cedentibꝰ si pūctionē in ore stomachi sentiat accipiat panem lotū cū aqua: aut colatū aut solū aut cū modico zucca. Si gule siccitatē aut incensionē habuerit in palato gargarizet succū cucu. ⁊ psiliū potet ⁊ apozimia prunoꝝ ⁊ oxifeni. si dolorē capitis patit̃ humecta nares cū oleo viol. caput infundat̃ de mulieb: lacte vel asinino vel caprino: emplastrū de psilio suppone capiti: psiliū lotū ⁊ parꝝ aque ro. misce ⁊ diu agita donec incipiat inspissari ⁊ suppone fronti ⁊ tēporibus vel sandalos albos: fricent̃ in testa intincta aque ro. ⁊ ex eo qđ inde elicietur. fiant trocisci .iij. admixto modico cāphore ⁊ siccati cōficiant̃ cū aq̄ ro. ⁊ sterne: ⁊ cū feces successerint aqua supnatāte intingatur pannus ⁊ superponat̃ tēporibus ⁊ fronti. ⁊ supponat̃ tēporibus oleū ro. aut viol. cū aceto mixtū infundat̃. Si aūt siccitas augmentata capiti dñet̃: ⁊ infirmus alienationē patiat̃: sternutationē fac cū oleis ⁊ lacte q̄ dicturi sumus: lauet̃ etiā caput ex eis: pedes etiā ⁊ crura mittant̃ in aque ī qua cocta fuerint viol. papaueris cortex lactuca ⁊ aliquantulū camomille: ex hac aq̄ si fuerit necessitas lauet̃ caput. Ꝙ si in die septima solutio aut vomitus venerit fitq; ex actione nature nullū artificiale ingeniū oportet coaptari quousq; solutio permāserit si fuerit vñ oportet ⁊ ꝺm ꝙ opȝ: ⁊ quātū nature sustinuerit. opȝ nos mitigare incensionē stomachi cū sirupo mal. grana. aut viol. ⁊ spodio: sed si augmentet̃ fe. sitis ⁊ defectio in vltimitate statꝰ ⁊ mutet̃ pulsus in calidū ⁊ velocē ⁊ inordinatū. vrina v̄o fiat rubicūda ⁊ incensa ⁊ infirmus sit pusillanimis aut timidus quousq; videris cām venire quātū opȝ ⁊ ꝺm ꝙ opȝ. Ꝙ si ventris solutio augmentabit̃ fitq; necessitas vt cōfortet̃ natura cū cibo: dabis ptisanū factuȝ de ordeo assato ⁊ panē assatū lotū farinā mal. grana. cū aq̄ ro. ⁊ si post hoc solutio nō cessauerit da trociscū de spodio cū sirupo de succo agrestis vue: aut de aceto pomi citri. Nutriri cōuenit de milio risi cum sumac ⁊ amigd. vstis ⁊ similibꝰ. Bibat mane ieiunꝰ aquā ro. de pane deciso. Ꝙ si cholera in egestiōe fuerit augmētata: ⁊ dubiū est ne discoꝛent̃ intestina: ⁊ patiens dissinteriā patiat̃: cōfortent̃ intestina cū .ʒ. ij. ⁊ ꝭ. herbe acetose: ⁊ cū clysteri de succo arnoglose virge pastoris ramis portul. oleo ro. terra sigillata testis ouorū assatorum ⁊ similibus in causon dictis. accipiāt pul. gūmi boli. terre sigillate añ. ʒ. iiij. amidi spodij añ. ʒ. iij. se. malue assati. se. mirte añ. ʒ. iij. fac puluerem: ⁊ dabis .ʒ. iiij. cū oleo ro. tēperatas: ⁊ cū sirupo mirtino ⁊ aqua frigi. ⁊ cathaplasmet̃ stomachus de flore vitiū salicis mali coctani piroꝝ: horū oīm flores añ. ʒ. iiij. galli .ʒ. ij. ro. sanđ. rub. panis aphricani añ. ʒ. iiij. oīa in puluerē redacta cū aqua ro. ⁊ succo mirte distemperētur. si calorem nimiū habuerit modicū camphore admisceatur. mitte in aquā quem potui dabis spodiū bolū gū. ara. oīa assata cū sumac zucca. ⁊ aqua frigida mixta. sumat citonia zaccarā simplicē ⁊ diamilon. Ꝙ si dissinteriā patit̃: aut sincopim aut yctericiā cura cū medicina haꝝ passionū quā diximus in causon: ibi eñ plane diximus quātum oportuit. vnde nō est opus illud repetamus hic.

De amphimerino. Cap. ix.

Amphimerinus de phlegmatico chimo nascit̃ phlegma eñ si corpis cōplexiōi dñat̃: aut putrefit: aut minime. nō putrefactū: aut in toto est corpe aut in pte. si fuerit ī toto corpe ḡnat hyposarcā aut frigiđ. ꝯtinuā sine fe. Cā huiꝰ diuersitatis est fortitudo: ⁊ defectio mēbroꝝ. q: mēbra cū fortia sint expellūt paulatī illđ phlegma neq; dimittūt illđ coadunari vt hyposarca ḡnet̃. ꝙ si fuerit de frigida coaduāt̃ in corpore: vñ hyposarca nascit̃. Si aūt fuerit in vno loco facit humidū apostema qđ zimia nūcupat̃: si v̄o fuerit putrefactū: aut est in toto corpe: aut in vno mēbro. Si est in vno mēbro generat vulnera aut pustulas de quibus humores fluunt saniosi ⁊ aquosi. Si fuerit in toto corpore: aut est intra vasa aut extra. Si est intrinsecus generat cōtinuū amphimerinū sine rigore ꝓpter cām quā superius diximus de alijs humoribus cū fuerit intra vasa. Si est extrinsecus facit amphimerinū cū interpolatiōe: quā tribus modis cognoscimus sicut in tertiana diximꝰ. i. naturali nō naturali ⁊ re extra naturā. Res naturalis est etas: ꝯplexio. Nō naturalis est tempus regio aer ⁊ artificium infirmi. Res extra naturam sunt accidētia q̄ ex hac fe. generant̃: q̄ sunt infirmi accidētia: medi

ci vo significatioes. De re naturali q: hec febris plurimu accidit frigiditas τ humidas habetib⁹ naturas etate decrepita aut pueritia ppter phlegma senioribus dominas τ defectione caloris eoru: vt cibaris no digerat sm q oportet: neq superfluitas tertie digestiois ab eis expellat. Eode modo intelligimus de omni corpe cui⁹ coplexioni frigiditas et humiditas dominat: pueri vo accidetaliter sunt phlegmatici ppter eoru gulositate: q: accipiut cibu vltra q possit calor naturalis pati τ eu etia sumut inordinate. vn humidi chimi in eoru corporibus augmentant accidetaliter: q: calor naturalis in pueritia fortior est q in ceteris etatibus naturaliter τ in iuuenib⁹ abudatior est qlitate: sic Gal. calor inquit naturalis in pueritia plus est in substatia q in qualitate: q: in pueris est sicut sanguis teperatus: in iuuenibus sicut cholera rubea in acumine permanens. Pala ergo est in pueris phlegma dnari ppter gulositate τ cibi inordinatione. Sed intelligendu est in oibus gulosis cibu potuq multu sumentibus inordinate τ maxime ebrietate assuescetibus: τ maxie si cibo nodu digesto hec fecerint. Pala g est q hec feb. naturaliter accidit senioribus τ eis q similes habet coplexiones sicut glaucis aut rubeis albis crassis huidis no pilosis: τ angustos poros habetibus. Nascitur etia in pueris τ eis qui similes sunt eis .i. gulosis multum comedentibus ebriosis sepe: τ multu frigida aqua bibetibus. De re no naturali ita intelligit: q: plurimu hec feb. nascat in hyeme: aut cum aer mutat in frigiditate τ humiditate. Similiter cu natura regionis fuerit mutata maxime si patiens in sua sanitate fuerat assuetus requie delectatioe τ neq vlla exercitatione solicitudine: τ labore fuerit vsus. Res aut extra naturam sic cognoscit: qm hec feb. cu sit de putredine phlegmatis necesse est in vnaquaq accessione precedat priusq materia putrefiat ac calefaciat nimius frigor quasi glacies refrigeras totu corpus vsq ad extremitates τ permanet quasi vna hora. Cuq phlegma fuerit putrefactu τ inceperit calefieri trasit frigiditas: calorq leuis est τ grauis: sed tn est diuturn⁹ ac formidolosus. Leuitas τ diuturnitas feb. q: materia e phlegmatica τ phlegma est duru vt digerat. Tremor ei⁹ est propter natura laborate ex cotinuitate τ ppinquitate sue interpolatiois: q: tep⁹ sue accessiois est .xviij. hor τ requiei .vj. vnde priusq sentiat infirmus vnius dimissione incipit altera neq perfecte mundificat de corpore sicut tertiana: materia em tertiane ppter calore τ sua siccitate cito cu extraneo calore incendit τ couertit quasi in cinere: vn patiens quiescit donec altera veniat accessio: s quotidiana no fit similiter q: materia eius ppter grossitate τ viscositate sua tarde dissoluit τ annectitur corpori: eiusq calor seruat: pinde patiens no qescit neq sentit qn interpolat. Ideoq natura fatigat vn est molesta ac timorosa. Rursus paties no sudat nisi modicu ppter grossitate τ frigiditate materiei. Veniete autem morbo in vltimitate laboris τ signis nuciatiuis apparetib⁹ crisiq appropinquate dissoluit materia: τ nimiu sudare incipit infirm⁹. Hz etia h feb. pprietates q sunt ab ea inseparabiles .i. dolore stomachi: pinde patientes euomunt phlegma: τ splenis: s tn maior est in stomacho: q: phlegma semper est in ore stomachi: pinde patietes euomut phlegma τ facies eoz sit tumida τ mutat in liuidu aut plubeu colore: os eoz semp est huidu τ insipidu neq vlla patiunt sitim: τ si in statu sitierint sit modica: q sitis no est ppter materiam phlegmatica: s accidetaliter ppter calore phlegma calefaciete τ putrefaciete sicut sitiut hi q pisces τ melones comedut: hec em ciberia si calore in stomacho accumulatu inuenerit cito in ei⁹ natura couertunt τ sitim generat: q: naturaliter sunt couertibiles. Et si vltimitas caloris in vnaquaq feb. venerit mutat facies ei⁹ in citrinitate: vrina fit rubea et pulsus fortis: hec siut ppter calore phlegma putrefaciente cessante quide calore couertit facies ei⁹ in albu τ plubeu colore τ vrina in albedine τ cruditate. Ca q: materia eius est cruda. pulsus eius fit latus tardus diuersus debilis. Latitudo fit propter humiditatem τ abundantiam materie. defectio τ paruitas ppter paruitate naturalis caloris: diuersitas eius: q: natura aliqn materie dnat vn pulsum facit forte τ aliquado materia nature pualet qua de ca fit pulsus debilis. Veniete aut morbo ad fine τ materia digesta fit vrina digesta rubea τ turbida τ nuciat ppinqtate crisis. Et si quida sophiste nos repheerint τ dixerint si natura feb. est calida τ sic. τ phlegma e frigi. τ hu. quomo feb. ex eo nascit. Respodemus no dicim⁹ feb. de phlegmate gnari sm sua ppria natura existente: s dicimus q ois materia phlegmatica siue cholerica aut melancholica, cum putrefit bullit τ calefit vnde fe. generat: q si no putrefit febre nullo mo faciet l3 naturalr sit calida: hoc testat p ictericia q nascit de cho. rub. mixta cu sanguine p totu corpus: τ tn patietes nulla febre patiunt q: chol. no est putrefacta. Pala ergo intelligim⁹ q: phlegma no gnat feb. naturalr: s ppter sui bullitione de putredine pcedete. verbi gra: aqua cal. incedit non ppter sui natura: s ppter calore que ab igne recipit. Sufficit qua tu disputauim⁹ de ca τ significatioibus amphimerini incipiamus curam.

¶ De cura amphimerini. Cap. x.

Uia hec feb. de phlegmatica nascitur materia τ phlegma naturaliter est frigi. τ hu. necesse est h fe. curet cu reb⁹ grossoz huoz attenuatiuis s tn q: phlegma diuersis modis est: q: qda spes phlegmatis est grossior τ frigidior naturali: et queda calidior: necesse est cu materia est frigidior: dari plus attenuatiua q cu fuerit calidior. Vn medicu op3 inuestigare vt certissime cognoscat quomo debeat curare: τ fiat h sm qlitate: res em subtiliates τ attenuates diuerso modo sunt in qlitate. Phlegma iteru silr est diuersum in qualitate: q: est phlegma frigi. τ hu. cui⁹ species est naturalis que est de colameto sanguinis aquosi: pinde sanguis no pfecte digestus est phleg. est τ phlegma frigidi⁹: est τ aliud calidi⁹ τ leuius sicut salsu: qd ostedit calore aquositati sanguinis esse dnante. Silr τ attenuatiua diuersa sunt: q: qda cu nimio calore τ incesioe sunt attenuatiua sicut radices origani calamenti zinzibe. τ similia: τ qda q attenuat absq multo calore et frigore queadmodu maratru lupinu apiu τ silia. Sut τ alia attenuatiua acume cal. extinguetia et interior sic ptisanu3 oxizaccara τ his silia. vn q: attenuantia tali modo sunt: vtimur eis tali mo: si phlegma intelligit esse frigidi⁹ τ grossi⁹ medicet cu re calefactiua τ humectatiua. si fuerit calidi⁹ τ humidi⁹ curet in initio cu refrigeratiuis τ attenuatiuis: feb. aut mitigari incipiete curet paties cu re extenuatiua τ calefactiua aut aliquanti caloris actiua. Et si data fuerint refrigeratiua calore feb. decrescete timem⁹ ne materia induret τ ingrosset. Phlegma em licq calefiat accidetaliter tamen naturalr retinet frigiditate et huiditate. Iteru si calida medicina assuefacimus augmetam⁹ materia plusq prius fuerat. q si calore cu fuerit frigidu suscepit magis pparat ad recipiedu calore cu accidetaliter si calidu: ppter h necesse est sit medicina mediocris .i. attenuas sine calore aut cu modico calore τ hoc fiat ab initio vsq du digesta fuerit materia cuq signu coctiois in vrina aliisve locis apparuerit festinari op3 ad expellendu materia extrinsecus. hoc em si neglexerimus timendu est ne materia ingrosset τ induret: q: sic ei⁹ est natura. Signu etia coctiois si no pateat queadmodu si cruda appeat vrina τ alia signa mostret mota esse materia ne credat vrine: possibile em est cruditas vrine fiat ex cibi τ potus inordinatioe. vn no tua actione dimittas ppter vrina: sed purga materia cu vetris solutioe sm q op3 .i. si phlegma fuerit catharticu dabis de mirabol. citri. kebul. absint. bedegari cuscute eupatorio cassia fi. τ mana: τ cu pill. de hierapig. τ his silib⁹. Et si fuerit acetosum phlegma purgabit cu pill. de stomaticon: s tuc no oino materia expellat subito: s multis vicib⁹ paulisper: q: si materia purget in vna vice cu forti potioe timedu est ne repugnet materia potioni cum sua grossitie: τ couertat potio ad substatialem corpis huiditate: vn natura itez repugnet ei: τ fiat h certame ca infirmu3 molestas ac pciditas. Eode mo op3 faciam⁹ in omi passioe q fuerit de gui materia τ dura ad dissoluedu. Pot itaq materia cognosci si fuerit salsa vel acetosa his signis: q: si fuerit acetosa infirmus parua habet sitim τ sentit grauitatem τ in ventre et ventrem habet costipatum. Causa q: phlegma cu frigidu fuerit τ grossum adheret se vie τ prohibet eu ne

eĳciatur: vnde patiens sentit grauitatem. Qꝛ si materia
fuerit salsa: fit sitis nimia egestio solubilis ⁊ patiēs sentit in
stomacho punctionē ⁊ dolorē: ⁊ hꝫ os siccū ⁊ salsuꝫ cū nimia
siti: qꝛ phlegma cū sua salsedine pūgit stomachū ⁊ intestina
⁊ cogit ea vt expellāt a se quicquid fecis habuerint. Sūt ⁊ alia
signa quia si materia fuerit salsa frigiditas minor ⁊ calor for
tior: ⁊ accio fit breuior ꝓpter leuitatē ⁊ acumē materie: ⁊ ecō
trario sunt signa si fuerit acetosa. Qꝛ si vtus infirmi neq̄at
pharmaciā tolerare: oꝫ ingeniari vt extenuet materia absqꝫ
vllo nature labore: verbi gratia: si materia fuerit ī epate do
nentur cū epatis mūdificātia cum vrina sicut trocisci de ro.
⁊ trocisci de berberis oximel. cū succo vel apozimate herba
rū. s. radicis apĳ maratri scariole scolopē. ameos. cōfice cum
succo mastic(: si materia fuerit acetosa. q̄ si salsa dabis troci
scū de spodio cū oxizaccara. Sed si materia fuerit circa sto
machū mūdificet stomachū cū lupinis melle ro. si fuerit ace
tosa. si salsa cū rodozaccara. Audiuim⁹ quosdā antiquos re
ferētes se vidisse aliqs quotidianā habuisse de acetoso phle
gmate: deinde cū oxiremiā inciderit ⁊ vomitū: q qn̄ salsa die
ta vsi sunt sicut blitis elixatis cū obsomogaro ⁊ porris radici
bus sparagis ⁊ similiter potauerūt vinū forte ⁊ vetus: ⁊ po
suerunt epythima calidū supra stomachū cum a cib⁹ fuerit
inanitus de oleo nardino ⁊ sic euasi sunt: qꝛ materia dissolu
ta cū egestione egressa est. Alĳ aūt comederūt pisces cū sina
pi ⁊ forte vinū potauerūt ⁊ sani sunt effecti. ¶ Sufficit quā
tū disputauim⁹ de cura amphimerini absolute ⁊ vniuersalr
volum⁹ mō dicere particulariter de vnaquaqꝫ specie ei⁹: vn̄
dicim⁹ qꝛ in initio oꝫ inuestigari qualitates materie vtrum
fuerit salsa: ⁊ sic in initio morbi detur oxizaccara cū aq̄ calid.
veniēte aūt accessiōe ⁊ frigore incipiēte ponant̄ pedes patiē
tis in aqua calida in qua cocta fuerint camomill. ⁊ viol. ane
tū: fricent̄ plāte pedū cū oleo viol. ⁊ sale. Qꝛ si spōte patit̄
vomitū fit bonū signū: signat enī leuitatē materie eiusqꝫ facili
tatē. Qꝛ si vomitū nō habuerit ne cogat̄ vt egrediat̄ in ini
tio morbi: qꝛ signat grossitatem ⁊ duritiā materie. vn̄ vomere
cū fecerim⁹ magnū stomacho nocumētū tribuim⁹: ⁊ tamen
feb. ꝓprie fit stomachi nocitiua: ꝓinde nō oꝫ eā fieri stoma
cho lesionē inferēs: sꝫ dari cōuenit rodozaccarā cum calida:
aqua enī calid. in hac feb. est vtilissima: materiā enī attenuat
⁊ dissoluit ⁊ sitim extinguit: qꝛ cā sitis in hac feb. est ebullitio
⁊ putrefactio materie. vn̄ cū fuerit extenuata ꝓpter aquā ca
lidā sitis extinguit̄: deīde accipiat ptisanā cū oxizaccara. Qꝛ
si egestio fuerit stiptica dabis māne. ʒ. xxx. oxizaccare. ℥. j. aq̄
calide. ℥. iĳ. Si aūt feb. primā trāsierit hebdomadā ⁊ signuꝫ
coctiōis appuerit in vrina: ⁊ materia moueri ⁊ digeri incepe
rit: tribue in initio accessionis oxizaccare. ʒ. ĳ. cū apozimate
aneti ⁊ ꝓuocabis vomitū sine angustia. Qꝛ si vēter fuerit cō
stipat⁹ humefac eū cū lupino māne rodozaccara ⁊ his simi
lib⁹. Qꝛ si nōdū humefact⁹ fuerit dystere ei facies de viol.
camomilleō spinis egyptiacꝫ malua aā. ℥. j. se. croci hortēsis
ʒ. xx. furfuris blete centauree maioris sebestē: oīa coquant̄
in. iiĳ. lib. aq̄ donec ad vnā redeāt: deinde colātis adde olei
violaꝝ zucca. obsomog. aā. ℥. j. salis cōis nitri aā. ʒ. ĳ. Qꝛ si fe.
elōgabit̄ vt. xiiĳ. trāseat dies ⁊ manifestabit se patiēs sentī
re fumū cal. de suo corpe exire: ⁊ patiēs sentiet abominatio
nē aut vētris rugitū: cognosce qꝛ materia est pturbata ⁊ cō
mota ⁊ vult exire p sudorē si fumositas sentit̄: aut cū vomi
tu si abominationē: aut egestione si rugitū passus fuit. Vn̄
oꝫ festinare vt expellat̄ materia cū h̄ cathartico qđ. ℞. mi
rabo. citri. kebul. aā. ℥. j. bedegar. ʒ. vj. rute absinth. eupatorĳ
aā. ʒ. iĳ. vue passe enucleate. ℥. iuiubas. xx. pruna. xx. oīa ī tri
bus lib. aq̄ coquant̄ ad medietatē: deinde māne rodozacca
re aā. ℥. j. adde colatis oīb⁹ potui dabis. Pill. silī mō valen
tes. ℞. kebul. ʒ. iĳ. turbith. ʒ. ĳ. ⁊ ß. hierepi. ʒ. ĳ. trocisci de
rosis bedegar aā. ʒ. ĳ. absinth. eupatorĳ cuscute aā. ʒ. iĳ. ma
sticis. ʒ. ß. tēpera cū succo apĳ aut lupini ⁊ fac pill. ad modū
ciceris dabis. ʒ. iĳ. aut. iiĳ. cū aqua calid. aut oximel. cū calid.
qꝛ oximel oppilationē epatꝭ ⁊ renū aperit: vrinā ꝓuocat sto
machū de frigidis humoribus mūdificat: maxie si cū aq̄ cal.
bibat̄: qꝛ aq̄ calida multū iuuat. Idcirco cauenda est in hac
feb. aqua frigida semꝑ: neqꝫ dari oꝫ fm̄ potū aut fm̄ medi
cinā: qꝛ materiā ingrossat ⁊ cōgelat: accipiat ptisanum qđ
est coctū cū radicibus apĳ maratri aneti calamēti cū modi
co piperis: cūqꝫ frigus accesserit ponant̄ in aqua cali. pedes
in qua cocta fuerit camomilla anetū sansucus abrotanū et
similia: q̄ si frigus fuerit forte q̄si glacies epithima dorso
femorī ⁊ vētri imponat̄ cū calido oleo in quo cocta sint pire
trū staphilagria nitrum pip ⁊ calamētū: dabis oximel cū ca
lida in q coctū fuerit anetū. Qꝛ si nō venerit vomit⁹ spōte
ꝓuocet cū oximelle de radicibus aut de aneto ⁊ apozimate
falcoloꝝ sale cōi q oīa calida accipiant̄. Si egestio fuerit cō
stipata dabis succi lupini cū carpobalsamo croci hortēsis
ʒ. vĳ. zaccare. ℥. j. q̄ si hec nondum sufficerint dystere facies
cum se. croci malua coloquītida centaurea furfure bleta ob
somog. sisameleō nitro sale. Dabis ptisanū cū radicib⁹ ma
ratri apĳ ⁊ oximelle coctū. Si aūt ptisanā in acetositatē cō
uersuꝫ fuerit negabis illud: ⁊ da mellicratū in quo cocta fue
rint spica mastix cū cinamomo. Qꝛ si vomitus in initio mor
bi venerit spōtaneus nō costringas eū: sed si adeo augmen
tatus fuerit vt virtus patiētis pati eū nequeat ꝯstringe eū
cū sirupo de fructib⁹ aut sirupo mal. gra. facto cū mēta. Ac
cipiāt hanc confectionē que. ℞. thuris masticis ligni aloes
aā. ʒ. j. ciperi. ʒ. j. ⁊ ß. cardamo. ʒ. ĳ. ß. mente sicce. ʒ. ĳ. ß. mal
gra. viĳ. ʒ. omnia coquantur in tribus lib. aque vsqꝫ ad ter
tiam: ⁊ dabis potui paulatim. Alius. ℞. spice masticis aā.
ʒ. ĳ. gal. ligni aloes anisi aā. ʒ. ĳ. fac puluerē ⁊ dabis. ʒ. ß. cuꝫ
odorifero vino. Si patiat̄ grauitatē capitꝭ ponat̄ facies sup
fumū aq̄ cali. in qua cocta sint camomilla mellilotū et sansu
cus. caueāt ab oī effusiōe lactis aut aliquaꝝ rerū: nec capiti
sunt imponēda olea: etiā nec capiti nec faciei nec toti corpo
ri imponantur: quia materia febris est multa ⁊ viscosa ⁊
oleū cōstipat poros: vn̄ nequit materia dissolui. Dietā acci
piāt hāc iura videlicet ciceris: blete nō multum comedat ne
stomacho aggrauato cibus nō possit digeri neqꝫ multū sub
tili vtat̄ dieta ne pre lōgitudine morbi patiēs deficiat: sꝫ si fe
bris incipiat ad mediū diē mane accipiat ptisanā: incipiente
vo rigore oximel. cū calida sumat: cūqꝫ feb. cessauerit come
dat. Rursus si mane febris accesserit nihil accipiat quousqꝫ
cessabit. Uniuersaliter quoqꝫ dicamus vt inter cibū ⁊ ac
cessionē sex horaꝝ fiat spaciū: q̄ si virtus patientis defecerit
in accipiēda pharmacia da eām suauiter attenuatiuā ⁊ mun
dificatiuam. verbi gratia. Si materia fuerit epati vicina da
bis rē epar mūdificantē. q̄ si fuerit ī stomacho dabis ea que
stomachi sūt mūdificatiua: sicut absinthiū apozima de aloe
hierapig. ⁊ his similia quēadmodū viderꝭ materiā esse gros
sā aut subtilē. bona aūt sunt cathaplasmata aut epithimata
calefactiua ⁊ dissolutiua in stomacho ⁊ epate: sed tamē post
mūdificationē cū certissime noueris materiā esse dissolutā
⁊ liq̄factā. Apparēte signo coctiōis in vrina iuuat eū tyria
ca magna post vomitū. Si fuerit materia mixta cū cholera
ꝓhibe ea q sunt calida: ⁊ dabis inuicē oximel ⁊ oxizaccarā:
⁊ inuicē mel ro. rodozaccara ⁊ materiā cū frigidis misceas ⁊
quia huius febris est proprietas dolor stomachi: oportet sto
machum cōfortari cum cataplasmatibus ⁊ epythimatibus
que sunt facta de mastice absinth. spica ⁊ amomo ⁊ his simi
libus. Qꝛ si stomachus defecerit vt careat appetitu confor
tamus eū cū oleo nardino ⁊ absinth. Si duritiā splenis ha
buerit curetur cum medicina spleneticorū. Si patit̄ in sto
macho frigiditatē vel acetositatem: mūdificam⁹ stomachū
cum his pilulis eum de corruptis humoribus inanientibus.
℞. kebul. ʒ. ĳ. hierepig. ʒ. ĳ. ⁊ ß. succi eupatorĳ succi absinth.
aā. ʒ. ĳ. fac puluerem ⁊ cū aqua calida tēpera ⁊ pill. fac. q̄ si
vis eas fortiores facere adde modicum scamonee et eufor
bĳ. Alius. ℞. hierepig. ʒ. ĳ. coloquintide interioris. ʒ. ĳ. eu
forbĳ nitri aā. ʒ. ß. tempera cum succo caulium siluestrium ⁊
adde dyagredĳ bdellĳ gummi aā. ʒ. j. Alius valens ad mū
dificandum stomachum de grossis humoribus ⁊ ventosita
te inflatius. ℞. kebul. salis gemme ameos apĳ semi. zin
zibe. piretri aā. ʒ. ĳ. piperis longi. ʒ. iĳ. turbith. ʒ. vĳ. dyagre
di. ℈. ĳ. penid. quātū omnes spēs: mel qđ sufficiat da. ʒ. iĳ. cuꝫ
calida. Apozima radicis valēs ꝯ hāc feb. si sit dura ⁊ diutur
na. ℞. radices maratri apĳ radicis aā. ℥. j. ameos apĳ eupa
torĳ aā. ʒ. iĳ. bedegar. ʒ. vj. origani absinth. aā. ʒ. j. spine egyp.
cuscute aā. ʒ. iiĳ. squinanti aristologie rotū. aā. ʒ. v. omnia co

quātur in tribꝰ lib. aque donec ad vnā redeāt: deinde colēt. Apozima de eupatorio valens ꝯ hāc febrē cū est diuturna. ℞. eupatorij ⁊ succi eius añ. ʒ. iiij. asari ameos apij añ. ʒ. iiij. origani. ʒ. ij. absinth. ʒ. iij. se. fumiterre. ʒ. iiij. lact; amigdala. amararū añ. ʒ. iiij. oīa coquātur in tribus lib. aque donec ad vnā cōuertant: deinde colatū da potui. ʒ. ij. Aliud. ℞. origani. ʒ. iij. ameos. ʒ. iiij. ʒiʒi. piretri añ. ʒ. ij. ⁊ ß. coriādri. ʒ. iij. ro. ʒ. iiij. calamēti. ʒ. vj. liquiritie bedegar añ. ʒ. iiij. omnia in tribꝰ libris aq̄ coquant vsq; ad tertiā partē ⁊ colatū dabis potui. Trocisci Gal. valēt ꝯ febres diuturnas cum nimia frigiditate. ℞. lacce. ʒ. x. succi eupatorij. ʒ. iiij. spice. ʒ. vij. asari aristo. ro. añ. ʒ. iij. lōge. ʒ. iij. amigda. amara. maratri apij anisi mēte. añ. ʒ. iiij. croci. ʒ. ij. hierepig. ʒ. vj. tēpera oīa cū succo lupi. dabis cū mellicrato ⁊ succo maratri apij. Alius siliter valēs. ℞ anisi. ʒ. v. amigda. ʒ. ij. squināti. ʒ. iij. hierepi. ʒ. ix. succi eupatorij. ʒ. iij. ⁊ ß. maratri apij añ. ʒ. iij. spice rosar̄ añ. ʒ. iiij. tēpera cū succo maratri ⁊ dabis ad potandā cū apozimate radicum. Alius. ℞. aloes. ʒ. iij. coriand. ʒ. iij. calamēti. ʒ. v. vuar̄ passa. enucleata. ʒ. vij. coquant in tribꝰ lib. aque ad tertiā ⁊ colatū dabis potui. Trociscus aliꝰ. ℞. spice asari ameos folij absinth. lacce añ. ʒ. ij. anisi. ʒ. vj. succi absinth. succi eupatorij añ. ʒ. iij. aloes lote. ʒ. v. apij. se. ʒ. j. ⁊ ß. oīa cū succo apij aut maratri temperent trocisci informentur. dabis eos ad potandū cū apozimate superiori. Et si nimiꝰ in hac febre frigdo: fuerit: epythima supra dorsum frigdore accedente imponat cū oleo vbi cocta fuerint piretrū staphisagria piper calamentū. Alius similiter. ℞. thuris masculi piperis piretri equale pōdus fac puluerē ⁊ tempera cū oleo ex quo vngas dorsum.

De hemitriteo ⁊ eius materia. Cap. xj.

Hemitriteus nascitur de materia cholerica extra vasa existēte: ⁊ phlegmatica intra vasa que vtraq; in quātitate est equalis. vñ hippo. in primo libro epidimie: hemitriteus inquit nō dimittit. qd bene dixit: q: vna suarū materiar̄ est intra vasa. materia enim cū fuerit intra vasa nō quiescit patiēs q: non habet interpolationē q̄uis fuerit interpolās naturaliter: et q: h febris de duabꝰ nascit materijs ꝯrijs. i. phleg. ⁊ chol. fit in die tertiane accidētiū signo cōmixta ⁊ molestatio feb. valida: q: molestatio est de duabꝰ feb. ꝯrijs. In die aūt amphimerine signa apparent simplicia ⁊ apta: ⁊ molestatio febris est mollior ⁊ leuior: q: vnius febris est. Et si quidā sophiste nos reprehenderint ⁊ dicāt: si est hemitriteus feb. de duabꝰ febri. cōposita. i. amphimerina ⁊ tertiana: ⁊ amphimerinus palā in eo apperet: cuiusq; significatiōes satis patēt: quare accipit nomē a tertiana ⁊ nō ab āphimerino: Respōdemꝰ q: amphimerinus aperte patet sensui ⁊ nō est necesse sibi nomē imponat: sed tertiana q: est oīno occulta si nole careret oīmodo ⁊ ipsa negaret. Si iterū dixerint quomodo possumꝰ noscere tertiane materiā vtrū sit extra vasa: ⁊ āphimerini materiā intra vasa. Dicimꝰ q: si frigitudo q̄ solita erat in āphimerino nō apparet ⁊ rigor tertiane apparet intelligitur materia amphimerini esse intra vasa. Preterea cum hec febris quotidie accidit cognoscamꝰ eā phlegmaticam habere materiā ⁊ q: frigore caret ⁊ rigorē habet: cognoscamus ei cholericā materiam cōmixtam esse.

De cura hemitritei.

Hemitriteus q̄ de cholerica ⁊ phlegmatica materia est: necesse est curamētū eiꝰ sit mediocre inter rem calefactiuā ⁊ refrigeratiuā: ⁊ q: oīs cōmixtio aut est in potestate ⁊ actu equalis vel inequalis: aut vna fortior est altera: opꝫ vtraq; huiꝰ hemitritei materia aut sit eq̄lis aut inequalis. Si fuerit equalis fit vera hemitriteus: cuius curatio fit cū rebus attenuātibus ⁊ dissoluētibus nullā frigdorē aut calorē facientibꝰ: sicut lupino maratri succo apij succo māna mel. zaccara rodozaccara ptisano cū oximelle. Et si cholera fuerit maior fit facilior ⁊ leuior: quā curari decꝫ cū rebꝰ mūdificatiuis ⁊ modicū refrigeratiuis sicut endiuia maratro rodozaccara viol. ⁊ zaccara māna prunis ptisano cū oxizaccara ⁊ similibꝰ. Si autē phlegma videt dn̄ari fit hemitriceus molestior: q̄ medicetur cū mūdificatiuis ⁊ dissolutiuis ⁊ aliquātulū calefactiuis quēadmodū mellicrate cū aqua calida sirupo absinth. ptisano in quo cocta fuerint apij radix maratri radix anetum calamētū oximel. accipiet ⁊ trociscū de berberis oīa cū succo maratri ⁊ oximelle. sumat mel ro. cū mastice aniso maratro ⁊ aq̄ calida. Si videris materiā attenuari ⁊ moueri vt egrediat ⁊ signū coctiōis in vrina appuerit: dabis pharmaciā suauiter solutionē facientē. ⁊ bonū est si post cibū vomitꝰ prouocet: ⁊ diuretica tribuant sicut trocisci de absin. ⁊ de lacca cū succo maratri endiuie ⁊ apij. Pill. valētes. ℞ hierepig. calamēti añ. ʒ. v. maratri anisi apij añ. ʒ. ij. fac puluerē tēpera cū succo apij dabis. ʒ. ij. cū tepida. Alie pill. siliter valētes. ℞ hierepi. calamēti añ. ʒ. v. maratri anisi apij añ. ʒ. ij. succi absinth. succi eupatorij añ. ʒ. iij. tēpera cū succo fumiterre. ⁊ fac pill. dabis potui. ʒ. ij. cum aqua calida.

De tetrateo. Cap. xiij.

Tetrateus nascit de chimo melācholico. cuiꝰ materia aut est putrefacta: aut nō putrefacta. Non putrefacta aut est in toto corpe: aut ī vno mēbro coarctata. Si fuerit in toto corpe nigrā gn̄at yctericiā q̄ fit ex defectiōe splenis sanguinis feces ab epate trahere deficiētis: q̄ si fuerit in vno mēbro durū gn̄at apostema qd vocat sclirosis. Si fuerit putrefacta: aut est in vno mēbro: aut in toto corpe. Si fit in vno mēbro gn̄at cancer mēbra comedēs. Si fuerit in toto corpe: aut ē intra vasa aut extra. Si est intrinsecus facit q̄rtanā sine rigore neq; interpolat. Si fuerit extrinsecus ē cū īterpolatiōe quā intelligimꝰ tribꝰ modis. i. re naturali nō naturali ⁊ re extra naturā. De re naturali sic cognoscit q: plurimū accidit quibꝰ frigi. ⁊ sicca dn̄atur complexio: cuius etas est senectus a. xxxv. ad L. ānos maxie si fuerint calidi ⁊ sicci: vene eor̄ auguste ⁊ occulte. ⁊ aliqñ fit calidas ⁊ siccas habentibus complexiones accidētaliter: q: chol. nig. nō inuenit nisi in frigidas ⁊ siccas habētibus cōplexiōes naturalr̄: ⁊ eis quor̄ cōplexiōes fuerint calide ⁊ sicce accidētaliter q: grossi chimi si fuerit in corpore calido ⁊ sicco clausi: ⁊ morant ibi vrunt ex corporis calore eorūq; hūiditates desiccant ⁊ mutant ī cholerā nigrā. De re nō naturali sic cognoscit. nascit eñ in tēporibꝰ frigidis ⁊ siccis ⁊ in eis q̄ sunt frigidi ⁊ sicci naturaliter: ⁊ dieta siliter frigida ⁊ sicca. similiter ī regiōe ⁊ aere simili modo existētibꝰ. De re extra naturā sic cognosci ꝯuenit: q: h feb. cū incipit magnꝰ patiēti euenit frigdor: laboriosus ⁊ ossibꝰ fractura: frigiditas ⁊ grossities materiei currēs ad sensibilia mēbra aggrauat nimiū mēbra frāgēs ac disiūgēs ⁊ lōgo ī eis morat tpe: nō eñ cito vrit q̄ cū incipit vri nō nimiū facit calorē: sꝫ disturbat corpꝰ pp̄ter materiā nature laborē facientē ⁊ aliqñ materie natura dn̄at ⁊ q̄escit infirmus: ⁊ aliqñ morbus nature prestat: vñ patiēs molestat. Calore aūt febris ad summitatē accēdēte mutat color eor̄ in plūbeū ⁊ nigrū colorē: cūq; febris mitigat color eor̄ fit plūbeus aut sulphureus ⁊ cutis eor̄ fit sicca ⁊ dura: cā est siccitas chol. nig. Et sicut tertiana pp̄rie facit dolorē capitis ⁊ epatis: amphimerinus dolorem stomachi: sic ⁊ tetrateū dolor ⁊ durities splenis sequunt pp̄rie. cā est siccitas ⁊ grossities materiei. Hec aūt feb. xxiiij. ho morat ⁊ q̄escit. xlviij. Cū aūt feb. cessauerit ⁊ durities materie patiēs q̄escit nihil mali sentiēs q: materia q̄si ad cinerē vertit. vñ nihil sue hūiditatis ī corpe pmanet q̄ calor nutriat: q: hūiditas semp ē caloris custoditiua ī corpe ē eñ suū nutrimētū. h testificat: q: extrinsecus ignē videmꝰ sicca cōburere ligna ⁊ ea ad cinerē pducere: sꝫ si viridia incēderit in eis suū calorē optie videt suare. Pulsus in hac feb. in initio est paruus tardus ⁊ occultꝰ. in vltimitate aūt morbi fit magnꝰ ⁊ plenus. Cā puitatis ⁊ tarditatis pulsus est in initio frigiditas materiei ⁊ grossitudo eiꝰ. Cā magnitudinis ⁊ plenitudinis in vltimitate est fortitudo motꝰ materie motu repugnātis. Urina in initio febris est alba subtilis aquosa ⁊ cruda: sed febre ad finē veniēte fit nigra. Causa albedinis est cruditas et grossities materie. Claritas ⁊ subtilitas duobus modis fiunt. Uno pp̄ter siccitatē materie: alio q: pp̄ter suā grossitiē vie oppilant: vñ prohibetur grossitudo liquoris vrine ne egrediat: sicut feces vini phibēt vt a colamēto exeat: pinde exit clarū ⁊ subtile. Cā nigredinis vrine in fine huiꝰ febris fit pp̄ter naturā digerētē ⁊ subtiliantem

materiā τ expellentē eā cū vrina. vñ ꝑfectā significat crisim: sed tñ vrina est diuersa in hac febre: q: materia huius febris est diuersa. Est em̄ q̄dā q̄ fit de incensione sanguinis: est τ alia nascēs de adustione cholere: est τ quedā que gñaꝛ de incensiōe phlegmatis. Cā hu⁹ diuersitatis est q: hūores cū fuerint incēsi τ cōmixti generāt febrē erraticā τ cōmixtā: q̄ cū fit diuturna deficcaꝛ τ in quartanā cōuertiꝛ. verbi grā: si q̄dā patiꝛ tertianā in estate τ suū trāsierit terminū subtile sue materie dissoluiꝛ nūc cū vomitu nūc cū sudore τ modo cū egestiōe τ pars ꝑmanet grossa: vñ veniēte autūno τ natura tēporis ad melācholiā mutata: illā materiā ad suā conuertit naturā: τ nascitꝛ quartana. Eodē modo sanguis si putrefiat τ generet febrē atq; splē deficiat ad attrahendū fecē sanguinis ab epate: ꝑmanet cū sanguine mixtus: τ totū corpus perambulans generat febrē si putrefit q̄ est indefinita cuius tēpus nō pōt determinari: intrante autūno mutaꝛ in quartanā. simili mō intelligiꝛ de phlegmate: phlegma, etiā magis oībus est cōueniēs ad mutandū se in cholerā nigrā que est in frigiditate τ grossitudine: hec ḡ fuit diuersitas vrine τ pulsus in hac feb. s. ꝓpter diuersitatē sue materie.

¶ De febre quartana τ eius cura. Cap. xiiij.

Quartana febris q: fit de materia grossa τ dura vt perfecte cureꝛ opꝫ medicū inuestigare τ cōsiderare curā ei⁹ τ ꝓuidere q̄ttuor res: quaꝝ vna est: in initio nō det rē nimiū calefactiuā ne calefaciat materiā τ inde due febres generenꝛ: vna videlꝫ interpolata τ diuturna: τ alia acuta τ cōtinua: quib⁹ virt⁹ patiētis deficiat τ ipse infirmus subeat ꝑiculū. natura em̄ nō tāte ꝟtutis est vt possit morbi acumē eiusq; ꝓlixitatē tolerare. Scḋa ne det frigida ne cōgelēt τ materiā coagulēt. vñ indureꝛ τ moreꝛ ad digerēdū: fiatq; cā ꝓlixi morbi et eius pessimitatis. Tertia nē consumat aut debile faciat corpus cū subtilitate diete τ abstinētia: q̄ cā faciat mutare patientē ad ethicā τ phthysim. Quarta ne cōfundat corpus cū pharmacia τ maxime in initio morbi ꝑiusq; materia morbi eliqueꝛ: τ fit inobediēs actioni nature. Sꝫ opꝫ medicū magnū habere studiū in sua actiōe vt det rē maturantē τ digerentē τ cito eijcientē: τ ingeniet purgare cathamodicū materiā cū leui vomitu: studeat etiā in regimine τ cōfortatione splenis τ epatis: q: epar generat sanguinē τ mūdificat eū. Qz si defecerit eūq; nō purificauerit: permanet cōmix⁹ cū putridis humoribus: vñ ipse putrefit τ incēditur: splē autē q: trahit fecē τ turbiditatē sanguinis si defecerit ꝑmanens fex in sanguine corrūpiꝛ: vñ idē sanguis putrefit τ incēdiꝛ. Hac de cā vtilissima huius febris hec est curatio vt deꝛ oxizaccara cū apozimate radicū τ herbaꝝ τ sirupo absinth. trociscus de eupatorio τ scolopē. τ de reubarbaro. Opꝫ etiā ne trocisci in initio denꝛ ne deficcēt hūiditatē materie: τ induret ad obediēdū nature: sꝫ ꝯuenit dare postq; materia fuerit maturata. Abstineāt a pullis gallinaceis starnis ꝑdicib⁹ per tres hebdomadas initiatis febribus ne cū vnctuositate carnis calefiat τ vraꝛ feb. q: vnctuosum in feb. est quasi oleū ī lucerna. Qz si materia nō fuerit maturata ꝑ illas tres septimas abstinentiā habeāt vsq; ad. xl. dies: si virtus patiētū pati valeat. Et q: hec feb. de hūoꝝ incēsiōe gñaꝛ. i. sanguinis phlegmatis τ cholere rubee opꝫ discerni de hoꝝ quo humorū fit gñata vt cureꝛ ꝓut opꝫ: vñ inuestigeꝛ vtrū añ hāc febrē fuerit sanguinolēta feb. aut sanguinei morbi: aut cōplexioni infirmi domineꝛ sanguis τ vene ei⁹ sint plene pulsus latus spissus vrina rubea τ spissa τ in ore eius dulcis sapor: tēp⁹ ver aer calid. τ humid. somn⁹ patiētis grauis sitis parua patiēs māsuetus τ pacificus: intelligimus em̄ fieri de sanguinis incēsiōe. Qz si hāc feb. tertiana āncesserit aliusve cholericus morb⁹ τ patiēs fuerit iuuenis macilētus cholericus pulsus acutus τ velox vrina rufa τ ignea sitis nimia et vigilie iracūdus τ intolerabilis tēpus etas τ aer τ regio calida et sicca: intelligimus eā esse de incensione chole. rub. Qz si amphimerin⁹ precesserit aut phlegmaticus morbus: τ patiēs senior fuerit τ pinguis cōplexio eius frigida τ humida pulsus latus τ tardus vrina grossa τ cruda somnus grauis sitis parua tēp⁹ hyems aer τ regio frigida τ hūida τ pluuia fuerit multa: cognosce eam de incēsiōe phlegmatis fuisse natā

his itaq; signis q̄rtane diuersitas sensui facillime pꝫ. Ꝫgitur si certissime noueris eam esse de vstione sanguinis da in initio rē attenuatiuā τ dissolutiuā τ tñ nō calefacientē sicut ptisanā cū oxizaccara rodozaccara viol. zuccara cū aqua calida vomitū ꝓuocabis in initio accessiōis cū frigus inceperit infundantur pedes ei⁹ in aqua calida in q̄ cocta sint camomilla τ viol. accipiāt succū maligra. τ vuas hyemales. Qz si materia incipiat digeri festināter sanguinē detrahi conuenit de basilica vena sinistri brachij aut de media: τ minue quousq; videris clarū sanguinē egredi virtute hoc patiēte: ꝓuoca ḡ egestionē si necessaria est hoc cathartico qḋ ℞. mirabola. citri. kebul. iuiub. pruna vuas passas enucleatas se. fumiterre cassiefistul. mānā rodozaccarā radicē apij τ endiuie. Qz si febris elōgabiꝛ vtq; vicesimā transeat diē ieiunet infirm⁹ ꝑ oēm diē accessiōis τ alio die nō multū comedat: q: sanguis ꝓpter abstinētiā attenuaꝛ vtaꝛ dieta subtili q̄ facilliē egrediaꝛ. Qz si q̄rtana de incēsione cholere rubee fuerit: dabis ī initio adiutoria refrigeratiua τ attenuatiua: q: materia ꝓpter calorē ingrossata non attenuaꝛ nisi cū frigiditate: ꝓinde dabis succū maligra. cū oxizaccara τ ptisano. Qz si cōstipata fuerit egestio humefiat cū māna rodozaccara prunis succo endiuie cassiafi. Qz si nōdū ꝑ hoc fuerit hūefacta caue ne dones catharticū priusq; materia digeraꝛ sꝫ fac clystere. Qz si materia inceperit digeri τ de loco in locū moueri: purgeꝛ cū carthratico de mirab. citri. kebul. oxifenicia prunis eupatorio viol. cassiafistula māna rodozaccara absinth. cuscute se. fumi terre τ radicib⁹ endiuie. Qz si materia fuerit ītra vasa τ purgauisti bis vel ter cū h̄ cathartico bonū est si minueꝛ sāguis de basilica vena sinistri brachij: cauēdū tñ ē ne fiat añq; materia digeri incipiat: in fine aūt morbi laueꝛ in aqua tepida in qua cocta sint camomilla mellilotū absinth. vnguanꝛ cū vino odorifero mixto cū oleo ro. calamo aromatico tēperatis oībus cū succo maratri. comedāt malagra. vuas hyemales melones palestinos τ similia. Qz si dolorē capitꝭ patiunꝛ humefiāt nares eoꝝ cū oleo viol. si vigilias habuerint lauenꝛ pedes τ crura cū aqua in q̄ cocta sint papauer lactuce viol. τ similia. Qz si de incēsa fuerit materia phlegmatica dabis in initio mel ro. τ viol. cū calid. Apparēte aūt coctiōis signo da succū maratri apij cū se. croci hortēsis τ succo lupini. Si egestionē vis hūefacere clystere fac de ficubus siccis spinis egyptiacis camo. se. croci hortēsis sisameleō obsomoga. zaccara nitro sale cōi coloquintida τ his similibus. Epithima facias cū oleis calefactiuis humectatiuis τ apritiuis. nutrianꝛ de iure ciceris τ lactu. Qz si feb. xl. dies trāsierit accipiāt carnē: sꝫ tñ carnē caueāt viscosam τ vnctuosam ac multū pinguedinis habētē. abstineāt ī die accessiōis a cibo: in die trāq̄lla accipiāt cibū assuetū: τ tñ nō multū caueāt se a frigidis τ humidis: potēt subtile vinū in calore tēperatū: de auib⁹ comedāt eas q̄ teneras habēt carnes τ facile digerunꝛ: vomit⁹ ꝓuoceꝛ τ post cibū sumat diaciminū diatriōpipereō: flatu autē accedēte τ coctionis signo in vrina alijsq; apparēte subtilieꝛ dieta purgeꝛ cū pharmacia τ clysterib⁹. dabis etiā diuretica. τ vomitū oī die accessiōis stomacho inanito ꝓuocabꝭ in die que non venerit accessio ꝓuoceꝛ vomitus postq; comederit. abstineāt a pullis τ oīb⁹ volatilibus ꝑ tres hebdomadas τ pl⁹ donec digesta fuerit materia: deīde si ꝟt⁹ ꝑmiserit dabis ānualē agnū ei. Qz si febris nō fuerit fortis neq; ꝟtus defecta da helleborū albū: τ ꝓuoca vomitū cū succo aneti radicis et oximelle: et assuefaciant tyriacā magnam diatesseron diasulphur τ his similia. Trosisci valentens cōtra epatis dolorem τ splenis τ febris quartane. ℞ lacce reubarbari añ. ʒ. iiij. eupatorij absinth. succi amborum pondus eq̄le spodij añ. ʒ. iij. cuscute. ʒ. vj. scolopendrie. ʒ. v. semi. portulace spice anisi apij se. añ. ʒ. iij. maratri. ʒ. iiij. croci piperis. añ. ʒ. iij. ro. se. maligra. capparis radicis añ. ʒ. iij. tēperata cū succo apij. Alij simili modo valentes. ℞. succi eupatorij scolopē. añ. ʒ. x. lacce aristol. longe. añ. ʒ. ij. spodij. ʒ. v. se. cucumeris portul. añ. ʒ. vj. maratri. ʒ. vj. croci. ʒ. iiij. piperis alb. ʒ. iij. tēpera cū succo apij τ da potui cū oximelle. Alij ꝯ quartanā q̄ fit de incēsiōe phlegmatis. ℞. myrrhe. ʒ. vij. spice. ʒ. vj. amomi. ʒ. iiij. aristol. ro. reubar. añ. ʒ. vj. opij. ʒ. iiij. anisi apij se. petrosil. añ. ʒ. j. castorei. ʒ. v. squināti piperis alb. cassielig.

añ.ʒ.iiij.pipis nigri ame. añ.℥.j.sticados.ʒ.vj.croci.ʒ.x.mellis
loti.ʒ.viij.tisceleos.ʒ.iiij.ydiocri.ʒ.v. mell' qḋ sufficiat. dabis
ʒ.j.z.ß.cū calida. ydiocri. ℞. flo⁊ herbe policarie albe ⁊ ci
trine myrrhe añ.ʒ.ij.dauci calami aro.ciperi xilobalsami asa
ri ligni aloes añ.ʒ.iiij.rubee costi spice croci masticis añ.ʒ.v.
tēpera cū vino odorifero ⁊ fac trociscū. Alius simili mō valēs
℞.myrrhe.ʒ.xvij.spice.ʒ.xviij.croci.ʒ.vj.castorei anisi añ.ʒ.c.
amomi.ʒ.iiij.apij.ʒ.xij.squināti.ʒ.xvij.gūmi mal' gra.ʒ.v.tise
leos.ʒ.iiij.ydiocrū.ʒ.iiij.mel qḋ sufficit. Diacostū ad q̄rta
nā ⁊ ad supradicta valēs ℞. cinamomi silipte spice casie li
gnee costi añ.ʒ.iiij.myrrhe squināti succi eupatorij anisi apij
asari añ.ʒ.vij.reubarba.aristol.ro.croci añ.℥.j.absinthij.ʒ.v.
mel qḋ sufficit da.ʒ.j. cū aqua cali. Aliꝰ simili mō valens. ℞
ameos.ʒ.x.pipis nigri.ʒ.iij.zinzibe.ʒ.iiij.asari.ʒ.v.calamēti.
ʒ.x.casie.ʒ.viij. spice.ʒ.x.carui.ʒ. vij.anisi.ʒ.vij.masticis.ʒ.vj.
maratri.ʒ.iiij.mel qḋ sufficit. Pill' vtilissime ℞.hierapi.epi
thimi añ.ʒ.v.agari.ʒ.iiij.turbith.ʒ.vj.absinth.ʒ.iij.sulphuris
albi salis ameos añ.ʒ. iiij.polipodij.ʒ. iiij. maratri apij anisi
añ.ʒ.j.⁊ ß.tēpera cū succo mente ⁊ fac pill'.quarū.ʒ.ij. cū cali
da donent' in die tranquilla. Trocisci ℞. croci.ʒ.ij.sulphuris.ʒ.
iij.casie lig. se. costi spice añ.ʒ.iij.castorei myrrhe añ.ʒ.j. ⁊ ß.
rute amōi.ʒ.iiij.opij.ʒ.iij.se.papaue.ʒ.vj.sigie anisi añ.ʒ.iij.
succi liquiritie.ʒ.vj. tēpera cū succo apij dabis ad potandū
cū calida tribꝰ horis añ accessionē. Apozima valens ꝯ quar
tanā de phlegmatica materia natā. ℞. squināti ameos añ.
ʒ.iiij.calamenti carui apij se. anisi añ.ʒ. vj.succi eupatorij.ʒ.
vj.absinthij cuscute añ.ʒ.vj.origani.ʒ.vij.vue passe.℥.j. om
nia in tribus libris aque coquātur ad tertiā ⁊ colatis ad di
midiam librā potui dabis.

De epiala. Capi.xv.

Epiala est febris qua corporis interiora incen
dunt' ⁊ exteriora infrigidant': q: eiꝰ materia est
phlegma grossum ⁊ vitreū. cuiꝰ quedā pars est
putrefacta: quedā minime. Pars aūt q̄ putre
fit generat febrē: altera aūt q̄ est imputrefacta
facit cōgelationē cū sua natura. Cā q̄re nō pu
tresit eiꝰ grossitudo est ⁊ duritia materie: q: phlegmata nō
naturalia sunt q̄ttuor: vnū dulce: scḋm salsum: tertiū aceto
sum: quartū vitreū. Dulce v̄o est vicinū naturali: ſʒ tñ ir odi
cū est calidū ꝓpter suā dulcedinem: nō eñ est aliud nisi san
guis nō ꝑfecte digestus: ꝓinde natura cū naturali indiget
phlegmate habet dulce in vice eius ⁊ digerit illud cum san
guine ⁊ emollit cū eo mēbro⁊ cōcauitatē ⁊ cōcatenationē:
vt facile moueant': illud etiā expulsiue virtutis facit esse ma
teriā. Salsuʒ v̄o ⁊ acetosuʒ sunt in stomacho. Causa eñ eo⁊
aut est calor extraneus stomachi cōplexioni dominans: aut
nimia frigiditudo: quia phlegma naturale ad stomachum ve
niens ad mitigandū ⁊ cōfortandū expulsiuā virtutē si in sto
macho extraneū inuenerit calorē calefit ⁊ in salsum conuer
tit: ꝙ si extraneā reperierit ibi frigiditatē deficit calor natu
ralis ⁊ sua augmētat' frigitudo: vñ in acetositatē mutatur.
Causa autē salsuminis duobus modis est: aut est putredo
phlegma calefaciens naturale illudq̧ conuertēs in acidi
tatē. vñ fit salsum: aut est nimius calor phlegmatis hūidita
tem desiccās qua de re suā amittit saporositatē ⁊ cōuertitur
in salsuʒ. Similiter cā acetosi phlegmatis duobꝰ modis est:
aut est frigiditas: aut calor: q: frigiditas si aq̄sitati sangui
nis dn̄et' ꝓhibet eū ne ad coctiōis ꝑfectionē veniat. vñ cum
suā actionē cōplere nequiuerit neq̧ in sapiditatē venerit eiꝰ
aquositas ꝑmanet subtilis: ꝓinde cito mutat' in acetositatē
sicut videmus frigidū aerē in musto operari cū paruitatem
habet dulcedinis: q: mutat illud in acetositatē. Calor autē
si sanguis aquositatē inuenerit insipidā ⁊ infructuosam: quā
dā in ea facit ebullitionē ⁊ cōuertit illud in acetositatē: sicut
calor solis. ⁊ aeris in aqua mellis ⁊ musto facit cū dulcedo
eo⁊ fuerit ꝑus vīncē eñ calefacit ⁊ excoquit: q: in eis tāta nō
inuenit' dulcedo vt custodiat eo⁊ humiditatē: mutat' in ace
tositatē. Eodē modo videmus calorē aeris agere in ptisana
⁊ lacte: cū nō in eis tātā inuenerit dulcedinē vt sua custodia
tur hūiditas cōuertit eā in acetositatē. Phlegma aūt vitreū
grossissimū est ⁊ viscosum: q: cā eius nimia est frigiditas na
turali dominās phlegmati: vñ ingrossat' ⁊ fundū eiꝰ fit qua
si liquidū vitrū. Proinde nō posuit illud natura in regimēto
corporis ꝓpter eiꝰ duritiē actiōi nature inobediētē. vnde
nō naturalis calor cū ad illud venerit neq̄t illud oīno putre
facere: ſʒ partē eiꝰ q̄ facilior ē putrefacit: aliā putrefacere nō
valet. Ideoq̧ in hac febre interiora corpis calent ⁊ exterio
ra frigent: q: partim phlegmati interiꝰ existenti calor extra
neus accidit: cui q: ipsa obedierat putrefacit eā: pars aūt cir
ca corpis exteriora habitās: qm̄ illi nō obedit calori non pu
trefit: sed in sua ꝯstat natura: vñ naturaliter generat frigidi
tatem. Amphimerina aūt differt ab epiala: q: tota materia
āphimerine putrefit. vñ calor eiꝰ totū corpus circūdat. Epia
los nō est huic silis: q: tota nō pōt putrefieri interiora calefa
cit ⁊ exteriora infrigidat. Hec etiā feb. aliter ab āphimerina
differt: qm̄ vrina in ea crudissima est ⁊ albior ꝙ vrina q̄ appa
ret in āphimerina. pulsus similiter est paruus ⁊ debilis plꝰ
ꝙ in amphimerina: ⁊ aliqñ cuʒ materia epialos melācholica
miscet' materia. vñ sua augmētat' grossitudo ⁊ eiꝰ cōfortat'
pōderositas: suusq̧ motus fit tardus: q: aliquādo de. v. in
v. mouet': ⁊ aliqñ p. vij. nōnunq̄ per. x.

De liparia. Cap.xvj.

Febris aūt liparios causa est de cholerica materia
incēsa mixta cū vitreo phlegmate aut cū melan
cholica materia. vñ conuertit' ⁊ a natura cholere
egredit': q̄ differt ab epialos: q: illa interiora cor
poris calefacit ⁊ exteriora infrigidat vsq̧ ad corpo
ris extremitatē: ⁊ oppilans poro⁊ foramina ꝓhibet ne fu
mus dissoluat': ⁊ accidūt patiēti nimia sitis ⁊ lingue asꝑitas
ꝓpter calorē in corporis interioribꝰ dominātē: ſʒ in liparios
oīa sunt ꝯtria q: interiora sunt frigida ⁊ exteriora sūt calida.
Cā q: cū materia eiꝰ sit cōposita de melācholico ⁊ phlegma
tico humore: chol. rubea v̄o licʒ incēdat' ⁊ ingrosset': diuiditur
tñ extra corpus ⁊ calefacit illud exterius: vitreum aūt phle
gma ⁊ melācholicus humor naturalr sunt pōderosi coaduna
ti ⁊ iūcti. vñ in corpis interioribꝰ vna sunt accumulati: qui
qm̄ in interioribus existūt: ⁊ tñ nō putrefiūt necesse est vt in
teriora infrigidēt. Qr si q̄dam sophiste nos reprehenderint
de hemitriteo dicētes: quare nō interiora calefiūt ⁊ exterio
ra infrigidant' cū materia huiꝰ feb. sit cholerica ⁊ phlegma
tica: Respōdemꝰ phlegma in hemitriteo est leue ⁊ mobile:
vñ facile obedit extraneo calori ⁊ putrefit ⁊ calefit: ſʒ in lipa
rios materia phlegmatica ē dura: q: phlegma vitreū est pu
tredini iobediēs: ꝓinde interiora naturalr infrigidat. Rur
sus si dixerit si in liparios cholerica materia cū fuerit incen
sa calefacit exteriora interiora minime: q̄re in tertiana non
sili modo agit cholera: Rn̄demus cholera rubea in tertia
na est simplex nō vt cū alia materia sit mixta: que q: est sim
plex eq̄liter suā opat' actionē interiꝰ ⁊ exteriꝰ. In liparios
v̄o cho. cū phlegmate est mixta: vñ cholere ꝓhibet' actio in
corporis interioribꝰ: ⁊ fit ibi naturaliter frigiditas. Si iterū
opposuerit q̄re vitreū phlegma in liparios nō gn̄at feb. sic
facit in epial': Respōdemꝰ phlegma qḋ est in epialos licʒ sit
frigidissimū ⁊ durissimū: tñ nō in toto est eq̄le: ꝓinde cū ex
traneꝰ calor ad illud venit partē eiꝰ liq̄dā ⁊ putrefactiōi cō
uenietē calefacit ⁊ putrefacit. Aliā v̄o durā ⁊ putredini ino
bedientē putrefacere neq̄t: in epialos v̄o phlegma est frigi
dissimū ⁊ durissimū ⁊ totū equale. Idcirco extraneus calor
nō valet ad eū accedere: neq̧ illud cōuertere ad putredinē.

De cura epialos. Cap.xvij.

Epialos q: de vitreo phlegm̄te nascit' e necesse est
vt curet' sic āphimerina: ſʒ tñ phlegma qḋ est in
epialos q: est frigidius: ops fieri medicinā eius
calidiorē fm ꝙ materia eius fuerit frigida: sed
decet ab initio incipi a medicinis que debiliter
sunt calefaciētes donec eas natura assuefaciat: deinde pau
latim ad calidiores ascēdi quousq̧ ad illā caloris quātitatē
veniat in qua nostra fuit intētio. Plurime nostra intētio est
in hac febre vt mūdificet' stomachus cū re purgatiua mūdi
ficatiua ⁊ colatiua. purget' materia p vomitū ⁊ vrinā cū oxi
melle ⁊ aqua calida: in qua cocta sint spica anisum ⁊ similia.
Qr si materia inceperit se mouere ⁊ signū coctiōis in vrina
apparuerit: purget' materia cuʒ apozimate de aloe ⁊ apozi
mate de hierapigra: pilul' stomaticis ⁊ pilul' de fetida. clyste

re fiat eis in quo intrauit se. erod hortēsis centaurea anetū
abrotanū herba policaria ameos bdelliū serapinū colo𝔮n-
tida et his similia. Post purgationē materie assuefaciant an-
tidotū vbi asa et castoreū ponunt: et pilul' in qb⁹ eupatoriū
mastix absinthiū. aristol' ro. spica crocus et silia intrauerint.
Dietā accipiāt q̄ sit lauatiua et diuretica sicut est ius acerē
cū obsomogaro et cimino et amigdaleon blitis radicib⁹ spe-
ragis porris omnibus coctis et cū obsomogaro cōditis. po-
tēt oximel squilliticū cū aqua. accipiāt post cibū diacimimū
diateron pipereon diacalamentū et his similia.

De cura lipparie. Cap. xviii.

Ipparios aūt: q: materia est phlegmatica cum
cholera mixta: dari op₃ minus calida q̄ in cpie-
los sic mel ro. et oxizaccara apozima de aloe hie-
rapigra et oxizaccara cu₃ succo marathri apij anisi
masticis et similibus.

De cā diuersitatis febriū adinuicē īterpolātiū. Cap. xix.

Uia cōpleuimus quicqd volumus dicere de
humorū putredine: op₃ nos explanare cām di-
uersitatis febriū adinuicē interpolātiū: et q̄re
quedā nō habēt tranquillitatē: l₃ parū quie-
scāt qd nō pt₃ sensui: et q̄re alia. xviij. horas te-
neat et sex dimittat. Alia etiā. xij. horis moue-
tur et. xxxvj. quiescat. et alia. xxiiij. hebeat cōmotionē: et. xlviij.
requiē. Et q̄uis superi⁹ ī tertiana videl₃: de h̄ disputauim⁹
placet tñ nobis illud repetere vt firmius sit annexū memo-
rie. vñ dicimus cām esse duobus modis. Unus q̄litatū ele-
mētoꝝ est diuersitas suarūq₃ actionū. Ali⁹ sunt quātitates
et q̄litates materieꝝ. Ratio et sensus ex elemētoꝝ natura de-
monstrāt q̄litates esse q̄ttuor: calorē: frigiditatē: siccitatē:
et humiditatē. Humana enī corpa nō videm⁹ mutari neq₃ cō-
uerti nisi ad eas: et nō sanari neq₃ restaurari nisi p̄ eas. Qr si
alia q̄nta esset in nr̄is corporib⁹ absq₃ his q̄ttuor: necessario
ad eā mutarent sicuti ad istas cōuertunt. Necesse etiā esset
exhiberi aliā q̄litatē isti q̄nte ɔ̄rāvt cū ista curarent et restau-
rarent: q: medicina nō est aliud nisi repugnatio vnius ɔ̄rij
ad aliud ɔ̄riū: nos enī nō inuenim⁹ q̄nr̄a corpa mutant ac cō-
uertant nisi ad calidū frigidū hūidū et siccū: neq₃ sanari et ea
restaurari nō videm⁹ nisi cū calido frigido hūido et sicco. si-
cut Arist. dicit in q̄rta particula megacosmi: p̄ ɔ̄riū inq̄t cu-
ramus et p̄ similitudinē augmētam⁹. Quattuor: ḡ sunt q̄lita-
tes neq₃ pl⁹ neq₃ min⁹. Oportet itez intelligi q: de istis q̄t-
tuor qualitatibus due sunt actiue. i. calor et frigiditas et due
sunt passiue. i. hūiditas et siccitas: q: calor semp̄ facit siccita-
tē: desiccat enī hūiditatē corpis: frigiditas enī facit hūidita-
tē q: claudit et coadunat eā atq₃ p̄hibet ne dissoluat. hūidi-
tas aūt et siccitas nihil faciūt in calore et frigiditate. Calor ḡ
et frigiditas sunt faciētes hūiditatē et siccitatē: et hūiditas et
siccitas sunt illoꝝ passiue. Uñ miror de iohāne damasceno
quare negauit calorē nō facere siccitatē et arbitratus est vt
intētio Arist. de calore siccitatē faciente taliter esset vt sicci-
tas sit instrumentū p̄ qd calor suam opat actionem. et fecit
huic similitudinē sensualiter cū dixerit q̄ ignis aque cal. sit
actiuus et aqua sit ei actiue passiua et olla q̄ est sicca sit instru-
mentū et mediatrix aq̄ et ignis vt p̄ eā ignis valeat calefa-
cere aquā. Mihi aūt videt q̄ nō exercitauerit se in sermoni-
bus philosophoꝝ neq₃ inuestigauerit eoꝝ intētionē: nō enī
simulat sapiētie Arist. q nō intēdit actiuā q̄litatē facere ī pas-
siuā cū instrumēto: q: actiua actiue opat essentialiter et na-
turalr in passiuā: et instrumētū est ɔ̄tinuū accidēs adiutoriū
actiue p̄stās actioni: olla ḡ nō ē aliud nisi instrumentū aquā
ne currat retinēs et custodiēs vt ignis in eā operari valeat: q̄ si
ignis nō poterit illud facere sine mediatorib⁹ et instrumēto
quo incēdit oleū et eliquat cerām plūbū et multa alia copa:
nisi q: actio sua est naturaliter nō cū mediatore instrumēto
Ego aūt nō paruipēdo sciētiā et prudētiā Ioh. damasc. et di-
co suā intētionē nō esse ex ignorātia phoꝝ v̄boꝝ: s₃ spero in
hac dictiōe intēdisse sic rhetorici dñt ī litigatiōe dū ingeniāt
qualiter possint vincere aliquē: l₃ nō cū veritate. Et q: palā
intelligim⁹ calorē et frigiditatē q̄litates esse actiōis: et hūidi-
tatē et siccitatē esse passiuas: debem⁹ itez intelligere q: ca-
lor fortior actiuus est et frigiditas debilior: et siccitas ē fortior
passiua: hūiditas aūt debilior est. Inuenimus etiā calorē ci-
tius et fortius facere in nostris corpibus q̄ frigiditatē: q: fri-
giditas nō facit in nr̄is corpibus nisi post aliqd tpis spaciū
proinde plus patimur frigiditatē niuis q̄ ignis calorē. Sic-
citas aūt dr̄ esse fortior passiua q: reperimus eam duriorē et
magis repugnātē ad recipiendū calorem vel frigiditatē q̄ sit
hūiditas. h̄ testat ferrū et lapis q̄ sunt duriora et inobediētio-
ra ad recipiendū calorē vel frigiditatē q̄ aq̄: q: hūiditas par-
tē rei dilatat et mollificat: vñ inuenit caliditas viā ad pfor-
dās ceteras corpis partes velociter. Siccitas aūt coadunat
partē rei et eā indurat. vñ caliditas in eo velociter neq̄t pene-
trare. Actiōes itez qualitatū in quodā ɔ̄cordāt et in quodā
discrepāt: inuenim⁹ enī actiōes caloris cū hūiditatis actiōe
esse cōueniētes ad mouēdas ptes rei ad exteriora: videmus
enī dilatari et expādi ac apiri corpa cū ipse ad exteriora eā di-
latauerit. Actio enī frigiditatis dicitur cū siccitatis actione
esse cōueniēs q: coadunat rēs et mouet eas ad centrū: et ap-
propinquant partes eoꝝ adinuicē. Qr si q̄dā sophiste nos
in hūiditate et siccitate rep̄hēdāt dicētes: q̄re siccitatē et hūi-
ditatē nō dixistis esse actiuas cū dixeritis q̄ hūiditas partē
rei dilatat et eā ad exteriora extēdat: siccitas et frigiditas co-
adunat rē et eā facit ad cētrū mouere et ī superiorib⁹ ex dictis
Aristo. dixeras actiones ab eis esse ablatas et esse passiuas.
Respōdemus Aristo. non absolute abstulit eas actiuas esse
nisi in calore et frigiditate: sed inter se adinuicem videmus
habere actiones: quia videm⁹ humiditatē rē humectare et
dilatare et siccitatē coadunare eādē: ḡ Arist. nō hūiditati et
siccitati actionē abstulit nisi in calore et frigiditate: l₃ caliditas
et frigiditas sint eaꝝ actiue. Inuenim⁹ enī calorē hūidi-
tatē minuere et siccitatē augmētare et frigiditatē decrescere
siccitatē et hūiditatis esse augmētatiuā: et minuit frigiditas
q: calor hūiditatē desiccat. vñ q̄litas ei⁹ est coadunatiua. vñ
crescere facit eā. hūiditas aūt et siccitas nihil faciūt in calore
et frigiditate. Palā ḡ intelligimus q: in elemētis calor ē for-
tior actiua et siccitas fortior passiua: eodē mō intelligim⁹ q:
calor et hūiditas dilatāt et mouēt rē ad exteriora: et frigiditas
et siccitas coadunāt et arcēt eā ad interiora ipsius corpis p̄a-
tiētis. qd cū ita sit necesse est vt q̄cunq₃ materia fuerit cōpo-
sita de actiua fortiori et passiua debiliori sicut est sanguis: fe-
bris q̄ ab ea nascit cōtinua est: cui⁹ gr̄a: inuenim⁹ in sanguie
fortiorē actiuā. i. calorē et debiliorē passiuā. i. hūiditatē: et q:
p̄prietas caloris et hūiditatis est dilatare et mouere rē ad ex-
teriora sit motio et dilatatio hui⁹ febris ad exteriora facilis et
inuenit locū cal. vt eis actio semp̄ sit: q: ca. sāguis ē feb. adiu-
natiuus hūiditas ei⁹ desecta est ad repugnādū calori: ē etiā
dilatationē et ad exteriora motionē adiuuās: p̄inde febris q̄
fit de sanguine est cōtinua. Et qm̄ in cholera rub. est fortior
actiua. i. calor: et fortior passiua. i. siccitas et p̄prietas caloris
est dilatare et mouere ad exteriora et siccitas coadunat et mo-
uet rē ad interiora hui⁹ feb. motio naturalr indurat necessa-
rio: et dilatatio eius ad exteriora aggrauat. vñ calor ipedit
ad cōtinuandā actionē suā: p̄inde aūt ipe cū suo calore opa-
tur et ei⁹ materia circa suas extremitates egredit p̄ vnū diē
repugnat eis siccitas vt nō fiat feb. cōtinuatio et tardat eam
vsq₃ ad tertiā diē: et q: in phlegmate est debilior actiua. i. fri-
giditas et debilior passiua. i. hūiditas et frigiditas est coadu-
natio hūoꝝ et motio chimoꝝ ad exteriora: et hūiditas p̄prie
dilatat et ɔ̄mouet eos circa extremitates faciliorē necesse est
h̄ fe. habeat motū et dilatationē et ad extremitates est debi-
lis. et q: chol. rub. debiliorē h₃ actiuā. i. frigiditatē et fortiorē
passiuā. i. siccitatē et vtraq₃ ɔ̄cordant ad cōstringendū et reti-
nendū materiā intrinsecus hmōi febris materia necesse est
indurat et tardat ad dilatādū se circa extremitates: p̄inde
ei⁹ interpolatio fit lōgior sua accessiōe: q: nō habet in cho-
lera nigra vlla res calorē adiuuās: vt ad exteriora dilatetur
et q̄uis nō inuenimus in cholera nigra nisi vtrāq₃ qualitatē
eā ad interiora cōmouentē in sui tamē grossitudine ac gra-
uitate motus feruēs diu morat nec cito extinguit. Ideoq₃
tempus sue exacerbatiōis ad cōparationē aliaꝝ putridaru₃
febriū est lōgissimū et ad cōparationē sue tranquillitatis est
breuissimū. hoc testificatur videmus enim lapides et ferrū li-
cet tarde calorē ignis recipiant: tñ susceptus difficile extinguitur

gnitur: igne vero extincto nihil caloris in eis pmansisse reperitur: carent enim humiditate in qua calor adherere se valeat. Qz si qda sophiste nos reprehenderint dicentes: si vtraqz qualitas cholere nigre intrinsecus se commouet: quomodo calor circa corporis exteriora dilatatur. Respondemus diximus qz febris non nascatur de materia melancholica nisi cum a sua natura egreditur et putrefit: substantia enim eius est liquida lz sicca sit in natura: vnde pp suum liquorem putrefit et febrem generat. Sed tamen febre circa exteriora corporis apparente si natura eius naturaliter sit calida: fit motus eius velocior ad exteriora q ad interiora. Sz si materia fuerit frigida: fit motus econuerso.

De diuersitate interpolatarum febrium propter qualitatem et quantitatem. Cap. xx.

Diuersitas interpolate febris pp qualitatem et quantitatem materie multiplex est. Est enim febris cuius materia multa est in quantitate et temperata in liquore: et fortiorem habet calorem naturaliter et accidentaliter pp sui bullitionem ad putrefactionem sicut febris que nascitur de putredine sanguinis. Est et alia cuius materia subtile et igneum habens calorem quemadmodum feb. que generatur de sanguine. Est et alia materia cui est subtilissima et siccissima in natura et calidissima sicut febris q fit de putredine cholere rubee. Est iterum alia cuius materia est multa et grossa et humida accidentaliter habens calorem pp ebullitionem et putrefactionem sicut ea q fit de putredine phlegmatis. Rursus est altera que est pauca in quantitate grossa et sicca naturaliter liquida turbida habens accidentaliter calorem pp bullitionem et putrefactionem non tamen ex sui natura quemadmodum febris nascens de putredine cholere nigre. Vn cum feb. de multa orit materia temperate in liquore et cal. naturalis sicut synochus feb. adheret se materiei multitudo in liquoris humiditatem: qua de re accessio ei fit continua nullam faciens remissionem ab initio vsqz ad materie consumptionem: sz tamen huius febris consumptio plurime breuis est propter suam materiam q est facilis et obediens actioni et coctioni. vnde hec febris plurime in septem finit: q si septem transierit fit pp aliam materiam q est sanguini commixta eum ingrossans et aggrauans: hac de ca prolongatur vsqz ad. xi. aut. xiiii. die. Ca velocitatis hac febrem dissolues est pp sanguinem q licet velociter putrefiat sua tamen essentia temperata est. vn si accidentaliter est putrefactus naturaliter tamen est temperatus: proinde cito in suam conuertitur naturam. Sed alij humores non sunt huic similes: sumunt enim putredinem et calorem in quantitate et qualitate: sz sanguis non est eis similis: non enim putredinem suscipit nisi cum sola qualitate: qualitas enim eius calida est et humida: et calida complexio ceteris complexionibus est temperatior. Qz si quidam arbitrantur vt augmentatio caloris et humiditatis sanguinis fit ea qualitatem eius corrumpens: peccant: hoc enim non est aliud nisi sue quantitatis augmentatio non qualitatis corruptio. na sua qualitas non corrumpitur nisi cum solus cal. augmentat et egreditur a natura sanguis fitqz cholericus aut augmentata ei humiditate fit phlegmaticus. Si calor eiusqz humiditas equaliter fuerit augmentata fit augmentatio quantitatis non corruptio qualitatis. Quecuqz enim febris de materia subtili fuerit et sicca et igneum habuerit calorem: naturaliter festinatur calor in materia: et facit quasi cinerem: et mundatur corpus a calore: qz calor non inuenit humiditatem cui adiungere se valeat. h testatur qd videmus in siccis et viridibus lignis: sicca enim cito vruntur et ad cinerem conuertuntur: sed in viridibus alligatus ignis diu seruatur. Qz si quidam sophiste nos reprehenderint dicentes: quomodo calorem seruat humiditas cum vtraqz sint contraria: et omne contrarium semper suo repugnat contrario. Respondemus humiditas repugnat calori pausqz calori operetur in ea: sz cum humiditas incipit pati calorem custodit ac seruat eum: qz regit materiam in qua calor operatur ne cito p eum consumatur: proinde quecunqz materia febris fuerit sicca et subtilis sicut cholerica incenditur ac consumitur velociter fitqz quasi cinis et cito eius calor extinguitur et tardatur sua reuersio: qz nihil priorum materiei in corpore permanet: vt velociter calorem incipere valeat: sz materia febris si fuerit humida et grossa sicut phlegma suam tardat vstionem: quam vo cum pati incipit diu sustinet eam et tarde calor extinguitur pp materiam ei repugnantem: quo tamen extincto omnino corpus ex calore mundificatur: qz humiditas et grossitia materie regunt calorem i corpe. vn cito in scdam conuertitur accessionem. Calor enim prie exacerbationis alteram adiuuat q est de scda accessione vt cito frigescere incipiat: pp hoc mora huius febris triplex q sua dimissio. ei enim accessio. x viij. horis moratur: sed tranquillitas sex. Materia iterum si grossa fuerit et sicca sicut melancholia repugnat calori cum sua grossitudine: quam tamen vrere incipiens materiam consumens conuertit eam quasi ad cinerem et mundificat corpus ab illa: calor enim caret humiditate q custodiri valeat propter siccitatem naturalem materiei. Ideirco huius febris reciprocatio tardatur: qz frigiditas materie suiqz grossitudo non obediunt calori vt cito in ea annecti possint. corpus iterum de prori accessione est mundificatum. vn non permanet aliqd caloris p qd calor scde exacerbationis adiuuetur: hac de ca tempus tranquillitatis huius feb. est bis tantum quantum tempus sue exacerbationis: exacerbatio enim. xxiiii. horis permanet: sed dimissio. xlviii. Qz si sophiste nos reprehenderint et dicant: quomodo feb. i materiam operatur et consumit eam: et aliqn cito et aliqn tarde finitur pp subtilitatem et grossitiem materie: cum nos videmus naturalem calorem materiam digerere et eam extrinsecus expellere. Rndemus ois cal. naturalis vel accidentalis necesse est habeat materiam q nutriatur: qz si non habuerit cito extinguitur. vn nutrimentum caloris naturalis est humiditas sanguinis in arterijs existens suiqz vnctuositas: et caloris naturalis materia in q operatur sunt cibaria: ea enim excoquit et digerit et laudabilem diuidit chimum a non laudabili: et laudabilem mandat p totum corpus vt eo nutriatur. Illaudabilem vo exterius expellit. Sz calor febris non est huic similis. ei enim nutrimentum est vnctuosa materia p quam febris generatur: sz subiectum vbi operatur est materia vn febris nascitur: qz nisi hoc esset naturalem incenderet humiditatem et eam consumeret: qm impossibile est inueniri calorem absqz materia in q operetur. Ideoqz materia febris cessante et ipsa cessat: et materia adhuc permanente et febris permanet. Palam ergo intelligimus qz actio caloris naturalis in hominibus corpus sm corpus et put necesse est ad corporis regimen operatur: quemadmodum in alijs locis diximus. inuenimus enim calorem naturalem cibum subtiliare et digerere atqz mundificare eiusqz feces expellere p loca q natura ad h preparauit: sz calor febris operatur cum sua natura in materiam q est putrefacta per vnamquamqz exacerbationem: vt ei humiditatem p vnamquamqz exacerbationem consumat. Ideoqz cessante materia transit febris: h testatur qz videmus febrem periodicam quiescere et incipere multis modis exacerbationem et interpolationem: et nulla actio nature in ea appet neqz in vrina neqz in alijs superfluitatibus. Rursus si solo materiei facta p vnamquamqz accessionem esset ex actione nature: non fieret i prima neci i scda accessione: qz natura prius attenuat diuidit et digerit materiam: deinde eam expellit. Iterum qz natura non facit accessionem nisi in die nunciatiua aut cretica q dissolutio materie ephimerine tertiane facta quecunqz actione i prima exacerbatione vel in scda non est ex actione sz ex calore feb. non est nisi sm ordinem vt prius attenuet et digerat materiam et etiam diuidat: deinde expellat in die nunciatiua aut cretica. qz si festinatur an tempus aut tardatur nunciat malum: ei enim festinatio innuit acumen materie sueqz qualitatis pessimitatem naturam inuadentis vt festinet operari an suum tempus. tarditas vo signat materie grossitatem et nature pigritiem. Sz differentia actionis hor caloris est h: qz calor naturalis prius digerit materiam: deinde eam p congrua loca expellit aut cum sudore aut cum vomitu aut cum solutione aut cum vrina: sz calor febrilis depascendo consumit materiam cum suo nutrimento neqz eam digerit aut expellit vn materia cum fuerit expleta et finita febris qz caret nutrimento extinguitur donec aliam inuenerit materiam et eam vrat: pp h in initio morbi interpolatione febris eiusqz dimissione patiens nullam sentit requiem nisi quiescente febre: qz natura nondum excoquit materiam neqz eam digessit.

De duplicatione et compositione febrium. Cap. xxi.

Febris q fit de putredine huorum componitur et duplicatur multis modis: aut sm complexionem aut vicinitatem: aut sm compositionem: aut sm persecutionem qz aliqn miscentur due feb. in vna die et i vno tpe vbi gra: duplex tertiana incipit in vna hora et die et in vna dimittit: quemadmodum si in prima hora diei incipiat

e in fine diei dimittat. hec eñ febris vt multũ. xij. horis mo-uetur. Et aliquãdo cõponunt due febres ex diuersis mate-rijs: vna videlicet cholera: ⁊ altera phlegmatica: q̃ vtraq̧ in-cipit in p̃ma hora diei: ⁊ dimitrit cholerica ĩ fine diei: ⁊ phle-gmatica in medianocte. Vñ si he fuerint ꝯmixte: ⁊ vna ma-teria fuerit intra vasa et alia extra: sunt significationes fa-ciles ad cognoscendum: q̃ vtreq̧ si fuerint intra vasa aut ex-tra; sunt significationes earũ dure ad cognoscendũ ⁊ obscu-re precipue si vni⁹ fuerint materie: ⁊ in vno inceperit tẽpo-re. Sed tñ q̃ intẽte ⁊ assidue in hac arte laborauit ⁊ in secre-tis antiquorũ exercitatus est: eaꝝ significatiões eos nõ la-tent: q: si bñ inuestiget vniuscuiusq̧ materie ꝓprias signifi-cationes: ⁊ eas q̃ plurime ⁊ modice contingunt oĩno potest cognoscere. verbi gratia: quis duas patiť febres: vnã chole-ricã ⁊ aliã phlegmaticã: quarũ si phegmatica fuerit maior fit rigor: febris frigidior: extremitates corporis manus vide-licet ⁊ pedes infrigidanť: ⁊ augmentũ atq̧ febris acumen venire tardantur: neq̧ patiens habet acumẽ aut sitim: sed licet ꝓpter cholerã sitim habeat; parua tamen sitis est: mi-nor ⁊ etiã molestia febris vexanť: q̃ si vtraq̧ materia fuerit equalis in quãtitate. Hec itaq̧ species febris cui⁹ materia phlegmatica est maior: nõ facit vrinã multũ tinctã aut mul-tũ acutã: nec patiẽs sudat nisi parũ in fine actiõis ⁊ vomit phlegma. Or si cholerica pars fuerit maior: fit rigor: fortior ⁊ frigiditas leuior: sitis ⁊ incensio maior: ⁊ accessus febris ci-tior: sudor multus ⁊ vrina tincta ⁊ acutior: ⁊ vomit cholerã. Or si vtraq̧ materia fuerit equalis in quãtitate; he signifi-catões eq̃liter erũt: quẽadmodũ si rigor ⁊ frigiditas fuissẽt equalia. Augmẽtatio febris inter velocitatem ⁊ tarditatem mediocris ⁊ vomitus mixtus de phlegmate ⁊ cholera. que vtraq̧ materia si fuerit intra vasa caret rigore atq̧ frigidita-te: ceteras tñ habet significatiões febrisq̧ fit cõtinua: cui⁹ significationes ac diuersitates poterit quis discernere sicut dixim⁹. Or si vna materia fuerit intra vasa: ⁊ altera extra ri-gor est ablatus ab ea que cõstat intrinsecus ⁊ permanent il-larũ significationes prout ostẽdimus: fitq̧ febris quasi cõti-nua: sicut videmus ĩ hemitriteo qui est de phlegmate intra vasa existente ⁊ de cholera que est extra cũ fuerint equales in quãtitate ⁊ qualitate: proinde est quasi cõtinua sicut hip-po. in p̃ria particula epidimie. hemitriteus inquit nunq̃ di-mittit. qd̾ gloriosissim⁹ hip. sapiẽter ⁊ vere dixit: q: mate-ria cũ fuerit intra vasa: lꝫ naturaliter sit iterpolãs: nõ tñ q̃e-scit. q̃ feb. q: de phlegmatica ⁊ cholerica cõponiť materia ⁊ ſm phlegma fit cõtinua: ſm cholerã v̾o vna die dimittit ⁊ vna minime: si fuerint significatiões diei ad triteũ ꝑtinẽtes cõposite de tertio ĩ tertiũ ⁊ amphimerino: fitq̧ sua molesta-tio sicut ea q̃ fit de diuersis materijs In die aũt ãphimerini significatiões simplices apparẽt ⁊ feb. leuis. Hoc itaq̧ mo-do opꝫ intelligi duas febres de vna materia videlicet chole-ricam ⁊ phlegmaticã: q: sig̃tiones ostẽdũt eas duplices esse demõstrãtes. Eodẽ quodã mõ cognoscim⁹ si quidã habue-rit tertianã continuã ⁊ quartanã interpolatã: q: necesse est vt a tertiana rigor sit ablatus. Est eñ intra vasa cũ sanguĩe mixta: ⁊ a sensibilibus membris lõginqua ⁊ cetere significa-tiões permanẽt cõmixte cũ quartana. vñ de signis tertiane vrine apparet vstio sitis cholericus vomit⁹ acutio vrine pul-sus fortitudo ⁊ velocitas ⁊ cita febris accẽsio. De signis aũt quartane ostendũtur tremor: nimia frigitudo grauitas ⁊ fra-gmentũ carniũ ⁊ ossiũ: q: grossities ⁊ grauites materie frã-git mẽbra ⁊ ꝑmanẽt signa tertiane. xij. horis. deinde signa q̃rtane sola apparẽt sine illoꝝ cõmixtiõe ⁊ moranť quousq̧ eo-rū tempus finitur qd̾ est. xxiiij. horis. hac itaq̧ decet men-sura inuestigari significatiões febris: vt in ꝓpatulo ei⁹ certi-tudo appareat: ⁊ oĩs ab eo dubietas trãseat. Cõplexio aũt est cõiunctio duarũ materiarũ diuersarũ in vna febre: sicut est liparios que est ꝯmixta de cholerica materia cum viscoso phlegmate: aut cũ melãcholia. Cõpositio v̾o sicut cũ due fe-bres ꝯponũtur ſm vicinitatẽ: ⁊ ꝓsecutionẽ in duobus tẽpori-bus vna sequens aliam: hore tamen earũ sunt cõmixte. i. cũ prima cedit altera incipit: ⁊ earũ significationes ordinatim apparent: proinde hec febris non habet obscurã significatio-nẽ. Aliquãdo tamen materia vtriusq̧ febris in diuersis lo-cis corporis permanet: sicut cũ materia est in splene dicitur quartana: ⁊ ea q̃ cõstat in stomacho diciť ãphimerina. Pre-terea aliquãdo vtraq̧ materia est in vno mẽbro sicut mate-ria tertiane ⁊ quotidiane in stomacho existẽs. Nõnũq̃ due febres fiunt de vna materia; sed tamẽ ꝓpter eius duritiem ⁊ grossitiẽ partim putrefit ⁊ partim minime. Partis itaq̧ que putrefit eius calor ostenditur: sed ea cõsumpta scd̾a in-cipit putrefieri: ⁊ calor ei⁹ apparet. q̃ vtraq̧ febris ex suoꝝ accidentiũ facilitate cognosci potest. Sed tñ nõnũq̃ tres fe-bres coniũguntur sicut diximus: que sunt aut ſm cõmixtio-nem aut ſm cõpositionem. Quattuor autẽ febres impossibi-le est cõiungantur: nisi cũ due vnius fuerint materie ⁊ due alterius. verbi gratia: sicut si fuerint due febres de cholera ⁊ due de phlegmate: tertia de cholera: quarta de melãcho-lia. Sanguinis aũt significatio impossibilis est cum aliarũ si-gnis appareat: sanguis enim plus ac abundãtius in corpe est toto q̃ omẽs alij humores: q̃ si putrefit ⁊ febrez generat operit omnes febres que cũ ea sunt cõmixte propter multi-tudinem sue quãtitatis et obscurat earũ significationes: q: de omnibus rebus fortis debilẽ denigrat ⁊ multũ paucũ: qd̾ testatur lumen solis lumẽ ignis operiens: vnde Hippo. in apho. duorũ dolorũ in vno loco factorum vnus denigrat al-terũ. intedit Hippo. vt maior obscuret minorẽ vt sensui nõ appareat. ⁊ dicit vnũ locũ propter vicinitatem locoꝝ vtrius-q̧ doloris qui sunt quasi vnus locus: sicut tempora oculis ⁊ caninis dentibus vicinantia. Palã ergo intelligitur: q: san-guis ceteros humores putrefactos si cũ eo mixti fuerint ob-scurat: neq̧ sanguis est causa alterius febris: licet aliqua fe-bris sit causa alterius sanguinee febris: quia aliquando pu-trefit cuꝫ propter alios humores putrefit ⁊ calefit: neq̧ ipe alios calefacit humores; eius enim complexio temperamẽ-to vicina est: proinde si putrefit ⁊ calefit non multum a tem-peramento egreditur: sed ceteri humores in naturali corpꝫ cursu existentes sunt vltra temperamentum: quantomagis cũ cursum egrediuntur suum.

De febre accidente ꝓpter dolorem epatis splenis vel alterius membri. Cap. xxij.

Aliquando est febris ꝓpter epatis dolorem aut splenis cerebri lateris pulmonis renũ ⁊ similiũ: ⁊ cessante morbo qui est causa febris cessat ⁊ ipa: vnde vtilis est ei⁹ curatio vt certissime causa eius curetur. i. sanetur mẽbrũ cui⁹ occasiõe febris generata est. Sed prius oportet intelligi q: febris q̃ alios morbos cõco-mitať: aliquando est debilis sicut si fuerit ꝓpter splenẽ re-nes aut vesicã: ⁊ aliquando fortis est ⁊ molesta sicut cũ fue-rit propter epar cerebrum ⁊ latus: ⁊ nonnũq̃ est debilis ⁊ aliquando fortis: fortis autem cũ fit ꝓpter pulmonẽ. dolor enim pulmonis si fuerit ꝓpter sanguinẽ aut cholerã febris erit molesta. Si autẽ fit ꝓpter phlegma aut cholerã nigrã febris erit lenis: molestatio autem febris que fit ꝓpter epar quia materia eius est sanguis: lenitas aũt eius que fit pro-pter splenem est ꝓpter cholerã nigrã que est eius materia: molestatio febris q̃ fit ꝓpter cerebrum est ꝓpter neruos et sensus acumen: lateris autẽ molestatio fit ꝓpter cholerem que est eius materia ⁊ ꝓpter vicinitatem cordis.

Explicĩunt febres ysaac.

Registrũ huius partis operĩ ysaac.
a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.ꝫ.⁊.ꝯ.ꝝ.A.B.
Omnes sunt quaterniones preter B. quinternum.

¶ Liber Pantegni ysaac israelite filij adoptiui Salomonis regis arabie: quem Constantinus aphricanus monachus montis cassinensis sibi vendicauit.

Domino suo montis cassinensis abbati: Desiderio reuerendissimo patri patrum: immo totius ordinis ecclesiastici gemme preniteti: Constātinus aphricanus: licet indignus: suus tamen monachus: oculatis interius ⁊ exterius celi ascribi animalibus. Cum totius peter sciētie generalitas tres principales habeat partes: omnes enim seculares seu diuine littere subijciūtur logice: ethice: physice: medicina tamen litteralis cui haruꝫ possit subijci: a quibusdam solet dubitari. Soli eñ logice nō supponitur: cum neꝗ ꝓpria inuētio: neꝗ iudiciuꝫ in ea dominetur. Physice soli nō supponitur: cum nō tantum necessarijs siue ꝓbabilius siue nō ꝓbabilis sint: fulciatur argumētis. Ethice soli videt absurdū subijci: cū disputare de solis moribus nō sue sit intētionis. Sed cū oporteat medicum rōnalem reruꝫ naturaliū ⁊ non naturaliū: necnō moralium tractatoreꝫ esse: cōstat q: in oēs incidit diuersis cogitationib⁹ oībus subijci. Unde ego cōstātinus tantā huius artis vtilitatē perpēdēs: latinoꝝ volumina pcurrēs: cū lꝫ multa essent: nec tñ introducēdis ea sufficere viderē: recurri ad nr̄os veteres seu modernos. Reuolui etiā Hippocratem in hac arte maximū. ⁊ Gal. ⁊ de nouis Alexādrū: Paulū q̄ ⁊ Oribasiū. Sed Hippo. in apho. gloriosissimus: ⁊ in alijs libris hui⁹ artis tractatorē precipuū: solū imitari volui: qui adeo obscur⁹ atꝗ breuis extitit: vt multos iā ab hac vtilitate reppulerit. Gal. de reb⁹ singulis singula volumina fecit. assidus eñ terminatiōe vboꝝ ⁊ cauillatiōe: ⁊ diuersaꝝ qōnum argumētatiōe. clx. fecit volumina: eadēꝗ maxima: quoꝝ ꝑlixitate multi quoꝗ tedio sunt affecti. Vix eñ tñ. xvj. volumina legūtur: q sunt phirōton: hereseos medicoꝝ pticula. j. microtegni. i. pulsuū minores pticle. ij. epistole ad glauconē. ij. de elemētis. j. de cōplexione. iij. de vtutib⁹ naturalibus. iij. de anatomia. v. de morbo ⁊ accidēti. vj. megapulsuum. xvj. de interiorib⁹ mēbris. xv. criseos. iij. ymeracriseos. iij. de febri. ij. megategni. xiiij. de regimēto sanoꝝ. xij.

¶ Oribasius in li. de republica ad Immēsuꝫ filiū suū nihil tetigit naturaliū. de alijs vo paꝝ. Scripsit q̄ alteꝝ ad quēdā Statiū filiū suum filr in. xx. pticulas diuisum in quo paꝝ posuit: q: de naturalib⁹ nihil scripsit ibidē. i. elemētis: cōplexione: hūoribus: mēbris: virtutib⁹: actione: spū. In alio vo volumine. lxx. pticulas ꝯtinēte: vix aliqd inuenitur naturale: nisi interioꝝ mēbroꝝ in vna pticula: vbi noiatur anatomia. Paulus quicqd scripsit bñ scripsit: sꝫ naturalia omisit: ⁊ libros male ordinauit. Alex. silr. ¶ Ego cōi ꝯsulēs vtilitati scribere tm̄ necessaria disposui i sanitate sanoꝝ custodiēda: ⁊ in infirmitate medicāda. Dixi q̄ morboꝝ cās ⁊ eoꝝ naturas: ⁊ significatiōes: ⁊ accidētia. infirmos eñ curare his ignoratis est ipossibile. In multis tñ locis testimonia introduxi Hippo. ⁊ Gal. ab ipsis expimēto cōprobata ⁊ rōnib⁹ de dieta et medicaminib⁹ ꝯfirmata. In plurib⁹ vero locis multa dicūt de medicis q̄ nr̄o tpe statuim⁹ nō sequi: vt pote in. iiij. climate ꝯstituta. i. in qrta pte mūdi. Hippo. ꝓcepit in peritoneon noxomaton in solutiōe vētris helleboꝝ ni. dare pleureticis. Gal. ⁊ qdam alij in egritudīe acuta aquā mellitā. Nos vo ꝓ mellicrato syrupū viol. vel ro. ꝯsueuim⁹ dare in acuta egritudie ⁊ soluim⁹ cū cassiafi. māna: oxifenicia viol. ⁊ silib⁹: auctoritatem tñ non frāgim⁹ cuꝫ ꝓcepta sequamur: sed situs regionū ꝯsideram⁹. Est aūt libri hui⁹ intētio quō infirmitates cognoscātur: ⁊ ex ordine suo eis curatōes adhibeātur. ¶ Vobis aūt pater hoc nr̄m opusculū tribus ex causis qdem destinauimus nos daturū: vt cū supradictis pbie ptibus hiater nos insudare nouerim⁹: hac eiusdem pte vtpote potiore voluerim⁹ nos curare. Scdo etiā vt pbs sit: cū omne bonū ꝑ se sit iocūdum: in cōe tamen deductum ⁊ ꝓsertim inter amicos vētilatum: fit iocūdissimum. Tertio vt cū in actibus humanis nihil in oī parte pfectum sit: corrigēda corrigatis: auctorizanda nostra cōsideratione digna iudicetis.

¶ Qualis debeat esse discipulus. Capi. j.

Oportet qui medicine vult obtinere habituꝫ vt magr̄ ab eo honoretur: laudetur: sibiꝗ sicut ceteris parētib⁹ seruiatur. Parētib⁹ eñ honor est exhibēdus: vt his a quibus totū esse sumitur. Magister honorādus est: vt a quo oē rude ⁊ informe informatur. Quēcūꝗ vo magister erudiēdum susceperit: videat vt discipulus ꝫm se sit dign⁹: dignosꝗ postmodū ⁊ ipse doceat ⁊ hoc sine pecunia: ⁊ sine tenore aliquo futuriꝗ emolumēto meriti: ⁊ indignos ab hac sciētia satagat repellere. Laboret aūt circa infirmi recuperādam sanitatem: neꝗ hoc faciat ꝓpter pecunie spem: neꝗ diuites plusꝗ pauperes cōsideret: neꝗ nobiles plusꝗ ignobiles. Potionem nociuā neꝗ ipse doceat: neꝗ docētibus acquiescat: neꝗ idiota audiēs ab auctoritate sua mortis misceat potionē neꝗ doceat quō abortus fiat. Cum aūt infirmū visitauerit: neꝗ cor eius apponat vxori: neꝗ ancillā ei⁹ cōsideret vel filiā. hec eñ cor hoīs excecāt. Infirmitatis aūt sibi tradite solus dꝫ esse cōscius. aliqñ infirm⁹ medico patefacit: qd parētibus confiteri erubescit. Luxuriam fugiat. delectationem seculi cū ebrietate fugiat. hec eñ mētem disturbāt: ⁊ corpis vitia confortāt: ⁊ diuinum auxilium subtrahūt. Assiduitatem amet studij in custodiēda corpis sanitate: neꝗ eum tedeat lectionis assiduitas: vt si aliqū librū amittat: eum adiuuet memoria. Neꝗ quoslibet dedignetur visitare infirmos: vt semper in experimētis sit valentior. Sit purus: humilis: māsuetus: amabilis: diuino expectās auxilio adiuuari.

¶ Que sciri cōueniat ab introducēdis. Cap. ij.

Sex sunt que sciri cōuenit ab introducēdis. Libri intentionem: eius vtilitatem: titulum: ad quam parteꝫ doctrine tendat: nomen auctoris: libri diuisionem. ¶ Intētio est vt dicamus talia de medicina theorica ⁊ practica: quib⁹ perlectis nulli amplius huius artis sint libri necessarij. oīa enim hic compendiose ⁊ plane atꝗ plene videmur collegisse. De hac intentione ideo tractauimus: vt hanc viam ingredientibus lumen prebeamus. Est enim quasi cecus qui viam ingreditur quam ignorat. Huius autem libri vtilitas est permaxima: quid eñ melius est medicina: cuꝫ sibi subiectos homines faciat discere ⁊ laborat. Secūdo quia hec est alijs excellentior. Proculdubio ista omnibus est preferēda: quia cū subiectum sit homo: ⁊ omnibus alijs artificialibus carere valeat: ista quoquo modo est habenda vtpote in sanitate corporis conseruanda: qua amissa quid ceteraꝝ artium proderit scientia: cum etiā rōnabilitas in homine esse nequeat: sine corporis sanitate. Sanitas vero corpis egeat humorum

temperamentoꝛ ⁊ humoꝝ temperamenta medicine exposu-
bent adiuuamēta: cōstat artem hanc oībus esse necessariam ⁊ dignioꝛem. Tertio est liber iste vtilis: q: nec ante eum: nec post eum alij libri medicine sunt necessarij: ideoq; qui tātū in hac arte vult pꝛimatum obtinere: dialectice ⁊ totius quadriuij noticiam opoꝛtet eum habere. De vtilitate libꝛoꝛum ideo antiqui tractauerūt: q: ista cognita magis animatur homo ad legenda sequētia. Titulus libꝛi talis est: incipit pantegni. i. ars ingēs medicine vniuersalis: qui libꝛi capiti est apponendus: vt intellectus eius lectoris aperiatur. Ut enim quidam aiunt: eraso de libꝛi capite titulo: muta videtur pagina remanere. Liber autem iste videt ad diuisionem attinere. omnis autem doctrina est tripertita: aut ꝯm dissolutionem termini: aut ꝯm notationem: aut ꝯm cōpositionē. i. descriptionem: aut ꝯm diuisionem. Dissolutio est res in mente conceptas vsq; ad partes deducere ignotas. verbi grā. Coꝛpus humanū in mēbꝛa officialia: officialia i similia: similia in humoꝛes: humoꝛes in cibum: cibus in elemēta. Compositio est dissolutoꝛ ab inferioꝛi ad supioꝛa reductio: vt elemētoꝛ in cibum: cibi in humoꝛes: humoꝛ in similia mēbꝛa: similium membꝛoꝛ in officialia: officialium in totum coꝛpus. Dissolutio termini est terminationē alicuius rei in partes singulas dissolui: vtpote in genus ⁊ spēs: ⁊ differētias substātiales. Sic enī Gale. fecit in libro Tegni dicēs. Medicina est sciētia sanoꝛum egroꝛ ⁊ neutroꝛ. qd ꝯm Eracleum est. Hanc vero diffinitionem postea dissoluit in sciētiam ⁊ differētiam sanorum egroꝛ ⁊ neutroꝛ. Diuisionis apud medicos septē sunt modi: aut enī generis in species: vt febꝛis: alia in spiritu: alia in humoꝛibus: alia in membꝛis solidioꝛibus. Aut speciei in indiuidua: vt tertiana feb. alia tertiana socratis: alia platonis: alia similium. Aut totius in partes vt humani coꝛpoꝛis: aliud caput: aliud manus: aliud pes. Aut vocis in significationes: vt canis: aliud latrabile animal: aliud marinū: aliud celeste sidus. Aut subiectum in accidētia: vt coꝛpoꝛ: aliud nigrum: aliud album: aliud medium. Aut accidētis in subiecta vt alboꝛ: aliud nix: aliud lac ⁊ similia. Aut accidētis in accidentia: vt dulcium: alia dura: alia liquida. Notatio vel descriptio est cum res aliqua nō per substātiales: sed per accidentales designatur differētias: nec diuiditur in eas. verbi gratia. Homo est animal erectū habēs caput vngues latos ⁊ medicina est sanitatis largitiua. Diuisioni aūt nostri libꝛi supponimꝰ sciētiam: q: in multis eaꝰ indigemꝰ: vt cognita diuisio faciliorem intellectū introducēdis det: ⁊ vt leuius partes capiātur in mēte diuise. Nomen auctoꝛis hic scire est vtile: vt maioꝛ auctoꝛitas libꝛo habeatur. Est autem ꝯstātinꝰ. aphꝛicanꝰ auctoꝛ: q: ex multis libꝛis coadunatoꝛ. ¶ Liber igitur totus diuiditur in duas ptes. Pꝛima cōtinet sciētiam rerum naturalium: ⁊ nō naturalium: ⁊ earū que sunt cōtra naturā. Hec aūt pars appellatur theoꝛica. Secūda cōtinet sciētiam custodiēdi sanos: ⁊ curādi infirmos cum dieta potione: ⁊ chirurgia: que vocatur pꝛactica. ¶ Theoꝛica. x. habet particulas: quarum pꝛima. xxv. habet principaliter capitula. Secūda. xvj. ⁊ anatomiam similiū membꝛoꝛum: ⁊ iuuamentum eoꝛ. Tertia. xxxv. ⁊ anatomiam cōpositoꝛum membꝛoꝛ ⁊ iuuamētum ipsoꝛ. Quarta. xx. que cōtinet virtutum scientiam: actionum ⁊ spirituum. Quinta. xxxv. sciētiam rerum nō naturaliū cōtinentia: que sunt: aer: motus ⁊ quies: cibus ⁊ potus: somnus ⁊ vigilia: inanitio ⁊ repletio: ⁊ continentia anime accidentia. Sexta. xxxv. habet capitula res scilꝫ extra naturam habētia. i. moꝛbos: ⁊ moꝛboꝛ causas: eoꝛūq; accidentia. Septima. xxv. que moꝛboꝛum vniuersalē significationem: ⁊ eoꝛ causas cōtinet. Octaua. xxij. que moꝛboꝛū inuestigationem: ⁊ eoꝛ causas habent. Nona. xl. habentia inuestigationem interioꝛ moꝛboꝛ: ⁊ suarum causarum. Decima pars. xij. de signis pꝛnosticis infirmitatum ad salutem siue moꝛtē cōtingentium. ¶ Secūda pars huius libꝛi. i. pꝛactica: similiter. x. habet particulas: quarū pꝛima. xxxj. habet capitula custodiendi sanitatem in sanis: ⁊ dietam in infantibus ⁊ senibus: ⁊ egritudinem exeūtibus. Secūda. lxx. habet capitula ad moꝛboꝛ simplicem medicinam attinētia: ⁊ eoꝛū cum pꝛobationibus iuuamēta. Tertia. xxxiiij. ad feb. medicandas: ⁊ apostemata. Quarta. xxiij. de medicamine superficiei coꝛpoꝛis attinenti. Quinta. l. ad interioꝛum membꝛoꝛum medicamēta: ⁊ maxime animatoꝛ: vt cerebꝛi ⁊ medullaꝛ spōdilium. Sexta. xxv. curis moꝛboꝛum mēbꝛoꝛum spiritualiū attinentia. i. faucium: canaliū pulmonis: coꝛdis: diaphꝛagmatis: ⁊ pāniculoꝛum qui sunt super pectus. Septima. lj. habet capitula: curas moꝛboꝛ mēbꝛoꝛ cibaliū cōtinētia: que sunt stomachus: epar: fel: splen: intestina: vesica: renes. Octaua xxv. habet capitula: moꝛbis genitaliū medicandis attinentia: que sunt testiculi: virile membꝛum: matrix: ⁊ mamille. Nona. c. chirurgie operationem continentia. Decima. xx operationi antidotoꝛ attinētia: vnicuiq; tñ particule debemus cōpetentibus locis sua capitula disponere.

¶ De diuisione medicine. Capi. iij.

Medicine diuisio multiplex est ꝯm medicos: sed neq; melioꝛem: neq; vtilioꝛem hac quam dicturus sum vidi diuisionem: qua ab eis quasi a generalissimo vsq; ad specialissima pꝛocedimꝰ: ⁊ a specialissimis vsq; ad īdiuidua: q̄si ḡnalissimū huius artis materia sit subalterna vt custodire sanitatem: remouere infirmitatē ⁊ alia. Ois ergo medicine aut theoꝛica est: aut pꝛactica. Theoꝛica est pfecta noticia rerum solo intellectu capiendarum: subiecta memoꝛie rerum operādarum. Pꝛactica est subiectam theoꝛicam demōstrare in pꝛopatulo sensuū ⁊ operatione manuum ꝯm pceuntis theoꝛice intellectū. ¶ Theoꝛica diuiditur in tres partes scilꝫ in sciētiam rerum naturaliū ⁊ nō naturaliū: ⁊ earū que sunt contra naturā. Res naturalis est in rebus aiatis de terra procedētibus: ⁊ in coꝛpibus scꝫ sensibilibus ⁊ insensibilibꝰ qua nō subsistēte necesse est coꝛpa nō subsistere pertinentia ad construere vel destruere. Hec diuiditur in septē partes. in elemēta: cōplexiones: hūoꝛes: mēbꝛa: virtutes: actiones: spiritus. p hec cōsistit animatū coꝛpus ⁊ regnū ipsius: quoꝛ tria sensibilibus ⁊ insensibilibus coīa sunt. i. elemēta: cōplexiones: ⁊ actiones. quattuoꝛ vō sensibilium sunt pꝛopꝛia. i. humoꝛes: mēbꝛa: virtutes: ⁊ spūs. his aut. vij. quidam physici quattuoꝛ admiscēt. s. etates: coloꝛes: figuras: maris ⁊ femine distātias: sed hec cōplexionibus videtur attinere. vñ non nobis est necesse de his quasi singularibus tractare. Cause non naturales sunt. vj. aer qui circūdat coꝛpꝰ humanū: motus: ⁊ quies: cibꝰ: ⁊ potus: somnus ⁊ vigilia: inanitio ⁊ repletio: ⁊ ꝯtingētia aie accidētia. Que sunt extra naturā diuidūtur in tria. s. in moꝛbū ⁊ moꝛbi causas: ⁊ significationū moꝛbi accidētis. ¶ Pꝛactica diuiditur in duo. i. in custodiā sanitatis ⁊ curationem egritudinis: custodia sanitatis diuiditur in tria. i. in custodiā coꝛpoꝛū in sanitate stabiliū: ⁊ in custodiam coꝛpoꝛ a sanitate iam trāseūtiū: ⁊ in custodiā fragiliū vt in fātū seniū: ⁊ egritudinē exeūtiū. ¶ Sanare egros diuidit in tria scilꝫ: aut potiōe: aut dieta: aut chirurgia. Chirurgia diuiditur in duo: aut in carne incidēda: suenda: coquēda: aut in ossium fractura: ⁊ ad locū pꝛopꝛium si exierint reducēda. Hec medicine diuisio mihi ⁊ alijs physicis videtur esse melioꝛ.

¶ De elemētis. Capi. iiij.

Physici diffiniūt minimā ⁊ simplā coꝛpis cōpositi particulā esse elemētum. Simplā aūt rem dicimus que cū sit eadem in essentia: silis est in partibꝰ: vt ignis: aer: aqua: terra videtur esse. Sed tñ quedam visu sunt simpla ⁊ intellectu cōposita: vt lapides: metalla: ⁊ silia. Physici vero videntes elemēta intellectu esse simpla: ⁊ oīa coꝛpa cōstructioni ⁊ destructiōi subiecta ex eisdē cōposita: vocauerūt ea pꝛia elemēta posterioꝛa: secūda ⁊ tertia. vñ q̄dam vocātur vniuersalia. quedā particularia. q̄dā vō vniuersalia sunt ex quibꝰ multa cōponūtur coꝛpa. pticularia q̄ coꝛpi insunt vniuscuiusq;: inde cōposita sūt pꝛopꝛia. Media vō ⁊ vniuersalibꝰ ⁊ pticularibꝰ subsistētia: vt hūoꝛes. iiij. ipsi vō ad cōpationē simpliciū elemētoꝛ cōposita sunt: ad silia vō mēbꝛa ꝯsiderati sunt simplicia. Iure ḡ dicūtur medij: nō tñ nře intētiōis est nisi de vniuersalibꝰ ⁊ pꝛimis tractare elemētis: quoꝛ cōmixtionibꝰ ⁊ in naturā coꝛpis qd inde efficitur trāsitionibꝰ: omne aiatū siue inanimatum coꝛpꝰ cōponitur: quod constructioni ⁊ destructioni subijcitur: qd quattuoꝛ ex causis pōt pꝛobari. Pꝛima q: sunt simpla. Secūda q: q̄doꝝ coꝛpa sibi inueniūtur silia. Tertia ex

construccione, cum em̄ oīa corꝑa sub lunari globo posita videātur sibi esse cōmixta ⁊ dissimilia. etsi em̄ q̄daꝫ appareāt in cōmixta ⁊ silia: intellectu cōprobātur tm̄ cōmixta ⁊ dissilia. Elemēta ⁊ sensu ⁊ re ipsa cōstat esse simpla ⁊ similia. vn̄ oīa digna vocātur elemēta. q̄daꝫ corꝑa sibi videtur esse silia: vt in aīalibus ossa dura ⁊ solida inuenimꝰ. vn̄ terre sunt silia: humores liq̄dos inuenimꝰ ⁊ molles: ergo aque siles. cōparamus etiā spm̄ aeri esse assimulādum: tactu caloreꝫ discernimꝰ igni silem: tm̄ nullā hoꝝ est alij sile etsi cōficiatur ex eoꝝ cōmixtionibꝰ ⁊ ꝯstructiōibꝰ cōprobatur: q: oē aīatuꝫ corpꝰ siue inaīatum ex his cōficitur: vt in ꝓgredietibus a terra videmus. Proiectum em̄ terre semen si nō habet solem ⁊ aerem perit a terra nō exurgēs. Si vero quattuor elemēta moderentur semen augmētatur. aīalia q̄ꝫ: q: sine terrenascētibus nō subsistūt: cōstat: q: ex. iiij. elemētis cōficiūtur. Metalloꝝ q̄ꝫ corpora seu lapides: etsi idiotis nō videatur: ex his tm̄ quattuor conficiūtur: ex destructione cōfirmatur: q: queq̄ꝫ destruūtur necesse est ad hoc quattuor reuertantur. In aīalibus ergo morietibus primo calor ꝑditus ad ignem necesse est reuertatur: spūs ad aerem: humores ad aquā: caro ⁊ ossa ad terrā. silr̄ ⁊ in arboribus. Elemēta ergo ex toto nō destruūtur: q: hec destructa q̄ ex eis cōstruūtur ad suū principiū particulariter reuertūtur: ⁊ ideo dignū est ea elemēta vocari. De his tamen multū discordati sunt ph̄i. quidam aūt dicūt oīa corpora de vno elemēto facta. ⁊ ita adinuicem dissidēt. Quidaꝫ enim dicūt solos atomos esse elemētum. alij ignem tm̄. alij aerem. alij aquā. alij terrā. ¶ Sed hoꝝ errori Hippo. in li. quē fecit de hūana natura: satis obuiauit. dixit esse necessarium nullū ꝯstruēdum de vna tm̄ fieri parte. quō em̄ eadem res a se diuersa gn̄aret sine diuersaꝝ rerum cōmixtione: sumpto em̄ frumēti semine nisi idem cōmisceatur terre: ⁊ aque nihil videtur gn̄are. Silr̄ in aīalibus sine cōmixtione maris ⁊ fe. nihil gn̄atur. Iterū Hippo. in eodeꝫ: si hō inquit fieret de vno elemēto: nullis diuersis pas. subiaceret. q̄d em̄ in eodeꝫ sibi obuiaret inuicē. Itē Hippo. si inquit diuersa nō pateretur diuersis medicinis nō reficeretur: sꝫ hoc credere absurdū est: q: diuersis medicinis diuersas pas. esse opꝫ. ¶ Palam est ꝑ elemēta esse quattuor: q̄ sensu apparēt simpla intellectu vō cōposita: nunquā em̄ subsistit terra sine aqua. ignis sine aerꝭ pte aliqua: neq̄ꝫ cetera silr̄. Quōcūq̄ꝫ hoꝝ sua ꝓpria qualitate est ꝯtētuꝫ: illud ꝓprie est elemētuꝫ: qō si sensu nō patet: tm̄ ptꝫ intellectu. vnde ph̄i dixerūt quattuor esse elemēta scꝫ calidū: frigidum: humidū: siccum: neq̄ꝫ in his solas qualitates intelligūt: sed substātiam eoꝝ. Calidū em̄ actualiter ꝑfectuꝫ ignem esse dicūt: frigidum actuale ⁊ ꝑfectum terram: in sui tm̄ cōmixtione alias q̄litates ad seinuicem mutuātur. ꝓpter assiduū enim motū lunaris globi sibi vicini siccitatem nactꝰ est ignis. Aer vō ꝓpter affinitatem ignis adeptꝰ est calorē. aqua ex aeris ꝓpinq̄tate humorē videtur hr̄e. terra ꝓpter aquā fit frigida. ¶ Ignis ꝑ naturaliter calidꝰ est ⁊ siccus. Aer ca. ⁊ hu. aqua frigida. ⁊ hu. terra frigida ⁊ sicca. Ex his aūt qualitatibꝰ q̄daꝫ dissidere videtur. Ignis subtilis atq̄ꝫ leuis: ideoq̄ꝫ semꝑ altiora petit. terra grauior ⁊ grossior atq̄ꝫ sibi coagulatior: ⁊ ad ima grauior. Aer igne grauior: aqua vō leuior: ⁊ ideo medius. aqua terra leuior: aere grauior: ⁊ ideo media. Hec de qualitatibꝰ elemētoꝝ ⁊ naturis eorum sufficiāt.

¶ De cōmixtione. Capi. v.

Horum cōmixtionibꝰ ⁊ nature sue in hāc quam nō habebāt ꝯuāctionibꝰ efficiatur q̄cquid instruitur: nec tm̄ ita quō a nobis diuersa admiscētur corꝑa. Si em̄ vinū ⁊ aquā misceamꝰ: cōmixta sensualiter vinū esse videtur: sed vnūquodq̄ꝫ in sui natura consistit ⁊ intellectu: neq̄ꝫ in aliud esse mutatur sicut in sanguinē panis comestꝰ trāsducitur. Semen em̄ mādatuꝫ terre naturā accipit herbe. Cōmixtio aūt elemētoꝝ nō equalis ī oībus calidis corꝑibus: in alijs maior: in alijs minor. nō em̄ ca. fri. hu. sic. eadē est quātitas ī hoīe q̄ in equo: neq̄ꝫ in socrate q̄ in platone: neq̄ꝫ in vite eadem q̄ in ficu. Hec aūt elemētoꝝ quātitas satis fuit necessaria diuersa diuersitate generꝫ ⁊ spēs suas: ⁊ specieꝝ indiuidua. Si em̄ eadē esset oīm creatoꝝ: vana forma ⁊ ꝓprietas foret: sed lꝫ cōmixtiones sibi sint inequales: non tm̄ adeo discordes q̄n sibi sint vicinantes: vel vt dicit Hippo. in li. de hūana natura. Si calidum inquit nō temperetur ex frigido: ⁊ siccū ex hūido in corꝑis tēperamento: vel si vnū alia ꝑgrauet: corpꝰ struēdum stare nō pōt. hec sunt vba Hippo. ꝑnotāda ⁊ ꝑponderāda oīm gn̄a metallis. Si em̄ calor abundat plusq̄ opꝫ: cōstat q: materia incēditur sicq̄ꝫ corpꝰ destruit. Sed si frigidū est plusq̄ opꝫ: coagulata ⁊ inspissata materia corpꝰ nō pōt formari. Si vō vltra modū sit hūida vt subsistere nō possit res formāda: ita prorsus eliquet. si aūt siccitas exuberet: nō ita molli materia vt formari possit. Itē in eodē lib. de hūana natura: īpossibile ē inq̄t rem vnā ex diuersis ⁊ multis ꝯstrui: nisi in qualitatibꝰ ⁊ eoꝝ virtutibꝰ cōgruis cōmisceri: sicut inuenimus asinū cōmisceri cū iumēto: vel canibꝰ lupū: q: vicini sunt in natura ⁊ ꝓprietate sua. Sufficiāt ista de cōmixtione elemētorum

¶ De mutatione in cōplexione. Capi. vi.

In elemētoꝝ tractatu supiori oīa corꝑa subiecta cōstructioni ⁊ destructiōi ex elemētoꝝ cōmixtionibꝰ fieri cōprobauimꝰ: in quātitate ⁊ q̄litate diuersa ꝓut formādi veri corꝑis expetebat necessitas. Est em̄ quātitas eq̄lis ⁊ ineq̄lis. equalis q̄ dicetur tēperata. ineq̄lis intēperata: q̄ quattuor q̄litatibꝰ aut duabꝰ supat. Illud aūt ꝯplexionē esse dicimꝰ qō ex elemētoꝝ cōmixtione ꝯficitur. Si ꝑ ex elemētis corpꝰ cōpositū in quātitate ⁊ q̄litate equale fit: illud erit tēperatū. Si ignea pars supet calidū est. Si aūt aera: humidū. si aquea: frigidū. si terrea: siccū. si ignea ⁊ aerea: ca. ⁊ hu. si aerea ⁊ aq̄a: frigi. ⁊ hu. si aquosa ⁊ terrea: frig. ⁊ sic. si ignea ⁊ terrea: ca. ⁊ sic. Nouē ergo sunt cōplexiones. viij. ineq̄les: ⁊ vna equalis. Ineq̄liuꝫ quattuor sunt simplices ⁊ q̄ttuor cōposite. he due in summa extremitate. alia em̄ extremitas est tēperata: alia intēperata inter quas sunt multi gradꝰ. vbigrā. Si diuersos colores vt albedinē ⁊ nigredinē: croceū rubeū ⁊ rubicūdum equali pōdere admisceamꝰ: diuersos colores ꝓriori reddimꝰ. Si vero partem diminuimꝰ: ⁊ rursum aliū addimus: rursus color est alius. ⁊ ita in infinitū. vn̄ fit de cōplexionibꝰ ꝓpter diuersitateꝫ quātitatꝭ sue ī corꝑibꝰ q̄ diuerse coꝝ forme esse videtur.

¶ De diuisione cōplexionum. Capi. vij.

Complexionū vnāquāq̄ꝫ diuersis modis diuidūt plerīq̄ꝫ. alia inquiūt est tēperata: alia intēperata. tēperata est ex cōplexionibꝰ oīm extremitatū suarum equalis: ex q̄ttuor elemētoꝝ cōmixtione quātitatem eq̄liter ꝯtinēs. cōplexio ista est equalis ⁊ multū verax ⁊ certa. Est ⁊ alia cōplexio tēꝑata ſm q̄ necessariū est vniuscuiusq̄ꝫ corꝑis esse tēꝑamēta. Sed hūana corꝑa certe ⁊ veraci tēperate. i. vicina. Sed cū bruta aīalia vno tm̄ officio sint cōtenta. hō vnꝰ idem cōꝑatur oīa: ⁊ ideo rōnalis est ⁊ itellectualis: q: qō facit intelligit: ⁊ rōne discernit. vole aut manuū toto corꝑe sunt tēꝑatiores vt tāgēda facilꝰ tāgerent: ⁊ capiēda firmꝰ tenerēt. Si em̄ tactꝰ tēperatꝰ nō esset calidum a frigido nō discerneret: neq̄ꝫ mollia a duris: neq̄ꝫ lenia ab asperis. Nullus em̄ sentit aliq̄d nisi mutetur sensus in q̄litateꝫ rei sense. vbigrā. Tactꝰ in hoīe vt tenēda tenerēt oportuit esse tēꝑatos. Si em̄ manꝰ nimis molles essent. seu dure retinēda nō retinerēt. Sed tm̄ aliquā rem tenētem opꝫ esse dūrioreꝫ q̄ mollē. De cōplexione tēperata Gal. dixit ita corpꝰ nullū sensualiter vel intellectualr̄ inuenitur equalr̄ tēperatū in oībus extremitatibꝰ. In mēte em̄ ꝯcepto aliquo corꝑe ex q̄ttuor qualitatibꝰ eq̄liter subsistēte: vna tm̄ qualitas inesse intelligit̄ que nulli aliaꝝ assimilat̄. ⁊ hec tēꝑata esse dr̄. Si vō sensualr̄ accipe velimꝰ aquā calidissimā ⁊ niuē frigidissimā equali pōdere misceamus. q̄ cōmixta si tāgātur tēperata inter ca. ⁊ fri. inueniūtur. Si puluerem ⁊ aquā misceamus inter molle ⁊ durū temperatū sentimꝰ: sicq̄ꝫ multa cōsimilia possumꝰ arbitrari per que temperatū possit intelligi. Temperatū vō ſm q̄ est necessariū in omni corꝑe ⁊ in oībus extremitatibꝰ certe ⁊ veraciter est tēꝑatuꝫ ⁊ eq̄le ſm q̄ est necessariū effigiei corꝑis in qua ꝯditū est. vbigrā. Leo calidior est: vt rapidus ⁊ iracūdus. Lepꝰ frigidus vt timidꝰ ⁊ fugax. Oīs aūt cōplexio tēperatior ex suo discernitur officio: vt equꝰ: q: velocior est ⁊ bello aptus dicit̄ temperatꝰ: canisq̄ꝫ sagax circa venationem ⁊ circa dn̄i noticiā familiaris: est

similiter tēperatus. Et idem intelligitur in terrenascētib⁹. vitis enim ꝛ ficus temperate esse dicuntur: q: bene sunt fructifera: ꝛ bonum saporem habētia. Similiter in pigmētis ꝛ speciebus: que inuāt melius in sui natura dicūtur esse tēperata. Sufficit dixisse de tēperamēto cōplexionis ſm ꝙ est necessarium. ¶ Cōplexionem dicimus intēperatam ca. fri. hu. sic. que sūt intelligūtur qualitates sole: extra subiectū: aut in subiecto sunt. In subiecto actualr vel potētialiter: siue actualiter siue potestatiue: que cū sensu nō apparēt: tn̄ esse possunt: vt piper cū calide sit nature nō tn̄ sensualiter discernitur: nisi cū calefiat corp⁹ comedētis: calor em̄ potestatiu⁹ est. Actualiter dicim⁹ in subiecto esse: vt aque calide calor ꝛ similia. actuales q̄litates: aut in summa vltimitate vt in q̄ttuor elemētis: aut sub vltimitate vnā: vt in corporibus aīatis. ¶ In aīalis corpe dicūtur esse q̄litates: vel q: vna superat alias ex cōpatione ſm temperamentū vel intēperamētum. ſm tēperamētum vt si dicam⁹ aīal rōnale calidū quātū ad hoīes. homo em̄ oībus tēperatior est aīalis specieb⁹: ſm intemperamētum: vt cū dicimus aīal calidū ad cōparationē alterius aīalis. Idem dicēdum est de his q̄ potestatiue sūt.

¶ De signis humane cōplexionis. Capi. viij.

Vicūq̄ vniuersalem et naturalem cōplexionem vniuscuiusq̄ vult scire: eam q̄ singulo⁊ mēbro⁊ est op⁊ eum cognoscere: que si ignoratur: ꝛ toti⁹ corpis ignorabitur. Alij em̄ oīa. alij plurima mēbra habēt ca. alij hu. alij fri. alij sic. Sicut habētes cerebrū ca. cor vo frigidū. ꝛ epar tēperatum. hui⁹ autem corporis nequit cōplexio cōprehēdi nisi singulis mēbro⁊ cōplexionibus cognitis. Singulo⁊ cōplexionē cognoscere nō poterit nisi naturas eo⁊ ſm ꝙ esse op⁊ cognouerit. Cerebrū frigidū necesse est esse: ad rōnis capacitatē. i. memorie. Cor calidū q: vite ꝛ caloris naturalis est fūdamētū. Epar ca. ꝛ hu. q: virtutis digestiue est caput ꝛ principiū. Ossa frigida ꝛ sic. q: singularitas toti⁹ corpis sup ea est fundata. Silr alijs mēbris vis q̄dam data est naturalis: ſm ꝙ necesse est singulis. vnde cū quelibet mēbra dicam⁹ ca. fri. hu. ꝛ sic. ſm ꝙ debuerunt sunt cōsiderāda: nō ex certa cōparatiōe tēperamēti: cū enim dicim⁹ cerebrū esse ca. cor vero fri. nō ideo dr̄ ꝙ cerebrū corde sit calidius. cor quoq̄ cerebro frigidius: sed q: nō ita fit vt vnūquodq̄ esse debuit. nunquā em̄ cerebrum calidi⁹ est corde: cor frigidius cerebro impossibile est esse.

¶ De vniuersali cōplexione mēbro⁊. Capi. ix.

Omnis cōplexio in hūano corpe tēperata est ꝑut diximus ante. mēbro⁊ tn̄ natura est diuersa. q̄dā em̄ mēbra sunt tēperata: q̄dam intēperata. Temperata vt cutis q̄ tēperatissima est in manuū vol. ꝛ hoc ideo est: q: cutis est cooperimētum totius corpis ꝛ defensio ab exteriori pte sicut calore: frigore: lesione est receptrix humo⁊ a natura de interiorib⁹ mēbris expulso⁊: ꝛ ideo tēperata dr̄: q: mēbra tēperata qualibet q̄litate cōtraria ꝓueniēte: non ilico mutātur: ꝛ si mutātur ad naturas ꝓprias cito reuertūtur. Cutis in vola manuū ꝓpter tactum est tēperata. Mēbra vo nō tēperata. alia ca. alia fri. alia hu. alia sic. q̄dam tn̄ in vltimitate maiori sunt ca. q̄dā in minori. quedā in mediocri. In vltimitate maiori ca. calidissima sunt vt cor. Cor em̄ calidius est oībus mēbris corpis: q: inde calor naturalis ad oīa mēbra corpis ꝓcedit. Epar q̄ꝫ calidū minus tn̄ ꝙ cor: vt cito digerat. post ista duo simplex caro ca. post hāc lacerti: sed min⁹ calidi carne simplici. ꝛ hoc ex neruorum cōmixtione cōuenit. deinde splen est calidius. Ibi enim feces sanguinis colligūtur. Deinde renes pa⁊ sanguinis habentes. post vene ꝛ arterie: que q̄dem natura sui sunt frigide. ſ tn̄ calescūt: q: vasa sanguis sunt. Mēbra frigida sunt alia plus: alia minus: alia mediocriter. Pili oībus membris sunt frigidiores. post hos ossa. post q̄ cartilagines. deinde ligamēta. deīde pāniculi. chorde nerui. medulle spōdilu⁊ ꝛ cerebri. in vltimis pinguedo. ¶ Uniuersaliter oīa mēbra sanguinem habētia sunt ca. Sāguine vero carētia sunt frigida. Mēbra humida: alia hūidissima: alia min⁹: alia mediocriter. Humidissima sunt pinguia mēbra. secūdo cerebrum. tertio medulle spōdilių. quarto loco vbera. quinto testiculi: ꝛ substātia pulmonis: epar: splen: renes: lacerti. Sicca mēbra sunt pili primo. secundo ossa. tertio loco cartilaginosa. quarto loco ligamēta. q̄nto chorde. sexto pāniculi. post hos vene. post quas nerui motiui faciētes motum spōtaneum: ꝛ post caro: in vltimo chorde sensibiles: hec est oīm simplex natura mēbro⁊. Compositā naturā si quis voluerit cognoscere: nō erit valde difficile: q: cerebrum frigidū est ꝛ hu. cor ca. ꝛ sic. epar ca. ꝛ hu. ossa frig. ꝛ sic. Dicta singulo⁊ mēbro⁊ cōplexione ſm ꝙ op⁊ eā esse: cōuenit dicere de eo⁊ incōueniēti cōplexione: quā media malā cōplexionem sanitatis voluerūt dicere. Incipiamus aūt a cerebro: ꝓpter mutationem em̄ sui mutatio fit totius corpis. Quattuor em̄ sunt fundamēta corpis. cerebrum: cor: ꝛ epar: ꝛ testiculi.

¶ De particulari cōplexione cerebri. Capi. x.

Omplexio cerebri multis modis pōt cognosci. aut em̄ a forma dignoscit: aut a pilis ab ipso ꝓcedētibus: vel eius actionib⁹: vel ex pulsis ab eo superfluis vel a tactu: vel ex oculo⁊ signis. A forma: q: caput neq̄ nimis magnū: neq̄ nimis paruū temperatum dr̄ hre cerebrū. si occipitiū ꝛ sinciput aliquātulum acuātur ambo tēpora aliquātulū plana: sicut Ga. inquit. pfectio em̄ cerebri ex quadā cere rotūditate dꝫ considerari: q̄ si duob⁹ digitis vtraq̄ plana redus duab⁹ partib⁹ cōprimatur ... acitur. Acumen anterioris capitis ptis ꝓpter vētriculū fit ꝓ pter cerebri. ex quo ꝓcedūt nerui. vn̄ q̄nq̄ sensus exeūt. Sicut men posterioris ptis ꝓpter vētriculos fit puppis. vn̄ medulle spondiliū ꝛ nerui sunt volūtariū motum faciētes. Caput paruū intemperatū significat esse cerebrū. cui⁹ cā parua fuit materia: ꝛ formatiue virtutis debilitas. Magna forma capitis si fuerit: laudabilis aliquātulū grossa: ceruix ꝛ spōdiles sint ꝛ nerui laudabile erit signū. Si vo non ꝑtium: q: nō ex virtute fit formatiua. ſ ex nimia materie abūdantia. hoc aūt caput semp cephalica infirmitate ꝛ auriculo⁊ dolore fatigatur. Ex pilis ab ipso nascētib⁹: q: pili nigri ꝛ crispi si cito post partū nascūtur pueris calorē cerebri mōstrant. Si sunt albi vel rufi siue subcastanei ꝛ aliquātulū tardi frigiditatē significāt cerebri. Pili plani ꝛ nō decaluādi humiditatem portēdūt cerebri: ideoq̄ mulieres ꝛ eunuchi nō fiunt calui: quis cerebrum habēt humidū. Pili cito nascentes ꝛ se in altum tendētes surgētes: ostendūt cerebri siccitatem. Si nimis nigri crispi ꝛ rufi ꝛ cito decaluandi: calidū ꝛ siccū significant cerebrū: ꝛ si plani neq̄ nimiū rufi: neq̄ ad caluiciem festinā cerebrū. Plani castanei: tardi: calidum ꝛ humi. significant esse cerebrū. Plani castanei: tardi: parui: ꝛ cito etiam cani: ꝛ nō decaluādi: frigidum ꝛ humidum significāt cerebrum. Rigerrimi ꝛ nō multum tardi nō cito decaluati seu canescentes: frigidū ꝛ siccum ostendūt cerebrum. De actionibus cerebri dicēdum est. Solicitus et instabilis audax atq̄ loquax nō somniculosus calidū habet cerebrū. Ociosus neq̄ animosus neq̄ cito mobilis: frigi. piger: ꝛ obliuiosus: humidū: leuis: velox: vigil: ꝛ bone memorie: siccum. velox: instabilis: aiosus: ꝛ vanilegus: ꝛ multum vigil. calidum ꝛ siccum. somniculosus: ꝛ somniator: neq̄ nimis leuis siue instabilis calidū ꝛ humidū. piger obliuiosus durus ad intellectū atq̄ somniculosus: frigidū habet cerebrum ꝛ humi. Frigidū ꝛ siccum habēs cerebrū similis est in actionibus frigido minus tn̄ somniculosus est. A superfluitatib⁹ ab ipso expulsis: superfluitas ab ore exiēs siue naso si fuerit parua ꝛ nimis cocta: calorem nimiū significat. Sed nimia et cruda ꝛ semper reumatica frigiditatē. Si multa ꝛ liq̄da: humiditatem. si parua ꝛ sicca: siccitatem. si parua ꝛ cocta bene ꝛ grossa calidū ꝛ siccū significat cerebrū. si nimia ꝛ cocta ꝛ semper reumatica calidū ꝛ humidū significat cerebrum. multa ꝛ sicca: frigidum ꝛ siccum. Si multa ꝛ cruda: frigidum ꝛ humidum: que cōplexio citā monstrat infirmitatem: vt dicit Hippocras. in aphoris. quorum inquit nares humide frigidos humores emittunt. ꝛ sperma liquidum habētes infirmitati ꝙ sanitati sunt viciniores. De tactu dicēdum est. Caput tactu calidum significat esse cerebrum calidum ꝛ econuerso. De signis oculo⁊ dicēdum est. Qui grossas habēt in oculis venas. ꝛ easdem rubicūdas: tactum vero calidum: cerebrū mōstrant esse calidum: cōtraria habētes frigidū: signū tamen est humiditatis. Si vero sint rubicūdi ꝛ vene subtiles fuerint: tactus vero siccus: sensus clari: sic. significant cerebrū.

Si oculi sint rubicundi ⁊ grossi: tactuq; calidi: ⁊ alij sensus turbidi calorem ⁊ humorem mõstrãt cerebri. si cõtrarium frigidum ⁊ siccum.

¶ De cõplexione oculorum. Capi.xj.

Complexio oculorum cognoscitur ex venis: vel ex tactu: vel ex motu: vel ex eorum coloribus: vel ex abundãtia ab eis expulsa. ¶ De venis si fuerint rubicunde ⁊ grosse: tactus calidus: calor oculorum significatur: ecõtrario frigiditas. Si tactus est humidus: humiditatem significat. si contrarium siccitatem. Si multis fluunt lachrymis humiditatem. si non siccitatem. Si oculi sint magni corpusq; totum ⁊ caput similiter fuerit: tẽperamẽtum significat complexionis ⁊ formatiue virtutis. Si oculi sint magni corpusq; totum et caput paruum fuerit: abũdãtiam male materie ⁊ eam intemperatam ostẽdit. Oculorum paruitas paruo corpi ⁊ capiti assimilata: paruam: ⁊ tamen tẽperatam designat esse naturã. si econuerso: cõtrarium. ¶ De coloribus. si glauci nigri ⁊ ceruini fuerint oculi. nigri fiunt ex cristolloydos paruitate: concauitate: vel turbiditate. euagaydos: humor multus est et turbulẽtus vbicũq; ista sunt: oculi nigri sunt ex necessitate. glauci istis sunt contrarij: ceruinis cõueniunt horum aliqua nigros ⁊ glaucos faciẽtia.

¶ De cõplexione cordis. Capi.xij.

Cordis cõplexio de actione intelligitur. de figura corporis. de tactu. de pilis. De actione: q: si pulsus ⁊ spiritus sunt vehemẽtissimi in homine: ipse vero magne audacie vel iracundie: calorem cordis vel totius corporis videtur significare: contraria frigiditatem. Si spiritus ⁊ pulsus nõ adeo vehementes videãtur: homo cito irascatur: tardeq; placetur: siccitas designatur. Si spiritus ⁊ pulsus fortes sunt ⁊ veloces ⁊ spissi. similiter homo velox ad iram ⁊ solicitus: calor et siccitas designantur. Si spiritus ⁊ pulsus mediocris ⁊ mollis: homo similiter cito irascitur caliditatem ⁊ humiditatem significat. Si pulsus paruus ⁊ similiter spiritus: homo nõ animosus. piger: non multum irascabilis ⁊ irascens cito placabilis: frigidum ⁊ humidum cor erit. Si pulsus paruus ⁊ durus: ⁊ similiter spiritus: nõ cito irascens tardeq; placabilis: frigidũ ⁊ siccũ cor erit. Volẽtes hec discernere naturas epatis oportet considerare: q: si natura eius nõ cognoscitur multum cõsiderãtes decipiuntur. De corporis figura. Si pectus fuerit latum: non capiti vel spondili assimilatum: cor monstrat esse calidũ. Si spõdilis magna fuerit: necesse est ⁊ magnas esse costas pectoris. pectoris enĩ ossa supra spõdilia sunt infabricata: ⁊ pectus latũ erit. sinautẽ designãtur cõtraria. Cõsiderata ergo pectoris latitudine spondili ⁊ capiti non assimilante: constat eam ex cordis calore venire. Si latitudo pectoris ex calore proueniat cordis: pulsus magnus sequitur. Si calor cordis in angusto pectore fit: spiritus velocior et spissior q̃ pulsus erit. angustia enim pectoris non semel tantum capit aeris quãtum sufficiat refrigerando calori cordis natura ergo aerem duplicat ex pectoris angustia: quẽ semel caperet si pectus latũ esset. Si autẽ pectus strictum sit: non propter paruitatem capitis vel spondilis: significat frigiditatem cordis: quia caloris est dilatare: frigoris est constringere. De pilis. Si pili multi ⁊ nigri sunt in pectore vel in cõfinitate pectoris: calorem significãt cordis. si nõ contrarium. Si pauci ⁊ lenes sunt pili: humiditatem: significant. si multi et asperi siccitatem. De tactu. si pectus totum et confinia eius sint tactu calida calorem significant. Si vero frigida frigiditatem. si humida humiditatem. si sicca siccitatem. His omnibus consideratis necesse est naturam epatis cognosci. Si enim epar calori cordis conueniat: hec esse certa constat. sinautem incerta.

¶ De cõplexione epatis. Capi.xiij.

Complexionez epatis consideramus. de venis. de humoribus. de pilis. de tactu. de coloribus. De venis: si vene late sint ⁊ grosse: calor significatur. si parue ⁊ stricte: frigiditas. si molles: humiditas. si dure siccitas. si grosse ⁊ late ⁊ dure ⁊ late: calor ⁊ siccitas significatur. si ample ⁊ molles caliditas ⁊ hu. Si stricte subtiles ⁊ dure frigiditas ⁊ siccitas. si stricte ⁊ molles: frigiditas ⁊ humiditas. De humoribus. Si homo est cholericus ⁊ maxime in iuuẽtute sanguis est calidissimus: calor epatis significatur. si sanguis mutetur in nigredinem ⁊ spissetur: calor ⁊ siccitas significantur. si abundet in corpore calidum: cõstat eum significare ⁊ augmẽtatum. si hec complexio preualet plusq̃ oporteat: humorũ subsequũtur putredines et maxime si plus humor q̃ calor abundet. parua de causa feb. periodicas patitur: ⁊ erraticas. Sed si calor humiditatem exuperet non tantum sustinet. De pilis. Si pili super ventrem ⁊ pectinem multi sunt: significant calorem epatis. Si non contrarium. De tactu. Si venter ⁊ pecten frigidi sunt frigiditatem ostendũt. similiter in alijs intellige. De coloribus. Si totum corpus sit temperatum inter albũ ⁊ rufum: inter caliditatem ⁊ humiditatem: significat temperamentum. si rufum ⁊ croceum: calorẽ nimiũ. albũ ⁊ viriditati vicinum frigiditatem ⁊ humiditatem. si liuidum ⁊ plumbeum ⁊ nigredini vicinum: frigidum ⁊ siccum epar significat ⁊ abundẽtiam cholere nigre.

¶ De cõplexione testiculorum. Capi.xiiij.

Testiculorum complexio de pilis intelligitur: et de substantia spermatis: aut de actionibus. De pilis si sint in pectine multi: vel super vmbilicum calorẽ significãt. si multi ⁊ asperi: caliditatem ⁊ humiditatem. si pauci ⁊ tarde nascentes frigiditatem. si molles frigidi ⁊ humidi. si pauci ⁊ asperi: frigidi ⁊ sicci. De spermate. si multũ grossũ fuerit calorẽ ostẽdit. contrarijs contrarium. De actionibus. si est libidinosus ⁊ generans maximeq; masculos: membrũq; semper habẽs erectum: calorem significat. si non cõtrarium. Si nimium libidinosus fuerit: ⁊ nõ sibi noceat: ⁊ multũ generat: caliditatem ⁊ humiditatem significat. si nimie in coitu est cõcupiscẽtie ⁊ tardus in actione caliditatẽ ⁊ siccita. significat. ⁊ si nullius est concupiscentie: ⁊ tardus in erectione: frigidos ⁊ siccos significat testiculos. Similiter in frigido ⁊ sicco semen est spissum. in humido liquidum. harum duarum complexionum homines parum generãt ⁊ maxime feminas.

¶ De cõplexione stomachi. Capi.xv.

Complexiones stomachi intelliguntur de actionibus: si stomachus fuerit calidus: grossos cibos digerit. delicatos consumit ⁊ immutat. ⁊ plus digerit q̃ appetit. cibos maxime querit calidos: neq; famem sustinere potest. Frigidus stomachus grossi cibi non est digestiuus: sed grauat potius ⁊ mutat in humores acidos: cibos frigidos magis querit ⁊ plus appetit q̃ digerit. Siccus stomachus cito sitit. paruũ aque sibi sufficit: que si superflua fuerit crepitum in ventre facit: siccos semper querit cibos. Humidus stomachus non sitit: humidos cibos appetit: parum digerit. Compositas huius scire volens complexiones: cito inueniet. Sed si quis multum sitit: non ex occasione est stomachi: sed ex affinitate cordis ⁊ pulmonis. Complexio enim cordis siue pulmonis si calida ⁊ sicca fuerit: sitim facit. ⁊ si aquã biberit non sibi proficit. Sed aeris frigidi tractu maxime iuuatur. De cõuenientia ciborum: quia frigida frigido nocent stomacho: ⁊ in alijs omnia s̃m hanc rationem sunt considerãda. Naturales siue innaturales stomachi complexiones ex appetitu ciborum facile quis discernet. Naturalis enim sibi similia appetit. contrarius contraria: paruus stomachus: paruo cibo grauatur: si non: contrarium.

¶ De complexione pulmonis. Capi.xvj.

Complexiones pulmonis ex cõuenientia capiuntur aeris: ⁊ ex screationibus siue vocibus. Si enĩ pulmo calorem aeris non patitur ⁊ frigido delectatur: calorem significat. si non econuerso. De voce. si est parua: frigus designat. si magna: calorẽ. si rauca humiditatem. si subtilis ⁊ clara: siccitatem. De screatu: pulmo humidus si cantet quis vel loquatur multum screat. siccus nihil. Non solum autem de pulmonis frigiditate vel caliditate parua vox vel magna videtur procedere: sed etiã de pulmonis paruitate vel magnitudine. Magnitudo enĩ

vocis magnitudinem sequitur pulmonis. Receptio aeris de maiori τ largiori. In paruis vero econuerso intellige. Sed tamen calor largiorem pulmonis semper facit canalem. et frigus semper econtra angustat. Uox autem lenis ex lenitate canalis exit pulmonis. Aspera ex eius asperitate nimia. Canalis enim pulmonis lenis ex sue teperamento est complexionis. ¶ Intellecta autem horum particulari complexione aliorum conuenientias siue inconuenientias quiuis potest intelligere: cum enim alicui membro frigida nocere conspicimus: in calidis vero delectari: calorem eius oportet intelligere: τ alia fm has rationes.

¶ De cōplexione totius corpis. Capi. xvij.

Cum singulorum membrorum naturalem dixerimus complexionem: totius corporis disponimus dicere non naturalem: que capitur de tactu. de colore. de pilis. de figura. de actionibus. De tactu. corpus cōplexionis calide calidius est moderato corpore. frigide frigidius. Calida tamen corpora sunt duplicia. aut enim suauis et delectabilis sunt caloris vt in pueris: aut fumosi et horribilis: vt ethiopibus. Sicca si tangimus duriora sunt moderatis corporibus: humida molliora. De colore. calida corpora sunt rubicunda: frigida sunt alba. De pilis. in corpore calido: pili nascuntur cito: τ multi asperi et nigri coloris: in sicco et calido nigri et crispi sunt. In calido τ humido nigri et lenes erunt: in frigido τ humido lenes τ flaui: in frigido τ sicco minus flauescunt. Multi enim sunt pili: quia materia sui fumus est siccus exiens de poris corporis: cuius pars subsequens continue prius exeuntem expellēs aer exterior desiccat priorem. hic fumus in calidis et siccis abūdat corporibus: et ideo corpora frigida τ humida pilis sunt carentia: quia hunc fumum non habent: cum fumus eorum sit fm frigidum τ humidum: et eorum humiditas non cōtinuum fumum faciat priori exeunti fumo: subsequētes oppilat intercidēs humectatio. Quia vero frigida corpora pilis sunt carentia: caluitium plurimis non solet contingere: nisi extrema senectute: τ membrorum scilicet siccitate: τ hoc maxime in vertice: quia vertex custos humorum cutem τ ossa habet tantum: ergo fumus in cute sicca non continuus huc τ illuc dispergitur: qui cum exierit poros apertos relinquit ex siccitate cutis. sicque inuēta latitudine se dispergit circūquaque: nigredo pili ex fumi calore: τ eius vstione contingit. Rufitudo ex calore temperato: atque nascitur in temperatis τ maxime ante summam iuuētutis. Albi pili fiunt propter fumum phlegmaticum: sicut videmus in frigida regione nascentibus: et in senibus ex frigiditate complexionis. Pilorum crispitudo vel asperitas ex calore nimio vel ex vstione fit: vel ex pororum tortitudine per quos fumus exit. Charta enim igni adiecta nimio sui calore se cōplicat. Pilorum planicies: fit ex frigiditate τ humiditate fumi: sicut videtur in infantibus τ frigida loca inhabitātibus. De figura. qualitates corporis sunt quattuor: aut enim pinguedo nimia: aut macies superflua. sinthesis vel squaliditas. Crassitudo nimia: aut est de pinguedine multa: aut ex carnis abūdantia aut ex vtroque. macies vero econuerso. Si pinguis sit tātum habet carnis parum: frigiditatem ostendit: τ humiditatis et siccitatis temperamentum significat. Sed si vtrūque abundat: caloris siccitatis τ humiditatis temperamētum est. Macies temperata calida et frigida: temperamentum et superfluitatem significat. Si inter pinguedinem τ maciem sit medium: temperamētum erit qualitatum. Hec autem est ratio vnde pinguedo abundet in corpore frigido. caro vero in calido. Pinguedinem enim sanguinis calor consumit naturalis: in frigido remanet τ per venas diffunditur in membra naturaliter frigida: sicut corporis panniculi sunt: in quibus sanguis coadunatus: pinguedinem facit. Si enim in carnosa membra venerit dissoluitur non permanens propter calorem carnis. Si tamen corpora fuerint calida τ quieta: pinguedo sanguinis remanet in carnosis membris: et idcirco femine sunt sepe pinguissime. Sed tamē frigidiores sunt quam masculi. Oportet autem considerare semper carnem super ossa existentem. Multotiens enim cum membra carnosa sint ossa vero subtilia apparent macida: τ econuerso ossa grossa et parum carnea apparent pinguia. Oportet ergo antea perquiri de macie. Macies superflua calorem significat. sinthesis frigiditatem et siccitatem significat. De actionibus. Omnis actio: aut animalis: aut spiritualis: aut naturalis. Actio animalis intellectus boni est in corpore calido: in responsione cita. instabilis: in frigido econtrario. Spiritualis: si homo calidus sit. audax erit verecūdus: iracūdus: fortis: τ velox pulsus. contraria contrario. Naturalis in corpore calido augmentatur cito: multum appetit τ bene digerit. libidinosum facit. contraria contrario. Hec complexio totius corporis est non naturalis ad cōparationem equalis cōplexionis corporis. Quicquid singulariter τ sparsim diximus in primis: hic insimul recapitulemus vt lectori sensus pateat facilius. Si enim corpus est calidum caro erit multa: pinguedo parua. color rubeus: pili multi τ nigri. tactus calidus. intellectus bonus: homo multum facundus: mobilissimus: audax: iracūdus: libidinosus. multum appetens et cito digerens: aspere vocis: contraria contrario. Si corpus fuerit siccum erit macidum: τ sicciora erunt mēbra asperiora. Si corpus est humidum erit pingue carnosum. Si calidū τ siccum erit macidum τ pilosum: pilique nigri erunt: color brunus: tactus ca. et durus: homo intellectualis: audax: appetibilis: τ digestibilis. maxime tamen grossi cibi: libidinosus. Si calidum τ humidum fuerit nimie carnis erit. parue pinguedinis pili nigri atque plani. tactus calidus τ humidus. color albi τ rufi medius. Corpora frigida τ humida alba sunt τ pinguia pili rufi. intellectus durus: homo obliuiosus: animosus. neque multum appetens: neque cito digerens: nō libidinosus. Corpora frigida τ sicca sunt alba aliquātulum liuida τ macida. pili rufi: sed aliquātulum citrini. tactus frigidus τ durus Oportet medicum cognoscere que harum qualitatum abūdet in vnoquoque corpore.

¶ De moderato corpore. Capi. xviij.

In superioribus libri partibus dixisse nos meminimus de intemperata complexione corporis quātum ad comparationem equalis: oportet ergo nos dicere de equali cōplexione τ eius significatōe. Corpus ergo equale neque multum macidum: neque pingue multum. color eius inter album τ rubeum est medius. pili infantis sunt rufi in pueritia: in iuuentute nigri. cutis inter calidum τ frigidum lene τ durum: sicut vole manuum est temperata. Actiones animalis: spiritualis τ naturalis modum tenent perfectionis. homo boni intellectus nō obliuiosus: prudēs: audax: atque continens inter velocem τ pigrum medius: neque multum pius: neque impius: neque gulosus. actiones omnium membrorum perfecte sunt. hec complexio supradictarum media est complexionum. Si autem in quolibet corpore videris aliquas harum qualitatum discordantes fm maiorem iudicādum erit tibi partem. Si fuerint equales cōsiderande sunt fortiores.

¶ De causis mutāte signa cōplexionis. Cap. xix.

Significatiōes cōplexionis mutate sciūtur: aut ex mutata regione in qua nutritus τ natus est quilibet: vel ex etate: aut ex sexu maris τ femine: aut ex consuetudine.

¶ De mutatione cōplexionis propter regionem. Capi. xx.

Significationes he in pilis aliisque supradictis in regione temperata sunt perspiciende. ibi enim non possunt fallere: sed in intēperata sepe fallūt vtpote in regione canopo subdita: vt aliquando est egyptus: semper vero in ethiopia colores sunt nigri: pili crispi τ asperi. sicca cutis: inferior pars corporis subtilis: facies tumida: oculi concaui: nasi magni: atque interiora frigida. τ ideo inanimositas eos debilitat: ex quo significatione: etsi non sint videntur esse calidi. calor enim aeris calorem naturalem ab interioribus ad exteriora protrahit: τ ita frigescunt interiora. In frigida regione septētrio

nali supposita polo maiori siue minori: pili sunt flaui lenes et albi; color albus; facies rubicunda. pectora lata. pedes subtiles propter adunationes caloris in pectore fugientis a pedum extremitate. Eorum complexio est calida: ⁊ ob hoc sunt audaces: atq; fortes: ⁊ tamen cum nō sint: videntur esse frigidi. Ergo in huiōi non est certitudo a colore ⁊ pilis sed ex complexione sui. In regione recte supposita zodiaco: ab oriente in occidentem protenta cōplexiones habitantium in nullo sup̄adictorū fallunt.

De mutatione complexionis propter etatem. Capi.xxj.

Omnis etas apud medicos quadrifarie diuiditur: aut enim puericia: aut iuuentus: aut senectus: aut senium. Puerorū corpora in augmento sunt posita vsq; ad annos.xxx. vt enim fatētur phi infantia est annorum.xv. ⁊ puericia siue adolescentia.xv. Sic ergo sunt.xxx. Iuuētutis augmentate sunt complementa.xxxv. vel.xl. Complementa senectutis sunt cum corpus iam declinat: sed nōdum tamen deficiunt virtutes. hec maxime durat vsq; ad annos.xlv. siue.l. Senium esse dicūt cum corp⁹ declinat ⁊ vires deficiūt. Etas pueritie est calidior ⁊ humidior alijs. spermati enim ⁊ sanguini. vnde fiunt vicini sunt: ⁊ ideo calidi sunt ⁊ humidi. Iuuentus calida est ⁊ sicca: cuius siccitas ex brutis animalibus est perpendēda: quorum membra cum nascūtur sunt tenera ⁊ augmentādo durescūt: qd̄ sicce iuuētutis est signum. Calor in pueris ⁊ iuuenib⁹ quātitate est equalis: qualitate vero dissimilis: cum enim tangātur pueri calor eorum propter etatem est lenis. Iuuenum vero ardētissimus: propter siccitatem inuenitur. vnde Ga. similitudinem balnei ⁊ aque calide introducit. Balneum enim et aqua multum calefacta: et postea tacta in caloris quātitate inueniūtur equalia. ambo equaliter calefaciunt tangentes. balnei tamen calor acutior ⁊ pungibilior ⁊ intensior. humiditate enim aque tactus temperatur: non tamen balneum aqua calidius est: nec aqua balneo in calore profertur. Iuuenis ergo balneo: pueri aque calide assimilādus est calor. In similibus autem non diuersis hec oportet cōsiderari. Verbigratia. Si iuuenis et puer in figura sint similes. in calore ꝙ dieta: ⁊ actione simul calefactis ⁊ calefactio vtrēq; simul refrigeratis: refrigeratio que dicitur vera esse comperitur. Signa ecōuerso. Senes frigidi sunt ⁊ sicci. calor em̄ iuuētutis ⁊ siccitas cho.ni. sunt mutata. quorum etas puerili est opposita: sicut enim in pueris solidiora membra: vt cartilaginosa: nerui atq; ossa humidissima sunt ⁊ tenerrima: ita ecōtra in decrepitis siccissima. Etas enim puerilis in augmento consistit. augmētum enim non potest esse sine humiditate. virt⁹ naturalis humida tantum membra augmentat ⁊ extendit. Etas autem decrepita est ecōtra decrescere ⁊ ad viam oīs carnis peruenire. Est enim frigida ⁊ sicca eorum natura. Senes minoris siccitatis sunt ꝙ decrepiti et maioris ꝙ iuuenes. Iuuenes vero pueris sunt sicciores senib⁹ humidiores: qd̄ ex hac rōne pōt quiuis confirmare. Initium puerilis fetus in vulua spermatis ⁊ sanguinis mēstrui est materia que naturaliter calida ⁊ humida sunt. Sanguis tamen calidior est spermate. sperma minus humidum sanguine: que cum misceātur virtute naturali aliquātulum inspissantur: vt virtute informatiua succedente possit subiectam materiam informare: que prius format pāniculos. postea carnem: venas atq; neruos. ⁊ sic natura paulatim desiccat quosq; solidiora membra explere valeat et fetus formam compleat. Nascētium enim membra adeo sunt humida vt ossa q̄ sunt solidiora in quācūq; velis partē flectas. vnde obstetrices male formatum caput pueri ita aptāt vt in naturalem formam reducant: eorum ergo membra videntur esse tenera. Sed iam nata minus sunt tenera ꝙ cum sint in matricis vulua. sic paulatim desiccātur: ⁊ quotidie calor augmentatur adeo vt pre siccitate nimia membra plus extendere nequeat natura. Hanc autem etatem vocamus iuuentutem. Post augmentum membra desiccantur: vt ad senectutem perducātur. augmentata aūt siccitas operans natura exuperat: vt etiam sanguine ⁊ carne minoratis quid nutriat virtus nō inueniat naturalis. vnde necesse est vt in excessus vite appropinquet. spasmatur enim sicca cutis. motus manuum ⁊ pedes deficit. imo totum corpus tremit. hec est etas decrepita. humiditate finita ⁊ succedēte siccitate vltimata. sicq; destructo calore naturali totum corpus necessario destruitur: quā destructionem vocamus mortem: quia siccitas destruit sensibilia ⁊ insensibilia corpora: qd̄ in arboribus constat. A terra enim nascentes sunt arbores quanto plus augmentantur: tanto magis vsq; ad vltimitatem exiccantur. declinātes in occasu. vnde etas puerilis est humidior ad cōparationem aliarum. Etas decrepita est siccissima. Dicūt tamen phi frigidum ⁊ humidum esse corpus decrepiti: propter sputa plurima ⁊ nasi emūctoria: ⁊ faciliores lachrymas. hec enim apparēt esse humida: qd̄ maxime est ex defectione ⁊ proxima caloris naturalis extinctione: ⁊ quia prout oportet cibum nō potest digerere. vnde crudi colligūtur in eis hu. membra ergo decrepitorum frigida ⁊ sicca sunt natura: sed accidentaliter hu.

De mutatione complexionis propter sexum. Capi.xxij.

In omnibus animalibus calidiores et sicciores sunt masculi ꝙ fe. femine frigidiores et humidiores: qd̄ ex pilis cōstat. Pili enim in marib⁹ fortiores sunt et velociores. vnde citius pubescūt: femine nō barbescūt: quia mares maioris ardoris sunt. fortiores ⁊ animosiores omnibus creaturis ⁊ lati pectoris atq; pilosi: ad motum citius prōpti: citius tamen mulieres propter humiditatem crescunt: sed crescere earum velocius est ad complementum: quia parum caloris naturalis in eis est. Item in maribus prudentia: intellectus: discretio: ⁊ continentia: maiores inueniūtur. hec quoq; fit causa maioris caloris: in mulieribus vero econuerso. Item in labore et exercitijs viri promptiores sunt. femine minus pilose in pectore siue in ventre. debiliores manibus et pedibus: timibūde: pectore stricte. minus sitientes: et ideo parua eorum sunt capita: manibus quiete. Ex quibus omnibus frigidiores esse comprobantur. vnde naturaliter marium ad mares: mulierum ad mulieres debent fieri cōparationes.

De mutatione complexionis propter cōsuetudinem. Capi.xxiij.

Consuetudo diuturna mutatur in naturam. Dicit enim Hippocra. Consuetudo est altera natura: hoc autem fit aut propter dietam: aut artem aliquam. Propter dietā. si enim corpus macidum quiete ⁊ suauiter viuat. et nimium bibat: aut mā ducet cito pinguescit. Corpus naturaliter pingue si laboret exercitet potum ⁊ cibum minuat sibi: angustietur ⁊ tristetur humectatio sua dissoluitur: ⁊ calefactum macrescet ⁊ exiccatur. Differunt autem naturales et consuetudinarie pinguedines siue macies. Pinguis: si albus subtilis atq; strictus fuerit: pinguedinem habet naturalem. Si homo est macidus et pilosus: ⁊ venas grossas habet: naturaliter macidus erit. Si ecōtra cōsuetudo est. De arte. Ars etiam complexionem corporis mutat ex caliditate ⁊ siccitate: vt in ferrarijs erarijs vitrearijs: ex caliditate ⁊ humiditate vt in balneatoribus: ex frigido ⁊ humido: vt in piscatoribus ⁊ nauigātibus: ex frigido ⁊ sicco: vt in campos colentibus.

De signo sani corporis. Capi.xxiiij.

Oportet medicum corpus cognoscere sanum ⁊ hoc maxime apud aphricanos. Si qs em̄ seruū vel ancillam emat: aliquando ad medicum causa consilij sani ne sint recurrit slico: ꝙ si diligētissime medicus inspexerit poterit cognoscere primum a colore: ꝙ si sit citrin⁹ color corporis ex abundantia cholere rubee designatur. si liuidus vel plumbeus: mala complexio significatur. aut de epatis frigiditate: aut de abundantia cholere nigre: aut ex splenis defectione. Sanum ergo corpus ex pfectōe coloris sue nature cōpetētis cognoscitur. si em̄ albū et sanum oportet rubeum esse admixtum cute clara. si brunum: debet similiter esse clarum in cute integrum: nigerrimum: labijs rubicundis: ⁊ omnia membra equalem oportet

habere dispositionem ſm corporis quātitatem. Si nimiam
habuerit maciem: significat calorē ⁊ siccitatem: ⁊ phthysis
nimiam festinationē. Si multum crassum fuerit: significat
frigiditatem ⁊ abundantiam phlegmatis: ⁊ suspicationem
repentiue mortis: ⁊ suspectionem diuturni morbi: sicut apo
plexie: epileptie: paralysis et similium. In cute sua nulla sit
macula: sicut morphee alba vel nigra. In capite capilli de
bent esse rari asperi non facile eradicandi: nec habeat in ca
pite allopitiam vel tyriam. his enim mala complexio cerebri
significatur: nec caput sit oblongum: nec sibi ponderosum:
nec grauis sit memorie: nec visus pressus sopore. Homines
enī huiusmodi aut iam sunt epileptici: aut cito futuri. Oculi
neqꝫ nimis veloces: neqꝫ cito mobiles. Sermo nō sit mordi
natus. his enī melācholia designatur. Oculi neqꝫ multū con
caui: neqꝫ foras emissi: quia per hoc interpositio visus desi
gnatur: verba non sint balba vel grauia: quia significant
phlegmatis abundantiam in cerebro: et neruorum lingue
inde defectum: vox eius non sit rauca: lepre enim figuram
demonstrat. os eius nō sit fetidum: quia fetor humorum de
mōstrat putredinē. Oportet etiam viscerum inquiri essen
tiam. Supinus ergo iaceat capite toti corpori equali exi
stente manibus extensis in vtroqꝫ latere. incuruatis geni
bus ⁊ terre infixis calcibus. sicqꝫ rebus ordinatis manum
suam medicus apponat dextrorsum ⁊ sinistrorsū ab ore sto
machi vsqꝫ ad vltimam splenis vel epatis extremitatem. Si
a dextris vel a sinistris durū vel tumidū apparuerit aposte
ma significat splenis vel epatis. Si sup vmbilicum ⁊ penem
sit: apostema est stomachi ⁊ vitium hydropisis. similiter si
inter vmbilicum ⁊ penem habeat mulier tumidum aut du
rum: cancer in vulua protenditur. Si tempore mēstruorum
defectio sibi venerit que nimis sit fortis: suffocationem ma
tricis significat: et suspitiosum est subitanee mortis. vrina
etiam femine siue maris videatur: si arenosa: vel lutuosa
sit: est petre nācis in lūbis vel vesica. sicut caueatur ne anus
sit vulneratus: vel emorroides patiatur: neqꝫ crura grossas
habeāt venas: quia fierent varicose. Significationes iste in
sano inquiruntur corpore. carens enim istis corpus maculis
obnoxium est sanitati.

De humoribus. Capi. xxv.

In elementorum tractatu superius diximus: qꝫ
quedam elemēta quibusdam corporibus sunt
communia: quibusdam propria. cōmunia sunt
quattuor elementa. propria vero sunt duplicia.
quedam non quibusdam sunt propria animali
bus: vt similia membra equis ⁊ tauris: ⁊ homi
nibus: qḋ adhuc dicturi sumꝰ: q̄dam hoi ⁊ oībus cōia bestijs
sanguinem habentibus: vt humores de quibus succedunt
disputationes: omnia ergo membra humana siue bestialia
sanguinem habētia: ex quattuor humoribus sunt facta. i. de
sanguine: cholera: phlegmate: ⁊ melācholia: quorum prima
elementa sunt principia: Ideoqꝫ humores sunt vocati filij
elemētorum: quia sunt similes eis: cum vnusquisqꝫ humor
ex eorum constet qualitate. humores ergo quattuor sangui
nem habentibus: secūda elementa esse videntur. horum au
tem quātitatibus equalitatē custodiētibus omnia animata
corpa sanguinem habētia: necesse est esse sana. in inequali
bus vero infirma ſm qꝫ competit eorū cōplexioni. Dicit Hip
po. in libro de humana natura: omne animatum corpus san
guinem phlegma: cholerā rubeā ⁊ cholerā nigrā oportet ha
bere naturaliter: quia hec sanguinolentis corporibus sup
petunt: ⁊ ex eis eorum sanitas vel infirmitas subsistūt: quia
his bene se cōmiscentibus: ⁊ eorum qualitatibus vel quāti
tatibus bene cōpetentibus necesse est corpora esse sana. Si
minus: vel exuperat: vel in vno loco sint incōpetēter posita:
necesse est subsequatur infirmitas. Quidam autem phi in
his obuiant Hippo. dicentes ex vno tm̄ humore hominem
existere. vn̄ ⁊ sibi dissidēt. alij enī sanguinem dicūt qui q̄si ve
ritati vicini sunt: alij ꝯfirmāt quelibet aliorū hūorū. Qui tribꝰ
de causis decipiūtur: aut de substātia ⁊ qualitatū sanguinis
diuersitate: aut de substātie membrorū dissimilitudine: aut
de catharticorū operatione. De substātie sanguinis diuersi
tate: q: fetus in vulua formatio non nisi de spermate ⁊ san
guine sit menstruo: nō tamen sine hu. ceteris: cum alij feceo
colatiōes sint sanguis: q: sanguis cū sit diuerse nature est si
cut mustū a quo ꝓcedūt quattuor substātie diuerse. vna est
vini claritas: que cholere rubee est assimilāda. alia est grossa
et ipsa est phlegma. alia grauis atqꝫ grossa: et fundum pe
tens que fex appelletur: ⁊ intelligitur esse cholera nigra. q̄r
ta substātia vini est puritas sanguini a ceteris humoribꝰ pu
rificato comparāda. nullus tamen est ita purus: vt alijs ca
reat humoribꝰ. Sanguis enī menstruus est aliquādo multū
rufus: q: cholere rubee multum cōmiscetur. aliquādo pur
pureus cholere nigre simillimus. aliq̄n spumosus ⁊ de phle
gmate esse videtur. aliquādo aquosus propter aquosos hu
mores. Similiter sāt videtur in incisione vene de substātie
membrorū dissimilitudine: q: quedā mēbra calida sunt ⁊ sic
ca. quedam frigida ⁊ sicca: que ex quattuor humoribus esse
ꝯstat. mirabilis enī humana natura regēs corpora sanguine
ad vuluā ꝑueniēte ⁊ extracta inde subtilitate humana creat
mēbra: ex calido calida: ex frigido frigida. Sufficiat hec respō
sio ad hos maxime cōfundēdos qui dicūt oīa corpa sangui
nolēta ex hūore cōstare vno. In catharticis apparet. ꝓpter
enī phlegma deponēdum accipiētes catharticum: phlegma
deposituri sunt. quidam ꝓpter chole. rubeā ⁊ nigrā. quibus
etiam quedā ꝓficiūt cathartica ad eadē deponēda. Homo
igitur ex quattuor est humo. quorū alij sunt naturales: alij
non naturales. Sāguis naturalis calidus ⁊ humidꝰ est: cuiꝰ
quedam pars in arterijs est subtilis cum rubicūditate clare
rufitati contigua. pars quedam posita in venis inter gros
sum ⁊ subtile est mediocris: ⁊ coloris purpurei: sapore dul
cis: nullius fetoris: cito coagulatur cum exit. hoc quoqꝫ signi
ficat temperamētum epatis Sang. nō naturalis si grossus ⁊
turbidus fuerit: ca. ⁊ sic. epatis significat: subtilis ⁊ aquosus
frigiditatem nimiam ipsius. rufus clarus ⁊ fetidus mixtio
nem cholere rubee ⁊ putredinē eius significat. Sapor eius
debet esse amarus. si salsus ex salso phlegmate perpenditur
cōmixtio. si autem desuper est spumosus: ventositas nimis
mōstratur. coagulatꝰ ⁊ aquosus defectionis expulsiue est
significatiuꝰ. qḋ enim depelli cum sudore: vrina ⁊ fumo solet
hoc totum in sanguine remanet. Phlegma naturale frigidū
⁊ humidum est sine sapore semper ꝑ venas mādatum vt na
tura cum digerat ⁊ corpꝰ inde nutriat: q: phlegma est sang.
dimidie coctus. vn̄ natura nō singulare dedit mēbrum ad tra
hendum sibi: sicut alijs dedit humoribꝰ: potest enī digeri ⁊
corpꝰ nutrire. Phlegma nō naturale quadripartitū est. est
acidū: qḋ est frigidiꝰ ⁊ sicciꝰ ceteris: ⁊ est salsum qḋ ē calidiꝰ
⁊ siccius. vitreū acredini cōtrarium qḋ vitreum dr̄ q: vitreo
colori assimilatur. dulce sangui. ꝑtinet ⁊ leuius decoquitur
qꝫ in quo sapor nō habetur. Cholera rub. naturaliter cali. ⁊
sic. est: que in tēperatis corpibus in rubore ꝑfecta est ⁊ subti
lis. hāc sibi fel semꝑ attrahit: mādatqꝫ intestinis vt ea lauet
⁊ a phlegmatis putredine mūdet. partem stomacho mādat
vt digestibilem faciat. pars remanēs sine acumine ꝑ totū cor
pus mittitur cū sang. vt subtilietur sang. subtiles intret venas ⁊
ita mēbra nutriat subtili cibo īdigētia. Nō naturalis cho. ē
quadrifaria. est enī citrina ex phlegmatis aquositate ⁊ cho.
rub. naturalis cōmixtione. q̄ minus qꝫ naturalis est ca. altera
vitello oui assimilat̄. in q̄ grossum phlegma ⁊ cho. ru. miscētur
⁊ ista minꝰ priore est ca. he due cōcreātur in epate. alia est si
cut prassiū semꝑ nascēs inter stomachū calides herbas come
dētium: q̄ calidior est priorībꝰ. alia est eruginosa q̄ erugini eris
assimilatur: sempqꝫ in stomacho ex nimia incēsione nascitur
cuius venenosa est q̄litas: ⁊ ob hoc est calidissima ⁊ pessima.
Cholera nigra: q̄dam naturalis: q̄dem innaturalis. natura
lis frigida est ⁊ sicca: que sic est in sanguine: sicut in vino fex.
sapor cuius aciditati cōtiguus. est adeo grossa: cuiꝰ partem me
liorem splen sibi attrahit in nutrimētū sui. alteram mādat sto
macho: in appetitu cōfortādo. minꝰ grossam mādat ꝑ venas
vt membra nutriat grossiores cibos sibi querētia: sicut sunt
ossa. cartilago et similia: tenetqꝫ sanguinem iste: ne nimis
mobilis corpus fugiat. hec nascitur de dieta ſm frigidum
et siccum habita. Cholera nigra non naturalis ex incen
sa cholera nigra naturali nascitur: estqꝫ calida et acuta: sa
pore acida. hec feruet cum in terram cadit: a priore diffe

rens quā in vase positā musce fugiūt quasi ardentē: priorē
vo appetūt. Alia nascit̄ ex incensa cho.ru. acutior ⁊ calidior
priore: hec habet pessimas qualitates destruēdi: ⁊ morbos
pessimos in corpore faciendi: sicut cancrum: lepram: ⁊ pessi-
ma vulnera tota membra comedentia: cuius color priore est
nigrior ⁊ igne sublucidior. Hanc quidā vidētes sanguinem
nigrum esse dicunt: q: sanguis venas exiens coagulatur: ⁊
nō feruet: hec ecōtra: ⁊ est acida qualitate pessima. Si enim
in aliqua membra inciderit: sicut gladius vel ignis incidit:
est ⁊ alia liuida in colore: ⁊ alia violacei coloris: cuius peior
est liuidior: nascens de dieta calida ⁊ sicca. Galie. vidi inquit
plures hāc cholerā digerētes: ⁊ digesta post duos dies mu-
tata: sani facti sunt cum digestione multa. Nigra cho. viola-
cei coloris si in citrinū colorem mutetur ipsi sanantur: opor-
tet autem intelligatur: q: quidam horum humorū in alium
mutatur: quidam vo non. Phlegma eñ si naturali calore
calefiat ⁊ excoquat̄ in sanguinem mutatur: sanguis in cho-
leram: sed impossibile est sanguinē in phlegma mutari. cho.
ru. in nigraꝫ calore nimio mutatur nunq̄ in sanguinē: neq3
phlegma in cho. nigram. Res eñ bene cocta nunq̄ ampliꝰ
ad hoc redigitur vt sit cruda: neq3 cocta ⁊ incensa nimis am-
plius bonū cibū facit: qđ in humoribꝰ cōsiderat̄. Phlegma
enim medie coctum possibile est sanguinē fieri si excoqua-
tur calore naturali. cho. ni. ⁊ combusta impossibile est q̄ ad
cruditatem redeat: ⁊ phlegma faciat. Istud etiaꝫ intelligit̄
de alijs humoribus. Hoc autē fuit necesse qđ de humoribꝰ
diceretur: q: quicūq3 humores in quantitate vel qualitate
preualent ex necessitate morbidaꝫ corpus facient: si autem
ad vnum membrū confluxerint: ⁊ ipsum morbidū fit egritu-
dinem facient: sm̄ q̄ dicemus cū de causis morborū ⁊ signi-
ficationibus eorum disputabimus: qđ autem faciunt humo-
res dum preualent: id dum minuūtur non facient: si autem
vnus vel omnes in quātitatis summitate vel vltimitate pre-
ualuerint: suffocatur calor naturalis ⁊ vita perit. Si vnꝰ vel
omnes in qualitate corrumpant̄ ipsis corruptis in vnū mē-
brum descendētibus ipsius membri actio corrūpitur: vnde
si cor patiatur mors subsequitur.

¶ Explicit prima particula.

¶ Incipit secunda particula.

¶ Disputatio de omnibus mēbris. Capi. j.

DIximus in alio libro q: humores et
elemēta sunt materia corporis. In p̄sen-
ti autem dicendū est de similitudine mē-
broꝝ que ipsius elementa sunt: q: inde
officialia mēbra sunt: natura eñ mirabi-
lis de multis mēbris in qualitate ⁊ quan-
titate diuersis corpus aīalis cōposuit: vt
p ea regeret̄ aīaliū quodlibet qđ in suo vigore viueret: ⁊ ex-
pleret id ad qđ factum est naturaliter: vnūquodq3 eñ aīal
corporis instrumēta virtuti anime habet cōpetentia: q: leo
cum sit audacis anime ⁊ iracūde: corpus habuit forte: atq3
graues in pedibꝰ vngues: ⁊ in ore dentes acutissimos. Le-
pus cum sit timidissimus: corporis membra leuitate nimia
fuge habuit aptissima: q: virtutes anime sibi erant diuerse:
fecit deus corporis instrumenta virtutibꝰ suis cōpetētia vt
pote manus in homine vt cum eis operaretur: in quibus
sunt digiti multi ⁊ diuersi: vt p eos magna et minima pos-
sint retineri. Epar rubeum fecit prout suppetebat creando
sanguini: mamillas et testiculos ad creandum lac et sper-
ma fecit albos: natura vo oīa corporis mēbra omnibꝰ actio-
nibus fecit cōuenientia. ¶ Actiōes sunt tres: spūalis: natu-
ralis: ⁊ animalis: quibus corporis instrumēta sunt similia:
vnde membra virtutē animatā sequentia vocantur anima-
ta: ⁊ in alijs similiter. Membra autē animata fecit deus in
animalibus omnibus propter sensus ⁊ volūtarios motus.
Sed in homine propter hoc: ⁊ intellectū: ⁊ propter rationē
fecit cerebrū: ⁊ oculos: odoratꝰ instrumēta: nares etiā ⁊ au-
riculas: linguam ⁊ neruos. Mēbra spiritualia facta sunt p-
pter flatus spiracula: ⁊ caloris naturalis cōseruātia: vt sunt
pectus ⁊ pāniculi eius: cor ⁊ pulmo cum suis canalibꝰ: fau-
ces: diaphragma ⁊ arterie. Naturalia membra sunt biparti-
ta: quedam nutritiua sunt: alia generatiua. Nutritiua cibū
mutant in membrorū totius corporis substantiā: omnia eñ
humana ⁊ bestialia corpora consumunt̄ ab aere ⁊ calore na-
turali: ⁊ necesse est vt eorum consumptio ad conseruandam
integritatem cibis reparetur. Hec autem sunt membra nu-
tritiua: os: dentes: os stomachi: stomachus: intestina: epar:
splen: renes: fel: vesica: vene. Mēbra autem genitalia sunt
facta vt specificent̄ indiuidua: ⁊ vt indiuiduarent̄ specifica-
ta: q: eñ omnia indiuidua naturaliter consumunt̄: necesse
fuit vt per genitalia repararent̄: que sunt matrix: vel vulua:
virga: testiculi: ⁊ spermatis vasa singula. Horum animato-
rum inquā ⁊ spiritualiū: seu naturalium: vnum habent prin-
cipale membrū: cuius causa facta sunt alia: que actionis sue
sunt adiuuamēta vel supfluitatis sue expulsiua vel eiꝰ defen-
siua. In animatis pricipale est cerebrū: q: in ipso est memo-
ria: ratio: intellectus: ⁊ de ipso virtus sensualis ⁊ motus vo-
luntarius ad alia membra corporis pgrediunt̄: actionis sue
adiuuamenta sunt oculi: auditus instrumēta: odoratus: ner-
ui: lacerti: vnūquodq3 eñ istorum exteriora portat ad cere-
brum: qđ sibi portata disposuit. Nerui ⁊ lacerti mouentur
ad opera a cerebro discreta ⁊ disposita: ⁊ neruis medianti-
bus ab ipso ad totū corpus sensualia feruntur. Istorū etiaꝫ
quedam superfluitatis expulsiua sunt vt nares emūctionū:
oculi lachrymarū: defensiua sunt pāniculi super cerebrū po-
siti. Membrorū spiritualiū cor est principalissimū: q: vite et
caloris naturalis est fundamentū: q: de ipo ad alia membra
procedit viuificanda: adiuuamēta sunt pulmo: panniculi: ⁊
lacerti pectoris: motu eñ istorū trahitur aer ad refrigeran-
dum caloreꝫ cordis: ⁊ calor expellitur fumosus: qui circa cor
coadunatur. Portātia ab ipso ad alia membra sunt arterie:
ipse eñ sunt a corde naturalē accipientes calorē: ⁊ virtutem
vitalem ⁊ naturalē portant ad omnia corporis mēbra: mem-
bra defensiua cordis sunt sui pāniculi: diaphragma: ⁊ pecto-
ris panniculi. Membroꝝ nutritiuorum principale est epar:
ibi eñ succus mutatur ciborum et sanguis efficitur de ipso
ad totum corpus nutriendū spargendus: huius adiuuamē-
ta sunt diuersa: quedā eñ cibū preparant vt stomacho leuio-
rem reddant sicut os: dētes: quedā calefaciūt ⁊ mutāt cibū
vt eum alleuient ad mutandū in sanguinem: qđ facit stoma-
chus: quedā portant a stomacho ad epar: sicut intestini gib-
bositas: qđ ieiunuꝫ medici vocāt: ⁊ sicut meseraica. Alia ab
epate ad totum corpus portantia sunt: sicut vena que a me-
dicis vocatur concaua. Alia tm̄ superfluitatē sanguinis ex-
pellunt ⁊ mundant sicut fel: splen: renes. Alia partē cibi su-
perflui recipiunt ⁊ expellunt: vt sunt grossa intestina: ⁊ vesi-
ca: qđ eñ reijcit stomachus ab his recipit̄ ⁊ expellit̄: vesica
recipit superfluitates aquosas a renibus de sanguine depu-
ratas. Intestina feces grossas a stomacho receptas expel-
lunt. In mēbris gn̄atiuis principales sunt testiculi: coꝝ ad-
iuuamēta spermatꝫ sunt vasa: q̄ in masculis siue ī mulieribꝰ
de spermate faciūt fetus. Mamille adiuuāt cū infantes nu-
triant: q̄ de vno ad aliud portant: sunt spermatis vasa atq3
virga. Vasa eñ spermatis in masculis sperma in vuluā por-
tāt de testiculis: intētiōe ista mēbra diuersa fecit natura. Alij

etiam diuiduntur membra scȝ in similia partes toti totumqȝ parti assimilantia: vt ossa: cartilago: nerui: vene: arterie: panniculi: ligamenta: pinguedo: caro: pili: cutis: vngule. Aut in membra composita: vt caput: manus: pedes: ꝛ similia: hec autem vocantur officialia membra. Similia sunt octo: primo ossa. secundo chorde: cartilago: nerui: ligamenta: tertio vene: quarto arterie: quinto cartilagines: glandes: pinguedo: sexto cutis ꝛ pellicule: septimo pili: octauo vngule.

¶ De ossibus. Capitulū. ij.

Durior ꝛ siccior pars corporis sunt ossa: qđ duab⁹ de causis necesse fuit: aut q͞ corporis sunt fundamēta super que totius corporis sita est fabricatura: vnde ea oportuit esse firmiora: aut q: ab exterioribus defendūt interiora: vnde necesse fuit esse duriora. Ossa aūt i corpe multa ꝛ diuersa i gñe sex de causis oportuit esse firma: aut ex corporis motiōe: aut ex corporis expellenda fumosa supfluitate: aut ex coꝝ passibilitate: aut q: in alio loco parua: in alio oportuit esse magna: aut ꝑpter fortitudinē: vel ꝑpter sui motus leuitatē. Ex corporis motione: q: quedam mēbra in animalibus aliqñ mouere: aliqñ quiescere fuit necesse: aliquādo eñ mouent manus: pedes ꝛ caput: ꝛ manuū vole sine brachijs: ꝛ digiti sine volis: propter superfluitatis fumose expulsionē: q: omnis superfluitas cibi subtilis est vel grossa: grosse viam dedit natura inferiorem: qđ satis patet visui: fumose superfluitati viam superius fecit per quā secreto expellitur: fecit eñ poros in cute: sicut in capitis osse. Caput eñ summa pars est corporis qđ est sibi idē qđ tectū domui: fumi vo natura semꝑ altiora petit. Fuit ergo necesse ossa capitis perforata esse ne fumus cōclusus prohiberet exire. Ubi ergo pori non propalant visui: ne ab exterioribꝰ aliquid intret qđ cerebro noceat. Ideoqȝ multa ossa sibijuicē sunt iuncta: que a medicis vocantur scoroma. Hec oportet esse multa propter eoꝝ passibilitatem: vt facilius essent passibilia: si vnius pars pateretur necesse est totū sibi cōpateret: vnde natura duo fecit vel tria: ꝛ vbi oportuit plura: vt si vnum pateretur compatiendo alterum non lederetur: ꝛ sanū vice infirmi fungeretur. Ossa ergo maxillaꝝ multa sunt: manuū atqȝ pedū: que magna atqȝ parua sunt ex quātitate membrorū: si eñ membra fuerint magna: et coxe brachia ꝛ crura: magna sunt ossa: si parua vt digiti ꝛ similia: ossa sunt parua: ꝑpter firmitatē: q: natura videns vbi ossa debēt esse solida non ea fecit concaua: sicut nec maxillarum ossa: propter motus leuitatē fecit natura in coxis: ꝛ in similibus mēbris concauitates: q: vero erant magna ꝛ mobilia oportuit esse concaua: que duabꝰ de causis sunt medullis plena ne cōcauitate frangerent: vel vt inde nutrirentur. Ossa iuncta aut sunt solida: aut imobilia: quorū motus aut mollis est: aut durus: aut vt alterius acumē intra alterius sit concauitatē: que ex acuminis quantitate magna vel parua debent esse. Inest autē concauitati quoddā obstaculum ad acuminis repellendū ictum: ne cadens ꝛ concauum collidens suam perdat mobilitatē. Obstaculū quasi: quadā cartilagine est vestitū: ꝛ similiter concauū: quibꝰ viscosa humiditas inest vt leuiꝰ mouerent ossa vtrisqȝ extremitatibꝰ quedā ligamenta inducunt neruosa: ne motu nimio ossa se iungerent. Iste motus nō est equalis in omnibꝰ partibus: est eñ vbi sunt crura: acumē: ꝛ concauitas vt in spatulis: est vbi vtraqȝ longa vt in coxis: est vbi nō sunt rotūda: vt in spondilibus: est cuius acumen non est de eodem osse: sed de alio cōiuncto sibi osse: vt in cubiti posteriori parte. Hmōi sunt ossa in concatenatione mobilia: stabilia sui firmitate quedā sibijnuicē sunt concatenata vt capitis craneū. hec enim ossa dentes habēt sicut serra: quoꝝ vnūquodqȝ inter duo intrat alia: quedam sunt plantaria: sicut dentes in mento ꝛ in maxilla: quedam solida adeo sunt elimata: vt nimia planicie q̄si vnum videantur esse: quedā alba sicut pura ossa: quedā tñ viscositate sibi conglutinata sicut menti ossa vtrinqȝ sibi cōcurrentia cum medio mento sunt solidata. Itidē inuenitur in quibusdam mobilibus.

¶ De ossibus capitis. Capitulū. iij.

Omniū ossium sex sunt modi: alia eñ sunt capitis: alia dorsi: alia pectoris ꝛ costarū: alia spatularū ꝛ furcularum: alia manuū: alia pedū. Ossa capitis sunt craneū ꝛ ossa mēti ꝛ dentiū: cranei forma est rotunda: ante tamē ꝛ retro acuta. Rotunda vt a passibilitate sit remotior: aut vt quātitatis cerebri sit capacior: anterius ꝑpter proram cerebri acuitur: vnde nerui prodeunt a cerebro: qui quinqȝ sensus deferūt. puppis posterius acuitur: vnde medulle spondilium egrediuntur: ꝛ nerui motum facientes voluntarium. Craneum ex ossibus est multis sibijnuicem concatenatis: qđ fuit quinqȝ de causis: aut vt inde fumi supfluitatē reijceret: aut vt vene et arterie ad cerebrum introeūdi ꝛ etiā exeundi viam habeant: aut vt cerebro firmiter panniculi inhererent ne cerebro inciderēt: ꝛ cadentes aggrauarent: aut si vnum frangeret ne alia conquassarētur: aut q: est mollior prora: puppis vo durior: que due qualitates sibijnuicē sunt dissidentes: huius cranei forma est quītupla: ꝛ in artubus sextupla: cuius duo sunt ossa similia sibi: ꝛ vocantur decima: ꝛ est aliud in capitis prora: vbi inciditur corona ꝛ vocatur coronatum: cuius hec est forma. Aliud est oblongū per mediū capitis prorectū ꝛ vocatur erectum: cuius hec est forma ꝛ est aliud in capitis prora vel puppi qđ est sicut grecum lauda. His tribus sibi iūctis hmōi forma fit. decima ex vtroqȝ latere sunt posita super auriculas a coronato incipientia vsqȝ ad grecū lauda: ꝛ sunt longa ꝛ equaliter ab erecto separata: et sunt alia duo in medio capitis iūcta vtrinqȝ cum erecto: hec sunt quadrāgula: quorum mollis est substantia propter fumi superfluitatem dissoluendā: qui circa ventriculū cerebri priorem adunatur. Sūt ꝛ duo alia vtrinqȝ posita solis decimis a craneo differentia: que appellantur tempora. Sūtqȝ triāgula in tria ossa diuisa: quorum vnūquodqȝ suam habet naturam. Unū est petrosum qđ vocatur os petrosum foramen auricule habens ibi positū propter auricule diuisionē: alterius ossis eiusdē trianguli natura summitati mame est similis: qđ positum fuit ibi propter firmandū os menti nē locum suum exiret. Mēti eñ ossa immobilia in istis sunt fundata: hoc os nō est adeo durū vt petrosum. Est etiā tertiū qđ recte tempus est vocatū alijs duobus minus dictum: que sō sunt dura ne cito essent passibilia: itidē intelliges in alterius partis triāgulo. In prora capitis est quoddam os solo coronato differens a craneo: ꝛ hoc vocatur frons: cuius forma circuli est medietas: nec multum molle: nec multum durū: qđ ideo fuit temperatum vt non lederetur vicinitas oculorum. Est etiam puppis os solo lauda differens a craneo: ꝛ vocat puppis os: forma cuius non eadem est in omnibus hominibus: durū est: q: puppis caret oculis quos custodiret. Preter ista sunt quinqȝ alia. Unum palo similatur: qđ cranei et maxille est firmamentū ossi puppis iunctū: ꝛ vsqȝ ad solum capitis os porrectū vt maxillis firmaret craneum differens ab osse puppis per quoddam os aliud: qđ greco lauda iungitur vtrinqȝ ascendens vsqȝ ad coronatum. Super lacertos temporum quattuor sunt alia: ex vtroqȝ latere alternata: ꝛ vtrinqȝ vsqȝ ad medium pertingentia: que vocata sunt paria: et ob defensionem temporū ibi sunt locata. Ossa maxillarum craneo sunt iuncta: que ideo de multis frustis fiūt vt si vnum pateretur: alia non lederentur: et q: naturaliter omnia dura erant ꝛ mollia oportuit esse plura. Sunt autē octo: duo oculorum: duo in maxillarū ꝛ nariū extremitate: duo alia: in naso in nasi foramine vnum: vbi pares dentes ꝛ quadrupli firmant: alterū oculorū: duo vtrinqȝ incipiūt a coronati ꝯfinio: ꝛ subtꝰ alia ꝑtingūt ad oculos vsqȝ ad maxillarum extrema partis descendētia: ꝛ ad nariū media: qbꝰ occurrit vnum ex vna parte protentū in quo pares ꝛ quadrupli firmentur dentes. Oculorum singula diuiduntur in tria ambo maxillaria sunt grosse ab ocularibus incipientie: et vsqȝ ad caninos dentes protenta in quibus sunt oēs dētes preter quadruplos atqȝ pares: quorum vnūquodqȝ vtrinqȝ naso est collaterale: ꝛ vsqȝ ad caninos dentes protendunt se

que grossa sunt ⁊ dura: vtpote neruum ab eo descendētem defendentia. Nasi ossa prout diximus bina ab angulis mediorum incipientia ⁊ vsq̄ ad quadruplos dentes protēta ⁊ nasi lateribus ab alijs differentia: que ideo sunt tenera: vt si forte rumperentur cito solidarentur. Os vbi est nasi fortitudo subtile est: ⁊ diuiditur in partus duo: que sunt perforata vsq̄ ad cranei concaua. Os vbi dētes pares ⁊ quadrupli radicantur: differt ab alijs nasi lateribus. Si particularia totius faciei ossa scire volumus. xxxij. esse preter dentiū ⁊ menti inuenimus. Menti em̄ ossa sunt duo in ipso iuncta medio vbi dentes firmant̄ subtiliores quadrupli atq̄ pares: quoꝝ altera extremitas duas habet furculas. Una est acuta sub paribus quos supra diximus: cuius acumini quedā chorda inseritur: que in lacertis temporū protendit̄: per quem bucca clauditur: altera furcula est grossa rotunda posita in concauitate que est sub duorum vberum cranei similitudine. Huius furcule rotūditate mentum fit immobile. Dentes sunt quasi quedam plantaria ossibus maxillarum ⁊ mēto insita qui sunt. xxxij. xvj. in maxillis superiorib⁹ positi: totidem in inferioribus: quorū quattuor in anteriori parte pares vocantur quadrupli ⁊ lati ⁊ acuti incisores a medicis vocant̄: sunt em̄ necessaria ad incisionē cuiuslibet cibi: duo vocant̄ canini collaterales quadruplis in summitate acuti: in radice vo lati duris cibis commolendis apti. Sunt ⁊ decem alij vtrinq̄ gemini collaterales quadruplis: lati atq̄ grossi: hi molares sunt vocati: ad molendū em̄ cibum ⁊ frangendū sunt necessarij. Iste idem numerus dentiū in mento est intelligēdus. Hi omnes furcati sunt: sed in eis quidam sunt diuersi. Alij em̄ quattuor: alij tres: alij duos habēt furculos: alij vnū habent furculū: quadrupli atq̄ pares. i. molares tres: vlteriores quattuor: primi molares infra positi duas habent furculas: vltimi. iij.

De ossibus dorsi. Capitulū. iiij.

Ossa dorsi ab ossibus incipiūt puppis capitis: ⁊ vsq̄ ad vicinitatē protenduntur ani. Hec quattuor ob causas fuerunt necessaria: aut q: fundamenta sunt aliorū: oīa em̄ super ea posita sunt: sicut nauis tota sup carinā mediā: aut q: operatorium sunt ⁊ defensoriū viscerum atq̄ lacertorū. aut q: neruus huiusmōi necessarius fuit toti corpori per quē descendentē a cerebro sensus membris daretur inferioribus ⁊ motio: cū em̄ multa membra a cerebro sint remota: ⁊ vie longinquitate eis denegetur sensualitas: vis quedaꝫ data est spondiliū medullis per quas dispensaretur neruis exitibus per remotas partes corporis: que quasi medulle lingua arabica vocatur nucha. Quarto dorsi ossa fuere necessaria vt custodirēt ⁊ defensarēt nucham: ne quid lesionis pateret̄ ab extra positis: sunt ergo hec ossa defensaculū nuche: sicut craneuꝫ est cerebri: eadē em̄ est nuche q̄ cerebri natura. Spōdiles duabus de causis ex ossibus sunt multis: vel vt quodlibet aīal se inclinare ⁊ erigere posset: aut vt eorum concauitas alicubi esset lata: alicubi stricta: ⁊ ossa alicubi grossa: alicubi subtilia. Eius em̄ pars superior subtilis est ⁊ concauitas larga inferior grossa ⁊ subtilis cōcauitas. Dorsi ossa sunt quadripartita: alia em̄ colli: alia dorsi: alia renuꝫ: alia iuxta anum. Homo collū babuit duab⁹ de causis: aut ꝓpter sonoritatē vocis: q: animal carēs collo voce caret oīno sicut piscis: aut si quā habeat raucam habet sicut rana: aut vt caput ante et retro moueret̄. Collū septē spondiles habet minores ⁊ subtiliores: in concauitate largiores. Dorsum duodecim min⁹ concauas: sed maiores ⁊ grossiores. Grossitudo est earū: q: coste super eas fundate sunt: aut q: viscera cooperiūtur ab eis: earum concauitas ideo est stricta: q: nucha descendēs a cerebro in colli spōdilib⁹ est grossior quā multitudine neruorum a dorso procedentiū necesse fuit subtiliari ⁊ concauitatem minorari. Renum spondiles prioribus sunt maiores ⁊ grossiores: atq̄ ꝯcaue minus: qd̄ postea probabimus. q̄ oīa vt diximus: ⁊ hic considerent̄: q: em̄ de vnaqueq̄ spondili duo exeunt nerui: necesse fuit subtiliari: harum inde fuit maioritas: q: vna vsq̄ ad alteram portat. Sunt autē. xxiiij. oēs iste sibiīuicē cōcatenate: exceptis prioribus in colli positis summitatibus: q: ex puppi duo exeunt acumina duab⁹ prioris spondilis concauitatib⁹ a dextris ⁊ a sinistris succedētia ex qua colligatione caput dextrorsum ⁊ sinistrorsum est mouere. A spōdili scd̄a duo exeūt acumina p foramē prime spōdilis procedētia ad puppim vsq̄ ad collū ptingentia q̄ duabus chordis ligantur ante ⁊ retro vt per eas moueatur caput. Oēs alie sibi sunt ꝯnexe quibusdā frustulis finistris inter duas succedētib⁹ quib⁹ ⁊ sibi ꝯcatenarent̄ ⁊ alterius motus eis nō ꝓhiberet̄. Dorsi spōdilis superior habet frustula duo: similiter inferior: quoꝝ vnūquodq̄ subit sibi preparatam concauitatem: quinq̄ colli: ⁊ quinq̄ renum: quattuor habent sursum ⁊ quattuor deorsum. Horū singula cōcauitates suas intrāt singulas vbi perfectis cōnexibus sibi colligant̄. que ad hoc fuerūt necessaria: vt ceterorum essent firmamenta. In dorsi spondilib⁹ duo sunt tm̄: a quib⁹ duo alia sicut spina contorta exeunt. Hec contorta a medicis appellantur senenica: vnaqueq̄ spondilis habet tria. vnuꝫ super: ⁊ duo subtus lateralia. similiter habent oēs preter primas in collo positas: que ideo caruerunt eis tortionibus vt non obessent lacertis caput ante mouentib⁹. Contortio ista in. ix. vel. vij. spondilibus petit inferiora. decima semper habet erectas: aliorum omniū superius contorta sunt. Hec senenica tribus de causis fuerunt necessaria: aut vt posteriora colli colligarēt: aut vt lacertos supra dorsum: venas arterias ⁊ neruos firmarent: aut vt costas sibi firmiter adherere facerent: vnaqueq̄ spondilis duplicis est foraminis: per que pares nerui exeunt: qui de nucha interiori prodeunt. Horum em̄ quedā foraminū inter duas spōdiles fiūt: quedam intra vnam tm̄ inter duas spondiles sunt foramina: q: cum vnaqueq̄ semicirculos habeat ipsis iunctis necesse est reddi foramina. Hec cōsiderant̄ in colli spondilib⁹: alie em̄ sunt superius plusq̄ mediū habentes circulū: sed inferi⁹ habent minus: quibus iūctis perfectio fit circuli: ⁊ hoc in spōdilibus dorsi. Spondiles renū vnum foramen habent tm̄: q̄ sunt iuxta anum duorum sunt ossium: quorum vnum vocatur iuxta anum. Os istud latum inferiori spondili renum iunctum in similitudinē spondilis de tribus ossibus est factum: quorū duo lata duas habent cōcauitates nō adeo magnas. Hec sunt ossib⁹ coxarū iūcta: in quorū vnoquoq̄ sunt foramina: a quibus nerui prodeūt: hec nō sunt lateralia: sicut spondiliū. Ossa em̄ coxarum in lateribus sunt: foramina ergo ista in medio sunt posita. Alterū os vocatur ipse anus: similiter de tribus factum ossib⁹: hec sunt nature cartilaginum: a quibus tres pares nerui exeūt. Unū par exit de duobus foraminibus spondiliū foramina assimilantib⁹: os tertium inferius foramē habet aliud: vnde exit quidā neruus. Hec de dorsi sufficiant ossibus.

De ossibus pectoris. Capitulū. v.

Pectoris fundamentū supra dorsum est positū cuius magna est concauitas vt intra se posita custodiat. s. cor ⁊ pulmonem: ⁊ pāniculos ⁊c. Magnitudo cōcauitatis fuit vt pulmo posset huc ⁊ illuc dilatari: constat pectus costis ⁊ teneritate quadā costarū. xxiiij. in anteriores ⁊ posteriores fit diuisio. de. xiiij. anteriorib⁹ pect⁹ ꝯficitur q̄ dorsi sunt ligate spōdilib⁹ septene. s. ex vtroq̄ latere semicirculo assilante. Sꝫ si iūgant̄ circulū facere vident̄: hec ligant̄ in anteriorib⁹ cū septem teneris ossibus cartilagini assimilantib⁹: sed tamen in teneritudinis summitate vera cartilago esse cōprobatur: que dum acuit̄ est sicut gladius: ⁊ ori stomachi superponit̄: ad defensionem sui ⁊ cordis ⁊ diaphragmatis. Decē posteriores coste quinq̄ dorsi spondilib⁹ sunt inserte: he sunt curte vt non possint ad ossa tenera pertingere: earū extremitas ne forte rūperet̄ est cartilaginea: sunt autē oīa duo ⁊. xxxvj.

De ossibus spatule ⁊ furcula. Cap. vj.

Spatule ossa duab⁹ de causis fuerunt necessaria aut. s. vt defenderent pectus retro ne pateretur quid lesionis ab exteriorib⁹: aut vt armorum ligarent ossa: que interius sunt cōcaua: exteri⁹ vo gibbosa: erat em̄ necessarium vt prodesset costis cōcauitas: que ossa habent nodos quos medici vocant spatularum oculos: quod nomen ex effectu sumpserunt suo: sicut enim oculi totius anterioris defensores sunt corporis:

et iste a posteriori defendunt pectora. Isti quasi oculi ideo
sunt cõcaui vt armorũ acumina possint eos ingredi. Habet
aũt spatula duo acumina: retro vnũ coruu rostro assimilatũ:
per qd eadẽ spatula furcule est admixta ne a superiori locũ
suum exeat. Intus vero alterũ ad hoc tm̃ positũ ne sub⁹ exi-
ret acumẽ armorũ. Furcule ad hoc fuere necessarie vt armos
ligarent: ⁊ a pectore differre facerent ne forte pectus manũ
contraheret: horũ ossa exterius sunt rotũda interius nõ con
caua: ⁊ cum teneritudine pectoris ante ligata: retro vero cum
coruu rostro: earum ligamẽta sunt ossa cartilaginosa que vo
cantur spatularũ capita ad hoc posita tm̃ vt cõcatenationẽ
facerent armorum.

De ossibus manuum. Ca. vij

Vtraqꝫ man⁹ in tria ossa generaliter diuidit
in armũ cuius os est magnũ: concauũ atqꝫ rotũ
dum: ex familiari eñ parte cõcauũ est: ab extra-
nea vero gibbosum atqꝫ rotũdũ. Dico autem il
lud familiare qd interiori parti corporis videt
attinere: extraneũ qd exterius. Hoc aũt fuit solitariũ: q: cũ
spatulis vna concatenatiõe est copulatũ: fuit magnũ vt ma
num ferret ⁊ brachiũ: cõcatenatio eñ manus atqꝫ brachij
huic cõnectitur ossi. Rotundũ efficitur vt non facile patere
tur: fit autẽ concauũ vt arterie: vene: atqꝫ nerui viam habe-
rent ad manũ atqꝫ brachiũ. Extranea gibbositas familiari
parti fuit cõpetentissima. In extremitate superiori est acu-
tum vt spatule intraret concauũ: ⁊ cõcatenatio fieret armo
rum. qd adeo est molle vt locũ suum aliqñ cogat exire: mol-
licies fit ideo vt armus vndiqꝫ sit mobilior. Extremitas infe
rior attinẽs brachio capita habet duo in familiari parte ma-
nus q̃ nulli ossi colligat: vt nerui: vene: atqꝫ arterie in eo li-
garentur: intusqꝫ bina sunt duo: vnuꝫ retro: ⁊ alterũ antea
que brachij intrant acumen: vt suam facerent concatena-
tionem. Brachiũ ex duob⁹ constat ossibus. Vnũ supra ⁊ ap
pellat cubit⁹ superior. Alterũ infra ⁊ vocat inferior. est aũt
inferi⁹ priori mai⁹: q: portãs portato mai⁹ dꝫ eẽ vł firmius.
Hec duo rotũda hꝫ acumina que mala vocant ad extremita
tem armi pertingentia: malũ maius est exterius: atqꝫ min⁹
interius. cõcauitatẽ habent armi quã intrant cum extensio
fit brachij. Exterior pars manus ex nouẽ minutis conficitur
ossibus medulla carentib⁹ solidis ⁊ diuersis: ossa nouẽ ha-
buit vt manus esset mobilis: sunt aũt diuersi forma. s. alte-
ra gibbosa: altera concaua: alia erecta: vt cum oĩa iungeren
tur quasi vnũ os redderet. Ista in duob⁹ ordinib⁹ sunt stan
tia: ex vna parte cum vole pectinibus: ex altera cum duabus
brachij concatenationib⁹ fortiter ligant: concatenatio ad su
periora habet horum tria: brachij concauitatẽ subeũtia per
quam manus lateraliter extẽditur atqꝫ stringitur: concate-
natio inferior atqꝫ minor extremitati interioris iũgitur bra-
chij ipsius acumine cõcaui quinqꝫ ossiũ subintrãte. Hec cõ-
catenatio motũ facit ante ⁊ retro: vola manus in duo diui-
ditur. Pecten pars vna: digiti vocant altera: q̃ pecten de
xxiiij. fit ossibus: ne si forte vnum patiat: ⁊ altera non ledan
tur. Digiti sunt quinqꝫ: quorũ vnusquisqꝫ ex tribus compo
nitur ossibus: que sibĳnuicẽ concatenant: ⁊ quattuor digiti
cum pectine ligantur: pollex cum brachij interiore: ⁊ in ossiũ
iungitur concatenatione: fiuntqꝫ noduli inferiores superio-
ribus maiores ⁊ latiores: quia portãs eo qd portatur latius
est atqꝫ firmius.

De ossibus pedum. Capitulũ. viij.

Ossa pedum medici in quattuor diuidunt. sunt
eñ coxarum: sunt hãcharũ: sunt ⁊ crurum atqꝫ
pedum. Hãcharũ ossa ante ⁊ retro superi⁹ cũ
ani ligantur ossibus: cuius vnaqueqꝫ pars in
tres diuiditur: os mediũ atqꝫ superius ꝓprie
vocat hancha: que ligatur cum ani ossib⁹ con-
cauitatem suam intrantibus: hec proprie hãcha vocatur: pi-
xis vero ei⁹ cõcauitas. os scdꝫ est post istud qd os yliũ vocat.
tertium os peius est: os coxe est necessariũ ꝓpter coxe mo-
tum. Ossa interiora ⁊ exteriora ad custodienda spermatis
vasa: matricẽ quoqꝫ ⁊ vesicã rectaqꝫ intestina. Os coxe ma-
ius est totius corporis ossibus: totũ in extranea parte a su-
periori aut familiari ab inferiori a posteriori parte concauũ:
ab interiori gibbosum duo habẽs acumina: scꝫ superius et
inferius: cuius magnitudo fuit duabus de causis: vel quia
totius corporis ossium est fundamentũ: vel q: maiorẽ lacer-
tum portat per quem motio fit pedum. Tortitudo extranee
partis a superiori parte est: vt locum habeant lacerti: qui si
essent extrinsecus in eundo fricarent: tortitudo a familiari
parte inferior: ne si essent ex vna parte tortitudines totũ cor
pus tortum ⁊ inrectũ fieret: concauitas posterior ⁊ gibbosi
tas anterior vt firma esset sessio: acumen rotũdatur superi⁹:
vt hanche pixidem ingrediat. Inferius duo acumina duas
cõcauitates cruris sunt subeuntia. Crus eñ duorũ est ossiũ
que arũdines vocata sunt. Vnum magnũ in familiari parte
positum duo habet concaua: que cõcatenatũ genu reddunt
inferiori parti coxe iuncta. In huius concatenatiõis spacio
supremo est rotundũ os cartilaginosum atqꝫ cõcauũ: cuius
concaua cruris ⁊ coxe intrant ossa: hocqꝫ vocatur genu. Arũ
do altera in parte est extranea: q: subtilior ⁊ curtior est arun
dine prima non pertingens a superiori vsqꝫ ad concatena-
tionem poplitũ: sed ab inferiori maiori iũgitur arũdini: his
arũdinibus cauille peduꝫ iunctis concatenatio quedam fit:
vnde motus procedit calcanei. minus autẽ in iuuamẽto ma
iori datur vt pondus patiatur facilius: aut vt neruos: arte-
rias ⁊ lacertos tutaretur: aut vt inter ipsum atqꝫ maius cõ-
catenatio calcanei redderetur. Pedis diuisio est senaria: est
eñ cauilla: est ⁊ calcaneus: ⁊ pedis nauicula ⁊ rasca: q̃ sic lin
gua vocat arabica ⁊ est pectẽ: sunt ⁊ digiti. Os calcanei ro-
tũdũ est superi⁹ a parte familiari: ab extranea parte lõgum
est ⁊ subtile subteri⁹ latũ atqꝫ solidũ attingens terrã. Ro-
tũdũ ne qd forte patiat. Lõgitudo atqꝫ subtilitas vt bñ fir-
maret: vel vt supposita pateret. Soliditas vt ferre dura
posset corpa: cauilla calcaneo est supposita mollib⁹ ligamẽ
tis retro cõnexa duo habẽs acumina a parte familiari maio
ris intrans cõcauitatẽ arundinis: ab extranea minoris: hac
concatenatione calcaneus sursum ⁊ vsum mouetur. Os na
uicule ad modũ nauis est factũ superius ⁊ retro: ⁊ vtrinqꝫ
operiens extremitatẽ cauille: vnde est ligatũ sicut esset cõca
tenatum: per hec peditat lateralis motus: vtrinqꝫ ista cum
calcaneo est ligata: sed ab extranea parte infra a familiari al
tius: vt locus remaneret concauus. Hec concauitas duplici
ter fuit necessaria: vt. s. si pes acute rei superponeret conca-
uum haberet ad qd cito confugeret. vel vt calcaneus ad mo
tum leuior redderetur. Rasca quattuor habet ossa. tria po-
sterius cum nauicule retro iuncta ossibus a parte familiari:
aut cum tribus ossibus pectinis. Os quartũ qd vocatur glã
dosum in parte minoris digiti est positũ: cuius acumen vt li
getur retro calcanei intrat concauũ: aut cum duob⁹ pectinis
ossibus ligatur. Rasca fuit in pedibus necessaria: sicut et in
manib⁹: sed tm̃ ista quattuor: illa ossa hꝫ octo: maior eñ mo
tus manibus q̃ pedibus fuit necessarius. Pectẽ ex quinqꝫ
conficitur iunctis cum quattuor rasce ossibus: tria eñ horũ
iungunt cum tribus rasce: duo cum glandoso vno: pectẽ pe
dum vtile fuit sicut ⁊ manuũ: quattuor digiti tria ossa habẽt
singuli: pollex q̃ est maior tm̃ habet duo: qd idcirco cõuenit
vt pedes essent cõcaui. Intus maiora habuit vt pes posset
sustentari: vt sicut manus per pollicẽ tenendi habuit facul-
tatem: ita ⁊ pes sustentãdi in descensum siue ascẽsum firmi
tatem. Oĩa ergo corporis ossa sunt. xl. ⁊ ccvij. capitis quat-
tuor paria. xiiij. maxillaria: dentium inferiorũ. xvj. vnum pa-
li: duo menti: dentiũ superiorũ. xvj. spondiles. xxiiij. coxaruꝫ
ij. ani. iij. coste. xxiiij. teneritudines. viij. spatule. ij. capitũ spa
tularum. ij. furcularũ. ij. armorũ. ij. cubitorũ superiorum. ij.
inferiorũ. ij. rasce manuũ. xvj. pectinis in manibus. viij. digi
ti. xxx. hancharũ. ij. calcaneorũ. ij. nauicularũ rasce pedum. x.
digitorum. xxx.

De cartilagine. Capitulũ. ix.

Cartilago est ossium teneritas quorũliber fetuum
ossibus assimilata: de qua satis tractauimus in
ossium compositionibus: cum quibus iũgitur vt
est pectoris teneritas: costarũ extremitas: ⁊ hypo
cundriorũ pars in ano ⁊ hãcha: ⁊ extremitatibus
ossiũ acutoruꝫ nariumqꝫ auricularũ gutturis: ⁊ canaliũ pul-

monis: que omnia fuerũt cartilaginosa ne forte rumperẽtur cum plicarentur.

¶ De neruis. Capitulũ .x.

Nerui sunt necessarij vt sensum atq; motũ volũtarium ferrent membris totius corporis: ossibus: ligamẽtis ⁊ cartilaginibus: pinguedini: ⁊ glandibus: in natura enim sua nullũ horuȝ habet sensum neq; motũ. Sed hoꝝ singula ꝓut dicemꝰ fuerũt necessaria. Quidã medicorũ dicunt dẽtes osseosos sensum habere: q: labris trementibus ⁊ ipsi tremere videnẽ: ⁊ dolorem patiuntur: dolor aũt nõ est sine sensu: qđ negant alij dicentes dolorẽ illum esse in gingiuis atq; neruis. quorũlibet neruorũ fundamentũ est cerebrũ cum volũtarij motus atq; sensus sit firmamentũ. Oẽs autẽ nerui aut de cerebro prodeũt: aut de mediatoribꝰ cerebri. Cerebri mediatores dicũtur esse spõdiliũ medulle que nucha sunt appellate: qđ ideo oportuit esse ne si omnes a cerebro ꝓdirent immediate: aut rumperẽtur aut nimia lõginquitate sensus perderenẽ. Mẽbrorum ergo propinquoꝝ nerui a cerebro procedentes sunt molliores: de nucha duriores: exeũtes a prora cerebri oĩum aliorũ sunt mollissimi: q: sensum portant alijs. molliores vt cito mutenẽ circa sentientes. Prodeuntes a puppi cerebri fuerunt duri: vt motũ possent pati: q: mollis veloci motu cito rumpuntur. Neruoꝝ a cerebro exeuntiũ septẽ paria sunt quidam ad oculos progrediunẽ vt darent eis sensuȝ visus. Alteri ad eosdẽ vt darent eis motionẽ. Aliorũ quidã vadũt ad linguam ⁊ sensum gustus dant ⁊ motus: quidã ad tempora vt motũ comedẽdi dẽt. Isti ĩdẽ ad nariũ exeũt extremitatem ⁊ vsq; ad labia: quidã ad gingiuas atq; dẽtes tendunt donãtes eis tactũ. Quartũ priorũ parium diuiditur p palati summũ vt ei donet gustũ. Quinti paris pars tẽdit ad auriculas: vt auditum eis prebeat: pars ad latitudineȝ pectoralium lacertorum tẽdit vt virtutem det eis motionum. Sexti paris pars tendit ad viscera vt per eã sentiant. Pars ad lacertos gutturales vt eos moueat. Septimuȝ vadit ad lacertos lingue ⁊ gutturis vt inde possint moueri: vnũqđq; istorum priusq̃ exeat craneũ duobus cerebri panniculis est coopertũ: subtilis pãniculus propter nutrimentũ sui est venenosus: alter est grossior ⁊ durior ab ossibus cranei defendens neruos. Primũ par neruorũ a cerebro exeuntiũ est cõcauum nulli aliorum tanta concauitate assimilandũ: cuiꝰ substantia cerebri nature est vicina: concauitas ergo eis omnibus fuit necessaria vt per eos spiritus visionis daretur oculis. Sunt autem isti maiores neruis totius corporis: quod ex duabus causis cõtingit: vel ne cõcauitatis causa rumperentur: aut vt maiorem quantitatẽ ferrẽt spiritꝰ. fuerũt molles vt sentientẽ facerẽt velociter: ꝓdeũtq; isti duo a duobꝰ quasi vberibus cerebri vicinãtes naribus prius concaui ibi iunguntur: a naribus vͦ procedũt ad oculos hoc modo Cõcauitas ista oculis ꝓmaxime fuit necessaria vt si forte pateretur vnus ramusculus: per alterũ alteri lumen oculo preberetur: hoc probare poteris si clauso vno oculo alterũ aperueris. Neruus a dextra parte veniens ad dextrũ oculũ tendit: a sinistra ad sinistrũ. Quorũ singulus ad oculos vsq; progressus ita ibi dilatatur vt vueã tunicam circũdet cõcauus. Spiritus autem visionis a cerebro progrediens: ⁊ eandem percutiens oculũ irradiat. Nerui isti egressi a cerebro molles sunt ⁊ lenes: sed quanto plus ab eo elongenẽ: tãto duriores efficiunẽ. Ad oculos autem cum veniũt: ibidem rursus mollescunt. Secundũ par neruoꝝ a posteriori parte incipit aliorum priorũ: quorum vnusquisq; exit per foramen cranei qđ vicinum est oculorũ singulorum concauitati: quã circũdantes dilatanẽ: vt p eos oculi moueanẽ. Par tertiuȝ incipiens retro post secundũ se diuidit: ⁊ per sedem capitis exiẽs a puppi cerebri: quarto pari vnitur: sed postea ꝓcipatur separatum: qui cum exeat a craneo in quattuor diuidiẽ neruos. Unus foramẽ exit qđ vena subit iuuenilis. hic cum per ceruicẽ descendit in viscera diaphragmati superposita dispergit se per ea. Alter foramẽ ossis temporis egreditur: ⁊ neruo quarti paris cõmiscetur. Tertius cum foramẽ ossis ocularis exeat. vnde secundũ par iam exierat: in tres alios diuiditur neruos: horum primus furculatus in exterioribꝰ oculorum angulis dilatatur: ⁊ lacertos temporum tandem ingreditur. Alter ab angulis oculorum maioribus narium foramina ingressus ibidem in quattuor diuiditur. Alius in maxillis in duos neruos se diuidit. Unus intrat oris interiora: ab altero extrinsecus vtraq; superioris labri extremitas petitur. Quartus tertij paris neruus superius propter incidentẽ diuisionẽ intermissus p maxillas se diuidens maximũ dat gustum lingue. Huiꝰ altera pars inferioris labri dentes radicat ⁊ gingiuas. Quartũ par septem parium principaliũ tertio pari sibi iuncto: post ab eo seiungitur: ⁊ per tunicam palati dispartitur vt per ipsum sibi tactus prebeat. Quintũ vͦ par in egressione sua in duo diuidiẽ paria. Unũ a cerebri incipiens prora. alterũ retro. tertiũ principale par: in auricularũ secedit foramina: vbi se dilatãs eadem circũdat: hoc autem par auribus auditũ dat. Secundũ par huius quinti a posteriori parte exit prioris p foramẽ scȝ vbi petrosum vocaẽ orbũ cum tamen sit apertũ. Hoc cõmixtum pari tertio ex magna parte secedit in maxillarũ lacertos. Altera pars in lacertos temporũ vt eorum adiuuet sensum: ⁊ par tertiũ. Sextũ par principale a puppi videẽ exire per foramen narium vtrũq; in extremitate lauda grecũ assimilante: ab vno quoq; eorum quattuor iterũ nerui exeũt. Primꝰ intrat lacertos gule valens ad fundamẽta lingue adiuuãs. Par septimũ in eiusdẽ lingue motũ. Alter tendit ad lacertos summarũ spatularũ. Tertius qui est maior ceteris p ceruicem vsq; ad venam iuuenilẽ descendit: per quã vadens in furcula diuidiẽ multiformiter. Partitur enim in lacertos gutturis ⁊ descendẽs ad pectus in furculam aliã diuiditur: ⁊ redit ascendẽdo in gutturis lacertos caput habentes inferius. Hic a medicis vocatur tornatilis: hic iterũ furculaẽ: et ad cor ex parte diuidiẽ: ad pulmonẽ quoq; ⁊ ad lacertos eiꝰ ⁊ ad canales eius: qui suppositus diaphragmati ĩ viscera ⁊ os secedit stomachi miscẽs se neruis tertij paris. Septimũ par principale incipit a puppi cerebri: vnde nucha ortũ habuit: hic se in lacertos diuidit lingue: partimq; cum cartilagine cõnectitur gutturali scutũ assimilanti: in lacertos diuisa inclinatos positos in osse lauda grecum assimilante. Alij a cerebro videnẽ procedere nucha mediatrice. Nucha enĩ a cerebro descendit in spõdiles dorsi incipiens a fine puppis: idest a prima spondili colli: ab hac nucha ex necessitate ꝓcedunt nerui ⁊ sensum ⁊ voluntariũ motũ portãtes membris sub collo positis. Sunt autẽ trigintaduo sibi paris ⁊ vnum tm̃ impar. In collo enĩ octo: in dorso duodecim: in renibus q̃nq;: iuxta anũ tres: in ano tres: in fine ani vnꝰ. Primꝰ de octo exit a prima colli spondili secedens in lacertos capitis pars secunda inter primã ⁊ secundã spondilẽ habet exitum partim in cutem tendens capitis vt sentiat: ⁊ in posteriores colli lacertos pars altera: alia in latos vadit lacertos super spatulas: par tertium inter scđam exiens ⁊ tertiam spõdilẽ: in alios vtrinq; diuidiẽ neruos: quorum vnus ad lacertos interiores: alter ad lacertos vtrinq; vadit posteriores. Par quartum exit per foramina tertie atq; quarte spondilis: cuius vnũquodq; caput in duo diuiditur: pars horũ maior ⁊ plurima contra spondilẽ in spinam tendit. Inde in lacertos inter dorsum ⁊ collum positos. Inde reuertens in dorsi lacertos furculatur: pars altera minor miscetur cum pari tertio. Par quintũ inter quartam atq; quintã exit spondilem: cuius vnaqueq; pars in duas diuiditur alias: minor pars adeundo spatulas in lacertos diuidiẽ earum: maior partim procedit in spinam dorsi: partim in latos super spatulas lacertos: partim in lacertos inter collum ⁊ caput positos. Altera pars huius maioris misceẽ cum septem paribꝰ a ceruice ꝓcedentibꝰ: ⁊ secedit postea vsq; ad diaphragma. Sextũ par exit inter quintam ⁊ sextã spondilẽ. Septimũ autẽ inter sextam ⁊ septimã. Octauũ inter septimã ⁊ octauã. Hec aũt paria partiunẽ in multa: pars enĩ in lacertos tendit capitis ⁊ colli. Alia in lacertos dorsi: Alia in diaphragma ꝓter octauum tm̃. Alia in ascellas vsq; in concauitatẽ spatule vt motum det digitis. Alia in brachij cutẽ vt faciat sentientẽ. Primum .xij. pariũ a pectoris spondilibꝰ exeuntiũ inter primã exit ⁊ secũdã: cuius pars vadit in lacertos: aut costas. Alia in lacertos super dorsum. Alia sup primas costas: ⁊ octauo pari coniungitur procedẽs vsq; ad volã manus vt p ipsam

sibi dentur motus atqꝫ sensus. Alterum par inter secundā ⁊ terciā exit spōdilē: ⁊ diuidit in cutem armi vt det sensum ei. Altera pars tendit in lacertos costarū atqꝫ pectoris. Tercium inter lacertos spatular atqꝫ dorsi vt motū prestet eis. Similiter altera .x. paria a spondilibus pectoris exeūtia vnicuiqꝫ mēbro sibi vicino virtutē subministrant: ⁊ vnusquisqꝫ inter duas spondiles exit: sed tamen duodecim ab integre spondilis medio procedit. quinqꝫ parium in renibus: alij in lacertos supra vētrē: alij vadūt sup penē: alij furculātes descēdunt vsqꝫ ad summos pedes: tria a foraminibus ossium ani exeuntia in lacertos sibi vicinos diuidunt: ⁊ ex magna parte descendūt ad pedes summos: tria ab ano exeunt ⁊ impar vnde primū exit ab osse tertio qđ ponitur iuxta anum: ⁊ a primo trium ossiū ani: hec autem ⁊ duo alia diuidunt in multa: quedam enī in nariū lacertis: quedā in lacertis virge: alia in vesicam: alia in ipsam virgam: oēs ergo nerui pares atqꝫ principales sunt .xxx.

De ligamentis aut chordis. Cap. xi.

Ligamētū est sub. inter neruos atqꝫ ossa ossibus mollior neruisqꝫ durior: incipit enī ab extremitate ossium: ideoqꝫ nullū habet sensū: illa enī tantū sentiūt que de cerebro exeunt. Ligamēta duabus de causis fuerunt necessaria: vel vt ligent ossa in concatenatione sua: velut lacerti cum ossibus per ea ligentur. Eorū forma est diuersa: aut enim vt nerui sunt rotūdi: q: in locis neruis carentibus sunt posita: vt in concatenatione armi ⁊ cubiti: aut etiā sunt lata vt ligandorū sint culcitra ⁊ firmiter ligent liganda: aut sunt lata ⁊ subtilia sicut panniculi: vt per ea vene defendantur atqꝫ nerui. Cubitales aūt chorde et lacerti vndiqꝫ sunt his sicut defensoribus cooperti: ⁊ similiter alij his similes locis. Chorde sunt inter ligamenta ⁊ neruos: q: a ligamētis ossiū ⁊ neruis ad lacertos procedentibus fiunt: cum enī nerui a lacertis progrediuntur: in ipsas diuidunt: ⁊ cum eisdem miscentur. Ligamentorū pars cum eisdē ab ossibus procedentibus est mixta: commixtiones horum lacerti vocantur. pars neruorū ⁊ ligamētorum in summitatibus est lacertorū in membrorū confinio se mouentiū vbi cum eis miscentur ⁊ chorde vocantur. Chordarum vero natura ligamentorū ⁊ neruorum est media: vnde etiam sentiendi: ligandi et mouendi habent supplementa: earū forma sicut ligamentorū est diuersa: aut enī est rotunda: aut lata: aut subtilis. Sicut panniculi rotunda in lacertorum capitibus est posita et concatenationi eorum est vicina. Hec autem rotundatur ne quid forte patiatur: quales sunt chorde in brachijs ⁊ rasce concatenatiōe lata in concatenatione ipsa: vt eius cōcauitatē teneat. Lata ⁊ subtilis sicut sunt pāniculi triplicis est iuuamenti: aut enim subtilē sensum dat mēbris: sicut chorde sub volis manuū dilatate: que sunt instrumenta vt vole tangant tangēda: aut in duriciem ⁊ sensum prestent: sicut chorde que sub pedum se dilatant plantis. He enī ⁊ sensum vt passibilia sentirent dant ⁊ duriciem vt calcatā paterentur soliditatē. Tertium iuuamentum est vt pelliculas corporis operirent ⁊ defenderent: sicut chorde super duos lacertos vētris posite que duriciem sibi dicuntur dare. Similiter ⁊ omnes alie lacertorū vētris.

De venis. Capitulū .xij.

Vene incipiētes ab epate fuere necessarie vt sanguinem ab eodē ad mēbra corporis nutrienda ferrent. Sunt autem nature rarioris atqꝫ mollioris ꝙ nerui: ⁊ epatis nature fuerūt vicine vt mutarent aliquātulū cuiuslibet rei ad se venientis succum siue sanguinē: que de vna tunica sunt facte non de duabus sicut arterie. Arterie enī spiritus recipiūt ⁊ sanguinem: iste vero solum sanguinē. Vene ergo exeuntes ab epate sunt due. Vna enī exit ab epatis concauitate que nomē sortita est lactee porte: altera a gibbo epatis vñ concaua debet vocari. Porte extremitas anteꝙ epar exeat est quinaria exiens ab epate vsqꝫ ad duodenū intestinū videtur pertingere: ibi vero diuiditur in octo duorū ramorū: vna intestinū intrat portās ad epar succum ab ipso intestino recipiendū. Altera ascēdit ī stomachū ⁊ in aliud intestinū qđ porta est vocatum: et inde cibi succum portat siqđ ibi reperiatur. Reliquarum septenarū due sunt: quarū vna vadit in latitudinē stomachi diuidendam in dextram sui partem portans illuc ab epate succū vnde ventriculus stomachi cibum digerens sibi sumit nutrimentū: altera ad splenē vsqꝫ progressa: feces sanguinis ab epate trahit. Sꝫ anteꝙ illuc veniat: diuidit in furculas ⁊ in carnē nutriendā secedit quā ponagras vocāt medici. Cum autem de splene venerit paruula vena procedit ab eo vadens in dextrū stomachi latus vt ab eo nutriatur. Hec eadem paruula furculatur postea vt ad pinguedinē tendēs rectum intestinū circūdat: ⁊ quicquid ibi cibi repperit ad epar deferat. Quarta vena in latus vadit dextrū: ⁊ in intestinū qđ colon appellāt vadit. Quinta vt similiter superiori faciat. Sexta subtile petit intestinū: ⁊ hec multiformiter diuisa vadit vsqꝫ ad ieiunū: ⁊ inde orbū petet intestinum: ⁊ hoc qđ iuxta est colō vt simile faciat superiori: hec est diuisio vene que superius habuit nomen porte. Alterius pars que vocatur concaua multiformiter diuiditur circa epar: postea ab epatis gibbositate exeūtes: quedā cibū a porta ferūt ad concauā: quedā cum ab epate seiunguntur in duas partes diuiduntur. Vna maior pars petit inferiora tendens ad extremum dorsi spōdilē. Altera minor sursum vadit de qua sumus modo tractaturi: ascēdēs supra pertingit ad diaphragma: ⁊ cum ibi se diuiserit tendit ad pāniculū medij pectoris: et ad panniculū cordis: ⁊ ad glandem que mozū vocatur a medicis vbi furculata tandē ad cordis auriculam tendit maiorē: vnde egressa in tres diuiditur venas. Vna maior secedit in dextrā cōcauitatē cordis ⁊ inde ī pulmonē tēdit: ex hac exit vena que vocatur arteria. Altera dorsum circūdat ibi se diuidens vt ipsum nutriat. Altera petit inferiora pectoris vt lacertos costarū nutriat aliaqꝫ mēbra costis vicina: que cū corde egreditur multimode diuiditur. Subtiliatur enī sicut pilus ⁊ in pāniculum mediantē pectus partitur postꝙ in duas diuiditur venas: quarū vnaqueqꝫ tendit ad furculas vt ibi se dilatans faciat furculas duas: quarū vna in dextrā teneritudinis: ⁊ in eiusdē sinistram vadit vsqꝫ ad cartilaginē que est super stomachi os: ⁊ assimilatur gladio. Secūda furcula in quinqꝫ diuiditur. Prima est super pectus ⁊ in quattuor costas summi pectoris dispartitur. secūda vadit ad spatulas: ad collum. tertia: quarta sex spondilū supremarū colli intrat foramina ascendēs caput postea. Quinta maior ceteris in ascellas vadit: ⁊ ibi in tres se diuidit venas. Prima ⁊ secūda in molliores se dilatant ascellarū carnes: tertia in pectus descendit: ⁊ exteriora petit ventris: quarta in tres diuiditur. harū prima in lacertos concauitatis spatularū tendit. secūda in maiorem lacertū. tertia his maior in manus per armū secedit: hec vocatur ascellata que est basilica: hac diuisione executa harū venarū concauitas ascendendo petit furculas: ibiqꝫ vnaqꝫ in duas diuisa occulte ascendit prima ⁊ vocatur arteria occulta a parte altera ⁊ vocatur aperta que cum a furculis elongatur in duas magnas partitur venas. Vna per latus vadit in partes inferiores corporis ante et lateraliter. Altera autem dorsum ascendit postea vt circundet furculas: et cū priori mixta vocatur aperta cū appareat: sed anteꝙ misceatur in multas diuiditur: quarū quedā semper sentiuntur: quedā nō in omne tempus: aranee enī tele assimilantur: que cū postea adunentur due partes efficiuntur. Vna tendit in latitudinem corporis ⁊ cum redeat in singulari furcularū iungitur: altera colli petit confinia. Vna semper apparentium sensui per spatulas in manum tendit: ⁊ vocatur cephalica ⁊ alibi spatulosa: in istis sunt ⁊ alie due in initio fundate: quarum vna spatularum petit capita: ⁊ ibi est diuisa: altera ad summos ascendit armos. Aperta arteria in duas diuiditur venas. Vna petens inferiora partim diuiditur per maxillas. Altera pars maior mento et lingue et vicinitati sue iungitur vsqꝫ in caput. Occulta arteria ascendit in os stomachi: ⁊ ibi diuisa miscetur cum aperta ⁊ inuoluitur gutturi eiusdēqꝫ lacertis: ⁊ exinde ori stomachi: qđ inde remanet ascēdit os qđ greco lauda assimilatur: ibiqꝫ diuiditur pars in prima secedit spondilē ⁊ secundā. Altera subtiliata sicut pilus in primam spondilē: ⁊ caput diuiditur: sicqꝫ craneū intrat per foramē ossis lauda vt illa loca nutriat: hic secreta finitur arteria. Nūc ergo ad ascellatā que ⁊ basilica siue spatulata dicitur reuertēs

dum: que ⁊ cephalica: harū pars in armo multiformiter est
diuisa ⁊ in venā q̄ vocat̄ media: sed rursus adunat̄ postea:
altera pars remanet integra. Spatulose eīn pars in cutē ar
mi diuiditur vt lacerti interiores inde nutriant̄. Ascellata si
militer in eodē armo spargit̄ vt lacerti exteriores per eā nu
triantur: sed in armi cōcatenatiōe his condescendētib⁹ me
dia q̄dā ex vtrisq̄ ꝯficit̄. hec eīn q: brachij est media: vocat̄
media. qđ remanet de spatulosa partim in brachij tendit ex
teriora brachij funis vocanda: ⁊ descendit in rascas manuū
infer⁹ vbi in extraneā rasce partē diuidit̄: pars altera cum
ascellate iūgit̄ parte vna: quod remanet de ascellata in ptes
duas diuidit̄: quaꝝ vna rursus in duas alias diuidit̄. Una
prioris dualitatis inter auricularē digituꝫ ⁊ medicū vadit:
hec lingua arabica vocat̄ oscilla: altera inter mediū ⁊ indi
cem vole petit vicinitatē. Maior pars secunde diuisionis in
tres diuidit̄. Una inferioris brachij latitudinē vsq̄ ad rascā
tendit manualē. Altera super priorē sita rasce petit confinia.
Tertia circa cubitū diuiditur media ascendēs vsq̄ ad brachij
superiora a parte extranee: que in duas diuisa tēdit vsq̄ ad
rascam manuū exterius: ⁊ ibi inter indicē diuidit̄ ⁊ pollicē.
Pars altera petit brachij inferioris extrema in tria ibi diui
denda. Una haꝝ inter indicē vadit ⁊ mediū ⁊ cū mediatrice
indicis ⁊ pollicis iuncta ibi tandē efficiatur vna. Altera inter
mediū ⁊ medicū. Hec est illa quā propter splenē incidūt me
dici: sanguinē inde emittentes tādiu quousq̄ per seipsam
obturetur. Tertia inter auricularē secedit ⁊ medicū. Hec est
diuisio sursum euntis cōcaue. pars descēdentis anteq̄ diui
datur p̄ncipalr̄ in radicē ipsam: sicut pilus partit̄ multifor
miter ⁊ subtiliter. Hi aūt q̄si pili ī parte dextra renū pānicu
los ⁊ sibi vicina loca petūt: q: ea nutriūt. Postq̄ hec pars
principalr̄ furculat̄ ⁊ cōcauitatē renuꝫ ingredit̄: per has re
nes sibi attrahūt sanguinis colamentū: quedā a renib⁹ testi
culos intrat: vbi furculat̄: ab his rursum due vene in renum
spondiles exeūt: q̄ per duo latera vadunt ad alia: ⁊ ad lacer
tos iuxta anum. Ab his duab⁹ due venule exeunt: que spon
diles intrant ⁊ vt nucha eas nutriūt: que ad spondilū finē
venientes vtrinq̄ vadunt lateraliter. vna in dextraꝫ coxam.
altera in sinistrā: de quarū radice decē exeunt vene. Una in
anum vadit. Scd̄a subtilis sicut pilus ad pelliculas penis.
Tertia ad carnem super ossa ani existentē. Quarta ad lacer
tos qui circūdant nates. Quita ad os matricis: ⁊ partes in
feriores ⁊ vesicam. Sexta ad lacertos qui sunt super penis
ossa. Septima in eis que sunt super vētrem. Octaua in natu
ram femineā ⁊ masculi virgam. Nona ⁊ decima in lacertos
costarū vsq̄ in ylia. Facta hac diuisione vna furcula secedit
ab eadem radice que in coxas vadit: altera in earū exteriora
a parte scꝫ extranea tendēs vsq̄ ad inferiora: ⁊ diuidit̄ mul
tiformiter in inferioris coxe veniens lacertos: ad genuū con
catenationē in tres diuidit̄. Una per medium ⁊ per omnes
coxe lacertos superiores ⁊ inferiores partitur. Secunda in
cruris exterioris arundinem vsq̄ in cauille concatenationē:
hec autem vena vocatur scia. Tertia in cruris inferiora descē
dens vsq̄ ad eorum gibbosa atq̄ cauillam: ista a medicis vo
cata est sophena: que ambe cōueniunt in calcaneū. De scia
due vene exeunt circūdentes minorē arundinē ab extranea
.i. familiari parte: ⁊ diuidunt̄ in pedē ⁊ supra ⁊ infra. Alie tm̄
minorē circūdant arūdinē. Una ante ⁊ altera retro. He sunt
venarū corporis cōpositiones: quarū vndecim sunt diuisio
nes. Sunt eīn quedā vene ad vmbilicū fetuū venientes ab
epate: alie a porta: alie a concaua. Uene quoq̄ pectoris ⁊ ve
ne diaphragmatis: spatulosa cum suis ramis: ⁊ ascellata cū
suis exteriores arterie: et circūdantes ventrem: vene ossis
ani ⁊ vene exteriores ani.

¶ De arterijs. Capitulū. xiij.

Ene que vocantur arterie nature fuere ne
cessarie vt calorem naturalē a corde ad oīa
mēbra corporis deferrent ⁊ spiritum vitalē.
He autem arterie de duob⁹ panniculis sunt
cōposite in forma similes: sed in substantia
dissimiles. Earum interiora per latitudinē
sunt villosa: quarū substātia est dura ⁊ q̄nquies est grossior
q̄ sint exteriora: extrinsecus villosa earū per longitudinē va
dunt pauca per transuersum: haruꝫ arteriarū substantia est
mollissima: qđ eis necesse fuit: quia duos motus habuere.
Unum in dilatādo cum sibi spiritum a cordis trahunt imo
qđ cum exteriorib⁹ fit panniculis per lōgitudinē. Secūdus
est motus constringendi ⁊ fumosam superfluitatē expellen
di: qđ cum interioribus fit pānicalis per latum villosis. Hi
autem adiuuant̄ per villum transuersum: his pānicalis reti
netur sanguis qui a corde trahitur. vnde duriores sunt exte
rioribus imo venis oībus: qđ eis cōuenit ex motu ne for
te rumperent̄. He autē vene a cordis incipiunt sinistra con
cauitate: ex hac eīn due procedūt pulsatiue: quarum vna mi
nor panniculū habet vnū mollē. Hecq̄ vena vocatur pulsa
tiua: que necessaria ob hoc fuit vt multam quantitatem san
guinis: ⁊ spirit⁹ ferret pulmoni: ⁊ aerē exciperet quē sangui
ni donaret. hec vena pulmonē intrat: ⁊ ibi multiformiter est
diuisa. Altera est priore maior quā aristotelici vocāt orthi: au
daceꝫ vo medici. Ista a corde ascendēdo diuiditur in duas.
Minor secedit in dextram concauitatē cordis: ⁊ ibi diuidit̄.
A maiore cor circūdatur. Quicq̄d remanet de his furculatis
in duas se diuidit: vna ascēdit sursum: altera descēdit deor
sum: q̄ maior q: inferiora mēbra superiorib⁹ sunt plura: ascē
dens sursum duarum postea fit venarū: maior tendit ad gin
giuas: ⁊ ex trāsuerso in dextra latera: que ad molliorē ascen
dens carnem quā appellāt morū glandem in tres diuiditur:
due sunt maxime procedentes in latera occulte arterie. vna
dextrorsum: altera sinistrorsum: has in colli sentimus latera
libus: iuuenilesq̄ vocant̄: que absconse se cōmiscentes ⁊ in
ascensu carneā concauitatē subeuntes multiformiter diui
duntur: ⁊ iuncte sicut vene efficiunt̄ sub⁹ cerebrum se dila
tantes vt spiritus animatus digerat̄: postea adiuncte: ⁊ si
cut prius due effecte substantiam intrant cerebri vt anima
tum sibi ferant spiritum. Tertia que remāserat in tres diui
ditur alias. Pars ad oculos tendit ⁊ in priores colli spondi
les ⁊ spatularū vicinitatē vsq̄ in earum summitatē: ⁊ descē
dens vsq̄ ad ascellas iungitur cum ascellata ibi absconsa ⁊
in man⁹ diuisa est mltis modis furculata. Parue in lacertis
manuū interiores tendunt ab interiorib⁹ vsq̄ ad cubitos in
quibus extra apparent cum ascellata: ⁊ postea redeūtes ad
furculas multis modis ibi furculant̄ ⁊ in lacertos brachij di
uiduntur. Altera ad manuū rascam vadit per superioris viā
brachij. Hec est cuius pulsum in morbis medici tangūt. Al
tera ab inferioribus brachij ad rascam manuū tendit diuisa
in lacertos vole: aliquando apparet retro manum. Altera
pars vene ascendens sursum vsq̄ ad sinistram ascellam per
trāsuersum diuiditur in sui lateris mēbra: sicut ⁊ altera iun
gens se cum ascellata. Uena orthi descēdens deorsuꝫ recta
sup spōdiles dorsi vsq̄ in anū vadit: ad quē anteq̄ descendat
in procedendo fit multimoda diuisio: eiusq̄ in vniuscuiusq̄
spondilis latera ⁊ intrat spondili vicina membra. Una harū
subtilis diuiditur per loca pulmonis tendēs vsq̄ in eius ex
tremitatem ⁊ in canales eiusdem. altera vadit in costas: due
alie parue in diaphragma. Alie circundat intestina subtilia
que postea diuiduntur intra rectum intestinum ⁊ circūdant
ipsum. Hecq̄ vene pulsatiles miscētur alijs pulsum non ha
bentibus: et cum subtiles vene diuiduntur: singulas spon
diles singulum par ingreditur. Quedaꝫ vo vadit ad nuchā:
quedam ad hāches vbi admiscentur venis pulsum non ha
bentibus: que cum ad ossa ani perueniant in duas se diui
dunt: sicut ⁊ non habentes pulsum q̄ subtus eos sunt. Una
vadit in dextrā: altera in sinistram coxam: sed anteq̄ ad eas
veniat: vnaq̄q̄ furculatur. vna in vesice latus vsq̄ ad vm
bilicum progreditur: que in fetu manente in ventre matris
solet inueniri: in perfectis eīn vix inuenire poteris cum de
scendit tm̄: ⁊ in lacertos super anum diuiditur: sicut de non
pulsatili vena diximus: sed quedam pars in interiora: que
dam vo vadit in exteriora. Iste sunt arterie que habētur in
corpore. Quedam vo sunt circūdantes fetum. quedam ab
orthi procedentes ad venas vadunt vsq̄ pulsatiles: alie ad
quinq̄ spōdiles: alie in medias furculas: alie vadūt ad ascel
las: alie ad iuueniles: alie ad diaphragma secedentes: alie
in primis furculate ad epar atq̄ splenem: et intestina se ex
tendunt.

De carne et pinguedine. Capitulū .xiiij.

Carnis species in corpore sunt tres. Quedam enī pars neruis et chordis admixta lacertus est vocata: de qua carne dicemus in membrorum compositione. In his autem lacertis maior pars est carnis: alia caro sola inter durā et mollem est temperata: alia est glandosa. Sola caro est in costis: et in dorso exteriori et interiori atque inter dētes. Sed que in costarū iacet parte extranea: ossium super eam quiescētiū est quasi culcitra. Caro exterior et interior dorsi duabus de causis necessaria fuit. Interior enī dorsi caro interiora calefacit que propter nuche naturalem frigiditatē: et ossium atque neruorū que naturaliter frigida sunt facta est. Estque eius altera causa. s. concauitatis neruorum ascendentiū: arteriarūque descendentiū recreatio maxima: ne forte rumpētes deficiant in via. Caro dorsi exterior ab exteriori aere sui est defensio: et concauitatis spondiliū et costarū recreatio. Caro inter dentes eorū firmat radices nutriens eos vt sint stabiles. Caro glandosa diuiditur in tria: humectationē enī bonā et iuuantē generat: qd testiculi et mamille faciunt et glandes que sub linguam sunt: quorum et lingue humiditatē attrahunt: ne nimia siccitate torpescant ad motum nature. Alia enim glandosa: aut replent loca vacua: aut venarū et neruorū sunt fomēta qualia sunt in ventre posita: et ea que vocantur mora: et que ventriculorū cerebri sunt media. Sunt quedā etiam glandosa expulsum a membris humorē recipientia: qualia sunt nascentia in inguinibus: post auriculas in collo: glādes intestinū circūeuntes vene exeūti ab epate fuere necessarie: que cum exeat intestinum circūdat: vadensque inter intestinū et stomachū circundat illud qd porta est vocatū. Huic vene neruum admiscētur et arterie: que descendētes a corde in corpus inferius circūeundo intestinis prebent sensum. Hecque omnia in loca diuidūtur sibi vicina: et in illa vnde fel currit ad intestina: quorum via ex suspensione nimia non fuisset tuta nisi natura mirabilis eis subsisteret: hec glandosa quibus loca replerentur vacua vt in via hac quiescerēt: et ne nimio interstitio atque motu se rumperent. Glandosa fuerūt mollia vt suauius quiescerent super ea: vel si forte aliqua duricies eis obuiasset mollia haberent ad que refugerēt. Glādosum morū est maius: quia a superiori parte costarum dilatatur. glās illa que pinui est assimilata in medio ventriculi cerebri: ad hoc fuit posita vt idem qd superiora suppleat. Glandosa expulsos hu. tm̄ recipientia in ascellis sunt necessaria: vt hu. malos a corde expulsos recipiant: quos quia debilia sunt in expellendo retorquere nō possunt. Inguinis glandosa ab epate recipiūt expulsa: colli et post auriculas a cerebro eiecta.

Pinguedo est res humida que maxime inuenitur super pelliculas et neruosa loca naturaliter frigida. Sanguis enī subtilis et vnctuosus pinguedinē non obseruat in locis calidis et sibi penetrabilibus. Sed cū venerit in loca naturaliter frigida ibi tandē se coagulat: et pinguedinem concreat: qd fecit natura ex necessitate sibi maxima: vt nerui et pellicule: quia sicca fuerant pinguedine refocillarētur humida: ne forte rumperentur ex nimio suo motu.

De pelliculis. Capitulū .xv.

Pellicule siue pāniculi subtilia et dura sunt corpora quibus cooperiuntur membra: nihil vero subtilius nec preter ossa durius in toto corpore reperitur: qd fuit necesse vt alia mēbra possent cooperiri et defendere dura: ne facile rumperētur subtilia: ne nimia corporis quātitas occuparetur. Membrorū quedā vnū: quedā duos habent panniculos: lacerti vno tm̄ sunt contenti quo vndique sunt operti: qui pāniculus ita glutinatur eis vt non facile auferatur: qd tribus de causis necesse fuit. primo vt mēbra sibi coadunet: secundo vt ab alijs separet: tertio vt si quando lacerti seinuicem percutiunt: per hunc pāniculū tuti maneant. Interiora membra duos habent. Vnū eadem necessitate qua et lacerti: alterum superpositū priori nō tm̄ iunctū ei nisi vbi mēbra sunt sibiinuicem ligata: qui fuit necessarius vt membrū esset tutius et ligaretur firmius. Mēbra interiora pectoris duobus sunt operta pāniculis preter illum qui costarum est coopermentū. Mēbra ventris illis ambobus operiuntur: quibus etiā cerebrū cooperitur: qd quomodo fiat dicemus. Sed prius dicendū est de cooperētibus costas. Pāniculus costarum subtilis sicut aranee tela omnes interiores pectoris operit costas: et mēbra circūdat pectoralia: a quo duo prodeunt pectus partientes mediū: qui in longitudine furcularum incipiētes iunctivsque ad finem tendūt pectoralis teneritudinis. In cuius extremitatibus anterius solidantur: posterius vero cū pectoris spondilibus vbi iuncti paulatim se separāt: vt ad cor perueniant ad quod dū perueniantur: tūc tandē maxime se iungunt eos enim mediat cor cum pāniculis suis: et postea iunguntur cum dorsi spondilibus: vbi perfectissime solidantur. Sunt autē in pectore cōcauitates due ad seinuicē sepate. Pectoris vero panniculi duplex sunt necessarij. Maior fuit necessitas vt si vna pectoris concauitas suā actionē amitteret ex passiōe aliqua altera expleret qd infirma nō posset: vt si in vna parte apostema nasceretur: ibique flatus amitteretur: altera medietas medium flatum et vocem faciat. Si enī vtraque infirmetur morte intercidente vitalis flatus amittitur. Minor fuit necessitas vt ab ipsis exirent et mēbra concaua operirent: idest pulmonem: neruos: venas et arterias. Ligētque mēbra pectoris ne suis excederēt locis. Cordis pāniculus qui sua capsula esse dicitur: ex omnibus cor circūdat partibus: cuius forma forme cordis est imaginata: qui aliquantulū a corde est semotus ne cor a suo motu prepediatur. Hic cordis sedi colligatur venis et arterijs ab ipso procedentibus: panniculisque pectoralibus in acumine cordis ambobus colligatur pāniculis in fine pectoralis teneritudinis. Itidem se habēt omnes panniculi mēbrorū pectoris: sed non adeo sunt remoti. Est et alius arabice syphac vocatus: qui sicut aranee tela subtiliatur: qui sub lacertis ventris positus a cartilagine gladio assimilāte icipit: que supest ori stomachi tendēs vsque in os penis: circūdansque stomachū super os dorsi dilatatur. Est autem circa os stomachi grossior: sed semper subtiliatur vsque ad penis os. Solidaturque cum diaphragmate superius et lateraliter cum lacertis ambobus qui super ventrem dextrorsum et sinistrorsum ponuntur. subtus cum penis osse ligatur ita firmiter vt vix aliquis eradicet: maximeque cum diaphragmate et cum lacertis ani vtrisque ex quibus exeūt chorde subtiles atque parue: que huic pāniculo vniuntur: ideoque inseparabilis esse probatur. Unde quidam putant chirurgici in cōsutura ventris vulnerati solum syphac tangi et consui: qd falsum est cū ita sit operimētū et coadunatio chordarū. Iste fuit vtilis quinque de causis. Primo quia operimentum est membrorū omniū sub diaphragmate positorum. Secundo vt defendat ne lacerti ventris cadant sup viscera. Tertio vt cum feces ibi excitantur: facile expellantur. syphac enī diaphragmate istuc retro: illuc vt ante cogūt feces exire: sicut si cōstringatur manus: resque aliqua liquida mittatur. Quarto vt nō multū stomachus inflētur cum res inflatiua comedatur: ibi enī destruitur ventositas exprimentibus diaphragmate et syphac. Quinto vt colliget omnia sub diaphragmate membra posita. Dat enī iste syphac pāniculos per viscera vt sicut et totū corpus cutis: ita et viscera custodiāt panniculi. s. stomachū: epar: splenē: renes: intestina: matricem: vesicam: testiculos: venas: arterias: atque neruos. Pāniculus operiēs stomachū grossior est pāniculis aliorum viscerū: et hoc ideo vt si inflētur nō rumpatur. hic cū syphac ligatur. Subtiles epatis pāniculi cū diaphragmate sunt ligati ex parte gibbositatis: cū intestinis ex parte sui concaui. Pellicule splenis cum posterioribus ligantur costis et cum hanchis. Similiter renes: intestina: et vesica: matrix: atque testiculi habent pelliculas se operiētes: et vicinis sibi membris colligantes. Testiculorū panniculus qui a syphac ad spermatis vasa disgreditur in vtrūque testiculum diuiditur. vnde vtrūque operitur: sacculusque testiculorum vocatur. A syphac vero egreditur vnus: ipsius et intestinorum medius: cui ventris pinguedo coniungitur: que arabice zirbū vocatur: et a pinguedine secedēs intrat intestina que circūdat operiens venas et arterias: iste vnus atque solus duas venas atque neruos et intestina defendit et circūligat. Quomō zirbū venis piguedine et pāniculus tegit et conficitur: hic mō reticebitur. Cum enī de cōpositis sit membris: inter cōposita dicetur. Hi

panniculi

panniculi oīa mēbra tegūt: q̄ a summo craneo prodeunt: cerebrūq̄ operiūt: in quo tantū duo sunt. vnꝰ grossior dura mater vocatur ⁊ craneo supponit. hic cerebro fuit necessarius: vt a duritie cranei ipsum tutaret q̄ cranei ossibus cōnectitur serrā assimilantibus. Alter est subtilissimus ⁊ colligat arterijs atq̄ venis forme assimilatus secūdine. Secūdina enim est illa in quo vene arterieq̄ ⁊ panniculi sibi inuicem sunt cōnexi. hic fuit necessarius vt per ipsum a dura matre cerebrū tutaret: venisq̄ sibi ministrantibꝰ nutriret atq̄ calor naturalis per pulsum daret ei: oēs ergo vene nerui et arterie his pelliculis intra cerebrū operiūtur anteq̄ craneū egrediant. Sed de cerebri dicturi cōpositiōe de his dicemꝰ liquide: sicut eīn natura mirabilis pelliculas fecit interioribus curandis: ita ⁊ cute extrinsecus circundedit corpus ne quid forte pateretur deforis.

¶ De cute. Cap. xvi.

Cutis aūt in hominibus pulchrior mollior subtilior q̄ efficit q̄ ī q̄buslibet alijs aīalibꝰ ꝓpter nobilitatē tactus. Si eīn dura ⁊ grossa esset sicut pisciū conchile cū pateretur nihil sentiret. Si pilosa sicut asinoꝝ atq̄ boum: piloꝝ massa attenuaret tactū: vnde manuuꝫ volis subtilior ⁊ mollior fuit propter tactum ⁊ in capite fragilior q̄ in alijs mēbris: vt fumositates a toto corpe reciperet ⁊ excluderet. Est aūt hec cutis tota vndiq̄ perforata vt fumos a se excludat. Hec autem foramina pori sunt vocata. Cutis quoq̄ hoīs nō in oibꝰ mēbris est equalis: cutis eīn faciei subtilior est alijs causa sensus atq̄ claritatis. Si eīn grossa foret rubor sanguis nō in ea appareret Grossa est in alijs mēbris sicut in pedū plātis: qd iō conuenit vt forte pungētibus aculeis nō inde eoꝝ lederent lacerti. est ⁊ mollis sicut volaꝝ cutis qd ideo fit vt cito mutaret in naturā rei sense: est ⁊ dura sicut peduꝫ planta: vt calcare posset dura: est nō pilosa vt cutis manuū atq̄ pedū vt maioreꝫ habeat sensum: est et pilosa sicut cutis capitis barbeq̄ ⁊ supercilij: qd dicet cū de pilis tractabimꝰ. Cutis oībus sic cōiungitur suppositis vt nullatenus posset excoriari. Solidatur eīn cū lacertis sicut cutis maxillaꝝ atq̄ frontis labiorū q̄ ⁊ faciei: nariū quoq̄ extremitatis: vel cū chordis vt cutis volarū manualiū ⁊ plantaꝝ pedū: q̄ chorde exeūt a lacertis medioꝝ brachioꝝ q̄ anteq̄ veniāt ad rascā manuū dilatare plātas implicant digitoꝝ ipsaꝝ manuū: qd tribꝰ ex causis ꝯuenit: vel ex tactus nobilitate: vel ne pili ibi nascerent quibus tāgendi sensus impediret: vel vt mixtio cutis ⁊ costaꝝ quoddā faceret tēperamentū. A lacertis cruriū exeunt chorde ad plātas pedū ⁊ venientes ad cauillā ibi tandē se dilatāt plātasq̄ operiētes se pfectissime alligāt vt vix aut nūq̄ excoriari valeāt. Cutis alioꝝ mēbroꝝ inter se ⁊ lacertos habet panniculum: vnde facilius excoriatur.

¶ De pilis ⁊ vngulis. Cap. xvij.

Piloꝝ ⁊ vngulaꝝ nō idē qd totius corporis est incrementū: oīa eīn mēbra corporis in longuꝫ atq̄ latum videnk augmentari: sed hec solum in lōgitudinē crescnut. Itē definitū habēt mēbra crescendi modū: hec aūt augmentant interim dū viuit: qd ideo fit: q̄ q̄dā expulsio sunt corpis. Pili ex fumo calido ⁊ sicco cōficiunt. Subtilitas eīn fumi dū egredit extraneo aere exiccat: q̄ dum mollities interioris fumi per poros exeat aer exeuntē ⁊ nō se diuidentē exiccat. Sunt ḡ pili naturaliter iuuamentū corporis vel tantū superfluitatis expulsio. Iuuamēta sunt capilli ⁊ cilia: capili eīn caput custodiūt honestātq̄ ⁊ defendūt: quibus si careat ⁊ maxima est inhonestas ⁊ precipue in mulieribus. Supercilia defendūt ne quid nociuū desuper cadat in oculum. Sunt ⁊ honestantia q̄ homo dedecorat eoꝝ carētia. ¶ Cilia ante ⁊ retro sursum ⁊ deorsum sunt oculoꝝ iuuamēta. Et habent ꝓpriū qd nō est alioꝝ piloꝝ: ante enim sunt erecta: q̄ si forte leuarent sursum oculi non clauderēt: neq̄ ab aū venlētibus ictibus eum defenderēt: sed hec sursuꝫ illa deorsum cooperirent visum. Hec eadē nō crescūt q̄ naturaliter sicut alia mēbra fundata sunt. Palpebre facte sunt nō porose atq̄ dure vel vt pili semper erecti essent vel ne crescerēt. Herba eīn in terra molli nimis inclinat atq̄ crescit. In terra dura nō crescens stat erecta: hec facit natura corporis iuuamenta atq̄ ornamenta. Solū ornamentū est barba bene apparens ⁊ cooperiēs maxillas. Est aūt cā cur masculus et nō femina barbescat: q̄ masculi calidiores sunt: in quibus fumus qui piloꝝ est materia: augmentatur magis q̄ in feminis: ⁊ q̄ nature sufficiebat expellere per vnū locū in masculis expellit per duo loca. i. caput atq̄ barbā: vnde fit vt femine calidissime aliq̄n videant barbescere: ⁊ ecōtra in masculis frigidis. vn̄ eunuchi nō barbescūt q̄ perdiderūt mēbra calidiora. Pili ergo isti facti sunt a natura vt essent iuuamētā ⁊ ornamēta. Alij oēs nature sunt expulsiōes: q̄ mēbra calida ⁊ humida ⁊ inde fumū emittentia sunt pilosa sicut pectus propter vicinitatē cordis: hec omnia nō sunt naturalia: sed superfluitatis expulsiua sicut videmus in hortis: quedā non studio colētiū nasci. Vngula est solidata cū carne sibi iūcta et cute supmo: cuiꝰ ligamēta sunt chordosa: veniūt tamen ad vngulas nerui vene arterie vt eis dent sensum ⁊ naturale nutrimentū haruꝫ incrementum non longum est atq̄ latum sicut alioꝝ est mēbrorum: erit ergo tantū longū sicut ⁊ pilorum.

¶ Finitur liber secundus: sequit liber tertius.

¶ Capitula libri tertij.

¶ De compositis membris. Cap. j.

Quia superius de consimilibus membris tractauimus: de compositis mēbris que officialia dicūtur dicturi sumus. Cōposita membra aut sunt vniuersalia vt caput: manus: ⁊ pedes. Aut particularia q̄ vniuersaliū sunt ptes: vt lacerti vel musculi: qui ⁊ ipsi sunt cōpositi de carne: de neruis: de venis: de ligamentis: de pāni

culis. Caput aũt mēbꝛũ est vniuersale: qḋ de lacertis similibusq̧ mēbꝛis cōpositũ videt̃ esse. Prius de cōpositiōe lacertorum sermonis sumamus exordium: ignoꝛatis etiā totius partibus: ⁊ ipsum totum ignoꝛabitur.

¶ De lacertis siue musculis. Cap. ij.

Musculus ergo cōponitur de carne neruisq̧ ⁊ ligamentis: atq̧ panniculis vestit̃: ⁊ super ossa ligatur ligaminibus ab ipsis ossibus procedētibus. Nerui aũt a nucha vel cerebꝛo exeũtes ad lacertos: cũ ad superioꝛē veniũt extremitatem in multimodā seducunt̃ diuisionē: ⁊ in lacertoꝛũ miscent̃ carnē. Ab ossibus quoq̧ q̄ musculis suppo sita sunt: ligamenta exeunt q̄ cũ neruis ⁊ carne se cōsuũt: ex hisq̧ coꝛpꝰ conficitur qḋ lacertus vocat̃. Ab inferioꝛi autē extremitate musculi exeũt nerui cũ ligamētis que cum misceantur coꝛpus efficiũt: qḋ choꝛda vocatur. Choꝛde autē ⁊ nerui fuerunt necessarij causa volũtarij motus mēbꝛoꝛum. Choꝛde aũt musculi extremitatē exeũtes extrēse ligant mēbꝛi concatenationē: cuius causa musculus est factus. Cum autē necessarius sit motus mēbꝛi volũtarius: lacertus in sui oꝛigine retoꝛquet̃: cum quo choꝛde ita foꝛtiter trahuntur vt membꝛa concatenata moueant̃ ⁊ in lacerti partē reducent̃. Si enim volas manuũ interioꝛ mouerit lacertus ad trahendum lacertum interius tota manus replicatur. Si aũt exterioꝛ dilatat̃ manus extra reclinatur. Oēs lacerti quinq̧ modis sunt diuersi: scʒ in quantitate: qualitate: figura: situ loci ⁊ ↄpositione choꝛdarũ ab eis egressarũ. In quātitate: quia quidā sunt magni: vt maioꝛa mēbꝛa: sicut coxe per eos possent moueri: quidā parui vt palpebꝛaꝝ lacerti: ⁊ per quos minoꝛes pedũ mouentur digiti: vt enim Gal. testat̃: hi pro nimia puitate sui vix inueniunt̃ ab anatomicis. Sunt etiaʒ lacerti subtiles sicut super ventrē positi: qui ventri ⁊ intestinis fuerunt necessarij in expressionibus digestionis ⁊ vt adiuuarent vesicam ad expellendā vrinā. pꝛoficiũt etiā parturientibꝰ in fetuũ exclusionibꝰ: ⁊ ab eisdē diaphragma adiuuatur cũ pectus inflat̃ ⁊ exprimitur vt vox vel flatus recipiatur: per hos em̄ calefit stomachus. In figura sunt diuersi: q: taliter opoꝛtuit eos figurari pꝛout capacitas est mēbꝛoꝛum vbi sunt positi. Sunt em̄ quidam trianguli sicut lacerti pectoꝛis. Alij rotũdi sunt sicut circũdātes vesicā atq̧ anũ: alij quadranguli sicut super ventrē positi: alij lōgi sicut alij duo super ventrem suspensi. Ex situ loci sunt diuersi: quia qui retro motui fuerũt necessarij super longitudinē mēbꝛoꝛum sunt erecti. Ex cōpositiōe diuersitas est lacertoꝝ super ventrē locatoꝝ: quoꝝ caro neq̧ neruis neq̧ ligamētis cōmiscet̃: tñ in eoꝛũ extremitatibꝰ choꝛde solidantur. In choꝛdarũ egressione dissimilitudo videt̃: q: aliq̄n a lacertis duobus siue tribus vna sola choꝛda egreditur: sicut illa choꝛda grossa que ad pedes ptēdit̃: hec aũt a duobus exit lacertis qḋ necesse fuit q: mēbꝛa erāt maxia: qbꝰ nō sufficiebat vnꝰ lacertus. Sunt ergo duo vt tractus sit foꝛtioꝛ: vel si vnus lacescat: alter medietatē suam compleat. In membꝛis quoq̧ similibus idē inuenitur. Sunt aũt lacerti a quibus due vel tres choꝛde exeunt vel plures que sunt de medio inter. viij. vt in cruris poꝛa posito. Ab hoc enim. iiij. choꝛde exeunt q̄ ad quattuoꝛ digitos pedũ tendunt. huius fuit magnitudo q: si vnus solus esset idemq̧ paruus: choꝛde adeo subtiles essent vt in digitis illis nō sufficerent. Similiter in quibusdā alijs mēbꝛis inuenies. Sũt aũt quidam lacerti a quibus choꝛde nō exeunt: sed quasi in eoꝛũ extremitate lacertoꝛum sunt solidate sicut in lacertis qui super nates sunt: ⁊ qui collum vesice circũdant: hmōi sunt diuersitates lacertoꝛum.

¶ De lacertis mouētibus collũ ⁊ caput. Cap. iij.

Lacerti aũt oēs in. viij. diuidunt̃ ptes. Alij em̄ caput ⁊ collũ mouētes: alij gulam atq̧ guttur ⁊ sibi vicina: alij spatulas: alij manũ: alij pectꝰ: alij ventrē: ⁊ eius vicina voluntariũ motũ habentia: alij pedes: alij coxas. Lacertoꝛũ capitis quinq̧ sunt modi. Sunt quidā faciē mouētes totam preter mentũ ⁊ oculos: alij mentũ: alij oculos tantũ: alij caput: alij collum. Mouentes faciē sunt sex. Duo mouēt maxillas; ⁊ separant labꝛa: ⁊ hi appellantur lati. Choꝛde de pꝛimo hoꝛum parte a colli spondilis spinis exeunt: ⁊ ad extremas maxillas tendũt: ⁊ separatim mouēt eas: ⁊ in quibusdā etiā hoꝛbus auriculas. Secunda pars choꝛdaꝝ ab ossibus procedit mediarũ spatularũ: ascendensq̧ per collum ad extrema vadit labioꝛũ: vna sinistroꝛsum alia dextroꝛsuʒ: que ambe cum vtrinq̧ moueantur sicut toꝛtura os mouet̃. Si vna sola: os in choꝛde parte toꝛquet̃. Choꝛde q̄ tertie partis ab ambabus exeunt furculis: ⁊ ascendendo vadunt in inferioꝛa labꝛa toꝛquentes inferius buccā trahunt. Quarte partis choꝛde in transuersum ab eis furculis exeũt in hũc modum. Procedēs em̄ a dextra parte petit sinistrā: ⁊ ecōuerso sinistra dextram: que cũ trahantur vtraq̧ labꝛa sunctim egrediuntur. Lacertoꝛuʒ faciē mouentiũ duo superius labꝛa trahunt: alij duo super extremitatē dilatātur nariũ: vnus super frontē fronti necessarius: vt per cũ clauderētur oculi: ⁊ aperirentur. Lacertoꝛũ oculos mouentium: quidam palpebꝛas tantũ: quidam oculos: quidā visuales adiuuant neruos ne foꝛte rūperent̃ cũ ad videndũ nimis aperirentur. Palpebꝛas mouentes sunt tres: vnus est suspensus in eodem osse vbi est oculus: choꝛde hmōi palpebꝛaruʒ cōnectit̃ pelliculis: qḋ necesse fuit vt aperirent̃ oculi. Alij subtilioꝛes: pꝛimo in angulis oculi sunt positi: ⁊ quasi in cōcauitate oculoꝝ sepulti. Choꝛde eoꝛũ ad extremitatē cōueniunt oculoꝛũ ⁊ palpebꝛarũ: ⁊ vtrinq̧ se cũ eis iungunt: hec claudũt palpebꝛas si vtraq̧ suũ officium suppleat. Sed si vna pars illarũ patiatur: tũc nō clauditur palpebꝛa: nec aperitur que passio ab Hippo. ossiolos vocatur. Lacerti firmātes visuales neruos fm quosdam sunt duo: tres vero fm alios. Lacerti mouentes oculos sunt sex: duo ipsos oculos regũt: tertiꝰ mouet in partē dextrā: vnꝰ in sinistrā: quintus superius sextus attrahit inferius. Lacerti mentum mouentes sunt quattuoꝛ pares: duo pares ad superioꝛa mentum mouentes. hi sunt ambo lacerti tempoꝝ: ⁊ ambo lacerti q̄ sunt in oꝛe: tertiũ par incipit post auriculas: ⁊ per ũ descendit in collũ: post ascendit in mentũ inferius mouens ipsum: quartũ par est super maxillas mouēs mentũ ⁊ vtraq̧ labꝛa. Lacerti hi masticatoꝛes vocant̃. Lacerti mouētes caput dupliciter accipiuntur: aut enim caput mouent solũ aut caput ⁊ collũ. Solũ caput mouentes quidā sunt inferius inclinantes: ⁊ sunt duo pares post auriculas incipientes: ⁊ vsq̧ ad furculas ⁊ pectoꝛis teneritatē tendunt: quidā in altũ erigũt ⁊ retro flectunt: hiq̧ quattuoꝛ pares sunt: quidam vtrinq̧ mouent: ⁊ duo pares in cōcatenatione capitis positi: vnus dextroꝛsum ⁊ alius sinistroꝛsum. Caput ⁊ collum mouētiuʒ quidam mouent retroꝛsum ⁊ sunt pares quattuoꝛ: quidā mouent ante ⁊ in latera vtraq̧: ⁊ par vnum subtus os stomachi positum cuius villum cum secunda ⁊ pꝛima spondili est solidatum.

¶ De lacertis mouentibus guttur ⁊ sibi subiecta. Cap. iiij.

Lacerti mouentes gulā ⁊ guttur sunt quattuoꝛ: q̄ a teneritudine costaꝝ pectoꝛis incipiunt: duo iunguntur cũ ossibus lauda assimilātibus: ⁊ mouēt gulā inferius ⁊ duo ligant̃ cũ cartilagine scuto assimilante: alij quattuoꝛ sunt qui ad inferioꝛa trahũt. Lacerti gutturis sunt. xvj. duo incipiētes a lauda ⁊ duo a scuto: qttuoꝛ ad inuicē iūcti sunt: vt ⁊ scutũ stringāt cartilagini: qttuoꝛ cũ cartilagi ne iũ gunt̃ q̄ caret noīe: duo stringũt cartilaginē cipho assimilantē: duo incipiũt ab osse sagitte assimilāte ptingētes ad vtraq̧ latera lingue. Sũt ⁊ alij qnq̧ a lauda incipiētes: quoꝝ quattuoꝛ linguā mouēt. quintꝰ laudā tenet. Sũt ⁊ duo lingue suppositi p latā villosi Gule vo lacerti sunt duo: vnus dexter: alter sinister. qui necessarij sunt ad vocē emittendā: ⁊ ad trāsglutiendũ. Solius colli sunt quattuoꝛ lacerti. duo retro dextoꝛsuʒ mouēt collũ: alij vo ante sinistroꝛsum.

¶ De lacertis mouētibus spatulas. Cap. v.

Lacerti mouentes spatulas sunt. vij. duo a spōdilibus exeuntes: ⁊ per transuersum descendētes: vnus in oculum spatularũ ascendens in furculas sursuʒ: vt versus caput spatulas trahat. Alter ad inferioꝛa tendit: ⁊ iungitur cũ spatulis: ⁊ simile

facit priori. Tertiꝰ incipiens a prima spondili secū oculos spatularū iūgit: ⁊ spatulas ad collū erigit. Quartus a lauda incipit iūctus coste superiori: ⁊ rostro adherēs corui: ꝙ ad hoc adiuuat vt in partē colli leuet spatulas. Quintꝰ ⁊ sextus ꝙ a spinis spondiliū incipiūt dilatant spatulas atqꝫ stringūt. Septimꝰ ab osse pectoris incipit: ⁊ i inferiorē spatularꝫ partē tendit: qđ fit vt in vno motu spatulas añ ⁊ retro superius ⁊ inferius trahat ⁊ similiter ad armos inferius ⁊ retro.

¶ De lacertis mouētibus manus. Cap. vj.

Lacerti quibus mouent̄ manus sunt tripliciter alij eñ armū: alij manualē plantā: alij mouent brachia. Mouētes armū sunt. xij. tres a pectore descendētes armū mouēt in partē extraneā horū vnus qui maior est sub mamillis incipit: alij duo ab ossibus teneritudinis aliorū duorū: vnꝰ a costis incipit posterioribꝰ: alter ab hanchis: quibꝰ singulis lata chorda exiēs necteꝛ concatenationi. Armorꝫ quinqꝫ incipiunt ab ossibus spatularꝫ ⁊ armo se iungūt. vnꝰ horū est in lateribus spatularꝫ positus: alij duo in extraneā partē mouēt armū: sꝫ raro p̄ter hos. xij. quidā alius paruus est lacertus in fundo spatularꝫ positꝰ: iuuās per trāsuersuꝫ moueri armū. Lacerti mouētes brachiū q̄ttuor sunt positi sup̱ armū mouētes per trāsuersuꝫ in hūc modū: ꝙ fuerunt necessarij ad hoc vt brachiū lateraliter teneret̄ rectum sursuꝫ ⁊ deorsum: duo horū in anteriori p̄te locati sunt: vnꝰ horum qui etiā maior incipit ab interiori parte lacertorum spatule: alter ab exteriori armo. Sūt ⁊ alij duo lacerti retro dilatantes brachiū: vnus qui ⁊ maior a familiari parte procedit brachij siue armi: ⁊ ꝓtendit̄ ad brachiū superius: alter qui ⁊ minor incipit ab inferiori brachio. Chorde eorū nō chordis iungūtur superiorꝫ. In extranea parte brachij sunt decē lacerti: vnus est in medio exterioris brachij incipiens ab extranea parte capitis armi: ⁊ intrat tres alios lacertos sibi iunctos: ⁊ in latere triū tres alij sunt iuncti superiori cōcatenationi cubiti: ⁊ est alius lacertus in extraneo latere ab inferiori incipiens parte armi: duo alij lacerti per transuersum inuersant retro brachiū. Lacerti mouentes plātas manuū: alij in familiari parte brachij sunt: ⁊ sunt septē ꝑ longū suspensi: alij sunt in ipsis plātis: illi septē sunt sibimet suppositi vt nō premantur digiti. Est ⁊ alius paruus incipiēs a media parte capitis armi a parte familiari a quo exit chorda que dilatatur subtus digitos ⁊ plantas: qđ fit tribus de causis: vt firmet plātas manuū: vt bonum donet tactū: vt ibi pili nascātur. Sunt ⁊ alij duo subtus hos quinqꝫ ex trāsuerso positi ad hoc necessarij vt brachiū suū cū tota manu inuersent in faciē sui. Lacerti super manū locati. xviij. sunt in duos ordines positi. Iuxta autē sunt septē: horuꝫ quinqꝫ digitos mouent sursum: ab vnoquoqꝫ horum chorde parue exeunt iuncte cū cōcatenatione pectinis manuū: vnꝰ lacertus separat pollicem ab alijs omnibus: ⁊ est alius quo auricularis a medico seiungit̄. In inferiori ordine plantaruꝫ vndecim sunt lacerti: quidā horum cōcauitatē plante faciunt ⁊ a rasca manuū incipiūt ⁊ alijs iungunt̄: ⁊ in vnoquoqꝫ quattuor digitorum bini solidantur in prima concatenatione ipsorum ⁊ per hoc mobiles fiunt.

¶ De lacertis mouentibus pectus. Cap. vij.

Lacerti pectoris: alij pectus dilatant: ⁊ alij constringunt. Dilatantes sunt nouē: quorū vnus est diaphragma. Alij duo sunt subtꝰ furculas: vnusquisqꝫ horꝫ incipiens est ab osse qđ vocat̄ caput spatule: ⁊ ibi iungit̄ cū prima costarū pectoris: sursum trahit̄ vt adiuuet dilatari pectus: sunt ⁊ tres pares alij: quorū vnus a secunda exit spōdili sicut diximus alibi: secundus in cōcauitate ossis spatule: tertius incipit a septima spōdili colli: his oībus pectus dilatat̄: duo stringētiū per longū ad costas tendunt hi pectus colligant ⁊ constringunt: sunt ⁊ alij tres pares costas inferiores sursuꝫ trahentes: sunt ⁊ lacerti duo in longum in extremitate pectoris vicini teneritudini que est super cartilaginē que assimilatur gladio. Lacerti dilatantes ⁊ constringētes inter costas sunt pectoris. inter duas costas vnus est lacertus: qui in villi cōpositione est diuersus: ex cuius villi cōpositione actus discernit̄ vniuscuiusqꝫ: q: lacerti qui ex parte costarum sunt maiori dilatant pectus cū villo exteriori ⁊ stringunt cum interiori: qui autē ex parte cartilaginosa est cum exteriori villo constringit ⁊ cū interiori dilatat.

¶ De lacertis mouentibus ventrē. Cap. viij.

Lacerti vētris: alij ad ventrē: alij ad testiculos ptinēt: alij ad vesice collū: alij ad anū: alij ad ipsaꝫ virgam. Uentri attinentes octo sunt: duo subtiles alios situ loci superātes: q: sūt cuti vicināt es. Incipientes a latere cartilaginis gladio assimilātis ab extremitate costarꝫ postremarum vestientes ventrē totū vsqꝫ in os penis secedunt: quorum villositas per longum vadit qui duabus chordis cum osse ligantur. Sunt et alij quattuor lacerti per transuersum positi ⁊ primis suppositi: quorū villositas ex transuerso est locata. Hi ab osse hanche incipiūt: ⁊ ad superiores costas veniūt: duo alij a dextris: ⁊ duo alij a sinistris in hunc modū. Duo quoqꝫ alij quattuor sunt suppositi: quorꝫ villositas per latū vadit: hi a dextris ⁊ a sinistris totū cooperiētes siphac a spōdilibus renum incipiūt: ⁊ ab ossibus hanche vadant vsqꝫ in extremitatem costarum posteriorꝫ in medio iuncti ab ipsis procedentes pelliculāqꝫ assimilantes: ⁊ cū siphac solidant̄ ne expressionibus nimijs digestiōis ⁊ vrine vel partus rumpant̄: ⁊ firmāt diaphragma ne vocis siue tussis scindat̄ expressione nimia. hi idē stomachū calefaciūt. Lacerti descēdentes ad testiculos in masculis sunt quattuor: duo a dextris ⁊ duo a sinistris: in mulieribus due: vnus dextrorsum: alius sinistrorsum: ꝙ necessarij sunt vt testiculos teneāt ne deorsum cadant. Masculorꝫ ideo plures: feminarꝫ vero paucíores: q: masculorꝫ testiculi deorsuꝫ pendent: feminarū vero firmiter sedent. In collo vesice duo sunt lacerti: vnus circūdat collum ⁊ villū: ⁊ villū eius per latū: cuius duplex est iuuamentum: premit eñ collum vesice in effusione vrine: ⁊ illud idem stringit ne vrina añ tēpus exeat. In virga quattuor sunt: duo dilatant̄ in latere vie virgā petentis: quorū est iuuamētum dilatare viā: vñ sperma in recta via eat ad virgā: ⁊ vt recte exeat eā: duo alij sunt qui ab osse incipiūt penis: ⁊ cū virga per transuersum iuncti iuuant in erectione virge ne aliquorsum dimittatur cadere: hi cum virga fortiter dilatantur ⁊ sursum erigunt. Si vnus tatūmodo moueat̄ virga in sui partē diuertitur. Lacerti mouentes nates sunt quattuor: vnus in extremitate recti intestini iuuans ⁊ mundificans ipsum: ne quid remaneat indigestū: alter sibi suppositus extremitatē intestini circūdat stringitqꝫ atqꝫ claudit ne quid extra ab intestino exeat: cuius superiores extremitates cū fundamento virge sunt vicināt es: duo alij vtrinqꝫ alternatim positi superiꝰ nates leuāt ne colon exeat cū nimia thenasmō vrgeat: inde enim accidit ꝙ mollescentibꝰ ⁊ laxantibus his si colon exierit: ꝙ ad locū non possit reduci nisi reducat̄ cū digitis.

¶ De lacertis mouentibus coxas. Cap. ix.

Lacerti mouentes coxas decem sunt: quorum vnus incipit ab osse hāche: alter ab osse coxe. Exiēs ab hancha duo habet capita que fuerūt necessaria vt latera mouerēt in coxas. Sūt etiā duo alij incipiētes ab osse penis: vnus a parte extranea: alter a familiari qui simul iunguntur ⁊ in acumine maiorum ossiuꝫ solidant̄. Os enim coxe duo habet foramina versus genuū cōfinia: in parte extranea maius: in familiari minus: horū iuuamenta coxas dilatant atqꝫ stringūt quia qui incipit a parte familiari ante ⁊ in familiari parte regit: alter ab extranea retro regit: ⁊ in parte extranea: est et alius solus ad dilatandum factus.

¶ De lacertis mouentibus crura. Cap. x.

Lacerti mouentes crura sunt nouē: tres maiores in parte familiari antepositi atqꝫ locati: vnus incipit a maiori coxe acumine procedēs vsqꝫ ad genua a quo exeunt chorde. Duorū aliorū maioruꝫ vnus ab eodem exit acumine ⁊ a recto osse seiunctus cū genu atqꝫ cruris ossibus. Sex dilatāt crura: quinqꝫ retro positi in coxe parte familiari minores sunt prioribus illis: duo horū laterales sunt illorꝫ trium: qui incipientes ab osse coxe retroqꝫ iunguntur a parte familiari cruris iuuan-

tes motū cruris. a familiari parte tres alij post duos retro sunt positi incipientes ab osse coxe: ab his vna chorda egreditur ⁊ cōcatenationi cruriū ligat: vnus familiarē partē inclinat genuū: ⁊ in eadē mouet crura. Medius cū coxe capite in familiari iungit parte: vt sibi attrahat crus: q: cōcatenationi genuū copulat ⁊ lacertis cruris maioribus. Non⁹ lacertus est paruus ⁊ in cōcatenatione genuū fundatus qui iuuat cruriū motus in vtrūqꝫ latus.

De lacertis mouētibus crura ⁊ pedes. Cap. xj.

Acerti mouentes pedes atqꝫ digitos sunt dupliciter: quia quidā ponuntur in crure: quidā in calce. Lacerti cruris sunt. xiiij. octo retro incipiunt a coxe capite duo: ⁊ cum maxima chorda ligantur cum calcaneo: hec chorda cum calneū trahat cum crure ipsum firmat qua patiente videt officiū pedis perire. Est ⁊ alius horū medius lacertus qui incipiens ab extranea parte arundinis cruris vsqꝫ ad calneum tendit: neqꝫ ab ipso chorda exit: hic duos priores adiuuat: vt si vnus illorū patiat hic patientis vicē suppleat. Sūt ⁊ alij tres quorum vnus ab extranea cruris arundine exit: ⁊ eius chorde in duas diuise mediū digitū: ⁊ ei⁹ lateralē capiūt minimū: Secūdus a posteriori pte exit vel incipit cruris: a quo chorda extra ⁊ in priorē chordā se extēdit: vbi in duas se diuidit ligans pollicē ⁊ eius minorē digitū exteriorē. Terti⁹ a capite exit familiaris arundinis cuius chorda ab extremitate infima iungitur cū rasca: ⁊ vsqꝫ in pollicem se dilatat ⁊ retro mouet pedem: ⁊ in partē familiarem. horū triū naturale est iuuamētū: scꝫ digitos mouere pedemqꝫ firmare. Septim⁹ incipit a coxe acumine maiori vadēs in calcaneū a quo chorda exit dilatās se in plantā cui dat duritiē: tactusqꝫ lenitatē. Septē priorū vnus qui est maior incipit ab extranea parte arundinis: a quo chorda exiens vadit in pollicem pedū pedem a terra leuās sursum. Alter exit ab eodē loco: vñ prior tendens in os pollicis: vt pedem in quolibet latere torquere possit. Tertius inter duas arundines locat a quo tandē chorda egreditur vt tendens ad pollicem per eū dilatetur. Quartus ab extranee arundinis capite incipit: ⁊ digitis appositus quattuor chordis ligatur ab eo procedentibus. Quintus ab arundine incipit extranea pollicē constringēs cum chorda vna. Sextus ab eadem arundine egreditur: et est paruus: cuius chorda a parte extranea ad minorem digitum protenditur. Similiter vnus qui ad secundū a minimo progredit ambo iuuantes: vt pedem in anteriorem partem dilatent: sed cū secūdo lacerto pes mouetur ⁊ sursum erigitur. Lacerti super pedem sunt. xvj. quinqꝫ super calcaneū: quorū vnusquisqꝫ chordas habet ad digitos euntes vt eos cōmoueant lateraliter. Septē sunt in medio pedis: quorum iuuamenta iuuamentis eorū qui sunt in media planta sunt similia: quattuor sunt in rasca positi chordas habētes digitos preter pollicē mouentes. decem reliqui ante vnāquāqꝫ cōcatenationē sunt positi: duorꝫ horum motum iuuāt sicut duo in volis manuū. Sed sicut testatur Gal. multi anatomicorꝫ istos negauerunt: quia inuenire non potuerunt: hi sunt musculi totius corporis qui sunt quingenti ⁊ octoginta vnus.

De cōpositis mēbris interiorib⁹: vt cerebro. Cap. xij.

Ompositorum membrorū cōtextio incipienda est a cerebro: q: cerebrum dignius ⁊ nobilius est omnibus alijs: q: materiale est fundamentū in homine: vt potestas anime rationalis ad actualia possit procedere: qđ in excellētiori loco siue parte positum causa est oculorū. Sicut enī homo aliquid discreturus altiora loca progredit: vt prospectui detur visus: sic natura mirabilis in arce locauit supiori: vt que sibi cerebrū suppeditat discernere visus valeat. Cerebrū vero corpus est albū: ⁊ sine sanguine humidū: qđ ideo fit: vt cito mutetur in naturā sentiendi. Diuidit aūt in duas partes principaliter: scꝫ in proram ⁊ puppim: quarū differentia grossior est cerebri pellicula: que duplicat inter duas. Prora maior est puppi atqꝫ mollior. maior vt nerui sensuales ab ea procederēt qui sunt septem pares. Puppis minor est: q: pauci nerui ab ea procedunt: ⁊ a nucha. Mollis fuit prora: quia cuꝫ sensuales nerui ab ea exeunt: hanc emolliri oportuit: vt cito sensum caperēt nerui. Puppis dura vt facilius motū pateretur. Cerebruꝫ tres habet concauitates que cerebri vocantur ventres: duo vocantur ventriculi in prora positi: ⁊ vocantur preventriculi a quibus aer per nares egredit atqꝫ trahit: ⁊ ex quib⁹ vox exit a cerebro. In eisdem quoqꝫ ventriculis spiritus vitalis in naturā mutatur aīalis: ab his rursus duo capita egrediūtur duobus assimilata vberibus: quibus odoratus efficitur cum oportuit esse duos ventriculos a quibus singulis singuli exeūt nerui: qui duo fuerunt vt si vnus pateretur: alterum subministraret iuuamentū. Puppis vnus est ventriculus qui puppis esse dicit ad quem accedit spirit⁹ animalis cum in duobus aliquantulum fit mutatus prore vētriculis qui viam habet perforatam: vnde spiritus animalis ad ventriculum transeat puppis. Necesse fuit vt duo prore vētriculi ventriculo iniungerent puppis: vnde huius vie perforatio vētriculorum est continuatio: sed hec vis anteqꝫ ad puppim veniat in eundo reperit quedā spatiola vbi dū dilatat quartus vnus ventriculus efficitur: qui ideo rotundatur vt maior quātitas spiritus suscipiatur ⁊ ne facile patiat: huius vētriculi principiū est quoddam corpus glandosum: cuius forma est quasi pinea ad hoc necessaria vt spaciuꝫ inter venas ⁊ vnde rete efficitur repleat. Hec aūt pinea vsqꝫ ad locum vadit sibi destinatum suspensa: ⁊ in eundo quoddam furculuꝫ obambulat lōgū qđ hmōi habet concauum. Illud autē furculum neruis est initiatum: cuius vnum caput a fine pinee incipit ⁊ in ventriculis puppis alterū secedit. A cerebro duo frustula lōga exeūt neruis lateralia: et nares hominū iunctas assimilantia. Hec lateralia medij sunt ventriculi subtilibus operta pelliculis: he pellicule cum naribus sunt solidate vtrinqꝫ. substantia neruis non naribus est similis: de pluribus enim compositus furculis in modum concatenationis de pluribus facte ventriculis subtilibus nares eiusdem sunt substantie: sed vnusquisqꝫ non est informis: q: in extremitate sui puppi cerebri iam vicina vbi pellicularū finitur subtilitas: subtilis est ⁊ gibbosus: vnde paulatim dilatatur quo ad nariuꝫ interstitiū inde repleatur: qbus sociat⁹ vnū corpus efficitur cum naribus: vnde cum neruus in longitudine vie dilatetur: nares perfectissime clauduntur: cum neruus rugatur nares aperiuntur: quia pellicule gibbositati nerui iuncte cum eodem trahuntur. quantitas enim foraminis fit ex rugatione nerui: eius rugatio longitudinis est curtatio: latitudinis ampliatio: ⁊ in modū sphere conformatio. Iste neruus in dorso nariū ligatur cū duabus chordis qđ fit ne motu nimio de suo loco moueatur. Est autem duriori cerebro ne forte quoquo modo patiatur. est iuuamētū vt claudat foramen inter puppim ⁊ medium ventriculum: ⁊ intraturo animali aperiat spiritū: postqꝫ do intrauerit claudat: ⁊ hec est forma cerebri qđ circundant duo vētriculi: scꝫ panniculi qui vocātur matres cerebri: vnus grossus qui dura mater vocatur: hec craneo supponitur: sed in medio cerebri ingrossatur: q: ibi duplicatur qđ in osse lauda firmat: inde duplex descendit in cerebrum per locū: scꝫ illum quē due arterie ascendunt. De hoc enim ventriculo due arterie ascēdunt que per lauda lateraliter vadunt: ⁊ in fine eius se iungunt vbi terminatur prora ⁊ puppis: illic quoqꝫ accedit altera extremitas ventriculi que iuncta quantuꝫ redit maior qꝫ fuerit in ceteris locis: cui vna vena non pulsatiua occurrit ⁊ per longum vadit in proram cerebri: que licet non sit vena: tamen quia est concaua ⁊ sanguinem portat vena vocatur. Tertia: quia in duabus arterijs in duram matrem descendētibus: quedā concauitas quā ista sanguinē habēs replet: vnde ab anatomicis vena vocatur: quia viuente homine sanguis ibi recipitur: dum do moritur ingrossatur et coagulatur: hunc locum vocauit torcular eracleus: quia est concauus: vnde sanguis coagulatus in depēdētiā currit: sic per hoc torcular duplex adiacet vena que diuise ⁊ postea cōiuncte aliud torcular videntur conficere: que in loco videntur lauda supposito: dura mater non craneo solidatur: sed potius suspenditur et eius foraminibus egreditur in egressu huc ⁊ illuc dilatatur: ⁊ vnus solus panniculus efficit intercutaneus: fit autem hec dura mater propter tres necessi

tates: aut vt matrem piā craneo suppositā custodiat a duri
tie cranei: vel vt prora ⁊ puppis per eam differant: vel vt co
operimentum ⁊ defensio sit venarum ⁊ arteriarū cerebruz
circundantium: quia he sunt ad inuicem cōmixte in moduz
tele: quarum spacia panniculi implent subtilissimi vt nihil
vacuuz remaneat in eis. Similiter pia mater subtilis ex am
babus conficitur venis intranea parte cranei ad cerebrum
descendentibus: ⁊ ambabus arterijs a tela reti assimilante
exeūtibus: hec panniculos habet vacuum earum replētes
sicut secundina. ⁊ propter hoc hi panniculi vocanť secundi-
ni. Hec autem pia mater dure matri supposita est: que ce-
rebro cōiuncta vndiqꝫ ipsum circundat: ⁊ se spargit ꝑ conca-
uitatem cerebri. Hec mollior est in substātia ꝙ dura mater
⁊ durior est cerebro cui est coniuncta sicut cutis carni cōglu-
tinata: differens a dura matre paruo quodam interstitio: sꝫ
in quibusdam coniungitur illi: sicut cum vene craneum in-
grediuntur: et cum cerebrum dilatatur et constringitur sub
tiliatur pia mater: quia cerebri venas ⁊ arterias colligit: ne
forte sint suspense: earumqꝫ concauitates oportet suppleat.
Scđo: vt cerebrum coadunet ne dispereat: ⁊ operiens a du
ra matre defendat: vtpote a cranei duritia ipsa defenditur
dura matre. Tertio vt cerebrū nutriat per has quas habet
venas: et spiritum det per arterias quas in se continet. Hi
sunt panniculi cooperiētes cerebrum neruosqꝫ adiuuātes:
⁊ dum intrant spiritum sunt protegentes. Post enim nudi
⁊ soli exeunt duritiem cranei. vnde superfluitates suas reij
ciat cerebrum dicturi sumus postea. Omnis autem super-
fluitas ipsius vel subtilis est sicut fumus: vel grossa ⁊ coa-
gulata. Fumosa supfluitas a toto corpore tēdit ad capitis
suprema: vñ craneum capiti suppositū quedam habet ossa
serre assimilantia: ⁊ quādā concauitatē habentia. vnde fu-
mus ille exeat: que in similium tractatu membrorū dixisse
nos meminimus. Superfluitas grossa ⁊ coagulata petit in
feriora: cui expellende natura mirabilis duo fecit foramina
scꝫ buccam et nares. Dura enim mater perforata est super
nares: ⁊ quasi colatorium quoddam huic superfluitati exhi
bet. Similiter ⁊ duo ossa narium dure matri supposita sen
tiuntur esse perforata: vnde superfluitas exeat: ⁊ flatus ab
exterioribus introeat. Horum autē ossium foramina sunt
multiformia: alia enim sunt recta: alia transuersa: quedam
vo ex toto lata ad flatum recipiendum sunt facta. Recta:
vt emittāt cerebri digesta. Troculata ⁊ trāsuersa: vel ne aer
frigidus ⁊ nociuus ad cerebruz introeat subitus: vel ne dū
corpora sicut puluis subeant ab exterioribus. superfluitas
per buccam emittēda per duo egreditur loca: vel ab inter-
stitio puppis atqꝫ prore per trāsuersum vsqꝫ in viam primā
descendente: hec via quanto plus descendit: tanto magis se
rotundat atqꝫ stringit cuidam post cōiungenda glandi que
concaua ⁊ rotunda: sicut sphera vicinatur ossi colatorio si-
mili. Hoc autē os suppositū est palato: concauitas ista em-
botū est vocata: qꝛ sicut vinū ꝑ embotū ita supfluitates iste
grosse per hanc semper fluunt. Embotum aūt istud ex pelli
culis componitur que a secunda matre egrediuntur: embo
tum enim cerebro superius: glandi iūgitur inferius. Glās
autem extra duram matrem locatur. Quantitas autem hu
ius spherice glandis spaciū illud est qđ inter durā matrem
est ⁊ ossa palati vene telate in modum retis ex ambabus iu
uenilibus exeūtes venis. circūdant hāc glandem sphericā:
venarum vero rete non nostris materialibus retibus est si-
mile. Istud enim ita sibi implicatur vt vix aut nunꝙ dissol-
uatur. qđ subtus cerebrum dilatatur dextrorsum ⁊ deorsuz
ante ⁊ retro. dilatatur per spacium qđ est inter duram ma-
trem ⁊ palatum. De hoc reti due vene exeunt quales prius
anteꝙ rete inde fieret: fuerunt per dure matris duo fora-
mina intrantes cerebrum: et per ventriculos eius se diffun
dunt vndiqꝫ: sed de his sufficienter diximus cum de arterijs
tractaremus. Rete autem fuit necessarium: vt vitalem spi-
ritum per iuueniles ascendentes venas decoquat: ⁊ in natu
ram animalis spiritus mutari faciat: cuz enim hic subtilior
⁊ alijs dignior sit spiritib⁹: fecit natura rete vbi immorās vi
talis spiritus decoquatur atqꝫ subtilietur: ⁊ in naturā ani-
malis mutetur: qui etiam per duas venas a tele exeuntes
cerebri ventriculos ingreditur: ⁊ ibi magis et magis subti-
liatur.

De nucha. Cap. xiij.

Ucha cū a cerebro emittatur a spondilibus oper
ta defenditur. Spondiles enim sui sunt operi-
mentū: sicut ⁊ cerebri craneum: propter hoc duo
bus cerebri panniculis operitur: scꝫ dura matre
⁊ pia matre: qui id sibi faciunt qđ ⁊ erga cerebrū
super quos panniculos: alij sunt duo ex ligamentis cōposi
ti in grossitudine atqꝫ duritie similes dure matri: hi fuerūt
necessarij duabus de causis: vel vt nuchā defendant ⁊ ope-
riant: vel vt spondilibus eam cōiungant: qui si quoquo mo
do patiuntur: dura tamen defenditur: ⁊ dura matre patien
te nucha remanet illesa. Nucha enim patiente vel incisa
sensum amittunt superiora membra: que si inter craneuz et
primam spondilem incidatur omnia sibi adiacentia sensu
⁊ motu priuantur: Si autem prima renum spondilis patia
tur officiuz pedum amittitur: superiora tamē in suo statu re
seruantur: vnde intelligitur: vt si qua superior ledit inferio-
res sine lesione condemnētur: qđ facilius exprimemus cuz
causas motui accidentium dicemus.

De oculis. Cap. xiiij.

Culi sunt instrumentū visus: hi etiam duo sunt
vt si forte vno patiente: alter vicem suam possit
complere. Sunt autem vniuscuiusqꝫ efficiētes
cause decem: tres scꝫ hūores et septē tunice: non
tamen hec omnia visum faciunt: sed vna res tan
tū: alia tñ omnia eius rei solius sunt iuuamenta. Est autē
solum instrumentum visus: scꝫ humor non ex toto rotūdus
quia in superficie aliquantulum est planus atqꝫ clarus sicut
crystalluz. Hic humor grece vocatur crystalloidos: cui⁹ in
medio tunicaꝝ est fundatio. Aliquātulū est rotundus vt nō
facile patiatur: supficies parū plana vt rem sentiendā meli⁹
percipiat. Si enim penitus rotundaretur non bene sensui
rerum aptaretur. Omnis enim res rotunda in latera sua re
cissa instabilis est ⁊ non firma. Clarus ⁊ liuidus est vt cito
in oppositos colores trāsferať. in tunicaꝝ medio: ne vndiqꝫ
careret iuuātiū supplemēto. Indumēta vel iuuamēta sunt
duo hūores ⁊ septē tunice. Humoꝝ vnus clarissimus retro
est sicut vitri liquor: qđ fecit natura vt crystalloiden nutriat.
Cum em̄ alia mebra sanguine nutriant: sed crystolloidos
moueatur. Uitreū humorē fecit natura qui sanguinē susci-
piat: ⁊ in ipsius essentiam vertat: ⁊ mutatum atqꝫ depura-
tum ad crystalloidon mittat clarum. Humor alius ante cry
stalloidon locatur ne ab aere desiccetur: qui clarus atqꝫ al-
bus oui albumini assimilatur euagaydon vocatur: cuius al
terum est iuuauentum: vt ab crystalloido asperū tunice re-
moueat tactū. Septē tunicaꝝ: tres ante euagaidos: ⁊ tres
locātur post geloydos. Septima que est subtilior: inter eua-
goydon sita est: ⁊ crystalloidō. Duo nerui cōcaui a cerebro
venientes ad oculos in exitu sui duobus induti sunt pāni-
culis cerebri quos exeunt cum ad ossa oculi veniant: ⁊ dū di-
latentes se extendunt circundat eos tela venarum ⁊ arte-
riarum a pia matre exeuntium. Horum singulus in medio
crystalloidos locať: vbi due extremitates euagaydos ⁊ ge-
laidos esse sentiunť. Uene ⁊ arterie ibi cōtexte vocātur rete
ex retis tamē similitudine cuius iuuamentum est ad crystal
loidem visualem spiritum ferre. Uenis quoqꝫ ⁊ arterijs vñ
cōficitur sanguis in vitreū humorē subministratur: vitreus
⁊ crystalloidos cum venis ⁊ arterijs creatum sanguinem si
bi sugendo attrahunt a reti vitreus humor et crystalloi-
dos a vitreo. Amborū neruorum panniculi a duabus ma-
tribus exeunt cerebri: quorum primus subtilior: rete operit
⁊ iungitur cum ipso vt rete coniungatur crystalloido: qđ fit
vt venis rete nutriať: calor vo naturalis ex arterijs dať: hec
sūt tunica vocatur secundina: sicut ⁊ mater pia vnde proce-
dit est vocata. hanc secūdinā velat grossior pellicula que cō-
solidatur vbi ⁊ secūdina reti coniungitur. Grossa fuit neces-
saria vt oculū ligaret: ⁊ ab osse eum defenderet: vocatur au
tem scliros: he sunt extreme tunice ꝑfectissime sibi ⁊ vitreo
humori atqꝫ crystalloido solidate in medio. qui locus voca
tur yricus: quia in coloruz diuersitate yri assimilatur. ⁊ in cir

cuitiſdibus tres anteriores tunice ante euagaydon ſunt poſite: quarum vna albuginem oui velat: cuius forma vue me dietas: leuis in antea: intrinſecus verſus albuginem villoſa. color inter nigrū ⁊ venetum medius vnde vocatur vuea que a ſecundina egreditur: hec ſunt eius iuuamēta: corneā nutrit: vnde multis abundat venis. Scđm cryſtalliodon et cornee eſt differētia ne cryſtalloidi cornea duritie ſua noceat: vnde oportuit vt eſſet humida. Tertio: vt nigredine ſua ſpiritum coadunet viſibilem ne diſpergatur per aerem. Nigri enim coloris naturale eſt ſibi lumen coadunare: candidi vo diſpergere: vnde quidā viſu deficiente propter ſplendorem nimiū, paruꝫ claudunt palpebras oculoꝝ: vt viſus licet paruus ad vueā refugiat: poſtea amplior egrediatur: vn̄ dedit natura nimium ſplēdorē in hac cōcauitate vuee: que etiam eſt pertuſata vt ſpiritus viſibilis ab ea rem ſenſam ilico percutiat. Eſt etiam villoſa vt aquā ad oculos deſcendentem cōbibat: eſt cornea dura ſolida atq; albo cornu ſimillima: ⁊ ſubtiliſſima q̄ ex ſurculis multis eſt cōpoſita: h̄ dū excoriaī qſi ſquama euellit: exit ab illa pāniculus qui ſupra vocatus eſt ſclyros: qui ſicut diximꝰ a dura matre egredit. Cornea fuit neceſſaria vt cryſtalloiden ab extrinſecis accidētibꝰ cuſtodiat. Clara eſt ⁊ lucida ne viſualē ſpiritum exire prohibeat: quia ſubtiliſſimam eſſe oportebat. Coniūctiua tunica eſt ſubtilis ⁊ alba in omībus oculi lacertis ſolidata: non operiens corneam: ſed circūdās: hec eſt illa albedo que videtur in oculo ſolidata: ⁊ exiens a penniculo q̄ intercutaneus ſuppoſitus eſt craneo. Eius fuit neceſſitas: q: vndiq; oculum oſſibus circumligat ⁊ lacertos operit quibus mouētur oculi. He ſunt tres tunice oui albugini appoſite. Septima eſt ſubtiliſſima albiſſima ⁊ nitidiſſima: que oui albugini eſt ſuppoſita: eam tantū partem operit quam vitreus humor operiendam dimiſit: vocatur autem aranee tela: quia ipſi eſt ſimillima: hec eſt quā in oculo videmus cū ſpeculum inſpicimus: qđ ex nimia ſit claritate ⁊ lucētiſſima ſorbitiōe: he ſunt omnes oculi partes: tres humores: ſcꝫ vitreus albugineus cryſtallinus: ſeptem tunice: retina: ſecundina, atq; dura: aranee tela, vuea, cornea, coniunctiua.

De naribus. Cap. xv.

Nares duo ſunt foramina naſi in vna cartilagine differentia tamen ad ſeinuicē: quorum ſingulum naſuꝫ aſcendit: ⁊ in duo foramina ſe diuidit. Primum in buccam tranſuerſum tendit: alterū poſt matrem duram vadit in oſſa colatorio ſimilia: de quibus diximus ſatis cum ſuperfluitates ab eo exeuntes tetigimus. He vie groſſis panniculis ſunt inducte que a ſexto incipiūt pari: qđ diuiditur in os linguam ⁊ palatum: guttur quoq; ⁊ canales pulmonis ⁊ in os ſtomachi. Vie narīū duabus de cauſis ſunt neceſſarie: prima q̄ ⁊ maior eſt ad opus trahendi ſpiritus ⁊ odoratus: altera vt emittat groſſas ſuperfluitates a cerebro veniētes. He ſunt tranſuerſe ⁊ nō pulmoni oppoſite: vt ſi aer frigidus aliquando ſubeat pulmonem non ledat: ⁊ ſi quid cum aere ſicut puluis vel cinis intrauerit pulmoni obeſſe non poſſit: ſed aer obābulans trāſuerſa in eundo depuretur et caleſiat: atq; ſolida ne ad pulmonē perueniant repellat. Quidam tamen arbitrati ſunt vias in naſo apparentes eſſe odoratus inſtrumentum: quia oppilatis naribus nullus ſentitur odoratus: ⁊ ſi aperiātur ilico ſentietur. Sed falſa eſt eorum opinio: he enim tantum ad proram cerebri ferunt odoratuꝫ. Duo fruſtula vberibus ſimilia odoratus ſunt inſtrumenta: que vſq; ad colatorium deſcendunt vbi dura mater eſt perforata: et ſimiliter ſuper eam extrema vberum vſq; in ventriculos prore cerebri pertingētia. Odoratus ſic efficitur. Fumus odoriferorum corporuꝫ diſſolutus et cum aere mixtus per narium foramina ab vberibus trahitur: qui per vberum pertuſationes cerebro tranſmittitur. Si vo in domo fumoſa ⁊ odorifera flatus ſuſpenditur: odoratus amittit: nares tamen fumo odorifero implentur. qđ conſtat q: cum a loco odorifero ſemouemur: ⁊ flatus ſuſpēſus antea ab vberibus ſugatur odoratꝰ redditur: vnde conſtat non eſſe nares odoratus inſtrumentum: ſed potius illa prore fruſtula que vocantur vbera. Cerebrū enim dilatat ⁊ conſtringit: vt ſuū calorē cuſtodiat naturalē. Cū dilatatur aerem trahit a naribus pectore quoq; ⁊ canalibus pulmonis, ⁊ qualiſcūq; fumus cōmiſcet aeri eſt neceſſe ad cerebrum trahatur. dilatare eñ illud flatum trahere dicimus. Cum autē conſtringitur fumoſus aer: ⁊ emūctiones a ventriculis cerebri per nares expelluntur: hec autem expulſio flatus eſt emiſſio.

De inſtrumentis auditus. Cap. xvj.

Auditus inſtrumenta ſunt in petroſo oſſe foramina ex pelliculis quibus ea operiūtur ⁊ auriculae: cū vno tamen horum auditus perficit: qđ tñ duabus de cauſis alijs adiuuatur. Vnuꝫ par neruorum a quinto pari egreditur: quod in foramina petroſi oſſis protenditur vbi dilatatur: foramina interius aperiuntur. Que ſunt tranſuerſa ſicut torcular: ne frigidus aer penetraret cito ⁊ pāniculis obeſſet: ⁊ ne aliquod nocituū incidat qđ inſtrumētum auditus impediat. Cartilago exterior que auricula dicit duabꝰ de cauſis fuit neceſſaria. Defendit eñ ne quid in audituꝫ cadat: ſicut oculos defendunt cilia. Secūdo: quia voce adiuuat: vox enim eſt percuſſio aeris: que cum ad cartilaginem veniat ibi adunata fortiter intrat foramina.

De inſtrumento lingue. Cap. xvij.

Lingua eſt inſtrumentum guſtus ⁊ locutionis que de carne molli componitur et ſpongie aſſimilatur: ad quā multe vene veniunt ſanguine plene: vn̄ rubicunda eſt colore: hec eadem operitur veſtibus quibus ſpacium bucce ⁊ palatū induitur: ⁊ os ſtomachi guttur ⁊ canales pulmonis. a ſuperiori parte apparet tota: ab inferiori vſq; ad ligamenta: quibus mento eſt cōnexa: in quibuſdā tamen hominibus pluſq̄ oportet vt cōtrahatur lingua ne in partes moueatur diuerſas: vnde oportet incidi ligamenta: vt ſibi motus per totum os et palatum detur. In ligamentorum lateribus quedā vene ſunt que ſaliuam ſemper lingue ſubminiſtrant: he ab initio lingue incipiunt in modum arteriarū: a quibus emanat humectatio phlegmatica que vocatur ſaliua. Iſte a medicis vocantur habitatio ſaliuaris. Initiū lingue: vnde exeunt he vene: caro eſt glanduloſa atq; alba ipſius ſaliue generatiua: que adiuuat cum ſaliuā ab illis venis recipiat: vnde humectat linguā atq; buccā. Lingue fundamentum vndiq; vicinitati gutturis eſt innexum: vt fere totum videatur eſſe vnum: cum ſit tamen eorum ſubſtantia diuerſa: hec eſt lingue compoſitio ⁊ animatorum membrorum interiorum ⁊ compoſitorum.

De inſtrumētis ſpiritus: ⁊ primo de vuula. Capitulum. xviij.

Animatorum membrorum interiorum ⁊ compoſitorum tractatum compleuimus: de interioribus ergo cōpoſitis ſpiritū ſubminiſtrantibus dicemꝰ ſicut de vuula: gutture: ⁊ pulmone: diaphragmate: ⁊ pectore: de pectore tamen ſatis diximꝰ cum de eius compoſitione tractauimus. Dicendum eſt ergo de vuula q̄ triplici de cauſa fuit neceſſaria: prima q: vocem pulchrā et fortem reddit: ſecunda: quia aerem alleuiat intrantem: eiuſq; temperat frigiditatē: vnde quidā moriuntur cum eis radicitus incidatur non tamen amittentes vocem ſonoram: ſed nimium recipientes aerem qui pectus infrigidat ⁊ pulmonem: quapropter incidētem non totā oportet extirpare ſed partem: tertia vt recipiat puluerem ne guttur intret vel pulmonem.

De gutture. Cap. xix.

Guttur eſt extremitas canaliuꝫ pulmonis que eſt duplicis iuuamenti. Maius ⁊ primuꝫ vt aerem emittat flatūq; trahat. Scđm ꝑpter vocē: q: aliquando facit natura duarum vel trium membrorum inſtrumenta: ſicut ſubtilem fecit matrem cerebrum operientem: que venas ⁊ arterias ligaret inuicē et cerebrum ne diſpergeretur coadunaret. Aliquando fecit eadem natura vt expulſa alterius rei ſint iuuamenta: ſicut fumuꝫ cauſam pilorum eſſe diximus. Idem fecit natura in pulmone ⁊ in eius canalibus vt inſtrumenta eſſent flatus ad calorē naturalem cordis refrigerandum: ⁊ vt vocuꝫ eſſet

instrumentum. Aer enim trahitur vt cordis calor naturalis refrigeretur. Aer vero trahitur vt dupliciter nos opituletur vel vt fumose superfluitas expellatur: vel vt materia vocum efficiatur. His igitur duabus de causis cõpositus est canalis pulmonis: qui tamen flatus ex multorũ furculorum concatenatione & ligamẽtis cõstruitur vt posset dilatari & stringi: que duo attinẽt volutario motui: qđ nũq̃ potest fieri nisi ex membris cõcatenatis. Huius canalis substantia cartilaginosa est atq̃ dura: vt cum ventus exeat vox clara fiat Raucites vocis ex humiditate fit canalis pulmonis: cuius superior extremitas gule vicina est durior omnibus canalibus: hec vocatur guttur: vnde instrumentum vocis fuit: q2 durum est inter alios canales pulmonis: qđ ex tribus cartilaginosis fit maioribus. Primũ qđ est anterius gibbosum est exterius concauum est intra in quibusdã hominibus tactu sentitur. Secũdum prior est minus & retro iuxta os stomachi locatur vt illud cõpleat qđ priori defuit cartilagini. gutturi quadam concatenatione & ligamentis iungitur vt dilatetur & constringatur inferius ligamentis solidetur: neruisq̃ ligatur: & duabus costis inferioribus exeuntibus de ossibus scutũ assimilantibus. Tertia cartilago tãto secũda est minor quanto prior secunda fuit maior. ista tertis secundã q̃si equitat que ciphũ assimilat duo habens cõcaua que fm se intrant furcula que sunt quasi cõcatenata vt in hac cõcatenatione guttur clauderet & aperiretur. Prima cartilago vbi secunde & tertie cõiungitur strictior est fundamẽto: qđ fuit necesse: vt q2 pulmone fundamentum latius esset gula si gutture. Tertia cartilago cõcauitatem habet ex parte vie spũs: vt ex earũ trium cartilaginũ cõpositione canalis spiritus redderetur similis fistule vel frustule per quẽ aer ad canalem pulmonis: & ipsum pulmonẽ possit transire. Guttur intus eadẽ veste qua & lingua & palatum & os stomachi induitur in superiori cartilagine assimilante ciphũ. Os vnum est duas habens furculas assimilantes duo lauda: q2 os illud per collum extenditur: cuius linea mediastina in dorso est prime cartilaginis & lingue subteriori est supposita. inferius lauda est sicut acuminis prime cartilaginis quantitas. Est autem acuminis quantitas iuncta atq̃ solida: vt intret cartilaginum latera: & ligamenta eius quasi nerui a cartilaginibus egrediuntur: lauda superius cum osse sagitte assimilante ligatur. Hec est cõpositio gutturis ex tribus cartilaginosis. Cõcauitas gutturis per quã aer intrat & exit habet quoddã corpus qđ lignee fistule assimilatur: cui lignee fistule corpus non esset assimilandum cum ista posterior illud vero natura primum. Hoc autem corpus fm compositionem nullam habet in toto corpore similitudinem. Cõponitur enim ex glande pelliculis & pinguedine. vocatur autẽ gutturis lingua siue cataracta: & est primum vocis instrumẽtum: neq̃ enim potest aliter vox esse nisi ista claudatur cataracta. Si enim via gutturis est aperta impossibile est vocem esse: quia paulatim aer exit: qđ contrarium est formande voci: sed tantum fit quidam flatus si tenuiter exeat paruus: si vero fortiter magnus. Cum vox formatur subito multus aer ex corpore egreditur: cuius via primum a largo prouenit ad angustum: & post paulatim exiens dilatatur & angustatur. Hec gutturis cataracta ad flatum cõstringendũ fuit necessaria: nõ aũt dico ad cõstrictionem ex toto vt intus cõtrahatur: sed in emissione vocum constringitur vtrinq̃ lateraliter pectus: & cum costis lacertos hypocundrie vicinos: vnde totum pectus & lacerti mouentes guttur mouentur atq̃ licet fortis sit coarctatur ne subito egrediatur: qđ facit lacertus quo ciphum assimilãs cartilagini constringitur. Estq̃ huius rei cõplementum corpus lignee fistule assimulatum coadunata pars parti claudit viam gutturis per lignee huius latera: natura enim fecit duo foramina que ad locum cõcauum secedũt quẽ aer nõ potest subire nisi per largitatẽ vagatur vie. Sed cũ ad latera se dirigat illa duo lateralia aperit foramina: vt tandem exire valeat. Hec autẽ duo foramina a superiori inferius sicut linea sunt extensa: & sunt quasi pellicule vsq̃ in concauum clause: vt guttur claudatur et nõ aialis aperiatur flatus. Rursus cum cibus cuius glutitus dorsa cataracte tangit subito se cataracta claudit: neq̃ viam ad pulmonem prohibet. Aliquãdo enim clauditur potui ne multa quantitas suscipi possit: aliquando enim parũ intrat pelliculas: & ventriculos suos humectat. Guttur est cartilaginosum & rotundũ: vnde fit vt os stomachi in transglutiendis cibis vsq̃ ad canales descendit pulmonis & gutturis: & ita in vomitu vsq̃ ad palatum ascendit: sicut in trãsglutiendo cibo cataracta clauditur & os stomachi deprimitur: sic in expellendo vomitu subterior cibus guttur obstruit vt transeat vomitus.

De canalibus pulmonis. Cap. xx.

Canales pulmonis ex multis componuntur cartilaginosis rotundis in modum anuli: & alternatim sibi suppositi ab inferiori extremitate gutturis vsq̃ ad initium pulmonis per longitudinem colli. Sunt autem ligate sibimetipsis ex pelliculas ligamẽtis: neq̃ tñ ex oĩ pte sunt cartilaginosi: sꝫ tãtũ in pertinẽtia colli ꝑpter expetitionẽ oris stomachi. In pte võ pectoris sunt sicut ligamẽta siue chorde. Habet aũt vnusquisq̃ anulus pelliculas extrĩsecus rotũdissimas: q̃ pellicule dure sunt & solide: he sũt pellicule q̃s añ diximus os stomachi atq̃ guttur circundare. Rursus deforis pãniculos habet vnusquisq̃ anulus sicut operimẽtum canalis pulmonis. Canalis fuit collo necessarius vt aerem expelleret & attraheret: flatũq̃ vocis & vocem susciperet: que cum in furculas perueniat vbi pectoris est spatiositas: per pulmonẽ se spargendo dilatat: & cũ venis ambabus a corde venientibus admiscẽt sui diuisi ramuli. sunt similiter anuli ex parte panniculosi: & ex parte cartilaginosi: & ex parte panniculosi: suntq̃ sanguine mũdissimi & aiali sue nature competenti. Cum enim incisionem rupturã percussionem in aliquo horum patiatur animal sanguinolentũ efficitur. vñ tussis nascit: & sanguis ille ad os tunc deueniẽs expellitur. flatus eñi sanguine pulmonis impeditur. Canalis hec fuit cartilaginosa ꝑpter vocis instrumentum: qđ neq̃ durũ sicut os esse debuit: neq̃ molle. Cartilago mollior est ossibus & durior alijs corporis partibus: & ex multis cartilaginosis & ligamentis efficitur propter flatum dilatandum: et stringendũ: qđ fieri non posset si ex vno cartilagine esset.

De pulmone. Cap. xxj.

Pulmo est de molli carne & aereus spume coagulate simillimus q̃si vasis celatus. Hec vasa sunt triformia: vnũ a dextra cõcauitate incipit cordis: alterum a sinistra: tertium a suis canalibus. proĩciens a dextra concauitate cordis vena est non pulsatiua: sed forma eius sicut arteria: q2 de duobus duris panniculis est facta. vñ vena dicit arteriata qđ fuit necesse vt pulmonem nutrire posset. Duris & duobus fit panniculis vt subtilitatẽ sugeret sanguinis & aeris in nutritura pulmonis. Pulmo eñi subtilis est substãtie & aeree: vnde nutrimentum oportuit habere simile. Exiẽs a cordis sinistra: vna est sola arteria: cuius forma est sicut vena: q2 vna est & rara pellicula vnde venata vocatur arteria: hec fuit necessaria: vt spiritum & clarũ sanguinem pulmoni ferat: spũs multam quãtitatẽ fert ꝑpter suã raritatẽ. vas veniẽs a canalibus pulmonis: ꝑpositiõi eius est siñs. Ex cartilaginibus q̃ & pãniculis canales fiũt pulmonis: vt p cartilagines ori stomachi iũgãtur: q̃ cum cartilagine sua cũ venata iũgit arteria. Unũquodq̃ trium vasorum horũ cum intret stomachũ est quadripartitum: due partes eunt dextrorsum: & due sinistrorsum. Pulmo enim in duobus diuiditur panniculis pectus mediantibus illud interadentibus Quattuor superiores partes per pulmonem postea diuiduntur multipliciter. Canalis pulmonis aliter diuiditur in dextris: que diuisio fuit necessaria vt esset fulcimentum & quasi culcitra venis vias pectoris adeuntibus: hec est cõpositio pulmonis: cuius iuuamentũ est vt cor circũdet vndiq̃: cumq̃ ꝑprio motu careat motus pectoris eũ moueri adiuuat. Est aũt pulmo instrumẽtũ spiritus & motus vocum. Spiritus necessarius fuit propter cor: quia enim cor fundamentum est & fons caloris naturalis: necesse est aerem trahi: vnde feruor suus refrigerari & fumosa superfluitas posset expelli. vnde duos motus habuit contrarios dilatandi quo spiritum traheret refrigerãdũ: constringendi: quo fumose superfluitates possent expelli. ne ergo subito aer

erumperet ad cor: fuit necesse inter ipsum ⁊ guttur pulmo esset mediastinus: vt spiritus refrigerandi ab eo reciperet: ⁊ superfluitatē fumosam sibi redderet: q: etiā animalis vox necessaria fuit: ⁊ sine aere vox esse nō potuit: fecit natura a corde aeris expulsionē vocē esse materialē. Est ergo pulmo cellule similitudo semper seruans aerē frigidū ad cordis feruorē refrigerādum: ⁊ calidū ad vocem atq; flatum: quo mediante si cor careret: ⁊ per se principaliter aerem traheret ⁊ expelleret spissum ⁊ infinitum motum esse oporteret: vnde adeo esset periculosus: vt nec vno momento flatus teneretur. Sed cū quodlibet aīal in loco calido siue in aqua ꝓfundissima seu in loco fetido flatum teneat: constat cor ad pulmonem fugere quoad aliquātulū possit se refrigerare: vnde fit: vt quādiu aer in cella pulmonis sit quodlibet aīal in his viuere possit locis. Sed eo deficiente ⁊ augmentātē fumosa superfluitate in corde vel pulmone: desinit animal vitale esse. Fuit ergo pulmo necessari⁹: vt aerē excoquat ⁊ naturā trahat spūs quo eum sibi ascissat facilius: sic enim cibū epar in naturam mutat sanguinis: quo membra cetera eū facilius in suam naturam mutent: ⁊ inde cor sibi eum contrahat et in vitalem mutet spiritum: deinde hinc ascendens per arterias ad ventriculos cerebri: ⁊ in animatum spiritum facile queat mutari: sed de his planius postea disputabimus.

De corde ⁊ cerebro. Cap. xxij.

Cor: fit de multis villis diuerse positis: cuius caro est tota dura. Diuersitas villorum ex diuersitate est motuuz dilatandi ⁊ constringēdi. Durities carnis vt velocitas auferat passibilitatis. Pulmo circūdat cor lateraliter. Forma cordis est pinea. Inferior enim eius pars. i. latitudo est opposita superiori corpori. Ponitur autem intus ambas pectoris concauitates quas mediante pāniculo diximus esse diuersas. Caput qđ acumen dicitur in sinistra parte locatur: hoc vo latus cordis spirit⁹ inhabitat vitalis: inde exit arteria maior de qua omnes alie egrediuntur: vnde fit vt pulsus in sinistra parte sit fortissimus. Cor duas habet concauitates: quarum vna est dextra: altera sinistra. in concauum tendit sinistra: dextra infra subsistit. A dextra vsq; in sinistram concauitatem est vnum foramen: quod a quibusdam vocatur tertia cōcauitas: sed non est ita. Dextra autem cōcauitas duo habet foramina. vnū vena intrat concaua portans sanguinem ab epate in hanc concauitatem. Super hoc foramen tres sunt panniculi ad hoc ibi positi: vt aperiant intraturo sanguini ⁊ claudant postq̄ intrauit ne exeat propter dilatationem cordis: alterū foramen exit vena arterie assimilata vt pulmonē nutriat: de qua satis diximus in tractatu pulmonis. Sinistra itidē duplex habet foramen: vnum intrat arteria vene assimilata. Ista portat spirituz ad pulmonem ⁊ ad arterias ⁊ sanguinē a corde ad pulmonem: super hoc quoq; foramen duo sunt panniculi aperientes se aeri ingredienti. Alteruz est foramen sinistre partis: vnde maior arteria exit que vocatur orthy: ⁊ omniū est fons arteriaꝝ totius corporis: hec habet pāniculos sanguini ⁊ spiritui a corde emittēdo. Postq; clauduntur reditū prohibēdo ne exeat. He due cōcauitates cordis semper sunt in pulsu: sed plus sinistra quia sanguis ⁊ spiritus plus ibi regnant: he sunt compositiones cōcauitatum cordis. Foramen qđ a dextra protenditur in sinistram in dextra incipit maiorari: sed postea in sinistram paulatim se stringit: qđ ideo consequitur vt sanguis in sinistra parte subtilior egrediatur. In vnoquoq; cordis concauo frustuluz est exterius qđ auricule assimilatur: he due cordis auricule dicūtur. In dextra auricula arterialis solidatur vena: in sinistra vero venose arterie est solidatio. Habet autē in sua latitudine quedam ossa cartilaginosa: que cordis sedes sunt appellata: circūit etiā cor quidam panniculus qui cassula cordis dicit̄ esse. In hui⁹ pāniculi extrinsecus medio panniculi pectus mediantes solidentur. Iste pāniculus cordi non iungitur: ne forte eius motio impediatur: qui cordi fuit necessarius: vt esset fundamentuz caloris naturalis. vnde animal regeretur: sed inferior concauitas dignior est supradicta de causa.

De diaphragmate. Cap. xxiij.

Subtus collum duo sunt concaua maiora: vnū circundat omnia pectoris ossa pulmonē ⁊ cor continens: alterū continet vētris lacertos omnes. Istud incipit ab inferiori teneritudine pectoris vsq; ad inferiora ossa penis: in qua concauitate sunt stomachus epar intestina splen fel renes vesica matrix. Inter hec duo concaua quidam lacertus est rotundus eorum differentia qui dicitur diaphragma incipiens a teneritudine pectoris: ⁊ procedēs inferius vsq; ad. xij. spōdilē vbi solidatur ex omni parte cum chordis ⁊ ligamentis ab eo exeuntibus: operitur autem hic lacert⁹ de vno panniculo superius q̄ a pāniculo costas circundante egreditur a duobus pectus mediantibus. Subterius est alter pāniculus qui a syphac egredit̄. Habet diaphragma duo foramina: vnuz vnde exit mery: de altero foramine exit vena concaua que spargitur in corporis membra. Diaphragmatis duo sunt iuuamenta: pectus enim dilatat atq; constringit cum alijs lacertis pectoris: scđm est q̄ differre facit instrumenta spiritus atq; cibi.

De instrumentis ciborum: ⁊ primo de bucca ⁊ superiori pellicula. Cap. xxiiij.

Ibi instrumēta ab ore sunt incipientia: os enim multa habet instrumenta ibi coadunata: scz dentes ⁊ pelliculas: vnde operitur bucca palatum ⁊ linguā: habet inferior pars oris guttur vuulā canales pulmonis ⁊ mery. Dentium iam diximus numerū ⁊ eorū iuuamētum in tractatu ossium. Lingua duarum rerum habet iuuamenta. s. animate rei atq; cibi: cuius cōpositionem superius dixim⁹: ⁊ similiter de alijs tractauimus. Pellicula vnde bucca circūinduitur pellicule circumamittēti os stomachi: ⁊ ipsum stomachuz ꝯnectitur: q̄ quoquo modo cibum mutat ⁊ stomacho aptat: a stomacho eñ incipit: vnde eius naturam custodit.

De ore stomachi. Cap. xxv.

Mery quoddā est corpusculum longum rotundū atq; concauum: qđ a stomacho incipit ꝓgrediēs vsq; in superiorem extremitatem gutturis: ei⁹ exordium est angustū: sed postea paulatim dilatatum ad gutturis summitatem veniens: fit latum procedens super spondiles dorsi: vbi multis ligamētis ligatur non tamen spondilibus adherens medijs: quia multo magis adiungitur dextris: et in. xij. spondilem descendit. A spōdili vero mediante mery separari fuit necesse: vt infra corpus viam daret descendenti arterie: hec enim medijs ligatur spondilibus: vt melius custodiretur. Componitur autem mery de duobus panniculis a stomacho egredientibus pelliculis. Horum vnus exterior est carnosus: et villa sua per latum extenduntur. Secundus interior est neruosus: cuius pili in longū extenduntur tñ obliquātur pauci. Est autem officiū meri transglutiēda transglutire: ab ore enim trahit cibum: ⁊ in stomachum traijcit: trahit cum villis longis: que ascendentis guttur subleuant in bucce superiora: vt expressis sibi cibuz trahant a bucca: quem pili per latum positi suscipientes ab eis stringendo mittunt stomachi receptaculis. Si enim res humida quoquo modo fuerit inter manus stricta: humor inde dilabitur: ex his pilis consequitur: vt transglutiendis leuior fit aditus: euomendis grauior exitus: quia ad transglutiendum adiuuant vtraq; villa: vomitus a solo exteriori adiuuatur qđ dilatatū esse diximus.

De stomacho. Cap. xxvj.

Stomachus etsi in sinistris sit locatus: ei⁹ tñ inferiora tendunt in dextra. Hic hz epar dextrum. qđ cū q̄nq; suis frustulis humectat ipsuz stomachuz. Splen est sinister sibi: subteri⁹ lacerti dorsi: habet gibbum superius qđ greci zedria vocat:

culus forma est quasi spherica: sed tñ eius extrema aliquãtulum sunt longa. Inferiora superioribꝰ sunt latiora: foramen sue latitudinis versus intestina videtur stringi: foramẽ stricte partis dilatatur ĩ mery. Cõponitur autẽ ex duobus panniculis: interior est neruosus ⁊ villos habet in longitudine ⁊ in transuerso: exterior carnosus est ⁊ per latum habet pilos cũ pelliculis splenis: lateraliter ligat̃ ⁊ epatis ex parte dorsi cum spõdilibꝰ. Adiuuat autẽ stomachus vt cibũ excoquat et epati mittat excoctum. vt facilius epar in sanguinis naturam vertat. sic bucca in opus stomachi cibum adaptat inconsumptum: quem stomachi excoctionem vocant medici primam digestionem suarum partium. Adiuuamenta sunt panniculi ipsius villorum quoq ⁊ spherice forme que in presentia sunt dicenda. Duorũ panniculorum duplex est iuuamentũ. cibum eñ a mery sibi vnus trahit: qđ fit cũ panniculo interiori per longum villato sicut superius diximus de mery. stomachus eñ in transglutiendis surgit ad mery et ab eo suscipit sibi cibũ: sicut si quilibet manũ ad quãlibet rem suscipiendam porrexerit. Secũdi panniculi iuuamentũ est retinere sibi cibum: qui cum peruenit ad stomachum ab ipso quasi brancatur quoad digerenda digerantur ⁊ retinẽda in suum vsum retineantur. expellenda ergo ad intestina mittuntur. vnde superiora stringuntur: inferiora vero dilatantur. Intestino vero se aperiente qđ porta vocatur: stringere illud exterior facit panniculus: vnde villum latum habetur. omne eñ membrum duobus constans panniculis: si villum per longum habuerit: inde suscipienda suscipit. Si fuerit per latum inde reijcitur reijciendũ: quorum interior fit neruosus qđ nimis fortitudo fecit sui sensus. Cum enim stomachus recepta omnibus suppeditet interioribꝰ: digniorem sensum oportuit habere: vt et digestionis vacuitatem sentiret. et vnde rursus impleretur expeteret: sed plurimus tamen sensus in ore suo habetur. ore enim stomachi sentimus qđ famem vocamus. Hac ergo necessitate os stomachi neruiosum et ipsum oportuit esse stomachum. Descendunt autem iterum duo maiores nerui a summitate cerebri per os stomachi et ipsum stomachum spergendi. Exterior panniculus fuit carnosus: vt stomachus fiat calidus vt digerere valeat. natura eñ carnea calida est ⁊ humida. et hic in parte dextra aptatur epati: habilisq locus inde apparatur. Splen enim in sinistra: minoris tamen quãtitatis est q̃ epar. epar enim in dextra est. Splen vero locatur ĩ sinistra. Lacerti inferius. zirbum vero superius vt melius calefieret ad digerendum stomachus qui ligatur vndiq: ne motꝰ suꝰ valeat a loco suo extirpare. Fuit rotundus vt passibilitatem reijciat. ⁊ multam cibi quantitatem suscipiat. Longa fiunt extrema: vt desuper mery iungeretur. In stomacho vero inferius. latitudo inferior. et angustia superior. que in humano tantum stomacho ideo fuerunt necessaria. quia cum homo pre alijs erectior sit animalibus: cibꝰ in inferiori semꝑ suscipitur: vnde fuit latitudo ĩferior vt multitudo cibi inde posset capi. Latitudo ĩferioris foraminis opposita est mery vt si forte transglutiretur aliquod durum: et non bene masticatum: intrare valeat. foramen inferius ideo angustatur quia cibus in stomacho nimia excoctione subtiliatus facilius egreditur: ⁊ rursus ne cibꝰ anteq̃ excoquatur exeat. vñ et oportet semper claudatur.

De intestinis. Cap. xxvij.

Intestina super dorsi spondiles et os latũ sunt posita: et ligamentis a syphac egredientibus ligata: incipientia ab inferiori foramine stomachi qđ porta vocatur vsq in anum protenduntur: et gibbosa in sinistram a dextra: ⁊ a sinistra retorquẽtur in dextram. Hec ex duobꝰ componuntur panniculis. Vnusquisq panniculus habet villum in latitudine rotundum: quorum essentia eadẽ est que in stomacho dicta. Sunt autem sex numero: tria sunt subtilia que sunt superiora: et cum porta sunt iuncta: tria grossa ab inferiori subtili sunt incipientia. Vnum trium subtilium vocatur duodenum. quia sua longitudo pro mensura cuiuslibet hominis duodecim habet digitos: super dorsum erigitur in nullam partem sui torquetur: sicut alia circumuoluuntur. Alterũ vocatur ieiunũ: quia semper est cibo vacuum: globoso circũactum in similitudinem aliorum. Tertium subtile est appellatum scdo simillimũ. sed tamẽ nũq̃ sine cibi fece inuẽtum. Grossorum triũ primũ est orbum appellatum: et incipit a subtili extremitate et est latum: a dextra in sinistrã partem circũuolutum: qđ vocatur orbum q: tantũ vno foramine est contẽtum per qđ intrantia intrant. ⁊ exeuntia exeunt qđ egreditur ab eo aliud intrat intestinũ qđ vocatur yleon. orbum vero intestinum sacco est assimilatum. Scdm grossorum illud est qđ vocamus yleon. qđ similiter alijs a dextra in sinistrã tendit. Sed tñ a dextra ascendit sup hancham: ⁊ vocat̃ yleon q̃si dura digestio. vnde ylium dolor in hoc residet intestino. Tertiũ intestinũ est rectum: qđ in ĩferiori ani extremitate ponitur et vocatur colon. vbi cum aliquando digestio inheret: inde colica nascitur passio. Hoc ceteris latius est intestinis. Intestina hec circũdant vene: nerui quoq et arterie. sed horum maior pars remanet circa superiora: liguntur cum pelliculis et glandosa carne in sua concauitate. que omnia in superioribus sunt dicta: hec est intestinorum compositio. Iuuãt vt a stomacho digesta recipiant: et inde succum mãdent ad epar: fecesq forat expellant. A superiori vena que vocatur porta vene multe prodeunt ad intestina. ab intestinis quoq percurrunt ad epar: et he vocantur meseraice. per quas cibi succus ad epar tendit ab intestinis. Rursus intestina iuuant: quia cibum mutant. cibus enim intra stomachum receptus: digestus cum portam exeat: et ad subtile intestinum veniat: ibi aliquas consumens moras: melius subtiliatur. et inde per meseraicas ad epar progreditur vbi in naturam sanguinis mutatur. sicut enim bucca et mery cibum subtiliant vt stomacho subtiliorem mittãt: sic et in subtili intestino nondum bene depuratum in stomacho: multo maior fit digestio: vt epati mittatur digestibilior. vnde hoc intestinum stomachi essentie est vicinum. Hec est vña intestinorum necessitas. Singulorum autem virtutem dicturi sumus et compositionem. Eorum autem globositas et rotunditas: ideo fuere necessaria: vt cibꝰ aliquãdiu ibi maneat qđ si non fieret homo semper comederet: ⁊ semper digereret. Secũdo fuere necessaria vt cibum partim digerant prout eis suppetit et partim retineant: superflua vero expellant. Duodenum intestinum ad dorsum est erectum: vt venis et arterijs: atq neruis daret locum. Sic enim locatum minus obtinet loci spacium. Dicendum est quare ex duobus panniculis fuerunt ⁊ villa per latum succederunt. Duo panniculi fuerunt necessarij: vt si vnus pateretur: ab altero sibi subueniretur: sicut in diuturna videmus dissinteria. quia aliquando in digestione frustula carnis videmus exire. que de interioribus panniculis constat esse: non tamen perit intestinum: quia exterior panniculus facit sibi supplementum. Eorum villa per latum sunt extensa: vt superfluorum fortiter sint expulsiua: vnde fit vt sint duplicia. Inferiora intestina superioribus sunt grossiora et maiora: vt non frequentius hominem ad sellam ire oporteat: quia si digestio loca stricta inciderit facile ea implet ⁊ cito euacuari oporteret: q si ampla: contingit econuerso.

De zirbo. Cap. xxviij.

Zirbum ex duobus pãniculis grossis atq spissis componitur: quorum alter supponitur alteri. In borũ medio multa est grossitudo multe vene et arterie. Grossitudo ista est super intestina. cuius forma sicut sacculus siue marsupium extat. Incipit ab ore stomachi: ⁊ vsq ad intestinum qđ vocatur colon tendit. bucca eñ ibidem est vbi et principiũ. aliqñ solidat̃ ĩ aliq̃ extremitate epatis: ⁊ in dorsi costis: neq in his determinate: sed sicut solet contingere.

Sepius iungitur cum stomacho et splene atq colon: vt sto-machus et intestina per seipsum possint calefieri. et vt liget atq operiat venas quas habent intestina.

¶ De epate. Capitulum .xxix.

Epar in dextro latere ponitur: et super hypocundria locatur. est autem gibbosum atq cõcauũ. Concauitas stomacho et intestinis est finitima. amplectitur enim stomachum cum suis quinq frustulis. Gibbositas diaphragmati est apposita ita vt ipsum tãgat. ligatur cũ diaphragmate pelliculis ipsum operientibus. et similiter costis posterioribus. Cõcauitas etiam sua stomacho et intestinis cũ pelliculis et venis est ligata. Hoc epar nõ equaliter se habet in omnibus aĩalibus quãtitate siue partibus. In hominibus enĩ maius est q̃ in alijs animalibus eiusdem quantitatis. Numerus partiũ in quibusdam duarũ: in quibusdã trium in alijs quattuor: in alijs quinq. Epar magnã partẽ tenet in dextra: ab altera lata sua cõcauitate vena progreditur que vocatur porta. que anteq̃ exeat in qnq diuidit venas qnq epatis intrãtes pticulas: vbi vnaqueq pars quinaria ĩ multas venas diuiditur subtilissimas que in inferiorem stomachum protẽduntur. in duodenum quoq intestinum: et ieiunum: atq rectum. qđ satis diximus cum de venis tractaremus. Necessariũ fuit epar vt cibum mutet: et sanguinem faciat: quẽ postea per venas in totius corporis membra traijciat. vnde fit q̃ substantia epatis coagulato assimilet sanguini: cibus enim in stomacho excoctus et digestibilis fact9 portam ingreditur: et deinde duodenum: et postea in ieiunũ et a ieiuno in subtile intestinũ. subtile vero succũ bene colatũ per meseraicas mittit venas advenã que vocatur porta. et per hanc eandem epatis intrat ventrem. inde per venas sparsim dilatat que per epar extendunt: epar cibũ mutat in naturam sanguinis quẽ per venam maiorem q̃ vocatur concaua: in cetera corporis membra mandat.

¶ De splene. Capitulum .xxx.

Splen in parte est sinistra: cui9 forma aliquantulum est longa: et parum contra stomachum concaua. et versus partes inferiores gibbosa. In his autẽ duob9 locis ligat cum panniculis cui bina cõiungũtur vascula: vnũ qđ maius est quãtitatis a gibbositate est epatis p qđ ab epate sanguinẽ cholericum nigrũ videtur splen sibi attrahere. alterũ minus inter splenẽ et os stomachi locatur. vnde cho. ni. ad os stomachi mandatur: vt appetitus inde confortetur. Splenis iuuamẽtum est vt sanguinẽ in epate mũdificet p vasculũ supradictũ cum quo sibi trahit sanguinis fecem: quã p aliud vas ori stomachi mittit quãtũ ad iuuandũ appetitũ sufficiat. neq tñ totũ et ilico mittit: sed aliquãdiu sibi retinens in sui trãsformat vsus partem. alia pars tandẽ iam facta cho. nigra: vt diximus: mittitur stomacho in suo appetitu confortando. vñ fit vt splenis substãtia quia sugit et mittit rara sit vt spongia. et grossos hu. sibi contrahat: color eius nigredini assimilatur vt cho. ni. exprimatur.

¶ De felle. Capitulum .xxxi.

Fel super epatis frustulum maius est. huius vnus est tm̃ panniculus fortis et durus: bina habet vascula. vnum in epatis cõcauitate iunctũ per qđ cho. ru. a sanguine epatis depuratur. Alterũ in duo: vnum horũ maius intestino iungitur. vnde co. ru. impleat officium. collo huius furcule due iunguntur vie. vna est illius arterie que exit ab epate altera est neruí ad epar venientis vnde intrat et sensus datur felli. est autem fellis iuuamentum vt sanguinem a cho. ru. mundificet ne forte ibi remanens eum incenderet.

¶ De renibus. Capitulum .xxxii.

Renes sunt in lateribus dorsi spondilium: quorum dexter est excelsior vni epatis instans frustulo: horum concauitas sibi alternatim est apposita: qđ in solo contingit homine: et singulis due ex concaua inseruntur furcule cum ipsa ingrediatur vena ab epate: vna sanguinem portat: vt ipsum nutriat. altera vt sanguinis colamentum sibi trahat .i. vrinã ambobus quoq de maiori vena accedunt furcule: vt vitam eis possent dare. ab ambobus duo exeunt vascula longa: et bene concaua pelliculis operta: que iunguntur cum vesica a medicis vocantur emunctoria: per que in vesicam protenditur vrina. ob hoc autem renes fiunt vt aquaticum sugentes sanguinem: eum in epate depurarent.

¶ De vesica. Capitulum .xxxiii.

Vesica in maribus super rectum intestinum ponitur. est autẽ vnus panniculus idemq duplex, durus vt cho. ru. commixtionẽ ferret. super per foramen vnũ habet lacertum quo vesica constringitur ne vrina preter velle hominis egrediatur. a renibus ad vesicam tendit vrina per vasa que superius vocata sunt emũctoria: hec cum ipsa solidantur prout diximus: que cum ad vesicam veniunt vesice quodam modo pelliculam excoriant: vt pateat vasculis: post pellicula solidatur: et vt ante fuit inuenitur: ne forte ventus ingrediatur. et vrine accedenti prout diximus excoriando aperiatur.

¶ De genitalibus. Capitulum .xxxiiii.

Matrix in forma sua est sicut vesica: cuius forma maxima est profunditas: q̃ vtrinq habet quasi quedam frustula cornibus assimilata: quibus differt a vesica. ascendunt autẽ cornua vsq ad supradicta emũctoria: et per frustula arterie intrant que sperma et spiritum in vuluam portant. Vulue substantia est neruosa: vt in cõceptu posset vndiq extendi. et tunc maxime cum fetus inciperet maiorari. bucca est neruosior: vt in cõmixtione maris delectationi esset assensibilior: moderate dura vt intrando semini extenderetur: et eo recepto clauderetur. qđ vtrũq non fieret si nimis dura siue mollis esset. Vnus pãniculus pilos habet in compositione deformes: qui vnus est et paruus et in longum extensus: necessarius appetitui trahendi spermatis: est et alius ex obliquo et maior: et ad hoc solummodo vt spermatis et concepti fetus esset continentior. est ali9 lateralis quo fetus egressurus emitteretur. sed superposita est intestino: et ex vesica superposita: vt vulue subtilitate inferius grossitudine intestinum9 esset vice culcitre: cuius opertorium est vesica: membris sibi vicinis ligatur ligamentis flexibilibus quib9 eã extendentibus non tamen rumperetur: vesica longior est inferius q̃ vulua. et vulua excedit superius: et vesice collum nature feminee est iunctum. Natura autem feminea est spaciosũ illud qđ vtraq penis ossa mediat: super anum locatur. deforis habet frustula de pellibus que vocãtur bradara: que frustula sunt in feminis: sicut in marib9 preputia: fuerunt autem necessaria vt ab aeris frigiditate vulue essent opertoria. Matricis cõcaua duo sunt magna. vnum dextrum: alterum sinistrum. hec vtraq in vnum secedunt concauũ qđ vulue vocatur collum. quia ergo tria sunt cõcaua antiqui cõsueuerũt dicere vuluas. qđ est videri in interfecto animali: si vuluam circuieris. discoopertis enĩ superioribus pelliculis: duo apparẽt concaua tertio iuncta. que quasi due videntur esse vulue. necessaria fuerunt concaua vbi gemini haberẽt locum. in his sunt quasi quedam fosse que venarum sunt bucce: vnde menstrua solent venire. Sũt autem aspera ista loca vt inuiscando spermati essent opportuna vbi. s. ligatur secundina. Matrix vero duos habet testiculos in summitate colli positos post frustula que superius vocauimus cornua. quorum vnus dexter: alter vero sinister. minores in quantitate q̃ sint testiculi masculi. forma eorum rotunda: parũ tamen in superficie tenuis plana substantia glandosa: sicut ea sunt que confortant venas eorum mediastinas. duriores feminiũ q̃ masculini: quibus singulis singule de renibus veniunt vene: que subeunt frustula superius ita vocata. De testiculo vnoquoq quedam penne videntur exire per quas testiculi sperma iaciunt in vasa spermatis. Talis est vulue forma et compositio sua. que sm̃ tempus et etates in diuersis feminis est diuersa. quia grauide maiores habent q̃ non grauide. nõnunq̃ grauide minores q̃ non grauide. quanto plus femine grauidantur

tantoplus earū vulue ꝓpter extensionē maiorātur. Scđm
etates: q: minores hñt puelle parue q̃ puelle adulte. vetera
ne maiores q̃ iuuēcule: libidinose q̃ nō libidinose. Sꝫ natu-
ralis matricis quātitas in longitudine ab vmbilico vsq̃ in
naturā femineā. xij. est digitorū: latitudo est spaciolū duorꝫ
emunctoriorꝫ. mediū vbi duo vulue cornua se iungunt.

Sicut hip. ⁊ ga. perpenderunt sperma est artifex
⁊ natura creandorꝫ infantium. mēstrua vero sola
materia sunt: neq̃ creaẗ fetus nisi spermata ma-
ris et femine cōmisceanẗ. vulua eñ a mēstruis vi
cinitus mūdificata in cōmixtione vtriusq̃ retinet
sperma virtute sua cōtentiua. si inquā viri sperma neq̃ mul
tum liquidū: neq̃ spissum: neq̃ viscosum fuerit: sperma reti
netur: quia bucca vulue fortissime claudiẗ: qđ pōt intueri si
aliquā bestiā occideris plenā: adeo eī os vulue clausuꝫ inue
nitur: vt ne ingredi possit acus: qđ cōtingit ex nimia ꝯcupi-
scentia retinēdi spermatis: qđ cū virga expeat virtute virge ex
pulsiua vadit rectū ꝑ vulue collum vsq̃ in ipsius fundamē-
tū: vbi dū dilataẗ vicina loca replenẗ: lateralia vero cornua
remanent vacua: ad quorꝫ vacuitates cōplendas exit sper-
ma de testiculis femine ꝑ vasa sui spermatis mixtum cū viri
spermate. replet ea loca ad que replēda virile sperma nō po
tuerat ꝑuenire. ⁊ sic vtrūq̃ per matricē dilataẗ mixtum. sꝫ
cū inter hoc ⁊ vulue essentiā quedā loca vacua remaneant
implenẗ illo spermate qđ mixtum dixeramꝯ remansisse. Cō
mixtio aūt hec duabꝯ de causis fuit necessaria. primo vt sper
ma masculinū cōtemperet feminenū. masculinū eñ grossum
est et calidū. feminenū econtra frigidum ⁊ liquidū. masculinū
ergo ex nimia sui spissitudine nō pōt se dilatare: ⁊ ex nimio
sui calore materiam destruit infantis. vñ fuit necesse vt sua-
rū qualitatū diuersitate feminenū sperma has vtrasq̃ tempe
raret. Scđa causa est vt pāniculus inde fieret qui infantulū
circūdaret dū sibi cōmixtio circūquaq̃ spergitur vulue calo
re excoquiẗ. vñ panniculꝯ citissime efficiẗ: sicut ex pasta liq-
da ferro calido supposita citissime fit nebula. Lenitas autē
et planities vulue nūq̃ ꝑmittunt panniculū adherere p̄ter
supradictas fossulas: ibi eñ cōglutinatur asperitate nimia
qui panniculus ideꝫ facit spermati qđ ouo nouiter formato
suus facit panniculus. In bruto eñ aīali iam vicinante con-
ceptu hic panniculus fossulis q̄ sunt venarū ora tm̄ alligatꝯ
inuenitur ꝙ vix dissoluaẗ: si tunc aīal interficiatur. Unde re
fert hip. de saltatrice muliere q̄ saltans post septē dies con-
ceptiōis inter hmōi panniculos sperma emiserit in similitu
dine oui nōdū cōpleti. Ad hūc pāniculū totū vndiq̃ sperma
circūeuntē ingrediūtur mēstrua ꝑ venarū ora. i. per supra-
dictas fossulas. nondū eñ adeo est durus quin facile pfore
tur: ad quē etiam sanguis subtilissimꝯ. et spūs per arterias
ingredīunẗ: eumq̃ ob nimiū sui impetū nō solidari postea
permittunt. sperma quoq̃ naturaliter spiritū habens ⁊ na
turalē calorē sibi trahit sanguinē ⁊ spiritū exteriorē. q: dum
panniculus induretur foramina nō claudūtur. Vene quoq̃
⁊ arterie nascentes in spermate venis ⁊ arterijs ad vuluam
ꝑuenientibꝯ sunt iūcte: ⁊ sanguinē ⁊ spm̄ secū ferunt: ⁊ al-
ternatim sibi solidātur mediātibus venarū ⁊ arteriarū fora
minibꝯ. de his aūt venis. et arterijs in modū tele circūuolu-
tis: circūuoluiẗ panniculus: ꝙ et postea de venis omnibus
due tm̄ vene fiunt. de duabus vero arterijs vna sola arteria
conficitur q̄ confecta secūdina vocatur. ad hoc necessaria vt
illam arteriā: duasq̃ venas cōfirmet ⁊ defendat: vel vt per
venas de menstruo sanguine infantē nutriat: ⁊ per arteriā
spiritū subtilē: ⁊ sanguinē sibi tribuat. in hos duos pānicu-
los alij nascunẗ duo: vnus secundine ꝓximus a vulua egre
ditur. cuius forma fasciole simillima cum infantis iungiẗ ve
sica: vt suam vrinam suscipiens exceat. Cui alter est suppositus
latus atq̃ grossus: qui fumū ⁊ humectationē infantuli
sit suscepturus. Sic eñ fumus exit de īfante: sicut sudor de
perfecto homine. isti sunt panniculi qui operiunt infantulū.
Infantulus aūt sic concreatur. vtraq̃ spermata sibi inuiceꝫ
cōmixta ex sanguinis caliditate fiunt sicut vesice: sicut in re
spissa ⁊ viscosa videtur. que cum igne excoquatur quasi ve
sica propter ebullitionē efficiatur: que vesice cum sibi postea
adiunentur: ⁊ spiritu spermatis adimplētur: in perforatio-
ne spermatis magis cōcauantur vbi spermatis extremitas
induresciat ne spiritum permittat egredi. vnde fit vt spiritus
et sanguis panniculū secundine penetrent: ⁊ spermatis cō
cauitates repleāt. Uirtus vero formatiua de menstruo san-
guine infantis membra nititur informare: de solo spermate
alba cōficiens membra. scꝫ cerebrum: ossa: cartilagines: pel-
liculas: ligamēta: venas quoq̃ ⁊ arterias. De sanguine mē
struo epar et preter cor omnia membra carnosa. quia cor de
sanguine fit arterie. Hec virtꝯ formatiua prius illa efficit mē
bra que aliorū sunt fundamentū. vtpote cerebrum cor epar
Cerebrū ex spermatis fit eēntia: cor de sanguine fit arterie
epar de sanguine mēstruo ꝑ venas ad secundinā veniente.
hec tria in formatione sua sunt sibi vicina: sꝫ ad seinuicē se-
cedūt postea. Illa autē vena q̄ de oībus alijs fit vna ad cor
veniēs sanguinē subtilē ⁊ spm̄ sibi subministrat. De his fun
damētis alia nascūtur tria. De cerebro nerui ⁊ nucha egre-
diūtur: quā de corde ideo natura fecit exire: q: ꝓximum ne
ex vie longinquitate rūpereẗ. De epate vero vene sanguinē
deferētes exeūt. His q̄si fundamētꝭ factis: fecit natura ossa
hec custodiētia. De spermate eñ fit craneum vt custodiat
cerebrū: spondiles nuchā custodiētes: pectoris costas vt cor
pus custodiant: posteriores costas vt defendaẗ epar. illa tm̄
apparent prima q̄ sunt fundamētis vicina sicut sensus in-
strumēta cerebro vicina: pulmo cordi: stomachus: splen: re-
nes ⁊ panniculi epatis sunt vicini. Post ista nascunẗ et alia
istis posteriora mēbra in cōcauitate pectoris: pedes ⁊ silia. q̄
paulatim informanẗ oīa ex quo ī vuluā incidit sperma. In
fans eñ concreaẗ q̄ttuor gradibꝯ. primꝯ est sicut anatomi-
cis videẗ cū spermati adhuc fit vicinus: quē hip. sperma vo-
cat: alter cū sperma sanguini se admiscet: tamē cerebrū: cor
epar nōdum ad plenū formata sunt: sꝫ sicut sanguinis sunt
massa: quē gradū. hip. vocat fetū. tertiꝯ cū cerebro corde q̃ ⁊
epate iam formatis: alia mēbra apparēt in forma que dr̄ ab
hip. embrio. quartus cuꝫ oīa apparent eque formata. q̄ gra
dus ab hip. infans vocatur. Iam eñ incipit se mouere ⁊ pe
dibus calcitrare. In tribus prioribus infans arbori animā-
te assimilatur. hec est formatio infantium membrorūq̃ suo-
rū. Tēpus ꝯpletionis est hmōi: qui in septē nasciẗ mēsibus
si fit masculꝯ. xxx. diebꝯ informatur. ⁊ lx. mouetur. Femīa in
xxxv. formatur in. lxx. mouetur. ⁊ ccx. diebꝯ cōpletur. Decē
mensium masculus. xlv. formatur diebus. xc. mouetur. femī
na in. l. formatur diebꝯ: in. c. mouetur: in. ccc. nascitur. Nouē
mensiū masculus in. xl. formatur diebꝯ. ⁊ in. lxx. moueẗ. fe-
mina in. xlv. formā suscipit in. xc. motum ducens. ⁊ in. cclxx.
nascitur. Masculus iđ citius cōpletur: quia sperma vnde na
scitur fortius est ⁊ calidiꝯ. Hip. tamē testatur se vidisse mu-
lierē ante. xxx. diem abortuꝫ fecisse ⁊ abortiuuꝫ oīa membra
compleuisse. Unde hip. cuiuscūq̃ forma in. xxxv. diebꝯ com
pleẗ. ccxxv. pariūt. modus eñ cōpletionis dꝫ eē duplus mo
tui parturitionis: parturitio vero tripla. Si quis autē q̄stio
netur cur infans. viij. mēsium nō viuat. Ita respōdendū est
testatur hip. oēm infantē in. vij. mēsibus motū habere: ꝙ si
adeo fortis fuerit vt exire possit: quoquo mō ad vitā calescit
Si nō exierit: ipso motu ita debilitaẗ ⁊ patiẗ: vt in sequenti
mense exiens nullatenꝯ possit viuere. Si aūt ad nonū men-
sem fiue. x. natiuitas ꝓteletur a passione prioris motus in-
tra vuluam roboraẗ. vnde est probare ꝙ oēs matres plꝯ in
ix. patiunẗ mense. Sciēdū est q̃ ꝙ in dextro masculus: in si
nistro vō latere femina formatur: ⁊ itidē q̄libet magis moue
tur. masculi in dextris moueñẗ: q: calidiores sunt feminis.
vnde latus qđ est calidiꝯ vendicauerūt sibi. de sinistro accipi
endū ē ecōuerso. Sinister etiā testiculꝯ femie frigidioris na
ture ꝓprobaẗ eē. vñ ⁊ sperma fri. ē ⁊ hu. Uniuersalr̄ ē dicen
dū. q: quāto sperma magis ē cal. sic. atq̃ spissum: tāto sepiꝯ
masculi inde nascunẗ. ꝙ si sperma aliđ fuerit ecōuerso ꝯtigit.
Signū ꝯceptionis masculi ꝯcepti erit hmōi. mr̄ erit pulchri colorꝭ: motꝯ
leuioris: dextra mamilla erit maior atq̃ durior. mamille sū-
mitas magna atq̃ dura. pulsus ī dextra manu maior ⁊ spissi
or ⁊ plenior. de feīa ꝯcepta accipiēdū est eꝫ. De masculo in
xxv. diebꝯ femie fit purgatio. de femīa ī. xxxv. Sperma viri
si abundauerit plusq̃ femine: infans videbitur prī assimila
re. si femine: erit magis matri assimilādꝯ. Quādoq̃ femine

parifit geminos. Ga. tñ testatur se vidisse mulierē tres pepe
risse. s. duos masculos & vnā feminā. Quidā dicūt q mulier
sin. pepit duos filios & duas filias. Alij fatentur se vidisse mu
lierē pepisse qnqz masculos & duas femias. Alij fatentur se vi
disse mulierē peperisse qnqz. & ita q̄ttuor annis. xx. genuisse
et hos vixisse: qd satis est possibile nature. q: vulua q̄ttuor
hz fossulas: quas diximus venarū ora p q̄ ad vuluā ascendunt
mēstrua. Dicūt alij mulierē in septio mēse pepisse. in nono
vero masculū alterū. vñ demōstrāt post p̄mū ɔceptū alterū
cōcepisse masculū. Horū qdā dicūt mulierē quādā ɔcepisse:
sed post annū nihil aliud q̄ carnis massā emisisse. hec oīa na
ture sunt possibilia. Sz tñ ego nullū vidi q̄ fateretur se vidisse.

De mamillis. Cap. xxxv.

Amille de glandosa carne sunt facte molli et
alba: sicut lactis est natura. Sūt aūt vene & ar
terie sibiinuicē contexte. he sunt imposite pe
ctori vt cordi essent vicine: qd caloris fundamē
tum est naturalis: quatinus adiuuarent deco
ctionē sanguis. Que sunt necessarie vt lac ge
neretur vnde infans nutriatur. puer eñ in vulua positus san
guine mēstruo nutriebatur: vnde opz puerū natū habere nu
trimentū eidē sanguini finitimū. Mamillas ergo hz femina
in pectore. vt he cordi vicine sanguinē naturali excoctum ca
lore in naturā mutarēt lacteā: cōcaua eñ vena ad cor veniēs
et de corde ad pectus exiens ascendit vsqz in gutturis furcu
las. et i duas diuiditur maiores furculas. & simile faciunt ar
terie: q̄ ambe furculatim descendunt. & ambe diuiduntur in
ambas: & multipliciter diuise cū earum miscentur carne. San
guis veniens ad mamillas excoquitur in via anteq̄ perue
niat ad eas. hic eñ sanguis per venā cōcauā ad cor ascendit
et inde redditur pectori. et de pectore redit ad cor: de corde
ad mamillas penetrat: & venatim spargitur per mamillas vbi
tamdiu moratur quo ad lactis pfectionē excoquatur. excoctus
in mamillarū spongiosam iacitur carnē. q: hec caro naturam
habet lacteā. Sic fit nutrimentū cuiuslibet infantis. Itidē
et epar succū cibi mutat in naturā sanguinis. vt detur cete
ris nutrimentū mēbris. & marie carnosis. Qr autē lac de san
guine menstruo fiat: & a vulua mamillas attingat: signum
est: q: a mulieris cōceptione incipiūt menstrua cessare. vt in
fantibus in vulua positis: inde videatur nutrimentū dedisse.
Mulierū abortiuū faciendarū mamille emollescūt: etsi an
te fuerint dure sicut hip. in apho. testatur. Si mulieri īquit
postq̄ geminos cōceperit dextra mamilla emollierit: abor
tiuus fit masculus: si sinistra: femina.

De testiculis. Cap. xxxvi.

Esticuli instrumēta sunt generādi spermatis
et ab hoc cōponuntur de carne glandosa alba
molli & rara vt albū faciāt sperma. Unusq̄sqz
testiculus vno panniculo est obsitus: qui a sy
phac egreditur: ad quorū vnūquēqz vena venit
a renibus p quā vis sanguis ei subministratur: vnde materia
spermatis esse pbatur. hic cū ad testiculos veniat multipli
citer per eos se dilatat. Iterū due arterie a dorsi eueniunt
parte: q̄ per testiculos multipliciter diuiduntur sicut & vene q̄
bus miscētur. he arterie per testiculorū carnē disperguntur
mixte. Sanguis q̄ spermatis ē materia anteq̄ perueniat ad
testiculos ex pte mutatur: & p venas dispergitur. & tūc albescit
cū digestio cōpleatur. deīde carnē testiculorū he vene intrāt:
vñ sperma fit pfectū. De testiculis duo vasa exeunt quorū
substantia est sicut testiculorum. inter hec duo vasa testiculi
eiiciunt sperma: & a vasis suscipit virga. sicut a mulierum te
sticulis suscipit vulua: hec vasa vocātur spermatis: q̄ longa
sunt in masculis. q: de testiculis ascendūt in ossa penis. & in
virgā descēdunt: hec larga sunt in masculis & dura. longa vt
a testiculis exiens sperma melius excoquatur. in via largitas
vt cito a virga exeat & in vuluā rēga virili. duritie: ne ex vie
rūperentur lōginquitate. In muliere vasa spermatis cōtra
ria sunt his. Sūt eñ curta stricta & mollia: q: ipsius mulieris
subtile est sperma. vnde fit vt p stricta loca facile currat. cur
ta: q: vicina sunt loca ad que proiicitur sperma. mollia: quia
non longa restabat eis via.

De virga. Capitulum. xxxvii.

Irga est caro neruosa: rotunda: & cōcaua ab
vtroqz penis incipiēs osse: & vtrinqz neruos
hz sibi oppositos ex trāsuerso. q̄ duplici ex cā
fuit necessaria. Prima vt p vasa sua sperma
in vuluā piiciat. vnde fuit neruosa vt appe
titum concupiscentie in tactu habeat. ɔcaua
efficitur: vt accedente appetitu vento impleatur. vnde erigi
tur. Ambo lacerti sunt sibi oppositi lateraliter: vt nusq̄ vir
ga possit flecti. vnde rectum sperma in vuluam piiciat. Se
cūdo: q: cum vesica vie spermatis sit vicina: hac eadem via
emittitur vrina: vesicam eñ ex parte ani natura extulit quā
ossibus penis admouit: que in masculis collū habuit qd vir
ge coniūgitur concauitati que vrinam expellit. Mulier cum
virga careat: parū longi colli sibi est necessarium vt in natu
ram femineam eiiciat vrinam.

Explicit tertia particula: incipit quarta.

Capitula quarti libri.

Disputatio de virtutibus. Capitu. i.

Onstat ex libris superioribus vbi
elemēta numerauimus: q: oē corpus
aīatū siue inaīatū: sensibile seu īsen
sibile ex q̄ttuor elemētorū ad seinui
cē cōfiatur cōmixtiōe. & q̄dā eorū quasi
passibilitate eorum cōmixtio in vno
quoqz corpore vocatur complexio.
Sunt autem hec calida frigi. humi.
sic. Tanta vero in vnoquoqz corpe horum existit quantitas
quanta est necessaria. Complexiones iste sicut instrumēta
sunt nature siue aīe siue vtriusqz: oīm eñ corporū regimēta
aut ex aīa & natura: aut ex sola natura. q: natura aīata & na
turalia regit mēbra. sola aīata regit aīa. qd cū ita sit: neces
se ē nature atqz aīe quādā v̄tutē inēē q̄ opationē suā valeat
ɔplere. virtus ex eorū actōibus mōstratur: v̄tus vo nature mō gñat
mō nutrit: mō pascit. v̄tus vo aīe solū viuificat. i. q̄ cor & arte
rias ɔstrigit & dilatat mēoriā dās & itellectū sensuz q̄ & vo
lūtariū motū. Igitur v̄tutes gñales sunt tres. vna attinēs na
ture: q̄ vocatur naturalis. altera viuificās ē solius aīe: & vocatur
spūalis. alia dās sensuz & volūtariū motū & intellectū: siliter est
aīe: & vocatur aīata. Actio v̄tutis naturalis aīalibus & arboribus
est vniuersalis: q̄ nihil aliud est: q̄ q̄ gñat: nutrit: & augmen
tat. hec i aīalibus & arboribus viuētibus eq̄ videntur. sz gñatio aīa
lis mutatio ē subē spermatis i subēs mēbrorū aīali cuiusli
gñis cōpetētiū. Augmētatio ē in quātitate eorū maioratio.
qd fit vsqz ad ɔplemētū iuuētutis. Nutrimētū ē in mēbris
restauratio dissolute rei: vt aīal pmanere queat. & ne pp̄ter
hoc qd ab ipso dissoluitur pereat: semp enim intus & exterius
aīalium mēbra dissoluuntur. Interius pp̄ter cal. naturalez
semp dissoluētē & ɔsumentē: exterius pp̄ter aerē indē faciē
tem. In arboribus siliter generātur de eorū spermatibus que in
frondes & ramos mutantur. Qd autez gñatur necesse est vt
augmētetur vsqz ad constitutum tempus. necesse est etiam
vt nutriatur: et vt subsistat: cū aer semper ipsum dissoluat.

Uirtus spiritualis aīalibꝰ rōnabilibꝰ: vel irrōnabilibꝰ: ⁊ nō arboribꝰ est cōis. cuius in oībus animalibꝰ est actio cordis. ⁊ arteriarū dilatatio ⁊ cōstrictio: vt calor custodiat naturalē. hec est in oībꝰ aīalibꝰ equal. Uirtus aīata partim rōnabilibus: et partim irrōnabilibꝰ cōis est aīalibꝰ: que eque sensuꝫ et volūtariū participāt motum. Sensum em̄ dicimꝰ qḋ visu et auditu ceterisꝫ sensibꝰ ꝑcipit. Uolūtariū motū mutationē mēbroꝝ in q̄libet loca ad que volūt. he ṽtutes ambe sunt cōmunes. altera eius pars solius aīalis rōnalis est ꝓpria. i. phātasia rō ⁊ memoria. nullū em̄ irrōnabile hꝫ has perfecte actiones nihil aliud sunt q̄ꝫ quidā ṽtutis motus ad id qḋ efficitur. Motus aūt sunt sex. duo simplices: ⁊ q̄ttuor cōpositi. Simpliciū vnꝰ est cōuertibilis: ⁊ de re in rem mutabil. alter est localis. i. de loco in locū mutabilis. Motus cōuertibilis duo sunt modi: vel em̄ eēntialiter mutat̃. q̄ motus constructio: vel destructio vocat̃: vel in q̄litatibꝰ. vt si quis de calido fiat frigidꝰ de hūido siccꝰ. de albo niger. de dulci amarꝰ. Motꝰ ẜm locū sunt duo silr modi. aut em̄ est rectꝰ: vl' circularꝰ. Circularꝰ sicut zona in celo habet̃. rectus ante et retro dextrorsuꝫ: sinistrorsuꝫ: sursuꝫ: ⁊ deorsum. Cōpositi sunt sicut augmētatio: ⁊ diminutio: ⁊ ꝯstructio: ⁊ destructio. Cōstructiōis em̄ motꝰ est cōpositꝰ ex motu in eēntiā ꝯuertibili ⁊ ī diuersas q̄litates mutabili. De destructiōe silr itelligeꝫ cū eadē q̄litatū quātitate q̄ habebat̃ in cōstructione. Sꝫ tn̄ harū qualitates ꝯrie erunt accipiēde. si em̄ cōstructio fit ex calore: destructio fit ex frigore: ⁊ silr in alijs qualitatibꝰ. Augmentatiōis motꝰ est cōpositꝰ ex cōuertibili ⁊ eo qui ẜm locum est motus: qḋ em̄ crescere rē facit ⁊ augmētat. quoquo mō eā mutat: ⁊ eius quātitatē augmētat in latitudinē lōgitudinē ⁊ ꝓfunditatē: sꝫ tn̄ in eadē spē ꝑseuerat. Differt aūt augmētandi ⁊ cōstruēdi motꝰ: quia cōstructio speciē aliquā substātialiter in aliā mutat. augmētatio ṽo rei in substātiali eē ꝑmanētis ē alteratio. Destructio de suo eē rei est anullatio: ⁊ diminutio augmētatiōem ꝯria in re ꝑmanēte est mutatio. Dē qḋ mouet̃ alicui hoꝝ sex motuū subijcit̃. res autē mouēs est faciēs mouere: facere res mota patiēs. Actio naturalis quedā in sola ꝯuersiōe est sicut gn̄are. gn̄are em̄ est incipere rē q̄ nō fuit: qḋ in corꝑe aīalis facit ꝑmutatio spermatis in sue eēntie mēbra ⁊ q̄litates suas. Est etiam q̄dam actio naturalis q̄ in solo motu est locali sicut in vno mēbro ē appetitꝰ cibi in silitudine sui. ⁊ sicut cōtinentia cū mēbra in se retinēt res tractas. ⁊ sicut expulsio cū res incōueniēs mēbro expellētꝫ sibi ꝯueniētibꝰ reddit̃ mēbris. Est ⁊ actio naturalis: ⁊ cōuertibil: ⁊ localis. sicut nutrimētū cuiusꝫ rei. Nutrimētū est mutatio cibi cōueniētibꝰ mēbris ꝯpetens. ⁊ mēbrorū icrementū in latitudinē ⁊ longitudinē ⁊ ꝓfunditatē. Actio ṽtutis spūalis tantūmō est localis. q: dilatat solū ⁊ cōstringit. Dilatatio est motꝰ a medijs ad extrema. constrictio est reductio ab extremis ad media. Actio ṽtutꝫ aīate: q̄dā ē cōuertibilis. sicut q̄ nihil aliud est q̄ꝫ mutatio mēbroꝝ in q̄litate reꝝ sensu capiēdaꝝ: quedā etiā est localis: sicut volūtariꝰ motꝰ. Q: vero diximꝰ tres eē ṽtutes mēbra regētes: ⁊ breuiter tetigimus qḋ vnaqueqꝫ oꝑatur: opꝫ plenius ⁊ planiꝰ vniuscuiusqꝫ actionē dicamꝰ: ⁊ quomodo operetur. de naturali virtute primo videtur dicēdum esse.

¶ De virtute naturali. Cap. ij.

Uirtus naturalis est in epate: q̄ cū inde ꝑ venas ad membra ꝓcedit alia: epar tn̄ eā alijs administrat. hec in tres diuidit̃ ṽtutes: gn̄atiuā virtutē: nutritiuā: pascitiuā. Gn̄atiua est q̄ de sperma te ⁊ mēstruo sanguine infans gn̄atur: q̄ operari incipit ex quo sperma in vuluā cadit durās vsqꝫ in ꝑfectionē infantis. Uirtꝰ nutritiua mēbra augmētat ⁊ a paruitate ad magnitudinē mutat: q̄ ꝑseuerat oꝑari ab initio vsqꝫ ad cōplemētuꝫ iuuētutis ibiqꝫ desinit esse. Uirtus pascitiua qualꝫ ṽtutē ad mēbra portat ꝓut mēbroꝝ suppetit eēntia vt restauret dissoluta: nec tn̄ in lōgitudinē: latitudinē: neqꝫ in ꝓfunditatē crescere faciat. cuiꝰ durat actio vsqꝫ ad mortē a pueri initio. Harū triū q̄dā est cui administrat̃ ⁊ nō ministrat. q: habet alterā ṽtutē sue actiōis adiutricem: est auteꝫ gn̄atiua. Sed sunt alie due q̄ ministrāt ⁊ eis ministrat̃ sicut pascitiua ⁊ nutritiua. Gn̄atiua duas hꝫ virtutes ministrātes: vna vocat̃ mutabilis ꝑme ⁊ secūda: alia formatiua. Mutabilis prima gn̄atiue est necessaria ad mutandā substātiaꝫ spermatis: ⁊ mēstrua in q̄ʒlibet mēbroꝝ fetꝰ substātias: q̄ oꝑatur cū q̄ttuor qualitatibꝰ. vt mēbra diuersa in suba efficiātur. Si em̄ cū calido ⁊ hu. oꝑatur: sola caro efficit̃. si autē cū calido ⁊ sicco efficiunt̃ ossa. Solūmō hec eadē virtus in ceteris mēbris oꝑat̃ ẜm cōplexionē q̄litatis haꝝ qualitatū in maius siue minus. Ex his q̄ttuor q̄litatibꝰ q̄dā alie hoꝝ cuilibet cōpetentes nascunt̃ q̄ visu ⁊ tactu: gustu quoqꝫ et odoratu cōprehēdunt̃. Uisu quoqꝫ rubor discernit̃. q̄ calorem precedētē sequit̃: ⁊ albedo q̄ frigidū cōcomitat̃. Tactu mollities et duities cōprehenduntur: qui humiditatem et siccitatē sequitur: leuitas quoqꝫ calorem sequitur: grauitas vero frigiditatē: raritas cal. spissitudo frigiditatem. Gustu dulce cognoscimus: ⁊ omne dulce calorem sequitur: acidū sequitur frigiditatem. Odoratu aromatica et fetida ꝯiudicamꝰ. Harū qualitatum a principalibus nascentium tanta est quātitas quātum de singulis principalium. hec virtus administrat: sed tamē in singulis est membris prout vniuscuiusqꝫ hoꝝ necessitas expetit. Uirtutꝫ mutabilis tot sunt diuersitates: quot membrorū similiū dissimilitudines. Singulum enim membrum virtute mutabili de sanguine menstruo fit: que non solum fiunt ab eo maiora: sed etiam minora. sicut panniculi stomachi vene ⁊ arterie. Differunt mutabilis prima ⁊ secūda: quia prima spissat sperma ⁊ menstrua ⁊ in substantiam membrorum mutat. Scḋa sanguinis substantiam in mēbrorū formatorū mutat essentiā eisdē assimilans: vtraqꝫ tamē operatur cū illis quattuor qualitatibus. Uirtꝰ formatiua format ⁊ designat omnia similia mēbra sue forme cōpetentia: ⁊ ea perforat ⁊ concauat. lenit ⁊ asperat solidat vbicūqꝫ sunt necessaria. he due virtutes tamdiu operantur: quoad fetus forma compleatur. que. xxx. siue. xxxv. si fit masculus perficitur. si femina. xl. diebꝰ. Uirtꝰ augmētatiua que cōnominatur virtus nutritiua: generatiue ministrat virtuti: sibi vero seruit pascitiua. generatiue seruit: q: fetum in longitudine: latitudine: ⁊ profunditate augmētat et extendit quod totum perficitur cum iuuentus que. xxxv. annis cōcluditur cōpleatur. Pascitiua nutritiue ministrat quia cibum in membris solidat et assimilat: qḋ si nō fuisset nutritiua in fetus profunditate ex toto esse defuisset. sicut ⁊ si vesica infletur et dilatetur: sed tamen profunditas nō extenditur. vnde natura mirabilis pascitiuam fecit adiutriceꝫ que etsi nutritiue seruiat: non tamen eam ita pauperauit natura: quin ⁊ alias quattuor virtutes dimiserit sibi seruientes. i. appetitiuam: contentiuam: scḋam mutabilem et expulsiuam. He naturales actiones insunt vnicuiqꝫ membrorum. et eorum nutrimento vel regimento: appetitiua enim humores cibi ẜm suam similitudinem membris dissipat et attrahit: sicut carni temperamētum sanguinis: ossibus sanguinem frigiditati ⁊ siccitati attinentem. cerebro frigidum ⁊ humidum. similiter ⁊ vasa sibi trahunt similia. fel em̄ sanguinis amaritudinem: splē melancholie sup̄fluitatē. renes aquosos hu. Hec appetitiua ṽtus cum calido ⁊ sicco operatur. quia natura semper sibi attrahit aliquātulum caloris: cuius trahere est triplex. Primū propter vacuitates et extenuationis necessitates sicut canalis in aqua posita si sugatur necesse est vt illuc aqua attrahatur propter aeris vacuitatem quo canalis carere incipit. Secūdum trahere est cum calore: sicut in candela ignis oleum sibi semꝑ trahit. Tertium trahere est naturale: sicut magnetis est sibi ferruꝫ trahere. cum virtute ista membra trahunt sibi conuenientia. Uirtus autem contentiua retinet eis competentia vt ea mutet et excoquat. q̄ cum frigido ⁊ sicco operatur. Uirtꝰ mutabilis tractas res in similitudinē membrorū: ⁊ in eorū substātiā mutat: hec cum calido ⁊ humido oꝑatur. Expulsiua sup̄fluitates expellit quas virtus appetitiua attraxit. hec cū frigido ⁊ hūido operatur. Harū vna digestiōi est ꝓpa. i. mutabilis scḋa que vocatur digestiua. quia cibantis similitudine aptat cibum. tres relique sunt quasi digestiue ministre. natura enim fecit appetitiuam vt trahat competentia mēbris digestiua tracta assimilat et consolidat. sicut videmus in diuersis seminibus: nam vna et eadē terra: aqua quoqꝫ cōbi-

bile: τ vnūquodq; semē trahit sibi similia. vnde seminatores ter re salsitatē dulcorare volentes in terra salsa seminant herbā que vocat fida. hec em̄ naturaliter est salsa. vnde a terra tra hit sibi similia: τ ita dulcorat terrā. Similiter de cibis vnū quodq; mēbrorū facit: qđ digestiua eorū similitudini aptat. cui necessariū est tempus vt operatio sua cōpleatur. vnde virtu te indiguit contentiua: que tamdiu cibum teneat donec ex coquatur. τ assimilet digestiua. q: vero mēbra aliqua trahe runt superflua: τ non sibi assimilanda: necessaria fuit virtus expulsiua expulrix eorū que membris erāt inutilia. Opera tio ergo pastus digestiue tm̄ ꝓpria esse videtur: pastus em̄ augmentat solidat τ assimilat. sanguis em̄ per venas asper sus mēbris necesse est circūquaq; dilatetur: postq; solidet. deinde mēbro cuiꝫ assimiletur. vnde cōsequitur vt membra dilatentur τ augmententur. qđ testantur qui bolismū patiun tur. quecūq; em̄ isti comedūt: in nullo eos augmētant. Soli dationē cōfirmant qui hyposarce morbo laborant: corpora em̄ eorū augmentantur: sed non solidant. Sunt em̄ liquida et aquosa: cū in eis calor naturalis non operetur: ita vt cib⁹ nigrossetur τ inuiscetur τ ita solidet. Assimilationē fatētur qui morphea fatigantur. horū em̄ membra augmentantur solidantur sed non assimilantur: qđ fit ꝓpter mutabilis se cūde defectionem. q: cutis in cōcauitate sua clausum habet humorem grossum quē virtus mutabilis in sanguineꝫ mu tare non potuit. Ex his ergo intelligim⁹ passionibus: quia augmentari: solidari: τ assimilari: toti⁹ pastus est corporis vñ hip. cibo imposuit tris nomina. vnū cū iam non est cibus sed potus succus. alterum cum iam in sanguinē mutatur. tertium cum augmētet solidet τ assimilet. Vnicuiq; mēbro sumitur cibus in duobus diuersis temporibus: cum em̄ sto machus cibū sibi venientem digerat: partē sibi competen tem retinet quā in sui nutrimēti substātiā cōuertat: post ab epate sanguis ad exteriores panniculos venit et eos nutrit. Item meri τ bucca: cum per eos cibus transeat partē suam recipiunt. i. subtilissimū qđ est sicut fumus vnde nutriūt. de inde sanguis veniēs per venas ab epate ibi diuersas nutrit eas: subtile intestinum de cibo a stomacho descendente ad ipsum sibi sumit simile nutrimentū. deinde vene exeuntes a vena que porta vocatur sanguinē portant vnde ipsum nu triant sibi τ grossum intestinū de cibi fecibus sibi simile sor titur nutrimentū. ad qđ nutriendum sanguis descendit per venas in exterioribus suis locatas. ad epar ascendit cib⁹ in stomacho digestus quē ꝑ venas trahit mediastinas sui τ sto machi. Rursus cū a stomacho descendit iā excoct⁹ ab epate sugitur per venas que meseraice vocantur. Similiter τ ce tera membra cibum dū succus est tm̄ per venas sibi adiacē tes suscipiunt per quas easdem egreditur ab ea cum in san guinem est excoctus. Sed tamē singula membrorū illud a membro debiliori sibi attrahunt. sicut cor ab epate: epar ab intestinis. intestina a venis vel a fortioribus cuꝫ abundent multum. nec totum sit eis necessarium. sicut stomachus ab epate. vt iam exinanitus nutriatur inde. epar enim cum ni mium sit inde repletum: membra enim suam nimiam abun dātiaꝫ expellunt ad debiliora: sicut stomachus ad intestina vel loca sibi vicina. cum enim stomachus in suis abūdet su perioribus ꝑ mery superfluitatē suam expellit et emittit. Si in superioribus intestinis mittuntur in inferioribus expel lenda. duobus modis emittūt expellentia: vel cum sibi sum pserunt necessaria et remanent superflua. sicut cum stoma ch⁹ tātū cibi recipit quātū sibi cōpetit: qđ vero sibi superfluit ad intestinū reijcit. vel cuꝫ eadē superfluitas patiēti mēbro noceat: qđ fit modo duplici cum multa quātitas fit cōtinēs membrū grauat vt diutius retinere nequeat. vnde vomit⁹ vel solutio sequitur que homines propter suum comedere et bibere patiuntur: vel si cibus in incidentes conuertatur qualitates: sicut cum in stomacho in cho. mutatur. vnde in cenditur cholera tandem in intestinum emittitur ab intesti no cum incendatur in vicina reijcitur rursus: vel cum vomi tu per buccam emittitur. cum hac virtute naturali regimen tum est corporis. sed cuꝫ rationabiliter dixerimus hmōi vir tutis actiones: deinde quomodo τ quāto sensualiter perci piantur: qđ duabus similitudinib⁹ in stomacho τ vulua mō strauit Ga. hec em̄ membra apparent sensibiliora per q̄ cō paratio fit ad similia membra.

De virtute naturali in stomacho operāte. Ca. iij.

Appetitiua in stomacho in trāsglutiendis appa ret liquido. videmus em̄ animal quomodo cibū a bucca trahat τ in stomachum mittat. Si q̄s di cat quia cum cibus trahitur motus mery fit vo luntarius: ita dicenti obuiabitur. etsi trāsglutire voluntarium sit homini: motus tamen mery atq; stomachi est naturalis. qđ facile perpēditur ex suauis cibi appetitu: in dignatur em̄ stomachus cū amara sibi dētur. Item stoma chū et mery res non masticatas in famelicis videm⁹ trahe re preter motū hois voluntariū. mery quoq; curtari videtur et ascendere stomachus ex nimis trahendi victus appetitu. In quibusdam etiā animalibus curtū mery habētibus sto machum vsq; in buccam trahi aspicim⁹. τ hoc maxie in gu losis animalibus: suauem q̄ cibū τ dulcem stomachū τ mery videmus cito trahentem. quē postea epar ex nimio sui dul core a stomacho sibi mutuat. qđ qlibet facile potest ꝓbare. Si quis em̄ facilē cibū comedat cui post dulcior succedat: si vomit⁹ subsequitur dulcior: vltim⁹ euomitur. stomachus cū ex cibi dulcore delectat in ꝓfundū sui illum trāsire cogitur Ecōtra. si q̄s cibum vel potū pcipiat quē stomach⁹ fastidiēs abhorreat: videm⁹ stomachū τ mery in his cōtrahi τ rugari que quoquo mō recepta inuita retinentur et coacta. Itē si q̄s per pedes suspendatur τ caput inferius habeat: datus cibus sibi transglutit τ stomacho dimittitur: vnde liquet q: nisi appetit⁹ naturalis esset stomachus sibi cibū non trahe ret. Cōtentiua vero virt⁹ cibum ad stomachū venientem ex oib⁹ cōstringit lateribus eiusq; inferiora claudit vt nequeat liquor egredi. Sic τ cū intestina retinēt cū a stomacho mitta tur ad eadē. vnde liquidissime cōstat q: ꝟtuteꝫ contentiuam stomach⁹ τ intestina hēant: qđ apertius videt si in aiali cō edente τ cōedēda reuoluam⁹: si em̄ cibus sibi det: τ ilico in terficiat illū cibū ex oibus ptibus cum suis panniculis con stringit stomachus: q si aliquādiu differat occidi quoad ci bus in intestinis dirigatur: intestina sic vndiq; cōstringunt feces. vñ intelligit q: intestina τ stomachus ꝟtutē hēant cō tētiuā qua sibi ꝯueniētia retineāt. virt⁹ digestiua incipit cū τ cōtētiue: cū em̄ stomach⁹ ꝑ mediatorē mery sibi cibū tra xerit: vndiq; ꝓut dixim⁹ cōstringit τ in interiorū pāniculorū vertit naturā: qđ duab⁹ de causis stomachus facit. pmūvt si bi cibū ꝯueniētē faciat: τ de ipius ꝯueniētia: iteriores pan niculos ſm suā naturā nutriat. Scđa cā est vt leuiorē epati reddat: quatin⁹ alleuiatū τ depuratū facili⁹ epar in sangui nē vertat. sicut em̄ bucca ipm mutat vt stomachus facili⁹ re cipiat: itidē τ stomach⁹ facit epati. epar in naturā san. mutat vt facili⁹ eū sumāt cetera mēbra. Impossibile em̄ est alicui⁹ rei multas q̄litates subito mutari in ꝯrias: nisi pticulati et paulatim fiat. nō em̄ panis pōt subito i sanguinē mutari vt in corp⁹ venerit. Sꝫ pri⁹ i ore aliquātulū mutat: post in sto macho ſm naturā ipsi⁹. deide i subtile itestinū mittit: τ ibi aliquātulū mutat. post epar sibi trahit ꝑ meseraicas venas τ tādē i sanguinē mutat. vene sanguinē sibi trahūt ſcđm ab epare vt facili⁹ cetera mēbra i sui mutēt subas. In ore muta tio cibi facile pōt pcipi: qđ em̄ inter dētes remanet putridū pr⁹ efficit: τ tādē in naturā carniū bucce mutat: sicq; cū car nib⁹ τ phlegmate miscet. qđ digestū τ calidū sibi dat calorē phlegma em̄ calidū τ digestū sic cognoscimus. q: supimposito serpigines τ apostemata sanam⁹: scorpiones interficimus. Item cibi qualitates intra stomachum naturali calore mu tate cū digesto miscentur phlegmate vbi maior fit ei⁹ muta tio. stomach⁹ ei ore ē calidior ꝓpter cho. ru. ad ipꝫ discurrētē a felle: τ quia calidioribus membris vicinatur: a dextra epar habens a sinistra vero splenem: cor τ diaphragma superius dorsi lacertos posterius: in epate plusq; in stomacho cibus mutatur. quippe cum epar illo multo sit calidius: quia natu ra est sanguinis sibi: sed tamen coagulati. Virtus expulsi ua incipit cum actio digestiue vel contētiue finierit: stoma chus enim cum cibum digerat qui sibi similatur. suscipit in quātū ei sufficit: qđ remanet q̄si superfluū τ sibi ꝯriū grauat eū cū nō sit sibi necessariū. Ore em̄ superiori fortiter clauso: τ

inferiori qd porta vocat aperto: in subtile intestinum pijcit
qd sibi simile inde suscipit: succuq3 toti9 cibi meseraica attra
hit. qd superfluit grossum intestinū suscipit a subtili. feces
grossum silitudine sua accepta qd grauat eijcit foras. mese
raica vero succū quē accipit humidū mittit epati: ibiq3 in na
turā sanguinis mutatur. deinde vnūqdq3 mēbrum per ve
nas attrahit sibi: put sibi ꝯpetit. qd remanet. q: supfluū est
ceteris mittit mēbris eiusdēq3 rei appetitiuis. Sz si qd stoma
chus traxit cū molestauerit expellit. Molestatio eīn stoma
chi ex nimietate est potus: vel cibi cum de vtroq3 plus susce
perit ꝙ oporteat: qd cū vomitu sicut in ebriosis expellit. vl
cum digestiōe sicut in gulosis. Itē si cibus siue potus intus
stomachū in malas qualitates vertatur: si in supiori natent
stomacho vomitu emittūtur. Si inferiora sui grauentur: cū
digestione expellūtur. vnde cōprobatur ꝙ virtutē expulsiuā
habet stomachus. Nōne vides in vomitu stomachū cū alijs
in superiora moueri visceribus: cum digestio durescat vel acu
tos cū incensione habeāt humores intestina. nonne cū alijs
visceribus ea vides moueri ad inferiora: z vltra modū exire
aliqn: sicut videmus fieri in thenasmon. Cōstat ex his oib9
stomachū qttuor fulciri virtutibus. appetitiua: contentiua:
digestiua: expulsiua. Sir has habēt cetera corpis membra.

De eiusdem in vulua operatione. Cap. iiij.

Sicut in stomacho has quattuor vtutes cuilibet
reddidimus itelligibiles: in vulua itidē faciam9
opz: vt ex duobus his in alijs simile cōsideretur
membris. Superius eīn in membrorū cōplexiōe
diximus: ꝙ desiderium et cōcupiscētiā trahendi
spermatis ivuluā natura fecit: qd fuit necesse pter gnare.
Vtus appetitiua hoc cogit fieri vt in coitu est sentire: q: vir
gam sibi trahit vulua: sicut sanguinem ventosa: hoc tūc tem
poris fit cum femina cōcipit. Cum eīn vicinit9 vulua a men
struo sanguine mūdificet: z ceteris ꝯtijs eadē humorib9 de
puretur: tūc marie iu trahēdo spermate animat: qd cū rece
perit vndiq3 illud ita brācat atq3 claudit: ne sicut hip. dixit
acus intrare possit: sic vulua manet clausa quoad infantis
implet forma. vñ virtus intelligit cōtētiua. Virtus mutabi
lis circa contētiuā eē palam fit in mutatione spermatis qli
tatiua: z substātiali i diuersitate mēbrorū infantis. Expulsi
ue actus duob9 apparet tpib9: vel cū mēbra īfantis supple
antur: vel cum infans moritur. q: infante cōpleto mēbratim
expellit cōtētiue z mutabilis actione iam desinente: succe
dit actio expulsiue qd mēse. vij. viij. ix. vel. x. fit. Expellit īfan
tem vulua duplici de causa. vl quia infans grauat ne pter
sui quātitatē valeat eum sustinere. vel q: sibi cibū cōuenien
tē non inuenit. Unde pedū pcussione panniculos circūuolu
tos vt exeat rūpit: ruptis aūt panniculis humores ꝯtentos
intus vulua suscipit: qs cū ferre nequeat expellit eos foras
Expulsio infantis mortui duab9 fit ex causis: vel q: eruginē
parit quā ferre natura vulue nō patit. vel q: rupto aliq pan
niculorū humores expellendi eaz cogunt. Est g in pspatulo
hec mēbra virtutes qttuor habere. Est eīn in stomacho ap
petitiua cū trāsglutiēda trāsglutiat: illa eadē coeundo est in
vulua. Cōtentiua in stomacho dum cibi fiat excoctio: in vul
ua dū infantē gnat. Mutabilis i stomacho cibi i naturā suā
est ꝯuersio: in vulua est cū sperme atq3 mēstrua in diuersorū
mēbrorū īfantis mutat eēntiā. Expulsiua i stomacho: in sub
tile itestinū cibi est emissio. in vulua cū infantē pariat. Itidē
in ceteris vt intelligat necesse est mēbris: sine his eīn nulla
tenus possent regi. He qttuor vtutes nature sunt ministrā
tes: z in custodiēda sanitate: z infirmitatis curatiōe. has vo
cat hip. infirmitatū curas: q digne sunt hoc noīe vocari: q:
pustule siue apostemata sine exteriori medicamine per has
vident curari. infirmitates multe p has sanātur somno siue
requie. mortuorū etiā corpora ab harum naturis videm9 se
parata z in paruo tēpore putrefacta.

De virtute spirituali dilatante et constrin
gente. Capitulum. v.

Superi9 nos dixisse meminim9: q: oīa corpa trib9
regūtur vtutib9. naturali: spūali: z aīali. q: g de
naturali diximus: de spūali ordo expetit dicam9.
Virtus ergo spūalis est illa q viuificat: cui9 fun
damentū est cor. a quo vita ad mēbra corpis pcedit viuificā
da. hec quādā habet partem cui ministrat: z quādam mini
strantē. Per illam cui ministratur cor z arterie dilatantur: et
constringuntur. que ministrat iram: pugnam: dignationem
et dnationē suppeditat. Sed nos prius de dilatante et con
stringente dicemus. Dilatatio est mot9 localis a medio in
omnes extremitates. sicut circa fabrorū agitur folles. cum
eīn aerem recipiunt: circūquaq3 se extendunt. Cōstrictio fit
ecōuerso. i. ab extremitatib9 ad mediū: qd in eisdē follibus
videtur. cū eīn aer emittatur: folles vndiq3 cōstringunt. duo
aūt ista virtus complet operatiua: cordis tamen z arteriarū
motus non ex toto similis est follibus: sicut medici arbitrā
tur. Horum eīn motus virtute aeris appetitiua perficitur.
que virtus in corde facit idem qd ferrarius circa folles. quia
virtus cordis dilatandi aerem a pulmone trahit. qui pecto
re mediatore ad pulmonē vadit. Lacertus eīn qui est inter
costas pectus cōstringit et dilatat. qd cum dilatatur pulmo
cum eo ampliatur: aeris introitus hunc gestum consequi
tur. aerem enim cum virtute appetitiua cor a pulmone sibi
trahit: postea arterie a corde. hac eadem virtute et trahunt
qd trahere dicitur tractus flatus esse. Virtus cōstringendi
superfluitatē fumosam a corde expellit. idē eīn lacertus qui
est inter costas constringit cor z arterias: qd sequitur dū pe
ctus constringitur. hac autem constrictiōe fumosam super
fluitatem expellunt cor z arterie. hec autem constrictio cor
dis est emissio. vterq3 g actus anhelare siue flare dicit. Ar
terie que cordi sunt vicine aerem et subtilem sanguinem si
bi trahunt: dum dilatantur et cōstringuntur. aer et sanguis
emittuntur. dum ergo dilatantur vtraq3 necesse est accipi
antur: z vtrisq3 repleantur. Sed ille arterie que cordi sunt
vicine aerem a foris venientem videntur recipere: inter has
et priores medie recipiunt a corde. he etiā primo sanguinē
subtilem a venis recipiunt. Quedā enim foramina hñt vene
inter se et arterias per que sanguis introeat. qd cōprobatur
sanguis venarū totus dilabitur. hec enim dilatandi virtus
est constringere que anhelitus siue flatus vocatur. qui vo
luntario fit motu: et cū pectore mouet. motus autem pecto
ris fit cum lacertis. oīs autē motus qui cū neruis fit z lacer
tis est volūtari9: qd inde cōprobat: q: cū hō velit tenet eū ali
quādiu. cū eīn fetētis sentiamus diu ipsum cohibemus.

De flatus iuuamentis. Cap. vi.

Anhelitus siue flatus est necessarius: vt calor
naturalis per eū temperetur: et spiritus vita
lis per eum nutriatur. et spiritus animalis ge
neretur. Custodia enim caloris naturalis tra
ctus est frigidi aeris ad sue temperamentum
incensionis: et est expulsio fumosi aeris cū sanguine cōcrea
ti. nutrimentū vitalis spiritus: et vt animalis generetur fri
giditatis aeris est tractus. spiritui ergo anhelitus ē necessa
rius: vt ex aeris tēperie augmētetur: gnatio vtriusq3 tēpera
menti sanguinis fit fumositate: sicut dicturi sum9 cū de spū
disputauerim9. Tēperamētū sanguinis ex temperie fit calo
ris naturalis: caloris naturalis tempatio fit ex moderatio
ne diete in cibo siue potu vel in alijs. Unde oportet anheli
tus sit maximum iuuamentum corporis. vitam enim custo
dit que sine spiritu non manebit: neq3 spiritum possibile est
permanere sine moderato calore naturali: neq3 caloris natu
ralis est moderatio sine anhelitu temperato: qui cuz dictis
taliter custoditur. vt sanguis temperetur: vnde calor natu
ralis nutriatur. hic enim anhelitus magis est necessarius
ꝙ cibus vel potus. Si quis enim suffocatus tandem di
mittatur quoquo modo viuus: vel si sit famelicus: vel siti
bundus: in recipiendo anhelitum: vt calor naturalis refri
geretur: citius festinat ꝙ vt vel famē vel sitim placare va
leat expetat. Refrigerato autem calore: et fumosa expulsa
superfluitate: prius potus: deinde cibus queritur: animal
ergo sine potu vel cibo aliquādiu viuit: sed sine tractu aeris
nullatenus diu viuit. vnde intelligitur non posse sustinere
sine temperamento caloris naturalis: succedit enim causa
mortis de qua ad presens dicturi sumus.

De causa mortis. Capitulum. vij.

Galienus dixit in libro quē de anhelitu fecit iuuamento. Omne aīal necesse est mori ex corruptiōe cerebri: siue spūs in cerebro existētis: vel ex caloris naturalis corruptiōe. nisi enī calor naturalis corrumpatur cerebrū non facile corrūpitur: neqꝫ calor iste corrūpetur sine causis subsequētibus. spūs aūt nō aliūde corrūpitur nisi cū exinanitur vulneribus cerebro incidētibus et vētriculos ipsius penetrantibus: vel cū caloris naturalis tēperamētum corrūpitur. Si aūt spiritus retineatur vt exinanitio illa dr. sicut ex vulneribus exinanitur. Causa ergo mortis nihil aliud est vt pote. ga. testatur: qꝫ vt caloris naturalis temperamētū corrūpatur. qđ contingit ex causis corpus intrinsecus mouētibus: vel extrinsecus ipm turbantibus. Cā interior suorum est instrumentorum vel qlitatum siue sui nutrimēti corruptio. Instrumēta igitur sua sunt cerebrū. cor. et epar. Si cerebrum corrūpitur et motus volūtarius ab eo nō pgreditur ad pectus vnde post cōsequitur qꝫ anhelitus auferatur et calor naturalis extinguatur. corruptū cor. vtutē aufert spūalē de pulmone trahentē aerem. et oīa ista auferuntur. Corruptio epatis generationē aufert sanguinis quo calor nutritur naturalis. horum singulū vel ppter malā cōplexionem est. vel ppter officialē morbū. Cōplexio mala. vel est calidissima q̄ rē sibi subiectā incendit sicut videtur in peracutissimis fe. quibus cito hoies mortificantur: vel est frigidissima: sicut in morbo q̄ dicitur cōgelatio. Morbi officiales sunt apostemata calida vel frigida q̄ predicta patiūtur membra: sicut apostemata cerebri que diximus esse frenesim: vel oppilationem suā: sicut epilepsiā apoplexiam: in qbus morbis cerebrū clauditur frigidis et congelatis humoribus: ne vtus motiua ad spm̄ transire valeat vnde ꝯsequitur vt spūs auferatur. q̄ oppilatio si ad pulmonē veniat aeris trāsitus denegatur cordi: vnde calor extinguitur naturalis. Vene epatis si oppilētur: ne ad eas possint spūs transire: necesse est vt infrigidētur: neqꝫ sanguis in eis gñetur et inde causa mortis cōcomitatur. In his tñ oībus cor patiens mortificat. velocius enī in passione maxime tūc mortificant cito cerebrū et epar in medio. vnde nō facile ifirmus euadit. Calor naturalis corrūpitur in qualitatibus: vel ex maximo calore sicut i peracutis fe. in qbus calor extraneus ad calorē naturalē penetrat vt ipm cito destruat: vel ex potiōe calidissima: sicut est eufor biū et silia. vel ex nimia infrigidatione q̄ habet calorē cito extinguere: vel ex supradictis congelantibus: vel ex frigidissima potione: sicut opio iusquiamo qbus iste calor extinguitur: vel ex nimis inanitione: sicut solutiōe nimia: vel phlebotomia fame vel siti. his enī omnibus calor destruitur naturalis cū nō habeat vñ nutriatur. nimijs repletionibus. vt si hō humidioribus cibis quoqꝫ vel potibus adeo repleatur vt multis horū cōculcationibus suffocetur: qđ ebriosis solet contingere ex ventriculorū et viarū cerebri repletione: et sicut cōtingit pinguissimis hoibus quibus vene et arterie nimis conculcata pinguedine adeo coarctantur: vt calor iste extinguatur. Ab exterioribus calor iste naturalis corrumpitur: vel cū foras totus egreditur: vel intus totus adunatur: vel ex nimia plenitudine: vel ex anhelitus extinctiōe siue ex substātie sue vel ex qualitatū suarū corruptione: vñ foras totum exire cogitur: vel totā suam substantiā et suum nutrimētum expellit: tota sua excluditur substātia cū nimiū gaudiū subito dissoluit: et exire eū facit. vnde cito qs moritur q: corpus iterius refrigeratur: vtriusqꝫ passio lucerne assimilatur q̄ ad ventū validū ponitur: ipso enī vento superueniente extinguitur. Audiuimus enī multos pre nimio gaudio fuisse mortuos. Tota substātia expellitur a rebus in cerebro et pectore nimiā incensionē facētibus: q̄ cum vsqꝫ ad ventriculos eorum penetret calorem extinguit naturalem. huius caloris naturalis nutrimentū tollitur ex venarū et arteriarū incisionibus. vnde totus sanguis exiens calorē naturalē extinguit: qđ lucerne assimilatur cui oleū subtrahitur. Cause doloris huc intus colligētes timor et dolor: sunt subito cōtingētes: qbus dū calor adunatur in vnū cetera mēbra infrigidātur: et inde moriūtur. Ex plenitudine corrūpitur cū quis in aquam submergitur: impletis enī corporis cōcauitatibus anhelitus oppilatur. vnde hoies suffocantur et moriuntur: qđ lucerne assimilatur q̄ nimio oleo redūdat. Anhelitus extinguitur ex nariū et oris preclusionibus: vel suffocatione cū funibus: qđ lucerne ardenti assimilatur: que si vase quolꝫ subito operiatur extinguitur: cū ad eam exterior aer ingredi nō permittitur Causa vñ caloris substātia corrūpitur: mali est aeris odor eius fetēti fumo admixtus q̄ de dissolutis nascitur mortuorum corporibus vel puteorū lutosorum fetoribus: q̄ passio assimilatur lucerne in fumosis locis posite. Itē corruptio substātialis mortiua est alicuius venenosi reptilis cuius venenū corpus pforat: et calorem naturalē vitiat. Calor naturalis in qlitatibus duobus modis corrūpitur: vel q: ita calefit vt dissoluatur: qđ in balneo cōuenit calidissimo cōmorātibus: vel in sole calidissimo estuātibus: qđ assimilatur lucerne nimio igni vel soli apposite: vel ex nimia infrigidatiōe. vnde calorē est ꝯgelare: hoc cōuenit frigida loca obambulātibus: vel sup niuem cadētibus: qđ similē ē lucerne frigido loco apposite. Sic naturali calore corrupto ex his omnibus mors sequitur: eius ergo nutrimēto vel tēperamēto viuitur. Cum ergo hō nullatenus possit eē sine anhelitu: constat anhelitum hois magnum esse supplementū. Sufficit nobis disputasse de virtute spūali cui ministratur: dicendū est de specie consequentia sibi ea. s. q̄ ministrat.

De virtute spirituali passibili. Cap. viii.

Spiritualis virtus que ministrat iram pugnā indignationē et dñationē suppeditat. hec aūt dicitur ministrare q: fit ex causa itercidētere. aliquādo ex naturali calore: que causa ipm mouet calorem: sicut est ira. Ira enī est feruor cordis per quē calor naturalis subito extra prorūpit: cum ais ob illatas iniurias excogitatā vindictam explere desiderat. Similiter pugna est cū calor iste ad exteriora exeat: cū quis parē sibi superare laborat. dubitans ne humilis et despectus ab alijs habeatur. Si patiatur vt non ab alio vincatur dñatio est. Indignatio est cū aliqua extranea re calorem hūc agitante aliquis alicui idignatur se subijcere. his ista sunt contraria. Timor est cum calor se declinat in corporis interiora quādo ais formidāda reformidat: in auditu sicut tonitruū: in visu sicut leonē siue tygridē videre. Timiditas pugne est cōtraria propter quā calore interius descēdente: vel delitescente ei qui prius ipm impugnauerit velit nolit cogitur quiuis subijci. quod consequitur cum quis a maiore superatur. Dominationi et indignationi cōtraria est humiliatio et deiectio animi. virtus spūalis ministrans est hmōi. Cōcordant autem medici et philosophi: qꝫ he virtutes a principalitate cordis sunt nascentes et rōnabilibus et irrationabilibus competunt animalibus. vtus enī aialis ministrata: vel cui ministratur animalibus. vtus enī aialis ministrata: vel cui ministratur qua cor et arterie dilatantur: et ꝯstringūtur: aīal quodlibet viuificatur et oībus cōmunis est animalibus: ministrantē similiter constat esse cōmunē. Sed tamen animal rōnale mortale hanc hꝫ cum discretione causa rōnis in cerebro sedentis: vñ cōuenit vt aliquando irā cohibere possit: animal irrationale naturaliter habet et sine discretione.

De virtute animata. Cap. ix.

Virtutis animalis habitationem et fundamētum cōstat esse cerebrū. est autē trium generum. Unū qđ per se solū explet cerebrū: duobus tamē neruis mediātibus ab eo cōficitur. Qđ a solo cerebro efficitur ordinatio est. que in tria diuiditur. s. in phantasiā: rōnem: et memoriam. Sensus et motus voluntarius neruis mediātibus conficiūtur. Nos prius dicemus de virtute ordinationē faciente. he tres vtutes. s. phantasia: rō: et memoria: mens vocatur. q̄ bus ab irrationabilibus differimus aialibus. et maxime intellectu quibus alie due ex itellectu pdeūt. Homini hec fuere ppria: qm̄ omnibus animalibus digniorē esse cōstat. animal enī irrōnale quicqd agit naturaliter facit: et sine discretione vlla. Unūquodqꝫ triū in cerebro locū hꝫ pprium vbi sedent et vnde exeunt: locus enī imaginationis in prora est cerebri Locus vero intellectus siue rōnis vētriculi sunt puppis cerebri: in quibus est spūs animatus qui has actiones consequitur. harū vnaqueqꝫ pprium habet actionem: virtus enī imaginationis est q̄ format et imaginatur et mittit ad intellectum. Intellectus iudex est et discretor rerū quas ab imaginatione rōnabiliter siue solo intellectu suscipit ad operāda mentualia.

manualia. Spiritus animatus illa petit mēbra que operari sunt habilia: vt motum expleant voluntarium: que in solo intellectu sunt & memorie cōmēdātur. Memoria format intus posita custodiens ea donec ad actum ducas.

¶ De virtute sensibili. Capi.x.

Virtutes sensibiles & motum volūtarium cerebrum facit prout diximus: mediātibus neruis qui earum instrumēta esse cōprobātur: cū spūs aīalis a vētriculis ad mēbra p neruos exeat. vnde intelligitur q̄ si neruus incidatur: sensus et volūtarius motus: mēbro cuius erat auferūtur. Solus eñ sensus vel mot⁹ volūtarius: sunt sicut nerui virt⁹ fuerat. In tractatu neruoꝝ diximus a prora cerebri neruos pgredi: facientes sensus vt molliciem facili⁹ sentiāt: quib⁹ volūtarius motus efficitur a puppi cerebri egrediūtur: ne pter motū facile rūpātur. De sensib⁹ & motu volūtario satis diximus: nō ergo repetēdū est: ne legētibus fastidiū faciem⁹: tantū modo hic dicetur quō operetur. Uirtutes sensuum quinq̄ sunt. visus: auditus: gust⁹: odoratus: & tact⁹. Uirt⁹ visus est subtilior alijs: q̄ppe cū eius natura sit ignea. ignis aūt tres qualitates hz. s. flammā: ruborem: & splēdorem. oculi solum de igne splēdore habēt: lumen ergo & colores q̄ sentiūt: diei erūt solum: vñ colores discernūtur. Post visum maior subtilitas seq̄tur auditum: cuius sensus est aereus & pcussi aeris sonitus: qui vox esse intelligitur. Uox eñ nihil aliud est: q̄ aeris tactus. Post auditū maior subtilitas seq̄tur odoratum: cum eius natura sit fumea. fum⁹ vō inter terrestria & aquosa se hz. Post odoratū subtilior est gust⁹: cui⁹ natura ē aquosa: ad quē oēs ptinent liquores. Tactus grossior est oībus: q: natura sua terrena est: vt pote humida in duris & mollib⁹ asperis & lenib⁹: calidis & frigidis. Hoꝝ singl'a sua sic implēt officia: vt mutēt se in naturas rerum quas sentiūt: quas cū tandem mens sentiat: intellectui preparat.

¶ De virtute visus. Capi.xj.

Visus cum sit sensus igneus: ignis aūt subtilior sit oībus mūdanis corpib⁹: necesse est alijs subtilior habeat. qō illud cōprobat: q: ꝓprehēdit longe remotissima. alij vō sensus tm̄ sibi ppinqua: spūs aut visibilis de cōcauitatibus nerui vtriusq̄ venit oculis. nerui aūt a vētriculis pre cerebri pcedūt: qui antequam ad oculos veniant coniuncti necesse est vt redeant diuisi ad eosdem ramos qui crystalloydo se solidāt. hec aūt crystalloys primum instrumentum est spūs visibilis: que est lucētissima & clarissima. vnde consequitur vt cito se aptet colorib⁹. spūs eñ visibilis qui de cerebri est vētriculis in cōcauitatem neruoꝝ clarificatus incidit. vnde post vsq̄ ad crystalloydē puenit: cui⁹ natura sicut aer diei clare est clara. que cū ad crystalloydē puenerit: inde foras exit: & sm̄ similitudinē sui miscetur ad diei aerem: q̄ duo cum sibi incorporētur vtraq̄ citissime cōmutātur: aer eñ et spūs facile visaꝝ rerum se cōmiscēt colorib⁹. spūs aūt crystalloyden exiēs mutationēq̄ sibi deferēs cito mutat eam itidem: quā mutationem cū mens senserit que in vētriculis est cerebri res exteriores colorib⁹ discernit: sm̄ colorem q̄ formam corpis quātitatē atq̄ motū intelligit. aer eñ diei lucētissim⁹ tātū spūi dat supplemētum: quātū & neruo cerebrū. neru⁹ eñ a cerebro sensū atq̄ motū suscipit suisq̄ portat mēbris. Silr aer exterior visibili spiritui coloꝝ fert mutatiōes & spūs eādem mēti infert mutationē: qō tūc tm̄ efficitur cū interiori spūi splēdor exterior iūgitur: nullū tm̄ momētū inter vtrūq̄ ꝯsideratur tractū: etsi eñ res q̄ visui tāgitur lōge moueatur: mēte tm̄ sine vlla tpis quātitate ꝯspicitur: qō tūc consequitur cū aer nos circūdans est clarissim⁹: modo nebulosus: vt cito coloribus immutetur: qui si nebulosus est aut obscurus: spūs visibilis interduditur & obscuratur: & obscuritati sibi obuiāti immoratur nec ad qō amplectēdū tēdebat amplectitur. Silr si corp⁹ aliud inter spm̄ & rem quā videre anhelat obijcitur: nullitenus pōt penetrare spūs. Idem in tactu inuenitur. Si eñ digitus incensionem vel dolorem patitur: inter tactū dolētis digiti atq̄ mētis nulla quātitas cōsideratur tpis: nisi forte patiatur neruus quo ad digitū portatur sensus. de alijs quoq̄ sensibus idem cōsideramus.

¶ De auditu. Capi.xij.

De auditu satis diximus superi⁹ de loco eñ prore cerebri vbi sedes est quarti vel quinti paris pares nerui exeūt: qui p os petrosum in foramina auricularū secedūt vbi se dilatāt: & extendūt & ea penit⁹ aperiūt. hoc aūt operimētum: auditus primū est instrumētum idem valēs auditui: qō visui crystalloys. hui⁹ natura est aerea q̄ sensus audiēdi per pdictos neruos ad aures puenit a cerebro: auditus ergo ita fit. cum eñ vox aerem tāgat: & tactus aeris ad auriculas puenit in earum cōcauitate penetrata tādem se adiunat inde ptingēs ad auditus foramina: sicut maris estus vt vndas faciat alternas paulatim. tactus eñ ppinqui aeris ppinquiorem pcutit ille succedētem sibi: & in hoc tādiu alternatim quousq̄ ad aures penetrauerit vbi locū ingredit quē torcular vocari diximus. vnde cū ad neruoꝝ veniat operimēta in tacti aeris naturā mutātur a natura. Sūt aūt similia: q: vtraq̄ aerea. hec aūt immutatio ad mētem deducitur p neruos. mēs vero sic discernit naturā intromisse vocis.

¶ De odoratu. Capi.xiij.

Odoratus grossior est auditu: cui⁹ sensus est q̄si fumus quidā. huius instrumēta duo dixim⁹ esse frustula a cerebro pdeuntia mamillis assimilantia: que vicinātur ossi colatorio simili. Odoratus ergo sic efficitur. fum⁹ eñ odoriferi corpis dissolutus aeri cōmiscetur nares ingressur⁹ quem cerebri vētriculi p illa duo frustula attrahūt sibi & in suam mutāt naturam. hāc aūt mutationem tādem sentit mēs. aeris vero tract⁹ cerebro est necessari⁹ q: idem sibi facit qō cordi anhelit⁹. dū eñ dilatat aer frigid⁹ ad ipm refrigerandū intromittitur. Dū vero ꝯstringitur fumosa supfluitas expellitur. dilatatōe igitur aer guttatim ad pulmonē trahitur: qui tract⁹ odoratus dr̄. isto eñ motu odorāda odoramus cū frustulis illis duob⁹ fumus ad cerebrū trahēdus aeri admiscetur a corpe odorifero dissolut⁹. alij odorem narib⁹ attribuūt: sed iam superius toꝝ errorem cōfutauimus.

¶ De gustu. Capi.xiiij.

Gustus est grossior odoratu quāto fum⁹ subtilior aqua iudicatur. sensus eñ odoratus est fumeus: & gustus sensibilitas est aquosa humectatio: que inter fumū & terram aqua cōmunicat: pter hoc aūt natura sui primi instrumēti. i. lingue rara est sicut spōgia: vt humectatiōes assimilet aquosas. pcedit vero quidā neruus a cerebro qui prout dixim⁹ a tertio pari se iūgitur & hic p linguā diuiditur: vt gust⁹ det sibi sensum qui sic efficitur. res gustāda cū ad linguam veniat: & eius essentiam tāgat suam naturā in ea operat: vt lingua in sui naturam mutet. illa aūt mutatio tāgens neruū p eum mādat gustum menti ad illum discernēdum: & iudicādum sicut superiores fecerunt.

¶ De tactu. Capi.xv.

Tactus silis est alijs sensib⁹: q: mutat se in rei substātiam que tāgitur: & p neruos mēti mutatio mādatur: & illā mens sentit mutationem. oēs aūt sensus pter tactū pprios habent mēbra vnde sentiūt. Sed tactus est in mēbris totius corpis nisi in vngulbus & in pilis: vnicuiq̄ eñ mēbro nerui aut a nucha veniūt: aut a cerebro vt sensus detur eis p eos: sed pili & vngule q: neruis caruere: nullū sensum habuere: q: pilus a fumo sicco nascit. vngule aūt in digitoꝝ extremitate cū ligamētis solis sunt ligate atq̄ neruis. vñ vbi ligate sūt ibi tm̄ sentiūt.

¶ Quid vnicuiq̄ sensui cōueniat & quid disconueniat. Capi.xvj.

Omnes isti sensus cū sm̄ naturas suas currant: & quedā desidāt & in eis: q̄daz vō abhorrētes omni modo refutant vt pote visus in albi: & nigri medijs venetis & viridib⁹ delectatur: & abhorret album lucētissimum: & silr nigrū. album eñ etsi nature sue sit quodā modo tm̄ videtur ei obuiare cū per eum dispertit: sicut videm⁹ in sole aspiciētib⁹. Nigrū etiam ecōtra adiuuat & retro torquet vñ venierat: sicut in loco obscuro morātibus visū obscurari videmus: sed tm̄ plus albedo q̄ quelibet nox

E

cet nigredo: q: albedo visum dispergit subito. nigredo vero paulatim coadunat. Si ergo visus ex nimia albedine patiatur: viridib⁹ & venetis similibusq; reparatur. Si vero patiatur ex nigredine repatur ex albedine. Silr & alij sensus si aliquãdo patiãtur ex recreatõe nõ subita ꝯtrarioꝝ refouētur. Auditus dulcib⁹ vocib⁹ delectatur: claris paruis atq; lenib⁹ & ordinatis: sicut est motus in chordis. Si aũt mot⁹ est grauissimus sicut tonitru⁹: aut acutissim⁹ sicut in rasuris marmoris siue eris: audit⁹ inde exasperatur. Odoratus aromaticis delectatur. hic aũt odor ex fumo est tēperato. abhorret autẽ fetores: q: eoꝝ intēperatus est fum⁹. Gustus aũt dulcibus delectatur: q: his asperitas lingue lenitur & solidatur: ecõtra abhorret amara. hic em̄ sapor linguã exasperat & pforat. & eius iuncturas incēdit & separat: qui etsi põtico sapore patiatur siue acido delectatur vnctuoso: & si amaro siue salso leditur: a dulcib⁹ reparatur. Tactus vero delectatur in tãgendis corporib⁹ que sunt dulcorata qualitatib⁹: sicut frigidi & calidi: lenis & asperi mediatorib⁹ q̃ quoquo mõ tãgēde cuti assimilat. abhorret aũt calidissima: q: dissoluũt. acutissima: q: incidũt. frigidissima: q: coagulãt atq; stringũt.

De virtute volũtarium motũ faciēte. Capi. xvij.

Irtus volũtarij mot⁹ p neruos a cerebro egreditur p eos qui pricipalr aut secũdario exeũt: sicut qui a nucha videtur exire. & ita p neruos hic sensus ptingit ad lacertos vt p eum mot⁹ lacertis detur. cuz aũt lacerti mouētur eadem ossa necesse est moueri: cũ quibus lacerti ligãtur. tractis aũt ossibus tota cõcatenatio eoꝝ mouetur: & inde cõsequitur voluntarius motus: qui sic efficitur. lacerti qui in sui sunt pricipio p chordas que in eis sunt tangũtur: & in eam partem qua ducit eos voluntarius mot⁹ torquētur. verbigra. Si man⁹ moueri disponatur: & lacertus qui est in familiari pte brachij moueatur & in sui initium rugetur: ossium mot⁹ & eoꝝ cõcatenatio cõcomitatur: & ita man⁹ ab antea rugata volũtario motu clauditur. Si vero lacertus extranee ptis moueatur. man⁹ in extraneam partez volũtario motu necesse est rugetur. est aũt vniuersaliter volũtarius mot⁹: cuius tot sunt ptes: quot lacerti mẽbra mouētes: corpis aũt mẽbra sunt quingēta & lxxj. lacertos habētia: de quib⁹ satis dixim⁹ in lacertoꝝ tractatu.

De actionibus. Capi. xviij.

Um supius de naturali spũali siue aĩata dictũ sit virtutib⁹: de actionib⁹ videtur esse dicẽduz. est autem actio q̃daz virtuti naturali attinēs. q̃dam vo spũali. & q̃dã aĩali. de vnaq̃q; dixim⁹ cũ de singlari disputauim⁹: & ide itelligim⁹: q: q̃daz est simplex scz illa que vnũ operatur: sicut in naturali appetitiua: retētiua: digestiua: expulsiua: & in spũali cõstringere & dilatare: et in aĩali mot⁹ volũtarius. est aũt actio q̃dam cõposita q̃ duo facit siue plura: sicut in naturali desiderium siue deportatio generare & nutrire. desiderium em̄ ex duab⁹ virtutibus: scz appetitiua & sensitiua gñatur. deportatio rursus ex duabus efficitur virtutib⁹. appetitiua scz & expulsiua: gñare ex tripli ci fit virtute: mutatiua: formatiua: & nutritiua. Nutrire faciunt virtutes due. s. augmētatiua & pascitiua. In spũali: anhelitus: dilatatione: & ꝯstrictiõe cõponitur. In aĩali sensus fit duabus virtutib⁹. vna est mouēs sensuz ad sentiēdum. altera que sentit: que oĩa põt quilibet intelligere.

De spiritibus. Capi. xix.

Ognita qualibet virtute supest de solo dicendum spũ: cuz de sex naturalib⁹ iaz dixim⁹. his em̄ sex tēperatis reb⁹ humena regũtur corpa. oĩs em̄ spũs humõi ē tripartit⁹. est em̄ naturalis: est spũalis: est animalis. Naturalis spũs in epate nascitur: & ab ipso per venas ad totius mẽbra corpis pcedit: & virtutem regit: & augmētat naturalē. & actiones custodit eiusdez. hic igitur ex pfecti sãguis fumo nascitur: q̃ in epate mũdificat⁹. & digest⁹ ex oĩbus humorib⁹ clare depuratur. Spũalis spũs in corde nascitur vadēs p arterias ad totius corpis mẽbra: spũalem virtutem augmētans atq; regēs: actionesq; eius custodiēs. Spũs aĩalis in cerebri nascitur vētriculis p neruos tēdēs ad membra toti⁹ corpis. vñ virtus aĩalis regitur & augmētatur eiusq; actiones custodiũtur: hic ex spũali spũ pcreatur qui in corde generatur: q: hic spũs a corde ad cerebrum p arterias ascēdit que iuueniles dicitur. he aũt arterie cũ ad cerebrum veniãt craneum vsq; ad cerebri sedem penetrãt: & ibi scilz multiplr diuise celãtur: sicut rete. & sub⁹ craneũ dilatãtur. deinde a reti due silr principales egrediũtur: q̃ retro te sup idē rete ptēdũtur. Spũalis vero spũs cũ a corde pgreditur in tele multiplicitate diffundit: & in eiusdē multiplicitatem immorat & tandiu ibi digerit quoad depuret & clarificetur: & ita aĩalis spũs tãdem ab eo gñatur: ppter hoc rete tm̃ ꝯtexitur vt a spũ spũali aĩalis digestio ꝯcret. Sicut ad hoc facta sunt vbera vt p ea sanguis ibi depurat⁹ fieret lac. postq̃ hic spũalis spũs rete egredit p ambas arterias sicut rete retortas: & ad vētriculos prore cerebri dilatat: vbi itex subtiliat⁹ qd depurãduz superat eicit p suos meat⁹. s. palatum atq; nares. ipe vo vadit ad vētriculos puppis p viã medij vētriculi & ad puppis mediũ vadit: q̃ nõ semp est apta: q: in ꝯcauitate sua quodã corpe vermi assimilãte est clausa: sed cũ expetit natura vt mēs hũc spm̃ ad puppim mittat rugat ner⁹. Spũs vt trãsierit & neru⁹ postea se claudit: vt pri⁹ fuerat: & ita spũs antequã puppim trãsit motũ ibi & memoriam facit i. pra minorãs sensuz creat phantasiã. Spũs medij vētriculi intellect⁹ siue rõ fit. Dicũt aũt quidã phi: q: hic spũs cerebri eadē est aĩa & ipsa sit corpea. Alij vo dicũt q̃ aĩe sit instrumētuz: & hi aĩam fatētur esse incorporeã: quoꝝ intentio priore est melior. Nõ ꝯsiderat q̃dem porphiri⁹ aĩam: sz spm̃ aĩatum rõnalem spm̃: ostēdēs hũc in ysagogis esse corporeũ ad op⁹ aĩe nõ ipsam aĩam. Socrates & Plato: Aristotelici & theodores: platonici: peripatetici: porphiretici: & alij q̃plures vnanimiter affirmãt: q: neq; est corporea: neq; lege tenetur: neq; scindit: q: cũ totuz corp⁹ vtute sua illuminet ad q̃lz exteriora pgressa non tñ in sua substãtia aliquã scissionē patitur: & sicut p solis lumina primũ oĩum rerũ oculis ꝯfert intelligētiã. sic aĩa armonie corpis p spũalez sapiētie lucez: & primã & scdam intelligētiã ꝯfert. & sicut lux solis q̃ incorpea est suũ cõplens officiũ nullã patitur diuisionē: sic & aĩa: sicut etiã lumen solis qd est incorpeuz separat ab aere & ab oĩ intelligētia oculoꝝ sine corruptione. Nymonius phs dicit nõ esse mirũ: q̃ aĩa q̃ substantia est incorporea separet a corpe sine corruptiõe: dũ ignis qui ē substãtia corpea: possit aliq̃d separe ex reb⁹ q̃bus est iũctus: & reuerti in ppriã naturã sine sui corruptõe: sz q: disputatio hmõi nõ huic suppetit intētioni. est em̄ phica ista hic dimittēda.

Quid hoꝝ q̃dq; faciat cũ exit naturã suã. Capi. xx.

Portet intelligat ex pcedētib⁹: q: his tēperatis septē naturalib⁹ humana regũtur corpa: cũ aut moderationem exeũt corp⁹ infirmũ est aut neutrũ. Sunt tres corpoꝝ q̃litates. sanũ: infirmũ: neq; sanuz neq; infirmũ. Corp⁹ em̄ illud est sanũ qd tēperatũ est in cõplexione mẽbroꝝ siliuz: & in cõpositione officialium: & in forma: & in quãtitate nũero siue cõpositione eq̃le est: sicut ꝯuenit esse. Illud aũt est infirmũ qd hoꝝ exit tēpamentũ. s. in cõplexione mẽbroꝝ siliuz: & in cõpositiõe officialiũ. Neq; sanũ: neq; infirmũ triplr est itelligēduz. vnũ ē vbi non est certa sanitas: nec certa infirmitas: sicut in senib⁹. altex sicut eoꝝ qui & sani sunt & infirmi: sed tñ in diuersis membris: sicut si oculi sint infirmi: totum corp⁹ aliud sit sanũ. aut cuz sanitas & infirmitas in eadē sunt mẽbra. veluti cuz corp⁹ tēperatuz sit in cõplexione. infirmũ vo in cõpositione: siue in cõpositione sanũ: in cõplexione infirmũ. Tertiũ estimatũ est s̃m diuersuz tp̃s: sicut hões calide ꝯplexionis in estate sunt infirmi. in hyeme vo sunt sani: & ecõuerso frigidi i estate sani in hyeme vo infirmi. Similr humidi in pueritia infirmi: in senectute sani. de siccis ecõtra. De diffinitione infirmitatis discordati sunt medici. Sed Hip. & Ga. & qui eos imitantur infirmitatem esse dicũt substãtialis actiõis nocumētum: q̃ si naturalis corp⁹ exeat: ei⁹ tñ actiões sunt s̃m q̃ ops esse ue sensui appareat: nec aliq̃d sibi noceat: illa corpa s̃m Hip. & Ga. dicit ꝯtra esse sana. vñ & sanitatē sic diffiniuit. Sanitas est cũ corp⁹ actionē suã cõpleat s̃m q̃ expetit natura. Infirmitas vo cũ corp⁹ patiat actionē nõ naturalē: neq; illã mediocrē. Neutrũ vo esse dicũt cuz corp⁹ mediocriter: neq; sanuz fit: neq; infirmũ. Alij dicũt: q: cũ corpa naturã suã expetit

siue patiūtur siue nō: infirma sunt: quoꝝ error est pmaximꝰ: ꝫm eñ eos oīa corpa sunt infirma. raro eñ imo nūꝗ inueniū tur in cōplexione naturali que adeo perficiātur. Infirmitas ergo est que sensuali actioni nocet. De ꝯplexiōe sani corpis iam satis dixīmꝰ quātuꝫ sufficit: de infirmis dicemus cuꝫ de rebus extra naturā; disputabimus: de neutris satis apparebit cuilibet si duo priora intelliguntur.

¶ Explicit quarta particula: incipit quinta.

¶ Capitula libri quinti

¶ Disputatio de rebus nō naturalibus. Capi.j.

Quia de re naturali quantum sufficiebat diximꝰ: restat de nō naturali dicamus quātum sufficiat de hac arte se intromitētibꝰ: vt bñ liber nr̄ disponat ꝫm diuisionē priꝰ factā. Res ḡ nō naturalis necessaria est hoī: vt statꝰ vite sue regat. sunt aūt gñaliter sex. s. aer: motꝰ: ꝛ q̇es: cibꝰ: ꝛ potus: somnus ꝛ vigilia: repletio ꝛ inanitio naturalis. in qua balnea: coitus: exercitia: vrine: egestiones: emunctiōes: ꝛ silia cōputātur. Sex tñ accidētia aīe in quibꝰ gaudiū: ira: timor: āgustia: tristicia: ꝯputātur. hec sex etsi nō naturalia videātur: nec tñ extra natura sunt ꝯputāda q: si hec operētur ꝫm ꝙ opꝫ vnicuiqꝫ corpi: in quātitate: qlitate: et tpe: custodit res naturalis in suo cursu. ꝛ lꝫ hec nō sint naturalia: in naturalia tñ mutātur: ꝛ p ea corpis sanitas ꝯseruat vsquequo naturalr destruat. Or si fuerit ecōuerso: corpꝰ nature sue cursuꝫ exiēs infirmat. si aūt infirmet: infirmitas custodit ꝛ augmētat. Si ḡ hec sex disponamꝰ corpꝰ moderatū moderatā dꝫ hr̄e ordinationē. Vnꝰ ḡ aer ei eligat. ꝛ motꝰ ꝛ exercitia tēperētur. balnea dulcis aq̄: ꝛ in calore tēperato: tē

peramētuꝫ ciboꝝ in quātitate ⁊ qualitate: ⁊ somnus nō multus litargie attinēs: neqꝫ paruꝰ vigilijs viciñ cuꝫ quo corpꝰ alleuiari sentiatur: vt cū ciboꝝ sit plenꝰ siue vacuus: neqꝫ tñ nimis sit calidus siue frigidus: tunc coitus appetatur: neqꝫ vltra velle suū vrinā teneat nimis: neqꝫ ad egestionē cū nolit se cogat. Si moderata corpa i hac actiōe pstiterit: in sua sanitate moderata pmanebūt. si eꝫ: siue nature exibūt tēperamēta. Si corpa fuerit intēpata: ⁊ fm qͦlꝫ hoꝝ fecit ad tēpamēta fuerit reuocata corpꝰ ad tēpamētuꝫ pristinū reducet. ⁊ tūc tādeꝫ ista res illis vocat. ꝙ si fuerit ecōuerso custodit: ⁊ augmētatur i tēpantia. vñ hec seruocatur nō naturalia: si exerceant tēperata. i. corpa quātitate moderata: iñ ante cibū ⁊ āte balneū calor: ide naturalis ꝯfortat. abūdātia hūoꝝ corpis dissoluitur: mēbra ꝯfortātur. digestio subsequr: ⁊ hec iter naturalia corpꝰ sanātia cōputātur. Si vo plusꝙ opꝫ opemur: ⁊ multuꝫ i exercitio fatigemur: calefit corpꝰ. febres ꝯsequūtur. Si multo plusꝙ opꝫ calor illis dissoluit ⁊ deficit corpꝰ: ⁊ sic exercitium inter nocitiua est cōputādū. Si se nō exerceāt: sed plusꝙ opꝫ qescāt augmētātur in corpibꝰ: ⁊ fm qͣlitatē hūoꝝ naturas morbi gnantur. Corpa g nō tēpata si fuerint calida: paruo eoꝝ calor naturalis augmētatur exercitio. vñ eoꝝ deficit virtꝰ ⁊ feb. sequūtur: q inter nō naturalia ꝯputātur: ⁊ maxie si sicce fuerint nature. ꝙ si exercitiū minuerint: ⁊ ita qeuerit illoꝝ calor naturalis tēpatur: ⁊ corpa eoꝝ saniora ⁊ virtuosiora ide habētur. Si aliq fuerint frigide cōplexiōis: ⁊ nimiū se exercuerint: calor eoꝝ naturalis augmētatur. vñ ipsi tēperātur ⁊ ꝯfortātur maxie si frigidi fuerint ⁊ hūidi. hec aūt naturalia cōputātur. Silr de alijs qnqꝫ intellige q in practica nrā reddemꝰ planiora vbi de sanitatis dicemꝰ custodia.

De natura aeris. Capi. ij.

Si qͣlitates corpis suā sequātur ꝯplexionem: aer aūt nos circūdās cōplexionis mutāde cā est fortior ꝑpter anhelitꝰ necessitatē: g necesse ē vt cōplexiones corpis ꝯplexiōes sequātur aeris. Si em aer clarꝰ sit ⁊ lucidus: hūores ꝙ ⁊ spūs sunt clari ⁊ lucidi. Si turbidꝰ ⁊ tenebrosus: hūores ⁊ spūs cōturbātur ⁊ igrossant: qd cuꝫ ita sit nō opꝫ medicꝫ qͣlitates aeris aspnari i quolꝫ tpe siue loco: neqꝫ etiā cās ignoret vñ aer mutet. in morboꝝ em ꝑnosticis ꝑ hoc maior auctoritas erit siue vniuersales siue pticulares sint. morbi siue locales siue priuati: q: cū aer in vnoqꝫ tpe quosdā iuuet: qbusdaꝫ vo nocent. cuꝫ g medicꝰ futuros morbos ꝯiudicauerit cuiuslꝫ tpis siue regiōis: ⁊ qui ide morbū euadāt ⁊ q ide pereāt puideat ⁊ egrotaturos cauere faciat. ⁊ dietas morbū augmentātes auferat: ⁊ morbū obuiātes doceat. Cū aūt medicꝰ ciuitates introierit: vbi hoīes ex locali aere infirmātur nō discordabit in cōpetētibꝰ medicinis: sꝫ sicut dixīmꝰ fm ꝙ qͣlitates aeris diuersas cognouerit ꝯueniēter medicabit in medēdis. Oia gnū g iuuamētum est qͣlitates aeris: ⁊ q circa corpa qͣlꝫ sunt agēda cogscere medicū. vñ ab aere est īcipiēduꝫ: aer qdeꝫ tēperatꝰ est ille. s. q nec calidꝰ: nec frigidꝰ: nec siccꝰ: nec hūidꝰ: sicut aer vernꝰ est: ⁊ qdaꝫ est intēperatꝰ. tēpatꝰ est mūdificatus: subtilis atqꝫ clarꝰ in odore suauis nō adeo calidꝰ vt ide sudet corpꝰ: nec ita frigidꝰ vt rigeat sole occidēte cito frigescēs: ⁊ oriēte cito calescēs: q aer hꝫ has qͣlitates corpoꝝ tēperat ꝯplexiōes: hūores ꝯfortat: ⁊ spūs clarificat: virtutē digestiuā adiuuat. aer nō tēperatꝰ in qͣlitatibꝰ: vt calidior ⁊ frigidior: hūidior: vel siccior sit tēpato: vel in tota sua substātia sit pestilētialis. qͣlitates exit sex modis: ꝑpter tpa anni: fm ortus ⁊ occasus stellaꝝ ⁊ ex eaꝝ vicinitate ad solē siue remotiōe ab eodem: ꝑpter vētos: ꝑpter regionem ⁊ ꝑpter fumos.

De natura tempoꝝ anni. Capi. iij.

Quattuor sunt āni tpa. s. ver: estas: autūnus: ⁊ hyēs. Veris initiū est cū sol in pria pte sit arietꝭ. i. cū sol septētrionem ascēdere ꝑ rectā lineā incipit. est aūt recta linea q neqꝫ septētrioni neqꝫ meridiei attinet: hoc tps vsqꝫ in finē geminoꝝ durat. Sūt aūt tria signa quoꝝ vnūqͦdqꝫ suū hꝫ mēsem. Primꝰ mēsis arietꝭ est icipiēs a. xvij. die martij: vsqꝫ ad. xvj. diē aprilis. Scds aūt mēsis est tauri: icipiēs a. xvij. die aplis vsqꝫ ad. xvij. diē maij. Tertiꝰ ē geminoꝝ: icipiēs a. xviij. die maij vsqꝫ ad. xix. diē iunij. Initiū estatis est cū sol in pria pte sit cācri: ⁊ tūc sol est in vltia ascēsione septētriōis: ⁊ cū incipit descēdere vsqꝫ i finē virginis: similr tres sunt mēses. Primus mēsis est cācri a. xix. die iunij: vsqꝫ ad. xviij. diem iulij. Scds cuꝫ sol est in leone a. xix. die iulij: vsqꝫ ad. xvij. diē augusti. Tertius cū iam in virginē descēderit a. xviij. die augusti: vsqꝫ in xviij. diē septēbris. Initiū est autūni cū sol primā ptē libre intrauerit. ⁊ est etiā in recta linea: q neqꝫ septētrionē attingit neqꝫ meridiē. Silr tres sunt mēses. primꝰ cū sol est i libra a die. xviij. septēbris: vsqꝫ ad. xviij. diē octobris. ⁊ tūc incipit sol declinare i meridiē. Scds mēsis est cū sol est in scorpiōe a xix. die octobris: vsqꝫ ad. xix. diē nouēbris. Tertiꝰ cū sol est in sagittario a. xix. die nouēbris: vsqꝫ in. xv. diē decēbris. Initiū hyemis est cū sol est i pria pte capricorni: ⁊ ē finis descēsiōis in meridiē. ⁊ iam icipit descēdere. Silr huiꝰ sunt tres mēses primꝰ est cū sol est in capricorno a. xvj. die decēbris: vsqꝫ i. xvj. ianuarij. hic sol incipit ascēdere ꝑ rectā lineā in meridiē. scds est cū sol est in aqrio a. xiiij. die ianuarij: vsqꝫ i. xiiij. februarij. tertiꝰ est cū sol est in piscibꝰ a. xiij. die februarij: vsqꝫ i. xv. dieꝫ martij. Aer vniuscuiusqꝫ hoꝝum tēpoꝝ ꝓprius est. verni tpis aer iter calidū. fri. hu. ⁊ sic. est medꝰ: ⁊ maxie tēpatꝰ qd ꝯtigit ex sole ꝑ rectā lineā exeūte. Recta aūt linea vocat que ab vtroqꝫ polo eqͣliter distat. Dicūt tñ qdaꝫ verꝭ naturā esse ca. ⁊ hu. sꝫ nō est ita. si em esset ca. ⁊ hu. faciliꝰ in eis qͣlꝫ res putrefierēt: ⁊ morbos gnarēt: sicut sepe est in meridianis vētis videri ⁊ pluuialibꝰ estiuis. facile em in eis pestilētiales ⁊ pessime nascūtur infirmitates. qd Hip. testat in epidimia de ciuitate qdaꝫ cranon vocata: in q pluuiā maximā dixit fuisse cū totiꝰ estatis calore: ⁊ meridianis vētis maxie. vñ sub hoīꝫ cutibꝰ qdaꝫ qsi erugo nascebat. q dū ibi accubabat calefiebat ⁊ pruriginē gnabat. Deide vesice erūpebāt ab eo ignite: ⁊ icendiū sub cutibꝰ videbat inesse. Ciuitatem noīauit Hip. q meridiane plage fuit vicina: vbi raro vēti septētrionales flāt. plaga em meridiana semp est ca. ⁊ hu. pluuiā ⁊ meridianū vētuꝫ dixit vt nimietatē ostēderet caloris ⁊ hūoris. cōplexio ista magnā in corpibꝰ gnat putredinē. accubātem eruginē dixit calefieri: q: oīs putredo cū viam nō inuenerit ꝑ quā erūpat cito sub cute putrefit. Incēdia febres calidissimas portēdebāt. vñ ostēditur ver nō esse ca. ⁊ hu. quō em ca. ⁊ hu. esse dicuꝫ oē corpꝰ in hoc tpe sit sanū. ⁊ i eo oīa tpa initiētur ⁊ illud augmētādi corpis sit tps. est em sicut pueritia ⁊ adolescētia in hoībꝰ. Estas aūt ca. est ⁊ sic. hoc aūt tpe sol summa gradit ascēsione: qui oppositꝰ nrīs capitibꝰ qͦlꝫ calefacit corpꝰ. Autūnus frigidꝰ est ⁊ sic. ⁊ magꝭ dñatur in eo siccitas: q: vicina estiui solis est sibi caliditas. Hyēs est fri. ⁊ hu. sꝫ magꝭ in ea pōt frigiditas. sol em iam se elōgauit a capitibꝰ nrīs. hec sūt qͣlitates ꝯplexiōis aerꝭ cuiuslꝫ tpis. Sꝫ opꝫ ꝑpēdi ꝯplexiōes mēsiuꝫ. primi tpis mēses nō adeo sunt fortes: neqꝫ adeo sunt debiles. secūdi fortiores. tertij debiliores: prout subsequēs expostulat tēperies. ver em dū sol est in ariete nō est tm pfectū in tēperie: sꝫ tñ ei vicinū videt esse. in mēse scdo cū sol est iam in tauro: fit tēpatum. in tertio cū sol est iam in geminis tēpiem exit: q: vicinat qͣlitatibꝰ estiuis. Silr intelligēduꝫ est in ceteris. Itēꝫ ver tertie hore diei: estas meridiei: autūnus vespi. hyēs assimilat nocti: quicūqꝫ morbꝰ i aliquo tpe nascitur: hoīs diei sibi cōpetēti magis nocet ⁊ augmētatur.

Quid tpa āni faciāt cū cursuꝫ nature sue expleāt. Ca. iiij.

Si cōplexio aeris i vnoquoqꝫ fuerit tpe fm ꝙ sua natura expetit: ⁊ dietātur hoīes fm ꝙ opꝫ: morbos i tpe accidētes necesse ē esse salubres. Si em dietari opportunitati ꝯtiet morbꝰ q ide nascit nō carēs est pessimis accidētibꝰ ⁊ molestatiōibꝰ: ⁊ si aer illiꝰ naturā suā exierit fiunt hoībꝰ morbi cū accidētibꝰ pessimis: et hoc maxie ꝯtingit si naturā illā vt dixi tps exierit: sꝫ si dieta custodiat fm ꝙ opꝫ morbi nō multe erūt molestationis. Si aūt nō erit ꝯsequēs suū ꝯtiuꝫ. Aer suā exit naturalē ꝯplexionem in quātitate: sicut si estas sit calidior. hyēs vo frigidior ꝙ debeat esse in qͣlitatuꝫ suaꝝ cōlocatiōe: sicut si estas sit frigida cū debeat esse ca. hyēs cū naturalr sit frigida icipiat esse ca. vñ Hip. in apho. In moderatis inqt tpibꝰ: si tpa tēporaliter se reddiderint boni statꝰ: ⁊ maxie bone determinatiōis fiunt egritudies. in imoderatis maxie imoderate ⁊ difficiles sunt determinatiōes. Anni tpa suas custodiūt naturas: cum ver inter ca. ⁊ fri. sit tēperatum: ⁊ tps siccū post tps pluuio

fium: ⁊ estas nō calidissima paucas habēs pluuias: ⁊ illas ra
ras: autumnus nō siccissimus: ⁊ ipē aliquātulum pluuiosus.
hyems frigida ⁊ pluuiosa: ⁊ si inde iam non exeant cōtraria
contrarie facient. Si ergo tēpora suas cōplexiones seruaue
rint naturales puatas generabunt supfluitates. Si autem
naturas suas exeāt infirmitates exitu suo nō naturali ꝯpetē
tes generāt. Sepe tn̄ in tpe tēpato molestissimas nasci possi
bile est infirmitates si pcedēs tps imoderatū fuerit. Si eni
hyēs pluuialis ⁊ austrina fuerit: hūores in corpibꝰ augmētā
tur. vere vō veniēte dissoluūtur: ⁊ iō fit tēpatum et putredie
nascuntur feb. hyemaliū hūoꝝ: ⁊ alij hmōi morbi: sicut apo
plexia: epilepsia: ⁊ filia. Morbi cuiusꝫ puati tpis suā natu
ram nō exeūtis: sicut Hip. dixit in apho. ⁊ in pito. sunt hmōi
vere manie ⁊ melācholie epilepsie: sanguis fluxꝰ: squinātes
corize: branci: tusses: lepre: licyines: alphi: rubores: vlcerosi
plurimi: pustule: artetice. qđ ideo dixit Hip. q: in hoc tpe
nascūtur. maxie his quoꝝ corpa hūoribus sunt plena: sicut
qui in hyeme multis ⁊ diuersis vtūtur cibarijs: in hoꝝ corpi
bus hūores augmētātur. capita ppter frigiditatē aeris ⁊ de
fectionē caloris hūoribꝰ implētur. Cū aūt ver veniat: ⁊ hu.
in hyeme coagulati incipiāt iaꝫ dissolui: si in capite sunt: ⁊ in
ventriculos cerebri cucurrerint: apoplexiā ⁊ epilepsiā gnā
būt. Si in cerebri veniāt pelliculas fiet inde mania. si ad na
res deueniāt corize. si in guttur fint fient branci. si in pecto
re fiēt tusses. si venerint in corpoꝝ interiora expellētur ad ex
teriora. In hoc eni tpe natura fortior est ex aerꝫ tēperie: ⁊ ex
pellit hūores ab iterioribꝰ ad exteriora: ⁊ a nobilibꝰ mēbris
in ptes cutis. vn̄ nascūtur alphi ⁊ filia. q in exterioribꝰ nasci
memorauit Hip. Si hūores in mēbroꝝ defluxerint ꝯcatena
tiones fiunt pustule: artetice. Dixit item Hip. in sexta ptícu
la epidi. ꝙ initiū veris malū est phthysicis: qđ verū est: q: in
hoc tpe dissoluūtur in pulmonē ⁊ pectꝰ effluētes. In estate
idē dixit q̄dā pdictoꝝ nasci ⁊ fe. ꝯtinuas: ⁊ tertianas: vomitꝰ
diarrias: oculoꝝ ⁊ auriū dolores. vlceratiōes oris pudēdoꝝ
putredies. qđ ideo dixit: q: verꝫ finis pncipio iūgitur estatꝫ.
vn̄ eiꝰ natura nature estatis ē vicina: ⁊ ideo morbi verꝫ mor
bis estatꝫ sunt files. Itē estas ex caloris sui natura cholerā
generat. q si putrescat feb. ꝯtinuas ⁊ tertianas facit. si sursū
ascēdat oculoꝝ ⁊ auriū dolores ⁊ eius vlceratōes gnāt. Si
ad stomachū ⁊ intestina veniat: vomitus ⁊ diarrias faciet. si
ad exteriora depellatur: fient putredines ⁊ desudatiōes. In
autūno Hip. dixit multa estiuoꝝ nasci: ⁊ fe. q̄rtanas ⁊ erran
tes: hydropes: phthysim: strangurias: licterias: lithiases:
squinātes: yleos: āhelitꝰ: melācholias. qđ dixit Hip. tn̄ itel
ligitur: q: estatis finis ⁊ initiū autūni sibi vicinātur. hūores
cholerici in estate nascētes ex nimio calore accēdūtur in cho.
ni. mutati. vn̄ quartane nascūtur: manie: splenes: ex splenis
magnitudie hydropes. Si hūores melācholici ad iferiora de
scēderint. s. ad stomachū ⁊ ad intestina fit dissinteria: ⁊ instra
spūs ppter tpis siccitatē exiccātur: vn̄ phthysis nascitur p
pter frigiditatē aeris q nociuus est neruis: vn̄ fiunt sciatic.
Si hūores cholerici in collū vesice descēderit fit strāguria.
si in guttur squinātia. si in pulmonē anhelitꝰ. si in intestina
apostemata: ⁊ yleos gnāt. feb. q̄s inordinatas dixit Hip. ex
instabilitate veniunt tpis: sicut alibi dixit: qn̄ eadē die aliqn̄
quidē estus: aliqn̄ frigꝰ autūnales expectātur egritudines:
nascūtur ascarides lumbrici: dolores pcordioꝝ: ⁊ alij morbi
pessimi ex nimia fructuū estiuoꝝ comestiōe: ⁊ aeris instabili
tate. Dixit etiā in hyeme nascūtur pleuresis: pipleumonia ex
flatu aeris frigidi: q: mēbra vbi nascūtur ista nō possunt pati
frigiditatē aeris ppter necessitatē anhelitꝰ. Si frigidū ⁊ se
ptētrionale fuerit tps seq̄tur tussis. Nihil eni instris spūs q̄
frigidus aer est nocibilius: branci ⁊ corize: ⁊ epilepsia ⁊ a
poplexia dolores capitis ex passionibꝰ sunt nimie frigidita
tis ⁊ abundātia phlegmatis.

¶ Quid faciat tps si naturalē cursum exeat. Capi. v.

De tpibus naturā suā exeūtibꝰ Hip. dicta seq̄mur
Si hyēs sicca ⁊ borealis fuerit: ver aūt pluuiosū
⁊ austrinū: necesse ē esse in estate fe. acutas: oph
thalmias: dissinterias: maxie puerꝫ mulieribꝰ ⁊ na
tura hūidis. Hi morbi q̄s Hip. tetigit ex putredi
ne fiūt ppter calorē ⁊ humectationē veris: q: hūores fuerūt
coagulati in hyeme. ver accedēs dissoluit ⁊ calefaciēs putre
dinē facit: veniēte estate magis ac magꝫ videt apparere. Di
xit idē alibi de esse tpis: si in diebꝰ canicularibꝰ pluuia cū fri
giditate ⁊ vēti ānuales vel autūnales fuerit boreales: morbi
nascētes q̄eti sunt tūc ⁊ suaues: autūnꝰ sanꝰ. Si ecōtra pue
ris ⁊ natura hūidis: ⁊ mulieribꝰ mors erit expectāda. frigidi
⁊ sic. salubres sunt. si nō ⁊ mortē euaserint: q̄rtane: ⁊ de q̄rta
nis hydropes sūt expectāde. qđ ideo dixit de canicularibꝰ: q:
canicula in estate est media. si in h̄ tpe aer frigidꝰ fuerit ⁊ bo
realis: collecte putredies nō nimiū feruent ppter estatis fri
giditatē. nec gnātur nimis cho. in corpibꝰ. vn̄ autūnꝰ est sanꝰ
q: materia infirmitatis nō inuenit de frigidis ⁊ sic. vbi de se
nibꝰ dixit: q: naturā nō habēt putredis: q ex calido ⁊ hūido
fit. Si estas nō fuerit frigida sꝫ calidissima: ⁊ ver pteritū ca
lidū ⁊ hu. hyēs vō pluuialis: mulieres ⁊ pueros natura hūi
dos: mortē necesse est expectare ppter nimiā putredinem ⁊
hu. ebullitionē. Si qui mortē euaserit: incurrēt q̄rtanas siue
hydropes: q: eos putridi icēdūt hūores: q in cho. nig. mutā
tur. Itē dixit. si hyēs austrina fuerit ⁊ pluuiosa: ver siccū ⁊
boreale. mulieres qbꝰ pxꝰ iest ad ver ex oī occasiōe abortiūt.
Si gignūt imbecilles fiūt vel peūt: aut statim moriūtur: aut
morbidi viuūt ⁊ tenues existūt. Junioribꝰ ophthalmie sicce
fiūt ⁊ dissinterie. Senioribꝰ catarrꝰ cito dissoluēs: mulieres
ex oī occasiōe dixit abortire: q: humide sūt nature ⁊ tps sic.
Si ver frigidū ⁊ sic. cito pforat interiora corpis ⁊ pturiēs ci
to ocadit fetū: q: subito nascit ⁊ subito vulue calore priuatꝰ:
subito ex frigiditate morit. Nūcq capita talibꝰ implētur hu.
⁊ ver frigidū subseq̄tur: hu. nō digerūtur: sꝫ phlegma efficiū
tur: qđ ppter calorē hyemis phlegma salsum efficit. si i ocu
los descēderit ophthalmiā siccā facit. si in itestina dissinteriā
si in pectꝰ vel pulmonē catarrū. si in vētriculos cerebri apo
plexiā. si ad latꝰ pleuresim. hūc aūt apho. in pitoneonoxome
ton. Hip. repetit dicēs: habitās in ciuitate vētoꝝ ⁊ aeris bo
ne ꝯpōnis ⁊ bona vtit aqua in his hō est salubrior: ꝙ si econ
tra euenerit: eueniēt ꝯria. bonā dixit ꝯpōnem ciuitatis q in
alto sit: vbi boreales pflāt vēti. mala est q in valle sedet. Itē
dicit in alio apho. si estas sicca ⁊ borealis fit: ⁊ autumnus
pluuiosus ⁊ austrinꝰ: capitis dolores sunt in hyeme: tusses:
branci: ⁊ corize: ⁊ filie. qđ ideo dixit q: capita replētur hūo
ribꝰ maxie qbꝰ hūide sunt nature. cū aūt frigida fit hyems
claudūtur i cerebro hūores: q si ibidē pmaneant faciūt dolo
res capitꝫ: si descēdāt ad nares catarrꝰ ⁊ coriza fit. si in pectꝰ
⁊ pulmonē raucitas, cū tussibꝰ. si strictū sit pectꝰ ⁊ phthysi p
paratū. in phthysim icidet. aliqn̄ h̄ tpe palysis ⁊ epilepsia na
scūt. hyemis eni frigiditas capita plena hūoribꝰ pforat. Itē
Hip. si autūnus borealis ⁊ siccꝰ fuerit: hūidis natura ꝯuenit
sicut mulieribꝰ ⁊ puerꝫ hntibꝰ nimiā cho. ophthalmie sicce:
⁊ fe. dnānt acute ⁊ manie. qđ ideo dixit: q: hoies calide ⁊ hu.
nature aerē frigidū ⁊ sic. expetūt: q: coꝝ est tēpamētum. ve
niēte vō hyeme: pori claudūtur ⁊ intꝰ redudūtur hūores ma
li vn̄ morbꝰ suspicādꝰ erit. cholericis subtilior hūor corpis ca
lore dissoluit estatis. ⁊ ex siccitate autūni. grossi aūt hūores
remanēt ⁊ veniēte hyeme pori claudūtur: ꝙ si grossus hūor
ad oculos descēderit ophthalmiā siccā. ⁊ si ad pelliculas intꝰ
cerebri maniā gignit: ⁊ si putrescit fe. diuturnas facit. Itē
alibi Hip. ꝯstitutiōes anni oīno sicce pluuialibꝰ sunt sanio
res ⁊ minꝰ mortifere. qđ ideo dixit: q: abūdātia pluuie gnāt
multos hūores hūidos i corpe: q cū cito putrescāt diuturnos
morbos gnānt: sicut alibi dixit: egritudies i mltū pluuialibꝰ
sunt fe. lōge ventris fluxꝰ: putredies: epilepsia: apoplexia: ⁊
squinātia: q: humectatiōes ex nimia pluuia multe sunt ⁊ fri
gide ⁊ phegmatice: q si putrescūt febres ad expellēdū dure
scūt. cerebrū q̄ in hoc aere nimis replet hu. qui si descēderit
in vētriculos cerebri: apoplexiā ⁊ epilepsiam faciēt. si in gut
tur squinātiā. si in stomachū vel intestina fluxū vētris. Siccū
tps ⁊ nō pluuiosū: siccitati attinet corpoꝝ. hūores i hoc tpe
sicci sunt cholerici: neq cito putrescūt: q si aduneētur i corpe
cito adurūtur ex calore. Item Hip. si siccitates augmētātur
acute fe. gignētur: ⁊ si aer siccꝰ pmaneat fe. acuta ⁊ tertiana
⁊ alie nascūtur ifirmitates calido ⁊ sic. attinētes. qđ dixit: q:
hoc tps siccitatis cholericos gignit hūores: sꝫ his tpibꝰ mor
bi nō pmanēt diu ppter materie velocitatē ⁊ pmutationē

repugnationis in putredinez. vnde dixit Hip. sicca tempora pluuialibus sunt saniora.

¶ Qui in vnoquoq; tpe sint passuri τ qui euasuri. Ca. vj.

T(I)Am superiorib⁹ tetigisse nos meminim⁹ q̄ accidūt tpibus suā naturā explētib⁹ vel exeūtibus: q̄ tm̄ nō oībus vniuersalia sunt hoīb⁹: neq; singl'is ꝓpria sunt tpib⁹. multi em̄ de p̄dictis nō patiūtur accidētib⁹: τ in oībus nō hoc ꝯtigit tpib⁹: neq; em̄ hoꝝ morboꝝ cā solis vel tpib⁹ est attribuēda: qḋ si esset deteriatos morbos paterētur oēs. cōstat g̃ τ alia incurrere: τ hos morbos tpib⁹ participare. Si em̄ cib⁹ τ pot⁹ balnea τ exercitia: nō ſm q̇ opꝫ disponātur mali chimi in corpib⁹ īde adunātur qui quātūcūq; τ q̄licūq; fuerit tpe furiosi: ſm suas q̄litates generāt morbos. Solēt etiā hi morbi ꝯtingere ex ꝯplexiōis diuersoꝝ corpoꝝ diuersitate. Si em̄ hoīes calide sint nature in calidis solent tpibus infirmari: frigidi in frigidis. Si em̄ de ceteris ꝯplexionib⁹ cōpositis siue simplicib⁹ in tpib⁹ suā naturā assimilātib⁹: hoīes infirmantur. in ꝯtrarijs sunt sani. vñ Hip. dixit. Egritudinū alie ad alias bñ nate sunt. alie ad etates. alie ad regiōes horas dictas. alibi ſm horas veris τ extreme estatis: pueri τ hoꝝ affines etatib⁹ bñ degūt: τ maxie sani sunt: estate τ autūno senes vsq; ad aliud: reliquo ṽo et hyeme medij etate. Ꝟ ideo Hip. dixit. hec em̄ duo tpa sunt tēperata. Pueri aūt τ hoꝝ affines silr sunt tēpati: Custodire sanitatē in sanis corpib⁹ est ex silibus. in intēpatis ecōuerso. vñ in fine estat' τ ī autūno senes dixit sanos esse: q: hec tpa sunt ca. senes ṽo frig. In fine autūni τ hyeme sunt sani medij etate: q: tpa ipsa sunt frigida τ hu. huic etati q̄ est iuuēt⁹ extremitas cōtraria.

¶ De mutatione aeris ꝓpter stellas. Capi. vij.

S(S)Telle q̄ in ortu vel in occasu suo mutant aerē: aut sunt pleiades: canicla: cinosura: elite. vt aūt Hip. τ Ga. testāt pleiades estaꝫ τ metēdi pīcipio oriūtur τ Ꝟ est in pīcipio maij. eaꝝ ort⁹ est cū a sole separatur: occasus eaꝝ hyemis τ seminādi est principiū cū sol incipit ascēdere: τ ipse ad occasuꝫ q̄si tēdere. Canicule oriť in. xx. die iulij: cū estas mediatur τ estus est maximus: τ sunt xxxiij. dies. Cinosure ort⁹ autūni est initiū. Mutatio aeris ꝓpter stellas ex eaꝝ vicinitate ē ad solē τ eaꝝ lōginq̄tate. Si enim stella vicina sit soli aer calefit. calori em̄ solis iungitur stelle calor naturalis τ augmētatur: maxie si stelle sint maiores stabiles vel instabiles. īstabiles sicut iuppiter: mars: τ venus. stabiles sicut ꝓchion: canicula: cor leonis: oculi tauri: τ silia. Si sole lōge remoto insimul he stelle multe cōueniūt similiter mutatur aer: et calefit. Si estas fuerit multus ardor: τ si hyēs paru⁹ estus erit. Cū he stelle a sole sint remote: neq; sup nos posite: oīa cōtingūt ecōtrario: vt paruus calor in estate: multus vero in hyeme.

¶ De aeris mutatione ꝓpter vētos. Capi. viij.

V(V)Entus est fum⁹ sicc⁹ a terra resolut⁹. hui⁹ natura ſm loca ē sibi ꝓpria. Mutatio nature terre fit ex solis vicinitate τ lōginq̄tate: vel ex sui cursus diuersitate. Loca sunt q̄ttuor: oriēs: occidēs: septētrio: meridies. Meridies ortui solis dexter calid⁹ est τ hūid⁹ calidus: q: cū sol ab altitudie sua digrediť ibi aliquādiu miorať. hūid⁹ ex hūiditate fumi mariꝫ τ hūiditate loci. vēt⁹ g̃ flās ex hac pte calid⁹ τ hu. cōprobatur esse. Septētrionalis plaga huic est opposita τ soli sinistra, frigida est τ sic. qḋ ꝯtingit ex nimia remotiōe solis. cū em̄ sol ad eam deuenit altissim⁹ est: τ a terra remotissim⁹. vētus ab hac pte veniēs frigid⁹ et sic. boreas vocať. Oriēs est solis ortus τ tēpatus: q: lꝫ sol ibi nascat: cito tm̄ inde separať. Vētus idē veniēs est eur⁹ tēpatus: sꝫ tm̄ aliquātulū ca. τ sic. Occidēs: silr est tēpat⁹: sed aliquātulū frigidior τ hūidior. hec sunt q̄ttuor loca mūdi: τ eorū vēti. Sūt τ alij octo istoꝝ q̄si suffraganei: duo ex pte meridiei: duo septētriōis: τ duo occidētis: τ duo oriētis: nature eoꝝ affines naturis suoꝝ pncipioꝝ: nō tm̄ adeo tm̄ sunt fortes: quoꝝ vnusq̄sq; dū mouetur eoꝝ natura corpoꝝ τ aeris ꝯplexiōes mutāť. Boreas em̄ corpa indurat τ ꝯfortat humores: τ spūs clarificat: cerebrū sanat: sens⁹ subtilat: motū ꝯfortat. coitū augmētat. Ꝯhit malos hu. ne ī aliq̄ discurrat mēbra qḋ ideo fit: q: exteriora mēbra corpis refrigerat: τ calor int⁹ coadunatur naturalis: tusses facit τ dolores pectoris: ꝓpter desiccatione spūalis instri: digestione τ vrinā tingit. dolorem oculoꝝ parit. corpibus nocet frigidis. Auster ecōuerso. neruos emollit: corpa hūores τ spūs τ sensus turbat. vñ grauitas audit⁹. vertigo oc'loꝝ: pigritia τ mot⁹ fit tarditas. caput grauať. termin⁹ epilepsie moueť. virt⁹ digestibilis τ coit⁹ deficit. qḋ tm̄ seq̄tur: q: vētus ca. est τ hu. cerebruꝫ implēs hūidis hu. q̄ oīa humectationē cerebri denotāt τ defectionē. Defectio digestibilis fit ex hūorib⁹ a cerebro ad stomachū descēdētib⁹. Occidētales τ oriētales vēti ex tēpie suoꝝ locoꝝ sunt temperati. octo alij ſm naturas principalium suoꝝ circa corpora operātur: sed tamen mediocriius.

¶ De mutatione aeris ꝓpter regiones. Cap. ix.

M(M)Utatio aeris ꝓpter regiōes q̄nq;ptita est. ex loci altitudie: ex eiusdē hūilitate: ex mōtium vicinitate: ex maris ꝓpinq̄tate: ex nature pulueris terre. Locoꝝ cāe maiores sūt alijs in mutādo aere. loci sunt q̄ttuor. oriētalis: occidētalis: meridionalis: τ septētrionalis. septētrionalis aer frigid⁹ est τ sic. ciuitates g̃ septētrionali polo supposite sicut sausonie leucie frigidiores τ siccio rēs esse cōprobātur. his aq̄ clara est: aer clarissim⁹ corpa sanissima: color pulcher τ rubicūd⁹: corpa mobilia τ fortia: pectora lata: subtiles coxe: q: calor naturalis ad interiora rediēs pectoris: dilatat pectora: τ coxas subtilat: τ ad superiora refugit: inde eoꝝ capita τ corpa sunt fortiora: vita longa: mores aspi: qḋ ex abūdātia cho. ru. fit. Femine nō multū ꝯcipiūt neq; tm̄ abortiūt: q: eaꝝ vulua est frigida τ sic. cū angustia magna pariūt: qḋ ex siccitate est earum. vētres hui⁹ gētis sunt duri. vomit⁹ sine angustia τ facilis: appetit⁹ boni: τ cito digerētes: qḋ ex calore est naturali ad interiora fugiēte: stomach⁹ eoꝝ mūdificat⁹. pot⁹ nō appetiť q̄ nimia comestio tollit: sepe crepātur iuvenis τ syphac ex frigiditate τ siccitate nimia. maxie masculi patiūtur pleuresiꝫ periplemoniā aliosq; morbos ca. fiūt empici: sanguinē de narib⁹ emittētes. iuuenes patiūtur hec: τ maxie in estate ex corpoꝝ suoꝝ calore: τ pleuresis est ex siccitate vētris: q: in pect⁹ calor ascēdit. empici sunt ex passiōe instri spūalis ꝑ siccitate sui. Ophthalmici sūt q̄ sūt minoris etatiꝫ q̄. xxxvj. ānoꝝ: τ dolor iste durissimus. Mulieres plurime sunt steriles: τ adest flux⁹ sanguinis menstrui plusq̄ opꝫ: τ angustia parturiēdi maxia. lactis ꝑuitas τ phthysis: pueroꝝ testiculi aquosi. silr penis. Sterilitas ex Ꝟ cōseq̄tur: q: mēstrus ſm q̇ opꝫ pre aq̄ frigiditate τ sui asperitate nō mūdificātur. āgustia ꝑturiēdi ꝓpter frigiditatē τ siccitatē corpoꝝ. lactiꝫ ꝑuitas: q: ex frigida coagulať aqua: phthysis ꝓpter laborē part⁹. vene em̄ in pectore crepātur: aq̄ dissoluitur in pueroꝝ testiculis accedēte etate maiori. aliq̄n etiā iuuenes patiūtur epilepsiam: tm̄ rarā: sed cū veniat fortissimā. he sunt infirmitates q̄s patiūtur septētrionem inhabitātes. q̄litates meridianoꝝ sūt istis opposite. Sūt em̄ ſm calidū τ hūiduꝫ τ hoc male tēperatū: multaꝝ em̄ sunt putredinū. aq̄ salsa est: τ putrida τ turbida currēs ꝑ supficiem terre. color cutis niger: hoīes sicci: capita hūida: phlegmatica. phlegma nimiū descēdit ad stomachū. vñ appetit⁹ τ digestio deficit. ex nimia frigiditate eoꝝ calor dissoluiť naturalis dū exit ad exteriora τ inde deficiūt. corpa em̄ mollia sunt τ phlegmatica: τ ex ꝑuo potu facile inebriātur capitib⁹ cito deficiētib⁹: color eoꝝ mutabilis τ rustic⁹: mores q̄eti τ māsueti. vita eorū parua. Si in corpib⁹ eorū pustule nascātur vel apostema ad sanāduꝫ sunt difficilia ꝓpter humectatiōes nimias: putredines citas: plurime adsunt infirmitates. In masculis dissinteria: diarria: febres epiale: τ diuturne: emoroides trāseūtes annū paralysi laborāt. Mulieres fluxu sanguis fatigātur: τ abortiūt frequēt⁹. Pueri epileptici āhelosi: morbi q̄s raro patiūtur sunt pleuresis: piplemonia: causon. Infirmitates maxie iuuenibus raro nascūtur: q: vētres facile soluūtur. vñ hūidi hūores purgātur. He sunt q̄litates regionū meridianarū. Regionū oriētalium aer est clarissim⁹: parū sicc⁹: inter calidū τ fri. tēperat⁹: sicut veris cōplexiōes habētur: aq̄ clara: mollis: sapore suauis: siue sit celestis: vt pluuia: siue terrestris. sole em̄ clarificātur. q̄ppe cuꝫ splēdor eius ibi fit tēperatus: neq; est salsa cū nō ibi sol maneat diu: neq; cruda: q: nō ab ea sol elōgatur. Colores lucidi: cū rubore τ albedie mixti.

carnes multe: voces clare: corpa sana et fortiora: morbi pauci. forma pulchra: mores non ignobiles: herbe multe: arbores magne: multum grandes: quod est propter temperamentum qualitatum in se: et perfecte eorum sunt actiones: habitatores huius terre non superbi sunt: neque sepe irascuntur. sunt enim mansueti et humiles ira siue superbia ex calore nascitur multo et intemperato. Regiones occidentales aerem habent intemperatum secundum calidum et hu. grossum durum: eorum aqua mutabilis et turbida: quia splendor solis non lucet eis in primis partibus diei: vt eorum aquas siue aerem digerat. vnde multas patiuntur infirmitates: et color eorum mutabilis est. virtutes eorum cito deficiunt: quia in estate in principio diei frigescit: in vespe calescit. aer eorum inequalis: sicut autumnalis: voces eorum sunt rauce. in omnibus temporibus anni morbos patiuntur. he sunt qualitates regionum occidentalium. Intelligere autem oportet quod regiones cuilibet horum vicinantes temperate sunt vel intemperate: secundum eas in quibus sunt affines. Fiunt etiam mutationes regionum ex altitudine siue humilitate locorum. Altitudo enim locorum aerem habet clarum et mundificatum: quia septentrionales venti ab altis nascentes locis ad altiora cito penetrant loca: aqua eorum clara et subdulcis: colores sunt pulchri: fortes sunt et sani parum infirmantur: corpa eorum magna: quia flatus aeris calidi ad eos facile de altioribus locis peruenit: humiles et quieti sunt: neque multi sunt laboris. Regiones in vallibus siue fossis: hyemalibus infunduntur pluuijs: quia ab altioribus ad inferiora facile prolabuntur. In estate sitiunt: aquam non currentem: sed collectam bibunt. Septentrionales venti ad eos non pertingunt: sed tamen meridiani et ipsi calidi: et idcirco eorum aqua ca. multum infirmantur. virtutes eorum euacuantur: corpa praua: atque lata: crura grossa: pili nigri: cutis nigra siue liuida: non multi sunt laboris propter mollitiem corporis. Si autem loci non multum sunt calidi inhabitantes sunt hydropici.

¶ De mutatione aeris propter loca. Capi. x.

Regiones mutantur ex montium vicinitatibus. Si enim mons meridiano vento est oppositus: et septentrionalis ad eos peruenit aerem frigidum et sic. reddunt: eorum qualitates sunt sicut et septentrionalium. si septentrioni est oppositus: omnia contraria consequuntur. Natura regionis ex maris vicinitate talis erit. Si mare sit in parte septentrionali de mari fumus ascendit: qui mixtus aeri in regionem illam defertur: et ita natura eius frigida et sic. Si in meridie: terra calide et humide erit nature. septentrionalis vero septentrionali. meridiana meridiane competit. Mutatio regionis ex natura pulueris. si terra fuerit petrosa: regio frigida et sic. erit: quod aqua testatur frigidior: profluens ex lapidibus quam si ex luto nasceretur. Si terra solida est et aspera: regio erit ca. et sic. inhabitantium corpa macida et sicca. si argillosa sit: regio est frigida et humida. Intelligende quod regiones quedam sunt que in eodem permanentes sunt statu et equales: et habitantium natura est equalis. s. in moribus: in forma: in cutibus: sicut sclauorum ethiopum: et similium sub recta linea: quia mores eorum sunt equales: mansueti: humiles: legitime viuentes: quod ideo est: quia spermatis eorum natura est semper vna propter temperamenta ciborum eorum. Si autem regio aliqua predictis duabus qualitatibus participat: siue pluribus: corpa eorum erunt diuersa: forma: cutis: mores: et omnia erunt inconuenientia. verbi gratia. Si montana nimis fuerit alte et aquosa: diuersa facit tempora: corpa inhabitantium sana: boni colores: mores asperi: patientes laboris: quia eorum terra est montuosa exercitia plurima: ideo fortes sunt et audaces: forma diuersa. Si terra est solida et regio aspera et vallosa: et in hyeme pluuijs infusa: in estate calore solis excocta: tempora eius succedunt diuersa: incolarum corpa dura et subtilia: fortia ad operandum: velocia: iracundi sunt odiosi et male formati. In vere multos et diuersos morbos patiuntur: propter nimiam hyemalis pluuie abundantiam. In artificijs subtilissimi: quod ex siccitate fit terre. Si subtilis sit et inaquosa terra: similiter diuersa erunt corpa incolarum: erunt forme rustice: mores eorum duri: cutes rufe. mulieres nigre: homines iracundissimi. Si regio partim plana et solida partim montuosa aerem habebit mutabilem per singula anni tempora quia venti et niues: in eorum montanis locis semper calore solis ascendente niues dissolute defluunt in valles. vnde inequalitas temporum atque morborum. Hac similitudine considerande sunt regiones alie. Oportet ergo medicum diuersitatibus cognitis regionum cum ciuitates intrauerit: qualitates et situs regionis considerare et naturas aquarum et ciborum. deinde prospicere in sanorum custodienda sanitate et infirmorum curanda infirmitate. Si in aliquo dubitet incolas regionis interroget: qui morbi sepius in illis nascitur partibus in singulis temporibus. Sunt autem quibusdam regionibus quedam priuate et quasi naturales infirmitates: que etsi alijs gentibus sunt pessime: istis tamen non adeo sunt nociue: sicut Hip. dixit. Morbi qui cuiuslibet loci sunt priuati: minus molestant incolas quam extraneos. Non ergo medicus interrogationibus verecundetur. si in exercitijs terram qualem habitantium: paludes herbe siue arbores fetentes sint: siue in ripis: siue similibus: vbi sedent locis: natura aeris mutata: hec cito putrefacit. vnde illius loci incole sepe solent egrotare: et ex illa putredine cum fumi dissolutione febricitare: quorum fit color citrinus: cibus non bene digeritur: eorum enim aqua putrida cibum retardat: sunt ergo sine virtute.

¶ De pestilentia aeris. Capi. xi.

Aer a substantie sue temperamento mutatus in putredinem: siue in qualitatem pessimam qualitate: pestilentialis vocatur. vnde loca illa inhabitantibus vniuersaliter et equaliter morbi dominantur: quia in diuersis suis corporibus multa pessima accidentia vnum et eundem morbum facientia coadunantur: sicut alienationes: dolores nimij: sudores: in extremitatibus corporum frigiditates: in pectoribus calores: in linguis siccitates: in oribus fetores: nimie anxietates: thetanus sub hypocondrijs: vomitus cholerici: solutiones ventris: vrine pessime et diuerse. in alijs cholerice. in alijs melancholice: in quibusdam subtiles: in quibusdam squamosa hypostasis. in alijs nigra et multa pessima accidentia. hic autem morbus vocatur epidimiosus: quia multiplex et subitus: vno eodemque tempore multis ingruens hominibus. Huius morbi causa vniuersalis est mutatio aeris nos circumdantis: qui duabus mutatur ex causis: ex situ regionis: ex qualitatibus temporis. Mutatio aeris propter loca ex fumo fit dissolutionis herbarum: fructuum: cadauerum: siue similium putrescentium: que dum ascendit: miscetur aeri. Similiter ex fumo lacuum: fossarum: corporum mortuorum loco illi vicinantium: siue extra locum positorum: vel ex fumo resoluto multorum in bello morientium: vel ex pestilentia bestiarum. vnde mutatus aer plures homines mortificat: quod contigit atheniensibus de mortuorum ethiopum corruptionibus. Mutatio similiter substantie aeris est ex temporibus anni: cum suam naturam exierint. vnde si hyems sit ca. et sic. et sine pluuia: estas vero pluuiosa. ver frigidum et sic. autumnus calidus et humidus. vnde loci pestilentia euenit: et sequentes: facierum varietates: peracute fe. cum accidentium pessimitate. Causa hec minor est priore: sicut Hip. testatur contigisse in cranon ciuitate de pluuiis et calore. Sic ergo debet intelligi mutatio aeris ex temporibus anni: qui non tamen mortificat homines: sed etiam bestias: quod ex corruptionibus fit hominum atque spirituum. Aliquando hec pestilentia in terre cadit seminaria. vnde arbores: fructus et colores perdunt: et sicci subsistunt. quos aliqui comedentes pessimas incidunt infirmitates. Non tamen hec corruptio aeris causa tamen fuit mortalitatis: sed in morientibus putridorum hu. subingreditur materia. vnde pestilentia aeris eis assimilatur. vnde facile et citius corrumpuntur corpa malis hu. et corruptis plena. Corpa de malis humoribus mundificata et in custodienda sanitate non neglecta: in hac peste tamen permanent sani: quorum complexio est contraria complexioni mutati aeris: neque solum mutatum aerem curant: sed etiam meliorantur mutatione eadem: quod si non esset vbicumque corrumpetur aer: infirmarentur et morerentur omnes. Sed dixit G. in lib. de febribus: ex nulla patitur corpus corruptione: nisi corporis materia preparata sit: et quodammodo subiecta corruptibili cause. nam si hoc esset cum quidam estiuo sole siue quolibet accidente febricitaret: similiter alij eisdem causis febricitarent. Sufficit dixisse de aeris mutatione quam cum vbi multis fit pestifera: epidimiam vocauit. Hip. namque differentialiter alibi postea diuisit ita. Omnis epidimia: aut pestilentialis: aut salubris: aut localis: aut in eodem mortificat loco: aut mortificat et morbificat.

¶ De diuersitate exercitiorum. Capi. xij.

Quia de rebus non naturalibus aeris nos circumdantis breuiter prout tempus expetebat compleuimus: de secunda parte. i. motu et quiete dicemus: et de motu in primis incipiemus. Motus ergo generaliter in duo diuiditur. vel enim anime motus quem eius accidentia dicuntur: de quibus postea tractabimus: vel sunt corporis motus quos exercitia vocamus. Motus corporis vel sunt temperati: vel inte-

perati. Tēpatus motus temperate calefacit coꝛpus: qui si
parum excat tēpamētū faciat moꝛbū intēpatū cū coꝛpi ni-
mium ꝑstat caloꝛem: ⁊ aliqñ siccitatē ꝓpter humectationis
dissolutionē. qui si modū egreditur: coꝛpꝰ refrigeratur. caloꝛ
em̄ naturalis dissolutꝰ ab eo expellit. aliqñ refrigerat ⁊ hu-
mectat rōne dicēda. Si in vena vel in mēbꝛo aliquo nō prin-
cipali multa quātitas sit coadunata phlegmatis motus acci-
dēs nimius eā dissoluit: qđ etiā in aliq̄ veniēs mēbꝛa nobilia
ea refrigerat ⁊ humectat. vñ totū coꝛpꝰ refrigerat. Motꝰ aūt
necessitates videtur esse tres. Naturalē caloꝛē suscitat ⁊ au-
gmētatur: vt actionē suā ſm ꝙ opꝫ expleat. Scđa vt poꝛos
apiat ad supfluitates a coꝛpe expellēdas. Tertia vt fricatōe
sua assidua coꝛpis iduret ⁊ ꝯfoꝛtet mēbꝛa: vt qđ agere debēt
operētur: nec facile ⁊ cito typū patiātur. Qui motꝰ videtur
esse duo: aut vlis aut ꝑuatꝰ. Vlis quē ſm diuersa studia sua
hoīes exequūtur ī vita. Hic pꝛincipalr in hoībꝰ est ꝯsiderādꝰ
est em̄ actio in hoīe studiosa: vt in ferrario ferratura: in agri-
cola agricultura. Sed exercitium est accidētale studium: qđ
rursū in duo diuidit. aut em̄ exercitiū motꝰ grauis: vt eūdo
⁊ pōdera ferēdo: aut ī vno loco stādo: ⁊ ide operādo: sicut fo-
dere: ⁊ fabꝛicare: ⁊ silia his laboꝛiosa ⁊ onerosa: vł non adeo
foꝛtis: neq̄ tediosus: sicut mercari: ire: redire: contēdere: ar-
gumētari: ⁊ silia artificalia: vt suere: scribere. In his ei opa-
tionibꝰ totū coꝛpus mouet. Priuatus motꝰ est exercitiū qđ
infirmis a medicis iniūgitur: qđ iterū in duo diuidit: aut qđ
per se hō exeq̄tur: aut qđ ꝑ aliū circa eū efficit. qđ hō ꝑ se fa-
cit: totū mouet coꝛpꝰ: aut ꝑtem coꝛpis. totū coꝛpus sicut lu-
ctari: multū gyrari. vñ Luca. Sequana gēs frenis ī gyꝛū est
optima ducis. ⁊ eq̄tare: ⁊ venari. Pars coꝛpis mouet: vt si
manibꝰ lapides iactētur. ⁊ a terra leuētur: vel cithanzetur. ī
pedibꝰ: vt si in toto coꝛpe pedes tm̄ mouētur. in doꝛso siue
pectoꝛe: sicut inclinare: erigere. in instrīs spūs sicut garrire ⁊
alia hmōi. vñ coꝛpe exercētur. Qđ ꝑ aliū circa hoīem opera-
tur est sicut fricare cū mappa: vel cū manibꝰ. fricare cū map-
pa adiuuat: q: febꝛes ex laboꝛe nascētes leuiat. digestionem
cōfoꝛtat. impetiginē ⁊ moꝛphea alleuiat. Item motꝰ gñalis
fit tribꝰ modis: in quātitate: in q̄litate: in velocitate: ⁊ tardi-
tate. In q̄litate: leniter: foꝛtiter: siue mediocriter. foꝛtiter: vt
motꝰ ille qui nō naturalr est foꝛtis: sicut fodiēdi: arādi: lucrā-
di: vel qui ad velle hoīs fit: vt fricare. de quo iam dixi: eq̄tare
ambulare. leniter siue mediocriter qui ꝑter naturalē ⁊ alio-
rum quelibꝫ quātitatem in his oībus ꝯsiderabis.

De qualitate motus. Capi.

FOꝛtis ergo motꝰ calefacit: indurat: exiccat coꝛpus. fri-
cari duriter: coꝛpus ꝯfoꝛtat: indurat ⁊ subtiliat. Termi-
nus cuiuslꝫ foꝛtis motus ex spissitudine ⁊ grauitate cōside-
ratur anhelitꝰ: ⁊ ex nimio sudoꝛe ꝓpēditur. Terminꝰ fricādi
cum coꝛpꝰ spissum subtilietur: ⁊ cū pꝛius durū fuerit subtile
emollitur. Leuis motꝰ est cū coꝛpus calefit ⁊ desiccatur. ⁊ le-
uiter fricādi terminꝰ est: cū coꝛpꝰ aliquātulum rubeat: ⁊ in-
grosset. Motus mediocris est cū coꝛpꝰ calefit ⁊ induratur
⁊ exiccatur: tm̄ supioꝛibꝰ est mediocrioꝛ: cuiꝰ terminus est cū
iam tēperate inspissari incipit anhelitꝰ ⁊ sudoꝛ iam ꝑ poꝛos
cutis egredit. Mediocris em̄ fricatiōis terminꝰ est cū coꝛpꝰ
inflet: aliquātulū rubeat: ⁊ emarcescere icipiat. He sunt di-
uersitates q̄litatū motuū. Quātitatū diuersitates silr sūt tri-
plices: aut em̄ est multꝰ: ⁊ idē facit qđ foꝛtis in q̄litate motꝰ:
aut debilis: ⁊ mediocris idē faciēs qđ due q̄litates supioꝛes.
Istos etiā tres motꝰ ī velocitate debes ꝯsiderare quātitatis
⁊ q̄litatis adinuicē. si se adinuicē ꝯponāt: nouē reddūt. Si
em̄ foꝛtis ⁊ multꝰ calefacit ⁊ desiccat vltra modū coꝛpꝰ: ⁊ ita
virtꝰ dissoluit: ⁊ deficiēte vtute naturali: refrigerat coꝛpꝰ. si
foꝛtis ⁊ paucꝰ moderate calefacit ⁊ exiccat coꝛpꝰ: neq̄ tūc vir-
tus dissoluit. si debilis ⁊ multꝰ facit qđ foꝛtis opatur. si de-
bilis ⁊ paucꝰ: facit qđ ꝑ debilem fiebat supius. si mediocris ⁊
paucꝰ: facit qđ debilis motꝰ. Diuersitates motuū ſm veloci-
tatē ⁊ tarditatē. Si velox sit ⁊ spissus idē qđ foꝛtis opabit
si rarꝰ: facit qđ debilis. si mediocris multus ⁊ velox: facit qđ
multū foꝛtis: vt dissoluat virtꝰ: ⁊ caloꝛ naturalis refrigeret.
si foꝛtis: rarꝰ ⁊ paucꝰ: idē facit qđ mediocris. si cū mediocri
foꝛtis inter velocitatē ⁊ tarditatē: ⁊ raritatē: ⁊ multitudinē
⁊ paucitatē: facit qđ foꝛtis. si debilis cū multo ⁊ veloci: facit
qđ foꝛtis. si debilis cū pauco ⁊ raro: facit qđ multū debilis. si
debilis inter tēpatū cū multo ⁊ pauco inter tēpatū ⁊ velo-
cē ⁊ rarū: facit qđ mediocriter debilis. Si mediocris iter debi-
lē ⁊ foꝛtē cū veloce ⁊ multo: facit qđ multū foꝛtis. si medio-
cris inter debilē ⁊ foꝛtē cū raro ⁊ pauco: qđ multꝰ cū tēpato
⁊ sup debile facit. Si tres tēperati ꝯponātur adinuicē faciēt
qđ motꝰ tēpatꝰ. Si cōponātur adinuicē tres mediocres: fa-
ciēt qđ motꝰ sub tēpato: ⁊ sup debile. Silr de motibꝰ fricādi
intellige. Motꝰ em̄ iste est triplex. in quātitate. in velocitate.
in tarditate. In qualitate. durꝰ em̄ erit sicut debilis. durum
emollit coꝛpꝰ: si sit foꝛtis indurat molle: subtiliatq̄ qđ ab eo
depellit. mollis fricādi motꝰ emollit: sicut debilis poꝛos ape-
rit parū inflat. Fricādi motꝰ inter durū ⁊ molle tēpatus: fa-
cit qđ inter foꝛtem ⁊ debilē: indurās coꝛpꝰ ꝯfoꝛtās ⁊ augmē-
tās. multꝰ desiccat ⁊ minuit: paucꝰ facit qđ mollis. motꝰ in-
ter paucū ⁊ multū: facit qđ tēperatꝰ inter durū ⁊ molle. Silr
inter velocē ⁊ rarū ⁊ multū: facit qđ durus ⁊ mollis tēpera-
tus. Silr hi cōponātur velox: rarus: multꝰ: paucꝰ: sicut ⁊ su-
perioꝛes motꝰ: quoꝝ actiones eedē sunt supioꝛibus. Discoꝛ-
dātur ⁊ aliter artificioꝝ in coꝛpibꝰ qualitates: sicut ferrarij:
foꝛnarij: aurifices: q: hec artificia caloꝛē faciūt ⁊ exiccāt. Bal-
neātium exercitia calefaciunt ⁊ humectāt. venatoꝝ ⁊ capio-
num exercitia refrigerant coꝛpa. piscatoꝛum ⁊ nauigatoꝛū:
refrigerāt ⁊ humectāt. vñ opꝫ ꝑspicacem esse medicū in di-
scretionibus hoīū ⁊ supioꝝ. Ego tm̄ satis determinaui quid
vnusquisq̄ debeat opari. Motus qui exercitia vocātur sic
circa coꝛpa operātur. Quies sibi opposita est vnifoꝛmis coꝛ-
pus refrigerās ⁊ humectās: augmētās phlegma: ⁊ nō dissol-
uens supflua. aliqñ tm̄ aliter calefacit q̄es. Si em̄ aliquis cui
hūoꝛes dñantur calidi ⁊ nō tēperati: cōmoueat motu tēpato
dissoluūtur humoꝛes ꝑ poꝛos exeūtes. si quiescat claudūtur
poꝛi: ⁊ humoꝛes coadunātur calidi. vñ calefit coꝛpus veris
febꝛibus. maxime si aer circundās nos sit frigidus.

De actionibus balneoꝛum. Capi. xiiij.

Tsi balnea motui nō succedāt ex ꝓcedēti diuisio-
ne cū inanitioni subiecta sint: opꝫ ea post motum
poni ⁊ exercitia: cū coꝝ actiōes veniāt post multū
motū. Sani em̄ post exercitia vtūtur balneis: vt
hūoꝛes exercitijs nō dissoluti: dissoluātur balneis
⁊ siccitas humectet q̄ exercitio acquirit: ⁊ vt mūdificētur
putredines ex fumo sudati coꝛpis ex puluere collecto in exer-
citijs. Balneū igitur in custodiēda sanitate est vtile sanis: si
ante cibū ⁊ post exercitia executa fuerint ilico. Balneum er-
go exercitio nō precedēti superfluitatem cibi pꝛioꝛis indige-
stam egerit. coagulatos dissoluit hu. qui per poꝛos ad exeun-
dum erāt parati: qui in aliquod nobile membꝛum effluūt: vbi
infirmitatem pariūt. Silr balneari ilico post cibum nō opꝫ
q: humoꝛibꝰ coꝛpus replet ⁊ cibi indigesti exeūtes in vijs ali-
q̄s faciūt oppilatiōes. vñ si frequēter fiat hydropisis gñat.
quā qui euaserint: ⁊ lꝫ post exercitia ⁊ post cibū se balneaue-
rint: rari sunt coꝛpis poꝛi ⁊ largi: ⁊ de eoꝝ coꝛpoꝛibꝰ supflui-
tas leuiter dissoluit. quapꝛopter exercitia ⁊ balneū pati ne-
queūt: q: ide coꝛpa deficiūt ⁊ subtiliātur si balneant āte ci-
bum. vnde opꝫ ante balneū parum cibi accipi: ⁊ tēperatum.
alijs post cibū balneū oī modo est fugiēdum. Qr vero ante
cibum ⁊ post exercitiū: sanos iuuet balneum cōstat: cū coꝛpꝰ
reddat humidū: caloꝛem naturalem cōfoꝛtat: ⁊ bonā facit di-
gestionē: aufert fatigationē: poꝛos magnificat: supfluitates
euacuat: doloꝛes mitigat: ventositates dissoluit. Infirmos
ergo opꝫ balneari ſm ꝙ expetit necessitas: aut cā scꝫ euacuā-
di: vel calefaciēdi: vel refrigerādi: vel humectādi: vel desiccā-
di. ꝓdest scabiosis: vt humoꝛes dissoluant intercutanei: ner-
uos humectat. catarros maturat. vrinā de frigiditate reten-
tem ꝓuocat. yleos iuuat. solutionē aufert de potiōe. multa
etiā sunt alia iuuamēta eiꝰ q̄ dicētur cū de moꝛbis q̄bus ne-
cesse est balneari tractauerimus. Dixit tm̄ Gale. euacuatio-
nes cum balneo ⁊ exercitijs subtilibus prodesse humoꝛibus
iam cutem ad exeundum vicinātibus. Humoꝛes grossi neq̄
cū balneis: neq̄ cum exercitijs sunt euacuendi: sed potius
eis nocent: si non pꝛius eos aliter subtilient. Balneū ex tri-
bus cāis mutat q̄litates coꝛpis. ex suo aere: vel ex sua aq̄: vel
ex sua operatione diuersa. Aer balnei est triplex: est enim
pꝛime case aer qui tepidus est nō calefaciēs coꝛpus: scđe ca-

se mediocris est: q̄ nō multū calefaciēs corpus dissoluit mediocriter hūores: tertie cause aer multū si calidus: multum calefacit dissoluēs ⁊ euacuans corporis sup̄fluitatē nimiā. Hic actiōes suas duobꝰ modis diuersis diuersat: naturalr̄ vel accidētalr̄. Naturalr̄: q: si paruo tp̄e imorās ibi luderet: hūectat᷑ ⁊ calefit corpꝰ. hūectat᷑: q: aer balnei humectationē interiorem ad exteriora trahit. Sed q: parū in balneo est morans: hūectatio in mēbris remanēs calefacit corpus cū balneū calidū sit. Si multū imoret᷑ balneādus: ⁊ multa quātitas sudoris egrediat᷑ corpus calefit ⁊ exiccat᷑. calefit ꝓpter aerē balnei. desiccat᷑: q: hu. cū sudore euacuent᷑. Si mora parꝝ excedat modū: refrigerat᷑ ⁊ exiccat᷑ corpus: calorqꝫ naturalis dissoluit᷑: hūectatio corporis euacuat᷑: vn̄ necesse est deficiat virtus. Si q̄s multū vel vltra modū imoret᷑: hūectatio exiccat᷑: ⁊ calor natural᷑ extinguit᷑: vn̄ mors subsequit᷑. Actio balnei accidētaliter sic est intelligēda. Si in corpe cholerici: ⁊ calidi sint hu. ⁊ bene digesti corpus refrigerat᷑ ex aere balnei ex hu. euacuatis: sicut in tertiana vera est videri. Itē accidētaliter balneū refrigerat cū crudis hu. repletū sit corpus: q̄ dū calore balnei dissoluant᷑: fluentes vias oppilāt: ⁊ aer balnei prohibet᷑ introire. Aliq̄n hūores cholerici balneo dissoluti: ⁊ ꝑ mēbra ad stomachū fluidi defectionē faciūt ex subtilitate nimia. Aliq̄n in aliq̄bꝰ mēbris hūores sunt pessimi: q̄ cum mēbratim discurrāt causa balnei hūoribꝰ admiscent᷑ bonis: illosqꝫ in suā ꝑuertūt naturā: vn̄ vitāda sunt balnea ab apostematicis febricitātibꝰ ⁊ ophthalmicis i initio sui morbi. Sꝫ cuꝫ materia iā se maturauerit succedit ⁊ balneari. Quid aq̄ balnei faciat dicendū est in p̄sentis. Oīs aqua balnei: aut est dulcis: aut nō dulcis. Dulcis aut ca. aut fri. nō multa calefacit ⁊ hūectat: poros aperit. Aliq̄n refrigerat accidētalr̄: cū calorē naturalē ⁊ hu. cholericos euacuat: multa enī eiꝰ sunt iunamēta: sicut in apho. dicit Hip. dissoluit ⁊ mitigat dolorē expellit sup̄fluitatē: mēbris p̄stat hūectationē suauē: idigestos hu. digerit: cutē subtiliat atqꝫ mollit: ventositatē crudā dissoluit: somnū dat: rigorē in feb. mitigat: spasmū dissoluit ⁊ thetanū: incēsiōes ex solis ardore refrigerat: i capite ossiū iuuat fracturas: ⁊ maxie si carnibꝰ sunt nuda: q̄ oīa i masculis ⁊ iuuenibꝰ: imo in oībꝰ ꝯsiderāda sunt etatibꝰ. Hec oīa ex auctoritatibꝰ Hip. ꝯsiderāda sunt vtilia in aqua balnei. Aqua ca. ⁊ dulcis añ cibuꝫ: ⁊ post digestionē cibi corpus humidū facit: humorꝝ abundantiā dissoluit: qd̄ de cibis indigestū remanet in stomacho vel in intestinis dissoluit. cal. cōfortat naturalē. Si q̄s post cibū parū se balneat corpꝰ hūectat ⁊ impīguat: si multū est calidū: calefacit multū ⁊ hūectat parūm. Si q̄s cibo adhuc indigesto balneat se: gn̄ant᷑ in corpe eius grossi hu. atqꝫ phlegma porꝝ faciens oppilatōes: q: si cibꝰ de stomacho vadit ad epar crudus: necesse est inde generet᷑ phlegma: phlegma enī nihil aliud est q̄ cibꝰ mediocriter digestꝰ. Itē in apho. balneū ca. multū: carnes effeminat: neruorꝝ facit incontinentiā: mētis stuporē: sanguinis fluxū: defectiōes sp̄us quibꝰ mors subsequit᷑. Itē Hip. in perito. Cōstipati nō debēt balneari quoad feces mundent᷑ ab intestinis: neqꝫ soluti ventrē s̄m crisim: q: balneū aufert solutionem: neqꝫ vomētes ⁊ angustiātes ne forte patiant᷑ defectiones: neqꝫ in ore stomachi hūoribꝰ abūdātes: neqꝫ plusq̄ sufficit sanguinē e naribꝰ emittētes: illi ergo tm̄ balneent᷑: q̄bꝰ necesse est sanguinē fluere a naribꝰ: neqꝫ tm̄ quantū sufficit sanguinant᷑. Si q̄s in aqua fri. ⁊ dulci balneet᷑: corpus refrigeratur ⁊ hūectat᷑: aliq̄n tm̄ accidētaliter calefit ex porꝝ cōstipatōe ⁊ caloris in iteriora ꝯclusiōibꝰ: vn̄ post cibū balneari digestiue ꝟtuti cōuenit. Aque frigide bal. tres drīas hn̄t: ex figura: ex etate: ex tp̄e. Si enī balneās in aqua fri. sit pinguis atqꝫ iuuenis: ⁊ hoc in tp̄e estatis: mēbra cōfortant᷑: calor naturalis augmētat᷑: qd̄ vt fiat corpus fricari opꝫ añ balnea: vt fricatio poros aperiat: si corpus macidū sit atqꝫ tenue: frigus ꝑforat ad interiora mēbrorꝝ: mēbra p̄ncipalia refrigerant᷑: q: calor naturalis ꝯgelat᷑: vn̄ fiūt hoīes hmōi patientes: sicut in hyeme serpētes: q̄ cū pre carnis paruitate: hyemali penetrant᷑ frigore: calor eorꝝ naturalis debilitat᷑: ⁊ q̄si exanimes refrigerant᷑: ⁊ lꝫ manibꝰ sepe sint tacti: tm̄ tāgētes ꝑmanēt illesi: silr̄ macidis ex aqua fri. ꝯtingit: nocet enī aqua fri. in senectute: ⁊ maxie in hyeme. Vn̄ Hip. q̄ sepe in aq̄ fri. balneant᷑: spasmū: thetanū: nigrorē mēbrorꝝ patiunt᷑ ⁊ rigores patiunt᷑ in febribꝰ. Itē Hip. aq̄ inq̄t frigi. spasmatos ex plenitudine adiuuat: iuuenes tm̄ et carnosos in estatis medio: q: calor naturalis includit᷑ corpori: vn̄ egritudinē ex qua fit spasmus adiuuat. Itē apostema cholericū rubori finitimū: ⁊ ex calore dolorē arteticū. iuuat. fluxui etiā sanguinis: si inde sibi vicina loca laueris subuenit: qd̄ bn̄ Hip. ꝓuidit: si enī locꝰ bn̄ refrigeret᷑ i circuitu: pori ꝯstipāt᷑: ⁊ sanguis coagulat᷑: vn̄ necesse ē sanguis ꝯstringat᷑. Post coitū vitādus est frigdor aq̄: silr̄ post labores: post vētris fluxū nisi cū sit sup̄fluus: aliq̄n enī hmōi aqua subuenit post vomitū: post pharmacias ⁊ vigilias vitāda ē aq̄ fri. Aq̄ nō dulcis balneum corpus oīno reddit siccū: si salsa sit aq̄ ⁊ ca. calefacit et desiccat: adiuuat tm̄ ꝯ humorē a capite descēdentē in stomachum vel pectꝰ. Aq̄ sulphurea calefacit ⁊ exiccat: dolorē neruorū ex hūiditate mitigat: aqua aluminosa ventrē stringit: refrigerat ⁊ exiccat: diuersorꝝ g̃ balneorū diuerse sunt actiones: de q̄bꝰ adhuc dicemꝰ. In balneis fricatio ē cū vnguēto vel sine vnguēto. Sine vnguēto lenis fricatio dissoluit: emollit: poros aperit. fortis calorē dissoluit atqꝫ finit: idurat atqꝫ ꝯstipat. Tēpata si fit fricatio ab iterioribꝰ ad exteriora trahit calor: ⁊ lꝫ calefaciat: ipsa tm̄ eadē hūectat. Si cū vnguēto fri. sicut violato: rosato: hūores dissoluit: corpus emollit: poros aperit. calidū calefacit ⁊ maxime dissoluit: vn̄ in febricitantibus humorē bn̄ nō digerētibꝰ. ꝑ hoc vnguentū materia humoris expellit᷑. Si vnguētū fit sine fricatiōe pori claudūt᷑: chimorū dissolutio ꝓhibet᷑. Si post balneū fit vnguētū calor naturalis in corpe ꝯstringit᷑. Si aqua fuerit dulcis ⁊ ca. calefacit corpus ⁊ humectat: q: calorē intus cōseruat. Si frigida sit ⁊ dulcis refrigerās hūectat. Hec nob̄ sufficiāt ad hec q̄ balneo attinuerāt.

¶ De cibis disputatio vniuersalis. Ca. xiiii.

Omnia comesta vel bibita vel a corpore mutant᷑: ⁊ ipsa postea in cōplexione sua corpus mutantia indefinita vocant᷑ medicine: sicut piretrū: ꝫinꝫib. ⁊ silia eadē cū corporibꝰ habētia virtutē. Vel corpora ꝑ ea mutant᷑: neqꝫ tm̄ ipsa a corporibꝰ mutant᷑ q̄ mortifera potio dicunt᷑: q: eorꝝ natura corpi ē ꝯtra: ⁊ fortior in q̄litatibꝰ ⁊ sua sub̄a: de q̄bꝰ duobꝰ dicemꝰ planꝰ: cū de singulari medicina disputabimꝰ. Quedā mutāt corpꝰ postq̄ in naturā corporis ⁊ ipsa mutant᷑: q̄ medicina vel cibus appellātur: sicut lactuce: ptisanā: cepe: allia ⁊ silia. quedā a corpore mutant᷑: ⁊ in corporis silitudinē vertunt᷑: que solū sunt cibus. Hec enī nature corporis sunt ꝯueniētia: ⁊ sue virtuti habilia: de q̄bꝰ duobꝰ in p̄sentia dicemꝰ: ⁊ necessitates: actionesqꝫ singulorꝝ in corporibꝰ: q: enī aīalia corpa rōnabilia siue irrationabilia interiori vel exteriori soluunt᷑ calore: solutiōes aūt iste sunt visuales vel visui abscōse: vn̄ eisdē nutriēdis cibi succederēt necesse fuit: oporteret enī vt ex toto dissoluerent᷑: nisi eorꝝ materia refocillaret᷑: supueniēs aūt materia si solutionē corporis exuperat: corpus augmētat ⁊ ipinguāt sicut in adolescētibꝰ: ⁊ in his qui augmento sunt videmus. Si v̄o cibi materia minor sit dissolutis minuit᷑ ⁊ deficit corpus: sicut videmꝰ in phthysicis. Sꝫ si extrīsecus accidētia dissolutiōi sunt eq̄lia ꝯseruant᷑ in idētitate corpora: sicut oleū videmꝰ facere in lucerna: nō enī extinguit᷑ illa si nec supra nec infra oleū existat: quoquo modo enī corpa oīꝫ siue quotidiē dissoluta in natura diuersa sunt siue sub̄a: necesse est itidē h̄ se habeāt ⁊ vicē eorꝝ replētia: idcirco cibi natura in q̄litate diuersa ē siue sub̄a. Opꝫ g̃ medicū sub̄as ⁊ q̄litates diuersorꝝ noscere ciborꝝ ⁊ potuū: ⁊ diuersitates naturarū ⁊ cōplexionū corporꝝ: vt horꝝ noticia regat ⁊ custodiat corpa ⁊ diuersitates naturarꝝ: sed diuersitates naturarꝝ ⁊ cōplonū tūc diximꝰ: cū de cōplone corporꝝ loq̄remur. De ciborꝝ g̃ et potuū diuersitatibꝰ tm̄ restat dicamꝰ. Ciborꝝ g̃ actiōes i corporibꝰ sunt duplices: in q̄litate aut sub̄a. In q̄litate: q: q̄dā cibaria sunt ca. q̄dā fri. alia sic. alia hu. talia moderata: quorꝝ actiōes: si adeo sunt magne: vt corpꝰ vix toleret i. iiij. gra. sūt existētes vt alliorꝝ ⁊ ceparꝝ calores. Si īfra hūc subsistāt i. iij. g̃. medici ponēda autumāt. Si actōes sint pauce ⁊ debiles vt nisi magna inuestigatiōe ad capiēdū sint difficiles i ꝑmo gra. erūt istabiles. Si actiōes nec fortes m̄ltū sint neqꝫ debiles scd̄o g̃. attribui debēt. Idē i speciebꝰ ⁊ i pigmētis dꝫ ꝯside

rari. Cibo⁊ substātie diuersitates: alij em̄ sunt subtiles: alij
grossi: alij mediocres. Subtiles quo⁊ꝫ multa sit quātitas
corpi dant paruū nutrimentū. Grossi: q: cū sint parue quā-
titatis: multū tm̄ dāt corpi nutrimētū. Mediocres ſm quāti
tatem suā nutriētes corpus. Singuli cibo⁊ bonū corpus bn̄
⁊ male nutriūt. Subtilis cibꝰ bn̄ nutriēs corpus ē sicut pul-
li: pdices: fasiani: ascelle āseris: gallo⁊ū testiculi. De herbis
lactuce. De piscibꝰ qui non adeo magne sunt quātitatis ⁊
squamosi: siue sint aque dulcis siue maris: ⁊ q̄ semp sunt la
boriosi: aqua vbi capiunt clara: terra petrosa. De vinis cla-
rum: coloris aurei: ⁊ odoriferū ⁊ filia: q̄ postea dicēda sunt:
hec autē nō laborātibus ⁊ se nō exercitātibꝰ ꝯgruūt: q: sani
tatē custodiūt: quo⁊ suꝑfluitates cito dissoluit cū sit parua.
Itē diu infirmātibꝰ hec cōcordant: sed tm̄ nō his q̄ vires cor
porū volunt ⁊ impinguatiōes. Cibus subtilis malum nutri
mentum p̄stat corpi: sicut nasturciū: sinapis: cepe: porri: eru
ca. Ois cibus salsus vel amarus: q: his calidi hūores gn̄an-
tur: q: cibi tales cholericos hu. generāt: lꝫ qualitates corpis
corrūpant: tm̄ illis adiuuant: q̄ phlegmatis sunt viscosi: cum
humectationē dissoluāt. Diuturnos itē⁊ morbos adiuuāt:
q: infirmitatis dissoluūt materiā. Ga. in li. subtilis regiminis:
cū hmōi cibis inqt: ⁊ sana conseruaui: ⁊ infirmitates curaui
diuturnas: vt nō essent alie necessarie medicine. Itē sanaui
multos nefreticos: arteticos: grossitudines splenis et epa-
tis: ⁊ eos q̄ iam fere erāt epileptici. Regimēta hmōi est sub
tilis dieta cibi siue potꝰ per quā nutrimētū corpori bonū cū
multa quātitate suppeditaƚ. Dieta mala ⁊ subtilis vbi opꝫ
⁊ qñō cōuenit: ⁊ cū exercitijs grossus cibꝰ ⁊ bn̄ nutriturꝰ cor
pus est ānualis agnꝰ: porcꝰ: vitulus: panis frumēti bn̄ mū-
dus: pisces magni ⁊ carnis dure: pecudū epar: agninꝫ seu
porcinū: recēs caseꝰ: oua dura: vinū dulce: atq̄ spissuꝫ. Hec
oīa laborātibꝰ: ⁊ se exercitantibꝰ sunt ꝯueniētia: ⁊ his sitr q̄
vires ⁊ corporū volūt impinguatiōes. Cibꝰ grossus ⁊ ma-
lus chimos grossos subministrat corporibꝰ sicut caro vacci-
na: ⁊ vltra annū ouina: camelina: caballina: caprina: oua du-
ra: fungi: panis azimus. De mēbris: renes: cerebruꝫ ⁊ filia.
Iste cibꝰ est malus: ⁊ sanguis quē generat est pessimꝰ: ma-
xime tū cōueniēs est laborantibꝰ: q̄ si in presenti bn̄ digeriƚ:
in futuro tn̄ percussionē nō euadūt. Mediocris cibus est si-
cut annualis agnus. hedulꝰ: galline ⁊ filia. Hec cibaria oībꝰ
sunt conueniētia: et maxime cōplexioni tēperate.

De granis: et primo de frumento. Cap. xv.

Cum de cibis vir sit tractādū a granis erit nobis
incipiendū. Cibus autē a terra nasciƚ: aut ex bru
tis est aīalibus. Terrenascitiuꝰ: vel anni tēporibꝰ
seminādus. vel ex arboreis est fructibꝰ. ex tēpori
bus anni nascētia: grana sunt vt frumētū: ordeū:
aut herbe vt lactuca: endiuia: aut herbarū fructꝰ: vt cucur-
bita: melones: aut radices vt rapa: baucia. fructꝰ arborei aut
silu estres sunt: aut domestici. cibus ex aīalibꝰ: vel ex ambu-
lantibus fit: vel ex natantibꝰ: vel ex volatilibꝰ. Horū omniū
quedā grossa: quedā carnosa: vt cerebrū: splen: ⁊ epar: ⁊ si-
milia. Sūt ⁊ quedā suꝑflua vt sanguis: lac. Hic incipiendū
est a grano: ⁊ in primis de frumēto. Frumentū oībꝰ granis
est melius: ⁊ tēperamēto ꝓpinquius: sed tm̄ aliquantulū ca
lori est vicinū: vn̄ corporibꝰ humanis est acceptabilius: imo
omne granū durū ⁊ pōderosum: grossum q̄ ⁊ nō albū ma-
gis est nutritiuuꝫ corpis: album ⁊ nō pōderosum est minus
nutritiuū. Frumētū in aqua dulci coctū multo magis est nu
tritiuū: virtutē corporis augmentās: ⁊ maxime si coquetur
cum carnibꝰ: est em̄ bonū exercitantibꝰ ⁊ laborātibꝰ: sed tm̄
grossi chimi inde generanƚ. Qui vō comedūt ipm nō coctū:
vētositatē patiunƚ: ⁊ lūbricos ⁊ ascarides gn̄at in intestinis
Panis idē factꝰ naturā eiusdē frumēti comitaƚ: q si panis
de frumēto fuerit duro ⁊ solido: nutrit magis q̄ si de leui fit
⁊ raro. Panis qui de granorū fit medullis: qui simila a vul
go appellari solet: nutribilior est ⁊ indigestibilior: vnde con
stipationē facit interiorē. Panis secūdus minus est nutriti
uus: et cito digeritur: qd̄ fit q: multū est furfureus: horum
duorum mediocris melioris est nutrimēti. Panis coctꝰ tē-
perate: vt nec exteriora nimis crusta: nec īteriora nimis mol
lia: bene fermētatus ⁊ quantū sufficit salsus nutriēdis me-
dic cōplexionis corporibꝰ est optimus: ⁊ his etiam qui mul-
tum exercentur. Azimus siue crudus grossitudinis est nu-
tritiuus ⁊ duriter digestiuꝰ: oppilationē facit splenis ⁊ epa-
tis: gn̄atiuus lapidis in renibꝰ: ⁊ omniū panū est pessimus.
Ois panis de frumēto calidus est in primo gradu: est tm̄ bo
nus laborātibꝰ ⁊ se exercitātibꝰ: ⁊ calidissimū stomachū ha
bentibus: ita tm̄ si bn̄ digeriƚ: q̄cūq̄ comesturus est azimos
panes: vel alios superiꝰ blasphematos: comedat cū calidis
eos atq̄ diureticis.

De amido. Cap. xvi.

Amidum minus est nutritiuū q̄ quodlibet aliud
de grano factū ⁊ duriꝰ ad digerendū: quapropter
constipatiōes in epate ⁊ in renibꝰ facit: sed cōue-
nit tussiētibus ex gutturis: pulmonis ⁊ pectoris
asperitatibꝰ: maxime si cum zuccara ⁊ amygdal:
pultes conficiantur.

De tri. Cap. xvii.

Tri frigidū est ⁊ hu. ⁊ ad digerendū durū: chi
morum durorū ⁊ grosso⁊ generatiuū: qd̄ q̄ di
gerere possunt: nutrit eos multū: adiuuat tus-
sientes ꝓpter gutturis ⁊ pulmonis asperita-
tes: si cum butyro inde ius fiat: si autē cū por-
tulaca vel arnoglossa fit coctū iuuat sanguinis
screatū de pectore: sed cōstipatis in visceribꝰ est incōuenibi-
le. Qui ergo ad cibū nō ad medicinā tm̄ eo vti disposuerūt:
desuꝑ piper aspergāt ⁊ deinde origanū vel calamentū edāt
ne noceat: siue zinzib. et in postremis vinū vetus bibant.

De furfure. Cap. xviii.

Furfur calorē habet: dissoluit atq̄ lauat ⁊ mūdi-
ficat: quapropter si cū zuccaro ⁊ amygd. ius idē
fiat: ex humiditate pulmonis tussiētes adiuuat:
q si in pectore vel pulmone apostema fuerit: cō-
tra hoc valere putanduꝫ est: si cathaplasma locis inflatis ex
ventositate apponatur tumor dissoluitur.

De ordeo ⁊ pane ordeaceo. Capitulū xix.

Ordeū frigidum est in primo gradu: sic. in scdo
minꝰ nutriēs est frumēto: sed tm̄ vētositatē gene
rat. Cōfectiōes de ordeo facte ⁊ ptisanū appel
late frigide sunt ⁊ hu. aque co⁊ frigidior: lꝫ hoc
ptisanū calidā complexionē adiuuat: sitientibꝰ
prodest: est em̄ vtilius granis oībus cuꝫ sit frigidū ⁊ hu. ſm
temperamentū: acutis valet febribꝰ digerēs materiā vnde
generanƚ: sitim extinguit: ⁊ naturaliter lauatoriū est: vn̄ fit
vt mēbris oībus cito diffundāƚ: de stomacho ⁊ intestinis ci
to defluit: et si incēdētes inuenerit humores facile expellit:
limosa interiora: siue exteriora mūdificat: qd̄ cū sit viscosum
loca incēdio humoris cōbusta reparat: estq̄ lubricū ne mo-
ry siue guttur inuiscet siue stomachū sicut alia iura faciūt: q̄
cum hec inuiscēt loca superueniēte febris ardore exiccata: an-
gustiant patiētes: suauis est saporis: nullū rancorē gn̄at in-
firmis: non inflat: neq̄ vētositatē vllā gn̄at sicut alia faciūt
grana. Fabe em̄ plusq̄ opꝫ cocte nō a sua dissoluunƚ ventosi
tate. Has oēs habet ptisanū vtilitates: si sic illud cōficias:
ordeū bonū neq̄ vetus esse opꝫ album durū coctū ⁊ excorti
catum leue ac pistatuꝫ: vt exterior pellis auferaƚ: neq̄ tm̄ oīno
teratur: accepte mēsure. xv. partes appone aq̄: appone ⁊ in-
tra lebetē siue stanneū vas coque in tēperato igne. i. carbo-
nes tm̄ suppone quoad tres ptes illud coctū rediges: dein-
de coctū fortiter cōtere: ⁊ colare satage: hoc colamentū vo-
catur ptisanū. Panis ordeaceꝰ fri. ⁊ sic. est: minus q̄ fru
mēti nutritiuꝰ: vētositatis gn̄atiuꝰ ⁊ ꝯstipatiuꝰ: quē come-
sturus cuꝫ eo vtaƚ vnctuosis: sicut caro grossa atq̄ butyrū.

De risi. Cap. xx.

Risi ca. ē in p̄mo gra. ⁊ sic. vn̄ vētrē ꝯstrigit: nō multū tm̄
similiū sit sibi admixtū: cōstringit nimiū: maxie si sit ru
bicundū: sed albū lotūq̄ ⁊ cū butyro ⁊ amygd. coctū: nō vē
tris est ꝯstipatiuū: mitigat em̄ dolorē tm̄ ⁊ ardorē stomachi
⁊ intestino⁊: eiꝰ nutrimentū tēperatū est ⁊ digestibile: si cū
lacte coquaƚ ꝯstipationē facit: sed humectat ⁊ nutrit.

De cepis. Cap. xxi.

Cepe in quarto gradu sunt ca. ⁊ sic. parū tamē sunt hu.
coitū mouētes: ⁊ inflantes: dolorē in capite facientes:
oportet ergo comedētes in aceto ꝯdire: vł in lacte amygd.

De allijs. Cap. xxii.

Allia calidiora sunt cepis τ sicciora: maximū calorē corpori facientia: acuta sunt: q̄ si coquant ardorē illū amittūt: potui q̄ cibo meliora sunt: cocta magis nutriūt q̄ cruda: sanitatē custodiūt: digerere adiuuāt: constipationē vētris habētes caueant oportet τ capite dolentes.

De porris. Capi.xxiij.

Porri minus his duob' calidi sunt: capitis dolorē faciūt sicut superiora: coitū mouēt: emorroydes adiuuāt: siue crudi sint siue cocti: ventositates intestinorum expellūt.

De fructib' herbarū: τ primo de melongijs. Cap. xxiiij.

Melongia vetera τ amara ca. τ sic. si recētia τ non amara sunt τ sic. Si cruda comesta ad digerēdū dura sunt: cocta faciliora. cū aceto appetitū adiuuāt: τ stomachū cōfortāt: melancholiā gñant: ad comedendū grata: vñ q: nō vitātur subito nocent τ citius.

De cucurbitis. Cap. xxv.

Cucurbita in scdo gradu fri. τ hu. parū nutrit: τ ꝓpter hoc cōuenit febricitantib' τ sitientib': et ex calore tussietibus: quā si frigide nature velint hoies comedere: apponant piper: zinziber: τ silia.

De melonibus. Ca. xxvj.

Melones sunt fri. τ hu. i scdo gradu: cito digestiui: quia sunt colatiui: vrinā prouocāt: impetiginē τ morpheā inde lauatā mūdificāt: qḋ maxime semē videt facere: cito in humores stomachi se mutāt. Ga. inqt: melones stomachū corrūpunt: venenosos hu. gñant. Sepe τ multū comedētes feb. patientur.

De citrulis. Cap. xxvij.

Citruli τ cucumeres fri. sunt τ hu. calorē τ sitim extinguunt: vrinā prouocāt: sed citruli sunt frigidiores: τ aliquātulū stiptici: quos ambos si multū cho. habentes comedant: sitim generant: q: conuertibiles sunt.

De cucumeribus. Cap. xxviij.

Melones palestini qui τ cucumeres dicunt saracenici: fri. sunt hu. Sitientib' τ febricitantib' valēt: acuta fe. extinguitur: τ si aqua decoctiōis eius detur cū zuccaro acutis feb. τ ictericis: valet similiter cū spodio calori epatis: frigidi inde caueāt sibi.

De canna mellis. Ca. xxix.

Canna mellis ca. est τ hu. in primo gradu: valet asperitati pulmonis: humores enī viscosos de canalib' eius expellit: sed tamen inflat: vrinam prouocat.

De musa. Capitulū. xxx.

Musa ca. est in primo gradu τ hu. multū nutrit: dura est ad expellendū a stomacho: maxime si multū comedat: asperitatē pulmonis adiuuat: τ pectoris: diuretica est: valet vulneribus atq; renū: libidinem augmentat.

De fungis. Capitulū. xxxj.

Fungi fri. sunt τ hu. ad digerendū duri: multū comesti angustiā gñant i ore stomachi τ grauitatē vsq; ad defectionem: melancholiā τ phlegma gñant: quibusdam sunt mortiferi.

De panico τ milio. Cap. xxxij.

Panicū atq; miliū sunt fri. τ sic. in scdo gradu: parū nutriunt: stiptica sunt: panis multū est plus cōstipatiuus: vrinā prouocant: ad comedendū meliora si cum butyro vel amygd. sint cocta: quib' admixtis hūectant: τ siccitas eorū expellitur.

De lentibus. Capi. xxxiij.

Lentes fri. sunt in scdo gradu sic. in tertio. vnde melancholicū generāt san. quibus si q̄s vtat sepe: cholericus efficit niger: τ melancholicū morbū patit: sicut cancrū: elephantiā: maniā τ silia. Nocet iterū oculis si sicce sint cōplexionis: humidis subueniūt: τ si cum exteriori corio coquant solubiles sunt: sʒ sine illo stiptice: erūt meliores ad comedēdum: si cum blitis cocte fuerint: vel cum spinarchia: vel malua vel atriplicibus: peiores si cū carne sicca: q: plus melancholice sunt: ad digerendū dure τ vētose: si cū medietate coquantur ordei: humectant atq; nutriunt.

De fabis. Capitulū. xxxiiij.

Fabe si sint virides fri. sunt τ hu. atq; phlegmatice. Si vo sicce inflatiue τ vētose: maxime si sint cū suo cortice: τ ad digerēdū sunt dure. Ideoq; comedētes statim grauitatem capitis τ ventositatē τ fatigationē sentiūt: q̄ meliores sunt si aq̄ infundant: τ postea igni assent: vel si excorietur τ bene coquant: nullā ventositatē faciūt comedentib': maxime si ciminū τ piper τ cinamomū: aliq̄tulū eis admisceant: si farina de eis fiat: τ sicut ius eas coquat cū amygd. τ zuccaro: τ calidas det comedere vl bibere: adiuuāt tussiētes: τ gutturis pectoris quoq; τ pulmonis asperitates: τ si cū tunica sua coquant: vētris iuuāt fluxus τ dissinterias et vomitū: facta inde farina: si faciē vl corpus inde laues mundificat cutem de lentigine vel alijs maculis: quarū nutrimētum est temperatū: quas qui comederint τ vētositatē fugere voluerit cū calamēto coquat vel origano: pipere vel oleo virides comedēs zinzib. comedat τ origanū atq; salem.

De cicere. Capitulū. xxxv.

Cicer ca. est τ sic. tñ aliquid humiditatis habet: ventosum τ inflatiuū est: vnde coitū mouet: sperma augmētat τ lac: vrinā τ mēstrua ꝓuocat: aqua vbi coquit cum cimino: cinamomo τ aneto calefacit τ grossos hūores dissoluit: lapidē renum τ vesice frangit: nigrū fortius est ad hoc q̄ album. Cicer aūt mundificat lentiginē τ morpheā: τ alias cutis maculas.

De lupinis. Capi. xxxvj.

Lupinū in pmo gra. est ca. in scdo sic. nimiā habēs spissitudinē τ amaritudinē: si nō eēt coctū: sʒ si cū aq̄ τ sale coquat dulcorat: durū est ad digerēdū: si comedat hu. grossos gñat: sʒ multū nutrit: vñ laborātib' ꝯuenit: τ se exercitātib': q̄ si digestibile vis facere cū calamēto τ origano τ sale τ oleo τ obsomogaro comede: si cū sua amaritudine comedas: vrinā τ mēstrua ꝓuocat: fetū mortuū expellit: lūbricos τ ascarides eijcit: ꝯstipatiōes pororū epatis τ splenis τ pulmonis aperit: aqua ei' in qua coquat huic rei ꝓdesse videt.

De fenugreco. Capi. xxxvij.

Fenugrecū ca. est in scdo gradu atq; siccū: solubile si ante cibū comedat. Si in cibo nō adeo dolorē facit in capite τ abominationē: aq̄ vbi coquit colata: τ cū melle mixta solutionē facit vētris: mēstrua ꝓuocat: parturientē mūdificat. Si autē fenugrecū cū ficubus siccis coquas fortiter: et postea coles: τ colature tātūdē adijcias mellis: τ iterū coq̄s quo ad spissitudinē veniat: valet ad veterē tussem: pect' mūdificat: τ pulmonē de humorib' grossis atq; viscosis.

De faseolis. Capi. xxxviij.

Faseolorū quedā sunt al. que fri. sunt τ sic. quedam rufa: τ ipsa sunt ca. vtraq; tñ inflatiua: minus tñ q̄ fabe: que si coquant cum oleo τ obsomogaro τ sinapi: cinamomo τ scariola: eruca et origano: bene digerunt τ nutriunt. Rufi faseoli mēstrua prouocant.

De sisamo. Capitulū. xxxix.

Sisamū in pmo gradu est cali. in scdo hu. plus tñ q̄ aliud granum habēs olei. Ideoq; emollit stomachū: τ appetitiuā virtutē destruit: abominationē facit: humores gñat viscosos atq; grossos: q̄q; ardorē patit in stomacho ex nimio calore vel acuta potiōe: aut forti vino: olei sisanimi accipiat coclearīū. j. qḋ sibi multū ꝓdest. si quis aūt comedere vult sisamum vt nō noceat assatū in tegula cū melle comedat.

De papauere. Capi. xl.

Papauer al. meli' est ad comedendū q̄ nigrū: qḋ in tertio gradu fri. est τ hu. τ idcirco somnū prestat. Nigrū facit constipationē vētris: vtraq; ꝯtra tussem adiuuāt: ad hoc est meli' albū si cum zuccaro τ melle comedas.

De lactuca. Capitulū. xlj.

Lactuce fri. sunt in scdo gradu: τ hu. oib' herbis nutribiliores: sanguis quē gñant melior est eo quē alie herbe procreāt: somnū prestāt: sitim mitigāt: siue cocte siue crude sint: libidinē auferūt: maxie si spma eaꝝ bibat: frigide nature hoies cū apio siue mēta comedāt.

De scariola. Ca. xlij.

Scariola siue endiuia nature lactuce est vicina: sʒ min' fri. τ hu. min' nutrit: amara ē ex qua amaritudine splenis τ epatis ꝯstipationē aperit: aqua ei' valet ictericis: calido apostemati iuuat supposita: nascens in hyeme est fri. τ humidior q̄ que in estate.

De malua. Cap. xliij.

Malua mediocriter ca. est τ hu. ventrē humectat contra tussim adiuuat: asperitatib' pulmonis: gutturis seu pectoris adiuuat: ita dico si cū aqua in amygdaleo sit cocta: que si in aqua coquat τ cum oleo τ aceto comedat: ventrē soluit.

De bletis. Cap. xliiij.

Bletis q̄ τ sicla dicit ca. est τ hu. in pmo gradu: vētrē humectat: cōstipationē splenis siue pororū epatis aperit:

cõtra tussim adiuuat: quã qui ob hoc comedunt: vt acetũ ⁊ sinapim misceant oportebit: radix ei⁹ grossũ phlegma generat: stomacho inconueniens est.

De spinarchia. Capitulũ. xlv.

Spinarchia inter frigidũ ⁊ humidũ est tẽperata: ventrem humectat: contra asperitatẽ gutturis ⁊ pectoris atq; tussim adiuuat: homines frigide nature cũ cinamomo ⁊ pipere comedant.

De caulibus. Cap. xlvj.

Caulis diuerse est cõplexionis: aqua eius frigida et humida mundificãs: ventrẽ emollit: qui vẽtris vult solutionem coquat in aqua: ⁊ eius aquã bibat: qui vero constipationem aquã eijciat: ⁊ caulẽ ibi coctũ comedat: q: frigidus est ⁊ siccus: caules quoq; tenebras oculorũ eis qui sicci sunt procreãt: humidis ecõuerso facit: bonus est cũ carne crassa: aut cum amygda. melancholicis odiosus est.

De blitis ⁊ atriplicibus. Capi. xlvij.

Blete ⁊ atriplices frigide sunt ⁊ hu. sed atriplices humidiores ⁊ blete frigidiores: vnde sunt iuuatiue hoibus calide cõplexiõis ⁊ sicce: ⁊ causon ⁊ febri tertiane: sed tamẽ neq; constipatiue sunt: neq; solutorie sunt.

De portulaca. Cap. xlviij.

Portulaca in scdo gradu fri. in tertio hu. calidã naturã adiuuat: frondes eius cõgelatis dentib⁹ psunt. Rami stiptici sunt: screatui sanguinis ex pectore psunt: ⁊ dissinteriis ⁊ fluxui sanguĩs ĩ mulierib⁹: de succo ei⁹ cathaplasma factũ: dolorẽ capitis vel apostema de calore mitigat: frigide nature homo cum menta ⁊ apio comedat.

De eruca. Capitulũ. xlix.

Eruca ca. est in tertio gradu: hu. in primo: sperma augmentat: coitũ incitat: dolorẽ capitis facit: oportet ergo cum lactucis temperetur.

De menta. Cap. l.

Menta in scdo gradu ca. est ⁊ sicca: quiddã habet humiditatis p quã ardor mouet libidinis: epatis frigdorẽ adiuuat: stomachũq; cõfortat ex frigore defectũ: abominationem: singultũ ex plenitudine curat: digestiuam virtutem confortat.

De tarcon. Cap. lj.

Tarcon ca. est ⁊ sic. stomachũ cõfortat: similiter vt mẽta. Sed nimis comestũ: moratur ad digerendum.

De nasturcio. Capitulũ. lij.

Nasturcium ca. est ⁊ sic. phlegma viscosum ⁊ ventositatem dissoluit.

De apio. Capi. liij.

Apiũ ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: ventositatẽ dissoluit: vrinã ⁊ mẽstrua puocat: constipationẽ epatis vel splenis aperit: sed tamẽ gignit dolorem capitis.

De coriandro. Cap. liiij.

Coriandrũ melius est inter potiones q̃ herbas annumerandũ: aliqñ enĩ occidit: ⁊ aliquãtula pars coriandri tantũdem facit quantũ multa quãtitas lactucarũ in prestando somno: neq; herba per se est comedẽda: sed cum alijs coquendis admiscẽda odoratus boni causa: masticatũ aliorũ odorẽ fetidũ aufert atq; ceparũ.

De solatro. Cap. lv.

Solatrũ frigidũ est ⁊ siccũ in scdo gradu: vrinã puocat: cõstipationẽ epatis: vesice atq; renũ relaxat: apostema adiuuat in his membris positum.

De ramis herbarum. Capi. lvj.

Rami herbarũ anteq̃ germinẽt: ⁊ virides sunt a q̃busdã comedunt: ⁊ idẽ eis faciũt qđ ⁊ herbe quarũ rami sunt: sʒ tñ plus nutriũt: ⁊ hũidiores sunt sicut sparagi: q̃ ca. sunt ⁊ hu. mediocriter nutriẽtes: ⁊ sperma generãtes: coitũq; cõcitantes: vrinã quoq; prouocãtes: cõstipationẽ splenis ⁊ renum ac epatis aperientes: si cocti cũ aqua ⁊ oleo ⁊ obsomogaro comedant. Domestici tamẽ nutribiliores sunt q̃ sint siluestres.

De carambis. Cap. lvij.

Carambi fri. ⁊ sic. sunt ⁊ caulib⁹ similes: sed minus siccatiui: ⁊ mali sanguinis gñatiui: oportʒ comedentẽ puidere vt bñ coquant: ⁊ cũ carne crassa aceto q̃ʒ ⁊ obsomogaro.

De rapis. Cap. lviij.

Rapa calida est ⁊ hu. grossum cibuʒ habens: inflatiua ⁊ multũ nutriẽs: sperma augmentãs: ⁊ aliquantulũ est diuretica.

De radicibus. Cap. lix.

Radices in tertio gradu sunt cali. ⁊ sicce: stomachũ male conturbãtes ⁊ q̃ ibi inueniũt: fetidũ reddẽtes ructatũ: quapropter vomituri comedãt: malũ faciũt nutrimentum ⁊ grossum: ⁊ ad digerendũ durum: q̃uis quidã eas solubiles esse dicant: qđ est falsum: cũ enĩ in natura sua sint indigestibiles: alia quomodo facient digerẽtes: coitũ quidẽ mouẽt: frondes tamen meliores q̃ radices.

De fructibus arborũ: ⁊ primo de ficubus. Cap. lx.

Ficus in primo gradu sunt ca. virides humide in scdo: sicce vero inter siccitatẽ ⁊ humiditatẽ temperate: mediocriter nutriũt: sanguis quẽ generãt melior est q̃ quẽ alij fruct⁹ estiui: cito digerunt: colatiue enĩ sunt solubiles: maxime si mature sint: tussientes adiuuãt: pectori: pulmoni: vesice ⁊ renibus mundicias parãt: maxime si aliquid quod colatiuũ sit admisceat: sicut calamentũ: origanũ: ameos. Ficus quidẽ vẽtositatem faciũt: maxime non mature: ad digerendum sunt dure: sicce meliores sunt. Sepe ⁊ multum comedentes: pediculis sunt abũdãtes: maxime qui putredines humorũ in corporib⁹ habent. Virides comedẽtes eas: in fine earũ oxizaccaram accipiant: q̃ siccas manducat: amygđ. vel nuces in fine habeat.

De vuis. Cap. lxj.

Vue laudib⁹ ficuũ sunt vicine: que multũ meliores sunt si pellẽ exteriorẽ habeant tenuẽ: ⁊ multum intus humorẽ: solubiles enĩ sunt: cõtrarie contrariũ. Que aũt in dulcedine sunt perfecte: calide sunt ⁊ humide: que autẽ acide ⁊ pontice frigide sunt ⁊ sic. acerbe frigidiores ⁊ sicciores sunt: in hyeme perdurãtes: ceteris viuis sunt nutribiliores. Vue cũ cortice exteriori ⁊ acinis comeste ad digerendum sunt dure: ergo sine his nature erunt digestibilis atq; solubilis. Vue passe naturaliter faciunt qđ ⁊ ille vñ fiunt. Sed tñ calidiores ⁊ nutribiliores parũ pectus ⁊ pulmonẽ adiuuãtes si viscosos hu. inuenerũt: que autẽ macide ⁊ non adeo carnose: stomachũ confortãt: minus calide ⁊ stiptice: q̃ si q̃s vult esse solubilis carnosas comedat sine acinis: aquaʒ vbi cocte sint ebibens: multo melius erit solubilis.

De moris. Capi. lxij.

Mora sunt fri. in primo gradu. hu. in scdo. Si bene sint matura sunt solubilia: immatura insolubilia: stiptica ⁊ fri. ⁊ sic. stomacho ca. ⁊ sicco vtilia: que a ieiunis comesta digestibilia: ⁊ bonos hu. generantia: contrario cõtraria: maxime si in stomacho inuenerint humores malos: sunt enĩ conuertibilia.

De cerasis. Capitulũ. lxiij.

Cerasa fri. sunt ⁊ hu. ⁊ moris in actione sua similia: sed tñ cõuertibiliora: ⁊ peiores humores generantia.

De persicis. Capi. lxiiij.

Persica sunt fri. ⁊ phlegma generãtia: ⁊ grossior eorũ est cibus q̃ coctanorũ: sed nõ facile conuertunt: q̃ facile ab ossib⁹ emundant ⁊ separant ⁊ tenere sunt sube: cito digeruntur: cõtraria contrarie.

De malisgranatis. Capi. lxv.

Malagranata fri. sunt: acida sunt frigidiora: in humiditate ⁊ siccitate mediocria: cho. ru. extinguũt: stomachũ ⁊ epar confortãt: que ex calore deficiũt: abominationem remouent. Grana solutionẽ vẽtris si sicca sint: q̃ cõtraria sunt humores cholericos cõbunt: ne descendãt in stomachũ. Dulcia inter calidũ ⁊ frigidũ tẽperata sunt ⁊ humida: si granata fuerint tenera: tussientes de calore adiuuãt. Hippocra. in epidy. quedam inquit mulier cum in precordijs doleret nullaq; res dolorem illum mitigaret: nisi succus maligra. ⁊ farina ordei: hec tandẽ apposuit. vnde ab Hippo. intelligimus precordia os stomachi esse vocata: que cum ex cholericis doleret humoribus hmõi cibo recreatur.

De coctanis. Capi. lxvj.

Coctana frigida sunt ⁊ sicca atq; stiptica calorẽ stomachi cõfortantia: ante cibum comesta constipant: post cibum soluunt: eorũ aqua magis stomachum confortat: substantia constipat.

De malis. Capitulũ. lxvij.

Mala frigida sunt ⁊ sicca: calorem stomachi cõfortantia non matura stiptica: et ad digerendũ dura: acida sunt frigidiora: dulcia et odorifera: inter calidum et frigidum

mediocria stomatichos: τ cardiacos confortant. Sed tamē neruis sunt inutilia.

¶ De piris. Capitulū.lxviij.

Pira matura τ aquosa sunt tēperata aliquantulū frigida magis ꝙ coctana: τ magis nutritiua. acida frigidiora: ante cibum comesta sunt stiptica: si post cibū: contraria. stomachū confortant: fumum in caput ascendentē ꝯtrahūt.

¶ De malis citrinis. Cap̄.lxix.

Citrina mala in virtute sunt diuersa: cortex eoꝝ cali. τ sic.in tertio gradu: stomachū τ epar ex frigore defecta cōfortat si parū comedat: si multū: ad digerēdū durus. Interior caro frigida τ hu.ē stomachū grauat: phlegma gñat: si bñ digerat multū nutrit: acida pars fri.τ sic.in tertio gradu cho.ru.inde extinguit: appetit⁹ excitat: cardiaca cholerica mitigatur: impetigo cutis inde lauata mundat: congruit febricitātib⁹. Diarria τ vomit⁹ ex calore inde extinguunt.

¶ De granis. Cap̄.lxx.

Grana ca.sunt τ sic.parū humida vel vnctuosa: emoroydes adiuuātia: qui vult comedere ea nō mundet: τ bñ masticet: ante cibum cum melle manducet.

¶ De prunis τ cerasis. Cap̄.lxxj.

Pruna τ cerasa frigida sunt ī primo gradu: humida in scdo: acida frigidiora τ solubilia: dulcia solubiliora: acida calorē extinguūt: sicca minus soluūt ꝙ recētia: sed tñ coctorum aqua τ cū zuccaro ebibita est satis solubilis.

¶ De dactylis. Cap̄.lxxij.

Dactyli bñ maturi ꝫ nō passi ca.sunt τ hu.sat̄ nutritiui: libidinē excitāt: passi calidiores sunt: τ magis mouent coitū: dolorē generāt in capite. Nō maturi ꝫ pōtici sunt stiptici stomachi confortatiui: hos sepe comedentes mali sunt sanguinis τ cito patientes. ¶ De oliuis. Cap̄.lxxiij.

Oliuarū duo sunt gña: oleū eñi emittit vna: aquā altera olei emissiua: mag; est nutritiua: aque redditiua stomachum cōfortat: ꝑcipue cū aceto comesta. matura est cali.nō matura frigida. ¶ De nucibus. Cap̄.lxxiiij.

Nuces ca.sunt τ hu.in scdo gradu: recentes minus sunt calētes: cortex iterior: subtilis est parū cōstipatiu⁹: nuces autē nutriunt mediocriter: sed in capite faciūt dolores: multū comeste sitis sunt gñatiue: τ veteres ꝑcipue. si cū ficubus sic. quis comedat: veneno obuiant: sanguis quē generant nō est malus. ¶ De auellanis. Cap̄.lxxv.

Nuces auellane ca.sunt τ sic. ad digerendū dure: τ stomacho grauissime: multū nutritiue: dicunt quidā medici qui ante cibū cum ruta comedūt: securi sunt cōtra venenum: τ morsus reptiliū. Si tñ cum ficubus māducent cōtra morsus scorpionū adiuuāt. ¶ De amygdalis. Ca.lxxvj.

Amygdale inter calidū τ frigidū τ humidu; sunt tēperate: pectus adiuuāt: pulmonē cū sint colatiue mūdificant: mediocriter nutriūt: cu; ficubus siccis comeste solubiles sunt: q̄dā q̄ τ amare magis sunt colatiue: pectoris mundificatiue: constipationē epatis aperiūt atq; splenis: vrinā prouocant. ¶ De phisticis. Cap̄.lxxvij.

Phistici inter ca. τ hu. sunt tēperati: stomachi cōfortatiui τ epatis: diuretici: libidinis augmētatiui cōtra morsus scorpionis valēt. ¶ De silocaractis. Cap̄.lxxviij.

Xilocaracta sunt stiptica. G. recētia inquit nō sunt stiptica: ad digerendū dura: mali sangui. generatiua.

¶ De capparis. Cap̄.lxxix.

Cappari duri sunt τ sicci in scdo gradu: cū aceto comesti constipationē epatis aperiunt atq; splenis: stomachu; mundificant de phlegmate: solutionē vētris faciunt.

¶ De glandibus. Cap̄.lxxx.

Glādes que τ celsi frigide in primo sic. in scdo: stiptice: τ ad digerendū dure sunt: multū nutritiue: mēstruorū oppilatorie. ¶ De castaneis. Cap̄.lxxxj.

Castanee minus sunt sicce: τ inter calidū τ frigidū tēperate: inflatiue coitū mouent: multū nutriūt: ad digerēdum dure sunt. ¶ De lentiscis. Cap̄.lxxxij.

Lentisci ca. sunt in tertio gradu τ sic. spleneticos adiuuant: vrinā τ mēstrua ꝓuocāt: phlegmaticis valēt: coitum mouet: oleū eorū paralyticis est optimū: apostematib⁹ splenis subuenit. ¶ De mespilis. Cap̄.lxxxiij.

Mespile frigide sunt τ humide in primo gradu: acide tñ sunt sicce: priores phlegmatis sunt gñatiue. Sequentes calorem extinguunt.

¶ De vuis. Cap̄.lxxxiiij.

Vuabe frigide sunt τ hu. digestionis dure: parū nutritiue: aqua in qua sunt cocte: calidior est eis: τ doloris viscerum sunt mitigatiue. G. tñ eas vitupat dicēs: sanitati inquit custodiende: τ egritudini medicāde: nescio quomodo possunt subuenire: sed hoc tñ scio q: dure sunt in digerēdo.

¶ De carnibus animaliū: τ ab ambulantibus incipiendum. Capitulū.lxxxv.

Omnis caro ca. τ hu. nutribilis τ sanguinis gñatiua: ꝫ tamē alia plus: alia min⁹. Caro quadrupedū porcina: q: inter ca. τ hu. temperata est nutribilior τ sanguinis gñatiua: τ ē melior ꝙ quē gñat q̄libet alia caro: nature vicina est humane. Unde Ga. quidā inquit hoīes carnes comederūt humanas ꝓ porcinis ignorātes. inde ꝓbat q: humane carni assimilet. Porcellina humidior τ phlegmaticior: agnina calidior est τ humidior: feminina malū sanguinē gñat bñ nutritiua: sic̄ capr:ina feminina. Hedulina est temperata et bonū sanguinē gñat: bene quoq; nutrit. Caprina malum τ melancholicū san. generat. Bouina multum est nutritiua τ grossa: ad digerendū dura: melancholiā gñat. Uitulina est temperata: bonū sanguinē facit. ¶ Omne eñi aīal naturaliter siccum: fetus habet humidiores: τ bonū sanguinē facit: τ propter hoc annuales agni τ heduli sunt tēperati: boues sunt sicci: vituli humidi τ tēperati: agni humidi ānuales tēperati. Castratoꝝ caro cito digerit: τ nutrit melius. Crassa ventrē mollit τ humectat: τ est ad digerēdū dura: macra desiccat: τ facilis est digestionis. Laudabilior est oīs caro que inter crassu; τ macidā est temperatior. Iuuenib⁹ seq; exercitantibus: τ raros poros habentib⁹ cōuenientior est pecudū caro iam adultarū τ boum nondū in etate perfectoꝝ τ castratorū τ caprarū: non exercitantiū vitulina: hedulina: ois caro siluestris est illaudabilis: sanguinis grossi generatiua: sed tñ capreolina: τ leporina est meliuscula.

¶ De membris animalium. Cap̄.lxxxvj.

Quicquid in animalib⁹ est laudabilius ad comedēdum lacerti esse videnť: capitū cibus grossus est: multū nutritiuus ad digerendū durus: multum phlegmaticus: spermatis augmētatiuus. Cerebrum est humidū τ fastidiosum: similiter medulle lingue sunt tēperate. Pedes: auricule: atq; labra ad digerendum facilia sunt. Mamille τ testiculi fastidiosi sunt atq; phlegmatici: sed tñ peiores sunt testiculi. Oculi q: neruosi sunt boni: sed aliquantulū fastidiosi. Epar bonū sanguine; gñat: τ bene nutrit: sed durū est ad digerendū. Splen malū sanguinem generat τ melancholicū. Pulmo cito digerit: τ est phlegmaticus. Cor durū est ad digerendu;: sed si possit digeri multū nutrit. Renes similiter: stomachus difficulter digerit: frigidū gignit sanguinē. Crassa sunt phlegmatica: sed cum carne comesta sunt meliora. Unūquodq; tamē hoꝝ fm aīalis cuius membꝝ fuit: naturā est considerandū.

¶ De carnibus volatilium. Cap̄.lxxxvij.

Uolatiliū caro ad digerendū est facilior: τ omniu; quadrupedū carne laudabilior: q: digestibilior. Gallina tñ omnia excedit volatilia: τ pulli τ sturni: perdices dure sunt: passeres calidi: turni moderati: palūbi parū calidi τ melācholici sanguis generatiui. Omniū autē volucrū considerande sunt nature fm locū eoꝝ τ victum. Anates τ anseres calidi sunt τ humidi: maloꝝ chimoꝝ generatiui ad putredinē parati. Turtures melancholicū sanguinē faciūt. Grues dure sunt τ indigestibiles: τ similiter pauones.

¶ Quales actiōes caro accipiat in decoquēdo. Ca.lxxxviij.

Caro cum grano cocta: τ maxime bouina τ vaccina multū est nutritiua: τ exercētes: τ laborātes adiuuat: cum aceto cocta cholericis τ calidis natura hoībus cōuenit: cum lacte vo multo est nutribilior: et phlegma gñat: neq; valet frigidis. Si cum caulibus: melancholicū facit sanguinem et dissolubilus est: cum rapis cocta ca. est τ hu. τ sperma gñat.

De carne frixa. Cap. lxxxix.

Omne frixum calidũ est ⁊ siccum ⁊ desiccatiuũ: qḋ si cũ
aceto valet frigido stomacho ⁊ phlegmatico ⁊ defecto:
q2 confortatiua est.

De assata. Cap. xc.

Assata calida est et temperata valde nutritiua: sed ad
digerendum dura.

De piscibus. Cap. xci.

Pisces recẽtes frigidi ⁊ hũidi vniuersalr̃ phle-
ma generãtes: sed tñ in mari vel in aquis nascẽ
tes salsis minus sunt frigidi ⁊ humidi: ⁊ in pe
trosis nascẽtes locis oībꝰ alijs sunt laudabilio
res: maxime in magno flumine claro ⁊ bñ cur-
rẽte versantes: sicut tigris ⁊ eufrates. Isti eñ
sunt tenere carnis nõ viscosi: ⁊ satis digestiui: boni san. gñã
tiui: calidis ⁊ iuuenibus conueniẽtes sunt: ⁊ ptysicis in cali
dis locis ⁊ in estiuis: ⁊ egritudinẽ exeũtibꝰ ⁊ defectis. Pi-
sces mali sunt phlegmaticis ⁊ frigido stomacho: testiculis
calidis administratiui spermatis sunt. In lacubꝰ nascẽtes:
aut lutosis aquis siue fetidis et turbidis: pisces sunt pessi-
mi: mali sunt etiã illi q̇ in q̇etis aquis nascunẽ: quia eñ sunt
viscosi ꝯuertibiles: ⁊ pessimos hu. in stomacho gñantes. Pi
sces salsi calidi sunt ⁊ sicci nimiaꝫ facientes sitim: mali sunt
melancholicis phlegmaticis si parũ comedãt non adeo ma
li. Cancri ⁊ testosi ⁊ bestini maloꝝ sunt humorũ ẜm suũ ge-
nus melẽcholicis siue phlegmaticis: sed tñ cãcri de aq̃ dulci
⁊ clara ⁊ fortiter currẽti in aq̃ cocti valẽt ptysicis ⁊ empicis.

De superfluitatibus animaliũ. Cap. xcij.

Omnia aīaliuꝫ supfluã: aut sunt ambulantiũ si-
cut lac: aut volatiliũ sicut oua: aut apum sicut
mel. Lac aũt vniuersalr̃ frigidũ est et humidũ:
acidũ frigidius est: coagulatũ siccius: est auteꝫ
ex tribꝰ compositũ lac substãtijs. s. terrestri: ae-
rea: ⁊ aquosa. terrestri sicut caseꝰ. aerea sicut butyrũ. aquo-
sa sicut serum.

De sero. Cap. xciij.

Serũ humores calefacit: ventreꝫ soluit: colatiuũ
est. Caseus ꝯstipat: ⁊ hũores grossos generat.
Butyruꝫ tẽperatũ est inter calidũ ⁊ humidũ: la
cti autẽ inest horũ triũ vna vel qualitates: qḋ vel
ex natura cõtingit aīalis: vel ex tẽpore: aut ex lõ-
ginq̇tate siue ꝓpinq̇tate generãdi. Ex natura aīalis: sicut
lacti vacce dominanẽ butyrũ ⁊ caseꝰ: ⁊ ꝓpter hoc alio lacte
est nutribiliꝰ: ⁊ a stomacho ad descẽdendũ duriꝰ. Lac came
linũ aq̃ maxime abũdat: ⁊ idcirco minꝰ nutribile: ⁊ cito di-
gestibile: vñ hydropicos iuuat. Caprinuꝫ inter hec duo me-
diocre est: q2 hec tria in eo sunt equalia. Ouinũ est inter vac
cinum ⁊ caprinũ. Lac asininũ ptysicis est optimũ si recẽter
illud bibãt cum vbera exeat primũ: ⁊ eisdẽ lac tertiũ est opti
mum que sanorũ sunt corpoꝝ: oē eñ lac ex infirmo animali
pessimũ est. Aliqñ lac recẽs cõtra venenũ calidũ est valens.
Diuersitas substãtie lactis ex tẽporibꝰ anni: q2 in vere cum
propinquũ sit ad gñare: subtiliꝰ ⁊ aquosius est q̃ in quolibet
alio tpe: nõ grossescit aũt quoad pertingat estatẽ. In estate
tẽperate est nature: post vo exit a tẽperamẽto: ⁊ iterũ rẽdit
in grossitudinẽ vsq3 aīal fetum habeat. Diuersitas iterũ est
lactis ex victu aīalis: aliqñ eñ cum aīal calida comedat: lac
calorẽ seruat: stiptica comedẽs: lac est stipticũ: ⁊ silr̃ in alijs:
sed si tẽperatã comedat herbã: lac tẽperatũ erit. Lac aquo-
sum malũ est vtpote gñans splenis ⁊ epatis oppilatiões: et
in renibꝰ ⁊ in vesicis lapides. Cõuenit aũt lac pulmoni: pe-
ctori atq3 ptysicis si sine febribꝰ sint acutis: febricitãtibꝰ eñ
est malũ: ⁊ caput dolentibꝰ: freneticis ⁊ epaticis atq3 stoma
ticis: cholericis: ⁊ aliqñ tñ si cum petra vel ferro ca. lac excoc-
ctum fuerit iuuat stomaticos ⁊ dyarricos ⁊ dissintericos.

De caseo. Cap. xciiij.

Caseus recẽs laudabilior est: q2 cito digerẽ. Siccus vel
salsus est pessimꝰ: sitim faciẽs: ⁊ capitis dolorẽ: epatis
cõstipationẽ: in renibꝰ lapidẽ: quãto ergo veterior: tanto pe
ior: recentior vo melior.

De butyro. Cap. xcv.

Butyrũ est tẽperatũ valẽs ad pectoris ⁊ pulmonis pur
gationẽ. Si vo in his locis apostema fuerit: butyrũ cũ
melle maturescit.

De ouis. Capi. xcvi.

Oua galline laudabiliora sunt: ⁊ post perdicũ atq3 star-
norũ: si recẽtia sint. Si aũt vetera aut in calido loco fa-
cta: mala. anserina vel anatina vel strutionũ dura sunt ⁊ in-
digestibilia: lapidũ in renibꝰ gñatiua: meliora ĩ aq̃ mediocri-
ter cocta: ſꝫ tñ idigestibilia. Si frixa vl' in alia ꝯfectiõe mixta:
dura ad digerẽdũ ⁊ humorẽ generãt malũ: sicut colicã pas-
sionẽ: in renibꝰ lapidẽ: epatis ⁊ splenis ꝯstipationẽ. Oua nõ
bñ cocta ⁊ cũ calore ebibita asperitatẽ iuuãt gutturꝭ ⁊ pecto
ris: si in aceto sint cocta dissintericos iuuant.

De melle. Capitulũ. xcvij.

Mel ca. est ⁊ sic. in scḋo gradu frigide cõplexioni cõ
gruũ sicut phlegmaticis ⁊ senibꝰ. bonũ san. gñat
calorẽ naturalẽ cõfortat. Cholericis ⁊ iuuenes ca-
ueãt: q2 cho. ru. gñat. calidos q3 morbos ⁊ acutos
maxime in estate: ĩ his eñ corporibꝰ: prius ĩ cho.
ru. q̃ in san. mutaẽ. colatiuũ est ⁊ inde laxatiuũ ⁊ mũdificati
uum: acutũ est vñ causa sitis fiet: multũ comedẽtes fastidiẽ
tes facit ⁊ vomẽtes.

De zuccaro. Cap. xcviij.

Zuccarũ est tẽperatũ: sed tñ aliquantulũ calidũ
actio eiꝰ melli vicinaẽ: mel ⁊ zaccara cũ farina
cocta indigestiua: si cũ oleo ⁊ amigdalis nutri-
bile est: ſꝫ epatis facit ꝯstipatiões: ⁊ in renibꝰ
lapides. Si aũt cũ nucibꝰ ꝯficiaẽ mel: calidissi-
mũ est: cho. gñat in capite dolorẽ: maxĩe in cho
lericis ⁊ iuuenibus: hec tñ oīa cum melle peiora: cũ zuccaro
meliora.

De potibꝰ et primo de aqua. Ca. xcix.

Cum de potibꝰ sit dicẽdũ: ab aqua q̄ vniuersalior
est incipiendũ est. Cũ ergo de cibis ⁊ eoꝝ diuer-
sitatibꝰ diximꝰ ẜm. G. ⁊ experimentũ nostrũ: opꝫ
vt de potibꝰ ⁊ eoꝝ actionibꝰ siue diuersitatibꝰ: ⁊
ad q̇d necesse sunt disputemꝰ. Potꝰ ĝ duabꝰ de
causis est necessariꝰ: aut eñ humectat corpus: ⁊ qḋ humidũ
de corpore dissolutũ fuerat restaurat: aut cibi grossitudines
dissolutas ad loca portat remotiora. Potuũ aũt gñã cõstat
esse diuersa: est aqua cuiꝰ actio iã est dicta: sed tñ corpis nõ
est nutritiua: qḋ si facit nõ sua est natura: ſꝫ rei cum qua est
admixta. Est vinũ cuiꝰ actio est vt portet cibũ ꝑ oẽs corpis
partes: nutrit quoq3 ⁊ calefacit: spiritũ ⁊ san. augmẽtat: ca-
lorẽ naturalẽ cõfortat: ⁊ ꝑ totũ corpus eũdẽ deportat. Sed
cũ in sanitate custodiẽda ⁊ infirmitate curãda: aqua magis
sit necessaria: opꝫ ne medicus aquaꝝ naturas negligat: vt
laudãdas tribuat: ⁊ nõ laudãdas caueat. Est aũt aq̃ quedã
sapida: quedã nõ sapida. sapida est clara ⁊ nõ clara: clara bo
na est ad bibendũ: sicut de fõtibꝰ orientalibꝰ: lucida ⁊ clara:
leuis ⁊ nulliꝰ odoris: cito calescẽs: ⁊ cito frigescẽs ⁊ hume-
ctans: aq̃ hmōi est acceptabilis: ⁊ cito exit nõ grauãs stoma
chũ: eũ refrigerãs ⁊ hũectãs. Claritas eñ eius significat q2
nihil aliud ei admisceẽ. Leuitas ⁊ cita mutabilitas subtilita
tẽ sue sube demõstrãt: Hinc est scḋa q̄ inter estiuũ orietalẽ ⁊
estiuũ occidentalẽ est posita. i. septẽtrionalis fontana. Aqua
rursus de lutosis fluens montibꝰ: ⁊ q̄ fluit sup petrã: ⁊ cla-
rissimaꝫ arenã ⁊ fortiter currit sicut est magni fluminis post
priorẽ gradũ tenet sanitatꝭ. He eñ in hyeme sunt calide ⁊ ĩ
estate frigide. aq̃ eñ pura est illa q̄ aliquãtulũ redolet: ⁊ ẽ sa
pida: aut turbida: aut q̄ ex grãdine ⁊ niue cõficiẽ. Hmōi aq̃
cõstipationẽ faciũt in epate: ⁊ lapides in renibꝰ dure digerũ
tur: ⁊ stomachũ difficulter egrediunẽ. Aq̃ putrida sicut quo
rũdam lacuũ ⁊ paludũ siue lutuosa: seu aq̃ in qua dormien-
tes ciuitatũ influũt putredines. Calida ⁊ spissa splenẽ ma-
gnificat ⁊ epar ⁊ stomachũ corrũpit: cutẽ horridã facit: diuer
sas feb. gignit. Aq̃ pluuialis ceteris aq̃s melior est ⁊ sapo-
rior: atq3 leuior ⁊ mũdior: sicut Hip. ĩ perito. pluuia inq̇t est
sumꝰ aquaꝝ a sole tractarũ: natura aũt solis nõ nisi subtilissi
ma aque ⁊ ceteroꝝ corpoꝝ trahit: vñ aq̃ pluuialis putredini
vicina est ⁊ ꝓpinq̇ssima: qḋ ex subtilitate cõuenit: melior tñ
est ceteris aquis ⁊ digestibilior: sed cũ putrescat raucitateꝫ
gñat atq3 feb. qḋ si nõ fiat: meliorẽ alijs eẽ ꝯstat: ex putredi
ne nõ est vituperãda: sed potius ex subtilitate sua laudãda:
oīs eñ aq̃ que cito putrescit: ⁊ cito corruptiõi ꝓpinquat est
subtilis. Aq̃ pluuialis rursus q̄ ex tenuissima pluuia ꝯficiẽ
melior esse videẽ: subtilitatẽ eñ fumi vñ oriẽ significat. Post
hanc est que cum tonitruo cadit: tonitruuꝫ eñ motu suo in
nebulã fumũ subtiliat. Unde aqua pluuialis multũ melio-
ratur inter alias si bibaẽ: aut calida aut frigida. q̄ frigescit

cū niue: aut naturaliter frigida est sicut de fontanis: stomachum refrigerat et epar. Ieiunus nō bibat: q: stomachū percutit et rigorē et constrictionē facit: mala est pectori: q: tussiz gignit: dentib⁹ quoq; non cōgruit: neq; neruis: neq; ossib⁹: neq; cerebro: q: hec mēbra sunt frigida: catarrū facit: pectoribus sanguinem screātib⁹ obest: si cessauerit morbus idem reuertit. Aquā frigidā similiter non bibat: qui stomachū frigidum habet et epar naturaliter: aut ex frigore infirmatus est: et eam infirmitatē est egressus: neq; post coitū est bibenda: vt nimia exercitia: q: calorē dissipat naturalē. Uniuersaliter dico qcūq; aquā frigidā frequēter bibūt: ꝙ percussionez nō euadūt futurā in senectute: neq; post somnū in nocte bibat sitibūdus: q: calor naturalis extinguit: nisi ꝓpter ardorem febriū: aut ꝓpter cibū calidū et salsum. Aqua frigidā cū niue: si quis post somnū bibit: bonum appetitū facit: stomachum cōfortat et bene digerat: sed tū subito nō est bibēda: sed paulatiz est sorbēda. Nix et glacies si de bona sit laudabilis est: sed illa est melior que sup petrā et mundā cadit terram: cadēs em̄ supra metallinos mōtes: aut terras sapidas: et fetētes omnimodo cauēda est. Aqua ca. ieiunū stomachū lauat: et de fecib⁹ cibor̄ purgat. Phlegma quoq; et omnē putredinē mūdificat: et ventrē soluit. Sed si quis eam sepe biberit: stomachū emollit: digestiuā vtutē turbat: et totū corpus mitigat: et sanguis e narib⁹ ꝓpter eam emanat. Aqua neq; tepida neq; frigida ventrē inflat: cum non sitim auferat. Sufficiūt hec dicta de aqua sapida. Aqua nō sapida est salsa et sulphurea: et picea: aluminosa: nitrea: metallina. Salsa vētrē emollit: sepe tū bibita ventrē cōstipat: corpus desiccat: pruriginē et scabiem gñat: sed tamē hydropicos et frigidos curat morbos: cum vel bibūt vel balneāt in ea. Aqua picea: et sulphurea ad infirmitates valet frigidas: neruos calefacit: epar incendit. Aluminosa refrigerat et desiccat: sanguinis fluxum et emorroydes stringit. Nitrea ventrē soluit. ecōtra de metallo ferri aqua ventrē constipat: mēbra cōfortat: ad dolorē splenis valet et apostemata. De metallo eris aqua humiditati stomachi subuenit: stranguriā gignit. De metallo argēti aqua refrigerat et desiccat. Hec oīa potui sunt aduersa nisi ꝑm diuersas medicinas: siue bibant: siue cuz ipsis balneēt. Oportet aūt si ex necessitate cogat quis vt in regionum mutationib⁹: aut locorū secū portet puluerē aque quā solit⁹ est bibere: et aque metalline misceat: vel alij male quā inuenit atq; postea colatā bibat: alioquin coquat et pontico vino admiscēs eā bibat: si aūt calide sit nature cū oxizaccara cōsuescat eā bibere. Si vo aqua sit turbida: micā de pane factam pāno vnde colaturus est supinducat: et pane oxiccari permittat: si aluminosa cū dulci potu misceat. Et si salsa cū ordei farina et bis vel ter colet eā: si aūt corrupta: cū odorifero potu est admiscēda. Si em̄ malar̄ est aqua qualitatū diuersos gignit morbos corpori: caueri ergo oportet: ꝙ si nō possit fieri: ciceres i aqua cocti aquā alteri aque corrupte misceāt: et sil' maratrū et daucū.

De vino et mero. Cap. c.

Vinū est quoddā merū: quoddā de passis factū: aut mellitū: aut dactylinum: aut ordeaceū: aut si miliū. Merū vl' ca. est et sic. s; nouiter a torculari tractū non primū trāsit gradū: neq; vet⁹ scōm: s; augmētat vel minuit sui natura ex lōginq̄tate siue ꝓpinq̄tate tpis qd multū est vtile in custodiēda sanitate: Si iquā sit mediocre calorē naturalē cōfortat et eūdē augmētat: et p oīa corpis dispergit mēbra: aīam refocillat: gaudiū et audaciā prestat: corpis augmētat virtutē: cho. ru. expellit cū sudore et vrina: cho. nigrā tēperat: q: calefacit et humectat solida et dura mēbra et sicca ex labore et fatigatiōe nimia humectat: defectionē egrotis tollit et vires reducit: corpa pinguescūt: q: appetitiuā virtutē cōfortat: et digestiuā adiuuat: mēbra nimiū sicca ex egritudine diuturna: humectatiōe aq; atq; cibi cito recreat: inflationē et vētositatē dissoluit: qd fiet si qs tēperatū: et nō ad ebrietatē bibat illud. Qui em̄ frequēter inde inebriant: multas et diuersas patiunt infirmitates: sicut turbationē mētis: stulticiā: virtutū defectionē aīatar̄. Uene em̄ et ventriculi cerebri inde implent: calor naturalis extinguit: et infrigidat: vñ apostema gñat epilepsia comitatur: paralysis sequit tremor: spasmus et similia succedunt.

De actionibus meri. Cap. ci.

Actiōes vo meri mutant ex diuersitate corpor̄ et cōplexionū et organi: cui⁹ natura quinq; modis est diuersa: aut em̄ in colore: aut i liquore: aut i odore: aut in sapore: aut in tpe. In colore: q: quedaz sunt rufa q̄ calidiora sunt et sicca: cito digestiua: calidū sanguinē generātia: quedā subrufa sūt ca. et boni san. sūt gñatiua. Sunt et alia citrina ceteris calidiora: et oīa corpis mēbra perforātia: sanguinem cholericum et capitis dolorem faciētia. Sunt et nigra alijs nutribiliora: calor eor̄ ceteris minor ad pforandū durior. Alia sunt al. minus supradictis ca. Ex liquore diuersa: quedā em̄ sunt grossa duriora ceteris et nutribiliora: sunt et subtilia parū nutriētia et stomachū cito exeuntia: et dolorē capitis ex humorib⁹ cholericis in ore stomachi auferētia: vrinā ꝓuocantia: sunt in liquore mediocria: quor̄ actio sūt nō erit mediocris. De odore: q: quedā sunt vocata aromatica: et q: odorifera: bonū nutrimentū et bonuz sanguinē sunt facietia. Sūt et odore horribilia: et sanguinē malū dolorēq; capitis ex malo fumo eor̄ caput ascēdēte gñantia. Sapore: q: dulcia quedā alijs nutribiliora: grossuz gñantia sanguinē: ventrē humectātia et ad digerendū dura: et sitim gignētia. Sūt et pōtica stomachū cōfortātia: atq; ventrē cōstipātia: pectori et sibi ꝑtinentib⁹ nocitiua: intestinis cōgrua: ad digerendū dura. Sūt et acetosa q̄ et diuretica grossos hu. dissoluētia. Sunt et amara nimis ca. ex tpe vetera sunt calidiora: et ꝑm longinquitatē et propinquitatē a torculari considerāda sunt esse ca. q̄ ergo simplicia taliter cōsiderant. Si aūt ad seinuicē harū qualitatū quedā cōponant: ex suis cōpositionib⁹ iudicabunt: breuiter tū dictur⁹ sum: q̄ cōposita non oportet negligere medicū. Rufa quidē vina alijs sunt laudabiliora ad generandū tēperatū sanguinē et calorē cōfortandū naturalē: si inquā in liquore mediocria sunt: et in tpe odorifera. Istis scōa sunt subrufa et grossa et odorifera que et multū nutriūt: et sanguinē bonū faciūt. Rufa et grossa et pōtica: in vltimitate sunt minora. Nigra et grossa et pontica ad digerendū sunt dura: et grossum san. gñantia: his sunt peiora: nigra: grossa et dulcia. Alba et grossa parū nutriūt: nutribiliora al. et subtilia: suntq; diuretica calide nature: cōgrua: dolorēq; capitis q̄ ex stomachi malis hu. collectis est mitigatiua: neruosis mēbris amicabilia. Citrina et subtilia parū nutrientia: sed tū calidiora sunt: citrina vo et grossa: calidissima sunt atq; acutissima: et ad ascendenduz caput velocissima et molestissimā ebrietatē faciētia: marie si sint vetera. he sunt vinor̄ diuersitates ꝓpter q̄litatū suar̄ cōplexiōes: sed ad cōplexiōes vniuscuiusq; corpis: he nature vini cōsiderande sunt. Calide nature vel cholericis vina rufa vl' citrina si sint vetera sunt nociua vtpote diuersos morbos gñantia: sicut febres et capitis dolores: ebrietates duras: et indissolubiles que si ex necessitate sunt bibēda: multe aque sunt commiscenda: aut mudus panis est apponēdus: aū. vj. vl'. iiij. bibēdi horas. Alba et subtilia atq; noua sunt iuuatiua: aquaz em̄ mēbratim portāt et refrigerāt: frigidis cōplexiōe et phlegmaticis: citrina: rufa: vetera pura sunt habilia: et bonū san. gñantia: alba et grossa atq; noua et nō pura incōueniētia: q: corpa humectāt et refrigerāt: intestina inflāt: stomach⁹ desicit eor̄ cā. Cōplexiōi tēperate vina rufa et subrufa inter nouū et vet⁹ mediocria: odorifera eq̄liter mixta sūt satis cōgrua: quippe: q: bonū san. gignētia tēperate ebibita: quicqd laudabile diximus in corporib⁹ faciētia: oīa alia vina eis sunt nocitiua et laudib⁹ hor̄ īria. Corporib⁹ intēperate cōplexiōis cho. habētib⁹ in stomacho vel itestinis et dolorē capitis: calorēq; epatis rufa: citrina: et vetera sunt mala et alba: subtilia: iuuatiua. In hac aūt cōsideratiōe regionū caliditas et estiuū tps sūt ꝓpēdēda laborātib⁹ et angustiātib⁹ i stomacho vl' in intestinis phlegma habētib⁹ siue vētositatē in epate: et i viscerib⁹ frigidā et cōstipatā cōplexiōnē grossa et dulcia atq; noua sunt inutilia. Rufa vo et citrina subtilia habilia. Neruor̄ defectionib⁹ vina oīa nocere vident. Uini em̄ principiū est vt neruos et cerebrū infestet: qd testat Hippo. in perito. vinum inqt capiti nocitiuū est. et iterū. Uinū aquosum et multum commixtum stomachum humectat intm̄ vt deficiat: inflationem generat. Purū graue est capiti: sitim et costarum

titillationē facit. ¶ Ex his ergo dict[is] a prudēti medico ⁊ a per
ſpicaci dicenda debēt conſiderari. Uina de paſſis facta ſupe
rioꝛibus ſunt vicina. Mellita calidioꝛa ⁊ ſiccioꝛa cholerā ge
nerantia frigide cōplexioni ⁊ phlegmaticis: maxime ſi ſint
aromatica valentia. Dactylica ceteris groſſioꝛa ſunt vinis: ⁊
nutribilioꝛa: melancholiā pariunt: ⁊ minus calefaciūt. Ois
ceruiſia de quocūq[ue] grano ſit facta groſſioꝛ eſt ꝙ vina dacty
lica: ⁊ ad digerendū duriſſima: cōſtipat viſcera: maxime ſi ſit
noua: inflationem ⁊ ventoſitatē generat: ſed tamen digerē
tes multum nutricat.

¶ De potibus medicinalibus. Cap. cij.

Potus medicinalis eſt oximel: oꝛizaccara: ⁊ aliis
his ſimilia. Oximel inter calidum ⁊ frigidū eſt
temperatū: ſi autem cum herbarū radicibꝰ con
ficiatur calori vicinatur: phlegma viſcoſum diſ
ſoluit ⁊ ventoſitatē deſtruit: ſi cum zuccaro ſit
omni etati ⁊ regioni conuenit: q[uia] poꝛos aperit: phlegma vi
ſcoſu[m] diſſoluit: ſputi ſcreationem ex pectoꝛe ⁊ pulmone ex
pellit: acumen cholere mitigat: omnibus infirmitatibus ex
cho. ⁊ phlegmate cōmixt[is] ſicut hemitriteo ꝓficit: ſi cū aqua
coctanoꝛū conficiatur: cōfoꝛtat ſtomachū: ⁊ de putredinibꝰ
phlegmatis ⁊ alioꝛum humoꝛū mundificat eum: virtutē ap
petitiuam excitat: egritudines exeuntes confoꝛtat. Si cum
ſquilla hydropicos iuuat: et epaticos: ſpleneticoſq[ue] frigide
nature: aſmaticos: anheloſos: ex viſcoſo phlegmate cōſtipa
tos iuuat. Julep tēperatū eſt: frigiditati ⁊ humiditati per
tinet: ſtomachi refrigerat ardoꝛes: in acutis febꝛibꝰ valet.
Mellicratū calori attinet: frigida membꝛa refouet: colatiuū
eſt ⁊ diureticū: aliquantulū nutritiuū. Sirupus roſatus re
frigeratiuꝰ eſt: acutis valet feb. defectio appetitꝰ in egrotā
tibꝰ ꝑ eū ꝯfoꝛtaſ. Sirupus viol. acutas feb. extinguit: vētrē
humectat: aſperitatē gutturis: pulmonis quoq[ue] ⁊ pectoꝛis
mitigat. Sirupus mirtinus ſtomachū cōfoꝛtat: ventrē con
ſtipat: diſſinteriam aufert: ⁊ diarriā. Similiter factus de co
ctanis idem operatur.

¶ De naturis floꝛum odoꝛiferoꝛū. Cap. ciij.

Res odoꝛifera ⁊ tangibilis aliquantulū mutati
ua eſt coꝛpoꝛis: ſed nō adeo ſicut aer: potus: et
cibus. Odoꝛifera aūt plus mutāt cerebꝛū: tāgi
bilis exterioꝛū membꝛoꝛū cōplexionē tranſdu
cit ſicut cutis ⁊ vicinoꝛū ſibi: qꝺ cū ſiat rei mu
tanti coꝛpus opoꝛtet hec duo: ideſt odoꝛatus ⁊ tactus ſibi
met cōnectanſ: que rebus non naturalibus adiunguntſ. Ut
ꝓmiſſiones noſtre non minuanſ: ab odoꝛiferis ergo inci
piamus: ⁊ hoꝛum in cerebꝛo actionibꝰ: actiones em̄ ſuas in
exterioꝛibus: cum de ſimplici pꝛactica medicine in ſubſequē
tibus diſputabimꝰ: dicemꝰ. Odoꝛifera ergo iſta: aut floꝛes
ſunt: aut aromata. Nos autē a floꝛibus incipiamus. ¶ Mir
tus diuerſas habet virtutes: pontica em̄ eſt ⁊ frigida ⁊ ſic
ca: aliquātulū eſt amara: ⁊ ideo parū calet ⁊ diſſolutiua eſt:
vnde iuuat cerebꝛū qꝺ eſt calidū ⁊ humidū. Roſa ſimiliter
diuerſas habet qualitates: ſed frigiditati tamen pertinen
tes: et idcirco cerebꝛū refrigerat ⁊ exiccat. Sābucū calidum
eſt ⁊ ſiccum: diſſoluens cerebꝛi humiditatē: eiuſdēq[ue] vento
ſitatem: ⁊ ipſius aperit conſtipationē. Baſilicō calidū eſt ⁊
ſiccū: phlegmatis ⁊ groſſoꝛū humoꝛū diſſolutiuū: doloꝛi ca
pitis ex frigiditate adiutiuū. Succus eiꝰ ex frigiditate ⁊ ple
nitudine ſtomachi adiuuat ſingultū. Sābacū calidum eſt ⁊
ſiccū ⁊ diſſolutiuū: i paralyſi ⁊ epileptia ⁊ hemigranea phle
gmatica ⁊ omnibꝰ moꝛbis phlegmaticis cerebꝛi eſt validū.
Yreos diuerſas habet naturas: ſed calori tamen vicinas: et
propter hoc diſſoluit omnes cerebꝛi infirmitates phlegma
ticas. Uiola frigida eſt ⁊ hu. caloꝛem ⁊ ſiccitatē cerebꝛi adiu
uat: ſomnum pꝛeſtat. Citrinus flos frigdoꝛem iuuat in cere
bꝛo et confoꝛtat.

¶ De naturis aromatum. Cap. ciiij.

Maioꝛ in aromatibus eſt muſcus in tertio gradu
calidus et ſiccus defectionis coꝛdis ex frigoꝛe
cōfoꝛtatiuus: membꝛa deficientia cōfoꝛtat. De
muſco ⁊ croco fiunt mutatiōes paralyſim adiu
uantes ⁊ cerebꝛū confoꝛtantes. Ambꝛa ca. eſt ⁊
ſic. actiones eius a muſco parum diſſimilanſ. Gariofilū ca.
eſt ⁊ ſiccum in ſecundo gradu: frigidum adiuuat cerebꝛū ⁊
defectum atq[ue] melancholicū: anime ⁊ coꝛdis confoꝛtatiuū.
Sādali in tertio gradu ſunt frigidi: doloꝛem iuuant capitis
calidi: caloꝛis cerebꝛi ſunt refrigeratiui. Camphoꝛa frigida
eſt in tertio gradu ⁊ ſicca: caloꝛem ⁊ ſiccitatē cerebꝛi refrige
rat: coꝛdis ⁊ anime ex caloꝛe defectionē ꝯfoꝛtat. Lignū aloe
diuerſe eſt nature: ſed tamē vniuerſaliter eſt ca. ⁊ ſiccū adiu
uans cerebꝛi ⁊ ſtomachi humectationes: coꝛdiſq[ue] defectiōes
animā ⁊ coꝛ ⁊ oīa interioꝛa ꝯfoꝛtat mēbꝛa. Macis ex caloꝛe
⁊ frigoꝛe mediaſtinus eſt: ſtomachū frigidum ⁊ lienteriā ex
defectione virtutis contentiue adiuuat. Spica calida eſt et
ſic. ſtomachi ⁊ epatis frigiditates iuuat: diuretica eſt ⁊ mē
ſtrua ꝓuocat. Coſtum calidū eſt ⁊ ſiccū defectionē cōfoꝛtās
neruoꝝ valens contra venenū: omne autem aromaticū cali
dum ⁊ ſiccum confoꝛtat coꝛ atq[ue] ſtomachū ⁊ cerebꝛum: ⁊ fu
mo replet ipſum.

¶ De natura veſtimentoꝛum. Cap. cv.

Omne veſtimentū coꝛpoꝛi appoſitum neceſſe eſt
calefaciat cum aeris frigiditatē repellat: ſed ta
men cum quaſi quidam caloꝛ coꝛpoꝛis exeat po
ros: caleſit indē ⁊ ipſa. Sunt autē veſtes diuer
ſe: quedā. ſ. plus: quedā minus calefactoꝛie: ſi
cut linee. Omne em̄ lineū cum induitur refrigerat coꝛpus
⁊ maxime ſi lauetur: ſi autem non: calefacit et multū mēbꝛa
humectat. Bombicinum plus reddit calidū: ⁊ maxime ſi ſit
ſubtile ⁊ tenerū: membꝛa tenerat. Quodcūq[ue] veſtimētū eſt
piloſū: plꝰ calefacit ⁊ reddit mēbꝛa tenera. Lene atq[ue] rarū
calefacit ⁊ exiccat: ⁊ mēbꝛa indurat ⁊ eſtati eſt optimū. La
nes calefacit ⁊ exiccat: ⁊ mēbꝛa indurat: membꝛa calida ca
lefacit ⁊ tenerat: frigiditati renū eſt optima. Sericum quan
to ſubtilius ⁊ piloſius tāto plus calefacit ⁊ tenerat coꝛpus:
contraria contrarie operantur. Pelicee veſtes ſm̄ aīalium
diuerſitates conſiderantur: quanto ergo cutis ſolidioꝛ ⁊ pi
lus mollioꝛ: tanto calidioꝛ. qꝺ perſpicax medicus ex regionū
ſitu: ⁊ ex hominū conſuetudinibus bene diſcernit.

¶ De ſomno ⁊ vigilijs. Cap. cvj.

Um de ciboꝛum ⁊ potuum ſatis ⁊ abunde tracta
uerim diuerſitatibus: de ſomno ⁊ vigilijs: que eos
comitantur neceſſarius ſequitur tractatus. Som
nus autem aut naturalis: aut non naturalis: ſed
naturalis huic noſtro attinet tractui: non natura
lis inter illa que extra naturam ſunt ponēdus erit. Fit igiſ
ſomnus naturalis ex temperata humiditate cerebꝛi: ⁊ ex fu
mo humido atq[ue] claro a toto coꝛpoꝛe aſcendēte ad cerebꝛū:
vnde cum cibamur ⁊ ciboꝛū cerebꝛū fumus ingreditur: faci
le doꝛmitamus. Fit autē ſomnus naturaliter pꝛopter duas
res. Pꝛimo videl[icet] vt cerebꝛum cum ſenſibus a fatigatione
ſuoꝛum motuū quieſcat: vnde animalis virtutis quieſcunt
actiones cum ſomnus adeſt. ſ. viſus: auditus: guſtus: odoꝛa
tus: ⁊ motus voluntarius. Actiones vͦo ſpirituales ⁊ natu
rales in ſuo curſu ſunt manentes: doꝛmientes em̄ ſi anhe
litu pꝛiuantur: neq[ue] digeſtiua virtus amittitur: qꝺ ex arteria
rum motu atq[ue] flatu cōpꝛobatur: ⁊ ꝙ comeſta a doꝛmienti
bus melius digerunſ. Secūdo fit neceſſitas ſomni vt cibus
digerat ⁊ humoꝛes coquat: caloꝛ em̄ naturalis interioꝛa tūc
petit coꝛpoꝛis. Unde q[uia] in hyeme magis doꝛmitamꝰ ex no
ctium pꝛolixitate: melius digerimus ꝙ in quolibet alio tē
poꝛe. Uñ caloꝛ naturalis teſtaſ operari intus: q[uia] cū doꝛmia
mus neceſſe eſt magis operiamur: ⁊ extremitates coꝛpoꝛis
in multū doꝛmiētibus refrigeranſ. Actiones quoq[ue] ſomni
diuerſe ſunt duobꝰ modis: aut ſm̄ quātitatē tempoꝛis: aut
ſm̄ magnitudinē materie quā in coꝛpoꝛe inuenit. Sc[ilicet] ſꝫ quā
titatem tempoꝛis: q[uia] ſi multus eſt ſomnus aīalis deficit vir
tus: coꝛpus humectaſ ⁊ refrigeratur: phlegma maioꝛatur ⁊
caloꝛ naturalis minuiſ. Si aūt ſomnꝰ ē moderatꝰ: cibus di
geritur: coꝛpus impinguaſ: laboꝛ diſſoluitur: animus cōfoꝛ
tatur: caloꝛ naturalis augmentatur: humoꝛes temperātur:
mens clarificatur. Si autē minoꝛ eſt ꝙ opoꝛteat: animus ⁊
virtutes naturales ⁊ digeſtiua deficiūt: coꝛpus deficcatur.
Actiones ſomni ex magnitudine materie quā inuenit in coꝛ
poꝛe ſunt: q[uia] ſi cibum aut humoꝛes inuenit indigeſtibiles:
quoꝛum ſunt quantitates plus ꝙ virtus naturalis expoſtu
let cum

let cum calor intret naturalis: qđ in dormiente maxime facit magnitudine materie vincit᷑ τ extinguitur. sicut videtur in initio piodi amphimerine: et ꝓpter hoc opꝫ vt multū comedentes nō antea dormiant q̄ ciborū stomachi aliquātulā digestionē sentiant. Et similiter febricitātes in horis accessionū dormire non opꝫ. Si em̄ corpꝰ cibis inanitur calorq̄ naturalis interiora corporis ingrediat᷑: substātialem humectationē exiccat: cum nihil aliud exiccandū inueniat: postq̄ calor minuitur: τ corpus refrigeratur. Si vero somnus cibos et humores inueniat tēperatos: calor naturalis interiora intrans corporis: cibos digerit: hūores tēperatos reddit: corpus humectat calefacit τ impinguat. he sunt actiōes somni in corpibꝰ cuiuslibet aīalis. ❡ Vigilie q̄dā sunt naturales et quedam extra naturā. De his que sunt extra naturā tūc disputabimꝰ cū de rebus causis accidentibus dicemꝰ. Naturales igitur vigilie virtutē naturalē fatigāt atq̄ corpus. virtus tñ aīata cōfortatur: q: calor naturalis corpus egreditur: τ sensus atq̄ motus corporū cōfortantur. Vigilie ergo corpis interiora refrigerāt: exteriora vō calescūt et exiccant: q̄ si sint plusq̄ oporteat calor augmentat᷑ corpusq̄ exiccat᷑.

❡ De coitu. Capłm. cvij.

De somno et vigilijs disputatione finita: de coitu sequitur nr̄a sententia: cum naturali exinanitiōi attineat. qđ natura fecit in aīalibꝰ vt gignerent. et species eiusdē gn̄is cōseruarentur: in gn̄atiōe em̄ destructa reparātur. vnde nimiā delectationē fecit natura in coitu: vt qđlibet aīal ad hoc alliceretur τ aīaretur. Oēs em̄ fere hoīes delectationē tm̄ in coitu appetunt pauci vero gignendoꝝ spe filiorū: irrōnabilia delectatione tm̄ sunt ꝯtenta. Fecit quoq̄ materiā gignēdoꝝ sperma: qđ corporis est q̄dam supfluitas: sed nō alijs supfluitatibꝰ assimilanda. s. emūctionibꝰ sputis sudori τ similibꝰ. q̄ ad nullaꝫ necessitatē emittūtur. Sperma em̄ istud de meliori substantia totius corpis gn̄atur. Unde ga. dixit in lib. custodiēde sanitatis. natura inquit spermatꝭ aeree τ ignee est nature. eiꝰ ergo ꝯplexio ca. est τ humida necessario. q: de puro τ clarificato sanguine gn̄atur. vnde fundamēta principaliū mēbrorū nutriuntur. Ideoq̄ cū quidam in coitu plusq̄ oporteat exercentur: virtus minuitur et corpus exiccatur. cum enim multo maior sanguinis quātitas minuatur ī phlebotomia nunq̄ tñ aliquis inde ita dilassatur: sicut in triplicato vel q̄drplicato coitu: etsi multo minus q̄ sanguinis emittatur: Cuius defectiōis causa talis est. q: cū natura illud spermatis emiserit qđ in testiculis τ vasis spermatis inuenerit. τ hō ad idē operandū scđo aīetur: neq̄ tamē in vasis natura inueniat qđ paratum emittat᷑: colligit p alia mēbra qđ sanguinis paratū ad sperma fuerat. Or si multotiēs homo in coitu fatiget᷑: sanguis tñ qui principalia mēbra pncipaliter nutrit tandem emittitur. vnde fit vt multū id operantibꝰ sanguis p spermate per virgam emittat᷑. q: natura ad id coquēduꝫ non habuit tēpus cōgruuꝫ. necesse est ergo deficiat corpus Hip. atq̄ Ga. dixerūt. Coitus sanitatis custodiēde fomes est vnus. alij ecōtra. Nos aūt hip. τ ga. auctoritati consentimus: dicētes coitum vn̄ mutatur corpus esse vnū: qui cū excedat modū: necesse est vt generet morbum. sicut em̄ si humores quibus corpus regitur minuūtur siue augmentātur morbꝰ necesse est inde generet᷑: itidē in q̄libet ꝯtingit coitu. vnde cū in vasis sibi cōpetētibꝰ sperma augmentet᷑: opꝫ vt a natura sicut alia q̄libet supfluitas expellat᷑. qđ sine coitu q̄nq̄ expellitur vt sepe fit in pollutionibꝰ. Pollutiōes enim nihil aliud sunt nisi ꝙ hūores q̄ materia sunt spermatis: calesiunt τ augmentātur. vnde cū vasa spermatis impleantur necessitas expetit educātur. ꝙ si neq̄ coitu neq̄ pollutiōe exeant thetanū in inguinibꝰ generāt: τ grauitatē sub hypocundrijs. immo totū corpus grauant. aliq̄n in vasis suis calesiunt: τ febres faciunt. aliq̄n fumus eoꝝ ascendit cerebꝛū: et pessima gn̄at accidētia circa ipm̄. et ꝓpter hoc si coitꝰ exerceatur q̄n opꝫ: τ ſm ꝙ necesse est: leuigatur corpus: sanitas corroborat᷑: cogitatiōes male remouentur: ira extinguitur: melācholia iuuat᷑: multi morbi phlegmatici pulsantur appetitus excitat᷑. Si aūt ecōtra morboꝝ cōstat cā: q: corpꝰ refrigerat τ exiccat: τ aliq̄n calefit ex motu nimio. Coitꝰ aūt triplex est: aut em̄ propter rem naturalē: aut nō naturalem: aut extra naturā. Naturalis ē: si puer vel iuuenis nō exercet cuius ꝯplexiones sunt calide τ hu. τ testiculi silr. τ pinguis est et rufus: τ neruosus atq̄ sanus. Negligēs igit᷑ dolorem patitur in inguinibꝰ: pigritiā corporis totius grauitateꝫ et fastidiū. aliquādo cū calefiat febres siue melancholiā gn̄at: scothomiam τ cardiacam. Si vero frigide sit nature τ sicce: et testiculi silr: τ est macilentus calore albus siue liuidus: τ spermatis parui. si aūt sepe operet᷑ corpus infrigdat᷑: calor naturalis minuit᷑ pori rarificant᷑ nerui deficiūt: tremor τ aīe defectiones: cardiaca: fastidiū: arteticus dolor: pectoris et pulmonis mala accidētia subeunt. Or si ꝓpter hoc non desistat τ corpus corrumpat in spasmum oportet decidat: vnde necesse est vt hūc caueat. Si autē cōplexionis sit frigi. τ hu. aut cal. τ sic. mediocriter debēt exercere. si autē aliter: morbos necesse est toleret. frigidus τ hu. si hec operet᷑: calor naturalis ꝯgelatur: nerui emolliūtur. Calide τ sicce ꝯplexiōis homo desiccatiōes patitur totius corpis: oculoꝝ quoq̄ concauitates: τ alias siccas infirmitates. Nō naturalis est si cū cibis τ potu corpus plenū est: exercuerit. defectiōes corpoꝝ sequunt᷑: emollitiōes neruoꝝ: dolores artetici: ꝯstipatiōes in vesicis humores augmentētur viscosi. Or si non desistat aut ī hydropisim: aut in anhelitū: aut in paralysim decidet. Si vero aūt sitiens fecerit aut famelicus aut post vomituꝫ τ vētris solutionē seu phlebotomiā: aut balneū: aut post quēlꝫ laborē: aut vigilias: aut tristiciam: deficit corpus τ exiccat᷑. calor naturalis dissoluit᷑: visus obscurat᷑: oculi concauantur aliquādo spasmus τ defectio sequunt᷑. Silr etiā si post gaudiuꝫ subito fit: maxime si in estate aut autumno. q: hec duo tp̄a coitui sunt incōuenientia. Si aūt operatur quis coituꝫ cū corpus nec adeo plenū: nec adeo sit exinanitū habēs multum sperma collectū cum letus sit et solicitꝰ: iuuatur corpꝰ et calor naturalis cōfortat᷑ precipue in pueritia τ iuuentute et in vernali tp̄e hec operari est vtile. Quicūq̄ vero facit ꝓpter rem extra naturā: sicut qui turbationē mētis patiunt᷑ ꝓpter melācholiā aut cogitationē intra falsam habēs: aut sunt hereosi: aut phlegmate pleni: siue laborāt de plenitudine corpis: seu cerebꝛū est plenū hūoribꝰ: vel in capita eoꝝ acuti fumi ingrediātur: sanū est eis. maniaꝫ em̄ aufert: amorem tēperat: suspitionē falsam mitigat: laborē alleuiat: cōstipationē poroꝝ aperit: abundātiam humoꝝ cerebꝛi a superioribus in inferiora deponit: τ maxime ꝓdest si complexio cuiuslibet calida est τ humida. Si q̄ rursum coeant q̄ pectoris aut pulmonis infirmitatē habeāt vel artetici: τ in visceribus grossi: frigidi quoq̄ τ phlegmatici morbi: τ in ꝓlibꝰ dolētes siue etiā diarriam vel dolorē stomachi et defectiōeꝫ habētes cathartici τ corrizatici: vel in his infirmitatibus augmentātur: vel si nō habeāt eis accelerant᷑: magis tñ coitꝰ cerebꝛo τ neruis nocere videt᷑ ꝓpter dissolutionē aīalis spiritus: pectori τ pulmoni ꝓpter nimiū motū vel vitalis spūs dissolutionē. opꝫ ergo sic in infirmitatibꝰ vt in pestilentia tēporis: τ corruptiōe aeris coitus vitetur. Quidam coeuntes virtutū patiuntur defectiōes: τ stomachi abominatiōes: in ore stomachi siccitates et oculoꝝ cōcauitates. Si vero abstineāt spermate in vasis sui abundāte: grauitatem capitis tolerāt: angustiā quoq̄ et abominationē: quos opꝫ medicari vt libido possit extingui: sperma desiccari: qđ in practica nr̄a sumꝰ dicturi. Quidā alij cū h̄ operētur rigorē et tremorē corpoꝝ patiunt᷑: qđ corruptionē humoꝝ signat: q̄s calor dissoluit cū coitꝰ supuenit. Alij in eodē opere nimio fatigātur putore. vn̄ cogitat᷑ q: putredines hūoꝝ corpis dissoluant᷑.

❡ De inanitiōe nō naturali vt vrina mēstruis τc. Ca. cviij.

Uomiāquidē de coitu. s. pticulari ex inanitiōe adnr̄ꝫ posse diximꝰ: de vniuersali. i. naturali exinanitiōe vniuersalr dicēdū eē videt᷑: sicut de egestione vrina mēstruis τ silibus. hec si cohibeātur ne exeant: aut si plus q̄ opꝫ ꝓdeāt: morbos ſm suā naturā generāt. vn̄ necesse est non teneri cū cursus expostulet naturalis: q̄ si nō ꝓut opꝫ exeant: medici in expellendis satagant: si vero intēperatus et multꝰ sit exitus: in retinēdis laboret᷑. Si q̄s em̄ egestionē seu vētositatē teneat: colicam ꝯhenasmon etiā angustias defectionē appetitiue: vomitum

ventositatem stomachi vel intestinoꝝ patiūtur retinentes. Si que abundēt: in exitu dissoluuntur: ⁊ corpora deficiunt. Si aūt emittant̄ cholerica i intestinis faciūt vulnera. Urina retenta strāguriam ardorē ⁊ dolorē vesice: atq̄ renū gn̄at. vl eadē vulnerat: exiēs plusq̄ opꝫ: sitim facit: ⁊ vtutes dissoluit: corpꝰ desiccat. Mēstrua nō exeūtia in initio īfirmitates faciunt acutas: tardantia infrigidant epar: calorē naturalē extinguūt: ⁊ sepe ī hydropisim cadūt. Si eorum itē fumus ad cor ascendit subtilitatē et angustiā gn̄at. Si in cerebrum saliat: diuturna hemicranea gignitur ⁊ cephalea defectio visus ⁊ similia. Itidē facit sanguis emorroidaꝝ: si cōstringat̄ postq̄ ex consuetudine venerit. Sanguis p gulā atq̄ buccā egrediēs: si teneat̄ ab his q̄bus contingit s̄m ꝯsuetudinem gn̄at morbos in capite. sicut grauitatē vtriginē ⁊ silia. Si aūt exeat plusq̄ oporteat siccitatē faciei ⁊ oculoꝝ gn̄at. vnde nō opꝫ negligi naturales exinanitiones vt ordinētur s̄m cursus eorum naturales.

De accidentibus anime. Cap. cix.

Urgatiōe expleta naturali et eiꝰ actionibꝰ circa corpora expositis: subseq̄tur vt de accidētibꝰ aīe dicamꝰ: ⁊ q̄d circa corpꝰ operent̄. Oīa ergo corpora ex accidentibꝰ aīe immutātur. sicut ex supradictis corruptis corrūpunt̄: ex conseruātis cōseruant̄: ita ⁊ accidētia ⁊ sanitatis et corruptiōis conseruande sunt causa. Irascētes eñ quibusl3 ex causis angustiātes: ⁊ etiā tristātes atq̄ timētes: suspicātes: amantes: sepissime pessimas incidūt infirmitates: ⁊ citissimas mortes. Ab ira vero se coercētes: ⁊ rationabiliter animū cōpescentes: q̄cq̄d mali īspatū venerit modeste sustinētes: has effugiūt infirmitates. ⁊ si q̄n̄q̄ aliq̄ venerit hmōi accidētia irrationabiliter eos molestātia: si infirmētur difficulter sanant̄ accidentia aūt hec causa sunt sanitatis. Ira eñ si frigide cōplexioni vel timide interuenerit: multū eis subuenit. leticia solicitos tristes: ⁊ angustiātes iuuat. Multos inquit Gal. holes noui qui ex longo tpe angustiā siue tristitiā sunt perpessi: sed cū ad gaudiū siue diuitias puenerint: ad sanitatē redeunt pristinā. Alij vero ex infirmitate habita sanātur: cū que amauerint ab eis videātur. Silr cōplexionē cerebri calidam ⁊ siccam: et semp habētes gaudiū et leticiā: tristitia et angustia supueniētes adiuuant: q: calor in interiora rediēs nullam patitur dispersionē exteriorē. Cū ergo ita ex accidētibus aīe mutent̄ corpora: opꝫ eorū dicantur diuersitates. ⁊ circa corpꝰ eoꝝ actiones. Accidētia aīe sunt ira: tristitia: angustia: timor: ⁊ verecūdia. Ira est ebullitio sanguinis qui in corde cōsistit: et motꝰ caloris subito extra corpꝰ exeūtis ad vindicādū. huiꝰ actio corpis est calefactio ⁊ exiccatio: cho. ru. cōfortatio: ⁊ aliquādo gn̄at fe. ephimeras. hūores autē corporis ad putredinē parati fe. gignūt ex putredine. Ira vero augmētāte calor dissoluitur naturalis: ⁊ naturalis virtꝰ deficit. tremor quoq̄ fit maxime his q̄ nō adeo sunt virtuosi. sed tñ hec ira non mortificat frigidos nature si nō est superflua. aliq̄n eñ est cōgrua. calor eñ naturalis exteriora mouet corporis ⁊ cū ipso vis exit sanguinis. vñ mali humores ad bonos redeunt et carnes crescunt. Sanguis eñ exiens arterias carnē iplet ⁊ nutrit ac manifestat calorē exire. Rubor visus in corpore ⁊ maxime in facie ⁊ q vene implent̄ sanguine.

De gaudio. Caplm. cx.

Gaudium siue leticia est exitus caloris naturalis paulatim in exteriora. vñ aīa cōfortata calorē naturalem per totum corpus temperat: sanguinē auctione sua augmentat: corpus impinguat. et idcirco oībus ⁊ maxime sanis congruit corpibus sed tñ gaudiū aliq̄n interficit: si subitū fit, pter caloris naturalis extra corpus egressionē. ⁊ in exteriora corpis dispersionem: q̄d venefas rufus dixit quandoq̄ fuisse ex nimio ⁊ subito gaudio superueniente.

De angustia. Cap. cxi.

Angustia est cum paulatim calor naturalis interiora subintrat corporis. vnde fe. nascūtur ephimere. Que angustia si diu moretur: calor augmentatur: ⁊ solida membra calefiūt. et in ethicas fe. cadunt. ⁊ si ī frigida cōplexiōe fiunt: calor extinguitur naturalis: est ergo angustia oībꝰ corpibus maxime siccis et frigidis nociuia.

De tristicia. Cap. cxij.

Tristicia est cū calor naturalis aliq̄n exeat: aliq̄n intret. Intrat eñ cum que sperauerit desperat: exit cū sperat que desperauerat. opꝫ ergo si habuit intolerabilē exultationē: ad forsitan quādoq̄ futurā reuertere calamitatē: ne calor naturalis exiēs refrigeret interiora in exteriora se spergēs.

De timore. Caplm. cxiij.

Timor ē cū naturalis cal. interiora corpis subito ītret vt ad aiam fugiat: q̄d sibi nocet ⁊ horret: et etiam multum expauet.

De verecundia. Cap. cxiiij.

Verecūdia est cū calor naturalis interiora intret ⁊ exteriora in vno momēto visitet. calor eñ naturalis ad interiora sicut ⁊ in timore refugit in verecūdia: ⁊ post memorialiter recurrit ad exteriora: vt defendat certis nō sibi certa. vnde fit vt cutis rubeat in verecūdia. hoꝝ duorū accidētiū actiones cuilibet corpori sunt inconuenientes.

Explicit quintus liber.

Incipit sexta particula theorice de rebus contra naturam.

Capitula libri sexti.

De rebus extra naturam. Capi. j.

Cū in superioribꝰ tres partes theorice esse diximus: ⁊ de duabus pmissis expleuimus. i. naturali. ⁊ nō naturali partibus: restat tertia que est extra naturam dicenda. Sūt aūt extra naturam morbi: ⁊ causa morbos faciēs: ⁊ accidētia morbos sequētia. Or aūt regimēta sanorū corporum ex temperamētis sunt rerū naturaliū: hecq̄ temperamenta in ꝯplexione similiū mēbrorū: ⁊ cōpositiōe officialiū

sunt temperata: tẽperamenta vero similiũ ex tẽperãtis sunt humorũ: et tẽperamẽta officialiũ in moderatione materie et formatiue virtutis cuiuslibet fetꝰ sunt tẽperẽtia: officialiũ quod tẽperamẽta facit actionũ tẽperãtia: quia tẽperamẽta rerum naturaliũ inueniunt in mẽbris et humoribꝰ. quare quando cũ quolibet excedat modũ rẽ facit extra natura. Si enim humores tẽperamẽtũ exeãt morborũ faciunt cãm. Si vero membra egrediant tẽperamẽta morbos erunt generantia. Actio quoque si modũ excesserit: accidẽtia facit. Tria ergo sunt extra naturã: morbꝰ et morbi cã: et accidẽtia morbũ sequẽtia. Morbꝰ est quod principaliter actioni corporis nocet nullo succedẽte qui eã adiuuet mediatore, sicut calor in febribꝰ qui sine re mediante nocet corporis actionibus. et sicut aqua in oculis que nullo mediãte obest visui: et apostema in gutture quod nullo adiuuante obuiat anhelitui: et rei trãsglutiẽde. Cã morbi est que per aliũ nõ per se nocet actionibus: sicut putredines in febribꝰ: que causa febriũ esse probantur mediãte calore vnde generãtur: et nocẽt actionibꝰ. Accidentia sunt ipsa actio corrupta quã morbꝰ generat: sicut ablatio visus propter aquam. aqua enim in oculis est morbus. accidẽtia sunt ablatio visus. et sicut defectio digestiue virtutis in fe. quia fe. est morbus: accidẽtia virtus defecta. Morbꝰ ergo nocet actioni sine mediatore: causa vero que per aliũ nocet eidem accidẽtia sunt ipsa actio corrupta: quã morbus generat.

De morbis et eorũ generibus. Cap. ij.

Hippocra. atque ga. morbũ testãtur hoc esse cũ membra cõplexiõis naturalis sue tẽperamẽta egrediãtur. Cõpositio autem mẽbrorum triplex est aut est similiũ mẽbrorum ex humoribus: que cũ tẽperamẽta sue cõpositiõis exeat: ex mẽbris quibus inheret morbꝰ sortitur nomina: et similis vocatur. aut compositio officialiũ mẽbrorum ex similibꝰ: que cũ temperamẽta sue cõplexionis egredit: morbus officialis vocatur. aut est cõpositio oim. s. mẽbrorum in toto corpore colligatio: que cũ dissoluatur: morbꝰ ille separatio iuncturarum vocat, qui vniuersal morbus dicit: quia supradictis duobꝰ sociatur. Genera ergo mẽbrorum sunt tria: silis: officialis. vniuersal. Silis duobꝰ modis considerat: aut enim simplex. aut cõpositꝰ. Simplex quadripartitur. est enim calidus. aut frigus. aut humidus. aut siccus. Cõpositus similiter est quadripartitus: aut enim est ca. et hu. aut frigi. et hu. aut ca. et sic. aut frigi. et sic. Simplex: aut ex simplici qualitate: aut ex humoris alicuiꝰ cõmixtiõe. Ex qualitate sola vt feb. ethica. vel ephimera que ex calore est solis siue laboris. Ex alicuiꝰ humoris cõmixtione. vt sunt apostemata: phlegmones dicta: et febres ex putredinibꝰ et silia. ex frigoris qualitate est congelatio sola vel spasmꝰ: que ex nimia frigiditate aeris siue niuis fiãt. Que cum aliquo humore accidit est sicut paralysis: apoplexia: epilepsia: et silis ex frigidis chimis generata. De qualitate sola morbus siccus est consumptio mẽbrorũ solidorum ex inanitiõibꝰ sicut phthysis vel spasmꝰ. Morbꝰ siccus cũ alterius humoris cõmixtione est vt cancer elephãtia: et alij morbi ex sicca materia. Humidus ex qualitate sola morbus totius corporis est humiditas siue tabiditas. Cũ alterius humoris cõmixtione: vt hydropisis ex humidis chimis. Cõpositos morbos sine alicuiꝰ humoris cõmixtione impossibile est eẽ. calidus enim et humidus morbꝰ ex sanguine nascitur sicut apostema quod phlegmon dr. calidus et siccus ex cho. ru. est apostema: quod dr herisipila. frigidꝰ et humidus est apostema ex phlegmate quod vocat zimia. frigidus et siccus ex cho. ni. sicut est apostema sciros vocatum.

De morbis officialibus. Cap. iij.

Officialiũ morborũ quatuor sunt modi. In forma: in quãtitate: in nũero: in positiõe. In forma quinque sunt modi: est enim mẽbrorum incõuenientia. sicut capitis longitudo feda et crurium tortitudo et concauitas eorum. vt si manuũ et pedũ cõcauitas carne repleat. Mẽbrorum perforatio que in largitatẽ partitur et strictionẽ. largitatẽ: vt est venarum apertio que sunt in ano. que morbꝰ emorrois dr. strictionẽ: vt ẽ venarum coarctatio. sicut ex quolibet ligamẽto. hec strictio fit in eo mẽbro aliquando cuiꝰ vniuersalis ẽ totiꝰ corporis actio. aliquando vero nõ: quod contingit ex apostemate vel viscoso phlegmate. Si est ex apostemate frigat mẽbrũ: duos patiet morbos. vnũ apostema: alterũ oppilatiõem. Si est vena cõcaua apostemate ẽ oppilata: duas patit epar infirmitates duas amittẽs actiões. quia propter apostema san. non generat. et propter oppilationẽ corpori nõ mãdat. si viscosum phlegma impediat: actio amittit vna. s. quod sanguinem nõ mãdat. et vna inde tantum est infirmitas. Quartꝰ in asperitate morbꝰ est: cũ mẽbra naturaliter aspera incipiũt eẽ lenia. vt stomachus et vulua que naturaliter sunt aspera. Quintꝰ est in lenitate: cũ mẽbra naturaliter lenia incipiũt eẽ aspera vt gutturis et pulmonis canales naturaliter lenes. In quãtitate duo sunt modi: vel cum mẽbra sunt magna: vel cũ sunt parua. In nũero similiter sunt duo modi In multitudine naturali vel nõ naturali: et in paucitate vniuersali vel particulari. In positiõe similiter duo sũt modi. vel ex mẽbri de suo loco motiõe: vel ex vicini mẽbri dissipatiõe. vt sunt digiti vel labia que conglutinatiõe vel adherent: et non separantur: vel separant et non conglutinantur.

De morbis separantibus iuncturas. Cap. iiij.

Separatio iuncture est morbꝰ vniuersaliter in consimilibus mẽbris vel officialibꝰ. Aliquando enim in carne. aliquãdo in osse. aliquando in tota manu vel pede. et tunc vniuersaliter in cõsilibꝰ et officialibꝰ mẽbris est. Separatio autem ista ex mẽbris quibꝰ inest diuersa sortit noia. Si enim ossibꝰ accidat dr fractura: et si nouiter carni plaga: si vetusta: plaga non vocatur: sed putrida. Si neruis fixura vocanda erit. Si arterijs orizema. Si in venis contusio. Si in medijs lacertis constrictio. si cuti excoriatio. Si officialibꝰ mẽbris perpetua erit separatio: et dr incisio vt in manibꝰ vel pedibꝰ: hi tres morbi. i. separatiões: siles: et officiales aliquando sũt soli. aliquando cõnexi sibimetipsis. Cõnexi sũt sex modis vel enim siles cũ silibus: vt calidus cũ humido. calidus cũ sicco. vel siles cum officialibꝰ. vt apostema in mẽbrorum vias ad alia mẽbra quã claudit apostema. vnde illa mẽbra dupliciter sunt infirma: apostemate in quãtitate et oppilatiõe et vterque morbus officialis dr. Quartꝰ morbꝰ est siliũ cũ iuncture separatione et officialibus: vt cum membra sint calida et super venas apostema cal. quod ipsum aperiendo se rumpat. Quintus est officialis in numero: cum iuncture separatiõe. vt abscissio vnius digiti. Sextus cum isti tres se commisceant. vt in oculo ophthalmia: qui et vulnerat et exit humor vueas: et foramẽ visus mutat: et facta ibi catharacta. et nata ẽ ibi vngula. Quod cũ euenerit: oculꝰ sex modis patit. ophthalmiã primꝰ calidũ apostema quod est officialis morbꝰ ad quãtitatẽ pertinẽs et calorẽ que de morbis est silibus. Scđs est vulnus quod iuncture separationẽ attinere videt. Tertiꝰ est exiens vuea quod est officiale in quãtitate. Quartꝰ est mutari foramẽ de loco suo. et est officialis ex positione. Quintꝰ est catharacta. i. aque fluẽtis et est officialis attinẽs oppilatiõi. Sextꝰ est vngula et est officialis in nũero. hi. vj. modi in vno membro sunt coniuncti.

De causis oim morborũ. Capitulum. v.

Causa morbi vel cũ mediatore morbo nocet actiõi vel cũ mediatione alteriꝰ mẽbri. vnde mẽbrũ patiens recipit iuuamẽtũ eo mediãte cũ mediatore sicut putredines facientes fe. putredines enim nõ per se nocẽt actioni: sed mediatione febris altero quolibet mẽbro mediãte. sicut zirbum. actiõe cuiꝰ calefit epar et stomachꝰ. si quod patiat cõstat quod vtrisque officiat cũ refrigeret precipue si maior zirbi quãtitas incidat: cũ mediãte morbo. sicut cornea que si patiat vulnera visus exiens crystalloidon cõtrahit ne oppositũ possit ferre corpus. Causa quod morbi generaliter triplex est. aut est primitiua que corpꝰ patit extrinsecꝰ vt incisionẽ cũ ferro: percussionẽ ex lapide: morsionẽ ex reptilibꝰ comestiõem ex leonibꝰ: calorẽ ex sole: frigdorẽ ex niue et similia. aut est antecedẽs que ab interioribꝰ motũ accipit: et cum alio mediatore actionẽ sui nocumẽti videt explere. sicut humores sunt cã febriũ mediãte putredine: nõ enim febres possunt eẽ nisi priꝰ humores putrescãt. putrediẽs quod sunt mediatrices inter humores et fe. et ẽ coniũcta et permanẽs sine mediatore actionẽ suã explens. sicut putredines febres faciẽtes permanẽtes dicũtur hec: quia putredinibꝰ presentibꝰ infirmitas adest. et his absẽtibꝰ infirmitas recedit. Singule harum cãrũ sunt vel propter siles morbos: vel propter officiales: vel propter iuncturarum separatiões.

De causis similium morborum. Cap. vj.

Omplexio mala q̄ similiū morboꝝ est cā: est q̄dri
partita: de calido: de fri. de hu. ⁊ de sic. Cause cali
di morbi est senaria: nimi⁹ mot⁹ vel aīe sicut ira
vel corpis sicut labor maxie nō cōsuet⁹: vel occur
sio actualꝭ caloris sicut estiui solꝭ more i balneis
vel cōstipatio mēbroꝝ q̄ calorē non patitur dissolui corporū
sicut per niuem ambulātib⁹ vel aluminosis aquis balnean
tibus cōtingit. vel ex putredine. oē eñ qḋ putrescat necesse
est calefieri: vel ex paucitate cibi sicut ieiunātib⁹ ꝯtingit vbi
cū calor nutrimētū non inuenit ad humores corporis calefa
ciēdos: ⁊ exiccandos redit: vel cib⁹ potestatiue calidus sicut
allia: piper: cepa: ⁊ silia. Cause frigidoꝝ morboꝝ octo sunt
occursio frigiditatis actualis vt niuis vel aeris frigidi: adeo
longa frigiditas vt calor naturalis congelescat: vel res frigi
da: et tñ potestatiua: sicut aqua frigida: lactuca: papauer:
⁊ silia. vel nimia cibi ⁊ potus abundātia q̄ calorē suffocat na
turalē: sicut cū in lucerna nimiū apponit oleū subito extin
guit: vel ex nimia cibi paruitate. sicut ꝯtingit in igne ligna
nō habēte: vel ex nimia cōstipatiōe pororū qua impediente
dissolui hūores nō possunt: hisq̄ augmētatis calor naturalis
cōfundit: vel ex nimia poroꝝ largitate q̄ calorē dissoluendo
foramina ampliat sicut ⁊ morātib⁹ in balneis sepe contingit
vel ex nimio motu q̄ calor naturalis dissoluit. vñ necesse est
corpus refrigeret: vel ex quiete nimia hūores augmētante
quib⁹ extinguit ipse calor. he sunt morboꝝ frigidoꝝ cause.
ſ; neq̄ in p̄cedēti calore: neq̄ in mō dicta frigiditate abso
lute opꝫ intelligi ꝯstipationē pororuꝫ calefieri vel refrigera
ri. Actiōes cōstipatiōis vtriusq̄ in vnoquoq̄ corpe triplici
ter sunt diuerse: in ꝯstipatiōis qualitate: in humoꝝ quātita
te: in naturis humoꝝ a corpe dissolutoꝝ. Quātitas cōstipa
tionum multa si fuerit: in corpore infirmitates frigidas fa
cit. quia calor naturalis intus effugit: neq̄ aerē refrigerātē
et tēperantē intrare pmittit: vnde calorē necesse ē extingui
Cōstipatio pua corp⁹ calefacit: q: p̄ puitate sue dissolutio
nis calor augmētat naturalis. Hūoꝝ quātitas ⁊ oppilatio
multa vel nimia corp⁹ infrigidāt. q: ex coꝝ augmētatōe cal.
naturalis int⁹ extinguit. hūores parui ⁊ boni: ⁊ ꝯstipatio nō
multa calorē naturalē ꝯfortāt ⁊ augmētāt. hūoris cholerici
fum⁹ dissoluēdus: ⁊ male q̄litatis in corpe oppilato morbos
calidos gñat ⁊ malos. hūores frigidi ⁊ viscosi ⁊ phlegmati
ci i oppilato corpe frigidos gñat morbos ⁊ phlegmaticos.
aliqñ etiā hūoris melācolici fum⁹ dissolut⁹ frigid. ⁊ sic in
oppilato corpe frigidos ⁊ melācholicos gñat morbos. Hūi
dorū morboꝝ cause sunt q̄nq̄. occursio actualis hūiditatis
sicut in dulcis aq̄ balneis: vel hūiditate aeris: vel nimi⁹ cib⁹
⁊ pot⁹: vel res potestatiue hūida. sicut lactuca. cucur. stripli
ces. vinū mixtū cū multa aq̄ ⁊ silia. vel quies nimia q̄ humo
res augmētant: ⁊ corp⁹ humectat: vel ꝯstipatio poroꝝ cor
pus humectās. si hu. sunt hūidi. Siccoꝝ morboꝝ q̄nq̄ sunt
cause. occursio siccitatis actualis. sicut ambulāti in veneno
sa loca cōtingit: vel his q̄ infodiunt arene vel pulueri causa
exiccādi nimij hūoris: vel balneātib⁹ in aq̄ maris: aq̄s ve alu
minosis siue sulphureis. Scḋa puitas cibi q̄ hūiditas cor
poris exiccat. Tertia res ptātiue sicca sicut lentisci. sal. acce
tū. Quarta nimi⁹ labor ⁊ exercitiū qb⁹ corpis dissoluit hu
miditas. Quita nimia poroꝝ quātitas qua corpis dissoluit
hūitas. he sunt siliū morboꝝ cause q̄ dicunt ꝯplexiōes male
simplices ⁊ sine materia: in ꝯpositis eñ cause sunt ꝯposite:
⁊ ex nūero ꝯplexiōis causaꝝ erit nūer⁹ morboꝝ: ⁊ ſm mo
dos causaꝝ modi erūt morboꝝ. Si q̄s eñ ptātiue calidā ac
cipiat potionē ⁊ motu nimio moueat aq̄q̄ ca. balneet: cali
do laborabit morbo: q̄ mala ⁊ ca. dr̄ ꝯplexio. Si v̄o cause sint
multe actiōes diuerse: vt alie calefaciāt: alie infrigidēt: alie
humectēt: alie exiccēt: vel vnū q̄duis hoꝝ expleat. vt si cali
dus morb⁹ fuerit: calorē necesse est tñ operet. ⁊ iste morb⁹
mala ꝯplexio vocat simplex. Et si sibi īnuicē composite sint
due: q̄rū vnaq̄q̄ operat ſm se: ⁊ ꝯposit⁹ morb⁹ noiat. Si
aūt oēs insimul aggregent: ⁊ vnaq̄q̄ suā actionē opetur:
morb⁹ idefinit⁹ gñat. he sunt cause siliū morboꝝ qñ sine ma
teria sūt hūorū. Morboꝝ male ꝯplexiōis cū aliq̄ hu. ad aliq̄
mēbra īfirma effluēte: sex sunt cause. vel eñ v̄t⁹ mēbris se ex
pellentis supfluitates sui nutrimēti: vel ab aliis sibi veniē-

tes mēbris qḋ ex fortitudine sua principalia faciūt mēbra. si
cut cerebrū. cor. epar. arterie ⁊ vene: vel mēbri defectio susti
nētis ea. s. recipiētis q̄ a fortib⁹ sibi mādant mēbris: cū nihil
expellere p̄ sui possit imbecillitate. Defectio aūt ista aut na
turalis est: sicut cutis q̄ ad h̄ fuit facta vt ab interiorib⁹ mem
bris recipiat expulsa: ⁊ caro glandosa in ascellis: ⁊ inguinib⁹
et post auriculas: hec eñ naturalr̄ sunt defecta vt recipiant
a p̄ncipalib⁹ mēbris expulsa: vel extra naturā eadē est defe
ctio: q̄ vel a principio defecta esse incepit: vel post aliquātu
lū tp̄is. Qualecūq̄ ꝫ mēbrū infirmat defectū eē intelligitur
vel multa hūoꝝ quātitas q̄ hūores in corpe ex mala ⁊ inor
dinata dieta solēt augmētari sicut in comedentib⁹ multa et
mala cibaria: neq̄ curātib⁹ balnea vel exercitia. in quoꝝ cor
porib⁹ inde mal⁹ sanguis cumulat cū mādādo sua organa
sicut fel ⁊ splē nō sunt sufficiētia. vñ mala materia i corpore
adunata de mēbro in mēbrū necesse est decurrat. Uel defe
ctio v̄tutis nutritiue q̄ recipiētis mēbri nature cibū neq̄t ad
aptare neq̄ in ei⁹ silitudinē trāsformare: vl' poroꝝ largitas
qua hūores corpis a fortib⁹ mēbris cito currunt ad defecta
expulsoꝝ receptiua: q̄ circa corpis sunt inferiora. he sunt cau
se similiū morborum cum materia.

De causis officialiū morborum. Cap. vij.

Ause officialium morboꝝ sunt q̄ttuor. In forma
mēbroꝝ: in quātitate: in nūero: i positiōe. In for
ma q̄nq̄ modi sunt: vl' ex diffiguratiōe mēbri: vel
in ꝯcauitate: vel in pforatiōe: vel ex aspitate: vel
lenitate. In diffiguratiōe: vel in vulua: vel i natiuitatis tpe
vel in fasciatiōe: vel ex aliq̄ infirmitate i p̄dictis tp̄ib⁹: vel
postea adueniēte. In vulua ex nimia materia vt si spermatis
multa sit quātitas quā natura formatiua ad vnūq̄q̄ mem
brū incōueniēs ⁊ magnū formādū trāsferat. vel si sit parua
ex q̄ natura ſm q̄ opꝫ explere mēbra nō valeat. vel si sperma
tis materia q̄litatiua adeo sit dura vt nature ſm q̄ necesse ē
nō obediat. vel adeo aq̄sa ⁊ liq̄da vt v̄tutē formatiuā fugiat
In natiuitate cū non ſm q̄ opꝫ exeat supinus. s. vel sup̄ges
niua: vnde sit vt corrumpatur aliqḋ membrū: et ex teneritu
dine sua membrum illud debilitetur. In fasciatione: cū aut
fasciatur laxa: vel nimia coarctatione debilitatur. Ex infir
mitate in supradictis tp̄ibus: vel postea veniente octo sunt
modi. vl' si nutrix anteq̄ debeat infantē ambulare cogat. vt
contingit aliqḋ mēbrū torq̄ri cā teneritatis: vel fractura vt
si cōcatenatio vertebri rupta ad hoc qḋ fuit redire nō valeat
vel ex medici occasione cū mēbra fracta nesciat solidare: vel
ex infirmi stulticia: cū anteq̄ mēbrū solidet mouere satagit
vel ex mēbri p̄pctate: vt si q̄s naso pcutiat ⁊ fiat pathosus
vel ex malis hūorib⁹: sicut leprosis. vel ex puitate hūoris ac
cidēte phthysicis in carne finiēda ⁊ ꝯsumēda: q̄ est circa osse
et hūorib⁹ q̄ sunt in fracturis deficiētib⁹: vel ex vulnerib⁹ ac
cidētib⁹ neruis vel lacertis vt lesiōes neruoꝝ q̄ solidas mē
broꝝ laxant ꝯcatenatiōes: vel ex spasmo: vel ex ꝯstrictione
vel ex laxatiōe chordaꝝ q̄ mēbra solēt torq̄re ⁊ in aliā partē
vertere. sicut vꝫ in paralysi faciē torquente hoīs. vel p̄pter
vulu⁹: vel p̄pter apostema q̄ corrūpere possunt figuras. he
sunt cause morboꝝ ex diffigurationib⁹ mēbroꝝ. Cā morbo
rū ex pforatiōe: aut ꝯstringit: aut laxat. cōstringit cū pl⁹ stric
cta ligat q̄ opꝫ. laxat cū laxa plusq̄ opꝫ laxat. Ex ꝯstrictiōe
vl' oppilatiōe. cōstrictio fit ex nimietate v̄tutis retinētis: vel
ex debilitate expellētis: vel ex abūdātia frigoris coadunātis:
et ꝯcauitatē cōstringētis: vel ex abundātia siccitatis idē fa
ciētis: vel ex nimia cōstrictiōe aliquē locū singularē coarctā
te: vel ex innato apostemate cōcauitatē coarctāte: vel ex so
liditate cū vulnera nascātur i pforatiōe: ⁊ sanatis vulnerib⁹
extremitates excrescāt. Oppilatio fit p̄pter grossos ⁊ visco
sos chimos: vel p̄pter lapidē: vel coagulantem san. vel ver
rucas et silia. Largitas ex v̄tute expulsiua: vel ex deficiente
cōtentiua: vel ex nimio calore rarificāte: vel ex nimia hūidi
tate mollescēte: vel medicina poros aperiēte vt est nitrum.
Asperitatis cā bifaria est: vel eñ inter⁹ sicut hūores acuti
a capite descēdētes in meri. vel in guttur. vel in canales pul
monis: ⁊ hec loca exasperātes. aut exterius vt acuti cibi: vel
puluis. vel fumus. vñ meri gutturi et canalibus pulmonis
asperitas sepe ꝯtingit. Lenitas vel inter⁹ est cū viscosi hu.

a capite vel alijs locis in vuluã ꝛ stomachũ descẽdũt: vel exterius: sicut humidi cibi vt pultes vel buty: ũ ꝛ filia. q̃ eadem loca leniunt. In quãtitate mẽbroꝝ: vel ex magnitudine: vel ex paruitate. magnitudo vel ex nimia materia: vel ex nimia virtute formatiua: vel ex vtroq̃. hec aũt magnitudo naturalis est: vel nõ naturalis. Paruitas ex paruitate materie: vel ex defectione ṽtutis formatiue: vel incisiõe: vel putredine: vel ex nimio frigore sicut niuis. In nũero vel ex mltiplicatione vel diminutiõe. multiplicatio vel naturalis est: q̃ est ex abundantia spermatis ꝛ formatiue ṽtute neq̃ nimis forti neq̃ nimis debili. si eñ eẽt fortis ordinẽ suũ nõ exiret. si debilis supfluitatẽ nõ faceret. Aut nõ naturalis q̃ ex materia nõ bona fit: ꝛ ṽtute mediocri: q̃ si esset debilis supfluitates ad exteriora nõ expelleret: si fortis nõ inordinate emitteret. h̃ mltiplicatio nõ naturalꝭ ẽ sicut v̄ruce: glãdes: vngule i oclis. Diminutionis cã itidẽ est bipertita: aut eñ exterius. sicut incisiones: putredines: ignis incẽsiões: aut interius: vt ex spermatis paruitate ꝛ defectiõe formatiue. De mẽbroꝝ positione duob⁹ modis est ppendere: vel q: exeunt locũ suũ: vel ex societate alioꝝ. Locũ exit causis interius vel exteri⁹ venientib⁹. exterius sicut nimio motu in saliendo. vnde vis syphac ad testiculos crepetur: ꝛ intestinũ ꝛ zirbum illuc descendat qd vocatꝛ chil. aliqñ syphac sup ventrẽ crepat: vt intestinũ ꝛ zirbũ exeat. aliqñ ex nimio saltu frustulũ vertebri resilit. vel cõstringitꝛ interi⁹ pp̃ter huoꝝ humiditatẽ qui cũ locũ exeãt mẽbra humectãt ꝛ laxãt. hi humores syphac ꝛ zirbũ in testiculos descẽdere faciũt: ꝛ ɔcatenationẽ mẽbroꝝ dissoluũt et molliunt. Ex societate alioꝝ duo modi sunt ɔsiderãdi: vt cũ mẽbra naturaliter iũcta separanꝛ: vel sepata iunguntur

De causa seiũgente iũcturas. Cap. viij.

Eparãde iũcture cã vel interior est: vel exterior. Exterior est sicut spate incisio: petre casus. ignis cõbustio. Interior vt acutorũ hũmoꝝ incẽsio: ṽtositas grossa putredo.

De causis accidentiũ. Cap. ix.

In superiorib⁹ duas spẽs extra naturã esse diximus. i. morbos ꝛ eoꝝ causas: opꝫ put statuim⁹ accidẽtia ꝛ eoꝝ causas dicam⁹. Morbos eẽ diximus nocumẽtũ actiõis sine mediatore. accidẽtia sunt nocumẽta actionũ q̃ cõsequũtur morbum. Morb⁹ igiꝛ accidentiũ cã eẽ inferꝛ: sunt aũt accidẽtia figtiones q̃s morb⁹ ostendit. vbi gr̃a: si stomachus malas cõplexiones habeat: digestio opꝫ mala sequaꝛ: ex digestiõe vero mala intelligiꝛ esse ɔplexio stomachi mala: q̃ male digestionis est cã: ꝛ digestio mala: q: mala malã cõplexionẽ sequiꝛ male ɔplexionis signũ esse dr: q: vero per eã mala stomachi ostẽditur ɔplexio: erit dicẽda ei⁹ figtio. Nulla ḡ est differentia inter figtiones ꝛ accidẽtia: nisi effectibus suis forsan sit aliquãtula. cũ vo in morbo cõsiderãdo accidẽtia cognoscim⁹ q̃ morbũ sequũtur: morbi cãꝫ eẽ dicim⁹ accidẽtiũ. Accidẽtia morbos sequentia morboꝝ significatiões putam⁹ esse dicẽda. opꝫ igiꝛ vt in hoc nr̃o tractatu dicam⁹ accidẽtia et morbos ꝛ causas eoꝝ. hunc aũt tractatũ de causis dicemus esse accidẽtiũ: sequẽs pticula ꝛ morbos continebit: ꝛ figtiones eoꝝ: quã titulauim⁹ de sciẽtia significationũ: vt cũ q̃s librũ nr̃m legat: ꝛ morbos intelligat ꝛ accidẽtia morbos denunciantia.

De accidẽtib⁹ ꝛ eoꝝ gñibus. Cap. x.

Ccidẽtia vniuersalr̃ sunt triplicia. prĩa q̃ nocumẽtis actionũ sunt eminẽtia. scḋa in modis corporũ apparẽtia. tertia in exeũtib⁹ corpus se ostendẽtia prima scḋi ꝛ tertij sunt cã. Actionũ nocumẽta ex morbo sunt q̃ accidẽtiũ est cã. q̃litates eñ corpoꝝ et eorũ q̃ a corporib⁹ exeunt: q̃litates sequũtur act⁹ actionũ et q̃litates actionũ sequunꝛ mẽbra eas facientia. Si eñ mẽbra patiunꝛ suis nocet actionib⁹. actionũ nocumẽta effectibus ab eis pdeuntib⁹ sunt obuiãtia: quorũ est quãtitas ẽm q̃ actionũ sunt nocumẽta. si eñ ṽtus appetitiua in felle deficiat in trahẽda cholera: ꝛ sanguinis mũdificatiõe colorem corporũ in citrinũ mutat. hic morb⁹ dꝛ yctericꝰ. Urina mutata fit citrina que colamẽtũ est sanguinis. Item digestionẽ albescit pp̃ter paruitatẽ cholere a felle ad intestinũ effluentis. hac de causa in citrinitatẽ mutanꝛ corpora. mutatio vero digestiõis ꝛ vrine fuit ex defectione ṽtutis appetitiue q̃ esse debuit in felle. Nos aũt de accidẽtibus dicemus: ex q̃bus actiones patiũtur. oẽ ergo mẽbrũ patiẽs suã implicat actionẽ. Passio mẽbri: vel ex corruptione est ɔplexiõis naturalis siue in calidũ siue i frigi. siue hu. siue sic. se mutauerit. aut ex corruptiõe cõpositiõis sicut apostematis: ꝛ dissolute concatenationis ꝛ ex minoritate nũeri. ꝛ filium officialib⁹ mẽbris attinẽtiũ: aut ex corruptiõe separatiõis iũcture. sicut fracture: incisiõis: ꝛ similiũ. Actiões sunt tres: sicut in alio diximꝰ libro: aiata: sp̃ualis: naturalis. quarum singule trib⁹ modis sunt passiue: vel eñ auferꝛ totũ sicut si oculis cecitas: auribus surditas ɔtingat: qd fit cũ passio maxia modũ excedat. vel totũ minuiꝛ. sicut si visus obscureꝛ. audit⁹ grauetur. qd cõtingit cũ passio membri patientis nõ multũ maior sit. aut q̃litas actiõis mutaꝛ: sicut cũ cimices musce oculis se obijciant. et tñ realiter ea non videãt. h̃ fit cũ actio visualis parua est ꝛ debilis.

De accidẽtib⁹ aiate actionis. Cap. xj.

Ctio regitiua siue ordinatiua est phãtasia: rõ et memoria: q̃ oĩa mens sunt vocata. Passio mẽtis est triplex. aut ei tota auferꝛ. ꝛ hoc ex frigida cõplexiõe sube cerebri patiꝛ: q̃ si paulatim cerebro accedat: hoĩes reddit q̃si dormientes ꝛ stupidos ꝛ si frigiditas cũ nimijs hũorib⁹ suis phlegmaticis repat: ꝛ vẽtriculos cerebri subito impleat ꝛ oppilari faciat: apoplexiam gñat. Qꝫ si subito ꝛ partim cerebri ipleat ventriculos partim vero nõ: epilepsiã facit. aut mẽs minuiꝛ: qd ex frigiditate fit cõplexiõis cerebri nõ forti q̃ turbationẽ mẽtis vel somnũ facit. Si aũt ex calida ɔplexiõe contingit alienationẽ gignit mẽtis. Si cũ hũoꝝ materia ɔplexio fit mala ꝛ materia phlegmatica ꝛ i puppi cerebri: lethargia fit. Si materia calida est ꝛ sanguinea q̃ in cerebro vel suis pelliculis posita apostema faciat: frenesim gñat cũ febre: et alienationẽ mẽtis. si sine apostemate fit: alienationẽ facit mẽtis sine febre Si materia ex phlegmate ꝛ cho. ni. fit ɔposita q̃si suscitatio nẽ gñat. Si ex cho. ni. sine apostemate: maniã vel melãcholiã certũ est cã facere. Si materia melancholica fit in puppi cerebri cõstipationẽ facit mẽtis. aut mens suũ cursum exit. hoc aũt ex ca. ɔplexiõe. ꝛ fumo calido fit cerebrũ ascẽdẽtib⁹ et alienationẽ gignẽtib⁹ sicut videꝛ in febrib⁹. Si ex cõplexione fit frigida ꝛ parua nascitur timiditas. Si ex fumo frigido ꝛ sic. fiat: hypocũdriaca gñaꝛ melãcholia. Si phlegmatici ꝛ cholerici hũores venas impleãt cerebrũ ascẽdẽtes vertiginẽ gñant. ꝛ scotomiã. hec sunt accidẽtia q̃ mẽs patiꝛ vniuersalia. Sed q: mens tripliciter est diuisa. in phantasiã rõnẽ et memoriã. quarũ vnaqueq̃ principalẽ suũ locũ in cerebro videꝛ obtinere: necesse est vt si patiaꝛ vna tñ pars illa suam actionẽ amittat: cetere vero suis actionib⁹ non priuẽtur. Si eñ patitur cerebri prora: impeditur a suo cursu phẽtasia: vt aut tota mutetur vidẽs que realiter non videntur. sicut quidam videbat medicus. de quo testatur Ga. quia in domo sua cãtatores: ꝛ citharizãtes videret: q̃ ex rõnis sanitate: cũ hoc sibi contingeret: oẽs suos compellebat exire. et ex memorie icolumitate visitãtes se videbatur cognscere: aut minuitur cum res non ẽm q̃ sunt imaginantur. Si media pars cerebri patiatur: aut tota ratio aufertur non discernens discernenda a non discernendis: sicut quidam de quo Ga. dixit qui ex rationis affectiõe queq̃ in domo habuit visus est pecisse qd fecit: q: phantasiam: ꝛ memoriã: bene sanam retinuit. vnde proiecta quid essent cognouit. aut minuitur: ꝛ mala ratio gignitur: qd desipere vocatur: aut extra cursum naturalẽ exit que alienatio nominatur mẽtis. Si puppis patiatur cerebri: memorie nocumẽtũ fit. aut eñ aufertur tota vt obliuiscatur oĩm q̃ facere debeat. sicut de q̃bus testaꝛ Ga. se vidisse cum quidam pestem euasissent nomina sua ꝛ seipsos obliuioni tradiderũt: ꝛ amicorum suorũ non sunt recordati: aut minuitur: dum non nisi vicina tempora recordantur: aut extra cursum suum ambulant: et tũc vocatur mala memoria. hec autem tria sunt que mens principalis vel ex mala ɔplexione: vel ex humorum patitur frigiditate. qd testificatur: quia opium et mandragora que sunt frigida si bibãtur mens alienatur.

De accidentibus sensuum. Cap. xij.

Libi dixisse nos meminim⁹ cū de actiōib⁹ disputarem⁹: sensuū actiōes eē qnq3. i. visum. auditū. gustū. odoratū. ⁊ tactū. Est aūt incipiendū a visu: q̄ subtilior ⁊ ideo dignior eē videtur. Oē nocumētū visus est triplex: aut em̄ auferſ totus: ⁊ hoc vitiū excecatio dr̄. aut minuif: et obscuratio noīatur. aut est inordinat⁹ sicut cū q̄ realiter nō sunt videnſ. hec trib⁹ cōtingūt ex reb⁹: vel ꝓpter passiones crystalloydos: vel q: spūs non vadit ad oculos: vel q: qdlꝫ patiaſ mēbrorꝫ ad adiuuādū crystalloydē locatorꝫ. Crystalloydos aūt patiſ: vel si ex mala cōplexione infrigideſ: calefiat: humecteſ: desicceſ: vl̄ ex morbo officiali. sicut si ex suo moueaſ loco ante: retro: dextrorsum: sinistrorsum: superius inferius. Si antea glaucitatē hūorꝫ gn̄at. Si retro gignitur oculorum nigredo. hec duo nō sunt oculis nocumēto: inferius vel superi⁹ si moueaſ vna ⁊ simplex res duplex videbiſ q: lumē qd̄ ab vno oculo tendit superi⁹: ⁊ ab altero secedit inferius duo rei in se tāgens extrema mediū intercidēte aere nō penetrat. vnde q̄si duo videt corpa. si dextrorsuꝫ moueatur siue sinistrorsuꝫ nō patiſ vt duo corpa videātur: sꝫ aliqn̄ ꝓspiciat sicut strabo: nō ei patiſ illud: q: p rectā lineā visibilis spūs erit. Passio visibilis spūs cū cursuꝫ egrediaſ trib⁹ modis cōsiderabiſ: vel q: cerebri ꝑte patiūtur ventriculi p quos spūs ꝓcedit: vel ex passione cōcaui neruı. vel quia ipe spūs naturā suā egrediſ. Uētriculi ꝑte cerebri ex causa patiunſ male ꝯplexionis calide vel frigi. hu. vel sic. vel ex officiali morbo sicut apostemate: vel ex iūcture separatōe cū cōcauus neruus infirmaſ. q: aliqn̄ oppilaſ ex viscosis hu. vel ex cōtractiōib⁹. Spūs naturā suā egrediſ in q̄litate: ī quātitate: vel in vtroq3. In qualitate: q: grossus paucitatē facit visus: subtilis: claritatē. In quātitate: q: ex maximo ꝯfortatur visus: ex minimo deficit. Si et q̄litas ⁊ quātitas misceātur q̄ttuor ꝯposita redduntſ. Si em̄ visus subtilis est ⁊ multus longinqua ⁊ ꝓpinqua ꝑfecte videnſ. multus em̄ videt remota: subtilis bn̄ discernit vidēda. Multus ⁊ grossus remota videt: q: mult⁹ non ꝑfecte: q: grossus. paucus ⁊ subtilis videt ꝓpe ⁊ ꝑfecte. nō em̄ longe ex visus paucitate: ꝑfecte ex subtilitate. paucus ⁊ grossus nō videt lōge p̄e sui paucitate: neq3 ꝑfecte ex sui grossitudine. Passio quā patiſ ex mēbris in adiutoriū crystalloydis locaris ex ꝑforatiōe est visus: vel ex euagaide: vel de vueo humore: vel de cornea: vel ꝓpter palpebras. ꝑforatio visus: vel q: dilataſ: vel stringitur mouetur: vel diuiditur. Dilatatio naturalis est vel non naturalis: que vtraq3 mala. q: lumen dispergiſ: neq3 vt debet ad rectā lineā acuitur: qd̄ fit ex vuee siccitate se stringente ⁊ a loco suo extrahēte quā sanari ē difficile: vel ex euagaydos plenitudine vueā implente: ⁊ ideo dilatāte: magnificāte: et ip̄am aperiente. Strictio fit naturalis vel nō naturalis est naturalis ē laudabilis. q: spūs visibilis adunaſ neq3 dispergitur. Nō naturalis est mala ⁊ nō laudabilis. est em̄ ꝯtraria ei cause q̄ dicta est dilatare. Cū em̄ illa ex siccitate se cōtraheret: hec ex hūiditate corneē ꝗuis supponiſ strictioni emollita se extēdit. Solet etiā cōtingere ex euagaydos inanitiōe qd̄ maxīe nocet visui cū exiccaſ crystallois ex aeris ꝑcussiōe exterioris. Motus est cū vuea findiſ vnde fit vt lumē ex sui foramine nō egrediſ: sed tn̄ nō efficit: q: recta linea non se diuertit. si tn̄ fissura adeo sit aperta vt euagaīs fluida corneam tangat: duo fiunt nocumēta: vel quia vuea tangit crystalloiden non habentem quid eaꝫ operiat ⁊ humectet. vel quia spiritus visibilis dilatat se cum nō vno foramine exeat. Euagaidos passio in q̄litate est vel quātitate. In quātitate si maior sit q̄ꝫ oporteat: ⁊ lumini obuiet īteriori: ne exteri⁹ ꝑtingat: vel si minor sit: vt p̄e paruitate sui sine ea mediatrice: lumen exterius tangat crystalloys. in q̄litate. in liquore ī colore. In liquore: si grossa sit. grossitudo ei⁹ parua est vel magna. parua cōtrahit visum vt qd̄libet videat remotum ⁊ perfecte ꝓpinquū. Si multa ⁊ in euagaide tota: visus contrahitur: ⁊ hic morb⁹ catharacta vocaſ. Si grossitudo sit nō in tota iūcta erit vel diuisa. iūcta in medio vel non medium circūdante. In medio si fuerit totū corp⁹ qd̄ videbit ꝑforatū siue concauū sibi apparebit. Qd̄ mediū circuit multa in vno momento corpa et singulariter facit videri singula: ⁊ hoc fit ex paruitate visus ꝑinei. sed si grossitudo illa per singula loca fuerit diuisa cimices ⁊ musce atq3 pili se ostendunt visui. De cholera: q: oē qd̄ videt q̄si nigrū ⁊ obscurū est sicut in fumo vel nebula vel rubeū videſ: sicut in his q̄ in oculis frustula patiūtur. hi et oīa visibilia vident q̄si rubea. Tertio q: que videtur ī citrinū colorē mutanſ. sicut ī ycteriās videſ. Pars cornee q̄ visus foramini opponiſ de seipsa vel de alia patiſ. Si de seipsa vel ex mala ꝯplexiōe: vel ex morbo officiali: vel ex iuncture sepatiōe. ex mala ꝯplexione hūida oīa visa q̄si in fumo sunt vl̄ nebula: sicca: ⁊ spasmata. necesse est visus deficiat: senioribus maxīe in fine vite sue. Aliqn̄ cornea spasmatur ex paruitate euagaydos: ⁊ facit diuersa duo mala: q: et visuꝫ obscurat. ⁊ foramina minorat. Ex morbo officiali cornea ingrossatur ⁊ spissatur vnde visus obtenebraſ ſm magnitudinē vel paruitatē apostematis. Iūcture separatio sicut vulnera est biptita: aut em̄ ꝑforata: aut nō perforata. Non ꝑforata vel ex putredine nocet ibi se coadunāte ne lumē interi⁹ exteriori aeri iungaſ: vel crystallois exteriori ꝓpinquet lumini. ꝑforata nocent: q: euagaydon reddunt fluentē. Cornea patiens ex alio: vel est ꝓpter cōiunctiuā: vel ꝓpter palpebras. ꝓpter cōiunctiuā: q: si in ea vngula nascaſ vn̄ cornea operiaſ: vel si ophthalmia succedat q̄ chimosis vocaſ: id est apostema in albedine oculi et ipsius nigredine: propter palpebras apostemata sunt corneā operiētia vl̄ scabies ingrossans eas ⁊ visum operiēs: vel grandines. i. apostemata in palpebris longa. ¶ De accidentib⁹ auditus. Ca. xiii.

Auditus accidētia sunt tria: vel em̄ totus auferatur ⁊ surditas vocatur: vel minoraſ ⁊ grauitas audit⁹ noīatur. vel cursum suū egrediſ: ⁊ mal⁹ audit⁹ nuncupaſ. Passio auditus: vel ī ipso est auditu: vel in primo instrumēto ipsius. In ipso vel ꝓpter cerebrū qd̄ mādat auditū: vel ꝓpter neruū qui est auditus via. Neruus patitur sicut dixim⁹ ex mala ꝯplexiōe morbo officiali: iūcture separatiōe. Primū īstrumētū auditus latus est neru⁹ operiēs petrosi ossis foramē: qd̄ fit vel ex ipso: vel ex alio ipsius administratiuo. Ex ipso ex mala ꝯplexione morbo officiali iuncture seperatiōe. Ex alio si foramē corrūpatur extrinsecus vel neruus vn̄ venit audit⁹: q̄ oppilātur ex apostemate: verrucis: sup̄fluitate carnis putredinū adunatiōe: vel ex lapidib⁹ vel ex aliis corpib⁹ aure īcidētib⁹.

¶ De accidentibus gustus. Cap. xiiii.

Gustus vel totus aufertur: vel minoratur vt parū sentiat: vel non ſm suuꝫ cursum vt sentiat non saporanda: vel cū nō suo sapore saporanda: qd̄ fit cuꝫ lingue dn̄etur humor singularis. Si enim sit cho. rub. sentit amara. Si salsum phlegma: sentit salsum. Si acre: ⁊ acre sentitur. qui humores cū abundauerint sentit lingua nō actualiter cū rarescant: oppositā tamē sentit sibi materiā: materia em̄ cibi linguā suo admouet sapori. Gustus propter se corrumpiſ vel ꝓpter neruū ip̄m portantē ⁊ gustum facientē. ꝓpter primū instrumētū. i. lingue carnem vel pelliculam linguā operientem.

¶ De accidentibus odoratus. Cap. xv.

Odoratus vel ꝓpter seip̄m: vel ꝓpter suū patitur instrumētū. ꝓpter seip̄m cū vētriculi cerebri malam patianſ cōplexionē in ꝑte existētem: sicut si caput impleaſ humidis humorib⁹: vel ex calore solis: vel ex frigitudine aeris. ꝓpter ꝑmū īstrumētum cuꝫ ambo vbera frustulis assimilātia ex se patiūtur: vel ex aliis sibi administrātib⁹. ex seipso ꝓpter ꝯplexioneꝫ malam frigidā vel ca. hu. vel siccā. ꝓpter instrumētum: vel propter viam nariū: vel propter os narium ꝑforatum colatorio assimilandū: vel ꝓpter suas pelliculas. Uia narium patitur ex morbo officiali. sicut apostemate vel carne ibidē crescente ⁊ nares oppilāte odoratūq3 ad nares ascendēteꝫ cōtrahente: vel iūcture separatione. sicut fractura nares dilatante: vel ꝯstringente: ⁊ ibidē incisionem faciente.

¶ De accidentibus tactus. Cap. xvi.

Tactus omniū membrorꝫ corporis est vniuersalis. omne em̄ mēbrū neruū habet vnū. vn̄ et sensum et voluntariū habet motum: vel duos. ex vno sensus: ex altero voluntarius fertur mot⁹:

sicut in anatomia de neruis diximus. Iste aūt sensus sicut et superiores patiṫ: nō tamē vnaqq̄ passio ꝓprium habet nomē. Quedā habet nomē vniuersale alijs. sicut titillationē emollitionē. has eñ duas singulas patiūtur mēbra. vel oīa singula sicut man⁹ ꝛ pedes cū emollitur: manuū vel pedum emollitio vocaṫ. Oīa eñ corporis mēbra dolēt: siue delectētur. sed tñ ꝓprio noīe priuanṫ. patitur aūt tactus: vel cū auffertur totus. vnde sensus ꝛ voluntarius motus amittitur hocq̄ contingit sepe manib⁹ vel pedibus: vel minoratur et paruitas tact⁹ dr: vt si mēbrū in tactu obdormitat: vel cursum assuetū egrediṫ. ꝛ dolor vocatur. Emollitiōis siue obdormitionis vna est causa: sed tñ emollitio infirmitas ē maior: q̄ obdormitio: cū in primis totū sensum ꝛ volūtariū auferat motū. obdormitio vtrūq̄ grauat: cū nō tñ auferat. obdormit aūt aliqñ mēbrū vnū. aliquādo corp⁹ totū. aliquando inde grauaṫ motus volūtari⁹: sicut in cōgelatis dentib⁹ cū acrumina manducanṫ vel masticanṫ. Obdormitiōis causa nulla est alia q̄ q̄ virtus sensibilis que a cerebro per neruos ꝓcedit. ad obdormita mēbra non trāsit: qḋ extrinsecus ex nimio frigidore vel niue cōficitur neruū coadunātib⁹ et cōstringētib⁹: neq̄ vtutē trāsire ꝑmittētib⁹: vel itrinsec⁹ ex cōplexiōe frigida vel oppilatiōe. oppilatio vel ē ex viscosis hu. vel apostematib⁹ vel aliq̄bus ꝯstrictionib⁹. He sunt cause obdormitiōis vel emollitiōis. Si passio fiat a cerebro totū corpus sensum ꝛ voluntariū ꝑdit motū. si fit a nucha ꝑ multa mittitur mēbra. Si in vno tm̄ neruo fit passio: membrū patitur cui ille administrabat neruus: qḋ quomō fiat declarāt sequētia. Si cerebrū patitur sensus ꝛ voluntari⁹ motus amittitur: et mors ilico consequiṫ. Si nucha et in spondili prima tamdiu viuit patiēs q̄diu fune suffocat⁹. q: puppim cerebri passio ista tangit. Idē contingit sub scd̄a vel tertia spondili patienti. Hi ꝓpter infirmitatē cerebri nō moriunṫ sed ex amissione anhelitus. q: nerui veniētes ad lacertos pectoris ab his ꝓdeunt locis. Si aūt nucha subtus quartam spondilē dolet: colli mouenṫ superiora. Si post quintā. oīa mēbra corpis sine diaphragmate priuanṫ motiōe et paruū dolent in lacertis pectoris superiorib⁹ ꝛ spatularū ossibus. et in brachiorū armis siue lacertis. Si post sextam motum pectoris supiora ꝑdūt. In spatulis sensus remanet ꝛ mot⁹ ī brachijs mot⁹ ꝛ nō sensus. Si post septimā diaphragmat multi lacerti pectoris mouentur: et man⁹ sentit ꝛ mouetur. spatule nō sentiūt sed mouenṫ. Si post. viij. vel. ix. patiatur totū pectus atq̄ manus sensum habēt atq̄ motū. harū rationib⁹ cetere spōdiles intelligūtur. Neruivnicuiq̄ mēbro singulariter cōtingētes si patianṫ nocent mēbro cui famulātur. qḋ ex anatomia nostra facile quiuis intelligat. tu tamen cōsidera: q: mēbrū cui neruus sensum ꝛ volūtariū motum administrat: si patitur vtroq̄ illud priuaṫ. si inquā passione nimis grauaṫ. Si non fit nimia motum ꝑdit cum sensus remaneat. motus eñ fortior est q̄ sensus. si duorū neruorū alter sensum: alter volūtariū administrat motū: qui horū patietur membrum suo tantū priuabit effectu.

De letitijs siue doloribus. Cap. xvij.

Delectatio siue dolor habetur in oībus sensib⁹. horum vtrūq̄ sensum mutat in naturā rei sense. Sꝫ delectatio rei extra naturā in naturalē est mutatio sicut infirmitatis in sanitatē. hec si fiant pauca neq̄ dolores faciūt: neq̄ delitias. et si paulatim veniāt: neq̄ delitias: neq̄ dolores gñant. Si eñ mali hūores paulatim in hūano corpe aggreganṫ nulli dolores inde nascūtur. et inaniti paulatim humores nullas sitr gignunt delectationes: sed si mutatio subita fit. ꝛ magna vtraq̄ generat grauia. Si eñ in aliqḋ mēbrū humores frigidi siue calidi discurrūt dolores graues faciunt. ꝛ si mali humores ab aliqua coadunatione siue subito apostemate purganṫ delectatiōes siue dolores in tactu nascūtur grauiores. q: tact⁹ grauior est oībus: neq̄ in naturā rei sense subito mutatur. neq̄ ab ipa re sentienda citō percutitur. sunt ergo quoquo modo a seinuicem separata tactus et res sensa. vnde cū paulatim tactui accedat necesse est grauius ledat. alij sensus nō tm̄ dolent: siue delectātur. visus eñ cito in rem sentiendam mutaṫ. sicut ad colores. vnde parum patitur dolores seu delectationes. visus itaq̄ et tactus in aliorū positi sunt extremitatibus. alij eñ inter multū ꝛ parum sunt medij. Sꝫ tamē dolor siue delectatio in gustu q̄ tactu videṫ esse maior. ē aūt subtilior. In auditu fortior est q̄ in visu. est eñ grossior auditus: odoratus inter auditū et gustū mediocris est habendus. quia nihil aliḋ est dolor q̄ iūcture separatio: que est in tactu de re incidente cōterēte ex nimia extensione ex calore vel frigore. hec nō faciūt dolorem nisi cū iūcturā mēbrorum separent. Nimius eñ calor actiōe sua rarificat: ꝛ ideo separat: frigus ecōtra coadunat. et spissat quoad coadunata separet ꝛ seiungat sicut ī luto videtur quod dū exiccaṫ coadunatum finditur. Opꝫ ergo itelligi malā ꝯplexionē non facere dolorem nisi cum diuersa fit. Si equaliter est ꝑ oē corpus non dolor gignitur: q: quasi naturalis efficiṫ. Nullum itē membrum naturaliter dolere videtur. sicut in ethicis. ꝛ in hydropisi videm⁹. q: mala ꝯplexio toti corpori dñatur. Nō ergo dolorem sentiunt: q: nullū mēbrum ab infirmitate est liberū qḋ infirmitati ꝯdoleat patientum. vnde in peryodicis febribus magn⁹ dolor in prima peryodo sentitur. q: alienum est neq̄ prius sentit corpus: sꝫ postq̄ per totū corpus dispergitur. nō dolor tāt⁹ sentitur qñ mala cōplexio diuersatur: neq̄ per oē equale est corpus. quia in aliquibus membris: in aliquibus vero nō: in quibusdam plus: in quibusdā vero minus: tunc tandē dolor sentitur: q: pars diuersa partem de parte suscipit: ꝛ pl⁹ in parte videtur pati. Dolor in visu de albo est colore. quo separatur visus ꝛ disgregatur sicut de calido: vel de colore nigro qui adunat⁹ tādē separatur sicut frigidū. In gustu ex nimia aciditate doleṫ vl̄ amaritudine: q̄ partes separāt lingue sicut calida videnṫ facere: vel ex pontico coadunante ꝛ cōstringente sicut frigidū. In auditu ex maxima voce siue acuta dolor nascitur: q̄ audit⁹ separat sensū. sicut albedo nimia visum. vnusquisq̄ sensuū exterius dolet et delectatur sicut visus: auditus: odoratus. qui dolent vel delectanṫ audiēdis: videndis: siue odorādis vel interius vel exterius. sicut gustus ꝛ tactus. Gustus exterius sentit q: cibū recipit. Interi⁹ q: ex sapore sanguinis siue phlegmatis dulcoraṫ. Nocent cholera vel salsum phlegma: vel acidū. Tact⁹ dolet exterius cū incisione vl̄ pūctura separatur. Interius ex mala ꝯplexione caloris vel frigoris hu. grossi vel acuti. Delectatur exterius cū tenera inter calidū et frigidū temperata tangātur. Interius cū mali hu. a corpore dissoluunṫ sicut in balneis videm⁹: vel cū res nociua expelliṫ. sicut in coitu cū sperma emittitur: sperma eñ cum in suis abundet vasis nocet et grauat naturā. vnde cū expellitur adiuuatur natura ꝛ delectaṫ. Maior in expellendo spermate est delectatio. q̄ dolor in coadunando: q: cum expellitur isimul et subito emittitur. cū coadunaṫ adeo paulatim coadunatur vt vix dolor sentiatur. Delectatio in coitu maior est in mulieribus: q̄ in masculis: q: masculi delectanṫ tm̄ in expulsiōe supfluitatis. Mulieres dupl'r delectātur. ꝛ ī suo spermate expellēdo ꝛ masculi recipiēdo ex vulue ardētis desiderio.

De accidētibus appetitus. Cap. xviij.

Quia stomachi os neruū habet descēdentē a cerebro vnde sensus datur stomachi desiderio: necessariū est vt accidētia q̄ patitur attineant tactus accidētib⁹. Passio oris stomachi vel ipsi⁹ soli nocet actioni: vel alijs mēbris causa sue societatis. sicut et cerebrum patiṫ ex oris stomachi passionib⁹. Diuersa eñ facit nocumēta: epilepsiam: alienationē: maniā: vel nocet membris vicinis. sicut cordi et socijs. sicut defectioni et duritiei anhelitus. Accidētia que stomachus in cibi desiderio ꝓpter se patitur sunt tria: vel eñ totum aufertur desiderium: vel minoraṫ: vel cursum suū egreditur. Auferṫ vel q: corp⁹ non exinaniṫ vt ex necessitate exinanita restaurētur: vel q: os stomachi nō sentiat vt sese inaniat. qḋ fit vel ꝓpter se cū in mala mutetur cōplexiōe sicut in febrib⁹ sepe videm⁹ cū cōplexio fit calida: vel ex cerebri passione sicut in mania vel ex passione nerui a cerebro ad os stomachi veniētis. vel propter ipsius nerui strictionem. vel ꝓpter incisionem. Minoratur desideriū: cū non adeo grauia sunt vt ex toto auferatur. peioraṫ ꝓpter cibū vel potum. ꝓpter cibū in quātitate vel q̄litate. In quantitate cum multū appetat. qḋ scilicet

vocatur. qđ fit ex humorıbꝰ acidis in ore stomachi. Scilicet
sequit̃ multa egestio ⁊ humida: vel ex nimia inanitione ex ni-
mia facta solutiõe. Solutio ꝯtingit ex calore q̄ exiccat ⁊ dis-
soluit: vel defectiõe cõtẽtiue v̓tutis. In q̃litate cũ salsa aci-
da ⁊ aliq̃n carbones appetãtur siue lutosa: qđ fit ex humorıbꝰ
putridis in ore stomachi. h̃ patiunt̃ maxie pregnãtes in pri-
mo: scđo: ⁊ tertio mẽse: cũ fetus paruus nõ multo sanguine
mẽstruo vtatur: sed meliore nutriat̃. peior adunat̃ ⁊ putre-
fit in ore stomachi vñ malũ appetitũ gignit. In quarto mẽ-
se crescens fetꝰ nõ parua eiꝰ sanguinis quãtitate est cõten-
tus. ⁊ supfluitas q̄ priꝰ fuerat vomitu vel fastidio mulierũ ex
manit̃. aliq̃n hoc fit viris tñ pregnãtibus feminis. est aũt ex
humorıbꝰ in ore stomachi. Si humores sint acuti desideriũ mi-
nuit̃ cibi ⁊ potus crescit. Si acide desideriũ cibi augmẽtat̃
et potus minuit̃. acidi eñ hu. in ore stomachi desideriũ au-
gent cibi. Si humores dulcorent̃ cibi ⁊ potus minuũtur. dul-
ces eñ hu. implẽt ⁊ humectãt. Potus malũ desideriũ est in
quãtitate vel q̃litate. In quãtitate cũ nimiã appetat aquã:
hoc est ex nimio calore in ore stomachi: vel ex salso phlegma-
te: vel ex cholericis humorıbꝰ. In q̃litate cũ humores putridi
siue phlegmatici vel cholerici qui appetũt ꝯria sue q̃litati.

De accidentibus cerebri ⁊ cordis propter os sto-
machi. Capitulum. xix.

Accidẽtia cerebri ⁊ cordis actionũ ex ore stoma-
chi patiẽtiũ hec sunt. In cerebro alienationes
ex calido apostemate in stomachi ore: mentis
cõstipatiões ex frigiditate oris stomachi ꝯtin-
gentes: hec frigiditas est vel sine materia vel
cum phlegmaticis humorıbꝰ: vel ex frigida acce-
pta medicina. sicut opio. cerusa. vl' frigido cibo. sicut fungis
lacte acido. vel q2 a vulua mulieris frigidꝰ fumꝰ ascendit os
stomachi: cũ mulier nõ mẽstruauerit neq3 sperma emiserit.
de ore stomachi cerebrũ ascẽdit ex cõsocietate sui. Epilepsia
quoq3 ex humorıbꝰ nascit̃ phlegmaticis q̄ in ore stomachi
sunt. mania silr ꝓpter oris stomachi est melãcholicos humo-
res q3 fumꝰ cũ cerebrũ petit: maniã hanc gñat: hec cerebrũ
patit̃ ex ore stomachi si passio sit fortis et cerebrũ defecerit
naturalr siue accidẽtalr cũ os stomachi fortẽ habeat sensu3
Accidẽtia cordis ⁊ arteriarũ ex ore stomachi sunt sincopis:
visus obscuritas: bolismꝰ. Sincopis ex nimio est dolore eiꝰ
et fortissimo suo sensu ⁊ cordis arteriarũ: q2 defectionibus
naturalibꝰ siue accidẽtalibꝰ. Bolismus est ex mala ꝯplexio-
ne frigiditatis in ore stomachi ex paruitate cibi ⁊ defectiõe
virtutis. Accidẽtia q̄ cor et cerebrũ ex ore stomachi patiunt̃
malus est anhelitꝰ: ⁊ cõstrictio ipsiꝰ qđ fit ex apostemate in
stomachi ore diaphragma premente. Hec accidẽtia suffici-
unt que attinere tactui superius dicta sunt.

De accidẽtibꝰ sensus sensuũ. i. cerebri. Ca. xx.

Accidẽtia cerebri oĩm sensuũ fundamẽti nimiꝰ est somp-
nus ex frigida ꝯplexiõe sui: ⁊ ꝯstipatio mẽtis ex nimia
humiditate ipsius. vel de frigidis cibis sicut papauere et opio
vigilie cause causis somnũ faciẽtibꝰ sunt ꝯtrarie. i. siccitati
nimie ꝯplexioni calide ⁊ sicce. ⁊ cibis his similibus.

De accidẽtibꝰ voluntarij motus. Cap. xxi.

Accidentia volũtarij motꝰ modis fiunt tribꝰ. vel
eñ totus aufert̃. totus sicut cũ emollit̃: vel mino-
ratur sicut cũ ꝯgelat̃: vel cursu3 suũ egredit̃. qđ
diuersis modis ꝯficit̃. Ex actiõe eñ nature sicut
rigore: tussi: sternutatiõe: oscitare: spondilare: sin-
gultire: ructare: vel ex morbi actione sicut spasmo titillatio-
ne: vel actionibꝰ nature et morbi sicut tremore ⁊ motu ꝯge-
latiõẽ et emollitiõẽ sequẽtibꝰ. In natura dicta virtus in-
telligit̃ regitiua vel aĩata. Emollitio vnde totꝰ aufertur volũ-
tarius motꝰ: ex neruo est patiente mẽbrũ cuius erat moue-
re. qđ fit vel ex frigida cõplexiõe vel ex apostemate. vel ex vi-
scosis et grossis hu. vel ex cõstrictiõe. Que si icipiẽte nucha
cõtigerint totũ corpꝰ emollit̃. ⁊ minor apoplexia vocatur.
hec si in aliq̄ sit neruo laxat mẽbrũ cui neruꝰ portabat motũ
si in lacertis guturis vocem patiẽs amittit. si in lacertis ve-
sice vrinã nõ põt cõtinere quin exeat sine patientis volũtate
Si in natibus egestio ab inuitis egreditur. Cr si vrina ⁊ ege-
stio naturaliter fiant cũ expulsiua v̓tute: exitus tñ cum vo-
luntate ab aĩata ꝓcedit actione. vrine eñ egressio vesice est

egressio. virtutis expulsiue expulsio lacertoꝝ vesice dilata-
tio vel emollitio. q̄ oĩa ex actione v̓tutis exeunt aĩate. Idẽ
intelligendũ est de egestiõe. Est enim egestio intestini con-
strictio: ⁊ lacertorũ rectũ intestinũ circũdantiũ emollitio. vñ
cũ vesica emollit̃ strãguria subseq̃tur q̄ naturali accidẽs est
v̓tuti cũ lacerti emolliunt̃ q̄bus os stomachi eiꝰ cõstringit̃
et extra volũtatẽ patiẽtis vrina egredit̃ qđ accidit aĩate v̓tu-
ti. Silr cum egestio cõstringit̃ virtuti naturali accidit exitꝰ
cum voluntate virtutis aĩate. hec sunt res motum volũtariũ
auferẽtes. Idẽ motꝰ minoratur ex obdormitiõe: cuiꝰ est ea-
dẽ cã: etsi nõ ad eo magna. obdormitio h̃ ex natura ⁊ mor-
bo est: neq3 enim sensus amittitur siue motus: sed non sunt
perfecti ex nocumento morbi.

De malis motibus. Cap. xxij.

Motus volũtarius cũ cursum suũ egredit̃: rigor:
tremor: tussis: et ea q̄ prediximꝰ gñantur. Nos i-
cipimꝰ de rigore ⁊ tremore. hec accidẽtia de acu-
tis sunt humorıbꝰ siue pũgẽtibꝰ in mẽbra sensibi-
lia effluẽtibꝰ. sicut sunt lacerti ⁊ nerui. his ei no-
cet̃ cũ ab istis pũgant̃ humorıbꝰ. vñ ⁊ ex v̓tute sui sensus mo-
uent̃: ⁊ ad hos expellẽdos humores ab expulsiua v̓tute adiu-
uãtur. aliq̃n h̃ duo sequunt̃ cũ subito frigida aqua corpus i-
fundit̃ vel focus incidat corpibꝰ. mouet̃ eñ natura ad res
expellẽdas nociuas. Est aũt cã rigoris triplex: calor: frigꝰ:
defectio caloris naturalis: ⁊ abũdãtia humoris. Calor est in-
terior: sicut chol. ru. ardor: quã febris sequit̃ ex necessitate:
vel exterior: sicut cũ vulneribꝰ acuta medicina iponit̃. vñ vul-
neratus tremorẽ ⁊ rigorẽ patit̃. Silr inuenit̃ in hoĩbꝰ ple-
nis acutis humorıbꝰ: cũ balnea igrediunt̃ tremũt. q2 calores
balneoꝝ humores ad exteriora trahũt. frigor eĩ exterior ex
aqua ẽ vel aere. Interior q̄ de cho. ni. nascit̃ quã febris seq-
tur: q2 ille humor nullum rigorẽ gñat: nisi prius putrescat:
et cũ putruerit rigorẽ cũ calore facit. Si aũt rigores fiunt si-
ne febribꝰ: si pars putreat: pars vero nõ: gñatur fe. epialos
i. habẽs rigorẽ ⁊ tremorẽ. Defectio cal'. naturalis. i. abũdã-
tia humoris. rigorẽ seu tremorẽ facit ⁊ mors succedit. Humor3
eñ abundãtia cũ calorẽ naturalẽ defectũ inueniat: vincit et
extiguit. rigor ex frigore: et tremore est oppositꝰ. tremor est
ex motu virtutis expulsiue q̄ in lacertis est ad expellendos
nociuos humores: vnde rigor ex calore fortior est tremore:
quia calor in motu fortior est frigore. Rigor ex frigido subse-
quit̃: tremor ecõtrario. vñ tremor in ephimerinis minor q̄
in tritteis cã frigoris q2 calor in interiora fugit ꝓpter dolo-
rem exteriorẽ ex humoribus nociuis. Tussis ex actione est
nature corporis regitiue. estq3 motus fortis expulsiue vir-
tutis vt res nociuas ab instrumentis anhelitus expellat:
et fit cum constrictione pectoris pulmonem constringentis
aerq3 exit fortiter ⁊ velociter portans que habet pulmo atq3
pectus ex nociuis hu. vnde necesse est nature vt in tussi for-
tis sit in virtute quatinus humores possit expellere: quorũ
materia nõ grossa debet eẽ vel viscosa: ne difficilis sit ad ex-
pellendũ: neq3 subtilis multũ vt dispsa refugiat ad locũ suũ
Op3 g̃ medicũ cũ materia erit grossa eã subtiliare cũ ysopo.
⁊ ameos ⁊ silibꝰ. Si nimis liq̄da fuerit op3 eã ingrossari cũ
virtutibꝰ plurimis: si viscosa eam diuidat cũ oximelle. Tussis
causa ꝯplexio est mala calida vel frigida in lacertis pectoris
vel canalibꝰ pulmonis: vel in gutture. aut materia interiore
vel exteriore. exteriore sicut cibo: potu: puluere: fumo i gut-
ture vel canalibꝰ pulmonis. Interiore sicut humorıbꝰ a capi-
te descẽdẽtibꝰ in canales pulmonis vel guttur siue pectꝰ. si-
cut in catarro videmꝰ vel chimis ab epatis gibbo ascẽdẽti-
bus vel q̄buslibet alijs causis in diuisionibꝰ canaliũ pulmo-
nis: vel sicut q̄ in pleureticis vel peripleumonicis colligũtur:
vel sicut vulnera pectoris et pulmonis.

De accidẽtibus morbũ generantibꝰ. Cap. xxiij.

Sternutatio est sicut tussis ex natura regitiue vir-
tutis i motu expulsiue v̓tutis ad expellẽdas res
nociuas de ventriculis cerebri q̄ naribus a cere-
bro expellunt̃. Tussis tñ a pectore ⁊ pulmõe effi-
cit̃. Sternutatio a naribus ⁊ cerebro pectoris ad-
iutorio. Cũ ei cerebrũ i expellẽdis fumosis humorıbꝰ mouea(t)
duo nariũ ⁊ cerebri media foramina apiunt̃ vt humor exeat
facilius: pectus lacertis cõstringit̃ vñ aere egrediẽte mali hu

mores pectorꝫ ⁊ pulmonis egrediātur. Sternutatio eñ maiori vi ꝙ tussis efficit. oportuit eñ naturā allaborare vt hūores de tortuosis locis valeat expellere. vñ Hippo. sternutatio inqt fit cū cerebrū calefit ⁊ humectant loca vacua capitis vñ audit aerꝫ exeūtis sonꝰ quē stricti loci facit exitꝰ. aliqñ ēt sternutatio ex acutis fit hūo. vētriculos cerebri pūgētibus: singultꝰ ructatio spōdilatio oscitatio fatigatio: ex motibꝰ regitiue virtutis efficiunt: vt res nociue a mēbris p eam expellant. Singultꝰ eñ ⁊ ructatio sunt ex multoꝝ humoꝝ abundātia in stomacho: aliqñ tñ singultus ex nimia stomachi est exinanitiōe cū spasmat quē aiata gignit virtꝰ. ructatū expulsa facit virtus: vñ vētosi hūores a stomacho expellunt. hoꝝ hūoꝝ vētositas vel a cibo generat: vel a defectiōe digestiui caloris in stomacho: vel a nimio stomachi calore cibū incidēte. hoc aūt ructare fumosum est. Oscitatio est ex humoribus fumosis in lacertis masticantibus infusis. Spōdilatio silr de fumosis est humoribus in totius corporis mēbris vel pluribꝰ inclusis ad q̄ vtraq̄ natura mouet expellere. Fatigatio cū dolore est de rerū nocituaꝝ expulsiōe. hec duplex est: aut eñ ex nimio laborādi exercitio exterius ⁊ etiā interius. Exterior diuidit in qttuor. Prima est vulnerosa q̄ de liquidis ⁊ calidis est hūoribus ex nimio motu in corpore nascētibus: vel ex dissolutiōe grossoꝝ hūoꝝ: vel ex dissolutiōe pīguedinis vel carniū. Secūda est thetinosa q̄ ex nimio motu ⁊ forti lacertos ⁊ neruos extēdit. vñ pa. pigritiē incurrit ⁊ grauitatē. Tertia est apostemosa ex nimio cal. lacertoꝝ ꝓpter motū naturalē: vñ infirmꝰ apostemosos sentit oēs pulsus. qd ꝯtigit subitū subeūtibꝰ laborē ⁊ non assuetꝫ. Quarta sciros est vocata ex lacertoꝝ siccitate nascēs nimia: vñ ⁊ lacerti motu carēt. Fatigatio interior triplex est: est eñ vulnerosa ꝯtingēs ex hūoribꝰ chol. ⁊ acutis interiora mouētibꝰ corporis cū motꝰ precedat aliqs. vñ patiēs oīa sua mēbra sentit qsi vulnerosa. Scda q̄ ⁊ thetinosa ex nimiū sē gros. hūo. ī mēbra grauātibꝰ. h̄ facit sepe ⁊ mltū spādidare. Tertia apostemosa ex hū. nascēs cal. ⁊ sanguinolētis hēs dolorē ⁊ pulsū sic apostema.

De accidētibus solius mēbri. Cap. xxiiij.

Accidētia solius morbi spasmus est ⁊ iectigatio Spasmꝰ fit ī lacertꝫ ⁊ neruis quē motus volūtariꝰ facit lacertos ꝯstringēs ꝯ suas extremitates Nascit spasmꝰ ex plenitudine vel exinanitione. Plenitudine cū lacerti vel nerui implent hūore latitudinē extēdēte ⁊ lōgitudinē coarctāte. Ex inanitiōe cū humiditas lacertoꝝ euacuat vel neruoꝝ qui dū exiccent ꝯ suā extremitatē extēdunt sicut in chordis organoꝝ videmꝰ: si calori cuilibet apponant extēdunt atq̄ rūpunt. Spasmꝰ ḡ ex solo est morbo. ꝙ si p totū corpus spargat epilepsia vocat. si in lacertis maxillaꝝ frigiditatē ⁊ stridorē dentiū facit. Iectigatio ex vēto ē fumoso ⁊ grosso mēbris incluso mēbra cōstringēs ⁊ dilatās sicut in pulsu videmus: sed tñ differūt q: cū pulsus fit ꝯtinuꝰ iectigatio rara videt: iectigationē patiunt oīa mēbra corpis q̄ dilatant sicut cutis lacerti cor vene arterie stomachus intestina ⁊ oīa mēbra in duritie ⁊ mollitie media: ossa ⁊ cartilago q: dura sunt ⁊ solida: nō sunt vētum includētia: ⁊ silr cerebrū ex mollitie sua. Iectigatio ergo q: nascit ex vento necesse est ex solo fiat morbo.

De accidētibus actionū nature ⁊ morbi. Cap. xxv.

Accidentia morbi ⁊ nature sunt tremor ⁊ motus obdormiētiū mēbroꝝ. Tremor est motus mēbrorū sursuꝫ atq̄ deorsum: qd defectio facit virtutis q̄ nō adeo mēbra pōt surgere qn morbus valentior fit deponere. Tremor iste de accidētibus est anime: vel ex maiori passione virtutē dissoluēte. Aiata accidentia sunt: tremor: ira: ⁊ filia. Per hec eñ virtꝰ deficit motus volūtarij. Morbi accidētia virtutē dissoluētia de simili morbo: sicut de mala cōplexiōe frigida semꝑ senibus contingente vel nimiā aquā bibentibus ⁊ in ea balneantibus: vel a quibus nimiū vinū bibit. vñ calor naturalis suffocat: vel ex officiali morbo: sicut neruoꝝ oppilatiōe de grossis ⁊ viscosis humoribus quibus virtus motiua ꝯhitur ne ad neruos per eā mouēdos fit trāsitus: q̄ tamē si neruos impleuerit nō tremunt nerui tantū: sed oīno motū perdunt. vnde cū partē viscosi hūo. īpleāt ⁊ ꝑtē vacuā dimittāt: ⁊ cū in ꝑte vacua virtus in plena regnet humor viscosus: necesse est tremor qdā efficiatur cū virtꝰ partē suā erigat: humor vo deprimat. hec sunt accidentia de morbo ⁊ natura orientia.

De accidētibus spūaliū actionū. Cap. xxvj.

Sufficit nobis dixisse de accidētibus actionis virtutis patiētis aiate. Oportet igit dicamꝰ q̄ spiritualis actio accidētia patiat. Actiōe ergo spūali prout diximus cor ⁊ arterie dilatant ⁊ cōstringunt: ⁊ hec actio pulsus vocat. Pulsus vel aufertur totus qd auferri mors ilico comitat: vel minorat: ⁊ defectio pulsus vocat: vel cursuꝫ naturalē egredit. Defectio vel ex calore nimio est cū interiora corporis calor fugiat naturalis vel: ex defectione virtutis spiritualis cū arterias dilatare in omnes suas extremitates nō possit sicut videmus in sincopi. Egressiōis cursus sui diuisio est multiformis ꝑm multitudines ⁊ diuersitates membroꝝ multos ⁊ diuersos pulsus facientiū: de quibus dicturi sumus in futuris.

De accidētibus naturaliū actionū. Cap. xxvij.

Accidētia q̄ actio naturalis patit ⁊ cause corū priores duas comitāt ex ordine. Actio ꝟtutis naturalis ī nutrimētū est in hoīe qd assimilat cibū mēbris suscipiētibus susceptū: h̄ explet cū actionibus desiderij ⁊ digestiōis. De desiderio iā diximꝰ cū accidētia virtutis aiate diceremꝰ. Accidētia digestiōis sola restāt dicēda. Digestio est triplex: in stomacho cū cibus factꝰ chilosus qd pma digestio vocat. Scda in epate cū cibi succus mutat in sanguinē: ⁊ secūda digestio vocatur. Tertia in mēbris est totius corporis cū mutatur sanguis in naturā vniuscuiusq̄ mēbri: ⁊ tertia digestio nūcupat. Vnaq̄q̄ haꝝ suū subsequit effectū cū supplemētis qttuor virtutū sicut in virtute naturali iam est dictū. i. appetitiua: cōtētiua: digestiua ⁊ expulsiua. Prima digestibilis in stomacho patit tribus modis: vel aufertur tota sicut videmꝰ in fastidio: vel minorat sicut in fūosa vel acida ructatiōe ꝯsideramꝰ: vel suū cursuꝫ egredit sicut cum cibus in ventositatem transducitur quod duobus modis accididit: aut interius: aut exterius. Interius cum virtus digestiua patitur. Passio enim que ex mala cōplexiōe est stomachi calida cibū in fumositatē vel putredinē mutat: frigida in acetositatem: vel patit ex liquidis in stomacho humoribus. ꝙ si sint cholerici fumosum ructatū necesse est fieri. si phlegmatici acidū: frigdor vo nimiꝰ fastidiū ⁊ lienteriam generat: nā fortis ventositatē facit. Vel patit ex officiali morbo sicut apostemate calido vel frigido: vnde virtꝰ deficit digestiua. Sciendū est autē digestiōis corruptionē ex defectione virtutis digestiue esse nocibiliorē: ⁊ maxime ex frigida vel calida mala cōplexione: humida eñ ⁊ sicca digestionē minuūt: nō tñ auferūt nisi cū in aliū incidāt morbū. Exteriꝰ virtus digestiua patitur ꝓpter cibū vel potū vel somnū. si somnus sit multus digestio erit bona: si paruus digestio mala. Propter cibū fit quattuor modis. in q̄litate in quātitate in tꝑe in ordinatiōe. In quātitate si multꝰ sit cibus vel paruus si est paruus ⁊ stomachus calidus in fumositatē mutat. Si multus ⁊ durus ⁊ fortis virtus longusq̄ somnus digestio tantum comitatur. Si cibus est mutabilis ⁊ calor fortis corrūpit in stomacho siue somnus longus fuerit siue breuis: si calor deficit ⁊ cibus multꝰ ⁊ durus fuerit somnusq̄ paruus fastidiū fit. Ex qualitate: q: si calidus est: ⁊ stomachus calidus in choleri. mutat hūo. sicut mel in iuuenibꝰ ⁊ in calide nature aīalibus: aut si cibꝰ frigidus ⁊ stomachus silr frigidus in aciditatē cibꝰ mutat: sicut lac ⁊ cucurbita in senibus ⁊ stomachū frig. habētibꝰ. Ex tꝑe: q: si qs cibū quātūcūq̄ laudabilē accipiat: si anteq̄ cibus ille digeratur: aliū cibum iterū accipiat: oportet corrumpitur. Similiter si post vigilias nimias cibum accipiat. Ex cibi ordinatiōe: q: cū hō stipticū cibū accipiat: sicut coctana ⁊ pira: ⁊ post cibū solubilē sicut cibū blitis ⁊ spinarchis vētrē cōstipat: ⁊ cibū necessario corrumpit. Similiter si cibis vtētur duris hisq̄ cibus succedat facilior: sicut coctana et cucurbita ⁊ melones cibus oportet corrūpat ⁊ in malos humo. mutet. oīs cibus durus in stomacho diutiꝰ morat: q: difficulter digerit. cibꝰ facilior cū cito ad digerendū molliat: pre duritie vo alteriꝰ nō egrediat necesse est corrūpat. Opꝫ medicū vt stomachi discernat passiōes q̄litatiuas si fit ex virtute digestiua: vel ex

cibo vel ex somno. Accidētia em̄ ex digestiue ad sanādū sunt
dura ⁊ etiā impossibilia. Aliqñ etiā cadūt in lienterias: vel ci
bus nullatenꝰ erga stomachū mutat̄. Accidentia ex cibo siue
qualibet cā exteriori facilia sunt curari: q̄ sic possunt discerni
Si accidētia q̄ patit̄ stomachus ex cibi sint multa vel parua
quantitate: vel calida siue frigida qualitate: vel ꝓpter vigi
lias vel quaslibet cās exteriores: intelligit̄ nō esse ex digesti
ua: ꝙ si ecōtrario virtuti digestiue est imputandū.

De accidētibꝰ appetitiue ꝯtētiue ⁊ expulsiue. Ca. xxviij.

Um q̄ accidētia virtꝰ digestiua patiat̄ diximꝰ:
oportet de tribꝰ reliq̄s dicamus: appetitiua: cō
tentiua expulsiua q̄ in digestiōe sunt prima. Ap
petitiua ꝗ patit̄ in stomacho: vel si tota auferat̄
vel minoret̄ q̄ ex cōplexiōe mala ⁊ morbo officia
li cōsequunt̄. Sed si mala fuerit cōplexio calida vel frigi. ⁊ h̄
fuerit maxima: virtus auferl̄ appetitiua. Si nō multa mino
rat̄ ⁊ ipsa. Si officialis morbꝰ noceat sicut apostema in me
ri vel in ore stomachi: vel si caro fuerit aliqua superflua que
ista claudat ne transire valeat. Si est multa virtus auferl̄ ap
petitiua. Si parua appetit inordinate ⁊ nō ꝯm ꝙ oporteat.
Patit̄ aūt stomachus ex obdormitiōe spasmo siue tremore
sicut ⁊ alia mēbra pati inde diximꝰ: qḋ cōtingit cū virtꝰ nō
adeo sit fortis neq; morbꝰ ita maximꝰ vt morbi ⁊ nature ac
cidētia associent̄. Cōtētiua stomachi vel auferl̄ tota sicut in
liēteria in q̄ cibꝰ sine aliqua mutatiōe egerit̄: vel minorat̄:
⁊ vētositas inflatio vel sonitꝰ cōficiunt̄: qḋ ex cōplexiōe fit
frigida vel cibo qui vētositatē generat vel nō digestiōe nisi
parua: ⁊ hic cito exeat: qḋ fit cū stomachus non adeo teneat
vt bene digerat: ⁊ epar cibi succū nō bene attrahat: vnde ne
cesse est vt egestio liq̄da ⁊ velox exeat ex intestino. Si cibꝰ
in malā cōplexionē intra stomachū mutat̄: putrida digestio
sequit̄. Si ex calida siue choleri. digestione mutatio fit illa
sequit̄ ardor ⁊ pūctura. Si ex frig. ⁊ phlegm̄ati. inflatio succe
dit ⁊ vētositas. Aliquādo stomachus cibū nō retinet ꝯm ꝙ
oportet sicut spasmat̄ tremēs: vñ singultus fit ⁊ vomitus q̄
motus spasmo attinere videt̄: sed nō est certū si in lacertis
siue neruis fit spasmus. Singultꝰ ⁊ vomitꝰ actiōes ex cōtē
tiua ⁊ expulsiua sunt virtutibus. Contentiua cum liben
ter cōtineat. ⁊ expulsiua res ex stomacho velit expellere no
ciuas: si in superiore stomacho eas inueniat singultū creat:
si in fundo vomitū facit: stomachus em̄ leuat̄ vt ori suo vici
net̄: quatinus res nociue expellant̄. hec sunt accidentia q̄
virtus patit̄ cōtētiua. Expulsiua in stomacho triplici patit̄
morbo: vel em̄ tota auferl̄ sicut in yleos videtur: ⁊ hec mo
lestissima habet̄ nascēs ex calido apostemate ī intestino sub
tili quā feb. sequit̄ semꝑ ⁊ sitis vel ex defectōe expulsiue: qḋ
ex frigida est cōplexiōe vel ex frigido cibo: vel ex oppilatiōe
stercus in cōglobositate intestini exiccante: qḋ sequit̄ inte
stini grauitas: ⁊ ad vomitum motio inflatio ⁊ sonitus: ali
qñ hūc morbū añcedit diarria: vel actio expulsiue minorat̄
cū stercus ad egrediēdū induret̄ vel nō ꝯm ꝙ opꝫ egrediat̄
qḋ liēteria sequit̄ cū v̄tus expulsiua cibū moueat añq̄ dige
rat̄: hoc aūt fit cū hūores acuti pūgunt stomachū: vel etiaꝫ
cibi sicut sinapis vel fortitudo aceti vel grauāt eū ⁊ ob h̄ ex
pellunt̄: hec sunt q̄ v̄tꝰ expulsiua ī stomacho patit̄. Opꝫ aūt
intelligas q: he tres v̄tutes idē patiunt̄ circa intestina: ma
xime aūt expulsiua q̄ plus ceteris regnat in eis. Aliqñ stoma
chus ⁊ intestina appetitiuā ⁊ cōtētiuā ⁊ expulsiuā operant̄
extra naturā: cū em̄ a meri stomachꝰ trahit ⁊ ad intestina ci
bū proiiciat: intestina aūt a se alternatim recipiant ⁊ digerē
do eiiciāt. qḋ naturale est: ⁊ vsuale ⁊ cū stomachus ab ītesti
nis accipiat ⁊ in meri proiiciat: stomachus extra naturā est
cū vomitu. Silr intestina ab inferiorībꝰ accipiētia proiiciūt
in stomachū sicut in yleos videmus: ⁊ cū diu stercus conti
neatur in yleos: q: cū virtꝰ expulsiua ꝯm cursum suum ege
stionē moueat: neq; ꝓpter oppilationē quā inueniat retor
quet cā in superiora ⁊ tunc intestina mouēt in alterutra quo
ad ī stomachū redeat: stomachꝰ in meri ꝓiicit. meri cū vomi
tu ori reddit: aliqñ cū hō p̄ter velle contineat in se egestio
nē vel vētositatē q̄ ꝓpter timorē retinet siue pudorē seu ꝓ
pter aliā quālibet rē impedientē: alternatim redit ad supio
ra quoad per vomitū emittat.

De accidētibus scḋe digestiōis. Ca. xxix.

Ecūda digestio cū sanguis in epate generetur
atq; venis passiōis est triplicis: vel em̄ tota au
ferl̄ neq; sanguis mutat̄: sꝫ albꝰ remanet sicut
praꝰ: vel minorat̄ cū parū digerendo mutet̄: vel
nō ꝯm cursuꝫ suū digeritur sicut in citrinā ⁊ cho
lerā rub. mutet̄ qḋ yctericī patiunt̄: vel in cholerā nig. sicut
in patiētibꝰ morphea nigrā ⁊ elephātiosis vel in phlegma
sicut ī hydropisi ⁊ alba morphea: h̄ aūt duplicia sunt interio
ra ⁊ exteriora. Interiora vel ex mala cōplexiōe calida succuꝫ
in cholerā rubeā mutāte: vel ex calidissima in cho. ni. ex incē
sione nimia. Ex cōplexiōe frigida in aq̄luꝫ sanguinē mutan
te. Si frigidissima natura mutata ꝑseuerat vel officiali mor
bo sicut in venis est cōstipatio ꝓpter hūores viscosos: vel ꝓ
pter apostema. Tertia ex natura succi a stomacho ad epar
veniētis: q̄ si fit m̄lta nō totā in sanguinē mutat epar. Suc
ci em̄ quātitas m̄lto maior est. ꝙ ꝯsumēs epatꝭ caliditas. Si
parua in cholericos hūores mutat: calor em̄ epatis quātita
tē supat succi. Si fit calida in cholericos hu. trāsformat. si fit
frigi. in phlegma vel vētositates ꝯm frigiditatis quātitates
Exteriora sunt ex actionibꝰ patiētiū: sicut in balneo in cibo
exercitio ⁊ similibus: hec em̄ oīa si hō nō operet̄ ꝯm ꝙ opor
teat mali chumi ī corpe augmētant̄ ⁊ m̄lti. Si q̄s em̄ sepe ac
piat cibaria calida cholerā generātia: sicut sinapim allia ce
pas ⁊ silia. ⁊ silr melācholiā gignētia sicut carnē vaccinā lē
tes: vel si comedat phlegma faciētia sicut lac fungos pisces
recētes hūoribꝰ malis abūdabit. Silr quieti ⁊ multū come
dētes ⁊ balneari negligētes: vel post saturitatē vl̄ nimiū coi
tū balneātes phlegm̄te abūdēt necesse ē. Cōtrarios his cho
lerā ru. habere oportebit. hoc mō intelligunt̄ aliꝫ hūores ge
nerari. hi gn̄ant ꝯm qualitates suas passiōes diuersas. Si
ex chol. ⁊ in toto corpore aspersa gn̄at̄ ycterīcia. si in aliq̄bꝰ
mēbris herisipilā gignit. Si ē ex chol. ni. ⁊ toto corpe indu
cta morphea fit nigra: si in vno membro cācer ⁊ sciros. phle
ma ꝑ totū corpus hyposarcā vel morpheā albā facit. si in ali
quo mēbro ꝫimiam. humores aquosi ⁊ in corpore augmen
tati faciūt hydropisim. si in vno mēbro vesicā necesse est fie
ri. hec accidentia digestio patitur secunda.

De accidētibus tertie digestiōis. Cap. xxx.

Igestio tertia ꝑ oīa mēbra traducit̄ in silitu
dinē suscipiētiū. huiꝰ accidētia sūt triplicia vl̄
auferl̄ tota sicut in ethicis: vel minorat̄ sicut
in maciletis: vel cursuꝫ suum egredit̄ sicut in
morpheatis. Auferl̄: q: nutrimētū nō inuenit
vl̄ q: q̄libet v̄tutū aliq̄ patit̄ accidentia ⁊ actio
sua deficit ex cōplexiōe mala. Ex cōplexiōe mala v̄tꝰ mutabi
lis deficiēs cibū in naturā nō assimilat suscipiētiū: vñ in cor
pore hūores ⁊ male gignunt̄ supfluitates. Si expulsiua for
tis fuerit hūores expellunt̄ mali ⁊ cibi boni: vñ ⁊ nutrimētū
auferl̄. Si debilis hūores remanēt in mēbris ⁊ morbi gene
rant̄ diuersi. Virtꝰ appetitiua si fortis sit ⁊ digestiua debil̄
nec appetitos cibos mutet nec expulsiua expellere queat:
mala mēbroꝝ gn̄ant̄ accidētia. macies ex ꝑuitate cibi ⁊ po
tus est vel ꝓpter accidētia q̄ virtꝰ patit̄ aliq̄. Ycteritia ⁊ le
pra ⁊ similia nō cibū mēbris assimilant: sed mēbra cibis: qḋ
ex corruptione fit materie debētis mēbra nutrire.

De accidentibus morboꝝ corporū. Cap. xxxi.

Accidētia morboꝝ corpoꝝ ex corruptiōibꝰ scḋe ⁊
tertie digestionis sunt yctericia citrina vel nigra
elephātia morphea alba vel nigra ligue nigredo
⁊ silia. yctericia ex epatꝭ caliditate ē nimia vt san
guinē mutet in cholerā ⁊ toti corpori mādet ꝑ ve
nas ⁊ cutē corporis in citrinitatē transformet: vel ex venenū
nimio calore sanguinē in citrinū mutāte vl̄ ex ꝯstipatiōe vie
fell̄ ad epar tēdētꝭ ne chol. ab epate trahere possit. vñ chol.
remanēs in sanguine ⁊ ꝑ corpus se spargēs tigit cutē qḋ ex
viscoso fit humore in via fellis siue apostemate epatis viā
ipsiꝰ fellis ꝯstrigētis. yctericia nigra ex nimio est calore san
guinē incēdēte ⁊ in choleram nig. mutante: vel ex frigdore
idē in melācholiā faciente: vel ex constipatiōe vie splenis q̄
cū feces nō extrahat sanguis dimittit cōmixtas sanguini: ⁊
ita per totū corpus sunt dispersi: cutē exteriorē tingunt cor
poris. Lepra est cū sanguis substantialis ex incēsione nimis
corruptus in cholerā nigrā transformat̄: vel cōplexio mem

dioꝝ corporis ex nimietate caloris sanguinē incēdit: ⁊ i cholerā nigrā traducit: vel eadē cōplexio mutata in melācholiā traducit ex frigiditate nimia: vñ cibus in materiā eiꝰ cōuertit. Morphea nigra est cū exteriora mēbra siue cutis in nigredinē se mutāt: interiora tamen sana sunt: hec cū fit debilis morphea tñ erit: cū fortissima lepra. Morphea alba ex phlegmatis est causa cū sanguis ex cōplexione frigida ⁊ humida epatis mutat in phlegma: cui assimilat exterioꝝ mēbroꝝ natura. Lingue nigredo est cū fumus epatis pectoris siue stomachi ad linguā ascendit ⁊ incendit. Ex hac rōne oīa accidētia in exteriori cute apparentia sunt cōsideranda.

¶ De accidētibus apparētibꝰ in exeūtibꝰ corpꝰ. Ca. xxxij.

Egredientia corpus in quātitate vel q̄litate corrūpūt. In quātitate si egestio vl' vrina vel mēstrua fuerint multa. In qualitate si eadē fuerint nigra. Sūt ⁊ alia a corporibꝰ egrediētia q̄ tñ nō sunt naturalia sicut e naribꝰ sanguis emissus: que ex tribus eueniūt rebꝰ: vel ex defectiōe ṽtutis vel ex materia vel ex mēbris. Ex virtutis defectiōe: vt si q̄s materiā nō possit cōtinere: ⁊ maxime si fortis sit vis expulsiue ꝓpter materiā multā in quātitate q̄ grauat virtutē ad expellendū sicut est cibus multus: vt fiat inde vomitꝰ: ⁊ sanguis explens sua vasa q̄ quousq̧ crepēt ea impmat. In q̄litate vt si acuta vel pūgitiua quā expellere naturā oporteat ne forte magis noceat vel calida q̄ vasa comedat ⁊ apiat: vel hūida subtiliās ⁊ humectās venas vt facile eas crepare faciat: vel si rara sint vasa naturaliter ⁊ subtilia ⁊ ad rūpendū facilia: vel si etiā sint sicca ⁊ ad rumpendum leuia.

¶ De accidentibus in egestiōe apparētibꝰ. Ca. xxxiij.

Accidētia egestiōi attinētia sunt triplicia. in qualitate in quātitate in tēpore. In tpe vt si egestio exeat añq̧ cibus digeratur: vel moret postq̧ tēpus veniat velocitās exeūdi. Ex m[u]ltitudine est cibi virtutē grauātis: vl' ex qualitate sui acuta siue pūgitiua quā cū virtus pati nequeat cogit vt añ tps exeat: vel hūida ⁊ lubrica vt nullo cogēte exire valeat: vel ex paruitate sui nutrimenti: vel ex debilitate sensualis intestini grauitatē cibi refugiēt'. Mora egestiōis ex defectōe est expulsiue ⁊ fortitudine cōtētiue: vel ex defectione sensualis intestini: vel ex cibis. Si eñ pauci sint cibi ⁊ parui natura digestiua ṽtus feces diu retētat vt succū tādem eligēs supflua expellat vel si cibi naturalr sint stiptici vel lacerti vētrꝭ adeo desecti vt intestinū exp̄mere nequeāt. In quātitate vel q: multa vel pus egestio fit: vel in nūero assellandi: ex multitudine cibi succū cuiꝰ epar nō suscipiēs crescere pmittit: vel multitudine nimioꝝ hūoꝝ i intestinū descēdētiū. Ex paruitate sic ex puitate cibi. nūerꝰ ad sellā eūdi ē ex defectōe ꝯtētiue ṽtutꝭ taliq̄ fortitudine expulsiue: ⁊ lacerti sup anū mollitie. Fortitudo expulsiue ex laxatiue potionis siue cibi est occasiōe vel ex eiꝰ corruptiōe vel ex acutis humoribꝰ a toto corpe in intestinū descēdentibus: vel ex morātibꝰ in ipso intestino sicut vulneribꝰ ex fortitudine sensus intestini. ꝯria hec paucitas est numeri: cuius cā superiori est ꝯria. In qualitate cursuz egrediēs nature vel ab interioribꝰ est vel ab exterioribꝰ: Ab exterioribꝰ cā est cibꝰ in quātitate vel q̄litate. Quantitas cibi vel in potestate est accipiētis vel ī multitudine cibi. Qualitas si cibus in malos chimos mutet: vel si ventositatem faciat. Cibus vētositatem facit vel ex natura sui: sicut faba faseoli: vel ex defectiōe itestinoꝝ ⁊ stomachi. q̄ si sit frigidissimus nulla vētositas efficit: cū eñ tēpus nimis sit frigidū: neq̧ vētosuz est neq̧ nubilosum: ⁊ sitr calidissimū vtroq̧ caret: sicut in estate calidissima nō vētositas vr̄ vel nebulas: Ventositas stomachi vel intestinoꝝ exit: vel nō exit. Exiēs vel a supiori vt ructatio: vel ab inferiori cum strepitu vel sine strepitu nimia siccitas significat. ex maiori sonitu: maior humoꝝ grossitudo portēdit. Qualitas ab interioribus ex acutis humoribus est in intestinū descendētibus: vel ex alijs nimiū abūdantibus: hoc aūt ex natura est sicut videmꝰ in die cretica vtilis atq̧ iuuās: aliqñ de solo morbo vt diarria ex cōsumptiōe mēbroꝝ: vel vtroq̧ sicut videmꝰ in ꝓiciētibꝰ lanaturā carnis. Ex vtroq̧ infirmitas est q̄dripartita: vel eñ solus est sanguis: sicut in trūcatis maioribus mēbris: q: cū sanguis loca illa nutriturus nō inueniat quo diffundat: recurrēs ad interiora cū egestiōe inferiori emittit. Solet etiā idē cōtingere in se exercitātibꝰ q̄ cū ad quietē veniūt sanguinē coadunatū ab īferioribꝰ egerūt: qd̄ ex termino ⁊ nō semper faciūt sicut ꝑiodi: vl' sicut carnis lauatura qd̄ ex defectione est ṽtutis digestiue in epate. Tertia est nigra ⁊ lucida: qd̄ fit cū licet mutet epar sanguinē ẜm q̄ oporteat: tñ ꝑ totum corpus ex cōstipatiōe epatis nō maturat: vñ in eodē coadunatꝰ incēdit ⁊ in nigredinē mutat: ⁊ ita tādē egredit. Quarta cū sanguis exeat paulatim: ⁊ in tēporibus vicinis: aliqñ bonꝰ aliqñ coagulat: interdū cū putredinibꝰ: iterdū sq̄mosus: vel sicut intestini rasura: q̄ si sint frigida ⁊ dura thenasmon sunt vocata: si neq̧ frigida neq̧ laboriosa: vocatur dissinteria que e ab intestinis vel epate exit.

¶ De accidētibus in vrina apparētibꝰ. Cap. xxxiiij.

Accidentia q̄ patit vrina a renibus sunt: vel vesica. A renibus in quantitate vel qualitate. In quantitate si multa vel pauca exeat vel non exeat: vel cū duritie fiat. In q̄litate ex calida in renibꝰ ꝯplexiōe: vt tota aqua sanguinis ad se trahat vt calor ille refrigeret: quā postea vesice mādat ⁊ vocat dyabeta: vel ex epatis frigida cōplexiōe cū aq̄ augmētet in sanguine ⁊ renibus missa ꝓijcit in vesicā: vel ex defectione cōtētiue ⁊ expulsiue in renibus fortitudine. Nō exire vrinā ex fortitudine est cōtētiue: vel ex cōstipatiōe vie vrine. Constipatio ex viscosis est hu. arena lapide in renibꝰ apostemate ī via vrine. Cā lapidis hu. sūt phlegmatici ⁊ calores nimij q̄ a calore desiccant ⁊ indurant. In qualitate ex colore sicut nigro ex nimio caloris incēdio: vel nimia frigiditate: vel albo sicut ex cōstipatiōe poroꝝ: vel ex fetore sicut in febribꝰ fetidis est videre. Sūt ⁊ alia accidētia q̄ vrina patit ex vesica. Qd̄ est cū lacertus collū vesice circūdans emollitur ex nimia hūiditate ⁊ vrina nō cōtinet: vel ex defectiōe cōtētiue ⁊ fortitudine expulsiue: vl' ex nimie aq̄ potatiōe: vel pustulis nascētibus: vel scabie vesice vt pungat ab vrina nec continere eā valeat: qd̄ cōbustiōe fit nimia. Stranguriā vrine vitio vesice defectio facit expulsiue ⁊ virtutis cōtētiue vel cōplexio sicca que desiccat vrinā: sicut in acutis feb. vel cōstipatio ex viscosis humoribꝰ in via vrine ad vesicā: vel ex sanguine coagulato: vel sanie. In qualitate vrine si sit fetida ꝓpter pustulas ex coloris sui mutatione ꝓpter pustularū saniem. mutatur eñ color ex sanie seu vulnere seu apostemate.

¶ De accidētibus in mēstruis apparētibꝰ. Cap. xxxv.

Menstrua sunt innaturalia naturā in qualitate vel quātitate excedētia. In quātitate si plus vel minus q̄ oporteat vel omnino nihil exeat. Plusq̄ oporteat ex forti est expulsiua ⁊ deficiente ꝯtentiua: vel ex materia subtili ⁊ nimis liquida: vel ex abūdania qua adeo grauatur natura ne sufferre valeat: vel ex raritate vulue ⁊ venis que in eius sunt ore. Non exire ꝯtrium est rōni nostre: qd̄ ex grossitudine est materie ⁊ eiꝰ spissitudine venaꝝ ⁊ poroꝝ cōstipatiōe: vel defectione expulsiue ⁊ fortitudine cōtētiue. In qualitate si coloris sit nigri: vñ nimia videt incēsio significari. Rubeꝰ eñ ⁊ citrinus calorē ⁊ cholerā rubeā significāt. Albedo ⁊ liq̄ditas vel spumositas frigidorē hūiditatem vel ventositatē significat.

¶ De accidētibus in sudore apparētibꝰ. Cap. xxxvj.

Sudor est naturalis sicut in diebꝰ creticis vel tēperatis exercitijs vel in balneis. Est ⁊ extra naturā sicut in cōsumptiōe carnis. In hoc eñ sudore ea tñ exeūt q̄ nō oporteret exire. Est ⁊ mediocris: sicut in nimijs exercitijs. Sudor nō naturalis in quātitate est vel q̄litate. In quantitate si maior sit q̄ oporteat: qd̄ ex nimia est materia vel liquiditate sua: vel raritate poroꝝ vel ṽtute expulsiua. ꝓuitas supradictis ē ꝯria. In q̄litate rubor vñ sāguis vel citrinitas: vñ cholera portēdit rubea: vel putredo vñ hūores putridi signt.

¶ De inanitione nō naturali. Cap. xxxvij.

Inanitio nō naturalis est ex naribus sanguis: vel ex alijs locis: vñ cōsuetudo ꝓflui nō exposcit. fit aūt tribꝰ modis: ex virtutibus: ex materis ex organis. De ṽtute si fortis sit expulsiua ⁊ defecerit contentiua. Ex materia si sit multa: vnde crepentur vasa: vel acuta vnde perforētur vasa. Ex organis si sint

solida ⁊ cito crepātia: oīs aūt crepatura vel intima est vel extrima. Intima est ex materie abundātia: vn̄ facile crepent vasa. Extrima sicut casus occurrens cōcussio ⁊ magna vox. Hec de causis accidentiū dicenda fuerāt.

Explicit sexta particula.

Incipit septima particula theorice de significationum scientia.

Capitula libri septimi.

De vniuersalibus figtiōibus ⁊ eax̄ diuisionib⁹. Cap. j.

Ad plenū ꝓ posse nostro de accidentibus ⁊ eox̄ causis. i. morbis diximus: ⁊ ipsum tractatū de scientia causax̄ accidētium titulauim⁹. Oportet in hoc sequēti opusculo dicamus de morbo ⁊ accidētibus cōsequētib⁹ eū. i. de ipsius significatiōibus: vn̄ hec particula significatiōnū titulat̄ scientia. Hec igit̄ figtiones sunt generaliter triplices: aut eīm significāt sanitatem: aut morbū: aut neutrū: quax̄ vnaquæq; aut p̄terita aut p̄sentia aut futura portēdit. Harū aūt q̄dā sunt vniuersales totius corpis qualitates designātes: alie pticulares. Nos aūt ab vniuersalibus incipiem⁹ quasi dignioribus. Uniuersalis ḡ ex sua actione cognoscit̄ figtio. in sanitate eīm pfectā mōstrat actionē: in infirmitate corruptā. Hax̄ aūt cā morbox̄ est sanitas aut eox̄ infirmitas. que vtraq; cōtingit ex tēperamento vel corruptione chimox̄. Uniuersalis figtio: vn̄ vniuersalis inuenit̄ actio sp̄ualis vel natural̄ actiōis ē figtio: q̄b⁹ duab⁹ actiōib⁹ corp⁹ aīalis regit̄. Sanitate eīm, v̄t sp̄ualis calori natural̄ alit̄: ex q̄ calore vita stat aīalis. corruptionē: ḡ ex necessitate sequit̄ mors: tēperamētū sanitas: nō tēperamētū infirmitas. Ex v̄tutib⁹ aūt naturalib⁹ q̄ttuor h̄uores regunt̄: vn̄ sicut dixim⁹ oīa mēbra corpis aīalis gubernant̄. Qd cū ita sit: optīe fuit rōnis nr̄os successores ex his duab⁹ actōib⁹ ꝓpēdere corpox̄ sanitates corūq; infirmitates. Ex virtute eīm sp̄uali sanitas intelligit̄ viriū corporis aīati: ⁊ defectio sui: ⁊ tēperamētū caloris natural̄ ⁊ corruptio tēperamēti ⁊ actiōes rei naturalis ⁊ nō naturalis: ⁊ extra naturā in ipsis: ⁊ in corde q̄d fundamētū est in ipsis. Sciētia v̄o horū oīm in motib⁹ cognoscere est pulsuū. Mot⁹ eīm pulsualis motiōi cordis est eq̄lis: hec aūt sciētia pulsuū vocat̄ sciētia: ex naturali itidē actiōe tēperamētū h̄uox̄ intelligit̄ i sanitate: ⁊ eox̄ distēperamētū in infirmitate: q̄d dat intelligi excoctio in venis: ⁊ nō excoctio in venis: ⁊ nō excoctio ⁊ excoctio in stomacho ⁊ instrumētis spiritus. virtus ista dep̄rehendit̄ circa corpus exeuntia. Excoctio eīm in venis intelligit̄ in vrinis: q: vrina est colamētū sanguinis. Coctio in stomacho et excoctio instrumentox̄ sp̄us ex saliua ⁊ ex screatiōe intelligūtur q̄ feces cibox̄ sunt hec mēbra nutriētiū. Sudoris quoq; sunt figtiōes: s; nō vniuersales: q: sudor subtilis est humor expulsus a mēbris p poros cutis: q̄ cū ita sint op; dici significationes circa sanitatem infirmitatem ⁊ neutrū: igit̄ incipiendū a pulsu q: dignior esse videtur.

De intelligēdis pulsibus: ⁊ q̄d p eos figtur. Cap. ij.

Pulsuū sciētia trib⁹ ex causis sciri est molesta. Primo q: nullus adeo expertus est q̄ pulsus eox̄ intelligat mutatiōes. Scd̄o q: cū medicus pulsum imploret: oīa ei⁹ gn̄a in puo tpe cognoscere necesse est. Tertio q: nō h̄; cui assimilet: vn̄ eox̄ inueniat isirmitates: vn̄ in pulsib⁹ b̄n laborāt vt in paruo tpe decē gn̄a valeat q̄s agnoscere. Dicēdū p̄i⁹ q̄d sit pulsus ⁊ quomō fiat. Pulsus ḡ est mot⁹ localis arteriax̄ ⁊ cordis vt dilatādo siue cōstringēdo naturalis custodiat̄ calor: cuius custodia est trahere frigidū aerē cū dilatatiōe ⁊ expellere fumosum cū cōstrictiōe. Dilatare cor ⁊ arterias est mouere a centro in extremitates suas. cōstringere est ab extremitatib⁹ ad cētrū mouere: q̄d plenī⁹ dixim⁹ cū de v̄tute sp̄irituali tractauim⁹. cordis ⁊ arteriax̄ idē est mot⁹: vn̄ ex vno oēs intelligunt̄: mot⁹ ḡ cordis q̄redus est in arterijs. Pulsus aūt sciētia ad hoc tm̄ est necessaria vt sp̄ualis v̄t⁹ q̄ i corde est intelligat̄: q̄d nō pōt intelligi ex oīb⁹ corpis arterijs: ⁊ hoc trib⁹ ex cāis. Quedā eīm arterie in inferiori corpi sunt sicut q̄ in dorsi lōgitudine sunt. alie in carne sunt fundate: sicut corax̄ arterie: alie ossib⁹ sunt opte sicut in pectore: q̄rū mot⁹ nō appet in tactu ob̄ sanū ⁊ carnosum est corp⁹. Scd̄o q: q̄dā lōge sunt a corde nō oī apparētes tpe. vn̄ nō in tactu sunt inuestigāde vt calcaneox̄ ⁊ plātax̄ pedū arterie. Tertio q: nō eax̄ cōpositio est recta: vt q̄ttuor digiti plene possint apponi sicut i auricularū arterijs: q̄d cū fit necesse est mēbra nō multū carnosa eligi neq; a corde remota: ⁊ quax̄ cōpositio sit recta. Unde antiq̄ arterias elegerūt brachij: sunt eīm faciliores vtiliores ⁊ pulchriores. vtiliores q: cordi ꝓpinquiores: faciliores q: brachia nō adeo sunt carnosa: pulchriores q: medicū verenda p̄sertim mēbra feminea discoopire turpe est. Intelligūtur aūt pulsus ex digitox̄ sup arterias brachij appositiōibus: ⁊ hoc in longū ne infirmi man⁹ dilatet̄ vel stringat̄. Digitox̄ positio sup arterias est diuersa. Est eīm vbi op; p̄emi digitos arterijs: sicut vbi pulsus est fortis. qui cū p̄mat̄ digiti repelli vident̄: ⁊ in carnosis arterijs sic debent imp̄mi. In debili aūt ⁊ nudo carnib⁹ op; leniter digiti p̄mant̄. debilis si tenet̄ non mouet̄. Nudus carne eadē nō d; p̄mi rōne. Op; aūt mediocriter p̄mi nec multū fortem nec mltū debilē: nec mltū tenuē nec multū carnosū pulsū.

De pulsuū generibus ⁊ eox̄ q̄litatibus. Cap. iij.

Pulsuū qualitates multimode sunt ⁊ diuisiones mes s̄m v̄tutū diuersitates eos mouētes ⁊ s̄m etiam naturales varietates caloris: ⁊ s̄m q̄ sanguis ⁊ sp̄us in ipsis habent̄ pulsib⁹ cuz naturā suā custodiūt siue egrediūt̄: h̄ tm̄ diuersitas in decē tm̄ ꝯcludit̄ gn̄a. Primū s̄m quātitatē dimēsionū. Scd̄m ex pte motuū. Tertium s̄m tenorē v̄tutis. Quartū s̄m ꝯsistētiā organi. Quītū s̄m plenū ⁊ vacuū. Sextū s̄m q̄litates arteriax̄. Septimū ex tpe q̄etis. Octauū s̄m ordinationē ⁊ inordinationē. Nonū s̄m ꝯcordiā. Decimum s̄m numex̄ pcussiōis pulsuū. Quātitas diuisionū diuidit̄ in magnū paruū ⁊ mediū: lōgū breuē ⁊ mediū: latū strictum ⁊ mediū: aptū occultū ⁊ mediū. Cū eīm arteria sit corp⁹ oē eīm corpus lōgitudine latitudine ꝓfunditate dimetit̄ necesse est: vt q̄ in tres extremitates has diffundit̄ magn⁹ ⁊ puus vocabit̄: minor ⁊ cētro suo vicinior debil̄ dicet̄: si nec centro suo nec extremitatib⁹ sit vicin⁹ medi⁹. Si eīm in lōgitudinē plusq; in aliā ptē extēdat̄: q̄d est cū q̄ttuor excedat digitos lōgus nūcupabit̄. Si minor curtus. Si tm̄ q̄ttuor digitis cōtineat̄: eq̄lis. In latitudine digitos visus excre lat⁹ appellabit̄. Minor in latitudine strict⁹: extremitatib⁹ digitox̄ eq̄ dicet̄ tēperat⁹. Maior in ꝓfūditate apt⁹ dicet̄: ⁊ h̄ est cū altitudo ei⁹ cōsideret̄. Minor in ꝓfunditate ⁊ in centrū suū reuolutus vocabit̄ occult⁹: si in latitudine ꝓfunditate atq; lōgitudine minor grossus. Aliqñ pars cum pte cōponit̄ sicut lōgus cū lato atq; stricto: aut medioci inter latū ⁊ strictuz aut cū aperto aut cū occulto: aut cū medioci inter hec duo: ⁊ similiter se habēt aliorū ad se inuicē cōpositiones. hi sunt pulsus q̄ ex quantitate dimētionū cōsiderant̄: quarū causa est tripertita. Causa eīm magni pulsus ex fortitudine est sp̄irit⁹ quo dilatat̄ pulsus: ⁊ ex nimio calore quē refrigerare fit necesse: ⁊ ex vasculi mollicie q̄d dilatatiōi v̄r obedire. minor his cāis est ꝯrius. s. ex defectione sue v̄tutis ⁊ paruitate calo

ris & duritie sui organi. tēperatus mediat̄ in his duobus.
Alij qdē ex his habet plus: alij vo minus: q̄ dicēdi sunt in cā
mutatiōis pulsuū. Tēpus motuū diuidit̄ in velox tardū et
mediū: velox est q̄ longū spaciū breui pficit tēpore: tardus
q̄ paruū spaciū in lōgo tpe insequit̄: medi⁹ inter hos duos
est humidus. vnusquisq̄ hoꝝ ex duobus nascit̄ causis. i. vir
tute & calore: velox em̄ ex forti calore & sana virtute. Calor
aūt frigidū aerē sibi elaborat attrahere: tardus ex virtutis
defectiōe se debiliter mouente & caloris minoratiōe. Tertiū
fm virtutis tenorē diuidit̄ in fortē debilē & mediū. Fortis q̄
quasi quadā virtute digitū a se videt̄ expellere. Debilis q̄
digitū debilē percutit: medius inter hos duos est tēperat⁹
hi duobus sunt modis: fortis ex fortitudine est virtutis et
mollitie organi ad mouendum facilis. Debilis ex debilita-
te est virtutis & inobedientia organi: medius ab vtroq̄ tē-
peratus. Quartū fm cōsistētiā organi diuidit̄ in durū: mol-
le: mediū. Durus est q̄ digitis tangentibus q̄si fortis videt̄.
Differt em̄ a forti iste durus: q̄m fortis est magnus fortitu-
dine sua dilatās vascula: vñ redduntur quasi maiora. Durus
est paruus: q2 durities virtuti nō obtemperat vt se dilatet̄.
Mollis est quē digiti cū multa suauitate sentiūt vt videat̄
ab eis separi & penetrari: hoꝝ medius inter hos est tēpat⁹.
Dur⁹ ex siccitate suoꝝ vasculoꝝ: moll' ex sue hūiditat' mol
litie. Quintū fm plenū & vacuū diuidit̄ in plenū & vacuū &
mediū. Plenus quadā quasi hūiditate redūdare videt̄. va
cuus q̄ apparet inflatus: sed cū tangit̄ quasi vacuus digitis
perforat̄. Plenus ex plenitudine sanguinis & spiritus in va-
sis cōsiderat̄: vacuus ecōtrario. medius ab his est tempera
tus. Sextū fm qualitates arteriarū diuiditur in calidū & fri
gidū & mediū: calidus cū digitoꝝ extremitates sentiūt cali-
dā arteriaꝝ substātiā: frigidus ecōtrario est intelligendus.
Medius ab his duob⁹ tēperat̄. Calor aūt substantie arte-
riarum ex materia intra eas est habita. i. sanguine & spiri-
tu: frigidus econtrario: mediocritas ad vtrumq̄ est refe-
renda. Septimū ex tēpore quietis diuidit̄ in spissum raruž
& mediū. Dixit em̄ Gal. pulsus inquit in dilatatiōe & cōstri
ctione sua: duas habet quietes. Una cū pulsus in dilatatio-
ne sua digitoꝝ extremitates percutiat: hanc aūt exteriorem
vocat quietē. Qd̄ vo dixit Gal. nos sensualiter inuenimus:
quies scda in cōstrictiōe est sua qd̄ est cū pulsus ad centrum
suū redeat: qd̄ nō facile sensu percipitur: sed tantū pulsum
diu morantem rarum: parum vo tardātē vocamus spissum
mediocriter se habētē temperatū: spissus ex fortitudine est
caloris & defectiōe virtutis. Fortitudo em̄ caloris magnitu-
dinē expetit refrigeratiōis. Defectio em̄ virtutis cū semel
nō valeat bis vel ter i appetēdo laborat: q2 inde vocat̄ spis-
situdo ista. rarus ex defectiōe est & paruitate caloris atq̄ for
titudine virtutis: medi⁹ in cōplexiōe & vtute est tēperatus.
Octauū fm ordinationē & inordinationē diuidit̄ in pōd⁹ lau
dabile & nō laudabile: hoc aūt pōdus ex cōparatiōe cōside-
rabit̄. Cōparatio vo aut motus est cuiuslibet ad motum vt
est equalitas fm cōstrictionē ad motū pmū in dilatatiōe et
ecōtrario: aut tēporalis quietis ad motū tēporalē sicut in di
latatione equalitatis tēporis cōstrictiōi in qete exteriori: & ecō
trario. Laudabile pondus inter se & sibi cōsociū familiat̄: si-
cut pulsus pueri pulsui assimilat̄ puerili: iuuenis iuuenili:
cōplexionis calide eidē ꝯplexiōi. Pulsus illaudabilis pōde
ris est in familiaritate dissimilis sicut pulsus puerilis dissi-
milis est iuuenibus. Est & pulsus extra pōdus q̄ nulli etati
familiat̄: hic vo difficulter intelligit̄ nisi diu inuestiget̄ & as-
sidue q̄s cogitat̄: q2 quātitas ē tēporalis mot⁹ & qetis. vñ dif
ferre videt̄ pulsus isti. Quidā est cōprehēsibilis sicut si dicā
tps dilatādi duplū ē qeti exteriori: aut triplū aut vnū & me
diū: aut āpli⁹ est: & qdā incōprehēsibil' triplx. in dilatatiōe si
ue ꝯstrictiōe: q2 nō habem⁹ cui possum⁹ assimilare: qd̄ tñ aut mi'
tū aut nimiū aut etiā vltra modū est habēdū. vñ hoc genus
pulsuū intellectui est molestissimū. Nonum vo fm concor-
diā diuidit̄ in eq̄le & in nō eq̄le: hoc aūt gen⁹ in oib⁹ pnomi
natis inuenit̄. Est aūt eq̄lis pulsus cū pcussio eiusdē est
eq̄litat' in digitoꝝ extremitatib⁹ sicut si multa & magna per
cussio fit: & in magnitudine eq̄lis nō pua nō rara nō spissa:
nec in vllo diuersa. Nō eq̄lis ē puls⁹ cui⁹ pcussio diuersat̄: si

ue in motu sicut si nō sit spissus mō rarus mō velox mō tar-
dus: siue in quātitate dilatatiōis sicut mō fortis mō lenis &
similia. eq̄lis aūt pulsus: aut idē est in oib⁹ & absolute eq̄lis
dicit̄: aut eq̄lis in sola quātitate vtute siue motu: & fm eun
dē modū eq̄lis d̄r. Nō eq̄lis sit aut in oib⁹ pulsuū est gene-
rib⁹: & absolute non eq̄lis d̄r: aut est in aliquo: i n aliquo vo
nō: & fm eundē in quo nō eq̄lis d̄r eē. Nō eq̄lis ḡ iste: aut in
pulsibus est multis: aut in paucis: q̄ rursus in eisdē aut or
dinatus aut inordinat⁹ est dicēdus. Ordinatus est q̄ caude
soricine est assimilādus. hic em̄ pulsus pmū est magn⁹: post
vo paruus: tertio maior: quarto vero loco minimus: & ita
ordinatim pgredit̄ quousq̄ ad vnū de trib⁹ veniat fini-
bus: aut em̄ ꝯtinuatiž minorat̄ donec ex toto finiat̄: & iste fi
nitiua vocat̄ cauda soricina: aut gradatiž minorat̄ & vsq̄ ad
minimū pgressus in magnitudinē regredit̄. in magnitudi
nē vo aut in eadē in q̄ fuerat: aut in paulo minorē q̄ ince-
perat. Iste vero pulsus retornatiua cauda soricina d̄r. Est et
terti⁹ q̄ cū pdē sit magn⁹ gradatim in minimū finit̄: & inde
subito & sine graduali reditu in magnitudinē resilit priorē &
itidē minorādo rursus in magnitudinē sic suā regredit̄: nō
gradualr: sž celerius: vel poti⁹ subitane⁹. hec aūt cauda so
ricina: aut in velocitate & tarditate cōsiderabit̄: vt si pulsus
nō sit velox postea sit tardus: & tandē in tarditatē finiatur:
aut in virtute vt si pulsus incipiat esse fortis: & ita gradatiž
inde descēderit quousq̄ fiat debilis: aut a magno & puo inci-
piat̄ sicut iā dixim⁹. pulsus q̄ cauda vocat̄ soricina ita est in-
telligēdus put exposuim⁹: q̄ iō sic vocat̄: q2 cauda soricis a
grossitudine icipiēs paulati incipit subtiliari. de inequ & or
dinato hucusq̄ sufficiat dixisse. Inordinat⁹ puls⁹ ē vbi duo
magni & vn⁹ puus & alter medi⁹: aut duo parui & vn⁹ medio
cris: & alter magnus cui succedat & puus & sic'a. Hic aūt in-
ordinat⁹ in oib⁹ inuenit̄ pulsuū generibus: q2 triplx in vna
pcussiōe ē diuersus: aut em̄ pulsus velox ē i pcussiōe: & tādē
in se ipsum redit: aut nō rediēs in dilatatiōe sua est inequa-
lis p velocitate & tarditate sui: aut anteq̄ regrediat̄ binas
pcussiōes facere videt̄. Prim⁹ q̄ cū velox esse inceperit aū
pcussionē qeat: & post in dilatatiōe sua cōplēda tardat: aut
cū incipiat esse mediocris indē quiescat & dilatare pigrescit:
aut incipiēs tardare tādē videt̄ qescere pri⁹ q̄ festinet i ꝯplē
da sua dilatatiōe. In hmōi pmis diuersitatib⁹: qdā pulsus
inuenit̄ q̄ capreol⁹ vocat̄. Incipiēs em̄ a velocitate aū digi
toꝝ pcussionē cadere videt̄ & post atat̄ i ꝯplēdā dilatationē
q̄ nomē istud a capreoli similitudine sortit̄: q2 capolus cū in
cipiat saltū quasi quiescere in aere videt̄: & post in explēdo
cursu est velocissimus: sed nō regredit̄: et si incipiat esse ve-
lox: & in medio tardare: vñ cōsequit̄ vt initiū velox habeat̄
finis vo tardus & econuerso: q2 incipit esse tardus in medio
velocissimus. vñ cōstat q̄ initiū sit tardū: finis vo velox: et si
incipiat esse mediocris mutādus in velocitatē vel in tardita
tē. Terti⁹ q̄ bis pcutere videt̄ martellin⁹ vocat̄: q̄ cū digitos
pcutiat dilatādo anq̄ ad cētrū suū regrediat̄: iidē digiti re-
pcutiūt̄: qd̄ ex duritie ꝯtingit organi substātie: q2 sic in mar
tello & in incude pcutit̄: vt cū pcutit̄ martellus ab incude
resilire videatur: resilire aūt illud aliq̄n tertiatur. hic aūt ter
ti⁹ in q̄litate motuū & in tenore vtutis cōsiderat̄: in alijs nō
ita: impossibile em̄ est vt sub vno digito & in eandē partē or
gani magnus inueniat̄: & in paruū in eadē pcussione mute
tur: aut vt paruus in eadē pcussiōe fit magnus: magn⁹ em̄
ex necessitate quattuor digitos videt̄ trāsire. Silr q̄ latus
et strictus nūq̄ in eadē pcussiōe inuenient̄: neq̄ calidus & fri
gidus: neq̄ mollis & dur⁹: neq̄ vacuus & plen⁹. Hec aūt est
diuersitas pulsuū in vna pcussione: & in eadē organi parte.
Diuersitas aūt pcussiōis & in eadē pte organi est isti dissi-
milis. Pulsus em̄ sub duobus est digitis qdā velox: & alter
sub duobus tardus ecōuerso: aut sub duob⁹ velox: sub duo
bus mediocris: aut sub tribus velox: & sub vno mediocris:
aut sub vno digito diuersus. In hac aūt eadē rōne fortē et
debilē intellige. Sub hac diuersitate caudā soricinā & pulsū
indinatū est inuenire. Cauda soricina inuenitur cuž pulsus
sub vno digito attingenti brachium est grossus: sub digito
minor: scdo: sub tertio paruus: sub quarto minimus. Simili
ter hec cauda soricina in forti & debili raro & spisso est intelli-

genda. Inclinatus sub duobus digitis medius est grossus sub duob⁹ vo extremis subtilis: cū medijs aptus: in extremis vo occultus. apparet aūt sensui extremitas deorsum inclinari: qđ cōtingit ex defectiōe virtutis substātiā organi ex parte brachij eleuare nō valētes. Eā carnee grauitatꝫ in extremitate iuxta manū ex defectiōe est virtutis illuc vix peruenietis. Inclinatus sitr in forti ꝛ debili veloci ꝛ tardo est intelligēdus. Est ꝛ alius diuersus q̄ serra vocat̄: q: aut sub vno digito mouet̄ sub trib⁹ est qetus: aut sub duobus p̄rimis mouet̄ sub alijsq̄ qescit: aut sub vno fortis: sub alio debilis: sub alio velox: sub quarto tardus ꝛ in alijs sitr. Serra aūt vocat̄: q: dētib⁹ serre assimilat̄. Hec diuersitas multis alijs modis diuersificat̄ ꝛ specificat̄: sed nō sunt introducēde: q: his quas dixi cognitis cognoscent̄ ꝛ tacite parū tm̄ inde dicēdū. Quedā pars mouet̄ sursuꝫ: q̄dā vo deorsuꝫ: q̄dā sinistrorsuꝫ: q̄dā dextrorsum: q̄dā posteri⁹: q̄dā anteri⁹. Ex his ḡ diuersitatib⁹ in infinitū p̄cedit̄: q̄propter q̄dā noībus diffiniunt̄: q̄dā nō. Diffinitoꝝ q̄dā estuosi: quidā vermiculosi: quidā formiculosi: q̄dā phthysici: q̄dā tremētes sunt vocādi. Estuosi sunt cū organi pars auriculari digito superposito superi⁹ ꝛ aā mouet̄ sub altero digito inferius ꝛ tardius. Pars aūt organi dextrorsum ꝛ sinistrorsum sentit̄ moueri: quedā pars late: q̄dā stricte vtpote videmus in maris tempestate. Vermiculosus estuātis modo mouet̄: sꝫ estuosus maior ꝛ fortior: vermiculosus vo minor ꝛ defectior velocior tm̄ ꝛ spissior: q: hui⁹ pulsus cā v̄tus est defecta. sub digitis sentit̄ velut vermiū mot⁹. formiculosus sicut ꝛ v̄miculosus mouet̄: minor tm̄ ꝛ defectior ꝛ spissior: cā em̄ ei⁹ ablatae virt⁹ vn̄ natura spissat ꝛ velocioꝛē facit cā refrigerādi: formiculosus vocat̄ q: sicut mot⁹ formice sub digitꝫ sentit̄ phthysicus supior ē oīb⁹ alijs cū debilitate atq̄ duritie. phthysicus vocat̄ q: nō ab eadē q̄litate mouet̄ sic morb⁹ phthysicus: qđ inde ꝯsequit̄: q: corpoꝝ substātia tota in morbū mutat̄: ꝛ v̄t⁹ ab infirmitate vincit̄ nō habēs vn̄ morbus supet̄: si em̄ v̄t⁹ morbū vinceret pulsuꝫ quādoq̄ magnū ꝛ velocē faceret: vn̄ si supat̄ ꝯ̄ria operat̄. i. paruū debilē ꝛ curtū. Q: si quādoq̄ superat virtus pulsus fit magnus: si vo morbus pulsus necesse est paruus efficiat̄ ꝛ debilitet̄. Tremēs est quo partiꝫ digiti anteri⁹ cū spissitudine ꝛ defectiōe p̄cutiunt̄ sicut videmus cū mēbra tremere sentimus. Ista em̄ de nouo ſm concordiā erāt dicēda. Decimū ſm numerū p̄cussionis pulsuū diuidit̄ in ordinatū ꝛ ī nō ordinatū. Ordinat⁹ in diuersis inuenit̄ pulsib⁹. Diuersitas aūt pulsuū q̄dā est ordinata ꝛ circinans: quedā inordinata: sed de inordinata satis dixisse cōstat. Ordinata est q̄ mouet pulsum ꝛ in idē vnde inceperat reducit ipsum: vn̄ si tres magni sint ꝛ equales ꝛ tres parui ꝛ similiter equales vel duo parui sunt ꝛ equales: ꝛ a capite in magnos ꝛ paruos redeūtes. Similiter ī tardo ꝛ veloce est intelligendū: vt si duo sint veloces ꝛ vnus tardus: hoc autē intelligit̄ in oībus generib⁹ diuersitatē habētibus sicut p̄ma q̄ttuor genera sunt. Primū. s. ex quantitate diuisionis. Scđm ex tēpore motuū. Tertiū ſm tenorē virtutis. Quartū ſm cōsistētiā organi. Opꝫ aūt intelligat̄: q: pōd⁹ laudabile equale ꝛ ineq̄le: ordinatū ꝛ nō ordinatū diuersitatib⁹ attinētia: h̄ in his q̄ttuor tm̄ inueniūtur generibus. ſm etiā plenū ꝛ vacuuꝫ: ꝛ ſm qualitates arteriarū in istis diuersitatibus nō est inuenire: q: impossibile est pulsuꝫ inuenire q̄ se a duritie moueat in mollitiē ꝛ ecōtrario: aut a calore in frigiditatē ꝛ ecōtrario: aut ex inanitiōe in repletionē ꝛ ecōtrario: hi pulsus in vnā percussionē vel duas ꝛ vsq̄ in decē nō p̄mouent̄ vn̄ hec diuersitas tm̄ in his quattuor est inueniēda. Mediocritas iterum in sex inueniēda est tātū. In primo ſm quantitatē diuisionū. In scđo ſm cōsistētiā organi. In tertio ſm qualitates arteriaꝝ. In quarto ſm plenū ꝛ vacuū. In q̄nto in tēpore quietis fortitudo ꝛ debilitas: ꝛ alia genera diuersitati attinētia nō habēt mediocritatē. In sexto vo in superiorib⁹ inter duo mediocre semp̄ inuenit̄: sicut inter magnū ꝛ paruū habet̄ mediū: ꝛ inter velocē ꝛ tardū ꝛ durū ꝛ molle ꝛ spissum ꝛ rarū: calidū ꝛ frigidū: quoꝝ mediū semp̄ est tēperatū: ꝛ naturale hūidū forte ꝛ debile nō habēt mediocre: q: cū mediocria sint tēperata: tēperata vo sana: sanitas quoq̄ cū fortitudine: ḡ fortia necesse est esse sana ꝛ fortiora saniora: vn̄ nō ē necesse in his esse mediocre: pulsus ergo debilis cū defectiōe est v̄tutis: defectio virtutis ex morbo cōtingit: mediocre inter forte ꝛ debile: neq̄ forte neq̄ debile est: sꝫ extra tēperamentū esse videt̄: forte em̄ semp̄ mutat̄ in debile: ꝛ similiter equale ꝛ inequale nō habēt mediocre: eq̄le em̄ est sanū ꝛ naturale: inequale extra naturam ꝛ ex morbo cōtingit. Inter ista mediocre nec equale est: nec inequale. q: equale descendit tm̄ in nō equale. Oportet aūt intelligi nō oēm pulsum equalē esse naturalē: sꝫ equalis in tēperamēto tm̄ erit naturalis: est em̄ eq̄lis in malo sic phthysicus. Pulsus itē laudabilis pōderis ꝛ ordinatus ꝛ nō ordinatus intēperati esse vident̄. vn̄ non habēt mediocre: q: inter tēperatū ꝛ intēperatū nihil est mediū. hec sunt decē gn̄a pulsuū que in disputatione superiori deficiūt: oportet ḡ dicamus causas ipsorum ꝛ mutationes eoꝝ: ꝛ qui significent sanitatē aut morbum aut neutrum.

De causis q̄s in pulsu facit res naturalis. Cap. iiij.

Vnusquisq̄ sup̄adictoꝝ pulsuū aut tēperat⁹ ꝛ ex cōplexiōe cuiuslibet hoīs est intelligēdus. Tēperat⁹ in sanis tm̄ est corporib⁹ qui tēperate sunt cōplexiōis neq̄ habēt vn̄ possint mutari: hāc aūt cōplexionē diximus cū de cōplexionibus tractaremus: hic aūt pulsus cū in quolibet inueniat̄ inter alioꝝ extremitates tēperatus: dicēdus est hō esse sanus. Si autē hāc naturā exierit quā diximus: ꝛ inter naturas p̄dictas cōputet̄: q: hō in morbū aut in neutrū exeat significat̄. Pulsus aūt vniuscuiusq̄ p̄prius si sit dignoscēdus: opꝫ multo tēpore ante in sanis p̄uideat hoīb⁹: vt eoꝝ naturales intelligat qualitates: qđ nō pōt cū in sanitate p̄fectus est: neq̄ cōtrariū patit̄ quodlibet: neq̄ multi sit exercitij: neq̄ multe quietis: neq̄ multū plenus: neq̄ multū cibo vel potu exinanitus: neq̄ multi coitus: neq̄ multū calidus vel frigidus: hoc cū fuerit pōt intelligi pulsus cuiuslibet naturalis: an cōmutet̄ in morbū: an in neutrū trāsducatur. Cū ḡ medico sit īpossibile oīꝫ pulsus hoīꝫ cognoscere: nec vni⁹ etiā ciuitatis indigenarū pulsus possit discernere: sit necesse res naturales pulsum a temperamento mutantes discernere. Sunt autē he: naturalis differētia marꝫ ꝛ femine: ꝯplexiōes: figura: etates: ꝛ tempora: ꝛ regiones: aer: cōceptiones: somnus ꝛ vigilie. Differentia maris ꝛ femine: q: pulsus masculi maior ꝛ fortior est: q̄ pulsus femine. Masculus enim nature est calidioris ꝛ fortioris: ꝛ mot⁹ maioris atq̄ exercitij. Feminarū pulsus minor est ꝛ debilior atq̄ velocior: qđ fit q: femine debiliores sunt masculis ꝛ minoris exercitij. Minor est ex paruitate caloris naturalis ad cōparationem masculi. velocius: vt natura sepe iterando expleat in feminis qđ per magnum pulsum semel operabatur in masculis: vt tantum scꝫ aeris trahatur ad refrigerandū quātū vnus magnus vna vice trahebat in maribus. Magnus ergo pulsus ex magnitudine est virtutis in omnes extremitates eum dilatantes: ꝛ ex nimio calore quē necesse est refrigerari. In maxio em̄ calore necesse est nature maximū aerē mittere: ꝛ magne v̄tuti necesse est multū dilatare in maximo trahendo aere: vn̄ consequit̄ vt pulsus efficiatur magnus: quanto enim maior est calor tāto maiori velocitate operari nature est necesse vt in paruo t̄pe magna quātitas trahat̄ aeris in refrigerationē cū aūt deficiat virt⁹ necesse ē aer trahat̄ spissus vn̄ fit vt ī feminis velocior sit q̄ masculis. Cōplexiones si fuerint calide faciūt pulsum magnū ꝛ velocem causa trahendi multū aerē in refrigerationem. Si frigide paruum faciūt ꝛ tardū causa necessitatis parue refrigeratiōis. humide pulsuꝫ reddūt mollē: sicce durū. Figure quia macidi pulsus maiores sunt q̄ crassi et fortiores. crassi ex nimia humiditate pulsum habent humidiorem et debiliorem: quia caloris sunt minoris q̄ macidi. Sed tamē pulsus est spissior: vt in multo tempore trahat spissum tantū aerem quantū magnus semel in vno impetu traxit. Oportet aūt perquirat̄: si macidi naturaliter sunt maci. Si em̄ nō naturaliter sint: nō huic nostro cōpetunt tractatui: de quibus sumus dicturi cū de pulsib⁹ extra naturā disputabimus. Aliqñ q̄ pulsus crassorū sunt maiores q̄ macidoꝝ: qđ fit cū crassi sint calidiores q̄ macidi hoc considerādū est in feminis similiter: sed tm̄ hec rarissime

videnť cōtingere. Etates vō pulsum mutāt a tēperamento
q: pueri velociorē habēt ꝓpter calorē refrigerandū natura
lē: quoniā calor naturalis multus est in pueris: tēperate ta-
mē magnitudinis ⁊ virtutis: qui quāto est minor tanto est
velocior: qȝ facit paruitas virtutis que ad trahendū aerē se
mel non sufficit. Juuenes in pulsu nimiū sunt fortes ⁊ ma-
gnū habēt pulsum: ⁊ in velocitate tēperatū: qȝ fit ex calore
⁊ eorū virtute. Seniores paruū tardūq; ⁊ debilē ⁊ rarū pro
pter eoꝝ frigidā cōplexionē: vñ nō est necesse multū aerem
trahi cā refrigerationis. Alie etates his affines ſm eā cui ma
gis sunt vicināites pulsum sunt habentes: q: cū pulsus pue
ri velocissimꝰ ⁊ spississimꝰ sit tēperatꝰ in multitudine ⁊ paruit
tate: ⁊ pulsus decrepiti mīmꝰ ⁊ tardissimꝰ ⁊ defectissimus
⁊ iuuenis pfecte iuuentutis maximꝰ ⁊ fortissimus ⁊ in velo
citate ⁊ tarditate temperatus. Ex causis dictis superius cō
stat q: pueri pulsus cum magis augmentenť a velocitate ⁊
spissitudine minuiť ⁊ maiorať vsq; quo ad perfectā iuuentu
tem deueniať: vbi pulsus magnus ⁊ fortissimus ⁊ in veloci
tate ⁊ tarditate temperatus efficiť quoad medietas pertin
gatur. Cū vero senectus subeat paulatim succedūt supradi
ctis cōtrariis donec etas veniat decrepita in q̄ pulsus fit par
uus ⁊ tardus. Tēpora anni sicut ver ⁊ autūnus: q: tēpera-
ta sunt inter calidū ⁊ frigidū fortē faciunt pulsum: oīe em̄
temperamētū virtutē custodit ⁊ augmentat: velocitas aūt
⁊ tarditas caloris sunt tēperata. Estas: quia est calidissima
pulsuȝ reddit debilē ⁊ paruū: male em̄ cōplexiōi virtus sem
per deficit: virtute vero deficiēte nō potest dilatari pulsus
vt magnus efficiatur; vñ velox cōsequitur ⁊ spissus vt ma
gnitudo aeris attrahatur. Hyems: q: frigida ⁊ humida fa-
cit pulsum tardū: paruū: ⁊ defectū. Paruitas ⁊ defectio
ex mala cōplexiōe cōsequiť: male aūt cōplexioni deficit vir-
tus. tarditas fit: q: multū oportet refrigerari: sed tamē pul
sus in hyeme fortior est ꝙ in estate: q: calor naturalis inte-
riora refugit corporis. Jn estate calor dissoluit virtutem: vñ
pulsum necesse est esse maiorē qui ad refrigerandū sufficiat
trahere aerē. Oportet aūt intelligi: q: vniuscuiuslibet extre
mitas temporis tēpori participat sibi vicinanti: velut primꝰ
mensis veris participat hyemis extremitati: ⁊ medius ip-
sius est proprius: tertius estati vicinus ipsius cōmunicat
qualitatibus. Regiōes mutant pulsum: q: in calida regio
ne habitātes sicut in ethiopia pulsum habēt velocem: sicut
estiuus. Jnhabitātes vō frigidā sicut sclaui habent pulsum
assimilantem hyemali. Jnhabitātes tēperatas regiōes: vt
pote sub recta linea morātes pulsuȝ habent mediocrē ver-
nali ⁊ autūnali equiparantē. Regiones vō inter has posi-
te ſm eas in pulsu sunt habēde q̄ eis ꝓpinquiores esse videnť
qȝ de regionibꝰ esse diximꝰ itidē in aere intelligať. Calidus
em̄ aer pulsuȝ faciet estiualē: frigidus hyemalē: tēperatꝰ ver
nalē ⁊ autūnalē. Pregnātes in pulsu sunt mutabiles: quia
pulsum faciunt magnū velocē atq; spissum: qȝ cōsequiť: q:
calor fetus calorem eaꝝ augmentat naturalē. Arterie em̄ se
cundine arterijs fetus sunt iuncte: ⁊ he vtreq; arterijs mu-
lierū sunt copulate: sicut in anatomia nostra meminimus
nos dixisse. Jn virtute: q: vsq; in quintū mēsem est pulsus
mediocris. Uires em̄ muliebres vsq; ad hoc tēpus sunt me
diocres: q: fetꝰ adhuc puꝰ est ⁊ debilis neq; multū cibū de
earū corporibꝰ ad se trahit: vñ pulsus inter velocitatē ⁊ spis
situdinē est temperatus. Jn sexto vō mense vires earū inci
piunt minuere: fetus em̄ maiorať: natura grauať: q: maior
cibus iam ab eo q̄riť: quapropter viribꝰ deficiētibꝰ pulsus
debilis ⁊ tardus reddiť. Sōnus etiā mutat pulsum: diximꝰ
q: calor naturalis interiora petit corporis in somno causa ci
bum digerēdi. Pulsus aūt in initio somni paruus est ⁊ tar
dus: mediante somno raresçat. Cibus aūt cū digestus fit et
p totū corpꝰ se diuiserit: cōfortať calor atq; vīrtꝰ et pulsus fit
fortis atq; magnꝰ: sȝ tñ rarior atq; tardior. Post cibi vō di
gestionē si somnꝰ ꝓlongeť vt superfluitas expelli differať
pulsus fit debilis ⁊ paruus atq; sicut prior tardus. vñ non
oportet vt postq̄ cibus digeriť a somno excitenť ad expellē
das cibi supfluitates sicut egestionē: vrinā: sputa: emūctio
nes. Si aūt subito quilibet excitet a somno: aut ꝓpter vo-
cē aut ꝓpter percussionē siue metū ab eo egrediētē natura

disturbať ⁊ pulsus magnꝰ ⁊ fortis efficiť: velox quoq; atq;
spissus inordinatus atq; tremebundus. cū vero quiescit ex
citatꝰ pulsus in priorē reddiť: h̄ est cā naturalis q̄ pulsuȝ mu
tat a tēperamēto: ⁊ vniuscuiusq; hoīs ꝓpriū facit. Opȝ aūt me-
dicū cū pulsuȝ cuiusq; a ꝓprio statu videat mutatū vt intel
ligat corpus a sua natura turbatū aliquātulū in mutatiōe.
Causa naturalē mutās pulsuȝ est bipṫita: in rē naturalē scȝ
atq; extra naturā: de quibus deo auxiliāte planius dicemꝰ
in subsequētibꝰ. Jn presentiarū aūt nō naturalē incipiemꝰ.

De mutatiōe pulsus ꝓpter rē nō naturalē. Cap. v.

Causa nō naturalis inter naturalē ⁊ extra naturā
est mediocris. Est aūt hec quadruplex. sunt em̄
exercitia balnea cibꝰ atq; potꝰ. Exercitia si sint
tēperata pulsum faciūt magnū fortē velocē atq;
spissum. Si em̄ sunt intēperata humor dissoluiť
superfluus mēbra cōfortanť calor naturalis augmentať si-
cut in exercitio iā diximꝰ. Si vō exercitia excesserit tēpamēta fit
pulsus magnus durus tardus atq; rarus: q: si q̄s nimiuȝ se
exerceat virtus sua deficit. vñ necesse est pulsus deficiat ⁊ ca
lor naturalis dissoluiť atq; minuiť. ex puitate caloris natu
ralis pulsus tardus atq; rarus fit ex multo aūt exercitio: q:
hūores exiccanť pulsus durus reddiť. Balneū in duo red-
diť diuisuȝ: aut em̄ calidū: aut frigidū. Calidū aq̄ ē siue aer:
in quibꝰ si q̄s tēperate se balneat pulsuȝ faciūt magnū fortē
velocē ⁊ spissum. tēperatū enim balneū virtutē augmentať
ꝓpter dissolutionē humiderū supfluitatū ⁊ calefaciens cor
pus pulsum velocē facit ⁊ spissum ⁊ mollē ꝓpter mēbroruȝ
humectationē maxime si balneū sit dulcis aq̄: si aūt aliquā-
diu moreť q̄s in balneo fit pulsus minor ꝙ fuerit ⁊ debilior
⁊ ꝑmanet velocitas sicut priꝰ ⁊ spissitudo: qȝ fit ex defectio
ne virtutis ⁊ dissolutiōe hūiditatis corporis ⁊ augmētatio
ne caloris sui: sȝ tñ in mollitie ⁊ duritie pulsus permanet me
diocris: ⁊ si q̄s tādiu in balneo moreť quoad calor dissoluať
fit pulsus paruus ⁊ defectus tardus vel rarus sicut nimiuȝ
exercitātes patiunť. Balneātes cū aqua frigida si sint cras
si ⁊ mediocriter moreńť in balneis fit pulsus magnus for-
tis q̄ȝ ⁊ velox: q: frigitudo tēperata calorē naturalē coadu-
nat ⁊ vīrtutē cōfortat. Si aūt moreť in aq̄ frigida vsq; q̄ calor
naturalis fugiat in corporis interiora: facit pulsuȝ paruū ra
rū atq; tardū qȝ sequitur q: vīrtꝰ suffoceť. Si macidi parue car
nis ī aq̄ frigida balneenť ⁊ nō multū morenť ibi: pulsus de
fectus fit ⁊ tardus: frigiditas em̄ in tali corpe cito mēbrorū
interiora penetrat ex carnis paruitate ⁊ calor naturalis de-
ficiat ⁊ virtus minuiť vñ pulsus debilis fit ⁊ tardus atq; du
rus: q: organa frigiditate cōstipanť. Cū vō in aq̄ frigida mo
renť vsq;dū calor naturalis interiora fugiat corporis ⁊ fri-
giditas principalia ꝑcutiat mēbra fit paruissimꝰ ⁊ defectissi
mus debilis durus atq; rarus. Cibus aūt ex q̄litate sua aut
quātitate pulsuȝ mutat. Si em̄ quātitas fuerit multa fit pul
sus in initio inordinatꝰ: q: cibus in initio vīrtutē aggrauat: q̄
cū digerať vīrtꝰ excitať. Aggrauat quidē cibꝰ dū ꝑmanet in-
digestus. Excitať vīrtꝰ cū iā digerať cibꝰ ⁊ p totū corpꝰ diui
dať: vñ cū aggrauet cibꝰ fit pulsus paruus: cū q̄ vīrtus exci-
teť est magnus. Si em̄ cibꝰ bñ sit digestus ⁊ p oīa mēbra di
uisus: fit pulsus magnus fortis velox: quia dum cibus be-
ne digerať: virtus augmētať ⁊ calor naturalis nutritur ⁊
pulsus molliť: cōfortať q̄ȝ ⁊ magnificať. Si cibꝰ est paruus
cito digerēdus ⁊ p mēbra dispergēdus: fit pulsus minꝰ for-
tis ⁊ minor ⁊ inter duritiē ⁊ mollitiē tēperatꝰ. Ex q̄litate: q:
si cibꝰ sit calidus facit pulsum spissum ⁊ velocē: ⁊ alia q̄ su
periꝰ diximꝰ. si frigidꝰ sit tardus ⁊ rarꝰ si hūidꝰ organa emol
liunť. Potꝰ q̄ȝ ſm suā cōplexionē pulsuȝ videť facere. aq̄ em̄
q: paꝝ nutrit ⁊ ſm q̄sdā nulliꝰ ē nutrimēti paꝝ pulsuȝ mutat
q: vō diu morať intra stomachū sicut ⁊ cibus mutat pulsum
qȝ tñ facit interim dū in stomacho videť morari. ꝙ si sit fri
gidissima durū facit pulsuȝ: si tepida mollē. Uinū circa pul-
suȝ operať qȝ ⁊ digestus cibus: facit em̄ eū fortē magnū q̄ȝ
⁊ velocē: sed tamen aliquantulū cibo minorē. cibus em̄ ma
gis ꝙ vinū corpoꝝ ē nutritiuꝰ. vini tñ actio circa pulsuȝ est
velocior ⁊ cito in sanguinē mutabilior. alij potus si sint cali-
di pulsum velocē faciūt ⁊ spissum: si aūt frigidi paruū ⁊ tar-
dū. hec est mutatio pulsualis cōsequēs ex re nō naturali.

De mutatiõe pulsus ꝑpter rē extra naturā. Ca. vj.

Pulsuum mutatio ex re extra naturā consequē te taliter fit. Causa extra naturam est mor bus τ accidētia morbi succedentia: que ex cau sis nascuntur nõ naturalibus corpus a quali tatibus suis naturalibus ad qualitatem extra naturam mutantibus sicut iam diximus superius: que cum sint multe τ indefinite: ab antiquis tamē generaliter in duo sunt concluse. Dicunt enim causas pulsuū in re extra natu ram mutantes esse duas: aut dissoluentes τ virtutem dissi pantes: aut grauantes τ constringentes. Causa dissoluens τ dissipans virtutem ablatio est cibi nutritiui: pessimitas quoq₃ morbi: accidētia anime maximi dolores superfluitas inanitiões. Virtutē grauātes τ ꝯstringētes nimia est pleni tudo ciboꝝ: humoꝝ multitudo: apostemata frigida τ calida τ alia similia. Dicamus ergo prius de virtutē dissoluenti bus. Virtutē dissoluentes pulsum faciunt paruū defectuꝫ velocem atq₃ spissum: que cum plus dissoluant virtutē: tan tomagis pulsum debilitant τ in tarditatem reuocant. Si vo hec dissolutio ꝓlõgetur in vermiculosum pulsus regre ditur: τ inde in formiculosum reducitur: qui inter alios est minimus τ debilissimus atq₃ spississimus. Aliquādo itē ver miculosus fit pulsus cū subito dissoluitur virtus sicut in flu xu sanguinis de vena videmus vel de arterijs in phleboto mia siue in vulneribus siue de naribus: aut ex dissolutione ventris nimia τ similibus: aliquando pulsus formiculosus venit subitus: qđ cõsequitur cū subito cadit vita: vel vtus sicut in sincopi videmus. Dicunt autem quidā ante formi culosuꝫ pulsum necessario venire vermiculosuꝫ: sed in sinco pi cito sine vlla quātitate temporis mutatur: τ cito in ver miculosuꝫ regredit. Hic est pulsus naturalis: qui ex dissolu tiõe venit virtutis. Particulares autē qui ex ablatiõe sunt cibi pulsum faciunt in initio paruum τ debilē: q: calor natu ralis adhuc permanet: aliqñ aūt augmentatur: sed si fames diu perseueret: calor naturalis minuit. vnde pulsus fit tar dus paruus quoq₃ τ defectus. Si vero paulatim dissolua pulsus nimium spissatur. Mutatio aūt pulsuum ex pessimi tate morboꝝ formiculosum facit pulsum. Virtus enim con funditur τ dissoluitur τ cõsumitur. Accidentibus aīe mutā tur pulsus sicut leticia: tristicia: ira. Ira enim pulsum velo cem facit fortem atq₃ spissum. Virtus enim τ calor natura lis exeunt in exteriora corporis nimio desiderio vindican di. Est aūt hic pulsus inter duritiē τ mollitiem temperatus Leticia: q: calorem naturalem: licet parū extra corpus emit tit: pulsum magnum facit: τ mediocrē inter fortē τ debilem tarduꝫ quoq₃ atq₃ velocem. Nõ enim refrigeratio necessa ria multa propter caloris naturalis temperamēta. Tristitia in interiora corporis calorē naturalē reducit paulatim. vnde pulsum facit debilem paruū τ rarū: q si moretur quoad vir tus consumatur: fit pulsus primū vermiculosus: deinde for miculosus. Timor calorē in interiora corporis subito ꝓpellit naturalem: virtus vo mō quasi timida fugit: modo quasi de sensius redit: qpropter fit pulsus velox tremens τ inordina tus. Si vo timor moretur τ memoria non amittitur pulsus redditur tristi similis. Si autem tardauerit tādiu quousq₃ dissoluatur: facit pulsum prius vermiculosum: dehinc vo for miculosum. Dolor quoq₃ si in aliquo principali fit membro sicut epate aut stomacho pulsum reddit pessimū: sꝫ si non in pricipali fit mēbro: sicut manu siue pede τ est maximꝰ: facit idem qđ in membro principali: dolor ergo siue in principali sit membro siue nõ principali pulsuꝫ facit fortē in initio spis sum τ velocem: quia natura ad hoc tantum mouetur: vt do lor expellatur cum qua virtus vitalis τ calor naturalis mo uetur: qui dolor si permāserit quoad virtus euanuerit: pul sus puus fit τ debilis τ ex calore velox spissus τ inordinatꝰ qđ fit: q: dolor interdū crescit interdū minoratur. Mutatio pulsus ex inanitione sicut ex diarria: aut fluxu sanguinis de naribꝰ aut de venis: aut de alijs locis: in initio facit pul sum paruum τ defectū: tardū quoq₃ rarū ex nimia inanitio ne venarum quasi vacuum: q si moratur vt virtus dissolua tur facit vermiculosum τ post formiculosum. Si inanitio fit subita: facit vermiculosum τ post formiculosum.

De mutatione pulsus propter res virtutum gra uatiuas. Cap. vij.

Virtus pulsus grauitate τ costrictiõe vtutꝭ grauate ex humoribus nimijs qui in toto corpore malos ge nerant morbos: q si in vno solo membro abun dent morbū faciūt ſm naturā ipsoꝝ hu. τ naturā τ effectū membrorum: vnde morbi nascentes ex plenitudine sunt plures q qui nascūtur ex inanitiõe. Nos aūt incipimus a morbis ex plenitudine nascētibus: τ quos faciunt pulsus: sed prius dicendi sunt vniuersaliter: post vo particulariter. Pulsus g vniuersalis a grauantibus virtu tem morbi est paruus: debilis τ nõ plenus. virtus eñ defi cit ex grauitate humorū. defectionē aut virtutis defectio se quitur pulsualis: q: nõ potest dilatari in plenū ꝓpter abun dantiā hu. spissus est: q: ex necessitate aerē trahere debet. Virtus autem victa ex humoribus pulsum facit inordinatū sicut ignis multis lignis aliquādo supprimit: aliqñ emer git. Quando vo vtus multū est grauata multiplicē diuersita tem pulsuū necesse est faciat: scꝫ in magnitudine aut virtute aut in velocitate aut duobus siue pluribus siue etiam pau cioribus. Cū aūt virtus equiparet humores: numerū facit equalē diuersitatū magnos. s. equales minoribꝰ: τ si ab hu moribus virtus vincat paru τ defecti sunt pulsus: τ plus q opꝫ fortes efficiūtur: τ ecõtrario: aliqñ virtus ex quibusdā nocumentis subito mouet τ repente ferit digitos caꝫ que scat pulsus q percussio superflua esse videtur. Cuiꝰ cā: est q: cum natura quiescat subuenit aliqñ nocumentū: vnde mo uetur inuita vt ab illo nocumento se defendat: aliquando deficit virtus in tēpore motus: vnde quiescat necesse est: et propter hoc inter duas siue tres vna percussio minus ap paret: hic est pulsus vniuersalis ex plenitudine veniēs virtu tutē grauātē. Particularis est ex sanguine per totū corpꝰ se dispergente: quia magnus est τ velox: τ ex sanguinis ca lore temperatus inter durū τ molle: tactus vo eius calidus. Si autē ex chole. rub. fit velox τ spissus calidissimus quo q₃ τ durus τ inordinatus: qđ contingit ex siccitate chole. ru. Qz si abundantia fit ex phlegmate facit pulsum minorem τ tardiorem molliorē τ minus ordinatum. Si ex chole. fit ni gra: facit qđ τ phlegma: sed tardiorē τ duriorē. Cū autē illi humo. in corpore putrescāt: vt feb. faciant pulsuꝫ faciūt ma gnū velocem τ spissum inordinatum τ in tactu calidūꝫ. Est autem pulsus maior vel minor ſm qualitates humoꝝ abun dātiū. Si humores putridi ex chole. ru. sint τ multi: pulsus τ spissior fit durior q₃ τ inordinatior: si paru sint fit minor q is quem diximꝰ: si ex phlegāte fit paruus τ tardus τ nõ du rus: τ ꝓpter humectationē phlegmatis nõ inordinatꝰ. Si autē humo. putridi ex chole. nig. sint: faciunt pulsum supra dictum: sed durū propter siccitatem cholere nigre.

De pulsibus apostemata significantibus. Cap. viij.

Singula mēbra in quibꝰ humo. se coadunant: vt apostemata aut alios morbos faciāt necesse ē. Nos aūt incipimus quid apostemata faciant in pulsibꝰ. Apostemata g multis modis sunt di uersa: aut eñ calida sunt apostemata: vt ex san guine nascentia que phlegmones sunt vocata: aut ex chole. rub. τ dicunt herisipila: aut ex phlegmate: τ vocant zimia: aut ex chole. nig. que sciros sunt dicta: aut etiā ꝓpter locū vbi fiunt: sicut in cerebro: stomacho: manu: pede: aut ex mē broꝝ substātia sicut carnosa aut neruosa vel multū venosa nimis ve arteriata τ similia: aut ex mensuris apostematū: si cut si magna aut parua sunt. Cū g apostemata tot diuersi tatibus sint facta: necesse est vt τ pulsus ſm hoc diuersent. Est autem prius incipiēdū de pulsibus q fiūt ex phlegmo nibꝰ. Phlegmõ inquā est inflatio extra naturā: q fit ex san guinolētis hu. in quedā mēbra cōfluentibus τ eadē extēdē tibus atq₃ implētibus cū venis τ arterijs ibidē manētibus: hūc semp sequunt durities τ dolores τ poroꝝ oppilationes ꝓpter impressiões: cū pori oppilent fumꝰ nõ egredit: vnde ibi coadunatus necesse est calefiat τ putredinē faciat. Qz si magnū fit apostema: aut in pricipalibꝰ fit mēbris: facit feb. Febres aūt he pulsuꝫ duꝝ parū debilē velocē τ inordinatū sicut serrā faciūt. Durities ꝓpter extensiones arteriaꝝ est.

Paruitas

Paruitas propter duriciem substantie organorum et defe-
ctionem virtutũ: q2 dure arterie virtuti nõ obediũt dilatãti.
defectio virtutis dilatare organa nõ põt ꝑm ꝙ opꝫ. Velocis-
tas ⁊ spissitudo sunt neccessaria ad nimij refrigerationẽ caloris.
Cum eñ defectio virtutis semel aerem trahere nõ sufficiat
oportuit sepiꝰ id repeti qđ vno ĩpetu neqbat impleri. Diuer-
sitas aũt equiter dilatari nõ ꝑmittit. vñ partim ꝑm magnũ: ⁊
ptĩꝫ ꝑm paruũ oportuit diuersari: q̃ diuersitas apparẽs sub
digitis: nomen serre ex imitatione accepit. hec cã est cuiusꝫ
in apostemate calido. i. duri: parui: debilis: velocis: spissi: ⁊ i-
ordinati. Cuꝫ ṽo omne apostema q̃ttuor tpa habeat. initiuꝫ:
augmẽtum: statũ: ⁊ declinationẽ. necesse est pulsuꝫ ꝑm q̃lita-
tes diuersari tẽpoꝝ. In initio minꝰ hꝫ duriciei. vñ magnꝰ est
⁊ fortis: veloxq3 atq3 spissus ⁊ parũ diuersus. apostema eñ
in initio non adeo est forte: q2 durities nõ nimis magna est.
Virtus ṽo adhuc nõ est grauis: vñ organa adhuc potuerũt
dilatari. Calor magnus in initio: vñ velocitas est ⁊ magnitu-
do. Diuersitas nõ est multa: q2 durities est pua. In augmẽ-
to aũt eadẽ sunt ꝯsiderãda: sed tñ maiorãda: maxie durities
que plenitudinẽ comitat̃. Extẽsio ⁊ diuersitas ĩ hoc augmẽ-
to opꝫ sint maiores. est aũt pulsus paruꝰ. Cũq3 ad statũ pue-
niatur oĩa q̃ diximꝰ augmẽtãtur: maxie tñ durities ⁊ diuersi-
tas ĩ statu sunt fortiora ꝑpter supradicta: tũc aũt pulsus est
debilissimꝰ. velocitas: ⁊ spissitudo augmẽtãtur: vt calor ni-
mius refrigeretur. In declinatione vel cũ discedit apostema
et dissoluuntur humores: vt apostema terminetur: opor-
tet vt pulsus in sani reducatur qualitates: aut cũ dissipetur
subtiles: grossi indurãtur ibidem ꝑmanẽtes: ⁊ apostema in
duriciem mutatur. vñ pulsus durior est ⁊ subtilior. q2 orga-
na in latitudinẽ ⁊ ꝓfunditatem ex sua duricie nõ dilatãtur.
Est aũt minꝰ velocitatis ꝑpter diminutionẽ caloris: qui q2
paruꝰ est: nõ opꝫ refrigerari. hec est pulsus mutatio ex apo-
stemate calido. In mutatõe pulsuũ cã substãtie mẽbroꝝ: car-
nosa nõ hñt duꝝ, neq3 paruũ: neq3 diuersuꝫ. neruosa hñt du-
rissimũ. ex duricia. s. neruoꝝ ⁊ pulsuũ ex duricie nimia: ⁊ for-
titudine doloꝝ: q2 sensibilissimꝰ est locꝰ neruosus. Diuersi-
tas q3 est in vna ⁊ eadẽ serrata. Et si magnũ sit apostema di-
uersitas hec sit tremebũda: qđ ex distẽsiõe ⁊ duricie est huiꝰ
pulsus maiori q̃ in alijs pulsibꝰ. hec duabꝰ ex cãis seq̃t: ma-
gnitudine. s. apostematis: ⁊ duricie nerui. vñ pulsuꝫ idẽ pati-
tur qđ ⁊ chorde arcus: q̃ cum nimiũ extendũtur: nõ ꝑcussio-
ni acquiescũt: sed potꝰ post lõgum tps tremũt. Cuꝫ aũt apo-
stema est in locis multũ venosis: pulsus minoris duriciei est:
⁊ mollicie maioris. hec eñ membra neruosis sunt molliora.
Si apostema ĩ mẽbris est arteriatis: pulsꝰ magnꝰ erit: ex ni-
mietate caloris. diuersus ex passione cordis subita nulla me-
diãte cã in mutatiõe ꝑpter locũ. Si apostema sit in cerebro:
pulsus sit sicut in neruosis mẽbris. Si in epate pulsus erit si-
milis mẽbroꝝ venosoꝝ pulsui. Si ĩ mẽbris cordi vicinis. In
corde eñ nullũ apostema põt esse aĩali viuo extꝫte: sit pulsꝰ
arteriatis simillimꝰ. hec est diuersitas pulsuũ ex calore apo-
stematũ. ⁊ ꝑpter mẽbrũ. aliqñ calido apostemati aliqđ accidẽ-
tiũ euenit: ⁊ ideo cõpositꝰ fit pulsus ex natura apostematis ⁊
accidẽtis: accidẽs aũt ꝑpter mẽbri apostemosi cũ alio colli-
gationẽ sicut spasmus quem hõ patitur ex apostemate dia-
phragmatis: ⁊ ex colligantia. s. diaphragmatis: ⁊ cerebri ꝓ-
pter mẽbri actionẽꝫ apostemosi: sicut est corruptio digestio-
nis ex apostemate in stomacho: ⁊ sicut anhelitꝰ ⁊ suffocatio
ex pulmone apostemoso. Sũt ⁊ alia accidẽtia apostemati ex-
tranea: sicut sincopis: dolor capitis: ⁊ alia hmõi de q̃bus di-
cemus cũ de singulis accidẽtibꝰ disputabimꝰ. he sunt muta-
tiones pulsuũ ex calido apostemate ex sanguie nascẽte. Apo-
stemata ex cho. ru. nascẽtia q̃ vocant̃ herisipila: pulsuꝫ faciũt
spissum atq3 durũ: qđ ex calore ⁊ siccitate contingit cho. rub.
diuersuꝫq3 ex nimia duricia. Si frigidũ fuerit apostema ⁊ ex
phlegmate pulsum tardũ ⁊ rarum videtur facere. nõ eñ est
multũ necesse refrigerare. mollis etiã est pulsus ꝑpter phle-
gmatis hũiditatẽ: nõ diuersus ꝑpter paruitatẽ duriciei. Si
apostema est ex cho. ni. pulsualis seq̃tur subtilitas. durities
etiã ⁊ tarditas atq3 raritas. diuersio: hic est alias: ⁊ hoc cau-
sa duriciei: opꝫ aũt intelligat̃ q2 quãtitas huiꝰ mutatõis: in
multitudie ⁊ paucitate ex apostematis est cõsiderãda quãti-
tate ⁊ ex mẽbroꝝ nobilitate ⁊ ecõtrario. Si eñ apostema ma-
gnũ est: ⁊ in aliq̃ nobiliũ mẽbroꝝ sicut ĩ cerebro aut in epate
aut in stomacho: magna ⁊ fortis est mutatio. Si paruũ ⁊ in
pede seu manu sequitur contrarium.

De pulsibus cerebri passionẽ significãtibus. Capi. ix.

Cum ad posse nrꝫ de gñibꝰ tractauerimꝰ apostema-
tũ: ⁊ sufficiẽter diximꝰ de diuersitatibꝰ suoꝝ pul-
suum: opꝫ subsequi tractatũ de pulsibꝰ in q̃busꝫ
mẽbris ab alijs morbis nascẽtibꝰ. Morbi ĩ corpo-
rũ mẽbris sunt multi: ꝫ tñ pulsuꝫ faciẽtes. aliq̃ sibiĩuicẽ sũt
siles. aut q2 morbi specietenꝰ sibi ꝯsimilãtur: aut in cãis: aut
etiã ĩ mẽbroꝝ substãtijs. vñ abbreuiãdus est tractatꝰ cũ ꝑ q̃s-
dam hoꝝ pulsus alioꝝ mẽbroꝝ cognoscũtur. Incipiẽduꝫ ẽ a
morbis in mẽbris nascẽtibus aĩatis: sicut in cerebro ꝓcedẽti-
busq3 ab ipso. Dicẽduꝫ est ẽ que ꝑ ipsa pulsuũ sit mutatio.
Morbi ĩ cerebro nascẽtes sũt: aut frenesis: aut mania: aut le-
thargia: vl' q̃si excitatio soni: ꝯgelatio: epilepsia: apoplexia:
spasmꝰ: mẽbroꝝ mollicies. Frenesis ẽ apostema ĩtra cerebri
pelliculas quaꝝ natura ẽ neruosa ꝑuũ faciẽs pulsuꝫ: spissumq3
fortẽ: ⁊ serũ q̃si a loco suo se moueat apparẽtẽ. Eꝰ durities
ꝑpt̃ apostemat' ẽ defensiões. in neruosis eñ est mẽbris. par-
uitas ꝑpter duriciẽ dilatationi ĩcõueniẽteꝫ: spissitudo vt re-
frigeret̃ calor. fortitudo: q2 in his morbis virtꝰ est fortior. vñ
quidã morbidi in his infirmitatibꝰ subito erigũtur: ⁊ ꝑcusso-
res: ⁊ garrietes efficiũtur: qđ ex corruptiõe mẽtis sequit̃. di-
uersitas sit ex incõueniẽti dilatatõe organi. Causa duriciei ⁊
distẽsionis ex fortitudine ṽtutis. vñ sit vt pars dilatet̃. Pars
ṽo apparet sensui q̃si a loco suo sursuꝫ moueri. Cũ aũt mor-
bus ex cholericis est hũoribꝰ: sit pulsus tremebũdꝰ ex cã quã
sũra diximꝰ. hoc aũt maxie si hũiditates sint sicce. augmẽtat̃
eñ durities organi ĩterdũ: q2 pulsus reddit̃ magnꝰ ĩ hmõi
morbis: qđ cõtingit cũ apostema paruũ sit: nec ipm ostẽdãt
pellicule cerebri aut hũores phlegmatici: nec ꝑmittũt dilata-
ri. Aliqñ in hoc morbo dilatatio velocior est q̃ constrictio: et
cõstrictio velocior q̃ dilatatio: cuius rei cã est: q2 apostema
calidũ in pelliculis cerebri ⁊ ꝯtinue febres ex putredie sunt
humorum: quas apostema facit cum calefiũt: dilatatio est
velocior cũ plurimꝰ sit calor: q2 aer trahit̃ necessario in calo-
re cordis refrigerãdo: ⁊ cõstrictio tardior vt aeris frigiditas
sit abũdãtior in corde. Cum hũores eñ sint plures ꝯstrictio
velocior ẽ: ⁊ dilatatio tardior: qđ sit necessitate putredĩes hu-
moꝝ expellẽte. vocat̃ aũt pulsus ꝯstrictiuꝰ q̃ in oĩbus est fe-
bribꝰ ex putredie nascẽtibus. Cum eñ calor putredinibꝰ sit
maior dilatatõis sue in initio sit festinãtior: qđ sit ex supradi-
ctis cãis. hmõi sũt pulsus in frenesi. In maniacis ⁊ melãcho-
licis sũt plurimi: lethargicis ⁊ inẽte ꝯstipatis pulsꝰ sũt magni:
⁊ debiles: molles: tardi: atq3 rari diuersitate estuosi: qđ ideo ẽ:
q2 phlegmatici hũores in cerebro sunt nascẽtes: aut de alijs
mẽbris ad ipm currẽtes: cerebrũ q3 hũiduꝫ est mẽbrũ. vñ sit
necesse pulsus molliores sint. phlegma in his morbis putre-
sit. ⁊ fe. nõ fortes facit vñ pulsus opꝫ minor sit: q2 ex nimia hu-
miditate est debilis. ex defectiõe ṽo virtutis cũ hũiditate di-
uersitas ẽ estuosa. q2 eñ hũores sunt frigidi: pulsus tarde-
sit ⁊ raresit. Ga. ṽo dixit. aliqñ in hoc morbo pulsus duplicis
est ꝑcussiõis: qđ seq̃tur cũ hũores in cerebro augmẽtãtur: q̃-
bus eiꝰ pellicule distẽdunt̃ ⁊ organa indurant̃ ⁊ a motu suo
tẽpestiuo pulsꝰ ad duas ꝑcussiões mouet̃. Morbꝰ qui thim-
na grece vocat̃: latine ṽo q̃si expgefactio a sõno d̃: q̃ a frene-
si ⁊ lethargia diuersat̃: ĩter freneticũ ⁊ lethargicũ mediocrẽ
habebit pulsuꝫ: assimilat̃ aũt interdũ frenetico: ꝫ est maior
vel mollior ꝑpt̃ phlegmaticos hu. ĩ cerebro: q̃ in velocitate
⁊ spissitudie est mediocris neq3 tremebũdus sit. tremor eñ
pulsus ĩ maniacis ⁊ freneticis ex siccitate sua ꝯtigit. Pulsus
in ꝯgelatiõe q̃ morbꝰ est in cerebro: et ꝯstipatiõe ⁊ ĩ vẽtricu-
lis puppis ex hũoribꝰ frigidis ⁊ siccis silis est lethargicis: ꝫ tñ
durior ⁊ fortior: ⁊ minꝰ diuersior: qđ ex siccitate sit. hũidita-
tes eñ ṽtutes organoꝝ emolliũt. diuersitas aũt semꝑ seq̃t̃
defectionẽ. In hoc ṽo morbo pulsus tactu ẽ calidꝰ. Apople-
xia ⁊ epilepsia: ex ꝯstipatiõibꝰ vẽtriculoꝝ cerebri nascũtur: ⁊
hoc ex grosso phlegmate. vñ regitiua ⁊ motiua ṽtutes patiũ-
tur ꝑm q̃ in subsequẽti libro dicturi sumꝰ. hi vtriq3 morbi
pulsuꝫ in initio suo faciũt thetinosum ex defensiõibꝰ pellicu-

E

larū cerebri q̄ multitudinē collegerāt hūoꝝ. Pulsus aūt a na
turalib⁹ suis q̄litatib⁹ nō mutātur nisi q̄ thetinosi efficiunt:
sed cū morbi augmētant ⁊ ꝯfortātur: pulsum tardū ⁊ defe
ctum faciunt. ⁊ ex defectione virtutis rarum: q̄ si nimiū defi
ciat in spissitudinē pulsus mutat: ⁊ a spissitudīe in vermiculo
suz. a vermiculoso in formiculosuz. Spasm⁹ q: nerui ex nimia
ꝯstrictōe ⁊ defectōe ⁊ ad se inuicē coadunatōe patiūt ⁊ ī extre
mitatib⁹ suis ꝯhn̄tur: distēdit arterias: ⁊ vt nō pfecte dilata
ri valeāt īdurat. vñ pulsus q̄si tremēs efficit: s₃ tm̄ nō tremit
s₃ salit poti⁹: q̄ cū dilatet sagitte arcū exeūti assimilat. cū vero
ꝯstrigit q̄si in sui fundamētuz dilabit: vt in dilatiōe q̄si ma
gn⁹ ⁊ ex duricie q̄si fortis videat: sed nō est: q: inter magnū
⁊ paruū mediocris fit: ⁊ inter fortē ⁊ debilez: tm̄ mediocritas
sua nō apparet tremoris cā. hic est in spasmo pulsus: cū oēs
organoꝝ ptes inter se eq̄liter destēdātur: cuz aūt nō: sed ps
multū: pars vero paꝝ extēdiur diuersus q̄si serrat⁹ reddit in
ter velocē ⁊ tardū medi⁹. Mēbroꝝ mollicies ⁊ paralysis so
lent ex ꝯstipationib⁹ nerui incipiētis a nucha fieri: aut etiā
nerui ad patiēs mēbrum veniētis: cū prout opz vtus trāsire
nō possit. hi morbi pulsuz faciūt paruū ⁊ defectū. augmētati
rarū ⁊ tardū: cuz plus ꝯfortēt spissum: s₃ nō eq̄liter reddūt.
pōt m̄ltas eñ pcussiōes raras vna due ve fiūt spisse. vñ Ga.
hūc pulsum vocat spissuz atq̄ rarū. hi sunt pulsus q̄ ex cere
bri ⁊ suoꝝ neruoꝝ morbis nascūtur. Rigores aūt febriū mor
bis attinēt neruoꝝ: in q̄bus pulsus q̄si in fundū relabūtur:
cuz organa ab extremitatib⁹ suis ad centrū colligātur. hoc cō
tingit: q: calor illis in īteriora fugit corpis. Sufficit nobis di
xisse de pulsib⁹ cerebri ⁊ alioꝝ aiatoꝝ mēbroꝝ morbos signi
ficātib⁹. Opz iteꝝ dicam⁹ q̄d significet pulsus mēbroꝝ pecto
ris ⁊ spūaliuz sibi adiacētiū: sicut sq̄nāchiā seu āhelitū: piple
moniā: seu pleuresim: empima: emoptoym siue phthysim.

¶ De pulsib⁹ mēbroꝝ spūaliuz passiōes significātib⁹. Ca. x.

Squinātia est ī lacertis gutturis calidū apostema
Lacerti sicut dixim⁹ diuersis ex substātijs ꝯponū
tur. supiora eī carnosa: īferiora neruosa atq̄ chor
dosa. vñ fit cum apostema in pte fit neruosa. pul
sum thetinosuz facit: durū ⁊ serratū: paruū atq̄
spissum: sicut alibi iam dixim⁹ de neruosis apostematib⁹. Si
in carnosa pte fit: pulsus magn⁹ ⁊ estuosus fit: qui si est mol
lior ⁊ estuosior: nūciat piplemoniā. si eñ materia apostemat
in pte carnosa abūdet: neq̄ ibi diu morari possit infirmitas
in pulmonē ducta periplemoniā facit. si pulsus fit durior: et
augmētetur thetinatio ⁊ serrature diuersitas futurū spas
mum nūciat: q: apostemate crescēte patit neru⁹ ⁊ ex neruis
cerebrū ꝓpter colligātiā neruoꝝ ad ipm: ideoq̄ spasm⁹ ne
cesse est ꝯsideret: q̄ si apostema nimiū excreuerit vt īfirm⁹
possit inde suffocari ⁊ pene pditari: pulsus paru⁹ ⁊ rar⁹ erit.
Si virt⁹ nimiū deficiat pulsus est dur⁹: ⁊ hoc ꝯtingit cū iam
mors ꝓpe fit. anhelit⁹ nascit ex canaliū pulmonis ꝯstipatio
nib⁹ de grosso phlegmate faciēs pulsuz diuersum ⁊ inordina
tum: hūores faciūt pulsuz paruū ⁊ debilē: virtute vero hūores
supante fit pulsus q̄si magn⁹ ⁊ fortis: cuz aūt morbi medio
criter ꝯfortēt pulsus fit spissus ⁊ pu⁹. Si vero morb⁹ augmē
tet vt īfirmi vt⁹ pene suffocet: ī raritatē mutat. Ex ꝯgelatōe
caloris naturalis vt⁹ deficiēs duꝝ facit pulsuz. In piplemōia
pulsus erit sicut ī lethargia: in magnitudīe: mollicie: ⁊ estuo
sitate. In lethargia ex hūiditate est phlegmatis: q: cā est le
thargie: in piplemonia maior diuersitas: ⁊ estuositas ꝓpter
mollicie substātie cerebri: ⁊ calorē apostematis ⁊ thetinosita
tem sui. Aliqñ aūt in hoc pulsu succedit diuersitas duplicis
pcussiōis q̄d ex magnitudīe fit apostematis ⁊ forti thetinosi
tate substātie pulmōis. vñ ei⁹ pellicule ⁊ subē organoꝝ distē
dūtur in virtute ⁊ defectiōe: velocitate q̄ꝫ ⁊ spissitudine pul
sum debilē necesse est esse: ⁊ piculo morbi ⁊ molestatiōe na
ture. vñ aliqñ in pulsu isto vna supflus aut min⁹ est pcussio.
Si eñ virtutē supet infirmitas īter duas vel tres supflua ē.
Si vero supetur ꝯtrariuz ꝯseq̄tur. hāc periplemoniā alia seq̄ē
tur accidētia febris. s. acuta ex materie apostematis putredi
ne ⁊ vicinitate eius a corde. constipatio mētis seq̄tur ex colli
gātia cerebri ad pulmonē in hac paſ. Si aūt fortior fit febris
pulsum velocē ⁊ spissuz facit. si ꝯstipatio mētis maior fit pul
sus rar⁹ fit. Pleuresis est apostema ī pelliclis costaꝝ q̄ sunt

neruose. hec facit pulsum durū diuersuz ⁊ serratū: q̄d vt dixi
mus ex apostemate in neruis cōsequitur: q: vero hunc mor
bū semp forti seq̄tur febris: pulsuz magnū necesse ē esse ꝓpt
ḡ duricie organoꝝ velocē ⁊ spissuz nō sic magn⁹ ad aerē suffi
ciat attrahēdū. Pleuresis aūt ex cho. ru. nascit: aut de san
gīe. aliqñ etiā de phlegmate: ⁊ h̄ rarissime: subtiles eñ pelli
cle nō grossos hūores: s₃ subtiles videt recipe. si ḡ fit ex cho.
ru. pulsuz facit spississimū. si vero ex sāguīe mediocrē. si ex phle
gmate paruū. vñ opz intelligi materiā morbi ex q̄litate spissi
tudinis ⁊ q̄ accidētia nūciet futura. Si eñ pulsus est spississi
mus: aut piplemoniā: aut defectionē nūciat nimiā: aut sinco
piz: q: cū materia fit de cho. ru. ex subtilitate ⁊ velocitate sue
ē īstabilis. si ḡ currat in pulmonē: in piplemoniā se mutat. si
ī cor: aut in sincopim se mutabit: aut in defectionē nimiā. hoc
aūt fit ex vicinitate cordis ⁊ pulmōis ad loca morbi. si vero spis
situdo fit pua: aut ꝯstipationē mētis: aut apoplexiā: aut alie
nationem mētis futurā nūciat. spissitudinis eñ puitas phle
gmatis materiā demōstrat. cū aūt fum⁹ frigidus ⁊ hūid⁹ ce
rebrū ascēdit: hos morbos necesse est faciat. Iterū diuersi
tas serrata futurā salutē plusq̄ piculū denūciat: q: si debilis
⁊ pua fit velocitatē sanitatis denūciat: puitatē ei ⁊ debilita
tem materie demōstrat. Si vero hec serratura est fortis ⁊ mul
ta: diuturnitatē morbi nūciat: q̄ si virt⁹ infirmi pua fit ⁊ de
bilis: velocitas significat mortis. si aūt fortis: sanitatē post
longū tp̄s ostēdit: aut cū dissolutione ⁊ destructōe materie:
aut eiusdē purgatiōe: aut in alia mēbra mutatōe: sicut si ī pe
ctoris mutet ꝯcauitatē: ⁊ tūc empima vocat absolute: aut
si in pulmonē ⁊ vulnera facit atq̄ vocat phthysis. hmōi aūt
ē pulsus quē pleuresis facit. ⁊ caloris eiusdē diuersitas: ⁊ q̄
eū sequūtur accidētia. Empima ⁊ pectoris: ⁊ pulmōis putri
d⁹ ē screat⁹: ⁊ phthysis vocat. ⁊ ī fine venit calidi apostema
tis q̄d est ī mēbris pectoris. hic morb⁹ pulsuz facit durissimū
⁊ serratissimū. velocem q̄ꝫ ⁊ spissum. Si vero materia in putre
dinē mutet natura q̄nq̄ digerit ⁊ emittit. aliqñ vero ī natura
ipa patit. vñ pulsum facit latū mollē debilez atq̄ rarū. Lati
tudo fit ꝓpter materie humectationem in mēbris. debilitas
ex inanitiōe est subito. raritas ex magno desiderio fit trahen
di aeris. Phthysis est ꝯsumptio ⁊ exiccatio mēbroꝝ corpis
est gnāliter triformis: aut ex calido apostemate pectoris. vñ
cor ex vicinitate calefit: ⁊ hūiditas eius exiccat. ⁊ silr arterie
vñ pectoris fundamētū exiccat: aut ex sincopi quā acuta seq
tur fe. in qua necesse est medico vinū dare. Vinū aūt aufert
sincopim ⁊ cor exiccat: ⁊ inde oīa mēbroꝝ patiūtur fundamē
ta: aut ex mala cōplexiōe ca. ⁊ sic. in toto corpe: in q̄ infirmi
tate necesse est medico aquā frigidā: aut silem cibū dare. vn
de siccitas pmanet ex necessitate: calor eñ in frigiditatē mu
tatur. ⁊ p hoc humectatio caloris subalis exiccat: sitq̄ decre
pitū corp⁹. vñ hoc gen⁹ phthysis vocat senect⁹: quoꝝ trium
vnūq̄dq̄ pulsuz habet ꝓpriū. ⁊ oīa vlem vnū. primū eñ ge
nus facit pulsum debilē: paruū atq̄ durū. Debilitas ei⁹: q:
ex lōgo tpe deficit virtus ꝓpter vitiū apostematis: ⁊ calefa
ctionē cordis: paruitas ei⁹ ex defectōe est vtutis in dilitādis
organis: duricies ex defectiōe est vtutis toti⁹ corpis. velox ⁊
spissus ꝓpter calorē. Scōm gen⁹ priori assimilat in pulsu: s₃
tm̄ min⁹ est velox ⁊ spissus: q: siccitas ei⁹ gn̄is maior est quā
titate cal. vñ aliqñ aufert calor ⁊ pmanet siccitas. Genus
tertiū priori est ī pulsu assimilādū in puitate: debilitate ⁊ du
ricie. In h̄ eñ gn̄e nō est caliditas: s₃ frigiditas ⁊ siccitas. hec
sunt pulsuū gn̄a phthysi attinētia. pulsus vero ī his trib⁹ vlis
est ille qui a vulgo vocat immutabilis. hic vero vocat phthysi
cus paru⁹: debilis: ⁊ dur⁹ atq̄ spissus. a vulgo aūt vocat im
mutabilis. Sed tm̄ tertiū gen⁹ in frigiditate caret spissitudīe
⁊ pulsuz facit quē caudā soricinā vocāt ex vtutis defectiōe q̄
in vna pcussione aut in multis ē: ⁊ in hoc pulsu quē inclinatū
vocam⁹ eius subtilis est vtraq̄ extremitas: ⁊ in medio grossi
tas: sicut iam dixim⁹ in pulsuū gn̄ib⁹. Hoc eñ gen⁹ ex defe
ctōe vtutis nascit: qui pulsus extremitatē brachio attinētez
nec pōt leuare ꝓpter carnis grauitatem: neq̄ ad manuum
ptingit extremitatē ꝓpter defectionem. Ista sunt pulsuum
genera que pertinēt ad pectoris membra.

¶ De pulsibus passionem significantibus
membrorum cibalium. Capi. xi.

Orbo℞ in cibalibus membris nascentium. quedam in primo digerētibus sicut in stomacho ⁊ intestinis nascūtur: aut q̄dam in scdo sicut in epate: aut in tertio digerētib⁹: sicut i corpis mēbris oībus. In stomacho apostema calidum nascitur siue frigidū: qđ ꝯsequtur cū i stomacho hūo℞ cursus: aut cholericꝰ est aut sanguinolētus: aut phlegmaticꝰ: aut melācholicus. Aliquādo tñ hi in stomacho decurrētes nō faciūt apostema: sꝫ quēlibet aliū morbū: sicut dolorem siue singultū angustiam siue fastidiū abominationem: vomitum: nimium desideriū ad potū vel ad cibū ⁊ ecōuerso. ad malos q̄ morbos desiderium qui malas qualitates faciūt quas dicemus: cum morbos exteriores tetigerimꝰ. Pulsus ho℞ vlis accidētiū paruus est ⁊ debilis qđ ex grauitate cōtingit ṽtutis ⁊ dissolutione sui: ꝓprius vniuscuiusq; accidētis talis est. Si apostema inquā in ore stomachi est calidū: pulsum thetinosum: facit durū ⁊ serratum: atq; spissum. thetinosum q: os stomachi est neruosum: ⁊ q: in hoc morbo defecta est virtꝰ debilis est pulsus: q̄ defectio si ꝓlōgetur: fit pulsus tardus. Si aūt in ore stomachi apostema sit frigidū: pulsum durū debilem q̄ ⁊ rarū facit. Si ṽo os stomachi puncturā patitur: aut angustiam: aut abolationē: aut q̄lꝫ alia accidēta a pūgētibus hu. nascētia pulsum facit paruū debilem atq; spissum, ꝓpter calorem refocillādum. aliq̄n vero si hu. sint frigidi: tardū. Si quoq; mortificet ꝓpter nimios hu. virtutē grauātes: aut ꝓpter chimos multos: ⁊ grossos ⁊ sine feb. in initio ho℞ accidētium rarū patitur pulsū. Si aūt angustiis vel singultꝰ augmētātur: vel cōfortētur. ⁊ hec ex cholericis sint hūorib⁹: fit pulsus vermiculosus. si vero ex plenitudine fit frigido℞ humo℞: sicut bolismꝰ: pulsū facit ra℞: puū atq; debilē. Diuersitas sua i ꝑcussiōe est vna: ⁊ i pte est vicina vt tāgēs sub digitis: ⁊ organica subā: arenā putet esse. hmōi pulsus os stomachi ex morbis patit. Idē q; patiūtur qui pharmacia vtūtur. In initio eñ potionis accepte cū iam in stomacho potio quiescat: ⁊ humores sibi siles ex sui appetitiua virtute ꝯtrahat: ⁊ in itestina eiiciat. ⁊ ite℞ extra ab itestinis. pulsus inquā cum hūores hi adhuc in stomacho sint nec extra exierūt: latus est ⁊ debilis. latus: ex humectatione hūo℞ qui in stomacho sunt: ⁊ subam organicā emolliūt: debilitas hmōi est ꝓpter grauitatem ṽtutis ex hūorib⁹. Si aūt purgatio potiōis incepit: ⁊ angustia atq; cōturbatio virtutis adsunt fit pulsus diuersus ⁊ inordinatꝰ. Si aūt solutio fit aliquātulum leuior inordinata diuersitas fit ordinata. Expleta purgatione: ⁊ in priorem statū virtute redeūte fit pulsus magnꝰ ⁊ cōpositus. Si ṽo purgatio augmētatur ⁊ cōplexio acuatur pulsus erit spissus ⁊ diuersus. Et si stomachꝰ pūcturam patiat: pulsus est spissisimꝰ ⁊ defectissimꝰ. Si aūt purgatio augmētata sin copim. i. defectōe℞ faciat: pulsus fiet vermiculosus. purgatōe vsq; ad spasmū deueniēte vł singultū pulsꝰ erit tremulꝰ. Si aūt catharticū nō ſꝫ q̄ opꝫ operetur: pulsus erit debilis ⁊ puꝰ ex virtutis grauitatib⁹. Si ṽo catharticū ab inferiorib⁹ hu. cōtrahat ad stomachū siue q̄dlibet intestinū: ⁊ inde nō egreditur virtꝰ grauatur: ⁊ pulsus fit diuersus: inordinatus: ⁊ latus: ⁊ estuosus ex coagulatꝫ hu. organa humectātib⁹. hmōi est pulsus qui pharmaciā acceperūt. Itidē patiūtur: qui potionem vomitus accipiūt sicut helleborū. In initio eñ pulsus debilis est ⁊ latꝰ: q̄ cuꝫ purgetur quātum opꝫ pulsus maior fit q̄ cū biberet. Si aūt bibēs hellebo℞ suffocationē patiatur: pulsus paruꝰ debilis ⁊ spissus erit. In epate. i. in scda digestiōe cū ex mala deficiat ꝯpletiōe hi morbi nascūt ꝓpe ictericia: hydropisis: ⁊ aliꝫ morbi. hydropisis est triplex: est hydrops: timpania: hyposarca: hydrops facit pulsuꝫ spissuꝫ ⁊ paruū q̄si durū ⁊ thetinosum. paruꝰ fit ex grauitate virtutis. spissus ex defectione. durꝰ ex syphac thetinositate. Timpania facit velocē spissum atq; durū. spissitas ex virtutis est defectione. durities: q: hic morbꝰ a siccitate nascitur. Hyposarca latum facit pulsum: mollem: estuosum: qđ cōtingit: q: hoc morbi genꝰ ex nimia hūiditate fit. Ictericia si sine fe. fit paruū pulsum spissum atq; durū facit: neq; est debilis. Morbi qui nascūtur in toto corpe ꝓpter corruptionē tertie digestionis sunt elephātia q̄ facit pulsum paruū ⁊ debilem ⁊ spissum, paruum ⁊ defectū: q: hic morbus ex grauissimis hu. nascitur. Morphes pulsum facit latum: mollem: atq; tarduꝫ ex frigiditate atq; humectatiōe phlegmatum. Opꝫ aūt intelligas ex similitudine scripto℞ nō scripta. Sufficit qđ diximus de pulsibus ⁊ eorum significationibus.

¶ De vniuersali disputatione vrina℞. Ca. xij.

In quibusdā locis ꝓcedētiuꝫ libro℞ vrinā diximꝰ esse colamētum sanguis in renibus. Hic aūt sanguis discernitur in renib⁹ post digestionē cibi: ⁊ a cōcaua vena egressione colat. vñ postea renū est officium sibi trahere ipm sanguis colamētuꝫ: ⁊ tādiu tenere quousq; ꝑtem sanguis in sui nutrimētuꝫ distribuat aquā vero in vesicā traiciat ꝑ duas. s. vias nomen sortitas scale ab anatomicis: eo q̄ q̄daꝫ vrine descēsus ibi fiat: qđ fit vt vrina dua℞ re℞ tm̄ sit significatiua gnāl: aut q̄litatū epatis ⁊ vena℞ ꝓpe: ⁊ totꝰ corpis etiā ex ho℞ affinitate: aut passionū in instris ipsius vrine ꝯtēta℞: sicut in renib⁹ vel vesica ⁊ in eiusdē vrine vis quā nomē scale diximꝰ hꝫe. Significationes aūt vrine in venis ⁊ epate in ipsiꝰ videtur albedie: ⁊ subtilitate quibꝰ significat cibus sumptꝰ plusq̄ digeratur. hmōi vrina defectionē epatis ex indigestione significat: ⁊ vena℞ cōstipatiōe: ⁊ venarū ⁊ epatis affinitate morbi ꝑ vrinā significātur in corpe: sicut in fe. est videre: q̄ si ex hu. sint putredinibus vrine albedinē ⁊ subtilitate cruditas ⁊ indigesta significātur. in ephimera ṽo ecōuerso fm̄ q̄ dicturi sumꝰ i sequētibꝰ cū de fe. disputabimꝰ. Significatio iterū in instris vrine: ⁊ in squamulis videt ⁊ sanie. vñ vulnera itelligūtur renum ⁊ vesice. viarū q̄ ipsiꝰ vrine vel virge ⁊ feminee nature. Siłr ⁊ si arenosa vel lapides videātur in vrina significātur egredi a vesica: hmōi est vrine significatio circa mēbra supradicta: sꝫ alio℞ mēbro℞ ifirmitas nō adeo significat in vrina: neq; eñ adeo firmiter significātur morbi pectoris ⁊ pulmōis: siue cerebri. Si q̄ vis ꝑ vrinā fieri certꝰ opꝫ vt infirmo ꝑcipiatur: vt in vase vitreo albo claro ⁊ magno colligat postq̄ a longiori somno fuerit expgefactꝰ: ⁊ anteq̄ aqua bibat. ⁊ cū iam cibꝰ fuerit digestꝰ: ⁊ a stomacho ⁊ subtiliori intestino iam nō descēdat egressus: non aūt colligat eam cū esuriat: aut sitiat: et opꝫ postq̄ in vase fuerit collecta: āte diu in loco quodā quiescat: vt in fundū vasis hypostasis descēdat: q̄ oīa idcirco fiūt ne intētio oberret medico℞. si eñ vas fuerit album ⁊ clarū apparet vrina alba ⁊ clara fm̄ esse vasis: q̄ si magnū fuerit: vrinā totā cōtinebit. vñ meliꝰ certificatur medicus cū in vrine extremitate talis hypstasis q̄ nō prius euenit: egrediat post somnū vero lōgiorem opꝫ vt colligatur: vt cibꝰ pfecte digeratur: ⁊ in sanguinē pfectiorem mutetur. ante aque potum: q: aqua vrine mutat calorē. ante cibū: ne cū cholera ad digerēdum cibū redeat: vrina fm̄ q̄ opꝫ exeat colorata. aliq̄n eñ exit alba: ⁊ ita medicū ludificat: nō famelicum siue sitibūdum cōuenit esse egrū: q: fame ⁊ siti vrina solet colorari. ex his eñ choleram certū est augmētari. Hec ad plībādum fuerunt necessaria ne improuisus medicus deuiet in ho℞ ignorātia ⁊ contra fm̄ q̄ necesse est infirmū regat.

¶ De significatione coloris vrine. Capl. xiij.

Omnis significatio vrine: aut ex hypostasi: aut ex liquore. Liquor aūt in colorem aut in sui diuiditur essentiā. color qualitates hu. denotat digestibiliū siue indigestibiliū: qui in sex diuiditur: in albū: citrinum: igneū: croceū rubeū quē vocāt alithuꝫ nigrū. Albedo aūt ex nimio phlegmate ē: aut ex cholere sublatione: citrinitas ex pus cōsequitur cho. Igneus color ꝯtigit cū quātitas cholere citrinitatem excesserit. Croceus cū in colore igneam excedit: ⁊ ex rufitate sanguis cōmiscetur vrine. aliq̄n etiā vrina hūc in colorem mutatur nō ex sanguis cōmixtione: sed ex nimio dolore: sicut ylio℞ aut podagre: auriū q̄ ⁊ filium: aliq̄n rufus color: idē ꝯseqtur cū corpus alcāna tingit exteriꝰ cuius virtꝰ ꝑ corpis poros penetrat: vt in vrine veniat vasa ⁊ eam tingat: idē etiā cōtingit crocū comedentibus: aut casiāfist. accipiētib⁹: sed tm̄ crocus claro: casia vero fistula rubore tīgit liuido. vñ de vrina rubea nō erit ilico iudicādū donec de eiꝰ odore ꝓpēsū fuerit ꝑ sensuꝫ: q̄ si fetida erit hūores itelligūt putridi: ⁊ cū eis fe. si aūt nō ita fuerit: opꝫ i q̄rt si supradicta iposuerit. Hec aūt inquirūtur ne si erremꝰ curādis noceamꝰ. Urina vero nigra aut frigiditatē nimiam

denotat: aut calorem ⁊ nimiam incensionem. Differunt autem frigida ⁊ calida vrina: q̄ calida in primis est rufa: postea liuida: deinde nigra sicut videmꝰ in ictericia. aliq̄n tn̄ nigrescat vrina ex cōmixtiōe melācholica. Frigida in initio est alba postea liuida: deinceps nigra. Citrinꝰ vō color in oībus his laudabilior: niger ⁊ subtilis peior.

De significatione liquoris vrine. Capi. xiiij.

Liquor essentialiter in tria videtur diuidi: aut em̄ grossus: aut subtilis: aut mediocris. Subtilis fastidiū significat qḋ ex defectiōe digestionis ꝯsequitur, forti em̄ digestione ⁊ vrinā ⁊ ceteros hu. corpis necesse est nigrescere. Itē ex liquoris subtilitate mōstratur esse cōstipatio. Si em̄ vie ꝯstricte fuerint dum humores colētur subtilitas eliquatur: eoꝝ vero grossitudo remanet intus: grossitudo ḡ significat digestionē vel hūoꝝ coctionē: aut grossoꝝ hūoꝝ cū vrina cōmixtionē. vn̄ fit vt vrina in pueris si subtilis sit peior est q̄ in iuuenibus. Vrina em̄ in pueris naturaliter est grossa ex eoꝝ cōplexione hūida ⁊ calore nimio ⁊ forti. cū ergo naturā suam exeat est pessima in iuuenibꝰ ecōtra ꝯsequitur. Vrina em̄ eoꝝ naturalr̄ est subtilis ex virtute cholere in eis abūdāte. Moderatio liquoris in vrina tēpamētum eoꝝ hūoꝝ in quātitate ⁊ qualitate: ⁊ eoꝝ coctionē significat. Vnaq̄q̄ aūt haꝝ vrinaꝝ: subtilis inquā atq̄ grossa in duo diuidit̄: aut em̄ subtilis exit: ⁊ in subtilitate existit: q̄ significat q̄ nōdum natura incepit coquere humores illos qui morboꝝ sunt materia: aut subtilis egrediēs et postea grossescēs hūores significat incepisse decoqui a natura: qui vt supradixi morboꝝ sunt materia. Grossa silr̄ exit. ⁊ in grossitudine ꝑmanet: aut cū grossa exeat subtiliat̄ postea sed grossa exiēs ⁊ in sua grossitudine ꝑmanēs hūoꝝ significat ebullitionem in augmēto vel in statu existētem: qḋ semp sequitur vrinā in initio subtilem: postea vō grossam. maxie si post paruū tp̄s hypostasis i fundū descēderit. Si aūt vrina i initio morbi fuerit grossa: ⁊ grossa ꝑmanserit ꝑditionē infirmi portendit. grossitudo sua ex putridis hu. est cum calore igneo. ideo q̄ significat defectionē nature in hūoꝝ decoctiōe ⁊ in eoꝝdem diuisione. Si vero vrina cū grossitudine sua globosa est vel iumētina dolorē capitis p̄teritum p̄sentē aut futurū denūciat. Calor em̄ naturalis cū in grossam operetur materiā grossam vētositatē gn̄at. grosse em̄ vētositati calor ꝯiūctꝰ cito ascēdit caput. Vrina exiēs grossa: post tn̄ subtiliāda atq̄ clarificāda: incipiētem digerere naturā morbū significat: eiꝰ tn̄ ebullitio atq̄ feruor iā mitigata sūt: qḋ ꝯtigit cū paruo post tpe hypostasis in fūdū descēderit: aut defectōē nature portēdit: que in morbi digestione incepta defecerit. Si autē vrina in principio grossa incipit subtiliari postea: diuturnitatem morbi significat: sicut Hippo. testatur in epidi. Si vrina inquit a grossitudine sua icepit subtiliari die. xx. necesse est expectare diem creticū. xl. Vnusquisq̄ ḡ liquor vrine cū suo colore qualitates suas demōstrat in corpe: sicut si vrina alba ⁊ subtilis sit ⁊ clara i sanis: nature ostēdit defectionē ꝓpter frigidā cōplexionem: vtpote in senibꝰ: ⁊ frigide nature videmꝰ hoībus: ⁊ item fastidiū ex multa ingluuie. In morbidis q̄ res mōstrat pessimas: ⁊ i pessimitate diuersas: q̄ morbi si fuerit diuturni: vrina ista materiā vnde morbi sunt neq̄ coctā: neq̄ digestā esse significat: sicut videmꝰ in quartanis feb. ⁊ in paralysi. epilepsia q̄ ⁊ silibꝰ: q̄ vrina si in egritudinibus sit acutis: vt in causon neq̄ infirmꝰ a mēte desipuerit futura frenesis significatur. cholera em̄ ascēdisse cerebrum denūciatur. Si aūt infirmus a mēte alienetur: ꝑditio ipsius egroti designat̄. cum em̄ cho. cerebrū ascendit significat q̄ ipsa ipm cōbusserit. Si aūt h̄ eadē vrina cū significatiōe fuerit altera pessima ⁊ mortē ꝓculdubio significat. Et si in die apparuerit q̄rta ante diem septimū morietur infirmꝰ. maxie si sibi defecerit virtꝰ. Et si significatio illa non multū fuerit pessima in. xx. die infirmꝰ expectatur moriturꝰ: cōtingit tn̄ aliquādo lꝫ raro: vt si virtꝰ cū aliqua bona significatione affuerit post longū tp̄s infirmitatis cū apostemate: aut cū nimiū forti euadit purgatōe. Siq̄ vō sine aliquo hoꝝ duoꝝ subtiliētur morbꝰ residuus peior priore futurꝰ designatur. ⁊ si post hec vrina apparuerit in egritudine acuta citam recidiuationem significat. ⁊ itē nimiū calorē ostendit in renibus existētem: qui morbus dyabetica vocatur. hmōi vrina in liquore ⁊ colore est sicut aqua: q̄ aqua ebibita sine mora egredit̄ aliqua: vt in epate tingi nequeat: interdū habētes lapidem vel stranguriā hāc eādem habēt vrinam. Item sicut iam diximꝰ significat cōstipationem: vel nimie aque ebibitionē: aut assiduā inanitionē. vn̄ opꝫ infirmꝰ inq̄ratur ne medicꝰ in iudicio fallat̄. Vrina alba ⁊ grossa hu. grossos ⁊ phlegmaticos significat in venis esse adunatos a natura purgādos: ⁊ cū vrine emittēdos: que si talis fuerit in egritudine acuta in qua suspicādum sit apostema: liberabit̄ a suspectione apostematis infirmꝰ maxie si hec vrina in cretica die appareat. q̄ si sicut spuma fiat liberabunt̄ ab infirmitate intestina. maxie frigida. Vrina aūt citrina ⁊ clara significat naturam nequiuisse digerere morbi materiā ꝓpter defectionē suam. vn̄ incepit omittere coloratā mutās eam in citrinā: que post incepit digerere coloratā. post vero emittit liq̄dā: que cū fiat citrina sicut poma citrina ⁊ clara salutē morbi significat: sꝫ tn̄ post paruā tp̄is lōgitudinē. Si aūt liquor fuerit tēperatꝰ: velocitas salutis: ⁊ ablatio infirmitatis significat̄. Est ⁊ citrina vrina cuiꝰ color oleaginꝰ erit: q̄ color ⁊ liquor assimilātur oleo. est aūt parum citrina: sed liquor eius sicut oleū ⁊ mel: que oīa fiunt pessima ⁊ ꝑditionē significātia. dissolutionē em̄ pinguedis significat̄ esse in viscerbꝰ: maxie si vrina in quātitate sit multa. si em̄ pus nō cito periturū infirmū denūciat. Silr̄ vrina in qua pinguedo supereminet ⁊ nebula: dissolutio pinguedinis in renibꝰ ꝓpter malā cōplexionem acutā ⁊ calidā designat̄. Vrina aūt clara ⁊ ignea naturā in colore operatā ostēdit esse ꝑfecte: sed nōdum in liquore opari incepisse. Igneus em̄ color nunquā liquori cōuenit grosso. Vrina aūt nimiū rubea: si subtilis sit vel clara materiā morbi nō icepisse digeri ostēdit. presertim si i illa q̄litate lōgo moretur tpe: aut paruitatē materie ⁊ eius abscissionē in interiori corpe: sicut pati videmus iuuenes ieiunātes: aut nimiū calorē portēdit i corpe interiori: sicut hoīes patiūtur in feb. tertianis: aut etiā nimias vigilias ⁊ tristicias nimiū corpe calefaciētes. Impossibile est aūt hanc vrinā liq̄dam ⁊ clarā grosso liquori esse cōmixtā. Grossitudine em̄ liquoris materia morbi designat̄ esse digestibilis in claritate em̄ ecōtrario. Vrina rubicūdissima ⁊ alithina impossibile est cum claro ⁊ subtili liquore cōueniat. Rubor em̄ ipsius ex sanguie esse significat̄. sanguis em̄ ꝑfectā digestionē significat: que hu. alios ⁊ vrinā necesse est grossescat. Huius vrine vtilis significatio: abūdātia est sanguis ⁊ morbi sanguinolēti sm̄ diuisionē partiū. in se. significat sinochum esse. si in pricipio morbi multa ⁊ grossa fuerit vrina neq̄ se clarificauerit apostema calidū epatis ex sanguis hu. crudis cōmixto portēdit. eiꝰ em̄ rubor ex sanguis est colamento. grossitudo ex cruditate hūoꝝ. hec vero vrina si cū qualꝫ salubri significatione veniat: salutē post morbi diuturnitatem denūciat. Sed si significatio fuerit ꝑiculosa: periculū post longum tn̄ tp̄s denūciat. Si aūt vrina infirmi. xx. die rubicūda fuerit crisis. xl. expectat. hmōi significatio est vrine rubicūde ⁊ grosse. Vrina aūt nigra: si ab initio fuerit subtilis mortē ꝓculdubio ostēdit. maxime si eiꝰ nigredo ex nimia fuerit cōbustione vel frigiditate: vel caloris naturalis extinctione: vel v̊tutis digestibilis defectōe: q̄ oīa mortē sunt significātia. Vrina grossa ⁊ nigra: aut nimiū frigus dn̄ari denūciat: sicut videmꝰ in eis in quibꝰ cal. naturalis extinguit̄ ⁊ cōgelatur: aut emissionē sang. significat: sicut ꝑpimus in his q̄ nimiam caliditatem sentiūt in interioribꝰ corpis: aut purgationē cho. ni. sicut videmus in quartanis declinādis feb. ⁊ in ꝑmanie sublationibꝰ hoꝝ duorū morboꝝ terminꝰ est cū cho. ꝑ vrinā purgationibꝰ hoc ideo est videre post cōstipationē sanguis: quē in ꝑtu patiūtur femine. saluātur em̄ cuꝫ vrina nigra atq̄ grossa. Cum enim puer intra matricem sanguie puro nutriat̄: post partū intus remanet niger ⁊ turbatus: ita dico vt cōstipetur. vnde gn̄atur pessimꝰ femine morbꝰ cum terminꝰ cū nigra ⁊ nimis atq̄ grossa imminet vrina: vbi ḡ preter ista vrine nigra fuerit atq̄ grossa pessimitatem significat.

De significationibꝰ hypostasis. Cap. xv.

Hypostasis in tres diuiditur ꝑtes. est em̄ nebulosa que in summitate vasis apparet: est ⁊ alia in medio vasis suspēsa: tertia que cuꝫ descēdit petit va-

fis ima. Quarum vnaqueq3 aut diuersa in colore: vtpote al-
bedie: nigredie: rufiditate: siue liuiditate: aut in forma velut
leni dissociata: vel simile assimilāti; vel grossiore simila siue
furfurea: siue scintillata: aut arenosa: aut orobi forma: aut
in sanguine: aut in sanie. Nebula vētositatem grossam isigni
ficat. que morbi materiā sursum portat: ⁊ incipiētem natu-
ram digerere designat. vn̄ Hippo. inquit: si nebula quarta
die appareat: crisis erit in septima. Suspēsa mediocritatem
digestionis significat: ⁊ ventositatē sursum leuātem ato dis-
soluēdam nūciat. Hypostasis petēs ime: si sit alba digestio-
nem perfectā significat: ⁊ vētositatem a calore naturali disso
lutam: qđ tn̄ ɔtigit si alba ⁊ lenis ⁊ equalis omni tpe morbi
fuerit. calor vrine citrinus. Si ergo vna die apparuerint ta-
lia: altera vo non: qui viderit defectōez vtutis intelligere po
terit que digestio aliqñ deficit. Hypostasis q3 lenis ⁊ alba s3
disiuncta naturam pigrescere mōstrat in morbi materia pfe
cte digerēda: ⁊ vētositatem ibi creatā que digestibilem vim
dissipat ⁊ dissoluit materiam. Hypostasis ḡ disiuncta peior
est leni in tpe apparēti. ⁊ in tpe occultāti. peior inquā erit si
in toto tpe morbi apparuerit: q: multā vētositatem ostēdit
quā natura nequit dissoluere. vn̄ cōstat q sit pessima. Hip.
in epidi. cuiusdam inquit egri hypostasis die. viij. apparuit
qđ quidā eum intellexisse putāt de die. xxx. Hypostasis aūt
rufa fuit in fūdo atq3 lenis: cūq3 ɔseq̄retur terminꝰ infirmi
tatem euasit infirmꝰ. Alterius aūt hypostasis apparuit al.
die. x. ⁊ in fundo: sed disiūcta: mortuusq3 est die postera. op3
ḡ intelligas: q: hypostasis lenis ⁊ al. in fundo q3 atq3 iūcta
oībus est pferēda: ⁊ digestionis est significatiua: qđ tn̄ con-
tingit cū in fundo iūcta ⁊ q̄eta subsederit: quapropter Hip.
dixit hypostasis al. lenis si in q̄rta die apparuerit in fūdo cri
sis in die. vij. futura erit. Item ipse dixit alibi. si vrine hypo-
stasis multa ⁊ lenis ⁊ in fundo apparuerit in alienatis mēte
se. habētibꝰ: post capilloꝝ casus mētis reuocatio significat.
morbi em̄ materia cerebrū ascēdit i infirmitate ista. Cu3 aūt
in vrina hmōi hypostasis apparuerit: cōprobat descēdisse in
inferiora corpis. h est significatio vrine hypostasis al. ⁊ lenis
⁊ in fūdo iūcte: cuiꝰ fortitudo sanitatis ē demōstratio. Sed si
hypostasis i medio sit vasis: significatio ad salutē est debilis.
supnatās vo est debilior. Melior aūt est hypostasis al. ⁊ le-
nis ⁊ in fundo cū iam adsit digestio. si tn̄ ante subtilis fuerit
si aūt ante digestionē apparuerit: ⁊ in initio morbi eadē est
illaudabilis. Aliqñ i vrina hypostasis apparet alba laudāda
que de gñe est phlegmatico ⁊ viscoso: ⁊ maxie in vrina alba
differt tn̄ hec a supiori: q: supior est iūcta ⁊ in nullo dispta
phlegmatica nō ē iūcta: q: i se h3 ptes minutissimas arene si
millimas. Hypostasis citrina nimiū calorem sigt: ⁊ morbi
pessimitatē. Rubea vo bonā digestionē ⁊ materiā denūciat
sanguīs coagulati ⁊ nō bn̄ digesti. vn̄ morbi designat lōgin-
q̄tas salubris tn̄ futuri. est em̄ necesse nature imorari multū
in digerēdo sanguīe. morbꝰ vero nō auferet nisi tūc cu3 ma-
teria digerat. Si em̄ hec hypostasis cū mala significatōe fue
rit: post lōgū tps mortꝭ significatiua erit. Liuida hypostasis
dn̄ari nimiū frigus: ⁊ mortificatā naturā demōstrat. maxie si
cum significatiōe pessima fuerit. Nigra hypostasis oīm hy-
postasiū est pessima: ⁊ ad significatōe3 mortꝭ prōptissima: q:
aut nimiā incēsionē: aut pessimā sigt frigiditatē q̄ calore3 cō-
gelet naturalē. Differūt aūt he due: q: si vrina priꝰ videat li
uida: post vero nigra de frigitudine est nimia. Si vo priꝰ pur
purea: deinde nigra: de icēsione erit itelligēda. Hypostasis
que erit quasi simila. vel grossior vt ordei farina est pessima
⁊ incensionē grossi phlegmatis significat: ⁊ dissolutionē car
nis diuerse: ⁊ frustatim. igneus em̄ color exiccat carnē disso-
lutam ⁊ reducit in similitudinem quā videmus similinā vel
ordininā. Hypostasis scintillata peior ē supradicta: q: solido
rum mēbroꝝ dissolutionē ⁊ in frustulis significat diuersita-
te3. Hypostasis furfurea peior est scintillata: q: venaꝝ ⁊ sube
vesice excoriationē significat. Arena in fundo vrine visa lapi
dem futurū in renibus vel in vesica significat: huiꝰ aūt vrine
color est sicut orobi: vel sicut sandaraci. hmōi hypostasis est
bolus in renibꝰ vel vesica passionē habētium. Est color vrine
huius cinericiꝰ: qđ cōtingit ex hu. phlegmaticis: aut ex gñe
sanei phlegmati cōmixte. hec aūt renum coloribus coagulā

tur siue ɔiungūtur sicut lapidi in aqua subsistēti limosa limꝰ
vel in caldario balnei coagulatur: ⁊ est colore niger que lapi
dem in renibus de phlegmaticis significat nascētem hu. mori
bus cōmixtis sanguineis scabus. Sanies aūt que in fundo
vasis est significat vulnera in aliquo instroꝝ vrine insidētia:
⁊ que iam crepuerit: aut vulnera i aliquo mēbroꝝ supiorū.
Differunt autem q: que in instris sunt vrine diu durāt: et
sepe cōtingūt: a superioribꝰ descendētia duobꝰ vel tribꝰ du
rāt diebus. Item si cū vrina squame exeūt ⁊ quasi q̄da3 cho
lera putentia significāt vulnera in vesica. si cum sanie lenis
hypostasis exierit: ⁊ in fundo substiterit: apostema calidū si
gnificat in vesica iam maturatū. hoc aūt cu3 maturauerit de
scendūt in vesicā hu. maturati: ⁊ cū vrina exeūtes decoctōis
mōstrāt signū. Op3 discerni inter saniem al. in vrina apparē
tē ⁊ al. hipostasi3 atq3 phlegmaticā. Differūt q: sanies fetet
alia vo nō. hec ē vlis sigtio circa morbos pn̄tes vel futuros.

¶ De significationibꝰ in egestione apparētibꝰ. Ca. xvj.

Expletis vrine gñibus ⁊ eiusdem significationi-
bus: diuersitatibꝰ quoq3 in digestionibꝰ suis ⁊
virtutibus: op3 ad egestionē vertatur stilus et
eius qualitates in corporibus: ⁊ q̄d p eam signifi
cetur. Egestionis aūt significatio in qualitati-
bus corpis minus est certa q̄ vrine. Urina aūt
significat passiōes venaꝝ ⁊ epatis: atq3 vrine instrumētoꝝ.
Egestio vo solius stomachi ⁊ intestinoꝝ ⁊ virtutem quā ha
beāt: ⁊ quō digerāt. Significatio digestionis quadripartita
est s'm vim sui gñis: aut em̄ in q̄litate: aut quātitate: aut quō
exeat. Quātitas i tres ptes subdiuisa est: aut em̄ multa: aut
pauca: aut media: quarū vnaqueq3 iudicāda est ex cibi cōpa
tione: aut ex quātitatis eius q̄litate: sicut si est multus cibꝰ:
⁊ egestio pua fortitudinē virtutis pascitiue: aut fortitudinē
virtutis contētiue significat: aut expulsiue defectionē. Cibꝰ
paruus ⁊ egestio multa: defectionē significat virtutis cōten
tiue ⁊ debilitatem: ⁊ vtutis expulsiue fortitudine3: aut defe
ctionem pascitiue: aut hu. expulsos a natura p quos egestio
nis mutat quātitas. Ex cōpatiōe qualitatis cibi: q: est cibꝰ
q̄ maior egreditur q̄ accipitur sicut sunt nuces ⁊ mulsa. est ⁊
cibus de quo tantūde3 egredit quātum sumit: sicut panis
temperatꝰ ⁊ annuales carnes porcine siue agnine: est ⁊ cibꝰ
de quo feces egrediūtur plusq̄ accipiātur: sicut sunt baucie
⁊ rapula. Significatiōes cōprobātur si cibi qualitas egestio
ni assimilat. tēperamētum aūt egestionis naturalis in quāti
tate dimetiēdu3 ē ex quātitate cibi. Significatio aūt in q̄lita
te in tres partes diuiditur: aut in liquore: aut in colore: aut
odore. Liquor aut mollis aut durꝰ. mollicies designat: q: co
lamētū cibi nō ad epar ierit: aut q: hūores descēdentes ad
stomachū antequā cibus sit digestꝰ exire eum cōpellūt: aut
s'm hu. ad intestinū descendētes ibi cōmixti egestionē liq̄da3
reddūt: qđ poteris itelligere ex egestiōis colore: q: egestio
cibo similis cibū nō potuisse epar trahere ostēdit. Si aūt color
misceatur alicui hūori: mōstrat hu. descēdisse ad stomachu3
siue ad intestinū: ⁊ ita dissoluisse cibū. Egestio si fuerit sicca
nimiū calorem in instris cibi esse significat: qui humectatio-
nem cibi desiccat: aut nimiū desideriū corpis circa cibū. vnde
epar colamētum cibi auidissime sibi trahēs feces exiccauit.
Significatio egestionis coloratę: aut ē quasi ignea: aut vere
ignea: aut nullatenꝰ citrina: aut viridis: aut nigra. Quasi
ignea egestio est naturalis salutem significās: si tn̄ inter du-
rum ⁊ molle temperata sit. Vere ignea dn̄ari sibi demōstrat
cho. ⁊ eam sepissime descēdere ad intestina: qui color si in ini
tio morbi apparuerit significatur abūdātia cholere in corpe
q si in morbi declinatione: mundificationem corpis videtur
ostendere. Egestio nullatenus citrina significat cho. non de-
scendisse in alia q̄ soleat mēbra vt videmꝰ in ictericia. Di-
gestio citrina cho. plusq̄ oporteat i itestina descēdisse nūciat
Viridis vero cholerā incendētem circa vētrem ⁊ intestina de
signat. Si vo viriditas sit quasi prassium nimis est pessimū.
Nigra aūt egestio abūdare cho. ni. ⁊ mortificatōe3 calorꝭ na
turalis denūciat. hic aūt color ceteris ē peior ⁊ citissime mor
tis significatio nisi paulatim in citrinitatem se vertat. Odor
si acredini aliquo modo attingat seu attineat phlegmatis
aciditatem ⁊ frigiditatem mōstrat cum digestione esse ad-

mixtam: que si feteat nimium: in corpe portēdit putredines humoꝝ. Tp̄s etiā est discernēduʒ: aut em̄ exit antequā oportet: aut post tēpus: aut in tpe tardās. Post tp̄s expulsiue virtutis defectioneʒ denotat: aut egestionem nō cito venisse ad intestina: aut digestiue ṽtutis tarditatē. Ante tp̄s exiēs: virtutis contētiue significat defectioneʒ: aut aliquā rem virtutem expulsiuam: āte tp̄s mouētem. i. aut cho. incensioneʒ in stomacho pugnātem: aut cibū acutum: aut pustulas: aut vulnera fuisse circa stomachū ꝓpter que nō potuerit retinere cibū. Digestio egrediēs in tpe opportuno: significat sanitatem virtutis corpꝰ ordinātis. Qualitas etiā egestiōis quō exeat est vidēda. q̄dam em̄ exit cum sono: quedā vnctuosa ⁊ viscosa: ⁊ q̄dam spumosa. alia leuis ⁊ sup aquā natatilis. alia cum sanguine: alia cū sanie. Exiens cum sono significat egestionē cōmixtam cū hu. ventoso ⁊ inflatiuo: ⁊ intestina ꝯcta ex frigiditate nimia. Unctuosa: dissolutōeʒ pīguedīs significat. Uiscosa dissolutiōeʒ fūdamēti solidoꝝ mēbroꝝ. Spumosa: nimiū calorē sicut videmꝰ in olla feruēti: aut vētositatem egestioni commixtam: sicut in mari videtur spuma cum adsit tempestas. Leuis ⁊ sup aquam natatilis vētositatem cōmixtam egestioni ostēdit: sicut videmꝰ in colica pas. Egestionem cum sanie: aut sanguine sic discerne. Sanguinolēta apostemata in itestino subtili siue grosso significat. Sanies vulnera in itestinis esse nūciat. si aūt exit sanguis: aut sanies ante digestionē: vulnera erūt in intestino grosso: q̄ si post digestionem exierint erūt in subtili. si aūt cōmisceātur egestioni intelligūtur vulnera in intestino mediocri. hec de digestione ⁊ eius significatione sufficiat nos dixisse.

¶ De significationibus screatuum. Capi. xvij.

Significatio earum rerum quas expellit natura p spūs instr̄a in pleuresi vel periplemonia si sint indigesta sunt sputa: si cocta excreatio erūt dicēda: quoꝝ significatio in morbis instroꝝ spūs in quattuor diuiditur: aut in quātitate: aut in qualitate aut in tpe: aut quō exeat. De quātitate q: quedam parua: quedā magna. q̄dam media. aliq̄n vero nulla. Que si fit multa coctionem significat ⁊ infirmus est in statu. Si aūt parua incepit digerere natura ⁊ morbi iā trāsit initiuʒ: ⁊ ꝑuenit ad augmētum. Si vero tēperata inter multū ⁊ paruum: significat q: natura ꝑtim morbū digessit: cum tñ adhuc in augmēto sit. Si vero nihil exeat morbus in initio est. De qualitate vero dicēdum est que in quattuor diuiditur. in liquorem: colorem: odoreʒ: ⁊ formā. Liquor aut subtilis est significās naturam incepisse digerere: sed debilr. aut grossus quo grossitudo materie ⁊ coctionis tarditas designatur: aut tēperatꝰ inter subtilem ⁊ grossum quo materie coctio mōstratur ⁊ in statu suo incipit esse morbꝰ. Color aūt nimiū est citrinꝰ quo abūdātia cho. significat: ipsiusq̃ ṽtutis: aut albꝰ significās materiā esse phlegmaticā: aut rubeꝰ cū sanguis dn̄atur: aut niger: aut liuidus. q̄bꝰ calor nimius: aut melācholica materia: aut nimia frigitudo significat. Odor aūt fetidus: quo nimia materie putredo portēditur: aut sine odore qui significat putredinem euasisse. Forma aūt cuʒ exit rotūda qua materia grossa ⁊ viscosa in canalibꝰ pulmōis est coadunata: ⁊ caliditas fortis ⁊ nimia significat. vñ Hip. in epidi. sputum rotundum nō febricitātium phthysim futurā denūciat. Testatur aūt multos se vidisse de hmōi sput; in phthysim cadisse. Item in eodem lib. qui rotūde screauerit ⁊ cū fe. alienatiōis future signū videtur hr̄e: citam ⁊ certā habebit mētis alienationeʒ. Erit excreatio in forma diuersa qua mō designatur liquiditas. Tp̄s: q: aut exit ĩ initio morbi ⁊ significat breuitatem sui: aut velocitatem coctiōis: aut moratur. ⁊ ex hoc diuturnitas morbi designat. Quō exeat: q: aut facile exit sine tussi: ⁊ significat coctionē ⁊ nature virtutem: aut difficulter ⁊ cū nimia tussi significās ablationē digestionis ⁊ defectioneʒ ṽtutis Laudabilior decoctio screatiōis: ⁊ significās velocitatem salutis: est alba bñ cocta in quātitate multa adunata: in exitu facillima sine tussi nō male odorifera: ĩ initio morbi egressa cōtraria subtilis est: ⁊ parua ⁊ cruda disiūcta: ⁊ cū duricie ⁊ forti tussi egressa: ⁊ cuiꝰ color niger: aut viridis: aut citrinissimus: aut liuidus: aut fetidus: oīa ista significatiōis sunt pessime: ⁊ mortis nūciatiue.

¶ De significationibus sudoris. Capi. xviij.

Udoris significatio in quolʒ morboꝝ diuiditur in quattuor. alia em̄ est eius mēbri morbi in quo apparet. alia est in spissitudine sua. tertia in quātitate. quarta in qualitate Apparens ĩ mēbro quolibet corpis: in eodem mēbro morbū esse ostēdit. Spissitudo sua laudāda est si multa sit ⁊ sepissima: q: naturam ad expellēdos hūores fortem ⁊ ad mūdificādum corpꝰ significat. Si aūt adeo est seiūcta vt nō sit cōtinua: aut q̄daʒ sudent mēbra: q̄dam ṽo non: quedā plus: q̄dam minus: aut quodā in tpe egrediatur: quodā non: sed iterū reuertatur: oēs pessime esse significātur. significāt em̄ naturā in expellēdis hūoribus nō esse ꝑfecte virtuosam. Quātitas aut tēperata inter multū ⁊ paruū. ⁊ hec melior ⁊ ad salutem ꝓportior: aut maior est q̄ oporteat ⁊ hec mala: q: dissoluit virtutem ⁊ deficit natura: aut minor est q̄ oporteat: et hec mala: quia dissoluit virtutem: et deficit natura: cum non quantitati morbi materie sufficiat: ⁊ debilitatem nature significat. Qualitas in sex ē diuidēda: aut em̄ de calore ītelligitur: aut de odore: aut de sapore: aut de liquore: aut de sua qualitate ⁊ diuersitate. De calore ⁊ frigiditate. si em̄ sit tempata inter vtraq̃: laudabile est. si vero exeat temperamentum est malum: sʒ tñ minꝰ nociuū erit si calidior q̄ frigidior sit. De colore q: si est albus est laudabilis. si citrinus cholerā ostendit. si rubeat sanguīs significatiuus. si liuidus viridis quoq̃ vel niger: cho. ni. sigt. Si aūt ſm materiā morbi sudor cuiuslʒ hmōi sit frigoris: laudabile erit signū. significat em̄ q: natura expulerit hu. illos vñ materia fuit morbi. si aūt nō erit contrariū: q: significātur hu. expelli q̄s nō oportuerit. De odore: q: q̄daʒ acidus qui morbi materiā esse phlegmaticā ostēdit ⁊ acidā. est ⁊ acutus quo cholera fortis ⁊ acuta significatur. est ⁊ fetidus quo hu. putridi designātur. De sapore: q: quidā acer. q̄dam dulcis. quidā salsus est. de q̄bus est iudicādum: sicut de colore ⁊ odore est dictum. De liquore suo: q: quidam est subtilis qui materie subtilitatem portēdit. est ⁊ grossus qui ⁊ grossam. de eq̄litate ⁊ diuersitate: q: sicut eq̄lis in omni qualitate quā diximꝰ laudabile esse videtur. Si non: contrarium. ¶ Finitur septima particula.

¶ Incipit octaua particula theorice de inuestigatione morboꝝ particularium ⁊ causis eorum.

¶ Capitula libri octaui.

¶ De diuisione singularis significationis. Capi.i.

Stensa in supioribus significatione vrī pulsuum: vrine: digestionis: et sputi: Incipiendum est inantea de particulari significatione cuiusl3 morbi z ppria. Ois ergo significatio q̄ aut morbi: aut sanitatis: aut neutri est significatiua: aut pterita denũciat: aut pſentia: aut futura. Que sanitatem significēt cu3 de naturali cōplexiōe tractarem9 dictum est: que vo morbos significēt: dicēdum est in pñtia. Significatio aūt morbi pteriti nō est dicta necessaria medicis. Significatio vo morbi futuri alibi dicēda erit. Significatio nem neutri medici cognoscere est pfecti: cū signa duo4 extremo4.i. sanitatis z infirmitatis cognouerit. Significationu3 partim sanitatem: z ptim morbū mōstrātium in eodē corpe sicut si in visu nocumētum habeat vel auditu: in alio4 aūt mēbro4 actionib9 fit sanus: nūciatiua vocatur: infirmitatis annūciatiua: salubris dr ānūciatiua sanitatis: bene aūt poterit cognosci neutri significatiua: vbi morbi significatio in corpore sano vel sanitatis dicet in infirmo. Quod em̄ significās morbū in corpe sano annūciat morbū nōdum inceptū significat. Diffinitio aūt morbi corruptio est actiōis rei sensibilis. Sed corpis ad morbū apparati actiōes in naturali sua qualitate sunt stabiles: l3 ptim iam sint mutate: aut in quātitate sicut si i stomacho maior sit appetit9: vel minor q̄ oporteat. digestio maior vel minor cibo q̄ cōueniat: aut in qualitate sicut si desideriū cibi mutetur in dulcorē vel aciditatem. egestio vo z vrina in citrinitatē vel rubedine3: aut in tpe: sicut si desideriū cibi adsit āte ↄsuetudinem: vel moratur post consuetudinē. he inquā oēs significatōes neq3 morbū cōpletu3 neq3 sanitate3 pfectā sunt annūciātes: quapropter neq3 morbum: neq3 sanitatē significātes. Silr est de significatiōe sanitatem in infirmo corpe mōstrāte. nōdum em̄ cōpleta3 sanitatem significat: q2 significat morbū iam esse pñte3: qd nōdu3 tamen designare appellare morbū possum9: q2 significat nature z morbi dñationem: g̃ neutri est significatiuū. Silr est intelligēdum in significatiōib9 egritudinē exeūtiu3: z in senib9: ho4 em̄ actōes corpo4 nō sunt pfecte sicut in sanis corporibus est liqdum: neq3 corrupte sunt: sicut in corpib9 infirmis: l3 minute sunt z debiles ppter caloris naturalis defectiones: q̄ oia dicturi sumus vbi significatiōes futuro4 morbo4 dicemus. In hoc g̃ loco dicere disposuim9 de pſentium morbo4 significatiōib9. morbo4 inquā quos patimur qda3 apparēt sensib9: quo4 significatio leuior z facilior videt esse quidā occultātur: q2 in mēbris sunt interiorib9. vñ eo4 significatio difficilior habet. nos aūt de apparētibus sensui: sicut opz pri9 dicem9. sic em̄ vtile videt esse itroducēdis. Morbi g̃ sensui apparētes iterori z exteriori corpi sūt vles: sicut sunt apostemata z fe. Sūt etiā soli corpi exteriori ptinētes: aut de interiori cā aut exteriori nascētes. Exterior ca b iptis est: aut em̄ de inflatis corpib9 sic lapide z gladio igne z silib9 aut de aiatis z venenosis nascit aialib9: sicut terre reptilib9 z hmōi.

¶ De gñe fe. z diuersitate z cā z significatiōe ei9. Ca.ii.

Ebris est morb9 qui de mala z ca. nascit cōplexione: z totū corp9 circūdat. vñ taliter diffinit. Febris est calor innaturalis a corde exiens z arterijs ad oia mēbra corpis eiusq3 nocēs actiōi. hec diffinitio de febris essentia sumit. i. calore cursum nature egrediēte: nō de accidētib9 feb. cōcomitātibus: sicut qbusda3 videt medicis febres dicētib9 ex accidētibus lōgo post tpe sequētibus. quidā em̄ dicūt ex rigore: quidam ex fatigatiōe: alij ex capitis dolore: vel quibusdā alijs accidētibus z lōge eas sequētibus. non em̄ eas diffinūt esse ex essentiali calore cursu3 nature supegrediēte: sicut iuenit Hip. dixisse i epidi. Febris iquit est calor exiēs cursu3 nature z eius motio de essentiali calore. Dixit qdam sunt fe. pūgentes: qdam suauiter tāgētes. he em̄ differētie calori naturali videtur attinere. Item dixit sunt qda3 nō pungētes: sed augmētātes. he aūt differētie ex qualitate caloris sunt tracte. De motione dixit qdam fe. in initio sunt ca. qda3 calidissime quedam vero inflatiue. he differētie ex natura caloris sunt sumpte. Item ex accidentium diffiniuit vicinitate cum dixit quedā feb. citrinissime: quedā rubicūdissime: alie liuiditati z viriditati cōtigue. he differētie ex vicinis sumūtur accidētibus. i. ab hūoribus qui cā sunt febrium nascētibus: nō de remotis sicut apostemate capitis dolore z rigore. Febriū aūt sunt tria gña. vnū est in spū qd ab ipso icipit z ad cor veniēs ipm calefacit. post ad arterias venit z ab arterijs ad oia corporis mēbra. hec aūt fe. vocat ephimera. cum em̄ spūs calefit: z in igneū calore3 calor naturalis mutat: cor inde necesse est calefieri. corde vo calefacto ab ipso ad arterias penetrat calor. z ab arterijs ad alia mēbra corporis. Secūdum genus feb. est in hu. qd ab ipsis incipiēs paulatim membra singula vicians calefacit quousq3 ad cor veniat: z a corde ad arterias z inde ad omnia corporis membra: et ita totum corpus circūdat. hec vocat feb. ex putredinib9. Tertiū genus in solidis est artubus a qbus ad cor: a corde ad arterias ab arterijs pgreditur p mēbra toti9 corpis. hoc aūt genus ethica vocat. Tot esse cōstat febriū gña. Causa q̄re sunt tria. nulla em̄ fe. apparet nisi i materia. materie sunt tres in corpe: spūs: quattuor hūores: solida mēbra: in quodl3 quo4 calor inciderit fe. suū genus facit: quas Ga. bonis silitudib9 adaptauit. Ephimera inqt calido vento videt esse silis quo vter impler9 ex sui calore necesse est calefiat. Idē em̄ facit spūs circa cor: z totu3 corp9. Febres ex putredinib9 aque calide cōparauit. H. aqua em̄ ca. cū frigidū vas impleuerit: ipm ex calore suo calefacit. silr circa cor: faciūt hu. z alias ptes corpis. Ethicā fe. vasis cōparauit calidis frigida aqua plenis. aqua em̄ in his ex calore vasorum calefit.

¶ De ephimera fe. z cā eius z significatiōe. Ca.iij.

Phimera fe. in corpe pmanet. xxiiij. horis. i. integra die z integra nocte sicq3 videt secedere. aliqñ tamen in hoc tpe diutius videt imorari: aut xlviij. aut. lxxvj. horis. hmōi ortus fuit cā aliqua primitiua: cui9 primitiue qttuor sunt gña. Vnū genus est cū extrinsecus corp9 patitur z calefit: aut actualiter: sicut calore solis z ignis z aere balnei cū quis immorat ibi: aut potētialiter: sicut aq̄ sulphurea lauari z silibus: aut cōstipatione poro4 actuali: sicut ex frigida aqua cōtingit q̄ fumum in interiora claudit corpis: aut ex ↄstipatiōe potestatiua sicut aqua lauari aluminosa. Non aūt omne corp9 ↄstipatum ephimeras patit fe. sed tm̄ illud a quo fum9 calidus: aut sicc9 adunatur. cui9 cū pori oppilētur: fum9 exire z dissolui phibetur: z ita calor coadunat. Si aūt materia hūo4 corporis nō prepata sit putredini: ephimeras fe. facit. q̄ si ppata sit fe. ex putredine facit sm̄ qlitates hūoris itus inclusi vl' oppilati. hmōi fe. acuta est z molesta: sicut dicturi sumus. Scdm gen9 primitiue ephimere est q̄ ab interiorib9 accedit corpis: sicut de cibis z potionib9 calidis. Tertiū genus ex nimio est motu: aut i corpore sicut nimia exercitia z laboriosa aut in aīa sicut ira: angustia: tristicia: z vigilia. Quartū est cā quā exteriora patiūtur mēbra: sicut apostemate calido in inguinib9 z pedū vulneribus. cū em̄ ab inguinib9 calor mēbratim ascēdit ad cor: a corde ad cetera corpis mēbra veit. Est aūt significatio fe. ephimere cū pcesserint cāe iā dicēde. Infirmus nimiū non patitur dolorē in initio: pulsus eius eqlis parū tm̄ diuersus z abscōsus. Diuersitas cito in eqlitatem redigit: z in tactu calor est qet9: lenis: z nō pūgitiu9: l3 sicut balneati est tact9. Infirmus vo facilis est in patiēdo morbo. Vrina aūt hz hypostasim in fundo z lenē in morbi tpe toto: neq3 nimis fetet vrina. cū vero fe. discesserit: aut cū sudore pfecto discedit: aut cū paruа quadā infusione: q̄ cu3 recesserit nullū signum sui infirmo relinquit: sicut fe. putredinū facit. que z in pulsu: z in vrina remanet. Si vo post ephimerā eger balneetur in balneo: neq3 sentit rigores neq3 pūctiōes: sed in priores reuertitur suas qualitates. he sunt significatiōes fe. ephimere. Significatio vo vñ fiat ē hmōi. q̄ de solis est incēsione: vel de calido aere: oculos in tactu calefacit: caput incēdit: cutem z faciem exiccat: quib9 si manus apponat: calide inueniūtur. pulsus paru9 z velox. ex cōstipatione nascēs pororum: cutem facit cōiunctam z solidā. cui si man9 apponat in initio paruus calor sentit. Sed si moretur calor augmētatur sentitur: calor em̄ nō apparet ppter poros cōstipatos: sed

cū manus diu sub[?]erat sui calore poros laxat: ⁊ ita calor demum emergit qui se prius occultauerat. oculi eorū et facies parum tumēt. pulsus nō est paruus: q: virtute custoditur ⁊ calore naturali intra corpus: parum tamen est diuersus et occultus. horū vrina aut citrina est: aut al. q: humores aquosi qui de corpe solēt dissolui cū claudātur ex cōstipatione cutis vrine cōmixti suo colore mutati: rubore quoquo mō sūt cōmutati. hec tn̄ fe. aliqn̄ in fe. putridas mutat̄: si ī corpe sint hu. apparati ad feb. putridas. Oportet ḡ discernatur inter ephimeram ⁊ apparatā putredini. Si igitur recedit cum sudore laudabili ⁊ pulsu eq̄li: significat procul dubio ephimerā. si aūt moretur in corpe: neq̄ a calore totū corpus mūdificauerit: ⁊ pulsus fuerit diuersus: ⁊ vrina nō digesta ⁊ fetida: mutatio ī fe. putridas designat̄. Cū vo fe. moratur: neq̄ in prīa periodo discesserit: sed q̄si cōtinua fit: vel synoch⁹: ⁊ pulsus fuerit diuersus: ⁊ ex vrina nulla putredo significat̄: opz te male suspicari: ⁊ ethicā eam expectare: ⁊ ex pte plurima mutabit̄ in acutissimā. hu. eñ putridi: neq̄ sudore: neq̄ dissolutiōe euanescūt propter cōclusionē porōr. vn̄ festinādum est in medicāda hac fe. medicamine qd̄ dicturi sum⁹: anteq̄ putrescant hu. ⁊ pessime nascātur fe. Febres nascētes a reb⁹ mutātibus corpus: sicut cib⁹: aut ex eorū fiunt quātitate: sicut fastidio ⁊ saturitate: aut ex q̄litate vtpote ciborū siue potionū calore. Nascentium a saturitate significatio est talis. fumosa ructuatio ⁊ fetida: sitis nimia: ardor ex cibi corruptiōe. aliqn̄ habēt solutionē vētris. aliqn̄ cōstipationē. sz cōstipatio in his est molestior: propter cōclusiōes malorū chimorū in interiorib⁹ corporū. Que ex ciborū siue potionū nascūtur calore: hmōi notātur significatiōe: facies ⁊ oculi in tactu sunt calidissimi: ⁊ rubicūdissimi: epar silr in tactu calidū. ⁊ infirm⁹ ī stomacho ⁊ epate quasi sentit icēsionē ⁊ siccitatē: ⁊ in ore amaritudinē ⁊ sitis. q: calor in hac fe. a spū incipit naturali: ⁊ cib⁹ calid⁹ in primis stomachū ⁊ postea calefacit epar qui illius sunt fundamēta. Urina aūt in fe. ista rubea est aut citrina. Febrib⁹ autem mō nimio labore vel motu corpis nascētib⁹: si labor fit fortis: dura ⁊ sicca reddit̄ cutis: ⁊ post recessionē febris pmanet puls⁹ paruus: q: nimius labor dissoluit virtutem: sz si labor nō fit mult⁹ cutis duricies remanebit dū febris secesserit. ⁊ post de cute fum⁹ exiens humectat cutē. poros aperit. pulsus magnus est: q: virt⁹ in hac fe. multa est: ⁊ calor augmētatur: q: non fuit labor mult⁹. Si eñ labor nō mult⁹ fuerit: augmētatur calor corpis: tact⁹ in laboriosa fe. fm̄ qualitatē est aeris si labor pcesserit: q si aer sit calidus sicut calore solis ⁊ silib⁹: non multū cutis exiccat̄: ⁊ si aer sit frigidus: tact⁹ cutis erit frigid⁹: neq̄ sicca multū erit cutis. Si fe. ex motib⁹ aīe nascitur: sicut ex ira ⁊ silib⁹ taliter notabūtur: multū exeūt oculi facies rubet ⁊ tumet. calor eñ in hac feb. expetit exteriora corpis dū vīdictā hō sibi q̄rit: pulsus magn⁹. vrina exiēs punctiōes facit ⁊ ardores propter calorē. Si ex angustiis fit ⁊ tristicia: oculi sunt cōcaui: facies sicca ⁊ citrina: q: spūs ⁊ calor fugiūt in interiora. pulsus paruus propter caloris diminutionē eiusdēq̄ occultationem. vrina rubea ardorē faciēs cū exeat. Febris ex vigiliis oculos cōcauos facit ⁊ humidos dormitationi cōtiguos: palpebras graues ⁊ dure mouētes: facies ⁊ totum corp⁹ sunt inflata: ⁊ citrinitati vicine: que oīa cōtingūt ex debilitate digerēdi cibū. digestio eñ cibi molestatur vigiliis. cibus vo indigest⁹ nō gn̄at spm̄: vel sanguinem aīalis: ⁊ sanguis si nō gn̄etur necesse est color mutet̄. Item ex indigestione seq̄tur albedo vrine. Si fe. propter apostema in inguinibus vel aliis corpis mēbris nascat̄: taliter significabitur: facies rubet ⁊ inflatur propter sanguinē ⁊ calorē corpis nō pungentē. Cum aūt in statu pgreditur: ascēdit suauiter fumus calidus corpus: magnus fit pulsus ⁊ velox atq̄ spissus: vrina albedini ptinet: magn⁹ ⁊ velox atq̄ spissus erit pulsus ex virtute ⁊ multitudine caloris. Infirm⁹ eñ duas patitur infirmitates calidas. i. apostemata ⁊ fe. ipses. albedo vrine: q: chole. vrinā tingētia tēdūt ad apostema. omnis eñ dolor proprie hz humores sibi trahere. Hec sunt significatiōes vnde ephimere fe. oēs intelligūtur species.

De putredine febrium ⁊ causa earum: ⁊ causa periodorū earundem. Capi. iiij.

Ebres putredinum ex putredinibus nascuntur quattuor humorū: q: hu. calefacti calefiunt mēbrum calefaciētes vbi putrescūt: ⁊ postea alia illi mēbro vicina. sicq̄ mēbratim ad cor: de corde ad arterias puenit calor: ⁊ de arteriis in oīa mēbra corpis. Et causa vn̄ putredo nascitur est q̄ntupla: multitudo quātitatis hūorū: grossitudo eorū: cōclusio hūorū ab oppilatione nata. hūores eñ qui dissolui nō possunt putrefiunt: sicut humiditatē videm⁹ putrefieri exteriorem cū non habeat aeris capacitatē. Species aūt febriū ex putredīe nascētiū multe sunt. Sūt eñ simplices sunt ⁊ cōposite. simplices q: palā sunt: sicut ⁊ hu. q̄ttuor sunt. vnū qd̄ vocat̄ synochus qui ex putredine nascitur. hoc aūt molestationē facit: q: q̄escere infirmū nō pmittit. Scd̄m gen⁹ ex cho. ru. nascitur ⁊ trite⁹ vocat̄: qui vna die accipit: ⁊ alia die pmittit q̄ est salubris ⁊ breuis. Salubris q: corp⁹ vna die q̄escit. breuis: q: hūor vn̄ nascitur subtilis est ⁊ velox ⁊ cito digerit̄: citoq̄ dissoluit̄. Tertiū ex putredine nascitur cho. ni. ⁊ vocatur q̄rtane. vna die incipiēs duab⁹ q̄escere pmittēs: sz salubris ē ⁊ lōga. salubris: q: corp⁹ duob⁹ dieb⁹ q̄escit. lōga q: materia vn̄ nascitur dura ē ad digerēdū ⁊ grossa: ⁊ ad dissoluēdū inobediēs. Quartū gen⁹ ex putredīe phlegmatis nascit̄: ⁊ amphimerinos dr̄ oī die inuadēs. est aūt longa ⁊ molesta. longa q: materia est grossa ⁊ viscosa. vn̄ nō est digestibilis dissolubilis. molesta: q: oī die inuadit nec corp⁹ q̄escere pmittit. vnaq̄q̄ harū multiplr̄ diuiditur. Febris eñ q̄ ex putredine sanguis nascit̄ in tres ptes diuidit̄. Est eñ quedā ab initio vsq̄ in finē eq̄lis: ⁊ vocat̄ eq̄lis. hec aūt est cū tantūdem finit̄ sanguis quātum hz putredinis. Est ⁊ altera q̄ in initio est debilis: sed postea crescit. cū aūt in finē puenerit: molesta fit. postea minuit̄ quoad debilitet̄: hoc est cū plus sanguis putrefit q̄ finiat̄. Est ⁊ altera in initio fortis: ⁊ postea debilitat̄ quoad oīno deficiat: hoc ē cū pl⁹ finitur sanguis q̄ putrescat. Febris q̄ ex putredīe nascit̄ humorum aliorū: vnaq̄q̄ in duas diuiditur. vna est cōtinua altera interpolata: sicut iam dixim⁹. Cum eñ hu. qui febriū sunt materiales: intra arterias sunt ⁊ venas: ⁊ in ipsis putrescāt: fe. cōtinuas necesse est fieri: q si extra venas ⁊ arterias sunt ⁊ putrescāt: interpolatas fe. faciūt. vnde fe. ex putredīe nascēs sanguis cōtinua fit: q: intra venas ⁊ arterias est san. ⁊ iterum cū putredo sanguis in pte fit pforat p totū ⁊ cōburit ipm̄: ⁊ fe. nō dimittit quoad ps finiatur q̄ putrefit ⁊ digeratur atq̄ dissoluat̄. Febris ex aliis nascēs humorib⁹ est cōtinua: q: hūores intra venas ⁊ arterias putrescētes nō cito possunt dissolui propter cōstipationē: ⁊ suā viscositatē. vnde postq̄ finita fit prima remanet ps sui caloris quoad scd̄a succedit: ⁊ a scd̄a ad tertiā. ⁊ ita fit cōtinua. Si aūt hu. extra venas ⁊ arterias putrescāt febres interpolatas faciūt: q: que putrescit cū in vno loco fit paulatim ad putredinis locū accedit: cui⁹ collectio in tpe illo est cū interpolatur inter duas accessiones. Aliqn̄ quoq̄ putrescit sanguis intra venas ⁊ arterias: ⁊ feb. facit continuas: q: cū in vno mēbro multa adunetur quātitas: ⁊ putridum apostema faciat: ⁊ ex cōstipatione pororū quā facit apostema propter putredinē calefacit membrum: necesse est vbi est apostema: ⁊ calor mēbratim vadit p arterias: ⁊ a corde p eas ad oīa membra: ⁊ ita fe. nō dimittit donec apostema digerit̄ ⁊ mūdificat̄. hec est cā cuiusdā feb. cōtinue: ⁊ cuiusdā interpolate. Diuersitas periodū febriū ex cāis trib⁹ est. Una est putrescētiū hūorū velocitas vel eorū tarditas. Scd̄a collectiōis hūorū q̄ putrefieri debēt velocitas vel tarditas eiusdē. Tertia purgatiōis eorū velocitas vl̄ tarditas. vn̄ amphimerin⁹ oī die accipit propter velocitatē sue collectionis que contingit ex multitudine sue quātitatis: ⁊ facilitate sue putredinis propter humiditatem ⁊ tarditatem sue purgationis propter viscositatem. Cholera ni. facit fe. vna die accipiētes ⁊ duobus non: q: tarda est ad collectionem propter sue quātitatis paruitatem ex duricie putredinis propter frigiditatem ⁊ siccitatem: ⁊ ex velocitate purgationis: quia non est materia ipsius melācholie multum viscosa. Cholera ru. febres vnius diei: ⁊ alterius nō: facit: q: est media inter cho. ni. ⁊ phlegma: minoris etiā est quātitatis q̄ phlegma: maioris vero q̄ cho. ni. ⁊ phlegmate est siccior. cho. vo ni. humidior substātia q̄ ei⁹ leuior est his duob⁹. hec est cā diuersitatis

peryodice feb. ⁊ ex hac causa tēporis sue passionis est diuersitas: q: emphimerinos ad mltū.xviij.horis pmanēs ꝓpter grossitudinē ⁊ viscositatē phlegmatis non cito dissolubilis: quartana ad plurimū.xxiiij.est horarū propter materie sue grossitudinē ⁊ viscositatē q̄ cito nō putrescit: ⁊ si cito putrefiat: nō cito tñ dissoluit̄: silis eni est lapidi vel ferro. ignis eni hec nō cito calefacit: que etsi calefiant cito tñ refrigescūt. Uera tertiana ad multū.xij.durat horas: que ex leuitate fit materie: ⁊ viscositatis sue paruitate. vt cito putrescat ⁊ dissolui queat. Aliquādo harū feb. tēpus in quibusdā est longius: in quibusdā vo breuiꝰ: qđ ex tribꝰ causis cōsequit̄. Una est materie natura: q̄ si grossior ⁊ viscosior ⁊ frigidior fit lōgior erit. Si aūt subtilior ⁊ calidior ⁊ minꝰ viscosa: fit breuior. Scđa sꝫ quātitatē virtutis infirmi. Si aūt est fortis vt materiā eijcere ⁊ purgare cū sudore possit: breuior fit: q̄ si defecta lōgior. Tertia est ex figura corporis: q: si corpꝰ est rarū et pori aperti sint leuior est: materia eni cito dissoluit̄ ⁊ exit: si vero corpꝰ est viscosum ⁊ cōstipatū: ⁊ pori non sunt aperti est longior: qñ aūt causa breuitatis sue totā se coadunat: fit breuissima: si aūt extra fit longissima. Cū aūt feb. fit breuis īfirmꝰ quiescit post recedēte peryodi: donec altera succedat: ⁊ corpꝰ a febribus mūdificat̄: si aūt feb. longa fit infirmꝰ nō mūdificat̄ a feb. quoad altera subsequit̄: neq₃ interpolat̄ vt quiescat infirmꝰ: ⁊ ita se habet feb. ista quasi cōtinua. Oportet autē te intelligere: q: feb. periodis fit semper stabilis inordinatione sui: donec putredinis materia in q̄litates mutet̄ alias: neq₃ cū alijs humoribꝰ se misceat ne iordinatiōe infirmi peccatū fiat. Quando autem ista materia a sua qualitate in species mutetur alias: neq₃ cum alijs humoribus se misceat: vt si quis sanguis mutatus incendatur ⁊ putrefiat: subtilis autē pars in cholerā mutet̄ rubeā: grossa vero in nigrā: aut si alij hu. putrefiant ⁊ febres sm suā naturā faciāt. aut si infirmus fecit pessima: vñ generent̄ hu. febres diuersas sm sui naturas faciētes: vnde oīa ordinationē periodi sunt corrūpentia ⁊ mutantia vt añ suū tēpꝰ festinēt: aut in alias ꝑiodicas feb. q̄ꝫ prius fuerant se imutēt. Est aūt multitudo ⁊ minoratio in hac causa sm quātitates humorꝫ se mutantiū ⁊ actiones eorꝫ. he sunt species febriū ex putredinibꝰ simplices: ⁊ cause diuersitatis suarum periodum.

¶ De significatione putredinis febrium. Cap.v.

Significatio putredinis febriū aut est sm genꝰ suū: aut sm species earū. Genꝰ significat̄ cū ex putredine febres esse denunciant̄: qđ ex tēpore accessiōis earꝫ intelligimꝰ: cū debiliter incipiāt: ⁊ postea augmētent̄ ⁊ ꝯfortent̄: q̄ cū recedūt partem caloris in corpore dimittūt neq₃ ꝑfecte recedūt. Itez ex caloris substātia: q: calorē oportet eē pungētē ⁊ corpꝰ inflāmantē: sicut flāma ignis rarificantē. Itē ex accidētibꝰ feb. comitantibꝰ: q: hāc rigor ⁊ tremor ī initio sequūtur: ⁊ diuersitas in pulsu ablatio digestiōis ī vrina vt hypostasis nō appe at lenis: q̄ oīa cū videant̄ feb. ex putrediē eē intelligitur. Significatiōes specierū singularū: q: feb. ꝑiodis tertiana: aut de re naturali: aut nō naturali: aut de re cū eē naturā nasciт̄. De re naturali cū ca. ⁊ sicca est natura infirmi: cui cho. dñat̄ ru. etas est iuuētus: tēpꝰ anni est estas: aer calidus: ⁊ sic. De re nō naturali: cū infirmus anteq̄ꝫ feb. inciderit ca. ⁊ sic. comederit: ⁊ habet angustiā ⁊ tristiciā: vigilias: laborē nimiū lōgi tēporis ieiuniū: ars eius ferraria: aut fornacina: que oīa corpus calefaciūt: ⁊ desiccāt ⁊ cho. ru. gñant. De re extra naturam: q: quedā feb. ex calore est forti: ⁊ sicut acus cuspis est pūgibilis: quod ex cho. ru. est acumine: calor eiꝰ in tactu fortis ⁊ acutus atq₃ pūgitiuus: pulsus in initio peryodis paruus ⁊ defectus atq₃ rarus: ⁊ tñ nō permanēs nisi paruū tēpus: ⁊ in magnitudine ⁊ diuersitate mutatur. Magnitudo eius q: cho. ru. est leuis: neq₃ grauat ṽtutē: ⁊ tūc ex magna necessitate refrigerādi calorem. Diuersitas enim fe. est propria maxime eius q̄ ex putredine est: sed tñ in hac nō est diuersitas multa q: eiꝰ leuis est materia: neq₃ virtutē grauat: Urina hmōi feb. est ignei coloris putrida: ⁊ cū siti nimia: angustia: abominatiōe: vomitu cho. ru. nimio sudore propter subtilitatem materie: aliqñ q₃ succedit egestio cho. ru. Cuꝫ has significatiōes inuenias: aut earū plurimas: iudicanda est esse vera tertiana: maxime si hec feb. multos fatiget in tēpore illo anni. Quartane aūt significatio aut de re naturali: aut nō naturali: aut de re extra naturā. De re naturali ex cōplexione infirmi frigida ⁊ sic. ⁊ sibi dominet̄ cho. ni. etate senili: tpe anni autūno: aere frigido ⁊ sicco. De re nō naturali: cum infirmus ante cibos acceperit vñ cho. ni. genita fit: sicut lentes: caules: carābiā: carnes caprinas: ⁊ bouinas: ⁊ similia. De re extra naturā cum aut res añcedat: sicut añ hāc alia fe. fit cōposita: ⁊ duricies splenis: aut cū presens fit. res apparet qñ est accessio. In initio rigorē habet vel nimiū tremorē cum grauitate ⁊ nimia fatigatiōe ⁊ totius corporis forti frigitudine: pulsu raro ⁊ tardo atq₃ multum diuerso: cum autē augmentet̄ habet calorē non acutū: neq₃ pungitiuū: non ergo sicut calor est tertiane: pulsus mutat̄ in velocitatē ⁊ spissitudinē q̄ꝫ in initio fuerit maiorē: sed tamē ad cōparationem tertiane tardior: ⁊ minor: sitis parua. Urina putrida ⁊ īdigesta. Feb. declināte sentit īfirmus frigitudinē: ⁊ cum recedit pulsus est tardus: rarus: diuersus: ⁊ vrina colore diuersa ⁊ nō digesta. Cū has significatōes inueneris: aut plurimas: quartanā veram esse indica: maxime si in illo tpe anni q̄rtanā patiant̄ plurimi. Significatio q̄tidiane feb. aut de re naturali: aut nō naturali: aut extra naturā. De re naturali: sicut si cōplexio infirmi frigida ⁊ hu. fit ⁊ sibi dominetur phlegma: etas eius aut pueritia: aut seniū. pueritia ꝓpter gulositatē: seniū propter multitudinē phlegmatis in corpore eorū: tēpore anni hyeme: aere frigido ⁊ humido. De re nō naturali cū īfirmus ī sanitate sua gulosus ⁊ bibosus fit: multum quiescens: piger sepe balneās post cibum. De re extra naturā cum infirmus sentit dolorē in ore stomachi: ⁊ humiditatez in lingua: inflationē in latere mutato colore: siti parua: rigorē ⁊ frigus nimiū habet in extremitate corpis ⁊ diu: cum aūt tangas corpus in hora accessionis non apparet calor nisi cum moretur manꝰ ⁊ calefit ⁊ aperiuntur pori: calor habet humiditatē ꝓpter phlegma parum acutus est ꝓpter putredinē: aliqñ sudans parū: aliqñ nō: durat autē in tēpore longo ꝓpter putredinē: atq₃ permanet in corpore vsq₃ ad scđaꝫ accessionē: pulsus minor ē pulsu q̄rtane ⁊ spissior. paruitas ꝓpter phlegma: q: deficit virtus ex frigitudine eiꝰ et dissoluit̄: ⁊ angustiat̄ ꝓpter multitudinē quantitatis eius: vñ multū est diuersus. Spissitudo eiꝰ ex necessitate recipiēdi magnitudinem eius. Urina quodam tēpore subtilis ⁊ al: ⁊ quodā tpe turbida ⁊ grossa. subtilis ex ꝯstipatiōe pororū propter grossitudinē ⁊ viscositatē materie. albedo ex frigiditate est phlegmatis. grossitudo ⁊ turbulētia: q: natura aliquando aperit illā viscositatē ⁊ expellit grossam ⁊ viscosam humiditatē q̄ fuit causa cōstipatiōis. Rubor: q: si phlegma mouet̄ ⁊ putrefiat: necesse est calefiat. Quas significatiōes cū inueneris ex parte plurima certificāda est vera quotidiana: maxime si multi patiant̄ hāc in illo tpe. Opꝫ aūt te intelligere: q: fe. ēphimerinos cū materiā hēat vitreū phlegma in initio habet paruū rigorē. Si autē fit ex salso: in initio est multus rigor. Si ex acido frigescit in initio. Si ex putredine fit dulcis phlegmatis: nihil horū hebit. Ex his ergo significationibꝰ intellige fe. ex putredine ꝑyodicas eē ⁊ simplices. Opꝫ itē intelligas: q: rigor in feb. incipit a dorso mulieribꝰ: viris ab extremitatibꝰ manuū ⁊ pedū. Feb. aūt ꝯtinue significatio vniuersalis ē: q: post.xxiiij. horas nō recedit: neq₃ rigorem: neq₃ tremorē hꝫ: neq₃ sudorē: nisi cū tota recesserit: pulsus multū est diuersus: vrina indigesta. His significationibꝰ ꝯtinua intelligit̄. Significatio vniuscuiusq₃ speciei est: q: in ea que fit ex putredine sanguinis inuenit̄ graue corpꝰ infirmi: ⁊ fatigatū: flatus: pulsus cū angustia ⁊ siti: oculi rubei: vene eorꝫ plene: ⁊ ru. facies ⁊ totū corpus pertinent rubori ⁊ quasi inflatū est: pulsus nimiū diuersus: vrina rubea: alithina. Que ex putredine aliorꝫ hu. ē hāc hꝫ significationē quiescat infirmus: sicut in febribꝰ ꝯtinuis. Que nascit̄ ex putredine cho. ru. vocat̄ causon: ex mollicie ⁊ mitigatiōe doloris intelligit̄ in die hñs remissionē ⁊ fortitudinē ⁊ augmētationē in die accessiōis: ⁊ sequunt̄ eā nimius calor: atq₃ sitis maxima: ⁊ angustia ⁊ acumē: propinquitas ad ꝑditionem: alienatio mētis: cum molestior fit ⁊ acutior: tanto crisis est velocior. nascitur plurimuꝫ his quibꝰ in corporis venis cho.

multa aduna𝔱: ⁊ maxime in his q̄ in ꝯcauitate sunt epatis: ⁊
in pulmone ⁊ in ore stomachi: vñ sitis semꝑ sequitur. Oporꝫ
tet autē hec oīa refrigerari plusq̄ alia. Feb. cōtinua nascēs
ex phlegmate hꝫ remissionē qñ dimittit: ⁊ ꝯfortat cal. qñ in
cēdit. Quartana ꝯtinua nascēs ex cho. ni. hꝫ duoꝝ dierū re-
missionē: ⁊ in die accessiōis caloris ꝯfortationē. cū his signi
ficatiōibꝰ q̄s diximꝰ certifica𝔱 simplices spēs ex putredibꝰ.

De febribus cōpositis ⁊ causis earū ⁊ signiōibꝰ. Ca. vj.

Febres cōposite sunt multe ⁊ diuerse: q: aliqñ cō-
ponitur tertiana cū quotidiana: aut tertiana cum
quartana: aut tertiana ⁊ quotidiana cuꝫ quarta-
na: aut quotidiana cū quotidiana: aut quartana
cuꝫ eadem continua: aut tertiana peryodi cum
tertiana continua: aut quotidiana ꝯtinua cū quotidiana pe
ryodi aut q̄rtana peryodi cū q̄rtana peryodi: aut tertiana pe
ryodi cū tertiana peryodi: ⁊ aliqñ cōponū𝔱 sibinuicē tres ex
his feb. aliqñ q̄ttuor: ⁊ cōpositiōes alie sunt plurime. He cō
positiōes sunt biformes: aut ꝫ vicinitatē: aut ꝫ silitudinē.
Si aūt ambe materie q̄ ambas fe. faciūt cōmiscean𝔱 ⁊ cōple
ctantur se accessiōes ⁊ recessiones eiusdē sunt tp̄is: si ꝫm vi
cinitatē: ⁊ vnaqueq3 locū habet ꝓprium: accessiōes earū in
duobꝰ tēporibꝰ sunt diuerse: ⁊ similiter recessiones earuꝫ.
Oēs hu. qui cōpositi sunt: aut eq̄les in quātitate sunt: aut
quidā plus: quidā minꝰ habēt. Et fe. cōposite: quedā habēt
ꝓpriū nomē: quedā vō nō. habēs ꝓpriū nomē est hemitri
teus. i. media tertiana. Hec eñ feb. cōponi𝔱 de fe. phlegma
tica continua ⁊ peryodi tertiana: si sit vera: qñ nō est vera cō
poni𝔱 aut de tertiana cōtinua ⁊ phlegmatica cōtinua: aut
de tertiana peryodi: ⁊ phlegmatica peryodi: ⁊ aliqñ ex dua
bus feb. in virtute equalibꝰ. Hec etiā feb. cōponi𝔱 aliqñ ex
duabꝰ quarū vna maior est altera. He aūt sunt significatio
nes specierū cōpositaꝝ feb. Significatiōes vñ vnaq̄q3 pos-
sit intelligi: sunt he. cōposite ꝫm vicinitatē faciliores sunt in-
telligi de tp̄e sue perseueratiōis. Nā si feb. cōtinue cōponan
tur cū febribꝰ peryodibus: peryodes intelligun𝔱 de rigore
quē habēt in actiōis tp̄e: cōtinue ex sua stabilitate. Si vō cō
positio sit ꝫm cōpositionē: intellectꝰ haꝝ durus ⁊ molestus
est ꝓpter diuersitatē suarū significationū: maxime si cōple-
xio sit equalis: durus ⁊ molestꝰ est: si aūt vna ex materiebꝰ
in cōplexione dñe𝔱: sit leuior intellectus: q: significatio do-
minātis apertior erit. Opꝫ aūt acuas discretionē: tuamq3 in
his subtilē intelligentiā: ⁊ nō confidas in peryodi cōposite
feb. neq3 credas interpolationi sue significationis: aliqñ eñ
due sunt tertiane que accipiunt quotidie: quas multi medici
putāt esse ꝯtinuas. Aliqñ etiā due cōponūtur quartane ac-
cipientes omi tertia die: et putan𝔱 esse tertiane: in quibꝰ nō
ꝫm q̄ opꝫ solēt medicari. vñ feb. confortātur ⁊ augmētan𝔱:
⁊ aliqñ perit infirmꝰ: q: medicina necessitati est cōtraria: et
ꝓpter h̄ opꝫ te īgeniare vt intelligas fe. de eēntia sue natu-
re ⁊ de actiōibꝰ ꝓprietatis sue ꝫm q̄ meminimꝰ nos dixisse
vt certificatis significationibꝰ cōpetat medicina febriētibꝰ
neq3 ꝯfidas in duratione feb. Feb. cōposita ex phlegmate ⁊
cho. ru. que voca𝔱 hemitriteꝰ si vera sit: significatiōes habet
quattuor: vnā q: est cōtinua: aliā q: quotidie interpola𝔱: et
vna die leuior accipit et facilior: altera vō durior atq3 mole-
stior: facilitas eius ꝓpter feb. phlegmaticā omni die inuadē
tem. Rigorē nō habet ꝓpter materiā in vasis contentam.
Molestatio eius ⁊ durities in altera die: q: in die tertiane
cū forti venit rigore: qui in tertiana solet euenire: ⁊ mouetur
feb. phlegmatica: q̄ omni die solet inuadere: vñ die illa mo-
lesta est ⁊ dura. Tertiam q: pati𝔱 in tēpore accessionis maxi
mū rigorē: aliqñ in vna die bis vel ter vel quater. Quartā q:
suū tenere est equale: dū forti assimila𝔱 forte: ⁊ debili debi-
le. Hemitriteꝰ nō vera est cōposita cū feb. in virtute equali:
quedā cū altera fortior: sed in cōpositiōe equalis si est cum
tertiana peryodi: rigoreꝫ omi die facit: vna tñ die est debilis
cuꝫ rigore: ⁊ habet frigiditudinē in corporis extremitate. Una
die cū forti rigore ⁊ tremore: pūctiōe q3 ⁊ acumine. Que aūt
est cōposita cum tertiana cōtinua: ⁊ quotidiana cōtinua: nō
habet rigorē neq3 tremorē. cōposita cum tertiana ꝯtinua: ⁊
peryodi quotidiana sitis est veraci: sed tñ feb. huius rigor
non est fortis: q: est phlegmatica feb. ⁊ ideo neq3 pūgit neq3
acuta est: qñ hec febris cōponi𝔱 cum febribꝰ nō equalibꝰ si-
gnificatio dñantis palam plus erit: ⁊ debilior occulta. He
sunt significatiōes febriū ex putredine q̄ sunt cōposite. Aliq̄ñ
quedā accidētia sunt in febribꝰ cōpositis ⁊ simplicibꝰ. Unde
inter se diuersantur ex calore sue materie ⁊ diuersitatibus.
Itidem vnaqueq3 a simili denomina𝔱: quedam eñ cōmixta
nimie humiditati vocatur eloidis: quedā cuius calor nimiū
est incēsus ⁊ vocatur causon: quā semper nimis sitis sequi-
tur: ⁊ in lingua nigredo: ⁊ in stomacho pūctio: in qua cū tan
gatur corpus nimia incēsio senti𝔱: ⁊ est feb. in qua infirmus
sentit calorē ⁊ frigitudinē simul in corporis interioribꝰ ⁊ ex-
terioribꝰ. Hoc aūt in phlegmatica cōtingit cū ex putredine
nascitur phlegmatis: calor eñ in feb. ista ꝓpter putrescens
est phlegma: frigus ex nondū putrescēti: ⁊ voca𝔱 ylelus: et
est in qua sentit infirmꝰ nimiū calorē in corpis interioribꝰ ⁊
tepiditatē in exterioribꝰ: qđ ex grossitate ⁊ viscositate est ma
terie: ⁊ ꝓpter h̄ calor nō pōt exire ab interioribꝰ ad exterio-
ra. Et ē in q̄ senti𝔱 nimia frigiditas in īterioribꝰ corpis q̄ ex
phlegmate frigidissimo ꝯtingit: ⁊ voca𝔱 euliados. Et est in
qua habe𝔱 nimius calor in corpis interioribꝰ: ⁊ de calore il-
lo ascēdit fumꝰ acutissimus in corpis extremitatibꝰ: qđ cō-
sequitur: q: nō est viscosa materia vñ efficit: ⁊ ꝓpter hoc ci-
to est dissolubilis ⁊ fumus exit: voca𝔱 autē feb. ista tynoros.
He sunt oēs species q̄ de putredinibus nascun𝔱 humorū.

De febre ethica ⁊ causa ⁊ significatiōe eiꝰ. Capi. vij.

Febris que voca𝔱 ethica: diuidi𝔱 in duas species.
Una voca𝔱 senectꝰ in qua naturalis humiditas
finitur: ⁊ succedit siccitas dominans ꝑ oīa corpis
mēbra qua desiccātur ⁊ rugan𝔱: ⁊ calor naturalis
dissolutus fini𝔱. Senectꝰ ideo voca𝔱: q: cū senes
etatē decrepitā ingrediān𝔱: calor eoꝝ naturalis ē extinctꝰ ⁊
siccitas illorū mēbris dña𝔱: q: humectatio eoꝝ fini𝔱: vñ hoc
nomē huic febri datū est a simili. Scđa species phthysis ve-
ra est: phthysis vō est collectio caloris extra naturam in soli
dis mēbris qua humectatio corpis finitur. ⁊ in tria diuidi𝔱.
Unū est quo humectatio desicca𝔱 que in ꝑuis venis habe𝔱
vnicuiq3 mēbro ꝑtinentibus: vnde tenerorūꝫ caleat hume-
ctatio mēbrorū: sicut est pinguedo et crassitudo: ⁊ hec voca𝔱
phthysis absoluta. Scđꝫ est quo humectatio finitur q̄ in te-
neris est carnibus: ⁊ incipit calor ab humectatiōe que in mē
bris est similibꝰ. que humectatio est sicut ros aut aeris vmo
bra. hec est que vocatur ethica consumptiua. Tertium est in
quo hec humectatio finitur. ⁊ illa humectatio incipit calefie
ri que in coniunctionibus est fundamenti cuiuslibet mēbri:
que voca𝔱 phthysis ⁊ ꝯsummatio. Phthysis voca𝔱 ꝓpter
consumptionem humectationis in membrorum fundamen
tis: ⁊ propter siccitatem eorumq3 mollitiem que ex finite se
quitur humectatione ea membra solidante: sicut videmꝰ in
terrenascentibus que cū desiccari incipiunt emollescunt et
ita cōsumuntur. Cā vñ hec febris nascitur: aut antecedens:
aut ꝑmitiua eē cōproba𝔱. Añcedēs est sicut si fe. putredinis
immorās incensa fuerit: ⁊ calor ab humectatione incipiens
cordis: membrorūq3 fundamētis eam finierit. quecūq3 au-
tem febris est hmōi in initio cōsummatiua fit fe. sicut ethica
nascēs ex hemitriteo. ⁊ apostema calidum in pectore natum
cuius calor propter vicinitatem suam tēdit ad cor. ⁊ arteria-
rum humectationem consumens: ⁊ membrorum humecta-
tionem desiccans. Aliqñ hec eadem nascitur ex defectione
quā infirmus ex acutis pati𝔱 pal. vñ medicus cogitur dare
syrupū. In hac desiccatur cor primum: deinde fundamenta
mēbrorū. Causa primitiua est angustia: ira: tristicia: labor: vi
gilie. ieiunia maxime si iuuenilis ē etas. cōplexio ca. tp̄s esti-
uum: ⁊ ordinatio infirmi ca. q̄ de hmōi cā nasci𝔱: phthysis et
ꝯsumptio vocatur. Significatio vñ intelligi𝔱: q: fe. ab initio
moleste ⁊ dure non inchoatur. mala eñ cōplexio q̄ est ca. eq̄-
lis est ꝑ totū corpꝰ ⁊ nō diuersa nec infirmus sentit in corpe
suo calorem febrilem. neq3 dolorem ⁊ fatigationem: neq3 ali
quā significationē que ad febriū attineat putredinem. sed ca
lor igneꝰ extraneꝰ toti cordi dña𝔱 eq̄liter: neq3 mēbrū aliqđ
est sine calore: qđ calorē sibi sentiat ꝯtrariū eē. Calor eñ nō-
dū ad plenū incipit augmētari vt significationes possint ꝑ-
pendi. vñ hec dura est sanari: cū nō in initio valeat intelligi
qua medicina valeat subueniri. cū tñ ad cōsummationē ꝑue
niat: aperta sui monstrat indicia: sed tñ impossibile est sana-

ri: qꝛ corpus ꝑpinquat ꝑditioĩ. Eius tñ significatio talis est in initio. si febrem inquã inchoantẽ tres dies videmꝰ cõtinuantẽ: neqꝫ calorẽ habẽtẽ fortẽ: neqꝫ aliã etiã significationẽ calori febrium ex putredine attinentem. vtpote rigorem ⁊ tremorem. sitim: angustiã: siccitatem: ⁊ in lingua nigredinẽ: fatigationem: capitis dolorẽ: vrine putredinẽ: pulsus magnitudinẽ: ⁊ eius diuersitatẽ. aliaqꝫ signa que febrem ex putredinibꝰ sunt comitentia: calorem quoqꝫ quietũ ⁊ mansuetũ. ⁊ tribus vel ampliꝰ diebꝰ cõtinuũ: sed tamẽ confortatũ cum cibũ accipiat: in nocte dormiat. febris ethice procuidubio est intelligenda: eiꝰ talis ab initio dꝫ esse significatio. cũ vo augmentatur ab humectatione venarũ inchoatur. vñ infirmꝰ consumitur: caro eius minuitur: cutis desiccat: facies tenuatur: oculi cõcauantur: imo totũ corpus cõsumitur. calorqꝫ ab alia incipit humectatione. qđ intelligit: qꝛ oculi ꝯcauantur: lippiunt. palpebre pendent inferius ac si dormiretur. hec aũt oĩa ex virtute sunt defecta: totũ corpus exiccatur: ⁊ rugatur. splendor ⁊ flos vite auferuntur. cutis faciei siue totiꝰ corpis fit thetinosa sicut corium sup ossa extensum: tempora planiora: auricule ꝯtracte: color citrinus: spatule eleuate: venter siccus. ꝙ si tãgatur sub diaphragmate: oĩa viscera sicca inueniuntur: ⁊ quasi nõ apparent exterius: venter thetinosus: ⁊ cum dorso iunctꝰ: calor corporis in initio tactus debilis: ⁊ cum immoretur manus fit acutꝰ: pulsus durus ⁊ extẽsus quasi chorde debiles ⁊ firmate. he sunt significatiões feb. ethice: ⁊ eius cause.

¶ Disputatio vlis de apostematibus. Cap. viij.

Apostema est grossitudo ⁊ inflatio quas de supfluis hu. membrũ aliqđ patitur. hi autẽ hu. aut ab alio mẽbro sunt effluentes: ꝙ ipm a se expellit ꝑpter mũdificationem sui: aut in eodem mẽbro colligũtur vbi esse apostema cõprobat. Motus materie de mẽbro in membrũ: ꝑpter adunationem est vj. rerum quas diximꝰ cũ causas morbi tãgeremꝰ. He sunt fortitudo mẽbri expellentis: debilitas recipiẽtis: multitudo materie: largitas pororum: defectio virtutis pascitiue in recipientibus mẽbris. ⁊ qꝛ recipientia membra replentibus sunt subdita: adunatio materie in mẽbris ex defectione est pascitiue virtutis nõ perfecte cibum ad ipsam venientẽ digerẽtis: cuius ita permanet supfluitas vt paulatim crescat. ⁊ illud membrũ impleat ⁊ extendat vbi fit apostema. Cũ autem subito in mẽbro nascitur apostema: de alio membro intelligitur cucurrisse materia: quod de calido intelligendum cum apostemate. Si in aliquo membro nascitur: ⁊ paulatim in aliquo membro augmẽtetur: de fluxu intelligitur esse materie de alio in aliud membrum effluente: aut de eius in idẽ coadunatione. Hoc autem cõsideratur in frigido apostemate. Apostematis autem duo sunt genera: aut fri. aut ca. Calida de cõplexiõe mala ⁊ ca. cum materia descendẽte ad mẽbra: que si fit cali. ⁊ humi. sanguinolenta generat apostemata. que vocantur phlegmones. G. quidẽ inquit: quidã phlegmones de mala complexione nascũtur ⁊ ca. sine aliqua materia: vnde membrum ardorem patitur atqꝫ ruborem: qui cum augmententur atqꝫ confortentur mẽbrũ illud quodlibet eo mortificatur. Hec species est ꝙ patiens sustineat febres. Or si materia est calida ⁊ sicca atqꝫ cholerica generat apostema qđ vocatur herisipila. Frigidũ apostema ex mala nascitur cõplexione ⁊ frigida descendente de alio membro materia: aut in eodem collecta. Si autem materia est frigida ⁊ sicca: atqꝫ melãcholica: apostema qđ vocatur sciros generat. Si frigida ⁊ humida sit: apostema qđ vocat zimia gignit. Oña ğ apostematum sunt. iiij. Primum nascẽs de sanguine: ⁊ vocatur phlegmon. Secũdum de cho. ru. ⁊ vocatur herisipila. Tertium de phlegmate: ⁊ vocatur zimia. Quartũ de melancholia: et vocatur sciros. Unumquodqꝫ istorum est aut simplex et solum. vtpote de vna materia natum: aut compositum: ⁊ apostemata multa sunt. Aliquando enim de duobus: aliquãdo de tribus: aliquãdo de quattuo: componuntur humo. Cõpositio autẽ aut est equalis in quãtitate: aut vna plus abundat altera. vnde apostemata sunt multa ꝓm abundantiam ⁊ humorum multitudinem: aut in compositione minorationem. Intelliguntur autem apostemata ex significatione diuersa ꝓm ꝙ ex equali materia componuntur. dure ⁊ moleste intelligitur compositum ex diuersis hu. Ex qualitate intelligitur ex humore dominãte. Cõpositorum aũt apostematum quedam nomen habent propriũ: quedam quoqꝫ carent. Apostema compositũ ex cho. cũ sanguine: si plus abundet cho. herisipila vocatur phlegmonica. Si sanguis choleram supergrediatur: phlegmon herisipilatus vocatur. quorum singulorum causa in qualitatibus est diuersa. Aut enim ex causa faciente est apostema: aut in membro vbi constat: aut ex materia ibi habita: de quibꝰ singulis ꝓm ꝙ sufficiat erimus dicturi.

¶ De apostemate ex sanguine ⁊ causa ⁊ significatione eius. Cap. ix.

Phlegmon apostema aut ex primitiua: aut ex antecedente nascitur causa. Causa vero primitiua sunt vulnera fissura incisio ignis incensio desiccatio fractura. qđlꝫ horum membro si patiatur: currit ad patiens hu. sanguinolentus. Usus enĩ est nature singulis membris ad nutriendũ sanguinem mittere: ⁊ debili mẽbro maxime vt illud possit sanare. Sed cũ membrũ patiat: sanguis in illã naturã suã nõ mutatur: nec sufficit ad expellendũ eum virtus. Remanet ergo in mẽbro faciens superfluitatẽ in eo qđ ostẽdit postea: qꝛ membrũ inflat ⁊ sanguis ꝑpter constipationẽ porꝫ calefit cũ exire nõ possit: qꝛ apostema premit arterias. Causa antecedẽs est sanguinis plenitudo: qui si bonus sit ⁊ tẽperatꝰ in q̃litate ⁊ substantia ⁊ putrescat cũ ad illud membrũ perueniat: generat simplex phlegmonis apostema: cuius significatio est mẽbri inflatio ⁊ dolor: sed tñ paruus: pulsationẽ habet extẽsionezꝫ ⁊ nimiũ calorẽ: ardorẽ: ⁊ ruborẽ: repugnans manui dũ ipm tãgit: sed tñ hec accidẽtia ꝑpter materie temperamẽta non sunt grauia. Si aũt mẽbruꝫ multas arterias habeat ⁊ fortiter sentiat: dolor ⁊ pulsatio sunt maiora. ꝙ si paucas habuerit: ⁊ debiliter senserit hꝫ dolorẽ ⁊ sine pulsatiõe grauitatẽ. Si vo sanguis tẽpate sit cõplexiõis: ⁊ grossus in substãtia: facit apostema in carne: ⁊ predicta accidẽtia sunt fortiora: qꝛ extẽsio ⁊ pulsatio maxia. Et si sanguis cũ tẽpamẽto sui substãtie fit subtil: phlegmonẽ in cute gñat: ⁊ significatio supradicta minor est: neqꝫ pulsationẽ hꝫ. Si neqꝫ bonꝰ sit: neqꝫ tẽperatus: sed subtilis et calidissimus: simplex herisipila gñatur: que melior est q̃ si cũ sanguine sit ⁊ cho. ⁊ significatio eiꝰ qꝛ ardor est nimius: ⁊ plusqꝫ phlegmon rubet ⁊ incendit: ꝙ si cum manu tangat: ab eo repellit manꝰ: ⁊ post statim reuertitur. Si san. cum pessimitate sua grossus sit in substãtia: nascitur apostema qđ vocat herisipila: ⁊ cognominat variola: alij dicũt ignẽ esse sacrũ. Nos aũt dicemꝰ de hoc apostemate ⁊ eius significatiõe cum dixerimꝰ de passione in exteriori cute permanẽte. Diuersa vo sunt hec apostemata sanguinolenta ꝑut membrorꝫ vbi nascunt est diuersitas. Si enĩ in facie nascat vl capite appellat miserere: ⁊ eiꝰ significatio nimius est faciei rubor: ⁊ capitis ĩflatio ⁊ omniũ partiũ suarꝫ tumor ⁊ dolor ⁊ pulsatio. Si in cerebri nascat pelliculis appellatur frenesis. In coniũctiuis oculorꝫ pãniculis nata: vocat ophthalmia. In pelliculis costarũ nuncupat pleuresis. In pulmone periplemonia. In diaphragmate pleuresis abusiue: ⁊ frenesis. Si in mollicie sub ascellis: aut ĩ inguinibus vel oculis vel post auriculas: ⁊ cito saniẽ faciat: vocabit pestilẽtia ⁊ vulnera. Si phlegmon herisipile pertineat: aut phlegmoni herisipila: ⁊ cito saniẽ faciat vocabũtur vulnera ⁊ pestilẽtia. Si in alio quolibet mẽbro est: absolutꝰ dicetur phlegmon: ꝙ si aperiat anastamẽ vocabit. Hoc vo nomen significat separationẽ ⁊ elongationẽ: qꝛ mẽbrũ vbi est apostema: cũ de alio mẽbro ad ipm descẽdat: aut in ipso sit collecta materia: necesse est membrũ se tẽdat: ⁊ q̃si vacantẽ locuꝫ faciat: in quo saniei sit collectio. Hec aũt materia aut saniosa est: aut sanguis: aut de vtroqꝫ mixtim: qꝛ materiã si natura digerat: ⁊ fundamẽto mẽbri eam similẽ faciat fit sanies alba. Sed si digerere non possit nec assimilare bone qualitati propter defectionẽ sui perit: ⁊ grossus atqꝫ turbidus fit sanguis: ꝙ si parum in materiã operetur natura: partim digerens: partim vo non: fiunt sanguis et sanies: et vocatur apostema vulnus: cuius significatio est dolor et pulsatio: ⁊ maxime cuꝫ materia perfecte digeratur: totaqꝫ in saniẽ mutet ⁊ dolor mitigat: qꝛ materie subã facta est nõ diuersa. Sigtis

vulneris sanguinē habētis: q: tactus digitis quasi eis cedit
⁊ subtus digitos recipit. Si habuit sanguinē inuenit vuln⁹
quasi se extendēs: vñ op3 bñ intelligas ne grossitudo mēbri
te decipiat: neq3 em̄ ꝑpter grossitudinē bñ senties q̄si mem
brū illud tanges: q: maxime infirmo nocet: q: sanies corrū-
pit membrū: ⁊ quasi corrodit ipsum.

¶ De apostemate cholerico et causa ⁊ eius
significatione. Capitu. x.

Holera ru. si sit simplex ⁊ ad aliqd mēbrū videat
descēdere: facit apostēa qd vocat formica ⁊ aliud
fulsa: ⁊ si cū sanguine misceat: herisipila inde ge-
nerat. Formica vo si de subtili fit cho. fit simplex
in cutē nascēs apostema. hec vtiq3 significat: q: cu
tis incendit: si aūt cho. fit subtilis ⁊ acuta: gn̄at apostema
cutē corrodēs ⁊ carnē perforās: q̄ formica vocat mādu-
catiua. hui⁹ significatio est vt cutē obambulet: ⁊ se sicut formi-
ca dilatet. hec pruriginē facit in tactu ardorē quoq3 atq3 calo
rem: ⁊ cito vulnerat: si autē inter subtilē ⁊ grossam sit tēpe-
rata neq3 multū acuta: formicā quā miliū vocāt gn̄at. Signi
ficatio eius est vt in cute pustule sm̄ milij similitudinē habean
tur. Herisipila q̄ ex sanguine nascit subtili ⁊ cho. cutis ru-
bore incēsiōe quoq3 significat atq3 calore cū pulsatiōe: oliq3
ei⁹ signatio phlegmone: ⁊ herisipila est fortior phlegmonica.

¶ De phlegmatico apostemate ⁊ causa ⁊ si-
gnificatione eius. Capitu. xj.

Postema nascēs ex phlegmate inter subtilita-
tem: grossitudinē q3 ⁊ viscositatē tēperato: ⁊ ad
membrū descēdente subito: vera vocat zimia.
Aliqū nascēs est ex vētositate fumosa sicut vi-
detur i corpe hydropico atq3 phthysico: ⁊ i eo
qui fundamentū mēbrorū h3 corruptū. Huius apostemat3
significatio est albedo ⁊ mollicies sine dolore: ⁊ cū digitis p̄-
matur: impressio digitorū ibidē format: sed tn̄ cū ex vētosita
te fit fumosa: nulla digitorū remanet forma: ⁊ cū percutiat
quasi coriū resonat: si de phlegmate est grosso ⁊ viscoso vo-
catur apostema: ⁊ glans ⁊ scrophule: ⁊ verruca: ⁊ nodi simi
les glādi: qd de phlegmate est grosso cho. ni. cōmixto gn̄at
verrucas: si phlegma sit salsum: ⁊ cū sanguine mixtū gn̄ant
pustule saniose: ⁊ apostema grossum in magnitudine diuer
sum: quorū quoddā sile est ciceri. ⁊ hoc in magnitudine au-
gmentat vt quasi melon efficiat: ⁊ melone maius: ⁊ in saccu
lo ex om̄i latere circūdatur: qd motū nō cum mēbris videtur
esse solidatū: sed est quasi separatū: cui⁹ solidatio tm̄ est cu3
cute. Sp̄a ei⁹ sunt q̄ttuor: est em̄ pinguosum ⁊ mellitinum
pultinū q3 ⁊ iuncatinū. Pinguosum de grosso phlegmate
nascit: qd intelligit q: in initio stringit sensum h̄ns ⁊ materiā
colligēs quasi piguedinē: eiusq3 tactus est quasi pinguedi
nis alicuius. Mellitinū ex pinguedine nascit phlegmatis:
cui⁹ materia in colore ⁊ liquore est quasi mel: cum tangit ci-
to manū fugit ⁊ regredit: tactusq3 ei⁹ sicut vtris mel habē-
tis. Pultinū ⁊ iuncatinū ex eodē phlegmate vñ ⁊ mellitinū
nascunt. Hec intelligunt q: fundamēta eorū dilatātur: par-
uusq3 eorū est sensus: ⁊ mollis tact⁹: sed tn̄ pultinū materiā
h3 similē pultib⁹. Iuncatiuū est sile iuncate facte de lacte:
Et est aliud de materia nascēs phlegmatis grossi ⁊ pessimi
cū sanguine grosso ⁊ putenti mixti: hui⁹ materia q̄si lutū vl
est arena: vel q̄si fex olei: vel vini siue carbonis ⁊ situs cui⁹
tactus durior superiorib⁹. Scrophula est apostema q̄si glās
nascens in molli carne colli: aut in ea q̄ est sub ascellis vel in-
guinib⁹: maxime aūt in prora colli: vel in latere sui: est aute3
semp vna vel due: vel tres vel plures: et vnaqueq3 pellicu-
lis circūdatur: quare scrophula vocat: q: in collis porcorum
seue nascunt: vl dicūt alij vtpote scropha multos porcellos
gn̄at: ita ⁊ hec in nūero augmētata: nomē a simili est sortita.
Verruca est pustula rotūda in tactu dura: acuta: aut nodo
simillima: ⁊ est durissima. Aliqn̄ tamē est sicut auellana: vel
nuscicula nascens in locis illis q̄ sunt nodi carnis: hec aliqn̄
cum imprimatur digitus quasi vulnera facit.

¶ De apostemate melācholico cā ⁊ signatiōe ei⁹. Cap. xij.

A Postema nascens de cholera nigra quasi fex olei:
aut eius est turbulētia ⁊ vocatur simplex sciros. Eius
significatio est duricies: neq3 multum dolet: color eius albe
do vel liuiditas vel quasi color corporis in quo est: si autem
hec materia de membro in quo est nascitur: et partim extra
venas est: et partim in venis includitur: apostema fit quod
cācer vocat. eius signatio: q: durū est ⁊ extēsum: ⁊ duricies q̄si
petre: forma ei⁹ quasi forma cācri: q: vene q̄ in apostematis
sunt latere extēse sunt: atq3 de melancholica materia plene:
pedibusq3 cācrorū assimilate. Est etiā aliud apostēa nascēs
de cho. ni. que de cho. ru. est incēsa: cancerq3 generatur qd ⁊
comedit ⁊ vulnerat. Significatio ei⁹ q: vulneris labia sunt
grossa exterius inuersa: habēs quasi pinguedinē: color ei⁹
viridis vel rufus: vuln⁹ nigrū. he sunt qualitates apostema
tum ⁊ cause ⁊ significationes eorum.

¶ De passionib⁹ q̄s patit exterior ps corpis. s. cutis. Ca. xiij.

Assiones nascētes in corporis exteriorib⁹: que-
dam de interiori causa nascūtur: q̄ ⁊ ātecedens
vocatur: quedam de exteriori: ⁊ hec primitiua
vocatur. De antecedēte cā nascētes: quedā in
toto corpe sunt apparētes: sicut variola: lepra:
morphea: ⁊ q̄dā in q̄busdā mēbris: ⁊ non alijs
sicut allopicia: q̄ capitis est ꝓpria: ⁊ lentigo: q̄ faciei. Nascē
tes de p̄mitiua sunt sicut incture separatiōes: quarū queda3
de corpe fiūt inanimato: sicut de gladij incisione: ⁊ lapide fran
gente: atq3 silib⁹ grauibus corporib⁹: queda3 de aīatis cor-
poribus: sicut aīaliū comestionib⁹: morsib⁹ quoq3 aut pun-
ctionibus. Aīaliū quedā venenū habent: sicut canis rabid⁹
tyrie: sepētes ⁊ silia: quedā vo nō: sicut canis: hō. Nos autē
incipiam⁹ a passionib⁹ exteriorib⁹ que de causa interiori cau
santur: ⁊ de his incipiat: quib⁹ oīa mēbra circūdant vtpote
lepra: variola: morphea: ipetigo: viriditas: serpigo: scabies:
prurigo: pediculi: pustule parue: vulnera de incisione nascē-
tia: desudatio: apostema: qd vocat yporisma: flux⁹ sudoris:
cōstipatio sui: sacer ignis: herisipila: herpes ⁊ morbillus.

¶ De variola et causa et significatiōe eius. Cap. xiiij.

V Ariole sunt multe pustule in toto corpore: aut maiori
parte disperse: aut in vno mēbro: in alijs vo nō: anti-
qui vocāt has ignis carbones seu filias ignis: he aūt pustu-
le augmento etatis nascuntur maxime. cum enim fetus in
vulua sanguine mēstruo nutriat: qui ex supfluitate mulie-
bris nascit corpis: ⁊ abiepate p venas quasdā sicut iam dixi
mus emittit: hicq3 sanguis in substantia ⁊ q̄litate fit diuer-
sus. In substātia q: aliqn̄ melancholica. In q̄litate: q: aliqn̄
est sanguis laudabilis: aliqn̄ illaudabilis: fetus inquā cum
meliori qui in femina habet nutriatur: eiusq3 mēbra augmē
tentur: fex aūt in mēbris remaneat matricis ⁊ in venis: coq3
infans de vētre matris egressus nutrimēto lactis vtatur qd
de sanguine mēstruo ꝓcreat: mēbra em̄ de meliori nutriun
tur: ⁊ supfluitas remanet in corpe infantis siue infantuli: q̄
postea aliūde mouet ad exteriora corporis. eius motio: aut
de causa exteriori sicut aere pestilētiali: l3 etiam de sedili re-
manētis odore morbi residēs: postea odorauerit: aut de in-
teriori: sicut de infantis ordinatiōe in cibarijs: q̄ si sint cali-
du. atq3 grossa: sicut multe sunt carnes dactyli atq3 mel: et
his silia: hmōi materiā augmētātia ⁊ ebullētis cū superent
a natura in corpis ꝓpellunt exteriora: ⁊ nascunt pustule q̄
vocātur ignite prune q̄ sunt pessime: sm̄ sue materie quali-
tates: si em̄ calida sit in cōplexione ⁊ grossa in substātia: nō
tm̄ in qualitate pessima: nascunt inde pustule ille q̄ in initio
sunt parue: atq3 tandem in magnitudinē lentis maioris ⁊
grossioris augmētantur: rotūdant: cauernant: ⁊ effecte liui
de vl lucide velociter aperiūtur: que aperte dealbātur: ⁊ si-
cut pruna dilucidātur habentes pruriginē atq3 duriciē. hec
aūt species ceteris lucidior ⁊ salubrior est: si aute3 de sangui
ne sint grosso melancholico: et pessime qualitatis pustule in
initio sunt lucide medio punctū nigrum habente: cūq3 au-
gmētātur: dilatātur: ⁊ altera alteri cōiūgit neq3 rotūdant:
s3 earū forma i laterib⁹ diuersat: color eorū liuid⁹ atq3 plūbe⁹
cinerici⁹: atq3 citrin⁹ apte h̄nt putredinē ⁊ ardorē nigre sicut
ignis icēdia: aliqn̄ nō apiunt: hmōi pessime sūt ⁊ mortales:
qb⁹ si admisceat san. cū acuta putredine fit vesica sicut ignis
incēsa. ⁊ vocat ignis sacer: qd iterū pessimū est. Est iterū va
riola de calido san. ⁊ subtili nō multū pessima: hec autē cū ve
niat ad statū est q̄si miliū: aut minor: color ei⁹ rube⁹ neq3 ape

situr: ſʒ dilataꝫ ⁊ euaneſcit. Alis ſignificatio variole in ini-
tio eſt feb. ⁊ inflatio in facie: ⁊ in temporibꝰ ⁊ in gutture: ⁊
arterijs maiorībꝰ: prurigo in naribus: ⁊ rubor in mēbro vbi
naſcitur: aſperitas in lingua: in capite grauitas. q̄ ſigna cū
videnꝫ cum feb. continua certificatur variola ventura.

De lepra ⁊ cauſa ⁊ ſignificatione ſua. Cap. xv.

Lepra eſt morbus deſiccās oīa mēbra corpis: que
cōcreatur cū in carne deficiat virtꝰ nutritiua: eſt
autē de cōplexione mala fri. ⁊ ſic. ⁊ dn̄atione me-
lancholie ad ſanguinē ⁊ corruptiōe eiuſdē: q: cū
venerit ad corpis nutrimēta ea corrūpit ⁊ defic-
cat: ⁊ iterū corrūpit hūorē corpis atq; ſpermā: q̄ vtraq; de
ſolo naſcunꝫ ſanguine. Hec autē paſſio in gn̄atiōe inuadit fi-
lios: ſuba autē ſpermatis cōmixta eſt cū hu. malis: de quibꝰ
lepra ꝓcreaꝫ: hūoreſq; corpoꝝ filioꝝ humoribꝰ patrū ſiles
ſunt: ⁊ ſube eoꝝ fundamenta de hac ſuba ſunt facta. vn̄ eſt
neceſſe de patribꝰ ad filios malū protēdaꝫ. Itē occupantur
quidā cū ſani hmōi corruptis aſſideāt: ⁊ eis cōfabulēter: ma-
lus eñ fumꝰ de corporibꝰ infirmis reſolutꝰ a ſanis odoraꝫ.
Species lepre ſunt due: aut eñ de cho. ni. naturali: q̄ fex eſt
ſanguinis: ⁊ turbulētia: ⁊ de hac lepra nō cadūt mēbra: ⁊ ali-
quando infirmo hmōi ꝓdeſt medicine ꝑfectioq; ſanaꝫ ſi ſibi
ab initio ſuccurraꝫ: aut ex cho. ni. q̄ de cho. ru. eſt incēſa: hec
⁊ mēbra ꝯſumit: ⁊ tandē cadere facit: eſtq; incurabilis. Ini-
tium autē huiꝰ lepre intelligiꝫ: q: albedo oculoꝝ liuida effici-
tur: ⁊ apparet oculus in forma rotūdus: vnde leonina voca-
tur: que cū veniat ad ſtatū mēbra cadūt: depilanꝫ palpebre ⁊
ſupcilia: gutturis ſuccedit raucitas: facies inflaꝫ ⁊ corrūpiꝫ
et rubea efficiꝫ: digiti ſunt fiſſi ⁊ ſicci: nares deſiccate: vene
lingue ingroſſate: nares aliquando cadūt.

De morphea ⁊ cauſa ⁊ ſignificatione ſua. Cap. xvj.

Morphea eſt albedo in exterioribꝰ apparēs corpis:
aliqñ in quibuſdā mēbris: in qbuſdā non: aliqñ in
oībus vt totū corpus albū videaꝫ: naſcitur autē
de groſſis hu. phlegmaticis ſanguini dn̄antibꝰ ex
defectione mutabilis virtutis q̄ eſt in mēbris: hec
de cōplexiōe mala fit ⁊ fri. Eius ſignificatio: q: mēbra ⁊ pili
patiētiū albeſcūt: cū autē cutis cū acu vel phlebotomo pūga-
tur: ſanguis nō egrediꝫ: ſed albi hu. potiꝰ eſſe videnꝫ: hmōi
eſt incurabilis: vn̄ vo ſan. exit aut hu. roſei: de ſanitate non
debemꝰ deſperare. Eſt ⁊ altera morphea ſubtilis ⁊ alba: in
cute exteriori de eodē naſcēs vnde ⁊ altera: ſed nō de tā for-
ti materia. Differūt autē q: hec in exteriori apparet cute: illa
vo in interioribꝰ eſt. Morphea ni. eſt imutatio cutis ī nigre-
dinē ⁊ naſciꝫ de cōmixtiōe cho. nig. ⁊ ſang. Significatiōes
eiꝰ: q: cutis denigraꝫ: ⁊ q̄ſi furfura cadūt cū fricaꝫ locuſq; re-
manet ru. maxime hec morphea naſciꝫ iuuentuti vicinanti-
bus: ⁊ ipſis iuuenibꝰ ꝓpter incēſionē cho. ru. in eoꝝ corpo-
ribus ⁊ mutatiōe ſui in nigrā. Impetigo q̄ eſt aſperitas na-
ſcēs in cute: ⁊ color eiꝰ qdā niger quidā rufus: ⁊ ex ca. ⁊ ſub-
tili ſangui. naſciꝫ: q̄ cū cho. ni. miſceꝫ: aliqñ etiā naſciꝫ ex cō-
mixtiōe groſſe hūiditatꝭ cū ſalſo phlegmate mixto cū ſan. ca-
lido: neq; ipetigo ſi ſit diuturna extorqꝫ de cute ſicut piſcis
ſquama.

De ſcabie ⁊ cutis excoriatione. Cap. xvij.

Scabies ⁊ prurigo atq; cutis excoriatio ſiunt de
phlegma. ſalſo mixto cū ſan. cholerico: quā expel-
lit natura ab interioribꝰ ad cutē: ſubtuſq; eā per-
manet. ſi hūor ſit ſubtilis: pruriginē cito ſalubrē
facit: ſi groſſus ſit ſcabies diuturna: ⁊ cutꝭ excoria-
tio fit. aliqñ hec paſ. venit ex defectiōe cutis: cū natura expel-
lit ſupfluitatē ad exteriora corpis vt mēbra mūdificet iterio-
ra quā vt diſſoluat ⁊ expellat nō hꝫ vtutē: ⁊ ita ibi ꝑmanet:
maxie hec cōtingūt comedētibꝰ multū ⁊ accipiētibꝰ ea cibo-
ria q̄ groſſos gn̄ant chimos: neq; balneanꝫ: qbꝰ prurigo in
corpore naſcitur ꝓpter lutum in corpore coadunatū.

De prurigine. Cap. xviij.

Prurigo naſciꝫ ſenioribꝰ ꝓpter defectionē cu-
tis eoꝝ ⁊ multitudinē ſalſoꝝ humoꝝ in corpori-
bus ſuis. Significatiōes ſcabiei ſūt puſtule par-
ue incipiētes rubee: ⁊ poſtea inflatiue nimiam
habētes pruriginē: ⁊ plurimū etiā in manibꝰ et
inter digitos: in cubitis ⁊ ſuper anū: ⁊ circūdat ipſum: aliqñ
eſt in toto corpore.

De pediculis. Cap. xix.

Pediculi ſunt de ſupfluitate hūida ⁊ groſſa atq; corru-
pta quā expellit natura ad cutis exteriora: neq; exit po-
ros ex groſſitudine ſua: ⁊ ita miſceꝫ cū luto corpis: vn̄ pedi-
culi gn̄antur: ideoq; ſemꝑ abūdāt pediculis nō balneati: ⁊ qꝛ
nō mundificaꝫ cutis: ſicut ꝯtingit viatoribꝰ: ſudor eñ cor-
pus exit: ⁊ ꝑmanet in poris ⁊ putreſcit qd̄ ſubtile fuit ⁊ pe-
diculos facit. Aliqñ etiā pediculi ſiūt ex multa comeſtiōe ſi-
cuum ſiccarum.

De puſtulis. Cap. xx.

Puſtule parue ſiunt ex peſſimis hu. q̄ extra corpus a na-
tura expellunꝫ: q̄ ſi ſint acuti ⁊ calidi: puſtulas acutas
neceſſe eſt in capite fieri: ſi groſſi ⁊ fri. puſtule late ⁊ extenſe
ſiūt. plurimū aūt naſcunꝫ his q̄ cutis ſunt dure ⁊ cōſtipate.
Eſt etiā aliud genꝰ puſtularū: quarū quedā maiores: qdā
minores: ⁊ quedā latiores in capite ſunt cū nimis prurigine
incipiētes: ex qbꝰ putridi fluūt hu. ⁊ naſcunꝫ ex ſanguine cū
cho. ſe cōmiſcēte: ⁊ coloris ſunt rubei: ⁊ in die augmentanꝫ:
vnde infirmꝰ nimios ardores patiꝫ: cuiꝰ pulſus velox eſt et
magnꝰ. Si aūt ex cōmixtiōe phlegmatis ſalſi ⁊ ſanguis ſub-
tilis ſint: ſunt albe in colore: ⁊ maxie augmentanꝫ in nocte:
⁊ aliquādo ex hoꝝ triū hu. cōmixtionibꝰ naſcitur: quorū co-
lor nō eſt multū rubeꝰ.

De deſudatione. Cap. xxj.

Deſudatio eſt puſtula parua ſicut miliū que in exteriori
cute excoriaꝫ: ⁊ de hūore ſubtili calido ⁊ cholerico naſci-
tur: ⁊ cū ſan. cōmiſceꝫ: maximeq; in eſtate naſciꝫ: ꝑcipue his
qui in aq̄ fri. balneātur. Hūores eñ qui de interioribꝰ egre-
diunꝫ corpis ī cute claudūtur ī poris.

De verrucis. C. xxij.

Verruce que ſunt puſtule duriſſime ⁊ rotūde ſicut acu-
men in plurimis naſcētes membris de cōmixtione hu.
phlegmatici ⁊ melācholici. Vulnera de īciſiōe ſunt naſcētia
de ſanguine incēſo ⁊ melācholico ad exteriora corporis a na-
tura expulſo: ſunt autē in initio puſtule crepātes: ⁊ magnā
putredinem facientes.

De apoſtemate quod vocatur yporiſma. Cap. xxiij.

Apoſtema qd̄ vocaꝫ yporiſma ex ſan. ⁊ vētoſitate: ⁊ de
inciſiōe naſciꝫ arterie ſi quedā mēbra ꝑcuſſionē patian-
tur vn̄ arteria ſubtꝰ cutē incidaꝫ: aut vulnera fuerint in loco
vbi arteria ſit: ⁊ cute ſolidata exteriori inciſio intꝰ remaneat
arteria nō ſolidata: ⁊ apta. Significatio huiꝰ apoſtematꝭ eſt:
q: locus pulſat: ⁊ manu tactꝰ ſubtꝰ eā ſoluiꝫ: aliqñ ſonitꝰ
diu auditur: color eiꝰ q̄ſi flos viole. G. vulnera inqt ⁊ puſtu-
le in corpe naſcētes nimiū albe aut varie hu. peſſimos deno-
tātur habere: ⁊ ꝓpter hoc ſunt dure: ⁊ ad ſanandū moleſte:
q: humores vn̄ illa vulnera ſunt facta non permittūt ſolida-
ri apoſtema: ⁊ iterū ꝓpter immutationē boni ſanguinis.

De morbis illis qui ſunt proprij quibuſdā
membris ⁊ non alijs. Cap. xxiiij.

Q Primꝰ de paſſionibꝰ totiꝰ corpis exterioribꝰ: opꝫ
nos dicere hoc in loco q̄ quibꝰ mēbris ⁊ non alijs
ſunt ꝓpate: ſunt eñ quedā ꝑtinētes ſoli capiti: ſi-
cut allopicia: tyria: fauoſitas: furfura: capitis ma-
gnitudo: q̄ ex aptiōe eſt oſſiū ſerre aſſimilantiū:
⁊ molle apoſtema qd̄ ſubtꝰ cutē eſt capitis: atq; ſup craneū:
ſunt ⁊ quedā paſſiōes faciei attinētes ſicut lētigines: ⁊ par-
ue puſtule lentiginoſe: faciei ſciſſure: ⁊ celſa q̄ eſt in maxilla:
atq; incēſiōes: ſunt ⁊ qdā pedibꝰ attinētes: ſicut elephātia:
varices ⁊ vulnera q̄ vocanꝫ dactylis: ſūt ⁊ q̄s patiūꝫ manꝰ ⁊
pedes: ſicut venā mediātē: ⁊ fiſſuras ī plātꝭ manuū atq; pe-
dū calcaneoq; ⁊ vulnera ſtrictꝭ ocreis ꝯtigētia: ⁊ excoriatio
ex equitatiōe multa: ⁊ ſunt q̄s patiunꝫ digiti ⁊ vngule. Nos
autē incipiamus ab his que pertinēt capiti: ⁊ primo de allo-
picia ⁊ tyria. Allopicia ⁊ tyria ſunt due paſſiones: capillos a
capite: ⁊ pilos a barba: ⁊ ſupcilijs euellētes: ſuntq; hec no-
mina a ſimili ſumpta. Allopices. i. vulpes plurimū patiunꝫ:
vt pili ſibi cadāt ⁊ cutis vulnereꝫ: tyria q: ſerpēs illa ſepe cu-
te excoriaꝫ: vn̄ ⁊ tyria vocaꝫ morbus cutē excoriās hoībus:
Dicūt aūt alij morbū iſtū inde ſic vocari: q: in hoc morbo pi-
lorum eſt euulſio: ſicut tyrie vulneratio: ſed ſi eſt ita: de am-
be paſſiones aut de cho. ſunt acu. cum ſanguine mixta: que
vtraq; pilos nutriunt: ⁊ cū ad eos ꝑuenerint cadūt: aut ex
incēſione quā patiunꝫ. Significatio ſui: q: calor ꝑtinet albe-
dini: ⁊ aliqñ oīs pili corporis hoc patiunꝫ vt cadant. Hip.

habentibꝰ inquit allopiciã si varices veniãt capilli redeunt: sed nõ est vsuale vt hi varices habeãt. Aliqñ aũt capilli ꝓpter paruitatẽ cibi ⁊ boni fumi eos nutriẽtis cadũt: aliqñ ex raritate pororũ ꝑ quos cũ fumus exeat dispergit ⁊ rarificat neqꝫ pili consiciunt: aliqñ aũt ex pororũ constipatiõe: q̄ contingit ex phlegmate et humiditate: q: si fumus vñ sunt pili cũ hac humiditate exierit deforis: post humiditas reuertit vt poros claudat: ⁊ ita ꝯhit alterũ fumũ ad exeundũ paratũ ne ꝯtinuet vt pili inde nascant. Aliqñ eñ pili cadũt post acutum morbũ: et aliqñ etiã post calorẽ nimiũ ⁊ fumũ acutuꝫ ⁊ pessimũ. Aliqñ ꝓpter ablationẽ boni humoris: sicut videt in phthysicis ⁊ ethicis. Mellicina etiã pustula in capite est natiua habẽs putredinẽ: huiꝰ multe sunt species. est eñ q̄ vocat fauus: ⁊ de phlegmate salso nascit. Significatio eius q: sunt pustule ꝑforãtes cutẽ capitis cum subtilitate foraminis que habẽt humiditatẽ fauo mellis assimilãtẽ. Est ⁊ alia que vocat ficosa: sunt aũt pustule dure ⁊ rotũde habentes ruborẽ: ⁊ in interioribꝰ quasi ficuũ sunt grana. Est ⁊ alia habens ꝑforationẽ in capite subtilẽ: prioribus minoreꝫ de qua currũt humiditates quasi carniũ lauatiões. Est ⁊ alia rubea parue quasi mamille summitates de qua exit hũiditas q̄si sanguinis aqua. Est ⁊ alia sicca alba: de qua albi cadũt cortices. Furfur ẽ subtile ac albũ sicut furfur cadẽs a capite sine vulneratiõe: qđ ex fumo ꝯtigit phlegmatico ⁊ salso: aut de sanguine melancholico humori cõmixto. Capitis magnitudo: lõgitudo ⁊ tortio ex vẽtositate grossa nascunt: q̄ ossibus serre assimilãtibꝰ inuiscãtur: et ita alterũ ab altero diuidit ⁊ elõgat: vñ caput magnificat. Apostema qđ sub cute capitis est cũ digitis tãgitur leuiter mouet: est aũt de humoribus subtilibꝰ ⁊ aquosis subtus cutẽ capitis se coadunãtibꝰ. Lẽtigines semꝑ in maxillis nascẽtes sunt de fumo q̄ de sanguine est incẽso: ⁊ humoribꝰ melãcholicis q̄ sunt in stomacho: aut in alijs locis corporis sicut mulieres patiunt cõcipiẽtes cum in corporibꝰ earũ mali coadunãtur hu. Celsa q̄ in maxillis solet effici de hu. nascit grossis ⁊ acutis: est autẽ vulneratiua pustula: incipiẽs a maxilla. Incẽsio ṽo faciei vel nariũ est quasi mellicina pustula rufa tñ liuiditati contigua: aliqñ faciens vulnera. Oportet aũt intelligi qualia vulnera sint in hoc loco: vel in alio mẽbro. si eñ rotũdũ est ⁊ ꝓfundũ: pessimum est ⁊ molestũ: q: de materia nascit grossa ⁊ ca. Elephãtia est melancholicũ apostema nascẽs in cute vel calcaneo et crure. Sig̃tio eiꝰ q: forma pedis ẽ q̄si forma pedis elephãtis nõ diuersa: sed eq̃lis. Varices sunt vene in cruribꝰ plene ⁊ nimiũ grosse nascẽtes de hu. melãcholicis in has venas descẽdẽtibꝰ ⁊ eas iplẽtibꝰ: plurimũ aũt his nascunt q̄ laborãt in pedibꝰ ⁊ erecti stant. Descẽdũt eñ hu. in has venas q̄ sunt in cruribꝰ: ⁊ ꝓpter hoc marinarijs ⁊ viatorijs plurimũ nascũtur: ⁊ in agro laborantibꝰ ⁊ filibꝰ. Significatiões earũ sunt q: vene torte sunt ⁊ grosse viriditati pertinẽtes. Dactylia in crure nascunt ⁊ est vulnꝰ cõcauũ atqꝫ ꝑforãs rotundũ: ⁊ mãducãs arcũstantia: ⁊ ad sanandũ est molestũ. Que autẽ insit in manibꝰ nascunt ⁊ pedibꝰ: vna est vena mediãtis. s. fissura in manibꝰ ⁊ pedibꝰ: vena ista in crure nascit ⁊ brachijs: aliqñ pueris in lateribꝰ. plurimũ autẽ hec passio nascit in ca. regionibꝰ: sicut india: ethiopia: ⁊ egypto. Sũt ⁊ alie passiones sub cute nascẽtes: ⁊ sunt sicut vene forti motu se mouentes sicut vermes: ⁊ cum aperiat locus vbi harũ venarũ est caput fit dolor nimiꝰ. Scissure aũt manuũ ⁊ pedũ calcaneorum sunt de cho. ni. ⁊ ex alijs sicc. hu. illis locis dominãtibꝰ. Que in digitis est scissura calidũ est apostema in vicinitate nascens vngularũ dolorẽ ⁊ ardorẽ faciens nimium.

De carbunculis ⁊ vulneribus. Cap. xxv.

Cum morborũ species superiꝰ noiauerimꝰ: dixisse nos meminimꝰ: q: si iñcture sepatio fit i carne vocari dꝫ plaga: si putrescat dicent vulnera: si in ossibus ẽ fractura. Vulnera ĝ quedã sunt sola ⁊ simplicia: sicut scissura sola: vñ mẽbri i quo est nulla ꝑdit pars. h aũt scissura aliqñ ẽ parua incisio: aliqñ magna: quedã est sicca: quedã habẽs putredinẽ: ⁊ hec est in facie ꝓpter defectionẽ digestiõis cibi ad ea venientis. Oẽ eñ mẽbrũ duas hꝫ sup̃fluitates. Vnã subtilẽ q̄ ꝑ poros dissoluit corporis. Alterã grossaꝫ vñ nascit lutũ sup cutẽ. Putredo i vulneribꝰ ex hu. est subtilibꝰ q̄ calore nõ dissoluũt: quodcũqꝫ vulnꝰ est hmõi in ꝓpatulo est: neqꝫ sig̃tiõe idiget. Vulnera cõposita q̄dã sunt cũ causa: aut cũ morbis: aut cũ accidẽtibꝰ. Cũ causa cũ in loco suo inueniãt ad se descẽdere materiã. Significatio eorũ multitudo hũitatis i vulneribꝰ ⁊ ipsiꝰ fluxꝰ. Cũ morbo: aliqñ est ex ca. cõplone: ⁊ significatio eiꝰ est rubor illius mẽbri ⁊ incensio atqꝫ dolor: aliqñ est ex cõplone fri. cuiꝰ sig̃tio est hũiditatis multitudo: ⁊ vulnerũ putredo: ⁊ mollicies i tactu: aliqñ ex cõplone sicca: sig̃tio vulnerũ ẽ siccitas et eiꝰ duricia. Cũ morbo officiali: quedã sunt hꝫ minorationẽ: sicut carnis i vulneribꝰ: ⁊ partis de mẽbris cadẽtis: q̄dã sm magnitudinẽ sicut apostema qđ de calore ẽ ⁊ vulnꝰ facit: est aũt sm sepationẽ iñcture: sicut icisio nerui vł fractura ossis. Cõpositio vulnerũ cũ accidẽtibꝰ est sicut cũ dolore qui vulnera sequit. Vnũquodqꝫ aũt vulnꝰ siue simplex seu cõpositum si inueterescat ⁊. xl. dies trãscat fistula appellat: qđ vulnus ꝓfunditatẽ hꝫ: ⁊ os eiꝰ strictũ est: ꝓfunditas lata: caro dura ⁊ alba sine dolore: aliqñ autẽ vł sicca: aliqñ mltã hꝫ humiditatẽ: aliqñ ab ipsa currit multa hũiditas: aliqñ ṽo non: aliqñ os eiꝰ claudit: aliqñ aperit: aliqñ ꝓfundet ⁊ putrescat: aliqñ in neruũ venit: aliqñ in venã: aut in aliqđ nobile mẽbrũ: ⁊ comedit ipm: aliqñ ꝯcauatio eiꝰ est recta: aliqñ transuersa: aliqñ in fistula mlta sũt ora. Sufficiat dixisse de iñcture sepatiõe q̄ est in carne: vulnere: apostẽate: ⁊ de q̄litatũ ipsorũ diuersitate. Sepatio iñcture q̄ in ossibꝰ ẽ fractura: q̄dã simplex: q̄dã ꝯposita cũ vulnere vł apostẽate. Intelligi hec oia est facile: q: patẽt sensui: fractura eñ palã est: q: cũ mouetur manꝰ sup ipsaꝫ vident mẽbra sepata ⁊ diuersa: ⁊ mẽbri forma nõ recta: vulnera aũt ⁊ apostemata facile apparẽt. Separatio iñcture q̄ ex aĩalibꝰ est facta: si ex aĩali fit nõ venenoso nõ differt ab alijs vulneribꝰ ⁊ aperta est: sed interrogatõe infirmi idiget q̄d eũ comederit vł momorderit: morsus aĩalis venenosi vel comestiones: vel pũcturas sequũtur accidẽtia pessima ⁊ diuersa que sunt dicenda: vt intelligas vñ sint ⁊ qualia: ⁊ sm ꝙ oportet medicemus ⁊ non erremus.

De morsu bestie venenose: ⁊ incipiendũ a morsu canis rabidi. Capi. xxvj.

Animalia venenosa quedã sunt comedẽtia: q̄dã mordẽtia: quedã pũgentia. Comedẽtia sunt canis rabidus: mustela: ⁊ illa q̄ vocat elephitus ⁊ auricula. Mordẽtia sunt tyrie ⁊ oia gña serpentum: tyrie sitiẽtes ⁊ glãdose: vel in aq̄ ꝓfundantes se ⁊ he q̄ dicunt pichirteos: ⁊ q̄ osseos ⁊ cornute: alia pũgentia sunt sicut scorpiões: vespe: apes: ⁊ aranee: ⁊ scorpiꝰ qui dr rastellatinꝰ: ⁊ reptilia: pediculi vulturis vocata. Omne eñ venenũ canis rabidi nimiũ est siccũ: ⁊ desiccatiuũ: ⁊ cerebro nocẽs plurimũ: vñ spasmꝰ ẽ ⁊ horror aq̄. Canis cũ hoieꝫ comedat pessima patit hõ accidẽtia: cui comestiõi si medicus nõ succurrerit perit. Opꝫ ĝ intelligi sig̃tiões canis: vt custodiamꝰ ⁊ videamꝰ canẽ q̄ eũ momorderit: vt cũ morsum canũ sciuerimꝰ sm ꝙ opꝫ medicemꝰ: signa sunt q: sic se hꝫ vt canis rabidus refutãs comedere ⁊ bibere: nimiã sitiꝫ patit ⁊ incẽsionẽ: aquã fugit: os aperit: linguã emittit: de ore spuma effluit sicut spuma cameli: caput eiꝰ i aliud latꝰ suspẽdit: oculi eiꝰ rubicũdissimi: auricule suspẽse: ⁊ semꝑ mote: aliq̄bus sicut spuma egredit: cũqꝫ latrat raucus ẽ: aliqñ vocẽ nõ hꝫ: ⁊ cũ ambulat nutat in diuersas partes: negat suos domesticos latrãs i eos: latrat etiã in canes vt in hoies: quẽ cũ alij canes vidẽt fugiũt eũ. Rufus hec inq̃t patit canis ex dñatione cho. ni. ⁊ est q̄dã species melãcholie quã plurimũ patiunt canes i estate parũ in hyeme. Accidẽtia hoĩs de cane hmõi morsi in initio nihil nisi dolorẽ sentit: plaga autẽ ista ab alijs differt vulneribꝰ: cũ aũt dies elongat rhetinositatẽ patiunt ⁊ ruborẽ in corpe: maxie i facie: sudorẽ q̄ꝫ ⁊ defectionẽ ⁊ aq̄ timorẽ: quã cum videat tremit: fugit: neqꝫ eã bibit: similiter fugit oẽm humiditatẽ: ⁊ aliqñ latrat sicut canis: atqꝫ hic cũ hoies mordeat: eadẽ morsi patiunt accidẽtia: q̄ aũt post. xl. dies veniũt: aut. vij. mẽses: aut post. vij. causa accidẽtiũ ꝓpter aq̄ timorẽ: ꝑforatio veneni ꝑ totũ corpꝰ. timoris aq̄ cãꝫ ꝓbi q̄dã dicũt ꝓpt nimiã eẽ siccitatẽ corpi dñantẽ: fugiũt eñ qđ nature eorũ est ꝯtrariũ. Rufus hãc passionẽ melãcholie speciẽ esse dixit de cho. ni. nascẽtẽ: ⁊ cani cho. ni. dixit dñari:

que pessime sit qualitatis: sicut venenũ: ⁊ nota q multi cũ respiciũt aquã melẽcholici timẽt: ita ⁊ canes isti aque sunt timidi. Dicunt autẽ quidã in ea videre formã illos canis q eos momorderit. Alij dicũt q intestina vel eius stercus ibi cernũt. Hec est significatio vñ intelligit canis rabidi morsus ab alijs aĩalibꝰ discretus: hec autẽ put diximꝰ: aut post .xl. dies: aut post sex mẽses vl' octo cõsequunt: sed in initio nulla est dña inter plagã hanc ⁊ ab alio cane vel ab alio aĩali nõ venenoso factam. Oportet tñ in pncipio discernat vt priusq aque timor veniat medicemus: qui timor cũ euenerit: nulla euasio mortis esse poterit: sed si añ timorẽ aquesei succurratur: sanat ⁊ liberat: maxime si pfectũ inuenerit medicamẽ ⁊ medicũ. Dñtia morsus canis rabidi vel nõ rabidi sic ẽ: q si supponat emplastrũ de nuce bñ pistata vna die ⁊ vna nocte: deide ablatũ det gallo vel galline esuriẽti ad comedẽdũ: si postq comederit vixerit nõ est morsus canis rabidi: si aũt eẽ morit: opꝫ die illa ⁊ nocte expectet: morit eñ nõ cito. Alij dicũt si panis frustũ accipiat ⁊ sanguine plagã exeunte vngat canique proijciat: nullatenꝰ comedet si canis rabidus sit: cũ hmõi significationibꝰ canis rabidi morsus discernit. Mustele morsus dolorẽ nimiũ infert patiẽtibꝰ: ⁊ color plage est liuidus: symie est quasi hominis.

De morsu tyrie ⁊ serpentum. Capi. xxvij.

Tyrie ⁊ serpentũ venenũ ca. est: ⁊ qui ab eis mordent dolorẽ nimiũ i illo patiunt loco: ⁊ postea dolor secedit p totũ corpꝰ. In loco aũt morsus duo foramina vident separata: q sunt dentiũ suoꝝ locus: post ab ipsis humiditas currit quasi sit olei: deide humiditas fumosa: ⁊ in circuitu loci apostema calidũ est pati: qd hꝫ ruborem ⁊ liuiditatẽ atque vesicas qsi ab igne cõbusti sint: corporis color mutat: abominationẽ ⁊ vomitũ patiunt ⁊ defectionẽ: tremorẽ: frigidũ sudorẽ: caro comedit ⁊ de mẽbro in membrum corrodit: de gingiuis sanguis effluit: atque stringit. Morsus glandose est putridus: de quo pessimus odor egredit. Dicunt autẽ quidã pedes sup illam incedentis excoriant: ⁊ patit apostema in crure: qui aũt eã medicat: manus eius excoriant: qui vo hunc serpentem occiderit odor eiꝰ putridus fit: ⁊ oẽm odorẽ perdit nisi soliꝰ illius fetoris. Significatio huiꝰ morsus q apostema in illo loco subsequit: cũ rubore vesica illa mẽbra circũdat: aliquãdo summatiꝫ currit qsi aqua sanguinis: dolorẽ patiunt in ore stomachi. Serpẽs q vocatur fitibũda morsu infert dolorem eis q ab ea mordent: ⁊ est cõtinuꝰ ⁊ sanguis inde egredit: sitim multã patiunt: neque aqua saturant ppter caloris huius tyrie magnitudinẽ: neque ab hac morsi euadũt mortem. Serpens q in aqua pfundat: largitatẽ eis plage facit quos mordet: ⁊ liuidũ colorem ab ipsa humiditas exit nigra: multa ⁊ fetida sicut fetor: qui a corporibus mortuoꝝ egreditur. Serpẽs qui vocat pigrenis est tyria maior superioribus ⁊ latioris colli: que si quẽ momorderit qd tyria idem facit: et emollitionẽ in carne ⁊ tumorẽ sicut hydropisis ⁊ caro eiꝰ ex humiditate cadit. Tyria que esurius vocat: cuius collũ sursum erigit atque extẽditur: ⁊ de ore san. sputat: plaga quam morsu facit parua est nimis quasi acus pforatio: ⁊ parũ sanguinis ab ipsa effluit: neque apostema vel tumorẽ facit: q aũt ab hac mordent: obscuritatẽ visus patiunt: ⁊ dolorẽ totius corporis et sensus corporis pdit: neque euadũt ab hac morsi. Serpẽs cornutꝰ qui vocat basiliscus: locũ quẽ momorderit citrinũ facit: ⁊ virge erectionẽ cum pedonibus.

De morsu scorpionis. Capi. xxviij.

Corpij venenũ frigidũ est vnde qui mordent qsi niuem frigidã patiunt: locus cito tumet: ruborẽ atque duriciẽ habet: ⁊ extẽsionẽ: ardorẽ q aliqñ ⁊ frigiditatẽ: aliqñ augmẽtat dolor: aliqñ mitigatur: dolor est quasi acus pũctura: aliqñ faciẽs defectionem si super arteriã ceciderit: aliqñ epilepsiã si sup neruum cadit.

De morsu vesparum. Cap. xxix.

Vespe atque apes eis quos pungũt tumorẽ calidũ ⁊ ruborem faciũt: ⁊ dolorẽ: rostrũ eoꝝ remanet vbi pũgũt: aliqñ morsi sudorẽ patiunt: ⁊ abominationẽ labioꝝ iectigationem inguinũ tumorẽ: virge erectionẽ.

De morsu aranee. Capitulũ. xxx.

Arenearũ multe sunt species que vbi mordẽt faciũt multũ dolorẽ: ruborẽ frigidũ sudorẽ ⁊ citrinũ colorẽ: aliqñ qsi stranguriẽ in vrina duriciẽ ⁊ virge extensionẽ intra inguina ⁊ genua: ⁊ hetinositatẽ in stomacho: ligue extẽsionẽ: vt eorũ sermo nõ possit discerni: vomũt humiditatem quasi aranee telã: ⁊ vẽtris emollitionẽ. si aqua ca. infundatur dolor dimittit: cũ exeat reuertit. Alia species arenearũ in loco quẽ mordent dolorẽ faciunt: ruborẽ subtꝰ diaphragma cõstipationẽ in vrina: frigiditatẽ in corporis extremitate: virge extensionẽ. Scorpius qui vocat rastellatinus est paruus ⁊ habet caudã retro salientẽ: hic plurimũ inuenitur vbi zuccarũ conficit: quẽ momorderit: dolorẽ non patit in primis: scða vo ⁊ tertia die pessima patit accidẽtia: sicut tumorẽ in lingua: sanguinẽ mingere: tremorẽ cordis: defectionẽ: angustiã: multi moriunt de hmõi scorpiõis morsibꝰ: hec est significatio separatiõis iacture q ex aĩaliũ venenositate est. Hic est finis passionũ q in exterioribꝰ corpoꝝ fiunt.

Finitur octaua particula theorice.

Incipit nona pars theorice de morbis interioribꝰ ⁊ causis ⁊ significationibus eorũ.

Capitula libri noni.

¶ De vniuersali vis quā intelliguntur passio-
nes corporis interiores. Capitulū primū.

Morbi nascentes in interioribus cor-
poris nō adeo faciles sunt intelligi: sicut
qui nascuntur in exterioribus corporis.
Oportet ergo medicum noticiā habere
actionis singulorū mēbrorū: ⁊ cōplexio-
nes eorū substātias suas ⁊ vniuscuiusq;
iuuamēta cognoscere: ⁊ quātitates ⁊ for-
mas: ⁊ locos ī corpe: ⁊ quā colligātiā sin-
gula habeāt ad alia mēbra: ⁊ quātū habeāt hūorū vel aliarū
rerū: sicut nos diximus vbi q̄litates mēbrorū tetigimꝰ. Ex
his eñ intelligit vniuscuiusq; mēbri interioris morbꝰ: ⁊ in
quo mēbro ⁊ quali sit loco mēbri perpendit: ⁊ qualitas mor-
bi ⁊ eius quantitas discernitur. Cum ergo horū noticia sit
necessaria: monstrāda est via ⁊ mēsura: vnde possit intelli-
gi hec via: ⁊ mensura est octonaria. vna est q̄ intelligimꝰ no-
cumentum in actionibus. secūda: qua de corpore exeuntia.
tertia: dolorē vniuscuiusq; mēbri priuatā significat. quarta:
ex loco infirmi dat signū. quinta: ex apostemate. sexta: ex pro-
prijs vniuscuiusq; actionibꝰ vel accidētibꝰ. septima ex alio-
rum membrorū colligantia. octaua: ex interrogatiōe ⁊ inue-
stigatione. Ex nocumēto actionis intelligimus membrū in-
firmum: quomodo eñ actio patiatur: ⁊ cui noceat membrū
ostendit infirmū: cuius actio est: aut ex ꝓpria sui causa: aut
ex alterius membri colligātia: sicut in desiderij cibi videmꝰ
defectione: qua passio in ore stomachi certificatur. Hec aūt
passio aut est ꝓpria: aut ex cerebri colligātia. A corpore exeū-
tia ⁊ mēbra monstrāt infirma: ⁊ passionū suarum naturas.
Intelligēdi modus aut ex exeūtiū est sub͠a: aut de loco vñ
sunt egredīētia. De sub͠a exeuntiū sicut hypostasis que est
in vrina: que si est furfurea: vesice infirmitatem significat: si
sicut frustum carnis passionē in renibus ostēdit. Similiter
si cum tussi pelliculis similia exeāt corpuscula: significat q:
pellicularū substātia que sunt sicut frusta sit corrupta ⁊ pu-
trida. Exeuntia etiā intellige de quantitate: sicut cū in ege-
stione exit frustum carnis maius: vnde vulnus in grosso in-
testino intelligitur. Si paruū sit: subtilis intestini vulnꝰ erit.
Uel si screetur vene frustū cum tussi. Si maius sit: pulmonē
infirmū ostēdit. Si paruū in canalibꝰ pulmonis erit: pulmo-
nis eñ vene sūt magne: canaliū vō parue. Et iterū si cū tussi
exeūt anuli pulmōis ⁊ sint pui: itelligēda ē eē putrida sub͠a
pulmōis. Si magni: certifica putrescere pulmōis ligamēta
⁊ macrescētia exire cum tussi: q: illi non putrescūt ex sua du-
ricia. Et silr sit in alijs membris. Ex loco si de corpore exeat
scabies: significat vitium esse in instrumentis spiritus: si cū
vomitu: in stomacho erit: si cū egestione: in intestinis. Sed
si illa q̄ est sicut lauatura carnis: cum egestiōe exeat: passio
intelligitur esse in cōcauitate epatis. Si cum vrina: in eius
parte gibbosa. Et si vulnera sint in spacio vētris: ⁊ syphac
scissus fuerit ⁊ scissura ad interiora ꝑueniat viscera: et cibꝰ
aut chilus exeat: vulnera erunt vsq; in cōcauitatē stomachi
perforantia. Si cum egestione perforata sunt intestina. Si
cum vrina: ⁊ vesica est perforata. Si in pectore cadat vulnꝰ:
⁊ inde exeat quasi ventus: vulnus perforare intelligit vsq;
ad pelliculas cooperiētes costas. Item cum sanguis de qui-
busdam exeat membris: vena rupta intelligit. Si autē exit
saliēs ⁊ rufus ⁊ clarus incisa arteria significatur. Significa-
tio vō de dolore mēbri priuato: membrorū infirmorū substan-
tiam demonstrat. Si dolor cum pulsatione sit passio est in
arterijs: aut in mēbro multas arterias habenti. Si cū pun-
ctura: passione esse in mēbro paruum sensum habēte signifi-
cat. Si dolor sit extensiuus: ⁊ in ambo latera progreditur:
passio nerui significat. Si molliter extenditur: passio in pel-
liculis est ossa cooperientibꝰ: ⁊ causa faciens dolorē perpen-
ditur. Si eñ cū dolore sine ardore ex frigida est cōplexiōe.
Si habet extensionē: significat ventositatē. Si pruriginem
⁊ vulnerationē: acutos hūores significat. Significatio infir-
mi mēbri de loco: q: si dextri sit lateris: epar ⁊ cetera mēbra
eiusdē partis ostendit infirmari: si sinistri: splenem similiter
cum ceteris membrorū locis. Significatio apostematis mō-
strat mēbra infirma ex suis forma: q: si apostema sit in dextro
latere: ⁊ quasi medius circulus in epate intelligitur esse. Si
longum aut quadrangulū: in lacertis erit ventris. Signifi-
catio de proprijs accidentibus essentiā morbi monstranti-
bus: aut de colore: sicut de rubore maxille periplemoniam
monstrāte: ⁊ liuido colore epaticos significāte: et lingue ni-
gredine peracutas febres portēdēte: aut de forma sicut vn-
guiū ꝯcauitate: phthysicos demonstrāte: aut de exeuntibꝰ
corpus: sicut egestione que est sicut carnis lauatura: ⁊ pas-
sionem epatis deficiētis notat. Significatio de colligātia al-
terius membri: sicut cū digiti deficiūt in sensu: ⁊ totum cor-
pus nihil patitur in paucis neruis ad manū venientibꝰ pas-
sionem intelligimus. Si passio sit ex alterius membri colli-
gantia: ex cōpositiōe intelligit sua: ⁊ si augmentet cū passio-
ne aliena. verbi gratia. alienatio mentis si crescit: ⁊ augmē-
tetur cum feb. intelligimus eam esse ex colligātia cerebri cū
alijs membris. Si alienatio sit equalis neq; cū alia passione
augmentatur: vel quiescit: intelligimꝰ alienationē esse solꝰ
cerebri. Et similiter omnis passio si in mēbris sit itidē se ha-
bens instabilis: significat q: passio infirmantis mēbri sit so-
lius: ⁊ si q̇escat aut augmentet cū passione alia certificat ex
alteriꝰ alicuꝰ mēbri colligātia eē. Sig̃tio de interrogatiōe ⁊
inuestigatiōe interrogat infirmꝰ: ⁊ si sub diaphragmate pa-
ti certificatur: quomodo et dolorē sentiat. Si in dextro late-
re esse dixerit: intelligimus esse epatis: si in sinistro: splenis:
si in medio stomachi. Similiter interroget de q̄litate dolo-
ris priuati illis mēbris. Significatio de essentia nature mor-
bi est hec: scz infirmū interrogari quid sue ꝯueniat passioni:
⁊ quid non. Sicut si dubitemus passionē esse ex calida vel
frigida cōplexione: interrogādus est infirmus que causa po-
testatiue calida vel frigida dolorē suum mitigat: si dixerit ca-
lida: ex cōplexione intelligitur frigida: si frigida econtra. Si-
militer antiqui medici faciunt si in aliquo mēbro dubij sunt
nec certificari possunt: expectabunt vt refrigeret: aut cale-
fiat: humectet aut desiccet. Sed tñ cauendū sibi est q̇d post
actionē suam appareat in iuuamēto vel nocumento ⁊ opere-
tur sm q sibi videbitur. Et si morbus subito veniat ⁊ celeri-
ter quiescat de cōplexione est cali. q si paulatim ⁊ moret ex
frigidis est humoribus. Significatio cause morbi vt si dubi-
temus aliquem morbū ex frigore vl' calore: interroget infir-
mus de dieta qualis fuerit. Si fuerit calefactoria: sicut cibꝰ
est calidus vel potus: aut nimiū exercitiū: assiduūq; balneū
et in sole stare intelligimus esse ex calore: si cōtraria contra-
rie: sicut si interroget spasmaticus an dieta plenitudini per-
tinuerit: vtpote si grossus cibus sit: ⁊ quies aut balneū post
cibum: spasmus ex plenitudine intelligitur: et si labore vel
nimia exercitia ante fuisse profitetur ⁊ inanitionē cū sudore
vel phlebotomia digerere: aut acuta feb. precedēte intelligi-
tur esse de inanitione. Si autem interrogetur stranguriam
habens: an grossā: an subtilē habuit dietam: aut sanguinē
minxerit: aut saniē vel arenam: et si grossam dietā esse dixe-
rit: intelligimus ꝓpter humores grossos ⁊ viscosos constipa-
tionē fecisse: vnde stranguria fuerit. Si autē dixerit q ante
saniem vel sanguinē minxerit: ex vulnere esse intelligit. Si
arenā vel lapides paruos minxerit: intelligimus q lapis
cecidit in vis. Si autem nullum horum habuit: defectionē
expulsiue virtutis que ī vesica est esse intelligimus: maxime
si infirmus aut minister suus dixerit: q: cū iaceat supinus et
prematur vesica: vrina egredíatur. Silr si hāc patiatur ege-
stionis egressum sine volūtate: interroget si sederit in loco
frigidissimo: q si profiteatur lacertos circūdantes nates fri-
guisse ⁊ virtutem contentiuā intelligimus defecisse q̇ circol-
lum sensum suū prodiderūt. Si percussus in dorso fuerit: in-
telligimus q: neruus qui ad neruū tendit natium. ⁊ nucha
passa sint. Si dixerint percussionē in essentia lacerti esse: in-
telligitur q: lacertus apostema habuit: nec ad medicādum
se infirmꝰ festinauit: vñ apostema indurauit. Itē si vrina sine
voluntate exierit: oportet infirmus inq̇ratur: si antea percus-
sus fuerit: aut super pectinē ceciderit: aut vesica nimiā frigi-
tudinem habuit: sicut si quis in aqua frigida sederit: vel lo-
co frigido. Si hoc dixerit sicut de natibus iudicādū erit. Si-
gnificatio ex colligantia alterius membri passionis: vt si in-
terrogemus quā ante oculos imaginationem viderit: aut in
ore stomachi.

ore stomachi puncturā vel thetinositatē senserit: si dixerit sic. intelligimꝰ q: ꝓpter fumū ascēdētē ab ore stomachi ad cerebrū imaginatio fit. Sic oportet intelligi morbos interiores vt interrogetur infirmus: oīa q̄ necesse est ab eo inquirant medicus aūt nō aliter ītelligit nisi ex respōsiōe infirmi: aut alicuius infirmo assistētis ſm ꝙ nos dicturi sumus in singulorū mēbrorū significationibus.

¶ De intētiōe interiorꝫ morborꝫ ⁊ diuisiōe eorꝫ. Cap. ij.

PAssiones in interioribus mēbris nascētes aut in mēbris nascunt aīatis sicut cerebro nucha ⁊ ab ipsis ꝓcedētibus: aut in instrumētis spūs sicut pectore diaphragmate corde pulmone canalibus ⁊ gutture: aut in cibi instrumētis sicut meri stomacho intestinis epate splene ⁊ felle aliisq; cibalibus mēbris: aut in mēbris generatiuis sicut virga vulua testiculis. Nos autē incipiamus a pas. que in mēbris aīatis nascunt interioribus: ⁊ in primis a cerebro ꝑ ordinem prosequamur ad inferiora pertingētes a superioribus: sed tamē paruā premittere volumus excusationē: q: paucas exteriorum tractaturi sumus passiōes mēbrorꝫ: nō eñ eas excipere possumus ne forte tractatus noster minus sit cōpletus: ⁊ passiones membrorū nō exequātur ordinem. Passiones inquā que nascunt in cerebro ⁊ eius pelliculis sunt cephalea frenesis cal. ⁊ frigi. apostemata alienatōes lethargia obstupefactiones vigilie q̄ dicunt currhuina cōgelatiōes memorie corruptiōes scotomia ⁊ vertigines dormitatiōes apoplexia epilepsia amor. Nos aūt incipiamus a cephalea.

¶ De cephalea ⁊ cā ⁊ significatione eiꝰ. Cap. iij.

CEphalea aut in toto est capite: aut in parte: aut in medio: ⁊ vocatur hemicranea. Vnaq̄q; harū aut est ꝓpter pelliculas q̄ sunt sub cute capitis: aut ꝓpter eas q̄ operiūt cerebrū. Que ī toto est capite: aut est ſm crisim: aut ſm cōsequētiā feb. aut sola per se. Cōsequēs feb. aut de plenitudine est hūorꝫ ⁊ fumi acuti in capite q̄ fumus de malis est hūoribus stomacho se includentibus: cuiꝰ significationes abominatio ⁊ cordis tremor: aut de humoribus in toto corpore coadunatis: aut ex defectione capitis: aut ex acumine feb. sicut tertiane: aut causon. Cephalea sola per se: aut ex solo est capite: aut ex stomachi colligatione: q̄ aut est de mala cōplexione: aut de officiali morbo: aut de percussione: aut de ventositate. De cōplexiōe mala: aut simplex est: aut cū materia. Simplex aut calida ⁊ de interiori nascit cā: sicut si calefiāt pellicule cerebri: aut ex calidorꝫ ciborꝫ acceptiōe: vñ capitis generātur dolores sicut nucū casei veteris carnis sicce: alliorꝫ ceparꝫ ⁊ hmōi: aut de exteriori: sic calor solis. Significatōes hmōi q: si tangat caput calidum inuenit: ⁊ si res actualr frigida superponat ⁊ flores frigidi in naribus dolor mitigat sicut si naribus cāphora apponat ⁊ sandali: ⁊ de floribꝰ viole ro. ⁊ similia. Vrina ⁊ egestio sunt tēperata quibus nō dominat chol. aliqñ rubent oculi. Dieta infirmi calida fuit etas ⁊ tēpus calidū: aut est frigida q̄ aut de interiori similiter est causa: sicut si refriguerit pellicule cerebri: aut de exteriori si cui si in frigido aere caput discoopertū fuerit: ⁊ si aq̄ bibat frigidissima. Cuiꝰ significationes: q: caput est frigidū tactu cui si cā actualiter cali. supponat caput mitigat: facies nō rubet: infirmus nullā appetit rē frigidā dieta cuiꝰ fuit frigida. Similiter tēpus ⁊ etas mala cōplexio sicca in dolore capitis est debilis: hūida vō sola nisi sit cū materia dolorē capitis nō generat. Si mala cōplexio sit cū materia sanguinea significatiōes habebit: q: frigidis q̄escit actualibꝰ ⁊ potestatiuis dolor est cū pulsatiōe rubet in facie: vene eiꝰ rubēt ⁊ plene sunt q̄ si tāgant inuenientur calide. Si vō de materia cholerica est: significatio est vt frigidis capiti superpositis q̄escat ⁊ si caput tangat calidū inueniat: color faciei citrinꝰ amaritudinē habet in bucca: facies sicca: pulsus velox: spissus subtilis atq; durus: vrina alb. ꝓpter cho. caput ascendentē vigilias patit. Si de materia est phlegmatica: ei q̄ de frigida est cōplexiōe assimilat: sꝫ his hūiditas est in bucca: paruus tumor in facie ⁊ corpore: vrina grossa ⁊ al. pulsus grossus ⁊ tardus. Si cū cholera sit nig. erit sicut illa q̄ de cōplexiōe est frigida: sed facies est liuida cogitatiōis ⁊ vigiliarꝫ est pessimarum: vrina alba ⁊ subtilis: pulsus tardus ⁊ subtilis. Dolor capitis q̄ ex officialibus nascitur morbis: aut ex cōstipatione est q̄ de multis grossis ⁊ viscosis nascit humoribꝰ: cuius significatio: q: si infirmus pleniter se dietauerit facies est plena: ⁊ cū dolore capitis grauitatē hꝫ ⁊ thetinositatem: aut ex apostemate: apostema aūt de cā est exteriori sic ꝑcussione ⁊ collisione: cū apostema de pelliculis q̄ sunt sub cute capitis ꝑforat ad pelliculas dure matris ex suis colligātiis: aut de interiori sicut oīa apostemata q̄ caput patit. Significatio doloris q̄ est ex apostemate calido est: q: infirmus cū dolore pulsationē sentit ⁊ grauitatē febres ⁊ capitij dolores in facie rubet. Si est frigidū dolor est paruus. Si apostema qd causa est doloris in pelliculis circūdātibꝰ cerebrū sit: infirmus sentit quasi ad īteriora sibi trahunt oculi. Si aūt nihil horꝫ sentit intelligitur esse passio in his que sub craneo sunt pelliculis. Que de ꝑcussiōe aut collisiōe est cā eiꝰ nulla significatio est necessaria nisi interrogatiōe infirmi sola: q: eorū causa palā est ⁊ aperta. Sed capitis dolor q̄ ex colligātia est stomachi: aut ex humoribꝰ est cholericis in stomacho clausis: cuiꝰ significatio puncture sunt ⁊ angustie: tremor cordis ⁊ ardor capitis q̄ augmentat cū stomachus exinanitur: aut post somnū: aut cū ieiunatur: aut de phlegmate in stomacho putente. Eius significatiōes: q: facit abominationem ⁊ post vomitū quiescit: augmentatur eñ cū cibis sit plenꝰ: maxime frigidis acide eructat. Item dolor in capite ex multa comestione nascitur. eius est significatio desiderij cibi ablatio pigritia ⁊ emollitio stomachi defectio sentit dolorē in capite medio. Nascitur itē dolor capitis ex potatiōe vini: cuiꝰ fumus calidus ad cerebrū ascēdit ⁊ correcta s vocatur: hoc autē est ex defectiōe cerebri fumū recipiētis: oīsq; dolor capitis q̄ a stomacho est alleuiat cū stomachus inanit: augmentatur cū grauat: ⁊ cibꝰ stomachi in malas qualitates mutatur: he sunt species cephalee q̄ est in capite. Sed oportet intelligere q: q̄dā ē acuta ⁊ velociter finiēda: ⁊ vocat cephalea absolute: ⁊ est tarda ad dissoluēdū ⁊ finiendū: ⁊ vocatur galatea: hec aūt ex paruꝰ augmētat cā sicut voce ignis splēdentis visione: ⁊ odore vētriculos cerebri implēte: ⁊ cū potatiōe vini: hec species ex frigidis ⁊ grossis humoribus maxime nascit ⁊ ex cōstipatiōe ⁊ forti vētositate: aliquādo tamē ex hu. calidis. Gal. in lib. loci passibilis: cephaleā inq̄t dolorē capitis q̄ galatea solet vocari cōstat ex passione esse hominis: quā si paucis diffinire velis verbis: cephalea erit diuturna ad sanādū dura parꝫ nociua donec in maius veniat nocumētū: vt nullā vocē tāgibilē sustinere valeat: nec sermonē aliquātulū clamoris habētē: nec motū nec splēdorē aliquē: sꝫ maxime amat vt in q̄ete ⁊ obscuritate maneat ꝓpter magnitudinē doloris quē sentit: quorꝫ alij cogitāt ꝙ caput q̄si vas vitreū habeāt. Dolor aūt hmōi in multis in radices oculorꝫ secedit: hec passio sicut ⁊ epilepsia tempora habet interpolata ⁊ in intermissionibꝰ has hꝫ qualitates sicut ⁊ epileptici: plꝰ aūt habēt epileptici: q: defectior his est superior pars capitis. vñ Gal. quorū capita facile replent ⁊ corpora ex capitis plenitudine sauciant: loca capitis q̄ recipienda parata sunt īfirmitati ⁊ cōueniētia ⁊ appetibilia sunt suscipiēdi morbi. Cū ḡ mala sit dieta eorꝫ cadūt in galateā passionem: neq; longū est a veritate quosdā horū dolorē in pelliculis cerebri sentire: ⁊ quosdā in pelliculis circūdantibus cerebrū: quibꝰ dolor venit vsq; in radices oculorꝫ que passio est ī pelliculis sub craneo exteriori. Itē Gal. lōga vigilia dolorē capitis generat corruptiōe aūt digestiōis fumus ad caput ascendit: simile facit ⁊ lōgus somnus: ex multa eñ digestione caput implet de multa humiditate ca. Dolor capitis q̄ hemicraneus nūcupari solet in media ꝑte capitis est: ⁊ ex hūoribꝰ nascit pessimis calidis vel frigidis pelliculas implētibus cerebri: aut de fumo ad cerebrū ascendente a stomacho. Significatio sensus est doloris ex vna parte in interiori craneo ipsiꝰ capitis. huiusmodi aūt habētes dolorē patiunt: sicut ⁊ in galatea passiōe: qd cū sit pessima accidētia patiunt oculi: aliqñ eñ ꝑcutit visus: aliqñ hec passio cū interpolatiōe venit. Aliquādo etiā est dolor capitis ex inanitiōe q̄ ꝓpter siccitatem

fit sicut cū sang. fluxus nimiꝰ est a naribus: aut ex mēstruis
aut emoroide: aut fluxu ventris: aut multa effusione san-
guinis sicut patiūtur femine in ꝑturitiōe. leuitatē, scʒ aliena
tionē atqʒ vanitatē. Itē dolor capitis solet nasci post coituʒ
qd ex defectiōe est cerebri ⁊ plenitudine corporis. Itē ex an
gustia ⁊ sanguinis minoratiōe: aut ex cerebri defectiōe ⁊ sen
suū multitudine: sicut Gal. dicit in q̄rta particula li. de inte
riorū mēbrorū passione. possibile inquit est dolorē cōtinuuʒ
capitis ex defectiōe esse cerebri: aut de sensuū suoꝝ multitu
dine. Itē dixit in li. de custodiēda sanitate titulato: caput se
pe dolēs est ex perfectione sensuum nerui qui a cerebro ad
stomachū descēdit. Nascit quoqʒ dolor capitis ex multitu-
dine fumi caput petētis: cuiꝰ significatio sonus est in auricu
lis: ⁊ plenitudo in faucibus ⁊ mutatio doloris de latere in la
tus. Nascitur iteꝝ de apostemate calido vulue postq̄ genue
rit aut abortierit ⁊ nō mūdificatū fuerit: ⁊ dolor ē in sūmo ca
pitꝭ. Opʒ aūt intelligi q: dolor capitis q̄ ex passiōe est cuius-
dā mēbri in mēbro qd cā est doloris: aut in eo incipit: ⁊ post
caput ascēdit. Dolor capitis paruus ꝑmanet diutius: aliqñ
quidā dolorē capitis patiunt adeo vt perdāt vocē qd ex pas
sione est nerui ad lacertos gutturis ⁊ gule veniētis. Gal. di
xit in libro sermonū: qñ caput partim dolet partim nō: aliqñ
est in pelliculis aliquādo in venis aliquādo extra craneū ali-
quādo intra: quarum inuestigatio molestissima est: ⁊ ad ve-
ritatem dura.

De frenesi calida ⁊ frigida: ⁊ apostemate cerebri ⁊ alie-
natiōe mentis. Cap. iiij.

Frenesis aut ex calida est cōplexione quā patit
cerebrū aut sue pellicule: aut de calido apostema
te in pelliculis ipsiꝰ cerebri: aut in cerebro: aut ex
multitudine chol. in venis est cerebri. Qui autē
dolor est ex apostemate durior est ⁊ fortior. Cali-
dū vō apostema aut de sanguine est aut de chol. rub. Signi
ficatio eius est feb. cōtinua: calor vō fortis in tactu: tactus ca
pitis ⁊ faciei est calidior in tactu totius corporis: alienatio
habet mētis vigilie: aliquādo somnus cū imaginatiōe ⁊ su
scitant cū fortitudine ⁊ clamore grossescit lingua nigrescit
accipit de vestimētꝭ floscülos ꝑpter imaginatōis corruptio
nē: eorū oculi aliqñ lachrymant ⁊ lippi sunt aliquando sicci.
Et si fit ex apostemate sanguineo oīa accidētia sunt cū risu
⁊ somno rubore oculoꝝ alienatiōe: calor eorū est pūgitiuus
facies nō multū rubea: sed citrinitati ꝯtigua cū siccitate: qd
qui patiunt ex apostemate cholerico habēt accidētia supra
dicta cū ira cōtentiōe ⁊ ꝑfidia. Si aūt apostema melācholi-
cū est eadem sunt accidentia cū vanitate ⁊ leuatiōe assidua
alienatione nimia timore suspectiōe ⁊ ploratiōe. Cū autem
his materijs parū miscet phlegmatis superiora habēt acci-
dētia cū vigili somno. Pulsus in tota hac passione paruus
defectꝰ parū durus nimiū diuersus est ⁊ anhelitus spissus.
Est ⁊ alia frenesis nascēs i cerebro ex apostemate diaphra-
gmatis ꝑpter colligātiā nerui ex cerebro descēdentis. Om
nia accidētia superiora frenesis habet ista: sʒ tñ ea nō adeo
fortia. feb. est fortior per totū corpus plus apparet calor ex
vicinitate loci infirmātis ad cor. hypocūdria aūt sursuʒ trahi
tur anhelitꝰ angustiosus pectus latū ⁊ hypocūdria sunt cali
da: q: cerebro sunt vicina: he passiōes ambe sunt molestissi-
me. Opʒ aūt intelligas: q: q̄ frenesim inciderint: ⁊ ad hanc
etatē deuenerint nō euadunt plurimi. passio autē ista huic
etati est ꝯtraria. Apostema nascēs in cerebro sanguinolētū est.
vnde in ipsa facie ⁊ arterijs tumescēs vt sentiāt ossa serre assi
milātia q̄si sint separata: ⁊ nimiꝰ est his dolor ⁊ cōtinuus ru
bor in facie oculi exeūt abominationē patiunt. Est ⁊ aliud
apostema qd vocat herisipila nimiū faciēs dolorē ⁊ ardorē
quasi igneū. Color eius citrinus bucca nimiū sicca alienatio
mētis est vt in frenesi ex apostemate cali. qd est in pelliculis
cerebri: in alia frenesi ex calore epatꝭ in diaphragmate ad ce
rebrū ⁊ eiꝰ pelliculas ascēdēte ꝑpter colligātias eoꝝ. Est ⁊
alienatio propter fortē calorē febriū cū fumus febris ascen-
dit ⁊ caput inde deficit.

De lethargia ⁊ cā ⁊ significatiōe eiꝰ. Ca. v

Lethargia est corruptio quā patit memoria: na-
scens ex mala cōplexione frigida: aut de materia
phlegmatica q̄ cerebro seu puppi sue dñet: sicut frenesis q̄
nascit ex cho. ru. dominatiōe. Similiter hec spēs est ex abun
dantia hūiditatis ⁊ phlegmatis. Significatio eiꝰ facies te
pida ⁊ feb. lēta ꝑpter putredinē phlegmatis ⁊ habēt stupo
rē ⁊ somnū difficilē ad excitandū. Si autē de aliq̄ re interro
gent duriter ⁊ moleste ab eis rñdet: mente alienant ⁊ osci
tationē habēt nimiā buccā tenēt apertā q̄ obliti sunt claude
re eā: alij habēt solutionē phlegmatis: alij sunt cōstipati: vri
na eoꝝ turbida sicut asinina vel iumētina: habēt etiā tremo
rē ⁊ in extremitate corꝑis sudorē: eoꝝ facies nigredini perti
net tremūt: pulsus eorū mollis est ⁊ magnus ⁊ diuersus: et
estuosus sic ꝑiplemonicoꝝ pulsus anhelitꝰ tardus defectus
⁊ diuersus. Si lethargia ex siccitate fit hñt vigilias nō stupo
rē somnū q̄ chumis vocat vigilem. Stupor est aut ex frigi-
cōplexione quā patit cerebrū: aut de materia phlegmatica
aut de feb. acuta: aut ex ꝑcussiōe quā lacerti patiunt corꝑis:
aut ex cōꝑssiōe cerebri: aut ex cōfractiōe ossiū capitis: aut de
frustulis q̄ fractis ossibus capitis supponunt cū medicari ve
lit medicus. Vigilia ex ꝯplexiōe est sicca: ⁊ materia melācho
lica siue cholerica. Cū aūt cā faciēs vigilias cause cōmiscet
faciēti stuporem fit illud qd chuma vocat. Si phlegma plus
abūdet fiet stupor maior: si siccitas maior vigilia: infirmꝰ se
habet q̄si vigil dormiēs oculi eius sunt apti mēs turbata et
alienata. Significatio qua mōstrat hec passio infirmꝰ iacet
supinus ⁊ extēsus q̄si mortuus oculi sunt sani: facies in quo
dā tpe tumida: colorqʒ niger: aliqñ habēt duritiē vrine: ali-
qñ mollitiē: q̄ passio cum sit debilis si immittas aliqd liquo-
rū in os egroti transglutit: si aūt fortis non transit: sed nari
bus exit. hmōi egroti vigilias habēt nimias cōstipationē vri
ne: neqʒ anhelitus eorū apparet: pulsus eoꝝ est paruus de-
fectus atqʒ spissus. Differt ab apoplexia: q: habēs hāc pas-
sionē habet anhelitū rectū ⁊ sanū. Si aūt hāc passionē mu-
lier patiat: vidēdū est ne sit suffocatio matricis. iacet ſm cō-
suetudinē suā: aliqñ alleuiat passio ⁊ intelligit qd audit: ali-
quādo habet nimiā defectionē. Illa aūt passio q̄ vocat sco-
thocos. i. cōgelatio nascit ex oppilatione q̄ est in ventriculis
puppis cerebri: de humoribus frigidis ⁊ siccis: aliquando ex
nimia potatiōe aq̄ frigide ⁊ in ea balneatiōe ⁊ fructuū refri
geratiōe ⁊ comestione eoꝝ. Significatio eiꝰ: q: totū corpus
est sine sensu ⁊ motu: ⁊ suspēsus est anhelitus sicut mortuꝰ
Differt aūt a stupore: q: in stupore oculi sunt clausi: in con-
gelatiōe vō aperti: qñ aūt hec passio homini incipit venire
remanet hō ꝑut ipsum inuenerit se habētē: seu sedeat: stet
aut dormiat aut oclos aptos seu clausos habeat. Silr si ali-
qd operet eodē modo operat. Preter has sigtiōes hʒ eas-
quas ⁊ chuma. Corruptio ratiōis ⁊ memorie: aliqñ corrum-
pit vnū aliqñ vtrūqʒ sicut seniores patiunt: quibꝰ cōtingit
ex defectione cerebri. Corruptio autem hec aut ex frigida ⁊
simplici cōplexione: aut ex phlegmatica est materia. Si ex
cōplexione est frigida: infirmus patit obliuionē ⁊ grauitatē
⁊ pigritiā cū somno. Si est cū humiditate stuporē ⁊ obliuio
nē. Si de frigiditate ⁊ siccitate vigilias patit nimias. Si de
materia est phlegmatica purgat ꝑ os aures ⁊ nares. Scotho-
mia aūt ⁊ vertigo aut ꝓprie sunt in cerebro: aut ex alteriꝰ mē
bri colligātia. Si scothomia fit ex cerebro aut de cōplexiōe
est frigi. ⁊ hu. aut de hu. phlegmaticis ꝓpe cerebri dominātī
bus. Vertigo aūt est ex humo. phlegma. in venis cerebrū cir
cūdantibꝰ coadunatis: aut de humo. choleri. vel sangui. qui
nō possunt dissolui ⁊ ita rotant circa cerebrū: aut de cōpres
sione cerebri ꝑpter fracturā ossiū capitis: aut pressurā alte
rius rei. Significatio scothomie: q: hō est sicut maniacus
oīa mēbra eiꝰ debilia propter mollitiē nerui de phlegmate
cerebri. Significatio vertiginis: oīa āposita infirmꝰ videt
moueri: maxime res rotūdas: sicut molas ⁊ fila. si de phle-
gmate os habet acidum vel salsum. si de cho. rub. os habet
amarū. Vniuersales significatiōes vtriusqʒ passiōis obscu
ritas est oculoꝝ grauitas ⁊ tinnitus auriū. Si ex colligan-
tia fit cerebri ad alia mēbra et ambarū erit passione arteria-
rū q̄ sunt post auriculas ꝑpter ꝯplexionē frigidā: aut ex hu.
est phlegmaticis vel calidis. Signa q: hmōi vene sunt plene
⁊ extēse: alia est ex passiōe āboꝝ venarū iuueniliū ꝑpter fri
gidā cōplexionē: aut hu. phlegma. vel chol. signū est: q: col-

lum est extensuz. Alia ex stomachi patiẽtis est colligãtia propter cõplexionẽ frigidã aut phlegmaticã. Signũ q: infirmꝰ hꝫ abominationẽ cordis tremorẽ augmentat ꝓpter nimiã comestionẽ. Itẽ q̃nq; nascit̃ scotomia ex cõtinuis acutꝫ feb.

De apoplexia ⁊ significationibus eiꝰ ⁊ epilepsia. Ca. vj.

Apoplexia ⁊ epilepsia nascunt̃ ex vẽtriculoꝝ cerebri cõstipationibꝰ. Est aũt apoplexia cũ oẽs ventriculi cerebri oĩno oppilant̃ ⁊ subito: vñ vtꝰ sensibilis ⁊ mobilis transire ꝓhibet̃: ⁊ mẽbra sensibilia: ⁊ motus volũtarius aliq̃d nõ operant̃. Cessant ergo virtus sensibilis ⁊ motus regitiue virtutis: actionesq; cessando minuunt̃. Oppilatio aut huiꝰ passio. ex hu. est phlegma. grossis ⁊ viscosis: aut de phlegmate cũ melãcho. se miscẽte: siue ex grossitudine sanguinis: aliq̃n vini plenitudine ⁊ ebrietate: q̃ apoplexie species est mortalis sicut hip. in apho. ait: si inq̃t ebriꝰ apoplexiã patiat̃ spasmat̃ atq; morit̃: si nõ feb. supueniat: aut nõ loq̃t̃ cũ ebrietas dissoluat̃. Añcedit pas. hãc dolor in capite acutꝰ: tumor in faucibꝰ: obscuritas in visu: vertigo: splẽdoris imaginatio: extremitatũ frigitudo: corpis titillatio. Signio huiꝰ pas. vicina est congelationis significationi. infirmus nõ dormit nocius sup caput cadẽtia nõ sentit: anhelitꝰ eiꝰ q̃si stertẽtis auditur. cũ augmentatur pas. anhelitus fit stertẽtior: ⁊ in anhelitu aliq̃n sonus pectoris audit̃: quod ex duritie ⁊ angustia fit ipsius anhelitus. Si aũt passio nõ cõfortet̃ phleg. sonãs nõ trãsglutit̃: sꝫ ꝑ nares emittit̃. Si hec pas. fit ex phleg. vel sangui. rubet facies. Si de cho. nig. nigredini pertinet. patiẽs tenet oculos semiclausos ⁊ ꝑmanẽt sicut fuerũt in latere: s. aut sedẽtes aut iacẽtes stantes ⁊ similia. Hec pas. si fit fortis nõ sanat̃: si debilis ad sanãdũ dura fit: sꝫ mouet̃ in epilepsiã ⁊ paralysim: sic Hip. dicit: apoplexia si est fortꝫ nõ est sanabilis: si debilis nõ facile curabilis. Epilepsia ẽ cũ totũ corpꝰ spasmũ patit̃: vt in terrã cadat infirmꝰ: aliq̃n tpibus cõstitutis: aliq̃n interpolatis diuersis: cã eiꝰ est apoplexia: sed tamẽ minor in fortitudine ⁊ ṽtute: cã em̃ q̃ epilepsiã facit nõ est in oĩbꝰ cerebri vẽtriculis: sꝫ q̃dã vẽtriculoꝝ oppilant̃: ⁊ vie neruoꝝ mẽbra corporis mouẽtiũ. sua materia minor est q̃ apoplectica in quãtitate ⁊ q̃litate ⁊ substãtia: vñ fit vt infirmus in epilepsia sentiat ⁊ se moueat qđ nõ fit in apoplexia: ⁊ inde dicunt epilepsie cãꝫ apoplexie esse mediã: q̃dã tñ epilepsia est a cerebro q̃dã a neruorũ spasmo. q̃ ex cerebro: q̃dã ex ipso solo: q̃dã ex colligãtia oris stomachi vel alteriꝰ mẽbri. q̃ est soliꝰ cerebri: nascit̃ sicut dixi ex ꝯstipatꝫ vẽtriculis ipsius cerebri: ⁊ q: spiritus atq; virtꝰ motiua ꝓhibent̃ ne ad mẽbra trãseant q̃ volũtarie mouent̃: hec oppilatiões ex hu. sunt grossis phlegmaticis ⁊ viscosis in horũ passiõis ad vẽtriculos cerebri descẽdẽtibus: aut ex grossis hu. melãcho. aut cõpressiõe cerebri cuꝫ frangant̃ ossa capitis: aliq̃n hec pas. nascit̃ cũ rotãdo vel circuẽdo hõ se moueat centies vel amplius: hũores atq; spũs calefiũt ⁊ mouent̃ ⁊ ita hõ in terrã labit̃. Epilepsiam de cerebro ꝑcedit nimiꝰ capitis dolor cũ grauitate ⁊ visus obscuritate: corruptiõibus sensuũ: auditꝰ: gustus: ⁊ odoratꝰ. si fit ex phlegmate fit corpꝰ plenũ grossuꝫ ⁊ al. eiꝰ dieta fuit refrigeratiua: humectatiua ⁊ phlegmatis generatiua. Si de cho. fit nig. hõ macidus est color niger: eiꝰ dieta desiccatiua fuit ⁊ melãcholica. Epileptici ꝓpter stomachũ ex fumo patiunt̃ phlegmatico vel melãcholico ad cerebrũ ascẽdẽtibꝰ: ⁊ vẽtriculos eiꝰ iplẽtibꝰ: ⁊ oppilãtibꝰ. ꝑcedit hãc nimia oris stomachi angustia abominatio cordis tremor punctura in stomacho maxie si tardet̃ comestio: aut minoret̃: hec cũ timent̃ subito labunt̃: aliq̃n ꝑcedit visus obscuritas: aliq̃n clamãt voce magna: aliq̃n nõ cadũt sed debilitant̃ ⁊ deficiũt: currit de oribꝰ eorũ saliua. Epileptici de alijs mẽbris corpis ex fumo patiunt̃ frigido ascẽdẽte ad cerebrũ de patiẽte mẽbro: sicut in manuũ ⁊ pedũ digitoꝝ videmus passionibꝰ: ⁊ in colica: et matricis passiõibꝰ. oĩm horũ signa sunt passioni oris stomachi silia: fumus em̃ ab his ad cerebrũ ascẽdit: aliq̃n etiã cõtingit mulieribꝰ cõcipiẽtibꝰ si parturierint sanant̃: aliquando morsis a scorpionibꝰ si neruos inciderit morsus. Signa hoꝝ oĩꝫ: q: patiẽs fumũ frigidũ sentit ascẽdere a mẽbris vbi sunt: ⁊ ħ subito de mẽbro ĩ mẽbrũ quoad ꝑueniat ad cerebrũ ⁊ ita cadũt. hoĩes hmõi pas. habituri parũ añ tps ꝓnũciant affuturã sibi ex his q̃ sentiũt indicijs. Epilepsia ex spasmo q̃ ceterꝫ est peior: est cũ spasmꝰ ꝑ oĩa corpis mẽbra cõsequit̃: cũ em̃ cerebri vẽtriculi oẽs ex illa abũdantia impleant̃: ⁊ nerui actiões principaliũ mẽbrorũ ⁊ maxime regitiue virtutis patiunt̃: ⁊ sicut añ diximus phleg. ⁊ melãcho. ꝯsequit̃: cũ nerui ꝑ latũ extẽdunt̃: vñ neruis spasmꝰ ꝓuenit: deinde hõ in terrã cadit: ħ spẽs epilepsie vicina ẽ apoplexie. Precedũt autẽ epilepsiã abominatio ⁊ obliuio: ⁊ q: stabilis est: oĩꝫ spẽrũ hꝫ significatiões: sputa in ore flagellatiões in sui pte. Sputorũ cã ẽ: q: natura vult expellere cãs morbũ faciẽtes. Flagellationũ cã ṽtutis expulsiue est motꝰ ad repellẽdos hu. Particularia singulorũ hoĩm accidẽtia in hac pas. sunt hec: fortiter cadũt clamãt linguas masticãt preter volũtatẽ exeũt egestio ⁊ vrina: in alijs spma. Sig̃ etiã sunt ħ vt si infirmꝰ cũ vino ⁊ myrrha ⁊ cornu caprino fumiget̃: ⁊ det̃ ad comedẽdũ epar caprinũ assatũ: ⁊ odoret ipsuꝫ: cito em̃ ꝓpt̃ ħ icidũt terre: ⁊ apparẽt significatiões dicte. Alij dicũt si pelles caprinas vestiũt nouiter excoriatas q̃ infundant̃ aq̃ ilico cadunt. Multi hac passiõe moriũtur; q: accidẽtibꝰ his molestant̃. plurimũ hec pueris venit paruis posteriori q̃ etati ⁊ iuuenili raro. Senium ⁊ senectus ꝓpter siccitatẽ membrorũ suorũ nõ patiunt̃. Pueri ex duabꝰ habẽt causis: aut ꝓpter naturalẽ humectationẽ sui cerebri: aut ꝓpt̃ malã dietã. Si cã huiꝰ ex ꝯplexiõe ẽ naturali: ĩ initio natiuitatꝫ ꝯtingit. Si ꝑꝑ malã dietã post ꝯsequit̃: nec; vnq̃ sanant̃ si post has etates euenit. In pueritia mlti sanãt̃ si sm q̃ oꝫ medicent̃: sanitas eoꝝ ĩ etatꝫ tpis regiõis ⁊ dietẽ ꝯmutatõe: sꝫ si. xx. ãnos trãseat moriet̃ cũ ipsa. Est ⁊ pas. altera ex grosso nascẽs phlegma. hãc aliq̃n ꝓpter ebrietatẽ solẽt pati ⁊ ex mala digestiõe ⁊ multa comestiõe grossoꝝ ciborũ maxie: ⁊ q: nec; se balneãt nec; exercẽt hec pas. ꝑcedit stuporẽ mẽtis ⁊ epilepsiã: opꝫ aũt hãc intelligi si apparẽt homini signa quia videat in somnis q̃ incideres sibi grauis: aut quasi vt aliquis eũ accipiat ⁊ cõstringat aut sicut ab alio suffocet̃: vellet aũt clamare cũ nõ audiat̃.

De melãcholia et cã ⁊ significatiõe eiꝰ. Cap. vij.

Melãcholia est sine fe. alienatio mẽtis. Cõtigit aut ex cerebro aut ex colligato sibi mẽbro. Si ex solo cerebro fit ex hu. est melãcho. in cerebro nascentibus: aut a stomacho veniẽtibꝰ ⁊ paulatim ibi se coadunãtibꝰ: ⁊ ipsuꝫ incẽdẽtibus vnde ⁊ animus ꝯturbat̃ ⁊ rõnabilitas mutatur. Ex colligãtia cerebri ad alia mẽbra fumi ⁊ melãcholi. hu. sunt a stomacho: aut sub hypocũdria. Est ⁊ melãcholia q̃ ex totiꝰ corporis hu. est incensis aut de timore ⁊ tristitia. Sunt signa vniuersalia melãcholie timor ⁊ tristicia: ⁊ cũ intentione mala: alij em̃ timẽt mortẽ: alij desiderãt eandẽ: alij multũ ridẽt: alij flẽt: alij se negãt alij vasa lutea se esse putãt ⁊ cauent ne ea frãgãt: alij sperãt q: sint bruta aĩalia: ⁊ sicut galli clamãt: alij diuinãt ⁊ se de diuinis ꝑdicere putãt. Significatio vtriusq; spẽi ꝓpria. q̃ em̃ de hu. est melãcho. in cerebro incẽsis nimiã hꝫ alienationem angustias: tristitias: timores: dubitatiões: malas imaginatiões: suspicationes ⁊ silia. Si ex frigido acide ructat vel fumose malã hꝫ digestionẽ: sputa mlta dolorẽ sub hypocũdria ardorẽ sonitũ ⁊ ventositatẽ: silr inter spatulas. hec aũt accidẽtia post cibũ sunt venientia: q̃ ex sanguine est ardẽte: alienationẽ hꝫ cũ risu ⁊ leticia: corpus infirmi macidũ: color niger pili ĩ corpe sunt nimij nisi in pectore vene late: ocli rubei pulsus magnus paꝝ velox: dieta eiꝰ cali. ⁊ hu. sicut carnes dactyli mel vinũ forte. hec sunt eiꝰ signa. q̃ ex mlto est sanguine ꝗuitatẽ sentit in corpe ⁊ ꝑ emoroidas sanguis effluit ex cõsuetudine ⁊ restringit̃: femina ꝑdit menstrua: hec oĩa abũdãtꝫ sanguis sunt signa. In melãcho. ex cho. habẽt alienationẽ: clamorẽ: instabilitatẽ: vigilias: nõ q̃escũt multũ irascunt̃: multũ calidũ habẽt tactũ sine feb. macitatẽ habent ⁊ siccitatẽ: oculoꝝ instabilitatẽ aspectũq; leonis: citrinitatẽ coloris: etas iuuenilis est cõplexio naturalr cali. fabulatores antea dieta calida ⁊ sicca: sic allia cepe sinapis ⁊ similes herbe: laboriosi ieiunãtes: parũ comedentes: multũ bibentes vinũ vetus ⁊ dulce ⁊ silia. vnde passio certificat̃ durior ⁊ molestior. Si hu. sint melãcho. angustiat̃ infirmus: tristatꝰ est cogitosus fit ⁊ timidus plorãs: ⁊ mala maginãs: solitudinẽ amãs: ⁊ hꝫ oĩa accidẽtia melãcho. vniuersalia: sꝫ tñ in ce

rebro ex cho. nig. hec h₃ ꝓpria: timorē: tristiciā: angustiā: q̄ accidunt ex nigredine humoris ⁊ obscuritate ⁊ turbiditate animoꝝ. ꝗ. ḣis significatiōibꝰ species hmōi infirmitatis intelliguntᷣ. Hip. in scđo epiđ. particula: cuiꝰ cor inqt h₃ cōplexionē calidā ⁊ siccā: cōplexionē ṽo cerebri humidam facile cadit in melācholiā: cholera eīm dominās vsq₃ in iuuentutē intenditᷣ ⁊ in cho. nig. ꝯuertitᷣ. Cōplexio cerebri cū frigida ⁊ hu. fit mollescit ⁊ deficit: vñ fumū melācholicū ascēdētē a corpore recipit: deinde obscuratᷣ tristitia ⁊ timore sibi dominātibꝰ. Hec duo accidētia melācholie sunt ꝓpria: vnde Hippo. in apho. Timorē ⁊ tristiciā patiētes: melancholiam intelligūtur habere passionē. hec aūt pas. fit plurimu₃ in autumno. Est ⁊ alia spēs melācholica quā q̄ habēt galli videntᷣ habere similitudinē ⁊ clamāt sicut galli: ⁊ latrāt sicut canes: immo se esse canes dicunt: exeunt de nocte ad nocumēta: ⁊ ibi vsq₃ ad diē morantᷣ. Signa hmōi sunt: q: color est citrinꝰ: ocli cōcaui sicci: os eiꝰ siccū: sitiēs multū: in pedibꝰ eiꝰ vulnera ⁊ pustule videtᷣ: ⁊ in facie silr: q: offendēs cadit sup faciē: ī cruribus semꝑ habēt caninos morsus. nūq̄ sanantᷣ q̄ hac spē infirmantᷣ: op₃ aūt intelligatᷣ: q: h̄ pas. a parētibꝰ hereditetᷣ.

De amore q̄ hereos dr̄ ⁊ cā ⁊ signatione eius. Capi. viij.

Mor est cōfidētia aīe suspitiosa in re amata et cogitatiōis in eadē assiduitas: cuiꝰ signatio oculorū est cōcauitas: ⁊ ipsorū motio assidua: marie palpebrarū: neq₃ lachrymantᷣ: pulchritudinē hn̄t in visu: mēbra ꝓter oclos in macie mutantᷣ: pulsus eoꝝ sic tristiū: s₃ si res amata noiatᷣ pulsus de sua natura mutatᷣ diuersatᷣ ⁊ turbatᷣ. Hec est signatio morboꝝ in cerebro nascētiū. Op₃ aūt intelligi: q: significatiōes quorūdā morboꝝ duarū vel triū sunt cōplexiōes passionū: sicut est alienatio ꝑtinēs frenesi ⁊ melācholie ⁊ stupor lethargie ⁊ passiōi chuma vocate: alie vniuscuiusq₃ morbi sunt ꝓprie: sicut timor ⁊ tristitia melācholie: spuma quoq₃ epilepsie: vñ nō est necessariū in cōibꝰ significationibus cōsidere nisi proprias vnde possit iudicare satagat adiungere.

De passionibus quas patitᷣ nucha. Cap. ix.

Assiones in nucha ⁊ neruis: ⁊ a nucha ꝓcedētibus septē esse ꝓpēduntᷣ: mollities epilepsia. de spasmo epilepsia dormitationes spasmus tremor titillatio. Mollities ē cū in initio neruꝰ ad aliqđ mēbrū veniēs oppilatᷣ. Virtꝰ eīm motiua ꝓhibitᷣ ne trāseat ad mēbrū illđ: deinde mēbrū emollitᷣ vt neq₃ sentiat neq₃ mouetᷣ. Si aūt oppilatio fit oīm neruoꝝ iīt his auferᷣ sensus cū motu totiꝰ corꝑis ⁊ oī actiōi regitiue nocetur: ⁊ tunc epilepsia de spasmo vocatᷣ q̄ de phlegmate est cerebri implēte ventriculos. Si aūt oppilatio in latere fit vno totius illiꝰ lateris ⁊ faciei fit emollitio: ⁊ vocatᷣ epilepsia et paralysis. Si ṽo oppilatio ī nucha fit ī initio mēbroꝝ q̄ sub facie sunt fit emollitio. ⁊ si in vno latere oppilatᷣ nucha: mēbra illiꝰ lateris emolliuntᷣ. Si ṽo fit oppilatio ī neruoꝝ ad lacertos veniētiū initio faciei: ⁊ hoc in latere vno: in latere illo faciei est emollitio ⁊ vocatᷣ paralysis: q̄ ꝑalysis ex mollitie ⁊ spasmo nascitᷣ coadunatis: q: emollitᷣ nimis maxille lacertus ⁊ alteriꝰ spasmatᷣ. Si ꝯstipatio fit in initio nerui ad guttur veniētis amputatio fit vocis: si in neruo ad pectoris veniēte lacertos fit angustia anhelitꝰ: ⁊ si in neruo q̄ venit ad vesice lacertos exit vrina preter voluntatem. Si in lacertoꝝ natiū neruo exit egestio sine volūtate. Itidē intelligendum est de cūctis mēbris si ad lacertos eoꝝ veniētes oppilentur nerui: emollito eīm neruo mēbri sensus ex necessitate amittitur atq₃ eiꝰ motus. Cōpressiōes aut sunt ligamēti aut apostematis in nucha nascētis: aut ossis locū suū exeūtis ⁊ neruū cōprimētis. Itē mollities mēbri ē ex incisiōe sui nerui ad illđ veniētis ⁊ fractione ipsius si per latū incidatᷣ que mollities nūq̄ sanatᷣ: s₃ si ꝑ lōgū amputetᷣ nihil nocumēti mēbrū patitur. Gal. hec pas. senioribus plurimū cōtingit si eoꝝ capita hu. frigidis sunt plena: q̄bus si subito supuenerit calor aut nimia frigitudo hu. liquefiunt: ⁊ in loco vbi neruus incipit descendūt: maxime hāc patiūtur q̄ neruos habent debiles fortibꝰ eīm neruis raro hoc accidit. Signatio vñ nerui mollitio intelligitᷣ satis est in ꝓpatulo ex sui mollitie: ⁊ sensus ⁊ motus ablatiōe. Si ex hu. fit phle. fit subito sine cā exteriori. Si ex cōpressiōe fit ligamēti intelligitᷣ q: ex ligamēto fuerit. Si de incisiōe aut cōpressiōe nerui necesse ē ꝓcessisse ꝑcussionē aut casum: aliqñ tñ emollitio subsequitᷣ cū mēbrū a sui cōcatenatiōe dissoluitᷣ. ꝓpter humiditatē eīm ⁊ viscositatē infrigidatᷣ ligamentū ⁊ lubricatᷣ os vt exeat locū suū: aliqñ ex materia calida cōtingit sicut videmꝰ in fine acute pas. vtpote frenesis ex mollitie mēbri. Sepe in colica pas. veniunt emollitio ⁊ cōcatenatiōis separatio cū morbus sm̄ crisim finiatur natura hu. ab interioribꝰ ad exteriora implēte. Vidi aūt multos ꝑleō habentes quibꝰ cubitoꝝ separantᷣ cōcatenatiōes alij coxaꝝ alij spatularum motū perdūt: sed tñ hoꝝ sensus est perfectus. Paulus dixit q: multos colicam perpessos viderit ⁊ de mollitionibus extremitatū curati sunt: neq₃ sensum perdiderunt. Epilepsie significationes sunt q: habens cadit supinus vox ⁊ volūtarius motus amittitᷣ: precedit hāc passionē dolor in capite nimius ⁊ plenitudo in faucibꝰ: vertigo ⁊ obscuritas visus: frigitudo in corporis extremitatibus titillatio in corpore toto grauitas in motu stridor dentiū in somno: vrina nig. hypostasis q̄si farina grossa aut scabies. Hec pas. plurimū senioribꝰ contingit ⁊ hoībus frigide ⁊ hūide ꝯplexiōis: ⁊ quoꝝ dieta grossa est ⁊ phlegmatis generatiua. Iuuenes nō liberantᷣ si hāc pas. in tp̄e calido patiantᷣ. Peior qualitas huius pas. est anhelitus malꝰ ⁊ diuersi ⁊ sue diuersitatis ablatiui. Separatio cōcatenatiōis palā est: cū enim ossis frustū videtᷣ: patet q̄ suas cōcauitates exierit. Aliquādo in mēbro vno simul sunt emollitio: spasmus ⁊ separatio: qđ videre poteris cū membrū emollitū ⁊ separatū tremat circa suū initiū: aliqñ videbis separatū spasmatū ⁊ tremulū: vñ oportet preuideri ne in medicina decipiaris.

De paralysi ⁊ causa ⁊ significatiōe eiꝰ. Cap. x.

Aralysis est faciei tortio ⁊ maxime in latus vnū motio: qđ contingit ex motiua virtute ad lacertos faciei ⁊ oculoꝝ nō trāseunte. Itē paralysis nascitᷣ ex spasmo vnius maxille lacerti q̄ sanam maxillā sibi trahit: cuiꝰ significatio est: q: oculꝰ infirmi ex parte sani lateris nō potest claudi. Inferior eīm palpebra retinetᷣ circa inferiora: quē si sufflare ꝓcepis: flatꝰ ex vna parte oris tātū exit: qđ fit q: maxille lacertꝰ nimiū latus protrahitᷣ: q: ṽo sensus ⁊ motus amittitᷣ oēs emollitionis species certificantᷣ. Dormitatio nascitᷣ vñ ⁊ mollitio: ex neruorū .s. constipatiōe: sed tamē emollitionis cā est fortior: hic etenim sensus perditᷣ ⁊ motꝰ. Itē dormitatio ex frigida cōplexione nascitᷣ: q: neruus in partē suā cōplicatᷣ ⁊ corrugatur: ⁊ ideo parū virtutis aīate ad illū potest trāsire: ⁊ qđ trāsit nō ꝑfecte trāsit: aliqñ nascitᷣ ex nimia frigiditate neruis et corrugatione: aliqñ ex nerui defectiōe: sicut illius q̄ sup mēbrū iacuerit: aliqñ ex vētositate clausa subtus nucham: ⁊ ipsam cōprimēte nuchā: q̄ virtutē motiuā oppilat: ne ad neruum trāseat. Significatio huiꝰ pas. est: q: quasi formicas ambulātes ꝑ mēbra sentit: sicut videmꝰ in sup mēbra sedētibꝰ.

De spasmo et plenitudine. Cap. xi.

Spasmus est minoratio longitudinis membri infirmi in quātitate sua naturali: qui si in toto corpore est vocatᷣ thetanus quo totū corpus extēditᷣ: vel multa mēbra in vtraq₃ latera equaliter: ⁊ est extēsio erecta in neutra se latera mouens: thetanus ṽo in acuta pas. est. Si aūt spasmus in anterioribus est mēbris anterior spasmus vocatur: hic fit cū pas. est in posterioribꝰ lacertis. Si retro spasmꝰ vocatᷣ posterior Cū in anterioribꝰ lacertis est spasmus passio vniuscuiusq₃ mēbri cōpatitᷣ veniēs ad lacertos patientis mēbri. Spasmꝰ vel thetanus siue ex plenitudine vel inanitiōe sunt: aut ex mala cōplexiōe frigida nascuntᷣ: aut ex apostemate alicuius nerui calido: aut ex plenitudine cū impletᷣ neruus ex malis ⁊ hūi. ⁊ phleg. hu. eū extendētibꝰ: ⁊ a lōgitudine sua eū minorātibꝰ: ⁊ lacertū ad quē ipse venit neruus ꝯtrahētibꝰ: vñ mēbrū infirmū curtatᷣ: sicut saccus de corio factus cuiꝰ coriū extēditᷣ si de aliqua re plusq̄ capere possit impletᷣ. Plurimū nascitᷣ hic spasmus in pueris lac grossu₃ sugentibus: ⁊ multis sine cautela comestionibus ⁊ neruorū defectionibus: eorūq₃ emollitionibus ⁊ eoꝝ extendendoꝝ facilitatibus quoꝝ sanitas est facillima. Significatiōes precedētes spasmū in

putris acuta: τ cõtinua est feb. vigilie τ cõstipatiões ventris τ
citrinitates oculoꝝ: virilia mēbra fortis sunt τ sicca parũ ex
plenitudine spasmũ patiētia: q̃ cũ euenerit durus est sanari
Significatio eius: q: venit subitus: dieta antea fuit perti-
nēs plenitudini: aliq̃n etiā post ebrietatē venit. Hip. inquit
qui habet spasmũ si feb. quartane superuenerint cito soluit
spasmus eoꝝ: hic em̄ ex putredine grossi τ melācho. est hu.
q̃ cũ calescit dissoluit τ ꝯsumit in mēbris. Oportet aũt intel
ligi q: si iuuenes τ adolescētes epilepsiā paralysim apople-
xiam in estate passi fuerint ex plenitudine pessima τ molesta
eis cõtingit. Cause em̄ has faciētes pas. etatibus eoꝝ sunt
inconuenietes, minus moleste sunt τ citius deficiunt si seni
bus in hyeme veniūt ꝓpter cõcordiā passionũ ad cõplexio-
nes eoꝝ τ naturas tēpoꝝ anni.

¶ De spasmo ex inanitione. Cap. xlj.

Spasmus ex inanitione est siccitas nerui: τ con
tractio sui cũ cõtractiōe lacerti in se τ mēbri cu-
ius erat minoratio sicut videm9 in chordis citha
re q̃ cũ igni appropinquanť aut calido aeri con
trahunť τ per se rumpunť. Est aũt hūc spasmũ
intelligi de inanitiōe precedēti sicut nimia solutione vētris:
aut in mulieribus fluxu sanguinis: aut de vulneribus siue
de narib9. Similiter de re desiccatiua sicut labore: fame: vi-
gilijs: feb. acuta. hic spasmus peior est q̃ ex plenitudine: hu
mores dissoluit: τ ꝓpter calorē desiccat materiā: vñ spasm9
fit. Si vero spasmus post feb. venerit ex siccitate τ cõsum-
ptione fit hūiditatis ꝓpter cal. precedentis feb. q: peior est
priori hic spasmus: maxime si post feb. q̃ sunt ex cerebri apo
stemate nascit. vñ Gal. ois inquit spasmus post feb. nascēs
est pessimus. Spasmus nascēs ex frigida ꝯplexione: aut est
interior: sicut cũ ex hu. frigidis cōgelanť τ corrugant lacerti
corpis: τ maxie illi q̃ sunt sup spōdiles colli vel dorsi vel toti9
corporis. Si in mēbris fit anterioribus anterior vocať spas-
mus. si in posterioribus posterior vocať: si in toto corpore
spasmus absolutus: cui9 est significatio: q: rube9 viridis vel
liuidus est color: oculi quasi foras exeūt τ maiores apparēt
q̃ fuerint: infirmus q̃si ridet τ corpus inflať sonāt digiti ei9
vigilias patiť vrine solutionē egestiōis cõstipationē: vrina
paulatim exit sicut sanguis. in initio morbi patiuntur sin-
gultũ τ dolorē in capite cubitis τ dorso: aliq̃n tremorem τ a
lecto ꝓpter spasmũ cadūt: hunc spasmũ τ thetanũ habētiũ
expectať mors in diē quartũ quē die si transierint morbus
transit: τ est spes sanandi. Spasmus quē neruus patitur ex
apostemate calido est cũ ad cerebrũ ꝑuenit pas. vbi aposte-
ma nascitur: vnde pellicule patiuntur.

¶ De tremore qui paralysis dicit. Cap. xlij.

Tremor cõtingit ex defectiōe virtutis motiue
que in tremētibus est mēbris. Est aũt duab9
de causis: aut scȝ de interiori: aut de causa exte
riori. Ex īteriori sicut de frigida ꝯplexiōe sicut
patiunť seniores: τ aquā frigidā bibētes siue
in ipsa balneātes: siue nimium vinũ bibētes:
multũ enim vinũ corpus refrigerat: virtutē dissoluit: aut ex
oppilatione grossoꝝ hu. virtutē motiuā cõtrahentiũ ne per
fecte transire possit ad membrũ: vñ deficit motus illius mē-
bri: aut de hu. grossis in ipso mēbro coadunatis: q: cũ virt9
motiua mēbrũ trahit sursum: ipsum sua grauitate deprimit
deorsum: inter hȩ duo motus veniūt cõtrarij q̃ iuncti tremor
sunt vocādi. De exteriori causa sicut angustia ira suspectio
ne tremore timore. Titillatiões seu tectigationes de mate-
ria grossa venenosa τ fumosa sunt nascentes: qđ intelligim9
q: in frigidis nascunť temporibus τ frigidis atq̃ phlegma
ticis corporibus cũ in aqua frigida balneanť.

¶ De gibbositate. Cap. xliij.

Gibbositas: aut est anterior quod fit cũ dorsi spō-
diles exeāt anterius: aut posterior cũ ꝓtenduntur
in posteri9. Aliq̃n etiā exeūt in aliqđ laterũ τ qđ
inde fit vocať tortuosum. Exitus aũt spondiliuȝ
aut de interiori est: aut de exteriori causa. De in
teriori sicut cũ hu. sunt grossi τ viscosi quib9 nucha extendi
tur: τ ligamenta spondiliũ infundunť τ lubrice spōdiles effi
ciunť: deinde separate locũ suũ exeūt. Itē de cā interiori si-
cut cũ calidũ apostema nascit in lacertis spondilib9 vicinis
q̃s cõprimens de loco suo expellit: aut de vētositate sub9
spōdiles se claudēte. hec spondiles premit τ a loco suo sedu
cit. De cā exteriori sicut casu percussione τ similibus. Gib-
bositas aũt adeo est aperta: vt nō significationib9 indigeat:
sȝ tñ eā q̃ est ex apostemate sequit tussis angustia anhelit9:
q̃ est orthopnoiosus. Oportet aũt intelligi q: gibbosus ꝓpter
apostema pectoris añ etatē cito est moritur9: apostema em̄
nascēs his quoꝝ mēbra augmētanť τ ipsum in pectore au
gmentabiť: neq̃ pect9 ꝓpter hanc pas. dilatať: neq̃ coste
crescunt: cor autem τ pulmo semper accipiūt incrementum
qđ cũ fiat pectus nimiũ stringit ꝓpter nō crescentes costas
apostema vo cor: quoq̃ τ pulmo semper augmentanť. vnde
necesse est anhelit9 ꝯstringať ex q̃ duritie moriunť. Hip. ha
bentes gibbũ cũ tussi τ anhelitu ante etatē iuuenilē cito mo
riunť. locũ spōdilis infirme poteris certificari si super spōdi
les dorsi manũ tuā sursum vsq̃ deorsum mouebis. Cũ au
tē manus tua sup spōdilē q̃ foras exierit ceciderit: aut q̃ sur
sum ascēderit: aut introierit: aut dorsum deuenerit: aut de
medio dorso se mouerit: intende q: ibi infirma sit. Hȩ sunt
significationes τ cause morborum in cerebro τ neruis: τ ab
ipsis procedentibus nascentium.

¶ De passionibus que nascuntur in mēbris sensuũ
τ ab oculis incipiendum. Cap. xv.

Passiões oculoꝝ in ꝯiūctiua vel cornea sunt: vel
vuea: vel euagaido: vel inter vueā τ crystallinā
vel in palpebris: vel in angulo oculoꝝ: aut in
pelliculis visus: aut in lacertis oculos τ palpe
bras mouentibus: aut in venis q̃ ad oculos ve
niūt de pelliculis cerebri. Passiones in cõiun
ctiua nascētes sunt: ophthalmia: tremor: durities: prurigo:
simila: pecia: vngula. Ophthalmia est cal. apostema nascēs
in cõiūctiua: τ est triplex. Una est nascēs de cā ꝑmitiua: sicut
sole: fumo: puluere: oleo cal. τ similibus: est fe. quā sine apo
stemate patiunť oculi: cui9 cā si auferať vel qes eis succedat
q̃escit dolor. Sigtiões hui9 ophthalmie sunt lachryme rubo
res: ardores: τ oia pua. Scđa est turbulētia in oclis: τ rubor
τ dolor priore maior. Nascit hec ab exteriori cā sicut τ ꝑma:
sed fortior est cā: aut de interiori: sicut de calido apostemate
in cõiunctiua nascēte ꝓpter hu. calidos descēdētes de cere-
bro τ defectiōe ipsius mēbri: hmōi qđā est debilis: quedam
fortis. Significatio debilis: q: cā sua discedēte τ ipsa disce-
dit. Est τ durior: cui9 significatio oculoꝝ tumor τ dolor duri
ties τ multe lachryme: plenitudo venaꝝ q̃ ex nimia fit mate
ria τ fortitudine sui caloris. Tertia durior est scđa: τ acciden
tia eā significantia sunt duriora τ fortiora: τ maius aposte-
ma. tumor in ambabus partibus τ palpebris ad exteriora
inuersis graues sunt in motu: oculoꝝ albedo nigredine sua
est altior: qđ et nimia ē materia τ sanguinolēta. Tũores sunt
quattuor modis. Un9 quē subito patiunť: τ maxime est in se
nioribus. Significatio ei9 color est alb9 anguli oculoꝝ qua-
si morsurā muscaꝝ aut culicū patiunť. Scđs modus peior
est tumidior τ frigidior quē si tāgas digitis forma digitoꝝ re
manet ibi. Aliq̃n lachryme habenť: aliq̃n nō: paruus est do-
lor. Tertius est fortior quē etsi digitus ꝓforet nullū tñ vesti
giũ ibi remanet: neq̃ dolorē hȝ. Quart9 est fortissimus atq̃
maxim9 in quo apostema oculi τ palpebre aufert partē vsq̃
ad supercilia. Est aũt apostema durũ nō digitis ꝓforādũ: co
lor ei9 liuidus: dolor nullus: τ plurimũ i variolis τ ophthal
mis diuturnis nascit τ maxie in hyeme: duritiē patiunť ocli
in palpebris cũ dolore τ rubore: motuũ grauitate: nimia sicci
tate: meroris parua τ dura coadunatione: grauitate aperiē
di oculos in suscitatiōe a somno. pruriginis sigtiões lachry
me sunt salse vitree oculos incendētes: τ in palpebris rubo
res τ prurigines. Simila est vena sanguine plena τ gros-
sa q̃ semp augmētať rubescit τ ingrossať: aliq̃n lachrymas
habēs rubore q̃ τ pruriginē oculi q̃si nebulā fumosam hñt.
Pecia est sanguis descēdens ad cõiunctiuā de ruptura ve-
narũ q̃ aut de ꝑcussiōe nascit aut de vulnere. Ungula est su
perfluitas neruosa nascens in maiori angulo oculi: q̃ exten
dit vsq̃ in nigredinē cooperiēs visus τ ꝯbēs: he sunt pas. in
cõiunctiuā nascētes: q̃ aũt nascunť ex cornea sunt cēter τ vul

nera pustula albedo. Cancer est apostema durū nascēs in cornea cū dolore nimio pungēti ad tēpora: maxime in motu dolorē faciēs capitis & fastidiū. currit aūt ad oculos hūor: acutus vt nō possint oculi acutū colliriū pati. Vulnerū septem sunt species: quattuor sunt in supficie sua: & tria accubāna in ipsa. De quattuor: in supficie est vnū sile fumo incipiēs a nigredinis oculi loco maiore. Scdm est pfundius & min⁹ ei⁹ color priore est albior. Tertiū nascit sup corneam nigredinis oculi accipiēs paruū locū albedinis: color ei⁹ sup nigredinē albus sup albedinē rube⁹. Silr oēs pustule & vulnera sup nigredinē sunt alba: q: sunt sup corneā posita: q̄ aūt super albedinē rubea: q: sunt in cōiūctiua. Quartū vuln⁹ est in extremitate cornee assimilatum furcule. Trium accubantiū primū est pfundū cameratū putredinis hñs multū: si oculos cōstringat currit inde hūiditas: qd cōtingit q: oculorū pāniculi sunt comesti. Pustule nascunt de hūiditate in cortice cornee se coadunāte: & sunt multe & diuerse in colore: aut in dolore: aut in quali futura sit ostēsiōe. In colore: q: qdā est alba qdā vo nig. In dolore: q: quedā est nimij doloris: qdā vo parui. In ostēsiōe q̄lis sit futura: q: qdā futura est sana: qdā maximā pas. gnat: qdā vo nimiā siccitatē. h̄ diuersitas aut est de materia: aut de loco suo. De materia: q: quedā pauca: quedā multa: aliqñ acuta: aliqñ vitrea: aliqñ suauis: aliqñ subtilis: aliqñ grossa. De loco: q: aliqñ post primū locū cornee: aliqñ post scdz: aliqñ post tertiū. q̄ de materia fit multa subtili & acuta durissima est & piculosa cū multa materia extēsionē faciat in oculo & acumen & quādā punctionē. Si de materia est grossa & parua salubris erit: & min⁹ habēs doloris. Que sub prima est cortice minoris est doloris & coloris nigri: sz tñ spm̄ Ƶhit visibilē & vueā in nigredinē. Que post scdm mediocris & salubrior est. salubrior: iquā oib⁹ pustulis q̄ i cornea sunt exteriori ablata pforatiōe ocli. Si eñ putrescat cornea: aut ei⁹ findit pars nō magnū est piculū. Si remanet cicatrix nō visum Ƶhit cū nō sup pforationē fit: sed si sup pforationē fiat & putrescat cornea: aut findat pforat ad vueā & cicatrix permaneat: Ƶhit spūs visibilis ne p foramē trāseat. Est etiā alter morb⁹ q̄ retro corneā nascit: aut de vulnere: aut de cephalea: aut de ophthalmia paruū sibi accipiēs locū in cornea vngule assimilās in forma. Est et alter maioris capacitatis peior pore in extramittēdis oclis. emissio aūt ista de fissura nascit in cornea: & est aut ex vulneribus: aut ex pustul. Exit⁹ aūt q̄ttuor sunt gña. Primū cū de vuee substātia caput exeat: qd q̄ viderit: estimat q̄ quasi pustula sit: sz differt q: h̄ colorē fm vueā hz: vt pote vuea si sit nigra: & ista colore erit nigra: si alba & ista alba: si glauca glauca & radix ei⁹ alba: & pustula in albedine oculi nascens hz ruborē & pulsationē. Scda species est maior similis nuci. Tertia est ita alta vt transeat palpebras & veniat ad cilia. Quarta vocat acuta: & in exitu lōga vt pars cornee iungat cū ipsa & quasi caput acute efficit. Pāniculi q̄ dicunt macule oculi sunt subtiles in cornea exteriori: & quidā grossi in interiori. he sunt pas. cornee. Vuea foraminis hz largitatem: atq̄ strictionē. Largitas duob⁹ modis ē: aut natural: aut de apostemate nascēte in nucha & extēdēte eam: aut de multa euagaydon. Hec spēs sepe nascit pueris & mulierib⁹: quā q̄ mītā hz: aut pa: aut nihil videt. pua res maior videt eis q̄ est. Scds: aut de magna pcussiōe: aut de calido apostemate. Strictio: aut est naturalis: aut de mollitie vuee: cām mollitiei diximus in pcedētib⁹ cū cām accidētalē tetigimus. Significatōes haz duaz pas. sensui palā sunt: si eñ infirmū ad solē stare feceris: & oculos ei⁹ soli oppositos pforationē videbis in vuea. Si maior aut minor: sit q̄ oportet: passio inter vueā nascit & crystalloidē: aqua est & fum⁹ ascēdēs de stomacho. aq de hūiditate est grossa inter vueā & crystaloiden cōgelata: & spm̄ visibilē Ƶhit ne foris exeat. Significatio sua in initio est: q: infirmus q̄si culices: muscas: fustes: pilos: & splēdorē videt añ oclos. Sz h̄ accidētia ex pas. nascunt cerebri: aut ex ore stomachi cū fum⁹ ide ascēderit. Ex stomacho intelligim⁹: si pforatio oclorz clara & nullā habēs maculā videbit & imaginatio apparuerit ad tps & ad tēpus nō: & ad tempus augef: & ad tempus minuit: & in oculis vtrisq̄ fuerit: infirmus in stomacho puncturā & ardorē senserit. Si vo vomi

tiuū: aut hierā pigrā acceperit: imaginatio aufert & desidit. augmētat cū nimiū comedit: minuit cum nimium imaginatio ex aq est cōtinua in q̄ltate augēdi & minuēdi vna: neq̄ augef cū hō saturat: neq̄ minuit cum parū comederit: neq̄ pigra vel vomitu adiuuat: aliqñ ab vno oculo incipit: & cū pfecta fit visus Ƶhit. Est aūt multaz spēz: qdā eñ colorē hz oculorz: qdā vitreū: quedā albū: alia hyacinthinū: alia viridem: alia venetum: aliqñ tñ nō est ab aq hic color: sz pot⁹ est euagaidos exiccatio. qd discernit: q: in aquatica imaginatio videt. si qs medicet redit visus: q̄ ex desiccatione euagaidos fit: nullā imaginationē habebit: oculi minorant & cōsumunt vñ hec pas. oculoz vocat consumptio ex aq. Aliqñ oculi si medicent pficit: aliqñ nūq̄ inde adiuuant: qd pbat si oclo vno clauso digit⁹ supponat: & de altero pspiciat. Si g̃ perforatio oculi large dilatet adiuuat: si nō ut p impossibili habeat. Altera pbatio: infirmus in sole stet & te aspiciat fortiter: tu vo sup superiores palpebras pollicē tuū vtriusq̄ pone: subito tolle inde. si aquā videris moueri & dispgi desiste medicari q: nihil eñ adiuuabit q̄ si aqua steterit medicina proderit. Passiōes in palpebris nascētes sunt aurat⁹: scabies: grādo: petrositas: viscositas: embitas: coopertio: pili superflui: pediculi: ordeū: pili inuersi: morū: fauus: formica: glās: casus cilio:ū. Auratus est pingue corpus & viscosum cū neruis & pelliculis celatū nascēs in palpebra interiori desup ppter mala accidentia maxime in pueris. Signa q: palpebra emollita nō fm q̄ ops sursum ascēdit: neq̄ splēdorē videre pōt solis quē si aspexerit cito lachrymant ocli sepe ophthalmiā patit. Scabiei q̄ttuor: sunt gña. Unū nascit desup in interiori palpebra & est asperū: & hz pruriginē: asperitatē: atq̄ grauitatē. Alterz asperi⁹ & est rub. graue & dolorosum: ab oculi habēt hūiditatē. Tertiū forti⁹ est & aspius: vt interior palpebra q̄si ficus videat fissa: & est rubicūdus in q̄ maior dolor: grauitas & prurigo habent. Quartū fortissimū est & rubicūdissimū dolorē habēs maximā: grauitatē q̄ & pruriginē: asplitatē in palpebra duritiē. Hec spēs diuturna est. Grādo est hūiditas cōgelata i interiori palpebra: sic grādo alba. Est aūt de hu. frigi. & phleg. Petrositas est humor in palpebra sic petra. Viscositas aut est vni⁹ palpebre cū albedine oculi et nigredine: aut ad seinuicē vtriusq̄. he nascunt aut ex oclorz vulnerib⁹: aut ex vngule medicaminib⁹ & silib⁹. Accubitas est grauitas in palpebra de vētositate grossa. sentit aūt infirmus cū a somno excitet quasi arenā vel puluerē in oculo. Coopertiōis tres sunt spēs. Una est altitudo: superioris palpebre cū oculū nō possit cooperire: hec aūt aut naturaliter est: aut q: palpebra nō est cōsuta vt ops. Scda est palpebre paruitas naturalis. Tertia inuersitas inferioris ad exterior: ē. Hec aūt aut naturalis est: aut ex vulnere nascit: aut ex supfluitate carnis sup vulnus. Ordeū est apostema nascēs in extremitate anguli palpebre: vt ordei farina. Pediculi sunt nimiū nascētes in palpebris his q̄ dietant. vñ quattuor hu. nascunt. Morū est carnis pecia rubea ptinens nigredini suspēsa intus in oculis nascēs ex putredine sang. Formica est scissura nascēs in extrema palpebra: vñ paulatim ora palpebre cadūt. Fauus est quasi formica: sz hūori vueo magis vicina. Pili nascunt in palpebra iferiori circa oculū pūgētes eū in q̄ hūo. coadunari faciūt. Palpebra aūt emollit & inde in oculo ppter punctionē lachryme augmētant. Hec aūt ē ex hu. putridis coadunātib⁹ se i palpebr. Cadere cilia aut ex acutis est hu. aut ex allopitia: estq̄ cū palpebraz grauitate grossitate & duritie: rubore & eaz dolore. Glās nascitur in oculis sicut in alijs mēbris toti⁹ corporis. Passio nascēs in angulis palpebraz vulnus est inter nares & angulū: qd cū aperit putredo inde egredit. Aliqñ hec putredo ad nares currit p foramē qd inter nares & oculū existit: aliqñ exit subtus palpebre cutē & corrupit ei⁹ cartilaginē: qd pōt intelligi q: stricta palpebra putredo inde effluit. Est & alius morbus i. magnitudo carnis maior q̄ oportet in oculi angulo maiori q̄ hūiditatē ab oculo veniēte Ƶhit ne ad foramen narium trāsire possit. Passio nascēs in pforatiōe vtriusq̄ nerui est oppilatio ex nimia hūiditate neruū circūdāte & ipsum oppilāte & cōprimēte: aut de apostemate vicini⁹ nascēte: & similiter neruū cōprimēte. vñ aufert visus vel minorat. Signi

ficatio: grauitas est capitis maxīe circa inferiorē partē ocu-
li. Est etiā ex hūore inter neruū descendēte ⁊ eū oppilante.
Signa: q: pili: culices: musce: apparent in initio morbi an-
te oculum: neq; in oculo videt̄ sq̄ significatio. si aūt claudat̄
vnus oculus: alterius foramē nō dilatat̄: hec oppilatio est
peior: q: spūs visibilis nō pōt ad illū oculū trāsire ⁊ dilatari.
Est ⁊ altera passio. i. contusio nascēs ex pcussione casu vel ca-
pitis collisione: aut ex nimio vomitu. Hec pas. aut aufert vi-
sum ex toto: aut minorat. Est ⁊ altera. i. nebulositas q̄ ex de
fectiōe est visibilis spūs a cerebro veniētis: ⁊ paruitate sui.
Est ⁊ altera cum hō in nocte nihil videat qḋ ex grossitudine
est spūs visibilis ⁊ turbulētis hūoris. Idē patiunt̄ q̄ a se re
mota nō vidēt: ppinqua vō aspiciunt. Passiōes aūt nascē-
tes ex neruis ⁊ lacertis oculos ⁊ palpebras mouētibus pro
pter cerebrū patiūtur. Signū huiꝰ rei: q: motꝰ vtriusq; ocu
li corrūpunt̄. Aliqū cōtingit in alterutro duorū neruoꝝ ad
oculos veniētiū. Signū q: motꝰ illiꝰ corrūpit̄ ad quē ille ve
niebat neruus: aliqū fit in diuisiōe vtriusq; nerui. vñ lacertꝰ
corrūpit̄ a quo diuisio illa mouebat̄. Lacertos oculos mo-
uentes diximus cū de mēbris tractaremꝰ: vnusq̄sq; eñ ocu
lus. ix. hꝫ lacertos. vj. oculos mouētes: tres radices nerui: vñ
spūs exit cōstrigētes: ⁊ oculū sursuꝫ leuātes. Sex mouētes
q̄ sursuꝫ sunt nō emolliunt̄. deorsuꝫ oculus cōprimit̄: si spas
metur descendit inferius. Lacerti anguloꝝ emolliti oculum
mouēt in alterā partē. Si spasmant̄ in alteꝝ angulū oculus
mouebitur. Ambo lacerti oculoꝝ regitiui: aut spasmati: aut
emolliti dolorē oculorū sunt facturi. Tres lacerti q̄ in initio
sunt nerui: vñ exit spūs ad hoc facti sunt vt diximus: vt ner
uum teneāt ⁊ ꝯtrahāt a motu oculūq; leuēt superiꝰ q̄ spas-
mati nō nocēt oculis: sꝫ emolliti nocēt: q: oculū exire faciūt
qḋ aut de interiori est causa cū materia ad neruū ⁊ lacertos
descēdit: aut de exteriori fit̄ pcussiōe. Si exierint oculi et vi-
sus sanꝰ remāserit: significat̄ neruus luminaris extēdi ex ner
ui mollitie eū tangēte ⁊ cōstringēte. Si aūt visus perierit si
gnificat̄ nerui emollitio luminaris. Si oculi ex pcussione vel
q̄libet re hmōi exierint ⁊ visus sanus fuerit: intelligimus q:
solus lacertus lesus fit: ꝙ si visus obnebulet̄ neruus ꝑcul-
dubio est lesus. Lacerti palpebras mouētes sic diximꝰ sunt
tres: vnus sursuꝫ erigens: duo inferiꝰ deprimētes. Si leuās
sursum emolliat̄ palpebra nō leuat̄: si vnus tantū media pal
pebra leuat̄ ⁊ media claudit̄: si vō lacertus molliat̄ media
palpebra ad sanū lacertū torquet̄. Si spasmet̄ palpebra ad
infirmū lacertū reuoluet̄. Significatio passiōis venaꝝ a cra
neo capitis ad oculos veniētiū: extēsio est venaꝝ frōtis ⁊ tē
porū. Venaꝝ q̄ sub craneo sunt significatio nimia est sternu
tatio ⁊ assiduus humorū cursus ꝑ nares atq; oculos. Vene
frontis ⁊ tēpoꝝ si patiātur non extense vident̄. He sunt pas
siones oculorū: ⁊ cause ⁊ significationes eorum.

¶ De passionibꝰ mēbroꝝ auditꝰ ⁊ causis eaꝝ. Ca. xvj.

Assiones membroꝝ auditus: aut vniuersales
sunt oībus: aut in vno solo nascunt̄ mēbro. Vni
uersales sunt dolores ex mala cōplexiōe nascē-
tes siue ex apostematibꝰ vel iuncturaꝝ separa
tionibus. Ex cōplexiōe mala cali. fiūt ardor: ru
bor: calor: circūdātes auriculas q̄bꝰ accedēs cā
actualiter frigida eas adiuuat. Si dolor fit de frigida cōple
xiōe erit sine rubore ⁊ ardore quē adiuuat cā actualiter cal.
maxīe si infirmi dieta aū fuerit refrigeratiua. Cōplexio hūi-
da ⁊ sicca nullū auricularū dolorē generat. Apostemata fa-
ciūt dolorē nimiū ⁊ pulsationē in capite ⁊ in frōte grauitatē
⁊ in facie ruborē: q̄ si magna sunt nō erūt sine fe. frigi. faciūt
grauitatē: ⁊ extēsionē sine pulsatiōe ⁊ nō multo dolore: q̄li-
bet haꝝ pas. si in pforatiōibus sunt auricularū dolores oēs
faciūt hos in ꝓfunditatibus eaꝝ. Si vero in primis instru-
mētis: aut in auditus neruis: dolorē gignēt intra craneum
in parte pertinēte auricularū fundamētis. Si exteriora mē
bra patiantur foraminis palā erit sensui. Iūcture separatio
sicut fractura ⁊ contusio: si in anteriori est eo auditus intel-
ligit̄ cum sensu: sanguis eñ inde egredit̄: si in primis audi-
tus instrumētis: aut in neruo pcussio fuerit exterior: aut ꝯtu
sio intrinsecus passio auriculas circūdederit ⁊ pcussio siue cō
tusio precesserit: cōstat ꝙ instrumēta auditus aut eorum ner
uus fracturā siue cōtusionē patiant̄. Passiones membrorū
auditus: alie in primo foramine nascuntur: alie in membro
quolibet interiore seu neruo auditū faciēte. In primo fora-
mine vulnus: verruca: caro suꝑflua: vermes: aut immundi
cia: vel aliqḋ corpus cadēs extrinsecus: vel aqua vel aliqua
bestiola: sicut culices: musce: vel vētositates. Signū eius q:
sanies ab auricula egredit̄. Vermes nascunt̄ ex putredinis
humo. quoꝝ significatio: inter auriculas prurigo: sentiturq;
eorū motio ⁊ foras exeūt. aliqū caro suꝑflua: verruca immū
dicia de suꝑfluis hu. sunt orientia que in ꝓpatulo vident̄ si
infirmi auricula soli apponat̄. Similiter qḋ in ipsaꝫ cadit de
foris palā est sensui. Aqua esse ꝓpēdit̄ cū quis fuerit balnea
tus: aut caput lotū. He oēs pas. si magne sunt viā auditui
claudūt ⁊ surditatē faciūt: si parue detrahit̄ auditus. Que
in neruo nascunt̄ sunt sonitus susurrus voces nō reales: q̄
cōtingūt ex vētositate in pāniculis se claudēte cerebri auri-
cularī nerui: siue nerui auditꝰ: siue sui instrumēti. Aut sunt
ex hu. in illis locis se mouētibus. si ex grossis sint hu. graui
tas cū sonitu in his locis: ⁊ in capite sentit̄. Si ex thetinosita
te fit ⁊ vētositate fit thetinatio ⁊ grauitas auditus q̄ surdi
tas vocat̄. Si veniat ex accidētibus q̄ mēbra sua patiuntur
aut ex mala erit cōplexiōe: aut ex morbo officiali: sicut oppi
latione ex apostemate vel grosso hu. aut ex iūcture separa-
tione: sicut fractura vel fissura: aliqū grauitas ex cerebro na
scit̄ cū quolibet supradictoꝝ triū patiat̄. Si auditꝰ vni au
ricule vel ambabꝰ auferat̄: ⁊ alij sensus oēs siue plures infir
mātur poterit intelligi q: pas. ex cerebro fit. Si vō alij non
corrūpunt̄: auditus vō solus dānet̄: neruū ex quo auditus
est: aut instrumētū eiꝰ pati intelligimꝰ. Auditu vō ablato si
ue minorato ⁊ passione neq; in foraminibꝰ auriculaꝝ: neq;
in exterioribus mēbris apparēte: si infirmus versus auricu
las dolorē grauiter in corporis interioribus sentiat: intelligi
mus grossos hu. ad neruū ⁊ auditus instrumētū decurren-
tes: ꝙ si cū thetinatione fuerit et pulsatiōe ꝑcipitur esse ex
apostemate: si cū fractura vel pcussione intendit̄ neruus fis
sus siue tactus vel cōtusus esse. Itē auditus deficit ex debi
litate virtutis audibilis sicut senioribus cōtingit. Aliquādo
fit surditas cū puer ꝓcreat̄ in vulua: cuꝫ natura auditū vel
eius instrumentum negligat perforandū ex sui defectione
vel ex materie grossitudine. Itē ex acuta egritudine cū hu.
chole. ad cerebrū ascendūt hos iuuat si ꝑ egestionē purgēt
cho. sicut Hip. in apho. cholericā inquit solutionē habētibꝰ
surditate superueniēte solo tollit̄. Surdis si solutio choleri
ca superuenerit surditatem tollit. He sunt passiones in mē
bris auditus nascentes.

¶ De passionibus mēbrorū odoratus: ⁊ cau-
sis ⁊ significationibus eius. Cap. xvij.

PAssiones in mēbris odoratus: vel in naribus nascē
tes sunt in pelliculis eas cooperiētibus: vel in osse
colatorio assimilante: vel in pelliculis cerebri illud
os operiētibus: vel in primo instrumēto odoratus. i. ventri-
culo cerebri q̄ similis est māmillaꝝ capitibus. In naribꝰ vel
ex mala cōplexione: vel ex morbo officiali: vel iuncture sepa
ratione. Ex mala cōplexiōe vel eiꝰ significatione vel cā sicut
in supioribꝰ hoc intelligas. Ex morbo officiali innascēte na
ribus: vel ex apostematibus innascētibus fit: vel vulneribꝰ
siue carne superflua polipū aīal assimilāte: q: sicut aīal illud
cū q̄s velit ipꝫ accipere nares suas oppilat pedibus: ita hec
caro nariū vias: qḋ palā est sensui: maxime si nares infirmi
apponant̄ soli. Hec passio est adeo magna: ꝙ cū nariū vias
oppilat odoratū tollit: quē si nō ex toto auferat tñ minorat.
Cōtusio vel fractura si magna fuerit odoratū auferūt: si pua
minorāt eū. In nariū pelliculis ex mala cōplexiōe vel ex cali
do vel duro apostemate fit. Signū apostematis cali. q: gra
uitatē cū pulsatiōe sentit infirmus: si durū fuerit grauitatē
⁊ thetinositatē sine pulsatiōe. passio hͦ voci solet nocere. In
osse colatorium assimilāte ⁊ pelliculis ipsum cooperiētibus
oppilatio ⁊ fetor nascunt̄. Oppilatio fit ex grossis hu. fora-
mina ipsius oppilantibus: vnde infirmus sentit grauitatem
veniētē ex naribus in capitis interioribus. Pellicule ingros
santur ⁊ oppilentur: vel ex grossis humoribꝰ: vel ex aposte-
mate calido siue duro: ⁊ tūc sentit infirmus sicut in capite

apostema habeat. Fetor vel ex putredine ossis colatorio assimilantis: vel de fetentibus humoribus in foraminibus suis vel pelliculis se immiscētibus. Aliquādo etiā fetor est cū humores sunt in cerebro fetentes: quos habētes febr. habent in capite ⁊ dolores. Fetor nascens de humoribus putridis ⁊ fetidis in foraminibꝰ ossis minorationē facit vocis. In instrumētis odoratus passio coriza est: ⁊ est minoratio odoratus. Coriza est hūor humidus descēdēs a ventriculis prore cerebri in naribus. Est autem de calore vel frigore quod patitur cerebrū: sicut videmus in his qui in calore morant̄ solis. Dissoluunt̄ aūt in capite humo. ⁊ effluūt ad nares: hoc aūt contingit his q̇ in frigiditate stant aeris in quibus hu. qui solent dissolui claudunt̄ ⁊ augmentantur: ⁊ effluunt in naribus. ⁊ minorat̄ vel aufertur odoratus ex mala cōplexione nimia: vel ex morbo officiali: sicut ex apostemate: vel ex oppilatiōe: ⁊ ex grossis humoribus viscosis: aut de separatione iuncture. hec si sint magna aufertur odoratus: si parua minoratur. horum signa alibi iam diximus. Cū ergo videris infirmū aliquā harū habentē significationū in prora cerebri naribus ptinenti: nō dubiū est qn pas. sit in ventriculis prore cerebri: ⁊ in instrumētis odoratus. i. vētriculorū extremitatibus atq; pelliculs ipsius. Si aūt videris hoīem naribꝰ loquentē intellige in osse colatorio simili esse passionē: sin autē in ventriculis esse cerebri: ⁊ in instrumento odoratus ac in pelliculis ipsius.

De passionibus lingue: ⁊ causis ⁊ significationibus eius. Cap. xviij.

Passiones lingue aut in ipsius corpore ⁊ pelliculis exterioribus lingue: ⁊ oībus partibꝰ bucce circūdantibus ipsam nascunt̄: aut in neruis ad eā veniētibus ex prora cerebri: vñ pcedūt ipsi nerui. Sunt aūt apostemata gustus corrūpentia: pustule late ⁊ extense in pelliculis exterioribus lingue: ⁊ oībus partibus bucce: suntq; albi coloris plurimū nascētes pueris ⁊ infantibus maluz lac sugentibus. vñ aliquando totū os patit̄: ⁊ vsq; ad mery peruenit ⁊ stomachi pelliculas: ⁊ nigri sunt coloris. Apostema linguā magnificās ⁊ ab ore exire faciēs elitiū vocat̄ lingue. Est ⁊ aliud apostema qd̄ vocat̄ rana: iō q̄ sicut rana nascit̄ sub lingua. Est ⁊ aliud calidū apostema ⁊ sanguinolētū. vñ lingua patit̄. Corruptela gustus aliqñ in amaritudinē est: vt infirmus amarū saporē sentiat in ore ⁊ in oībus q̄ comedit: qd̄ contingit si substātie lingue dñent̄ hu. cholerici: aut toti ori: sicut in febribus videtur tertianis ⁊ in ictericis: aliquādo quidā dulcedinē in ore sentiūt ⁊ in oībus q̄ comedūt qd̄ ex sanguinis dominatiōe fit in lingua ⁊ in toto corpore. Quidā salsa saporāt: qd̄ fit de phlegmate salso. Similiter de ceteris hu. intelligas. Passio mery p quā sentit gustus: ablatio est vel minoratio gustus: qd̄ ꝯsequit̄ cū paruus in ore fit sapor vel nullus. patit̄ etiā ille neruus: vñ motꝰ ⁊ loq̄la lingue dāt grauitatē. hec nascunt̄ ex mala cōplexiōe phlegmatica ⁊ grossa ad neruū descēdēte: ex aut iuncture separatiōe aut ex collisione in cerebro nascente. Significatio vñ certificatur itidē vt in supioribus certificabitur. Aliquādo lingua patitur grauitatē ⁊ loquēdi ablationē de passione partis cerebri: vñ neruus pcedit qui ad linguā venit: aut ex toto cerebro: qd̄ vel ex mala cōplexiōe est: vel ex morbo officiali sicut in frenesi ⁊ pacutis passio. ⁊ sicut in epilepsia ⁊ paralysi ⁊ similibus ex frigide ⁊ humida nascentibus. he sunt significationes passionum in lingua nascentium.

De passionibus oris ⁊ membrorū eiꝰ. Cap. xix.

Passiones in mēbris oris: aut sunt in labris: aut in dentibus: aut in vuula: aut in vtraq; glādeſ: vel in carne q̄ i toto est ore. In labris est fissura emoroyde: pustule: q̄ oīa nascunt̄ ex sangui. et ex cho. ru. In dētibꝰ dolor est nimius: corrosiones: exacerbatiōes: dormitationes: ⁊ pforationes. Dolor aūt aut ex cōplexiōe est cali. aut ex frig. quas patit̄ ad ipsos veniēs neruꝰ: qd̄ intelligit̄ ex cā calid. actualiter vel frigida eis cōuenibili. Est etiā ex cali. apostemate in carne dentiū nascēte. Dētes eñ sunt impassibiles cū sint insensibiles: qd̄ intelligit̄ quia dens ruptus nullū dolorē patitur. Dolor ergo est ex mala cōplexiōe neruos passibiles faciēte: vel ex calido vel frigido apostemate. Causa qescēdi doloris est cū dens extrahit̄: q: neruus tūc extēditur: ſ3 ablato dente dilatat̄: neq; apostema hʒ vñ cōpumatur: ⁊ hʒ loci spaciū vñ fumus exeat dissolutus: ⁊ medicina loco infirmāti apponatur cū dens aufertur: vt citius sanetur. Corrosiones patitur dens ex humorū acutorū ⁊ ato putētiū: dētesq; comedētiū putredinibus. Perforatiōes sunt corpus atriū cooperiens dētes ex fumo ascēdēte a stomacho. Exacerbationes aut sunt de exteriori cā cū cōedit̄ res nimis acida: aut de interiori ppter acidos hu. stomachi. Dormitatiōes fiunt ex causa nimis frigida actualiter: sicut niue glacie siue aque nimia frigiditate. Casus dentiū atq; motus eorū: aut ex hūiditate est gingiue ⁊ eiꝰ cōestione: aut ex loci vbi positi sunt largitate. Largitas ista aut naturaliter est sicut in dētibꝰ puerorū ex defectiōe sua ⁊ lacte ad ipsos currēte: ⁊ aliorū dētiū fortiū necessitate ppter sicca cibaria: ⁊ duras res frāgēdas: aut ex siccitate sua: sicut in senioribꝰ cōtingit. dētes cadere vident̄ q: loca vbi prius tenebant̄ cū desiccantur in quantitate minorant̄ ⁊ prior cōpositio disturbat̄: sicq; labunt̄. Vidi aūt quosdā dicētes: q: cū senioribus dētes caderēt locum cadētiū alij nascētes supplerēt: sed nō est credendū: q: materiā preparatā dētibus in corporibus seniorū difficile est inueniri. Qd̄ gingiua ⁊ caro patiū dētiū apostema est calidū infirmo dolorē faciēs ⁊ pulsationē gingiue ⁊ dentiū. Est et alia passio dentilis vocata cū in putredinē mutet̄ calidum apostema: vñ putrefit gingiua. Aliqñ vuulam cadere facit ⁊ dolorē oris corrūpit. Est ⁊ passio q̄ est caro superflua ⁊ vocatur adilis: que in dētibus nascit̄ inferioribus ppter calidū apostema. Estimat tamē infirmus aliqd̄ comestorū remāsisse in dētibꝰ. Fluit etiā sanguis de gingiuis qd̄ ex virtutis defectiōe ꝯtingit pascatiue. Caro oris idē patitur qd̄ gingiue. s. apostema calidū ⁊ putredinē ⁊ sanguis fluxū. Nascit̄ in ore fetor: q̇ aut ex dentibus est: aut ex putredine gingiue est: aut ex putrido in ore stomachi phlegmate cū cursu saliue q̄ ex cerebri est hūiditate. ex stomacho intelligit̄: q: odor nihil horū habet q̄ diximꝰ: ⁊ fetor cū comederit minuit̄. In vuula calidū apostema nascit̄ faciēs dolorē ⁊ pulsationē intra buccā interiorē ⁊ in transglutiēdo molestationē ⁊ emollita cadit: qd̄ intelligit̄ q: quasi rē suspēsam sentit infirmus cū eñ os aperitur lingua emittitur: ⁊ vuula lōgior q̄ fuerit videt̄ ⁊ frustulū eius summū rotūdat̄: radixq; eius subtilitur. si ergo cadere diu moretur: incidatur.

De passionibꝰ in mēbris anhelitus nascētibꝰ. Ca. xx.

Passiones in mēbris spūs: in gula: vel in gutture aut in pulmonis nascunt̄ canalibꝰ: vel in ipso pulmone: vel in pelliculis costas operientibus: vel in lacertis siue diaphragmate vel in corde. In gula: q: in vtraq; nascunt̄ glādes: q̄ glādes vocate sunt amygdaline: ⁊ saliue sunt generatiue: quedā in lacertis: quedā in pelliculis vestiētibꝰ pulmonē ⁊ guttur. Que in vie gule nascunt̄ amydaline: calidū apostema patiunt̄. Signū eius dolor est illius loci: maxime cuz transglutienda tranglutiunt̄: ⁊ rubor in exteriori gula habetur. In lacertis est squinātia ⁊ suffocatio. Squinantia est calidus apostema in gula vel in mery lacertis. Si apostema in interiori est lacerto appellat̄ sunichi: ⁊ est pessimū in trāglutiēdis. Si in lacerto exteriori appellat̄ purnichi q̄ infirmi in angustia anhelitus patiunt̄: ⁊ molestatione eiꝰ ⁊ in orthomia ipsius: ⁊ febribꝰ vocisq; minoratiōe ⁊ vuule dolore colli ⁊ faciei rubore ⁊ extēsione ⁊ transglutiendi duritie oculorumq; cōcauitate. Suffocatio est apostema calid. in lacertis gutturis: qd̄ si in exteriori fit absolutā suffocationē est vocari: si in interiori est lacerto canina vocabit̄ suffocatio. huius accidentia sunt vt in squinantia: sed tñ in sq̄nantia sunt fortiora ⁊ duriora. hmōi infirmi semp sunt apti oris nulla cibaria possunt trāsglutire: nec hūida sicut suscella: et sunt sicut suffocati. Oppilatio aūt ista augmētata: os etiā ⁊ mery oppilat: aliqñ cū aliq̇d laborēt trāsglutiēdū qd̄ trāsglutit̄ per foramina ascēdit palati: ⁊ p nares exit. Hac passiōe aliqñ suffocatio maxie pueris ꝯtingit ex debilitate spōdiliū

ligamenti. aliquā ex passiōe vel casu solet euenire. In hac specie nihil valet medicina. Sperabilior vo suffocatio ⁊ salubrior: ē cū apparet in gula apostema apto ore ⁊ lingue emissiōe. Itē si rubor ⁊ apostema extra gulā appareat ⁊ pectꝰ bonū est signum. pessima est ⁊ mortifera cū nullū apostema appareat.

De passionibus in gula ⁊ pulmonis canalibus et lacertis pectoris. Capitulum.xxi.

Passiones in gule: gutturis: ⁊ canalium: pulmonis pelliculis: sunt catarrꝰ hu. hūidi ad nares de cerebro descēdētes. ⁊ ad gulā mery guttur ⁊ canales pulmonis. q̄ si ad nares descēderint coriza est vocari. Si ad guttur ⁊ canales pulmonis: inde fit passio ī pelliculis. ⁊ raucitas. ⁊ parua gn̄atur tussis. si in pulmonē ⁊ pectus descēderint: tussis inde fit fortis. Hic catarrꝰ aut de calore est quē caput patit̄ in estate de solis incensione. aut est de frigitudine. sicut de aeris frigiditate. Qui de calore infirmant̄: calorē patiunt̄. ⁊ in facie ardorē: ⁊ in capite sentiunt: aut humores in gulam ⁊ nares acutos descēdentes: ⁊ in gutture. canalibꝰ quoq̧ pulmonis asperitates. Si fit de frigore in prora capitis: sentit extensionē in fronte ⁊ oppilationem in nariū ad buccam pforatione vt pulsus inde minuatur ⁊ auferat̄ ⁊ vox minor ef̄. Itē fe. acuta plurimū seq̄tur catarrū. ⁊ dolorē capitis cū rigore. Raucitas gutturis nascēs ex catarro: ⁊ raucitas canaliū pulmonis in initio est quasi grauis. Itē quidā raucitatē patiūtur non tn̄ ex catarro. quam gignit calida complexio. sicut in febribꝰ videt̄. aut frigida: sicut in boree flatu. hec raucitas est sicca nulla proijciens humida. Item nascitur raucitas ex complexione humida: que guttur ⁊ canales pulmōis patiunt̄. vnde infundūtur ⁊ emolliūtur. cū autē aer pulmonem exierit: et per hec mēbra transierit vox clara ꝓpter humiditatē non fit. hi neq̧ asperitatē: neq̧ dolorē sentiunt in his locis. Aliqn̄ ꝙ raucitas: ⁊ tussis ex cā nascūtur exteriori. sicut puluere fumo ⁊ clamore nimio. que faciunt asperitatē ⁊ apostema in gutture. ⁊ canalibꝰ pulmonis cū dolore. Opꝫ aūt intelligatur: q: catarrus ⁊ raucitas in senioribus nō cito maturant̄: sicut hip. testatur in apho. branci ⁊ corize senioribus non maturantur.

De passionibus pulmonis. Cap.xxii.

Passiones pulmonis sunt fortis tussis: anhelitus asma: angustia spiritus: ophthalmia: piplemonia screatus sanguinis ⁊ saniei: ⁊ phthysis. Tussis aut ex catarro: aut ex mala ꝯplexiōe nascit̄. Ex catarro q: cū hu. a capite descendūt. ⁊ ad pectus ⁊ pulmonē veniūt: tussim faciūt. ⁊ maxie si materia sit acuta ⁊ comestiua. vn̄ pustule nascūtur in pectore. quā tussim hn̄tes: aliqn̄ subtiles ⁊ acutos screant hu. quoꝝ materia mltū est pessima. siue screent siue non. q: si nō screent: remanet in pectore nō maturata. ⁊ pulmonē percutit ingrossata. Si screetur: tussis nimis cōficit̄. hec em̄ materia subtilis nō a pulmone facile ascēdit ex subtilitate sui. reuertit̄ em̄ cū ascēderit. ⁊ in eūdē locū vbi priꝰ fuit descēdit. vnde tussis augmētatur: pulmoq̧ ⁊ pectus mouētur: neq̧ possumus securari quin tūc alique vene crepentur pulmonis. et veniunt in putredinem de screatu sanguinis: aliqn̄ screant phlegma subtile. aliqn̄ viride. ⁊ quidā diuersas fe. patiunt̄ s̄m ꝙ putrescit in pulmone de his hu. que tussis cū diuturna sit diuersas screant causas. Dixerūt q̄dā medici: q: hoies diuturnas fe. habuerūt. ⁊ q̄si grandinē screauerunt. Dicūt alij: q: sicut lapidē in vesica nascentē screauerūt cū quibꝰ screatibꝰ si tussis aufertur: ⁊ ipi sani efficiunt̄. Causa lapidis fuit: q: materia fuit grossa in canalibꝰ pulmonis q̄ ibi īmorata fuit ⁊ q̄si lapidē se fecit. Que aūt tussis ex mala cōplexiōe fit: aut de calida est. cuius signationes calor in anhelitu sitis ⁊ defectio recipiēdi frigidū aerem. ⁊ rubor in facie. aliqn̄ q̄dā citrinā screant. aut de complexione est frigida cuius significatio facies est liuida: neq̧ sitim habet neq̧ calorē nocet aer frigidus iuuat calidus. In multis aūt passionibus tussis nascit̄ sicut pleuresi. periplemonia: screatu sanguinis. aut saniei dolore capitis: qd̄ in suo loco sumus dicturi. Uenit autem tussis ex asperitate gutturis vel ex acutis cibarijs siue stipticis. aut ex puluere siue de aliqua re in canales pulmonis nascente siue cadente. hec tussis est sicca. Item hec eadem nascitur de hu. grossis in vis pulmonis se inuiscentibus neq̧ cum tussi exeuntibus: aut de alia materia que dispergitur ⁊ cadit anteq̄ egrediatur anhelitus et asma ⁊ ophthalmia ⁊ spiritus angustia nascunt̄ de constrictione viarum pulmonis. Fiūt aūt ophthalmia ⁊ sp̄us angustia ꝓpter frigidos ⁊ grossos ⁊ viscosos hu. in ipsis vijs se inuiscātes ⁊ claudētes. qd̄ intelligimꝰ ex magnitudine spiritꝰ ⁊ sui sine fe. spissitudinibus. q̄ñ materie stringentes nares patiuntur: aut laborantes in cursu ex spissitudine anhelitus Cum autem huiusmodi infirmus iaceat supinus augmētatur. si erectus alleuiatur. somnus eorum paruus: emittere aerē suauiꝰ est q̄ recipere. Causa tussis est quia natura vult emittere illos hu. grossos. Magnitudo anhelitus: quia in hac passione non deficit virtus. spissitudo: quia aer propter angustias viarum non intrat quantum sufficiat. et facit natura vt multis vicibus aerem trahere sufficiat: quātū prius vna vice faciebat. ophthalmia ⁊ sassio: quia lacerti pectoris et eius pellicule cum iaceat supinus super pulmonem cadunt. et vias comprimunt: neq̧ potest spirare infirmus si non sedeat aut erigatur. vnde hec passio vocatur orthomia ab orthos grece qd̄ est rectus latine. quia huiusmodi patiens semper vult erectus esse. Anhelitus idest angustia spiritus: vniuersale accidens est huiusmodi pas. et multarum aliarum que in instrumētis sunt spiritus. quia hec membra si patiantur eorum actio necesse est minuatur. Oportet aūt ītelligas: q: hec pas. sine screatu ī hydropisim cadit. Anhelitus ⁊ orthomia nascūtur ex calore qui est ex fumo cordis. et implet pectus et pulmonem. Significatio anhelitus est pulsus magnitudo. et sitis nimia ⁊ maior amor trahendi aerē q̄ emittendi sicut in periplemonia videtur. Aliquādo etiā angustia spiritꝰ ex apostemate in splene nascitur: ⁊ interdū ex mollitie lacerti pectoris. cum mutetur materia ad pulmonem ꝓpter vicinitatem: qd̄ cōtingit ex defectione pulmonis ꝓiecta ex his membris recipientis. Significatio hmōi pas. fe. est cōtinua et fortis angustia spiritus et tussis. dolor grauis in prora capitis. rubor in maxillis ⁊ oculis. vene sunt plene tumēt palpebre. sentitur ardor in facie. sitis est nimia. desiccatio in lingua maxima frigidi aeris desideria. causa feb. quia calor apostematis ad cor transit. Tussis omnes pas. sequitur que est in instrumētis spiritus et angustia propter strictionē apostemat̄ꝭ in pectore. Calor sequitur calidū apostema. rubor maxillaꝝ ⁊ oculorū ex ascensione fumi calidi fit qui de pulmone ascendit ad caput ⁊ faciem. Causa ruboris in maxillis. quia rubor proprium est accidens in periplemonia. quia maxille sunt tenere ⁊ rare carnis. vnde calidum fumū citius accipiunt q̄ alia pars faciei: ardor: sitis: ⁊ lingue siccitas. calorē cordis ⁊ pectoris sequunt̄ oīa: si passio ista de materia sit cholerica. omis enim significatio fortis est. ⁊ molesta atq̧ periculosa. Si materia sit ex sanguine: sigtio non adeo ē magna. pulsus ī hac pas. est estuosus. Cū aūt apostema saniē facere incipiat: patiuntur acutam fe. rigorem atq̧ tremores. Si ex vno latere sit putredo sentit infirmus grauitatem illius lateris: ⁊ si iaceat in latere sano: sentit alterū latus graue: atq̧ q̄si rem aliquā sentit ibi suspensam. Aliquādo in pectore nascitur dolor sine tussi: qd̄ significat pas. ventositatis extendentē. pulmo tamē ⁊ costarū pellicule nihil habent mali. Screatio sanguinis: aut de pulmone est: aut de ceteris spiritus instrumentis: aut de interioribus membris: licet nr̄i sit tractatus passio pulmonis: non tamen est pretermittendum de screatu sanguinis. vt sermo de sanguine sit continuꝰ non circūquaq̧ dispersus. Screare ergo san. prout dixit hip. pessimuꝫ accidens est. Exire san. a superiori quoquo modo exeat malum signum est. si ab inferiori bonum. qd̄ cū hip. dixit emoroydas intellexit ab inferiori. Causa exeundi: aut interior est aut exterior. Exterior sicut ꝑcussio casus luctari salire clamare. ex his em̄ vene scinduntur: seu finduntur: ex quibus sanguis subitus et multus exit. Interior sicut est catarrus descendens a capite in pulmonem calidus: et comestiuus: et cholericus et phlegmaticus salsus: cuius exire sanguinem: est paruum: sed augmentatur: vt sit multum. Iterū exire: aut ab his est que solent mēstrua habere: aut ab emoroide. cū aūt hec auferan-

tur vene de illo sanguine implent. Aliqñ ex cõplexiõe frigida ⁊ sic. que inculcat ⁊ cõstringit fortiter venas: ⁊ ponit partẽ sup earũ partẽ. vñ ⁊ crepant sicut in luto videtur qđ cum exiccat: findit. Exit sanguis aut de capite quẽ ex screatu ẽ itelligere: aut de ore quẽ ex sputo poteris perpẽdere: aut de gula ⁊ gutture cũ rascatione: aut ex meri quẽ ex dolore inter spatulas est intelligendũ: aut de ore stomachi qđ figit dolor ibi habitus: aut de profunditate stomachi qđ ex vomitu ⁊ paruo dolore est intelligi: aut de canalibꝰ pulmonis et cognoscit ex forti tussi. hic subito: ⁊ sine dolore exit. pulmo eñ insensibilis est ⁊ multũ ꝓijcit q̃ in colore est rubeus clarus et spumosus. vnde hip. in apho. q̃ san. screauerit spumosum screatus ille est pulmonis. De pectore sanguis cũ exierit intelliges ex tussi: ⁊ parũ sicut de sanguisuga exit: q̃ plurimus ex parua cã egredit his qui catarrũ patiuntur: ⁊ quorũ strictum est pectus. qbus hu. a capite ad pectus descendũt acuti ⁊ subtiles acumine suo hec mẽbra excoriantes ⁊ vulnerãtes. q̃ eñ pectus habent strictũ parua de cã crepantur vene eorũ quia stricte ⁊ subtiles sunt. Screatꝰ saniei: aut de apostematibus est pectoris: vel pulmonis: cũ vulnus aut in lacertis est pulmonis: vel in costarum sit pelliculis. siue diaphragmatis. de qbꝰ locis ad pulmonẽ tendit ꝓpter raritatem substãtie sue. sicut videt in pleuresi cũ apostema faciat vulnꝰ: aut post screatũ sanguis sanies exit. aut de fissura nõ solidata. que cũ saniẽ faciat natura necesse est screatu emittat. q̃ de calido est apostemate: opꝫ sic intelligere. q: oẽ apostema qđ in his locis est ⁊ saniẽ facit: fe. rigorẽ. atq; tremorẽ gignit. qđ cõtingit cũ tandẽ sanies fuerit. et ex quo febricitauerit infirmus expectetur vt apostema crepetur. crepare expectat in. vij. die. aut. xx. aut. xl. seu. l. sicut hip. dicit in pnosticis. hoc est ex calore materie: aut ex sua frigiditate: aut de grossitudine siue subtilitate. q: si materia sit subtilis in substãtia ⁊ calida: crepatur in die. vij. maxime si ꝯplexio ĩfirmi calida est: etas iuuenis: tp̃s estatis. Si materia sit frigida grossa crepabitur in. xl. maxie si cõplexio sit frigida etas senilis: tp̃s hyemis. cum crepare appropinquat: feb. ⁊ rigor augmentãtur. Si apostema sit in pectore: sit maior dolor. si in latere pectoris ĩfirmus sentit cũ in latere iaceat sano q̃si rẽ suspẽsam in stomacho. si in vtroq; est: in quocũq; iaceat sentit sic. Cum crepatur apostema sursuum screatꝰ cũ tussi egreditur. si deorsum: vadit sanies ad intestina ⁊ stomachũ. Si natura in maiorẽ venã mandat que vocatur cõcaua: renibus per cõcauã venam mãdatur vbi vrina colatur. hi autẽ infirmi fe. cõtinuas patiuntur. sed nõ subito screatur sanies que si moret in phthysim decidũt. hec eñ subaꝫ pulmonis comedit ⁊ putrefacit. et sic facit sanguis: si ad saniem venerit. Plurimi q̃ hũc morbũ incidũt. xviij. sunt annorũ vsq; ad xxv. ꝓpter dñationẽ caloris ad cõplexionẽ hmõi etatis. mẽbra eorũ sunt tenera: pulmo tenerior: vnde a sanie cito comeditur. Itẽ patiunt hanc paſ. qui apparati sunt ad eandem. hi autẽ sunt macidi: pectore stricti: spatulas hñtes eleuatas. quibꝰ calidus sepe venit catarrus. Strictio pectoris venas strictas facit. Catarrus qui sepe venit pulmonẽ incidit ⁊ putrefacit. Oportet autem intelligi: quia hec paſ. ab assistentibus sibi infirmis cõtingit. ⁊ a patribus ⁊ auis. Significatio phthysis ꝯtinua est fe. tepida in die: crescẽs in nocte ⁊ post cibũ: q: passio ista est sicut calx cuiꝰ calor augmẽtatur cũ aq̃ infundat. Aliqñ nimiũ sudãt: oculi cõcauant: maxille rubescũt. digiti ⁊ vngule fiunt cõcaue: in calcaneo molles vesice. appetitꝰ deficit. Oculorꝫ ꝯcauitas ex cõsumptiõe est humiditatis ⁊ desiccatiõe sui. rubor in maxillis ex ascensione fumi calidi a pulmõe in faciẽ: ꝯcauitas vnguiũ ex ꝯsumptione carnis prius eas replẽtis. calor extremitatũ corporis ⁊ digitorũ ꝓpter calorẽ q̃ in fundamẽtis est mẽbrorꝫ sicut ossiũ: q: digiti ex maxia pte sunt ossei. tumor calcaneorꝫ ꝓpter remotiõe cal. naturalis ⁊ virtutis spũalis ab eorꝫ fundamentis. vnde cito moriuntur ⁊ apostema molle cito patiunt sicut in corporibus mortuorũ videmꝰ tumẽtibus: appetitus deficit ex defectõe palatiue vtutis. De sanie solent dubitarẽ medici vtrũ sanies aut phlegma sit: qđ ꝓbabis ꝓijciẽs in vas plenum aqua: ⁊ expectãs vna hora: si fundũ petierit sanies erit phlegma si supnatauerit. he sunt significationes phthysis.

De passionibus in pelliculis costas coope rientibus. Capitulum. xxiij.

Passiones in costarꝫ pelliculis ⁊ pectoris lacertis sunt apostemata vulnera et sissa. Est q̃ apostema pleuresis in costaruꝫ pelliculis. sed tñ abusiue vocat hec pleuresis. veram eñ pleuresim in diaphragmate ẽ nasci. Accidẽtia hãc paſ. sequẽtia semp sunt cũ ipa: neq; dũ pmanet: ab initio vsq; ĩ finẽ sũt recedẽtia. sunt aũt fe. ꝯtinua tussis sine screatu ĩ initio morbi angustia anhelitus. dolor pungitiuus. Si paſ. sit molesta et fortis: dolor a costis vsq; ad furculas ascẽdit a latere illo vbi apostema sit. ⁊ aliqñ sub diaphragmate descẽdit. Cã fe. ẽ ad infirmũ membrũ vicinitas cordis. tussis propter expulsiue virtutis motũ ad expellendã nociuam materiaꝫ. angustia anhelitus: q: ex apostemate vis spũs cõprimitur. dolor pungitiuus: q: apostema est in pelliculis que sensibiles sunt: q: neruose sunt. cã doloris ascendẽtis ad furculas: q: furcularꝫ dolor sibi ꝯpit pelliculas. vñ cõprobat apostema eẽ in inferiori pellicularũ pte: qđ cũ sit cõmiscetur dolores furcularũ armi ⁊ maxille. Si apostema sit in ĩferiori pellicula: dolet locus qui est sub hypocũdria. Si pleuresis in initio screatum habuerit: ẽ breuis ⁊ salubris. Si eñ in die q̃rta screauerit: in vij. erit crisis. vel. ix. vel ad plus in. xiiij. Si screatus ad. vij. diẽ ꝓtendit morbus ꝓlongatur: ⁊ crisis in. xx. differtur vel plus. q̃ sit species apostematis: ex screatu põt intelligi. Si eñ rubeus fuerit: sanguineũ est apostema. si citrinꝰ cholericũ. si albus ⁊ spumosus: phlegmaticũ. si nig. vel virid. melãcholicũ. sed tñ hec duo phlegmaticũ ⁊ melãcholicũ: raro in pelliculis nascuntur costarꝫ propter grossitudinẽ materie et pellicularũ subtilitatẽ ⁊ constrictionẽ: a qbꝰ nõ recipitur nisi subtilis materia pforans faciliꝰ q̃ grossa. Sanguineũ ⁊ cholericũ subtiliora ⁊ faciliora sunt. vñ in his pelliculis nascunt plurimũ teste. hip. in apho. qui sepe opiremiã habent pleuresim habere nõ debẽt. Opiremia eñ nascitur ex phlegmaticis hu. corpori dñantibꝰ ⁊ infra stomachũ se coadunãtibꝰ. qui cũ grosse sint materie a pelliculis his nõ recipiunt: nisi cholerici hu. cõiungant. Est ⁊ altera paſ. q̃ dolor lateris vocatur. et est apostema in lacertis nascens pectoris. ⁊ aliqñ in interioribꝰ costarũ lacertis. Signũ huiꝰ est fe. cõtinua cum pulsatiõe sine pũctura. Dolor lateris maxime cũ flatꝰ emittit ⁊ recipit ⁊ no tussit neq; screat. Si aũt tussis, est parua ⁊ sine screatu facilis: qđ sit in trahendo aere: dolor augmentatur: apostema ẽ in lacerto quo pectus cõstringitur. aliquãdo in lacerto extra pectus. qđ apostema cũ tactu sentitur.

De passionibꝰ in diaphragmate. Cap. xxiiij.

Passiones in diaphragmate. q̃dã sunt ꝓprie: quedã aliorũ mẽbrorꝫ colligatiõe. Propria pleuresis vera .i. nascens in diaphragmate apostema est. qđ quattuor sequũtur accidentia in pleuresi abusiue iã dicta. Item alienatio mẽtis ex nocumẽto colligãtie cerebri. Colligantia eñ: aut ex cerebro: aut ex epate erit. ex cerebro calidũ apostema. vñ mẽtis alienatio differẽs ab alienatiõe q̃ ꝓpria est cerebri: q: accidẽtia q̃ hãc solẽt seq. .i. obliuio. vigilia. lachryme lippitudo. qualꝫ rẽ a vestimẽtis auferre siue pariete. siccitas ligue: nõ apparẽt in initio morbi diaphragmatis. Sꝫ in augmẽto solent potẽter videri. In initio rubor est in oculis ⁊ cõstrictio vẽtris. ⁊ angustia anhelitꝰ. q: epar q̃si apostema suũ eẽt: tussim patit: ⁊ angustiã spũs ex colligãtia gibbi epatis. ⁊ diaphragmatis: qđ itelligit: q: dolorẽ in dextro latere sentit infirmꝰ.

De passionibꝰ cordis. Cap. xxv.

Passiones cordis aut priuate sunt ipi: sicut dolor et tremor: aut ex aliorꝫ mẽbrorꝫ colligãtia in dolore sicut defectio. Dolor cordis ex mala cõplexione est: aut ex officiali morbo. seu iũcture separatiõe. Mala ꝯplexio calida ex pulsus duritia itelligit: q̃ si sit ꝯposita: ⁊ pulsus cõpositus erit. Peior passio cordis a complexione calida siccitas ẽ: aut etiã calor ⁊ siccitas. ex his eñ cito nascit corporis cõsũptio q̃ phthysis vocat. post hos pessimos mõs diuersa ẽ ꝯplexio q̃ gñat defectio. Ex officiali morbo q: apostema calidũ sãguinolẽtũ vel cholericũ cor patit: vł sua opimẽta: qđ si cõtigerit nõ diu viuit. Intelligit aũt ex ardore: grauitate ⁊ obstinatiõe. Separatiõe iũcture: sicut ex vulnere a pectore

in cor perforante: qd̄ cū penetrauerit vētriculos maxime sinistros morit̄ illico. si non: post paruū tp̄s moriet̄. Sic in oī pas. cordis tātū viuit̄: quātū ē fortitudo pas. Tremor cordis ex humiditate est aquosa in pelliculis cordis cōtenta diuersa. Signū eiꝰ: qr̄ cor a suo loco moueri sentit infirmꝰ. nō eī potest dilatari vel constringi ꝓpter hūiditatē sui. Cōtingit etiā ex apostemate: qd̄ si fit calidū cadit cito infirmꝰ. si durū subtilitatē patit̄ ex q̄ morit̄. Fit etiā tremor ex hūiditate sāguinolenta. sicut iuvenis ille habuit: de quo Ga. qr̄ cum titillationē pateretur per trienniū cum phlebotomis fuerit medicatꝰ in q̄bus singulis paulatim eū liberauit. In quarto vero die vel anno festinata phlebotomis ante passionem non venit illa titillatio. Arbitratus est Galienꝰ debere p̄cedere pas. illam cum sic cessauerit: ⁊ homo liberatus fuerit. Et aliq̄ñ fit cordis titillatio ex fumo melancholico ascēdēte ad cor. Defectio ex dissolutōe est v̄tutis sp̄ūalis: q̄ aut de plenitudine contingit hanc eandē virtutē grauāte ⁊ cōfundente. sicut in defectione illa videmꝰ que ex humoribꝰ nascit̄ venas illas implentibus: ⁊ de plenitudine stomachi a cibis: aut ex plenitudine cerebri sicut in apoplexia ē videre. aut ex nimis inanitione virtutē dissoluente sicut in diarria: siue solutione post potionem acceptam videmus: ⁊ nimio sudore: sanguinis fluxu; phlebotomia: seu ex naribus. aut ex sanguinis ꝓfluuio qd̄ mulieres ex menstruis aut parturitione patiunt̄. aut ex saniei nimia egressione: aut vulneribus: et abstinētia cibi ⁊ nimio labore. similibusq̄ inanitionibꝰ mensuram excedentibꝰ: quibꝰ cū re nocitius iuuatiue res expelluntur: aut ex complexione calida. sicut in febribus: aut ex cōplexione frigida quā os stomachi patitur q̄ pas. bolismos vocatur. aut ex multis diuersis cōplexionibus subito se cōmutantibus. aut ex nimio dolore virtutem dissoluente ⁊ spiritū paruificāte. sicut dolore in stomachi ore. ⁊ ilium doloribus: pustulis vel vulneribꝰ q̄ in articulis sunt vel neruis. vel in lacertorū capitibus. ⁊ similibus dolores plurimos facientibus. Item in suffocatiōe matricis defectio nascitur ex corruptionibus quotidiā mēbrorum. ⁊ eorū mortificationibus vnde postea fumꝰ ad cor ascendit frigidus. ⁊ defectio cordis vocatur: ⁊ inde subitanea mors nascitur. Itē defectio in fe. periodis est initio. aut ꝓpter dolorē nimiū ex calore nascentem. aut propter putridos hu. ad stomachum effluentes. et virtutem sp̄ūalem grauantes. aut ex febricitanti apostemate in aliquo membro p̄ncipali habito. ad qd̄ cū hu. illi descēdunt dolor augmētat̄ ⁊ defectio fit. aut in ore stomachi defectionē patitur. vnde hu. ad se suscipit veniētes: q̄ si ingrossentur virtus grauatur: ⁊ defectio generatur. Signū: frigescunt extrema corporis: anhelitus deficit: ⁊ frigescit: paruitas fit pulsus: ⁊ defectio ipsius: citrinitas coloris. ⁊ si vocat̄ infirmꝰ non audit: nisi quasi longe remotus: aut post domū positus sit. Hec sunt signa passionū in corde ⁊ ceteris spiritus instrumentis nascentium.

¶ De passionibus in instrumētis cibi nascētibꝰ: et a stomacho incipiendum. Cap. xxvj.

Passiones in instrumentis cibi vel sunt in mery: vel in ore stomachi: vel in intestinis: in epate q̄ꝫ vel in splene: vel in felle: vel in renibꝰ: vel in vesica. In mery aut in sub̄a sua: aut in via. vñ ad stomachum transeunt cibaria. In sub̄a sua. cū virtus deficit appetitiua ab ore cibū trahēs: ⁊ ad stomachū mittens. Deficit ⁊ virtꝰ expulsiua: vnde vomitꝰ consequit̄. hec aūt ex mala complexione deficit: aut ex morbo officiali: aut iūcture separatiōe: aut ex lacertorū passione suorū ipsiꝰ mery actionē explētiū. Ex mala cōplexiōe calida q̄ ex siti intelligitur nimia ⁊ refrigeratiōe cū aqua bibitur frigida. aut ex cōplexione frigida que ecōtra erit intelligēda. aut ex complexione humida: que ex humiditate oris. et multis intelligitur sputis. Ex morbo officiali: sicut ex calido apostemate qd̄ cū rubore ⁊ sitis intelligitur nimietate: ⁊ dolore inter spatulas: vel ex frigido apostemate in quo grauitas est sine dolore. Ex separatione iuncture sanguinis subsequitur vomitus et dolores inter spatulas. que si fit in longum: minorem facit appetitum. Si per latū minorē facit vomitum. In via sua mery patitur cōstipationem: q̄ ex exteriori est apostemate eam viam oppilante: aut ex lacertorum apostemate quibꝰ exterius actio mery expletur. Significatio apostematis calidi dolor est ⁊ feb. atq̄ sitis. qd̄ cum saniem facit: augmentatur feb. et rigorem patitur atq̄ tremorem. Si frigidum sit grauitatem sui loci. ⁊ chetinationem sui facit. perfectior significatio oppilati mery est cum appetitio cibi ad stomachum transire non possit. Passio stomachi: aut in ore aut in fundamēto sui erit. Passio in ore dura est ⁊ molestissima. aliq̄ñ mortificās ꝓpt̄ cordis vicinitatē: ⁊ cerebri societatē. Dolor autē stomachi alius est vniuersalis ipsi ⁊ aliis mēbris: qd̄ fit ex mala cōplexione vel morbo officiali vel iūcture separatiōe cū cerebrum vel cor patiunt̄ ꝓpter ipsum sibi cōiunctum. Cerebrum sui causa patitur vigilias alienationem mentis in fe. malos somnos ⁊ terribiles: spasmū: epilepsiā: tremorē. Ga. in megategni: vidi inquit in feb. hoīeꝫ spasmū patientem sine aliqua significatione spasmū p̄nunciante. Aliqui eī patiuntur hoc ex malis cibariis q̄ comedūtur: anhelitū ⁊ singultū faciētia: q̄ comesta cū euomant̄ cito q̄escitur. Ex colligantia sui cor deficit atq̄ tremit. Aliꝰ est dolor soli ori stomachi: sicut corruptio appetitꝰ vel bolismus: ablatio etiā appetitus dolor p̄cordiorū sitis natatio cibi in ore stomachi: vel ex mala cōplexione in stomachi nascitur ore. q̄ si fit ca. sequitur sitis nimia cū calore: que vtraq̄ in stomachi sentiunt̄ ore. vnde in aqua frigida vel in q̄libet alia re actualiter frigida delectant̄ extrinsecꝰ apposita. Si fit cū materia cholerica: patit̄ abominationē oris amaritudinem. Si mala sit ꝯplexio frigida: sitis ē parua ⁊ delectat̄ his in cā actualiter ca. ori stomachi extrīsecus apposita. ⁊ in cibis calidis. q̄ si fit cū materia phlegmatica vl̄ melācholica: sentit īfirmꝰ ī ore saporē acidū. Si aūt ꝓbare velis: vtrū mala ꝯplexio cū materia sit: da īfirmo comedēda cibaria bonoschimos gnātia ⁊ fac vt vomat. q̄ si cū malis videas cōmixta hu. de mala materia esse intelligas. si nō: ecōtra. Urina q̄ꝫ idē sig̃t. si eī post moderatū cibū ⁊ aquā bibitā grossa sit ⁊ turbida ītelligimꝰ eē cū materia. si nō: ecōtra. Cōplexio hūida: vl̄ sic. nō faciūt dolorē nisi post diuturnitatē. Si eī diu morent̄ mala accidētia ꝯficiunt̄: qr̄ ex hūiditate fit hydropisis vel ex siccitate phthysis. Apostemata ca. ī stomacho sunt nascētia cū fe. pulsatiōe: grauitate: siti: angustia: anhelatiōe: grossitudine cuꝫ tactu in ore stomachi apparēte calore. hec apta ⁊ facta vulnera faciūt pulsationē. ⁊ fe. fortiorē rigorē q̄ꝫ ⁊ tremorē. q̄ duo accidētia ex acuta sunt materia. q̄ in ore stomachi pugnat. H̄ aūt materia in aptis vulneribꝰ ⁊ saniē faciētibꝰ cum vomitu purgat̄. Si sint frigida ītelligunt̄ ex grossitudīe ī ore stomachi ⁊ ḡuitate sine siti ⁊ calore. Ex iūcture sep̄atiōe stomachꝰ sicut ⁊ mery patit̄: ⁊ eisdē sig̃tiōibꝰ denotat̄. Corruptio appetitꝰ aut est ex sup̄fluitate: vel minoratiōe: siue ablatione. Sup̄fluitas aut ex q̄litate cibariorꝫ est. sicut in mulieribus ꝯcipiētibꝰ: aut ex q̄litate q̄ fames vocat̄. h̄ si sit multa: vocat̄ canina. Minoratiōe appetitꝰ minuit̄. ablatiōe auferꝫ: sicut ī bolismo videt̄. Desideriū malorꝫ ī q̄litate ciborꝫ ex hūoribꝰ ē pessime q̄litatis ī ore stomachi nascētibꝰ: vñ acida desiderātur cibaria: salsa: pōtica: vel acuta. q̄nq̄ etiā lutū: terra: carbones: testa. ⁊ alia in q̄litate pessima. sicut cōcipiētibꝰ videt̄ cū sup̄fluitas mēstruorꝫ in nutrimētū fetus in ore stomachi coadunat̄. sanguis eī mēstruus superfluitas est in mulierū corporibꝰ quā natura p̄parauit in creādo fetu. q̄ cū cōcepit stringit̄ ne egrediat̄. melior ⁊ iuuabilior in fetus dat̄ nutrimētū: minus bonꝰ ascēdit ad mamillas vt lac fiat: peior in corpore remanet muliebri. q̄ descendēs in ore stomachi maluꝫ desideriū facit in mēse. j. ij. iij. ⁊. iiij. aufertur: qr̄ fetus dū est paruus non multo sanguine nutritur. dū autē creuerit: multo indigebit: neq̄ vt prius ascendit permanens in ore stomachi. Augmētatio desiderij cibi q̄ fames vocatur ex cōplexio ē frigida quā os stomachi patit̄ q̄ ex acidi ītelligit̄ ructatione. ⁊ desiderij aq̄ minoratiōe atq̄ liq̄da egestione: vel ex inanitione corporis. cū mēbra exinanita desiderant repleri. sicut videt̄ post fe. cū purgationibꝰ finiētes. mēbra eī exinanita trahūt sibi qd̄ subtile intestinū receperat. ītestino euacuato ab ore stomachi trahit̄ sibi. ideoq̄ fames fit quā intelligimꝰ ex inanitione precedenti. Significatio huiꝰ pas. nimia est fames que non potest sustineri ⁊ multū comeditur donec gra

netur stomachus ⁊ eijciat cū egestione vel vomitu. Differt
hec ab illa: q: acidi est hu. q: ista solutionē nō hꝫ vētris. De
fectio appetitus aut ex mala est ꝯplexiōe os stomachi emol
liente ⁊ dissoluēte: quā ex fumosa intelligimus ructatiōe. ⁊
luti odore assimilante: siti nimia ⁊ delectatiōe in bibēda aq̄
frigida. ⁊ ꝙ actualiter frigidā in ore stomachi ponat. aut ex
humoribꝰ est cholericis vel salsis: qđ intelliges ex punctiōe
in ore stomachi: abominatione quoqꝫ ⁊ vomitu: ⁊ desiderio
nimio aq̄ frigide: amaritudine: ⁊ salsedine oris. hu. eñ cho
lerici: vel salsi gnāt sitim. nimiū desideriū aq̄ minorationē
ad cibū appetēdū. Aliqñ minoratio appetitꝰ de viscosis na
scit̄ hu. in ore stomachi se coadunātibꝰ ⁊ ipm̄ implentibꝰ. quā
neqꝫ sitis neqꝫ punctura sequunt̄. aliquādo in ore stomachi
hu. habent̄ putridi: qđ intelligit̄ ⁊ angustia ⁊ ꝯtractiōe oris
stomachi. Idem nascit̄ si neruus ad os stomachi patiat̄. vñ
sensus amittatur: qđ ex cōmotiōe cerebri est intelligi patiē
tis alienationē mentis. Bolismꝰ est nimia fames mensuraꝫ
excedēs: q̄ fit ex abominatiōe desiderij. i. nascens ex frigidis
sima cōplexione ori stomachi dn̄ante. ⁊ cibi minutiōe: virtu
tisqꝫ defectiōe. Intelligit̄ ex tactu: q: in ore stomachi locus
frigidissimus inuenit̄. ⁊ ex desiderij defectione cibi accipien
di. horrore: totius corporis subtilitate ⁊ cōsumptione. fames
hec non ex solo est ore stomachi: sꝫ ex desiderio totius corpo
ris. Differt a canina q: in bolismo desiderium deficit: corpꝰ
cōsumit̄: ⁊ deficit virtus. In canina virtus desiderij est for
tis ⁊ mēbra plena. dolor p̄cordioꝝ. i. passio oris stomachi sic
vocata a medicis ꝑpter vicinitatē huius mēbri ⁊ cordis. Ex
cōplexione ca. nascitur ⁊ ex doloris mitigatione intelligitur
cū res actualiter frigida superponat̄. Est eñ ex humoribus
cholericis ad os stomachi decurrentibꝰ: qđ perpēdas ex ni
mia defectiōe ⁊ extremitatū corporis frigiditate. et durissima
est. et molestissima. ⁊ aliquādo ex nimio dolore prouenit. q:
hec mēbra ꝑpter vicinitatē cordis sensibilissima sunt. aliqñ
cho. ad os stomachi descendit ꝑpter nimiā angustiā ⁊ tristi
tiā. et tarditatē accipiēdi cibū. hec nimiū generant dolorem
⁊ cito afferunt mortē: que omnia ex nobilitate sunt oris sto
machi sensibilis ⁊ vicinitate cordis. aliquando ad os stoma
chi phlegma putridum descēdit. ⁊ infirmo angustiam ⁊ con
tractionē facit. sicut ⁊ humores cholerici. Natantes cibi in
ore stomachi ex defectiōe sunt v̄tutis expulsiue in ore stoma
chi. Signū quia cibo accepto grauitas sentit̄ in stomacho ⁊
nocent ea que sumunt̄. Sitis nimia ex stomachi est calore
vel siccitate vel de vtroqꝫ. aut de hu. salsis in suis tunicis. vl̄
in intestino subtili. vel in meseraicis. vel de calore epatis. ali
quando etiā ex calore epatis. aliqñ etiā ex calore pectoris: ⁊
pulmonis. Differūt: q: que de pulmone est et pectore miti
gat̄ ex frigidarū rerū acceptiōe. alia nūq̄ quiescit nisi ex fri
gidissima aqua. Gal. quidā sitim patiunt̄ nimiā: neqꝫ aqua
frigida: neqꝫ aere frigido mitigant̄. ⁊ ideo nimia siti cito mo
riunt̄. cā est q: quidā tyrias māducarūt. quidā vinū biberūt
vbi tyrie reposite fuerūt. quidā vinū vetꝰ. vñ stomachus ca
lesit vltra modū. alij nauigātes neqꝫ aquā dulcē inuenientes
aquā marinā biberūt ⁊ sitiēdo sunt mortui. Apostemata sto
machi ca. ex pulsatiōe intelligunt̄ grauitate fe. angustia. ab
ominatiōe grossitudine ⁊ calore q̄ in stomachi locis sentiun
tur. cū aūt aperiūtur hec apostemata ⁊ faciūt vulnera: pulsa
tio ⁊ fe. sunt fortiores cū rigore ⁊ tremore ambobꝰ nascētibꝰ
de acuitate materie. ⁊ eiꝰ cū mēbris obuiatiōe. q̄ cū crepent̄
cū vomitu purgat̄ corpꝰ. Frigida apostemata intelligunt̄ ex
grossitudiē siue dolore: calore: siti. sꝫ cū grauitate. Seperatio
iūcture quā patit̄ stomachꝰ eadē est q̄ mery dicta est supiꝰ ⁊
signatiōes sile̅s. sꝫ tñ nō est dol. īter spatulas: sꝫ ī ore stomachi

De passionibus in fundo stomachi nascentibus. Capitulum. xxvij.

Passiones in fundo stomachi sunt mala digestio: fa
stidiositas: diarria: lienteria: vomitus: singultus:
inflatio: ructatio: sanguinis et lactis coagulatio.
Mala digestio ⁊ fastidiositas et defectiōe est stomachi in di
gestione. Si eñ cibꝰ a stomacho velociter nō descēderit: ap
pellat̄ mora digestiōis. si īpfecte digerit̄ vel descēderit: pes
sima digestio fit. si quoquo mō se in aliā qualitatē mutaue
rit: tunc mala digestio vocabit̄. Si nullatenꝰ digerit̄ cibus:
sed potius corrūpitur fastidiositas nūcupatur. quā q̄ patiū
tur stomatichos vocamꝰ. Oēs autē he passiōes ex vno sunt
nascentes: sed tñ ablatio est digestiōis. Si enim causa non
fuerit fortis: mala digestio est mediocris. He aūt cause: aut
īteriores sunt: aut exteriores. Interiores sunt mala ꝯplexio
stomachi. ⁊ hu. in ipo cōplexi ⁊ contenti. apostemata ⁊ sepa
ratio iuncture. Mala cōplexio in stomacho ca. corrūpit cibā
ria ⁊ in malam qualitatē ⁊ putridam mutat. quia calor nimi
us putrefacit cibū. qđ intelligitur ex fumoso ructatu. ⁊ visco
sitate sputi. cuius odor est sicut odor luti putridi vel piscis
fetentis. et complexio mala digerit frigida ⁊ dura cibaria.
sitim ⁊ dolorem facit mitigatur in re frigida actuali seu po
tentiali. Cōplexio frigida intelligitur ex ructatione frigida.
sitis paruitate. ⁊ calidi cibi delectatiōe: dolor mitigat̄ cū re
actualr̄ ca. seu potentialr̄. Si frigida fuerit vltra modū: nō
mutat aliquo modo cibū intra stomachum: neqꝫ ꝑpter fri
giditatē facit ructatū acidū. frigiditas eñ non mutat cibū.
Si frigida ⁊ sicca digestionē nō confortat: sed potꝰ in initio
minuit: neqꝫ dolorē facit. sꝫ potius in diuturnitate: quia cō
plexio sicca si nimiā dominetur in stomacho facit ethicā. ma
xime si cum eo iungatur calor. Si vero humida: facit hydro
pisim ꝑpter mutatiōeꝫ cibi ex hūiditate: maxime si iungat̄
cuꝫ frigitudine. Nos alibi dicemꝰ de frigiditate hydropisis
⁊ de hydropisi que de vitio nascit̄ stomachi. hu. v̄o deūsi in
tra stomachū: aut calidi sunt qui ex defectione appetitus in
telliguntur ⁊ fumoso ructatu sputo viscoso ⁊ putrido. Hi qꝫ
hu. aut in concauitatē sunt effluentes: ⁊ intelliguntur quia
si cibū incorruptibilē accipiat infirmus: sicut frumentū est ⁊
ordeum: cum vomitu vel egestione exeunt. ⁊ cum eisdē exit
cho. aut sunt inuiscati ⁊ in tunica sua coadunati. et perpen
duntur ex abominatione ⁊ vomitu. cū quibus nihil egredi
tur: ⁊ nimia siti. aut hu. sunt frigidi. ⁊ intelliguntur ex mino
ratiōe cibi appetēdi. ⁊ acido ructatu. Item hi hu. aut in cō
cauitatē stomachi currunt: qđ intelligimus quia cum mun
dificatoriū cibum accipiat infirmus sicut mel ⁊ spuat et vo
mat ipsum: cum eodē phlegmatica exeunt: aut inuiscantur
in stomachi tunica qđ intelligitur ex abominatione sine vo
mitu sitis paruitate ⁊ appetitus fortitudine: qđ opꝫ discer
nere inter malam complexionē stomachi. ⁊ hu. cōtentos ibi
videas ergo si corpus plenū ⁊ vene tumide sunt. ⁊ cum cibū
accipiant temperatū. aut cum egestione mixtura exeūt vel
cum aliquo hu. intelligimus ex hu. inclusis esse in stomacho
Apostemata in stomacho nascētia sunt diuersa. aut eñ cali
da. que ex dolore ⁊ pulsatione in fundo stomachi sunt intel
ligenda: ⁊ duritie ⁊ calore sub tactu sentiendi. fe. quoqꝫ ⁊ si
ti. que cū ad saniem venerint augmētat̄ fe. ⁊ rigoreꝫ faciunt
aut frigida ex grauitate ⁊ duritie sine dolore ⁊ calore cogno
scenda. Seperatio iuncture aut de cā est interiori aut de ex
teriori. De exteriori sicut de vulneribus q̄ patit̄ stomachus
aut acutis potiōibꝰ. De interiori sic tumoribꝰ ⁊ putrefactio
nibꝰ. Exterior cā est cibi incōueniētia. aut in quātitate si plꝰ
sit ꝙ stomachꝰ possit digerere: sicut videmꝰ ī paruo igne vbi
plura ligna apposita nō bñ ꝯburunt̄: aut in q̄litate pessima
sicut acidū lac: pisces: radices: oīa fricta ⁊ ꝯtusa: q̄ oīa sunt si
cut ignis lignis suppositꝰ hūidis: neqꝫ tñ ab eo cōburēdis:
aut in sub̄a cibi grossi. sicut est caro vaccina: ⁊ panis azimus
aut inordinatiōe cibi sicut cū q̄dā grossuꝫ aut stipticū mādu
cauerit cibū: postea subtileꝫ q̄ antea corrumpit̄ ꝙ grossus a
stomacho egrediat̄: aut cū cibū accipiat: anteq̄ digerat aliū
rursus accipiat. q̄ oīa ītelligunt̄ ex infirmi inq̄sitiōibꝰ. Est ⁊
alia pas. stomachi. i. cum vomitu et egestione purgatio. qđ
a comestione sequitur nimia q̄ stomachum grauādo noceat
⁊ ad expellendū illud qđ ori stomachi est vicinū cū vomitu la
borat. qđ vero est in fundamēto cū egestiōe. aut ex cibi q̄lita
te. qui si sit pungitiuus pungit stomachuꝫ. ⁊ ad expellendū
compellitur: aut viscosus qui in stomacho lubricatur: aut ex
alia cibi corruptiōe. siue in cholericos hu. mutatione: vel q:
de alio loco sicut felle descendit: ⁊ in stomachuꝫ fluens ipm̄
pungit: vt a se expellere possit: quod intelligitur ex his que
a corpore cum vomitu et egestione egrediuntur ⁊ de angu
stia: ⁊ abominatione atqꝫ siti. hec pas. est facilis in initio. cuꝫ
ergo cibus exeat corruptus: ⁊ dolor augmentet̄ corruptioqꝫ

creant hu. stomachū ⁊ intestina pungentes: et noceant intestino cū egestione. ⁊ mery cum vomitu: inde stomachus ⁊ intestinū dolorē patiuntur nimiū: angustiam: instabilitatē vt cadant in defectionem: ⁊ faciei malitiam: tempora dilatant᷑ nares acuūtur: frigescunt corporis extremitates. ⁊ maxime si corruptis hu. corp⁹ fit apparatū. Diarria est purgatio humorum diuersorum et subtiliū. qui aut ex mala sunt ciborū ordinatione. In quātitate: si multi sunt ⁊ grauantes stomachum vt expellantur et eos alij hu. consequantur. In qualitate cum homo accipiat cibum facilem ad corrūpendum. sicut melones: cucurbitas: mora: et filia. hec em̄ in stomacho cum corrūpuntur expellūtur: ⁊ cum eis alij hu. egrediuntur aut cibi ordinatione. sicut cum accipiūtur ad digerendū duriora ⁊ post velociora. aut constipatione meseraicarū. he vene si sint constipate colamentum cibi ad epar non pōt trāsire. exit ergo cū egestione qd̄ ex plenitudine est venarum et corporis. digestus est cibus in stomacho sm̄ ꝙ opꝫ: et in subtili intestino non valens transire ad epar: ⁊ ad alia corporis membra sicq̄ cum egestione exit. qd̄ ex plenitudine multorum hu. nascitur ad stomachum descendentiū. aut ex corpore sunt toto. aut ex vno mēbro. hoc aūt aut sm̄ naturā sicut in cretica die videmus cū membra nocitiuos hu. expellāt ad stomachum: vtpote cerebrū ad stomachum et intestinuꝫ. in quo maxime nocitiui hu. adunantur: ⁊ ab eo in stomachum propelluntur. hi autem hu. aut salsi sunt: aut acuti facientes egestioneꝫ sanguinis. Signa salsorū: quia salsitatē vel amaritudinem in ore infirmi sentiunt: acuti pungunt ⁊ nimium sentire faciunt. Si nec salsi nec acuti sunt defectioneꝫ tantū faciunt. Differt autem a priori morbo: quia prior facit vomitum. et cho. ru. exit plurimum. Diarria vomitu caret: ⁊ qd̄ exit diuersum est: nec vnius qualitatis. Item prior est acut⁹ et velociter aufertur: Diarria vero diuturnus est morbus. Species diarrie ex multis hu. ad stomachum fluentib⁹ sunt diuerse sm̄ diuersitatem materie. cū em̄ quedam humiditates ad stomachum a cerebro descendant propter cōplexionem cal. vel frigidaꝫ: augmentant᷑ hu. ⁊ descendunt partim in nares: partim in palatū. ⁊ de palato in stomachum vel intestinum. cōplexionesq̄ eorum corrumpunt᷑: vnde deficit digestio eorum. deinde virtus dissoluit᷑. ⁊ aliquādo ad mortē deducit hic morbus. Est ⁊ alia species que nō multā solutionem habet: sed paruam ⁊ eandem cholericam. qd̄ consequitur ex augmētatis in corpore hu. quib⁹ non oportet corpus nutriatur: sicq̄ in stomachū et intestinum ꝓpelluntur. Est ⁊ alia species que solutionē interpolatam habet duos vel tres dies cessans. ⁊ postea durans. cumq̄ cessauerit reuertet᷑ sicut pri⁹ fuit. qd̄ ꝯtingit cū in illis coadunati chimi expelluntur ad stomachum ⁊ intestinū sicut fe. coadunatur materia que est interpolata: finsutē in dieta. aliquando hec in tertiana est feb. cum cholericos hu. natura expellit in die accessiōis. Est aūt ⁊ alia que nascitur de oppilatiōe meseraicarū. cū cibi succus sm̄ ꝙ oportet ad epar non egrediatur: sꝫ subtilis ad epar descendit ⁊ ad intestinū mediocris. sicut videtur in hydropisi que ex cōstipatione cōtingit. hec species consumptionē vel constipationē facit corporis. quia puissimū venit ad epar et ad corpus. ⁊ similiter oēs species diarrie: si morentur cōsumptio corporis sequitur. Est et alia de hu. nascens humidis ⁊ phlegmaticis in intestino in qua dolorem infirm⁹ patitur ⁊ inflationē: qd̄ exit paruum est ⁊ rarum. moratur infirm⁹ ad sellam diu. Lienteria est cum sicut comeditur a stomacho exit cibus sine vlla sui mutatione: qd̄ ex nimia est defectione virtutis contentiue cibū tenere non valente. Cōtingit autē ex cōplexione frigida ⁊ humida dominante stomacho. et in intestino subtili vnde cib⁹ lubricus efficitur. aliquādo quoq̄ ex intestini ⁊ stomachi defectiōe est cum cibum sm̄ ꝙ opꝫ non possunt mutare. quia non sm̄ ꝙ opꝫ mutetur neq̄ tempore cōpetenti. fit autem propter pustulas et vulnera q̄ in inferiori sunt tunica stomachi ad quā cibus veniat: ⁊ illa tangat vulnera et pūgat. stomachus ex dolore quē sentit mouet᷑ expellens cibum anteq̄ fit digest⁹ vł mutat⁹. vt se defendat a sibi nocētib⁹. Intelligim⁹ hoc ex pustulis ⁊ vulnerib⁹ q̄ in ore ⁊ lingua infirm⁹ patit᷑. ⁊ ꝙ calor ⁊ siccitas in ore sentiunt᷑. Lienteria ergo sicut diximus par

uitas est cibi in stomacho morantis. et citus exitus cū intrauerit. Unde hip. in apho. in lienteria diuturna oxiremia nata que nō fuit antea: bonū signū. Oxiremia em̄ ꝯtingit ex cibo in stomacho morātē ⁊ cōtinentia cōtētiue virtutis. Abominatio ⁊ vomitus aut de cibi sunt quantitate. si plusq̄ oporteat stomachum grauans ⁊ in ore suo natans: q̄ cum sibi noceat ad mery expellat ⁊ de mery cū vomitu eijciat. De qualitate si cib⁹ abominabilis fit ⁊ amarus acutus ⁊ pūgitiuus qui cum noceant stomacho expellunt ab eo. hu. si in concauitate stomachi sint: faciunt vomitum. si intra tunicam ei⁹ et tunice villis inmiscetur: abominatio efficitur. hu. quoq̄ hi aliquādo nascūtur in stomacho. ⁊ aliquādo ad ipm̄ effluunt ab alio membro. Nascētes in stomacho cōtinui sunt: qꝛ corruptio cōplexionis sue eos gn̄auit. qui ab alio mēbro decurrunt paruo tempore ibi quiescūt adunātes se in locis vbi descensuri sunt ad stomachū. Humorum autē species intelliguntur ex sapore horum que euomūtur. Si em̄ sunt amara ex cho. ru. Si salsa: dulcia: vel acida: phlegmatica. Aliquādo est vomitus sm̄ crisim. cū natura hu. expellit qui causa sunt morbi a parte superiori. Singultus est spasmus interiorū panniculorū stomachi. cā sui eadē est que ⁊ spasmi in neruis aut em̄ de plenitudine: aut de inanitiōe: aut de pūctura: aut de cōplexione frigida. De plenitudine: sicut videt᷑ in multū cibū ⁊ plusq̄ oportet accipiētib⁹: ⁊ his quorū dieta est inordinata. De inanitione: sicut post febres ⁊ ventriū solutiōes et post longam cibi abstinentiā: qd̄ intelligitur ex precedentibus: Punctura de cholericis est hu. in stomacho nascentibus: aut de alijs mēbris ad ipsum fluentibus: vel de potiōe acuta: siue cibo: vel de vino veteri ⁊ puro. Singultus ex frigida cōplexiōe: ⁊ ex frigidi cibi pessima est acceptione q̄ spissatur in stomachi substātia ⁊ eam spasmat. sicut patiunt᷑ seniores. ⁊ diuturnos morbos habētes. Inflatio ⁊ gurgulatiōes aut de interiorib⁹ sunt: sicut si stomachus nō bn̄ fit calidus vt digeri possit cib⁹: ⁊ vētositas dispergit᷑. neq̄ frigid⁹ quin cib⁹ mutet᷑: sꝫ cal. ei⁹ inest defect⁹. qꝛ cib⁹ non digerit᷑ perfecte vel in ventositatem mutat᷑ fumosam et fiunt inflatio et gurgulatio in stomacho: aut de exteriorib⁹: sicut cum cibus accipit᷑ quo vētositas generat᷑ vtpote fabe: fasceoli. ⁊ filia. Uētositas que ex his nascit᷑ parū morat᷑. cū ructatu em̄ dissoluitur. Ructatus q̄ ex vētositate stomachi inflatiua nascit᷑ qua vsq̄ in os ascēdente: ⁊ fum⁹ ascendit. aut de humorib⁹ calidis. vnde ructat⁹ fit fumosus: aut de frigidis hu. ⁊ fit acidus. aliquādo quoq̄ ructat᷑ acide ex frigidis ciberijs ⁊ multis. que cū non possit stomachus bene digerere ex caloris defectione: fit inde ructare acidū. Ructat⁹ aliquando fit adeo validus vt a stomacho cib⁹ egrediatur ⁊ digestio ꝯhat᷑. Si aūt ructatus non exeat: generatur ventositas ⁊ inflatio nociua. Lac coagulatū intra stomachū fit: cū qui habent eū frigidum lac recenter vel frequenter mulsum accipiunt.

¶ De passionibus intestinorū. Cap. xviij.

Passiones in intestinis sunt dissinteria: tenasmon: colica pas. yleon: ventositas: lumbrici: ascarides: cōtractiōes. Dissinteria aut est ab epate ⁊ vocetur epatica. de qua dicturi sumus postea. aut ex intestinis que ex nimio motu fit vel ex ca. apostemate in intestinis nascente et crepante. aut ex hu. qui ab intestinis descendunt: in diarriā. si materia fit acuta ⁊ cholerica: siue salsa ⁊ phlegmatica: vnde panniculi intestini putrescunt vulnerati. Hanc pas. habentes ante purgēt cholericos ⁊ diuersos hu. ⁊ postea phlegmaticā hūiditatē: qd̄ cognscit᷑ cū in itestinis hūiditas viscosa ⁊ desup tunica ta excoriat᷑: postq̄ cū excorient᷑ q̄dā de itestinorꝫ corpib⁹ ꝓijciunt᷑: q̄ si sint q̄si frusta carnis subseq̄tur ꝑditio īfirmi. qꝛ intestini suba sigtur eē comesta. ⁊ vsq̄ ad subaꝫ eē ꝑforata: qd̄ impossibile ē curare. post purgent sanguinē q̄ fit cū venarū aperiant᷑ ora q̄ in itestinorꝫ sunt suba. aliqñ putredo fetens exit sicut de corpe mortui. aliqñ sicut pīguedo dissoluta ī colore ⁊ liquore. hoc aūt est cuꝫ calor dissoluit pinguedinē que in membris est pinguib⁹. que si moretur sicut fex vini efficit᷑ Aliqñ est dissinteria ex venarꝫ fissura: cū in ipsis sen. augmētatur vnde scinduntur. Putant autē quidam esse emorroidem. ⁊ non est emorrois. quia emorrois est ex scissura venarꝫ

que in ano sunt seu natibꝰ. Itē dissinteria ex hu. cho. nigris qualitate pessimis ⁊ descendentibꝰ ad intestina: q̄ intelligū tur ex cho. ni. egressionibꝰ. aliqñ hec cho. ni. sanguini iungit melācholico que species pessime sunt ⁊ mortales. sicut hip. in apho. solutio inquit i cuiꝰ initio cholera exit nigra: mortalis est. Vulnera intestinorū aut grossi sunt intestini: et intelliguntur: q: ad egestionē surgit infirmus cum punctura siue tortura sentiatur. ⁊ qđ exit de vulnere: non cum egestione inuiscatur. vnde vulnera in recto intestino esse intelligūtur. Si cū egestiōe aliquātulū misceatur vulnera in orbo intestino eē intelligūtur aut in colon. Si infirmus sub vmbilico puncturā senserit: vulnus in grosso intestino erit. Si vmbilicū dolor circundederit: vulnus in intestino subtili erit. Item si punctura sentiatur diu ante digestionem: et qđ de vulnere exit cum egestione mixtum fit: vulnꝰ est in intestino subtili. Est enim ex longa via in qua san. et sanies commiscentur. Item si bene sint commixta: vulnus in intestino est supra ieiunū. Hip. in pitonecon noxomaton. qui habēt inqt dissinteriam patiuntur contractionem exiture ventositatis et sursum redeuntis. defectionem quoq; virtutis. ⁊ frigitudinem extremitatis. Ga. huic capitulo iungit dolorem stomachi: cū plenitudine capitis ⁊ dolore sui. Causa horū quia intestina excoriata dolent. ⁊ impediūtur ex omnibus ad ipsa transeuntibus. maxime si sint acuta ⁊ pungitiua. Cum autē non festinatur ad emittēda que nocent reuertētur ascendēdo sursum. et fit ventositas ⁊ dolor intra stomachum. ⁊ plenitudo in cerebro propter ascensionē fumi illius materie ad caput. sequitur semper intestinorum dolorē defectio virtutis ⁊ frigitudo extremitatis. quia calor vadit ad membra dolentia vt ea nutriat atq; regat. Dissinteria epatica est sanguinis emissio puri cū egestione mixti: cuiꝰ initiū est sicut lauatura carnis ⁊ post rubescit deinde nigrum quasi cho. ni. Differētia dissinterie epatice ⁊ intestinorum: quia sanguis cadens de intestinis guttatim cadit. ⁊ est quasi mūctꝰ nariū qui de epate est quasi lotura carnis est. Hāc passionē sequitur consumptio corporis propter ablationē cibi a membris qui ab epate solet euenire eis. Si infirmus sentiat dolorem epatis certior est causa quia dissinteria epatica. vñ oportet medicū in medicanda dissinteria vt sufficienter consideret ne in errorem cadat. Aliquādo dissinteriam epaticam medicus intestinorū esse putat. quā sicut intestinorum medicat. et ita epatica negligitur: ⁊ sic perit infirmus. Ga. cognosco inquit hoīes hanc pas. habentes quos medici confuderunt quia discretionē eorū ignorauerūt. Aliquādo errāt in sanguine ab epate currēte. quia si fit mixtus cū cho. ru. cū inde transeat leduntur intestina et excoriātur ea: exitq; sanguis cū mutatione mixtus ⁊ de intestinis esse putatur. Causa vñ dissinteria nascit epatica: aut de venaꝝ ⁊ epatis est sanguine ⁊ plenitudine: quā natura eijcit ab epate ꝓpter nocumētū ⁊ plenitudinē sui. et tñ nō in primis multꝰ exit sanguis. aut ꝓpter pigriciam ⁊ grossitudinē motus. vñ in epate multus san. coadunatur: ⁊ inde grauatū eū expellit ⁊ eijcit. aut propter incisionem membrorū quorūdā corporis sicut manuū et pedū. ⁊ permanet sanguis illa mēbra nutriturꝰ in epate ⁊ grauat inde: quē expellit in meseraica. deinde vadit in intestina. hec accidentia subito veniunt: neq; morantur neq; perdiatur ꝑpetitus. Aliqñ venit dissinteria epatis propter defectionem sue virtutis retentiue quā sequit defectio appetitiue. ⁊ in initio eijcit quasi lauaturā carnis. Thenasmon est motus recti intestini cogens hominē ad egestionē: ⁊ tamen nihil nisi parū viscositatis emittit cū sanguine facētē. Cā eiꝰ hūiditas est acuta et pungitiua ad rectum descendēs intestinum. ⁊ pungens ipsum cogens ad egestionem infirmum Intelligitur aūt ex his q̄ exeūt. aut eñi hūiditas est cholerica: aut salsa. Item dissinteria est ex apostemate in intestinis videtur aūt infirmo in intestinis stercora esse collecta. et vt ad sellam ire debeat: qđ intelligit ex pulsatione ⁊ grauitate que in recto intestino est sentire. aut ex stercore sicco coadunato in subtili intestino: vnde opꝫ vt ad sellam exeat: sꝫ ideo quia non exit cito opꝫ exprimi ⁊ thenasmon pati. Aliquādo vnctuosa exit humiditas: ⁊ solutionem esse putat medicorū stulticia: dantq; medicamen stipticum. vnde necesse est euꝫ occidant. Gal. vidi inquit hominem thenasinon patientem emisisse lapidem: et sanus factus est.

De colica passione. Cap. xxix.

Olica passio nimiꝰ est dolor quē patitur intestinū qđ vocat colon. nascitur ex hu. grossis ⁊ phlegmaticis qui clauduntur in intestini panniculis. grossa aūt viscositas substantiā claudit intestini: que scilꝫ dissoluitur ab hu. his vñ maximus fit dolor. Hec species pas. maxime est ex defectiōe intestinorū. q̄ neq; digerere: neq; dissoluere possunt hu. aut ex vētositate grossa ⁊ frigida in intestinis clausa ⁊ excedente ea: aut de ca. apostemate siue de aliquo acuto vel pungitiuo hu. Phlegmaticos intelligimus hu. ex multo dolore. ⁊ quia intestina quasi terebello sunt perforata: ⁊ ructatione acida abominatione vomitu cum quo exit phlegma: ventris constrictio vt nec ventus exeat ab inferiori parte. et ex frigitudine inferioris vmbilici: si q̄s eū tetigerit: ⁊ de ꝓsitentia infirmi de dieta grossuꝫ phlegma gñante. Passio ex ventositate intelligitur et dolore: et thetinatione que in loco est intestini. et mutatione doloris in latere sui cum gurgulatione: seu grauitate ⁊ nimio dolore: tortura ⁊ abominatione. stercus est leue super aquā natatile. sicut vaccinū. Ex apostemate intelligitur ex calore. ⁊ in loco intestini incensione. ⁊ nimio cum punctura dolore: feb. siti: ardore: vomitu: ⁊ abominatione. In vomitu diuersa sunt cho. sine leuitate. Hec colice species peior est ceteris cū aliquādo se in yleon mutet. Que ex hu. acutis et pungitiuis nascitur: intelligitur autem de nimia siti. siccitate lingue et oris. vrina acuta et rubea. aliquando egestio exit cholerica. vñ dolor augmentatur. ⁊ si antecedens fuerit dieta cholericos hu. generans fit certior. Oportet autem intelligas: quia pas. colica in dolorem arteticum se mutet. vidisse enim memini quendam qui dicebat disconcatenationem in spatulis fieri propter colicam. Oportet in hac pas. cogitare ⁊ sufficienter considerare: quia aliquando cum in renibus fit pas. putatur esse colica. q: in dolore renuꝫ quasi colica patitur accidētia. idest dolorem nimium abominationem. atq; vomitum cum egestionis forti constrictione. et vētositate neq; inferius neq; superius exeūte. Harum duarū pas. differentia. quia dolor colice pas. durior est et fortior: vel magis continuus: neq; loci est vnius: in renibus accidentia sunt minora: neq; dolores mutantur: sed stant in renibꝰ.

De passione yleon. Capitu. xxx.

Leon est dolor in intestinis nimius: estq; acuta passio ⁊ mortifera maxie si propter acumen doloris stercꝰ vomuerit. Hec pas. de apostemate nascitur ca. in subtili intestino: aut de oppilatione stercoris sicci. aut de hu. siccis ⁊ viscosis se inuiscantibus in intestinis. aut de crepatura quā patitur syphac. et exeunt intestina: aut de intestinorum separatione. Aliquando nascitur hominibus cibum ad necessitatem suam explendam non habentibus. aut de potione venefica accepta. Que ex egestionis oppilatione est dolorem facit nimium quasi perforationē terebelli. Que est ex crepatura ⁊ intestinorum separatione aperta est: si ponatur infirmus supinus et si forte intestina exierint tāgatur et reduci possunt cum manu. Que ex nimia est fame ex infirmi capitur interrogatiōe. Oportet autem intelligi q: hec passio periculosa est quoq; mō fuerit. ⁊ maxime si putruerit vomitus. et cum ipso egestio fuerit vel exierit. Si odor corporis fetuerit vicinior est morti.

De lūbricis aut alijs vermibus. Cap. xxxi.

Umbrici ex hu. sunt phlegmaticis putrescentibus in intestinis vbi nascitur calor extraneus vnde hec animalia generantur: que impossibile est de sanguine nasci. vel de cho. ru. Cholera enim ru. cum amaritudine et acuitate: siccitateq; sua huiusmōi occidit animalia: ⁊ sanguis non exit de venis: vel arterijs. ⁊ si exit apostema gignit. cū pas. alijs. vnde hanc pas. habent pueri. ⁊ hñtes humiditatē phlegmaticā ⁊ grossam cum dieta grossa ⁊ purgandi negligentia: maxime hec pas. nascitur in autūno ex fructuum cō-

estione. Cuius pas. tres sunt species. Una est lumbricorum species: q̄ quasi rami portulate sunt ⁊ in intestino subtili nascuntur propter plurimā cibi humidi abundantiam in hoc intestino se coadunantē. Sunt alij lati sicut semina cucurbite plurimū in grosso intestino nascētes: ⁊ maxime in orbo. Sūt ⁊ alij minuiti. sicut qui fiunt ī aceto vermiculi plurimū in recto intestino nascētes. Significatiōes eorum: q: vermes qui siles sunt his q̄ in aceto fiūt: ⁊ qui semini assimilātur cucurbitino: facile exeunt cū egestione ex intestini vbi sunt largitate. Aliqū paruos vermes hūtes pruriūt iter nares ⁊ purgantur cū ad egestionem sunt volūtarij. Lumbrici nō exeūt cum egestiōe: qd̄ est ex subtilis intestini a magno longinquitate. ⁊ strictione ipsius vie. et eorum cum subtili intestino inuiscatione: quapropter non egrediuntur nisi cū in expulsis hu. a natura expellātur sicut in cretica die videt. vñ ex eorum accidentibus necesse est intelligātur. i. tortura abominatione punctura: maxime cum intestina propter inanitionē stomachi sunt subtiliata. Lumbrici em̄ cum cibū sunt appetitiui neqꝫ inuenerint ī intestinis de eorum humectatione trahunt, qui si crescant in intestinis virtus deficit: quia chimus nutriens intestina: ad lumbricos nutriendos vadit. vnde deficit: ⁊ refrigeratur extremitas corporis: strident dētes pruriunt labra abominationē ⁊ vomitum habēt. aliquādo ascēdunt vsqꝫ ad os stomachi. ⁊ cum vomitu exeunt. Tortura intestinorū est ex hu. acutis: ⁊ pungitiuis qui ad intestina descendunt ⁊ stomachum. aut ex ventositate intestina extendēte. aut ex grossis hu. phlegmaticis ⁊ viscosis ⁊ inuiscantibꝰ se in intestinis. aut ex sicco stercore in intestinis se claudēte.

De passionibus natium. Cap̄. xxxij.

PAssiones natium vicine sunt passioni intestinorū: q: extremitates recti intestini sunt. sunt aūt emorroys. s. morum atrici fissura exire nates foras calidum apostema. Emorroys est superfluitas nascens super natium ora et similiter morum. sed differūt: quia morū habet caput rotundū ⁊ ru. fundamentū eiꝰ subtile sicut mori forma. Emorroys duobꝰ est modis. quedam capitis est rotundi: sicut vua ⁊ colore purpurea. quedā longa ⁊ in capite grossa: subtilis versus inferiora. ab his duobus aliquādo multus san. aliquādo nullus exit. Item sanguis qui morum exit cum impetu exit. exiens emorroydē: aliquādo interpolatur. aliquādo nō: cū stringit vero exit: nimios dolores gignit pruriginem natiū. ⁊ passiones multas in alijs membris. Si quis ergo cum ferro medicet: vna emorroys dimittatur vt sanguis ille egrediat. q si non generātur morbi. sicut hydropisis: mania: phthysis hec sunt passionū genera propter melancholicum san. intra epar. qui cū multiplicetur spargitur in inferiores venas. et diuiditur ⁊ exit de natibus: cū constringitur neqꝫ de epate egrediat: dura apostemata inde generantur. Calor epatis naturalis extinguitur propter multitudinē melācholici san. ⁊ cōpressionem venarū epatis. deinde eius cōplexio refrigescit: neqꝫ sm̄ q oportet sanguinē mutare potest: sed aquosum et phlegmaticū generat: vnde causa est hydropisis. Si epar confortetur vt san. ille ad venas pectoris vel pulmonis propellatur. ⁊ illo impleantur: ⁊ conculcate crepent ⁊ vulnera faciunt: ⁊ hec est cā phthysis. si aūt san. cerebrū ascenderit. melācholiā facit. Ideoqꝫ hip. precepit in medicanda emorroyde cū ferro vnam dimitti: vnde fluat ille san. qui solet in epate coadunari. Simuliter si sanguis plusq̄ oportet exeat morbos procreat: sicut corruptionem coloris figure ⁊ cōplexionis hydropisim: ⁊ defectionē virtutis appetitiue. Calor em̄ epatis deficit neqꝫ generatur san. vnde cōplexio corrumpitur corporis: ⁊ generat hydropisis. si san. exiens augmentetur perit infirmus: sed tamen hanc habentes pas. non incidunt morpheam: neqꝫ zimiā: pleuresim vel peripleumoniam. vnde si san. non effluit: cuiusdā os est apertum. cuiusdam vero non. qd̄ ex sensu ⁊ tactu intelligit. sed si sit deintus in intestinis: opꝫ copham mitti. cophā inquā vētosam: ⁊ linitere foci ⁊ bōbicinū sup nates imponēdū. extremitas em̄ intestini venit foras ⁊ apparet qualis sit. Atrici sunt vulnera occulta in extremitate intestini nascētia. aliqū cōcauitas horū non ita tangit intestinū vt psoret ipm. q si cum puluere desiccatiuo medicent sanātur. Quoddā horum multū est cōcauū psorans cui medicina nullū pstat psidiū. itelligit si digitꝰ sup nates ponat ⁊ in atricorum perforatiōes argalia mittat. Si autē cū argalia digitꝰ iungat: psoratū esse intestinū intelligitur. et si extremitate emboti in perforationē posueris vulneris. et fumigaueris. ⁊ infirmus qsi fumos graues ad os penetrare senserit psoratum eē intelligas. Exire nates aut ex mollitie est lacertorum. aut ex tenasmō. Fissura aut ex solutione est humorū cholericorum calidorū ⁊ acutorū: aut q: nimis est stipticū ⁊ durū cū stercus exeat per nates nimis siccū. Apostema nascit in natibꝰ sicut in mēbris totiꝰ corporis ⁊ ex tumore ⁊ dolore ⁊ strāguria itelligitur: qd̄ si sit calidū rubescat ⁊ quiescit de causa actuali frigida: si sit supposita: ⁊ nocet sibi res calida. De frigido apostemate ecōuerso accipe.

De passionibꝰ epatis causis ⁊ signationibꝰ ear. Ca. xxxiij.

PAssiones epatis aut priuate sunt sibi: aut ī alijs nascētes mēbris ppter societatē sui. Priuate sibi sunt defectio: apostema: oppilatio in via sua. Que in alijs nascunt mēbris generāt hydropisim propter societatē sui. Defectio epatis: aut ex defectiōe est appetitiue vtutis. vñ trahit sucꝰ cibi de subtili intestino ⁊ meseraicis. Intelligit aūt ex egestiōe alba et liq̄da: qd̄ ex defectione est sua in trahendo cibo a meseraica. aut ex defectiōe vtutis ptētiue: ⁊ intelligit ex teneritudine et corpis plenitudine: qd̄ fit ex cibo crudo ⁊ indigesto p corpus dispso. nō em̄ ptentiua tenet vt bene coquat. aut ex virtutis digestiue defectiōe. q̄ aut ex ca. est cōplexiōe ⁊ intelligit ex desiderij ablatiōe. ardore. siti nimia fe. vomitu solutione cū qua hu. choleria exeūt. vrina ni. ⁊ q: plurimi īde cadūt in pas. acutas. que pas. si moret facit cōsumptiōem chimorum corporis: ⁊ his cōsumptis cōsumptio fit epatis. vñ cū egestiōe eiꝰ fit egressio. qd̄ cū exeat doloris ē pessimi minorat qꝫ corpꝰ et cōsumit: aut ex frigida est cōplexiōe: q̄ itelligit q: ī initio morbi nimiū hꝫ desideriū cibi sine fe. ⁊ siti. qd̄ cum egestiōe exit paruū ē ⁊ tpibꝰ diuersis: atqꝫ multis. neqꝫ mali ē odoris. Si vero moret fe. facit. san. eiꝰ putrescit ex grossitudine sui. ⁊ auferet desideriū cibi. qd̄ cū egestiōe exit qsi fex ē san. in die patitur nimiā solutionē ⁊ subitā. corpus mutat in marmoreū col. ⁊ minoratio carnis in facie videt. aut ex sicca cōplexione qd̄ intelligitur ex corporis macilētia ⁊ siccitate ⁊ egestionis paruitate: atqꝫ sui grossitudine: aut de humida complexione. ⁊ intelligitur ex siccitate contraria ratione. aut de defectione vtutis expulsiue q̄ totū corpori cibum nō bene mūdatū mittit. q: vtus hec nō bene potuit mūdificare. Apostema aut est calidū aut frigidū. Si calidū i dextro latere sentitur: sub hypocūdria dolor ascēdens furculas cū fe. ⁊ descendēs ardore siti siccitate. tussi ad costas. Si infirmꝰ supinus iaceat: sentit grossitudinē sub hypocūdria in latere dextro. In apostemate de cho. ru. fiūt hec accidētia fortiora ⁊ molestiora. Si apostema i cōcauitate sit epatis ablatio subsequitur desiderij. singultꝰ: cholericorū hu. in initio vomitꝰ sicut oui vitellū: ⁊ post sicut eramētū eruginosum: vētris cōstipatio: ⁊ defectio frigiditas extremitatū corpis tussis ⁊ angustia spūs minora sunt. Si apostema i gibbositate sit epatis: fiunt tussis ⁊ spūs augustia fortiora: sentit infirmꝰ furculas trahi ad iferiora cū grauitate sub hypocūdria. q: cōcaua vena furculas ppt apostema trahit ad inferiora. ⁊ in initio lingua ē citrina ⁊ post nigra. ⁊ cū a pte dextra locū sub hypocūdria tangat grossum sentit eē apostema sicut noua luna. tactus eius calidus. si infirmo precipias vt supinꝰ iaceat: neqꝫ sub caput eiꝰ aliquid ponatur. ⁊ eū duplicare facias genua et pedes ⁊ cōsociādo iungat. ⁊ locū tetigeris inuenies sicut dixi. ⁊ aliqū apostema calidū venit ad lacertos vētris. ⁊ differt a superiori q: istud si tetigeris inuenies in forma longum. aut quadrangulū. aut vna extremitas erit grossa altera subtilis. Apostema epatis frigidum intelligitur ex grauitate in dextra parte. et sub hypocundria. et tussi parua sine dolore et feb. In loco tacto inuenitur grossitudo: durities: si apostema sit melancholicum. Si phlegmaticum: mollicies. Si defectio et apostema in epate se coadunauerint: fit mollicies egestionis: et similitudo lauature carnis. Oportet autem intelligi: quia tumor in epate cum defectione pessimus

fit morb⁹. ⁊ ad perditionē ducēs. Cōstipatio aūt de aposte
mate est cui⁹ significationē meminimus nos dixisse. aut de
grossis hu. in ore venarum a porta se diuidentiū inuiscanti-
bus: et in vena que in gibbo epatis est sita se coadunātibus
quā cōstipationē intelligim⁹ ex dolore grauitate et rhetino
sitate in dextro latere sup hypocūdria sine fe. Si oppiletur
gibbus epatis: fit vrina aquosa et subtilis. Si in concauita
te sua: egestio est liquida.

De hydropisi. Cap. xxxiiij.

Passiones in alijs membris ex colligātia nascen
tes epatis: quedā species est hydropisis. Oīs
enim hydropisis ex defectione nascitur virtu-
tis generatiue sanguinis. aut si de sua actione
defecerit. hec ex passione epatis nascit̄ qd̄ fun
damētum est ipsius. sicut si cōplexionis est fri-
gide: succum cibi in perfectum sanguinē non valentis mu-
tare. ⁊ aliquando patitur aliquod membrū epati colligatū
siue vicinū sicut stomachus qui patitur cū cibum sm̄ q̄ op;
digerere non potest. ⁊ ita indigestus p totū corpus spargit̄
membris corporis in suā naturā cum digerere non valenti-
bus. patiūtur ⁊ ieiunū intestinū: ⁊ meseraica vena cū i mutā
do cibi succo deficiāt vt non ad epar mādari valeat. vñ v̓t⁹ de
ficit mutatiua san. cū cib⁹ ad ipsam venire nequit. Al. qñ hy-
dropisis ex defectiōe est pulmonis qui non pōt enutriri ex
humiditate sanguinis. remanet ergo in san. membra nutri-
ens et eorū cōplexionē humectans. Aliqñ ex defectiōe renū
in trahēdo sanguinē aquaticū: aqua eñ remanēs in san. nu
trit membra et corū cōplexionē humectat. Spēs hydropi-
sis sunt. iij. tympanias: hydropisis: hyposarca. Tympanis
ē ex defectiōe caloris epatis: nō nimie frigiditat; mutat aūt
san. in ventositatē inter pelliculas ventris et intestinorum
se coadunantē. aut ex multis cibarijs est accipiendis vento-
sitatis generatiuis. Signum eius est quia si super ventrem
percutiatur: sonus quasi tympani auditur. Hydropisis ex
nimia est frigiditate ⁊ complexioni epatis dñante humidi-
tate. vñ cib⁹ in hūidā ⁊ aquosam mutat̄ naturā q̄ inter pel-
liculas ventris ⁊ intestinorum coadunatur. hui⁹ passionis
causa est ex herbis frigidis: et fructibus: ⁊ aqua frigida. Si-
gnum eius infirmi venter mouet̄ ⁊ sonet q̄si vter aqua ple-
nus. Hyposarca est cū cib⁹ i epate i hūiditatē mutat̄ ppter
frigidā; cōplexionem ⁊ aquosam ⁊ humidam. vnde postea
omnia mēbra frigida sunt ⁊ phlegmatica. Que de duro apo
stemate est vias oppilante epatis ⁊ cōprimēte. vnde spirit⁹
ad ipsum phibetur trāsire cōplexione refrigerante v̓tute
sanguinis mutatiua deficiēte: cibumq; in phlegma mutēte
aut de apostemate splenis deficientis ab emundādo san-
guine de cho. ru. vñ sanguis augmētatur in epate. ⁊ extin-
guitur ei⁹ calor. aut de fluxu sanguinis: aut de vulnere: aut
de mēstruis: aut de emorroide cū fit conclusus: calor epatis
de nimio refrigerat̄ sanguine: sicut in lucerna. lucerna ex ni-
mio oleo extinguitur. aut ex frigida cōplexione stomachi cū
cibus nō possit bene digeri. ⁊ mādatur crudus epati mutā-
dus in phlegmaticos hu. aut de hu. grossis ⁊ viscosis oppi-
latione faciētibus in via epatis. spiritūq; cōtrahētib⁹: ⁊ cō-
plexionē refrigerantib⁹ ex qua oppilatione san. non potest
transire: sed aquosior ⁊ subtilior trahitur. vnde mēbra cor-
poris humectant̄. Item fit ex defectione ieiuni intestini et
meseraice. Itē post fe. diuturnas ppter nimiā aquā ebibitā
⁊ defectionē cibi in stomacho digerēdi ex calore fe. vñ oppi
latio fit. Item ex acuta pas. vel epatis ca. cōplexione ⁊ virtu
tis dissolutione nō valentis san. gñare. De hydropisi null⁹
potest curari cū nec ca. nec fri. accipere possit: calidis augmē
tatib⁹ febrem: frigidis ⁊ hydropisim. Ei⁹ signum. q: corpus
est inflatū totum et molle: qd̄ si tangas cū digitis: forma di-
gitorū ibi remanebit: neq; in initio facies tumescit et pedes
color corporis est sicut color mortui. cum autē passio tempo
re moretur longo humectatur corpus ⁊ liquidū efficitur: qd̄
cum crepuerit aquosa humiditas inde currit. vnde hipp. pu
stule in corpore hydropici non sanantur. quia pustule non
nisi desiccatiuo sanantur medicamine: ⁊ humide hydropi-
si nō prodest medicina desiccatiua. Omnis hydropisis vni-
uersaliter pedū ⁊ calcaneorū patitur tumores. quia fumus
in eorū nascens corporibus est grossus ex defectiōe caloris
naturalis. et sua grossitudine ad pedum descendit inferiora
ex longitudine aūt sui a fundamēto caloris naturalis ⁊ epa
tis ⁊ cordis non potest dissolui. Hydropisis ex stomacho in
testinis ⁊ meseraicis proprias; habebit dyarriam diuturnā
que tumorem non dissoluit. De passione stomachi propter
frigiditatē sui: ⁊ quia cibum digerere non possit. crudus au
tem permanet: ⁊ expellit̄ cum eū grauet. qui cibus cū ad in
testinum veniat ieiunū non potest colari sm̄ q̄ oportet ad me
seraicas transeat. vnde expellit tōm ad grossum intestinum
que res causa est dyarrie. pprīū epatico apostemati est tus-
sis: durities egestionis. tussis: q: epar tumidū stringit dia-
phragma propter sui vicinitatē. deinde stringūtur pulmo ⁊
pectus in vijs suis ⁊ impellitur ad tussiendū infirmus spe
rans sibi prodesse. siccitas egestionis: quia ieiunū ⁊ mese-
raica in hoc genere fortia sunt et sana. ⁊ bene colamentum
cibi ad epar mandētia. via autē fellis ad epar est oppilata ex
apostematis oppressione. vnde ad fel nō venit nisi paruz de
cho. ru. ideoq; a felle ad intestinum nihil accedet nisi par-
uissimum: hocq; est sicce egestionis causa.

De passionibus splenis. Cap. xxxv.

Passiones i splene sunt: oppilatio: apostema: de
fectio: ventositas. Defectio cum deficit trahe-
re ab epate feces sanguinis: vñ nigra generat̄
yctericia: q: cū san. cho. ni. immiscet̄: ⁊ ad corpis
transit omnia membra. aut defectiōe contenti
ue virtutis que est in splene generans purgationem cho. ni.
cū; vomitu ⁊ egestione. aliqñ hec causa est quā expellit natu
ra propter mūdificationē corporis: qd̄ tolerabile est nature
et iuuatiuū. qd̄ eñ obuiat nature neq; iuuatiuū ē neq; tole
rabile: aut ex defectiōe expulsiue. que cho. ni. expellit ad os
stomachi. ⁊ defectionem generat desiderij cibi. hanc passio-
nē splen tolerat: sicut et epar ex complexione ca. vel frigida
oppilatio nascatur ex grossis hu. ⁊ viscosis in via se inuiscan
tibus: intelligitur ex grauitate: ventositate: ⁊ rhetinositate
Aliquando oppilatio fit in via per quā cho. ni. ad splenē ab
epate vadit. et yctericiam nigrā facit cum alijs pas. ad cho.
ni. pertinentib⁹: aut in ea via fit vnde cho. ni. a splene ad os
stomachi secedit. ⁊ diuersa apostemata gignit propter cho.
ni. in his locis cōclusam. sequitur hāc defectio desiderij cibi
Apostemata ista aut sunt calida ex calore in tactu intelligen
da grauitate quoq; dolore: ⁊ fe. atq; siti. Aliquando sunt do
lores versus furculas et spaculas sinistras: qd̄ ex vicinitate
est splenis ad diaphragma ⁊ societate diaphragmat; ad fur
culas. aliquādo frigida sunt apostemata et phlegmatica ex
mollitie tumoris sub tactu intelligēda ⁊ albedine col. in cor
pore: aut sunt de cho. ni. et intelligitur ex duritie grauitate
et grossitudine. ⁊ coloris corporis mutatione in liuiditatem
vel viriditatē. hec plurimū nascunt̄ in splene ex grossitudine
melancholie cuius fundamētum est splen. fiunt etiam post
ca. apostemata cum subtilis dissoluitur materia ⁊ remanet
grossa vel inflatiua vētositate in eo se claudēte. Intelligas
aūt ex apostematis ad tactum repugnatione. ⁊ nimia rheti-
natione siue grauitate. hec aliquādo dissoluūtur sed cito re-
uertūtur propter inflatiua cibaria que accipiuntur. Sequi
tur autē omnia apostemata splenis vel magnitudinem sui
corporis macilentia. vnde hippo. dixit. Si splen sit magnus
macrescit: ⁊ si splen macrescat corpus impinguatur. Ga. in li
bro de membris interioribus: paruitas splenis bonitatem
chimorum portendit. eius magnitudo econtrario. Hipp. in
epid. patiētibus apostema in inferiori parte splenis: necesse
est fiat sanguis subtilis. extremitas ca. auricule frigide. sub-
tilitas sanguinis: quia splen semper trahit feces sanguinis
cum aūt apostema habeat necesse est plus trahat. vnde san-
guinem subtiliat. calor extremitatis quia calor in splene na-
turalis ab ipso propter apostema fugit. frigiditas auricula
rum quia cum sanguis subtilis ad auriculas subtilissimus
venit que naturaliter sunt frigide neq; calefiunt isto sangui
ne. Item in eodem: sepe inquit habentes catarrum et reu-
ma non patiuntur apostema in splene. Causa huiusmodi re
quia reuma nascitur de subtilibus ⁊ aquosis atq; phlegma
ticis hu. apostema aūt splenis ex grossis est ⁊ melācholicis.

De passionibus

¶ De passionibus fellis. Capi.xxxvj.

Assio in felle est yctericia: que vel ex oppilatio
ne cõtingit: vel ex defectione appetitiue virtu-
tis in felle. yctericia em̄ aut ex actione est natu-
re cho.ru. in exteriora corpis fm̄ crisim expellē-
te: sicut in .vij. die morbi fit: si morbus augmēta
tus fuerit: ⁊ auferatur fe. infirmꝰ aūt quieuerit
⁊ morbus declinauerit. Que aūt fit ⁊ non est hmōi: neq3 fm̄
crisim: aut ex cõplexione est ca. quā patitur epar. cibum mu-
tans in cho.ni. ⁊ mittēs per oīa corpis membra: aut ex calo-
re est nimio venis dominãte. vñ cibꝰ in cho.ru. similiter mu-
tatur: ⁊ toti corpori mãdatur: aut de mutatione quorūdam
hu. corpis qui sunt in mēbris in cho.ru. qđ ex rebꝰ ca. fit ⁊ ve
nenosis: vt ex potione ca. ⁊ venenosa: aut ex cõplexione mē-
broꝝ calidissima: q̄ hu. in cho.ni. mutat: aut ex defectiōe vir-
tutis appetitiue q̄ est in felle: que cho. trahit ab epate: ⁊ mūs
dificat sang. remanet aūt cho. in epate mixta cū sanguine: ⁊
vadit per venas ad omnia corporis mēbra: aut deoppilata
via epatis ad fel que cho. ↄtrahit: ne ad ipm̄ trãsire possit: ⁊
remanet mixta cū sanguine vadēs per venas ad totum cor-
pus: aut ex via fellis oppilata versus intestina. vnde cho. au
gmentata reuertitur ad epar ⁊ cū sanguine vadit ad totum
corpꝰ. Intelligitur hec diuersitas: q2 illa que de oppilatiōe
est fellis superiori vel inferiori: egestionem al. ⁊ vrinam citri
nam facit: que nō est ppter fel: sed propter epatis pas. inde
egestio tingitur cu3 cho. ⁊ si fit ex apostemate epatis siue fel
lis: fit egestio cholerice solutionis ⁊ fe. ⁊ grauitas in dextro
latere. Si ex calore est epatis ⁊ venaꝝ fit vrina rubicunda: ⁊
desuper citrina: natat spuma. Si epar ⁊ vene sunt salubria:
fit color naturalis in vrina. Oportet aūt intelligas: q2 ycteri
cis propter epar ⁊ venas subito appareat ⁊ veniat: alie spe-
cies sunt minores.

¶ De passionibus renum. Capi.xxxvij.

Assiones in renibꝰ sunt arena: lapis: apostema
ta: vulnera: sanguinem mingere: dyabeta. Are
na et lapis de calore nimio sunt renū ⁊ de hu.
grossis ⁊ viscosis desiccãtibus humiditatem p
pter calorem: ꝑmanetq3 grossitudo. ⁊ fit petra
tempore longo desiccata: maximeq3 si adiuuet vie strictio
vnde vrina de renibus trãsit ad vesicā. Colatur enim vrine
subtilitas nō grossa: quia via est stricta. arene tamen mate-
ria parum est viscosa atq3 grossa: que cū ad renes veniat pa-
rum coagulat: expellitq3 eam virtus expulsiua cum vrina: et
apparet qđ eijcitur quasi arena: que in spacio renum inuisca
tur: ⁊ non exiens coagulatur pre fortitudine caloris: ⁊ omni
die materia augmētata coagulatur sicut petra. Gale. dixit.
aliquādo lapis est ex vulnere in renibus saniem faciētibus:
⁊ non purgãtibus. vnde coadunatur sanies ⁊ lapis efficitur
ex hac causa ⁊ mensura fit lapis in renibus ⁊ vesica. Oportet
autem intelligas: q2 lapis in renibus plurimū nascitur in se-
nioribus: ⁊ pueris in vesica plurimū. Causa lapidis in seniori
bus in renibus: defectio est caloris naturalis: vnde hu. phle
gmatici ⁊ grossi semper augmentãtur in eoꝝ corporibus p
pter defectionem digestiue virtutis. Item q2 via vnde vrina
de renibus ad vesicam est trãsitura: est stricta: ppter frigitu
dinem in vijs eoꝝ. frigitudo em̄ semꝑ stringit vias: ⁊ mate-
ria grossa cum ad renes veniat nō potest trãsire tota ad vesi
cam ppter viam strictā: sed subtiliter colata ꝑmanet in cõca
uitate renum grossa: ⁊ humiditas cum calore desiccata effici
tur petra. lapis iste magnus est ppter largitatem cõcauita-
tis vesice. Pueri in vesica patiūtur lapidem duabus de cau
sis: quia hu. grossi ⁊ viscosi nascūtur in eis ppter gulosita-
tem plurimam: quia non de grossis cibarijs cauent sibi: ⁊ ni
mium exercētur post cibum: aut q2 eoꝝ via: vnde vrina ad ve
sicam est trãsitura: larga est ppter fortitudinē caloris nimij
naturalis ⁊ expulsiue virtutis: vnde materia grossa ⁊ subti-
lis facile ad vesicam trãsit. via autem .i. collum vesice: vnde
vrina exit de vesica est stricta ppter paruitatem etatis eoꝝ ⁊
suorū membroꝝ: vnde nō currit extra nisi subtilis: grossa re
manet in vesica: ⁊ cū calore vesice lapidem facit: ideoq3 non
generatur lapis in vesica iuuenum: q2 vrina eoꝝ ppter calo
rem est subtilis. plus em̄ habēt caloris q̄ humiditatis: ⁊ ser
uant se in dieta plusq̄ pueri: et vesice collum in eis est lar-
gum: grossa ergo vrina ⁊ subtilis facile exit. ppter hoc etiam
nō nascitur lapis in vesica mulieris: q2 vesice earū collum est
breue ⁊ largum. exit ergo vrina subtilis atq3 grossa propter
has cās. Pas. ergo renum ⁊ vesice sanãtur difficile ppter sue
vie stricturam ⁊ cõplexionis sue frigitudinē. Quidā medici
dicunt lapidem in epate gn̄ari: ⁊ in orbo intestino ⁊ in colon
⁊ in auriculis: sed ⁊ Gale. dicit se vidisse quēdam hominem
diuturnam tussim habentem ⁊ screasse lapidem: ⁊ ita sanus
de tussi est factus. Causa lapidis nimia fuit caliditas: ⁊ au-
gmentatio humorum in his membris se inuiscãtium. Signi
ficatio arene ⁊ lapidis: si a renibus fit: q2 vrina exit paulatim
cum ardore: ⁊ est arenosa. dolorem habet pa. in hanchis et
grauitatem in locis renum: ⁊ aliquãdo dolor est cū pūcture
⁊ aliquãdo dolor testiculi qui in parte est infirmi renis. do-
lor quoq3 est ani: pedis cum dormitatiōe illius partis qđ ex
colligãtia est renū ad pedem per arteriā. Color arene renes
exiens diuersus est. qdā enim nimiū est citrina: ⁊ est quasi
sandaricina: quedam habet colorem arene: ⁊ est sicut cinis.
Oportet autem medicum perquirere: ⁊ intētum esse in hac
pas. aliquãdo em̄ est in intestinis: ⁊ putat q̄ in renibus. Ga.
dixit. q2 ex ꝑte renum dolorem passus fuerit ventris ⁊ quasi
locum perforari terebello senserit. ⁊ maxime vnde vrina de
renibus ad vesicam tendit. fecit autem argaliam cum oleo
cum quo exierunt hu. quasi vitrum dissolutū ⁊ dolorem ab-
stulerunt. dixit ergo se cogitasse lapidem haberi in via vrine
de renibus ad vesicā ⁊ fuisse dolorē in grosso intestino. Apo
stema in renibus solet esse calidum: qđ intelligis ex doloe ⁊
grauitate: ⁊ ardore infirmi renis parte: et ex siti: feb. ⁊ do-
lore capitis vomitu egestione citrina. duricie vrine: qđ cum
vulnera faciat: patiuntur feb. interpolatione diuersantes: ri-
goremq3 diuersum ⁊ doloris augmētum. Infirmus in late-
re sano iacēs renem infirmum sentit q̄si suspēsum ⁊ est de fri
gore. Signum eiꝰ: est grauitas sine dolore. In initio huius-
modi apostematis errãt medici nō studentes: putãtes pas.
esse colicam: sed differt a colica: q2 in pas. renum ascendit do-
lor ad femora: ⁊ inde vno figitur loco: cu3 aūt fiat argalia: do
lor augmentatur: q2 intestina materia implentur ⁊ renes cõ-
primuntur: in colica pas. dolor mouetur in intestino. Vulne-
ra in renibus: aut de causa exteriori sunt: sicut percussione
et casu: aut de interiori sunt: sicut de acutis et calidis hu.
Signum vulnerum dolor est in femoribus sine grauitate ⁊
sanie. San. exire: ⁊ squamas in vrina. aliquãdo exeunt frusta
sicut carnes: qđ est cum renum putrefiunt carnes. Vrina in
renum vulneribꝰ facile exit ⁊ nō dura. Sãguinem exire: aut
de interioribus est: aut de exterioribꝰ. De interioribus cū di
gestiua deficit virtus in renibus ⁊ colamentum sanguinis
sicut oportet nō mutatur: aut deficit contentiua virtus que
in venis est: neq3 sanguinem tenet: sed cum vrina emittit:
aut ex largitate est in vie vrine ad renes cum subito exit vri-
na: ⁊ sanguis cum ipsa: ⁊ sine dolore: etsi sit paruus. Aliquan
do san. de renibus exit interpolãdo: sicut de emorroydibꝰ:
huiusmodi patientes sentiunt dolorem versus femora: sed
cum san. exeat: dolor quiescit: aut de marcentibus est venis.
vnde in his sanguis paulatim exit: aut ex fissura alicuiꝰ vene
in renibus ex multi sanguinis cõuenientia. Sãguis ab exte
riori causa exiens sicut percussione casu saltu: ⁊ similibus ex
interrogatione intelligitur infirmi. Dyabeta est ppter for-
titudinem expulsiue virtutis cum qua trahitur colamētum
sanguinis .i. vrina: hoc aūt ex nimio est renum desiderio ad
aquosam humiditatem: q2 propter caloris sui multitudinē
aquosa desiderãtur: vt calor extinguatur: vnde humiditatē
trahūt ad epar sibi: ⁊ ab omnibꝰ alijs membris: qđ facit pa
ti nimiam sitim: ⁊ desiderium membroꝝ corporis ad aquo-
sam humiditatem: ⁊ ppter defectionem virtutis cõtentiue
que non potest tenere humiditatem sibi veniētem. Signum
huius pas. itelligēde: est nō nimia sitis sine fe. ⁊ siccitas ī cor
pore nō apparet: vrina est sine ardore alba: subtilis sicut aq̄.
Infirmus cū aquam biberit velociter eā mingit: quia renes
trahunt eam ab epate anteq̄ mutetur in eo et expellūt eam
ab se cum non possunt retinere. Oportet autem intelligi: q2
si senes in renibus patiãtur nō sanãtur. ⁊ silr cu3 diuturnis

multis mo:bis moriātur: sicut Hip. in aphorismis testatur.

¶ De passionibus vesice. Capi. xxxviij.

Passiones in vesica sunt lapis vulnera stranguria: exire v:inam p:eter voluntatem. Lapis unde nascitur: vnde et in renibus. sunt aūt hu. grossi et viscosi: et calo: in substātia vesice: et angustia sui colli: maxime hoc fit in pueris sicut me āte dixisse memini. Itē nascitur in iuuenibus bonam dietam non tenentibus: sed potius vnde hu. grossi ⁊ viscosi gn̄antur. Signum hui⁹ pas. dolo: est in collo vesice: ⁊ in virga p:urigo: ⁊ v:ine cruditas: subtilis est ⁊ alba arena exit cum v:ina: ⁊ duricies in v:ina est. apostema intelligitur sicut ⁊ in renibus: sed tamen dolo: hui⁹ est in pene nimius: ⁊ apostema deforis apparet tactui. Duricies v:ine in hac passione maio: est ꝙ in renib⁹. Sanies exiens de vulneribus maio: est ꝙ renum. sequitur hanc ventris constipatio ꝓpter cōp:essionē vesice ad intestina. Vulnera in vesica sūt sicut in renibus iam dicta. Sed in vulneribus vesice duricies est v:ine ⁊ ardo:. aliquādo v:ina sicut subtilis apparet scintille vel simila: aut furfurea. Strāguria aūt de reb⁹ est quas in vesica iam diximus: aut ex defectione virtutis cōtentiue et emollitiōe sube vesice: neqꝫ pōt vt v:ina exeat exp:imere. Intelligitur q: infirmo vt supinus iaceat p̄cipitur: ⁊ vt vesica p:ematur: vnde v:ina ꝑ virgam exit: ⁊ infirmus quiescit: aut de apostemate in collo vesice: vel in lacertis sui colli: aut de hu. grossis ⁊ viscosis inuiscātibus se in via que est inter vesicam ⁊ v̄gam. Intelligim⁹ q: dieta infirmi gn̄atiua grossoꝝ et viscosoꝝ hu. fuerit: aut ex oppilatione ꝓpter coagulatum sanguinē viam stringētem. Aliqñ strāguria nascitur ex acutis hu. in vesica nascētibus: aut de acutis in v:ina qualitatibus semꝑ vesicam pungētibus. Intelligitur ex v:ine rubo:e ⁊ ardo:e quē sentit infirm⁹ ⁊ extremitate virge. Exire v:inā p:eter volūtatem ex lacertoꝝ est mollicie circundātium collum vesice: ⁊ ex defectione v̄tutis cōtentiue ꝓpter humiditatem quā patitur. plurimum cōtingit pueris ꝓpter hūiditatem suoꝝ membroꝝ. Item ex mutatione spōdilis appositę vesice qñ fo:as egreditur: ⁊ ligamēta vesice rumpuntur ne v:ina teneatur. Op3 aūt intelligi: q: si hāc pas. senio:es patiātur nō sanātur: sicut Hip. testatur.

¶ De passionibus siphac. Capi. xxxix.

Passiones siphac qui in vētre est sunt scissura: crepatura: raritas: ⁊ aliqñ zirbum ⁊ intestinum egrediūtur extra siphac ⁊ cōtra lacertos vētris: ⁊ aliqñ contra vmbilicum ⁊ sub vmbilico: in qua parte zirbum tendit ⁊ intestinum. apparēt aūt quasi tumo: ⁊ apostemata: ⁊ videtur esse crepatura. Que aut est in īguinib⁹ ī via ad testiclos descendēti: ⁊ exeunt intestina ⁊ zirbum tendētia in locum illum. si substēt in inguinibus appellatur hernia inguinaria. si descendūt in sacculos testiculo:um vocatur hernia testiculo:um. Hec pas. nascitur: aut de nimio motu: sicut saltu: aut nimio clamo:e: aut grauis rei pondere: aut percussione sup:a vētrem veniēte: ⁊ maxie si post p:ādia venerint hec rūpitur atqꝫ crepatur siphac: aut de hu. grossis. fit autē cōtingit: aut de ventositate similiter ventrem ⁊ intestina inflante aut de viscosis hu. in intestinis se lub:icātib⁹ ⁊ in inguina se p:oijcientibus. Discretio inter apostema et hunc mo:bum vt infirmus iaceat supin⁹ p:ecipiatur: ⁊ qd̄ exierit tāgatur: et si potest in locum suum reducatur. Si autem facile redierit crepatura erit: si non: tumo: est vel apostema. Op3 autē intelligi: quia si crepatura sub vmbilicum fuerit molestissima ⁊ dolētissima fit: vel enim subtile est intestinum: qd̄ cum p:ematur cibi superfluitatibus dolo:es sentit infirmus: que crepatura multum est sub vmbilicum non dolet: quia locus ille ab intestinis est longe: neqꝫ exiuit nisi solum zirbum. si crepatura subtus zirbum fit in initio nō dolet: quia crepatura est ibi: vbi intestina grossa sunt: et ex grossitudine sua in p:incipio non exeunt: sed cum crepatura se dilatat: deinde exeunt illa dolo:em facientia. Exit fo:as vmbilicus cum siphac crepatur: sicut diximus: ⁊ fit aliquando ex humiditate phlegmatica in vmbilico: aut de sanguine ibi coadunato p:opter scissuram vene vel arterie: ⁊ exit sanguis subtus cutem sicut cum patiuntur apostema qd̄ vocatur ypo:isma. Aliqñ quoqꝫ fit ex ventositate que crepatura est siphac facit dolorem tumidi co:po:is: ⁊ tactum mollem sine dolo:e. Si intestina exierint introcedeunt cum tanguntur digitis: cum infirmus balneum introierit: augmentatur vmbilicus et crescit. Si crepatura ex humiditate fit: tactu mollis erit: neqꝫ reuertitur cum tangatur digitis neqꝫ crescit. Si ex vena est vel arteria: cutis dolo: colo: violatus erit: aut niger. si ex carne fit superflua: fit dura non crescens neqꝫ augmentāda est. si ex vētositate tactus est mollis.

¶ De passionibus generatiuorum membro:um. Capi. xl.

Passiones in generatiuis: aut in testiculis: aut in virga: aut in matrice: aut in vberibus. In testiculis: aut in eo:um substantia: aut inter substantiam eorum ⁊ pelliculas: aut inter cutem ⁊ pelliculas: aut in venis suis: aut in cute exterio:i. Si in substantia fit: aufert desiderium libidinis ⁊ generare: aut paruitatem facit spermatis: ⁊ apostema atqꝫ vulnera. Ablatio libidinis: aut ex discōcatenatiōe est hoꝝ membroꝝ: sicut videtur in epilepsia: aut ex paruitate spermatis: aut ex ablatione cibi. Paruitas spermatis est: aut ex complextione frigida ⁊ sicca dominēte testiculis que mutare substātiam spermatis non potest: qd̄ de materia sibi venit. Ablatio gn̄andi: aut est de nimis mala cōplexione testiculis dominēte: aut nimis ca. qua spermatis incenditur materia: aut nimis frig. que eam cōgelat ⁊ adunat: aut humida: que dissoluit ⁊ subtiliat: aut sicca que īgrossat. Exire sperma p:eter volūtatem nec virgam exurgere ex virtutis ꝯtētiue est in testiculis defectione ⁊ fortitudine expulsiue ⁊ calo:e ⁊ humiditate dominātibus complexioni sue: qd̄ fit cū spermatis instrumēta patiātur spasmum: sicut in epilepticis videmus. hec enim memb:a cum spasmātur: motu non naturali mouētur. deinde qd̄ spermatis habēt expellitur. Apostema calidū ex magnitudine intelligitur testiculorum: ⁊ rubo:e: ⁊ calo:e: ⁊ dolo:e eorum. Frigidū ⁊ phlegmaticum intelligitur ex albedine colo:is: mollicie tactus: doloris paruitate. si melācholicum: intelligitur durum ⁊ liuidū. Qd̄ inter eo:um substātias nascitur ⁊ pelliculas: adunatio est humiditatis aquose ⁊ frigide sicut videmus in hydropicis: ⁊ intelligitur ex tumo:e ꝯtinuatiōe colo:is albedine: liuiditate ⁊ aque sub tactu apparitione: ⁊ ꝯtingit cum zirbum ⁊ intestinū ad hec memb:a descēderint: cū pellicule crepuerint: nascitur in inguium locis: aut de solutione ligamēti intestino:um. Causa hoꝝ vniuersalis est: aut salire: aut clamare: aut percussio: aut de humiditate mollificāte ⁊ dilatāte viam intra īguina ⁊ testiculos: quā facit descēdere ab inguinibus ad eoꝝ saccellos. Significatio vniuersalis vnde possit ītelligi tumo: est in testiculis: vel si in saltu infirm⁹ vel ī qua libet alia re se exercuerit: tumo: augmētatur: neqꝫ si cum digitis tetigeris reuertitur: ⁊ aliquādo egestio in hec loca vadit: ⁊ ibi clauditur: ⁊ aliquādo ex hoc dolo:e gurgulationem est nasci. Ex ꝯtinuatione tumo: est ⁊ intestino:um descēsio non subito: sed paulatim. iste siphac stringit intestina ab ipso exeūtia: q̄ inter cutem et pelliculas nascitur tumo: est carnosus: qui ex grossis nascitur hu. in hoc loco descendētibus: q̄ in venis nascitur: varices sunt quaꝝ eadem causa que in cruribus dicta. intelligitur: q: venas videmus plenas: atqꝫ rotundas. Molliciem testiculoꝝ: aut in eūdo grauitatē plurimum in testiculo patiātur sinistro ꝓpter paruitatem sui caloris. q̄ in cute nascitur exterio:i sunt pustule: p:urigines: vulnera: ⁊ alia similia: sicut cutis patitur humani co:po:is.

¶ De passionibus virge. Capi. xlj.

Passiones in virga: aut in sua sunt substātia: aut in via. In sua substātia est illa passio que vocatur mo:iaphrismos: idest sue erectionis multitudo: ⁊ titillationis passio apostemata vulnera. In via sua ꝯstipatio. Erectionis frequentatio ex ventositate est grossa: humida ⁊ viscosa: ⁊ calo:e moderato: que intelligūtur ex nimia erectiōe virge sine titillatione. aliquando hoc facit abstinentia longo tempo:e ⁊ post manducat ca. ⁊ acuta: qd̄ contingit ex vētositate grossa ibi inclusa. Patiūtur huiusmodi humo:em calidum ⁊ erigere nimium. aliquādo quoqꝫ molliciem vaso:um spermatis: ⁊ aliquando spasmum. Qui spasmum incidūt ⁊

cito moriũtur cum venter eorum intumescit: ⁊ sudor eorum frigescit. Apostemata et vulnera que patitur virga sunt exteriorum membrorũ passioni similia. Oppilatio intelligitur ex ardore vrine ⁊ exeundi duritie: ⁊ ex grossis hu. sanie ⁊ sanguine: ⁊ squamis cum vrina exeũtibus.

¶ De passionibus matricis. Cap. xliij.

Passiones in matrice sunt sanguinis fluxus: ablatio menstruorum: dissolutio: suffocatio: vẽtositas: apostema: tumores: passio que vocatur separatio: ⁊ conclusio: emorroys fissura: vulnera matricis: ablatio cõcipiendi: sepissima abortio: durities parturiẽdi menstruorum exitum: ⁊ eorum ablationem secundum naturam oportet prius intelligi. Menstrua ergo mulierum exeunt cum decimum annum expleant ⁊ plurimum extenduntur in. xl. auferuntur quibusdam circa xxxv. annos: quibusdam vero circa. l. Hermofroditus non habet menstrua. Menstrua vero naturalia sunt continua per duorum dierum spacia. ad plurimum. vj. dierum. si vltra trãseunt non erũt naturalia. Grauãtur autem mulieres cum tempus menstruorum veniat: que mulier mẽstrua sua differt diu: molestum enim ⁊ durum est: quia purgamẽtum multe quãtitatis subito succedit: tempus interpolatum xx. est dierum: ⁊ vsque in duos vel plures ascẽdit menses: que autem post istud tempus veniũt naturalia non sunt: ⁊ vocatur hoc tempus menstruorum cõstrictio. hoc aũt est vel ex pas. in vulua: vel in toto corpore vel in vno mẽbro. De vulua aũt aut propter apostema: aut propter vulue torturam: aut abortu nimio: aut ex percussione matricis: aut ex oppilatione: aut ex frigida complexione venarum ora claudẽte: aut ex humoribus grossis ⁊ viscosis viam implẽtibus: aut ex vulneribus in eis coagulatur sanguis ⁊ oppilatur. ¶ Item menstruorum cõstrictio nascitur propter emorroydas: aut sanguinem de naribus vel pectore exeũtem. De toto corpore aut propter feb. aut propter complexionis corruptionem: sicut hydropisis scilicet. de vno membro: sicut de passiõe pectoris: stomachi vel epatis. Aliquãdo ex grossitudine nimia corporis premente venas ⁊ stringente. Significatio vniuersalis cõstrictionis menstruorum: grauitas est inferioris ventris ⁊ totius corporis: dolor dorsi ⁊ colli: cõstrictio vrine ⁊ egestionis. aliquãdo vrina nigra est: ⁊ deficit virtus appetitiua. aliquãdo autem appetũt mala cibaria: ⁊ plurimum patiũtur pessima accidentia: sicut defectionem: abominationem: mentis corruptionem: rigorem: apostemata in inguinibus. Sãguinis fluxus: aut ex defectione est contentiue virtutis: aut de sang. subtilitate ⁊ sui acumine: aut de eiusdem multitudine: ⁊ venarũ plenitudine: aut de scissura venarum matricis ex hu. acutis. aliquando ex nimia purgatione in parturitiõe: aut de egressione fetus antequam animetur: quãdo aũt augmẽtatur sanguinis fluxus ⁊ immoratur: mutationem coloris patiũtur ⁊ tumorem maxime in pedibus ⁊ corruptionem virtutis digestiue: qui si augmentetur pereũt. Mollicies est cũ humiditas de ore vulue exiens: que aut in vulua nascitur cum pascitiua deficit virtus: aut cum hu. de vulua ad alium locum secundum purgationem effluũt. Intelligitur mollicie qualitas ex colore ⁊ substantia. Si est rufa: sanguinem significat. si alba ⁊ viscosa: phlegma. si citrina choleram. si nigra melãcholiam. aliquãdo multa effluit. aliquãdo viscosa ⁊ grossa. Aliquãdo possunt intelligi significationes. Si mulieri pannos mũdos lineos intra se mittere cõmendes albos: ⁊ inspicias eos siccatos. si rufi sunt sang. portendũt. si citrini cho. si albi phlegma. si nigri melãcholiam. ¶ Suffocatio matricis est ablatio anhelitus: que passio est pessima. contingit autem ex colligãtia cerebri ad ipsam: ⁊ cordis: ⁊ multe passiones inde veniunt: sicut cephalea: apoplexia: epilepsia: defectio. Que autem hãc passionem habent pereunt cũ suffocatio augmentatur. hec enim ⁊ augmentatur ⁊ mitigatur. aliquando interpolatur: sicut in epilepsia. Hec pas. ex plenitudine est vulue: ⁊ spermatis cõstrictione: cũ femine elongãtur a complexione quã habuerũt in cõsuetudine. Augmẽtatur enim sperma in vasis: quod cũ inculcatur naturalis calor extinguitur ⁊ cõplexio vulue refrigeratur: aut ex menstruorum cõstrictione cum longo tardãtur tempore: ⁊ facit idem quod sperma. Plurimum nascitur hec passio feminis iuuenibus: et iunioribus propter nimium earum desiderium ad libidinem: aut si nimia menstrua habuerint que postea constricta sunt. Maritate hec non patiuntur: quia in matrice sperma non clauditur. conclusio enim spermatis maxime est causa huius rei. patiũtur inde iuuenes: ⁊ non cõcipientes propter passionem quã instrumenta spermatis sustinent ⁊ venarum ora. vnde menstrua effluũt. maxime si mulieres non parturiũt propter potionem quam pro hac re accipiũt. Significatio huiusmodi pas. quia in initio sui: ⁊ antequam incipiat augmentari: debilitas est mentis pigritia: defectio crurium: citrinitas faciei: humiditas oculorum: cum augmentatur: mens alienatur deficit sensus: ⁊ vox aufertur: spissatur pulsus ⁊ diuersatur ⁊ deficit: ⁊ in fine aufertur infirma vt mortua esse putetur: sed cum licinio bombicino tentetur apposito naribus: vt si flatus moueatur siue non: intelligatur. facies rubescit: ⁊ quasi tumescit. matrix sursum trahitur: ⁊ similiter lacerti in cruribus: cum autem incipit alleuiari et quiescere emollitur vulua: ⁊ descendit ad inferiora: ⁊ ab ipsa parua fluit humiditas. In ventre inferius gurgulationem et ventositatem ad cũdum patiũtur. Ventositas ⁊ inflatio quas patitur vulua: aut ex complexione est frigida cum calor naturalis deficiat: ⁊ quod cibi sibi venit in vẽtositatem mutat: aut ex abortione: aut ex sanguine os vulue oppilante: aut de duricie parturiendi: aut de conclusione oris vulue. Aliquando hec ventositas: aut in fundo est vulue: aut in eius tunicis. huiusmodi infirme patiũtur tumorem in pectine vsque in interiora ventris et dolorem cum extensione ⁊ vadit vsque in inguina ⁊ stomachum atque diaphragma. Signa propria huiusmodi pas. sunt: quia cum super vmbilicum percutis sonus quasi tympani auditur. Apostema plurimum patiũtur cal. et durum. Calidum: aut de causa est exteriori: sicut percussione: aut de interiori: sicut de menstruorum constrictione: vel sanguinis in parturitione: aut ex abortione: aut parturiendi duricie: quod consequitur cum hoc membrum ex nimio motu patiatur: et ad illud hu. trahantur. hoc apostema: aut in tota est vulua: ⁊ intelligitur ex feb. cõtinua: ⁊ dolore in collo ⁊ in capite ⁊ in craneo. maxime et oculorum grauitate: ⁊ extremitatum mollicie: ⁊ stomachi corruptione et siti: ⁊ constipatione egestionis ⁊ vrine: sicut Hippocra. in aphorismis: que inquit apostema habet in natibus: aut in vulua: sequitur eam strãguria: quod ex apostematis est compressione ad collum vesice: et os vulue propter apostema quod est in parte vulue: ⁊ in parte non. Apostema autem in puppi eius quo dolor in dorso efficitur. ⁊ constipatio egestionis: aut in prora vnde dolor est penis. et stranguria: aut in superiori parte fit: ⁊ dolor est super vmbilicum ⁊ circa stomachum. Si in lateribus fit dolor in inguinibus coxis atque cruribus. Si in inferiori sub vmbilico doletur. si in ore eius circa anũ patitur. si vulua cũ digito tãgatur dura inuenitur. Cum apostema facit vulnus: omnia supradicta accidẽtia augmentantur et diuersa feb. interpolando iungitur et rigor: sed cum crepari debeat: dolor ⁊ feb. augentur: ⁊ pungunt. Si dolor in inferiori est vulua: ⁊ cum digito super penem tangas: sentitur sanies coadunata. hoc autem est cum maius est apostema. Similiter si in ore vulue durum apostema vocatum scliros supernascitur vicinum collo vesice: et vulue sine antecedente apostemate: vel alia passio vnde duricies nasci deberet. nascitur autem ex cholera nigra. sequitur autem hoc apostema in illa parte vulue tortura: cui si nõ succurratur medicine cadit in hydropisim. Significatio huius apostematis est duricies penis et oris vulue: grauitas quoque ⁊ conturbatio motuum membrorum: ⁊ maxime crurum: ⁊ pigritia. Aliquando hoc apostema in cancrum mutatur: idest durũ apostema quod ex cholera nascitur nigra. ⁊ plurimum in ore vulue: aliquãdo faciens vulnera: ⁊ si non vulneretur: ex dolore nimio intelligitur in inguinibus ⁊ inferioris ventris dolore: ⁊ oris vulue. color eius quasi fex vini aut niger. Si sit vulneratum cum his accidentibus sunt prurigo ⁊ putredo: ⁊ pertinet colori albo: aut rubeo: aut viridi. aliquando humiditas inde effluit aquosa ⁊ fetida alba: aut nigra siue rubea. Alia quoque accidẽtia apostemati pertinen-

tia huic apostemati innascitur: ⁊ incurabile efficitur. Sepa-
ratio est apostema nascens in ore vulue aut in ea tota: ⁊ fit
vulua dura et petrosa. Intelligitur hec passio ex macilentia
quā patitur infirma: ⁊ in pulchritudine coloris nō habita ex
defectione virtutis appetitiue et ablatione mēstrui ⁊ mamil
larum tumore. sperat autem in initio ꝙ sit grauida. Cum au
tem moretur morbus ⁊ prolōgetur hydropica esse putatur.
Differt aūt ab hydropisi ex duricia: neqꝫ tamen alia ꝙ̄ q̄ in
hydropisi sunt habēt accidētia: sed si tamen ꝓlōgetur in hy
dropisim mutatur. Conclusio est constrictio cū duricia oris
vulue: nasciturqꝫ ex apostemate phlegmon vocato in exte-
riori parte vulue nascente: cum subtilis sanies dissoluitur ⁊
remanet qđ est grossius: ⁊ inueterascens ingrossatur. In-
telligitur ex apostemate anteriori: ⁊ ex duricie oris vulue in
tactu apparente: ⁊ eius constrictione. Emoroys ex grossis
est hu. et melancholicis. intelligitur in aperiendo ore vul-
ue cum argalia: vt visui appareat ⁊ tactui: in qua cum dolor
augmentatur: coloris rubei efficitur: cum autē quiescit ma
teria q̄si fex vini ab ea effluit humiditas. aliquando nigra
fissura ex compressione est in partu nimis. In initio autem
non sentitur propter dolorem partus: post vero sentitur si
cum digitis tangatur. maxime in coniunctione cum ab ea
sanguis effluat. apparet autem in visu cum vulua aperiatur.
Uulnera: aut de exteriori sunt causa: sicut percussione ⁊ simi
libus. aut de interiori: sicut duricie parturiendi et acuitate
expulsionis: aut de tactu secundine siue fetus mortui: aut
de cholericis humo. erumpentibus: et eam comedentibus:
aut de crepatura apostematis siue pustule. Aliquando pu-
tredo est in ore vulue: et intelligitur: quia apparet in ta-
ctu si cum argalia os vulue aperiatur: qualitasqꝫ eius inten
ditur ex humiditate que egreditur. si enim sit multa ⁊ quasi
fex vini ⁊ cum dolore: scitur ex apostemate crepatura esse.
Si rubea: fractura est ⁊ constrictio ⁊ fissura. si vulnera sint
immunda exit cum dolore sicut carnis lauatura. si munda
exit sanies grossa: alba: pura: sine dolore. Descendere vul-
uam ⁊ foras exire: aut de causa interiori est vel exteriori. De
exteriori vt ex tactu secūdine potest partum ꝓsi durescat ad
exitum: aut non trahatur ꝟm ꝙ oportet. Similiter ex fetu
mortuo: aut ex casu femine de alto loco super anum: aut de
timore nimio. vnde deficiūt et mēbra emolliūtur: ⁊ inde vul
ua lubricatur ⁊ foras egreditur: sicut videmꝰ in feminis que
latronum vel pugnantium incidūt manus: ⁊ sicut videtur
in eisdem nauigantibus: ⁊ quibus mortes filiorum nūcian-
tur. De interiori causa est: vt ex humiditate phlegmatica et
viscosa. vnde lubricatur vulua sicut patiuntur mulieres iu-
uentutem exeūtes: propter nimiam adunationem in corpo-
ribus earum ipsorum humorum. Tortura vulue propter chi
mos est grossos ⁊ viscosos in vno latere vulue coadunatos:
ex quibus grauatur ⁊ in aliud latus inuoluitur: ⁊ conceptio
trahitur propter torturam instrumenti spermatis. Ablatio
concipiendi ex mala est complexione matricis: aut ex morbo
officiali: aut de humoribus in concauitate vulue se coadunā
tibus. Ex mala complexione: sicut nimia ⁊ fortis fit subtili-
tas. si non: aufertur vis concipiendi. Si est calida incendi-
tur ⁊ corrumpitur sperma. si frigida constringitur ⁊ conclu-
ditur vulua et venarum suarum ora vnde transit sperma ⁊
menstrua: ad que cum veniat sperma infrigidatur et con-
gelatur in ea. Item in testiculis earum non multum nasci-
tur sperma propter frigitudinem. Si humida: non potest
continere sperma. si sicca fit grossum et durum ibi nascens
sperma: non extendens neqꝫ sequens formatiuam virtutē.
Ex morbo officiali: aut ex constipatione viarum spermatis:
aut ex apostematibus sicut diximus: ⁊ similibus que intelli-
gūtur ex humoribꝰ in concauitate vulue coadunatis: phle-
gmaticis: cholericis: aut melancholicis: qui intelliguntur ex
humiditate existente exterius: plurime femine pereunt ex
grossitudine sua ⁊ nimia ⁊ vltima. Causa eius est: quia zir-
bum os vulue oppilat: vnde non potest sperma transire: ⁊ cō
stringitur menstruorum via. non ergo ad os vulue menstrua
effluunt: vel sꝑma. que si currūt paruū est ⁊ nō valet. vnde
Hippocra. in aphorismis. Si inquit mulier sit in vltima crassi
tudine non cōcipit: quia zirbum os vulue comprimit: si non

macrescat. Ablatio concipiendi propter masculum ex mala
complexione est spermatis: aut morbo officiali. Ex mala cō-
plexione: quia si sit calida: incendit. si frigida: congelat. si li-
quida: dissipat. qđ consequitur cum sperma femine et os vul
ue masculis assimilantur. si enim dissimilia sint fit genera-
tio multa. Si calida et frigida sicut mixta: aut siccum ⁊ humi
dum tēperata: fit generatio multa. Ex morbo officiali in ma
sculis: tortura est virge virilis. vnde cum sperma exit non re
cta via tendit in vuluam: qđ potest intelligi si non recte min
git. Oportet ergo intelligi: quia si conceptio propter mascu-
lum vel feminam ablata sit: sedeat mulier super scānum: ⁊
pannis eā cooperias: ⁊ suffumiga: ⁊ si suffumigatio ad os: ⁊
ad nares pforat: nō est in culpa mulier: sed masculꝰ. Si enī
os vulue clausum esset: ⁊ venarum ora: vnde sperma ad vul-
uam transit ⁊ menstrua: non pforaret fumigatio corpus mu
lieb:re. Similiter si ibidem esset humiditas extingueretur fu
mus: sicut calor spermatis extinguitur. si nimius calor fu-
mus dissolueretur. si siccitas vel frigiditas constringeretur:
⁊ dispergeretur. Alij antiqui dicunt: sperma masculi si supra
aquam posueris: ⁊ dilatetur: ⁊ natet super aquam intelligi-
tur esse frigidum: ⁊ subtile: neqꝫ proficit si immergitur aque
⁊ coniūgitur valet. Item si vulua in positione sua sit lon-
ga ⁊ magna: breuis aūt virilis virga: non potest virga trahe
re sperma sibi ⁊ ita culpa sit masculi. Item potest hoc intelli-
gi ex significatione quā diximus male complexionis in ma-
sculis siue feminis: ⁊ in testiculis sicut macilitate: crassicie: ni
gredine: albedine: duricie: mollicie: spermatis multitudine
eiusdem paruitate: grossicie: ⁊ subtilitate. Si autem intelli-
gitur quis mulier concipit quousqꝫ auferūtur menstrua: et
masculus vsqꝫ ad annos. lx. ⁊ plurimum vsqꝫ ad. lxx. ꝟm vir-
tutem caloris naturalis vniuscuiusqꝫ hominis: ⁊ ꝟm calorem
in testiculis. Aliquādo tamen iuuenes sunt nō generantes:
sed generant cum in senectute ꝑueniant ⁊ econtrario. Cau
sa est: quia qui complexionem testiculorum habēt frigidam
⁊ humidam ante perfectam iuuentutem parum generant.
postea vero idonei sunt geniture: quia calor eoꝝ naturalis
confortatur: ⁊ testiculi calidiores efficiūtur. aliquando idem
consequitur ex mutatione frigide ⁊ humide diete in calidam
⁊ siccam. Qui autem in adolescentia sua multū generāt: sed
cum in etatem perueniant cessant: hi in adolescentia sua
complexionem testiculoꝝ habuerūt calidam ⁊ humidam: in
iuuentute ⁊ senectute calor augmentatur ⁊ desiccatur: neqꝫ
ad generādum ꝓficit. Qui enī in adolescentia sua paꝝ gene-
rent: ⁊ complexio sua nimis est calida ⁊ sicca: ⁊ incensiua: cū
aūt ad etatem veniatur calor minoretur et temperatur: aut
ex diete mutatione in temperamentum nimis frigide. vnde
quidam adolescentuli feminarū sunt generatiui tm̄: sed in
etatem pfectam generant masculos ⁊ ecōtra: causa est com-
plexio eoꝝ ⁊ testiculoꝝ q̄ in adolescentia frigida est ⁊ humi-
da: in iuuētute ⁊ senectute calescit. ⁊ parū desiccatur: ideoqꝫ
masculi generātur: aliquando est ex mutatione diete. Opor-
tet hoc in loco dicatur vnde dubitatur scꝫ significatio an gra
uida sit: an non: mulier: masculus sentit dum coniūguntur
matricem virgam suam desugentem: sicut sanguisuga dum
sugit sang. neqꝫ sperma matricem egreditur: ⁊ a muliere os
vulue clausum ⁊ coniūctum sentitur: sine apostemate ⁊ duri
cie vulue precedētibus: qđ ex concupiscentia est matricis re
cipiendi masculini spermatis. Aliquādo femine paruū rigo
rem patiūtur in coniūctione ⁊ dolorem in vmbilico inferio-
re ꝑtingentem vsqꝫ ad matricem: ⁊ iterum menstrua nō cur
runt ex consuetudine: neqꝫ masculum videtur concupiscere
mulier. In mamillis color est viridis: ⁊ duriores sunt ma-
mille ꝙ̄ soleant esse: albedo in oculis eorum est liuida viridi-
tati cōtigua. facies similiter lentiginosa: abominationem: ⁊
virtutis appetitiue defectionem: ⁊ maloꝝ chimorū deside-
rium habēt. Certificatur mulier cōcepisse ex his que Hip.
in aphorismis dixit. Da inq̄t mulieri mellicratū in hora som
ni. si circa vmbilicū torturam patiatur cōcepisse cognoscitur.
si non: ecōuerso. Mellicratum hoc facit: q: ventositatē ⁊ in-
flationem gignit: ⁊ vuluam cum recto intestino comprimit:
vt ventositas nō transeat: sed potius circueat: ⁊ torturam fa
ciat. mellicratū de crudo melle esse oportet: vt ventositatem

generet. Si vis certificare fetum masculum esse: color mulie ris pulcher est et motus levior: venter rotundus: et color cor poris rubicundus. Si color est fedus: motus tardus: venter longus in facie lentigo habeatur: et aliquando in cruribus pu stule et vulnera fuerint: fetus femineus erit. Causa abortien di: aut de interioribus est: aut de exterioribus. De interiori bus propter humiditatem viscosam in vulva: que fetum lubri cat: aut ex mala complexione vulve quando virtus deficit conten tiua: sicut ex vulve apostemate: aut fe. aut nimio cursu men struorum in conceptione unde fetui nutrimentum venit mi nus et moritur a naturaque expellitur. De exterioribus: sicut saltu: nimio clamore: timore: ira: leticia: que si sint nimia et subita: et sternutatio continua: aut ex percussione sive casu in ventre sive dorso. aut ex cathartico: aut post mundificatio nem: aut de nimio cursu sanguinis de aliquo membro corpo ris. Duricies parturiendi: aut ex matre: aut ex fetu: aut ex secundina contingit: aut ex aliqua re exteriori. Ex matre si nimis crassa: aut vulva eius est parva: aut virgo: aut timi da: aut debilis: ut fetum expellere non possit: aut si apostema in vulva habuit sive aliam passionem: aut in alio aliquo mem bro: aut si non in tempore suo partus exierit. Ex fetu: si ni mis magnus vel crassus: aut parum levis: ut ad inferiora non descenderit: aut si magnum caput sive duo capita ha buerit: aut mortuus fuerit: aut si plures sint. quidam enim dicunt se vidisse mulierem quinque peperisse: tres aut quat tuor multi videre: aut si fetus non secundum quod oportet exierit. ca put enim fetus debet exire prius. et manus eius iuxta coxas extense: aut pedes prius: sed non distorti. Si aliter non erit secundum quod oportet. Ex secundina: aut si non incidatur ex grossi tudine sua: aut si ante tempus se scindat: aut si nimis subti lis sit. Ex causa exteriori: sicut ex frigido aere vulvam constrin gente: et coagulante: aut calido aere corpus rarificante: et virtutem deficiente: ut fetum nequeat expellere. In his omnibus si mulier sternutationem patiatur adiuvat facilitatem par tus: sicut Hippocra. in aphorismis. Que inquit pas. vulve patitur: et subita sternutatio venerit bonum signum est. Di cunt obstetrices: quia parturire feminas longum est: sed do lor debilis: parturire vero masculum dolor acutus: sed velox. Si de muliere ante partum exeat sanguis: durior erit partus. si moretur facilior.

De passionibus mamillarum. Capi. xliij.

Passio in uberibus aut universalis est: quia in eis sicut in aliis nascitur membris exterioribus ma la complexio: apostemata et similia: que intelli getur: sicut alias dixisse nos meminimus. Aut propria est: sicut calidum apostema quod nascitur in ipsis ex coagulatione lactis: quod ex tumore et dolore intelligitur: duricie quoque et rubore. Si sanguis coa gulatus fit: intelligitur ex duricie: parvo tumore: et sangui nis dum mulgetur ostensione. dixit Hippocra. hec maniam significare. Gale. enim eum verum dixisse fatetur: non ta men semper: sed raro cum fumus sang. cerebrum ascendit. Aliquando patiuntur mamille: ut una vel ambe contrahantur in gravidatione: unde significatur nocumentum fetus: vel abor sus. Si una contrahitur et gemini fuerint: unus abortien dus erit. si dextra: masculus. si sinistra: femina abortietur. Causa contrahendi: quia sanguis minuitur in venis: ad ma millas tendens a menstruis. Item sanguis ab omnibus mem bris ad vulvam descendit propter laborem nature ad expel lendum fetum: ergo et a mamillis. Aliquando patiuntur vul nera in gravidatione: duriciem: dolorem significantem in ge nibus et coxis: oculis: sicut Hippocra. dixit. Causa doloris: quia sanguis augmentatus et multiplicatus in mamillis cum natura eum expulerit: aut in inferiora corporis: aut in superiora expellit. Si in inferiora: patiuntur coxe et genua. si in superiora: ophthalmiam: et passiones alias oculorum patiuntur.

De passionibus coxarum et pedum. Capi. xliiij.

Passiones in coxis et pedibus: sunt scia: arte tica: podagra. Scia dolor est in hanchis. hec enim passio in concatenatione nascitur coxarum. differt a passione artetica: quia dolor huiusmodi est in coxarum ossibus exterioribus descendens usque ad concatenationem genuum: et aliquando in calcaneum: et illi extremitatem pedum ab extranea parte nascitur aut de humori bus grossis et sanguinolentis: aut grossis et phlegmaticis in con catenatione coxarum inclusis. aliquando in concatenatione sua separantur coxe propter materie viscositatem: quod si diu moretur: pedes contrahuntur: et claudicatio consequitur. pedes enim non cibis reficiuntur: ut oportet. unde contrahantur ne cesse est: ideo Hippocra. in aphorismis. Qui dolet inquit in coxis si dolor se prolongaverit: et coxa discocatenetur: necesse pes contrahatur et fiat homo claudus. plurimum hoc fit in partibus sinistris. Dolor arteticus dolor est et tumor: qui in con catenatione membrorum nascitur. aliquando in concatenatio ne pedis membrorum: sicut calcaneo: et maxime digitorum pollicibus: et podagra vocatur. Si in concatenatione ma nuum et cubitorum sola artetica vocetur. Nascitur autem aliquando in concatenatione maxillarum et musculorum colli epatis: fellis: splenis: ut causa eius intelligi non possit. Cuius causa concatenatio est defecta ad quam explendam et exten dendam descendit humorum materia: ut membra extendat et eorum ligamenta nimium dolorem sibi faciunt. Cau sa magnitudinis doloris est duplex. Una: quia nervi et liga menta sunt sensibilia: et materia cum in concatenationem membrorum descendit non cito dissolvitur propter duriciem illorum locorum: et non habet ubi moveatur: et currat sicut mol liora membra. Huius passionis pars in dolore est peior: podagre. causa: quia materia podagrica in parva descendit membra. i. polli ces quorum concatenatio parva est: ut materiam pre parvi tate sui capere negant si multa sit: unde nimium extenduntur: et dolor augmentatur. Si descendat hec materia in maiora mem bra: sicut coxas: dividit in ipsas: utpote in magna non exten duntur: neque ita dolor magnificatur. Defectio concatenationis aut naturalis est: ex quo factus est homo: idest initium sum mens a parentela: aut ex labore nimio cum fatigata est concaten natio: sicut multo equitatu et assiduo quo pedum deficit con catenatio: maximeque pollicum: aut etiam ex mutatione. s. ex te nuitate nimia eiusdem concatenationis: aut ex percussione locum incidente concatenationis in quam humor descendunt: aut quia in principalibus membris sunt que ad ipsam expellunt: aut pro pter laborem nimium: sicut equitare multum et coitum: que causa huic morbo generando est pessima: maxime si post sa turitatem cibi veniat. unde Hippocra. in aphorismis inquit pueri et eunuchi non sunt podagrici: quod consequitur: quia coitu non utuntur. hec enim causa prout dixi huius morbi est maxima. dixit Ga. super hunc aphoris. etsi eunuchi non coeant tamen nostro tempore podagrizant: quia taliter dietant ut corpora humoribus impleant: sicut nimius est potus et cibus: ebrietas: quies: et suavitas: mundificandi corporis negligentia: que omnia sunt podagre causa: sed pueros nunquam vidi po dagricos: nisi quod dolorem arteticum in manibus sive genibus habent ex vicinitate pedum. Item Hippocra. in alio apho. passio podagre plurimum movetur in autumno et vere. Ga le. super hoc. in vere propter inordinatam dietam et grossam in hyeme acceptam. unde humores in eorum corporibus aduna ti cum veris tempus venerit liquefiunt: et currentes mem bra pungunt: et in eis nocitivi sunt: deinde expelluntur ad de biliora membra huic morbo apparata. In autumno adunan tur hu. multi in corpore propter fructus multos in estate com estos: cum autem autumnus venerit: et humores augmenta ti sunt: decurrunt in membra debilia prout dixi. Aliquando podagra est ex parentela. verbi gratia. Si sint quedam mem bra in corporibus patrum debilia: fiunt in filiis similia: quia membrorum fundamenta ex spermate sunt facta. sperma au tem in corporibus huiusmodi mixtum est cum humoribus hisqui morbi huiusmodi sunt generativi: et filius qui de hoc spermate generatur: ut in hunc morbum incidat est appara tus: quia enim pedes naturaliter sunt debiles: et similiter omne membrum debile morbo apparatum est: quia natura hos humores mandat ad ipsum: ideoque cum membra corporis sepe videris infirma: et sepe hu. recipi: intellige debiliora esse omnibus membris corporis: et omnibus succurrunt aliis. Aliquando do lor arteticus et podagra nascuntur ex tristicia: angustia: vigi lia: et aliis anime accidentibus: quia humores in interiora cor

poris mouetur: et in hanc concatenationem debilem mittuntur. Uniuersaliter autem dico: quia arteticus dolor et podagra atque scia plurimum nascitur cum cibo et potu homines implentur: et quiescunt: et coitum sepe operantur et nimium: et maxime post cibum. hec autem membra naturaliter: aut accidentaliter sunt debilia. Materia vnde morbus est: aut sanguinolenta est: et exteriore rubore: et tumore: et dolore itelligenda et pulsatione nimis iuuamentoque rei frigide actualiter supposite: aut econuerso. cuius dieta fuit antea sanguinis generatiua: aut est cholerica: et ex nimio dolore intelligitur: et citrinitate coloris: et paruitate tumoris: dieta infirmi cho. fuit generatiua et iuuat res frigida actualiter supposita: aut melancholica: quam ex liuiditate coloris est intelligi: et duricie: cuius iuuamentum est res calida et humida supposita. infirmi anterior dieta fuit cholere nigre generatiua: aut phlegmatica ex albedine coloris: et paruitate tumoris: et doloris intelligenda: sed tamen in concauitate concatenationis sensa. iuuatur autem re actualiter calida superposita: dieta infirmi fuit aut phlegmatis generatiua que de viscoso phlegmate nascitur. si in concatenatione moretur: augmentat grossitudinem et viscositatem eius: et inde lapis generatur: sicut in vesica nascitur: quod cum ita sit incurabilis est. Aliquando nascitur ex materia quattuor humorum commixta que diuersitate significationum intelligitur: sed huiusmodi passionis durus est intellectus. cuius causa multifaria est sicut diximus: vnde difficulter sanatur. Oportet te intelligere apostema nascens in concatenatione saniem colligere: quia humiditas eius est viscosa: cum autem augmentatur: vt caro circundans concatenationem infundatur: pustule generantur sicut in corporibus hyposarcam habentibus. Si vero apostema et tumor in podagra dies moret. xl. statimque quiescat: si inquam materia sit grossa. Si enim subtilis sit: minus moratur. Hec sunt significationes morborum presentium qui in quolibet membrorum sunt interiorum.

Finitur pars nona theorice.

Incipit pars decima theorice de signis pronosticis infirmitatum ad salutem: siue ad mortem attinentium.

Capitula libri decimi.

De vtilitate significationis nunciatiue. Capi. j.

Intellectus significationum futurarum rerum non minus est iuuatiuus: quam scire significationem presentium morborum: magisque credendum est posse iuuare cum dignius sit scire. Significatio ergo nunciatiua quedam morbum denunciat: et hec in sanis est corporibus: quedam salutem morbi: aut molestationem et pessimitatem: aut perditionem: que tria in infirmis corporibus sunt consideranda. Si ergo medicus nascituri morbi sit prouidus: dietam et medicinam operatur: vnde morbus curetur: et sanum corpus secundum sui naturam custoditur. Si vero intelligat: quod infirmus morbum euadat: sit in eo medicando fidus. et securus et solicitus: sed preuidens quod infirmus moriturus sit: de nulla in eo medicina se intromittat. vnde magnum est medico iuuamentum. Si enim medicus preuiderit mortem: et enunciauerit: amabitur ab omnibus de sua medicina confidentibus sibi: et bonam hic famam promerebitur: in futuro mercedem habiturus.

De significatione plenitudinis et dominatione hu. Capi. ij.

Significatio qua nunciatur morbus qualis sanis corporibus sit venturus: quedam vniuersalis: quedam particularis. Uniuersalis: cum vna significatione infirmitates nunciatur multe. hec autem humorum corporis monstrat plenitudinem: et eorundem corruptionem. Particularis: vno indicio: vnum morbum ostendit. Nos autem in vniuersali incipiamus significatione: que in humorum est plenitudine et eorum corruptione. Plenitudinis causa: multa est cibi et potus quantitas: exercitiorum vel balneorum negligentia: multa quies et suauitas: ex quibus in corpore plures adunantur humores quam dissoluantur: etsi hu. illi de cibo nati sunt laudabiles: quod plurimum inuenimus in hominibus poros corporis clausos habentibus propter paruitatem humorum que ab ipsis dissoluitur. Gale. super secundam particulam epidi. qui sepe inquit: et multo tempore multum laborauerit: et omni die in laborem inciderit: et multum biberit: labor autem suus non in suo tempore sit: diuersi morbi in eius corpore sunt generandi. Peior erit morbus et deterior vbi cho. et viscosum phlegma coadunantur: et quorum quantitas est multa. Corruptio autem humorum ex multitudine est illaudabilium ciborum malos chimos generantium. de quibus in corporibus plus remanet quam dissoluatur. Unde plenitudo in corpore: aut est secundum vasa. i. venas: quia vasa. i. concauitas harum repleta est: aut est secundum operationem virtutis. Que secundum vasa est multitudo est chimorum inter venas et arterias implens eas plusque capiat et extendens sicut videtur cum vtres humiditate impleantur: quod plurimum est ex sanguine et spiritu. Significatio eorum: quia corpus apparet plenum: et vene similiter tumide et extense: color corporis rubeus: tactus calidus: neque fuit in balneo vel aere calido. hec enim mouent sanguinem in corpus exterius et vene impleantur vnde color fit rubeus: et tactus calidus: pigritatur et emolliuntur extenduntur aliquando: sensus turbatur: aliquantulum memoria grauatur. aliquando etiam sanguis fluit de naribus. solutio est ventris dieta fuit antea vnde plenitudo est orta: somnus multus: grauitas et dolor in capite: quibus plenitudo corporis significatur. s. ea que secundum vasa est: et est significatio sanguinis: et si somniauerit vnde anima letificetur. et color fuit rubeus plus plenitudo san. certificatur. Plenitudo que secundum comparationem est virtutis: virtus enim est defecta: neque valet ferre hu. corporis: etsi sint pauci sentitur in corpore grauitas sine apparitione plenitudinis aliqua sine dolore et nocumento. materia enim illa non ex malis est hu. Hec plenitudo aut ad comparationem est virtutis anime que mouetur corpus. vnde grauatur nimium et membra durantur ad motum: aut ad comparationem virtutis naturalis vt a digestione deficiat cibi quem homo accipiat: et superfluitas in corpore remaneat que virtutem grauat: et si illa abundantia adeo est multa: vt corpus impleat. Intelligitur autem ex pigritia et grauitate et desiderij cibi defectione: et videt in somno quasi graue pondus habeat in collo. vrina est indigesta: et somnus et sudor est multus: sed tamen sine rubore et tumore: et corporis extensione. pulsus vero magnus: quia chimus hoc faciens non est multus: vt corpus inde impleatur. multus tamen est ad virtutis deficientis comparationem: vt continere non queat. Corruptio humorum: si mali humores corporis secundum sanguinem sunt: intelligitur ex significationibus illis: quibus plenitudo corporis que secundum vasa fuit: sed habet alia: vt in corporibus eorum humiditas appareat: aut citrinitas: vene plene. pulsus diuersus parum habens magnitudinis: in ore dulcedo sentitur. Sed tamen quia sanguis est a commixtione aliorum humorum non liberatur. vnde dulcor ille cum amaritudine et salsitate commiscetur: et etiam acredine. corpus febricitat: et aliquando pustule apparent: dieta hominis calida et humida fuit: sicut carnes et res dulces. Si etas sit adolescentis regio ca: et hu. tempus vernum magis certificatur ex inanitione esse sanguinis. Item si in somno rem rubeam videat que odoris sit

fetidi: aut quasi dulcia comedit cum amaritudine: aut siccitate cōmixta sit certior res ista. Cū hę significatiōes appareant significatur sinochus: phlegmones: variole: morbus pestilētialis: squināntia: sanguinis sputa: et e narib⁹ sanguis fluxus: opthalmia: emoroys: et similia: que ex multitudine sanguinis solent nasci. Significatio alioꝝ humoꝝ talis est. Si corpori dominetur cho.ru. corpus in colorem citrinū erit: aut rufum. defectio appetitiue virtutis: amaritudo in ore sentitur: punctura et ardor in stomacho: abominatio: angustia: vomitus cholericus: et egestio: sitis: lingue siccitas: oculorum cōcauitas: rigor: vrina ru. subtilis: pulsus velox: atq; spissus: pustule apparēt cholerice. dieta pria calida fuit et sicca sicut sunt allia: et nasturtiū: cepe: sinapis: et simila. Si tempus estiuū fuerit: regio ca. et sic. etas iuuētus: magis certificatur q: cho.ru. dominetur. Si in somno viderit ignem: pirazeon: fulgur: et rem aliquā citrinam: fit medicus certior in his oībus cholericas pas. suspicamur: sicut tertianas causon: frenesim: cholericā pleuresim: yctericiam: apostemata: sicut herisipilas: formicas: epatis calorem: in vrina ardorem apostemata intestinorum: desiderij cibi ablationem: sitim nimiā. Significatio melācholicoꝝ hu. dn̄antium: mutatio ē coloris in nigredinem siue liuiditatem. in ore saporem sentit acrem cum nimia siccitate: vigilia cū nimia cogitatione animi suspitione tristi facie: cōstrictione in stomachi ore. In huiusmodi corpib⁹ morphea nigra videtur: pulsus tardus: subtilis et rarus. vrina alba et subtilis: fuit eis dieta cho.ni. generatiua sicut caro vaccina: camelina: caprina: melōgena: caules: lentes: et similia. multus fuit labor. et p venenosa loca deambulatio: āgustia: atq; tristicia: in somno timor: somnia timida: que viderit et terribilia: sicut res nigra et tenebrosa in visu pessima. in odore fetida. ex quibus omnibus melācholia certificatur. maxime si etas fuerit senectus: tempus autūnus: regio frigida et sicca: que significatiōes cum appareant morbos melācholicos nūciant: sicut lentigines: morpheam nigram: lepram: maniam: mentis pcussionem: dura apostemata: cācrum: excoriationem cutis: varices: elephantias: q̄rtanas: dolores splenis: et tumores. Phlegma corruptū significat ex pigritia corporis: mētis duricia: mollicie: saliua de ore effluēte: multis sputis: somno nimio: tumore faciei grauitate capitis: mutatione cutis in albedinē. defectiōe appetitiue virtutis et digestiue: sitis paruitate: nisi salsum sit phlegma: qd intelligitur: q: salsus sapor in ore sentitur: pulsus grossus mollis: et tardus: vrina turbida: infirmi dieta phlegmatis fuit generatiua: sicut sunt pisces recentes: fructus et similia. et mūdificandi corpis negligētia. maxie si etas fuerit senectus: et temp⁹ hyemale: regio frigida et humida: et in somno quasi aquam currentem desup viderit: aut natando vadit: aut pluuiam viderit siue niuem. certificamus phlegmatis dominationē. que signa si viderimus morbos phlegmaticos nūciamus: sicut epilepsiam: apoplexiam: et paralysim. febres quotidianas et similia. et mundificandi corporis negligentiā. Qui in somno viderit q̄si in loco putenti sit hu. putridoꝝ abūdantia in eius corpore cognoscitur. Si in extremitate corpoꝝ sanoꝝ appereat prurigo: pustule: lētigo: significātur mali hu. in corpore esse. hę sunt significatōes maloꝝ hu. dominātium et multoꝝ. Oportet aūt vt puideas et res hos morbos generātes cōtrahas cū causis cōtrarijs anteq; appareāt morbi: fm q sumus dicturi.

¶ De significatione ppriis morbi futuri et passione nunciatiua. Capitulum .iij.

Articularis fictio vniuscuiusq; morbi futuri: aut de re itelligitur naturali: aut de re extra naturā. De re naturali si videam⁹ mutasse qualitates sani corpis a naturali cōsuetudine sui: certificatur: q: morb⁹ fit vēturus: aut neutrū: sicut si augmētetur virtus appetitiua: vel minoretur nō ex cōsuetudine sua: aut saporetur nō prius saporata: aut horreātur prius saporata: siue sit cib⁹ siue pot⁹: aut si desideret res calidas. silr si egestio fit minor quantitate cibi: aut ante tp̄s: aut post grossa sit vel subtilis nigra: vel citrina: vel putrida et similia. Item si vrina plus fit quātitate potus vel minus: rubea vel alba: aut diuerse colorata: subtilis vel grossa: aut putrida: morās seu festinās. Silr vētus subtus exiēs si augmētetur vel diminuat: et sudor si maior vel minor sit diuersius in colore et odore: et mēstrua si maiora vel minora sint vel diuersiora in colore q̄ esse solēt: aut si nō veniāt. similiter ex emoroyde: et somnus si plus sit vel minus aut consuetudinem suam egrediat. Similiter sternutatio et ructatio: emūctio: atq; sputa: auricularū q̄ putredo: et itedem coitus si plus q̄ soleat cōcupiscatur: vel minuat. Similiter obliuio: et pigritia q̄ non fuerint cōsueta: et si sensus corporis deficiāt. si corpus augmētetur vel minoret: vel in aliū colorem mutet: ruborem siue citrinitatem: aut liuiditatem: et similia. De re nō naturali si suā naturā in quantitate siue qualitate mutauerit. Similiter somnia si sepe eiusdem spēi sint visa: si cum videantur somniās expatet: et iterum obdormienti eadem videātur: homo in sua sanitate nō significatur pmanere. hę omnes significatiōnes: aut morbū: aut neutrū sunt nūciantes. qui aūt hec oīa accidētia pfecte cognoscere laborat: bene cape poterit de loco illo in quo de accidētibus disputaui. Op3 aūt hec oīa in corpib⁹ sanis perquiras: neq; īterrogatōes negligas: qd si feceris: vētura corpib⁹ nō ignorabis. Significatiōes de reb⁹ ex naturā pcipiēde sūt hę. Si qs sudore patiat fetentem: futurā expectet fe. q: fetor huoꝝ putredinem ostēdit. Silr vrina putida. fe. signif. cat ex putredine. Qui fe. h3 cū tussi sicca: et febus decesserit: tussis vo pmāserit: nūciātur vulnera in auriculis pmanētia. manere aūt tussim: materiā pmanētem ostēdit: q̄ grossa et īdigestibilis ē. Termin⁹ vo ei⁹ materie cū vulnerib⁹ solet vēire semp. Si qs raucitatem patiat vocis: et ruborem coloris cū liuiditate mixtum: elephantia designat futura. Si in corpe carbūculi augmētantur: vulnera significant. si glādes: tumor īterior. Si quis de morbo acuto sanabit: et pruriginem in aliquo loco corpis patiat: vulnera ibidē futura portēdunt. maxie si morbus fuerit lōgus. Si dolor capit's senib⁹ immoret: cecitas et mania designant. Si eīn natura deficiat in digerēda et expellēda illa materia: aut ī oclos descēdet: et cecitatē faciet: aut ī cerebri vētriculos: et faciet maniosos. si vo senib⁹ dolor capitis et hemicranea fuerit catharactas significabit. si qs āte oclos cimices aut muscas videat. catharactas portendit. Si titillatio illa ex phlegmaticis sit hu. cū ventositate: hi quoq; hu. in lacertis faciei cōducūtur. et si malos in lacertos maxillaꝝ descēderint. fiet paralysis. Qui nimiā dormitationem habet in corpe: epilepsiam videt significare. dormitatio eīn ex oppilatione est neruū: q̄ ne vtus sensibilis et motiua put op3 puo tpe ad mēbra trāseant impedit. Si vo moretur hec oppilatio: mollicies mēbroꝝ fiet. i. epilepsia. Qui vo nō h3 stupore et assiduā vertiginē: epilepsiā. i. caducū morbū est habitur⁹ q: stupor est de phlegmaticis hu. et grossis dn̄antib⁹ corpi: et vertigo illa ex eisdē est hu. cū cerebro dn̄entur: et vene eius inde īpleātur. vn̄ hec vtraq; accidētia future epilepsie sunt pnūciatiua. Si infantuli acutas fe. habuerint et ostipatiōem vētris: vigiliasq; et color eoꝝ erit ni. viridis vel liuidus: spasmus pnunciat. Habētes nimiā plenitudinē: et in capite grauitatem: in corpib⁹ turbiditatem: apoplexiā sunt habituri. hec oīa accidētia nō sunt nisi ex plenitudine cerebri de huoꝝ b⁹ grossis: qui cū augmētent venietes ad cerebri vētriculos oppilāt eos et faciūt apoplexiā. quoꝝ cerebrum patit ex casu vel pcussione statim apoplexiā patiutur. in cerebro eīn frāgitur neruus qui ab ipso et nucha egredit: vnde sensus aufertur et mot⁹: qbus ab initio dolor ē in capite et in pcordijs. cū aūt augmentabit mētem erit pditurus. Qui h3 grauitatē in capite cū augmentet stuporē est passurus. Si titillationē h3 in toto corpe: spasmū significat: q: plenitudinem neruoꝝ futurā demōstrat. Quib⁹ oculi sūt rubicūdi et grossi: et tumor ī facie cū dolore nimio ī capite: frenesis portēdit: q: hec accidētia mōstrāt dn̄atiōeꝫ sanguis in cerebro: qd cū ipo impletur cal. apostemata gn̄ant. Ubi tristicia et aīa suspidosa fine cā: melācholiā pnūciat. tristicia eīn et timor de cho.ni. dn̄āt: sicq; cū dn̄et cerebro iste hu. pereat pas. hec. Si qs h3 catarrū: et sepe atq; multū: aut asma nūciat: aut pipleumoniā: aut vulnera in pectore et pulmōe: maxie si hō macer sit: et strictū pect⁹ habuerit: q: catarr⁹ a cerebro descēdit ad guttur pul-

monem quoq₃ ⁊ pectus: qui si sit grossus canales pulmonis
oppilantur: ⁊ asma cõficitur. Si acutus eadem membra pũ
gũtur: ⁊ vulnera faciũt. Titillatio veniens sepe sub hypocũ-
dria: apostema in diaphragmate futurum significat. Cum in
pleuresi saniem vł san. screãt: ⁊ in diebꝰ .xl. nõ mũdificãt em-
pica fiunt: sanies eñ si in pectore moretur ad pulmonẽ con-
fluit: ⁊ cito vulneratur ꝓpter raritatem sue sube. Screare
rotũdũ i pleuresi phthysim portẽdit: ⁊ si sit cũ sigtiõe aliena-
tioni ptinẽte certificat alienatio esse. Si qs hẽat grauitatẽ
in dextra pte sub diaphragmate pũcturaq₃ ⁊ extẽsionem: ha-
bebit epatis pas. epar eñ in latere isto ⁊ i illo loco positũ est
vbi si qs grauitatem sentiat ꝯstipationẽ pũcturam acutos
hu. vł apostema ca. significat. Si egestio sit alba yctericiã p-
nunciat. cho. eñ ru. nõ vadit ad corpis inferiora: sed cũ san-
guine mixta totũ corpꝰ pambulat: qđ ꝯtingit ex cõstipatiõe
fellis. Quibꝰ facies est tumida: ⁊ silr oculoꝝ palpebre: hydro-
pisim sigt: q₂ ṽtus digestiua cũ deficiat nec possit ad hec ire
loca vt digerat: tumorẽ creat. Quibꝰ tortura ⁊ dolor est circa
vmbilicũ: nec q₃ restringat cũ pharmacia vel epithimate vł cale-
factiõe alio ve medicamine: tympaniã significat ṽturaꝫ. Si
quis fastidiũ hꝫ ⁊ abominatiõeꝫ ⁊ in sinistra pte sub hypocũ-
dria ṽtositatem: colicã caueat pas. q₂ egestio si nõ exit clau-
dit colon: ⁊ in stomachũ ascẽdit: ⁊ fastidium: ⁊ abominationeꝫ:
⁊ vomitũ facit. colon eñ intestinum in sinistra pte est positũ.
cũ ergo egestio nõ exeat ṽtuꝫ necesse est vt in hoc loco clau-
dat. Si qs in femoribꝰ ⁊ in hanchis: grauitatẽ ⁊ extẽsionem
habuerit: in renibus habebit passionẽ. Si in exterioribus
locis dolorẽ habuerit: expectãda sunt apostemata in exterio-
ribus locis. Si intꝰ silr habebũt intrinsecꝰ. Qui mingũt vri-
nam sicut litargirum pistatum: lapidem in vesica habẽt. Si
ardor vrine diu moretur vulnera in vesica nũciãtur ⁊ virga.
Qui habẽt egestionem cum tortura: ⁊ ardorem in natibus
dissinteriam sunt habituri: q₂ hu. cũ egestione exeũtes cho-
lerici sunt ⁊ acuti. Si augmentẽtur prurigo ⁊ ardor natium
emorroydas pronũciant. Si pregnãtes solutionem ventris
patiantur: aborsus significatur. Si sang. in mamilla coagu-
latur futuram maniam significat. menstruus enim sanguis
cum ad mamillam venerit: ⁊ virtutem in lac mutãdi non ha-
buerit: sicq₃ in mamillis permãserit: calefactꝰ i pessimã mate-
riam melancholicam mutatur: ⁊ causa manie efficitur: q₂ fu-
mꝰ acutꝰ ⁊ pũgitiuꝰ i cerebrũ ascẽdit. Si mulier macidissima
est ⁊ ꝯcipit abortit fetus anteq̃ ingrocescat: q₂ si mulier ma-
cidissima est ⁊ ꝯcipiat nõ ingrocescit: vt fetꝰ in sua sanitate p-
maneat: grossicies est cũ sanguis in nutrimẽtuꝫ corpis venit
qđ cũ nõ fiat ⁊ fetꝰ sine cibo remaneat: necesse ẽ moriat: ⁊ eũ
mulier expellat. Si mulier in mamillis duriciẽ patiat dolorẽ
mamillaꝝ: ⁊ coxaꝝ: genuum atq₃ oculoꝝ: neq₃ ide abortien-
dus puer nunciatur: q₂ duricia mamillaꝝ de nimia est sang.
abũdantia: que cũ augmẽtatur: duricies cõficitur ⁊ extendit
⁊ natura illã abũdãtiam expellit in hec mẽbra: ⁊ dolorem ge-
nerat. fetus nõ abortitur: q₂ sanguis in nutrimẽtum sui sibi
venit. Mulieris pregnãtis menstrua si currãt nõ ex cõsuetu-
dine sua: fetꝰ eius nõ est sanus. ⁊ silr si lac de mamillis fluat
qđ ꝯtingit q₂ nutrimẽtum fetus sanguis est menstruus: q̇ si
ex ꝯsuetudĩe sua currat defectõem significat fetꝰ cũ non sibi
trahere valeat. Si vero nõ mũdificet mulier post ptuꝫ mor-
bus gñatur. sanguis eñ non exiẽs: sꝫ inclusus est malus. bo-
nus eñ puerum nutriuit: ⁊ secum traxit plurimũ: hic si re-
maneat apostema in vulua vel epate generat: ⁊ aliqñ si san-
guis est pessimus in pditionem portat. Vulnera habẽtibꝰ
ex quibꝰ tumor nascitur qui subito decidat retrosq₃ sunt vul-
nera: spasmus nasciturus mõstratur: aut thetanus. si antea
significatur mania: periplemonia: sanguis vel saniei egestio
vel pleuresis. Si eñ apostema est in ꝓpatulo certificatur in-
firmus de malis sibi futuris accidẽtibus. Si subito intus re-
deat: mouet materiam ad q̃dam membra principalia: ⁊ pessi-
mos morbos gñat. Si retro vel in dorso sit apostema: fiunt
thetanus ⁊ spasmus: q₂ hec corpis loca plurimũ sunt neruo-
sa. Si aũt materia sit in pectore ⁊ in ipm circũdãtibꝰ facit pe-
riplemoniã: pleuresim: saniem: ⁊ sitiã. Si materia in stoma-
chum descẽderit ⁊ in intestina: facit sanguis egestionem. Si
quis vulnera in capite patiatur: locus vbi vulnus est emol-

litur: ⁊ locus oppositus spasmatur. Quecũq₃ mẽbra calefiũt
vel frigescãt morbũ eorũdem denũciant. Sitr in quibuscũq₃
sudor appareat hu. calidũ in eisdem mẽbris significat.

De significatione temporum morbi. Cap. iiij.

Diuersꝰ sigtiões morbos sanis corpibꝰ nũciãtes
futuros. Opꝫ g̃ dicamꝰ eas sigtiões: q̃ salutẽ si-
ue pditõeꝫ: infirmis corpibꝰ sũt portẽdẽtes. Scia
aũt harũ significationũ: aut vlis est aut pticula-
ris. Vlis in tria diuiditur: aut in morbi tpis latẽ-
tiam: aut in acuti seu diuturni morbi differentiam: aut in
diem creticã ⁊ eius significãtiaꝫ. Nos ab vlĩ incipiẽtes signi-
ficatione de morbi ordiemur tpe: q₂ tẽpoꝝ scia maxie est ne-
cessaria ꝓpter statũ. Necessitas hec tpis est duobꝰ modis.
vna eñ preuidet futurꝰ morbꝰ ⁊ crisis: ⁊ altera ẽm tẽpamẽ-
tuꝫ est ĩfirmi. futurũ aũt morbũ necesse est ꝓuidere: q₂ pluri-
mi ĩ statu moriũtur: cũ hoc morbi tps molestiꝰ sit ⁊ piculosiꝰ
aliqñ ĩ augmẽto moriũtur: in decliatiõe nõ: nisi passiõe alte-
ra supueniẽte: aut de peccato regimẽti incidẽte. Causa pec-
cati aut ex parte est infirmi si inobediẽs sit: aut medici si in
regimẽtum peccauerit: aut ministri: sicut obiurgatione: cla-
more: infirmi pturbatione: ⁊ ex motus importunitate: ex qui-
bus morbꝰ reuertit. ⁊ plurimũ ex morbis salubribꝰ. Si ṽtus
deficiat moriũtur. Si fortis sit pa. medicus ꝓuideat ⁊ nũciet
q₂ morbus in tpe status secedet. si ṽtus defecta sit ⁊ vsq₃ ad
statum nõ sufficit: operet medicus rem cõfortatiuã virtutis
ẽm dictã ⁊ medicinã. Si morbus sit mortalis: ꝓuideat mor-
tẽ ãte statũ ẽm q̃litatẽ defectõis. Regimẽtũ infirmi tale sit:
si in statu fuerit: subtilietur dieta ne virtutem ex cibo impe-
diat: ⁊ morbo nõ repugnet. Si morbus ad statũ nõduꝫ pue-
nerit: grossiorem cibũ infirmo opꝫ ministrare: ne ṽtus dissol-
uatur vsq₃ ad statũ. Tẽpora morbi sunt quattuor: initium: au-
gmẽtum: status: ⁊ declinatio. Initiũ insensibile est: q₂ in tria
diuidit: aut eñ in tps qđ nõ habet latitudineꝫ: ⁊ insensibile
est: aut in tps cuiꝰ diffinitio est in tribꝰ diebus: qđ esse veruꝫ
in morbis constat oĩbus q̃uis ratio nõ recipiat: aut in tps cũ
mutationem sentiat infirmꝰ: ⁊ nocumentũ actionis: quoad
morbus incipiat decoqui: vel digeri. hoc aũt tẽpus certũ est
initiũ. Augmentũ ẽ cũ natura ĩcipiat digerere morbũ: ⁊ mor-
bus augmentetur in fortitudine ⁊ ṽtutes deficiãt. Status
est augmẽtum ⁊ cõplementũ decoctionis: qđ est cũ morbus
figitur neq₃ augmentat: ⁊ morbus molestior ⁊ periculosior
habetur. Declinatio post statũ incipit cũ accidẽtia se figunt
idest nõ mouentur: ⁊ minui incipiũt ⁊ virtutes preualent in
morbum: infirmiq₃ quiescunt finiẽdo morbum. Hoc tẽpus
tribus modis intelligit. aut eñ ex natura morbi: aut ex acci-
dentibus eum cõcomitãtibus: aut ex decoccione ⁊ eius abla-
tione. Ex natura morbi res perquirũtur: quibꝰ coadunatis
morbus ꝯficit: sicut sunt familiaria accidẽtia. vbi g̃ra pleure-
sis accidẽtia familiaria: sicut alibi dictũ est: sunt feb. dolor q̃
pungitiuus: tussis: ⁊ anhelitus. Si ergo hec accidẽtia ab ini-
tio morbi nõ minuant: neq₃ augmẽtentur: ⁊ corpꝰ grauetur
morbus in augmento esse portenditur. Si virtus morbi in
magnitudine augmentetur: ⁊ ibi tandem defigatur: mor-
bus ad statum ascendisse significatur. Si a quantitate pri-
us habita minoretur: ⁊ quiddam leuitatis ⁊ quietis sense-
rit infirmus: intendit morbus esse declinatus. Ex accidenti-
bus morbũ cõcomitãtibus: q₂ in quibusdã fe. dolor capitis:
in alijs alienatio mẽtis: in alijs vigilie. ⁊ alia hmõi: hec acci-
dentia cum augmẽtari videamus ⁊ morbus augmẽtatur si
virtuose figant: status morbi perpẽdit. Si vero minuũtur
in declinatione fore designat. Ex defectione: si nõ appareat
aliquid digestionis in vrina: nec in egestione: nec in sputis
morbũ in initio esse intelligimus: cũ aũt aliqua significatio
decoctiõis appareat: morbꝰ in augmẽto esse est ĩtelligẽdus
cũ decoctio cõpleat morbꝰ est in statu: ⁊ ĩ decliatiõeꝫ vergit
qđ ex q̇ete infirmi: ⁊ leuitate ĩtelligit. Si morbꝰ ex piodibus
fe. est: pquirẽde sunt accidẽtia que comitant ĩ tpe accessiõis
⁊ eius augmẽtatiõis: minoratiõis ⁊ defectiõis. decoctiõis: ⁊
eiusdẽ ablatiõis: ⁊ festinatiõis ⁊ more: longitudinis ⁊ bre-
uitatis: ⁊ laboris siue quietis: ⁊ equalitatis in festinatio-
ne ⁊ mora: longitudine et breuitate: quia si febris ante sub

tp̄s festinet augmentū significat: si moret̄ post suū tp̄s: declinatio portenditur: sed tamen oportet inquiri q2 multe febres ante tempus in sua peryode festinantur: alie morant̄. Unde oportet intelligi q2 si feb. festinant ante tempus quo accipere solebāt: intelligunt̄ in augmēto esse: si econtra in declinatiōe. Augmētatio est feb. in lōgitudine et breuitate. Si enī tēpus durātiōis vel augmentādi lōgius est q̄ soleat esse: intelliges in augmento esse: sin autem in declinatiōe: si equale in statu. Si feb. naturalr̄ festinat: ⁊ tātūdē morat̄ ita q̄ festinare ⁊ morari suum eq̄lia sunt potes intelligere esse statū. Ex longitudine quietis infirmi taliter ꝓpēdes: si longe quiescat infirmus a feb. ⁊ corpus a calore mūdificet̄ ⁊ alleuietur: in declinatiōe esse intelligit̄. Si tp̄s accessionis febris quieti est equale: ⁊ infirmus a feb. dimissus: neq3 leuitatem: neq3 quietē sentit: in statu intendit̄ esse feb. Op3 autē intelligi q2 spaciū vniuscuiusq3 horum quattuor temporū ex lōgitudine ⁊ breuitate est morboꝝ: q2 tēpus initij ⁊ augmēti in acuta egritudine est paruū: ⁊ similiter status ⁊ declinationis. Materia enī hunc morbū generās est subtilis: et calor fortis: vnde morbi decoctio festinat̄. In morbo vō diuturno spaciū hoꝝ. iiij. tēpoꝝ lōgū est: materia enī vn̄ exit grossa est: ⁊ calor paruus: vnde fit vt digestio ⁊ decoctio morentur. Ideoq3 diuturnus morbus in estate breuior est cum estiuꝰ calor ad coquendā materiā adiuuet: ⁊ acutꝰ morbus in hyeme longior: ꝓpter frigitudinē aeris hu. congelātis ⁊ decoctionē tardātis. testātur hoc breuitas feb. quartane ⁊ quotidiane in estate ⁊ tp̄e calido: ⁊ longitudo earū in hyeme et autūno ⁊ frigido tēpore. Feb. autē synocho vel causon: sudore superueniēte: neq3 terminū cōplente: diuturnitatē significat: q2 multitudinē materie demonstrat.

De scientia acuti ⁊ diuturni morbi. Cap. v.

Scientia acuti vel diuturni morbi necessaria est duabꝰ de causis: aut ex ꝓuidentia vt discernat̄ vbi morbꝰ finiat̄: aut ex cibi infirmi ordiātōibꝰ. Ex ꝓuidētia: q2 passio acuta finit̄ in die cretico: diuturna cū egestiōe ⁊ solutiōe: medicus ī acuta egritudine salutē infirmi vel perditionē nūciat in tp̄e crisis. In diuturna vō ſm decoctionē ⁊ dissolutionē: ⁊ cui3 aufertur decoctio: ⁊ minorat̄ ⁊ dissoluit̄ virtus. Ex cibi ordinationibꝰ sic: q2 enī egritudo acuta velociter venit ad statū: necesse est ꝙ cū subtili dieta infirmū nutriat medicꝰ ne natura infirmi ipediat̄ ex digestiōe ciboꝝ ad morbo repugnādū. In diuturna īfirmitate grossos cibos necesse ē subministrare: ne ex lōgitudine tp̄is morbi dissoluat̄ virtꝰ: cū tū ad statū perueniat̄: necesse est vt iam subtilis detur cibꝰ: hac de cā morbum acutū intelligere maior est necessitas. Acutꝰ etiā morbus esse intelligit̄: cuius tēpus paruū est: ⁊ molestationē habet. vn̄ Hip. in apho. indiciū inq̄t de morte ⁊ vita nō ꝑfectū est ⁊ certū in egritudine acuta. Hoc aūt dixit propter molestationē ⁊ suorū accidētiū duriciē. Unde sicut de vita speramus: ita de morte timemꝰ: ⁊ ecōuerso. Egritudo enī acuta ordinationē habet in suo acumine: est enī acuta in vltimitate: cuius terminꝰ est in tertia vel quarta die: vel. vij. vel. xiiij. aut. xvij. vel. xx. est que vocat̄ acuta mutatiua: cuius terminꝰ est a. xx. die vsq3 ad. xl. ⁊ ita nullus morbus vocat̄ acutꝰ post xl. dies finiendus: erit ꝙ diuturnꝰ: cuiꝰ terminꝰ nō est ſm crisim: sed ſm dissolutionē sensui apparētē ⁊ materie decoctionem. Perditio ex minoratiōe virtutis significat̄ ⁊ ablatiōe decoctiōis. Quo modo morbus acutꝰ ex crisi intelligat̄ finiendus: ⁊ cū dissolutiōe diuturnus: ex specie morbi ⁊ motu suo pulsu figura corporis qualitatibꝰ: ⁊ ex rebꝰ coniunctis siue disiunctis: attēdi debet ex dicēdis vel expositis. De specie morbi sicut causon: ⁊ vera tertiana: sinocho: ⁊ alijs febribꝰ q̄ apostemata sequunt̄ in viscēribꝰ: sicut frenesi: pleuresi: periplemonia: squinantia. Itē sunt feb. acute in die tertia finiende: q̄rtane vō autūnales: vl̄ hyemales: interpolatie quotidiane nō vere tertiane: hemitritꝰ feb. lipparios: ⁊ alij morbi phlegmatici vl̄ melācholici: morbi sunt diuturni nō cū crisi finiēdi. Immutatiōe morbi: q2 si velox sit ⁊ motꝰ ⁊ calor fortis: nocumētū graue ⁊ magnū: ⁊ dolor fortꝰ: tūc acutꝰ morbꝰ demōstrat̄: ꝯuis ꝯtrarie sequunt̄. Ex pulsu: q2 si sit magnꝰ: velox: vel spissus: acutus morbus denunciatur. Si paruus: tardus vel rarus erit diuturnus. Ex figura ⁊ qualitatibꝰ corporis: q2 si in prima die apparet minoratio carnis: desiccatio faciei: mutatio coloris: aut in rubore3: aut in citrinitatē: acutum intimat morbū: si econtra diuturnū. Ex rebus quidem coniūctis siue disiunctis: intelligimus vt ex rebꝰ naturalibꝰ s. etate infirmi sua cōplexione ⁊ regione sua: que si iūgantur cum supradictis: vt si infirmus sit iuuenis: cōplexio eiꝰ calida: tempus estiuū: regio ⁊ aer calidus: magis est certificandus morbus acutus. Si infirmus sit senior ⁊ regio frigida: tēpus hyemale sit morbus diuturnus. Si significatiōes inter hec fuerint mediocres: ⁊ mediocris morbus inter acutū ⁊ diuturnū fuerit: oportet vt studeas ⁊ inuestiges has significationes: ⁊ inter forte ⁊ debile cōpares. Si enī hec feceris: de acute egritudinis ⁊ diuturne scientia non falleris.

De intelligenda crisi ⁊ causa eius. Cap. vj.

Tempora morbi diximus acuti: sequit̄ vt de crisi ⁊ eiꝰ causis dicamꝰ. Dico aūt q2 salꝰ morbi vl̄ egritudinis ⁊ mors sunt cōmutatio ⁊ reuolutio morbi: q̄ duo aut in tp̄e paruo sunt subita: ⁊ ad salutē infirmu3 ducentia: aut ad mortem deferentia. que ducunt ad sanitatē bone crises esse dicunt̄: que ad mortē male. hec autem in acuta egritudine sunt ꝯsiderāda: aut mutatio paulatim in longo tēpore protrahit̄ ducens infirmū ad salutem que cū augmētatiōe fit virtutis: ⁊ minoratiōe morbi: si paulatim: aut hec eadē mutatio paulatim ad mortē ducit: qḋ fit cum virtus minoratur ⁊ morbus augmentat̄: hoc autem est cum mēbra consumunt̄ ⁊ substantialis humiditas corporis congelatur: ⁊ calor naturalis extinguit̄. hec autem vtraq3 in diuturna egritudine: aut enī sunt mutatio inter tardū ⁊ velox diuersat̄ ⁊ ad salutē ducit: qḋ fit cū morbꝰ subito ad bonū reuertat̄: ⁊ post paulatim minorari incipit: ⁊ vītꝰ augmētari quousq3 morbus finiatur: aut mutatio inter tardum et velox ducit ad mortē: quod fit cum subita morbi reuolutiōe ⁊ infirmi virtus minoratur: ⁊ paulatim ad mortē dissoluitur. Hec duo in mediocribꝰ cōsiderande sunt passionibus: que inter acutum ⁊ diuturnū morbū habent̄. Ergo species crisis sunt. vj. mutatio prima ad bonū subita: ⁊ dicitur bona crisis: scḋa ad malum subita: ⁊ dicitur crisis mala. tertia mutatio morbi paulati3 ad bonū: ⁊ ḋr dissolutio: quarta mutatio morbi paulatim ad mortem: ⁊ ḋr ꝯsumptio atq3 finitio: q̄nta mutatio subita ad bonū que paulatim minoratur vsq3 ad sanitatem: sexta similiter ad malū cum virtus deficiat vsq3 ad ꝑdēdū. hec duo vltima cōposita crisis dicunt̄. Bona crisis in statu egritudīs acute fit cū hu. subtiliant̄: ⁊ natura ad dissoluendū bonū a malo mouet̄: ⁊ in expellendū malū mouetur ⁊ confortatur vt a corpore eijciatur. Mala crisis similiter est in statu cum nature preualeat morbus: est itaq3 sicut dixit Galienus, crisis mutatio velox et subita superueniens morbo propter duriciem accidentium: ⁊ infirmitate luctamentum ducens ad sanitatem vel ad mortem. Velocitatem dixit motus propter calorē: calor enī naturalis naturaliter facit velocem mutationē. Duriciem accidentiū ⁊ infirmi dixit reluctamentū: q2 morbus in vltimitate status: et virtutis est positꝰ ex furore humorū: vnde morbus existit: ⁊ ex nature dominatione in morbum vel ex repugnatione: virtus enī repugnat morbo vt eu3 vincat: ⁊ quoquo modo pōt se adiuuat vt materiā sc3 a corpore expellat. Similiter morbus contra virtutem pugnat: ⁊ laborat vt sibi preualeat. Cū autem virtus morbum superat: fit crisis bona: et infirmum ad sanitatem ducit: cum morbus virtutē vincit: fit mala crisis: et infirmum itermit. Uocatur autem crisis iudicium: q2 hoc tempore apparet perfecto medico quo vtendum sit infirmo ex scientia quātitatis morbi ⁊ virtute infirmi: vn̄ oportet virtutē infirmi inuestigare: q2 multū iuuat̄ in ꝓnosticis futuris medicus: non autem ex ratione ꝑit intelligi: s3 potiꝰ experimētis ⁊ visitatiōibꝰ infirmi assiduis. Intelligitur aūt crisis tribus modis: aut ex scientia rerum cum quibus veniat: aut ex sciētia in qua die esse debeat: aut ex sciētia suoꝝ signorum: idest accidentium malorum.

De qua purgatione crisis veniat. Cap. vij.

SCientia rerū cum quib⁹ crisis sit ventura taliter est inqrenda: cū em̄ virtus morbo p̄ualeat: aut materiā ei⁹ expellit oīno a corpe vt valeat illud purgare: aut in aliqḋ membrū ꝓijcit ignobile atq̄ debile. Purgatio materie expulse ex cum morbus fit acut⁹: materia subtilis atq̄ leuis: hoc autē est cum sudore atq̄ vomitu seu egestione: aut sanguine de naribus effluente: mēstruis quoq̄ ⁊ emorroydis. quecūq̄ horum veniant erit crisis inde habēda. Hec q̄ purgatio in quibusdā est maior: in quibusdā minor: ſm quātitatē materie ⁊ locū infirmū. Scḋm materiā: q: in cholerica vel acuta passione crisis erit cū sudore: vomitu siue egestione. In sanguinolentis ergo morbis ⁊ feb. que sequūtur apostemata in visceribꝫ: si calida sit materia: erit cū sanguine a naribus fluente menstruis vel emorroydis. Scḋm locū infirmi: q: crisis in frenesi cum sanguine e naribus erit et nimio sudore in collo ⁊ in capite. In feb. que est ꝓpter apostema epatis: si sit in gibbo sui: erit cum sanguine e naribus dextris: aut cū sudore totius corporis: aut cū digesta vrina. Si sit in ɔcauitate epatis: plurima crisis cū ventris solutiōe: vomitu: sudore: mēstruis vel emorroydis erit. In fe. ꝓpter apostema splenis: si in sinistra parte apostema erit. Ha. sup p̄mā partē epyd. vera causon que est ex pura cho. plurimā crisim faciet cū sanguine e narib⁹ effluēte. virtus em̄ caloris in hac feb. leuat sursum sanguinē: ⁊ dissoluit atq̄ ventositatem gignit: vnde vene aperiūtur: ⁊ crepant: atq̄ materia in quedā mandat membra: in quibus inde generant vel vulnera vel apostemata: vel nigrescūt aliqua mēbra: qḋ contingit cum morbus non adeo est fortis: et materia est grossa: neq̄ virtus adeo est fortis: vrina sūt clara. plurimū autē hoc est in morbis quorū crisis post dies est. xx. q: quicunq̄ morbus post dies. xx. terminatur materie est grosse vel frigide: ⁊ ad digerendū dure: vnde vsq̄ ad. xx. dies morit vel plus: deinde cum natura confortat in materiā in aliquod membrū expellit eam: vnde generat vulnera nigredinē vel apostemata. Hec vulnera si in aliqua concatenatiōe sit virt⁹ defecta ⁊ infirm⁹ in manib⁹ vel pedib⁹ dolorē artetici habeat: apostemata gignit. Si in infirmitate infirm⁹ laboriosus fuerit vel si febricitauerit: plurimū erit apostema in articulis. Itē q quoddā mēbrorꝫ fatigauerit anteq̄ infirmat⁹ fuerit: in illud membrū morb⁹ incidet. Apostema etiā in mēbris naturaliter debilib⁹ nascit: sicuti in articulis. Si passio fuerit in cerebro: aut nascit in molli carne q̄ est i collo: si morbi sunt suffocabiles: aut molli carne ascellarū in passione pectoris ⁊ pulmonis ⁊ pleuresi: aut nascit in inguinib⁹: sicut in fe. apostema splenis vł epatis sequētib⁹: ⁊ etiā apostemata aliorꝫ mēbrorꝫ q̄ sub hypocādria sunt. Apostemata itaq̄ pessima mēbra in quib⁹ nascunt denigrātia sunt in fe. q̄ ex viscerū nascitur apostematib⁹. cum his omnib⁹ acutus finitur morbus. Qui aūt morbus cū quolibet istorꝫ nō finit: peior q̄ fuerit redibit. Si post auriculas exeat apostema neq̄ saniē facit: reuersionē morbi significat: aut articulorū apostema. Oportet autē intelligatur q: cū morbus finiat sine aliquo p̄cedentiū siue purgatiōe vel vulnerib⁹ vel apostematib⁹ non debere te ɔfidere quin reuertat. Unde opꝫ te fortiter studere in infirmi regimine sicut dicturi sumus in regimēto egritudinē exeūtis: Si em̄ hec feceris et morbus nō fuerit fortis nō reuertitur. Si v̄o morbus fortis fuerit: ⁊ tu ſm q̄ oportet infirmum bn̄ rexeris: reuertit: sꝫ nō fortis: ⁊ infirmus debilis sanādus erit. Ergo si negligas infirmi regimentū: reuertit morb⁹ duplus q̄ fuerit ⁊ nō curatur.

¶ De ymeracrisi. Cap. viij.

YMeracriseos habēda est in die determinato. i. iiij. v. vij. ix. xj. xiij. xiiij. xv. xvij. xx. xxj. xxiij. xxvij. xx. xxxiiij. xxxvij. xl. ⁊ post. xl. morbus cum crisi non finitur: sꝫ cū egestionib⁹ ⁊ dissolutionib⁹. Hip. tamē dixit in prono. q: crisis in. xl. vł. lxxx. ⁊. cxx. veniat. Item dixit q: infantiū morbus. vij. annis finiatur: aut cū ad etatē perueniat. Ha. nō dixit morbos creticos post. xl. dies p crisim finiēdos. horꝫ em̄ mot⁹ est tardus sicut crisis motus: q̄ est post. xx. nō est velox veluti ante dictū est. Viginti ḡ cretici sunt dies vsq̄ ad. xl. venientes: ⁊ ibi se complentes: dies in medio pretermissi non sunt cretici cum crisis in eis non veniat: vel si eueniat rara est: estq̄ mortalis: aut morb⁹ reuertit peior q̄ fuerit. hi aūt dies cretici īcipiūt ex quo infirmus mutationē suarū sentit actionum: ⁊ eorum nocumentū. Passiones mulierū que post partū eis veniūt a die parturiendi: sicut Hippo. dixit incipiunt. Dies cretici quattuor modis diuersant: ex spissitudine crisis in ipsis veniētis ⁊ raritate. Scḋs modus ex nūcio cretico indicatiuo: q̄ nūciat res post se futuras sic posse eē. Terti⁹ ex bonitate ⁊ malignitate sua. Quart⁹ ex vtute ⁊ debilitate. Spissitudo siue raritas: q: sunt quidā dies cretici in q̄b⁹ crisis sepe accidit: ⁊ sunt in quibus raro venit: et sunt in quibus fit et veni mediocris. Dies in quibus venit sepius diuersantur. iiij. spissandi gradibus. Primus gradus est. vij. vel. xiiij. Secundus. xj. vel. xvij. ⁊. xx. Tertius. xj. xvij. ⁊. xxj. Quartus. iij. et xviij. Dies in quib⁹ raro venit crisis in q̄tuor diuidunt. primus. vj. scḋs. viij. tertius. xvj. quartus. xix. Mediocris crisis est. xiij. xv. xxiiij. xxvij. Diuersitas diei cretice ex nuncio sic forsan post se venture: vt cum dies indicatiuus quid in die cretica indicatiua post se ventura venire debeat nunciat: vtpote dies q̄rta nunciat qḋ boni ex crisi in. vij. veniat: ⁊ qḋ malignitatis in. vj. Uerbi grā. si in quarta appareāt bone significationes: sicut in vrina coctiones: digestiones: ⁊ corporis infusiōes ⁊ gutte sanguinis e naribus effluentes: ⁊ desiderij cibi excitatiōes: somni q̄etꝫ: ⁊ bonitas mētis sit cōplementū morbi in die. vij. Si vero male sint sicut animi debilitates: ⁊ extremitatum frigiditudines: sudoris dispersiones: infirmi grauitates: mors infirmi erit in die. vij. dies. vij. nunciatiua est. xj. xj. xiij. xiiij. xvij. xvij. xx. Diuersitas diei cretice in bono ⁊ in malo est: quia quedam crisis est bona ⁊ fiducialis ⁊ certa: vł bona crisis est cum qua morbus finitur anteq̄ significatio decoctiōis iminuta fuerit ⁊ malis accidētib⁹ cafuerit que timenda sunt: sicut tremor cordis: dolor in precordijs ⁊ cum aliqua est purgatione: et ante se bonū nuncium habuerit. Hi dies inter se sunt priores ⁊ potētiores. priores his omnibus. vij. ⁊. xiiij. habentur: post hos in bonitate sunt iiij. ⁊. xx. minores his in bonitate. xj. ⁊ post hanc. xvij. xv. xxj. post hos. iij. est autem dies in qua cuꝫ crisis veniat est mala. Crisis mala est quam non precedunt decoctiōis significationes: ⁊ accidentia sunt pessima: magna ⁊ molesta. v. vj. xij. post has. ix. post. xvj. ⁊. xix. Diuersitas crisis in virtute ⁊ debilitate est: q: est quedā dies cretica q̄ circulādo currit: quedam v̄o non circulādo currēs. Circulādo currēs q̄dā ſm. iiij. cōputat vt. iiij. vij. xj. xiiij. xvij. xxj. xxiiij. ⁊ hoc ordine vsq̄ ad xl. sicut dicit Hip. termini inquit q̄ post. xl. dies: circulādo. xx. sunt dies: vsq̄ ad. cxx. cū autē. xx. trāseat: deficit virtus quaternarij: virtusq̄ cretica trāsit in. vij. ⁊ crises cum. iiij. ⁊. vij. circulantes ipse sunt fortiores et motu velociores. Dies autem cretica que nō circulando currit: est dies illa que inter quaternarios currit: ⁊ est. vij. quorū virtus currit vsq̄ ad xx. quos cum transeat non est virtus in eis. Si autem sit: est debilis. Causa autem diei cretice in. iiij. ⁊. vij. fortior ⁊ velocior cursus est lune: cū em̄ stelle motiue omniū cōstruēdorꝫ ⁊ destruendorꝫ sunt in mūdo cause: ⁊ vnaqueq̄ harꝫ habeat proprietatē p se destruendi rē sine altera: et luna habeat proprietatē significādi rem velociter se mouentem ⁊ cōuertibilem: ⁊ illa rōne velocitatē habeat cum omnibus alijs in cōuersione ⁊ motu rerum propter vicinitatē sui circuli in mundo inferiori: actionesq̄ sue in vnoquoq̄ appareant mense: ⁊ plurimū coniungunt cū sole: ⁊ cum inter se ⁊ solem gradus sint. xlv. ⁊ sua figura sit medis q̄dratura: qḋ in quarta die est sue apparitionis. Item cum actiones sue sint debiles: in illo tēpore cū inter se ⁊ solem gradus sint. xc. ⁊ tūc figura ei⁹ quadratura vocat: ⁊ quia inter se ⁊ solē quarta pars est circuli: qui in die. vij. est a coniūctiōe sui: ⁊ actiones eius in hoc tempore sint fortes: cū inter se ⁊ solem. cxxxv. sint gradus: ⁊ figura sui tres partes sint circuli: ⁊ hoc in. xj. sit die a sui cōiunctiōe: ⁊ actiōes ei⁹ debiliores sint priorib⁹: cū inter se et solē. clxxx. sint grad⁹: ⁊ ei⁹ figura oīno vocat opposita: qḋ est in die q̄rtadecima: ⁊ figura ei⁹ est pfect⁹ circulus: actiōesq̄ ei⁹ fortes sint: ⁊ sicut cū ab oppositiōe solis p. xlv. g̅d⁹ elōget vel. xc. aut. cxxv. mutat suas actiōes circa rerum mutatiōes

qd in vnaquaqz die quarta est. Cum luna inquã in his pspe ratur tẽporibus facit bonum ⁊ psperũ in signatis reb⁹: ⁊ q per eaz in hoc mũdo agunt. Si aũt nõ psperet facit malũ ⁊ molestationẽ cũ scut⁹ fit morbus cui pprius est velox ⁊ cõuertibilis mot⁹ ⁊ cã morbi sit nõ psperitas lune in ortu infirmitatis. hoc aũt ptingit a loco nõ pspero elõget luna cũ qd sit in tpib⁹ morbi: cũ pfortat morbi mot⁹: ⁊ hoc est ĩ die. iiij. Cũ aũt. xc. elõget gradib⁹: ⁊ figura ei⁹ est q̃dratura de loco nõ pspero: ⁊ hoc est in die. vij. cõfortat virtus infirmi: ⁊ sili cursus est eius cum a loco nõ pspero elonget: sicut cum cursus eius elonget a sole: ⁊ itidẽ motus morbi cõfortat in vnaquaqz die. iiij. et significatio ei⁹ in media est quarta: ⁊ si cursus eius fit p. vij. significatio ei⁹ erit in quarta. Termin⁹ aũt ante. iiij. vel. vij. veniens qd raro cõtingit: ideo cõsequit: q: aut natura instimulat ⁊ cogit vt ante quartã ⁊. vij. fiat termin⁹: aut dũ minuit euẽtu nature ad cõplẽdũ terminũ qui iã incipit esse. Cã instimulãs ⁊ cogẽs materiã fortitudo est morbi: velocitas sui mot⁹: subtilitas materie: calor aeris: ⁊ aliqñ ptigit ex errore regimẽti cibi vl medicaminũ calidor: siue ex ira festinat crisis: q̃ autẽ ppter hanc causam venit hz dura ⁊ molesta accidẽtia. Et si hec causa est in morbo cuius pertineat ad salutẽ significatio: crisis non pfecte venit: et reuersionẽ morbi figit. Cã minus cõpetens eueniẽs nature vt non faciat crisim cum debuerit facere: aer est frigidus quo natura cõtrahit ne morbus digerat ⁊ expellat: aut peccatũ regimenti: aut de inobediẽtia infirmi: aut de eius ministris garrientib⁹ ⁊ ad salutẽ sibi non obediẽtib⁹: aut infirmũ mouentibus. vñ natura deficit ⁊ reuertit morbus. Hoc peccatum si sit magnũ: ⁊ significatio morbi pertineat ad salutem: morbus reuertit ⁊ elongat. Si autẽ cum mala sit significatione: festinat ad mortẽ: sed si parũ peccet ⁊ significationes bone videantur: bonitas crisis deficit et minorat. Si peccatum sit magnũ: signum vo bonuz: elongat morbus: q si aliqñ nõ sit fortis: sed peccatũ sibi superuenit: infirmus perit. Oportet aũt intelligi crises ante tẽpus festinãtes: q: habent fortitudines: opz item intelligi q: quartanarij ⁊ septenarij cõputari debẽt duob⁹ modis: iuncti. s. ⁊ separati. Iuncti: primus quartanarius cum scdo. Cum eñ finitur quarte diei numerus: ⁊ ab ipso incipit: fiunt. iiij. iuncti cum. vij. ⁊ similiter. xj. cum. xiiij. qui ab. xj. sunt quarto loco: ⁊. xx. cũ. xvij. q: est quartus a. xvij. ⁊. xxiiij. cum. xxvij. ⁊. xxxvij. cũ. xl. q: est quartus ab ipso. Dies autẽ qui computãtur iuncte sunt ter septem. ⁊ vnus ⁊ vigesim⁹ dies: quia est septim⁹ a. xiiij. Qui computantur separatim: est secundus septenarius: q: cum primus supputet: incipit ab. viij. ⁊ similiter. xxiiij. separatur a. xx. cum eñ computet vsqz ad. xvij. incipit a. xviij. vsqz ad. xxj. Septenarius primus separat a scdo: cũ enim venit ad. vij. incipit ab. viij. vsqz ad. xiiij. ⁊ similiter duo septenarij qui sunt post. xx. computãtur separatim a. xxvij. vsqz ad xxxiiij. ⁊ hoc modo cõputant. vij. ⁊. iiij.

¶ De diuersitate diei cretice sm naturam numeri ⁊ cursum lune. Capitu. ix.

Post ordinationẽ totius huius libri cum viderimus: hoc capitulũ non plenuz neqz planũ esse introducẽdis: placuit id subseqẽs intromitti vt planior daret introducẽdis intellect⁹: vt cũ illud superius qualiter antiqui ⁊ q̃ acute sensen rint exposuerim: id psequatur quomodo ⁊ q̃ plane sentiant moderni. ¶ Dies cretica duob⁹ est modis: aut eñ laudabilis est ⁊ significatiua salutis: aut pessima: ⁊ nõ venit crisis in ea: ⁊ si crisis veniat malũ significat. Des laudabilis. i. iiij. v. vij. ix. xj. xiiij. xvij. xx. xxj. Illaudabilis. ij. vj. viij. xij. xvj. xix. horum dierũ crisis est mala: q: motus qui inter morbũ ⁊ naturam in his diebus est nõ ex natura est: sed ex virtute morbi naturam cogentis: ⁊ propter bonam significationez: morbi significat reuersionẽ: si malam significationẽ habeat: mortem appropinquare demonstrat. Dies. xiij. ⁊. xv. sunt inter bonum ⁊ malũ mediocres quos post in loco suo dicturi sumus. Dies bona quedã crisis est propria: quedam vo eius nũcia. q̃ vere crisis: sunt sunt. vij. ix. xx. xxj. nuncie eius. iiij. xj. post has. v. ix. xvij. post quas. iij. ⁊. xviij. Aliquando tñ in die cretica venit nũcia: et cretica dies in nũcia: causa est grossitudo materie: duricies ⁊ leuitas: subtilitasqz. Si eñ materia sit grauis: tardat mot⁹: et dies cretica preterijt: venitqz in die nuncia que eam sequitur. Dies illaudabilis peior est ij. ⁊ post. vj. huic vicinatur. viij. causa vñ. ij. ceteris sit peior: q: materia est cruda: ⁊ non cocta: ⁊ nondũ incepit eam digerere natura: neqz eam subtiliare potest ante quartam diem. Cum autem accidentia videris: ⁊ significationẽ ante materie decoctionẽ intelligas nature disturbationẽ: ⁊ hu. in ipsaz coactionez: cum sua acuitate: ⁊ sua pessima qualitate: vnde non laudat Hippo. sanguinẽ in febrib⁹ die. ij. effluere de naribus. Dicit etiam q malum significat. vj. dies: defectionez nature: et morbi fortitudinẽ significat: q:. vj. vij. est viana. Cum autẽ natura virtutẽ non habeat: vt ad creticam perueniat: sui defectionẽ: ⁊ in ipsaz significat dominationẽ. Causa diuersitatis ymeracriseos duobus est modis: aut eñ ex diuersitate numeri in se: aut ex cursu lune: aut ex luminis acceptione a sole. Ex numeri diuersitate tribus modis. Prim⁹: q: causa numerandi est numerus. vnũ vo elementale est causa numeri. Numerus eñ nihil aliud est q̃ collectio vnitatis. Vñ vnũ est magis ppriũ imparitatis q̃ paritatis: q: palã inuenim⁹ imparitatẽ in ipso. Par vo in duas equales diuidit vnitates: duo eñ due eq̃les sunt vnitates. Imparitas separat similia: in vnitate ergo imparitatẽ inuenies que sibi est propria. vnde si vnum multiplicemus in se fit ipsum. Verbi gratia. Vnum multiplicatũ semel in vnum idest vna vice cõputatum non se exit: sed in sui natura integrum existit. Palam ergo est q vnum lineare: ⁊ vnum naturale: ⁊ vnum superficiale: ⁊ vnum corporale: ⁊ vnum per se non diuersificatur neqz mutatur: si autez semper multiplicet in se nunq̃ se exit. Impossibile est ergo vt augmentetur: sicut par numerus. Imparitas ergo paritatis est proprior. ¶ Secundus modus est q: vnitas cõpositionis est causa impariũ ⁊ pariũ. Item impar causa est diuisionis pariũ ⁊ impariũ: q: impar est diuisus in duas partes in parem ⁊ imparẽ scz diuiditur: ⁊ par non similiter: q: si diuidat in duo similia diuiditur: siue paria siue imparia sint: ergo par numerus parium ⁊ imparium insimul diuidendorũ nõ esse causa probatur. Vnde palam est q: ab vnitate par remouetur. ¶ Tertius modus q: numerus aut in parem aut in imparẽ diuiditur. Si autez vnum seorsum ponamus: ⁊ vnũquemqz imparẽ numerum naturalẽ ponamus: ⁊ parem pari sm ordinamentũ iũgam⁹ numerus ex his adunatus inuenitur circulatus ⁊ quadrangulus: longitudine equalis vel latitudine. Verbi gratia. Si vnum accipiamus qui causa ⁊ principiuz imparitatis est: et imparẽ sibi numerũ vicinũ iungem⁹. i. iij. fit. iiij. qternari⁹ aũt est q̃drãgulus. duo eñ i duo multiplicant: lõgitudo eñ eius duo ⁊ latitudo similiter duo. Item si his quattuor iungamus impar illud qd vicinatur naturaliter trib⁹. i. v. fit. ix. ⁊ hic numerus similiter circulatur. lõgitudo eius. iij. ⁊ latitudo quattuor: ⁊ itidem in imparibus iunctis ratio in infinitum procedit. Palam ergo est q: impar est causa omnis numeri circularis: q sibi par pari naturalẽ oppositũ nõ facit. Si eñ vnum qd est causa numeri tollemus: ⁊ sibi par naturale iungamus. i. ij. tria tamen redduntur qui neqz circulat: neqz quadrangulatur: sed potius est triangulus. Si aũt tribus scdz par naturale. i. iiij. iũgam⁹: fiunt. vij. q̃ numerus nõ circulatur cum longitudine latitudo superetur: et similiter vno pretermisso si paria iungamus: sicuti duo et quattuor fiunt. vj. qui ab hac re est alienus: quia lõgitudo ⁊ latitudo eius diuersantur. longitudo. ij. ⁊ latitudo. iij. Imparib⁹ ergo dignius vnitas cõnumerabitur: ⁊ eius paria numerabilis rei composite plurimuz sunt causa: qd cum sit: necesse est vt queciqz dies cretica in imparibus comprehendit ad perfectionem securitatis nos deducat ex sua fortitudine quã diximus: q: paribus diuiditur: ⁊ imparibus: qd paribus solũ non attribuitur: aut enim in paria tm̃ diuiditur: aut in imparia. vnde paria per se non adeo sunt perfecta: crisis ergo pari attributa numero ex sui imperfectiõe nõ ita reddit nos securos. Vnde dixit Hippocra. Queciqz crisis in numero fit impari: securiores q̃ in pari nos reddit. ¶ Diximus prout oportuit de fortitudine et debilitate diei cretice sm

numerū: ꝙ ergo dicatur vnde eadē cretica ſm curſum lune diuerſet. Dico ergo ſcientes oēs phi ⁊ confirmāt: q: ſol ⁊ ceteri planete cauſa ſunt ꝯſtructiōis ⁊ deſtructionis iſtius nrī mūdi inferioris: ſʒ tñ fortior ⁊ ſtabilior ⁊ rectior atq; mutabilior in his eſt ſol. Scim⁹ enī ꝙ veris: eſtatis: autūni: et hyemis ipſe ſolus ⁊ non alius cauſa ſit: in actionib⁹ rerum que p ea ſiunt. i. generare animalia que elementoꝝ ſunt pares: ⁊ cōplere fructus in ſuis actōib⁹ ⁊ pfectionib⁹: mouere etiā ipa aīalia idē facit ad coitū vt pmaneat gen⁹ ſuū: ⁊ alias res que vniuerſales faciunt actiōes. Iterū actiōes lune in hoꝝ ſubſtantijs quas diximus ſunt magne: ſed tñ minores ſolis actōe: etenī poſterior eſt in ordiatiōe: q: ordiatiōes mēſiū p ipam ſunt ⁊ actōes ſue ī piſcib⁹ maris ſunt apte. Quicqd enī facit a ſole accipit: q: lumē ſuū nō eſt nouū niſi a ſole ſeparet: neq; illuminat aliqua pars ipſius niſi q̄ a ſole conſpicitur: lumen vo totū ſuum perdit: cum inter ipſam ⁊ ſolē vmbra terre oppōit. Oīs ergo actio ſua videt eſſe ſm quātitatem que a ſole elongat: lumē eius tunc implet cū opponitur ſibi: mediatur cum quadrat: debilius vo eſt tertianū ꝙ quartanū: debiliſſimū vo eſt ſextū nouiliū cū poſt diſiunctionem appareat abſcōſuʒ q: lumine ſolis eſt opertū. Magnitudo ergo in fructibus: ⁊ mouendis ad coitū aīalibus: ⁊ menſtruoꝝ curſibus ſm diffinita tēpora cōſiderat: ⁊ ſimiliter epilepſia circulat ⁊ multa alia que ſm ꝙ a ſole incipiunt elongari ſunt habēda. Palā ergo fit intellectui: q: luna adiutorio ſolis indigeat: ſol aūt nulli⁹ neceſſitatē habeat: neq; lune: neq; ceteroꝝ planetaꝝ: nullū enī hoꝝ ſibi pōt obuiare in eſtate facienda cū noſtris capitib⁹ fit oppoſit⁹: neq; in frigore faciēdo cū currat declinādo a priori oppoſito: nec in faciendis tēperatis tempoꝛib⁹. ſ. vernali: ⁊ autūnali cū curſus ſuus tēperet. Unde phi ſolē imperatori aſſimilauerunt: lunā ſcdo ab impatore ceſari: ꝙ q: īter nos ⁊ ſolē oppoſita eſt poſſe ſuū in oībus his mundanis corporib⁹ neceſſe eſt exerceat: neq; tñ in hac dominatiōe ceteris planetis eſt dignior q: eſt fortior: ſed q: nobis eſt vicinior. Hec ergo cauſa eſt neceſſaria vt omnis res mūdana ex ordinatiōe ⁊ regimēto fiat lune: ⁊ ſʒ ſui ſimilitudinē ſe habeat. Que ergo res lunari ſimilitudini magis eſt appetēda vel aptāda ꝙ ipſa natura: ſicut enī luna a ſole accipit lucē ⁊ ſibi aſſilat: ſic ⁊ natura a luna ⁊ ſibi coaptat. Diuerſitas g̃ diei cretice ſm lunā eſt dicēda. Hec autē diuerſitas eſt multiplex: q: luna a ſole figuras octo accipit q̄ magne ſunt ⁊ aperte: ſed q̄ttuor ceteris ſunt fortiores ⁊ apertiores in ſuis actionib⁹. Una cū bicornis appareat: ⁊ in die quarta. Scda cū ſoli fit oppoſita ⁊ lumē ſuū cōpleat: qḋ fit cū inter ſe ⁊ ſolē. clxxx. ſint gradus in. xiiij. Secunda die tertia ⁊ quarta cū primo ⁊ ſcdo a ſole quadretur. Primū quadratū eſt cū medie lune cōpletur lumē: ⁊ orientalis eſt. Hec autē eſt cum inter ſe ⁊ ſolē a parte orientis. xc. ſunt gradus: ⁊ hoc in ſeptima die fit. Scōm quadratū eſt cū lumen cōpletur medie lune ⁊ eſt occidētalis: qḋ fit cū inter ſe ⁊ ſolē a parte occidētis. xc. ſunt gradus: hoc aūt eſt. xxj. die. Sed tñ cum oriētalis eſt: fortior ⁊ apertior eſt: q: ad ſui complementū tendit: ergo obſcurior ⁊ debilior erit cum occidentalis fit q: ad defectionem ſui vadit: et ppter hoc fit ſeptima dies fortior in morbo ꝙ. xxj. Sic ergo he ſunt q̄ttuor figure lune quas fortiores ⁊ apertiores diximus eſſe: et ideo priuatiores ſunt diei cretice ⁊ non nūciatiue. Alie vo q̄ttuor figure que prioribus ſunt debiliores in virtute: Prima eſt: cum media ſit inter ſolē ⁊ primū quadratū a parte orientis. xlv. ſunt gradus ⁊ eſt in die tertia. Scda eſt cum inter ſe ⁊ ſolem ⁊ primum quadratū a parte occidentis cum lumine impleatur quarta ſui: ⁊ ſunt inter ipſum ⁊ ſolem a parte occidentis. xlv. gradus: et hoc eſt. xxiiij. die. Tertia eſt cum inter ſignum oppoſitiōis ſit ⁊ primū quadratū. i. lōge a ſigno oppoſitiōis ex parte meridiei. lxv. gradus: ⁊ a ſole ex parte meridiei. lxvij. ſint gradus ⁊ mediū: ⁊ hoc eſt in die. xj. Quarta cum inter ſignum oppoſitiōis ⁊ ſcōm quadratum ſit. i. longe a ſigno oppoſitionis a parte ſeptētrionis. l. gradus: et a ſole ex eadē parte. lxvij. ⁊ mediū: ⁊ hoc eſt in. xvij. die cōpletis lune figurationibus. Reſtat vt dicamus que fortior ſit: et q̄ debilior: ⁊ que mediocris. Cum ergo luna in primo quadrato ſit ſolis: aut inter ſolē ⁊ hoc idem quadratū aſcendēs in orientem ſit fortior in ſignificatione: ⁊ altior ⁊ tutior. Cū autem in ſecundo ſit: aut inter ſolem: ⁊ hoc idem quadratū deſcendēs in occidentē: ſit debilior ⁊ nō adeo certior. Cā: q: cū ſit orientalis ad cōplementū ſui vadit. Cum autē occidētalis: ad defectionē ſui tendit. vnde. iiij. ⁊. vij. fortiores ſunt: ⁊ fidētiores ꝙ. xxj. ⁊. xxiiij. teſtatur hoc exitus maris atq; reditus: quia in. iiij. ⁊. vij. dieb⁹ fortiores ſunt ꝙ in. xxj. ⁊. xxiiij. Similiter cum luna ſit inter ſignum oppoſitionis ⁊ ſignuʒ quadratuʒ a parte meridiei ſit fortior eius actio: ⁊ apertior ꝙ cum ſit in hac eadem quantitate a parte ſeptētrionis: q: in meridie ad complementū aſcendit: in ſeptētrionē ecōtra: ad defectionē deſcēdit. Item luna figuras habet alias occultas ⁊ debiles in ſignificationibus. idest vna die ante coniunctionē ſolis ⁊ vna die poſt: ⁊ ante oppoſitionē vna die: ⁊ altera poſt: q: ante coniunctionem ⁊ poſt ſunt dies pares. i. xxviij. ⁊. xxx. criſis aūt in his nō eſt certa neq; vera: ſm ꝙ paria diximus imperfecta et incompleta. ante oppoſitionem: ⁊ poſt eſt. xiij. ⁊. xv. hi ambo dies: etſi ſint impares nō numerantur: ⁊ ſi. xiiij. appareat virtus ⁊ initiū actiōis in ipſem cōplemētum eſt tñ in. xiiij. ⁊ propter hoc. xiiij. fortior eſt ⁊ certior duobus ſcʒ modis: aut q: complementū actionis in ipſa eſt: ⁊ in ipſa apparet: aut q: vis fortior lune in. xiiij. eſt die: q: plens eſt lumine. xv. q: xiiij. eſt vicina ⁊ ſcda ⁊ cōplementuʒ actionis in. xiiij. impoſſibile eſt quin alterū complementum ſit in ea cum nō a ſeinuicē tantū ſit ſpacij vt natura aliud cōplere poſſit. Actiones enī nature non ſunt ſubite: ſed paulatim ⁊ intermiſſe ſm diffinitionē ⁊ ordinamentū. Alie vo que inter duo ſunt q̄drata ſitr nō ſunt certe: q: aū. vij. ⁊ poſt. vij. vj. eſt ⁊. viij. ⁊ ante. xxj. eſt. xx. ⁊. xxij. hec omnia ſunt paria et ideo debilia. Nona vo nunciatiua eſt: q: natura cum in. xj. criſim facere incipiat in. ix. die nunciat qḋ ipſa nona accidentaliter facit: q: ad virtutē ⁊ complementū aſcendit inter primū quadratū ⁊ oppoſitionē. Hec autem eſt diuerſitas diei cretice ſm naturā numeri ⁊ curſum lune. Sed ſunt homines ſicut ſophiſte hoc conturbātes ⁊ cōtrariantes dicentes: vos auctoritatē feciſtis diei cretice extra naturā numeri ⁊ curſuʒ lune: dicētes numerū imparem in die cretica eſſe fortiorem ꝙ parem: quare ergo criſim in. xiiij. ⁊ nunciū confirmaſtis in iiij. cū hoꝝ dierum ſit paritas. Reſpōdemus his: ſi impares dies cretice dies ſint certiores ⁊ digniores naturaliter: pares intermiſcētur accidētaliter: q: ſi criſis in. xiij. die incipiat: completur in. xiiij. xiiij. imputat: q: in ipa apparet quid natura operetur: et ſi criſis in tertia die incipiat: cōpletur vo in. iiij. inde vocatur nūciatiua. qḋ phi non negligētes cum viderent imparitati hoc cōtingere accidētaliter reuerſi ſunt in ſe actionem inueſtigātes nature: ⁊ naturā inuenerunt rerum altiſſimaꝝ motū ſequentem: qḋ cum fiducialiter expleuiſſent ad lunam redierunt terre viciniorē: ⁊ eam diuerſam in menſibus inuenerūt: q: ʒodiacum in quibuſdā menſibus xxviij. in quibuſdam. xxvij. peragratur manſionib⁹. Si enim luna appareat veſpere ante. xxx. diem ſignificatur mēſis preteritus fuiſſe. xxx. dierū: in quo menſe luna ʒodiacū in. xxvij. diebus habuit expletum. Si enī. xxvij. duos iunxeris dies apparet luna ſub ſplendore ſolis: et ita omes dies ſiūt. xxix. Si autem appareat poſt. xxx. ſignificatur menſis preteritus fuiſſe. xxx. dierum completus: ⁊ lunam ſuum circulū compleuiſſe in. xxviij. diebus. Si enī. xxviij. dies iunxeris duos appareat luna ſub ſplendore ſolis ⁊ ita numerus. xxx. dierū completur. Unde oportet intelligi: q: luna tardum ⁊ velocē habet motum. Uſus autē eſt nature vt moueatur ſm motum altiſſimarū rerum: cum enī ſit vna virtus ſuarū virtutuʒ: fecit eam deus omnipotens ad conſtituendū: ⁊ deſtruendum aptiorem. Cum ergo phis hoc appareat certificauerunt q: cum natura feſtinat in ſuo motu ⁊ actione: aut propter ſanitatem virtutis naturalis: aut propter ſubtilitatē ⁊ leuitatē materie ſit motus ſuus ⁊ actio ſm lunā ʒodiacum in. xxvij. diebus cōplentē: ⁊ ſi natura tardetur: aut ex defectiōe ſua: aut ex groſſitudine ⁊ grauitate materie ſit motus: et actio ſm lunam ʒodiacū in. xxviij. diebus complentem. Bene ergo intelligimus q: diuerſitates motuum criſis ſm diuerſitatē motuū ſunt nature in velocitate ⁊ tarditate: ſicut mutatiōes figurarū lune in velocitate ⁊ tarditate ſunt ex mo

tuum suorũ diuersitatibus: in velocitate et tarditate. Suffi
cit nobis de die cretica ⁊ eius diuersitate dixisse ſm naturã
numeri ⁊ cursum lune.

De significatione nunciante crisim. Cap.x.

SIgnificatio qua significat̃ crisis: aut future nũ
ciatiua est: aut p̄ñtis. Futurã designans crisim:
motus est morbi ⁊ furor sui: fortitudo caloris: ⁊
signũ decoctionis in vrina ⁊ egestione atq; spu
tis: pulsus magnitudo et eius velocitas: si fe
bris est periodis: festinatio sua ⁊ motus velocitas et mole
statio: sicut si tertiana fuerit et iuuenis sit: etas infirmi t̄p̄s
calidũ: materia cho. virtus fortis: hec oĩa significãt velocita
tem crisis. Si aũt cõtrario: sicut si morbi motus fuerit quie
tus: et calor debilis et nulla coctio appuerit: pulsus paruꝰ:
tardus: feb. periodis tardior: et debilis eiꝰ actio: quotidiana
sit vel quartana: infirmꝰ aũt senior: vel senex: tẽpus frigidũ
significat̃ tarditas crisis. Si significatio mediocris fuerit
q̃ inter has duas media sit: fit crisis inter velocẽ ⁊ tardum
mediocris. Cũ his significationibꝰ crisis ventura intelligit̃
anteq̄ veniat. Significatiões p̄sentẽ crisim ostẽdẽtes ma
gna sunt accidẽtia semper crisim comitãtia: precedunt enim
purgationes has ⁊ vulnera in crisim venientia cõturbatio ⁊
angustia ⁊ accidẽtia magna ⁊ timida. Qui aũt vsus nõ fue
rit intelligere crisim: nec fuerit assuetꝰ in visitatione infirmi
timet ⁊ dubitat. Si in die fuerit crisis: fit molestatio ⁊ peri
clitatio in nocte: si in nocte futura sit: in die fit molestatio ⁊
periclitatio. Hec aũt molestatio est cõturbatio infirmi: ⁊ sur
rectio ⁊ iactẽtis mutatio: in capite dolor: mẽtis stupor: alie
natio: grauitas sensus: splẽdor ⁊ mala imaginatio: tenebro
sitas: lachryme sine fletu: rubor in oculis sine ophthalmia:
rubor faciei: menti motus: angustia: anhelitus: tremor cor
dis: dolor colli: tractꝰ vẽtris inferioris ad superiora: inferiorũ
labiorꝫ titillatio: pũctura in stomacho: dolor in dorso: rigor:
tremor: angustia in vrina: cõstipatio egestionis: sitis nimia:
⁊ alia magna accidentia. vnde intelligimus ꝙ crisis sit p̄e
sens. Si significatiões he aut tote aut partim apparuerint
in nocte: significat̃ crisis ventura in die illius noctis: ꝙ si in
die fuerit erit ĩ nocte futura. hec signa aut bonã aut malã cri
sim nũciãt. De bona ꝯstat q: ĩ die crisi cõpetẽti nos certifi
cat ⁊ pulsus fortis ⁊ aĩ decoctões bone apparẽtes: qð cũ fit
sequũtur bone purgatiões quas dixi: ⁊ aut sanitas infirmi:
aut melioratio fit. si purgatiões sint de qualitatibꝰ morborꝫ
pertinẽtibus: ⁊ de loco infirmitati vicino fit sanitas certior:
vl' melioratio. Species aũt purgatiõis huiusmodi de accidẽ
tibus vnãquãq; precedentibꝰ intelligimus. Si eñ infirmi fa
cies ⁊ nares rubuerint: ⁊ grauitates in temporibꝰ: ⁊ dolorẽ
in collo habuerint: ⁊ apparuerint sibi añ oculos tenebrosi
tas: aut splẽdor: ⁊ sentiat thetinositatẽ sub hypocãdria crisiꝫ
cũ sanguine e naribus venturã significat. Si cum his signis
prurigo ⁊ rubor apparuerit in naribꝰ: ⁊ infirmꝰ cũ naribus
suis iocat̃: intelligit̃ statim futurus sanguis. et si adolescẽs
fuerit magis certificat̃ sanguis: sanguis eñ ĩ adolescẽtibꝰ
est plurimus: in iuuenibꝰ ṽo et senibꝰ raro sanguis effluit a
naribus. Cũ infirmus patit̃ in capite grauitatẽ: ⁊ dolorẽ in
ore stomachi ⁊ titillationẽ in iferioribꝰ labris: ⁊ sub hypocũ
dria friguerit: certũ signũ est vomendi. Si alienationẽ men
tis: stuporẽ ⁊ ꝯstipationẽ habuerit vrine ⁊ egestionis: rubo
rem quoq; in exterioribus corporis: fumũ calidũ de capite
ascendentẽ cum infusione: pulsum ṽo mollẽ ⁊ estuosum: si
gnificatur crisis ventura cũ sudore. Si aũt nihil horum p̄e
cesserit ⁊ infirmus grauitatẽ puncturã ⁊ gurgulationẽ sub
vmbilico senserit: crisis cũ egestiõe futura erit. Si ṽo patit̃
dolorẽ ⁊ thetinationẽ in dorso: ⁊ solutionẽ vẽtris ⁊ emorroy
dem in vsu habuerit: tunc crisis erit cuꝫ sanguine emorroy
derum: ⁊ silr̃ si est mulier: intelliges de menstruis. Si crisis
de hmõi purgatiõe in bona die cretica fuerit: ⁊ p̄cesserit co
ctio ⁊ fortis pulsus: ⁊ infirmus postea quietẽ ⁊ leuitatẽ sen
serit: ⁊ accidẽtia que cũ crisi fuerãt ablata sint: ⁊ calor quie
rit: ⁊ color melioret̃: infirmi quoq; pulsus cõfortet̃: crisis bo
na ⁊ p̄fecta esse intelligit̃. Significationes crisis male bone
sunt cõtrarie: accidentibꝰ eñ que diximus apparẽtibꝰ: siue
partim siue oĩbꝰ diebꝰ nõ creticis: siue noctibꝰ: neq; de die
bone crisi vel signo apparente decoctionis: pulsu debili et
purgationibꝰ in qualitatibꝰ morbo nõ attinentibꝰ: male et
periculose crisis significabit̃. Si significationes fuerint me
diocres: crisis non p̄fecta est ⁊ morbus morat̃: neq; liberat̃:
sed in diẽ creticã postea futurã morabit̃. Verbi gratia: si in
die fuerit. vij. morabit̃ morbus aliquãtulũ vsq; i. ix. vel. xj. si
signa fuerint morbi finiẽdi: reuertit̃ morbus: et si accidẽtia
fuerint pessima: ⁊ virtus defecta sit periculũ. Sed si virtus
fortis fuerit salubre erit. Opꝫ autẽ medicũ intelligere: q: pe
riculosa accidẽtia festinãt facere crisim in die q̇nta vel septa
salubria retardant ex acuitate sua.

De significatione particulari vel mortẽ vel
salutem portendenti. Cap.xj.

Talia diximus que oportuerãt de significatione
vniuersali salutẽ vel mortẽ nunciẽti: de tempo
ribus q̄ꝫ ⁊ sciẽtia acuti vel diuturni morbi: ⁊ de
scientia crisis: opꝫ incipi de significatiõe particu
lari salutẽ vel mortẽ nũcianti in oĩbus morbis:
⁊ hoc fiet ſm auctoritatẽ Hip. in prono. ⁊ in apho. ⁊ in alijs
suis libris: ⁊ q̃ ex plurimis infirmis visitatis nobis apparue
runt. Incipiamus ergo a malis significationibꝰ p̄ditionem
nunciantibꝰ: ⁊ post ab his quibꝰ salus perpendit̃: sed tamẽ
opꝫ intelligi que he significatões male in magnitudine: par
uitate: bonitate ⁊ malignitate sunt diuerse: in quibusdã eñ
fortes: in quibusdã ṽo debiles: in quibusdã mediocres sunt:
qð gloriosus Hippo. mõstrauit in apho. ⁊ ĩ alijs suis libris:
cum exitiosum mortale ⁊ morti vicinã dixit. quibꝰ diuersis
mortẽ significari p̄culdubio intellexit: cum autem malũ di
xit possibile est infirmum sanari si bona signa apparuerint.
Nos igit̃ a malis significatiõibꝰ incipiamꝰ. Significatiões
inquã que malũ nunciãt: aut in acuta egritudine: vl' diutur
na erunt cõsiderãde. In acuta intelligimꝰ ex accidẽtibus in
qualitatibꝰ: in tactu: in corpus egrediẽtibus: ex morborum
qualitatibꝰ. De corporis qualitatibꝰ: si eñ facies mortali
assimilet̃ malũ signũ ostendet̃ de virtute ⁊ defectiõe appa
rente in facie tota quantũ remotior est a facie sana. Facies
si effigurata fuerit: sicut Hip. dixit: nares acute: oculi conca
ui: tẽpora solida ⁊ lenia: auricule frigide ⁊ cõtracte: cartila
gines earꝫ trãsuerse: cutis faciei extẽsa: color liuidus vel vi
ridis: super faciẽ occubãs: periculũ significãt hec oĩa: si non
ex solutiõe vẽtris vel ex vigilijs fuerint: vl' ex labore: vel ni
mio dolore: tũc eñ minora sunt ĩ pessimitate: facies ei hmõi
in diuturnis morbis ex nimio labore ⁊ digestionibus fit ni
mijs p̄pter morbũ corpus confundentẽ: ⁊ humectationis
carnosorꝫ membrorꝫ dissolutionẽ ⁊ eorꝫ desiccationẽ: spiritꝰ
⁊ sanguinis minorationẽ: ex labore: dolore: ⁊ vigilijs p̄pter
dissolutionẽ multã spiritꝰ ⁊ humiditatis siccitatẽ: atq; de
fectionẽ spiritꝰ ⁊ caloris naturalis: que in extrema corporis
pertingere nõ possunt: maxime in facie que parũ habet san
guinis p̄pter remotionem a corde ⁊ epate que fundamẽta
sunt spiritus ⁊ sanguinis. Item q: pars plurima faciei sunt
ossa. Si eñ caro ⁊ humiditas dissoluãtur: he pessimitates
cito in facie ostendunt̃: que si in diuturno morbo fortia ap
paruerint p̄pter longitudinẽ morbi necesse est vt post par
uum tempus: fortitudinẽ: molestationẽ: ⁊ magnitudinem
significent morbi: vnde perditionẽ videntur ostẽdere: sed si
sint ex labore: vigilijs: digestione: siue dolore minus pericu
lum erit. Si dies tres transierint: ⁊ accidentia permãserint
ex morbo esse intellige ⁊ sunt mortalia. Si albedo oculorũ
est ru. ⁊ vene liuide vel nigre mortẽ significat certam: quia
rubor oculorũ si non sit ex ophthalmia: plenitudinem cere
bri significat: ⁊ suarum pellicularũ ex hu. sanguinolentis. li
uiditas venarũ oculorum ⁊ earum nigredo: frigitudinẽ mõ
strat oculorꝫ. Hec signa propria ad mortem sunt attinentia.
Exire foras oculos in egritudine acuta malum signũ si nõ
sit ex vomitu: vel ophthalmia. Si eñ non sit ex his duobus
pessima materia descẽdisse in oculos denotat̃. Si oculi ali
cui rei sunt alligati neq; se mouerint pessimum signum: coa
gulationem ⁊ mortificationem sui significãt. Si albedo ocu
lorum in somno apparuerit et palpebre sint semiclause: ne
q; hec ex purgatione neq; consuetudine: vel in sanitate: pes
simum est et mortale: et defectionem cerebri significat. Si

labra vel palpebre: vel nares sint liuide: vel torte: vicinitatē
nunciāt mortis: q: spasmus in cerebro esse significaᷓ: liuidi-
tas igiᷓ frigiditatē ⁊ mortificationē significat. Frigiditas ex-
tremitatū in acuta egritudine malū est: q: apostema calidū
sigt esse in interiorībꝰ aut hu. frigi. ī extremitatibꝰ. Nimie
pustule in lingua ī egritudine acuta mortis vicinitatē demō
strāt: in mery em̄ ⁊ stomacho pustlas oñdūt eē mltas. Si di-
giti ⁊ vngues liuidi sint ⁊ virides: ⁊ pulsus deficit: mortꝫ nū-
ciat vicinitatē. Hec em̄ accidētia calorē naturalē extinctū si-
gnificant. Si nigri sunt minus est periculū. Si virtꝰ sit for-
tis: ⁊ infirmus periculi sit tolerabilis: dies aūt sit cretica: sa-
lutem significat: ⁊ infirmus euadit cū vulneribꝰ: ⁊ denigra-
ta mēbra cadunt: q: aliqñ hec accidētia materia facit a natu-
ra expulsa ꝺm crisim ad aliqua mēbra: qđ ex virtute infirmi
intelligiᷓ: ⁊ signo decoctiōis apparēte. Si in corpore infir
mi vulnera prius fuerint: et viridia vel nigra se fecerint: ma-
lum erit signū. Si infirmus ad mortē deueniat mēbra debi-
lia moriunᷓ aut alia mēbra ꝑpter defectionē caloris natura
lis in ipīs. Si in acuta egritudine pūctura q̄si miliū appeat
in corpe malū ē: tarditatē em̄ significat materie adhuc ī mor
bo decoquēde: si sit grādiuscula: minꝰ periculū instat. yctē-
ricia ante septimū diē malū est: q: ꝺm crisim ante septimum
diē esse nō dꝫ. Est aūt hec yctericia ꝑpter epatis ⁊ viarū fel-
lis ad epar tendentiū apostema. Si hypocūdria sit subtilis
malū est: q: instrumētorꝫ cibi significat desiccationes: si hec
loca sint cū dolore ⁊ tumida malū est: quia apostema signifi
cat. Qui habet feb. ⁊ frigidas corporis extremitates interio
raqꝫ incēdētia cū siti mortale est: q: apostema in interioribꝰ
corporis significat: calor em̄ secessit ad apostema: ⁊ filr san-
guis: vnde interiora corpis incēdunᷓ. Si calor sit in corpo-
re febricitātis ⁊ in toto nō equalis: sꝫ caput calidū: plāte ma-
nuum ⁊ pedū sunt frigide: vēter ⁊ latera ca. nimis pessimuꝫ
est: apostema em̄ in cerebro significat vel epate vel stoma-
cho: si fe. sit pessima: pessimitas sua semꝑ in die cretica cōfor
tatur. Si feb. cum dimittat peior esse ꝙ̄ fuerit incipiat: pessi-
ma est: ⁊ si infirmus patiᷓ tumorē in facie: ⁊ pedibus ante
xiiij. diē sine dubio in die. xiiij. morieᷓ: corruptionē em̄ epatꝫ
significat. Qui acutas habēt fe. cū nimio calore: ⁊ earū calor
extinguiᷓ: atqꝫ mitigaᷓ tactꝰ corporis: ⁊ quiescit sine causa
⁊ sudore: neqꝫ sanguine a naribꝰ: neqꝫ vrina: neqꝫ egestiōe:
nec aliqua alia re cretica apparēte: significaᷓ q: cito morieᷓ:
calor em̄ extraneꝰ in interiora perforās corpis ea incēdit cui
virtus naturalis renitiᷓ oībus suis viribꝰ: vt materia mor-
bi expellaᷓ: qđ cū nō possit: cadit ⁊ infirmꝰ moriᷓ. Feb. pca-
ta si in diebꝰ paribus augmēteᷓ malū est: q: in hmōi neces-
se est crisim. vj. die fieri: hmōi aūt crisis mala est. He sunt si-
gnificationes quas ex corporū qualitatibꝰ intelligimꝰ. Si-
gnificatiōes a materia dicēde sunt que pcipiunᷓ ex eorum
actionibꝰ: si oculos remoueat: ne lumē videat: ⁊ preter velle
suum lachrymeᷓ malū est. Si motus oculorꝫ sit nimius vel
q̄si suffocati videanᷓ: ⁊ vnus sit minor altero: mortale est: q:
remotio oculorꝫ a lumine: defectionē virtutis significat visi
bilis ꝑpter defectionē cerebri nō alterꝰ alicuꝰ mēbri. Ocu-
lorum lachrymatio ex defectiōe est virtutis contētiue in ce-
rebro. Si aūt est cum pacutis feb. perditio significaᷓ. Si aūt
cum febribꝰ salubribꝰ sanguis effluitꝫ a naribꝰ. Suffocatio
oculorꝫ significat vel in lacertis vel in cerebro esse spasmum.
Paruitas oculi ⁊ motus multꝰ: tremorē significat quē lacer
ti patiunᷓ: ⁊ etiam alienatio significaᷓ: que ambo mortalia
sunt. Os apertū habere nec posse claudere: pditionē vide-
tur significare: significat em̄ spasmū aut defectionē virtutis
motiue. Si in lecto infirmus cōtra pedes reuoluaᷓ: mors si-
gnificatur: q: virtus mortua est q̄ corpus portare debet: et
si inueneris supinū ⁊ collū ⁊ pedes manusqꝫ extēsa sunt: ma
lum est: sed tñ priore minus. Si pedes inueneris discooper-
tos: etsī calidos: ⁊ manus ⁊ pedes nō bene disposita: sed di
sturbata: malū est: ⁊ defectionē virtutis significāt ⁊ in visceri
bus calorē angustiā facientē: ⁊ ideo pedes discooperit in de
lectatione frigidi aeris. Si supinū inueneris ⁊ pedes discoo
ꝑtos ⁊ duplicatos malū est: nō est em̄ vsus sic se hr̄e sanos.
Si corpus graue ⁊ īmobile videris: ⁊ manus ⁊ pedes simi-
liter est malū: q: significat dolorē ventrē circūdantē. Si mor-

bum ꝑuenisse ad statū videris: ⁊ ipse excitaᷓ ad leuandū: et
quicquid inuenerit: firmiter tenuerit: periculū ostēdit: quia
infirmū in statu opꝫ esse quietū: ꝙ si nō sit pessimū est: ma-
xime in periplemonia: significat em̄ angustiā ⁊ alienationeꝫ
anhelitus: pectus em̄ ⁊ pulmo suffocata sunt: cū em̄ supina-
tur pars supra dorsum iacet: ⁊ pulmo stringiᷓ: neqꝫ aer in-
trare potest vt sufficiat: si sedeat anhelitꝰ melior erit. Stride
re dentes in feb. si nō sue cōsuetudinis fuerit: aut a pueritia
malū est: q: id aut est naturalr̄ si lacerti maxillarꝫ sint debiles
aut de spasmo ibi nascēte: vnde aut maniā: aut mortē signifi
cat venientē: si sensus postea destruᷓ mors significaᷓ. Si
infirmus in periplemonia frenesi ⁊ cephalea: manus circa fa
ciem leuet: quasi rem aliquā accepturus: siue lignū: siue ali-
quid aliud de pariete vel de pānis: malū est: q: motus ma-
nuum in his colligēdis ex imaginatiōe est eorꝫ q̄ īfirmꝰ ante
se cernit: ⁊ significat plenitudinē cerebri ex hu. malis: quibꝰ
descendētibꝰ in oculos fit illa imaginatio: ideo ex his mors
significatur. Si ante se viderit homīes magnos ⁊ nigros: ⁊
personis pessimos malū est: significat em̄ in cerebro: hu. ma
los incēsos atqꝫ melancholicos: ⁊ cerebri substantiā esse in-
censam. Si videris infirmū plorare in acuta egritudine ma-
lum est. Plorare em̄ est aut de hu. melancholicis in cerebro:
aut de angustia anhelitus ⁊ pessimitate eius. Ira ⁊ veloci-
tas loquēdi in infirmo antea mansueto in acuta egritudine
malū est: q: multū a sua significatur exisse natura. Idē facit
quies in multū loquace. audacē multū loqui nō est malum.
Si infirmus neqꝫ audit neqꝫ viderit ⁊ defecerit: vicinus est
morti. Si in statu febriū viderint in somno niuē suꝑ se cadē
tem malū est. humorꝫ em̄ significat frigitudinē corpori domi
nantem. Anhelitus si sit spissus malū: q: significat dolorē ⁊
incēsionē. si sit magnus ⁊ rarus malū est: q: significat alie-
nationē. Si cum exeat os vel nares frigidū esse sentiat malū
est: q: vicinus est morti: frigitudinē em̄ caloris naturalis: et
eius defectionē significat. Si anhelitus in sua via disturbeᷓ
malū significat: q: lacertos pectoris spasmatos esse signifi-
cat. vnde aer disturbaᷓ in vijs suis. Fetor em̄ anhelitus ma-
lum significat: q: putredinē in vijs in instrumētis spiritꝰ esse
ostendit. Hunc em̄ anhelitū patiūtur pueri ꝑpter defectio-
nem anhelitꝰ sui. Mutare ploratū in acuta egritudine ma-
lum est: ꝙ si contingat iuuenibꝰ hu. melācholica: ⁊ percussio
in instrumētis spiritus significātur. Si infirmꝰ de die vigi-
let bonuꝫ: si de nocte vigilet ⁊ de die dormiat malū est: et si
a prima vsqꝫ ad tertiā dormiat nō adeo malū est: q: cum ho-
mines dormire de die naturaliter cōsueuerint ⁊ nature con-
trariatur malū est: sed tñ si in sanitate consueuerint non est
tātū malū. Si neqꝫ de die neqꝫ de nocte dormiat: maluꝫ est:
q: aut nimiū dolorē: aut mētis significat alienationē ꝑpter
cerebri siccitatē. Si somnus dolorē faciat mortem significat:
q: in somno naturalis calor in corpore est interiori ad digerē
dam materiā morbi: ⁊ meliorandā: qui si adeo sit debilis vt
hec nō possit facere augmētat morbū ⁊ dolorē facit. Si infir
mo oīa que oportuerit feceris: ⁊ tñ nihil eum iuuerit: mor-
bus pessimus est ⁊ durus. Significatōes eorꝫ que in morbū
exeunt. viij. sunt modis: aut in egestione: aut in vrina: aut
in sputis: aut in vomitu: ⁊ sanguine per nares ⁊ emorroyde:
menstruus ⁊ parturitiōe. Egestio si fuerit viridis: nigra: feti
da: vnctuosa in acuta egritudine malū est. Nigra enim in-
censionē significat. vnctuosa dissolutionē significat carnis ⁊
pinguedis ꝑpt nimiū calorē. viridis: cho. eruginosaꝫ. fetida
putredinē nimiā ⁊ pessimā. aq̄sa: subtil ⁊ alba vl citrinissima
vl spumosa malū est. subtilitas eī significat digestiōis remo
tionē. alba significat q: cho. neqꝫ ad stomachū neqꝫ ad itesti
na vadit: sed cum sanguine per totū corpus dispergitur: ⁊
yctericia significatur. citrinissima cho. multā ad stomachum
⁊ intestina descēdisse demonstrat. spumosa mixturā ventosi
tatis ⁊ digestionis significat: sicut videmus fieri in tempe-
state maris: aut de nimio calore superfluo sicut videtur in
caldario bullienti. Si egestio sit parua: lenis: viscosa: alba:
aut citrina mala est. Egestio em̄ ista significat dissolutioneꝫ
corporis pinguedinis. Citrinitas aūt calorē fortem aut pin-
guedinem putrescentē. Si sit diuersorum colorum. idest ni-
gra: ⁊ rina malū est: q: diuersitatē morbi significat. hi em̄

hu. in corpore se coadunantes diuersos in eo morbos signi-
ficant: ⁊ materiā multo tēpore ad repugnandū ⁊ cōsolidādū
necessariā: vñ morbi pessimitas significat̄ diuturna: ⁊ si pas-
sio sit cholerica cū fastidio ⁊ bō digestionē habeat longo tē
pore: ⁊ fastidiū sibi venerit: malū significat: ⁊ ĩ intestinis apo
stema. Si ĩ dissinteria q̄si carnis frustula exierīt: mortē signi-
ficant: q: vulnera comederūt ītestina: ⁊ venerūt vsq̄ in scdāꝫ
tunicā perforātia: ⁊ excoriauerunt eā: si egestio paulatim ve
niat ⁊ spissa: malū est: q: cogit infirmū leuare ⁊ ita deficit vir
tus eius: maxime si sit pungitiua. Egestio pura post dissin
teriam malum est: q: intestina excoriata sunt ab acuta cho.
Egestio nigra spōte veniēs cū fe. vł sine fe. pessimū est si nō
minuit̄: ⁊ oīa q̄ exeūt de corpe egestiōes ⁊ vrine si mali sint
coloris pessimū est: si nō mutent̄ aut q̄escāt: q: nigredo ege-
stiōis ⁊ vrine īcēsionē significāt. Si mutēt̄ ⁊ paulatiꝫ q̄escāt
v̄tutē nature malos hu. finiētē ĩ corpe signt. Qualicūq̄ mor
bo in initio cho. ni. desursuꝫ: aut deorsuꝫ exeat mortē signi-
ficat: q: aut materie m̄ltitudinē: aut v̄tutis ꝯtētiue significat
defectionē: quorū qualecūq̄ sit pessimū est ⁊ mortale. Qua-
liscūq̄ de acuta egritudīe aut diuturna defecerit ⁊ aliq̄ alia
re: ⁊ ni. cho. exierit: post illū diē morit̄: silr abortius mulier.
virtus eñ in hmōi cecidit: vel hu. hos ipsa natura nō expu
lit: sed ex sua abūdantia exierūt. Febres peracutas haben-
tes: si stiptici sunt: malū significat: calor eñ ascēdit ad supio-
ra. Digestiōes sub hypocūdria subtiles nocent stomacho: ⁊
epati: ⁊ aliꝭ instrumētis cibi. Si aūt augmentet̄ dissolutio
dubiū sit de morte. Vētositatē exire cū sonitu: cū sue nō fue
rit cōsuetudinis: aut inuerecūdus non sit malū est in acuta
egritudine. Si eñ sane mētꝭ fuerit: significat magnū dolorē
ventrē circūdantem. Si aūt extra voluntatē mētis significat
alienationē que vtraq̄ est pessima. Significatiōes in vrina
sic sunt capiēde: vrina ni. in masculo seu femina perditionē si
gnificat: cūq̄ sit paucior tāto peior: significat eñ cōsumptio
nem humectationis in corpore ⁊ mortificationē instrumenti
vrine: vrina eñ ni. ex incēsione ē humoꝝ ꝓpter calorē nimiū:
⁊ inde perditio significat̄ in oībus etatibꝰ nisi signis prece-
dētibꝰ in die cretico talis ⁊ multa venerit. Pueroꝝ v̄o vrina
subtilis ⁊ aquosa malum est: q: naturaliter debet esse grossa
cū hypostasi ꝓpter v̄tutē eoꝝ corporibus mutabilē ⁊ coctionē
humoꝝ sicut in sputis in pleuresi ⁊ emunctiōe ⁊ reumate: ⁊
sanie in vulnere: q̄ cū sit grossior: intelligit̄ decoctior. Si aūt
vrina pueroꝝ subtilis est ⁊ aquosa in lōgo tēpore maluꝫ est:
propter cōtrarietatē nature eoꝝ: q: si in vrina hypostasis sit
nigra: in sūmitate aūt vasis aut nebula descēderit ad īferio
ra ꝑditionē significat: quia nigra hypostasis demōstratiua
est incēsiōis: aut nimie frigiditatis: ⁊ si sit in fundo: aut de-
scenderit ad inferiora: significat morbi victoriā ⁊ in virtu-
tem sui dominationē: sicut alba hypostasis cū lenis ⁊ in fun
do sit: significat sanitatē ⁊ decoctionis cōpletionē. Vñ nigra
hypostasis ablationē sigt̄ decoctōis. Vrina aq̄sa ⁊ subtilꝭ ma
la: q: sigt̄ decoctōis ablationē: ⁊ nature defectiōeꝫ ad morbi
materie repugnationē. Itē sigt̄ ascēsionē caloris ad supio-
ra corporis: ⁊ futurā alienationē. Si aūt vrina sit talis: ⁊ ho-
mo alienatus sit: perditionē ostendit: q: calor cerebro com-
mixtus est. Si aūt salubres fuerit significatiōes ⁊ mēs salu
bris sit: significat apostema futurū sub hypocūdria: q: mor-
bus cum moret̄ tādiu grossa materia significat̄. frigida ma-
teria ad decoctionē est dura cui si natura dominet̄ deponit
ad corporis inferiora. Vrina fetida ⁊ grossa malū significat:
q: fetor putredinē: ⁊ grossitudo parit duriciē. Vrina turbi-
da ⁊ nō declarāda: ⁊ si declaret̄ parua tñ hypostasis efficit̄:
mala est: cū multitudinē caloris extranei demōstret: faciens
quasi ebullitionē ⁊ caloris naturalis defectionē vt nō possit
digerere materiā. Hypostasis que est quasi farina grossa vł
scintillosa: aut furfurea est mala: q: hypostasis ista consum-
ptionē membroꝝ significat. Assimilās grossam vrinā: aut ex
incēsione est grossi sanguinis: aut ex dissolutiōe carnis: pro
pter nimietatē caloris. Scintillosa de excoriatiōe duroꝝ est
mēbroꝝ vñ priori est peior: furfurea est de excoriatiōe venaꝝ
⁊ inde ē pessima. Opꝫ tñ ītelligas de vesica ⁊ de renibꝰ aliqñ
exire hypostases hmōi ⁊ nō significare malū. Intelliguntur
aūt de dolore quē sentit infirmus in horū mēbrorū circūde-
tionibus. Paruitas vrine est malū: significat eñ incēsionē
⁊ humiditatis cōsumptionē aut virtutis defectionē nimiam
vrinā a sanguīe diuidētis: aut expulsiue debilitatē. Vomitꝰ
si sit niger vel viridis: vel eruginosus est pessimus: si fetens
mortalis: causa eiꝰ eadē est quā diximus de egestiōe ⁊ vrina:
de nimia. s. inanitione ⁊ frigitudine. Si homo hmōi colores
insimul vomat: sit certior ad mortem: q: maloꝝ hu. significat
multitudinē. Sputa si in passiōe pectoris sint rubicuda: aut
pure citrina neq̄ cū saliua mixta: ⁊ cū tussi egrediētia maluꝫ
significāt: q: purā d̄nationē humoris portendit per se exeū-
tis sicut cū tussi ⁊ grossitudine suī ⁊ laborē nature ad expellē
dū: si viride sit vł etiā spumosuꝫ: sit malū sicut de egestiōe di
ximus: de hmōi intelligimꝰ colore liuidum ⁊ nigrū similiter:
immo oē sputū ex quo nō quiescit dolor malū est: maxime
si sit multū: q: materiā multā ĩ pectore significat ⁊ pessimā.
Sputū v̄o vnde dolor mitigat̄ bonū est. Sputū in phthysi-
cis paulatim ⁊ cū nimio labore mortale est: defectionem eñ
virtutis digestiue ⁊ expulsiue ⁊ cruditatē materie significat.
Si multū sit ⁊ facile exierit minus pessimitatem ostendit: q:
lōgo tēpore cōsumit̄. Sudor si in oī die adsit neq̄ tñ creticꝰ
fuerit: neq̄ totū corpus tenuerit: neq̄ fe. extiguit: neq̄ cor-
pus alleuiat̄: sed potius peiorat̄ malus est: ⁊ si sit frigidus
⁊ in capite ⁊ in collo tñ sit peior. Si aūt cum acuta egritudi
ne sit mortale: si cū leui diuersitatē morbi significat: q: frigi-
dus sudor significat frigidos humores ⁊ caloris naturalis
defectionē. Si sudor signū decoctōis p̄cesserit: multitudinē
demōstrat humiditatis ⁊ defectionē virtutis contentiue: si
rigorē ⁊ tremorē sequitur sudor morbi significat̄ fortitudo.
San. e naribꝰ si sit grossus paruꝰ ⁊ niger mortē demōstrat:
maxime in fe. acutis: q: significat phlegmonē in cerebro esse
sanguineā corrūpentē: si sit ĩ die cretica: aut cito morit̄: aut
post longū tēpus liberat̄ cum aliꝭ crisibus. Si de naribus
exeant hu. virides: aut citrini malum: quia in cerebro cho.
malā significant dominantē: ⁊ ipm incidentē. he sunt signifi-
catiōes pessime quas perpēdimus ab exeūtibus a corpore.
Significatiōes de qualitatibꝰ morborū sic intelligunt̄: mor
bus si fuerit ex morbo anteriori ⁊ fortior sit: atq̄ꝫ in nobili-
bus mēbris sit pessimus. Si dolorē infirmus patiat̄ in capi-
te fortissimū: atq̄ꝫ moret̄ in feb. ꝑacuta: et si male alie signi-
ficatiōes sint: sine dubio est mortale: q: significat calidū apo
stema esse in cerebro: ⁊ ĩ sua tunica: si male significatōes nō
apparuerit liberationē significat cū sanguine e naribꝰ: aut
cū aliquibꝰ apostematibꝰ. Sāguis aūt e naribꝰ in hac passio
ne effluit iuuenibus: ⁊ ante. xx. dies: si post. xx. dies ⁊ senes
fuerint cū apostematibꝰ. Si dolor ĩ capite: ⁊ grauitas in col
lo moret̄: freneticis necesse est vt veniat spasmꝰ: ⁊ cho. q̄si ve
nenū euomat: ⁊ moriat̄: q: dolor ille est ex cholerā acumine
caput ascēdēte: ⁊ spasmatur epar cerebri ⁊ suoꝝ pāniculoꝝ
siccitate. Vomitꝰ ex multitudine est pessimorū cholerū. Ve-
locitas mortꝭ ꝓpter pessimitatē est morbi ⁊ loci nobilitatē.
Si infirmꝰ sit defectꝰ in v̄tute sui cū vomuerit morit̄: ꝙ si for
tis vsq̄ꝫ in diē tertiū permanebit. Si mēs turbetur ex per-
cussiōe capitꝭ malū est: q: significat ꝙ cerebrū ⁊ sui vētriculi
patiant̄. Si in cerebro nascentur vulnera: ⁊ ventriculi perfo
rentur: mors demōstrat̄: q: in vētriculos cerebri spiritꝰ cur
rit animatus: qui si patiet̄ vita finit̄. Si q̄s ex potatiōe vini
alienat̄: ⁊ rigorē patiat̄ malum est: ex fumo eñ vini ventri-
culi cerebri implent̄: ⁊ ex calefactiōe sui: rigor sit ex multitu
dine caloris vini calorē naturalē operientis ⁊ extinguentis
Apoplexia in ebriosis spasmū ⁊ mortē gignit: nisi fe. super-
uenerit ab ebrietate dissolutis. In apoplexia eñ hmōi vino
implētur cerebri ventriculi: sed tñ vinum suam plenitudinē
ex sui subtilitate dissoluit: ⁊ similiter dissoluūtur per ipsum
grossi hu. qui causa sunt feb. que res ab humiditate dissolu-
ta causa est salutis. Si aūt ecōuerso cōtigerit: solēt spasma-
ri ⁊ mori. Si alicui subito ĩ sanitate sua dolor capitis veniat
⁊ obmutescit atq̄ꝫ stertit in die moritur: nisi febris superue-
nerit sicut in apoplexia diximꝰ: ventriculi cerebri de grossis
implent̄ hu. Stertere in apoplexia: v̄tutē ⁊ magnitudinē eiꝰ
sigt̄: ⁊ passionē lacertoꝝ pectꝰ mouētiū: sicut dixit Hip. apo
plexia si sit fortis nō sanat̄: nō fortis dura ē sanari. apoplexia
eñ in acuta egritudīe. iiij. vł. vij. die finit̄: cū ꝙ sit in mēbro

nobili nō vltra acutā egritudinē pōt pati: sȝ feb. supueniēte
hu. dissoluūtur ⁊ morbus curat. In pacutis fe. si fit dolor in
auriculis interiorib⁹ malū est: dolor eni in his mēbris calidū
apostema ostēdit esse in neruis audit⁹ ex cui⁹ vicinitate cere
bri patit: ⁊ ideo hūc dolorē alienatio sequit: vn̄ subito plu-
rimi sicut i apoplexia moriunt. Iuuenes i pma hebdomada
feb. eni in hac etate est pessima: ⁊ fortissima: ꝓpter fortē ca-
lorē ⁊ multitudinē cho. Senes post moriunt: q: feb. in seni
bus nō nimis ē calida: ꝓpter paucitatē caloris: ⁊ cho. i eorū
corpib⁹. aliqn̄ exeūt vulnera in eorū auriculis et sanant. Sed
iuuenes ante apostemata orta moriunt: sanitas tn̄ sperat si
sanies ab auriculis exeat cū bonis significatiōib⁹. Si pustu
le q̄si cicer appeuerit in ligua: ⁊ corpis frigescat extremitas
mors est vicina: q: mery ⁊ stomachum silr habere pustulas
significat. In collo nigro apparēte apostemate cū vesicis cū
mētis alienatōe: vl vigilijs malove ahelitu: malū significat:
q: materia illa est pessima. In collo vulnera cū feb. continua
malū signnificāt: maxime si mala signa appareant: quia apo
stema i hoc loco trāsglutire: ⁊ anhelare aufert: suffocat ergo
infirmus ⁊ morit. Subita ergo suffocatio in peracutis fe. si
nequit transglutire nisi cū difficultate mortale ē. Si febrici
tans trāsglutiendi duriciē patiat ⁊ torturaȝ neq; tn̄ in collo
apparuerit tumor: mortale ē: q: significant apostemata i me
ry: vel ei⁹ lacertis nuchā ⁊ spōdiles trahentib⁹: vn̄ collū tor-
quet. Habentes squinātiā si tumor ⁊ rubor cū dolore nimio
in collo nō appareāt: ⁊ volētes anhelare ad sedēduȝ excitēt:
⁊ tacere nequeāt: in. iiij. die vel antea moriunt: apostema eni
in gutture significat: vn̄ vie spūs oppilant: et necesse est in-
firmus suffocet. In squinātia rubore ⁊ tumore nō apparēti
bus in gula: mortale est sed tamen tardius priore: q: aposte
ma est in mery: ⁊ gutturis extremitate. Squinātia in qua ru
bor colli vl pectoris apparuerit: tardior est ceteris ⁊ etiā ifir
m⁹ ide liberat: si tn̄ subito rubor nō euanuerit ipes ē sanā-
di. Si rubor extra appeat in pectore vl collo: significat mate
rie ad exteriora expulsioneȝ ⁊ gutturis liberationem. Si ru
bor in die cretica intus se abscōdat: ⁊ i exteriora corporis ap
pareant vulnera: infirmusq; saniē expuat liberationē mortē
significat. Si autē rubor sine aliq harum sit significationum
⁊ infirmus a dolore q̄euerit mortē demōstrat: aut vt i morbū
recidat. Quiescere infirmū a dolore ex apostemat ē ad infir-
mū pulmonē descēsione: ⁊ pulmo nō sentit: vn̄ nec dolor sen
tit. Squinantic⁹ si liberet: ⁊ humor ad pulmonē digrediat.
vij. die morit. Suffocat⁹ cū fune: vel alia re: ⁊ spuma in eius
ore apparēte: etsi nōdū mortu⁹ fuerit: nō tn̄ liberat a morte:
suffocatio eni gurt ⁊ canalē pulmōis coarctauit: aereq; itra
re prohibuit: ⁊ fumosam superfluitatē exire prohibitā super
cor: ⁊ pulmonē augmētauit ad quā expellēdā iuuit se pulmo
cū labore tamen magno. expulit ergo parū fumi cū humidi-
tate: ⁊ hec est spuma in ore. spume eni causa ventus est ⁊ hu
miditas: sicut in maris videm⁹ tēpestate. ¶ Si hn̄s pleure
sim non spuit: ⁊ orthomiam anhelitus habuerit: nec iacendo
anhelare possit: moritur⁹ erit: ex magnitudie eni ē apostema-
tis: ⁊ defectiōe virtutis in decoctiōe ⁊ expulsione: ⁊ pars pe-
ctoris sup pulmoneȝ cecidit oppilās vias spūs: vn̄ orthomia
anhelitus subsequit. Qualiscūq; dolor i pleuresi nō mitigat
cum sputis: nec cum phlebotomia vel pharmacia: nec calefa
ctione vel alio medicamine malū ē: q: empima futurū demō
strat. Apostema eni calidū qd nō alleuiat cū medicamine ex
pugnāte aut dissoluēte: i futuro significat saniei collectiōeȝ.
¶ Cū aūt sanies i pleuresim veniat aut pipleumoniā et cho.
siue sanies in sputo appareant: aut vtraq; insimul: malū est
q: nature significat defectionē in materie apostematis deco
ctione quam nō pōt mutare in saniē ꝓpter suā pessimitatē.
Si aūt saniē spuerit ifirm⁹ in die. vij. morit in xiiij. Si bone
sigtiōes appeuerit morat mors i. xvij. q: xvij. dies est creti
ca sicut alibi iā diximus. Si signa fuerit mala ⁊ ifirmi creuerit
pessimitas morte sigt. Si i his dieb⁹ sanies finiat: bonū nū
ciatur: ⁊ fit mors i. xiiij. q: hoc signū est mortale in die illa. Si
bona signa fuerit: pdicit mors i. xvij. vl. xx. sȝ vtutes signo
rum apparentiū: si mala ꝓ bonis: morit in. xx. vl. xj. fm vtu
tem signi apparētis. In pleuresi si locus niger fuerit in la
tere vicinatur morti: q: materia ex pessimitate sui ab iterio-
ribus vadit ad exteriora: q: materia nigra pessimitatē signi
ficat. Ex pleuresi nascēs peripleumonia malū est: q: multitu-
dinē materie significat: quaȝ cū pect⁹ nō capiat ad pulmonē
descēdit: ⁊ inde peior morb⁹ fit. Oportet aūt itelligi q: pluri
mi cadētes in empima de pleuresi vl peripleumonia: si sint se
nes vel seniores moriunt: alij eni enipici sicut habētes apo-
stema sub hypocundria: iuuenes moriunt: q: in pleuresi et
pipleumonia vt⁹ ad q̄ screādū adiuuet est necessaria: vtus se
niorū est defecta: ⁊ non pōt emittere sputa: feb. i ipsis nō est
fortis: ⁊ ideo nō periclitant sicut iuuenes: iuuenes in pleu-
resi ⁊ peripleumonia habēt virtutē facile screādi saniē q̄ adu
natur in pectore vel pulmone q: calor eorū est fortis. ¶ Aliud
apostema fe. facit vt dissoluēs humectationē fundamēti mē
brorū. Pleureticis ⁊ peripleumonicis digestiōe supueniēte
malū est: maxime ante diē creticā. vij. q: digestio non mūdi
ficat pectus: vel pulmonē: sed virtutē facit deficere vt morbi
materiā nō possit expellere cuȝ sputis. Si digestio ante . vij.
diē apparuerit mortale est: causa est defectio virtutis contē-
tiue: ⁊ mēbrorū principaliuȝ defectio ⁊ dissolutio. Si pustule
vel vulnera pleureticis: vl pipleumonicis appareāt pedes cir
cundantia: ⁊ sputū qd screat durū est ad expellendū: paruuȝ
q̄ ⁊ crudū: ⁊ in vrina nō appareāt bōe hypostases: mēbrorū
vbi sunt apostemata debilitateȝ significat: q: materia rema-
net in pessimitate sua. Si vulnera intus se occultauerint et
feb. nō cessauerit: sputū vero durū atq; crudū permāserit: in
firm⁹ alienat: ⁊ morit: q: hec accidētis pessimitatē materie si
gnificāt. In pleuresi vel peripleumonia: si reuma superueniat
malū est: significat eni multitudinē materie ad pectus descē
dere. Habere empima in pectore ⁊ saniē q̄si lutū aut feces:
inde exire: significat mors cū materiā nō coxerit natura: sed
remāserit i pessimitate sua. ¶ Phthysicorū screat⁹ si feteat
sup carbones ꝓiectus: mortale est: q: putredineȝ pulmonis
significat: aut malos hu. significat corporis. Si pulmo corrū
patur hō ilico morit. Si sputum in phthysicis constringit:
mors demōstrat: q: defectio vtutꝫ expulsiue ondit. Sanies
si spuit pulmo corrodit: ⁊ cor inde circūdat. Digestio pessi-
ma: viridis vl nigra: vl fetēs si stringat: mors portendit: hec
eni mala materia si nō exeat corrumpit membra. Alienatio in
phthysicis malū est q: non est consueta. Si capilli capitis ca
dāt phthysici: ⁊ cū digestio supuenerit mors ē vicina: q: cōtē
tiue significat defectionē: ⁊ humectationis corporis cōsum-
ptionē. Dolor capitis i phthysicis malū est: sigt eni pessimā
ad cerebrū ascēdere materiaȝ. Sudor multus in phthysicis
malus: q: significat consumptam humiditatē in mēbris. Si
phthysici paulatim et crudū screauerit cū angustia cito mo-
riunt: si cōtrarie contraria: q: multa sputa ⁊ facilia significāt
fortitudinē virtutis pulmonē circūdātis: ⁊ mūdificātis. Ha-
bentes sincopim multā sine causa aperta subito moriunt: q:
pessimos hu. ad cor significat effluentes: ⁊ ex eorū spissitudi-
ne cor deficit: ⁊ aliquādo descēdēs calorē naturalē extiguit.
Qui habet fortē tremorem cordis: ⁊ sepe subito morit: hec
eni accidētia: aut sunt de mala cōplexione: aut de cōsuetudi
ne pessima: si hec cordi supersederint sepe dissoluit virtus ⁊
calor extinguit. Si vulnera in corpore nascant: etvsq; ad cor
perforauerint sine dubio mortale est: q: cor ⁊ pectus funda-
menta sunt vite. Vomētib⁹ si singultus ⁊ rubor in oculis su
peruenerit: malū significat: q: singult⁹ stomachi est spasm⁹
qui ex plenitudine vel inanitione nascit. Si aūt post vomitū
venerit significat q: ex inanitione fit ⁊ est pessimū. Rubor
oculorū cerebrū significat spasmatum: ⁊ silr singultus q̄ post
purgationē aut aliā venerit solutōeȝ. Hydropisis post acutā
egritudinē cū dolore ⁊ feb. mortale est: q: de frigitudine est
epatis: ⁊ defectione virtutis generatiue sanguinis: cui⁹ cu-
ra calida est medicina: quā si faciam⁹ materia fe. augmētat:
q: dolor ⁊ feb. ex apostematib⁹ sunt calidis: vel ex punctura
nimij caloris. Si frigida faciam⁹ vt feb. mitiget: hydropisis
augmētat: vnde fit vt pereat infirm⁹. Hydropisi tussi supue-
niente pessimū est: q̄ ex si humiditate est ad pulmonē descē
dente ⁊ eū percutiente: malū est. Si sit ex alienatiōe: min⁹ ma
lum est. Hydropicis cholericā superuenire egestionē ma-
lum est: q: hydropisis de materia est frigida. Si autem ca-
exeat materia augmētat frigus ⁊ morit infirmus. In apo
stemate

stemate ca.sub hypocūdriis ꝛ oculis multū ꝛ spissuȝ mouētibus.alienatio mētis ꝛ piculū designat.q: sigt pas.de apostemate esse in ore stomachi: vel in diaphragmate ꝓpter colligantiā horū ꝛ cerebrū cū neruis.manifestat aūt hoc oculorū motꝰ q̄ ad cerebrū colligant.Si in cerebro vel in epate: vel in splene ca.sit apostema: malū est. q: sunt nobilia membra corpis regitiua.Apostema in epate singultu supueniēte malum est.in magno em̄ singultu patit stomachus.q: hūorībꝰ ibi gn̄atis eum pūgentibꝰ fit singultꝰ. Si apostema fit sub hypocūdria sup lacertos vētris nō molestat nisi magnū fit. in magno em̄ apostemate deficit natura cū sibi repugnare nō valeat.Qualecūqȝ apostema ē sub diaphragmate ī initio est molestū. ꝛ si.xx.dies trāseat ꝛ fe.tā diu ꝑmaneat ꝛ nō dissoluit apostema saniē facit.Qualecūqȝ apostema saniē facit neqȝ caput acutū in exteriora exierit: si latū: molestū est maxime si fuerit magnū.acutū ei caput subtilitatē materie sigt et eiꝰ calorē. vn̄ citius digerit ꝛ sanies efficit.exitꝰ eiꝰ cōtra cutē mēbri nobilis sigt salutē.Qualecūqȝ q̄ magnū ē ꝛ latū caput hȝ mltitudinē materie ꝛ grossitudinem sigt. ꝛ pigriciē nature ad digerēdū: ꝛ ad exteriora expellēdū ostēdit. Si apostema intꝰ crepuerit subtilitatē nimiā facit defectionē ꝛ molestatio fit fortis.Si intꝰ ꝛ extra crepuerit: mortē ōndit.q: multitudo passionis ostēditur materialis.Omne apostema si magnū fit ꝛ durū ꝛ dolorē faciat ꝛ molestationē: mortem sigt ꝓpter magnitudinē ꝛ suā fortitudinē. ꝛ in materiā sui victoriam.Qui hydropisim hȝ in epate aqua illa ad pelliculas syphat erūpente: morit aq̄ impleto ventre: q: hydropisis i epate vesice sunt in pelliculis eiꝰ ipm operiētibꝰ q̄ aq̄ īplent.cū aūt he vesice crepuerit ꝛ h̄ eruginosa aq̄ ad syphac vel zirbum descēderit: eoꝝ subas cōsumit. vn̄ consequit vt pereat īfirmꝰ. Qui incidit aut decoquit hydropicꝰ aut empicus ꝛ saniei vel aq̄ multitudo subita exierit morit: q: purgatio nimia ꝛ subita ṽtutē dissoluit.ita vt restaurari neqat exit em̄ cū aqua multa spūuȝ quātitas. Qui hȝ apostema in stomacho sub hypocūdria.aut in mēbro aliq̄ interiori et crepuerit: ꝛ sanies q̄si fex vini aut olei exierit mortale ē: q: naturā demōstrat nō posse digerere. ꝛ ide mltā saniē fecisse. In ictericis epar durū malū est: durū em̄ apostema epatis affuturā plurimuȝ ostēdit hydropisim. Si sub hypocūdria diarricis macies ꝛ subtilitas fuerit malū est.q: hūiditatē cōsumptam ꝛ exiccatā designat in spūs instrumētis. In yleos vomitꝰ et singultꝰ malū. ꝛ si spasmus supuenerit mortale ē. in hac em̄ subtile intestinū cōcludit. ꝛ cū natura digestionē expellere nequeat ad inferiora: reddit eā stomacho vt exeat cū vomitu. vn̄ stomachꝰ patiēs singultizat. Si vō cerebrum patiatur ꝓpter stomachū fit spasmꝰ ꝛ alienatio.hec aūt accidentia sunt periculosa. In yleos strāguria supueniēte moritur infirmꝰ.vij.die si fe.nō supueniat vel nimia ab ipso vrina exeat qd̄.vj.apho.ꝑticula scribit hip.sed Ga.cū hūc apho. non intellexerit hip.eū esse negauit.Qui hȝ dolorē in femoribꝰ cū fe. ꝛ dolor vsqȝ in diaphragma ascēderit: ꝛ inferiora loca quieuerit. maxime si alie male significatiōes apparuerint: mortale est.dolor em̄ in his locis cū fe.calidū apostema ostēdit.ꝙ si ad diaphragma ascenderit alienatio fiet ꝓpter colligantiā cerebri ꝛ est mortale.Si laudabiles apparuerint sigtiōes ṽtutē ad digerēdū morbū ꝯfortātes: futura erit sanies.Apostema ī vesica si durū fit ꝛ cū ꝯtinua fe.mortale est q: stringit intestinū ad egestionē non expellendā.Si aūt ab infirmo vrina exierit ꝛ non saniosa liberat.si aūt a fe.nō cessat occidit in ꝑiodi prima.Pregnātes supueniēte herisipila in vulua moriūtur. In stomacho epate renibꝰ magna apostemata sunt mortalia: si parua sunt possibile ē sanari. Ga. vidi inq̄t vulnera in grosso intestino: et egestionē ab eis exeuntē: ꝛ tn̄ euasit infirmꝰ. Itē vidi vulnera a capite vsqȝ in subtiles pelliculas ꝑforātia: ꝛ tn̄ sūt sanata. Itē q̄dā habuerūt vulnera in circūdātibꝰ epar. ꝛ epatis parte incisa: tn̄ liberati sunt. sȝ si h̄ vulnera in cōcauū inciderint: aut in partē gibbi impossibile est sanari. Vesice cōcauitatem si vulnera ꝑforēt: impossibile est curari: q: subā eiꝰ neruosa nō solidat. Renes sunt carnosi. vn̄ si vulnera fint in ipsis: ꝛ nō magna fint solidant.si vero magna fint nō solidant: neqȝ sanantur Rigor si sup debile corpus augmētet eiꝰ destruit virtꝰ. In febribꝰ stomachi incensio: ꝛ cordis tremor malum est. q: tremor in ore stomachi est ex mltitudine cholerica in ipo. Si in quibusdā mēbris fiūt apostemata seu dolor ꝛ sitis supueniat vel angustia: morte significat. q: calor reuertit intra corpus. quo circūdante cor ꝛ stomachus incēdunt. Feb. hn̄tibꝰ acutas si ab initio cū que in crisim venire soleat sicut purgatio supueniat ꝛ nō iuuat: in die aūt tertia malis signis apparētibꝰ ꝓculdubio moriunt. si in.iiij. sicut i tertio apparuerit: mors in.vj. vel.vij. erit. In causon spasmus aut thetanꝰ malū est. q: inanitionē ꝛ exiccationē hūiditatis ostēdit. Singultus de multa inanitione sicut sanguine: vomitu: egestione: malū est. q: singultus stomachi est spasmꝰ de inanitione nascēs ꝛ repletiōe. si aūt fit ex inanitiōe malū ē: terminꝰ infirmi in.iiij. die erit: ṽtus em̄ sua nō pōt sustinere diutius. Alienatio ex inanitiōe sanguis. ꝛ spasmus malū est. q: sanguis multū exinanitꝰ desiccat corpus. vnde patiente cerebro fit alienatio. vtrūqȝ aūt malū ē: ꝛ ad mortē dubiū. Si in corpe magnus tumor apperuerit atqȝ vulnera neqȝ cū ipis fuerit apostema: malū est. q: apostema intra corpꝰ est. In pueris pustulis apparētibꝰ magnis moriunt. q: magnū dolorē pati nequeūt: neqȝ fortē medicinā. Si ī febribꝰ tumores apparuerint in supioribꝰ palpebris morbꝰ reuertit. q: defectio caloris naturalis designat. vn̄ mēbra morti ꝓpinquiora tumescūt. sicut in corpibꝰ videmꝰ mortuoꝝ. His q̄ habuerint dolorē in femoribꝰ pustulis apparētibꝰ putridis malū est. quia mutatā materiā de ignobili mēbro ad nobile significāt. Si morbꝰ nō fuerit ꝯm etatē vel naturā infirmi ꝛ ꝯm tp̄a anni. malū est īfirmo: q: molestationē affert. q: natura morbi ī cōplexiones istas ꝑualet. vn̄ molestat natura cū resistere morbo nequeat. Hec sunt q̄ dicēda erant de molestationibꝰ ad mortem pertinentibus.

De significationibus salutis. Cap.xij.

Dictis malis sigtionibꝰ: opȝ dicamꝰ q̄bus in morbis salutes nūciant. He certificabunt ex q̄litatibus ꝛ corporū ṽtutibꝰ: aut de eoꝝ actionibꝰ: aut de egrediētibꝰ ab ipsis: aut de morborū naturis. De q̄litatibꝰ corpis si infirmi faciē sicut sani viderīs: maxie salutē eius demōstrat morbi. mlti em̄ naturaliter maciē: siccitatē: nasi acumē: plūbinū colorē: aut aliū malū in sanitate sua habuerūt: q̄ si habeāt infirmi a suis q̄litatibus nō mutata eē intelligunt: neqȝ hec sunt timenda: sȝ potius erūt salubria. Si aūt infirmo nō diuersus erit color: sȝ equalis in toto corpe: sigtur salus de apostemate in visceribus. ycteritia supueniens in die.vij. vel post in die cretica: salutē morbi demōstrat. q: cōfortata ē natura ad expellēdos cholericos hu. in corpis exteriora. Si crassus a tumore sub hypocūdria liberet: morbi demōstrat salꝰ. q: īstrumēta cibi sana salus ꝛ virtuosa certificant. Sigtiones de accidētibꝰ aīatis: sunt sanitas mētis. claritas sensualis. leuitas motuū infirmi. bonitas sui. iacere maxie ex sani cōsuetudine. q̄ omia morbi salutē sigt. q: salutē cerebri ꝛ sui ṽtutē demōstrant. et facilitatē volūtarij motꝰ. ꝛ nature desideriū ad cōsuetudinē implendā. Si de nocte dormiat ꝛ de die excitet. ꝛ cum expgiscat etiā ī suis q̄litatibꝰ melioret bonū est. Silr si alienatꝰ a somno meliorꝰ atꝰ excitet laudabile signū. q: natura in tp̄e somni vicit materiā morbi. Sȝ tn̄ opȝ ītelligi nō in oībꝰ morbis laudabilē eē sanitatē mētis. q: in diarriis et ptysi moriunt mēte sani. sed tn̄ in his ꝑcutis ꝛ ꝑtinētibꝰ capiti Corruptio mētꝭ in oī morbo ē illaudabilis. q: cerebrū nobilissimū mēbrū mōstrat eē passuȝ. Sternutatio in frenesi ē laudabilis. q: cerebrū ꝯfortatū ad expellēdas supfluitates ostēdit. vn̄ Ga. ī libro accidētiū. sternutatio si de reumate nō fit iuuatissima est capiti si fumo caruerit: sed tn̄ morbidis mala pectoribꝰ: q: cū pectora moueant hu. in ipis colligunt. Habētes dolorē in capite ꝓpter apostema sanguinolētū. vl. collectionē crudoꝝ humoꝝ: si sanguis sanies vel aq̄ ex eoꝝ auribꝰ cucurrerit vel naribꝰ: q̄esat dolor ꝛ cessat morbꝰ. Significatiōes de spūalibꝰ actionibꝰ. spūs est bonꝰ ꝑfectꝰ: nō spissus: neqȝ rarus: neqȝ interciduus. q: demōstrat salubritatē. Spūs vn̄ vita est ꝛ eiꝰ ṽtus sicut pessimitas pulsus mala est in morbis oībus: q: defecta virtꝰ vitalis ōndit. Sigtiones de naturalibꝰ in comedēdis cibis desideriū: bonū. sigt em̄ sa

H

lutē instrumētoꝝ cibaliū. ⁊ ỽtutis regitiue fundamentū. et appetitū in restauratione a morbo dissolutorū. Sigtiones ab exeuntibꝰ corpus bone. de mediocri digestiōe in subtilitate ⁊ grossitate: aureo colore nō multū citrino: qꝛ egestiue sigt bonitatē. ⁊ stomachi ỽtutē ⁊ intestini. Si aūt cū digestione in die cretica lūbrici exierint: laudabile ē: qꝛ natura ad expellēdā materiā nociuā cōfortat. vñ lūbrici egrediunt. Silr si digestio in die cretica exeat ⁊ leuitatē infirmꝰ sentiat ⁊ fortitudinē: posteaq̄ fe. cessat: signū fit salutis ⁊ sepatio morbi. Hñti surditatē subitā post fe. acutā: si succedat egestio cholerica: cessat surditas que est de ascensione cholerica in caput hec cum descenderit in inferiora recedit surditas. ⁊ similiter econtra supueniēte surditate. si quis solutionē cholericā habeat solutio cessat. Qui hꝫ maniā solutiōe ab emoroidis superueniēte est laudabile. qꝛ materia melācholica de capite descēdit in vētrē. silr splenetici inde sanātur. Hydropicis si diarria phlegmatica ⁊ aquosa supuenerit huiditas: morbꝰ cessat. diarria diuturna vomitu supueniēte cessat. Si q̇s hꝫ ophthalmiā solutiōe supueniente: cessat. qꝛ materia morbi ad īferiora descēdit. Urina si boni sit coloris nō multū citrine: sꝫ sicut pomi citrini: ⁊ nebula alba ad inferiora vasis descēderit salutē morbi sigt. ⁊ melior est hypostasis ī fundo vasis residēs. q̄ vtraq̄ signt naturā morbū decorisse. ⁊ mēbrorū fundamētꝫ assimilasse. Sꝫ opꝫ intelligi pessimitatē vrine nō in oī morbo eē illaudabilē: neq̄ bonitatē eiꝰ semp signare salutē nisi in febribꝰ ⁊ viscerū apostematibꝰ: ⁊ epatis passionibꝰ. Passiōes ḡ cerebri. ⁊ cordis ꝑpt depulsionē nociuorū humoꝝ ad inferiora corpis. ⁊ apparitionē coctiōis in vrina ad salutē sunt potentes. Sputū in pleuresi ⁊ piplemonia si in initio morbi subtile ⁊ clarū sit ⁊ al. ⁊ post paulatim incipiat inspissari ⁊ grossari: ⁊ facile sine duritie screatū fuerit ⁊ expulsio eiꝰ fortis: neq̄ malū colorē habuerit. sic nigrū: viridē: citrinissimū: neq̄ abomiabilē habuerit odorē: sigt morbi salutē: ⁊ sui tpis breuitatē. Si apostema in pleureticis ⁊ piplemonicis crepuerit: ⁊ saniē cū ỽtute infirmꝰ screauerit al. ⁊ multam: ⁊ in illa die infirmꝰ cibū q̄sierit: certam salutē ostēdit. he eñ sigtiones ỽtuosam sigtionē demōstrent. Sudor in acuta fe. ⁊ in die cretica in calore moderatus ⁊ corpis cōis totius: ⁊ si tēpora moderata fuerint: ⁊ color eius al. et odor nō abominabilis: signū est salutis. Sāguis a naribus in die cretica. ⁊ in sanguinolētꝫ fe. q̄ ex cerebri ⁊ viscerū sunt apostematibꝰ: sigt morbi salutē. ⁊ infirmi ỽtutē. Sigtiones de accidētibꝰ ⁊ morbo he sunt: Si morbꝰ post priorē veniēs est leuior: ⁊ nō in nobili mēbro fit salubris. Dolorē nimiū in capite hñti si de naribꝰ vel auribꝰ cucurrerit sanies vel aqua saluabit: qꝛ apostema ī locis erat illis. Freneticis maniacis emoroide supueniēte: signū est salutis. Squinanticis si in pectore rubor ⁊ tumor apparuerit: ⁊ nō intꝰ redierit: bonū signū est: qꝛ sigt naturā ab īterioribꝰ ad exteriora expulisse materiā. Et silr si in lingua vel gula appareat apostema sigt salutē. Diuturnā hñs tussim supueniēte tumore ī testiculis sanat a tussi ꝑpt colligātiā mēbroꝝ spūaliū ⁊ gñatiuoꝝ. Si periplemonicis vulnera in pedibꝰ apparuerint: ⁊ qḋ screat bñ sit excoctū ⁊ facile egredit: ⁊ ī vrina lenis appareat hypostasis: ⁊ in fundo sedens vasis: salutē sigt morbi: qꝛ natura cōfortat in expellēda materia: ⁊ a nobili mēbro ad ignobile eā mādat: vñ apostema cessans aliq̄n reuertit. Si in periplemonicis apostema post auriculas fuerit: aut in exterioribus pectoris: siue sub hypocūdria: salutē sigt. et apostema fistulā facit: quia periplemonia ⁊ sibi silia ꝑpt grossaꝫ materiā ⁊ viscosam semp durāt. Si aūt bona signa ꝓn hac apparuerint causa: intelligit natura expulisse materiā ad debilia mēbra sꝫ ꝓpter malignitatē materie morat: ⁊ fistula efficitur. Rigor in acutis fe. supueniēs in die cretica: cessationē earꝫ sigt: qꝛ causa de hu. est putridis intra venas ⁊ arterias. Cū autē rigor fiat intelligit de venis ⁊ arterijs exisse materiā ad sensibilia mēbra. Tertiane pustulis in naribꝰ aut in labijs supuenientibꝰ: febrem cessare sigt: ⁊ nocturnalis tertiana non adeo tardat. Allopicia varicibꝰ supueniētibꝰ: ād capillos capitis reuertit. Podagricis arteticis ⁊ nefreticis varicibus supueniētibꝰ cessat morbus. Oxiremia in liēteria diuturna innata q̄ ante nō fuerat bonū signū. sigt eñ ꝙ ỽtus digestiua cibū in stomacho mutare incipiat. Qui spasmū hꝫ de plenitudine: fe. supueniēte spasmū amittit. Qui dolorē hꝫ ī epate de frigitudine fe. supueniēte dissoluit dolorē. Silr in stomacho ⁊ intestinis seu splene: si dolorē habuerint de frigitudine vel de vētositate: fe. supueniēs dissoluit dol. Qui in via veretri pustulas habuerint nō dolēt: quia acumē vrine cum trāseat solidat ⁊ desiccat eas. In exeuntibꝰ ab egritudine: aut nō mūdificatis corpe: prurigines pustule scabies impetigines si supueniant: naturā signt eē virtuosam in expellendis malis hu. de mēbris nobilibus ad ignobile. i. cutē: sitq̄ salus corpi. Opꝫ aūt te ītelligere qꝛ pueri plurimū de duris passionibꝰ ꝑpt multitudinē caloris eoꝝ sanant. Seniores vero ⁊ defecti ỽtute raro curātur de forti passione. Si videris infirmū nō facere ꝟm ꝙ opꝫ: morbꝰ aūt ꝑmāserit in sua qualitate ⁊ quātitate: salubre est. ⁊ facile potest curari.

¶ De significatione qua salus vel mors infirmi possit preuideri. Capitulū. xiij.

Ictis laudabilibꝰ significationibꝰ salutē et pessimis mortē annūciantibꝰ quātū sufficiat. mortem vel salutē predicere volētibꝰ restat dicamus. hec scire volens assiduā inuestigationē habere debet sigtionū: ⁊ earum numerū cōsiderare maiorem ipsarūq̄ fortitudinē. sicut diximꝰ quasdā mortē sigre: quasdā mortales esse: quasdam morti vicināntes: ⁊ quasdam malas tm̄: alias malas eē ꝓprie. Siliter in salutē significātibꝰ: quasdaꝫ laudabiles esse diximus: alias laudabiliores: alias salutem significantes firmiter. opꝫ ergo eas fortiter trutinare. et earum fortitudinē cognoscere. et infirmū ꝟm superantes iudicare. Opꝫ item perpēdere quia fortes significatōes in perditiōe nō coadunātur cum fortibꝰ in salute: quia sunt quasi extrema cōtraria: q̄ sibi cōiungi sunt impossibilia. Significatiōes he nō mutāt suas certitudines ī regionū diuersitate: nec in etatibꝰ: nec in anni temporibꝰ. bone eñ vbiq̄ bone. male autem vbiq̄ male. Si eñ infirmū leuitatē habere atq̄ quietē videris cū sigtionibꝰ malis. nō credes bonis: neq̄ dubitabis. sed proculdubio mortē iudicabis. Si vero videris bona habere signa. sicut pulsus fortitudinē. ⁊ anhelitus bonitatē: vrine coctionē. ⁊ alia similia: supueniāt autē periculosa accidētia sicut molestatio mentis alienatio: imaginatio visus obscuritas: dolor in precordijs: nō erit timēdū tibi. hec eñ accidētia cito trāseunt infirmi sanitate succedēte hipp. in apho. testāte. ne sis īquit tutus de leuitatibꝰ quas preter rationē sentit infirmus: nec timidus de molestationibus rōni nō ꝯpetētibꝰ. qꝛ hmōi plurime nō sunt stabilia. qḋ ideo dixit. Hip. vt bona signa bonum. et mala malū portendere semp ostendat. Sed medicum est impossibile in his iudicijs nō peccare. quia videmus perfectos medicos fuisse ⁊ tamē errasse. et maxime in acuta egritudine: ꝓpter motū velocē sui de re in rem. Diuturna egritudo nō fallit eos in iudicio. vnde hip. iudiciū in acuta egritudine de morte ⁊ vita nō adeo ꝑfectū est ⁊ certū ꝑpt materie leuitatē ⁊ motꝰ velocitatē de re in rem. Sꝫ tamē libris semp studens. ⁊ infirmos visitans. ⁊ bñ rem inuestigans: ⁊ ingenium habēs naturale raro peccat. Opꝫ aūt ītelligas qꝛ impossibile sit in initio oīs morbi iudicare mortē vel salutē: nisi in eis qui in. iiij. die vel vij. finiuntur. hoꝝ eñ morboꝝ in initio apparēt signa. Morbi qui in. xiiij. vel. xx. vel post finiūtur: nō possunt intelligi q̄ salubres sint: quiue mortiferi in initio sui. et ꝓpter hoc opꝫ inquiri signa vniuscuiusq̄ diei ⁊ videre vbi morbus mutetur: ⁊ qualis sit eius motus: ⁊ ad quid deueniat. finis eñ horum elongatur: atq̄ ipsorum motus ꝓpter materie grossitudinem moratur: ⁊ eorum signa nō apparent in die prima quia morantur ꝟm materie diuturnitatem. vnde acutū opꝫ habere sensum ad intelligendum.

¶ Finitur theorica ysaac israelite in decem partita libros particulares.

¶ Liber primus practice pātegni ysaac israelite.

¶ Prologus in hanc partem.

Quoniam in prima parte nostri libri pantegni: q̄ theorica nuncupat̄: rōnabiliter dixim⁹ quātū opꝫ medicū scire ac itelligere priusq̄ curare icipiat. Opꝫ nos autē in scda parte quā practicam vocamus ſm q̄ necesse est ad finiendā nr̄am intētionē. i. custodire sanitatē τ curare infirmos Incipiam⁹ ḡ a regimēto sanitatis: τ dicamus ꝑut oportet hūana q̄cꝫ corpa τ aīaliū sunt mutabilia τ instabilia: naturaliterq̄ subiecta cōstructiōi τ destructiōi: quoꝝ mutatio duplex est: necessaria: τ non necessaria. necessaria iterū est duplex. aut em̄ fit intrinsecus: aut extrīsecus. Intrinsec⁹ sicut ex naturali cōsumptiōe cū aīalibus τ terrenascētib⁹ cōicante. videm⁹ em̄ terrenascētia p eam desiccata atq̄ cōsumpta nec nō τ aīalia per eā ad senectutē accedere: deinde ad finē vite veniētia. Consumūtur etiā ꝓpter cal. naturalē eoꝝ interiora desiccantē: τ ꝓpter hūoꝝ cōpiam de cibis τ potib⁹ gn̄atam. Extrinsecus vero veluti ex aere nr̄a corpa circundante. Nō necessarie quidē mutatiōis causa extrinsecus ad corpora nr̄a veniēs destruit ea: sicut est calefactio: infrigidatio: humectatio: desiccatio: lapidis ꝑcussio: gladij incisio: reptiliū morsus. τ silia. Et quia impossibile est corpa liberari eadē mutatiōe naturali: fuit nobis necesse vt ea regam⁹: et accidētib⁹ mutantib⁹ repugnem⁹: vt in sua sanitate custodiant̄ corpa q̄usq̄ ad naturalē veniāt cōsumptionē. īpossibile em̄ est naturali repugnare ꝯsumptiōi: q: mot⁹ ei⁹ est eētialis. τ impossibile est res naturales τ eētiales mutari et eis resisti. Si medicus regat τ custodiat corpa ab ill' accidētibus: ducunt̄ sana vsq̄ ad verū tp̄s naturalis cōsumptionis: et est nr̄a intentio vt sanos in sanitate custodiamus: τ egros ad sanitatem reducamus.

¶ Tituli capitulorū libri primi practice.

¶ De disputatione regendoꝝ sanoꝝ. Cap̄. j.

Oportet vt incipiam⁹ a custodia sanitatis q: digni⁹ est: q̄ vt dicam⁹ de curis egritudinū: q: intētio p̄cipalis medicoꝝ nō est nisi de custodia sanitatis: sicut Ga. in p̄ncipio sui libri de diuersa medicoꝝ intētiōe. Medicoꝝ inq̄t intētio ac volūtas nō est nisi de sanitate regēda. vbi monstrauit q̄ vtilitas medicine nihil aliud est q̄ sanitatis custodia. Alij antiq̄ dicunt q̄ meli⁹ sit custodire sanitatē: q̄ morbo repugnare: q: sanitas in sanis reperit̄: ab infirmis vo absens. τ meli⁹ est rē inuentā custodire q̄ nō inuētā q̄rere. Sanitatis em̄ custodia prior est: q̄ infirmitatis curatio: q: hō naturaliter san⁹ est: τ sanitas est tēperamētū corpis τ p̄fectū vt sue actiōis cursus sit ſm cursuꝫ nature. τ lꝫ p̄fectū dixim⁹: ne intelligas me dixisse illud p̄fectū qd̄ est mediocre inter oēs extremitates: q: nō inuenit̄ ſm illā p̄fectionē q̄ hūanis corpib⁹ pertinet: aut est p̄fectū cui⁹ actio nō est impedita. Corpoꝝ ḡ p̄fecta sanitas est vna: imp̄fecta ē mltiplex atq̄ diuersa. vnde via custodiēdi sanitatē est diuersa τ mlta: sꝫ gn̄alr̄ est triplex. aut em̄ custodim⁹ corpa sana vel sanitatē in corpib⁹ sanis: aut debilia corpa in sanitatē redigim⁹ q̄ necesse ē ꝯfortari: aut custodim⁹ corpa q̄ sunt neutra vētura a sanitate ad egritudinē: τ repugnam⁹ ne veniāt. Custodire sana corpa est duplex. vnū est vle: aliud ꝑticulare. Vle est corpis regimētū cū reb⁹ sanis τ infirmis cōib⁹. Particulare diuiditur in duo: vnū ē corporis regimētū in ꝯpōne τ cōmixtiōe tēpamētū: aliud est in cōpositiōe τ ꝯmixtiōe intēpamētū: sꝫ tn̄ actio ei⁹ nō est īpedita. Incipiam⁹ ḡ ab vli custodia τ cōi sanis τ infirmis. s. a re nō naturali. i. aere: exercitio: balneo: cibo τ potu: τ somno τ vigilijs: corpis mūdificatiōe accidētijs aīe et ꝯsuetudine. Dicēdum est in primis de aere et anni temporibus.

¶ De vniuersali regimēto sanitatis τ incipiendū a tēporibus anni τ primo a vere. Capitulū. ij.

Oportet de anni tp̄ib⁹ volētes sanitatē custodire: habere p̄clarū aerē suauē τ facile incōmixtū corruptis fumis ambulare. aer em̄ res est fortis ad mutāda corpa τ est necessari⁹ hūane vite. Sꝫ tn̄ cū tp̄a anni sint cā aerē mutādi: necesse ē nobis disputare de regimine sanitatis ſm vnūq̄dq̄ tp̄s. Incipiam⁹ ḡ a vere opꝫ tēpata corpa regi i vere cū tēperatis cibis τ potib⁹ τ exercitijs. τ corpa itēperata ecōtrario custodiant̄ sicut dicturi sum⁹ de vli sanitatis τ ꝑticulari regimēto. Cū aūt estas⁹ approꝑiquat⁹ fuerit necesse ē corpa tēpata refrigerari: τ exercitia minui. frigidis h̄ tp̄s ē cōueniēs. ca. vo corpa assuefaciāt refrigeratiōi τ requiei. Rursuꝫ volētes sanitatē cū pharmacia τ phlebotomia custodire debēt ea fieri in vere tp̄e tēperato. Ideoq̄ non opꝫ tradi obliuioni: ne hu. ꝑ hyemē coadunati τ coagulati cal. estatis liq̄fiant τ fluētes ꝑ mēbra gn̄ent aliquē morbū. vñ Ga. solitis quoꝝ sup̄flue coadunātur hu. necesse est in initio veris cū purgationib⁹ succurram⁹ ne ipsi tp̄e hyemis collecti ex cal. aeris i estate dissoluti fluāt ad p̄ncipalia mēbra. Itē dixit ver sanguinē qui fuerat coagulat⁹ eliquat τ dilatat τ bulliens neq̄t a venis ꝯtineri. vnde p̄re nimia quātitate sui ad q̄dam mēbra diriuat̄ τ gn̄at p̄les morbos. Silr̄ ceteri hu. in hyeme coagulati idē faciūt. porro ver oīb⁹ cōgruit corpib⁹ τ etatib⁹ p̄cipue senib⁹. τ frigidā τ siccā ꝯplexionē h̄ntib⁹. Silr̄ ḡ regēdi sunt in oīb⁹ tp̄ib⁹ ca. τ hu. aerē h̄ntib⁹. ¶ In estate vo tēpata custodiant̄ corpa cū rebus extra tēpamētū exeūtib⁹ fri. τ hu. ꝑtinentib⁹ ſm q̄ cal. τ siccitas estatis naturā veris excesserit. q̄re opꝫ eligi aerē in locis aquā vicinā h̄ntib⁹ τ porte māsiōis septētrionali plage sint opposite τ q̄tidie pauimēta aq̄s madefiant. τ sup̄ eā frigidi flores τ frōdes sternātur. sicut rose mirte τ silia. pānis lineis subtilib⁹ τ cocleatis. i. incisis īduant̄. τ exercitia minuātur: in aq̄s frigi. lauent̄ τ in eis natēt. atq̄ q: in h̄ tp̄e naturalis cal. egredit̄ τ int⁹ minuit̄: necesse ē dare pauca cibaria subtilia τ digestiōi facilia. Estate cibos grauissime ferūt sic dicit hip. ꝓinde ꝯuenit leue dari nutrimētū. sicut pisces laudabiles pullos gallinaceos. p̄sica: pruna: mala: vuas. τ silia. Caueāt q̄ ca. τ acuta τ vinū excepto al. τ subtili. q̄ nō inuēto q̄dcūq̄ fuerit cū mlta aq̄ misceat̄. Sꝫ dieta h̄ maxie ca. τ siccis natura ꝯuenit. h̄ em̄ tp̄s ꝯtriū est eis mltū. opꝫ etiā minui coit⁹: q: ca. natural' in h̄ tp̄e dissolut⁹ ab eo magis dissolueret̄. lōgis q̄dē somnis vtant̄. caueāt fortē pharmaciā. Sꝫ si aliq̄ fuerit necessitas cū leui τ subtili fiat quātū natura tolerare possit. sic cū mirab. viol. casiafi. māna ꝯtice. τ silib⁹. vomitus vo bon⁹ ē in h̄ tp̄e: h̄ tn̄ tp̄s seniorib⁹ τ phlegmaticis τ q̄b⁹ frigiditas τ hūiditas dn̄at̄ optimū est. Silr̄ q̄ regēda sunt mō in oīb⁹ tp̄ib⁹ ca. τ sic. aerē h̄bētib⁹. In autūno cu

ſtodiant̃ cũ ca. ⁊ hu. ⁊ aer vt ſiłr ſit igenieꝰ. coopiat̃ pãnis
ꝓpt̃ frigiditatẽ. ⁊ i extremitate diei maxĩe coopiat̃ caput ne
patiant̃ reuma. Caueãt etiã calorẽ meridianũ q: hmõi tpis
aer eſt mutabilis: exercitia tẽpata ſint: balnea dulcis aq̃ nãt
in cal. tẽperata: cibi calidi ⁊ hu. dent̃ laudabilis ſanguis gña
tiui ſicut ſunt annuales agni ⁊ porci caſtrati parui capreoli.
⁊ oĩa iuſcellata cũ ſpagis: rapis: ⁊ ſilibꝰ. aut aſſa. Caueant
fructus. malũ em̃ gñant ſanguinẽ. de q̃bꝰ em̃ ſi aliq̃ fuerint
neceſſarij: mãducẽt: vuas: mala muza: ficꝰ ficcas: vuas: paſ-
ſas: ⁊ fiſticos. vinũ bibãt ru. clarũ mediocre tp̃s hñs odori-
ferũ ⁊ bñ mixtũ aquã nõ multotiẽs bibãt: ſꝫ tñ tp̃s h̃ cõgruit
tempatis corpibꝰ. maxĩe ca. ⁊ hu. nature frigidis ṽo ⁊ ſiccis
⁊ ſenibꝰ eſt ɔ̃riũ. Proinde opꝫ eos vti plurimũ ſupradicta
dieta: cholericos vero ⁊ ſic. magis decet humectari. Caueãt
coitũ ⁊ exercitia aĩe excepta leticia. in h̃ em̃ tpe cho. ni. dñat̃
Intelligẽdũ ẽ etiã i h̃ tpe peſſimũ eẽ aerẽ peſſimoꝝ morboꝝ
gñatiuũ. vñ hip. autũnales morbi multũ ſunt acuti ⁊ mortife
ri. aer em̃ in hoc tpe inſtabilis eſt: ⁊ in vno die multis modis
mutabił. ⁊ hũores ꝓpt̃ ca. eſtatꝭ ſunt vſti. Autũno aũt veniẽ
te claudunt̃ pori ꝓpt̃ aeris frigiditatẽ ⁊ ſic. vñ hu. intriſecus
cõuerſi malos gñant morbos. maxĩe hoc euenit dietã nõ ob
ſeruãtibꝰ. q̃re illã teneãt dietã quuſq3 pluuia venerit ⁊ aer hu
mecteł. Opꝫ etiã eos aſſuefacere pharmaciã ſm cõſuetudi-
nẽ eoꝝ ne veniẽte hyeme pori claudant̃ ⁊ hu. intrinſecꝰ exi-
ſtẽtes nõ diſſoluant̃: hoc tp̃s tñ cõuenit adoleſcẽtibꝰ pueris
⁊ ca. ⁊ hu. natura. ¶ In hyeme tẽperata hñtes corpa regan
tur cũ dieta ca. ⁊ ſic. ꝑtinẽte ⁊ bñ coopiant̃ ne frigiditas aerꝭ
poros intrinſecꝰ ingredi valeat: cooperimẽta ſint bõbicina
pelles vulpiũ griſoꝝ catorũ martureoꝝ ⁊ ſilibꝰ. ⁊ calefaciãt
ſe ad ignẽ hñtẽ ligna bonũ odorẽ reddẽtia: mãſiones eoruꝫ
ſint ſemꝑ a ſplẽdore ſolis ṽberate maxĩe ſi multa venerit plu-
uia. exercitijs ⁊ fricatiõibꝰ ⁊ labore maxĩe in h̃ tpe vtantur
pluſq̃ in alijs. ꝓpue q̃bꝰ hũida dñat̃ natura: multã cibi quã-
titatẽ accipiãt. cal. em̃ naturalis tũc eſt cõfortatꝰ q̃ cõuerſus
ad interiora digeſtiuã corroborat ṽtutẽ ſicut ait. hip. i aph.
vẽtres hyeme ⁊ vere ca. ſunt natura. ⁊ ſomni lon. vñ ɔuenit
multũ cibũ i h̃ tpe dari ſic ſunt oues. hircus: porcꝰ: vitulꝰ ⁊
oĩa ſilueſtria: carnes etiã ſiccas mãducẽt vt aſſatas vel iu
ſcellatas cũ calidis cõmentarijs vel cõditurꝭ ⁊ moripſijs. i.
acutis cibarijs: pullos comedãt colũbinos: paſſeres ⁊ ſilia.
Caueãt cibaria phlegma generãtia. ſicut ſunt agni: porcelli
piſces recentes: lac: ⁊ ſilia. parũ vini bibãt calidi ⁊ fortis: ꝓ-
pter duas cãs. vnã: q: vinũ corpa humectat: ⁊ i talibꝰ tẽpori
bꝰ humectari corpa nõ licet. aliã: q: vinũ parũ nutrit ⁊ corpo
ribꝰ neceſſe eſt tũc multũ dari nutrimẽtũ. calidũ ſit vt frigidi
tati tpis repugnet. opꝫ ḡ nullũ vinũ bibant niſi citrinũ aut
ru. aut aureũ purũ vel aliquẽtulũ mixtũ. dꝫ hoc ſciri q̃ iuue
nes ⁊ q̃bus ca. ⁊ ſic. dñatur: cõiter ſunt ſaniores in his tpibꝰ
q̃ in alijs. ꝓinde his in his tpibꝰ nõ eſt neceſſe dari ca. dietã
cũ ſumma audacia ſicut in alijs. Sed ſenioribus frigidis et
hu. natura peſſimũ eſt iſtud tp̃s. opꝫ ḡ dietã dare calidiorẽ ⁊
ſicciorẽ. Eadẽ etiã dieta i oĩbꝰ tpibꝰ frigidis ⁊ hu. ẽ tenẽda.

¶ De exercitio et labore. Cap. iij.

Exercitia ſunt laudabilia ⁊ vtilia cuſtodiẽde ſani-
tati ſi ante cibũ fuerint. mẽbra em̃ ɔfortãt ⁊ indu
rãt: ſupfluitatẽ hu. in mẽbris de cibis exiſtẽtẽ diſ
ſoluũt: calorẽ naturalẽ ɔfortãt. ⁊ ad digerẽdũ ad-
iuuant. Vñ quãto fortiora exercitia ſunt tãto magis digeſti
ua ṽtus eſt maioris ṽtutis: ꝓinde non opꝫ exercitioꝝ aſſue
toꝝ obliuiſci. cauſa em̃ ſunt cuſtodiẽde ſanitatis: ſicut vide-
mus corpa laborãtiũ ⁊ exercitãtiũ eſſe ſana dietã oĩno negli
gẽtiũ. Vñ Ga. in lib. dietaꝝ: quicũq3 ante cibũ exercitãtur
nõ eſt opus regulã in dieta obſeruare: ⁊ q̃ parũ exercitãtur
⁊ q̃ ſunt q̃eti debẽt dietarũ obſeruare ordinẽ cũ mũdificatio
ne corpis ⁊ pharmacia: phlebotomia: ⁊ ſilibꝰ. Item in libro
de regimẽto ſanitatis: cũ exercitijs poſſumꝰ ſupfluos humo
res diſſoluere: ⁊ diſſolutos purgare. Meliora em̃ ſunt exer-
citia ſubtili dieta ⁊ pharmacia. q: laxatiua potio ſubalẽ cor-
poris hũiditatẽ attenuat: carnẽq3 minuit. exercitia vero ſup
fluos hu. abſq3 mẽbroꝝ nocumẽto diſſoluũt. Amplius Ga. in
megategni: exercitia ſtomachũ ⁊ epar ⁊ cetera mẽbra cõfor-
tant ⁊ adiuuãt ad digeſtionẽ optimã. Itẽ in lib. ſup exercitia
tou. i. devẽtis: motꝰ inquit ⁊ exercitia malos minuũt hu. et
corporis cõplexionẽ tẽperant. Sꝫ tp̃s exercitãdi eſt cũ cibus
heri ſumptꝰ optime in ſtomacho ⁊ venis digerat̃. ⁊ natura
lis vis appetere incipiat: qđ ex colore vrine cognoſcit̃. Si em̃
ẽ albꝰ nõdum digeſtum inuenis ſigt̃: ſꝫ citrinꝰ digeſtum. de
inde vti decet exercitijs. Si autẽ fuerit igneus mõſtrat diu
digeſtũ fuiſſe cibum ⁊ tunc nõ exercitent̃. eſt ei tp̃s refectio
nis: ſed cũ horã exercitij ɔpleri cognoſcemꝰ eoꝝ corpa de ci
boꝝ fecibꝰ cũ vrina ⁊ egeſtiõe mũdificent̃. vt veſica ⁊ inteſti
na ſint alleuiata. deinde corpa manibus ⁊ pannis fricent̃ vt
mẽbra mollia ⁊ lenia fiant. ⁊ vngãtur vnguẽtis eoꝝ ɔplexiõi-
bus ꝑtinẽtibꝰ. poſtea vero exercitent̃ vt ſupfluitas mẽbroꝝ
expellat̃. ⁊ ca. naturalis cõfortet̃. Sꝫ opꝫ fieri exercitia ſm
vniuſcuiuſq3 hoĩs ɔſuetudines. Rurſus ſint magna vł par-
ua ſm groſſitudinẽ: ſubtilitatẽ: qualitatẽ: ⁊ quantitatẽ cibi.
Caueãt aũt exercitia poſt cibũ. q̃ ſi aliqua fuerit neceſſitas
cõuenit tp̃s expectare quuſq3 cibꝰ digeſtꝰ de ſtomacho deſcẽ
dat vt facile ab epate digerat̃: q: exercitia poſt cibũ facta ci-
bũ indigeſtũ a ſtomacho deponũt: venaꝝ meſeraicaꝝ infra
epar ⁊ ireſtina exiñtũ oppilatiuũ. cã ẽ: q: exercitia ſupfluos
hu. mẽbroꝝ diſſoluũt. q̃bus augmentatis ⁊ modũ trãſeuntibus
ſubalis hu. ɔſumit̃ ⁊ cibũ appetũt vt in eis ſubalis hu
miditas reſtauret̃. a venis ḡ appetũt ⁊ inanitis venis attra-
hunt ab epate. ſiłr epar a meſeraicis: meſeraice a globoſo
inteſtino. i. ieiuno: ieiunũ ṽo a duodeno: duodenũ a ſtoma-
cho cibũ crudũ ⁊ indigeſtũ attrahit. vnde ſit cã gñandi oppi
lationẽ in epate ⁊ in poris ⁊ in vaſis: morboſq3 gñat diuer-
ſos ⁊ peſſimos: nõ ḡ poſt cibũ exercitent̃: neq3 cũ fame ca ab-
dauerit: ſicut dicit hip. vbi fames nõ opꝫ laborare. corpibus
em̃ famelicis neceſſarij ſunt cibi, ⁊ nõ exercitia: q: amplius de
ſiccant ⁊ inaniũt. Rurſus exercitia corpibꝰ defectis ⁊ q̃bꝰ
ſunt ſubtiles hu. nõ ſunt ɔpetẽtia niſi modica. ſicut em̃ for-
tia fortioribꝰ cõueniũt: q̃bus groſſi hũores ſunt accumulati
ita debilibꝰ tenues hũores hñtibꝰ debilia ⁊ pauca ɔueniũt
ſꝫ dimittẽda ſunt fatigatiõe inchoante. i. cũ anhelãt ⁊ ſudãt
ſicut ait hip. in omni motiõe corpis qñ q̃s incepit laborare
i. dolere ſtatim q̃eſcere remediũ eſt. ¶ Eſt ⁊ aliud genꝰ exer
citij in iſtrumẽtis ſpũs ſcꝫ in hora trahẽdi ⁊ hora ſpm̃ emit
tendi cũ tẽperata voce. exercitio aũt eiꝰ multa quãtitas ſpi-
ritꝰ ad pectꝰ ⁊ pulmonẽ trahit̃. ⁊ pectoris ⁊ pulmõis cana-
les oẽs: q: pori corpis dilatant̃. vñ hmõi exercitiũ debet eẽ
debile vel forte ſicut neceſſe eſt ſicut dicturi ſumꝰ cũ diſputa
bimꝰ de particulari regimĩe ſanoꝝ: ſed debilia mẽbra hñtes
caueãt ne in eiſdẽ laborẽt. verbi gr̃a. podagram ⁊ puſtulas
in pedibꝰ hñtes q̃eſcãt. quies ṽo regẽde ſanitati incõpetẽs
eſt nec ſumꝰ ſecuri qñ morbũ generet. q: ɔplexio corpis cor-
rũpitur multiq3 corrupti hu. coadunantur. vñ naturalis ca-
lor deficit. Eſt etiã quies cã multorũ hu. gñatiua ſicut i alio
dicemꝰ loco. Ga. multa inq̃t q̃es dubiũ nõ eſt qñ calorẽ na-
turalẽ extiguat. ꝓinde ſanitatẽ cuſtodire volẽtes q̃etẽ caue
ant niſi q̃bꝰ corpa ſunt rara poriq3 largi ⁊ naturałr multaꝫ
ſolutionẽ hñtes. ſꝫ exercitia nõ amãtes ſubtilẽ dietã accipi-
ant ⁊ modicã ⁊ aſſueſcant corpis mũdificatiõem omni tpe
cũ pharmacia ⁊ phlebotomia ⁊ vomitu ⁊ alijs ſilibꝰ. ¶ Cũ
aliq̃ de exercitijs ad fatigationẽ venerint: interrogent̃ an
aliquẽ ſentiãt in mẽbris doł. quaſi apoſtema: qđ ſigt hu. ſub
tiles ⁊ acutos ꝓpter exercitiũ eẽ creatos ꝓpter hu. groſſo-
rũ liq̃factionẽ vel tenere carnis cuiꝰ laboris vł doloris genꝰ
vulneroſuꝫ nũcupat̃. vñ opꝫ ſuccurrere eis cũ requie leuiq3
fricatione ⁊ vngent̃ cũ oleo viol. maxĩe dorſuꝫ ⁊ pedes. de-
inde ad balneũ aq̃ tepide ducant̃. egrediẽtes autẽ a balneo
mulſam oxizacca ʒ. ij. ⁊ ſirupũ viol. ⁊ ſilia accipiant: tñ ſm
ſuã ɔſuetudinẽ cibent̃: parũ tñ minꝰ. ⁊ ſi aliquã ſentiãt extẽ
ſionẽ ⁊ thetanoſitatẽ ſigt̃ neruos ⁊ lacertos extenſos labo-
re ⁊ laboris nimietate ⁊ ad eos fluxiſſe paucos hu. tñ nõ mul
tã hñtes quãtitatẽ. Rurſus ſentiẽtes grauitatẽ ⁊ pigritiã
⁊ tactũ hñtes calidiorẽ ſolito: nec nõ in ſuis corpibus vllam
carnis minutionẽ malũ eſt. vñ hip. nil minuere corpꝰ aut cõ
tabeſcere magis q̃ ſm rõnẽ malũ. parũ ⁊ ſuauiter fricent̃ ⁊
vngent̃ cũ vnguẽto viol. tep̃. deide quieſcant ⁊ dormiãt. de
inde cũ aq̃ tepida balneent̃ ⁊ in fonte morent̃: poſtea pãno
lineꝰ ſericino in balneo induãtur: ſi hyems fuerit. tũc cibent̃
cibis digeſtibilibꝰ digeſtiõi facilibꝰ ſic ſunt pulli gall. et boni
piſces. q̃ nõ ad ſaturitatẽ ſumãt: ⁊ in io prãdij ꝓpina comedãt

qui nisi in vno die curenf faciat illud in alio: et in tertio quousqz ad sanitatem pducant. Si senserint mēbra pulsari et q̄si phlegmonē: innuit lacertos eē calefactos ppt nimiū motū et attrapisse ad se hūores sibi vicinos: que laborē semp sequtur dolor cū ab aliq tacti fuerint et apparēt mēbra tumidiora: cuius laboris nomē vocaf phlegmonicus q labor semp ꝯuenit eis q̄ sunt vsitati aliq exercitatiōe. Curenf aūt ex inunctiōe olei viol. maneāt in fonte aq tepide. postea q̄escāt et bibāt q̄dez mulsaz sirupi viol. dietā accipiāt subtilissimā sicut ptisanaz malagra. mora. transacta die accipiāt cucur. cucu. citru. mel. palesti: et silia. Cessata fatigatiōe nutriāf piscib⁹. pull. gal. et silib⁹. Qꝫ si nimiā senserit siccitatē mēbroꝝqz duritiē vt difficile moueanf mēbra q̄escāt balneenf et fricetur solitisqz cibis cibenf. parū tñ humi. ptinētib⁹: post illā diē modicum deambulent. et iterū vngantur oleo viol. et balneentur.

¶ De balneo. Cap. iiij.

Balneū necessario fit post exercitiū: sed nō stati et multo spacio ibi maneāt: fricenf et vnganf vt qḋ remāsit in mēbris de hu. exercatio dissolutis inaniaf et cutis mollificata tenerescat. ideoqz tunc morenf ſm q ꝯuenit. sic dixim⁹ et dicem⁹ i pticulari regimine sanitatis. ſꝫ debilitati leniter p totū corp⁹ fricenf: aut si necessitas fuerit mēbris fortitudinē dari ppt alicui⁹ laboris opatione et ppt maliciā: fricatio p oīa mēbra fit fortior. balneari post cibū nō opꝫ aut exercitari nisi cib⁹ grossus fuerit. Si eñ balneenf vł exercitēf post cibū capita replenf fumis generātib⁹ morbos fortes et pessimos. sicut paralysim. apoplisiā epilep. et silēs. Silr malū ē cibū sumere cū balneū exierit. cibus eñ natās i ore stomachi caput fumo replet. qꝫ si h̄ petm īcurrerit vt capita fumo plena sint: purgēf cū cassiafi. et hiera pigra. qb⁹ nō sufficiētib⁹ misce polipodiū et turbit. precipiāf vt suauiter deambulēt et crura eoꝝ ligenf plāte pedū fricēf Qꝫ si i epate ꝯstipati fuerit: sumāt oxizaccarā ꝯpositā cū radicib⁹ et seminib⁹. sirupum de absin. et silia. sicut dicem⁹ cū disputabim⁹ de oppilatiōe epatis. Sꝫ balneū post cibū bonū est macilētis si carēt epatis oppilatiōe stomachi tumore. et balneari debēt qꝫ pori largi nō sunt pri⁹ exercitātes et qb⁹ ꝯsuetudo balneari fuerat. qꝫ ipsa sola balnea hūores dissoluunt absqz exercitijs: exercitia vo post balnea mala sunt: virtutē eñ dissoluūt. Balneū vo egrediētes aliquātulū morari opꝫ. deinde accipiāt mulsaz oxizaccarā aliqsqz sirupos ſm ꝯplexionē eoꝝ fctos postea cibis reficiāf. Oꝫ tñ sex q̄litates itelligi in cibis. pma q̄litas ē cibi. scḋa quātitas. tertia ordo q̄rta tps. q̄nta quātitas desiderij. sexta q sunt mēbra ifirma. Qualitas cibi suiqz ꝯueniētis adhuc inuestigāda est ex q̄litate et suba. q̄litatē vo cibi decet ppēdi ſm naturā corporꝫ cibādorꝫ: si eñ calida sint frigidos cibos accipiāt. si frigida ca. si sic. hu. si hu. sic. Si aliqñ cupiūt cibaria ꝯplexionib⁹ eorū incōueniētia cū alijs misceanf vt sue q̄litates tēpenf: quēadmodū cū dam⁹ lactucas cū apio et pisces cū melle zinzi. et zucca. ꝯditos sil. pisces eñ cōdiēdi sunt cū sinapi: piper: carui. et silib⁹. Subam cibi sic cogscim⁹: qꝫ si sit grossa sicut caro vaccina: panis azim⁹: est ꝯueniēs multū cal. in stomacho hñtib⁹. silr et cholerico stomacho et eis q nimiū añ cibū exercitanf. et hyeme ppt aeris frigiditatē somniqz longitudinez. hmōi eñ cib⁹ bñ in stomacho digerif et multū nutrit vtutē ꝯfortat illis autē q modicū ca. natural hñt i stomacho et modicū exercitātib⁹ breuiqz somno vtētib⁹ supradict⁹ oīo icōueniēs est cib⁹ qꝫ nō bñ ab eis digerif: ſꝫ grossos gñat chimos et viscerū oppilationē facit. Subtilis vo cib⁹ sicut pulli gall. starni: pdices: crisolocāna lactu. et silia sunt ꝯueniētia non exercitātib⁹. qꝫ ca. natural in stomacho defect⁹ est et quorꝫ viscera sunt ꝯstipata. Sꝫ laborātib⁹ et ca. et fortes stomachos hñtib⁹ hmōi cib⁹ est incōueniēs: nō eñ digerif ſꝫ in eorꝫ stomacho in fumositatē mutaf. ppt h̄ q̄dā vaccinā carnē digerūt et starninā nō. stomacho eñ multū calido sibi mixta quātitas chol. mādaf grossus ꝯuenit cib⁹ vt in eo ca. diu opef subtilis eñ cib⁹ cito īcēdif et fumū facit. vbi gra. Si igni magno subtilia et sicca supponanf ligna: cito incēdunf et extinguif ignis: si autē grossa vt ilices et quercus calor suauiter opaf et ꝯfortaf. stomach⁹ vo in ca. tēperat⁹ cibū accipiat iter grossuꝫ et subtilē mediocrē. Silr tēpate exercitātes et dormientes tēpatos accipiāt cibos i tpib⁹ tēpatis. et hmōi tēpata dieta ꝯuenit. Quātitas cibi nō multū oꝫ excedere modū ne grauef stomach⁹ ppt repletionē et ppt sui supabūdātiā: lꝫ sit bon⁹ sit mal⁹: q̄uis aut laudabil aut illaudabil fit et assuete sumpt⁹ malū gñat sanguinē et replet ventrē dē mal. hu. marie si cibus mal⁹ sit. qm̄ si calidus vel cholericus pessimā feb. et acutos hu. generat quib⁹ ad quedā mēbra fluētibus pustule et apostemata herisipila et farsa generanf. Si vero fuerit grossus: arteticū dolorē faciet: podagrā nefreticā pas. subelitū splenis et epatis duriciē: et oppilationē marie si grossus fuerit. Si aūt sit melācholic⁹: maniā: q̄rtanā: nigrā icterriciā generat. Cib⁹ autem multus multisqz qualitatibus si fuerit cōmixtus: pessimas generat pustulas et erraticas fe. Oportet aūt cibi plenitudinē cauere nisi cū multis fortib⁹ exercitijs et quib⁹ cutis est rara alijs vero minime. qꝫ si h̄ nō caueaf: vomāt cū calida aqua aut oximelle: et hoc non tarde vt stomachus ex plenitudine maniaf: deīde calicē vini puri et odoriferi bibāt et toto isto die nō māducent. Si aūt vomere nequeunt ppter pectoris gule aut palati dol. dormiant diu surgētes aliquod exercitiū agāt sed post hoc parū comedāt Qui solutionē habēt vt crudus exeat cib⁹ cū cruda egestione parū exercitenf et cibū modicū et subtilē accipiāt sic panē fermētatū i puro et odorifero vino īfusuꝫ cū iure starne et galline. somno vtanf et requie: quā passionē hñtes si solida cutis fuerit fricēf: et oleo tepido vngāf: balneenf et i solio diu morenf: et si in scḋo die sentiūt i stomacho cibū nōdū eē digestū: nō comedāt vsqꝫ q̄ sentiāt stomachū cibis inanituꝫ qḋ possum⁹ cū tactu perpēdere: apparet eñ quasi vacu⁹: et eructās suauē eructuationē: et egestio et vrina colorari incipit: his nondū apparentib⁹ iubem⁹ fieri exercitia et balnea.

¶ Ordo diete sic est: quidā eñ oportet dari in initio: q̄dā i vltimo sicut cibaria digestibilia siue omni digestiōi faciliaꝫ priusqz dura solubilia priusqz stiptica vt solutā viā et pparet p quā grossus cibus trāseat: sicut melones pruna crisolocāna ficus: cerasa: vuas et similia ante panem et carnē. Item lagans cum obsomogaro et oleo elixa priusqz pira et citonia duris eñ añ facilia datis et leuia digerunf et nō inueniētia vias vnde egrediānf ppter foramina obturātia necessario corrūpunf et in sui naturā alia cōuertunf. Siliter dura ante solubilia sumpta qꝫ viā nō īueniētia corrūpunf: et corrupta alia faciūt corrūpi. vēter cōstipaf. Cib⁹ vero stipticus et durus ad digerendū def ante subtilē et facilē: sicut caro porcina añ volatilia: vaccina añ porcinā: qꝫ iferiora stomachi sūt calidiora supiorib⁹ maiorē faciūt digestionē qꝫ carnosa sunt. vñ grossa digerunf: qꝫ si subtilia ante grossa donenf grossa erūt indigesta ppter frigiditatē oris stomachi superioris qḋ est neruosuꝫ. Tempus cibādi sit post stomachi inanitionē: cū innatus calor fortis est: exercitijs tñ et balneis pcedentib⁹ et vrina colorata existēte: et appetitu et fame palā ostensis: tūc cib⁹ necessarius est absqꝫ vlla mora. hac eñ neglectione stomach⁹ supfluos hu. ad se attrahit et appetitus deficit. et cib⁹ corrūpif ex hu. ad stomachū fluētib⁹: qꝫ si h̄ euenerit demus oxizaccarā et succū maloꝝ gra. deīde spacio vni⁹ hore q̄escāt et cibū accipiāt: opꝫ etiā cibū multū in fri. tpibus dari: qꝫ tūc cal. intrinsec⁹ ē coadunat⁹: vñ meli⁹ adiuuat vtutē digestiuā. Silr et in ca. tpib⁹: vel regionib⁹ minuēd⁹ ē cib⁹. cal. eñ aeris naturalē trahit cal. extrīsec⁹: vñ minut⁹ intrinsec⁹ nō bñ digerit cibū: maiorē eñ hēm⁹ i hyeme calorē q̄ i estate et digestionē: ideoqꝫ i estate debem⁹ sumere cibū in extremitate diei qm̄ tēperat⁹ ē: neqꝫ mox relicto exercitio māducem⁹ nisi vni⁹ hore spacio q̄escāt. silr balneū exeūtes nō stati comedāt nisi prius vna hora q̄escāt. Dari aūt cibū desiderātū bonū est: appetit⁹ eñ magnā significat virtutē ad digerendū: mōstrat etiā cibū illū humane nature esse cōueniētē ideo si duos videmus cibos in bonitate equales: et sit mai⁹ desideriū ī vno q̄ in alio: debem⁹ dare eū quē magno appetit desiderio. ol⁹ eñ ꝯueniēs est citiusqꝫ digerif etsi minoris sit bonitatis: q̄ ille quē appetit: cōcedāf ei. stomach⁹ nāqꝫ et cetera mēbra meli⁹ h̄uc q̄ illū digerit ppter aīm illū desiderātem. Opꝫ eñ ifirmis cōueniētia dari cibaria: et cauēda sunt illoꝝ infirmitatē augētia: etsi toti corpori necessaria sint. vbi gra. si quibusdā dolor capitis ē assuet⁹ neganda sunt cibaria fumū gñantia sicut nuces lac alliū cepe et silia. Qui defectū stomachū habēt abstinēdi sunt a mollitiuie: sicut ē piguedo

butyrū siſamū ⁊ ſilia. ⁊ qbꝰ eſt vſus natādi cibū in ore ſtomachi groſſa ꝯueniūt alimēta vt cū ſua grauitate deſcēdat ad inferiora: ⁊ iubemꝰ vt parū poſt cibū ambulēt. Qui aūt ī ſtomacho phlegma hn̄t: caueāt cibos ſiſis gn̄atiōis. deniꝙ oximel. Quibꝰ cho. ru. ī ſtomacho coadunaꝛ: negādi ſūt cibi cho. ru. augmētātes ⁊ accipiāt q̄ cho. ru. extiguūt: ſicut malag. acetoſa ⁊ orife. ⁊ ſilia. Quibꝰ in ſtomacho ⁊ inteſtinis moraꝛ cibꝰ caueāt cibare cibos glutinoſos ⁊ groſſos ſicut lagana elixa cū obſomogaro ⁊ oleo ⁊ māducēt ante cibū oēm olea dulcia. Eos vō de qꝛ ſtomacho cibꝰ deſcēdit indigeſtus ante cibū oēm deniꝙ ſtiptica ſicut citonia pira piloc arac ta ⁊ ſilia. ꝙ ſi epar frigidū eſt ⁊ oppilatū cauēdus ē groſſus cibꝰ ⁊ ꝑcipue ſi fuerit oppilatiuꝰ. Si aūt fuerit calidꝰ cibos caueat calidos. Silr faciamꝰ ſi aliter fuerit. ꝙ ſi in ꝑtm̄ incurrat ſuccurrendū eſt cū medicina: ne inueterata paſſione epar induretur.

De aqua ⁊ vino. Capitulū. v.

Quia ſtudioſe de cibis ſanitatē cuſtodiētibꝰ orōnē ꝯplevimꝰ: neceſſe ē ordo ſequaꝛ de potibꝰ: ⁊ incipiēdū ab aq̄. Opꝫ aquā bonā eligi ſicut in alio loco diximꝰ: q̄ cauēda eſt ne cū cibo potetur: ſꝫ poſtq̄ cibꝰ in ſtomacho q̄euerit. cū cibo em̄ bibita intrat ſubam ſtomachi: ⁊ cibū mouet eūꝙ digeri nō ꝑmittit. neceſſe em̄ eſt cibū a ſtomacho tāgi vt caleſiat ⁊ digeraꝛ. ꝙ ſi tāta fuerit neceſſitas: parū inde bibāt q̄ ſitim extingat. cibo vō in ſtomacho q̄eſcente nulla eſt ꝓhibitio bibēdi aquā: ſꝫ tn̄ quātū opꝫ bibaꝛ. Jeiunis aūt in nocte inꝯueniēs eſt. ca. naturalē ſtomachi ⁊ epatis niſi calidiſſimi ſint natura extiguit. Vitāda ē aq̄ ſup niuē frigerata ab eis q̄ epar ⁊ ſtomachū hn̄t debilē. ⁊ q̄ hn̄t neruos ⁊ pectꝰ infirma. ea em̄ aſſueta patienꝛ ſan. fluxū: ſpaſmū catarrū arteticū dol. ⁊ ſi h̄ ad pn̄s non appareāt: ī ſenectute tn̄ hec ⁊ multa alia eueniēt: neꝙ poſt coitum: neꝙ poſt multa exercitia opꝫ eā bibi niſi ſpacio vniꝰ diei q̄eſcāt. ꝙ ſi accipiāt mulſam cū orizaccara aut vuibiū ſit meliꝰ. Jn alio tn̄ loco diximus vinū vuarū eē magis ꝯueniēs in cuſtodia ſanitatis ſi oppoꝛtune accipiaꝛ: tale ei naturalē calorē ꝯfortat: ⁊ ꝑ totū corpꝰ extēdit ca. ⁊ cholericos tēperat hu. eoſꝙ cū ſudore ⁊ egeſtione expellit. duriciē mēbroꝝ nimio ꝑ labore exiccatoꝝ amputat. cibos humectat ⁊ appetere ⁊ digerere facit. hūiditatē aq̄ ꝑ totius corpis mēbra diuuat: inflationem ⁊ vētoſitatē ſoluit. oppilationē aperit: melācholicos hu. tēꝑat: aīam cōfortat ⁊ letificat. h̄ oīa facit tēꝑatꝫ ⁊ aliquātulū frigiditati ꝑtinētibꝰ ſi ꝯgrue ſumaꝛ. Silr agit oībꝰ ſi ꝯueniēter potetur ꝓut eſt neceſſe q̄litati ⁊ quātitati ⁊ mō ſm̄ tēperātiā aque. Nocet tn̄ calidiſſimis natura. ⁊ aſſuetꝫ ca. epatis. ⁊ dol. ī capite patiētibꝰ ⁊ neruos debiles hn̄tibꝰ. ꝙ ſi tāta neceſſitate bibēdi coganꝛ vinū albū ⁊ ſubtile roſeū multū mixtū eligatur. vitādū em̄ eſt calidū ⁊ vetus: ſed ſi fuerit magna neceſſitas bibēdi aū ſex horas aq̄ vino miſceaꝛ ⁊ in vaſe mittātur roſe maloꝝ coctanoꝝ fruſta ⁊ mala. Si aūt ſuā fortitudinē minuere velis meliꝰ fermētū ⁊ purū panē cū eo miſce ⁊ ſpacio. vi. horaꝝ trāſacto colatū potui detur: ſꝫ q̄bus dol. capitis aſſuetus eſt bibito vino coctana māducent vt fumo vini ad caput ſaliēti repugnēt. Cauēdū aūt eſt in eſtate vinū ⁊ ſalſa ⁊ acetoſa vel acuta māducātibꝰ: diſſinteriā em̄ gn̄at. Cauenda ḡ eſt ebrietas q: mētis ꝑcuſſiua ē: ⁊ q̄ parati ſunt paralytico morbo caueāt ipꝫ: nā ꝓculdubio niſi caueāt ad eū deueniēt. Alioꝝ em̄ morboꝝ cā eſt. vt artetice paſ. tremoris. apoplexie ſuffocationis ⁊ ſubitanee mortis. q: ventriculos cerebri ⁊ oēs venas replet. vn̄ nullus locꝰ vel ſpaciū reſtat ꝑ qḋ naturalis calor dilateꝛ ſicut videmꝰ in lucerna q̄ funditur oleo plena. lumē ſuffocat ⁊ extiguit. Opꝫ ḡ cauēda ſit ebrietas niſi rariſſime ſemel in mēſe: vel in duobꝰ: poſtea aſſueſcāt vomere ⁊ ſtomachū mūdificare. Sꝫ q̄ cupiuerit vinū bibere ⁊ tarde inebriari: parum prādeat: ⁊ in cena vtaꝛ cibis pinguibus ⁊ caulibꝰ: q: tales ebrietati repugnāt hūiditatē em̄ vini deſiccāt. vn̄ Ga. amigd. amare aū vinū comeſte ebrietati repugnāt. et ego dico ſucci frōdiū vitꝫ vuas albas ꝑ reāt ℥. iij. aceti. ℥. j. ſpice. ʒ ß. oīa mixta ⁊ paulati bibita ebrietati repugnāt. Alr ſe. caulīū. ʒ. ij. cū ſapa bibāt. Sꝫ opꝫ nos ſcire q: ebrietate cerebrū ⁊ oēs ſenſus patiunꝛ ꝓpt fumū vini ad caput ſaliētē: ⁊ de calidis vaporibꝰ replētē: ſꝫ h̄ ꝯtigit debili calidoꝙ cerebro: forte ei cerebrū iſti fumo repugnat: vn̄ nec ab iſto recipitur. Gal. ſm̄ cerebri fortitudinē vel debilitatem ſit ebrietas: quā curare volētes ꝓuideāt an ſit debilis. deīde iubeanꝛ leuia fieri exercitia. i. parū deambulēt: poſtea balneenꝛ deinde cibo facili ad digerēdū cibenꝛ ⁊ dormiāt. ꝙ ſi fuerit fortis ⁊ anguſtioſa cū nimio capitis dol. ⁊ ſpūs inordinatione q̄eſcāt plāte pedū ⁊ crura ſuauiter fricenꝛ: ſomni ꝓuocēꝛ vt ſupfluitas vini digeraꝛ ⁊ diſſoluaꝛ. Expgefacti a ſomno ⁊ ſi ſoluti ſunt ⁊ anguſtiati ac liberati leuiter exercitenꝛ. poſtea in tēꝑatis balneis balneenꝛ ⁊ in fontē deſcēdāt. Sꝫ ſi dolor capitis augmētatꝰ fuerit: vngēdū eſt cū oleo ro. Si eſtas ſit aq̄ fri. ī fundanꝛ. deīde capite exiccato mulſaꝫ orizaccarā aut ſirupū ro. accipiāt. poſtea vomētes mollia ſorbeant oua. iura craſſe carnis cū caulibꝰ cocte pullos gal. ⁊ ſturnas māducēt nouiſſime comedāt coctana ⁊ ſilia. Si vō eſtas fuerit in frigido loco q̄eſcāt. ſi hyems intēꝑato. ſandalos ⁊ cāphorā odorēt ⁊ ſilia. deniꝙ hūc ſirupū eis. ℞. pruna. xxx. orife. ℥. vj. oīa ī qnꝙ lib. aq̄ coquanꝛ q̄uſꝙ ad vnā redeāt. deinde colenꝛ colature addenꝛ ℥. v. ſucci maloꝝ gra. ⁊ aceti pomi citri. ℥. iiij. fac ſirupum. Alr. ℞. boli berberis ſe. citruli. boragi. aū. ʒ. ij. ſe. caulīū. ʒ. vij. cubebe kazabe ſe. portu. aū. ʒ. ij. cāph. ʒ. j. tēpera cū ſucco malig. da. ℥. iij. cū fri. Syrupus de abſin. valet ebrietati. ꝙ ſi dol. ī capite remāſerit neꝙ grauitas diſſoluaꝛ fomēteꝛ caput cū aq̄ vbi cocta fuerit camomilla ⁊ anetū. ⁊ capiti yreleō ⁊ anetileō applicemꝰ. Si aūt nōdū diſſolutꝰ fuerit dol. deniꝙ potui modicū vini albi ⁊ ſubtil. ⁊ ſternutatio cū camele ō: ⁊ anetileō ⁊ ſilibꝰ ꝓuoceꝛ. Sōnū oꝫ fieri poſt cibū ſit tn̄ tēꝑatꝰ. hm̄ōi ei ſomnꝰ magnū iuuamētū cibis digerēdis accommodat: opꝫ ſi multꝰ fuerit ⁊ groſſus ſomnꝰ neceſſario ſit multꝰ. ⁊ ſm̄ groſſitudinē cibi ⁊ multitudinē opꝫ eſſe ſomnū multū aut paucū: ſꝫ q̄ cibo multo ſunt repleti: nō dormiāt q̄uſꝙ cibꝰ ſtomacho egrediaꝛ ne ca. naturalē ſuffocet. cibo vō leui ⁊ facili exn̄te ſomnꝰ ſit paruus: vigilijs vō non aſſueſcat aliq̄s vt ſanū regimēto ſanitatꝫ ſe cuſtodiat. corpꝰ em̄ caleſaciūt ⁊ deſiccāt ⁊ digeſtiue vtuti repugnāt. Coitū nō multū agere ꝯuenit niſi ab eis q̄ ſunt ſubſtantialr ca. ⁊ hu. nature. ⁊ eodē modo q̄ hn̄t teſticulos: caueāt ḡ cū frigidas ⁊ ſic. hn̄tes ꝯplexiōes: neꝙ poſt cibū ⁊ potū agāt illū neꝙ cū famelici ſūt: neꝙ poſt laborē: neꝙ poſt balneū: neꝙ poſt vllas inanitiōes: neꝙ cū corpꝰ caleſit aut infrigidaꝛ ex aliq̄ accidēte: ſꝫ cū oībꝰ q̄litatibꝰ ſit tēꝑatū: neꝙ tn̄ in ſtū fiat in autūno: neꝙ cum epidimiales morbi ſint ac peſtilētiales oīno tūc vtēdus nō eſt. Sꝫ agaꝛ poſt digeſtionē cibi ī ſtomacho ⁊ aū ſomnū vt q̄eſcāt ⁊ dormiāt poſt eū. hm̄ōi em̄ tp̄s cōueniens eſt ad filios ꝓcreādos mulieribꝰ poſtea q̄eſcētibꝰ dormiētibꝰ ſpma ī matrice coadunaꝛ: ꝙ ſi ſupradicta ſuare nō poterunt vt ſit poſt cibi plenitudinē q̄ poſt inanitionē meliꝰ eſt: qn̄ caleſit corpꝰ vel humeſit q̄ cū infrigidaꝛ. ſꝫ multotiens aſſueſcētes ledunꝛ. ca. em̄ corꝫ ⁊ hūiditas minuunꝛ corpꝰ rarificaꝛ. Opꝫ ḡ vt balneenꝛ in frigida aq̄ vt poris denſis ca. naturalis iterꝰ corroboreꝛ. cibenꝛ iure car. porcine vituline vel pecorine cū cepis ciceribꝰ: zinzin. croco. cinamo. gariofi. ⁊ ſilibꝰ. vinū citrinū vetꝰ ⁊ odoriferū parū mixtū bibant. fumigenꝛ ex ligno aloes ⁊ ambra muſcū olfaciāt vt aīa cōforteꝛ. Opꝫ etiā q̄dam aīe accidētia nō eē aſſuefacta. ſ. triſticiā irā cogitationē īuidiā. h̄ em̄ corpis ꝯplexiōes mutāt ⁊ naturalē ca. debilitāt maxīe qbꝰ calida dn̄aꝛ natura: q: hec accidētia peſſimas febres gn̄ant ſicut eſt ethica phthyſis et ſiles. neceſſariū eſt ḡ ab his accidētibꝰ ꝓhiberi: ⁊ vtanꝛ leticia ⁊ gaudijs. hec em̄ aīaꝫ ꝯfortāt. ⁊ ca. naturalē ſuſcitant: et ad exteriora corporis eū adducūt. Sꝫ nos diximꝰ de aīa in particulari cū de vtute naturali diſputaremꝰ.

De mūdificatōe corporis ad cuſtodiā ſanitatis. C. vj.

Quedā hūoꝝ ſupfluitas ī corpibꝰ de cibo ⁊ potu coadunatur nature nō neceſſaria neꝙ ꝯueniēs: tn̄ ad aliquā partē vt ſupfluitas expellaꝛ nitiꝛ natura ⁊ cōfortaꝛ in aliq̄ vō minime pōt. oꝫ aūt ſuccurrere vt iſta ſupfluitas q̄ remāſit penitꝰ expellaꝛ: ꝑcipue feſtinādū eſt eis q̄ nullatenꝰ dietam obſeruāt. cibo em̄ a ſtomacho deſceſſo: ⁊ ad inteſtina mandato colamētū eiꝰ epati mādaꝛ. fex vō q̄ remanet q: nō eſt nature neceſſaria cū egeſtiōe egrediꝛ. ſuccus vō ab epate digeſtꝰ ⁊ ī ſanguinē ꝯuerſus a natura diuidiꝛ ⁊ ſupfluitas ſuis vaſis mādaꝛ ⁊ qḋ eis nō eſt neceſſariū ſolū a natura expellaꝛ ꝑ meatꝰ ſic ē vrina. Sꝫ cū in eis accidēs accidat aliqḋ ꝯriū ꝓpt qḋ iſta ſupfluitas in corpe remaneat morbꝰ gn̄aꝛ. Silr ſano

guis ꝑ corꝑis mēbꝛa diffuſus q̄ in eis neceſſariꝰ ſit ⁊ ꝯueniēs recipit̄ ⁊ ipi aſſimulat̄: incōueniēs vō extenuat̄ ⁊ diſſoluitur nā ſi nō diſſoluit̄ ⁊ in ꝯcauitate mēbꝛoꝝ maneat putreſcit: febꝛē ſm̄ ſuā naturā diuerſoſq; morbos gn̄at. Si vero ad alia mēbꝛa defluit apoſtemata ſm̄ ſui q̄litatē facit. Oꝫ ḡ ſupfluitatē corpoꝛis expelli frequēter vn̄ inq̄ſitis naturalibꝰ corꝑis purgatiōibꝰ. egeſtiōe videlꝫ ⁊ vrina ſudoꝛe mēſtruis emunctiōe ſputo ſcreatu. nā ſi aliq̄d hoꝝ minuat̄ aut nō eſt ſm̄ ꝗdditatē quātitatē aut ꝯſuetudinē vl̄ ſm̄ ſuū tp̄s: neceſſe ē vt ꝓuocet̄ ⁊ ad ſuā ꝓpꝛiā naturā reducat̄. hūoꝛibꝰ ḡ in coꝛpe vel in q̄buſdā ptibꝰ corꝑis coadunatꝭ ſic̄ pectoꝛe renibꝰ veſica ſtomacho ſubueniēdū ē cū ꝓpa purgatiōe: nā egeſtiōe minuta ⁊ ad exeundū penitꝰ indurata: inueſtigādū ē an ſit de cibi ⁊ potus paucitate: tūc neceſſarium eſt cibꝰ augmētet̄. ꝙ ſi de ſicco acciderit cibo dāda ſunt hūida ſicut blete. criſoloc. lupini cū obſomogaro ⁊ oleo elixa. Si vō ꝓpt̄ pōtica ⁊ ſtiptica cibaria dāda ſunt piguis carniū iura. Si aūt de īoꝛdinatiōe diete ſit ꝯuertēdi ſunt ad rectū oꝛdinē ⁊ ꝯſuetudinē. Si ꝓpter malā ſtomachi ⁊ iteſtinoꝝ ꝯplonē fuerit vel vt ca. ⁊ ſic. dabimꝰ fri. ⁊ hu. ptiſanā mānā pruna moꝛa ⁊ ſilia. Si ꝓpter fri. ⁊ ſic. dabimꝰ ca. ⁊ hu. Si ꝓpt̄ groſſos ⁊ viſcoſos hu. ius veteris galli cū ſe. croci hoꝛtolani polipodio ⁊ ſilibꝰ cōditū accipiāt. his nō ꝓficiētibꝰ q: hu. ī iferioꝛibꝰ ſūt inteſtinis: fiat clyſtere de ſucco blete obſomogaro mel. ⁊ ſilibꝰ. Si vꝛina ſit ꝓuocāda: q̄rēdū eſt an ſit de ca. ⁊ deīn ꝓſiliū ſe. citru. melo. cucur. ⁊ ſilia. Si ſit ex fri. apiū maratrū: ciminū: aniſuꝫ dauci. eoꝝq; apozi. cibent̄ ſpagis cicerībꝰ nig. rap. ⁊ ſilibꝰ. Oꝫ etiā eos q̄ deſideriū aſſellādi vl̄ migēdi hn̄t nō diu retinere ne incurrāt inde doloꝛ yliꝫ anguſtatiōeꝫ vꝛtiginē ⁊ ſtrāguriā. veſicā etiā vlcerat. fluxus eīm vꝛine valet ad arteticū doloꝛ ⁊ doꝛſi coꝛpꝰ extenuat. aliq̄n hydropicū curat moꝛbū. alioſq; hūo. moꝛbos faciētes. ſꝫ tn̄ ſi diu manauerit ꝯſumit̄ coꝛpus. vn̄ q̄dā ethicā phthyſim icidūt. veſica vulnerat̄ ⁊ diabetꝭ gn̄atur. Sudoꝛ ꝓpt̄ poꝛos ex fri. clauſos ꝓuocet̄ cū fricatiōibꝰ exercitijs ⁊ balneo. ꝙ ſi ꝓhibeat̄ ꝓpt̄ ſol ca. ⁊ vētoſuꝫ aerē ꝓuocet̄ cū aq̄ tepi. ⁊ vngāt̄ cū oleo viol. ⁊ fricētur ſuauiter. Silr̄ faciendū eſt eis q̄ꝝ poꝛi balneatiōe aq̄ nitree vel ſulphuree clauduntur. Et ſi ꝯſtrigant̄ ꝓpt̄ hu. groſ. ⁊ viſco. dietā ſubtilē ⁊ calefaciētem accipiāt. i. paucū cibū ⁊ māducent ius ciceris pullatā carnē ⁊ acutas herbas: fricatiōe ⁊ exercitio vtant̄ ⁊ balneent̄ in aq̄ vbi cocta ſint aniſuꝫ camomille ⁊ ſanſucꝰ: ſꝫ oꝫ illos hu. purgari cū turbith: agari. ſe. croci hoꝛtul. ⁊ ſilibꝰ.

¶ Si mēſtrua ꝯſtrigāt̄ ꝓuocēt̄ cū apozimate fenugre. aut faſcoli ni. ciceꝝ ni. ameos apij. ſ. decoctꝭ ſiru. abſinth. accipiāt ſi cā fuerit frigida. Si a cā calida ꝯſtringant̄. ptiſanā ſuc. cucu. citruli ⁊ ſilia. ſcalpēda q; ſunt crura. Sputo ꝯſtricto detur gargariſmus cū aq̄ ca. ⁊ melle. maſticet̄ thus. hoc eīm cerebꝛū de phlegmate ⁊ iſtrumēta auditꝰ viſus ⁊ gulā mūdificat ⁊ groſſos hu. Si emūctio ſit cōſtricta ⁊ in cerebꝛo ſit abūdātia hūoꝝ ſternutatio ꝓuocet̄ nares teneāt ſup fumū aq̄ bullietis vbi cocta ſint camo. mellilo. ⁊ ſilia. hec eīm cerebꝛū mūdificant. ⁊ groſſos hu. futuroſq; moꝛbos deſtruūt. ſ. apoplexiā palyſim ⁊ ſilia. Si ī ſto. aggregent̄ hu. vt patiāt̄ faſtidiū ⁊ abomiſtionē iectigationē īferioꝛis labij anguſtiā amaritudinē ī oꝛe ſalſitudinē vl̄ acetoſitatē neceſſe ē vt vomāt: maxīe ſi eſtꝰ fuerit: penna oleo īfuſa oꝛi apponat̄ aut vomitiuū accipiāt. Si ī pectoꝛe hūidi coadunent̄ hu. ſumāt apozima factū de ficubꝰ ſiccis: vuaspaſ. liq̄ri capill ve. ⁊ ſilia. cibent̄ butyꝛo ⁊ melle ⁊ ius ciceꝝ cū zuc. accipiāt. Si hūoꝛes ī renibꝰ vel veſica colligant̄ diur̄. accipiāt ſic̄ apiū. mara. dau. ſe. cucu. citru. ⁊ melo. ſedeāt ī fonte aq̄ ca. in q̄ cocta ſint camo. apiū mara. ⁊ ſilia. Silr̄ q̄ in ſingulis collecta ſunt mēbꝛis debēt purgari. Cūq; in toto coꝛpe fuerit abūdātia hu. ſi ſanguis phlebotomet̄ de media vena dextri bꝛachij. ſi tp̄s etas ⁊ regio ſint ꝯueniētia: ſinaūt ſcalpemꝰ eos ſub ſpatulis aut in cruribus. Si cho. ru. augmētet̄ purget̄ cū mirab. oxiſe. ⁊ ſilibꝰ. Si melācholia deīnꝰ epith. polipo. mirab. indos. Si phlegma purget̄ cū turbith: ſene: herapi. ⁊ ſilibꝰ. hierapigra autē cū melle tēperata ⁊ ꝑ vnāquāq; hebdomadā accepta purgat caput cerebꝛū ſto. ⁊ inteſtina a phlegmate ⁊ groſſis hu. ī neruis induſis extenuat. ⁊ cū egeſtiōe expellit. ſi ʒ. iiij. ex ea accipiant̄. Quibꝰ diuerſi hu. maxīe in neruis ſint accipiāt pul. hierap. ʒ. ij. cū oximelle. hierap. eīm mūdificat ſtomachū ⁊ iteſtina cerebꝛū ⁊ neruos ab hu. vētoſitatē ſoluit. oppilatōes ſplenis ⁊ epatꝭ ⁊ renū apit. appetitiuā digeſtiuā ꝯfoꝛtat autē clarificat caniciei repugnat. ℞. aniſi apij. aū. ʒ. iiij. maratri. ameos liq. abſin. aū. ʒ. iij. maſti. ſpice cinamo. aū. ʒ. ij. aloes. ʒ. iiij. fac pul. dās phleg. ʒ. ij. cū ſuc. frōdiū pomoꝝ citri. Cholericꝭ cū oxiſe. melancholicis iungant̄. ʒ. v. epithi. dauci. ⁊ da. ʒ. iij. cū ſuc. calamēti. hn̄tibꝰ ſuſpectiōeꝫ emoꝛro. adde bdellij. ʒ. j. ⁊ da potui.

Plenitudinē in toto coꝛpe hn̄tes vomitu vtant̄ multū etiā ꝯuenit nefreticis. ⁊ oppilatiōes veſice ⁊ viſceꝝ hn̄tibꝰ ꝓpt̄ nimiū motū. purgat q; hu. ī vaſis vel ī iterioꝛibꝰ coꝛpis exiſtētes ſciaticā ⁊ podagrā ⁊ ſilēs gn̄antes. In hiſcē paſſiōibꝰ catartico vomitꝰ eſt melioꝛ: ſꝫ in paſ. capitis ceruicis pectoꝛis ⁊ coſtaꝝ ꝯueniētiꝰ eſt catarticū vomitu. Vomitꝰ eīm has paſſiones in initio augmētat ſepe. Ga. in megategni teſtat̄ vomitū ſedare ſanguinē fluētē de venis ⁊ arterijs in emoꝛroidis renibꝰ vulua veſica. q̄d duobꝰ mōis ꝯtingit. Vno q: minuit abūdātiā. alio: q: ducit materiā ad loca oppoſita. nōne videtꝭ vomitū extigui ꝑ clyſtere. q: materia a ſupioꝛibꝰ ad iferioꝛa deducit̄: ꝑ vomitū vō ab inferioꝛibꝰ ad ſupioꝛa trahitur materia. Oꝑꝫ ⁊ vomitū intelligi melioꝛē eē catartico ad ſanitatē cuſtodiēdā maxīe illis q̄ꝝ ſtomachꝰ coadunatꝰ ē multo ⁊ viſcoſo phlegmate. his eīm hu. ī ſupioꝛibꝰ partibꝰ ſtomachi ſemꝑ coadunātur ⁊ ſunt annexi villis ſtoma. ideoq; vomitu optime mūdificant̄. Sꝫ hu. in fundo ſtoma. aliq̄s hn̄tibus bonū eſt catarticū q: ꝑ ſeceſſuꝫ deponit eos. ¶ Eſt aūt eſtas vtilis ad vomitū ꝓuocādū. q: hu. tūc diſſoluti natāt in oꝛe ſtoma. Sꝫ craſſa hn̄tes coꝛpa maxīe q̄bꝰ phlegma dn̄at̄ ieiuni poſt exercitia ⁊ bal. vomitiuū accipiāt. vt hu. liq̄fiant ⁊ vie aperiant̄ ⁊ vomitꝰ ꝓuocet̄ cū radicibꝰ ⁊ oximelle cum mellicrato ſucco ve aneti infuſis. Si ante cibū vomitꝰ nō facile ꝓuocat̄: ſaturent̄ cibis ſubtiliantibꝰ: ſicut ſunt piſces ſalſi. apozi. radi. aneti. ⁊ ſinapis. radices etiā cū oximel. ⁊ ius accipiāt oꝛdeaceū in q̄ coctū ſit ameos: yſopꝰ ⁊ mel. neq; bibāt. ſed neq; ſitim ſuſtineāt. ⁊ poſt vomitū ſto. mūdificet̄. ⁊ os cū vino ⁊ aq̄ ro. lauet̄: deinde bibāt ſirupū de ligno aloes cū muſ. aromatizatū. Si macilēti ſint ⁊ hūoꝛes chol. in ſto. habuerit aū vomitū nō exercitent̄. ſꝫ ſolūmō pꝛiꝰ balneent̄ ⁊ cibis ⁊ potibꝰ refecti vomitiuū accipiāt: oxizaccarā videlꝫ cū aq̄ ca. deīnꝰ eis melo. criſolocāna. piſces recentes vt mala expellat̄ hūoꝝ abūdātia. coꝝ eīm coꝛpa parū hn̄t hūiditatꝭ. poſt vomitū deīnꝰ ſirupū ro. ⁊ ſirupū. maloꝝ gra. ⁊ ſilia. Quibꝰ mediocria ſunt coꝛpa aut copia diuerſoꝝ hu. poſt cibū vomitiuū accipiāt ⁊ deīnꝰ varios ⁊ cōmixtos cibos: q̄ꝝ q̄dā incidāt: alij ſubtiliēt: alijq; vomitū ꝓuocēt. ⁊ bibāt vina diuerſa q̄ ſunt vetera: ⁊ acuta: ⁊ dulcia: ⁊ recētia. que bibāt trāſacta hoꝛa vna comeſtiōis: ⁊ multū ⁊ ſepe potent. deinde mox vomāt: ne vina deſcēdētia vias ꝑfoꝛēt venaꝝ ⁊ ſecū cibū depoꝛtēt: ſꝫ ilico vt potauerit: mittāt digitos vl̄ pēnā ī oꝛe vt vomāt. deīde facies ⁊ os lauet̄ cū aq̄ ⁊ modico aceti ꝯmixta poſtea ſirupū ro. ⁊ ſilia. accipiāt: nec māducēt niſi. vj. ho. trāſactis ⁊ tūc cibos paucos ⁊ ſubtiles comedent. ſicut pullos gal. ꝑdi. ⁊ ſilia. bonū ē accipe vomitiuū ſemel aut bis ī mēſe maxīe in eſtate: ſtomachū eīm ⁊ totū coꝛpus mūdificat. Sed meliꝰ ē ſi duobꝰ diebꝰ iūctis vomitꝰ det̄ vt in ſcd̄o die exeat q̄d in ꝑmo remāſit. vomitꝰ eīm ī ꝑmo die a remotꝭ ad ſtoma. paulatim hu. attrahit vn̄ nequeunt funditꝰ ꝑ vomitū educi: quia nō ſunt illic coadunati. In ſcd̄o aūt die q: oēs fere ſunt colleti neceſſe vt vomitu iterū excludant̄. hac eīm rōe ſtoma. mūdificabit̄: neq; ꝑ oē tp̄s in vno termīo fiat motꝰ ſꝫ varietur. ſ. in vno fiat antea in alio poſtea: q: ſi ꝑ oē tp̄s eq̄li fiat termino: erit q̄ſi natural. Catarticū vō nō dꝫ dari niſi duobꝰ tēpoꝛibꝰ. cū coꝛpa foꝛtia fuerit da medicinā quā dicturi ſumꝰ cū de curꝭ egritudinū diſputabimꝰ. Rurſus vomitiuū nō oꝫ dari macilētis q̄ phthyſi ſunt parati: neq; q̄ patiunt̄ ī pectoꝛe faucibꝰ aut oculis: neq; dādū ē incōſuetis: neq; anguſtis: ⁊ q̄ duri ſunt ad vomitū eis eīm ꝯtrꝰ eſt. q̄ aūt hn̄t acutos hu. in coꝛpibꝰ cog̃ſcunt̄ ex acumine cutis coꝝ ⁊ ardoꝛe vrine ⁊ egeſtiōe: q̄bꝰ dandū eſt ſeꝛū cū zuccara: quibus autē nō vt opoꝛtet ſubueniētibus: mirabo. cum eis miſcemus.

¶ De cuſtodia ſani. ⁊ cura. egri. cū ꝯſuetudine. Cap. vij.

Opoꝛtet aūt magnū ingeniū poni ad ſanitatē cuſtodiēdam cū ꝯſuetudine. magna eīm pars eſt medicine cuſtodia ſanitatis et curatio infirmitatis cum ꝯſuetudine. q: con

ſuetudo inueterata eſt q̄ſi res naturalis. Vñ hip. ↄſuetudo
inq̇t ſcḋa ē natura. Sʒ hūana cōſuetudo i mlt̄ꝭ reb⁹ diuerſa
eſt. ſicut i aeris ꝑcuſſione exercitijs balneis cibis ꝛ potib⁹ vi
gilijs coitu inanitiōe ꝛ ceteris. qcq̇d em̄ hoꝝ diu fuerit aſſue
factū: erit q̄ſi naturale. ꝓinde difficile mutat̄. Aeris v̇o ꝑcuſ
ſiōe licꝫ multi ſolite ꝑ calidiſſimū aerē deambulātes. ꝛ i ca.
regiōe habitātes nō ꝑcipiētur: tñ multū dat eis nocumētū.
Si aūt a fri. aere tacti fuerit: aut in fri. habitauerint regione
nullo mō frigus ſuſtinebūt: aut coacti ſuſtinētes in aliqueꝫ
morbū incidēt: ſicut auſtrini maris ripā incolētes ꝛ meridia
ne plage. Silr̄ q̇dā artifices cōſueſcētes ignē: vt fabri piſtri
narij ca. nō ledunt̄ aut fabri ferrarij: acutos facilius q̄ frigi
dos ſuſtinēt morbos. Sūt nōnulli fri. aere aſſueſcētes. ſicut
qui habitāt in ſeptētrionali plaga frigidis ve locis. artificia
etiā q̇rūdā ſunt frigi. ſicut piſcari: pānos cādidare: nauigare
his tñ nullā leſionē infert frigiditas. pluſq̄ frigidos q̄ cali.
patiūtur morbos. Amplı⁹ ſunt quidā morātes i ſiccis locis
ſicut petroſis mōtanis ꝛ deſertis: quoꝝ artificiū eſt venari
ꝛ fodere neqꝫ ledunt̄ ſiccitate: ſiccas patiūtur infirmitates
poti⁹ q̄ hūidas. Silr̄ aūt diuerſa officia oꝑari intendētes.
Sūt q̇dā fortia operātes exercitia: nullāq̄ in eis leſionē aut
fatigationē hn̄t. q̇b⁹ aūt nō vtētes debilitabunt̄ ꝛ infirma
bunt̄ ꝓpter copiā hūorū coadunatā interi⁹ ꝑ ſudorē exire
nō valētem. Sūt etiā alij quietē ꝛ ſuauitatē hn̄tes ſemꝑ: qui
dū aliq̇d oꝑati ſunt exercitiū etſi ſit modicū infirmitatē in
currūt. Sūt ꝛ alio mō exercitia. ſunt em̄ q̇dā cū pedib⁹ ope
rata ſicut pedites aut viatia. Sunt qui cū manib⁹ ſicut tene
re ſagittare ꝛ ſimilia. Hmōi exercitia ſunt diuerſa. q̇dā fortia
ſunt ſicut ars fabroꝝ ꝛ ferrariorū. Quedā debilia. ſic officiū
pictorū ſutoꝝ ꝛ ſcriptorū. vnuſq̇ſq̄ horū artificū ſi ad incon
ſuetū officium trāſierit nequit illud pati. inde em̄ infirmant̄
vnde hip. aſſueti aſſuetos ferre labores: facilius ferunt incō
ſuetis. membra em̄ aſſuefacta labori indurant̄ ꝛ corroboran
tur. Eodē mō intelligēdū eſt de balneo: ſunt em̄ quidā q̇ ſe
piſſime balneantur: q̇ ſi balneo careant infirmantur: q: hu.
copia per ſudorem exire ſolens diſſoluitur. Unde iubemus
his feb. patiētib⁹ ingredi balnea. ꝛ aquā qua ſoliti ſunt bal
neari abluant: q̄uis nondū coctionis ſignum in vrina appa
reat. Sunt alij non aſſuetantes balneari aquā ca. qui ſi bal
neati fuerint anguſtiā ꝛ defectionē patiunt̄. ꝓinde oportet
vt rorem⁹ faciē eorum cū aqua frigida: ꝛ cū fuerint egreſſi a
balneo eis demus oxizaccaram cum aqua frigida. et paneꝫ
in vino infuſum. Sunt et alij poſt cibum balneo vtentes:
qui ſi ante cibum ſe balneauerint deficient. plurimum hoc
euenit largos poros habētib⁹ ꝓpter nimiā corporis diſſolu
tionē ex balneo ca. factā. Opꝫ ḡ modicū cibū accipiāt priuſq̄
balnea ingrediant̄. ¶ Cibi potuſq̄ ↄſuetudo eſt diuerſa in
q̄litate: quātitate: tp̄e: nūero. In q̄litate ſic q̇b⁹ eſt ↄſuetu
do ca. diligere cibaria neqꝫ ab eis ledunt̄. ſed ſi frigida ſuſce
perit mox ledūt̄. Sūt ꝛ alij frigidis ſemꝑ vtētes cibarijs ꝛ i
eis delectātes: q̇b⁹ ſi calida dent̄ ilico ledunt̄: ideoq̄ ſi ꝓpt̄ i
cōſuetos infirmant̄ cibos: ↄuenit vt ad aſſuetos ↄuertant̄.
Sūt ꝛ nōnulli groſſis cibarijs aſſueſcētes digeſtioni inobe
diētes ſicut eſt azimus panis caro vaccina caprina ꝛ ſimilia
que facile digerunt: cibos ſubtiles non cōſuetos nequeunt
digerere. q: ſtomach⁹ eoꝝ neqꝫ recipit eos: neqꝫ digerit. hi
etiā neqꝫ famē ſentiūt. quā ſi patiētur inuiti nocet eis. vnde
cum infirmant̄ non oportet eis ꝓhibere cibos ſed dari ſm̄
vires eorum. Si enim famē cogantur pati: deficient. Sunt
quoq̄ alij dieta ſubtili vtentes. ſicut pull. gall. laganis: ſed
groſſus cibus nequit ab eis digeri. vnde ſumētes eum gra
uitatem ꝛ faſtidiū patiuntur. q̄re ſi hoc eis contigerit ꝓuo
cent vomitū. Si autē nequeunt diu dormiāt et cohibeātur
a cibo. Sunt ꝛ alij mediocribus vtentes: ſicut laudabili car
ne et pane et fructibus. ſicut ſunt ficus vue ꝛ ſimilia. Sʒ groſ
ſus et ſubtilis nocet eis. groſſum enim nequeunt digerere
et deficiunt ſubtili. Amplius ſunt quidā vtentes cibis malū
chimū generantibus: ꝛ in eis delectantur: in bonis autem
minime: ꝓinde non oportet diu aſſuefacta mutari ꝛ qui bo
ni ſunt ſaporis: quia ſtomachus ꝛ oīa membra eoꝝ ſunt mu
tata in naturaꝫ illoꝝ ciborū. q̄re ſuū amant ſimile: ꝛ ↄtrariū odiūt
licet ſit meli⁹. Cauſa: q: omnis res mutatur ad ſuum ſimile
facilius q̄ ad ſuum cōtrarium: ſʒ tamē ſi cibus ſit peſſimus
mutetur. Multi em̄ ſolito more vtunt̄ peſſimis cibis: peſ
ſimum ſanguinem generantibus: ſecure tamē eos digerūt:
nullam eis in primis leſionem inferentes: ſed in longo tē
pore in eorum corporibus malus chimus coadunatur peſſi
morum morborum generatiuus. Verbi grā. qui aſſueſcunt
cho. ru. gn̄antib⁹ ſicut allijs cepis porris ſinapi ſenationib⁹
pipere croco zinzi. ꝛ forti vino ꝛ ſimib⁹: caleſcunt corpa eoꝝ
ꝛ ſanguis extenuat̄ ꝛ deſiccat̄: ꝛ i cholerā ru. trāſduat̄: q̇b⁹
diu aſſuefactꝭ ſm̄ cho. ru. morbos patiunt̄ ſic fe. tertianā cali
ditatē epatis yctericiā ꝛ ſimilia: q̇b⁹ nō gn̄antib⁹ in longo tp̄e
ſanguis adurit̄: ꝛ i cho. nig. mutat̄. ꝛ alia corpis mēbra de
ſiccabuntur: ꝛ maxime ſi vtentes his calide nature fuerint.
Sunt ꝛ alij frigide nature cibis phlegmaticis vtentes ſicut
fungis: piſcib⁹ recētib⁹ lacte: cucu. citru. ꝛ ſimib⁹. vñ in lōgo
tp̄e fri. ꝛ hu. ꝛ crudi coadunant̄ in eis hu. qui non ſentiun
tur: ſed ſequunt̄ morbi ad diſſoluendū duri. ſicut paralyſis:
epilepſia ꝛ ſimilia. Sunt ꝛ nōnulli melancholicis vtentes cibis
ſicut carne vaccina: caprina: camelina: carne ſicca ꝛ ſimib⁹: de
q̇b⁹ diu vſitatꝭ melācholici gn̄ant̄ morbi. ſic elephātia: cācer
mania ꝛ ſimilia. neceſſe ē ḡ mutari ↄſuetudinē illoꝝ ad meliora
cibaria. i. mediocria vt ſecuri ſint a morbis ſupradictis. Sūt
q̇dam tenui dieta aſſueſcentes ad cuſtodiendam ſanitatem
vt ſemꝑ ſubtilib⁹ ꝛ paucis vtantur ꝛ cohibeant ſe a groſſio
rib⁹ ſuo repugnātes appetitui cibū boni ſaporis deſideran
ti. aſſueſcant ꝛ pharmacia: ꝛ diuerſis corporis purgationi
bus. arbitrantur em̄ a futuris morbis ſaluari et in ſanitate
cuſtodiri: q̇d eſt contrariū eis. quia cum hac dieta deficit vir
tus ſanorū ꝛ ca. naturalis extinguitur ꝓpter paucitatē cibi.
corpus quoq̄ deſiccatur ꝛ morbi proinde ꝓuocantur: nec
ſumus ſecuri vt corpus redeat priſtine ſanitati: quia virtus
corporis regitiua ſubtilitate diete deficiens cauſis nequit
morborum repugnare. vnde hip. in apho. In tenuibus die
tis peccant egrotantes ꝛc. et quia tenuis dieta conſumit cor
poris ſubſtātiā ꝛ minuit naturalē calorē: ꝓpt̄ h̄ nō oꝫ aliquā
ſubtilem dietā aſſuetare: niſi qui groſſos ꝛ viſcoſos habent
hu. ꝛ qui hūidi ſunt naturaliter. ꝛ q̇ oppilatū ꝛ durū habēt
ſplenē ꝛ epar: ꝛ q̇ ſunt quieti nullum operantes exercitiū.
¶ Quātitas aūt diete multis modis eſt. Sūt em̄ q̇dā con
ſueti multū comedere. q̇ ſi parum comedāt deficiēt. Sunt
ꝛ alij parum comedētes. q̇ ſi multū māducēt ſtomachū cib⁹
aggrauat: magnāq̄ ei defectionē tribuit. ¶ Tp̄s diete multi
plex eſt. q̇dā em̄ mane: q̇dā meridie: alij veſpere comedūt. q̇
cūq̄ hoꝝ mutat ſuā ↄſuetudinē: vt prius comedat vl̄ tardi⁹
ſit ei ↄtriū. Si em̄ prius māducauerit cib⁹ ſtoma. grauat ꝛ to
tū corp⁹: ſi tñ veſpe poſtea comedāt neqꝫ ſua ↄſuetudo fue
rit: incidūt i anguſtiā inflationē rugitū ꝛ extremiā. nōnunq̄
in ſolutionē. Si v̇o tardauerit ꝛ ꝓpriū tp̄s trāſierit patiun
tur defectionē: citrinā vrinā faciūt ꝛ egeſtionē ꝛ patiūtur in
viſceribus quaſi rem ſuſpenſam ꝓpter ſtomachi inanitionē
q̄ ſi plus tardauerint ad eā quā hip. in ꝓnoſticis dixit veni
ent menſuraꝫ: oculos. ſ. concauos habentes tempora plana
extremitates frigidas. Si cenauerint neqꝫ eis fuerit con
ſuetum gn̄atur anguſtia ꝛ pigritiam patiuntur. ¶ Nume
rus comedēdi diuerſo modo eſt. quidā em̄ bis comedunt in
die: ꝛ ſemel pati nequeūt. alij ter ꝛ bis māducare nō ſufferūt
alij ſemel et ledūtur ſi bis in die comederint. Opꝫ itaq̄ inue
ſtigare qualiter in nūero hoc peccantes curētur. Qui bis vel
ter comedere ſolent: ꝛ ad ſemel redierint vel tardauerint
ad comedēdū quieſcant: neqꝫ per calo. ambulent: ꝛ oxizacca
rā accipiant vt eos refrigeret ꝛ tēperet cho. ad ſtomachū ve
nientē. q̇ autē tardauerit prandiū ſuū non cenet niſi ſubtilē
cibū. ſtomachi em̄ eoꝝ defecti ſunt ꝓpt̄ cho. q̇ ad eos defluit
ideoq̄ paucū ꝛ humidū accipiāt cibū ſicut ius galline vel la
gane: alia quoq̄ iura ꝛ oua ſorbilia. puri vini modicum po
tent: vt ſtomachus cōfortetur. in alio die ꝓpter cenam quā
aſſumpſerint parum prandeant. Qui ſemel in die comedere
ſolent: ſi cibos bis aliquādo comederint dormiant vt calore
interius coadunato: humor vel cibus ſuperfluus conſuma
tur: multum ꝛ ſuauiter ambulent. modicum vini aliquantu
lum mixti bibant. in alio die minus q̄ ſoliti ſunt mandu
cent: laudabilius tamen eſt ſi in vno bis: et alio ſemel com
edant: vt ſtomachus pro bina digeſtione leuis ſit et fortis
ad digerendum cibum permanentem, et alium illuc ventu

rum. Item qui aliq̄d operant̄ exercitium sicut diximus cum de exercitijs post cibū factis disputauimꝰ: melior est cena ꝙ prādiū: q: post cenā quiescunt ⁊ dormiūt cal. q̄ naturalis intrinsecus coadunatus cibū digerit: cena tamen vnā habet viciū: q: prouocat reuma: vnde reumaticis ꝓhibemus cenā nocturnam: fumus enī cibi debilibus nocet oculis ⁊ capiti. hec patiētes si soliti sunt cenare an̄ solis occasū cenēt.

De cōsuetudine potus. Cap. viij.

Consuetus potus multifariam diuidit̄. Quidā enī sunt assueti aqua fri. ⁊ ex potu alio ledunt̄: qui si acutā fe. habēt nō sunt ab aqua frigidissima ꝓhibendi. Est enī cōtra feb. ⁊ si viscera habuerint infirma. Sunt ⁊ alij aquā frigi. nō multū assuescentēs: sꝫ calidā qbꝰ frigida vt nix nocet: stomachū enī ⁊ epar percutit ⁊ desiccat q̄ cū acutas patiunt̄ fe. nō eis aquā fri. damus: ꝙuis viscera eorū sint sanissima: q: nō fuerūt eis consueta. Sunt ⁊ alij aquā bibentes pluuialē: ⁊ alij aliam sicut sulphureā ⁊ aluminosam ⁊ siles: oēs aūt hi si ad incōsuetā permutent̄ viscera eoꝝ ledunt̄: q: cōplexio eoꝝ mutat̄: precipue si ad insipidā cōuersi fuerint: vn̄ cū a regione in qua nati sunt mutent̄ ad aliā ducāt secū de solita aqua ⁊ misceat̄ cū aqua insolita quousq̄ assuescāt eā: aut terrā solite aque ⁊ misceant cū aqua incōsueta. Si calida sit cōsueta potēt incōsuetā cali. donec sit cōsueta. Sunt ⁊ alij puro vino vtētes alij vinis de multis rebus factis: alij amāt recēs .i. nouū: alij vetus: dulce quidā: acerbū nōnulli: alij purū: ⁊ vnusquisq̄ lesionē patit̄ si incōsuetum biberit. Sūt ⁊ alij nunq̄ vinum bibētes: q̄ si aliqn̄ biberint: magnū in capite patiunt̄ dolorē ⁊ ebrietatē aliasq̄ pas. ideoq̄ illos decet custodiri in sua ꝯsuetudine: sꝫ si volūt eā dimittere fiat paulatī quousq̄ icōsueta fuerint consueta.

De cōsuetudine somni. Cap. ix.

Somni diuerso modo sunt: quidā enī amant nimis dormire ⁊ vigilias pati nequeūt: q: si vigilauerint corpora eoꝝ calefiūt ⁊ mēbra eoꝝ desiccant̄: figura corporis corrūpet̄: digestiua debilitabit̄: vultꝰ citrinabit̄ ⁊ inflabit̄: oculi concauant̄. Sunt ⁊ alij vigilijs vtētes easq̄ bn̄ sustinēt: q̄ si multū dormiāt patiunt̄ defectionē volūtarij motꝰ ⁊ turbiditatē mentis: neq̄ possunt digerere. opꝫ tēperamētū seruari in custodia sanitatis: opꝫ si malā dietā assuescant paulatim ad bonam mutent̄.

De consuetudine coitus. Cap. x.

Coitus multis modis est. Sunt enī multū coeuntes ⁊ nequeūt se cōtinere: ⁊ alij nō vtētes eo: vn̄ si volūt agere nequeūt: debet tn̄ nō multū frequentari: multus enī dissoluit ca. naturalē desiccat. pectori pulmoni stomacho ⁊ epati nocet: totū corpꝰ infrigidat ⁊ desiccat melācholiā ḡnat: senectutē ⁊ seniū festinat: maxime quibus fri. ⁊ sic. cōplexio dominatur. Si cali. ⁊ hu. vti licet. raro tamē coeant ⁊ naturaliter.

De cōsuetudine purgatiōis. Cap. xi.

Consuetudo purgādi corpus diuersa est. Sunt enī quidā sepe multa quātitate purgatiōis vtētes cū phlebo. ⁊ scalpell. q̄ si tēpus solite purgatiōis trāsierint grauitatem corporis cito patiunt̄: ⁊ fe. q̄ si morbū sanguini attinētē patiuntur medicus dꝫ minuere citissime ꝓculdubio ſm posse nature. Similiter quibus solite sanguis de naribꝰ vel emorroidibꝰ fluxerit necessitas expetit vt sanguis minuat̄. Sunt ⁊ alij in vnoquoq̄ anno sanguinē minuētes: alij vo nunq̄: q̄ si ꝓpter necessitatē aliquā minuti fuerint: cito debilitabunt̄ Ideoq̄ si infirment̄ necesse est sanguinē minui ⁊ modicum currere. si nāq̄ phleboto. incōsueta exercet̄ ꝯplexionē corrūpit epatis: ⁊ ḡnat morbū .s. hydropisim cardiacā stomachi defectionē epilepsiā ⁊ tisis. maxīe siccioribus ⁊ frigidā naturā habētibus. porro nō opꝫ phlebo. solitis negligi consuetā q: pessimas ḡnat feb. sanguinolētas sic̄ synochā ⁊ pleuresim phlegmones squināciā sanguinis fluxū: maxime iuuenibꝰ ⁊ ca. ⁊ hu. natura. Opꝫ ḡ facere phleboto. vt alleuient̄ vene ⁊ arterie ꝑcipue in vere: vt sint securi a morbis futuris. Similiter qbꝰ cōsuetudo est sang. fluendi ꝑ emor. ⁊ stringit̄ malas ḡnat infirmitates. Eodē modo intelligēdū est de pharmacia. Sunt enī quidā vtētes ea quā cū negligāt infirmantur: q: hu. ꝑ pharma. soliti exire cōstringunt̄ ⁊ in corporibꝰ coadunantur ⁊ diuersos faciūt morbos ſm naturā eorum. Sunt quidam assuescētes phar. ⁊ est eis facilis de qua si ad alia mutent̄ eā nequeūt sustinere: q̄ cū ad aliquā deuenerit̄ infirmitatē de plenitudine possunt curari sine dubio solitā sumētes phar. Similiter faciendū est eis q̄ aliquā assuetam habuerint purgationē. Similiter ⁊ alij nunq̄ pharma. accipiētes quā sumētes nullo mō sustinēt eā. vn̄ his dare nō opꝫ quātū vna vice suffecerit: sed paulatim multis vicibus detur. Volentes igit̄ custodire sanitatē: caueāt ne sepe bibāt pharma. ꝑcipue si sint macilēti. ⁊ si corpꝰ siccū sit ⁊ subtilia hn̄t hypocūdria. Hip. qbꝰ hypocūd. subtilia phar. est molesta. Rara hn̄tes corpa a pharma. se custodiāt: in duobꝰ tamen tēporibus assuetis det̄ videlicet in vere ⁊ autūno: ⁊ cū sentiūt in se aliquā plenitudinē videāt q̄ pharma. sit vt solū hu. supfluitatē purget. Sic intelligēdū est de vomitu: multi enim vomitū assuescūt: ⁊ est eis facilis: sed tn̄ licet corpora mūdificent̄ est illaudabilis: q: visum stomachū pectus ⁊ pulmonē desiccat: ⁊ aliqn̄ ex eo aliqua vena in pectore crepat fitq̄ in pectore cā morbi emoptoici. Sunt ⁊ alij nunq̄ assuescētes vomitū: vn̄ cū vomere nequeūt nō tn̄ eis neget̄ q: multuꝫ iuuat eos: maxime si in eis phlegmatici leues vel cholerici coadunent̄ humores. Opꝫ ergo eos assuescere semel in mense: vel in duobus mēsibus. Alia quoq̄ multa homines ꝑpetrāt q̄ nō sunt scripta in libro hoc: ꝓinde oportet medicū inuestigare vnūquodq̄ singulariter: ⁊ si bonū ē mutari mutet̄. Si pessimū est sicut q̄ pessimis vtuntur dietis ⁊ malū chimū generantibus. Similiter ⁊ potibꝰ malos hu. facietibus ebrietate forti inanitiōe forti coitu labore cibi ⁊ potus abstinētia ⁊ similibus: vel in vltimitatibus: id est vltra temperamentū egrediunt̄: opꝫ mutari nō tamē cito: his enī ita perfectis sanitas custodit̄. verbi grā. Si volumus alicui infirmo cibū ⁊ medicinā dare interrogādus an fuerit cōsuetus tūc dādū est securius. Si aūt nō fuerit neq̄ facilis sit appetitꝰ negāda est ⁊ cōcedēda q̄ cōsueta sunt ⁊ q̄ suo cōueniūt appetitui: licet nō tanti sint iuuamēnti. Similiter est considerandū in phleboto. phar. dietis ⁊ similibus. ⁊ cū volumꝰ sanos vel egros de ꝯsuetis ad incōsueta mutare: nō fiat subito sed paulatim: q: melius est a ꝓprijs dimitti consuetudine licet sit mala ꝙ in aliā subito mutari. Silr̄ est ꝓspiciēdū in cibo. Si enī volumꝰ aliquē bis in die comedētem cōuertere ad semel: dabimus ei in prima die parū ⁊ tardius vna hora. in secūda die tardius duabus: in tertia .iij. ⁊ sic in ceteris adeo minuamus: vt ad semel redeat. Si aūt semel in die comedentē velimꝰ reducere ad bis: ascēdamus ad dietā put minuimus eā superiꝰ. Rursus si velimꝰ mutare aliquē de prādio ad cenā: omī die prādiū vnius hore spacio tardemus quousq̄ ad horā cene tardet̄: vel sic ducat̄ prima die prādiū vniꝰ hore spacio tardemus: scōa duaꝝ: tertia trium. Silr̄ et de alijs intelligendū est. sic est oīs diete ordinatio.

De particulari regimēto sanitatis. Cap. xij.

Singulare regimentū sanitatis est ſm vniuscuiusq̄ cōplexiōis ꝓprietatē. Nā si regimē ē sicut iam diximꝰ: aut tēperata corpora custodit: aut intēperata. Est aūt a tēperatis incipiēdū. Dicamus ergo sanitatē corporū tēperatoꝝ regi cum rebus sibi similātibꝰ .i. cū rebꝰ tēpatis ad sanos egrosq̄ pertinētibꝰ .i. aere exercitio balneo cibis ⁊ potibus somno vigilijs coitu corpis mūdificatōe aīe accidētibꝰ. hec aūt qn̄q̄ qualitate ⁊ quātitate ⁊ tpe temperatis tēperent̄: vt non patiant̄ cali. vel fri. aerē sed mediocrē sicut vernalē clarū subtilē odoriferū: his sanitas custodit̄. hmōi enī aer artificiosus in oībꝰ tpibꝰ fiat. Exercitia vo fiāt sicut supiꝰ diximꝰ .i. post digestionē ⁊ corpis mūdificationē cū egestiōibꝰ ⁊ vrina. Fiāt tn̄ temperate ſm ꝓpriā cōsuetudinē. Balneū fiat post exercitiū ⁊ post tēpatā fricationē: ⁊ habeāt aquā ca. ⁊ dulcē: deīde egressi aliquātulū quiescāt: q̄ si habeāt sitim bibāt oxizac. aut melro. post cibos tēpatos comedāt sicut sunt agni ānuales hedi iuuēculi gall. starni ⁊ silia cū tēpatis ꝯdimētis ꝯdita sicut cū cinamo. garioff. ⁊ silibꝰ. mūducēt lactucas scarioles cū modico mēte vl̄ apij ⁊ silia. de fructibꝰ comedāt ante cibū sic̄ vuas pas. ⁊ ficus: post cibū autē mala pira coctana de ficis vuas pas. fisticos amigdal. ficus siccas. decet ea dari que magno

appetūt desiderio: hi em̄ semꝑ silia appetunt ⁊ ipsi tēperati: tēperata q̄ desiderant. Cū patiunt famē cibent nec morent: hoꝝ em̄ desideriū tēperatū est ꝓpter suaꝝ cōplexionū tēperamētū. vinū tēperatū bibāt: sicut palmeū vel ro. qd̄ est inter nouū ⁊ vetꝰ mediocre: caueāt ebrietatē. Sōnꝰ vo ꝓut ꝯuenit eoꝝ naturis: ⁊ desiderijs ꝓuocet. corporis inanitio similiter custodita h̄ sit: qd̄ necessariū est cū vrina ⁊ egestiōe vt oꝫ. Sudor de tēperatꝭ exercitijs ⁊ bal. factꝰ sufficiet. ¶ Oia aīe accidētia sunt negligēda: ꝓter leticiā q: cal. naturalē excitat: cōuenit tn̄ vt aliqn̄ cū cogitatiōe ⁊ disputatiōe misceat: vt cōfortet mēs ⁊ interdū cū ira vt virtus cōfortet: coitū nō sȝ multū visaissim operent: ⁊ post digestionē fiat: sicq̄ sana in suis tēꝑamētꝭ custodiant corꝑa. Caueāt q̄ ne peccēt in cibo vel potu: cibus em̄ malū chimū gn̄at: tēperamētū cōplexionis corrūpit: igit sicut in lib. de regimine sanitatis dixit Gale. multi inquit tēperatā habētes cōplexionē ꝓpter gulā a tēperamēto ad intēperamētū reducunt: malasq̄ pas. ⁊ ecōuerso: sicut malā ꝯplexionē habētes cū bonis cibarijs ab intemperamēto ad tēperamentum reducuntur.

¶ De corporibꝰ tēperamentū excedētibus. Cap. xiij.

Corpora temperamentū excedētia nōnūq̄ vt diximus in suis actionibꝰ impedimentū habētia sunt duplicia: aut em̄ naturalr aut innaturaliter sunt corrupta. Ea q̄ naturaliter quoꝝ actio nō est impedita manifeste: illa vo nō naturaliter sicut corpora incipientia infirmari: quoꝝ infirmites si infirmari incipiāt nō apparet. Incipiamus igit a corporibus tēperamentū naturaliter excedētibꝰ quorū actio est impedita. Exire a tēperamēto ad intēperamētū duplex est: aut in cōplexione aut in cōpositiōe. In cōplexiōe aut in toto corpe: aut in quibusdā mēbris. Sed illud prius dicendū est qd̄ in toto corpore fit: aut in quibusdā mēbris. hmōi quoq̄ est regimē corporis in rebus sibi similibꝰ q̄ sanis ⁊ infirmis cōmunes sunt. regant sic vt eoꝝ ꝯplexiōes nō sint vltra tēperamētū: vt i sua qualitate ꝑmaneāt: verbi grā. cali. corpora exercitijs aere fricatione bal. cibo potu somno coitu ⁊ accidētibus aīe regantur vt cali. fiāt eorū corpora in eadē mēsura: in qua calor eorū est: silr fri. cū frigidis: hūida cū hūidis: sic. cū siccis regantur: q̄ vo sic fieri oportet aperte intelligi pōt: ex hoc qd̄ diximus cū de cōplexiōis mutatiōe disputauimus. Cōplexiones igit inequales octo sunt: q̄ttuor simplices ⁊ quattuor cōposite. Incipiamꝰ igit a simplicibus que sunt ca. corpora vo que sunt cal. in hūidi. ⁊ sicci. equalia sunt necessario ab initio natiuitatis sue vsq̄ ad pueritiā tēperamēto vicina ꝑinde debēt tēperate ea corpora custodiri ⁊ sustentari rebus silibus: sicut corꝑa tēperata cū ad iuuētutē venerint cal. q̄ eorū cōfortatus ⁊ augmētatus fuerit: necesse est eis vti rebus frigidis vt tēperamētū calorq̄ eoꝝ qui egressus est tēperet: forti quippe calori multū frigi. res cōueniūt: ⁊ debili debiles. In alijs q̄ cōplexionibus idē ꝯsiderare debemus. Calidos naturalr sic regamus: debēt manere vbi aer est fri. ⁊ septētrionalis ⁊ clarus naturaliter vel artificialiter: clarus sit in estate maxime. solē ⁊ vigilias ⁊ laborē debēt euitare: requiē assuescāt: sicut Hip. in apho. ⁊ in li. de regēda sanitate. ca. habētes naturas nō opꝫ laborare: sȝ tn̄ exercitent modicū si necesse fuerit. hmōi exercitiū calo. solet augmētare. Gal. custodiui inquit sanitatē cuidā vnoquoq̄ anno solito infirmari precipiens ei aliquid nō operari: iste vo cali. ⁊ sic. erat. hmōi aūt hoīes balneent in aqua tepi. in hyeme et in frigi. in estate: iuuenes maxime ne deficiāt: opꝫ tn̄ vt parū calefaciamus corpora cū fricationibus vt pori aperiant: deinde in aquā frigi. descendant: aūt cū tepida balneent raro tn̄ postq̄ comederint nec sibi morent: eoꝝ corpora fricent: deinde in fontē aque tepide descēdant in qua cocte sint ro. vio. nenufar: exeūtesq̄ oleo ro. vio. nenufari. vngantur: deinde hedulinā carnē ⁊ gall. cū lactu. portu. vel cucur. vel pisces cū aceto coctos comedāt. de fructibus vuas pas. ꝑsica pruna ⁊ similia. Vinū albū ⁊ subtile bibāt roseūq̄ ⁊ citrinū fugiant: vinūq̄ nullū est eis vtile nisi al. ⁊ subtile. Corpora frig. in humidi. ⁊ sicci. equalia: calefactiōibus ⁊ exercitijs ad tēperamētū reducant: eātq̄ ꝑ loca ca. in aq̄ in q̄ sansucus mellissa et similia cocta sint: diu balneent: ⁊ postea yreleō ⁊ camomil. vngant: carneq̄ caprinā ⁊ pecorinā cum cimino aneto carui piper ⁊ allijs ⁊ cepis ꝯditā accipiāt: coitū caueāt: quātoplus possunt. de herbis erucā apiū mētā radices. merū vinū bibāt rub. ⁊ citri. aquā quā bibent cū mastice coquāt. Humida corpora in locis cali. morētur: multis ⁊ fortibus exercitijs ieiunijs: aquaꝝ salsarū aluminosarū ⁊ sulphurearū balneis vtātur: deinde casto: eleō: aut anetileon vnguant penulaq̄ ca. cooperiant: carnes siluestres siccas precipue ⁊ salsas comedāt aceto obsomoga. ⁊ silibꝰ vtētes: merū forte bibāt. Sicca habētes corꝑa in aquosis locis habitent: ⁊ ab om̄i labore abstineāt: cibis cibent hūidis: ⁊ in aqua tepida balneent: ⁊ nō diu manētes in balneo oleo vio. ⁊ amigda. vnguant: agnos lactētes comedāt: ⁊ porcellos piscesq̄: ⁊ oēs fructus hūi. sicut cucur. cucu. ⁊ silia. q̄ si hec cōplexio ad vltimū siccitatis peruenerit eos sicut ethicos ⁊ cōsumptos medicari conuenit. Si aūt cōplexio eiꝰ fuerit ꝯposita: eius q̄ regimē cōpositum sit.

¶ De figuris corpis ⁊ cutis q̄litate. Ca. xiiij.

Figure corpꝫ sunt sex: pinguedo: macies: soliditas: raritas: tēperies: ⁊ mediocritas exn̄s inter pinguedinē ⁊ maciē tēꝑata. Que ceteris saniora ⁊ magꝭ sufferētia sunt laudabiliora eorūq̄ naturalis cal. fortis est ⁊ digestio ꝑfecta. vn̄ mēbra fortiora sunt ad expellenda nociua q: tēperata. Corpora aūt pinguia precipue si naturaliter sint hūida sunt pessima: hec em̄ corpora sunt pessimis morbis apparata: q: calor naturalis eoꝝ est defectus ꝓpter angustiā venaꝝ. Ca angustiaruꝫ venarū est duplex: aut em̄ ex defectiōe calo. naturalis: vel q: reprimuntur ⁊ coarctant vene ex carniū multitudine ⁊ pinguedine. hi autē parū viuunt: q: angustia venarū est causa: q̄re minuūt calo. naturalē. Rursus cā defectꝰ eoꝝ est spūs indigētia. h̄ em̄ oīa sunt ex abundātia hu. in corꝑe coadunata q̄ est materia morboꝝ ꝑluroꝝ sicut anhelitus apoplexie paralysis et siliū. Itē pingues suoꝝ grauitate exercitiū ferre nequeunt si sufferrēt ad infirmitatē deuenirēt. hinc etiā Hip. in apho. In exercitātibꝰ ad sūmū bone hitudines fallaces sunt si in vltimo fuerint: nō q̄ pn̄t manere in eodē neq̄ q̄escere. Exercitiū aūt calo. naturalē cōfortat: calorq̄ naturalis cōfortatꝰ bonā facit digestionē: bona aūt digestio est cā crassiciei: ⁊ cū crassicies augmētat vene magis coarctant: aere itaq̄ nō inueniēte aditū quo ad totū ꝑueniat corpꝰ fit cā cal. naturalē suffocādi morsq̄ subitanea subsequit: ꝑinde hmōi habētibus corꝑa succurramꝰ: suorūq̄ hu. suꝑfluitatē minuamꝰ. Macies vo molesta est ⁊ sicca cōplexio. Qui em̄ hmōi sunt nō sustinēt exercitia q̄ calefaciūt ⁊ desiccāt: vn̄ sunt cā augēdi maciē. hi etiā nequeūt pati calo. vel fri. q: ꝑforant vsq̄ ad interiora ꝓpter carniū paucitatē. si ceciderint suꝑ corꝑa solida: vel ipsa suꝑ illos: ilico magnā patiunt molestiā: frāgunt eoꝝ ossa nuda carne: q̄bus pharma. est incōueniēs: maxime si macra habuerint hypocādria: sunt em̄ ad phthysim apti ꝓpter siccitatē corpoꝝ eorū. vn̄ Gal. macra ⁊ sicca corpora plus crassis sustinēt indigētiā: crassa vo plus siccis dissoluuntur: sicut videmꝰ hūida corꝑa semꝑ dissolui ⁊ sicca sicut lapides minime quoꝝ dissolutio si fuerit minima erit. Et q: due he figure sunt tāte malitie: opꝫ vt macilētū incrassemꝰ ⁊ crassum extenuemus. Macri enim sunt incrassandi cum multa requie paruis exercitijs ⁊ fricationibꝰ vtant quousq̄ calor naturalis excitet: deinde vngant cū oleis humi. leticia vtant vestimēta eorū sicut lenia ⁊ mollia: hi sumāt cibos humidos sicut est caro porcina agni heduli galline anatis anseris lac risi pisces recētes. comedant bis vel ter in die ⁊ post cibum bis vel ter in die balneentur: ⁊ oleo vio. vngantur: q̄ si calidi sint naturaliter accipiant ptisanā ⁊ micam panis: ⁊ cucurbite ius cum lacte amigda. conditā. Ius valens ad incrassandum. ℞. frumenti ordei risi omniū mundatorum equali pondere coctū: ⁊ cū lacte amigd. potui dabis. Aliud ℞. faseolos cicere lētes risi ordeū: omnia purgata cū lacte amigda. coquantur. Crassissima extenuanda sunt cum multis exercitijs ⁊ laboribꝰ ante cibos prouocatis: ieiunijs assuescant balnentur cum aqua sana sulphurea: sed priusq̄ balnea ingrediantur fricētur: et cum anetileon et costi. ⁊ castorei. vngantur: deinde lauentur: ⁊ in balneo morentur:

exeuntes a balneo comedāt pauca cibaria multaq; qualitate et quātitate et modicū nutrimētū habētia: sicut panem furfureū lagana spinar. crisol. assuescāt cali. et sic. stipticis et salsis. et piguedinē nō habētib9: et exercitia sunt vtilia: q: depinguescūt corpora parū nutriant vigilie vtant: in asperis locis nudi dormiāt: asperis induant vestimentis: assuescant tristicie cogitatiōi: et sepe bibāt pharma. grossum phleg. purgantē. Corpora q̄ sunt inter soliditatē et raritatē mediocris minus sunt ceteris egra qm̄ modicū ex eis dissoluit: nō sicut in corporibus raris: neq; in eis hu. sicut in solidis augmētātur: colores eoz sunt glauci pilosi sunt: istis tñ minus laudabilia sunt corpora: quorū corpoz sunt ista signa: pilos multos et grossos habent et venas. Rara aūt corpa solidis sunt meliora: q: grossiorē et maiorē cibū sustinēt q̄ solida: tolerāt etiā laborē neq; cito fatigant: q: ꝓpter corporū suorū raritatē supfluitas hu. dissoluit: q̄ cū sunt fatigati dū laborauērint. Solidis corporibus hec sunt signa: piloz paruitas: tenuitas corpoz lenitas: et carniū multitudo: subtilitas venarū: copia vrine et egestionis parū in eis per sudorē dissoluit. ideo hmōi corpora sunt peiora: q: multū cibi nō sustinēt ꝓpter paucitatē dissolutionis eoz: q: neq; penetrat cibus grauant: q: mali hu. in ipsis clausi p sudorē nō dissoluūtur vñ in lacertis permanētes sunt causa fatigatiōis: idcirco sepe infirmant ſm hoꝝ naturā hu. in ipsis coadunatoꝝ: q̄re necesse est eis dare pauca cibaria et hūida vt facilē habeant digestionē: neq; in eis humoꝝ supfluitas coaduneē: q̄ si impinguari volunt cito incrassant ꝓpter paruitatē dissolutionis eoꝝ: solida habētes exteriora in interioribus semp infirmant vt de retētione maloꝝ chimoꝝ: q: pauca cibarią rū superfluitate dissoluta mala egritudo generat: sed de exterioribus sicut aeris frigi. solis calore: et ceteris nō cito infirmant: illoꝝ eñ accidentiū virtus ad exteriora nequit penetrare ꝓpter soliditatē corpis eoꝝ. Rara aūt ꝯstipata sūt semper et macra ꝓpter nimiā solutionē eoꝝ: q: cito accidētis exteriora q: rara sunt perforāt: vñ Hip. rara corpora solidis sunt meliora: minusq; infirmant de supfluis cibis: bene eñ digerūt: plures tñ egritudines patiunt de exterioribus accidētib9.

De malis ꝯplexiōib9 mēbroꝝ. Ca. xv.

Omnia regimen sanorū corporum ꝯplexionē naturalem vltra tēperamētū in toto corpore habētiū diximus: opz dicere custodiā corporū ꝯplexiōes inequaliter i quibusdā mēbris habētiū. i. vt nō oz exhiīti Dicim9 q̄ pmū necesse esse dicere cōplexionē i cōpositione oīm mēbroꝝ vt si q̄dā inuenimus mēbra debilis alicui morbo disposita: decet puideri morbo vēturo. hoc eñ neglecto morbū mēbra proculdubio incidūt. verbi gratia. qui venas epatis habēt angustas: necessario de bono pane et bona carne ad oppilationē deueniūt: quātomagis de malo cibo: vñ succurrēdū est eis cū apitiuis et diureticis. Macilētis q̄ phthysi appatē cū hūidis est succurrēdū. Incipiam9 q̄ a capite et ordinatim descēdamus. Si cōpositio capitis naturaliter est mala: necessario in eo mali hu. coadunant ei9 complexionē corrūpētes. vñ cū p toto cōplexionē capitis cognoscimus esse ca. cū rebus frigi. est subueniēdū cū cibis. s. et medicina. fomētem9 illos aq̄ tepi. in q̄ cocta sint ro. vio. ordeuz cortex papaueris et silia. Si estas est vngant cū oleo vio. ro. cāpho. et silib9: abstineāt a cibis cali. et fumosis sicut nucib9 caseo veteri cepis porris eruca et silib9: caueāt oē vinū. q̄ si meli9 nō possunt bibāt alb. et subtile. In hyeme vnguendi sunt yreleō petroleō mixtis cū oleo vio. fomētet caput in aq̄ ca. in q̄ cocta sint sansucus melissa cina. camo. abrotañ. vio. ro. comedāt cibos in q̄litate et q̄ntitate tempatos. Si aūt cōplexio capitis sit fri. regēdi sunt cū ca. cibis et potib9: et medicaminib9. cooperiat caput maxie i fri. tpib9: et vngat caput oleo nardino costino: et silib9. In estate regēdi sunt cū reb9 tēperatis: sicut supius diximus. Si aūt arteriarū capita sint oppilata et dolorē capitis patiant vene vtriusq; tēporis incidātur. Si dolor est ex cho. ab ore stomachi ascēdēte cū neruus a capite ad stomachū sit mādatus acuti sensus: qd̄ explanabimus cū de stomacho loquemur. Sz opz puidere ne ex capitis dolore oculi et auricule dolorē cōpatiantur oculiq; magnū prestāt iuuamētū corpori cū acuti sunt sensus: q: cito patiunt: necesse est q̄ hu. capitis repugnare ne ad oculos et aures descēdāt: hoc aūt faciendū est cū capitis purgatiōe p nares et p palatū de narib9 cū sternutatiōe hellebo. cōditi nigella et silib9: de palato cū gargarismatibus de oximel. et aqua ca. vbi cocta sint piretrū staphi. acorus et silia: sz ip̄ pri9 inuestigandū est si corpus totū mūdificet: sicut vene. Si autē nō sit purgatū purget cū reb9 totū corpus mūdificantibus: et maxime caput: deinde regam9 ea. Oculi custodiant a nimio calore frigi. aere nimio puluere solis splēdore splēdidis corporibus aut feruidis aut candidis sicut niue multū legere: aut inspectiōe subtilis littere vel picture vel vitri situ supine iacere maliq; cibis visui nocētibus: sicut sunt cautes lētes et silia: fabe caro sicca: et dolorē capitis faciētia sicut cepe porri allia: hec oīa capiti nocēt. Grossa enim cibaria q̄ digestioni sunt dura grossosq; hu. mores generātia: et tarde cenare: hec oīa dolorē oculoꝝ faciūt: vñ sunt vitāda. Sed si velimus hu. in oculis et auribus coadunatos dissoluere: super fumū aque ca. vbi coctū sit mellilotū oculos apertos teneāt. Collyriū qd̄. ℞. antimoniū tuthiā indicā cum succo coriand. vel mirabo. citri. cū suc. vuarū agrestiū ꝯditū: aut litū cū aq̄ pluuiali tempatū. Aliud visum cōfortās vel clarificās. ℞. tuthie indie cadimiā aureā antimoniū. añ. ꝯdita in aqua vbi cocta sint belli. sumacsuc. vue agre. Aliud. ℞. tuthiam indie cū suc. mara. cōditā. valet etiā pīguedo septe. Aliqñ oculi patiunt visus defectionē ex acuto morbo capitis ex sanguine de narib9 fluēte: aut de vomitu: aut magnis vocibus et similib9: ex his cōcauant oculi deficcant et deficiūt: et si qd̄ est solitū fluere de narib9 ꝯstringat et semp augmētetur cū ieiunāt aut laborāt vel forte bibūt potionē: subueniendū est cū rebus cerebrū mūdificātibus et humectātibus. vngant cū oleo vio. et acuti hu. purgent: deinde dem9 ptisa. cucur. lactu. et silia. comedāt de carnib9 hedulinā porcoīa elixata. fomētemus caput et oīa mēbra cū aqua ro. vbi cocta sint ordeum lactu. vio. et silia. lauent cū lacte mulieris puellā nutriētis. Si aūt oculi foras exierint ꝓpter aliquā cām vt vocis vel alicuius rei cephalicā minuam9 venā. cathaplasma oculis apponamus. ℞. acatiā liciū ypoq̄st. tēpera cū succo mirte. supini iaceāt donec cathaplasma sup oculos habuerint. abstineāt ab alta voce sternutatiōe et tussi. de cibo paucā accipiāt quātitatē. Si defectio visus fuerit ꝓpter caliditatē hu. faciēdū est collyriū de mal. gra. aut de mirabol. citri. Si hi oculi habeāt pruritū latētē lauētur cū aqua in qua infusum sit sumac. Si aūt defectio sit ꝓpter frigi. et hu. apponam9 eis collyriū qd̄. ℞. cinamo. cācros mari. cāpho. xilob. amigda. ama. piper. suc. cepaꝝ aquā vbi coctū sit ameos. Or si visus ꝓpter solis splēdore deficit: vinū nō potēt et diu dormiant. Si post somnuz oculi sunt graues et aperiri nō possunt balneū assuefaciāt. Sz aures ꝓhibeant a magnis et acutis vocib9 et sono sicut sunt tonitrua: et vitādū est ne vermes in eas cadāt aut lapides: aut res sicut sunt reptilia: semp mundificent: et si aliquā vētositatē in eis sentiāt ponāt aures sup fumū aq̄ cali. in que coctū sit calamentū anetū. mittamus in aures yroleū. vinū coquat et ex eo aures lauētur: sz caueāt ne intrent in profundum.

De cōseruādis dentibus. Ca. xvj.

Dentes seruādi sunt cū fricatiōibus dicēdis. Si catarrū patiūt a capite descēdētē ad pect9 diacodiō vtant. q̄ si materia sit acuta sirupū papaue. alb. accipiāt et sumāt gargaris. de rodomelle. Si materia phleg. fuerit accipiant diacalamētū. et si ho q̄b9 cho. catarr9 a capite vel pectore ad stoma. descēdit stoma. existēte ca. subueniēdū ē cū reb9 illi materie repugnātib9 deinde dem9 modicū cibū priusq; stuporē patiant vt ca. stomachi extiguat et catarro ad stoma. descendēti repugnet sic sunt mal. gra. acetosa pull. gall. in suc. vuaꝝ egre. vel macia. cocta. mūdād9 est stomach9 p vomitū et vētris solutionē cū reb9 cho. purgātib9 et expellētib9 sicut mirab. citri. oxise. capno sero et silibus. q̄ si materia fuerit phleg. et stoma. fri. dem9 diatriō pipeō zinzi. ꝯditū muscatū. mūdem9 stomachū cū hierap. nutriam9 eos cū desiccatiuis: sic carne ouina assa aut elixa vel frixa cōdita cū pipere carui zinzi. cinamo. et silibus. vinū citrinū bibant. vngendus est stomach9 cū oleo nardino aliisq; ca. Si aūt qd̄ a capite descēdit ca. est et stomach9 frigi. fuerit tēperata sit medicina. Sz sciēdū est q̄ iste res di

uerse.s.stomachi et capitis magnā inferūt corpori molestiam pcipue si vētres eorū stiptici sint neqȝ ipsi facile vomāt. Qui stomachū hñt ca. et caput frigi. necessario phleg. a capite descēdit ad stomachū. Sȝ decȝ eis curā absqȝ calefactiōe adhibere: sicut cū oximelle. vomit⁹ de oximelle de aqua ca. valet etiā electuariū qḋ. ℞. anisi marathri in aceto infusi masti. añ. ʒ.j. ligni aloes spodij sanḋ. alb. mirte ro. añ. ʒ.iij. ciperi carda. cubebe. añ. ʒ.j. cāpho. ʒ.ß. fac puluerē et adde mel. q.suffi. Si aūt vere sit tēperat⁹ stomach⁹ et qḋ a capite descēdat sit phlegma demus diacimi. Si vētrē hȝ stipticū nitrū qḋ recipit in diacimi. duplicem⁹. si sint solutiōes nitri dimidiā quātitatē apponim⁹. Opȝ si stomachus sit debilis et patiat abominationē: et vētrē hñt cōstrictum: demus in initio prādij pultes et lachanū conditū aceto elixū in oleo et obsomoga. et carui. Postea demus q stomachū cōfortāt et egestionē astringāt: sicut citonia pira mala et filia. qui aūt frequēter patiunt cardiacā phleboto. vtant et accipiāt sapā coctanorū et mal. gra. pect⁹ de sanḋ. et aqua ro. et cāpho. cathaplasmet. q si cor habent defectū et stomachū assuescāt sirupū de malis moris coctanis alijsve fructibus cōditis cū musco ambra ligno aloes prohibēdi sunt ne multū subito accipiāt cibū vel aquā fri. et iterū vitandū est ne videāt terribilia. phibendi sunt ab angustia et molestia et tristitia: q: aliqñ his accidentibus moriunt superuenietib⁹. Qui epar habēt oppilatū accipiāt apozima de radicib⁹ pul. cumini origani dauci carui apij sumac anisi calamenti. diaciminū valet eis: parū comedāt: caueāt oīa dul. siue sint cibi siue potus et oīa cibaria grossa et viscosa. Qui hñt paruū epar naturaliter calidum nō māducēt semel sed bis vel ter in die vt paulatim descēdat cib⁹ et stomachus nō grauet: sed cibi sint tēperati digestioni faciles.

De lapidibus qui generant in renib⁹. Ca. xvij.

Quibus in renibus subito generant lapides ppter cōtinuū dolorē: hi sunt macilēti. dietā accipiāt subtilē ad digerēdū facilē: et mediocrē accipiāt dietā: sicut pisces recentes q creant in flumine claro petroso fortiter currēte a ciuitate remoto etiā squamas habētes. gall. pdices et filia q fuerint crassi subtiliter dietentur sicut de piscibus. de carnib⁹ starnis pull. gall. spinar. ersol. et filibus. vtant etiā se. cucu. cucur. cū oximel. Qui calidos hñt testiculos naturalr ita vt multū spmatis gñent et ampli⁹ q opȝ coitū assuescāt. etiā q cū spma emiserint virt⁹ eis deficit et stomachi debilitationē patiunt ex nimia delectatiōe laborāt: marie inde talia patiunt: caueāt coitū et cibaria sperma augmētātia. Utant spma desiccātib⁹: sicut ieiunijs exercitijs: in qb⁹ magis inferiora q supiora laborāt mēbra: et assuescāt exercitijs: deinde cū aq fri. balneent et vngant lūbi et renes eorū et femora opio cū suc. lactu. tēpato: vel suc. coriand. et spuīue cāpho. bibāt. ligetur sup femora eorū plūbū pforatū aspergat in lectis eorū agnus castus ruta lactuca et filia. Et si sperma coagulatum noceat eis semel coeāt prius tñ comedāt cibos laudabiles sanguinis generatiuos.

De mulieribus paruas vuluas habētibus. Cap. xviij.

Mulieres paruā vuluā habētes phibende sunt a coitu ne cōcepti fetus magnitudinē vulue capere nequeāt: aut ppter venarū oppressionē aer subintrare nō valeat: vñ mulieres aut pereūt nimio labore: aut ppt conatū infantis p angustū os exeūt piditat. q hñt neruos debiles naturalr cū rebus calefacientib⁹ et desiccātib⁹ regant. phibende sunt a vino forti puro et multo coitu. abstineāt ab acetosis pomis malis a lacte a locis fri. q: h oīa sunt eis ɔtria. Qui assuete arteticū dolorē patiunt sicut supius dixim⁹: et cōtingit ppter articulorū dolorē et debilitatē et hu. plenitudinē a nimijs cibis abstineāt marie si sint grossi et assuescant qeti: exercitia negligant: nō vtant coitu marie post cibū: opȝ h oīa caueāt pri⁹ et assuescāt tēperatis cibis bonū chimū generātib⁹ digestioni facilibus añ cibū balne. sic. et fricatiōibus vtant: et appropinquante doloris tpe hu. qui sunt materia doloris purgent cū phleboto. si sint sanguinei: cū sero caprino et mirabo. si sit cho. cū pill. de hermodactil. et tapsia si sit phlegma. cū apozima. thimi vl epith. si sit melācho. Si eñ hmōi opati fuerim⁹ securi erim⁹ q: nō augmētabit materia illorū hu. qḋ plan⁹ dicem⁹ cū de diuersitate egritudinū disputabim⁹: tñ inde disputationē fecim⁹ cū disputauim⁹ de custodia sanitatis mēbrorū put opȝ. igit cū cōpleuimus disputationē corporū regimina sanitatis exeuntiū et custodiā: necessario ordo psequat de regimine corporū suā sanitatē ppter aliquod impedimentū non custodientium.

De his quorū corpora in suis cōplexionibus non possunt pmanere neqȝ ad tēperamētū mutari. Ca. xix.

Multi nequeūt sanitatē ppter impedimētū negociorū vel negociationē aliquarū rerū in hoc seculo opandarū custodire: qdā ppter suā gulositatē nequeūt sumere cibaria moderate qcunqȝ opȝ: vt nec vnū diete ordinē teneāt. hoc eñ si facerēt et aliqḋ tps necessitatis euenerit: neqret ad aliā dietā mutari: q si inuiti mutent diuersas hñt egritudines proinde eos optȝ fri. aut ca. cauere dietas: qm si has seruauerint: et ad ɔtriū aliqḋ deuenerint: patiunt illud absqȝ nocumēto ɔtio. vñ Gal. de cōsuetudine. Uidi inqt quosdā assuescētes balneum aq fri. qs etiā parētes eorū balneauerāt cū lac sugerent: et capita eorū discooperta dimittebant: vnūqȝ indumētū seu vestimentū habebāt: nullā tñ molestiā passi sunt: q: hec cōsuetudo eis fuerat ab infantia: et per totā etāte calorē solis nō pauebāt. Ideo nō oȝ rē custodire cōsuetā: q in ea nō possunt pmanere. Exercitia vo solita nō tradant obliuiōi: q: cā sunt calo. naturalē cōfortādi: et bonā digestionē faciēdi: et hu. supfluitatē expellēdi. Silr cōstitutū tps nō habeāt neqȝ assuetā horā comedēdi: aut negociandi: aut exercēdi q: sicut comedētes infirmarent hora insueta. balneis alijsqȝ reb⁹ nō semp ad vnū tps vtant: parū comedāt et raro eorū eñ corpa diuersis hu. sunt plena: q si cōmoti coitu fuerint ad aliqḋ mēbrū pncipale cōcurrūt: et ad diuersas egritudines: aut ad mortē eos deducūt. Opȝ g eos i qttuor āni tēporib⁹ purgari cū phlebo. aut phar. aut vomitu. Rursus quicūqȝ aliqua mēbra hñt debilia: cibos materiā augmētantes caueāt: qm inde mēbra deficiūt: verbi grā. capitis dolorē habētes cibos capiti nocētes caueāt sic nuces porri cepe et filia.

De regimēto infantiū. Cap. xx.

Corpora infantiū: vel senū: vel egritudinē exeūtiū: necesse est ppriū hre regimē custodiēde sanitatis propter defectionē eorū. ifantes et seniores naturalr sunt defecti qm eorū calor est defect⁹: neqȝ sunt securi qn in aliquā pas. incurrāt de modica occasiōe: opȝ eos regi et custodiri. egritudinē exeūtes sunt debiles ppter paucitatē sanguinis eorū q dȝ corpora nutrire qui est cā defectionis cal. vñ debēt habere subsidiū ad excitandū et cōfortandū cal. naturalem.

De regimine pregnantiū. Cap. xxi.

Pregnātes ppter fetus grauitatē sunt debiles. Incipiendū ergo a pregnātib⁹: opȝ igit cū videm⁹ mēstrua mulieribus cessare et cū incipiūt fastidire cibū et abominationē et vomitū et sputū et dolorē in ore stomachi habere: et malas res desiderāt sicut argillā cretā et filia: dem⁹ eis sirupū maligra. ad cōfortandū appetitū cōditū cum nuce musca. ligno aloes et similib⁹ naribus odorifera applicent: manducēt pillu. gallinas cū aceto vel cū succo vuarū agres. neqȝ comedant vsqȝ ad saturationē: sed bis vel ter in die et modicū vt nulla grauitas stomacho inferat: potēt vinū subtile odoriferū paȝ mixtū. phibēde sunt a reb⁹ amaris et diur. mēstrua puocātib⁹ sicut a ciceribus ruta faseolis apio marat. et filib⁹. Et si virt⁹ digestiua deficiat dem⁹ hūc pul. stomachū eñ cōfortat et vētositatē expellit desideriū malū āputat. ℞. cumini cinamo. carui apij. añ. ʒ.iij. ameos thuris. añ. ʒ.ij. et ß. mēte sesami zedoarij galāge acori. añ. ʒ.ij. malig. ʒ.v. fac pul. da. ʒ.ij. Et si necessitas phlebo. vel phar. dandi sit: cauēdū ne fiat in.j. vel.ij. vel.iij. vel iiij. mēse: tūc eñ fet⁹ est debilis: q: nutrimētū ē sibi necessariū et catharti. et phlebo. minuūt materiā i. sang. q ē ei⁹ nutrimētū. si necessariū ē vt fiat phleb. vl pharmacia. in.v. vel.vj. vel.vij. dȝ fieri. viij. vel.ix. minime: q: fet⁹ tūc est magn⁹: vñ est necessari⁹ cib⁹ multus. phlebo. et pharma. nutrimētū minuūt: minuto nutrimēto fetus morit. Sȝ si mulier multū infirmet: et neqat absqȝ phleboto. vel pharma. euadere: meli⁹ est vt ipsa sanet et fet⁹ moriat: q vtriqȝ pereāt et moriant: nōnūq pedes eius tumēt: vñ necesse est vt alumē cū aceto tēperet qḋ pedib⁹ inuolutis iuuat. Itē h modo alumē cū aceto coq: et pānis in eo inuolutis pedes inuoluant: et cimoles cū aceto tēpata: et inūcta pedib⁹ valet cū tps pariēdi appropinquauerit cū sapa: vel cum aq tepi

da balneenᷣ: ⁊ in fonte carū sedeāt: vmbilici ⁊ latera ⁊ lūbi
cū fisameleō ẏrcleō anetileon vnguanᷣ: ⁊ latera manibꝰ fri
cenᷣ. accipiant pinguia iura ⁊ ius pinguiū gallᷣ: aut de peco
ribus: ꝙ si ad pariendū indurenᷣ diptami. ℥.j. cū apozimate
detᷣ ad bibendū. Nidus irundinis lotus ⁊ colatus valet: bi
bitꝰ cū aq̄ tepi. apozi. fenugre. cū melle ꝓdē. ℥.ß. de diamar
garitō ꝯfectiōe h̄ facit: valꝫ serapinū in apozima. cicerꝫ. ni.
faseoli ⁊ croci. cōfortāda est virtꝰ hoc mō: assetᷣ caro vituli ⁊
agni: deinde i mortario trita cū odorifero vino veteri ⁊ cola
ta potui detᷣ. Sꝫ si secūdina post partū remanserit sternuta
tio ꝓuocetᷣ cū raō. hellebo. albi cōditi ⁊ silibꝰ. potēt apozi.
sauine faseoli fenugre. cū. ℥.j. ⁊ ß. galbani. suffumigationē fa
ciāt cū myrrha vel galbano ⁊ silibꝰ. Si multa purgatiōe de
bilitanᷣ itringātᷣ cū rebꝰ sanguinis fluxū stringētibꝰ. ¶ In
fantes de vulua exeūtes in ro. cū sale tritis inuoluanᷣ vt co
rū mēbra cōfortenᷣ: deinde os palatū gingiue cū digito de
melle muncto fricenᷣ: aures eoꝝ inunganᷣ ⁊ duobus diebꝰ.
iunctis cū zaccara ⁊ fisamelᷣ pistato nutrianᷣ. omi die balneē
tur: oēs eoꝝ articuli cū puluere mirte inuoluanᷣ. Sepe ex
oleo ro. vel mirti. vnganᷣ: oīa eoꝝ mēbra fricēᷣ: masculi plꝰ
q̄ femīe fricēᷣ q: masculi duriora mēbra hr̄e dꝫ ꝓpter exerci
tiū ⁊ labores: ⁊ somnꝰ in obscuro loco ꝓuocetᷣ: vt lumē ocu
loꝝ eoꝝ coadunetᷣ: lucidus eñ locus lumē dispgit. In fan
tibꝰ etiā solent euenire ꝓprie pas. sicut hip. dicit in aph. In
fātes oris vlceratio. vigil. vomitꝰ tusses auriū hu. ⁊ tiores pa
tiunᷣ. cumqꝫ dētes ꝓducūt timores ⁊ pruritus in auribus
ophthalmias spasmos maxime cōstipati. Oportet vnde ve
niāt intelligere ⁊ repugnare his pas. ne veniant. ꝙ si venerīt
curenᷣ cū medicina os vlceratū de litar. cerusa oleo ro. ⁊ cera
sufficienter vngatur: aut de sumac coriandro croco ⁊ cera:
aut cū cortice libani ⁊ galla cū melle mixtis ⁊ tēperatꝫ. Custo
diēda ē nutrix a mala dieta nutriatᷣ de carne portu. lactu. cū
aceto. Si aūt vlceratiōes alb. fuerint. vnganᷣ cū corticibus
galle ro. sic. ℥.ij. cere. ℥.j. oleo ro. Si sunt nigre sunt mortifere
sꝫ tñ sūt curāde cū succo solatri coriādri cū oleo ro. vel vio. ⁊
cera. Vomitū vō si habuerit pueri potēt decoctiōes mēte ca
lamēti cortici fistici. cataplasmetᷣ stomachus de gallᷣ. sanda
lis ligno aloes acatia ⁊ aq̄ ro. Si vomitus sit phlegmaticus
℞. calamētū cro. aristo. lon. cū succo mēte bibāt. ꝓhibēda
est a grossis cibis. Si vigilias patiuntur accipat nutrix de
semi. papaue. lactu. pane asso. nutriatur ⁊ zuccara. Si tus
siant accipiant electuarium hoc. ℞. dragagā. amiō. ⁊ zucca
ra. aliud ꝙ si adhuc tussiāt vngatᷣ caput cū melle. Si fuerint
pauidi custodiēda est nutrix cū bona dieta: prohibēda est a
grossis ⁊ melācho. cibis ⁊ a saturitate. Infantes etiam nō
multū lactēt. Nā si lac grossū habuerit subtiliari dꝫ cū apio
oximelᷣ. maratro ⁊ similibꝰ ⁊ subtilē dietā accipiāt tūores vm
bilici inunctiōibus curenᷣ. s. litar. ceruse litij memite coriāō.
humidas aures curamus cū alumine cocto cū vino tēpera
tis: ⁊ licinū eis infusum auribꝰ imittatᷣ. Gingiuarū tumor
⁊ pruritꝰ sic curādus est: faciēde sunt inunctiōes cum adipe
gallᷣ. butyro cerebello leporis. Cū dentes ꝓducūt vnguēde
sunt maxille ⁊ collum cum oleo vio. calido sepe caput vnguatᷣ
cum oleo violᷣ. ca. ⁊ infundatᷣ aq̄ ca. in qua cocta sint camo.
mellilotū ⁊ silia. minuendū est nutrimentū. caueāt fri. ⁊ cali.
Si habeāt fe. nutriatᷣ nutrix cū refrigeratiuis. Infantibꝰ vō
spodiū se. por. ⁊ suc. maligra. detur. Si habeant solutionem
vētris cataplasmetᷣ de sanō. ro. galla acatia cū succo mente
tēperatis. demus nutrici res stipticas. Si aūt pustules ha
beāt lauenᷣ in aq̄ vbi cocta sint mēta ro. ⁊ vnguanᷣ cū litar.
cerusa aceto. Opꝫ etiā vt et ceteris ꝯtrijs accidentibꝰ eis ad
uenientibus repugnetur. ¶ Bonū ⁊ laudabile videtur
vt infans de lacte sue matris nutriatᷣ: fetꝰ igitᷣ in matrice ma
tris existēs de mēstruali sanguine nutritᷣ: sꝫ eo nascēte natu
ra mādat sanguinē decoctū ad vbera: ⁊ in vberibꝰ in lac mu
tatᷣ ad nutriendū infantē: vt de materia q̄ nutritꝰ fuerat nu
triatᷣ. ideoqꝫ lac matris laudabile est. ꝙ si ꝓpter necessitatē
lac alterꝰ mulieris accipiāt talᷣ eligatᷣ mulier q̄. xxx. vel. xxv.
annorū sit ⁊ optime cōpositionis ⁊ cōplexionis sanguinee ⁊
latū pectus habeat moderatas mamillas neqꝫ multū vicina
neqꝫ multū remota a ptu: tēperatā habeat dietā exercitijs ⁊
balneis, tēpatꝫ vtatᷣ vt supius diximꝰ. q̄ si modicū lac habeat
nutriatᷣ cū ciceribus fabis iuribꝰ frumēti cū lacte: lac capri
nū accipiat ⁊ bouinū. ꝓhibēda est nutrix ab acutis sicut ce
pis porris allijs ⁊ silibus: abstineat a coitu: q: magnū nocu
mētū infanti prestat. Trahit eñ menstrua ⁊ corrūpit ea: vñ
ad vbera nō possunt ascēdere: q̄ si ꝯcipiat eo amplꝰ deterꝰ
est: q: melior pars sanguinis vadit in nutrimentū fetus: ma
la aūt ad vbera ascēdit: ⁊ in lac cōuertitᷣ vñ malū infanti nu
trimētū tribuit. Si aūt fiat grossuꝫ ad tēperiē reducatᷣ ⁊ sub
tilietᷣ. Sꝫ si subtile ⁊ grossuꝫ his signis sᷓ cernitᷣ. Si vna gut
ta in vngue distillata coaguletᷣ neqꝫ fluat grossuꝫ est. Si aūt
fluat neqꝫ in vngue ꝑmaneat subtile est si sup vnguē nō mo
ueatᷣ neqꝫ fluat neqꝫ coaguletᷣ mediocre est. Itē lacte in va
se vitreo misso ⁊ vna nocte dimisso: si aquosa pars sursum
ascēdēs multa sit: terrestrisqꝫ modica subtile est: si vō terre
stris sit multa ⁊ aquosa pauca mōstrabitᷣ esse grossuꝫ: qō ex
tenuare volētes modicā ⁊ subtilē dietā accipiāt: ⁊ ecōtrario
faciāt si illud ingrossare voluerint. ¶ Pueri lac dimitten
tes reganᷣ cū balneis: bonos cibos accipiant vtiles chimos
gn̄antes: ⁊ q̄ sunt faciles digestiōi: neqꝫ multū ⁊ subito: sed
paulatim cibenᷣ: q: si multa diuersaqꝫ cibaria accipiāt ducū
tur ad spasmū de repletiōe: ⁊ grossam ⁊ viscosam dietā: q:
est cā gn̄andi lapidē in vesica: pustulas scrophulas ⁊ silia.
non multū exercitenᷣ quousqꝫ ad quartū annū veniāt: post
hūc bonū est si exercitenᷣ. Sꝫ vini copiā vitent: eorū eñ cor
pora ca. ⁊ hu. natura: ⁊ vinū eoꝝ caliditatē ⁊ humi. augmē
tat: ⁊ capita eoꝝ fumo implet: maxīe si cali. ⁊ hu. fuerint na
ture. vinū etiā eos cōmouet ad irā ⁊ ad malos mores: mētē
deturbat: modicū q̄ bibāt qō vrinā ꝓuocet ⁊ supfluos hu.
expellat: aquā fri. post cibos maxīe in cal. tpibus nō caueāt
Nā si necessitas phlebotomādi fuerit vētosenᷣ: trāsactꝫ. vij.
annis fortioribus exercitijs vtanᷣ: ⁊ post fricenᷣ in aqua ca.
balneentur. cū. xij. annoꝝ fuerint multomagis exercitari de
bēt ⁊ ministerio diligēter adiungantur.

¶ De corporibus iuuenū. Cap. xxij.

Q Via corpora iuuenū in augmēto sunt posita neqꝫ ma
gis crescere possunt in statu ꝑfecta: necessario in eorū
corpibus supfluitas hu. coadunatᷣ. vñ aliq̄n in q̄sdā incidūt
pas. plenitudini ptinētes natura eñ supfluitatē cibi nō diui
dit: ⁊ nō mādat eā ad augmētū corpis: sicut in pueritia fece
rat. Sꝫ si in corpe coadunenᷣ: virtꝰ tñ mēbroꝝ morbos susti
net ⁊ eos excludere pōt. Opꝫ aūt nos dare cōuenietē dietā
decet eos vti assuetis exercitijs: neqꝫ balnea aqua cali. mul
tum assuescant: neqꝫ diu in eis morenᷣ: sꝫ in hyeme in aq̄ te
pida; in estate in fri. Caueant cibos cho. ru. generātes: sicut
allia porros cepas ⁊ silia. vnusquisqꝫ horū eā diete quātita
tē accipiat quā digerere possit ⁊ quātū appetitus desiderat
⁊ qō cōsuetū fuerat: sꝫ bonū est vt cibos accipiant fri. ⁊ hu.
pertinētes sicut sunt pisces heduli fructus ⁊ silia. vinū bibāt
nō vetus neqꝫ nimiū cali.: sed bñ cōmixtū assuescāt phlebo
to. pharma. vnoqꝫ tpe quo ꝯueniat. ¶ Senes vō cali. ⁊ hu.
assuescāt nec multū vtanᷣ exercitijs vꝫ illoꝝ debilitatᷣ ⁊ hu.
eoꝝ desiccanᷣ: in aqua tepida balneenᷣ: ⁊ in fontē descēdāt
cibis q̄litates ⁊ quantitates tēperatas habētibꝰ vtanᷣ. Ca
ueāt fri. ⁊ sic. dietā melācholiā generātia: sicut carnē vacci
nā lentes ⁊ silia ⁊ se oīno a coitu caueāt. phleboto. ⁊ phar
ma. in tēporibꝰ anni in q̄bus oꝫ vtanᷣ: nā si hac dieta nō bñ
custodianᷣ ꝑ certo infirmanᷣ. vñ hip. senes minꝰ ceteris in
firmanᷣ. vñ cōplexiōes eoꝝ nō cito sicut cetere ca. ⁊ hu. pu
trescūt.

¶ De corporibus seniorū. Cap. xxiij.

Q Via corpora senioꝝ in senectute ⁊ senio constituta sunt
debiliora: necesse est vt de his disputatio sequatᷣ. Di
camꝰ q̄ naturā eoꝝ esse fri. ⁊ sic. tamē hu. accidētaliter ꝓpter
defectionē digestiōis eoꝝ hu. ꝙ superfluitatē in eis genera
tā. vnde in initio vitāda est hu. dieta. sit mansio eorū sicca ⁊
humi. orientali plage opposita: parum meridiei pertinens
Cumqꝫ a somno surrexerint: totum corpus anetileno ⁊ nar
dilᷣ. ⁊ masticelᷣ. vngatur. deinde parum exercitijs exerciten
tur. Caueant fatigationē post exercitū quiescant: deinde in
aqua ca. ⁊ sapida lauenᷣ: sꝫ tñ ne virtus eoꝝ deficiat ⁊ dissol
uatᷣ semel in mēse. Si aūt debiles fuerint semel: post balneū
quiescāt: deinde tēperatos cibos digestiōi faciles comedāt
⁊ cali. ⁊ humi. ꝑtineāt: sicut panē fermentatū pisces squamo
sos alas gallᷣ. anseres hedulos agnos ānuales oua sorbilia q̄
cumqꝫ lac poterūt digerere nō est eis negādū: maxīe si oppi

latione opatis nō habuerit. caueāt. carnē vaccinā capri. panē azimū ꝛ bestiales pisces his em̄ assuetis hydropisim incurrunt ꝛ in renibus ꝛ vesica lapidē generāt: vinū citri. ꝛ aureū bibāt paruz mixtū ꝛ modicū qḋ virtus digerere possit: eoꝝ em̄ caput ꝛ neruí defecti sunt: vn̄ nequeunt vinū multū ferre: ꝙ si aliqñ grossaz dietā acceperit in fine prādij accipiāt cali. electu. sicut diaci. diatriop. zinz. ꝛ silia. Caueāt acuta cibaria cho. ru. gñantia sicut fungos ꝛ cho. ni. gñantia sicut lētes caules ꝛ similia ꝛ cito cōuertibilia sicut sunt mora mel ꝛ similia. Sz de fructib⁹ assuescāt vuas pas. ficus sic. amigd. nuces: bis igit̄ in die comedāt: sz si fuerit defecti ter. natura em̄ eoꝝ defecta cibū semel acceptū neqt digerere: nōnunꝙ eis cū cibis miscēda sunt: solutius eoꝝ digestionē humectantia coitus ꝛ oīa accidētia aie preter gaudiū sunt negāda. Porro q: hi ꝑpter calo. defectionē cibuz acceptū digerere non possunt: necesse est vt in eis supflui hu. generentur frigiditati ꝑtinētes vn̄ cōtingit vt ꝛ dietā cōuenientē q̄ phlegma in eis generet donem⁹ nō tn̄ assuetē ꝛ etiā diuretica sicut oximel vinū subtile comedāt apiū maratrū. Si venter ꝯstipet̄ humefiat cū blitis obsomogaro elixis: demus eis ficus sic. cū se. croci hortulani: qb⁹ nō solutis electu. solutiua ꝛ laxatiua. ij. vel. iij. sellas ꝓuocātia sicut oxife. i. diasinicon. ꝛ silia. multa em̄ solutiōe virtus naturalis debilitat̄ tyriacā magnā accipiāt: sepe dysterizent̄ cū blete oleo obsomoga. Caueāt acutū dystere: q: vētrē eoꝝ deficat. vn̄ Gal. in lib. de custo. sani. Clystere cū oleo laudabile ꝛ vtile senib⁹ est: q: duros humores ꝛ humectat ꝛ lubricat: mēbra sicca humefacit. Caueāt fortes medicinas: sicut hierāp. ꝛ silia. ꝛ nō nūꝙ sumāt mirabo. belk. cōditos: neqꝫ opꝫ vti vino laxatiuo: natura em̄ assuete non obedit.

De exeūtibus ab egritudine. Cap. xxiiij.

Uia quantū oportuit de regimine oīm etatum disputauim⁹: maxime infantiū ꝛ senioꝝ: de qb⁹ intētio fuerat in hoc lib. necesse est vt dicam⁹ de egritudine exeūtib⁹ de illis. s. qui a feb. ꝛ acutis morbis euaserunt. eoꝝ corpora sunt defecta et modicū sanitatꝫ hñtia ꝑpter nimiā sui dissolutionē ex fe. factā. paucitas sanguinis est ꝑpter calo. multū exiccantē ꝛ cōsumentē ꝑpter modicū cibū: necesse ḡ naturalis calor paucus est ꝛ de frigidis: vn̄ debēt aliqḋ subsidiū habere calo. naturalē ꝛ virtutē eoꝝ excitās ꝛ augmētās ꝛ fortificās: q̄ autē sic custodiēdi sunt trib⁹ dieb⁹ iñctis cū cessauerit morb⁹ teneāt dietā qua in egritudine vtebant̄. s. lachana iura panez lotum ꝛ similia: qḋ iō fieri dꝫ ne morbus recuperet̄: deinde ad grossiorē dietā ascēdamus paulatim ſm ordinē videlicet ad colla pulloꝝ gallina. starnoꝝ ꝛ coxas alas: ꝛ postea ad pecora ꝛ pisces fluminū laudabilē chimū gñantes: tandē dent̄ pedes aīaliū agnoꝝ hedoꝝ ꝛ filiū fil̄r ꝛ coste: deinde sic de ea ascēdat vsqꝫ ad alias carnes ꝛ ordinatus ascēsus diete fiat prout virtus eoꝝ sustinebit donec ad cōsuetā dietā veniāt. vinū in initio al. ac subtile ꝛ odoriferū bibāt ꝛ bn̄ cōmixtum deinde ad cōsuetū descendāt. caueant plenitudinem: calor em̄ neqt digerere nimiū cibū. Silr̄ nō opꝫ eos nec famē nec sitim sustinere: q: calor naturalis debilitat̄ extinguit̄ appetitus: corpora eoꝝ calefiunt ꝛ deficcantur: ꝛ postea infrigidātur: abstineāt se a cali. cibis balneent̄ in aqua tepida sapida tn̄ raro. caueāt fortia ꝛ multa exercitia solutionē vētris vigilias. hec em̄ calefaciūt ꝛ deficcāt virtutes eoꝝ nō coeant coitus bonos hu. corpis dissoluit: vn̄ debilitant̄. Oportet etiā ꝑquirí an optime a morbo curati sunt ꝛ mūdati ꝑ qḋ hec signa cognoscimus. Si em̄ videant̄ euasisse a morbo absqꝫ vl la crisi sine purgatione apostematibus ꝛ silibus: ꝛ fit crisis imperfecta: pulsum eoꝝ velocē ꝛ spissum sentiamus: aut vrinā tinctā: aut amaritudinē in ore suo dolorē in capite sitim fatigationē grauitatē ꝛ multū sudorē maxime in somno: oīa hec imūdos eos denunciāt. vn̄ necesse ē eoꝝ corpa mūdificare. Si aūt fatigationē in articulis aut dolorē in aliquib⁹ mēbris sentiāt: noscant apostema ibi esse futurū. ꝛ quodcūqꝫ signū ex eis viderint sciāt morbū esse recidiuū: tūc aūt debēt tenere pristinā dietā quā in morbo vel parum post seruauerunt: vtant̄ ergo tenui dieta ꝛ purgatiōe: maxie si debilē habent appetitū: ꝛ ꝙuis habeāt ꝛ comedāt: virtus eoꝝ est imbecillis: sicut hip. in apho. exeūtes egritu. si nō comederint: aut comedētibus sani nō apparet: significat ꝙ corpus inanitiōe indiget: hoc nisi fiat morbus recupo:ocat̄. vn̄ hip. nō pura corpa quāto plus nutries tāto magis ledes. Uidendū ḡ an signū sanguinis appareat ꝛ minuam⁹ sanguinē quantuz necesse est: nā in corporib⁹ eoꝝ necessarius est sanguis: sanguis quātū opꝫ minuat̄. Si chole. sanguinē videamus purgemus cho. cū cassiafi. oxife. ꝛ silibus. dietā etiā ordinemus. Si aūt post mūdificationē nō alleuiet̄ sciāt ꝙ cibū vltra modū accipiūt: sicut dicit hip. in apho. decrescat ḡ cib⁹ ꝛ accipiāt oxife. cū em̄ iam dicta seruauerint: ad sanitatē deueniēt.

De obseruādis corpib⁹ a pestilētiali morbo. Ca. xxv.

Uia custodiā debiliū corpoꝝ. i. ſm aliquā partē sanitatis custodiēde descripsimus. Incipiēdū est a regimine corpoꝝ morbis ꝑparatorum ꝛ repugnationē cause morboꝝ futuroꝝ mōstremus. Dicamus em̄ occasionē venturoꝝ morborum quā dicimus bifariā diuidi: aut em̄ fit extrinsecus vt pestilētia quam hip. epidimiā vocauit: aut intrinsecus q̄ aut est de mala cōplexione: aut de maloꝝ hu. copia. Incipiam⁹ ergo ab exteriori. Dixim⁹ in primo lib. q̄ theorica nuncupat̄ vbi de aere disputauim⁹: ꝙ cōmutata aeris cōplexione: et temporibus anni extra naturam exeūtibus fiunt morbi illi pertinētes mutationi. Ex mutatiōe substantie aeris ꝛ ei⁹ corruptione ꝛ putrefactiōe morbi generant̄ pessimi: ꝛ mortiferi: sicut pestilentia inordinate feb. variole ꝛ similia. Dicimus etiā ꝙ morbi vniuersaliter de aeris mutatiōe nascētes nō accidūt hoib⁹: qm̄ de mutatiōe cōplexiōis aeris nō infirmant̄ nisi qui similes illi sunt cōplexioni: ꝛ morbi q̄ fiūt propter mutationē substantie aeris plurimū illis eueniūt: quorū hu. ad recipiendū aeris putrefactionē sibi similantē parati sunt: necesse est ḡ cū morbū sentiam⁹ de cōplexiōis aeris mutatiōe: repugnemus cū reb⁹ illi cōplexiōi ꝯrijs cū cibo ꝛ medicina: quā dicem⁹ cū de curis egritudinū disputabim⁹. Si fuerit ex corruptiōe substātie aeris: ꝛ corruptio fit multa ꝛ nascat̄ ex cali. ꝛ hu. aeri ꝑtinētib⁹ cū facientibus putridiz: necesse est vt repugnem⁹ ei cū phlebotomia ꝛ pharmacia hu. cali. purgante: ꝛ frig. ꝛ sic. vtant̄: caueāt aerē cali. ꝛ solē: ꝛ quiescāt in frigi. māsionibus circa quas aqua ꝛ porte septētrionali plage opposite sint: ꝛ domus eoꝝ sint alte in quarū pauimētis frondes ꝛ flores sternant̄: ꝛ sepe aqua roret̄: balneentur in aqua fri. ꝛ sapida: caueāt plenitudinē cibi ꝛ potus famē ꝛ sitim ꝛ cibū malū chimū generantē. Et si aīalia similiter pestilentiā patiant̄ abstineāt se ab eis: solū modo gallinas ꝑdices oīa iuscellata: ꝛ cōdita cū aceto alijs frigi. ꝛ sic. ꝛ acetosis comedāt: manducent fructus sicut pira malagrana. coctana ꝑsica citrulos ꝛ similia. Si estas fit et patiant̄ sitim trociscos cāphoratos accipiant cū oxizacca. Scire etiā oportet cali. ꝛ hu. cōplexionē habētes magis in hmōi infirmari tpib⁹ ceteris: vn̄ necesse est cito succurram⁹ eis cū phleb. ꝛ reb⁹. fri ꝛ sic. sic supi⁹ dixim⁹. nōnūꝙ autūn⁹ siccissim⁹ est nō pluuiosus: ꝛ estas calidis. ꝛ tūc nascit̄ pestilētia q̄ dr̄ causon tertiana. cū chole. vomitu cū angustia: ꝛ siti ideo pri⁹ subueniendū est eis cū fri. ꝛ hu. sicut ptisana siru. ro. cū psilio. dem⁹ melones palesti. cucur. ꝛ silia. Debemus ꝙ pas. venturas ꝑuidere ꝛ ne ad eas ꝑueniant resistere. vbi gra. nōnūꝙ in sqnātiam incidūt ꝛ pustulas i gulā: ꝛ suffocatiōes patiunt̄. vn̄ priusꝙ h̄ incurrāt: subueniēdū est cū phlebotom. ventosis in cruribus positis dysterib⁹ hu. deinde cum garga. aq̄ ro. sumac cū sapa de mor̄ de suc. coriād. ꝛ sisceleos ꝛ silib⁹. Itē in h̄ tpe fri. ꝛ phleg. morbi eueniunt: sic apople. epilep. ꝛ silia: necesse ē iō vt succurram⁹ eis cū mūdificatiuis ꝛ dieta ca. viscosoꝝ hu. extenuatiua. Itē pestilētia qnqꝫ fit ꝑpter putridissimū fumū aeri ꝯmixtū sic de cadauerib⁹ vl herbis vel pomis putridis dissolutū: dꝫ ḡ ab illis locis ad sana mutari: qḋ si nō possunt faciāt māsiones in eo loco in quo fumus a vēto nō possit duci: aut habitent in antris vbi nō possit multus aer intrare ꝛ ponant̄ ibi frondes ꝛ flores: fumigent̄ ex aromaticis. s. ligno aloes ambra ꝛ silib⁹. Opꝫ etiā intelligi ꝙ quidā morbi ab vno ad alium mutant̄ sicut lepra scabies phthysis frenesis vari. ophthalmie ꝛ similia. vn̄ sani sunt prohibendi ne cū eis comedant ꝛ bibant: ne ex eoruz spiritu cōtaminati ad eosdē veniant.

De causa morborum. Cap. xxvj.

Ausa morbo℞ q̄ ab interiorib⁹ mouet̄: aut est vniuersalis aut p̄ticularis. Ut est ab vniuersali ꝯ mala quidē cōplexiōe vniuscuiusq; morbi incipiēdū τ in multis locis scripsim⁹ ꝙ cā ei⁹ est rebus illi cōplexioni ꝯrijs τ oppositis siue fit medicina siue dieta. Plenitudo aūt chimoꝝ si nō fuerit mala nō purgationibus curetur: sed cū rebus eā desiccantibus: si vero mala partim purget̄ τ partim melioret̄. Purgatio aūt plenitudinis in mēbroꝝ sui cōcauitate ꝑmanētis fiat cū phlebotomia in paucitate: quia phlebotomia humectat τ exiccat τ extrahit ab oībus mēbris maxime sanguinolētos hūo. ꝙ si virtus eoꝝ sit fortis cū phleboto. τ pharmacia curent̄ τ cibum modicū accipiāt. Porro cū mali chimi purgādi sunt: cū cōueniēti pharmacia cōgruisq; dietis: τ abstinētia fieri dꝫ plenitudo aūt corporis cū phlebotomia pharmacia balneisq; indulgētia. Sed si in corpore mala sit materia τ vomitu τ cathartico purget̄: bonaq; materia in corpore restauret̄: ergo cū aliqd signū apparuerit de plenitudine sanguinis sicut in lib. nr̄o theorice diximus: vbi de significationibus fuimus locuti: succurrēdū est aūt cū phlebotomia de vena media brachij: τ minuantur quantū opꝫ. Si aūt virtus fuerit: etas iuuenilis tēpus vernale regioq; tēperata sanguis vsq; ad defectionē extrahat̄: aut quoad rub. co. si nig. fuerit ꝯtinuet̄ τ maxime si cōsuet⁹ fuerit phlebotomia: aut emoroide: aut materia habita cessauerit: sicut Gal. de quadā muliere narrauit: cuius menstrua multis defecerāt mēsib⁹: τ ducta ē ad vltimā maciē τ appetit⁹ defectionē: quā inqt cū viderem minui trib⁹ dieb⁹ inītis sang. iiij. vel tres lib. qđ cū fecissem cōuersa est in paucis dieb⁹ in suā crassiciē. Hmōi aūt mulieris macies fuit ꝓpter mēbrū parū sang. abūdātiā τ multitudinem sanguinis in venis τ arterijs existētē. Q si vir⁹ vel tēp⁹ vel aliud impedierit: paulatīꝫ sanguis minuat̄ cū pharma. vel phlebo. ꝙ si etas puerilis sit vētose apponant̄. Si autē medicus vt opꝫ quātitatē hu. corpis inuestigare nō poterit ne tradat obliuiōi: sꝫ studeat circa eā quātū hūana natura ꝑpēdere poterit. si plenitudinis signū appuerit nō dꝫ tardari phlebo. q̄ neglecta diuersi morbi generant̄: vt pustule phlegmones purgat⁹ hu. def. corpi bona dieta: phibem⁹ aūt eos a nimio τ grosso cibo: cibent̄ pull. gall. τ sibus fructib⁹ laganis τ ceteris supradictis: assuescāt qeti: motus em̄ calefacit corp⁹ et eliqt hu. q̄ ad qdā mēbra fluētes ꝑncipalia τ multa diuersa faciūt pati. Similiter facit bal. deinde iterum videamus: τ si aliquā plenitudinē cognoscamus: alia vice minuam⁹ quousq; malā plenitudinis abūdātiā sentiam⁹. Q si nobis aliqua repugnet actio vt nequeam⁹ sanguinem minuere: sicut defectio stomachi curet̄ subtili dieta τ pauca: vt virtutē eoꝝ cognoscimus esse. hoc em̄ custodito natura materiā istā digerit: τ ad bonū cōuertit: qꝛ subtiliat: τ paucitas diete ē ꝯueniēs materie plenitudini: dietā fri. τ sic. accipiāt τ digestiōi facilē sicut maligra. suc. sirupū maloꝝ acetosoꝝ oxifeni. cibos iuscellatos fri. τ sic. subtiles: τ si vir⁹ h̄ pati non poterit māducēt pullos gall. māsiōes sint fri. τ septētrionales: aspergātur in pauimēto frōdes τ flores fri. hec seruanda sunt quousq; sanitatis abūdātiā videam⁹ minoratā τ partim ꝓpter cibi puitatē digestam τ corp⁹ cōuersum in sui naturā. Alij vo si abūdauerint hu. vel corrupti fuerint festinare debemus cū eoꝝ purgatiōe. Si sit chol. rub. τ estas sit precipue si abominationē τ pūcturā patiant̄ in stomacho cum oximel. τ aq̄ cal. alijs ve rebus vomitū ꝓuocem⁹. Si nō sit estas catharticū de mirabol. citri. τ similibus fm̄ virtutem tēpus etatē τ regionē τ cōsuetudinē. Ego ꝙ dico. xx. ʒ. mirabol. citri. oxife. ʒ. x. sirupi ro. ʒ. ij. cho. rub. suauiter τ bn̄ purgare: deinde est necesse bonā in corpe materiā restaurare cū dietis vt sunt gall. τ similia. Si chol. ru. dñet̄ purget̄ cū vomitu in estate de se. rad. castanocole. añ. ʒ. j. τ ß. fac pul. da cum oximel. τ aq̄ cali. Si vo estas nō fuerit purget̄ cū cathartico de agarico. Si aūt cathart. nequeat accipe dande sunt he pill. ℞. agari. epi. poli. sticados. añ. ʒ. j. hellebo. ni. sal. nitri. añ. ʒ. ß. petre lazuli. ℈. j. fac pul. tēperet̄ cū suc. ozimi da. ʒ. iiij. cū ca. dietā hāc accipiāt. agnos ānuales iuscellatos: aut pisces assos de fructibus: aut vuas pas. ficus sic. τ similia. de herbis mentā ozimum τ silia. vinū odoriferū cum boragine garioff. ozimo τ similib⁹ cōditū bibant. Sumāt quotidie de electuario qđ dicit̄ leticia. ʒ. ij. Sirup⁹ valēs melācholicis. ℞. suc. mali gra. odorife. lib. iij. coctanoꝝ. lib. v. vini odoriferi dari τ puri τ mediocre tēpus habētis lib. ij. zuccare lib. j. garioff. ʒ. j. τ ß. ligni aloes. ʒ. ij. frondiū citri. ʒ. v. ozimi borag. añ. ʒ. iij. fac simpl̄. Caueāt angustiā tristiciā τ irā. τ lꝫ his diu obseruatis ad sanitatē nō perducant̄ ad alia tū nō trāseāt. hi enim hu. duri sunt τ inobediētes. vn̄ hip. oīa fm̄ rationē facienti τc. Si sit signū phlegma. purget̄ in estate cū vomitu. Si aūt estas nō sit purget̄ cū pharma. τ stomatico hierap. hierol. asa fetida τ similibus: neq; i initio: sed cū digestū fuerit τ subtiliatum qđ si non sit subtile pri⁹ extenuet̄ cū apozimate rad. deinde purget̄. dietā cal. phlegmatis attenuatiuā accipiāt vinū: citrinū vel aureū bibāt purū τ dietā subtilē accipiāt: tenuis em̄ dieta naturā ꝯfortat ad digerendū phlegma. Phleg. nō est aliud nisi cibus medie coct⁹. vn̄ subtiliata dieta cal. naturalē cōfortat τ digerit τ mutat illud in sang. in cho. aūt rub. aut nig. nullo modo qꝛ sunt sicce.

¶ De regimine corporū suū cursuꝫ trāseūtiū. Ca. xxvij.

Iximus in theorica vbi de significationibus futuroꝝ morboꝝ disputauim⁹ ꝙ oēs res naturales si augmentent̄ vel minuant̄: aut extra cursum suū exeāt nūciāt morbū futurū aut neutrū: Silr̄ si appareat res extra naturā inuit morbū aut neutrū futurum. Sed incipiendū est de regimine corpoꝝ: quorum res naturalis cursuꝫ suū trāsierit. Dicamus ergo si quedaꝫ res naturalis cursuꝫ suū exierit festinādū est vt ad cursū suū naturalē reuocet̄ cū rebus cōtrarijs illis accidentibus p q̄s a cursu naturali exierit. verbigratia. Si augmētat⁹ fuerit appetitus plusq; oporteat: intelligit̄ mala cōplexio fri. oris stomachi dñari: vn̄ dam⁹ vinū ciboſq; cali. aut si acetosuꝫ phlegma videam⁹ villis stomachi inuiscatū esse qb⁹ necessari⁹ est vomit⁹. ꝙ si appetitus minuat̄ os stomachi calefactū esse insinuat: quib⁹ fri. dam⁹: aut cho. hu. stomacho inuiscatos euacuam⁹. Ideoq; vomitū cū aq̄ τ oximel. ꝓuocabis. Si auteꝫ appetit cali. acuta aut dulcia designat malā cōplexionē frig. oris stomachi dñari: τ dam⁹ frigida cal. extinguētia. Si aūt appetit frig. scim⁹ cali. cōplexionē oris stomachi dñari τ dam⁹ frigida calo. extinguētia. si sitim patiat̄ cali. τ sic. cōplexio oris stomachi dominat̄: τ dam⁹ fri. τ hu. sicut sirupū zucca. τ spodiū. fri. τ hu. cibos naturaliter τ artificialr̄ sumāt ꝑter lac τ pisces q̄ caueāt. si appetitū nō habeāt bibēdi aquā fri. frigi. cōplexio oris stomachi dñat̄: aut em̄ phleg. coadunatū est: vnde dam⁹ calefacientia sicut mel vinū vet⁹ odoriferū electuariū dyaciminū dyatriō pipeō sacrigene vomitiuū ð oximel. cū aq̄ ca. aneto τ rad. τ silia accipiāt si phlegma fuerit acetosum. Si aūt egestio augmētata fuerit plusq; opꝫ τ sit ꝓpter nimiū cibū minuat̄ cibus. Si aūt actio nature sit expellentis abūdātiā materie adiuuet̄ natura cum aliq laxatiuo. τ nā si citrina sit cū mirabol. citri. Si nigra cū mirabol. ind. polipo. epithi. τ silib⁹. Si minuat̄ egestio: τ sit ꝓpter paucitatē cibi necesse est plus cibent̄. Si sit ꝓpter stipticū cibū: accipiant vnctuosa iura τ pinguia cū oleo eliā mixta cū obsomo garo ficubus sic. τ silib⁹. Si aūt sit ꝓpter phlegma viscosuꝫ τ paucitatē cho. ad intestina descēdētis humectādus ē ventrū cū oxife. hierap. τ silib⁹. Si aūt fuerit ꝓpter ca. τ sic. in intestinis dñantē humefiat corpus cū casiafi. māna viol. τ similibus. Si egestio morā fecerit: celeriter exierit: aut cā vnde fiat inuestigāda erit: deinde madefiat. Si vētositatem stomachus τ intestina habuerint: τ sit ꝓpter multitudinem hu. exercitijs vtant̄ tardeq; cibent̄. Si aūt sit ꝓpter cibaria vētositatē gñantia accipiāt apiū origa. ameos diacalamētū diaspmatō. Urina vltra modū augmentata ꝓpter multam aquā minuenda est. Si ꝓpter actionē nature est fm̄ crisim nō cōstringat̄ nisi defecti fuerit. Tūc dāda est medicina in curis egritudinū dicta. Si aūt ꝓpter renū τ vesice frigiditatē aut ꝓpter mollitiē triferā minorē dem⁹: aut thus cū zucca. Si vrina sit minor ꝙ opꝫ: τ sit ꝓpter aq̄ paucitatē aquā fri. bibāt. Si ꝓpter caliditatē τ sic. dam⁹ melones citru. τ eoꝝ spermate. Si ꝓpter hu. gros. def. apiū anisum maratrū daucū ameos τ similia. Si cū ardore sit: psilium cū zuccara se. cucume. cucur. τ similibus.

De menstruorũ augmento. Cap. xxviij.

MEnstrua si augmentent᷑ pluſq̄ oportet: ⁊ fit de
actione nature ſm̄ criſim: aut propter ſanguinis
abundãtiã: nõ cõſtringant᷑ niſi debilitas ſibi pro-
pinquauerit. ꝙ ſi propter vim expulſiue ⁊ debi-
litatẽ virtutis retẽtiue fiat: vel largitatẽ pororũ
vel vie: aut organorũ diſſolutionẽ: vtraq̄ brachia ligent᷑: et
ſumãt acetũ cũ ſucco portu. ⁊ bolũ ar. ⁊ ſumac. nutriant᷑ cũ
carne pullina cũ ſumac. his non pficientibus cũ medicina
curent᷑ quam in ſuo loco ſcripſimus. Si minuant᷑ ⁊ cõſtrin-
gant᷑: in aqua calida: ⁊ vmbilicus ⁊ pectẽ fomẽtent᷑: vuluam
vngãt cũ oleo ſambucino: coxe ⁊ crura coꝝ ligent᷑: baſilica ve-
na minuat᷑. ꝙ ſi hec nõ pficiãt cũ medicinis in alijs locis di-
ctis medicentur. Similiter debemꝰ facere ad emorroides ſi
fluãt vel ſi fuerint cõſtipate. Si ſudor ſit ſuperfluꝰ ex actio-
ne nature ſm̄ criſim nõ cõſtringat᷑. Si ſit ppter nimiũ cibũ
minuatur dieta. Si aũt ppter abũdãtiã humorum in corpo-
pore coadunatã excludant᷑ cũ pharmacia: ſed ſi fetet ſigni-
ficat putridos humo. vñ inueſtigãdũ eſt neceſſario cuiꝰ hu.
ſit putredo iſta: ⁊ purget᷑ cũ rebꝰ cõgruis quã: cõſtrĩgere vo-
lẽtes dẽt aquã cali. ad bibẽdũ in qua cocta ſint ſumac corian-
dri ſe. ⁊ ſilia: vnguatur corpus cũ oleo vio. vel ro. vel mirti.
Sudorẽ aũt ſi volumꝰ puocare vnguat᷑ cũ camel. anetil. ⁊ ſi-
milibꝰ: ⁊ oleo vio. ĩ q̃ cocta ſint nitrũ caſiaſi. i. caſialig. cina-
mo. Sternutatione ſiue coriza augmẽtata caput cũ aq̃ cal.
fomentet᷑ in aqua decocta ſint camomilla mellilo. ⁊ ſimilis.
Si emũctio ſit vltra modũ naribus apponimus ſuccũ beto-
nice ⁊ ligni aloes. Si ſit cõſtricta fomẽtetur caput cũ aqua
cali. in qua cocta ſint cinamo. ⁊ mellilo. Si ſputũ augmentet᷑
gargarizet aquã ro. vel aquã decoc. mirte galle coriãdri. Si
cõſtringat᷑ gargarizent hierapi. piretrũ ⁊ ſilia. Si ſomnꝰ ſu-
perfluus ſit de hu. cõplexione cerebro dominãte caput cale-
fiat cũ ſinapi ⁊ piretro ſtaphiſag. cãphora omnibus pulueri-
zatis: ⁊ cũ melle tẽperatis: ſimiliter de his fiat gargariſmꝰ.
Si aũt fiat de materia phlegmatica in cerebro exiſtente mũ-
dificet᷑ caput cũ hierap. vl' pilulis aureis aut gargariſmate
preſcripto. Si ſomnus minuat᷑ vltra modũ ſiccitas cerebro
dominat᷑. fomẽtet᷑ caput cum aqua tepida in qua cocta ſint
papauer lactu. cortex cucu. vio. nenufar. mãducent papauer
lactucas coriandrũ. caput cũ oleo vio. vngat᷑. Cõcupiſcẽtia
coitus augmentata cali. ⁊ hu. corpori dominat᷑. res q̃ frigi.
calo. extinguẽtes ſicut papauer corianð. lactu. ⁊ ſimilia acci-
piant. Si ſit ppter abũdãtiã ſanguinis phlebotometur. Si
coitus a propria conſuetudine minuat᷑ frigiditas ⁊ ſiccitas
corpori dñatur: vñ calefaciendi ⁊ humectandi ſunt cũ carne
porcina pecorina cũ cepis vel ciceribus: aut accipiãt ius tri-
tici zinziber diaſatiriõ ⁊ ſilia. Si mẽs turbatur aut grauat᷑
phlegmatica materia puppi cerebri dñat᷑: ideoq̄ purget᷑ cũ
hierapi. hieral. ⁊ ſilibus. Similiter regenda ſunt corpora a
ſuis qualitatibus in parte mutata: ⁊ obſeruanda ne augmẽ-
tata ſuarũ qualitatũ mutatione ad morbũ deueniant.

De corporibus extra naturã mutatis. Cap. xxix.

DE corporibꝰ extra naturã mutatis ⁊ pparatis
ad tolerãdos morbos diſputatio ſequit᷑: igit᷑ ſi
quis ſpõte patit᷑ laborẽ morbũ habebit: vñ in-
ueſtigãdũ eſt vnde labor ipſe: ⁊ curetur ſicut in
laborũ diſputatiõe diximus. Si eñi fuerit ex ple-
nitudine calida ⁊ hu. vena media incidat᷑ in brachio ⁊ minua-
tur. Si dolorẽ ⁊ fatigationẽ ſentit in capite ⁊ pectus ⁊ bra-
chiũ circũdãte mediana incidatur in brachio. Si dolor ſit in
ſcapula: ⁊ ad caput aſcẽdit: cephalica minuat᷑ ⁊ tribꝰ diebꝰ
ĩtictis paulatim minuẽdo quouſq̄ ſanguinẽ purgẽt: balneẽ-
tur in tẽperatis ⁊ ſuauibus balneis: dietã ſubtilẽ ⁊ digeſtio-
ni facilẽ accipiãt. Jubemꝰ eis vt quieſcãt donec cã egritudi-
nis ⁊ fatigatiõis ceſſauerit: quã ceſſantẽ ex fortitudine pul-
ſus ⁊ vrine cognoſcimus digeſtione. Si fatigatio ſit ex pleni-
tudine frigidoꝝ hu. purgentur frigi. hu. Si ſudor vel vrina
vl' ſputũ augmẽtat᷑ ⁊ putet copiã hu. ĩ corpe putridoꝝ ſigni-
ficat eſſe: qui rebꝰ ſupradictis purgetur. Si morphea in cor-
pore appareat ſalſum phlegma minuat᷑: ⁊ cõgruã dietã acci-
piãt. Si vox eſt rauca ⁊ rubor in facie ſignificat eſſe venturã
leprã. feſtinãdũ eſt cũ ſang. detractiõe de vena q̃ in faucibꝰ eſt
aut de cephalica ⁊ paulatĩ cũ apoſorꝛeſibꝰ multis ſan. minua-
tur: demus dietã bonũ chimũ generantẽ: ſicut agni heduli
gal. ⁊ purget eos cũ apozimate epithi. ⁊ agaria. phibeamꝰ
eos a cibo cholerã nigrã generãte: ſicut ſunt lentes caul. ca-
ro caprina ⁊ ſimilia. hãc eñi dietã niſi caueãt ad intolerabi-
lẽ morbũ deueniẽt. Si in corpore carbũculi aut apoſtemata
naſcãtur vlcera nũciãt futura. Phlebotoment᷑ q̃ de baſilica
ĩ. mediana ⁊ purgẽtur cũ cõueniẽti catharti. Si glãdule au-
gmentate fuerint intelligẽdũ eſt eſſe de viſcoſis hu. ⁊ viſcoſi
phlemat abũdãtia: vñ purgent᷑ ab illa materia: ⁊ ſubtiliter
dietent᷑: groſſaꝝ aũt dietã caueãt. Dolor in capite in ſeni-
bus aſſuetꝰ vl' cuiuſcũq̄ etatis ſint catharactã nũciat. Fe-
ſtinemꝰ q̃ ſubuenire cũ pill. ð hierap. hieral. pill. aur. ⁊ ſilibꝰ
q̃bus non pficientibus incidat᷑ vena in tẽporibꝰ ⁊ frõte: ca-
ueãt cibos dolorẽ capitis generãtes: ſicut allia nuces cepas
⁊ lac ⁊ ſilia. Et ſi añ oculos q̃ſi muſce vel culices appareant
cataractas denũciant: mũdet᷑ ergo caput cũ hierap. hieral.
⁊ ſimilibus. cibos chole. nig. generãtes caueant: neq̄ in no-
cte exerceãt: vel aliquẽ operentur laborẽ qui pertineat labo-
ri oculorũ. Tectigatio faciei paralyſim ſigt: mũdetur er-
go caput cũ cathartico: gargari. ſ. ⁊ ſupradictis antidotis: ſi-
milr fiat vbicũq̄ tectigatio eſt. Cohibeant᷑ a cibis viſcoſum
phlegma generãtibus: cal. ⁊ ſic. ⁊ fricationibꝰ vtant᷑. Uiſus
⁊ ſenſus grauitas epilepſiã ſigt: vñ ſi vene ſint plene fomẽ-
tent᷑ ⁊ dieta ſupradicta vtant᷑. Si tumor ⁊ rubor ĩ facie ſint
⁊ oculoꝝ vene ſint plene ⁊ quaſi nigre ⁊ dolorẽ capitis ha-
beãt freneſim nũciãt. ſuccurrat᷑ ergo ad incidendũ cephali-
cã: ꝙ ſi virtus ſit fortis minuat᷑ vſq̄ ad defectionẽ: cibos fri.
⁊ hu. digeſtioni obiẽdites mãducẽt cathaplaſmẽt᷑ capita de
ſandal. aqua ro. cãphora ⁊ ſimilibus: demus catharticũ de
caſiaſi. mãna ⁊ ſimilibus. ꝙ ſi aſſidue triſtitiã anguſtiã ⁊ ſuf-
focationẽ patiũt᷑ maniaci fiẽt: rationẽ amittẽt: accipiãt apo-
zima epithi hierap. hierãruffini. ⁊ ſimilia. Si vene eorum
ſint plene mediana vena brachij incidatur. Si color ſangui-
nis niger ſit vſq̄ ad defectionẽ fluere permitte: ſi vero rub.
ſit claudat᷑. dieta ſit cal. ⁊ hu. ſicut ãnuales agni ⁊ heduli ⁊ ſi-
milia: caueãt cho. ni. gñantia: accipiãt antidota leticiã puo-
cãtia ⁊ animã cõfortãtia: mutemꝰ coꝝ animũ a triſticia ad le-
ticiã diuerſis muſicoꝝ inſtrumẽtis: ꝙ ſi frequẽter catarrũ pa-
tiunt᷑ ⁊ corpa habẽt macilẽta ⁊ pectora ſtricta ad piplemo-
niã ⁊ phthyſim veniẽt: vñ oꝫ purgare cerebrũ cũ pilulis au-
reis ⁊ aloe pill. de hiera. interdũ cũ apozimate de aloe: ſꝫ ſi
hñt catarrũ demꝰ ſirupũ de papauere al. ⁊ cooperiãt capita
ppter ca. ⁊ humi. maxime generatas in autumno: humectã-
da ⁊ impinguẽda ſunt corpora eorũ grauitas dextri lateris
aut hypocundrie nimis pũctio vel extẽſio epatis paſſionem
demõſtrat: vnde damꝰ eis oxifeniciã cũ apozimate apij ma-
ratri rað. ⁊ ſimilia ſirupũ de abſinthio dialacca ⁊ ſimilia. Si-
militer faciamus ſi extẽſionẽ habeãt. Si pũcturã habuerint
cali. apoſtema ſignificat: ideo feſtinandũ eſt cũ detractione
ſãguis de baſilica vena. damꝰ eis catharticũ de caſiaſi. ſuccũ
ſolatri ⁊ ſcario. cibent᷑ ex ſubtili dieta: cathaplaſment᷑ corpo-
ra eorũ de ſanð. aqua ro. ⁊ campho. Si egeſtio ſit alb. ycteri-
ciam ſignificat: q: per hoc ſignificatur ꝙ oppiletur ſurculus
fellis debẽs chole. portare ad ſtomachũ ad cõfortandã dige-
ſtionẽ ⁊ eo oppilato redũdat ad epar: ⁊ admixta cum ſangui-
ne: ⁊ delata ſuperius facit yctericiã pinde medicandi ſunt ſi-
cut in epate calido diximus. Si facies ⁊ inferiores palpebre
tumeſcãt hydropiſim ſcimus eſſe venturã ⁊ damus ſubtilẽ
dietã ⁊ modicã: prohibemus eos a duris cibarijs vel dietis:
maxie dulcibus ſiue ſint cibus ſiue potus. Jubemꝰ vt ope-
rentur ante cibũ exercitia: ⁊ poſt cibum quieſcant: vẽter eo-
rũ cũ hierap. ⁊ ſimilibus ſoluat᷑. Dolor vmbilicũ circũdans
cõtinue timpanitẽ ſignificat: quibus tal᷑ pul. def. Rx. cumi-
ni maratri apij origani ameos carui cala. añ. fac pul. da po-
tui. ℥. ij. cũ vino odorifero modico. ⁊ ſimiliter cibent᷑: exercitẽ-
tur ante cibũ: ꝙ ſi habẽt abominationẽ inflationẽ ⁊ ventoſi-
tatẽ in latere ſub hypocundrijs cũ faſtidio colicam paſſionẽ
denũciat: quare modice comedant: caueãt aquã frigi. exerci-
tij a balneis ⁊ ſomno vtantur. laxatiuũ accipiant electuariũ
Cũ dolor ⁊ extenſio eſt in femoribus apoſtema ſignificat ĩ in-
renibus. Si vero eſt dolor externus apoſtema in exterioribꝰ

lacertis

lacertis expectabis. Si interius: apostema nascitur in substantia renum. vnde basilica vena infirmi lateris incidatur: accipiat se. cucu. citru. cucur. et psilium. cum sirupo viola. cathaplasmentur de sandalis ro. caphora. litio. bolo ar. cum suc. sca. et coriandri temperatis: purget cum cathartico de cassiafist. et similibus. Si in fundo vrine arena fuerit: lapidem in renibus demonstrat. subtiliter quam cibetur: tepate ante cibum exercitetur deinde materia purget. prohibeatur a multo et viscoso cibo. Similiter si in vrina hypostasis fit sicut litargirium vel argilla: denunciat vesicam lapidem habere: prohibeatur a multo cibo grosso et viscoso maxime demus subtilem dietam modicam. et diuretica. vrine puo. sicut se. cucur. apij: et similia. ardor vrine vulnera in vesica et in ventre innuit: et damus frigida et hu. sicut ptisanum cum amigdalis. psilium. se. cucu. cucur. et similia. Caueat grossam et dulcem dietam siue sit cibus siue potus. Punctura et dolor in intestinis vel stomacho cum solutione dissinteriam denunciat. vnde damus hanc dietam: que. Rx. psilij. boli. etc. qui pruritum habent in pectine emorroydes sunt venture: prohibemus eos a melancholica dieta. vngamus ventrem cum oleo lini vel cum oleo crisomilorum.

¶ De corporis ornamento. Capi. xxx.

Onum est vt sana regamus corpora et eorum ornamentum et complexiones et compositionem custodiamus: vnde incipiendum est a capillis. oportet enim regi capillos ne cadant. cadunt enim aliquando propter impetiginem aut nimiam sic. vnde caput lauari oportet cum suc. malue aut blete: myrto aut iure ciceris vel lupini: cum apozimate coloquintide: aut cum felle taurino: aut aloe cum suc. myrte: sed tamen prius vngatur cum oleo viola. deinde cum supradictis omni hebdomada semel aut bis in bal. masculi sepe caput radant et lauent: cum supradictis. his factis securi erunt ab impetigine et capillorum casu. Sed si velimus eos confortare ne cadant et curare ne ad caniciem ducantur cum oleo myrtino cum oleo in quo cocti sint embli. mirab. indi. et suc. myrte: aut cum oleo lapdanino: aut absin. aut papaueris rubei inungatur. Si autem capilli ex acute pas. cadant tollendi sunt cum psilotro: et vngatur caput cum superioribus. Si capillorum radix desiccata fuerit: et ipsi defluant: vngatur oleo viol. amigd. lauetur cum musilagine lini. Si pili barbe moretur ad exeundum: aut supercilia sunt rara: vngatur cum musilagine vel cum oleo pomi citri. caput etiam vngatur cum amigd. amaris vstis et baccis lauri cum oleo tepato. ¶ Canicies si ante tempus venerit prohibemus eos a cibis phlegmaticis: et damus ea que sunt sicca naturaliter et artificialiter: vt assa: frixa: vetus vinum purum bibant. damus vnaquaque hebdomada tripheram magnam vel minorem: aut antidotum anacardinum: raro tamen. Et si canicies venerit in proprio tempore: hec non prosunt. vnde necesse est cum hoc vnguento vngatur. Rx. gallarum in oleo vstarum. et. xl. eris vsti aluminis ana. ℥. iiij. sal. gem. ℥. j. fac pul. cum aqua ca. tepera et vngatur caput: ex eo in nocte et desuper flores bletarum et sambucorum ponatur. mane vero cum aqua tepida lauet postea oleo myrtino vngatur. Item. Rx. aliud floris nucis puluerizati ferruginis plumbi vsti: ana. cocta in aceto ad spissitudinem: papauer ru. flores fabe: omnia trita in mortario plumbeo et puluerizata cum oleo sisamino temperentur: postea spacio. xj. dierum ad solem dimittatur omni quarta die agitentur. Aliud Rx. calcis viue. ℥. j. litar. ℥. j. et ß. crete ru. ℥. ij. cum ca. temperetur. Oleum lapdani tingit et confortat eos. Rx. olei myrtini. lib. j. lapdani. ℥. j. coquatur in duobus vasis quousque species liquefiant. Oleum emblici mundati myrte corticis: radicis pruni albispini ana: coquatur ad tertiam cum aqua. deinde coletur et mittatur in eis equale pondus olei sisamini et coquantur in duplici vase quousque solum oleum remaneat. Oleum absin. similiter valens. Rx. baccarum lauri lapdani absin. pomorum cipressi ana. fac pul. et ligatum in panno dimitte in oleo myrtino spacio vnius hebdomade. deinde ex eo vngatur. Crispos capillos facimus: sicut in viatico diximus. planos autem curamus cum rebus quas diximus sicciteri capillorum profuisse. Et si volunt aliqui ne pili sub alis vel pluijs velociter nascantur: et pulcherrimam habeant faciem: faciant que in viatico scripsimus. et fissuras manuum et labiorum curemus cum oleo viol. adipe anseris et cera.

¶ Explicit liber primus.

¶ Capitula secunde particule practice.

¶ De diuisione curationum egritudinum. Capi. j.

Quia disputationem custodiende sanitatis: vt oportet compleuimus: et repugnationem futurorum morborum: in precedenti particula rationabiliter scripsimus: necesse est curas presentium morborum dicamus: primo tamen diuidenda est cura egritudinum. Dicamus ergo quod curatio egritudinum tripliciter fit: aut cum dieta: aut pharmacia: aut chirurgia. Sed incipiendum est a dieta et medicina. Curationis itaque intentio tribus modis est. Unus est simplicis medicine disputatio: et vniuscuiusque medicine ostensio: videlicet cuius virtutis et nature sit. Secundus est vniuscuiusque morbi disputatio: et que medicina simplex: et que composita sit eorum curatiua. Tertius modus est membrorum disputatio a capite incipiendum: et ordinate dicendum est vsque ad pedes: vt qui morbi quibus membris eueniant: et que sit eorum cura. his enim scriptis facillime inueniet quis vtilem medicinam egritudinum. Incipiendum est igitur de vtili medicina qualis sit complexionis virtutis et iuuaminis.

¶ Quare medicus scire debet vires simplicium medicinarum. Ca. ij.

Oportet autem medicum egritudines curare volentem prius studere ad sciendum simplicem medicinam cuius sit nature iuuaminis et virtutis. Virtus itaque simplicis medicine tribus modis est: vna est complexio et natura. Secunda est actio a prima procedens. i. maturatiua: mollitiua: induratiua: dissolutiua: oris venarum aperitiua: carnium minutiua: attenuatiua: dolorum mitigatiua. Tertia est lapides frangens: vrinam et menstrua prouocans: pectus mundificans: lac generans. ¶ Quicunque vult scire has virtutes: prius studeat qualiter possit eas probare. Cumque hoc scierit oportet priusque de simplici medicina disputemus: ostendamus quomodo probanda sit. Quarum ostendendarum. vj. vie sunt. Prima vt probemus eam in corporibus infirmantibus. Secunda velocitas et tarditas sue mutationis. Tertia sue coagulationis tarditas vel velocitas. Quarta sapor. Quinta odor. Sexta color.

¶ De probatione medicine per experimentum. Capi. iij.

Certissima et veracissima medicine probatio est in corporibus probanda: sed tamen cum magna cautela: sicut antiqui dixerunt. Secundum hoc placitum confirmauit Galie. in simplici libro medicinarum. Medicina ergo octo modis probatur. Unus vero est: vt sit omnibus accidentibus munda: vt actio sua nature pateat. Alius vt sit morbus simplex: cui medicina sit probanda. Tertius vero modus est vt medicina probetur multis diuersisque modis. Quartus vt nec debilior: nec fortior sit morbo. Quintus vt actio eius inuestigetur vtrum citissima aut tardissima sit. Si enim tarde calefacit corpus prius tamen illud infrigidans manifestum est actionem illius accidentaliter esse. similiter est intelligi in ceteris qualitatibus. Sextus vt perquiras vtrum actio eius sit in omnibus corporibus equalis: an non. Si enim est equalis constat eam naturalem esse. nam si non est equalis accidentalis est. Septimus vt probetur in corporibus quibus compatitur. Nam non est necessarium corpora passerum infrigidari iusquiamo eo quod humana ex eo infrigidantur corpora. iusquiamum enim non occidit passeres: sed eis iuuamentum est. causa quasi hec est: quia vene eorum ad cor euntes sunt anguste vnde nequit iusquiamus ad cor penetrare: morans ergo mutatur in naturam eorum: et bene digeritur. Item non est necesse homines ex helleboro nutriri sicut coturnices. his enim est iuuamentum. Octauus vero modus vt ipsa medicina differat a cibo. nam medicina calefacit et refrigerat quantitate: cibus vero cum tota sui substantia et crescit et augmentat propter communitatem quandam quam habet cum eo: vnde cum his octo modis Galie. probare testatur optimum esse dicens medicamentum in temperatis corporibus probari. virtus enim eius in ipsis probata cito manifestatur quocirca temperata medicina qualiter in non temperatis operetur cogitatur.

¶ De probatione medicine per velocitatem et tarditatem sue alterationis. Capi. iiij.

Probatio medicine vtrum velociter tardeve mutetur per suum calorem nobis ostendit. ea medicina enim ad ignis calorem cito permutata calida esse potentiue monstratur: sed non consequitur omnes res in humana corpora mutari. Ea enim que sunt subtilis substantie obtuse et non rare possunt teri et puluerizari tenuissime et humana corpora calefacere. Sed si grosse sint substantia et rare necessario per ea corpora minime calefiunt: ad ignis tamen naturam possunt mutari. nam vruntur et consumuntur. calor enim humanus non itidem operatur: ideoque humana corpora non calefaciunt. vbi gratia. Si oleum et calamus seu pili ab igne tangunt mox ipsis inuitis vruntur. Sed si humanum corpus de eo sit inunctum non cito calefiet nec calor qui apparet generabitur. Oleum enim grossum est et viscosum: vnde et corpori adeo inuiscatur cito et ab eo non separatur. Ideoque causa sue subtilitatis non potest subtiliari et diuidi. cum aere mixtum et humanum corpus ingrediens calefacit: sed corpore aqua infuso: quia cito se diuidit et cum aere mixto corpus ingreditur et infrigidat. Item grossicies olei et subtilitas aque aliter cognoscitur. Aqua enim oleo mixta super ignem apposita priusque oleum consumitur. Item calamus et pili licet mox vt ab igne tangantur consumantur. humanum tamen corpus non cito calefaciunt: quod duobus modis fit. vno propter essentiam caloris ignis: alio propter naturam materie. Essentia enim ignis calidissima et subtilissima est. vnde velociter corpora penetrat: diuidit: dissoluit: et conuertit in suam naturam: calor autem humanus non similiter: quia quidam grossus est et debilis et fumosus: proinde non cito conuertit corpus in suam naturam. Nam omne quod humanum corpus calefacit prius a corporis calore calefit: deinde in suam naturam mutatur corpus calefaciens. Ex natura materie: quia calamus et pili nequeunt teri et in puluerem redigi: nisi calor humanus mutet ea in suam naturam.

¶ De velocitate et tarditate coagulationis. Ca. v.

Uelocitas et tarditas coagulationis medicine suam frigiditatem ostendunt. nam si sint due medicine in grossicie et subtilitate equales: et super frigida ponantur: que earum citius coagulatur frigidior est. Que si sint inequales. vna tamen grossior sit velut altera frigidior: est equaliter coagulabuntur: grossa tamen propter sui grossitiem magnam coagulabitur: quod si vna minus sit grossa altera: quam altera frigida: neque eque coagulabitur: que grossior est et frigidior citius quam minus frigida et grossa coagulabitur.

¶ De tentatione medicine per saporem. Ca. vj.

Tentatio medicine per saporem innuit nobis complexionem et virtutem suam aptius quam per odorem. vnde incipiendum est ab eo. Sapores igitur principaliter dicimus esse octo. s. dulcis: vnctuosus: amarus: acutus: salsus: stipticus: acetosus: ponticus. insipidus vero inter sapores non est nominandus: quia ipse stat per se. Omne enim quod ad linguam venit: aut facit sensum pati aut non. Non faciens pati dicitur insipidum sicut aqua pura: aut terra pura. Inuenimus enim inter medicinas quasdam terrestres et quasdam aquosas. terrestres: vt est tuthia: cathimia: cerusa: amilum: et similia. Aquosas vt est albugo oui oleum sal non habens: cum oleo tamen aerea pars cum aquosa donatur: et albugini oui terrestris pars et aquosa. que quidem nullam dant gustui passionem. Eorum vero quibus gustus patitur: alia delectationem alia nocumentum inferunt. Delectationem inferentia humane complexioni sunt conuenientia et conferentia: vtpote sibi similia. horum quidem cuicunque donatur aquositas vnctuosum dicitur. Id vero quod terrestreitati subijcitur: dulce dicitur. Unde si aquosum et dulce commisceantur saporitum vel saporifex nuncupatur. Id ergo dulce dicitur quod cum ad linguam venerit suam implet concauitatem et asperitatem eius leniens et acumen obtundens. id vero facit vnctuosum cuius tamen sapor non itidem vt dulcis recipitur. Saporitum vero inter dulce et vnctuosum mediocre est. Nocumenta lingue inferentia pungitiua sunt: quorum alia sunt quasi incisuram separantia: alia vero sine acetositate ad dulcedinem mutantur sicut dactili: dulcia mala et similia. Que quasi incisuram sunt separantia: eorum enim alia quidem omnes partes lingue conducunt: alia enim eas separant. Horum vero que sunt separantia: alia grosse terrestria: alia

subtilia ꝛ ignea. Grossa terrestria q̄daꝫ linguā adeo separāt
ꝛ lauāt donec eam exasperēt ꝛ amara vocātur. Alia separāt
ꝛ lauāt linguā: nō tñ in vltimo .i. summa aspitate ꝛ denoīant
salsa. Ea vo q̄ sunt subtilia ꝛ ignea minuūt ꝛ pungūt linguā
ꝛ vocātur acuta. Itē grossoꝝ terrestriū linguā coadunātiuꝫ
alia adeo cōstringūt donec aspitateꝫ gn̄ent ꝛ noīant pōtica.
Alia vo minꝰ coadunāt ꝛ ꝯstringūt ꝛ dicūtur acetosa. Igit
octo sunt sapores gn̄aliter .i. vnctuosus: dulcis: salsus: amarꝰ
acutus: stipticꝰ: acetosus: pōticꝰ. insipidus vo nō est vt dixi
mus noīandus. Oē dulce tēpate calidū est: vn̄ mollificat ꝛ
coqt absqꝫ calefactiōe. Omne vnctuosuꝫ ē aquosum ꝛ aereū
ideo mollificat ꝛ calefacit sine nimia calefactiōe. Oē salsum
est terreū calidū non tñ igneū: qꝛ mūdificat ꝛ colat sine cale
factiōe. Omne amaꝝ terrestre modicū hn̄s caliditatis: idcir
co mūdificat ꝛ oppilationē aperit grossiciem extenuat absqꝫ
multa calefactiōe. Omne acutū calidū ꝛ igneū: quocirca at
tenuat mūdificat ꝛ vrit. Omne stipticū ꝛ ponticū sunt frigi
da terrestria: hac de re coadunāt oppilāt: ꝛ īgrossant: ꝛ infri
gidāt: ꝛ desiccāt. Oē acetosum ē aquosum ꝛ subtile: ppter h̄
attenuat: apit: incidit: mūdificat infri. ꝛ desiccat. Sed tñ opꝫ
scire qꝙ q̄cūqꝫ ca. ꝛ sic. frigida ꝛ hu. dicimꝰ nō sunt oīa eq̄lia: sꝫ
diuersa: sed qꝛ sunt de q̄ttuor elemētis vbi plꝰ: vbi minꝰ ex il
lis ꝯsistētia. Stipticū tñ ꝛ acetosum sunt in frigiditate eq̄lia
sed stipticū est grossum: terrestre. Acetosuꝫ: aq̄suꝫ: ꝛ subtile:
sensu: ꝛ rōne intelligit. Sensu qꝛ videmꝰ q̄sdaꝫ fructꝰ ab ini
tio pōticos esse ꝛ siccos stipticos sue arbori siles: sicut sunt
vue coctana malaꝝ: q̄ paulatim a stipticitate ꝛ pōticitate sua
ad hūiditateꝫ ꝛ maturitatē veniūt. Quedā vo prius ad aceto
sitatem veniūt ꝛ ab acetositate tēdūt ad dulcedinē: vt vue ꝛ
silia. Quedā vo sine acetositate ad dulcedinē mutant: sicut
dactili dulcia mala: ꝛ silia. Et fructꝰ nō coquūtur nisi cū na
turali calore q̄ est interiꝰ aereo ī mixto q̄ est exteriꝰ. Stiptica
vero ꝛ pōtica: qꝛ frigida sunt ꝛ grossa: ꝛ mutatio coꝝ nō est
ad acetositatē nisi cū calore: mōstrat em̄ ꝑ calorē ea subtili
tate ꝛ acetositate mutari. Rō est: qꝛ pōtica ꝛ stiptica sunt tar
da ꝛ dura ad penetrādum corpꝰ hūanuꝫ ꝛ plurimū coꝝ actio
exteriꝰ ē. qꝛ coadunāt claudūt ꝛ inspissant cutem: qꝛ sigñt fri
giditatē ꝛ grossiciē. nam frigiditas ꝯstringit ꝛ cōstipat ꝛ in
spissat cutē ꝛ grossiciē hꝫ nō ꝑforabilem: sed acetosa cito pe
netrare: ꝛ in corpibꝰ interiora ꝑforare videmꝰ: ꝓinde subti
lia dicimꝰ. rursus acetosa dicimꝰ subtilia: qꝛ de calore nō for
ti sunt: sicut videmꝰ cibū in stomacho mutari in acetositatē
cū a stomacho nō bn̄ digerit. Stomachꝰ em̄ infrigidatꝰ nō
valēs digerere cibū: ꝯuertit eū in acetositatē: sicut videmꝰ i
liēteria. Lac em̄ ꝛ vinū si in frigidissimo stēt loco nō mutant
in acetositatē: sed si in aliq̄ acri calore tāgūtur: fiūt acetosa.
Preterea nullū acetosum est frigidissimū. calor em̄ est cā ace
tositatis: neqꝫ repimꝰ aliq̄d esse frigidissimū acetosum. Sti
ptica igit ꝛ pōtica grossa sunt ꝛ terrestria. Acetosa vo subti
lia ꝛ aquosa. dulcia vo ꝛ amara ca. sed dulcia ca. sunt ꝛ hu. tē
perate. silr vnctuosa. amara vo calidiora sunt ꝛ sicciora: qđ
sensu ꝛ rōne intelligimꝰ. sensu: qꝛ si ad aliq̄d liq̄duꝫ interiori
calore ꝛ exteriori coquat ad dulcedinē immutat. Calore em̄
augmētato ꝯuertit in amaritudinē sicut fit ī melle. Mel em̄
induratū in amaritudineꝫ mutat: qđ si ad ignem coq̄tur fit
amari saporis. rō est: dulcia em̄ ꝛ amara videt esse colatiua
ꝛ mūdificatiua. Mel em̄ tēpate colat cū suauitate q̄dā: neqꝫ
saporat aut diuidit linguā. Amara vo fortiter colādo iuuāt
mūdant ꝛ saporāt linguā cū horribilitate: vn̄ videmꝰ terre
stria esse grossa. Amara tñ ppt h̄ dicimꝰ esse sicca: qꝛ nō pu
trefiūt. Acuta calidiora ꝛ subtiliora amaris: qꝛ sūt ignea: iđqꝫ
rodūt ꝛ incēdūt ꝛ eliquāt ꝛ corpa faciūt tenera. amara vo qꝛ
minꝰ sunt calida sunt grossa ac terrestria: si exteriꝰ ponāt ꝛ la
uabūt ꝛ mūdificabūt. Interiꝰ aūt posita hūores grossos ex
tenuabūt oppilatiōes venaꝝ aperiēt: grossam capitis ac pe
ctoris hūiditatē mūdificāt: ideoqꝫ paralyticis subueniūt: cito
em̄ penetrāt sicut acuta: nec morātur aut īdurātur sicut pō
tica aut stiptica. Salsa ca. sunt ꝛ terrea: minoris tñ sunt cali
ditatis q̄ amara.

De scīa vtutis medicīe ꝑ odorē. Ca.vii.

Scientiā vtutis medicine ꝑ odorē opꝫ scire. Olfactꝰ
em̄ patit ꝑ fumosa aīs ꝑ fumū sicut gustꝰ ꝑ sapo
rem. nam videmus acutū vt allia ꝛ cepe nō minus q̄ gustui
sapores: olfactū facere pati. Silr multa q̄ īmūda sūt ꝛ putrē
tia nō gustant quoꝝ naturas odoratu cogītimꝰ: cū em̄ gustā
tur ppt malū odorē ipsa mali saporis esse oñdūt: sed tñ q̄dā
sunt q̄ naturas suas ꝑ odorē nō sūt demōstrantia. Causa tñ
hec est: qꝛ vel ex diuersis q̄litatibꝰ cōposita sūt: aut qꝛ nulliꝰ
sunt odoris. diuersaꝝ q̄litatū sunt odorifera: maxie rosa cuiꝰ
odor sue nature nō ꝯuenit. hoc eiꝰ sapor ꝓstat: est aūt cō
positꝰ de amaritudīe pōticitate ꝛ aq̄sitate. Pars vo amara
calida ē ꝛ subtilis: ps vo pōtica frigida grossa ꝛ aq̄sa. insipi
da īter grossuꝫ ꝛ subtile mediocris. Odor aūt nō ē nisi res fu
mosa aerea a corpe ꝑ caliditatē dissoluta: qđ em̄ aerē odorā
do dissoluit: nihil ē ꝑter fumosum aerē. qđ em̄ a rosa dissol
uit nō est a tota suba: sed ab ea pte q̄ subtilis ē. ppt hoc oīs
res hn̄s odorē est calida: eiꝰ tñ odor nō totā eiꝰ subam ostēdit
esse calidā maxie ī rosa. Que aūt nulliꝰ odoris sūt sicut salsa
ꝛ dulcia nō ostēdūt suā ꝯplexionē nisi ꝑ saporē. fumꝰ em̄ qui
ab eis dissoluit: aut est paucꝰ: aut īter subtilitatē ꝛ grossitu
dinē nō est tēpatꝰ: ꝓinde nō ꝯuenit odoratui: q̄re acetosa ꝛ
acuta dāt odorē sapores suos ostēdētem: salsa vo ꝛ pōtica mi
nime ipsa em̄ sūt pōtica grossa ꝛ frigida: ꝛ de frigidis nō dis
soluit fumosum: q̄ aūt odorē habēt caliditatē ꝛ subtilitatē in
suis substātijs esse designāt: nō tñ caliditatis ꝛ subtilitatis
quātitatē: ideoqꝫ rerum ꝯplexiōes ꝛ naturas ꝑ ordinē cer
tissime nequiuimus cognoscere.

De cognoscēda medicina ꝑ colorē. Ca.viii.

Color minꝰ q̄ odor cōplexionē oñdit reꝝ. diuersas re
rū cōplexiōes vnꝰ coloris īuenimꝰ: qui tñ aliq̄n demon
strātur sicut videmꝰ in multis radicibꝰ ꝛ seminibꝰ. vbi gr̄a vt
cepaꝝ sq̄llaꝝ q̄cūqꝫ ē alba minꝰ ē calida: q̄ vo rubea calidior
Silr cicera faseoli ꝛ multa alia si nigra sunt calidiora esse di
cimꝰ: si alba minoris caliditatis. Hec em̄ ē via ꝑ quā simplicē
medicinā tētare possumꝰ: tētatio tñ dꝫ fieri cū magna caute
la in corpibꝰ: nō em̄ sumꝰ securi q̄n res ꝓbāda mortifera sit.
Opꝫ ḡ medicū si aliq̄d ꝓbatū inuenerit ad curādos egros
sufficiēs non laborare in alijs ꝓbādis molestū em̄ est. Item
oīs medicina qua nūc medici opant nō prꝰ in hūanis corpi
bus ab ātiq̄s ꝓbata fuit: sed multis diuersisqꝫ modis que
dā fuerūt cū inuētiōe ꝓbata. Quedam spōte accipientes ca
lefacit eos aut infri. aut humec. aut exic. qꝛ medici postea in
alijs corpibꝰ ꝓbauerūt. Alij vo multū laborauerūt in cogscē
dis ꝛ disputādis rōnibꝰ: sꝫ ipsi formidolosi nō ausi sunt ꝓba
re: qꝛ cāe multe cognitiōis eiꝰ in somnijs venerūt q̄liter vigi
lādo eā inuestigauerūt: vn̄ cū sua audacia eam in corpibꝰ ꝓ
bauerūt: tādem īueniētes ea rei amāde esse vtilia scripserūt.
Quidā in quibusdā irrōnabilibus animalibꝰ ꝓbauerūt q̄dā
que hūanis corpibus data iam fuerūt illius magni iuuami
nis cuiꝰ in irrationabilibꝰ aīalibꝰ fuerāt: deinde indubitāter
ea scripserūt. Hippocrates aūt a quadā aue marina clystere
facere didicit: q̄ dū vltra modū pisces comederat ꝛ egestio
sua indurata esset: os suū fundās īplebat aqua cōuersoqꝫ ca
pite mittebat rostrū in anum deponebatqꝫ aquā in ore cōce
ptam in culū. vn̄ statim fiebat solubilis. vn̄ Hip. illud in ho
bus cōstipatos vētres habētibꝰ ꝓbauit: ꝛ cōstipationi vti
lissimū inuenit. Amplꝰ reptilia sicut tyri ꝛ serpētes ī hyeme
frigidisqꝫ tpibus intrāt interiora terre: ꝛ supini iacēt vn̄ vi
sus coꝝ obscurat ꝛ deficit: vere aūt veniēte foris egrediūt
visum defectū habētes: tūc eūtes īueniūt maratum: cuiꝰ frō
dibꝰ comestis vertūt oculos circa herbas visusqꝫ eis restau
ratur: qđ olim medici exploātes succū illiꝰ herbe ī collyrijs
oculoꝝ miscuerūt: ꝛ inueniētes eum magne vtilitatis esse
scripserūt. Dicūt iteꝝ q̄dam accipitrem dolorē vētris habē
tem: epar delphini comedere: moxqꝫ a dolore liberari. Sunt
ꝛ alia q̄plura ꝑ q̄ ātiqui taliter medicinā in hoībꝰ ꝓbauerūt
ꝓinde hec ars nō in pauco tpe inuēta fuit: qꝛ q̄dam a q̄bus
dā dimissa sunt ab alijs ꝓbata: ꝛ ipsi illa ꝛ multa alia cōperiē
tes alijs reliquerūt. Non em̄ multū tpis ē qꝙ in ꝑtia parui
fuerūt scorpiones qui si aliquē mordebāt mox moriebat: qđ
longi tēporis spacio fuerat: sed cū quadā die quēdam mor
derēt statim sufficiēter sanguinem minuit: ꝛ vnū exagiū cā
phore bibēs est liberatus. ppter hoc nō oportet medicinā in
humanis corporibus tētare: sed que ab antiquis ꝓbata sunt

nobis sufficiant: malū enim est. vnde Hippo. in apho. Uita breuis: ars vero lõga ⁊c. Hec autem dixit Hip. vt ostendat que necessitas est librum aphoris. habēdi: ⁊ demõstrat ꝙ nullus artē medicine in vita sua cõplere valet. vnde necessario experimēta antiquoꝝ teneātur: ⁊ alia ꝓbare incipiāt. sic ꝑlixitas artis medicine cõpleri poterit.

¶ De singulis virtutibus medicinarum a primis procedentibus. Capi. ix.

Complevimus disputationē qualiter medicine ꝓbētur: vt cõplexio sua intelligat: ordo sequatur a secūdis virtutib⁹ a primis ꝓcedētibus .i. maturatiua oppilatiua ⁊c. Quas v̄tutes possum⁹ cognoscere intellectis eaꝝ cõplexionibus: q̄ sunt ca. fri. hu. ⁊ sic. q̄ in oībus corpib⁹ in q̄litate ⁊ quātitate nõ sunt eq̄liter: sed necessario vna res nõ est eiusdem virtutis cui⁹ alia: ideoq̄ q̄daꝫ medicina est aperitiua: q̄dam mollitiua: ⁊ q̄daꝫ alteri⁹ virtutis. Quaꝝ vnaqueq̄ cui⁹ virtutis est nõ opꝫ dici: sed dicamus eā cõplexionem a qua virt⁹ medicine ꝓcedit vt querētes medicinā hmōi virtutē habētem ꝓpter iuā cõplexionem eā inueniam⁹. Quare cõuenit nobis noscere oēm rem in corpibus tripl'r mutari: aut em̄ ex actione caloris naturalis ad bonā medicinā corporisq̄ cõueniētem mutatur et vocatur digestio: aut mutatur ex calore qui est extra naturam ad malā medicinā ⁊ corpori incõuenientem ⁊ putrefactio nūcupatur: aut eius mutatio est inter hec duo .i. inter digestionem ⁊ putrefactionem: ⁊ dr̄ coadunatio sicut aqua hydropicoꝝ ⁊ sanies in apostematib⁹ coadunatur. Causa q̄r natura volēs mutare materiā in naturalem qualitatē nõ inuenit potestatē in qualitate ipsius materiei ꝓpter illius materie malignitatē. Aliud q̄r est extra venas ⁊ arterias mutat eā aut in saniem: aut in rem quādaꝫ nature mēbroꝝ vicinā. que mutatio cū nequeat fieri nisi cum temperātia caliditatis naturalis: necesse est vt medicina saniei collectionem eiusq̄ digestionem adiuuās temperate sit cõplexionis aut vicina tēperamento paruo tamen calori pertinens. propterea vbi coadunare volumus saniem: facimus medicinam temperate caliditatis: sicut sunt humana corpora: quemadmodum est fomētatio aque caliditatꝫ tēperate aut tepide: vel farina frumēti cuꝫ aqua ⁊ oleo cocta: panis cum oleo ⁊ aqua coctus ⁊ similia. Aut facimus medicinā viscosam poros claudētem vel calore naturali intrinsecus coadunato ⁊ cõfortato vt apostematis materia digerat: sicut fit ex axungia porcina anserina: ⁊ simil'b⁹. Ut si apostema est calidū ⁊ tempus estiuum: psiliū cū aqua frigida ⁊ oleo rosato iuuat: q̄r facit calorem naturalē interius coadunari. Aut facim⁹ medicinā vtrāq̄ virtutem habētem .i. tēperate caliditatis ⁊ viscosam sicut fit de lini semine vel cathaplasmate decoctiōis bletaꝝ aque ⁊ olei. Sed si corp⁹ vltra temperamētum in caliditate fuerit: decet medicinā in gradu esse frigidā quo calor corpis q̄ tēpamētū exiuit tēperet: sꝫ nõ est necesse vt medicina apostematis aperitiua sit calida ⁊ sic. poros em̄ aperit caliditatē naturalem dissoluit ⁊ apostematis materiam indurat: qđ planius dicemus cū de curis apostematum dicemus.

¶ De medicina mollitiua. Cap. x.

Medicinam mollitiuā oportet fieri ꝑut est causa mēbroꝝ. indurata em̄ mēbra multis modis indurātur: aut q̄r desiccētur: aut q̄r coagulātur ⁊ fit in eis nodositas ꝓpter frigiditatem: aut q̄r ea plenitudine extēdantur: aut q̄r hec tria cõmiscētur. Medicina aūt mollitiua mēbris ꝓpter siccitatem induratis ⁊ humectatiua cõueniūt. mēbris vero ꝓpter frigiditatē coagulatis calida sunt necessaria. Extēsis q̄dem ꝓpter plenitudinem subuenit: aut refrigeratiua: vt expellat inde materiam: aut calefactiua vt eam dissoluat: ⁊ per poros excludat aut desiccatam viscosa et: que duobus modis valet: q̄r humiditatem membroꝝ desiccat eorūq̄ materiam in siccitatem naturalem cõuertit. Medicina tamen qua siccitatem ⁊ extensionem membroꝝ curamus nondum mollitiua: sed attractiua et maturatiua. Namq̄ recte mollitiua dicitur que dura curat apostemata: sicut sclirosim ⁊ duriciem extremitatum lacertoꝝ ⁊ chordaruꝫ ex grosso phlegmate ortam. Huic em̄ medicina calida ⁊ sicca conuenit: non tamen calida multum ⁊ sicca: sed calida in secundo gradu: ⁊ sicca in primo. Nam si calidissima ⁊ sicca est: subtilem partem apostematis diuidit ⁊ dissoluit: de cetero vero desiccat ⁊ indurat. agitq̄ in eo qđ ignis in argillā. nam qđ est humiduꝫ ⁊ subtile dissoluit. aliud petrificat ⁊ indurat: diciturq̄ later. Dura ergo apostemata non oportet cum calidissima ⁊ sicca medicina curari: cuꝫ eius calor fit fm̄ apostematis duriciem. Si enim modica est: ⁊ medicina sit parum calida ⁊ sicca: sicut adeps caprarū ⁊ gallinarum: si enim est multa mollior: fit medicina sicut est anseris ⁊ hirci pinguedo camomilla ⁊ medulla vituli. Hec enim oīa moderate sunt calida ⁊ sicca: non tm̄ oportet esse salsa ⁊ vetera. quanto enim adeps est vetustior tanto siccior estimatur: molliores vero sunt bdellium sigia galbanum amoniacum: oleum vetustissimum: yzeleon: adeps porcinus nõ salitus.

¶ De induratiua medicina. Capi. xi.

Induratiua medicīa mollicīei ꝯtraria est: ergo si illa calida ⁊ sicca est: decet istā esse frigidā et humidā sicut semperuiua psiliū portulaca lens aque: hec oīa sunt induratiua: q̄r cū sua frigiditate materiā coagulāt ⁊ ꝓhibēt ne dissoluatur frigida vero ⁊ sicca indurant: siccitas tamen eorum quandā partem dissoluit.

¶ De oppilatiua medicina. Capi. xii.

Oppilatiua frigida est ⁊ viscosa atq̄ terrestris carēs acumine ⁊ pūctione. res enim pūgitiua velociter ꝑforat ⁊ dissoluit ⁊ quandā partem substantie membroꝝ eliquat: vel q̄r copiā humorum ab interioribus membrorū excludit.

¶ De aperitiua medicina. Capi. xiii.

Aperitiua medicina est cõtraria oppilatiue q̄ est attenuās ⁊ incidēs ⁊ aliquātulū mordicans sicut amara ⁊ vitrea. hec em̄ aperit ⁊ mūdificat vias interius ⁊ exteri⁹: que lꝫ aliqđ stipticitatis agat interius: illud tm̄ nõ operat exteri⁹ ꝓpter angustiam poroꝝ cutis. Stipticitas em̄ poros q̄r sunt angusti claudit: ⁊ mūdificatiuā medicinā vt interi⁹ itret ꝓhibet. sed itrinsec⁹ sua actione fortiter ambit. epar: splenem: renes: ⁊ oīa viscera aperit ⁊ cõfortat ⁊ adiuuat aperitiuā medicinā: vt possit penetrare: ꝓinde absinthiū interi⁹ multū valet. mūdificat em̄ ⁊ aperit cū sua amaritudine ⁊ põticitate. exteri⁹ vero hec nõ operat. vn̄ medicina amaritudinē habēs ⁊ viscositatē absq̄ põticitate intrinsec⁹ ⁊ extrinsec⁹ aperit ⁊ mūdificat sicut lupinus amigdale amare vitice semen yreos abrotanū. hec em̄ grossos ⁊ viscosos humores aperiūt ⁊ attenuāt maxime qui sunt in pectore ⁊ pulmõe. Saniē em̄ mūdificāt epatis ⁊ splenis: oppilationē aperiūt si oppilatio fortis non fuerit. Forti enim splenis oppilationi fortior medicina cõueniēs est: sicut radix capparis scolopēdria squilla tamariscus radix. hec aūt singula epatis oppilationi ꝓficiūt. spleni vero iūcta ⁊ cum aceto cocta. pectori ⁊ pulmoni valent cum ptisana aut cum mellicrato vel cū oximelle cocta.

¶ De mūdificatiua medicina. Capi. xiiii.

Medicina q̄ est mūdificatiua est eiusdē actiōis: cui⁹ aperitiua: debilioris tm̄. Sūt ⁊ quedā que mūdificāt cutem extrinsec⁹ ab impetigine: serpigine: lētigine: ⁊ similibus. s. semen melonis: lētis cortex: radices: calami vsti: conche marine vste: spuma marina. amigdale amare staphisagria helleborus alb⁹: ordeū ⁊ fabe: hec curāt cutem cū vi mūdificāte sicut apitiua intrinsec⁹ in poris operātur. Mūdificatiua nullā habēt põticitatem a qua virtute oppilationē aperiāt: grossos huōres attenuēt.

¶ De rarificatiua medicina. Capi. xv.

Rarificatiua cutis poros aperiēs calida est ⁊ sic. calor enim corpis substantiā dissoluit: non tm̄ opꝫ vt multū sit calida neq̄ acuta hmōi enim existēs ⁊ cutem tangēs rigorē ⁊ tremorē facit: neq̄ multū sicca: q̄r facit dolorem: neq̄ multū sit grossa ⁊ terrestris: q̄r icidit. vera ergo rarificatiua est camomilla malua sambuci radices ⁊ eoꝝ olera vetustissimū oleum abrotanū.

¶ De solidatiua medicina. Capi. xvi.

Solidatiua poros cutis solidās est rarificatiue opposita necessario ergo frigida est ⁊ hu. aquosa vero nõ

fortiter oppilans est poros: sed mediocriter sicut est aqua fri
gida semperuiua portul. & spine que dicitur tribuli: & psilium
& omne qd sine desiccatione infrigidat. Silr apposita agūt
folia mādragore papauer iusquiamū si moderate ponātur:
sed multū apposita sensum auferūt.

¶ De largatiua medicina. Capi.xvij.

Largatiua oris venarū calida & sicca & grossa & ignea
non tamen sit vstiua sicut allia: cepe: fel taurinum:
oleum policarie: & similia. hec enim aperiūt ora ve
narum que sunt in ano: que sunt emoroydes.

¶ De cōstrictiua medicina. Capi.xviij.

Medicina constrictiua frigida est & grossa & stiptica
nullam habēs pūctionem. hec eni q: grosse sube est
poros nō penetrat: & q: frigida est coadunat & cō
stringit sicut galla balaustia psolocaracta cortex glādium & silia.

¶ De vstiua medicina. Capi.xix.

Ustiua calida est & sicca & grossa in substātia: q cum
corpora tāgit velociter perforat propter sui calidi
tatem & moratur pter suam grossiciem. vrit ergo
corpus sicut ferrū candens vrit corpus.

¶ De putrefactiua medicina. Capi.xx.

Hec aliquātulum sit vstiua & est subtilis sube: non
enim tante dr esse vstionis vt carnem eliquet: aut
cum dolore: aut sine dolore: q: ea nō cito mutat cor
pus sicut icisiua: neq pforat fortiter: sicut ea q ē grosse sube
aut nō facit magnū dol. aut nullū. vn nō vrit sicut arsenicū .i.
auripigmentū citrinū ruta: sed hec abusiue dr putrefactiua:
veraenim putrefactio nō fit nisi cū caliditate & humiditate:
& necesse est vt mēbra sint fetētia q sunt putrefactiua.

¶ De virtute medicine liquefaciētis carnes. Ca.xxj.

Uirtus huiōi medicine est qsi putrefactiue: sed tn
debilior: que posita sup vulnera exteriora malā car
nem habētia eam desiccat: & corp? coequat. Intrin
secus tn nullius actiōis est: ops aūt hāc moderate poni. nā
vltra modū posita sanā comedit carnem & eam cōcauat sicut
es vstum: & cortex eris vsti operātur cōmixta & puluerizata
vulneribus sicut flos eris vsti & cetera faciūt.

¶ De cicatricatiua medicina. Ca.xxij.

Cicatricatiua medicina carnē vulneribus equat: sa
nat cutē & indurat & cōuertit eam qsi in naturā cu
tis: q moderate stipticitatis est sicut balaustia: alu
men: aloe: galla: & silia. Silr facit es vstum si solū fuerit. Itē
queq medicina pdicta: raro tn & paulatim ponat. que vero
nullā omnino pōticitatem habēt idē operātur: sicut litargi
rum: cadimia vsta: orbus: & similia.

¶ De medicina carnis curatiua. Capi.xxiij.

Medicine que carnes curant temperate mūdificant
nullā pūctionem vel dolorem faciūt sicut yreos ari
stol. rotūda orobus & similia.

¶ De attractiua medicina. Ca.xxiiij.

Attractiua calide cōplexionis est subtilisq sube: q:
cum calore attrahit maxie si subtilis est. nā sua sub
tilitate plus pforat: quarū naturā dixim? cū de eis
disputauim? vt serapinū: armoniacū: fermētum: stercus colū
binum: anserinū: porcinum: & similia.

¶ De medicina laxatiua.

Preterea medicina laxatiua cū maturatiua calore adiu
uāte opatur: vnde quāto calidior est tāto fortius opera
tur vel agit.

¶ De expulsiua medicina. Capi.xxv.

Expulsiua vero medicina ab interioribus ad exterio
ra expellit: cui? complexio frigida est substātialiter
grossa. res eni frigida cū expulsiua: si vero sit grossa
fortior erit.

¶ De medicina q custodit corp? a mortifera potiōe. Ca.xxvj.

Medicina q sanat corp? & custodit a mortifera potio
ne: alia qlitati veneni resistit: q: sibi ɔtraria est: alia
substātialiter: alia pter silitudinē. Quedā enim aut
extraposita venenū expellit a mēbris: attrahēdo ad se cū cali
ditate & subtilitate sue sube: aut q: suba eius similis est sube
veneni. Cum eni oē venenosum & mortiferū humanis corpi
bus sit cōtrarium: nec possit excludi nisi cū medicina sibi sili
illud ad se attraheēt: necessario & he medicine corporibus sunt
ɔtrarie: non tn vt per eas perimātur. Est eni mediocris inter
naturā corporis & venenū: & quasi ab vtroq eorū extremitate
complexa .i. inter viuificum & mortiferū. sanis eni nocet: mul
tum enim ex eis bibitū lesionē infert: igitur tantum ex eis su
mat q neq corpori noceat propter suam multitudinem: neq
a veneno superetur causa sue paucitatis.

¶ De medicina mitigāte dolorem. Ca.xxvij.

Mitigatiua dolorum calida & subtiliatiua sūt: dissoluūt
eni purgāt: & attenuāt. leuiter digerūt qd clausum
est in mēbro infirmo: siue calidus sit siue viscosus
chimus siue grossus: vel mult?: vel quodlz clausum in vijs an
gustis siue vētositas sit frigida grossa seu fumosa nō potēs
egredi: ideoq he medicine nō possunt esse stiptice ɔtrutis lz
passioni cōueniāt: aliqn quidē & si dolorē mitigēt passionem
minime curāt. Nonunq eni mēbra qbus infrigidātur & stu
pescūt somnusq puocatur dicūtur mitigatiua doloris q do
lores nō soluūt: lz dolor nō sentit ex somno & mēbrorum stupo
re. prior g medicina melior est ista. Nam q frigida & humida
sunt sicut iusquiam?: mādagora: excepto cortice sue radicis
frōdes iusquiami & albū spma ei?. Albū enim lz meli? sit ni
gro: illa vo laudabilia sunt poti?. nam nris corporib? substātia
liter sunt ɔtria: ideoq cū salubrib? ātidotis nō misceātur illa
& hec alia .i. opiū myrrha: figia: croc?: & silia. Multū enim ex
eis potatū maniam & mortē puocāt: sed moderate suscepta
iuuāt. Silr faciūt ea q cerebro nocēt: iplēt eni caput de pessi
mis fumis: grauitatem vertiginē & scotomiam gnantib?. no
cētq ori stomachi pter colligātiam cerebri & stomachi.

¶ De virtute tertia medicine lapidē frāgēte. Ca.xxviij.

Quemadmodū actionē scde virtutis a pria dixim?
pcedere: ita tertiā a scda oriri dicam?: que qdem
lapidem frangūt: vrinā & mēstrus puocāt: pect? &
pulmonē ad screādū adiuuāt: lac & spma augmētant: lapidē
frāgūt: vrinā puocāt: & hoc cū medicina calida grossos hūo
res incidēte: nō multū tn calida: nimia eni caliditate & sicci
tate lapides siccāt: lz q renes mūdificat min? iadit: & aliquā
tule hūiditatis est: sicut est radix lupini & sparagi: & eorū sper
ma: poliū nitrum vstum: acetū in quo cocta est squille: peo
nie radix: cicer nigrū: amigdale amare & silia.

¶ De medicina vrinā puocāte. Capi.xxix.

Urina puocat cum reb? calidis & acumen hūtibus
vt extenuēt sanguinē & renes calefaciāt: vt possint
colamētū sanguis ad se trahere: sicut faciūt spma
apij petroseli. marathri: apij ameos acorus. hec oia sangui
nem mūdificant & subtiliant & diuidūt ab eo suam aquosita
tem sicut coagulum separat a lacte serum.

¶ De medicina mēstrua puocāte. Capi.xxx.

Menstrua puocātur cū medicinis potui datis & de
foris positis. Que bibūt sanguinē attenuāt viasq
pororum aperiāt q sunt qsi lactis puocātia: differūt
tamen. he eni calidiores sunt & plus incidētes: venā enim
vulue plus ops apiri q eam q est in mamillis vt facile fluat
sanguis: ipsa eni nō adiuuat ad expellendum a se sanguinē.
Mamille vo sanguinē sibi fluētem ad se trahūt: ideoq q ad
iuuāt sanguinē ad mamillas venire iuuāt mēstrua: cū pauca
sint: lz cū oino cessata fuerit nihil psunt. Que g in mēstruis
cessantib? ɔueniūt sunt myrrha calamētū agreste & domesti
cū diptam? assarū sauina casia lignea acorus: cinamomū: co
stus: & silia. Que exteri? posita aut cū solo calore pficiūt: vt
ora venarū aperiāt & sanguinē liquefaciāt: aut cū sua simili
tudine vt sauina & alia multa.

¶ De medicina lac generāte. Capi.xxxj.

Lactis gnatio fit cū cibis & medicina. Cum medicina
vero q calefacit phlegma & digerit illud & i sangui
nē ɔuertit. Cū cibis vo q substātie lactis siles sūt,
sicut est q laudabilē chimū gnat: quorum hūiditas est modera
ta: & calor est vt calor sanguis. Calor eni sanguis est tēpatus
atq lacti sube silis. hūidis q corporib? ē ɔueniēs. Calor aūt
cholere ru. est vltra tēpamētum. phlegmas aūt frigidū est. Lac
ergo iter sanguinē & phlegma mediocre. vicini? tn sanguini
q phlegmati. vn cū lac minuit ops sāguinē corporis iuestigari
Qui si minor? fuerit necesse ē seruare dietā sāguis augmē

tatiuam.i.ca.ꝛ hu.ꝙ ſi cho.ru. dñatur purgētur: deinde cibos ſanguinē generātes accipiāt. Si aūt phlegma: accipiāt medicīas ī ſcōo gradu calidas nullā facientes ſiccitatē: ſꝫ meliꝰ eſt dare cibaria ſicut eſt eruca maratrū anetū ꝛ ſilia. Multū ca. ꝛ ſic. dieta aut medicīa lac extinguit. Calor eī nimiꝰ naturā ſanguis extingit ꝛ corrūpit. ſiccitas vō quātitatē eiꝰ decreſcit: nos ꝗ diximꝰ in multꝭ locis materiā lactis nō aliud eſſe niſi ſanguinē coctū: ſanguie ḡ minuto: neceſſario lac nō gñatur.

¶ De medicina ſpma gñante vel augmētāte. Ca. xxxij.

Sperma gñatur aut ex cibis laudabilibꝰ ꝛ inflatiuis ſubſtātialiter corpi cōuenientibꝰ: aut ex medicina cali da ꝛ inflāte. ſperma eñ q2 de bona ꝛ ſpūali gñatur materia: neceſſario oīa ſpma augmētātia ſunt nutriētia ꝛ inflātia ſicut cicer: faba cepe. De medicina ſicut ſtincꝰ ꝛ ſilia.

¶ De medicina lac auferēte ꝛ deſiccāte. Ca. xxxiij.

Lactis ablatiua calefaciūt ꝛ deſiccāt aut infrigidāt. Que calida ſūt ſanguis naturā corrūpūt. Que ifrigidāt ꝗtitatē ſanguis minuūt. Que vō ſpma minuūt, eiꝰ ſubē naturā corrūpūt ſicut infrigidātia ꝛ ſic. facientia hoꝝ eñ cōplexio ꝯplexioni ſpmatis ꝯria eſt ꝛ oppoſita. Deſiccatiua aūt lꝫ ſint calida ſpma ſemp deſtruūt: ſicut facit ruta agnꝰ caſtꝰ ꝛ ſilia. Que ſpma ab interioribꝰ deducūt ad exteriora ſunt ſicut inflatiua ꝛ calefacientia ſine ſiccitate. Que vero ſpermati vt nō ꝓuocetur repugnāt: ſunt frigida. ſpma abſq3 ſua frigiditate vel corruptiōe coagulātia ſunt lactuca: blitis: criſolocāna: cucurbita: citruli: cucumeres: ꝛ ſilia.

¶ De medicina pectꝰ ꝛ pulmonē mūdificāte. Ca. xxxiiij.

Pectoris ꝛ pulmōis mūdificatiua ſunt apitiua ꝛ inciſiua nō multū calida: ꝗ opꝫ dari cū hūidis ſirupis ꝛ cū iuribꝰ: ꝗ ſūt pinea maxīe ſi recēs ſit: aut butyꝝ cum melle vel cū zuccara: aut fabe cū zuccara: caſtorei aūt fumus iuuat cōtra hūores frigidos ꝛ hu. a capite ad pectꝰ deſcēdētes: ſpica etiā eodē modo deſiccat. ¶ Sufficiat de actione tertie ꝟtutis. Hic aūt finitur nr̄a diſputatio de vī virtute ſimplicis medicine. Eſt aūt incipiēda ſimpliciū medicinaꝝ diuiſio de naturis ꝛ diſputatio deo adiuuāte.

¶ De diuiſione ſimplicis medicine. Ca. xxxv.

Simplex medicīa aut ē de exiſtētibꝰ ꝑ ſe ſicut ſunt lapides ꝛ metalla: aut de herbis aut mēbris aīaliū. Medicīa ꝗ ſit de naſcētibꝰ terre ſūt herba: ſemina: grana: frōdes: flores: fructus: olea: ſucci: gūmi: ligna: radices: ꝛ ſilia. Medicina aūt ꝗ ſit de terraꝝ venis ꝗdam ſunt petre. alie lutū: ꝛ alie ſunt corpa mineralia: vt aurū: argētum: es: plūbuꝫ: ferrū: ſtagnū: metallū. Alie de mēbris aīaliuꝫ vt cornua teſticuli. Alie de hūiditate eoꝝ vt lac ſanguis ſerū: butyrum: oua. Alie de ſupfluitatibus hoīm: vt ſudor ſputū: ꝛ hiis ſilia. Alie de vrinis hoīm ꝛ beſtiaꝝ. Alie de capillis: pilis: vngulis: medullis: oſſibꝰ: corijs: pīguedinibꝰ. Alie de telis araneaꝝ. Alie de fructu ꝛ ope vermiuꝫ: vt ſericū. Nos itaq3 deo ꝯcedēte vnāquāq3 ſupradictaꝝ ꝟtutē ꝛ iuuamē mōſtrabimꝰ.

¶ De naturꝭ ſimpliciū medicīaꝝ: ꝛ prīo de herbis. Ca. xxxvj.

¶ De abſinthio.

Abſinthioꝝ meliꝰ citrinū ꝛ nouellū. qō eſt electius venit de nubia aut de tarſo in natura ſui ca. eſt in prīo gradu ſiccū in ſcōo. ſapor eiꝰ amarꝰ eſt ꝛ acutꝰ eſt in eo ꝛ pōticitas: ideo valet frigido ſtomacho: q2 cōfortat eum cū ſua pōticitate ꝛ caliditate: ꝛ purgat cholericos hūores de ſtomacho cū ſua amaritudine ꝛ ſubtilitate ſua educit cholerā ru. Alterū genꝰ abſinthij eſt meliꝰ ſupradicto qō eſt boni odoris colore aliquātulū albo calidū in primo gradu ſic. in tertio hꝫ in ſe ſubtilitatē ꝛ amaritudinē: cuꝫ iſta ꝟtute īcidit ꝛ diſſoluit. Aſcarides lūbricos ꝛ vermes necat in vētre hoīs bibitū. Cinis eiꝰ cū oleo amigdal. amara. idem ſimplex poſitꝰ ſup allopiciā valet. Oleū ex eo factū valet ſtomacho in appetitu ꝯfortādo ꝛ capiti patiēti ex frigiditate: febribꝰ cū rigore ſi patiēs inungat ante acceſſionē rigor ceſſabit: inūcti barbe pili citius naſcūtur: q2 rarificat cutem ꝛ poros aperit cum ſubtilitate ſua ꝛ pūctione.

¶ De abſinthio pōtico.

¶ Areſcaben: ideſt abſinthiū ponticū meliꝰ qō venit de romania ſiſe abſinthio in oībꝰ ſuis actiōibꝰ: ſed differt in pōticitate: q2 pōticitas in eo dñatur: ideo ꝯfortat magis ſtomachum ꝛ epar.

¶ De epatica.

¶ Azezalſaker.i. herba epatica ꝗ in fontanis īueniť frigida ꝛ hūida in ſcōo gradu: eiꝰ apozima caliditate epatis extinguit. Si epithimetur idem facit. Caue tñ ne vltra tertiū diē dederis eiꝰ apozima: q2 epar multū infrigidat.

¶ De aſcia.

¶ Sipas.i. aſtis ca. ꝛ ſic. in tertio gradu groſſum phlegma attenuat: ſtomachi vētoſitatem diſſoluit: lūbricos ꝛ oīa gña eoꝝ ſi cū ſucco mororū cāpeſtriū data fuerit a corpe hoīs excludit. Silr facit ſemen eiꝰ maxīe puerꝭ valet ꝛ dolori vulue.

¶ De ſcelerata.

¶ Scelerata.i. apiū riſus miſtꝭ modis ē. vna ꝗ icēdit cutē ſicut ignis: ſi cathaplaſmeť optima ē ſcrophulis: ꝙ eas comedit ꝛ incēdit. Eſt ꝗdā ſpēs ſcelerate ꝗ manet iuxta aq̄s: ꝛ ab iſta aqua oīno cauendū eſt. nā qui eā biberit aut comederit excoriat ſtomachū ꝛ inteſtina: ꝛ hō velut maniacꝰ efficiť ꝛ ſemp ridet: ꝛ ita ridēdo aīam eiꝰ exhalat.

¶ De gramine.

¶ Haemen ca. ꝛ ſic. ꝓprietē hꝫ interficiēdi ꝛ expellēdi lumbricos aſcarides ꝛ vermes oēs maxīe ſi succꝰ eius cū puluere cornu cerui bibatur. Congruit eñ pueris: q2 ipſi res amaras horreſcūt.

¶ De caſtragula.

¶ Caſtragula eſt herba ꝗdā interta ad modū retis ca. ꝛ ſic. in ſcōo gradu: ꝗ ſi piſtetur ꝛ in vino mittať ꝛ ponatur ſub diuo a ſero vſq3 ad mane deinde potui tribuatur omnes purgabūtur ſcrophule: ita ꝙ nec vna remanebit ſi dederis luna ignita.

¶ De enula.

¶ Areſtengeliph quā dicit enulā eſt duobꝰ modis. vna habēs florē citrinū: alia albū. Sed melior eſt cū flore citrino et frōdibꝰ maximis. Radix eiꝰ ponit in medicinis: ca. in ſcōo gradu ſicca in prīo. Succꝰ eiꝰ ī aqua coctꝰ valet dolori capitꝭ ex frigiditate ſi ex ea laueť. valet ꝗ ſcotomie vertigini ꝛ fumo groſſo ꝗ eſt in capite: ſi cū vino cocta bibať mūdat lapides ꝗ ſunt in renibꝰ: valet ꝗ frigiditati matricis. Cinis ex ea factꝰ ꝛ in vulnere vulne aſpſus mundificat ꝛ deſiccat. idē cinis cū melle bibitus lūbricos excutit.

¶ De polio.

¶ Haida.i. poliū meliꝰ qō venit de tripoli calidū ꝛ ſic. ī ſcōo gradu: hꝫ ī ſe acuitatē ꝛ tenuitatē: ſaporis ē amari: ideo vrinā ꝛ mēſtrua ꝓuocat. Aſcarides ꝛ lūbricos atq3 vermes necat: piſtatū recēs ꝛ ſup vulnꝰ poſitum ſanat ꝛ mūdat. valet cancroſis vulneribꝰ. ſilr ꝛ morſibꝰ ſcorpionū vnum exagiū bibitum aut ſuperpoſitū.

¶ De boragine.

¶ Liſenator.i. borago: melior recēs ca. ꝛ hu. in prīo gradu valet melācholicis triſtibꝰ ſine cā maxīe ſi bibať cuꝫ vino et zuccare. lingua arabica dr̄ bederā bona.i. letificās cor.

¶ De ſiſeleos.

¶ Siſeleos melior eſt ꝗ a roma venit ca. ꝛ ſic. in tertio gradu vrinā ꝓuocat. valet epilepticis bibita. Orthomiam ꝛ pectus de groſſo phlegmate purgat.

¶ De fumoterre

¶ Seterꝰ.i. fumꝰ terre melior eſt cinerei caloris: folia meliora ſūt ramis: ca. ꝛ hu. in fine pmi ḡdus. hꝫ amaritudinē ꝛ pōticitatē: ſtomachū cuꝫ ſua pōticitate ꝯfortat: cū ſua amaritudine cholerā ru. purgat de ſtomacho ꝛ de meſeraycis venis mūdat ꝑ ſolutionem.

¶ De memita.

¶ Memita melior ꝗ naſciť in arena ꝙ in terra dulci viridis ꝛ folijs āplis fri. ꝛ ſic. in ſcōo gradu: hꝫ in ſe pōticitatē: ideo valet calidis apoſtematibꝰ maxīe in oculis ꝛ in alijs mēbris.

¶ De malua.

¶ Cathemia.i. malua melior viridis fri. in prīo gradu hu. in ſcōo: eſt mollitiua dura apoſtemata ex caliditate diſſoluit: hꝫ in ſe aliquid caliditatis vnde mundificat lentigines ꝛ curat vlcus faciei.

¶ De thimo.

¶ Haſce.i. thimū qō venit ex tripoli meliꝰ ca. ꝛ ſic. in ſcōo gradu iuſcelinū ꝓuocat vrinā ꝛ mēſtrua: epar ꝛ ſtomachū mūdat de phlegmate: vētoſitatē tollit maxīe ſi tritū cuꝫ melle ꝛ aqua calida bibať. ſilr iuuat ꝛ purgat canales pectoris ꝛ pulmonem de groſſo phlegmate.

¶ De eupatorio.

¶ Aſſiſigaſt vel gaſit.i. eupatoriū meliꝰ qō venit ex mōte corirotho nature tēpate ca. ꝛ ſic. ī prīo gradu: amaritudinē hꝫ ꝛ tenuitatē ꝛ pōticitatē ꝯfortat ſtomachū cuꝫ ſua pōticitate ꝛ cū ſua tenuitate aperit epatis ꝛ ſplenis oppilatiōes. valet diuturne febri maxīe ſi bibať cum radice capparis ꝛ ſirupo acetoſo: ꝛ hꝫ in ſe virtutem inciuiſam: vnde vrinam ꝛ menſtrua prouocat.

¶ De amomo.

¶ Cumenechi.i. amomū facit veluti grana rubea: meliꝰ qō

venit a romania ca. ⁊ sic. in scdo gradu: hꝫ in se pōticitatem epithimatū somnū inducit ⁊ dolorē placat: apostema dissoluit: ⁊ morsibꝰ scorpionū ⁊ dolori matricis si subijciat valet. silr si coctū fuerit in aqua ⁊ bibitū in dolore epatis ⁊ renum valet.

¶ De affodillo.

¶ Cōchis. i. affodillus hꝫ in se virtutē dissoluētem ⁊ stringē tem: ⁊ coctio eiꝰ aut succꝰ adustioni ignis: aut calido apostemati. i. phlegmoni sine dubio ꝓdest: si masticetur gingiuaꝝ ⁊ palati excoriationem sanat.

¶ De capillis veneris.

¶ Barsceguarsem meliꝰ tirsum nigrum habēs cū folijs viridibꝰ ⁊ folijs spē silibus: cuiꝰ folia sunt tēpata in caliditate ⁊ frigiditate in p°io gdu: hꝫ subtilitatē ⁊ siccitatē in se ⁊ v̄tutem dissolutiuā. vñ scrophulas dissoluit: si epithimetur cum oleo ⁊ aceto valꝫ alopitijs grossos hūores pectorꝫ ⁊ pul. purgat lapidē in vesica frāgit v:inā ꝓuocat: ex his. ʒ. iij. ꝓpinatꝫ. Cinis eiꝰ aspsus loco capillos facit renasci.

¶ De camomilla.

¶ Bebonigi. i. camomilla melior citrina ⁊ floris albi recens odorifera rosa sua maxie ca. ⁊ sic. in p°io gradu tēpata in caliditate ⁊ sic. ⁊ subtilitate dissolutiua aliquātulū mollitiua. Oleum ex ea factū valet dolori ex labore: q: soluit ⁊ mitigat mēbra ꝯcta. Silr valet amphimerinis febribꝰ ex oppilatꝫ poris: durū apostema dissoluit: mitigat etiā apostema in diaphragmate: mēstruis ipat. Si mulier sedeat ī apozimate eiꝰ abortꝫ facit: ex sessione v:inā ꝓuocat: valet lapidibꝰ renū si balneātur in aqua eiꝰ: v:inā ꝓuocat: epatis apostema curat si ex eo epithimetur.

¶ De herba oppoponacis.

¶ Castisia vel herba sesirc: idest herba oppoponacis melior est recēs q̄ venit de romania calida ⁊ sic. in scdo gradu: hñs in se subtilitatē vñ multū dissoluit. virtꝰ eiꝰ v̄tuti silis est camomille: aliquātulū tñ differt: q: calor eiꝰ est subtilior illa.

¶ De melliloto.

¶ Elchilemelich. i. corona regia quā nos mellilotū vocamꝰ melior recēs semen eiꝰ sile fenugreco tēpatū in caliditate ⁊ hu. ꝑticipat magis calore nimiūqꝫ dissoluit: paꝝ hꝫ pōticitatis.

¶ De prassio.

¶ Farison. i. prassiū: meliꝰ coloris cineris ⁊ ꝑticipās aliquātulū ruboris: ⁊ qđ venit a ꝑtibꝰ rome: calidū in scdo gradu: ⁊ siccū in tertio: hꝫ amaritudinē. vñ oppilatōes splenis apit: purgat pectꝰ ⁊ pulmonē de humiditate: mēstrua ꝓuocat cū mulsa bibitū: succꝰ eiꝰ in sole pistatꝰ cū melle acuit oculos ⁊ cōfortat. Sternutatio facta cū succo eiꝰ curat ytericos.

¶ De ribes.

¶ Ribersū. i. ribes tirsū nascēs in mōtibꝰ idie īter niues melius longū ⁊ grossū: frigidū est ⁊ sic. calorē acutaꝝ febriū minuit: cho. ru. extiguit: ⁊ solutioni ex eadē cholera resistit: stomachū ⁊ epar calidū ꝯfortat. Succꝰ cū farina ordei mixtꝰ valet herisipile ⁊ stomacho calido.

¶ De ypericon.

¶ Insaricon. i. ypicon: meliꝰ qđ venit ex mōtibꝰ tripoli calidū ⁊ sic. subtile: purgat venas de hūoribꝰ putrefactis: oppilationē epatis aperit: matricē purgat: ideo v:inā ⁊ menstrua ꝓuocat: hūida vulnera desiccat.

¶ De pipere nigro.

¶ Fulfulume. i. radix piperis nigri est siccꝰ ⁊ multū calidus: succꝰ eiꝰ ex eo factꝰ lētigines curat faciei: duricies oēs maxie splenis dissoluit.

¶ De buchormarien.

¶ Buchormarien. i. suffumigatio quā gallici herbā thuris vocāt: ca. ⁊ sic. in tertio gradu: mūdificatiuū: dissolutiuū: incisiuū attractiuū est: succꝰ tñ eiꝰ ora venaꝝ q̄ in ano sunt apit ⁊ sanguinē ex eis fluere facit. Et si liciniū factū ex eius succo vngat in ano infuso vētrem dissoluit: aut si vēter in vmbilico vngatur: ⁊ si paꝝ ex eo bibat vermes ⁊ ascarides necat: mēstrua ꝓuocat ⁊ abortū fac mortuūqꝫ fetū expellit: valet ytericꝫ si cū sirupo acetoso bibat ⁊ alopitijs si fricet ex eo locꝰ faciei: lētigines mūdat ⁊ scabiē totiꝰ corpis: duritiē splenis epithimatum curat.

¶ De bedeoard.

¶ Bedeoard. i. odor rose melior alba recens frigida in p°io gradu: hꝫ acuitatem vñ dissoluit ⁊ mūdat defectū stomachū adiuuat valet defectui febris: dolori dētium morsuiqꝫ reptilium valet.

¶ De secchā.

¶ Secchā. i. samida melior recēs ⁊ viridis silis in omni virtute bedeoard.

¶ De camedreos.

¶ Camedreos melior recēs nascēs in mōtibꝰ: calidū ⁊ sic. in tertio gradu: hꝫ in se amaritudinē vñ hūores grossos incidit ⁊ mūdificat. valꝫ splenis duriciei si bibatur: silr apozima eius mēstrua ⁊ v:inā ꝓuocat.

¶ De camepitheos.

¶ Semesnos. i. camepitheos calidū ⁊ sic. in scdo gradu: hꝫ in se amaritudinē vñ incidit ⁊ purgat grossū phlegma: oppilationē splenis ⁊ epatis aperit: mēstrua ⁊ v:inā ꝓuocat: valet ytericis ⁊ sciaticis.

¶ De ramno.

¶ Hausigi vel ausegū. i. ramnū meliꝰ viride: pōticitas est ī eo: flos eiꝰ masticatꝰ vulneribꝰ oris ⁊ palati valet.

¶ De virga pastoris.

¶ Asaragi. i. v̄ga pastoris recēs est melior ⁊ viridis: frigida ⁊ sic. in scdo gradu: hꝫ pōticitatē vñ lippitudini oculoꝝ pistata supponat. Clystere factū ex ea valet dissinterie ⁊ fluxui sanguinis resistit sternumēta ex ea fiunt. Silr tenuē sanguinem mulieris strīgit. calido apostemati ⁊ inflāmationi valet. in quocūqꝫ mēbro calor fuerit valet. silr supposita epati de mala cōplexiōe iuuat. vulnera sanat recētia.

¶ De sticados.

¶ Sticados melior recēs hñs colorē citrinū. ca. in p°io gradu ⁊ sic. in scdo. sapor eiꝰ amarꝰ ⁊ pōticꝰ: apit: dissoluit: mūdificat: ⁊ maturat: cōfortat oīa mēbra. valꝫ nigre cholere q̄ est in cerebro ⁊ stomacho ⁊ hypocūdrijs.

¶ De farision.

¶ Farasion calida ⁊ hu. pistata ⁊ supposita frigido apostemati dissoluit sup morsuꝫ scorpiōis valet.

¶ De cētaurea.

¶ Cantoria. i. cētaurea melior minor ⁊ ābabꝰ melior odorifera: ābe calide ⁊ sic. cū pōticitate ⁊ acuitate: hūt in se v̄tutē phlegma dissoluēdi. Clystere factū ex eis valet cholericꝫ. D. dixit q̄ deducit cho. ru. mēstrua ꝓuocat fetꝰ mortuos expellit: abortū facit maior ī sup̄dictꝫ fortiꝰ opat.

¶ De pētafilō.

¶ Pētafilon. i. qnqꝫ folia alij femeq̄strū dicūt: fri. ⁊ sic. multū sang. strigit de q̄cūqꝫ loco fluxerit.

¶ De tribulo marino.

¶ Abesech. i. tribulꝰ melior recēs ⁊ viridis ca. tēpate ī p°io gradu ꝓhibet materiā supueīre mēbris. ī potētia ī renibꝰ lapides rūpit. valet colice passioni ⁊ stranguriosis dolorem q̄ꝫ renū ⁊ dorsi dysterizatus valet.

¶ De psilio.

¶ Bestercāton. i. psiliū frigidū ⁊ hu. ī tertio gdu meliꝰ recens hñs parū pōticitatis appositū calido apostemati valet succꝰ eius potatꝰ fluxū sanguis stringit ⁊ pectoris. virtꝰ eiꝰ silis est coriādro paucū acceptū in tussi iuuat.

¶ De solatro.

¶ Hamebar. i. strignū meliꝰ recens fri. ⁊ sic. in scdo gradu hꝫ in se aliq̄d pōticitatis: succꝰ eiꝰ sup aliqđ apostema ca. inūctus dissoluit. Silr cū casiasi. bibitus valet cali. apostema in epate hñtibꝰ: ⁊ de stomacho suauiter deducit cho. ru. valet hydropicis ca. apostema ī epate hñtibꝰ cuꝫ casiasi. sumptꝰ si necesse fuerit cū ad bibēdū dederis: coctꝰ disponet. si v̄o hoc modo nō purificet angustiā facit.

¶ De quodā genere cathaputie vel meliꝰ alkekingi.

¶ Retā. i. genꝰ cathapucie cuiꝰ folia sunt silia folijs strigni meliꝰ citrinū ca. ⁊ sic. ⁊ pōticum aliquantulū. Succꝰ eiꝰ cum casiasi. potatꝰ valet hydropicis ⁊ apostemati epatis.

¶ De barba hircina.

¶ Tarathit vel keeltees. i. barba hircina vel ypoq̄stidos frigi. ⁊ sic. ī tertio gdu hꝫ pōticitatē. valet fluxui sanguis ex īferiori pte ⁊ spuētibꝰ sanguinē. valet dissintericis potata cū vino vel aq̄. silr liētericis. vulnera ꝯglutinat maxie neruis incisis valet ⁊ ꝯfortat ⁊ corroborat testiculos tumētes: inūcta si misceat emplastris epar ꝯfortat ⁊ stomachū melior recens.

¶ De ysopo.

¶ Zuffo. i. ysopū ca. ⁊ sic. in tertio gdu: valet diuturne tussi ex phlegmate ⁊ orthomie.

¶ De sempuiua.

¶ Buthalmon vel zootholmō. i. sempuiua melior hortina ⁊ recēs fri. ī tertio gdu sic. ī p°io valet ca. apostemati supposita maxie phlegmōi herisipile ca. epati ⁊ eiꝰ apostemati. succꝰ eiꝰ cū cera ⁊ oleo mixtꝰ ⁊ inūctꝰ pectori phthysicis valet: cū oleo rosa. ⁊ aceto mixtꝰ sedat dolorē capitꝫ ex calore.

¶ De Idico.

¶ Nil. i. indicus melior recēs ⁊ ꝑticipās rubore fri. est tēpate silr mediocre īter hu. ⁊ sic. calido valet apostemati suppositꝰ Succꝰ eiꝰ cū casiasi. bibitꝰ valet hydropicis.

¶ De cipero.

¶ Miurenā. i. gurguma a' q̄ cipera vocāt: cū viride ē si comedat ꝓuocat v:inā: radix eiꝰ ē mūdificatiua ⁊ desiccatiua atqꝫ subtiliatiua calefacit aliquātulū valꝫ duriciei epatꝫ ⁊ splenis superposita cū ficubꝰ siccis ⁊ cū aceto cocta silr valet scabiei excorianti.

¶ De sansuco.

¶ Mersemū. i. sansucꝰ melior hñs flores siles citrino colori ⁊ recēs: est ei duobꝰ modis: supradicto ⁊ alijs folijs rubei coloris: ābo attenuāt satis ⁊ sūt ca. ⁊ sic. appositꝰ factis vulneribus. lignū siue spinā in eis fixā extrahit: succo eiꝰ vel apoziēte caput lauatū iuuat paraliticos: hꝫ v̄tutem desiccādi siue mot

dicatione: cōglutinat vulnera. valet putrescētibus mēbris.

¶ De mentastro.

¶ Antegebelli. i. mētastrū mōtanū meliꝰ est odorifer folijs paruis calidū est ⁊ desiccatiuū: attenuat grossā materiā: pectus purgat de grosso phlegmate: pulmonē mūdat: ⁊ menstrua ꝓuocat.

¶ De pulegio.

¶ Maseramsar. i. pulegiū meliꝰ ꝑticipās citrino colore: vt eius filiis nepite: sed tenuior: ⁊ ideo vrinā magis prouocat ⁊ aborsum expellit.

¶ De mentastro.

¶ Finisegis. i. mētastrū de foueis ca. ⁊ sic. subtile. succꝰ eius cū melle bibitꝰ facit sudorē: ⁊ cali. cū vino ꝓpinatꝰ rigori febriū valet. silr inūctꝰ sciaticos liberat si de eo epithimeť calefacit eū locū ⁊ materiā eijcit foras. mēstrua ꝓuocat: bibitꝰ silr vulneribꝰ valꝫ: leprosꝰ de succo eiꝰ ī pectore vnctꝰ liberať q: attenuat ⁊ mūdificat. Succꝰ eiꝰ lūbricos ⁊ vermes necat valꝫ orthomicis ycteritis ex oppilatōe epatis.

De sisimbrio.

¶ Anemenū. i. sisimbriū meliꝰ viride boni odoris ca. ⁊ sic. in tertio gdu: subtile dissolutiuū mēstrua ⁊ vrinā ꝓuocat. valet singultui ex plēitudīe: lapidē frāgit apozimate bibito cū aceto ⁊ oleo ro. mixto valet dolori capitis ex frigiditate: ⁊ maxime in principio.

De menta.

¶ Menua. i. mēta melior recēs domestica ca. ⁊ sic. ī scđo gdu hꝫ ī se hūiditatē ⁊ vnctuositatē. vñ vꝫ coitui si cū aceto māduceť vomitū abstinet ⁊ stomachi āgustiā tollit.

De origano.

¶ Athasar. i. origanū eiꝰ duo sunt gña: vnū āplis folijs ⁊ est maioris ṽtutis ambo cali. ⁊ sic. in scđo gradu stomachū cōfortant ⁊ calefaciūt: ⁊ dissoluūt grossam vētositatē: ⁊ de visceribus grossos hūores attenuāt: si cū aceto coquātur: ⁊ in ore teneatur valēt dolori dētium.

De aneto.

¶ Scebet. i. anetū meliꝰ cū florescit ⁊ recēs calidū ī scđo gradu. sic. ī tertio: si cū oleo coquať fit oleū dissolutiuū valet labori dolorique: ⁊ dolorē capitis mitigat ⁊ somnū ꝓuocat apostema durū ⁊ crudū dissoluit ⁊ maturat ⁊ maxīe valꝫ apostematibꝰ: multū eñ ē dissolutiuū: assum ⁊ puluerizatū valꝫ ruptis apostematibꝰ: ⁊ in exterioribꝰ vulneribꝰ ⁊ maxīe q̄ sūt in pectine ⁊ mulieris vulua. apozima eiꝰ cum melle mūdat phlegma ⁊ cholerā rubeā.

De portulaca.

¶ Bachala bñdicta. i. portulaca: melior ramis ṽmiliosis aliquātulū: fri. ⁊ hu. ī tertio gdu hꝫ aliquātulū pōticitatis: ideo valet dissintericis: q: ꝓhibet hūores discurrere maxīe si sint cholerici. īfrigidat eñ si māduceť vel bibať. succꝰ inūctꝰ tēporibus valet calori ibi ꝯsistēti: bibitꝰ fluxū san. strīgit de quocūque loco manantē: cū polline ordei mixtus ⁊ impositus prodest dolori capitis ex sole.

De atriplice.

¶ Asamer. i. atriplex: melior recēs tēꝑata in frigiditate ⁊ hu. in scđo gdu: ideoque cū tenera fuerit valet calido apostēati in statu: ⁊ ē cibꝰ bonꝰ tussiētibus si misceať amygdaleon. Semen eiꝰ hꝫ ī se salsuginē vñ vomitū ꝓuocat.

De porro.

¶ Kurrat. i. porrū meliꝰ acre albis folijs ca. ⁊ sic. mūdificatiuū ⁊ subtile vrinā ꝓuocat pectꝰ ⁊ pulmonē purgat de grosso phlegmate maxīe si cū oleo coq̄ť. si ṽo cū butyro pisteť ⁊ in ano ponať: valet emorroydibꝰ: succꝰ eiꝰ bibitꝰ emorroydarū sang. strīgit hꝫ ī se aliquātulū strīgētis ṽtutis.

De coriandro.

¶ Asbor. i. coriādrū frigidū ⁊ stipticū atque subtile. succꝰ eiꝰ valet phlegmōi ⁊ herisipile inūctꝰ apostema dissoluit molle. D. dixit succꝰ eiꝰ si poteť reddit hoīem insanū. Si vero multum bibatur: mortem infert.

De ruta.

¶ Sedeb. i. ruta melior viridis ⁊ hñs hūiditatem acutā: siluestris est ca. ⁊ sic. in fine q̄rti gdus multū desiccat: dōestica sūt minoris ē ca. ⁊ sic. hꝫ ī se subtilitatē ⁊ mordicatōeꝫ aliquātulū hñs amaritudīs: viscosos incidit hu. ꝑ vrinā vētositatē dissoluit: iō que coitū ꝓhibet. succꝰ eiꝰ bibitꝰ valꝫ rigori febriū strāgurie vulue clysterizatꝰ valet. Succꝰ eiꝰ cū aloe mixtus oculis hēidis. cū oleo coctꝰ ⁊ sup pectinē positꝰ valꝫ: vrinā ꝓuocat: eius apozima bibitum valet colicis de grossa vētositate.

De gūma rute.

¶ Tesisie. i. gūma rute ca. ⁊ sic. in q̄rto gdu: calor eius acutus ē: dū colligiť a latere vēti veniētis stare opꝫ: ne odor eiꝰ nares ingrediať: naribꝰ eñ igressus inflat faciē ⁊ pustulas facit cū sua acuitate: hꝫ vim attrahēdi foras abitꝰ ⁊ dissoluit lectificiū eiꝰ ī alopitia positū valet. si cū melle bibať vomitū ⁊ vētrē ducit: iuuat hydropicos: lētiginē grossā faciei curat ⁊ mūdificat: vt inde sup eā nisi vna hora dimittať: sꝫ prius auferatur: ⁊ cū apozimate cētabri laueť.

De lactuca.

¶ Chess. i. lactuca melior hortius tenera recēs fri. ⁊ hu. in tertio gdu: somnū ꝓuocat: sitim ꝯpescit. succꝰ eiꝰ sup apostema cali. positꝰ iuuat libidinē tollit semē eiꝰ maxīe opať: hiis tñ qui vtūtur in cibis hebetat visum.

De mercuriali.

Libleba. i. mercurialis melior cū magnis folijs: fri. ⁊ hu. ē hꝫ in se viscositatē ⁊ pōticitatē: cho. deducit ru. succꝰ coctꝰ bibať ⁊ melior sine coctiōe ē. si ṽo coq̄ť cū oleo amigd. ⁊ ī cibis dissintericis deť vꝫ. Si cū vino vꝫ tussiētibꝰ ⁊ apostēatibꝰ supposita cācrosa vulnera sanat: ⁊ adustionē ignis. si coq̄ť cū aceto ⁊ bibať grossū attenuat splenē maxīe flos facit h. succꝰ eiꝰ naribꝰ imissus purgat cerebrū ⁊ ꝓhibet pus ī aure descēdēs si laueť ex eo sanat vulnera antiq aurium.

De caule.

Corob. i. caulis: ⁊ ē duobꝰ modis: maior ⁊ minor: melior q̄ est minutis folijs diuersęque ṽtutis fri. ⁊ sic. aliquātulū salsuminis hꝫ ⁊ hu. vulnera sanat: maxīe nitrosa ⁊ viscosa duritię apostēatis dissoluit: oculorū scabiē mūdat q̄ fit cū excoriatiōe comit. eiꝰ apozima bibitū vētrē ducit: purgat post ꝑtū sang. vꝫ morsibꝰ reptiliū. succꝰ eiꝰ bibitꝰ vel apozima ebriosos iuuat. Suba comesta vētrē strīgit: nigrā cho. gñat.

De rumice.

¶ Achoma. i. rumex vel herba acetosa melior q̄ nasciť ī aq̄s ⁊ saporis acetosi: ⁊ fri. ⁊ sic. aliquātulū dissolutiua: iō calidis apostēatibꝰ supposita ꝓhibet supuēire. materiā ei dissoluit: si cruda vel cocta cōedať valet dissintericis quāto remissa ab acetositate tāto debiliꝰ opať.

De malua.

Melochia alij cubebi. i. malua melior ortiua ca. ī prio gdu hu. ī scđo: est mollitiua ⁊ dissolutiua cocta cū oleo amigd. prodest tussiētibꝰ: ⁊ si clystere: ex eo cū oleo amigd. fiat. valꝫ dissintericis ventrēque deducit.

De apio.

Cagaras. i. apiū ca. ⁊ sic. in scđo gdu vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: grossā dissoluit vētositatē. eiꝰ apozima oppilatōeꝫ epatis ⁊ splenis aperit: valet ⁊ q̄tidianarijs cū rigore maxīe si matri succo misceať.

De scariola.

Hūdeb. i. scariola melior ortiua fri. ī prio gdu: sic. ī scđo. valet epatis oppilatiōi ycteritię ac vulneribꝰ calidis viscerū maxime si cū casiafi. bibať: cū sandalo ṽo rubeo pistata ea que epati supposita dissoluit.

De cuscuta.

Cuscute. i. podagra vł graticula lini: qđ ī spinis nasciť meliꝰ ē. scđo ṽo loco vꝫ qđ in lino fit fri. in prio gradu: sic. in scđo hꝫ tñ aliquātulū caloris in se: vñ amarū ē. ideo apit splenis et epatis oppilatōeꝫ ycteritisque valet si cū casiafi. bibať. silr valet hydropicis ex calore.

De nasturcio.

Cardamū. i. nasturciū meliꝰ albū ⁊ ortiuū eiꝰ succꝰ bibitꝰ hypocūdriorū dolori vꝫ. hydropicos ⁊ strāguriosos iuuat vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: stomachū ꝯfortat: frigidū calefacit ⁊ dissoluit vētositatē vꝫ sincopi ex plenitudīe vētrē strīgit apozima eiꝰ sup morsum serpētis aspsum dolorē mitigat eiusque succus cū melle mixtꝰ oculorū acuit visum.

De melissa.

Bedarābis alij thugiē. i. melissa letificās cor triste: herba est hñs odorē sileꝫ citro calida tēꝑate: sic. in prio gdu vꝫ melācholicis tristes letificat bonā digestionē facit sincopim defectu cordi ꝓhibet: cor ꝯfortat tremulū.

De ozimo.

Fragemescuit alij tebat. i. ozimū cali. ⁊ sic. subtile siccitas minor siccitate hederā: bona melācholicis si odoretur vel cōedatur.

De sansuco.

Marcemusum. i. sansucꝰ calidus ⁊ sic. ī tertio gdu: valꝫ ad dolorē capitis ex frigiditate: si odoretur. Si in aq̄ coquať ⁊ caput laueť magis adiuuat. oleū ex eo factū: ⁊ in aurē missū eiꝰ sonitui ⁊ dolori valet caput que purgat ⁊ somnū inducit.

De squinanto.

Adechar. i. squinātū meliꝰ recēs līguāque mordēs ca. ⁊ sic. in prio gdu pōticitas atque subtilitas ē in eo: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: vꝫ epatis ⁊ stomachi apostematibꝰ eiusque flos fluxū sanguinis stringit. Si ṽo odorať grauat caput ⁊ somnū facit apozima eiꝰ bibitū lapidē frāgit.

De lētigine aque.

Zobar. i. lēticula amnis. i. aque frigi. ⁊ hu. in tertio gradu valet calori epatis.

De papyro.

Alburchei. i. papyrꝰ vñ ātiq̄tꝰ charte fiebāt: fri. ⁊ sic. ī scđo gradu: vꝫ fistulis ī ano infusus ī aceto ⁊ ligno ligatꝰ tētula ex eo facta ⁊ fistule īmissa donec sicca fit dimittať ⁊ desiccat eiꝰ hūiditatē. Eius cinis excoriatiōi palati ⁊ clystere ex eo factū dissintericis oībꝰ: pulmōis doloribꝰ maxīe si cū cācris fluminis coq̄ť aliquātulū nutrit: tñ babilonici desiccari faciūt vt quidam eorū camomillam.

De maratro.

Maienegi. i. maratrū meliꝰ hortiuū recēs tenerū ca. ī scđo: sic. ī prio lac facit. succꝰ eiꝰ vꝫ cataractis oculorū: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat vētositatē dissoluit: bibitꝰ cū melle malā ꝯplexionē

nem epatis ⁊ hydropicos iuuat.

De libanoitide.

¶ Abūgit est duoꝝ generū: vna folijs latis ⁊ asperis: odorifera aūt est melior: ca. in p̄mo gradu: sic. in scđo: attenuat ⁊ dissoluit tēperate: stomachū fri. ⁊ epar ꝯfortat: vomitū stringit: iuuat ĩ sincopi: auget digestionē: minor est calidior dissolutiua ⁊ attenuatiua.

De rapa.

¶ Albada alchorsena. i. rapa carnebi folijs assimilat̃: fri. et sic. in scđo gradu: sapor eiꝰ acetosus cho. ni. extinguit: vētrē stringit: stomachū confortat: appetitiuā corroborat: ⁊ valet his qui ex calore patiuntur.

De canapi.

¶ Assiadagin. i. canapis cali. ⁊ sic. grossum phleḡ attenuat ⁊ in stomacho ventositatē dissoluit: lūbricos eijcit: valet vulue dolori.

De basilicone.

¶ Albedaragun. i. basilicon ca. in scđo gradu hꝫ hūiditatis aliquantulū ⁊ dissolutionis magis.

De vsnea.

¶ Ustiue. i. vsnea: melior est alba: odorifera: tēperata ĩ calore hꝫ aliquātulū pōticitatꝫ in se: valet dissintericꝫ: vrinā ꝓuocat: lapidē frāgit: maxime si colligat̃ que nascit̃ ꝑpe pini arborē aut quercus: aut nucis: vomitū abstinet: iuuat in sincopi cocta et supposita splenē iuuat: vinū vbi coquit̃ si bibat̃ valet matricis dolori: ⁊ somnum facit: pistatū ⁊ sub ascellis positū sudorē facere vetat.

De spica.

¶ Sinubel. i. spica inter herbas ponimꝰ q: de gn̄e est herbarū. Est eñ q̃ttuor modis: melior v̄o indica ⁊ boni odoris: ca. ⁊ sic. valet frigido stomacho ⁊ epati: vrinā ꝓuocat: renes mūdat: yctericis valet ⁊ hydropicis: q: ꝓhibet hūiditatē in vētre venientē: eāꝙ cōstipat.

De scolopendria.

¶ Scolocōdrion. i. scolopēdria tēperate ca. ⁊ sic. valet splenis duriciei: lapidesꝙ frangit: in vino cocta ⁊ bibita stomachum confortat.

De alcansangeth.

¶ Alcāsangeth ca. ⁊ sic. valet scabiosis cū aceto pistatum.

De alcanna.

¶ Alcāna ca. ⁊ sic. ꝓdest ori fluēti sanguinē ⁊ carbūculis superposita: tēperata cū cera: oriꝙ infantiū ⁊ dolori capitis de foris inuncta.

De brusco.

¶ Bruscus tēperati caloris est. Hippo. ⁊ Ga. testant̃ ꝙ succus folioꝝ eiꝰ ⁊ in ore tētus oris vicia mundat: ꝓdest stomacho ⁊ dolori vētris a cho. ru. ꝓcedēti: tēperatus cū lacte mulieris ⁊ oculis inūctus oculoꝝ vicia mūdat: potatꝰ cum zinzibere emoptoicos sanat ⁊ lapidē frangit: succus coctꝰ ⁊ bibitus cho. ni. expellit. Radix eius sup tegulā ad ignē siccata ⁊ in puluerē redacta vulnera bene sanat.

De bethonica.

¶ Bethonica ca. ⁊ sic. in scđo valet emoptoycis cū melle cocta: hydropicos sanat cum vino ⁊ melle sumpta: catharacte in oculis ab ictu lesis valet: succus eiꝰ dolorē auriū sanat: folia eius cū sale trita ⁊ attracta valet recētibꝰ vulneribꝰ: ⁊ capitis fracturꝫ potata: oculoꝝ lachrymas strīgit: epatꝫ ⁊ splenis oppilationē aperit: lapidē frāgit: vrinā ꝓuocat cū melle sumpta tussim sedat: vētrē soluit vel mollit: puluis de folijs cum mulsa bibitꝰ ꝓdest ruptis: cū vino tepido sumpta a veneno obuiat: ycthericos tñ cū mulsa soluit.

¶ De seminibus herbarū. Capitu. xxxvij.

¶ De semine apij.

ASarabatarab. i. semē apij ca. ⁊ sic. in scđo gradu: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: renū ⁊ epatis oppilationem aperit: valet singultui ex plenitudine.

De semine apij montani.

¶ Semē apij mōtani. i. petroselini ca. ⁊ sic. in tertio gradu desiccatiuū est: et si odoret̃ interiora mūdificat vt epar ⁊ vuluā ⁊ venas mūdificat atꝙ renes: vrinā ⁊ mēstrua prouocat: oppilationē pectoris ⁊ pulmonis de grosso phlegmate aperit.

De ameos.

¶ Enochio. i. ameos: melior odorifera: ca. ⁊ sic. ĩ tertio gra. solutiua ⁊ attenuatiua: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: interiora mēbra mūdificat: si odoret̃ valet corizis: pistata ⁊ comesta valet dissintericꝫ: oppilationē splenis ⁊ epatis aperit: vētositatē dissoluit: data cū melle valet quartanarijs in statu: silr ⁊ quotidianarijs: apozima eiꝰ scorpionis morsibꝰ superinfusum sanat.

De dauco.

¶ Daucus ca. ⁊ sic. in scđo gra. vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: mūdat pectꝰ de grosso phlegmate: valet tussiētibꝰ.

De aniso.

¶ Anisum est sile se. apij: sꝫ maioris v̄tutꝫ: ca. ⁊ sic. in tertio gra. vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: si epithimet̃ sudorē cū tēperie adducit: calefacit ⁊ desiccat: valet reptiliū morsui: vētrē soluit: vrinā ꝓuocat: ⁊ venerē stringit. Si suffumiget̃ valet dolori capitis ex frigiditate.

De semine maratri.

¶ Asaragenich. i. semē maratri calefacit mltū ⁊ desiccat paruꝫ: ideo lac gn̄at: vrinā ꝓuo. ⁊ vētositatē dissoluit: ⁊ est sile aniso. ⁊ meliꝰ viride pōderosum.

De psilio.

¶ Basarachanote. i. psiliū: meliꝰ nigrū ⁊ pōderosuꝫ: qđ si in aqua ponat̃ petit fundū: fri. ⁊ hu. in tertio gra. calorē extinguit: asperitatē lenit in ore ⁊ viscera ⁊ vulnera: si assēt̃ valet cholerice excoriatōi: muscilago eiꝰ vꝫ siccitati oris ⁊ līgue: ac febris ⁊ stomachi incēdiū aufert: ⁊ suppositū calido apostemati refrigerat ⁊ aperit: dolorēꝙ arteticū ex calore mitigat: ⁊ cōmixtū aq̃ rosa. ac oleo amigđ. valet capitꝫ dolori ex calore: vmbilico pueri exeunti appositū iuuat: magis v̄o valet si pistetur.

De semine malue maioris.

¶ Bisamalcheanū. i. semē malue maioris: meliꝰ magnū ⁊ nigrū: fri. ⁊ hu. aliquantulū caliditatis hꝫ: dissoluit ⁊ maturat calida apostema: pectꝰ ⁊ pulmonē mūdat de hūiditate: faciei lentiginē curat: frāgitꝙ lapides renū: pōticitatꝫ hꝫ aliquantulū: ideo screātibꝰ sanguinē valet: in pectore eñ stringit sanguinē parum.

De semine malue minoris.

¶ Basalnilchoeti. idest malua minor similis supradicte et paulo fortior.

De semine vrtice.

¶ Basamachiro. i. se. vrtice: meliꝰ ponderosum: ca. in scđo gra. siccū magis q̃ ca. subtiliat ⁊ dissoluit grossam subaꝫ: iđ bibitū valet arteticis: appositum apostematibꝰ post aures nascētibꝰ subuenit hꝫ vētositatē in se: valet coitui si cū vino bibat̃: pistatū v̄o ⁊ superpositū cācrosa vulnera sanat.

De carui agresti.

¶ Basarachurchimini. i. carui siluestre: meliꝰ lōgū ⁊ pōderosum: ca. ⁊ sic. subtile hꝫ aliquātulū amaritudis: iđ v̄mes ⁊ lūbricos necat: ⁊ in cute positū exteriori vulnerat: cū aceto pistatū ⁊ inunctū scabiē capitꝫ curat: ⁊ scorpiōis morsibꝰ si bibat̃ repugnat: ideꝙ cū oleo operat̃.

De epithimo.

¶ Athemon. i. epithimū oriozectian. i. rubeū boni odoris: virtꝰ eiꝰ silis est thimo ⁊ fortior: nigrā purgat cho. stomachi ventositatē dissoluit ⁊ intestinoꝝ.

De se. trifolij.

¶ Basadruma. i. semē trifolij: melius citrinū ⁊ pōderosuꝫ: calidū ⁊ humidū: habet vētositatē: valet grauitati ventris: generat ⁊ lac.

¶ De semine porri.

¶ Barsarachora. i. semē porri: meliꝰ pōderosuꝫ ⁊ recēs ca. ⁊ hu. mundificatiuū valet petre ĩ renibꝰ: suffumigatū valet emoroydis: assatū cum nasturcio ⁊ oleo valet phlegmatice dissinterie.

De semine iusquiami albi.

¶ Basarazalbragi. i. semē iusquiami: albū meliꝰ: nigrū mortiferū: qđ est inter albū ⁊ nigrū nō tñ pessimū est: quodlibet fri. ⁊ sic. albū minꝰ fri. facit hoiem insensibilē mitigat dolorē ex calore: virtꝰ eius similis est opio.

De semine linarie.

¶ Basarababi. i. se. linarie: meliꝰ grossuꝫ recēs ca. ⁊ hu. tēperate: apostēa maturat tumēs ⁊ rūpit.

De se. lactuce.

¶ Basarich. i. semē lactuce: meliꝰ nigrū ⁊ pōderosuꝫ fri. mēbra reddit insensibilia: valet dolori capitꝫ ex cal. pistatū cum iusquiamo ventrē purgare ꝓhibet.

De semīe cicute.

¶ Harmel. i. se. cicute: meliꝰ nigrū ⁊ pōderosum ca. ⁊ sic. in tertio gra. ⁊ tenue. i. grossos incidit hu. ⁊ viscosos multū dissoluit: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat: pistatū ⁊ cū melle ꝯfectū: et cū felle galli. ⁊ cro. ⁊ cū suc. mara. vꝫ cataractꝫ.

De se. trifolij.

¶ Asaphagusagenetō. i. trifoliū: meliꝰ odoriferū: ca. in p̄mo gra. sic. in scđo: valet duro splenis apostemati: si. ʒ. ij. ex eo cū siru. acetoso bibant̃. Coctū cū aceto ⁊ duro apostemati ⁊ duro spleni impositū facit silr. ʒ. ij. bibite venerē ꝓhibēt ⁊ sperma desiccant.

De semine sinapis.

¶ Basarabades. i. se. sinapis greni grossi: meliꝰ est interiꝰ citrinū. aliud est albū: ambo ca. ⁊ sic. sꝫ citrinū in q̃rto ḡ. phlegma incidit: grossos attenuat hu. pistatū ⁊ cū aq̃ mixtuꝫ expssuꝫ cū melle gargarizatū caput a phlegmate purgat: sternutatio ex eo facta valet epilepticꝫ ⁊ strāguriosis: obliuiosis et lethargicꝫ ⁊ sciaticis atꝙ oibꝰ ex frigiditate infirmantibus: attrahit ab ĩteriori ad exteriora.

De lingua auis.

¶ Basarealcomat. i. lingua auis fri. ⁊ sic. in scđo gra. valet vt rumex. i. lapatiū acutum.

De nasturcio.

¶ Basaraasarich. i. nasturciū: meliꝰ albū: ca. ⁊ sic. valet dissintericis de phlegmate si cū oleo ⁊ aq̃ tepida bibat̃: valet angustie stomachi suppositū: iuuat sciaticos. clysterizatū valet dolori capitꝫ de frigiditate. ʒ. ij. bibite valēt colice passioni.

¶ De nigella.

¶ Asimisum .i. nigella: melior põderosa: cali. ⁊ sicca in scđo gradu: subtilem ventositatẽ dissoluit in stomacho et in visceribus: cum aceto bibita lumbricos expellit: valet scabiei verrucis atq₃ morphee: mẽstrua ex grossa materia ꝓuocat assata et odorata valet coryzis: cum aceto pistata valet antiquo dolori capitis ex frigiditate.

¶ De papauere.

¶ Castasum .i. papauer. duo sunt gña: albũ ⁊ nigrũ: album: fri. ⁊ hu. in tertio gradu: nigrũ in quarto: albũ valet tussiẽtibus ex calido reumate a capite ad pectus descẽdẽte: somnũ facit. Cortex eius magis operaꝫ in somno: eius semen si coquatur in aqua ⁊ inde caput laueꝫ: nigrũ pessimã lethargiã inducit: dolorẽ suppositũ mitigat: aliquotiens hominez interficit.

¶ De aneto.

¶ Basasceberg .i. anetum calidũ temperate ⁊ tẽperate virtutis simile herbe suꝑpsius.

¶ De semine cepule.

¶ Basamalfasal .i. semẽ cepule: ca. ⁊ hu. habet aliquantulũ siccitatis: valet coitui: semen augmẽtat: valet frigide cõplexioni hominis.

¶ De sisamo.

¶ Basangige .i. sisamũ: calidũ in primo gradu: siccũ in scđo eius apozima dura dissoluit apostemata: valet tinee capitis ⁊ pũgitiue materie in stomacho: valet ebriosis ⁊ acutis medicinis.

¶ De semine lini.

¶ Basaralchiten .i. semen lini: calidũ in primo gradu: ⁊ humiditatẽ h₃ temperatã: apostema dissoluit: maxime cũ melle ⁊ oleo viol. cõfectũ: vrinã ⁊ mẽstrua ꝓuocat: si in aqua coquaꝫ ⁊ mulier suꝑsedeat in ea vulue apostemata dissoluit.

¶ De fenugreco.

¶ Basarachbolle .i. fenugrecu₃ ꝓximũ nature lini seminis fortius illo dissoluit: valet in omnibꝰ quibus semen lini: sed fortius operaꝫ mẽstrua ꝓuocãdo: et in mũdificatiõe sanguinis: post partũ grossos hũores ⁊ viscera purgat: maxime si sint phlegmatici: valet dolori renũ ⁊ tussiẽtibꝰ de phlegmate: purgat pectꝰ ⁊ pulmonẽ de grossis humoribꝰ: si cũ lacte coquaꝫ ad spissitudinẽ ⁊ detur in modu₃ electuarij. Super apostema durũ cum semine lini positũ soluit mirabiliter.

¶ De cimino.

¶ Carmũ .i. ciminũ: cuiꝰ duo sunt gña: vnũ carmenũ: et est nigrũ: aliud viride: ambo silia carui in ṽtute: sed magis dissoluit ventositate₃: viride ṽo maioris est virtutis. Si masticetur ⁊ in oculis ꝑcussis ponaꝫ: sanguinẽ de eis mundat

¶ De carui.

¶ Carnia .i. carui ca. ⁊ sic. in tertio gradu dissoluit vẽtositatem grossam stomachi ⁊ viscerũ.

¶ De silere montano.

¶ Fesin .i. siler mõtanũ: melius qđ simulaꝫ leuistico sile est oĩbus suis actionibꝰ: sed subtiliꝰ illo.

¶ De se. pastinace.

¶ Basamalgasaisbusten idest pastinaca hortensis similis dauco in virtute ⁊ actione: sed paulominus operaꝫ: vrinã et mẽstrua ꝓuocat: ⁊ in cancrosis vulneribꝰ valet: in hydropicis ⁊ hypocũdrioꝝ dolore iuuat vrinã ꝓuocãdo: morsui scorpionis ⁊ reptiliũ valet.

¶ De semine portulace.

¶ Basaraalbata alchatica .i. semen portulace fri. ⁊ hu. valet calidis febribꝰ ex cho. ru. si pisteꝫ cum zuccaro ⁊ aqua valet tussi de calore: siti₃ extinguit: coitũ ꝓhibet si multũ comedaꝫ.

¶ De semine rute.

¶ Basara sedesalifaget .i. semen rute ca. ⁊ sic. in tertio gđu meliꝰ nigrũ: valet singultui de plenitudine. ʒ. ij. si accipiaꝫ cũ melle ⁊ vino stomachũ calefacit: vẽtositatẽ soluit viscerũ: ⁊ coitũ prohibet.

¶ De semine sisimbrij.

¶ Basaraticũ .i. semẽ sisimbrij meliꝰ nigrũ ca. ⁊ sic. vrinas ⁊ mẽstrua ꝓuocat: partũ accelerat: vẽtositatẽ dissoluit grossam viscez: valet singultui ex plenitudine.

¶ De coriãdro.

¶ Casbo .i. coriandrũ meliꝰ odoriferũ: quidã dicũt frigi. ⁊ sic. esse: Hippo. affirmat ca. ⁊ sic esse: h₃ aliquãtulũ põticitatis: cũ aqua rosa. coctũ ⁊ gargarizatũ valet squinãtie: si pistetur cũ rosis: valet oris vulneribꝰ: si. ʒ. iij. bibanꝫ ꝓhibeꝫ coitus cũ psilio bibitũ statim cõpescit: valet in medicina calido apostemati.

¶ De semine atriplicis.

¶ Basarascobatã .i. se. atriplicis tẽpatũ in caliditate ⁊ hũiditate mundificatiuũ. valet yctericis ex epatis oppilatiõe.

¶ De semine raphani.

¶ Basarafulge .i. se. raphani qđ alij radices dicunt: subnigrũ meliꝰ rubeo: calidũ in scđo gra. et sic. in tertio: dissoluit humiditatẽ in cute: lẽtigines mundificat ⁊ morpheã suppositum cũ aceto positũ tollit.

¶ De semine cheiri al's keiri.

¶ Basaracheri .i. se. cheiri meliꝰ citrinũ: h₃ in se ṽtutẽ mundificatiuã: vñ vrinã ⁊ mẽstrua ꝓuocat: secũdinã expellit: ⁊ fetum mortuũ si pistatum cũ melle bibaꝫ.

¶ De se. rosarũ.

¶ Basaramendar .i. semẽ rosaꝝ fri. ⁊ sic. atq₃ ꝯstrictiuũ: puluerizatũ ⁊ ĩ ore missum valet oris vulneribꝰ: si cũ vino põtico bibaꝫ valet colice ⁊ lienterie.

¶ De semi. basiliconis.

¶ Basaraalchabã al's sciubo₃ .i. basilicõ: meliꝰ nigrũ odoriferũ: põderosu₃ ca. ⁊ sic. tẽpate ex amaritudie aperit oppila. epatis in ycteriais ex oppilatiõe: si asseꝫ ventrẽ stringit: valet dissinteriais ⁊ vulneribꝰ viscerũ.

¶ De semine scariole.

¶ Basaraarchimebede .i. semẽ scariole fri. ⁊ hu. tẽperate habet aliquantulũ caliditatis ⁊ siccitatis ex amaritudine: ideo apit oppilatiões: valet ycteric ex oppilatiõe.

¶ De se. eruce.

¶ Basarasеceren .i. se. eruce: ca. ⁊ sic. in tertio gra. dissoluit ⁊ mũdat impetiginẽ nigrã: si pisteꝫ ⁊ vngueꝫ locus: coitum ⁊ sperma auget: bibitũ cũ siru. acetoso ⁊ aq̃ tepida phlegma vomere facit.

¶ De granis: et primo de frumento. Capi. xxxviij.

HUnc de granis dicẽdũ est: ⁊ primo de tritico. thanie alij bauie .i. frumentũ tẽperatũ in sua complexione: magis tñ est ca. Si masticeꝫ ⁊ suꝑ apostẽa ponaꝫ maturat: positũ in lamina candentis ferri succꝰ q̃ inde manat valet sacro igni.

¶ De cãtabro

¶ Nuchala .i. cantabrũ ca. ⁊ dissolutiuũ est vẽtrisq₃ calefactiuum: valet colice passioni ⁊ dolori viscerũ: cõmixtũ aceto ⁊ carbonibꝰ impositũ fumoq₃ naribꝰ accepto valet corize: succus eiꝰ expressus cũ aqua ⁊ oleo amygdal. pulte facta: valet pectoris asperitati ⁊ meri et pulmoni tenueq₃ phlegma de pectore purgat.

¶ De amilo.

¶ Alnesi .i. amilũ fri. ⁊ siccũ: oẽm superfluã humiditatẽ desiccat: cũ sarcocolla mixtũ: valet oculoꝝ lippitudini: sumptũ facta pulte mitigat pulmonis asperitatẽ: pectusq₃ purgat.

¶ De ordeo.

¶ Saiar .i. ordeũ fri. ⁊ sic. aliquãtulũ cũ sua siccitate dissoluit excoriatũ assatũ suꝑ neruoꝝ dolores iuuat de calefactiõe: et calidũ positũ suꝑ apostema soluit. Si coquaꝫ vt diximus in precedẽti libro nostro valet acute passiõi: somnũ inducit: valet etiã ad vrinã ꝓuocandã: h₃ in se lubricitatẽ ⁊ viscositatẽ ⁊ stomachũ purgat cũ tẽperamẽto: qđ alia grana nõ faciunt.

¶ De faba.

¶ Bacile .i. faba: melior grossa: alba: fri. ⁊ sic. h₃ in se humiditatis aliquãtulũ: mũdificat: lentiginẽ faciei tollit: pistata ⁊ cocta vt ptisanũ cu₃ oleo amygdal. valet tussi ⁊ pleuresi: cũ sua siccitate stringit aliquãtulũ. Cũ aqua ⁊ aceto cocta stringit ventrẽ: valet dissinterie: vomitũ aufert: cocta ⁊ mixta cũ axungia porcina valet neruoꝝ dolori: testiculis q̃ tumẽtibꝰ ⁊ mamillis: maxĩe si ex coagulato lacte tumeãt.

¶ De lolio.

¶ Isteilon .i. loliũ: melius nigrũ ⁊ põderosum: cali. in tertio gradu: siccũ in scđo: multũ dissoluit ⁊ est attractiuũ: si pisteꝫ ⁊ supponaꝫ spinã: vel cãnã: vel lignũ mẽbro infixũ extrahit.

¶ De quodã albo quod reperiꝫ in semine lini.

¶ Danisel qđ inueniꝫ in semine lini albũ est: cuiꝰ virtꝰ silis est lolij virtuti: vñ durũ dissoluit apostema: valet alopitie: vẽtrẽ strigit: vbicũq₃ supponaꝫ infrigidat ⁊ desic.

¶ De milio

¶ Abgenars vel auresum .i. miliũ: meliꝰ citrinũ ⁊ põderosu₃: frigidũ in pᵢmo gđu: siccũ in scđo: subtile ventrẽ stringit: assatu₃ in saccello suppositũ dolori ⁊ tumori desiccat ⁊ dissoluit sine molestia.

¶ De cicere.

¶ Aleps .i. cicer cuius duo sunt gña albũ ⁊ nigrũ: sed nigrũ maioris est virtutis ca. ⁊ hu. lac ⁊ sperma gñat: vrinã prouocat ⁊ mẽstrua: maxime nigrũ. Aqua vbi coquiꝫ bibita lapidem frangit: virtꝰ eiꝰ incisiua ⁊ attractiua: vnde epar purgat ⁊ renes: apostema post aures dissoluit: valet scabiei et sacro igni ⁊ intestinoꝝ duriciei: pustulis valet cum melle cõfectum.

¶ De lupino.

¶ Tumes₃ .i. lupinus melior grossus ⁊ magnus: calidus et siccus: saporis amari: ideo lũbricos necat: si cum melle conficiatur et comedetur. In aceto maceratus ⁊ bibitus: oppilationem epatis et splenis aperit: menstrua prouocat: si fiat ex eo cumulus cũ myrrha ⁊ melle: valet fetui mortuo expellẽdo: dissoluit ⁊ mũdat: ideoq₃ faciei lẽtigini valet ⁊ ĩpetiginibꝰ

ex nigre cholera ⁊ morphee ⁊ pustulas ī capite sine ꝑfricatiōe deficcat: liuorē plagarū clarificat: scrophulas dissoluit: pulverizatus et cū aceto confectus sciaticos curat.

¶ De risi.

¶ Riza.i.risi habent aliquantulū caloris ⁊ sunt cōstipatiua: rubei sunt maioris virtutis: ventrē stringūt: maxime cū cortice assati: sed de aliis facte pultes valēt stomachi incēdio ⁊ dissinterie. Clystere facto cū restrictiuis aliis iuuat inviscesribus.

¶ De faseolis.

¶ Elubie.i.faseolus ca.in primo gradu: sic.in scd'o: incidūt: aperiunt et mundificāt: et si multū sumat̄ ex eis sanguinem post partū mundant: fetum mortuū ⁊ secundinā expellunt.

¶ De orobo.

¶ Carsenna.i.orobus ca.in primo gradu: siccus in scd'o: si multū sumat̄ ex eo sanguinē facit mingere: inducit carnē in vulneribus.

¶ De quodā genere cucumeris.

¶ Abotega.i.genus cucumeris: melius albū: pōderosum: habet in se vires mundificādi: aperit ⁊ mundat oppilationē in renibus ⁊ arenā eorū ⁊ vesice: vrinam ꝓuocat mundans lentiginē faciei.

¶ De cucurbita.

¶ Alberzara.i.cucurbita fri.⁊ hu.in scd'o gradu: valet tussi si fiat ex caliditate ⁊ siccitate: si cū zuccaro comedat̄ valet febribus acutis: aut si bibat̄ cum sirupo viol.vel de iuiubis.

¶ De melonibus.

¶ Dissnucte.i.melones: meliores albi ⁊ ponderosi frigidi ⁊ humidi: mūdificatiui triti super ventrē faciūt cutem clarā reddunt ⁊ limpidā.

¶ De citrulis.

¶ Rear.i.citruli melonibꝰ similes in omnibus suis actionibus: similiter valent in renibus ⁊ vesica ⁊ vulneribus.

¶ De cataputiis.

¶ Catac.i.cataputie meliores magne frigide et temperate: vrinam ꝓuocāt: valēt vulneribꝰ in renibus et vesica.

¶ De sparago.

¶ Alyon.i.sparagus ca.⁊ humi.in scd'o gradu: aperitiuus: ideoq; valet coitui: auget semen.

¶ De lingua auis.

¶ Risenalasich.i.lingua auis: melior saporis amari et boni odoris: calida ⁊ humida: auget semen ⁊ coitum.

¶ De viticella.

¶ Rachelmachel.i.viticella: melior ponderosa ca.⁊ sic.et habet aliquantulū amaritudinis: dissoluit ⁊ mūdat: et ideo valet lentiginibꝰ faciei: lumbricos eijcit oppilationē epatis ⁊ splenis aperit: grossos hūores pectoris ⁊ pulmonis screare facit.

¶ De ben.

¶ Abbedet de quo fit oleū muscellinū: melius grande ⁊ pōderosum calidū: multā tñ habet amaritudinē cū pōticitate. Ideo incidit ⁊ mundat atq; iuuat: et valet neruis ⁊ poris: mundat faciei lentigines: valet nigre morphee: oppilationē splenis ⁊ epatis aperit: eorūq; duricies mollit: maxime si cū oleo orobi misceatur.

¶ De nuce muscata.

¶ Alhebene.i.nux muscata ca.⁊ sic.valet oppilatiōi cerebri ⁊ aliorū locorū: sciaticos iuuat comesta.

¶ De cubebis.

¶ Cubebe melior odorifera et pungēs linguā ca.⁊ sic.aperitiua: oppilationē aperit ⁊ mūdat de phlegmate: vrinā prouocat. ventrē stringit: vocē clarificat ⁊ exraucat.

¶ De cardamomo.

¶ Cacule.i.cardamomū cuiꝰ duo sunt genera: maius ⁊ minus ca.⁊ sic.in fine scd'i gradus. valet dolori ex frigiditate: si per tres dies cōtinuos.ʒ.i.cū sirupo acetoso accipiat̄ in singulis: arenā renum mundat: et maxime bibitū cum semine melonū ⁊ citrulorū.ʒ.ij.ꝑ singulos tres dies: valet epilepsie facta sternutatiōe ⁊ dolori capitis ex frigiditate.

¶ De ribes.

¶ Abrutes.i.grana de ribes ⁊ melius recens fri.⁊ sic.constringēs: valet licterie ⁊ dissinterie.

¶ De granis berberis.

¶ Albelethethebi.i.granū berberis fri.⁊ sic.valet dissinterie: calorē extinguit: valet calori apostematis: ⁊ epatis male cōplexioni eius: vomitus incidit: cor confortat.

¶ De granis granatorum.

¶ Albelminion.i.granū granatorū: meliꝰ saporis acetosi: et pōderosum: fri.⁊ sic.cōstrictiuū vētris ex ca.a vomitu quoq; abstinet: materiā que in vētre fluit ꝓhibet.

¶ De granis citoniorum.

¶ Ablasarsisarger.i.mala citonia fri.⁊ hu.in scd'o gradu: valent tussi pistata cum zuccara vel penidiis sumpta: viscositate eorū inflationē refrigerāt ⁊ humectāt: calorē extīguūt. valent siccitati in ore ⁊ stomacho: si cū zuccaro sumant̄ ⁊ oleo amygdalino.

¶ De myrto.

¶ Albeleset.i.myrtus cōstrictiua est: mūdificatiua: calida: et valet tussi ⁊ solutiōi insimul: valet expuentibus sanguinē de pectore et pulmone ⁊ vena rupta stomachi: valet vulneribꝰ interiorū membrorū: interiora cōfortat. Succus eius cū vino mixtus valet morsibus reptiliū: et ardori vesice: aut sicca: aut viridis: si coquat̄ cum vino valet vulneribꝰ manuū ⁊ pedum: viridis vo pistata cū lacte valet tumoribꝰ oculorū. Similiter vulneribꝰ in ano ⁊ apostematibus: valet excoriatiōi palati si pistet̄: ⁊ si vultui apponat̄ lentigines mundat.

¶ De granis indicis.

¶ Abelsami.i.grana indica: meliꝰ vnctuosum: ca.⁊ hu. valet volētibꝰ impinguari si pistet̄ cum farina frumēti: ⁊ misceat̄ zuccaro ⁊ oleo sisami. valet frigidis ⁊ siccis: q: ipinguat eos.

¶ De granis vlmi.

¶ Abeldemen.i.grana vlmi: meliora alba: ca.⁊ sic.humiditatis habet aliqd: ideo valet coitui ⁊ lac facit.

¶ De pipere albo.

¶ Abelfabel.i.triangulū qd' venit de mōte ferich ca.in ꝑmo gradu temperatū in humiditate ⁊ siccitate auget sperma ⁊ coitum adducit.

¶ De fraxino.

¶ Abeldudar.i.fraxinus: melior rubea ⁊ odorifera: fri.⁊ sic. attñ q: amara est videt̄ habere aliquantulū caloris: sz olno stringit.ʒ.ij.cū zuccaro bibite valēt emorroydibꝰ: si in aqua coquat̄ ⁊ supsedeat curat eas et stringit: necnō eas q̄ in vulua sunt: pulverizata ⁊ cū melle bibita lūbricos occidit.

¶ De granis lauri.

¶ Abelcandacar.i.grana lauri cali.et sic.in tertio gradu.ʒ.ij. exagiis bibitis partū accelerat: valet guttatim mingentibꝰ: q: vrinā ꝓuocat: morsibꝰ vo reptiliū valet.

¶ De pineis.

¶ Abelsenobor.i.nuclei pinei: meliores albi ⁊ grossi: cali.⁊ hu.si sunt virides aliquantulū sunt amari. valēt tussi pectoris ex grosso phlegmate: sanguinē mundāt: si sicci fuerint et mollificent̄ in aqua ⁊ mundificent̄ valēt vocis asperitati ex siccitate.

¶ De pineis minoribus.

¶ Abelscanbasacir idest grana pinei minoris valent vt maiores: sed debilius operant̄.

¶ De semine citri.

¶ Abelacrone.i.grana citri ca.in scd'o gradu dissoluūt: oleū ex eis factū valet emorroydibꝰ. Si medulla eorū comedatur idem operat̄: exagio bibito cum vino est cōtra oē venenū: ⁊ pistata ⁊ sup morsum reptiliū posita mitigant.

¶ De staphisagria.

¶ Abeldras.i.grana capitis.i.staphisagria: melior q̄ venit a hierosolymis ca.⁊ sic.in quarto gradu: masticata purgat caput: si abluat̄ ex ea caput ꝓhibet materiā ibi coadunari ⁊ capillos elongat.

¶ De foliis arborum ⁊ herbarū. Cap.xxix.

¶ De foliis persicorum.

Rachono.i.folia persici fascia in vmbilico posita lūbricos necāt et ascarides. Succus eorū in auribus instillatus vermes necat ⁊ dolorē tollit.

¶ De foliis mespili.

¶ Orachadulbe.i.folia mespili: fri.⁊ sic.si supponantur calido apostemati qd' in genu fit ꝓdest: puluis vo q̄ colligit̄ in eis oppilat nares: nocet meri. Silr visui ⁊ auditui nocet: scabiē interimit ex odore eius: adusta ⁊ pistata valet ⁊ pulverizata humidis plagis: et vstionibus ignis.

¶ De foliis salicis.

¶ Oracalgarbe.i.salicis folia: nigra pistata ⁊ supposita incisionibꝰ cultri vel gladii non permittūt putrefacere ⁊ sanātur cito. Succus eorū gargarizatus proiicit irudines: inunctus verrucis fugat eas multū, sine mordicatione. Succus eius cum oleo rosato in cortice maligranata. tēperatus valet dolori auriū ex calore: aqua vbi coquat̄ lotis arteticorū mēbris valet.

¶ De foliis vitis.

¶ Orachacaritie.idest folia vitis ⁊ ligamina eiꝰ vel succus in capite positus: iuuant dolores capitis de calore: cum vino veteri epithimata stringunt gingiuarū sanguinē.

De thamarisco.

Orache charasa .i. thamariscus frigide et ficce: constrictiue et munditiue. Si coquatur in aceto et superponatur spleni: valet et eadē decoctione gingiue et dentes abluti confortat eos et mundat.

De folijs cypressi.

Oracasamal .i. folia cypressi: multum stringunt stomachi mordicationē: tēperata sunt in caliditate et frigiditate: pistata et posita in recētibus vulneribus glutināt et sanant. Cinis eorū valet vstionibus ignis et hu. alijsq́ vulneribus: pistata in vmbilico eminēti vel rupto posita: valēt similiter calido apostemati cum farina ordei.

De iunipero.

Abeel .i. iuniperū: melius viride ca. et acutū et desiccatiuū et constrictiuū: ideo vulnera putrida mundat et custodit: si cum melle bibatur vrinā et mēstrua prouocat et mortuū fetum et secundinā: purgat sanguinē post partū et facit abortum.

De folijs nucum.

Bodoot .i. nux: melior viridis: ca. et sic. sapor eius amarus: succus eius vomitū facit: est cōtra venenū si bibatur cum melle aut cum sapa: pistata et capite abluto: et eius actio alopitias et alias capillorū passiones prohibet: elongatq́ illos et crescere facit.

De folijs quercus.

Orababerit .i. grana (credo q́ vult dicere folia) quercus: fri. et sic. cōstrictiua et nimis desiccatiua et supposita vulneribus sanāt: puluerizata et putridis vulneribus posita purificāt et sanant. Quorū coctio in aqua fri. si mulier supersedeat vulue humiditatē stringit: et fluxum sanguinis: et tenasmon et antiquam lienteriā sanat.

De folio.

Fedoindi .i. foliū odoriferū cum folijs strictis et lōgis similibus lauro: virtus eius per oīa similis est spice: vrinā prouocat: pistatū et suppositū panariciā digitorū minuit: puluerizatum subtiliter et aspersum valet fetentibus sudoribus.

De folijs myrti.

Orachales .i. folia myrti fri. et sic. habent in se aliquantulum caliditatis et aliquantulū tenuitatis: et hoc testatur amaritudo eius. Succus eius apostematis putredinē mūdat in aure instillatus. Os ablutū ex succo eius valet mollicieī gingiuarum: fluxū sanguinis stringit et desiccat. Cocta in aqua et supersessio facta longaonē exeuntē et matricē pendentem confortāt et reducūt: fluxūq́ sanguinis stringūt: valent pustulis capitis et volaticis: alopitie epithimata: humida confortant et solidant ossa fracta: et si in vino coquantur et inde vulnera abluantur et exiccāt et sanāt. Cū farina ordei cathaplasmata contusiones solidāt et confortāt: et calida apostemata prohibēt. Aqua vbi coquūtur sudores stringit: valet sincopi: cōfortāt cor: puluerizata et cū oleo rosato cōmixta tumētes iuuāt testes.

De oleandro.

Celefer .i. oleandrū melius viride longis folijs calidū et siccum in tertio gradu: oē aīal interimit. Folia eius in aqua cocta durū apostema soluūt. Ex eius succo si fiat vnguentū ex oleo et aceto valet scabiei: folia eius in aqua cocta dura dissoluunt apostemata: iuuant desiccata et puluerizata: et in vulnere posita siccant.

De serpentaria.

Orothaliṫ .i. herba serpētina cuius folia valent plagis recentibus: q: sanant.

De folijs lauri.

Orachaalre .i. folia lauri calida et desiccatiua habēt aliquantulum amaritudinis et parū ponticitatis. Ideo oppilationem epatis aperiūt et lapidē in renibus frangūt. Cū aceto cocta valent dentiū dolori.

De ramistro.

Orachaltimi .i. ramistrū tenues sunt: aliquantulū ponticitatis habent: desiccāt et valent alopitijs collectiōes ossiū maturant et dissoluūt oēs.

De folijs zarorū.

Orachalnabal .i. zarorū fri. et sic. constrictiua: viridia cū aceto cocta valent excoriationi que videtur vt lepra: pistata et super vulnus posita recens solidāt: sup fractū os puluerizata et superposita: valet similiter si de eius decoctione lauetur.

De mastice.

Orachal .i. mastix ał's sisimbriū temperatum in calore et humiditate desiccat fortiter. Succus eius bibitus valet dissinterie et expuentibus sanguinē: vel deorsum mittentibus: puluerizatum et super exeuntē anum positū vel exeuntē matricem retro firmat.

De kalendula.

Orachachimia idest kalendula tēperata in frigiditate: pistata et superposita apostemati valet et dolorē sedat. Cuius frondes masticate valēt vulneribus oris: puluerizata valet vstioni ignis .ʒ.j. propinata valet spuentibus sanguinem.

De sene.

Sene melius est qđ venit de mecha ca. et sic. in secundo gradu: cholerā deducit rubeā et nigrā et cholerā adustā et penetrat ad longinqua loca: cor confortat: dosis eius .ʒ.iij. sumpte in apozimate .ʒ.vj. vel .v. fm virtutem.

De lilio.

Orachusen .i. lilium temperatū in caliditate et frigiditate in primo gradu siccū: puluerizatū et sup vulnus positū siccat.

De thamarasco.

Orachalchi .i. thamarascū frigidū et siccū habet amaritudinis aliquantulum et ponticitatis. Ideoq́ valet oppilationi epatis eiusq́ duriciei.

De nuce.

Orachalchet .i. nux ca. in tertio gradu temperata in siccitate et humiditate.

De oliuis.

Orachatenū idest oliue tēperate in calore et frigiditate et sicce in scđo gradu: valet dolori dentiū si cū aceto coquantur.

De spina babilonica.

Orachocens .i. spina babilonie .i. casia: melior arbor odorifera cum ponticitate cali. et sic. in tertio gradu valet emoroydis.

De sisamo.

Orachasichen idest sisamū frigidum et humidū ex huius succo si abluatur caput furfures purgat et capillos elongat.

De cappara amara.

Oracappar idest cappara amara constrictiua: succus eius in aure instillatus vermes necat: cū farina ordei epithimata dissoluit: et super morphea et impetiginē posita valet.

De coloquintida.

Orachaldel idest coloquintida ca. et sic. habet in se virtutem deducēdi corpus: et purgat phlegma et cho. nigrā. Oportet autē eligere folia prima que sunt iuxta terrā: et in vmbra siccari: et dentur cum amido et gūmi arabico et misceantur cū purgantibus phlegma et choleram nigram.

De folijs citri.

Orachaltron idest folia citri ca. et sic. habent in se virtutem dissoluēdi et desiccādi: succus eorū valet humiditati stomachi et frigiditati: masticate fetorem oris purgant: odoremq́ allij et ceperum compescunt.

De folijs pruni.

Oracalcies idest folia pruni cocta cum vino et gargarizata reuma capitis et asperitatē gutturis et sanguinē dentium stringunt: maxime si sint siluestria.

De folijs celsi.

Orachatatur .i. folia celsi pistata et cum oleo mixta valēt vstioni ignis: cocta cū pampinis vuarum et aqua pluuiali capillos denigrāt: in aqua cocta valēt dentiū dolori.

De assa.

Orachaltandeu .i. assa melior minutis folijs ca. et sic. scrophulas dissoluit: pistata cū oleo et cera valet pānis mulierū in facie: et oleo lini et cera cōfecta valet sciaticis: et est contra venenū: digestionē adiuuat post cibū sumpta vētrē deducit.

De anabula.

Onichalmesiriā .i. anabula ca. Folia sunt sicut myrte et parū minuta: melior ca. et sic. i tertio gra. acuta et pōtica multū deducit vētrē repletū aqua citrina et humiditate et phlegmate. Caue ne sumatur in calidis regionibus: et in ethicis exire sanguinē facit. Cū dare illā volueris opus poni in aceto die integra et nocte: et postea desiccari et puluerizari et postea dari cū oleo amygdalino.

De floribus plantarū. Capi .xl.

De rosa.

Genardi .i. rosa: melior rubea: est diuerse virtutis: sed magis attinet frigiditati et pōticitati: habet in se subtilitatē et est odorifera: vnde confortat principalia mēbra et interiora: penetratq́ ad loca lōginqua et remota: et odorata calorē stomachi extinguit. Syrupus ex eius aqua sitim et acutam febrē extinguit. Siccata et puluerizata et imposita desiccat. Syrupus ex ea factus choleram ru. cōpescit. Cum lenticulis mixta et ani vulneribus imposita valet. flos eius in ore tentus oris vulnera sanat: et maxime cū lenticulis et cāphora mixtus.

¶ De rubo.

¶ Nusirit idest rubus cali. et sic. odoratus eius valet frigido cerebro: cathaplasmatus confortat frigidū stomachū ⁊ epar.

¶ De sambaco.

¶ Gelitū .i. rosa vnde fit sambacū ca. ⁊ siccum in tertio gradu: valet paralyticis: frigido ⁊ humido cerebro apte valet.

¶ De narcisco.

¶ Narciscus tēperatus in caliditate ⁊ frigiditate ⁊ tenuitate: valet cholericis de frigiditate ⁊ multum dissoluit.

¶ De viola.

¶ Nasac .i. viola: melior coloris azuri fri. ⁊ hu. in tertio gradu: valet cerebro calido ⁊ sicco de nimia vstione. Pistata et cum farina ordei cathaplasmata apostemati calido ⁊ stomacho ⁊ epati valet. Cocta cum camomilla ⁊ caput ablutū valet capitis doloribus cū febre. Capite de floribus circūdato somnū inducit. ʒ. iij. cum zuccara accepte ⁊ aqua ventrez deducit. cum zuccara cōfectis valet tussibꝰ de calore. Sirupus vero ex ea factus dolorē extinguit ⁊ ventrem deducit.

¶ De nenufare.

¶ Nenufar melior rubeus et liuidus virtute similis viol. sed frigidior: cathaplasma eiꝰ valet calido apostemati: odoratus dolorē capitis curat: in aqua cocta et inde abluto capite valet dolori capitis ex calore.

¶ De lilio.

¶ Affusen .i. liliū et est multis modis: melius ireum calidū in primo gradu: temperatū in siccitate ⁊ humiditate: habet in se subtilitatē ⁊ ideo dissoluit.

¶ De floribꝰ amygdale.

¶ Lacur idest flos amygdale ¶ Rufa .i. mala.

¶ Assafrageus .i. mala citonia. ¶ Cūmezere .i. pira.

¶ De floribus salicis.

¶ Alchilē .i. flos salicis. Oēs hi flores supradicti sunt frigidi ⁊ cerebrū cum odore confortant: meliores cūctis de salicibꝰ.

¶ De floribus enule.

¶ Uanelalerchi .i. rosa enule: melior citrina ca. ⁊ sic. in secundo gradu: dissoluit ⁊ attenuat grossitudinem: odorata valet frigido ⁊ humido cerebro: fumum ergo grossum de cerebro dissoluit. Cocta ⁊ bibita mēstrua prouocat ⁊ secūdinā expellit. Super pectinē cathaplasmata apostema dissoluit matricis.

¶ De floribus spine.

¶ Omigalē .i. spina vnde fit gūma arabica: similis in virtute keiri.

¶ De floribus croci.

¶ Affur .i. crocus hortēsis calidus: aliquantulū stringit pistatus cum aceto. valet grosse scabiei cum melle mixtus.

¶ De cardamomo.

¶ Laccichimia debūti .i. cardamomū ca. ⁊ sic. i scdo gradu. temperate attenuat vt camomilla.

¶ De cotula fetida.

¶ Balchien .i. cotula fetida ca. ⁊ sic. in scdo gradu: dissoluit ⁊ attenuat: valet vt camomilla: sed fortius operatur: valet anhelitui. Eius apozima valet tussiētibus ⁊ somnū inducit. Similiter si odoretur apozima frondiū eius: valet lapidibꝰ renū ⁊ duriciei vulue incēsioni valet: ⁊ in declinatiōe apostematis: albū eiꝰ dissoluit coagulatū sanguinē: sanguinē stringit in stomacho ⁊ in visceribus: si cum forti vino bibat. folia eius mixta cum vino similiter operantur.

¶ De bulbo canino.

¶ Huldathair .i. bulbus caninus: melior citrinus cali. ⁊ sic. dissoluit. Similis est cotule in virtute: sed fortius dissoluit: valet duris apostematibꝰ: si cum butyro misceatur.

¶ De affodillo.

¶ Adrion .i. affodillus silis est bulbo: sed minoris virtutis.

¶ De floribus fabarum.

¶ Uard idest fabe rosa frigida ⁊ hu. mitigat calorē cerebri: pistata in mortario ferri. Succus eius in eodē mortario ad solē positꝰ capillos denigrat: ⁊ mitigat ⁊ tēperat siccitatē. capiti epithimatus somnum facit.

¶ De floribus papaueris.

¶ Cacharmitasci .i. flos papaueris fri. ⁊ hu. odoratus caliditatem cerebri mitigat.

¶ De flore rubei.

¶ Aluard .i. flos rubi: melior q̄ assimilat croco multū clarificat ⁊ mūdat cū sua v̄tute mūdificatiua.

¶ De flore malig.

¶ Guilinar .i. flos maligranati fri. ⁊ sic. atqꝫ ꝯstrictiuꝰ: vulnera humida exiccat: valet excoriatiōi palati: vētrē stringit: ⁊ mēstrua: stomachūqꝫ cōfortat.

¶ De capillis croci.

¶ Sisrientoforan .i. capillus croci: melior grossus et odoriferus ca. ⁊ siccus ⁊ tenuis exiccat: habet pōticitatē in se ⁊ virtutem maturādi: oībus valet apostematibꝰ in visceribꝰ bibitus aut cathaplasmatus: oppilationē epatis aperit venas ⁊ mēbra interiora cōfortat. Medicinam in qua ponit̄ ad longinqua facit loca penetrare.

¶ De floribus squināti.

¶ Fachaalchachir .i. flos squināti ca. cum ponticitate attenuatiua. Ideo vrinā ⁊ menstrua prouocat: valet frigido apostemati.

¶ De spina.

¶ Alloas .i. spina frigida ⁊ cōstrictiua: valet lienterie: stomacho defecto ⁊ sanguinē spuentibus.

¶ De polio.

¶ Saldalgiada .i. poliū ca. ⁊ subtile: multū dissoluit: valet oppilationi epatis ⁊ splenis ⁊ eorum apostematibus.

¶ De flore papaueris siluestris.

¶ Stachic .i. flos papaueris siluestris siccus hꝫ in se virtutē attrahēdi: mundificādi ⁊ aperiēdi. Succus eiꝰ excoriationibus oculoꝝ valet: ⁊ vulnera putrida mūdat: valet scabiei et mēstrua prouocat supposita: sternutamenta facit: caput purgat ⁊ nares.

¶ De flore enule.

¶ Canibel .i. enule flos calidus ⁊ siccus: exiccat vulnera: valet tinee ⁊ scabiei epatis.

¶ De fructibus herbarum. Cap. xlj.

¶ De anacardo.

Belledariū .i. anacardus zamacara .i. fructꝰ melior: pōderosus niger intus habēs q̄si mel cali. ⁊ sic. in q̄rto gradu: valet phlegmaticis ⁊ multū humidis valet apopleticis lethargicis: caute tn̄ sumi opꝫ: q: sepe maniā ⁊ melancholiam inducit.

¶ De nuce indica.

¶ Albūdecheth .i. nux indica ca. ⁊ sic. confortat molles neruos: valet paralysi ⁊ epilepsie.

¶ De fructu thamarisci.

¶ Alcumesit .i. fructꝰ thamarisci fri. ⁊ sic. atqꝫ ꝯstrictiuꝰ: silis galle in virtute: sꝫ galla est frigidior: valet gingiuarū ⁊ oris vulneribus.

¶ De fructibus cypressi.

¶ Jencasarnel .i. capule cypressi fri. ⁊ sic. atqꝫ constrictiue: earū apozima supsessum valet casui matricis ⁊ molliciei: similiter ano exeunti. Epithimate sup vmbilicum rupturas ⁊ intestinum infantiū stringit.

¶ De faufel.

¶ Fufel .i. faufel fri. ⁊ sic. silis in virtute sandal. valet gingiuis mollibꝰ ⁊ oris ca. atqꝫ in initio calidi apostemat(is): confortat eni̅ membrū: ꝓhibet reuma supueniēs.

¶ De galla.

¶ Alaap .i. galla melior viridis: acerba. fri. ⁊ sic. ꝯstrictiua: iō cōfortat mēbra: stringit eni̅ ⁊ ꝓhibet materiā descēdere: ea adusta ⁊ cū aceto extincta valet fluxui sanguinis: puluerisata valet plagis humidis.

¶ De glande.

¶ Ballec .i. glās fri. ⁊ sic. cōstrictiuꝰ: vētrē eni̅ stringit: silr ⁊ castanee: sꝫ debiliores sunt ⁊ dulciores.

¶ De myrobalanis.

¶ Elici .i. myrobalani: sunt eni̅ qnqꝫ modis: citrini: kebuli: belleric: emblici: indi: oēs isti sunt pōtici. Citrini meliores ⁊ virides aliquātulū pōderosi: desiccāt ⁊ calefaciūt chole. ru. deducūt puluerizati ⁊ cū zuccara bibiti.

¶ De kebulis.

¶ Kebuli meliores grossi ⁊ pōderosi: habēt aliquātulū caloris ꝓpter amaritudinē: cho. ni. deducūt: phlegma desiccāt: aliquātulū q̄ꝫ adusti cho. ru. deducūt: pricipaliter v̄o nigrā.

¶ De nigris.

¶ Nigri siles sunt kebulis in oī suo sapore: sed debiliꝰ operātur. albi meliores sunt nigris fri. ⁊ sicci ꝯstrictiui capillos cōfortāt ⁊ radices illoꝝ firmāt ⁊ denigrāt: ꝓhibēt venire in eos infirmitates si ex eis abluant̄: stomachū ꝯfortāt ⁊ ꝯseruāt interius anum reducūt: valēt emoroydis puluerizati ⁊ in lacte caprino missi.

¶ De emblicis.

¶ Stebre .i. emblici minuti ex pōticitate: extinguūt sanguinem ca.: appetitū ꝯfortāt: vomitū ⁊ sanguinis fluxū arcent ⁊ incidunt.

¶ De bellyricis.

¶ Bellyrici siles sunt in virtute emblicis: sed parū debilioris virtutis.

¶ De casiafistula.

¶ Bemtrambar .i. casiafistula melior q̄ venit de india recēs tēperata est parū habens caloris: ventrē deducit: apostema epatis ⁊ visceꝝ dissoluit. Si cū succo apij gargarizata fuerit: valet squinātie. valet sciatis: humores stomachi deducit: ⁊ valet cholericis.

¶ De thamarindis.

¶ Thamarindi frigidi ⁊ attenuāt calorē de cho. ru. vomitū prohibēt: ventrē deducūt.

¶ De castrangula.

¶ Serafzacane.i.castrangula: cali. τ sic. mūdat stomachū de humiditate τ phlegmate: valet apoplectic paralyticis: similis est helleboro albo in actione sua.

¶ De castaneola.

¶ Benemesti.i.castaneola plana ad vomitū facit: membra lethargica confortat: vomitū quoq; τ ventrem deducit cū sincopi: multum sumpta mortem infert.

¶ De cataputia.

¶ Alkafa.i.cataputie ca. τ sic. vomitū faciunt fortiter phlegmatis: et stomacho valēt τ plenitudini viscerū τ humorū.

¶ De nuce muscata.

¶ Benbene.i.nux muscata: melior nigra τ grossa atq; ponderosa: calida τ sicca: ventrē stringit: valet stomacho τ epati infirmo ex frigiditate. ¶ De amygdala amara.

¶ Lanzamat.i.amygdala amara: melior grossa: ca. τ sicca: mūdificat et attenuat. Ideoq; valet lentiginibus: et grossum phlegma de pectore τ pulmone ex screare facit: opilatiōes splenis: epatis et renū aperit: pistata cū aceto τ capite inūcto valet tinee frigide. ¶ De amygdal. dulcib9.

¶ Sirachele.i.amygdale dulces: sicut amaris i actiōe sua: sed debilius operant: valēt sicce tussi. ¶ De mora spine.

¶ Camaralolaydi.i.mora spine matura habēt in se aliquātulum caloris: acerba naturaliter fri. τ sicca multū desiccāt: valent dissinterie: lienterie sanguinee τ defectiōi stomachi ex calore: vulneribus oris τ palati. ¶ De uva sicca.

¶ Arlum.i.uva sicca: melior dulcis τ grossa: virtus ei9 naturaliter calida et desiccatiua vel dissolutiua: ex uvis coctis cum oleo viol. τ amygd. facto sirupo: valet tussibus siccis τ asperitati pectoris ex stomacho. ¶ De fisticis.

¶ Fistici pistacee sunt ca. τ tenues: habent aliquātulū amaritudinis: et ideo valent ad aperiendū epatis oppilationē τ pulmonis: etiam valent tussi phlegmatice.

¶ De carnebo seu corno.

¶ Cabor.i.cibur: virtus eius est desiccatiua τ constrictiua: mūdificatiua acerbū deducit ventrē: et coctū in aqua et super sessum iuuat tenasmō: τ vulue exeūti valet: fluxū sanguinis τ emoroydarū stringit. ¶ De uva agresti.

¶ Hisbat recēs τ viride frigidū τ humidū phlegma gñat τ qđ siccū est quoq; cōplexiōis est frigide τ sicce: si frigatur τ teratur cum ossulis suis solutioni medetur.

¶ De iuiuba.

¶ Aumeb.i.iuiube tēperate in caliditate τ frigiditate τ humiditate valent asperitati gutturis: τ iterū apozima ei9 valet lienterie de cho. ru. τ est pontica: rubee enim minoris sunt virtutis. ¶ De sorba.

¶ Toroi.i.sorba acerba: frigida τ sicca: ventrē stringit τ stomachum τ epar cōfortat. ¶ De malo mādragore.

¶ Aluphe.i.mala mādragore fri. multū habēt in cortice: tñ habēt aliquantulū caloris: qđ pz in rubore. Ideoq; sunt diuersa in cōplexione: sed fri. τ hu. sunt. Si odorent somnū faciunt. Comesta lethargiā generāt: τ cerebrū infrigidant.

¶ De mora celsa.

¶ Tult.i.celsa: melior dulcis τ magna et matura: vētrē stringit non matura. Matura vo soluit: siccata et puluerizata: sanguinem stringit. ¶ De satirione.

¶ Casaalchalab.i.satirion: melior albus τ dulcis: calidus et hu. ventosus valet coitui. ¶ De cucumere asinino.

¶ Cethealchimior.i.cucumer asinorū vel agrestis: melior viridis τ amarus: calidus τ siccus in tertio gradu: ventrē soluit: purgat phlegma et ni. cho. valet arteticis: podagricis τ paralyticis: sumpto vno scropulo cū amido aut gūma arabica. Si recēs est clysteri facto vel. ℨ.j. valet sciaticis: si coquatur cū oleo cōmuni vel oleo sisamino desiccat emorroydes.

¶ De citro.

¶ Alitrone.i.cortex citri vel citrus: cortex ei9 ori pstat odorem. Acetū decoctiōis eius valet in sincopi ex calore: choleram enim extinguit. ¶ De ficu.

¶ Acthine tussi.i.ficus sicce calefaciūt tēperate: molliunt τ dissoluūt. Cocte τ cathaplasmate dura soluūt apostemata: gargarismū ex eis factū iuuat squinanticā passionē.

¶ De coloquintida.

¶ Caudel.i.coloquintida: pulpa eius ca. τ sicca habet in se vires lauandi τ deducēdi ventrē. ℨ.j. sumpta cū melle τ alia medicina accepta valet cho. ni. melācholie: epilepsie: melior τ velocior: citrina τ collecta in autūno: clysterizata valet sciaticis τ cholericis. Cū aceto cocta valet dolori dentiū: fumus ex ea factus valet emorroydis. ¶ De corna solis.

¶ Abetegendens.i.corna vel spōsa solis: melior: filis fisticis inuenit trib9 modis. Una est filis fistico: alia cathaputie: tertia maior q̄ cathaputia: et venit ex india: melior est cathaputia. omnia grossum phlegma purgāt τ viscosum qđ in iūcturis ossium inuenitur. ¶ De oliua matura.

¶ Zeran.i.oliua matura: calida τ sicca in pmo gradu: acerba: frigida τ sicca in primo. Oliue de quibus oleū tractū est in vase vitreo ad spissitudinē mellis: valet vt linū ad dolorē dentium: mixta cū sapa aut hydromelle sup apostema posita dissoluit et aperit: sup dētes posita siccādo calefacit.

¶ De oleis fructuū τ radicū vel florū vel seminū vel medullarum ossium. Capitulū. xlij.

¶ De oleo rosato.

Dellandardi.i.oleum rosatū frigidū τ subtile: valet dolori capitis ex calore si misceat cum aqua et aceto: maxime cū fri. valet scabiosis: vnctū humida vulnera desiccat. ¶ De oleo violato.

¶ Dūebūnesengi.i.oleū viol. fri. τ hu. cerebrum humectat: valet dolori capitis calori τ siccitati. Somnū inducit vigilātib9: maxime ex oleo factū cucurbitino vel amygdalis dulcibus. ¶ De oleo se. cucurbite.

¶ Dūabelta.i.oleū de seminib9 cucurbite frigidū τ humidum valet calori cerebri τ siccitati: sternutare facit: maxime melancholicos τ maniacos si odoret τ caput vngat cū pauco aceto. ¶ De oleo nenufarino.

¶ Dūenetufal.i.oleū de nenufare simile viol. sed fortius infrigidat: maxime valet dolori capitis ex calore.

¶ De oleo nucis persice.

¶ Dūezeinachoiro.i.oleum de nuce persica que dicunt armoniace frigide τ temperate: multū hoc valet nefreticis τ asperitati pectoris τ pulmonis: valet vesice cum incēsione si misceatur cū oleo amygd. dulci. ¶ De oleo sisamino.

¶ Dūafragias.i.oleū de sisamo calidū est. valet ɔtra venenum: valet tussis asperitati τ frigiditati stomachi: nauseam stomachi.i. fastidiū gñat. ¶ Oleum de nucibus.

¶ Dūalgens.i.oleū de nucib9 multū calidū τ dissolutiuū: valet paralyticis τ thetano inuncto: sternutare facit: valet τ oībus passionibus ex frigiditate τ dolori neruorū et dolori capitis ex frigido humore. ¶ De oleo liliaceo.

¶ Dūafufelni.i.oleū liliaceū et calidum τ tenue neruos mollificat: valet dolori neruorū τ dolori auriū ex frigiditate τ sonitui earū. ¶ De oleo laurino.

¶ Dūatarit.i.oleū laurinū calidū τ siccū valet paralyticis τ oībus passionibus ex frigiditate τ dolori neruorū τ dolori capitis ex frigido humore. ¶ De oleo narcisco.

¶ Dūanarijs.i.narcisū oleū simile liliaceo sed debilius in calore. ¶ Oleum de radicibus.

¶ Dūafagel.i.oleū de radicib9 calidū τ subtile dissolutiuū valet dolori auriū ex frigido. ¶ De oleo muscellino.

¶ Dūalbeū.i.oleū muscellinū calidū: neruos mollificat valet scissure cutis in hyemali tpe. ¶ De oleo fili myrtino.

¶ Dūedei.i.oleū simile myrtino: capillos confortat: valet paralyticis τ humorū plage: incendiū mitigat: sudorē stringit: τ vrinā puocat: valet fissuris laborū τ sicce scabiei τ fissuris ani τ emorroydibus. ¶ De oleo sambucino.

¶ Dūsabac.i.oleū de sambuco ca. τ siccum: valet multum humidis τ renum dolori ex frigiditate tethanis inunctū.

¶ De oleo sericinio.

¶ Dūberi.i.oleum de serica: subtile τ dissolutiuū valet infirmo cerebro ex frigiditate. ¶ De balsamo.

¶ Dūabelbelsez.i.balsamū: melius recens τ odoriferum: et non sit odor eius acetosus: τ si aspergatur lacti coagulatur: cum in aqua proiectū fuerit album efficitur ad vltimū hoc modo cognoscit: si missum in aqua supnatat si cōcutiatur vas. Bonū ita cognoscit: si gutta supposita folijs vel lamine ferree ardet: calidū τ siccū: subtile τ dissolutiuū: valet phlegmaticis passionib9 q̄ sunt diuturne τ lōge ad sanādū

lapidem frangit: mulieres facit concipere nascali facto ex eo et subiecto si fuerit steriles: valet cōtra venenū et mortiferos fungos et opiū accipientes. ʒ.f. sumpta aqua vbi coquatur amidum.

¶ De oleo camomille.

¶ Dūheburi idest oleū de camomilla: calidum et dissolutiuum: valet vulnerib9 musculoꝝ et neruorum positum super bōbacinum in plagis et musculis et neruis: vrinam et menstrua ꝓuocat: idē facit inunctū et suppositū apostematib9 phlegmaticis vbicūq; fuerint: et vulue apostemati valet.

¶ De oleo squinanti.

¶ Dūalchaci idest oleū de squināto: valet omni generi scabiei in pectore inunctū: valet labori et dolori inunctum.

¶ De oleo citrino.

¶ Dūalcros. i. oleū citrinū: calidū et siccum: valet oīb9 infirmitatibus ex frigiditate: et frigidis neruis et visceribus: valet dolori renum et vesice et dolori dentium ex frigiditate et capitis doloribus: inunctis locis non habētibus pilos citi9 facit nasci.

¶ De oleo amygdal. amararū.

¶ Dūalauzamar idest oleū de amygdal. amaris calidum et siccum et tenue: oppilationes aperit: valet phlegmaticis et grossis humoribus bibitum cum apozimate radicū: dolorē capitis de frigiditate placat inunctum: valet odoratum.

¶ De oleo nucleorum persicorum.

¶ Dūalmasmaci idest oleum de nucleis persici simile in virtute amygdal. amaris: valet emorroydis et dissinterie ex frigiditate et humiditate.

¶ De oleo alchanne.

¶ Dūalchema idest oleū de alchanna temperatū est in frigiditate et siccitate: capillos denigrat: coxa iūncta valet sciaticis et dolori neruorum.

¶ De oleo anetino.

¶ Dūalunachet idest oleum aneti desiccatiuū cum temperamento dissolutiuū et duriciem mollit: valet inunctū interclusis neruis.

¶ De oleo seminis carthami.

¶ Dūaloctan idest de medullis seminū croci hortēsis: calidum et siccum et laxatiuum.

¶ Diximus in alia particula de simplicibus oleis et virtutibus eorūdem quantum sufficit qualiter componantur: in prima particula dicemus aliorum compositiones.

¶ De succis et primo de aloe. Capitulū. xliij.

¶ De aloe.

Sinab idest aloe est tribus modis. Unus de socotra veniēs: melior est colore rubeo: cum frangitur habet colorem epatis. cum fricatur inter duos digitos fit citrinū. Aliud est arabicū maioris virtutis qđ venit de cadrumedi. Tertiū veniens de semē peius omnib9 et est nigrū: difficile teritur et est durū: eius virtus: calidū in primo gradu siccū in secūdo: habet aliquantulū strictionis cum tēperamento. Aliud laxatiuū vnde caput: stomachū et cetera membra purgat a phlegmate: epatis oppilationē aperit: visum confortat mixtū collyrijs recens vulnus glutinat et sanat vulnera: stomachū et pectinem et virgā mundificat: valet apostematib9 in eisdē locis natis: vulnerum humiditates exiccat.

¶ De litio.

¶ Alcolai idest litium temperatū in calore et frigiditate: habet in se strictionē et amaritudinē. Ideo valet calido apostemati q2 dissoluit et coadunat et ꝓhibet alia superuenire. In collyrijs oculoꝝ mixtū humiditatē desiccat et oculos clarificat: valet liuorib9 et maculis: silr oībus vulnerib9: valet apostematib9 in ano et herisipile: et putredinib9 aurū: purgat panaritios digitorū cum aqua ro. mixtū et superpositum.

¶ De achatis.

¶ Alchachia idest achatia melior odorifera et ru. acetosa si lauet amittit acetositatē: sanguinis fluxui valet ex quocūq; loco: os ablutum ex ea valet vulnerib9 eius et gingiuis: valet dissinterie: ventrē epithimata stringit et ꝯfortat: ei9 apozima neruos inde ablutos mollificat et ꝯfortat si deficiāt ex frigido.

¶ De viti hedere.

¶ Alchanus. i. vitis hedere cocta qn̄ incidit valet scabiei: frangit lapidē in renibus et vesica.

¶ De ysopo hūida.

¶ Fusa. i. ancuba succus ouiū inter coxas idest ysopus humida: calida in tertio gradu: duricies membrorū et apostemata dura dissoluit: maxime in renibus et vesica et epate.

¶ De gallia muscata.

¶ Armic. i. gallia: sitim. i. muscata calida et sicca constrictiua: stomachū confortat: ventrē epithimata stringit: epar et interiora confortat.

¶ De gallia sine musco.

¶ Assuc. i. gallia sine musco ca. et sic. constrictiua. valet vt armic: sed est maioris fortitudinis in confortādo epar et stomachum.

¶ De succo indici.

¶ Anil. i. indicus muzus exiccat sine mordicatione: hʒ in se pōticitatē et amaritudinē vñ sanat vulnera: maxie ea q̄ sunt in musculis: sanguis fluxū strīgit: apostema molle dissoluit.

¶ De lactificijs.

¶ Ebena. i. lactituar vel lactificiū fit multis modis vl' labule vel tintimalisicus: et plurimi medici in medendo vtuntur cū scamonea q̄ multo lactificio in ramis et frōdib9 abūdat: virtus ei9 ca: et vrens ventrē purgat de cho. ru. et phlegmate: et citrinā aquā ex hydropisi: sʒ lactificiū alioꝝ pessimū est: q2 mutat corpa ad malā cōplōnē etiā forinsecus incendit cutē corpis si gutta sup eā ceciderit vlcerat.

¶ De fece vini.

¶ Bardiafarab. i. fex vini ca. et sic. apostematis dissolutiua.

¶ De aceto.

¶ Alcal. i. acetū ex duab9 substātijs diuersis cōpositū. Una frigida: et alia ca. sed attinēs frigiditati nimis desiccat cum forte est.

¶ De aceto squillitico.

¶ Cayscaosel. i. acetū squilliticū: valet sciatic; et orthomie. Si os abluat dētes ꝯfortat: ad putredinē in aure missuʒ valet: et ad grauedinē audit9: si ieiuno sumat visum acuit.

¶ De fece aceti.

¶ Bardialchal idest fex aceti dissoluit calida apostemata superposita.

¶ De fece olei.

¶ Bardisefel. i. fex olei cali. sine mordicatione.

¶ De fermento.

¶ Alchamira. i. fermentū hʒ in se virtutē calefactiuā et dissolutiuā. Ideo desiccat et attrahit sine molestia et mordicatione et dissoluit et hʒ in se diuersam virtutē: et hʒ frigiditatē et acetositatē et calorē ex putredine quā habet ex calore substātiali qm̄ hʒ ex tritico: vñ maturat apostēata.

¶ De amilo.

¶ Eluesce. i. amilū frigidum et siccum vulnera oculorū exiccat: et lachrymas stringit: afflatum ventrem stringit.

¶ Gal. dicit q omis gūma naturalr ē cali. et sic. lʒ alia plus alia min9.

¶ De virtutibus gūmarum. Capi. xliiij.

¶ De gumma arabica.

Assamacalarabi. i. gūma arabica melior q̄ in ore missa stringit dētes: calor ei9 paru9 desiccat tēperate: hʒ in se viscositatē vñ ventrē stringit: valet asperitati gutturꝭ et pulmonis: mitigat acuitatē medicaminū.

¶ De gūma amygdalarū.

¶ Gūma caleus. i. gūma amygdaloꝝ trahit in frigiditatē melior alba: valet tussibus siccis veteriois febribus et impinguat.

¶ De gūma prunorum.

¶ Gūma culanari. i. gūma pruni ca. et sicca. Ideo valet lapidi in renib9 et vesica: vulnus recēs glutinat et sanat: mixta cū aceto valet vulnerib9 calidis.

¶ De gūma dragagāti.

¶ Alchisira. i. dragagantū meli9 albū aliquātulū calidū: vicinum gūme arabice in cōplexione: sed humidi9: valet tussib9 asperitati gutturis et vulnerib9 in vesica.

¶ De resina pini.

¶ Gūma casatin. i. resina pini calida et sicca curat carnē: valet pustulis et scabiei.

¶ De gūma cypressi.

¶ Gūma casarnel. i. gūma cypressi filis gūme pini: lʒ forti9 stringit et maioris virtutis est.

¶ De mastice.

¶ Amastiche. i. mastix ca. et sic. in scdo gradu: melior alba grossa et odorifera hʒ inde vim stringēdi et mollificādi. Ideo valet apostemati epatis et stomachi et viscerum atq; tussi ex phlegmate: vētrē strīgit cū pōticitate.

¶ De gūma abietꝭ.

¶ Assesab. i. picula. i. gūma abietꝭ: melior citrina ca. et sic: i secūdo gdu: silis in virtute mastici: sʒ differt: q2 nō strigit: sed poti9 dissoluit: valet scabiosis mixta cū succo calamētī et aceto: corpus mūdat: valet tussibus ex frigiditate: vrinam prouocat.

¶ De terebēthina.

¶ Alchalarabar. i. terebēthina ca. et sic. valet scabiei et soluit vulnera: 7hit ab interiorib9 ad exteriora humiditatē: cānas et silices et spinas fixas in corpib9: carnē creat in vulneribus mixta vnguentis.

¶ De olibano.

Cundar idest olibanū calidū & siccum constrictiuū: & masticatus phlegma & humores attrahit a capite: puluerizatū & aspersum super recentib⁹ vulneribus: sanat: sanguinem stringit bibitū cum ameos valet dissintericis: mixtū cū myrrha & croco & nascale factū valet ponderibus & dissintericis.

De vernice.

Sudauos idest vernix calidū & siccum: prohibet materiā discurrere a capite ad anum: si fumigetur ex ea valet emorroydibus.

De charabe.

Charabe idest veronice qd̄ in mari inuenit̄ frigida & sicca: sanguinē stringit in omni loco: valet cardiacis si exagiū .j. bibatur cū frigida aqua: prohibet medicinā fluere ad interiores partes: melior lucida & citrina habēs colorē q̄si albū.

De myrrha.

Murra idest myrrha: melior clara & rubicūda: calida & sicca: stringit: phlegma desiccat: mundat interiora: oppilationem epatis aperit cum sua amaritudine: epithimata cum mumia super ruptis ossibus: sanat & stringit. ʒ.F. bibita fluxus mulieris sistit: vermes & lumbricos in visceribus necat: aborsum facit: pectus & pulmonē purgat: valet dissinterie ex phlegmate.

De serapino.

Septabinia idest serpinū melius albū cum rubore acutum: calidū & siccum in tertio gradu: ventositatem dissoluit de stomacho & de visceribus: vrinā et mēstrua prouocat: citrinam aquā ex hydropicis purgat: lapidē renū & vesice rūpit: cholericis valet mixtū collyrijs oculorū vt catharactis: sternutatio facta valet epilepticis: sup morsum scorpiōis positum valet: lumbricos & ascarides necat: odoratū dolorem capitis sedat.

De oppoponaco.

Sener idest oppoponacū melius in albū colorē trahēs et qd̄ est amarū desiccat vulnera stomachi: & inordinationē: valet vulneribus oculorum.

De asa fetida.

Alchaniti idest asa melior: clara & citrina: odorifera: calida & desiccatiua. Ideo dissoluit ventositatē stomachi et viscerum valet colice passioni: mundat stomachū: epar mūdat & splenē: et vrinam prouocat & menstrua: mortuū fetum et similia extrahit: valet antique tussi & viscosis humoribus.

De amoniaco.

Vasac idest amoniacū melius est album et odoriferū calidum et siccū: dissoluit duriciē splenis cathaplasmatū. ʒ.j. bibita cum syrupo acetoso dissoluit scrophulas & lumbricos & ascarides necat: vrinam & menstrua p̄uocat: humiditatē corpis trahit ad exteriora. ʒ.j. bibita cū melle valet epilepsie. humiditati in pectore: grossiciē palpebrarum dissoluit. Et mixtum cum oleo valet omnibus durities dissoluēdis & glādulas in summitate capitis natas dissoluit.]

De bdellio.

Muchal idest bdelliū calidum & siccum melius habens aliquantulū odoris mollitiuū & dissolutiuū valet apostematibus in collo & scrophulis. Si cōficiat̄ cum saliua ieiuni hominis ventositatē viscerū dissoluit. valet dolori diaphragmatis valet rupture musculoꝝ inunctum lapidē renum & vesice frāgit valet emorroydis bibitū. Similiter inde vnguēto facto cum oleo lini seminis valet emorroydis dysterizatū similiter valet.

De euforbio.

Euforbium melius est recens & clarum: citrinū: acutum habens odorē & saporem acutū & incensiuū: calidum & siccū in tertio gradu: multū est acutum & comestū & bibitum euacuat de vētre aquam hydropicorū: valet sciaticis si misceat̄ cum speciebus: morsibus reptiliū inunctum valet. Similiter morsibus scorpionis & canis rabidi.

De storace.

Storax est vno modo sigia calida et maturatiua tussibus & thoracis frigiditati & vocis raucitati si bibatur aut dysterizetur in vuluā valet strangurie vulue et eius duriciei. Ideoq; calefactiua & mollificatiua: ideo postulat vt prosit frigiditati grossicieiq; infirmitantibus.

De storace liquida.

Kalme asegilla idest storax liq̄da: mollit calefacit & maturat. Ideo valet tussientib⁹ corizis & raucitatibus pectoris ex humiditate bibitū valet. Masticatū mēstrua p̄uocat.

De galbano.

Bessauluchena idest galbanū melius clarum & mūdissime fustibus colorem habens albū & melius coagulatum & odoriferū. & est tribus modis: vnū qd̄ colligit̄ in prato: aliud iuxta littus maris: aliud in mōtibus: tamen omnia calida et sicca sunt mollificant & dissoluunt.

De gummi iuniperi.

Sathagan fit de gūmi iuniperi melius odoriferū & amarum calidū & siccum in quarto gradu: attenuatiuū carnem mortuā consumit: ventrem hydropici vnctū ex aqua consumit & desiccat: & cadauera mortuorū prohibet marcescere tepido in aure instillato vermes necat. Nascali facto mēstrua prouocat: fetum mortuum expellit: virga hominis inuncta erigere prohibet: valet scabiei & morsibus serpentū. Inunctum cum pauco sale valet contra lentigines: et pediculos corpore inuncto necat.

De gūmi rute.

Samacefideb idest gūmi rute: melior clara & trahēs in rubedinē aliquando venit ex persida acuta nimis et acris: et subtilis: valet grosse ventositati in stomacho & in visceribus attenuat et dissoluit grossum phlegma: digestionē corroborat: similis est asę in suis actionibus differt in odore.

De gummi ferule.

Alchumear idest tapsia gūmi ferule calida & humida insipida: bibita cum aqua tepida vel acetoso syrupo vomitū prouocat: aut cū hydromelle si misceatur cum patum castaneole multum facit vomitum.

De gummi malue.

Samachalcherū idest gūmi malue maioris frigida & sicca valet tussibus calidis: sitim compescit: ventrē stringit ex cholera rubea.

De gentiana.

Gentiana melior citrina & dura cum pauco rubore calida & amara & subtilis. Ideo aperit oppilatione splenis et epatis: valet morsibus venenosis: superposita liberat.

De tapsia.

Sitaregū idest tapsia melior que venit ex indie calida & sicca in quarto gradu: acuta valet morphee cum aceto sumpta bibita cum medicinis valet dolori neruorū.

De polipodio.

Besbaigum idest polipodiū melius grossum: cum frangitur inuenitur interius viride: calidum: & ponticum cho. ni. purgat sine molestia.

De virga pastoris.

Assaragi idest virga pastoris: frigida & humida & constrictiua valet fluxui sanguinis ex quocūq; loco: vētrē stringit.

De piretro.

Archetarcha alij archacādes idest piretruꝫ melius albū & ponderosum calidū in quarto gradu: cum virtute attrahit humiditatē de interioribus mēbris: gargarizatum caput de phlegmate purgat: phlegma ab ore & gutture purgat puluerizatum & cum aceto mixtū super dentem positū dolorē tollit: oleum ex eo factū & corpus inunctum valet febrib⁹ cū rigore: sciaticis epithimatum valet.

De reubarbaro.

Reuedseni idest reubarbarū: melius citrinū mixtū aliquantulū nigredinis & soliditatis: nondū marcidū: calidum & siccum: habet in se pōticitatē & acuitatē & amaritudinem. Ideo valet epati & eius oppilationi: valet cardiace & sanguinis fluxui: & morsibus reptilium.

De casialignea.

Sales idest casialignea melior cuius cortex est grossus & ru. calefactiuus & desiccatiuus: subtiliat & habet in se ponticitatem. Ideo incidit & dissoluit grossos humores & mēbra confortat: vrinam & menstrua prouocat: valet stomacho et epati defecto & morsibus reptilium.

De virtutibus lignorū. Et primo de ligno aloes.

Capitulum .xlv.

De ligno aloes.

Aloguig idest lignum aloes calidum & siccum valet stomacho & epati frigido & confortat bibitum aut cathaplasmatū: est em̄ tribus modis melius indicum.

De assaro.

Assaron idest assarum melior radix et fistucelli boni

celli boni odoris: linguā rodens: calidū ⁊ siccū in secūdo gra
du: habet subtilitatē ⁊ acuitatē: vnde oppilationē epatis ⁊
splenis aperit ⁊ apostema frigidū factū in eis dissoluit: men
strua ꝓuocat ⁊ vulnera mūdificat. Diascori. dicit pulueri
zatum. ʒ. ß. ⁊ cū hydromel. sumptū phlegma ⁊ cholerā nig.
purgat: ⁊ sciaticis. ʒ. ß. sumpta cum vino grossos humores
attenuat ⁊ vrinā prouocat. tria exagia in. xij. libris musti po
sita per duos mēses valet hydropicis ⁊ dolori epatis.

¶ De valeriana.

¶ Fu. i. valeriana: melior rubea ⁊ tenuis ⁊ que venit de ar
menia ⁊ est diuersa in sua cōplexione: sapor amarus ⁊ aliquā
tulum calid. ⁊ sic. habet in se: oppilationem epatis ⁊ splenis
aperit: vrinā ⁊ menstrua prouocat: pistata cū aqua ⁊ melle
sciaticis cathaplasmata valet.

¶ De turbith.

¶ Turbith melius cauū ⁊ solidū aliquantulū in capite gū
mosum: calidū ⁊ siccum in tertio gradu: phlegma purgat et
viscosos humores ⁊ grossos.

¶ De spica.

¶ Cardasiā. i. spica calida ⁊ sicca valet dolori neruorū in vi
no cocta ⁊ licinio intincto naribusq; immisso valet fetori na
rium: valet strangurie ⁊ vesice dolori.

¶ De xilobalsamo.

¶ Laude albesalē. i. xilobalsamū melius brunū ⁊ boni odo
ris calidū ⁊ siccū in tertio gradu calefacit ⁊ attenuat: valet
frigiditati stomachi ⁊ epatis ⁊ viscerū: mulieres steriles si
suffumigentur ex eo pariunt ⁊ cōcipiunt.

¶ De galanga.

¶ Gelengen. i. galanga calida ⁊ sicca dissoluit ventrē: cale
facit frigidas cōplexiones vrinā stringit que fit ex frigidita
te renum ⁊ vesice. valet coitui.

¶ De ligno ebeno.

¶ Ebe. i. lignum ebeni: melius nigrū habens quasi venas
vt cornu intermixtas: super ignē positum nō multū exustū
bonū facit odorē calidū ⁊ strictiuū cū morsione multū mor
dicat: fricatū cū aqua super cutē: ⁊ oculis instillatū valet ca
taractis: visum acuit: alba oculorū mundat: diuturna vulne
ra sanat: vstionibus ignis puluerizatū ⁊ superpositū sanat.
Item cum aqua mente fricatū: ⁊ in oculis instillatū oculos
confortat: bibitum frangit lapidem in renibus ⁊ vesica.

¶ De pipere longo.

¶ Darfulel. i. piper lōgū calidū ⁊ siccū in tertio gradu: me
lius grossum: puluerizatum ⁊ super epar hircinū aspersū
⁊ assatum ⁊ gutta ex eo fluente in oculis missa valet ei qui
ab occasu solis non videt: grossos humores ⁊ phlegmaticos
subtiliat: erigit virgam.

¶ De cinamomo.

¶ Darsen. i. cinamomū alithinū calidū ⁊ siccū calefactiuum
epar ⁊ stomachū corroborat: cū succo hedere valet scabiei
cū aceto inunctum.

¶ De cinamomo gariofilato.

¶ Calfalalacharoufal. i. cinamomū gariofilatū sile est in vir
tute alithino: sed maioris vtutis ⁊ magis stomachū ⁊ epar
frigidum confortat.

¶ De sandalo albo.

¶ Sathalababiat. i. sandalū albū frigi. ⁊ sic. in tertio gradu
valet. dolori capitis ex calore si epithimetur ex eo: epar et
stomachum confortat: calidū ⁊ cataplasmatū vel bibitū aut
comestū valet: epithimatū calido apostemati valet in initio
q: ꝓhibet materiā abundare vel aliunde decurrētē maxime
epatis ⁊ stomachi.

¶ De sandalo rubeo.

¶ Sandalamer. i. sandalū rubeū frigidum ⁊ siccum valet
vbi album.

¶ De gariofilis.

¶ Sarūfar. i. gariofilus calidus ⁊ siccus in scdo gradu: cō
fortat stomachū frigidū: ⁊ cor ⁊ principalia mēbra: valet me
lācholicis: spiritū hoīs cōfortat ⁊ facit alacrē.

¶ De costo.

¶ Costū hʒ amaritudinē ⁊ horribilitatē cali. ⁊ siccū in ter
tio gradu: coctū in oleo cōmuni corpus inunctū valet rigori
febriū ante accessionē: grossos humores ab interioribus ad
exteriora extrahit mēbra: calefacit vrinā ⁊ menstrua prouo
cat: valet dolori musculorū: lumbricos necat: habet in se ali
quantulum humiditatis inflatiue vnde valet coitui: vultus
inunctus ex eo cum melle lentiginē tollit: ventrem desiccat
morsibus reptilium membra principalia confortat.

¶ De centaurea.

¶ Cantoriū. i. cētaurea cali. ⁊ sic. valet oppilatiōi epatis ⁊
splenis ⁊ sciaticis neruos mundat.

¶ De cortice thuris.

¶ Chansichal cunda. i. cortex thuris calidus ⁊ siccus inun
ctus multū desiccatus puluerizatus ⁊ super vulnera non sa
nientia aspersus cito sanat ⁊ recentia glutinat.

¶ De cortice thamarisci.

¶ Atāpha. i. tamariscus desiccat ⁊ stringit: infantes haben
tes variolas suffumigatos liberat.

¶ De virtutibus radicum arborū vel herba
rum. Capitu. xlvj.

¶ De radicibus apij.

Cortex radicis apij calidus ⁊ siccus est in secundo
gradu: calefacit attenuat oppilationē aperit vri
nam prouocat.

¶ De cortice radicis feniculi.

¶ Costorarchala ⁊ asienigi. i. cortex radicis feniculi calidus
⁊ siccus in secūdo gradu: vicinat in virtute apio: sed apij vir
tus fortior est.

¶ De cortice radicis capparis.

¶ Castior althala alchapphir. i. cortex radicis capparis cali
dus ⁊ siccus: hʒ pōticitatē ⁊ acuitatē: vñ incidit ⁊ mūdat soli
dat ⁊ stringit cū pōticitate: vñ aperit oppilationē epatis bi
bitū cū sirupo acetoso: coctū cū vino dolorem mitigat epithi
mat⁹ sup pulmonē. ʒ. j. bibita cū sirupo acetoso incidit gros
sos humores: mūdat vētrē deducit: ⁊ mēstrua ꝓuocat. Scia
ticis cataplasmatus remediū: est gargarizat⁹ humores pala
lati: ⁊ caput purgat. puluerizatus ⁊ vulnerib⁹ impositus de
siccat: cū aceto coctus ⁊ ore retentus dolorē dētiū sedat.

¶ De cortice maligranati.

¶ Costior. i. althaulā. i. cortex radicis maligranati frigidus
⁊ siccus: vermes ⁊ ascarides necat.

¶ De cortice radis enule.

¶ Oscolasara. i. radix enule calida ⁊ sicca hʒ aliquantulum
humiditatis vñ valet coitui: grossos attenuat humores de
pectore ⁊ de pulmone: pistatus ⁊ cū oleo coctus valet sciati
cis ⁊ neruis dolentibus ex frigiditate: valet grosse vētosita
ti in stomacho: ⁊ purificat eū a phlegmate.

¶ De radice squināti.

¶ Osela anathir. i. radix sq̄nanti cali. ⁊ sic. dissolutiua valet
apostemati epatis ⁊ stomachi: ideo odorifera ⁊ subtilis est
bibita. ʒ. j. cū tantūdē piperis nigri valet hydropicis vel sin
copi ex phlegmate: apozima ei⁹ valet apostemati vulue ses
sione in ea facta.

¶ De radice meu.

¶ Elithij. i. radix meu calid. ⁊ sic. valet strangurie vrine bibi
tum: aut sup pectinē cataplasmatū.

¶ De radice yreos.

¶ Rise. i. radix yreos calid. ⁊ sic. in primo gradu: habet in
se virtutē multū subtilē: purgat pectus ⁊ pulmonē de gros
sis humoribus: vrinā ⁊ menstrua prouocat: apostemata vul
ue dissoluit valet dolori neruoꝝ ⁊ serpētū morsibus epithi
mata: aut cū hydromelle bibita.

¶ De radice lilij.

¶ Assala apsuse. i. radix lilij tēperata in caliditate ⁊ frigidita
te hʒ in se pōticitatē ⁊ humiditatē: valet asperitati gutturis
⁊ pectoris ⁊ pulmonis: sitim aliquantulū extinguit. Diasco
rides dixit: succus eius oculis missus valet vngulis ⁊ dolori
neruoꝝ ⁊ tumori oculoꝝ.

¶ De radice acori.

¶ Egodrasmi. i. radix acori: cali. ⁊ sic. in scdo gradu hʒ in se
acuitatē ⁊ subtilitatē similis est assaro in vtute: oppilationē
epatis ⁊ splenis aperit: ventositatē ventris dissoluit ⁊ visce
rum: vrinā prouocat pistatus ⁊ sucus ei⁹ expressus in oculis
missus vnde visum ex humiditate minutū acuit multum.

¶ De diptamo.

¶ Asiasabeo alafar. i. est digiti citrini quos nos diptamum
vocam⁹: valet ꝯ venenū ⁊ abortiuū facit.

¶ De aristologia.

¶ Saronud. i. aristologia est duob⁹ modis: lōga ⁊ rotūda. ro
tūda magis odorifera ⁊ plus tenuis hʒ amaritudinē: acuta
est ⁊ tenuis ⁊ magis lōga: sed ambe valēt potioni mortifere
⁊ reptiliū morsui: oppilationē aperiunt ⁊ dissoluunt ventosi

tatem spinam silices aut cãnam infixã in corporibus extrahunt: putrida vulnera mundãt: valet spasmo neruorum cuz aqua tepida. De longa aristologia.

¶ Longa magis calida ascarides ⁊ vermes occidit: vrinam ⁊ mẽstrua ꝓuocat: aborsũ facit: ⁊ fetũ mortuũ expellit: grossitiem vulue dissoluit: ⁊ cũ oleo vncto corpore pediculos necat: puluerizata ⁊ vulneribus aspersa diuturna vulnera sanat cum melle confecta. De curcume.

¶ Curcuma est quasi celidonia calida ⁊ sicca in secũdo gradu: vulnera exiccat: succus eius in oculis missus ꝯfortat: dolorem dentium ex frigiditate superposita valet.

De radice celidonie.

¶ Emaymã.i. radix celidonie cali. ⁊ sic. in scdo gradu duobus modis est: vna q̃ venit de sene citrina ⁊ subtilis est: h̃ est melior: alia q̃ venit ex corasen: ⁊ est liuidi coloris peior priore: ambe sunt calide ⁊ sicce: virtus earũ magis valet in mundificandis oculis q̃ in purgandis venis: cũ aceto mixta valet lentiginibus. De squilla.

¶ Barsara alphar.i. squilla calida ⁊ sicca in secũdo gradu habet in se subtilitatẽ ⁊ multũ mũdificat nõ sumit̃ nisi cocta vel assata: q: h₃ in se mordicationẽ ⁊ acuitatẽ vnde purgat os stomachi ⁊ molesta est: assata ⁊ cũ melle mixta ⁊ bibita valet auditui ⁊ tussi de grosso phlegmate. Antique tussi valet humiditatẽ pectoris ⁊ pulmonis mũdat: epithimata valet scissure pedũ de frigido. valet hydropicis ytericis ⁊ dolori renum. De aceto quillitico.

¶ Acetum squilliticũ valet multis locis: visum acuit coctũ cũ aceto valet morsui tyrie: de aceto factus syrupus purgat viscosum phlegma mixtũ in potione purgat phlegma: oportet cauere dissinterias: q: excoriat intestina.

De narcisso.

¶ Basasabamiges.i. narcissus habet in se vires attrahẽdi mollitiẽ in apostematibus ⁊ pus tollit. De cepa.

¶ Amisal.i. cepe calidũ ⁊ siccũ in fine tertij gradus habet in se aliquid humiditatis: vnde auget coitũ ⁊ sperma: pistatum ⁊ cũ melle positũ sup lentigines mundat: ⁊ caput ablutum iuuat: ⁊ morsui serpẽtis valet: succus eius in oculis missus lachrymas siccat. De radice porri.

¶ Assalacharasa.i. radix porri: cali. ⁊ sicca habet aliquid humiditatis vñ sperma auget ⁊ coitũ: fumigiũ factũ ex ea mẽstrua educit: pistata cũ melle ⁊ duobus exagijs bibitis incidit phlegma de pectore ⁊ pulmone: pistata ⁊ cũ aceto confecta ⁊ sup sciã posita valet. morsui scorpionũ valet: ⁊ ad dolorem neruorũ valet: ⁊ dolorẽ tollit pistata ⁊ superposita.

De radice hellebori.

¶ Elefũdẽ.i. helleborus tirsim.i. radix eius cali. ⁊ sic. in quarto gradu habet acuitatẽ: mũdificat lẽtigines ⁊ impetigines grossas: vrinã ⁊ mẽstrua prouocat bibitũ: parũ vomitũ prouocat: ⁊ est pestiferũ nisi cũ cautela ⁊ ratione sumatur.

De allio.

¶ Theamẽ.i. allium calidũ ⁊ siccũ in quarto gradu: mẽstrua prouocat: pistatũ ⁊ cũ aceto confectum valet locis: quibus phlegma cogerit̃ locũ alopitie fricatũ iuuat cũ melle pistatũ in cauerna dentiũ missum prodest dolorẽ sedat: siluatica fortiora sunt in actionibus suis. De herba tauri.

¶ Alchimiata.i. herba tauri cali. ⁊ sic. in tertio gradu: pistata ⁊ parũ bibita cum vino omni veneno valet ⁊ morsibus reptilium. Diasco. dicit nascale factũ ⁊ in vulua missum aborsum facit: nõ cõcipientibus facit concipere.

De hermodactylis.

¶ Sanuge.i. hermodactylus: albus ⁊ niger: s₃ melior est albus calidus ⁊ siccus: valet dolori neruorũ ⁊ arteticis ⁊ sciaticis bibita. ʒ.j. vel exagiu₃.j. cũ zucca. superpositus sup radicis locis valet: rubeus inutilis est ⁊ corpus dissoluit.

De agarico.

¶ Agaricũ melius albũ: ⁊ q: cito dissoluit: cõpositu₃ est de substãtis terree ⁊ subtili: ⁊ habet in se dulcorẽ ⁊ amaritudinẽ: ⁊ ideo mũdificat epar ⁊ splenem ⁊ viscera: ⁊ habet in se virtutẽ laxatiuã: vnde purgat cholerã adustã ⁊ cholerã nig. ⁊ phlegma. valet rigori febriũ ⁊ epilepticis: morsib⁹ scorpionũ. ʒ.j. si bibatur cũ vino ⁊ cataplasmetur super toxicum vbicunq₃ fuerit siccat ⁊ interiora mũdificat: vrinã prouocat. Si bibat̃ cũ sirupo acetoso valet stranguirie. ʒ.j. exagium cũ ruta bibitum valet cõtra venenũ. De helleboro nigro.

¶ Carabach.i. helleborus: est duob⁹ modis: niger ⁊ albus niger purgat cholerã: albus phlegma ⁊ humiditatẽ: ambo sunt calida ⁊ sicca in tertio gradu: fortiter laxatiui pestiferi ⁊ periculosi: s₃ oportet sumi cũ cautela: q: sepe faciũt spasmũ: albus pistatus cũ aceto positus super lentigines ⁊ impetigines vultus pruriginem ⁊ morphea purgat: super cauernas dentium missus eos cadere facit. De pastinaca.

¶ Alges rabuti.i. pastinace de india: ambe calide ⁊ humide: ideo valet coitui: ventositati stomachi ⁊ viscerũ principaliter vulue. valet sincopi ex frigiditate ⁊ morbibus scorpionũ.

De satureya.

¶ Cornubet.i. satureya cali. ⁊ sicca dissoluit grossam ventositatẽ digestiuã corroborat. De radice canne.

¶ Assala alchasab.i. radix canne: habet in se vim attrahendi pistata ⁊ superposita silices ⁊ truncos excutit: pistata cũ aceto valet dolori neruorũ: pistata cũ lupinis valet lentiginẽ faciei. De radice serpentarie.

¶ Assalauphur.i. radix serpẽtarie cali. ⁊ sic. in fine tertij gradus: mũdificat ⁊ incidit grossos humores pectoris ⁊ pulmonis stomachi ⁊ viscerum: est aũt alia dario: s₃ maior pluris acuminis ⁊ acuta: habet aliquantulũ amaritudinis ⁊ ponticitatis: ideo mũdat ⁊ aperit oppilationẽ viscerũ: incidit humores grossos ⁊ viscosos: valet cancrosis vulneribus ⁊ morphee si fit cũ aceto posita. De radice affodillorũ.

¶ Alacorse.i. radix affodilli cali. ⁊ sic. vsta magis desiccat ⁊ calefacit similis serpẽtarie in omnibus actionibus: maxime valet alopitie superposita: trita ⁊ cũ aqua bibita tepida: vrinã ⁊ menstruã prouocat: valet hypocundrijs tussibus: ⁊ inguini crepato valet. De radice plãtaginis.

¶ Assala souachame.i. radix plantaginis frigi. ⁊ sic. stringit sanguinẽ: masticata ⁊ gargarizata valet squinãtie ex calore: pistata ⁊ bibita cu₃ sirupo acetoso aperit oppila. renũ ⁊ epatis. De radice spine albe.

¶ Assala abollacha.i. radix spine albe fridi. ⁊ sic. constrictiua lienterie valet ⁊ dissinterie lapides frangit in vesica.

De radice peonie.

¶ Assala alphiema.i. radix peonie calida in primo gradu intertius desiccat ⁊ attenuat ⁊ mũdat: cũ melle bibita mẽstrua prouocat: oppilationẽ epatis ⁊ splenis aperit et renũ: cu₃ vino decocta ꝓhibet humores fluere in stomacho ⁊ viscerib⁹: bibita vel collo suspensa valet epilepticis. De cipero.

¶ Assala leodõ.i. radix ciperi cali. ⁊ sic. ⁊ desiccat sine mordicatiõe: antiq̃ vulnera sanat: valet vulnerib⁹ oris ⁊ gingiuarũ: q: constringit: bonũ odorẽ facit: h₃ in se vires incisiuas: vñ lapidẽ frangit: ⁊ vrinã ꝓuocat. De cortice mori celsi.

¶ Castior: assalatuca.i. cortex radicis celsi est dissolutiua ⁊ amara: ideo valet lumbricis: ⁊ ascaridibus. ʒ.j. bibita decoctionis eius fit contra venenum.

De radice amygdali amari.

¶ Assala alchusam.i. radix amygdali amari cũ aceto cocta ⁊ oleo trita ⁊ frontibus illinita valet dolori capitis ex frigiditate. ¶ De mineris diuerse sumunt̃ medicine.

¶ Alie lutũ: alie petra: alie sal: alie corpus. ex luto sunt diuerso modo naturã enim vniuscuiusq₃ dicemus.

¶ De virtutibus terrarũ ⁊ lutorum. Cap. xlvij.

¶ De bolo armeno.

Tenarilliũ.i. bolus armenicus: melior rubeus similis coloris rose ⁊ purus sine arena vel aliq̃ infectiõe inter dẽtes missus tenet vt cola frigid. ⁊ sic. ⁊ desicatiuus valet lienterie ⁊ dissinterie. valet ⁊ sanguinẽ spuẽtibus ⁊ cancrosis vulneribus in ore calidis apostematib⁹ valet superpositus: ꝓhibet descẽdere a capite humores ad stomachũ vulnera pectoris ⁊ pulmonis siccat: bibitus cũ aqua frigida valet in tpe pestilẽtie cũ catia mixtus valet ruptis ossibus cataplasmatus valet.

De bolo.

¶ Atta cobrosi.i. bolus: melior odoriferus positus ad linguã applicat: est frigidus ⁊ desiccatiuus ⁊ cõstrictiuus temperate: valet spuentibus sanguinẽ ⁊ fluxui sanguinis mulieris: valet dissinterie bibitus vel clysterizatus: s₃ pri⁹ purget̃

cū purgatiuis clysteribꝰ.ʒ.j.bibita cū vino vel aqua valet contra tussim:cum succo strigni aut portulace mixtus cancrosa vulnera sanat.

De sinopida.

¶ Sacra.i. sinopida frigi. ⁊ sic.valet calidis apostematibus bibita lumbricos necat.

De emathite.

¶ Seditina.i.emathites melior lētiginosus fri.⁊ sic.cōstrictiuus ⁊ desiccatiuus.valet fluxui sanguinis de quocūqꝫ loco:valet grossitiei palpebrarum: puluerizatꝰ lauatusqꝫ in oculis missus apostematibus oculorum valet.

De gipso.

¶ Sebs.i.gipsuꝫ ꝯstrictiuū ⁊ ꝯsolidatiuū: valet fluxui sanguinis de arteria si misceaꝫ cū albugine oui ⁊ pil.leporum: adustū magis valet ⁊ plus desiccat.

De cerusa.

¶ Sisedatulsi.i. cerusa melior alba pōderosa frigi. ⁊ sic. et desiccatiua vulnerū: apostema calidū ex ea inunctū dolorē sedat.

De chimolea.

¶ Themalchimolta.i.chimolea terra est vbi aqua iacet:melior mollis ⁊ clara frigi.⁊ sic. desiccat.valet calido apostemati mixta cum aceto.

De argilla.

¶ Tenasasome.i. argilla frigi. ⁊ sic. cōfecta cū aceto ⁊ fronti illinita fluxū sanguinis stringit:ossa rupta sanat.

¶ De calce.

¶ Anrora.i.calx nō extincta multū vrit ⁊ cōsumit carnem:lota cū aqua vulnera desiccat: valet vstionibus ignis.

¶ De spodio.

¶ Alithabasir.i. spodiū: licet nō sit terra: tū inter illas ponimꝰ q: cinis sit: ⁊ omnē materiā dimisit:melius albū ⁊ frangibile leue frigidū ⁊ siccū.valet acutis febribus bibitū cum succo.⁊ aqua frigida sitim extinguit ⁊ vētrē stringit ex cholera maxime si bibaꝫ cū succo maligra.cū rosis pistatum valet vulneribus oris ⁊ gingiuarū.

De sapone.

¶ Sabo.i.sapo:ideo in h capitulo ponimꝰ: q: fit de calce ⁊ cinere vrens ⁊ vulnera mundificans.

¶ De virtutibus lapidū. Cap.xlviij.

De marchasita.

Marchasita.i.calcitheos similis emathiti: hꝫ in se sulphur: ideo magis est calefactiuū ⁊ desiccatiuū valet ad fluxuꝫ sanguinis: ⁊ apostema dissoluit. Silr operaꝫ huic petra molēdini.i. achigeraattha. collyrium si ex ea fit soluit grossam lippitudinem oculorum.

¶ De petra lactea.

¶ Alchagemoroff alber.i. petra lactea: q: cū fricatur quasi lac emanaꝫ: virtus eius est vt emathitis sed debilior.

De petra serpētina

¶ Alchageral chapa.i.petra serpētina: ⁊ est tribus modis: vna quasi nigra:alia quasi viridis ⁊ colore cinericio:alia quasi viridis immixta lineis albis.vsta valet lethargicis: ⁊ cum apozimate sparagi bibita lapidē frāgit renū ⁊ vesice. valet morsibus hydrie superposita.

De petra lazuli.

¶ Alchalellara anaro.i.petra lazuli cholꝫ nigrā purgat: valet melancholicis.

De petra iudaica.

¶ Alchacer leuidi.i.petra iudaica: ⁊ est duobꝰ modis: vna rotunda:alia plana:sed longa plana melior. valet strangurie vrine. lapidē frāgit in vesica.ʒ.ß.bibita cū vino tēperata.

De lapide spongie.

¶ Alchacer fange.i.lapis spongie hꝫ vim frangendi lapidē renum ⁊ vesice.

De magnete.

¶ Magnes lapis est similis emathiti: quidā dicūt si teneaꝫ in manu mitigat dolorē artetici manuū ⁊ pedū: valet spasmo.

De pumice.

¶ Alchate alchasitior.i.pumex vn̄ charte fricanꝫ: habet siccitatē ⁊ subtilitatē vnde dētes mundat ⁊ albificat: sup pilos radit vbicunqꝫ fuerit puluerizatus : ⁊ sup vulnus aspersus carnē rodit ⁊ super chartas litteras tollit.

De agathe.

¶ Alchaterabal gethes.i.agathes est niger cū odoraꝫ redolet vt cera: virtus eius nimis sicca: ideo vulnus ꝓfundū cū fuerit recēs solidat: suffumigum ex eo iuuat epilepticos. valet strāgurie mulierum: fumigium ex eo factū fugat reptilia domus: mixtaqꝫ emplastris valet arteticis.

De myrrha.

¶ Alchacer arabegidi.i.myrrha magne virtutis est mūdificatiua: ⁊ inde desiccat dentes a putredine.

De lepore marino.

¶ Alamabo bochārit.i.lepus marinus: cortex eius de genere ostrarū: nimis desiccat ⁊ mundificat dētes a putredine.

De antimonio.

¶ Althimech.i.antimoniū meliꝰ cū frāgiꝫ lucet: ⁊ plūbei est coloris ⁊ cōstrictiuū.valet caliditati ⁊ hūiditati oculorum:puluis eius immissus putridis vulneribus valet.bibitus valet fluxui mulierū:naribus immissus sanguinē de cerebro fluētem stringit: ⁊ in vulneribus missus ea sanat: ⁊ superfluam carnem minuit.

De cathimia.

¶ Slumia alsida: id est cathimia melior tenuis coloris lithargiri temperata in caliditate ⁊ frigiditate ⁊ siccitate in natura sui desiccatiua cōstrictiua mundificatiua: vsta visuꝫ mūdificat ⁊ desiccat sine morsura vulnera oculorū: ⁊ alia vulnera sanat.

De thutia.

¶ Thutia melior alba que venit de india:secūdo post hanc viridis.i.charamera frigi. ⁊ sic. sine morsiōe maxime lota in collyrijs mixta oculos siccat ⁊ clarificat: ꝓhibet acutā materiā in oculis fluere. Gal. dicit in lib. de simplici medicina magis est desiccatiua ꝙ oēs medicine intrātes i collyrijs oculorum.

De cathimia.

¶ Slumazep.i.cathimia auri melior: tenuis ⁊ coloris nitri est vt azuruꝫ similis est cathimie argenti in actionibus suis sed magis desiccat ⁊ clarificat. vsta ⁊ lota vulnera oculoruꝫ sanat sine molestia.

De lithargiro.

¶ Mardesagū.i. lithagirū melius frāgibile clarum tēperatū in frigiditate ⁊ caliditate ⁊ desiccatiōe: valet vulneribꝰ scabiei ⁊ calido apostemati: mundificat ⁊ aliquantulū stringit:creat carnē nudā in vulneribus.

De ferrugine.

¶ Hadabalgadidit.i.ferrugo melior clara ⁊ tenuis multuꝫ desiccat: infusa in aceto ⁊ bibita cū vino ⁊ apozimate vue sicce:aut cū melle: valet stomacho ⁊ splenis dolori: pus aurius desiccat nascali facto fluxū sanguinis arctat. panarichis imposita valet.

De cancro marino.

¶ Carabaturi.i. cancer marinus melior: brance furcate frigidus ⁊ sic.desiccat humores oculorū ⁊ maculas mūdat: visum acuit ⁊ clarificat: puluis ex eo factus dentes confortat.

De testa terrea.

¶ Cesater.i.testa terrea est desiccatiuū mūdificatiuū: maxiē lateres que in ignē mittuntur: illa enim vulnera sanant puluerizata ⁊ mixta cū aceto: ⁊ corpꝰ inūctū scabiē curant.

¶ De salibus: ⁊ eorum virtutibus. Cap.xlix.

¶ De amelech.

Amelech.i.sal: omnis sal calidus est ⁊ siccus ⁊ mūdificatiuus: diuiduntur actiones eorum sm̄ suā materiam.

De sale indico.

¶ Amelechindi: id est sal indicus calidior ⁊ siccior ceteris.

De sale nastico.

¶ Melcamasti.i. nasticū: calorē habet fortē: est desiccatiuuꝫ ⁊ soluit choleram nigram.

¶ De sale quod comeditur.

¶ Melechula.i.sal quod māducatur melius ⁊ melioris saporis ⁊ ventris solutiuū.

De sale armoniaco.

¶ Hosciatir.i.sal armoniacus est subtilis calidus : valet ad casum vulue insufflatum : ⁊ ad cancrum eius.

De nitro.

¶ Nitrin.i.nitrū incidit ⁊ subtiliat humores grossos ⁊ viscosos.

De sale cocto.

¶ Melletali.i. sal factum qđ fit de vasceolis marinis calidū ⁊ mundificatiuū habet vim vt sal cōmune: sed fortius in aceto mixtū valet: corpus inūctū a scabie mundat: pilos grossos attenuat.

De sale nitro armeniaco.

¶ Nitrū armenie fortius in virtute altero nauseā stomachi compescit: pistatū cū vino ⁊ bibitū cū melle ventrē soluit et ventositatē: valet febribus cū rigore inūcto corpore ante accessionē maxime cum aceto: valet morphee: cum terebinthina mixtū apostema maturat.

De spuma maris.

¶ Cebedelbata.i.spuma marina mūdificatius vuln⁹ ocu lorum mūdat: vsta ⁊ puluerizata dentes mundat ⁊ albifi cat: cū aceto mixta alopitiā tollit: ⁊ capillos crescere facit.

De vitriolo.

¶ Zelig.i. vitriolum fit multis modis melius babilonicū color quasi viridis: ⁊ cū frangitur lucet vt aurū: attenuat ⁊ vrit.

De terra francigena.

¶ Alchatar.i.quasi terra francigena asuri.i.de suria alcha za temperatior est alchatar: virtus eius est adustiua ⁊ atte nuatiuā plus vrens ⁊ attenuans ⁊ ardēs: calchatar mul tum stringit cū calore maxime carnē exiccat.

De alumine.

¶ Sicçb.i. alumē melius albū frigidū ⁊ siccū cōstrictiuuz ⁊ carnē mollē solidat: sanguinē stringit: gingiuas corrobo rat emittentes sanguinem: dentes confirmat ⁊ corroborat.

¶ De virtutibus metallorū. Cap.l.

De ere vsto.

Nalabas nichome.i. es arsum de vena melius ru beū calidū cōstrictiuū: vulnera sanat in corpori bus: lotum sanat in humidis corporibus.

De scoria eris.

¶ Thanebilanchas.i.scoria eris melior nigra ⁊ rubea aliquantulū tenuis: magis attenuat adusta: incidit ⁊ mundat: oculos sanat ⁊ clarificat: grossitiem palpebrarū dissoluit.

De solidatura auri.

¶ Assara asseem.i.solidatura auri: carnē supfluā comedit sine punctione: calida est ⁊ sicca ⁊ tenuis.

De limatura auri.

¶ Uniradeasceb.i.limatura auri cōfortat ⁊ spiritū alacrē fa cit: valet cardiacis mixta cum medicina.

De limaturaargenti.

¶ Morceda alfesa.i.limatura argenti bibita cū medicina va let emorroidis.

De ere viridi.

¶ Smazaar.i.viride es calidū comedit supfluā carnē ⁊ inci dit mixtū cum cera ⁊ oleo mundat putredinē vulnerū sine morsione: ⁊ carnē adducit.

De stanno.

¶ Alchalia.i.stānū melius qḋ stridet inter dētes: habet in se vim aque aliquantulū: limatum ⁊ fricatū super petrā cuz vino ⁊ oleo valet apostematibus in pectine ⁊ ano.

De plumbo.

¶ Kalai.i.plūbū similiter fricatū super petrā: ⁊ cū aqua va let vitiosis vulneribus ⁊ maxime oculorū: humores eorum desiccat: ⁊ carnem adducit.

De argento viuo.

¶ Ysaac.i.argentū viuū melius nouū nondū operatū ca lidū ⁊ humidū in quarto gradu: si extingatur cum aceto ⁊ oleo fit vnguentū ad scabiē ⁊ necat pediculos maxime mix tum cū aristolo.rotunda.

¶ De vitriolis ⁊ sulphure. Cap.li.

Lsigeg.i. vitrū tritum cuz vino forti bibitum lapidem frangit in renibus ⁊ vesica.

De sulphure.

¶ Cebra.i.sulphur est duobus modis: citri nū ⁊ albū: melius citrinū calidū ⁊ subtile: va let scabiosis ⁊ excoriate morphee inunctū: va let puluerizatum morsibus reptilium.

De corallo.

¶ Based.i.corallus: melior rubeus ⁊ tenuis frigidus ⁊ sic cus mūdificatiuus ⁊ constrictiuus replet vulnera ⁊ sanat: lachrymas siccat: pānū oculorū rodit: valet sanguineo flu xui ex omni loco: puluerizatus ⁊ superpositus vrinā prouo cat.

De perla.

¶ Lily.i. perla lucida melior alba ⁊ rotunda ⁊ tenuis est calida ⁊ sicca: humiditatē oculorū desiccat ⁊ mundificat: va let cardiace ⁊ sincopi.

De aspalto.

¶ Sobit bacarses: id est aspaltum calidum ⁊ siccū carnem curat als creat ⁊ adducit vulneribus.

De mumia.

¶ Mumia valet rupturis vbicunq; fuerint: concussis ossi bus: ophthalmicū ex ea factum valet dolori capitis ex frigi ditate: valet fluxui sanguinis.

De petroleo.

¶ Nabsibiad.i.petroleū albū calidū ⁊ siccū: valet paralyti cis ⁊ dolori neruorū ex phlegmate: apopleticis valet bibitū vel inunctum: nascali facto grossam ventositatē vulue dissol uit: fetū mortuū ⁊ secūdinā educit si retinetur: vermes ⁊ lū bricos necat: valet orthomie et tussi ex phlegmate cū aq̄ ca.

¶ De medicinis q̄ fiūt de aīalibus: ⁊ primo de sanguinibus. Capitu.lij.

Medicine que fiūt ex aīalibus sunt diuerse: alie ex supfluitatib⁹: alie ex mēbris eoꝝ. que sunt ex superfluitatibus alie ex humiditatib⁹: alie ex humoribus: alie de stercoribus: alie de vri na. Eorū que sunt de hūiditate sunt vt lac san guis. Que sunt ex superfluitatib⁹ sunt vt oua sudor sputa. Que fit de humorib⁹ est vt sanguis: incipiam⁹ igitur a sanguine.

Sanguis leporis.

¶ Sanguis leporis valet dissinterie liēterie si māducetur inunctus faciei lentiginē ⁊ impetiginē expellit. Sanguis le poris in patella frixus valet toxicis positis in sagittis: valet dissinterie longe: lienterie: bibitus cū vino valet cōtra omē venenū. Sanguis ceruinus idem facit.

De sanguine belue ⁊ mustele.

¶ Sanguis albumores.i. belue ⁊ mustele super scrophu las positus dissoluit.

¶ De sanguine columbino.

¶ Dematamen.i. sanguis columbinus valet maculis san guinis oculorū: ⁊ naribus instillatus fluxū sanguinis a na ribus sistit.

¶ De sanguine vaccino.

¶ Dematritan.i. sanguis vaccinus positus super vulnus manans sanguinem stringit.

¶ De virtutibus lactis animalium. Ca.liij.

¶ De natura lactis.

Leben.i.lac melius albū ⁊ mundū substātia re cta.i.equalis de sano animali nō proximo par tui neclonge.

De lacte asine.

¶ Lera.i.lac asine valet cōtra venenuz: valet dissinterie: similiter lusa.i.lac camelinum.

De lacte pecudum.

¶ Lac pecudum valet melancholice cōplexioni: sperma ge nerat.

De lacte femineo.

¶ Almalac.i.lac femineū valet angustatiōibus ⁊ potiōi: va let ethicas ⁊ phthysicis: vulnera oculorū lauat ⁊ mundat.

De butyro.

¶ Zubo.i.butyrū: melius recens: maturat ⁊ aperit aposte mata in corporib⁹ hūanis: similiter in pectoribus vulnerib⁹ ⁊ interioribus ⁊ parotidis: aures ⁊ gingiuas pueroꝝ hume ctat: ⁊ dētes crescere facit si fricent ⁊ cito exire facit: cū mel le mixtū pus spuere facit pectoris ⁊ pulmonis: valet pleure si: solū comestū magis sputū maturat: ⁊ min⁹ spuere facit: cū melle ⁊ amigdalis mixtū minus maturat ⁊ spuere facit.

¶ De coagulo aīalium. Cap.liiij.

Alfrat.i. coagulū meli⁹ siccū: a quo lac abijt ca lidū ⁊ siccū tenue: iō dissoluit cū sua virtute lac coagulatū i stomacho.

¶ De coagulo leporis

¶ Ausfeateaneb.i.coagulū leporis bibitū va let epilepsie: lac ⁊ sanguinem coagulatū dissol uit.ʒ.j. bibita valet morsib⁹ reptilium dissinte rie ⁊ lienterie: ⁊ fluxui sanguinis mulierū ⁊ cū spuentib⁹ ex pectore: nascale factū ex eo post menstrua concipere facit.

De coagulo caballino.

¶ Amphealcar.i. coagulum caballinum valet dissinterie ⁊ lienterie.

De coagulo ceruino ⁊ hedulino ⁊c.

¶ Amphealgidi.i. coagulum ceruinum: ⁊ gerualdi.i.heduli nū capreoli vituli pulli bubali pulli cerui: oīa ista ꝓsunt hūi ditati ⁊ asperitati gutturis ⁊ faucīū sumpta tepida: valēt et vsionibus.

¶ De diuersis virtutibus ouoꝝ. Cap.lv.

De vitello oui.

Vitellū oui cum oleo rosato mixtuz percusso ocu lo superpositū valet: vel ferro inciso dolorem mi tigat.

De ouis auium.

Sabbit.i.oua assafar.i.auium sperma augent.

De cortice ouorum.

Esira albia.i.cortex ouorū lotus et puluerizatus oculis immissus pānum rumpit et vulnera sanat: lentigines faciei cum semine melonis tollit.

De sudore hominis et saliua eius. Cap.lvi.

Araras.i.sudor cū nudus exercet omē apostema calidū dissoluit: et maturat.

De saliua hominis.

Asac.i.saliua hominis valet igni sacro. Similiter cum frumento ieiuno masticato maturat apostema: maculas vulue cū saliua hominis inuncta iuuat: ideo animali saliua hominis ieiuni venenosa est: et in ore proiecta mortifera est ei.

De virtutibus fellis animaliū. Cap. lvii.

De felle porci.

Marara.i.fel caufir.i.porci valet vulneribus putridis auriū: sanat et mundat.

De felle vaccino.

Marchitabar.i.fel vaccinū valet sonitui auriū instillatū: mixtū cū oleo rosato et in aurem missuz dolorem sedat ex frigiditate aurium.

De felle hirci.

Marateis.i.fel hirci: valet in cataractis oculorum.

De felle vulpis et aliorum.

Massaras albel.i. fel vulpis et sabinti.i.castoris valet.

De felle aquile.

Mucab.i. fel aqle valet in cataractis oculorū mixto feniculo cum melle: et similiter omne fel valet supradictis minutaruz auium fellicula que sunt tenuiora et maiora animaliū.

De felle gruis.

Mamachu.i.fel gruis calidū et tenue sternutatoriū ex eo factū cū succo sambuci valet paralyticis.

De felle veruecis.

Damchebs.i.fel veruecis valet dolori auriū ex frigiditate: et maculas ex vulnere mundat.

De virtutibus urinarum animaliū. Cap. lviii.

Eneraliter oīs vrina animaliū bibita valet dolori neruorum.

De vrina cameli.

Baul.i. vrina gemel.i. cameli calefacit et desiccat: habet in se ponticitatē: vnde valet hydropisi et dolori splenis: si caput lauetur valet tinee ex calore: in aurē instillata valet vulneribus aurium: valet et ventositatibus grossis in stomacho: in visceribus et vulua si cū vino bibatur: sternutatoriū ex ea factū iuuat nares non sentientibus odorem.

De vrina canis.

Bul.i. vrina rubel.i.canis sup verrucas et porros posita valet.

De vrina hominis.

Basonasen.i. vrina hoīs valet excoriatis et putridis vulneribus et tinee.

De vrina puerorum.

Baubalsabui.i. vrina puerorū: et est maioris virtutis: valet morbis tyrie et scorpionis marini et rabiosi canis: si cū vino misceatur valet prurigini scabiei et morphee lepre: pus ex aure desiccat: si cum cortice mali granati misceatur valet omnibus morbibus reptilium.

De vrina capre.

Baulasmays.i. vrina capre valet hydropicis.

De vrina vaccarum.

Baubalcara.i. vrina vaccarū valet dolori stomachi ex frigiditate et emorroydis.

De vrina bubali.

Baul.i. vrina bubaloꝝ mixta cū oleo et myrrha: et in aure instillata dolorē sedat ex frigiditate.

De vrina porci.

Baulcebulain.i. vrina porcorum lapidē frangit in vesica.

De virtutibus stercorum animalium et auium. Capitulum. lix.

Ebel.i.stercus. stercora generaliter calida et sicca sunt: differunt tamen sm naturā animalium et sm cibos sumentium.

De stercore puerorum.

Zebe et sabin.i. stercus puerorum lac sugentium et non cibum sumentium valet squinanticis.

De stercore canis.

Zebel althideb.i.stercus canis calidū est et siccum mundificat et valet squinanticis de humiditate. maxime canum ossa comedentium: puluerizatum stercus et per cānulam in faucibus insufflatum deforis et deintus fricatū iuuat putredinem vulnerum in visceribus: mundat si cuz lacte bibatur cum aqua tepida bibitum valet dolori ylij.

De stercore lupi.

Zebel.i. lupinū stercus albos habēs pilos admixtos qd inuenit super spinas: si bibat valet colice passioni: si cum filo lane veruecis quē lupus necauit vel capre tegatur supradictum stercus iuuat: et in corio ceruino inuolutum et tractū magis valet

De stercore equino.

Zebela.i. bardoni stercus rōcini bibitum secūdinā et fetū mortuū expellit.

De stercore asine.

Zebelalchumat.i. stercus asine influentē sanguinem arteriarum narium superpositum stringit.

De stercore capre.

Zebel .i.stercus capre calidum et siccum cum aceto positum siue mixtum et super splenem cataplasmatuz duriciem splenis dissoluit. Similiter alia dissoluit apostemata. si adiunctum cum aceto misceatur et caput vnguatur valet alopitijs. bibitum valet morbibus reptilium: cataplasmatum valet hydropicis et dolori neruorum.

De stercore soricino.

Zebephera.i.stercus soricis pistatum cū aceto valet poris et verrucis. similiter minuit omnē carnem superfluā. si cū oleo misceatur et inungat valet alopitie. pessarium factū et in anū pueri missum ventrē soluit: puluerizatum et in oculis missum valet alboribus oculorum.

De stercore vaccino.

Zebelbachara.i.stercus vaccinū positū super dura apostemata dissoluit: adustū et cinis ex eo factus in naribus missus fluxū sanguinis sistit: cū nitro mixtū et cataplasmatū ventri hydropicorum appositum iuuat: super morsum serpentum cataplasmatum iuuat: cum aceto mixtū et tumori geniculoꝝ positū tollit tumorem et dolorem fugat.

De stercore stellionis.

Zebelsac.i.stercus stellionis album melius calidū acutū mundat lentigines faciei: valet alboribus oculorum.

De stercore turdi.

Zebelcorsa.i. stercus turdi q̄ risi comedit: si cū aceto misceatur valet nigre impetigini faciei: similiter mulierū pustulis qz mundat.

De stercore columbino.

Zebelchame.i. stercus columbinū valet omni dolori ex frigiditate: valet hydropicis inunctū: et cū sirupo acetoso bibitum: cū semine lini et aceto mixtū et super scrophulas positū valet: cū semine nasturcij mixtuz diuturno dolori capitis valet.

De stercoribus auium.

Zebel.i.stercora auium tollūt lētiginē faciei cū saliua hominis mixta: et super porros et verrucas posita valēt.

De stercore galline.

Zebeltigazeseg.i.stercus galline vel galli si.ʒ.ij.cum sirupo acetoso dētur facit reijcere phlegma: cū melle gargarizatum valet squinantie: similiter valet fungis pestiferis et colice passioni.

De stercore elephantis.

Zebelsili.i.stercus elephantis si femina secum tulerit non generabit nec concipiet: suffumigatū valet febri diuturne.

De tyrijs marinis: et qbusdā alijs aīalibus. Cap. lx.

Portet hoīem cauere tyrias marinas: sed capte in locis tempore veris caro illa post incisionem premissis quattuor digitis a capite: et quattuor a pedibus: et illud qd remanet est cōtra omne venenum: mūdificat interiora de putridis humoribus: et eijcit ad exteriora et dissoluit a cute cū sudore: et quodcūq͡ʒ fit plenū de malis humoribus eijcit illos: et qui comedit de carnibus tyrie generat pediculos: et excoriat se, vt serpēs: purgat corpus de grossis humoribus de quibus generat impetigo morphea et lepra: valet morbibus reptilium et omni veneno.

De spolio serpentis.

¶ Salchacharia.i.spolium serpentis si siccū ⁊ puluerizatū fuerit ⁊ in oculis mittatur cū vino clarificabit visum.

De hericio.

¶ Cosead.i.hericius: caro eius cocta ⁊ in aceto missa valet leprosis ⁊ spasmo ex plenitudine: valet dolorib⁹ renum ⁊ hydropicis: q: dissoluit multum ⁊ desiccat nimis.

De belua.

¶ Cybumeris.i.belua si cū aceto squillitico misceatur valet epilepsie: interiora eius extracta ⁊ salita vel sine sale siccata ʒ.ij. vel exigia duo bibita valet caducis ⁊ morbibus reptiliū: ⁊ est ꝯ omē venenū: tota in vase eneo adusta valet dolori neruorū. Sanguis eius sup scrophulas posit⁹ valet. Quidam affirmant solū sanguinē eius valere doloribus neruorū: si corpus ei⁹ findatur ⁊ coriandro impleatur: valet morsibus reptilium: ⁊ cum aceto bibitū valet epilepsie.

De stellione.

¶ Sabaa.i.stellio. si coquat̃ cū aqua ⁊ aneto valet dolori neruorum. De talpa.

¶ Suten.i. talpa scissa ⁊ calida super morsum scorpionis posita valet. De ranūculis ⁊ rana.

¶ Efida.i.ranūculus vel rana coctus ⁊ super morsus scorpionum ⁊ serpentum positus valet: siccatus ⁊ puluerizat⁹ ⁊ bibito exagio.j. valet morsibus omniuꝫ reptiliū: cinis ex eo factus valet alopitijs si cū oleo inungat̃: ⁊ sanguis ranūculi viridis: si cum eo gingiue fricentur dentes confirmat: cinis eius fluxū sanguinis narium sistit.

De gallo ⁊ gallina.

¶ Adducasuset.i.gallus ⁊ gallina si findant̃: ⁊ calidis morsibus venenatis supponātur valet: ius galli pinguis cū aceto ⁊ cinamomo althinio ⁊ polipodio ventrē laxat.

De catto.

¶ Thianatus.i. cattus valet dolorib⁹ neruorū ⁊ emorroidarū: comestus renes calefacit ⁊ valet dolorib⁹ dorsi.

De stinco.

¶ Saganigur.i.stincus caro eius valet coitui: auget sperma: ⁊ desiderium adiuuat maxime vmbilicus ei⁹: ⁊ pinguedo huiusmodi habet. De lepore marino.

¶ Aruebatanē.i.lepus marinus si comedatur facit empicos: oleum in quo coquitur capillos inunctos cadere facit.

De summitate caude cerui.

¶ Sūmitas caude cerui mortifera est exagio.j.bibito.

De hirundine.

¶ Quatil.i.hirūdo cinis valet eius squinanticis cū melle ʒ.j. bibita: in oculis missus acuit visum: siccata ⁊ puluerizata.ʒ.j.bibita valet squinantias. De scorpione.

¶ Acab.i.scorpio: pistatus ⁊ super morsum positus serpētis dolorem mitigat: puluerizatus ⁊ in oculis missus valet lapidem renum frangit. De sanguisugis.

¶ Alac.i.sanguisuga: si ponat̃ super putridū sanguinem attrahit ad se putredinē vel super tineā: oportet vt fiat precedente purgatione phlebotomie ⁊ pharmacie ne eius attractione ex humorū putredine superflui concurrant humores.

De cantaridibus.

¶ Asephara.i.cantarides calide ⁊ acute sunt: scabiei valēt ⁊ morphee. pediculos necant: mixte cum aceto ⁊ morphee superposite valent: in prouocando vrinam multum valent ⁊ mortificant. De musca.

¶ Diaben.i.musca valet dolori oculorū vel ordeolis ⁊ fluxui oculorū: cinis factus ⁊ cū melle mixtus valet alopitie.

De grillo.

¶ Gerad.i.grillus collo suspēsus valet quartane febri.

De cancro.

¶ Sararan.i. cancer pistatus ⁊ vulneri superpositus ferrū ⁊ silices extrahit. Similiter si ponatur cinis cū aceto mixt⁹ morsui rabiosi canis: superposit⁹ valet morsibus scorpiōis ⁊ tyrie ⁊ serpētis ⁊ locis venenatis: similiter ventre scisso ⁊ loto cum cinere ⁊ ptisano valet phthysicis.

De pisce.

¶ Sama.i.piscis quē alij dicunt trapedinē: si super frontē nimis ponatur dolorē stupefacit: q: reddit locū insensibilē.

De salamandra.

¶ Sar.i.salamandra pistata ⁊ posita super locum sagittarum attrahit illas maxime quod est mortis.

¶ De virtutibus pinguedinis aīaliū ⁊ auium ⁊ medullis eorum. Capi.lxi.

Quacan.i.pinguedo: oīs pinguedo generaliter calida ⁊ humida est: diuersis tamen virtutibus ſm aīalia vnde fit: ⁊ etatem ⁊ eorū cibaria: ſm eorū genus sicut masculi vel femine siue castrata vel non. De pinguedine leonis.

¶ Pinguedo leonis calidior est ⁊ humidior: omnibus animalibus ⁊ fortior: in dissoluendo apostemata.

De pinguedine porcina.

¶ Pinguedo porcina est humidior omnibus animalibus ⁊ calida minus leonis: est maturatiua ⁊ humectatiua: valet dissinterie que fit in tenui intestino.

De pinguedine caprina.

¶ Pinguedo caprina minoris hūiditatis est ꝙ porcina. valet dolori in viscerib⁹. clystere factū ex ea valet dissinterie.

De pinguedine vitellina.

¶ Uitellina minus est calida ⁊ sicca ꝙ vaccina: cū oleo laurino valet dolori aurū ⁊ dentiū. De pinguedine vulpina.

¶ Uulpina dissolutiua est: cū oleo yrino valet dolori auriū cū licinio immisso. valet etiam dolori dentium.

De pinguedine pisciū.

¶ Zamet.i.pinguedo pisciū dissolutiua est: cū melle mixta ⁊ in oculis missa eos clarificat: visumq̧ confortat. valet cataractis. De medulla tibiarū.

¶ Macho.i. medulla tibiarū gn̄aliter est dissolutiua dissoluēs oēm duriciē: valet scissure manuū ⁊ pedū: melior oībus ceruina: post vitellina: post bouina: deinde hircina q̄ est siccior oībus. ¶ De virtutibus capitū aīaliū. Cap.lxij.

¶ De capite ouis.

Caput ouis si coquat̃ ⁊ fiat inde clystere iuuat in inferiori dissinteria: ⁊ in doloribus renū: renesq̧ impinguat: auget coitū in his q̄ deficiūt ex tenuitate. De capite soricis.

¶ Caput soricis siccatū ⁊ adustū ⁊ puluerizatū cum melle mixtū valet alopicie. De medulla leporis.

¶ Medulla leporis gingiuas puerorū vnctas ex ea dentes exire facit cito. Gal. dicit ꝙ nō operat̃ cū sua ꝓprietate: sed cum sua virtute qua pinguedo ⁊ mel operantur: si comedatur iuuat in tremore membrorum.

¶ De virtutibus in cornibus aīalium. Cap.lxiij.

Cornua generaliter sunt desiccatiua. Cornua capre ⁊ cerui adusta dētes mūdant: gingiuas molles stringunt: bene ⁊ subtiliter cribrata: ⁊ in oculis missa clarificant ipsos: prohibent materiā ad oculos fluere: maxime post vstionē: lota cū vino mundāt dētes ⁊ cōfortāt. Cinis ex eis factus ⁊ lotus valet dissinterie bibitus. Cornua cocta in aceto ⁊ os ablutum valet dolori dentiū. pistata ⁊ bibita valent morsibus reptiliuꝫ fumigiū ex eis factū serpētes fugat: fluxū sanguinis stringit ⁊ sputum maxime si cū dragagāto sumatur. valet dolori vesice: si cū sirupo acetoso bibatur valet yctericie.

De cornibus vacce.

Cornua vacce: cinis ex eis factus ⁊ bibitus fluxum sanguinis ex omī loco sistit. De cornibus cerui.

¶ Cornua cerui: cinis vnū exagiū bibitū valet morsibus tyrie ⁊ fumigiū ex eis factum fugat reptilia.

¶ De virtutibus mēbrorꝫ bestiarū. Cap.lxiiij.

¶ De pulmone porci ⁊ arietis.

Pulmo porci ⁊ arietis adustus ⁊ cinis super bullas pedū factas ex strictis sotularibus sanat.

De pulmone vulpis.

¶ Uulpinus coct⁹ cū aceto squillitico mixt⁹ valet orthomie. De pulmone asini siluestris.

¶ Asini siluestris pulmo siccatus.ʒ.ij. bibite valet orthomie ⁊ tussibus. De epate rabidi canis.

¶ Epar rabi.i.rabiosi canis: ⁊ quē momorderit māducauerit sanabitur. De epate caprino.

¶ Caprinū si assēt cū pipere longo q̄d stillat dū assat̃ oculis coctū instillet̃ prodest amittētibus visum ab occasu so'is similiter coctum ⁊ fumus eius in oculis fumigatus: ⁊ come

ftum idem facit: valet in quibusdã epilepticis.

De epate porcino.

¶ Porcinũ cum aceto comestũ valet morbibus reptilium.

De epate perdicis.

¶ Epar chalaar.i.epar perdicis pulverizatũ exagiũ vnũ bibitũ valet epilepticis. De epate pecorino.

¶ Pecorinũ assatum sine sale dissinteriam stringit.

De epate lupino.

¶ Epar chibi.i.lupinũ epar siccatũ ⁊ in antidotis ad dolorẽ epatis satis iuuat.

¶ De testiculis ⁊ vnguibus eorũ. Cap. lxv.

¶ De testiculis cerui.

Osa.i. testiculus ceruinus siccatus ⁊ bibitus valet morbibus tyrie.

De testiculis vitulinis.

¶ Uitellinus siccatus ⁊ bibitus coitũ auget.

De testiculis asini.

¶ Asini siccatus ⁊ bibit9 valet serpẽtis morsibus: idem facit ceruinus. De testiculis castoris.

¶ Seudelbabuster.i. castoris tenuis ⁊ dissolutiuus: valet dolori neruorũ de plenitudine grossorũ ⁊ viscosorũ humorum bibitus vel inunctus fortiter calefacit: pdest grosse vẽtositati in stomacho visceribus ⁊ vulua: valet paralyticis lethargicis: si cũ mentastro bibaf mẽstrua prouocat: fetũ ⁊ secundinã expellit: fumigiũ eius idẽ operaf: valet tremori membrorũ ⁊ singultui ex plenitudine maxime. si cũ sisimbrio bibaf: cũ sambuceleon mixtus ⁊ venter inunctus valet grosse vẽtositati in stomacho: ⁊ in virga iniect9 strãguriã sedat.

¶ De vngula caprina.

¶ Adalaphy.i. vngula caprina: cũ aceto valet alopitie.

De vngula asini ⁊ equi.

¶ Ungula asini siluestris si comburaf ⁊ bibatur pdest epilepsie: cinis ei9 si misceaf oleo oliue strophulas dissoluit: si vo cataplasmef cũ oleo oliue sup alopitiã pdest. Equa idẽ facit.

¶ De ossibus aialiũ ⁊ corio serpẽtũ. Ca.lxvj.

Ossa adusta dissoluunt ⁊ desiccãt.

De calcaneo porci.

¶ Calcaneum porci cõbustũ ex eo dentes fricati confortat. valet inflationi stomachi ⁊ angustie.

De calcaneo vacce.

¶ Calcaneũ vacce similiter adustũ dẽtes confirmat: si cũ acetoso sirupo bibatur splenẽ dissoluit: valet coitui ⁊ morphee.

¶ De ossibus tibiarũ vacce.

¶ Ossa tibiarũ vacce adusta valent dissinterie. si bibantur siccata ⁊ trita valent alopitie. De corio serpentis.

¶ Sedub.i.coriũ serpẽtis cũ aceto coctũ dẽtibus ablutis fugat dolorem eorũ. De corio capre.

¶ Coriũ caprinũ ⁊ pecorinũ cũ recẽs fuerit suppositũ percussionibus ⁊ vulneribus valet: ⁊ variolis: valet ⁊ morbib9 reptilium. De corio lupi.

¶ Cybenemse.i.coriũ lupi suspensum collo valet hydrosorbicis. De soleis.

¶ Solee vste posite super ampullas q̃ fiũt ex angustijs calciamentorũ valent: pulverizate psunt adustioni ignis ⁊ fricatis ⁊ excoriatis coxis insimul: cola que conficif ex eis valet tinee: ⁊ si nux cypressina misceaf valet crepatis inguinib9

De squamis ostrearum.

¶ Squama ostrearũ melior alba adusta: si dentes fricenf emũdat ⁊ albificat: oẽ vulnus etiã desiccat: valet vulnerib9 oculorũ ⁊ vstionibus ignis. De lapar.

¶ Cadar.i.lapar. similiter agit: sed debilius.

De cancro marino.

¶ Saratan.i. cancer marinus: cinis eius super lentiginem positus pellit: valet bibitus morsui canis rabidi ⁊ alborib9 oculorũ: similiter dentes mundat ⁊ albificat.

¶ De capillis ⁊ lana ⁊ pilis hoĩs. Ca. lxvij.

Lana adusta cal. ⁊ tenuis desiccatiua minuit malam carnem in vulnere: similiter capilli adusti in adustionibus positi valẽt: in tenasmone positi reuocant intus. Capilli hoĩs vsti ⁊ cũ aceto mixti valent morbibus canis.

¶ Si quis lanã ⁊ capillos vrere facit: hoc modo fiat: in olla rudi cooperta in coopertorio foramine facto: ⁊ in igne vel in furno adurantur.

¶ De diuisione dissolutiuarũ medicinarũ. Ca.lxviij.

Ostq̃ diximus virtutẽ simplicis medicine ⁊ earum iuuamẽ: placet de dissolutiuis tractare: ⁊ quomodo operari debeat: ⁊ q̃d virtus vniuscuiusq̃ in humanis corporibus operetur: ⁊ iuuamen vniuscuiusq̃: ⁊ quomodo impedimentum sedef: necessariã ergo suã regulã scire generaliter ostẽdã: vt ignorãtibus ⁊ scire volẽtibus qualiter operenf patefiat.

¶ De dissolutiuis medicinis. Capi.lxix.

Icimus medicinas solutiuas nõ vno modo: sed multis modis ventrem purgare. Alie cũ expressione vel myrobalani: alie cũ salsugine ⁊ acumine dissoluunt ⁊ mundificant: alie cũ salsugine ⁊ dulcedine dissoluunt: alie cum acumine vt euforbiũ: alie cũ viscositate vt mercurialis: alie cũ vtute attractiua purgant sua similia: vt scamonea cholerã rubeã vt magnes attrahit ferrum: alie purgant materiã similẽ sibi hac eadem ratione: sed in attractiõe virtutis medicine in humoribus dissonant.

¶ De eisdẽ dissolutiuis medicinis. Cap.lxx.

Uidã dicũt cũ medicina dissolutiua trahif in stomacho ⁊ exiẽs de stomacho venit ad mẽbrũ habẽs plenitudinẽ humorũ similis mediane vbi attrahit sibi similes hũores: ⁊ attractos educit mẽbris sibi adunantibus cũ virtute expulsiua: sic q̃ in vnum redeunt ⁊ per viscera exeunt: sed hec ratio friuola est: quia quod attrahit non vadit ad illud quod trahitur: sicut ad ferrum magnentem non videmus ire. ¶ Alij affirmant cum medicina ad stomachum vadit: attrahit humores sibi similes de mẽbris a se ad stomachũ: vt magnes ferrum: ⁊ postea humores ⁊ medicina insimul egrediunf p inferiora: nec hoc multũ ratũ est: q: si ita esset q̃ hũores ⁊ medicina in stomacho cõuenirẽt: nõ de stomacho egrederẽtur: vt ferrum ⁊ magnetem insimul iuncta nõ mutare videm9. Alia similitudo. Alij dicunt postq̃ medicina ad stomachũ venit: trahit ad se similes humores de membro proximo vel lõginquo naturam habens similẽ sibi: q̃ per venas sanguinis veniũt ad illud qui veniũt ab epate ad illud mẽbrũ sicut diximus in anatomia: ⁊ ita per venas illas humores currunt vsq̃ ad illũ locũ qui dicif porta lactis: deinde discurrũt vsq̃ ad duodenum: ⁊ ieiunũ intestinum eijcit a se cũ solutione.

¶ Causa q̃re intestina eijciãt a se est: q: grauitatẽ humorũ nequeũt ferre: iõ eijciunt eos: ideoq̃ leniter h̃ facit natura. Nã vt dixim9 attrahit hũores de lactea ad ieiunũ intestinũ: ⁊ de ieiuno ad duodenũ: deĩde ad stomachũ: ⁊ ibi aggregatos stomachus eos expellit a se cũ alijs hũorib9 q̃si res nociua: vt hũores acuti ⁊ cholerici: idcirco videm9 q̃ pharmaciã accipiũt pter acutos humores syncopim pati. Similiter videmus alia pati accidẽtia cũ acuti sint hũores in stomacho vt angustias spũs pati: ⁊ syncopim pter sensibilitatẽ stomachi ⁊ malos humores: hoc nõ potest fieri nisi malos hũores trahat ad vẽtriculos: aut in faucib9 hoĩm: aut in pulmone. Si hũores sint in his locis medicina trahit illos hũores a duodeno ad stomachum: ⁊ de stomacho eijcit ad viscera. Si humores sint in venis q̃ sunt in cerebro: ops vt medicina attrahat illos p venas fauciũ organales: ⁊ postea p alias venas ad cõcauitatẽ epatis: s; post p meseraicas venas ad duodenũ intestinũ vel ieiunũ: ⁊ sic ad maiora intestina postea eijcit. Diasco. oĩs eñ medicina attractiua q̃ cũ virtute attractiua purgat: hʒ substantiã velut toxicatã ⁊ nature cõtrariã. Oportet q̃ medicũ cũ operaf scire medicinã dissolutiuã ⁊ cũ ratiõe oĩa facere ⁊ dare sm naturã tẽpus sexũ ⁊ etatẽ: ne si superfluat sic pter purgãdos hũores alios attrahat ⁊ spasmũ vel mortẽ faciat. q̃ si daf ĩ multa quãtitate vł q̃litate aut extra tẽp9 cõgruũ interficit: aut nimiũ purgat: vñ hõ morif: aut multũ tũ infirmaf. vñ Hyp. dicit in epidimia. ⁊ in lib. de hũana natura. q: oĩs medicina cũ ad stomachũ venerit pri9 attrahit ad se de hũorib9 quos dʒ ad se attrahere: si virt9 adhuc in medicina erit: post istos attrahit liquidos ⁊ tenues. verbi gratia: si cholere rub. purgatiuum dederis: prius pur

gabit cholerā rubeā: q̄ in quantitate vel virtute purgata: at
trabit phlegma statim: q: magis tenuis iste humor est ⁊ liq
dus ꝙ cholera nigra: post phlegma sequitur cholera nigra
quam si adhuc virtuosa fuerit purgabit: ⁊ si virtuosa fuerit
adhuc purgabit sanguinem. Quare post nigrā cholerā san
guinem ⁊ non prius: quia sanguis est amicus nature: ⁊ per
eū regitur donec eū retinuerit. Sꝫ cū natura deficit ex qua
cōtinebat̄ ex defectu ipsius erit: ⁊ est dubiū ⁊ molestū vtrū
hō euadat. Si medicina fuerit nature chol. ni. purgās priꝰ
nigrā: postea cho. ru. deinde phleg. postea sanguinē. Cā q̄re
vt superiꝰ: q: natura est defecta: ⁊ ora venarū sunt apta pro
pter acumē medicine inde trāseūtis. Sed nō in oī tp̄e con
uenit dari laxatiuū maxime qd̄ cū attractiōe eiꝰ v̄tutis libe
rat: q: si ex hmōi medicina sanguis exit moritur hō: q: eua
cuat vnū ex hūoribꝰ supradictis vel duos. nō semp̄ hoc acci
dit nisi ex fortitudine v̄tutis: q: si hō est v̄tuosus poterit fer
re euacuationē plurimoꝝ hūoꝝ. ꝙ si medicina fuerit vt vnū
purget: sepe deducit duos: tū h̄ accidit q: ꝓpe sunt hūores
stomacho ꝫ̄ij ⁊ in hūoribus quos medicina purgare dꝫ. Nā
sepe in intestino: aut in meseraica vena: aut in ore stomachi
sunt hūores ꝫ̄ij hūoribꝰ deponēdis ex medicina: tūc eñ cō
trarios ꝓpinquos prius expellit ꝙ qui longe remoti sunt
a deponendis. a se nō accidit nisi natura grauet̄ ab hūoribꝰ
⁊ medicina odio teneat̄ cū v̄tute expulsiua: ⁊ ita expellunt̄
nō viribus medicine sed viribꝰ expulsiue. ¶ Post euacua
tionē hoꝝ hūoꝝ: attractione facta: medicina expellit ⁊ ope
rat̄ hūores quos dꝫ. Et q: ita est rationabiliter dꝫ medicinā
dari cū rōne ⁊ cautela: ⁊ cōuenit medico scire quātitatem ⁊
qualitatē medicine vbi cōueniāt vel nō. ¶ Si ita rationabi
lē dat̄ hūo. medicina deponit quos debet ⁊ purgat corpus
⁊ sanat̄. Si det̄ absq̧ ratiōe ⁊ plusq̧ oportet absq̧ dubio
vnū duorū efficiet: aut mutat corpus de cōplexiōe ad dete
rius periculū. verbi gratia. Si scamonea detur absq̧ rōne
vt plusq̧ oportet: aut si scamonea fuerit de gn̄e malo: aut
simplex detur sine admixtiōe alicuiꝰ speciei minuētis acumē
aut si det̄ in estiuo tp̄e: magis purgat ⁊ fortiter: ⁊ nō pōt fie
ri quin minuat de naturali calore: ⁊ in sincopim deueniat et
in angustiā oris stomachi maxime si det̄ cū phlegma dn̄at̄:
aut in etate senili: in his eñ cholerā educit cū potius phle
gma purgādū esset q̄ iuuat eos retinere magis ꝙ expellere
⁊ inde infirmant̄ remanēte phlegmate faciēte ipsas infirmi
tates. Si eñ postq̧ purgauerit chol. rub. ⁊ virtꝰ aliqua in ea
remāsit purgat phlegma: ⁊ postea alios hūores: si virtuosa
fuerit vt superius diximus. Si aūt det̄ cū moderatiōe ꝓut
oportet: ⁊ scamonea fuerit bona: ⁊ misceat̄ cū sene ⁊ aniso
⁊ similibus q̄ acutatē minuant: ⁊ detur in tp̄e veris. ⁊ in iu
uenili etate: ⁊ quibus dn̄atur cholera rub. purgat eū: pro
dest eis si fiat in certis speciebus laxatiuis. Oportet regulā
supradictā habere in omnibus purgationibus: vt cōuenien
ter purget cum datur sicut dicemus in capitulo post istud.

¶ De dissolutiuis medicinis: ⁊ primo de scamonea.
Capitulum. lxxi.

Scamonea calida est ⁊ sicca: cholerā rub. purgat
maxie de lōginquis locis: stomacho ⁊ epati no
cet debilia naturaliter mēbra habētibꝰ: melior
que venit de antiochia cuius color ad albedinē
trahit ⁊ cito frangit̄: ⁊ cū frangit̄ color eius est
quasi nitri: peior nigra: ⁊ nō ita trāslucēs nec cito frāgibilis
oportet vt nō ita cū medicina mittat̄ ne dissinteriā generet
⁊ angustiam: eligatur ergo melior. dosis eiꝰ scamonee. ʒ. ß.
ad plus. ʒ. j. mixta cū cōueniente medicamine. Si quis plus
ꝟo dederit: aut mortē infert: aut dissinteriā generabit: aut ni
hil videbit̄ impedire cū epar ⁊ stomachū distēperet. Gal. cū
ea anisum vel sene misceat̄: que simpliciter vel equaliter mi
sceant̄. Si simplex detur ꝟm rationē ita vt qui accipit sit si
ne labore: vel si fuerit calide cōplexionis: necesse est vt asset̄
in euacuato melo citonio vel alia re: ⁊ trita interposita et
pasta inuoluta in furno vel igne asset̄: deinde extrahat̄ ⁊ in
vmbra siccetur: ⁊ prout cōuenit ꝟm supradictas mensuras
detur.

¶ De coloquintida.

¶ Scandel. i. coloquintida calida ⁊ sicca purgat cū acumi
ne ⁊ cū virtute attractiua: grossuꝫ phlegma ⁊ viscosum pur
gat de iūcturis ⁊ chol. nig. de cerebro. melior aliquantulū ci
trina ⁊ collecta in autūno: in vere collecta fit acerba: vñ an
gustiā ⁊ vomituꝫ ⁊ sincopim in stomacho generabit: super
flue sumpta interficit. Cauēdū est ne det̄ sumpta de arbo
re vbi tantū vnū pomū sit ⁊ nō plus: q: aut superflue purga
bit aut interficiet: nec det̄ in tēpore calido: vel misceat̄ medi
cine q̄ per se est multū laxatiua: sed admixta dragagāto mi
tigabit̄ ⁊ minuetur eius malitia. Maxima dosis eius. ʒ. ß. et
post tres mēses pulpa a pomo extrahit̄: vt virtutis eiꝰ ma
litis minuatur: quia quanto remotior est ab extractione tā
to minoris est virtutis.

¶ De aloe.

¶ Sibar. i. aloe calid. ⁊ sic. cholerem rubeā ⁊ malos humo
res purgat: cerebrum de coagulato phlegmate prohibet fu
mū a stomacho ad cerebrū ascendere: purgat neruos: visibi
biles spūs ⁊ oculos clarificet: ⁊ est tribus modis. Unus est
succotrēsis q̄ melior est ⁊ ceteris laudabilior vt gūma boni
odoris ⁊ frangibilis epatis colorem habens: odor est vt mu
se. Est ⁊ citrinus minus valens ⁊ minoris virtutis ⁊ nō sua
uis odoris. Et alius est sabitrinus inutilis magis nocet ꝙ
profit nigri coloris ⁊ mali odoris infrangibilis. Aloe nō det̄
in maximo calore vel frigore: in his partibus propinatū no
cet emoroidibus ⁊ posterioribus. Mitigabit̄ eius malitia
⁊ nocumentū si cū eo misceas masticē anisuꝫ ⁊ bdelliū: ⁊ de
tur dimidiū exagiū vsq̧ ad vnū: sꝫ melius si sit lotū ꝙ non.
Si lauetur cū aqua aromatica melius est: debilius operat̄
⁊ minus durat.

¶ De turbith.

¶ Turbith calidū ⁊ sic. purgat phlegma sine molestia. me
lius cōcauū vt calamus ⁊ deforis equale temperatū mediū
inter grossum ⁊ tenue in capite albū ⁊ gūmosum qd̄ cito te
ritur ⁊ cū in ore mittit̄ mordet linguā. Nigrū inutile qd̄ est
ꝑtusum habēs foramen qd̄ factū est ab acu. oportet radi de
foris donec veniat ad albedinē. tenuissime nō terat̄ cū in me
dicinis pil. ⁊ apozimatibꝰ mittitur: ne adhereat stomacho
vel epati fricet̄ cū oleo amigdalino. Dosis eius ab vno exa
gio vsq̧ ad duo. in apozimate a duobus vsq̧ ad tria.

¶ De agarico.

¶ Agaricū calidū ⁊ siccum chol. rubeā ⁊ adustam purgat ⁊
phlegma sine molestia: mixtū in medicinis de lōginq̄s par
tibus purgat humores: est cōtra venenū bibitū mensurate
prodest venenatis. Melius albū qd̄ cito terit̄: cōtrariuꝫ inu
tile. Dosis eius exagiū vnū cū medicinis mixtū a medio vs
q̧ ad vnum.

¶ De polipodio.

¶ Bissibegi. i. polipodiū calidū ⁊ siccū: vtiliter purgat cho
lerā nig. melius recēs ⁊ grossum deforis intus est viride: cū
zuccara tritū suauiter mouet ventrē: multi cū iure hec agūt.
Dosis eius a. ʒ. ij. in medicinis: in apozimate vsq̧ ad q̄ttuor.

¶ De epithimo.

¶ Phaysylmō. i. epythimū calid. ⁊ siccū in scd̄o gradu cho
lerā nig. purgat. nō det̄ cholericis nimis ne sincopim patiā
tur: hūo. vstos habentibus ⁊ senibus cōuenit: melius recēs
⁊ parū rubeū odorē thimi habens. Dosis eius a duabus. ʒ.
vsq̧ ad tres: in apozimate: a. v. vsq̧ ad. x. cū per se dat̄ coque
tur in principio apozimatis cū alijs medicinis puluerizatuꝫ
in fine decoctionis colatum.

¶ De granis nil.

¶ Albenil. i. grana nil cal. ⁊ sic. in scd̄o gradu acutū phleg.
purgāt: faciūt sincopim: nō dent̄ sola sed mixta cū myrabol.
⁊ scamonea: iūcta cū istis cito soluūt: exeūt facile ⁊ ita pur
gant cho. ru. ⁊ phegma: mixta cū turbith operantur fortius
dosis eius a media. ʒ. vsq̧ ad vnā.

¶ De hermodactylis.

¶ Haurige. i. hermodactyli cal. in tertio gradu sic. in secun
do: de iuncturis phlegma purgant: valēt sciaticis ⁊ artetti
cis ⁊ paralysi: meliores albi deforis intus ru. ⁊ nig. dosis eiꝰ
ab. j. ʒ. vsq̧ ad exagium. j. cū zuccaro. mixti cum medicinis a
ʒ. ß. vsq̧ ad vnā.

¶ De tithimallo.

¶ Sembrā. i. tithimallus cal. ⁊ sic. in secundo gradu: acute
⁊ fortiter adducit: habēs lacticiniū vt ceteri tithimalli iuuat
hydropicos: purgat phlegma de iuncturis ⁊ cholerā nigrā
valet colice passioni: lacticinium eius inutile: melior rubeus
et lenis grossus: et liuidus durus ad pistandum. Ma

tus facit angustiam in ore stomachi et sincopim. Cum da-tur oportet in lacte morari vna nocte: et extracto de lacte ex-cusso siccetur in vmbra postea misceatur cum aniso maratro cimino et myrob. hec minuunt eius maliciam: si detur co-licis de grossa ventositate et grosso phlegmate: misceatur cum bdellio et serapino aut armoniaco: ⁊ fiant inde pillule. Si detur colicis misceatur cum stercore lupino. Si detur hydropicis postq̄ exuerit a lacte et siccatur: misceatur cū endiuia maratro: et corallo et misceatur cum eis parum tur-bith et salis gemme ⁊ aloes ⁊ myrobal. valet hydropicis in-dubitāter. Meserion genus est tithimalli.

¶ De cucumere asinino.

¶ Abeltetima. i. cucumeres asinini vel siluestres similes citrolis iunioribꝰ ca. in sc̄do gradu sic. in tertio: amari sunt et acuti minus tū coloquintida: sed acutiores: grossum ⁊ vi-scosum phlegma purgant: ⁊ cho. ni. ⁊ citrinā aquam. valent dolori neruorū de phlegmate ⁊ paralyticis. in colica pas. non dentur simplices ꝓ fortitudine sua. misceantur cū aloe: mi-nori cētaurea: aut cū hermodactylis vł camepiteos: tūc ma-turus mixtus cū vino et supradictis valet: melior si collig-atur in tēpore vindemie tunc maturus: ⁊ succus eius fortior cōtritꝰ ita ⁊ expressus manibus ⁊ nō pila. Cōtusus in vase positus ad solem aqua supernatante proiecta: de eo qđ re-manet in fundo fiant trocisci ⁊ post sal super tabulā aspsus siccētur in vmbra et inueterati debilitātur. Dosis. ʒ. j. vel. ij. vt nō noceant misceātur dimidia pars gūmi arabici ⁊ quar-ta pars amidi.

¶ De helleboro nigro.

¶ Arbaccalmabe. i. helleborus nig. ca. ⁊ sic. in tertio gradu cho. nig. purgat et rubeam adustā: melior niger recens ⁊ nō tenuis nec grossus: valet vti diximus impetiginibus ⁊ len-tiginibus lepre: ⁊ omnibus passionibus ex cholera nigra. Dosis eius a media. ʒ. vsq̄ ad dimidium exagiū cum apozi-mate epithimi ⁊ agerici: aut sticados vt auferant malitiam ex eo: ⁊ vt nō noceat misceat̄ cū tantūdē origani aut nepite.

¶ De centaurea.

¶ Cantanori id est centaurea ca. et sic. melior minor: pur-gat choleram nigram: et viscosum phlegma: valet sciaticis ⁊ dolori neruorum: bibita vel clysterizata valet colicis. Dosis eius exagia. ij. in apozimate. ʒ. v.

¶ De euforbio.

¶ Euforbium ca. ⁊ sic. in quarto gradu; acutum tenue ⁊ ro-tundū: melius recens ⁊ citrinū ⁊ lucidū odoriferū ⁊ acutum parū in sapore: citrinā aquā purgat ⁊ phlegmaticos humo-res de iuncturis ⁊ nodis. valet sciaticis paralyticis si miscea-tur cum alia medicina. Dosis eius cū medicina quinq̄ vel nouem granorum ordei pensum grosse tritum: plus autem bibitum angustiam et sincopim facit: os stomachi stringit. sudorem frigidum facit. nocumentumm tollitur si miscea-tur cum gumma arabica. valet phlegmaticis ⁊ grossas ⁊ vi-scosas infirmitates patientibus: complexioni calide et san-guineis et cholericis rubeis et naturaliter pinguibus incō-ueniens est et molestum.

¶ De squama eris.

¶ Thibalanachas. i. squama eris melior de cupro tenui et rubeo: phlegma purgat ⁊ aquam citrinam hydropicorum. Dosis eius exagium. j. vel. ij. compositum cum terebēthina vt dicemus in compositione medicine.

¶ De alcanna.

¶ Alcanna id est corona solis: alij grana ebuli vel sambuci ca. et hu. purgat phlegma: valet colice passioni. Dosis eius a. x. granis ordei vsq̄ ad. xx.

¶ De medulla croci hortensis.

¶ Lube adortem id est medulla croci hortēsis ca. et sic. pur-gat phlegma: prodest colice passioni: valet hydropisi hypo-sarce phlegmatice passioni. Dosis eius exagia. v. cum pau-co origani et salis gemme.

¶ De semine vitice.

¶ Sassa māgumi id est semen vitice calidū ⁊ siccū: in p̄mo purgat aquam citrinam ⁊ phlegma excoriatū. ʒ. ß. cum aqua tepida melius est.

¶ De bdellio.

¶ Mulcal idest bdellium ca. ⁊ sic. Dosis eius cum simplex fuerit. ʒ. ij. cū hydromelle vel cū myrob. indis. aut bellericis exagiū ß. valet principaliter emorroydibus.

¶ De armoniaco.

¶ Useac id est armoniacum ca. et sic. phlegma purgat: valet hydropicis: spleneticis: paralyticis et similibus.

¶ De myrobalanis.

¶ Bellerici id est myrobalani: et sunt tribus modis: citrini nigri et indi. nigri ca. ⁊ sic. et amari aliquantulum: vnde pro amaritudine habēt aliquid caloris: minorem tū q̄ citrini: q2 nō sunt tantū amari: sed acetosi magis: cū eorū proprietate purgant cholerā rubeam: et aliquantulum humiditatē sto-machi siccant.

¶ De indis.

¶ Indi sunt proximi in virtute et opere kebulis: sȝ cholerā nigrā magis deponūt: multis modis dantur. alij simplices: alij cum zaccara: alij cū manna puluerizati ⁊ tepefacti aqua Dosis minor. ʒ. iij. maior. ʒ. v. citrini kebuli indi a tribus vsq̄ ad quinq̄: alij puluerizari ⁊ in aqua tepida mollire faciunt vna nocte: ⁊ colatis bibūt. Ista bibitio fit a. ij. vsq̄ ad. ʒ. vij. Citrini kebuli ⁊ indi: ita p̄parati a. ʒ. vj. vsq̄ ad. ix. Oportet scire quando ita sumuntur postq̄ deduxerunt faciunt sitim et desiccant: mixti cum alijs speciebus in apozimate de citri-nis et de alijs. ʒ. vij. dentur ſm humorum virtutem et ne-cessitatem.

¶ De emblicis ⁊ bellericis.

¶ Emblici et bellerici sunt similes in virtute ⁊ opere kebu-lis et indis: ⁊ ita dētur vt ipi. Quicunq̄ triferā maiorē ex su-pradictis generibus quinq̄ cōficiunt. valet infirmitatibus de phlegmate et cholera nigra naturali: facit bonū colorem confortat cor et prohibet canos. Emblici in lacte missi dimi-nuuntur ex sua ponticitate et nominātur sorembliti.

¶ De absinthio.

¶ Absinthium ca. in initio primi gradus siccum in secundo ponticum et amarū: aperit oppilationem epatis: valet ycte-ricis ex cho. ru. succus fortior frondibus. valet tertianis: hu-mores de mery et stomacho et venis purgat de eisdem hu-moribus: cuius apozima si datur valet melancholicis. Et absinthium est multis modis: vnū melius de suria citrinū et quasi pilosum habens nodos vt origanum ⁊ odoriferum Dosis in apozimate ab vna. ʒ. vsq̄ ad. ʒ. ij. et de succo ab vno exagio vsq̄ ad duo.

¶ De eupatorio.

¶ Eupatoriū cho. nig. purgat: valet quartane febri ⁊ quo-tidiane ⁊ apostemati interiori: de succo cū oleo ro. bibito. ʒ. ß. et. j. de yrilliaca cum sirupo acetoso valet quartane. hec her-ba si. ʒ. v. vsq̄ ad. vij. in apozimate bibantur valet quartane vt diximus.

¶ De sene.

¶ Sene ca. ⁊ sic. in primo gradu: cho. ru. purgat et aliquid nigre: perforat ex longinquis partibus: valet dolori neruo-rum sciaticis de cholera rubea ⁊ phlegmate. si coquantur. ʒ. vij. cum. xxx. et ß. siccarum vuarum et supermittatur parum olei amygdalini ⁊ tepidū bibat̄ purgat cho. ru. ⁊ phlegma si misceatur cum. ʒ. v. epithimi purgat nigrā choleram.

¶ De fumoterre.

¶ Fumus terre gn̄aliter fri. ⁊ sic. hȝ amaritudinē vn̄ aliquā-tulū est ca. de stomacho purgat cho. ru. ⁊ hu. vstos. valet sca-biei si de succo eius dimidia libra cum zuccara bibatur.

¶ De mercuriale.

¶ Mercurialis frigida ⁊ hu. hȝ viscositatē: vnde si bibātur ʒ. vj. cum. ʒ. xx. de zuccara suauiter cho. ru. purgat maxime si zaccara fuerit ru. necesse est vt nō coquat̄: q2 minuitur de vir-tute: in loco zaccare succus casiefistule positꝰ tantundē magis purgat: valet tussi sine materia. colice passiōi de acutis hu. ⁊ de cho. cōplexiōe: valet male cōplexiōi epatis: ex ca. apostema in nodis dissoluit casiafistula.

¶ De violis.

¶ Viola fri. ⁊ hu. cho. ru. purgat. quidā dicūt h̄ facere cū vi-scositate: sȝ nō est ita: sed facit virtute attractiua quā habet in se. Et hoc videri potest: cū mādicat̄ sentitur punctio aliq̄ que facit velut turbith: et alie medicine que purgant cū vir-tute attractiua. deducit cū aliqua fatigatiōe si. ʒ. iij. vel. iiij. misceātur cum zuccara cho. ru. purgant. Si addatur parum scamonee ⁊ turbith deducit phlegma et cho. ru. vt non no-ceat misceatur parum olei irini.

¶ De casiafistula.

¶ Cassiafistula ex. et hu. purgat cum viscositate: habet vim dissolutiuā vel mundificatiuā et attractiuā: suauiter purgat stomachum et viscera de cholera rubea. Stercus durum eicit de ventre: sepe deducit malam humiditatem maxime si misceatur pauco turbith. Si misceatur tamarindi purgat choleram rubeā. valet febri si detur cum succo endiuie. dol. neruorum yctericie apostemati epatis si misceatur cuscute. cū succo coriandri subuenit squinantie: melius seruatur in cānula vsq; ad opus: cortex eius tenuis et non grossus.

¶ De malis granatis.

¶ Malagranata acerba pistata cum pulpa interiori. ʒ. vj. cū xx. ʒ. de zuccara bibitis purgāt cho. ru. cū expressione. Oportet acetosa ꝛ dulcia simul misceri: magis purgant et magis extinguūt dolorē capitis ꝛ stomachi.

¶ De cotula.

¶ Cotula diascorides dicit: puluerizata et cū melle mixta purgat choleram nigram.

¶ De vomitiuis medicinis. Cap. lxxij.

Oportet scire vomitiuū attrahere hu. ad stomachū de longinq̄s locis vt laxatiua faciūt: excepto ꝙ vomitiuū sursum: laxatiua deorsum: et in hoc differūt: q: laxatiua attrahunt de natura ad stomachū cū virtute attractatiua ꝛ tarde attrahunt hu. ꝛ planius ꝙ̄ vomitiuū: q̄m vomitiuū attrahit de longinquis locis ad stomachū: ꝛ viscera cū ṽtute expulsiua eiciūt: et proijciūt a se necessario: ꝛ iure facit h̄ expulsiua: q: quodcūq; nocumētū vel ꝯriū est sibi libenter expellit a se deorsū. Sꝫ vomitiuū diuerso operaẜ mō: ꝙuis ꝯueniāt attractiōe: differunt tū in ꝓiectiōe: nā ista deorsum ꝛ naturaliter: istud ṽo sursum ꝛ ita ꝯ naturā. in hoc cognoscit ꝙ in vomitiuis fortior est virtus: cūq; hoc faciat vt operet contra naturā: in laxatiuo fit cū adiutorio nature: si ita est vt diximus: necesse est vt dicam⁹ ṽtutes vniuscuiusq; vomitiui. ¶ Vomitiua q̄ purgāt grossos humores: de longinquis partib⁹ ꝛ cōcauis locis attrahūt violēter: ꝛ deducunt grossos hūores ꝛ viscosos vt facit helleborus albus: q: fortius hoc facit: post h̄ cōdisi; deīde narciscus: postea cataputie: postea grana titimalli: deinde castaneole rotunde. oīa predicta attrahūt grossos humores ꝛ viscosos. Oportet ḡ dari cū melle ꝛ aqua tepida vbi coquaẜ anetū ꝛ syrupus acetosus. ¶ Sunt ꝛ alia vomitū facientia sed debilius vt sal indi. nitrū semen radicis et sinapis cū acetoso siru. ꝛ filia. Que chole. ru. ꝛ tenues hu. purgāt suauius sunt hec: semen atriplicis ꝛ frōdes cocte in aqua: semen melonis aut carniū eius vel ei⁹ radix: aqua faseoli: aut radix yreos: aut malua cocta ꝛ data cū sirupo acetoso. Itē aqua ordei cocta cum petro. aut oximel. cū aneto aut radix narcisci cocta cum dicta aut pisces salsi: ꝛ similia. ¶ Sunt dicte medicine q̄ faciūt vomitū. ꝛ eiciūt hūores de stomacho et de vicinis locis ꝑ vomitū: ꝛ attrahūt phlegma acetosum ꝛ cholerā ru. ꝛ nig. que est in stomacho. Medicinas vero ꝯpositas laxatiuas ꝛ vomitiuas in consequenti in suis locis dicemus.

¶ Quomodo accipiētes vel accepturi vel qui iam acceperunt laxatiuum vel vomitiuum se habeant. Capitulum. lxxiij.

Qui laxatiuū forte vt scamoneā vel turbith ꝛ filia sunt accepturi cū cautela ꝛ studio fiat. Nō si pro regenda sanitate in tpe temperato vt vere fiat: neq; in regionib⁹ multū calidis vel multū frigidis: neq; in hoīb⁹ siccas ꝯplexiones habētibus: q: sepe hūiditate eoꝝ euacuata ad ethicam febrē deueniunt. Nullo tpe detur spasmū vel dissinteriā hn̄tib⁹: sꝫ qb⁹ superflui humores dn̄antur: ꝛ ne detur laxatiuū purgās hu. nisi supfluū dn̄antē. vbi gr̄a. sicut si cholera dn̄atur phlegmatis purgatiuū dederis: hūiditatē euacuabit: ꝛ cho. ru. multiplicabit: vnde vel acuta febris vel mors sequitur. qḋ hippo. in aphorismis testatur. Si purgentur talia qualia oportet ꝛc. ¶ Item nō opꝫ dari laxatiuū homini equalē ꝛ tēperatā cōplexionē habēti ꝛ non supfluū humorē: q: per nociuū iuuamentū expellit et fit siccitas: ꝛ nulla erit euacuatio. Natura enī bonos diligit hūores ꝛ a se separare nō possunt: remanet ḡ in corpore et malam complexionem generat.

¶ De eisdē laxatiuis accipiendis ꝛc. Ca. lxxiiij.

Oportet volentē accipere laxatiuū vt temperet se ante bibitionem biduo cū subtili dieta tēperata: ꝛ tepida aq̄ balnean vt attenuet ꝛ eliquet humores vt facillime currāt: abstineat a labore ꝛ pipere ꝛ silibus: et cum acceperit ligentur eius vine: et olfaciat bolū armeni cum aceto cōfectū ꝛ succū mente atq; sansuci: ꝛ ne dormiat postq̄ euacuare inceperit. somnus enī prohibet euacuationem: sꝫ in initio absq; lesione parum dormire idem poterit. Et si medicina nō deducit cito moueat corpus ꝛ bibat parū aque tepide mixte cum zuccara: ꝛ scalpere faciat soleas pedū vt humores currant ad inferiora. ¶ Et ne duo laxatiua detur: vnū sup aliud maxime de fortibus: ne ambo simul iuncta violenter deducant et natura pati nō valeat. ¶ Si sumpta medicina ad purgandum tardauerit ꝛ in stomacho molestiam senserit: tunc abundanter aqua tepida detur et penna ī oleo inuncta ꝛ ori immissa vomitū irritet vt stomachus de medicina mūdeẜ: post potet iuleb. i. syrupū simplicē cū pharmacia. ¶ Et si medicina laxatiua ceperit laxare: nō resistat sꝫ dimittat: donec in ructatu saporē medicine senserit. ¶ Et si multa superuenerit sitis parū psilij et aquā frigidā cum sirupo potet. Si aer fuerit frigidus bibat ius galline ꝛ moretur parū ꝛ postea manducet. Et si medicina mltū laxauerit ī iure qḋ bibit sit sumach vel syrupus vtriusq; maligranati aut citonij cum aq̄ frigida vel succ⁹ eorū. Si parū: iteret ius galline cū blicula. Si mediocriter sit syrupus iuleb. Si laxatiuū phlegmatiꝫ fuerit bibat vinū citrinū cum aqua mixtū: aut potet oximel. Qui autem biberit laxatiuū per tres dies se custodiat: ꝛ in his non multū comedat: ieiunus potet iuleb. ¶ Si fuerit phlegma purgatum sumat mel ro. ¶ Et si superflue laxauerit balneū ingrediatur ꝛ crura lauet: ꝛ manus aqua tepida. ¶ Et si propter hoc non sisteret: bolū armenicum cum succo mirte: aut citoniorū: aut succo rubi: aut cū alijs restrictiuis. Et si fuerit debilis detur lac vbi ferrū ignitū sit extinctū. ¶ Si patitur singultū: sumat psiliū cum fri. et oleo ro. brachia eius ligentur. Si in ore stomachi incendiū senserit oleū amygdalinum dulce cū succo psilij detur aut cū aqua vbi grana citonij sunt posita. ¶ Si aūt alia accidentia superuenerint: detur medicina sicut inuenies scriptum in accidentibus q̄ scribuntur. ¶ Nam si accidens superuenerit: vnde mors minetur: tunc detur lac cum aristrologia rotunda trita et butyrū q̄ confortent virtutē infirmi: ꝛ minuant maliciam medicine. ¶ Si accepte cataputie angustiā fecerint: detur succus psilij cum succo amygdalino et sirupo: iuleb ꝛ butyrum et lac dentur cum aqua frigida. ¶ Et si lac titimalli multū dederit: lac cum butyro detur: postea detur acetū cū aqua frigida. ¶ Si vero euforbiū sincopim infert: detur psilium cū sirupo ro. et succus mali granati: ꝛ aqua ordei cum gumma arabica. olfaciāt sandalos cū aqua ro. ꝛ camphora: que prosunt etiam in alijs laxatiuis calidis que superflue ducunt.

¶ Si autem in dissinteriam propter laxatiuum inciderint detur bolum armenicum cū oleo ro. et clysterizabis cū plātagine vt ī suo loco dicemus. ¶ Et si vomitiuū superflue purgauerit et angustiam et sincopim fecerit: ꝛ fuerit de fortioribus: dentur trocisci quos sumus dicturi cū de vomitu meditabimur: fiat clystere acutum cū coloquintida ꝛ nitro vt materia ad inferiora descēdat. Sꝫ si dato vomitiuo parū vomuerit vel nihil ꝛ angustiā fecerit: detur aqua tepida vbi coquatur anetum cum sale et melle ꝛ adiuuabit vomere. ¶ Si vero ex helleboro albo: aut alio vomitiuo spasmū fecerit bibat butyrum ꝛ oleum amygdalinū cum ordeata aqua et vngantur mēbra cum oleo violato et cera tepida in aqua tepida.

¶ De medicinis eligendis et qualiter seruentur. Capitulum. lxxv.

Postquam virtutes ꝛ proprietates simplicis medicine: et eius iuuamentū diximus: oportet vt in eligendis medicinis: ꝛ qualiter seruentur ne virtus eaꝝ deficiat ꝛ putrefiat: diligēter differere. ¶ Multi enim medici suas negligunt me-

dicinas: et eas seruare ignorant: sic ꝙ debilitantur et eas nesciunt et pereunt: vnde in errorem incidunt.

¶ Vnaqueqꝫ aūt medicina fortem odorē seu delectabilem debet habere. Silr̄ de saporib⁹: vt acetosum dulce vel amarū. Que fortis est in suo sapore: illa melior est. Itidem et de colorib⁹: vnaqꝫ res suū naturalē habet colorē: vt viole: rose: crocus: absinthium: ysopum: camedreos: sicca. ⁊c̄.

¶ Herbas ergo opꝫ colligere cum sint mature nō multum sicce: neqꝫ multū virides. ¶ Semina cū fuerīt matura ⁊ pōderosa ⁊ non vana: si nō habeāt semina: colligant̄ in tpe claro ⁊ in locis mōtuosis. q: maioris ꝟtutis sunt ꝙ de pratis vel paludib⁹ vel plano. ¶ Succus de recenti fiat herba. ¶ Radices colligātur cū frondes incipiunt cadere: ablute ⁊ in vmbra siccate non ponātur in humecto loco: hic em̄ est modus eligendi. ¶ Seruādi vero modus ita est: vt herbe ⁊ radices sint sicce: ⁊ nihil hūiditatis habeant: ⁊ reponātur in arca de cypresso vel fraxino. Semina in vasis suis recondant̄. ¶ Si enucleata in chartis bōbicinis inuoluta vasis terreis seruētur. Si vt oportet seruentur: virtus eoꝝ ꝑmanet in eis vsqꝫ ad. iij. vel. iiij. annos. ¶ Si fuerint de odoriferis in vasis argenteis vel terreis coopertis ⁊ sigillatis. Si medicine q̄ valent oculis ꝓ cataractis: seruētur in ereo vase. Si fuerit pinguedo vel axungia seruent̄ in vase terreo.

¶ Quia cōpleuimus doctrinā de electiōe et custodia simplicis medicine: necessariū est vt medicus in electiōe et custodia simplicis medicine sit studiosus ⁊ nō negligens: vt vnaqueqꝫ spēs ꝓut oportet seruet̄ et custodiat̄. Nunc de gradib⁹ sequit̄ et de proprietate singularum medicinarum.

¶ Tractatus cōstantini de gradibus medicinarum sm̄ ordinem alphabeti.

Quoniam simplicis medicine disputationē prout ratio postulauit expleuim⁹ restat vt ordo sequat̄ de vnaquaqꝫ spē singulariter. Vn̄ dicim⁹ ꝙ antiq̄ ꝯplexiones medicine in partes q̄ttuor diuiserūt q̄ vocant̄ gradus. Nā oēm medicinā dixerūt esse aut in p̄rio gradu: aut in scđo: aut in tertio: aut in q̄rto gradu. Quoꝝ etiā vnūquēqꝫ partiti sunt trib⁹ modis. s. principio: medio: ⁊ fine. Et licet inter oēs partes q̄dā extremitates ꝯtineant̄: eas tamē q: nullatenus diffinire potuerūt: in scriptis reliq̄rūt. Verū tamē: q: quātitatē illoꝝ graduū indeterminatā reliquerunt credūt̄ forte eā nesciuisse: aut sciētes scribere nolle: qđ falsuꝫ est eam ignorasse. ¶ Sed glīosissim⁹ Ga. post eos veniens liquido graduū quātitatē in libro de simplici medicina intitulato ostendit. Dia. aūt ꝙuis ei⁹ quātitatis difficultatē nō enucleauerit: sua tn̄ verba quātitatē graduū ostēdūt. ꝓinde tanti viri sermones h̄ enarrare volum⁹: veruntn̄ quedā a nobis prius dicēda sunt p̄ que ei⁹ ꝟba intelligi valeāt. ¶ Palam itaqꝫ est ꝙ oēs antiqui cum Ga. cōcordati sunt dicētes ꝯplexiones esse. ix. vnā equaleꝫ: ⁊. viij. inequales. Inequaliuꝫ vero q̄ttuor simplices. ⁊ q̄ttuor ꝯposite. Ideoqꝫ necessario oē corpus de q̄ttuor elemētis cōstructū vna eaꝝ ꝯplexionū indiget. ꝟbi grā: aut est calidū vel fri. hu. vel sic. aut est cali. et sic. frigidū ⁊ sic. vel calidū ⁊ hu. vel frigidū ⁊ hu. aut equale vt nulla qualitas alteri dn̄etur. Hūani autē corpis natura: aut est calida: aut fri. aut hu. aut sic. aut equalis in cōposito corpore. Sed ꝙuis sensualiter inueniri nō possit: intellectualiter tn̄ cognoscenda est. vnde corpus qđ dr̄ calidū aut fri. non dr̄ alijs indigere qualitatibus. Nomē em̄ ab ea que sibi dn̄atur accepit. ¶ At qm̄ intentio medicoruꝫ est hūana corpora in sanitate custodire: ⁊ infirma curare: ⁊ hoc absqꝫ cibis ⁊ medicis nequeat fieri: ⁊ cibi ⁊ medicine sint corpa de q̄ttuor elemētis cōposita: oportet primū ciborū ⁊ medicinarū cognoscere naturā: vt q̄dā corpa tēperamētū trāsgrediētia cū medicinis curent̄ oppositis. ¶ Dicētes ḡ medicinaꝝ alias esse calidas in primo gra. alias: in scđo. alias in tertio: alias in q̄rto. intelligim⁹ h̄ dici ad cōparationē hūane complexiōis. ¶ Cōparatio ꝟo alia simplex: alia ꝯposita. Cōposita ꝟo cū aliq̄d equali ꝯplexioni ꝯparat̄. Simplex ꝟo cū in q̄litate cuiuslibet equali ꝯplexioni ꝯparat̄ qđlibet. verbi grā qđ in p̄rio gradu ca. est equali ꝯplexiōe calidius est: min⁹ tn̄ calidū est calore illi⁹ eq̄ ꝯplexiōis: vn̄ nec calefacit eum: nec augmētat. Nā licꝫ calor nō sit calidior iuncto sibi alio calore cū videmus calorē calidissime aq̄ minui tepida aq̄ sibi mixta eodē mō intelligim⁹ de ceteris ca. fri. hu. vel sic. in p̄rio gra. Ideo antiq̄ maxie Ga. eq̄lē cōplexionē infra duas extremitates dixerūt manere. i. inter primū ⁊ q̄rtū gradū. Nā cū oīs supficies de duab⁹ lineis sit cōtēta: ⁊ ipse linee absqꝫ medio ꝯiungi nō possint: necnon duo mediocria hn̄t: qua de re necessario q̄ttuor gradus fuerunt. Igit̄ calidū in p̄rio gra. minus est ca. naturali calore. In scđo calidū est quasi ille calor. In tertio gradu maior illo calore. In q̄rto vltra eū est. Eodē mō frigi. hu. ⁊ sic. Or si aliq̄d sensualiter tētare volum⁹ gustare opꝫ: cui si sensus dn̄etur in p̄rio gradu est. Si cū sensu est equale: vt vnus alteri nō dn̄etur est in secūdo. Si aūt sensus p̄ eū mutet̄ suā tn̄ sustinēs tolerātiā: dr̄ esse in tertio Rursus si sensus p̄ eā mutetur: vt nullatenus ei⁹ acumen pati valeat: cōstat eē in quarto gradu.

¶ De auro.

Aurū tēperatius est ceteris metallis: hꝫ ꝓprietatē subueniēdi frigido stomacho: timorosos et cardiacos confortat: ⁊ est contra melancholiam ⁊ alopitiam atqꝫ tyriam archeatis: ⁊ quibus chirurgia necessaria est: si fiat cum auro nullam carnis facit putredinem: de quo fuso visus est aristolus palliola. cuꝫ funditur remanet in loco quo fusum est q̄si spuma: ⁊ dr̄ cathimia auri q̄ valet ꝯ oculorū dolorē ⁊ pānos hn̄tib⁹. hūorib⁹ ad oculos decurrētibus repugnat: palpebras confortat: ⁊ neruos eorum incolumes seruat.

¶ De argento.

Argentū fri. est ⁊ tēperatū in humiditate: est cōtra humidū ⁊ viscosum phlegma: cathimia eius idem operatur vt cathimia auri: cathimia tamen auri fortior est ⁊ vtilior in medicinis.

¶ De agarico.

Agaricus duob⁹ modis est: mascul⁹ ⁊ femina: laudabilior tn̄ est femina: cui⁹ forma sic dignoscit̄: intus in ea frustula inueniūtur vnū sup aliud positum. Masculus vero rotundus intrinsecus lenis: qui vtriqꝫ calidi sunt in primo gradu: sic. in secundo: grossos et viscosos humores attenuant et phlegma dissoluunt et purgant simul: et valent ꝯtra venenū: de quib⁹ exagium vnuꝫ potatum contra dolorem epatis et inflationem valet. Stranguriam et renum dolorem et ytericiam auferunt. Cutis liuorem et matricis dolorem eiusqꝫ suffocationem curant. Cum sapa dati prosunt vulneribus pulmonis. Cum oxizaccara splenis tumoreꝫ dissoluunt. Ga. dixit esse mundificatiuum et oppilationis aperitiuum: ideoqꝫ contra ytericiam de oppilatione valet. valet etiam epilepticis et febricitantibus cum rigore. Sciaticis et arteticis occurrit: grossam vulue ventositatem dissoluit: curat et omnem dolorem qui est intra corpus.

¶ De absinthio.

Absinthium calidum est in primo gradu: sic. in fine secundi: stomachum confortat: cholerā rubeam cum egestione purgat. vnde Gal. in epistola quam glauconi misit: absinthium inquit duas hꝫ ꝟtutes ꝯrias. scilicet laxatiuam ⁊ aliā stipticam: propter hoc si datur cibo nōdum digesto materiam vt fiat inobediens indurat vnde quasi bellū facit. quia laxatiua virtus medicinā mouet: vt cum egestione exeat: et virtus stiptica eam indurat et cohibet ne moueatur quasi laborat natura. Quo dato cū materia morbi digesta est sit obediens et facilis ad exeundū duobus modis. vno quia virtus laxatiua naturam adiuuat ad excludendam materiam morbi que est in concauitate membrorum. Epar confortat: oppilationem aperit: appetitum irritat. Nullam actionem facit phlegmaticam. Cum vino potatum vrinam prouocat Ebrietatiqꝫ repugnat. Cum siseleos aut spica bibitum dolorem stomachi et intestinorum de grossa ventositate factū mitigat. Cū aceto ꝓpinatū suffocationeꝫ q̄ est ex fungoꝝ comestione liberat. Cum melle tēperatū tumorē q̄ est sub lingua curat: et nigredinē q̄ est sub oculis expellit: visuꝫ clarificat. Succus ei⁹ auribus instillatus humi-

duratē ab eis fluentē desiccat. Cū felle taurino tritū ⁊ auri
bus iniectū cōfortat ⁊ sonitū ab eis excludit: cū oleo ro. et ce
ra stomacho inunctū ↄfortat: ⁊ dolorē expellit: cataplasma a
tū duriciē splenis mox dissoluit: tēperatū cum melle ⁊ in vul
uā missum mēstrua ꝓuocat. Sirupus ex eo factꝰ stomacho
et epati subuenit: cū oleo coctū ⁊ stomacho inunctū iuuat.
Dia. absinthiū si in arca ponat̃ custodit frumentū ⁊ pannū
a tineis. incaustum factū ex aqua vbi fuerit absinthiū seruat
chartas incolumes cū eodē scriptas nec vermes nec mures
eas rodere poterūt. Quidā p̄cipiūt absinthio nō inuento
poni pro eo sehem armenicū. Alij testant̃ polium eiusdē vir
tutis esse cuius et absinthiū si pondus. ʒ. j. ⁊ ß. de polio ha
beatur. Bedagorus dixit si ponat̃ assa fetida in eodē pōde
re quo absinthiū ⁊ iungat̃ ei dimidiū pondus mirob. indi.
illius erit efficacie: cuiꝰ est absinthiū.

¶ De acatia.

Acatia fri. est in primo gradu sic. i tertio. vnde dia.
Acatia herisipilā hn̄tibꝰ cōuenit: ignē acrem ⁊ pu
stulas oēs purgat. Cū succo portul. temperata et
vmbilico supposita fluxū sanguinis stringit. valet ⁊ contra
oculoꝝ crepaturas: anum ⁊ vuluā exeuntes ex eadē ratione
intus cōuertit: q̄ potui data: aut p̱ clystere iniecta vētrē con
stipat ⁊ sanguinis fluxū arcet. Bedagorus acatia multum
est vtilis cholericis ⁊ ca. apostema hn̄tibus: ꝓ qua possunt
poni lentes absq̄ suis corticibꝰ eq̄li pondere.

¶ De acole.

Acole valet sicut cuscuta ca. et sic. in primo gradu
citrinā aquā hydropicoꝝ ⁊ hyposarcā curat. Epar
cōfortat ⁊ odoriferū ructū gn̄at. Succꝰ eiꝰ hydro
picis calorē nō habentibus subuenit: stomacho tamē nocet
quia aliquātulū mutatur.

¶ De boragine.

Borago ca. ⁊ hu. in p̄mo gradu: cho. ru. purgat. Cardia
cis subuenit ex cho. nig. patiētibꝰ: missa in vino ⁊ potui
data leticiā generat. Apozima eiꝰ cū melle vel zaccara bibi
tum asperitati pectoris ⁊ pulmonis et gutturis valet.

¶ De bedegar.

Bedegar fri. in primo gradu: mediocris inter sicci
tatem ⁊ humiditatem: stomachū confortat: febrē
diuturnā mitigat: eius puluis cū zuccara potatus
stomachi phelgma ⁊ cholerā ru. ⁊ putrefactos humores ex
pellit: potatꝰ rigoribꝰ ꝓdest: est contra spasmū qui est ex sto
machi defectiōe: masticatus ⁊ sup̱ reptiliū morsus positꝰ do
lorē mitigat. Radix eius valet cōtra fluxū sanguinis vētrisq̄
cataplasmata mēbra cōfortat ⁊ expellit humores in ea fluē
tes: apostema dissoluit hu. de cuius apozimate si os fuerit
lotū dolorē dētiū placat. Huiꝰ arboris cortex: ⁊ rami frigidi
sunt ⁊ sic. in p̄io gradu: cuiꝰ frōdibꝰ cū aceto cataplasmatis
scabies ⁊ pustule ⁊ plage curant̃: corticis eiꝰ exagio. j. cū aq̄
vel vino potui dato hūores stomachi purgabūtur. Cū aceto
temperata cutem morphea habētē ex eo inunctā mūdificat
Sup̱ os fractum positū cito sanat.

¶ De bolo.

Bolum fri. ⁊ sic. in primo gradu: valet ↄtra fluxū
ventris ⁊ diarriā fluxū sang. ⁊ dissinteriā emor
roydes tenasmon. ⁊ hūoribꝰ a capite ad pectus
descendētibꝰ repugnat: ꝓdest emoptoycas: vul
nera in pulmone ⁊ catarrū habētibꝰ ⁊ ossiū fracturā solidat
vnde Ga. Bolū armenicū valet cōtra pestilentiā: eiq̄ repu
gnat. vidi eñ q̄sdā bibere illud ⁊ ilico a morbo euasisse. Illi
autē qui nō iuuant̃: ideo cōtingit: q: febris est acuta ⁊ bolū
nō valet nisi cum vino. vinū aūt feb. ↄriū est: ꝓinde op3 nos
eligere vinū leuissimū et frigidum: raro eñ inuenimus pesti
lentiā nisi cū acuta febre. S3 quidā dicūt bolū armenicū eē
chimoleam: qđ negat Dia. dicit eñ chimoleā duobus mo
dis eē: vnā albā: aliā porphiriticā vel purpureā q̄ habēt am
be ventositatē. Quecūq̄ harū cū aceto temperetur ⁊ super
aures imponat̃ apostema hn̄tes iuuat. Cataplasmata sup̱
loca igne vsta mitigationē p̄stat: ⁊ duriciē testiculoꝝ emol
lit. Calida apostemata ⁊ herisipilā curat. vñ ga. Chimolea
inquit est cōposita ex diuersis virtutibꝰ: h3 eñ ponticitatem
constringentē ⁊ inde dissoluentem: sed lota caret his virtuti
bus: non lota vtrasq̄ habet.

¶ De terra sigillata.

Terra sigillata valet contra diuturna vulnera ⁊ putre
facta: siccat eñ ea: ⁊ facit cōtra morsus serpentis ⁊ oīm
reptiliū: mortifere quoq̄ potioni repugnat. nā si ante mor
tiferam potionē bibatur: venenū per vomitū foras emittit
Cum oleo ⁊ aceto mixta semp̱ calidum apostema iuuat. va
let contra fluxum sanguis vndecunq̄ fluat: sanat vulnera ⁊
diarriā et tenasmon. Cum aceto temperata ⁊ super morsus
rabidi canis posita eum ad sanitatem perducit.

¶ De brusco.

Bruscum tēperatum est in ca. vt hippo. ⁊ ga. testātur.
Succus folioꝝ eius expressus et in ore tentus oris vi
tia emēdat: prodest stomacho ⁊ dolori ventris a cho. ru. p̄ce
denti: tēperatum cū lacte mulieris ⁊ iniectū oculis vitia ocu
lorum emēdat: potatū cū zuccara emoptoycos sanat: petrā
frangit. Succus eiꝰ bibitus ⁊ coctꝰ cho. ru. expellit. Radix
eius super tegulam ad ignem siccata ⁊ puluerizata vulnera
sanat vel solidat.

¶ De cypresso.

Cypressus ca. est in primo gradu sic. in secundo: ha
bet aliquātulū pōticitatis: nōnulli dicunt eā inter
ca. ⁊ fri. esse mediocrē. Cuius frondes ⁊ poma in
medicina mittūtur. Que cū sunt recentia nouā incisionem
solidāt. valent crepature intestini ad testiculos descēdētis:
si ex eis fiat emplaustrū sup̱ testiculos: ꝓprie eñ mollia mē
bra desiccant: hūiditatē nō naturalē attrahūt ⁊ virtutem et
duriciam eis p̄stāt: frondes in puluerē redacte cū modico
myrrhe ⁊ cū aceto siue vino bibite vesicam ne malos reci
piat hūores confortāt et stranguriā curant. Gal. Vidi inq̄t
q̄sdā herisipilā hn̄tes cū cypresso ⁊ farina ordei curatos. Cy
pressi poma recētia potui data cum vino fluxū sanguinis et
vulnera intestinoꝝ curāt: hūoribꝰ ad ea descēdētibꝰ resistūt.
orthomiā et tussim curant. apozima eius similiter operatur
Que cum aceto cocta ⁊ lupinis cōmixta emendat vngues ⁊
eorū lenit asperitates. Frondes trite ⁊ cū aceto mixte capil
los tingunt. Mixte cum cera ⁊ oleo et stomacho imposite
eum cōfortant. vnde bedagorus ꝓprie cypressus vulnera de
siccat: ⁊ intestinis ne ad testiculos descēdāt repugnat: quo
non inuento mittitur sarcocolla equaliter ⁊ pondus semis
malorum granatorum.

¶ De cuscuta.

Cuscuta diuersaꝝ virtutum est: h3 eñ amaritudinē
et ponticitatē: est ca. in primo gradu: sic. in secundo
vnde cum sua amaritudine suiq̄ caloris paruitate
humorū quattuor extenuatiua maxime cho. ru. oppilationē
epatis ⁊ splenis ⁊ cistis fellis aperit: stomachū cū sua ama
ritudine ⁊ ponticitate confortat: venas ⁊ vasa de grossis et
putridis hūoribꝰ purgat. Cū oxizaccara bibita est optima
diu febricitātibꝰ maxime pueris ⁊ hemitriteo laborantibus
et veteribus.

¶ De camomilla.

Camomilla ca. ⁊ sic. in p̄mo gradu: attenuat mollit ⁊
dissoluit: frondes ⁊ flores ⁊ radix eiꝰ equalis virtu
tis sunt: que potui data vrinā et menstrua ꝓuocāt
maxime si super aquam decoctionis eius mulieres sedeant
mitigat etiā mulieres difficile parturientes: menstrua pro
uocat: lapidem frangit: inflationem et ilij dolorē dissoluit:
ictericiam curat: epatis dolores dissoluit. eius apozima
maxime dandum est cum melle cocto periplemonicis ⁊ em
picis: ad mundificandum totum corpus. Oleum eius valet
contra febrē periodicā: si ex eo epithimetur. Si vero masti
cetur oris vlcera sanat.

¶ De cassiafistula.

Cassiafistula mediocris est inter ca. et frig. vnde Sa.
medicina temperata equali ↄplexioni similis neq̄
in ca. neq̄ in frigiditate hu. vel sic. potest iudicari
proprie cho. ru. purgat: acutū acumen sanguinis extinguit
et apostema ex eo generatum dissoluit: gargarizata aposte
mata gule vel faucium curat p̄cipue si misceatur cū succo stri
gni.

¶ De cardamomo.

Cardamomi duo sunt genera: est eñ maiꝰ ⁊ minus:
⁊ vtraq̄ sunt calida ⁊ sicca in primo gradu: maius
minoris est caliditatis et ponticitatis: sed magis
odoriferum. Ideoq̄ stomachum confortat: et digestionem

adiuuat cũ siru.ro.mixtũ vomitũ cholere arcet. Cũ mastice et ligno aloes et succo mẽte pistatũ phlegmaticũ vomitũ extinguit maxie si cũ suis corticib⁹ bibatur. Cortex eius stipticior: est et stomachi cõfortatior: minus vero plus valet ad stomachum confortandũ et virtutẽ digestiuã adiuuãdã: pectoris et gule stomachiq; hũiditatẽ deficcat.

¶ De celtica.

Celticã dixit Ga. esse eiusdẽ virtutis cuius est spica et ipsius actiõis: hec tñ actio debilior: nisi q ad puocandũ v:inã est fortior: que cum apozimate absinthij potata ventositatem stomachi et epatis et splenis destruit. ytericis valet. cum aceto bibita splenis apostema dissoluit: morsus reptilium et dolorẽ renum ac vesice curat. Sepe aũt bibita pectus et pulmonẽ vesicã et vulnera mũdificat quia v:inã et mẽstrua puocat.

¶ De cubebis.

Cubebe inter caliditatẽ et fri. est tẽperatã: ideo animã letificat: odi et stomacho bonũ odo:ẽ prestat: solutionẽ stomachi constipat: oppilationẽ interiorũ membro:ũ aperit: v:inã puocat lapidẽ renum frangit.

¶ De capillis veneris.

Capillus veneris testante Ga. mediocris est iter ca. et fri. vñ dia. Apozima capilli veneris valet in anhelosis ytericis et spleneticis strãguriosis: lapidem frangit: cũ vino bibit⁹ veneno et hũo:ib⁹ a stomacho fluentibus resistit: menstrua prouocat dolo:ẽ pectoris et pulmonis mitigat. In lixiuio coctus furfures eijcit: et capillos fluẽtes firmat: mixtus cũ viola et in balneo inunctus pruriginẽ sanat. nã mundat et trahit grossos hũores ab eis: vñ quidam dicũt capillũ veneris cho.ru. de stomacho et intestinis deponere. cataplasmat⁹ valet alopitie et scrophulis. Coctus cum aqua et ea capite loto pustulas et putredines mundificat: quo nõ inuento mittatur equo pondere viola: et bis tantuz liquiritie.

¶ De dactylis.

Dactyli ca. sunt et fic. in p:io gradu: mixti cũ pineis mundatis pectoris et pulmonis passiones curant et orthomiã et tussim: cũ semiẽ ozimi cardiacis subueniunt: ossa eoz trita et in vmbilico infantis vel cuiuscũ etatis sint posita solutionem stringunt.

¶ De eupatorio.

Eupatoriũ ca. in primo gradu siccũ in secũdo: extenuat et mũdificat: vñ dolo:ẽ epatis mitigat: duritiẽ eius dissoluit oppilationẽ aperit. Cui⁹ frõdes pistate cuz axungia porcina vetustissima valẽt cõtra vulnera ad sanandũ difficilia. vñ Ga. eupatorium inquit curat diuturnã febrẽ maxime quartanaz. Dia. dixit q pro eupatorio ponẽdũ est assarũ equali pondere aut absinthij semis: tñ pondus de absinthio addatur.

¶ De endiuia.

Endiuia de amaritudine et põticitate est composita fri. et fic. in primo gradu: cõfortat stomachũ oppilationẽ epatis aperit. Succus eius coctus cuz orizacara bibitus dispumat⁹ humores putridos expellit et diuturnam febrẽ curat. Qui mixtus cum succo maratri: et orizacara erit vtilis febricitantib⁹: ytericis: spleneticis: epaticis ppter oppilationẽ dolo:ẽ hñtibus: de quo cataplasma factuz calorez epatis et stomachi mitigat eumq; optime confortat mixtus cum polline ordei et oleo rosato sanat apostema calidum maxie si in oculis fuerit: artetico do. de calore facto mitigationẽ prestat.

¶ De fumo terre.

Fumus terre ca. in primo gradu fic. in secũdo. vñ stomachum confortat: appetitũ irritat: v:inas puocat: oppilationẽ epatis aperit. Succus ei⁹ potui datus corpus a scabiẽ et prurigine et pustulis mũdificat: cho.ru. vstam purgat sanguinẽ clarificat maxie si cũ myrobal. mixt⁹ fuerit. Dia. fum⁹ terre huius pprietatis est q corpus ab oi putredine humoz mũdificat.

¶ De fu.

Fu naturã hz sicut spica nardi: vesicã eñ et vuluã et pect⁹ mũdificat: vñ mẽstrua prouocat precipue valet contra apostema qđ in latere est.

¶ De fraxino.

Fraxini cortex et rami fri. sunt et fic. in pmo gradu frõdib⁹ ei⁹ cum aceto cataplasmatis scabies et pustule et plage curãtur. Cortex ei⁹ cũ vino vel aq̃ bibit⁹ phlegmaticos hũores purgat. Cũ aceto tẽperat⁹ et cutem morphea habentez et eo inunctam omni modo deficcat: sup ossiũ fracturã positus eam cito solidat.

¶ De hyacincto.

Hyacincti triplx sunt: rubei. s. et duri granati: citrini et veneti. granati sunt oib⁹ meliores: quoz hec ẽ pprietas illã si mittanẽ in igne: et ignis insufflet rubicũdiores efficiũtur. Si eñ aliqua nigredo depicta fuerit cã ignis destruet: eruntq; omnino clarissimi. Citrini raro ignẽ patiunẽ: veneti nullaten⁹ ignẽ patiunẽ. Quos oẽs aristo. dixit ca. et fic. esse. Alij dicũt venetos esse frigidos et ru. ca. citrinos mediocres. Oẽs sunt cõfortatiui tristicie suspitiõis ablatiui. vtiles sunt ɔtra fluxũ sanguis. vñ aristo. Qui granatos i collo vel i manu vel in aliquo portat mẽbro: dicit si intrauerit aliquã pestiferã puinciã nullatenus ei nocebit.

¶ De kakabre.

Karabe fri. et fic. in pmo gradu: de qui s. etagio bibito sanguinẽ fluentẽ de incisione venaz pectoris cõstringit: sanguinẽ vndecũq; defluat cõstipat. cuz vino bibitũ co.ru. purgat. cõuenit cardiacis ppter colligantiã stomachi et cordis patiẽtib⁹: hũiditates a capite et pectore ad stomachũ fluẽtes arcet. Quidã etiaz medici testantur eum stranguriosis valere.

¶ De laudano.

Laudanũ ca. et hu. in p:io gradu: loca venaz aperit apostema maturat dolo:ẽ vulue mitigat: si suffumiget ex eo secũdinã puocat. Cuz myrrha mixtũ et oleo mirtino atq; põtico vino capillos cõfortat: atq; cuz oleo ro. mixtũ aurib⁹ instillatũ dolo:ẽ oio tollit: cum veteri vino bibitum solutionẽ phlegmaticã arcet. Nõnunquã miscetur cũ medicina dolo:is mitigatiua siue cum medicina tussis curatiua.

¶ De liquiritia.

Liquiritia tẽperate ca. est et humectat moderate: hz eñ aliquãtulũ dulcedinis proinde valet tussiẽtib⁹: pect⁹ guttur et canales pulmonis humectat siue mitigat. Eius apozima cũ penidijs mixtũ et in modum electuarij cõpositũ pectora mũdat. Cocta in aqua cũ recens est et succus abstract⁹ et deficcat⁹ succus liqritie vocatur: qui optimus est asperis canalib⁹ pulmonis et tussi et stomacho perusto. vñ pectori cõuenit et instrumẽtis spũs. Si autez liquiritia non inuenitur tantũdẽ dragaganti ponatur et iungatur sibi s. pondus pinearum.

¶ De litio.

Litium ca. in primo gradu fic. in secũdo: lentiginẽ faciei mundat: pustulas o:is et gingiuarũ putrefactas curat oculos clarificat: valet cõtra sabiẽ et pruriginẽ oculo:ũ: et hũiditatẽ ab aurib⁹ extrahit: siir humores a vulua fluẽtes cõsumit: potui datũ aut suppositũ diuturnã solutionẽ arcet: vulnera intestino:ũ sanat.

¶ De lingua auis.

Lingua auis ca. in primo gradu: fic. in secũdo pprietatẽ habet confortare coitum: paralyticis etiam propinata prodest cum frigida.

¶ De lupulo.

Lupulũ ca. et fic. in primo gradu aliquãtulũ habet põticitatẽ cho.ru. purgat: pdest eis q̃ dolo:ẽ i epate patiunẽ: aut apostema: aut hydropisim: et cõstipatos ventres purgat. Succus ei⁹ crudus bibitus est magis laxatiuus minus tñ oppilationis apitiuus: coctus autẽ et dispumatus plus aperit. Mixtus cũ succo solatri optim⁹ est cõtra phlegmones q̃ sunt in epate et splene: ytericiã curat: ventrẽ humectat ca. extinguit. Cataplasmatus sup splenem dolo:ẽ celeriter excludit: aurib⁹ instillatus mũdat eas ab oi putredine: siir operaẽ in narib⁹. Succus eius cuz oleo ro. tẽperat⁹ loca pusta refrigerat.

¶ De myrobalanis.

Myrobalanoz quinq; sunt gña. citrini: indi: kebuli: emblici: bellirici. Citrini fri. sunt in p:io gradu. fic. in secũdo cho.ru. purgãt: stomachum confortant. Costa luce filius dixit: myrobalani sunt gũmosi: ideoq; videntur esse laxatiui. Ideo si gummosi non sunt debilioris sunt virtutis. Nam si in aqua calida infundantur et aqua potetur: erunt fortius laxatiui. Si autem ad ignem coquantur erunt debilius laxatiui: ignis enim suam tollit gummositatem. Quidam dicunt q citrini et indi vnius sunt arboris sed citrini sunt immaturi: indi vero maturi: qui frigidi sunt et fic. in primo gradu: vtriq; cholerã adustam purgãt et stomachum confortant.

De kebulis.

Kebuli in quadā insula indie q̄ zebula nūcupat̄ nascunt; sunt aūt fri. z sic. in pmo gradu q̄ sunt ceteris meliores cholerā nigrā purgāt aliosq; hūores: cōfortāt stomachū ꝯ emorroydas valent z supfluitates hūoꝝ deficcant. vñ visus obscuritatē ꝓpter fumū a stomacho vemētē clarificāt. Sunt etiā vtiles melancholicis et emorroydas patientibus.

De emblicis.

Emblici sunt poma prunis similia: q̄ cum in sua arbore vel in aliquo loco deficcātur tripliciter diuidūtur et ab ossibus separant̄. Quoꝝ sapor amarus z ponticus est. Natura eoꝝ fri. z sic. in pmo gradu: stomachū cōfortant z animū: emorroydas habentibus subueniunt et capillos cōfortant.

De bellericis.

Bellerici eiusdē nature et iuuamēti sunt cuius emblici ideoq; adinuicē satis mutari possunt et poni.

De mellilloto.

Mellilotum ca. est in primo gradu: est aliquāte ponticitatis: dura et calida mollit apostemata marie oculoꝝ vulue ani aurium. Cū sapa cataplasmatuz vel cū vitello oui vel polline fenugreci z semine lini ꝓdest: in aqua coctum fumos capitis curat: succus eius cū aceto mixtus dolorē capitis placat. Dia. vero testat̄ mellilotum inter ca. z fri. temperatū esse et proprie grossos hūores eliquat. Quo nō inuento mittatur eq̄le pondus z ꝭ. camomille z ꝭ. frondiū ficus.

De mirto.

Mirtus fri. in primo gradu sic. in secūdo cuius odor calido fumo ad caput salienti repugnat. Que puluerizata ca. deficcat apostemata. vsta z cū oleo tēperata vulnera sanat. Succus eius aurib? instillatus humiditatē eoꝝ deficcat. Sapa ei? diarricis z dissintericis valet q̄ etiā viridis trita et cum aceto mixta capitiq; imposita sanguinē de narib? fluentē deficcat vel sedat. Semē ei? habet q̄dā dulcedinis z pōticitatis et amaritudinis: cū sua dulcedine iuuat eos q̄ a tussi ca. molestātur: neq; nocet pectori z pulmoni: cū sua ponticitate valet cōtra fluxū sanguinis et cholere solutionē. Stomachū etiā ꝯfortat z itestine z vesicā z propter coadunationē dulcedinis z pōticitatis vrinā ꝓuocat dolorem z punctionē vesice mitigat de quo facto cataplasmate cū frondib? artetică placat dolorē z mēbroꝝ mollitiem indurat: aqua decoctionis mirte vulue foras exeunti valet mulierib? in ea sedētib?: hūores de matrice fluentes deficcat. Capite q̄ cum oleo loto capilli cōfortant̄ z augmētātur z caput a pustulis z furfurib? mūdificabit̄. Dia. sapa mirte valet ad cholericā egestionē: dissinteriā z ad vulnera intestinoꝝ. Oleū eius capillos cōfortat z augmentat. Raro etiā corpa habētibus z nimiū sudātib? maxime ab egritudine exeuntibus z defectionē pre nimietate sudoris patientibus cum oleo mirtino perunctis claudūtur pori et sudor ne exeat prohibetur.

De manna.

Manna inter ca. et fri. est temperata ventrē laxat. febris acumen extinguit pectora humectat cholericis z calidis natura cōuenit.

De ozimo.

Ozimi duo sunt gnā: gariofilatū z citrinum. Gariofilatum ca. est in primo gradu sic. in secundo. Quidā tñ dicūt fri. et sic. esse in primo gradu z cōuenire calide nature. Ego tñ dico naturā eius ca. esse sed si frigida infundatur z narib? applicetur: frigiditas aque cū odore per nares deducet̄. ideoq; infrigidat proinde quidā medici autumāt illō idē esse fri. Sperma ei? stipticū est de quo dimidio exagio potato egestio de calore facta stringit̄ et mēbra ꝯfortantur. Aliud aūt genus ozimi qd vulgus citrinum appellat: Sa. tristitia corda letificans vocauit: cuius natura ca. est in pmo gradu: de quo ieiunis esui dato fri. z hu. stomachū cōfortat: oppilationē cerebri aperit defectionem cordis amputat: vigilias z timorē et cordis tremorem et suspectionē q̄ fit propter cho. ni. z vrinam expellit eodem modo mandragora facit.

De papauere rubeo.

Papauer ru. ca. z sic. in primo gradu. Succus eius cum oleo mirtino mixtus oculos mundificat. Radix eius masticata hūores de capite per nares purgat. Succus eius ꝓpinatus venas mundificat: morpheam curat menstrua et vrinā prouocat. Cum sapa coctum z oui lis cataplasmatum apostema dissoluit: z pustulas in eis natas sanat: visum clarificat: somnū facit temperatum.

De perla.

Perla inter ca. z fri. temperata: maior est melior minor: lucida etiam obscura vtilior est: equalis ac rotunda: ꝓprie valet cardiacis: cordis tremori: timorosis suspitiosis de cho. nig. cordis eni proprie sanguinē clarificat: eiusq; grossiciē extenuat et hūorē in oculis coadunatum deficcat: eorūq; neruos cōfortat. vnde aristoteles. Vidi q̄sdā hoīes aliquas portantes gēmas: cuius liquore corpora lota albe morphee plene liberati sunt. valet cōtra extensionē neruoꝝ oculoꝝ. Quidam tamen dicūt pro. 3. vna gema marū aliam suo loco posse mutari.

De rosis.

Rosa fri. est in primo gradu sic. in fine secūdi subtilez substātiā et stipticā hꝫ: valet stomacho epati eiusq; oppilatiōes aperit capitisq; dolorē ex fumo cholere vel sanguinis tollit: vsta z naribus applicata fluxū sanguinis sistit.

De aqua rosarum.

Aqua ro. calorē epatis z stomachi mitigat et qua capite sepi? loto festinatur canicies.

De syrupo rosato.

Sirupus ro. dolorē stomachi de ca. curat. hꝫ tñ acumē febris z dolorē intestinoꝝ z colicā passiones placat. Silr facit rodozaccara cū aceto cocta: aut cum vino iuuat et caput z auriū z gingiuarū dolorē placat: si os ex eo lauetur aut gargarizetur. Cataplasmata facit cōtra calidas emorroydas: spuma eius puluerizatū putridas gingiuas sanat. Cortex potatus sanguinem manantem stringit.

De oleo rosato.

Oleum ros. bibitum ventrē humectat z calorē stomachi refrigerat. Cū aceto mixtū et capiti appositum dolorē cuiusq; caloris exterioris z interioris amputat: calidū in aure stillatū calida sanat apostemata. cū aqua rosata bibitum dissintericis subuenit: vniuersaliter valet cōtra omnia vulnera calida siue fiāt extrinsecus siue intrinsecus.

De rhamno.

Rhamnus ca. in primo gradu sic. i secūdo: valet pustulis oris ventris dolorē stomachiq; defectionem curat. cataplasmat? herisipilā destruit. Succus ei? oculoꝝ collyrio mixtus siue solus cōuenit omni dolori oculoꝝ maxime pannorum albedinū: bibitus lapidē reniū frangit: vnde quidā dicunt eum valere leprosis.

De rubea.

Rubea calida z sic. in fine primi gradus: hꝫ quiddaz amaritudinis et pōticitatis vñ epar et splenē mūdificat eiusq; oppilationem aperit: vrinam prouocat: menstrua augmentat. omnia corporis membra de putredine mundat. vnde dia. Radix rubee mulieribus supposita mēstrua prouocat: et mortuum fetum expellit: que puluerizata et cum aceto temperata morpheā mundificat. Alij dant ad bibendum propter dolorem ilij z scie cum melle et aqua calida.

De sculcea.

Sculcea est herba super terrā duobus brachijs saliens cui? frondes sunt subtiles z breues quasi frondes camomille spinam habens modicam et viridez: rami eius multos nodos habent: q̄ calida est in primo gradu: sic. in secundo valet stomacho et epati defecto et est ꝯtra diuturnas febres apostema stomachi curat.

De spica.

Spica calida est in primo gradu sic. in secundo epar z stomachū confortat eiusq; dolores. apozima eius bibitum renes et vesicā ab omni sordine purgat: menstrua et vrinam ꝓuocat: yctericiā z oppilationē epatis z fellis curat: humoribus a capite ad pectus descēdentibus resistit: puncturam stomachi et ventositatem intestinorum amputat mulieribus supposita fluxum sanguinis stringit. Si autem diu moretur in aqua in qua cocta sit: tollit dolorem: et iuuat calidū apostema vulue. Si suffumigetur ex ea aperit oppila-

tionē vulue ⁊ mēstrua ꝓuocat. sup impetigines fricata eas oīno mūdificat. Cū aqua fri. potata abominationē tollit: libidinē augmentat. Cū vino ꝓpinata fit contra morsum scorpionis. Collyriū ex ea factū ꝓuiditatē salsi phlegmatis desiccat pilosq palpebrarū cōfortat.

¶ De sarcocolla.

SArcocolla ca. est ⁊ sic. in primo gradu: cuius hᵒ est ꝓprietas: plagas vbicūq fuerint siue intus siue extra solidat: viscosum phlegma purgat: vñ iuuat sciaticos ⁊ arteticos: hūores ad oculos descēdētes cōstringit: valet cōtra ophthalmiā ⁊ pustulas oculoꝝ: oēm etiā maculam oculoꝝ purgat. Cū croco mixta si in modū vnguēti fiat scrophulas in collo natas curat.

¶ De sticados.

STicados ca. ⁊ sic. in primo gradu aperit attenuat, et oīa viscera mūdat ⁊ mēbra interiora ꝯfortat: pectus ⁊ pulmonē mūdificat: valet cho. nig. q̄ est in stomacho ⁊ in cerebro ⁊ hypocūdrijs.

¶ De storace.

STorax duobꝰ modis est: liquida scilicet ⁊ dr̄ figis: ⁊ est calamita: ⁊ vtraq cōuenit medicine ca. in primo gradu sic. in secūdo mollitiua digestionis adiuuatiua: valet tussientibꝰ et catarrū habētibꝰ si ex eo fumigetur aut ī potu accipiat. vñ dia. Storax calefacit ⁊ mollit: ⁊ valet cōtra tussim catarrū atq raucitatē potui datū atq supposita vulue inclusa ⁊ dure mēstrua ꝓuocat: de q̄ modicū inglutinatū egestionem curat. Quidā figiā cum oleo ros. mixtā ꝯ pustulas ⁊ scabiē dicūt valere.

¶ De sponsa solis.

SPonsa solis fri. ⁊ sic. in p̄mo gradu stomachū cōfortat valet contra morsum scorpionis ⁊ alioꝝ reptiliū. Que mixta cū melle mulieriq supposita mēstrua prouocat: ⁊ silr̄ mō etiā endiuia operatur.

¶ De viola.

UIola fri. est in fine primi gradus hu. in initio scd̄i cho. ru. de stomacho ⁊ de intestinis purgat calorē eoꝝ mitigat: potata iuuat pueros suffocationē habentes: pleureticos ⁊ pectoris asperitatē curat. Naribꝰ applicata dolorē capitis de calidis fumis mitigat. Cataplasmata cū polline ordei valet cōtra calida apostemata.

¶ De syrupo violaꝝ.

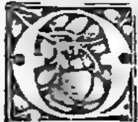
SIrupus viol. vētrē humectās tussim de ca. mitigat: calorē pectoris ⁊ pulmonis sedat: pleuresim curat. Silr̄ facit viola mixta cū zuccaro.

¶ De oleo violato.

OLeū violatū totius corpis calorē atq feruorem aufert: maxime dolorē atq feruorē totiꝰ corporis mitigat: de quo nascali facto ꝓuocat somnꝰ.

¶ De nitro.

NItrum duobꝰ modis est. vnū affertur de armenia. alterū de arabia. Uniuersalr̄ nitrū est laxatiuū colatiuū ⁊ mūdificatiuū. Lauat etiā mēbra corpis maxie si cū aceto misceat. Nitrū vlr̄ calidū est in primo gradu: sic. in scd̄o: in multis collyrijs mittit. valet contra impetigines ⁊ furfures capitis ⁊ capillos subtiliat: stomacho tamē nocet: qđ subtiliter puluerizatū ⁊ cū aceto mixtū ⁊ bibitū frangit lapidē vesice. Cū potiōe laxatiua mixtū festinātet facit eā de stomacho descēdere. Aristoteles dixit q̄ viscosum phlegma mūdificat si misceatur cū potiōe. sꝫ q: morsionē gn̄at nō oīno laudabile est: vētrē soluit: rigorē febris ꝓhibet: sudorē ꝓuocat. mixtū cū aceto ⁊ gargarizatū sanguisugā gule excludit. Cuꝫ oleo mixtū ⁊ auribꝰ iniectū grauitatē sonitus et ventositatē aufert hūores etiā ad eas fluentes desiccat. Mixtum cū aceto facit contra mortiferos fungos: et iuuat etiam mulieres de quarū vuluis putridi fluunt humores.

Uia sufficienter medicinas simplices in primo gradu caliditatis fri. sic. ⁊ hu. existētes explanauimus: sequitur de his quarū v̄tutes in secundo gradu existunt. Et primo de aloe.

¶ De aloe.

ALoe tribꝰ modis est. Unū est rubeū de q̄dā insula indie veniēs q̄ dr̄ scotra. Aliđ est nigrū de ꝑsia veniēs. Tertiū est citrinū: ⁊ fit in arabia. q̄bꝰ oībꝰ laudabiliꝰ est scotrense p̄cipue si fuerit vnctuosuꝫ ꝑlucidū: ⁊ rubeū q̄si color epatis cito frāgibile ⁊ odoriferū ⁊ amarissimū sed tm̄ oē aloe calidū est ⁊ sic. ī scd̄o gra. stomachū mūdificat caput ⁊ articulos de phlegmate purgat: ⁊ egestionē ꝓuocat epatis oppilationē aperit. colorē yctericie extirpat: sed tm̄ si sepe ⁊ multū sumat stoma. ⁊ intestina excoriat opꝰ est igit vt preparetur ita vt cū eo mastix aut dragagantum aut bdelliū

sm proprietatē vniuscuiusq sumētis. Nōnunq̄ etiā lauetur cū apozimatibꝰ ⁊ aromatibꝰ ⁊ subtilissime terat vt optime lauet ⁊ mundificet stomachū: ꝓprietatē habet solidādi vulnera recentia ⁊ desiccandi ⁊ mundificandi putredinē eorū ⁊ maxime vulnera testiculoꝝ ⁊ preputij sanat. Cū aqua tēperatū valet ad apostemata nariū labioꝝ ⁊ collorū. Unde dia. aloe inquit cū melle temperatū aufert nigrorem qui est sub oculis. q̄ si misceatur cū oleo ros. ⁊ vngatur ex eo frons et tempora mitigat dolorē capitis ⁊ pruriginem oculoꝝ extinguit. Cū vino tēperatū capillos cadentes cōfortat et retinet cū vino ⁊ melle apostemata lacertoꝝ lingue ⁊ ginginarū et in toto ore existentia curat

¶ De arnoglossa.

ARnoglossa fri. ⁊ sic. in scd̄o gradu vulnera exiccat et putredinē eoruꝫ mūdificat igni sacro repugnat ne ambiat corpus. valet emorroydis et omni calori qui est de ignis vstione: vtilis est emoptoycis dissintericis et quibꝰ mēstrua ⁊ emorroydes fluunt: vulnera pulmonis curat. Radix eiꝰ cocta in aq̄ dolorē dentiū mitigat ore ex ea loto. vñ gal. Succus quinq̄neruie valet contra oppilationē epatis et renū. Bedagorus. Succus inq̄t quinq̄neruie valet cōtra pustulas oris: qui mixtus cum chimolea aut cerusa fit optimus contra herisipilam.

¶ De acoro.

ACorus ca. ⁊ sic. in secundo gradu: splenis ventositatē expellit: stomachū mundificat: epar confortat et eius oppilationē aperit. Apozima eiꝰ valet contra dolorē lateris pectoris epatis ⁊ fracturā lacertorū ⁊ duritiem splenis: vrinā ⁊ menstrua prouocat. Succus eiꝰ mundificat oculos ⁊ lumen oculoꝝ clarificat: mittatur pro eo pondus ʒ. fustiū gariofiloꝝ aut ciminū equali pondere et pondus semis reubarbari.

¶ De aristologia.

ARistologia duplex est: longa ⁊ rotunda: vtraq tm̄ calida est ⁊ sic. in scd̄o gradu: sed rotunda subtilior est ⁊ fortiorē hꝫ actionē. vnde Gal. parū humoris decet cuꝫ lōga mūdificari: multū decet cū rotunda. magnaꝫ oppilationē epatis aperit: ⁊ grossaꝫ vētositatē dissoluit. putredinē vulnerū intrinsecus seu extrinsecus existentiū curat venas inter dentes mundificat gingiuas confortat. Dia. aristotel. lōge. j. exagiū propinatuꝫ cū vino fit cōtra venenū. Cū vino pipere ⁊ myrrha mixta sorditiē parturiētiū mūdificat: et menstrua ꝓuocat. vnū exagiū cuꝫ vino bibitū ventris dolorē placat. Rotūda vero fortiꝰ et velocius idē operatur: valet etiā anhelosis ⁊ splenē durū hn̄tibꝰ febriū rigorē ⁊ lacertoꝝ cōtractionē ⁊ laterū dolorē amputat si cū aqua bibatur Ga. aristologia rotunda cū aqua bibita epilepticis podagricis ⁊ spasmū hn̄tibꝰ subuenit. p̄ qua ponat equale pondus et ʒ. aristologie longe.

¶ De ambra.

AMbra de ventre cuiusdā bestie maris egreditur: quidā tamē dicūt in fundo maris nasci: alij dicunt esse sperma ceti q̄ ingens piscis dicitur. Melior et laudabilior est que est varij coloris et vnctuosa ca. ⁊ sic. in secundo gradu: stomachū cōfortat sensum ⁊ oīa interiora corroborat: est et senioꝝ ⁊ frigidas naturas habentium iuuatiua: maxime si in hyemali tp̄e detur. Quidā tamē dicūt p̄ ea posse poni cardamomū. i. siluestre carui.

¶ De abrotano.

ABrotanū ca. est in secundo gradu sic. in primo. in cuius apozimate mulieribꝰ sedētibꝰ menstrua ꝓuocat: secūdinā ⁊ mortuū fetū eijcit clausa vulnera aperit: apostema eius sanat lapidē frangit strāguriā soluit potatū lumbricos ⁊ ascarides occidit. Succus eius in myrrhe mixtus ⁊ pessarizatus ⁊ sup pectinē cataplasmatꝰ menstrua ꝓuocat ⁊ putridos hūores vulue desiccat dolorē eiꝰ ⁊ phlegmatica apostemata in ea nascētia curat. puluerizatū ⁊ cum farina ordei mixtū dura soluit aposte. Cinis eiꝰ cū oleo vetusto mixtꝰ alopitiā sanat: locis pilos nō hn̄tibꝰ occurrit: abrotanū epithimatū vel inunctū rigorē febris aufert: nocet tamen stomacho.

¶ De aneto.

ANetū ca. ⁊ sic. in scd̄o gradu: viride tamē minoris ca. et sic. est: apozima eius aut sperma eius bibitū vrinā ꝓuocat: torsionē et inflationē mitigat: vomitū ex cibo natūte in stoma. ꝯpescit: singultū ex plenitudīe amputat: coctū ī oleo ⁊ epithimatū oppilatos poros apit. Sōnū ꝓuocat ⁊ mollia apost. maturat: tm̄ assuetū vētrē desiccat ⁊ sp̄ma: dolorē vulue

mitigat mulieris i ei⁹ apozimate sedētis. Semē ei⁹ perustū ꝛ emorroydib⁹ cataplasmatū eas oīno sanat: positū super vuluā: aut mollis apostemata in testiculis maxie: aut in extremitate virge nascētia ea oīno sanat ꝛ desiccat: anetileon epithimatū rigorē periodicarū febriū curat: laborē articulorū ꝛ dolorē amputat: pessarizatū dolorem vulue placat.

De amygdalis amaris.

Amygdale amare calide ꝛ sic. in secūdo gradu oppilationē splenis ꝛ epatis aperiunt: pect⁹ ꝛ pulmonē de grosso phlegmate ꝛ viscoso mūdificant renes purgāt: vrinā prouocant: grossam ventositatez colice inflationis dissoluūt: pessarizate menstrua ꝓuocant: potate cum amido ꝛ menta fluxū sanguinis arcent. Oleū eaꝝ ca. ē ꝛ sic. i scdo gradu: oppilationē splenis aperit: pectus humectat dolorē auriū ꝛ capitis ventositatem curat: dolorē etiā vulue ꝛ ei⁹ suffocationē ꝛ torsionem ꝛ apostemata in eo nata curat: sternutatio si fiat cū eo dolorem renū ꝛ stranguriā amputat: mixtū cū melle ꝛ oleo ros. duritiam splenis dissoluit. Oleum amygdalarum amararū valet turbiditati oculorū ꝛ defectioni visus. Radix puluerizata ꝛ cuz aceto tēperata fit bonū vnguētū contra lentiginē oēmq₃ sorditiē cutis maxime morpheā. Cū vino date tussim curat ꝛ lapidē frangit. Paul⁹ dixit absinthiū eq̄liter valere.

De affodillis.

Affodilli calidi sunt i secūdo gradu: aperitiui sunt vrinā ꝛ menstrua ꝓuocant: vomitū arcent. Ga. rami affodilloꝝ multū valent hydropicis: ꝛ frondes et flores eoꝝ cū modico myrrhe ꝛ croci i dulci veteri de vino cocti fit optimū collyriū contra humiditatem oculorum et palpebras se inuersantes curat. Cū vino bibiti morsus scorpionū curant: similiter cataplasmati faciūt ꝛ succus radicis eorū: radices q̄ vste alopitie imposite pilos renasci faciunt Ualent etiā si morphea ꝛ impetigo ad solem cū aspero pāno fricata de eo vngantur.

De balsamo.

Balsamus est arbor nascens in indie saliēs super terrā vno brachio aut parū plus. cui⁹ rami persusi sunt rubeo viridiq₃ colore quasi rami titimalli. frondes eorū sunt tenues viridē colorē habētes faciūt in capite quasi gingiuas paruas ꝓducētes grana in modum piperis. Ex cuius ramoꝝ scissuris qdā liquor in canicularibus diebus egredit̄ quasi lac titimalli ereptus Unde dia. in vnoq₃ anno ex hoc liquore aut. Laut. lr. lib. elco adunātur: neq₃ in aliq̄ parte mūdi illa arbor est: nisi in quodam loco egypti. Cuius rami ꝛ carpos ꝛ liquor cōueniētia sunt medicine: liquor tñ laudabilior est: carpos est laudabile. Rami vero minus ceteris laudandi sunt. Oēs tamē calidi sunt ꝛ sic. in secūdo gradu: sed oleum ceteris calidius est valet obscuritati oculoꝝ ꝛ vulue frigiditati: pessarium de eo factum cum oleo ꝛ cera secundinā et fetum mortuū expellit vrinā prouocat diuturnā tussim mitigat ꝛ anhelitus parago rizat: materiā digerit eamq₃ per canalem pectoris ꝛ pulmonis expellit: ꝓ quo poni pōt aqua camphore equali pōdere Carpobalsamū bibitū valet pleuresi phlegmatice: tussiētibus sciaticis epilepticis vertiginē et scotomiā ꝛ strangutiā patientib⁹ subuenit: morsus reptiliū curat. pro quo pōt poni pondus et ℥. xilobalsami.

De bdellio.

Bdellium calidū est in secūdo gradu hu. in primo dissinterie de acuta pharmacia valet curat ꝛ apostema: interi⁹ vel exteri⁹ iunctum sanat: frāgit lapidē: tussim mitigat: morsus reptiliū curat: tēperatū cum aceto crepaturā ex eo inunctam sanat: cū cerusa vel ysopo vel sapa apostemata testiculorum sanat.

De berberis.

Berberis fri. est ꝛ sic. in secūdo gradu. Sitim de ca. extinguit: epar ꝛ stomachū confortat: cataplasmatus calida apostemata refrigerat: sanguinis fluxū stringit. codē mō valet equale pondus rose ꝛ pondus ℥. sandalorum.

De balaustia.

Balaustia fri. ꝛ sic. in secūdo gradu sanguis fluxū arcet et vulnera intestinoꝝ curat ꝛ ventrē confortat humoribus egrediētib⁹ resistit: egestionē constipat humoribus cū sanguine egredientib⁹ resistit: puluerizata ꝛ super vulnera aut loca excoriata cutis posita ea celeriter curat: ore ei⁹ apozimate loto humores de gingiuis fluētes desiccat: ꝛ dentes mobiles confortat. cataplasmata omnē crepaturam solidat.

De corallo.

Corallus fri. ꝛ sic. in secundo gradu: valet oculorū dolori ꝛ obscuritati ꝛ putrefactioni: ꝛ pānus oculoꝝ. hec oīa eñ curat ꝛ mundificat: si mittat̄ in collyrio puluerizatus: ex eo q₃ dentes fricatos clarificat ꝛ gingiuas putridas sanat vnde Sa. Corallus inquit vstus et gummi mixtus cū aqua frigida potatus fluxū sanguis arcet de quocūq₃ loco fluat. Item ga. probauit corallū in collo suspensum ori stomachi dolorem habenti valere.

De calamo aromatico.

Calamus aromaticus duobus modis est: subtilis ꝛ citrinū habēs colorē: ꝛ est concau⁹ q̄ deficcatus ꝛ cū digitis fricatus facile frangitur habet odorē suauē q̄ nascitur in india ꝛ persia. Laudabilior est calam⁹ indie ca. ꝛ sic. in secundo gradu. valet dolori stomachi ꝛ epatis potui datus de quo cataplasma factū vulue curat apostemata: menstrua prouocat: valet ꝛ veteri tussi si fumigiū ex eo fiat.

De cipero.

Ciperus ca. est ꝛ si. in secundo gradu odorifer⁹ est ideo attenuat et incidit: humoꝝ superfluitates desiccat: vrinā prouocat maxime hydropicis lapidem frangit: stomachū confortat: pustulas solidat: puluerizatus vulnerib⁹ putridis applicatus ea cito desiccat: suppositus frigiditatē vulue sanat ꝛ ꝯclusum eius os aperit. Pectus dātus morsus scorpionis curat: sed tamen assuete bibitus sanguinē corrumpit et desiccat.

De centaurea.

Centaurea duplex est: maior ꝛ minor. Quidā dicūt eam ca. ꝛ sic. in secundo gradu. Sa. radices maioris centauree diuersas dixit habere q̄litates fm sui saporē. vnde diuersas habet actiones: hec cū habet in se acumen et pōticitatē cum dulcedine: vnde ꝛ cum acumine menstrua ꝓuocat ꝛ mortuū fetū expellit: cum ponticitate vulnus solidat ꝛ fluxum sanguinis stringit. Cū oībus tamē suis qualitatibus anhelosis ꝛ diuturne tussientibus mēbra cōfortat: cuius succus idem facit qđ radix. Dia. radix maioris centauree cocta cum aliquantula carne incisa solidat eā. radix minoris est minoris vtilitatis et iuuamenti: q̄ tamē cataplasmata solidat vulnera: eius apozima clysterizatū dolorē yli per phlegmaticos ꝛ grossos humores dissoluit: sciaticis subuenit: succus ei⁹ cū melle oculoꝝ clarificat obscuritatē: pessarizatus menstrua ꝓuocat mortuū fetum expellit. Fit etiam cōueniēs neruis dolorez habentib⁹ et oppilato epati: ꝛ indurato spleni si cataplasmet̄ ꝛ potui def. ʒ. j. exagium cū vino ꝓpinetur dolorem ventris eiusq₃ pūctiōi de grossis hu. grosseq₃ ventositati succurrit.

De coconidio.

Coconidium ca. est ꝛ sic. in fine secūdi gradus: nocet ventri aquā tamē citrinā purgat: phlegma etiā ꝛ choleram ru. cōuenit hydropicis. Cuius frondes cū melle cataplasmate putrida vulnera mūdificant: scabiem ꝛ impetiginē curat.

De capparis.

Cappari ca. sunt ꝛ sic. in secundo gradu. Quoꝝ poma semen ꝛ frondes ꝛ radix mittuntur in medicinis: tamē frondes ꝛ poma magis cibo ꝛ radix medicine pertinet. Oīa tamē splenē ꝛ epār oppilatā aperiunt: sed radix fortior est oībus vnde cōuenit contra duritiē splenis eiusq₃ dissoluit duritiem: maxime si cum aceto bibatur aut oxizaccara grossos ꝛ viscosos humores educit ꝛ egestionē: ꝛ aliquando exit cum egestione quasi sanguis vstus: vnde quidā confidūt q̄ duritiē splenis dissoluat. Cū melle ꝛ calida aqua potatus arteticum dolorem de grosso humore soluit: cataplasmata cū melle duritiē splenis curat. Puluerizata et cuz melle ꝛ aceto temperata albā morpheam mundat: sucus frondiū auribus instillatus vermes occidit. Cataplasmatus scrophas et dura apostemata soluit.

De cerusa.

Cerusa.

Cerusa fri. & sic. in secundo gradu. valet ad sanandum vulnera & bonã carnez creãdam & supfluam rodit: cum oleo ro. mixta cõgruit pãnis oculoꝝ et pustulis eoꝝ & scabiei: carnes eaꝝ mũdificat & sanat: mixta equaliter cuz polio & pice liqda: vnguẽtum ex eis factum fit pfectum vulneribus vermes habentibus occidit eos & vulnera sanat.

¶ De dragagãto.

Dragagãtum fri. in secũdo gradu: hu. in primo mittitur in collyrio: valet ꝯtra tussim & aspitatem canalium pulmõis vocem clarificat & cõfortat: valet etiam cõtra pũctionez renũ & vesice q̃ fit ꝓpter vulnera aut scabiem: asperitatẽ lingue lenit: repugnat & obstat acumini potus ne intestina vulnerentur. Mixtũ cuz albugine oui fit optimum ꝯtra ignis vstionẽ.

¶ De emathite.

Emathitẽ dixit Ga. pãz esse calefactiuũ & attenuatiuũ & pustulas oculoꝝ mundificatiuũ & aspitatem oculoꝝ & palpebraꝝ lenit: si cũ melle tẽperatus fuerit. Cum lacte mulieris tẽpatus valet ꝯtra alopiciam ardorem & caloris aspitatez. D. emathistes quiddã habet põticitatis & stipticitatis: vñ valet ꝯtra apostemata oculoꝝ: si cuz oui albugine temperetur.

¶ De folio.

Foliũ ca. est & sic. in scdo gdu stomatichis & epaticis cõuenit: ꝯfortatiuũ est inflationem dissoluit: vrinã prouocat: cataplasmatum apostema oculoꝝ dissoluit eodem modo.

¶ De gariofilis.

Gariofili sunt cali. & sic. in scdo gradu: stomachum & epar & interiora ꝯfortãt cum sua aromaticitate: vẽtrem cõstipant: cibuz digerũt. de quibus. ʒ. j. potui data cum lacte libido augetur.

¶ De gariofilato.

Garifilatum ca. est & sic. in scdo gradu: frigidũ stomachum adiuuat: grossum cibũ digerit. valet epaticis cardiacã ꝓpter cholerã ni. aut phlegma patiẽtib⁹ naribus applicatũ oppilationem cerebri & narium aperit.

¶ De gummis.

Gummi similiter vt dragagãti sunt: gũmi tñ sunt stiptici & sicci: pinde stomachũ ꝯfortãt & fluxum sanguinis arcent: mixti cuz albugine oui fiunt optimi contra vstionem ignis. idem faciũt qd dragagãtum.

¶ De galla.

Galla frigida in scdo gradu: sic. in tertio: q̃ duob⁹ modis est: q̃dam q̃ nõdum matura q̃ pusilla est: & altera q̃ est matura & pforata ptinẽs rubori & tumori: ideo maioris frigiditatis est & stipticitatis. vnde. D. aqua decoctionis galle vulue exitũi repugnat: hũores ex ea fluẽtes desiccat. Mulierib⁹ ex ea fomẽtatis cataplasma sup apostema factũ curat. valet vsta sanguinolẽte egestioni & sanguinis fluxui de q̃cũq; loco manauerit: puluerizata & narib⁹ isufflata sanguinis fluxum stringit. de qua. iiij. ʒ. cũ vino seu cũ aqua potate vulneratis intestinis diuturneq; solutioni valẽt: et scissuris calcaneoꝝ ꝓdest: si puluerizata cũ sepo caprino scissuras labioꝝ sanat si cũ gũmi lentisci tẽperetur. D. galla valet locis quib⁹ repugnatio desiccatio & constipatio optima sunt. huius arboris cortex & rami frig. sunt & sic. in pmo gradu. Sed cũ frondib⁹ fraxini cũ aceto cataplasmatis scabies pustule & plage curãtur. corticis exagio. j. potato cũ vino & aqua phlegmatici hu. purgãtur. cũ aceto tẽpatus cutis morphea habẽs ex ea inũcta oĩno mũdificabitur. super ossiuz fracturã positus eã cito solidat.

¶ De herba specie abrotani.

Herba species est abrotani nascens in armenia q̃ ca. est in fine secũdi gradus: sic. in tertio: stomacho nocet. est tñ attenuatiua vrinã & mẽstrua ꝓuocat oppilationẽ vulue aperiens: secũdinam & mortuũ fetũ expellit: si pregnãs ex ea suffumigetur. lũbricos & ascarides mortuos expellit si bibatur: aut cataplasmetur cũ vino cocta: & potui data fit ꝯtra venenum morsusq; reptiliũ: que cataplasmata idem opatur: vsta & cũ oleo temperata curat capillos allopitiã habẽtes. ꝓ qua poni põt calamẽtuz agreste: aut absinthiũ.

¶ De ligno aloes.

Lignum aloes trib⁹ modis est: vnum eñ fit in quadam regiõe indie q̃ vocatur cume & ceteris est laudabilius. aliud fit in insula maris indie q̃ vocatur cumar. tertiũ fit in quadã regione indie q̃ vocatur same. lignum tamen aloes vniuersaliter ca. est & sic. in secũdo gradu cerebruz ꝯfortat: & oĩa mẽbra interiora: supfluam corpis humiditatem expellit: maxime vẽtositatem de stomacho dissoluit: oppilationẽ aperit: vẽtrez ꝯstipat. fluxui vrine repugnat qui fit ꝓpter frigus & defectionem vrine.

¶ De lithargiro.

Lithargirũ quidã dicũt nec calefactiuũ: nec refrigeratiuũ esse: sed mediocre. D. refrigeratiuũ stipticũ solidatiuũ & oĩm cõcauoꝝ mẽbroꝝ de bona carne repletiuũ. testatur carnem supfluam comedit inũctuz pruriginẽ corpꝝ scabiem sudorẽ alaꝝ & oĩa vulnera & pustulas curat. Nõnunq̃ distẽperatuz & clysterizatũ fit optimũ vulneratis intestinis: cũ oleo ro. mixtũ pustulas nariũ & labioꝝ extirpat: coctũ cum oleo quousq; in modum vnguẽti fuerit scissurã cutis diuturnã ex eo inũctam celeriter sanat & solidat: capite & dorso inde perũcto necãtur pediculi.

¶ De lacca.

Lacca ca. est & sic. in secũdo gradu: oppilationẽ epatis aperit: & ipm ꝯfortat: ycteriais ꝓdest: q̃ si lota fuerit melius q̃ non lota operatur.

¶ De lapide lazuli.

Lapis lazuli frig. est & sic. in scdo gradu. valet oculis si mittatur in collyrijs: pilos etiã palpebraꝝ cõfortat & multiplicat. de quo. j. ʒ. potat⁹ cũ sirupo & aqua calida fit optimũ quartanarijs: ꝓpe eñ melãcholicos purgat humores: qui lotus & ꝓpinatus sine angustia vomitum prouocat.

¶ De musco.

Muscus est pustula in vẽtre cuiusdã aĩalis nascẽs capreolo simi qd est idia: q̃ coagulati sanguinis plena ipso aĩali quẽdam palũ vel arborẽ scalpẽte necessario cadit: cui⁹ natura ca. est & sic. in scdo gradu: ideoq; ꝯgruit seniorib⁹ in hyeme: mẽbra siquidẽ defecta aromatizãdo cõfortat timorem melãcholicũ amputat: & audaciã prestat: oculorum quoq; & oĩm mẽbroꝝ ventositatẽ tollit stuello ex eo facto cũ modico croco & cãphora dolorẽ capitis de fri. & hu. curat hũore. Quidam tñ dicunt per se muscũ cũ oleo sambucino femorib⁹ inunctũ vel ventri libidinẽ augmẽtare. Alij vero dicũt musco nõ inuẽto castoreum equo põdere valere.

¶ De mastice.

Mastix ca. ẽ & sic. in scdo gdu: ꝓide phlegma dissoluit stomachũ calefacit appetitũ excitat vẽtositates apostemata & stomachi tumores epatis & intestinoꝝ curat malas q; cogitatões aufert: cũ oleo ro. inuncta stomachum ꝯfortat: cutẽq; clarificat. vñ. D. mastix valet emoptoicis & diu tussiẽtib⁹. Johãnes damascen⁹ mastix cũ aq̃ fri. data stomachũ corroborat: supfluã hũiditatẽ expellit: cũ calida tñ data nihil valz. Itẽ. G. mastix tumẽtib⁹ gingiuis & scissuris earũ atq; putredini succurrit ex decoctõis eius aqua ore loto. Itẽ cleopatras inquit squinãtũ tantũdem valere. Item. D. mastix gũma est & gũmatum lẽtisci pinee & cipsi dixit eque valere.

¶ De mace.

Macis est cortex ramorũ nucis muscate q̃ venit ex india: cui⁹ natura ca. & sic. in scdo gradu. Epar et splenem & stomachum ꝯfortat: & eorũ putredinez mũdificat: sternutatione de eo facta cũ oleo violaceo curat hemicraneam de phlegmate.

¶ De myrrha.

Myrrha ca. est & sic. in secũdo gradu: valet ad lũbricos & ascarides excludẽdos: secũdinã & mortuum fetũ expellit. os vulue attenuat & aperit. Pessarium de ea cũ succo absinthij: aut rute factum menstrua ꝓuocat. cum succo mirte temperata & superposita putridos humores vulue desiccat. in modũ fabe potui data diuturnã tussim & dolorez lateris & pectoris anhelitum nimiã solutionem & vulnerata intestina curat: sub lingua missa duz dissoluitur & inglutitur asperitatem canalium pulmonis lenit & vocem clarificat. Andromachus dixit vulnera & pectus & guttur: & oĩa spũs vasa myrrham mũdificare in modum fabe: ante horã accessionis rigorem febris paragorizat. Flodius testatur myrrham in vino temperatam in modũ epithimatis capitiq; inductã dolorẽ capitis placare & catarros in oculis cõstringere. Myr

rya cum collyrijs oculoꝝ mixta vulnera oculorum mūdificat
asperitatem palpebraꝝ lenit: visumq̄ clarificat: pro qua po-
test poni amygdala amara: aut calamus aromaticus: aut co-
stum amarum.

De menta.

MEnta calida est ⁊ sic. in secūdo gradu: stomachuꝫ
cōfortat ⁊ eum reddit odoriferum: digestionem
adiuuat: ⁊ abominationē ⁊ vomitū ex phlegma-
te aufert: ructum gn̄at: succꝰ eius bibitꝰ valet fri
gido singultui: ꝓpinatus cū aceto ⁊ succo malo-
rumgranatoꝝ acetosoꝝ vel pomi citrini cholerico singultui
optimus erit. Sepe etiā comesta lūbricos occidit: ⁊ libidineꝫ
auget. apozima eiꝰ sanat apostemata testiculoꝝ de eo lotoꝝ
⁊ eoꝝ dolorem: mēta cataplasmata sup vbera lac in eis coa-
gulatū dissoluit. succus eius cū melle mixtꝰ in auribusq̄ di-
stillatus dolorē de frigido ac ventositatē amputat: ⁊ dolorē
capitis amputat. Lingua cū frondibꝰ eius fricata oēm amit-
tit asperitatē. Cataplasmata cū sale morsus rabidi canis sa-
nat. succus eius cū sapa pregnātibus potui datꝰ facilem par
tum facit.

De maratro.

MAratri semen cali. est ⁊ sic. in secūdo gradu: sed herba
dum recēs est ca. est in medio primi gradus: stomachū
confortat: oppilationem renū: ⁊ vesice aperit. Succus eius
coctus ⁊ dispumatus ⁊ cū oximelle: aut oxizaccara fit opti-
mus diuturnas et periodicas febres habētibus: vrinā ꝓuo
cat. Succus eius purꝰ visum clarificat: ⁊ aquā in oculis co-
adunatā dispgit: si ex ea oculi lauētur. in multis collyrijs etiā
congruit. Sperma eius oppilationē epatis ⁊ renū: ⁊ vesice
aperit. inflationem ⁊ ventositatē remouet: lapides frāgit: ⁊
menstrua prouocat. valet ꝯtra diuturnas febres potui datū
cum aqua fri. abolationem ex hu. hūoribꝰ amputat: temp̄a-
tum cū melle morsum rabidi canis curat.

De malua.

MAlua frig. in scdo gradu: hu. in prio: hꝫ quiddā cali-
ditatis accidētaliter. vn̄ si in vino cocta ⁊ cataplas-
mata fuerit scrophulas ⁊ apostemata: ⁊ tumētes
mamillas curat: pessarizata cū adipe anserino aperit vulue
conclusionē ⁊ eiusdē apostema curat: parturiētes mūdificat
succus eius cū vino potatus strāguriā dissoluit: lapidē renū
frāgit: sciaticis subuenit: ⁊ vulnerata intestina sanat: cū ace
to cocta dolorē dentium mitigat.

De memita.

MEmite est herba habēs frondes lōgitudinis vniꝰ
brachij aliquātulum latas duabꝰ. s. vncijs coloris
est plūbei ⁊ aspera: cuiꝰ rami lenes sunt ⁊ lōgitudo
vnius brachij: in cuiꝰ summitatibꝰ sunt flores citrini: qui q̄si
vaginas seminibꝰ plenas faciūt: quoꝝ color est niger q̄si si-
napis q̄ fri. est ⁊ sic. in scdo gradu. valet herisipile ⁊ oībꝰ cali
dis apostematibꝰ: succus ꝯuenit collyrijs ⁊ calide ophthal-
mie.

De nuce muscata.

NUx muscata cali. est ⁊ sic. in scdo gradu: os fetidū
curat: digestiuā virtutē adiuuat vētositatē expel-
lit: stomachū ⁊ epar cōfortat ⁊ ventrem cōstipat.
vnde Sa. nux muscata cutem ab impetigine ⁊ lē-
tigine curat ⁊ scabiem mūdificat: splenis ⁊ epatis
oppilationem ⁊ dolorē dissoluit.

De nucleis.

NUcleus cali. est in scdo gradu: sic. in tertio lapides
renum ⁊ vesice frāgit: vrinam prouocat: corpus de
putridis humoribus mundificat.

De nenufare.

NEnufar fic. est ⁊ hu. in secūdo gradu: est subtile et
penetrabile dolorē capitis de calore naribꝰ applica
tum placat: cholericis ⁊ sanguinolētis ⁊ oībus ca-
lidis passionibꝰ cōgruit. succꝰ eius tussim calidā ⁊ febres ca
lidas ⁊ sanguinolētas ⁊ sitim extinguit: somnū parat eis: ⁊
oēm dolorem capitis cataplasmatū aufert: oleum eius dolo-
rem capitis tollit ex calido: vigilias aufert: oībꝰ acutis passio
nibus cōgruit.

De psilio.

PSilium frigidum est ⁊ hu. in secundo gradu. ca-
liditatem refrigerat ⁊ sitim extinguit: aspitateꝫ
lenit: cum aqua lotum donec viscositatem habe
re incipiat bibitum egrotationem humectat. sic
ca intestina ꝓpter cho. ru. mollificat: maxime cū
oleo viola. mixtum: assatum ventrem constipat: dolorē inte-
stinorum ꝓpter acumen materie: vel ꝓpter acutos humo-
res ad intestina fluentes mitigat: maxime si cum oleo rosa.
misceat̄. Cum succo solatri aut cū succo portulace mixtū cali
dis podagrizātibus apostematibꝰ valet: de cuiꝰ viscositate
capite loto asperitas capillorū mollificatur: cū aceto ⁊ oleo
ro. cataplasmatū apostemata in auriculis ⁊ sub auriculis de
calido nascētis curat.

De plumbo.

PLūbū frigidū est in scdo gradu: quiddā hꝫ hu
miditatis: est pfectum in coagulatiōe: hꝫ quan
dā partē aeream. vn̄ Aristo. in lib. de lapidibus
intitulato: plumbū inquit esset argētū nisi me
tallum tria accidētia pateretur. i. putrorem sui
odoris: ⁊ mollitiē sue sube: ⁊ q: natura eiꝰ an-
te focū stare non pōt: q̄ accidētia in terra sicut fetus in vulua
patitur: Cuiꝰ hec est ꝓprietas. Si eñ accipiat̄ ex eo pistellū
⁊ mortariū ⁊ in eo vinū cū oleo terat̄: aut mirtino succo aut
sempuiue: aut endiuie: aut portulace: ⁊ mittat̄ ad solē vel ca
lidū aerē et tribꝰ diebꝰ agitet̄: optimū vnguētū est ꝯ calida
apostemata atq̄ vulnera iguinū pectoris vberū: ⁊ eoꝝ putri
dos humores deficcat. Paulus dixit esse optimum vnguē
tum ꝯtra cancrū: ⁊ pessima apostemata: in quo mortario ter
ra sigillata cū aceto: aut melle: aut sepo anserino trita fit bo-
na inūctio ad vitia piloꝝ cadētium sub cilijs. Si de plūbo ta-
bule quedā cōponatur: ⁊ sup scrophas imponat̄ destruit eas.
⁊ sup femora ligata pollutionē aufert: porro si plūbum laue
tur sicut thutia fit iuuamētum.

De polio.

POlium ca. est in scdo gradu: sic. in tertio: grossos hu
mores attenuat: hydropicis ⁊ ycteriois ꝓpter op-
pilationē epatis fellis splenis patiētibꝰ ꝓdest: mē-
strua ⁊ vrinā ꝓuocat: vētrē soluit. cū aceto bibitū valet ꝯtra
duritiem splenis. Eius apozima propinatū lumbricos cucur
bitinos ⁊ ascarides occidit. de quo domibꝰ suffumigatis re-
ptilia fugātur. Capitis tn̄ dolorem gn̄at: ⁊ nocet stomacho.
vnde. D. pro polio pōt poni equale pōdus maligranati ⁊ se
mis casie.

De peonia.

PEonia ca. est ⁊ sic. in scdo gradu. Quiddā hꝫ stiptici
tatis ⁊ quiddā dulcedinis: que masticata sentit̄ in
ore cū modica amaritudine cū aliquātulo acumine
vnde mēstrua ꝓuocat. Cum melle bibita oppilationē epatis
⁊ splenis aperit: cum suo acumine ⁊ pōticitate vētrem cōsti
pat: ideoq̄ cum vino bibita diarriā curat: in collo pueroꝝ su-
spensa timorē eoꝝ aufert qd̄ suū ꝓprium est. vn̄. D. vidi in
quit puerū. viij. annorū: in cuiꝰ collo peonia suspēsa ferebat̄
⁊ ꝯtigit vt quadā die caderet: qua cadente mox puer in ter-
ram cecidit: sed peonia iterū ligata i collo eiꝰ celeriter a pas-
sione euasit. Itē a collo pueri sustuli ipse tandē cecidit: collo
igitur apposita incolumis releuatus est. Quapropter ꝯfisus
sum quippiā vt tenuissimꝰ fumus dissolutꝰ: ⁊ cū aere mixtꝰ
cum flamine ꝯo cerebrū petat. Alij dicūt ⁊ maxie. D. q peo-
nia oppilationē iuuat.

De prassio.

PRassium ca. est in scdo gradu: sic. in tertio: oppila-
tionē splenis ⁊ epatis aperit: mēstrua ꝓuocat putri
dos hūores in pectore ⁊ pulmone existētes purgat
puluerizatum ⁊ cū melle mixtū putrida vulnera mundificat
eius apozima visum clarificat: cū felle vulturis mixtū oculoꝝ
maculas. xxx. annorū tollit: naribꝰ instillatum eorū pustulas
sanat: dolorē dentiū ex eo lotorū placat: cū melle coctū ⁊ q̄si
diacodion factū ⁊ datū ex eo vnū coclearium valde bonū est
phthysicis de frigido ⁊ putredinem habentibus: maxime si
cum pineis misceatur. Eius apozima potatum hydropicos
curat: sed tamen renibus ⁊ vesice est nociuum. Nonnunq̄
etiam facit mingere sanguinem. Quidā antiqui dixerunt no
cumentum eius restaurari cum seminibus maratri: ⁊ cum
aceto acceptis.

De reu.

REu aliud indie: aliud ponticū: indie tn̄ laudabi
lius: calidū ⁊ siccum in secūdo gradu: quiddam
stipticitatis habet ⁊ acuminis. valet defecto sto-
macho. ventositatem epatis ⁊ dolorem splenis
⁊ duritiam ac hypocōdriacam extensioem cu-
rat: renuꝫ dolores ac vesice ⁊ matricis extirpat: sanguinē de
pectore manātem constringit: anhelitum singultum vulne-

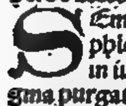
rũq; intestinorum ac diuturnam solutionem ⁊ prolixam fe brem amputat. Est contra morsus reptilium puluerizatus: ⁊ cum aceto temperatus: ⁊ faciem ⁊ cutem a lentiginibus ⁊ impetiginibus mundificat.

¶ De sumac.

Sumac frigidum est in secũdo gradu: sic. in tertio stomachum cõfortat: appetitum excitat: dolores epatis mitigat: valet cõtra solutionem ⁊ choleri cum vomitu: fluxum sanguinis ⁊ cholere vomi tum arcet. De cuius apozimate ore perloto gin gue cõfortantur. Puluerizatum ⁊ cũ melle tem peratum pdest labijs: ⁊ scissuras habentibus. Galie. colly rium de sumac factum prurientibus oculis subuenit. Eius apozima vulnerata curat intestina. Quo non inuento radix herbe acetose ponatur.

¶ De semine croci hortẽsis.

Semen croci hortẽsis cali. est ⁊ sic. in secundo gradu: phlegma purgat: colicam passionem curat: tritum ⁊ in iure pinguis galline missum potuiq; datum phle gma purgat: stomacho tñ nocet.

¶ De squilla.

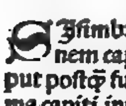
Squilla ca. ⁊ sic. in secũdo gradu: humores incidit: proinde vomitum ⁊ egestionem pvocat: pectus ⁊ pulmonem mundificat de grossis viscosisq; hu moribus: ideoq; valet anhelosis hydropicis ycte ricias de epatis oppilatione pter grossos ⁊ visco sos humores patiẽtibus. Cataplasmata cum rhãno ⁊ oleo pedum scissuras curat: opz tñ cauere squillã que sola in cam pis nascitur nec in circuitu eius alia est: hec eñ mortifera est ideo nulli medicine admiscẽda est.

¶ De salicibus.

Salices frigide sunt in secũdo gradu: sicce in primo: valet dolori capitis de calore si narib⁹ mittãtur: suc cus eius vulnera solidat. Cortex vstus: ⁊ cum aceto temperatus verrucas ⁊ poros aufert. Galie. lac inquit a sa licibus florem habentibus ereptum visum clarificat oculos defectos cõfortat. Succus frõdium ⁊ ramoꝝ potatus mulie rem cõcipere nõ pmittit: bibitus etiam sanguinem stringit.

¶ De sisimbrio.

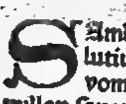
Sisimbrium calidũ est ⁊ sic. in secũdo gradu: oppilatio nem capitis de grosso humore generatam soluit si ca put postq̃ fuerit lotum: de eo fricetur: Similiter eius apozi ma capiti iniectum narium oppilationem aperit. de quo ex agium. j. cum oximelle sumptum valet cõtra morsum vespa rum. Siluestre sisimbrium dicitur calamentum esse qd ma gis pertinet medicine. fortius enim est eo: qd potui datum: aut cataplasmatum menstrua ⁊ vrinam prouocat: dolorem ventris ⁊ duriciem epatis curat: cum aceto coctum: ⁊ oleo rosato mixtum capitiq; cataplasmatum dolorem mitigat: et fumo a stomacho salienti ad caput repugnat.

¶ De sambaco.

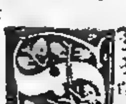
Sambac est arbor habẽs flores citrinos vel albos que calida est in secũdo gradu: sic. in primo: phle gmaticum humorẽ dissoluit dolorem capitis qui est pter phlegma: aut cho. ni. amputat. valet pa ralyticis et hemicranicis trita et impetiginibus inuncta vino curat easdem: oleũ eius similiter opatur.

¶ De sambuco.

Sambuci cali. sunt in secundo: sic. in primo: sunt disso lutiui ⁊ neruorũ mollitiui: stomachum molliunt: ⁊ vomitum prouocant. Cataplasmati apostema ma millaꝝ sanant: vulnera si clausa sunt aperiunt: ⁊ ea ad suam naturam cõuertunt: dolorem aurium placant: bibiti lumbri cos ⁊ ascarides excludunt: phlegmaticos ⁊ melancholicos purgant humores.

¶ De fisteleos.

Fisteleos calidum est ⁊ siccum in secũdo gradu: di gestionem adiuuat: vrinam prouocat: strangu riam ex frigiditate dissoluit: anhelitosis ⁊ diu tussientibus valet: menstrua prouocat: suffocatio nem matricis curat: potatus cum vino ⁊ pipere calefacit eos qui in itinere frigescũt pter hyemem.

¶ De strigno.

Strignum frigidum est ⁊ siccum in secundo gradu: crudum aut coctũ esui datum: aut succus eius pota tus calida apostemata in epate: aut in ceteris mem bris existentia curat: oppilationem epatis aperit. Cataplas matũ calida apostemata habentibus in exterioribus corpo ris est optimũ: sanguinis fluxum in mulieribus stringit: suc co eius potato aut pessarizato: cataplasmatum super sto machum calidum: morẽ eũ infrigidat: oibusq; calidis aposte matibus repugnat si solum aut cũ alijs rebus fuerit mixtũ.

¶ De thure.

Thus calidũ est ⁊ siccum in secũdo gradu: cõsti pat ⁊ calefacit: ⁊ visum clarificat. recentia vul nera sanat: fluxum sanguinis vndecũq; fluat cõ stringit: pessima quoq; vulnera in ano: vel i alio loco nascentia dilatari non permittit: cum lacte temperatum super ea induratum grossum phlegma dissol uit: falsas cogitationes remouet: memoriam corroborat: ma sticatum cũ origano vel staphisagria phlegma attrahẽdo de capite dissoluit: grauitatem lingue alleuiat: cuz vmbilico ma ris mixtum et agarico: et aceto temperatum: ⁊ super vbera puelle nondũ magnificate cataplasmatum nõ sinit ea cresce re vel augeri: cum sepo anatis temperatum fit optimum ad vulnera desiccanda facta propter vstionem ignis: ⁊ si dissol uatur cum sapa et auribus instillet mitigat dolorem. Cor tex thuris siccior est thure: ideoq; magis valet ad fluxũ san guinis stringendum: vtilior est vulue de qua feculenti humo res fluunt: dolorem stomachi placat: diarriã ⁊ dissinteriam ⁊ vulnerata curat intestina: si extra cataplasmetur. Quo non inuento duplex pondus galbani ponatur.

¶ De tamarisco.

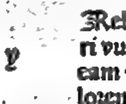
Tamarisc ca. est ⁊ sic. in secũdo gradu. coctus cũ ace to: aut vino duriciã splenis ⁊ dolorẽ dẽtium curat. Ciphus de eis compositus potuq; eo tributo duri tiam splenis destruit. vnde Galie. vidi inquit capras tama riscum comedere: quibus occisis splenem in eis non inueni. Eius apozima. xl. diebus cum vino potatum omnem splenis duritiam amputat. Muliere lota in eius apozimate humidi tates vulue desiccat: pessariuz ex eius cinere factum sanguinis fluxum pstringit.

¶ De yreos.

Yreos calidus est in secũdo gradu: sic. in tertio: valet ptra neruorũ dolores de phlegmate ⁊ mi tigat: tussim placat diuturnã ⁊ screatũ facilem reddit: ⁊ grossos humores pectoris attenuat: cum aceto potat⁹ morsus curat reptiliũ: splene ticis subuenit: spasmum ⁊ rigorem febrium sedat: dolorem quoq; vulue mitigat: ⁊ cũ vino bibitus menstrua pvocat. pessarium de eo factũ secundinã: ⁊ mortuũ fetuz educit: sto macho tamen nocet. Cum aqua calida bibitus ventris dolo rem placat: qui elixus ⁊ potatus: vulue dolores curat: si te pidus supponatur. Coctus ⁊ cũ oleo rosato mixtus vulnera ⁊ pustulas curat. puluis eius putrida vulnera mũdificat. bo nam in eis carnem generat.

¶ De oleo yrino.

y Yreleon valet dolori neruorũ de phlegmate: ⁊ dolo ri vulue. pessariuz de eo factum valet vulue aperiẽs eam ⁊ calefaciẽs: apostema in ea natũ dissoluit: ⁊ do lorem aurium de frigido mitigat.

Quia sufficiẽter de medicinis in scdo gradu diximus: necesse est vt disputem⁹ de his que in tertio gradu consistere videntur.

¶ De magnete.

Aristoteles dixit magnetem esse lapidem in ripa maris indie inuentum: cuius natura cali da est ⁊ sic. in tertio gradu. Dixit etiam in libro de lapidib⁹ q̃ naute non audent ingredi in mare cum nauibus clauos ferreos habentibus: aut aliquod artifi cium ferri in eis ducere. Naues etiam illis montibus appro pinquantes omnis clauus ⁊ quicquid est ferreum a monta nis trahitur. cum proprietate quã habet hic lapis potui da tus pondere. ʒ. vnius: vel duarum cuz lacte mulieris prodest eis qui infirmãtur de ferrugine: aut de aliquo ferro venena to sunt sauciati in corpore suo optimũ est: qui mixtus cũ em plastris valet ad extrahendam sagittam de vulnere. Rufus

dixit magnetem confortare melancholicos ⁊ auferre ab eis omnem malam suspitionem. Similiter quartanariis mira res est

De armoniaco.

Armoniacum calidum est in tertio gradu: siccū in secūdo: mollitiue ⁊ dissolutiue virtutis est. valet sciaticis podagricis ⁊ ethicis de viscoso phlegmate. ʒ.j. ex eo cū oximelle potata spleneticos curat. Emplastrum ex eo cum aceto compositū ⁊ supra durum epar: aut splenem impositum mox duriciam curat: ⁊ lumbricos et ascarides occidit: vrinam et menstrua prouocat. dura apostemata in neruis nascentia curat: ⁊ scrophulas dissoluit: si cataplasmatum cum melle ⁊ nitro fuerit.

De assaro.

Assarum calidum est ⁊ siccum in tertio gradu: vrinam ⁊ menstrua prouocat. valet hydropicis: epaticis: ⁊ sciaticis: ⁊ vulnera mundificat: hydropicos per vrinā expurgat: pro quo pōt poni pōdus ⁊ semis acori.

De ameos.

Ameos calidus est ⁊ sicc⁹ in tertio gradu: mēstrua ⁊ vrinam de grosso phlegmate constipatam ꝓuocat. Cum melle potatus lumbricos cucurbitinos curat: ⁊ ascarides occidit: grossam ventositatem dissoluit: lapidem frāgit: stomachū calefacit: epar ⁊ mesaraicas venas ⁊ renes: ⁊ vulnera mundificat: quia vrinam ⁊ menstrua prouocat. Tritus ⁊ cum melle temperatus potuiq3 datus cū calida febrem phlegmaticam curat: ⁊ morsus reptiliū: assuefactus tamen: aut cataplasmatus cuti colorem citrinum accōmodat.

De assa.

Assa calida est et sicca in tertio gradu: aperitiua ⁊ expulsiua ventositatis: febrem quartanam curat. Cum calida vel sapa potata putredinē quartane febris mundificat. Cum ouis assis inglutita phlegmaticam tussim curat: posita in naribus valet epilepticis ex phlegmate patientibus: epatis duriciem ⁊ eius oppilationem dissoluit. Data cū ficubus siccis prodest ytericis ⁊ hydropicis. de viscoso phlegmate. mixta cum vino: aut aceto ⁊ allopitie imposita eam curat. Collyriū ex ea compositum cum melle acuit visum ⁊ cataractis repugnat. cum oximelle bibita lac in stomacho ⁊ mamillis coagulatum dissoluit. Bibita cum myrrha ⁊ pipere menstrua prouocat. Cum calida potata asperam vocem lenit: ⁊ in foramine dentium missa eius dolorem placat. valet contra morsus reptiliū ⁊ rabidi canis: si emplastrū ex ea cōponatur: aut potui detur. Gargarizata cum aceto sanguisugā gutturi annexā a carne remouet impetiginem etiam curat. D. pro assa potest poni serapinum.

De amomo.

Amomum calidum ⁊ siccum in tertio gradu: muliere in eius apozimate sedente dolorē vulue placat. Pessarizatum idem operatur: ⁊ menstrua prouocat: eius apozima potatum est optimum paralyticis: epilepticis: nefreticis: ⁊ podagricis.

De agno casto.

Agnus calidus est ⁊ siccus in tertio gradu: sperma ⁊ vrinam desiccat: voluptuosam libidinem mortificat: nō solū potatus: sed etiam si quis super eum iacuerit: aut dormierit. Quidam tamen castitatis causa comedunt eum assum: crudus enim capitis dolorē generat. valet etiam diuturne oppilationi epatis ⁊ splenis: ⁊ est contra hydropisim: menstrua prouocat: cataplasmatus dolorem capitis de humiditate tollit.

De apio ⁊ eius speciebus.

Apium calidum est in initio tertij gradus: siccum in medio: oppilationem epatis aperit: vrinam ⁊ menstrua ꝓuocat: maxime semen eius: ventrem constipat: habet ꝓprietatem humores superfluos attrahendi ad stomachū: nocet capiti ⁊ mulierib⁹. vnde nocet epilepticis ⁊ fetui: q: cum malos trahat humores ad uuluam ⁊ misceātur cum nutrimento fetus: generat humores putridos in corpore ⁊ pestilentiales. vnde Galie. pregnātibus assuescentibus apio necessario in corpe infantis apostemata ⁊ putrida vulnera nascūtur: ideoq3 medici ꝓhibent pregnātes: ⁊ pueros lactentes ab apio: ne puer fiat insipiēs: aut epilepticus. Succus apij amphimerine febri valet si soluatur: aut cum succo maratri sit potat⁹. Semen apij plusq3 frōdes est diureticum vnde Hippo. Frōdes apij vrinā plus ꝓuocant q3 vētrem cōstipāt: ⁊ radix magis oībus humefacit vētrē: sed tñ sperma fortioris actionis est q3 frōdes: ⁊ radix maioris q3 spma.

Est ⁊ aliud genus apij qd vulgus cerefolium vocat: qd calidum est in tertio gradu: siccū in scdo: cū mellierato potui datū vrinam ⁊ mēstrua ꝓuocat: laterū dolorem renū ac vesice placat: vētris torsionem ⁊ grossam vētositatem mitigat: ventositatem stomachi ⁊ epatis: ⁊ viscerū dissoluit: et oppilationem aperit.

Aliud genus est apij qd petroselinū vocatur: ⁊ est calidum ⁊ sic. in fine tertij gradus. vñ Galie. petroselinum cataplasmatum pustule vel morphee: vel scabiei eas mire mūdat: semen eius vrinā ⁊ menstrua ꝓuocat. ventositatem ⁊ inflationem dissoluit: valet hydropicis ⁊ periodicis febribus: dolorem renū ⁊ vesice amputat: epar ⁊ vulnera mūdificat: oppilationem aperit maxime si fuerit in renibus. vētositatem colice passionis dissoluit: vulue superpositū mēstrua ꝓuocat: secūdinam ⁊ mortuū fetū expellit.

De aniso.

Anisum ca. ⁊ fri. i tertio gradu: grossos humores attenuat: vētositatē ⁊ inflationē dissoluit: oppilationem epatis ⁊ splenis apit: lac mulierib⁹ augmētat: libidinē excitat: vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat. ⁊ sudorem ⁊ vētositatē ꝯstipat: maxime si assum accipiatur: superfluis humorib⁹ ad vulnera venientibus repugnat: qd si naribus suffumigetur dolorem capitis de grossa ventositate ⁊ reumate curat: tritū cum oleo ro. mixtum auribusq3 distillatum do. eax ꝓpter locū: aut casum amputat.

De betonica.

Betonica ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: cum pusca data valet emoptoycis: cū vino sumpta ⁊ melle hydropicos curat: cataplasma de ea factum valet ad oculos ab ictu lesos: succus eius valet auriū dolori: eius folia cū sale trita ⁊ cataplasmata valent recētibus vulneribus ⁊ fracturis capitis: potata oculoꝝ lachrymas stringit: epatis ⁊ splenis oppilationem aperit: lapidem frāgit: vrinā ꝓuocat: cū melle sumpta tussim sedat: ⁊ ventrem mollit. De radice eius puluis factus: ⁊ cū mulsa datus vomitū prouocat: puluis folioꝝ eius cū mulsa bibitus ꝓdest rupturis: cum mulsa vel vino sumpta obstat veneno: cū tepido vino ytericos curat: ⁊ cū mulsa menstrua soluit.

De borace.

Borax calidum est ⁊ siccū in tertio gradu: putridos oculos curat: vermes necat: ⁊ dolorem mitigat: molestissimum tñ est ⁊ fortissimum.

De bitumine iudaico.

Bitumen iudaicū ca. est ⁊ sic. i tertio gradu: ꝓdest phlegmaticis: ⁊ diuturna febre laborātibus: puluerizatum vulnerata loca solidat: fumus eius suffocationem matricis curat.

De camphora.

Camphora gūmi est cuiusdam arboris in mōtanis indie nascētis: que fri. est ⁊ sic. in tertio gradu: calorem ⁊ cephaleam cholericā vel sanguinolētam naribus applicata: aut cū sandalis vel aqua rosata tēperata: aut sola per se mitigat. Huius autē confectio mēbra principalia ⁊ sensus propter calorē defectū confortat. Eius tamen odor assuefactus libidinē extinguit potata melius operatur: porro assueta caniciem festinat venire. aliquantulū camphore cū stiptica medicina mixta stringit cholericā solutionem: sternutatio ex ea cū succo floris polligonie facta sanguinē de naribus fluētem cōstipat.

De cinamomo.

Cynamomū diuersis modis est. grossum qd de arboribus abscinditur ꝓ quo pōt poni piper albū. Est ⁊ aliud qd est cortex ramoꝝ: est ⁊ gariofilatum: est ⁊

aliud quasi calamus subtilis qd alithimum dr. Omnia tamen calida sunt in tertio gradu: sicca in secudo. Alithimum tamen qd est quasi calamus: ceteris est laudabilius: qr stomachum cofortat et aromatizat: et eius desiccat humiditatez Oppilationem aperit: cibu bene digerit: phlegma dissoluit: vrinam et menstrua pducat: tussim etia de grossa humiditate et catarrum curat: renumq dolorem placat: morsus reptiliu curat: hydropisim tympanitem curat: in collyrio mixtum superfluam oculoz humiditatem siccat. Tritum et cu aceto temperatum impetiginem et lentigines extirpat. Grossum vero cinamomum quasda habet pprietates: qr duabus.ʒ.ex eo cum frigida ieiunis datis sanguinem emorroydaz stringit: vt autez Ga. et Cleopatras testatur: pro eo casia ponitur: et ab aliis galaga idez valere dr. Cinamomu dictu est: qr cortex eius in modum cane fit rotudus et gracile: gignitur aut in india et ethiopie finibus frutice breui: duoz tn cubitoz colore subnigro vel citrino vel cinereo: tenuissimaz virgarum. Nam qd in grossitudie extediitur despectui est. qd vero gracilius: cum frangitur visibile spiramentum emittit ad magnitudinez nebule seu pulueris.

De casia lignea.

Casia lignea cali. est et sic. in tertio gradu: stomachum epar vulnera et omnia membra principalia confortat: oppilationem aperit: grossos humores et ventositatem dissoluit: vrinam et menstrua prouocat: muliere in eius apozimate sedente: vulnera mox cofirmat: fumigata ex ea dolore vulue placat: ei9 oppilationem aperit. Mixta cuz medicina laxatiua adiuuat eiiciendo grossos humores: cum melle temperata super dura et humida apostemata ca. dissoluit et curat. Cleopatras cinamomum alithimum pro casia: et casiam p cinamomo posuit D. dixit duplex poni cinamomum pro casia.

De costo.

Costum duobus modis est. Unum: quod rubeum est et graue amarique saporis: est et aliud album: qd inuenitur in arabia: cuius pondus est leue nullam habens amaritudinem: vtrumq tamen calidum et siccum in tertio gradu est: tamen laudabilius et subtilius: et calidius costum indie: Arabie vero temperatu est: vtrumq tamen vrinam et menstrua prouocat: dolorem vulue placat: si pessariu vel calefactio vl cataplasmata ex eo fiat. Mulieri ex eo fumigate menstrua prouocat: valet epati et spleni: eorum apostema dissoluit: oppilationem aperit: dolorem spasmi laterisq curat: Cucurbitinos etiam cum sua amaritudine necat: impetiginem mudificat: potatum cum vino: et melle libidinem commouet. D. dicit costum cum vino coctum et potatum pectoris et lacertorum fracturam et inflationez curat: cum sambuceleon epithimatum et coctum: rigorem aufert. valet etia paralyticis et sciaticis: qr humores intus existentes extrahit puluerizatum vulnera putrida curat.

De coloquintida.

Coloquintida calida est in tertio gradu: sicca in secundo: phlegmaticos et viscosos purgat humores. torsionem tamen et dolorem in stomacho: et in intestinis generat: et ea excoriat: proinde non decet subtiliter puluerizari: ne puluere applicato in intestinis discoriet ea: Cum eis igitur admiscenda sunt dragagantu gumi mastix: et his similia: Multu enim nocius est stomacho. qz si pomu vnu de coloquintida accipiat: et de seminibus: et de carne euacuetur: et de sambuceleon impleat et cum pasta operiatur et super ignem ponatur et bullire tribus vel quattuor vicibus dimittatur: fit optimum epithima ad capillos denigrandos et custodiedos. caniciem venietem disturbat: qz si de aceto plenu coquatur dolorem detium placat: Clysterizatu conuenit sciaticis podagricis et colicis de phlegmate: cataplasmatum sciaticos curat.

De carui.

Carui ca. est et sic. in tertio gradu: viscositatem et inflationem dissoluit: digestiua virtute cofortat: vrina prouocat: stomachu corroborat: lubricos occidit.

De carui siluestri.

Cardamone. i. carui siluestre ca. est et sic. in tertio gradu valet epati diu tussietibus phlegmaticis et stranguriosis morsibus reptilium resistit: ventris torsionem et dolorem de grossa ventositate et grosso phlegmate curat. Cum aceto mixtum scabiem et impetiginem et alopitiam sanat: de quo qui fumigatur sudor eius pvocatur.

De camepitheos.

Camepitheos ca. est et sic. in tertio gradu: est laxatiuum et grossoz humoz attenuatiuum et mebroz interioz mundificatiuu: oppilationis epatis et matricis aperitiuu: vrine atq menstruoz prouocatiuu: ycteritia curat: de q duo exagia cu sicuu siccaru apozimate nefresim extirpat. j. exagiu cum vino coctu et potatu superiora mudificat intestina. Eius apozima cu melle potatu dolorez femoris et coxarum aufert: vulnera solidat: loca putrida siccat: duriciem mamillaru dissoluit: si cataplasmetur in vberibus.

De camedreos.

Camedreos ca. est et sic. in tertio gradu: grossos humores et putridos attenuat: splenis dissoluit oppilationem: et interioz mebroz oppilationem aperit: Cuius apozima bibitum vrina prouocat: pessarizatum menstrua educit.

De cimino.

Ciminum ca. est et sic. in tertio gradu: vetositatem et inflationem stomachi dissoluit: vrina prouocat: valet cotra frigiditatem epatis. qd in oleo coctu et clysterizatum torsionem et dolore de grossa ventositate dissoluit et inflatura curat. Cataplasmatum cu polline ordei eadem opatur: in aceto missuz et assum ventris solutionem pp ter liquidos humores costringit. potro ciminum cu aceto assum: et in aqua bullitum: valet contra orthomia et tussim et anhelitu de grosso phlegmate curat: humores putridos a vulua fluetes desiccat. Cum vino bibitus morsus reptiliu curat. Pessarizatum cu oleo ventrem et fluxum sanguinis stringit: et fluxuz de naribus: assuete tn quis ex eo lotus: vel illud sepe potatu citrinitatem in supficie corporis plubeo colore mixtam patitur.

De cicuta.

Cicuta cali. et sic. in tertio gradu: grossos et viscosos humores attenuat: vri et mestrua pvocat et augmetat: lumbricos et ascarides occidit: sciaticos et arteticos de viscoso phlegmate curat: si ex eius apozimate lauetur aut potetur: grossam quoq intestinoz expellit vetositatem: colica passionem et yli dolore curat: pectus et pulmone de grosso viscosoq phlegmate curat. Si vero. xxviij. ʒ. cicute cum libris. viij. vini super suauem ignem coquatur quousq quarta ps vini cosumatur: fit optimu apozima epilepticis. Si vnaquaq die. ʒ. j. ex eo accipiatur quousq. xl. dies copleatur: si ex apozimate hoc datu fuerit mulieribus no concipientibus vel semel pregnatibus eade die ad vsum cocipiedi eas couerteret: sed tn signu quo pricipaliter cognosces impgnatas esse est vomitus illius apozimatis: ita qz nullatenus retinere valeat.

De calamento.

Calametum triplex est. aquosum: montanum: petrosum: oia sunt ca. et sic. in tertio gradu. vnde Hippo. aquosum libidine extinguit: qr sperma liquefacit et inuolutarie expellit. vn spmate finito corpora deficiut. Terrestre ventrem humectat. Petrosum morsus reptiliu curat: cum vino bibitum ante potionem venenosam mortifero repugnat: in domibus suspesum oia reptilia fugat: cataplasmatum super morsus reptiliu venenum attrahit de interioribus ad exteriora cu sui subtilitate. Qd puluerizatum et cuz melle temperatu et suppositum ventrem mollit: yctericis et febrem no habentibus et melacholicis yeterizatibus. ʒ. ij. diebus tribus cotinuis potui date eos mudificat. vnde D. calametu valet lepre: qr dissolutiua et attenuatiua habet virtutem: qd sic testificatur. Uidimus em superficiem corporis ab oibus maculis mudificari. Si viride in vino coquatur et super maculas inducatur. Succus eius auribus distillatus vermes occidit. Eodem modo vulneru vermes occidit: menstrua prouocat: stomachum cofortat: digestiua virtutem adiuuat: oppilationem aperit: renu frigiditatem calefacit: vrina prouocat: grossos et viscosos humores pectoris et pulmois attenuat et mudat: ideoq spasmatis et anhelitu osis succurrit vomitu costringit: valet singultui de frigiditate. fm quosda

maniacis congruit: quia choleram nigram cum egestione et vrina purgat. Petrosum ceteris fortius: sed tamen in spermate desiccando fortius aquosum.

De ciclamine.

Ciclamen ca. et fic. in tertio gradu: potatum cum vino morsus reptilium curat: contra venenum facit vstum: cum aceto temperatum et locis sciaticis appositum dolorem cito placat. super allopitiam positum eam optime curat: tussientibus valet.

De diagredio.

Diagredium ca. est et fic. in tertio gradu: proprie choleram rubeã purgat: p cõtrariũ phlegma. Nocet tñ stomacho: epati: et spleni: amputat appetitum: angustiam facit: et abominationem: ideoq antiqui iusserũt cum eo anisum et daucum: et apium misceri: aut mastix vel oleum ro. admisceatur vel amygdaleon. Quidam coquũt illud cum citonijs vel pomis: neq debet teri subtilissime: ne villis stomachi annexus excoriet et lienteriam generet: in coctanis coctum: et cum aceto temperatum morpheam et scabiem acutam amputat. Malum tñ est si assidue fiat: et aborsum facit. sepe eñ euenit vt mulier inde moriatur: et ideo caue ne mulieri pgnãti detur.

De dauco.

Daucus ca. est in tertio gradu: fic. in secũdo: fit aũt actio fortior: vrinam et mẽstrua puocat: phlegmaticam hydropisim et morsus reptilium curat: oppilatões epatis et splenis aperit: vulnera aperit et mundificat: vrinã et menstrua pessarizatus similiter operatur. eius apozima potui datum mũdificat pectus cũ screatibus: et grossos humores intestinorũ dissoluit. vnde dolorẽ ventris et torsionem amputat. Mixtum cum semine apij fit eius actio fortior.

De doronicis.

Doronice sunt radices albe et subtiles in indis nascẽtes: q sunt ca. et fic. i tertio gradu: dolorẽ de inflatura et grossa ventositate: maxime in vulua existente placãt: et morsum reptilium curant: ideo quidam miscẽt eas in magnis antidotis contra venena existentibus. Similiter galanga valet.

De dampnidijs.

Dampnidij cali. et fic. sunt in tertio gradu: dolorem epatis et splenis ppter frigiditatẽ et hũiditatẽ et dolorem capitis ppter phlegma et grossam ventositatem amputãt: frõdes eaꝝ lapides frãgunt: stomachum nõ defectãt: vomitus irritãt: frõdes eaꝝ cataplasmate: morsus reptilium curãt. Mulieribus in eaꝝ apozimate sedentibus vesicam et vuluã iuuãt. Semina calidiora sunt frõdibus. Electuarium ex his cum melle: aut cum sapa cõpositum putrefactionem pulmonis et anhelitum extirpat: mixtũ cum vino et oleo ro. et guttatim auribus instillatum: dolor earum et sonitus atq putredo curatur: radix cũ oximelle potata dolorem epatis placat: eiusq oppilationẽ aperit: renũq et vesice lapidem frangit. Dampneleon est calefactiuum et humorisq venaꝝ apertiuũ: liuorem aufert: et oẽm dolorem et oĩa que sunt de frigiditate extirpat: scabiem et pustulas impetiginem: vermes pediculos et furfures mundat: allopitiam curat. Caueant tamen ab eo cho. ru. habentes.

De draganto.

Dragãtum. i. vitreolũ est quadruplex. est enim album vt sal: qd fit in india: aliud venit de africa: cuius puluis citrinum habet colorem: et est aliud qd fit in gallia: qd terra francigena dicitur: quartum aliquantulum est viride: melius est ceteris: qd fit in insula cypri: omne tamen dragantum ca. est et fic. in tertio gradu: oculorum extremitates mundificat et palpebrarum: putrida corrodit vulnera: cum succo porri mixtum sanguinẽ de naribus: aut vulnere fluentem constringit: superfluam carnem corrodit: et fetida vulnera mundat: vstum minus est vritiuum: et plus desiccatiuum: sanguinem vndecũq fluat stringit.

De diptamo.

Diptamum ca. est et fic. in tertio gradu: vulnera de grossis et melancholicis humoribus purgat: bibitum: aut vulue suppositum menstrua prouocat: secundinam et mortuum fetum expellit: ferrum et lignum de vulnere extrahit.

De enula.

Enula calida est in medio tertij gradus: humida in primo: diuturnũ dolorem ppter frigiditatem curat: pectus et pulmonẽ de grossis et viscosis humoribus mundat. Electuarium de ea cõpositum cum melle diuturnas tusses: et anhelitus et inflationem curat ventris: morsus reptilium et fracturas lacertorum curat: sciaticis et arteticis de phlegmate patiẽtibus subuenit: assuete tñ sumpta dolorem capitis generat.

De epithimo.

Epithimum cali. est et fic. in tertio gradu: choleram nigram purgat: et in ventre et in intestinis: tolle. ℥. x. epithimi et liga in panno tenui et raro a prima hora noctis vsq dum aurora apparuerit: deinde pãno expresso vinum calefactum cũ aliquantulo sirupo violato: et amygdaleon potetur: fit vtilissimũ melancholicis. purgat eñ choleram ni. absq vlla defectione. Galie. oportet dare melancholicis. ℥. ij. cum sero: maxime cui cãcer inest. Sed q epithimũ angustiam generat: debet iungi cũ amygdaleon: neq subtiliter pulueri zetur.

De elleboro albo.

Elleborus albus cali. est et fic. in tertio gradu: stomachum cũ vomitu mũdat: grossos et diuersos humores expellit. Qui suppositus vomitũ prouocat: Malus tamen est: quia suffocationem et angustiam et sincopim facit: et extremitatum frigiditatem generat: precipue si os stomachi acutum sensum habeat: vnde ante elleborum modicum cibũ dari oportet: ne stomachus sit inanitus: aut os eius vacuũ. Quidã tamen accipiunt illum cũ iuribus tritici vel ordei vt nullum nocumentũ inferat. pessarizatus menstrua prouocat: cõmouet etiam sternutationem: qui cum farina mixtus: et cum melle temperatus occidit mures: si ex eo comederint. Puluerizatus et cũ lacte et aceto mixtus: et in circuitu domus perfusus nẽcat muscas. Mixtus cũ aceto alopitiã curat: miscetur aliqñ in collyrijs ad clarificandũ visum.

De elleboro nigro.

Elleborus niger calidus est et fic. in tertio gradu: morpheam scabiem et impetiginem curat: cholerã nigram et phlegma purgat: epilepticis paralyticis melancholicis maniacis et arteticis cõuenit: menstrua prouocat. Qui tribus diebus continuis foraminibus emoroydarum appositus aperit eas et mundificat. Similiter auribus grauiter audientibus succurrit. Coctus cũ aceto dolorẽ dentium ore ex eo loto mitigat: cũ melle temperatus et super rosuram dentiũ appositus eos celeriter curat: alopitie inunctus valet: mixtus cũ lupinis facie ex eorũ aquis lota mũdat eam a lentiginibus et impetigine. mixtus cum polline ordei: et cum vino cataplasmatus aquam citrinam hydropicorum curat. Quidã dicunt multum esse laxatiuũ elleborũ nigrũ iuxta aquã nascentem et humido loco et obscuro.

De elacteride.

Elacterides cali dus est et fic. in tertio gradu: de quo ℈. j. potatus phlegma et cholerã nigrã purgat: valet cõtra hydropicos. radix similiter operatur: succus eius auribus distillatus dolorẽ aufert. Cataplasmatus cum farina ordei diuturna et phlegmatica apostemata soluit: et impositus cũ terebenthina apostema velociter vulnerat: Coctus cum aceto et frigide podagre cataplasmatus eam celeriter curat: ore ex eo loto et aceto dolorem dentiũ aufert: succus eius cum aceto mixtus scabiem morpheam et omnes maculas corporis mundificat. Mixtus in medicinis vomitum et egestionem: et menstrua prouocat. vnde fit multus ad hoc conueniens. Eius oleum frigida corpora calefacit: et valet cõtra impetiginem et totius faciei sordiciem. Sonitum aurium et grauitatem auditus amputat.

De ferro candenti et ferrugine.

Ferrum candens in aqua vel vino extinctum: vt D. dicit: optimum est diuturne solutioni et vulneribus intestinorum: apostemati splenis et stomachi molliciei. Galie. aqua in qua ferrum candens est extinctum data egrotanti iuuat. Sed ferrugo frigida est et sicca in tertio gradu: que in vino infusa

⁊ bibita stomachum confortat. Cum aliquo antidoto mixta valet mollicieiꝰ stomachi: eiusqꝫ corruptioni: neruos enim cōfortat: emorroydas curat: plumbeum colorem aufert: qui est propter emorroydas. Sanguinis fluxum in mulieribus cōstringit: vt mulieres nō cōcipiāt prohibet. Cum aceto temperata ⁊ cocta humores ab auribus fluentes desiccat: sed tamen bibita grauitatem ⁊ dolorem stomachi generat ⁊ singultum. Que bibita cuꝫ exagio seminis magnetis lapidis temperati cum vino: si potui detur: mortem sine dubio generabit. Pessarium de ferrūgine compositū fluxum sanguinis stringit: temperata cum aceto ⁊ super calidas pustulas imposita siue emorroydas iuuat. Cataplasmata calidam podagram refrigerat: vncta vel imposita super allopitiam capillos restaurat.

¶ De galanga.

Galanga cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: stomachum phlegmaticum corroborat: inde digestiuam adiuuat: ventositatem dissoluit: colicam curat: renibus caliditatem ⁊ libidinem augmētat. Eo modo valet cinamomum.

¶ De galbano.

Galbanum calidum est in tertio gradu: siccuꝫ in secūdo. Si de eo pessarium aut fumigatio fiat menstrua prouocat: secūdinam ⁊ mortuum fetum expellit. Cataplasmatum cū nitro ⁊ aceto sorditiem pustularum mūdificat: tussim ⁊ anhelitum sedat: mixtum cum melle ⁊ figis equaliter ponderatis fit bonum electuariuꝫ humide tussi ⁊ raucitati que fit propter grossos humores ad pectus descendentes. mulieribus autem epilepticis ex eo fumigatis suffocatio matricis ⁊ humiditas epilepsie sedatur. Eius autem suffumigium reptilia fugat. Epithimatum super corpora custodit ea a morsibus reptilium: super dentes dolentes impositum dolorem mitigat: cum vino forti pregnanti datum celeriter mortuum fetum excludit laboriosis et spasmatis cōuenit. Similiter oppoponacum et serapinum facit.

¶ De gentiana.

Gentiana calida est ⁊ sicca in tertio gradu: attenuat mūdificat ⁊ colorat: oppilationes epatis ⁊ splenis aperit. ʒ. ij. de ea temperatis cum melle ⁊ aqua calida potuiqꝫ datis, aut cataplasmatis morsum serpentum curat: pessarizata menstrua prouocat: secūdinam ⁊ mortuum fetum expellit. Asarum equo pōdere idem operatur.

¶ De hermodactylis.

Hermodactyli cali. sunt ⁊ sic. in tertio gradu: dolorem arteticum ⁊ sciaticum ⁊ podagricum curant: cum sua enim proprietate grossorum et viscosorū humorum sunt dissolutiui: sed tamen molestissimi sunt: quia angustiam ⁊ dolorem stomachi generant.

¶ De indico.

Indicus frigidus est ⁊ siccus in tertio gradu: sanguinem stringit: vulnera mūdificat: apostema dissoluit calorem refrigerat.

¶ De leuistico.

Leuisticum calidum est ⁊ siccum in tertio gradu: cibum digerit: oppilationē epatis ex frigiditate humoris aperit: dolorem stomachi mitigat: vētositatem ⁊ inflationem rugitum ⁊ torsionem dissoluit: menstrua ⁊ vrinam prouocat.

¶ De mumia.

Mumia quidam dicunt esse aspaltum: quedam tamen species est que inuenitur in sepulcris mortuorum. Antiqui enim mortuos ex ea vngebant ne cito putrefierent: aut vermes producerent: cali. ⁊ sic. est in tertio gradu. valet contra fracturam ossium: frigiditatem neruorum: percussionem: fracturam etiam capitis ⁊ niteriorum membrorum: sanguinem de crepatura vel scissura: ⁊ in quocunqꝫ loco interiori fuerit: sedat si cum terra sigillata potetur: que si detur cum modico sambuceleon sternutatio prouocatur: capitis dolorem de frigido mitigat.

¶ De nigella.

Nigella calida est ⁊ sicca in tertio gradu: ventositatem ⁊ inflationem grossam stomachi ⁊ intestinorum dissoluit: superfluos humores desiccat: cuꝫ mulsa temperata ⁊ potui data lapides renum ⁊ vesice frāgit: vrinam ⁊ menstrua prouocat: ⁊ est contra morpheam albam. Cataplasmata cum aceto fit contra scabiem ⁊ pustulas atqꝫ dura apostemata. Cocta in oleo valet reumaticis de grossis humoribus sternutatiōe prouocata ex ea: potata lumbricos ⁊ ascarides necat: febrem phlegmaticam aufert: trita ⁊ cum oleo lentiscino mixta ⁊ in auribus distillata frigidā ventositatem ⁊ oppilationem curat. Mixta cum sanguine tyri: aut hirūdinis imposita super impetiginem: scabiem: aut qualecūqꝫ apostema corporis optime curat. Sternutatio ex ea prouocata valet epilepticis ⁊ paralyticis. Fumus etiā nigellarum reptilia fugat. Multa tamen quantitas ex eis potata mortem inducit.

¶ De oxifenitis.

Oxifenitia sunt dactyli indi: qui frigidi sunt et sicci in tertio gradu: purgant choleram rubeā ⁊ vstam: bullientem sanguinem ⁊ incēdentem refrigerant: acutas febres ⁊ cholericum vomitum arcent.

¶ De origano.

Origanum duplex est: domesticum et siluestre: vtrūqꝫ ca. est ⁊ sic. in tertio gradu: siluestre tamen calidius: vrinam ⁊ menstrua prouocat: ventositatem ⁊ rugitum stomachi ⁊ intestinorum expellit maxime si sint ex grossis humoribus vel cibis indigestis: lumbricos ⁊ ascarides occidit ⁊ expellit si eius apozima potetur. masticatum dolorem dentium mitigat: stomachum pectus ⁊ pulmonem de grossis humoribus mundat: cum ficubus siccis manducatum sudorem prouocat: corpore ex eius apozimate loto scabiem ⁊ ictericiam sanat. Rursuꝫ origanum visum propter phlegma obscuratuꝫ clarificat: succus eius cum lacte mulieris auribus instillatus dolorem mitigat.

¶ De oppoponaco.

Oppoponacum cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: dolorē artetecū sciaticū podagricū de grossa vētositate ⁊ viscoso phlegmate placat: cum vino potatum periodicas febres ⁊ diuturnas egritudines curat: fracturas lacertorum solidat: dolorem laterum torsionem tussim strāguriam ⁊ scabiem vesice extirpat: pessarizatum aut cum melle potatum eis qui ex aliqua cogitatione tremescūt subuenit: ⁊ in foramine dentis missum dolorem mitigat: menstrua prouocat: mortuum fetū expellit: ventositatem ⁊ duriciem vulue dissoluit. Collyrium ex eo factū visum acuit. Emplastrum ex eo ⁊ pice compositū morsum rabidi canis curat. Quo non inuento galbanum idem operatur.

¶ De pipere longo.

Piper longum calidum est in tertio gradu: humidum in secundo: ideoqꝫ sensum gustus cum velocitate non perforat sicut piper nigrum. sue enim humiditatis grossitudo prohibet suam caliditatem penetrare: ⁊ sic probatur esse humidum: si diuidatur cito corrodit seipsum. Similiter zinziber vt piper longum digestiuā inde confortat: ventositatem a stomacho ⁊ intestinis dissoluit: libidinem augmentat.

¶ De pice liquida.

Pix liquida calida est ⁊ sicca in tertio gradu: est contra venenum: de qua vnum cocleare cuꝫ melle acceptum valet vulneribus pectoris ⁊ pulmonis: tusses etiam diuturnas ⁊ anhelitus curat: Gargarizata apostemata vue et gutturis ⁊ suffocationem curat: Cum amygdaleon auribus distillata desiccat: humiditates ab eis fluentes cataplasmata cum salice super loca a reptilibus vulnerata cum cera equali pondere mixta sanat: impetiginem et vulnera et etiam ani duriciam soluit. Mixta cum melle putrida vulnera mundat ⁊ sanat. cum sulphure mixta valet contra farsum: ei enim resistit ne corpus perambulet. Pix sicca omnia supradicta operatur licet debilius: sepius tamen miscetur cum emplastris ⁊ vnguētis vulnerum.

De polipodio.

Polipodium calidum est in tertio gradu: siccum in secundo: choleram nigram ⁊ phlegma grossum purgat: cum crassa gallina coctum placat dolorem ylij qui est de plegmate viscoso: tribus. ʒ. de eo cum cassiafistula potatis prosunt leprosis ⁊ melancholicis.

De policaria.

Policaria calida est in tertio gradu: sicca in secundo: aperitiua: attenuatiua: ⁊ stomachi confortatiua: appetitum excitat. Puluerizata ⁊ cum orizaccara potata phlegma ⁊ cholerā nigrā purgat: mulieribus in eius apozimate sedentibus duriciem vulue: ⁊ calida apostemata dissoluit: cataplasmata interiores curat emoroydes: eius oleum calefacit et mollificat: et ora venarum aperit: vrinam ⁊ menstrua prouocat. Pessarizatum dura apostemata vulue dissoluit. Emoroydis ex eius oleo perunctis mox aperiuntur. Est etiam bonum neruis et lacertis vulneratis si lana superponatur.

De sauina.

Sauina cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: attenuat proinde vrinam et menstrua prouocat. D. Sauina assuefacta sanguinem mingere facit. Cataplasmata cutem ab omni sorditie mūdat. ʒ. x. sauine cum vj. butyri coctis ad conseruationem butyri missis: quia cū eis. ʒ. x. zuccare potui cū caliditate datis sit optima pter dolorē emoroydarū: pro qua possunt poni equaliter frondes cypressi: ⁊ alij dicunt casiam.

De sandalis.

Sandali tribus modis sunt: albus: niger: citrinus: qui omnes frigidi sunt in tertio gradu: sicci in secūdo. Ga. calidis natura cōueniūt: defectū stomachum habentes et cardiacos iuuant: et ad omnes dolores qui nascuntur ex cholera rubea: ⁊ ad sanguinem qui est in stomacho. Temperati cum aqua rosarum modicoq; caphore, ⁊ temporibus impositi dolorem capitis de calido mitigant. Cum albugine oui ⁊ aliquantulum scariole super tempora cataplasmati humoribus ad oculos fluentibus repugnant. Temperati cum succo solatri vel semperuiue: vel portulace calidam podagram refrigerant. Membra pterea defecta cōfortant: herisipilam curāt.

De spodio.

Spodium est q̄si cinis. quidam aūt dicūt esse cinerem radicis calami in india nascentis: alij autem manifestant esse cinerem ossis elephātis: qđ frigidum est ⁊ siccum in tertio gradu: vētrem ⁊ vomitum cholericum arcet: stomachum cōfortat: colorem epatis refrigerat: sincopim de choleris ad os stomachi fluentibus curat: putridas pustulas in ore pueri natas desiccat ⁊ sanat: si solū seu cum rodozaccara super eas ponatur. Cum calida potatum asperam vocem lenit: ⁊ foramini dentis immissum dolorem placat. D. pro spodio serapinum ponitur.

De sansuco.

Sansucus cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: capitis dolorem ⁊ hemicraneam de phlegmate ⁊ cholera nigra curat: si caput ex eius apozimate lauetur: aut naribus applicetur: oppilationem ⁊ grossam ventositatem dissoluit: Eius apozima bibitum pdest hydropicis: stranguriam ventrisq; dolorem habentibus. Cataplasmatum cum aceto morsus reptilium curat: ⁊ cum melle cataplasmatum nigredinem sub palpebris amputat. pessarizatum menstrua prouocat: cum sambuceleon laborem aufert. Cōuenit epilepticis: auribus instillatus dolorem ⁊ sonitū placat.

De staphisagria.

Staphisagria calida est ⁊ sicca in tertio gradu: que cum mastice: aut olibano masticata multum phlegma de capite purgat: linguam pter phlegma grauatam attenuat vel alleuiat. Gargarizata caput de viscoso ⁊ grosso phlegmate mūdat. Cocta cum aceto dolorem dentium ⁊ gingiuarum putredinem curat. Sternutatio de ea ⁊ nigella cū aceto facta iuuat ytericos de oppilatione venarum: mixta cum auripigmento sit contra scabiem ⁊ pediculos: pro qua piretrum pōt poni.

De squinanto.

Squinātum calidū est ⁊ sic. in tertio gradu: vrinam ⁊ menstrua prouocat: apostema in epate: aut in ore venarum existens dissoluit. Epar renes ⁊ vulnera mundificat: lapidem frāgit: sanguinis fluxum arcet: dolorem stomachi curat: apozima eius apostema vulue dissoluit: ⁊ hydropicis pdest: radix eius stomachum confortat: appetitum auget.

De semperuiua.

Semperuiua fri. in tertio gradu: sic. in secundo: herisipilam refrigerat: ⁊ farsum: ⁊ pessimas pustulas extra. curat. Si cataplasmetur in collyrijs mixta calidā ophthalmiā ⁊ apostemata oculorum dissoluit: Cum oleo ro. mixta dolorem capitis de calore soluit: aut de cholerico fumo ad caput saliente curat: potui cum vino data: valet contra ascarides: pessarizata humores fluentes a vulua desiccat.

De sanguine draconis.

Sanguis draconis est gūma de quibusdā arboribus in india ⁊ persia nascētibus: qui frigidus est ⁊ siccus in initio tertij gradus: loca gladijs ⁊ alijs incisa rebus solidat: ⁊ vulnera in interioribus existētia curat: ⁊ ventrem cōstipat. Galie. radices eius arboris viscera de grossis ⁊ viscosis hūoribus mūdant. Cum aceto tēperat⁹ morphea curat: ⁊ impetiginem superpositus: succus eius in collyrijs oculorū mixtus visum clarificat.

De satirione.

Satirion calidus est ⁊ sic. in tertio gradu: de quo duobus exagijs potatis libidinem auget: ⁊ coitus desideriū corroborat. Galie. ⁊ D. cōcordati sunt dicentes: satirionem esse paralyticis vtilissimū: ⁊ colla post tergū cōuersa habētibus: si cū vino bibatur vētositatem ⁊ gibbositatem curat.

De thimo.

Thimum optimum est nature: ⁊ est calidum ⁊ siccum in tertio: cum sale tritum ⁊ cum aceto phlegma salsum purgat: eius apozima cū melle coctū anhelituosis de grosso phlegmate pectoris succurrit: mēstrua prouocat: secūdinam expellit: lumbricos occidit: oppilationem epatis aperit ⁊ interiorum membrorum.

De turbith.

Turbith est radix intus ⁊ extra equalis: que aliquando est albi ⁊ citrini coloris: ⁊ inuenitur in arabia ⁊ syria: arbor eius quasi ferula: que cali. est ⁊ sic. in tertio gradu: a quibusdā dicitur esse in secundo: phlegma atq; frigidos chimos et omnes viscosos humores purgat: proinde vtile est frigide podagre ⁊ dolori artetico: nocet tamen stomacho: ⁊ facit angustiam: oportet ergo vngi corpus cum oleo viola. aut amygdalino.

De ysopo.

Ysopum calidum est ⁊ siccū in tertio gradu: eius apozima cum ficubus siccis et melle ⁊ ruta coctum apostema pulmonis curat: ⁊ anhelitum ex diuturnam tussim ⁊ catarrum de capite ad gulam ⁊ pectus descendentem curat: lumbricos occidit. Eius apozima cū melle bibitum grossos humores purgat: cum ficubus siccis manducatum vētrem humectat: ⁊ cutem clarificat. Cum aceto coctū ⁊ ore loto dolorem dentium amputat. Auribus ex eo fumigatis dolorem mitigat: pro quo potest poni sansucus.

De ypoquistidos.

Ypoqstidos sunt rami in silua nascētes: quorum longitudo vnius palmi est: plures tamen sunt sub terra q̄ in superficie: qui in superficie terre sunt: longitudines trium vnciarum frondes habent paruas purpureum colorem habentes: quorum radix est rubea parumper nigredine perfusa: habet etiā asperitatem: que fri. est ⁊ sic. in tertio gradu: sanguinem de quocūq; loco fluat maxime mulierum constringit: valet diarrijs et dissintericis.

cataplasmati membra confortant: et putrida vulnera mundificant et desiccant. Succus eorum fortius operatur.

¶ De ypericon.

y Ypericon calidum τ frigidum in tertio gradu: vrinam τ mēstrua prouocat. Epar venas et vesicā mundificat: femorum dolores curat: vulnera desiccat: venenuȝ superat. Cataplasmatum vulneribus ea celeriter curat.

¶ De zinzibere.

Zinziber ca. est in tertio gradu: humi. in primo. Epar de frigido et humido oppilatum aperit: grossas stomachi τ intestinorum ventositates dissoluit: ventrē humefacit. 3. due ex eo cū calida accepte viscosos humores purgant.

¶ De zinzibere condito.

z Zinziber conditum libidinē augmentat: stomachum calefacit: cibum digerit: superfluam stomachi humiditatem de piscibus et fructibus desiccat: pro quo piper album vel longum potest poni.

¶ De zedoaria.

z Zedoaria calida est in tertio gradu: sicca in primo: est contra venenū et morsus reptiliū: inflatiuam τ grossam ventositatē dissoluit: stomachū confortat: appetitū excitat: putredinem oris propter allia amputat: si post allia accipiat. Similiter etiā vini odorē ab ore aufert.

¶ De medicinis in quarto gradu repositis.

Oportet nos priusꝙ de simplicibus medicinis: vel speciebus medicine disputare incipiamus: virtutē in quarto gradu existentē: disputare de antiquorum dictis qualiter ipsi de q̄rto gradu senserunt: ne q̄d in his predictis particulis diximus: artem medicine ingredientibus insufficiens videatur. Antiqui autem concordati sunt dicentes vnamquāqꝫ rem calidam: frigidam: humidam vel siccam esse. Quorū quidē intentio ad comparationē tēperātie humane complexionis fuit. Humana enī cōplexio ceteris animalibus tēperatior est: et mediocritati ꝓpinquior. Intentio tñ medicorum est ad sanos custodiendos: ideoqꝫ medicinā cōparauerūt hūanis corporib⁹. Quocirca cū inuenim⁹ aliq̄d sensui gustus nullam faciēs passionē: sed si ex eo sensus delectetur vt in aqua tepida: intendimus intra quattuor qualitates esse: nulla enī qualitas dominari ꝯspiatur: quare temperamentū id esse dicimus. Qr si sensus ex eo pati conspicatur absqꝫ vllo nocumēto: cognoscimus illud a temperamento humane cōplexionis esse translatū in vna qualitate que ostenditur esse in mensura primi gradus. Si vo patitur gust⁹ ex illa re passionē ingerente: repugnatio appetit: nocumentū tñ aut dolorē sensui nō attribuit: cognoscit a tēperamento humane complexionis duobus gradibus esse extra. Rursus si illius rei qualitas plus augmentetur: eāqꝫ sensus pati nequiuerit: nisi cū magno dolore: aut nocumento: humane cōplexiōis temperiē tribus gradibus dignoscitur excessisse. Qr si sensus super eam nullatenus preualuerit: sed etiam ab ea destruitur: aut cum magna separatione si fuerit ca. aut cum magna cōstrictione si fuerit frigida: credimus eam humane complexionis transiuisse temperantiā que cōsistit in quarto gradu. Et qm̄ sensualiter nequit comprehendi in quo res destructiua ascendere valeat: posuerūt antiqui in fine quartū gradum: q: post destructionē rei nullam formam inuenit ratio quā possint comprehēdere medici: tamē hos quattuor gradus in tribus partibus diuisere: principio: medio τ fine.

¶ De argento viuo.

¶ Argentū viuuȝ calidissimū τ humidissimū est in q̄rto gradu: ideoqꝫ pediculos necat τ omnia reptilia. Mixtum cum litargiro: aceto τ oleo fit optimū vnguentū ad curandā scabiem et pustulas. Diascori. inquit: argentū viuum bibitum mortem infert: ad quodcūqꝫ enī membrū adierit: percutit τ rodit illud: euadere tamen poterit qui hoc biberit lac bibendo caprinum plurimū et mouendo se. Qr si in igne ponatur destruetur et fumum faciet qui pessimus est in omnib⁹ animalibus. In hominibus percutit sensus et motum voluntarium: vnde surditas paralysis et tremor vel epilepsia aut mors sequitur. Cui fumo quisquis appropinquauerit mox mollificātur et deficiūt omnes nerui eius τ lacerti. Omnia etiam membra que per motum voluntariū sunt composita: vnde pleriqꝫ incidunt paralysim: tremorē: surditatē et amimate actionis corruptionē: τ habent pessimū colorem τ putridum os: et cerebri siccitatem. In quo loco fumus argenti viui fuerit: reptilia aut fugiunt: aut moriuntur.

¶ De antimonio.

¶ Antimoniū calidum est et siccum in quarto gradu: valet oculis si misceatur in collyriis: q: neruos eorum confortat: τ visum acuit: et superfluā carnem palpebrarū: et omne nocumentum ab eis aufert. Seniores eo vtentes habent incolumes oculos: q: omnem maculā curat: maxime si parū musci cum eo misceatur: vulnera oculorum sanat: sanguinis fluxum de naribus stringit.

¶ De alumine.

¶ Alumen diuersis modis est: vniuersaliter tamen calidū est et siccum in quarto gradu: est stipticum: mundificatiuū: visum clarificat: superfluam carnem palpebrarū: aut alicui⁹ membri rodit: pessima vulnera sicut farsum desiccat: et inhibet ne totum corpus perambulet. Cum aceto τ melle mixtū dentes infirmos confirmat: valet tumidis gingiuis: et sanguinem de ore fluentē stringit. Pustulas et scabiem sanat: si ex eo fricentur: aut ex aqua in qua infusum fit lauentur. Mixtum cum aceto τ galla equali pondere valet ad cōstringendum farsum: ne sana loca perambulet.

¶ De anacardis.

¶ Anacardi calidi sunt et sicci in quarto gradu: valēt lethargie et omnibus doloribus capitis de frigiditate et humiditate venientibus: memoriam custodiunt: molles neruos cōfortant. Soli autem accepti morteȝ vel lepram inferūt: oportet ergo vt cum aliis speciebus odoriferis eos demus.

¶ De allio.

¶ Allium duplex est: domesticum et siluestre. Domesticū calidum est et siccum in medio quarti gradus: q̄d nocet calidis natura: acutam enī cholerā generat comburentē se: sed phlegmaticis prodest et eis qui parati sunt ad paralysim: sperma desiccat: oppilationē τ grossam ventositatē dissoluit. vnde Hippo. allium solutionem facit et vrinam prouocat: visui tamen nocet: q: propter multam dissolutionem et desiccationē quā generat visus deficit: valet contra morsus reptilium: et om̄es frigidos humores quasi tyriaca magna. vnde quidam dicunt illud tyriacam rusticorum. Diascorides: allium grossam soluit ventositaē: ventrem humectat: lumbricos et ascarides occidit: vrinaȝ prouocat: morsum rabidi canis curat. Eis autem qui malam potauerunt aquam subuenit. Cataplasmatū lacertis grossos humores habentibus dissoluit eos: dolorem dentium de frigiditate mitigat: sitim propter phlegma in stomacho coadunatuȝ amputat: scabiem morpheam impetiginem et pustulas in quocunqꝫ loco sint curat: si ex eo fricentur. Cataplasmatū et menstrua et vrinam prouocat: et secundinā expellit cum in eius suffimate sedet mulier. Siluestre allium virtutem habet sicut domesticum: calidius tamen est τ siccius.

¶ De arsenico.

¶ Arsenicum duobus modis est: citrinum siccū τ rubeū: vtrumqꝫ tamē calidū est τ siccum in quarto gradu: rubeum tamen minoris est caliditatis: vnde Aristoteles in libro de lapidibus intitulato: q: oportet inquit arsenicū ad ignē vratur donec fiat albi coloris: τ cum eo aliquantulum nitri misceatur: deinde si eri rubeo madefacto superponatur mutat es in albū colorē. Rursus inquit arsenicū cū serapino mixtū valet allopitie. Cum pice mixtum asperas vngulas lenit. Cum oleo mixtū pediculos necat. Cū oleo ro. mixtū pustulas τ emorroydas ani sanat. Tritum τ cum lacte mixtuȝ mu

scas occidit. Et si rubeū arsenicum teratur cum iusquiamo et vnguantur ex eo ale vel pecten pilis euulsis nūquam pili renascentur in eis locis.

¶ De celidonia.

¶ Celidonia est radix intus et extra citrina et perlucida: cuius sapor est amarus et pōticus: que nascit in india. Quidaꝫ dicunt esse radicē calami indie: cuius natura calida est et sicca in quarto gradu. Succus eiꝰ mūdat et acuit visum: grossos hu. oculoꝝ desiccat. Cum vino bibita valet yctericie de oppilatiōe epatis. Masticata dolorē dentiuꝫ placat. p qua omnis celidonia poni potest.

¶ De condisi.

¶ Cōdisi ca. est et sic. in quarto gradu: puluerizatū et naribꝰ insufflatū sternutationē pūocat: de quo etiam quantū opꝫ potatum vomitū irritat: vrinā et mēstrua pūocat: grossum phlegma dissoluit et purgat et cho. ni. attenuat et expellit. Cerebrum mūdificat: grossam capitis vētositatē dissoluit et inde exiccat: fetū post quattuor mēses mortuū eijcit si cū melle temperatū superponat vulue.

¶ De calce.

¶ Calx calida est et sic. in quarto gradu: que mixt acū sepe et oleo valet pustul. et putridis apostematibꝰ: vulnera et omēs incisiones solidat.

¶ De eufoꝛbio.

¶ Eufoꝛbiū ca. est et sic. in quarto gradu: attenuat et vrit. Ideoqꝫ viscosum phlegma incidit et purgat in quocūqꝫ loco coꝛpoꝛis: tamē angustiā: siccitatē et discoꝛiationē generat. Ideo opꝫ eius acumē mitigare cū bdellio: cinamo. spica: casia: assaro et similibꝰ. Eufoꝛbiū cū melle collyrizatū valet cataractis oculoꝝ: tēperatū cum oleo veteri aut amygdaleō: veterem allopitiā curat.

¶ De ere vsto.

¶ Es vstū ca. est et sic. in quarto gradu: vulnera mūdificat: tenebrositatē oculoꝝ clarificat: superfluā carnē vulneris destruit: pessimis vulneribꝰ ne dilatent repugnat: sed lotū fit vtile humidis natura sicut eunuchis pueris et mulieribus.

¶ De floꝛe eris.

¶ Flos eris ca. et sic. in quarto gradu: carnē superfluā coꝛrodit: visuꝫ clarificat: carnē natā in naribꝰ: vel in ano incidit: sꝫ cum vino mixtus et tēperatus cū melle: et palato ex eo vncto putredinē palati excludit: sed loco eius ponit barba aaron: que de ere et aceto cōponit: eiusdē eīn nature est cuius flos eris: plus tū vrit et incēdit loca φ flos: p ea tū ponitur cum ex eo vnguentū pp̄ter vulnera cōponimꝰ.

¶ De iusquiamo.

¶ Iusquiamū triplex est: nigrū: rubeū: albū. Albū conuenit medicine: a nigro cauendū est oīno: q: moꝛtiferū est. albi. ʒ. s. cum mellicrato bibita sanguinē vndecūqꝫ fluit: stringit: somnū pꝛestat: tussim sedat: doloꝛē dentiū impositū placat. Cataplasmatū calidū apostema et tumoꝛes calidos refrigerat: et in collyrijs mixtū calidā ophthalmiā et tumoꝛes et caloꝛes oculoꝛum sedat.

¶ De nitro.

¶ Nitrū duobꝰ modis est. Vnū affertur de armenia. Alterū de arabia: nitrum tū vniuersaliter est laxatiuū: colatiuum: et mundificatiuū: calidū est et siccū in q̄rto gradu: lauat etiā interioꝛa coꝛpoꝛis: maxime si cū aceto misceat: puluerizatuꝫ et capillis aspersum eos subtiliat: stomacho tū nocet: maxime neruositati: mixtū cum potione laxatiuā eā adiuuat: et facit eam festinanter descendere de stomacho. Aristoteles dixit. illud phlegma mundificare viscosum si cum potiōe mixtum fuerit. Clysterizatū ventrē soluit. Cum quibusdā oleis temperatū coꝛpus ante rigoꝛē febꝛis inunctū: febꝛē pꝛohibet ne veniat: sudoꝛē pūocat. Cū aceto gargarizatū sanguisugas a gula excludit. Cum oleo ꝗ valet albedini oculoꝝ. Cum aceto auribus distillatū sonitū grauedinē et ventositatē aufert humoꝛes etiam ad eas currētes desiccat. Cum aceto potatum fit contra moꝛtiferos fungos: et nocumentum ab eis factum curat: et mulieres de quarū vuluis putridi fluunt humoꝛes iuuat.

¶ De nasturcio.

¶ Nasturciū duplex est: albuꝫ et nigrū: vtrūqꝫ calidum est et siccum in quarto gradu: pectus et pulmonē de viscoso phlegmate mūdat: de quo trite. ʒ. v. et cum calida potate ventrē soluit: et ventositatē intestinoꝝ pp̄ter colicā passionē dissoluit. Assum et pꝑinatū ventreꝫ et nimiā egestionē constipat: valet etiā in tenasmone: et discoꝛiatiōe intestinoꝝ de frigiditate. Diasco. Nasturciū ascarides et lumbꝛicos occidit: et tumidū splenē dissoluit. Coꝛꝫam et pustulas curat: de quo domibus fumigatis reptilia fugant: tritum et potui datuꝫ valet moꝛphee: coꝛpoꝛe quoqꝫ ex eo lauato simili operat: temperatum cum aceto et sciē impositū mitigat doloꝛem.

¶ De opio.

¶ Opium frigidum est in quarto gradu: siccuꝫ in pꝛimo: de quo sumptū in modū vnius oꝛobi stupefacit sensus ne possint sentire doloꝛē: pꝛouocat somnū: valet etiā tussientibus et dissolutionē patientibꝰ. Sumptū etiam pꝛouocat somnū moderatū. Multa tamen ex eo quantitate accepta lumē naturalis caloꝛis extinguitur: maxime quibus caloꝛ naturalis est defectus et accidentalis dominatur coꝛpoꝛibus eoꝛum: sicut ycterícis: et insipientibus: his etem moꝛtiferū est. Sed si aliquantulū opij cum oleo rosato temperetur: et fronti et tempoꝛibus inūgatur: choleꝛicos doloꝛes capitis amputat. Mandragoꝛa eodem modo facit.

¶ De piretro.

¶ Piretrum calidū est et siccum in quarto gradu: linguam vrit nimium: phlegma attrahit: ideoqꝫ dētibus de frigiditate et humiditate dolentibus valet: si calidū imponat dētibꝰ: aut gargarizet mundificat etiā guttur: et vuā de phlegmatica hūiditate: et linguā aggrauatā de phlegmatico hūoꝛe alleuiat. Alexāder et Stephanꝰ testant piretrū tritū et cū melle potatum epilepticis valere. Collo etiā suspēsum aut naribus applicatum subuenit infantibꝰ epilepsiam habentibus Cum oleo mixtum et doꝛso et pectoꝛi inunctum ante rigoꝛis accessionē eam venire pꝛohibet: valet etiam paralyticis et neruoꝛum mollicei totius coꝛpoꝛis de frigido et humido: toto coꝛpoꝛe eo peruncto ei sudoꝛ pꝛouocatur. Staphisagria pro eo potest poni.

¶ De petroleo.

¶ Petroleum est oleū cuiusdam lapidis cuius coloꝛ est niger habēs fetoꝛem et hoꝛribilem odoꝛem: calidū et siccum in quarto gradu: pꝛopꝛietatem habet attrahendi ignem de lōginquis partibus: valet cataractis: et pānis oculoꝝ: matricis suffocationē curat. Si naribꝰ applicet aut ex eo fumiget aut vulue superponatur humoꝛes fluētes a vulua desiccat: habentes suspitionē epilepsie si ex eo fumigent moꝛ eā patiuntur: potatū cū castoꝛeo et vino mēstrua pꝛouocat: doloꝛē lateris placat. Cum aceto potatum sanguinem coagulatum vbiqꝫ eliquat.

¶ De pipere.

¶ Piper est semen cuiusdā arboꝛis in india nascentis que habet radices quasi costum: cuiꝰ fructus sunt quasi silique faseoli: et dicitur piper longū quoꝝ cōcauitas paruis granis sicut est miliū impletur: φ cum tēpus maturandi peruenerit fiunt eis quasi iumperi: vel gingiue seminibus plene φ dicitur piper. Sed quotquot ex siliquis ante cōpletā maturationē ab arboꝛe auferuntur fiunt albi coloꝛis semina leniqꝫ superficiei et vocatur piper album. Eoꝛū sūt que maturant in arboꝛe: fit coloꝛ niger et superficies aspera. vnde. D. piper nigrum calidius et siccius est albo: et pꝛopter hoc antiqui dederunt piper album ad confoꝛtandū et parum calefaciendū: et nigrum ad incidendum et vrendum nimisqꝫ calefaciendum: album enim calidum est in initio pꝛimi gradus siccuꝫ in fine quarti. Nigrū enim calidum est in medio quarti et siccum in initio eiusdem: vtrumqꝫ tamen in tussientibus epaticis stomatichis de frigiditate patientibus neruoꝝ doloꝛem placat: stomachum pulmonem et pectus mundificat. Datuꝫ cum frondibus lauri toꝛsionem ventris mitigat. Masticatū phlegma viscosuꝫ dissoluit: mixtū cū collyrijs valet obscuritati oculoꝛum de phlegmate. Cū oleo tritum et coꝛpoꝛibus inunctum antefebꝛiū rigoꝛem eam pꝛoculdubio amputat.

¶ De ruta.

¶ Ruta duobꝰ modis est: scʒ domestica ⁊ siluestris. Siluestris calida est ⁊ sicca in quarto gradu. Domestica in tertio: vtraqꝫ grossum phlegma ⁊ ventositatē stomachi ⁊ intestinorum ⁊ inflationem ⁊ singultū dissoluit. Cuʒ oximell. bibita sperma desiccat: ⁊ desideriū coitus mortificat. Est eñ conueniens inferioribus intestinis: q: vētositatē ⁊ inflationē ab eis excludit. Cocta cū aceto eiusqꝫ apozimate sumpto oēm ventositatē ⁊ viscositatē phlegmaticā dissoluit. Cocta cum oleo ⁊ dysterizata melius operat̄ eadē: q: si inuenerit lūbricos ⁊ ascarides occidit vel excludit. Cum vino cocta ⁊ pota valet hyposarce: mixta cū succo marathri ⁊ melle ⁊ collyrio ex ea cōposito valet obscuritati oculoꝝ et incipiētibus cataractis. Manducata vrinā ⁊ mēstrua ꝓuocat ⁊ morsus reptilium curat. Cataplasmata cum melle valet impetigini morphee ⁊ scabiei.

¶ De sale.

¶ Sal quattuor modis est: est eñ qd̄ fit in salina cōe: et est sal gēma: ⁊ est indicum: cuius color pertinet nigredini. est ⁊ aliud qd̄ dicit̄ napticū. i. aqua coagulata fluxa de petroleo. Omne tñ sal ca. est ⁊ sic. in quarto gradu: sed non equaliter corpora custodit ⁊ putredinē ab eis mūdat. In auro etiā ruborem augmētat: ⁊ in argēto albedinē: grossos ⁊ duros humores eliquat ⁊ desiccat: cōcludit corpora: prohibet naturalem colorē ne dissoluat̄ ⁊ corrūpatur: pessimis vulneribꝰ impositū eis ne dilatent̄ repugnat: mixtū cum oleo ⁊ mēbris pre labore fatigatis inunctū oēm dolorē ab eis aufert. Cataplasmatū cū ysopo ⁊ aceto ꝓhibet farsan ne sana loca perābulet: cum semine lini cataplasmatū morsus curat reptiliū. Sal gēma purgat phlegma suauiter: et est vtilius ꝙ̄ sal cōe. Indicum purgat phlegma ⁊ cho. ni. et diuersos putridosqꝫ hu. velociter facit a stomacho potionē descēdere. Napticum calidius et siccius est ceteris: mūdificat ⁊ dissoluit: corporis prurigine amputat: superfluā carnē palpebrarū corrodit.

¶ De sulphure.

¶ Sulphur calidū est ⁊ siccū in quarto gradu. Diasco. Sulphur calefacit et diuturnā tussim maturat et mitigat: saniē pectoris excludit. Cum aceto mixtū valet scabiei ⁊ impetigini et allopitie: arbore ex eo fumigata oīa poma ab ea decidunt. Et si rosa aut rubei pāni ex eo fumigent̄ fiunt albi coloris. Mixtū cū melle ⁊ nitro scabiei valet ⁊ pustulis. Puluerizatum corporiqꝫ stratū sudorē egredi ꝓhibet: reuma et catarrū curat. Cum aqua ⁊ nitro mixtū calidā podagrā mitigat. Aristoteles dixit aquā sulphureā pustulis: scabiei: impetigini valere corporibꝰ inde lauatis. Morsus reptiliū ⁊ leonum ⁊ diuturnas febres melācholie atqꝫ dolorem vulue placat. Mulieres cōcipere nequeūtes ꝓpter humores accumulatos vulue excludit.

¶ De semine papaueris.

¶ Semē papaueris nigri frigidū est in initio q̄rti gradus: siccum in medio: bibitū constipationē gñat: naturalē calorē dissipat: eiusqꝫ lumē obscurat: ꝓinde nocet quibꝰ calor defectus est sicut ytericis insipientibꝰ: quibꝰ humiditas cerebri desiccata est: naturalē eñ capitꝭ calorē desiccat: ⁊ sensus destectat: atqꝫ aīalē interficit ꝟtutē: vñ aliq̄ñ ex eo modicā damꝰ quātitatē cū vino scʒ eis q̄ solutionē patiunt̄: ⁊ mulieribꝰ: de quarū vuluis multi manant humores: et illud nonnunꝙ̄ in frontibꝰ cataplasmamus vigilias patiētibꝰ.

¶ De sinapi.

¶ Sinapis ca. est ⁊ sic. in medio quarti gradus: humiditatē capitis ⁊ stomachi et grauitatē lingue et tumorem splenis dissoluit. Capiti cataplasmata lethargiā et alopitiaʒ curat: gargarizata ⁊ masticata phlegma capitꝭ ⁊ oīm instrumētoꝝ lingue excludit: naribꝰ applicata sternutationē ꝓuocat: epilepticos excitat et vētrē dissoluit: valet eñ dolori qui est de phlegmate ⁊ cho. ni. humores interiꝰ existētes extra ducit.

¶ De tithimallis.

¶ Tithimalli ca. sunt ⁊ sic. in quarto gradu: cho. ni. et phlegma grossum ⁊ viscosum purgant et aquā citrinā hydropicorum: sunt tñ angustiosi: qm̄ multa quātitate accepta procuIdubio mortē inferūt: debent ergo ꝯdiri cum rosis dragaganti mastice: cum melle potent̄.

¶ De thutia.

¶ Thutia fri. est et sic. in quarto gradu: superfluā carnē vulnerum desiccat et bonā carnē generat: humoribꝰ ad oculos fluentibꝰ repugnat. Mixta collyriis curat vulnera: tumores ⁊ pustulas scissurā manuum constringit.

Hactenus compēdiosam disputationē simplicis medicine: et iuuamentum vniuscuiusqꝫ cuius nature sit: ostendimus: dehinc disputationē vniuscuiusqꝫ morbi: et que medicina simplex siue cōposita sit. Eorūqꝫ curationes deo annuente subscribemus.

¶ Capitula libri tertij.

¶ Incipit tertius liber.

¶ De origine diete. Capitulum primum.

Omnis sapiētia: et oīs scientia: oīsqꝫ pietas ab ipso sunt: qui viuit in eternū: q creauit oīa simul: visibilia et inuisibilia: ⁊ qui formauit hoīem ad suā imaginē et similitudinē: ⁊ inspirauit in faciē eius spiraculum vite: ipsum in paradiso constituit: cui salubrē dietā dedit: vt de oī ligno paradisi comederet: sed de ligno sciētie boni ⁊ mali nequaꝙ̄ tētaret. Quā dietā si seruauisset ab aliq̄ egritudine nō lederet̄. Cui dictū est. In quacūqꝫ die comederis ex hoc: morte morieris. At q: primus homo dietā omnipotētis salubrem suadente diabolo non seruauit: in mortifera egritudine per multa tempora iacendo permansit. Filiosqꝫ ipsius participes egritudinis genuit: quorum quidā in dei digito hominem de virgine nasciturum; dictamqꝫ omnipo-

tētis seruare: vel seruaturā dixerūt. Quidā in humano spū hāc egritudinē mortiferā nō aperte cognoscētes: a qua omnes corporis egritudines intrinsecas: ⁊ extrinsecas ꝓcedentes: eas nōnullis medicaminibus curare tentātes naturas rerū: virtutes simpliciū: quantitatē graduū vtilitates spērnētes ignorantes: per tēpus ⁊ tēpora inutilia medicamina cōposuerūt. Quidā ecōtra suprascripta rationabiliter diuino auxilio cognoscētes: egritudines alias extrinsecas: alias intrinsecas: ⁊ extrinsecas ⁊ intrinsecas esse dixerunt. Egritudines igit̄ q̄dā sola dieta: quedā simplici: quedā cōposita: quedam diuino medicamine curant̄. vñ Galienus. Hemitriteus inquit magis diuinis q̄ humanis medicaminibus curatur.

¶ Cum omnis egritudo mēbro vni corporis accidat: ⁊ non omnibꝰ; febris autē ecōtrario: qm̄ corpus ꝑ eam intꝰ ⁊ extra patit̄: ⁊ nocet spiritibꝰ ⁊ virtutibꝰ ⁊ actionibꝰ naturalibus omnibꝰ: operepreciū est vt de curis febriū disputemꝰ. Sed q: operatio medicine tribus modis cōstat: dieta: pharmacia ⁊ chirurgia: ⁊ dieta omniū medicinarum pars sit dignior: merito ab ipsa est incipiēdū. vñ Galenꝰ. Sanaui multos necnō freneticos paralyticos: fere etiā epilepticos necnō ⁊ diuersis morbis apparatos sola dieta. Dieta ergo duobꝰ modis est necessaria. Vno in sanitate custodiēda: cuiꝰ tēpꝰ ⁊ ordinem ⁊ qualitatē: ⁊ quātitatē: ⁊ numerū in suo loco diximꝰ: cū de custodia sanitatis disputauimꝰ. Secūdo in infirmitatibꝰ curandis ⁊ maxime febribus est necessaria: de qua in cōpetentibus locis disputaturi sumꝰ. Si quis questionet̄ q̄d differat inter cibū ⁊ medicinā: ita respondendū est: medicina per qualitatē calefacit ⁊ refrigerat corpus: cibus vero crescat ⁊ augmentat corpus propter cōmunitatē quā cum eo habet. Febres itaq̄ aliq̄n dieta: aliq̄n pharmacia: q̄nq̄ chirurgia curantur. Sed cum oīm rerū conditor ⁊ cognitor: in cuiꝰ iurisdictione oīa sunt posita: om̄es dies seculi per septēnarium numerū distinguere voluisset: qui in septimo in hoīem adā spm̄ veritatꝭ diffudit: q̄ solē ⁊ lunā ⁊ stellas in ānoꝝ ⁊ mēsiū vtilitatē: vt ex elemētis subsistētia corpa ꝫ magis ⁊ minus essent diuersa ꝯstituit. Quoꝝ varietate egritudines quedā in. vij. quedā in. xiiij. quedā in. xxj. terminant̄: quorum ambiguitates aliquas in libris superiorbꝰ enucleauimus: de qua in vltimo capitulo decime particule theorice disputauimꝰ.

¶ Quod dictū est in creticorū numero: illud idē in dieta et in dādis medicinis ⁊ pharmacijs ⁊ medicinarū opationibꝰ obliuioni ne tradas. Numero itaq̄ cōputato vniuscuiusq̄ scꝫ dantis ⁊ accipiētis: et lune ⁊ planetarū per septēnarium numerū creticorū sapientiā dietarū omniū egritudinū scientiam in arcana tui cordis deo annuente firmiter ꝓualebunt.

¶ De dietis omniū egritudinū. Cap. ij.

Egritudines itaq̄ quedā vniuersales: ⁊ quedam particulares dicunt̄. Vniuersaliū quedā ꝯtinue: ⁊ quedā interpolate. Particulariū quedā intrinsecus consistūt: quedā vo extrinsecus apparent: de quibus oībus satis in theorica disputauimꝰ. Similiter ⁊ dieta tribus modis fit: alia subtilis: alia grossa: quedā vo mediocris. Subtilis bonū ⁊ malū nutrimentum prestat corpori. Grossa cōuenit laborātibus ⁊ calidū stomachum habētibus. In infirmitate curāda nullo modo est necessaria: nisi infirmus vsus fuerit ea. Mediocris tēperate cōplexioni est vtilis. Gal. in lib. subtilis voluminis. Cum hmōi inquit ⁊ sana corpora conseruauit: ⁊ infirmitates multas et diuersas curauit: vt nō alie essent in corpore (alīs necessarie) medicine. Ois itaq̄ cibꝰ ī corpe receptꝰ: aut mutat corpus: aut mutat̄ a corpore. Qui corpꝰ mutat aut actualiter aut potestatiue. Opꝫ ergo medicū naturas ⁊ qualitates diuersas noscere ciborū et potuū. Decet etiā omniū egritudinū suarumq̄ causarū accidentiū habere noticiam. Congruit em̄ ex quibus medicaminibꝰ vel simplicibꝰ vel cōpositis oēs egritudines curent̄. Sed de his oībus satis in theorica disputauimus: nunc de curis omniū egritudinū disputemus.

¶ De simplicibus medicinis ⁊ compositis. Ca. iij.

Dicimus ergo q̄ scientia simpliciū medicinarū nō solū ad infirmitates curādas: verūetiā ad cōponendas medicinas est prelibāda. Harū quedā humores de ore extrahūt vt piretrū: lapatiū: staphisagria: capparus: ficus mature: laudanū: mel: papauer: absinthiū: origanū: raphanū: vua sine semine: sinapis: helleborum albuꝫ: elacteriū: thimū: onfacios: anisum: cocognidiū: alphita: rubea: balsamū: amenone sicca: fex vsta.

¶ De purgatiuis per nares.

¶ Quedā per nares humores educūt vt elacteriū: blete: succus ciclaminis: cortices de radicibus: mel: tapsia: cocognidium: amenone: helleborū albū: onfaciō: brassice: folia oleorum molliū.

¶ De purgatione per oculos.

¶ Quedā vo de oculis producūt vt mel: ysopū: oleū vetus: axūgia galline: anatis: oleuꝫ nardinū: nardus: casia: costū: opiū: serapinū: daucū: apiū: malagraneta: psiliū: helleborū al. anetū: ruta: castoreū: lithos: ematites: anserinus adeps fel: smirna: calcethos: sulphur: stipterea fistic: ossa sepie: cortex libani: thꝰ armoniacū: squille.

¶ De purgatiōe ꝑ aures.

¶ Sunt et alia que per aures educūt humores vt fel taurinum: piper: fel leonis: ciclamen: blete succus: capparis radices: cocognidiū: bdelliū: casia: galbanū: helleboꝝ albū: olfation: argilla.

¶ De purgatione per vrinam.

¶ Que vrinā mouent multa sunt ⁊ diuersa: de quibus supra diximus in precedēti particula. Orobū cū amplius deducit sanguinē per vrinā. Capucion vel catapucia choleram per vrinā educit. Si quis eam coctā cum vino ⁊ oximelle et mulsa bibat: euacuat ⁊ bene purgat.

¶ De purgatione splenis.

¶ Similiter sunt quedā que per vrinā de splene educunt vt titimalli semen: careos: gerti: ciminū: thimū: agni radix: capparis radix: scolopendrie succus: dragūtea: aristol. lon. origani radix: ⁊ pulegij: coloq̄ntida agrestis: brionia: ciclamē: portulaca: scorpio marinus ⁊ suffocatus in vino: ipsumq̄ vinum potatū.

¶ De purgatione epatis.

¶ Que epar purgāt per vrinā sunt hec: agni sperma: folia dauci: maratri: balsa. capinō: anisum: dactyloꝝ ossa: lauri folia: absinthiū: smirna: anagall: menta: squinātū: apiū: siler: iringi radix: epithimi decoctio: assari.

¶ De purgatione renum.

¶ Sunt ⁊ q̄ renes purgāt vt apij semē: piper: pastinaca: piretrum: porrus: daucū creticū: peonie radix: ossa sepie: cicer albū: semen melonis ⁊ cucumeris et alia multa.

¶ De purgatione pectoris et pulmonis.

¶ Sunt autē que de thorace humores educunt vt castoreū sup carbones fumigatū si trahat̄ intrīsecus: coctū iuuat pulmonem ⁊ cerebrū: existēte frigida ⁊ hu. distēperantia: spica nardi ꝓ electuario data desiccat reumata capitis ⁊ thoracꝭ silphiū: et quedā alia.

¶ De rarificātibus corpus.

¶ Sūt et q̄ rarificant corpus vt camomilla: muscus: costuꝫ: libanū: cucumeris agrestis radix: nitrū: oleū vetꝰ: abrotanū vstum.

¶ De codensantibus vsum.

¶ Sunt ⁊ que condēsant cutē vt oīa frigida sicut tribuli: psilium: portulaca ⁊ similia.

¶ De vlcerantibꝰ cutem.

¶ Sunt ⁊ q̄ vulnerāt cutē vt cātarides: fex aceti vsti: armenone: q̄ habēt flores vt palma: alliū: cinis ficulnee vste. calcacemenon: stipterea: serici teste vste: capita sardinarū vstarū: auripigmentū: sinapis: calx viua non extincta.

¶ De cicatrizantibus.

¶ Que cicatrizant hec sunt: simphitū: spodiū: spletar vstuꝫ: et his similia.

¶ De egritudinibus exterioribus partibus corporis contingentibus ⁊ earum curis.

¶ In exterioribus corpis partibꝰ quedā egritudines inueniunt̄ que simplicibꝰ medicaminibꝰ curant̄: quedā vo compositis. Simplici quoq̄ medicina lētigines curant̄ si ex leporino sanguine vngant̄. Fistule ⁊ cācri cinere de capite canis superapposito mirabiliter curant̄. Pānus quoq̄ oculorum succo papaueris nigri in oculis misso subtilis fit pannus: et perfectissime curat̄. Ictus scorpionis stercore gallis supposito sanat̄. Similiter ⁊ de interioribꝰ passionibꝰ membrorum dicimꝰ. vnde Ga. si peonia collo pueri suspēdat̄ ab epilepsia liberat̄. Amplius corallū in collo mulieris ligaui ⁊ ori stomachi dolētis profuit. Cinabriū q̄ cum vino potatū mulierem a fluxu sanguinis liberat. Magnetes: radix filicis: terebentbina: radices cāne: diptamum: hec omnia ferrum: spinam: lignum: si in corpore fixa fuerint: sua virtute

attrahunt siue simplicia siue cōposita superponant. At qm̄ curā oim̄ egritudinum ex simplici medicina impossibile est fieri: necesse est vt de cōpositis medicinis disputemus.

¶ De compositis medicinis.

¶ Cōpositarū quedā acutes febres extinguūt vt sirupus de ribes: electuariū psiliticū: sirupꝰ nenufarinus: rosaceus viol. ⁊ his similia. Quedā interpolatas febres extiguūt: vt muza: rubea: enea: adrianū ⁊ hmōi. Quedā venenatos liberant vt tyriaca: metridatū: ⁊ de simplicibus vt alliū: pimpinella. Queda vo paralyticos adiuuāt vt opopira: esdra: selithe: ⁊ de simplicibꝰ: castoreū: costū: et alia multa. Quedā cephalangicos: epilepticos: apopleticos: scotomaticos adiuuāt vt selite: sotyra: sethenite: hieralogodiū arabicū: theodoricon: eupergisticon: ⁊ q̄dā alia. Quedā vo spiritualiū mēbrorum passiones auferūt vt diaprasiū: dialacca: leticia galieni: diacucurma: ellemiferās ⁊ his similia. Sūt ⁊ alie que passiōes cibatiuorū membroꝝ excludūt vt diasnileon: diarodon: omorusia: trifera saracenica: triasendali: discostuz: antidotum scorpionis: erithe ⁊ multa alia. Sunt ⁊ q̄ passiōes genitaliū extirpāt: vt sethenite: diamarte ⁊ similia. Que arteticos ⁊ sciaticos curāt: hec sunt vt bn̄dicta: hieralogodiō: oleū petroleū: et de simplicibꝰ vt ciconie stercus: et si p. xxx. annos passio fuerit tapsus barbascus stricta folia habēs: et multa alia.

¶ De simplicibꝰ medicinis oculoꝝ. Cap. iiij.

OCuli em̄ q: in excellētiori atqꝫ digniori parte nostri corporis sunt positi: necesse est vt de eorū curis simplicibꝰ ⁊ cōpositis differamus: incipiendū a simplicibꝰ. Assa calidior est ceteris gūmis: incēdit ⁊ dissoluit. Serapinū calidū ⁊ subtile mūdificat ⁊ extenuat maculas oculoꝝ: valet cataractis oculoꝝ ⁊ obscuritatibus q̄ fiunt ex turbiditate. Euforbiū subtile ⁊ incensiuum. Myrrha ca. ⁊ sic. est in secūdo gradu. Opiū fri. ⁊ sic. in quarto gradu. Gūma fri. ⁊ sic. oppilatiua. Dragagantum similr. Sarcocola desiccat ⁊ solidat sine nocumēto. Armoniacum apostema oculoꝝ mollificat ⁊ dissoluit. Galbanū valet vt serapinū. Thus ⁊ opoponacū similiter. Hec de gūmis sufficiant

¶ De succis.

¶ Succꝰ ypoqstidos cōfortat ⁊ refrigerat. Acatia similiter. Mādragora refrigerat ⁊ dolorē placat. Maratrū valet cataractis ⁊ maculas oculoꝝ mundificat. Frūgintū tumorem oculoꝝ dissoluit. Camomilla dissoluit. Altea vulnera solidat ⁊ maculas mūdificat. Amidū oppilat ⁊ refrigerat. Oculi litij calidi in scd̄o gradu tēperatiue in humiditate q̄ddā stipticitatis habēt: vn̄ mūdificāt ⁊ attenuāt grossitatē sup pupillā oculoꝝ nascētē. Hec de succis dicta sufficiāt.

¶ De floribꝰ

¶ Rosa refrigerat ⁊ dissoluit. Memite similiter. Balaustia desiccat ⁊ cōfortat. Flos papaueris siluestris valet excoriationi oculoꝝ. Crocus tumorē oculoꝝ dissoluit ⁊ sanguinē aufert. Hec de floribus dicta sufficiant.

¶ De folijs.

¶ Foliū apostema oculoꝝ dissoluit. Assarū dissoluit ⁊ carnē minuit. Laurū in vino coctū dolorē ⁊ tumorē oculoꝝ dissoluit potenter. Betonica percussos oculos curat. Hec oīa folia et frondes sunt.

¶ De lignis.

¶ Macis ⁊ spica attenuāt ⁊ dissoluunt. Cinamomū mūdificat. Lignū ebeni valet cataract; oculoꝝ: ⁊ ruborē (alibi arborē) oculoꝝ mūdificat. Sādali cū albugine oui ⁊ sarcocola tēperati in temporibꝰ positi humoribus ad oculos fluētibꝰ repugnāt. Ista de virtutibus lignoꝝ sufficiāt.

¶ De seminibus.

¶ Ozimi semē tritū ⁊ in oculis missum pānū aufert. Ciminum puluerizatū ⁊ mixtum cū albugine oui: ad pruritum et mordicationē oculoꝝ certa salus est. Sclaree semen pānum oculorum tollit. Semen lapule vel sucus eiusdē q̄ nō potest euelli de pannis nisi cum pilis pannorum: et eius semen est quasi grossi pediculi. expressus et in oculis missus vngulas et pannos oculorum tollit. Galla repugnat humoribus ad oculos fluentibus. Piper longum prodest eis qui ab hora nona incipiunt nihil videre. Hec de seminibus sufficiant.

¶ De metallis.

¶ Emathites desiccat ⁊ valet asperitati palpebrarum: carnem superfluam mundificat. Arsenicū rodit ⁊ incendit. Eo vstum vulnera solidat. Calcantum constringit ⁊ desiccat et calefacit. Eris erugo carnem minuit ⁊ attenuat. Jarꝰ multum rodit. Cerusa desiccat ⁊ infrigidat. Plūbum desiccat. Ferrugo desiccat ⁊ constringit valetqꝫ contra pustulas spumosas. Cathimis cōstringit ⁊ desiccat ⁊ mundificat: q̄ incensa et lota agit vt superiora sine punctione: iuuat etiam oculorum vulnera quia ea desiccat maxime si sint humida. Antimonium stringit ⁊ desiccat. Scoria eris grossitiē palpebrarum dissoluit. De virtutibus metallorum hec dicta sufficiāt.

¶ De naturis ⁊ speciebus salis.

¶ Sal mūdificat ⁊ desiccat. Similr sal armoniacum. Nitrū colatiuū ⁊ mundificatiuū valet albedini oculorum. Spuma maris vulnera oculorum mundificat. Sal napticum calidiꝰ ⁊ siccius ceteris mundificat dissoluit ⁊ superfluam carnem palpebrarum corrodit. De natura salis hec sufficiant.

¶ De petris ⁊ terris.

¶ Tutia desiccat ⁊ infrigidat sine dolore: maxime si lota est valet etiam vulneribus ⁊ pustulis: ⁊ lachrymis oculorum. Petra molendini soluit grossam lippitudinem oculorum si in collyrio mittat. Cācer marinꝰ hūiditatē oculoꝝ dissoluit vel desiccat. ⁊ eoꝝ maculas mūdificat visuz curat ⁊ clarificat. Dragantū. i. vitreolum extremitates oculoꝝ mundificat: et palpebrarum putrida corrodit vulnera. De naturis petraꝝ et terrarum hec dicta sufficiant

¶ De medicinis sumptis ab animalibus et auibus.

SAnguis colūbinus ⁊ turturis petiā sanguinis ⁊ ipsum sanguinem oculorum tollit. Stercus colūbarum omnē tumorē oculorum aufert. Fel perdicis maculas oculorum tollit. Omnes felliculi et maxime auium de rapina viuentium sunt calidi ⁊ sicci ⁊ attenuatiui: sed perdicis ⁊ vulturis vtiliores: quia maculas triginta ānorū extirpāt. Albugo oui cōfortat et oppilat. Lac mūdat ⁊ lauat. Castoreū ca. ⁊ siccū maturat ⁊ incidit. Stercus muris grossitudinem palpebraruz potētissime tollit. Stercus lacertarum alborem oculorū potētissime soluit. Cornu cerui oculos clarificat ⁊ materiam ad eos fluere prohibet. Musca ordeolos curat. Vngula asini incensa ⁊ in subtilissimum puluerē redacta oculorū maculas tollit. Herba que vocatur pes columbinus super frōtē cataplasmata lachrymas oculorum stringit. Vrina puerorū oculos clarificat. Sericum mundificatiuum ⁊ colatiuum est.

¶ De medicinis compositis oculorum. Cap. v.

COgnitis virtutibus simplicium ad curas oculoꝝ pertinētium: de compositis medicinis sermo habeatur.

COmposita medicina est multimoda: vt collyria emplastra fumigia vnguenta: de quibus omnibꝰ in suis locis dicemus. Sed quia in medicinis oculorum sunt sepe metallica: quia oculi acutissimū sensum habēt: cum eorū medicinis humide viscosa misceant vt metallina confirment: ⁊ quātū conuenit immisceriqꝫ debeat: leniscꝫ fiat ne aliquā asperitatē faciat. Qd̄ facit fenugrecum: lac albugo oui: gūmi dragagantū ⁊ similia. Passiones aurium: narium aliorumqꝫ membrorum magis compositis medicinis q̄ simplicibus curantur: de quibus in sequētibus practice particulis disputabimꝰ. In hac particula. xxiiij. continens capitula: de febribus et apostematibus sequitur disputatio futura.

¶ De his que dominātur medicine.

QUattuor sunt que dominantur medicine. i. materia: forma: artifex ⁊ perfectio. Materia medicine sunt humana corpa ei videlicet subiecta. Forma medicine: temperamētum est complexionis corporis sueqꝫ compositionis perfectio Artifex est cibus ⁊ medicina cum eis operata. Perfectio em̄ est regimētū sanitatē custodiēs: ⁊ infirmitatē ad sanitatē pducēs. Om̄is questio dꝫ esse rn̄sioni opposita: ⁊ s̄m nūerū qōnis debet fieri nūerus responsionis: vnde Aristoteles Inuestigatio inquit rerum cum equali fit numero. Sed q: hec sophistica est disputatio: de his hec dicta sufficiant.

¶ De cura febris ephimere q̄ fit propter calorem solis. Capitulum. vj.

Febris itaq; ephimera q̄ fit ꝓpter cal. solis differt ab illa q̄ fit ꝓpter calorē estiui aeris: q: illa que est de calore solis maiorē capitis infert calorē q̄ toti corpori. Illa vero q̄ fit ꝓpter estiuum calorē aeris plus calefacit corpꝰ q̄ caput. vnde huius febris vtilior hec est cura: vt aerē q̄ subtilis est: ⁊ cibū infrigidemꝰ ⁊ humefaciamus ⁊ in pauimēto domꝰ sternamus flores refrigerātes ⁊ frōdes calidosq; fumos extinguētes sicut violā rosam nenufar frōdes psilij semperuiuā: salicis frōdes: vel frondes basilicō. hec oīa semꝑ sunt cū aqua frigida vel rosata infundēda. Et licet basilicō sit calidū in tertio gradu tū proprietatē habet inducēdi frigiditatē aque ꝑ nares. Sed oportet nos patientiū nares sepe humectare cum oleo viol. ⁊ nenufarino in aceto mixtis ⁊ similibꝰ. Ungenda sunt tempora de sandalis cāphora ⁊ aqua ro. si nō habēt reuma. Or si habuerint reuma cauēdi sunt ab aceto ⁊ cāphora. Ad nares eorū apponamꝰ fumū aque calide vbi cocta sint viola ⁊ camomilla: caueāt ab omnibꝰ olei inunctionibꝰ. Or si nō habuerint capita de humorꝫ fumositate plena. neq; reumate bonū est vt capita eorꝫ rorem ꝰ post declinationē febris aqua in q̄ decocta sint viola ⁊ camomilla: q: si capita eorꝫ plenitudinē habuerint abstineāt se ab hac aq̄ ⁊ solūmodo fumū eius odorēt. Succū vtriusq; gn̄is malorū granatorꝫ accipiāt. Comedāt melones palestinos: vuas hyemales: medullam tritici ⁊ cucumeris: oīa cū niue refrigerata si niue fuerint assueti. Uinū bibāt mixtū cum siru. malorū gra. ⁊ viol. Si egestio eorꝫ fuerit sicca humectāda erit cū sirupo viol. vel de prunis ⁊ oxisenicia facto ⁊ his similibꝰ. Post febris declinationē bonū est si balneētur in tēperato balneo aerē ⁊ aquā habēte tēperata. Mādncēt in initio prādij medullas citruli et cucumeris cū zuccaro: ⁊ micā panis in aqua lotā. Mūdificato autē stomacho de humorꝫ copia ⁊ febris fumositate expulsa: demus pullos gallinaceos ꝑdices coctas cū iure condito de succo maligra. et aceto vuarum agrestium ⁊ cum ramis portulace: et similibus.

De cura feb. ephimere ꝓpter aeris frigiditatē. Ca. viij.

Patiētes ephimerā ꝓpter aeris frigiditatē oportet eos ante oīa cauere a balneis priusq; morbi fiat digestio et violētia febris sit declinata. Cūq; morbuz videris digestum esse ⁊ febrē declinatā: mittendi sunt pedes eorꝫ vsq; ad genua in aquā calidā in qua cocta sint camomilla: sansucus: ysopū: sisimbriū: abrotanū: ⁊ silia. Inclinent sup fumū eiꝰ: dehinc balneū tēperatū ingrediant ⁊ fricent ibi: vt pori eorꝫ sint aperti: ⁊ calor q̄ ad corporis interiora coadunatꝰ fuerat dispertitus sit ⁊ dilatatꝰ: quedā pars etiā eius sit ad exteriora corporis egressa: lauabimꝰ capita eorꝫ cū aqua calida in qua cocta sunt camomilla: anetū: ⁊ misceant in aq̄ q̄dā olea virtutē dissolutiuā habētia: vt sūt camomileū: yrileū: anetileū: ⁊ cauēdi sunt ab epithimatibꝰ: nisi cum omnis sudor fuerit egressus: ne cū epithimatū pori claudant ⁊ materia quā necesse est cū sudore exire nō possit exire: sꝫ ꝑmanēs i iteriorib; corꝑis maximū generet nocumētū: ⁊ ducāt patientē ad magnā molestiā ꝑditionis. Caueāt ne diu in solio morentur: q: aqua licet sit humectatiua magis ceteris rebꝰ: eiꝰ tū calidītas ꝑforat corpꝰ vsq; ad interiora: vñ fumi cū sunt in corꝑe existētes calefiūt: repugnat eis grossities aque: ⁊ ideo melius est si i aere morent q̄ in solio: q: soliū iplet poros ⁊ claudit eos cū humiditate aque. Aer vero balnei poros aperit ⁊ fumositatē corporis dissoluit. Idcirco exercitia sunt istis cōuenientia: q: exercitia tēperata dissoluunt et rarificant corpus sunt ⁊ via q̄ fumi eorꝫ trāseūt. Oportet illos accipe subtiles cibos ⁊ laudabilē chimū generātes: ⁊ nullā eis frigidationē faciētes: sicut sunt hedulina caro ⁊ ānualis agnus ⁊ similia. Et q: ſm nostrā intentionē opꝫ eorū corpora nō humectari cū artificio cōueniēti: ⁊ iura sint cōdita cū albumine oui paucis cepis et modico cimino carui cinamomo ⁊ similibꝰ: abstineant se a grossis cibis ⁊ viscosis: potēt vinū cū aq̄ cali. multū: multis operiant indumētis: ⁊ iuxta eorꝫ latꝰ apponātur carbones ignis vt repugnēt aeris frigiditati. Naribꝰ odorifera applicent q̄ tēperate sint calefacientia sicut sunt sansucus: yreos: sisimbriū: ⁊ de fructibus, sicut sunt citruli ⁊ similia. Quicunq; eorum reuma habuerint: caueant sibi a balneo nisi morbo cessante.

De cura ephimere ꝓpter balneū. Cap. viiij.

Si ephimera sit ꝓpter balneū aque stiptice sicut vitree sulphuree aluminose: etsi curē habeāt fortiorē ⁊ magis oppilatā q̄ superiores: tū eius feb. curatio similis est superiori. Oportet enī sicut diximꝰ ne balneent nisi febre declināte: sꝫ postq̄ declinata fuerit deponāt pedes eorꝫ vsq; ad genua in aq̄ quā diximꝰ: deinde in tēperato balneo balneent. Cauendū sunt ab omni olei inunctiōe: bonū est si aliquātulū exercitijs vtant. Cibos leues accipiāt q̄ sint faciles ad digerēdū ⁊ bonū generēt chimū: ⁊ aliquātulū frigiditati pertineant: vt valeant fumorꝫ ad interiora coadunatorū acumen extinguere. Uinū non bibant nisi corporis plenitudine careant: et cum omnis fumositas a corpore fuerit expulsa.

De cura fe. ephimere ꝓpter cibos ⁊ potus. Cap. ix.

Oportet patientes ephimerā ꝓpter cibos ⁊ potus calidū epar in initio curari cū oxizaccara ⁊ succo maligra. cū aqua ro. ⁊ camphora ⁊ cibos accipiāt. s. portulacā atriplicē scariolam pullos gallinas cucurbitā ⁊ similia. Cataplasmemus epar: stomacho tū cibis inanito: de sandalis: rosis: farina ordei: aqua ro. camphora ⁊ similibꝰ. Comedāt melones palestinos malagranata: citrini pomi medullā coctana mespila vuas muzas ⁊ silia.

De cura ephimere propter ieiuniū Cap. x.

In statu ephimere q̄ fit propter ieiuniū nullum cibū opꝫ dari: sed succū accipiāt malorū gra. ⁊ vuarū hyemaliū succū sorbeāt. Or si hec eis nō sufficiāt ⁊ fames eos ꝑcutiat: dādus erit succꝰ mice panis cū zuccara lote. Declināte itaq; febre si viderimꝰ succū esse digestū: dabimꝰ ptisanam calidam ⁊ expectabimus quousq; sit digesta: deinde mittemꝰ eos in balneū: ⁊ cū corpus calefieri incipiet ⁊ sudorem emittet omnino vngēdus erit oleo viol. vt claudēs poros repugnet humiditati corporis ne extrinsecus exeat: deinde dietentur leuibus cibis ⁊ subtilibus ⁊ ad digerendum facilibus atq; sanguinem tenuem generantibus.

De cura febris ephimere propter laborē. Cap. xj.

Si ephimera fit propter laborem sicut equitare laborare ambulare opꝫ ingeniari vt requiescant. Deinde oleo viol. vel nenufarino vnguant. Or si labor modicus extiterit fricent corpora eorum multū: si autē multus fricāda sunt parꝫ: postea in tēperato balneo sepe lauētur: neq; vllā morā in eo faciant ne substātialis humiditas eorū cōsumat ⁊ in ethicā incidant In soliū descendāt vt corpora eorꝫ humefiāt: exeuntes aūt soliū cū oleo viol. vel nenufarino vnguant vt clausis eorum poris humiditas accidētaliter acq̄sita intus in corꝑe eorum permaneat. Caueāt coitū ne corpora eorꝫ desiccent. accipiāt starnas: ꝑdices: pullos: gallinas: hedulos annuales agnos pisces laudabiles digestioni obediētes. Potēt vinū subtile ⁊ multū mixtū quod mēbra eorū humectet. Uinū enim corporis penetratiuū est: quo eunte aqua cum eo dirigit ⁊ mēbra humefacit. De fructibus comedāt malagranata: vuas: pruna: mala et similia.

De cura febris ephimere ꝓpter bubones. Cap. xij.

Ephimera que fit ꝓpter bubones oportet nos ante oīa studere ad curādas pustulas ⁊ apostemata: q̄ cū bubonibꝰ fuerūt. Deinde balneent: in aere balnei morent vt humorꝫ copia paulatim dissoluat: nec aliq̄ oleo vngant: q̄ volētes in soliū descēdere nec in eo morent: dietā accipiāt subtilē ⁊ ad digerēdū facilē: ⁊ substam laudabilē habētē.

De cura febris ephimere ꝓpter vigilias. Cap. xiij.

In ephimera ꝓpter vigilias opꝫ magnū impēdi studium vt ꝓuocemꝰ somnū cū suaui fricatiōe pedū: hoc enī trahit humores in capite existētes: ⁊ repugnat fumo ad caput ascēdēti. Cibū accipiāt modicū q̄ sit facil. ad digerendū: q: natura ꝓpter defectionē nō multū suffert cibū: vinū bibāt tēꝑatū in quātitate ⁊ virtute: ⁊ a coitu oīno sibi caueant quousq; ad ꝓpriū eorꝫ statū ⁊ vsum cōuersi fuerint.

¶ De cura febris ephimere propter iram Cap.xiiij.

Quando ephimera fit ꝑpter irã: necesse ē vt in eius initio ingeniemus quomõ cor eorũ confortet̃ ⁊ calor extinguat̃: qḋ fit cũ expulsione ire quã ipsi obtinent: deinde in tẽperatũ mittantur balneũ. s. prout eorum fuerat cõsuetudo: ⁊ post sudorẽ vnguant̃ oleo viol. ⁊ camomil. ⁊ postea descendant in solium ibi tamẽ diu nõ morent̃. Egredientes a balneo comedãt frigida ⁊ humida: abstineãt a vino quousq̃ calor eorũ declinet̃: finantẽ multum mixtũ illud accipiãt. Caueant sibi a coitu ne putrefactis eorũ humorib⁹ in putridas incidãt febres: aut ne humores ab eorũ capite descendẽtes apostemata generent.

¶ De cura febris ephimere propter angustiã. Ca.xv.

Inter angustiã ⁊ tristiciã est differentia: q: tristicia ad rationalem pertinet: virtutẽ in cerebro existentem: angustia vo ad spirituale virtutẽ in corde existẽtẽ: ideo angustia fit magis causa phthysis q̃ tristicia. Igitur: q: perfecta medicina est que causam egritudinis tollit: necesse est ab ea incipiamus ⁊ ingeniem⁹ quomodo possim⁹ ab eis auferre cogitationẽ ⁊ suspitionẽ cum diuersis generib⁹ inuficorũ: et cum omni causa leticiã prouocãte vt obliuioni tradãt tristiciã: et quiescat aīa eorum a labore: q: aīa pre cogitationis nimietate debilitat̃ atq̃ infirmatur. Similiter et corpus infirmat̃ ꝑpter animã: sicut dicit Aristoteles: viciũ anime sequit̃ complexionẽ corporis: ⁊ corporis cõplexio animã comitat̃. Proinde oportet non negligere corpus: sed adiuuemus illud cũ reb⁹ humefaciẽtibus. Caueant sibi ab omnibus cibis desiccatiuis ne causa eorũ veniant ad phthysim: q: ethica magis pertinet ad istã q̃ ad ceteras ephimeras. Siccitas eñ istoꝝ corporib⁹ dominatur: ⁊ corda eorũ sunt calidiora: vnde oportet illos humectari: scʒ cum balneo tẽperato ⁊ descendant in soliũ: deinde vngant̃ ex oleo viol. Dietã accipiant frigidã ⁊ humidã q̃ sit facilis ad digerẽdũ sicut ptisana: heduli: cucurbita: atriplex: portulaca: blitis. Uinum bibãt qḋ non sit vetus ⁊ multum mixtũ. De fructibus vo humectãtibus concedat̃ sicut sunt vue: melones palestini: et similia.

¶ De phthysi ⁊ ethica et eius iura. Capitu.xvi.

Ostensa vniuersali disputatiõe de omibus ephimeris: oĩmodo expedit vt de cura phthysis et ethice disputemus. Sed q: phthysis alia naturalis ⁊ fit in senibus decrepita etate: alia nõ naturalis que duob⁹ modis fit: aut cum febre: aut sine febre. Sine febre aut calida aut frigida. Frigida phthysis consumit corpus: et fit vel ꝑpter diuturna apostemata: vel ꝑpt alios diuturnos morbos. Hi eñ morbi qui sunt diuturni nimiũ de substãtiali corporis hũiditate dissoluũt: vñ infrigidato corpore virtus digestiua debilitat̃. Ideoq̃ cibaria cruda ⁊ indigesta ꝑmanẽt. Phthysis que est calida ⁊ sine febre fit ꝑpter calidos chimos cordi oppositos: quorũ fumus ad cor ascendẽs mutat eius cõplexionẽ eiq̃ accidentalem parat calorẽ: vnde sanguis corrũpitur: ⁊ mẽbra ab eo non nutrita consumunt̃. Oportet ergo vt in frigida phthysi primitus epar confortemus vt cibaria digerant̃: et hoc cum rebus digestiuã adiuuãtib⁹ virtutẽ sicut ligno aloes galanga ⁊ zinzibere: pipere lõgo: cinamomo: spica: garioft. ⁊ similibus. Dieta similiter virtutẽ digestiuã adiuuet sicut caro pullorũ: perdicũ ⁊ hmõi. Uinũ bibãt roseũ vel dactylicũ vel palmeũ vel cũ sup̃adictis reb⁹ factũ. Balneent̃ aliq̃n post cibũ q: digestiue cõuenit virtuti. Nõnunq̃ exercitent̃ ante cibum vt virtus fortior sit in digerendo.

¶ De signis ⁊ causis ethice ⁊ phthysis. Cap.xvij.

Cum in theorica de ethica ⁊ phthysi sufficiẽter disputauim⁹: placet hic de ea parũ disserere vt in ei⁹ cura non erremus. Phthysis itaq̃ que est cum febre duob⁹ modis est: aut ipsa est per se morb⁹: aut per aliud. Que vo per se est morbus fit a reb⁹ calefacientib⁹ ⁊ desiccãtibus. Altera vo causa eius est ephimera: maxime si propter anime accidẽtia fuerit sicut ꝑpter vigilias ⁊ cogitatiões trisiciã aut angustiã legere ⁊ inuestigare. Phthysis vo que cũ febre fit ⁊ ꝑpter alium morbũ quattuor fit modis. Aut de ephimera cum proprũ terminũ trãsit: aut ꝑpter acutã febrẽ cum calefacit: ⁊ vltra modum exiccat: aut ꝑpter putridas febres: aut propter diuturnas egritudines sicut tussim dolorẽ pectoris disphragmatis et his similia: q̃ si ꝓlixe fuerint corpus calefaciunt ⁊ desiccant.

¶ De diuisione ethice Cap.xviij.

Ethica tribus fit modis. Un⁹ est in vasis sanguineis ⁊ in venis humorũ existens: ⁊ dicit̃ rosaceus. Secũdus est humiditas in mẽbrorũ concauitate in q̃bus nõdum natura pfecit tertiam digestionẽ ⁊ dicit̃ cãbiũ. Terti⁹ est substãtialis humiditas qua regũtur ⁊ custodiunt̃ mẽbra q̃ in vasis sanguineis existit: ⁊ dicit̃ glutẽ siue humiditas spermatica. Est prima species leuior ethice: proinde hec species est ad curãdũ facilis si patiẽs in sapiẽtis manũ incidat. Medicus enim si incipiat calorẽ extinguere velociter cũ frigidis ⁊ humidis: sicut cibis ⁊ potib⁹ aere ⁊ similibus: citissime sanabit infirmũ. Qz si calor humiditatẽ membrorũ deficcet q̃ coagulationi est vicina: fit secũda spẽs ethice que dura est ad sanandũ. Qz si calor membrorũ iã pfectorũ humiditatẽ exiccet: fit tertia spẽs ethice que incurabilis est: quod possumus ꝑpẽdere ex calore solis ⁊ ignis q̃ in lõgo tẽpore humiditatẽ lignorũ exiccat ⁊ separat. Calor enim ignis humiditatẽ lampadis exiccat ⁊ in calorẽ conuertit: he sunt cause ethice propter aliũ morbũ. Causa ethice q̃ nõ est ꝑpter aliũ morbum humiditas est in cõcauitate cordis venis ⁊ arterijs inhabitans: q̃ si calefiat ⁊ in caliditatẽ ⁊ siccitatẽ ꝑpter anime exercitia mutetur: fiet prima ⁊ simplex spẽs ethice que per se est morbus: hec itaq̃ facile curat̃. Sed si calor augmẽtet̃ vt humiditatẽ cordis arteriaꝝ atq̃ venarum desiccet: fit secunda pars ethice q̃ nõ cito curatur. Qz si calorẽ substãtialẽ cordis arteriarũ ⁊ venarum humiditatẽ deficcet: fit tertia spẽs ethice eritq̃ incurabilis. Oportet aũt intelligi quia si oĩa mẽbra fuerint desiccata ⁊ infrigidata: nullã faciemus eis curã quia molestũ est. Sed si hec febris cõposita fuerit cũ febre de putredine difficilis est ⁊ dura ad sanandũ: q: sunt ꝯtrarie ⁊ opposite: febri eñ putride necessaria est res lauatiua ⁊ colatiua ⁊ desiccatiua vt lauet corp⁹ ⁊ desiccet humores qui sunt cause putredinis: ⁊ ethice cõuenit res refrigerãs ⁊ humefaciens vt infrigidet ⁊ humectet calorẽ febris ⁊ laudabilẽ corpori prestet humiditatẽ: vñ vtraq̃ cura est inter se opposita. Bonũ est ergo vt cura ethice auferat̃ ꝑ cõtrariũ sicut labor cũ quiete: vigilia cũ somno: tristicia cũ leticia: ira cũ patiẽtia. Dãda est sola aqua calida cũ accessio putride febris venerit videlicet cũ rigere incipit. Qz si vomit⁹ spõte veniat bonum est: sed si nõ cũ leuistico ꝓuocem⁹. Acumine febris cessante ⁊ angustia infirmi q̃escẽte ⁊ appetitu cibi surgẽte damus ptisanã ⁊ panẽ bis vel ter lotũ in aq̃ frigida cũ zuccaro Dam⁹ ordeũ cũ lẽtib⁹ coctũ: sed lẽtes sint mũdate ⁊ elixate ⁊ prima decoctiõis aqua auferat̃: deinde cũ ordeo misceant̃. Similiter ramos portulace: lactuce cũ modico coriãdri recẽtis aut veteris cũ aceto ⁊ zuccaro ⁊ modico croco. Si vo sit feb. de putredine phlegmatis ponẽdũ erit in vice portulace ⁊ lactu. paꝝ mẽte ⁊ apij ⁊ blitis: summo mane accipiãt rodo cacarã ⁊ violã cũ zuccaro mixtã. Sed si ca.s. febris ethice nõ dũ venerit ad humiditatẽ q̃ coagulatiõi est vicina: dem⁹ succũ scariole lupuli ⁊ apij: sʒ tñ raro ne assuescãt illos sepe maxime succo apij q: calorẽ habet ⁊ siccitatẽ. Dãdi sunt trocisci de rosis ⁊ de berberis: quãdoq̃ mastix ⁊ maratrũ cũ rodo zaccara raro tñ tribuant̃. Oportet ab aq̃ frigida oĩno caueri Sed si necesse fuerit coquat̃ cũ modico masticis: mixta cum aliquo sirupo def. Qz si apostemata patiũtur in visceribus oĩno abstineant ab aq̃ frigida ⁊ ꝓhibeãt eã ne ad cor veniat qm̃ si ad cor veniret cũ sua frigidi. extingueret calorẽ naturalẽ. Oportet iterũ ne cibus in accessiõe putride febris tribuatur neq̃ paꝝ añ: q: angustiã dabit infirmo ⁊ fe. augmẽtabit. Sʒ si accessio fit mane ca. aquã dam⁹ rigore incipiẽte: ⁊ p̃cipiem⁹ isfirmũ malũ g. sugere i tpe accessiõis: accessiõe vo cessãte dabim⁹ ptisanã: digesta ptisana offerem⁹ cibũ. Sʒ si fe. i medietate diei incipit augmẽtari: mane dãda erit ptisana: sʒ rigore incipiẽte ca. dabim⁹ aquã vt vomit⁹ ꝓuocet̃. Recedẽte q̃dẽ fe. dam⁹ ptisanã. cũq̃ digesta fuerit cibũ donam⁹ post op⁹: sed tñ minorẽ quantitatẽ cibi q̃ natura digerere valeat incipiẽte quidẽ rigore: vomitũ cũ aqua ca. ꝓuocabimus.

De ethica simplici et eius cura. Cap. xix.

Si ethica sit simplex bonū est vt curā illius causę inapiamus per cōtrariū: sicut tristicia cum leticia: ira cum patiētia: vigilie cum somno: labor cum quiete: et similis cum suis cōtrarijs. Deinde expellamus materiā putrefieri incipientem cū medicaminibus mūdificantib9 absq3 caliditate et siccitate sicut est succus lupuli cū rodozaccara viol. suc. myrobal. manna. cassia fistu. et similibus mixtis. Materia vō purgata ordinem9 aerē: q2 necesse est vt sit frigidus et humidus: et locus sit septētrionalis. Indumēta sint fri. et hu. sicut linea: et sint lota et aromatizata cū sandal. et aq̄ ro. Cibaria sumāt infrigidātia: et extraneū calorē extinguētia: et naturalē confortantia: et substantialē corporis humiditatē custodientia: sicut sunt ptisana: panis lotus bis aut ter in aqua frigida: aut panis albissimus infusus in vino albissimo et bn̄ mixto: et olera sint sicut lactuca: portulaca: cucurbita: bleta: atriplex: omnia condita cum amygdaleo. De fructib9 sicut sunt malag. vtriusq3 gn̄is: melones palestini: mala muza: pira: vue hyemales et similia. De sirupis: sirupū malo: ū gra. et iulep accipiāt: mittamus in aquam quam bibere volunt spodiū: sandalos albos: semē portulace et psilii. De aromatib9 sicut sunt frōdes et flores cōfortatiui: refrigeratiui sicut sunt rose: salices: myrte: viole: nenufar et sandal. Caueant camphoram propter siccitatem quā habet: nisi sint herbe in suis capitibus substātiā humidā habētib9 que repugnēt siccitati cāphore. Non eñ humiditas capitis siccitati valet repugnare cāphore nisi cū maioris quātitatis fuerit q̄ siccitas camphore. Cataplasmata vō que epati sunt apponenda concedamus vt habeant camphoram: q2 naturalis humiditas epatis repugnat siccitati cāphore et conuertit eā ad temperamentū. Sed de hoc reprehendimur a sophistis: quare inquiūt humiditas cerebri siccitati cāphore nō repugnat: cum cerebrū naturaliter sit humidius ceteris mēbris corporis. Quibus ita respondemus. Cerebrū semp moueri propter imaginatiōes et ratiōes: q2 est fundamentū sensuū et volūtarij motus: et fumi semp ascendūt ad illud: et calorē etiā aeris plus patitur q̄ epar: et ideo cerebrū accidētaliter est siccus q̄ epar: licet ceteris membris sit humidius naturaliter. Vnq3 damus trociscos de spodio et bolo cū sirupis quos diximus. damus ptisanā si egestio sit humida. Solutio eñ vētris in hac passione pessima est: q2 membra defecta humores nō possunt expellere per poros: qui in interiorib9 corporis clausi reuoluunt ad intestina: et in eis duas faciūt actiones vt lubricationē vt egestio nequeat retineri: aut excoriant ea et nascatur dissinteria. Si aūt tēpus fuerit hyemale et frigidissimū pānis cooperiant: ne frigiditas aeris cutem desiccet et fumos claudat in interiora. Sed si tēpus sit estiuū domus infirmi sit spaciosa et septētrionalis: et porte sint septētrionales: et in pauimēto domus sternamus rosas viol. nenufar: salices: basilicon: semperuiuā: ramos vitiū: et carui: modicū aque super eas roremus. Et si corpus eorū inducit materiā ad putredinē preparatā: vnguam9 corpora eorum de succis lactuce portulace: vuarū solat. cum oleo rosato mixtis. Hec tū inunctio super eorū pectoribus non diu moret: q2 instrumētorum spiritus est percussiua. Et si virtus eorum fuerit defecta et mēbra dissoluta et vene apparent albe ppter sanguinis inanitionē: ossa quoq3 brachiorum subtilissima: eorūq3 concatenatio inanita ꝓxima portēdit mors.

De ethica que fit ppter alios morbos. Cap. xx.

Sed si ethica fuerit ppter alios morbos sicut frenesis: tussis: acuta febris: et hmōi: prohibem9 patientes ab aqua et frigidis: et ab inunctiōe succorum quos superius dix. mus: nisi cum apostema per qđ est febris futura sit calidissimū: q2 calidū apostema trahit ad se humiditatē aque et phibet eam ne vadat ad cor et noceat calori naturali. vnde Gal. aqua inqt frigida in ethica que est ppter alium morbū pessima est: precipue si morbus fuerit diuturnus. Palā est ergo q̄ nō debet dari aqua in ethica. Debiles caueant aquā: necesse est ergo vt festinemus ad restaurāda eorum corpora in virtute nutrimenti cum cibis et potibus qui sint faciles: et subito et multum nutribiles: sicut est vinum albū et grossum: aut rubeum grossum: sicut Hippo. in apho. facilius est repleri potu q̄ cibo. sed tū non dandū est purum in ieiunis: q2 mēbra et maxime stomacho pstaret caliditatē et siccitatē: nec subito et multum dandū: q2 sic velociter mēbra non nutrit: si sit multum et grossum faciendo morā in angustiis locis oppilationē generat: vnde oportet nos illud negare in egritudie existētib9 vel eā exeūtib9: et maxime ethicis. Cibū accipiāt mediocrē: facile nutricantē et quiddā grossiciei habentē vt pmanens in mēbris nutriat et cōfortet. Intētio hip. nō fuit de potu absolute: vł hūidis cibis absolute: sʒ de reb9 nr̄a corpa facile et leuiter nutricātib9 sicut sunt vina qddā grossitatis habētia et in mēbris pmanētia: nutrimentū eis inferētia: inferūt ergo nutrimentū de cibis facile nutriētibus et nature obediētib9 sicut sunt lac: ptisana: panis lotus: et similia. Sed si cognouerimus corpora eorum nullā habere materiā seu humores qui sint ad putredinē parati: cauēdi erunt a lacte: et solūmodo ptisanū et panē lotū accipiāt. Uniuersaliter dicim9 q̄ lac et vinum ponticū: perdices et similia non sunt danda: nisi certissime sciamus febrē ab eis esse ablatā. Ethica vō extincta: damus mane lac caprinū statim emulsum: misceat tū cum aqua calida: ad suauē ignē coquatur vsq3 ad aque consumptionem: deinde calidū prout ab vberibus emulsum fuerit accipiat: quo digesto dem9 sturnos: perdices: pullos gallinaceos ois iuscellata: vinū album et ponticum mediocriter mixtum. Sed si nō potuerint lac bibere miscendū erit cū ordeo vel simila tritici. Deinde balneem9 eos in balneo aque tepide in temperato aere: et calor aque sit quasi calor lactis cum ab vberibus est emulsū. Et quoniam in istis pori sunt clausi et oppilati naturaliter: et nostra intentio est vt aperiantur: et cum nulla res possit inueniri q̄ poros deoppilet et dilatet et cutem mollificet sicut aqua calida: ideo de balnei vtilitate et quo tempore et qualitate ipsius et de solio balnei et quātum morari debeat est differendum.

De balneo aque calide. Cap. xxi.

Oportet autē diu in solio morari et aqua solij sit temperata et solium sit spaciosum: et ostium balnei vicinū: et aqua non sit multū calida: quia cutē suo calore nimio cutem indurat: neq3 multū frigida quia in corporibus debilibus calorē extinguit naturalē et cutem oppilabit. Mora balnei: quia si videmus rubicūda et inflata corpora fieri et incipiant minui eos a balneo extrahemus: quia si dimittamus eos plusq̄ oportet: consumentur. Ideoq3 si volumus carnem in corpore augmentare dimittamus in balneo quousq3 fiant rubicūdi: et inflati. Si vero eam minuere volumus post inflationē dimittamus eos in balneo donec inflatio transeat: et ipsi ad suam naturā fuerint reuersi. Egredientibus itaq3 a balneo vngamus corpus corporis cum oleis frigidis et humidis vt custodiatur humiditas quā ab aqua susceperāt ne aer illam ↄsumat. Rursus oportet vt in diuersis temporibus balneentur. primum balneum sit mane: priusq̄ lac aut ptisanum accipiant. Secundum vespere postq̄ lac et cibus sunt digesta: sed si amplius balneētur optimū est si virtus eorū sit fortis. Bonū est aūt si lac superfirmū fuerit emulsū priusq̄ in solio descēdat: et huiusmodi flores et frondes mittantur vt viola lactuca et similia. Si autem infirmus est ab humoribus mūdificatus ad putredinem se preparantibus: demus eis balneum exeuntibus lac asininum cum ab vberibus fuerit emulsum. Hoc enim lac huic passioni optimū est: quia ceteris est subtilius et tardius ad coagulationē. Asina sit iuuenis et sana: lac sit album mediocre inter liquidū et spissum. lacte digesto iterum ad balneum mittantur. Et si in eo delectent̄ eo q̄ eis assuetum fuerit: tertio ad balneū dirigant: sed spacium vnius ab alio septē sit horis. postea cenēt pdices: pullos gallinaceos et alas gall. Sed si videm9 eorū corpa multa refectiōis quātitate carere: dabimus lac vaccinum: butyrum tamē ab eo prius sit extractum prima vice duas ʒ. et sic ascendēdo vsq3 ad decem. Sed quia lac ceteris cibis facilius omnia corporis membra nutrit: erit oib9 laudabilius ad phthysim maxime mulieris puellam lactantis: post hoc asininum: tertio loco caprinum. Capra vō nutriatur cum ordeo: lactuca: endiuia

coriandro

coriandro frondib⁹ celsi ꝛ his silib⁹. ℭ Si solutionē patiant̄ extinguat̄ lapis ca. bis vel ter in lacte vt adsitas et⁹ ↄsumatur. Et si vtus eoꝝ cōfortata fuerit dem⁹ cancros fluuiales coctos in ordeo vel simila vel try. ℭ Palā est ꝗ ꝙ si ethica sit simplex ꝛ corpus sit absq3 vlla putredinis materia: dam⁹ aquā frigidā ꝛ cetera infrigidātia ꝛ humectātia maxie si vt⁹ imbecillis nō fuerit. ℭ Si ethica sit ꝓpter aliqd supradictorum: ꝓhibem⁹ aquā frigidam: ꝛ cetera infrigidātia. vinū tn̄ eis concedimus: quia naturalē confortat calorem: sit tamen mixtum et album et lene. Sed quia phthysis est cōsumptio totius corporis ꝛ maxime pulmonis: oportet vt de cura pulmonis parum disputemus.

ℭ De cura pulmonis vlcerati. Cap. xxij.

ulmo si vulneretur ex cholera ꝛ emittat saniē da farinā ordei cōditam cū lacte amygdale dulcis vel vuis purgatis passis. Aristoteles in libro secretoꝝ aureis lr̄is scripto: dicit ꝙ nō solū pulmonis defectionē et siccitatē: verū ꝛ tot⁹ corporis hūiditatē possum⁹ restaurare. ℭ Ordeū excoriatū ponam⁹ sup tegulam siccā: donec rubere incipiat. deinde laua et pugillū plenū cum gallina crassa pone in magna olla et tamdiu bulliat donec caro separetur ab ossib⁹: ꝛ aquā illi da bibere: ꝛ fac etiā sirupū de succo cucurbite in pasta inuolute ꝛ cocte cum zuccara.

ℭ De phthysi sine febre. Cap. xxiij.

n phthysi que est sine febre dam⁹ sirupū factū de zucca. ꝛ iringi radices: pecorinā carnē nō multū veterem: vinū non multum vetus. Sedeāt in aqua vbi cocta sint sansucus basilicon ꝛ eos frōdes citrulli. fumigentur de ligno aloes: caueāt a coitu: prouocetur eis somnus.

ℭ De phthysi calida. Cap. xxiiij.

n phthysi calida si habuerint tussim ꝛ screant album ꝛ viscosum ꝛ grossum phlegma: damus apozima de ysopo: ꝛ electuariū. qd. ℞. sebestē. l. iuiubas. xxx. liqritie. ʒ. j. vuarū passarū enucleataꝝ. ʒ. xxv. capill. ve. ʒ. j. ficus. x. oīa in. x. lib. aq coquātur: donec redeant ad duas: deinde da ʒ. iiij. ad bibendū cū ʒ. j. rodozac. postea comedant ius frumenti ꝛ fenugreci. Accipiāt ex h electuario. ℞. maratri radi. apij radi. añ. ʒ. j. seminis maratri anisi añ. ʒ. ij. malue seminis ʒ. iij. lini seminis iuiube añ. ʒ. xx. ficus siccas septē: vuaꝝ passarū enucleataꝝ. ʒ. v. oīa in. vj. lib. aque coquātur: quousq3 ad duas redierint: dabis omni die ad bibendū. ʒ. iij. cū rodozaccara viol. zuccara añ. ʒ. j. Et si calorē nō habeāt tempusq3 fuerit hyemale cū melle. ʒ. v. accipiāt illud. Trosisci q̄ valēt ad phthysicos epaticos cardiacos. ℞. gūmi arab. berberis boli añ. ʒ. iiij. basilicō arnoglosse añ. ʒ. ij. coriandri sicci. ʒ. ij. ꝛ s. infusi in aceto ꝛ ad solem siccati: dragaganti amidi seminis citroli cucu. añ. ʒ. ij. seminis mirte. ʒ. iiij. seminis malorū citonioꝝ seminis herbe acetose añ. ʒ. ij. liq. ʒ. iij. reub. ʒ. j. et s. karabe gēme nō perforate añ. ʒ. ij. Omīa trita cum aqua ro. temperētur ꝛ trocisci ex eis fiant: dabis ex eis. ʒ. ij. Electuarium cōueniēs phthysicis tussim hñtib⁹ maxime quib⁹ in pulmone et pectore humores descendūt gros. ꝛ viscosi. ℞. sebesten cētum. iuiubas. l. vuarū passarū enucleatarū. ʒ. xx. capilli veneris arnoglosse añ. ʒ. v. liquī. ʒ. ij. oīa in. vij. lib. aque coquātur tandiu donec redeant ad duas: deinde. ʒ. iiij. sape adde ꝛ zuccari. iiij. et oīa coquātur ad spissitudinem mel. deinde adde puluerē istarū rerū. ℞. gūmi dragagāti seminis citonioꝝ. ʒ. viij. se. cucu. ʒ. j. amygd. dulcis. ʒ. viij. se. porc. ʒ. vj. amidi. ʒ. vij. se. papauer al. ʒ. v. fac puluerē tēpa cū aqua ro.

ℭ De febre que dicitur causon. Cap. xxv.

Dixim⁹ in theorica: q2 cho. ru. alia naturalis: alia innaturalis. Cho. ru. habitās in felle ꝛ virt⁹ eius in epate. Hec cū dñatur corpi gñat febrē q̄ dr̄ causon .i. incendiū. hui⁹ em̄ materia est ignea acutissima in cōcauitatib⁹ coadunata videlicet arteriaꝝ venarū cordi vicinātiū: ꝛ maxie venaꝝ ori stoma. et in ↄcauitate epatis et pulmonis Sed q2 vt dicit hip. in apho. acutoꝝ morboꝝ non oīno certe sunt sanitatis ꝓnūciationes. de signis huius febris placet h repetere vt in curis nō errem⁹. Rigor in initio morbi gutte sanguinis p nares maxie in scda die: singult⁹: dolor in visceri⁹. hec oīa signa timorē in causon nunciāt. q2 rigor in scda die timorē in. vj. longinquitatē morbi significāt: subita sitis et ablatio: oīa ista signa timorē in causon nunciāt. Palam ergo est ꝙ vbi sanguis p nares exit nō est rigor: ꝛ vbi rigor nō est sanguinis fluxus p nares in acuta febre. Sed q2 pulsus in hac febre aliqñ est magnus ꝛ velox: sigt apostema in cerebro: aut in diaphragmate eē. Differūt inter vtraq3: q2 apostema cerebri seqtur alienatio mentis ꝛ rubor oculoꝝ. Apostema diaphragmatis hꝫ angustiā spūs ꝛ pectoris strictură. Sudor fri. si in q̄rta die appareat: aut longitudinē morbi aut mortē i sexta die ꝓnūciabit. Medicus licet sit perit⁹: tñ sit studiosus ad cognoscēda q̄ttuor tp̄a morbi. s. principium augmētū statū ꝛ declinationē: ꝛ videat qñ possit dietare ꝛ curare morbos ſm q̄ttuor tp̄a. Si em̄ videm⁹ ꝙ crisis i q̄rta die veniat: negetur cibus in his q̄ttuor dieb⁹ nisi ↄriū ei aliqd accidat sicut puericia ca. cōplexio infirmi pori rari cōsuetudo multū comedēdi. In his cōplexionib⁹ nō opꝫ multos cibos ꝓhibere. vñ hip. In tenuib⁹ dietis peccāt egrotātes. Si ergo crisis sit in q̄rta die: damus mellicratū si ↄplexio stomachi patientis sit frigida. Si aūt ca. sirupū rosatū ↄcedamus eis aut viol. succū maloꝝ gra. ꝛ his silia. Que si eis nō sufficerit ad virtutē regendā: dari cōuenit ptisanū colatum: sed tamē nō multū: q2 natura defecta nequit eū degerere: vñ dimittit eū: sitq3 cā pereūdi infirmū. Nā si infirmus sit rari corporis vel puer: aut sit cōplexio calida: vel sit ↄsuetus multū comedere: accipiat ptisanum colatū pmo ꝛ scdo die: in tertio et q̄to ꝓhibet. Et si crisis sit in septima die: dam⁹ ptisanum colatū a pma die vsq3 ad q̄ntā: in sexta et septima negamus ꝛ solos sirupos eis tribuimus. Silī mō facim⁹ in omni statu acuti morbi: licet sit lōgus aut breuis. Eodē mō in ꝑiodicis faciendū est. nec tribuam⁹ cibum in die accessionis: neq3 concedam⁹ cibum nisi descēte febre. ℭ Sꝫ q2 vtriq3 morbi molesti sunt ꝛ suspecti ſm vba hippocratis dicentis. Opꝫ inquit non solū seipm prebere q̄ oportet facientē: obliuioni ne tradam⁹. Medic⁹ ꝗ si in initio morbi viderit ꝙ necessaria sit pharmacia vel phebotomia: festināter eas agat priusq̄ morb⁹ cōfortat⁹ augmētetur: ꝛ natura debilitetur. Si vero fuerit necessitas purgādi iferius fiat purgatio cū oxifenitia prunis iuiub. viol. casiafist. māna rodozac. ꝛ silibus. Si materia leuis ꝛ natatilis appareat: ꝛ dolorē in capite: ꝛ imaginationē ante oculos habeat: ꝓuocanda erit cū vomitu videlicet cū succo atriplicis ꝛ orizaccara: ꝛ modico salis ꝛ ptisana. cū orizaccara. Et si febris leuis fuerit ꝛ virtus fortis accipiant hoc catarticū qd. ℞. ʒ. septē myrob. citrinorum mundatoꝝ hec enim nō fiant nisi in morbi initio. Et si impediant nos aliqua sicut virtutis debilitas: demus dietā ad digerēdum facilē et laudabilē chimū facientē et virtutē infirmi custodientem sicut ptisana. ꝛ mica panis lota. hec tñ facienda sunt in extremitatibus diei ꝛ maxime in aurora propter aeris fri. cali. febris in illa hora repugnantē. Sed cū h febris ab initio vsq3 ad statum venerit: fueritq3 acuta et dura: necesse est vt in oībus ei⁹ tp̄ibus subtilē dem⁹ dietā: sic em̄ conuenit fieri in omni morbo q̄ velocē habet motionē ꝛ statū breuē. Grauior aūt et tardior si fuerit: ingrossem⁹ dietam in initio vt virtus custodiatur: appropinquāte quidē statu subtiliamus eā Bonū est etiā si ca. extinguam⁹ in illis tēporibus videlicet cum succo maligra: vua hyemali melone palestino ꝛ silibus Et si stiptice fuerit nature: humefaciamus eū ante statū cū manna viol. zuccara solutis in aqua ca. aut in succo cucurbite assate. ꝙ si fortius volum⁹ humectare: dam⁹ ʒ. ij. casiafist. mūdate. Si aūt hec nō sufficiant clystere faciam⁹ humidum qd. ℞. spine egyptiace malue ordei mundati añ. ʒ. j. furfuris frumenti quātū in vtraq3 manu pōt capi: side. i. blete frōdes duas cucurbite agrestis frondes. x. sebesten. xxx. iuiubas. xx. oīa coquantur in. iiij. lib. aque vsq3 ad. ij. Deinde colatis in viij. eius vnciis mittantur. ʒ. ij. olei violati: vel. ʒ. j. orizaccare obsomogari. ʒ. j. sal. ʒ. ij. nitri. ʒ. j. ꝛ fac clystere. Damus etiaꝫ ad refrigerandum stomachi calorem psilium cum succo maligranati: aut cū succo melonis palestini. Si autem dolorem capitis patiantur humectamus nares cum viol. et nenufarino. Similiter crura et plante pedum fricentur cū plantis

manuū puellarum vnctis de oleo nenufarino ⁊ viol. In tē-
poribus ponimus cataplasma qḋ. ℞. sandali albi ro. farine
ordei assati. oīa puluerizata cū succo semꝑuiue temperētur
aut cum aqua ro. aut oleo ro. cū modico aceti mixto rorādū
est fronti ⁊ tēporibꝰ. ¶ Cataplasma ponimꝰ super epar et
stoma. qḋ. ℞. sandali albi ⁊ ru. añ. ʒ. ij. ro. ʒ. ij. ⁊ ß. corticū cu-
curbite. ʒ. iiij. frondiū viridiū violarū. ʒ. iij. cāpho. ʒ. j. tēpa cū
succo semperuiue. Simul'r in pauimēto frigide frondes po-
nantur vt salicis mirte rose ⁊ similes: ⁊ sepe rorēmꝰ sup eas
aquā. Ponimus ante infirmū vasa magna argillosa et cla-
rissima aqua plena: ⁊ mittimus aquā vnius in aliud. Cauen
dum est quoqꝫ ne vngatur aut cataplasmet' caput de oleo
alijs ve cataplasmatibꝰ. Et si vigilias habuerint iūgimus in
cataplasmate quod super frontem ponimus ⁊ tēporibꝰ se-
men papaueris ⁊ lactuce. Si aūt dolor capitis nō cessauerit
neqꝫ infirmus reuma aut tussim habuerit: fomētemꝰ caput
cum aqua calida in qua cocta sint viole camomilla ro. ordeū
mūdatū. Et si adhuc dolor nō quieuerit infundimus sup ca
put eorū lac caprinū aut asininū: postea fomētemꝰ illud: ca-
uendū est tñ ne aliqua istarū fomentationū aut aliquā rem
quā superius diximꝰ in statu faciamus: neqꝫ cū sentimꝰ ca-
put humido fumo plenum. hec aūt si fecerimus augmenta
tur ⁊ gñatur dolor in capite. Possumus etiā scire vtrū fumꝰ
sit humidus aut siccus. Si humidus sentiūt dolorē ⁊ graue
dinē. Si siccus sentiunt dolorē cum vacuitate capitis et leui
tate ⁊ inde negamus fomentū lac et vnctiones. Hec em̄ oīa
nō desinūt in fumos humores dissolui ⁊ maxime oleū: q: po
ros cū sua viscositate oppilat. Infundimus autē manus ⁊
pedes in aqua calida in qua cocta sint viola. camomilla. Fri
camus plantas pedū positas in hac aqua cū oleo viol. frica-
mus etiā ⁊ crura: ⁊ ligamus ea a superiori vsqꝫ inferius: hoc
em̄ sepe fiat quia deponit materiā ⁊ dissoluit. Bonū est etiā
si dolor capitis nō cessauerit: vt ligemꝰ fundamentū testicu-
loꝝ. Descēdente aūt materia ⁊ dolore capitis quiescente po
nimus caput infirmi super fumū aque superius dicte. Sed
si dolor capitis fit cū leuitate ⁊ acuitate: scimus illū fumum
esse acutum ⁊ siccum: vnde ponimꝰ in capite oleum ro. ⁊ ace
tum. Acetū em̄ attenuat ⁊ aperit: oleū aūt refrigerat. Et si
dolor non cessauerit: frigidiora in capite apponemus: sicut
succū semꝑuiue: ⁊ ea que superius diximus. Cauēda est ta-
mē camphora in cataplasmationibꝰ frontis et tēporū: sꝫ in
cataplasmationibꝰ stomachi ⁊ epatis est ponenda. Et si ar-
dorem ⁊ calorē nimiū senserint in stomacho ⁊ primitus pe-
ctus habuerint sanū: ⁊ tussi careant: damꝰ sirupū malorum
gra. aut de oxifenitia aut de prunis. Si pectus habuerint ī-
firmū et tussim damꝰ sirupū viol. cum psilio. Sꝫ si patiātur
siccitatē ⁊ asperitatē in lingua: lauamꝰ eā cū psilio ⁊ succo
cucurbite assate hoc mō: inuoluatur in folijs eiusdem: ⁊ sub
cinere coquatur calidissimo: deinde mundetur a cortice et
exprimatur: cōpetit in oībus acutis febribus. Damꝰ etiam
si sitim habēt magnā sirupū squilliticū cū succo factū. Da-
mus et electuariū psiliticū ⁊ hmōi. Si autem dietā necesse
fuerit ingrossari damꝰ ptisanā nō colatum ⁊ panē nō lotum
Caueant amygdalas: q: vt Ga. dicit: cerebrū petūt: damꝰ
quoqꝫ pruna ⁊ mora celsi: oīa tamē sunt cōcedenda in auro-
ra diei febre mitigante. Et si patiant' cordis tremorē tribua
mus psilium cū succo cucumeris ⁊ sirupo acetoso pomi citri
ni ⁊ de succo vuarū agrestiū. Si tussim habuerint damꝰ eis
hoc electuariū. ℞. gūmi dragagāti seminis citonioꝝ mūda-
ti añ. ʒ. ij amidi. ʒ. j. ⁊ ß. seminis cucumeris. ʒ. ij. ⁊ ß. tempere-
tur cū sirupo viol. si constipatus fuerit. Si solubilis est cū ro
sato. ⁊ fac pilulas in modū fabe ⁊ vnam sub lingua teneat
Vngimus pectus cū hoc vnguēto. ℞. dragaganti. ʒ. j. succi
malue ⁊ violarie quātū sufficit: ponātur in mortario ⁊ agita
quousqꝫ ad mellis spissitudinē redierint: deinde cere albe
ʒ. iiij. olei viol. ℥. j. liquefac super cinerē ⁊ misce omīa ⁊ agita
quousqꝫ ad modum vnguenti fiant. postq̄ vero statꝰ trāsie
rit et febris ordinauerit: damus cucurbitam carnes pullo-
rum perdicum ⁊ hmōi. Si autē crisis non venerit vt oportet
debet primā retinere dietā qua dietauerat ante statū donec
alia crisis veniat. ¶ Oportet aūt intelligi quia alienatio que
fit propter apostema diaphragmatis non est continua: sed

alienatio que fit propter apostema cerebri incipit in augme
to sui tota modicum continuatim: neqꝫ febre cessante ⁊ mi-
tigata quiescit ipa: quia passio est in centro cerebri. Ideoqꝫ
flatus eius insensibilis paruissimus: facies ⁊ caput eorū ni-
mium patiunt' dolorē ⁊ calorem. oculi lachrymantur. nares
aquā distillant: ⁊ os eorū emittit liquorem. Dicūt q̄dam q
fumus de ebullitione sanguinis qui ascendit ad caput fit ca
lidus ⁊ hūidus: qḋ falsū: q: fumꝰ ad caput ascenderis si fue
rit humidus eliquabit' in pectoris cōcauitatē descendens ⁊
de pectore in diaphragma ⁊ ibi apostema generabit qḋ ve-
ra pleuresis nūcupatur: pars vero fumi q̄ in capite remansit
dissoluta per poros cū sudore ⁊ fumo egreditur. vnde dici-
mus q fumus qui fit ex ebullitiōe sanguinis est calidissimꝰ
⁊ siccissimꝰ de gñe cho. ru. vñ non pōt eliquari inferiꝰ ad dia-
phragma: sed in cerebri pelliculis inuiscat' ⁊ generat ibi apo
stema qḋ frenesis dicitur. Aliquādo est ex incēsione cho. ru.
in ventricul' cerebri existentis qḋ peius est ⁊ molestius. Pa
lam itaqꝫ est q causa frenesis est de fumo igneo ⁊ sicco. Cau
sa vero pleuresis est ca. fumus ⁊ sanguinolentꝰ: idcirco anti
qui febrē frenesis appellauerunt causon: et febrē pleuresis
acutam. Quandoqꝫ fit frenesis propter colligantiā neruorū
quā habet cerebrum cū diaphragmate. Aliquando propter
passionē matricis. Quandoqꝫ fit propter putredinē que est
de phlegmate. Nonnunq̄ fit propter adustionem cho. ru. et
mutationē eius ad cho. ni. hoc genus frenesis pessimum est
⁊ difficile ad curandū. Si autē frenesis fit ex incensiōe cho.
ru. in ventriculis cerebri: seq̄tur cordis tremor: stupor: defe-
ctio: mutatio faciei a naturali ad nō naturalē colorē sicut ad
citrinitatē. Et si fit ex ebullitione sanguinis cordis fit natu-
ralis mutatio faciei ad ruborē. Medicus licet sit perfectus
tamē dicta apud se nō negligat: ⁊ maxime in hac egritudine
siue em̄ in diaphragmate siue in cerebro valde sunt timēda
Sed si queratur quid intersit inter febrem causon ⁊ febrem
sinocham q̄ inflatiua dicit': Rñdemꝰ vrina causon est lucen
tissima ⁊ rubicūdissima: sed vrina sinoche sine putridine est
subtilis alt'hima. hanc febrem igitur curemus. s. causon sicut
superiꝰ diximꝰ: frenesis vero curetur sicut in suo loco dictu-
ri sumus. Sed si ex ignorantia medici et inordinatiōe diete
siue ex materie malignitate. xiiij. dies vel. xxj. trāsierit: et sco
tomia: aut vertigo: aut lethargia sequitur: medicetur sicut
infra dicturi sumꝰ. Si sincopis ⁊ yctericia sequat': ita curent'

¶ De sincopi et eius cura. Cap. xxvj.

Sincopis est cordis defectio et totius virtutis
in se coadunatio et fumose emissionis ablatio
Sincopis autē huic febri nō accidit nisi ex ple
nitudine: vel inanitiōe. Si ex plenitudine: aut ī
stoma. aut in itestinis: aut ī toto corpe. Si fue
rit in stoma. hꝫ imaginationē ā̄ oculos: dol. in
stoma. ⁊ capite: vñ ꝓuocamꝰ vomitū cū oximelle aq̄ calida ⁊
sale ⁊ succo crisolocanne: aut ptisano cū oxizaccara. Si in su
perioribꝰ intestinis: sentimus dolorē ⁊ pūctionē ⁊ torsionē
si cholerica fuerit materia. cū grauitate ⁊ inflatione: si fue-
rit melancholica. s. purgetur cum succo lupuli viol. zaccara
cassia fist. oxifenitia prunis ⁊ filibus. Et si materia fuerit in
inferioribꝰ intestinis clystere faciamus humidū qḋ. ℞. viol.
camomillā ordeū maluā: sebesten: iuiubas: oleū viol. zucca-
rū ⁊ filia. Si autē sincopis fit ꝓpter inanitionem necesse
est fieri aut ex nimio vomitu: aut nimio sudore: sanguinis
fluxu per nares: vel nimia solutione. Si ex vomitu damus
succum malorū gra. aut eoꝝ sapam: sirupum de succo vuarū
agrestiū: et damus summitatē vitiū rosam spodiū lignum
aloes masticem equo pondere puluerizata cum sirupis su-
perioribus. cataplasmamꝰ stomachū cum sandal. ru. lauda-
no ligno aloes cāphora: omnibꝰ cum aqua ro. vel cum succo
mirte temperatis. Et si fit propter nimiū sudorē vngimus
corpus cum oleo mirtino salicino ro. ⁊ similibus. Si autem
fit ꝓpter sanguinem de naribus fluentem stringatur sicut
in suo loco dicturi sumus: vel pannū infusum in succo mirte
portulace vuarū agrestiū malorū gra. acetosorū capiti impo
nimus: manus ⁊ pedes a genu vsqꝫ ad inferius ligamꝰ. Et
si fortis febris non fuerit: accipe gallas non pertusatas mis-
sas ad ignē ⁊ in aceto extinctas: deinde puluerizatas misce

sibi modicum camphore ꝛ licinium lineum in encausto infusum et illi puluerem inuolutum naribus inijce. Si vero fit propter solutionē cho. damus psilium assatum ꝛ spodiū cū sirupo citoniorū ꝛ aqua frigida. Et si nō habuerint ventrē lenē tribuimus sirupū mirte: damus ꝛ ptisanā cū oleo vel ordeo assato ꝛ amygdalas cū suis corticibus assatis. Panē lotum cum amygdalis assatis. Succum accipiāt mespilorꝫ pirorū citoniorꝫ. Utātur hoc electuario qđ. ℞. citoniorꝫ purgatorꝫ interius ꝛ exterius lib. ij. malorꝫ ꝛ pirorū mūdatorū añ. lib. ß. coquātur cum aqua ro. lib. simplici lib. ij. omnia coquant ad spissitudinē. deinde adde puluerē berberis ℥. ij. da ʒ. iiij. cum sirupo vuarū agrestiū. Et si egestio fuerit quasi lotura carnis: significat contētiuam virtutē in epate esse defectam. Da hunc puluerē. ℞. berberis spodij añ. ʒ. ij. coriandri infusi in succo vuarū agrestium: aut malorꝫ gra. assatorum. ʒ. iiij. gūmi boli añ. ʒ. ij. seminis herbe acetose. ʒ. iiij. se. mirte. ʒ. ij. et ß. omnib⁹ puluerizatis da. ʒ. iij. cum sirupo citoniorꝫ ꝛ aqua frigida. Sed si ad dissinteriam vel lienteriā vel diarriam deuenerint: curentur sicut in suis locis dicturi sumus.

¶ De yctericia ꝛ eius cura. Cap. xxvij.

Nomen ycterície sumptū est a quadā aue aureī colorꝫ habente in monumētis ꝛ locis desertis habitāte: ꝛ in nullo tēpore apparēte: nisi in media estate: q̄ tota die dormit ꝛ somnū terribilē facit. Omnis ycterícia cū febre pessima est nisi cum in die cretica sit. Illa vero que est ꝓpter passionē fellis aut epatis pessima est: cui succurrimus cū dieta ꝛ medicina cho. ru. mundificante sicut cartatico de prunis oxifencia succo malorꝫ gra. oxizaccara: ptisana ꝛ similib⁹. Cūq̄ febris declinauerit purgetur cum succo lupuli cuscute solatri manna viola zuccara. Qđ si vomitus ei acciderit damus succū malorū gra. cum spodio et oxifenicia cū modico lactis ꝛ aceto maligranati. sorbeat mespila citonia sorbas ꝛ hmōi. cataplasmata ꝛ dieta sint competentia sicut in septima practice particula dicturi sumus.

¶ De febre inflatiua ꝛ ei⁹ cura ꝛ de frenesi. Ca. xxviij.

Febris acuta febris de puro calidoq̄ nascitur sanguine intra vasa. i. intra venas ꝛ arterias absq̄ vlla putrefactiōe: proinde facies patientis est mollis rubicūda ꝛ humida quasi facies balneum egredientꝭ. ꝓprium hmōi febris est semper generare inflationē: ideoq̄ faciunt spiritū angustum anhelitum ꝛ orthomiam. Ideoq̄ hāc febrē antiqui vocant inflatiuam: quia causa inflationis spūs est calor pectoris pulsusq̄ defectio. hmōi febris materia cum ascendit ad caput: et a capite in diaphragma descendit: generat apostema qđ dr̄ pleuresis: qñq̄ eadē materia a capite ad pulmonem descendit. quandoq̄ ad lacertos quib⁹ coste sunt indute quod abusiue dicitur pleuresis. ¶ Uera pleuresis. i. diaphragmatis habet duritiem febris angustiam spūs et punctionē dolorem lateris continuū et tussim ꝛ orthomiā. plurimū enī apostemata sequūtur frenesis et alienatio ꝓpter colligantiā neruorꝫ quā habet diaphragma cū cerebro. Sputū in initio huius morbi exiens in tertio aut quarto die est laudandū precipue si fuerit paucū lene inūctum: albū: et facile vt cum vna aut duabus tussibus exeat: q: significat perfectam salutē in die septima esse venturā. Sed oībus colorib⁹ laudabilior est rubeus: quia materia eius est sanguis. Sputū igitur rubeū cum albedine mixtum melius est q̄ citrinum. Si aūt citrinū in initio appareat sputū: demonstrat vel crisim esse futurā in. xl. vel. lx. dieb⁹. Et si infirmus nil screauerit ꝛ siccitatē oris habuerit duritiā spūs anhelitū orthomiā febrē incensam inter mortuos cōputatur. Si aūt screauerit saniem neq̄ prout opꝫ mundificetur añ. xl. vel. lx. ab illo die. q̄ apertū fuerat apostema: futura est mors aut piplemonia. Non vera pleuresis habet grauitatem lateris absq̄ tussi et sputo. Et si apostema fit in epate ꝛ fit calidum cognoscitur per citrinitatē vultus īfirmi ꝛ sicce tussiunt: quia est fundamentū sanguinis. Et si apostema fit in pulmone: labra sunt plumbina: supini iacent: grauiter somno detinentur: os habent apertū: de quorū signis satis in theorica disputauim⁹. Hec itaq̄ febris curatur cum minutione sanguinis de mediana vena brachij priusq̄ incensio augmentetur: si sanū pect⁹ habuerit. Sin autē infirmus de basilica vena minuatur: vbi passio est. hoc enim facto febris extinguitur. proinde antiqui hanc febrem ephimerā vocauerunt: quia multotiens in vno die dissoluitur. vnde Ga. dicit in megategni: se multos homines sanasse cum minutione sanguinis vsq̄ ad defectionē et inuestigata tamen virtute et etate et hmōi. Uirtus enim si in initio imbecillis sit: negetur phlebotomia: minus tamē est mala q̄ si in statu sit. q: si in initio fiat ꝑditio infirmi longa erit in. vij. die vel. xiiij. in statu vero nunciat perditionem in illo die aut in tertio. Et si ex naribus emanabit sanguis: et si virtus fuerit bona: quiescit infirmus maxime si fuerit in die certica. Et si virt⁹ sit debilis morbus augmentatur et natura debilitatur: vnde periculum ostēditur maxime si nō fuerit in die cretica. Et si propter hoc sanguinem minuere non audemus: extinguam⁹ acumē sanguinis cum succo malorum gra. prunis oxifenicia. ꝛ bona est aqua frigida si ieiuno dabis: sed tamen nō temere nisi cū scimus pectus et viscera ꝛ membra principalia esse sana. Sed si apostemata tāti fuerint caloris vt frigiditati aque valeant repugnare: damus parum aque: prius tamen egestionem necesse est fieri liquidam cum rebus acumen sanguinis extinguentib⁹. Demus psilium cum succo malorum gra. sirupum viol. q̄ si nō ꝓfuerint: et sanguis in sua permanserit vstione: dem⁹ catarticum de oxifenicia et prunis: si tamē pectus habuerit sanū quia acetositas nocet pectori ꝛ neruis stomachi. Et si sanguis non fuerit multum vstus aut calidus: negemus aquā frigidam et humefaciamus ventrem cum manna casiafistula añ. ℥. j. temperatis cum succo cucurbite assate. Si sudorē capitis patiantur: medicemur cum oleo: et cataplasmatib⁹ in temporibus ponendis in causon dictis: ligemus crura cū fascia. Sed quia in hac febre sepe euenit tarditas anhelitus capiti nullū cataplasma aut fomentum faciamus. Si patiātur stuporem mentis et grauitatem oculorū: aut os nō possint aperire nec loqui valeant: non est faciendū aliquod cataplasma vel inunctio capiti: neq̄ naribus aliquod fomentum appropinquatur: sed manus et pedes in aqua mittantur: in qua cocta sint camomilla ꝛ viola. fricentur quoq̄ manus et crura fortiter ꝛ plante pedum intus in aqua cum oleo ꝛ sale fricentur: deinde panem lotum cum succo malorum gra. sumant. Et si infirmus excitetur a stupore subito et vertat se ad sinistrū vel dextrū: vēter eiꝰ sonet quasi tonitruū: ꝛ post ventris solutionē illa inflatio non soluatur: mortem pronūciat. Sed si hec febris apostema fecerit in diaphragmate: fit spiritus leuior et dolor est fortior. Si in pulmone erit dolor leuior spiritus autem angustior. Et si materia apostematis fuerit sanguinolenta et dolor ascendit vsq̄ ad furculas: ante omnia cum phlebotomia occurre. deinde cataplasmatibus acumen sanguinis extinguentibus ꝛ dissolutiuam virtutem habentibus: sicut est succus maluauisci. succus violarum: ordeum mundatum omnia cocta et colata. deinde oleū viola. misce et pannus infusus loco patienti apponatur: si tēpus fuerit frigidū. q: si calidum ꝛ febris non est fortis: addimus cataplasmati camomillam. Item si virtus sit fortis etas cōplexio infirmi regio consuetudoq̄ conueniant: fiat phlebotomia postq̄ morbus incipiat augmentari. Si vero virt⁹ sit debilis: molestissimū est. q: si minuātur: caue ne sit de basilica vena de latere infirmo. Sed quia de hmōi passionis cura sexta practice particula disputaturi sumus: ideo ad aliam transeamus. ¶ Est et alia pleuresis que non est cum febre acuta. est enī de materia phlegmatica vel melācholica: hec curetur cū cataplasmatib⁹. ℞. seminis lini. ʒ. iiij. fenugreci. ʒ. v. radicꝭ malue. ʒ. iij. ordei mūdati. ʒ. ij. Oīa coquantur et colētur. deinde misceātur cum amygdaleon aut yreleon. Spōgia infusa in illo cataplasmate loco patienti superponatur. Et si. xl. dies transierint ꝛ apostema non mūdificetur: mutatur in periplemoniam: vnde accipiatur hoc apozima mundificatiuū. ℞. cancrorꝫ flumineorꝫ mundatorꝫ. ℥. j. sebesten. xx. iuiubas. xx. liqritie. ʒ. v. ficus. v. radicꝭ marathri apij gramis añ. ℥. ß. seminis malue. ʒ. ij. amygdale amare et dulcis añ. ʒ. v. ysopi. ʒ. ij. capill. veneris. ʒ. v. yreos. ʒ. iiij. seminis lini assi. ʒ. iij. folij pinearꝫ añ. ʒ. ij. grane mali granati medulle seminis

bombacis.ʒ.iij.℥ ß. Oīa coque in.vj.lib.aque ad medietatē que colata cum.ʒ.vj.penidioꝝ potetur. Pilule. ℞.succi liq̄ritie.ʒ.j.croci.ʒ.j.amidi seminis lini añ.ʒ.ij. et ß. medulle seminis bombacis.ʒ.ij.tēpera cum lacte asine: ⁊ fac pilulas in modū ciceris: quarū vnaꝫ sub lingua teneāt donec fuerit eliq̄ta: deinde aliā accipiāt. Cataplasma valēs ɔtra pleuresim que est ex febre acuta. ℞.malue polinis ordei añ.ʒ.v. viol. sandali al.añ.ʒ.ij.seminis portulace.ʒ.x. omnibus puluerizatis accipe cere albe.ʒ.v.olei ro.ʒ.xv. q̄ liq̄facta pulueres misceantur.dieta sit succus orize zuccara vel alice.

¶ De putridis febribus et earū curis. Cap.xxix.

Quia de curis acutaꝝ febriuꝫ ex pura cho. ⁊ ex puro sanguine nascentiū disputauimus: cōsequens est vt de curis febriū ex putredine nascentiū tractatus habeatur: ⁊ prius de causa putredinē generante vt in curis nō erremus. Unde dicim⁹ q̄ maior causa putredinē generans est constipatio corporis et oppilatio poroꝝ: et in eis fumoꝝ cōclusio. Constipationis poroꝝ causa est bifariā. Una de exterioribus: sicut balneuꝫ stiptice aque. vt sulphuree: nitree: aluminose. Scd̄a est de īterioribus quoꝝ cā est quinaria. Prima causa eī est coadunatio grossoꝝ humoꝝ et viscosorum in interioribus corporis ex nimia requie: quia nimia requies corpora refrigerat. Secunda est ablatio exercitij ante cibum. Tertia est exercitium post cibum. Quarta est assiduitas ciboꝝ grossoꝝ ⁊ viscosorū ⁊ multe quantitatis: ⁊ non ſm ordinē acceptorum: neq̄ cū stomachus est inanitus. Quinta est balneuꝫ post cibum antequā cibus digeratur. hec omnia poros claudūt et cōstipant: vnde sanguis ⁊ alij humores in interioribus corporis clausi putrescunt. De his eñ in theorica in tractatu accidētiū et causarum sufficienter disputauimus.

¶ De sinocho ex putredine sanguinis. Cap.xxx.

Sanguis cum putrescit in toto corpore facit febrē sinochā: quā curare debem⁹ cum phlebotomis et ħ ante statū: nisi aliq̄d nobis obuiauerit sicut debilitas v̄tutis ⁊ hm̄oi: quā doctrinā satis apertam ostendimus in tractatu de sinocho sine putredine. Or si debilitas virtutis nobis obuiauerit: aut aliqd aliud ad minuēdū sanguinē: extinguam⁹ acumē sanguinis cum succo mal.gra.oxifenicia ⁊ silibus. Demus ptisanum cū amygdaleon ⁊ zucca. Quia ħ febris licet sit acuta: putredo tamen sua oppilationem generat: vnde nisi attenuatiua dissolutiua ⁊ refrigeratiua dederimus: putredo augetur et morbus necessario augmentatur ⁊ confortatur. Si autem materia sanguinis fuerit acutissima: demus refrigerantia sicut psilium succus mal.gra.oxifenicia sirupus de prunis et viol.casiafist.manna ⁊ his similia. hec enim acutum sanguinem extinguūt. dandum est ptisanū colatū et panis lotus. Or si sanguis fuerit mediocris dāde sunt iuiube in vice oxifenicie: ⁊ ptisanū: ⁊ panis lotus. Si autem sanguis grossus et phlegmaticus fuerit: demus succum lupuli ⁊ succum endiuie cum manna casiafist. ⁊ similib⁹. Si dolorē capitis patiantur humectemus nares cum oleo viol.nenufarino. temporibus imponamus oleum ro.cuꝫ aceto. pedes in aqua calida imponamus: in qua cocta sint camomilla ⁊ viol. Si vigilias patiantur fronti roremus aquā vbi cocta sint cortices papaueris semen lactuce viol. ⁊ similia. Si vero habuerint angustiā sp̄us infundendum est caput hac aqua. Or si senserint in ventre acumen aut pūctionē accipiant succū cucumeris ⁊ mal.gra. Damus etiam succū melonis palestini eiusq̄ carnē. Dolore capitis non cessante fundam⁹ in eo lac mulieris cum oleo violato mixtum. Pedes eorū ⁊ crura mittantur in aquā in qua cocta sint camomilla viole: ligentur eorū crura: q: trahit materiā a superiorib⁹ ad īferiora. Si habuerint stuporē mētis neq̄ oculos aperire valuerint: calefiāt eorū capita cū aqua in qua cocta sint camomilla cētaurea mellilotū viole ⁊ silia. Si virt⁹ fuerit defecta ⁊ calor fortis cum viola ⁊ camomilla solūmō fiat calefactio. Fiāt iuxta infirmū sonitus delectabiles de musicoꝝ gñibus vt anima delectet̄ ⁊ cōfortetur. Or si patiens a stupore mentis surgens vertit se ad dextrā siue ad sinistrā: ⁊ ħ cū magna angustia: pessimū est signum ⁊ mortis nunciatiuū. Or si habuerint inflationē quasi tympanū habentē post ventris solutionē inflatio nō cessauerit: sit certius ⁊ velocius signū mortis: maxime si in corpore vesice videant̄ liuide aut nigre ⁊ pn̄cipalib⁹ mēbris vicine. Si istis accidētibus careāt ⁊ patiātur fluxū sang. de naribus ⁊ virtus fuerit bona febrisq̄ mitigetur ⁊ morb⁹ extiterit in declinatiōe cephalicā venā incidim⁹. Or si sanguis fluxus fuerit nimius: stringat̄ sicut in causone diximus. Si autē patiātur cordis tremorē: ponem⁹ sup stomachū sandalos et farinā ordei malusm cāphorā cinerē fornacis fabroꝝ oīa tēpera cuꝫ succo portulace sempuiue citruli arnoglosse et aceto. In eoꝝ mansione sternantur frondes ⁊ flores frigidi: ⁊ vasa ponātur aqua plena: sicut in causon dixim⁹. Or si hec febris fuerit ꝓpter apostemata vt herisipilas: accipiant succum solatri. vel cucumeris coctū et dispumatū cum casiafist.manna viol.zucca.ponant̄ super apostemata sandali ro.malue memithe solatrū coriādrū. Si calor nō fuerit fortis aliq̄d de croco misceam⁹. Or si apostema fuerit de actione nature ſm crisim ponim⁹ dissolutiua: sicut memithe mal nā camomillā crocum solatrū ⁊ silia. Si autē hec febris fuerit ꝓpter variolas ⁊ desudationes: q̄d potest cognosci ex signis in theorica dictis: rigētur oculi cū oleo oliue aut succo mali gra.acetosi: ⁊ mundificet̄ eoꝝ putredo: deinde lauentur cū aqua ro. ⁊ sumac. ⁊ earidimo ⁊ camphora cū succo coriandri tēperata. Adiuuetur etiā natura ad expellēdas variolas in exteriorib⁹ cū hoc apozimate. ℞.lacce.ʒ.iiij.lentis mūdate.ʒ.vj. draga.ʒ.iiij.oīa coque ī trib⁹ lib.aq̄ vsq̄ ad tertiā ⁊ da potui guttatim. Et q: in hac febre solutio venit sponte cauendū est ne artificialiter fiat. Or si tp̄s hyemale et frigidum fuerit: facim⁹ focum in hospitio infirmoꝝ de lignis vitium et thamarisci. Or si variole desiccentur necesse est infirmū balneari: lauetur cū farina ordei risi milij ⁊ similibus.

¶ De tertiana febre ⁊ eius cura. Cap.xxxi.

Febris tertiana molestior est ceteris putridis ꝓpter acumē materie eius: et q: causon est vicina: vnde op꞉ medicū in hac febre sibi cauere ab initio vt non det infirmo rem calefacientem ne materia calefacta cuꝫ sui acumine ad caput saliat ⁊ frenesim generet. Bonū est etiā si virtus infirmi sit fortis ⁊ materia furiosa vt demus catarticū cho.ru.purgās eiusq̄ acumen extinguens: sicut est oxifeni. pruna mirob. citrini casiafist.māna ⁊ similia. Si aūt necesse est egestionem eorū humefieri: aliquantulū diagredij oportet admisceri. Caue tñ in die accessionis ne catarticū detur: sed aut in scd̄a aut in q̄rta die. de cibo des: sufficit aūt in die accessionis psiliū cū succo maloꝝ gra. vel aliq̄s sirupus ɔueniens: ꝫ hec nō sunt danda nisi cū calor fuerit nimius ⁊ fortis: ⁊ sitis nimia: q: psiliū aliquādo coagulat ⁊ idurat materiā vñ sufficit solus sirupus. Si aūt accessio fuerit post prandiū: sufficit sirupum dare in mane. Febre aūt transacta ptisanū detur: et vespere panis lotus cum zucca. Or si accessio in medio die inceperit: nihil sumat nisi febris cessauerit: pretereunte q̄dē febre panē cū zucca.lotum accipiat. Si aūt febris in vespere: aut in prima hora noctis inceperit: mane sumat ptisanuꝫ ⁊ cū febris cessauerit panē lotū. Sꝫ cauere oportet ne in hora accessionis aliq̄d ei tribuat̄: neq̄ trib⁹ horis añ accessionē q: si tunc aliq̄d acceperit stomach⁹ euomit illud. Stomach⁹ eñ mouet̄ in tp̄e accessiōis ad expellēdā putridā materiam in eo ɔtētā: vñ si tūc aliq̄d datū fuerit: caloris febris augmētatiuū erit ⁊ materiā ingrossabit. Est eñ febris q̄si oleū in lāpade ardēti. Si aūt dolorē capit⁹ patiant̄: aut siccitas capiti augmētet̄ ⁊ infirm⁹ alienationē patiat̄ fac vnctionē ⁊ cataplasma in tēpib⁹ cum oleo et lacte sicut dixim⁹ in alijs acutis Op꞉ nos etiā mitigare incensionē stomachi cum sirupo malorum gra.aut succo eorum et spodio.

¶ De quotidiana febre ⁊ eius cura. Cap.xxxij.

Amphimerina.i.q̄tidiana: q: nascit̄ de phlegmatica materia ⁊ q: phlegma naturaliter fri. et hu. necesse est vt hec febris curet̄ cū reb⁹ hu.attenuātibus ⁊ dissoluētib⁹. Sꝫ q: phlegma aliud naturale: aliud acetosum: aliud salsum: aliud vitreū: aliud dulce Acetosum frigidi⁹ ceteris. salsuꝫ calidi⁹. Silr̄ ⁊ attenuatiua sunt diuersa: q: q̄dā cū nimio calore ⁊ incēsiōe sunt attenua

-tiua sicut radices origani calamenti zinzi. et silia. Sunt et quedam que extenuant absq; calore et fri. quemadmodũ maratrũ apiũ lupulus et siilia. Sunt et quedã q̃ attenuant acumẽ ca. extinguentis sicut ptisanũ orizacca. et his silia. Si igitur hec febris ex frigiditate et grosso phlegmate fit: medicetur cũ re attenuatiua calefactiua et dissolutiua. Si phlegma fuerit calidi? elem?: curet cũ re extenuatiua et refrigeratiua. Febre mitigari icipiẽte curet cũ re attenuatiua et nõ calefactiua: aut aliquãtulũ caliditati attineat. Bonũ est etiã vt medicina sit mediocris. i. attenuãs sine calore et cũ modico calore. et hec fiat ab initio vsquequo materia sit digesta. Cũq; signum coctionis in vrina aliisve locis apparuerit: festinãdũ est ad expellẽdam materiã. Si aũt phlegma fuerit salsum: damus catarticũ de mirob. citrinis kebul. absint. bedegare succaba cuscuta eupatorio cassiafist. mãna: et cũ pill. de hierapi. et silib?. Ut si acetosum fuerit phlegma purgam? cũ pilulis stomaticis sed tamẽ nõ oino: sed paulopost purgetur materia. quia si omnino purget cõuertit potio ad substãtialẽ corpis hũiditatẽ et natura iterũ repugnat ei ex quoz certamine perit infirm?. Eo modo est faciendũ in omni passione de graui materia et dura ad dissoluẽdũ. Salsa materia cognoscit ab acetosa his signis: quia si fuerit acetosa parua erit sitis: grauitas in ventre et stomacho: ventrẽ habẽt cõstipatũ. Si fuerit salsa fit sitis nimia: vẽter solut?: punctio in stomacho: et dolor. hũt os siccũ et salsum cũ nimia siti: frigiditas sit minor: calor fortior et accessio breuior ppter leuitatẽ et acumen materie ecõtraria fiunt signa: si fuerit acetosa. Ut si virt? infirmi nequeat pharmaciã tolerare opz ingeniari vt extenuetur materia absq; vllo labore nature: vbi grã. Si materia fuerit in epate donetur medicina epatis mũdificatiua cũ vrina: sicut trocisci de rosis. berberis et oximelle cũ succo herberũ. si materia fuerit acetosa: quia si salsa sit donent trocisci de spodio cuz orizacca. Sz si materia fuerit aggrauata erga stomachũ mundificetur stomachus cum lupulo melle rosato: si fuerit acetosa. si salsa cum rodozacara.

De particulari cura febris Cap. xxxiij.

Primus de vniuersali cura: nunc dicendũ est de particulari: vnde dicim? q si materia fuerit salsa ab initio morbi: dem? orizaccarã cũ aqua calida veniẽte quidẽ accessione et frigore incipiẽte ponantur pedes patientis in aqua ca. in qua cocta sint camomilla viola anetum: fricent plante pedum cũ oleo viol. et sale. Ut si vomitus sponte venerit bonũ est signũ: si aũt nõ: cogatur i initio morbi: quia magnũ infert stomacho nocumentũ: proinde nõ debem? facere curã stomacho lesionem inferentẽ: sz dare cõuenit rodozaccarã cuz calida. Aqua enĩ calida i hac febre est ebullio et putrefactio materie: vnde cum fuerit extenuata ppter aquã calidaz sitis extinguitur. Deinde dem? ptisanã cũ orizaccara. Si aũt febris septimã diẽ transierit et materia digeri inceperit: demus in initio accessionis orizaccarã cum apozimate aneti: et prouocabim? vomitũ sine angustia. Ut si venter fuerit constipat? clystere facies de viol. camomilla spinis egyptiacis añ. ℥. j. seminis croci hortẽsis. ʒ. xx. furfuris blete cẽtauree maioris sebesten oĩa coque in. iiij. lib. aque donec ad vnã redeant. Quib? colatis adde olei viol. zucca. obsomogari añ. ℥. j. salis cõis nitri añ. ʒ. ij. Si aũt febris. xiiij. diẽ transierit et patiẽs sentit fumũ calidũ de corpore exeuntẽ: aut patit abominationẽ nature aut ventris rugitũ: sigr q materia est cõmota: et vult exire p sudorem si fumositas sentitur. cum vomitu si abominationẽ hz. cũ egestiõe si rugitũ passus fuerit. Expellatur g materia cũ hoc catartico. ℞. myrob. keb. citrini añ. ℥. j. bedagar. ʒ. vij. sucaba absinth. eupatorij añ. ʒ. iij. vuaz passaz enucleataz. ℥. j. iuiubas. xx. pruna. xx. omnia in tribus lib. aq coquantur ad mediũ: deinde manne rodozacca. añ. ℥. j. adde et colatis oĩbus potui dabis. Ut si materia fuerit acetosa in initio morbi dabis mellicratũ: aut oximel cum calida: multũ enĩ prodest. Caueãt aquã fri. quia materiã ingrossat et congelat accipiant ptisanã coctum cũ radice maratri aneti calamenti et modico piperis. Cũq; frigus accesserit ponãtur pedes in aqua calida in qua cocta sint camomilla anetũ sansucus abrotanũ et silia. Ut si frigus sit quasi glacies epithima facim? dorso et ventri cum oleo in quo cocta sint piretrum staphisagria nitrum et calamentũ: damus etiã oximel cum calida. Si vomitus nõ sponte venerit: puocemus cum oximelle de radicib? aneto et apozimate faiceloz, sale cõmuni: q omnia ca. accipiantur. Damus has ɔfectiones. ℞. ciperi: spic. mastic. añ. ʒ. ij. fac puluerẽ da. ʒ. j. ℞. gallie ligni aloes ani. añ. ʒ. ij. fac puluerẽ da. ʒ. j. cum odorifero vino. Si patiantur grauitatẽ capitis: inclinetur caput super fumũ aque calide in qua cocta sint camomilla mellilotum et sansucus. Caueãt ab omĩ infusione lactis vel aliarũ rerũ vt olei in omni parte corporis. Dieta sint iura ciceris blete: parũ comedant. Si febre accipiant ad mediam diẽ mane accipiãt ptisanã. Incipiẽte vero frigore oximel cum calida sumat. Si mane febris accesserit nihil accipiãt quousq; febris cessauerit. Uniuersalr dicim? q inter cibum et accessionẽ. vj. horarũ sit spatiũ. Ut si virtus patiẽtis defecerit in accipienda pharmacia: da ei rem suauiter extenuatiuã et mũdificatiuã: vbi grã. Si materia fuerit epati vicina dabis rẽ epar mundificãtẽ. Ut si fuerit in stomacho dabis apozima de absinthio de aloe de hierapi. et silia. quẽadmodũ videris materiã eẽ grossam aut subtilẽ. Bone autẽ sunt cataplasmata: aut epithimata calefactiua et dissolutiua in stomacho et epate: sed tamẽ post mundificationem cũ certissime nouerimus materiã esse dissolutiuã et liqfactiuã: apparẽte signo coctionis in vrina dabis inuicem oximel rodozacca. et medicinã cũ sirupis miscem?. Et q: hui? febris pprietas est dolor stomachi: opz stomachũ ɔfortare cũ cataplasmatib? q̃ sint facta de mastice spica: absinthio: cinamo. et his silib?. Ut si stomachus defecerit vt careat appetitu: cõfortabim? euz cum oleo nardino et absinthino. Si duritiem splenis habuerit: curet cũ medicina spleniticorũ. Si patiat in stomacho frigiditatẽ et acetositatẽ: mundifica stomachuz cũ his pilulis cum de corruptis hũorib? inanientib?. ℞. kebulor. ʒ. iij. hierapi. ʒ. ij. et ß. turbith. ʒ. iij. agarici. ʒ. j. et ß. succi eupatorij succi absinthij ante. ʒ. ij. fac puluerẽ et cũ aqua calida tẽpa et pilulas fac. Ut si vis eas fortiores fieri adde modicuz scamonee. Ut si nimius in hac febre rigor fuerit epithima super dorsuz frigore ascẽdẽte imponat cũ oleo vbi cocta sint piretrũ staphisagria piper calamẽtũ. illõ silr. ℞. masculi thuris piretri equale pondus: fac puluerẽ tẽpera cuz oleo ex quo vngas dorsum.

De hemitriteo et eius cura. Cap. xxxiiij.

Hemitriteus q: de materia cho. et phlegmatica est cõmixta: necesse est vt sit curamentũ eius medicine iter rẽ calefactiuã et refrigeratiuã. Et q: oĩs cõmixtio aut est in potentia: aut in actu: aut vna est fortior altera: opz vtrãq; huius hemitritei materiam aut esse equalẽ aut inequalẽ. Si autẽ equalis sit: sit ver? hemitriteus: cuius curatio est cũ reb? attenuãtibus et dissoluentib? nullã caliditatẽ aut frigiditatẽ facientib? sicut cum succo lupuli maratri apij manna viol. zucca. rodozaccara ptisana cũ oximelle. Ut si cho. fuerit maior: sit facilior et leuior quã curari decet cũ rebus mũdificantib? et modicũ refrigerantibus sicut cũ endiuia succo maratri rodozaccara violis zucca. mãna prunis. Si aũt phlegma videat dñari sit hemitriteus molestior: qui medicet cũ mundificatiuis et dissolutiuis et aliquãtulũ ex phlegmate pl? calefactiuis quẽadmodũ mellicrato cum aqua calida sirupo de absinthio ptisano in quo cocta sint radices apij et maratri: anetum: calamentum oximel accipiãt et trociscos de rosis de berberis oĩa cũ succo maratri et oximelle. Sumat mel ro. cũ mastice maratro aniso et aqua ca. Si videris materiã attenuari et moueri et signuz coctiõis in vrina apparuerit: dabis pharmaciaz suauiter solutionẽ facientẽ. Etiã bonũ est si post cibũ vomitus puocetur et diuretica tribuant: sicut sunt trocisci de absinthio de lacca cũ succo maratri apij et endiuie. Pilule valentes. ℞. hierapi. calamenti añ. ʒ. v. anisi: maratri: apij: succi absinthij succi eupatorij añ. ʒ. iiij. tempera cum succo fumiterre: et fac pilulas: dabis potui. ʒ. ij. cum aqua calida.

De febre quartana et eius cura. Cap. xxxv.

Quartana febris quia fit de materia grossa et dura oportet medicuz preuidere quattuor res. Prima quarũ est q in initio non debet dare rem nimium

calefactiuā: ne calefacta materia due generētur febres: vna videlicet interpolata ꝛ diuturna: ꝛ alia acuta ꝯtinua: quibꝰ virtꝰ patientis deficiat: ꝛ infirmus ad periculum deueniet. Natura enim non est tante virtutis vt possit morbi acumen eiusq̄ prolixitatē tolerare. Secūda ne det refrigeratiua: ne congelet materiā: vnde induret ꝛ moret ad digerendum et dissoluendū fiatq̄ causa prolixi morbi ꝛ eius pessimitatis. Tertia ne cōsumat ꝛ debile corpus faciat cū subtilitate diete et abstinētia q̄ causa faciat mutari patiētem ad ethicam vel phthysim. Quarta ne ꝯfundat corpꝰ cū pharmacia maxime in initio morbi priusq̄ materia morbi eliquet et fit obediēs actioni nature. Tribuat ergo medicus rem maturātem ꝛ digerentē et cito eijcientē: ꝛ ingeniet purgare materiā acutā modicum cum leni vomitu. studeat ꝛ in regimine: ꝛ in cōfortatione epatis ꝛ splenis ne deficiāt: quia epar generat sanguinem: splen mundificat eum. Et si defecerit eūq̄ nō purgauerit: permanet cōmixtus cū alijs hūoribus putridis vnde putrefit ipe ꝛ incendit. Splen vero q̄ trahit fecē sanguinis ꝛ turbiditatē si defecerit ꝑmanet fex in sanguine ꝛ corrūpit vnde idem sanguis corrūpit putrefit ꝛ incendit. hac de causa vtilissima huius febris est curatio vt donet oximel cū apozimate radicum ꝛ herbaꝝ ꝛ sirupus absinthij: trocisci de eupatorio de scolopendria: aut de reubarbaro. Opꝫ ne hmōi trocisci in initio dentur: ne desiccent ꝛ indurent materiā ad obediēdū nature. sed cōuenit dari postq̄ materia fuerit maturata. Abstineant a pullis gallinis starnis ꝑdicibꝰ per tres hebdomadas in initio febris. Unctuosū est febris quasi vt oleum in lucerna. Et si materia non fuerit maturata ꝑ illas tres hebdomadas abstineāt vsq̄ ad. xl. dies. si virtus patiētis hec pati valeat. ¶ Quod si hec febris fuerit de adustione sanguinis: da in initio rem dissoluentē ꝛ attenuantē: tñ non calefaciētē sicut ptisana cū orizaccara rodozacca. viol. zucca. cum aqua ca. Uomitū ꝓuocabis in initio accessionis cū frigiditas incipit. Infundant etiā pedes in aqua ca. vbi cocta sint camomilla ꝛ viola. Accipiant succū maloꝝ gra. ꝛ vuas hyemales. Et si materia īcipit digeri festināter extrahe sanguinem de basilica vena sinistri brachij aut de mediana: et minue quousq̄ clarū ꝛ purū sanguinē egredi videas virtute hoc patiēte. Prouoca egestionē si necesse ē cū hoc catartico ℞. mirobalanos citrinos kebulos iuiubas pruna vuas passas enucleatas semen fumiterre casiāfist. mānā rodozaccarā radices maratri apij ꝛ endiuie. Et si febris elongabit. vt. xx. transeat dies: ieiunet infirmus per oēm diem accessionis et in alio die nō multū comedat: q: sanguis ꝑpter abstinentiā extenuatur. Utatur dieta subtili que facillime digeratur.

¶ Et si quartana de incēsiōe cholere fuerit: dabis in initio rem refrigerantē: q: materia ꝑpter calorē ingrossata nō attenuatur nisi cū frigidis: proinde in initio dabis succū malorū gra. cum orizaccara ꝛ ptisano. Et si constipata fuerit egestio humefiat cū māna rodozaccara prunis succo endiuie casiafist. Et si nōdū per hec fuerit humefacta: caue ne dones catarticum priusq̄ materia digeratur: sed fac clystere. Et si materia incipit digeri ꝛ de loco in locū moueri: purgetur cū catartico de mirob. citrinis: kebul. oxifenicia: prunis: eupatorio: viola: casiafist. māna: rodozacca. absinthio: cuscute semine fumiterre: ꝛ radicibꝰ endiuie. Et si materia fuerit intrauasa purgabit bis vel ter cum catartico. Bonū est etiam si phlebotometur de basilica vena sinistri brachij: cauendū tñ est ne fiat anteq̄ materia digeri incipiat. In fine autem morbi lauet in aqua calida ī qua cocta sint mellilotū camomilla absinthiū. Et si dolorē capitis patiant humefiant nares eorum cum oleo viol. Si vigilias habuerint: lauētur pedes eorum et crura cum aqua in qua cocta sint papauer lactuce viol. ꝛ his similia. Et si incēsiua fuerit materia phlegmatica: dabis in initio mel ro. ꝛ violatum cum calida. apparente coctionis signo de succo maratri ꝛ apij cū semine croci hortēsis et succo lupuli. Si egestionem vis humefacere fac clystere de ficubus siccis spinis egyptiacis camomilla semine croci hortēsis sisameleon obsomogaro zucca. nitro sale cōmuni coloqntida ꝛ his similibus. Nutriātur de iure ciceris et lactucas. Et si febris. xl. dies transierit accipiāt carnē: sed tamē caueant viscosam carnē ꝛ vnctuosam ac multum pinguedinis habentem. abstineant in die accessionis a cibo: in die tranquilla consuetū accipiant cibum: sed tamen nō multum. caueant igit a frigidis ꝛ humidis. Da etiā gallinā hoc modo preparatā. ℞. folioꝝ petroselini. ʒ. vij. oui crudi totam substantiam vnius excepto cortice: sanguinis porci masculi lib. ß. salis quātum sufficit. Oīa terantur et in corpore galline vnū annū nō habentis mittantur ꝛ suantur: deinde inuoluātur in pasta ꝛ optime sub testa coquantur. Competit enī tertianarijs quotidianarijs ꝛ q̄rtanarijs vrinā ꝓuocare febrē aufert: virtutē ꝯfortat. Similiter potest fieri de folijs basilici. i. ozimi: quia appetitū irritant: cor ꝛ stomachū cōfortant. Caue tamē ne totā vna vice comedant: sed paulatim et solū modo plenū ꝛ carnē: de pasta minime: expertū est. hec tamē accipienda sunt in die trāquilla. Potent subtile vinū in calore tēperatū. de auibꝰ comedant eas que teneras habent carnes ꝛ facile digeruntur. vomitus ꝓuocetur. ꝛ post cibū sumant diaciminū diatrionpipereon. Statu morbi accedente ꝛ coctionis signo in vrina apparente subtilietur dieta: purgetur cū pharmacia clysteribꝰ. dabis deinde diuretica: ꝛ vomitum omni die accessionis stomacho ieiuno ꝓuocabis: ꝛ in die qua nō venerit accessio prouocetur vomitus postq̄ comederint: abstineant a pullis ꝛ oībus volatilibus per tres hebdomadas ꝛ plus donec materia fuerit digesta: deinde si virtus permiserit: dabis annualē agnum. Et si febris nō fuerit fortis: neq̄ virtus defecta da helleborū album cum ptisana: et prouoca vomitū cum succo radicis aneti: et oximelle: assuefaciāt tyriacā magnā diatrionpipereō. diasulphur ꝛ similia. Trocisci valētes contra dolorē epatis ꝛ splenis ꝛ febrem quartanā. ℞. lacce reub. maratri anisi añ. ʒ. iiij. eupato. absinthij succi amborū spodij añ. ʒ. iij. cuscute. ʒ. vj. scolopendrie. ʒ. vj. seminis portulace spice anisi apij seminis añ. ʒ. iij. tēpera cū succo maratri. ℞. maratri. ʒ. iij. croci piperis albi mundi añ. ʒ. iiij. se. mali gra. capparis radicū añ. ʒ. iiij. tempera cū succo apij. Antidotū ꝯtra quartanā q̄ fit de incēsione phlegmatis. ℞. myrrhe. ʒ. vij. spice. ʒ. iij. amomi. ʒ. iiij. aristolo. rotun. reub. añ. ʒ. vj. opij. ʒ. iiij. anisi apij se. petroseli. añ. ʒ. j. castorei. ʒ. v. squinanti piperis al. casiel. añ. ʒ. iiij. piperis nigri. ʒ. vij. ameos. ʒ. j. storacis. ʒ. vj. croci. ℈. mellilotī. ʒ. viij. siseleos. ʒ. iiij. ydiocri. ʒ. v. mellisq̄ qd̄ sufficit dabis. ʒ. j. ꝛ ß. cū calida. Trocisci ydiocri. ℞. florū herbe policarie albe et citrine myrrhe añ. ʒ. ij. dauci calami aromatici ciperi xilobalsami assari ligni aloes añ. ʒ. iiij. rubee costi spice croci masticis añ. ʒ. v. tēpera cum odorifero vino ꝛ fac trociscos. Pilule vtilissime. ℞. hierepi. epithi. añ. ʒ. v. agarici. ʒ. iiij. turbith. ʒ. vj. absinthij. ʒ. iij. sulphuris albi ameos añ. ʒ. iiij. polipodij. ʒ. iij. maratri anisi apij añ. ʒ. j. ꝛ ß. tempera cum succo mente ꝛ fac pilulas: quarū due donentur in die tranquilla.

¶ De epialos ꝛ eius cura. Cap. xxxvj.

Epialos quia de vitreo nascitur phlegmate: necesse est vt curetur sicut amphimerina: sed tamē phlegma qd̄ est in epialos quia est frigidū: opꝫ medicinā fieri calidiorem ſm q̄ materia est frigida. Sed decet ab initio incipi a medicinis que debiliter sunt calefacientes donec eas assuescat: deīde paulatim ad calidiores ascendi. Plurimū nr̄a intentio est in hac febre vt mundificet stomachus cū repugnatiua ꝛ colatiua: purgetur etiā materia per vomitū et vrinā cum oximelle et aqua calida in qua cocta sint spica anisū ꝛ similia. Et si materia inceperit se mouere: et signum coctionis in vrina apparuerit: purgetur materia cū apozimate de aloe: ꝛ apozimate de hierapi. et pill. de stomati. ꝛ pill. de fetida. Clystere fiat eis in quo intrabit semen croci hortēsis centaurea anetum abrotanū herba policaria ameos bdellū serapinū coloqntida ꝛ his similia. post purgationē materie assuescant antidotum vbi assarum et castoreum ponantur: et pilule in quibus eupatorium mastix absinthium aristo. ro. ꝛ longa spica crocus et similia intrant. Dietam accipiant que sit lauatiua et diuretica sicut est ius cicerū cū obsomogaro cimino amigdalis radice sperasi porris omnibus conditis. Potent oxymel squilliticum cum aqua calida. Accipiant post cibum diaciminum diatrionpiperon diacalamentum ꝛ similia.

¶ De liparios ꝛ eius cura. Cap. xxxvij.

iparios autem quia materia eius cholera est cũ phlegmate mixta: dari oportet minꝰ calida ꝙ in epialos sicut mel ro; oxizaccara apozima de aloe de hierapigra oxizaccara cuꝫ succo marathri apij mastice ⁊ similibus.

¶ De febre q̃ alios morbos sequitur. Cap. xxxviij.

Liquando est febris propter epatis doloreꝫ aut splenis cerebri lateris pulmonis renũ aut similium: ⁊ cessante morbo qui est causa febris: cessat et ipsa: vnde hmõi febris vtilis curatio est vt certissime causam eius curemus.i.sanemus membrũ cuiꝰ occasione est febris generata: sed prius opꝫ intelligi quia hec febris que alios sequit̃ morbos: aliquãdo est debilis: aliquando est fortis. Debilis sicut ea que fit propter splenẽ: aut renes: aut propter vesicaꝫ. Aut est fortis et molesta sicut ea q̃ fit ꝓpter cerebrũ epar ⁊ latus: et nõnunꝙ est debilis sicut ⁊ aliquãdo fortis sicut ea q̃ fit ꝓpter pulmonẽ: dolor eñ pulmonis si fuerit ꝓpter sanguinẽ aut cho. fit eius febris molesta. Et si dolor fuerit ꝓpter phlegma ⁊ cho.nig. febris erit lenis. Molestatio aũt febris q̃ fit ꝓpter epar ẽ ꝓpter materiam q̃ est sanguis: leuitas auteꝫ eius q̃ fit ꝓpter splenem est propter cho.nig.q̃ est eiꝰ materia. Molestatio aũt febris que fit causa cerebri est ꝓpter neruos ⁊ sensuũ acumẽ. Lateris aũt molestatio fit propter sanguinem qui est eius materia propter vicinitatem cordis.

¶ De dispositione interpolatarũ febriũ. Cap. xxxix.

Mnis cõplexio que est extra naturam ⁊ temperamentũ est quadruplex. Prima calida ⁊ humida. Secũda calida ⁊ sic. Tertia frigida ⁊ humida Quarta frigida ⁊ sic. Quarũ nulla putredinẽ generare potest: nisi calida ⁊ humida. ¶ Hic q̃ritur quomodo cho.ru.et nig. suscipiũt putrefactionẽ cum eorum natura non sit parata ad putredinẽ suscipiendam. Solutio. Siccitas tribus modis fit: aut eñ est res sicca in natura et substantia eius liquida sicut mel vinũ cho.nig. aqua salsa et similia. Quedã in natura humida et in substantia sicca: sicut piper longum crocus ȝinȝib. ⁊ similia. Sunt et alia in natura et substantia sicca sicut ferrum lapis ⁊ similia. Quecunꝙ autẽ in substãtia sunt sicca et in natura humida: recipiũt putrefactionẽ. Que aũt in natura ⁊ substãtia sicca sunt: nũquã recipiũt putrefactionẽ. Palã itaꝙ ẽ ꝙ cholera nigra ⁊ rub. nõ recipiũt putredinẽ ꝓpter earũ cõplexionẽ ⁊ naturã: sed propter substantialẽ humiditatẽ illarũ atꝙ liquorem. Sanguis eñ quia cum vtraꝙ qualitate conuenit putrefactioni: extraneo obedit calori vnde fit febris cõtinua. Cholera rubea quia cum vna qualitate cõuenit putredini.i.cũ caliditate. ⁊ cum alia.i.siccitate nõ obedit extraneo calori: vñ habet xij.horas in labore et in requie.xxxvj. Et si eius accessio.xij. horas trãsierit: ⁊.vij.periodos q̃ sunt.xiiij.dies: dicit̃ notha .i.non vera. Febris quartana: quia cuꝫ duabus qualitatibꝰ non conuenit putredini: durat.xxiiij. horis ⁊ quiescit.xlviij. Quotidiana febris quia cũ vna qualitate.i.humiditate conuenit putredini: habet.xviij.horas in labore ⁊ sex in quiete. ¶ Hic querit̃ quare terminus sit in quartana.xxiiij.horis ⁊ non plus aut minus. Respondemus ꝙ omne qd̃ construitur sub lunari circulo fit propter repugnantiã.iiij. elemẽtoꝝ ad inuicẽ oppositoꝝ. Destructio eñ nihil aliud est nisi ꝯuersio vnius rei ad aliam: verbi grã. Elementa mutantur in cibum cibus in membra. Corpus cuꝫ destruitur humores ad aquã spũs ad aereꝫ: ossa ad terram cõuertuntur. Hec enim actio elemẽtoꝝ adinuicẽ facta non est nisi propter motum solis ⁊ lune ⁊ oĩm stellarũ motum habentiũ: ⁊ sol est causa ceteraꝝ et earũ dñatorꝝ: et cursus eius a loco ꝓcedens quo oritur et rediens vsꝙ ad eundẽ: nõ est nisi.xxiiij. horis: proinde fit vltimitas accessionis q̃rtane.xxiiij.horis. ¶ Rursus si fuerimꝰ interrogati quare calor extraneus in quartana.xviij.horis moretur ad vnam qualitatẽ.i.siccitatẽ ⁊.xxiiij.ꝑmaneat. Respondemus siccitas corporis duobus modis fit: aut cum calore: aut cũ fri. Calor desiccat corpus: q: illud rarificat ⁊ humores desiccat. frigiditas aũt nõ sic: q: materiam coadunat ⁊ congelat ad quã extraneo calore accedente materia congelata aperitur et fit perflua ⁊ obediẽs putredini. Siccitas vero que fit ꝓpter calorẽ: q: non in ea hu. sunt clausi vel coagulati: necessario calor extraneus tardatur in eo qd̃ liquefacit Interpolatio nil aliud est ꝙ qualitas materiã impediẽs cuꝫ sua duricia. Et si predicti humores intra vasa putrefiant: faciunt febres cõtinuas sine interpolatione: q: sunt cum sanguine in vasis: neꝙ patiunt̃ rigorem vt in tertiana: neꝙ frigdorem vt in quotidiana vel quartana. Rigor enim non est aliud nisi materia membra pungens sensibilia. Rigor differt a frigore: quia in rigore sentit patiens ꝑunctionem quasi acus vel spine sint in eo fixe. q: causa ipsius sunt acuti fumi. Frigus sentiunt egri quasi niuis congelatio: quia causa eiꝰ sunt graues fumi ⁊ tardi ad mouendũ. ¶ Itẽ si dixerit quare cholera ru. in lipario calefacit exteriora ⁊ īteriora minime In tertiana vero simplici non simili mõ agit cho.ru. Rñdemus cho.ru.in tertiana est simplex: in liparios est mixta cuꝫ phlegmate. ¶ Item q̃ritur quare vitreum phlegma et liparios nõ gñant febrẽ sicut in epialos. Rñdemꝰ q: phlegma non est in toto corpore equale: sed in epialos est phlegma ꝑ totum corpus equale. Merito ergo ex premissis infertur q: q̃litates nõ sunt nisi quattuor.i.cali.fri.sic.⁊ hũi. Humana enim corpora non videmus mutari nisi ad eas: ⁊ non sanantur: neꝙ restaurantur: nisi per eas. Quia medicine nil aliud est nisi repugnatio vniꝰ cõtrarij ad aliud contrariũ. Nos ꝙ non inuenimus nr̃a corpora mutari ac cõuerti: nisi ad ca. fri.sic ⁊ hu. neꝙ videmus ea restaurari nisi cum ca.fri.hu.et sic. vnde aristoteles in quarta particula microscomi: per contrariũ inquit curamur: ꝑ sile augmentamur. Quattuor igit̃ sunt q̃litates: neꝙ plẽs: neꝙ pauciores: q̃rũ due sunt actiue ca. et fri. et due passiue.s.hu.⁊ sic. Quia ca. semper facit sic. fri. vero humiditatem: quã sententiã Johẽs damascenꝰ nõ approbauit: aristoteles ecõtra. Palam intelligimꝰ quia caliditas fortior est actiua et sic. fortior passiua. Hac de causa tertiana febris habet.xij. horas in requie: quia siccitas repugnat calori vt non fiat febris continua: et tardat eam vsꝙ ad tertiuꝫ diẽ. Et quia in quotidiana est debilior ⁊ actiua.i. frigiditas ⁊ debilior passiua.i.humiditas est modica interpolatio.i.sex horis. Ac quia cho.ni. debilior est actiua.s.frigiditas et fortior est passiua.i.siccitas: necessario indurat̃ vñ requies est.xlviij. horis ad minus. Materia enim cholerica quia pauca est in quãtitate: ⁊ quia fortiorem hꝫ actiuam.i. caloreꝫ naturalẽ vel actiualẽ facit febrem cõtinuã.i.sinochã. Materia eñ cholerica: quia pauca est in quantitate: et quia fortiorẽ habet actiuã.i.calorẽ et fortiorẽ passiuã.i.siccitatem facit febrem interpolatã. Materia eñ phlegmatica quia est multa et grossa et hũida: paruã facit interpolationem. Melancholica vero materia: q: est pauca in quantitate ⁊ habet vnam fortem actiuã.i.frigiditatẽ: et fortem passiuã.i.siccitatem habet longã interpolationẽ. Ois eñ calor aut est naturalis aut non naturalis vel accidẽtalis. Calor naturalis cibũ digerit subtiliat mundificat feces per propria loca: sed calor febris operatur cum sua natura in materiã que est putrefacta per vnãquãꝙ exacerbationem vt eius humiditatem per vnamquãꝙ accessionem consumat. Ideoꝙ cessante materia transit et febris.

¶ De tertiana interpolata ⁊ eiꝰ cura. Cap. xl.

itur si tertiana febris non sit cõtinua: cũ vomitu facile curat̃. Rx. se.atriplicis.ʒ.j. ⁊ s̃.triti.ʒ. in panno raro missum et in aqua ca. mollificatum fricetur in cipho. Lac vero quod egredit̃ sumat̃ cum sirupo acetoso. vel semẽ infundat̃ in aqua in qua cocte sint radices cucumeris agrestis aut cũ oximelle. Rubea ad tertianã probata. Rx. opij.ʒ.iiij. croci anisi cardamomi. storac. rubee iusquiami baccarũ lauri añ.ʒ.j. cõfice cũ melle da duobus vel tribus horis ante accessionem. Si tertiana fuerit cõtinua medicetur sicut acuta febris.

¶ De tertiana notha ⁊ eius cura. Cap. xlj.

I tertiana notha fuerit: cũ hoc vomitu medicetur: misce mel et acetuꝫ seminis atriplicis.ʒ.iij. huic misce frica ⁊ cola ⁊ da patienti. Si tertiana fuerit duplex: dabis hydrocopion pãcristũ cum balsamo et rubea ⁊ musa. Si solutionem patiat̃ dabis mel citoniatũ ita cõfectũ. Rx. succi mali citonij

partē vnam mellis vnā coq̄ lento igne ad spissitudinē mellis. Si aūt tertiana in autūno venerit: curabis eā cum diatessaron distēperato cū vino calido ⁊ cum rubea: aut musa. Cibi dādi sunt temperati: vt far granū bene coctū lactuca spinarchia cucurbita assata ⁊ similia.

¶ De cura quotidiane febris. Cap̄. xlij.

Quotidiana hec febris curet̄ cū vomitu. ℞. tapsie lib. j. elacterij lib. ß. cinamomi ʒ. iij. da cū oximelle ʒ. ij. vel ſm virtutē patiētis. Si stomachus plenꝰ sit hūoribꝰ det̄ oximel vt vomāt. ℞. aceti phialas duas mellis vnā ſeminis radic̄. raphani ſeminis atriplicis añ. ʒ. ß. et coquantur ad medium et bibant ante accessionē ⁊ ieiunēt vna hora postea. Si vero non vomuerint accipiant aquā ca. Si vero q̄tidiana sit acuta: ferant vsq̄ ad septimū diē: dieta sit ptisanum. Si quotidiana admisceat̄ tertiane: detur panchristū ⁊ rubea tro. ⁊ ydropion quasi potione vna vtantur. Si vero non profuerit detur tyriaca. Si quotidiana in tpe veris fuerit: eā curabis pāchristo rubea ⁊ esdra. Cataplasmata vero. ℞. micas panis fel terre equo pondere cōfice cum ouo molli asso cum oleo cypressino aut laurino ⁊ pāno induto sup viscera pone. pbatū est.

¶ De cura quartane febris. Cap̄. xliij.

Si quartanam nullus morbꝰ precesserit: in principio tribus diebꝰ vinctis dabimꝰ tyriacam magnam in modum auellane cum oximelle squillitico: postea dabis laxatiuū sicut pigram: theodoricon: aut hieralogodiō: aut vomitiuum superiꝰ scriptum. Corpore purgato mittatur in tinā aqua plenā in qua cocta sint nepita: pulegiū: laurus absinthiū: ibiq̄ bibat tyriacā magnā cum oximelle squillitico aut diatessaron aut adrianū: aut diatrionpipereon. aut vnū illoꝝ q̄d in antidotario sumus dicturi. In die accessionis nihil manducet: ⁊ in duabus horis ante accessionem intret tinam.

¶ De cura duplicis quartane. Cap̄. xliiij.

In duplici quartana detur panchristū ⁊ adrianū tēperatū cum succo balsamite. In hyeme curet̄ cum esdra mixta cum potione sancti pauli ⁊ musa enea. In estate cum potione mixta rubee cū tyriaca mūdissima ⁊ vino tēperata. ⁊ fumigium facimus. ℞. gipsi spolij serpētis pellis vituli marini hyeme cū mulsa adriano ⁊ cū trociscis ad q̄rtanā pbatis. Oleū petroleū dabis bibere: ⁊ vngatur dorsum cū calidis oleis ⁊ vnguentis.

¶ De curis apostematū ex sanguine. Cap̄. xlv.

Quia de apostematibꝰ intrinsecus nascētibꝰ maxime cū febribꝰ existentibꝰ necnon ⁊ de eorū curis disputauimꝰ: ordo expetit vt de curis apostematū extrinsecus apparentiū disputemꝰ. incipiēdū ab apostematibꝰ ex sanguine nascētibus. Bonū est enī si sanguis cum phlebotomo de vena basilica brachij extrahatur ꝯsiderata virtute etate ⁊ hmōi: postea vero sunt danda q̄ acumē sanguinis extīguūt sicut oxifenicia cassiafist. mānā ⁊ silia. Corpe purgato ad medicādū apostema redeamus. s. cū sandalis viol̄. ro. bolo mirta apio ⁊ silibꝰ. In statu vero apostematis dissolutiua misceant̄ sicut linū crocꝰ ⁊ silia. Dias. vitellū oui cū oleo ro. ⁊ pauco croco ⁊ myrrha aposte. de grosso sanguine dissoluit superpositū. Itē vitellum oui cum oleo viol̄. suppositum dolorem mitigat: et ad digerendum accelerat dissoluens nondum collecta.

¶ De triplici materia apostematū. Cap̄. xlvj.

In septimo capitulo secunde practice meminimus nos dixisse ꝙ materia apostematis tribꝰ modis fieri debet: aut tēperate ca. ⁊ hu. sicut fomētum aque ca. temperate ⁊ sapide: ⁊ farina frumenti cum oleo ⁊ aqua cocta ⁊ silia. Aut viscosam medicinā facimꝰ poros claudentē vt ca. intus coadunato apostematis materia digerat̄: sicut axungia porcina anserina ⁊ silia. Aut cōponimꝰ medicinam vtrāq̄ vim hñtem. s. temperate ca. ⁊ viscosam sicut fit de lini semine de apozimate bletaꝝ aq̄ ⁊ olei. Et si calor apostematis modū excesserit: decet medicinā in eo gradu eē factā quo calor corpis a tēperamēto exierit. Sꝫ necesse est si cholericū sit apostema vt primitus purgetur cho. ru. deinde solatrū coriandrum semperuiuus portulaca psilium iusquiamus lactuca endiuia et similia apponantur.

¶ De cura apostematū ex phlegmate. Cap̄. xlvij.

In phlegmatico apostemate phlegma purget̄: postea spōgiam aque tepide infusam aut lanā aliquādo aquā et vinum oportet superponere.

¶ De cura melācholici apostematis. Cap̄. xlviij.

Apostema vero q̄d sciros dr̄: si ad cancrū deuenerit incurabile est: vñ opꝫ ꝙ cho. nig. purget̄. Sup apostema caules cū butyro bouino ponant̄. Sꝫ si apostema fit cū somno mortiferū est: nisi cito succurratur. Demꝰ igitur tyriacā ad potādū: q2 sicut venenū hic morbꝰ sanguinē cordis ꝯgelat: sꝫ tyriaca eliquat sanguinē cordis: ⁊ defendit totū corpus: ⁊ de tyriaca locus apostematis vngat̄. Sꝫ si tyriaca deest: allia accipiāt vel pimpinellā cū gētiana bibāt. Sup aposte. saluia cū axūgia porcina pistata ponat̄. Aliud pbatū. ℞. sapōis calcis sal̄ cōis eq̄ pōdere cū sputo hoīs ieiuni cōfice. hec oīa hoīem a morte liberāt. Sed si aliq̄d aposte. melācholicū ad farsū vel̄ ad cācrū deuenerit: curet̄ sicut in sequēti pticula dicturi sumꝰ. Folia oliue cū melle pistata cancrū ⁊ farsum potēter curant. Hip. i apho. vbicūq̄ cācri fiūt nō curare meliꝰ curati vo citiꝰ pereūt ꝙ si medicina nō pfuerit: curet̄ sic ī chirurgia dicturi sumꝰ. Vnguēta dialtee ⁊ populeō valēt hūectatōi duri aposte. et aperiūt sine molestatiōe. Aliud valet aposte. sine capite. ℞. seminis lini fenugreci stercoris colūbini añ. ʒ. viij. sisami ꝯbusti ⁊ bñ puluerizati. ʒ. xxx. oīa cū oleo sisamino tēpa. Dialtea Iohā. damas. ad mūdificādū ca. aposte. ℞. psilij. ʒ. xxx. iusquiami. ʒ. xv. mirte. ʒ. xlv. fenugreci se. lini añ. ʒ. xx. malue se. ʒ. x. oīa pone ī aq̄ ca. deinde accipe spumas eoꝝ ⁊ tēpa cū oleo ⁊ litargiro. Aliud sciroſi splenis ⁊ totiꝰ corpis valet. ℞. armoniaci. ʒ. iiij. aceti lib. j. dimitte p totā diē: deinde pistet̄ vt fiet q̄si medulla: deīde olei ro. ʒ. iiij. cere. ʒ. j. coq̄ vt dissoluat̄.

¶ De cura scrophulaꝝ ⁊ verrucarum. Cap̄. xlix.

Scrophule si sunt de viscoso phlegmate curētur h medicamīe expto. ℞. succi lilij agrestis euforbij añ. ʒ. ij. puluerīza ⁊ tēpera isimul̄. ⁊ da patiēti. vij. pill̄. ex eo factās ī mane p. xxx. dies dispgit enī scrophulas: nec vna remanet. Aliud. ℞. castrāgule radicē inserte in modū testiculi tere in mortario ⁊ mitte in vino: et pone sub diuo asero vsq̄ mane: ⁊ da patiēti bibere ⁊ oēs p vrinā purgabūtur si dederis luna ignita. Et si non pfuerit incidant̄: sicut in chirurgia dicturi sumꝰ. Si aūt verruce et pori appareāt: medicent̄ sicut in sequenti particula dicturi sumus: sin autem chirurgia curentur.

¶ Finis libri tertij.

¶ Liber quartus de passionibꝰ in mēbris exterioribus euenientibus: et earum curis.

¶ Capitula quarti libri.

¶ De curis passionũ in exterioribus mẽbris corpis. Cap. j.

In secunda practice particula curationis intentionẽ trifariam esse diximus τ de duabus simplices τ vniuersales curas continentibus cõpendiose disputauimus: restat vt de tertio modo: scz de curz oim passionũ in exteriorib⁹ membris nascentiũ disputemus. Sed q: passiones in exterioribus membris nascẽtes: alie sunt in toto corpore apparẽtes vt variole lepra τ oẽs alie quas in theorica diximus: quedã ṽo particulares τ nõ in toto corpore apparẽtes: bonũ est etiam vt a curis passionum totum corpus circundantiũ dicamus. Et primo de lepra: q: de huiusmodi passiõis origine τ significatione eiusdẽ in theorica nõ ad plenitudinẽ disputauimus. In hac particula iterum de eius origine τ cura τ significatiõe: vt in curis nõ erremus: aliquantulũ volumus differere. Cũ em̃ oim passionũ in toto corpore apparentiũ hec sit deterior: τ ad curandũ grauior: τ merito vniuersitatis curã scribere nõ dedignor. Passiões in exterioribus mẽbris nascentes quedã potionibus τ vnguẽtis curant̃: vt lepra morphea: quedã ṽo chirurgia curantur vt aporisma: quedã puncturã scorpionis curant vt sputũ hominis ieiuni τ galline viue anus: q̃dã morsus canis rabidi vt nuces τ sulphur. Sunt τ alia quedã que incendium ignis vel aque curant: vt pili leporis si incidantur.

¶ De cura lepre τ eius significatione. Cap. ij.

Oportet medicũ bñ inuestigare chimorũ putrediones que ex quattuor nascũtur humoribus cũ naturam suã siue simplices sint siue compositi egrediuntur. Putredinũ autẽ causa aut ex corruptione est spermatis masculi siue femine siue vtriusq; aut ex corruptione aeris siue cibi τ potus. Ex his enim humoribus corruptis nascitur infirmitas que lepra solet vocari: cuius morbi inuestigatio difficilis τ laboriosa est in sui initio. Postq̃ ṽo exit in ꝓpatulũ dura est ad sanandum. Cũ ergo hic morbus vt diximus ex quattuor humoribus nascit̃: a sanguinis corruptione qui quasi dignior est incipiamus. Si igitur causa lepre ex sanguinis corruptiõe fit: designat̃ ex rubore τ calore vel calido apostemate τ sanguis cũ minuat̃ putredine cognoscit̃. Si ex rub. chole. est corruptiõe est siccitas τ asperitas maciesq; : τ hec notant̃ in pectore: pustule etiam sicce in corpore: scissure in manibus siue pedibus: cutis color citrinus. Si ṽo ex cholere nig. putredine similiter succedit siccitas: τ manuũ τ pedũ scissura: τ venarũ extensio: spasm⁹ τ digitorũ contractio: τ totius corporis titillatio cutisq; nigredo. Si de phlegmatis est vitio corpus glandulosum efficitur τ nimis humiditas per totũ corpus: caroq; emollit̃ cutis alba videtur. Si aũt humores ad se inuicẽ componuntur: huiusmoi causa ex cõpositis oritur. Si cõmixtio sanguinis τ cho. rub. fuerit: apostema calidũ multũ erit: pũctio nimia est τ incẽsio vnde cũ scalpatur putredo subsequitur. Quorũ duorum caloribus augmẽtatis vene inciduntur τ neruí: caroq; cõsumit̃ τ membrorũ iũcture separant̃. Siccitate quoq; crescente putredinis fluxus minuit̃: si aũt nõ cõtrariũ comitet̃. Sanguinis aũt τ phlegmatiz ꝯmixtio glãdes τ apostemata facit in toto corpore. Sz si calor humiditatẽ supauerit: putredo exiẽs albescit quasi cocta sit sanies. Si aũt frigiditas phlegmatis ardorẽ sanguinis superauerit: apostema inde nascens in longo tempore nõ maturescit. Cũ aũt maturauerit sanies albescat. Si vero cho. rub. cũ chole. nig. mixta fuerit asperitas denotat pectoris τ siccatio vocis τ scissura pedũ τ spasmus digitorũ. Et si calor chole. rub. frigiditatẽ excellit cho. nig. incẽdiũ maius fit τ membra citius scissuras patiuntur τ mẽbrorũ cõcatenatio dissoluit̃. Si aũt ecõtrario ꝯriũ comitat̃. Et si cho. nig. cõmiscet̃ phlegmati: siccitas glãdulosa: pustule sicce: τ salse sunt: mutatiões cutz liuide sunt aut nigre aut albe aut virides. Et si hũiditas augmentat̃ glãdes etiã multiplicant̃: si aũt nõ ecõtrario cõtingit. Morbus q̃ nascẽs ex sanguine alopicia vocat̃. Qui ṽo ex cho. ru. pcreat̃ leonina nuncupat̃. Ex chole. nig. elephantis dr̃. De phlegmate tyria nũcupat̃. Qui morbi cũ in corpore emanauerint: necesse est maximuz piculũ faciãt. Quidam tñ eorũ matrie in cerebro dñant̃: quidã ṽo in corpe solo: τ q̃dã in vtroq;. Sũt τ alij in q̃busdã mẽbris sicut in manib⁹ τ pedib⁹: quidã pilos deponũt: quidã ṽo nõ: alij carnẽ cõsumũt: alij pruriginẽ τ scabiẽ ꝓturiunt et fissurã: alij morpheas nigras siue rufas seu albas: alij impetiginẽ latã gignũt nigrã τ pessimã. Quidã etiã cutẽ crepant τ eã reddũt fluidã: alij non: quidam τ vngulas deponunt: quidã corp⁹ desiccẽt totũ: alij pustulas emittũt fluẽtes qđ ex quãtitate cõtingit putredinũ. Peior aũt his oib⁹ vbi sanguis augmentat̃ ꝓpter velocitatẽ putredinis ei⁹ est qui de cho. ru. gignit̃: q: hec ex nimia sui incẽsione peiorat̃ maxime si sanguini misceat̃. Chole. aũt nig. atq; phleg. paulatim putresciũt sibi subiecta. Expletis huiusmoi significationib⁹ atq; causis: opz vt subijciatur cura.

¶ De origine lepre τ eius cura. Cap. iij.

Conuenit q̃ chimũ certificari vñ orirat̃. Si em̃ ex sanguine est q̃ in supma pte corpis est: et h̃ si expetit tẽp⁹ atq; etas phlebotomandus est eger de cephalica: aut de vena q̃ est in fronte: aut in occipitio ponẽda est vẽtosa τ dãdũ est catarticũ qđ iã dicturus suz. Si q̃ sanguis in pectore dñet̃ siue cubit⁹ siue man⁹ de basilica sinistre man⁹ est minuẽdus aut de ea q̃ inter mediũ τ auricularẽ digitũ cõtinet̃: aut de ea q̃ inter radicẽ τ mediũ hz i dextra manu. vẽtosandus est q̃ subter scapulas man⁹ vtriusq;. Si aũt de sanguine inferiorz brachij phlebotomãdus est sup calcaneũ vtriusq; pedis: τ vẽtosa in vtroq; crure ei⁹ est leuo palmo adhibẽda. Si autem ex cho. ru. fuit cã morbi: incipiẽdũ erit a catartico aut phlebotomia. Sz si in toto corpore iã infirmitas aspgat̃ añ catarticuz de media vena est minuẽdus. qđ silr in cũctis obseruat̃ humoribus. Si aliqua post catarticũ sanguinis corruptio remanebit: aliquãtulũ cũ phlebotomia aut vẽtosa erit laborãdum τ postea adhibẽdũ erit h̃ catarticũ. ℞. mirob. citri. ʒ. x. bell. embli. cuscute. añ. ʒ. v. fumiter. ʒ. vij. oxise. ʒ. xx. q̃ oĩa in duab⁹ lib. aq̃ excocta vsq; ad. viij. ℥. redigant̃ τ colent̃ τ media. ʒ. aloes minutissime puluerizati misceat̃ τ ad bibẽdũ egro det̃: post ṽo dieb. vij. cũ stiptica dieta est nutriẽdus sicut pdice falcano τ silib⁹: deĩde iste puluis erit dãdus. ℞. mirobo. citri. ʒ. x. fumiter. eupatorij maratri se. lactuce. añ. ʒ. ij. zucca. quantũ oẽs spẽs habebũt: τ de his facto puluere cũ aq̃ cal. ʒ. iij. da quotidie. Et silr aliud catarticũ adhibẽdũ est qđ calorẽ sanguinis extiguit. ℞. absinth. cuscu. añ. ʒ. iij. mirob. citri. ʒ. vij. maratri ʒ. j. τ ß. oxiseni. ʒ. xj. rose. ʒ. ij. aq̃ li. ij. coq̃ quousq; ad. vij. ℥. redigant̃ τ h̃ colent̃: τ de maiorib⁹ potionib⁹ addant̃ q̃s dicturi sum⁹. ʒ. j. τ ß. det̃ ad bibẽdũ. Sz si cho. ru. vel corruptio ꝓpẽdat̃ ꝯcta in pmis phleb. añ catarticũ tribuat̃ τ phlebotomet̃ ſm q̃ in sanguis corruptiõe dixim⁹. ℞. mirobo. citri. ʒ. xj. q̃ coquant̃ τ colent̃ in li. j. prunorũ syrupi: τ ibi p diẽ τ noctẽ teneant̃ integrã q̃bus. ʒ. vij. casiefi. adhibe τ post colans adiũge. ʒ. ij. vio. τ mediã aloe τ da bibere de h̃. v. dieb⁹: sz nutriat̃ cũ dieta hũida sicut carne agnina cucurbita crisolocãna gallina bliti portula. malua carne ericij: τ ei⁹ piguedine hedulis aut bob⁹ lactẽtib⁹ τ silib⁹: postea phlebotomet̃ ſm q̃ diximus. Que ṽo chole. ru. iuuãt: silr cõtra corruptũ sanguinẽ

adiuuant ⁊ ecõuerso. ℞. cuscute absinthij. añ. ʒ. iij. maratri ca
pill. veneris. añ. ʒ. ij. miroba. citrini. ʒ. x. casiefi. ʒ. v. ⁊ lib. j. ⁊ ß.
aque adhibe que ad. viij. ℥. redigant ⁊ colatis adiunge. ʒ. iiij.
radicis ⁊ zinzibe.. ʒ. viij. vio. ⁊. ʒ. ß. puluerizati aloe ⁊ da bibe
re. Aliud catarticũ similiter valet ꝯ chole. rub. incensionem
℞. absinthij cuscute. añ. ʒ. v. mirobala. citrini viole. añ. ʒ. x.
casiefi. ʒ. viij. opife. ʒ. xv. fumiter. maratri. añ. ʒ. j. ⁊ ß. facto pul
uere da bibere. Aliud catarticũ. ℞. folij. prassij cuscute capil
loꝝ veneris absinthij maratri. añ. ʒ. iij. vio. ʒ. v. casiefi. ʒ. viij.
opifeni. ʒ. xv. fumiterre maratri. añ. ʒ. j. ⁊ ß. in tribus lib. aque
coque quousqꝫ ad. viij. ℥. redigantur: quibus colatis adhibe
ʒ. ß. agarici: aloe. ʒ. ß. facto puluerẽ dabis bibere. Aliud catar
ticũ. ℞. folij prassij cuscu. capilloꝝ veneris apij absinthij ma
ratri. añ. ʒ. iij. viole. ʒ. v. opifeni. ʒ. xx. casiefistu. ʒ. vij. rose. ʒ. ij.
lacce. ʒ. j. ⁊ ß. fumiterre. ʒ. iij. miroba. citrini. ʒ. x. duas adhibe
lib. aque quas ad. vij. ℥. redige colatis. ʒ. j. ⁊ ß. de maiori ad
iunge potiõe. Puluis tantũdẽ valẽs. ℞. miroba. citrini. ʒ.
xx. maratri. ʒ. v. masticis. ʒ. vij. psilij. ʒ. x. zucca. ʒ. xxx. de his oi
bus preter psilium puluis efficiatur ⁊ bibere detur circiter
ʒ. ij. aut. iij. Corpore aũt mundificato det ei sternutatio cum
oleo vio. ⁊ oui albugine: oculi lauent cum aqua sumac mali
gra. dulcis ⁊ acidi. Si autẽ in corpore habeantur pustule ali
que: ⁊ he sint fluide: cũ stipticis sunt medicande sicut acatia
rosa gũmi arabico carabe balaustiis litargi. cerusa alumine
myrrha bolo cipresso pill. gall. ⁊ similibus. Unguentum hoc
mundificat totũ corpus a putredine. ℞. litargiri. ℥. iij. alumi
nis argenti viui. añ. ℥. iij. rosarũ. ʒ. j. sauine sigie carbunie. añ.
℥. j. ⁊ ß. ciceris lẽtis ⁊ calcanti. añ. ℥. j. hec omnia cũ succo mir
te fructus distemperentur. que coquantur usqꝫ ad consum
ptionẽ tertie partis: ⁊ cũ oleo ro. quantũ sufficit. Deinde to
tum corpus vngatur in diebus septẽ: ⁊ in octauo die cũ oleo
rosa: nono cum aceto vue agrestis: decimo balneo vtatur.
Aliud. ℞. ceruse litargiri. añ. ℥. ij. argenti viui. ℥. j. sigie fenu
greci ypoquistidos sauine acatie. añ. ʒ. j. olei ro. ℥. iiij. de his
omnibꝫ vnguẽtũ cõficiatur cum sapa mirte ⁊ aceto. Si autẽ
pustule sicce fuerint vt aspere ⁊ cum prurigine ꝓpter chole.
rub. fac vnguentũ istud. ℞. litargiri. ℥. ij. ceruse. ℥. j. vio. capil
loꝝ veneris. añ. ℥. j. cere albe axũgie galline ⁊ ericij sigie. añ. ℥.
j. ⁊ ß. Aliud qđ ad digitoꝝ cõtractionẽ valet. ℞. malue ca
pilloꝝ veneris sauine ro. viole aristo. lon. añ. ℥. j. colopho. cere
albe. añ. ℥. ij. argenti viui. ℥. j. ceruse. ℥. j. ⁊ ß. litargiri. ℥. iij. axun
gie galline ⁊ vituli ⁊ ericij axungie medulle vaccine olei si
sami ⁊ vio. añ. ℥. iij. calciteos. ℥. j. aluminis sarcocole. añ. ℥. iij.
butyri. ℥. ij. sigie. ℥. ij. de his omnibꝫ vnguentũ fiat. Aliud. ℞.
butyri. li. j. cere albe. ℥. iiij. argenti viui dragaganti gũmi ara
bi. masticis colopho. sarcocole aluminis. añ. ℥. j. ceruse viol.
añ. ℥. iij. olei sisami. ℥. ij. ⁊ inde fac vnguẽtũ. Aliud. ℞. butyri li.
j. cere albe. ℥. iiij. argenti viui. ℥. ij. dragaganti. ʒ. iiij. capill. ve
neris ceruse. añ. ℥. j. olei sisami. ℥. ij. fac vnguentum. Sufficit
dixisse de morbo hmõi a sanguine ⁊ a chole. nascente.

De cura lepre a cholera nigra ⁊ phlegmate causate. Cap. iiij.

Incipiemus ab illa que a cholera nigra vel phle
gmate nascitur: cõtra quã optimũ est ⁊ pfectissi
mum antidotum qđ nominat hierapudisum vel
pusida theodoricũ euperiston hieralogodiõ me
rificon ⁊ aliud maius antidotũ qđ dicturus sum
cum hoc catartico qđ. ℞. miroba. kebu. nigri. añ. ʒ. vij. epitbi
mi. ʒ. v. polipodij ameos. añ. ʒ. iij. polij. ʒ. ij. ⁊ duas lib. aque
vsqꝫ ad. viij. ℥. redacte: hec colata bibenda da cũ qualicũqꝫ vo
lueris sirupo ⁊ hiera. ʒ. j. ⁊ ß. Aliud. ℞. kebu. nig. camedreos
añ. ʒ. v. ameos epitbi. añ. ʒ. iij. polij. ʒ. ij. fac catarticum supe
riori simile: ⁊ egro cum aliqua hiera da bibere. Aliud. ℞. ke
buli. ʒ. xx. nigri. ʒ. x. fumiterre sene. añ. ʒ. x. epitbi. ameos. añ.
ʒ. iij. polipodij turbith. añ. ʒ. iij. vue passe mũdate. ʒ. xx. que
excocta in. vij. lib. aque redacta vsqꝫ ad vnam cola ⁊ in duas
partes diuide: ⁊ in vna parte illarũ pone puluerem hierepi.
⁊ agarici ameos epitbi. añ. ʒ. j. q̃ cõposita egro da bibere. Pi
lule stomatiche ad hũc multũ valẽt morbũ. ℞. hierepi. ʒ. x.
epitbi. ʒ. vij. turbith. ʒ. v. salis indici. ʒ. vij. anisi ameos apij se
mi. maratri. añ. ʒ. ij. polipodij. ʒ. vij. turbith. ʒ. v. salis indici. ʒ.
vij. anisi ameos apij semi. maratri. añ. ʒ. ij. polipodij. ʒ. vij. sca
monee assate. ʒ. v. hellebo. nigri bdellij. añ. ʒ. vij. factum inde
puluerem distempera cũ succo maratri: ⁊ fac pilulas in mo
dum piperis ⁊ da inde bibere. ʒ. iij. vel. v. qđ iñ facies post
catarticũ de hiera fortiori: deinde da bibere de antidoto qđ
dicturi sumus: ⁊ bibat cum aqua quã dicturi sumus. ℞. epi
thi. ʒ. v. kebuli. ʒ. viij. polipodij. ʒ. iij. camepitheos. ʒ. iij. vue
passe mundate. ʒ. x. aque. lib. iiij. in vnam redactas: ⁊ ista da
bibere. Potio mire ad lepram valens ⁊ oẽm chimorũ cor
ruptionem ⁊ cõplexionẽ corporis moderandam ⁊ mundifi
candã. ℞. agarici coloquintide squille cocte turbith scamo
nee polipodij hellebo. nigri piperis al. atqꝫ lõgi camedreos
camepitheos cẽtauree. añ. ʒ. xl. siseleos prassij ameos epitbi.
gentiane euforbij polij absinthij cicute semi. camomille semi
nis aristo. lõ. ⁊ rotũde. añ. ʒ. xx. cocognidij tithimalli cuscute
yreos fumiterre petroselini armonia. oppopona. spice nar
di casieligneе assari cinamomi alithimi amomi calami aro
matici mirte folij scordeon aperi yperici. añ. ʒ. x. piperis ni
gri croci spice celtice squinanti carpobalsami calamenti rute
seminis radi. semi. apij castorei. añ. ʒ. x. serapini bdellij. añ. ʒ.
xxx. carnis tyrie. ʒ. xx. hirundinis cocte. ʒ. xl. pinguedinis. ʒ. xl.
altee. ʒ. cxx. facto puluere de his que possunt puluerizari re
liqua sapa liquabis puluerẽ superiori admisce cũ pinguedi
ne: mel qđ sufficit appone ⁊ in vase vitreo pone: cuius ter
tia pars vacua remaneat qđ postea in eodẽ mitte a principio
kalen. iulij vsqꝫ ad kalẽ. aprilis: deinde perfecta hac potatio
ne dato inde bibere. ʒ. v. cum aqua hoc modo faciẽda. ℞. mi
robala. kebul. ʒ. vij. ameos epitbi. polipodij absinthij polij
yreos. añ. ʒ. iij. vue passe enucleate. ʒ. iij. aque. lib. ij. in. viij. ℥. re
dactas. Aliud antidotũ valens ad cholerã nig. ⁊ phlegmatis
leprã. ℞. thuris. ʒ. v. mirte. ʒ. vij. opobalsami. ʒ. iij. muscelẽõ
ʒ. vij. scamonee. ʒ. v. musci. ʒ. j. ⁊ ß. omnia hec misceãtur: ⁊. ʒ. j.
detur. Aliud. ℞. ambre. ʒ. iij. musci balsami muscelẽõ. añ. ʒ. ix.
scamonee agarici fellis vacce nigre. añ. ʒ. vj. oĩa mixta detur
ad bibendum cũ aqua cali. ʒ. v. ⁊ ß. Unguentũ hoc valet ad
putredinem ⁊ pustulas de cholera nig. ⁊ phlegmate nascen
tes. ℞. medulle vaccine butyri. añ. lib. j. olei de nucibus ⁊ de
lauro. añ. ℥. iij. cere al. lib. ß. sulphuris auripigmenti nitri san
guinis draconis sarcocole floris eris mirte thuris sigie armo
niaci oppopona. bdellij. añ. ℥. j. aristo. lõ. litargiri. carbunie
añ. ℥. colopho. li. j. fac vnguentũ. Potio aũt laxatiua sumat
nõ frequẽter: sed danda est interuallo aliquãtulo. Tyriaca ci
cilie maior ⁊ diapitbimũ. ℞. miroba. kebu. ʒ. xx. epitbimi. ʒ. x.
polipodij ameos. añ. ʒ. v. vue passe quantũ oẽs alie species.
Alius puluis similr valẽs. ℞. fumiterre. ʒ. xx. altee. ʒ. iij. zuccari
quantũ erunt omnes alie species. Aliud. ℞. kebuli. ʒ. xx. epi
thi. maratri fumiterre. zinzibe. añ. ʒ. x. zucca. quantũ omnes
alie species. Aliud. ℞. kebuli indi. ʒ. xx. epitbi. ameos. añ. ʒ.
xv. factũ puluerem distempera cũ. xx. ʒ. amigdaleon: deinde
accipiat. ʒ. xx. cuscute. cc. passe enucleate que pistent ⁊ sicut
medulla fiãt: ⁊ cũ his distemperent oẽs alie species ⁊ fac ro
tunda ⁊ vnũquodqꝫ habeat. ʒ. v. lib. vij. alij huic addũt. ʒ. xj.
polipodij. Aliud. ℞. kebu. origani epitbi. añ. ʒ. x. miroba. citri
ni. ʒ. vj. zucca. masticis. añ. ʒ. viij. factũ puluerẽ distẽpera cum
vua passa. Aliꝰ puluis. ℞. kebu. indi emblici ⁊ citrini corticũ
añ. ʒ. iij. turbith. ʒ. xij. zucca. quãtũ omnes alie species. Pilu
le valentes similiter. ℞. coloquintide. ʒ. xviii. aloes. ʒ. xij. sca
monee fellis vacce nig. epitbi. agarici. añ. ʒ. iij. turbit. kebul.
añ. ʒ. vj. armoniaci serapi. oppopona. siseleos. añ. ʒ. v. eufor
bij castorei. añ. ʒ. j. piperis lõ. ⁊ ni. spice cinami. croci costi casie
masticis reubar. assari squinãti carpob. calami. arome. añ. ʒ.
j. ⁊ ß. distẽpera cũ succo porri ⁊ fac inde pill. in modũ piperis
⁊ da. ʒ. iij. Aliud. ℞. kebu. bellirici embli. sinapis al. sal. indi.
sal gẽme. scori costi enule pipe. ni. ⁊ al. zinzi. ameos apij. se. si
seleos nigelle cicute semi. tapsie sauine. añ. ʒ. iij. scamo. sera
pi. masti. añ. ʒ. iiij. oppopo. ʒ. xiiij. pinguedinis ericij quãtũ me
dietas oĩũ speciez: q̃ oĩa fricata cũ felle vacce nig. exiccent in
vmbra: deinde tẽpera cũ succo porri ⁊ fac pilu. in modũ pipe
ris ⁊ da. ʒ. ij. Aliud. ℞. agarici epitbi. polipodij zedoar doro
nici. añ. ʒ. v. aristo. lon. ⁊ rotũ. helle. nig. añ. ʒ. iij. coloqnti. alo
tee. añ. ʒ. xv. turbith tithimal. auellane purgate sal. indici yso
pi kebu. gẽtiane cicute semi. añ. ʒ. x. fac puluerẽ ⁊ distẽpera cũ
succo solatri ⁊ fac pilu. in modũ ciceris ⁊ da inde. ʒ. iij.

¶ De medicaminibus lepre siue morphee. Cap. v.

Medicamen lepre taliter fit: tollimus gomellas.iij. de farina spelte: deinde mittimus in aquā dieb⁹ nouē: ⁊ nō mutamus ibidē aq̄ trib⁹ gomellis vel ʒ.iiij. de germano.s.soluendo ⁊ agitando. Itē tollimus de terra q̄ francigena vocat̄.ʒ.iiij. sulphuris.ʒ.vj. axungie lib.iij. ⁊ ponim⁹ cū supradicto germano et desficamus illud in sicco ⁊ colamus illud vicibus trib⁹ p pānum spissum: deinde tollimus sicut tollimus de supradicto farre ⁊ semel exicimus: deinde ponimus illa ad ignē vsq̄quo soluat̄ axungia: sed anteq̄ vngat̄ ipso vnguento facimus illud. Tollimus pugillū vnū de puluere stagni ⁊ gomellā vnā de tartaro: ⁊.ʒ.ij. sal. hec oīa terimus ⁊ mittim⁹ cū.iij. phial. aque: ⁊ tamdiu bullire facimus vsq̄ dū tingit̄ ipsū lignu colū cū manu minādo cum ipso ligno super focū. Et q passionē lepre habet pūgimus cū acu putredinē eius donec sanguis exeat cū illa putredine: ⁊ lauamus cū ipsa aqua quā diximus per oēs venas: deinde vngimus cū supradicto vnguēto. Deinde potionem hanc illi damus que:℞. mali terranei ⁊ masli storacis ⁊ cucurbite spice grece altee picule casie aloes.añ.ʒ.j. cere.ʒ.j. succi radicis herbe serpentarie radicis sisami et coque cum oleo quod sufficit. Alia potio. ℞. atriplic s seminis rape se.aneti.añ.ʒ.ij. myrrhe nigre croci orientalis.añ.ʒ.ß. agarici albi epithimi camedreos folij cordumeni finoni yperici prassij pulegij cassioli.añ.ʒ.j. mellis quod sufficit. Item pustulas que sunt super carnē cū acu pūgimus ⁊ frequenter infundimus cū supradicta aq̄: ⁊ iterū oculorū alia p pilis nascentibus pungimus ⁊ cū melle vngimus ⁊ spargimus super ipsa puluerē. Item vngimus de ipso vnguento qḋ est factum cū sandalis. Iterū pungimus ⁊ spargimus puluerē qui factus est ex isro in omnibus curis lib.j. antea: fenoli terere: ponimusq̄ phialā mellis.j. deinde implem⁹ cacabum de optimo vino ⁊ facimus bullire malū terraneum cū ipso cucurbitino: ⁊ dimittim⁹ illū donec finē habeat infirmitas ipsa. Vnguētū ad leprā siue pruritū: flores tithimalli cū aceto coque fortiter ⁊ oleo modico ⁊ vnge vsq̄ dū sanet̄. Vnguētū ad hoc vtile nimis: apprehēsis tribus serpentibus nigris ⁊ capitibus ⁊ caudis ad mensurā triū digitorū abiectis ⁊ medis eorū in olla noua incēde. Primo addat̄ sapo albus ⁊ oleū in mortario tādiu agitet̄ donec ad spissitudinē mellis veniat ⁊ vtere p tres dies. Expletis aūt trib⁹ diebus ad balneū ducat̄ ⁊ lauet̄. Si aūt adhuc aliq̄d infirmitatis inest patienti: incide caput testudinis ⁊ sanguinē ei⁹ collige ⁊ loca dolētis ex eo vnge cū pēna: deinde fac fouē ⁊ cū ligaturis cōtege ⁊ pānis coopert: intus accende ignē cum vitibus ⁊ ingrediat̄ patiens ter in die ⁊ exiēs cooperiat̄ panno nouo: ⁊ hoc fiat biduo: ⁊ quotiēs exierit de fouea inungat̄ vnguēto hoc qḋ. ℞. adipis capni.porci. vrsini.añ.ʒ.v. igne solut̄ addant̄ sauine saluie saturete rute rosmarini absinthij.añ. manipulū.j. ⁊ pulueres harū herbarum in frixorio ad ignē cū supradictis adipib⁹ mixtos fortiter cola p linteolū: post adhibe de puluerē myrrhe thuris masticis aloes sanguinis draconis.añ.ʒ.ij. vel.iij.

¶ De morphea ⁊ eius cura. Cap. vj.

Galienus morpheā medicari precepit post mundificationē corporis: vngat̄ ergo corpus cum lacte calce ⁊ anacardo et casia aloe litargiro acacia sulphure ⁊ hellebo.al.s simplicibus seu cōpositis cum aceto temperatis. Itē Gal. apij siluatici succus valet cū lacte ficuū mixtus. ⁊ sulphur ⁊ dragagan. idē faciūt. sanguis leporis valet: capparisq̄ radix cū aceto similiter. Bibant aūt de hoc antidoto. ℞. miroba.citri.kebu. ⁊ bell. ⁊ embli.añ.ʒ.xv. pulueris hierepi.ʒ.xviij. fisceleos.ʒ.xv. fumiter.ʒ.xxx. sene.ʒ.xx. agarici turbith.añ.ʒ.xxx. tapsie.ʒ.x. acori.ʒ.viij. fac puluerē adde mell̄ quātum sufficit. Alij addungunt huic.ʒ.xv. hellebo.nigri. Aliud. ℞. kebuli.ʒ.xxx. belli. emblici.añ.ʒ.xx. epithi.ʒ.xx. masticis.ʒ.iij. ameos calamenti.añ.ʒ.x. hierepi.ʒ.xx. coloquinti.ʒ.x. nigelle sinapis.añ.ʒ.v. tapsie.ʒ.viij. fac puluerē adde mell̄ quātum sufficit da.ʒ.iij. diebus tribus cōtinuis ⁊ tribus intermissis. Vnguētū morphee valet oīm colere. ℞. casie cōdisi sinapis nigelle se. radicis piretri rubee.añ.ʒ.iij. costi colocin. hellebo.nig. capparis radicum rute alumi. staphisagrie.añ.ʒ.j. ⁊ ß. euforbij seminis ce salis aromonia. sanguis draconis ameos.añ.ʒ.ij. fac puluerem tempera cum aceto: ⁊ ex eo vnguentur. Aliud vnguentum: tpe maij aut iunij collige muscas maiores ⁊ pone in sextario cum oleo ⁊ multis collectis iaceant in oleo ⁊ marcescant ⁊ sic vnge leprosum inde ⁊ mundabitur vsq̄ ad ossa tamen: ⁊ caro mala ⁊ vngule mundabuntur.

¶ De impetigine ⁊ eius cura. Cap. vij.

Impetigo si sit ex sanguine: medicabitur cū phlebotomia ⁊ pharmacia humores incensos mundificantibus. Secunda species est medicina chole.rub. purgatiua.s. hiere rufi: ⁊ maxime sumpta cū sirupo de fumo terre. balneū assuefaciat aque dulcis. lauet̄ cū furfure farine vel fabe. Vnguētū oleo frumenti aceto pomi citrini cathimia pistata sulphur cū aceto cineri. cum feminino lacte gūmi prunorū farina ciceris cū lacte ficuū hellebori nig. cū aceto acatie.ʒ.vij. gūmi arabi.ʒ.viij. cū aceto: post lauetur cum aqua dulci ⁊ vngatur cum oleo ro. Sed si hec non pfuerint vnguatur de oleo ligni qḋ vocatur cornus vel de oleo iuniperi: vel de hoc. ℞. ceruse litargiri nitri de butte sinapita cum aceto vnguat̄ ad ignem. Aliud vnguentū probatum ad impetiginē omnemq̄ serpiginem. ℞. olei lentisci. pill. serapini auripigmenti misceantur. Aliud ad impetigines siluaticas. ℞. lapatij radicem nitri assi auripigmēti spice allij terre cum aceto ⁊ fac vnguentum.

¶ De scabie ⁊ prurigine. Cap. viij.

Si scabies ⁊ prurigo de sanguine ⁊ chole.rub. cōprehendantur esse: phlebotometur de vena media. Si autem aliq̄d nobis obuiet in minutione purgem⁹ cū catartico de casiafi. ⁊ succo fumiterre ⁊ mirobo.citri. ⁊ similib⁹. frequēter fiāt balnea in quibus sudēt: non tangantur epithimatibus: viscositate enim sua prohibent dissolutionem humorū ⁊ poros claudunt sed tamen parū olei ro. est adhibendū. Si scabies sit ex chimis phlegmaticis purgemus phlegma cū catartico de epithimo siue agarico ⁊ similibus: assuefaciam⁹ balneū in quo sudent: deinde vnguant̄ apij succo vel calamēti: purgatis aūt corporibus ad exteriora vnguēta redeamus. vnde Gal. litargirū cum oleo valet. cinis caulīū cum petroleo similiter. Diasco. vrinā cū aceto valere dixit. Sulphur cum lentibus et oleo multū valet scabiei ⁊ impetigini vnguīū ⁊ inguinū masculis. sulphur cum aceto idē facit. Similiter nitrū cū melle ⁊ sulphure valet. Sal quoq̄ cū oleo ⁊ aceto si nō sudent accedant foco: mitigat dolorem ⁊ iuuat scabiem ⁊ impetiginē. Gal. aqua sulphurea vel marina cum sale cocta vel cum frondibus oliuarū iuuat veteres pustulas scabiem ⁊ pruriginem ⁊ similia. frondes quoq̄ olee vel canne cum aqua et aceto. similiter ⁊ frondes canne valent scabiei de calore. Vnguentum valens scabiei ⁊ prurigini de ca. ℞. litargiri.ʒ.x. ceruse cathimie argentee.añ.ʒ.iij. celidonie figie argenti viui.añ.ʒ.iij. olei ro. ⁊ aceti quantum sufficit. Aliud deficcans pustulas ⁊ vulnera de ca. ℞. acatie gūmi ara.añ.ʒ.ij. litargiri cathimie argentee.añ.ʒ.j. ⁊ ß. tempera cum aqua rosa. Vnguentum quod curat scabiosos leprosos de salso phlegmate ⁊ pingues attenuat. ℞. nitrū salē myrrhā pumices assentur ad ignem ⁊ pulueriȝentur: quibus adde piretrum cameleuntam piper maiorana prassium peucedanum tartarū nigellam aristolo. rotundā helleborum album yreos fenugrecum orobum: hec omnia terantur cum oleo ⁊ cera vel axungia: vnde vngantur. Quidam addunt nitrum ciminum cardamomū bolum gūmam hedere coloquintide corticem sinapim litargirum baccas lauri gallam et sagimen.

¶ De pediculis. Capituli. ix.

Pediculi si sint in corpore calido: hoc vnguento vngito: argentū viuū cineres filicis cum aceto tempera ⁊ oleo: vel litargirū ⁊ argentū viuū cū aceto ⁊ oleo tēpera ⁊ vnge. In frigido corpore hoc vnguēto vtere. Staphisagriā nitrū auripimētū cū oleo ⁊ aceto tēpera: ⁊ caput vngito. Item auripigmentum rub. capiti inunge cū oleo. Similiter acetū cū aq̄ marina occidit pediculos: ⁊ si nō habes aquā marinam: sal

⁊ aqua cũ modico aceto idem facit. Et si post infirmitatem pediculi nascantur: fac vnguentum de semine croci horten sis: vnge quotidie ⁊ laua cu͛ aqua vbi cocte sint rose vel folia pini pista: ⁊ isto succo similiter vnge.

De pistulis in capite nascentibus. Cap. x.

ustulas capitis sic curamꝰ: primo hu. eḋamꝰ ⁊ capite raso vnguentum adhibemus: frondes cipressi eiusdēq͛ fructus: frōdes tamarisci bdel lij. de quocūq͛ hoꝝ volueris fac puluerē tēpera cū aceto ⁊ oleo: ⁊ vnge. Aliud vnguētū. ℞. li targiri ceruse. añ. ʒ. iiij. zucca. ʒ. iij. galle. ʒ. j. pulueriza ⁊ tēpe ra cum forti aceto: postea adiunge cerā albā oleum rosa. et fac vnguentū. Aliud. ℞. ceruse. ʒ. vij. litargiri cere albe. añ. ʒ. iiij. furfuris nitri. añ. ʒ. vij. olei ro. quātū suf. Aliud qđ cratō affirmauit valere si nascantur ex phlegmate. ℞. litargirum rutā siccā pulueriza ⁊ tempera cū oleo ⁊ vnge. Aliud. ℞. cor tices maligra. acatiā: gallā pulueriza: ⁊ tempera cu͛ aceto ⁊ vnge. Aliud tolle ramos ⁊ frondes ficus virides: ⁊ cū aqua pista quousq͛ efficiantur quasi medulla ⁊ vnge. Si passio sit diuturna vice aque acetū pone. Si noua: loco aceti aquam mitte. Si fuerint vulnera oleū ro. cum albugine oui pone. Aliud tolle amigdalas amaras munda cū aqua cali. ⁊ pista vt vnguentum fiat rasumq͛ caput vngas.

De pustulis in facie nascentibus. Ca. xj.

i pistule sint in facie ⁊ rubee: priꝰ phlebotomo purgetur de vena cephalica: deinde purgabis hoc ātidoto. ℞. mirabo. kebulo. mūdato. indoꝝ citri: ⁊ sandali albi ⁊ viol. añ. ʒ. ij. reubar. gallie bellericoꝝ cuscute squinanti dragagāti masticis sene turbith agarici ligni aloes spice castelig. salis gēme lapiđ. lazuli seminis maratri. añ. ʒ. j. cinami gari. añ. ʒ. j. mellis quātū sufficit: da cū scamonea. prodest manie ⁊ melācholie ⁊ timidis ex chole. nig. ꝓdest farso cancro oris ⁊ pedis ⁊ foco qui nascitur in aliquo membro. hoc finito fac vnguentū qđ. ℞. ceruse litargiri. añ. ʒ. iij. plumbi vsti. ʒ. ij. tem pera cum oleo ro. ⁊ aliquātulo aceto. Si pustule sint hūidio res adde. ʒ. j. boli ⁊ misce cū oleo ro. ⁊ succo solatri. Si autē sint pruriginose adde. ʒ. ß. argēti viui: pone in occipitio vēto sas sepe. Abstineant a forti vino allijs acutis herbis ⁊ cepis vel cibis. Aliud ad vesicas que fiūt in facie ⁊ in alijs mēbris ⁊ crepaturis: maxime si sint de cali. ℞. succi radi. blete succi radi. maratri succi morelle: succi solatri: succi herbe venti. añ. ʒ. j. aloes. ʒ. v. vitella ouoꝝ trium: tempera vt liquida sint pē na inunge ter in die vsq͛ in diem tertiu͛: postea laua cū spō gia ⁊ iterum inunge.

De pustulis que herpes milium dicuntur. Cap. xij.

ustule que dicuntur herpes miliū nascētes ex desudatione sunt quattuor modis. Sunt enī quedā calidissime quas aqua frigida adiuuat cū de chole. nascunt͛ ignea. Quedā sunt de cho lera: sed tamen grossa quas balneū iuuat in aq̄ ca. Alie inter has duas mediocres. Quarta spe cies de cho. nig. nascit͛ que pessima est: ⁊ ad sanandū dura In curādis tribꝰ generibꝰ cholera purgetur. In quarta vo specie chole. nig. balneu͛ patiens assuefaciat. Vngamus cū succo solatri coriandro cōmixto vel sandal. ⁊ croco: vel frō des iusquiami cū melle: medulla melonis cum succo apij in balneo post sudorem iuuat. frondes oliue pistati. cū aqua co cta valent. He desudationes plurimū nascuntur in estate cū calor sit nimiꝰ q̄ fit ex negligētia balnei ⁊ mundificatiōe cu tis ⁊ fatigatione corporis. Si aūt augmentent͛ ⁊ veterescāt ad scabiē deuenient: vnde festinandū est ad purgandū chole rā rub. Vngat͛ deforis cū medulla ⁊ corticibus melonis: cū succo solatri. vtat͛ assiduis balneis. Similiter ro. ⁊ mirta co cta ⁊ in balneo posita valent.

De porris ⁊ verrucis. Capi. xiij.

orri ⁊ verruce sic sunt medicāda. pmo chimos vnde fiūt purgemus: post desiccatiuo medica mine extra posito curent͛ vt est oleū mirtinum ro. cinis ramorum vitis cū aceto temperatus acatia cū oleo ro. nigella. stercus ouinū vel ca prinū cū vino tēperatū valet. Diasco. dixit lac ficuū cū pinguedine temperatū desuper positū valet. Si ista nō ꝓfuerint: incisiue ponant͛. ℞. eruginis eris. ʒ. viij. colo quinti. ʒ. x. nitri. ʒ. ix. sal. armoniaci. ʒ. vj. aluminis auripigmē ti. añ. ʒ. xij. fellis taurini. ʒ. ix. calcis nō extincte. ʒ. xj. tēpera cū lixiuio ⁊ suppone. Aliđ. ℞. sandarace auripigmēti spume ma rine equo pondere: tēpera cū succo lupini. Si hec non ꝓfue rint: curent͛ sicut in chirurgia dicturi sumꝰ. Dia. dixit cicer sanat verrucas si ꝯm vnāquāq͛ verrucā granū acapias: qui bus adunatis ⁊ in panno ligatis hoc in carbunculis meliu͛ infirmus retro ꝓiciat. Ut verruces de facie tollas: ⁊ oēm ni gredinē: radice cucumeris agrestis sicca ⁊ pulueriza: ⁊ mi sce cū aqua ⁊ faciē linies. Alia vo die faciē laua cū aqua frigi da: hec si triduo feceris miraberis. Itē Aristo. in lib. aureis litteris scripto. ℞. floris eris masticis colophonie oleū: oīa decoq̄ ⁊ fac vnguētū: nō solū porrū: s͛ etiā verrucā aufert.

De vulneribus in sanguine. Cap. xiiij.

i vulnera ex sanguine fuerit phlebotomemꝰ vsq͛ ad defectionē nimiā sanguinis: nisi aliq̄d obuiaue rit. Mundificet͛ ergo corpus cū catartico ⁊ subti libus dictis frigidis ⁊ hūidis: deinde ad vnguen ta exteriora redeamus. Vnguentū valet vulneri bus ca. ℞. ceruse litargiri cathimie argētee. añ. ʒ. vj. cere albe olei ro. añ. lib. iij. fiat vnguentū. Aliud. ℞. celidonie litargi ri ceruse sirici cathimie argētee. añ. ʒ. viij. olei. ʒ. xv. aceti al buginis oui. añ. ʒ. vij. vića psilij. añ. ʒ. xv. fac vnguētū. Aliđ va let humidis vulneribus. ℞. litargiri. ʒ. x. argenti viui succi la pach. añ. ʒ. iij. celidonie. ʒ. j. ⁊ ß. olei ⁊ aceti quantum sufficit. Aliud desiccans vulnera ⁊ pustulas. ℞. boli. ʒ. ij. terre sigilla te. ʒ. j. camphore croci. añ. ʒ. ß. tempera cum aceto ⁊ aqua ro. Aliud valēs vulneribus crurū. ℞. nigellā coctā in aqua: et postea desiccatam: fiat puluis cum oleo ro. tempera ⁊ cru ra cum aceto laua ⁊ vnge. Idē valet litargirū cū oleo ro. ⁊ se men eruce temperatū cū melle idem facit. Similiter succus apij si cū cera ⁊ oleo ro. cum aceto ⁊ aqua vnguētū fiat.

De cura apostematis qđ apozisma dicit͛. Cap. xv.

postema qđ vocat͛ apozisma vt dicit Gal. durum est ad sanādū: q: nec simplici nec cōposito medica mine curari pōt: nec pharmacia nec dieta: chirur gia tū curat͛ citiꝰ: cuius doctrina in. ix. practice particula cui dēter apperebit.

De sudore. Cap. xvj.

udor itaq͛ si adeo augmentet͛ vt deficiat inde virtꝰ: oportet restringat͛ ⁊ infirmi corpus oleo mirtino saliceo citonino ro. vngat͛. Epithima valēs in restringendo sudore nimio. ℞. ro. ʒ. xx. sandal. balaustie. añ. ʒ. x. galle. ʒ. iij. spodij frōdiū mirte. añ. ʒ. j. coquant͛ in. ij. lib. aque quousq͛ ad tertiā redie rint: deinde colent͛ ⁊ li. ß. de oleo ro. misceat͛ ⁊ coquat͛ donec aqua deficiat ⁊ solū oleū remaneat: postea inde vngat͛. ali quādo ponant͛ infirmo vasa frigida aqua plena: ⁊ in domo frōdes mirte salices ro. Sirupꝰ ro. cum aqua frigida detur prohibeamus nimium exercitium.

De sudore prouocando. Cap. xvij.

Si incitādus sit sudor ex necessitate: vngat͛ infirmꝰ cum cameleon musceleon anetileon yreleon. Si vn gat͛ corpus ⁊ totū dorsu͛ sudor ꝓuocatur. Idē facit cinamomū alithimū calamꝰ aromaticus piretrū calamentū casia costū reubar. carpob. sansucus. quodcunq͛ hoꝝ inuene ris simplex vel cōpositū in oleo coctū corpore inuncto sudor ꝓuocat͛. fumigatiōes etiā adiuuāt de castoreo carpob. vitis de semine cali. oīb' pistatis ⁊ corpe fumigato eliciat͛ sudor sed tū non temere sunt agēda nisi quis febres habuerit diu turnas: ⁊ maxime ꝓuocatione sudoris indigeat virtute in firmi saluā.

De sacro igne. Cap. xviij.

acer ignis sic curatur: ouo crudo linies corpus vbi feruor fuerit ⁊ sup foliū blete impone: corpo re tū purgato priꝰ ex acutissimis humoribꝰ. mi raberis sanitatē. Capre cornu in flāma vstum et corticem qui exurgit contere cū aceto squilliti co ⁊ illinies mirifice sanat. Alsita cum oliua alba facit ad sa crum ignem si papule lauate fuerint. Alsita aut fimus co lumbinus cū oleo solutus et linteolo imbutꝰ (alꝰ inuolutꝰ)

& superpositus: fortius medicamen ad ignem sacrum vel cobusturas non inuenimus.

De variolis & earū cura. Cap. xix.

Variole sunt medicāde cū cali. & humi. reb9 q̄ materiā exoluant & extrinsecus expellant. Caue aūt frigidā medicinā que hūores claudat & cōgelet. Medicina vo cito eijciens variolas & sine molestatione est succus apij maratri cum orizaccara. Accipiāt de hac cōfectione arabica probata. ℞. ficus sicce lētis mūdate. aā. ʒ. v. lacce dragaganti. aā. ʒ. v. maratri. ʒ. iij. ola coquant in lib. j. & ß. aque vsq ad. iiij. ℥. deinde cola & mitte ℈. j. de croco & de ad bibendū aū cibū ieiuno & hora dormitatiōis donec tote apparuerint: & deinde cessent. Aliud. ℞. rose lētis mundate. aā. ʒ. iij. lacce. ʒ. ij. maratri seminis citoniorum dragaganti. aā. ʒ. j. & ß. masticis. ʒ. j. omnia coquātur & colentur & dentur bibere. ℥. ij. cū zuccara. Demus ptisanā crisolocannā cucurbitā blitā. Epithimata omnia vitent ne forte intra reuertant & cadētes in cardiacā moriātur. Studēdū est in initio ne in oculis pustule nascantur: sed lauet cū iota olūe oculos mūdificante his mūdificatis imponēda est aqua ro. cū succo maligra. aut cū sumac. Si circundādo os exierit lauet cū visco psilij & zuccara: post octo dies oportet custodiri de dieta vel medicinis solutiuis: q: hec passio prona est solutioni ventris superuenienti. Que si veniat oportet eā stringi cū medicinis quas in diarria & in alijs locis dicturi sumus. pustulis effluentibus & incipientibus desiccari impleatur culcitra vbi infirmus iacere debet: de rizi farina vel milij cum croco.

De alopitia & eius cura. Cap. xx.

Dictis curis illarū passionū quibus oīa mēbra circundantur: dicendū est de curis illarum passionū que sunt in quibusdā membris: & incipiēdum ab alopitia. Si ergo alopitia ex incensiōe sanguinis fuerit: venā cephalicā dextri brachij incidimus: & sanguinem extrahimus sm vires patientis vt puta tempore etate et hmōi inuestigatis. Signa sanguinei humoris q: loci sunt rubei coloris. post hec potiōes refrigerantes & sanguinem euacuantes exhibeamus vt sunt oxisacchara pruna iniube sebestē viole casiefistu. māna & simila. Si cutis est citrina calida & sicca: non dubitamus ex cholera rubea esse: & medicanda est cū mirobol. citrinis violis scamonea absinth. & his similibus cholerā rub. purgantibus. Si niger fuerit locus: & velut plumbeas squamas emiserit: ex cho. m. est que purgāda est cū epithimo stomaticho hierapigra hieralogod. hiera Gal. & similib9. Si aūt locus albus fuerit & mollis: & ex eo humor sicut oleū exierit: ex infecto est phlegmate: purgetur ergo cū agarico hiera forti Gal. theodoricon cū nuce muscata facto & similibus. Gargarismos facim9 cū oximel. puluerē pigre adiūgētes. Uomitū etiā prouocem9 cū oximelle admixta aqua cū aneto salegēma & similibus. his etiā Gal. pigrā prodesse experimētū testat. hūoribus purgatis ad expellēdā pororū putredinem inclusam laborem9. Unguēta igitur lenia sunt adhibēda: & cauendū ne cutem corrumpāt: impmis vbi caput radim9 illud pānis tergimus nimia asperitate vel mollicie carentibus. Gal. testatur si post fricationē cutis citius rubuerit celerius potest sanari. Si ex calid. fit hu. totum caput per loca scarificemus & ex testis auellanarū incensis puluerē leniter superaspergimus: vel ex puluere stercoris caprini: & vngularū caprarū puluere cum aceto. Deinde caput cū hmōi lauetur rebus: quibus furfura ex calore nascentia purgentur: vt in prima practice particula diximus. Si ex frigido hu. patiātur: similiter caput radimus & scarificatum simul cum sanguine & allio pistato inungimus. Quo abluto euforbiū cū oleo laurino vel simplici superponimus vel illinimus distēperatum. Radix quoq cāne vel nasturciū in puluerē redactū & oleo mixtum prodest: vel spuma marina: & quidā admiscēt nitrum cū amigdaleo amaro: ficus folia. fimū colūbinū. helleborū alb. vel nig. nitrū: coloquintide pulpas. staphisagriā. fimū soricinū & hus. quodlibet horū puluerizatum & cū aceto temperatum & illinitum valet. Castanearū teste incense & vino mixte prosunt infantibus vt capita emundentur atq capilli nascant in alopitia. Dias scori. laudanū cū vino & oleo mirtino distemperatū prodest superciliis. Similiter condisi puluerizatum & cum aceto distemperatum superciliis prodesse Diasco. testatur. Super omīa hec consideremus q omnibus supradictis vnguētis ppter austeritatem ceram vel sepum mitigandam vel aliquod vnctuosum humectatiuū vel oleū calidum anetinum siue laurinum adiūgendū est: & oleū pentadactili: aut oleum de cadina. Et vt barbe libere nascantur supradictis vnguētis similiter vtēdum credimus. superciliis similiter prodest omne fel. Unguētum ad has res pbatum. ℞. euforbij spume marine fimi colūbini. aā. ʒ. iiij. hellebo. al. rute semi. corticū auellane spice indice tapsie nasturcij. aā. ʒ. j. ß. fac puluerem: & cum vino cocto vel oleo radicū: vel anetileon siue laurino distempera: & caput inunge: totaq nocte inunctum dimitte: sequenti vero die memineris esse lauandā cum aqua vbi blete: vel fabe sint cocte: quod sepius est faciendum.

De casu capillorum & cura eius. Capitulum. xxj.

Si capilli cadunt ex paruitate cibi: mediocriter cibi donentur: & in balneis temperatis balneentur: ab omnibus salsis abstineant: vngant oleo laudanino vel yrino. Si cadant propter poros clausos vnguimus oleo ex amigdal. amaris incensis: vel oleo ex semine radicū: vel oleo laurino: vel camomileon. Si propter apertionem pororum cum constrictiuis oleis vngat: vt mirtino folijs oliuarū vstis & incensis. et his omnibus fac puluerem equaliter: & in panno leniter ligatis impone in oleo per dies septē: inde locū semp vngito supradictum. Item ad caluos. ℞. laudani adipis vrsini adiati polirici vsti olei lentiscini equo pōdere: tere ad spissitudinem mellis. Aliud. ℞. laudani. ℥. j. arthemesie. ℥. ij. adianthos succi ferule tapsie adipis vrsini. aā. ℥. j. olei mirtini. ℥. xj. nouem italicū: cōchas. iij. omnia tere cū oleo mirtino. Si capilli sint asperi & in summitate deuastētur: cū frigidis & hu. mundificent: psilium em̄ multū valet huic passioni: similiter aqua ordei. Qr si cani sunt curētur vt supra de ornamento corporis diximus. Uel fac hoc probatū: ouū coruī tādiu moueatur in vase cuprino donec mutet colorem: capite raso ex eo vngatur donec ouū cōsumatur. in ore suo oleum teneat donec oui vnctio deficcetur: dentes em̄ nigri fierēt nisi sic ageretur: deinde caput liga cū fascia: & post quartum diē soluatur: cani amplius non exibunt. Si capillos rubeos facere volueris lupinos & nitrū pulueriza: maneatq in aqua calida per dies quinq: & laua exinde. Aliud. feces vini cocti incende & gūmi hedere. tēpera cū oleo squinanti. & vnge. Si molles facere volueris & subtiles laua ex puluere nitri & orobi cum aqua marina confecto. Si volueris non nasci pilos sub ascellis vel alijs locis: vnge sanguine testudinis: aut rane vel de ouis formicarum cū oleo confectis in quo coct9 est ericius. Similiter vnguenda sunt cum opio iusquiamo et similibus. Si crispos facere volueris. ℞. calcis viue. ʒ. j. litargiri emblici galle. aā. ʒ. ij. & fac puluerē: & tempera cum succo mirte: deinde vnguātur & ligentur cum filo: deinde plus vnguātur & tribus diebus dimittereos: deinde lauentur cū aqua calida in qua cocta sit alcāna. Si furfures sint in capite: curētur sicut in penultimo capitulo custodie sanitatis diximus. Pustule capitis sic medicentur vti supra in tractatu pustularum diximus.

De fauo capitis et eius cura. Capitulum. xxij.

Fauus vo qui fit ex phlegmate salso: pmo purgemus humorem cū hierapigra: hiera Gal. hiera rufi: theodoricon & hmōi. gargarismus fiat: qui phlegma depellat: post hoc fac hoc vnguētum. ℞. litargiri charte bombacis incense cum aceto tempera & vnge: vel libanum cum aceto pone. Aliud. ℞. cantari. ℥. j. incende: calcis viue. ʒ. ij. & cum aceto tempera: subtrahe cibum qui phlegma generat. Aliud. ℞. cathimie litargiri: tempera cum aceto.

De tinea capitis puerorum et eius cura. Capitulum. xxiij.

Aristoteles in libro aureis litteris scripto facit ad tineam hoc vnguentū. ℞. salis fuliginis olei oliue picis liq̄de equo pōdere: tere h̄ oīa ⁊ fac vnguentū ⁊ tinioso capiti de quo fuerint capilli extracti: quotidie pone ⁊ miraberis sanitatē ipsius ⁊ redūdantiā capilloꝝ. Item galle pertuse. ʒ. v. vrine tauri aceti. añ. phialā vnā fac coq̄ quousq̄ venerit ad spissitudinē fac vnguentū ⁊ vnge. Aliud. ℞. litargiri ceruse. añ. ʒ. iij. pulueris sarmenti gūmi arabi. galle pondus equale: tempera puluerē cum oleo ro. ⁊ aceto ⁊ vnge. Aliud. ℞. galle nō pertusate. ʒ. x. amigdala amara cū corticibus. ʒ. v. tempera cū aceto ⁊ vnge. Aliud. ℞. litargiri ceruse boli. añ. ʒ. ij. acatie sulphuris argenti viui. añ. ʒ. ij. tempera cum oleo ro. ⁊ aceto. Sternutamēta facies tribus diebus infanti ex oleo amigdalino amaro binas guttas per vtrasq̄ auriculas infundens. Si aqua coadunetur in capitibus puerorū: curetur sicut in chirurgia dictum sum⁹. Capitis magnitudo fortitudo ⁊ torsio cum medicinis ⁊ dietis ventositatem dissoluentibus ad tēperiē reducatur. Apostema qđ fit sub cute capitis si alia medicina ei nō profuerit chirurgia curetur. Farina ciceris aqua fenugre. succus folioꝝ sisami nitrum fel caprinū arietinū ⁊ taurinū: hec omnia mundificāt capitis furfures.

De lentiginibus in facie: ⁊ earū cura. Cap. xxiiij.

Lentigines faciei sic curamus. Primo cephalicā minuimus: ⁊ si in toto corpore sint de mediana vena phlebotomem⁹. Et si aliud nobis obuiauerit humo. cū catartico ⁊ pharmacis dissoluamus. deinde ad vnguenta redeamus. Sanguis vespertilionis cū nitro ⁊ sapone mixtus eas mūdat statim. amigdale amare bene pistate semen eruce. Similiter farina orobi cū melle distēperata: vel cū succo citri: vel maligrana. addi. farina lupinorū. lac ficuum. stercus soricis vetus. semen melonis cum cortice ipsorum: hec omnia lentigines mundant sanguis leporis similiter. Aliud Iohan. damasceni. ℞. farine lupi. ⁊ frumēti amigdale amare mūdate zuccari. añ. exagiū vnū. liquiritie gūmi arab. añ. ʒ. ij. myrrhe nitri costi. añ. exagium vnū: tempera cū lacte mulieris. Aliud. ℞. farine fabarū frumenti. añ. ʒ. iiij. costi. ʒ. ij. tempera cū aqua vbi coctū sit fenugre. Aliud pauli. ℞. risi lib. x. libani. ʒ. ix. nitri. lib. j. masticis. ʒ. iiij. albumina ouoꝝ. xx. cū corticibus eorū: mell. quantū sufficit. Aliud mundificās faciē. ℞. lupinos farinā fabe semen melonis equo pondere: lētis mundare medietatē oīm: fac puluerē ⁊ vnge cū lacte mulieris vel asine. Aliud ℞. farinā lupini fabaꝝ vel lentiū amigda. ama. añ. ʒ. iij. seminis mel. cucumeris risi dragagā. añ. exagiū. j. melliloti [illegible] croci costi. añ. exagia. x. fac puluerem: tempera cum albugine oui. vngatur in nocte ⁊ lauet in die.

De cura pustularū in facie. Cap. xxv.

Si in facie pustule nascantur dure ⁊ sicce parue. ℞. aluminis gūmi arabici lētes puluerizentur: ⁊ inde facies lauetur. Similiter gūmi arabi. ⁊ nitrū cū aceto temperata faciē de omni re mūdificant. Aliud ℞. cathimie argētee exagiū. j. chimolee boli terre armenice. añ. ʒ. j. sandarace. ℈. ij. tēpera cū aqua ro. Si incisio fit in maxillis vel aliqua incensio siue in manibus: cura sicut superi⁹ diximus cū de pustulis tractauimus. Si nō profuerit: curetur sicut in chirurgia dicturi sumus.

De apostemate calcanei quod elephantia dicitur. Capi. xxvj.

Apostema quod elephantia dicitur: cū dieta ⁊ medicina cholerā nigrā purgātibus medicetur. Et si nō profuerit: chirurgia curetur. Caueat quē melancholiam generant: ⁊ ab omnibus cibis viscosis.

De varicibus cruriū ⁊ earū cura. Cap. xxvij.

Varices cruriū difficile curantur: nisi corp⁹ ab humore cholerico purgetur quo facto incidantur ⁊ extrahatur sanguis vsq̄ ad defectionem adiuuātibus etate virtute tempore ⁊ consuetudine.

De carbunculis ⁊ cura eorum. Capitulum. xxviij.

Carbunculi: q: de sanguine grosso nascitur corrupto cū dissolutiuo medicamine curentur: corpus tū interius mundificetur: desuper ponēdum est frumētū masticatū vt maturet siue dissoluat. Gal. granum aque infusum nō valere dicit: masticatū autē pdest per infusionē saliue. Ualēt ⁊ ficus non maturate pistate cum cera. nasturciū cum oleo pistatum ⁊ sale valet maturat enī ⁊ aperit. Rhānum cum oleo similiter valet. vue passe cum sale pistate similiter. Fermētum cū sale ⁊ oleo similiter valet. farina subtilis temperata cū oleo ⁊ melle ⁊ parū cimini similiter facit. Si aūt saniem habuerit farina ordei vel orobi cū butyro ⁊ sale ⁊ caulib⁹ olibus pistatis saniē eijcit. Nitrū cū terebēthina carbunculū aperit: saniē trahit.

De carbūculis ⁊ alijs vulneribus que sarsum dicuntur. Capitu. xxix.

Si carbūcul⁹ vel aliud quodlibet apostema pessimū vulnus faciat: ⁊ durū ad sanandū: tetrapharmacō qđ est basilicō solues cū oleo ro. ⁊ replebis vulnus. forti⁹ medicamen ad vulnera replenda nō īuenim⁹. vulnere repleto galla cera cum cortice maligrana. puluerizato cicatricē inducit: tolle ea q̄ ℥ sacrum ignem dixim⁹ si indigeas.

De fistulis ⁊ cura earum. Capi. xxx.

Vulnus si. xl. dies transeat appellatur fistula: fac hoc medicamē. ℞. thus aloē lardū equo pōdere: tere ⁊ cū melle confice: ⁊ in fistulā mitte. Cinis de capite canis in fistulā mittatur: q: cancrū ragadias fistulam ⁊ omnes spurcitias curat. Si fistula vel aliquod vulnus tumefiat: fac cataplasmata ex stercore caprino cū melle tepefacto: q: nō solum tumorē dissoluit: verū etiā fistulās ⁊ cancrosa vulnera sanat: ⁊ etiam tumorē dissoluit: ⁊ saniem ⁊ putredinem attrahit ⁊ excludit ⁊ dolorē mitigat: ⁊ vitiatos neruos expurgat. Si os fistule clausum sit aperiatur cū hermodacti. vel hominis stercore. Si fistula multa ora habuerit ⁊ nō sint recta vt medicina intrare possit: nihil est melius q̄ medicamen ex stercore caprino sup̄adictum.

De vulneribus planis ⁊ cōcauis. Cap. xxxj.

Vulnera alia concaua: alia plana: alia q̄ nō sunt nisi scissura tantū. In scissura tantū nihil aliud cōuenit nisi puluis rose vel mirte: ⁊ fascia circundetur: videat tū ne inter vulneris labia sit pilus vel aliq̄d aliud. In ea q̄ sola cutis est āputata stiptica reducantur vt galla cortices malorūgra. litargirū radix lilij cū oleo ro. Uulnera vo ꝯcaua ⁊ non eruginosa q̄ humida sunt ⁊ sordida desiccatiuis egēt ⁊ nō tēperatis vt sunt libanus farina ordei orobi yreos aristo. ro. litarg. ⁊ silia. Unguentū ad hoc valēs. ℞. libani amidi aloes. añ. ʒ. j. mell quātū sufficit. Si aūt sicca sint hūectentur cū oleo ⁊ cera. Puluis ad plagā desiccādā ⁊ malā carnē corrodēdā. ℞. myrrhe thuris masti. colophonie picis spice auripigmēti aloes boli gipsi aristo. ro. Alius min⁹ desiccās optim⁹. ℞. thus vtrāq̄ spicā picē ⁊ cerā. Aliud pallidis vulneribus ⁊ calidis. ℞. litargi. ʒ. j. ceruse. ʒ. ß. cere alb. ʒ. vij. olei ro. ʒ. ij. Unguētū qđ pdest vulneribus ⁊ cācro ⁊ his de q̄b⁹ sanguis fluit: incēsioni ⁊ malis carbūculis q̄ pestilētiales dicuntur ⁊ eis q̄ fiūt ex mala materia ℞. adipis vetustissimi lib. ij. olei veteris lib. iij. calcāti. ʒ. iiij. Adeps enī fundatur ⁊ sup ignē mittatur. oleū aūt cū calcāto trītur ⁊ in mortario fiat medulla diu ducta q̄ ad ignē moueatur quantum sufficit.

De cā separationis iūcture. Cap. xxxij.

Separatio iūcture quocūq̄ modo fiat: ⁊ sanguis inde effluat: stringatur supponēdo digitū ⁊ tenendo pāniculū donec sanguis coaguletur in vena vñ exeat: deinde supponatur medicina sanguinis restrictiua q̄ duobus fit modis: vel enī restringit sanguinem ⁊ carnem non reducit sicut farina frumenti gipsum ⁊ similia. Uel stringit et carnem facit sicut thus aloe albugo oui pili leporis. Gal. in megategni hanc confectionem dicit tribus modis esse debere. Uel enī equaliter aloe ⁊ thus ⁊ albugo sunt ponenda: q̄ duris corporibus est vtilis: stiptica enī his sunt necessaria. Uel thus duplum q̄ aloe po

natur: ⁊ thus vnctuosum ⁊ gūmosum eligat: que confectio
vtilis est mollibus corporibus que multis rebus indigēt cō
fortatiuis. Tertius modus est vt thus plusq̄ de aloe pona
tur: non tamen duplum: hoc conuenit corporibus mediocri
bus. Albugo vo oui apponit vt in similitudine mellis inui
scet: ⁊ pili leporis quantum oportet. Deinde curetur cum
vnguētis et puluerib⁹ ⁊ emplastris in chirurgia scribēdis.
Pul. Jo. dama. stringēs ⁊ desiccans sanguinē vulneris. ℞.
aloe. ℥. j. thuris corticum. ℥. ij. sangui. draco. sarcocole. aā. ʒ.
xij. ramorū eruce rute. aā. ʒ. iij. tempera cū albugine oui ⁊ po
ne pil. leporis. Separatio iūcture ossium cū ligaminib⁹ ossa
circundātibus ligetur: sȝ tū mediocriter q: fortia tumorē ge
nerāt in circuitu ⁊ pustulas: mollia nō bene iuncturā custo
diūt: de quibus in chirurgia dicturi sumus. Dia. farine or
dei ⁊ malue seminis cū oleo tēperata valet. Aliud. ℞. aloes
acatie mirte betonice malue thuris. aā. ʒ. iij. masticis. aā. ʒ. j.
⁊ ß. pulueris molēdini quātū cetera tēpera cū ouo vnge ner
uos ⁊ venas circundantes fracturas cū vnguētis mollienti
bus de cera medullis bouinis pinguedine vulturis pingue
dine renū pecudis oleo ro. ⁊ similibus.

De incendio ignis vel aque. Cap. xxxiij.

Separatio iuncture si fit ex igne vel aqua bulliē
ti: oportet refrigerare cū rebus frigidis ne ad
vesicā perueniat videlicet cum frondibus mirte
incensis cū cera ⁊ oleo ro. vel gūmi arabico cuȝ
albugine oui: vel cinabrio cū aceto ⁊ aqua rosa.
vel scariole succo: vel cū farina ordei oleo ro. ⁊ albugine oui
vel oleo ro. cū acatia: stercore agnino cū oleo ro. malua cum
oleo ro. Et si vesicauerit succus portulace siue carbones fer
rariorū siue chimoles siue simplicia siue cōposita cū oleo ro.
⁊ cera valēt: alumē cū oleo ro. idem facit. Jota oliue salsa iu
uat. Jtē cerā ⁊ oleum nucū equo pondere liquefac ⁊ vnge
mirum est. Jtem radices filicis combure: ⁊ in cinerē redige
⁊ cū oui albugine misce: mirifice sanat. Si separatio iunctu
re fiat ex aqua bullienti pilos leporis cū forcipibus minuta
tim scissos supasperge: ⁊ cū crustā fecerit in primo die tol
le: ⁊ iterū pilos leporis vbi prius superasperge ⁊ sic facias
vsq̧ ad pfectissimā sanitatē: sed prius accipe mercedem.

De vulneribus cruriū vel pedū propter ocreas. Capitulum. xxxiiij.

Separatio iuncture in crure vel pede si fit ex stri
ctura ocrearū vel calciamentoruȝ: ⁊ fit cū tumo
re: pulmonē veruecis vel ānualis agni siue vul
pis superpone. Si aūt vulnera sint sine tumore
galla incensa: balaustia cortices maligranati su
mac acatia: quodlibet horū puluerizatū superponatur.

De scissuris manuū ⁊ pedum. Cap. xxxv.

Si pedes scissurā patiant: prius purgādi sunt
medicina huorū: ⁊ post vngat cū oleo vio. ⁊
cera: vel cera ⁊ medulla bouina cū oleo sisami
no. vel oleū fenugreci cū cera mixtū valet scis
suris pedū de frigiditate aeris. Cōfectio valēs
scissuris manuū ⁊ pedum. ℞. medulle bouine pinguedinis
galline. aā. ℥. ß. draga. cere myrrhe. aā. ℥. ß. olei sericini. ʒ. j.
vnguētū fiat. Aliud. ℞. bacce lauri aristo. lōge medulle boui
ne pōdus eq̄le. Aliud valentissimū scissuris. ℞. picule sisa
meleō pōdus eq̄le. Cancri fluminei cū sisameleō incensi va
lent. Cepe cocte pistate cū oleo ro. mixte ad idē valent. Cō
cule marine incense cum oleo ro. multum valent.

De albedine ⁊ grossitudine vnguiū. Cap. xxxvj.

Diascorides. alumen temperatuȝ cū aqua valet
albedini ⁊ grossitudini vnguiū: ⁊ vulneratis vn
guib⁹. Feces aceti incēse cū taurino felle idem
faciunt. Medulle ossium oliue cū pinguedine ⁊
farina admixte valent superflue carni in vngui
bus ⁊ tumoribus siue apostematibus circūdantibus. Gal
la pistata ⁊ cum melle temperata valet. lētes cum aqua simi
liter. Stercus palumbinū coctū cū farina ordei valet. assa cū
lacte similiter. Citrinitati vnguium semen betice tempera
tum cū taurino felle valet. Alumen cū pinguedine anatis iu
uat. Feces vini incense malos vngues cadere faciunt.

De morsu canis rabidi. Cap. xxxvij.

Diximus in theorica vbi de passionibus exterio
ribus disputauimus: ꝙ passiōes exteriores que
dam de inanimatis corporibus: quedā de anima
tis sunt: ⁊ cum inaiatarū passionum sufficienter
scripsimus: ordo expetit vt curas rabidi canis
necnon ⁊ aliorum describamus. Oportet igitur vbi morsum
rabidi canis ante aque tumorem medicemur. Aperiātur vul
nera cum igne vel ferro fortiter vt cum sanguine venēte ef
fluat: apponantur igitur sanguisuge que venenū eijciant:
Dentur ⁊ acuta medicamina que vulnera aperiant sicut al
lium sinapis sal acetū cepe calamētū. simplicia vel composi
ta cum aceto temperata sunt superponenda: vel fac hoc ex
perimentum: accipe gallinā viuam ⁊ pone culum illius vbi
morsure locus est: tenendo eam in manu: gallina attrahēdo
venenum inflabitur ⁊ morietur ⁊ liberabitur homo sine du
bio certum est: fac etiam hoc ad morsuram omnium anima
lium. Et si mala signa preoccupauerint: oportet dari medi
camen cholere rubee purgatiuuȝ: ⁊ nutriat cū dieta subtili:
⁊ ad digerendū facili. Demus tyriacum ⁊ medicinā in qua
cancri ponant fluminei. Diasco. dixit cineris eorum accipiā
tur. ʒ. iij. ⁊ gentiane. ʒ. ij. ⁊ bibant cū vino. Gal. his adiunxit
laudanum: hoc modo composuit. ℞. cancri incensi. ʒ. x. gen
tiane. ʒ. iij. terre sigillate. ʒ. vj. laudani. ʒ. iij. fac puluerem et
da bibere. ʒ. ij. cum aqua vbi cancri cocti sint. Altera quam
Eracleus fecit. ℞. cancri incensi. ʒ. xv. mirte. ʒ. iij. croci. ʒ. ij.
gentiane. ʒ. j. ⁊ ß. piperis albi. ʒ. x. vini quantū sufficit: da. ʒ. j.
et ß. cū vino. Alia Gal. ℞. basiliconis aristolo. lōge. aā. ʒ. vij.
gentiane. ʒ. viij. piperis oppoponaci. aā. ʒ. j. ⁊ ß. cum aqua ca
lida. dentur nuces ad comedendum. Nuces etiam cū sale
pistate ⁊ vulneri superposite valent. Si aquam timeāt opor
tet machinari quo detur nesciēti. Faciat ergo cānulam qua
gule apposita occulte aquam infundat. Quidā dicūt iecur
canis assatum datum comedere iuuat cōtra timorem aque.
Jtem iuuat aqua ferrarij vbi sua instrumēta extinguit in
scijs ablata. Jtem medicina morsui canis rabidi est hec: su
perposita liciū opopponacū cepe sal ruta nuces frumēti frō
des ficus menta orobum sulphur: simplicia vel composita
cum aceto vel melle superponatur.

De morsu hominis simie vel mustele. Capi. xxxviij.

Morsui hominis vel simie vel mustele prosunt
ossa vituli incensa ⁊ cum melle temperata ⁊ su
perposita. Jtem tarinum fel illinitum morsum
simie ⁊ hominis curat: similiter facit folium.

De morsu serpentis vel tyrie. Ca. xxxix.

Si serpēs vel tyria aliquē momorderit ita suc
curratur: ligetur locus morsure stricte ne vene
num venas perforet ad principalia mēbra: pri
mo ore sugatur: sugens sit satur: ⁊ os eius cuȝ
vino ⁊ oleo lauetur: locus tactus cum spongia
cali. suffumigetur: vulnusq̧ scarificetur vt ve
nenum egrediatur: vtilis autem est incisio illius loci si in lo
co sit qui incidi possit: sicut in digitis ⁊ similibus locis. De
tur de tyriaca maiori vt sanguinem coagulari prohibeat: q:
venenum sanguinem cordis coagulat sicut coagulum lac
sed caliditate tyriace dissoluitur: ⁊ cor in expellendo cōfor
tat sicut ⁊ flamma scilicet cōfortatur ignis in expulsione fu
mi. Et si tyriacam non inueneris: demus hoc qd̄ sumus di
cturi. Succū de frōdibus maligranati cū vino coctū mixtū:
vel aqua vbi stercus caprinū vel agninū coctum sit: vel. ʒ. j. ⁊
ß. de turbith cum lacte pecudis ⁊ succi de frondibus mirte ⁊
succi sensuci. aā. lib. ß. gētiane. ʒ. v. costi. ʒ. j. ⁊ ß. omnis coquā
tur ad medietatem: ⁊ dentur bibenda. Detur cerebrū galli
ne cum vino ⁊ semen caulium: manducet cepas porros al
lia ⁊ similia. Jtem iuuat pullus galline scissus per medium
⁊ loco inde suffumigato. Similiter squilla in aceto cocta et
frondes malorūgranatorū pistate ⁊ superposite. Jtē ficus
⁊ allia pistata similiter valent. Gal. hanc confectionem iuua
re ↄfirmat. ℞. serapini pipis asse oppoponaci. aā. ʒ. ij. galba
ni sulphuris. aā. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum vino et superpone. Se
pum caprinum cum pice sulphure et cera mixtum ⁊ morsui
serpentis appositum perfecte medetur. Leonis adipe si to
tum corpus perunxeris serpentes non timebis.

¶ De punctura scorpionis: ⁊ eius cura. Cap. xl.

Scorpij puncturā medicabimur cum tyriaca maiore vel socrugene. ex quibus vngendus est ille locus: deinde ex aristo. longa ⁊ rotūda. ℥.ij. cum vino baccarū lauri: butyrū bouinū cū melle: cācri pistati cū lacte asinino mittant̄ in vno: agarici radix croci hortēsis vel frōdes eius cum vino hec omnia prosunt. Quidam medici dicūt dum infirmus illam radicē tenuerit in manibus nullū dolorē sentiet. Confectio quam diapancus fecit valet ad morsuꝫ scorpionis ⁊ aranee. ℞. aristo. longe. ℥. vj. pipe. ℥. iij. opij. ℥. j. ⁊. ß. piretri. ℥. v. tempera cū vino ⁊ fac pill. in modū fabe ⁊ da. ℥. ij. bibendas. Aliud. ℞. calamēti agrestis ⁊ domestici piperis mirte rute seminis pōdus equale: tēpera cuꝫ melle da. ℥. j. bibere. Aliud. ℞. rute se. eruce piretri storacis sulphuris. an̄. ℥. x. castorei. ℥. iij. fac puluerē ⁊ tēpera cum sanguine testudinis: ⁊ da bibere. Aliud mitigās dolorē de morsu reptilū quā diapancus dicit se probasse. ℞. castorei piperis alb. mēte opij pondus eq̄le: tēpera cū vino da in modū fabe sicut dixit Gal. Diapācus vō alio mō. ℞. mandragore piperis albi castorei opij pondus equale: ⁊ tempera cū vino sicut diximꝰ. Gal. oportet ꝙ dētur allia pistata cū vino comedenda: bibant vinū forte: in balneo assuescāt sudare: auellane cū melle comeste iuuāt vel stomacho inde cataplasmato. Gal. dixit frōdes lauri coctas in vino valere: vel facto inde cataplasmate. Diasco. basilicō silr̄ valere dixit. Sulphur ⁊ rami malue silr̄ semen lini: similiter valere dicit sansucū cū aceto ⁊ sale. oīa valent si pistentur. Quidā medici dicūt si accipias castoreū ⁊ alliuꝫ ⁊ pistes: ⁊ cum oleo temperes: ⁊ cataplas. facias valet. Ego autē dico si pimpinella cū vino bibat̄: ⁊ cum puluere gentiane allij cinamomi centauree ab omni veneno corpus hoīs defendit. ¶ Itē dico si stercus galline vel cor ipsius ictui scorpionis apponat̄: fere super oīa valet. Similiter si cū sputo eiusdē hoīs locus pūcture fricet̄ cū digitis nil meliꝰ. Itē si scorpio pistetur ⁊ cū oleo coquat̄ ⁊ superponatur in initio venenū attrahit: ⁊ ꝓ certo liberat. mirū est. ¶ Itē lac de ficu vel cortex eius cuꝫ sale tritus ⁊ superpositus si estas est aranee morsum ⁊ ictum scorpij curat.

¶ De morsura vesparū ⁊ apum. Cap. xli.

Vespe ⁊ apes si quēquā mormoderint alchānam cū ordei farina ⁊ aceto tēperatā superponimus. Lac ficuū nuces frondes basilicō blitis frōdes malue. hec oīa valēt siue simplicia siue cōposita pistata ⁊ superposita ad oēm puncturā vbi dolor est. Telam aranee cum cera alba tere ⁊ cum sale ⁊ cimino impone calidā. ¶ Itē ex succo malue si quis vngat̄ nō mordebitur a vespis vel apibus. ¶ Itē musca manibus fricata et morsure vel puncture superposita iuuat.

¶ De medicina custodiente corpus a mortifera potione. Cap. xlij.

Medicina vniuersalis hoībus venenatis iniustius hec est: suspitiosos hoīes cauere: ⁊ inde ipsi suspecti iuuent ne famelici vel sitibundi accipiant ab eis aliquid qđ aperte sit qualitatis sicut dulcedo in dulcibꝰ: acetositas ī acetosis: salsuꝫ in salsis: vitent abominabilia ⁊ fetētia. Diasco. dixit si q̄s aquam frigi. sufficiēter ante cibū biberit: bene has qualitates discernere poterit. Cū autē tetigerit cibū vel potū arsura vel iectigatio siue spasmus seu tumor in digito siue in vngue fuerit mortale venenosuꝫ est. Similiter si ori euenerit ⁊ saliua fluere ceperit: ⁊ labia formicauerint: in lingua fuerit ardor ⁊ durities in dentibus: venenosum esse intelligit̄. Et si cū ad stomachū peruenerit ⁊ angustiā generauerit atqꝫ sudauerit ac vomuerit vel insiauerit: colores mutauerit: riguerit: arsura affuerit: ꝓcordia strinxerit: oculi obtinebrauerint: os festinare vt medicent̄: alioq̄n morient̄. Gal. ⁊ Dia. ꝓceperūt quō ꝓuideat̄ si res venenosa timeat̄. Accipiant qꝫ ficus siccas cū nucibꝰ q̄bꝰ venenosa an̄ comesta cōsumūtur: post comestionē nō minus subueniūt. Silr̄ castanee cū ficubus siccis ⁊ parū rute faciūt. Idem faciunt auellane ante cibuꝫ cū pauco vino comeste. Nuces quoqꝫ virides cū ruta faciūt similiter. Itē calamentū cū vino valet. Diasco. terram sigillatā multum valere dixit in venenorū ꝓhibitiōe. Et si antea vel postea quis biberit nihil oberit: q2 euoment. Gal. hāc ꝯfectionē dicit ꝙ a mortalibus custodit cibis quā Nicoden. si regē dicit accipere solitū cū suspitionem habebat. ℞. baccarū lauri terre sigillate. an̄. ℥. iij. fac puluerē tēpera cū oleo: ⁊ da cū tribus. ʒ. mellicrati in modū auellane: hanc si an̄ venenosa dederis permanens in stomacho venientia expellit cū vomitu quā si quis negligat ⁊ periculū hoc incidat: oportet in venenosis expellendis laborare an̄q̄ in corpore dominentur. Expellantur vel cū vomitu vel cū egestiōibus: neqꝫ eñ solūmodo vomitus in his expellēdis adiuuat: sed etiā cuius qualitatis fuerit denotat: liquore enim vel odore siue sapore cū vomitu quale venenū fuerit ostēdit̄. Si eñ vnctuosus fuerit vel odoris abominabilis fuerit: intelligit̄ q2 rana marina vel lepus marinus fuerit. Si coagulatus sit ⁊ potionatꝰ: intelligit̄ sanguis esse bouinꝰ. De odore intelligit si opium fuerit. De colore si cerusa vel gipsum. Et si ardor fuerit maximus: argētū viuū esse designat̄: cui nec tyriaca: nec aliqua simplex medicina ꝓficit preter lardum crudum. Nā quodcunqꝫ membrorꝫ interiorꝫ est perustū: vt cor pulmo lingua epar cerebrum: lardum crudū comestū: omnia defendit ⁊ sanat. Et si venenū ex mortiferis herbis radicibus seu seminibus cōfectum fuerit: cū aurea vel menta iusquiamo nigro ⁊ succo acute cōpositū fuerit: allia comedant. Si venenū sit ex aīalibꝰ vt scorpij serpētes vel palagi: aut quorūlibet aliorum tyriaca det̄. Sed si ex fumo argenti viui quis tremorē patiatur mēbrorūꝫ: grillos quotidie comedat: digestionem maxime iuuat in expellēda materia nociua. vomitꝰ mitet̄ cum oleo vel aqua calida melle ⁊ oleo. aqua de aneto idē facit. Si arsura in ventre fuerit demus oleū ro. cū aqua frigi. stomacho mundato ⁊ arsura ⁊ dolore cessatis: demus digestibilia: cum dysteri mundificentur intestina de rebus illis venenosis. deinde demꝰ lac post mundificationē certam et serū. Nutriat̄ cum rebus calidis ⁊ vnctuosis sicut ficubus siccis nucibus auellanis fisticis vuis passis sisamo. Nutriamus iuribus galline annualis agni heduli piscibus grossis. Si interiora ventris ardeant vel purgent̄ vel dysterizent̄ gallina grossa coquatur quousqꝫ in coctione deficiat: ius autē illud bibat. Balsamum cū lacte mulieris multū valet arsure vel dolori ventris ex rebus venenosis. Detur tyriaca maior: q2 cām cōficiēdi tyriacā maiorē dixit andromacus nō fuisse: nisi ob causam destruendi res venenosas. Qđ tribus modis facit: vel deficcatione veneni: vel mūdificatione vel expulsione de principalibus mēbris. i. cerebro corde epate: vel q2 membra principalia in venenis expellendis confortat. Qualiter tyriaca cōponatur: ⁊ in quibus temporibꝰ sit danda: quibusqꝫ deficiat: in. xx. particula totius libri liquido ostendemus. Et sicut andromacus rufus ⁊ Gal. iusserunt accipiat̄: nō solū post venenū: sed etiā ante vt ab his cibis accipiendis corpus defendatur. Et si nō inueniatur: tribuas confectionē pimpinelle cum vino in tractatu scorpij dictam: quia nullus valet eam appreciare si in mense septembris cōficiatur: quia non solum venenum extinguit: sed etiam demonium ab homine expellit: vt in codicibus quorūdam huius artis auctorum inueni.

¶ De dolore totius corporis. Cap. xliij.

Alfenus super epidimia inquit: cui subito in sanitate dolor superueniat subitaneus ⁊ fortissimus vt ilico ad iacendum cogatur: oportet vt ipsa die prima festinetur phlebotomia: ne viuatur deficiat ⁊ auferri non possit sanguis quantum sufficiat: vt in viatico diximus.

¶ Finitur liber quartus practice pantegni.

¶ Liber quintus practice de passionibus contin gentibus membris interioribus: ⁊ earum curis.

¶ Capitula quinti libri.

¶ Qr in hoc libro de passionibus membroꝝ interioꝝ ⁊ eaꝝ curis tractabit. Capi.j.

N secūda practice particula curationis intētionem trifariam esse diximus: de duabus simplicibus.s.medicinis exterioꝝ passionū curationibus: febrium atq; apostematum vniuersalē ac cōpendiosam disputationē fecimus: restat vt de tertio de curis passionū interioꝝ mēbroꝝ: deo annuente disputemus: ⁊ incipiēdum est a cerebro: qđ est principale membrū capitis descendendo vsq; ad pedes. ¶ Et sciendum q̄ antidotoꝝ collirioꝝ ⁊ ceteroꝝ cōpositiōes in.xx. particula describētur. Ibi enī qualitatem ⁊ quātitatē oīm in cōpositis ponendo: necnon cōburēdo: eum euidētissime monstrabimus. in ista vero.xv. totius libri particula: quedā medicinis simplicibus curātur egritudines: vt oculorum: quedā vero cum cōpositis ⁊ magnis antidotis. Quedā enī simplicium oībus nocēt neruis ⁊ cerebro: vt acetum ⁊ oxizaccara ⁊ hmōi. Quedā vero principalibus oībus ⁊ nō principalibus membris interioribus cōgruūt: vt carpobal. xilobal. Cōpositoꝝ alia spūalibus mēbris cōgruūt: vt elenisata. et muscata maior: alia cerebro ⁊ ꝓcedētib⁹ ab eo: vt oppopira ⁊ celite.: alia cibalib⁹ cōueniūt: vt diareubar. diaabsin: ⁊ his similia: quedā vero genitalibus mēbris: vt diasene: myrrhe: diamirthe: ⁊ his similia.

¶ De cephalea ⁊ eius cura. Capi.ij.

Ephalea itaq; si fit ex sanguine vel cholera rubea incidatur cephalica ꝯsideratis etate: regione: virtute ⁊ cōsuetudine: sed si phlebotomia nō sufficit scarificemus pleno palino ab vtrisq; pedis calcaneo. Que ꝯsunt sanguini: ꝯsunt ⁊ cholere rubee. q̄ ꝯsunt phlegmati: ꝯsunt ⁊ cholere nigre: Qr si dolor capitis fit ex cholera ru[bea p]urgetur cum cassiafistula iniub. prunis viol. māna. mirob[al]. citri. ⁊ similibus. Qr si feb. nō affuerit catarticū de mirobala. citri. ē dādū cū hierapi. q̄ ex aloe loto cōficit. Si vero fit cū feb. dādus est sirupus viola. vel acetosus: succus maligra. Corpe mūdificato: caput: man⁹: pedes aqua tepi. infundātur: in qua cocta sint camomilla viola. ordeū excorticatū ⁊ ro. Sed si vigilias patitur incipiēte infirmitate papauer adiungimus decoctioni: ⁊ oleū ro. cum aceto: vel oleū viola. cum suc. portulace vel cucur. super caput infirmi infundimus. vngimus proram capitis cum sandalis ro. campho. ordeo temperatis cum succo psilij ⁊ aqua ro. P. dicit: si frontem ⁊ tempora cum oleo ro. vnxeris ⁊ opio simplicem dolorem ex calore refrigerabit: ⁊ dormire facit. Item dicit: si folia capreoli vitis tollas: ⁊ fortiter pistes: ⁊ caput vngas: valet humoribus depellendis. Sternutationes prouocemus cum suc. portu. cucur. oleo viol. cum lacte mulieris puellam nutrientis mixto. Si dolor capitis fuerit cum coriza et reumate: nullū cataplasma vel epithima: Galie. testāte in libro capitulari apponendum erit: neq; ro. vel salices: cucur. vel portu. neq; sternutationes vel illinitiones nisi prius humor decidatur. Cibi sint cucurbite blete atriplices portulace. Si sine febre: comedant pullos columbinos: perdices: ⁊ similia: custodiant se a lacte ⁊ acruminibus omnibus ⁊ ventositatem facientibus. vnde Hippocrates. lac dare ⁊c. malum maxime febricitantibus: quia conuertibile est. Si dolor capitis fit ex phlegmate dem⁹ hierapi. for. Ga. hieralo. theodo. pilulas stomaticas: pilu. de hierapigra sinapim piretrū distēperatas cū aqua vbi camomil. maratrū maiorana ⁊ similia sint cocta. Vngimus caput melancholicū amygda. amaris cucur. cucu. ⁊ similib⁹ phlegmaticis conuenientibus caput cū oleo sambucino: nardino: camomel. vel muscellino vbi humores: idest fluxus hu. defecerit sternutamenta prouocemus cum suc. caulium: blete: vel camo. Si post sternutationem ardorem in naribus sentiāt: vngamus caput cum lacte mulieris puellam nutrientis. Si non sternutauerint iterum ponimus in naribus nigellam: fimum asininū. Galie. dicit prodesse capiti si sepe balneetur. Cibus sint volatilia et huiusmodi. Emplastrū de grano arabico myrrha eufor. croco hortensi capiti apponam⁹. hoc modo medicādi sunt qui dolorem capitis ex grossa ventositate incurrunt. Qr si dolor capitis ex pūctione vel percussione: vel reumate vel apostemate fit: incidamus cephalicā ⁊ fm vires patiētis bis vel ter subtrahe. Sed si aliquid nobis obuiauerit: damus potum opife. pruna: mirobal. viola. vuas pas. iuiubas cassiafistu. mānam: ⁊ similia. de quibus bibat. ʒ.ij. Aliquando cū succo solatri cocti ⁊ colati cassiefistule munde. an. ʒ.iiij. cum hierapigra vel aloe epatice. ʒ.ß. Cataplasma cū sandalis ro. solatro salice violis farina ordei temperatis cum succo psilij ⁊ aqua rosa. capiti apponimus. Sternutatio fiat cū succo solatri ⁊ lacte mulieris puellā nutrientis. Aliud de sandalis albis ⁊ rubeis bolo croco temperatis cum succo solatri. Potes psilium vel ptisanum cum succo maligranati: sirupum viola. vel iuleb:

cum aqua temperatum bibant. Si tumor siue plaga ex su prädictis euenerit: aqua calida in qua cocte sint lentes ro. mixta lauā: et unge cū oleo ro. et albumine oui. odorēt cāpho ram ro. violā. mirtam. Cibos damus cucur. atriplices pu los gallinaceos vitella ouorum pisces aspaltices: et similia. Si dolor capitis ex stomacho fuerit: maxime ex cholericis hu moribus in stomacho collectis: vomitu expellantur: veluti cum succo radicis elacterij: vel alijs vomitibus chole. ru. pur gantibus in vltima particula scribendis. ieiuno vero suma tur stomacho maxime in estiuo tēpore. Si aliqd obuiauerit nobis vt frigiditas aeris vel niuis: vel tēpus hyemis: purge mus cum miroba. māna casiafistu. sirupo ro. vio. et huiusmo di. Caueant sibi ab omnibus acuminibus et ca. cibarijs: et la cte: et nucibus: quia conuertibile est. vñ Hippo. in apho. lac dare tc. Si vō dolor capitis ex putrefacto in stomacho phle gmate fuerit: cū cōpetentibus vomitibus purgetur: videl3 cum aneto elleboro al. et similibus: q si nō pssumus demus pigrā et stomaticon vel scamoneā saracenicā et huiusmodi. Si dolor capitis ex multa nascitur comestione cibi: vomitu3 puocabis: et sepe. q si careat appetitu cōforta cum oleo nar dino absintb. et q: in hac pas. est stomachus defectus: cōfor tetur cum aromatibus et similibus. Si dolor capitis sit ex ni mia potatione vini: āte oīa cerebrū cōfortetur: q: in hac pas. deficit. accipiat diambrā: dialignū aloes: xilobal: et comedāt caules cum carne crassa: quia omnibus dolentibus ex ebrie tate cōueniunt. Si autem dolor capitis ex calore solis fuerit: vngatur caput cum oleo rosa. aqua frigida mixta cum aqua rosacea. Si dolor capitis fuerit nimius: misceatur cum oleo rosa. suc. portulace vel cucur. vel semperuiue. potent sirupū viola. vel succu3 maligranati. ponātur pedes in aqua calida. Si dolor capitis ex siccitate sit aeris: aquā calidam per phia lam vitream capiti infundamus: in qua cocta sint anetum rosmarinus mellilotum: vngimus etiam caput cum oleo nardino: sambucaleon: dampnileon. Si dolor capitis ex ni mijs vigilijs fuerit: fumigetur caput ex aqua in qua cocta sint iusquiamus papauer lupinus: camomil. acetum caueāt. Si dolor capitis sit ex somno multo: purgetur totu3 corpus cum hierapigra et silibus. Si sanguis sit in causa phleboto metur de mediana: et prouocentur sternutationes: fiant cu3 celite vel condisi et similibus. Hieralogodion datū in dolore capitis: qui ex cholera nigra nascitur: vel phlegmate stoma chum mūdificat: epar confortat. ℞. carpobasami: xilo. casie lignee: cinamomi alithimi: spice. mastic: asari: iuiube macis cubebe nucis musca. squinanti. viola. gariofi. añ. ʒ. v. croci. ʒ. iij. aloes cpatica. ʒ. x. fac puluerem tempera cū melle: da for tioribus. ʒ. v. et debilioribus. ʒ. iij. cum aqua calida. Cibi le ues sint pilli: perdices: leue vinum. Antidotum eiusdem io hannis damasce. facit grosse ventositati et visus obscurita ti et grauitati totius corporis propter ventositatem ex phle gmate et cho. nig. ℞. aloes. ʒ. xviij. epithimi costi. añ. ʒ. v. eufor bij spice croci camedreos. añ. ʒ. vj. gariofi. ʒ. x. calami aroma tici masticis. añ. ʒ. viij. diagredij cocti. ʒ ij. mellis qd sufficit da pōdus trium solidorum cū aqua calida. Stomaticon io hannis damasceni purgans choleram nigram et rubeam et phlegma sine molestatione vlla. ℞. hierepigre miroba. citri. añ. ʒ. iiij. nitri agarici. añ. ʒ. ij. scamo. ʒ. j. turbit. salis gem. epi thimi ameos. añ. ʒ. ij. tempera cu3 succo scario. et fac pilulas in modum piperis: da bibere cum aqua calida. Hierapigra Galieni de libro decolagogi stomachum mūdificat: et caput et totum corpus de cholera rubea et phlegmate. ℞. croci. vio la. absin. spice squinanti xilocasie. et assari masticis carpo bal. xilobal. cinamomu alithimi: pondus equale: aloes quan tum cetera omnia temperata cum succo scario. fac pilulas in modu3 piperis. Phlegmaticis turbith coloquintide agarici anisi petro. feni. masticis ro. añ. ʒ. j. fac pilulas cum succo ma ratri vel apij.

De dolore medij capitis. Capi. iij.

hemicrania.

Dolor medij capitis si fit ex sanguine: phlebotome tur de cephalica vena. Si fit ex cholera purget cū vomitu competenti. Si autem nobis aliquid ob uiauerit: purgetur cum casiafistula prunis miro balanis citri. sicut in cephalica diximus: sternutationes sun facIende cum oleo violaceo et lacte mulieris puellam nutrie tis. apponatur de succo coriandri. Si de frigidis patiatur hu moribus cum hierapigra for: Galieni. theodoricon: hiera lagodion: et similibus purgetur: sternutatio fiat cum oleo nardino vel camomil. custodiat se a lacte et caseo: et ab omni bus acruminibus. Si hec non profuerint: et dolor fit cum in terpolatione cum gargarismis caputpurgijs in vltima par ticula huius libri scriptis: quia caputpurgium Hippocra. in quo mittit castoreum eufor biū et huiusmodi: omnē hemi craneam et cephalicam supradictam discutit. Quod si visus in hac passione deficit: et fit propter sanguinis inanitionem a naribus constringatur: et epar confortetur cum aromatibus vt ligno aloes: nuce musca. vino camphora vel aqua rosacea vel sirupo aromatico. Accipiant hieram nostram interdum ad visum acuendum et clarificandum et confortandum pro batam. fumigetur cum epate caprino: et idem comedat cum pipere albo. Si patiantur ex abundantia menstruorum: ob stringantur cum medicinis in suis locis dicendis: et vt supe rius diximus fumigentur et confortentur. Similiter facien dum est si hemicraneus dolor vel cecitas fit ex multa effusio ne sanguinis parturientis. Si ex fluxu ventris: medicetur cum psilio assa et alijs medicinis competentibus. Si autem dolor capitis fit propter coitum: oportet in hac passione cere brum confortari cum musco ambra camphora ligno aloes. Quod si inueterata fuerit passio: ita q ad tristiciā deuenerit: ac cipiant quotidie de electuario quod leticia vocatur: aut de eleniferatis. ʒ. ij. medic9 licet sit peritus: tamen sit studiosus semper ad causam huiusmodi cognoscendam: si cerebrum et epar sint defecta: q: perfecta medicina est q causam egritu dinis tollit: et quia in hac passione nonnulli medici decipiun tur: infirmum non dedignentur interrogare. Si dolor capi tis est ex multitudine fumi caput ascendentis: purgetur cū apostematibus antidotis pilulis phlegma et cholerā nigrā purgantibus: scil3 theodoricon emperiston hieralogodion. Quod si dolor capitis fit ex calido apostemate curetur sicut in septima particula dicturi sumus. Si in summitate capitis fit dolor: et mulier sit pregnans: nec abortierit: dandum erit interdū. ʒ. j. et ß. de sechenete. Quod si dolor capitis ita fit preni mius: vt vox auferatur: curetur vt in squinantia dicturi su mus. hi mox phlebotomētur de cephalica vena: et mult9 san guis extrahatur: deinde si virtus permiserit: parue vene in cidantur secus nares vel sub lingua: vel vena que est secus pollicem pedis. Capiti imponatur vinum et oleum rosaceu3 capite raso: cataplasmatibus cū pane et farina in aqua et oleo coctis. de lini se. similiter cocto. Et sciendum est q in omni ce phalea: et hemicranea: si epar et cerebrum defectionem pa tiantur: et venter minime soluatur: hoc facto homo moritur.

De dolore cranei. Capi. iiij.

Dolor cranei si sit intolerabilis: vt nec vocem nec sonitum: nec splendorem ferre possit: et si ex sanguinolentis et cholericis humoribus: vel ex grossa ventositate: et cerebrum sit debile: caute et sapienter medicetur. accipiant quo tidie de electuario de leticia vt grossa ventosi tas dissoluatur: et cholera rubea purgetur cerebrumq3 con fortet. misceatur cū eleniferatis: vt de electuario quod leti cia vocatur. parum musci: vel muse: et cāphore sic leuis: spo lia berne māda et pullis gallinarum. vinum album et aureum et abstineant se a coitu et aceto: et lacte. cerebro cōfortato pur gentur superflui humores cum purgationibus competenti bus: lauetur caput cum aqua vbi coctum sit psilium cortices papaueris viola. ordeum: frondes psilij: et similia. Si do lor sit ex ventositate demus theodoricon: hieram Galieni vel rufini: hieram archigenis. vnaquaq3 nocte. ʒ. ij. et ß. la uandum est caput cum aqua: vbi camomilla: sansucus: mel lilotum sint cocta. sternutationes fiant de oleo muscellino: anetino: nardino: et camomillino: lauentur frequenter et balneentur. A cibis abstineant: scil3 cimino anisi et aromati cis. Et tanta sufficiāt industrie sapiētis.

De dolore intercutaneo. Capi.v.

I dolor fit intercutaneus et in summitate capitis: purgetur stomachus cum pigra et pilulis aureis frequenter. Si autem dolor capitis siue intercutaneus: siue extra cutem fit: ⁊ ex supradictis medicinis non mitigetur: scias ex retentione nimia vrine: vel menstruorum vel sanguinis emoroydarum esse vel emunctorio narium: quorum omnium fumus vrine est deterior: de qua passione satis diximus vbi de accidentibus disputauimus: curam quorum in libus antiquorum non inueni. Si enim fit ex retentione menstruorū: vel sanguinis emoroydarū: curetur sicut in locis suis dictu ri sumus. Si ex emunctorioꝝ narium constipatione ꝓuocetur sternutio sicut diximꝰ in custodia sanitatis. Si aūt fit ex fumo vrine caput petente vel menstrui sangui. vel spermatis: vel cōstipatione pororuꝫ: vel venarum: curetur cum hoc medicamīe experto remouēte dolorē capitꝭ. ℞. ellebori ni. cuscute epithimi polipodij. ana. ʒ. iij. absinth. castorei cētauree sticados. ana. ʒ. vij. anisi maratri: petro. apij. ana. ʒ. ij. pistentur ⁊ coquantur in hyeme cum vino: in estate cum succo maratri apij fumiterre: vel lupuli ⁊ coquātur: ⁊ huic colature misceātur. ʒ. ij. castorei: ⁊ tribuatur post cenam. deinde eant dormitum. competit enim viris ⁊ mulieribus: qd non solum cephaleam diuturnam vel hemicraneā destruit: sed etiā scotomiā ⁊ vertiginem ⁊ omnes passiones melancholicas destruit.

De dolore qui accidit post somnum. Capi.vj.

I dolor capitis post somnum acciderit: caueat sibi ab oleo oliuarum: a lacte: cepis: porris: allijs: eruca: nucibus: caseo: leguminibus ⁊ similibus. Accipiāt pilulas aureas in somno post cibum. ix. vel. xj. vel. xiij. vel ſm virtuteꝫ. his itaqꝫ peractis si nullum predictuꝫ medicamē profuerit ꝓuocetur sudor: in capite vel exercitio: vel stuphis vel balneis. Sed si ita inueterauerit vt ad perniciem ducat: soporetur sicut in chirurgia dicturi sumus. Incidatur cutis ab vna aure vsqꝫ ad aliā totūqꝫ corium a puppi vsqꝫ ad frontem separetur ferro: rasoqꝫ capite vsqꝫ ad ossa: ita ꝙ nihil ibi remaneat vt generet spasmum: corio cum bono vino abluto bene: ⁊ oleo laurino perūcto operietur: vt prius fuerat in capite: ⁊ serico filo suatur: ⁊ vnguento solidatiuo vngatur: post tres horas fumigetur cum aceto: vt euigilet. capite enim optime ligato: et cum pullis gallinatijs ⁊ alijs similibus dietetur per septem dies: hoc non est faciēdum: nisi his in quoꝝ capitibus fuerit passio īueterata: que nec dieta vel pharmacia vel phleboto. vel scarificatione: vel sudore: vel alio medicamine curari poterit. scarificationes namqꝫ in nulla parte corporis fiant nisi precedente purgatione. quātum ⁊ quando in dolore capitis cōueniāt in chirurgia dicemus. at quia a capite incipit mors ⁊ hec passio si inueterauerit ad cecitatem deducit: ideo hic ⁊ in theorica de dolore capitis et eius cura vniuersaliter disputauimus.

De frenesi. Capi.vij.

I frenesim calidam curare volueris: si virtus et etas ⁊ tempus ⁊ consuedo permiserint: cum phlebotomia curabis de vena cephalica. Si vigilie assint capite raso hoc apponamꝰ. ℞. castoreus mādrago. iusquia. se. lactu. singulorum. pondus. opij tertia pars omnium. tempera cum lacte mulieris: et tepefiat scarificentur crura. Si autem fuerit stipticus: clystere fiat cū aqua: in qua coquantur bleta cum oleo viola. optimum est in omni dolore capitis clystere: aut accipiat apozima prunorum tamarindoꝝ. viola. cassiefist. Oleum de hedera valet ad dolorem capitis et frenesim. Dandum est electuarium de cassiafi. vt in curis spiritualium dicendū. vt electuarium psiliticum. Et q: frenesis fit cum feb. acu. de eius curis satis vniuersaliter diximus: cum de causone satis euidēter disputauimus: nō est necesse vt eius curam recapitulemus. Sed quia alienationem patiuntur: ista adiungantur pulmo recens pecoris capiti alligatus valet. Si stipticus est cataplasma et caput cum se. lini ⁊ farina ordei pone tuphas: idest ventosas quatuor circa loca capitis vel in cruribꝰ ⁊ coxis. Sed labra ⁊ oculi et nares odoferis vnguētis vngantur sicut mirtal: castoreo: opio: storace: iusquiamo: in musa decoctis: statim vt miseris quiescunt. vinum omnino caueant. amygda. non comedant: quia dicit Galienus cerebrum petunt. Dietētur vsqꝫ ad tertium diem: sicut in causon diximus. Vnguentum ad hoc. ℞. peucedani: castorei: olei rosa. equale pondus. fac vnguentum ⁊ vnge totū caput: ⁊ statim dormit. Aliud. ℞. opij ℈. ij. fermenti. ℈. iiij. tritis commisce cuꝫ aceto: ⁊ vnge omnes pulsus: ⁊ quiescit. Item anacardum tritum cum vino bibat et dormit statim.

De frigida frenesi. Capi.viij.

I frigidam frenesim curare volueris: da potiones caput ex frigidis humoribus purgantes sicut theodoricon pilulas cochias stomatichon ⁊ similia. corpore ⁊ capite mundificatis: faciemus epithima calidum ⁊ dissolutiuum capitis: sicut nardileon: costileon: piretroleon: castoreleon: sisameleon: sambuceleon: dampnileon: et similia. Cataplasmentur cum sinapi ⁊ euforbio temperatis cum succo rute: vel de castoreo in cineribus capillorum humanorum cuꝫ aceto distemperatis. Cataplasma Johannis damasceni valet ad lethargiā mētem acuit. ℞. sinapis piretri affrodill. ana. ʒ. xv. castorei euforbij. ana. ʒ. xij. tempera cum succo sansuci puppim cerebri sepe inungito: sternutatio fiat cum celite vel condisi: vel castoreo: gargarismum cum sinapi: origano piretro: staphisagria galāga. propria huius medicina est anacardum. Alia potio anacardina vnaquaqꝫ die. ʒ. j. ieiunus bibat si solum fit anacardinum mediam. ʒ. babat. vtatur diatriōpipereon: diagalanga: diacosto: trifera magna sine opio. Si inueterauerit infirmitas diacastoreon detur quotidie. ʒ. j. cum aqua calida. accipiant oximel. ⁊ mellicratum aromaticū. Abstineāt a scarificatione ⁊ in puppi capitis maxime ⁊ a fructibus: ⁊ omnibus cibis maxime frigidis ⁊ humidis: iaceant in loco luminoso: ⁊ ante eos ferantur omnia genera musicorum: nomen eius frequenter vocetur. Capre pili vsti lethargicos excitant: et cum aceto naribus apponantur. Fumus ferule incense: ⁊ in oleo extincte valet. Ruta vel sisimb. cum aceto tritum ⁊ naribus applicatum valet: aut illine frontem ex sanguine testudinis. pulmo pecoris calidus circa caput ligatus valet inire. Fumus galbani ⁊ cornu ceruini naribus applicatus super omnia valet.

De stupore mentis Capi.ix.

I stupor ex humiditate fit: ponantur pedes infirmi in aqua calida in qua cocta sint camomilla ro. viol. mellilotum et similia naribus apponantur: ⁊ ex illa aqūa prora capitis lauetur. deinde cum oleo rosaceo et aceto vngatur. Si ex frigiditate fit sola: oportet proram capitis calefacias cum aqua calida: vbi camo. cētaurea mellilotum calamentum et similia sint cocta. deinde vngatur ex oleo muscellino: nardino: ⁊ similibꝰ. Si ex frigidi. ⁊ humidi. fiat: infirmus excitetur: ⁊ sternutatio fiat cum castoreo condisi: pipere: nigella: quibus cerebrum calefaciat: ⁊ cōmoueatur. alia fiat cum celite rosaleon: musceleon: nardileon. odorent rutam castoreum: ⁊ fumigatio fiat cum lichinio bombacino prius accenso ⁊ extusto. detur mellicratum: aromaticum ⁊ oximel ad bibendum cum sirupo calamētino. Medicetur hec īfirmitas sicut lethargia: sed in lethargia puppis: ⁊ in hoc morbo prora cerebri. Si ex dissolutione ⁊ defectione fit virtutis: vngatur cum oleo rosaceo viola. camomil. in aqua coctis. cum sandalis coque ⁊ aqua rosacea ⁊ oleo rosa. ante infirmum dulcis sonitus fiat de musicoruꝫ generibus: sicut cū viella: lyra: simphonia: psalterio: ⁊ huiusmodi. his auteꝫ aīa delectatur: ⁊ ex delectatione virtus naturalis excitatur. Si

stupor fit ex nerui concussione: vel ex mala complexione cerebri: aut compressione: aut ex fractura ossium capitis: sapiens medicus non intrinsecus sed extrinsecus ꝑ posse laborer.

De vigilijs. Capi. x.

SI vigilie fuerint ex cholera rubea: lauãdu3 est caput vbi papauer se. lactu. ꝛ vio. sint cocta. sternutatio est facienda. Cataplasma. ℞. opium lactu. cum se. iusquiami ad libitum pulverizentur cum succo portulace ꝛ fronti apponamus. Mulgeamus super caput eius lac mulieris puellam nutriẽtis. Plin. dixit: si suppositorium facias ex oleo viola. ꝛ opio somnum facit. Dãda sunt catartica. chole. rub. extinguetia. Danda sunt se. lactu. papaueris iusquiami si sint necessaria. Si vigilie sint ex siccitate cholere rubee: iuuat aqua calida capiti infusa in qua cocta sint camo. mellilotum anetum cortices papaueris se. malue. post capite raso lac mulieris vel asine aspergatur. Sernutationes fiant cum lacte mulieris. Si vigilie sint ex phlegmate salso: sternutationes faciamus cu3 oleo croci anetileon. camomil. lauãdum est caput cum aqua vbi camomil. anetum: sansucus sint cocta. Si vigilie sint ex calido cibo ꝛ calida potione: medicetur prout medico disponendum esse videbitur cum rebus somnum facientibus. ℞. castorei: opij: croci: iusquiami: hellebori nig. mãdragore. se. papaueris equale pondus: fac puluerem cum mandragora ꝛ distempera cum succo mandragore. deinde olei sambucini adiunge quantum sufficit: misso autem in vase vitreo ad solem per viginti dies: sunt iterum soli reddenda post: partim de isto ꝛ partim de musceleon frontem ꝛ nares illinies. Aliud. ℞. opij. ʒ. x. lactu. se. mundatum mãdragore iusquiami. añ. ʒ. v. que pistata. iij. lib. succi mandragore sunt apponẽde: ꝛ ita imposite. ꝛ cum ipso vase aqua bullienti sunt mittẽda ꝛ ibi coquenda. quibus. ʒ. ß. olei sencini superadiunge ꝛ tãdiu excoquenda sunt quoad solum oleum videatur remansisse ꝛ inde frontem ꝛ caput inunge. Aliud. ℞. opij iusquiami mandragore pondus equale. facto puluere aquã admisce: ꝛ soli per. xv. dies expone: ꝛ inde caput ꝛ frontem vnge. Trocisci valẽtes similiter ad ide3. ℞. iusquiami se. lactu. se. cucume. se. portulace. añ. ʒ. ij. ꝛ ß. se. papaueris albi. añ. ʒ. v. croci. ʒ. ꝛ ß. opij croci. añ. ʒ. j. fac puluerem: ꝛ tempera cum succo lactu. ꝛ fac trociscos. ij. vnusquisqꝫ habeat. ʒ. iiij. da bibere eunti dormitum. Similiter alterum cõfice ꝛ cum lacte se. distempera ꝛ inde caput vngi precipue precipimus.

De passione que chuma vocatur. Capi. xj.

PRimus in theorica ꝙ si cause vigilie ꝛ stuporis misceantur: fit quedã passio que chuma vocatur. medicus: licet sit perfectus: tñ studiosus sit ad differentias harum passionum cognoscendas: cum ad medicum inierit: tñ chimiam cum vult medicari: videat an chimia sit an epilepsia: an suffocatio matricis vt cõtingit mulieribus: an scotomia: an apoplexia: quarum differentias in theorica euidẽtissime demõstrauimus. Et quia hec passio ex stupore et vigilijs est composita: videndum est si in compositione sint equalia: ꝛ tunc medicãdum partim cu3 medicinis in stupore scriptis: vid达3 cum celite ꝛ huiusmodi: partim cum medicaminibus in vigilia prescriptis. Si sint inequalia vide3 si preualeãt vigilie: curetur hec passio in vigilijs scriptis et econuerso. Si stupor mentis maior sit cu3 fumigijs et alijs medicinis in stupore scriptis medicentur.

De congelatione cerebri. Capi. xij.

SI autem scothocos: idest congelatio ex oppilatione ventriculorum cerebri puppis fit: purget cũ theodoricon hieralog. ꝛ similibus: ꝛ cũ apozimate in dolore capitis scripto. prouocentur sternutationes cum sinapi condisi. nigella ꝛ his similibus. Similiter est faciendum de humore frigido humi. ꝛ sic. Si autem hec passio sit ex nimis potatiõe aque fri. vel in ea balneatione: adhibẽda sunt adiutoria calefacientia fumigia ꝛ dissolutiua. Similiter bonum est si pa. inter duos ignes ponatur ꝛ vngatur eius caput ex oleo laurino: ꝛ de eo in narib9 vel aure mittatur. Si ex frigi. humo. vel fructibus hec passio alicui cõtingat: purgetur cum caputpurgijs ꝛ sternutationibus ꝛ gargarismis in. xx. huius libri scribendis: ꝛ dandum de celite ꝛ alio antidoto: in quo mittatur stercus vulpinum: qꝛ in oĩbus phlegmaticis ꝛ frigidis passionibus melancholie cõgruit. dandum est rothenere: quia multum huic passio prodest: quocũqꝫ modo fiat. Sirupus absin. multum prodest. muscata maior super omnia valet. similiter balnea. Sirupus de sticados miro modo valet. Sed quia hec passio capitis est grauior sepe purgandum est caput cum hieralogo. archi. lapion vel arabi. vel theodoricon: emperiston: vel sciase. vel diapri. vel sarcinam confectam cum balsamo in. xx. practice particula inuenies. Post mundificationem puppis cerebri leuetur caput cum aqua vbi cocta sint camomil. ꝛ anetum ꝛ mellilotum sansucus viola rosa: ꝛ similia sint cocta. vngatur puppis cerebri cum vnguento de menta facto vel mirta croco rosa. sandal. cum albo oui. Vngatur cum dampnileon: castoreon: nardileon: anetileon: ꝛ simılib9. sauinam cũ thure sepe bibat. Et qꝛ in hac passiõe oculi sunt aperti: ꝛ est mortu9: nõ timidus sit medicus: sed statim percutiat eum ꝛ verberet: ꝛ cum fortissimus fumigijs ꝛ sternutationibus eum expergefcat: deinde vt diximus curare satagat.

De corruptione memorie. Capi. xiij.

COrruptio rationis et memorie si fit ex frigi. complexione cum calidis medicinis ꝛ dietis curetur: si enim patiatur grauitatem aut obliuionem: aut abominationẽ ꝛ pigritiam cũ somno mũdificetur sicut in stupore. Qꝛ si de frigiditate ꝛ sicci. fit hec passio: ꝛ infirm9 vigilias patiatur: fiant medicine in vigilijs scripte. Accipiant vomitiuũ de helleboro albo in antidotario scriptum: quia albos ꝛ viscosos humores purgat. Similiter valet in congelatione. Accipiant antidota hec recipientia: quia thus falsas cogitationes remouet: memoriam corroboret. Muscata minor multu3 valet huic passioni: confortetur cerebrum cum rebus aromaticis. vt castoreo vel cinamomo ligno aloes: ambra ꝛ simılib9. hieralogo. arabi. blanca: ꝛ muscata: super omnia valent. capite purgato cũ catarticis gargarismis sternutationib9 ꝛ vomitibus. detur quotidie de electuario quod vocatur leticia: vel de elenisantis. ʒ. ij. cum apozimate decoctionis thuris.

De scotomia ꝛ vertigine. Capi. xiiij.

SKotomia ꝛ vertigo si tantũmodo sint ex cerebro: soli capiti studium oportet adhibere. Si enim sint cu3 feb. radat caput ꝛ capiti fissus catulus. vel gallina calida capiti apponatur. Si vigilias patiatur lac muliebre super caput est mulgendum. Si sunt sine feb. purgetur caput cu3 stomaticon: hiera fortissima Galieni: pilulis aureis: vel demus pigram: in qua due partes sint aloes: ꝛ vna aromaticorum. pedes infirmi in aqua calida sunt ponendi: a vino abstineant: caulibus lentibus lactu. lacte ꝛ similibus. Si ex stomacho fit scotomia catarticon de absinthio ꝛ agarico damus de hierapigra. iuuat ꝙ si incidatur vena cephalica ꝛ sanguis extrahatur: si virtus ꝛ etas permiserint. abstineant a cibis ventositatem generantibus: vomitum prouocemus. Si vero hec passio fit ex colligãtia cerebri cum alijs membris: ambe vene incidantur que sunt post aures. Abstineant a lacte caprino: ꝛ ab his que generant humores grossos: ꝛ fiat vnguentum ad vertiginem probatum. ℞. fellis leporis: fellis pecoris: fellis mustele. añ. ʒ. iij. castorei. ʒ. j. myrrhe. ʒ. ij. hec omnia in aceto optime terantur ꝛ detur. ʒ. j. cum mulsa vel melle vel aceto. Si scotomia fit ex stomachi colligantia propter frigidam complexionem: vel phlegmaticam: vel passionem: ꝛ infirmus patiatur abominationem ꝛ cordis tremorem: medicetur sicut in sincopi diximus. Si scotomia fit ex

acutis et continuis febribus: curetur cū mirobalanis citrinis manne sirupo de absinthio ⁊ similibus. maxime si venter sit constipatus.

De ebrietate ⁊ eius cura. Capi.xv.

Si ebriosus calide nature sit: mittam⁹ sibi oleū rosaceum in capite: ⁊ viol. cum succo cucurbi. et portula. cum aqua viola. et detur ad bibendum succus maligranati cū sirupo ro. somnus prouocetur cū sirupo: vt vinū digeratur: post in balneum temperatum ingrediatur: ex aqua calida pedes fricentur cum sale ⁊ oleo viola. vt fumus petens caput infirmi inferius distrahatur: vomitus prouocetur. absinth. cum aqua frigida bibat vel mentam ⁊ absinth. cum oleo viola. vel rosato. Si autem dolorē precordiorum patiatur: vomitus prouocetur cum aqua rosa. psilium potet. coitum vitet ante ⁊ post potum: refocilletur cū perdicibus ⁊ pullis. portulacis cum aceto vatur maligranati: nutriatur cum piris ⁊ mespil. ⁊ coctanis ⁊ similibus: infundantur testiculi in aceto ⁊ multum valet. Si ebriosus frigi. nature fuerit: bibat oximel. ante balneum dormiat: pedes fricentur cum aqua calida ⁊ sale. absinth. enim cum vino: ⁊ caules cum carne crassa cocti dissoluūt ebrietatem: ⁊ fumum grossum ad cerebrum ascendere non permittunt: nutriātur cum frixis ⁊ assis rebus ⁊ cum omnibus medicinis in custodia sanitatis dictis.

De sternutatione. Capi.xvj.

Sternutatio si excedat modū: caput lauetur cum aqua vbi cocta sint camomil. ro. ordeum mundatum sisimbrium psiliū succus eorū. ozimum naribus apponatur cuius proprietate sternutatio auferatur. Si caput sit cali. nature cū oleo rosaceo ⁊ viola. vngatur vel aqua ro. Si fri. nature: sicut ireleon camomileon ⁊ similia appone.

De epilepsia ⁊ eius cura. Capi.xvij.

Epilepsia cum catarticis humores capitis dissoluentibus ⁊ purgantibus medicetur: videlicet cum hiera Galieni. theodoricon. hieralog. stomaticon: in quo sit coloquintida et similia: cum sternutationibus ⁊ gargarismis calidis et dissoluentibus lauetur caput: ⁊ cum eis que in lethargia diximus. capite purgato cum aqua salsa vel sulphurea balneentur. Interdum detur tyriaca maior. vel diatesseron vel celite: vel metridatum imperator: vel quoddā melius antidotum: in quo aurum ⁊ argentum stercus vulpinum intrāt: vel diatrionpipereon: aut diapharsa ⁊ similia. Sunt enim quedam simplicia si collo patientis suspendantur: valent vt peonia piretrum pili canis albi nullam nigredinem habentis: ⁊ de lapidibus vt cacabre: vel lapides parui rubei in ventriculis hirundinis inuenti. qui si collo pa. suspendantur in perpetuum liberāt. Apprehensis hirūdinib⁹ de nido fissis eorum ventriculis aufer lapides in medio die: vtiles enim sunt: quia epilepticos insanos ⁊ lunaticos sanāt si in collo suspendantur siue bibantur. gagantis fumus repentinos casus epilepticorum liberat. Sunt etiam quedam alia que quocūq; modo accipiantur valēt vt coagulum leporis: cerebrū cerui: cor leporis ⁊ vulturis: fel vrsi: testiculi apri: hec omnia multum valent si in mane accipiantur. Sunt et alia composita ⁊ simplicia que si inungātur valent: ⁊ omnia olea que in apoplexia sunt dicenda. Abstineant a lacte caseo caulibus: lentibus: ebrietate: opio: ⁊ similibus. Si a carnibus possunt abstineāt per annum bonum erit eis. Si ex stomacho fit hec passio: cū vomitiuo purgetur in hoc loco dicendo. vnde dubium vtrū lunaticus siue epilepticus sit eger. Quidam dicunt ꝙ si cornu caprinum aduratur: ⁊ ex eo epilepticus fumigetur: mox cadet. similiter epar caprinum facit si comedatur. Alij dicunt si pelles induant caprinas statim cadent. Est ⁊ aliud experimentum ⁊ est ꝓbatum: dic hoc nomen in aure suspecti pa. Recede demon: quia dee fanolici precipiunt. Si lunaticus vel demoniacus: ibi statim efficitur velut mortuus fere per vnam horam: eo surgente interroga eum de quacūq; re volueris: ⁊ dicet tibi: ⁊ si vero cediderit scias audito hoc nomine esse epilepticum. Quodcūq; horū supradictorū patiatur: hoc firmissimo medicamine medicetur. Si patrem habet aut matrem ducat eum ad ecclesiam in die quattuor tēporum: ⁊ audiat missam in septa feria similiter in die sabbati faciat: die dominico veniente sacerdos vel vir religiosus scribat euāgelium vbi dicitur: Hoc genus nō eijcitur nisi in oratione ⁊ ieiunio: siue sit epilepticus siue lunaticus vel demoniac⁹ curabitur absq; dubio. Et notandum ꝙ ex incestuosis coniugationibus natis nō valet. Quidam autem dicunt ꝙ si capre cerebrum per anulum aureum tractum: ⁊ infanti datum anteꝙ̄ lac sugat tranglutiri datū nec caducus fieri nec phātasticus potest. Quādoq; epilepsia sit a nucha de qua in suo loco dicturi sumus.

De apoplexia ⁊ eius cura. Capi.xviij.

Apoplexie due sunt species: de quibus Hippocra. in aphorismis dicit. Apoplexiam si sit fortis impossibile est curari: debilis non faciliter curatur. Antiqui preceperunt cum maioribus antidotis curari hanc: sicut theodoricon hieralogo. Galieni hierapi. pilulis tapsie fetidis euforbio: interdum tyriaca vel socrugene anacardino ⁊ similibus. Si sit in parte epithima ponatur in loco nō sentiēti de calidis rebus factum. Similiter cū gargarismis theodoricon ⁊ similibus ⁊ sternutationibus. Item capiti faciamus epithima de anetileon: castoreleon: euforbio. Lauādum est caput ⁊ spondilia si morb⁹ ibidem est: cū aqua vbi cocta sunt camomilla: anetū: mellilotū: sansucus: iuniperus. Cibi sint calidissimi: vinum forte atq; vetus post. xxj. diem balneentur post balneum detur vinum. Si ex nostra vrtiua medicina infirmus febrem inciderit: feb. ipsa sit tibi perfecta medicina: que cum corpus calefacit: dissoluitur humores. Si virtus custodiatur ⁊ eius plenitudo appareat phlebotometur. Si virtus sit defecta caueant phlebotomiā: sufficit enim alteratiua medicina. Et si nō superuenerit fe. vngatur eius pulsus cum vnguento scorpionato feb. enim prouocat. Et si hec febris artificialem modum excedat: ita vt defectet infirmum mittantur brachia in aqua calida: vel infirmus balneum intret. Ita dico humorib⁹ coctis ⁊ digestis. Oleum Iohānis damasceni valet paralyticis epilepticis apopleticis si fiat inde vnguentum vel sternutatio. ℞. nigel. ℥. ij. super laterem assate ⁊ pistate sicut medulla: deinde accipe aquam vbi infusum fuerit fenugre. per noctem ⁊ diem cola: postea calefac mittens nigellam fac bullire bis vel ter. deinde deponēs a foco dimitte quiescere quousq; oleum natet super aquam post in vase repone. postea castoreum ⁊ galangam coque in aqua ⁊ colatis mitte. ℥. v. prioris olei in aquam istam da bibere. Aliud valet appopleticis ⁊ paralyticis ⁊ omnibus mēbris vel morbis frigi. ℞. omfacion. ℥. j. euforbion. ℥. v. castoreon. ℥. xj. terantur ⁊ coquantur in omfacion fortiter postꝙ̄ resederit da bibere cum aqua vbi anisum ⁊ mastix sint cocta. Aliud valēs frigidis passio. gibboso dolori artetico: epilepticis: ⁊ spleneticis ex frigiditate apostematibus duris ⁊ viscosis ⁊ grossis ⁊ frigidis. ℞. sambuceleon: sisameleon: dampnileon. añ. ℥. iij. olei sisami sambuci. añ. ℥. iij. cōmisce cum libr. ij. aque: celidonie costi masticis. añ. ℥. iiij. piretri bdellij: thuris macis cu scute. se. añ. ℥. ij. pista coque donec aqua pereat: ⁊ solū oleum remaneat ⁊ coque. Aliud. ℞. olei lentisci: olei sambuci. añ. ℥. iiij. figie galbani. añ. ℥. ij. omnia cōmisce in libra vna succi calamenti: aneti: camomil. et coque quousq; aqua ambiletur. Vnguentum valens similiter. ℞. piretri olei lauri. sansuci: staphisagrie. añ. ℥. ij. nitri sinapis. añ. ℥. ij. euforbij. ℥. j. pipis. ℥. ij. castorei. ℥. iiij. olei ⁊ cere quātū sufficit. Sternutatio valēs apopleticis paralyticis epilepticis: quia cerebrū mūdificat de grossis humoribus. ℞. condisi castorei piperis nigel. pondus equale: fac puluerem tempera cū succo litij fac pilulas

in modum lentis: dimitte siccari: ex quibus. ʒ. j. in oleo sansu ci distempera. et sternutatio fiat. Gargarismus. ℞. piretri: sinapis: piperis staphisagrie calamenti zinziberis. an. ʒ. j. et ß. fac pulverem tempera cum melle. fac gargarismum cum oximelle in modum auellane. Aliud similiter origani: sinapis: calamentri: piretri: bierapigre: ysopi: piperis lõgi: põdus equale. fac pulverem: tempera cum oximelle in modum auellane.

De dormitatione et eius cura. Capi. xix.

Dormitationem curabis cum celite mitridato romano cum antidoto in sene probato: et cum catarticis oleis sternutatiõibus et alijs medicinis in lethargia et epilepsia scriptis: et dandum est de sethenete et oppopira: necnon et esdra: et ea que in nucha sunt dicenda.

De melancholia et eius cura. Capi. xx.

Primus in theorica q melancholie due sunt species. vna in ore stomachi que vocatur hypocũdriaca: altera vero in cerebri essentia que si cum feb. sit: medicanda erit cũ cassia manna mirobala. citri. et omnibus medicaminibus in causon: et freneſi dictis. catulus fissus capiti supponatur vel gallina fissa: quia multum valet. Et si dormire nequiuerit: faciamus mulgere lac mulieris super caput eius: et adiutoria in vigilijs suprascripta. Similiter faciendum est si somnia timorosa viderint: que sine feb. in primis auferenda sunt: et false suspitiones cum rationabilib⁹ et notabilibus et gratis verbis: et vino odorifero: q: multũ letificat corda. bibat apozima boraginis et epithimi: vt interdum resoluantur humo. Si hypocundriaci sunt: cum sirupo de sticados vel absinthio et sirupis hypocũdriacis ppriis: vt apozimatibus in nostro antidotario scribendis. Et si in essentia sit cerebri: soli cerebro studium est adhibendum: vt post rasum caput lac mulieris vel asine calidum super caput ponatur. sternutatio fiat cum lacte mulie. et oleo viola. et rosa. q si nõ iuuerit et somnia viderit timorosa: vngatur mollicies mamuum et pedum: brachia cubiti pedes crura suauiter fricentur oleo viola. sed si hoc non minuerit: et somnia viderint timorosa: faciamus lac muliebre mulgere sup caput eius. sternutationes de eodem fiant. purgetur cum sirupis et apozimatibus in antidotario scribendis et expertis. et ad omnes melancholie species. Succus polij: maratri: sansuci fisimbrij camedreos et siselei: camepiteos: ameos: ypericon: mente absinthij lupuli: hi oẽs succi cocti et colati valẽt huic passioni cum amygda. vel sirupo vio. vel cassiafist. siue simplicia siue componantur.

De amore qui hereos dicitur. Capi. xxi.

Hanc passionem cum vino odorifero et gratis verbis et diuersis musicorum generibus curabis colloquijs cũ dilectissimis: sonis: fructiferos videre hortos et odoriferos et lucidos: et aquã currẽtem videre et claram: spaciari cum pluribus mulieribus seu maribus. hec omnia tristiciam et timorem auferunt. Rufus inquit. vinum est fortis medicina tristibus timidis curiosis et hereosis: similiter balneum. vnde fit cum quidam balneum intrant ad cantandum excitantur vel animantur. sicut lupinorum amaritudo tollitur si in aqua infundãtur Galie. colloqui cum sapientibus et amicis dilectissimis animus delectatur et gaudet: et de ira ad mãsuetudinem: de tristicia ad leticiam: de auaricia ad largitatem: et de timore ad audaciam excitantur. hec est ordinatio organorum musicorum: atq3 vini circa anime sanitatem. expertissimum esse dignoscitur si boni socij aggregẽtur. Galie. colloqui inquit cũ amantibus laborem eijcit et gaudium elicit a membris interioribus. Similiter cibaria letificantia sicut borago: basilicon: crocus: vinum odoriferum: ambra: ligna aloes: ciperus: sericum crudum: visum: aurum: muscus: electuarium qđ letificia vocatur: et antidoton helmiseratũ vt muscata maior: hec omnia animam letificant.

De mania et alienatione mẽtis. Cap. xxii.

In mania et alienatione mentis curam impendere debemus: sicut in freneticis et acutis passio. in accessiõe lenis fit cura sicut in chronicis egritudinib⁹: in demersione fortiora adiutoria adhibem⁹. Sacellus ex farina vino cocta cum absinthio capiti apponatur et stomacho pectori et cordi: vt ex vapore diutius loti sudent. Aliud. ℞. farine se. lini et visci de agrifolio: coquatur cum aceto vel vino in olla rudi quousq3 desiccetur. Item ad de nitrum et fac bullire ad spissitudinem. Capiti infirmi vsq3 ad cutem raso hoc emplastrum appone mirifice sanat. similiter valet ad inflationem ventris et cito sanat. si necesse dysse risentur si vires et etas permiserint et bene comedant: phlebotomentur vsq3 ad lippotomiam: idest defectionẽ vel debilitatem: post triduum infundatur caput oleo rosa. et aceto et esdra: vel peucedanum vel poligonia in oleo rosaceo coquatur: et inde caput infundatur anodinis: idest soporiferis inunctionibus: omnes potiões vel trociscos cũ aqua calida demus potare. Item anodinis: idest soporiferis inunctionibus nares inungantur vt somnus prouocetur. vomitus interdum prouocetur cum raphano: vt phlegma vel melãcholia purgetur. Cibum leuem dato in ipso interdicto quod est accessionis tempus: vt oua sorbilia: vel succum spelte: et dimissionis tempore fortiorem cibũ accipiant: et caput cooperiatur lana tincta in oleo anetino: et silentium habeant. post iiij. diem purgetur cum hierapi. rufi. statim caput radatur arterie capitis incidãtur: sinapismo vtantur: sternutamenta prouocẽtur. his non proficientibus vngatur caput ex hedera et cantaridibus: vt cutis rumpatur et humores egrediantur: et potum accipiãt lac caprinum cum helleboro nigro. ʒ. ij. si plus paueant vel insaniant: caput vngatur ex acopis et tinnatijs: idest calidis. hec omnia faciunt in canicularibus diebus. post curam apoco: vel miracopo. de sansuco caput et stomachus perungantur: vt omnis inquietudo valitudinis impetuũ expellat. Si mẽtis isania vel alienatio fiat ex potiõe vel comestione pessima: vt est suc⁹ cicute vel coruũ iusquiami mãdragore et cerebrum cate. testudo igniatur tota: et pulverizetur et detur potui. Omnem em alienationẽ mẽtis et insaniam curat sine dubio. Et sciendũ est q si ex morsura canis rabidi hec passio alicui cõtingat: et spumam reiecerit per os sine dubio die. vij. morietur

De mollicie nuche. Cap. xxiii.

Dictis medicaminibus illarũ passionũ que sunt in cerebro: dicendũ est de his que sunt nuche et neruorũ et pmo de mollitione. Si em emollitio fit ex plenitudine: curabis cum fortibus medicinis laxatiuis: scz theodoricon pigra emagranicon: et cũ pilulis de hermodactylis vel serapino. ℞. serapini aristol. ro. dãpnidij gariofil. piperis albi: camedreos diptami: storacis eq̃le pondus: castorei duplũ: mellis quãtũ sufficit: da in modum auellane cũ optimo vino: da pilulas de euforbio cũ assa fetida: omnia que epilepticis psunt: iuuãt istos. dietã paucam accipiãt et subtilem: vtãtur exercitijs balneis salsis et sulfureis et fricationibus aperitiuis.

De epilepsia spasmi. Cap. xxiiii.

Primi⁹ in theorica si oppilatio neruorũ fit in omnibus vijs neruorum: epilepsia de spasmo vocatur: quia sensum et voluntariũ motum aufert: hec passio me dicetur sicut apoplexia. Constituatur inter duos ignes: et inungatur cũ oleis in apoplexia dictis et axungia veteri cũ medulla ceruina: adipe anserino gallinaceo. dyaptes imponende sunt ad solem vel in loco calido: quib⁹ vomica sunt danda. ℞. olei partem: idest aque calide partes. ij. sal. codearia: duo: nitrum: vnũ da potui: in aqua calida et da bibere: et pen

nam in oleo tinctam in ore mitte: et vomitum prouoca. dropaces in omnibus passionibus frigidis et pigris vtiles sunt: qui si cõficiantur ante vnũ diem infundas in aqua tepida. altera die fortiter exprime: vt nullus humor ibi remaneat: tunc teras diligenter: sinapim cũ aceto citri: et commisce caricas. Si autem prouocare volueris: due partes caricarum sinapis vna pars, cum volueris vt non vulneretur: linteũ infusum in aqua calida et oleo rosaceo superpone.

¶ De paralysi et eius cura. Capi.xxv.

Primus enim quod paralysis aliquãdo fit in toto corpore: de cuius cura sufficienter dictum est: aliquando in aliqua parte corporis: vt in capite lingua et aliis quampluribus membris: que si fit in maiori parte corporis: multum fricetur: et euaporatiões fiant ex acopis et vnguẽta etiam mantica cum fricatione fortissima: euaporationes in sole calido: et vngantur, cum odoriferis: vt spica: resina pipe: euforbio. adarche adhibeãtur: et illis locis cum fortissimis vngatur sicut cum squilla tapsia assa: piretro: sinapi: adarche. Si appetitum nõ habuerint oximel potet. Si in aliqua parte fuerint cõtracta membra vel extensa cum mollibus fricentur: id est medullis ceruorum et vnguẽtis et adipibus cõpositis et cibis humidis. Sed si membra dormitationem vel stuporem vel contractionem patiatur: et sine dolore. et hoc ex sanguine fuerit: phlebotomet ex brachio alterius partis. Sed si paralysis in dextra pte fuerit: phlebotomet de dextro brachio. Si aliquid nobis obuiauerit cum dropace lauetur. cũ vomitu ex helleboro curabis. Si paralysis caput tentauerit: omnes regiões eius subuertet: idest omnia labra oculos: cilia linguam nares: quod cognoscitur si caput formicet. Si etas pmiserit phlebotometur et caput euaporetur ex sacello cum farina tritici cocta in vino. deinde vngatur cum anetileon et desuper lana carpinata loca cooperiãtur: et postea ex acopis termãciis vngantur: et potest accipi aut oximel cũ castoreo. gargarismũ ex sinapi: pipere: piretro: staphisagria: origano: agarico: ysopo: theodo. nitro: tusis cum oximelle ad solem. hic gargarismus fiat per triduum: vt omnis humorum grossicies per os eiiciatur. Si paralysis fit in labiis piretrum masticent et castoreum: sub lingua teneãt nucem muscatam integram: et carbones lentiscinos viuos sufflent: vt labia vel cilia: vel oculi ad suam naturam redeant: si fit in naribus vt odoratum recipiãt: sternutatio fiat ex nasturcio: piretro: euforbio: sinapi: equo pondere tritis. cum aceto vngãtur nares. Et si memoriam vel sensum amiserint: vel sint alienati: stomachum curent: et inter spatulas scarificetur: et caput vngatur ex vnguẽtis acopis termãticis. purgetur cũ helleboro et sambuceleon et fabulis exerceantur: vt sermones componãt: et ad sensum pristinum veniãt. Si lingua paralytizetur ita vt nullum sensum sentiat: vel sit impedita ad loquendum: vti debet diferigia: idest collutione oris: vel collauatione oris: pipere: sinapi: origano: ysopo. castoreum sub lingua teneãt: et omnia acrumina comedant et larzate trito cum oximelle cum penna linguam inungito et os apertum teneãt: vt humores decurrãt. Si manus vel pes neque calorem: neque frigus sentiant: vel motu careant: oportet fricari loca illa cum vnguẽto mordaci squilla: sinapi: pipere: piretro: calce: baccis lauri: et ex oleo et aceto. Et si stupor in illis locis permãserit: balneo sinapismo vtantur: aut ad solem dropace vngãtur. vngamus ceruicem et spinam dorsi ex acopis vel miracopis: quia omnes vires et iũcture nostri corporis ibi sunt vnite. Et si paralysis ex plaga nostri corporis euenerit: ista vero phlebotometur: et supradictis adiutoriis vtatur. Et si paralysis tentauerit pedum gressum: vtendum est vnctione ex oleo rutaceleon ordeo cum adipe anserino et oleo laurino: prius tamen ex oleo rutaceo fiat: et sic fiat confectio diuersis ex bitumine auripigmento piretro acatia adarche castoreo: et similibus. vtatur dyasperimate: hydropace: dyaphodon: vel dyarodon: post potum accipiant castoreon aut radicem bradeos cum vino et alia adiutoria supradicta. Si paralysis in gutture et in ore stomachi fuerit: oximel detur cum pipere trito mane comedat vnum acruminibus omnibus vtãtur. Stomachus sinapizetur in balneo: si paralysis stomachum tentauerit vt nullum saporem sentiat: nec appetitum habeat quã passionem relinquimus pro nunc. Si paralysis vesicam tentauerit: quod sentitur ex gomorrea vel veretri erectione: renes foueantur cum medulla ceruina tota spina dorsi vngatur: succum aloes accipiant: vel panẽ in mulsa: primo tamen stomachus curetur: et post phlebotometur: et sic alia adiutoria adhibeãtur. Dormitio curetur: sicut emollitio: et cum antidotis in antidotario nostro scriptis.

¶ De spasmo et thetano et eorum cura. Cap.xxvi.

Spasmus enim et thetanus si subito sano homini subuenerit ex plenitudine intelligitur esse: quibus si febris quartana subuenerit perfecte medet: si vero fuerit ex sanguine phlebotomia curetur. Si autem ex aliis humoribus curetur cũ hierapigra: theodoricon: hieralogodion: stomaticon: et cum oleis: gargarismis: sternutationibus: clysteribus in apoplexia scriptis. Si fit ex nanitione: lac asininum ouinum lac mulieris puellam nutrientis super caput mulgeamus: caput lauandum est cum aqua vbi ordeum malua viola. rose. stercus caprinũ sint cocta: et si fit febricitans regatur in aqua tep. et dulci ponatur. Si pueri patiantur spasmum ex defectione neruorũ: faciliter curantur.

¶ De tremore et iectigatione. Cap.xxvii.

Tremor iectigatio et dormitio sunt passiones quarum omnium eadem est cura: donemus que calefaciant et dissoluant superfluitatem minuant sicut mitridatum imperatoris celite theodoricon: hieralogo. arabicum vel latinum: et similia. hec oĩa fiant post balnea sulphurea et nitrea et fricationes: quotidie grillos comedant: quod paralyticis valet multum: accipiant esdrã opopiram. Descriptio antidoti plesritimon quod miro modo valet paralyticis: artetricis: et matricis multiplicem infirmitatem emendat et epilepticos curat. R. castorei herbe paralysis. an.ʒ.iii. bombacce: betonice: aurigie: corticis interioris grisacie: verbene vẽti minoris artetice lacce gũmi hedere antimonii. an.ʒ.iiii. salue.ʒ.iiii. mellis quod sufficiat os cum succo bombacis vel rõminace vel verbene: vel salue calide. hoc autem Alexan. inuenit in libro litteris aureis scripto. et expertũ est. Si quis qũstionetur quid differt inter sensum animalẽ rationalem et naturalẽ Solutio sensus alius animalis: alius naturalis: et alius rationalis. naturalis est in omnibus mẽbris naturalibus: que sentiunt materiã que in eis est simul. vnde eam ad se trahũt: sicut folliculus qui sentit amaritudinem sanguis et eam ad se trahit. similiter caro et cerebrum trahunt ad se nutrimentum similiter lacerti et caro quod calidius et humidius: cerebrum quod est frigidius et humidius. Animalis aũt sensus sicut ligus que sentit sapores: oculi qui vident colorẽ. formã figurã. aures sonitum et similia. Rationalis aũt sensus ptinet rationali aie vt apprehendat virtutem rerum.

¶ De gibbositate. Cap.xxviii.

Gibbositas quocũque modo fiat: nõ curatur. Sal. tamen dicit quod satirion est vtilissimũ paralyticis: et colla post terga habentibus: et gibbosis ex ventositate in nucha inclusa patientibus. affirmauit autem Galie. et Dia. quod ventositatem et gibbositatem curat si cũ vino bibat. Deinde de passionibus oculorum est differendum: et primo de opthalmia.

¶ De ophthalmia. Cap.xxix.

Quia de curis passionum cerebri et nuche: et ab his procedentibus vniuersalem ac cõpendiosam disputationem scripsimus: ordo expetit: vt de curis ocu

loꝝ differamus: ⁊ incipiamus de passionibus in coniunctiua nascētibus: ⁊ primo de opþthalmia: si fit a causa primitiua. s. calore solis fumo puluere oleo calido: ⁊ similibus: precipiatur infirmo ne se moueat ⁊ alto capite dormiat: lumen ⁊ splēdorem fugiat: vocem non emittat: cibus sit frig. facile digestiuus: potus sit aqua calida clara: neq̄ fumo neq̄ pulueri vel foco neq̄ soli appropinquet. vtatur balneis aque dulcis temperatis. his obseruatis non oportet medicari aliter. Or si contingat ex causa interiori: idest de humoribus a capite descendentibus ⁊ humores sint sang. cephalicam venam incidamus: vel medianam: vel venam capitis adiuuātibus virtute ⁊ etate: ⁊ similibus. Or si non scarificemus. si humores sint cholerici demus catarticum de mirobala. citri. vio. oxife. absinth. casiafistu. māna ⁊ similibus chole. ru. purgātibus. Aliud preciosius omnibus alijs. Rx. mirobala. citri. munda. ʒ. iij. kebulorum munda. ʒ. ij. terantur ⁊ temperētur cum isto sirupo. Rx. zuccari lib. ij. succi maratri. lib. j. aque rosa. lib. s. fac sirupum ⁊ tempera. Capite purgato mittatur in oculis mane ⁊ sero lac mulieris ⁊ oui albu. Item succus rute cum puluere cimini ⁊ albumine oui sanguinē ab oculis excludit. Precipiēdum est vt quiescant: ⁊ in loco obscuro maneant: pedes in aqua calida ponantur: caueāt coitum: paruo cibo vtantur: in oculis albū collyrium cum aqua rosa. mittamus roseum collyrium cum lacte asine vel femine est apponēdum neq̄ calidum: neq̄ calefactiuum: neq̄ dissolutiuū. nam si hoc fecerimus plus hu. ad illum locum trahimus q̄ a loco dissoluamus. Iterum debem⁹ scire q̄ humores ad oculum veniētes: quādoq̄ de totius corporis partibus veniūt: aliquando de solo capite. Si de toto corpe totū corp⁹ est purgādum: ⁊ debet confortari. ⁊ ad temperiem duci. Nonnunq̄ dolor oculorum fit propter sanguinem in oculo coagulatum cum venis conclusum. vnde oculorum vene plerie videntur ⁊ oculorum essentia mollis: que passio meri potione: balneo tamen precedente curatur. vnde Hippocrates in aphorismis. Dolorem oculorum meri potio sanat: aut lauacrum: aut phlebotomia aut pharmacia soluit. Nō dixit: q̄ phlebotomia sanguineis ⁊ cholericis valet: balneū melancholicis: vinum phlegmaticis: pharmacia quibus abūdat vnus humor. Sed sciendum q̄ in initio agendum est cum medicinis oculorum cōfortatiuis: ⁊ humorum cōstrictiuis. in augmēto vel in statu cum mediocriter confortatiuis ⁊ dissolutiuis: in declinatione cū solidatiuis agatur. Infundendi sunt oculi cū aqua rosacea: vbi coquatur camomil. fenugre. oportet inuestigari collyrium: quod si fuerit stipticium humefiat cum albo oui: lacte mulieris vel apozimate fenugre. qđ si fecerimus in vno die mitigabitur passio: aut declinabit. passione declinante balneum succedat. deinde collyrium fortius pone: vt oculos cōstringat ⁊ cōfortet. Or si opþthalmia in initio cum nimio dolore fuerit: ponamus collyrium: qđ dicitur dyarodon asperum: apostemate declināte diatrion citrinū ponamus: cataplasmetur melliloto: coriandro: vitello oui pone in vino loto. Or si dolor sit nimius: misceam⁹ de apozimate opij: corticis papaueris cocti: vel scario. pistatam cum oleo rosaceo: vel farina ordei: vel portulace vitello oui vel croco. hec omnia cum oleo rosaceo vel psilium aqua rosa. infusum oculis superpone. similiter ro. virides ⁊ lenticule aque super aquam natantis. ana. ʒ. iij. tere ⁊ oculis appone. emplastrū fiat de menitha: croco: litio: gūmi: aloe: ⁊ ponatur super frōtem. Si calidissimi sint humores suc. portu. psilij: celidonie: stigni: ⁊ similia ponantur. Si calor nō fuerit multus puluis molēdini minutus thus ⁊ albu. oui ponātur. hūorib⁹ existētibus frigi. sulphur: pix: colophonia ⁊ similia ponantur. Si autem de cholera nigra vel phlegmate patiantur: purgentur cum hierapigra ⁊ ponantur in oculis hec. Rx. aceti fortissimi: ⁊ mittatur in vase feruenti cum aliquātulis frustis vel nucleis mirobala. citri. ⁊ dimittatur donec fiat vas viride: eiecto aceto viride accipiat: ⁊ in oculis mittatur quotidie. Tumore in oculis patiētibus fiat cataplasma ex vuis passis mellicrato ⁊ aceto. Si his appositis non dissoluatur: misceatur radix trita: tumoreq̄ non dissoluto stercus columbinū apponatur. Si tumor vel duricia sit ex apostemate: curetur cū purgatiōe corporis ⁊ dissolutione materiei ⁊ cum collyrijs ⁊ cataplasmatibus dissoluentibus tumorem ⁊ inanientibus. ponantur super oculos oua mixta cum oleo rosa. ⁊ sepum anatis.

De grauedine oculorum. Capi. xxx.

Si oculi sint graues: ita q̄ aperiri non possint post somnum: assuescant balneo: pruritum autem amputat balneum ⁊ oleum rosa. temperate: sed si pruritus sit nimio fluxu hūorum medicina cōstrictiua curat: etiā lacte mulieris calido: puluere thuris oculis iniecto: vel cū sanguine turturis siue pulli columbini oculis immisso curam⁹: aut cū aqua fenugreci: cū vitello oui in aqua vel vino cocto oculis apposito: aliquando cum lana succida oleo rosaceo infusa: quādoq̄ cum ysopo: aqua rosa. cocto: ⁊ pāno lineo asperso: vel acetum ca. spōgia infusum oculis est apponendū. Ad petiam sanguinis solus sanguis colūbinus sufficit. apozima de blitis ⁊ ordeo: ⁊ ysopo: ⁊ de thure misceatur ⁊ calidū supponatur multū valet. Si lachryme ex venis cranei inferioribus sunt: vene tēporum vel he q̄ post aures sunt incidātur: ⁊ sup frōtem cataplasma desiccatiuum imponamus. Si a venis sint interioribus: qđ intelligitur quando lachryme sunt cum sternutationibus: demus pilulas coch. de hierapigra: vel pilulas aureas vel theodo. hieralog. ⁊ similia. cataplasma capiti apponamus: vt humores desiccentur: ⁊ collyrijs in antidotario dictis medicentur. Vngule si dure ⁊ veteres sint excoriari oportet: vt dicturi sumus in chirurgia. Si autem sint subtiles applica es vstum calcantum fel porcinum sal armo. fel caprinum. his nō proficiētibus: medicina putrefactiua ⁊ roditiua apponatur vt arsenicum: iarus: calamentum: ⁊ similia. hec sunt passionum medicamina in cōiunctiua nascentium.

De passionibus cornee. Cap. xxxi.

Passiones cornee sunt cācer: vulnera: ⁊ alia que in theorica sunt dicta. Cancri difficile curantur nisi incidantur: quod non est faciendum: sed debet corpus adduci ad tēperamentum cū pharmacia dieta ⁊ phlebotomia. Vulnera q̄r nō sūt vniformia multimoda debēt esse medicamina. Si enim est fissura: nil aliud est necessarium nisi vt vtraq̄ pars fissuretur ⁊ vngatur. Or si caro ex vulnere fuerit remota: in initio medicamen carnem causans vel generans congruit. Or si vulnus reddat carnem: caput ⁊ corpus purgetur ab humoribus. Or si vulnus sit cū tumore ⁊ nimio dolore: collyria in quibus thus mittatur: et metalla vsta ⁊ lota ponātur. ⁊ collyria desiccatiua malam punctionem facientia sicut collyria que cerusam recipiūt: ⁊ ponemus eam cum lacte: aut apozimate fenugre. Pustulas eni curam⁹ si sint magne ⁊ spumose cum maturatiuis ⁊ aperitiuis: ⁊ dissolutiuis medicaminibus: sicut fenugre. assa: serapino: eufo: bio: amoniaco: cinamo. acoro. casiafistu. folio: spica: ⁊ similibus. Si sint parue cum medicaminibus modice mundificantibus: ⁊ colantibus sicut est cathimia: thus: cornu cerui: caprinum: es vstum. Galienus dicit antimonium valere cum antidotis: ⁊ collyrijs dicendis. Pustulas cōcauas ⁊ putridas curamus similiter. pustula in albedine oculi nascēs sicut opþthalmia curatur. Pāni oculorum si ex vulneribus ⁊ pustulis fuerint horum vterq̄ minus est curabilis. Or si fuerint ex humoribus inter vueā ⁊ crystallinū se collocantibus ⁊ coagulātibus ⁊ subtiles fuerint: solus succ⁹ papaueris rub. sufficit. ⁊ apozima maioris cētauree cū melle. Si grossior extiterit: necesse est forti⁹ medicamen dari. s. picē liqdā: es vstum: myrrhā: stercus muris: armoniacum: ⁊ similia. Or si in eo aliquid remāserit appone galbanū: acatiā: calcantū: ⁊ similia. se. ozimi tritum: ⁊ in oculis missum: valet sup oīa.

De cecitate ⁊ cura. Cap. xxxij.

Cecitas vō si fuerit a stomacho: dāde sunt. ʒ. ij. hierepigre. si ex defectōe stomachi dem⁹ hierapi. pilulas aureas ⁊ cochias. Si aūt cataracta ⁊ visus defectio sit a capite: videdū est si sit ex mollicie vl' oppilatiōe nerui cō

cũi visum deferẽtis: vñ prius medicandus est stomachus ⁊ caput cũ hierapi. maiore: hieralo.. arab. vł latino: alijsq; antidotis cerebrũ mundificãtibus. Deinde facienda sunt medicamina in capitis molliãc ⁊ epilepsia dicta. Sed si visus defectio fit ex apostemate neruum comprimẽte ⁊ eum oppilãte: mundificeť sicut frenesis ⁊ lethargia. Si fit ex contusione vel percussione vel capitis collisione: perspicax medicus non intromittat se de talibus nisi cum magna discretione: ⁊ assidua in theorica nostra lectione. Si cataracta fit curabilis capite ⁊ stomacho purgatis: cum collyrijs ⁊ succo maratri: serapinũ assaruz: thus carpob. vel opob. amoniac. ⁊ similia recipientibus curetur: ⁊ dieta sit tenuis: valet quoq; si incidantur vene cruriũ: et sanguisuge tẽporibus apponantur. Or si ex grosso humore inter vueam ⁊ crystallinũ hu. cecitas fiat: cephalica est incidẽda: ⁊ inde sanguis auferẽdus est quãtum infirmi virtus expetit: oculis ṽo egredientibus purgetur cum pharmacia ⁊ phlebotomia: deinde ventosa in collo apponatur: oculi ligentur ⁊ cum aqua salsa fumigentur. Si autem cecitas vel visus minoratio fit ex solis splendore: vel acutis cibarijs dolorẽ capiti inferẽtibus: aut ex nimio vomitu: aut ex fluxu sanguinis e naribus: aut ex nimia solutione ventris: aut propter ieiuniũ vel laborem vel frigidũ hu. vel ca. et sic. mundificetur sicut in. xx. capi. de custodia sanitatis diximus. Or si visus deficiat ex neruis vel lacertis mouentibus oculos: sicut in curis neruorũ diximus cureť. Qualiter cataracta ⁊ vtrũ curabilis sit vł nõ: cognoscit: i nona practice pticula euidentissime ostẽdeť. Qualiter cataracta vel leporine passiões chirurgia cureť: in. xx. practice particula euidentissime apparebit.

De his qui non vident ab hora nona in antea. Capitulum. xxxiij.

Unt quidaz a vespere vel ab hora nona in antea non vidẽtes: quibus cephalica vena est incidenda de brachio: et danda est hierapigra vł pilule de stomaticbõ: et leui cibo sunt nutriendi: ⁊ caput cum gargarismis et sternutationibus mundetur. vena curis incidať: oculis mel cum alumine ⁊ sale armo. apponať. Accipiant epar caprinũ in igne assatum cum pipere lon. imponant tamen humectationẽ fluentẽ in oculis ⁊ carnẽ illã mãducẽt: similiter ĩ aqua coctum non minus iuuat si oculi ex decoctione illa fumigentur: abstineant a cenis de nocte.

De palpebris ⁊ primo de amatu auratus. Cap. xxxiiij.

Criptis curis passionum oculorũ: ad curas palpebrarum est transeundũ: et primo de amatu auratus q̃ in interiori palpebra nascitur ⁊ desuper: curetur sicut ophthalmia. his non pficientibus curetur sicut in chirurgia dicturi sumus. Scabiem ṽo cum stipticis medicinis curamus: ⁊ collyrijs in antidotario scriptis. Or si est cũ vulnere ⁊ magno prurore conuertãtur palpebre ⁊ cum cortice maligrañ. excorientur: hoc facto cum collyrijs archistrati curentur. Grando ⁊ petrositas non curantur nisi ẽm q̃ in chirurgia dicturi sumus. Uiscositas cum hoc collyrio curatur. ℞. succi rad. affrodillorũ. ʒ. iiij. mirre: croci. añ. ʒ. j. coque in dulci ⁊ veteri vino: fit collyrium optimum ad palpebras se inuiscantes. Or si palpebra sit inuiscata: cũ albumine oui mediceť sicut in chirurgia explanabim⁹. Turbiditas q̃ fit ex grossa vẽtositate cũ dissoluẽtib⁹ medicaminib⁹ ⁊ balneis purgatiõib⁹ p̃cedẽtib⁹ cureť. Si pili in palpebra supflui fluunt auferendi sunt ⁊ lauentur cũ aq̃ salsa ⁊ aluminosa ⁊ lauentur loca pilorũ ⁊ palpebre cum alumine ⁊ staphisagria ⁊ farina ⁊ stercore equino. Si autem pilis cadẽtibus grossitudo palpebrarũ appareat: stercus muris cum melle temperatũ valet. Superfluis pilis cadẽtib⁹ vł amputatis aiũt quidã pilos nõ vltra renasci: si radicẽ iã extractorum cum sanguine testudinis vngas vel cum lendinibus cameleontis. Ordeolũ curať cũ dissolutiuis vt armoniaco cũ aceto vel ordeo vel zedoario vel cum galbano: fricetur cuz capitib⁹ muscarũ: vel musce cũ cera alba cataplasmeť. Pediculi cum carone corporis cataplasmeť in balneis sepe factis curetur: prosunt medicamina in predicta particula scripta: pter argentum viuũ: q: visum aufert. Porruz cum filo ligetur: ⁊ auferatur phlebotomia precedente vel congrua purgatiõe: anus ⁊ formica cum collyrijs archistrati vel oribasij. Si palpebre cadunt ora cum oleo muscellino cureť phlebotomia vel purgatione precedente. Pili in interiori palpebra nascẽtes ⁊ oclos pungentes: purgetur corpus de humoribus: ⁊ caput similiter: deinde auferantur ⁊ curentur: sicut prediximus. Si casus aliorũ est ex acutis humoribus: purgetur cũ mirobã citri. necnon ⁊ alijs catarticis acutos humores purgantibus. Si ex allopicia cum medicaminibus dictis in allopicia curentur. Si ex palpebrarum grossitudine cum stercore muris cum melle temperato: deinde cum melle ⁊ oleo muscellino quotidie vngatur. Si glans nascitur in palpebra: cureť sicut in chirurgia dicturi sumus. ⁊ sicut q̃ sunt in alia parte corporis. Passio nascẽs inter nares ⁊ palpebrarũ oculos vocatur grossuz: que nisi cito curetur fiet ex ea fistula putrefaciẽs ossa: que fistula sic curatur. ℞. carice pinguis. libani lasari: pondus equale ⁊ cum vino tempera fac pastillos. ex quo reple cupulã glãdis: ⁊ pone in die ac nocte. Aliud. ℞. aloes thuris lazari equale pondus ⁊ suppone: nõ solum oculorum: sed etiã omnem fistulam curat.

De dolore aurium. Cap. xxxv.

Xpletis medicaminibus oculoruz: de curis passionum in auribus nascentium differendum est ⁊ primo de dolore aurium. Si ergo fit ex calore ol. ro. albumi. oui admisce. vel oleũ cũ albu. oui vel lacte mulieris cum succo cicut. vel aceto vel oleo vio. opij. vel myrrha: vel croco. cum oleo viola. vel ros. Si aures dolent ex frigore siue apostemate siue ventositate: oleum laurinũ: anetinum camomilleon: oleũ de amigdalis amaris: nardileon: rutaceleon. ⁊ similia olea calida apponãtur: aliquãdo bouinam siue ouinam admisce vrinã. Itẽ. ℞. medulle ceruine cere ad ignem liquefacte. oleum de nucleis succi poligonie. añ. ʒ. vij. confice ⁊ afforis vnge per girum aurium ⁊ miraberis.

De sanie exeunte ab aure. Cap. xxxvj.

I sanies de auribus exit: ⁊ sit cum dolore nimio ante om̃ia dolor extinguatur cum oleo ro. ⁊ cũ opio ⁊ cera. aut cum succo solatri cum oleo ros. ⁊ albumine oui cocto ⁊ licinio aurib⁹ infuso. extincto: dolore caruz mitigato tale quid apponatur vnde sanies mundificetur: sicut est vinum: myrrha: mel. alumen atq; mirta. cum alumine et cum aceto cocto: vel sal cum lacte mulieris: similiter ouinum ⁊ bouinũ. Hec omnia cum licinio sunt apponẽda. Al. ℞. thuris. ʒ. ij. myrrhe. aluminis costi añ. ʒ. j. fac puluerez tempera cũ vino. Aliud. ℞. opij. memithe nitrũ cum melle temperatum. absin. succum bibat corticũ rad. succus cum oxifenitia coctus: ⁊ in auriculis missus iuuat. Similiter rutaceus: opium mirta castoreũ equaliter puluerizata ⁊ cum aceto mixta ⁊ auribus cũ licinio imposita.

De sanguine exeunte ab aure. Cap. xxxvij.

I san. exit subito ⁊ sine dolore: natura eum expellit: oportet ergo vt aures eorum mundificẽtur cũ succo porri mirta ⁊ aceto aut galla in aceto cocta: vel cum corticibus malorũg. cum aceto coctis: vel cum succo rasam cum aceto ⁊ galla. Si sanguis ex percussione vel vulneribus et similibus exeat: renes boum in aqua ⁊ sale cocti ⁊ parum assati quorum humiditas in auriculis est imponẽda. Si dolor fit ex percussione exteriori: anisum pistatum cum oleo ro. coctũ int⁹ valet his. itẽ thus cũ libano. i. thure minuto ⁊ albo vel libano. i. cortice libani. Si aũt ex pcussiõe interiori vulnerosa fit: fel bouinũ pistatum cum oleo nardino mixtum auribus apponatur.

De aliqua re cadẽte in aurem. Cap. xxxviii.

SI in aurib⁹ aliq̃d ceciderit: puluis seu lapis siue aq̃ siue sanguisuga vł aliud in aurib⁹ ceciderit: cimices pone super carbones: et orea perto patiens fumum recipiat. Si alia reptilia ibi ceciderint: succus frondium

persicorum instilatur calidū: terebenthina cum lana apponatur: attrahit quicquid in auribus ⁊ in oculis ceciderit. Or si non profuerit: accipiat cannulam de canna ex vna parte in aurem mitte: et ex altera in ore tene et suge fortiter: siue sit lapis siue granum leuiter extrahere poteris: sin autem incide sicut in chirurgia dicturi sumus. Si vermes sint in auribus: vinum in quo coctum sit absinthiū vel oleum persicorum vel succus foliorū persici siue succus calamēti siue radicis in auribus mittatur. Si aqua in aure sit desiccetur: accipiatur arūdo ⁊ auri imponatur: cuiꝰ caput extrinsecus oleo inunctū foco accendatur vt aqua desiccetur: vel lana calida cum oleo calido infusa auribꝰ apposita: vel quodlibet bōbicinum rotundū in terebenthina inuolutum auribus imponas: deinde sternutamenta sunt facienda.

De auditus diminutione. Cap. xxxix.

i auditus minuatur non patiente aure: ⁊ cōtingat ex apoplexia: vel febre acutissima: impossibile est curari. Si contingit aliter monstratur ꝙ sit ex passione cerebri vel eius neruorum. Si ex plenitudine cōtingat: purgetur caput cum hierapigra: stomatichō: pilulis cochijs: fumiganda sunt capita cum aqua vbi cocte sint herbe ca. ⁊ diuretice: sternutatōes ⁊ gargarismata ex calidis ⁊ diureticis sunt faciēda. olea calida in auribus sunt ponēda: sicut anetileon: camomilleon: oleū de amigda. amaris. ⁊ similia. oua formicarum ⁊ oleum de nucleis persicorum: oleum laurinū in cepa al. calefactū valet: vel qđ melius est muscelinū cum pinguedine que fit de anguilla dū assatur. quodcūq; istorum in auribus mittatur valet multum. Fumigetur auris cum fumo aque vbi cocte sint frondes lauri: menta: absinthium: mellilotū: fenugre. anisum. Aliud. ℞. succi semperuiue: olei oliuarum: succi teste porrorū: lactis mulieris puellā nutrientis. añ. ʒ. vij. oīa tribus diebꝰ ⁊ noctibꝰ suspende ad solē serenum ⁊ vtere. Apri lotium ⁊ auribꝰ immissum surdos perfecte sanat: vel eis medetur. Aliud. ℞. hellebori albi: castorei. añ. ʒ. j. nitri. ʒ. ß. coquantur in bono vino ⁊ mitte in aures: aures enim prohibeantur a magnis vocibus ⁊ asperis ⁊ velocissimis: vbicūq; hec tria cōueniunt: necesse est vt auferant auditum: sicut ⁊ tonitruū Ga. testante.

De sonitu aurium. Capitulū. xl.

i sonitus aurium sit ex grossis humoribus ⁊ ventositate: sic inde medicabit vt surditas: sed tamē stomatichō: hierapigra: gargarismis ⁊ sternutationibus oleo cum aceto ⁊ castoreo ponatur eodē modo myrrha: nitrum cum oleo ro. distempera: in quo pēns infusa ter vel bis infundat in auricula. fel capre infusum cum succo ro. aut cum succo porri tepefacto: in auribus instillato aures sanat: et dolorem tollit. Si aures intrinsecus sint: rutā et fel capre ⁊ lac mulieris tempera cum melle ⁊ infunde ⁊ cōmisce ⁊ vtere. summā medicinam inuenies. Succus porri cum lacte mulieris ⁊ succus radicis cum oleo ro. valet. castoreū cum oleis calidis prodest. Si patiant ex defectione nerui acetū calidum cum succo absinthij prodest. oleū ro. cum oleo rafani: fel ouinū cum succo porri prodest: omnis etiam huiusmodi sunt ponenda calida. species nō pure ꝫ sole: ꝫ optime colate sint. Unguentū Johan. damasceni valēs ad grauitatē auditus in sonitu ⁊ vocibus ex ventositate grossa vel frigiditate venētibꝰ. ℞. castorei: hellebori albi: costi. añ. ʒ. j. rute: mirte: nitri: piperis. añ. ℈. ij. euforbij. ℈. j. fac puluerē ⁊ mitte. ℥. iiij. succi: rafani: vel amigđ. amara. anetileon: camomilleō: nardileō. añ. ℥. iiij. quodlibet horum coquatur quoad solum oleum remaneat: coletur et in aurem mittat. Or si verruca vel porrus vel caro supflua sit in auribus ⁊ potest fieri incidatur: sin autem corpus purgetur: ⁊ sicut de his ⁊ alijs membris nascentibus in precedenti particula diximus: medicetur.

De fetore narium. Capitulū. xlj.

Liquando homines in naribus fetores patiunt horrendos: qui multipliciter esse videntur: vel ex humoribus salsis ⁊ fetidis a capite descendentibus: siue ex alijs non salsis humoribus vel vulneribus vel pustulis siue apostematibus fetentibꝰ. In naribus autem considerātes nihil horum videntes perpendimus ꝙ a capite sunt egrediētes: caput ḡ mūdificetur cum hierapigra: hieral. hiera. arab. theodoricō ⁊ similibꝰ. Capite mundificato ad nares redeundū est: in quibus si cali. sint humores designat ꝙ sunt ardentes ⁊ pungentes: erit ergo apponendū vnde refrigerent. sternutationes faciende sunt cum oleo ro. vel viola. in capite ponenda est aqua in qua ro. mirta viol. cortic. papaueris sint cocta. Si ex pustulis vel vulneribus sit: cephalicā venam incidimus nisi aliquid contrarium sentiamꝰ: si phlebotomare nequimus scarificemus et a summitate narium minuamus. neq; digitis vel manibus pustulas fricemus. Si pustule sint nimium hu. vel liquide: oleo mirtino vel ro. vel viola. sunt vngende. Hoc vnguentū est adhibendū. ℞. litargiri ceruse cathimie argentee. añ. ℈. ij. acatie: gall. sanđ. rub. gūmi arab. añ. ʒ. ß. fiat vnguentum cum oleo ⁊ cera. si pustule sint sicce cum oleo viola. et alijs viscosis sicut semine citoniorū: psilio: dragaganto: cera. et similibꝰ sunt humectāde. Unguentū Johan. damasceni vulneribus narium ⁊ pustulis labiorū carnibus superfluis valet maxime siccis. ℞. cere al. ʒ. iiij. medulle bouine. ʒ. ij. gūmi arab. dragagā. añ. ʒ. ß. olei vio. sisami amigđ. quantū sufficit: se. citonij aut psilij. vnguento hoc vngende sunt interius. Puluis calamenti naribus insufflatꝰ succurrit pustulis fetentibus. fetentes pustulas similiter iuuat alumē cum melle distemperatum de quo vnum licinium est apponendum. Si naribus pustule: vel porri: vel caro superflua: siue polipus nascātur: perfectior medicina vt medicetur sicut in chirurgia dicturi sumus: deinde mirte myrrhe aluminis. añ. ʒ. j. cortic. coloquintiđ. ℈. j. ⁊ ß. fac puluerē ⁊ licinio aceto infuso naribus apposito puluerē superaspergas. Or si naribꝰ oppilatio quelibet innascatur: accipiantur nigelle: condisi: costi: añ. ʒ. ß. omnia in sansuci succo distemperentur ⁊ oleo viola. ⁊ sternutatio conficiatur.

De coriza. Capitu. xlij.

i autem coriza sit ex calore: cum frigidis medicetur. caput inclinet super aquam vbi camo. ro. mirta sint cocta: similiter super lapidē aceto infusum fumigetur cū charta bōbicina caput cooperiatur vt fumus perforet cerebrū: similiter cū furfure ordaceo est fumigandus: epithima in capite cū oleo ro. ⁊ camomil. ponat. cāphora cū oleo ro. est odoranda: lauādum caput cum aqua vbi mirta balaustie ro. sint cocte: precipiendū est ne de naribus humores audeat trahere temere: timendū enim est ne in pulmonem ⁊ guttur descendat ⁊ causa maioris morbi fiat: neq; supinus vel in lateribꝰ iaceat: balneum in aqua seu in aere temperatū habeat cibum leuem ⁊ facilem digestioni comedat. Si coriza sit ex fri. cura calida ⁊ subtilis est adhibenda sicut inclinari caput super aquam ca. vbi camo. anetum: mellilotū: sansucus sint cocta. fumigandi sunt cum thure: ligno aloes: caput studiose cooperiatur: neq; nimio somno vtātur: somnus enim cataractas aperit. Ungatur caput cum anetileō: pigameleon: ⁊ mittat in naribus nigellam: ⁊ balneū non intret: aqua capiti nō aspergatur. In coriza sternutatio fiat: nigellam assam ⁊ subtiliter in aures mitte: cibum ca. accipiāt: plenitudinē caueant.

De fluxu sanguinis e naribus. Cap. xliij.

Anguinis fluxus e naribꝰ aliqñ est vtilis: aliquādo non est bonus. Utilis si in causone vel frenesi contingat: et menstruus et cataractis calidis ex motu nature. Et fluxus sanguinis nō bonus ex calore nimio in corpore exteriori: qui cum bulliat fumum ascendere facit ad capitis superiora ⁊ implens venas crepat eas et sit fluxus sanguinis. Si autem sanguis in fluxu seu cursu augmentetur: venā cephalicam incidamus.

Si sanguis fluit ad dextram narem: a dextro brachio est minuendus. Si a sinistro: a sinistra phlebotomādus erit: ligetur extremitas corporis cum pannis lineis. q si his omnib9 sanguis non constringitur: cum rebus stipticis erit medicandus: cortices oui incēsos naribus insuffiemus vel lichinum incausto infusum: gallam non pertusatā in aceto infusam. Item cataplasma cum galla puluis inde factus cum lichino narib9 imponatur. sternutatio fiat cum camphora et oleo rosa. cum succo hypoquistidos: camphore z oleo ro. imponatur fronti z cera cum aceto distemperata. Cataplasma faciamus de sandal. ro. ordei farina: mirta cum succo portul. aqua ro. et aceto temperata. Infirmus iaceat supinus et in faciē mittamus aquam frigidā cum aceto mixtam. Quidaʒ dicunt q stercus asininum cum aceto infusum naribus odoratum sanguinem stringit: si vo non: stringamus manus: a summo vsq ad extremū ligemus: ex parte naris fluētis ventosetur sine scarificatione.

De fissuris labiorum. Capitulū. xliiij.

I labra patiantur fissuras vel pustulas seu vulnera: medicentur cum oleo ro. vel viola. vel cū cera: et si pustule sint hu. ro. sicce cum gummi temperata vnge labra vel cū sandal. ru. Aliud ℞. gummi arab. ceruse equale pōdus: tempera cum aqua rosa. Aliud. ℞. gummi arab. ro. ceruse. añ. ʒ. x. cere. ʒ. iiij. litargiri: cathimie argentee: emathitis: añ. ʒ. ij. croci. ℈. ß. olei ro. qō sufficit z vnge. Si cum multa sit cōcauitate axungia anseris: capre: vel medulla bouina labra inungantur.

De paralysi lingue. Cap. xlv.

I lingua paralysim patiatur ita vt loquela ablata sit: si plenitudo corporis sit: cephalicā venam phlebotomo incidam9: z est faciendū sm vires pa. q: hu. cum sanguine sunt mixti. Si morbus sit ex cerebro vel neruo per quem transit virtus: dandū est aliquid per qō cerebruʒ mundificetur sicut hiera for. Sa. hieralo. mephi. theodoricō: emperiston: hiera archigenis. Hiera. per interualla purget cum gargarismis: sternutationibus calidis z odoriferis: fumigetur caput vbi camo: mellilotū. anetum z similia sint cocta: post vngamus caput vnguētis calidis z dissolutiuis. Si fit in lingua mala cōplexio cali. phlebotomāde sunt ambe vene sub lingua: purgandum est caput cum miroba. citri. casiafist. in apostemate calido faciemus gargarisma cum succo portu. solatri. coriandri: maligrana. cum aceto. similiter gargarizent aquam vbi lentes ordeuʒ liquiri. sint cocta. Si durum apostema sit gargarismus fiat cū lacte mulieris z sapa z aqua vbi ficus sicce z maratrū sint cocta. In fri. z hu. apostemate qō albedo z mollicies portēdit: demus hieras quas superius diximus: z tyriacā maiorē. fricem9 linguā cum sacrugene filonio: balneandus est sepe in aere calido. gargarismus fiat cum sinapi et melle. Aliud gargarisma Iohan. damasceni qō dissoluit phlegma lingue: ad capitis dolorē valet z ad paralysim. ℞. origani: piretri: ʒinʒiberis: piperis nigri et albi z longi cinnamomi: ysopi: nigelle: sansuci: costi: pondus equale: fac puluerem tempera cum sapa z fac gargarismū cum oximelle. Si pustule vel vulnera sint in lingua: precipiatur vt succus celsi sub lingua teneatur vel arnoglosse solatri: cum quibus sand. ru. misceantur: vel aqua vbi sumac siue balaustia sint cocta: lentes: mirta ro. qui medicādus est vtpote de bucca diximus. Si vulnera sint in lingua farina lētium cū oleo vel cum albumine oui iudicamus esse superponenda. Unguentum Io. damasceni predictū multū valet.

De mollicie lingue. Cap. xlvj.

I lingua molliciem patiatur: cephalica minuatur: vel collum scarificemus consideratis virtute z etate z alijs: deinde lauetur bucca cum succo arnoglosse sumac: mirte: balaustiarum: rosarum: siue simplices: siue composite in aqua cocta sint: deinde vero est balneanda cum aqua rosacea et aceto. Si patiatur apostema calidum oportet scarificari z catarticuʒ de casiafistu. dari benedicta cum succo solatri vel coriandri vel cum aceto vel arnoglosse succo vel lacte acido vl' iusquiamo cū aceto cocto. Si apostema sit ex frigiditate et sic. ex plenitudine lauemus buccam cum aqua vbi cocta sint mastix: vl' cum aceto in quo cocta sit squilla: vel vino in quo coctum sit sumac: vel aqua cum melle ca. vel oliuaruʒ iota. Si gingiue patiantur pustulas et vulnera: cū aqua ro. vel aceto vbi rose sint cocte: z balaustie bucca lauetur: si sint cum siccitate aqua ro: cuʒ psilio vel cum semine citonio: sī videtur prodesse. Si ex diminutione carnis: detur medicina solidatiua z carnis repletiua sicut sanguis draconis: thus: farina orobi: mel: acetuʒ squilliticū aristo. ro. et similia. Si vo super gingiuas caro crescit superflua: sal et costum cum pipere tritum super gingiuas pone vel asperge.

De dolore dentium. Cap. xlvij.

Entes si dolorem patiuntur ex calidis z acutis humoribus a capite descendentibus: cephalica phlebotometur. Si aliquid sit contrariū minuantur ambe vene sub lingua. dandum est catarticum de hierapigra vel casiafistu. Si sint ex frigido et calido: pilule de stomaticon et auree sunt dande. catarticū de mirobal. citri. et oxifenicie z vomitus iniungatur. Dolores dentium ex grossis humoribus a capite descendētib9 cū theodoricō z similib9 purgari volūt: z similiter dolores a stomacho veniētes: gargarismos faciamus z sternutatiōes grossos hūores purgātes. Purgatis humorib9 capitis vel stomachi redeundū est ad medicandū dentes cum stipticis confortantibus dentes: et humori repugnantibus curent. In bucca succum solatri portet. scariolus est apponēdus vl' mirta cū aceto cocta. Si dolor sit ex frigiditate dentes fricentur cum ʒinʒibere z melle. Si ex frigiditate z humiditate cum piretro: staphisagria: ysopo puluerizatis: et cum melle z aceto temperatis fricentur. acetuʒ et sal in bucca positum: helleborū nigrum cum piretro: ysopo staphisagria cum aceto z melle temperata et super dentes posita. Aliud valēs ad dolorem dētium propter frigidā z grossam vētositatē. ℞. piretri: ysopi: hellebori nigri: rad. calamenti: cucu. agrest. rad. ceparū. añ. ʒ. j. coque cum oleo z aceto tādiu quoad solum oleum remaneat. Inde dentes fomentato dolentes: partem tū tolles cū oleo ro. mixtā ex parte dentium dolentiū mitte in auriculam. Si dolor tamē non mitigetur: filoniū vel socrugene vel tyriacam magnaʒ super dentes ponimus. Si r vo dolor qescat res alia doloris mitigatiua ponat vt opiū: iusquiamus z similia. Si dolor ex phlegmate sit: rad. cucu. agrest. eufor. super dentes sunt apponēde. qō in principio morbi: vel in statu est obseruādū. Aliud lac ficuum carices pingues sinapis equo pondere z ponantur in cubito alterius partis. Aliud similiter physicū: alliuʒ cum vite al. et sale tere: et pone in dorso brachij illius per totam diem donec vesice surgat. Aliud physicuʒ. ℞. cornu cerui: de fil. linietis. ʒ. iij. coque in forti aceto donec mollescat: ex quo aceto gargarismū sepe fac. Cortex de mora bullita cum vino ad medium gargarizetur. Itē auriculam incide in summa qua dolet in terram tinget in guttam sanguinis. Et nunq amplius dētes doleant: incide hederam et in crastino resinam que inde exierit tolle: z in dentes mitte: et de genesta viridi diuisionē fac: z dentes tunc eline.

De dentibus putridis. Capitu. xlv.

I dentes putridi sint vel perforati et humiditas superabundauerit: a dentib9 medicandis est incipiendum cum competentibus purgationib9. q si nō abundauerit: sed

si in radicibus dentium comestio vel perforatio videatur: gallam non perforatã pulverizemus: et cum oleo litij calido post terebẽthinã distemperemus ꝛ dentibus superponam⁹. Similiter mel. ꝛ piretrũ cũ melle tantũ valet. nigella assata ꝛ cum aceto tẽperata valet. Similiter lac ficuum cum panno lineo colatũ ꝛ piculam in dente ponamus. Si cum aceto misceatur ꝛ inde bucca lauetur similiter videtur prodesse. Si dẽtes sint perforati ꝛ dolor nõ minuit vermes habere sunt intelligendi. vnde myrrha ꝛ storace foramina sunt implenda. similiter pipere: piretro: filonio vel opio: rad. coloquintide ꝛ semine eius infirmus fumigetur: os habeat apertũ: vel cũ sinapi: iusquiamo vel dẽte canino: hec em̃ dolorẽ mitigant et vermes expellunt. Aliud. ℞. iusquiami se. bo. ꝛ ro. porri tẽpera cum picula ꝛ dentiũ imple foramina. Aliud. ℞. sandarace: arsenici. añ. exagiũ. j. aluminis: galle: añ. ʒ. ij. spume marine: piretri: myrrhe: añ. ʒ. ß. olei litij: gũmi arab. ʒ. j. et ß. tempera cum vino ꝛ mitte in eodẽ foramine. si non proficerit ferro extrahant. Or si aliqd nobis obuiauerit incidatur radices dentium: ꝛ hoc medicamẽ mittimus. ℞. farine frumenti. ʒ. j. tẽpera cum lacte tithimalli et impone denti. si nõ frangatur: eradicetur. Similiter fecem olei cum oleo ꝛ vino coctã in spissitudinẽ redactã impone. Idez facit cortex rad. celsi et piretri equo pondere temperata cum aceto ꝛ sale super dentem infirmi pone. ne sanos tangat: fac cassulam vnã de cera: et sapienter cum cassula pone. Idem rad. coloquintide cum aceto temperata facit. hec non tangantur a sanis dentibus. Item si stercus corui dẽti apponatur dẽtes rumpit ꝛ dolorem tollit.

De motione dentium. Cap. xlix.

Si in dentium motione si acuti humores abundauerint purgentur: postea cephalica minuatur: aut scarificetur in ceruice: postea acatia dentibus superponatur: galla: cortices maligra. sumac: balaustia: que omnia dentes constringũt: et cum aceto coquantur ꝛ gargarizẽtur. Aliud. ℞. galle: alumi. catapuc. cortic. maligra. equale põdus: pulueriza mitte interius ꝛ exterius. Or si motus dẽtiũ fit ex frigiditate ꝛ humiditate: aluminis. ʒ. iiij. sal. ʒ. ij. pulueriza sup dentes pone: et cum alumine dentes fumigem⁹. Aliud. ℞. aluminis incensi: cinerem tamarisci salis equo pondere: puluerizata sup dẽtes pone. in auriculas p̃jicienda sunt olea ca. Si dẽtes patiant ex ciboꝛ acuminib⁹: potu. vel succ⁹ eius vel radicule sunt masticande: siue cepe ꝛ amigdal.

De dolore dentium alterato. Cap. l.

Si dolor dentium sit alteratus: fricentur his fricationibus. ℞. sulphuris cõbusti spume marine. añ. ʒ. xv. sal gem. ʒ. xxx. facto puluere frica dentes. Aliud dentes confortans ꝛ mũdificans. ℞. farinam ordei ꝛ sal que posita in charta bõbicina cũ melle distemperata ꝛ cũ sapa postea ꝛ cum sale desiccatos frica. Aliud dentes mũdificãs ꝛ albificans: sanguinẽ gingiuaꝝ stringit: bonũ odorẽ facit. ℞. gallie mus. spume marine: cornu ceruini vsti. añ. ʒ. iiij. aluminis nitri: cortic. maligrana. galle: balaustie: añ. ʒ. ij. spodij: spice: costi: ligni aloes: cardamomi. añ. ʒ. j. fac puluerem. Aliud dentes mundificans: bonum odorem reddens: vuulã cadentem leuat: dolorẽ gule: oris: dentiũ alleuiat. ℞. cornu ceruini vsti. ʒ. iij. ciperi: piperis. añ. ʒ. iij. myrrhe exagium. j. aluminis: salis armoniaci: añ. ʒ. j. fac puluerẽ ꝛ tẽpera cum sapa: temperatũ pone super carbones: assa ꝛ iterum pulueriza. Aliud. ℞. farine ordei ꝛ salis cum melle tẽperata ꝛ incẽsa. añ. ʒ. xv. cõchule marine incense: spume marine. añ. ʒ. x. spodij: cineris marmoris al. lateris veteris ꝛ al. añ. ʒ. iij. sandal. ru. gallie musca. se. ro. spice. añ. exagiũ. j. fac puluerẽ. Aliud ℞. vngule: caprine: ossium dactyl. cornu caprini: cõchule marine: ossium mirobo. equale pondus. hec omnia prosunt incensa spuma marina: gallia mus. equo põdere puluerizata.

De fetore oris propter gingiuas. Cap. lj.

Si fetor oris ex putredine gingiuarũ vel dentium nascatur: detur medicina hu. desiccans: carnẽ putridam corrodens ꝛ carnem sanam cito producens: bucca lauetur cum aceto vbi mixta coquatur balaustia: dentes studeat lauare ꝛ gingiuas: ne aliquid cibi ibi remaneat: ꝛ fricationib⁹ vtatur superioribus: cibos humidos caueat: maxime lac: ꝛ ex lacte femi. vtat: qua bucca prout diximus odorificetur. Si autem fetor oris non est ex gingiuis: sed si sit ex phlegmate in stomacho putrefacto cum vomitu sepe stomachus mundificet: ꝛ cum pill. de hierapigra vl̃ cochijs vel aureis ꝛ stomaticho maiori. abstineat ab omni genere piscium et grossis carnibus et herbis phlegma generãtibus: gingiuas ꝛ os mundet cum panno aspero: ꝛ cum vino odorifero lauet: masticet corticem citri. vtat pillu. Jo. damasce. odorando valentibus ori. ℞. gariofi. nucis mus. cinami. añ. ʒ. ix. sendal. ro. añ. ʒ. x. cubebe. ʒ. vij. cardamomi. ʒ. iiij. ligni aloes. ʒ. j. gallie mus. ʒ. v. fac puluerem tempera cum succo malorũgra. et aqua. ro. postea fac pilulas in modũ ciceris ꝛ sub ligua vnã vel duas teneat. Aliud eiusdẽ ℞. ciperi: cinami. alithimi: cardamomi: nucis muse. gariofi. añ. ʒ. ij. galle non pertusate: gũmi arab. gallie mus. spice ro. mac. añ. ʒ. j. hierapi. ʒ. iij. fac puluerem et cum succo ciperi tẽpera cum vino odorifero: fac pilulas: da cũ aqua ro. Aliud ℞. cinnami alithimi: gariofi. nucis musc. ligni aloes: squinãti gallie: cãphore. añ. ʒ. j. fac puluerẽ tẽpera cũ vino odorifero fac pilulas et eas in bucca teneat: os etiam lauetur cũ aqua vbi anisum vel mirte succus ꝛ vinũ odoriferũ misceatur.

De vulneribus nascentibus in ore. Cap. lij.

Si vulnera in ore nascantur: gargarismus fiat ex oleo rosa. cum aqua calida: succus q̃ plantaginis vel folia eiusdem in vno cocta in ore teneantur: vel rad. eius si masticetur vulnera sanat: similiter cancros: et stercus caprinum cum vino veteri ad idẽ prodest. Si autem vulnera in labijs siue in lingua et maxime lactentibus sint venientia de lactis acumine qũod salubre est eis: cum stiptica enim medicina curantur in paruo tempore: ꝛ in perfecta etate si nascantur pessimũ est: si magna pars lingue auferatur inde homines periclitant. Oportet ergo prout videbitur humores dissoluant cum medicina repugnatiua: in initio talis est danda: sapa ex moris confecta: sapa ex vino et aqua vbi cocta sint sumac: menta: balaustia ꝛ solatrum: hu. minui incipientib⁹: et non ex toto se dissoluẽtib⁹ supradict̃ myrrha crocusq̃ admisceant. In oris apostemate non ex corporis humore: in primis danda est dissolutiua cura: neq̃ curandũ de repugnatiua est. Si in solo ore sint vulnera vel pustule toto corpore plenitudine carente: lauetur bucca cum succo solatri: coriandri: sandal. rubei: croci: et fm q̃ dictum est in gingiuis medicentur. Medicamẽ Johã. damasceni valet pustulis oris et vulneribus ꝛ vlcerationib⁹. ℞. lentium mundatarũ: boli: añ. ʒ. v. coriandri: memithe: sandal. ru. añ. ʒ. iij. spodij: seminis portul. se. ro. bo. añ. ʒ. iiij. citri. balaust. nitri: arnoglosse. añ. ʒ. j. facto puluere superpone et cum aqua ro. laua ꝛ succo malorũgrana. vel coriandri. Aliud valẽs calori pustularũ in gingiuis et palato vuula ꝛ gula et maxime pueris et corpore delicatis. ℞. amidi. ʒ. vj. spodij: memithe. añ. ʒ. ij. se. ro. ʒ. iij. croci. ʒ. j. zuccari. ʒ. iiij. cardamomi. ʒ. ß. camphore. ℈. j. fac sicut de prioribus diximus. Aliud Johã. damasceni. ℞. semi. ro. liquiri. amidi: spice: ciperi: nucis musca: cinami. alithimi. añ. exagiũ j. camphore: aluminis: croci hortẽsis. añ. ℈. ij. folij. ℈. j. fac sicut de alijs. Aliud valẽs similiter. ℞. zuccari: amidi: seminis portula. seminis ro. añ. exagium. j. galle non pertusate: bor. seminis cucu. munde. seminis lentis munde. añ. ʒ. j. camphore: croci: spodij. añ. ℈. j. fac puluerem cum aqua ro. et succo maligrana. ablue sicut superius. Si vlcerationes lactẽtibus euenerint: masticem: lentes ꝛ micas panis accipiant ꝛ super vlcera ponãt. Item amidum cum aqua ro. temperatũ: croci

fe.ro.dicta eorum sit stiptica: sicut mala: pira: citonia. Si os fractum vel calorē habeat diamoron prodest. ℞. succi mororum acerborū duas partes: mellis. j. coquantur vsq; ad consumptionē succi: et teneantur in ore. Aliud. ℞. succi mororū agrestiū acerborū: lib. iij. balaustie: liquiri. añ. ʒ. j. & ß. coquatur ad mediū: deinde colatis adde mel & calidū gargarizet. Diamorō. ℞. succi mori agrestis: lib. ij. mell. lib. j. passi sextariū lib. succi acerbi sextā coque in vase duplici. Or si vulnera oris ad cancrū vel ad farsuz deuenerint: medicentur sicut in octauo capitulo quarte particule practice diximus. Si lingua tumescat primo cum phlebotomo occurras: deinde purgabis cum pill. cochijs adiunctis mirob. s̄m mensurā & icamon. vel hierapigra et trifera magna & sufficiēti scamonea: deide gargarizet sup̄adicta. Aliud ad pustulas oris. ℞. succi vue acerbe: vini cocti: suc. pirorum acerborū: succi mororū acerborū: succi coctanorū cum aliquāto liquir. & aliquāto aluminis: calidū teneat in ore ter in die. miruz est. Aliud ad vniuersa faucium vulnera: nigra vel alba. ℞. corticis maligra. balaustie equale pondus: aluminis: masticis quartā partē: fac puluerem desuper sparge. Aliud faucium vlceribus & squinantie & ori valēs. ℞. succi cortic. nucū: lib. iij. vini cocti: lib. j. et ß. myrrhe. ʒ. ij. aluminis: liiij: cinami. añ. ʒ. ij. fac puluerez qui ligatus in panno ponatur & coquatur ad spissitudinem & gargarizetur vel inungat. Si autem vulnera sint ex salso phlegmate: qd̄ intelligitur q: dolor nō est acutus & facies tumescit: cum hierapi. purgetur: deinde superiora gargarizet vel vngat: si tumor sit in facie intus & extra. Renes vulpi cū melle cocti faucium dolorē & tumorē tollunt ita vt melle decocto perfricētur. Si sanguis sit in faucibus: fel anserinū cum melle optime tritum & genis illinitum: succurrit velociter. Hirūdo comesta: & lapis qui in ventriculis pullorum est inuentus in cinere ipsis adustis: faucium morbis medetur. Hirūdo cum melle & mulsa cocta optime lingue labiorum & palati vulnera sanat.

De apostemate vuule. Capitu. iiij.

Vula enim si apostema patiatur vel inflationē & hoc ex plenitudine venaruz: de cephalica minuamus quantū virtus patiatur. Si ex cholera sit: qd̄ ardor & siccitas & sitis nimia certificat purgetur cum casiafistu. manna viol. oxise. & similib9. Si ex phlegmate: qd̄ paucitas sitis calor & siccitas certificant: phlegma purget: deide detur medicina repugnatiua et dissolutiua sicut galla cum aceto. Vngatur vua cum digito interius siue pēna. Idem faciunt sumac cortic. malorūgrana. balaustia: mirta ro. Si hec nō sufficiant: & vuula in fundamēto subtilis sit: & in extremitatibus grossa et tumida: & q saniem albā habeat: cū ferro siue acuta medicina equiualenti est incidenda. Si enī sit rubea & magna: molestissima. Vnde Hippocra. in pronosti. Vuulam tumentem &c. Vnde nimium studenduz est quoad superiora subtilientur & extrema ingrossentur & liueant: & tunc incidatur. Vtilius est tamē non incidi ante purgationē si tempus expetit: & suffocationē expectando non timeas: q̄uis gloriosissimus Hippocra. parum locut9 fuerit: auctoritatē tn̄ magnam dedit. Oportet ergo vt non incidatur: et si dolor subsequatur nimius timentes ne apostema cali. succedat et fluxus nimius sequatur. Aliquando tamen cum rubea incidat causa squinantie moritur: sed vtendū est isto medicamine: videlicet cinere palme & cathimie: quo tēperato fortiter cum aqua postea cola: deinde accipiat alumen: gallam: sumac: et fac puluerem: quibus cum frigidiori aqua mixtis fiat gargarismus. Aliud valeens casui vuule. ℞. mirti. sal. armonia. piperis lō. zinziberis equale pondus: fac puluerem in gula suffla. Aliud preciosius valens casui vuule. ℞. succi corticū nucum: vini cocti equale pondus: mellis tertiā partez: aceti sextā: coque ad spissitudinē et gargarizet. Si gule glandes coadunatas aliquas habuerit: fiat gargarism9 de aqua vbi ficus dactyl. fenugre. & similia sint cocta. deinde exterius cū dissolutiuis vngimus sicut intus cum sal. armoniaco: succo caulium: centauree cum melle: omnibus distēperatis.

Explicit quintus liber practice.

Liber sextus de passionibus in membris spiritualibus nascentibus & earū curis.

Capitula sexti libri.

Prologus in librum sextum.

Voniam in quinta practice particula medicinas passionū in animat. mēbris nascentium sufficienter ostendimus: necesse est vt eas que morbis spiritualium membrorū sunt resistētes: in ista sexta particula describam9. Primo tn̄ de curis faucium dicamus.

De apostematibus que in faucibus nascuntur. Capitulū primum.

I in faucib9 calida apostema nascant cephalicam necesse est phlebotomari: & materiā cū casiafistu. & māna & succo lupuli solutimus: et in guttur insufflemus hmōi puluerē. ℞. ro. balaust. carpobal. gall. sand. al. sumac: memithe: lentis frondiū: liquir. omniū equale pōdus: et insuffletur cum calamo. Gargarism9 fiat cū succo arnoglosse ro. solatri & coriādri: & omniū eorum succus misceatur sumac & gargarizet. Si autem ceciderit vuula et mollificetur mittatur in gulā medicina que dicit testiculi regales: q. ℞. succi memithe ro. & se. ei9 sumac & croci: sal. ar. & succi liquir. origani: piretri: piper. ni. & lon. staphisagrie flor. granatorū: rad. cathimie: miro. citri. myrrhe: galle: aluminis: liiij: cardamomi: calami aro. auripigmēti & costi: stercoris canis al. nutriti triduo ex ossib9 cauernosis hirūdinis vste pōdus equale: id multum valet casui vuule & apostemati gule ex humiditate. Aliud. ℞. aluminis: balaustie: pondus equale: in gulam insuffletur: deinde cū subtilissimo coclear de ordeo sup vuulam inijciat. Itez ro. decoctio in vino valet. His autem non proficientibus: vua in fundamēto eius grossa & rotunde apparēte incidatur sicut in chirurgia dicturi sumus.

De squinanchia. Capi. ij.

Primus als squinanchiā esse apostema ortuz aut in gula: aut in gutture: aut mery. Verū in quocūq; locorū extiterit: succurrat ei cito: cum phlebotomia de vena cephalica extrahatur san. abundāter si virtus & etas & tēpus pmiserint: idq; die primo faciēdū est. Scdo die virtute pmittēte sanguinis tantū non subito sed paulatim extrahatur: quoniā in hac passione sanguine multo extracto virtus subito euanescat: materia q; mollificetur cum manna viol. casiafistu. prunis. iuiub. sebesten. Hec autem fiant si eger transglutire poterit. Si autem non vltimū est clystere vt materia a superiorib9 ad inferiora adducat. Verū existēte fe. fiat clystere mollitiuū ex iuiub. sebestē: colet. vio. furfu. māna: ficis: & ordeo cōtuso. Egro cum inglutire valuerit dabis ptisanā in quo coquant lētes: succ9

maligrana.ꝛ maciano.ꝝ. Dabis quoqꝫ pultes ꝛ similia: zuccari ꝛ amidi. paruissime nutriatur: prius tamen gargarism⁹ stipticus vt repugnet materie ad locū dolentē fluenti: sicut ex succo arnoglosse ro. amidi: portula. spodij: zuccari: balaustie: pondere equali: fiat tamen infusto: dabis deinde succū coriādri ꝛ aquā in qua cocte sint lentes: sapa mororū ꝛ olei viol. fiat gargarism⁹ ex succo solatri: in quo coquanł rose: lētes liqr. casiafistu. ꝛ parum sapa mororū: quib⁹ non valentibus: stercus canis predicti cū galla in gula insuffletur cum pēna: et desuper mittatur: q: mirabilissimū est iuuamentū: valet quoqꝫ vulneribus membrorum. similiter valet apostemati qđ est in gula. His autē positis si apostema nō cesset: ꝛ infirmus dolorem patiatur: incide vtrasqꝫ venas que sunt sub lingua: deinde cetera fiant que diximus. Item si apostema ex his que diximus non extiterit maturatū: scias esse in saniem futurū: oportet fieri gargarismū maturatiuū: sicut ex ficu cocta cum frumento: casiafistu. semine lini pistato et temperato cum lacte caprino ꝛ fermento: aut cepe lilij pistata ꝛ succus extrahatur: aut cum ficu: aut cū lacte pecorino: ꝛ fermēto: hec enim medicina sua proprietate apostema maturat et rumpit. Or si cognoueris apostema esse maturum: ꝛ rūpi tardatur: fiat de stipticis insufflatio in gula sicut galla: balaustia: staphisagria: corticibus: pumice: vł pineis: alumine: omnia admisceantur: ego eñ hec probaui in reb⁹ maturatiuis que non poterant rumpi et rupta sunt. Cum aūt ruptum extiterit: opus est vt fiat gargarismus cum lacte ac vino ꝛ aqua calida. Deinde alius ex simila penidiaꝝ ꝛ oleo amigda. Uerum si apostema fuerit phlegmaticum myrrha tunc gargarizetur: stercus quoqꝫ canis cum myrrha vel lacte licio ꝛ croco ꝛ hirundinibus assis: ꝛ paruꝫ succi maratri: dabis quoqꝫ ℥.ß. de diarūdine: gargarismus fiat de piretro frenugre. similiter mellicrato et croco cum sansuco lentib⁹: vngatur palatum interius et exterius cum stercore canino temperato cum melle. Item storac. ℥.j. croci. ℥.ß. ro. ℥.j. omnibus puluerizatis: ℥.j. soluatur in mellicrato ꝛ succo maratri. Aliud stercoris canis: myrrhe: croci: zinziberis: sinapis: galle: balaustie pondus equale: tere ꝛ gurgulioni insuffla. Si apostema exterius appareat: curetur sicut in p̄dictis apostematibus dixim⁹. Coclee trite collo apposite super omnia valent: maxime que in arboribus inueniuntur.

De his que gutturi inherent. Capitu. iij.

Uecellam magne quātitatis sine masticatiōe transglutire iubebis: aquā gargarizent in qua coquantur ficus cum pauco fermēto. Itē gargarismus fiat ex sapa: pars quedā carnis assa et cum filo ligata transglutiatur: ꝛ transglutita extrahatur: ꝛ dabis vomicum. Item spongiam cū filo serico ligatam in melle inunge vsqꝫ ad tertiam vicem in gulā mitte: extrahit eñ arestam: ꝛ ossa eijcit. Item stercus catte recens faucibus illinitū statim difficultatē extrahit. Si autē qđ inheret in mery sanguisuga extiterit: dabis allia ꝛ muscas q̄ in fabis inueniuntur: mitte in forte acetum: illudqꝫ bibat acerrimū: que si apparuerit cum forpicibus erit extrahenda. Qui autem in aqua necantur: subuerso corpore suspendanł: et in gulā mittatur acetum: in quo coquatur piper ꝛ ius ciceris. Qui autē cū fune prefocātur si spuma ab ore eorū exierit: nullam spem expectabis. Si autē nihil emittat: fiat gargarismus cum oleo viola. et aqua tepida ꝛ iure similato. Abstineāt a vocis emissione: et nimia loquacitate ꝛ cibis calidis et acutis.

De tussi que fit propter asperitatem gutturis. Capitulum. iiij.

Uibus tussis propter asperitatem canaliū pulmonis contingit: dabis cibum et medicamen lenitiuū: sicut oximel: zuccarā cum oleo amigđ. visco se. citoniorum ꝛ penidiaruꝫ. Iura quoqꝫ fiant ex simila. ex amigda. cōdita cum penidijs zuccara ꝛ oleo amigdal. oua mollia: butyrū cū zuccaro: sirupum viola. cum visco coctanorū. amigdalarum de bene trite: gummi arab. amigdala. añ. ℥. iij. temperentur cum visco cocta. aut psilij pauco zuccaro aut penidijs addito: sed diuersis temporibus vtere his diuersis electuarijs. similiter leniunt asperitatem cere al. ℥. iij. olei viola. ℥. iiij. liquefiant ꝛ penidijs adiunctis fiat electuariū. Si vō cū febre tussis extiterit: in initio vena cephalica incidatur: ꝛ dieta frigida et hu. vtaŕ in qua coquatur sebestē: iuiub. ꝛ parū olei viola. et zuccari cum oleo. Cibi sint humidi cucur. videlicet ꝛ atriplices: malue cum oleo amigda. malagranata. cannamellis: amigda. recentes cum zuccaro: persica: cucu. citruli horum tamen omniū medullā: abstineant ab acetosis ꝛ salsis ꝛ magna voce ꝛ assidua loquela et fumo: sepe transglutiat viscum psilij cum zuccara ꝛ penidijs. accipiāt ex hoc electuario. ℞. cucur. citru. cucu. coctanoꝝ: psilij. añ. ℥. v. amigđ. dragagan. gūmi amigda. añ. ℥. iij. spodij. ℥. ij. penidij. ℥. xx. fiat electuariū addito pauco oleo amigda. His autem non proficientibus: hoc infirmus manifestabit. Si autem tussis ex frigiditate ꝛ siccita. fit sicut contingit in hyeme ex septētrionali vento: dabis ius similaceū cum melle: ꝛ gargarizent casiafistu. mannā coctam in aqua: ꝛ semen maratri et sapam accipiant cum succo maratri et electuario. ℞. semi. lini fenu greci: pondus equale: gūmi prunorū terantur: vel cum sapa temperētur. Pilule. ℞. fistici pineaꝝ medullam bomba. añ. ℥. v. gūmi prunorum: dragagan. añ. ℥. iij. adde zuccarum: fac electuariū: dieta eorum sint pulli columbini cocti in cicere ꝛ aneto ꝛ cinamo. aliter vino: amigda. oleis: dabis mel coctū cū fistic. vinum nouum quod habeat dulcedinē: abstineāt a frigidis: et supradicta vtantur dieta.

De raucitate ꝛ vocis emissione. Cap. v.

Aucitas ex grauitate: seu vocum emissione veniens ca. que dix mus curatur solidatā operante. Or si propter hu. sine asperitate ꝛ calore: gargarismus fiat ex aqua in qua cocta sint anisum se. maratri et oleo amigda. pultes dentur cum melle ꝛ oleo. gargarizent aquā in qua cocta sint yreos parū p̄assij ꝛ cētauree: zuccari conditi ꝛ parum mellis cum nigella: gargarizent sinapim. Utantur etiam isto electuario. ℞. se. lini: fenugre. añ. ℥. x. se. bombicini pinearū añ. ℥. xx. tempera cum melle. Raucitate vō morā faciente et asperitate nō transeunte: humiditate quoqꝫ gutturis existēte: dabis apozima radicum apij: maratri. añ. ℥. xx. anisi. ℥. iiij. spice. ℥. ß. asari folij. añ. ℥. ij. centauree vtriusqꝫ p̄assij. añ. ℥. iij. liquir. ℥. v. yreos. ℥. ij. ficus al. x. vuarum passarum mundatarum. ℥. xx. omnia coquantur in quattuor libris aque ad medietatem: deinde in quattuor. ℨ. mittatur exagium. j. de dialtea. dans illud illi potui. Manducet perdices cum pipere: anseres iucellatos: ꝛ frequenter fistic. pistis cōdiantur amigđ. amare.

De tussi que fit propter calorem pectoris et pulmonis. Capitulū. vj.

Si tussis extiterit propter pectus ꝛ pulmonem ꝛ est ex calore: purgetur. basilicam venā incidam⁹: sanguinē sm̄ posse virtutis extrahētes: dabimus ptisanum in quo cocta sint sebesten: iuiub. ꝛ similia. vngatur pectus cum oleo viola. nenufarino ꝛ cera al. in oleo liquefacta: similiter ex ceroto frigido emplastriza: si autē fuerit ex frigore: vngatur ex oleo yrino: ꝛ cetera pectori inducantur. Cum autē tussis claruerit esse ex materia ad pectus descendente: iudicatur infirmus tolerabilis expuere nihil screans: dabis eñ aliqua quibus materia pectori inherens purgetur sicut apozima ysopi: qđ. ℞. iuiub. sebestē. añ. pugillos. ij. passularū. ℥. xx. ficus al. x. capill. vene. liquiri. añ. ℥. v. semi. malue. ℥. v. viol. ℥. iiij. coquantur in quattuor libris aque donec veniāt ad mediū: cola dās. ℥. iij. cū. ℥. v. zuccari viol. ꝛ in eis frica: ꝛ pauco oleo amigđ. superinstillato olei viol. exagiū. j. et tepida hec bibe. Dabis cibos istos: ficlam spinarchiam: pultes similaceas: ꝛ fabarū: ꝛ ptisanus

in quo coctum est ptisanum et zuccara. Comedant pullos et
ficus cum amigdal. et fisticos: butyrũ cum zuccara: vel mel:
si nullum calorem habeant. hec oĩa mundant pectus et pul-
monem cũ screatu: materiã emũdãt et emittũt. Electuariũ
de cassiafi. quoqꝫ in aqua resolue et colata imponat̃ ad tẽpa-
tum ignẽ: deinde parũ draga. gũmi prunoꝝ superponatur:
coque in modũ electuarij: teneat in ore frequẽter succum li
quir. Bonũ est vt has pilu. accipiant. ℞. se. cucurbi. melonis
añ. ʒ. iiij. polinis fabarũ. ʒ. v. dragagan. gũmi prunoꝝ: añ. ʒ. ij.
penidij ſm põdus omniũ: fac pilulas sub lingua teneat. Si
ṽo ille fluxus fuerit subtilis et acute materiei: et sepe distillet
deorsum: sanguis minuat̃ ſm virtutẽ et etatẽ. Dabis ptisa
num in quo sint cocta iuiub. et papauer. sirupuz papaueris:
pultes facte de papauere trito et fricato in aqua: colatoqꝫ
cum amilo et zuccara. et electuariũ diapapaueris: vtatur fari
na ciceris lentis. Hoc electuariũ valet ad hoc. ℞. papa. cum
corticibus: lib. j. iuiub. lib. j. sebestẽ lib. j. coquantur in. v. lib.
vsqꝫ ad medium: cola et mitte penid. lib. j. ad modũ electua-
rij: adde dragaganti: gũmi ara. añ. ʒ. iiij. amid. ʒ. iiij. Aliud va
lẽs ad hoc. ℞. papaueris al. et ni. añ. ʒ. ix. amid. dragagã. gum
mi: añ. ʒ. iiij. semi. cucurbi. citonioꝝ: añ. ʒ. iij. tempera cum pe
nidijs et aqua ro. Aliud valet subtili et acuto ad pect⁹ descẽ
denti. ℞. papaueris albi et nigri. añ. ʒ. xx. liquiri. ʒ. xxx. semi. ci
toniorum. ʒ. xv. coquant̃ in. v. lib. aque vsqꝫ ad mediũ: dein-
de adde dragagan. ʒ. iiij. gũmi. ʒ. v. semi. citonioꝝ. ʒ. v. zucca-
re. ʒ. ij. et ß. coque eas. Si autem calorẽ habeat fac electuariũ
cum sapa. His autem non valentib⁹ caput radatur et frons
et tempora terra sigillata vnguantur: et armenica: et succo ar
noglosse et oleo salicino: in quo coctum sit papauer cum cor
tibus et frondibus mirte: hec enĩ oĩa cerebrũ confortant et
materiã illam ingrossant. Idem facit nasturciũ cum stercoo-
re colũbino: istis tẽperatis cum succo staphisagrie. Acetum
naribus applicetur in quo farina fabarum et cantabrũ cocta
sint: aut odoretur fumus aceti: in quo lapis extinguat̃. Idẽ
facit odor sand. et camphora: hec omnia materiã desiccant et
ingrossant: somnus multus minuatur: et vt magis poterit
puluinar in altum constituatur. Cibus sit amigd. amidũ et si
milia. Si hoc sufficere non videtur: dabis electuariũ diapa
paue. qd fit cum medicina hac. ℞. corticum papaueris lib. j.
coque ad tertiaz partẽ: cola. mitte mellis lib. j. sape lib. ij. Si
autem catarrus sit cum calore loco mellis penidie addãtur:
et mox ab igne deponatur: adde acatie: gall. sumac: balau.
croci: ypoquist. añ. ʒ. j. coquant̃ donec fiat electuarium. Alij
addunt parum opij. ꝙ si non preualuerit fac fumigiũ in reu
mate dicendũ. Hec autẽ si nõ adiuuauerit incide sicut in chi
rurgia dicemus. Item si tussis ex fri. grossa et viscosa sit ma
teria: curetur cum dissolutiuis et incisiuis et mundificatiuis.
Medicina et cibo: sicut est perdix: cũ obsomogaro et aceto
subfrixo et vino: origano: calamento citrino. Ius ciceris
cum aneto: cinamomo: galanga: dabis mel et oximel: mul-
sam de oximelle: sirupuz dabis: pisces salsos cum sinapi. bo
num erit: radix porri: blete et similia bene conueniũt: fistici
quoqꝫ et pinee: dabis vinum moderatũ: temperatũ: purũ:
parum cibentur: balneũ post exercitia temperata: et ante ci-
bum fiat: medicina ṽo fit apozima ysopi: centauree: dyairis
cum pauco diacosti. Apozima quoqꝫ iuiub. sebesten. añ. xxx.
ficus. xx. capill. vene. liquir. viol. malue. añ. ʒ. iiij. squinanti. ʒ.
iij. aristo. ro. mastic. añ. ʒ. ij. squille asse: coquantur in. iij. lib.
aque vsqꝫ ad vnam: quotidie dabis. ʒ. iiij. cum. ʒ. iij. dialtaa
adde guttas olei amigda. dabis hoc triduo aut dieb⁹. v. Si
materia mutari inceperit et subtiliari dabis laxatiuum de-
ponens phlegma et grossos humores sicut id. ℞. turbit. ʒ.
j. agari. ʒ. ij. sal. gem. ℈. j. opij. ℈. ij. coloquintid. ʒ. ß. fac pilu-
las: tempera et dabis omnes. Aliud. ℞. turbit: agarici: hie-
repig. añ. ʒ. j. succi coloquintid. ʒ. ß. sarcocol. ℈. ij. fac pilulas:
da. ʒ. iij. cũ aqua calida. vtatur oximelle si estas sit: assuescat
vomituz cum radicibus et oximelle et aqua calida: hec autẽ
fiant semel in hebdomada ſm. ꝙ est materia. Abstineant a
vino et a frequenti potu aque frigide: bibant mellicratum:
manducent electuariũ de semine lini. ꝙ si parum piperis ad
datur melius erit. Si autem grossissima et frigidissima: acci
piant ex hoc electuario. ℞. semi. lini quoddam pondus thu
ris. ß. carui quadrans. tempera cum melle et quacũqꝫ die co-
dear vinum accipiat: bonum enim est ad incidendum phle-
gma grossuz in pectore. Aliud valẽs humorib⁹ ad pectus de-
scendentibus: febre non existẽte. ℞. aloes loti. ʒ. iiij. turbit.
ʒ. ij. succi liquiri. ʒ. j. fac pilulas. dabis. ʒ. ij. vel. iij. de hoc pul
uere. ℞. nasturcij. ʒ. x. nigel. ʒ. iiij. anisi: maratri. ʒ. ij. arist. lõ.
et ro. exagiũ. j. calamẽti. ʒ. iij. origani. ʒ. vij. dabis. ʒ. j. cũ. ʒ. j. oxi
mellis. vngat̃ pectus cũ oleo nocte: et mane lauet̃ cũ aqua
decoctionis calamenti: melliloti. calefiat caput cataplate mi
lij: et panici et pannorũ calidorum. infirmus applicet nares
super fumum viniveteris in quo extinctus est lapis predict⁹
hac ratione vt materia descendẽs ad nares superius traha-
tur: similiter faciendum est tussientibus ex grossis humori-
bus pectori et pulmoni adherentibus.

De asmate. Capitu. vij.

Ec passio: q: de viscoso et grosso phlegmate na
scitur: videlicet canalibus pulmonis annexo:
sicut diximus in libris nostris de causis mor
borum intitulatis: curetur re attenuatiua et
desiccatiua cui virt⁹ incisionis est et mundifica-
tionis: sicut oximelle squillitico et hierapigra:
aristo. ro. cum melle. Cẽtaurea minor: si coquatur in aqua et
herba eius tincta cum oximelle aqua eius bibatur. Idẽ fa-
cit ysopus: yreos: nigella: puluerizate temperentur: et cum
oximelle squillitico bibant. similiter farina orobi lupuli: ami
gdal. amare. puluerizate et temperate cum melle iuuant vel
cum oximelle squillitico sumpta: aut cum sapa: si nimium ca
lorem eger pati non valeat. Idem facit pinea cum melle et
semi. lentisci galbani. añ. ʒ. j. infusa in aqua donec fiat album
cum oleo amigdalarũ amaraꝝ dabis triduo. Item oportet
omnia predicta fieri corpore prius mundificato pharmacia
que corpus purget a phlegmatico humore sicut fit a turbit:
agarico et sale petrolei. Si autem cuz vomitu purget̃ vtilius
erit. Hoc electuariũ valet ad hoc. ℞. prassij: squille: asse: põ
dus. j. yreos semis: tempera cum melle. Apozima ysopi. ℞.
iuiubas. xx. sebesten. xxx. ficus. x. passi. ʒ. xx. semi. malue. ʒ. iiij.
liquiri. ʒ. v. centauree: radicis capparis: ameos: calamenti:
abrotani. añ. ʒ. iiij. cortic. maratri: apij: añ. ʒ. v. ysopi. ʒ. iiij. yre-
os: prassij. aristol. ro. añ. ʒ. iij. mastic. folij. añ. ʒ. ij. coquantur
in quinqꝫ libris aque vsqꝫ ad vnam libram et ß. colatis da. ʒ.
iiij. cum dialtalabre. ʒ. j. Si ṽo fortius medicamen cõuenit:
adde diatesserõ. Hoc electuariũ similiter valet. ℞. orobi ca
pill. vene. succi liquir̃. añ. ʒ. vij. maratri: prassij: ysopi añ. ʒ. iij.
figie: gũmi lentisci. añ. ʒ. ij. agarici. ʒ. iij. passi mũdi. ʒ. xx. teren
da terantur. passi autẽ et gũmi lentisci in sapa infundãtur: de-
mum in mortario omnia mixta tundant̃: donec fiat quasi
medulla: postea cum melle temperentur: detur exagium. j.
Aliud similiter valet. ℞. pinee: fistici: amigda. mund. añ. ʒ. v.
seminis vrtice: maratri: orobi: fenugreci: añ. ʒ. iiij. medulle
bombac. ʒ. iiij. tẽpera cum sapa: dabis exagium. j. Aliud. ℞.
fenugre. partes. ij. pinee. j. coquãtur: deinde terant̃ vt fiant
quasi medulla: deinde mitte lib. vnã mellis et aquã quantũ
operari possit: coque aquã ad spissitudinem mellis: deinde
adde penidioꝝ lib. ß. Aliud electuariũ Ga. ℞. squille nimiũ
trite: succuz cum melle tantũdem admisce: coque donec fiat
electuariũ. Aliud. ℞. passoꝝ mundoꝝ fenugre. põdus eq̃le
mittantur in aqua pluuiali: coque eas: deinde in melle mit-
te: coque iterum. Sirupus ad idem. ℞. sape prassij. radicis
apij: maratri: calamenti: rute: añ. ʒ. v. masticis folij: añ. ʒ. iij.
ficuum al. ʒ. j. coque omnia in sex libris aque vsqꝫ ad duas:
postea mitte sape libras tres: mellis lib. j. coque donec fiat
temperamentum quoddam. Cataplasmetur ex hoc pectus.
℞. farine orobi: fenugrec. añ. ʒ. v. nigell. liquir̃. añ. ʒ. ij. piretri
ʒ. j. et ß. pulueriza et cerã yreleon liquefacta: aut oleum lau-
rinum: vnguentuz fiat pectori ad mitigandum. Et his medi
cinis hmõi passio curatur. Dieta sit similis complexiõi me-
dicinarum quibus curatur. i. cali. et sic. vel subtilis et tenuis
Oportet ergo dare perdices et sturnos coctos in apozima-
te ciceris: cimini: aneti: cinami: galãg. piperis aut saxifrage:
cũ oleo carui aut staphisagrie: cũ oleo carui: cinami cũ obso
moga. et aceto et silib⁹. Si autẽ magis desiccatũ fuerit necesse
cõplexioni: vt des lepores et vulpes: maxime pulmonẽ earũ

Si preter sal desiccatus fuerit. puluerizent quoq; et dentur pondere. ʒ. ij. cũ apozimate passarũ. Itẽ pulmo vitanus bonus est. De herbis autẽ comedat apiũ: rutam: nasturcium: bletã: sinapim. De fructib⁹ ficus siccas: passas: lẽtiscum: pineã cũ melle conditã. Abstineat a cibis phlegmaticis sicut pinguib⁹ et piscib⁹ recentibus: lacte et omnibus granis: nã sunt infl atiua et passionẽ istã augmentãt. Uinũ sit subtilissimum: vetus: forte: et non subito multũ detur: ne implens stomachũ et diaphragma anhelitũ constringat: paulatim est dandũ quatenus ad venas et ab eis ad mẽbra pectoris paulatim penetrare valeat. Abstineat etiam a grossis cibis et dulcibus: non enĩ penetrant sed in stomacho remanẽt: nisi cibo iam inferius descendẽte. Itẽ nõ diu dormiat: neq; post somnum se exercitet: q: oppilationẽ generat: sed cibo iam diu sumpto exercitiũ eius sit temperatũ: non videlz forte neq; velox: q: hmõi phlegma augmẽtat: vel angustat: quiete aũt exercitio peracto: fricent cum panno aliquantulũ aspero: sale quoq; et nitro: fomẽtet corpus cũ aqua salsa: q: humores consumit: et poros aperit: deinde in duriciẽ que ex aspera fricatione orta est soluatur: cũ oleo viol. vngatur.

De periplemonia et eius cura: Cap. viij.

Periplemonia est cali. apostema in pulmone sicut in alio loco diximus: quã passionẽ fe. comitatur: vnde oportet sicut apostema curari: cũ dieta et regimẽto et cibis: vnde q: hmõi apostema est in mẽbro spiritũ ministrãte: et ipsum mẽbrũ est tenerũ et molle: necesse est in cibis et medicaminib⁹ dissolutiua et mollitiua applicari. Primo ergo vena basilica incidatur: et sanguis fm virtutẽ et etatẽ extrahat. materia cũ casiafi. et mãna et violis mollificet: vel succo lupuli leuistica: cũ casiafi. fisticis et similib⁹. Dieta sit ptisanũ: in quo coquant iuiube: sebestẽ atq; liquiricia. hoc fiat in pricipio: trib⁹ itaq; horis trãsactis: dabis. ʒ. ß. sirupi viol. cũ aqua ca. Cataplasmetur pectus cum his in initio morbi. ℞. sanð. al. farinã ordei: tẽpera cũ succo semp̃uiue: portu. solatri: et olei modico viol. In quarto v° die passiõis iã incipiente tumore tenuari: fiat hmõi catapla. ℞. sanð. al. farine ordei: malue viol. ficce: camo. melliloti equale pondus: fac puluerẽ. cera liquefacta in oleo viol. et pluere addito cataplasma fiat. vngat etiã pect⁹. Si autẽ tardauerit maturari adde farinã fabe: se. lini. fenugre. equale pondus. Dabis etiã hoc apozima. ℞. iuiub. xx. sebestẽ passu. añ. ʒ. x. fic⁹ al. v. capill. ve. ʒ. iiij. malue vio. añ. ʒ. iij. ordei mundi. ʒ. x. coquant cũ. iij. libris aque donec ad vnã redeant: cola dans quotidie. ʒ. iiij. adde in eo viol. zucca. et parum olei amigð. vtãtur sirupo viol. cum succo citoniorũ: mãducent pultes similaceas cũ zuccara et oleo amigð. spinarchiã quoq; et solatrũ cum oleo amigð. assuescãt. Itẽ in oĩb⁹ feb. que sunt in tussi conuenientibus.

De screatu sanguinis et eius cura. Cap. ix.

Significationes sanguinis excreatibus exeuntis ex quo membro emittatur: in libris alijs ostendam. Unũ si fuerit in gula vel in gutture: minuat vena cephalica: et fiat gargarism⁹ cũ succo portu. sumac semperuiue: arnoglosse: parũ boli ar. adde. Abstineãt a confabulatiõe et magna voce. Si autẽ a mery ac stomacho exierit: minuat media: dabis exagium. j. de terra arabica: vel de terra cipzina. ʒ. ß. cum. ʒ. ß. succi arnogl. in quo sit admixt⁹ sumac. aut succus ro. aut balau. aut terra cũ aqua sumac: et rosata cum succo ramorũ vitis. Trocisci sanguini de stomacho et mery influenti valẽtes. ℞. balaust. ro. sumac: sanda. al. añ. ʒ. iiij. thuris semi. herbe acetose: añ. ʒ. iij. mirte. ℈. ij. aluminis: acatie: ypoquistidos: carab. añ. ʒ. ij. fac puluerẽ tẽpera et da cum rosata põdere exagij. j. fiãt trocisci cum aq̃ ro. manducẽt portul. stomacho imponant sanð. ro. añ. ʒ. v. gall. ʒ. iij. acatie. ʒ. ij. tẽpera cum aqua ro. et pauco aceto: et pone super stomachũ: continue da succũ vue agrestis berberis et similiũ. Si autẽ sit ex pectore vel pulmone vena basilica incidatur: et taciturnitas et requies et silentiũ adhibeatur: medicina quoq; stiptica tribuatur: cui virtus est solidatiua: ne cũ stipticitate sua noceat spirituali instrumento ex eo q̃ naturaliter est lene. Or si sanguis ex aliquo mẽbro manauerit cũ intrinsecus existente: sicut exiccatiuis et similibus: dabis trociscos de sanð. et terra cipzina: succum quoq; ypoquistið. gũmi ara. dragagãti: amidũ cũ succo portu. et sumac et semperuiue: et viscõ psilij sumendũ. Locũ pcussum cataplasmabis cum acatia: terra armeniaca: sanð. myrrha: aloe et similibus tẽperatis cũ succo mirte: phibeat a nimia fabulatione: garrulatiõe: et nimia anhelitus emissione. Itẽ si sanguis hmõi membri fuerit ex apertione vene: inquire vtrum sit ex plenitudine: quo existẽte succurre ei cũ phlebotomia ex basilica vena: hoc faciat autẽ si plenitudo san. fuerit. Si autẽ omniũ humorũ extiterit post polebotomiã det pharmacia: sicut catarticũ poliarcũ: cum casiafi. myroba. citri. et dabis de trociscis de carab. ʒ. j. cũ. ʒ. ß. terre cipzine: cum succo arnoglos. vel portu. aut sumac. dabis de terra cipzi. ʒ. j. carabe: reubar. cipzi. sirupo iuiub. vel de papauere adiũcto. Trocisci valentes ad hoc. ℞. carabe: coralli: margaritarũ: cornu ceruini: concule marine: emathitis oĩm vstorũ et lotorũ añ. ʒ. iij. ro. portu. coriandri assi sumac: amigð: gũmi: balau. spodij: acatie: succi ypoquistið. añ. ʒ. ij. puluerizent et cũ aqua in qua infundant balaust. tẽperent vel portu. Si autẽ tussis non fortis fuerit cũ succo arnoglosse dentur. Puluis q̃ sanguini fluxui valet. ℞. gũmi terre cipzi. añ. ʒ. x. coriãdri assi dragaganti: cornu cerui: amigð. psilij. añ. ʒ. vj. acatie: reub. se. herbe acetose: carab. spodij: añ. ʒ. iij. puluerizent et dentur. ʒ. ij. cũ succo papaueris: vl de iuiub. Cataplasmet pectus sanð. aqua ro. cerotũ ex aqua ro. et cera al. factũ. Cibus fe. non existente sit pullus: aut perdix cũ sumac vel cũ berberis: coriandri: panis similaceus et similia: dabis ius amidi cũ zuccara. Abstineat ab acetosis salsis: balneo quoq; assuescat: requiescat in loco sano. Item si tussis acciderit: studendũ est vt nõ sit debilis: bibatur terra armenica: cũ spodio asso. Or si sanguis exierit ppter fri. aut partes pectoris pulmonisq; causa frigiditatis cui dantur nõ est phlebotomãdus: sz fiat medicina in calore tẽperata: sicut spica: thure: myrrha et silib⁹. Cõfectio valet. ℞. mastic: croci: spice: añ. ʒ. ij. cinamomi thuris: masticis: acatie: ypoqstið. ros. añ. añ. ʒ. iij. costi: calamẽti: abortani añ. ʒ. iiij. castorei. ʒ. j. balau. cornu cerui. añ. ʒ. iij. fac puluerẽ et tẽpera cum vino stiptico: vel succo pori faciẽs trociscum pondere. j. exagij cum sirupo mirtino dentur. Cataplasmetur pectus: galla: aqua mirtina ro. aut ex oleo mirtino: in quo parum myrrhe et thuris misceant. Si autẽ fluxus fuerit ppter arsurã in pectore vel pulmõe: materia acuta a capite descendẽte: sinistre manus basilica incidatur: vt materia a pectore trahat: de manu quoq; dextra cephalica minuatur: quatinus a cerebro materiam elicere valeat. san. fm patientis virtutẽ minuat: cerebrũ cum catartico ipsam materiã purgãte: sicut ex eo q̃d ꝯstat ex aloe et succo liquir. dabis quoq; catarticũ de casiafi. et dysterizet cũ mollitiuis: trociscos de carab. dones et de papauere: succũ arnoglosse: semperuiue: portula. dabis ptisanuz in quo coquant cancri fluuiales cũ pauco terre cipzine: cũ spodio: gũmi. assuescat portu. Confectio acatie valet ad hoc. ℞. acatie: carab. gemme coralli: succi ypoquistið. añ. ʒ. iij. ro. coriãdri: port. añ. ʒ. v. terre cipzi. gũmi amidi: dragagãti. añ. ʒ. iij. emathitis: spodij añ. ʒ. iij: tẽpa cũ suc. arnogl. fac trociscos. Aliud. ℞. emathitis spodij. añ. ʒ. iij. margaritarũ: carabe: aluminis: cornu cerui: papaueris ni. se. arnogl. añ. ʒ. iij. acatie: ypoquistið. añ. ʒ. ij. cũ visco psilij tẽpera: fac trociscos et da potui. Dabis etiã hoc electuarium diapapaueris cũ corticibus. ℞. gall. balau. trociscorũ de acatia. añ. ʒ. ij. ro. ʒ. iiij. florum granati: gũmi dragaganti. añ. ʒ. ij. tempera cũ aqua pluuiali. hoc detur potui in sanguinis fluxu. Cibus autẽ feb. non existente sit perdix cũ sumac pull. cum portula. parum habens olei amigð. coctana: pira et similia: vua palmarũ et dactyli acerbi. vbi feb. fit: tunc dandũ est papauer cum zuccara: ab alijs fructibus abstineant: q: sunt pessimi et nociui.

De phthysi. Cap. x.

Saniem ex vulnere pectoris exeuntẽ curare speramus. Si autem ex vulnere pulmonis exeat difficulter poterit curari. Incurabilẽ eẽ futurã quoq; phthysim credim⁹: maxime pueris et iuuenibus ppter illorum instabilitatẽ humorũ. vnde pulmonẽ materia rodit: velociter necesse est et febris cõcomitat. In senibus v° aliter fit: diu enim

viuunt

viuāt nō cito ꝓpter hoc pereūtes: sicca enī sunt mēbra. Si aūt fames sit sine feb. dabis puluerē dicendū. ℞. cancrorū ab aqua extractū cruribus ⁊ dentibus abscissis vētre quoqꝫ abscisso ⁊ loto: cum cinere ⁊ sale emundētur: deinde mittātur in vase: ⁊ os eius claudatur: ⁊ misso pauco sale assenē in fornace fabri: et inde abstractis ⁊ mūdatis accipe. ʒ. x. gūmi arabi. terre cipri. ań. ʒ. v. dragagan. ʒ. iij. papaueris albi et nigri. ʒ. ań. v. dabis. ʒ. ij. ad bibēdū mane cū aqua ca. lactis asinini. ʒ. lx. aut sirupi iuiub. ʒ. ij. in fine diei exagium. j. cū. ʒ. ij. sirupi papaueris: sed ⁊ papaue. dabis trosiscorū exagium. j. cancrorū adustorum. ʒ. cū. ʒ. iiij. vel. vj. lactis asine: si hoc nō inueniē dabis caprinū ex iuuēcula. Qr si excreāt quod emiserint est grossum cū angustia ⁊ labore electuariū qd. ℞. amigdala. mūda. medulle bōbicine. ań. ʒ. x. prassij. orobi. ań. ʒ. iij. fabe. ʒ. v. tempera cū penidijs detur mane ⁊ sero. Aliud. ℞. fenugre. ʒ. ß. se. lini. ʒ. j. ⁊ ß. orobi. ʒ. ß. bōbacis granorū. ʒ. ß. succi liquiri. ʒ. ij. ireos. ʒ. j. cum pinea mixta temperenē cū melle. Aliud valet sanici grosse ⁊ viscose ad expuendū difficili. ℞. succi cauliū lib. iij. mellis lib. j. coquanē ad spissitudinē mellis: deinde adde pinearū bōbacis. ań. ʒ. ij. se. lini fenugre. ań. ʒ. v. fistici mūdi. ʒ. xv. faba. mūda. ʒ. x. pista cū melle da mane ⁊ sero. ʒ. v. cū lacte caprino vel asinino. Si aūt materia augeē non deficiens dabis hoc qd. ℞. rosarū. ʒ. v. cancrorū vstorū se. portula. solatri. ań. ʒ. x. boli ar. ʒ. iij. carab. coralli gūmi. ań. ʒ. v. dragagā. gūmi spodij celite. i. lapid. ań. ʒ. iiij. succi liqui. cochularū. ʒ. v. puluerizata temperenē cū visco psilij: fac qꝫ trociscos dans exagiū. j. cum sirupo de papauere. cibū accipiāt lac caprinū cū pane similaceo: oua mollia, extremitates capreolorū paratas cum riso: ⁊ polentā da q̄ fit cum papauere ⁊ amilo cum zucca. ⁊ oleo amigdala. medullā lactuce portulace. His autē si nō extinguatur materia ipsa pre sui magnitudine virtute non deficiente fac mansionē quam dicturi sumus: vt materia purgetur de pectore et deficcetur.

¶ Passio supradicta cū euenerit difficulter curaē: ⁊ in suspitiōe est infirmꝰ: phthysis enī sicut alias diximꝰ est vulnꝰ in pectore vel pulmone qd sequitur feb. cōsumens: verū si fit in pectore faciliter curatur ⁊ minoris est suspitionis: qd aūt in pulmone difficulter curatur ⁊ male suspitiōis est: paucissimi enī ex eo saluanē maxime iuuenes ⁊ qui sunt in augmento q̄m in consumptionē deuenient. Causa vero quare vulnꝰ pectoris citius sanaē quadruplex est. Prima q: pectus mēbrū est carnosū: sanguis quoqꝫ eius est grossior: q̄ qui est in pulmone: vñ vulnera eius cito solidanē. Alia cā est: q: medicans cōueniens desiccatius est: locus aūt pulmonis ab ore ⁊ stomacho remotus est: ideo necessario p mēbra transiens aliq̄ ad pulmonem pertingat: admiscetur itaqꝫ cum eorū humiditate ⁊ virtus eius minoratur. Tertia vero causa est: q: pulmo semper est in motu: vulnus aūt eius cū tussi: materiam putredinis mederi oportet ⁊ mēbra que vulnerantur quatenus solidentur necesse est adhiberi quietem. Quarta enī cā est: q: vene pectoris sunt subtiles ⁊ cū aperiūtur cito solidātur: vene autem pulmonis sunt magne: ⁊ magne furcatiōis existētes: ⁊ ideo difficile solidanē: maxime si eius causa sint humo. subtiles ⁊ acuti descendentes ⁊ eū rodentes: hec enī species est incurabilis: q: pulmo in hmōi ꝓpter materiā acutā putrefit. Que igiē ex alijs rebus nascē: etsi in initio extiterit excreatus: ⁊ medicus vtiliter operatus fuerit cū cibis ⁊ medicinis possibil' erit curari. Si aūt lōgo tpe trāsacto ad huiusmodi venerit scias eū minime posse curari: ne tamē ei augmentetur custodiri poterit: post etiā q̄ viuat seruari poterit. Vtilior autē medicina huius passionis feb. nō existēte forsitan nisi leui: lac erit asininū ⁊ muliebre: quo nō inuento: aut fastidio egro id habente: dabis lac caprinum recens: vt ab vberibus exierit: prius tamen spuma auferatur: de hoc tamen quotidie dabis lib. ß. cum trociscis diapapaue. aut gūmi arabi. amidi dragaganti pondere exagiū. j. aut. ʒ. ij. aut cū puluere in empicis scripto quotidie cū. ʒ. j. addaē donec ascēdatur ad lib. j. Si vero fiat cibus cum simila ex lacte bonū erit dabis quoqꝫ lac hoc modo: succū portu. ⁊ se. melonis palestini ⁊ citrul. ań. ʒ. v. lactis caprini quantū cetera: coquanē donec consumpta aqua ⁊ lac remaneat: deturqꝫ ad bibēdū: vtilis enī erit phthysicis ⁊ emoptoycis. dabis trociscos dragagan. diapapa. sirupū: ptisanā quoqꝫ in quo coquanē iuiub: cancri ⁊ carnes eorum super carbones assatas coctas in iure studeas quoqꝫ in quiescenda tussi: q: tussis cā non solitandi vulneris. Dabis ⁊ hūc puluerem. ℞. papaue. ʒ. x. gūmi amidi dragagā. ań. ʒ. iiij. portu. malue. ań. ʒ. v. se. cucu. citru. cucurbi. ań. ʒ. v. spodij succi liqui. ań. ʒ. iij. fac pulue. dans. ʒ. ij. cū sirupo iuiub. aut papaueris aut nenufar. dabis etiā gūmi albi cum oleo vio. tantūdē zucca. addito. Pilule q̄ ꝓ tussi fiant. ℞. se. citrul. cucur. cucu. mel. citonio. ań. ʒ. v. se. papa. portu. ań. ʒ. vij. gūmi amidi draga. spodij. ań. ʒ. iij. ⁊ istis trium penidiorū tantūdē. s. pondus addatur: ⁊ cum visco coctanorum magne pilule informētur ⁊ sub lingua teneanē. dabis ius de papauere trito ⁊ amigd. accipe perdices starnos iuscellatos cum spinarchijs extremitates agnorū hedulorū risi ⁊ cucur. sene solatri spinarchis trita cocta: vitelle ouorū in aqua coctorum. Electuariū quoqꝫ valet ad hoc. ℞. iuiub. xxx. sebest. xx. vua. passarū mūda. ʒ. x. liquiri. ʒ. v. papaue. ʒ. xx. capillorū veneris. ʒ. v. coquantur in. v. lib. aque vsqꝫ ad mediū. colata cōuertantur ad caldariam. ⁊. j. lib. penidiorū adiūcta ⁊ vna sepe coquantur ad spissitudinē: deinde mitte se. citoniorū mūda. amidi dragagan. gūmi papaue. albi amigda. dul. fac electuariū temperate accipiant ante cibū ⁊ post cibū. Inquire verū a capite qd ad pectus descendat: ⁊ vñ sit studendum sit vt amputetur: vide ergo virtutē qualiter extiterit: si virtus permittat cephalica incide: sanguinē minue sm etatē ⁊ virtutē. q̄ si virtus bona extiterit dabis cassiam iuiub. sebestē ⁊ similia: aut diadamascena. vide ne dederis turbith vel agari. qd magis nocet q̄ iuuat. Qr si eger non velit accipere catarticum fac clystere sicut diximus. q̄ si preuenerit regatur conseruatiuo sicut ethica feb. mittaē in fontē aq̄ tepi. dabis lac asininū: ⁊ post descendat in fontem: cumqꝫ exierit de fonte vngaē oleo vio. aut nenufa. quiescant in medio diei: aut dabis gallinas aut pullos iuscellatos cum crisolocāna ⁊ tritico pultes ⁊ medullas panis similacei: vitella ouorū iuscellatorū papauer cū aqua ro. ⁊ cū zucca. ius valet ⁊ ꝓpriū est phthysicis. ℞. ordei mundati. ʒ. xx. papa. al. ʒ. x. se. melonū cucume. citoniorū ⁊ coctanorum. ań. ʒ. x. mitte triplū aque pōdus coquas ad mediū: demū parū draga. gūmi amigdaleō infunde. Aliud. ℞. papaueris ordei munda. faba. ań. x. ʒ. melonis triticū mūda. ⁊ panē similaceū cū zuccara manducet. Si egestio induratur dabis cassiā fi. aut oleū ipsius: aut electuariū prunorū: humores tamen retenti sunt sicut ethici: nā si venerit fluxus stude vt constringatur: dabis igitur ⁊ que solutionē cōpescant ⁊ tussim mitigant sicut trociscū cāphore. ℞. sand. al. rosa. ań. ʒ. iij. papaue. al. ⁊ nig. ań. ʒ. v. terre ciprie spodij. ań. ʒ. iij. se. cucur. cucu. citrul. mūdi. ań. ʒ. iij. gūmi. amili mūdi. ań. ʒ. iij. teranē addita. ʒ. ß. cāphora fac trociscū exagiū. j. dabis vtiles enī sunt. Qr si dederis trociscos de spodio eis videlicet q̄ sunt stiptici cū sapa mirte bene erit eis. Dabis etiā hmōi puluerem qui. ℞. se. ozimi. portu. asari. ań. ʒ. x. se. herbe aceto. gūmi amidi. boli ar. ań. ʒ. iiij. fac puluerē dandū mane ⁊ sero cū siru. mirtino ⁊ aqua fri. dieta sit perdix, pulli assati vitella ouorum assata vel elixa in aceto condita risi ⁊ milium assata et cetera que in feb. ethica sunt dicta.

¶ De pleuresi ⁊ eius cura. Cap. xj.

Alias diximus esse pleuresim cali. apostema in pelliculis costarū ⁊ lacertis inter costas existentibus hanc passionē sequiē feb. pungitiua: anhelitꝰ angustia: atqꝫ tussis indeficiens: vñ necesse est curationem sicut superius diximus fieri vt in peripleumonia eo q̄ quandā habent colligantiam. Oportet in initio si dolor furculas salierit basilicā per antipasim phlebotomari vt materia ad opposita diuertatur. Si vero materia quiescat phlebotomari sm infirmū locum. Oportet multus sanguis extrahaē: fiat semel ⁊ iterū fiat si vires permiserint patiētis. sanguis autem quousqꝫ sui muteē color minuatur. nam sanguis qui est in capite niger est: vnde si calor fortis nō obstiterit rubicundissimus erit: extrahatur igiē id totū qd est putrefactū. Si vero in initio extrahatur ⁊ niger apparuerit: minuatur quousqꝫ clarificetur. Si vero nihil claritatis apparuerit extrahendus est vsqꝫ ad defectionē. Item si interiora circa hypocundria dolor vexauerit: dabis catarticū sic cōfectū

ex lupulo casiā magnā: ⁊ post ptisanū in quo coquantur iuiube sebe. ⁊ liquiri. vio. zucca. Caue tamē ne detur ptisanuz ante purgationē ⁊ phlebotomiam ⁊ catarticum maxime si natura sit stiptica: hoc enī si dederis nō statim ad intestinuz penetrabit: sed calefactuz a calore pectoris fumū emittet: vñ nocumentū infirmo eueniet: purgato corpore existente dabis ptisanū. Qr si nihil screat⁹ emittit infirmus dabis cū ptisanū. ℥. ij. sirupi papaueris vio. amigda. vt humectēt ⁊ adiuuent screare. Si autē dolor magn⁹ extiterit vngat pectus ex oleo vio. ⁊ cera: ⁊ locus calefiat cū vtre aque pleno. Dolore autē quiescente locum ex milio ⁊ furfure calefieri oportet. Qr si materia eius ⁊ grossa ⁊ viscosa fuerit locus orobo cum sale trito calefiat vel aceto mixto. Si aūt mediocris sit dolor cū farina ordei ⁊ furfure ⁊ aceto coctis ⁊ lacte locū cataplasmabis. Cauēdū tñ est ne calefactiones añ purgationē fiant hec nō faciens egruz in magnū languorē adducet: dolor enī augmentatur: vnde si calefactio fuerit dissolutiua ad locum infirmū ex toto corpore adducens materiā multiplicat dolorem: dolore tñ nō quiescente corpus phlebotomia vel cattartico purgetur. Cūq; cognoueris dolorē mitigari: calefactiones fiant cū dissolutiuis ⁊ maturatiuis ⁊ mūdificatiuis: hec autem fiant si screatus paruus ⁊ liquidus apparet. Cataplasma igitur maturās ad pleuresim inducatur. ℞. sanð. al. farine ordei vio. furfu. melliloti pondus equale: pulueriza et cum oleo vio. ⁊ cera in vnguētū reducantur. Si aūt magis maturatiuū ⁊ dissolutiuuz esse cognoueris necesse: addatur farina fabaꝝ fenugre. se. lini ſm ꝙ oportet. dabis ius cuz simila zucca. ⁊ amigda. Qr si coctio tardauerit ⁊ screatus indurauerit: dabis ysopi apozi. qð sic fit. ℞. iuiube sebesten. añ. ℥. x. passu. ℥. xx. ficus. xl. liqui. ℥. iij. capilloꝝ veneris. ℥. iiij. ordei munde. ℥. v. coquantur in. iiij. lib. aque vsq; ad. j. colentur. et ℥. iiij. cū. ℥. v. vio. zucca. ⁊ amidi exagiū. j. donec. Hipo. in peritonexū. Si screatus inquit est durus ⁊ sputum est viscosum dabis oximel qð materiā grossam incidat: ⁊ non permittat sputum canalibus pulmonis adherere: ꝑpter hoc anhelit⁹ bonus fit. Itē ait idē ꝙ si calidū bibat: aut tēperati caloris est vtile ad id qð incidi necesse est. Cūq; in latere egri apparuerit rubor exterius aut tumor: oportet eundē locū scarificari aut cataplasmari ex succo sinapis quatenus vulneretur. Cum corpus est mūdificatū ⁊ morbū cognoueris maturatū esse: ducatur ad balneū temperatū sedeatq; in solio tēperato cali. aque: hoc enī morbū maturat screatum facilem reddit: anhelitūq; leuē dolorēq; cōpescit: magnū enī facit iuuamentū precipue si eger eo assuetus fuerit. Cauendū tamen est ne aqua cali. capiti infundatur: qm̄ humores eius calor liquefacit impetu descensiuos. Omne enim medicamen fieri necesse est in periplemonia ⁊ tussi scriptū: frigida tamē non assuete sunt danda: sed que calida sunt admiscenda: ſm ꝙ naturā febris cognoueris.

De cura furfuculorum pectoris. Cap. xij.

Os oportet curari sicut piplemonicos ⁊ pleureticos cum maturatiuis. s. cum cataplasmate fenugre. se. lini malue. añ. ℥. x. farine faba. ℥. iiij. cuz caulibus quoq; ⁊ ficubus coctis. Si aūt materia sit grossa addantur terebēthina ⁊ stercus colūbinū nitrū ⁊ similia. Cataplasma maturans. ℞. farine fenugre. se. lini. añ. ℥. x. fari. faba. malue sambuci cōtusorū. añ. ℥. v. cepe lilioꝝ. ℥. iiij. terebēthine. ℥. v. yreleō olei vio. añ. ℥. x. liq̄ fiat terebēthina cū oleo ⁊ cuz ea species tēperabunt ⁊ super pectus inducantur. Aliud fermenti cepe liliorū equale pondus fenugre. se. lini mediū pōdus: oīa pistentur ⁊ cū apozimate ficuū temperentur. dabis potui ysopi apozima in quo iuiub. sebe. sint cocte: ⁊ ficus capilloꝝ vene. se. lini fenugre. añ. ℥. vij. se. vrtice. ℥. iij. mūdent: ⁊ cum apozimate ficuū temperentur: ⁊ fisticeleon. dabis etiā ptisanum in quo coquant yreos penidie. cataplasmetur cum cataplasmatibus in periplemonia ⁊ pleuresi scriptis.

De cura frenesis. Cap. xiij.

Renesis cuz sit calidū apostema nascens in diaphragmate sicut pleuresis erit curanda: siue sit cū tussi siue non. Si vero nō habeat tussim curet sicut dictum est in capitulo frenesis: ⁊ febre acuta: sed non phlebotomari basilicam oportet.

De calida cōplexione cordis ⁊ eius cura. Ca. xiiij.

Si cōplexio cordis calida fuerit basilica sinistre manus incidatur. Si enī alio impedimēto fueris impeditus in scapulis vel spatulis scalpellabis. dabis quoq; apozima diaporicon. ℞. casiam magnam. dandum est ptisanū cum succo maligra. ⁊ lac quoq; limbulcū cū bono coriandro. añ. ℥. ij. spodij carab. añ. ℥. ß. cāpho. ℈. j. hec triduo fiant. Dieta coꝝ si feb. habeant sit cucur. cū malisgra. Si vo nō sit eis feb. pulli cuz malisgra. aut aceto vuarū: aut aceto pomi citri. Itē si tēpus fuerit estiuum mittatur in loco frigido in quo ponant ro. salices frondes coctanoꝝ malorū. mirtus quoq; nenufar aqua ro. sanð. ⁊c. Aliud. ℞. ex succo portu. sempiuue frondiū vitis arnogl. cataplasma fiat cū succo coctanoꝝ ⁊ sanð. Caueant vigilias iram laborē coitum tristiciā ⁊ angustiam. In hora dormiendi dabis trociscos de campho. cum succo gra. ⁊ citruli. Clystere fiat cū apozimate in quo coquant iuiube sebe. cū succo portula. calefaciant manus ⁊ pedes ⁊ vnguant cū oleo ro. ⁊ cera. Si autē cōplexio cordis in frigiditate mutat: dabis sirupū malorūgra. cum musco aromaticō ⁊ gallia. dabis ⁊ diaporica. muscatū muscatāq; dulcē cū vino odorife. ⁊ aqua ro. in qua coquantur lignū aloes: ⁊ mastix ⁊ aqua corticum pomi citri. ⁊ dandus est sirupus de yreos: pānus etiā ceroto calefactus pectori inducatur: abstineāt a potu aque fri. dabis etiam diambram tyriacam. Qr si mala cōplexio sicca cordi contigerit: curet cū medicina ethicoꝝ: sicut lacte muliebri asinino ptisano. pect⁹ cataplasmet ceroto humectatiuo: dabis sirupū nenufar. viol. ⁊ similia. Itē si tremor cordi acciderit: inquire vtrū sit ex mala cōplexione aut humiditate sanguinolenta: ⁊ tunc festinanter basilicā venā incide. Gal. in megategni narrat hanc pas. cuidā homini extitisse in vnoq; anno: sed eo phlebotomato passio cessauit: hoc igit ⁊ quis pluribus vicibus fecit: ⁊ passio ꝑpter hanc solā causam cessauit. hoc igitur Gal. precepit percipiēs augmētū passionis fieri. dabis post phlebotomiā succū maligra. cū oxifeni. ⁊ q̄ diximus in mala cōplexione cordis. Puluis ad idē. ℞. se. cucu. citru. cucur. portula. añ. ℥. v. berberis viol. ro. añ. ℥. iij. spodij carabe. añ. ℥. ß. cāpho. quadrantē: dabis potui. Rursus si ex frigiditate fuerit passio curetur sicut passio de frigi. sicut aut muscata diambra ⁊ similib⁹. Cōfectio valēs ad hoc ex frigidi. ℞. se. basilico. ligni aloes gariofi. castorei. añ. ℥. j. carabe corticis citri terre cipri. añ. ℥. iij. musci. ℈. j. mell. qð. s. dabis. ℈. ij. vel. ℥. ß. cū succo ozimi. Qr si acciderit ex fumis melācho. dabis muscatā amarā ⁊ puluerē hmōi. ℞. miroba. ind. keb. embl. se. basiliconis bora. sticados boli ligni aloes ciperi coriandri sicci. añ. ℥. iij. carabe corall. gēme sericivsti crudi petro. añ. ℥. ß. portu. se. cucur. añ. ℥. iiij. fac pul. dabis. ℥. j. cum sirupo maloꝝ. ⁊ apozima se. iuuat ex simplicibus ligni aloes gallia mastix carabe corti. geminici sericū basilicō embli. coriādri.

De sincopi ⁊ eius cura. Cap. xv.

Sincopis fit ex vno accidēte. i. ex subita virtutum spūaliū dissolutiōe: ⁊ causa eius est multiformis. Medicina enī nō est aliud nisi illud quo ꝓhibet. Causa enī sincopis vt al's dixim⁹ est triplex. Prima inanitio. Scđa plenitudo. Tertia mala cōplexio. Dolor aūt inanitioni supponit eo ꝙ spūs inanitur sicut in causa accidentiū diximus. Incipiendū est aūt a sincopi q̄ fit ex inanitione: oportet igitur si sit ex solutione vētris vt curetur cum aqua frigi. infusa in superficie: vt spūs ⁊ calor naturalis redeāt in interiora: spūs excitetur: qr in hac passione deficit quasi dormientibus. oportet ḡ vt nares teneant ne aer exeat q̄ cum anhelitu intrauit: natura nō inueniens vñ exeat reuertit ad calorē naturalē eūq; excitat: lacertosq; intrans stringit. spatule etiā fortiter ⁊ diu fricent: vt materia detrahat ad opposita loca. Vomitus etiā excitet vt materia ab inferioribus ad superiora trahatur. os stomachi fricetur ⁊ calefiat: vt calor naturalis confortetur: ⁊ cor calefiat: qr os stomachi vicinū est cordi. dabis vinū cum aqua fri. mixtū tñ panē in eo infusuz: vt a stomacho ad epar penetret: ⁊ ab eo ad cetera mēbra mittat: qr cito penetrat: ⁊ ꝟtutē custodiet naribus basilicō ro. nenufar ⁊ siliis applicētur vt natura confor

tetur. Res eñi odorifera animã ꝯfortat: ⁊ spiritũ animalem nutrit: ⁊ qḋ dissoluit ex inanitiõe ad interiora deducit: sicut cibus confortat. Similiter si euenerit ꝓpter emissionẽ alterius materiei: res odorifera erit appropinquanda sicut frondes frigide fumigatio ex sanḋ. ⁊ cãpho. cib⁹ sit laudabilis chimi ⁊ facilis digestionis sicut pulli starni hedul: nã sincopis q̃ extiterit: ⁊ q̃ fit ex inanitiõe sic curetur: ⁊ nõ oportet hmõi dolorẽ ex colica aliove mẽbro principali veniẽtẽ: aut ex apostemate locũ doloris calefieri. aqua ro. vnguat: manus ⁊ pedes ligent ⁊ fortiter fricent. Itẽ si fit ex ieiunio sitis est predicte et cũ predictis curet. Or si venerit ex labore fac quietẽ ⁊ infundant manus ⁊ pedes in aqua fri. ⁊ totũ corpus oleis frigidis: odorifera naribus applicẽtur. Sincopis que fit ex ieiunio ⁊ abstinentia cũ vino mixto pullis assis ⁊ hedulis facies apozimata: nõ subito sed paulatim donec confortet stomachus ad digerẽdũ: odorifera appropinquẽtur. Rursus sincopis que fit ex gaudio sic curetur: spũs eñi inanit: vnde odorifera sunt apponenda vt aĩa confortetur: stomachus teneatur vt spũs coadunetur ⁊ ne exeat ꝓhibeatur calor naturalis confortetur: nã intra ex leticia dissoluunt spũs. In timore v̇o ex angustia q: naturalis calor petit interiora: quia exire nõ potest: oportet dari medicinam sicut in ea que fit ex inanitiõe: que dũ fit ex plenitudine sic curet: man⁹ ⁊ pedes ligẽtur, fricentur quoq; ⁊ calidi fiant vt materia ab interioribus ad exteriora trahat ⁊ a nobili mẽbro ad ignobile. minuatur cibus ⁊ potus ne materia augmentetur. Si aũt ex eo fit feb. balneuz caueat. Si autẽ nõ: balneet: q: materiã minuit Abstineat ab aqua in qua cocta sint ameos vel calamentuz nã materiam subtiliari oportet: deinde purgari: dabis igitur oximel quia subtiliat materiam ⁊ penetrat. Or si sincopis fit ex humo. in stomacho coadunatis: ⁊ materia sit calida: facies aqua fri. rore fiat: spũsq; ne emittat aliquantulum cohibeatur ⁊ nares fricent: oximel quoq; cum aqua ca. det ⁊ vomitũ excitari precipiatur: deinde vinũ subtile mixtũ detur: malagra. ⁊ matiana sugat. Itẽ si materia p̃dicta fuerit purgata vomit⁹ cũ oleo ⁊ aqua missa in ore pẽna prouocet. Or si vomere nõ poterit facias suppositoriũ laxatiuũ: ⁊ dabis aquã absinthij: sup stomachũ p̃cedente purgatiõe sanḋ. ro. cãpho. applicabis: ⁊ semp̃uiuã aut portulacã aut virgam pastoris. Si v̇o materia sit phlegmatica similiter aquã frigidã in faciẽ mittes linguã quoq; frica ⁊ vomitũ excita cũ oximelle ⁊ aqua ca. ĩ qua sit anetũ sal. raḋ. dabis dyatesserõ diatrionpipereõ muscatã diambrã. stomachus cataplasmet ex aloe absinthio spica mastice cera ⁊ sambucel. nardileon oleũ vñ materiã ꝓpter oppilationẽ clausam exeat. dandũ est oximel in quo coctus sit succus maligra. cũ origano ameos ⁊ calamento: ⁊ que vrinam prouocent: sicut anisum apium maratrum: dabis cibos subtiles subtiliantes phlegma: ⁊ ad digerendũ faciles sicut in quibus mittatur sinapis origanum calamentũ acetũ obsomoga. raḋ. capparuz ⁊ similia. Preterea sincopis q̃ ex matricis suffocatõe fit: curet sicut passio de plenitudine. aqua facies aspergatur extremitates ligẽtur et fricentur. mel cũ ysopo ⁊ calamento detur: et cum origano ⁊ ameos ⁊ ceteris subtiliantibus: ⁊ dabis etiam parum diambre vel socrugene ⁊ muscatam diamartam ⁊ similia: danduz est quoq; vinum cum oleis cali. sicut sambuceleon costileon nardileon: vt dicturi sumus in cura illius passiõis. nõ dabis oximel: q: vulue sunt neruose oximel autem nocet neruis ⁊ acetum. ventose quoq; apponantur. Or si vulua erga aliqḋ latus torq̃at vẽtosa in coxa altera applicetur. Si aũt sursum ascenderit res horribilis naribus applicetur sicut oppoponax. ⁊ galbanũ ⁊ similia. vulue aũt odorifera: q: ad res odoriferas mouet ⁊ fugat a fetentibus. Sincopis q̃ cõtingit in initio feb. interpola.: q̃ ex humo. grossis q̃liter curari debeat: dictũ est in tractatu accidẽtiũ fe. ꝯcomitãtiũ. h̃ est cura sincopis ex plenitudine. In ea v̇o q̃ fit ex mala cõplexiõe inquirẽdũ cui mẽbro mala cõplexio dñet: nã si cordi dñet cũ medicina curet ⁊ cibis in eisdẽ scriptis. Si aũt epati cũ medicinis q̃s dicturi sum⁹ curet. Si aũt stomacho dabis ꝯ̃ria sicut est ordei farina ꝯfortatiua hmõi. fiat ꝯpatio in his q̃ sincopim patiũtur repugnando cause vnde oritur.

Explicit sextus liber.

Liber. vij. de passionibus membrorũ cibaliũ: ⁊ earum curis.

Capitula eiusdem libri. vij.

De passiõib⁹ mery ⁊ ei⁹ cura. Cap. j.

Quoniam in sexta practice particula medicinas ⁊ curas membrorum spũaliuz pro posse demonstrauimus: ordo expetit vt in ista subsequẽti ꝑticula de curis passionuz cibalium mẽbrorũ disseramus: ⁊ incipiendũ est a mery inq̃rere vtrũ sit ex ma

in cõplexione: vel ex apostemate: aut ex fracture separatiõe. Si fit ex mala cõplexione calida: dabis sirupũ iulab cũ visco psilii mali gra. et paulatim trãsglutiatur: et dabis oxise. et hoc paulatim: qm̃ per mery decurrit: ideo cũ via fit medicine in eo non potest manere. Cataplasma inter spatulas pones de sand. et aqua ro. cataplasma cum succo portula. et lactuce. Et si mala cõplexio frigida fuerit: dabis scindenticon cũ aqua et pauco hierepi. et in aqua mastix coquatur et frica: maratrũ anisum et anetum dabis. hec cũ sapa. dãda sunt iura cali. ex pullis coctis cũ aneto et cinamomo et cimino galanga et similib9. vngantur inter spatulas cum sambu. et costũ. fiat cataplasma ex absinthio aloe spica et mastice. Itẽ si mery patiatur ex siccitate: dabis viscum psilii se. cy citoni. sirupũ vio. nenu. et amigdal. dabis iura in quibus sit sepũ galline et anatum cũ malua et crisolocan. et similibus: aut coque in lacte asinino vel caprino. Vnguantur inter spatulas ex oleo et cera. Si autem passio fuerit ex humid. dabis oxizaccaram et vinum conditum cũ pigmentis muscatisq̃ et triferã paruam: et mirobalanos conditos: hec autem paulatim transglutiat.

De apostemate mery. Cap. ii.

Ursus si causa passiõis fit calidũ apostema: incide venam mediã sangui. quantũ sufficit extrahens: dabis sirupũ cũ granatis. vnguantur inter spatulas de sand. endi. et suc. solatri. dabis ptisanuz cũ sirupo vio. cataplasmabis inter spatulas ex farina ordei malua vio. camo. et mellilo. Et si videris apostema colligere materiã si nõ sit rigor fe. dabis apozima ficuũ cũ sapa: et cataplasmabis inter spatulas ex farinafenug. se. lini fermẽti cũ sapa. dabis ius similaceũ et fabarũ cũ oleo vio. et zucca. Si apostema factum fuerit inter spatulas: vnguatur oleo lini et anetino: et transglutiat aquam in qua coquantur anetum mellilo. camo. fenugre. se. lini cum sapa: et iura cali. in quibus coquãtur anetũ caules et similia. Preterea si patiantur ex incisione vel fractura: vt sanguis emittatur curẽtur sicut emoptoici: sed paulatim detur eis medicina: q̃ dolori in ore stomachi conuenit propter colligãtiam cerebri et cordis: de quibus dictum est in precedẽti particula de his vtrisq̃ mẽbus intitulata. Passionẽ vo que appropriata est ori stomachi: ad p̃sens dicemus. Incipiẽdum est autem a mala complexione calida et sicca.

De mala complexione calida oris stomachi. Ca. iii.

I ergo mala cõplexio stomachi fuerit cal. dabis succũ mali gra. dabis etiã hunc puluerem cũ eis. ℞. ro. portu. se. cucu. citru. añ. ʒ. iiii. spodii sand. alb. terre armenie. añ. ʒ. iii. cucu. coriand. berbe. añ. ʒ. ii. et ß. cãpho. ligni aloes. añ. ʒ. i. dabis exagium. i. dabis et trociscos hos cuz lacte caprino. ℞. spodii gũmi dragagan. se. citru cucu. portu. suc. liquiri. sand. al. añ. ʒ. ii. cãpho. ʒ. i. quadrantẽ: tempera cum succo psilii et fac trociscũ. ʒ. i. dabis exagium. i. cum lacte bubalino. dabis etiam trociscos de spodio laxatiuos: trociscũ de campho. cũ eodẽ lacte: aut sirupum malorũ gra. suc. citoniorũ sapã vue acerbe sm̃ fortitudinem caloris dãdo. pone super os stomachi portu. endi. sempui. corian. lactu. horũ dico succũ cum sanda. et campho. ponendũ: cum pauco aceto dabis cibos pisces cuz aceto. Si autẽ cõplexio ipsa fuerit cũ materia cholerica p̃cipe infirmo vt vomat si facilis est ei vomit9: hoc em̃ fiat cũ oximelle et aq̃ cali. Si autẽ materia fuerit in supiori parte stomachi dabis h̃ ter aut q̃ter in mane: et dabis post vomitũ sirupũ refrigeratiuũ. Et si non leuis ad vomitũ fuerit dabis apozi. de miroba. fumiter. ro. passis oxise. et pauco oleo. Dabis hierapi. si feb. non habeat: et de pilu. istis. ℞. miroba. citri. ʒ. iii. fac pul. tempera cum. ʒ. i. hierepi. da cum sirupo vio. Item apozima ad hoc. ℞. ro. ʒ. vii. fumuli. ʒ. x. absin. ʒ. v. pun. passi. añ. ʒ. xx. coque in. xx. lib. aque vsq̃ ad. i. cola. et da. ʒ. iii. cũ exagiis v. al. Cataplasmabis stomachũ cuz ro. sand. gallis campho. cum aqua ro. hec añt curatio male cõplexiõis oris stomachi cum materia cho. Preterea hanc cõfectionẽ testatur Gal. iuuatiuã esse immundo stomacho ex humo. chole. in eo inuiscatis. ℞. absin. ʒ. v. ro. ʒ. xx. coquantur in. ii. lib. aque vsq̃ ad. i. dabis potui cum exagio. i. al. quo nõ inuento dandũ est cũ succara. Si añt cho. ad epar descenderit: aut ab aliis ad totũ corp9 incide basilicã: et põtest purgari cuz his pilulis. ℞. miroba. citri. ʒ. v. alo. ʒ. vii. absin. ʒ. iiii. ro. ʒ. v. scamo. cocte i cocta no. ʒ. tempera cum oxizacca. ʒ. i. et. ß. aut. ʒ. i. In his vero in quibus est mala complexio frigi. studendum. Incipiendum est ita: dabis mel ro. cum troci. de ro. et post bibat aquam ro. in qua cocta sint lignũ aloes mastix gariofi. anisum et se. apii non quiescẽte autẽ dolore dabis socrugene muscatam sindẽticon metridatũ aut tyriacã. hec dabis cũ aqua cimini mastı. anisi spice. super os stomachi cataplasma ex mastice gallia ligno aloes absin. impone. tẽperabis cũ succo coctani si cõtusã cũ masticatione: vel misceantur: aut cum costũ. cera rubea et alba.

De mala cõplexiõe frigida stomachi. Cap. iiii.

Tem si mala cõplexio frigida fuerit in stomacho toto: dabis apozima radicũ metridatũ aut socrugene et similia stomacho valentia. cibus sit pull9 columbinus perdix pullus passerũ cum oleo et obsomoga. et forti vino: et iura quoq̃ ciceris et vinum vetus et odoriferum. Preterea si mala cõplexio fuerit phlegmatica dabis pilulas de aloe myrrha: aut pilu. aromaticas: aut de hiera. aut cochias: aut apozi. de aloe. vomitum p̃uocabis cum purgatiuis cõuenientib9 phlegmati sicut ex radice aneto oximelle: dabis post vomitũ zinziber. cõditũ bell. et embli. cumq̃ cognoueris stomachũ esse mundatum: dabis cõfortatiua vt nõ vltra recipiat ad eum venientia: sicut troci. de ro. et pauco mastice. cataplasmabis stomachũ ex aloe absin. singulorum. ʒ. v. masti. spice folii gariofi. añ. ʒ. i. et ß. tẽpera cũ sambucel. ʒ. ix. cũ. ʒ. iii. cere liquefacte: et sp̃es temperabis: imponantur sup os stomachi et in fundamento eius. Si vo stomachi nimia frigiditas extiterit phlegmatisq̃ nimiũ habuerit dabis opozi. radi. cũ sambucel. camomil. tyriace. ʒ. i. cuz vino mittam metridatum cũ cimino et succo mente cõfectũ: danda est aqua in qua coquantur mastix spica gari. cinamo. lignũ aloes. ℞. masticis troci. de rosa. añ. ʒ. iii. carabe mente ligni aloes. añ. ʒ. iii. fac puluerẽ da exagiũ. i. cũ aqua ro. de bis añt dabis sm̃ fortitudinem pa. nã si debilis fuerit sufficit mel ro. troci. de ro. cũ masti. et aqua. ro. i q̃ cocta sint lignũ aloes. et gariofi. Si vo pas. fit fortis dabis superiore antidota et hieram forte Gal. Hip. in epidi. cuidã inquit contigit dolor in stomacho: hoc ipsemet indicauit fore dandũ equaliter vinũ mixtũ. vinũ añt neq̃ nouũ neq̃ vetus sit: hmõi tẽperate calefacit et digestionẽ adiuuat. Si vero cibus in acetositatẽ mutetur in stomacho: dabis cinamo. squinan. cordu. equale põdus et piper: pulverizẽtur et. ʒ. i. cũ vino tribuatur. Aliud. ℞. ro. ʒ. ii. cinamo. ʒ. i. et ß. aneti dabis exagiũ. i. cum aqua ca. vel vino. Rursus vo si cõplexio q̃ ori stomachi vel fundamẽto ei9 dñatur sit hũida tribuatur medicina i frigida cõplexiõe dicta ipsa em̃ calefacit et desiccat stomachũ. calefiat stomachus cũ aq̃ et sale ro. spica calamẽto: et cũ h̃ cataplasmetur. ℞. aloes boli armeni aluminis iameni. añ. ʒ. iii. nitri boracis armenici spice cardamomi. añ. ʒ. i. ß. tere omnia diligẽter et fac puluerẽ et tempera cum aceto. Cibus sit ius ciceris cũ cinamo. ali. aneto oleum lotũ. perdices fusellatas cum aceto dabis et apio et passeres. Item si mala complexio stomachi sit sicca humectabis quantum poteris: qr hic morbus multotiens protenditur qui vocatur senium: vnde si calor ei inheserat ducit in ethicam: oportet igitur dari lac asininum et femineum cũ humectatiuo puluere in ethica dicto. Item cum lacte bubalino lauetur in aq̃ ca. vel tepida in qua coquãtur nenufar: vio. cucu. lactu. ordeũ mũda. et filia. Cib9 sit ius ethicorũ superi9 noiatũ: pulli videlicet cocti cum cucur. lactu. spinar. et atriplice. Super stomachum cataplasma ex cera et oleo vio. est ponendum: et nenufar cum cera alba et succo sempuiue et portula. studendum tamen est ne cadat in ethicam. Hic pul. valet dolori stomachi p̃pter frigiditatẽ. ℞. spice masti. carda. nucis mus. añ. ʒ. ii. ciperi anisi apii. añ. ʒ. iii. ro. ʒ. iiii. fac puluerẽ da exagiũ. i. cum vino veteri. Aliud. ℞. masti. spice gariofi. folii nucis musca. añ. ʒ. i. anisi apii. ameos cimi. calamẽti. añ. ʒ. ii. dabis. ʒ. i. cum vino odorifero. Troci. rosa. ℞. ro. ʒ. vii. spice succi liqui. añ. ʒ. iii. masti. ligni alo. añ. ʒ. ii. croci. ʒ. ß. tempera cũ vino odorifero. fac troci. exagiũ. i. dabis de melle ro. ʒ. vii. cũ aqua ro. in qua cocta sint mastix et gariofili.

¶ De apostemate cali. oris stomachi et eius cura. Ca.v.

alidis in ore stomachi nascentibus apostema
tibus mediana incidatur: et sanguis si etas vir
tus tēpus et cetera permiserint. sufficienter ex
trahatur: dabis ptisanum cum succo maligra.
et sirupū vio. et nenufar. stomachus in initio cata
plasmet ex sanđ. ro. bolo. memithd. suc. endi.
litio coriandro et coctanis. Cataplasmate in initio hmōi apo
stematis fiant. ℞. succū mirte aquā ro. coctana portu. semp
tu. maligra. cū cera et oleo addito pauco campho. in his pan
ni infundantur et stomacho inducantur. deinde applicent fa
rina ordei vio. sanđ. al. solatrū arnoglo. cortex cucur. Cibus sit
spinar. atriplices: in his panis similaceus infundatur. Item
eo maturari incipiente et dissolui cataplasma facies ex farina
ordei malua camo. mellilo. sanđ. rub. vt virtus stomachi cu
stodiatur cum succo solatri caul. temperetur: dabis ptisanū
in potu cum sirupo vio. suc. solatri et endi. cocte: et de spuma
dabis. ʒ. iij. in his mittantur casiesi. ʒ. v. et olei amigda. ʒ. ij. da
bis de hoc per. xij. dies. vel p. vij. Si nō sit fe. addat aliquan
tulū succi maratri et apij. ʒ. ß. et troci de ro. dabis cibū hūc tu
ra furfures cum amigđ. in suc. mica panis infusa det. Si aūt
nō dissoluatur et saniem colligere incipiat: dandum erit hoc.
℞. se. lini malue pondus equale: dabis mane et meridie et se
ro. ʒ. iij. cum. ʒ. iiij. lactis asine vel capre. Aliud. ℞. fenugre.
ʒ. iij. apozimatis ficus fermenti. ʒ. ij. feb. aūt non habentes su
mant de apozimate ficus in quo apozimate fermentum le
nias muscellini fenug. aā. ʒ. x. croci. ʒ. ij. cumqz rumpetur apo
stema et sanies exire incipiet: dentur lactis asini et capre. aā. ʒ.
iij. cum sirupo papaueris aut iniub. cum bolo ar. gūmi ara
bi. aā. ʒ. ij. Aliud. ℞. risi pōdus. j. orđ. mūda. ß. et misce: gūmi
dragagā. aā. ʒ. xj. detur cal. Aliud. ℞. risi pondus. j. orđ. mū
dati ß. facvt prius. Refrigeratiua sup stomachū imponant
pannus subtilis in concha infusus refrigeratus super niuē sto
macho inducatur.

¶ De apostemate frigido oris stomachi et eius cura. Capi.vj.

iusmodi apostema si fit in ore stomachi vel me
ri vel eius nascatur fundamento: inquire vtrum
sit molle: quo sic existente: dabis apozima radi.
cum diacucurma aut homorusia cum oleo sam
bucino. socruge. quoqz aut diatessarō: tyriacam
metridatum cum aqua squināti. Item sambuleon cū aqua
maratri apij apozimate. calefaciat os stomachi cū aqua cali
da in qua coquatur cinamo. cimi. resina ruta squinantū cum
pauco sale et pauco aceto. Cataplasma. ℞. aloes. ʒ. v. absin.
carda. aā. ʒ. iij. spice masti. aā. ʒ. ij. fac pul. deinde sume sambu
celeō nardil. aā. ʒ. x. cere. ʒ. v. in oleo cera liquefiat: et fac cata
plasma. dabis cibos calidos et siccos sicut ciceris apozi. olei
cimi. aneti. cinamo. galang. perdices frixas cum aceto carui
pipere. Si aūt apostema durum extiterit: dabis dialogodiō
hierāpi. archige. cū succo maratri et solatri. Item si estas fue
rit et eger iuuenis sit dabis succū maratri apij aneti cum. ʒ. v.
casiesi. apozi. quoqz rađ. quod. ℞. apij maratri. aā. ʒ. x. anisi
se. maratri. aā. ʒ. iij. liq. mellilo. aā. ʒ. vij. fenug. ʒ. vij. ficus alb.
x. passi. ʒ. x. coque. in iiij. lib. aque vsqz ad. j. cola. dans. ʒ. iiij.
cum casiasi. et sambucel. Et si duricia eius maxima fuerit de
tur hoc apozi. ℞. nitri squinan. aā. ʒ. vij. mellilo. malue liqui
ri. tribulois. aā. ʒ. x. camedre. camepi. se. lini fenugre. aā. ʒ. v.
malue. ʒ. vj. masti. ʒ. j. armo. oppopona. se. rape bdellij. aā. ʒ. ß.
terebenthine. ʒ. iiij. passi. ʒ. xx. ficus. xxx. coquentur in. v. li. aq
vsqz ad. j. cola. dans. ʒ. iiij. cū. ʒ. j. sambu. exagium. j. homoru.
dabis hec triduo: vel per. v. dies. Aliud. ℞. absinthij spice. ca
siesi. aā. ʒ. iij. aloes figie. aā. ʒ. iiij. fenugre. se. lini. aā. ʒ. v. croci
mirte. aā. ʒ. j. puluerizentur et cera in oleo costino vel sambu.
soluta fac vnguentū stomacho inungendū. Aliud. ℞. camo.
mellilo. absin. caul. aneti fenug. se. lini. se. croci hortensis. aā.
ʒ. v. masti. casiesi. carda. aā. ʒ. ij. mirte croci. aā. ʒ. iij. aloes thu
ris. aā. ʒ. iiij. malue ro. vio. bdellij. aā. ʒ. v. amo. serapi. aā. ʒ. j.
terenda terātur: gūmis aūt liquefactis cum succo caul. cum
sepo galline et anatis: et medulla cruris bouini oīm cum fre
leon. fiat vnguētum. Item ex dialtea vngatur: aut costil. aut
nardileō mixtis cum casia croco spica et similibus odoriferis
et confortatiuis per stomachum vngere valent.

¶ De corruptione appetitus. Ca.vij.

uibus appetitus corrumpitur: et desideriū corus
sit in luto et carbonibus: et sit ex materia phlegma
tica: stomachus mundificetur cum vomitu cū sub
tiliantibus et incidentibus: vt cū mellicrato oxi
melle rađ. cum aneto et sale dabis pisces salsos. et
si fortioribus vti opus est da costil. sel in hebdomada tātū:
vel de. x. in. x. diebus fiat. Dāde sunt pilule de aloe vel de aro
matibus que. ℞. cinamo. al. calami aroma. casie. xilobalsa.
squinanti. cordu. aā. ʒ. xx. grosse puluerizentur: et in caldario
aque plu. missis cum eis coquantur: et acceptis. ʒ. x. aloes la
uentur cum ipsa aqua: deinde ad solē per. xx. dies donec sic
cent et in augusto: tandem adde myrrhe masti. aā. ʒ. ij. fac pi
lu. dans. ʒ. ij. vel. iij. tempera cum melle da. ʒ. iij. cum ca. Si
autem corruptio propter materiam acutam vel salsam fue
rit: da vomitiuū cum oximelle et cum aqua cali. tantū. Cū sto
machus est mundificatus dabis hoc quod valet malum ap
petitum habentibus: et desiderantibus. ℞. cupule glandiū
ʒ. ij. passorū munda. ʒ. vj. anisi miroba. rađ. bdell. embli. aā. ʒ.
v. ferruginis cum aceto cocte et asse. ʒ. x. coquantur in lib. j. vi
ni stiptici lib. ß. aque dulcis vsqz ad mediū cola: da quotidie
mane. ʒ. ij. Item si malus appetitus sit in muliere propter
conceptionem: caueat vomitum: qz vomitus mouet fetum:
et non sit securitas quin aborsus fiat: dabis ergo hūc pulue
rem. ℞. carda. vtriusqz macis pōdus equale: zucca. quantū
omnia dabis exagiū. j. cum aqua cali. vel cum vino odorife
ro. Aliud. ℞. cimi. ameos. aā. ʒ. iij. cardamo. masti. aā. ʒ. j. da
cum vino odorifero. Aliud ad conceptū expellit vētositatem
et malum curat appetitum. ℞. cinamo. anisi apij. aā. ʒ. v. cy
peri mente calamenti. aā. ʒ. iij. zedo. carda. gar. aā. ʒ. j. sasami
ʒ. vij. dabis. ʒ. ij. cum aqua frigi. Aliud. ℞. cupularum glādiū
anisi. aā. ʒ. iij. kebu. embli. aā. ʒ. v. ferruginis in aceto infuse et
asse. ʒ. v. passi. mūda. ʒ. vij. coque cum. ʒ. viij. vini veteris vsqz
ad medium cola et da quotidie. ʒ. vj.

¶ De bolismo et eius cura. Cap.viij.

anc passionem si sequatur sincopis: infundat
aq frigida vel ro. naribus odorifera vel calefacti
us vt muscus ambra applicentur: vinū odorife
rū fundimus: ambra memitha lignū aloes sto
macho inducātur gallia muscata et mirtus: ma
nus et pedes fricentur. aliquando pili extrahā
tur: aures torqueātur. ita corpus purgetur: vt calor genere
tur. cum excitatus fuerit dabis panem infusuz in vino: aut si
rupo malorū gra. vt a stomacho et intestinis ad epar veloci
ter trāseat: nutrit quoqz et confortat: dabis cibos velociter
digestibiles: et etiam brodium factū ex gallinarū pullis star
nis perdicibus et similibus cū odoriferis condimentis: et vi
num bibat vt membra confortentur.

¶ De canino appetitu. Cap.ix.

assio ista si ex acetosa fuerit materia: curabis cū
mundificantibus stomachū ex phlegmate ace
toso sicut pilu. de hiera. de aromatibus de aloe et
similibus. dabis cibos vnctuosos vinū rubeū pu
rum vetus. vinum enim in passionis huius cura
forte est. vñ Hip. in apho. testatus est q potus indigentiā sol
uit: quia calefacit os stomachi phlegma subtiliat: caue tamē
stipticum ponticū: hoc enim appetitum auget. Et si cibus de
scenderit de stomacho cū murmure gratulans: dabis cāda
rusum et grossas carnes et vnctuosas oua mollia et mel coctū
cum butyro vel sisamo: caue acetosa vel stiptica: quia appeti
tum confortant. Si mollities ventris abūdauerit: dabis ci
bos citoniatos muscatos triferā ferruginatā coctans. Et si
hec passio ex inanitione contigerit: dabis ea que multū nu
triūt ter aut quater paulatim in die: vt stomachus digerat
et confortetur. Stude ne aliquid a corpore dissoluatur. post
igitur oppilētur cum lauacro in aquis frigidis vbi alumē sit
positum: nec tamen in aquis aluminosis: iube vt sedeant in
loco frigido: vngantur oleo mirtino ro. salicino et similibus.
Si ergo cōtigerit extremia bonum signum est: ostendit enim
q in stomacho cibus permanet.

¶ De ablatione appetitus. Cap.x.

Huiuſmodi egritudine ex mala quidẽ cõplexione exiſtente cali. da frigida ſtomachi cõfortatiua ſicut ſirupũ vue acerbe et maligra. cibus ſit lactu. endi. portu. et ſimilia. comedat iura cũ ſucco vue agreſtis et granatorum. Si vero ſit ex mala complexiõe frigi. dabis citoniatã muſcatã diamilõ diagal. oxizacca. et citoniten qd. ℞. ſucci coctani põdus. j. mellis. j. coquãtur ad ſpiſſitudinem. Pul. ℞. cimi. maratri apij origani ameos calamenti acori pondus equale: nucis muſcate gar. añ. quadrans ponderis: tempera cum vino odorifero. Item ſi contigerit ex fluxu chole. rubee ad ſtomachum: prouocet vomitum cum mũdificãtibus cho. extingue eam ſicut dictum eſt in mala complexione calida. Si vero ꝓpter phlegma viſcoſum: vomitus mundans ei detur: dabis et pilulas aloes: et aromatica citonitẽ laxatiuã diatriõpipereõ triſe. mag. ferrugi. muſca. et hãc cõfectionẽ. ℞. ſquinã. pondus. j. ſpice ligni aloes. añ. pondus ß. fac pul. da. ʒ. ij. cũ aqua cal. cũ pipere zinzibe. galang. obſomoga. et ſimilibus ſtomachũ confortãtibus.

De paſſione que precordia dicitur. Capitu. xj.

Paſſio hec precordia vocatur: quia materia eius eſt cholerica a capite ad os ſtomachi deſcendens ſubſcriptis curari oportet. vomitum prouocabis cum oximelle et cum aqua calida: deinde dabis ſirupũ de maliſgra. et ſimilibus. Hip. in epidi. mulierẽ quandã precordiorum dolore vexatam ſola ordei farina cum aqua granatorum curatam extitiſſe teſtatur. ordeum mũdet: deinde infundatur et ſiccetur et pulueriʒetur: farina enim ordei hãc choleram in ſtomacho deſiccat: aqua vero granatorum calorẽ extinguit et ſitim procurat.

De ſiti. Capitulum. xij.

Habenti ſitim ex mala complexione calida ſine materia: dabis oxizacca. cum aqua frigida et aquã granatorum cum ſucco portu. vue paſſe agreſtis vel malorum prunorum murorũ etc. dabis cũ ſucco cucur. aſſe. troci. iſtos quoque cum ſirupo vio. mane et meridie. ℞. ſe. curcur. cucu. citru. portu. añ. ʒ. iiij. gũmi dragagan. amidi ſpodij pſilij ſand. albi. añ. ʒ. ij. campho. ʒ. j. da quadrantem cum aqua frigida et viſco pſilij: et de ſe. cito. dabis quoque ſepe prefatam confectionẽ vbi cum aqua confortet: cum aqua cucur. ſup niuem refrigerata. Trociſci ro. cũ aqua eadẽ. Teneat in ore has pilulas. ℞. ſe. cucur. melo. cucu. citru. portula. cocta. añ. ʒ. v. gummi amidi dragagan. añ. ʒ. iij. ſuc. liquiri. ʒ. j. fac puluerem: tempera cum ſuc. pſilij fac pilulas magnas ſub lingua infirmi tenẽdas. nutriatur cũ pullis coctis cum aceto et agreſta: dabis aquam ſumper niuem refrigeratam: ſuper ſtomachum ponatur pannus infuſus in ceroto refrigerato ſuper niuem. Item ſi ſit propter malam complexionẽ cordis vel pulmonis vel pectoris: ſedeat eger in loco frigido vbi ſit nix et aque fluxus: et ſeptẽtrionales vẽti: caput diſcooperiatur: aer cũ naribus attrahatur. ſup ſtomachum et pectus cerotum refrigeratiuum imponatur: cuius frigiditas ſit actualis.

De mala digeſtione. Cap. xiij.

Habentibus malam digeſtionem cũ fumoſa eructuatiõe quod palam eſt eſſe de cal. dabis trociſcos de ro. qui fiunt cũ ſpodio cũ ſirupo malorũgra. melius tamẽ cum oxizac. facta cum cocta. Troci. de ſpodi. ℞. ſanda. alb. ſe. pſilij ſe. cucur. cucu. citru. portu. añ. ʒ. j. ro. ʒ. vij. campho. ℈. j. berbe. ʒ. vj. boli. ʒ. iiij. tempera cum ſucco pſilij dans ʒ. j. fac troci. et da cũ ſirupo cocta. aut cũ ſirupo de vua acerba. Aliud ℞. berbe. ro. añ. ʒ. iij. portu. cucu. citru. añ. ʒ. iij. boli. ʒ. iij. campho. ℈. j. tempera cum aqua da. ʒ. j. Puluis. ℞. ro. berbe. corian. añ. ʒ. vj. carui cimi. in aceto infuſi portu. ſe. cucu. citru. añ. ʒ. iiij. ſpodij galan. añ. ʒ. ij. ligni aloes. ʒ. j. fac pul. dans. ʒ. ij. cũ bolo et lacte bubalino calido da in meridie de hoc ſirupo. ℞. ſuc. maligra. malorũ coctanorũ. añ. lib. v. aque ro. lib. iij. coquantur in caldario cum melle addito mente galle ſand. añ. ʒ. v. ponantur in panno et ligentur in medio eorum maneãt donec ad mediũ coquantur: deinde tantũdẽ zuccare addatur coquantur fiat ſirupus da potui. Electuarium valet. ℞. ſpodij. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. ij. et ß. fac electuariũ cũ melle. Aliud ℞. malorum coctanorũ. lib. iij. cũ aceto coque ſufficienter: deinde terantur et addito duplici pondere. ʒ. ij. ſpodij ro. ſand. ligni aloes. añ. ʒ. v. maſticis gallie carda. añ. ʒ. ij. cimi. in aceto infuſi. ʒ. iij. Cibus ſit pull. gallina. perdix ſuffuſa in aceto et obſomog. carui et coriandro. Sugat citonia malagranata. et ſimilia: caueat vinum et colũbas. cataplaſma in mala cõplexione oris ſtomachi predictũ ſtomacho inducatur. Or ſi mala complexio ex frigidi. extiterit dabis diaſenticõ dialignum aloes. Or ſi nõ ꝓſunt dabis diambrẽ diatriõpi. Apozima de radi. cũ pauco homorufie ſocrugene ſindentõ: trociſci. de ro. cũ melle ro. Item ſi hec mala cõplexio fuerit fortis dabis tyriacam muſcatam metriõ. theod. et ſimilia. Electuarium frigido ſtomacho cõueniens. ℞. cimi. aniſi ſe. apij mente calamẽti. añ. ʒ. vij. ſpice maſticis gar. card. macis. añ. ʒ. iiij. piperis nigri et lõgi. añ. ʒ. v. ligni aloes. ʒ. iiij. mellis qd ſufficit. Electuarium diamilon valet defecto ſtomacho. ℞. malorũ munda. ʒ. iiij. infundãtur in vino odorifero die et nocte: deinde ſufficiẽter cocta piſtent: et adde tãtũ mellis coquant quoad coagulentur: deinde ligni aloes mente agari. carice croci gar. añ. ʒ. j. zinzibe. ʒ. j. muſci. ℈. j. Puluis valens oxiremie. ℞. ſpice maſti. card. añ. ʒ. ij. ligni aloes galange. añ. ʒ. iij. aniſi apij ro. baſilic. añ. ʒ. iij. da exagiũ. j. Alius. ℞. maſti. ſpice ſe. baſilico. añ. ʒ. j. ciperi mente cimi. aniſi. añ. ʒ. ij. kebu. bell. añ. ʒ. iij. fac pul. Sirupus de ligno aloes. ℞. aque roſa. li. iiij. ligni aloes. ʒ. iij. pulueriʒẽtur groſſa et in eodem mittantur ſpica maſtix gar. carice. añ. in panno groſſo ligentur et coquantur donec tres partes defecerint: et immitte zucca. lib. ij. extracto pãno fac ſirupum et adde. ℈. j. muſci. Alius valet digeſtioni male ex frigiditate. ℞. aque malorũ cocta. lib. iij. aceti lib. j. vini odoriferi coquãtur ad tertiam partem cola et adde zinzibe. maſti. pipis. añ. ʒ. iij. croci. ʒ. j. muſci. ʒ. ß. pulueriʒẽtur: et etiam in iure fricentur et ſeruentur. Cõfectio iſta valet oxiremie. ℞. papaueris. ʒ. ij. ro. ʒ. j. ſe. aneti cimi. añ. ʒ. ß. fac pulue. da. ʒ. j. cũ vino odorifero. Item iuuat oxiremiã diatriõpipereõ. Dieta nõ digerẽtibus ꝓpter frigiditatẽ et ſiccitatẽ ſit facilis digeſtiõis ſicut panis furfureus: caro auium ſilueſtriũ: ſicut ſunt perdices ſtarni pulli galli. cocti cum obſomogaro aceto carui pipere vino odorifero zucca. paſſis. vtantur electuario de zuccara: maſticent lignũ aloes cum maſtice: caueãt groſſa et dura: aſſueſcant exercitiis ante cibũ: lauentur in aqua calida in qua coquantur ſanſucus calamentum abrotanum et ſimilia.

De digeſtione cum dolore. Cap. xiiij.

Oportet materiã huiuſmodi purgari cum medicinis que eam trahere valeat: nã ſi ſit in fundo ſtomachi per loci vicinitatẽ erit purganda. Sed tamẽ ſi tẽpus fuerit eſtiuum ac calidum vomitũ prouocari oportet: tũc medicina eſt naturalis: et materia ad ſuperiorem partem mobilis: neceſſe eſt igitur vt queras vtrũ materia ſit cholerica: et ſi ſit dabis catarticũ de mirob. citri. bdellio ſene ro. vio. bedegar prunis paſſis oxiſe. et ſilibus cõfortet cũ ſcamo. Si aũt eger nõ ſit facilis: dabis ſirupum ro. cũ oxizac. vel miroba. citri. exagiũ. j. dabis pulueriʒatũ cũ hiere pig. ʒ. j. et ſcamõ. ʒ. j. fac pilu. dabis apozima de aloe qd mundet ſtomachum de materia cholerica. ℞. feniculi. ʒ. v. ſene. ʒ. x. abſin. ʒ. vij. miroba. citri. ʒ. x. ſcario. cuſcu. añ. ʒ. iiij. in quodã vaſe ad ſolem ponantur: quotidie dabis. ʒ. iiij. cum exagio j. de aloe et amigda. ʒ. j. ſtomacho aũt mundificato de cho. ru. da ſirupum granatorum et ſimilia. Or ſi materia phlegmatica in ſtomacho fuerit contenta: dabis ea que purgant ſicut ſunt pilu: de hierapi. cochie ſtomaticõ hierapi. et ſimilia. Or ſi fuerit dura et viſcoſa dabis apozima de radi. cum pauca picra vt materia ſubtilietur: deinde danda eſt prefata farina: et poſt hierapi. maior: ſicut hieralogo. hierapi. galie. cũ aqua in cocta ſint aniſum apij ſe. et ſimilia. Nouiſſime autem ſtomacho mũdificato dabis troci. de ſpod. ʒ. j. maſti. ligni aloes. piſtatorum. añ. ʒ. ij. rodozacca. tẽperent. bibat aquã ro. in qua cocta ſint aniſum apiũ ameos: da kebu. conditos cum melle

fura tiloris cū cimino cinamo.alithimo galā.pdice s starnos .et sirup⁹ de rad. valet frigido stomacho cū materia est visco sa. ℞. radi.apij marat. añ.ʒ.vij.anisi.ameos cimi. añ.ʒ.iiij. masti. spice carde.casie assari carpobo.añ.ʒ.iij.passi.ʒ.xx. coque in.iiij.lib.aque vsq; ad.j.da.ʒ.iiij.cum.ʒ.j.pigre. Si autē phlegma adhereret villis stomachi da hierāpi. pil.de aloe apozima horum. ℞.rad.apij.maratri.añ.ʒ.x.absin.ro. añ.ʒ.v.spice masticis.añ.ʒ.ij.asari carpobal.xilobal.casie. añ.ʒ.iiij.passi.ʒ.xxx.coquantur in.iiij.lib.aque vsq; ad mediū ponantur ad solem: da.ʒ.iiij.cū exagio.j.aloes triduo aut.v.dieb⁹ post occasum solis da melis rosa.ʒ.vij.troci. de ro.ʒ.j. si hec sufficiāt: et stomachum noueris mundificatū esse: bonū esse. Sin autē dabis trocisc. de ligno aloes pondere exagiū.j.cum sirupo vio.odoriferi. Gal.dixit hos trociscos in quiescendo stomachi dolorē nimium valere videlicet ex humiditate. Si patiantur extremiā torsionē et dolorē stomachi ac vertiginē. si fuerit a stomacho procura. Pilule que mūdāt stomachū. ℞.hierepi.ʒ.j.et ß.turbith.ʒ.j.agarici.ʒ.iij.kebu.citri.añ.ʒ.coloquinti.ʒ.salis naptici.ʒ.ß. tempera cum succo apij. da.ʒ.ß. Aliud. ℞.agari.hierepi.turbith.añ.ʒ.ij.mirab.citri.kebu.salis.añ.ʒ.j.coloquinti.ʒ.ß.scamo.ʒ.iij. bdellij.ʒ.ß. fac pul.tempera cum aqua in qua coctum sit bdellium. Aliud. ℞.turbith ʒ.j.et ß.agari.kebu.citri.añ.ʒ.iij.aloes.ʒ.ß.sal.ʒ.ij.scamo.quadrātem: tempera cum aqua cali.da.ʒ.ij.vel.iij. Aliud. ℞.mirobo.citri. kebu. añ.ʒ.ij.apij anisi masticis croci. añ.ʒ. viij.serapi.cicute.añ.quadrantem: coloquinti.ʒ.ß. fac pilulas. Electuariū cōfortatiuū mundans stomachum de phlegmate sicut fariata citoniten et similia. Electuarium fariacū mūdat stomachum a phlegmatico humore: et ipsum cōfortat. ℞.cimi. cinamo.caride.añ.ʒ.iij. ligni aloes gariofi.masti.cube. croci añ.exagium.ß. turbith exagia. xx.scamo.ʒ.v.zucca.ʒ. xv. fac puluerem: liquefiat ambra in balsamo: deinde modicum frictetur et post temperetur cum melle: da.ʒ.iiij.vel.v.

De mala digestione propter choleram nigram. Capitu. xv.

I autem malā digestionē videris esse ex melancholia: dabis apozima epithi.dialaccam muscatā antidotum leticie sirupum absin.kebu.conditos mētam calamentum: cibum laudabilem accipiāt temperatum digestibilem: abstineāt a cibis choleram nigram generātibus sicut lentibus caulibus carne bubalina siluestri. Pilule iste mundāt stomachum a cho.nig. ℞.kebu.pigre.añ.ʒ.ij.polipo. salis napti.sticados.añ.ʒ.ß.tēpera cum suc.ozimi fac pilulas. Aliud. ℞.kebu.pigre.añ.ʒ.ij. polipo.turbith epithimi.añ.ʒ.iij.sal. napti.stica.añ.ʒ.ß. gar. ozimi.añ.ʒ.ß.tēpera cum succo calamēti. Aliud. ℞.hierepi. ʒ.j.agari.epi.añ.ʒ.ß.coloqn.scamo.añ.ʒ.j.quadrāte: anisi salis.añ.ʒ.ß.turbith.ʒ.ij.gar.calamenti.añ.ʒ.j.quadrante: tempera cum succo basilico. Apozima de aloe mūdat stomachū de cho.nig. ℞.absin.ʒ.vj.ro.ʒ.vj.asari folij calamenti basilico j.borag.añ.ʒ.iiij.kebu.indi.añ.ʒ.vj. stica. cameō.camepi.polipo.añ.ʒ.iij.gar.ʒ.ß.hellebori nig.ʒ.ß.passi.ʒ.xx.coque in.v.li. aque vsq; ad tertiā partem et pone ad solē: da quotidie.ʒ.iij. cū exagio.j.aloes et amigda.ʒ.j. Serū valet cū subscripto puluere.si detur. ℞.polipo.epi.añ.ʒ.iij.kebu. indi.añ.ʒ.v.salis lapi. lazuli.añ.ʒ.j.fac pulue.da in primo die.ʒ.ij.cum lib.ß.seri in secundo.ʒ.iiij.cū.ʒ.vj.seri.in tertio.ʒ.j. et ß.cum.ʒ.x.seri. in quarto.ʒ. ij. cum lib.seri: hoc fac vsq; in diē. vij. Si autem mala digestio sit ꝓpter apostema: curetur sicut dictū est in apostematibus stomachi. Si sūt ex iuncture separatione fit et sanguinis fluxu: curabis sicut qui sanguinē emittunt.s. si comedamus sicut in viatico diximus: que calor naturalis nequeat digerere fastidiū generatur. Etenī est magnū nocumentum ad sanguinem corrumpendū et morbum generandū: oportet ergo fastidiū habētes festinare ad vomitum antequā cibus corrumpatur et mutetur in cibum corruptum: quo mutato optimū est cū aqua cali. vt euomat. quod si nō potent detur potio: si autem fit ex mala cibi qualitate: sicut lactis vel piscis vel grossitudine sue substantie: sicut carnis bubaline et similiū: da vomitū si facilis fuerit ei: et electuaria confortatiua. similiter faciendum si male cibādi ordo teneatur sicut si subtiles an grossos cibos aliquis accipiat: aut stipticos an solutiuos etiā huiusmōi cibis corrūpitur digestio. Vomitus ergo prouocetur vt stomachus eo quod corruptus est cibo euacuetur et mundetur. sicut de cibo ita et de potu iudicamus. Stomacho mundificato detur citonia pira mala vt cōfortēt. Or si susceptus fuerit stipticus cibus et ventrem constipet: oportet dari electuariū laxatiuum cum amigda. Crapulationem vo: id est corruptionem digestionis: sic curabis: festinus igitur dabis aquam calidam cum melle vt vomitum prouocet: discriminū dabis et famem adhibeas: si estas est in frigida infundatur vt calor naturalis ad interiora rediens digerat id quod habetur in stomacho: si autē non sit facilis ad vomēdum sumat electuarium laxatiuum: sicut satiriacō et stomatichō laxatiuū: aut ex turbith exagiū.j.hierepi. ʒ.j.misceatur cum melle et bibatur: cibus eius sit paucus: potus eius sit vinū vetus odoriferū temperatum: et somn⁹ fiat prolixus: deinde alia die exercitijs vtatur ante prandium et cibis temperatis et bal.os stomachi fricetur et calefiat de panno cali. vel lana: vngatur cum calidis oleis.

De crapula et vomitu. Cap. xvj.

Rapulatiōe quidē alicui contingente caue ne vomitus constringatur donec virtus sustinuerit: sed imitanda in hoc natura. dabis aquam calidam cum amigda. vnde si solutio abundauerit: dabis sirupum grana: factum cum mēta aqua coctanorū et pirorū: sirupū quoq; mirtinū extremitates corticū fisti.maratri crudas et siccas pistatas cū aqua frigida. Apozima belegi. ℞. maligra.se.lib. ß. mente calamenti se.apij.añ.ʒ.iij: coquant in. ij.lib.aque vsq; ad j.cola et da paulatim transglutire: pone super ventrem pistatam et coctana et parum aceti cum oleo ro. et bolo parib⁹ odorifero. propinabis sicut sanō. et aqua ro. campho. et succo coctanū: et similiter iube dormire. Or si plus hec passio abundauerit vt exteriora refrigerentur et sincopis oriatur: facies aspergatur aqua rosa. liga lacertos brachij et crura et plantas et volas manuum frica: vngatur ex sambuceleō et fisticeleō in quo salis sit parum et nitri castoris et piperis. eo autem de sincopi surgente dabis parū diacitoniten: panē infusum in vino aut succo maligra. cum passemacijs passementis cū iure galline vel starni starnos coctos cū malisgra. aut sumat vel maligra. vel cocta. nō parū ne vini odoriferi cū aqua ro. Or si eger in stomacho nimiū senserit dolorē: vel in lacertis super stomachum et latus pone pānos infusos in aqua ro. et sanō. cerotūq; refrigeratiuum troci.refrigeratiuos: et sirupū dabis de malisgra. et suc. de ordeo et aquā refrigeratam super niuem: fac cataplasma ex coctanis et farine ordei et floribus vitis et acatia: sanō. aqua ro. campho. et pauco croco: si autem hoc quod cum vomitu emittitur vel egestione fit phlegmaticū: dabis sirupum de malis odoriferis et troci.de libano qui. ℞.thuris terre cipri.añ.ʒ.v.corticis fisti.ʒ.iij.lig. aloes cubebe carda.añ.ʒ.j.camphore gari.gallie.ana.ʒ.ß. fac troci.da cū sirupo maligra. Hic puluis valet vomitui phlegmatico et cholerico. ℞.maligra.ʒ.x.berbe.ro.añ.ʒ.iiij.ciperi.ʒ.iij.masticis spodij spice mente corticis fistici. añ.ʒ.ij. Si autem vomitus sit phlegmaticus: gallie ligni al. añ.ʒ.v. fac puluerem dans.ʒ.ij.si autem vomitus per hoc non constringatur: liga crura et brachia et frica plantas pedum vngēs cū bolo cum aqua mirte et aceto mixto. Item si nondum stringitur: pone super ventrem magnam ventosam. Stricto autem vomitu et solutione: nihil dabis egro vsq; ad mane: dabisq; parum et digestibile factum cum malisgra. et vuis acerbis et similibus: deinde mutetur ad grossiorem dietā paulatim donec ad naturalem dietam patiēs reducatur.

De abominatione et eius cura. Cap. xvij.

Cum homo antequã cibũ accipiat abominationẽ patiatur: mali chimi in stomacho esse intelligunt ut in viatico diximus: qui si sint in spaciositate stomachi facile cum vomitu põt expelli. si inclusi sunt in suis pelliculis abominatio inde: neq̃ vomitum facit: q̃ si inuiscati sint ori stomachi ⁊ calidi generãt sitim ⁊ fumosam ructuationem. si sint frigidi appetitus fit nimius ⁊ ne siti. Medicina humorum inclusorum in stomacho triplex est: vna est decoctio humorum: secunda temperamentum humorũ eorũ: tertia purgatio ipsorum. Decoctio propria est phlegmaticorum ⁊ crudorũ: quã adiuuat quies: maturitas: somnus: abstinẽtia: res subtiliatiue ⁊ dissolutiue: humores cholerici vel melancholici quos natura in sanguinẽ nõ potest mutare. Si subtiles sint nec multũ in stomacho visceati: solo vomitu possunt emitti cũ ptisano mellicrato ⁊ aq̃ calida. grossi etiã substãtie stomachi nimiũ inuiscati abominationem nimiam faciunt: vnde oportet eis rem subtiliantẽ ⁊ maturantẽ dari sicut radices oximel ⁊ similia. Postq̃ purgabuntur a pelliculis extrahãtur cum hierapi. que tertiam partẽ habeat ro. de mal' siue de citonijs siue de malisgrana. cum menta confectis ⁊ similibus.

De diarria. Cap. xviij.

Si hec passio euenerit sm causam cum natura materiam nociuam expellat ad stomachum et intestina: non oportet vt stringatur nisi augmentetur vltra modum ⁊ sincopim generet: tunc dandus est succus ordei vel ordeũ sumat addimus citonia: dabis ⁊ sapam malorũ granatorum: troci. de spodio constrictiuos sirupum nucleorũ passorum cũ pauco spodio: terra cipzina. sumat vuam acerbam lentes coctas cum aceto ⁊ aqua granatorum ⁊ cimino ⁊ coriandro: muscata: coctanorum vel malorum granatorũ assarum. ʒ.xx. mirtillorum berbe. assorum sumat. añ. ʒ.x. coriandri in aceto infusi xilocaracte. añ. ʒ.v. herbe ace. ʒ.xvj. spodij. ʒ.iij. fac puluerem da. ʒ.ij. mane ⁊ meridie cum sirupis stipticis. Aliud. ℞. se. herbe aceto. berbe. nuclei passorum. añ. ʒ.vj. sumac coriandri. añ. ʒ.iij. xilocaracte castanee. añ. ʒ.v. nucleo. ũ granatorum assorum. ʒ.xx. mirtillorũ. ʒ.x. da mane ⁊ meridie ʒ.iij. post dabis mirtinũ ⁊ coctaninũ sirupũ vel sapas eorum. Aliter. ℞. cortic. gra. gallic. añ. ʒ.iiij. mirtillo. sumac. añ. ʒ.vij. dabis exagiũ. j. semel aut. ʒ.ij. cũ aqua calida. Fiat cataplasma super stomachum de ro. sand. bolo floribus vitis acatia cum aqua mirtina vel coctanina. Aliter. ℞. acatie sumac suc. hypoquisti. ⁊ sanda. Aliter. ℞. galie viridis calami aromati. boli passomacij pondus equale: tempera cum succo coctanorum ⁊ frondiũ vitis atq̃ mirte: da cibũ videlicet lẽtes mundatas tripliciter elixatas: deinde coctas in aceto ⁊ suc. coctano. ⁊ malorũ granatorũ acetoso. cum coriandri farina: dabis perdices ⁊ starnas coctas cum sumac ⁊ pedes hedulorũ coctana ante cibum pira ⁊ mala ⁊ similia sand. ro. camphorã mirtã ⁊ stiptica naribus applicabis. Si calorem habent seu febrem: solutio si nõ stringatur dabis lactis bubalini libram ß. in quo lapis calidus est extinctus cum passemacijs paulatim vsq̃ ad vnam descendens. Solutione autẽ existẽte phlegmatica de miciete ⁊ pubestium. ℞. mirtillo. ʒ.x. nuclei grana. mũda. ʒ.xvj. anisi apij. añ. ʒ.viij. spice masti. card. añ. ʒ.ij. nuclei pas. ʒ.x. xilocaracte. ʒ.vij. gallie ligni aloes. añ. ʒ.iij. dragagan. ʒ.ij. da. ʒ.ij. cũ mirtino vel malino. Aliter. ℞. ameos thuris balaustie. añ. pondus. j. granorũ passi. põdus ß. da potui. Aliud. ℞. malorũ granato. mirtillorum. añ. ʒ.x. carui. ʒ.vij. masti. spice apij. añ. ʒ.iij. granatorũ passi. ʒ.vij. ligni aloes. ciperi thuris. añ. ʒ.ß. ro. ʒ.iij. cãpho. ʒ.ß. da. ʒ.ß. Electuariũ. ℞. apij calami aro. ameos casie masti. añ. ʒ.viij. carde. gallie. añ. ʒ.iiij. ro. ʒ.v. anisi. ʒ.iij. cimini. ʒ.iiij. croci. ʒ.v. campho. piperis xilobal. squinan. añ. ʒ.ij. rubee. ʒ.iij. sanda. ʒ.v. cinamo. alithimi. añ. ʒ.iij. mirtilli. ʒ.vj. mellis quod sufficit. Item si solutio paulatim eueniat diuersi coloris existens aut interpolatim: scias materiã inuenis coadunatã: aut in quibusdã mẽbris quam non potest natura insimul emittere: igitur oportet egrum adiuuare: dabis ergo lapatiuum vt materia purget. Si igitur materia est cholerica da suc. gra. cum zucca. ⁊ siruru. ro. ʒ.iij. cum oxi. melle. ʒ.ij. melius est tamẽ si dederimus mirobo. citri. cum kebulis vel cum ʒ.ij. oxizacca. Si vero materia fuerit phlegmatica da ei kebulos cum [z]uccara: purgãt enim id quod est in intestinis quadã expulsione. vtatur ⁊ exercitijs temperatis ⁊ cibo pauco ⁊ subtili. Item si hoc propter oppilationẽ existat da aperitiuã medicinã: similiter ⁊ cibos sicut apium maratrum ciminũ amicos ⁊ troci. de berberis dabis cum zuccara coctana: vina grossa caueant: ⁊ grossos ⁊ viscosos cibos siue pultes ⁊ id qđ fit ex amilo: ⁊ similibus medicinã quoq̃ stipticam ⁊ cibos caueãt stipticos: quia oppilationem augmentarent. Si nõ adest feb. da apozima de radicibus quod. ℞. corticũ rad. apij. maratri squille. añ. ʒ.x. apij se. anisi cimini dauci. añ. ʒ.v. spice masti. asari carda. añ. ʒ.j. xiloal. casie. añ. ʒ.iij. passe mũde. ʒ.xx. coque in. iiij. lib. aque vsq̃ ad. j. cola da. ʒ.iij. cũ homorusie exagio. j. Or si solutio fuerit ex materia a capite ad stomachum ⁊ intestina fluente non erit studendum in ea stringenda: sed est fluxui repugnandum. mundificetur quoq̃ caput ⁊ desiccetur: inquire tamen prius vtrum illa materia ex cerebri calore descendat: nam si propter hoc extiterit fiat cataplasma factum de sand. ro. acatia cortice papaueris mirta litio chimoles succo memithe solatri lactu. portu. fac gargarismum cum succo coriãdri ⁊ aqua rosa. ⁊ succo granatorum: hec autẽ fiant corpore iam phlebotomia purgato si sanguinis signum appareat. Or si materia fuerit cholerica: mũdetur cerebrum cum aloe mirobo. citri. absin. cibus sit sumac suc. vue acerbe berberis mala perdices pulli ⁊ starni: feb. autem cum materia existente negabis carnem. Item si materia sit acuta ⁊ pungitiua: dabis sirupum de papauere ⁊ electuariũ diacodiõ. factum de balaust. sumac: acatia. fac gargaris. cum lentibus ro. coriandro liquiri. cum succo arnoglo. ⁊ portule. cum ro. aceto. cataplasmetur caput ex frigidis: naribus sand. applicẽtur campho. aqua ro. mixtis: super fumum aceti caput inclinet: in quo lapis calidus est iniectus: hec omnia cerebrum confortant: et ad suã reducũt naturã: post hec dabis puluerẽ stipticũ: hec omnia sedãt fluxum. Si autem materia fuerit phlegmatica cerebrum mundetur a phlegmate cum medicina in qua sint kebuli aloe masti. ro. pilule aro. fac sternutationẽ cum aloe litio costo. croco ⁊ myrrha: item cum condisi ⁊ casto. fiat gargarismus cum sirupo ⁊ melle in quo mittantur crocus spica gallia cube. caput fomentetur cum aqua calida in qua cocte sint camo. sansucus ⁊ similia: da pul. stringentem phlegmaticam materiam: caueant cibos frigidos ⁊ grossos.

De lienteria ⁊ eius cura. Cap. xix.

Lienteria si fuerit ex grossa humiditate ⁊ viscosa cibus: ⁊ medicina sint desiccatiue: sicut electuarium xilozaccaratarũ diasumac diacodion pul. stipticus diaferrugo muscata apozima de ferrugine ⁊ similia. Iste pulvis valet. ℞. balau. mirtilli sumac hypoquisti. bar. hir. añ. ʒ.v. galle asse in aceto extincte se. herbe ace. xilocaracte cupule glãd. añ. ʒ.j. cimini in aceto infusi ⁊ assi. ʒ.iij. masti. spice ligni aloes. añ. ʒ.j. ⁊ ß. da. ʒ.ij. triduo cum sirupo mirti. Aliter. ℞. se. granorũ mirtillorũ assorũ arillorũ. añ. ʒ.x. sumac xilocaracte cupule gland. bdellij grani passi. añ. ʒ.xv. coriand. cimini spice. masti. galle cupressi lig. al. se. porri cimini api. añ. ʒ.iij. da potui. Pul. ℞. balaust. galle. añ. ʒ.iiij. thuris cupule gland. añ. ʒ.j. ⁊ ß. fac puluerẽ coquatur in aceto donec cõglutinet: da. ʒ.j. Aliter ℞. corticis libani granatorum balaust. ro. se. herbe ace. cupule gland. xilocaracte carda. macis. añ. ʒ.j. ferruginis quãtum omnia tempera cum succo sumac: ⁊ fac pilu. Trocisci. ℞. balaust. rosa. semi. herbe aceto. cupule gland. xilocaracte carda. macri. añ. ʒ.j. ferruginis quantũ omnia: tempera cũ succo sumac ⁊ fac pilu. Troci. ℞. balaus. ro. se. herbe ace. añ. ʒ.iij. sumac galle hypoquisti. acatie. thuris. añ. ʒ.ij. ⁊ ß. tempera cum

succo mirte: ⁊ fac trociscū da cū sirupo aroma. Cataplasme-
tur stomachus ex ro. balaust. sumac sanď. alb. ⁊ rub. añ. ʒ. iiij.
hypoquisti. cupularꝫ glandiū añ. ʒ. ij. galle ligni aloes spice
ana. ʒ. j. et ß. ciperi calami aromatici ana. ʒ. iij. corticis libani
galle acatie ana. ʒ. duas. fac puluerem: et cera in oleo lique-
facta cū nardileon temperabis species ī stomacho ponant.
Aliter. ℞. gallarum absinth. masti. casie ciperi squinanti.
assari añ. ʒ. iij. nucismusca. stora. ligni aloes amomi. costi mē-
te: macis. cubebe: calami aro. añ. ʒ. j. galle: lapdani: croci: ga-
riofi. ana. ʒ. j. ⁊ ß. acatie hypoquisti. cupula. glanď. añ. ʒ. ij. gal-
le. ʒ. iij. tempera cum succo mente ⁊ pauco nardileon. cibꝰ sit
starnus perdix cum succo acetose. Si autem liēteria fit pro-
pter pustulas vel vulnera in pelliculis interioribus nata: da-
bis cibum stipticum et stipticam medicinam ⁊ refrigerati-
uam sicut sunt trocisci de spodio balaustie ⁊ sapa mirtina si-
rupus de berberis sumac. de crocū cum succo mirte ⁊ cocta
cum gummi portu: psilium assum cum oleo rosaceo ⁊ sapa
coctanina. Aliter. ℞. ro. ʒ. vj. ß. herbe ace. berberꝫ arnoglos-
se carabe coralli añ. ʒ. j. gummi: terre sigillate: spodij amidi.
añ. ʒ. iij. succi hypoquisti. acatie añ. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum suc.
psilij: fac trocisc. Aliter. ℞. balau. ʒ. v. ro. terre cipri. gummi
seminis herbe ace. añ. ʒ. iij. acatie: succi hypoquisti. añ. ʒ. j. et
ß. tempera cū succo portu. fac trociscos. Aliter. ℞. ro. seminis
herbe ace. añ. ʒ. v. amidi spodij. añ. ʒ. ij. tēpera cum succo psi-
lij: fac. Aliter. ℞. terre cipri. gummi añ. ʒ. v. sang. draco. ʒ. j. tē-
pera cum succo portu. fiat cataplasma prefatum ex sanď. ro.
balau. bolo: acatia: lino hypoquisti. cortice papaueris suc.
frondium vitis semperuiua aque rosa. cibus sit candarusꝫ
milium: lentes: portulaca: coctana: pira: mala: ⁊ castanee.

De vomitu. Capitulum .xx.

Vomitus si fit propter abominationem vel cibi
multitudinem: aut si propter sui saporis horri-
bilitatem fastidiantur: dabis vt vomat oximel.
igitur detur cum aqua calida. Si autē fuerit p-
pter phlegma da oximel. de rafano cum aqua
calida: vel oximelle cum pauco sale. Item atri-
plex cum se. melonum raď. añ. manducent pisces recentes
cum fabaria vel faseolis et semine melonum: deinde oximel
cum sale: deinde kebulos conditos: zinziber conditum
diambram: muscatā. Item oportet vt post multos dies
mundificetur cū apozimate aloes et triferia ⁊ similibꝰ. caue-
ant sibi ab eis que phlegma generent: vtātur exercitijs añ
cibum cibisqꝫ subtiliantibus: comedant volatilia digestioni
facilia: sumac cum acuto obsonio. carui mēta galanga apio
et similibꝰ. Si autem vomitus fuerit fm crisim: non cōstrin-
gatur nisi vltra modum augeatur. si vero non fit in die cri-
sis ⁊ sit cholericus: da sirupum granatorum cum menta fa-
ctum succum granati oxisenciaē coctana: singulorum pon-
dus vnum: coquantur cum menta cola ⁊ da potui. Si vir-
tus defuerit: da aquam carnium pecorum pullorꝫ gallina-
rum cum passemacijs: aquam quoqꝫ coctanorꝫ ⁊ malorum
in qua sit spodium dabis. cataplasmetur stomachus cum co-
ctanis: malis: sandalis: cāphora aqua rosacea. Puluis iste
valet. ℞. granatorum berberis añ. ʒ. v. sumac. ʒ. iiij. corticum
fistici rosarum spodij añ. ʒ. ij. reubarbari carabe ligni aloes
masticis añ. ʒ. j. da. ʒ. ij. cum sirupo de ligno aloes. Aliter. ℞.
corticum fistici pondus vnum: masticis ligni aloes pondus
ß. macis: mente añ. ʒ. iij. da potui cum aqua coctanina. Item
si natura sit stiptica fac clystere aut suppositoria: p cibis dās
volatilia facilis digestionis: sicut perdices: starni cum aceto
ruta: apio: coriandro: menta: pipere: cinnamomo alithimo:
galanga. Si autem propter hoc nō extinguatur et materia
sit melancholica: incide basilicam sinistre manus: vel ponā-
tur ventose in crure ⁊ sub vmbilico vel in costis. frica pedes
nimium vt materia trahatur inferius. Si propter hoc non
extinguitur: ventose in spatulis imponantur, he enim fiant
sine scalpellatione. Hec cōfectio valet vomitui cholerico. ℞.
ligni aloes gallie spodij sumac rosarū añ. ʒ. iij. malorum gra-
natorum. ʒ. x. berberis mirte añ. ʒ. v. confite. ʒ. iij. galange. ʒ.
j. ⁊ ß. fac puluerem. da exagium vnū cum oxisenicia. Sirupꝰ
valēs cholerico vomitui. ℞. aque coctanorꝫ malorum gra-
natorū añ. lib. j. aque rosacee oxiseni. ana lib. ß. mente phialā
vnā coq̄ donec tertia pars deficiat: deinde adde ligni aloes
masti. gallie ana. ʒ. ij. posita in panno in caldario ponantur
donec ad medium coquātur: post adde lib. j. zucca. coque vt
fiat syrupus magistralis. Sirupus extinguēs vomitū. ℞.
aque coctanorꝫ malorꝫ vini odoriferi añ. lib. j. mente gemellā
vnam: calamēti. j. coque ad mediuꝫ mittens ligni aloes ma-
sti. spice gario. carda. añ. ʒ. j. zinziber. ʒ. iij. fac puluereꝫ mitte
in sirupo dū est calidus. Inquire si corpus sit plenū: nam si
sic extiterit da proprium laxatiuū. Si autem materia in sto-
macho permāserit: fac clystere sine acumine. Si materia est
cholerica: fiat temperamentuꝫ: corpore sāt purgato da con-
fortatiua stomachi.

De singultu. Capitulum .xxi.

In singultu ex inanitione vel cal. da aquam ro-
saceam cum visco. psilij: vel rosaruꝫ vel violarū
aquam cucumeris palestini: aquam citruli cu-
curbite portulace. dabis et hunc sirupum cum
oleo violaceo ⁊ amigda. ⁊ similiter ptisanā cuꝫ
amigdalis ⁊ zuccara. similiter cerotum stoma-
cho inducatur factum ex aqua cucur. et semperuiue. et sternu-
tatio ex frigidis rebus prouocetur. Si autem sit ex plenitu-
dine: da vomitiuū cum aqua calida et oximelle cum aqua de
radicibus aneto ⁊ silibꝰ mūdificatiuis. Aut dabis hunc pul-
uerem. ℞. cimini. anisi: apij: ameos añ. pōdus vnū castorei
vrine cameli añ. quadrās pondus: da exagiū. Ex trocisci va-
lentes siliter. ℞. myrrhe aloes: assari: squināti: calamēti mē-
te ro. apij thuris absin. añ. ʒ. ij. opij. ʒ. j. tempera cuꝫ vino: fac
trociscū exagiū dans cum aqua mente. Item castorei. ʒ. j. cū
aceto propinata valet. si non quieuerit hac medicina: fac ster-
nutatione cum condisi: pipere: et similibus. teneant flatum
quia propter hoc effunditur singultus. Itē detur ex trocisc.
ligneis. ʒ. j. multū valet. Electuarium Io. damasce. valet cō-
tra singultuꝫ ex frigiditate stomachi. ℞. rute. ʒ. xxx. fenugre.
ʒ. xv. aneti se. anisi. añ. ʒ. viij. olei lib. ß. omnia trita in vino ⁊ aq̄
lib. ß. calidissima die ac nocte permaneant: deinde cola. co-
quantur cum oleo donec sufficiat quod potui dabis cū suc.
rute ⁊ aqua calida. Sternutatio prouocetur cū pipere con-
disi synapi ⁊ similibꝰ. ligentur digiti manuū vel pedum.

De ventositate stomachi. Cap. xxij.

Si ventositas et inflatio stomachi ex nimio
cibo sint exorta: oportet cauere cibos gros-
sos et ventosos sicut fabas: cicera: faseolos:
ficus: vuas ⁊ similia. vtantur balneis prece-
dente exercitio: ⁊ ante cibum stomachus fri-
cetur: calefiat quoqꝫ cum sale et cimino. da-
bisqꝫ ei seminum puluerem. ℞. ameos aneti maratri anisi
añ. ʒ. v. seminis rute carda. zinziber. piperis: cinamo. alithimi
cimini: absinthij: thuris: acori añ. ʒ. ij. ciperi calamenti nigel-
le añ. ʒ. j. cum vino veteri tempera. Item nastur. ameos anisi
apij añ. ʒ. ij. zedoar. carpobalsami añ. ʒ. j. castorei. ʒ. ß. da. ʒ. ß.
cum vino odorifero. Item idem facit terra sigillata. dabis
sidenticon diaciminum cum calida. dissoluunt enim ventosi-
tatem ⁊ digestionem adiuuant. Hoc electuarium valet. ℞.
cimini: ameos: apij añ. ʒ. iij. nigelle xilobalsami carpobalsa-
mi masticis añ. ʒ. ij. seminis rute. ʒ. j. ⁊ ß. castorei galbani. añ.
ʒ. j. liquefiēda cuꝫ balsamo liq̄fiant. mellis qď sufficit cū vino
odorifero dabis. Itē democriti phi experimētum. ventosas
maiores vmbilico apponas: que subito multos liberant. Ta-
lus porcinus combustus et potui datus idem facit. a multis

cū expertum. Aristologie. ℈. j. datus cum ca. fortius aliquid non inuenimus.

¶ De eructuatione. Cap. xxiij.

ausa eructuatiõis vẽtositas est inflatiua: quã p os expellit natura. ventositas hec est ex defectione stomachi: vel ex mala complexione ex humorum dñatiõe. Si hu. sint calidi: fumõse eructuabitur: si frigidi sint acetose vt in viatico legitur. Si ructatus sit ex calida complexione: stomachus refrigerandus est cum frigidis sirupis ro. s. ꝛ viol. Si ex calidis chimis: purget cuꝫ apozimate absinth. vel aloes: vel oxiseni. cum orizacca. siue ptisanõ cum suc. maloꝝ gra. ꝛ silib9. Si ex frigida sit cõplexione sine materia: calefaciamus cum rebus calidis sicut cortice pomi citrini: pipere: gario. tyriaca maiore: diagalan. sorcugene ꝛ similib9. Si ex frigidis chimis: dem9 hierãpi. diazinziber diaspermaton diaco: i. Si infirm9 stomachus illa vẽtositate impleatur nec eructuatio fiat: detur vnde eructuatio fiat: sicut mastix ciminũ: leuisticũ: anisuꝫ: squinã. zinziber carui: caride: piper lon. ꝛ silia: sapam: diacitonitẽ. Oscitationem nimiã patientes similiter adiuuantur cum sirupis antidotis apozimate que in tractatu melancholie ꝛ nostro antidotario scripsimus.

¶ De lacte in stomacho coagulato. Cap. xxiiij.

i lac in stomacho coaguletur: da coagulũ leporis: aut assam fetidam: aut cum aceto: aut cũ vino veteri. Ad sanguineꝫ coagulatũ da nasturcij ʒ. iij. vel. iiij. cuꝫ aqua calida. Si dolor fuerit ĩ stomacho vt in libro litteris aureis scripto ex secretis secretorũ aristoteles ꝛ alexander testantur: da triferam magnã cum aqua calida: ꝛ fac hoc vnguẽtum. ℞. colũbarie j. ꝟbene costi. masti. añ. oĩa terant ꝛ in lib. j. olei viol. coquãtur: ꝛ parũ cere apponatur ꝛ ca. stomacho impone: qd nõ solũ dolorẽ aufert: sed etiã appetitũ irritat.

¶ De dissinteria. Cap. xxv.

n vulnere intestinorũ maxime superiorũ dabis in initio pul. carabe: dabis sirupum mirtinum ꝛ trocisc. de balau. cum sirupo mirtino vel cuꝫ suc. quinqueneruie: siue trocisc de corall. Cõfectio valet dissinterie. ℞. terre cipri gummi añ. pondus vnũ: san. draco. suc. ypoq̃sti. añ. ʒ. j fac pilulas dans. ʒ. ij. cũ sirupo mirtino vel cum succo arnoglosse: dabis lac in quo lapis fluuialis sit extinctus vel ferrũ. Si fuerit fe. non dabis lac sed trocisc. de spodio cum sapa mirtina vel coctanina ꝛ interuallo cum terra cipri. post scdam autẽ horam dabis hunc puluerẽ. ℞. spodij terre ciprine armenice amili añ. ʒ. iij. ro. carabe añ. ʒ. ij assentur ꝛ pulverizentur: da. ʒ. iij. cum sapa coctanina ꝛ mirtina. da perdices: starnos ꝛ similia cocta cum succo malorũ gra. extremitates hedulorꝫ cum portu. Si aũt fe. adest detur panis in aqua rosacea infusus: iura milij vitellũ oui in aceto coctum miliũ cum lacte. ꝙ si detur ius rizi cum sero caprino ius passemacij: amigdal. assatarum cum oleo rosaceo. ius rizi cum sumac sumatur. Item si sit fe. sit dieta cum aceto ꝛ sumat coctana pira: mala: mespila: castaneas ꝛ silia. in aqua bibenda spodiũ mittatur ꝛ bolũ atq gũmi. caueant acetosa salsa ꝛ omnia cibaria ventositatem habentia ꝛ leuitatem: sicut est bolum amilũ: volatilia ergo ꝛ grana viscosa demus. Pul. iste celeriter dissinterias ꝛ vulneribus intestinorũ medet. ℞. psilij assi. ʒ. vj. mirtillorꝫ berberis castanee portu. añ. ʒ. iij. herbe ace. q̃nque. boli: gũmi: terre cipri. chimolee amidi añ. ʒ. v. coralli: carabe: balau. spod. añ. ʒ. iiij. cãcri: cõchule marine: acatie: ypoquisti. añ. ʒ. ij. coriandri ro. añ. ʒ. iij. assata pistentur preter psiliũ: da. ʒ. ij. cũ sapa coctanina vel mirtina. Fe. aũt nõ existente: da lac bubalinũ in quo lapis vel ferrum candẽs extinguatur cũ pauco passemacij. Et si vulnera in intestinis accidant non fortiter stiptica dabis: sed pulue. istum ℞. se. malue. ʒ. v. boli gũ. añ. ʒ. x. fac pul. da. ʒ. iij. cũ sapa. Sive ro ppter hoc solutio non accidat: addantur pruinã ꝛ parum cassiefist. Si aũt vulnera sint in intestinis inferioribus ꝛ presens medicina nõ valeat: fac dyste. nã valet ex ĩsirmi loci vicinitate necq deficiet. vnde oportet sang. vel dol. euenientem ꝛ pũcturam clysteri curari quod. ℞. succi q̃nquerule portu. aut virge pastoris singulorꝫ lib. s. in his mittatur vitellum oui assum cum aceto boliq ꝛ gũmi añ. ʒ. j. acatie ypoquisti. san. draco. añ. ʒ. ij. fac pulue. ꝛ mitte oleũ viol. ꝛ fac clystere. Si autẽ dolor sit ꝛ angustia: ponatur aqua cucur. ꝛ viscus psilij cum humiõ. tempera. Item si san. emittitur cum dol. ꝛ punctione ꝛ intestinorum rasura: fiat clystere cum mitigãtibus dolorem sicut. ℞. risi lentiũ excor. ordei mundati asse. añ. ʒ. v. mirtillorũ balau. añ. ʒ. iiij. coquantur in. iiij. lib. aque ꝛ accepta vna addat gũmi terre ciprine san. draco. acatie charte bombicine vste. añ. ʒ. j. vitella ouorũ in aceto elixa pinguedinis renũ capre. fac pul. mittens cum vitellis ouorũ ꝛ sepo deinde in aqua calida omnia tempera ꝛ fac clystere. hoc facies semel aut bis. aut fortius. ℞. rizi lentis mundate ꝛ assate añ. ʒ. x. farine ordei assati ꝛ milij balau. florum gra. florum glandõ. mirtillorum ypoquistiõ. añ. ʒ. v. coque in. iiij. lib. aque vsq ad vnã: cola ꝛ da ꝛ accepta lib. s. adde terre ciprẽ. chimolee: gũmi assati: ro. añ. ʒ. ij. acatie san. draco. ypoquistiõ. ceruse plumbi vsti carabe coralli charte asse añ. ʒ. j. fac pul. ꝛ accepti. ʒ. iiij. ꝛ vitellis ouorũ. iij. in aceto coctis olei ro. sepi caprini misceatur cũ pauco aque ꝛ facies clystere biduo. Aliter. ℞. rizi farine ordei assati añ. ʒ. xx. ro. balau. mirtillorũ añ. ʒ. v. coque in. iij. lib. aque cola ꝛ accepta lib. s. addatur charte bombicine vste san. draco. gũmi terre cipri. ceruse añ. ʒ. j. vitellũ oui. j. ro. ʒ. iij. fac pulue. admiscendũ cum aqua: hoc facies tãdiu donec passio ꝛ egri virtus permiserint. Item oportet cibum minui vt stercus minuatur: da lentes preparatas sicut in ethica diximus. Si autem passio prolongetur vt fiat quasi farsa nec possit ex hoc clysteri vulnus eius desiccari: et qd egreditur est sanies siue san. fac clystere de auripigmẽto acutũ ꝛ incidens ꝛ desiccans quẽadmodum fieri oportet in vulneribus exterioribus: quibus vnguentis nõ proficientibus ignẽ apponi iudicamus: vnde cõueniunt huiusmodi incensius sicut ignis. Prolõgante tamen passione trocisc. valẽt de auripigmẽto ru. ℞. charte asse. acatie san. draco. gũmi galle chimolee añ. ʒ. iiij. tempera cum suc. mirte ꝛ fac trocisc. Aliter. ℞. auripig. ru. ꝛ citri. aluminis galle eris vsti sang. draco. añ. ʒ. iij. opij gũmi ceruse añ. ʒ. iij. fac pul. tempera cuꝫ succo mirte et fac trocisc. ex quibus cum necesse fuerit accipias. ʒ. ij. miscens cum. ℥. iij. aque in qua cocta sint lentes et rizi farina ordei: fac clystere. Si autem vulnera ipsa in recto intestino fuerint: fac suppositoriuꝫ qd possit attingere ad locum. Suppositorium. ℞. acatie succi ypoquistiõ. balau. ceruse terre ciprine añ. pondus vnum: fac suppositorium cum succo mirte. Aliter. ℞. auripig. vtriusq añ. ʒ. ij. calcis viue. ʒ. iij. san. draco. acatie: litar. cathimie argẽtee suc. ypoquistiõ. añ. ʒ. s. tempera cum aqua gũmi: fac suppositorium. Item si in superiori intestino vulnera fuerint: da potabilẽ medicinã. Si vero in superioribus et inferioribus que potu sumũtur et clysteri vtendũ est. vnde hi postq̃ sanantur caueant laxatiuum maxime scamoneã ꝛ coloquintiõ. Si auteꝫ indigeant laxatiuo: dabis mirobal. sene. fumũterre ro. cassiãfistu. ꝛ lupulos et similia. Emplastrũ: cinerem et acetũ tãdiu coque vt acetum deficiat: ꝛ de vino per. iij. vices superfundatur: et exinde stomachum cataplasma. mirum est.

¶ De dissinteria epatis. Cap. xxvj.

anc passionem difficile curare poteris: difficile enim sanatur propter epatis defectionẽ: causa quare defectio sit epatis difficulter cognoscitur: causaq qua debilitatur. Ait Gal. cognoui inquit hoĩes hñtes hanc passionem ex epatis defectiõe: ideoq p stulticiã medicorꝫ periere: nã h passio sit aliq̃n ex acuta materia descẽdẽte ab epate ad itestĩa: tũc emittit rasura

quã multi medici vulnera putant eẽ intestinorũ: ⁊ curãt sicut vulnera intestinorum neglecto epatis medicamine: et ideo perit infirmus. vnde opoꝛtet bene inuestigari cum signis epati pertinẽtibus: cũq͡ cognouerint studeãt pꝛimo ĩ epate cõfoꝛtãdo malãq͡ ꝯplexionẽ mutãdo: deĩde ꝯstrictiua sanguinis dando ⁊ ꝓhibẽdo passionẽ cũ puluere in q̃ ponũtur berberis lacca rubea terra sigillata spoḋ. ⁊ similia. Trocisc. de spoḋ. stiptici valet. Puluis iste valet. ℞. ro. ℥. vj. berberis ℥. iiij. lacce lote ℥. iij. spoḋ. ℥. j. ⁊ ß. sanḋ. herbe ace. reubar. añ. ℥. iij. amidi: croci: gummi añ. ℥. ij. fac puluerem: da cum lacte exagiũ vnũ. Si de trocisc. de spoḋ. dederis infirmo cũ sapa granatoꝛum fit iuuatiuum. Cataplasmetur epar cum rebus confoꝛtatiuis ⁊ sanguinẽ stringẽtibꝰ sicut cum istis. ℞. sanḋ. al. ⁊ rub. añ. ℥. vj. sumac balau. añ. ℥. iiij. terre: ap. ⁊ suc. ypoquisti. añ. ℥. ij. fac puluerem tempera cum suc. quinq͡neruie vel virge pastoꝛis ⁊ supponatur epati. sirupũ constrictiuũ similiter ex his facias rebus: vel ex sanḋ. omnibus sumac ypoquisti. balau. poligonis ⁊ similibus.

¶ De tenasmone. Cap. xxvij.

Hanc passionem ex pungitiua materia exoꝛtam curamus psilio ⁊ oleo violato vel nenufar. iuribus quoq͡ vnctuosis fomentationibus ventris cum aqua calida: inunctionibus ex oleo violato vel nenufar. si autem solutio fit cholerica dabis puluerem de terra sigillata. Item si fit ex humiditate viscosa ad intestina fluente: caueat sibi a frigidis: dabisq͡ midete et parum de se. apij et poꝛri cum aqua calida: da. ℥. ij. nasturcij cũ aqua calida. similiter trocisci lignei valent: dabis suppositoriũ hoc. ℞. mirte pondus vnũ: opij croci añ. pondus ß. tempera cũ aqua pluuiali. Aliter. ℞. myrrhe: stoꝛacis thuris: opij: croci añ. pondus equale: fac suppositoꝛiũ. Trocisc. valet similiter ℞. ameos apij añ. ℥. iiij. spice: assari: myrrhe cro. añ. ℥. j. ⁊ ß. opij castoꝛei iusquiami añ. ℥. j. fac trocisc. ℥. ß. Aliter. ℞. nucis asse. ℥. iiij. thuris: masti. spice: nucis mus. zinzi. sauine añ. ℥. ß. ciperi ℈. v. iusquiami. ℥. ij. da. ℥. iij. cum ca. Aliter. ℞. apij ciperi spice añ. ℥. v. lig. al. caude gallie añ. ℥. j. ⁊ ß. Si autem solutio sit phlegmatica dabis hunc puluerem. ℞. nucis asse sauine balau. spice gari. ciperi: thuris: lapdani: cimini ru. añ. ℥. ij. gallie masti. calami aro. macis carda. anisi: apij: galle. reubar. añ. ℥. j. granoꝛũ granatoꝛũ. ℥. vj. da cum aqua calida. Philoniũ p se valet: opoꝛtet tamen eum qui ex humiditate patitur sibi cauere a cibis frigidis: manducet ciceres vel cicera cum pullis columbi: dieta sit subtilis. Si autem tenasmõ fit ex apostemate in intestinis ⁊ fit in extremitate recti intestini: fac suppositoꝛiũ de malue ⁊ semine lini: tempera cum suc. fenugre. quod suppositoꝛiũ si nõ possit ibi pertingere: fac clystere cũ aqua caul. fenugre. ⁊ malue furfuris seminis lini ficus oꝛdei mundati sisamini olei. pcipe egro vt ipse sustineat clystere fecem quoq͡ vini supponat. Istud quoq͡ cataplasma applicetur. ℞. caul. elixi: olei rosacei: vitelli oui: misceantur. et in loco extra ponantur infirmo. Si autẽ caloꝛ apostematis fit foꝛtis adde solatrũ vitellum oui. clysteriza quoq͡ caulem et solatrum vitellum oui cum oleo rosaceo. Si autem fuerit ꝓpter stercus in intestinis clausum: dabis satiristiã diasenicõ trociscos viol. ⁊ si caloꝛ illic extiterit da cassiafistu. cum pauco turbith. dyamascena vel dyamuscum cum pauco scamo. fac suppositoꝛiũ ex malua ⁊ nitro ⁊ zucca. cibi sint iura aui bleta cũ pauco polip. seminis croci hoꝛtensis ⁊ similibꝰ ventrem soluentibus. Ra. vidi inquit tenasmonem patiẽtem lapidẽ emisisse ⁊ sanus factus est. Item Ra. a nullo medicoꝛũ liberato fecit trociscos arsenicos: ⁊ exiuit multa sanies: vnde intellexi vulnera esse mũdificata. festinaui añt huidis ⁊ liberatus est eodẽ die. Similiter liberaui aliam romanã videns egestionem esse multum saniosam: cui feci clystere cum obsomogaro ⁊ melle cum quo multa quantitas saniei egressa est: iussi autem alia vice fieri ⁊ exiuit cũ eo lapis ĩ foꝛma oui galline. tunc iussi clystere fieri cũ. ℥. iiij. trocisc. arsenic ⁊ sanata est. caue ne hoc facias cum videris aliquid de substantia intestini egredi.

¶ De colica passione. Cap. xxviij.

Colica si sit ex materia grossa phlegmatica: satiristã curabis aut diasenicon: aut cito. laxatiuis: cũ aqua calida: locus vbi dolet calefiat cum sale calefacto. in fontẽ bal. descendat in quo cocta sint camomil. caul. tribuli ⁊ silia. vngatur ex oleis tribuli ⁊ silibus. soluta materia ⁊ doloꝛe quiescente da pilulas de serapino. ℥. ij. vel. iij. vel pilulas fetidas cum aqua calida si hoc nõ sustinuerit ꝓpter etatis ⁊ regionis caloꝛes ⁊ tempus da casiefistu. ℥. ⁊ mell. ro. ℥. xv. liquefiant in aq̃ decoctionis maratri ⁊ misceantur cu. ℥. j. turbith. vel hierepigre. aut pill. has dabis. ℞. hierepi. turbith añ. ℥. j. coloquinti. ℥. quadrantẽ: sal indi. ℈. ij. scamo. ℈. j. bdel. ℥. ß. tempera fac pilulas. Aliter valet colice phlegmatice. ℞. oppopona. tithimal. añ. pondus vnũ: soluatur oppoponacũ in aqua calida ⁊ ponatur parum croci da ei exagiũ vnũ. ℞. tithimalli. ℈. ij. serapi. opobal. bdellij castoꝛei añ. ℥. ij. agar. ℥. ij. cũ aq̃ vbi cocta sint maratrũ ⁊ anisũ da. Alr. ℞. turbith. ℥. ij. aloes. ℥. iij. tẽpera cum melle da exagiũ vnũ cũ aqua raḋ. sambucei. Valet aqua raḋ. ℞. coꝛticũ apij: maratri añ. ℥. iiij. masti. spice añ. ℥. ij. centau. mino. ℥. v. capill. vene. seminis malue añ. ℥. iiij. ficus. x. passas xx. coque in. iiij. lib. aque vsq͡ ad. j. vel. ij. da. ℥. iij. cũ exagijs duobꝰ hierepi. ⁊ exagio vno sambucel. Si añt id vice sambuponatur bene erit. ℞. tithimalli. ℥. xx. coconidij. ℥. x. carpobo. ℥. xx. turbith. ℥. x. carpoḃ. sambuci. ℥. xx. contũdens coque ea in quinq͡ lib. aque vsq͡ ad medium: ⁊ mitte lib. j. olei syricini coque donec deficiat aqua: da exagia duo: aut vnũ cũ aqua raḋ. Item si detur cum aqua vbi cocta sint ficus fenugrecũ maratum semen lini. passi capilli vener. fiet bonum. Item clystere ex eis bonum fiat. Item si ex eis nullum iuuamen factum apparuerit nec doloꝛ quiescat maxime si in inferioribus intestinis sit passio: tamẽ transierit clystere multum pꝛoficiet pꝛius tamen mollificatiuum. Clystere mollitiuum valẽs colice pas. nõ foꝛti. ℞. ficus. x. seb. iuub. añ. ℥. xxx. passu. ℥. xv. tribuli camomille melil. aneti añ. ℥. x. blete caul. añ. ℥. ij. viol. malue furfur. añ. ℥. iiij. coque in. iiij. lib. aq̃ vsq͡ ad meḋ. cum sepo anatis obsomo. añ. ℥. iij. rubee zuccare nitri. añ. ℥. j. clysterizetur calidũ. Aliud ad idẽ si fit pꝛopter phlegma. ℞. ficus. x. centaur. maioꝛis ⁊ mino. añ. ℥. v. capil. veneris. ℥. iij. caul. blete añ. ℥. x. mel. ℥. vij. coloquinti. ℥. ij. fenugre. se. lini añ. ℥. v. apij: anisi: maratri: cimini. añ. ℥. iij. fenugre. seminis lini añ. ℥. v. apij: anisi: maratri cimini añ. ℥. iij. coque in. ij. lib. aq̃ vsq͡ ad meḋ. lib. ⁊ mitte. ℥. ß. olei syricini. ⁊ adipis colũbi. obsomogari añ. ℥. j. nitri exagiũ vnũ. Si passio fit foꝛtis et phlegmatica vice syricini mittatur sambuc. vice zucca. mel. oppopon. amo. añ. ℥. ß. fell. tauri. hec addantur vel minuantur ꝓm foꝛtitudinem patientis ⁊ imbecillitatem. Aliquando sufficit hoc suppositoꝛium. ℞. malue rute añ. pondus vnum: coloquinti. pondus ß. scamo. quadrans: tempera cum zuccaro. Aliter. ℞. coloquinti. fellis capꝛini: ⁊ tauri: malue añ. pondus vnum. Si autem his exhibitis passio nõ mitigetur: fiat medicamen in quo mittatur stercus lupi. hoc enim pꝛopter pꝛopꝛietatem eius. Ra. in libro compositarum medicinarũ inquit: qui partẽ vnam stercoꝛis lupi acceperit ⁊ ad coxã infirmi ligatam suspenderit: aut pectinem eius perunxerit soluitur egestio. hoc idẽ sepius se pꝛobasse testat. Accipiat ex eodem stercoꝛe qḋ super spinas inuenitur. ℥. iiij. cimini anisi maratri zinzibe. piperis salis napt. añ. ℥. j. aloes. ℥. ij. fac puluerem tempera cũ melle qḋ sufficit da. Confectio de stercoꝛe lupi valet. ℞. stercoꝛis lupi turbith añ. ℥. v. apij: maratri: añ. ℥. iij. fac puluerem da. ℥. iij. cum aqua calida cum clysterifacto vel suppositoꝛio soluatur natura. Tamẽ si quedã pars remaneat dabis hoc apozima quod mundat intestina ab eo qḋ remansit. ℞. coꝛticũ apij: maratri añ. ℥. v. ficus. x. passul. xx. coquãtur in. x. lib. aque vsq͡ ad vnã: accipe mediũ ⁊ mitte mellis. x. ℥. cassiefistule penidiarũ añ. ℥. xx. turbith. ℥. j. sambuceleõ exagium vnum: da calidum de die in diem. Si hec passio fit ex grossa ventositate dabis pilulas de fetida pondere. iij. ℥. serapi. ℥. j. dabis hanc confectionem. ℞. hierepigre: turbith añ. ℥. j. seminis apij: anisi: ameos añ. ℥. ß. castoꝛei

eufo:bij an̄.quadrantē exagij: fac pillulas tempera cum suc.
apij:da exagiū vnū.Aliter.℞.tithimalli: coloquinti.an̄. pō
dus vnū:oppoponacis pōdus vnū ꝛ ß.castorei zinziberis pi
peris bdel.an̄.pondus. ß.da.ʒ.ij. Dabis etiam hanc radicū
aquam. ℞.corticum rad.apij feniculi ana.ʒ.x.seminis apij:
feniculi : anisi : ameos: fube fenugreci ana.ʒ.iij.seminis ru
te : ordei : ana.ʒ.ij.rafani: aneti : pyreos : squinanti ana.ʒ.v.
calamēti: origani:cumini an̄.ʒ.iij.masti.cassiefist.spice silob.
assari an̄.ʒ.ij.passorum.ʒ.xx.ficus.x. iuiube.xx. coquantur in
v.lib. aque vsq; ad vnam cola . ꝛ acceptis.ʒ.xj. cum exagio
vno sambucel.ʒ.j.ꝛ ß.socrugene.q̄ si dederis.ʒ. ß.tyriace in
aqua in qua coctū sit cuminum : aut apium: valet. Vngatur
venter ꝛ circumstantia oleo isto. ℞.aque succi rute apij ani.
maratri an̄.lib.ß.cimini ameos an̄.ʒ.v.coque cum succo ma
ratri: apij: ꝛ rute.donec deficiant tres partes: deinde adde
oleum onfacion ꝛ syricō coque donec solum remaneat oleū
vngatur. Bibatur exagium vnū cum penidijs seu cū melle
Clystere. ℞.tribuli aneti rute calamenti camomil. ameos
abro.maiorane an̄.gomellam vnā:se.apij ani.maratri an̄.ʒ.v.
ficus.x.bliti : iuiube:sebesten an̄.ʒ.xxx.coque in quinq; lib.
aque: vsq; ad vnam ꝛ ß.cola medietatem:ꝛ adde nitri bdel
lij serapini oppoponaci ana.ʒ.ß.castorei.ʒ.iij.mell.ʒ.x.dissol
uātur ꝛ in colatura ponātur.ʒ.xx.obsomog.ꝛ costileō fac dy
sterè. Si autem dysteri fortiori necesse fuerit vti: fac iterum
dystere donec mundetur.Aliter valet grosse ventositati.℞.
succi porri:blete:calamenti:rute an̄.ʒ.xx.olei nucum nardil.
costileō an̄.ʒ.xv.mellis.ʒ. x.casto.coloqnti.an̄.ʒ.j.fac dystere
Aliter. ℞.aque rute lib.ß.seminis apij: ani.maratri: nigelle
an̄.ʒ.v.casto.ʒ.j.olei lib.ß.coque donec deficiat aqua et lib.ß.
debis sepi galline.ʒ.ij.fac dystere cum oleo ꝛ melle. Si autē
dolor confortetur neq; quiescat cum laxatiuo vel dysteri:da
philonij exagiū vnū:sedeat in aqua decoctionis camo.abro.
rute mellilota frondium lauri ꝛ similiū.stomacho inanito se
deat i aqua. Colica si fit ex vētositate vel phlegmate cibi sint
iura ciceris cum cimino:aneto:cinamo.ali.galā.pipere por
ris:perdicibꝰ:pullis: gallinis: ꝛ columbis.iura quoq; gall.
in quo si mittatur parum polipo.iuuat.similiter si mittatur
parum de semine croci hortensis ꝛ dampnil.parum mandu
cent.abstineant se a carnibus ambulantium animalium: et
aqua frigida temperata cum melle. Si autem sitim nō susti
nuerint: da parum vini veterꝫ odoriferi. Si hūc ordinem te
nuerint in ea colica que est ex ventositate et non valet : po
ne ventosam in inguine superventrem ad locum infirmum:
quia iuuat multum. Item si fuerit ex materia cholerica pū
gitiua ad intestina descendente nihil horuꝫ dari oportet: q̄
calida sunt:da ergo lupili.ʒ.viij.cum.ʒ.xx.casiefistu.ʒ. v.tur
bith. ꝛ olei amigd.da q̄; succi solatri malue an̄.ʒ.iij.cassiefist.
ʒ.xx. iuiub.sebesten.capill. veneris se. malue an̄.ʒ.iij. coque
in.iij.lib.aque vsq; ad vnam:accipe.ʒ.viij.ꝛ cassiefistu. ʒ.v.ꝛ
amigda.exagiū vnū:iura gallinarum assatarum solutis da
calidū:potui da aquam calidam cum amigd.iura gallinaruꝫ
assatarꝫ cū mica panis ꝛ amigd. Item viscū psilij cū se.cocta
norꝫ.ʒ.iiij.aut oleū de cassiefistu.cū amigd.electuariū cucur.
dulc.ʒ. iij.ꝛ ß.turbith.ʒ.j.scamonee.ʒ.ß. Clystere. ℞.sebestē
iuiub.an̄.ʒ.xx.ordei mundati.ʒ.xx.furfuris malue an̄. gomel
lam vnam:coquantur in q̄nq; lib.aque vsq; ad vnā:mitte.ʒ.
x.cassiefistu.zucca.ʒ.v.olei viol. ʒ.ij.obsomij.ʒ.j.ꝛ ß.fac dyste
re cum apozimate ordei:in quo cocte sint iuiube.sebe.mal
ue:oleum violarū nenufar.an̄.ʒ.xx.fiat dystere. Cibꝰ sit ius
galline vnctuosum cum oleo amigd.spinar.atriplex bliti lu
pili viol.nenufar.ꝛ similia. Sedeāt in aqua in qua viol.mal
ue:ordeum: ꝛ similia sint cocta. Si colica ex calido fit apostē
mate:nō dabis in initio laxatiuum: quia in futurū in yleos
conuerteretur:sed ex basilica extrahe sanguinem paulatim
prout oportet:multotiēs da ptisanum ꝛ calefiat locus cum
malue solatri viol. .an̄.ʒ.xx.pistentur ꝛ adde farinam ordei
sanō.malue mellil.camomil.an̄.ʒ.iij.pistētur: ꝛ cum supradi
ctis misceantur.adde oleum viol.pistetur sepū anatis ꝛ de
super applicabis. Si ꝓpter hoc dolor non quiescat da solat.
lupuli an̄.ʒ.xx. cassiefistu.ʒ.x.amigda.ʒ.x. Et fac dystere hoc.
℞.amigd.ʒ.j.mellil.viol.nenufar.capill.veneris an̄.ʒ.x. blis
ti lupuli malue an̄.ʒ.iiij.iuiub. ʒ.xx.sebestē.xxx. coquāt in.iij.
lib.aq̄ vsq; ad vnā. Morbo aūt vsq; ad statum accedente da
apozima ficuū viol. ꝛ malue ꝛ dietam in colica acuta scriptā
His aliquādo difficultas vrine accidit:eo q̄ apostema vesi
cam comprimit vnde valet vt incidatur vena sophena: ꝛ su
per pectinem et femur p̄dicta olea calida oleum viola.ca
momil. ꝛ similia inungantur.

De yliaca passione. Cap.xxix.

Yleos difficile curatur:illud tamen qd̄ ex calido
fit apostemate:curari debet cum incisione vene
basilice vel mediane:si tempus et etas ꝛ cetera
permiserint.da sirupum in calido apostemate:
dictum in colica:tamen nō est phlebotomandū
nisi certissime cognoueris ex apostemate eē sti
ptico.scias eñ q̄ si habens huiusmodi apostema phleboto
matus fuerit in initio morietur. Si fit ex grossis hu. ꝛ phle
gmaticis in subtilissimo intestino contentis:demus medici
nam phlegmati conuenientem:sicut apozima de radicibus
cum hierapi. ꝛ socrugene cum sambucel.trocisc. assuescant
cum aque decoctione ani.apij maratri . Si dolor cōfortetur
diasilonium cum acaristo ꝛ theod.multum valet cum hierapi.
tyriaca ma. ꝛ similia.vnde debet sibi cauere a filonio nisi do
lore non mitigato:quia illaudabilius erit in futurum gene
rare defectionē caloris naturalis et mollicem intestinorum
Hippo.in secūda epidi.particula. Bonum est inquit in hac
passione si de phlegmate fuerit:dari vinum vetus ꝛ purum
et hoc paulatim vt somnum prouocet etsi accidat dolor ex eo
in pedibus.intentio eius est in calefaciēda et digerenda ma
teria ꝛ intestinis cōfortandis ꝛ in ea expellēda. At si hec pas
sio fuerit propter stercus in subtili itestino clausum : necesse
est dari laxatiuū electuariū ꝛ pilulas : siue p̄fata dysteria
fieri. Si autem propter medicinam mortiferantē : da quod
est contrarium illi veneno. vomitiuū quoq; ꝛ metridatum et
similia. Item si contigerit ex abstinentia dabis iura vnctuo
sa cū crassa carne micā panis in ea miscens:paulatim tamen
donētur: viscera quoq; cū oleo ro.infunde. Si aūt fit ex cre
patura intestini:ad sua reducantur loca ꝛ ligentur et ligata
constrictione curent. In hac etiā iliaca postq̄ sanantur non
oportet ad consuetam dietam duci : sed cauendus est cibus
grossus: vtātur penidijs zuccara quoq;:in quodam tempo
re melle ro.in quo coctū erit anisum ꝛ se.apij:assuescāt vti ex
ercitijs ꝛ ventris et intestinorum fricationibus cum oleo:in
quo coctum sit ciminū:aut apium:aut anetum:deinde pau
latim cibus augeatur curata passione. Si vero fit ex labore
passio his augmentetur cibus : et manducent panem furfu
reum amigda. ꝛ zucca.iura cum pull.aut sepo galline crasse
aut cum amigd.manducēt pruna in sirupo viol. infusa ante
cibum.ij.vel.iij.horis: vno quoq; die tertio sumant cassiafist.
Aut illud apozima. ℞.ficus.vij.passi.ʒ.xv. viol.ʒ.v.coq̄ in.iij
lib.aque ad.iij.quotidie da.ʒ.iij.cum amigd.

De torsione intestinorum. Cap.xxx.

Hec passio si fit ex ventositate grossa:cum pauco
seminis apij:ani.curabis. ℞.maratri:ani.ameos
equali pondere fac puluerem: da.ʒ.ij.cum veteri
vino odorifero. Si autē ventositas non multum
fuerit grossa: da calamētum cū aqua calida. Itē
si solutio extiterit:da nasturcium aut midete.non autem exi
stente solutione da nastur.ʒ.ij. seminis apij:ameos ana.ʒ.ß.
da penid.ʒ.j.fac puluerem dans cum aqua calida: da socru
gene.ʒ.ij.cūꝫ hierapigra:soluatur aūt turbith.ʒ.j. cum aqua
calida in qua coctū sit anisum . Si autem torsio fit propter
stercus clausum in intestino:da laxatiuum: sicut pilulas de
hierapigra: pilulas de violis:vel diasenicon cum philonio
vel diamascenon. Item si stercus fit in inferioribus intesti
nis: fac dystere. si autem fit ex mala complexione da pli
ris.ʒ.ij.cū aqua ꝛ oleo rosaceo. Item si fit propter cholericā
materiam in intestinis: da ei psiliū cū aq̄ ro.et oleo rosato.

Item. ℞. psilij: porti. cucurbite cucumeris añ. pondus vnū spodij. ʒ. ij. pistentur preter psilium: ⁊ cum oleo rosaceo tempera vel cum sirupo violaceo.

¶ De probatis experimentis ad reptilia eijcienda a corpore. Capitulum. xxxj.

Erbam basilicam cum radice simul tere: ⁊ cum noua ceruisia cola ⁊ da bibere ieiuno: ⁊ si fastidiū facit: sal masticet. Sed si magnus serpens propter hec non expellitur: accipe succū mori terrestris nigri coclearia. iij. da cū. xv. granis canabis si autē des femine tolle cimas. iij. de canabo ⁊ da bibere cū supradicto succo. Item si idem crassantus ex supradictis nō exierit: fac hoc sex carbones roborinos ardentes in vase petroso mitte: lac quoqꝫ caprinū superasperge vaseqꝫ cooperto vt fumus in ore egroti per fistulā ingrediatur: ⁊ cū transglutiat si scaridius fortis est exit. si serpēs sibilans egredit. Si rane vel crassantes vel tortuca vel lacerta fit morit et exit. hec oīa expellit basilicū: siue sint in precordijs: siue in stoma. siue in intestinis: si cum melle ⁊ ceruisia plenus caphus sumatur: que in montibus ⁊ locis petrosis ⁊ arduis nascitur folia habet porro similia et satis viridia ⁊ crispa ⁊ fistulata melior. postq̄ eiecta fuerit statim ipsa die anteq̄ manducet accipiat vinum cal. aut ex oleo ⁊ vicell. Si rane et crassantes propter hoc nō exierint: fac qđ superius diximus de moris vel se. canabi: qđ medicamen ad omnia genera lumbricorū valet. Si mora desunt lac caprinum sume: quia cantaridem ⁊ lincitrē et serpentem et salamandram expellit. Si basilica nō valet ad lacertas ⁊ scaridios herba murco similis minoris eos expellit. Si colubri vel lumbrici oua fecerint in ventre vel in intestinis: herbam domacā accipe cuius radices habent testiculos ad modū nucis auellane. ex quibus si lapsus fuerit homo vsqꝫ ad. iij. grana in mero nouello p. viij. dies: die tamē interpolata morietur. Sꝫ si aliqđ venenū nouellum mortiferū alicui datū fit cuiuscūqꝫ generis fit: da terre sigilla. ʒ. iij. cum vino mero per vomitū venenū foras emittitur. Et si aliqua rubigo veneni in corpore remanserit vel intestinis ex quo aliter fit agnoscetur: deinde cutis incisa cum bifurcatis lignis aperta teneatur: ⁊ vinū calidum cū penna anseris super caput animalis illius aspergatur vt inebriet. caue tamē si rubea fuerit maxime iuxta cor et pulmonē ne caput eius tangas cum penna: nisi inebriatus fuerit: postea extrahe deinde ablue locum. Qualiter soporetur homo ad eius incisionem in chirurgia dicetur.

¶ De lumbricis. Capitu. xxxij.

Os curādos esse dico cum rebus cōtrarijs eos occidētibus ⁊ cum egestione eos expellentibus hec aūt faciunt ca. ⁊ sicca ⁊ acuta: nam hec pas. nō fit nisi de materia frigida ⁊ hu. Amarissima quoqꝫ quibꝰ virtus est laxatiua: hoc idē operātur. nam amaritudo horum cōfusa est ⁊ vermica: occidit eñ ⁊ expellit eos. hec eñ medicina est absin. lupinꝰ epithi: costꝰ amarus ⁊ similia. siue simplicia: siue cōposita sint data cū melle ⁊ aqua ca. occidūt eñ hec et expellunt aliquādo viua ⁊ defecta: et etiā mortiuicina: his datis emittuntur da lupini. ʒ. iij. vel. ij. turbith cum melle. Aliter. ℞. absin. abro. lupini añ. pondus vnū: tēpera cū melle da. ʒ. iij. cū aceto ⁊ aqua. Aliter. ℞. squille absin. abro. añ. tēpera cū melle da. ʒ. iij. cū aceto ⁊ aqua. Aliter. ℞. costi. ʒ ij. turbith. ʒ. iij. tempera cū melle da. ʒ. v. cum aqua calida. Aliter. ℞. figie. abro. añ. pōdus vnū lupuli. ʒ. ij. da cū melle temperatū. Item vniuersaliter dico hec ꝙ medicine dicēda si detur cū aceto occidit lumbricos ⁊ ascarides. ℞. lupuli: ysopi: abro. absinth. costi. amari: calamēti: sauine. hec debēt dari stomacho inanito: triduo ante dato lacte caprino: deinde dabis hec stomacho vacuo existente.

¶ De lumbricis ascaridibus et cucurbitinis. Capitulum. xxxiij.

Umbricorum quidam dominantur in superioribus intestinis. s. in intestino subtili: ⁊ hi vocātur lumbrici: quia sunt longi: quidā in grosso intestino sunt qđ est sub vmbilico ⁊ ascarides ⁊ cucurbitini vocantur: sunt ⁊ alij nascentes ī inferiori intestino qđ est vicinū ano: hi sunt vermes minuti qui teneriores sunt alijs: oportet ergo vt occidantur ⁊ occisi expellantur. Ga. dicit ꝙ cortex mali gra. si bibatur lumbricos ⁊ ascarides et vermes occidit. Item succus frondium persici idem facit. ascaridibus fortior est medicina sicut abro. absin. armoniac. lupini ⁊ huiusmodi. Alij dicūt ꝙ os calcanei combustū et pistatū cum melle datū lumbricos occidit. Pueri medicandi sunt cum succo abro. vel absinth. vel armoniaco cum pauco oleo. Cōfectio valens lumbric. vermibus ⁊ ascaridibus vbicūqꝫ sint. ℞. absinth. ficle. amomaci calamenti añ. ʒ. iij. polij: prassij: myrrhe añ. ʒ. ij. se. apij: ani. mara. aloes añ. ʒ. j. fac pulue. da. ʒ. iij. bibere cum. ʒ. iij. lactis vel aceti: vel cū apozimate sticados vl' camephitō. Si huic medicine admisceatur fel taurinum et vnguatur croco vmbilicꝰ occidētur lumbrici ⁊ ascari. ⁊ vermes vt in initio diximꝰ. Democritus physicus dicit de miris experimentis ⁊ alij moerēda vocant: hoc per triduum bibatur: fortiusqꝫ adiutorium ad oīa genera lumbricorum non inuenimus.

¶ De emoroidis. Capitulum. xxxiiij.

Moroide sanguinem emittentes subscriptis curari oportet: eger assuefaciat vomitum ⁊ desiccatiuam medicinam: sicut carabe corallus gūma: et viscosis ⁊ solidatiuis sicut terra ciprina. bolo. ⁊ somnifero sicut philonio per se tyriaca. trociscis de campho. ⁊ carabe. Medicamen vtile emoroydibus quibꝰ sanguis defluit. ℞. trociscorū de carabe. ʒ. j. ß. mirobala. indi. bellir. embli. añ. ʒ. v. succi porri. ʒ. iij. coralli. carabe: conchule asse. añ. ʒ. j. ⁊ ß. bdellij. ʒ. x. fac puluerem soluatqꝫ bdellum in succo porri temperetur medicina fac pilu. ʒ. iij. Aliter. ℞. mirobalano. indi. bellerico. embli. añ. ʒ. iij. seminis mirte florum glandi. hypoquisti. balausti. añ. ʒ. ij. masti. spice carda. gar. añ. ʒ. j. seminis porri. ʒ. iij. bdellij. ʒ. x. bdellum liquefactum cum succo cypressi fac pilulas da. ʒ. iij. cum aqua calida. Emorroydes ex quibus sanguis non emittitur aperiantur vt sanguis exeat: in his enim malus est sanguis: cholera nigra existente dolor erit. vt igitur aperiantur cum acuta re vngantur sicut suc. allij: cepe. ⁊ similibꝰ. apertis autem sumant mirobalanos indos. ⁊ kebulos cōditos. pill. de bdellio et triferam minorē. Pul. valens emoroyđ. dolori ⁊ ventositati. ℞. mirobala. ind. embli. frixorum cum oleo. añ. ʒ. x. se. porri. se. nastur. frixi ameos. añ. ʒ. xv. cicute fenugre. añ. ʒ. vij. sauine amygdalarum amararum ossium crisomilorū añ. ʒ. v. masticis nucis muscate añ. ʒ. ij. carđ. ʒ. j. fac puluerem da ʒ. iij. cum aqua calida. Et si dederis succum porri cum. ʒ. xj. olei nucum valet. Item si locus vngatur cum oleo veteri valet. Item mirobala. frixa in butyro bouino ⁊ se. maratri añ. pondus vnū: nastur. duo: vnaquaqꝫ die tria da cum vino valet. Pilule mitigantes dolorem et ventrem soluūt. ℞. mirobola. indi. kebulorū bellirico. bdellij añ. ʒ. j. ⁊ ß. anamo. sal. indi. origani. yreos: cicute: capparis: ameos: casiafist. masti. añ. ʒ. j. ⁊ ß. penidi. turbith: añ. ʒ. ix. aloes. ʒ. xx. serap. ʒ. ij. fac puluerem ⁊ gūmis in aqua porri solutis fac pilu. da. ʒ. iij. triduo Catapl. valēs dol. ani. propter emoroyđ. ℞. bdellij dissoluti in oleo lini: porri: aneti: malue añ. gomellā vnā: coctis in butyro vaccino ⁊ pistatis: adde vitelli oui cataplasma ⁊ mitte in ano. Pul. valet. ℞. sauine tribuli amigda. amar. ameos añ. pōdus vnū seminis porri: vtriusqꝫ aristologie piretri añ. pondus ß. pistatis farina ordei addatur cum aqua coquantur in furno: deinde pistentur: ⁊ cum oleo nucum temperētur da cū vino. Item si cum eis fit apostema ca. cataplasma fac. ℞. ceruse. ʒ. v. litar. ʒ. iij. masticis. ʒ. ij. tempera cum vitello oui in oleo violato. Aliud valēs apostemati calido et emoroydis. ℞. camomile: malue: melliloti ana. gomellam

vnā fenugre. se. lini añ. ʒ. iij. lentis. ʒ. x. coquantur et additis ij. vitell. ouorum fac cataplasma. Aliud desiccās emor. ani. ℞. pulue. nucis cipressine coloquintide cinerem: in ano ponas: sed prius lauetur anus cum vino stiptico mane et sero Aliud mitigans dolorē emorroyd. si non sit cū fe. allia mundata pistentur et in oleo lini in modum vnguēti tēperentur Aliud. ℞. corticum maligranati nucū cipressi. florū glandi. añ. gomellam vnā: pistentur et in vino stiptico coquantur: cola et eo lauetur anus mane et sero. Vnguentum desiccās emorroyd. ℞. myrrhe. ʒ. j. succi hypoquistidos. ʒ. ij. thuris. ʒ. iij. pistentur et cum vino tēperentur. fac vnguentum. Aliud ℞. celidonie litar. añ. ʒ. v. fac pulue. cum oleo rosaceo: misce donec fiat vnguentū additis cere. ʒ. ij. Aliud desiccans emorroyd. ℞. picis. ʒ. x. olei nucū: opij thuris añ. ʒ. j. casie. pumicis argenti triturati cum argento viuo añ. ʒ. j. misceantur cum pice et oleo et licinio infuso loco īfirmo inducatur. Oleum valēs emorroyd. ℞. suc. porri. lib. j. se. cicute corticum papaueris añ. ʒ. x. rute gomellā vnā: coquantur et immissa lib. j. olei sycicini coque donec remaneat oleum solum. Aliter. ℞. sygie libani corticū capparis: corticum papaueris cicute costi omnium añ pondus vnū: sulphuris ß. fac pulue. mitte olei sambuci triplex pondus coque sufficienter. Al. si bibatur vel inungatur valet. ℞. aque porri. lib. j. corti. capparum cicute añ. ʒ. x. aristi. lon. costi. añ. ʒ. v. sansuci. ʒ. iij. pistentur addito oleo crisomolorum lini añ. lib. ß. coque donec deficiat aqua et da ʒ. j. vel vnge. Suffumigatio. ℞. bdellij seminis porri. corticū capparis thuris bdellij añ. pondus vnū. Si autē emorroid. ita ingrossentur vt prefata nihil adiuuent: fac incisiua sicut calcem viuam aurip. i balneo, ardoremq3 sustineāt donec incidantur: deinde lauentur cum vino et suppone cortices coloquin. et lupinos assos equali pondere. hec enim maxime desiccant. Si autem non sufficiant pone desuper vitreolum eo vstū mane et sero: et cum hec eleuabis laua cum vino: et desuper pone iterum. hec sufficiant donec nigrescant: tunc auferatur medicina et vnguentum de cerusa mittatur: donec refrigeretur: vitellum oui: farina ordei oleum rosaceū: postea applicabis ad refrigerandum. Si autem hecque sunt acuta minime sustinuerint: incidantur cum ferro: et ligentur. de quibus qualiter incidimus ostendemus. Ma. strici inquit sunt quasi canales cāneo pertorium intus et extra habētes sed non sanantur nisi chirurgico ferro.

De passionibus natium. Cap. xxxv.

Si in natibus aliquę incidant passiones: vt emorroyd. vel apostemata: vel aliquid aliud oportet quid et vnde sit intelligamus: vt secundum quod oportet medicetur. Apostemati igitur calido in natibus siue emorroyd. exorto frondes malue et solat. superponant: viole quoq3 et lentes mundate in aqua cocte. deinde pone oleum rosatum et vitellum oui temperata. Aliter. ℞. ceruse. ʒ. v. olibani. ʒ. vj. cathimie argentee. ʒ. ij. fac pulue. misce cum oleo rosato et cera aqua scariole malue et desuper inducātur. Vnguētū fissuris manuū et ani valēs. ℞. medull. cruris bouis et ceruī adipis eorum añ. ʒ. x. mumie. ʒ. iij. cere. ʒ. ij. liquefiant in oleo rosaceo. deinde cetera misceantur et vnge basilicon desuper collocando. Aliud. ℞. resine: picis añ. pondus aquale: liquefiat cum oleo viola. et adipe galline: vitello oui: et pauco opij et inungatur. si autem ca. sit cum ipsa fissura vngatur cum vnguēto de cerusa qd sit cum albugine oui et pauco campho. atq3 sola. malue et portu. cum oleo rosato et cera fiat vnguentum: deinde vngatur: sedeant in aqua calida: exeuntibus desuper aspergatur puluis subscriptus. ℞. nucū cipressi nitri. scatie suc. ypoquistidos galle añ. pondus vnū: fac puluerē et desuper ponatur. Aliud. ℞. cathimie argē. succi ro. sumac añ. ʒ. iiij: mirte. ʒ. ij. fac pulue. et desuper asperge. prius tamē lauetur cum vino stiptico. Pul. ℞. litar. libani añ. pondus vnū: nucum cypressi pondus ß. rasure plumbi: cōchule asse. añ. ʒ. j. fac pulue. Si tumor extiterit anusq3 exierit: accipe lētiū: corticum granati: florum glandium añ. pondus vnū: coquantur cum succo mirte: deinde miscens oleū rosaceum in mortario mittes et applicabis. Item si anus paralysim patiatur fac quod Gal. dicit in libro passionarij et est in fine.

De dolore epatis ex caliditate. Cap. xxxvj.

Cum dolor sit in epate ex complexione calida: primo basilicam dextre manus incide: et sang. quātum oportet extrahe: deinde succus porri cum mirob. citrinis detur: aut succus lupuli cū zuccara et casiafistu. postea oxizaccera cum scariole summo mane: tandē post vnā horam cū ptisana. cataplasmetur cum sanda. et ceroto facto ex succo endi. cum portu. et semperuiua cortice cucurb. cum oleo et cera. His non proficientibus da trociscos de spod. cum suc. endiuie serum cum succo cucurbite et oxizaccara factum cum hoc puluere. ℞. mirob. citrini. ʒ. x. lacce lote. ʒ. iij. spod. ʒ. iiij. maratri. ʒ. j. fac puluerem da. ʒ. iij. cum lib. ß. seri in primo die in scdo die cum. ℥. viij. in tertio cum. ℥. x. hoc fiat de cura continuis diebus. capra sit iuuenis non multum longe a parturitione nec multum vicina: nutriatur ex coriandro bedegar: farine ordei lactucis et similib9. His non proficientibus da lac camelinum primo die tm. ℥. iiij. deinde octo diebus minue vel adde cum hoc pulue. ℞. mirob. citrini. ʒ. x. ro. lacce spodij añ. ʒ. v. reubar. ʒ. iij. nitri. anisi añ. ʒ. ij. da cum lacte prefato. ʒ. iij. et cum zuccara. Si autem contrariam vis mollificare amplius in vnaquaq3 die addantur viole et nutriatur ex pullis iuscellatis et malisgrana. Si autem calor fortis existat: da lac bubalinum et trociscos de spodio et campho. secundum fortitudinē caloris. epar cataplasmet. ex ro. sand. endiuia semperuiua frond. vitis succo ro. addito pauco masti. et spice. et virtus epatis custodiatur. Cataplasma. ℞. sand. al. et rub. añ. ʒ. vj. ro. ʒ. v. nenufar. viol. añ. ʒ. iij. sulphur. s: terre aniene añ. ʒ. ij. casie lignee. ʒ. j. masti. folij añ. ʒ. j. fac puluerem: et cera in oleo rosaceo vel nenufar. liquefacta puluis abhibeatur et fiat cataplasma. Aliud. ℞. sand. al. et ru. farine ordei viol. nenufar malue añ. ʒ. iij. ro. ʒ. iiij. casie lignee croci añ. ʒ. ß. fac puluerem tempera cum oleo et cera. Trocisci ad dolorem epatis. ℞. ro. se. scariolie cuscute seminis citruli cucurbite ana. ʒ. iij. se. lactu. portu. añ. ʒ. iiij. sand. al. spodij añ. ʒ. ij. reubar. maratri anisi añ. ʒ. j. tēpera cū succo scariole. da cū oxizaccera. Aliud ℞. ro. ʒ. iiij. berberis. ʒ. iij. se. scar. cuscute añ. ʒ. ij. et ß. spodij. ʒ. j. lacce reub. añ. ʒ. j. se. cucumeris melo. añ. ʒ. ij. succi liquirit. ʒ. j. croci. ʒ. ß. tempera cum suc. scario. da cum oxizacca. et aqua calida. Si autem feb. sit et tussis addatur gūmi dragaganti amidi añ. ʒ. j. succi liquiricie. ʒ. ij. da cū sirupo viol. Cibus sit feb. non existente ius pullorum cum granatis: et vua acerba cum pauco cinamomo ali. spica. coriandro menta: pisces asperatiles cum zuccara et aceto iuscellatos: caueant humo rusiam si habent fe. diacurcuma cum oleo rosaceo et ptisano: si tussis existit da maluam. Item si sit materia solubilis da trociscum de spodio cum sirupo stiptico sicut mirtino cotanino. cataplasmetur venter ex frigidis et siccis: sicut rosa sanda. balau. bolo. equali pondere: soluantur cū succo quinq3 neruie. cibus sit stipticus.

De dolore epatis ex frigiditate. Cap. xxxvij.

Si patiatur epar dolorē ex frigida complexione dabis trociscos de reubar. euforb. de absinth. de lacca et filia. cum oximelle squillitico: secundum quod supra. cataplasmet. epar ex dialoe vel diastonicon. dabis apozima de rad. cū discucir. vel dialacca cum amigd. athanasia cum epate lupino. Antiqui dicunt quod parum epatis lupi datū cum reubar. prodest dolori epatis siue sit ex frigiditate: siue ex caliditate. calefiat epar ieiuno stomacho cum panno infuso in aqua squinā. spice assari suc. squinā. Trocisc. ad dolorē epat. ex frigiditate ℞. masti. spice assari lacce lote añ. ʒ. iij. ro. ʒ. iiij. anisi. ʒ. ij. suc. squināti absinthij reubarbari añ. ʒ. ij. croci. ʒ. j. tempera cum suc. apij. fac. ʒ. j. et ß. da cum oximelle squillitico cū suc. endiuie

tantare. Item suc.endi. valet contra dolorem epatis ex frigiditate vel cal.q: est penetrabilis ppt amaritudinē. Trocisci valentes ad dolorem ex frigiditate. ℞. berberis.ʒ.iij.masti. spice.suc.squinā.añ.ʒ.ij.reub.croci.añ.ʒ.ß.liquiri.lacce lote. añ.ʒ.iiij.absinth.ʒ.ij.tempera cum suc.apij. aut maratri.fac trocisc. da cum oxifenicia: frigiditate forti existente da suc. ptcos. Apozima valēs ad idem. ℞.radi. apij maratri añ.ʒ. v.se.apij anisi.maratri añ.ʒ.iiij.masti.spice ana.ʒ.ij. squinanti.eupato. absinth.ameos:folij: calami.aro.ana.ʒ.xv.lacce. reubar.costi.rubee añ.ʒ.iij.passu.mūda.ʒ.xx.coque i qttuor lib.aque vsq ad.j.cola.dans.ʒ.xl.cum paucissimo amygdal. et olei laurini: ꝛ cum athanasia.da pulu. de aloe. Si stiptica sit cataplasmetur ex camo.mellil.aloe.absinth. añ.ʒ.x.v. masti. assari.costi.casie. carabe.mirob.añ.ʒ.iij.croci.ʒ. ij.fac. pul.tempera cum ytelcon et nardile.addita cera. Aliter. ℞. masti.absinth.spice squinanti.aloes.añ.ʒ.iij.carpob. florū casie. añ.ʒ.ij.ro.ʒ.vj.sanð.ʒ.iij.lini gal.ʒ.ij.lauda. ʒ.j.ꝛ ß.galange.ʒ.ij.fac pul.tempera cum ytelcon.ꝛ cera. Dieta sit starnus cū iure ciceris aneto cinnamo.galan.panis infusus in vino odorifero bono: da apium nastur.rutam maratrum.et similia. Si mala complexio fuerit humida: da medicamina hydropicorū. Item si sicca da medicamina ethicorum: addemus in ea parum stipticū ꝛ odoriferū vt confortetur.

De apostemate calido epatis. Capi.xxxviij.

Apostema epatis si sit calidum: oportet basilicam dextre manus curando incidi. Et si vsus phlebotomie magis existat minuendo sang. iubendus erit. dabis ptisanam cum zuccara natura humectetur cum suc.lupuli ꝛ casiafistu. clysterizetur cum iuiub.seb.zucca.ꝛ oleo viol. Si apostema sit in gibbo epatis: stude in his que vrinam prouocant. da igit trociscos de berberis cum oxifenicis: ꝛ suc. endiuie cuscute solat.omnia coquantur ꝛ colentur. da.ʒ.xv. singulorum in hora dormiendi. Pulus. ℞.cucumeris cucur.citru.mel.añ.ʒ.v.se.scar.cuscute.añ.ʒ.iij.ro.berberis añ. ʒ.iij.reubar.ʒ.ß.fac puluerē. ꝛ dabis. Trocisc.valēs ɔtra apostemata epatis calida existentia in gibbo. ℞.ro.ʒ.vj.berberis.ʒ.iij.seminis scar.cuscute:seminis citruli cucumer̄ mel. añ.ʒ.ij.suc.liquiri.spoð.añ.ʒ.ij.reubar.lacce añ.ʒ.j.ꝛ ß. se.croci.spice masti.añ.ʒ.j.tempera cum succo solatri bibat.apozima rad.cum zuccara. Trocisc.valent ad idem. ℞.ro.ʒ.v.berberis.ʒ.iij.spoð.ʒ.j.ꝛ ß.seminis citru.cucumeris lacce reub. añ.ʒ.j.croci spice absinth.añ.ʒ.ß.tempera cum succo endiuie Si vero calor fortissimus sit adde.ʒ.ij.campho. Item dabis serum cum zuccara ꝛ puluere compositum ex se. cucur.apij: anisi maratri. dieta sit apium maratrum endiuia ꝛ similia. Et si apostema sit in concauitate epatis studium in solutione inducamus. etenī locus iste colligātiam habet cum intestinis: oportet igitur dari succum lupuli endiuie solatri cum casiafistu.iuiub.et de hoc puluere da.ʒ.ij.cū sufficienti sero. Oportet ventrem in istis mollificari: ꝛ fiat clystere mollificatiuum: vt materia inferius deducatur. Item dabis lac caprinum camelinum et hunc pul. ℞. mirob.citri.kebul. añ.ʒ. v.bell.embli. añ.ʒ.iij.se.scar.cuscu.maratri añ.ʒ.ij.dabis.ʒ. ij.cum predicto lacte. Item die lune veniente minuatur sanguis de vena sinistri brachij.i.de epatica: ꝛ trahe multum summo mane accipiat ex trocisc.cum aqua in qua tamarindi sint liquefacti: ꝛ cum.ʒ.j.sirupi soluatur pridie in sero caprino postq̄ coctum est serū: serū autem coquatur donec non habeat spumam: post diem lune vsq ad dominicam diem omni die summo mane sumat vnū ex trocisc. cum sirupo et sero ꝛ tamarin.aut succo scar.succus despumetur. Si non habes tamarindos da trocisc.cum sero. si non habes serum da cum succis quos diximꝰ et sirupo ad með. da cum aqua frigida post diem tertium. de tertio in tertium: vsq ad dies xv.da hunc pulue. cum sero caprino. ℞. mirob. citrini.ʒ. v. scar.cuscute berberis se.cucume.citru. spoð.añ.ʒ.ij.reubar. lacce añ.ʒ.ij.ꝛ ß.bene pistent. vbi vadit dormitū pannum in succo herbe que stat super aquam infunde mixta in eo farina ordei ꝛ ro.pulue.succus prius coquatur ꝛ coletur: vespere nihil manducet nisi duas scar. et vnam coxam galline et micam panis: et bibat semel: ad prandium manducet prius scar.postea folia lupuli: aut atriplices cum malua et bleta: deinde starnos: et coctionem porcinam non multum mane ducet: ꝛ manducet. viij.ʒ.panis et bibat. omni hebdomada accipiat laxatiua de mirob.et mirob.sint.ʒ.iij.et in tertia die post balneetur: in quarta die san.minuat de vena epatica. vna vice de vno brachio: altera die de alio.si aliquando habeat dolorem: da sibi de trocisc. odorife.per.xl. dies. donec finiat: excepto q de terno ad ternū de puluere pscripto cū sero detur: puluis autem iste quem dixi esse accepturū: vsq ad.xx.dies: in prima die accipiatur cum lib.ß.seri caprini mūdi in scða die cum.ʒ.viij.seri: in tertia cum.ʒ.x.seri de pul.detur.ʒ.iiij.postq̄ sumuntur trocis. fac istos trocisc. ℞.berberis.ʒ.vij.mirob.citri.ʒ.x.liquiri.ro.cucume. spoð.spice eup. masti. añ.ʒ.v.reubar.croci dauci. lacce añ.ʒ.ß. Si videris q multum fecerit assellare ꝛ calor: fit: da sibi de trocisc.odoriferis: ꝛ de quarto in quartum diem prefatum pulue. Trocisc. odorife. ℞.spoð.ro.añ.ʒ.vj.sanð.al.ru.dragagā. portu.suc. liquiri.añ.ʒ.iij.cucume. ligni aloes croci campho.añ.ʒ.j.da cum succo scar.aut solatri aut lupuli.

De mala complexione epatis. Cap.xxxix.

Si mala complexio epatis sit ex calore: oportet basilicam phlebotomari si tempus: etas: virtus et consuetudo nos adiuuēt. Et si nō refrigeremus cum spoð. zuccaro: psilio: sirupo: al.oxifenicia: demus serum cum oxizac. succū herbarum endiuie solatri bene coctū ꝛ colatum: demus trocisc.de spoð.trocisc.campho.trocisc.ligni aloes ꝛ huiusmodi: demꝰ catartica suauia: ꝛ leuia: sicut illud quod. ℞.succi cucur.maligranati añ.ʒ.ij.zuccare manne añ.ʒ.vj.spoð.dragaganti se.cito.añ.ʒ.iij.oīa pistata ponantur in succo illo die ac nocte: postea fricatꝰ da bibere.absint lentes: crisolo.lactu.portu.bliti.solatrū cucur. si nō habet feb.demus hec cocta cum pullis: perdicibus: fasianis: custodiat se a lacte ꝛ melle ꝛ factis ab eis ꝛ grossis carnibꝰ in aqua bibenda misceamus frigidos sirupos.cataplasma ponamus supra epar calorē extinguens: sicut lactu. portu. cucur.psiliū: lentigo aque: malue: viol.omnia pistentur cū oleo rosa.ꝛ aqua rosacea fiat cataplasma. Si epar vltra modum debilitetur: ꝛ color infirmi liuidus plumbeus vel pallidus sit: da confectionem incognitam in nostro antidotario scriptam: in qua intrant reubarbarum fenugrecū. ꝛ conficiantur cum aqua rosacea: ꝛ sirupo rosaceo: ꝛ aqua endiuie. Et si defectio epatis ex mala complexione frigida sit: demꝰ īfirmo de reub.ꝛ trocisc.inde factos dialaccā cū suis trocisc. diacucur.ma.ꝛ mi.diacost.q̄lecūq hor inueneris da.ʒ.j.ꝛ ß. cū succo apij: maratri: cocto ꝛ colato.sirupū absinth.et siru. rað. vel apozima calamenti cum apozimate de aniso: apio maratro: mastice: spica: folio ꝛ squinanto.demus diagalangā: diacīminum.demus.similiter trociscos de aniso squinanto: absinthio ꝛ similibus.caueant sibi a cibarijs ad digerendum duris. nutriātur cum subtili dieta et leui cum calidis aromatibus apparata manducent vuas paf. habent enim seruare defectionē epatis.similiter fistici quia valēt frigido epati.caueāt sibi ab omni dulcedine: quia nocet epati ꝛ spleni: facit enim ibi oppilationes: amara bibant maxime si sint pōtica. Et si infirmus pallidi sit coloris accipiatur quotidie de antidoto quod dicitur elmiferans.ʒ.j. cum apozimate lupuli vel absinth.vel reubar. si frigiditas ꝛ humiditas epati dominetur: cum compositis antidotis in nostro antidotario scriptis medicetur.

De oppilatione epatis. Cap.xl.

Si epar oppiletur a sanguine grosso ab epate ad membra decurrente: auferamus sanguinē de basilica dextre manus: vel de vena que est inter indicē ꝛ pollicē si tp̄s: etas: virtꝰ. ꝛ ɔsuetudo nos adiuuēt. Si nō da leue catarticū sic qð ℞.mirob. citri. viol.cuscute. absinth.fumiter.añ.ʒ.x. capillo. veneris

ro.fic. radi.apij maratri.anisi masti.spice.ana.ʒ.iij. pennorū sumb.ana.ʒ.xx.omnia in.viij.lib.aque vsqꝫ ad tertiā coque et cola.deinde accipe mane.ʒ.xx.casiefistu.ʒ.x.quas iterū cola et mitte lib.ij.zucca.et coque in suaui igne vsquequo fiat sirupus da.ʒ.iij.cū iij.amigd.et adde diagredij.℈.j.vel.ij.sm virtutē infirmi. Si infirmus sit debilis vt sirupū istū sumere nō valeat:nec alia tāti valētie:sicut apozima de absin.fumoterre de radi.et silia catartica: precipiamus vt accipiat suc.endiuie et maratri coctū et colatū.ʒ.j.cū oxise.omni die. Et si sit fortis bibat priorē sirupū sine intermissiōe. Itē si sit debilis demus succū maloꝝ gra.cū oxise.succuꝫ solat.quinqꝫneruie cū zucca. demus diarodon trocisc.de berberis. nutriat cum cibis leuibus et subtilibus:sicut pull:pdicibus:fasianis et silibus. ptisanā demus vbi radi.apij:et maratri cocte sint cū oxise. Si oppilatio de grossis hū.et visco.hu.fit:demus infirmo hierapigrā. hieralogodiō theod.stomaticōn et silia grossos hu.purgātia maxime si sint in cōcauitate epatis ppter illius loci vicinitatē ad ventrē. Si hu.sint in superiori parte epatis:demus infirmo diuretica vrinā prouocantia et aperiētia superiorē epatis oppilationē.vene eīn epatis sicut diximus in anato.sunt iuncte vijs vrinalibus.diuretica sunt absinth.squinan.assar.cost. ameos et silia.horum simpliciū siue compositorū da infirmo ʒ.j.et ß.cū oximel.succo maratri: apij: ysopi: absin .quecūqꝫ inueneris hoꝝ simplex vel cōpositū da cū oximel.vel.amyg. si fuerit necesse plus calefieri vel aperiri:qꝛ nimis est frigidū demus socrugene filoniū athanasiā.diareub.tyriacā.diacost. et silia.demus apozima de calamēto de yreo de spermatibus cū amygdal.vel sambucel.vel nardil.trocisc.demus de lacca et silia.nutriat cū spagis sicla carnibus volatiliū. Si oppilatio epatis sit ex ablatis mēstruis:phlebotomemus ambas venas de cruribus:demus et succos herbaꝝ coctos et colatos cū amygd. demus et apozima de calamēto de radice cū diamarte et silibus. Si oppilatio sit ex mutilatione aliquoꝝ mēbroꝝ precipiamus phlebotomari et demus diuretica iam dicta.

¶ De apostemate epatis ex frigiditate. Cap.xl.

Si apostema epatis sit ex frigiditate: demus apozima de radicibus:de calamēto:ysopo cū amygd. samb.dialacca.diareub.diacurcu.: quodcūqꝫ hoꝝ inueneris.ʒ.j.et ß.dabis cū succo apij vel maratri cocto et colato.vel apozima de radicibus vel sirupū de squināto.de absin.cū oximelle. Si aūt videamus in vrina eē hypostasim: intelligit maturū esse apostema:deinde damus rem aperientē oppilationē et lauatiuā oris venarū. Si autē apostema sit in inferiori gibbo epatis: demus diuretica sicut spicā:anisum:apium:absin.reub.squinant.ysopū.et silia. Si aūt apostema in superiori parte sit epatis:purgemus corpus cū apozimate de agar.hierapi.et silibus. Si hec minime pfuerint:demus absinth.qꝛ multū valet cum apozimatibus supra dictis. Si apostemata sint inueterata et indurata: timor:sit magnus de his Ga.in lib.ad glauconē.dura inqt apostemata si inueterascāt nunqꝫ curare potui:nec alios facere vidi.oīs eīn hmōi patiēs futurus est hydropicus: et plurimi:licet post longū tēpus inde moriunt. Uidi aūt multos in breui tēpore moriētes:qui scꝫ breuē et nimiā habuerūt solutionē. Sꝫ tn̄ opꝫ eorū dicere curationes:duriciē epatis veterē iuuat res aperiēs: sicut eupa.spica.rad.lauri:succus apij: maratri et silia.et de cōpositis sicut dilacca.diacost.diafenicon et silia.in x.particula practice scripta.de simplicibus oē qd est pōticū et amar. Epithimemus de oleo nardil.yrel.costi:masti.et silibus. nutriamus cū leui cibo:custodiamus a grauibus. Si aūt apostema sit ex ventositate grossa et fumosa epati interclusa:demus suc.scar.apij maratri cū amygd.et oxise.troc.de absin. sirupū de squinanto.apozima de rad. Si aūt apostema sit de percussione vel casu vel collisiōe curetur de pul.et trocisc. in antidotario scriptis. Si infirmus cū apostemate patiat cal. in epate:demus balau.bolū arme.cū suc.arnoglosse vel solatri.

¶ De fluxu san.ex venaꝝ epatis aptione. Cap.xlij.

Si san.fluxu si sit ex apertione venarū demus qd sanguinē stringat et epar confortet:sicut balau.ro. spod.acatia.bolū.terra sigillata.carabe.gūmi. hipoq.et silia.quecunqꝫ horū inuenimus:demus.ʒ. ij.et ß.cū suc.arnogl.vel frondiū vitis.in aq bibenda misceamus suc.malorū gra.sirupū mirte:sapam citoniorum. Si fluxus san. ex defectione mutabilis virtutis in epate:et defectio sit ex corruptiōe cōplexiōis sue: qd intelligit ex siti nimia et ablatione virtutis appetitiue et col.citrino et vrina ru. demus stiptica et frigida: vnde ca.extinguamus:epar confortemus: et sint odorifera sicut ro.sand.al.et rub.balau.spod.et silia. Similiter sapa de malis gra.et mirta cū trocisc.de spod. balau.suc.rodostomate et silia. Si egestio sit qsi carnis lauatura sine tortura dolore et ardore: et color in albedinē mutet vel liuiditatē:intelligēda est epati dn̄ari frigiditas: et qꝛ virtus eius faciēs san.deficiat.vn̄ medicandū est cum confortatiuis hn̄tibus parum stipticitatis:sicut gallia muscata.mace.spica. reub.gario.lig.al.carda. et silibus.hec simplicia vel cōposita demus cū aqua vbi cortices fistici sint positi.et vbicūqꝫ aliq istarum specieruꝫ data fuerit valet huic speciei egestionis. Itē iuuāt anisi.ʒ.ij.et ß.parū assati cū suc.apij. Epithima faciamus epati. Rx.masticel.vel nardil. Nutriamus cū pdicibus sturnis: fasianis:pull.cum aromatibus preparatis.custodiamus ab omni cibo duro ad digerendū:nocet eīn multum ei. Si egestio san.sit de crepatura apostematis vel de matricis vulnere exiēs,et san. sit turbidus et saniosus p qd intelligimus qꝛ apostema prius habuerat: opꝫ dari q a suis putredinibus vulnera mūdificēt et confortēt epar:sicut ro.balau.san.dra. mastix.carabe.bolū.crocū.et silia.hec siue simplicia siue composita sint da.ʒ.ij.cū suc.coctanorū vel arno.qꝛ vulnera mūdicāt a putredine sua et solidant ea et cōfortāt epar. Nutriat cū iure amidi rizi.et cum vitello oui lentibus et arnogl.coctis.

¶ De hydropisi. Capitu.xliij.

Diximus in theorica,vbi de pas.locuti fuimus:qꝛ omnis hydropisis de defectione nascit virtutis generatiue san. Et quia hec pas. aliquando ab epate:aliquando a vicinis mēbris incipit:ab ea que sit ex defectione vtutis dicere incipiamus. Si eīn calor sit cā vnde digestiua deficiat:demus qd ca.refrigeret sicut trocisc.de campho.de spod. de berberis cū suc.sola. endi. maratri.casiafist.purgemus hūiditatē cum suc.cuscute: vel suc.fumiterre:vel cū suc.herbe menithe arbores circūdātis. Si frigoris cā vna et eadē deficiat virtus: qd ex liuiditate col.intelligit:et sitis paruitate:demus medicinā ca.sicut diareubar.dialac.diacur.diacost.tyriacā ma.vel mitrida.trocisc. de eup.de aniso.de absinth.athanasiā. sirupū de squināto. de absin.de yreos.de rad.et silibus. Si aq et hūiditas hydropico dn̄etur et multiplicet: ita vt virtutē patiētis aggrauet non in vtute cōfortanda laboremus: sed ad purgandā aquā festinemus q purgatio qttuor modis fit. Primo cum diureticis cum vrina expellentibus sicut spica.casia.assa.asaro.costo.reub.aristo.lon.ro.squinan.croco.aniso. maratro. apio. myrrha dauco.et silibus simplicibus.de cōpositis demus dialaccā. diacurcu. diacost.athanasiā homonusiā. trocisc.de aniso.de absin.et silia.si hec non pfuerint:demus parū de diamedijs cum suc.asari. Secunda medicina aquā citrinā purgās cum sudore et solutione eijcit q cum bal.efficitur et suffumigatiōibus:velut si fumiget cū aqua vbi cocta sint hec anet.camo. mellil.abro.sansucus ex qua et vēter subfumiget: vel supponatur vnctionibus vt stercore bouino: caprino et huiusmodi. Tertia medicina q hanc eādem purgat:est sicut lac cameli. vrina eius et serum. Que purgant cū virtute attractiua sunt vt tithimallus et lacca et coconid.serapi.stercus colūbinū elaterium rad.calchicheos:yreos:eufor.coloqnti.scamo. et silia. Quarta medicina est cum incisione vmbilici et perforatione forti:hoc aūt est cū venter impletur. Nō opꝫ medicū temere de hac medicina se intromittere:nisi cū magna sit necessitas et in vno solo genere qd vocatur hydrops.taliter hec incisio fiat vt i chirurgia dicturi sumus. Incisio nō valꝫ nisi soli hyposarce.et aliquādo hidropicis cuius doctrinā i chirurgia dicemus. Phlebotomia nulli gn̄i hydropisis cōuenit nisi mulieribus habentibus hanc pas.propter ablationem menstruoꝝ.habētes eam ppter ablationē que ab earū corporibus solet egredi vel de emorroid.vel narīū emissiōe minuat nō tn̄ semp nisi cum virtus non deficit. R.dicit vrina caprina vnaquaqꝫ die ca.cū spica sumpta dissoluit hyposarcā cū vrina et egestione. Alij dicūt qꝛ vrina pecudis nig.vel ru.facit similiter cū spica.

si hec pas.

Si hec passio fit ex colligantia aliquoꝝ membroꝝ: curetur cum aperitiuis diureticis sicut suc.ebuli: marat̃ri.v.rtice. ꝛ si miliuz. Quidam dicũt si succi ebuli: maratri.añ.ʒ.vij.tribuã tur ad potandum hydropico siue patiatur ex stomacho: siue ex splene liberatur. Si autem ꝑpter apostema splenis: aut de frigida cõplexione stomachi: aut de humoꝛib⁹ grossis opilationem faciẽtibus in vis epatis patiatur: dem⁹ stercoꝛis colũbini.ʒ.j.pigre.ʒ.ij.cuz oximelle. tribuatur ꝛ ea q̃ stomachum cõfoꝛtent: sicut sirupũ nardi ꝛ absinthij. Si aũt hydropisis fit ex defectiõe pulmonis seu renũ: seu splenis: curetur cum hoc medicamine ꝓbato: ꝛ maxime illi qui habent aquã intercutaneam: qð. ℞. stercoꝛum vulturis ac stercoꝛis canis ana.ʒ.vij. macerentur in tribus sextarijs aque: quibus colatis dentur hydropico bibere. illis vero qui habent aquam intercutaneam aspersis in potione lilifagi.ʒ.iiij.capparis.ʒ.iiij.hoc magnum est. Itez si fit aliqua species hydropisis ex defectione ieiuni ꝛ meseraice: demus.ij.ʒ.de kerasion cum succo cuscute: vel succo lupuli colato cuz reubarbaro temperato. Et nota ꝙ medicamen superius dictum scilicet stercoꝛis columbi et pigami. valet multum omnibus hydropicis ꝛ maxie illis qui patiuntur asclitez: calcucemenon: idest battitura eris decies vel pluries lota: et oblata cũ qualibet medicina prodest mire hydropicis; et purgat eos suauiter. similiter si demus sansucum cum oximelle statim prodest. Et quandoq̧ fit vitio renum ꝛ vesice: sicut contingit in illis qui multo tempoꝛe habent lapidem vel arenam in vesica: ꝛ contingit ex grossis ꝛ viscosis humoꝛibus: qui cum possint liberari non dimittantur: sed fiducialiter medicentur cum aperitiuis ꝛ diureticis: ꝛ lapidẽ frãgẽtibus: ꝛ omnes fere hydropicos liberãtib⁹. fere dixi; q: si hydropisis ex acuta passiõe fit vel calida complexione epatis ꝛ virtutis solutione vel defectione non valẽtis sanguinem generare: non curatur: sicut in theoꝛica diximus: cuz natura nec calida nec frigida accipe possit: choleris augmetãtib⁹ feb. frigidis hydropisim. dem⁹ igitur.ʒ.vij.antidoti scoꝛpionatij cum diureticis apozimatibus que lapidem frangunt: ꝛ vrinam mouent in omnibus passionibus quibus conuenit; quia propꝛium est scoꝛpioni vrinam prouocare ꝛ aperire vias vrine; et hoc agit in eis qð scamonea in intestinis: si taliter cõburatur ꝛ detur vt in vigesima particula dicetur. Demetrius dicit: si cataplasmemus stomachum hydropici ex farina ex spelta mixta cum sapa ꝛ tantandem ebuli suc. tepefacto cũ ipsa farina per viginti dies q̃uis impossibile videatur: tamen liberatur. Idez facit succus fumiter. Item fimũ agni siccuz tere ꝛ coque cum oximelle ꝛ sulphure: vinum autem cõmisce ꝛ illine totũ ventrem: aut cinas caprinas cum vrina infantis masculi: hydropisim creditur euacuare.

De passionibus splenis. Cap.xliiij.

Splenis vero medicine sunt multimode: in quibus nõnulli decipiuntur: cum enim splen sit sedimen ꝛ receptaculum cholere nigre eam attrahendo ab epate ꝛ sibi sit quasi cibus: qð cum non habeat; nec attrahere possit ex defectione virtutis appetitiue. hoc autem cũ remaneat in epate distemperatur epar ꝛ omnia ab eo sanguinẽ recipientia. Item nigra generatur ycthericis quã multi medici quãdam putãt speciem hydropisis esse ꝑpter tumoꝛem faciei: ꝛ vẽtris ꝛ peduz ꝛ mutationẽ coloꝛis vrine in albedinem: de quibus liquide tractauimus in theoꝛica: vbi de coloꝛe vrine ꝛ maxime nigre locuti fuim⁹: quã passionẽ facile curam⁹ apozimate hoc. ℞. capilloꝝ vene reupon. adianti. boꝛaginis: pimpinelle.añ.ʒ.vij. sulphur: quãtum cetera: coquantur ad tertiam: ꝛ bibat quotidie vsq̧ ad diem septimum. Si hec passio sit cum feb. curetur cum apozimatibus coꝛticuz salicis in nostro antidotario scriptis: quia defectionem splenis ꝛ caloꝛem epatis auferũt. Si hec passio inueterata sit ita ꝙ appetitus stomachi deficiat; cataplasmetur stomachus ꝛ splen cum absinthio: costo: amomo: spica: temperatis cum suc. verbenace. similiter ex illis fiat sirupus.

De oppilatione splenis. Cap.xlv.

Si splen oppiletur: curetur in initio cum diureticis ponticis amaris: nõ cum cataplasmatibus: sed cum potionibus competentibus: facile erit in curatione ꝛ obediens in medicamine. que passio potest curari cum omnibus amaris: vt absin. centau. ꝛ simili⁹. cauendũ est ante curã ꝛ post curam a melle: ꝛ ab oĩbus dulcib⁹ cibis ꝛ potibus: quã causam satis ostẽdimus in secunda practice particula: cum de sapoꝛibus necnon aperitiuis disputauimus.

De apostemate sclirotico splenis. Cap.xlvj.

Quod si apostema indurauerit: ita ꝙ ad sclirosim deueniat: durũ fit ad curandũ: ꝛ longum ad sanãdum: ꝛ cum habeat duriciem nõ opoꝛtet curari cum cataplasmate vel epithimate: vel emplastro extrinsec⁹ apposito: sed in foꝛti foꝛtis detur medicina ad bibendum: quia splen medicinam epate recipit foꝛtioꝛem. Et si apostema fit cum feb. phlebotometur basilica sinistre manus vel vena que est inter auricularem ꝛ medicum; si tamen cum tempoꝛe ꝛ etate adiuuemur. Scarificatio sub sinistra spatula multum valet duriciei splenis. similiter scarificatio sinistri cubiti doloꝛẽ splenis: ꝛ febꝛem quartanã aufert. dem⁹ etiã suc. solatri tamarisci.bñ coctos ꝛ colatos cũ trocisc. de eup. vel de lacca cum oxizac. Et si caloꝛ fit foꝛtis ꝛ longi tempoꝛis curetur cuz apozimatib⁹ coꝛticũ salicis in nostro antidotario scriptis. Utilissimus est splen canis coctus siue crudus tritus ꝛ splenetico nesciẽti datus: non solum sclirosim dissoluit: sed etiam splenem mirifice minuit. Et si apostema fit sine febꝛe: q: plurima passio splenis de frigiditate fit ꝛ grossis humoꝛibus: opoꝛtet foꝛtioꝛem medicinam dari: ꝛ durã sicut epithimum agar. sticados: polium: prassium: centaureã: capparã: radices absinthij: silphiũ: scolop. ꝛ similia. fac apozima ꝛ fm virtutem da. Et si hec passio inueterauerit dentur.ʒ.ij.de antido. scoꝛpio. non quotidie: sed de septem in septem; et sine dubio liberabitur.

De ventositate splenis. Cap.xlvij.

Si ventositas fit in splene inclusa: curetur cuz diacosto: homoꝛusia: diareubar. dialacca: ꝛ cum antidoto: quo. G. curauit patiẽtem herbarũ inuentorem: ꝛ cum trocisc is confectis cũ suc. tamarisci: in nostro antidotario scriptis: q: multum valent duriciei ꝛ tumoꝛi: ꝛ apostemati splenis ꝛ ventositatis. vtatur quotidie sirupo absinthij ꝛ oximelle squillitico: purgetur interdum cum hiera rufi latina theodoꝛicon cõmiscemus. confectio enim hec ꝛ antidota in.xx. pantegni particula sunt scripta. Dicũt quidam si.ʒ.j.amoniaci detur cũ oximelle: curat omnem duricieꝫ splenis ꝛ epatis: ꝛ hoc verũ est si hec passio sine febꝛe fuerit: si cum febꝛe minime valet. sanguisuge super splenem ponantur. Et nota ꝙ in nulla epatis ꝛ splenis passione est trahẽdus sang. nisi prius hũoꝛes purgẽtur: sed si passio epatis ꝛ splenis fit cum scabie cutis superueniente: purgetur coꝛpus cum hoc antidoto vel apozimate nuper inuento. ℞. sticados helleboꝛi ni. poliꝑ. centaur. camedreos: camepi.añ.ʒ.xx. succi fumiter.ʒ.ß. suc. lupuli suc. maratri: suc. scari. suc. pimpi. suc. psilij; suc. geneste. ana.ʒ.xvij. epi. cuscute. ana.ʒ.xlviij. coquantur omnia in. vij. lib. aque; parsiper colentur; da splenetico ꝛ epatico ad bibendũ. vij. partez huius decoctiõis: ꝛ qð in pãno remanet ꝓijciatur: ꝛ sic de. vij. in. vij. detur quousq̧ dies fuerit expleti: ꝛ certissime liberabitur: siue fit cũ feb. siue sine febꝛe. Hec passio epatis ꝛ splenis: si fit. xl. annoꝝ eradicari potest; sed postq̃ liberatus est caueat sibi a dulcib⁹ cibis ꝛ potibus ꝛ ab omni medicina facta cũ melle: ꝛ etiã ab amido ꝛ caseo; ꝛ ab oĩbus ventositatem faciẽtib⁹. Et si nõ possit vel ꝑpter paupertatem vel qualibet aliã rem; misceatur in eius comestione pul. iste. ℞. se. maratri: se. geneste. añ.ʒ.j. agarici: cinamo. ana.ʒ.ij. ꝛ in vino fiãt ponantur: vtatur etiã quotidie diure. ius ciceris in apozimate anisi maratri epi. brusci. spag. capil. vene. polit. reubarbarubee agrestis. se. boꝛag. ꝛ similiũ. Et sciendũ ꝙ in nulla pas. epatis siue splenis vtendum est cataplasmatibus: nisi prius diuretica ꝛ amara sepissime tribuantur: quoꝝ nocumentũ ꝛ quid amara prosint interius: ꝛ quid obsint exterius: in secũ

da practice particula: cum de sapozibus aperitiuis tractauimus ostendimus. Epithyma Johannis damasceni τ electuarium valēs ad splenis corruptionem τ sui duriciem τ humorum grossitudinem: τ oppilationes aperit. ℞. rad. ʒ. xxx. cordu. ʒ. xv. aque. ʒ. xx. tamar. ʒ. xv. sambucel. ʒ. lxx. coque ad suauem ignem donec solum remaneat oleum: τ cola: deinde armo. ʒ. vij. τ ß. die ac nocte in forti aceto infusi mitte in mortarium τ moue vsquequo fiat quasi medulla τ mixta cū supradicto oleo coque igne lēto donec cōmisceatur: τ sic cū opus fuerit vel bibatur: vel inungatur. Juuat similiter aqua vbi ferrū infunditur si bibatur per. vij. dies: vel sola cū vino vel apozimate aliquo supradicto. Si hec passio fit de emoroy. curabis eam cū trifera magna ysaac: τ cum alijs triferis in vltima particula huius libri scriptis. Habeant secum splenetici ciphum vel parapsidem tamarisci: τ alia instrumenta ad bibendum τ comedendū vtilia. Dia. dicit: farina fenug. cū nitro τ aceto cataplasmata valet ad duriciē splenis. Itē dicit: cinis ramorum vitis cum oleo τ aceto τ ruta valet ad calidum apostema splenis. Galie. dicit. emplastrum vini vel aceti cū stercore caprino: valet ad omnem duriciem splenis. Item dicit alosantus in vesica inclusus similiter spleni suppositus fortius medicamen non inuenimus: quia nō solum mollescit: sed etiam desperatū pre duricie ad sanitatem perducit. Alij dicunt armoniacū cum oximelle si tumori epatis τ splenis superponatur potenter duriciem soluit. Puluis ad omnem infirmitatem splenis τ epatis cardiacis τ constipatis paralyticis τ cephalicis. ℞. costi. reupon. ana. ʒ. j. se. maratri. ʒ. j. piperis fenugre. ana. ʒ. iij. aloe: centauree: gēciane: baccarum lauri: marrubij. ana. ʒ. iiij. fac puluerem da cum vino calido aut sero quantū tribus digitis cape poteris: omni tempore epar incolume seruabit. Emplastrū valēs ad splenem τ grossos humores: τ emoroy. ventositatem viscerum frigdorem τ arteriarum vētositatem. ℞. zinzib. capparis: radicum casie. piretri: polipodij: piperis long. liquiri. aā. ʒ. vj. reubarbari: galange: assari: masticis. cinamo. acori: squinanti: costi: cimini. ana. ʒ. iiij. mellis qd̄ sufficit.

¶ De yctericia. Cap. xlviij.

Ictericia si fit ex oppilatione splenis cum diureticis τ aperitiuis medicetur: vt absin. silphio: τ huiusmodi. Si fit ex defectiōe vtutis appetitiue: cū sirupo de absinthio τ nardino medicetur. Si fit ppter actionem nature in die crisis optima est: medicetur cum mitigātibus cholerā rubeā sicut apozimate de prunis: orizac. malisgr. cucur. τ similib⁹. Cum autem morbus incipit declinare τ acumen feb. extinguitur cholerā rubeā deponamus cum succo cuscute vel solatri: vel casiafi. et manna. demus ptisanum cum zuccara. nutriamus eum cum cucur. lētibus bletis: τ similib⁹. Cataplasma super epar de sanda. ro. campho. ordei farina cum succo solatri et portulace. feb. autem cessante: τ yctericia manente: demus infirmo suc. solatri: maratri: cuscute: cū orizacara. demus τ troc. de spodio. de sanda. de lacca. nutriamus cum pullis pdicibus fasianis. omnia coquantur cum aceto τ suc. coriandri vel aceto: vel lacte mulieris. Si autem feb. careat minuatur de basilica dextre man⁹ adiuuātibus etate: virtute: tempore: τ consuetudine: deinde purgemus cho. cum casiafistu. mirobala. citri. vio. cuscuta: absin. prunis iuiub. ozise. τ similib⁹: τ pilulis antedictis chole. rub. purgantibus. Si autem phlebotomie obuiauerit propter defectionem virtutis τ temporis frigiditatem τ etatem: demus succū solatri: cuscute: endiuie: maratri: bene coctū τ colatū cū orizaccara. Si calor fit nimius: demus de spodio: de campho. cum orizac. demus ptisanum: pisces recentes: pullos cum aceto τ zuccara: demus secum spoð. radi. mirte: cum succo maratri cuscute solatri: τ modico aloe. crocus multū valet huic passioni. Trocisci valētes ad hanc passionem. ℞. ro. spoð. ana. ʒ. ij. suc. eupo. se. portula. aā. ʒ. ij. τ ß. cucu. ʒ. j. τ ß. anisi: maratri: reubarbara. ana. ʒ. j. puluerizata cum succo lupuli maratri. τ oximelle temperentur: potenter stringunt. Or si non est fm crisim veluti si ante septimum diem appareat: timorem innuit: quia natura non est assueta ante septimum diem yctericium facere. Signa: cutis tingitur: vrina rubicunda vel rubea multa τ spumosa egestio atri. Ois yctericia cū febre pessima nisi propter actionē nature fit: vt in die cretica: ea autē que est propter passionem epatis pessima est: tamen curamus cum dieta τ medicina choleram rubeā purgantibus τ extinguētibus. Or si vomitus acciderit constringamus eum τ sorbeat mespila: sorbas τ huiusmodi: ius ciceris nig. bibat. τ sirupum talem fac. ℞. iuris lacru. lib. ij. zuccari lib. j. Sed si yctericia sit propter calorem epatis vel calorem nimium venarū: curetur cū sirupo de fumoterre in nostro antidotario scripto: quia non solū yctericos: sed etiam epaticos curat potenter. Or si yctericia fit de mutatione quorūdam humorū aut ex rebus calidis τ venenosis: curetur cum apozimate filophij lupuli τ maratri. Si vero fit ex potione calida venenosa: curetur cum electuario squillitico. Si autem fit ex cōplexione membri calidissima: cum puluere de cornu cerui curetur cum vino admixto. Si fit ex defectione appetitiue in felle: cum sirupo absinthij vel succo medicetur: aut cum sternutationibus quas dicturi sumus. Democritus dicit melācū infunde ante septem dies in aceto τ in alio die tere τ naribus infunde: yctericū liberabit. Item piretrū staphisagria agrimonia: radix capparis: radix: masticate: reddūt alacrem vigorem. Si yctericia cesset de corpore: citrinitate in oculis remanente sternutationem faciamus cum succo blete: vel cum nigella: vel lacte mulieris vel aceto cum oleo rosaceo τ similib⁹. Trocisci valētes ad yctericiā oppilationē splenis τ epatis. ℞. hierepig. absin. suc. eup. ana. ʒ. ij. ro. spo. squinanti. asari folij. ana. ʒ. j. τ ß. lacce reubarba. ana. ʒ. j. croci scamo. ana. ʒ. ß. tempera cum succo endiuie. fac troci. pensum. ʒ. j. τ ß. da. ʒ. j. cū suc. endiuie τ orizaccara. Troci. valētes yctericie chole. nigre materiam purgant. ℞. ro. absin. spoð. ana. ʒ. iiij. lacce reubar. suc. eupo. maratri: anisi: se. portula. squinanti. ana. ʒ. j. et ß. scamonee: dragaganti. ana. ℈. ij. croci. ℈. ß. manne. ℈. ij. tempera cum suc. solatri. fac trociscos. ʒ. j. τ ß. de cum suc. endi. et maratri bene cocto τ colato.

¶ De arena vel lapide in renibus Cap. xlix.

Cum arena vel lapis fit in renibus: oportet perquiri an corpora abundent acutis humo. quod cū ita fit purgentur: τ postea balneari assidue omnī die faciamus bis vel ter: egredientibus apozima de apio vel aniso vel scario. dem⁹ τ de lapide qui intra spongiam inuenitur. Rufus τ Diascorides dicunt lapidem qui est intra spongiam puluerizari debere τ cum vino dari vel aqua calida: quia lapidem frangit. demus etiam ptisanum vel apozima de rhāno τ cordu. τ capparis radice quodcūq; horū inueneris vel in vino vel aqua calida detur: τ omnia diure. sicut acorus: spica: calamus aromaticus: radices apij: petro. casia. xilobal. carpobal. calamentum: ciperus: asarum: τ similia simplicia vel composita cum succo feniculi apij vel apozimate ciceris nigri. scorpionis combusti. ʒ. ß. cum vino prodest Antidotum Galieni valēs ad idem. ℞. dauci carpobal. spice. asari. petrosel. anisi: thimi casiesi. camomil. cinamo. ana pondus equale. fac puluerem: mellis qd̄ sufficit. Abstineant se a grossis cibis τ saturitate τ multa comestione. assuefaciant post cenam vomere τ mundificare corpus sirupo de absinthio: omnia diureti. assuefaciant: vinum non bibant: nisi clarum τ subtile: tyriacam ma. raro demus: assuescāt exercitia temperata: nec ea negligant. Si dolor permaneat nec cesset: calefaciamus locum cum aqua calida: vbi cocta sint camomilla ruta: pultes cū farina τ vino pone super hāchas dorsum τ pectinem clystere faciam⁹ de malua τ camo. furfur: fenugre. ordeo: oleo vio. camo. τ similib⁹. Sedeāt in aqua sulphurea.

¶ De dolore renum. Cap. l.

Si dolor renum vel defectio eorū fit ex mala complexione calida: detur lac asininum cum dragagāto vel caprinum. similiter τ serum: nutriatur cucur. portu. ordeo: psilio: violis: liquiri. quodcūq; horum inueneris: cum oleo vio. vel sisamino vel

amygda.tēpera. Si dolor fit ex frigiditate: medicetur cum ca lidis epithimatibus et dissolutiuis: cataplasmatibus: maxi me vero cum oleis sicut daphnileon: camomilleon: anetileon: et similibus. cum butyro bouino: et herbarum succo: sicut apij maratri: camomille. Galie. supra epidimia: dolor renum vti lissime curatur cum exercitijs et abstinentia ciborum humi dorum et acceptione diureticorum quod vniuersale est dolori re num. Dolor renum cū venit iuuenibus propter pharma ciam vel phlebotomiam: exercitia iniūcta a Galieno suffi ciunt: purgāt enim humorum superfluitatem: et phlegmati cam digerūt humiditatem: membra confortant. Diuretica bibita phlegma viscosum de renibus mūdificant. vnde Hip pocrates in aphorismis: dolorē renum post .xl. annos patien tes nunq̄ curantur: q: diuturne passiones in renibus cōtin gentes permanere habēt cum ipsis.

De apostemate in renibus. Capi. lj.

Apostema in renibus si fit ex calore: dem9 psi lium lotū cum oleo ro. et zuccara iuiubas et se. cucum. demus mannam cum succis solatri ma ratri coctis: suc. endiuie coctū casiefi. et omnes. Si ventrem habuerit constipatum: fiat clyste re cum viol: ordeo: malua: oleo rosato et simili bus: nutriatur cum hūida dieta: quā cito digerere valeat si cut ptisano: abstineant se a coitu: equitatione: laborē: et cali dis cibis: sicut nigella: et similib9. Si vēter infirmi sit solut9 vltra modum: demus psilij. se. papaueris. ana. ʒ. j. et ß. cum sirupo rosa. vel mirtino. Demus hos trociscos: q: valent in statu apostematis. ℞. papaueris: dragaganti: cucu. citruli: melo. cucur. portula. ana. ʒ. iij. amidi. se. malue. boli. ana. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. tempera cum succo maratri fac trociscum. ʒ. j. da bibere cum aqua rosata. Cataplasma mollitiuum pone sup apostema. Et si de humoribus frigidis fit apostema: dem9 oleum amigda. cū apozimate fenugre. et de ficubus siccis cū medicina digerili et dissolubili. cathaplasma fit exterius de fenugreco: frondibus caulis: et similib9. Et si ipsum matura tum cognoueris: rūpi tamen tardetur: fiat cataplasma ex sti ptico: quod expertus est. ℞. galle balau. staphisagrie corti cis pinearum pondus equale: omnia misceantur. Stercus caninum optimum est in omnibus cataplasmatibus: quia phlegmaticū vel melancholicū apostema siue exterius siue interius sit elisquat. Et si cum lacte caprino bibatur omnes putredines viscerū et vulnera mūdat. Si sanies inde fluxerit et apertū sit: opus in solidatiōe vulneris festinare: dem9 ergo trociscos supradictos vulnerū solidatiuos cū lacte caprino vel asinino: deforis vel spōgis: vel cataplasmata ponātur de ordeo ficubus et sapa facta: q: maturant apostemata et sa niem eijciunt. Si vulnus sit pessimum dysterizetur cum oleo rosato et lacte et ordeo. sedeant in aqua vbi cocta sint ordeum et malua: quia ista medicina saniem subtiliat et currere facit. Si sanies sit grossa nimium: demus succum maratri apij et absinthij bene coctum: post lac asininum detur: vel iumen tinum: q: habent vt mūdificent. Si sanie lota et vulnere mū dificato permanet arsura in vrina: demus lac vaccinum: q: multum valet siue sit interius siue sit exterius: nutriamus cum tritico: amido: gummi arabico: iure: rizi: et similibus. Si saniem ablatam videris et vulnus mūdificatum: quod in telligitur ex febrium mitigationibus: et dolorū ablationibus vrine albedine et eius liuiditate et sui putoris ablatione: oportet infirmum nutriri ex cibis facilis digestionis sicut la cte et iure de lacte et farina facto: amido ac iuribus crassarum gallinarum: et herbis vt malua: acida: portulaca: omnibus coctis: hec cibaria ardorem vrine mitigāt et plagas solidāt. Cum vero feb. est tota ablata nutriamus cum carne arietina hedulina: pullina: piscibus petrosis et similibus: abstineāt se a labore: assuescant quiescere.

De vulnere in renibus. Capi. lij.

Ulnera si sint in renibus: non ad ea mundificanda differamus: quia si inueterata sint: non amplius possunt curari. renes enim tenere sunt substantie: in quibus si sanies immiscetur vel inuiscatur: medicina nō recipitur: quā medicinā incipere debemus cum spōgia aqua calida et oleo rosato infusa. postea fiat cataplasma. ℞. rosas lētes mirtam puluerem molendini: oleum rosatum: et similia: demus suc. cucu. bolum arme. cū lacte asinino. vniuersaliter omne lac hāc passionem iuuat: demus se. melo. cucume. cucurbi. citruli: ci toñ. malue: quodcūq; horum inueneris da coctū cum iuiub. vel ptisano vel in lacte asinino vel caprino. Et de compositis etiam demus trociscos. ℞. semi. lini dragaganti. ana. ʒ. iij. amidi. ʒ. vj. boli. gummi arabici. ana. ʒ. j. et ß. fac trociscum. demus de trocis. et pul. in antidotario scriptis. nutriatur cum amygda. ptisano: oui vitello: rizo: et similibus.

De fluxu sanguinis renum. Cap. liij.

Si sanguis sine dolore exit: intelligimus q̄ de epate sit. vnde incidenda est vena basilica dex tre manus: et cum subtili dieta dietetur. preci piam9 ei laborare et a coitu cauere. medicina est danda in fluxu sanguinis ab epate dicta. Si sanguis exierit sine causa precedenti cum do lore: intelligitur quia vene in renibus sint aperte: quoquo modo mingatur sanguis: incidēda est vena basilica et extra hendus est sanguis adiuuātibus etate: tempore: virtute: et consuetudine. precipienda est quies et minuenda sunt exerci tia: motus: coitus: requirantur cibaria: dieta: et medicina: quas in fluxu sanguinis ab epate diximus: demus trociscos psiliticos et alios trociscos ad hanc passionem probatos in xx. particula huius libri scriptos. Galien trocisci liquefa ciunt sanguinem coagulatum de incisione venarū epatis et renum: qui fluit in vesicā patiētis et vrine exitū prohibet: et a sanguine coagulatum intra stomachum: quod descendit de sanguinis fluxu narium. ℞. absin. radi. maratri se. apij. dauci michee. se. melo. frondiū rami. pondus equale: da bibere cum lacte asinino: vel apozimate radicū vel cicens.

De eodem Capi. liiij.

Hanc passionem habētes si ad medicādum non festinent: maceratur nimium corpus et consumi tur: venter constipatur et cito periclitatur: opor tet ergo dari frigidam et stipticam medicinam renes confortantem et calorē extinguētem sicut ptisanū cū sapa mirtina vel citonina cum psilio loto et aqua frigida vel oleo ro. vel orizaccara. demus troci scos cum sirupo frigido et stiptico. Nutriamus cum frigida dieta sicut lactu. portu. mespil. piris: sorb. carne hedulina. et etiam stiptica omnia danda sunt: vt poligone suc. dragagā tum: et similia. aut sulphu. radi. cum vino et lacte coctas bibāt et stricticum crudum manducent: studeamus vt sudent et po namus cathaplasma super renes de solatro: frondes vitis: cū oleo rosato: et similia.

De lapide in vesica. Cap. lv.

Si lapis sit in vesica sicut de renibus debet mūdifi cari: Dicunt quidam si de sanguine vulpis illinia tur statim rumpitur lapis: quod probatur: quia si lapis in illo sanguine triduo dimittatur soluitur. Bacce hedere. vij. vel. ix. trite cum aqua calida vel vino potui date calculos vesice frangūt et vrinam potenter ducunt. Leporis sang. et totam pellem in latere crudo combu re: et in cinerem conuerte et da coclear vnū in aqua calida ie iuno stomacho: rūpit lapidē et eijcit foras. hircū maiorē et nō castratum occide. primum sanguinem dimitte. secūdum colli ge: et sicca diligenter. partem vnam in aqua calida solue: et da dolenti et sanatur. Sed vt dicit Hippocrates. experimen tum fallax. quia incredibilia videbantur: tamen s̄m illud oīa s̄m rationem facienti non opus transire ad aliud. Et si su sceptis expertis medicaminibus non rumpatur: demus. ʒ. ij. de antidoto scorpionato: in nostro antidotario scripto.

Qz si adeo sit magnus vt exire non possit vrina : festinemus lapidem de suo loco mouere:non enim sanabimus:nisi chirurgica incisione: ⁊ lapidem efferre: sicut Galie. in megategni lapidem auferre de via vrine cum argalia satage siue aurea siue argētea facta vt subula : sed in capite plana que mittatur per virgam ad auferēdum de loco suo petram. qualiter extrahatur in chirurgia apparebit si in .xx. practice particula legeris. Qz si calculos chirurgia sublatos cū ciatho aceti ⁊ vini vno dederimus calculosis : calculos frāgit ⁊ vrinā potēter educit. Si sit in ore vesice:oportet infirmū iacere supinum ⁊ pedes sursum erigere: ⁊ huc ⁊ illuc mouere ; vt lapis de ore vesice moueatur.

De vulneribus vesice. Capi.lvj.

Mittamus aquam ⁊ mel se. citruli cum albu. oui ⁊ visco se. cotō. psilium iuuat similiter si per argaliam mittamus cum oleo viola. ⁊ lacte mulieris vel asine: vel albu. oui. Epithima faciam⁹ cum cera alba: oleo rosato vel viola. dragan. se. malue ⁊ axungia vulturis. Aliter. ℞. cere picis butyri ⁊ axūgie anseris: psidie: pōdus equale. Democritus physicus: dicit nasturcij se. ⁊ orobi farina: cū melle data soluit apostema vesice. Anserinus adeps vel gallinaceus solutus. ysopi cerotum cū oleo ⁊ lana intincta vulue mulieris per clystere traijcies vel cataplasma statim dolorem tollit: febrē mitigat: somnum prestat : si phlebotometur in initio pdest.

De diabete. Capi.lvij.

Hec passio si fit ex acumine caliditatis: demus frigida: sicut oleum rosatum: psilium: aquam frigidam vel dragagātum se. cucu. cucur. ana. ʒ. j. cum oleo rosato aquā frigidam: vel spodij. ʒ. j. ⁊ ℞. cū aqua frigida ⁊ sirupo rosa. in virgam mittamus oleum rosatum: cum lacte mulieris. similiter argaliam faciamus cum oleo rosa. ⁊ albumine oui. Confectio valēs ad calorem vesice ⁊ ardorem vrine atq₃ guttationē. ℞. dragagāti: gūmi: portulace: se. cucu. melo. lactu. cucur. ana. ʒ. iij. fac puluerem frica cum oleo rosa. da. ʒ. ij. vel. iij. cū sirupo ro. nutriamus cum lactu. portula. cucur. ptisano: ⁊ similibus. Si vrine mutatio ex defectione fit vesice. vel complexionis humiditate: demus tyriacā magnā: mithridatum: athanasiam: triferā magnam: diarodon: ⁊ similia. In comestionibus eorum aromatice species misceantur: vinum bibant forte odoriferum. Antidotum valēs ad lubricam vrinam. ℞. galle ga. carabe. asari: masticis: thuris : galan. cinamo. casie. ciperi. ro. cardama. ⁊ mi. piperis long. zinzib. spice. cordu. pigre. pōdus equale: tempera cum succo cito. da. ʒ. ij. vel. iij. Aliud valēs siliter. ℞. miroba. indo. ʒ. xx. kebu. emblico. papauerſ albi. ana. ʒ. x. ciperi. sauine. ros. succi liquiri. suc. hypoquisti. opij: thuris masculi: bdel. ana. ʒ. v. fac puluerem. deinde ferrum iudaicū accipe ⁊ calefac: qđ in aqua extingue: in qua fac coqui pilocarcta: quod est dulcissimum vsq₃ ad consumptionē. deinde cola coquens ad spissitudinem mellis: ⁊ cum illa aqua calida species tempera: da. ʒ. v. cum aqua vbi extinctum fit ilico. Aliud. ℞. corticis interioris iecoris galline. ʒ. x. thuris: ciperi cupularū glandium balau. ana. ʒ. v. nucis. ʒ. iij. puluerizа: et cum oleo rosa. frica ⁊ da bibere.

De stranguria. Capi.lviij.

Si strāguria fit ex defectione expulsiue in vesica infundatur aqua calida: ⁊ rectus sedeat: vt collum vesice ad inferiora tendat: precipiatur sibi vt supra pectinem manum fricet : postea cordu. acorus: masti. spica. casia. cinamo. ⁊ similia odorifera sibi donentur. de cōpositis tyriaca ma. athanasia dialac. ⁊ similia. balneum assuefaciat in quo cocta sint hec bruscus: sparagus: petro. macedo. penta. anet. absin. brāca vrsina: saxifraga: granū solis. ⁊ accipiat de iustino vel de electuario ducis: ⁊ vngat pectinem ⁊ dorsum cum oleo nardino camomil. muscel. calefiat de spica squinanto camomilla aneto et silib⁹. Si stranguria fit ex sanguine coagulato vel sanguine vel pustulis: demus medicinam solidantem vulnera sicut supra scriptum est : sedeat in aqua calida: de solatriis oleis se vngat. fiat clystere cū lacte mulieris ⁊ oleo viola. Si ex apostemate: in initio basilica vena icidatur. suc. solatri ⁊ endi. detur: calefiat in aqua calida: vbi cocta sint camo. viol. malua. ⁊ similia : cataplasma fiat de solatro: ⁊ oleo rosa. farina ordei. Si passio in fortitudine fit: oportet venam vicinam calcaneo phlebotomari: calefaciamus cum spongia aqua calida infusa: vbi cocta sit camo. anet. ⁊ similia. clysterizetur virga cū lacte mulieris: aqua ordei: axungia anatis: ⁊ oleo rosato. epithima de cera: oleo nardino ⁊ rosa. ysopo: ⁊ malua. sedeat in aqua calida decoctionis nasturtij aquatici : vt mingat vesicam temperate comprimat. apostema cū crepauerit: detur ad bibendum se. me. cucur. medicetur sicut vulnera renum ⁊ apostemata: nec negligat aquā calidam vel epithima. Si ex lapide fit: prout dixi: oportet medicari. Dicunt quidam si centum capita in aqua coquātur ⁊ oleum per se cum cimino ⁊ de illa aqua potet ⁊ centum capita māducet ⁊ oleum cum cimino : ⁊ de illa aqua in stupa positum ⁊ semper pectinem ligatum stranguriam sine dubio soluit. similiter saxifraga ⁊ milium siluestre in aqua coquatur ⁊ colatura bibatur lapidē frangit ⁊ vrinam educit : ⁊ maxime pueris.

De inuolūtarie mingētibus in lecto Ca.lix.

Mingentes in lecto preter suum velle: medicētur demus tyriacam ma. mentam ⁊ mirtam cum vino odorifero : ⁊ valent. ruta cocta cum vino bibita: iuuat. glanđ. mirta. thus: equo pōdere coquātur in vino ⁊ bibantur: ⁊ cum oleo mirtino. vesica apri : aut ouis: aut tauri incensa detur bibere cum aceto ⁊ aqua cum dormitum vadit. de terra chimolea accipiat que cum felle tauri temperetur ⁊ virgam vngat: ⁊ assuefaciat electuaria calida ⁊ odorifera. Si hec nō profuerint: vesicam piscis fluuialis per octo dies luna crescente ⁊ decrescente trāsglutiat ⁊ liberabitur. Qz si seniores hoc patiuntur Hippo. teste non sanantur.

De exitu vmbilici ⁊ syphac. Ca.lx.

Si vmbilicus vel syphac exit: resina et alumen cum melle coquātur: ⁊ cū folijs hedere super vmbilicū inducantur. Emplastrum ad eos quibus vmbilicus exit. ℞. cere: bituminis: sulphuris : vi. picis. ana. ʒ. ij. confice ⁊ super vmbilicum pone. psiliū fiat similiter ⁊ maxime pueris si cū pice temperetur.

De fissura syphac. Cap.lxj.

Si syphac scidatur siue aliquod intestinorū: caput eriprinum cū pilis in aqua decoquatur: que decoctio si bibatur omnia interiora solidat. Si crepetur syphac iuxta pectinem in primis pili fortiter radantur: inde supinus iaceat in loco secreto leuatis cruribus per. xx. dies: et fiat ei cataplasma de vitellis ouorū caseo ⁊ vtraq₃ consolida ⁊ detur ad manducandum: vnaquaq₃ die fiat patiēti emplastrum de terrenis vermibus per septem dies: fiant pillule de pilis leporis cum melle vsq₃ ad spissitudinem decoctionis: ⁊ fiat potio de vtraq₃ consolida: bonora: bupo. ⁊ herba anaglodi: post octo vero dies super crepaturam galbanum apponatur vsq₃ ad sanitatem. similiter poma cipressi multū valent. similiter stercus leporinum cum melle mixtum in magnitudine fabe frequēter acceptū mirabili sanatione sine dubio consolidat. Qz si fissura vel crepatura: vel raritas his medicaminibus non cōglutinetur: opz vt chirurgica coctura curentur: quorū doctrinā in. lxxx. capitulo chirurgie ostēdam.

Finitur liber septimus practice.

¶ Liber octauus practice de passionibus generatiuorum membrorum.

¶ Capitula libri octaui.

¶ De defectione coitus. Capi.j.

Quoniam in nona theorice particula passionem interiorum membrorum quadripartitam fecimus: idest animatorū spiritualium cibalium ⁊ genitalium: ⁊ curas simplices seu compositas: nobilium principalium tamen aliquod officium habentium: pro posse nostro ostendimus: optimum est vt de curis genitalium membrorum disputationē compendiosam describamus. Si testiculi patiantur ex complexione frigida ⁊ sicca: aut ex ablatiōe cibi: que causa paruitatem facit spermatis: adiuuentur cum cibis ⁊ medicinis calefacientibus ⁊ humectantibus ⁊ ventositatem generantibus. vbicunq̄ hec adunantur: idest calor: humiditas: ⁊ ventositas: siue in cibo: siue in medicina: sperma generant: coitum augmentāt. Qui autem has virtutes cognouerit bene ex duabus siue tribus componere poterit: vt coitus confortetur ⁊ sperma augmentetur: sicut est cicer: in quo hec tria adunantur: quia calidum est ⁊ humidum ⁊ ventositatis generatiuum ⁊ multum nutritiuum: cui non est necesse aliud ad hoc opus commisceri. Similiter frumētum coctū: ⁊ maxime cum medulla ossium. similiter ⁊ iura fabarū ventositatem faciunt ⁊ multum nutriunt: sed tamen frigiditati pertinet earum nutrimētum. Qui perfectus vult esse huic officio mittat cum ipsis calida frigiditatem earū temperātia. Cau sa que sperma generat cibus est sicut recens caro: cerebella: oui vitellum: ⁊ pinee: ⁊ similia. Medicina sperma generans est sicut satirion: zinziber: galanga: been albū ⁊ ru. crocus costus: nastur. ⁊ vrtice se. anisi lini. Est ⁊ quidā cibus ⁊ medicina: et omnibus ad hoc valens: sicut rapa: eruca: se. eius: baucia ⁊ similia. Ex his simplicibus medicina tantūdem valens componatur. ℞. baccarum lauri se. eruce: stercoris colūbi: piperis: satirionis: croci: terebēthine. añ. ʒ.j. olei libras .ij. omnia cōmisce: lūbos ⁊ inguina perunge. Electuarium io. da. valet ad coitum confortandum. ℞. zinziberis: piperis longi. ana. ʒ. viij. se. ceparum: dauci: eruce: se. vrtice: se. anisi liguā occelle. añ. ʒ. vij. se. sparagi (vel salis) caude stinci ⁊ vmbilici eius satirionis. añ. ʒ. xv. pinearū. ʒ. xvj. fac pul. mellis quantū sufficit. demus ⁊ benedictam: satirion. Si coitus propter calorem ⁊ siccitatem prohibeatur: auferatur omnis medicina superius dicta. accipiāt igit̄ lac vaccinum: pisces recentes: butyrum: crisolo. cucurbi. ⁊ simila. Clystere faciamus cum frigidis ⁊ humidis oleis. siccitas curetur: humectetur: ⁊ caliditas refrigeretur.

¶ De ablatione generandi. Cap̄.ij.

Si ablatio generandi facta sit ex mala complexione testiculis dominante siue frigida siue sicca: temperetur cū calidis ⁊ humidis: videlicet cum ficubus recētibus maturis: carne recenti porcina: ciceribus: ⁊ his similibus. Abstineat a frigidis siccis ⁊ desiccatiuis vel frixis: ab aceto ⁊ allijs: quia sperma desiccant. vtatur cerebellis ouorum vitellis ⁊ his similib9: ⁊ coagulo leporis. Si acceperit de masculo: masculū .ij. femina vero de femineo lepore ⁊ coeat: cōcipit masculum: et post coitum abstineat ab omnibus acuminibus balneis fumigijs et inunctionibus. Item Placitus dixit. gruis cerebrum cum adipe anserino ⁊ leonis. ʒ. iij. mirte. ʒ. ij. cum folio ponantur in auro ⁊ in argēto: ⁊ inde vir naturam suam colliniat ante coitum concipiet. Item pinguedo gruis cum adipe anserino remissas duricies locorum conceptionis discutit. Lapis qui in cerebro vel ventriculo illius inuenitur silatiū est quoddam non eius: sed animalis illius qui plumis indiget ⁊ vocatur osimus: vnde ⁊ nomen eius dices ei: si accipiatur in cibo vel potu: vel brachio dextro ligetur viri vel mulieris ante coitū concipere facit. lapis enim qui inuenitur in vulua vel ventriculis silateriū est. pregnanti eū efficit q̄ partum ferat. Et si complexio testiculorum sit cali. ita q̄ spermatis materia incendatur: cum frigidis et humidis temperentur. Si nimis sit frigida vt sperma cōgeletur: medicetur sicut in suffocatione matricis dicturi sumus de spermate coagulato. Si nimis sit humida ⁊ sicca: cum dietis et medicinis competentibus tēperetur.

¶ De generare nolentibus. Cap̄.iij.

Sunt generare nolentes: aut propter nocumentum filiorum lactātinum: quia concubit9 valde nociuus est lactātibus vt in custodia sanitatis diximus: maxime si conceperit: aut propter timorem patris: aut matris: vt puelle: vel propter pessimas matricis passiones vt cancrū in matrice habentes: quia si talis conceperit periculum mortis inducit. de quibus nolumus librum nostrum denudare. Pueri dens annorum octo: auro vel argento inclusus ⁊ brachio suspensus efficit vt non concipiat mulier. muri viuenti cor exemptum ⁊ brachio mulieris suspensum efficit vt non concipiat. leene vulue particulā si in brachio suspensam habuerit mulier non concipiet. officula que inueniūtur in corde aut in vulua ceruc: efficiūt vt mulier non ꝯcipiat.

¶ De gomorrea. Cap̄.iiij.

Sperma si inuoluntarie exierit: cum frigidis cibis ⁊ medicinis constringatur: sicut lactu. portula. crisolocāna cucurbi. cucume. citru. melo. ⁊ omnibus frigidis ⁊ hūidis: vel frigidis ⁊ siccis vt cū sumac ⁊ aceto: ⁊ similibus. Et si epileptico hoc cōtingat: allia comedat: q: sper

ma desiccant. vngamus dorsum et virgam cum frigidis rebus sicut succo solatri: iusquiami: oleo rosaceo: portulaca: litarg. se. portulace: cum succo lactuce balau. portula. aneti rute. ar noglo. omnium horum se. valent siue cum vino: siue cum frigida sumantur. ruta et iusquiamus cum sirupo de mirta prosunt et aceto. agni spermatis rute. ana. ʒ. ij. balau. ʒ. j. da cum aqua: supque infundatur aqua fri. a cibis calidis abstineat.

¶ De pollutione. Capi. v.

Pollutio non est aliud quam cum semnus elongatur: et corpora sordet. Pollutionem sepe habentes cum frigidis medicinis et cibis vel vnguentis: sicut dicturi sumus in propria passione: que manasisines dicitur: idest sepe erigentibus curentur.

¶ De apostemate testiculorum. Capi. vj.

Apostema testiculorum si fit ex cal. minuatur de vena sophena et in dorso scarificetur: et post humores ca. cum pharmacis purgemus: post hec ad apostemata redeamus cum epithimatibus et cataplasmatibus de rhamno cum oleo rosaceo apostemati supponatur ireleon cum succo solatri et croco: et farina ordei cocta cum melle et aqua. Cataplasma valens ad apostemata calida in testiculis. ℞. rosa. vio. sanda. alb. et rub. ana. ʒ. iij. radicis malue: et eius se. ana. ʒ. v. memite. ʒ. iij. tempera cum succo solatri. Si ex frigore fit apostema ponamus vuas passas ciminum fabas coctas: vel mellilo. cum sapa coctum. vitellum oui: farina tritici. Aliud cataplasma valens similiter. ℞. balau. farine fabe: et ciceris: camomil. ana. ʒ. vj. thuris: croci: myrrhe: cimini. ana. ʒ. j. spungie rene capreoli: cere fisamel. medulle bouine: vitelli oui: fac vnguentum. Si apostema sit durum multum accipe bdellium: et misceatur cerusa: et sapa. et impone bolum super duriciem testiculorum et mollit. Sed si ventrem habuerit inflatum et testes fac minutionem in vna venula sub mentula: et fabam fractam bene temperatam cali. superpone si testiculi cali. tempore sint inflati: sed si faba fracta cum succo radicis ebuli temperetur et calida supponatur: omnem inflationem testiculorum aufert.

¶ De crepatura testium. Capi. vij.

Si adunatio aquose humiditatis fit inter substantiam testiculorum et eorum pelliculas: super crepaturam ponamus plumbum concauum cum acatia et ligetur plumbum panno bombicino: subtus plumbum vngamus vnguento solidatiuo et ventositatis expulsiuo sicut aloe: myrrha: thure: litio: acatia: suc. hypoqsti. bdellio. et similibus. Si magnificetur crepatura et aliquid viscerum illuc descendat: erit molestissima: et ad medicandum dura: nec aliquid possunt perficere medici nisi cum solutione ventris et dissolutione sue ventositatis sicut pilulis fetidis: pilulis de serapino: bdellio: dyaroma: socrugene: trifera magna. vnguenta sint stiptica. abstineant se a grossis cibis et ventositatem generantibus: a coitu: a saturitate: a labore ab exercitijs quantum possunt. Cataplasma valens ad idem. ℞. masticis: thuris: nucis cipressi: frondium tithimalli: myrrhe: sarcocole equali pondere tempera cum aceto. Aliter. ℞. balau. acatie: nucis: cipressi: pondus equale: masticis: thuris: myrrhe: croci: sarco. sangui. draco. ana tempera cum oleo rosaceo et aceto.

¶ De tumore testiculorum. Capi. viij.

Tumor carnosus inter spaticulas et cutem testiculorum ex grossis humoribus ortus: curetur cum dissolutiuis liquefacientibus sicut est armoniacum: nitrum: fermentum: stercus columbinum et caninum: purgentur grossi humores qui sunt causa huius passionis. horum enim perfecta est medicina que causam egritudinis tollit.

¶ De testiculis varicosis. Capi. ix.

Si testiculi varicosas venas habeant: purgentur melancholici humores qui sunt in stomacho: dietam accipiant bonum sang. generantem: caueant a melancholicis cibis et potibus: coitu vtantur.

¶ De vulneribus testiculorum. Capi. x.

Vulnera testiculorum et prurigines et pustulas si fiant ex calidis sic sunt medicanda: cimolea cum aqua ca. est supponenda: acatia: cerusa: cum oleo ro. litar. cathimia argentea cum oleo ro. Vnguentum ad pruriginem testiculorum ex cho. ru. et san. adusto. ℞. medulle bouine ʒ. ß. olei ro. ʒ. j. ceruse. ʒ. vj. sulphuris extincti. ʒ. ij. cere. ʒ. ij. acatie se. rosarum. ana. ʒ. ij. opij. ʒ. j. fac vnguentum. Aliud valens simi. ℞. ceruse. ʒ. v. sulphuris viui. ʒ. ij. opij. ʒ. j. temperenter cum aceto. Si testiculi ex sudore sint vulnerati: fac vnguentum de alumine et galla: et desuper iniice. Si fissuram habuerint: accipe thus minutum rhamnum cum oleo rosato et oui vitello: et fac vnguentum. Et si calorem et ruborem et inflamationem patiatur sine apostemate: curentur cum vnguento de albumine oui et oleo oliuarum: quia omnem inflamationem soluit et maxime refrigerat.

¶ De satiriasi. Capi. xj.

Galienus omnis inquit medicina vel dieta que coitum augmentat: huic passioni est nociua: danda sunt ergo mitigatia et refrigeratiua nullam ventositatem facientia: vngamus virgam dorsum anum et testiculos cum suc. solatri portula. lentigi. aque sempuiue: iusquiami: lactu. ro. ceruse: acatie: et similium. cingulum plumbeum renibus superponemus. se. rute. lactu. portula. cum suc. coriandri et parum campho. agni sperma facit similiter si superponatur. assuefaciat sedere et dormire super frigidam culcitram. Galie. dicit quod mulieres athenienses in festiuitatibus suis vbi sedent et dormiunt ponunt agni herbam propter castitatem. Iaceat semp in latere et non supinus: dorsum enim cum calefit arterie et nerui necesse est calefiant: et ad virgam calor conueniat: et ex desiderio coitus eam moueat. Item opium iuuat: et campho. cum oleo rosato. tempe rata: et virga inde inuncta.

¶ De apostemate virge. Capi. xij.

Apostema in virga curatur sicut alia apostemata corporis. Si enim apostema sit cholericum vel sanguineum fermentum et vitellum oui misceantur et supponantur. Si phlegmaticum sit vel melancholicum: cum aloe oui vitellum crudum. aristol. equo pondere misceantur: et superponantur. ad omnem infirmitatem virge: et ad omne malum bonum est et probatum.

¶ De vulneribus virge. Capi. xiij.

Vulnera virge sic sunt curanda sicut vulnera testiculorum: scilicet cum aloe. semine aneti vsto. aristol. longa et rotunda et similibus. Et si virga sit contusa folia oliuarum terantur cum melle et superponantur. Si vulnera sine apostemate sint: medicentur cum ceruse litar. ana. ʒ. j. et ß. cum oleo rosaceo. Si sint humida mittamus cortices cipressi et emathiten. Similiter virga si pruriat mittamus crocum carpob. ex quo faciamus clystere in virga: et si apostema videmus: vnguento medicemus quod. ℞. thuris. ʒ. ceruse. ʒ. iiij. tempera cum aqua inde se vngat et postea lauetur cum aqua maratri. vlcera veretri et testiculorum pruriginem. aloe cum vino lotum et tritum mire vulnera sanat: myrrha cum aloe trita mire vlcera sanat. cera cum portula. et oleo rosa. mixta ad idem probata est. Ad ventris dolorem et tumorem betonicam cum vino tritam ca. superpone lenticule quoque in aqua cocte cum oleo rosa. idem faciunt. si veretrum fomentetur cum aqua in qua saluia sit cocta pruriginem tollit: et tumorem. farina ordei in mulsa cocta: dolorem et tumorem intestinorum tollit. Si autem nimium rubeant: cimolea cum aq ro. illiniantur et cum desiccata fuerit: cum aqua ca. testiculi abluantur. Vua passa cum cimino et melle et farina fabe trita: et in linteo induta testiculorum tumorem in pueris optime sanat.

¶ De oppilatione vel constrictione virge. Capi. xiiij.

Si oppilatio vel constipatio fit ex lapide vel sanie: vel sanguine: curetur cum medicinis et cibis in stranguria et passionibus renum et vesice dictis: scilicet cum diureticis et lapidem frangentibus et aperitiuis.

¶ De retentione menstruorum. Capi. xv.

Menstruis mulieribus deficientibus succurrendum est: prouocanda enim sunt cum phlebotomis. sophene vel de venis sub crure existentibus. hec autem fiant ante tempus menstruorum. scarificatio pedum valet. similiter et coxarum. cum phlebotoma-

mus vel scarificamus parum sanguinis extrahatur: et in alio die similiter fiat de alio pede. Galienus in epidimia: femina cui per quattuor menses ablata erant menstrua: ⁊ facta est iam multũ macida ⁊ appetitum perdiderat quã cum vidi tribus diebus sanguinem minui: in prima die librã.j. ⁊ ß. in secunda.lib.j. in tertia.viij.ʒ. quod cum fecerim paulo post figura rediit prout fuerat. Similiter valet menstruis calamentum agreste ⁊ domesticũ cum aqua ⁊ melle coctum de q̃ aqua da bibere. assuefaciãt balneare ⁊ post accipiãt.ʒ.ij. diatesseron et castorei.ʒ.j. cum aqua mellis: aliquado potest dari hierapig. maxime que facta est cũ cinamo. ali. dem⁹ etiã que vrinã prouocant: sicut maratrũ: anisum: ciminum: apiũ: casiã: spicam: squinantũ: ⁊ silia. Demus apozima de radicibus de absinth. ⁊ de fascol.ʒ.iiij. olei nardi.ʒ.j. galb.ʒ.ß. cũ apozimate de sauina vel de aniso. Apozima valẽs ad menstrua prouocãda. ℞. calamẽti: sticados: petro. sauine: prassij: camedreos: camepi. polij: ana.ʒ.iij. maratri: anisi: apij: ameos: dauci cretici: squinanti: cuscute. ana.ʒ.j. casie. aristolo. long. gencianc: baccarum lauri: reupõ. ana.ʒ.j. ⁊ ß. omnia in aqua coque: ⁊ da bibere.ʒ.iij. Pilule valẽtes similiter. ℞. hierepi. ʒ.iij. absinth. turbith. añ.ʒ.iiij. scamo. armo. oppopo. serapini bdellij castorei. ana.ʒ.j. ⁊ ß. tempera cũ succo apij. fac pilulas da bibere.ʒ.iij. cum apozimate de calamento. Nastale faciamus de calamento: genciana: alumine: myrrha temperatis cum ireleon. similiter absinthiũ: nitrum: ysopum. lac ficuum oui vitellum ireleon. Electuarium ad hoc valet. ℞. myrrhe nigelle: calamenti. ana.ʒ.ij. mellis quãtũ sufficit. Oportet vt mulier interiora vulue inungat cũ oleo rosaceo vel ireleon: ne fortitudo medicĩe apostema generet: vel vulnera. Calefactio vero non minus est iuuamentum de calamento: camomilla: sansuco: mellilo. casia. aneto. calamẽto aromatico: mẽta ireleon. ⁊ similibus siue simplicibus siue cõpositis: hec coquantur in aqua ⁊ spongia infusa calefiat cum ipsa. similiter his coctis in vase mulier supersedeat: vt totus fumus interiora vulue penetret. Si ista minime profuerint: fac pessariũ in nostro antidotario scriptũ: qđ si nõ profuerit: fac fumigiũ ibidẽ scriptũ.

¶ De superfluo fluxu menstruorum. Capi.xvj.

Sanguinis fluxum si restringere volumus: phlebotomem⁹ mulierẽ in superioribus: vt materia ad superiora trahatur. hec fiant si sanguis in causa fuerit: fiat scarificatio inter mamillas et cuphas illic ponamus: vt dicit Hippocrates. menstrua si velis retinere sicuam maiorem mamill. appone. vel scarificemus sub femoribus. Si cholera rubea fit in causa dãda sunt catartica et antidota que eam purgent. Si phlegma fit in causa vel cholera nigra: faciamus catartica: vel demus antidota sibi attinẽtia: deinde redeamus ad medicinã sang. stringentem: vt est acatia corallus gummi mirta. se. balau. portula. se. cornu cerui. bolum. cõchula marina ⁊ similia. Uniuersaliter itidem medicandum est: sicut in fluxu sanguinis de pectore ⁊ alijs membris. Cibos demus: perdices: fasianos: ⁊ similia. Mulier sedeat in aqua vbi cocta sint tamarisci: cortices granatorum: galle: mirta rosa. ⁊ similia. ventosam apponamus mamillis: ⁊ exugamus sanguinem sine scarificatione. nastale faciamus de galla alumine: thure: gallie: equo põdere tempera cum aceto. Trocisc. valent similiter. ℞. balau. cõchule marine acatie. ana.ʒ.ij. galle. sand. sauine cupularum gland. boli: violarum: gummi: aluminis. ana.ʒ.j. ⁊ ß. fac cum succo virge pastoris: ⁊ da bibere. similiter fac nastale. Puluis valet similiter. ℞. cõchule marine: cornu cerui. ana.ʒ.vj. balau. carabe coral. spodij ros. ana.ʒ.iij. fac puluerẽ ⁊ da bibere. Silphiũ tritũ: ⁊ cũ vino potui datũ valet. Hec si nõ profuerit fac hoc experimẽtũ sinapis.ʒ.j. tere ⁊ da potui cũ vino.

¶ De sordicie matricis. Capi.xvij.

Si de vulua pessimi humores fluant: cum cibis et medicinis curentur. Si humores sint rufi phlebotomẽtur ⁊ scarificentur. Si citrini cholera rubea purgetur. Si nigri vel liuidi melancholia. Si viscosi vel albi cum sotira purgentur: ⁊ cum alijs antidotis phlegma purgantibus. Ualet etiã hoc apozima. ℞. acatie lini se. balau. coralli: arnoglosse: mirte: ⁊ similiũ. Aqua decoctionis galle humores grossos vulue desiccat. Similiter apozima tamarisci multum valet. Cortex thuris: diptamus: ciminum: nitrum: licium: tamariscus: squinantũ: ciperus: anetũ: anetileon: abrota. mirtus. hec oĩa valent huic passioni: siue composita: siue simplicia donentur: siue cataplasmentur: siue fomentẽtur: sed diptamus ⁊ cortex thuris et tamariscus vtiliores sunt ad expellendos ⁊ desiccandos humores vulue feculentos.

¶ De suffocatione matricis. Cap.xviij.

De hac passione Galien⁹ inquit: vidi mulierem patientem suffocationem matricis: nec flatum nec pulsum habentem: quã cũ vidissẽ quasi mortuam ⁊ parum differentem a mortuis: multiq; medicorum astantium mortuam esse putauerũt tamen aliquantulũ motus in medio corporis erat: qđ certificare volentes lanam rarissimam carpinatam acceperunt: et eam naribus applicauerũt: de cuius motu eam viuere certificati sunt: quia flatum habebat: et animal flatum habens viuit. Prima medicina huic morbo est machinãda: fricem⁹ manus ⁊ pedes illi⁹ mulieris cũ dapnileon: narib⁹ applicemus res abominabiles odores habentes: sicut castoreũ galbañ. piculam: lanam combustam: lichinũ accensum ⁊ extinctum: fumũ pilorum: vel quod melius est: oleũ petro. ⁊ huiusmodi inferius fumigẽtur cũ odoriferis fumigationib⁹: sicut ligno aloes musco: costo: olea odorifera ponam⁹ in vulua: sicut ireleon: muscel. camomil. nardil. vt sperma trahatur ad inferiora: ventosas ponamus in pectine vel in inguine vngamus vuluam cum oleis odoriferis interius et exterius: demus de diacimino cum succo apij calamenti: sirupũ hierãpigram cum succo absinthij demus.ʒ.ij. de agarico cũ vino odorifero. lauemus vuluam de absinthio: squinan. camomil. sansuco: aneto: calamento. Sed quia hec passio grauissima est ⁊ dure sunt eius cause: videlicet retentio spermatis ⁊ ablatio menstruorum: quorum fumus ascendit ad diaphragma quod est coniunctũ. cum gula: ⁊ gula est instrumẽtum vocis. vnde hec passio fit cum sincopi: medicetur sicut in illa passione dixim⁹. Si enĩ hec passio fit ex ablatione menstruorum: demus parum de diamarte: caueant ab oximelle: quia vulua neruosa est et oximel neruis nocet ⁊ acetũ similiter. Et si vulua erga aliquod latus distorqueatur vel sursũ vel inferius: medicetur sicut in tractatu de sincopi diximus. Et si hec passio sepissime cõtingat: demus de diaspermaton ʒ.ij. ⁊ ß. de diambra: de resechenete: quia multum valent his passionibus. Item confectio valẽs ad suffocationem matricis. ℞. succi iusquiami.ʒ.ij. ⁊ ß. castorei piperis alb. costi myrrhe opij. ana.ʒ.j. ⁊ ß. tẽpera cũ vino dul. ⁊ da bibere. Urtice se. vulue inflationem statim iuuat.

¶ De ventositate vulue. Cap.xix.

Uentositas vulue ⁊ inflatio si fit ex complexione frigida: curetur cum cimino: aniso: betonica: myrrha: origano: cipero: ⁊ his similib⁹. demus quotidie triferã magnã cũ vino vel succo betonice: vel decoctione galan. Puluis valẽs ad hoc ℞. zedoara: doronici: betonice: se. apij. ana.ʒ.ij. castorei.ʒ.j. ameos.ʒ.iij. zuccari.ʒ.xx. fac puluerem. Resechenete omnem matricum ventositatem extirpat. Danda sunt omnia confortatiua: vt gallia: lignum aloes spica ⁊ similia. Et si hec passio fit ex aborsu: succurratur hoc medicamine experto. ℞. succum diptami: siue puluerẽ: da febriẽti cũ aqua calida: non febrienti cum vino: fetum mortuum eijcit. Sed si volumus ꝙ mater cum puero liberetur anteq̃ puer sit penitus abortus: lac caninum cum vino demus: ⁊ melle equali mensura: liberabitur. Sed si hec passio fit ex sanguine orta vuluam oppilante: demus trocis. Galie. quos scripsimus in passione renum: qui experti sunt ad coagulatum sanguinẽ

vbicunq; fit. similiter oleum petro. operatur & certius. Item si fit propter parturiendi duriciem: medicetur sicut in prima practice particula diximus: cum de custodia sanitatis diximus. Si enim ventositas vulue & inflatio fit propter duritiem eius conclusionem: vngatur cum sambucel. dapnil. ireleon & his similibus. abrotanum: ciperis myrrha. hec omnia vuluam clausam aperiunt siue bibantur: siue suffumigentur: siue cataplasmentur.

De apostemate vulue. Capi. xx.

Si apostema fit in vulua: perquirendum est vnde fit: quia si fit ex calore basilica vel mediana est incidenda: & hoc secundum virtutem pa. Galienus mulieres in vulua habentes apostemata venam pedum oportet minuere: melius enim iuuat quam si in alio loco fiat. Item dicit: passionibus vulue nocet super manum minuere. menstrua enim constringit: tractus sanguinis ad superiora corporis fit. Si mulier est fortis auferatur bis in die sanguis: si debilis semel: post danda est medicina que in acuto apostemate valet sicut succus solatri cum casiafistu. manna: mel. rosa. & similia. Cataplasmetur in primis cum repugnantibus calori membri illius: et cum confortatiuis sicut portula. solatro semperuiua: psilio: arnoglo. endi. oleo rosaceo: & similibus. post dissolutiua ponamus: sicut endiuiam: caules: oleum violatum: se. lini: maluam: fenugre. axungiam anseris: galline: mellilo. albu. oui: & similia. de omnibus siue simplicibus: siue compositis fiat cataplasma vel nastale. Diascorides dicit. spica nardi cocta in aqua valet si in ea sedeat mulier. Nastale pauli valet ad calidam vuluam & duriciem suam & inflationem et inuersationem ac ventositatem. ℞. axungie porci. medulle vituli. ana. ʒ. vij. croci: axungie galline. ana. ʒ. iij. masticis mellis. ana. ʒ. ij. ysopi. ʒ. ij. & ß. tempera cum lacte mulieris et oleo rosaceo. Si apostema fit frigidum: cum dissolutiuis est medicandum sicut fenugreco: mellilloto: semine lini: menta: sansuco: & similibus. & epithima faciamus. & nastale de eisdem. similiter demus apozima de radicibus ad bibendum: & de squinanto: quia squinantum apostema vulue destruit. pilulas de serapino & balnea assuescant: epithimata danda sunt. similiter cibaria leuia & grossos humores non generantia. interdum demus ʒ. j. sotyrex: vel. ʒ. j. & ß. effatell. quia multum valet cum apozimate squinanti: & si certificemur in apostemate collectam esse saniem: primo danda sunt ipsa cataplasmata maturatiua & aperitiua sicut ex fenugreco: semine lini: farina tritici: ficubus fimo palūbino coctis. Si crepuerit apostema & sanies in vesica effluat: lac detur asininum: caprinum: se. cucu. melo. clysterizemus in vulua cum ptisano & melle. Confectio vnguenti vel nastalis. ℞. axungiam anseris: galline: vituli: cere. ana. ʒ. x. vitelli oui assi. ʒ. v. bdellij: myrrhe. ana. ʒ. j. & ß. croci irel. ana. ʒ. j. nardil. quantum sufficit.

De cancro matricis. Capi. xxj.

Hec passio si non amittitur in principio cadit mulier in hydropisim: quia ex cholera nigra fit: succurrendum est igitur in primis vt causa morbi auferatur cum medicinis choleram nigram purgantibus in antidotario scriptis: & cum cataplasmatibus in tertia particula scriptis: caueant ab omnibus choleram nigram generantibus & grossam ventositatem facientibus. in omnibus eorum medicaminibus: stercus caninum & columbinum ponantur: quia omnem duriciem dissoluunt.

De apostemate melancholico matricis. Capi. xxij.

Apostema melancholicum matricis: si in cancrum mutetur: difficile curatur: quia nec dieta: nec pharmacia: nec chirurgia medicatur. Sed quia tempus patientium hanc passionem est longum & desiderant mori: et fugit mors ab eis: maxime fit ex melancholia de cholera nigra adusta: & vita eorum est misera: purgentur cum supradictis sirupis melancholiam purgantibus in antidotario scriptis: atque quia dieta maior pars est medicine: cum dietis ergo bonum sanguinem generantibus dietentur: et cum vino albo. Squinantum multum valet omnibus vulue apostematibus. Fac vnguentum hoc. ℞. aluminis scissi. vitis siluatice nitri pondus equale: & cataplasma impone: facit enim ad omnem passionem tam in matrice quam in toto corpore: post ea impone succum solatri cum adipe anserino equali pondere. Item rafanum tempera cum melle & superpone. Si cancer melancholicus fit ex menstruo sanguine est incurabilis: tamen sicut diximus curetur. a coitu sibi mulier caueat: quia si conceperit in secundo vel tertio mense peribit nisi primitus liberetur: & postquam sanata est si conceperit parum comedat & bibat quoad tempus pariendi venerit: sed si maximus fit appetitus comedendi vel bibendi: phlebotometur in quinto vel sexto mense.

De separatione matricis. Cap. xxiij.

In passione que vocatur separatio: dandum est de diamarte: resechenete: vel effacesellis vel sotyra. Sed si hec passio mutetur in hydropisim: curetur cum medicina hydropicorum: vtantur quoque apozimate staphisagrie: piretri: balsamite: et his similibus. confortetur appetitus earum cum nardil. costil. & his similibus. tumor mamillarum curetur sicut in sequentibus dicemus.

De conclusione matricis. Cap. xxiiij.

Conclusio matricis: vt phlegmon curetur cum aperientibus & dissoluentibus sicut est anetum: anetileon: oleum amygda. sambucum: abro. & similia. facienda sunt epithimata iam dicta: cumque ad maturitatem peruenerit: detur lac asininum vel caprinum: sed si post dissolutionem saniei os vulue ingrossetur concludatur & inueterascat: inunge cum oleo amygda. & cum axungijs supradictis.

De emorroydibus eiusdem. Cap. xxv.

Emorroydes in vulua curetur cum antidotis: oleis vnguentis aliisque medicaminibus in passionibus natium iam dictis: dandum est midiete: resechenete: effatesell. & quandoque de sotyra: & similiter si vulua ex compressione post findetur: fumigetur cum apozimate hypoquisti. balau. & huiusmodi. vngatur cum oleo mirtino & rosa. abluatur vulua cum aqua vbi cocta sint mirta balau. lentes mundate cortices malorum gra.

De vulnere matricis. Cap. xxvj.

Mulieres patientes vulnera in vulua mundificentur: & calor extinguatur: dolorque mitigetur sicut cum suc. solatri: arnoglo. oleo rosaceo cum albu. oui. lacte mulieris suc. portu. & similibus. sedeant in aqua vbi cocta sint mirta: fenugre. ro. balau. lentes: cortices malo: granato. & similia. nutriamus cum cucu. po. tu. & similibus. Si vene sint corrose: demus sangui. draco. myrrham: thus bolum: crocum: aristol. long. de quibus omnibus clystere faciamus: vel nastale. similiter valet litium: acatia: vnde nastale fiat. vnde Dia. dicit. fenugre. cum axungia anseris valet ad pruriginem matricis. valet & lac ficuum vel asininum cum oui vitello: si inde faciamus nastale.

De exitu vulue. Cap. xxvij.

Si vulua de loco suo exierit: medicanda est cum stipticis vt nuce cipressi: galla. hypoquisti. balau. litio. acatia. & his similibus: vel fumigentur: vel in ea ponantur: se

deant in aqua vbi cocta sint stiptica: epithime cum oleo romirtino: comẽdetur obstetrix vt reponat in interiora: deinde faciemus puluerem de stipticis rebus et supponamus: sternutationem faciamus: quia aliquãdo reducat vuluam in interiora. Diascorides dicit: merda bouina valet ad vuluam egressam: si inde fumigetur mulier: prodest eadem medicina: que ano exeunti profuit. Tortura vulue medicaminibus in sincopi dictis curetur.

¶ De sterilitate. Capitulum. xxviij.

Si sterilitas fit ex mala complexione ꝓpter malos humores purgetur: nihil ad hoc vtilius q̃ theod. nostrum ⁊ hierapig. ⁊ margariton: hec autem dabis cum menstrua proxime ventura noueris. Si tamen non cõcipiat propter frigdorem matricis: qđ scitur quãdo menstrua sunt retenta: dieta fuerit frigida: pinguis: humida: matricis stupor: fm lũbos et crura: et ablatio concupiscentie veneris: huic conueniunt labor ⁊ ca. fomenta ⁊ sint de aromatibus: nihil aũt vtilius q̃ castoreũ si sibi detur: ⁊ redolentia semina sicut anisum: ciminum: pulegium: thimũ. Antidotũ ad hoc valet. ℞. epi. euforbij: piperis: petro. dauci: facto puluere da. ʒ. ij. hoc ventrẽ deducit: matricẽ calefacit: menstrua purgat. In sella sedeat perforata ⁊ fumum suscipiat aque in qua cocta sint athansia: ruta: aperis: acorus: ⁊ se. redolentia: cataplasmetur pectini eius et vmbilico. Suppositoriũ ori vulue apponatur: scȝ illud quod fit de mirta: ruta: galbano ⁊ castoreo: prius tamen fomenta cum aqua maratri: ⁊ post fomentũ cum bombace appone medicamen. Si autem sterilitas fit ex calore nimio: qđ significat paruitas menstruorũ cum dolore exiens ⁊ vlcere pudendorũ ⁊ calore totius corporis: dabis q̃ mediocriter humectant ⁊ infrigidant vt lactuca: malue: bliti: portulace: atriplices. Si vo propter humores fuerit: qđ significatur: q: humectatur in coitu: menstrua sunt tenuia ⁊ multa ⁊ his sicca fiat dieta: superiora membra laborent ⁊ fricẽtur: sumant vomitiuũ: cibis siccis vtantur: os matricis cõfortetur sicut cũ ca. apozimate lentisci: mirte: ro. balau. cinarum: rhãni ⁊ galle: matrice existẽte siccior e ꝯtraria fiant: sicut balnea: vnguenta: humidi cibi: vinum etiam temperatũ ⁊ paucum sit. Si autẽ ex humoribus non fit conceptio: purgetur cum theod. nostro ⁊ pigra: dabisq; superius antidotum contrariuȝ in quo mittitur euforbiũ: piper ⁊ similia. Si ablatio fit propter masculum ex mala cõplexione frigida spermatis temperetur cum calidis antidotis: cibis ⁊ medicaminibus. Si fit ex mala complexione calida: similiter ad temperiẽ reducatur cum frigidis ⁊ humidis ⁊ phlebotomis necnon dietis conuenientibus cõmisceantur cessante purgatione. Si ventositas prohibeat conceptionẽ: his certificabitur: inflationeȝ habet circa matricẽ: his ergo cibus minuatur primo: dabis quoq; anisum: ciminũ: rutam: anetum: se. maratri: et similia: butyrum: oleum ⁊ mel: vel fortioribus vt athanasia: calamento: pulegio: camo. in vulua mittatur terebenthina: nitrum: ficus sic. casiafistu. electerium ⁊ picula. Si autẽ matricis os sit apertum: dieta sit stiptica: fomenta ⁊ medicamẽta sicut cortices: granati ⁊ lentisci: radix rubi: mirtus ⁊ galle. Si auteȝ torqueatur matrix curetur. ℞. kebul. ind. cuscute. ana. ʒ. j. cassie l. ʒ. ß. ro. mastic. pire. croci. añ. ʒ. iij. carice. ʒ. ij. cardamo. ʒ. ß. sambuci. ʒ. iij. fac puluerem: temperentur cum ℥. iiij. mellis: quarta pars pulueris misceatur cum. ℥. j. aluminis quadrãte: ex his accipe. ℥. ß. ⁊ de quarto in quartũ diem ad balneum fumigiũ faciat de sexta parte quadrantis: vel ℥. j. rediens ad modum auellane cum vino vel ca. ⁊ tunc suppone in vulua frustum lane in melle extinctum et pauco piretro cum muscellino vsq; ad horam coeundi: prodest quoq; trifera magna.

¶ De his qui coire non possunt. Capitulum. xxix.

Unt quidam qui maleficijs impediti cum vxoribus suis coire non possunt: de quorum suffragio librum nostrum nolumus denudare: q̃ medicamẽ (nisi fallor) sanctissimũ est. Igitur si cui cõtigerit speret in deo: ⁊ ipse dabit benignitatem. Sed q: maleficia sunt multimoda: oportet vt de eis disputemus. Maleficiorũ quedam de animatis fiunt vt de testiculis gallorum: qui superpositi in lecto cum ipsius sanguine efficiunt ne coeãt lecto iacẽtes. Quedam de caracterib9 scriptis de sanguine vespertiliõis. Quedam vo de inanimatis sicut si nux vel glans separẽtur: quorum medietas ab vna parte vie ponatur: et alia ab alia: qua sponsus et sponsa pergere debent. Sũt et alia que de granis fabarum conficiũtur: que nec aqua calida mollificãtur: nec igne coquãtur: quod maleficiũ est pessimum: si iiij. illarum vel in lecto: vel in via: vel supra ostium vel infra ponantur. Sunt ⁊ alia que sunt metallica sicuti sunt que fiunt ex ferro vel plumbo. Ex ferro sicut ex acu cum qua mortui vel mortue suuntur. Sed quia hec sunt diabolica et maxime fiunt mulieribus: aliquando diuinis: aliquãdo humanis consilijs curantur. Item si sponsus et sponsa maleficijs supradictis conturbentur: satius est de his dicere q̃ silere: quia si non succurrantur separantur ⁊ sic deijciuntur: et hoc maleficium exercentes nõ solum in proximos: sed etiam in creatorem peccare videntur. Si enim maleficiũ recte extirpare volumus: videndũ est si supradictuȝ maleficium sit super lectum ⁊ auferat. Sed si auctor illius maleficij in die auferat: ⁊ in nocte ponat: vel econuerso: aliam domum acquirãt sponsus ⁊ sponsa ibiq; iaceãt. Si caracterib9 hoc maleficiũ quod cognoscitur: quia sponsus et sponsa non diligunt se adinnicem: queratur si supra limen ostij vel infra sint: ⁊ si quid inueniatur deferatur ad sacerdotem: sed si que inferius ponuntur non faciant. Si nux vel glans sit causa huius maleficij: accipiat quilibet nucem vel glandem: separentq; eam: cumq; vna medietate spargat vir ex vna parte alicui9 vie vel illius per quam venerunt: ⁊ ibi ponat medietatem suam: mulier vo ex alia parte aliam ponat partem nucis: testa non extracta: et postea testa nux reintegretur: ⁊ sic seruetur per septẽ dies: hoc facto coeant. Si autem propter fabas: magis diuinis q̃ humanis curari possunt. Si fit propter acus mortuorum: q̃rant maleficia in culcitra vel puluinari: si nõ inueniũtur: alia domo et lecto cubẽt. Fel canis masculi nigri domui aspersuȝ domũ purgat ⁊ efficit ne vllũ maleficiũ domui inferatur. Canino sanguine dom9 parietes asperge: ab omni maleficio liberat. Fel alicuius piscis ⁊ maxime zangarini si spõsus et sponsa secum habuerint in parapside iuniperi ⁊ eant dormitũ ⁊ ponatur supra carbones viuos vt inde fumigentur: omnia supradicta maleficia euanescunt. Similiter si argentum viuũ accipiatur ⁊ in calamo cum cera cooperto nesciente sponso ⁊ sponsa lecto ponatur: nullum maleficiũ eis oberit. Sed si peccatis imminentibus: predicta non profuerint: accedant ad sacerdotem vel episcopũ ⁊ confiteantur: ⁊ si nullum remediũ inuenitur facta confessione ab episcopo vel aliquo religioso sacerdote in die resurrectionis vel ascentionis domini vel pentecostes communicent: corpore et sanguine domini accepto sponsus ⁊ sponsa dent inter se oscula pacis: ⁊ accepta benedictione ab episcopo vel sacerdote: det sibi episcopus vel sacerdos huncversum propheticũ in charta scriptum: Vox domini super aquas ⁊c. deinde cum venerint domum a copulatione per tres dies ⁊ noctes abstineãt postea rem agant. idest coeant: et sic omnis diabolica actio destruetur.

¶ De regimine pregnantium. ¶ Capitulum. xxx.

Oportet ergo vt de dieta mulierũ pregnãtium disputemus: cauendũ est enim vt non ad memoriam reducant cibaria a rebus q̃ inueniri nõ possunt: ne forte desideranti et non inuenienti causa fiat abortiendi: et si desiderant id qđ inueniri potest: festinanter ei acquiratur ⁊ tribuatur. Regant autẽ extrinsecus pregnantes cum rebus stomachũ confortantib⁹ sicut oleo nardili: masticel. absin. ⁊ odoriferis cataplasmatibus maxime in principio cõceptus: et si habet appetitũ incõuenientium ciborũ: imponatur exercitium moderatũ: odoriferum vinum bibat: dieta sit temperata: post cibum accipiat succum malorũ granatorum: citonia: pira siluestria: si lutum vel carbones quesierint: dentur cicera ⁊ fabe assate: epithimata ⁊ cataplasmata stomacho sunt apponenda. Si humores sint furiosi ⁊ pectus grauauerint: oportet pharmaciam dari postq̃ fetus quattuor mẽses cõpleuerit ⁊ vsq̃ ad septimum peruenerit: hoc enim est mediũ inter tempora cõcipiendi fetus iam formati ⁊ perfecte ligati in vulua: tũc medicus in medicina danda non sit temerarius: quam nisi ⁊ leuem ⁊ securam oportet dari. Si grauitatẽ de ventositate patiant̃ oportet festinanter expellere ventositatẽ: da puluerez supra scriptum in quo mittunt̃ doronici. ℞. zedoa. doron. se. apij: añ. ʒ. ij. castor. ʒ. j. ameos. ʒ. iij. zuccare. ʒ. xx. fac puluerẽ: da. ʒ. j. Puluis pregnantibus conueniens: stomachũ proprie confortat: ventositatẽ expellit ⁊ malum desideriũ amputat. ℞. cimini: carui: apij: añ. ʒ. iij. ameos: thuris: mẽte: sisami: añ. ʒ. j. ⁊ ß. zedoar. acori. añ. ʒ. ij. granorũ malorũ gra. ʒ. j. fac puluerem ⁊ da. ʒ. ij. Antidotũ valẽs ad dolorẽ matricis ⁊ ventositatem ⁊ stomachi grauitatẽ: aufert enim abortum. ℞. semi. apij maratri: ameos: zinziberis. añ. ʒ. iij. mastic: gario. cardamo. assari. añ. ʒ. j. ⁊ ß. casto. cinamo. zedoa. doron. acori. añ. ʒ. ij. zuccari. ℥. vj. puluerẽ mulieri da. ʒ. j. cum vino. Cum appropinquat partus nutriatur assidue: fac balneari et vnge mollib⁹ oleis: nutriatur nutrimẽtis mollibus. Si inflatio pedum superuenerit: vngantur oleo ro. oleo nardino ⁊ aceto: si rigentur crura cum aqua ⁊ aceto: ⁊ postea chimolea cũ aceto temperata est superponenda: pedes fumigent̃ cum apozimate de caulibus ⁊ abro. phlebotomia non fiat nisi quinto vel septimo mense sicut in custodia sanitatis diximus.

De abortiuis. Capitulũ. xxxi.

Si causa abortiendi sit extrinsecus: curabitur custoditis causis quibus efficitur. Si fit intrinsecus ⁊ fit propter humiditatẽ coadunatã in ore stomachi vulue: ⁊ ob hoc lubricat ⁊ exit foras: inqre an totum corpus plenũ sit humoribus: deinde euacuetur cum his que purgant phlegma vt cum hierapig. turbith: coloquintid. sale naptico. De cõpositis dentur pilule de hierapi. hieralo. hiera. G. prius tamen dabis apozima de radicibus cum sambucel. ⁊ amygd. Dabis etiam hoc. ℞. fenugre. tribuli: anisi: seminis apij: maratri: añ. ʒ. x. ameos. ʒ. v. coctis cum quattuor libris aque vsq̃ ad. iij. ⁊ dabis pilulas de serapino tribus vicibus. ʒ. j. ⁊ tyriaca ma. Clystere desiccans humiditatẽ prefatam valet ad ventositatẽ vulue: emũdat eam. ℞. coloquintid. pomũ. j. reces caua: ⁊ abiectis que in eo sunt impleatur idroleon. i. oleo liliorum: et obturetur foramen cum pasta ⁊ cum eadem quã abstulisti partem ⁊ in carbone positũ: bulliat bis vel ter: deinde coletur ⁊ clysterizetur. Et etiã fiat clystere cum sambucel. arot. ⁊ postea cum succo mirte et aqua in qua decocte sint galle: balaust. et gallia. Aliud. ℞. olei balsami. ʒ. ij. castor. tyriace. añ. ʒ. j. ⁊ ß. oppopona. ʒ. j. ⁊ ß. zedoar. betonice. añ. ʒ. ij. temperentur cum balsamo ⁊ tyriaca: da in modum auellane tenendum in vulua: ⁊ da ex eo. ʒ. ß. potui quinq̃ diebus continuis: hoc enim cõfortat fetum ⁊ abortum prohibet ⁊ adiuuat etiam ad concipiendum. Si vo fit abortus ex vẽtositate dabis hunc puluerem. ℞. anisi: apij: ameos: maratri: origani: calamenti: ciperi: mẽte: zedoar. cimini: fac puluerem da. ʒ. j. ⁊ ß. cum odorifero vino: dabisq̃ illi de diatesseron: ⁊ dia satirio. Puluis. ℞. apij: cimini. assi: pondus. ʒ. j. zinziberis: galange: pondus. ß. castor. quadrantẽ: zuccari quantũ oĩa da. ʒ. iij. cum odorifero vino. Electuarium. ℞. zedoar. betonice: carda. caride: gar. ameos apij: zinziberis: galange. añ. ʒ. iij. cimi. ʒ. vj. castor. ʒ. j. mellis quantum sufficit. Et si abortus sit ex debilitate retentiue in matrice dabis carabe: terram cip: inã: spicã ⁊ cyperũ equali pondere: da. ʒ. j. ⁊ ß. cum vino odorifero stiptico.

De laborantibus in partu. Cap. xxxij.

Oportet igitur si videris mulierẽ in partu laborantem vt precipiamus eã balneari in aqua vbi cocta sint fenugre. malue: se. lini: ordeum mũdatum. vngamus coxas: ⁊ ventris inferiora humidis ⁊ dissolutiuis epithimatibus: fricem⁹ latera ⁊ femora oleis dissolutiuis: dem⁹ oxizaccarã ad bibendũ: accipiamus capillos ve. mentã: absinthiũ: de quibus puluere facto detur. ʒ. j. cum vino: sternutationẽ faciamus cũ thure: ambulet p loca decliuia suauiter: deinde. ʒ. j. deptami detur cum aqua fenugre. Nidus hirũdinis cum aqua coctus ⁊ colatus ⁊ bibitus: vel apozima fenugre. cum melle prodest diamargariton bibitũ: nitrum: serapinuz cum aqua ciceris vel faseolis ⁊ muscelino prodest.

De retentione secundine. Cap. xxxiij.

Postq̃ iam peperit si secũdina nõ exierit: in ea expellenda oportet festinari cum sternutatiõe tenendo os ⁊ nares: cinerẽ q̃z infusum aqua ⁊ post colatum cum. ʒ. j. se. malue puluerizati demus ad bibẽdũ: ⁊ post vomere faciamus. similiter crocum puluerizatũ demus cum aqua calida ⁊ vomere cogatur. Item valent ad emittendũ sanguinẽ post partum remanentẽ ⁊ secundinã fumigationes oculorũ piscium salsorum: vel de vngulis equorum: vel de stercore canino siue cum cicuta vel sinapi; fiat sternutatio cum hellebore albo vel nigro. dandum est apozima ciceris nigri ⁊ sauine ⁊ fenugre. cum. ʒ. j. galba. fumigentur cũ myrrha ⁊ galbano. Antidotũ ad duriciem partus qđ Galie. ad morsum scorpionis et araneẽ valere dicit. ℞. piperis al. grana. xxx. myrrhe: casto. stor. añ. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerem: tempera cum vino da bibere. ʒ. j. cũ aqua decoctionis calamenti. Si sanguis post partũ nõ exierit: medicemus cũ medicinis mẽstrua prouocãte. De parturientis ⁊ infantis custodia in prima parte practice sufficienter disputauimus.

De apostemate in mamillis ⁊ cura. Capitulum. xxxiiij.

Si apostema mamillarũ fit ex sanguine vel cholera: flos galle cũ oleo ro. pistatus desuper est ponendus: vel fabe cum albumine oui pistate: vel cum succo solatri: memithe: vel bolum cum succo coriandri vel oleo ro. ouum integrũ cum ole ro. non solum mamillas tumentes: sed etiã omnes duricies dissoluit. Si fit ex frigiditate: micã panis superponamus cum apij fronde: vel stercus bouis: vel fenugre. cum mellil. sisamel. vel crocũ cum lacte mulieris. Si durum sit apostema: feces aceti superponas ⁊ feces ferramentorum molendini. Si ex coagulatione fit lactis: se. lini et lentes fariostas ⁊ cum oleo ro. pistatas superponas: ⁊ crocum superponam⁹. oua cum corticibus suis trita et superposita valent: ciminum temperatũ cum melle ⁊ radix caulium: mẽta: farina fabarum: hec omnia apostemata dissoluunt et lac constringunt. similiter sal facit ⁊ fabe. Item oportet in desiccando lacte siue extrahendo laborare.

De fetore ascellarum. Cap. xxxv.

Multi patiuntur fetorem ascellarum ex calore: vel motu: vnde humores significantur esse putridi:

couenit ergo corpus purgari: deinde litargirum accipiamus temperatum cum sola aqua et apponamus. Item alumē siue myrrha: siue yreos. quodcūq horū cum aqua temperet̄ et locus ille inungatur adiuuat. Aliter. ℞. litargiri. ʒ. ij. aluminis. ʒ. j. ro. mirte. ana. ʒ. eragum ß. fac puluerem: tēpera cum aqua et vnge. idem facit mirta sicca.

De fistula in mamillis et cancro. Cap. xxxvj.

Si mamille fistulam vel cancrū patiantur: sic curantur: stercus caprinum cum melle temperatum interficit. cinis de capite canis aspersus fistulam interficit et cancrū et omnē spurcitiā aufert: solū caput mamillarū cum balsamo vnctū dolorem aufert. Hippo. fel et butyrum misce et superpone: cancrū et fistulam mamillarū aufert. Item sorianus dicit suc. herbe nepite impositus: vel ipsa herba trita et imposita cancrum mamillarū mirifice sanat. Item radix sari sicca vel adusta valet ad omnē cancrum. Item ad farsum mamillarū vel alius membri vermes de nuce puluerizatos superpone. certū est. Folia oliuarū pistata cum melle farsum et cancrum et formicā vbicūq interficiunt superposita. hominis stercus combustū vlcera cancrosa et insanabilia spargit eo pro magno remedio vtere: qd̄ melius est appellatur briorie. Si capita mamillarū ceciderint vel cancrosa sint: medicetur cum oleo fraxini vel iuniperi.

De magnitudine mamillarum. Capitulum. xxxvij.

Si mamille alicuius viri crescant vltra modū vtatur coitu: vel medicent̄ sicut in chirurgia dicturi sumus. Sed si puellarum mamille excedāt modū: thus cum vmbilico maris et acori: aceto temperatum et super vbera cataplasmatū non sinit ea magnificari. Sed si lac ad nutriendū puerum nō sufficit: prouocetur sicut in prima practice particula de custodia sanitatis diximus.

De cura sciatice passionis. Capitulum. xxxviij.

Sciatica si ex calidis certificetur esse hu. vena minuatur de calcaneo q̄ sophena vocatur. Si passio sit in vtraq parte phlebotomentur vtreq vene. Galie. dicit: aliqn̄ valet hec phlebotomia vt vna die infirmus euadat: aliquādo ꝟo erit vena in medio brachio phlebotomanda in parte infirma. hoc maxime fiat in initio si nos adiuuent tēpus: virtus: etas: regio: et cōsuetudo: post dāda est pharmacia cho. rubeā purgās. similiter clystere faciamus: nutriamus cum dieta calorē extinguēte. sepe balneetur in aqua dulci. demus pilulas de aloe mastice: vngamus cum frigidis epithymatibus: demus etiam dyamarte: vel purgem⁹ cum myroba. citri. apozimate et cū ij. ʒ. turbith: et. ʒ. j. hermod. qd̄ ita fiat. ℞. corticū: myrobala. citri. ʒ. ij. absinthij. ʒ. j. viola. ʒ. ß. ponantur in aqua feruēte pōdere lib. j. et ß. et maneat ibi die ac nocte vase cooperto mane calefac et cum manibus frica adde pul. turbith hoc modo et bibat et non comedat patiēs vsq ad vesperum. Dyamartis dolorem omniū membrorū remouens. ℞. hermoda. māne viola. ana. ʒ. x. diagridij. ʒ. v. myroba. citri. kebul. indorum: emblic. cuscute. ana. ʒ. iij. maratri: coriādri: gal. spice. ana. ʒ. ij. mellis vel sirupi qd̄. s. mel autē postq despumatū fuerit coquat̄ cū tātūdē aque in qua cocta sint pruna vio. et similia: puluis tū anteq temperetur fricetur cum olei ro. ʒ. j. Si dolor sit cum inflatiōe fabe farina cocta cū aqua et adipe porci cataplasmetur. radix violarū cū aceto cocta ꝑdest. Si aūt dolor sit intolerabilis appone opij pōdus. j. croci duplū: tempera cum lacte vaccino vel caprino: vel mica panis cum oleo ro. et vnge desuper pone maluā et bletam vel lactucā vel apiū cū lacte tritum et admixto cerotovel oleo. Aliud. ℞. farine fabe. ʒ. iiij. vitella ouorū. v. croci. ʒ. ij. olei ro. ʒ. iiij. cera soluta in hoc oleo ad ignem misceatur in mortario: prodest et ad geniculorum dolorem et pedū inflationem et calorē si tepida cataplasmet̄. Si sciatica fit de frigidis humoribus et viscosis: dem⁹ pharmaciam suauiter malos chimos purgantē sicut pilulas de hermod. de sapsia: de fetida: vel cum pilulis de stomaticō theod. et similia frigidos et viscosos humores purgantia. clysterizemus cū centaurea: se. lini: fenugre. et similib⁹. nutriamus cum cibis bonos chimos generantibus: caueant a plenitudine cibi et potus: maxime si grossi sint ad digerendum duri: cautissime vitent coitum: et maxime post cibum cum purgabit clysteri pharmacia balneo: et cū corp⁹ mundificatum de materia morbi interioris cognoueris: redeundū est ad epithymata vel cataplasmata q̄ alicui membro supponēda sunt: vnde membris perpenditur esse calefaciendum vel grossa materia de ipso dissoluenda: oportet precessisse purgationē cum phlebotomia vel pharmacia totius corporis: certificato corpore mundificato et passione remanēte in vno solo membro ꝓpter humores in ipso clausos: si materia aliqua non fuerit que eos aliūde effluens augmentauerit: tūc tantū supponant̄ epithymata et alia: sed si corpus plenū sit humoribus oportet hoc fortiter caueant: quia potius humores ad infirmum membrū trahuntur q̄ dissoluant̄. Galie. hec passio si inueterauerit venas oportet incidi et post incendi et multum profuit. Item circa locum infirmū ponatur merda bouina et valet: dāda est infirmo medicina calida et dissolutiua vt tyriaca: philoniū: sotrugene: diatrionpiperon et similia. fumigemus cum aqua calida vbi calamentū: origanum: camo. anetum: mellilotū: sansucus: frondes lauri et similia sint cocta. Epithima Johan. damasceni valet sciaticis podagricis de frigiditate. ℞. coloquintid. ʒ. lxxv. eufor. bij. ʒ. lxv. lactis titimalli. ʒ. xxxv. omnia terantur: et in quinq libris aque ponantur per triduū: et in quarto die librā vnam olei veteris mitte et suauiter coque donec due partes aque remaneant: deinde cola et mitte ad focū coquens quousq solum remaneat oleum: postea pone. ʒ. iiij. cere qua liquefacta mitte euforbium bene pistatū et lac titimalli et fortiter tempera: deinde infirma loca vnge: scȝ calcaneū et pedum plantas. Si fortius operari volueris: da infirmo. ʒ. j. de serapino et mane vnge. Suppositoriū deponēs phlegma viscosum valet ad dolorem dorsi et colicā passionē de frigiditate. ℞. serapini. ʒ. ij. bdellij: sarcocole: coloquintid. scamo. nitri: ilij: felis tauri: myrrhe. ana. ʒ. ij. tempera cum melle cocto: fac pilulas in modū glādis: pone. j. et postq̄ exierit aliam pone vsq ad. iij. fac similiter. Stomaticō valēs ad dolorē artetice mēbra frigida calefacit: similiter vesicam et renes: dura apostemata destruit. ℞. sisamel. cauliū. ana. ʒ. j. storacis. ʒ. iij. coque suauiter vt dissoluatur storachia et calidū epithima: vētositatem eīcdestruit in membris adunatā: humores grossos digerit et dissoluit: membra frigida calefacit. fortissima sunt elaterium: damsnil. castorel. sambucel. ciculeleō: anetil. yrel. balsamū et similia. Si quis velit fortiora ad dissoluendū ventositatem et expellendū. coque piretrū in quocūq horū volueris casto. anacard: eufor. cicu. storachiā: costū: calamētum: serapinum et similia. quantitas horum ponendorum in hoc oleo. ʒ. j. et ß. neq facienda sunt ea frequēter. cauēda sunt nisi post mundificationem interioris corporis: ne passio peioretur vel augmentetur. Sed si ex sola sit frigiditate vel inclusa ventositate in membris sine materia valent hec epithimata ibi imposita. Pilule valentes ad arteticā dolorē ex humoribus frigidis et grossis et ad sciaticos et podagricos dolores et ventositatem neruorū. ℞. armo. serapini: bdellij: opopona. aloes: sarcocole: asse: cicute: anisi: apij: ana. ʒ. j. coloquintid. ʒ. ij. turbith. ʒ. iij. scamo. acori. ana. ʒ. ij. tempera cū succo porri: factis pilulis: da. ʒ. j. et ß. vel. ij. vel. iij. sm̄ virtutem patientis. ꝓsunt blanca et dyacostū super omnia. Antidotū sciaticis proprium. ℞. branceos. ʒ. ij. trisagoges: herbas in vino cum ydrole: dabis. ʒ. j. sed prius recipe mercedē. probatum est. Si vero hec passio inueterauerit efficiuntur claudi: ideoq diligenter attende curas et medicinas circa coxas. vtaris infusiōib⁹ cū. et cataplasmatib⁹: dropace: cucur. ficlo. circa coxas. vtatur et clysteri acuto et acerrimo. ℞. mercur. fursu. pōd⁹ eqle coquant̄ in aq̄ colat̄ adde mel et oleū et sal

anno. ⁊ eufoꝛb. vł scamoneā: ⁊ facies clystere. Aliter vtilius ℞. silphij. ʒ. ij. hermo. malue mercurialis. sandarace coquentur in aqua marina: ⁊ colentur deinde addatur pul. iste. ℞. nitri. salis gēme. piretri. agar. polip. coloquint. ⁊ fac clystere. Or si hec pas. fit ꝓpter stranguriā sedeat in apozimate in precedenti particula scripto. Or si fit ꝓpter testiculoꝛum tumoꝛem: solet multum valere sacellus cum milio ca. ⁊ sale cocto: ⁊ vesica oleo calido plena: postea vngatur ex hoc acopo. ℞. terebenthine. ʒ. ij. olei fusionis. ℥. iiij. aloes tapsie. añ. ℥. j. oppona. cere adarchis. añ. ʒ. j. confice cuꝫ oleo ad solē vtere. vtantur benedicta vel iustino vel electuario ducis. Or si hec minime ꝓfuerint sinapismo aliquo circa loca vtantur assidue sicut isto. ℞. fenugre. altee: arteti. abꝛotani: eruce: nasturcij: papauerꝭ agrestis multū valet: deinde accipe stercus columbinū ⁊ cum oleo viola. fac emplastrū ⁊ superpone. Si hec minime ꝓfuerint moꝛdicatiuis vtaris medicaminibꝰ: ⁊ cauterijs ſm locū in modum trianguli: vbi ꝟo circūflectitꝰ coxa sibi cauteriuꝫ fiat cum sinapi ⁊ aloe: yaro vel cantarididibus: ⁊ cuꝫ alijs desiccatiuis medicaminibus que in dynamidibus scripta sunt: sed si hec ad plenum non ꝓfuerint: vngatur cum vnguento ex coꝛnu cerui qđ ꝓbatissimum est ⁊ vetustissimos sciaticos curare poteris. Sed si non ꝓfuerit scias ex peccato neruoꝛū a nucha veniētiū esse: vnde sepissime cum oleo laurino: ⁊ cum alijs inunctionibus in passionibus nuche dictis vngatur. Alexā. dicit si accipiant obolū de sale naptino. i. de petrol. albu. in ouo. ʒ. vij. pannis coꝑiantur vt sudoꝛ ꝓuocetur: ⁊ defoꝛis vngantur hoc vnguento ℞. olei: anisi: iuniperi: muscelini. añ. ℥. j. ⁊ ß. fac vnguentū et euapoꝛatio fiat cum stercoꝛe bouis calido.

De doloꝛe genuum. Capitu. xxxix.

Si genua doloꝛē patiātur: curentur cum catarticis ⁊ pilulis in sciatica dictis: deinde cū apozimate seminis iuniperi fomententꝰ maxime in vino cocta sint: vel fac hoc cataplasma. ℞. calcis viue cribꝛate: lib. ij. adipis poꝛci. ℥. ij. picis liquide. ʒ. iij. in modū ceroti cōfice: vt effectū mireris appone. Aliud. ℞. fellis capꝛini: non manu sed pēna vnge: statim doloꝛ cessat. Aliud. ℞. adipis leonis. j. lib. cere. ij. olei lētisci. ℥. ij. liquefac in oleo ⁊ cōmisce: nō solū genuū doloꝛē vel tumoꝛē: sed etiā omnem doloꝛeꝫ penitus excludit. Aliud. ℞. adipis vꝛsini et vnge genua inde: doꝛsum ꝟo et neruos cuꝫ oleo laurino sic calefaciendo liberabitur. Aliud. ℞. adipis mamucelle ⁊ vnge: geniculoꝛū sciaticoꝝ ⁊ podagricoꝛū penitus extirpatꝰ doloꝛ. Aliud. ℞. adipis piscū ⁊ maxime cauedanoꝛū ⁊ vnge valet multū. Si ex caliditate patiantur ꝓdest dyamartis: et ꝯfectio ex faba fracta ⁊ vitello ouoꝛū ⁊ alia q̄ in sciaticoꝝ curis dicta diximus ꝓdesse. Aliud. ℞. simphonace radicē tere cum canino stercoꝛe ⁊ modico sale: tanq̄ malaxata impone vel rutam viridē cum melle ⁊ sale tere statim doloꝛē tollit.

De cura podagre. Capitu. xl.

Podagra inquit Hippo. passio incipiens in vere vel estate curatur in. xl. diebus vel antea. Si in autūno vel hyeme durauerit durum est eaꝫ curare: ⁊ quando opoꝛtet eos curari phlebotomemus eos si multū sanguinem habuerint et maxime super manū: si tñ causa fuerit sanguinea abundantia: deinde hec sunt apponenda vt psilium: oleū roß. succus solatri: poꝛtula. farina oꝛdei: lentigo aque: cucur. succus coriandri: succus lactuce: albugo oui: sandal. ro. carpobal. ⁊ similia. Stercus ciconie cum adipe poꝛci mixtum curat podagricos: ⁊ si. x. annis passi fuerint superponatur vł vngatur. Aliud. ℞. fecis aceti: phialas q̄ttuoꝛ: ouoꝝ vitella assata. iiij. nitri: cerusse: alum. añ. ℥. j. mastic. ℥. ß. olei ro. qđ sufficit ꝯfice ⁊ superpone. Or si feruoꝛ fuerit grandis cum doloꝛe ⁊ ruboꝛe ⁊ tumoꝛe: farina lenticule cocta in mulsa cum oleo roß. cataplasmetur. Sa. in speculo medicine: cinis cauliuꝫ cū axungia noua tritus: ex quo podagricus vngatur in die sanatur. Vnguentum dyagar. inunctū ita ꝓdest ꝙ vno die facit patientem de lecto surgere. oleum vulpinum siℓr facit. Herbatus minuta ⁊ strictioꝛa habens folia in vino coctus ⁊ cataplasmatus ipso die facit hominē ambulantē. Vnguentum qđ p̄mo die vł tertio doloꝛē aufert vetustissimū. ℞. vꝛine muli quantū sufficit. ℥. ij. litar. pulueriza cuꝫ vꝛina paulatim agitando ad spissitudinē confice et repone: doloꝛi impone: ꝓbatum est. Or si sint humoꝛes phlegmatici fiat pharmacia phlegmatis purgatiua sicut pilul. de tapsia. vł hermod. vel serapi. Cū certificatꝰ ꝙ materia sit expulsa reuertatꝰ ad pedes cum epithimate ⁊ suffumigatione ⁊ incipiendū a rebus repugnantibus: ⁊ illos humoꝛes a pedibus expellentibus: sicut suc. cauliū: cicute origani. añ. cataplasmata que adhuc sunt dicenda: calida demus antidota: sicut tyꝛiacā socrugene: diaciminū: diarionpipereon: filoniū et similia. Nutriamus eos cum leui dieta ⁊ temperatis exercitijs: et de hac cōfectione demus quā iam experti sumus, pilulas de hoc modo q̄ valēt arteticis ⁊ podagris de frigiditate. ℞. aloes hermodactyl. mirobal. citri. coloquintid. turbith: bdellij: seminis rape. añ. ʒ. iij. sarcoco. casto. eufoꝛbij: oppopo. cicute: apij se. añ. ʒ. j. ⁊ ß. croci. ʒ. j. tempera cum succo maratri ⁊ fac pilulas. Aliud. ℞. hermodactyl. myrobala. citri. añ. ʒ. iij. turbith. ʒ. j. ⁊ ß. aloes. ʒ. vj. tempera cum succo poꝛri. Aliud. ℞. anisi: siseleos: piperis al. ⁊ longi: tapsie: zinziberis. añ. ʒ. j. ⁊ ß. aga. ʒ. iiij. masticis. ʒ. vj. hermodactyl. ʒ. xx. tempera cum vino fac pilulas. Aliud. ℞. aloes: zuccari. añ. ʒ. x. serapini: myrobal. citri. bdellij: hermodactyl. añ. ʒ. v. piperis nigri ⁊ lōgi. añ. ʒ. ij. sene. ʒ. iij. asse: oppopo. añ. ʒ. j. senechi. ʒ. iij. tapsie. ʒ. ij. tēpera cū succo poꝛri: fac pilulas. Aliud. ℞. myrobala. citri. belliri. emblici: zinziberis. añ. ʒ. vj. origani. ʒ. vj. tapsie. ʒ. iij. hermod. ʒ. xxxij. penidij. ʒ. xv. bdellij. ʒ. xxij. tempera cum succo solatri: ⁊ fac pilulas. Aliud. ℞. coloquintid. aloes: sarcocol. serapini bdellij: eufoꝛbij: scamo. turbith: mastic. basilico. frondium: anisi: añ. ʒ. iij. tempera cum succo cauliū: da. ʒ. j. ⁊ ß. vel. ij. vel iij. ſm virtutē patiētis cū ca. Cataplasma valēs podagricis: de cal. vngamus manus ⁊ pedes atq; genua vbicūq; sit podagra. ℞. farine oꝛdei. ʒ. x. sand. ru. ʒ. v. acatie. ʒ. iij. mirte: croci: opij. añ. ʒ. j. tēpera cū suc. sola. Aliud valēs sanguinol. apostematibus ⁊ calide podagre. ℞. farine oꝛdei: malue: psilij: omnia puluerizentur ⁊ cum succo poꝛtula. ⁊ oleo ro. temperentur. Aliud. ℞. citonia in aceto cocta cū farina oꝛdei. Diascoꝛides dicit opiū: crocum: papauer cum lacte temperatum mitigat doloꝛē podagrici. Aliud. ℞. sand. al. ru. memithe: farine oꝛdei. añ. ʒ. iij. opij: croci: acatie: farine: lentium. añ. ʒ. j. tēpera cum suc. solatri vel coꝛiandri. Podagricis de phlegmate valet scoꝛdion cum aceto temperatum. vue passe mundate ⁊ ruta insimul pistata ⁊ commixta valent. Axungia vulturis cum stercoꝛe pecudū valet. similiter cum capꝛino. radix elacterij in aceto cocta valet: ⁊ oīa vnguenta ⁊ epithimata ca. valent. farina lentium cum mulsa et oleo ro. cocta ⁊ cataplasmata ad tumoꝛem ⁊ feruoꝛē ⁊ ruboꝛem podagre valet. Aliud. ℞. fimi bouis recentis bene expꝛessi et olei. añ. lib. j. cere: succi bꝛassice ouoꝛum crudoꝛum. añ. lib. iij. hec oīa cōmixta doloꝛi applicabis. Folia apij in aqua cocta et adiūcta fece aceti ⁊ ouoꝛum assoꝛum vitellis ⁊ oleo ro. cataplasmata ad idem valent. Potio mirifice ꝓficiens podagricis et artetic. ℞. hermodactyl. ʒ. iiij. cimini. ℈. ix. zinziberis. ℈. viij. anisi. ℈. ij. da. ʒ. j. vtantur oleo in quo cocta sit caro vulpina: benedicta quoq; potio nimis valet.

Finitur liber octauus.

Incipit liber nonus practice de chirurgia tractans.

Capitula eiusdem noni libri.

¶ De diuisione operationis medicine. Capitulū primū.

Quoniamquidem operatio medicine tribus modis cōsistit: in dieta: pharmacia: et chirurgia. Dieta quidē et pharmacia quō infirmātes curant: sufficiēter docuimus: cōsequēs ordo est vt qualiter per chirurgiam curatio egritudinū fiat: persequmur. Opꝫ ergo chirurgie primatū obtinere volētes huiusmōi operatiōis peritos inspicere et operari assuescētes et premere audaces. Chirurgia ergo aut fit in venis: aut in carne: aut in osse. In venis quidē nō pulsantibus appellatur phlebotomia. In venis pulsantibus sectio aut incisio nūcupatur. In ossibus vero aut disiūctorum cōiūctio et fractorum cōsolidatio. Nūc itaqꝫ ad phlebotomiā que ad sanādas infirmitates maior est: incipiamus.

¶ De phlebotomia in quibus venis sit faciēda. C. ij.

Oportet ergo neqꝫ paruulos neqꝫ decrepitos phlebotomari nisi passiōe sanguinea iminēte vt ē squinantia: pleuresis et filia: hoc tamen cū cōsensu parētū et amicorum. Itē nec seruū nec ancillā nisi ex dn̄orum licētia: quisqꝫ phlebotomare presumat: nec tenebroso loco illud faciēdū est. Itē chirurgicus vtatur collyriis cōpetētibus: bis in mēse aut semel in hebdomada: pilulis aur. hierap. et similibus stomachi purgātibus: phlebotomus quoqꝫ nō sit eruginosus nec asper: nec lōgus nec breuis: sed mediocris nec rotūdus sed tenuis: phlebotomator tactu carnē: venā agnoscere et neruos visui nō apparētes conetur an illud. propter crassitudinē corporis: aut venarum subtilitatē visui non appent: brachiū autē spacio. iiij. digitorum ligetur: ligamine nō multuz grosso nec fortis si corpus sit pingue. Si vero macilētū mediocriter: vt

vena appareat manu fricetur et grauia sustinere cogatur. Si vena fuerit abscondita: pone digitū vbi venam esse arbitraris et sanguinē extrahe: et si vena eminuerit punge suauiter: sin autem minime. Item vena ligata si non appareat: soluatur et iterū ligetur: grauia ad sustinendū dabis: apperēs phlebotometur. Basilicā vero q̄ in cubitū est fonte: nemo incidat nisi prius vbi sit neruus cognoscat: pulsus vero sub vena stat. Si autem vena et neruus iuncta sint cum basilicā phlebotomare volueris. necesse est foramen longum pungendo fieri. Qui vero cephalicam incidit: lacertum caueat: et brachiū nō multū stringatur ne forte tumescat. Qui autem medianā pungit venā: neruo parcat et brachium multū relaxet nec nimiū stringat. Si enim multū stringatur: purior sanguis exit: et quādoq3 causa tumoris erit et liuoris: solidatureq3 erit tarde. Si brachiū latum fuerit: si sanguis in primo ictu non exeat: bis aut ter ferire licebit. Si vero subtilis est: phlebotometur in longitudine: si grossa in latitudine: si sub vena sit neruus lōga sit incisio. Si enim neruus percutiatur securius in longitudine incidatur: eo nāq3 per latitudinē inciso spasmus generatur. Secundinam vero brachij in longitudinē phlebotomari oportet: venamq3 pollicis q: sub ea neruus est similiter. Venā quoq3 frontis: temporū et que post auriculas sunt. Venā lingue et faucium cum quis voluerit phlebotomare: in infirmi gula ne suffocetur: liga molli ligamine: locūq3 vene vt ipsa appareat manu fricari oportet. Frōtis vena et brachij cū phlebotomo incidantur: aut si venam non inueneris cum sagitta: non tamen profunde ne os percutiat: fitq3 causa cephalee. Temporū vene similiter phlebotomande sunt ne lacerti aut chorde vlcerētur: vnde hemicranea visusq3 debilitatio procreetur. Si lacertus aut neruus quis incisus sit sub vena lingue grauitas inde accidit. Si autem lacertus oculum mouens in phlebotomatione vene que sub angulo est oculi fuerit lesus: strabonē facit. Fauciū neruus aut lacertus collum mouens si phlebotomando ledatur: spasmū vel torsionē colli facit. Si vero eas que sunt sub genibus phlebotomare oportuerit: crus forti ligamine ligetur et erecto pede infirmi qui supinus collocandus: in longitudinē incidatur. Sophena autē que sub calcaneo est: si phlebotomia necessaria fit: spacio quattuor digitorum super cauillam ligetur fortiter: et infirmo ponente pedem super lapidē vel super firmum locum vt vena appareat inde phlebotometur. Sciatica que sub talo est exterior: cum phlebotomāda fuerit: totā coxam et tibiam vsq3 ad spacium quattuor digitorū a talo fortiter ligari conuenit: sicq3 pede ligato et funestato: phlebotomo vena aperiatur: sanguis autem inde exiens: quia phlegmaticus factus est: phlebotomatā itaq3 omnem tibiam paulatim cū coxa vsq3 ad summū oportet dissolui. Vene que sunt in pectine pedum: similiter tibia stricta super cauillam in longitudinē sicut cetere vene omnes tibiarū phlebotomo aperiantur. Nerui autem et chorde spasmū generāt si per latitudinē incidantur. His autē venis incisis si sanguis non exit pre sua grossitudine: vulnus inūgatur oleo: deinde in aqua calida ponatur pes. Qui autem venarū inanitione indigent: intestina purget anteq3 phlebotometur: si enim plena intestina fuerint mali chimi: qui sunt diuersorum morborum causa: non extrahentur. Cum ergo necesse fuerit prius suppositorio aut dysteri purgentur. Febricitantes quoq3 quorum febres sunt interpolate: in die accessionis nō conuenit phlebotomari. Quibus autem febris inest cōtinua: hos summo mane cum calor est quietus et virtus integra phlebotomari conuenit: sicut et calidas habentes naturas eadem hora in estiuo tempore: frigidas naturas habētes cum hyems fuerit in meridie: infirmo quoq3 phlebotomato sirupū aut electuarium confortatiuum dandum est. Qui autem stomachi debilem habent et epar defectū: et quibus frigiditas dominatur: aut quibus corpus porosum fuerit: vel quibus corpora sint candida vel liuida: phlebotomentur minime: nisi fuerit morbus periculosus vt squinantia: pleuresis: periplemonia et similia. conuenit et tunc cauere cū phlebotomentur ne quantū sanguinis expedit in vna phlebotomia: sed pluribus extrahatur vicibus: infirmi autem si fortis sit virtus: sanguis extrahatur donec mutetur: vel donec infirmus ad defectionē ducatur. Qui assuete phlebotomati deficiunt: prius cibo confortetur: et si sanguis extrahatur: mutationē sanguinis quā diximus in his qui calida habent apostemata vt est pleuresis: periplemonia: et similia cōuenit expectare: si tempus: ver: estas: aut iuuentus: aut virtus valida: aut si de rubore in nigredinē: aut econuerso: aut de turbiditate vel claritate. Si vero virtus defecta fit: etasq3 decrepita vel puerilis: tēpusq3 calidissimū vel frigidissimum ratione considerata: paulatim autē sepe tñ minuatur. Rufus: homo. lxx. annorum pinguis et corpulentus macro iuuene fortior inuenitur: virtus et animositas in vtroq3 cōsiderentur.

De numero venarum phlebotomandarū. Cap. iij.

Vene phlebotomande maior cōstat inuestigatio ac solertia. xxxiiij. nominantur: sunt enim in brachio xij. quarum. ij. cephalice: due mediane. ij. basilice ij. titillares. ij. quoq3 brachiorū funes nuncupantur. In capite q3 et collo. xxiij. distinguuntur: harū bine in tēporibus: post aures bine collocantur: in oculorum angulis bine: in faucibus bine. In craneo vna: in frōte vna: in puppi capitis vna: sub mento vna: sub lingua. ij. In partibus gressui ptinentibus. viij. inueniuntur: sub genibus. ij. supra calcaneis. ij. que sophene vocantur. In tractatibus vero. ij. notantur: quarum omnium iuuamentū dicemus. Cephalice vero iuuant egritudines sub faucibus existētes: et fluxum nariū. Medie vero omnem dolorē ab auriculis vsq3 ad hypocōdria extirpant: basilice vero iuuāt egritudines gibbi epatis et splenis: fluxumq3 sanguinis stringunt: abstrahūt enim humores ab inferioribus ad superiora. Titillares autē inferius sunt et iuuant esse probabiliores. nam dolor pectoris et pulmonis et diaphragmatis et anhelitū et orthomiā curāt. Frōtis vena dolori capitis et maxime puppi subuenit. vnde Hippocras in aphorismis: puppis inquit capitis dolorē cephaleā: ophthalmiam: diuturnamq3 hemicraneā siue in vna parte sit siue in vtraq3: phlebotomia frontis soluit. Vena cranei et q̄ est post auriculas valet pustulis et scabiei capitis. Que autem in angulis oculorum sunt: ophthalmiā diuturnā egritudinē: scabiem et lippitudinē sanāt. Sub mento autem phlebotomia dolorem oculorū pruritū et pustulas in naribus: et impetiginem in facie: incēsionē in maxillis extinguit. Vene lingue ex vtraq3 parte squinantie subueniunt. Similiter et que sunt sub cruribus pedū: harū de. xiij. venarum nulla p antipasim fiat phlebotomia. Sciendū autē est q materia in interioribus existēte fit phlebotomia. Sciendū tamen q si phlebotomia fit in medio sanguisuge apponantur: sed in interioribus scarificatio magis conuenit: phlebotomia enim fortior est sanguisugis: sanguisuge fortiores scarificatione. Pulsantiū phlebotomia conuenit vbicunq3 rubicūdus et subtilissimus sanguis superabundauerit: vt dicit Hippocras nisi cum magna cautela et necessitate incidere debemus.

De incisione arteriarum. Cap. iiij.

Aliquando chirurgici errant in basilice phlebotomia aperientes arteriā: qd certificatur ex sanguine purissimo et rubicūdissimo cum saltu incessanter exeūte: q oportet fissa cute corporis sic attrahi: et ex vtraq3 parte arteria incisionis ligata: medium abscidatur et medicine solidatiue vt sarcocola: sandaraca: thus et similia superponantur: sed tñ incensiuis prius adhibitis: et sic poteris curare.

De incisione ypocisinatis. Cap. v.

Est quoddam apostema quod ypocisma dicitur: cuius causas et significationes cum de passionibus locuti fuimus: explanauimus: diximus enim q ypocisma aut de fluxu arterie: aut de crepatura: aut de vulnere fit. Et si in vulua: aut in faucibus: alijsve locis vbicūq3 magnus pulsus habetur: contingit: oportet dimitti: ne subita sanguinis emissione pidiretur. Si vero paruus et subtilis fuerit pulsus: cute p lōgū fissa et toto sanguine ablato ex vtraq3

parte arteria: vt supra diximus: cū fortissimo filo ligetur: medium arterie precidatur: postea panno vno infuso prius immisso et ablato solidatiua apponantur: quod si de ruptura arterie contigerit: prius filo cum subtilissima acu ex vtraque parte apostematis arteria stringatur fisso prius apostemate sanguis extrahatur: mediumque arterie precidatur: et solidatiuis: vt supra diximus: restringatur panno cū oleo et vino infuso vnius hore spacio ibi dimisso deinde sublato.

¶ De incisione arteriarū post aures. Cap. vj.

Incisione arteriarū post aures existentiū capitis scabiē: ophthalmiā diuturnā: hemicraneā quoque et stuporē dicimus curari: debemus enim prius pilos incidere et radere: deinde arteria iuncta spacio trium digitorū signata ex vtraque parte vsque ad os incide: medium autem fissa cute precide: arteriaque capta pāniculis stringe: et quod ossi cōiungitur extrahatur: ne forte si remanserit spasmū generet: postea solidatiua ponantur.

¶ De incisione arteriarū in temporibus. Cap. vij.

Omnium arteriarū maxime in temporibus manentium timenda est incisio: que tamē si aliqua medicina non subuenerit ingruente necessitate nō est refutāda: curat enim ophthalmiā: hemicraneam: calidūque catarrū acutum a capite descendentem: apostemata in lacertis temporū nascentia: fiat autē sic: temporibus visis tādiu cum aqua calida fomentetur locus manibusque fricetur: donec arteria appareat: tunc autem leuatam cutem findasque ex vtraque parte: arteriā remanentē a carne separatam: si subtilis fit trium digitorum mensura abscindas et solidatiua apponas. Si vero grossa fuerit: illam findas et quantū sufficit sanguinis extrahas: et arteriam trium digitorum spacio ex vtraque parte incisionis ligata parte incidas et mediū precidas: tunc pone ibi citrinū puluerē qui conficitur ex arsenico et croco: vel medicinā ex sarcocola: aloe et sanguine draco. cōpositā: vel suppone emplastrū solidatiuū ℞. thuris. ℥. ij. aloes. ℥. ij. horum puluere distēperato cum albumine oui: pilos leporis adiunge incisoque arterie impone et quousque sponte cadat dimitte.

¶ De scarificatione. Cap. viij.

Chirurgia que fit in carne vt incensio et incisio et similia: aut omnibus membris est cōmunis: aut aliquibus est propria. cōmunis autem vt scarificare: tela extrahere. propria: vt oculi vngulā radere: superfluam carnem narium incidere: et alia que longum est narrare. Nunc igitur a scarificatiōe incipiamus. Scarificatio alia fit cum incisione sola: alia fit cum incisione et ventosa et igne: que vero fit sola incisione: pueris: aliquādo etiam conuenit hominibus sanguineā passionem habentibus.

¶ De ventosa. Capitu. ix.

Ventose quoque si passio fit in tēporibus capitis: aut in oculis: et similiter puppi capitis apponatur cutisque incidatur. Si autem de profunditate membrorū corporis malū sanguinem trahere oportuerit: cum igne fiant incisiones: sic autē non solū san. imo mali humores extrahuntur. Qui vero san. multū effundere necesse habet profunde scarificetur: spissus quoque sanguis a quo trahendus est similiter incidatur. Scarificatio siquidē quia per diuersa loca corporis fit vniuscuiusque iuuamentū dicere conueniet.

¶ De locis scarificandis. Cap. x.

Prorsam igitur capitis cum ventosa (eā impone vnius palmi mēsura lōge a naso) scarificare lepre valet nunciāti: ac totius corporis grauedini: imo calori capitis: sanguinolente vertigini: scotomie quoque ac renū dolori: ac testiculorum pustulis cutis: locus autem iste quia est magno pulsui vicinus caute scarificetur: pulsus enim si incisus fuerit: aut san. incessanter effunditur: aut eo cessante mētis auditus visusque nocumentū subsequitur. Que autē in summa capitis fit scarificatio: faciei hu. et sensuum turbiditatē clarificat: oculorum infirmitates: scabiem: pustulas et excoriationes sanat: stuporem: auditus grauitatē: pruritus aurium: fetorem narium: orisque et dolorem capitis extirpat. Alia trium digitorū super spondiles in puppi capitis facta ophthalmiā puerorum: auriumque dolentiū pustulas palpebrarūque grauitatē et scabiē earum et impetiginem emēdat. Alia rursus in lateribus fit scarificatio dolori dentiū et lingue valens ac gingiuarum tumori et oculorū lippitudini. Si autē assuete fiat gignit tremorem. Qui autē sub mento scarificatur a pustulis et vulneribus oris et vuule liberabitur apostemate. Summitas quoque spondilium scarificata melancholie prodest et anxietati spiritus et cardiacis et dolorem patiētibus. Scarificatio que fit sub spatulis: naseac ab arabicis appellata: manu sub cubito posita brachio circa latus extenso vbi fieri debeat designatur: locus enim scarificationis summitatē manus attingit. Ualet autem que sub sinistra fit spatula bibenti potionē mortiferā: tumorique et apostemati splenis. Alia quod fit sub dextra calori et apostemati epatis valet. Est et alia que fit sub femoribus emorroyd. fluxui sanguinis tenasmon ac tumori ani: dolorique valens: et apostemati et fluxui sanguinis menstruorum subueniēs et nariū emunctioni et sanguinis egestioni: calori renum: imo et ardori vrine et vulneribus pruritus et scabiei que sunt inter anum et testiculos proficiēs ac testiculorum apostemati: hec enim scarificatio necessaria non nocet coitui: nō vero necessaria coitum aufert aut dorsum deficere facit: pinguedinē ac crassiciem renū consumit. Alia vero mensura vnius palmi super cauillam pedis: vel genibus quattuor digitorum spacio facta et in tibiis melancholicis: false cogitationi: impetigini: prurituī: epilepticis vel sciaticis existit vtilis: sed oportet vt infirmus balneetur et extenuetur sanguis: tibiasque calefaciat cum cautis rerum scarificationibus: oportet ventosas apponi. Que autē in mamillis mulierū scarificatio fit ad sanguinis fluxum valet tamen: vnde Hippocra. menstrua si velis retinere etc. Alia vero que in coxis fit coxarū ac testiculorum prurituī ac menstruorū ablationi valet. Oportetque multū locū istum scarificari pedibus iunctis sedētibus: quibus hec in summo coxe fit: alia quoque interiori parte geniculorū: eorumque ardori atque grauitati narium: articulorū doloris: alia in manuū cruribus fit et earum fissure valet et scabiei et pustulis et prurituī. Scarificatio super anum facta eius dolorem et ardorem extinguit: emorroyd. matricis ad intestina descendētes occidit: apostema dissipat coxarum et nariū et fe. magnitudinem: reprimit. menstrua prouocat: dorso et femori subuenit dolentibus. Que vero inter cauillam fit: effusioni pedū valet et fissure calcanei et eius ardori et menstruis tardantibus. Scarificatio autem cubiti dolorē splenis mitigat et quartanā feb. ex abundantia cholere nigre minuit: lib. j. vel. ij. sanguinis corruptio consideretur: quia sanguine minuto plusquam oportet stomachus et epar infirmantur et debilitātur. cutis corporis citrina fit: cor deficit: hydropisis generatur. paralysis et morphea alba accidūt: visusque inde cōtrahitur: puppi tamen capitis maior: ventosa quam que in faucibus: tertiū ventosa fit mediocris. Scarificatio quoque sicut phlebotomia et cetere minutiones plus in vere et autūno debēt fieri quam in ceteris anni temporibus.

¶ De vtilitate scarificationis. Cap. xj.

Quante vtilitatis sit: quibusque locis vacua ventosa apponi debeat: nō supersedemus noscere. licet enim fructuosa videatur: ea tamē ad medicine motionē de loco ad locū: vt in lapide renū: vel in detractione ab interioribus ad exteriora: siue enim ad sanguinis tractionē: vel ad infrigidata loca vel membra et inunctionibus motu voluntario carentia: sed tamen sensibilia: necnon ad ventositatis dissolutionem probauimus. Si ergo manus motu voluntario careat: ventosa primum in cubito per tres dies ponēda est: maxime manuum: ac in pedibus et in aliis mēbris voluntariū motū nō habētibus: semel in mēse faciamus. Et si fluxus narium alicui superuenerit: ventosam super splenē ponimus: si ex

sinistra nare fluxerit: si a dextera sup epar posita attrahendo a superioribus ad inferiora: fluxum sanguinis sistit. In mulieribus quoq; fluxum sanguinis patientibus ventosa sub mamillis posita: idem facit. costam et interius plicatam: aurium fistulā sugendo attrahit: fistulas quoq; in cauernosis locis existētes: licet materia sit inclusa: ventosa tamen et clystere curat et purgat. Sciendū nullā ventose speciē ante mundificationem corporis valere: nam si corpore nondum mundificato ventosa vtamur: materiā ad debiliora loca attrahendo: non modicū nocumentū ministrabimus.

De appositione ventosarum. Cap. xij.

Ulcarū valitudinū vacuatiuā ventosam esse diximus: restat vt illarum que cum igne apponūtur doctrinā et opportunitatē subiūgamus. N. si ventosa cum igne stupa accensa in aliquibus locis apponatur: materiā de profunditate membrorum attrahit: cauendū tamen ne materiam alijs locis coagulatā illuc attraham⁹: quare sciendū ꝙ ignis quātitate attractioni equparat. Si eni magn⁹ fuerit magna: si paruus parua fiet attractio. Si hec sup vmbilico ponatur ventris torsionē: colicāq; passionē ex grossa ventositate factam extirpat: fluxum sistit menstruorū: vulue vētositatem fugit: menstrui sanguinis grossiciē attenuat: defectionē ex fluxu sanguinis factā curat: vulue frigiditati subuenit: et ei⁹ putredinē mundificat: superposita stomacho eius grossam ventositatē de frigiditate factā: ac de viscosis humorib⁹ purgat. Oportet tamē sm membrorū diuersitates et eas apponi: sicut eni diuerse habitudines membrorum: sic diuerse variecq; ventosarū forme sunt necessarie.

De curatione apostematis. Cap. xiij.

Apostemata in carnosis locis existētia vsq; ad plenam maturitatē: maturatiuis et mollitiuis curentur: postꝙ mollia sunt incidant: quecūq; eni taliū ante maturitatē inciduntur: ad curādū elongant et ad sanandū morant: aliquādo induratur os et cōcauitas incisionis et in diuturnitatē tendit: in cōcatenatiōe vo membrorū aut in loco ligationis primo: vt sunt musculi: nerui: si superuenerint apostemata: non expectes incisionē donec maturent: ne materia ibi manēs musculos et neruos putrefaciat: sic ḡ faciens a sano loco vsq; ad saniē fundes: et quicqd inuenias putride carnis abijcies: concauitate carnis mundificata pāno subtili et veteri prima die: secūdo bōbicino oleo ter infuso: tertio bōbicino: butyro infuso implebis quousq; vuln⁹ mūdetur: magnorū vo apostematū materiaz ne infirmus deficiat: totā simul extrahere caueas: in quibus omnibus virtutez necesse est custodias in articulis: aut in inguinibus apostemata sm latitudinem findens. Si tamē lacertū aut neruū inueneris: nō ips3 ex vtraq; parte incide: post supradicta pone: deinde emplastra et vnguenta ad hanc curam inuenta.

De embrocis. Cap. xiiij.

Embroca contra omne vulnus ad stringendum sanguinem et dolorē mitigandu3 et inflationem auferendā. R. cepulas: ciminū: micā panis: et salis posita simul et coque cū oleo vel axungia pauca et superpone plage superaddito panno vel stupa. Si autē sanguinē recentē emiserit: per tres dies nō mutetur: vngatur mane et sero cum vnguento fusco: si in capite fuerit qd. R. olei. lib. iiij. sepi hircini: sepi arietis. añ. lib. ij. cere: masti. oliba. colofo. añ. lib. j. picis liquide lib. ß. thimiamatis. ℥. ij. omnia insimul coquant vsq; dura cera et cepū liquefiant et cum ceteris cū patella agitent. Si vo in ceteris mēbris cum pulueribus. Si vo plaga fuerit in profundo prius imponatur lardum cum sale et embroca desuper: cito enim comedit et perfecte sanat et est constrictiuū ad fracturas. Aliter ad idem embroca: tolle pānum cōbure et cōmisce cū oleo et vino: et insimul omnia calefacta superpones. Si caro sup excrescat fac hoc medicamē probatū: quod. R. pentafilon et sal. tere simul et suppone: cito eni comedit et perfecte sanat. Cōstrictiuū ad fracturas ossium brachiorum et femorū. R. mastic. olibani: aloes: añ. ℥. j. colofo. ℥. ij. boli. ℥. v. oīa in puluerem redacta temperent ad spissitudinē cum albumine oui.

Ad idem caninū cerebrū tolle et fracturā line et superpone et lanam succidā circūliga et desuper infunde oleū et acetū: probatum est: vbicūq; posueris paruus locū bene mūda cū aqua ca. postꝙ posueris fortiter cū ligno dimittes per nouē dies. Unguentū ad sanādas cābas et omnes plagas. R. ceruse. ℥. iij. litar. flor. plūbi: oliba. masti. aceti et olei: qd sufficit adiūgesi vis. ℥. j. argenti viui: tempera in mortario et vtere qn opus est. Contra emorroy. cōbure antiquas stupas nauiū et cinerem impone capitibus illarū. Ad oēs plagas recētes preter plagā capitis. R. vinū et farinā tritici et mel et oleū et axūgiā porci et misceant: plus tamē vini et farine addatur. Si hyēs fuerit addatur arthemesia: saluia: ruta et absinthiū: pistetur et igne lento coquant et calida superponant. Si vo estas fuerit paritaria et violaria. Iste eedē pultes valent ad apostemata maturāda adiūctis lini se. brāca vr. maluauisco. et frōdib⁹ viol. Ut apostemata maturent: viole coquant: frōdes brance vr: fine: malue: iusquiami: lapacij: olei viola. volubilis et libanū pistent cum axungia in aqua: laua et factū reserua. De cancris et fistulis interficiēdis flos eris tritus cum radice hermod. vel simplex superponat. De cocturis vt sanent vitellū oui cum oleo tēperet et superponet cum subtili stupa: si in ꝓfundo fuerit cū lichinio: si ī summo cū plagella ponatur. Ad idē. Radix salicis cōbusta et cū oleo mixta refrigerat. Itē ad cocturā que san. fundit: accipe albumē oui et moue et cum stupa de lino pone desuper. De fracturis ossium qualiter fomentent: coquant maluauiscus et absinthiū: et si potest brāca et cum tepida fiant fomenta: et hoc in estate: in hyeme ex arthemesia: saluia: ruta fiat fomētatio. Et cū inueneris brachiū statī fractū: vel qdlibet os: vt caro rupta fuerat coque mel et sal. et superpone fracture cū stupa. De vulneribus qualiter lauent et purgent: coque radicē apij et petrosilini cum vino et laua vulnera.

De nodis et glandulis. Capi. xv.

Ut noduli et glandule extrahant: cutis findatur: et non solū nodus: s3 etiā sacculus tot⁹ incidat integer extirpetur. Si autē aliquid remāserit durum tamen prius maturatum emollias: post extrahe et cura vt supra.

De scrophulis. Capitu. xvj.

Scrophule quibus aliquod medicamen non proficit chirurgia si sit necessaria: caro per lōgitudinez: vsq; ad scrophulas incidatur et cū omi materia sibi adherente extrahat: caue tamē ne pulsus aut neruus ī hmōi chirurgia ledat: ꝙ si sic eis ex vtraq; parte vulneris ligatis: qd vulneratū est rumpat: cum autem scrophula extracta fuerit ne quid ex ea remaneat diligenter inquirat. Si quid autem remanserit renascet: loco aūt pefecte mūdificato cutis conseruatur: et desuper citrinus puluis imponatur: deinde vt cetera vulnera curentur.

De cancro vulue. Cap. xvij.

Cancer fit aliquādo in omnibus mēbris: precipue tamen in vulua et in mamillis nascitur: qui in vulua fit per chirurgiā nō curatur: si vo in mamillis alijsve locis nascatur: arteriā vel neruos non habentibus totū incide: et cū rasorio quicqd lesum est concaua. Si autē sanguis spissus et melācholicus effluat exprime venas: post hoc vnguentis et alijs sitr stude sanare.

De verrucis et porris. Cap. xviij.

Verruce: porri: et formica: hec omnia radicitus euellantur: locū earum ferro calido fortiter coque: stringat sine ferro: aliquādo cadūt si diu stricturā patiātur. porri: quibus alia mediana nō ꝓficit: similiter euellant. Formice parue sunt pustule in exteriori cute nascētes: que cum alia non prodest sibi medicina: vt cōprehēdi valeāt primum circūfodiamus: deinde vnguentis et alijs plagellis sanemus.

De vulneribus curandis. Cap. xix.

Ulnera que sanari differunt: locū eorū cum parte et sane carnis: vt cancrū: abscīndes: rasoq; pilo et mundificato loco vsq; ad defectionem sanguinis: hoc tū fiat si fortis sit infirmus: sin autē bono vino et forti et cibo:

elbo, vino dico odorifero confortetur: deinde vulnus vt cetera vulnera curetur.

De extractione telorum. Cap. xx.

Elum in interiori parte corporis si lignū habeat per illud extrahatur: si nō forpicibus in vulnere missis ferrū educatur: et si vulnus sit strictū: dilatetur. Si aūt telū cohereat ossi cōmoueatur: et cōmotione facta laxatū euellatur. si aūt cōmoueri nequeat: caro vsq ad os incidat: et os circa illud vt euelli possit corrodat. Et si barbatū fuerit: cū summa cautela discoopertū extrahi cōuenit. Et si trifurcatū fuerit et in pfunditate carnis adherens: vidimus aūt nos a scietibus cirurgiā nō posse extrahi: nos tn̄ incidi dicimus pennis anseris extremis musculis et tenaculis acceptis leniter extrahimus. Item telū carens ligno si in pfundo lateat et foramē per qd intrauit nō pateat: sauciatur sicut erat: et digito exploretur et fissa carne trahatur. Si autem senserit illud opposita loca trāsire: ex illa parte trahatur foramine facto. tractū telum si non sit integrū necesse est vt inquiras illud qd remansit. Si autē telū arterie vel neruo vel alicui nobili membro vicinū sit: caue ne cū extrahere volueris ea ledantur. Aliquādo ꝓpe melius est qꝫ remaneāt ꝙ extrahantur. Nō quidā gerens sagittā in corpore inter stomachū et gibbū penetrato siphac diu permāsit infirmus: tn̄ dolorē patiebat cum stomachus implebat. Sagitta si nobili mēbro adhereat vt est cerebrū: cor: epar: et pulmo: stomachus: et renes: et silia. si mortale signum appareat: non ibi ponas manū. Si autē non: oportet moliri qualiter suauissime extrahi possit: multotiens contingit inde non mori homine. Homo quidā in intestinis sagittam habens eā cum egestione eiecit sicq euasit: alij frustū epatis: alij zirbū per vulnꝰ emiserūt nec mortui sunt. Si aūt velis inquirere locū interiorē sagitte quo latitat: significationes debes pfecte cognoscere. Si aūt ferrū sit in dura matre cerebri: infirmo nimiꝰ dolor est capitis: rubent oculi et incendunt: alienatio instat et lingua nigrescit. Si vero sit ī pia matre virtutis adest defectio: et vocis ablatio subsequitur: fistule in facie crescūt: sanguis et sanies inde exibit. Si in corde niger sanguis exit: frigiditas extremitatū sequit sudor: et sincopis que nunciatiua sunt future mortis. si autē in pulmone spumosus emittit sanguis. si ī diaphragmate spissus et magnus anhelitus habetur: et subito infirmi moriuntur. Si aūt in stomacho cibus per plagā exit. Si in itestinis stercus emittit. Si in vesica vrina pfunditur. In his omnibus si mortalia signa nō appareāt artē exerce: nā si telū fuerit in capite: osse illud circūdāte perforato suauiter extrahe: si sit in pectore necesse est vt pars coste incidatur et sub ea aliqd ponatur vt pellicula non rūpatur. In vulnere pulmonis et vesice et similibꝰ: simile est exercendū ingeniū. Si in magna vena et arteria fixa fuerit sagitta: ex vtraq pte vulnerꝫ postqꝫ extrahitur vena ligetur: vide tn̄ ne venenosa sit qd ex colore loci cognoscitur: q: vel niger: vel plumbeus: vel liuidus. Si enim vulnus toxico fedatum sit: mundetur suauiter et protinus vitalia curetur. Et si in vulnere infirmꝰ dolorē et tumorē patiat: sicut ignē sacrū phlebotomet. et ro. et sand. et suc. endiuie coriādri solatri semperuiue et silia: loco applicentur.

De aqua in capitibus puerorꝫ. Cap. xxi.

Terūqꝫ infantiū capitibus incongrue strictis: aut si ī eis vena rupta sit san. putridus saniei generatiuus coadunatur: hmōi autem adunatio: aut fit inter cutē capitis et cranei pelliculā exteriorem: aut inter craneum: et pelliculā sibi ꝓpinquiorem: aut inter ossa cranei et duram matrē: materia vero inter cutem capitis et cranei pelliculam exteriorem coadunata: tumor tactui mollis cutis colliqꝫ simul ac dolor carnis ibi nascitur: quā si tangas tactu sin patiente cito diuiditur. Humoribus aūt inter cranei pelliculam sibi ꝓpinquiorē collectis significationes predictis sunt similes: tumor tamen factꝰ ibi citius tactum fugit quia mollior est. doloreqꝫ in osse capitis magnus habetur: fronsqꝫ et oculi eminent: lachryme effunduntur: que morbi species non leuiter curatur. tertia vero incurabilis ruptura. Materia si inter cutem capitis et exteriorem cranei pelliculā coadunetur: in duobus: aut in tribus locis findatur cutis: eaqꝫ fissa panno lineo vis loci impleatur: ac deinde quarta die soluto capite pannꝰ extrahat: post hoc vt alia vulnera curetur.

De incisione frontis. Cap. xxij.

Escendēte ad oculos catarro sentiuntur quasi formice per frontem et tempora ambulantes: et assidue rubet facies in hac egritudine: rasis tēporibus frontis vt lacerti temporū appareant moueatur gene euitatisqꝫ lacertis cutisqꝫ in tribus locis incidatur vsqꝫ ad ossa equaliter: et recte incisiones: aut duorū digitorū longitudinē hēant: et tribꝰ digitis inter se differant. hoc facto de incisione ad incisionem inter ossa et cutē ducat ferrum: ferriqꝫ acumine ad cutē conuerso qcqd arteriarum seu venarum ibi repertum fuerit incidatur: ac remanēte cute integra san. exire dimittatur: et vt inde nihil remaneat cutis exprimatur: locus autem mundificetur panno. oleo et vino infuso impleatur: pannusqꝫ simul intinctus desuper ponatur: et alius super lacertos temporū sandal. rodostomate infusus imittat: quibꝰ die tertia resolutis vt alia vulnera curetur.

De eodem. Capitulū. xxiij.

Rons incisa per latitudinem his valet: quibus per multas venas humores ad oculos effluunt: cuius egritudinis sign. ficatio hmōi est: oculi eorū macri: oculi corrosi: visus est defectio: et calor nimius cum nimijs lachrymis: pili palpebrarꝫ cadunt: acutum dol. in profundo capitis sentiūt cōtinuo: his itaqꝫ visis caput infirmi radatur et lacerti temporū caueātur frons a dextro latere vsqꝫ ad sinistrum incidatur. Incisio autem pfunda sit adeo vt caro appareat: deinde arteriarum et venarū extremitates diuidantur et pānꝰ lineus vino et oleo infusus imponatur desup. Secundo aūt die soluto capite si tumorē minoratū nō videris: quousqꝫ minoretur religabis et post hoc vnusquaqꝫ die ossa rades: et cū caro creari ceperit medicamen pone carnis creatiuū. caro autē crescens in his locis cōiungetur et dura fiet. sicqꝫ catarrū ad oculos venire solitum replet.

De cura palpebrarum. Cap. xxiiij.

Ecessarium est superiorē palpebrā pilorū supfluitate depressam reuelare: et qualiter leuari possit īdicare: q cum facere volueris eā inuersaꝫ discipulo tenere cōmittatur: piliqꝫ qui super ipsa sunt inuiscati: mastice opꝫ de angulo ad angulū super pilos fundatur vt pilorꝫ multitudo extrinsecus cōuertat: illorū vero fissurā vsqꝫ ad cutē cū ferro scindas ac deinde ī sua iunctura citrinū pul. aspergas et aquā in qua ciminū et sal infundant: et per tres dies ad instar vulnerꝫ illudqꝫ custodies sicqꝫ curabis.

De passione leporina. Cap. xxv.

Eporine pas. causas certas alias diximus: quā ꝙ patiūtur vt lepꝰ dormiūt: qd quidē siin vulnere contigente acciderit: palpebrā per latitudinem incidamus: deinde in incisione ipsa lichinū cum medicamine carnis creatiuo imponatur. Si vo per inferiorem palpebre incisionē similiter acciderit: abscindas citri. pul. posito oculi in aqua in qua sal et ciminū infusa sint lauentur: et si tumor innascatur ophthalmie medicamine curetur.

De pinguedine palpebre. Cap. xxvj.

Inguedine sub palpebra supiori nascente opꝫ inuersari: et duobꝰ digitis sub vtroqꝫ oculo ibi vt ita pinguedo appareat exprimat: qua quidē apparente cutē per longū quasi phlebotomās scinde: extraheqꝫ eā: deinde pannum veterem aceto infusum superpone. Alij autem vt abradāt qd de pinguedine remāsit: sal tenuissime tritū et pannū mitē superligant vnius diei spatio dimittendum: postea si tumor et calor ibi permaneant: refrigeratiua et stiptica sicut memithe et sand. al. bol. litium cum coriandro et endiuie suc. temperata supponimus.

De cura cornee. Cap. xxvij.

S
i cornee aut cōiunctiue tunice palpebre cōiungātur: instrumēto ferreo inter palpebrā et oculū misso cum hamo apprehēsa eleuētur: et pānus oculi euitatis causa coniunctionis abscindatur. Hoc facto ciminū et sal masticata in oculo expuamus: et inter palpebrā pannū oui vitello imbutū superligemus: et die tertio resoluentes al. collyriū procuremus.

De cura glandularum. Cap. xxviij.

G
lans fissa palpebrarū apparēs instrumēto ferreo extrahatur: et grādis si fuerit fissura suatur et puluis citri superponatur. Si vero parua fuerit puluere curetur.

De verrucis oculorum. Cap. xxix.

V
Errruce et glandule oculorū vnco apprehēse curari poterunt: forpice findantur ouique vitellū et oleum ro. superponatur. si vero calor innascatur: scdo die resoluentes de memithe collyriū imponam⁹. si calor defuerit: dragagā. pul. et citri imponamus.

De cura vngule oculorum. Cap. xxx.

S
i vngula oculorum adeo grandis fuerit vt pupillā tangat: pēna colūbina inter illam et oculū missa lent acu ab oculo separetur et circūcisa extrahatur et sale ciminoque impositis vitellū oui superponatur. et secūdo die si calor adsit albo collyrio sicut ophthalmia curetur.

De vuea exeunte. Cap. xxxj.

E
Xeunte vuea non est spes vt visus restituatur: adiuuādum tamen est vt putredo auferatur: vt ergo oculus plenus fiat et planus vuea rescindatur et sicut plaga curetur.

De cura humoris. Cap. xxxij.

R
Efert Ga. et theodorus medicus multos homines de hu. sub cornea creatis curasse: infirmo recepto huiusmodi ante te sedēte capite agitato ex omni parte: materia quippe descendēs videbatur leuiter excusso capite. Alij autē corneā scindunt et illā findunt et plagā illā sicut vulnera oculorum curant.

De cataractis oculorum. Cap. xxxiij.

C
Ataractarū diuersitates causasque et significationes alibi diximus. Hic aūt curā per chirurgiam exponemus: in cataractis sibi curabilibus inuentis vt oculos claudat infirm⁹ precipe: deinde duobus pollicibus palpebras cōmoue: et si subito apertis oculis aqua super pupillā fusa fuerit et pupilla separata nondū curandū intellige: si vero quasi calx coagulatissima incurabilis est. Itē si quātitatē pupillarū non tantā inspexeris si altero oculo clauso alterius pupilla dilatetur curabilis est. Infirmo autem ante medicū i lucidissimo loco sedēte si oculum vnū q sanus sit cōcludat medicus et apponitur parū tñ altius sedēs vsque ad minora sub pupilla impingat: et cū illud per mediū cornee viderit secus pupillā inferi⁹ premat aquā aūt ad locū non currentē: si infirmus rem sibi ministrat aut prsperit instrumētū paulatim extorquendo extrahatur. si vo ad locū redeat bis aut ter: vt omnis aqua exeat ibidē reponatur: quo facto sal et ciminum masticata in oculū expuamus et bombacē in vitello infusum suppone. deinde infirmus in obscuro loco maneat oculos ligatos habens: a tussi et sternutatiōe caueat: subtiliter dietetur: sicut pull. gall. et similib⁹ neque vsque ad septimum diem: nisi causa doloris vel caloris soluatur.

De cura mori in facie. Cap. xxxiiij.

S
Epe in facie sub genis pustule quedam ad similitudinē celsi nominate sunt: quas excoriari oportet cum succo vel alio instrumento idoneo quousque ad multam sanguinis effusionem perueniatur: et sanguine excusso pul. qui dicitur mechimeo superponatur: deinde butyro bouino mundificata cū vnguēto de erugine eris curetur: benedicta potione vtatur nimis valet.

De oppilatione aurium. Cap. xxxv.

A
Urium oppilatio naturaliter vel accidentaliter si profunde contigerit vix curatur. Si vero fuerit in exterioribus cum acuto ferro proderit: puluisque citrin⁹ mittatur intus: cal. vel tumore innascente aqua ro. suc. portu. et similibus refrigeretur.

De cura alicuius rei infra aurem. Cap. xxxvj.

S
I in aurē lapis vel frumentū vel aliquid aliud ceciderit: retro incidatur et cum forpice extractū fuerit pul. citrinus mittatur.

De cura polipi. Cap. xxxvij.

P
Olipus est caro superflus inter nares coagulata: q si fit mollis et carnosa: cū subtilissimo cultro incidatur: et cum nodoso filo per nares intromisso cum acu: et per os tracto tota naris de illa carne mūdificetur: deinde roditius et desiccatiua vt vnguētū viride: pri⁹ tñ lichinio facto aliquādiu dimisso curetur. si vero caro liuida fuerit vel nigra intelligitur ex melancholia nasci que vix aut nunquā curari potest.

De carne superflua gingiuarum. Ca. xxxviij.

N
On solum in narib⁹: verumetiā in gingiuis caro superflua vel pustula vulnus faciens innascitur: que cū hamo extrahatur: et cū ferro incidatur: post mirtā subtilissime tritam pone vulnere ex aceto vel vino lauato.

De extractione dentium. Cap. xxxix.

D
Entium extractionem nullus nisi carne ab osse separata facere presumat. Dētem supra dentē nisi dolor accidat melius est limare quā extrahere.

De nodis lingue incidentibus. Cap. xl.

N
Odorum sub lingua propter ligamenti grossiciem naturaliter existētē post ligamenti incisionē cū phlebotomo vtilius est accidētiū prohibitio. Modi sub lingua separatio sic fiat: infirmū ante te constituas: os apertum linguā sursum tenere facias: nodum cum vnco cape arteria intacta per latitudinem incidas: et a lingua separes: post solidatiua apponas.

De amigdalarū apostematis cura. Cap. xlj.

F
Aucibus intus tumescentibus et quasi duas amigdalas creātib⁹ cū difficili screato phlegmatis et anxia spiritus attractiōe: si gargarismata prius nō sufficiāt adhibita incisio succurrat. Infirmo ante te cōstituto aperto ore lingua inferius pressa cum vnco captas incide: pelliculas ante stantes caue: post aquam rosa. cum aceto fac gargarizare vel suc. amigda. aut oleū cum albugine oui si sang. fluxerit vel mellicrato si pinguedinem screaret.

De vuula incidenda. Cap. xlij.

Q
Uamuis in omnibus mēbris cura chirurgie difficilis: tumenti vuule si stiptica non prosunt cū suffocationis non negatur. Si ergo vuula cum tumore inclinata subtilis est et alba: cum ferro eam retinēs cauato apprehensam cum forpice partim abscindatur: sequitur dolor pectoris ablatio vocis: deinde acetum gargarizent et aquam ro. et sumac Hippo. in pronosti. vuam rotundam ex omni parte grossam colore nigram incidere caue.

De incisione gutturis. Cap. xliij.

I
Ncisio gutturis in modū .c. littere facta canalibus pulmonis existētibus liberat ab apostemate calido innascente in ore gurgulationis et in summitate mery. oris stomachi oppilante: cutis ergo apprehensa cū vnco ad hoc facto scindatur vt cartilagines vene et arterie appareāt: deinde arterijs vitatis pellicule infra canales pulmonis existentes secentur: vulnus apertū quousque a suffocatione gutturis securus sis dimittatur. post vnco vel acu puluis citri supponatur.

De digitorum superfluitate. Ca. xliiij.

S
I digitorum superfluitas in auriculari siue pollice nata: quis infirmo nocumentum non tribuat: quia indecens est: cum chirurgia curetur. Si enim caro sola cum rasorio incidatur. si fit os et caro similiter carne pri⁹ incisa os cum serra secetur et vt vulnus curetur.

De cura pinguedinis mamillarum. Cap. xlv.

A
Liquando accidit vt mamille turpiter crescant in maribus propter causam pinguedinis que est inter cutem et costas. Si quis autem auferre voluerit in modum .c. littere findere oportet: et pinguedines extrahat: et sicut alia vulnera curetur.

De cura hydropicorum. Cap. xlvj.

Nulli hydropici nisi qui ab aquoso hu. creāt: chirurgiam cōuenire diximꝰ superius: nāq; humor inter siphac ⁊ intestina colligit. Si quis aūt illā extrahere voluerit: v̄tute infirmi cōsiderata ventre cum manibꝰ vt materia inferius descendat: fortiter presso ab vmbilico inferius q̄ttuor digitis cū acuto ferro vsq; ad inferius siphac incisionē facias. Si tñ pas. epatis precesserit in dextra parte. si splenis in sinistra: eadē ab vmbilico inferiꝰ mensura scindat: deinde cutē excoriatā cū ferro penetret ⁊ fistulā aureā vel argēteā vel eneā: postq̄ aquam extraxerit in ea ponat: cauēdum tñ est ne vna vice totam extrahet aquā: ne subita inanitiōe infirmus deficiat: spūs eñ cum aqua exiens egrū debilitat. canali ergo extracto plagā cum pāno oppilet: dietam ꝯfortatiuā sicut ius carnis ⁊ similia odorifera cōdimēta ei prebeat. scōa autē die soluat plagā et canalē apponat ⁊ aquam extrahat: hoc ter aut quater faciat tamē aq̄ partē dimittat: quā post alleuiationē infirmi cū cathartico aque citri. purgatiuo purget: deinde desiccatiua dieta ⁊ arena ca. in sole calido vtatur. aliquādo vice incisionis cō coctura vtuntur cuiꝰ doctrinā dicemꝰ in sequenti.

De incisione vmbilici. Cap. xlvij.

Vmbilicū si prope zirbū et intestina exierit: sic incidere opꝫ: tumore in circuitu cuꝫ est tam cito desiccato ⁊ infirmo supino collocato designationis medietata cum filo ligata: talis incisio fiat q̄ digitis capere queat: digitoq; īmisso zirbū ⁊ intestina inferius prema vel intus. si pars zirbi sursum remaneat incidat: postea vulnꝰ suat ⁊ vt ceteris vulneribus cura adhibeatur.

De incisione zirbi. Cap. xlviij.

Sepe accidit causa vulneris intra vētrem facti et zirbum et intestine exire: vix aut grauiter nisi cū medietate si vulnus īminuerit possunt intus reuocari. plagam ergo tumescentem cū vino nigro et pontico vel spōgia aqua ca. infusa lauemus: si hmōi vinū non inueneris cum alijs mitigatiuis: donec tumor decrescat calefacere debemus: siue etiā infirmū. si iterū post factum redeat ꝑ manus pendentē in balneo ca. ponere seu oleo ro. seu violaceo ca. cū cera vngat: postremo autēz si supradicta nō sufficiāt plagā finde: post zirbū ⁊ intestinū intꝰ mitte. zirbum cū nigrū vel liuidū factū est: qd̄ vnius diei mora fieri solet: ligatꝭ venis ⁊ arterijs opꝫ incidi ⁊ sanguinē tñ dimitti: post filo serico nō multū grosso ne cutē rumpat: nec multū subtili ne rumpatur: plagā statim resuere acu. s. in exteriori cute: deinde lacertos post siphac punge ⁊ ꝑ cōtrariū ex vtraq; parte īncturasq; distātes vno facere digito: postea citri. pul. suppone: ligatāq; donec detumescat dimitte: post ꝯsolidationē filū extrahe. Si cal. patit cū frigidis vnguētis refrigerare opꝫ: vel supinū statue: tenui dieta refice: q̄ntia vētositatem caue. et pannos oleo ro. infusos circa plagam ⁊ inguina ⁊ titillatos mitte. cū oleo cm̄i ca. vel vino ni. vel pontico clysterizare. Sꝫ sciendū est ꝙ hmōi vulnus in grossis intestinis leuius q̄ in gracilibus curat: intestinū vero ieiunum diuiditur ꝓpter multitudinē venarū ⁊ arteriarū atq; neruorū: nec ꝓpter eoꝝ multitudinē ⁊ ipsius subtilitatē ⁊ epatis vicinitatē īcurabile est: in inferiori vero stomacho: quia loca ibi sunt ampla ⁊ medicina petit inferiora dicit eē incurabile. Si in ore stomachi ꝓpter suā sensibilitatē pati nō potest penam: neq; ibi moratur medicina. ⁊ si adhibeantur: nulla ꝓficiunt apposita.

De cura viri qui non habet foramen in capite virge. Capitulum. xlix.

Primus in precedēte libro: quare mulieres sunt steriles et quot modis: cur etiā hoīes gignere nequeunt: nūc autē dicamus iterū quare fiat ⁊ addātur medicamina eoꝝ. Viri quoq; in recto capite foramen virge nō habētes: aut si filū torqueat caput virge gignere nequeūt: quia semē in vulua recte ꝓijcere non possunt: nec exit cum impetu sed paulatim: nec spma cōtingere potest ad locum cōceptionis. Ponat igitur talis vir super tabulā extensus fortiter: ⁊ cuꝫ sinistra manu virga eius super ventrem eius erecta: et dux sub ventre manum teneat firmam ne infra redeat: et tunc incide pelliculam vētris vsq; ad carnem viuaꝫ: ⁊ si bene incisa fuerit: mox cognoscet: q: recte minget: si v̄o nō: nō recte minget. Iterū incide caute tñ ne chorda virge incidat ⁊ torqueatur vt supra. Si multꝰ sanguis exit de incisione: apponant constrictiua: si ob hoc non stringatur: ferro ignito locus coquatur.

De homine cum cannula mingente. Cap. l.

Si vrina vesicam non egredit: aut ꝓpter apostema moratur ī collo vesice: aut ex sanguine coagulato: aut ex grosso phlegmate: aut ex lapide faciamus instrumentū qd̄ cataterum dicitur. i. pons factus vt calamus argenteus s̄m hominis etatem: pueris paruus: iuuenibꝰ longus ⁊ grossus s̄m foramē virge: sedeatq; infirmus sup scānū et fomētetur femur ⁊ virga cū aqua tepida: ⁊ vngatur oleo viol. tepido supra: deinde clystere in foramine virge mittat recte donec perueniat ad fundū virge: deinde suspende veretrum cū clysteri: ideoq; virge foramen est tortuosuꝫ: ⁊ cū senseris clystere ꝓpinquū posteriori parti sine veretrū ⁊ clystere pēdere a foris donec illū transire senserit vsq; ad vacuū: ita vt clystere oppilatū in foramine cū lana ex oppileturvt ventus exiens trahat vrinam sicut pueri in cannis oppilatis trahūt aquā. Sepe sanguis egreditur cū vrina vt de vulnere fit aut de scarificatione: cū autem vrina egressa fuerit: opꝫ albū collyrium per illud instrumentū īmittere dissolutiuū cum lacte mulieris: et ingeniabis vt supra cum tenui fascia teneat.

De cura lapidis ꝑ chirurgiā. Cap. lj.

Primus petre occasionē ⁊ eius significationem ⁊ medicinā: si non supradictis euaserint cū chirurgia curentur ⁊ cū ferro incidantur et extrahatur citissime: sciasq; in pueris esse facile: sꝫ quādo pubescunt est difficile. in pueris ideo q: membra eorum sunt tenera ⁊ humida: et ab incisione sanantur leuius tamē sustinēt in incisione dolorē: ⁊ ꝑ consuetudine lapis inuenitur citius: quia ꝑ grauedine cadit foras. quanto lapis est grossior ⁊ maior: tāto incisio et extractio leuior est: in paruo lapide fit ecōtra. Dum petram extrahere volumus puerū per ascellas suspendamus rectuꝫ in terra cū calcaneis: senex vero faciat saltū vt lapis ad vesice collum descendat: deinde se incuruans caput in terra teneat manus inter coxas vt vesica supra collum pendeat: ⁊ tunc super vesicam manū extēde vt ducas petram ad collū vesice ⁊ inquire a pudico vsq; ad testiculos: ⁊ si inueneris lapidē ad vesice collū descēdisse tunc incide vt dicemus: suauiter prius illuc deducatur. Si vero inuenire non poteris: oportet si puer est index digitus in pudicū mittatur: ⁊ sagaciter interius lapis queratur: ⁊ inuentus digitis adducatur ad collū vesice. Si senex est medius digitus hoc faciet: ⁊ cuꝫ perductus fuerit ad superficiē cutis vt sensu videatur: iube ministro vt foris cū dextra manu conculcet lapidē ad locum superiorē: ⁊ tunc ferro incide acuto inter testiculū et podicē tñ vt digitus intus retineat petraꝫ. vulnus autem fiat ab vna parte lapidis iuxta podicē in superficie amplum vt lapis exire possit: ⁊ in fundo angustetur vt cito sanari possit: si fefelleris in petre exitu ferro cauo extrahatur: si vero teneatur aliquo panniculo digitis intromissis ne rumpatur extrahatur: postea sanabitur cum pulue. citri. aut pul. olibani ⁊ aloes ⁊ sanguine draco. ⁊ filibꝰ pone super locum pannū duplicem et liga cum ligamine qd̄ vocatur feriā. si vero sanguis non steterit: pannus infusus oleo ⁊ aqua rosacea et filibus in pectijs superponatur illi supino et superligetur: sicq; ligatura in ore vulneris et vsq; in diem tertiuꝫ ligatura non soluatur: tamen per diem parum laxetur vt vrina non stringatur: in die tertia soluatur ⁊ impo

ne vnguentū nigrum vſq; ad diem tertiū alium. Si locꝰ cal.
fiat vt apoſtema fiat: vnge cum prohibentibus apoſtema et
mitte in veſicā butyrū aut oleū camomil. ⁊ liga coxas ſimil
vt medicamen nō exeat ⁊ vulnus ſolidetur: ſed ſi ex accidēti
cancer cauſet: curetur vt diximus in cācroſo vulnere: at ſi la
pis paruus fuerit ⁊ in virgā ceciderit: liget virga a parte in
feriori liga ⁊ in medio incide ⁊ ſic lapidē extrahe: cū vo liga
ueris extendes pellem a ſuperiori parte ligature vt cum ab
ſolueris deſcendat cutis ⁊ cooperiatur vulnus: ⁊ mūda vir
gam a ſanguine ne remaneat coagulatus: ⁊ feſtina ſanare
cum cito ſanatiuis.

De hernia aquoſa. Cap. liij.

N primo noſtro libro recordati ſumus infirmi
tates: et earū occaſiones. diximꝰ de hernia ⁊
eius ſignificatiōe ⁊ de eiꝰ medicine cū potibꝰ
nunc dicamus qō medicina nequit facere qua
liter chirurgia fiat. iaceat eger ī lata tabula pul
uinari ſub natibꝰ habito: ⁊ ſub teſticulis lana
carpinata: aut ſpongia: aut panno duplici: ⁊ medicus ſtet in
ſiniſtro latere: famuli in dextro: virga infirmi recline: ſupra
pectinē: aut in vno latere. deinde accipe ferrū in modū phle
botomi latuꝫ in ſummo: ⁊ finde ſaccellum teſticulorū reſcin
dēs vſq; ad mediū ſacculi: ⁊ manū intromitte donec venias
ad peniculū vbi ſunt teſticuli inuoluti. Si autem humiditas
et aqua intus fuerit: accipe ſiccoria ⁊ intinge in labijs fiſſu
re ⁊ precipe miniſtris vbi teneāt: extrahant cum his ſiccorijs
vulnus apertū intus rade cū phlebotomo vel penicꝰ incide
carnem vel excoria donec venias ad panniculū vbi eſt aqua
tunc ſaccellū ſcindes a parte caua teſticuli: ⁊ extrahe totam
humiditatem vel maiorem partem. Item ſiccoria in labijs
ficcas panniculis iunge et ſuſpēdantur ſurſum: ⁊ ita lectulꝰ
aque excoriatꝰ extrahatur. Antiqui medici ſuebant vulnus
⁊ dimittebant pulue. ſiccare: noui autē ſuere nolunt: ſed po
nunt medicinam ſanātem et carnem inducentem.

De hernia carnea. Cap. liiij.

N alio loco noſtri libri diximꝰ ꝙ hernia quedā
ſit caro ſuperflua naſcens in teſticulorum pan
niculis: caro autem eſt dura vt apoſtema: aut
dura vt lapis: vnde patitur dolorem nimiū: ſꝫ
ſi ferro mederi volumus: faciamus vt ſupradi
ximus in aquoſa. et ſcindens per mediū ſaccū teſticulorum
donec venias ad teſticuli panniculos vbi ſunt teſticuli inuo
luti. Si caro fuerit nata ſuper teſticulos: oportet incidere te
ſticulorum panniculos et excoriari vt ſupradiximus: et ita
aptabis cum ſiccorijs. Quidam medici prohibuerunt hanc
medicari ferro: quia multi propter nimiā euacuationem ſan
guinis moriunt: ſed ſapientes medici hoc modo medicant
vbi caro nata fuerit: incidūt ſolicite ne arteriam tangāt: ita
leua ſurſum teſticulum extrahe de panniculo vbi inuoluun
tur: ⁊ caue ne incidas vbi adheret neruus vel vnde pendet
arteria ⁊ ita ſuperfluā carnē natam abſcindes. Si autem ca
ro in teſticulis ſit vt non poſſit ſeparari penitus: extrahe te
ſticulum cum tota carne: ſed ſi caro inter venas ⁊ panniculū
ſit: paulatim expediatur et extrahatur caro cum ſacculo vt
diximꝰ. Si vero nata fuerit in panniculo qui eſt poſt teſticu
lum: explicetur a panno et neruis et teſticuli incidantur et
extrahantur cū tota carne in eo nata. Nequit enī teſticulus
ſiſtere ſine carne in eo nata. Si autem fuerit ibi durū apoſte
ma: ⁊ inde fuerit ſcirofis aut in teſticulo aut in panniculo.
Differētia inter ſcirofim et carnem eſt: quia ſcirofis eſt du
rior ⁊ alterius facture: ſed medicina vtroruꝫq; eſt vna.

De hernia q̄ fit cum diſtenſione. Cap. liiij.

Nfirmꝰ iacens ſupinus teneat coxas altas: et pal
pando totum inuenies teſticulum vnde pendet
ligatus: ⁊ duc eum in deorſum vel ſurſum: ⁊ her
nia in ſurſum leniter cogatur: quia vena eſt ſubti
lior ⁊ durior ⁊ fortior circunſtantibus venis: ⁊ cū ſtringitur
homo inde dolet: teneatur ergo teſticulus cū vena deorſum
miniſtri ſuſpendant cetera ſurſum et excoria: ſcinde circum
vſq; ad pannū teſticuli. ſi autem findas vt diximus in ſciſſu
ra arteriarū temporum: tolle aquam cū duplici filo ⁊ liga in
loco ſano vnde varix eſt nata: ⁊ quere alterum caput vnde
perfundatur ⁊ liga ſimiliter: ⁊ inter duas ligaturas finde per
medium et extrahe cholericum ſanguinem qui eſt in vena
varice ⁊ appone ſanatiuū medicamen: donec fila cadant cū
panniculo: hoc eſt medicamē aptum varici in vena ⁊ arteria
Si autem varix eſt nata in omnibus panniculis ſtantibꝰ cir
ca teſticulos: panniculi cum teſticulo abijciantur. ⁊ ſi hernia
fuerit cum vento erit de genere apoſtematis zimie: eius aūt
medicina talis ſit: vt cū varice excepta q̄ in ventoſa diximus
in quinta practice hmōi particula cum diximꝰ de apoſtema
te nomine aporiſma.

De ruptura inguinum. Cap. lv.

Anc infirmitatem ⁊ ſuam ſignificationem diximꝰ
⁊ ſuam occaſionem vnde eſt de genere rupture
ſiphac. Si autē fuerit de ruptura ſiphac poſt pue
ritiam ſit incurabilis. Si autem fuerit cum exten
ſione ſiphac: oportet vt ita curetur cū ferro. ſupi
no igitur iacente miniſtri pellem inguinis extēdant ſurſum
ad ventrē et infinde eā per tranſuerſum: vt alibi diximus. qui
dam in longum findunt ſiccorijs fixis vtriſq; partibus fiſſu
re vt teneatur vulnus apertum. modus fiſſure vt vnus teſti
culus extrahi poſſit ſiccoria ſint multa ⁊ bene aperiatur vul
nus inciſiōis: poſtea ſiphac excoriabis ⁊ ſeparabis a cute vel
corio inguinis: alia fiſſura interius fige vt adiuuēt exire im
pedientia. cū autem ſiphac fuerit explicata a corio: mitte in
dicem digitum ſiniſtre manus inter panniculum teſticuli et
ſiphac vbi continetur ſiphac. ⁊ mitte indicē dextre ⁊ ſuſpen
de teſticulum cum ſiphac ⁊ palpando inuenies inteſtinum
⁊ reduc ſupra ventrem ⁊ tunc mitte acū cum filo vbi ſiphac
fiſſum ⁊ mitte filum: ita vt quattuor capita habeat in modū
crucis: ⁊ liga cum ſiphac cum his capitibꝰ ne ſanguis exeat
et apoſtema faciat: ⁊ facies aliam ligaturam longe ab alia
ſpacio digitorum duorū: poſt ſcinde pellē teſticuli in alio lo
co vt poſt ſanguis non exeat: ſuper vulnus pone pannū oleo
roſaceo infuſum ⁊ ligetur. Antiqui faciebant illos ſedere in
balneo poſt nouē dies bis ī die maxime puerū ne apoſtema
calidum naſceretur ⁊ ligatura citius caderet.

De pelle teſtium nimis extenſa. Cap. lvj.

Olum incide per tranſuerſum menſura triū
digitorum: miniſtri teneant ſiphac ⁊ zirbum
cūq; videris ſiphac apertū tentulā impone ⁊
inteſtinū intus ⁊ conſue vtrāq; partē ſiphac
et tentule pars ſi ſit intus: et conſue vtrāq;
partē ſiphac ne exiliat donec ſurſuꝫ ſit: ita vt
tenacula vix extrahi poſſit. ⁊ caue in omni tali inciſiōe: ne re
ſcindas quicq̄ de ſiphac: quo facto curetur vulnus donec ſa
nus iaceat ſupinus ⁊ mitte coccam in ſuperflua carne teſti
culi et accipe ſuperfluam pellem teſticuli ⁊ abſcinde cū for
pice ⁊ cū ſerico ſue ⁊ pulue. citri. ſuperpone.

De caſtratione. Cap. lvij.

Aſtratio eſt res preter naturam: quia qō natura
le eſt facit eſſe contra naturam: ſed quia potenti
bus placuit habere eunuchos: ideo debemꝰ hoc
facere vt ſufficiat liber. Caſtratio fit duobus mo
dis: aut ventri et teſticulorum: aut teſticulorū tm̄
Per conſtrictionem fit in pueris: nā dum in balneo tenean
tur et cum pellis diſtenta fuerit: inter manus teruntur: do
nec deficiāt teſticuli. Per inciſionem ſic: liga teſticulos ne i
tus redeant ⁊ ſcinde pellem et extrahe ⁊ ſue ⁊ pul. ſiccatiuū
ſuperpone. Item aliter ligentur ſuper pectinem ⁊ abſcindā
tur ⁊ ſuantur et puluis ſtricticus ſan. ponatur. vt aloe thus

farcicol. sanguis draco. et pāno liga donec sang. stet: postea vnguentis sanatiuis curentur.

¶ De hermophroditis. Cap. lviij.

Hoc licet tempore sit naturale: in viro tñ turpius in viro et muliere fit quattuor modis: trib⁹ in viro: vno in femina. viris fit in pectine ꝛ in testiculis velut vulua vna mulieris pilosa vt in feminis tertius modus est grauior: quia per virgā ꝛ vuluam mingūt. mulierib⁹ vulua fit in pectine: ꝛ sub vulua post veretrū maximi testiculi. de his hermophroditis vnde mingunt nō est opus mihi dicere: quia icurabilis est. Illi autē hermophroditi qui non mingunt: medicari possunt incisione ꝛ adustione: ꝛ cū vnguentis sanatiuis curare: similiter in mulieribus.

¶ De verrucis ꝛ porris vulue. Cap. lix.

Aliquando innascuntur hec in vulua mulieris: sed cum hamiculis superflua extrahantur et foras extracta forpice incidantur ꝛ pul. sanatiu⁹ apponat.

¶ De apertione vulue. Cap. lx.

Clauditur os vulue: aut naturalr: aut pter naturā. Naturalr cū ita nascit. extra naturā fit vel ex percussione: aut ex re aliqua ibi nascēte: ꝛ fit sup pectinem ꝛ in medio: ꝛ hec prohibent coitum ꝛ conceptum et purgationem. Sit ergo obstetrix que sagaciter inquirat in vulua que sit vncta manu oleo tepido ꝛ vbi sit qd obstat: ꝛ si digito nequit cū tenacula querat: quo inuento hamo extrahatur et incidatur: ꝛ si panniculus fuerit quē nos siphac vocamus: similiter hamo extrahatur et stringentia sanguinem superponantur.

¶ De apostemate vulue. Cap. lxi.

Apostema si est in vulua incidatur ferro: vel si nō putridū fuerit maturatiua apponatur: ꝛ obstetrix intus inspiciens videat vt cū phlebotomo pungat ꝛ premat ꝛ tentulā mitte ꝛ vulnus apostematis oleo rosa. tepido inunctū superpone ꝛ liga femori vsq in tertiū diem: post tertiū diem solue: ꝛ sedeat ī balneo et tentulam vnctā vnguēto basilicon liquefacto cum butyro oleo ro. mitte foris: ī femore superpone emplastrū de sand. ꝛ memit he ne superueniat ca. apostema. si vulnus per supradicta mūdatū nō fuerit: lauetur apostema apozimate yreos aristologie rotun. et cum clysteri mitte: deinde cum vnguentis medicetur: si vero apostema fuerit intus tendens vsq ad collū matricis non tangatur ferro nec aperiatur.

¶ De fetu mortuo extrahendo. Cap. lxij.

Si mulier tolerare potest vt non sit nimis debilis: neq sincopim patiatur: nec pulsus deficiat teneat supina a mulieribus ꝛ sustentēt pectus ꝛ obstetrix aperiat vuluā: ꝛ vulue collum: manuq sinistra oleo violato vncta tres digitos extensos ponat in vuluā et perquirat vbi infans consistit: ꝛ si caput pendeat hamo fixo in oculis: aut in occipitio: vel sub mento: vel in collo: vel in spondilibus extrahatur: ꝛ si pre magnitudine alicuius sui membri extrahi neqat incidatur et eijciatur vel humerus: vel quod nocet.

¶ De secūdina extrahenda. Cap. lxiij.

Manu vncta oleo sisamino vel violaceo: secundina extrahatur: si non potest extrahi: ne timeas: quia per se marcescet et exibit.

¶ De emorroydibus ani. Cap. lxiiij.

Sunt emorroyde multis modis: alie eñ tendūt ad vesicā: alie ad nodū coxe: alie ad ītestinū grossū q oēs sunt incurabiles: similiter que sunt fistulate: aut que sunt quasi mēbra vbi sunt multe vene ꝛ mēbra iuxta ossa cōsistūt: cetera gñā emorroydaꝝ facile ferro curāt sic: supin⁹ iaceat: genua erigant supra pect⁹ ꝛ suspēdant tentula in emorroide posita mitte digitū in posteriori ꝛ si tenacula digito iūgatur scias recte ab intestino pcedere: hanc findere aut scindere nec debes: quia hō inde spasmū pateret: ꝛ preter velle sterc⁹ exiret. si aūt missa tentula: nec intus introire pōt: cultro finde sup tentulā vsq ad radicē: ꝛ melior est incisio q fit cultro facto in modū falcis inquire tunc digito aut ferro: tere panniculos si potes que sunt in spongia et excoriabis ꝛ extrahes: caue tñ ne musculos incidas ꝛ peior īfirmitas inde orit. nā preter velle exiet stercus: ꝛ facies genus fistularū facta incisione de bombace veteri tentulam factā immitte per diē vnū: ꝛ altero die fac tentā vnguēto basilicon intinctā ꝛ īmitte. Si aūt apostema supuenerit: epithimabis supradictis vt mitescat: apostemate sedato ex vnguento basilicon curabis.

¶ De cura ꝛ eradicatione emorroydaꝝ. Cap. lxv.

Si medicus nō pōt curare: iaceat vt supra cape cū burcellis vnā emorroidaꝝ: et a radice seca vnā vel duas dimittēs vt dicit hip. icisis superpone pul. hūc. ℞. bol. arme. cornu cerui: charte bob. strigni cutu. ligamen appone vt nō soluatur. quidā non incidūt: sed cū burcellis extendūt ꝛ cū filo serico torso ligāt a radice ꝛ sinunt donec cadāt: cūq incidunt pannū infusum oleo tepido suppone ꝛ liga ꝛ homo non exercitetur nimis locum oleo ro. vnge ꝛ super oleū medullā bouinam cū pul. citrini pone: et tertio die lauetur cū vino pontico rubeo.

¶ De glandulis ꝛ nodis in ano. Cap. lxvi.

Glandule ꝛ nodi in ano vt in vulua nascuntur et emorroid. ꝛ postea fit nodosa ficq mūdet: his vt dixim⁹ in vulua. i. cū burcellis captis excidas radicē medicamen superponas dictis. Ragadie vero magne si non curentur medicamine fricentur ferro aspero: donec asperitas cadat fissure: tunc vnguentis curentur.

¶ De clauso ano infantis. Cap. lxvij.

Nato infante ano clauso: obstetrix cum vngula vel digito vel ferro aperiat ꝛ tentulā in vino calido intinctā sepe infigat ꝛ extrahat quotidie: donec consolidet: vel plumbeā rastam vel cannā. Si vo contigerit pro vulnere neglecto apostema scindatur cū cultro ꝛ spongia infusa in vino atro imponatur ꝛ ligetur: alia die vnguēto sanatiuo vnge. ꝛ semper imbutus predict⁹ plūbeus sit intus vsq ad perfectam sanationem.

¶ De elephantia in calcaneo. Cap. lxviij.

Ligatur cum tyriaca ꝛ hu. melancholicus purgetur: si non profuerit incidatur sicut de cancro diximus.

¶ De vulnere dactylico. Cap. lxix.

Dactylica vulnera vt getam ad curandū difficilia sanent vt supra de canceroso vulnere.

¶ De varicibus crurium. Cap. lxx.

Oportet varices ligari in cute natas: aut in carne ab vtraq parte in loco sano cū filo serico et inter ligaturas scindere ꝛ emūdare putrida: deinde medicentur sicut diximus in medicina arteriarū temporum.

¶ De vena mediana. Cap. lxxi.

Venā autē medianā in capite finde: ꝛ extrahe caput vene solicit⁹ et leniter vt ex ea parum appareat. si vero tenta foris exiret vt possit retorqueri cum plumbo retorqueatur: ꝛ liga cum filo vt non retro cadat tortura ad crus: ꝛ omni die torquesit donec exiliat tota: ꝛ ita fit in brachio. Si vero in principio torqueri non possit cū plūbo: cū filo aut seta fiat ꝛ omni die torqueat donec plumbū possit immitti ꝛ lauetur omni die aqua tepida donec sanetur.

¶ De incisione membroꝝ putridoꝝ. Cap. lxxij.

Aliquādo putrescunt extremitates corporum vt manus ꝛ pedes: prius caro: deinde ossa: ꝛ accidit ex acutis egritudinibus natura expellente ad superficiem corporis a nobilibus membris: ꝛ fit hoc: aut ex concussione: aut ex apostemate: aut ex niue que extinguūt calorē. rescindatur ergo putrida caro prius et ossa cum serra: ꝛ hoc totum paulatim et caute et particulatim: ne sanguis effluēs incidere impediat ne vene aut arterie rumpantur et hō inde moriatur: cum rescindis putrida vel secas ponatur in sectione linteolū aqua infusum ne sanguis superueniens serre impediat ꝛ ne serra incidat sanam carnē faciatq dolorem post sectionē arterie

et vene ligentur: vt ſanguis ſtringatur: deinde vnguentis ſanetur.

De putrida vngula. Cap. lxxiij.

Vngulis putrida caro ſcidaẜ ⁊ cancroſa: in carne vō que ſuper vnguē replicatur ſuperponatur puluis ſtringens ⁊ comedens: quia ſi multa eſt reſcindatur ⁊ pul. galle ⁊ mirte ⁊ ſimilia apponantur.

De vngula cōtuſa. Cap. lxxiiij.

Purgetur ex corrupto ſan. et dolor ſedetur: nā inciſo vngue poſt duos dies iterum preme vt putredo exeat et ſuperpone medicamē qđ diſſoluat apoſtema ⁊ mitiget dol.

De cocturis quibꝰ mēbris cōueniant. Cap. lxxv.

Primus in manuali operatiōe que fit cum inciſione: hoc conuenit locis illis in quibus putrida nimium dominatur humiditas: vel econuerſo mala frigida que non poteſt purgari deficcatiuis: dicamꝰ etiā infirmitates in quibus cōmunicat ⁊ conueniat vſtio ignis: ⁊ qualiter fiat in vnaquaq̄: ⁊ incipiamꝰ a capite ⁊ primū de inciſione capitis eorum qui patiuntur corizam.

De cocturis capitis. Cap. lxxvj.

Antiqui medici vtebantur vſtione ignis in capite illorum qui humidos habēt oculos: ⁊ qui habēt orthomiā de humiditate deſcēdente a capite ad pectus: vnde pulmo vulneratur ⁊ pectus moleſtatur: cutis cum ferro ignito vſq̄ ad oſſa perforetur ī modū nuclei oliue: cūq̄ caro ⁊ cutis pertuſa fuerint ferro rotundo in capite ſecto vt luna oſſa circūuoluēdo radantur. ſi humiditas fuerit multa neceſſe eſt vt oſſa incidantur donec cadat eſcara ex oſſe vt humiditas capitis hmōi poſt loca diſſoluta purgetur: incenſio vero ſit multis diebꝰ aperta: ⁊ cū humiditas deficcata fuerit ſanabis cum vnguentis congruis vulneribus.

De cocturis propter lepram. Cap. lxxvij.

Illos quos times ī leoninā cadere: in quinq̄ partibus capitis incende. Una in fronte vnde fit capillorū principiū. Secunda in medio capitis vbi ē mollicies puerorꝫ. Tertia ſuper cōcauū colli retro in occipitio. Quarta in dextra parte in iūctura ſuper auriculam. Quinta in ſiniſtra parte in iūctura ſuper auriculaꝫ. Omnes ſupradicte incēſiones cum cauterio fiant rotundo ⁊ fiant vſq̄ ad oſſa vt leuetur inde eſcara vt putridi fumi eorum petentes cerebrū et faciem habeant locum exhalationis: quia ſi humiditas a cerebro in oculos deſcenderit ꝑ hec loca purgare certe valueris.

De incenſione arteriarū temporū. Cap. lxxviij.

Quidam malunt incendi arterias temporum ꝙ̄ extrahi ne fluxū incurrāt ⁊ cū cauterio tenui et amplo quantū fuerit arteria incendantur: tūc arteria conſtringaẜ vt ſan. non exeat: ⁊ incēſiones ille ſtent aperte donec ille ab oculorū paſ. liberatus ſit: deinde cū ſupradictis vnguentis medicetur.

De incenſione palpebrarum. Cap. lxxix.

Si pili naſcanẜ tranſuerſi in palpebris euellātur cum burcellis: ⁊ circa loca vtantur cauterio aureo vel argenteo: vel eneo ſubtili. Quidā nō incendunt: ſed ſpeciebꝰ cōbuſtiuis vrunt ⁊ altero die vnguunt cum oleo locum ⁊ iterū illud ponūt ſicq̄ per tres dies: donec ſatis ſit: deinde lauant cuꝫ tepida et ſanant cum vnguento.

De incēſione oculorum corroſorū. Cap. lxxx.

Diximꝰ in alio loco noſtri libri ꝙ garap eſt apoſtema naſcens in lachrymali oculoruꝫ deſtruēs oſſa naſi vt fiſtula fiat: hoc apoſtemate nōdum in ſanie conuerſo in circuitu preſcinde vt ad os nariū: ⁊ euulſa carne putrida īquire oſſa ſi fuerint viridia vel nigra: et cum cauterio incēdantur iterum donec perforentur oſſa naris penitus. ſi fuerint perforata ſic ꝓba: oppilabis nares ⁊ ſi fumus per foramen exit ꝑforata ſunt oſſa. cū aūt ī ꝓdicto loco incēderis linteolū aqua infuſum ſuper oculū pone vt nō obſit oculis: tunc tentulam iunctā de vnguento viridi deſperato immitte vt circundet putredinē ⁊ oſſa pura ſint: intermiſſis diebus mitte tentulam et alijs pone bombicinum vetus donec ſanetur.

De incenſione titillari. Cap. lxxxj.

Aliquotiens oſſa hominū exiliunt: ⁊ accidit ex labore nimio: aut nimia humiditate faciēte lubricum os. Si autem tintillus intinctꝰ fuerit ⁊ ſepe reſiliat ⁊ diſiungatur incendi oportet. iaceat ergo in latere altero et brachio ſuperiori ſuſpēſo ⁊ pellē que ſub aſſella eſt cape: in locis enim ſpatio interpoſito inquire per foramen cutis factū cuꝫ cauterio: aut cum plumbea teſta. Si autem inuenis locum viciatum eſſe deſine: ſi vix ſentitur locū oſſis vt c. Hip. in epidimia precipit huiuſmodi fieri: coctura non ſit ꝓfunda propter muſculos ⁊ neruos ne apoſtema oriatur. ſufficit enim perforatio: deinde porros frixos ſuppone cum ſale vt ſeruētur a putredine: caueat a labore diebꝰ multis donec ſanꝰ ſit.

De incenſione apoſtematis quod ex pleureſi accidit. Cap. lxxxij.

Hoc apoſtema non debet incendi: nam aut mors ſequitur: aut in fiſtulam cōuertitur: vtraq̄ eſt incurabilis. cū ergo īuenitur poſt pleureſim incendatur cum rađ. ariſtol. lon. in oleo intincta ⁊ igne accenſa: in catena gule incende vnam magnā incenſionem vel duas paruas: ⁊ ſuper mamillas computa coſtas priores a prima que eſt ſub gula numerata deſcendens ſubtus ad mamillas: et inter quartam ⁊ tertiam vacuum coſte incende ſuper mamillas ambas ⁊ verſus ventrem in dorſo coquantur quinta ⁊ ſexta coſta: duo ſtigmata a latere apoſtematis ⁊ vna coctio in medio ſtomachi fiat nec fundiſtus: quando autem ſanare volueris cum vnguento albo ſanabis.

De incenſione apoſtematis epatis. Cap. lxxxiij.

Si apoſtema fuerit in epate cum dolore ⁊ grauedine dextri lateris patet: quia ſuper carnem epatis. ſi vero dolor ſit nimius pus habetur in ſiphac epatis: ſi his medicine non proſunt diſſolutiue incendantur cum cauterio ignito valde quattuor digitis ſuper ínguē et ſubtꝰ epar duobus digitis incende cum cauterio ignito predicto et cuteꝫ perforabis ⁊ ſiphac vt pus egrediatur: quo emiſſo ſuperpone lenticulā piſtatam cum melle deinde vtere ſanatiuis.

De incenſione apoſtematis ſplenis. Cap. lxxxiiij.

Si vero in ſplene durities fuerit ⁊ nō curatur medicinis ſuis: incendatur cauterio. quidam incendūt cū cauterio rotūdo: q̄dā cū cauterio triangulato: q̄dam incendūt in ſex locis: quidā cum ſimplici: quidam cum triplici vel ſextuplo cauterio ⁊ dimittunt donec ſplen curetur.

De incenſione ſtomachi. Cap. lxxxv.

Si ſtomachꝰ ꝓpter lōgā īfirmitatē factā de phlegmatica hūiditate ⁊ putredine ⁊ medicinis ſiccantibꝰ ⁊ calefaciētibꝰ nō curetur: incendaẜ ſub tenero oſſe pectoris cū ferro ignito nō multum tenui: ſꝫ ſi fuerit humiditas verſa in multaꝫ putredinē ⁊ infirmus incipit iam tumeſcere: due incenſiōes fiāt preter predictam. vna in vno latere: alia in altero: caueaſq̄ ſiphac nec tangaẜ cauterio cū incēditur ne ſpaſmum patiaẜ. locus em̄ neruoſus eſt et ſufficit perforatio pellis ⁊ ſint apta ſtigmata cū nodis ⁊ multo tp̄e perſeuerent: quidā em̄ multi mode ſtomachū incendūt cū gumma de quercu egrediente cū qua incēſa ſuperſtillādo colamē ⁊ accenſo ꝑ cauterio vtūtur. ꝓſitentur em̄ hmōi deficcare humiditatem.

De cocturis hydropicorum. Cap. lxxxvj.

Hydropicus ſi potionibus non curatur ⁊ incendi nō velit: vt extractio fiat per artificiū: fiat vt diximus. vna in ſtomacho incenſio: alia ſupra epar alia in ſplene: alia ſup pectinē ⁊ ſubtus vmbilicū vna. ſi fuerit ferrum nimis patitur. fiat cū lignis ſilicis accenſis: ſepe em̄ huiuſmodi inciſio valet.

De cocturis teſticulorum. Cap. lxxxvij.

[A]Quosa hernia quãdoq̃ curatur cũ incensione incendit: aut cũ ferro in modũ crucis facto: postea cũ cauterio sic facto incẽdit in medio testiculorũ: & postq̃ cũ cauterio incensum ignitum est excoriatur vt siphac appareat: & vtraq̃ cauteria facta vt crux ignita in vno ponantur testiculo: et reliqua duo in alio et infigatur tamdiu donec ad humiditatem perueniat ꝯclusaz: siquidẽ pãniculũ inuolutũ in testiculo cũ hamo apprehenso suspende incende cũ cauterio facto in modũ cultri falcati.

¶ De coctura ꝑpter crepaturam inguinum. Capitulũ.lxxxviij.

[S]Eparatio in inguine aut fit ex distẽsiõe siphac aut ei⁹ ruptura. incisionẽ supradixim⁹: quidaz aũt malũt incisionẽ: fac infirmũ paulatim exercitari: & tũc stet erect⁹ ante te: fortiterq̃ tussiat et extẽdat brachia sursuz: & si videas in inguine velut apostema leuari: tũc locũ signa cũ ĩcuasto vel cũ alia re et in trib⁹ locis incẽdatur: in supiori parte inguinis vbi apostema consistit pone duo cauteria: in inferiori parte apostematis hoc modo: inde iaceat supinus & inferior pars incendatur cum cauterio fcõ vt bulla facta in capite. Iterũ cauterio facto vt crux pone vt teneat caput in medio ferri facti in modum lenticule & nimiũ findaẽ. famuli qui adsint humiditatem semp abstergentes in temperatis sic vsq̃ ad siphac vt nõ veniãt ad tethanũ vel calida apostemata: in crassis vo ꝓfundius fiat: postea porri cũ sale triti supponãtur cũ opus fuerit sanandũ cũ lenticulis & melle et similibus.

¶ De cocturis ꝑpter emoroydas. Cap.lxxxix.

[E]Moroydis si alie medicine non ꝓsunt: inter anũ & finem ossium spondiles incẽdant cũ auro aut ligno mirtino.

¶ De cocturis sciaticoꝝ & podagricoꝝ. Ca.xc.

[S]Ciaticus longi tpis tybie tumescunt & claudicãt: q humiditas adunata in nodis lubricũ facit eũ vt exiliat iuncturã. anteq̃ igitur calescãt & claudicent cauterizentur in vertebro cauterio quasi clauũ in capite habẽte & sic cutis perforetur vt hũiditas exudatur. qdaz em̃ in tribus locis cauterizant sup ancham & sup genu & deforis: et similiter cauillã exteriorẽ qttuor digitis: qdam faciunt instrumentũ cum cataractis cauteriũ hmõi hñs interpositos musculos de eodẽ ferro: quidã faciũt.iiij.in circuitu & iaceat ĩfirmus super sanũ latus: cauterizato porrũ tritũ cũ sale supponatur donec pus siccetur sit apertum: post hoc sanabis sanatiuis remedijs.

¶ De ꝯtusiõe ossium. Cap.xcj.

[P]Ost chirurgiã que est in carne cũ inciditur finditur suitur: q̃ fuerit in osse cum laxatur rũpitur et ꝯtenditur dicamus. Cognoscere aũt opz fracturas ossiũ & loca eoꝝ & figuras qualiter consistunt & sunt facta: & quomõ cum alijs coniunguntur mẽbris. & noscere musculos ossa cooperiẽtes vt sciat quod illis cõuenit tãgendo vtrũ in locis suis sint aut rupta aut laxa: aut aliud patiunẽ. In sequenti vero dicemus singularem vniuscuiusq̃ medicinã & lesionẽ: nũc vero dabim⁹ vniuersalem regulã in his tractandis.

¶ De vniuersali canone membroꝝ. Cap.xcij.

[S]Ciendum est igitur in primo q̃ ruptura simplex est cum os tãtũ ruptũ fuerit: cõposita cum caro habuerit apostema sedãdũ duricies superueniẽtes rupture que nõ ꝑmittunt expedire ĩ pricipio necesse est minui sanguinẽ: dabis ad bibẽdũ boli arme. exagiũ vnũ cum sirupo viol. postea dabis laxatiuũ vt est manna tamarindi apozima prunoꝝ: aut cũ lebelabi.i. mercurialis: aut cũ apozimate viol. fm virtutem infirmi: dietare necesse est dietis frigidis & parum efficientibus caloris vt lact. portu. scari. fasianis: sturnis. vt nõ supueniat mẽbro infirmo apostema. Si autem locus est percussus sine ruptura & separatione alia: supradicta non sunt necessaria: sufficit aut epithima de mumia bolo. arme. cũ aqua mirte. Si autẽ simplex fuerit ruptura carnis & sine apostemate: opz locum extendi suauiter ab vtraq̃ parte caute ne violenter facias: quia sepe inde accidit apostema: cum autem reducta fuerint ossa in locum suum linteoluz vnctum herbis sanatiuis in locis ruptis circũuolues & super cauillas in modum crucis aptatas cum filo: deinde superligabis cum faciolis nec mollibus nimis: & incipe ligare a medio & stringere: & capitibus vero latius liga: & ita vt equalis sit non montuosa ligatura: & fm loca rupta fiant cannule in corpis late quoq̃ & fortes: in alijs locis tenuibus tenues & debiles & longiores sint rupturis quattuor digitis vel tribus: & in corpis etiã plus sint remote abinuicẽ in medio digito vno: in gibbo rupture sit ligamen fortius: caue ne capita cannarum sint super nodos ossium: oportet cannas vel tabulas ligari duplici filo & filũ subteruẽniat et aliud superueniẽs ambas illas, coerceat in modum crucis: cum locus prurit solue et aqua tepida laua et poliipod. linteolis oleo infusum & aqua rosa. superpone prima die scda & tertia leuius liga: donec cõglutinetur post hoc lenius donec sanus sit.

¶ De ossibus fractis. Cap.xciij.

[R]Upture cũ apostemate aut epithima suppone de sanđ.ro.scar. aut suc. coriãdri sem psilij: et supliga cũ ligamine leni in crastino aliud & recens epithima superpone. si fuerit in brachio apostema magnũ tãtũ soluas ad inquirendam rupturã donec dissoluatur apostema. Si autem fit caro contusa mediceturvt diximus in putredinibus. Si autem in ruptura ossium caro vulnerata fuerit super arterias aut venas multum san. fundens: stringatur san. cum aloe incenso sang. draco. Si ossa in vulnere nõ sint discooperta sutione vtendũ erit & ligatione que vulneris labra adunent: & cũ cicatrizantibus curabis. Cũ aũt in vulnere parua sunt ossa q̃ pungunt locũ suere nõ expedit: sed tene apertũ vt ossa excutiant vt dicã ĩ loco suo: & cũ vuln⁹ ab ossib⁹ fuerit mũdatũ cum linteolo mirrha supliga & super vuln⁹ dimitte vt superius & leniter liga & quotidie liga & solue & bombicinũ vetus super vulnus pone & cũ ꝓsperẽris pus multuz & secur⁹ fit ne ca. apostema supueniat vnguẽto sanatiuo vtere. si apostema fit illõ prius cura: deinde dirige ossa. si os sup illud stat dirige cum ferro qđ dicitur luna longo palmo vno: & fit planũ & grossum ne duplicetur caput: acutũ & eleuatũ parũ reuolutũ vt ossa que sunt impressa reuelent: min⁹ declinẽtur vt dirigãtur: vt supradiximus: si non possunt equari ossa secetur & abijciãtur deinde dirige membrũ. Si autẽ vulnus magnũ fuerit cum tentula & vngula curabitur hoc modo nõ sanatur: sed prius egreditur: vel si caro mollis fuerit & non solida: scias propter ossa fracta latentia hoc esse tunc iterũ tentula plumbea inq̃re vbi sint & inuenta cum burcellis extrahe: deinde medicaberis vt prius & sparso puluere sanđ. vsq̃ ad octo dies sup leniter ligabis linteolo ac de.iij.in.iij.diẽ mutabis vel de.v. in.viij. donec noueris esse solidatum. Si vero fractura ossis fuerit in frustulis tñ minutas oẽs micas ossium intus prurigentium extrahe: postea dirige & liga sicut dixim⁹ in ossium fracturis cum vulneribus.

¶ De impedientibus ossa cõglutinari. Cap.xciiij.

[E]T si ossa fracta non ꝯglutinẽtur & tẽp⁹ preteream conglutinandi: post vetustatẽ scias non posse sanari multis modis: aut multa humiditate locuz lubricum faciente: vel quia homo nimis mouet membrum: aut ligaturis opprimentibus membrum ne solidari possit: aut nimis ciborum abstinentia: aut quia membrũ tenue non possit sanari: aut laxatione nimis dissoluẽte. Videbis ergo qua occasione non sanantur & stude reformare. Si fuerit ex cibis tenuib⁹ & paucis post tertiũ diem rupture ciba infirmũ vel post quartum diem: excepto q̃ si habuerit apostema quia tũc abstinebit a cibis. q̃ si non habet: et iam incipit membrum consolidari grossis vtatur cibis vt est caro vitulorũ et venter et frumentum coctum et caro veruecis veteris et piscium viscosorum: quod prodest ad conglutinandum ossa. Si vero negligentia deficiat & attenuetur membruz lauetur aqua tepida: et ciba illum cibis viscosis & vino albo grosso donec sanetur.

¶ De signis sanationis ossium. Cap.xcv.

I sanguinem super ligamen videas: sanari scias si fit sine vulnere: quia materiam bonam coadunauit natura vnde sanatio fit et ideo per poros egreditur. Si autem supra rupturam apparet materia velut nodus: efficit eam duobus modis, tempore eam est vt officium suum amittit: sed si supernatatio recens fuerit: vtatur medicinis stringentibus et stricto ligamine stringe: aut lamina plumbi. Si vero duricia non dissoluatur: ferro rodatur donec deficiat.

¶ De ossibus male sanatis. Cap. xcvj.

Ssa male sanata qualibet culpa medici: vel egri non quieti: quidam disiungūt male iuncta et incomposita: sed his multi periere. ideo debem⁹ per tp̄s longū vngere adipe galline: aut anseris vel ossiuꝫ medulla. multi dactylos cōstrictiuos volūt adhiberi et intermisso die lauet aq̄ dulci ca. et oleo viol. et iterū suauiter manibus frica locum. si hoc nō profuerit pone super contusionē bombacē veterē inuolutū vnguēto viridi nimis admixto butyro: cū autē locus a carne mundatus fuerit: cōpone si potes ossa in suis locis deinde sanabis. Si vero caro fuerit dura: nec molliatur a medicinis predictis vel comeditur cultro acuto incidatur: vel os dirige in locū suū et suppone medicamē qđ restrigat et liga. Hiis vniuersaliter de rupturis et de iūcturis ossiū dictis: particulariter expediēdū est de singulis mēbris et a capite incipiendum.

¶ De ossibus capitis ruptis. Cap. xcvij.

Uptura ossis capitis: alia simplex: alia composita simplex fit in cutis fissura et ossis ruptura que nec superius: neq; inferius exit: et dicitur grece darcā (al's ragamia) alia ruptura fit de qua os elongatur et eleuatur sursum: et dicitur angin (alias aberia) si autē os separatur penitus dicitur cutematos (al's apostatisimos) Inuenitur ali⁹ modus rupture qui in multis cōminuitur partibus: et ita permanēt contusa: etsi pāniculū vsq; peruenerint: et grece vocatur antiaca (al's empiasma) fit et alius modus rupture ossis contusi interius ptingēs vsq; ad siphac: et dicit a grecis gelsim (al's genissima) est alius modus infer⁹ tm̄ habēs ossa rupta et dicitur a grecis monexis (al's marusis) q̄dā addiderunt alterū modū. s. tenuē fissurā cranei veluti pilus curuus ī modum lune: et vix discernitur plicatura vel ruptura ossis sine ruptura que fit duobus modis: aut curuatura in panniculo cerebri residēs: aut curuatura non habēs panniculi lesionē vel rupturam. hec sunt genera simplicium vulnerum capitis. Genera vulnerum compositorū capitis sunt multis modis: quandoq; cū octo supradictis iungitur fractura matris que dicitur tumida: aut apostema adsit de quib⁹ alibi dicemus. Cognitio autem vulnerum capitis aut ab ea re habetur qua vulneratur vt est lignum: lapis: ferrum et similia. aut ex duritie vel mollicie hominis percussi vel membri: aut ex percussione leni vel forti: aut ex accidentibus vulneratorum vt est vertigo vel epilepsia vel loquele amissio. hec em̄ sunt accidentia que superueniunt vulnerato cum vulnus vel os imprimit vel sedet super matrem tumidam vel piam: aut cū ipsa mater aliquantulum vulneratur: aut compressa est ab osse vulneris capitis in osse interius cerebri non valens se mutare: sed stricta et immutabilis permanet. Aliter quoq; cognoscitur si ruptura illi⁹ loci sit pauca: plumbeato instrumento intus misso quere: aut intro aspice si ruptura ossis sit ibi aliqua. Si ergo ruptura fuerit que vt superius diximus: tenuis est vt pilus: mitte incaustum vel aliam tincturam in vulnus fricans ossa ex illa tinctura cum manu vel digitis. Si vero os ruptum fuerit: in sanguine tela infusa vel ruptatorio vnge illum digito et fortius frica. si mūdatur a tinctura penit⁹ perfora: et vide an lesa sit mater an iuncta sit ossibus an disiuncta. cognito aūt si fuerit lesa aut ex apostemate ca. aut ex vertigine: aut epilepsia: aut ex paruo apostemate. nam si fit ex paruo parum sentis: si maximo multuꝫ cognoscatur ex humiditate exeunte. Si autem humiditas parua fuerit et cocta: scias siphac ab osse minime separari. si feb. fuerit et nimius erit dolor: et ossis color mutatur in viridem: vel si pus egrediens tenue fuerit et non coctum: scias pro certo matrem tumidam ab osse separari: propterea medere anteq̄ vomitus superueniat infirmo: aut spasm⁹: alienatio aut sincopis: aut acuta fe. Si autem a quolibet istorū supradictorum molestatur infirmus: dimitte: moritur. q̄ si a nullo molestatur medicetur. Si vero siphac non fuerit separatū et os fissum: frica cum ferro ab vtraq; parte vt tota deleatur ab osse fissura. si vero non deleatur quia forsan tum est vel ruptum: os abstrahe foras cum instrumento trahendi. Si vero siphac ob osse separata est: et ab initio cum infirmo fueris: trahe ossa ante decimūquartū diem: si estas fuerit ante septimum. Si vero hic terminus preterierit: sepe venient supradicta accidentia et inde moritur. cuius medicina sic fit: prius radatur caput: findatur cutis in modum crucis: excorient ossa vt bene videas que sunt trahenda. si fluxus sanguinis impedit ad videndum: linteū lini aqua infusum et aceto superpone aut linteolum siccum. Si autē dolor fuerit multus cum fluxu: linteolum vino nigro infusuꝫ pontico et oleo superpone et liga et dimitte per vnam noctem in crastino solue. Si autem nil predictorum accidētiū habuerit scilicet epilepsiam vertiginem et spasmū: extrahe ossa rupta: et ne differas ne rugatio facta tangat piam matrem: infirmus ergo sedeat et teneatur ab hoībus: aures etiā oppilentur bombace ne ictum scalpelli audiat cū os separatur ab osse: et tunc soluatur pellis capitis visa et circūligata vt in suis locis conuertatur: et erige locum: ministri teneant pellem capitis in quattuor partibus: et inquire in rupturā capitis: et si ossis ruptura parua fuerit suspende a capite cum ferro facto in modum falcis. si ossa rupta non sint penitus mota separari nō possunt cuꝫ scarpello: in circuitu ossis percute vt non possint transire penitus foramen ossis ne tāgatur pia mater: cum scarpello in circuitu ossis percute vt separetur ab osse: et similiter extrahe incipiendo ab ampliori loco. Si autem sint grossa vt in capite est vnū atq; habeat nodum vt non possit plus introire nisi quantū est ossis grossitudo: in circuitu ossis pertūde quantum tibi videtur vel de osse trahe: et sic cum scarpello post percussionem inter percussum et purum recinde os leniter et fragmina extrahe cum burcellis et munda vulnus: aspera quoq; radendo et superpone zebel lucidum quod. Re. rasuram ne super cerebrum cadat: post hoc linteolum oleo infusum super vulnus pone et pellem capitis deduc in locum suum vndiq;: et superpone linteolū infusum oleo rosaceo et aceto: deinde sandal. tritos cum aqua rosacea confectos vt aqua coriandri et semperuiue et scaf. simul superpone ne apostemata ca. veniant: et bis fac in die epithima: infunde supradictos sandā. cum oleo rosaceo: et post diem tertium dissolue et absterge vulnus: et tunc curabis vnguētis carnem creantibus: post super os desiccatiuum puluerē superpone: vt est aloe incensuꝫ: sanguis draco. et circūpone que prohibent super apostema vt supradiximus: supradicta omnia bene considerans recte operaberis.

¶ De apostemate facto ex chirurgia. Capitulum. xcviij.

Liquando apostema calidū accidit siphac per incisionem capitis vt videas eleuari: et ossa capitis exasperantur: aliquando sequuntur predicta accidentia: et seq̄tur mors. hoc aūt apostema ex duob⁹ cāis fit: ex osse fisso et pūgitiuo. aut ligamine multū stricto: aut ex multa comestiōe: aut mul-

to frigore. Inspice ergo cerebrū: et si est ibi fragmētū ossis extrahe: si vo p ligamine stricto solue. Si ex nimia comestiōe abstineat a cibis ꝛ vtatur tenuibus: si ex frigore linteū aqua tepida infusum ꝛ aceto superpone: aut si apostema fuerit nimis cali. sanð. ro. succū solatri superpone circum. rursus oleū tepidū cum malua mellíloto lini se. fenugreci: post hoc epithima de farina ordei aqua tepida oleum ro. adipe galline ꝛ linteolo in his infuso superpone ꝛ fascia caput ꝛ collū circūda ꝛ inijcies oleo ro. viol. ꝛ nenufa. in auribus vel vnū istorum. Si autem virtus adest minue sanguinē de vena cephalica: postea da laxatiuū de cassiafist. ꝛ da mercurial. apozima: Scias iterum si pāniculus cerebri fuerit liuidus inde morietur.

De osse narium fracto. Cap. xcix.

Portet vt scias in summitate narium fieri contusionē q: nō est ex osse: sed est cartilago: sed in medio nasi vel supra rūpitur os vel cōtundit: quod cum fit in nares digito immisso subleua ossa contusa: vel imisso plūbeo vel ereo instrumento: deinde tentulā lineā bōbace inuolutā ꝛ aqua intinctā acatia vel mumiā quā notā agarē vocant: immitte nari ꝛ charta bōbacina in eadē medicina de fascia: ꝛ hoc fac paucis dieb9: q: citius hic locus sanatur ceteris cōtusis mēbris. si flatus non recte exit: vel loq̄la: rūpatur ꝛ solidet: tētula fiat de calamo vel pēna ptusa vt inde expiret. Si torq̄at nasus chartā ꝛ ligamen cū cola piscium suppone vt dirigatur deforis nasus. vnge medicamine quod dixi in fracturis ossium: ꝛ cū vis auferre per cānulam immitte aquam tepidā vt mollescat ꝛ auferri ꝛ extrahi possit.

De genis vel maxillis fractis. Cap. c.

I ossa genarū nō penit9 sint rupta: si sint in sinistra parte indicem ꝛ mediū dextre man9 immitte: ꝛ ossa foras impinge cū altera manu foris iuxta genas plane sit ne rūpatur: si sint in dextra ecōtrario facies. Si vo maxille subtiliores sint rupte tunc extrahe ossa rupta superius ministri sagaciter extendant inferius vt in eodē cōiungant ꝛ tunc cum filo serico torto sue: ꝛ solidatiuo medicamine extenso in linteolo ligabis ꝛ curabis sagaciter a loco suo neq̄t consistere tenta causata ꝛ immisso linteolo in maxillis apponatur ꝛ ligetur. sanatius appone eger quietus sit: non manducet: nō loquatur: dieta sit sorbilis vt ius cōditū: ius frumēti ꝛ simili: post septē dies solue: si nō est bene rectum iterum dirige ꝛ vnge: ꝛ est solidatio maxillarū. xx. dierum. Si autē apostema calidum acciderit vtere supradictis.

De ossibus spondilū fractis. Cap. cj.

I osse furcularū propinqua neruo sint rupta: ꝛ pendeant leuius curantur. Si vero non ex toto disiuncta fuerint: difficilius et molestius: q: que non separantur nequeunt sic bene reformari: cū herent cum osse fracto pendent partim: ministri extrahant ꝛ eleuent sursum: alius teneat collum infirmi: cum reliqua parte ossis: ꝛ tunc reiunge. Si ossa infirmātur cum manibus reduc supra ꝛ ita positis liga. si vero sic non reducantur extendatur adhuc humerus et supponatur asselle globus subleuando ꝛ sic dirigantur ossa. Si autem ossa int9 conuersa fuerint: iaceat supinus: puluinar paruum sub spatula habeat: humerū preme. Si vo fissum fuerit ꝛ non ruptum pugēs locum finge carnes desuper: ꝛ qđ pungit extrahe ꝛ os remaneat: et vt diximus zebel lucidus. i. cortex testudinis maxime velut vngis sub rasura ponatur collígenda: ne intus siphac vel in pulmone cadat: qua extracta sue locū fissum ꝛ superpone solidatiua ꝛ liga. Si vo apostema fuerit anteq̄ ligetur vnge oleo rosa. si vero non ligetur adsit sane globus sub assella ꝛ liga cum humero fascia super humerū ꝛ per pectus ducta ꝛ reducta seruet dietam: supinus vel conuenienter iaceat: post tertium diem solue ꝛ solidatiua appone ꝛ euadent saltem in mense vno.

De spatulis fractis. Cap. cij.

Patularum ruptura que fit in latitudine ossis ꝛ non spina que in medio spatularum aliquando rumpitur aliquādo finditur. Si intus rumpitur tactu noscitur ex membro sibi tacto: sentit paralysim ꝛ dolorem in spatulis. Si fissum est ꝛ locus cum tangitur asper est ꝛ hoc superpone solidatur. Si vo rumpitur cū manu noscitur a pūctu ris ossium in fissuris ꝛ asperitatibus: ꝛ tunc findatur cutis ꝛ fragmentis ossium extractis sanatiuis curetur. Si vo os nō est lesum vel contusū: cum sanatiuis appositis curetur vel sanetur sine incisione ꝛ apertione.

De fissuris ossis pectoris. Cap. ciij.

N fissuris ossium pectoris cum intus contrahitur sentitur dolor ꝛ manu supposita facit gurgulationes: sed si tortura fit in costa pectoris: scitur ex magno anhelitu ꝛ ex orthomia vt i pleuresi. Si aūt expuit sanguinē difficili9 curatur: ergo his medicinis quas diximus in fracturis ossium furcularū succurratur. Si autem ossa pectoris ex contusione vel ictu interius cōuersa sint vt si vis in modū lune sint: iaceat eger supinus habens puluinar sub spatula contra ossa curuata: vel ita superiacendo ꝛ cutem lateraliter premendo: ꝛ ministris spatulam deorsum prementibus dirigatur superpone solidatiua ꝛ liga: si autem costa intus curuata fuerit: ligetur p os quasi in longum ab vtraq̄ parte ex transuerso lana succida cum his ligetur: ꝛ suspende inferius ꝛ descendat ꝛ dissoluatur lana que fit ex transuerso.

De ruptura ossis diaphragmatis. Cap. ciiij.

Ssa pectoris aliquando finduntur in omnibus suis partibus: ossa diaphragmatis non rumpūtur nisi prope spinam: quia sunt cartilaginosa intus prope spinam vero sunt sicca vt ossa lata vnde facilius rumpuntur. Si ruptura est sentitur locus vel asper vel concauus. si penitus ruptū fuerit sentitur gurgulatio: si autem foris eminet bene sentitur ꝛ videtur intus conuersa. feb. habent dolorem ꝛ punctionem et spūs angustiam ꝛ sputū vt in pleuresi: intus non conuersum vero dirigitur: si foris emineat leuiter curatur: nam diriges vt diximus ꝛ sanatiua superpones ꝛ ligabis vt supra: quidā iubēt hūc grossis vti cibis ꝛ inflatiuis: s3 hoc est inutile: q: stomachi inflatio non pertinet ad ossa pectoris: ꝛ nimia plenitudo apostema generat vbicūq̄ sit ad ossa pectoris intus conuersa. quidam iubent culsas superponere ne foris attrahendo disgregentur: qđ bonum esset si ꝛ ventosa alimenta traherēt quod mēbrum generaret ne foras rediret: melius est similiter succidam lanam paucam oleo vnctam superponere ꝛ cānulas vel tabellas vt dirigi possit. Si autē punctura velut acus sentitur sup diaphragma finde cutē ꝛ submitte zebel lucidum vt eleuetur: ꝛ burcellis ossa fracta vel fissa extrahe ꝛ dirige locum vt alibi docuimus: ꝛ superpone medicinam creantem ꝛ augmentantem carnem: ꝛ si apostema superuenerit linteolum oleo tepido infusum superpone et cura vt diximus in apostemate calido: ꝛ super latus iaceat.

De spondilibus fractis. Cap. cv.

Pondilia quoq̄ rumpunt raro: sepe contundūtur ꝛ nuchā aggrauāt vnde fit insensibilitas inferioris partis: ꝛ sepe inde moriuntur ꝛ maxime de spōdili colli: vn̄ si spasmū habēt: aut orthomiam aut paralysim: aut alienationem non sunt euasuri: si vo nō affuerint euadent: scinde locum extrahe os quod est cōtusum. Si apostema superuenerit vt diximus cura cū oleo tepido ꝛ aqua tepida ꝛ apozimate supradicto: cum autem os rectum in spondili lesum fuerit: tactu scitur. Similiter scinde cutem ꝛ lesum os dirige vel extrahe vel locum sue ꝛ sanatiua vulneri superpone.

De fracto osse pectinis. Cap. cvj.

upto osse pectinis vel vicinorum locorum digito p posteriora imisso: inquire vtrū retro vel ante ruptum sit illo prono stante: quo nō inuēto foras preme ⁊ dirige ⁊ sanatiuis vtere si vo prius sint rupta finde cutē os extrahe sue sanatiua appone: fissure ⁊ rupture ossium tactu agnoscuntur.

De ossibus lacertorum. Cap. cvij.

i os lacerti rumpitur cito curatur: extēde superiorem superius ⁊ inferiorē inferius quousq; intromissa sint ossa corrupta ⁊ cōiungi ⁊ dirigi possint. loco itaq; directo superpone pānū cū solidatiuis ⁊ desuper pone cannulas vel tabulas aptatas in modum crucis ⁊ cum panno lato liga nō in similibus omnibus agendi. liga non fortiter ne apostema ibi fiat: nec nimis laxe vt conglutinetur ibi liges que apponātur: facias tabulas ⁊ sanatiua: ⁊ fiet sup apostema brachij rupti linteolum oleo vio. infusum: ⁊ suppone pul. sanō. aut suc. scano. ⁊ coriādri vt phibeāt materiā currere. cū apostema dissolutū fuerit secure liga tabulas ⁊ ligaturus egri digitos: ⁊ man9 appensa sit collo: post tres dies solue post vo septimū diē nō soluatur nisi per septem semel nisi contrarium aliquod accidat vt dolor: primitus ligature dissolutio erit aut solidatio fracture ossis lacertorum: nisi negligas intra dies. xv. dissolue ⁊ cū tepida balnea ⁊ laua. Si vo post hos dies apostema nō fuerit cū albo grosso frigido ⁊ sic. nutriat vt materia fiat filis mēbro ad quod descēdit: ⁊ vt mēbrū cū hac materia ad suā conuertatur cōplexionē: q2 cōplexio ei9 frigida est ⁊ sicca.

De ossibus brachiorum. Cap. cviij.

rachium est compositum ex duobus ossibus ex vno grosso ⁊ alio tenui. grossum est subiectū tenue non. fractura eorum duobus modis fit: aut enim vnū rūpitur aut ambo. Si ambo difficile curatur maius: tarde vo tenue. superi9 cito curatur q2 inferius illud sustentat: igitur extendatur brachium infra ⁊ supra vt in locū suū redeat. Si vo contūditur: ⁊ gurgulatio siue bolismus sentitur. Si vo pruritatio sentitur finde cutē ⁊ laua: ⁊ ossa extrahe ⁊ sanatiuis vtere ⁊ cū linteolo infuso solidatiuis per tres dies liga ⁊ nō solue nisi accidāt supradicta: post septē dies de septimo in septimū diē dieta vtat grossa: vt est caro neruosa ⁊ capita ⁊ frumentum coctū: super pollicē intus flectat si ossa fracta reiungantur: si foris sint rupta foris voluat: si intus intro. Si os grossum quod est inferi9 ruptū est: fac vt de alio: excepto q digitos non mouebit: sed quietus erit ne ex motione materia aliunde currat.

De crate manuū ⁊ digitorū. Cap. cix.

ssa in crate manuū ⁊ digitorū raro rumpunt: sꝫ contudunt duabus de causis: q2 concaua sunt et tenera. Si aūt contusio rupturā habuerit manū sup tabulā extensam palpa vt si os lesum sit scias deinde inter duas manus dirigens illā tenēs tabulam appone ⁊ desuper solidatiua: si vero os digiti ruptū fuerit dirige ⁊ liga cum propinquiori.

De ruptura coxe. Cap. cx.

oxā ruptā medicabimur vt lacertū sicut dixim9 in disiūgēdo ⁊ ligando: ⁊ hoc fit in medio. Si vo iuxta pectinē rumpit: pannū appone in modū plumaceoli ⁊ liga a superiori parte vsq; ad genu prius tamē extende ⁊ dirige ⁊ fascia liga: si fissura est ⁊ pungit finde cutem ⁊ extrahe os deinde cura.

De patella geniculi. Cap. cxj.

oplex vel patella geniculi sunt tenerissima ossa raro rumpitur: cognoscitur cū crepatiōe ossiū vel gurgulatione: igitur dirige extende ⁊ solidatiua appone: infirmus quiescat ne mouendo saniat.

De ossibus tibiarū ruptis. Ca: cxij.

uptura ossium tibiarum fit vt ruptura brachiorum et ita curatur: est enim ex duobus ossibus.

De calcaneo ⁊ crate pedum. Cap. cxiij.

alcaneū non ex toto rumpitur: quia multis est ligaminibus munitum. de crate ⁊ articulis digitorum pedum ita fac vt de manibus.

De disiunctione genarū. Cap. cxiiij.

isiunctio genarum est quando egreditur a iunctura vbi voluitur. quando non ex toto exit a loco: sed parum motio dicitur ex separatione transgrediatur. Nos vo penitus a disiunctiōe incipimus licet raro accidat ⁊ nequeat leuiter dissipari duabus de causis: vel q2 ossis iunctura illius loci os super os sedet ⁊ fit dupliciter: vel q2 iterū ligature desuper consistunt. fit autem ex humiditate multa locū humectante vnde lubricus fit: ⁊ maxime pueris accidit: neq; op3 nimis laborare in dirigēdo: q2 per se mouendo reuertitur: cum autem penitus soluitur sic scitur: dentes inferiores non coeūt cū superioribus ⁊ vacillant cum premūtur manibus intus vel foras: ⁊ in iunctura vbi os voluitur capita foris videntur: nec aperire possunt: aut stringere buccā. sedeat ergo ān te ⁊ aperiet quātū potest: ⁊ tu tene mentū ⁊ agita donec in suum redeat locū: ⁊ cum vno digito intus adequa: ⁊ postea claude illi os ⁊ absterge cum palma tua iuncturam illā tenens. si nequeat dirigi pannū aqua tepida ⁊ oleo ro. vel vio. infusū superpone vt mollescāt nerui: deinde inūge: cūq; noueris esse reductum in locum suū: qd scitur q2 dētes inferiores superioribus conueniunt: pannum cum cera ⁊ oleo superpone ⁊ liga dulciter: ne differas genis dissolutis mederi: quia febris non accidit: capitrosa enim in suis locis egressa neruos extēdunt ⁊ aliquotiēs fit inde vomit9 ⁊ solutio ⁊ mors in. x. die.

De disiunctione furcularū. Cap. cxv.

isiunctio furcularum nequit fieri in interiori parte quia continetur intus costa: ⁊ q2 ligata est cū vicinis locis: ⁊ ideo non videtur posse moueri intus vel foras huc ⁊ illuc: excepto q videmus fortiter percussum vel vulneratū q iunctura capitis superioris iuncti humeri in eo disiūgitur: q2 capita furcularū sunt biccema ideoq; phibet disiungi: nec locus est magne motionis nisi cōtrahitur flatus mouetur pēsatq; cū retrahitur: facile enim fit in humero nō in aliis mēbris: si ergo desint sibi reiunge ⁊ alliga plumaceolū cū necessaria: ⁊ similiter medicaberis os quod subsidet humeris q2 ligatura furcularū cū humeris fit ⁊ osse.

De disiunctione humerorū. Cap. cxvj.

umeri caput separatū est a concauitate humeri: sepe eni a loco suo egreditur: nō tamen exit supra q2 obstat os super cōsistēs: nō aūt exit quia nerui ⁊ ligature vetant: mouetur tamen ante et retro: sed motio parua est: cadit enim sepe deorsum: ⁊ in macris maxime hominibus: in quibus leuiter exit ⁊ redit: ad cognoscēdum ergo si sit intus apostema: nudus sit eger vt inde vtrūq; humerū quomodo differat a sano lesus habens. Si locū videris vacuū exiuit os ⁊ ita disiunctū est. Item humerus supra erit acut9: sub ascella quasi colus: nō leuabit manum ad aurem: nec plicabit sine dolore: in puero facile manibus restituitur in locum suum vt ait Hip. in epidimia: ⁊ Gal. ego etiam Constantinus sic sepe feci post primū diē ⁊ post secūdū. Si vero dissolutio est multorū dierum balneetur homo ⁊ super humerum sepe aquā calidā ⁊ oleū calidū infunde: post hoc supinū extende ⁊ pilam lane aut cornu mitte sub citello. pila nō sit multū dura vel mollis: sede a latere infirmi ꝯ faciem eius: iaceat a sinistro latere. si in pmo humero est disiunctio pedem sinistrum pone super pilam et manu sinistra manum eius sinistra tenens trahe figendo pilam super pedem in citello positā: ministri ossa aptēt in suū locum premendo humerū deorsum dum artifex inferius expellit: ⁊ man9 in furculis teneat vt iūgi valeat post hoc quiete viuat. Similiter homo illo maior supponat humerum suū sub citello illius: ⁊ subleuet a terra si ille sit leuis. suspēdatur ei ad pedes aliquid oneris. Aliter etiam fit cum artificio distētū est cum palo ligneo quod ⁊ cornatile habet pomerij in capite ⁊ est longior infirmo: fissusq; in terra supponatur egro ⁊ suspende eum paulatim. Aliter cum scale gradu superiori supponatur superposito plumaceolo. q si non

possit palo supradicto supposito panno molli vel lana: manus eius ad aliquo inferius trahatur fortiter: reiecto ergo humero globus lane cosolidature apponatur et ligetur multipliciter et ad collum suspēdatur: post septem dies solue: dicta sit tenus septem diebus et septima grossa. si apostema superuenerit aqua oleoque tepido vt dixi lauabis. Pueris aūt p nimia teneritate et humiditate sic medetur: sed si infans nascitur et sepe dissoluitur: titellus qđ mucellin⁹ vocatur: et fit ex mala complexione similiter fit mancus et sic curatur: et tales tabescunt et moriuntur.

¶ De disiunctione ossium cubitorum. Cap. xvij.

Ossa cubitorum sunt duo vacua intus sicut canna et cōmissure eorum sunt diuerse: vna eīm est supra altera infra: et vna longior altera: ideoque ad curādum difficilia: quia disiunctio est grauis et cōiunctio mollis: vno modo q: ossa sunt duo et nō sunt vno modo iuncta: aliosq q: panni et musculi sunt: et panniculi aliquando mouentur a loco suo et non exit nec disiungit prorsus os: aliquotiens penitus ipsius loci motio fit multiformis: et maxime dissoluitur ante et retro: quod facile scitur vidēdo et tangendo: quia locus vnde exiuit os vacius est et concauus ostensisque brachijs vnde discordat: in disiūctione ergo cubiti cito restituas ne superueniat apostema: raro eīm postea euadūt maxime si retro est dissolutio. vnus ergo ministrorum teneat brachium egri deorsum: alter humerū sursum et iterum percute cum planta man⁹ in coniunctione cubiti: et reuocabitur in locum suū. Hip. in disiunctiōe inferioris vel superioris ossis faciebat extēdere manū cum brachio et sic replicare ad humerū retro. non paruā extensionem iubet fieri: et hoc ideo quia extensio superioris ossis brachij cū disiungitur protelatur ante et retro ideo retro applicetur et sic non disiungitur. Iubet Hip. super tabulā ligari brachiū in duobus locis: et ibi habeāt plumaceos sub tabula in vtrāque ligaturam: et trahe sursum ac deorsum donec directa sit.

¶ De disiunctione manus. Cap. xviij.

Manum disiūctam a brachio extende et dirige et nodum cauilla stringe: et infirmo claudere manū iube: deinde solidatiuis alliga vt mos est.

¶ De disiunctione spondilium. Cap. xix.

Disiunctio spōdilium cito mortem infert maxime spondilis colli: quia medulla que nucha vocatur veniens a cerebro stricta pondere de loco suo exit et a grecis dicitur ardosis. Si retro fit gibbus vocatur. Si vo dorsa curuant aut vt pni fiāt et nō possint recto dorso: ire a grecis vocatur schirosis. Quidam stulti asserunt hoc a suo loco non esse curcio: et moreretur: si autem spondile interius conuertatur incurabile fit: q: nullo ingenio resoluitur: vnde dirigatur: sed multi conati sunt mederi ligantes supra tabulā et pedes extendentes: dederuntque opththalmicū et tussim puocantia: et cibos inflatiuos etiā superposuerunt cuffas et nō profuerunt. Gal. redarguit illos in libro de ingenio sanitatis. Aliquotiēs ossa erecta in medio spondilis rumpuntur: vnde locus vacuus remanet: quidā stulti dicūt ossa mota ante et retro ideo cito posse curari quod falsum est q: incurabile est: mingere enim nequeunt neque erigere se: in frigidātur extremitates et mors subsequitur: q: nerui ab eo exeūtes ad vesicam ad anū tendunt et cum eis ligantur: nerui vero fiunt insensibiles maxime si fuerint de proximiorib⁹ cerebro. Si autem fuerit gibbus et accidat casu: medet sicut Gal. precipit: egrediens ergo a balneo tepido collocet in tabulata ad modū illius cubans super eam: ne spiritus fit artius vel impeditus habeat sub pectore plumaceolum: deinde liga eum super tabulam: in dorso vero alia ponatur lata tribus digitis cuius caput submittat ligature infirmi que circundet infirmum ligatum cum tabula: ministri suspendāt tabulam vbi iaceat capite eger. insimul cū eo: tu preme iugiter tabulam paruam et altera manu sub tabula ducta ossa dirige. Item super eandem tabulam in qua iacet: ligetur in genibus et coxis et capita ligature sint imposita ad tabulam que est supra dorsum. Si vo loca nō sint plana: et ossa nō sint ad sua loca regressa: si iuuenis fuerit sede super tabulam indubitanter: et ita premendo replicabitur: quidā medici laudant hoc fieri in curatione spondilis colli vel dorsi que superius dicitur ardosis. Alij vtūtur artificio et esu que est colūna quadrata lōga ad modū hominis in terra fixa vt firma sit cui alia tabula tantūdem longa vt possit replicari ad columnam ad modum granule matrile. infirmus de balneo exiēs inter vtramque rectus locetur complectens rectam columnā et induc manum per dorsum et ossa dirige: ministri aūt tabulam in dorso premendo ligent: aut in ligno: aut in vtroque fac vt Hippo. docet: vnde artificium ad curandum et maxime interius: cum autem spōdile erectum fuerit tabulam latam tribus digitis superligabis per dies nouem: sicque stet: nisi accidet aliqđ incōueniens (qđ absit) p dies. ix. vtere solidatiuis de septē in septem tabula absit. cibis vtatur temperatis nō multū grossis: si autem de gibbo aliquid remanet vtere vnguētis dissolutiuis: tabulam nō auferas. quidā apponūt laminam plumbi et sufficit.

¶ De disiunctione coxarum. Cap. xx.

Disiūctio coxarum fit citius q̄ alicubi: quia ossiū iunctura coxar vnū est concauū: alterū rotundū: dissoluit aūt modis quattuor: foris intus ante et retro. ante raro: retro sepe exit. Si aūt intus exit scit sic: adiuncto pede cum sano et cruribus extēsis infirmū latus lōgius est sano: nec infirmus ad alteruz se recuuare valet: et inuenies supra pectinē cū tetigeris quasi apostema cuz apostema nō fit: sed os rotundum egressum a loco suo. Si vo foras exit in pectine est grauitas: in ancha mons: et genu vertitur: ex transuerso non potest crus replicare: si autē exit bene crus bene extēdit: sed non ex toto: retrahendo molestatur in inguine: vēter est rugosus: caro etiā diminuta: at si ex toto exierit genu non extenditur nec replicatur crus hui⁹. altera caro inguinis pendebit sup ventrē: circa ventrē caput ossis inuenies. Sꝫ passio hec in pueris si moraī est incurabilis: et in ceteris: cito ergo curētur. Uniuersalis medicina est sicut dicit Hip. vt homo iaceat supra tabulam et crus cū pede agitet huc et illuc vt redeat ad locū suū. Si autem motio fit preme manum in inguine egri: ministri vero crus cum pede eleuent ventre verso vt egredi valeat. si sic non rigatur ministri teneant coxam cum genu: et alij teneant infirmū: et tu interius liga coxam cum ligamine, vt coxe non valeat nocere: et duo capita ligaminis teneāt infirmū sursum: et sic facile redit in locum suum. hec medicina est cōueniens modis quattuor dissolutiōis coxarum et tibiarum et ancharum: et est alius modus: si motio fit intus liga ante et retro ibi vbi coxa cū nate applicat: duo capita ligature sint ante ministri teneant eam sursum ad caput egri extensis ligaminibus: alius fortis manibus vtrisque coxam teneat firmiter: et alij teneant ligamina sursum: et sic redeat ad locuz suum.

¶ De dissolutione geniculi et eius cura. Capitulum. xxj.

Dissolutio geniculi fit trib⁹ modis. intus foras retro: ante. vo nequit exire pro patella geniculi superposita que est quasi ligamentum: medicetur sicuti in ancha et coxa dixim⁹ in ligaturis et in omnibus solidatiuis. calcaneuz a loco suo motum facile reducitur: si ex toto exit multum supra et infra extendatur difficulter eīm reiungitur. si nō reuertitur manuali extensione eger supinus iaceat: palum ligneum in terra fixum inter coxas vsque ad anū teneat ne deorsum veniat cum extenditur a ministris. Si autem artificiū quod iussit Galienus quod est palus: in tabula firmiter

mus in qua iste supinus iaceat: palum vero inter coxas habeat iuxta ante ministri calcaneū teneant: ꝛ tu bene crus superius ꝛ vtrasq; cauillas vt dirigas ꝛ illi agitent huc ꝛ illuc trahendo: ꝛ sic reducatur: post hoc solidatiuis vtere ꝛ liga fortiter ne inde ledātur nerui: per dies nouem quiescant ne causa fit apostematis: si apostema cali, supuenerit medeat vt diximus aqua cali. ꝛ oleo tepido ꝛ liga. ⁋Et si in digitis pedū vel in eorū crate dissolutio venerit: fac vt de digitis manuū in crate earum diximus.

⁋Finitur liber nonus practice.

⁋Liber decim⁹ practice qui antidotariū dicitur: in duas diuisus partes.

⁋Tabula capitu. eiusdem.

⁋Finitur tabula capitulorum.

⁋Inchoatur tractatus principalis.

⁋De disputatione antiquorum medicorum experientium et rationabilium: ꝛ que scientia eorum sit vtilior. Cap̄. j.

Antiqui medici bifariam intenderūt medicine cōpositionem: in experiētes ꝛ rationabiles. Experiētes ergo dicūt cōposita medicina in somnis est adinuēta: quedam vō fortuna veluti si quis in vna eademq; infirmitate dederit studio nullo precedēte: vnā duas tres ve causas simplices seu compositas: hic vero videns hoc pfuisse: memorie tradidit et ordinauit cōpositā. ⁋Horum vero alij cum diuersa probassent: ꝛ simplicia: et eadem certificassent in iuuamentis firma et stabilia: in compositione ea reddiderunt: et infirmis dantes qͣlibet compositorū casualiter profuturum opinati sunt: quorū opinio falsa fuit ꝛ inanis. ⁋Rationabiles autem naturis corporum perspicaciter consideratis: ꝛ qualitatum diuersitatibus ꝛ accidentibus morbos sequentibus denotatis virtutibus ꝛ etiā compositione simplicis medicine vniuscuiusq; et quantitatibus suis cognitis: actionibus vero suis in quolibet corpore seu membris ꝛ vtilitatibus in singulis morbis comprehēsis: et quomodo operari oportet in singulis etatibus: complexionibus: et anni temporibus ac regionibus: et consuetudinibus et actionibus: perpenderunt singularem medicinam non sufficere morbis sanandis omnibus tribus ex rebus. ⁋Una ex morborum naturis: vnde ex necessitate coacti compositas reddiderūt ex simplicibus medicinas: vt in omnibus passionibus omnium corporum perfecte et vtiliter sanandis intentiones sue possent expleri. Actiones vero composite medicine ex morborum naturis quattuor considerant fuisse ex causis. Prima ex diuersa quātitate malarum cōplexionū: secūda ex multitudine ipsorꝫ morborum: ꝛ tertia ex diuersitate qualitatum: quarta ex repugnantia est diuersorum morborum. Ex diuersa quātitate malarum cōplexionū cōposita est medicina vna. Cogimur ḡ cōpositio-

ne in ea quantitate que quantitati complexionis male pos-
sit repugnare: verbi gratia: mala complexio si in secūdo gra
du est calida: in eodē gradu simplex medicina nō inueniatur
frigida opposita: accipiant̄ due. vna in primo gradu cali. al-
tera in tertio gradu fri. ꝛ hec cōposita in scdo gradu fri. erūt.
Nonne enī liquide daret ꝙ si aqua tepida cali. admisceatur
ꝙ ea quoquo modo refrigeret̄: vnde simplex primi simplex
ꝗ medicina tertij videtur in secūdo gradu dirigi: cū magni
tudinis ꝛ fortitudinis morbi medicina cōficitur: quia cum
aliquando maximus ꝛ fortis innascitur morbus: neqꝫ sim
plex vna videtur sufficere: oportet due vel tres seu plures
componantur: quibus commixtis ꝛ seinuicem iuuantibus
morbus cōpugnetur. Causa diuersarum qualitatum morbi
cōponit̄ medicina: aliquādo enim corporibus morbus inna-
scitur cōpositus: cui contrariarū virtutum medicamine resi
stitur: sicut passio ira videt̄: cui insimul ꝛ refrigeratiua ꝛ dis-
solutiua medicina succurritur vt phlegmonibus. Aliqñ etiā
morbus quolibet medicamine mūdificante calefactorio indi
get: sicut in morbis pectoris ꝛ pulmonis. Inueniuntur ꝛ alij
morbi huic rationi congrui: in quibus medicine cōtrariarū
virtutum sunt inueniende: que cum nō inueniantur in sim
plicibus: ex necessitate ad coadunandū eas cogimur vt com
posite cōtrarijs fungātur actionibus. Propter repugnatio-
nem diuersorum morborū medicina conficitur: quia aliquā
do vno ꝛ eodē medicamine morbo resistitur diuerso natura
ꝛ qualitate repugnatur. Item veneno reptilium mortifero
que causa maxima tyriace magne conficiende: hec enim ha
bet in se magnam virtutem resistendi infirmitati magne et
diuerse ꝛ venenis multipliciter mortiferis. Secūda triū has
precedentiū quattuor: id est ex mēbris infirmis: medicami-
na coegit confici: vna ex mēbrorū locis: altera ex nobilitate
sui ꝛ sue actionis. Ex locis q: si membrū infirmum a stoma-
cho sit remotū: necesse est medicamē aliqd habēs iuuamen
tum apponi: ne forte deficiēs ex vie longinquitate illuc vsqꝫ
non possit pertingere: ꝛ velociter pertingens valeat pene-
trare qd crocus orientalis facere solet. Ex membris ꝓpter
nobilitatem sue actiōis: si stomachus vel epar patiatur apo
stema: necessaria est medicina dissolutiua: cui medicina alia
est apponenda odorifera ꝛ stiptica: vt virtus illius membri
custodiat̄ ne ex dissolutiuo medicamine nimiū dissoluatur.
Tertia que est ex simplicis medicine naturis octo cōsideraui
mus causas. Una vt aptetur potionis horribilitas: alte-
ra vt vis eius ꝛ grauitas mitigetur: tertia vt sua nocumen-
ta restaurētur: quarta vt sue virtutis confortetur debilitas:
quinta vt minuat̄ sua vis: sexta vt in qualitate seruetur: sep
tima operandorum diuersitas: octaua est defectus simpli-
cis medicine opportune. Et abolitio iuuamēti soli9 medica
minis ex horribilitate medicine: q: cum necesse sit horribi-
lem medicinā ꝛ abominabilē dari: neqꝫ infirmus: vel accipe-
re vel in stomacho retinere possit: oportet odoriferum ꝛ sa-
porosū ei admisceri: vnde abominatio sua mitiganda: sit si
cut Hip. fecit admiscens helleboro nigro daucū. ꝛ Gal. cū
scamonea anisum. Mitigatione grauitatis: quia cū medici-
na danda sit fortis sicut opium ad dolorem aliquando miti-
gandum: timens medicus de nimia auferenda sensibilitate
cogitur calefactoriū aliquod sicut castoreū admiscere vt for
titudo mitigetur in dormitiōe. Restauratione sui nocumē-
ti: q: aliquando oportet mederi alicui: obuiatur aūt infirmi
tati: ꝛ inde nocumentum alicui mēbro illaturam sicut scamo
neam nocentem stomacho: vnde necesse est scꝫ piper ni. ani-
sum admisceri. Confortatione medicaminis: cū enim medi
co sit necesse duratiua conficere: oportet virtutis augmenta
tiua: ꝛ ne deficiat custoditiua apponi: sicut in tyriaca yreos
est apposita acorus ꝛ agaricus. Uirtuti sue infirmāde vel mi
norande imminoratione: quia quandoqꝫ calidissime ꝛ acutis
sime medicine oportet admisceri mitigatiua ꝛ minoratiua ca
lorē cū acumine: sicut gummi arabicū tyriace admixtum vt
erugo eris in collyrijs apponitur. Custodiēdo virtutem me
dicina ne deficiat lōgo tempore custodita: vnde oportet ap-
poni alia eam custodientia sicut opium in antidotis. Diuer
sitate operandorū: q: cū quandoqꝫ solam medicinam obuiā
tem infirmitati medicus querat neqꝫ eam inueniat nisi aliā
medicine eā admisceat: qd in emplastris expetit necessitas
oportuit cum oleo: aliquando cum cera: aliquando pice ex-
coqui vt membra cui apponēda sint possint immisceri: quod
nisi fiat neqꝫ inuiscantur neqꝫ morantur ibi: ꝛ ita nihil profi-
cui ex eis confertur. Ablatione iuuamenti simplicis medici-
ne solius: quia cum in simplici medicina sola nullū cuiusqꝫ in
firmitatis iuuamentum inuenitur: oportet multe ꝛ diuer-
se inuestigentur: vt ex diuersis ꝛ cōtrarijs vnū quoddam iu
uans efficiatur: ꝛ tamen compositorum nullum simpliciter
ad quod intendebantur est iuuatiuū: sed in sola compositione
acquiritur iuuamentū sicut in vulneribus medicina solidās
ꝛ carnem generans sit necessaria: neqꝫ id inueniatur nisi in
myrrha thure ꝛ orobo maxime: neqꝫ hec aliquādo medici in
uenire valeant: medicabimur cum eris erugine cera ꝛ oleo
emplastrum facientes: hoc enim vulneribus recarnandis va
let: quorum tamen singulariter medicamina operata ne dicā
iuuatiua: sed maxime nocitiua: sicut cera sola cum oleo vul-
neri apponatur: putredo ibidem maxima aduniatur ꝛ caro
corrodit̄: ꝛ si sola erugo ponitur: maxime rodens ꝛ mordēs
contrahit carnem crescentem recentem: vnde rationabilib9
medicis visum fuit ex simplicibus cōpositas fieri. Experien
tes vero non potuerūt hoc cognoscere vel comprehendere
cum semper fere vno ꝛ eodem medicamine multo ꝛ longo
experto tēpore ꝛ infirmorū multiplicitate. palam est intelli
gi ex simplicibus solum infirmitates multas non posse cura
ri: si enim hoc fieret nō componi necessitas expeteret. Dicūt
autem in experimētis solum positis: si potio accepta ad sto
machum primum veniat: ꝛ deinde ad subtile intestinū post
ꝙ ad meseraycas venas: inde vero ad epar sicqꝫ per cetera
corporis membra: quomodo dicimus quādā medicinā mul
tis ꝓdesse morbis ꝛ diuersis membris? Quibus ex inuesti-
gata virtute oportet respondere cum multi rationabiles in-
de quesierint: alij enim fatentur ꝙ sola medicine virtus ad
infirma membra progreditur: sui vero substātia in stomacho
remaneat: alij vero virtutem dicūt medicine per se penetra
re: sed debilia membra ad se illam trahere: nos autem dici-
mus impossibile esse qualitatem cuiuslibet substantie pre-
sertim inherentis ab eis secedere: et relicta sola substantia
ad alia concurrere: videmus enim magnetem substantiā fer
ri non qualitatem solam ferri sibi trahentē: et carabe tritici
corticem non solum suam virtutem: triticum vero aquā nō
virtutem aque: fel vero cholerā rubeā: renes ꝛ vesica sangui
guinis colamentum: epar cibi succum ꝛ virtutes solas ipso-
rum. vnde si medicina ad membra trahatur singula non vir
tus sola: sed ipsa quoqꝫ trahitur substantia: si vero membra
debiliora non sibi eam attrahunt: sed medicinam per se ip-
sam expetunt: necesse est substantias ipsas illuc ire: non tan-
tum virtutes earum: hoc autem dubitatur. ¶ Item cum
impossibile sit vt nobis obuietur: an virtus medicine per sin
gula membra deriuatur cum anima ꝛ spiritu: ꝛ sicut odores
aromatici per aera feruntur ad diuersos motus odorantiū
quod liquido constat esse falsum: si hoc enim esset: ad mem-
bra debilia qꝫqꝫ propter multiplices diuisiones vix peruenī-
ret: ꝛ si membra debilia re extra naturam debilitata medici
na hoc faciente ad naturalem vsum reducantur: tunc ꝛ for-
tia ꝛ sana eadem hoc experiente vi extra naturam mutaren
tur. Hoc autē sic soluitur: sicut enim de cibo quodlibet mē
brum suam trahit similitudinem: sic ꝛ de medicina mem-
bra debilia singula ꝛ ea sola iuuamēta sibi expetunt. Et op-
ponitur iterum nobis a sophistis: cum membra sola inde si-
bi trahant similia: debilia quomodo medicinā appetūt que
est dissimilis ꝛ contraria? Respondemus quia membra in
cursu nature posita semper sibi querunt vnde nutriantur si
milia: cum autem exeunt contraria sibi appetunt ꝛ sibi tra-
hunt: sicut palam videtur qd infrigidati calefacere: calefacti
refrigerare appetimus. ¶ Item et membra debilia medi-
cina suscepta vnde sanantur querunt et trahunt sibi contra
ria: adhuc quibusdā remanet dubium soluendū: q: membra
infirma sibi attrahunt potiones solutiues cum non deside-
rent: sed potius horreāt illas. potiones inquā solutiue hanc

proprietatē habent sole vt virtutes eaꝝ a remotis secedant
⁊ ad loca hec lōge remota vbi hūores mali sunt codunati et
cōmotos et quasi fumosos factos intolerabiles mēbris vbi
erāt eas reddit: vñ p easdē vias qbus eis ab⁹ venerat expel
lunt: sicq̃ ad stomachū ⁊ intestina reuertunt: vbi cū adunari
nequeāt sustineri horrore quodā sui cogunt inde emitti. Pa
lam ergo est necessarium fuisse rationabilibus medicinis cō
positas fieri vt perfecte per omnia curari posset quelibet in
firmitas diuersa. Sufficit de his disputasse: nūc ġ incipien
dū de cōpositiōe medicine in diuersis ⁊ compositis infirmi
tatibus probare: sed oportet premonstrare de canone quā
titatis ponderis simplicis medicine in composita ponende.

¶ De canone quantitatis ponderis simplicis me
dicine in composita ponende. Cap. ij.

Oportet medicum simplicū in cōpositis maxime
necessitatis studio considerare ponendarū pon
dus ⁊ quantitatē cū cā. Cū omnis simplex medi
cina in qualitatibus iuuamentis ⁊ virtutibus sit
diuersa: necessitas expetit de quibusdam parum
de alijs multum: de alijs vero mediocriter poni. Causa vero
simplicis pōderis in composita duplex erit: alia cm̄ simplex
alia cōposita. Simplex in septem diuiditur. Una est virtus
seu debilitas: secunda multitudo iuuamenti siue paucitas:
tertia nobilitas iuuamenti siue ignobilitas: quarta colligan
tia eius cum alio iuuamēto ⁊ singularitas: quinta locus in
firmi membri: sexta nocumentū singularis medicine: septi
ma vt composita medicine admixtū habeat vnū iuuamentū
alterius virtutis que deficiat ſm virtutē ⁊ defectionē. talis
erit si simplex in v̄tute fortissima fuerit sicut calidissima ſm
hoc. s. vtpote euforbi. opiū portula. vinū ⁊ similia: oportet pa
rū poni in medicina cōposita. ꝙ si fuerit debilis multū vt ex
multa quātitate suppleat qḋ v̄tuti deerat ꝙ ex multitudine
sui iuuamenti seu paruitate talis est. Si multū habeat iuua
mentū multū cōposite medicine erit apponendū vt cū mul
ta quantitate compleatur quantū iuuamenti sui volumus.
Si vero paruum fuerit iuuamentum parum erit apponēdū
ne quātitas cōposite medicine ex non iuuatiuis rebus defi
ciat. ¶ Intētio mea est ex multis iuuamētis qḋ ad multas
adiuuat res sicut agari. yreos ⁊ similia. parum iuuantia: que
sunt vnius iuuamenti tantū cōtentiua. Ex nobilitate iuua
menti multum oportet plus admisceri q̄ si ignobile in iuua
mento fuerit. nobile intēdo qḋ principaliter membra cōfor
tat. Ex colligātia sui cum alia cum qualibet simplex proprie
tate: non nisi cum alia habeat cum qua multum est apponē
dum vt cōfortet potionem per sui multū iuuamētū. Si au
tem in eadem potione aliquid fuerit qḋ idem explere possit
mediocriter ponēdū erit. Ex loco membri: q: si infirmū mē
brū a stomacho sit remotū: oportet multū apponi ne ex lō
ginquitate vie deficiat prius q̄ ad infirmū mēbrum perue
niat: disturbatur enim aliquibus in via offensuꝫ humorib⁹
Et si mēbrum infirmū stomacho sit vicinū: quantum suffi
ciat erit ei dandum: cum nō in vijs inueniat obstaculū. Ex no
cumento medicine: q: si simplex medicina quedā mēbra ad
iuuet: quibusdā v̄o noceat: ⁊ iuuamētum alterius adiuuat
parua hmōi ponenda erit quantitas. Si composita medici
na admixtū habeat vnū iuuamentum alterius virtutis defi
ciat: oportet de iuuatiua multa detur quantitas: hec est cau
sa simplex simplicis ponderis simplicis medicine in cōposi
ta ponende. Si autem causas velimus vnde fuerit necesse
simplicis medicine multam quantitatem ponere: erunt sex.
vna: q: debilis est virtus: scḋa vt multorū sit iuuatiua: ter
tia vt iuuamentū sit nobile: quarta q: membrum medican
dum a stomacho sit remotū: quinta q: proprietatem adiu
uat qḋ nō facit quelibet alia sexta q: quodlibet admixtū ha
beat vnde virtus sua non deficiat. Cur autem simplicis me
dicine paucam quantitatem in composita oportet ponere
similiter sunt sex cause prioribus opposite: virtus fortissima
iuuamētum paucum: ignobile iuuamentū: locus mēbri in
firmi vicinus: aliquid aliud admixtum itidem vt illud iuua
mentum in medicina non habeatur: vnde sua virtus minua
tur. Causa ordinande quātitatis simplicis medicine in com
posita multipliciter est dicēda. Una si fortis sit ⁊ multi iuua
menti de qua mediocriter debet poni non est augēda ꝓpter
fortitudinem: sui neq̃ parū ponendū propter multum sui in
uamentum. Secunda cum sit fortis ⁊ pauci iuuamenti de
qua parum est ponendum: non multum propter fortitudinē
vel quia parū iuuat. Si aūt virtus est debilis ⁊ iuuamenti
multi plurimū est apponendū: quia duo sunt vnde multum
est apponendum: debilitas virtutis ⁊ multitudo iuuamenti
Quarta: q: virtus debilis parum habens iuuamenti vnde
mediocriter debet poni cū nec virtus defecta sit multa erit
ponēda quantitas vt ex multa faciat quātitate qḋ fortis fa
ceret cuꝫ paruitate. Quinta cum sit iuuamenti multitudi
ne iuuamentum nobile vnde ⁊ hic multam quantitatē opor
tet apponere. Sexta cū paruum sed nobile iuuamentū vn
de mediocriter est ponēdū. Septima cum multum iuuat et
nobiliter: ⁊ locus infirmi mēbri sit remotus vnde ⁊ modera
te erit apponendū. Octaua cum iuuamentū sit multuꝫ ⁊ no
bile: sꝫ virtus erit debilis de qua multū debet poni. Nona
si locus infirmi membri sit longe ⁊ iuuamentū eius nō sit in
alia medicina simplici: oportet nimium apponi. Decima cū
virtus eius sit fortis iuuamentum multum ⁊ nobile ⁊ sit lo
cus mēbri vicinus: moderate debet poni. Undecima si om
nia predicta adsint: sed iuuamentum eius in multis alijs e
ibidē sit: oportet de quātitate moderate minui. ꝙ si propriū
quid assumit cōuenit sibi iūgi. His autē modis oportet stu
dere in mixtiōe simplicis medicine in cōposita. Si autem ad
iuuentur que de simplici medicina in composita. Si autem
adiuuentur que de simplici medicina necesse sit tota ⁊ pluri
ma apponi in cōposita medicina: oportet apponi in pōdere
quātitatis. ꝙ si tota vel plurima de quibus pauca in quātita
te composita admixtione adiuuentur conuenit minui. Sed
si equaliter exmoderari. Tu aūt poteris intelligere virtutem
et defectionem seu iuuamentum simplicis medicine de par
ticula practice nostri libri in libro graduum.

¶ De cōposita medicina ⁊ qualiter sit sim
plex in ea locanda. Cap. iij.

Priusq̃ de composita incipiam⁹ medicina: bo
num est vt dicamus qualiter simplex in ea sit lo
canda: debet enim esse electa ab omni admix
tione semota: neq̃ puluis: neq̃ terra vel alia
macula sunt adiungenda: nec putrida: que au
tem sicce erunt ⁊ pistande molendino macerā
de erunt: si autem de petra in mortario vel oleo mūdo et da
ro secernētur: aut bis vel ter cum subtilissimo cribello. quan
to enim sunt subtiliora tanto iuuantiora ⁊ mutabiliora in sto
macho et in epate. Galie. tamen precipit lapatium non sub
tilissime puluerizari: subtilia enim dicit non iuuare: singu
la enim singulariter pistentur: deinde certo pondere admi
sceantur gummi. Si medicina vinū sapam vel succū reci
piat: oportet hoc duob⁹ vel tribus diebus dissoluēdū pone
tur: deinde admisceatur. Si autem potio cum melle distem
peretur: oportet vt mundificetur ⁊ a cera depuretur: qḋ quā
si triplum dicatur speciebus: si tempus hyemale fuerit. ꝙ si
estas duplex ⁊ medium. prius aūt mel apponendum est su
per quodlibet gūmi liquiduꝫ: deinde puluis paulatim appo
natur ⁊ sic tarde distemperetur. post in vasis recondatur ar
genteis vel stanneis: neq̃ impleatur: remissis fere quattuor
est ebullire potest ⁊ inflare: vt fumus exeat duobus siue tri
bus diebus discooperias. ¶ Si vero trocisci tibi sint faciēdi
puluerizentur subtilissime: ⁊ cum succo perfecte distempe
rentur sibi competenti: deinde in vmbra sunt exiccādi vespe
re et mane remouēdi infusi enim repositi marcescūt peritu
ri. ¶ Si autē lacca introierit debet prius sic lauari: mūdet
a fustibus suis ⁊ pistetur subtilissime et secernetur: sicq̃ ac
cipiatur aqua vbi reubarba. coquatur ⁊ radix squinanti et in
mortario moueatur: deinde cum spissis pannis coletur: qḋ
supererit reddatur mortario itidem sicut prius faciendo: to
tumq̃ per pannos exire cogendo puluerem: qū̄ resederit

aquam proijcies ⁊ in vmbra perficcabis: tandem inde accipies quantū necesse fuerit. ¶ Si autē pilule sint faciende siue laxatiue siue nō: ⁊ gūmi intrauerit cū succo. pilule iterū in aqua cali. debent dissolui ⁊ in vmbra exiccari. ¶ Catartica debent decoqui cum multo tēperamento: ne forte virtutem suā amittant. Si autem epithimuz receperit nō cū speciebus excoquatur alijs: sed cū cōpleta fuerit decoctio: dimittatur aliquantulū: ⁊ sic coquatur. Si aūt cassiā fi. vel mānam: receperint postq̄ colata fuerint imponas ⁊ scḋo cola. ¶ Si serū dandū sit ad bibendū: ⁊ cū opizacca. est apparandum: sic erit faciendū: lactis caprini lib. ij. accipe nō lōge nec prope a parturitiōe: deinde temperato igne excoque ⁊ oximel. ʒ. ij. vel. iij. bullienti misce: ⁊ vacuitatem caldarij cū spongia infusa in aqua extingue, anteq̄ opizaccarā inijcias: tādē de foco depone ⁊ sacculo imposita quousq; colentur suspende: ⁊ deinde effluētē aquā caldario repone cū exagio. j. salis gēme bene pistati: ⁊ bulliēti spumam tolle sicq; colatā da bibere. Et si cū medulla croci hortolani facere volueris: pistatā bullienti mitte ⁊ cum fuste sicuū vel palme resolue: sicq; tandē fac sicut de priore. Si cū coagulo bullienti mediam. ʒ. coaguli distēperatam supmisce: ⁊ inde sicut pri⁹ age. ¶ Si epithimata sint tibi facienda: vbi oleū ⁊ cera intrant: in hyeme vnicuiq; ℥. olei cere. ʒ. j. in estate. iij. impone: species autē alias bene puluerizatas suppone ⁊ in mortario intermisce si casibus vel facturis cera ⁊ oleum in mortario ponantur: deinde paulatim succis impositis distemperentur ⁊ singulari ℥. olei. ʒ. ⁊ ß. imponat. ¶ Si pulueres sint faciēdi de spermatibus assatis super lapidem vel terreā testā prius calefactam assanda sunt spermata: ⁊ vsq; quo odor exeat resoluenda ⁊ ne comburantur cauenda. Si autem miroba. pul. illum intrauerint coq̄ in succo coctanorū quousq; consumatur ⁊ cū oleo ⁊ butyro assentur: ne tamē ardeāt caueatur. ¶ Medicamina de lapidibus sicut antimo. tuthia magnisia litar. cachimia ⁊ similib⁹ subtilissime pistētur ⁊ secernant: deinde secundo pistentur ⁊ cū succo vel succis si forte intrauerint septem diebus maneāt: deinde in vmbra siccentur ⁊ tertio pistent. vt quasi atomi conficiantur. ¶ Ita lauetur sedesch: et tuthia subtilissime trita cum aqua clara fontis donec clarificentur moueantur: deinde aqua colata quod residet in vmbra siccetur: sicq; fiat de omni lapidea ⁊ metallina medicina.

¶ Uiscū si intrauerit medicamina in aquā primit⁹ infusuz decorietur: ⁊ in mortario contūde se. sambuci mundati mittatur: ⁊ cum melle mixtis medicamina cū eis distēperentur.

¶ Plumbum sic comburitur: mittatur in coclearío ferreo in olla cū aliquantulo sulphuris ⁊ in fornace ponatur donec comburat. ¶ Scorpio si forte intrauerit in olla enea de pasta vndiq; coopta mittat ⁊ in pistrino plurib⁹ vicib⁹ calefacto carbonibus extractis per vnam noctem dimittatur ore pistrini fabricato tādē extrahat ⁊ quātū opz infrigidetur in vase vitreo recondatur. ¶ Uitrū sic cōburitur: mittatur in fornace fabrorum donec vitrum sit liquefactum: deinde extrahatur ⁊ in puluerē redigatur. ¶ Cācros propter phti. ysicos ⁊ emoptoicos sic preparabis: incisis pedib⁹ sissoq; vētre lauentur ⁊ in olla terrea ex creta ⁊ luto illinita immissi mittātur in pistrino in quo panes cocti sunt ⁊ nocte vna maneāt: caue tamen ne puluerizentur donec desiccentur: hoc fiat cū sol est in leone. ¶ Karabe ⁊ karabridā sic vrantur: missi in olla terrea de pasta coopta ⁊ in furno de quo panes sint egressi maneant per vnam noctem. ¶ Cācri fluminis sic preparentur: cruribus eorum abscissis findatur vēter ⁊ lauetur cū cinere quercus sale ⁊ aqua: deinde cū aqua dulci donec nihil salsuginis habeāt: postea cum rafano sufficiēter coquat.

¶ Cantarides in vase os strictū habēte mittantur: ⁊ os pāno lineo liget: deinde in os alterius vasis forte acetum habentis ⁊ bullientis mittantur vt moriantur. ¶ Olea autem sic fiant: contusis speciebus in eis mittendis addatur tantū aque q̄ possit cooperiri ⁊ plus parum: deinde oleum super addatur: ⁊ sic coquatur donec aqua cōsumat. ¶ Hoc autē facit scorpio in vrina prouocanda ⁊ purgandis vasis vrine quod screatur in stercore: et intestinis comburatur vt superius ligetur ⁊ puluerizetur: ⁊ puluis eius misceatur cū diureticis vt apio maratro petro. aniso ⁊ similibus.

¶ De antidotis cōficiēdis: ⁊ primo de tyriaca ⁊ qui fuerint inuentores. Cap. iiij.

Tyriaca est gloriosissimū antidotū: quos enī mortifera sauciant aialia procurant. Hō nōi antidoti inuētor fuit Andosius madius inclytissim⁹ medicus Ideoq; denoiauit a tyris serpentibus tyriacam Andromachus eos primit⁹ huic antidoto adiunxit vt veneno magis repugnaret: caro enī tyrorū: q: similis est veneno: illud adeūdo desiccat. At Gal. singularū medicinaruz rationem perpendens dicit hoc iuuamen esse nō solum cum carne: sed cū speciebus principalia mēbra confortātibus: ideo sanitatem custodit ⁊ causam morbi pellit. ℞. trociscorū sqlle. ʒ. xlviij. Democritus vel demetri⁹ gal. tempore xlvj. posuit troci. tyri. ʒ. xxxiiij. troci. ydiocri. ab auctore vl' herba: pipis: opij. aā. ʒ. xxxviij. cinam. ʒ. xij. ⁊ hoc ab antiqs: magnus autem in tempore Gal. princeps medicorum duplū pondus mitebat de eo. ʒ. xxiiij. ro. se. rape siluestris. scordei yreos agarici succi liqui. olei balsami. aā. ʒ. xij. myrrhe croci zinzibe. reubar. pentaphilon. quidam dicunt agni casti calamenti agreste prassij petrosi. sticados costi piperis al. ⁊ longi thuris diptami sauine gūmi lentisci casie polij spice. aā. ʒ. vj. stora. apij sisele. nastur. camepi. ameos camedre. suc. ypoquisti. celtice lōge. i. scithe spice celfolij. aā. ʒ. vj. meu gentiane maratri terre figillate vitreoli parū vsti amomi acori carpobal. ypericon su carda. gūmi antsi acatie. aā. ʒ. iiij. dauci galbani galle bdellij f'm alios bitumē iuda. centaur. mi. aristolog. lō. f'm nos rotū. q: est fortior. aā. ʒ. ij. zenocrates vō ⁊ democri. ponebant ex nigella. ʒ. ij. mellis apum flores thi. pascentium despu. lib. x. sape qḋ suffi. gūmis solutis ⁊ terēdis tritis ⁊ cū balsamo motis: deinde cum melle temperatis in vase optimo ponantur: non tamen omnino impleatur.

¶ De tyriaca andromachi. Cap. v.

Aliter andromachus q̄ Gal. operabatur. ℞. trosci. squille. ʒ. xlviij. troci. tyri. ʒ. xxiiij. rosa. ire. liqri. se. raphi. cinamo. scordiō opij agari. aā. ʒ. xij. carpobal. ʒ. x. piperis al. meu mirte croci casie diptami spice prassij squinanti calamenti thuris polij sticados petro. zinziberis radicis pentafilon. aā. ʒ. vij. apij camepi. figie amomi spice cel. terre figillate folij camedre vitreoli vsti gentiane carpobalsa. anisi succi ypoquisti. acatie gūmi maratri siseleos ipici nastur. al. ameos sagapini. aā. ʒ. iiij. casto. aristolo. lon. dauci bitumi. iudaici opobal. centaur. mi. galbani. aā. ʒ. ij. puluerizāda puluerizaz: gūme in sapa vel in vino seu in melle liquefiant ⁊ puluere fricato cum balsamo gūme addantur: deinde cum melle temperentur: detur post. v. vel. vij. annos: seruatur vō per xx. annos: curat autem venena siue morsum: ⁊ hoc quod accidit ex mortifera potione. Sed ad hoc post septem mēses detur: ⁊ post annum vnū mēsura vni⁹ exagij: vel ad plus vsq; ad. iiij. alij dant. j. vel. ij.

¶ Trocisci ydiocri.

Trocisci ydriocri supradicti. ℞. calami aroma. cyperi su. assari xilocasie masti. aā. ʒ. vij. squināti croci. aā. ʒ. ij. policarie alb. ʒ. xx. puluerizentur: ⁊ cuz vino vetustissimo vel sapa temperentur: ⁊ trociscus vni⁹ exagij informetur: manus tamen vngatur balsamo: trocisci vero in vmbra siccentur.

¶ De trociscis ydiocri ⁊ squille ⁊ de modo cōficiendi eos. Capi. vj.

Trocisci squille: parue squille nō multū humide cum pasta fermentata cooperiantur: decoquātur: deinde cum tantumdē pulueris orobi satis pistentur: ⁊ cū vino troci. informentur vncta manu cum oleo ro. deinde non infra mittātur donec exiccentur. Andromachus autem duplum pondus orobi ponebat: magnus autem medicus ecōtra: democritus equaliter. Causa fortitudo est squille in multū forti modicū. Ideo considerauimus in tyrorum troci. panē ponētes. paruas squillas eligamus: q: minus sunt humide: et ideo min⁹ acute: assentur vt magis deficiāt: cooperiātur ne incendantur: ⁊ fermentata pasta: quia natura eius subtiliatius ⁊ dissolutius: cum orobo misceantur vt ab eo deficcē

ur cū orobus mundet intestina: et sit contra venenum.

De electione tyrorū serpentū. Ca. vij.

Yri vo sint iuuenes et femine. feminis sunt dentes. iiij. masculis. ij. iuuenes vo qui velociores sunt caput erectum portantes color in eis est rufus citrino rubori pertinēs: oculi rubei: aspect⁹ terribilis: caput latū: vēter rufus et coniunctus hi accipiātur qui sunt temperati inter fortitudinem et imbecillitatem neq mortiferi sed cornuti: et ij qui in quercu inueniūtur: nec debiles sicut domestici: et iō femine eligantur. q: defectiores sunt masculis et nō tam male qualitatis. rubei: q: venenū in nigris est pessimum: in albis est color debilis: in rubeis mediocris: velox motusq sursum: hoc em̄ significat eos sanos et calidos et paucos humores esse in eis. latitudo capitis significat cerebri fortitudinem. coniunctio ventris eiusq duritia virtutem notant: et paucas in eis esse superfluitates: vere capiātur cum sol est in fine arietis et in medio tauri initio. s. circa ripas maris vbi arbores existunt et aliqua nascētia: que enim in estate capiuntur venenū habent acutū et incensiuū: horum qui sunt autumnales venenū est paruū propter estatem consumptā: hyemales autem sunt debilissimi mouere se nequeunt adherētes terre: igitur in vere tēperati mox vt capiuntur aptent: morantes nihil valebūt cū eorum venenū acutius est et corruptū: qui tamen in cauernis capiūtur per aliquot dies exerceri permittātur vt calor cōfortetur: humoresq depellātur: deinde caput et cauda digitorum quattuor mensura incidantur: q: ab eis mali humores fiūt: et in eis venenū existit: in corpore vo parū: et tantūdem cutis auferatur: et ventre fisso viscera eiciantur: cutis enim susceptrix est humorē a mēbris expulsorum. vēter vero semper hūidi. cholericis et melācholicis subditus: postea in dulci aqua lauentur nimis: et siccati in ollā lapideam vel stāneā mittantur ex aqua clarissima et dulcissima fontis orientalis leuissime fluentis: vnde cooperiank adiunctis aliquantulis fustib⁹ tithimalli et sale et sic suauiter coquātur donec caro a spina separetur: deinde spina electa caro in mortario lapideo cōtūdak vt pul. panis bn̄ fermētat⁹ pistek paulatī addendo de iure donec conficiatur massa quedā: post troci. faciēs exagij vni⁹: et vncta manu ex balsamo: et ad vmbrā siccētur qualibet die reuoluendo ex balsamo parū iungendo. olla sit noua vel stānea vt nihil putredinis habeat: calidissima vt nulla qualitate extranea sit infecta: sal ponitur vt venenū in carne desiccet: sit anetū: q: dissolutiuū et mundificatiuū est: ignis sit suauis vt non incendat: panis mittitur vt carnis desiccet humiditatem et ne putrefiat custodiat: sola enim caro putrefit: ponitur balsamum vt ab aere non ledatur: caro in his mittit: vt humo. ab interiorib⁹ ad exteriora expellat. propter hoc antidotum istud superfluos humores interiores et exteriores inanit.

De pessimis humoribus contra quos tyriaca datur. Cap. viij.

Uibus ergo pessimi superabūdāt humores: quibus etiam generātur pediculi: et quibus cutis excoriatur: et qui grossos habent humores et melancholiā seu leprā et morpheā: curank hac bibita iuuamētū eius est multiplex quis ex diuersis simplicib⁹ et cōpositis est. Simpliciū aūt alia desiccāt vt vitreolum: alia principalia mēbra confortāt: vt sticados ypoquist. quedā mūdant vt diuretica et menstrua prouocātia: epatis et splenis oppilationē aperiētia et apostematū q̄ sunt in visceribus dissolutiua: nōnulla mūdāt instrumēta spūs sic gūmi sigia prassiū: et silia qdā purgāt sensuū mēbra. i. cerebrū et neruos velut agaricū galbanū serapinū. Cōpositorū vo alia desiccant et mūdificant vt caro tyrorū: alia desiccāt et confortant sicut spica: aliaq mūdificāt sensuū stomachū et spūs: vt aristol. lon. et alia mundant et inaniūt instrumenta cibi et sensus vt agaricū: alia purificant cetera corporis mēbra vt carpobalsamum qd stomachū purgat p vrinā et instrumēta spiritus q: anhelitū dissoluit: et q: iuuat cerebrum valet epilepsie: principalia membra confortat: q: est aromaticum: venenum desiccat. Etiā pprietas tyriace est veneno resistere ideo

composita ex multis simplicibus: aut ideo vt extraneas humiditates desiccet: vesicam confortet: membra ciborum et spūs mundet: humores a cerebro depellat: etenim oēs morbos curat: cōtra venenū valet q: desiccatiuū est: quia corruptos humores sanat: et vulnera intestinorū et egestiones et fluxum sanguinis arcet: emorroi. medetur: et quia viscera cōfortat pdest male digestioni: curat q apostema et oppilationes apit: morbos membrorū occultorū sanat qm̄ stomachū et epar confortat et humores mundificat. Itē cum speciebus mundificantibus mundat tussim anhelitū costas pectus et pulmonē per ea que depellūt humo. ab instrumētis ab: sanat inflationes stomachi et intestinorum torsiones et yliū dolorem. Cū his aūt q̄ vrinam prouocant et menstrua procurāt ictericiā hydropē renum oppilationē et vesice ac viscerū apostemata lūbricos ascarides ac cucurbitinos. Cū his q̄ cerebrum mūdant: curat epilepsiā hemicra. et cephaleā. auditus duritiē et diminutionē visus et defectionē. Quid plura: oēs morbos frigidos et hūi. et melācholicos etiam diuturnos curat sicut lepram arteticā podagrā et similia: morbis autē cholericis et sanguineis min⁹ pdest. In morsu tyri vel mortiferorū serpētū cum. ʒ. iij. vini odoriferi. in morsu canis rabiosi ℈. j. cum. ʒ. j. cancrorū fluuiorū. ad scorpionis morsum. ʒ. ß. cū vino et vngatur morsus cum oleo tatū tēperato. ad morsum vespe. ℈. j. cum aceto. ad toxicatū: aut qui bibit mortiferam potionem sicut elacteriū opiū eufor. iusquia. cantarides et similia. ℈. j. et ß. cum vini odoriferi. ʒ. j. et aliqn̄ exagia. ij. dāda sunt. ad tussim et dolorē pectoris atq costarum in modum lupini cū melle. ad inflationē stomachi et intestinorū. ʒ. j. et ß. cū apozimate cimini. ad caninū appetitū in modū auellane rigorē habēti sine feb. ℈. j. cū cali. ad secūdinā et fetū mortuū eiciendū in modū lupini cum sapa mittū. cū apozimate asari te diptami et sauine et lupini. ictericis cum apozimate asari si ictericia sit pter splenem: hydropicis in modū auellane cum aceto diebus cōtinuis sanguinis fluxui in modū lupini cum aceto mittū. vulneribus renū cum sapa. vulneribus intestinorū cum apozimate masti. nefreticis in modum auellane. cū apozimate petro. apij anhelitu in modum lupini cum ʒ. j. oximellis squille. diebus cōtinuis epilepticis in modum fabe cum apozimate siseleos et cum oximelle: et da. ℈. j. cum apozimate squille. Crapulosam solutionem habenti. ℈. j. cum sirupo malorū si phlegmatica est. ptisis in modum fabe vel auellane cū apozimate marati et cimini. lūbricos ascarides cucurbitinos cū apozimate abrotani. cephalee i modū lupini cum apozimate ozimi vel leuisti. epilepsie paralysi cum apozimate radicis et mellicrato.

De probatione tyriace. Cap. ix.

Ic autē probatur: si sumatur post laxatiuū ex scamonea factū et coloquinti. et similis in modū minime fabe et solutionē constringat: fortis est et bona: sin autē non. Item sic probatur: quia si gallus a tyro vel serpēte alio morsus fuerit: da ta sibi tyriaca si nō morit bona est tyriaca. similiter si potio sumatur mortifera, et illi data tyriaca idem contigerit: bona est.

Quibus temporibus tamen est danda: et per quot annos seruetur eius fortitudo. Cap. x.

Yriaca non est danda nisi post. xij. annos: vel ad minus post. vij. seruatur aūt fortis vsq ad. xxx. annos post deficit vsq in. l. post hoc tēpus deficit omnino. Cū fortis est datur in morsum reptilium: canis rabidi et mortifere potioni. debilis ceteris pas. danda est.

De tempore duratiōis trociscorū squille ydiocri et plurium aliarum medicinarum cōpositarū. Cap. xj.

Rocisci squillitici de tyro et ydiocri a mensibus duobus vsq in annum possunt seruari: cumedre. eucaristi. philoniū a tribus mensibus vsq in quattuor annos. Diasulphur: reseth henethe a septem vsq ad quattuor annos. diacucurma: dialacca: omorusia: diacasia: a duobus mensibus vsq ad annū et dimidiū. socrugene muscata et vtraq trifera a duobus mensib⁹ vsq ad tres annos. hiera. pulue vsq ad ... a sex mensibus vsq in quattuor annos. Pilule vsq ad duos annos. pul. aut trocisc. vsq in sex mēses. trocisc. durāt vsq in annos

vsq; in annos duos. epithimata donec odores amittant. opobal. atq; camphora quanto vetustiora: tanto meliora sunt: emplastra et vnguenta vsq; in septem. sirupi vsq; in annos quattuor. Galie. testatur q succu3 coctanoru vsq; ad septem annos seruasset incorruptum.

De esdra maiore. Capi. xij.

Esdra maior. R. amomi: myrrhe: spice: lacce: folij: spodij: gariofiloru. memithe: reu. chimolee: costi: genciane: galbani: bdellij: an. ʒ. xij. squinanti: succi hypoquistidos. an. ʒ. viij. piretri cinamo sulphuris viui: aneti: splenis: ventris merguli equini: euforbij: opij: celtice: foliorum nucis: florum dufi os. liiij. ana. ʒ. vij. croci exag. xxvi. petro. dauci: epithi: floris: celtice. ana. ʒ. xiiij. dragaganti: piperis albi et longi ana. ʒ. ij. seminis rute. ʒ. ij. yreos. ʒ. xv. thuris. ʒ. xxij. iusquiami. ʒ. xxviij. casie. trocisci ydiocri. ana. ʒ. viij. seminis pomorum citrini mundati: sumac. ana. ʒ. ij. opobalsa. ʒ. xxiiij. et ß. succi abrotani: radicis enduuie. ana. exag. xx. frondiu3 citrini. ʒ. xxx. puluerizanda puluerizetur addenda reliquis: da in modum tyriace. quidam addunt armoniaci. ʒ. ij. alij dicunt nocere stomacho. Trocisci. ydiocri. R. camomille albe et rubee sumac. assari: myrrhe: iusquiami albi. xilobal. equale pondus: fac trociscos exag. ij. omnium.

De pluribus descriptionibus mithridati. Capi. xiij.

Mithridatum a mithridate rege: et Ga. dicit in quibusdam venenum suscipientibus: eo q digni erant morte tentatu: tamen euaserunt huiusmodi antidoti gratia. Galie. cosiderans species eius vidit q queda species eius vtilissime essent morsui aranee: et lupi suffocati qui lepus marinus dicitur: et nonnullis alioru venenosorum morsibus: ideoq; credidit cotra omnium reptilium valere venena. Andromacus vero pondus in quibusdam minuens: in alijs augens mensuram ex eo tyriacam composuit carne tyrorum post adiuncta. Tyriaca igitur valentior est mithridato cotra solum venenum tyrorum. R. liquiricie. ʒ. vj. et karachie. xij. opij. ʒ. iiij. et karabe. ʒ. vj. castorei. ʒ. vj. et ker. vj. polij. ʒ. vj. et ker. vj. costi. ʒ. iiij. et ker. vj. piperis lon. ʒ. vj. et ker. ij. celtice. ʒ. vj. ker. viij. hypoquistid. ʒ. vj. acori. scordeon. ana. ʒ. ij. et ker. vj. casie. ʒ. v. et ker. vij. thuris. ʒ. vj. sisel. ʒ. vj. folij. ʒ. v. salis. ʒ. vj. et sm quosda3. v. et ker. vj. myrrhe. ʒ. vj. croci. ʒ. vij. et ker. vij. stor. ʒ. vj. et ker. viij. cinami. ʒ. vij. et ker. vj. dauci cretici. ʒ. vj. et ker. viij. zinziberis. ʒ. vj. et ker. vj. fu. ethiopie. ʒ. ij. petro. maratri spice. ana. ʒ. iiij. ypici. ʒ. ij. acatie. ʒ. ij. genci. ʒ. iiij. anisi. ʒ. iij. diptami. ʒ. vj. et ker. xij. meu. ʒ. iiij. et sm quosdam. ʒ. ij. squinanti. ʒ. et ker. vj. vini morielensis: mellis quod sufficit. Coquion mithridati predicti. R. passo enucleatorum. ʒ. iiij. terebetbine. ʒ. xxiiij. myrrhe squinan. ana. ʒ. ij. cinamo. vngule. mar. aro. casie: celtice: mellilo. cipi. daphnidis. ana. ʒ. iiij. calami. aroma. ʒ. viij. croci. ʒ. j. demus fisaam: idest bitumis iudaici. ʒ. ij. et ß. vinum et mel. he sunt quindecim species. Mithridatu3 romanum pdest oppilato epati: duro apostemati ventri pectori: sanguinis fluxibus ex interioribus corporis: putredini: egestioni: inflationi: dolori stomachi: coitu3 excitat: cuse clarificat: appetitu irritat. lapides in vesica frangit: fetum custodit: et est contra venenum et propinquum tyriace sm iuuamen. pdest etia3 nimie frigiditati: et maxime senescentibus: et senescetibus senibus: anhelitui: asmati tussi: diuturne: sanei in pectore ex corruptis humoribus: diarrie: appetitui: melancholiam curat et prohibet cephal. visum clarificat: venenum destruit et omne mortiferum: ideoq; dicitur athanatos. R. myrrhe croci agar. zinziberis cinamomi dragaganti. ana. ʒ. x. spice. thuris sinapis albi. xilobalsa. sticad. costi: sisel. camep. galbani terebethine diptami: piperis longi: succi hypoquisti. castorum: folij: stora. ana. ʒ. viij. casie. piperis albi et nigri: hermod. scord. polij dauci: mellilo. genciane: balsami: carpobalsami: bdellij. ana ʒ. vij. rute. ʒ. viij. amomi: celtice: matricis: gummi: petro. cordu. maratri: apij: opij: rosarum. ana. ʒ. vj. anisi: acori: meu: asari: serapi. ana. ʒ. iij. fu. acatie: stinci: yperici. ana. ʒ. iiij. vinum et mel: et oleum laurinum. Coquion mithridati. R. prassij. ʒ. ij. thuris. ʒ. xiiij. myrrhe squinati. ana. ʒ. xx. cinamo. bdellij: vngule: mara. celtice: mellilo. cyperi: daphnidis. ana ʒ. iij. calami. aroma. ʒ. ix. croci. ʒ. bitumi. iudaici. ʒ. ij. et ß. vinum et mel. Mithridatum imperatorum que potio est caput omnium potionum sicut macedonici testantur: prodest his qui venenum acceperunt si detur in modum fabe: cum vini puri vel mixti emina a serpente percussis: cum mulsa quibus iecur est durum vel torquetur: diuisionem et vrinam facit: ad fabe magnitudinem tussientibus vel oculis laborantibus et ore dolentibus: ad ciceris magnitudinem ptisis: prodest febrietibus ante horam accessionis ad auellane quatitatem: tethanicis: epistotamicis: corruptisq; spasmo ad lupini mensuram: cum emina aque fit contra venenum mortiferu3 contra morsum serpentum et aliorum venenosorum animalium: sicut balisci: aspidis: scorpionis: et vermiculari qui occidunt: prodest etiam ad omnem capitis dolorem. vagis mentibus et sensu3 amittetibus: tremulis: et qui stare no possunt et quibus caligo descendit ad oculos: et quibus surdescunt aures: podagre: pedum dolori: neruoru3 dolori: glandibus collo: renibus: epati: ptisis: dolori costarum: omni tussi: sanguinem fundentibus et phlegma: et plagatis: paralysi: et qui se corrumpunt manibus per omne tempus feb. et ad maculas corporis melancholici: et ad omne malum ledens in corpore: et ad vitium vulue cu sanguis secundine cum ad tempus non venit menstruale: his detur ad magnitudinem fabe egyptiace cum melle. R. squille: piperis longi: opij rosa. liquirici. ana. ʒ. iiij. yreos ozimi. ana. ʒ. j. et ß. folij myrrhe casie. an. ʒ. j. scordeon: assari: balsami: cinamomi aluthimi: agar. costi: celti. croci: squinanti: libani: piperis albi et nigri. diptami: prassij: ruptorij: id est polip. petro. sm quosdam ciclaminis: cappa. floris agni: macedo. sm quosdam peonie. camedre. camep. ana. ʒ. ß. sm quosdam pfidie: carpobalsami: gummi cedri: dragaganti: maratri: carda. sisel. acatie: serapi idest seminis sinapis. ypericon ameos letisci raphani abro. opobalsami castorei leuistici: seminis rute: miconis ysopi: origani: eleni: pini: nitri: rami cedri: daphnidis: balari. ana. ʒ. ß. dauci: aspalti: galbani: entri: sulphuris: mellis: laccis: serapi. ana. ʒ. j. peuced. aristo. longe. ana. ʒ. ß. zarnabij: idest roris marini: gencia. ytingi: radix. ana. ʒ. ß. rape acori. an. ʒ. ij. sm quosdam calami silphij damphnocoti croci. ana. ʒ. ß. arnoglo. carda. malabac: idest scorce hedere. an. ʒ. j. coloquinti. reupon. sticad. arthemisie. nepi. terebethi. zinziberis. pentafilonis. storacis. seminis vrtice. amomi. ana. ʒ. j. corticis granatorum: cimarum mirte: spice: terre sigillate. armo. apij. epi. petro. ana. ʒ. ß. mel et vinum quatum sufficit. terantur terenda et p quattuor dies cum spatulis moueantur.

De tyriaca cuiusdam indi et eius vtilitatibus. Capi. xiiij.

Tyriaca indi cuius virtus dum est recens non est fortis: sicut vetusta: caro enim serpentis dum recens est calida est et humida: ideoq; debilis: cu3 autem inueterascit calida est et sicca: dum datur considera tempus etatem et regionem: et morbum. ad morsum serpentis et scorpionis: et contra malum medicamen da in modum auellane cum vino. ad capitis dolorem. ʒ. j. huiusmodi cu. ʒ. j. et ß. passul. et olei. ʒ. iij. simul misceatur et in cerebro fundatur. ad oris vicia arsuras et faucium tumorem vtere stipticis: vt succi cisti. ʒ. ij. mellis. ʒ. vj. cum ʒ. j. et ß. vini. ad elephantiam cum succo squille. ʒ. vj. croci magnatis. ʒ. vj. vini. dabis autem hec mane et sero per multos dies in quatitate predicta. ad epilepticos et stomaticos et paralysim: da in modum auellane cu decoctione rute camomi. ad ytericos ad modum fabe egyptiace: cu3 decoctione assari: mane ad hydropisim sola detur: ad raucedinem de. ʒ. ij.

cium dragaganti τ cimini.ana.ʒ.ij. arteticę teneatur in ma-
nu.ad apostemasim oculorum.ʒ.iiij.bis cum dragaganti et
cimi.ana.ʒ.ij.in modum collyrij.pone in: oculis ad modum
fabe egyptiace cum mulsa ad dissinteriã.ad modum fabe tri
duo τ mane et sero.cum aqua roris sinaci:aque sextarium
vnum τ ß.coque ad ß.ad colicã sine febre in modum auella-
ne cum vino.febricitantibus cum decoctione aneti:ad nefre
ticos cum camomil.ad calculos cũ decoctione aneti:apij:spa
ragi:politri.ad stranguriam cum succo feniculi:ad empicos
cum butyri partibus.ij.τ mellis.j.τ cibapiri: cloquear idest
tyriace in modum fabe egyptiace in mane et sero: τ deam-
bulet: ad empicos cum oximelle.ad splenem cu3 apozimate
capparis cocti cum aqua τ aceto. ad vitia stomachi.ʒ.ij.cum
vino sine febre: si febris sit cum aqua calida:ad stomachu3 τ
reumatismum cum acrimo.humorũ.cum nõ potest digere
re:da cum decoctione thymi mane τ sero:ad fastidium cum
orizaccara:et maxime deambulet.ad anhelitum et disniam
cum aceti squillitici coclearío vno τ mox curat.ad tussim hu
midam cathaputia informetur et sumatur . ad epilepsiam
cum sinapi τ aceto gargarizemus et nocte in modum fabe
egyptiace in qua mulsam dabis. ad quartanam cũ apozima
te api.quattuor diebus.ad tertianã cu3 apozimate de radici
bus apij: τ absinthij.ad quotidianam cũ oximelle.ad suffoca
tione3 matricis supponatur.ʒ.j.adipis tauri.ʒ.j.yreos.ʒ.ij.
et ß. ℞.trocis.squille.ʒ.vj.tyri.ydiocri.ana.ʒ.iiij.opij.ʒ.iij.ro.
bitimacos:idest pule.agrestis:spermatis.ana.ʒ.j.τ ß. storce
crete.ʒ.ij.τ ß.yris:agarici:lactindes:carcanij. ana.ʒ.ij.mirte.
ʒ.vj.croci:zinziberis:calami:risi:prassij:sticados:reupon.pi-
peris albi τ lon.pentaphilonis:costi:diptami: squinanti : li-
bani:atronos: terebẽthine:casie:strigni:naydastici. anã.ʒ.vj.
τ storacis:sifeleos:ameos:naspeos:camedreos:camepi. suc
ci hypoquisti:malabati:nardi:genti.anisi:maratri:lepinafre
gi.idest auripi.cachite:amomi:acori:balsami:yperici fu:aca
tie:ameos:carda.ana.ʒ.iiij. prassij : libanostides.ana.ʒ.viij.li
quirici. castorei . ana.ʒ.xij . curmagmatis. ʒ.xxiiij. polij. ʒ.iij.
dauci:galbani:balsami:serapi.opoponaci:aspalti:aristolo.
vtriusq3. ana.ʒ.ij.mellis attici : libras decem : vini salerni:
ciathos.ij.terenda tere et cõmisce cũ melle muscon:mitte in
cacabo super carbones:τ sic superadde per triginta dies ad
solem cõmisceantur.deinde sume. ¶ Tyriaca probata cõtra
venenum et morsum serpentis:scorpionis:reptilium: τ con
tra omnia venena mortifera et stupefacientia:infrigidantia
et desiccantia: τ contra melãcholiam et ventositatem:emor
roydas τ matricis dolore3 epatis et splenis:cutis liuori:car
diacis : epilep. et arteticis : τ nefreticis subuenit. ℞.aristo-
logie vtriusq3:gentiane : costi : daphnidis. ana.ʒ.x.myrrhe:
camedre. camepi. ciperi : reupontici.ana.ʒ.v.carpobalsami:
xilobalsami:zedoaris:betonice.ana.ʒ.iij.balsami.ʒ.j.fricetur
cum eo postq3 temperetur:da.ʒ.j. vel exagium vnum.

¶ De diatessaron τ alijs pluribus antidotis. Capi.xv.

Dyatessaron prodest grosse ventositati intestino
rum: dolori epatis τ splenis:empicis:cardia-
cis: τ est contra venenum. ℞. myrrhe:gencia-
ne:daphnidis:aristologie longe:ana pondus
eq̃le: mellis qd̃ sufficit. ¶ Sceltice vel selithe
contra oẽm phlegmaticam τ melancholicam
passionem : sicut epilepsiam: apoplexiam τ paralysim. ℞.
amomi:spice:euforbij:nasturcij: apij:rute : sinthe:idest flo-
ris:sileris:stercoris bouis et hirci siluestris : sulphuris : ca-
mepi.hellebori albi:ciperi : stora. celide mi.sparagi seminis
xilobalsami:gemme nõ perforate.croci:folij:acatie:storacis:
eruce seminis:ysopi:squinanti:radi.ana.ʒ.x.carui : auri : ar-
genti: carpobalsami : dragaganti:masticis : vncule : sterco-
ris vulpis: capparis : radicis : terre quadriuij . alij ponunt
squam de quattuor annis:serici vsti:zedoari:betonice:zin-
ziberis:piperis albi.se.τ radi.aneti:gencianę:flor squinan.
salis indi:psilij : coralli:alcanne : origani. ana.ʒ.iiij.garioft.
spice:carda.costi:capillor3 ve.yratis:yreos:ase.ana.ʒ.viij. pi
peris nigri τ longi:opij:aristolo.rotũ.τ long.iusquiami.ana.
ʒ.xx.auellane indice. ʒ.iiij.extremitatum salicis:radicis.endi
uie:bituminis indaici.ana.ʒ.iiij.melliloti.ʒ.iiij.τ ß. citruli.ʒ.
iiij.serapi.cordumeni.ana.ʒ.j.terenda terantur : et soluen-
da soluantur in vino: τ mellis quod sufficit: da post septem
menses in modum ciceris cum opozimate radi. sternutatio
quoq3 de eo fiat cum succo maiorane in modum fabe in ca-
nicularib9 diebus. ¶ Antidotũ probatissimu3:epilepticis para
lyticis:cardiacis:spasmo: suspectis:tremulis:timidis:poda
gre : lunatice:grosse ventositati:vertigini : pulmoni:articu-
lis:vulue dolori : aborsui:fetus custodit. ℞.auri:argenti:car
pobalsami:nigelle:stercoris vulpis.capparis:radicis.ana.ʒ.
x.agari.costi:spice:seminis cuscute:carda.ana.ʒ.viij.croci:fo
lij:casie:castorei : squinanti : seminis eruce:gemme. ana.ʒ.x.
amomi:xilobalsami:euforbij:apij:seminis eruce:sulphuris:
stercoris bouis τ hirci:camepi.hellebori albi:ciperi:castorei:
celidonie:sparagi:seminis enduie siluestris : radicis.nucis
musca.sinapis:seminis ana.ʒ.ij.mãdragore:piperis albi:zin
ziberis:aneti:genciane:lingue auis:salisgemme:origani:sa
uine:piretri:auellane indice:seminis vrtice:sete:psilij:coral
li.ana.ʒ.iiij.iusquiami:papaueris : opij: aristolo.longe.ana.
ʒ.xx.reupon.ʒ.viij.maratri:ysopi.ana . ʒ. vij . melliloti. ʒ.xij.
τ ß.masticis. ʒ.iij. macis.ʒ.j.mellis quod sufficit. ¶ Came-
dre articulorum dolorẽ: τ podagram mitigat: τ ne veniat re
pugnat:valet dolori splenis:grosse ventositati:diuturne fe.
colice:oppilationi:anhelitui: vulneratis intestinis:visus de
fectioni:squinantie: sanitatem custodit:plurimas infirmita
tes ventre prohibet. ℞.seminis rute:prassij:scorde.camedre
oppoponaci:sticad.genciane: cordu.figie.ana.exagium vnũ
mirte:costi:piperis albi:squinanti: spice:euforbij : mandra-
gore:amomi.calamen.maratri:dauci:ro. costi : carpobalsa.
ana. exagia.iij. cinamo.exagia.viij.casie : exagia. vij. galba-
ni:succi:eupa.leuistici.gemme : amygda.amarar.ana.exagia
quattuor.opij:iusquiami.ana.exagium vnum:mellis quod
sufficit. ¶ Acaristũ valet ad phthysim:dolore3 ventris:erra
tice feb.colice: τ dolori matricis. ℞.euforbij:casie:opij:amo
mi:acatie.costi: spice:myrrhe:gũmi: seminis vrtice:seminis
sambuci: mundati sulphuris:stora.piperis albi. ana.exagia
vj.ro.piretri:seminis rute : apij. ana. exagia.iiij.iusquiami:
mandragore. ana.exagium vnum : seminis citri mundati
ameos:seminis cicute. ana.exagia quattuor. se.croci horten-
sis : zinziberis.ana.exagia.ij. mellis qd̃ sufficit.

¶ De philonio probato τ alijs pluribus opiatis. Capi.xvj.

Philonium valet dolori epatis : tussi : dolori
dentium τ eorum corrosioni:lienterie:yliosis:
℞.citri. ʒ.vij. papaueris : iusquiami. ana.ʒ.xx.
opij.ʒ.x.petro.ʒ.iiij.apij.ʒ.iij.spice.ʒ.iiij.folij:ca
sie:piretri:carpobalsami : euforbij. ana.ʒ.j.fri-
ca cum balsamo: da in modum ciceris. ¶ Al.imperiale:va
let yliosis:sanguinis fluxui de vulua:aborsui:vuluam strin-
git:egestionem vomitum infamiam curat. τ sanitatem custo
dit. ℞.iusquiami:papaueris albi.ana.ʒ.xx.terre sigillate.ʒ.x.
croci.ʒ.v.spice : mirte : piretri:euforbij. ana.exagium vnum
camphore.ʒ.j.mellis quod sufficit. Superius philonium si
datur cum apozimate apij.τ aneti prodest colicis.cum apo-
zimate polij : cum apozimate radicis capparis spleneticis:
cum apozimate apij τ maratri renibus : τ strangurie : cum
squilla anhelitui : cum ptisano vel apozimate ysopi : tussi.
¶ Athanasia maior que fit cum epate lupi:prodest dolori
epatis et splenis: τ stomachi ventositati:diarrie:dissint.diu
turne tussi : sanguinis fluxui ex superiori τ inferiori parte:
valet vt philoniũ.℞.croci:myrrhe:opij:castorei: iusquiami:
costi:cordij:seminis papaueris nigri:spice:succi eupat. epa-
tis lupi: cornu cerui dextri:equale põdus:mellis quod suf-
ficit.τ da post sex mẽses.ʒ.j.τ ß.vel in modu3 ciceris cum cõ
uenienti potu.Galienus in libro de decem particulis:possi-
bile est inquit iuuamentum:quod fit ab epate lupi cum sua
tota substantia fieri:non cum vna vel cum duabus suis qua-

litatibus: et simpliciter ita dabitur: teratur et exagiuz vnū cuz vino dulci sumatur. vinum enim dulce suauiter tangit epar cibuz portat: et medium est inter calidum et frigidum. et quia cū tota suba iuuat: ideoq3 iuuat oppilationē necessario. calidis eā prodest et frigidis non nocet: nō tamen pdest ethicis epaticis igitur prodest cum aqua datum: aut sapa: aut succo sicut endiuie: coctam: et similiū. Galienus in libro simplicis medicine testatur se multotiēs epar lupi in his medicinis q̄ fiunt de epate immiscuisse: que tamen ob hoc melius operarentur non agnouisse. ¶ Item athanasia minor ad idem. ℞. storac. costi: spice: opij: casie: ana. ʒ. iiij. succi eupa. ʒ. ix. liquiricie. ʒ. ij. mellis quod sufficit. ¶ Cantum vrinam prouocat: lapidem frangit et est imperiale. ℞. eufor. bij: opij: castorei: spice: cinami: zinziberis: piperis longi: croci: ana. ʒ. iiij. iusquiami. ʒ. ij. balsami. ʒ. xxx. ¶ Diasulphur prodest diuturne feb. veteri tussi cum humiditate: diuturno dolori morsui serpentis et scorpionis: vrinam prouocat: et lapidem frangit. ℞. papaueris albi. ʒ. vj. iusquiami: cordu. thuris: meu. ana. ʒ. xij. opij: croci. ana. ʒ. x. sulphuris: piperis longi: costi: myrrhe: aristo. lon. eufor. bij: mandragore. ana. ʒ. iij. mellis quod sufficit. detur de eo in modum auellane. ¶ Aliud diasulphur valet rigori feb. anhelitui: tussi suspiriose: et vitijs vesice. ℞. piperis longi: mandragore: eufor. bij. ana. ʒ. iiij. opij. ʒ. iiij. croci. ʒ. xij. sulphuris. ʒ. viij. mellis quod sufficit: da in modum auellane.

¶ De diasotira et alijs duobus antidotis. Capi. xvij.

Diasotira valet cephalee: vertigini: epilepsie: insanie: diuturne feb. oculorum dolori: sternutationi: vel collum fractis: dolori dentium: passioni pulmonis: et lateris: hypocondrie: epati: catarro: anhelitui: necnon grosse ventositati cum apozimate maratri: intestinorum dolori et epati: et male cogitationi et melancholia: tremori: dolori splenis ventrem prouocat. renum et vesice abundantiam minuit bibita et inuncta mollitiem testiculorum confortat: coitum auget: exterius inuncta podagricis: empicis ex frigido: subuenit spasmo de plenitudine: raucedini: morsui reptilium dolori ventris ex frigido clysterizatuz cum apozimate fenugreci. ℞. casie: mirte: squinanti. ana. ʒ. j. et ß. petro. ʒ. v. apij. ʒ. ij. fiseleos: exagiū. j. croci: myrrhe: cinamo. curmagmatis: figie assari. ana. exagia. vj. anisi exagia. x. piperis albi exagia. xij. piperis longi. ʒ. iiij. opij. exagia. x. ¶ Cromagnia sotire. ℞. costi: myrrhe: calami aromatici: piperis albi: gario. ameos: ana. exagia. iij. spice: folij. ana. exagia. vij. cinamo. croci: meu: masticis: ana. exagia. vj. fu. exagiū. j. tempera cum vino. ¶ Diastorachia valet egestioni: et tenasmon: et solutioni. ℞. castorei: opij: figie: iusquiami: croci: assari: mirte: apij: casie: anisi: spice: boli: balaustiarum. ana. pondus equale: mellis quantum sufficit: da. ʒ. ß. cum apozimate sumac: vel sapa mirte.

¶ De socrugens et alijs pluribus antidotis. Capi. xviij.

Socrugens dolorem stomachi propter frigiditatem et indigestibilitatem dolorem: cholericum soluit stranguriam: et omnem phlegmaticam passionem et grossam ventositatem: et multa alia curat. ℞. castorei: opij: cinami. ana. ʒ. j. et ß. myrrhe: leuscorpionis: et ni. galbani: costi: ana. ʒ. j. et ß. tempera cum melle. ¶ Antidotum contra solutionem ventris et dolores: et tussim diuturnam. ℞. castorei: storac. opij: iusquiami: assari: croci: equaliter: da in modum orobi. ¶ Scolidos ad vulnera renum et vesice: et sanguinis fluxum et mictum. ℞. iusquiami: apij: maratri. aā. ʒ. vij. citruli. ʒ. v. seminis herbe acetose: opij: pinee: croci: auellane asse: amygda. amara. ana. ʒ. iij. seminis scolidos: idest vmbilici ve. numero triginta: da gaganti. ʒ. iij. sape quod sufficiat. da post septem menses. ¶ Arifacium valet melancholice ventositati: melācholie: cardiace: passioni puerorū et vulue. ℞. piperis albi: zinziberis: salis indi. ana. ʒ. vj. opij: eufor. bij: castorei: croci: gariofi. masticis: piretri. ana. ʒ. v. costi. ʒ. vij. ciperi: zedoar. beronici: aristologie longe. ana. ʒ. ij. balsami: aque camphore. ana. ʒ. iij. mellis et vini quātum sufficit.

¶ De resechenete et alijs pluribus antidotis. Capi. xix.

Resechenete valet epilepsie paralysi et colice spasmo: menstruatis: pregnantibus et suffocationibus matricis: abortui: et mulieri ex ventositate murmuranti. ℞. casie: ysopi: mandragore: cicute: maratri: carpobalsami: aristolo. vtriusq3: musci: ambre. ana. ʒ. iiij. carda. ma. et mi. ana. ʒ. xiiij. opij: beronici: myrrhe. ana. ʒ. vj. ozimi curati: macis: ciperi: croci. aā. ʒ. x. magath. quedam species est terre. ʒ. xv. figie. ʒ. v. nucis cipressi: sauine: ana. ʒ. iij. mellis quod sufficit. ¶ Cabrie. ℞. calami aroma. vngule maā. thuris. ana. ʒ. iij. vince: cumini: croci. ana. ʒ. j. figie. ʒ. iij. musci: ligni aloes. aā. ʒ. ß. fac trociscos cum vino vetustissimo. ¶ Antidotum datum contra rigorem feb. ℞. aristologie longe. ʒ. vij. piperis. ʒ. iij. opij. ʒ. ß. piretri. ʒ. vj. mellis quod sufficit. da in modum lupini. ¶ Antidotum de assa ad idem. ℞. asse: piperis: rute: equale pondus. ad scorpionem da cum vino: ad feb. cum oximelle ante horam accessionis vna hora. ¶ Aliter ad scorpionem. ℞. aristologie longe: et ro. zinziberis. ana. ʒ. ij. calamēti: rute siluestris. ana. ʒ. ß. tempera cum sanguine testudinis. da. ℈. ij. cum vino: et cataplasmetur locus cum folijs lauri coctis in vino. ¶ Aliter ad idem. ℞. calamenti domestici et siluestris: genciane. ana. ʒ. vj. piperis. ʒ. j. da. ʒ. j. cum vino. ¶ Aliter de chimolea contra venenum et morsum reptilium. ℞. chimolee: gumme: diaconides: que est quedam species cipressi. ana. ʒ. ij. coaguli leporis. ʒ. vj. genciane: daphnidis: aristolo. ro. rute siluestris. ana. exagiū. j. da in modum fabe. ¶ Experimentum probatissimum ad epilepsiam. ℞. piperis albi. ʒ. iij. peonie. ʒ. iij. scamonee: amonia. sebesten. aā. ʒ. j. croci. ʒ. j. casie. ʒ. viij. genciane: bacce lauri: barbe iouis: salis armonia. ana. ʒ. j. aristologie ro. squille asse. equale pondus: mellis attici quod sufficit. da. ʒ. j. quotidie mane et sero cum hydromelle. ¶ Antidotum de terra sigillata contra omnia venena. ℞. terre sigillate: daphnidis. ana. ʒ. ij. vesice leporis. ʒ. vj. genciane: aristologie ro. sinapi: myrrhe: foliorum lauri. ana. ʒ. j. mellis quod sufficit. da. ʒ. iij. cum frigida. ¶ Diaconiton prodest ictericie diuturnis feb. ℞. reu. succi absinthij: succi eupa. ana. ʒ. x. cinamomi: spice: squinanti: assa. amygdale amare casie. ana. ʒ. v. myrrhe: croci. ana. ʒ. iiij. mellis quod sufficit. ¶ Dicthanache mirabile ad mēstrua puocāda. ℞. croci: storac. ana. ʒ. xviij. fenugreci. ʒ. xij. spice: zodoarij: costi: casie: betonice: aspalti: oppoponaci: castorei: opij: iusquiami: piperis lōgi et nigri. ana. ʒ. vij. gemme. ʒ. iij. mellis quod sufficit. ¶ Al. cum margaritis. ℞. zodoarij: costi: beronici: castorei. opij: piperis nigri et longi: casie: aspalti: iusquiami: spice: oppoponaci: figie: croci. ana. ʒ. ix. margaritarum. ʒ. iij. galbani: myrrhe. ana. ʒ. xiiij. mellis quod sufficit. ¶ Alphatemi: phlegma purgat: ventrem curat. et ventositatem dissoluit. ℞. opij: castorei: eufor. bij: casie: spice: croci: carculi: idest carda. hellebori albi: papaueris albi: iusquiami: cinami: reu. oppoponaci: opobalsami. ana. partes equales: mellis quod sufficit in vitreo vase missum: et in ordeo quadraginta diebus manēs melius operatur. da. ʒ. ij. ¶ Musa valet dolori renum ventositati et ylij dolori. ℞. croci: opij. ana. ʒ. ij. myrrhe: genciane: aristologie: vtriusq3: piperis. ana. ʒ. ij. libani: ac eufor. bij. ana. ʒ. j. iusquiami. ʒ. j. da. ʒ. j. cum calida.

¶ De socrugene et alijs pluribus antidotis. Cap. xx.

Serugene contra punctionem et durum iecur: et
stomachi indigestionem tollit. ℞. castorei: opij:
cinami. ana. ʒ. ij. piperis nigri et longi: costi. ana. ʒ.
ij. croci. ʒ. iiij. sulphuris: dauci: asari. ana. ʒ. ij. mel
lis quod sufficit. in vitreo vase repositum sub or
deo sex mensibus maneat: da. ʒ. vnam et semis cum calida.
¶ Antidotum cesaris cōtra nimium pulsum cordis: epilep
siam febrientibus dolori et indigestioni stomachi: orthomie
singultui. et putredini sanguinis prodest. ℞. castorei: liqui
ricie: casie: piperis nigri et lōgi: stora. opij: croci: spice nardi:
ana. ʒ. ij. serapi. ʒ. ß. zedoarij veronici: perle perforate. añ. ʒ. ß.
mirte. ʒ. ij. mellis quod sufficit. da solidum vnum cum calida.
¶ Antidotum quod prodest nefreticis: apostemati renum
sanguinem purum et guttatim mingentibus cum ardore et
dolore. ℞. pinee. amygda. auellane: seminis lini assi: draga
ganti: gummi: succi liquiricie: pentaphilonis. ana. ʒ. j. grana
torum chenete: idest solatri: amygda. amara. seminis melo
nis citruli: cucu. maturi: cucur. ana. ʒ. v. granorum coctano
rum: seminis altee minoris portulace minoris: seminis papa
ueris albi: ciceris nigri: gūmi: amygd. dulcium: seminis her
be acetose et altee maioris: boli: spodij: ro. seminis cētineruie
ana. ʒ. vj. vuore: idest seminis bombacis: apij: anisi: petro.
iusquiami: seminis lactuce: pastina. gete: idest eruce: croci:
opij. ana. ʒ. iij. confice cum rubo. da. ʒ. iij. cum aqua vbi cocta
sint liquiricia et arnoglossa. ¶ Dialacca maior prodest dolo
ri epatis: hydropisi noue: frigido stomacho et oppilato: vri
nam prouocat: et lapidem frangit. ℞. lacce. ℥. viij. amygda.
amara. folij: gariofi. cinamo. ana. ℥. vj. camepi. meu: fu: myr
rhe: ysopi. ana. ℥. iij. spice libram vnam: genciane: aristologie
longe. ana. ℥. j. aloes. ℥. iiij. dauci: apij: petro. cimini. añ. ℥. viij.
croci. ℥. iij. asari. ℥. vj. reubarba ʒ xv. bdellij: carpobalsami: ca
sie: thuris. ana. ℥. iij. ß. piperis longi: aristolo. lon. ana. ʒ. vj. ca
lami aromatici. ℥. iiij. et ß. balsami. ℥. iij. mellis quod sufficit.
¶ Dialacca minor. ℞. cinami. ʒ. j. et ß. lacce: costi: myrrhe:
squinanti: daphnidis: epatis lupi: fenugreci: piperis nigri:
ana. ʒ. j. mellis quod sufficit. ¶ Diareu cōueniens epati: sto
macho: renibus: durum splenem ex frigiditate patientibus
aque citrine nouelle ex qua fit alchites: ventositati: debili
tati: calori naturali: lapidi renum et vesice atque inflationi. ℞.
masticis. croci: aristo. lon. absinthij: costi dulcis et amare: celti.
spice: vgg. idest calamenti: myrrhe: genciane: assari: galan.
casie: carpobalsami: xilobalsami: maratri: anisi: apij: floris
squinanti: lacce: piperis longi: gariofi. cubebe: caride: eupa
torij: folij. ana. ʒ. j. et ß. reu. quantum de ceteris: da. ʒ. j. ieiuno
cum aqua masticis: maratri: anisi. ana. ʒ. j. cum calida: vel cum
aqua in qua predicte species coquūtur: et cum sirupo absin.
¶ Diacucurma valet dolori epatis et splenis: defectioni
stomachi: diuturno morbo: aque citrine: et colorem et visum
clarificat. ℞. spice croci: casie. añ. ʒ. ij. cinami: mirte: costi: squi
nanti. ana. ʒ. j. mellis. ¶ Diamorusia dolorē epatis et sple
nis et stomachi curat ex frigido: indigestionem: inflationem
et corporis sanat defectionem. ℞. dauci: cimini: xilobalsami:
casie: carda. squinanti: apij. ana. ʒ. j. piperis: costi: papaueris
albi. ana. ʒ. ß. mirte. ʒ. iiij. daphnidis numero triginta: acori
croci. ana. ʒ. ij. mellis quod sufficit. ¶ Diacoston: iecoris: et
splenis et stomachi dolorem curat ex frigiditate: ventositatem
sclirosim: splenis melancholiam: et frigiditatem: quartane
frigus: constipationem venarum sanat: et malum colorem. ℞.
costi: cinami: ameos. ana. ʒ. x. spice: casie. ana. ʒ. x. cinamomi:
folij: calami aroma. absinthij: lacce: piperis longi. ana. ʒ. x. ga
riofi. calculi: idest cardamo. macis: vggi: corasceni: idest cala
menti: reubarba. croci: cube. aloes. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum calida
vel cum aqua vbi cocta sint seminis maratri: anisi: floris squi
nanti: masticis. ana. ʒ. j. quidam non ponunt cube. sed cume
ne. ¶ Aliter diacostum valet duro epati sueque oppilationi.
℞. costi: cimini. ana. ʒ. ix. apij: anisi: squinanti. ana. ʒ. viij. et ß.
asari: croci. ana. ʒ. iiij. aristologie lōge. ʒ. iij. tempera cum mel
le. ¶ Antidotum conueniens stomacho et debilitati epatis
ventositati que fit ex indigestione: acri ructatui: colori sub
pallido: vlceribus manuum et pedum: hydropisi nouelle: con
stipationi epatis: et interioribus emorroydis. ℞. masticis: ci
na. squinanti: maratri: anisi: absinthij: asari. ana. ʒ. vj. reu. co
sti vtriusque: lacce: apij: casie: spice: aristologie. ana. ʒ. iij. cro
ci: myrrhe: gariofi. vggi: coralli: calculi mi. ana. ʒ. j. da cum
aqua in qua cocte sint predicte radi. et cum sirupo squinan
ti vel absinthij.

¶ De diaspermaton et alijs pluribus antidotis. Cap. xij.

Diaspermaton faciens ad ventositatem phlegma
ticam in stomacho et in visceribus: dolorem ieco
ris et splenis. ℞. casie: spice celti. apij: maratri:
anisi: costi vtriusque: libani: aneti: asari: carui silue
stris. ana. ʒ. j. carcici maioris et minoris. gariofilo.
zinziberis: piperis albi nigri et longi. ana. ʒ. ß. cina. ʒ. ij. da exa
giū. j. ¶ De occultis ventositatem et puncturā iecoris et sple
nis discutit. prodest hydropicis in initio: et precordiorum do
lori ex frigiditate. ℞. reu. spice: croci: squinanti. ana. ʒ. v. costi
dul. aristolo. rotū. casie: folij: macis: cimini: maratri: anisi: en
diuie: apij: genciane: carpobalsami: lacce. ana. ʒ. iiij. calculi
vtriusque masticis. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum herbarum succo. ¶ Anti
dotum prodest stomacho frigido: indigestioni epatis: et sple
nis: hydropisi. ℞. dauci: cinami: xilocasie: cordu. squinanti:
apij: anisi: spice: mente: ameos. ana. ʒ. ij. piperis albi et longi:
costi: myrrhe. ana. ʒ. j. et ß. daphnidis numero decem: acori:
croci. añ. ʒ. ij. da in modum auellane cum calida vel cum vino.
¶ Antidotum Galieni cum quo curauit pa. herbarum in
uentorem. ℞. croci exagi. ij. asari: meu. fu: dauci: petro. ana.
exagia. iiij. carpobalsami: exagia. iij. et ß. reu. ʒ. viij. et ß. succi
liquiricie: scolopen. polij: eupar. balsami. añ. exagia. iij. ydioc.
exagia. vj. mellis quod sufficit. da in modum auellane. ¶ An
tidotum ad prouocandam vrinam: dolorem epatis et oppila
tionem ex frigiditate indigestionem soluit: coitum excitat. ℞.
squinanti: dauci: carpobalsami: anisi: assari: petro. reupon.
spice: croci: casie: meu: fu: camepi. agrimo. añ. ʒ. iij. pinee. ʒ. xx.
mente. ʒ. j. mellis quod sufficit. ¶ Al. ad idem: et ad dura re
num et vesice apostemata. ℞. assari: fu: meu: petro. añ. ʒ. ij. aco
ri: dauci: carpobalsami: anisi: apij: dragagāti. añ. ʒ. j. sape quod
sufficit. da cum apozimate capillorum vene. ¶ Antidotum va
lēs hydropisi. ℞. apij: anisi: dauci: petro. spice: assari: squinā
ti: casie: mente: absinthij: costi: cimini: croci: cina. aristologie:
genciane: polij: sileris: calami: masticis: succi liquiricie: succi
eup. amygda. amara: ysopi: folij: maratri: acori. ana. ʒ. j. sera
pi. bdellij: salis indi. ana. ʒ. ij. aloes. ʒ. xvij. da. ʒ. j. cum sero ca
prino. ¶ Antidotum valet in initio hydropisis: et calida apo
stemata epatis curat. ℞. reu. folij: aromatici: asseri. añ. ʒ. j. lac
ce. ʒ. iij. petro. fu: maratri: apij: acori. ana. ʒ. iij. litij. ʒ. v. tempe
ra cum zuccaro. da. ʒ. ij. cum succo endiuie et solatri. ¶ Anti
dotum valēs oppilationi epatis et ventositati et angustie: cu
rat anhelitum ex spiritualibus membris exeuntem. ℞. myr
rhe: terebenthine. ana. ʒ. iij. spice: croci: cinamomi: casie: ana.
ʒ. iij. anisi: assari: apij: folij. ana. ʒ. j. aloes. ʒ. x. da. ʒ. ß. cum cali
da. ¶ Diamarte ad constipationem epatis et splenis: et ad fri
giditatem matricis mēstrua prouocat: quartanam aufert: et
tussim phlegmaticam: orthomie. prodest ytericie et dissolu
tioni membrorum. ℞. seminis cicute: thuris: masticis: carpo
balsami: casie: roris marini: croci: piperis nigri: spice. ana. ʒ.
x. zedoar. aristologie vtriusque. ana. ʒ. xx. veronici. ʒ. iiij. epithi
mi: zinziberis: costi. ana. ʒ. xij. hellebori albi: cimini: rosarum.
añ. ʒ. vj. ciperi. ʒ. xxx. aloes. ʒ. xv. da. ʒ. j. post sex mēses. ¶ Aliud
℞. seminis cicute libras quattuor: thuris. ʒ. x. aristologie
vtriusque. ana. ʒ. xx. anisi: zinziberis: costi: casie: myrrhe. ana.
ʒ. xx. veroni. ʒ. iiij. croci: masticis: carpobalsami: melliloti: spice.
ana. ʒ. x. gariofi. ʒ. vj. hellebori albi: rosarum: nigelle. ana. ʒ. xxx.
alij addunt roris marini: piperis nigri. añ. ʒ. x. epithimi. ʒ. xl.
mellis quod sufficit. ¶ Diafenicon faciens epati duro:
tussi: pleuresi: ab egyptijs prius inuentum. ℞. terebenthi
ne. ʒ. iij. spice: croci: cinamomi: zinziberis: casie: ana. ʒ. j. squinā
ti: calami arome. bdellij: ana. ʒ. ij. et ß. passul. ℥. j. passis in apozi

mate apii infusis tempera cum melle.

¶ De pluribus descriptionibus electuarii diarodon. Capi.xxii.

Diarodon reubarba. ad iecur debile: valet constipationi ⁊ ventositati precordiorum ⁊ debilitati digestiue. ℞. costi, croci: cinami: spice. ana.ʒ.j. reu.ʒ.iiij. asari: myrrhe: squinanti: costi dul. casie: spodii: ana.ʒ.v. masticis.ʒ.xv. succi absinthii ⁊ eupat. ana.ʒ.v.⁊ ß. rosarum.ʒ.xi. da.ʒ.j.⁊ ß. ¶ Aliter Galie. ℞. croci: casie: masticis: portulace: sanda. citrini: asari: zuccari: costi: squinanti: spice: cinamomi: carpobalsami: pilobalsami. ana.ʒ.ii. rosarum libram ß. camphore. ℈.ii. sirupi albi: quod sufficit. da.ʒ.j.⁊ ß. ¶ Aliter Galie. ℞. rosarum.ʒ.xx. sandali rubei et citrini. ana.ʒ.xii. sandali albi: spodii. ana.ʒ.viii. cimini: gariofi. ligni aloes: reubarba. masticis: croci: portulace: lactuce: citruli: cucurbite: melonis: cucumeris. ana.ʒ.iii. maratri: croci: spice: boli: berberis: anisi: ozimi. ana.ʒ.iiii. galle: margaritarum: caride: asari: dragaganti: cardamomi, ameos. ana.ʒ.ii. camphore.℈.iii. musci.ʒ.ii. sirupi albi: quod sufficit. ¶ Aliter. ℞. rosarum.ʒ.xl. sandali citrini ⁊ rubei: spodii: reubarba. croci: succi liquiricii: masticis: dragaganti: ligni aloes: cimini: gariofi. spice: galan. squinanti: carda. pilobalsami: ozimi: maratri: citruli: melonis: cucurbite. ana.℥.ix. camphore.℈.iiii. ¶ Aliter ad dolorem epatis et splenis ex frigiditate. ℞. cimi. casie: masti. assari: squinãti: pilob. croci: spice. ana.ʒ.j. carpobalsami.ʒ.ß. rosarum.ʒ.x. ¶ Aliter ad dolorem stomachi febricitan. ex cholera rubea digestiuam virtutem confortat. ℞. spice: croci: asari: casie: costi: cimini: squinanti: spodii: masticis. ana.℥.iiii. rosarum.℥.x. alii ponunt tot rosa. quot species. ¶ Aliter. ℞. spodii: cimini: croci: carpobalsami pilobalsami: casie: masticis: asari: spice. ana.ʒ.iii. rosa.ʒ.v. candi.℥.vj. camphore.ʒ.ß. ¶ Cõfectio ad stomachi debilitatem ventositatem: inflationem: vomitũ: valẽs defectionibus in cognitis stomacho ⁊ epati: ⁊ sonitui ventris pallido colori: ⁊ ceteris que sunt ex debilitate digestiue. ℞. reubarba. squinanti: masticis: spice: cimini: absinthii: costi dul. ana.ʒ.iiii. endiuie: fenugreci: anisi: calculi: cubebe: carpobalsami: pilobalsami: croci: asari. ana.ʒ.ii. spodii: sandali albi: berberis. ana.ʒ.iii. rosarum.ʒ.x. zuccare pondus duplex: confice cum hoc sirupo: aque rosarum libras duas: succi endiuie libras decem coque. da.ʒ.ii. vel.iii. ¶ Aliter iuuans feb. acutas in tempore mortaliteris vẽtrem strictum soluit: dabis inde post.xiiii. dies feb. ℞. mãne: zuccare. ãn.ʒ.vj. rosa. viola. spodii: mellis: cucurbite: portulace: succi liquiricie. ana.ʒ.ii. camphore.℈.j. confice cum sirupo de prunis. da.ʒ.iii. cum frigida. ¶ Aliter ad stomachum ca. oxiremiam cũ ardore ⁊ asmaticam. ℞. ro. zuccare. ana.ʒ.xv. spodii: sandali citrini: portulace. ana.ʒ.iiii. masticis: succi liquiricie: dragaganti: fenugreci. ana.ʒ.j.⁊ ß. croci: camphore. ana.ʒ.j. sirupi albi: quantum sufficit. da.ʒ.ii cum succo pomi: vel maligra. vel cum sirupo.

¶ De diacamphorato imperiali ⁊ nõnullis aliis electuariis. Cap.xxiii.

Diacãphoratum imperiale cõfortat stomachum ⁊ digestionem ⁊ inflationem ⁊ ventositatem a toto corpore fugat. ℞. celiti: masticis: gariofi. cimini: rose. ana.ʒ.iiii. sanda. citri. spodii. ana.ʒ.iii. zuccare.ʒ.x. anisi: maratri. ana.ʒ.ii. cartuli mino. cubebe: macis: caride: pilobalsami: aloes: asari: calami aromatici casie. ana.ʒ.iiii. camphore.ʒ.ii. tempera cum melle cocto cum succo maligranati ⁊ coctano.ʒ.j. da cum frigida ante cibum et post. ¶ Confectio imperialis digestiue et appetitiue subuenit phlegma ⁊ ventositatem tollit in stomacho sensum acuit ⁊ colorem clarificat. ℞. cimini: masticis rosarum. ana.ʒ.x. sanda: citri. piloaloes: calami aromatici: caride: squinãti: pilob. carpob. costi: macis. ãn.ʒ.x. cina. spice: gariofi. ana.ʒ.x. gallie: ozimi: mirtillorum: mente. ana.ʒ.ii. ciperi ʒ.iiii. zuccari.ʒ.xxx. sirupi coctano, quod sufficit. ¶ Diarodon abbatis. ℞. lacce: viola. citruli: cucumeris: cucurbite: berberis: viola. spodii. ana.ʒ.ß. sanda. albi.ʒ.j.⁊ ß. reu.ʒ.vj. masticis gariofi. piloaloes: croci: anamomi: spice: gallie: asari: basilici: maratri. anisi: troxime: portulace. ana.ʒ.ii. dragaganti.ʒ.j. gũme: camphore. ana.ʒ.j. zuccari cãdi.℥.vj. rosarum.ʒ.viii. aque rose: ⁊ sirupi quod sufficit. tollit calorem epatis ⁊ stomachi prodest cardiacis ex calore tristibus: debilibus: fum ꝯ cholere rubee ventositati stomachi ⁊ epatis ⁊ splenis ⁊ hypocundrie: lapidem frangit: vrinam prouocat: colorem clarificat: fetorem oris tollit: sitim amputat. ¶ Rosata ꝯfectio ad idem. ℞. rosarum zuccare. ana.ʒ.iiii. spodii sanđ. ru. ana.ʒ.iii. sanda. albi.ʒ.xii. portulace.ʒ.vj. masticis: suc. liquiricie: dragaganti: berberis gummi. ana.ʒ.iii. cube. carda. ligni aloes: gariofi. ãn. ʒ.j.⁊ ß. cucurbi. citruli. ana.ʒ.j. camphore.ʒ.j.⁊ ß. sirupi viola. quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus electuarii triasandali. Cap.xxiiii.

Triasandalũ ꝯtra dolorẽ stomachi et epatis: valẽs phthysicis: yctericie calori atq; dolori epatis ventositati stomachi ⁊ debilitati. ℞. sanda. triũ generum: rosarum: berberis viola. zaccari. ana. solidos quattuor: reu. spođ. suc. liquiricie: portulace. ãn. solidum vnum: camphore.ʒ.j. alii addunt rosa. quadrupliciter. ¶ Aliter triasanda. ℞. sanda. triũ generum zuccare. ana.ʒ.iii. dragagãti: reu. camphore: citruli: melonis. ãn. ʒ.ß. rosarum quãtum omnia: temperabis cum sirupo. ¶ Antidotum ad vitium splenis epatis ⁊ stomachi prob. ex frigido constipationem ex ventositate curat. ℞. croci: spice: cinamomi: asari. ana.ʒ.iii. costi: squinanti: myrrhe. ana.ʒ.i.⁊ ß. da.℈.ii. cum succo herbarum ⁊ sirupo acetoso. ¶ Eliniferas: idest letificans pauorem ⁊ indigestionem aufert col. reddit: corpus augmentat: fetorem oris fugat ⁊ nimium pulsum cordis mitigat. ℞. croci.ʒ.vj. ciperi: gariofi. masticis: spice: asari. ãn.ʒ.j. coque libram.j. emblicorum cum. vj. lib. aque. vsq; ad tertiã cola: ⁊ iterum coque cũ tantũdem mellis: ⁊ tempera species da.ʒ.iii. ¶ Aliter ad dolorem stomachi ⁊ fumum sanguinis eructuationem ⁊ oris ardorem. ℞. ro. zuccare. ãn.ʒ.xv. spodii sanda. al. ⁊ citri. portula. ãn.ʒ.vj. masticis: suc. liquiri. dragaganti: ciperi: berberis. ãn.ʒ.iiii. cubebe: carda. ma. ligni aloes cicu. ãn.ʒ.ß. cãphore: croci. ãn.ʒ.j. tempera cum sirupo ro. da in modum auellane cũ sirupo al.

¶ De pluribus confectionibus ⁊ primo stomachi. Cap.xxv.

Confectio vtilissima confortãs ⁊ dolorem stomachi ꝓpter calorem tollens. ℞. succi vtriusq; maligra. ãn. librã vnã. zuccare quãtum sufficit. coquãtur ad spissitudinem ex quo tẽperabis hãc puluerem. ℞. ro. spođ. portu. sanda. al. ãn.ʒ.x. masticis: dragagãti: liquiri. ãn.ʒ.v. gallie: carabe: berberis: vsnee. ãn.ʒ.iii. cãphore: cubebe: caride: croci: spice: ligni aloes. ãn.ʒ.j. zuccari.℥.ii. da cum frigida. ¶ Diacitoniten in quibusdã iuuenibus ꝓbatũ qui patiebãtur in stomacho calorem ex cholera rub. ita ꝙ stomachus eorũ debilitabatur. Solutio ⁊ sitis ob hoc erãt eis ⁊ aliquãdo abominatio ⁊ cardiaca ex indigestione abiq; corruptela in stomacho ⁊ colorem mutatum in citrinitatem reparat. ℞. citoni. libras. iiii. zuccare. lib.j. succi gra. ace. lib. ß.⁊.ʒ.j. croci: coquantur ad spissitudinem: ⁊ adde pul. spođ. berberis ro. sanđ. ana.ʒ.iiii. cube. masti. portu. gemmarum ozimi: cimini: gariofi. ana.ʒ.j.⁊ ß. cãphore.℈.ii. da.ʒ.iii. cum frigida. Idem fac de mal. ace. ⁊ dul. ¶ Diamilon ꝯtra cholerã rubeam. ℞. mal. dul. libras quattuor: coque in tãto aque: vt quattuor digitos superemineat cola ⁊ tere. Item coque. iiii. lib. zuccare vel mellis semper agitando cum spatula donec in modum masse adhereat: postea adde pul. san. al. spođ. masticis.ʒ.j.⁊ ß.⁊ si vis adde croci.ʒ.j. ¶ Diacitoniten solutionem stringit: stomachum confortat. ℞. citonia munda: posita in aqua bullienti: donec mollificentur: ⁊ tunc addes huic tanto

tundem zuccare vel mellis: coque: post adde spodij: sandali albi: masticis. ana. ʒ. iij. da cum frigida. ¶ Diapo:rea ad stomachum debilem & cholerā rubeā. ℞. coctanorū malorum dul. coctoꝝ cum aqua dulci. ana. librā vnā: frigida recoque cum duabus libris succi maligra. ace. & cū duabus libris zuccare: amygda. ℥. ij. tere & mitte aque ro. ℥. iiij. his inspissatis adde. ʒ. j. croci cum pauco aque ro. & camphore. ℈. ß. & coque sufficienter. ¶ Propria diapo:rea fit cum quinq; fructibus istis. s. malis piris citonijs mespilis so:bis & puluere egritudini cōueniente. ¶ Diapo:rea ad cholerā rubeā incensam et calorem epatis. ℞. poma dul. iam cocta cum tantūdem zuccare: & sic deinde coque cum nouem libris aque: & adde amigdi. ℥. iiij. distemperentur in aqua ro. & suc. vue acerbe: deinde supinfunde oleum de amygda. ¶ Diacitoniten ad solonem ex cholera rubea cū siti & debili appetitu. ℞. coctanoꝝ lib. ß. malorum pirorum immaturoꝝ. añ. ℥. iiij. coque cum aceto vel apozimate sumac: tūc addita zuccara coque ad spissitudinem: & mala iterum coquātur sufficienter: post adde succi. ℥. ij. spodij herbe ace. ana. ʒ. j. da. ʒ. ij. ¶ Diamilon. ℞. malorum dul. zuccare. ana. libras quattuor: amygda. ℥. iij. liquefactaꝝ in suc. maligra. croci. ʒ. ij. amygda. qd sufficit.

¶ De diapo:rea & pluribus alijs antidotis. Capi. xxvj.

Diapo:rea pro quodam iuuene qui patiebatur vomitum solutionem stomachi caloris defectionem. ℞. malorum coctanoꝝ. añ. lib. j. zuccare: lib. ij. succi gra. ace. lib. j. rodostomatis librā ß. amigda. dul. ℥. iiij. camphore: sanda. spodij. añ. ℈. ij. amigda. qd sufficit. ¶ Diapo:rea imperialis pro quodā iuuene cui erat solutio calo: sitis. ℞. zuccare maligra. vuarum agresti. ana. libram. j. amigda. assatarum & tritarum. ℥. iiij. cāphore. ℈. ß. sanda. spodij. ana. ʒ. ij. ¶ Diacitoniten cuiusdā senioris cui stomachus erat defectus ex phlegmate frigido & humido: vnde vomitus erat ei vētositas defectio appetitus solutio & obliuio stomachi defectio & cordis ex frigiditate. ℞. coctanoꝝ libras quattuor: coquātur in vino odorifero sufficiēter: deinde trita & purgata coquātur cum quattuor libris mellis: et superaddes. ʒ. iij. croci: coctis adde masticis: zinziberis: cinamomi: galan. calami aromatici: mente: carda. ana. ʒ. iij. cariode: ligni aloes: piperis: spice: assari: macis: cube. anisi: gallie: casie. añ. ʒ. j. & ß. musci. ʒ. ij. fac vt supra.

¶ De diaromate & pluribus alijs antidotis. Cap. xxvij.

Diaroma ad frigiditatem stomachi ex phlegmate: humiditatem cōpescit orexiam inflationem indigestionem debilitatem appetitiue: emoroy. et omnem morbum frigidum: & lethargiam curat. ℞. masticis: zinziberis cinamomi: spice: casie. ana. ʒ. v. gariofi. asari: galange: calami: anisi: mente: ana. ʒ. iiij. piperis nigri & lon. croci carculi: caride: folij: carui: ciperi: ameos: macis. ana. ʒ. iiij. carpobalsami: xilobalsami: seminis apij: ligni aloes: calami aromatici. costi dul. cube. cimini: maratri. añ. ʒ. j. gallie: musci ana. ℈. j. da. ʒ. iij. ieiuno cum calida. ¶ Diaroma imperiale stomachū phlegmaticū confortat: inflationem & indigestibilitatem tollit. ℞. spice: casie: masticis: gariofi. cinamomi: assari. añ. ʒ. j. calculi mi. croci: sanda. cube. costi dul. macis: gallie: zinziberis: maratri: anisi. ana. ℥. ß. caride: xiloaloes: calami aro. ana. ʒ. ij. & ß. confice cum sirupo de cito. & de prunis: aut granatis. ¶ Diatrionpipereon phlegma soluit: stomachi ventositatem & frigiditatē aufert: que sunt causa indigestionis: paralyticis senibus ex p:co:dijs subuenit. ℞. piperis trium generum: zinziberis: spice: xilob. petro. ameos: maratri. añ. ʒ. j. casie: liquiricie: absinthij: gariofi. croci: cinamo. ciperi. añ. ʒ. v. anisi: siseleos: aristologie ro. asari: masticis. ana. ʒ. iiij. costi macis. ana. ʒ. j. da in modum auellane. ¶ Aliter prodest hu. multis & crudis in stomacho frigido. ℞. piperis trium generum. ana. exagium. j. mente: anisi: zinziberis: thimi. ana. exagium vnum: mellis quod sufficit. ¶ Aliud Galie. aptum frigido stomacho renibus grosse vētositati: indigestioni: victoso phlegmati canicie repugnat: tussim phlegmaticā curat. ℞. piperis trium generum zinziberis galan. casie: maratri: anisi. ana. ʒ. iij. spice: ciperi: xilobalsami: carpobalsa. carda. mi. cubebe: costide: ligni aloes: macis: calami aro. costi: amo. yringi: squinanti: piretri: folij: stringni: radi. ana. librā vnā et ß. zuccare: penidij. ana. ʒ. ix. da in modum auellane ante cibū & post cum vino.

¶ De diaspermaton & alijs pluribus antidotis. Cap. xxviij.

Diaspermaton valet inflationi stomachi dissolutioni & indigestionem curat. ℞. carui: anisi: cinamo. carda. macis: apij: ameos. ana. ʒ. iij. gariofi. carda. mi. ana. ʒ. ij. zinziberis: piperis lon. ana. ʒ. iiij. zuccare exag. xx. ¶ Aliud Johan. damasce. ad idem: fastidium abominationem orexiam spasmū stomachi & caninū appetitum curat. ℞. cimini: piperis nigri & lon. gariofi. ligni aloes: croci: casie: spice: assari: squinanti gallie: calami aro. carpobal. xilobal. ameos zinziberis. ana. ʒ. iij. masticis. ʒ. j. aristologie rotunde macis: polij: liquiricie: amo. ana. ʒ. ij. & ß. mellis quod sufficit. ¶ Diaroma. basilica ad stomachum frigidum: dolorēq; ex frigido & indigestionem aufert: colorem reddit & sensum acuit: renes calefacit: luxuriam mouet. orexiam & caninū appetitum curat. ℞. masticis: cimini. gariofi. croci: zinziberis: galange: liquiricie: casie: seminis feniculi: anisi. ana. ʒ. iij. spice: ciperi: piperis nigri & lon. asari: xilobal. carpobalsa. carui siluestris rosarum. ana. ʒ. j. et ß. ameos: apij: carda. cubebe: caride: xiloaloes: calami: costi: cumene idest amomi: mentastri: origani: piretri: squināti: folij: secacul. i. yringi: radi. añ. ʒ. j. & ß. zinziberis: penidij: zuccari. ana. ʒ. xv. da. ʒ. j. cum calida vel vino. ¶ Dianisum frigiditatem ex ventositatem curat: luxuriam tussim phlegmaticam sedat. ℞. anisi. ʒ. xx. liquiricie: masticis. ana. ʒ. xx. zinziberis: galan. feniculi: carui. ana. ʒ. iij. alij ponunt ana. ʒ. v. gariofi. cubebe: carculi mi. spice: croci. ana. ʒ. j. & ß. penidij. ʒ. xl. quidam addunt calami: casie: piretri: piperis nigri et lon. ana. ʒ. iij. da. ʒ. j. cum calida. ¶ Dianisum. ℞. anisi. ʒ. iij. zinziberis: cimini: croci. ana. ʒ. j. & ß. gariofi. masticis: piperis nigri. ana. ʒ. ij. carculi: spice: xiloaloes: carda. ma. galange: macis: gallie. ana. ʒ. ß. mellis vel sirupi. quantum sufficit. ¶ Diamacis stomacho frigido ventositati vētrisq; indigestioni valet. ℞. macis: gariofi. carda. ana. ʒ. j. piperis albi. ʒ. iij. zuccari. ℥. iij.

¶ De diacimino & pluribus alijs electuarijs. Cap. xxix.

Diaciminum Galieni prodest indigestioni: grossos, frigidosq; humores & ventositatem & inflationem, ac singultum ex humoribus grossis soluit: orexiam & caninum appetitum curat. ℞. cimini in aceto infusi & assi. ʒ. xl. piperis: zinziberis: rute: nitri. ana. ʒ. xx. mellis qd sufficit. ¶ Aliud Galie. cōueniens omni infirmitati ventris & stomachi indigestioni: constipationem venarum & epatis aperit: corpus calefacit dolorē splenis ex frigiditate & phlegmate soluit. ℞. cimini: masticis: macis: caride: calculi: feniculi: casie: ameos: apij: seminis rute: carpobalsa. folij. ana. ʒ. viij. da in modum auellane. ¶ Diacalamentum valēs stomacho & epati frigido rigori febris. ℞. calamenti domestici & siluestris: apij: thuris: zinziberis: leuisti. ana. ʒ. xvj. piperis. ʒ. xlvj. origani. ʒ. viij. mellis quod sufficit. ¶ Aliud ad ventositatem frigidi stomachi: precordiorum inflationi orexie prodest: digestionem confortat: constipationem venaꝝ ex ventositate aperit: ventrem calefacit. ℞. cimini. maratri: anisi: casie. ana. ʒ. v. macis: petro. apij: ameos: scariole. aneti. ana. ʒ. v. piretri: zinziberis: galā. piperis ni. ana. ʒ. ij. tempera cum hoc sirupo. ℞. maratri: calamēti: origani. añ. ʒ. x. coque in qttuor libris aque ad mediū: & recoque cū. ʒ. ij. mellis.

¶ De diambra cum alijs quattuor electuarijs. Capi.xxx.

Dyambra valet frigiditati ⁊ senectuti doloris stomachi: tremori cordis ex frigiditate: indigestionem ⁊ passionem matricis curat. ℞. cina. carda. mac. ana. ʒ. iiij. piperis lõg. zinzi. ana. iiij. cimi. gar. croci. ana. ʒ. xx. carice. xxx. spice. masti. ana. ʒ. ij. musci. iusquiami. ana. ʒ. j. balsami. ʒ. iij. ¶ Diaspmaton ad idem. ℞. cimi. maratri: anisi: carui. añ. ʒ. x. petro. apij. ameos: scario. aneti. añ. ʒ. v. piretri: zinzi. galã. piperis nigri ⁊ lon. ana. ʒ. iiij. masti. croci: asari: amo. cina. spice: squinãti: ciperi. ana. ʒ. iij. carda. cube. gario. cario. thuris: folij añ. ʒ. ij. ¶ Aliter ad dolorẽ stomachi fri: ⁊ oĩa eius vitia: sicut oxiremiam: bolismum: singultũ ex abũdãti phlegmate: ventositatem ⁊ inflationem. ℞. cimi. piperis lõg. zinzi. galange ana. ʒ. x. costi: asari: ameos: celti. carpo. gario. cube. folij. pilobal. añ. ʒ. iiij. tempera cũ decoctione hac. ℞. maratri de iuxta fluuium: ⁊ mõtani: liquiri. ana. ʒ. x. filox maiora. añ. ʒ. v. rute. ʒ. iij. coque in quattuor lib. aque. ad modũ cola. ⁊ iterum coque cum. ʒ. j. mellis. ¶ Diapenidion iuuãs stomachũ frigi. ⁊ epar: ⁊ valet frigidis defectis vẽtositati ⁊ indigestioni. ℞. zinzi. anisi: apij: maratri: spice. ana. ʒ. vj. ameos. ʒ. iiij. mẽte. calamen. ana. ʒ. vj. casie: cimi. carpo. piretri. añ. ʒ. ij. folij. ʒ. j. mellis: qđ sufficit. ¶ Dialignũ aloes calefacit ⁊ cõfortat stomachum. ℞. gario. ʒ. vj. card. vtriusqꝫ. ana. ʒ. iiij. cimi. ligni alo. ana. ʒ. v. zinzi. ʒ. viij. piperis long. ʒ. vij. asari. cina. carpo. ana. ʒ. ij. zuccare. ʒ. vj.

¶ De cõfectionibus ꝓbatis in senibus Cap. xxxj.

Confectio probata in sene cui dñabatur phlegma ⁊ melãcholia: valẽs frigidis: ⁊ carni frigide obdormitationi: vẽtositati. paralysi: dolori articulorum: ⁊ defectioni stomachi: libidinẽ excitat. letharg. emorroy. ⁊ omne vicium ex phlegmate frigido curat. ℞. anisi: mentastri: masti. thuris: origani. añ. ʒ. x. galan. cina. feniculi: apij: ciperi: ameos: squinãti: casie: folij: asari. yggi. coral. ana. ʒ. v. spice: calculi mi. cube. piretri: piperis ni. lacce: costi. dul. deudoroba. cordu. castor. folij: celti. cimi. maratri: tapsie. da ieiuno. ʒ. ij. cũ calida. ¶ Aliter ad senem habẽtem suspitionem paral. dol. articulorum emor. inflationem: rugitũ oxiremiam ⁊ hydropisim curat. ℞. masti. cimi. zinzi. calami: origa. maratri: anisi: carui: cina. ameos. ana. ʒ. x. ciperi: thuris: apij: piperis ni. ⁊ albi ⁊ lon. añ. ʒ. iiij. piretri: costi: galan. yringi: rad. ana. ʒ. iij. gario. carda. cube. caride. mac. asari. carpo. pilobal. casie calami aromatici arist. lon. squinan. folij: dauci: spice: reu. celti. ligni. añ. ʒ. ij. penich. xl. ¶ Cõfectio. S. faciẽs ad frigidum stomachum ⁊ renes ventositatem: indigestionem: phlegma grossum ⁊ crudum de stomacho eijcit: tussim phlegmaticã ⁊ lethar. curat: caniciei repugnat. ℞. pipis. iij. generum: zinzib. galã. cina. casie. ciperi. gario. croci. anisi. ana. ʒ. j. penich. masticis. ana. ʒ. ij. spice calculi mi. asari. pilobal. carpobal. myrrhe: seminis costi dul. ana. ʒ. ß. calami aroma. macis: caride. añ. ʒ. ij. ⁊ ß. da. ʒ. ij. ¶ Aliter curãs frigiditatem: debilitatem: ⁊ humiditatem stomachi. ℞. folij gario. casie: cina. ana. ʒ. ij. asari. piperis. añ. ʒ. iij. masti. spice. añ. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cum calida. ¶ Aliter ad oẽm passionem stomachi ex superfluitate: indigestionem ex frigiditate: phlegma ⁊ vẽtositatem tollit. ℞. masti. zinzi. galan. cina. spice. gario. piperis. cipi. añ. ʒ. vj. apij: casie. assari. fileris. añ. ʒ. iij. piretri. maratri. calculi mi. cube. caride. mac. costi. origani. ana. ʒ. ij. ⁊ ß. da. ʒ. iij. cum calida. ¶ Aliter ad dolorẽ frig. stomachi. ⁊ oĩa eius vicia: sicut oxiremiã: bolismum: hoc est in alia colũna proxima. ¶ Diabsinth. ad stomachum frigidũ. ℞. absin. apij: anisi: asari: amygda. equaliter: mel qđ sufficit. da. ʒ. iiij. cũ cali. ¶ Diacucurma ad idem. ℞. zuccare amygda. amara. ana. ʒ. x. se. croci hortẽsis. ʒ. iiij. croci. ʒ. ij. da. ʒ. iiij. cũ cali. ¶ Stomatichon cõueniẽs corrupte complexioni frigide ⁊ defectioni stomachi. ℞. amomi. spice: casie. masticis. ana. ʒ. xij. aristo. lon. piperis ni. aneti: anisi: ameos: cimi. dauci. petro. siseleos leuisti. asari. absin. calami. mente. ana. ʒ. iiij. zuccari. lib. j. zuccara trita bulliat: cum aqua super ignem ad mellis spissitudinem: postea imponat specierum pul.

¶ De benedicta ⁊ alijs pluribus confectionibus. Capi.xxxij.

Benedicta inflatiõi ⁊ frigido stomacho valẽs. ℞. croci. leuistic. se. rute. zinzi. apij. cimi. pinee. añ. ʒ. vj. amygda. amara. thuris. ana. ʒ. ij. piperis. ʒ. viij. ¶ Electuarium Johã. dama. dissoluit vẽtositatem: acetosum phlegma incidit: in stomacho: oris prestato dorem ⁊ mentem acuit. ℞. zinzib. masti. cimi. ro. spice. gario. ana. ʒ. x. galan. piperis lon. asari. croci. casie. anisi. ana. ʒ. vj. sanđ. citri. ligni alo. carda. cube. macis. calami. aro. caride. squinan. carpobal. pilobal. costi. ana. ʒ. iij. ciperi. ʒ. iiij. zuccari. ʒ. xxx. tempera cum melle cocto ⁊ cum succo coctanorum. dabis ante cibum ⁊ post in modum auellane. ¶ Cõfectio adiuuans omnes febres acutas ⁊ variolas ⁊ ventris solutionem. ℞. spođ. sanđ. citri. berberis. ana. ʒ. vij. se. herbe. ace. portula. asari. gummi. boli. dragaganti: chimolee: acatie: suc. liquiri. ana. ʒ. iiij. confice cum sirupo ro. vel cum granatis da cũ frigida. ¶ Aliter crapulatis. ℞. caulis. ʒ. vj. boli. carabe. ana. ʒ. iij. berberis cuscute: borag. añ. ʒ. vj. se. portulace. ʒ. iiij. cãphore. ʒ. vj. tempera. ¶ Aliter cardiacis ⁊ crapulatis. ℞. berberis: citruli: cucu. ana. ʒ. iiij. spođ. carabe. ana. ʒ. iij. ro. ʒ. ij. folij. ʒ. ij. ⁊ ß. cuscute. ligni aloes. ana. ʒ. v. seminis portulace. ʒ. iiij. et ß. coralli. gemme. ana. ʒ. ij. masticis. ʒ. ij. se. arno. ʒ. ij. ⁊ ß. camphore exag. vinũ: tempera cum sapa coctanorum pomorum ⁊ melle. ¶ Aliter ad solutionem quibus sanguis egreditur. ℞. anisi: ameos. ana. ʒ. vij. bolan. boli. ana. ʒ. v. myrrhe. ʒ. ij. opij. ʒ. j. ⁊ ß. da cum frigida. ¶ Aliter ad solutionem propter frigiditatẽ stomachi ⁊ defectionem. ℞. fileris. ʒ. iij. cimi. maratri. anisi. añ. ʒ. x. apij: ameos carui. ana. ʒ. v. cimi. spice. piperis: gario. croci. masti. sisami. mente. ana. ʒ. x. seminis sparagi: eruce: dauci: ceparũ: radi. rapistri. vrtice. ana. ʒ. v. piperis long. satirion. peniđ. pinearum. ana. ʒ. iij. tempera cum melle. da. ʒ. iij. cum vino. ¶ Aliter qđ feci cuidam iuueni solutionem cholericam habenti ⁊ defectionem: multisqꝫ medicinis bibitis: non est adiutus. ℞. simile farine. ʒ. vj. mespilorum: agrest. sumac. nucleorum mali granati. ana. ʒ. ij. berberis se. herbe ace. castanee: ana. ʒ. ß. tempera cum vua agresti: ⁊ factis passemacijs et assatis cum opus fuerit pul. eorum iterum terendorum pondere. ℥. j. cum aqua. ¶ Alia vomitum aufert ⁊ solutionem stomachiqꝫ cõfortat ⁊ omnem dolorem ⁊ solutionem aufert. ℞. nuclei granasi. sumac. ana. ʒ. j. spođ. masti. galan. cube. carda. cordu. asari. cimi. ciperi. ana. ʒ. j. portula. asse. ʒ. v. anisi. maratri. ana. ʒ. ij. ⁊ ß. tempera cum sapa coctanorum ⁊ sirupo rosa. ¶ Alia confortat stomachum: ventris ex defectione vel frigiditate solutionem stringit. ℞. zinzib. ʒ. vj. carda. vtriusqꝫ: cimi. ana. ʒ. iiij. gario. ʒ. iij. vrtice ciperi. cina. añ. ʒ. ij. ameos: apij: mirtillorum ana. ʒ. xxx. tempera cum sapa.

¶ De pluribus descriptionibus midete. Cap.xxxiij.

Zideta ad dissinteriam: diarriam: stomachum confortat. ℞. kebulorum: anisi. ana. ʒ. v. bell. embli. ana. ʒ. iiij. fracti cum oleo rosato fricentur: deide assentur. nastur. ʒ. v. cimini: anisi: maratri: ameos carui. ana. ʒ. ij. infusa sint in aceto per horas vigintiquattuor: deinde assentur et pulucrizentur: tũc addatur pulue. spođ. balaust. masti. boli. sumac. gummi. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fricentur: cum rodol. post temperentur cum sapa cito. da. ʒ. iij. cum sirupo mirtino. ¶ Mideçte ad tenasmonẽ: torturam ⁊ rugitum. emorroy. ℞. nastur. assi. ʒ. xxx. cimi. in aceto infusi ⁊ assi. seminis lini. semi. porri. omnium assorum. ana. ʒ. xij. masti. ʒ. iij. mirobala. indi. prius

assi. ꝛ in butyro bouino infusi. ʒ. viij. mellis qđ sufficit. ¶ Ali-
ter contra solutionem ex defectione stomachi factam ꝛ lien-
teriā. ℞. indoꝝ kebuloꝝ assoꝝ: cum oleo rosato fricato-
rum. ana. ʒ. x. mirtillorum se. ʒ. iiij. pilocaracte: balaust. hypo-
quisti. añ. ʒ. x. mirtillo. se. arnoglo. añ. ʒ. vj. nastur. ʒ. x. coriand.
in vino stiptico infusi ꝛ assi. ʒ. iiij. ligni al. squinan. ciperi gal-
lie. sumac. ana. ʒ. iij. galle non perforate. ʒ. ij. da. ʒ. iij. cum fri-
gida. ¶ Confectio ad vomitum cholericū et solutionem. ℞.
nucleorum grana. assorum sumac. ana. ʒ. x. rosa. spodij. sanda.
citrini. seminis portulace. añ. ʒ. v. gallie. masticis. ana. ʒ. iij. an-
tifolij: cubebe: cardamomi: ligni aloes. ana. ʒ. ij. tempera cuꝫ
succo coctanorum. da. ʒ. iij. alij addunt berberis. ʒ. v. seminis
herbe acetose. ʒ. ij. ¶ Alia Johannis damasceni ad solutio-
nem ex frigiditate stomachi. ℞. nucleorum gra. assorum. ʒ.
xxx. sumac. ʒ. x. zinziberis: ameos: masticis: galle. ana. ʒ. v. tem-
pera cum succo coctanorum. ¶ Aliter ad inflationem ꝛ debi-
litatem appetitus et vomitum prohibet. ℞. kebuloꝝ indo-
rum. ana. ʒ. iij. belliricorum: emblicorum rosarum. ana. ʒ. v. fri-
ca cum pauco rodel. deinde adde masti. carui. feniculi: spice:
folij: squinanti. ana. ʒ. iij. vggi. ligni aloes: reu. gariofiloruꝫ
calculi mi. cubebe: macis: caride: assari: croci: casie. ana. ʒ. ij.
tere ꝛ vnge puluere supradicto: deinde temperetur cuꝫ hoc
sirupo. ℞. zuccare libras. iiij. succi maloꝝ granatoꝝ endiuie.
ana. librā ß. ¶ Diamirtū valet ad solutionem vomitū et
indigestionē. ℞. seminis rute. libras. ij. mirobala. embli. bel-
leri. ana. ʒ. x. gariofi. cimi. calami aromati. carda. maio. carpo-
balsa. ana. ʒ. xij. piperis nigri et longi: zinziberis. ana. ʒ. xx.
masticis: cordu. carui: anisi: cinamo. spice: casie: carda. mi. co-
sti. ana. ʒ. v. caride: apij: ameos. ana. ʒ. v. folij: amomi. ana. ʒ. j.
mellis quantum sufficit. semen rute prius ponatur in aqua
per diem: et postea coquatur et coletur: ꝛ colatura recoqua-
tur ad spissitudinem cum aqua: post mel coquatur et tem-
perētur species. ¶ Diacosin frigido conueniens stomacho
inflationi rugitui fastidio egestioni crude: molli. tei stoma-
chi: ventositati: emorroy. defectoq; coitus. ℞. zinziberis:
masticis: piperis nigri ꝛ longi: spice: asari: anisi: carpobalsa.
xilobal. cimini. ana. ʒ. x. gario. gallie: casie: costi vtriusq;: gal-
bani. ana. ʒ. v. ligni aloes: croci: carda. capsie: cubebe: caride:
calami aromati. squinanti: mellil. ana. ʒ. iij. ameos: reu. ari-
sto. rotū. vsnee: macis: apij: dauci: ozimi: citrini: ꝛ gariofi.
ana. ʒ. ij. rosa. ʒ. ij. bell. embli. ana. ʒ. viij. indoruꝫ. ʒ. xij. ciperi. ʒ.
xx. mirtil. ʒ. c. da cum calida. alij ponunt. ℥. j. de rosis nō addē-
tes squinantū. mellil. ameos: aril. macis: dauci: apij: gariofi.
mirtil. nec rosa. ¶ Diacosin prodest crude solutioni ꝛ indi-
gestioni ex frigiditate defecte. ℞. costi: cimini: ꝛ gario. spice:
carpobalsa. xilobal. casie. ana. ʒ. xij. caride: calami aromati. car-
da. mellil. anisi: ceterac. basil. ana. ʒ. iiij. macis. ʒ. iij. aristo. ro.
reubarba. ana. ʒ. ij. ciperi. ʒ. xx. piperis longi. ʒ. xv. zinziberis. ʒ.
xx. mirobala. indi. ʒ. xx. belliri. ʒ. vj. mirtillo. libram vnam: mel-
lis qđ sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus pulverum strin-gētium vomitū ꝛ solutionem. Cap. xxxiiij.

Puluis curans solutionem in senibus: pondus
et vulnera interiora ex calidi. ꝛ sanguinem cuꝫ
dolore exeuntem sedat. ℞. boli. ʒ. xvj. spodij. se-
minis herbe aceto. amidi assi. ana. ʒ. iij. malue.
acatie. ana. ʒ. j. et ß. frica cum oleo rosaceo: psi-
lij assi ꝛ triti. ʒ. ij. ꝛ ß. si vis tempera cum siru-
po mirtino et coctanino: da cum aqua de bolo et gummi.
¶ Aliter ad vulnera iteriora ex salso phlegmate. ℞. seminis
porri assi. ʒ. v. boli. ʒ. vj. glandis sicce. ozimi assi: gummi: ami-
di. seminis feniculi: croci: sangui. draconis: balausti. ana. ʒ. ij.
da cum sirupo coctani. ¶ Aliter ad solutionem ventris et
pondus cum sanguine: ꝛ vulnera interiora stomachum dis-
solutum confortat: ꝛ vtilissimꝰ valde est. ℞. kebul. indi. ana.
ʒ. vj. belliri. emblicoꝝ. ana. ʒ. iiij. fricentur cum rodol. ꝛ assen-
tur. cimini assi. ʒ. vj. anisi: maratri: carui: ameos in aceto in-
fusi et assi. ana. ʒ. v. fricentur cum oleo rosato vel amygda.

da. ʒ. iij. cum vino cocto: ꝛ sirupo coctanoꝝ. ¶ Aliter ad so-
lutionem vomitum et stomachum confortat. ℞. seminis ozi-
mi. nucleorum passoꝝ. sumac. añ. ʒ. x. gland. sicce ꝛ asse. casta-
nee: ceterac: balaust. añ. ʒ. vj. seminis coriandri. ʒ. iiij. seminis
herbe acetose: spodij. mirtilli assi. galle. ana. ʒ. iij. da cū siru.
coctanoꝝ. ¶ Aliter vomitui cholerico ꝛ phlegmatico. ℞. li-
gni aloes: spodij. ana. ʒ. iij. rosa. mirte: berberis. ana. ʒ. vj. su-
mac. ʒ. iiij. nucleorum gra. assorum. ʒ. x. ¶ Aliter febricitan-
ti cū solutione ꝛ dolore epatis propter stomachum ꝛ dissinte-
riam ꝛ cholericam solutionē soluit. ℞. lacce: spice. ana. ʒ. iij.
reu. ʒ. ij. squinanti: anisi: fecis vini: apij: masticis. ana. epa-
gium vnū. kebu. assi. ʒ. iiij. ferruginis in aceto infuse ꝛ asse. ʒ.
vj. da cum sapa coctanoꝝ. ¶ Aliter lienterie conueniēs pro-
pter stomachum. ℞. granorum aceto. ʒ. xx. cimini in aceto in-
fusi ꝛ assi: mirtilli: pilocaracte: coriandri assi: sumac. glan-
dis. ana. ʒ. x. balaust. ʒ. xix. masticis. ʒ. ij. ¶ Alius fluxibus diu-
turnis. ℞. balausti. sumac. glandis: pilocaracte: mirtilli: ma-
ligranati acetosi: iusquiami: spice: hypoqstidos: ligni aloes
coriādri assi: nucleorum vuarū passarum: corticis libani: apij
galle. ana. ʒ. vj. farine ciceris assi: dupliciter. ¶ Alius valēs
dissinterie: q̄ fuerit in intestinis. ℞. psilij. ʒ. ij. seminis aceto.
portulace: arnogl. ro. amigda. amidi. gūmi. ana. ℥. ij. terre si-
gillate. ℥. ij. assorum omnium. ¶ Alius stringens sanguinem
ex ano vel vulua fluentem. ℞. sumac coriandri: ana. ʒ. x. glan-
dis: ꝛ galle in aceto infuse. et gariofi. assorum: balausti. ana.
ʒ. j. castorei. ʒ. ij. ꝛ ß. cōchularum assaꝝ: carabe: coralli. ana. ʒ.
iij. ¶ Alius excreantibus sanguinem cum singultu. ℞. arseni-
ci: lacce: aluminis. ana. ʒ. j. boli. ʒ. iij. da cum vino. ¶ Aliter
ad eos qui cadunt ex equo vel alijs locis. ℞. lacce: myrrhe:
ana. ʒ. ij. fenugreci: castorei: ana. ʒ. j. ꝛ ß. boli. ʒ. iij. da cū vino.
¶ Aliter ad splenem et percussionem. ℞. boli. terre sigil-
late reu. ana. ʒ. iij. mirtilloꝝ. ʒ. iiij. croci: calami aroma. costi:
ana. ʒ. ij. da cum succo solatri. ¶ Aliter ad eos quibus ex casu
patitur epar: aut stomachus. ℞. boli. balaustie: amygda.
amara. ana. ʒ. iij. sang. draconis: mirte. ana. ʒ. j. ꝛ ß. cum suc-
co arnoglo. ¶ Aliter ad grossam ventositatem et grossos
humores in stomacho. ℞. ameos: apij: anisi: ana. ʒ. v. masti-
cis: squinanti: costi: ana. ʒ. iij. thuris. ʒ. iiij. nastur. alb. ʒ. xxx. da
ʒ. iij. cum calida. ¶ Aliter de ligno aloes frigido et humido
stomacho ꝛ grosse ventositati conueniens. ℞. masticis: ga-
riofi. cubebe. ana. ʒ. xv. ligni aloes. ʒ. xx. gallie. ʒ. iij. zuccare. ʒ.
xxx. ¶ Aliter ad dolorē stomachi ex calidi. ℞. carabe. rosa. añ.
ʒ. v. ligni aloes: masticis: spodij: galle. ana. ʒ. iij. berberis. ʒ. v.
spice: camphore. ana. ʒ. ij. croci: cimini. ana. ʒ. iiij. da. ʒ. j. ꝛ ß.
¶ Aliter ad idem cum frigiditate stomachū confortat. ℞.
masticis: trociscoꝝ de rosa. ana. ʒ. iij. carabe: mente: ligni alo.
ana. ʒ. ij. ¶ Aliter ad frigiditatem stomachi: ꝛ perditum ap-
petitum. ℞. piperis albi ꝛ nigri: gariofilorum. ana. ʒ. ij. pe-
nidij: zuccare. ana. ʒ. xxx. ¶ Aliter digerit cibum ꝛ stomachuꝫ
confortat ꝛ appetitum. ℞. squinanti. ʒ. j. spice. ʒ. ß. da cum fri-
gida. ¶ Aliter ad ylij dolorem qui fit ex phlegmate ꝛ vētosi-
tate aquam citrinā purgat. ℞. ligni aloes tithimalli. ana. ʒ. v.
da. ʒ. iiij. cuꝫ calida. ¶ Aliter ad idem. ℞. tithimalli turbith:
absinthij: opoponaci: seminis apij: maratri: squinānti: vggi:
añ. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cū aqua opoponaci. ¶ Aliter ad stomachū
frigidum digestionem confortat: extremiam ꝛ inflationem
curat: constipationem epatis ꝛ splenis aperit: senibus est vti-
lissimus valde. ℞. zinziberis. ʒ. vj. origani: masticis. ana. li-
bram vnam. carui: cimi. piperis. ana. ʒ. iij. anisi: maratri: apij:
dauci: ana. ʒ. j. ꝛ ß. frica cum oleo sisami. tunc addes. ʒ. xxx. zuc-
care: da. ʒ. iij. cū aqua ciceris vel mulsa. ¶ Aliter ad constipa-
tionē ꝛ debilitateꝫ epatis ꝛ noue hydropisi valet. ℞. myrrhe
croci: spice: casie: assari: carpo. añ. ʒ. iij. maratri: apij: scar. aneti
ana. ʒ. ix. da. ʒ. ij. cū ca. vel cū sirupo ace. vt aqua citri. purget
que initium est hydropisis: adde. ʒ. j. opopona. da. ʒ. ij. cum
ca. ¶ Al. ad stomachi defectionē ꝛ frigiditatē ꝛ corruptio-
nem. ℞. masti. gariofi. cimi. cube. zinziberis: carda. spice: anisi
añ. ʒ. ij. caride: se. vtriusq; ozimi: asari: ana. ʒ. j. ligni aloes. ʒ.
iij. fricenť cum oleo ro. ꝛ cum tantādē zuccari misceantur.
¶ Al. ad hydropisim q̄ dicit hydropisis ascites: ꝛ ad vlce-

ra interiora. ℞.reu. turbith: absinthij: añ.ʒ.vj. yreos: ligni
aloes: tithimalli: apij: aristo.ro. masticis: ro. squinā. añ.ʒ.iij.
dragagāti: acori: vggi: coras: coralli: apij: anisi: fenicu.lacce:
assari: folij: añ.ʒ.ij. ꝛ ß. da.ʒ.j.cum succo scar.fenicu.solatri cū
sirupo ace.vel cum aceto cocto cum speciebus his squinan.
eupato.fenicu.anisi: ana.ʒ.ij.vel cum sirupo absin.de tertio
in tertium: da si debilis de dragagāto diareub.cum succo ha
rum herbaꝝ ꝛ sirupo squināti. cum cōfortatus fuerit sumat
predictū puluerē donec aqua purget. ¶ Al.purgat aquā ci
trinā vulnera interiora curat ꝛ epar confortat. ℞.absin.tur
bith: oppo.ana.ʒ.v.maratri: anisi: apij: macis: tapsie: ana.ʒ.
ij.ligni: tithimalli: masti.squinan.cinamo.añ.ʒ.ij.da cū aqua
in qua cocta sit radix squinā.feni.apij: anisi. ¶ Al.ad emor
roydas ꝛ debilitatē stomachi ex phlegmate. ℞.masti. cube.
gar.añ.ʒ.v.ligni aloes.ʒ.xxx.gallie.ʒ.iiij. zuccari.ʒ.xl.da.ʒ.iij.
cum sirupo coctanorū. ¶ Al.ad idem epaticis habentibus
stomachū dissolutū ꝛ pallidum colorem. ℞.masti. gario.ca
sie: assari: ro.ozimi.citri.ꝛ gariofi.añ.ʒ.iij.zuccare: lib.ß.cum
oleo amigda.da.ʒ.ij.cū ca. ¶ Al.torsioni siue egestioni excessi
ti. ℞.carpo.ʒ.j.apij.ʒ.iij.da.ʒ.j.cum ca.ad ytericos: dolorē
epatis ꝛ vomitum cholericum aufert.

¶ De pluribus descriptionibus puluerum ad
cardiacam passionem. Cap.xxxv.

Puluis ad cardiacos siue calidos. ℞.flor.cōsum
ʒ.vij.carabe: coralli: gemme non perforate: sete
crude.ana.ʒ.ij.boli: aluminis: coriādri.ana.ʒ.v.
basilici: ciperi: ozimi: gariofi.añ.ʒ.iij. ¶ Al.ad
nimium pulsum cordis. ℞.lingue auis.ʒ.xl.alu
minis scissi assi. ana.ʒ.iiij.ro.gallie.añ.ʒ.iij.ligni
aloes.ʒ.viij.da.ʒ.iij. cum vino vel sirupo aceto. ¶ Al.cor
confortans: sitim: cogitationē: pulsum cordis nimiū ꝛ vicis
sim melancholicū tollit. ℞.ro.spod.portula.añ.ʒ.v.casie suc.
ameos: boraginis: carui: coralli: zedoa.bero.lacce non lote:
asse: masticis: añ.ʒ.iij.musci.ʒ.j.zuccare.ʒ.xl.da.ʒ.iij.cum fri
gida. ¶ Al.ad idem. ℞.berberis ro. spodij: portula.boragi.
ana.ʒ.iij.boli: ozimi citrini: masticis: ana.ʒ.ij.xiloal.gariofi.ca
rabe: cucu.gēme: camphore.ana.ʒ.ij.frica cum oleo ro.zucca
re.℥.j.da.ʒ.iij.cum succo granatorū. ¶ Puluis ad dolorē re
nū ꝛ vesice ꝛ mictū q̇ fit cū ardore. ℞.cucu.citrul.cucur.dra
gaganti: succi liquiri.papaueris albi: portu. ana.ʒ.v.amigd.
dulciū.ʒ.vj.seminis malue: apij: ana.ʒ.ij.da.ʒ.iij.cum sirupo.
¶ Al.puluis ad vulnera renum ꝛ vesice diffus.et.ardorem
ex hu.ca.sedat. ℞.cucur.cucu.melo. citruli.ana.ʒ.v. portula.
dragaganti: malue: succi liquiri.papaueris albi.añ.ʒ.iij.scar.
maratri: macis: lactu.ana.ʒ.ij.semi. citonio.ro.spod.añ.ʒ.iij.
pinee: amigda.ana.ʒ.x.penich.ʒ.xl. da.ʒ.iiij.cum sapa vel cū
sirupo viola. ¶ Al.ad idem. ℞.citrul.cucume.melonis: por
tulace: dragaganti: seminis malue: papaueris al.añ.ʒ.v.ami
gdala.lactuce: viol.spodij: boli: ana.ʒ.iij. psilij non triti.ʒ.x.
zuccare.ʒ.xx.da.ʒ.v.cū sirupo viola. ¶ Al.ad calorem renū
ꝛ vesice ardorem ꝛ pūctionē vrine tollit. ℞.pinee: melonis:
penich.ana.ʒ.v.cucurbite: dragaganti: succi liquiri.papaue
ris: portu.ana.ʒ.v.amigd.dulcium.ʒ.vj.seminis malue: apij:
ana.ʒ.ij.da.ʒ.ij.cum sirupo ro. ¶ Al.ad diabetē. ℞.spod.ro.
añ.ʒ.vj.sumac: lactu.dragagā.succi liquir.sand.al.gūmi por
tula.lentiū mund. coriādri i aceto infusi: se.ro.añ.ʒ.j.ꝛ ß.zuc
cari.ʒ.viij.da.ʒ.iij.cum sapa vel sirupo ro. ¶ Al.ad idem. ℞.
spice: ciperi: sticados: thuris equale pōdus. ¶ Al.ad diutur
nam tussim. ℞.zucca.℥.j.maratri.ʒ.ij.da cum sirupo iulep.i.
simplici. ¶ Puluis valēs pregnātib⁹. ℞.thuris.ʒ.vij. apij:
cinamo.castor.añ.ʒ.ij.ꝛ ß.zuccare. ¶ Al.ad podagrā. ℞.her
mod.ʒ.vj.cimi.calami aro.añ.ʒ.ij.piperis albi.ʒ.j. zuccare.℥.
iiij. ¶ Al.prodest colicis iuuat appetitū. ℞.sal.gēme qd cū
assatur sepe in aceto infundit̄: maligra.assi: sumac.añ.ʒ.iij.
parū coriandri assi: succi berberis cum tantūdē folioꝝ citri.
¶ Al.humide tussi. ℞.terebē.℥.j.penich.℥.ij. ¶ Al.frigidis
a natura. ℞.salis gēme sitr assi: origa. nigelle asse: galang.
añ. ¶ Al.peralyticis. ℞.salis cū aceto squille assi: fina.asse
nigelle: piperis: zinziberis equaliter. ¶ Al.ad dolorē epatis
℞.sol.assi: apij: maratri: sumac: piretri.añ.

¶ De plurib⁹ triferarū descriptioib⁹. Ca.xxxvj.

Trifera mollicici ꝛ humiditati conueniēs ꝛ emor.

cutem clarificat. ℞.hebulorū: bellirici: emblici: piperis albi
longi ꝛ nigri equale pondus: frica cum amigda.tempera cū
melle. ¶ Trifera maior valet mollicici ventositati: emor.cu
tem clarificat: auget libidinē. ℞.heb.belli.embli.pipis.ni.ꝛ
lōgi: añ.ʒ.iij.zinzib.ceterac.añ.ʒ.j.tapsie: iringi: mac.añ.ʒ.j.lin
gue auis: sisami mūdati: zuccare: añ.ʒ.iiij.been albi ꝛ ru.añ.
ʒ.ij.frica cū butyro. ¶ Al.emor.ꝛ phlegma ꝛ stom calefacit
℞.hebul.belli.embli.anisi: masticis: ana.ʒ.x.ameos.ʒ.x.frica
cum oleo de ossibus crisomillorū: deinde adde belli.ʒ.xx.sol
ue in succo porri ꝛ species tempera. ¶ Al.emorroid. frigi
do stomacho ꝛ ventoso defecto. ℞.hebul.belli.embli.liqui.
zinziberis: ligni aloes: nucis musca.gallie ro.spice: squinan.
masticis: ana.ʒ.x.musci.ʒ.j.limature acus quantū cetera: li
matura ho.vij.dieb⁹ in vino odorifero maneat: deinde asse
tur ꝛ teratur: ꝛ cum amigd.fricetur ꝛ cum melle temperet̄.
¶ Al.de ferrugine ad idem. ℞.hebul.℥.iij.belli.embli.liqui
ricie: ligni aloes: zinziberis: galagan.carda.ro.spice: squinā.
masticis: ana.ʒ.x.musci.ʒ.j.limature acus: lib.j.amigd.℥.iiij.
¶ Al.ferruginis ad idē. ℞.ind.emblic. ceterac. ame: apij:
origani: ana.ʒ.x.spice: amomi: cinamomi: muscel.piperis ni
gri ꝛ albi: nasturcij.añ.ʒ.ij.acori.ʒ.iij.cubebe.ʒ.j. ꝛ ß.ferrugi.
ʒ.xxxv.frica cum butyro tempera cum melle: da.ʒ.j.ꝛ ß.lima
tura diu trita septē diebus in aceto missa mittat̄ in ollā do
nec fiat ignea: deinde mittatur in aceto extinguēdo septies.
¶ Al.de ferrugine stomachū calefacit: ventrem stringit: va
let emorroid. ℞.ind.belliri.embli. ceterac: zinziberis. pipe
ris longi: ciperi: spice.ana.ʒ.x.seminis aneti: ꝛ porri.ana.ʒ.
iiij.ferruginis in aceto infuse.xiiij.diebus et post adde bu
tyri ꝛ mellis quod sufficit. ¶ Trifera minor stomachum cō
fortat: emorroides curat: naturaꝫ in sanitate conseruat. ℞.
hebu.embli.belli.ind.ana.ʒ.iij.frica cum butyro bouino: sed
vt multū ꝓfit emorroid.ꝛ dolori stomachi: adde bdellij: gū
mi: mirtill.assi: ro.añ.ʒ. vj.masticis: anisi: gariofi. ana.ʒ.iij.vt
pulsum cordis nimiū auferat adde ligni al.ʒ.v.vt phlegma
purget: adde turbith.ʒ.x.vt luxuriā suscitet ꝛ inflationē au
ferat: misce zinziberis: galan.piperis longi: ceterac.cina.añ.
ʒ.xj.croci.ʒ.ij.amigd.ʒ.iij.mellis quod sufficit. ¶ Al.mundifi
cans stomachū de cho.ru.ꝛ phlegmate. ℞.cimi.belli.embli.
añ.ʒ.x.liqui.zinziberis.añ.ʒ.v.turbith.ʒ.vij.cina.carda.mac.
ana.ʒ.ij.amigda.quod sufficit.

Trifera magna ysaac valet vt tyriaca magna in cō
seruando corpore: ventositatē ꝛ omnē stomachi do
lorem aufert: digestionē adiuuat: colorē clarificat:
elephantiā mūdat: sclirosim ꝛ epatis constipationē ꝛ vēto
sitatem dissoluit: libidinē stimulat: sanguinē purgat: mēbra
cōfortat: dissolutionē strigit: fetorē stomachi tollit: ne simul
multe passiones veniāt repugnat. ℞.keb.belli. embli.ind.
añ.ʒ.vj.zinzib.piperis nigri ꝛ lon.secacu.i.iringi.gallie: folij
spice: casie: calculi vtriusq;: ceterac: gariofi.lingue auis: apij:
ciperi: been al.ꝛ ru.añ.ʒ.ij.papaueris al.ꝛ sisaminis: musci ꝛ
flor.sambu.añ.ʒ.iij.amigd.vtriusq;: mirtil. añ.ʒ.x.xilob. reu.
añ.ʒ.x.caride.ʒ.j.ꝛ ß.mara.anisi: masti.añ.ʒ.ij.ozimi.citri. si
simbrij: mēte.añ.ʒ.j.ꝛ ß.turbith: zucca.añ.ʒ.iiij.frica cum.℥.j.
amigd.dulcium.da.ʒ.iij. maioribus: iuuenibus ho.ʒ.j.toto
tēpore cum diagredio. ¶ Trifera ad morphea. ℞.cimi.ʒ.x.
ind.bell.emb.añ.ʒ.xv.liquiri.passi.añ.ʒ.xv.masti.cinamo.añ.
ʒ.xij.butyri.ꝛ mellis quod sufficit. ¶ Alia imperialis stoma
chum defectū ex frigiditate: ventositatē: inflationē: dolorē
ꝛ omnem passionē intestinorum sanat: oxiremiā curat: dige
stionem confortat: bonum colorē reddit. ℞.kebul.ʒ.xx.bell.
embli.añ.ʒ.x.frica cum oleo rosa.cimi.zinziberis: spice: ma
sticis: maratri: anisi: mētastri.mente: piperis lon.ceterac.añ.
ʒ.v.gario.caride: xiloal. casie. calcu.mi.vggi: coras.galant:
apij: cina.mac.añ.ʒ.iij.calami aro. cimi.assari: origani: thu
ris: carui: buche.i.ameos.ana.ʒ.ij. casto.musci. añ.ʒ.j.da.ʒ.j.
ꝛ ß. ¶ Alia ad frigiditatē ꝛ phlegma: vētositatē pcordioꝝ:
oxiremiā: pallidū colorē: emorroid.nimiam humiditatē ꝛ oē
vitium ex frigido ꝛ humido ortum sanat. ℞.ind.kebul.bel.
añ.ʒ.xv.frica cum amigd.dul.vel butyro: zinzib.mētastri.ma
sti.maratri: anisi: ana.ʒ.xv.cimi.apij: ameos: assari: costi: squi
nant.acori: tapsie: reu: aristotel.lō.ligni aloes: spice: cande:

cyperi: gal. folij: carda. piperis: croci. añ. ʒ. iij. da ʒ. iij. ieiunis
cum ca. ¶ Al. confortans stomachū: phlegma dissoluit: et vē
tositatem: ventrē purgat et inflationē: sonitū ventris: stoma
chi dolorē et indigestionē: venas ex phlegmate purgat: resi
stit nocumento diuersarum regionum: et aquarum. ℞. ind.
kebul. ana. ʒ. xv. belli. embli. turbith: reu. aristo. ana. ʒ. iiij. ca
lami aro. tapsie: squinā. assari: piperis nigri et lon. costi dul.
ameos: apij: croci: spice: casie: cyperi: piloal. añ. ʒ. iij. gariofi.
calcul. mi. caride: cube. folij casto. ana. ʒ. j. et ß. da ʒ. iij. cum ca.
¶ Al. confortans stomachū ex frigiditate et humiditate: oprime
miam: ventositatē cum inflatiōe: bonū colorē et memoriam
facit: morsui canis resistit. ℞. ind. kebu. añ. ʒ. x. belli. embli.
ana. ʒ. v. absinthij. mirtil. ro. ana. ʒ. iiij. mētastri: origanu: folij:
cubebe: añ. ʒ. iiij. croci: acori: zingi: aristo. ro. sticad. ana. ʒ. ij.
da ʒ. iij. ¶ Al. eda ad idē: acetosos ructus amputat: et vento
sitatem: digestionē confortat et appetitū: colorem malū pro
pter frigiditatem stomachi curat. ℞. miroba. citri. kebul. in
di. belli. embli. ana. ʒ. x. zinziberis: masti. cimi. gario. ana. ʒ. vj.
calami: apij: anisi: maraf. ameos: spice: assari: croci: añ. ʒ. iiij.
piperis nigri et longi: tapsie: ana. ʒ. iij. caride: mac. carda. cala
mi aro. ligni aloes: ana. ʒ. ij. penidij. ʒ. j. da in modū auellane.
¶ Al. ad stomachū debilē morphea habentē et humores pessi
mos: ardorē stomachi et corporis aufert. ℞. citri. ʒ. x. keb. belli.
embli. añ. ʒ. v. frica cū oleo: sand. citri. mirtil. spod. ana. ʒ. iij.
croci: masti. berberi: vinee: carabe: capreoli: spice. ana. ʒ. j. si
rupi ro. iij. ß. da ʒ. iij. cū succo vue acerbe: vel cum aqua ros.
¶ Al. quā feci cuidā habenti calorē ex chole. ru. cū incensio
ne et cardiacā ppter colligantiā stomachi et cordis. ℞. citri.
ʒ. xx. keb. embli. añ. ʒ. x. ro. boragi. spod. añ. ʒ. xv. berb. sanda.
masti. scaf. ana. ʒ. iij. ligni aloes: cube. carda. spice: portu. ana
ʒ. ij. tēpera cum sirupo de succo endi. et maligra. ¶ Al. ad san
guinem oculorum. ℞. citri. ʒ. vj. kebul. ʒ. ij. ind. belli. embli. añ.
ʒ. casiefi. ʒ. viij. māne. ʒ. ß. masti. ʒ. v. anisi: maratri: viol. añ.
ʒ. iij. ¶ Trifera dionysij abbatis. ℞. kebul. ʒ. iij. citri. indi.
ʒ. iij. zuccare lib. iij. ro. ʒ. j. belli. embli. ana. ʒ. iij. gariofi.
cimi. croci: spice: carda. masti. ligni aloes: maratri: anisi: ana
ʒ. j. mellis quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus trociscorum camphoratorum. Capitu. xxvij.

Rocisci camphorati facti cuidam iuueni in sto
macho et epate calorē habenti: cardiacā: appeti
tus defectionē et nimiā sitim. ℞. ro. ʒ. x. zuccare:
spodij: sand. ana. ʒ. v. liquir. dragagan. portula.
ana. ʒ. iij. carda. masti. ligni aloes: croci: cinamo.
cucu. ana. ʒ. j. camphore. ʒ. j. tempera cum succo psilij: fac tro
ciscos. ¶ Trocisci cāphore ad nimiū calorem et maxime epa
tis. ℞. ro. ʒ. vj. spodij: dragaganti. ana. ʒ. iij. cucu. viola. por
tula. liquiri. añ. ʒ. viij. croci. ʒ. ij. amidi. ʒ. ij. campho. ʒ. ß. spume
psilij. ʒ. ß. fac trociscos. ʒ. j. ß. da ʒ. j. ¶ Trocisci cāphorati vtilio
res. ℞. spodij. zuccare. ana. ʒ. vj. cucu. piloal. croci: camphore:
ana. ʒ. j. cum spuma psilij et rodostomate: tempera. da cū siru
po albo vel cum succo granatorū dul. vel aceto. ¶ Al. cāpho
phorati ad idē: dolorē ex calore et sitim tollunt. ℞. spod. ro.
ana. ʒ. vj. zuccare: māne: ana. ʒ. iij. succi liquir. dragagan. por
tula. sand. gūme. añ. ʒ. ij. camphore: amidi: cucur. cucu. citrul.
masti. ligni aloes: croci: carda. ana. ʒ. j. da cum siru. ro. ¶ Tro
cisci de spod. in quodā iuuene probati habente calorē in epa
te: siccam tussim et consumptionē curant. ℞. spod. suc. liqui.
ana. ʒ. v. amidi: portula. end. añ. ʒ. iiij. cucu. cucur. melon. san
dal. ana. ʒ. j. cū succo psilij: da cum iulep. ¶ Al. de spod. ad vē
tris solutionē q̄ fit ex calore: stomacho debili psunt et ethi
ce. ℞. ro. ʒ. x. spod. se. berbe aceto. viola. vuarum acer. nuclei:
assi. ana. ʒ. vj. berberis gūmi assi: boli: amidi assi: semi. mal
ue: mirtil. portula. seminis plan. dragagan. singulorū assorum:
ana. ʒ. iij. acatie: carabe: croci: añ. ʒ. ij. cū rodostomate: fac tro
ciscos da ʒ. j. cum siru. ro. vel mirtino. ¶ Al. de spod. se. ber
be ace. ro. ana. ʒ. x. gūmi assi: boli: seminis mirte: ana. ʒ. v. gal
le: balau. amidi: assi: sumac: ana. ʒ. iij. acatie: portula. herbe
ace: ana. ʒ. j. tempera cum succo maligra. aut aqua ros. ¶ Al.
de spod. valent febricitantibus. ℞. ro. ʒ. vj. manne. ʒ. iij. gum
mi: dragagāti: spod. croci: ana. ʒ. ij. ¶ Alij de spod. ℞. spodij
berberis: seminis ace. masticis: galle: ana. exagium. j. gūmi:
exagia. iij. ro. exagia. v. tempera cum aqua rosata. ¶ Alij de
ro. refrigerant et confortant stomachum. ℞. ro. exagiū. vj. li
quiri. exagia. iiij. spice: exagiū. j. ¶ Al. de ro. ad calorem stoma
chi et eius apostema. ℞. ro. ʒ. vj. spice: liquiri. ana. ʒ. iij. melli
loti: squinan. scam. ana. ʒ. masti. ʒ. ij. ¶ Alij de ro. laxatiui. ℞.
ro. ʒ. x. spice: liquiri. ana. ʒ. v. scamo. ʒ. iij. tempera cum melle.
¶ Al. de ro. ad tertianarios cum siti dolorē capitis cstipa
tionem aufert. ℞. ro. citonidij: alphite: zuccare: mirob. citri.
equaliter. ¶ Al. de māna stiptic. et calidis cōueniunt. ℞. por
tu. māne: endiuie: liquir. viol. ana. ʒ. vj. berberis: mastic. dias
gredij: rosa. añ. ʒ. iij. spod. citru. melo. añ. ʒ. j. ß. cro. ʒ. j. cāpho.
ʒ. ß. fac trociscos. ʒ. j. cū aqua ro. da cū tamarind. ¶ Trocisc.
de eupatorio diuturnis febribus: dolori epatis: et ycterias.
℞. ro. ʒ. v. spice. ʒ. v. succi eupatorij. ʒ. viij. tempera cum man
na. ¶ Trocisc. de berberis prosunt apostemati epatis cum
feb. et siti. ℞. berberis: masticis: cucur. spod. añ. ʒ. ij. lacce: reu
bar. masti. ana. ʒ. j. ro. ʒ. xij. croci. ʒ. j. spice: liquiri. suc. eupato.
māne. ana. ʒ. ij. ¶ Al. berberis ad diuturnas febres et dolo
rem epatis et splenis et stomachi et nimiam hydropisim et vē
tositatem. ℞. ʒ. x. berberis: cuscute: absinthij: reu. ana. ʒ. v.
lacce: liquiri. masticis: squinan. spod. endi. maratri: anisi: añ.
ʒ. iij. spice: folij: celti. croci: assari: succi: eupatorij: apij: draga
ganti: cucu. cucur. ana. ʒ. ij. gariofi. carda. ana. ʒ. j. tempera cū
succo endiuie vel maratri: da cum succo herbarū. ¶ Al. de
reub. valētes duro epati et spleni et eorum apostemati. ℞. reub.
ʒ. viij. rubee: lacce: ana. ʒ. ix. apij: succi: eupato. anisi: ana. ʒ. iiij.
mellis qd sufficit. ¶ Al. de lacca oppilato epati et spleni cō
gruūt et febri diuturne: vrinam prouocant. ℞. lacce: ru. apij:
anisi: absinthij: assari: amigda. ama. costi: aristo. lon. suc. eu
patorij: suc. liqr. succi berberis: equale pōdus. ¶ Al. de ab
sinthi. valētes oppilato epati. feb. diuturne: vrinā puocant.
℞. absinthi. anisi: assari: amigd. amara apij: spice: masti. folij:
aneti. añ. ʒ. j. eupat. ʒ. iij. aloes. ʒ. iiij. ¶ Al. de rubea duro sple
ni: dolori epatis ac diuturne febri. ℞. rubee. ʒ. xij. rad. cap
paris: armo. ana. ʒ. xxx. aristo. ʒ. vj. ¶ Al. de cappare spleni.
℞. radi. capparis: armo. ana. ʒ. xxx. aristo. lōge: piperis: squi
nan. ana. ʒ. iij. solue armo. cum aceto speciesq; ex eo tempera
bis. ¶ Al. de cappare. ℞. capparis: rubee: se. agni: aristolo.
lon. assari: masticis: succi: absinthij et eupatorij: reubar. costi:
epithimi: spodij: amigdal. amararū: origani: calamen. gen
tiane: anisi: solatri: apij: añ. partes equales: tempera cū ace
to. ¶ Al. capparis. ℞. spice: assari: masticis: ana. ʒ. j. succi eu
patorij et absinthij. añ. ʒ. ij. rad. capparis: rubee: seminis agni.
aristo. longe: ypoquisti. ana. ʒ. iij. oppoponac. ʒ. iij. ¶ Al. de
cappare dolorem splenis qui fit de grosso humore et ven
tositate curat. ℞. seminis tamarisci: corticis capparis: scolo
pendrie: celti. carda. liquiri. ana. ʒ. ij. assari: apij: anisi: cētau.
semi. cuscute: camepi. lacce: costi dul. ana. confice cum succo
tamarisci. ¶ Al. de cappare valentes dolori epatis et splenis
et sclirosi. ℞. cappari. absinthij. assari: apij: aristo. vtriusq;: lac
ce: reupon. calam. spice: costi: anisi: se. tamarisci: succi eupat.
croci. squinan. scolop. prassij. masticis. ana. ʒ. j. et ß. tempera
cum succo tamar. ¶ Al. de rhāno ad idem. ℞. rhāni. tamar.
ana. ʒ. vj. piperis albi. spice. armo. ana. ʒ. iiij. tempera cum ace
to squill. ¶ Al. ad idem. ℞. armo. rhāni. tamar. ana. ʒ. ij. radi
cis capparis. ʒ. vj. squille: piperis albi. ana. ʒ. iij. ¶ Trocisci li
gnei valent ad defectionem stomachi continue humo. suscī
pientis: extremiā: dolorēq; capitis bibiti: et frōti cū aceto illi
niti curant sanguinis fluxum dissinteriā: morsum reptilium
cum succo rute accepti sanant: tussim diuturnā febrē periodi
cam coxam et dolorem auriū cum succo rute dentur. ℞.
mirte casto. spice terre sigillate mādrago. añ. ʒ. viij. croci apij
costi. añ. ʒ. v. papaueris. ʒ. vj. dauci anisi siselei iusquiami fi
gie apij. añ. ʒ. j. entale. ʒ. iiij. soluenda cum vino soluantur et
puluis tēperet. fiantq; trocisci. ʒ. j. et ß. ¶ Troc. galieni dia
spermato ad fluxum ventris propter viscerū defectionē: ad
vulnerata q̄ intestina torturā ventris aut indigestiones: te
nasmonē et fluxum ventris et matricis. ℞. se. mirte anisi ma
ratri: ameos: apij: iusquiami: dauci: añ. ʒ. j. opij. ʒ. iij. fac tro
ciscos cum ʒ. j. et ß. da post septem menses. ¶ Al. de balaust.

ad solutā naturā sanguineā egestionē et tenasmonem. ℞. balaust. sumac: glandiū assoꝝ: nucleoꝝ vuaꝝ agrestiū: se. mirte. ana. ʒ. viij. galle asse: cimi. in aceto infusi et assi. añ. ʒ. iiij.

¶ De pluribus descriptionibus trociscoꝝ cōtra fluxum facientiū qui satiri dicuntur. Cap. xxviij.

Trocisci satiri qui ponunt̄ in clysteri congruūt tenasmoni: lienterie: dissinterie. ℞. panis assi. ʒ. iij. sanda. rubei: eris vsti: aluminis: galle: calcis viue. ana. ʒ. x. opij. ʒ. vj. acatie: glandiū: gummi: san. dra. añ. ʒ. iiij. cū sapa mirtina fiāt trocis. ʒ. j. et ß. ¶ Alij de corallo ad idem. ℞. coralli. ʒ. xij. acatie: balaustie. añ. ʒ. iiij. gūmi. ʒ. j. tēpera cum succo mirte. ¶ Alij de sumac. ℞. tamar. mirtil. sumac: gummi: balau. ana. ʒ. j. acatie. ʒ. ß. opij. ʒ. ij. cum aqua ro. fiant trocisci. ¶ Alij ad idem. ℞. vtriusqꝫ sandarace. añ. lib. j. calcis viue. ʒ. ij. acatie: charte bomb. vste. añ. ʒ. viij. fac cum succo arnoglosse: da in hac aqua. ℞. vue passe: ro. rizi. ana. ʒ. v. aque lib. ij. coque et adde. ¶ Alij de auripigmēto ad prescripta. ℞. vtriusqꝫ auripigmē. añ. ʒ. j. et ß. calcis vi. ʒ. iij. mānc: acꝛ. añ. ʒ. j. vssamafor. ʒ. ij. et ß. fac trociscos cum suc. plantagi. pōdere. ʒ. j. et ß. fac clystere cui admisce vnū cum. ʒ. j. rizi triti et vitelli oui cocti: et. ʒ. j. olei ro. fac clystere cū his vel cum modico vini cocti si infirmus non est debilis nec habet fastidiū vel tussim. qui ex frigido humore patitur vtiles sunt. ¶ Alij. ℞. arsenici vtriusqꝫ fecis aceti vste: acatie: gūmi. ana. ʒ. iij. charte bōb. vste: calcis viue. ana. ʒ. iiij. aluminis. ʒ. ij. opij. ʒ. j. tempera cum vino. ¶ Alij de auripigmento ad gingiuas vlcerosas. ℞. vtriusqꝫ auripigmēti: vtriusqꝫ alumis sassi: charte. bōb. vste: galle. ana. ʒ. j. et ß. cum vino cocto: pone super gingiuas lauās cum aceto. vtiles sunt. ¶ Alij diamil. ad solutionē ventris. ℞. sumac. ʒ. ij. mirtil. ʒ. vj. galle: cortic. vtriusqꝫ granatoꝝ. añ. ʒ. iiij. confice in vino odorifero: da. ʒ. j. cum sirupo mirtilloꝝ. ¶ Alij diaspermatō. ℞. cācri fluuialis brācis abscissis et vētre fisso et loto. ʒ. v. portula. lactu. papaueris. ana. ʒ. ij. spodij: cucu. citru. melo. ana. ʒ. j. cucur. cocta. malue: carabe: boli. añ. ʒ. j. et ß. fac trocisc. ʒ. j. cū spuma psilij: da cum sirupo de sanō. ¶ Alij ad idem. ℞. gēme ro. carabe. añ. ʒ. iij. spoō. amigō. terre sigil. balsami. añ. ʒ. j. tempera cum succo psilij. ¶ Alij ad idem. ℞. dragaganti: gūmi: sanō. piperis lon. ana. ʒ. vj. amidi: acatie: terre sigillate: sotiron. ana. ʒ. j. et ß. fac trocisc. cum suc. arnoglosse. ¶ Alij diapapa. ad sangui. fluxum feb. et tussim. ℞. ro. gummi. ana. ʒ. iij. amidi: dragagan. suc. liquiri. papaueris albi. ana. ʒ. ij. spodij: croci. ana. ʒ. j. tempera cum aqua. ¶ Alij diapapa. ad ascēsum caloris in renibus et vulnera. ℞. se. papaueris albi cucu. amidi: dragaganti. añ. ʒ. j. fac trocisc. ʒ. j. et ß. tempera cum aqua: da. ʒ. j. ¶ Alius dissinterie fluxui sanguinis et pectori. ℞. atimonij: emathist. sanguinis dra. añ. ʒ. xiiij. gallie: lapdan. croci. ana. ʒ. iiij. balaustie: galle. ana. ʒ. xx. tempera cū succo arnoglosse et impone iiij: cornu cerui vsti: acatie. ana. ʒ. x. ¶ Al. ad menstrua. ℞. balau. sumac. añ. ʒ. iiij. acatie. ʒ. ij. tempera cum succo arnoglosse. ¶ Alij ad sanguinis mictū et ad emoptoicos. ℞. citru. cucu. cucur. mel. portu. spodij: succi liquiri. ana. ʒ. vj. lactuce: malue: ro. gummi: amidi: dragaganti: papaueris al. ana. ʒ. iiij. mirte: coctano. herbe acetose. ana. ʒ. ij. boli: acatie. añ. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. cum succo psilij: fac trociscū. ʒ. j. et da. ʒ. j. cum suc. plan. vel sirupo coctano. ¶ Alius ad idē. ℞. cucu. draga. papaueris albi: thetrabit: boli: carabe. ana. ʒ. v. confice cum aqua. ¶ Alius ad idē. ℞. balsami: amigdale. ana. ʒ. ij. aluminis sissi. ʒ. j. dragaganti. ʒ. iij. ɔfice cum aqua ro. ¶ Al. ad emoptoicos rupturā venaꝝ: pectus: epar: renes et matricē: da cū lacte et ptisano. ℞. spodij. ʒ. iiij. citru. portu. cucur. boli: carabe: pōdus equale ɔfice cū poligonie suc. ʒ. j. et ß. ¶ Alius dissinterie inueterate. ℞. auripigmēti: citri. ʒ. j. calcis viue. ʒ. ij. panis assi: charte vste: opij añ. ʒ. ß. acatie: ypoquistidō. añ. ʒ. iiij. tēpera cū suc. plan. ¶ Al. tenasmoni lienterie vomitui. ℞. sumac. ʒ. iiij. iusquis. ʒ. j. balaustie: acatie. añ. ʒ. ij. opij. ʒ. ß. tēpera cū suc. plan. ¶ Al. ad calidos ad vulnera renū et vesice et sangui. mingēti stringunt. ℞. iusquiami: apij: maratri. ana. ʒ. vj. croci: spice: semi. herbe acetose: opij: carpo. resetheniete. i. species solatri: se. citri. añ. ʒ. xij. thuris. ʒ. j. ¶ Ad idem. ℞. citru. cucu. port. coctani: lini: maratri. ana. ʒ. j. dragagan. amidi gūmi. añ. ʒ. ij. pulice. ʒ. v. papaueris nigri. ʒ. iij. mirte croci. ana. ʒ. ß. da cum sapa. ¶ Alius apostemati in ano et vulneri renuꝫ et vesice mictui sang. ℞. auella. munde amigō. citru. añ. ʒ. iiij. iusquiami: se croci sola. opij. añ. ʒ. vj. cum melle tempera. ¶ Alius nimie incensioni: in vesica et vulneribus eius ca. ℞. citruli: cucu. cucur. portu. malue: papa. ni. añ. ʒ. iij. se. coctano munda. ʒ. v. succi liquiri. ʒ. vj. amidi. ʒ. iiij. meloñ. cucurbi. ana. ʒ. vj. benete: sileris. ana ʒ. x. tēpera cum sapa. ¶ Alius mictui san. ex vesica et renib9. ℞. amidi: dragaganti: citruli: añ. ʒ. iij. balau. ʒ. ij. aluminis. ʒ. ß. tempera cum sapa mirtina. ¶ Alius ad vulnera renum et vesice ex calore. ℞. cornu cerui vsti: dragagan. papaueris albi: citruli: cimi. cucumeris: meloñ. cucur. ana. ʒ. iij. amigdalarum: malue: boli. ana. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. fac trociscum cum succo maratri. ʒ. j. et ß. da. ʒ. j. cum aqua sebesteri. ¶ Alius probatus in quodam iuuene qui mingebat sanguinē propter venā in renibus ruptam vnde exorta est ei excoriatio et incensio. ℞. boli: gemme: dragaganti: amidi. añ. ʒ. vj. malue: balsami: sanguinis draconis: portulace. añ. ʒ. iiij. thuris: galle: melo. citru. cucu. apij. ana. ʒ. j. et ß. tempera cū suc. plā. ¶ Al. prouocās vrinam: lapidē frangit. ℞. assari: petro. ana. ʒ. iiij. meu. fu. acori. ana. ʒ. vj. dauci. ʒ. iij. apij: anisi: carpobal. dragagan. añ. ʒ. iiij. citru. cucu. añ. ʒ. v. melo. ʒ. x. tēpa cū sapa. ¶ Al. vetusto apostemati stomachi et epatis. ℞. scamo. iusquiami añ. ʒ. x. sanda. ru. ʒ. viij. sulphuris. ʒ. v. liquiri. ʒ. viij. pomorum. ʒ. viij. yreos: spice: squinan. ana. ʒ. iij. et ß. ro. ʒ. v. tempera cum sapa. ¶ Alius andromachi. ℞. corticis grana. ʒ. x. aluminis: mirte. ana. ʒ. iiij. calamenti. ʒ. xu. thuris. ʒ. viij. aristo. ʒ. xij. tempera cum sapa. ¶ Al. trocisci. ℞. cortic. grana. ʒ. x. myrrhe: aloes. ana. ʒ. viij. aluminis. ʒ. ij. thuris. ʒ. iiij. calcanti. ʒ. iij. fellis tauri: tēpera cum sapa. ¶ Trocisci ad defectionē epatis propter calorē: et renum dolorē propter lapidē vnde fit appetitus defectio: mala digestio: virtutū naturalium defectio et omniū membroꝝ ɔsumptio. ℞. berberis ro. cuscute. añ. ʒ. v. spodij. succi liquiri. scario. portu. ana. ʒ. iij. reu. lacce: masticis assari: spice. ana. ʒ. j. croci: cardamo. garioff. folij: dragaganti: citruli cucume. melo: squinan. cucur. añ. ʒ. j. fac trocis. j. epatici cum succo endiuie: da. ʒ. j. cum sirupo isto: quem studiose sm auctoritates antiquorū cōposui et eum optimū inueni in ɔfortatione epatis aperiendo oppilationē et dolorē renū mitigando et feb. resistendo et ventositatē in intestinis clausam dissoluendo. ℞. rad. maratri: endiuie: apij. añ. ʒ. xx. liquiri. bora. capilloꝝ ve. viola. cuscute absin. ro. anisi squinā. añ. ʒ. v. petro. spice folij masticis dauci sparagi se. cucu. melo. cucur. ana. ʒ. ij. coque et cola et admisce. iiij. lib. zuccare et recoquant̄ ad perfectionem: et sicut diximus accipe in omnibus predictis. est enim expertū. in frigidis aūt tēporibus et emorroid. preualuerunt: et si tumor fit in lateribus: dolor in femorib9: rubeaqꝫ fex ex renibus exierit sume hanc triferā que temperate cōplexionis est: nimijqꝫ adiutorij. ℞. bebul. belli. emb. ana. ʒ. x. spice cimi. squinā. apij petro. assari casie aristologie lō. cordu. se. vtrice nucleoꝝ mūda. cucur. melo. ana. ʒ. j. fricet̄ cum oleo amigō. dulcium: tempera cum melle da. ʒ. iij. ieiunus bibat: comedat ius sturnorum cum menta et cimino conditum vel ius ciceris: dorsum et renes ireleō vnge. Et q: testantibus antiqs mala digestio ventositatē generat in visceribus et digestiuā nociuam et malorum humorū generatiuā maxime estate neglectis exercitijs et postposita pharmacia maxime passio eorum elongatur et inclinatur medicina dat aliter bona: verūetiam hec que sequit̄ confortat et adiuuat stomachum et indigestionē et viscerum ventositatē curat renib9 et epati congruit. ℞. masticis squinan. spice croci spodij assari cimi. sanda. maratri scario. anisi berberis. añ. ʒ. ij. costi dul. carda. cubebe folij casie carpo. xilobal. añ. ʒ. j. ro. ʒ. x. zuccare: triplum pondus spodij succi maratri et scariole: coque ad medium et spissitudinem: puluerēqꝫ temperabis: ante cibum et post cibum accipias quia optimū est. ¶ Trocisci facti cuidam iuueni habenti cholericam febrem: epar calefactum et sitim nimiam. ℞. rosarum. spodij: zuccare. ʒ. vj. succi

liquiri.berberis:cuscute:sanda.scar.portula.dragaganti.añ.
ʒ.iiij.amidi:cucurbi.cucu.lactu.ana.ʒ.ij.campho.ʒ.ß.tempe-
ra cum succo lupulorum:da.ʒ.j.cum orizac. ¶ Alij cuidã iuue-
ni cholericã febrẽ habenti in quo recedente febre remãsit ca-
lor in epate vnde rubea vrina exiit. ℞.ro.spod.zuccare viola.
ana.ʒ.vj.berberis:sand.liquiri.añ.ʒ.iiij.dragaganti:portula:
endiuie:amidi:eupatorij:cucur.lactu.malue.ana.ʒ.j.tempe-
ra cum visco psilij. ¶ Alij probati in cholerico iuuene in esta-
te habente calorem et constipationẽ. ℞.cuscute: boragi.añ.
ʒ.vj.mãne:seminis fumiterre.ana.ʒ.v.ro.spodij:portu.añ.ʒ.
iiij.cucurbi.succi liqui.scar.ana.ʒ.j.et ß.tempera cum succo lu-
puli:da.ʒ.j.cum endiuia et maratro. ¶ Alij contra splenẽ et
febrem diuturnã propter grossiciẽ et corruptionẽ humo. ℞.
ro.cuscute.ana.ʒ.vj.maratri:endiuie:berberis:spodij:ana.ʒ.
iiij.liquiri.seminis fumiterre.ana.ʒ.iiij.dragagãti: masticis:
gũmi:cucumeris:cucurbi.portula.ana.ʒ.ij.spice:assari: ani-
si:apij:eupatorij:squinã.ana.ʒ.j.tempera cum sirupo da cũ
orizaccara. ¶ Alij probati in quodã iuuene soluto ex de-
fectione propter hemitriteũ cui transacta tumor remansit in
pedibus:crurib⁹ et testiculis: citrinitas in facie:rubor in vri-
na continuus propter defectionẽ epatis. ℞.ro.herbe. spod.
sandal.albi et rubei:herbe acetose:seminis solatri:gũmi nu-
cleorum assorũ.ana.ʒ.iiij.spice:scariole:cimi. lacce: masticis:
squinan.añ.ʒ.ij.calami.aro.carabe:ligni aloes:cardamo.ga-
riofi.ana.ʒ.j.tempera cum aqua ro.dabis.ʒ.j.cum sirupo ma-
lorum muzorum. ¶ Alij cuidam iuueni cholerico patienti in
stomacho et epate calorẽ:vnde cutis immutata et appetitus
minutus. ℞.ro.ʒ.x.viola.absinthij: cuscute:zuccare.ana.ʒ.v.
reubar.masticis:liquiri.scario.ana.ʒ.iiij.spodij: portula. dra-
gagan.squinan.ana.ʒ.j. tempera cum succo sileris vel endi.
da cum sirupo de prunis. ¶ Alij probati in quodam iuue-
ne patiente in epate calorẽ; stomachi defectionem: et hoc ob
incensionẽ et cõstipationẽ. ℞.ro.ʒ.iiij.spodij:absinthij:cuscu-
te:reu.viola.ana.ʒ.ij.sanda.ru.scario.feniculi:masticis:squi-
nan.liquiri.scamo.dragagan.portula.spice:croci:ana.ʒ.j.tẽ-
pera cum succo psilij:da cum sirupo herbarum. ¶ Alij pro-
bati propter quendam iuuenẽ febrem patientẽ cum sudore
et solutionẽ. ℞.spodij:dragagãti:amidi:ro.seminis malue:
cancrorum vstorũ.ana.ʒ.x.succi liquiri. portula.boli. amigd.
dulcium et amararũ:gũmi.ana.ʒ.v.cucu.citru.seminis cocta-
norum:arnoglosse:carabe.ana.ʒ.iij.tempera cum visco psilij
da cum iulep. ¶ Alij.qui curauerũt quendã duriciẽ splenis
habentem frigiditatem in latere dolorem:omnia propter fe-
brem quartanã. ℞.reubar.aristo.lon.capparis: lacce: absin-
thij:costi:masticis:squinan.assari:folij:spice celti. reuponti.
anisi:apij:casie: eupa.gen.añ.ʒ.ij.croci:gario.añ.ʒ.j. hierep.
ʒ.x.fac trocisc.cũ succo herbe acetose. ¶ Alij ad dolorem sto-
machi et epatis febrientib⁹ feb.cholerica vel sanguinea sitim
auferunt: ventrẽ purgant. ℞.spod.mãne.añ.ʒ.xv. viola.cu-
cume.boragi.añ.ʒ.iiij.dragaganti:portula.scario.succi liqui.
amidi:cucur.añ.ʒ.ij.confice trocisc.ʒ.j.cum spuma psilij : da
ʒ.j.cum sirupo albo vel viola. ¶ Alij ad idem cum calore sto-
machi et epatis. ℞.liquiri.ʒ.v.liquiri.squinan.ʒ.vj. spice:ma-
ratri:spodij:draga.añ.ʒ.ij.fac trocisc.ʒ.j.cum suc.gra. ¶ Alij
ad feb.acutas ex phlegmate et cho. ℞.ro.ʒ.xx. spice:liqui.añ.
ʒ.x. confice cũ oleo et aqua et melle mixtis.añ.ʒ.j.et ß. ¶ Alij
ad emor.fluxus. ℞.porrorum.ʒ.v.cornu cerui assi:draga.gũmi
añ.ʒ.iiij.iusquiami albi:scedeue.ana.ʒ.ij.fac trociscõ cũ aqua
ro.et mirtina:da cum sirupo mirtino.

¶ De pluribus descriptionib⁹ trociscorũ contra sputũ san-
guinis facientium. Cap.xxxix.

Trocisci probati in quodã iuuene screãte san.ca-
lorẽ in pectore habẽte. ℞.gũmi:boli por.se.mal.
et coctano.añ.ʒ.vj.croci:incensi:cornu cerui et con-
chule omniũ vstorum:amidi: dragagã.añ.ʒ.iiij.cara-
be:aca.se.arnoglosse: spod.cucur.añ.ʒ.ij. fac tro-
cisc.cũ suc.arno.da.ʒ.j.cũ sirupo mirtino vel iulep:sed quia ti-
mebat ne fluxus sanguinis reuerteretur : eo quod post erat
strictus et calore assiduo molestabatur :feci ei hos trocis. ℞.
draga.gũmi:suc.liqui.portu.amigd.dul.se.malue: cãcri.añ.
ʒ.vj.cucu.cucur.melo.citru.spod.amidi:se. coctañ.lactu. pa-
paueris al.añ.ʒ.iiij.carabe se.arnogl.añ.ʒ.j.et ß. cõfice cũ visco
psilij et da.ʒ.j.cũ iulep vel ptisano. ¶ Al. valẽs vulnerib⁹ pul-
monis pectoris et vesice tussi screãti san. et phthysicis. ℞.spo.
gũmi boli.añ.ʒ.vj.cancrorum vstorũ.ʒ.x.draga.mirti.amidi se.
cuscute et malue assorum nucleorum vuarũ se.arnogl.añ.ʒ.iiij.ber-
beris hekabre se.herbe ace.portu.assorum.añ.ʒ.iiij.cõficiant cũ
suc.grana.dulciũ:da.ʒ.j.cũ sirupo mirtino. ¶ Alij probati in
iuuene phthysico tussiẽte san.screante solutionẽ patiente ex
corporis cõsumptione et fe. ℞.cancri assi succi liquiri.draga.
gũmi.añ.ʒ.x.boli portu.se.arnoglosse spod.amidi se. malue.
añ.ʒ.v.se.coctano.cucurbi.cucu.citru.melo.papaueris al.añ.
ʒ.ij.hekabre ro.boragi.añ.ʒ.iiij.lacce malue amigd.ana.ʒ.j.
tẽpera cum visco psilij:da cũ ptisano colato et zuccara. ¶ Al.
san.spuẽtib⁹ propter passionẽ epatis. ℞.absin.croci: papaue-
ris albi dauci masticis hekabre. ana.ʒ.xv.opij.ʒ.vj.da.j.post
sex menses. ¶ Alius probat⁹ in quodã defectiões renum ha-
bente tussim fluxum vrine et diabetẽ. ℞.ro.croci spod.añ.ʒ.
x.portula.succi liquiri.boli.añ.ʒ.v.sand.lactu.berberis.añ.ʒ.
iiij.campho.ʒ.ß.cõfice cum aqua ro.da.ʒ.j.cum sirupo granat.
vel sapa. ¶ Alius probat⁹ in quodã iuuene san.fluxum pa-
tiente: et ad eos qui suspectionẽ phthysis habent. ℞.gummi
boli spodij se.malue portula.suc.liquiri.añ.ʒ.v.cancri incensi
ʒ.x.coralli cõchule marine incense amborũ vstorum dragagan.
se.mirte.añ.ʒ.iiij.semi.arnoglosse amidi hekabre ro.suc. ypo-
quistid.acatie emast.ana.ʒ.ij.cucume.cucurbi.melonũ cocta-
norum se.ana.ʒ.j.tempera cum succo arnoglos. ¶ Alius ad
pondus renum et calorẽ vesice. ℞.melo.citru.cucur. portu.
amidi boli.añ.ʒ.iiij.dragagã.gẽme spod.ro.admisce sem.cito-
niorum malue.ana.ʒ.ij.lactuce papaue. albi iusquiami psi-
lij.ana.ʒ.iiij.cõfice cũ aqua ro.ca.vel cum aqua de sorbis vel
cum lacte caprino.

¶ De diapapauere et alijs pluribus electuarijs
ad catarrum et asma facientibus. Cap.xl.

Diapapauer probatũ in catarro asmate et simi-
libus. ℞.papaueris albi liqui.amigd. dulcium
penidij.añ.ʒ.xx.suc.liquir.gũmi amidi anisi ma-
ratri.ana.ʒ.x.seminis portu.se.citoniorum.ana.ʒ.
iiij.calidis in estate cum sapa temperetur: et in
hyeme cum melle frigidis. ¶ Diapenidiõ ad tussim et rau-
cedinem de siccitate. ℞.spodij.ʒ.vj.caride.ʒ.j.et ß.zuccare.ʒ.
xxv.cõfice cũ mel. et buty. boui.da cocleare.j. ¶ Diapinea ad
idẽ. ℞.pinee liqui.gũmi dragagan.ana.ʒ.iiij.se.lini assi da-
ctylorũ.ʒ.j.et ß.zuccare.ʒ.xx.da.ʒ.iiij. ¶ Diapinee prodest anhe-
litui tussi nimio sputo. ℞.pinee draga.auell.yris gũmi.ana
lib.j.se.lini dactyl.ana.ʒ.vij.mel.et butyrũ. ¶ Aliud cõueniẽs
diuturne tussi anhelitui orthomie. ℞.pinee drag.citru.gũmi
feniculi fenugre.amigd.dul. liquiri.amidi capillo.ve.ana.ʒ.
v.amigd.ama.ʒ.ij.dactyl.ʒ.xx. ro.ʒ.xxx.mellis quod sufficit.
¶ Aliud mũdãs pectus. ℞.suc.liquir.draga.asse:amigda.
ama.assari equaliter : mellis quod sufficit. ¶ Aliud. ℞.suc.liq-
ricie gũmi draga. penidij.añ.ʒ.iiij. cocta.ʒ.j.mellis et butyri.
¶ Aliud ad calorẽ. ℞.se.citru.ʒ.v.amigd.ʒ.vj.se.malue.ʒ.vj.
amidi gũmi dragagã.se.citoniorum.añ.ʒ.ij.suc.liquiri. penidij.
añ.ʒ.iiij.mellis et butyri. ¶ Aliud prodest febriẽtibus phthysi-
cis materiei repugnat pectus et pulmonẽ mundat. ℞.citrul.
coctano.dragagã.gũmi amidi.añ.ʒ.vj.papaueris albi spod.
seminis lini assi croci amigd.dulciũ.añ.ʒ.iij.medul.se.bomb.
amigd.ama.fabe.ana.ʒ.ß.penidij.ʒ.lx. ¶ Al.linũ assum cum
mel.dispuma. ¶ Diamarõ prodest sicce tussi et raucitati. ℞.
vtriusque sigie se.lini anisi drag.gũmi.añ.ʒ.iiij. liq.ʒ.j.penidij.
ʒ.v.tẽpera cũ suc.solatri. ¶ Aliud raucedini screatui sanioso
prodest. ℞.lini assi passi mũda.añ.lib.j.pinee amigd.vtriusque
añ.ʒ.vj.auell.terebẽ.liqr.ozimi gũmi.añ.ʒ.ij.drag. fenugre.
añ.ʒ.iiij.piperis al.et fabe ciceris reu.ameos amomi nastur.
sigie liqr.ana.ʒ.j.myrrhe thu. croci.añ.ʒ.ß.fac cum lacte asi-
ne post pul.tẽperetur cũ melle despumato. ¶ Aliud probatum
per quodã iuuene qui solidos propter timore inglutiẽs passus est sic-
citatẽ in gutture et pectore cũ asperitate:ideoque trãsglutien-
da cũ difficultate inglutiẽs; guttur vero et stomachus erãt ex-
coriata et ob hoc tussis sicca. ℞.suc.liqri.draga.gũmi amigd.pi-
nee papaue.añ.ʒ.x.se.mal.et cocta.et bõb.omniũ mũda.por.
añ.ʒ.v.cucu.citru.mel.gũmi amig.pruñ. amidi.añ.ʒ.iiij.oia

trita cum hoc sirupo temperentur. ℞. sebesten.xv. viole.ca. pillorum ve.malese. ana.ʒ.x. hec omnia coque in trib⁹ lib:is aque ad mediū: quibus fricatis ⁊ colatis fac sirupū cum du plo pondere zuccare et puluere temperabis: da mane et se ro sub lingua tenendū. ¶ Diapenidiō. ℞. penidij.ʒ.ß. pinee: amigda.papaueris.ana.ʒ.x.cimi.gariofi. zinziberis: succi li quiri.dragagan.gummi:amidi:citru.melo.cucurbi. ana.ʒ.x. campho.ℨ.iij.sirupi viola. quod sufficit. ¶ Aliud: ℞. zinzibe ris:dragaganti:pinee:amidi:citru.melo.cucume.cucurbite: ana.ʒ.xij.spice:croci.ana.ʒ.vij. ¶ Diamiconiū. ℞. comidio nis.ʒ.c.amidi: macis lauē.flo:. idest filistij.ana.ʒ.xv.gariofi. croci:boli.ana.ʒ.x.cimi.sanguinis draco.seminis arnoglosse ana.ʒ.vij.sirupi ro.ʒ.iij.emoptoicē.cū vino in quo infusus sit puluis emathi. detur. yliacis cū rodostomate in quo tiride. idest galle fracte coquātur. ¶ Aliud. ℞. coconidionis.ʒ.lxxx. succi liquiri.citru.melōn.croci.ana.ʒ.xx.camphore.ʒ.j.sirupi viola.quod sufficit. ¶ Aliud pro tussi sicca pectoris asperita te pro cholera rubea vulneribus pulmonis ⁊ vesice. ℞. sebe sten nūero.c.passi.ʒ.xx. liquir.ʒ.xx.coque in sex libris aque ad medium colatis:fac sirupum cum penidijs ⁊ zuccara singu lorum.ana.ʒ.ij.deinde tempera sup:adicta dragagāti:gum mi portula.succi liquiri.papaueris.ana.ʒ.x.seminis coctano. amigda.amara.ana.ʒ.v.cucume.cucurbi.citru.seminis mal ue.ana.ʒ.iij.lactuce:amigdala.fricentur ⁊ terant. ¶ Dias quilla Sa. prodest orthomicis anhelitui. ℞. melonis: succi squille.ana.coque ad spissitudinē. ¶ Diapinea. ℞. pince.ʒ. ij.cinamomi: gariofi.zinziberis: ana.ʒ.x.ligni aloes:croci: ze doar.liquir.piperis.ana.ʒ.xv.macis:caride:alipte:pilosl.car damo.ana.ʒ.x.musci.ʒ.j.mellis ro.quod sufficit. ¶ Diaysso pus adiuuans ytericos. ℞. ysopi:yris:cimi.ana.ʒ.xx.ficuū: dactylorū:passi:maratri:ana.ʒ.x. zinzibe.anisi: carui: leuist. ana.ʒ.v.mellis ⁊ sirupi.ana.ʒ.ij. ¶ Diaconion. ℞. dragagā ti.ʒ.ß.seminis lini:fenugreci:succi liquiri. ana.ʒ.vij. gariofi. cimi.spice:zinziberis:piretri:carui.ana.ʒ.ij.thimi:ysopi: cala menti:poligo.piperis longi:anisi:maratri. ana.ʒ.ij. ¶ Dia chimilon valet ad tussim:dolorē epatis:instrumentis spirit⁹ vocem clarificat: vrinam prouocat: splenis dolorem curat. ℞. passi.ʒ.xv.spice: casie:cimi.ciperi: aā.ʒ.j.calami.aro.squi nant. terebentij. bdellij.ana.ʒ.ij. ⁊ ß. mirte.ʒ.iij. mellis.ʒ.x. ¶ Aliud humide tussi ⁊ vētositati. ℞. thuris.ʒ.x. opij.ʒ.iiij. leuistici.arseni.amomi.aristo.longe:aluminis:cicute : semi nis mirte:liquir.casie:croci.ana.ʒ.j.crogmaginatis ro.vel se. cius. ana.ʒ.ij.costi : cineris hirundinum vstarum. ana.ʒ.iij. spice:amidi.ana.ʒ.j.galle numero.ix.vel.x.in mellicrato vel ptisano vel oximelle ro. vel lentium ⁊ liquiricie liquefactis: ad medietatē bibatur vel gargarizetur: ⁊ deforis ter vel qua ter in die vngatur. ¶ Crogmaginatis. ℞. cinamo.croci.aā. ʒ.ij.ro.amomi.costi:mirte.ana.ʒ.iiij. yreos:folij.ana.ʒ.j. ⁊ ß. fac trociscum cū vino. Superiorē confectionē dicit Sa.esse de medijs cōpositis:compositā de dissolutiuis ⁊ constipati uis:quis dissolutiua sint plura. Nidus hirūdinis cōbust⁹ acutior: est non combusto. ¶ Cicuta calida est in secūdo gra du:ideoq; dissolutiua est:squinā.calefacit ⁊ cōstringit:quis. mediocriter. galla cōstringit sicut alumen. ro.parū: amid.li quiri.leniunt ⁊ molliunt asperitatē. ¶ De nido hirundinis Sa. ⁊ origenes occulte disputauerūt: aliquando vero aperte: non tamen fuerūt vnius concordie. quidam em̄ dixerunt ni dum hirūdinis debere incendi. Alij vero hirundines: nonnulli pullos earum vt bene laudo. Filimūdus dicit pullos hirudi num vel hirundines cōburendos ⁊ non nidos: ⁊ hoc ita: pul li cum pēnis cum sale mittantur in ollam bene coopertā su per carbones non habētes fumū ponantur ⁊ incendant.

¶ De pluribus descriptionib⁹ diabutyri ⁊ aliorū antidotorum ad tussim facientiū. Capitulū.xlj.

Diabutyrum magnum faciens arteticis dissinteri cis:stomatichis: phthysicis: pleureticis: iuuamē tum: tussim siccā ⁊ apostemata interiora maturat ⁊ rumpit ⁊ purgat. ℞. butyri recētis nouies ablu ti:dactyli nuclei. ana.ʒ.viij. caricarum pinguium passorum:amigda.amararū ⁊ dulcium.ana.ʒ.iiij. succi liqui ri.dragaganti:casie. ana.ʒ.iij. gariofi.spice: zinziberis.ana.ʒ. ij.galange.zedoar.thimia.ysopi.ana.ʒ.ij.cardamo.saturcie: fenugreci.aā.ʒ.j.masticis: maratri:casto.petro.ana.ʒ.ij. Cō ficitur sic:butyrum: amigdala.ficus passe. herbas singulas semotim contusas in aqua die infundas. alio vero die in stan nato vase lento igne coque ad.iij.et cola per saccum: deinde. casto.in eo fricabis ⁊ iterum colabis: post adde libras octo mellis ad sui spissitudinē coquens:tandē carnem dactyli in modum electuarij tritam cum specierum puluere tempera. ¶ Aliud nimis faciēs ad tussim ⁊ ad reuma pectoris eiusq; cōstipationē. ℞. butyri recentis sine sale nouies loti: liquir. dactyli : aneti.ana.ʒ.iiij. cinamomi: spice:pine.ana.ʒ.iij. cro ci:anisi:feniculi:zinziberis.ana.ʒ.ij. gariofi.piretri:carui:le uisti.se. lini.ana.ʒ.j.mel.da.ʒ.iij. ¶ Suffragatio ad idē. ℞. bu tyri: cerebrorum passerū.ana.ʒ.xxxvj.dactyli.pinee: amigd. amararū.ana.ʒ.xx.succi liquiri. draga. ysopi.ana.ʒ.xv. yris: thuris:satureie.aā.ʒ.xij.casto. glitonij:pigami.ana.ʒ.x.cimi. zinziberis: piretri.aā.ʒ.xx.ligni aloes: caride:spice.ana.ʒ.j. ⁊ ß.mel ⁊ aqua: caricas passas ⁊ dactylos bene tritos tribus diebus infunde: post ad medium coque ⁊ cola: deinde cum eodem succo tepefacto solue ⁊ cum sex libris mellis iterum coque ad spissitudinē:post amig.pineas tritas adhibe: dein de specierum pul. da mane et sero cum aqua. ¶ Aliud. ℞. butyri.ʒ.ij. galle:zedoar.zinziberis:liquiri.leuist.ana.ʒ.j.yso pi:anisi.ana.ʒ.j.gariofi.spice.ana.ʒ.iij.da.ʒ.ij. ¶ Diachiton salepiate ad tussim veterem ⁊ nouam solitā ⁊ siccā. ℞. myr rhe:pigami:yreos:thimi.epithimi:ysopi:piperis.aā.ʒ.x.da in modū auella. ¶ Aliud ad idem arterias ex asperitate le nit sicas ⁊ phthysicis medetur. ℞. amigd. amara.ʒ.j.draga ganti:succi liquiri.fabe:papaueris: seminis bomba. portul. cucume.melo.citru.ana.ʒ.ß.seminis lini.ʒ.ij.sirupi ro.quod sufficit. ¶ Aliud ad tussim pect⁹ et pulmonē :epaticis sple neticis nefreticis ⁊ arteticis prodest. ℞. aristo.ro.ciperi:ori gani:pulegij:eupatorij:camedre.gētiane:piperis nigri: ani si:aneti:feniū:similis:cimi.ana.ʒ.j.da in modum nucis cum ca. ¶ Diachiton ad tussim veterem. ℞. galbani: opij:terebē thi.ana.ʒ.vj. stora.yreos.ana.ʒ.iij.myrrhe.ʒ.ij.mellis quod sufficit.

¶ De muscata ⁊ aliorum plurium antidotorū descriptionibus. Capitulum.xlij.

Muscata conueniēs melancholie: memoriā perdi tam reducit. ℞. bebul. boragi.ro.aā.ʒ.x. halabze berberis:terre sigilla.spod ij:ligni aloes:coralli. ana.ʒ.v.seminis ozimi:trium generū gēme:sete masticis:squinant.reubar.ana.ʒ.iij.cimi: gariofi. gala.cardamo. vtriusq;.aā.ʒ.ij.campho.folij: zedoar. calami aro.derōn.caride:assari:amomi:macis:petre lazuli. ana.ʒ.j. musci.ʒ.ij.tempera cum melle. ¶ Aliud catarticū anhelitui. ℞.zinziberis:zedoa.dero.ana.ʒ.ij:sete.ʒ.j. ⁊ ß.been albi ⁊ ru bei:spice:cardamo.gariofi.casto.folij.ana.ʒ.ij.piperis lon.ℨ. ij.tēpera cum melle crudo: in modum ciceris cum vino odo rifero prodest melancholice defectioni cordis ⁊ stomachi vē tositati:pregnātiū colorem clarificat. ¶ Muscata amara va let ad choleram nigrā ex adustione factam. ℞. masticis:cro ci.ana.ʒ.ß.squinan.absinthij:seminis basil. gariofi.epi.ana.ʒ. j.musci.ʒ.ß.zedoa.derōn.ana.ʒ.ij. gemme perforate:halabze sete.ana.ʒ.ij.aloes.ʒ.xxiiij. ¶ Aliud ad cholerā nigram cū ti more. ℞. coralli:halza. aluminis.aā.ʒ.j.galā.ro.aā.ʒ.ij.papa ueris ni.ʒ.iij.myrob.indi.ʒ.x.boli.ʒ.ij. terre sigil.ʒ.x. tempera cū diacodion. ¶ Aliud ad idē. ℞. myrob.ind.ʒ.ij.epi.ʒ.ij. ma sti.ʒ.j.salis ind. passularū.aā.ʒ.vj.da.ʒ.iiij. ¶ Aliud ad cho.ni. propter adustionē cho.ru. ℞. turbith:gēme:halabze:liquir. ana.ʒ.ij.borag.ʒ.viij.epi.ʒ.xiij.zuccare.ʒ.lxxxiiij.tēpera cū zuc cara:da.ʒ.ij. ¶ Aliud ad cho.ni.cū timore ⁊ cardiaca. ℞. ma sti.musci.aā.ʒ.ß.squinan.absin.se.ozimi:gariofi.epi.ana.ʒ.j.li gni aloes.ʒ.j. ⁊ ß.zedoa.deron.ana.ʒ.ij.gēme.halabze:coral. sete.aā.ʒ.iij.aloes.ʒ.xxiiij.da.ʒ.ij.cū ca. ¶ Aliud oppilationē aperit virtutē spiritualē cōfortat: ⁊ chole.nigrā subtiliat. ℞. assari:squinant. anisi:spice: masticis.ana.ʒ.iij.cardamo. ga riofilorum.ana.ʒ.ij.zedoar.deron.gemme non perforate:ca rabe:musci.ana.ʒ.j.camphore.ʒ.ß.da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Mi thridatum crison valet melancholicis et timidis ex cholera

nigra incensa. ℞. kebul. citri. indi. sand. citri. viola. ana. ʒ. iij. reu. gallie: bell. embli. cuscute: squinant. draganti. masti. turbith: sene: agarici: epithimi: assari: absinthij: ameos: ro. ana. ʒ. ij. cimini: gariofi. ligni aloes: spice: castorei: salis gemme: lapidis lazuli: maratri: ana. ʒ. j. sirupi: qui sequitur. ℞. zuccare lib. iij. aque lib. ij. se. et radi. apij et ozimi. ana. ʒ. v. capillorum vene. seminis lactu. an. ʒ. ij. ¶ Puluis seu antidotum ad senes: nimiũ pulsum patiẽtes: pauorẽ et debilitatẽ ex cholera nigra. ℞. kebul. ind. se. epi. boragi. ana. ʒ. iiij. absinthij: mente: ozimi: citri. et gar. ciperi: xiloal. frondium citri. ana. ʒ. ij. zedoar. doro. spice: cina. gallie: masticis. ana. ʒ. ij. zuccari. ʒ. xl. musci. ʒ. ij. da. ʒ. iij. cum sirupo absinthij vel boragi. ¶ Antidotum ad vrinã prouocãdã. ℞. dauci: reu. squinã. carpobalsa. anisi: spice: casie: croci: cimi. assari. an. ʒ. ij. pinee. ʒ. iij. myrrhe. ʒ. iij. ¶ Al. ℞. reu. dauci: squinan. carpobal. spice: anisi: croci: apij su. costi. assari: camepi. calami. gentia. liquiri. prassij: scordeõ. camedreos: aristo. ro. ameos: enule: masticis: ireos meu. casto. origani: carui: similis: mõ. capparis rad. gario. cimi. squille vste sinap. ana. ʒ. j. pinee. ʒ. xx. mellis quod sufficit. ¶ Al. quod probaui in quodã sene lapidẽ habẽte: et frigidorẽ in mẽbris: duriciẽ vrine sanat et coitus defectionẽ. ℞. zinziberis: anisi: dauci: spice: squinan. assari: petro. casie: aristo. lon. reu. myrrhe: acori: carpobal. se. apij: piperis lon. ana. ʒ. iij. da cum ea. ¶ Aliud nefretice vtile ex apostemate passionis dolori renum: et his qui guttatim mingunt et post cum ardore et dolore. ℞. pinee: amygda. auella. seminis lini: draganti: gũmi: succi liquiri. penidij. ana. ʒ. x. granorũ solatri: amygdal. ama: seminis cuscute: melo. citru. cucur. ana. ʒ. v. semi. cocta. altee mi. portu. papaueris albi: ciceris ni. gũmi. ana. ʒ. iij. muze: maratri: apij: anisi: petro. iusquiami: lactu. dauci: croci: eruce: opij: ana. ʒ. ij. vel. iij. confice cum sirupo viola. da. ʒ. iij. cum aqua vbi coquãtur liquiri. et arno. ¶ Al. conueniẽs senibus lapidem et frigus in renibus habentibus disinũ: constipationem et defectionẽ coitus. ℞. zinziberis: anisi: dauci: spice: squinan. assari: casie: petro. aristo. longe. ana. ʒ. vj. cimi. croci: myrrhe: vggi: carpobal. xilobal. apij: piperis lõgi: celti. an. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cũ aq vbi cocta sint se. apij: ameos: anisi: an. ʒ. j. ¶ Al. ad lapidẽ. ℞. coloquintidõ. pom. tere et cooperi cum aqua in qua nocte vna dimittat: deinde coquatur in aqua vbi butyrũ coquitur: bibatur post butyrũ bouinuz: bibatur cum melle bis vel ter vel amplius. ¶ Aliud prouocãs vrinam dolorẽ epatis soluit oppilationẽ: frigiditatẽ et indigestionẽ curat: coitum excitat. ℞. squille: dauci: xilobal. carpo. assari: anisi: petro. reu. spice: croci: casie: meu: su. camepi. cina. an. ʒ. iij. pinee. ʒ iij. mente. ʒ. xx. mellis quod sufficit. coitũ et perditam libidinẽ excitat. ¶ Aliud ad duritã renum et vesice apostemata. ℞. assari. meu. su. petro. ana. ʒ. ij. acori: dauci: carpobal. anisi: apij: dragagan. an. ʒ. j. mellis quod sufficit: da ʒ. ij. da cũ apozimate capillorum ve. ¶ Al. scolidos renum et vesice vulneribus et sanguinẽ mingentibus. ℞. apij. iusquiami maratri. an. ʒ. vij. citru. ʒ. v. semi. herbe ace. opij: croci: pinee: auella. asse. amigda. ama. an. ʒ. iij. seminis scolidos: numero xx. dragagã. ʒ. iij. sape cũ se. da post tres menses. ¶ Aliud ad fluxum propter renum et vesice dolorem: et propter frigiditatem: maxime cõgruit senibus et in hyeme. ℞. masticis: ciperi: zinziberis: galle: ameos: maratri: anisi: ana. ʒ. x. cinamomi: thuris: casie. an. ʒ. v. carda. cube. piperis: assari: spice: ana. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. j. mellis quod sufficit: da. ʒ. ij. cum melle ro. vel vino odorifero. ¶ Aliud ad dolorem dorsi et renum ℞. squinant. nasturcij: apij. an. ʒ. ij. penidij: zuccare. an. ʒ. xx. da. ʒ. iiij. cum ea.

¶ De pluribus descriptionibus electuariorũ ad defectionem coitus facientium. Capitulũ. xiij.

Electuariũ probatũ in quodã iuuene qui defectionem coitus habebat propter frigiditatem cõplexionis renum et testiculorũ et spermatis paucitatem. ℞. iringi radicis: piperis lõgi: cinamomi: pinee: anisi: ana. ʒ. x. seminis eruce: dauci: seminis sparagi: et cepe: pollinis ciceris. an. ʒ. v. lingue canis: croci: costi: dul. been albi et rubei. an. ʒ. iij. da in modum nucis cũ hydromelle vel iure ciceris: manducent annuales agnos cum rapa: sparago: acere et similibus: iubemus vt femur vngat ex oleo muscelli. vel sambucelli. ana. ℥. j. casto. piperis: piretri: gallie: costi: ana. ʒ. j. puluerizanda puluerizentur: deinde cũ predictis oleis temperentur: et tepefactis inungãtur. ¶ Al. ad frigiditatem renum et venerẽ excitandã ad spermatis defectionez. ℞. penidij: pine. auella. nucis pistate. seminis lini: sisami. satirionis. ana. ʒ. xv. gallie. secacul. iringi. caude stincorum. i. rad. sparagi: anisi: piperis albi: baucie: bulbi vsualis: seminis vrtice: pinee. ana. ʒ. vj. et ß. been vtriusq; piperis: feniculi. an. ʒ. iij. et ß. gariofi. carde: carda. fruct9 nere. ana. ʒ. iij. ¶ Aliud. ℞. satirionis: enule: piperis: sinomi. ana. ʒ. ij. opopona. cinamo. zinziberis: euforbij: similis: maratri: eruce: ana. ℥. x. caude stinci: satirionis: sansuci. an. ℥. j. seminis porri: coriadri: nasturcij: sinapis. ana. ℥. ß. ¶ Diasatiriõ. ℞. satirionis testiculos: baucie: pinearũ. an. ʒ. c. zinzib. anisi: se. eruce. ana. ʒ. j. cinamo. caude stinci viridis: seminis bulbi: cepe marine. ana. ʒ. xx. musci testiculos et baucium tritam cum melle: coque: cauda stinci et semine bulbi purgatis: cum melle modico bene tritis decoctioni adde: et ab igne deposito puluerem supermitte: et da mane et sero. ¶ Aliud cuiusdaz senis a coitu defecti: valet phlegmaticis et sperma augmentat. ℞. baucie asse in calido cinere mundate: et vt medulle pistate: libras. iij. mellis lib. iiij. amidi in iure baucie elixate liquefacti. lib. j. croci. ʒ. iij. nucis: amigdala. fistic. pinearũ. ana. ʒ. iij. piperis nigri et longi: zinziberis: galan. masticis: gariofi. an. ʒ. j. et ß. olei amigda. quod sufficit. ¶ Aliud cuiusdam murmurantis de coitus defectione: renum et testiculorũ frigiditate et spermatis immutatione ex abundantia frigiditatis. ℞. iuris baucie colati. lib. iij. mellis. lib. iij. piperis: galan. cinamomi: piperis longi: cardamo. iringi: costi: spice: anisi: calamenti. ana. ℥. j. positus in panno fac vt superius dictum est. ¶ Al. cuiusdam senis cui phlegma dominabatur ventositas in renibus frigiditas et defectio coitus. ℞. mente: calamenti: origani. ana. ʒ. x. passorum munda. baucie munda. ciceris al. an. ʒ. c. ficus. l. coquãtur in decẽ libris aque vsq; ad. iij. et colent et mittantur in quattuor libras mellis: vini cocti odoriferi libras. ij. tunc zinziberis: gario. cinamo. croci: assari: nucis muscate: masticis. an. ʒ. j. puluerizatis fac superiori modo. ¶ Diascordeon ad ventositatẽ emoroid. renes calefacit. ℞. auell. libras. vij. alliorum mundatorũ et aliquantulũ in vmbra siccatorum lib. ij. mellis quod sufficit: et in eo cõposita et liquefacta ad solem inducãtur quousq; liquefacta fuerint in modum vnius masse: da in moduz nucis in hyeme: in estate minus. ¶ Electuariũ confortans libidinẽ. ℞. cacab. spodij: tribulionis: lingue auis: been rubei: zuccari. ana. ʒ. j. iringi: radicis: masticis: portula. gariofi. coralli: ozimi: croci: ana. ʒ. j. boraginis: seminis rute: satirionis et gallie: ligni aloes: gariofi. marga. ana. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. musci. ʒ. j. coquãtur cum sirupo mirtino vel coctan. ¶ Antidotum contra frigiditatẽ libidinem excitat. ℞. pinearum: amigda. dulcium: fisticorum: sisami mundati: ligni assi: penidij: ana. ʒ. xv. gariofi. sarcocole: iringi radicis: anisi. piperis albi: pastinace: se. cepe: se. grege. i. radicis: seminis fasele. idest trifolij. ana. ʒ. viij. cinamomi: piperis nigri: costi dulcis: ligni aloes: croci: costetune: orifeal. haneque: deque. i. nasturcij et rute: carui: origani: mentastri: mente: ana. ʒ. v. calculi melo. ʒ. iiij. seminis malabeth. idest mirte: gariofi. olibani: caride. ana. ʒ. iij. da. ʒ. iij. cum decoctione ciceris vel radicis: vel cum vino cocto.

¶ Qualiter laxatiuum euacuet humores. Cap. xiiij.

Si laxatiuum ad stomachũ veniat: materiam attrahendam cum sua virtute attrahit: attracta enim materia medicinam sequitur sicut ferruz magnetem. Item si medicina vsq; ad materiã penetraret: necessario in ea maneret: et nõ purgaretur: sed in stomacho manet: et eã que sibi ppria est attrahit materiã. Cause quare i stomacho morẽt hec ẽ: q: nil inuenit a q trahat. nõ enim repit lacertũ q sibi co

peretur: cūq; hec materia coadunet̃ in stomacho: cohibet expulsiuā: ea que acuta est ⁊ multa: ⁊ vbi ab ea euoluat̃: vnde primā qd̄ propriū est in expellendo expellit: postea qd̄ subtilissimū est: deinde sanguinē qui propinquior est ⁊ amicabilior nature. Verbi gratia. si detur qd̄ cholerā rubeā purgat: primum eam: deinde phlegma: postea cholerā nigrā: et tandē sanguinē. ꝙ si chole. ni. purgatiuum dederis: primū ipsam: deinde rubeā: deinde phlegma: ⁊ tādem sanguinē: q̄ omnia ex suis foraminibus propria deponuntur: q: propter punctionē medicine ⁊ eius horribilitatē deficiūt ora venarū: qd̄ testatur dolor ⁊ angustia.

¶ De pluribus descriptionibꝰ pluriū hierarū. Cap. xlv.

Hierapigra est tripliciter constituta: quidam enī sunt secuti andromachū ponētes. c. et. vij. exagia aloes. ʒ. vj. de vnaquaq; ceterarū specierū istarū: cina. pilobal. casie: croci: assari: masticis: ⁊ hoc est publica ratione. G. in tertio libro de regimine sanitatis ait posse poni carpob. ꝓ pilobal. andromachus. addidit squinan. aloen v̄o non ponebat nisi lotū melius esse in solutione prouocāda: q̄uis stomachū cōfortet minꝰ: ideoq; lotum minus purgat ⁊ plus cōfortat: securius ⁊ plus de eo potest dari in fe. ꝙ de alio. nam si lauetur aloe materie contrariū est scꝫ ea. ⁊ sic. simpliciter. Bifarie cōponitur hec medicina: aliq̄n enī ponitur pondus calidarū specierū minime: ⁊ aliq̄n augemꝰ: aliq̄n in. lxxx. exagijs: aliq̄n. xl. vniuscuiusq; aliorū mittit̃: aliq̄n v̄o pondus auget̃ ⁊ pōdus aliorum minuitur: aliquādo. qx exagia aloes ad. vj. de vnaquaq; mittimus: alij v̄o. vj. de alijs singulis mittētes. c. mittunt de aloe que igitur. xl. exagia de aloe habet: parum est laxatius: que autē. c. multū. lxxx. habens mediocriter laxat. Itē aliq̄n quidem necessitate exagiū. j. de croco mittimus ad eos. quorum ventriculi cerebri croci virtutē non sustinēt: tunc igit̃ de croco in libris quattuor ponimus exagiū. j. si cinamo. non inuenitur casie duplici pōdere ponat̃: casia enī debilior est cinamomo. Item pro assaro mittatur cube. ¶ Pigra valet contra humores ad stomachū fluentes: est enī mundificatiua ⁊ maxime quibus est abominatio tortura ⁊ fastidiū: hu. tamē non excludit nisi solū aloe: vnde si multū de ea sumatur vsq; ad epar descendet: q: aloe non omnē purgat humorē. Reliquarū autē medicinarū illud est iuuamentū: mastix confortat stomachū ⁊ acumen aloes obtūdit ⁊ est aromaticū. cinamomon: q: subtile est ⁊ aromaticū iuuat stomachū: aperit ⁊ mundat ⁊ subtiliat grossos humores ⁊ viscosos: non est enī multū laxatiuū: ideoq; bonū est in stomacho colicā passionē habentibꝰ: q: nōnunq̄ in vno die sanantur: ⁊ maxime q̄ patiuntur in stomacho ex diuersis ⁊ malis humoribꝰ. Itē cinamomum mutat malā et corruptā materiā: crocus digerit ⁊ confortat: q: stipticus est: assarū malos humores expellit cū vrina: ceterarū v̄o specierū virtutes sunt cōmixte: nā aloe cōfortat stomachū: ⁊ alie subtiliāt ⁊ mundificāt: omnia tamē sunt minora in virtute cinamo. lꝫ eiusdē sint actionis. ¶ Hierapigra publica deponit humores a capite ⁊ stomacho ⁊ dolorē arteticū soluit: colicā: paralysim: grauitatē lingue ⁊ mēbrorum mollicię curat. ℞. masti. cinamo. spice: carpobal. croci: assari. añ. ʒ. ij. pilob. casie. añ. ʒ. j. aloes duplū pondus: da. ʒ. ij. cum mellicrato.

Hierapigra rufini coloquintid. congruit fistulā incensionem habentibꝰ: cerebriq; grossos humores de capite purgat: epilepsiā: maniā: lethargiā: stomachū ⁊ indigestionē confortat: vētrē soluit. ℞. coloquin. ʒ. ij. camedre. agarici. añ. ℈. xj. serap. oppopona. ℈. viij. sticad. ℈. viij. mellis qd̄ sufficit. Hierasi. i. latina: epil. cepha. disniacis pleuretic. phthysic. colic. dolori antiq̄ splenis auriginosis podag. ⁊ artetic. valet: nō tn̄ detur tenuissimū retētiuū habēti in vētre: aut mulieri non pregnāti. vtilis qui cruris penā timēt lūbricis et elephantiosis impetigini ⁊ alphi. ℞. coloquintid. minoris: piperis: camedre. masticis: aloes: ana. ʒ. iij. agaric. casie: hellebori al. ⁊ nigri: salis armo. epi. polipo. ana. ℥. ij. croci: myrrhe: salis: eufor. ana. ʒ. iiij. diagridij. ʒ. ij. mellis quod sufficit.

Hieralogodion mundat corpus a diuersis humoribus sine defectione: curat diuturnas passiones capitis: vt hemicraneam: dolorem cranei: maniam: vertiginem: surditatem: epilepsiam: asma: dolorem venientem propter frigiditatem: sciaticum dolorem et arteticum: podagricum. tremorē: mollicię membrorū: leprā: morpheā: scabiē: impetiginem: prudorē: scrophas: cancrū: dolorē aurium ⁊ oculorum: menstrua prouocat: diuturnā febrem: allopitiā: tyriā: vulnera capitis veterata: ⁊ oēm passionē de melācholia: phlegma purgat. ℞. coloquintid. ʒ. x. squille: agari. scamo: hellebori nigri: scordeō. ana. ʒ. iiij. ⁊ ß. epi. camedreos: bdellij: aloes: añ. ʒ. iij. amei: ypericon: folij: poli. casie: piperis nigri ⁊ longi et albi: gūmi: croci: cinamo. spice: oppopona. petro. aristo: suc. absinthij: eufor. bij: spice: zinzib. añ. ʒ. ij. gentia. strigi. añ. ʒ. ij. mellis quod sufficit. ¶ Hieralogodiō latinū. ℞. agar. amo. spice: thimiatis: folij: squille: asse: diagridij: ana. ʒ. j. aloes. ʒ. ij. thimi. casiefi. camedre: yperic. bdellij: prassij: ana. ʒ. j. cinamo. oppopona. castor. aristo. longe: piperis lōgi ⁊ nigri ⁊ al. croci: serap. petro. ana. ʒ. v. coloquintid. interioris. ʒ. j. ⁊ ß. eufor. bij: polipo. coconidij. ana. ℥. ij. epi. ʒ. viij. hellebo. nigri ⁊ al. añ. ʒ. j. cētau. ℥. j. mellis qd̄ sufficit: da. ʒ. j. vel. ij. ꝓdest manie: melācholie: epilepsie: scotomie: caducis: v̄tigini: ⁊ q̄ linguā sibi mordēt: cephal. ⁊ hemicraneis: ⁊ qui videnī habere demonium: ⁊ qui ex passione sua se coinquinant: paralyticis: tremul. stomatichis: menstrua ducit: nefreti. artetic. venenose potiōi: lepre: zerne ⁊ morphee: cardia. indigestiōi epatis ⁊ splenis. ¶ Hieralogodiū arabicū valet cephalee ex melācholia ⁊ phlegmate insipiētie: epil. paral. tenebrositati: lingue grauitati: hemicranee: lethargi. morphee: ĩpetigini ⁊ similiter podagricis ⁊ sciaticis. ℞. agari. ʒ. xij. salis gēme: elacterij: absinthij: ameos: folij: hellebori nigri: alij ponūt hellebo. albū. añ. ʒ. j. myrrhe. ʒ. iiij. aloes: scamo. eufor. ana. ʒ. j. ⁊ ß. polij: camedre. casie: ypericon. centau. prassij: bdellij: ana ʒ. x. oppopona. cinamo. serap. piperis longi: croci: piretri: petro. ana. ʒ. viij. piperis al. ʒ. ix. stora. aristo. ro. pepeueris: albi ana. ʒ. vij. epi. ʒ. xvij. coloquint. viij. spice: polij. añ. xij. daphni. ʒ xvij. suc. centau. ʒ. xx. sene. cimi. salis armo. ana. ʒ. xvij. mellis qd̄ sufficit. ¶ Mithridatū latinū magnū epil. ꝓdest in modū fabe egyptiace sumptū: maniacis ꝙ stomatichis: phātasmaticis. timidis cephali. ylij dolori: auribꝰ: dētibus: palato: tussibus: squinanticis: apo. tussiētibꝰ: asmati. emoptoyciis. dissintericis: tethano: spasmo: paraly. hypocūdrie: renū ⁊ vesice: calculū ⁊ menstrua ꝓuocat: scie: podagre: venenum bibentibus: stipticis: ⁊ erraticis fe. ℞. stora. ʒ. xxxvj. gar. nardi. lacce: pilob. dragagā. masticis: galbani: gūme cedri. aspalti: cast. ofer. i. gūme hedere: bdellij: terre sigil. mellilo. lapda. serap. ana. ℥. j. oppopona. amo. apij: liquiri. sulphuris: nitri: ypoquistid. acatie ro. camedre. rami cedri. daphnid. aristol. lon. eupato. peuceda. centau. rorismarini: yringi: balaustie: mirte: alij cimas mirte: psidie: raphani: squille: carpobalsa. anisi: gith: iusquiami: feniculi: card. sileris: sinapis: ameos: sineni. leuist. rute. se. armo. añ. ʒ xvij. acori: lapa. cidami: capparis: tritorarie. i. flos agni casti: catanici. i. rasure cornu cerui. ana. ʒ. xviij. balsami: cimi. croci: squinan. costi: zinziberis: folij: terebenthine: cabe: myrrhe: agari. celti. reupon. yreos assari: diptam. prassij: coloquintid. interioris: sticad. artherie calami. gen. scordei: silphij: camepit. dauci: piperis vtriusq; ozimi: petro. seminis anagademi. i. sumac: malabestri: cardamomi: pentasi. ana. ʒ. ix. dapnicoti. ʒ. iij. apij. ʒ. iiij. ⁊ ß. vini vetustissimi: lib. mellis quod sufficit: da in modum auellane febrientibus cum vino. alij addunt alpi. cornu. ana. ℥. ß. dperi. ℥. j. hermod. ʒ. vij. polij. ʒ. vij. ¶ Hierasilage. m. ℞. coloquintid. agarici: ameos: hellebori nigri: ypericonis. ana. ℈. x. polipo. epi. aloes: camedre. prassij: casie. añ. ℈. viij. pipe. vtriusq;: cinamo. croci: serap. casto. petro. aristo. longe. ana. ℈. viij. mellis quod sufficit. ¶ Hiera sm̄ paulum. ℞. coloquintid. ℈. xx. squille: agarici: ameos: hellebori nigri: scamo. ypericō: ana. ℈. x. polip. epi. bdellij: aloes: camedre. prassij: casie. ana. ℈. viij. myrrhe: oppopona. serap. petro. piperis vtriusq;: cinamo. croci: casto. aristo. ana. ʒ. viij. ¶ Hiera archigenis ad omnem diuturnam passionem ex phlegmate et melancholia: vertiginem: vitium cataractarum: raucedinem: suffocationem: spasmum: colicam: hydropisim: vulnera: im-

petiginē.morsus canis rabidi: ⁊ vt non ad hec deueniant vt timeant aquā sic mundet: cum puluere cancroꝝ vstoꝝ pondere.z.j.qui timent aquā sumant hec cum succo ypoquistid. dolorē stomachi placat ⁊ vulnera cum apozimate rute: ⁊ dolori femorum occurrit. R. coloquintid.z.xxxiij.prassij:sticad. hellebori ni.came.scam̄.piperis al.ni.an̄.z.ij.squille:yperici: croci:aloes:gentiane:amo.armo.oppopona.ana.z.ß.aristo. z.ß.mellis qd̄ sufficit. ¶ Al. archigenis s̄m paulū. R. prassij: agaric.camedre.coloquintid.sticad.an̄.ʒ.xx.oppo. serap̄.petro.aristo.ro.piperis albi:ana.z.v.cina. spice: polij: myrrhe: croci:an̄.z.iiij. ¶ Hiera.B. vniuersaliter valet paraly. spasmo:mollicici:corpus mūdat et diuersis ⁊ malis humoribus ⁊ putridis ⁊ hoc sine angustia:et non tenentibus vrinā. R. coloquinti.squille:amo.scamo.yypericō: hellebo.ni. an̄.z.iiij. myrrhe:serap̄.aristo.lon.piperis vtriusq3:cinamo.opob.castor.petro.ana.z.iiij.mellis quod sufficit. ¶ Hiera s̄m paulum. R.came.piperis albi:agar.sticad.hellebori ni.scam̄.spice:squille:epi.an̄.z.vij. ¶ Hiera s̄m aroon:curat malos humores : debiles emendat : egros sanat:sanitatē custodit. R. coloquintid.z.iiij.camedre.squille: agar.hellebori ni. sticad. amomi.ypericon.scam̄.ana.z.iij. epi.bdellij: camepi: prassij: aloes:casie:scolop̄.ana.z.j.⁊ ß.piperis vtriusq3:myrrhe:ana mo.croci:oppopo.casto.petro.aristo.ro.eufor. gentiane. an̄. z.j.mellis quod sufficit.

¶ De pluribus descriptionibus confectionis theodoricon. Capitulū.xlvj.

Theodoricō de nuce musca. diuturnas passiones capitis curat: valet visui obscuro: maniei: cephalee: vertigini:lepre: scabiei:⁊ omni passioni:melancholie:febri diuturne:dolori epatis ⁊ splenis ⁊ renū:colice:podagrice: femorū dolori:scie:menstrua ꝓuocat ⁊ mundat suffocationem matricis ⁊ est catarticū sine angustia. R.aloes.z.xl.agari.z.xxiiij.croci.z.vj.reu.z.iiij.assari:yreos:scordin siluestris: balsami:carpob.ana.z.iiij.costi.z.vij.acori:masticis: gariofi. cina.an̄.z.vj.casie:nucis musca.i.caride.ana.z.xij.epi.z.xviij. spod.z.vij.camedre.z.viij.myrrhe.z.ij.piperis trium generū: eufor.ana.z.iiij.squinan.z.ij.gentiane.z.iiij.ameos:scam̄.an̄. xviij. ¶ Theodoricō emperiton.i.bene aperiens. R.aloes z.iiij.⁊.ʒ.ij.agari.z.j. ⁊ ß.assari.z.iij. costi.z.iij.acori.z. iiij. cina.z.iij.⁊.ʒ.j.viola.z.j.spice.z.j.⁊ ß.casie.z.iij.⁊.ʒ.ij.reupon. z.iij.squinan.z.j. zinziberis.z.j.coloquintid.z.j.et ß.ameos.z. ij.diagredij.z.gētia.z.j.piretri.z.j.absin.z.ij.squille.z.v.hellebori nigri:filpbij:ypericon:ana.ʒ.j.serap̄.opob. casto.an̄.ʒ. ij.epithi.z.j.basilice.z.j.⁊.ʒ.ij.polip.bdel.ana.z.j.⁊.ʒ.j. masticis:sticados: turbith.ana.z.ij. ¶ Theodoricō anacardinū valet cū melle lethar. R.succare.z.xx.leb. embli. bdellij: piperis nigri ⁊ longi.ana.z.x.zinziberis:mellis:anacar.ana.z.vij. gar.stora.casto.ana.z.v.cinamomi:aperi:daphn̄.an̄.z.iij. triti anacardi ⁊ in aceto sufficienter septē diebus infusi:in vino ad medium coquant̄ ⁊ colent̄:fex siccetur ⁊ nō coquatur anacardi mittant̄ in aceto:mel sufficienter mittatur.

Theodoricō anacardinū. R.aloes.z.ij. yreos:casie. an̄. z.vj.zinziberis : anacard. carpo.ana.z.iij. psilij: spice: myroba.lebu.masti.ana.z.ij.mellis qd̄ sufficit. Item raō.sen.lib.viij.aceti:lib.v.cortices in aceto per septem dies infusos ad.iij.coque ⁊ cola ⁊.iiij.ptes aque mellis adde: coque sufficienter ⁊ species tempera ⁊ da.z.iiij.cum ea. ¶ Theodoricon empericō prodest ad omnia vicia mulierū eleph̄an. hydropi.poda.arteti.paraly.reumaticis: ad guttā oculoꝝ arteriam purgat: vocem clarificat. febrientibus vt miretur patiens: in thorace fastidiosis: dolori stomachi egrotantis: discoloratis ⁊ colori pallido:menstrua prouocat: viciū splenis emendat : sitim tollit: famem compescit:da.z.j.super cibum potest accipi si feceris pilu.z.v.vel.vij.vel.x.vel.xiiij. vel xl.in duros ventres habentibus. R.aloes.z.iiij.cina. camedre.acori. ana.z.xxv. casie: croci: reupō.ana.z.xxxix. agar.z. xviij.costi:masticis:assari:filpbij:squille:armo.bdellij: hellebori nigri: nardi:ypericon:epi.polip.succi brassice: piperis albi ⁊ longi:ana.z.xviij.squinant.zinziberis: myrobal.citri. coloquintid.serap̄.oppopo.castor.absin.aristo.lon.petro.gētiane.amo.ana.z.x.diagri.piperis.ana.z.iij.mellis qd̄ sufficit.

¶ Hiera frigiditatē stomachi et epatis ad aquā citri. ⁊ choli.purgat: colicam solunt. R.zinzibe.cinamo.alithimi.amigario.fu.ful.casie: spice:caride:carda. vtriusq3:masticis:carpobal.croci: ana.z.iiij.⁊ ß.scam̄.z.iij. turbith.z.viij. catapu.z. viij.zuccare quantū cetera:alij ꝑ catapu.sene ponunt.

Tartan nimiū conueniēs frigidori epatis et stomachi ⁊ hydropic. R.myroba.bell.embli.piperis lō. zinziberis.ana.z.iiij.cina.z.j.carda. vtriusq3: gario. z.j.⁊ ß.cande.z.j.ceterac: diptam̄.an̄.z.iiij. turbith.z.x.scam̄. z.iiij.croci.z.j.mellis quod sufficit. ¶ Al.tartan. R.carda. vtriusq3:piperis lon. diptam.zinziberis:cinam̄.ali.gar̄.ana. z.iiij.scamo.exagium.j.turbith exagia.xx.mellis quod sufficit. ¶ Lapatiuū ad ylij dolorē. R.myrob.indi.⁊ citri.ceterac: zinziberis:piperis nigri ⁊ longi:cinamo.ali.gariofi.cardam̄. vtriusq3:cimi.dipta.seminis casie:masticis:ameos:apij:maratri:an̄.anisi:exagiū.vj.scam̄.exagia.xij. turbith exagia.xij. mac.exagia.ij.spice:mēte: ana exagia.iij.penith. libras.iiij. mellis quod sufficit. ¶ Al.simile. R.scamoñ.exagia.xij.turbith: exagia.v.macis: carda.zinziberis.an̄. exagij ß.frica cū sambucel. ¶ Al.simile valet stomacho ⁊ indigestioni. R. myrobala.indi.z.vj.piperis nigri ⁊ lōgi: zinziberis: ana.z.ij. carda.gario.ana.z.j.cum penid.tēperent̄. ¶ Al. R.turbith exagiū.j.scamo.ʒ.j.ro.spod.croci:ana.ʒ.j.⁊ ß. zuccare quantum cetera. ¶ Al. R.turbith.z.ij.caride: gariofi.ligni aloes: ana.z.j.scamo.z.ß.zuccari.z.ij. ¶ Al. R.zuccare.z. v.scam̄.z. iij.confice diligenter. ¶ Al. R.amigdal.munda.cina. ana.z. iij.turbith.z.ij.scamo.ʒ.j.da cum zuccara. ¶ Al. R.turbith: zuccare:zinziberis equale pondus:mellis qd̄ sufficit. ¶ Al. R.zinziberis.z.xxiiij.yreos:anisi:masticis:maratri:an̄.z.iiij. vigitē.i.casse odorifere.z.xvij. ameos: apij: ana.z.xix. ¶ Al. R.sisami:anisi:ana.z.j.cina.salis:indi scamo.ana.z.ß. zuccare.z.iiij.da cū ea. ¶ Lapatiuū de dactyl.prodest febrientibus hyeme ⁊ estate. R.zinziberis:piperis albi: ana.z.j.scamo.z. ij.⁊ ß.medulle dactyl.intus ⁊ extra mundatorū: cuscute:an̄. z.iiij.mellis quod sufficit. ¶ Electuariū purgans vrinā. R. turbith:liquiri.aristo.lon.serap̄.oppopona:apij:equale pōdus:in vino missa ponantur ad solē liquefactis tēperabis. ¶ Al.prodest ictericis. R.scamo.aloes:seminis atriplicis equaliter:da.z.j.cum melle. ¶ Al.ad idem. R.scamo.z.iij. myrobal.citri.z.vj.eupatorij z.ij. da cum succo scar. ¶ Al. R.mali stora.z.iij.zuccare lib.ij.coque ad tertiā. ¶ Al.ictericias:hydropicis insipiētibus detur cum se.ro.si calor est cū suc.scario.solatri ⁊ lupuli. R.eupatorij:croci:ana.z.j.⁊ ß.lacce: cuscute:an̄.z.ij.squinā.citru.portu. scamo.ana.z.j.da.z.j. ¶ Al.croniclij: epi.ana.z.j.salis indi.myroba. citri.ana.z.ß. ¶ Al. R.tithimalli.z.j.myrob.citri.z.ij.fac pulnerē miscendum cum succo maratri vel solatri ⁊ ad deficcandum:da.z.j. ¶ Al.prodest cardiacis stomachū confortans cibos digerit:ventrem soluit. R.lebul.z.xv.masticis: zedoar.deroñ.cinamo. ana.z.iij.turbith.z.xx.scamo.z.iij. ¶ Al. ad strictū stomachum : prodest indigestiōi tortioni ⁊ dolori. R.myrobal. indi.citrini:zuccare.an̄.z.j.zinziberis.z.ß.da.z.ij. ¶ Al. R.succi coctanorū:lib.iij.mellis.ij.aceti.z.j. scamo.z.vj. fac puluer. ¶ Al. R.succum coctanorū in pane fermentato coctoꝝ.z.x. zinziberis:piperis:ana.z.ij.scamo.z.j. mellis quod sufficit: da.z.ij. ¶ Al. R.prefatoꝝ lib.j.mellis.ij.zinziberis: piperis lon.ana.z.iiij.cimi.z.ij.carda.z.iij.masticis.z.v.turbith.z.xxx. scamo.z.x.⁊ fac trociscos. ¶ Al.qd̄ feci cuidam corruptū stomachum habenti ⁊ constipationē ⁊ ventositatē ꝓpter corruptionem digestionis. R.masticis:croci:spice:cinamo.carda. gariofi.mac.anisi:assari:ro.salis gemme.ana.ʒ.j.⁊ ß. viola. zinziberis.ana.z.iij.turbith:zuccare:ana.z.xv. scamo.z. viij. mellis quod sufficit da cum ea. ¶ Al. R. carda.tapsie: piperis nigri longi ⁊ albi:scamo.ana.z.iiij.tapsie : zinziberis: an̄. z.vj.penith.z.ß.cum amigd.fricentur ⁊ cum melle temperentur. ¶ Lapatiuū purgat phlegma frigidū stomachū adiuuat:colicā propter phlegma viscosum ⁊ grossam ventositatem curat. R.passi lib.j.calami: maratri : squinan.liquiri. apij rad.ana.z.xv. carpobal. xilobal.gallie: mente. ana.z.vj. cocta in decem libris aque vsq3 ad.iij.⁊ colata ad spissitudinem coquatur.turbith:zuccare.an̄.z.xv.zinziberis.z.iij. cinamo.spice:caride: cardamo. vtriusq3: croci: cube.piperis ni.an̄.z. i.⁊ ß.masticis:

ʒ.j.et ß. masticis scamo.an.ʒ.vj.mellis quod sufficit. ¶ Electua
rium purgans cholerā rub.incēsam phlegma quoq;. ℞.tur
bith viola.an.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiri.scamo.an.ʒ.iiij.cro
ci sandali spodij masticis spice cini.maratri anisi garioſi.asa
ri cucu.cucur.melo.dragaganti.an.ʒ.ij.fac puluerem: et acce
ptis prunis iuiube sebe.an.ʒ.ß.oxifeni.passi.an.℥.j. coquantꝰ
cum.iiij.lib.aque vsq; ad.j. colentur: et cum tantūdē zucca.
misceantur et puluis temperetur. ¶ Electuariū vio.pdest
ad choleram rubeam et incensam. ℞.miroba.citri.viola.ab
sin.cuscute se.feniculi.an.ʒ.xv.turbith.rosa.an.ʒ.iiij.pulueri
zentur: deinde pruna iuiube sebesten.an.ʒ.iij.coque cum tan
ta aqua vt cooperiri possint vsq; ad.iiij.et missa zuccara coque
ad spissitudinem. ¶ Electuariū valēs stomatichis artet̄icis
epaticis dolori pectoris et lateris. ℞.absin.viola.turbith eu
pa.an.ʒ.x.reu.succi liquiri.squinan.spodij.an.ʒ.v.spice masti
cis.an.ʒ.iiij.mellis.℥.j.et ß. tempera cum iulep.

¶ De diasenicon cum pluribus alijs descriptionibꝰ
aliorum antidotorum laxatiuorum. Cap. xlvij.

Diasenicon. ℞. dactylorū.ʒ.c.diagredij zinzibe.
zucca.an.ʒ.xxiij.et ℈.ij.zedoa.garioſi.liquiri.an.
ʒ.ix.musci.℈.ij. ¶ Corbosen phlegma pigue di
uidit: stomachū releuat: appetitū et digestionē
confortat. ℞.casie croci masticis cini.gario. ga
lan.carui macis carculi. mi.piperis longi.an.ʒ. ij.doroni. ze
doarij euforbij vggi coras seric indi asari squinā. costi.dul.
ameos.ciperi xilobalsa.an.ʒ.j.turbith cum amigda. inūcti .ʒ.
xxiij.zucca.ʒ.xlix.da.ʒ.iiij.cum pauco diagredij et aqua cali
da. ¶ Antidotū ad iuuenes cholericos et constipatos dolorē
in capite habentes: appetitu carentes sitim et siccitatem fre
quenter pa.et potionem bibere nō valentes. ℞.vio. manne
zucca.an.ʒ.x.rosa.succi liquiritie cuscute cubebe.an.ʒ.xv.ma
sticis draga. diagre.an.ʒ.iij.musci.ʒ.j. tempera cū sirupo de
prunis. ¶ Aliud ad cholerā rub. vstā et phlegma et fumū no
ciuū ad caput a stomacho salientem sedat. ℞.turbith.viol.
an.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiri.diagre.an.ʒ.v.croci sand.citrini
spodij masticis spice cina. maratri anisi garioſi . asari cucur.
dragagā.an.ʒ.iij.confice cum sirupo qui. ℞. pruna iuiubas
an.c.tamarin.vue.an.℥.j.coque in.iiij.lib.aque ad mediū co
la deinde cum.iiij.lib.zucca.coque. ¶ Aliud ad stomachum
frigidū phlegma purgat: vētositatē tollit et dolorē. ℞.cina
mo.pipe.lon.spice masti.asari.casie.an.ʒ.ij.caride carculi mi.
ameos anisi macis costi.dul.cubebe squinan.an.ʒ.ß. zinzibe.
galā.an.ʒ.iij.turbith.ʒ.xv. olei amig. dul.℈.j.zucca.ʒ.xx.mel
lis: da.ʒ.iij.cum cali . ¶ Aliud quod purgat phlegma et do
lorē stomachi placat: vētositatem et inflationem oxirexiam
vomitum et singultum ex abundanti phlegmate curat co
lorem clarificat. ℞.turbith inuncti cum amigdali.dulci.ʒ.xxx.
kebu.ro.vio.an.ʒ.x.liquiri.absin.an.ʒ.vij.zinzibe.cinamo.ma
ratri anisi spice asari garioſi.masticis.an.ʒ.iiij.ciperi squinā.
galan.sand.citri calculi mi.macis vggi coras caride camedre
calami.an.ʒ.j.zucca.ʒ.xl.da.ʒ.iij.cum cali.ante cibum in apto
modo.ʒ.vj.diagre. ¶ Aliud vtile phlegma purgat . ℞. tur
bith scamo.an.ʒ.iiij.ameos zinzib.nitri.an. ʒ.j.et ß.zucca.ʒ.xx.
¶ Aliud pbatū cōtra podagrā. ℞.hermodactil.ʒ.xx.diagre
dij . ʒ.ij.cinamo.ali.been al.an.ʒ.ij.capparis.ʒ.iij.piperis ni.et
lon.zinzibe.cinamo.cimi.an.ʒ.ij. ¶ Aliud. ℞.mirobalano.ci
trinorum. ʒ.v. piretri.ʒ.iiij. piperis albi.ʒ.j.hermodactil.ʒ.j.
cimi.℈.j.da.ʒ.iij.in nocte. ¶ Aliud endogene ad idē. ℞. zinzi
be.piretri spice piperis lō. an.ʒ.v.salis gemme ro.an.ʒ.j. sca
mo.turbith.ana.ʒ. vij.masticis.ʒ.j.et ß.zucca.ʒ.xl. ¶ Diareub.
choleram rubeā vstam purgat sanguinē et phlegma. ℞. keb.
turbith.ana.ʒ.xij.indi.bell.embli.bdellij.ana.ʒ.x.sene cuscu
te boragi.ana.ʒ.v. absin. anisi maratri.ana.ʒ.iij.frica cū oleo
amigda.mellis quod sufficit: da.ʒ.iij. ¶ Diatriton. ℞.miro
ba.citrino.ro.liquiri.diagre.ana.ʒ. vij.masticis spodij sand .
citri.nardi croci cinamo.anisi maratri gariofilo.asari draga
ganti altee cucu.cucurbi.melo.ana.ʒ.iij. tere et cerne.tamar.
passi.manne.ana.ʒ.j.coque in.iiij. lib.succi gra.dul. et ace. ad
spissitudinem mellis et pul.tempera : da.ʒ.iij.de tertio in ter
tiū diem. ¶ Aliud antidotū de vua pas.ad chole. phlegma
incensum ventrem purgat. ℞.kebu.ind. citrino.ana.ʒ. vj.cu
scute turbith.ana.ʒ.iij.et omnibus adde.ʒ.iiij. diagre.cum ro
dol.confice: da cum sirupo de cuscute.ʒ.iiij. ¶ Aliud ad cho
leram rubeam vstam iecur curat: et stomachū phlegmate quo
q; deponit. ℞.kebu.indo.citrino.ana.ʒ.ß.viola. rosa.ameos
cuscute boragi. belli . sene bdellij turbith polipo. absin.scu
che vel cuscute liquiri.ana.ʒ. ij.epithimi agarici masticis sal
alexandri.ana.ʒ.ij.et ß.aloes reubar.maratri.ana.ʒ.j. frica cū
oleo amigda.dul.et rosa.deinde triplex pondus vue passe.te
re cum puluere et superadde.ʒ. v. diagre.cocti et mixti cum
pauco oleo viola.vel rosa . tempera cum sapa vue: da.ʒ.iiij.
vel.vij.cum aqua in qua pruna mochite iuiube tamarin.po
lipo.passi vio. rosa.equaliter sint cocta: fumiterre pugillum
j.coque in.iij.lib.aque ad.iij. ¶ Aliud ad choleram rubeā et
nigrā vstam: et omnem morbū ex incendio chole.ortum pur
gat. ℞.kebu.indo.epi.ana.ʒ.xxv.agari.polipo.absinthij cuscu
te turbith: ana.ʒ.x.masticis salis armonis.maratri anisi.ana.
ʒ.iij.frica cū amigda.coque cū tantūdem fumiterre: et pulue.
tempera: da.ʒ.v. ¶ Aliud ad emorroi.morbū phlegmaticū
stomachum et epar curat incendium cho.rub.cum phlegma
te mitigat. ℞.kebul.bell.embli.an.ʒ.iij.turbith.ʒ.xx.ro.ʒ.x.li
gni aloes spice carda.ana.ʒ.iiij.frica cum oleo amigda.dulci.
iij.da in modum auella.cum ea de tertio in tertium diem.
¶ Aliud ad choleram nigrā et phlegma. ℞.miroba.citrino .
habemullis epi.turbith.an.ʒ.x.masticis salis armonie.mara
tri anisi.ana.ʒ.iiij.frica cum amigda.dul.tempera cum rubo:
ʒ.ij.da cum.℈.j.diagre.sine diagre.ʒ.iiij. ¶ Aliud quod feci
cuidam seni emorroi.antiquas habenti cum malo colore fri
giditate interiorum membrorum sicut renum et vesice et testi
culorum. ℞.kebu.indo.belli.embli.ana.ʒ.xx.origa.acori tapsie
piperis nigri et longi cinamo. ameos. ana.ʒ.iiij. amomi spice
croci gariofilo.folij carda. casie sinapis masticis nasturcij se.
eruce se.sparagi.ana.ʒ. ij.puluerizatis et cū amigdalis frica
tis : mellis quod sufficit adde. ¶ Dyabilicon vtile mollifi
cato stomacho et eiꝰ corruptioni propter diuturnas febres
frigiditatē sincopim stranguriā morphee manifestationē si
ne cā manifesta aufert : hydropisi phthysi sine fe.frigiditati
totius corporis emorroi.dolori splenis pregnantiū pas. ma
tricis suffocationi articulorum ventositati inflationi femorum
genuū: et dorsi dolori valet. ℞.bell.embli.indo.piperis nig.et
lō. salis indi et rubi petro. salis gēme et cōis lingue auis fraxi
ni florū thimi.carda. maio.cinamo. brusci origani carpo . ra
dicis cimi.folij apij coriandri.ana.ʒ.iiij. casie.ʒ.viij. turbith et
passorū.ana.℥.ij.embli.℥.j. penith. lib. vj.et ß.olei siriaci lib :
iij.puluerizanda puluerizentur: vuas quoq; in.iiij.lib.aque
coque et cola, et casiam in ea liquefac: postea tantūdē embli.
coquens eos cum aqua predicta donec ad.vij.lib. redeant :
tunc cola: deinde fricabis eos cum manu: et iterum cola mit
tensq; penith oleū coques ad spissitudinem: et pulue. tem
perabis. ¶ Dianacard. ℞.embli.belli.indi.ana.ʒ.xxxvj.ni
gel.ʒ.xij.carda.ana.ʒ.vij.ciperi.ʒ.vj. et pul.temperetur et in or
deo per septē menses maneat: dabis in temporibus : sed ta
men ante diem.vij.pul.de tapsia sumat cum sambucel.dein
de cum dianacardi.℥.j.in suis temporibus detur.ʒ.j.et ß.sm
bibētis virtutē. ¶ Aliud prodest vertigini propter phlegma
et chole.nig.stomachum mundat. ℞.embli.ʒ.c.indi.kebu.si
cados.ana.ʒ.iij.epi.ʒ.iiij.salis indi.ʒ.ij.hierep.ʒ.x.agari.ʒ.iiij.
tempera cum oximel.da.ʒ.ij.cū cali.mane. ¶ Aliud ad cho.
nigrā cum sero dandū. ℞. miroba.citri. et indi.ana.ʒ.j.tēpe
ra cum zuccara. ¶ Aliud purgat cholerā et phlegma: et oēs
hūo.qui sunt in stomacho. ℞.triū miroba.vio. cuscute ro.cu
cu.citru.melo.ana.ʒ.j.bell.embli.eupa.succi absin.agari.ana
ʒ.ß.spodij boragi.ana.ʒ.j.reubar.masti.ana.ʒ.j.tempera cum
sirupo vio. ¶ Aliud. vtile. ℞.kebu.citri.indi.ana.ʒ.j. turbith
agari.anisi.ana.ʒ.j.nitri bdel.masti.ana.ʒ.j.diagre.ʒ.ß. confi
ce cum sirupo vio. da.ʒ.v.

¶ De blanca experta et alijs antidotis
laxatiuis. Cap. xlviij.

Blanca vtilis cephalargicis et oculorum dolori
sangui: tumori et lippis optime facit: et contra
omnia que turbāt phantasiam rationem et me
moriam mentē: paralyticis spleneticis hydropi

cis singulariter medetur. ℞.oppoponac.terebenthi. galba ni ase.serapi.casto.armo.sulphuris bdellij antimo. figie carnis leonis: scamo.euforbij agari.coloquintide helleboꝛi nig. polipo.tapsie piretri scamo.pentafil. alari ciperi peonie doro.came.amo. leuisti. se.rute sangui. draconis polij.ana.ʒ.j. cinamo. masticis carda.maratri macis balsami anisi.ana. ʒ. j.℥ß.altee. ℈.ij. alij addunt caude porci stoꝛacis petro. an. ʒ.j.scoꝛdij.ʒ.j.℥ß. ❡ Puluis purgans cho. rub.℥ phlegma. ℞.citri. kebu.indi.ana.ʒ.iij. turbith belli.an.ʒ.j.℥.ß.frica cū amigda.da.ʒ.iij.cum tepida post diē. ❡ Alius ad choleram nigrā incensam: ℥ stomachum debilem ad totum coꝛpus vtiliter facit. ℞.kebu.indo.citri.se.feniculi cuscute scario.viol. poꝛtula. ana.ʒ. iij. sanda.citri.℥ al.spodij.ana.ʒ.j.℥ß. maratri anisi croci masticis gariofilo.spice.ana.ʒ.j.cum amigda.frica ℥ adde.ʒ.xxx. zucca. da. ʒ.iiij.die post diem cum aqua in qua sint pruna iuiube sesteben tama. ana.ʒ.j. polipo.ʒ.ij.viol. ʒ. viij.coque in.ij.lib.aque ad medium ℥ cola: da predictū puluerem cum succo vue acerbe vel maligrana. vel cum calida. ❡ Alius ad idem purgat phlegma. ℞. miroba. indo.ʒ.vij. liquiri.polipo.scario.sene.cartami boꝛagi.suche.ana.ʒ.iiij. liquiri.polipo.scario.poꝛtula.cuscute malue.ana.ʒ.iij.sticados absin. epi. ana. ʒ.j.℥ß.turbith.nitri gariofilo.spice cimi.masticis maratri anisi.an.ʒ.j.bdellij.ʒ.j.℥ß.frica cum oleo rosa.zinzibe.ʒ.xxx. da.ʒ. iiij.die post diem. ❡ Alius ad phlegma vtrāq̄ chole. stomachum frigidum confoꝛtat. ℞.miroba. citrinoꝝ indo.ana. ʒ. iiij.kebulo.embli.cuscu.turbith.epi.sene.ana.ʒ.iij.fenicu.violarū polipo.ana.ʒ.j.℥ß.absin. folij.ana.ʒ.j.cimi.spice gariofilo.carda. mino.masticis dragaganti.ana.ʒ.j.cum amigdalis frica zucca.℥.j.da.ʒ.j.cum cali.

❡ De diuersis descriptionib⁹ pilulaꝝ. Cap̄.xlix.

Pilule auree ad phlegma capitis ℥ stomachi ℥ ceteros humoꝛes. ℞. ro.ʒ.vj.℈.iiij.celi.masticis.ana.ʒ.iiij.diagre.croci.ana.ʒ.j. ℥ß. hierepi. ʒ.x.fac pilu. cū succo scario. vel maratri. da. ʒ.j. ℥ß.vel pilu.ix.vel.xj. ❡ Alie de hiera. Galie. caput ℥ stomachum purgant ex chole.℥ phlegmate. ℞.croci spice ro. viola.absin. squinan.casie assari masticis carpo.xilobalsa.cinamo.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.xij.confice cū succo scario.da.ʒ.ij.cū melle temperentur da.ʒ.iiij.si plegmaticus est adde nitri coloq̄ntide interioꝛis agarici turbith diagredij.ana.ʒ.iiij. ❡ Alie in sene pꝛobate pa. doloꝛē in cap.te stomachi defectionē hydropisim vētositatē colicam:hec omnia venientia sunt pꝛopter cholerā rubeam incēsam ℥ in melancholiam mutatā. ℞.kebu.absin.epi.reu.ana.ʒ.ij.se. feniculi cuscute embli. embli. masticis ro. maratri anisi squinā. salis gemme.ana.ʒ.j.puluerizata cum tantūdem pul. hierepi.misceantur.℥ cum succo endiuie vel maratri temperetur: da.ʒ.iij. ❡ Alie stomacho vtiles chole.rub.purgant ℥ nig.et phlegma sine impedimento. ℞.hierepi. ʒ.j.mirobala.citrino.ʒ.ß.indi agarici.ana.℈.ß.turbith.ʒ.j.epi.ameos anisi.an. ʒ.ß.diagredij ob.j.confice cum succo scario.da.ʒ. ij. cum cali. ❡ Alie diamastice caput ℥ stomachum purgant. ℞. aloes masticis.ana.ʒ.vj.turbith.ʒ.x.ro.ʒ.iiij.confice cum succo feniculi in modum ciceris.ʒ.j.dabis. ❡ Alie diamasti. stomachum mundant:doloꝛem capitis auferunt: dantur omni tēpoꝛe. ℞.aloes.ʒ.ij.masticis.ʒ.j.confice cum succo solatri: da ʒ.ij. ❡ Alie caput ℥ stomachum purgant doloꝛē articuloꝝ soluūt. ℞.aloes turbith mirobala.citrino.ind.absin.ana.ʒ. j.℥ß.diagre.coloquintide interioꝛis bdellij anisi masticis.an. ʒ.j. confice cum succo maratri in modum piperis:da.ʒ.iij. cū calida. ❡ Pilule valentes contra fumos a stomacho ad caput salientes: obscurco visui: ℥ viscosis humoꝛibus. ℞.mirobalani.citrinoꝛum indo.ana.ʒ.iiij.succi liquiritie lith.ana.ʒ.ij. folij casie squinā.ro.masti. coloq̄n.agarici.ana.ʒ.j.aloes.xxx.

Alie caput ℥ stomachum purgant om̄i conueniūt tempoꝛe estate ℥ hyeme. ℞. piperis nigri ℥ longi zinzibe.mirobalano.citrino.ana.ʒ.j.℥ß.tempera cum succo scario.da.ʒ.ij. ❡ Alie diuturno doloꝛi capitis. ℞.pigre.ʒ.j.apij masticis nasturcij.ana ℈.j.coloquintide.ʒ.ß.scamo.℈.ij.salis gemme.℈.j.absin.℈. ij.

❡ Alie Gal.cochie. ℞.absin.coloquintide masticis succi absin.scamo.equaliter tēpera cum succo absin. ❡ Pilule post cibum mundant stomachum ex phlegmate: ℥ confoꝛtant et purgant crudos humoꝛes ℥ indigestos. ℞.miroba. indoꝝ masticis anisi ℥ memithe apij. ana.ʒ.j. salis. ʒ.ß.aloes quantum cetera:tempera cū succo coctani. ❡ Pilule de aloe aromatice. ℞.cimi.calami aroma.cinamo.casie xilobalsami squinan. gariofi. ana.ʒ.iiij. coque in.xij.libris aque pluuialis ad mediū: deinde lauabis.℥.j. aloes: ℥ adde croci masticis myrrhe.ana.ʒ.ij. ❡ Alie cōfoꝛtantes stomachū. ℞. absin.ʒ.v.trociscо.de ro.masticis squinan. ana.ʒ.ij.salis.ʒ.j. aloes quantū cetera:tempera cum succo coctanoꝝ. ❡ Alie de miroba.aro: laua mirobala. cum aqua pluuiali prefata aromata miscens cum aloe loto fac pilu. ❡ Alie ad doloꝛem stomachi ℥ singultum. ℞.aloes loti.ʒ.j.℥ß.spice.ʒ.j.musci.℈.ß.tempera cum vino puro odoꝛifero. ❡ Alie humoꝛes stomacho inuiscatos vel a capite ad eum descendentes deponunt. ℞.zinziberis cimi.casto.assari spice folij squinan.reu.ana.ʒ.iij.apij anisi radicis capparis.aristologie rotūde succi absin.ana.ʒ. j.liquiri.ʒ.vj. aloes.ʒ.x.coloquinti.ʒ.iiij.fac pilu. ❡ Alie apte stomacho ℥ malo odoꝛi:cerebꝛum mundant:coitum augēt. ℞.gariofilo. carda.carde macis ligni aloes folij costi.sanda.al. armene.i. quedam species carpo. cube.ana.exagia.ij. macis exagia. v. camphoꝛe exagium.j.tempera cū penidij. ❡ Alie de pigra mundant stomachum ℥ pꝛohibent fumū ad caput salire. ℞. hierepi.ʒ.v.turbith.ʒ.viij.salis.ʒ.j.℥ß.kebuloꝝ.ʒ. vj. bdellij ʒ.v.scamo.ʒ.vij.aloes.ʒ.xx.fac puluē. tempera cum succo absin. ❡ Alie stomatiche. ℞.turbith.ʒ.viij.sal.ʒ.xxx. epi.carpo. ana.ʒ.x.sarcoco.ʒ.viij. coloq̄nti.ʒ. vij. scamo.ʒ. vij.aloes.ʒ.xx. ❡ Alie de hierapi. ℞.hierepi.ʒ.x.mirobala.citri.epi.agarici polipo.salis indi.carpo.scamo.ana.ʒ.iij.turbith.aloes. ana. ʒ.ij.bdellij.ʒ.j. ❡ Alie de bdellio ꝓpter emoꝛroi. ℞.mirobalano.citrino.embli.indo.bdellij.ana.ʒ.ij.bdelliū infrigdatur in succo poꝛri. ❡ Alie de bdellio ad idē stringūt sangui.fluētem ex testiculis ℥ matrice. ℞.kebu.indo.bel.embli.cōchule incēse cacabꝛe.ana.ʒ.v. ameos.ʒ.vj.bdellij.ʒ.iij.tempera cū succo poꝛri. ❡ Alie de bdel.pꝛopter emoꝛroid.siccant saniem ad eas fluētem. ℞.kebu.cum oleo onfacino fricatoꝛum.ʒ. v. embli.bell.carabe.ana.ʒ.iiij.cōchule incēse.ʒ.ij.galle nō perfoꝛate.ʒ.ij.bdel.ʒ. v.tempera cum succo poꝛri. ❡ Alie in modum pessarij ponende in anū vt sanguinis fluxum sedent. valent ℥ ad tenasmonē. ℞.acatie sotyꝛe.ana.ʒ.iiij.antimo.ʒ.v. myꝛrhe.ʒ.iiij.℥ß.hypoquist.gummi thuris.ana.ʒ.iiij. tempera cum oui vitello. ❡ Alie ad stomachum mundant ℥ grossam pollutionē veterem ℥ assiduam. ℞.aloes.ʒ.iij.℥.ß.anisi ameos apij bdel.masticis serapi. miroba.citri.ana.ʒ. ß. salis gemme.℈.j. hierepi.ʒ. j.turbith.ʒ.iiij. ❡ Alie mundant stomachum ex cho.℥ grossis humoꝛibus ℥ viscosis. ℞.mirobacitri. ceterac masticis zinzibe.miroba. indi.bell.embli.amomi serap̄. hiere. ana.ʒ.ij.bdellij.ʒ.v.coloquinti.agarici. ana. ʒ.j.turbith.ʒ.vij. ❡ Alie ad ventositatem interioꝛum. ℞.nigelle myꝛrhe. ana.ʒ.j.capparis ceterac.ana.ʒ.ß. fac similiter supponēdo in ano. ❡ Alie ad hydropē ℥ grossam vētositatem. ℞.apij anisi masticis.ana.ʒ.j.aristolo.rotunde acori gētiane. ana.ʒ.ij.salis sap̄. ana.ʒ. v.bdel.ʒ.j. tempera cum succo feniculi. ❡ Alie ad hydropisim. ℞.lactis tithimalli sepe eq̄le pondus coque donec inspissetur ℥ pilule infoꝛment in modum ciceris. ❡ Alie ad idem. ℞.coconidij in aceto infusi: ℥ post desiccati turbith.ana.ʒ.j.apij.miroba.citrino. ana.ʒ. ij. ❡ Alie ad hydropem ylij doloꝛem ℥ ventositatem: ℥ articuloꝝ doloꝛē ex frigiditate podagrā ℥ sciā curat. ℞. oppoponaci aloes turbith.ana.ʒ. v.kebu. tithimalli polip. sticados. ana.ʒ.ij.se.cuscute casto.bdel.mentastri. serap̄. ana.ʒ.j.fac pilu.cū succo mentastri.vel perse.i. maioꝛane.da.ʒ.j. cum cali. ❡ Pilule ad ylij doloꝛē doꝛsi dāde cum sambuc. ℞.turbith ʒ.xxx.ameos kebu.ana.ʒ.x.anisi apij. ana.ʒ.ij. ❡ Alie mitigantes doloꝛē. ℞.opobal.casto. ana.ʒ.ij. suppone cum oui vitello: bibe.ʒ.ij.vel.ʒ.j.℥ß. ❡ Alie ad doloꝛem ylij. ℞. mirobalano.indo. bell.embli.ana.ʒ.ij.piperis ameos serapini bdel.amo. oppopo.ana.ʒ.j.℥ß.salis.ʒ.ß.scamoū.aloes.ana. ʒ.ix. agarici.ʒ.iiij. ℥ß. cum vino albo temperabis. ❡ Alie de galla. ℞. spice folij galan.gariofilo.cinamo.ceterac.ana.

ʒ.j.et ß.scamo.croci.ana.ʒ.j.epi.ʒ.iij.aloes.ʒ.iiij. ¶ Alie ad ylij dolorem. ℞.tithimalli.ʒ.ij.serapi.rute.ana.ʒ.j. tempera cū succo tithimalli: da.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞.mirobala.citri.se.malue ro.ana.ʒ.x.lingue auis pinee se.eruce.zinzibe.yringi mirobala.indo.squille asse.ana.ʒ.iiij.cū succo eruce tempera. ¶ Alie valētes viscosis hūorib⁹ inflationi stomachi et ventris emor.ylij dolori et artetice: vrinā: ꝓuocāt: lapidē renū frangunt: sciaticis et podagricis prosunt. ℞.mirobala.indo.bel.embli.bdellij.ana.ʒ.iiij.apij anisi maratri carui ameos origani ro.ceterac se.cuscute hermodactilo.indo.masticis amomi ana.ʒ.j.zinziberis cinamo.carda.acori spice croci casie.ana.ʒ.ß.serapi.ʒ.iij.penith turbith.ana.ʒ.viij.aloes.ʒ.xij.tempera cum succo porri.

Alie fetide ad ylij dolorē. ℞.bdel.serapi.oppoponacis.amomi.armo.nasturcij coloquinti.aloes epi.ana.ʒ.x.scamo.ʒ.vj.cimi.spice croci casto.ana.ʒ.ij.euforbij.ʒ.j.tempera cum succo porri vel maratri ¶ Alie ad idē. ℞. serapi.armo.oppopona. bdellij.ana.ʒ.x.turbith.ʒ.xx.coloquintide.ʒ.ij.tempera cum succo porri. ¶ Alie fetide ad omne vicium quod fit ex phlegmate grosso et humido: frigiditatem et ventositatem articulorū curant: membra dissoluta confortāt: sciaticis poda.vtiles. ℞.turbith coloquintide interio. aloes.ana.ʒ.iiij. serapi.oppopona.galb.bdellij ase.verginis sarcha.diagre.casto.euforbij ligni tithimalli se.apij et cicute sinapij nasturcij vggi. ana.ʒ.j.confice cū succo porri vel brassice: da.ʒ.ij.cum aqua calida. ¶ Alie de serapi.ad hydropisim et colicam que fit propter grossam ventositatē artetic.podagri. et sciati. ex grossis humoribus et vētositatē patiētibus prosunt. ℞. serapi.turbith aloes.ana.ʒ.v.lebulo.fustiū tithimalli polipo.sticados. ana ʒ.ij.se.cicute casto.bdellij amomi calamenti oppoponaci anisi apij maratri tapsie croci scamo.ana.ʒ.j. tempera cum succo calamenti. ¶ Alie ad dolorem epatis et ytericis prosunt. ℞.aloes succi eupa.miroba.citrino.ana. tempera cum succo apij. ¶ Alie ad epatis et splenis oppilationem hydropi. ℞.reu.ʒ.vj.serapi.bdellij.armo.ana.ʒ.x.oppopona.ʒ.iij.coconidij in aceto infusi et post desiccati ob.iiij.turbith.ʒ.x. spice polij aloes.ana.ʒ.v.masticis.ʒ.ij.mirobala.citrino.ʒ.x. embli.ʒ.iiij.tempera cum vino. ¶ Alie aperiunt oppilationem splenis et epatis: prosunt hydropicis. ℞.spice.ʒ. iiij.agarici reu.armo.epi.maratri croci camed.ana.ʒ.iij.myrrhe cinamo.gariofilo.squinan.ana.ʒ.ß.aloes.ʒ.vij.confice cum vino veteri. ¶ Alie ventositati magne dolori epatis et stomachi cum febre. ℞.aloes.ʒ.v.succi eupa.ʒ.j.absin.ʒ.ß. masticis cimi.carride neunuchi apij anisi.ana.ʒ.j.gariofilo.ʒ.j.tempera cum vino. ¶ Alie oppilationē aperiūt grossos humores et viscosos expellunt. ℞.folij meu myrrhe squinan. absin.masticis croci.ana.ʒ.ß.apij anisi bdellij serap.ana.ʒ.j.aloes.ʒ. viij.turbith agarici.ana.ʒ.iiij.et ß.confice cum vino forti. ¶ Alie. ℞. mirobala.aloes turbith.ana.ʒ.x.ro. spice masticis. ana.ʒ.v.ro. masticis sal indi croci.ana.ʒ.ix.scamo.ʒ.ß.anisi.ʒ.ß. ¶ Alie ℞.scamo.bdel.ana.exagiū.j.aloes exagia.ij. ¶ Alie. ℞.epi.turbith mirobala.citri.ana.ʒ.ij.salis indi.scamo.ana.ʒ.j.croci.ʒ.ß. ¶ Alie ad oppilationem epatis pectoris et pulmonis et asmati. ℞.aloes.ʒ.iiij.succi liquiritie.ʒ.iij.sarce.gūmi anisi apij.ana.ʒ.j.reu.aristolo.lōge.ana.ʒ.j.casto.ʒ.ß.scamo pinee ana.ʒ.ij.agarici serapi.ana.ʒ.iij.piperis.ʒ.j.tempera cum visco psilij. ¶ Alie ad vocem clarificādam. ℞.amigda.vtriusque se.lini pinee penith.ana.ʒ.ij.dragagāti anisi gummi liquiritie.ana.ʒ.j.tēpera cū succo porri. ¶ Alie ad tussim. ℞. dragaganti gummi citur.ana.ʒ.ij.liquiritie.ʒ.iiij.tempera cum decoctione liquiritie.

Alie ad tussim sic ponēde sub lingua. ℞.passi. suc. liquiritie pinee cucu.dactilo.ana.ʒ.iij.yreos prassij ana.ʒ.j.pigre.ʒ.iiij.coloquintide scarcoco.ana. ʒ.ij. tempera cum sapa. ¶ Alie ad idem. ℞. malue cucu.melo.citru.cucurbi.amigda.farine fabarum se.altee.ana.ʒ.iiij.gummi dragaganti. ana.ʒ.v. frica cum amigda.da cū suc.psilij.si autem habent dolorem et angustiam addatur se.lactu.et papaueris albi.ana.ʒ.v. ¶ Alie ad epilepsiā. ℞.coloquinti. sticados casto.ana.ʒ.j. hierepi.ʒ.iiij.da cum succo squille ad bibendum.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞. hierepi.ʒ.ij.scamo.coloquintide.ana.ʒ.iij.mirobala.indo.ʒ.x.masticis.ʒ.ij.tempera cum succo epi. ¶ Alie. ℞.sisel.aristologie vtriusque casto.salis indi.ana.ʒ.iij.peonie trocisa squille.ana.ʒ.vj.agarici.ʒ.xij.hierepi.sticados epi.ana.ʒ.x.polipo.ʒ.vj.coloquintide.ʒ.xj.turbith ʒ.xv.mirobala.indorū bell.ana.ʒ.iij.lapid lazuli.ʒ.xij.mirobalano.citrinorū bellebori nigri. camedre camepi.ana.ʒ.vij.tempera cum aceto da fm vires pa. ¶ Alie ad morphea epilep.cholerā nigrā purgāt. ℞.hierepi.ʒ.vj.epi.ʒ.x.lazuli.ʒ.vij.scamo.coloquinti.bellebo.ni.spice.ana ʒ.ij.tempera cū melle. ¶ Alie diatapsie.i.ceterac.i. herba similis polipodio ad paralysim et omnē torsionē et omnes infirmitates podag.ylij dolorē ventositates ex frigido curat. ℞.aloes.ʒ.x.mirobalano.citrino.ʒ.v.sticados vggi.coral.coloquinti.interioris.ana.℈.iij.cōfice cum succo porri.da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Alie.diatapsie valent mollitiei paraly.dolori genuū et femorū. ℞.mirobala.ʒ.x.aloes ceterac salis indi. coloquintide. ana.ʒ. ij. penith.ʒ.iiij. tempera cum succo porri. ¶ Alie valent morbo phlegmati.et dolori genuū et dorsi et paralysi. ℞.zinzibe.piperis nigri et longi coloquin. ceterac ameos mirobala. citrinorū bell.embli.turbith.scamo.croci casto.ana.ʒ.ij.armo.hermoda.serapi. bdellij.ana. ʒ.x.aloes.ʒ.xx. tempera cum succo porri. ¶ Alie tremori. ℞.piretri castorei salis ceterac. ana. ʒ.iij.serapi.ʒ.iiij.suc.coloquinti.elacterij.yre. ana.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞.hierepi.ʒ.x. centaur. coloquinti. casto.salis.ana.ʒ.iiij.nitri.ʒ.v. ¶ Alie molliciei membrorū. ℞.hierepi.ʒ.x.centauree.ʒ.iij.coloquinti.casto.ana.ʒ.ij. ¶ Alie ad idem. ℞.coloquinti.agari.euforbij serapi.bdellij.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.ij.tempera cum succo porri. ¶ Alie mollitiei dolori dorsi et poda. ℞.armo.oppopona.nasturcij.ana.ʒ.iiij.coloquintide.ʒ.vj.

¶ Alie de euforbio valent epilepsie paralysi de materia frigida et grossa. ℞.turbith.coloquinti.mirobala.indo.ana.ʒ.iij.eufor.ʒ.vj.hierepi.ʒ.viij.bdel.armo.oppopo.serapi.ase. sarcocole.ana.ʒ.j.tēpera cū succo porri. ¶ Alie de eufor. ad paralysim et dolorem articulorum qui fit ex humore frigido et grosso.mollitiem membrorū dissoluit: et tremorem curat. ℞.turbith zinzibe. coloquinti. mirobala.indo.ana.ʒ.iij . eufor. ʒ.vj.yere.ʒ.ix.piperis nigri del.armo.galbani.oppopona.salis gemme serapi.ase.sarca.masti.casto.diagre. apij ameos se.cute.sinapij vggi cores anisi.ana.ʒ.j.et ß.confice cum succo porri vel mente vel apij da.ʒ.ij.cum calida. ¶ Alie hermodacti.articulorum dolorē ex humore grosso et viscoso curant podagricis et sciaticis dolo.dorsi ex phlegmate subueniūt. ℞.turbith lebulo . siconche coloquintide euforbij agarici reu.ana.ʒ.ij.aloes.ʒ.iij.diagre.sarco.casto.serapi.oppopo.bdellij armo.galbani.ana.ʒ.j.croci squinan.masticis salis petro.se.apij se.cicute vggi.ana.ʒ.ß.cōfice cū succo feniculi: da.ʒ.j.cū calida. ¶ Alie hermodactiloꝝ ꝓsunt arteticis podagricis de materia frigida et grossa et ventosa pa. ℞. lebulo. turbith hermo.agari.reu.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.iij.scamo.euforbij sarco.casto.oppopona.serapi.bdel.armo.ana.ʒ.j.croci. squinan.masticis casie salis gemme apij anisi se.cicute acori. ana.ʒ.ß.tempera cum succo feniculi. ¶ Alie podag. ℞. mirobalano.citrinorum hermodactiloꝝ.ana.tempera cū succo fenicu. ¶ Alie ℞.salis indi.origani.ana.ʒ.ij.mirobalanoꝝ citrinorum embli.belli.zinziberis.ana.ʒ.iij.bdellij.ʒ.vij.hermoda.ʒ.xxij.penith ʒ.xv.ceterac.ʒ.xxiiij.turbith.ʒ.xx.aloes.ʒ.x.tempera cum succo porri. ¶ Alie dolori artetico. ℞.aloes.ʒ.xv. mastic. carpo.indi.ana.ʒ.v. mirobalano.ʒ.viij.dragagan.piperis albi. ana.ʒ.ij.piretri.ʒ.iij.turbith.ʒ.xx. ¶ Alie. ℞. aloes.ʒ.j.mirobalanorum indo.gariofilorū.ana.ʒ.iij.tempera cum succo caulium. ¶ Alie ad dolorē femorꝫ et matricā mēstrua ꝓuocāt. ℞. apij ameos anisi nasturcij.ana.ʒ.ij.ceterac acori polipo.calamenti cētauree costi.salis gemme.ana.ʒ.ß. ¶ Alie ad dolorē genuum. ℞.serapi.bdellij apij aristologie rotunde. myrrhe croci cimi.ana.ʒ.j.acori sinapij piperis longi zinziberis.ana.ʒ.ij.ceterac.ʒ.iiij.aloes.ʒ.xx.penith.ʒ.xj. ¶ Alie ad dolorem dentium dorsi ventris vulue vesice frigiditati intestinorum prosunt et stomachi. ℞. aloes agari.ana.ʒ.j.et ß.nasturcij.ʒ.ij.coloquinti.ʒ.ij.et ß.turbith.ʒ.j.tempera cū succo caulium. ¶ Alie prosunt arteticis podagricis dolori genuum et dorsi. ℞. oris

gani salis gemme nigelle.ana.exagiū.j.nasturcij.ʒ.iij.masti-
cis.ʒ.xv.tempera cum succo cauliū. ¶ Pillule artetias poda
gricis. ℞.mirobalanorum citrinorū belli.embli.zinziberis.ʒ.
iij.ceterac.exagia.xiij.oz.ga. exagia.vj.hermodactilo.xij.pe
nith exagia.iij.gummi exagia.vij.bdellij.exagiū.j. tempera
cū succo porri. ¶ Pillule ad dolorē renū femorū sciaticū. ℞.se
rapi.armo.bdellij euforbij oppoponac.pipe.lōgi cinamo.zin
zibe.apij ameos anisi myrrhe croci.ana.ʒ.j.aloes epi.agarici
ana.ʒ.j.et ß.aristologie longe cētauree casie.ana.ʒ.ij. miroba
lanorū citrinorū hermoda.ana.ʒ.ij.et ß.ceterac coloquintide
acori salis gēme.ana.ʒ.j.tempera cū succo acori. ¶ Pillule ad
idem. ℞.mirobalanorū.ʒ.x.aloes.ʒ.xx.ceterac salis coloqn
tide.ana.ʒ.ij.serapi.ʒ.iij.penith.ʒ.iij.piperis nig.et longi.aā.
ʒ.j.tempera cum succo porri. ¶ Pillule ad poda. ℞.turbith.ʒ.
xxx.epi.ʒ.xij.carpo.indi. ʒ.x.sarco.ʒ.viij. coloquinti.ʒ.vj.sca-
mo.ʒ.vj.aloes.ʒ.xx. ¶ Pillule. ℞.turbith.ʒ.xj.coloquintide.ʒ.
xx.diagre.ʒ.x.sarca.ʒ.v. ¶ Pillule phlegma. ℞.aloes.ʒ.iiij.
mirobalanorū citrinorum indo.ana.ʒ.j.salis.ʒ.ß.agari.ʒ.iij.
cōfice cum succo scario.vel brassice. ¶ Pillule ad cholerā ru
beā. ℞.mirobalanorum citrinorū hiere.ana.ʒ.ij.scamo.ʒ.ß.
scarponidij.ʒ.j. ¶ Pillule ad idem. ℞.mirobalanorum citrinorū.
ʒ.vj.belli.embli.aā.ʒ.ij.ro.ʒ.iij.succi absin.ʒ.iij. apij salis.aā.
ʒ.ij.hiere cum aloe loto.ʒ.v.scamo.asse in coctano.ʒ.iij.agari
ci sumuli.ana.ʒ.iiij.tempera cum succo scario. ¶ Pillule pro
sunt cholere nigre. ℞.hiere.epi.ana.ʒ.iiij.agarici.ʒ.ij.helle-
bori nigri.ʒ.j.scamo.ʒ.ß. ¶ Pillule ad cholerā nigrā duram ad
dissoluendā. ℞.hiere coloquintide scamo.agari.lapid lazuli
epi.bdellij turbith.ana.ʒ.vj. ¶ Pillule ad idē. ℞.aloes epi. po
lipo.coloquintide agari.ana.ʒ.j.mirobalanorum indo.ʒ.xv.
cinamo.spice scamo.carpo.croci.ana.ʒ.ij. ¶ Pillule. ℞.epi. ga-
riofilo.ana.ʒ.iiij. polipo.hierepi.ana.ʒ. viij.mirobalanorū in
dorū sumuli foliij.aā.ʒ.v.petro.ʒ.ij.lapid lazu.loti.ʒ.iij. ¶ Pil.
ad cholerā nigrā. ℞.turbith.ʒ.iij.salis indi.ʒ.ß. scamo. ℈.j.
epi.ʒ.ß.tempera cum succo caulium. ¶ Pillule. ℞.apij.ʒ.j. aga
ri.aloes.ana.ʒ.ß. coloquintide salis indi. ana. ℈.j.tempera
cum succo serapi. ¶ Pillule de lazulo melācholi. ℞. piretri lazu
li loti.ana.ʒ. iij.gariofilo.anisi.ana.ʒ.ij.scamo.ʒ.ß.agari.ʒ.v.
epi.ʒ.iiij.hierepi.ʒ.viij. ¶ Pillule ad scabiem et pruritū. ℞.epi.
agarici mirobalanorū citrinorum.ana.ʒ. v.aloes coloquinti
de fellis tauri.ana.ʒ.ij.scamo.alcāne.ana.ʒ.ij. ¶ Pillule ad sca-
biem. ℞.oppopo.armo.serapī.bdellij sarca.ana.ʒ.v.aloes.℥.
xv.agari.ʒ.vij.coloquintide.ʒ.iiij. ¶ Pillule periodicis febrib'
prosunt dolori epatis. ℞.aloes succi eupato.absin.miroba-
lanorum citrinorū.ana.ʒ.iij.masticis.ʒ.j.croci.ʒ.j.reu.ʒ.ij.tē-
pera cum succo sar.da.ʒ.ij.in nocte. ¶ Pillule diuturnis febri-
bus ex humoribus diuersis. ℞.masticis succi absin.eupato.
liquiricie.ana.ʒ.j.mirobalanorum citrinorū.ʒ.j.et ß.apij mara
tri anisi.ʒ.ß.croci rosa.ana.ʒ.ij.et ß. hierepi.ʒ.x. tempera cum
succo maratri:da.ʒ.ij.cum calida in nocte. ¶ Pillule diuturnis
febribus dolori epatis nocte hydropisi. ℞.succi absin. succi
eupatorij mirobalanorum citrinorū aloes masticis croci reu-
bar.lacce lote anisi sumuli pigre equale pondus:tempera cū
succo solatri:da.ʒ.j.in nocte cum calida:si habeant tussim ad
datur liquiritie parum. ¶ Pillule diuturnis febribus. ℞.de ro.
troci.lebu.succi eupa.bedegar.ana.ʒ.iij. absin. sconche. aā.
ʒ.j.et ß.mirobalanorum citrinorum cuscute.ana.ʒ.iiij.turbith
ʒ.x.agari.aloes.ana.ʒ.ix.salis indi.ʒ.ix.tempera cū succo ma-
ratri da.ʒ.j.et ß. ¶ Pillule febrientibus dolori epatis et splenis.
℞.trociscos de berberis succi eupato. succi absin. mirobala
norū citrinorū equale pondus:tempera cum succo solatri.
¶ Pillule ad quartanā febrem. ℞. costi spice myrrhe carne. ci
namo.croci assari squinan. carpo. amo.scordei folij aristolo-
gie rotunde masticis gariofilo.hellebo.nigri genci.ana.ʒ. ß.
agarici polipo.ana.ʒ.iij.et ß. aloes loti.ʒ.vij.da.ʒ. ij. cum cali.
¶ Pillule ad idem. ℞. mirobalanorum succi eupato.ana.ʒ.ij.na
sturcij.ʒ.ij.ase.ʒ.ß.da sm virtutem. ¶ Pillule ad idem. ℞.epi.
mirobalanorum indo. anisi maratri hellebori succi eupato.
ana.ʒ.ij.salis.ʒ.ß.aloes.ʒ.vj.et ß.da sm virtutem. ¶ Pillule
colicis prosunt et cōplexioni frigide et humide et quartane et
dolori splenis. ℞.aloes coloquintide.ana.ʒ.v.nasturcij nigel
le sinapis mirobalanorum indorum.ana.ʒ.ß.ase.ʒ.j.tempera

cum succo porri.

Pillule omnibus febribus cholericis humoribus stomacho
et ablato appetitui prosunt. ℞.rosa.ʒ.j.citru.reub.
ana.ʒ.j.et ß.masticis.ʒ.ß.succi eupato.mirobalano
rum citrinorum.ana.ʒ.ij.hiere.ʒ.v. ¶ Pillule ori pu
trido. ℞.carda.gariofilo.caride campho.cinamo.
ana.ʒ.j.musci.ʒ.ij.ligni aloes.ʒ.iij.tēpera cum odorifero vino.
¶ Pillule purgant cholerā rubeā et nigrā et phlegma sine mo
lestia. ℞.sera.turbith hermodactil.vel ro.eupato. dragagā.
squinātī apij anisi mara. epithi.cuscute absin.ase.oppo.gal-
bani serapi. croci iceu gariofilo.vggi coras.ana.ʒ.ß.miroba-
lanorū citrino.ʒ.j.belli.embli.liquiritie.polipo.ana.℈.j. confi
ce cum succo scario.da.ʒ.iij.cum calida. ¶ Pillule ad solutionē
ventris stringendā. ℞.ameos.apij.myrrhe croci thuris.aā.
ʒ.ß.da.ʒ.j.vel.ij.cum ouo sorbili. ¶ Pillule ad tussim probate. ℞.
myrrhe casto.galbani dragagan. opij storac.ana.℥.j.croci. ℈.
iij. ¶ Pillule purgant stomachum a cholera et phlegmate di-
gestionē cōfortāt. ℞.mirobalanorū citrinorū lebu.ana.ʒ.vj.
belli.embli.ro.vio.sene cuscute epi.polipo.liquiri. se. sumu-
li absin.calculi mi.ana.ʒ.vj.calculi ma.croci mara. anisi squi-
nanti. vggi bdel.dragagan. nitri agarici sarco.ana.℈.ß.con-
fice cum succo scar.da.ʒ.iiij.cum diagre.ad libitū. ¶ Pillule pro-
fuerūt cuidam iuueni nullāq3 medicinā nisi has pilu. acciperē
ti:acutā febrem ex cholera habenti:et incensionē sumuli laxa
tiuū enim abominabatur. ℞. vio.ro.cuscute sumuli boragi.
zucca.ana.ʒ.ij.dragagāti masticis spodij.ana.ʒ.j.spice gario-
filo.ana.ana.℈.j.confice in aqua in modum piperis:da exa-
gia.v.vel.ʒ.ij.cum calida. ¶ Antidotū. ℞.carabe berbe.bo
li.spod.ligni aloes coralli.ana.ʒ.v.lebul.ro. boragi. aā.ʒ.iij.
ozimi purpuree gemme masticis squinan.ana.ʒ.iij.gariofi-
lo.cinamo.gallie calculi carda.vtriusq3.ana.ʒ.ij.camphore fo
lij zedoar.dero.caride.asari amo.meu macis petro. lazuli.aā.
ʒ.j.musci.ʒ.ß.formidolosam cogitationē delet: virtutem pre-
stat: cardiace cordi precordijs stomacho et epati aptū est:hip
potomiē: et inflationem ventris soluit:singultū et abomina
tionem soluit: acetosum ructatum ventris: suffocationē ma
tricis que non impregnatur pre nimio hu. excitat:da.ʒ.ij.

Aliter album et post apozima de aloe valuit cuidam
dolorē in capite patienti: et in stomacho corruptio-
nem propter humores cholericos et phlegmaticos
in eo coadunatos: et ventositatem propter defectionē dige-
stiue. ℞.mirobalanorū citrinorū lebu.ana.ʒ.ij.absin.cuscu-
te se.sumuli belli.embli.ana.ʒ.ij.ro.masti.mara. anisi.aā.exa
giū.j.coquantur in.iij.lib. aque ad.iij. et colentur : et cum eis
ʒ.iij.aloes admisceātur atq3 mane nimis.℥.iij.potui dentur.
¶ Apozima vtile cuidā seni pa.epilep.paraly.ventositatē in
articulis scotomiā et vertiginem duritiem egestionis propter
melancholicos et phlegmaticos humores. ℞.lebu.indo.sti
cados.ana.ʒ.x.zinziberis turbith reu.aristologie longe colo-
quinti.agari.sene piretri.ana.ʒ.ij.squinan.masticis folij acori
asari casie costi maratri anisi spice carda.cube.gariofilo.ana.
ʒ.j.coquantur in.vij.lib.aque ad.iij. et colatis addantur.ʒ.iiij.
zucca.℥.iiij.potentur:sed his bibitis remansit in eius lingua
grauitas faciei tortura rubor in capite : vnde fuit necesse vt
has pilulas acciperet:optime enim sunt in mundificando ca
pite et in curandis ceteris passionibus phlegmati. et ventosi
tate oculorum. ℞.turbith.lebu.agari. sticados epithi.ana.ʒ.
iij.reu.aristolo.lon.zinzibe.bdellij.ana.ʒ.j.et ß.masticis acori
sinapis se.cicute apij anisi ameos piperis longi piretri salis
petro.ana.℈.j.pulueris hierepi.ʒ.vj.tempera cum succo ma-
ratri:da.ʒ.j.vel.ij. ¶ Apozima cuidā hydropisim patienti in
stomacho corruptionem duritiē egestionis. ℞.rute calamē-
ti absin.borag.liquiritie scache.ana.ʒ.v.masticis maratri ani
si squinam.polij.ana.ʒ.ij.cum.vj.lib.aque ad.iij.coque: dein
de.ʒ.vj.pul.hierepi.da.ʒ.iiij.cum exagijs.iij.amigda. ¶ Apozi
ma de aloe mundat stomachū et caput et dolorē frontis et ca-
pitis fortem et continuā soluit hemicraneā: et febres diutur-
nas. ℞. mirobala.citrino.ʒ. ij.belli.embli.indi.lebu.ana.ʒ.j.
masticis.ʒ.iiij.cuscute.ʒ.v.ceterac.ʒ.x.bedegar.ʒ. viij.absin.ʒ.
v.in.iiij.lib.aque coquantur ad mediū: et colature addātur.
ʒ.v.hierepi. et ad solē in vase vitreo ponant:dabis.ʒ.v.de ter

tio in tertium diem: ad omnia supradicta mirabiliter pdest. ¶ Aliud de agari. ⁊ epi. ℞. epi. miroba. citri. indo. ana. ʒ. x. coque in tribus lib. aque vsq ad. j. ⁊ cola. ¶ Al. dolori sto-machi ⁊ vomitui ⁊ colice passioni epatis ⁊ splenis dolori. et feb. phlegmati. ℞. anisi. ʒ. vj. masticis spice. ana. ʒ. j. ¶ Al. op-pilato epati ⁊ yctericie ⁊ spleni. ℞. eupa. absin. spice asari masticis rub. capil. vene. reu. silobal. ana. ¶ Al. spleneticis diureticis duritiei stomachi. ℞. casie spice costi. ana. ʒ. j. squi-nanti anisi api. aā. ʒ. iij. capil. vene. reu. silobal. ana. ʒ. j. ¶ Al. oppila. epatis ycteritiis spleneticis. ℞. eupa. absin. spice asari masticis rubee. ana. ʒ. j. ¶ Al. hydropi. ℞. camedre. came-pi. petro. libani ysopi squinan. spice aristologie lōge gencie. epi. dauci. ana. ʒ. j. aloes. ℥. iij. coque in. iij. lib. aque vsq ad ter-tiā da. ʒ. iij. ¶ Apozima valēs hydropi sine feb. ℞. yreos. ℥. j. vrine capre. ℥. ij. da cum apozimate aloes. ʒ. ij. ¶ Apozima de eupa. valet quartane ⁊ quotidiane. ℞. indo. passorū munda-torum fumuli bedegar eupa. scuche equaliter. ¶ Al. de ra-nis feb. cōtinue epati ⁊ stomacho ⁊ difficultati vrine. ℞. api maratri rad. squinā. capillorū vene. anisi masticis equaliter. ¶ Apozima de absin. diuturnis feb. vrinā: ⁊ mēstrua pvo-cat. ℞. api anisi asari absin. maratri squinan. masticis equa-le pōdus. ¶ Apozima valet nimio rigori cum febre diutur-na. ℞. ro. coriandri. ana. ʒ. ij. api origani sebesten. ana. ʒ. iij. da. ʒ. iij. ¶ Al. nimio rigori cū feb. ℞. ciperi salis gemme. aā. ʒ. v. ¶ Al. rigori cum febre. ℞. ciperi calamenti equalr: da-bis. ℥. cum zucca. ¶ Apozima ysopi ad tussim dolori pecto-ris ⁊ coste. ℞. liqri. ʒ. x. capillorū vene. ʒ. xiiij. sebe. ʒ. iij. passo-rum. ʒ. xx. iuiuba. xxx. ficus. viij. ysopi. ℳ. j. coque in vino al-bo postea cola. ¶ Apozima ad tussim ⁊ debilitatē iecoris. ℞. liquiritie. ℥. j. nucleorum se. bombi. ana. ʒ. iij. amigdala. ama-rarū fenugre. ana. ℥. ß. reu. lacce fenicu. ana. ℥. ß. in. ij. lib. aque ad medium coquātur: da cum sirupo vel sol. bibat. ¶ Apo-zima ad reliquias hemitritei. ℞. liquiri. api radicis maratri ana. ʒ. ij. scuche eupa. ana. ʒ. ij. origani masticis mentastri. ana. ʒ. iiij. manne. ʒ. xx. in. iij. lib. aque coquantur ad medium. ⁊. ℥. ij. bibantur. ¶ Apozima de aloe valet al. morphee. ℞. ysopi ameos masticis epi. ana. ʒ. v. mirobala. indo. sene. ana. ʒ. v. belli. embli. turbith. ana. ʒ. vij. passi mūda. ʒ. xx. coquātur in. iij. lib. aque ad medium ⁊ cola: deinde. ʒ. v. bulliant bibāt cum hierapi. ¶ Apozima caterti. cholerā rubeam purgat et phlegma ⁊ corpus calidū. ℞. triū mirobalano. ana. ʒ. v. viola. ro. ana. viij. boragi. spolij citri. liquiritie. ana. ʒ. iiij. se. feniculi scuche bedegar sanḋ. alb. ⁊ ru. berbe. portu. ana. ʒ. ij. se. cuscu-te fumuli epi. ana. ʒ. j. lirij bdellij. ana. ʒ. j. coque cum. ij. lib. aq̄ donec tota consumatur: inde succi solatri sinapis. ana. lib. ß. coque ad tertiā. ¶ Aliud ad idem. ℞. mirobala. indo. ana. ʒ. iij. ro. vio. dragagan. ana. ʒ. ij. polipo. epi. absin. turbith sene. ana. ʒ. j. se. fenicu. api anisi. ana. ʒ. ß. prunorū iuiuba. mochite ana. ʒ. xx. vue passe. ʒ. ix. tamarin. ʒ. x. coque in. iiij. lib. aque vs-q ad quartā partem: deinde cola ⁊ mitte super reubar. dra-gagan. bdellij masticis. ana. ob. ß. draganti fm placitū zuc-ca. ℥. ¶ Aliud qḋ cholerā rubeam purgat. ℞. iuiub. mochite prunū. ana. grana. xx. boragi. ʒ. v. liquiritie. ʒ. v. se. malue. ʒ. j. coque in. ij. lib. aque ad medium ⁊ cola ⁊ cū calidū fuerit su-permitte mirobalano. citrinorum indo. ana. ʒ. v. se. cuscute fu-muli vio. ana. ʒ. iiij. ro. ʒ. ij. absin. sanḋ. albi port. scaṫ. ana. ʒ. iij. casie fi. tama. aā. ʒ. x. hec die ac nocte in aqua maneāt. inde co-quantur colentur ⁊ addatur. ʒ. j. de zuccara. ¶ Aliud ad ven-tositatem epatis ⁊ cordis ⁊ stomachi ⁊ splenis valet ⁊ cale-facit. ℞. radi. feniculi. scario. api. ana. ʒ. x. ligni aloes cuscute fumuli. ʒ. vj. scuche capillorū vene. rosa. ʒ. ij. absin. ʒ. j. coque in iiij. lib. aque vsq ad. ij. ⁊ maneat die. j. postea adde miroba. indo. kebu. ana. ʒ. v. māne. ʒ. x. zucca. ℥. j. ¶ Al. ad melācholi-cū dol. ex frigiditate ⁊ cholerā rub. aufert. ℞. passi. ʒ. xxj. se. croci hortēsis. ʒ. vj. coque cum. ℥. viij. aque ad mediū mittēs desuper kebu. indo. ana. ʒ. vij. rosa. vio. sebest. ana. ʒ. iiij. bora-gi. iiij. capillorū vene. emica. ℳ. j. se. fumiterre scariole. ana. ʒ. iiij. preme ⁊ cola ⁊ dissolue ibi manne casie. ana. ʒ. v. cola ad-dens reub. bdel. ana. ob. j. zuccari. ℥. j.

¶ De diuersorum siruporum descriptionibus ⁊ alio-rium plurium antidotorum. Capitu. xlix.

Sirupus quē cuidā iuueni feci habēti cōtinuā fe-brē ⁊ acutā de sanguinea materia febricitans q̄ incensionē ⁊ acutā cōplexionē patiebatur: qui in omni calida ⁊ acuta passione pbat⁹ magne vtili-tatis inuētus est. ℞. pruno. iuiub. sebest. singulo-rum numero. c. ospifeni. ʒ. xl. vio. māne. ana. ʒ. xxx. omnia in. x. lib. aque coquantur ad mediū: ⁊ in. iij. lib. zucca. cum calamēto misceant: ⁊ lib. j. succi maligra. ace. ⁊ sufficien-ter recoquātur: da. ʒ. j. cum aqua frigida: ⁊ siticulosis etiā et in estate aquā cum eo temperatā dabis. ¶ Sirupus cōposi-tus siccitate in nostris partibus superueniente causa nō exi-stētis pluuie quē qḋ de vento septētrionali assuefca ei q̄pluri-mi otti sunt calidi: catarrus tussis ⁊ acuta coriza pleuresis qui vero iuuatiuus eorū extitit. ℞. iuiube sebest. ambo. c. vio. manne. ana. ʒ. xx. liquiri. boragi. ana. ʒ. x. se. malue se. cito-niorū. ana. ʒ. v. oīa in. vj. lib. cocta ad mediū colent: ⁊ in cola-mento. ij. lib. de zucca. mittant: ⁊ suc. maligra. aceto. lib. j. et sufficienter coquantur. da. ℥. j. cum aqua frigida: ⁊ aqua cum eo temperata sitim habentibus tribuatur et tussientib⁹ pro-pter phthysim cōsumptis optim⁹ est. ¶ Electuariū ad fluxū vrine propter renum ⁊ vesice frigiditatē maxime cōgruū se-nibus ⁊ hyemali tēpore. ℞. masticis zinzibe. ciperi galā. ma-ratri. aā. ℥. x. thuris casie oib⁹ puluerizatis mel. qḋ suf. da. ʒ. j. cum melle ro. vel vino odorifero. ¶ Puluis cōgruus in re-nibus ⁊ vesica calorē habentibus: ardorē etiā ⁊ punctionem vrine amputat suspectionē quoq stranguirie. ℞. melo. se. pi-nee penid. ana. ʒ. x. se. cucu. draga. liquiri. succi porri. ana. ʒ. j. amigda. ʒ. vij. malue se. api. ana. ʒ. ij. omnibus puluerizatis. ʒ. j. cum sirupo ro. dabis. ¶ Puluis valēs ad diabetē. ℞. spo-dij ro. ana. ʒ. vij. sumac lactu. se. dragagan. succi liquiri. sanḋ. alb. gūmi se. porri lentiū munda. coriandri in aceto infusi se. ro. ana. ʒ. j. ⁊ ß. zucca. ʒ. v. omnibus puluerizatis. ʒ. iij. cum sapa vel sirupo dabis. ¶ Electuariū expertum in quodam iuuene defectionē coitus habēte ppter cōplexionē frigidā ⁊ defectionē: spermatis quoq paucitatē ppter testiculorum frigiditatem. ℞. iringi radi. zinzibe. piperis longi cinamo. pi-nee. ana. ʒ. x. eruce se. sparagi se. cepe. se. pal. ciceris. ana. ʒ. v. lingue auis costi dul. croci been alb. ⁊ ru. ana. ʒ. iiij. fac pulue. mel. qḋ suffi. da cū hydromelle in modū nucis: vel cū iure ci-ceris: comedent annuales agnos cū rapis sparagis ciceib⁹ ⁊ filia: iubeas quoq vt femur ⁊ testiculi cū apozimate inun-gātur. qḋ. ℞. sambucel. muscel. ana. ℥. j. casto. pipis piretri ga-lang. costi. ana. ʒ. j. puluerizanda puluerizentur: ⁊ cum oleis his temperetur ⁊ calefacto inungant. ¶ Pessariū in quadā iuuene muliere pbatū q̄ nō poterat cōcipere ppter pingue-dinem multā in vulua. ℞. aluminis castor. figie myrrhe gal-bani galan. piperis oppo. ana. ʒ. j. musci ambre. ana. ʒ. ß. tem-pera cum vino veteri: ⁊ in modum glandiū formentur: ⁊ vnū a medio die vsq ad vesperā positum maneat: assuescat dia-trion pipereon.

Electuariū quēdā iuuenē adiuuans tussim pa. ex cal. ⁊ siccita. ⁊ asperitate corporis ↄsumptionē abs-q emissione screatus. ℞. iuiub. sebestē. aā. c. liqri. ʒ. xx. coctis in. vij. lib. aq̄ ad. iij. ⁊ colatis adde penid lib. j. ⁊ coque ad mellis spissitudinē: deinde draga. succi liquiri. amigḋ. dul. ana. ʒ. x. se. portu. cucu. cucur. melo. amigda. amara. aā. ʒ. iiij. se. lactu. ʒ. ij. puluerizata cū superiori cōfectiōe tēperabis: mane. ʒ. iij. dabis ⁊ dormitū eūti: det ex eo in modū auellane sub lingua tenendū. ¶ Puluis ad san-guinē stringendū. ℞. simphiti sanḋ. drag. reu. aā. ʒ. j. ceratis corralli cornu ceruī vsti. aā. ʒ. ix. dabis. ʒ. ij. vel. iij. cū suc. plāta-gi. ¶ Emplastrū ad idē: cera lepda. bolū cū scotula positum ⁊ stipules cū simphito manducās: si nō mundificās ⁊ ori gra-uē odorē habentibus prestās. ℞. acatie. ʒ. c. ro. squinā. sansu. ciperi sanḋ. fronḋ. pomorū citri. lauri. aā. ʒ. x. gallie musci. aā. ʒ. iiij. puluerizata cū aq̄ ro. tēperabis: qb⁹ exiccatis ⁊ in pul. redactis lauent ex eis. ¶ Aliud valde bonū. ℞. nucū vl acatie ʒ. xxx. corticis malorū. melo. ⁊ malo. citoniorū pomorū oīm sicca-torū sansuci flora. calami. aā. ʒ. v. costi. nucleorū macis carda. cube. gariofilo. ligni aloes. aā. ʒ. iij. campho. ʒ. j. ⁊ ß. gallie. ʒ. j. musci. ℈. iij. fac pul. superiori mō. ¶ Sirup⁹ valēs defecto stomacho qḋ est causa vētositatis sueq cōplexiōis corruptio

nis quib⁹ de causis sequitur dolor inflatio lateris ⁊ hypocõ
driaca pas. mutatio vrine in ruborē nec clarā: dolor vsq; ad
diaphragma ascēdēs ⁊ vsq; ad renes descēdit assueti appeti
tus corruptio digestionisq; defectio. ℞. radi. mera. endiuie
apij. añ. ʒ. xx. liquiri. squi. cuscu. absin. ro. añ. ʒ. x. masti. reub.
ana. ʒ. iij. spice asari foliij. añ. ʒ. ij. oīa stricta coque. in. xx. lib. aq̄
ad. iij. colatis mitte lib. v. zucca. ⁊ fac sirupum dabis. ℥. j. cum
℥. iiij. succi endi. cocti ⁊ colati cū succo maratri mirti cū vno
horū troci. quos studiose feci ꝓpter epaticos stomaticos
ex indigestibilitate ⁊ ventositate laterū pa. ⁊ viscerū oppi
latione ne his permanentibus hydropisim incurrant: ampu
tant quoq; rubore vrine ⁊ liuore ⁊ defectionē digestionis in
epate existētis: signa p̄dicta curant: qui. ℞. ro. berbe. ana. ʒ.
vj. spodij reub. absin. cuscu. ana. ʒ. iiij. lacce liqui. masti. squi
nanti. ana. ʒ. j. gariofi. croci asari apij se. costi. cucu. cucur. añ.
ʒ. iij. tempera cum succo endi. fac troci. j. exagij. da. ʒ. j. cū suc
cis ⁊ sirupis quos diximꝰ. ¶ Si aūt virtus infirmi custodi
ta remanserit: neq; vllū ex pharmacia contrariū venerit: da
bimus hoc catarticū: optimū est enim ⁊ probatū in egritudi
nibus dictis. ℞. radi. maratri apij endi. ana. ʒ. x. bora. absin. cu
scute. añ. ʒ. v. fumiter. ʒ. vj. scnichebra capillorū vene. ro. ana.
ʒ. ij. omnia in. iij. lib. aque quousq; ad tertiā partē redierint
coquant: colatis adde. iij. generū mirobala. ana. ʒ. v. manne.
ʒ. x. hec vna nocte maneant: ⁊ colato. ʒ. x. zucca. iunge. ¶ Ad
vomitū post cibum datū adiuuat digestionē ventositatē so
lum stomachū cōfortat. ℞. zucca. lib. ij. aque ro. pōdus suffi
ciens coque ad mellis spissitudinē: deinde masticis ana. spi
ce gariofi. ana. ʒ. ij. ligni aloes carda. croci macis zinzibe. se.
ozimi. ana. ʒ. j. puluerizata in cōfectione ista mittēs sup mar
mor inijcies. ¶ Diamicoriū frigidis pas. ℞. comidionis. ʒ.
c. macis annuli yantis florū. ana. ʒ. x. cina. sand. se. arnogl. añ.
ʒ. viij. dabis. ʒ. iij. emoptoyci cū vino infusiōis ematitbis pul
ue. rodostomate in quo galle fracte coquant. ¶ Al. ℞. co
mudionis. ʒ. xl. suc. liquiri. se. citru. cucu. cucur. ana. ʒ. iij. cam
phore. ʒ. j. sirupi vio. qd̄ sufficit. ¶ Sirupus vtilissimꝰ cuidā
iuueni acutā cholerā in epate ⁊ stomacho habenti appetitꝰ
defectionem ⁊ nimiā siccitatē in ore: ⁊ ardorem stomachi car
diacā maxime cum forte vinū biberet. ℞. succi endi. colati
lib. ʒ. j. manne. ʒ. iij. temperatis ⁊ colatis lib. j. accipe suc. mali
grana. rodostomatis. ana. ʒ. vj. zucca. ʒ. iij. fac sirupū cū dimi
dio. ∋. camphore cōdiēdū: da. ʒ. j. cū frigida. Sed cuidā iuue
ni pa. cal. in stomacho ⁊ epate hunc sirupū cum his troci. tri
bui qui. ℞. ro. ʒ. v. spodij zucca. berbe. vio. cuscute. ana. ʒ. iij.
sand a. scario. se. liquiri. portula. ana. ʒ. ij. dragagan. amidi ma
sticis cucur. ana. ʒ. j. camphore croci spice gariofi. ana. ʒ. ß. tem
pera cum succo endi. fac troci. j. exagij dabis. j. cū sirupo su
periori. ¶ Orizaccara valet acute feb. cholerice sanguinolē
te: ⁊ iuuenibus in estate: ⁊ q̄ cal. in epate ⁊ stomacho patiū
tur. ℞. orise. ʒ. c. prunorū. c. in. vj. lib. aque coque ⁊ colatis ad
de aque ro. suc. vuarū agrestium succi coctanorū malorū ace.
suc. maligra. ana. lib. j. aceti lib. ij. zucca. lib. x. fac sirupum cū
ʒ. j. campho. dabis. ℥. j. cum aqua cucurbi. vel melo. palesti.
¶ Sirupus mellinus valet senioribus frigidis stomachis
⁊ phlegmati. opiremie ventositati emorroi. ℞. calamēti do
mestici ⁊ agrestis. ana. ʒ. x. masticis zinzibe. anisi. añ. ʒ. xv. pas.
munda. ∋. c. oīa in. xx. lib. aque mediū coque ad ⁊ colatis ad
de tantūdē mellis ⁊ coque: ⁊ acceptis ligni aloes croci asari
piperis nig. ⁊ longi carda. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerē ⁊ in pāno
ligetur ⁊ in caldario bullienti sepe deponatur ⁊ eleuetur et
qualibet vice exprimatur.

Sirupus factus cuidā iuueni cholerico incēsionē pa
tienti sanguinis. ℞. prunorū iuiuba. singulorū nume
ro. c. vio. ro. añ. ʒ. xx. in. viij. lib. aque cocta ad mediū
colabis: ⁊ accepto succo maligrana. ace. ⁊ malorū vuarum
agrestiū. ana. lib. j. zucca. lib. iiij. fac sirupū quē condies cum
∋. j. camphore. ¶ Sirupus valēs calidis naturis ⁊ omī acu
te pas. propter choleram rubeā existētem. ℞. orisem. ʒ. c. mā
ne. ʒ. xl. vio. ʒ. xx. omnibus in. xij. lib. aque ad. iij. coctis ⁊ cola
tis mitte lib. ß. rodostomatis ⁊ zucca. ⁊ fac sirupū cū. ʒ. ß. cā
phore condiendū. ¶ Sirupus in quodā iuuene ꝓbatus cō
tinuam febrem habente de sanguinea materia existente: qui
in omni passione acuta fuit probatꝰ. ℞. fist. iuiub. sebest. ori
sem icie singulorum. ʒ. x. viol. ʒ. xx. in. xl. lib. aque ad mediū co
que frica ⁊ cola: ⁊ additis. iij. lib. zuccare. ⁊ lib. j. succi grana.
ace. coquantur. da. ℥. j. cum aqua frigida siticulosis ⁊ in esta
te cum aqua temperatis dabis. ¶ Alius profuit febrienti
bus ⁊ sicce tussientibus asperitati pectoris constipationi vē
tris phthysicis ⁊ incēsioni cholere reub. ℞. iuiub. sebe. ana.
ʒ. c. manne. ʒ. c. vio. se. cito. malue cucur. ana. ʒ. iiij. omnibus in
iiij. lib. aque ad mediū coctis ⁊ colatis adde lib. j. succi canne
mellis lib. ij. zucca. coque ad perfectionem. ¶ Alius con
gruens spleneticis tussiētibus acutis febribus cōstipatis si
ticulosis phthysicis. ℞. iuiub. sebe. ana. c. māne. ʒ. xl. se. lactu
ce ⁊ malue cito. dragagan. cucu. cucur. ana. ʒ. iij. omnia in. vj.
lib. aque coque ad. iij. quibus colatis adde lib. ij. zucca. ⁊ fac
sirupum: pota lib. j. decoctionis cucur. ¶ Alius cōgruit cal.
⁊ sic. corporibus propter calorem ⁊ siccitatem cholere rubee
vnde accidebant ei acute febres ⁊ tussis: constipatio egestio
nis. ℞. aque decoctionis cucur. lib. iiij. manne viol. zucca
ana. ʒ. xxx. cassiefistu. mūda. ʒ. x. omnibus fricatis ⁊ colatis ad
de rodostomatis. ℥. iiij. succi maligrana. dul. ana. ℥. vj. zucca.
lib. ij. fac sirupum: da. ℥. ij. ¶ Sirupus ysopi valet anheli
tui asperitati pectoris catarro screantiū adiuuat: vrinā ꝓuo
cat. ℞. ysopi. ʒ. xxx. vio. papaueris ordei mundi se. malue. añ.
ʒ. x. se. coctano. cucur. lactu. ana. ʒ. v. capil. vene. ʒ. xvij. passorū
j. ficus. xl. iuiub. sebest. ana. c. omnia cōfice in. x. lib. aque ⁊ co
latis coque cū. iij. lib. zucca. vel mellis. ¶ Antidotū ad eos
qui post acutas febres habent dolorē capitis: ⁊ sonitū aurū
ex cal. ycterias dolori ventris epatis ⁊ stomachi. ℞. viol. ʒ. j.
mirobalano. citrinorū kebu. indo. añ. ʒ. xxx. cassiefi. disgre. co
sti. ʒ. vj. rad. troxune. politri. ana. ʒ. ij. sirupi viola. qd̄ sufficit
¶ Antidotū crison melancholicis ⁊ timidis ex cholera in
censa. ℞. mirobalanorū citrinorū kebu. indo. sanda. citri. vio.
ana. ʒ. iij. reu. galle bdellij belli. emblu. cuscute agarici epi. ab
sin. asari ameos. ro. ana. ʒ. ij. cimi. gariofilo. ligni aloes spice.
cassie salis gēme petro lazuli se. maratri. ana. ʒ. j. sirupi qd̄ suf
ficit. ℞. zucca. lib. iiij. aque. ij. radicis apij ⁊ troxime. ana. ʒ. v.
capillorū vene. se. lactuce. ana. ʒ. ij. ¶ Sirupus propter quen
dam iuuenē factus morbo laborantē cum nimio calore ⁊ cō
stipatione. ℞. sebe. iuiub. ana. c. viol. ʒ. xx. zucca. se. malue co
ctanorū cucur. ana. ʒ. v. oīa in. vij. lib. aque ad mediū coquā
tur: quibus colatis adde māne. ʒ. xx. zucca. lib. ij. fac sirupum
dabis ℥. j. sed valentior erit si cū vno horū trocisco. potetur.
℞. spodij succi liquiri. viola. ana. ʒ. v. dragaganti gummi por
tu. se. papaueris. ana. ʒ. iij. balaubre amidi se. arnoglosse bor
gi. malue cucurbi. viola. ana. ʒ. j. cum visco psilij temperatis ⁊
troci. informatis vnus potui tribuat. ¶ Electuarium diama
strix melancholicis phlegmaticis renes calefacit emorroi. in
flationem tollit: lumē lucidat: canos retardat: mentes acuit
⁊ confortat. ℞. spice cinamomi gariofilo. cimi. carpobalsa. xi
lobalsa. zinziberis asari piperis albi ⁊ longi galan. cassie. cala
mi aromati. caride ciperi se. mirte macis masticis. ana. ℥. ij.
¶ Puluis expertus in cholerico patiēte arsuram nimiam
in vrina punctionem in vesica propter cholericos humores
ad eam fluentes: sed eo dato via vrine aperta est. ℞. cucu.
melonum citru. cucurbite omniū mundatorum dragaganti
portula. se. malue succi liquiritie piperis albi. ana. ʒ. iiij. se. en
diuie maratri anisi nucleorū munda. se. lactu. ana. ʒ. ij. spodij
ro. cocta. se. ana. ʒ. iij. pinee amigda. dul. omnium munda. añ.
ʒ. xv. omnia in mortario commisceantur ⁊ in mortario in mo
dum auellane tundantur: dabis. ʒ. vj. cum mulsa sape vel siru
po viola. ¶ Alius pul. ad quendam iuuenem ardorem ni
miū patiē. quē sequebatur mictus sanguinis. ℞. gūmi dra
gaganti boli portula. se. malue spodij. ana. ʒ. iiij. ro. se. lactu
ce balaubre amidi coctanorū se. succi liqritie. ana. ʒ. iij. se. cucu
te citruli viola. cucurbite. ana. ∋. ij. apij iusqami. ana. ʒ. j. ami
gdalarū mundatarū. ʒ. v. zucca. ʒ. ij. omnium puluerizatorū
dabis. ʒ. v. cū sirupo rosaceo. ¶ Electuariū factum ad quē
dam iuuenem habentē frigiditatem suspectionē paralysis
dolorē quoq; arteticā emorroi. inflationē rugitum opiremiā
tussim humidam hydropem. i. phlegmaticam. ℞. masticis ci
mi. zinzibe. calamē. origani maratri anisi carui ameos cina
mo. ana. ʒ. x. thuris ciperi piperis albi lon ⁊ nigri apij. ana. ʒ.
iiij. gariofilo. carda. nucis musca. macis asari carpobalsami

pobal.casto.calami aromati. aristologie longe squinan. folij dauci spice cel. ligni aloes reubar. añ.ʒ.j.penidi.ʒ.xl.mellis quod sufficit. ¶ Syrupus valet epaticis ⁊ splenis oppilationem aperit vrinam prouocat ventositatem dissoluit frigiditatem stomachi curat menstrua prouocat renes mundificat. ℞.absinthij squinã.eupa.añ.ʒ.x.maratri liqui.añ.ʒ.v.sebesten masticis reubar.spice.asari folij.añ.ʒ.iij.omnia tusa ⁊ cocta in.vj.lib.vini odoriferi veteris vsq₃ ad mediũ: ⁊ colata super.iij.lib.zucca. fac sirupũ quẽ condies cũ.℈.j.croci: dabis potui cum apozimate herbarũ. ¶ Sirupus valet cal. epatis ytericie defectioni epatis oppilationem aperit: vrinam prouocat grossos hũores attenuat. ℞.cuscute ro.añ.ʒ.xx.liquiritie capillorũ vene. añ.ʒ.x. squinan. fumiter.añ.ʒ.v.reu.masticis anisi.añ.ʒ.ij.omnia tusa ⁊ cocta in.vij.lib. succi endiuie ⁊ maratri vsq₃ ad mediũ: quibus colatis accipe lib.j.malgranati aceto. ⁊ zucca.iij.lib. ⁊ coque ad perfectionẽ, condiens cum.℈.j.croci dabis potui cũ frigida. ¶ Sirupus thimi valet frigiditati melancho.phlegma.hypocundrie ventositati male digestiõi maxime seniorũ assuefactorũ q̃ in neruis dolorẽ propter frigiditatẽ patiunt̃: congruit frigidis tẽporibus ⁊ regionibus. ℞.thimi.ʒ.xl.calamenti mente.añ.ʒ.x.maratri anisi apij dauci.añ.ʒ.x.passorũ munda.ʒ.c. omnia coquantur in.v.lib.aque ad.iij. deinde colatis adde mellis. lib. iiij. acceptis quoq₃ masti.cinamo.piperis nig. lon.croci zinzibe. spice.añ.ʒ.j.⁊ ß.puluerizatis: ⁊ in panno raro ⁊ molli ligatis in coctione illa ab initio deponatur ⁊ ad perfectionẽ coquat̃ ⁊ quasi in nocte species in panno ligate: ⁊ in illa decoctione mittant̃ ⁊ sepe digitis ꝯmisceant̃. sic faciẽdũ est de origano.

Syrupus de calamẽto valet ventositati inflationi stomachi phlegma tollit appetitum excitat ytericiam propter splenem curat: vrinã ꝑuocat: suspectionẽ lepre tremorem ⁊ paralysim amputat. ℞.calamenti domestici ⁊ siluestris.añ.ʒ.xl.liquiri.ʒ.xx.squinan.radi. ⁊ floris maratri. añ.ʒ.x.spice: masti.polij.zinzibe.añ.ʒ.v.pas.munda.ʒ.c.omnibus coctis in.xx.lib.aque ad.iij.⁊ colatis: adde mellis lib.v.quibus coctis accipe carda.gario.croci galan. asari piperis nig.⁊ longi.añ.ʒ.j.fac pulue.in panno ligatũ: ⁊ fac superiori modo. ¶ Syrupus aroma.valet frigi.stomacho propter phlegma ⁊ defectionẽ digestionis inflationi ⁊ ventositati rigori catarro dolori pectoris ⁊ pulmonis lateris omni pas.renũ ⁊ vesice que est propter frigiditatẽ. ℞.masti.spice casie asari folij squinã.añ.ʒ.vj. costi ciperi carpo.xilo.amomi añ.ʒ.iij.gariofi.carda.cube.nucis musca. croci macis calami aroma.zinzibe. añ.ʒ.j.⁊ ß.omnia tusa sufficienter infundantur in.x.lib.vini veteris odoriferi tribus diebus: deinde ad tres coquantur ⁊ fricata colentur: ⁊ dimissa in.iiij.lib.mellis perfecte coquantur: ⁊ cum.℈.j. musci condiantur: commiscebis ⁊ fecem cum.ij.ʒ.calamen.⁊ ozimi.ij.⁊ dimidia passorũ munda.omnia coquantur in.x.lib. aque ad mediũ: ⁊ colatis iiij.lib.mellis misceant̃: acceptisq₃ pulue.piperis ni. ⁊ long. zinzibe. galan. ad pensum.ʒ.j. fac pul. qui in panno ligatus decoctioni vt dictum est deponatur: ⁊ coque ad perfectionẽ. ¶ Syrupus de sticad. valẽs frigiditati ⁊ phlegmatice pas. dolori neruorũ ⁊ oppilationi sticulosis paraly. vẽtositati inflatiõi matricis ⁊ emor. ℞.sticados munda.ʒ.xl.thimi epi.calamẽti origani.añ.ʒ.xx.maratri anisi piretri carui.añ.ʒ.x.pas. munda.ʒ.c.omnia in.x.lib.aque ad.iij. coquantur. lib.j. mellis accipe piperis nigri ⁊ long.zinzibe. calami aromati. spice croci.añ.ʒ.j.⁊ ß.puluerizata ligentur in panno in decoctione ab initio deponenda: ⁊ sufficienter decoquantur. ¶ Electuariũ adiuuans libidinem inferiorũ membrorũ paucitatẽ spermatis auget. ℞.pinee amigd. fisti.nucis sisami indi.se. lini assi.añ.ʒ.xv.galã.yring.radi.anisi piperis al.se.radi.caparũ radi.sparagi triũ foliũ.añ.ʒ. viij.cinamo.piperis lon.⁊ ni. costi.bul.lingue auis piretri nastur.alb.carui origani calculi ma.⁊ mi.nuclei mundi gariofi. thuris alb. nucis musca. añ. ʒ.iij.mellis.q.s.da in modũ auella. cũ iure ciceris: aut cũ vino. ¶ Sirupus liquiri.congruus veteribus tussibus omni frigide pas.pectoris catarro anhelitui vrinã prouocat: oppilationẽ aperit. ℞.liquiri.ʒ.xl.capillorũ vene. papaueris.añ.ʒ.xx.ysopi maratri malue anisi.añ.ʒ.x.iuiube. sebest.añ.c. omnia in.iiij.lib.aque coquantur ad.iij.⁊ colatis superadde.iij. lib.sepe ⁊ penitus sufficienter coquantur. ¶ Sirupus asari vtilis epaticis stomatichis de frigi.pas.oppilationẽ ⁊ suspectionẽ hydropisim ytericiã de frigiditate curat: vrinã ꝑuocat oppilationẽ ⁊ inflationẽ dissoluit. ℞.asari.ʒ.xx. maratri scario.anisi absin.añ.ʒ.xx.spice.cel.folij aristo. long. añ.ʒ.iiij. omnia tusa posita in aqua cali. die ⁊ nocte coque ad.iij.cola ⁊ accipe suc.endi. apij maratri coctos ⁊ colatos ad pensum lib.j.zucca.coque ad perfectionẽ. ¶ Sirupus fumiter. cuidã iuueni cõueniens qui patiebatur pruriorẽ ⁊ scabiem ꝓpter humo.incensos ⁊ salsum phlegma cũ defectione stomachi ⁊ epatis ⁊ oppilatione. ℞. miroba.indo.añ.ʒ.xx. viol.cuscute absin.boragi. añ.ʒ. x.ro.liquiri.scaiche.añ.ʒ.v. prunorũ iuiuba.añ.numero.c.omnia in.iiij.lib. aque ad.iij.coque ⁊ colatis adde lib.iiij.suc.fumiter.ʒ.v.lib.zucca. ⁊ coctis ad ꝑfectionem: dabis.ʒ.ij.vel.iij.ad bibẽdũ.si vis vt fiat laxatiuus adde scamo. sufficiẽter. ¶ Sirup⁹ epi.cuidã pa. suspitionẽ lepꝛ ꝓpter chole.nig.i.elephantiã impetiginem ⁊ serpiginẽ asperitatem ⁊ duritiem vertiginẽ vngularũ fissurã manuũ ⁊ pedum. ℞.epi.ʒ.xl.thimi agarici polipo.sticados calamẽti. añ. ʒ.x.passorũ purgatorũ.añ.c.coques in.xx.lib.aque vsq₃ ad.iij. quibus colatis adde.iij.lib.zucca.ʒ.ij. coque sepe ad ꝑfectionẽ: dabis potui.ʒ.iiij.cũ cali.℈.ß.scamonee. ¶ Gario.ad emfrasim spũaliũ porꝛũ ad phthysicos q₃ ad cardiacos. ℞. gariofi.cinamo.zinzibe.liquiri.añ.ʒ.viij.ligni aloes galan.caride nardi zedoar.viol.añ.ʒ.ix. reu. macis croci alipte costi ciperi cardamo.ozimi leuisti.ebor3. añ.ʒ.vij.⁊ ß.mellis quod sufficit: da in modũ auella. ¶ Oxizacca.cõueniẽs cuidã pa. cali.in epate ⁊ stomacho defectionẽ appetitus abominationem ⁊ incensionẽ propter hũores incensos cholericos. ℞. endi.radi.maratri.añ.ʒ.xx.ro.squinan.añ.ʒ.xl. masticis spice añ.ʒ.ij.omnia ponãtur in.vj.lib.aque ocimi aceti: vel.ij.ʒ.succi endiuie de die ⁊ nocte: tunc coctis ad.iij. ⁊ colatis accipe suc.coctani.mali ace.aceti pomi citri.maligra.ace.añ.li.j.zucca.lib.iiij.coquantur ad perfectionẽ: ⁊ cum.℈.j. senioris camphora.cõdiantur. ¶ Sirupus mellin⁹ valẽs cuidam seniori: cuius naturalis calor defectus erat appetitus amputatus: cui phlegma dñabatur stomachus ⁊ renes defecti: vnde patiebatur inflationẽ ventositatẽ maxime in hyeme. ℞.mellis optimi lib.x.musci optimi: aut vini cocti.lib.xj. cinamo. masti.galan.zinzibe.piperis nigri ⁊ long. croci carda.spice asari.costi.caride: casto.carpobal. añ.ʒ.j.fac.pulue. quẽ in pãno ligabis ⁊ depones in decoctione ab initio: ⁊ decoctus ad perfectionem cõdiatur.℈.j.musci dabis omni hora. ¶ Sirupus adiuuãs quendã iuuenẽ in epate calido pa. ytericiã in stomacho incẽsionem appetitus defectionẽ. ℞.prunorũ iuiubarũ sebestẽ singulorũ. c. violarũ mãne.añ.ʒ.ix.cuscute.ʒ.x.coct9 in.viij.lib.aque ad.iij.⁊ colatis: accipe maligra.ace. lib.j.rodostomatis.lib.ß.zucca.lib.iiij.coque ad perfectionẽ cõdiendo cum.℈.j.camphore. ¶ Sirupus adiuuans quendã iuuenem habentem in stomacho corruptionẽ ⁊ dolorẽ ⁊ constipationẽ hypocundriorũ cum ventositate. ℞.maratri endiuie. añ.ʒ.ix.rosa.cuscute asarij folij cardamo.añ.ʒ.ij. coque in. v. lib.aq̃ vsq₃ ad.iij.⁊ colatis fac sirupũ cũ.iiij.lib.zucca. ¶ Sirupus curans defectionẽ in stomacho ⁊ duriciem digestiõis vnde generatur hypocundriorũ cum ventositate inflatio liuor in cute. ℞.rad.maratri apij amidi absin.cuscute.añ.ʒ.xx. squinanti.rosa. boragi. liquiritie capillorũ vene.añ.ʒ.x. reu. eupato.se.scari.maratri.añ.ʒ.v.masticis spice gariofi. caride casie.añ.ʒ.ij. coque in.x.lib.aque ad.iij. colatis adde lib. v. zucca. ⁊ fac sirupum: da cum apozimate rad. ⁊ aliqñ.cũ diarodon. ¶ Puluis aptus cuidã pati. in vrina arsurã excoriationẽ in renibus vesica ⁊ virga. ℞.cucu. cucurb.citru.melo. portu.dragagã.gũmi malue papaueris.añ.ʒ.v. lactu. amidi vio.spod.boli.añ.ʒ.iij.fac pulue. cui cõmisce.ʒ.x.psilij non triti zucca.ʒ.xx.dabis.ʒ.v.cum aqua frigida vel iulep. ¶ Sirupus valens ad extinguendũ calorẽ ⁊ ebullitionẽ sanguinis prohibet maxime quando aer est corruptus: venti quoq₃ calidi ⁊ austrini ⁊ pestilentis inflãmauit: sinochã quoq₃ curat q̃ si iuuenes vel pueri ei assuefecerit delitiosi: siue sint masculi siue femine prohibet desiccationẽ creandã ⁊ variolas. ℞.suc.maligra.ace.vuarũ immaturarũ ⁊ cito.rodostomatis ⁊ aceti.añ.li.j.suc.maligra.ace.lib.ß.zucca.li.iiij.coque ad per

fectionē: τ condies cum.ʒ.ß.campho. ❡ Sirupus expertus in quodam iuuene sanguinolento τ ebrioso vnde patiebat calorē in epate: τ acutas febres maxime in cali. temporibus quare precepi vt precedente phlebotomia in vere hoc ordine curationis assuefaceret: qui suspectionem variol' τ desudationis habebat propter ebullitionē τ multitudinē sanguinis. ℞.oxife.pruno.iuiuba.añ.c.ro.manne vio.añ.ʒ.xx.berberis.ʒ.xv.coquantur in.vj.lib. aque ad mediū: τ cola τ adde suc.mali grana.ace.vel aceti lib.j. aque rosa. lib.ß. suc.endi. lib.j.zucca.ʒ.iiij.coques sufficienter: dabis cum aqua frigi.cū his melio: esset troci.℞.ro.zucca.spodij.añ.ʒ.x. sanda.berberis portula.añ.ʒ.j.dragaganti amidi.añ.ʒ.iij.se.lactu.endi. malue cucur.añ.ʒ.ij. camphore kakabre.añ.ʒ.ß.tempera cū aqua rosarum.

❡ De duabus descriptionibus oxizaccare. Capitulum.l.

Xizaccara valet extinguende sanguinis ebullitioni acutisq; febrib9 siti incēsioni epati: etiā est optima iuuenibus in estate τ pestilentiali tempore τ omnibus calidis naturis. ℞.aceti lib.v.succi endiuie maligra.ace. coctano.aque ro.vuarum immaturarū.añ.lib.j.rosa.ʒ.xxx.spod.sanđ.berb.añ.ʒ.v.oxife.ʒ.xxx.terenda terantur: τ in succo illoꝝ die noctuq; dimittant': deinde modicū cocta τ colata cum.vj.lib.zuccari misceant': τ cum.℈.j.camphore condiantur. ❡ Oxizaccara valet abundantie phlegmatis τ humiditatis in venis τ pectore existentis: oppilationē aperit τ stomachū mundat: appetitū excitat anhelitū fetidum curat in crassicie magna attenuat: senioribus valet maxime in hyeme: durā materiam febris digerit. ℞.radi.apij maratri endi.añ.ʒ.xx. calamenti origani mente squinan.añ.ʒ.x.zinzibe.apij.añ.ʒ.v. reu costi aristo.lō.ameos añ.ʒ.iij. spice cel.folij asari masti.carda. casie filobal.cina.caride se.apij sileris. añ.ʒ.ij.coquantur in.xij.lib.aque ad. iij.τ colatis adde lib. vj.apozimatis squil'e:mellis.viij.τ coq̃ sufficienter: et condies cum.℈.j.croci.

❡ De dētifricio cum pluribus descriptionib9 aliorum antidotorum. Capitu.lj.

Entifriciū ad laxos dētes τ carnem mortuam restaurādam: τ nudas gingiuas carne replet: τ caua vulnera. ℞. libani ossium dactil'.pista. añ.gra.iij.ossa oliue.iiij.sal τ ordeū assa τ puluerizata cancri marini pul. τ deinceps vtat'. ❡ Puluis ad oculos clarificādos τ pulchros reddēdos.℞.tuthie delipte ru.margari.siue smaragđ.ossis sepie.petre deliphate nuze eq̃ pōdere: pistata simul puluerizent': sola tuthia pri9 nimis calefiat τ infrigidet' in puluerē redacta in succo de vuis acerbis: τ sic deinde fortiter pistetur τ pul.sero in oculis iniiciat'. ❡ Sirupus vtilis cuidā iuueni ptythysi laborāti: τ stipticitate egestiōis siccitate et tussi.℞. pruno.iuiube.sebe.añ.c.viol'.māne.añ.ʒ.vj.casiefi.ʒ.ix.passoꝝ munda.ʒ.xx.se.coctano.τ malue cucur.melo.cucu. borragi.ana.ʒ.v.coquantur in.vij.lib.aque.ad.iij.τ colatis mitte lib.iij.zucca.fac sirupū.τ feci huic iuueni sirupū vtilē.℞.succi liquiri. dragagāti gūmi penith amigda.dul. ana.ʒ.ix.se.melo. citru. cucu.portula.cocta.ana.ʒ.v.vio.ʒ.iij.puluerizentur τ temperentur cū prori sirupo: da vt sub lingua teneatur: τ post potum sirupi accipiat: deinde dabis ptisanū in quo cocta sunt iuiube τ similia. ❡ Electuarium congruū iuuenibus τ delicatis cholericis laxatiuū sumere nequeūtibus.℞. zucca.māne viol'.ana.ʒ. j.ro.scamo. masti. dragaganti.ana.ʒ.ß.tempera cum succo prunorū. ❡ Electuarium vtile cuidā iuueni pa. corruptionem in stomacho. ℞.croci cinamo. carda . gariofi. spice maratri anisi asari ro.salis gēme.ana.ʒ.j. τ ß. viol'.ʒ.iij. zucca.turbith.ana.ʒ.xv.scamo. ʒ. viij.mellis q̃d sufficit: da.ʒ.iij.ieiunis cum ce. ❡ Electuariū cuidam iuueni sanato de febre acuta quā insecute sunt variole τ in declinatione morbi ei cōtigit solutio. ℞.ro. spodij.sanđ.citri.berbe.ana.ʒ.iiij.se. ace. portula.assorū omnium: gūmi boli.chimolee acatie succi liquiri.ana.ʒ.iij.tempera cum succo granatorum vel malorū da.ʒ.iij. ❡ Sirupus propter calorē reprimēdū. ℞.oxifeni.lib.j.prunoꝝ lib.ij.iuiube.lib.ij.viol'.spođ.ana.ʒ.x. coquātur in.x.lib.aque ad.iij.τ colatis adde lib. v. zucca.coquant'.

❡ Sirupus propter quēdam iuuenem cholericū pa. in stomacho corruptionem cū calore epatis τ incensionem sitim τ vomitū: τ appetitus defectionē. ℞.coctanoꝝ malorū agrestium vuarū rodostomatis.añ.lib.zucca. lib.iiij.sanda.citrini galle spodij masticis ligni aloes gariofi.ana.℈.v. fiat puluis qui in panno ligatus in decoctiōe deponatur: τ cum.℈.ß.camphore condiatur.tunc iuuenis ille sanus effectus laxatiuum nolebat sumere eo q solitus erat catarticum accipere: potionem tamē acceptā nullatenus valebat sustinere: vnde hunc sirupum studiose composui. ℞.oxifeni.ʒ.xl. prunorum iuiuba.ana.c. viol'.cuscu.manne.ana.ʒ.xxx.rosa.borragi. scuthe. ana.ʒ.x.omnib9 in.x.lib.aque coctis ad.iij.τ colatis accipe.lib.j.maligrana.dul.ace.dimiđ.ʒ.ij.zucca.τ coq̃ ad perfectionem: τ.ʒ.ij.pulue.scamo. cum eis mittēs dabis.ʒ. ij .ad potandum.

Antidotū ad frigidos lūbos τ ventrem τ defectionem spermatis.℞.penid.pinearū auella. amigdala.nucū pistatarum sisami se.lini assi satiriōis ana.ʒ.xl.galā.zinzibe.sparagi anisi se.papaueris albi baucie bulbi viualis se.vrtice τ eruce. ana.ʒ.vij.τ ß.carde .kari.cardāmo.fructus nere: arbor est in calabria nascēs: fileris polipo. ana.ʒ.iij. ❡ Hiera valet ad mūdificandū caput τ stomachū: τ oppilationem epatis aperit: vētositatem τ colicam dissoluit.℞.masti.absin.reu. costi.squinan.sticados aristolo. longe calamē.ana.ʒ.iiij. zinzibe.asari cimi. croci spodij.bdel.spice apij casie maratri anisi calami aroma.ana.ʒ.ij.agari. polipo.thimi.epithi.ana.ʒ.vj.scamo.ʒ.iij.carpobal.filobal.carđ. gario.piperis nigri τ longi.ana.ʒ.j.aloes.ʒ.xx.mellis q̃d sufficit: dabis.ʒ.vj.vel minus.

Pilule facte propter quēdam senem pa. in capite dolorē stomachi defectionem et hypocundriatam vētositatem τ colicam: hec omnia eueniētia propter cholericam materiam incensam: et in melancholiā mutatam.℞.miroba.kebul'.absin.epi.reubar.ana.ʒ.ij.fumiterre se.cuscute bell'. embli.masticis ro.maratri anisi squināti. salis gēme.ana.ʒ.j.puluerizata cum tātundē.pulue.hierepi. misceantur cū succo endi. vel maratri temperentur: da.ʒ.iiij. ❡ Electuarium valēs stomacho frigido defectioni stomachi propter indigestibilitatem: τ acidā ructuationem: citrinitati cutis tumori manuum τ pedum: τ suspectionē hydropisis τ emorroi.curat.℞.masticis cinamo.squināti.maratri anisi absin.asari.ana.ʒ.vij.reu.apij spice aristolo. longe.ana.ʒ.iiij.myrrhe croci calami aromati.gariofilo.ana.ʒ.iiij.mell's q̃d sufficiat: da.ʒ.j.cum apozimate radi.vel cum sirupo absin. ❡ Electuarium cuidam iuueni aptum: qui pa.in stomacho vomitū defectionem appetitus solutionem propter lenitatem stomachi τ intestinorum. ℞.rosa.nucleorum gariofilo. ana.ʒ.v.gallie masticis portulace ligni aloes gariofilo.cardāmo.cube.thuris lactu.folij nucis musca.macis.ana.ʒ.j.hiere pigre.ʒ.x.tempera cum vino odorifero fac pilu.in modum ciceris: da.ʒ.iij.eunti dormitū. ❡ Pilule adiuuantes quēdā hydropicū.℞.turbith.reu.absint.ana.ʒ. vj. fusti tithimalli yreos serapi.epi.ana.ʒ.ij.τ ß.croci masticis apij anisi salis gēme.ana.ʒ.ij.hierepi.ʒ.vj.tempera cum succo maratri. ❡ Pilule hermodactil'.valent artetici.podagri.sciaticis de materia grossa τ frigida.℞.turbith berbe.hermodactil'.coloquin.gariofi.reu.aloes.ana.ʒ.ij.scamo.eufor.sarco.casto.oppopona. serapi.bdel.armo.ana.ʒ.j. croci squinan.masticis salis gēme apij anisi cicute acori. ana.ʒ.ß. tempera cum succo maratri. ❡ Pilule serapini valent hydropisi τ colice que fit propter grossam vētositatē artheticis podagricis sciaticis ex grossis humoribus τ ventositate pa. ℞.serapini turbith aloes.ana ʒ.v.kebu.bell'.fusti.tithimalli polipodij sticados.añ.ʒ.ij.se. cicute casto. bdellij amomi calamen. sarca.oppoponaci apij masticis anisi tapsie croci scamone.ana.ʒ.j.tempera cum succo calamē. ❡ Quidā iuuenis murmurauit se mihi de solutōe ppter cho.rub. τ defectiōe stomachi multisq; medicinis bibitis ei nihil pfuit: vnū huic medicinā ordinaui.℞. similacee

farine meloñ.agre.añ.℥.j.berberis se.herbe ace.castañ.añ.ʒ.
ß.omnis pulueriȝata cum suc.vuarũ agre.temperentur ⁊ fa
cto puluere assentur. ¶ Item in puluerẽ redactis dabis.℥.j.
cũ frigida. ¶ Itẽ alter murmurauit de solutione ꝓpter fri
giditatẽ stomachi ⁊ defectionẽ: cui operat⁹ sum. ℞.panis si
milacei lib.iij.cimi.anisi: maratri:ana.ʒ.x.apij.ameos carui
añ.ʒ.v.cina.papa.masti.gari.croci sisami mẽte añ.ʒ.x.se.spa
ragi se.eruce dauci capparis rad.rapist.vrtice añ.ʒ.v.piperis
lon.⁊ ni.satirionis penidij pinearũ añ.ʒ.iij.pulueriȝatis ad
de.m.q.s.da.ʒ.iij.cum vino.

Electuarium pro quodã sene lapidẽ ⁊ frigdorẽ in
renibus habente durã egestionẽ et coitus defe
ctionem. ℞.ȝinȝi.anisi:dauci:spice:squinã.petro.
casie.arist.lon.mirte reu.acori carpo.apij:se.ro.
piperis lon.añ.ʒ.iij.m.q.s.da cum ca. ¶ Siru
pus valens in confortãdo stomachum ⁊ cardiacã que fit pro
pter cal. ℞.frondiũ pomi citri.lib.j.tusa ponantur in.vj.lib.
vini odoriferi ⁊ dimittant.vj.diebus:deinde parũ coquant
⁊ colatis adde lib.j.suc.mali grana.ace.⁊ ß.rodostomatis.ʒ.
iiij.ȝucca.lib.j.tunc accipe masti.spice gar.ligni aloes carda.
cina.añ.ʒ.v.his ĩ pãno ligatis ⁊ in decoctiõe positis: fac siru
pũ. ¶ Electuariũ pro qdã iuuene pa.ca.in epate. ℞.ȝucca.
lib.ij.liquefiant cũ sufficiẽti aqua: deinde suaui igne coque
quousqȝ ad spissitudinẽ veniat cum.℥.j.amigd.mũda.⁊ tere
in modũ medulle:tunc accipe ro.spod.sand.añ.ʒ.j.⁊ ß.gallie
campho.cacabre añ.ʒ.j.fac pul.⁊ mitte desuper ⁊ fac marmo
reas. ¶ Sirupus ꝑ quodã cholerico calide nature existen
te qui bibito catartico patiebat dol.tortionẽ defectionẽ vo
mitũ:neqȝ bibebat vinũ: vñ hũc sirupũ cũ aq̃ bibẽda nuscul
℞.ȝucca.mell.añ.lib.ij.suc.vuarũ imaturaꝝ lib.iiij.suc.mali
gra.ace.lib.ß.rodostomatis.℥.iiij.deinde accipe masti.sand.
ro.añ.ʒ.j.croci ligni aloes gar.spice añ.ʒ.ß.fac supiori modo
¶ Confectio dul.⁊ saporifera ⁊ cõueniens nobilibus ⁊ de
licatis ca.⁊ dulcis cibaris diligentibus. ℞.amidi lib.j.⁊ aq̃
lib.iiij.rodostomatis.lib.j.ȝucca.lib.iiij.coque ad pfectionez
suauiter aliquãtulũ olei amigd.in caldario fundat ⁊ ĩ modũ
citonioꝝ cocta marmori oleo amigd.distillato cõfectio depo
natur ⁊ subtiliter magis rotũde incidant. ¶ Al.similiter va
let in calidis tẽporibus ⁊ regionib⁹ atqȝ naturis. ℞.cucur.
elixate ⁊ in modũ medulle pistate lib.j.succi malorũ dul.et
ace.lib.j.amidi lib.j.eliquate i.ij.lib.aque ȝucca.lib.iij.rodo
stomati.℥.iij.campho.℈.j.masti.ʒ.ij.spod.ʒ.ij.⁊ ß.amigd.q.s.
¶ Al. ℞.malorum dul.mũdatorũ elixorum ⁊ tritorum.lib.
iiij.faciendo:siliter decoctionis ȝucca.lib.iiij.amidi.ʒ.iiij.liq
facti in succo maligra.croci.ʒ.ij.amigd.q.s. ¶ Al.ꝑ quodaz
iuuene qui patiebatur tussim asperitatẽ ⁊ siccitatẽ in pecto
re. ℞.iuiub.sebe.añ.c.coquãtur ⁊ colata pistentur in modũ
medulle:penid.lib.j.amidi liq̃facti in aq̃ cucur.℥.iiij.amigd.
mũdate.℥.j.cucu.cucur.melo.añ.℥.ij.amigd.q.s. ¶ Al.ꝑ q̃
dam iuuene pa.solutionẽ ⁊ vomitũ sitim cal.stomachiqȝ de
fectionẽ. ℞.maloꝝ coctanoꝝ elixorũ ⁊ in modũ auell.tritoꝝ
añ.lib.j.ȝuccari lib.ij.suc.maligrana.ace.lib.ij.rodostomatis
lib.ß.amigda.dul.℥.iij.campho.℈.ß.spod.℈.ij.amigdal.q.s.
¶ Al.pro quodã iuuene pa.solutionẽ sitim cal.defectionez
stomachi. ℞.suc.malorũ acetosorũ ⁊ maloꝝ dul.vuarũ agre
ste ȝucca.añ.lib.j.amigd.munda.assatarũ tritarũ.℥.iiij.sand.
℈.ß.spod.℈.ij.amigd.q.s. ¶ Al.pro quodã seniore defecto ꝑ
coitu:valet quoqȝ phlegmati sperma augmentat. ℞.baucie
asse in calido cinere mũdate ⁊ in modũ paste pistate medul.
lib.iij.mell.lib.iiij.amidi in iure baucie liquefacti lib.j.croci
℈.j.nuc.amigd.fisti.pinearũ mundatarũ vt medulla tritarũ
añ.℥.iiij.piperis ni.⁊ lon.ȝinȝi.galan.masti.gario.añ.ʒ.j.et ß.
olei amigd.sambuceleon.q.s.

¶ De diuersis descriptionibus oximellis: ⁊ alio
rum antidotorum. Capitulum.lij.

Ximel pro quodã sene pa.fe.quartanã ĩ autum
no splenis duritiem frigiditatem in epate ⁊ sto
macho cibiqȝ indigestibilitatẽ. ℞.rad.maratri
apij ana.ʒ.xx.calamen.squinan. anisi epi.ana.ʒ.
x.v.ȝinȝibe.origani liquiri.añ.ʒ.vj.spice cel.cap
paris rad.reupõ.costi dauci folij casie.assari arist.longi.añ.
ʒ.iij.omnibus tusis positisqȝ in.x.lib.aceti coctis ad mediũ
et colatis adde lib.x.mell.deinde accipe croci gario.carda.ci
na.piperis ni.⁊ lon.añ.ʒ.iij.ligatis in panno decoctioni ap
ponãtur. ¶ Similiter cuidam seni amphimerinã pa.tribui
de hoc oximelle cum his trocisc. ℞.cina.absinth.maratri ani
si squinan.masti.amigda.amar.añ.ʒ.vj.eup.spice assari apij
aristo.lon.costi lacce añ.ʒ.iij.calami.aro myrrhe croci gario.
dauci.carpo.piloba.mac.añ.ʒ.ij.tempera cum suc.maratri.
¶ Quidam senex murmurabat se mihi de emorroicis cuz
mutatione cutis ⁊ frigiditate inferiorum membroꝝ sicut re
num vesice ⁊ testiculorũ vnde operat⁹ sum ei hanc triferam
optimã. ℞.mirobo.indi.emb.kebu.bel.añ.ʒ.x.origani acori
piperis ni.⁊ lon.cina.ameos apij añ.ʒ.iij.amomi.spice gario.
croci folij carda.sinapi.nastur.semi.eruce se.sparagi añ.ʒ.ij.
pulueriȝatis ⁊ cum oleo amigda.fricatis mellis qd sufficit.

Q Uidam delicatus in epate calorẽ patiebatur et ap
petitus defectionem sitim et siccam tussim ꝓpter
vicinitatem epatis ad diaphragma: ⁊ cardiacam
q: fuerat assuetus esui calidorũ ciborum ⁊ potuũ:his ergo fa
ctis a me troc.⁊ sirupis curat⁹ est. ℞.spod.ʒ.vj.berbe.viol.
manne.ana.ʒ.iij.dragaganti sand.endi.portula.suc.liquiri.
amidi añ.ʒ.j.⁊ ß.spice cucurbite cucu.añ.℈.ij.tẽpera cũ suc.
psilij in aqua rosacea infusi. ¶ Sirupus. ℞.suc.endiuie
cocti et colati lib.j.vuarum agresti.aceti pomi citrini suc.ma
ligranati añ.lib.ß.ȝucca.lib.iij.coque ad perfectionem quem
condies cum.℈.j.campho. ¶ Quidam patiebat cal.de chole.
rubea cum incensione ⁊ cardiacam propter colligantiam sto
machi et cordis: feci et ergo hanc triferam. ℞.mirobo.citri
ni.ʒ.xx.kebul.bell.embli.ana.ʒ.x.pulueriȝata cum oleo ro
saceo fricentur:tunc accipiantur boragi.ro.spo.añ.ʒ.v.ber
be.sand.masti.scar.seminis:añ.ʒ.iiij.ligni aloes cubebe car
da.spice portu:ana.ʒ.ij.ȝucca.cum succo endiuie: ⁊ maligra
nati atqȝ mali ad spissitudinem mellis coquantur temperen
tur vt superiora. ¶ Al.ad calorẽ stomachi et epatis atqȝ fe
bricitantibus. ℞.prunoꝝ iuiub.sebe.añ.c.oxifeni.ʒ.xl.viol.
ʒ.xx.omnia cocta in.ix.lib.aque ad.iij.colentur:deinde lib.j.
suc.scar.cocti et colati maligranati ace.rodostomatis aceti
pomi citrini ⁊ vuaruȝ agrestiũ añ.lib.j.ȝinȝi.ʒ.iij. ¶ Electua
rium pro quodam sene murmurãte de coitus defectione re
numqȝ et testiculorum frigiditate spermatis diminutione ⁊
abundantia phlegmatis. ℞.iuris baucie colati lib.iiij.mel
lis lib.iiij.deinde accipe piperis ȝinȝi.galã.cimi.piperis lon.
carda.yringi costi spice anisi calamenti añ.ʒ.j.positis in pan
no: fac vt superius dictum est. ¶ Al.pro quodam sene cui
dominabatur phlegma ventositas in renibus defectio coi
tus. ℞.mente calamenti:origani:anisi ana.ʒ.x.passoruȝ mũ
datorum baucie mundate ciceris albi añ.ʒ.c.omnia cocta in
xx.libris aque ad.iij.colentur et mitte ibi.iiij.lib.mell.vini
cocti odoriferi lib.v.tunc accipe ȝinȝibe.galã.cimi.croci nu
cismusca.assari masticis ana.ʒ.j.pulueriȝatis: fac superiori
modo.

C Onfectio nuncupata conchilos. ℞.carda.casie.pi
peris nigri et longi ȝinȝiberis turbith scamonee:
añ.ʒ.v.pulueriȝatis cum scamonea accipe penith
ʒ.xl.mellis.c.species temperabis pulueriȝatas. ¶ Al.dolo
rem de frigido placans. ℞.nucismuscate turbith piperis al
bi et longi scamonee añ.ʒ.vij.tapsie ȝinȝiberis añ.ʒ.vj.pulue
riȝatis et cum amigdal.fricatis.m.q.s. ¶ Discordeon va
let ventositati emorroyd.renes calefac. ℞.mellis lib.iij.allio
rum mundatorum aliquãtulũ in vmbra siccatorum pondere
sufficienti:ponantur ad solem quousqȝ liquefacta fuerint in
modum.j.masse:dabis in hyeme in modum nucis auellane
et minus in estate. ¶ Medicamen valens tumori oris ⁊ gin
giue. ℞.sumac rosarum añ.ʒ.j.⁊ ß.costi.ʒ.ij.tempera cũ mel
le et gargariȝetur vel in ore teneatur. ¶ Al.valens scabiei
prudori excoriatõi ⁊ lachrymis. ℞.ramoꝝ mirti viridiũ corti.
maligra.equale põdus:aq̃ pluuialis quãtũ cooperire ea va
leat:in suauissimo igne coquantur quousqȝ liquefiant:tunc

colatis colamentū in caldario reuersum ad mellis spissitud.
¶ Al. valens ꝓpter dolorē aurium. ℞. galbanū mūdū in pe-
corno butyro liquefactū aurib⁹ instillet. ¶ Al. valet scab.
emor. prudori ⁊ siccitati i ano. ℞. fenugre. nigel. añ. ℈. j. co
ctis in butyro bouino mitte. ¶ Al. butyrū bis vel ter cola-
tis vngatur ⁊ clysterizetur: deinde fumiget cū rad. cappa-
ris ⁊ tamarind. cum melle tēperatoꝝ. ¶ Al. valet ventosita-
ti frigiditati emor. lepre: morphee: dolori articuloꝝ cutē cla-
rificat ⁊ colorē augmentat. ℞. kebul. bell. emb. añ. ʒ. xlv. cu-
be. ciperi: añ. ʒ. iij. pulueri zans penid. ʒ. x. liquefiant in aqua:
⁊ coquant: venientib⁹ ad spissitudinē mitte pul. suauiter et
misceantur factis pilulis in modū auell. da. ʒ. j. mane. ¶ Ex-
perimentū ad mitigandū sitim q̄ est in pectore ⁊ pulmone.
℞. bdel. arsenici: terebēthi. cordu. i. carui calam. sic. stercoris
leporis ⁊ piloꝝ eius: picis liq̄de elacterij rad. cētau. mi. ma
ratri: oīm horum sigillatim fumigatoꝝ fit vtile medicamen
ad vulnera pectoris ⁊ pulmōis: ⁊ tussi q̄ est ꝓpt frigidos et
grossos hu. ¶ Fumigatio valēs emor. ℞. nasturcij se. bōbac.
sarco. equale pōdus: fac pul. tēpera cū medulla cruris bouis
et epiccatis q̄ vt auellane: fac pilulas ⁊ vna suscepta fumi-
get ⁊ sic liberabit. ¶ Medicamē valēs ad molliciē membri
nō valētis se erigere. ℞. nitri. ame. cū melle tēperati ⁊ inun-
gat: postea cū sambuceleō mixto cū piretro. ¶ Al. valēs ad
lapidē. ℞. coloquint. pomū vnū tritū ⁊ coopertū in aqua ⁊
dimissum in ea p. j. noctē coquat: ⁊ dabis de iure ad bibēdū
⁊ postea butyrū bouinū cū melle bibat: fac hoc bis vl ter do
nec necesse erit. ¶ Al. valet crepaturis pueri suppositum
vmbilico ꝓpt lacertos: vel ꝓpter vētositatē. ℞. ameos pul-
uerizati cū albu. oui tēperati ⁊ in loco vulneris inuncti ⁊ de
sup pul. subtilissim⁹ in panno molli aspergat: deinde ligetur
⁊ vsq̄ ad tres dies nō soluat. ¶ Al. ℞. lupini myrrhe thuris
incensoꝝ ⁊ puluerizatoꝝ equale pōdus tēperata imponant
⁊ stupe lini in vino infuse supponant. ¶ Al. ℞. alumis. ʒ. v.
galle. ʒ. iij. puluerizata tēperent cū vino ⁊ desup impositus
pul. sup aspergatur cū suc. quinqueneruie. ¶ Al. ad mictū
san. de renib⁹ ⁊ vesica. ℞. aluminis. ʒ. j. dragagāti gūmi añ.
ʒ. ij. tēpera cū vino dabis. ʒ. j. cū suc. quinq̄neruie. ¶ Al. sanē
⁊ san. mingentibus vtile. ℞. dragagāti. ʒ. v. se. coctani. ʒ. ij.
cornu cerui vsti. ʒ. vij. puluerizat ad potum: da cū aqua tepi.
¶ Al. ad herpetē mēbra deambulātē. ℞. fuliginis furni. ℥. j.
picis liquid. ℥. ß. vitelli oui crudi parū aceti tēpera facto vn-
guēto perungat. si limatura ferri apponat cū eis erit vtili⁹.

¶ Incipit liber secundus: vel secunda pars antidotarij. Capitulum. liij.

Ciēdū q̄ antiqui medici quadā necessitate coacti
studiū ⁊ ingeniū in cōponendis medicinis posue
runt ⁊ in coadunādis curā de simplicib⁹ solerti cū
inuestigatōe attribuūtur: qd dico quinq̄ modis
fieri. Unus est q̄litas corporū extra tēperamētū
existētiū. primū em̄ op3 nos vt q̄dā corpa calefaciamus neq̄
ex simplicib⁹ medicinis aliquā iuenire possum⁹ eā. s. caloris
quātitatē hn̄tē q̄ sit illi frigiditati opposita: fuit g̃ necesse vt
altera in perficiēda sua quātitate ponat: sicut videm⁹ aliqd
opus p se pficere nequeūtē: iungit g̃ sibi aliqd in adiutoriū
suū alterū vt opus iceptū ab vtrisq̄ cōpleat. Secūdus vō est
de diuersitate artificioꝝ ⁊ cōpositiōe medicinaꝝ: plēs em̄ me
dicinas sigillati nō audem⁹ dare nisi cū alijs misceāt. sicut
ponim⁹ oleū in vnctionib⁹ ⁊ zucca. in pulueib⁹. Tertius in
expugnādis pas. diuersis ⁊ oppositis: q: aliqn̄ necesse est no
bis medicina repugnatiua ⁊ dissolutiua hu. ⁊ ingrossatiua
aliqn̄ quoq̄ hu. dissolutiua siue attenuatiua: ⁊ hec fuit ma-
ior necessitas vt cōponeret ex simplicib⁹ medicinis. nā si vna
simplici medicina nō possum⁹ pas. diuersis repugnare: op3
medicinā ad hoc cōgruā ex simplicib⁹ ⁊ diuersis cōponere.
Quart⁹ q: inuenta vna medicina cōposita ad multas valen
te pas. cōfidit medicus in ea veluti si quēdam habeat thesau
rū: cum subito preoccupatur cogitatione multarū pas. ⁊ di-
uersarum: sed cu3 non veniat de simplicib⁹ medicinis aliqd
adiutorium festinanter oportet componere: sicut est tyriaca
et multa similia. Quintus est: q: plures medicine sunt mali
saporis ⁊ odoris: fuit ergo necesse vt cum eis quedam mi-
sceantur saporifera ⁊ odori eorum repugnantia sicut miscue

runt cum helleboro nigro dauc. apium anisu3: quis quoddā
magnum studium fuit in arte medicine. ¶ Item dico inten
tionem medicorū in capienda forti medicina duob⁹ modis
fuisse. vno vt facile ab infirmo recipiat: alio vt in stomacho
remaneri valeat: q: multis videmus medicinis a stomacho
repugnari ꝓpt abominationē sui vt iā medicine bibita reij-
ciatur. vnde Ga. velocior inquit medicina est ⁊ ad repugnā-
dū passionib⁹ proptior q̄ absq̄ fastidio ⁊ abominatione su-
matur. qd non possumus inuenire nisi in medicinis in quib⁹
antiqui studuerunt in mitigādis ⁊ q̄scendis earū fortitudi
nibus: ipse em̄ a nobis hoc in libro sunt cōposite: nā antiqui
fecerunt eas eē ꝓbas nobilib⁹ ⁊ delicatis: q: delectatio sapo
ris eaꝝ sensui gustus est ꝓpinqua. G. em̄ dicit omnis inquit
medicina ⁊ resnutritiua necesse ē vt tātū dulcedinis habeat
quātū vtilitatis ⁊ nutrimēti est paritura. Palā ergo est me
dicinā vel huic mō propinquā: vel in eo existentē esse lauda-
biliorem. nōne vides q̄ aqua calidissima vel frigidissima sen
sui tactus est repugnatiua: ex mixtis aūt q̄dam ab eis ad sen
sum tēperantia cōtingit faciēs sensum in ea delectari. ¶ Itē
Ga. nō saporata inq̄t ciberis ⁊ delectationē p̄stātia: hoc fuit
necesse medicinis: quas antiq̄ cōposuerunt. S3 ego testor h̄
magis pertinere sirupis qui duobus modis fiunt: quidam
em̄ sunt saporiferi valētes in refrigerādo cal. ⁊ siti mitigādā
⁊ stomachū confortandū: sicut rosatus iulep: violat⁹ nenuf.
⁊ similes q̄ fiūt de suc. fructuū. Sunt ⁊ alij in quibus intē-
tionem habem⁹: vt sirupi laxatiui dandiq̄ in vice catartici.
¶ Sirupus io. da. valet ad cho. ru. extinguēdas corpus hu
mectat cal. destruit. ℞. oxise. ʒ. xl. iuiub. c. prunoru3 seb. añ. l.
viol. ʒ. xx. mirobal. citri. spod. casie. turbith. añ. ʒ. j. fumiterre
ʒ. ij. omnia in sex lib. aque coquant ad. iij. colatis mitte suc.
maligra. vuaꝝ agresti. zucca. añ. lib. ß. fac sirupū. ¶ Syrup⁹
laxatiuus suauiter l'xat nimiū calorē extinguit: humoresq̄
mundificat. ℞. oxise. passorū munda. añ. ʒ. c. prunorū iuiub.
seb. añ. c. miroba. citri. absin. cuscute liquir. fumiterre: añ. ʒ. j.
ro. malue. añ. ʒ. x. omnibus in. xxx. lib. aque ad. iij. coctis ⁊ co-
latis accipe manne casie. añ. ℥. j. liquefiant ⁊ colent ⁊ missis
sex lib. zucca. fac sirupū. ¶ Sirupus io. da. cho. ru. extinguit
⁊ corpus humectat. ℞. pruna. c. iuiub. l. oxise. ʒ. xxx. mali gra.
dul. ʒ. l. viol. ʒ. xx. berberis spod. casiefi. añ. ʒ. vij. ro. fumiterre
añ. ʒ. v. absin. ʒ. ij. citru. draga. manne. ana. ʒ. xlv. coctis in. xij.
lib. aque ad. iij. colatis mittātur zucca. lib. ij. vsuiq̄ reconde.
¶ Syrup⁹ ɔtra cho. ru. ℞. pruna. l. oxi. ʒ. xx. iuiub. ʒ. xx. mā-
ne. ʒ. xx. berbe. spod. añ. ʒ. vj. lupuli lib. ß. zucca. lib. ij. ¶ Al. ad
cho. ru. ℞. aque ro. lib. x. suc. vuarū agresti. lib. iij. coctanoꝝ
maloꝝ gra. ace. lib. ij. aceti pomi citri. lib. j. zuc. lib. xxx. ¶ Al
propter cal. reprimendū. ℞. oxise. lib. j. prunoꝝ lib. ij. iuiub.
l. viol. ʒ. j. spod. ʒ. viij. coquant in. x. lib. aque ad mediū colat
mitte zucca. lib. ij. ⁊ coquant. ¶ Al. ℞. prunoꝝ lib. j. oxisen.
lib. ij. iuiub. l. miroba. citri. ʒ. v. spod. casiefi. añ. ʒ. iij. omnia in
xxij. lib. aque vsq̄ ad. ij. coquantur: maligra. suc. lib. j. zuccari
ʒ. c. ¶ Sirupus viol. conueniens calidis tussibus ⁊ spleni.
℞. viol. ʒ. xx. coquātur in. vj. lib. aque ad. iij. ⁊ colatis. iiij. lib.
zucca. ¶ Sirupus cho. ru. extiguit fe. mitigat. ℞. pruna. c.
iuiub. xx. miroba. citri. ʒ. x. fumi ter. melonū maratri. añ. ʒ. iij
coquant in. iiij. lib. aque ad. iij. mitte zucca. lib. ij. fac sirupu3
¶ Sirupus nenuf. ℞. aque. lib. vj. in qua vna die maneant
deinde colatis adde zucca. q. s. ¶ Sirupus prohibens cal.
nimiū et pleuresim sitim ⁊ phthysim. ℞. viol. se. coctanoꝝ se
malue añ. ʒ. x. cucume. mel. gūme portu. añ. ʒ. v. iuiub. sebe.
añ. ʒ. xl. coctis in. v. lib. aque ad. iij. adde. lib. j. ⁊ ß. suc. maligra
nati zucca. lib. j. ⁊ ß. fac sirupum. ¶ Al. cal. mitigans ebulli-
tionem sang. curat sitim in febre extinguit. ℞. suc. vuarum
immaturarū lib. ß. ⁊ maligranati lib. iiij. suc. solatri endi. añ.
lib. j. zucca. lib. ij. ¶ Al. cal. extinguens opplationem aperi-
ens calidum stomachum refrigerat et confortat. ℞. suc. en-
diuie solatri: maratri: lupuli cocti ⁊ colati: añ. lib. ij. miroba.
citri. viol. añ. ʒ. x. cuscute absinth. ana. ʒ. v. berbe. spod. sand.
ana. ʒ. iij. omnia tusa: in aque cocta ⁊ missis. ij. lib. zucca. co-
quantur. ¶ Sirupus ro. ℞. zucca. aque ro. añ. l. b. iiij. coquā-
tur ⁊ cum. ℈. j. camphore ⁊ gallie muscate condiatur.

¶ De pluribus antidotis probatis. Cap. liiij.

Ufficit q̄ꝺ diximus de sirupis calidis cōuenientibus naturis. Antiqui ꝯcordati sunt dicentes eos frigidos qui valent cho.ru. ⁊ san. valere ꝓpter concordiam eoꝝ in actiua qualitate.i.calore.non sunt eñ discordati:nisi in qualitate passiua.i.hu. et siccitate: sed sciendum est nullum hoꝝum sirupoꝝum et antidotoꝝ scriptum fuisse nisi postq̄ illud tentaui et illud probaui. ¶ Oxizaccara Jo.da.acutas fe.⁊ sinochā in causone sitim extinguit. ℞. aceti suc.malig.ace. añ.lib.iiij.aceti pomi citri.lib.ij.zuc.lib. xij.fac sirupum ⁊ condiatur cū.ʒ.ij.sanda.⁊ ß.campho. ¶ Al. valet sitī. ℞.suc.vue agrestis malig̃ra.aque ro.aceti añ.lib.j. zuccare lib.v.condiatur cum sanđ. ⁊ campho. ¶ Al.valet in fe.incensioni epatis ⁊ stomachi ⁊ ablationi appetit⁹. ℞.oxifeni.prunoꝝum añ.ʒ.xl.rađ. endiuie.ʒ.xx.ro.ʒ.vj.sanđ.ʒ.v.positas cum suc. vue agrest.lib.iiij.coquantur ad.iij. ⁊ colatis sic:misso tantūdē de zucca.coquātur. ¶ Al.purgans hu.incensos eorumq; incensiones mitigat oppilationem splenis et epatis aperit stomachum ⁊ epar de choleribꝰ mūdat valetq; yctericiae. ℞.absinth.viol.turbith rađ.apij ⁊ maratri squinā. anisi se.fumiterre añ.ʒ. x.spice reu.añ.ʒ.iij. capparis ʒ.viij.coquantur in.xv.lib.aceti.ad.iij.missisq; zucca.tātūdē coquantur:croci.ʒ.ij.scamo.ʒ.j.in panno posita in decoctiōe deponatur. ¶ Al.io.da.valet in acutis fe.oppilationē aperit. ℞.aceti lib.v.apij maratri rađ.añ.℥.iij.asari. squinā.apij añ.℥.j.spice ß.coquant̄ in aceto ad.iij.tunc acceptis suc.mali gra.coctanoꝝ ⁊ pomi citri.añ.lib.ß.mitta cū tātūdē zuccari coquātur. ¶ Oximel valet phlegmaticis ⁊ appetitū excitat corpꝰ calefacit egestionē tēperat. ℞. maratri apij rađ.petro calaṁ.dauci ani.zinzi.ana.℥.j.amoni.eup̄.absin.gar̄. carda. draga.spice leuistī.carui.añ.℥.j.coquant̄ in.x.lib.aque ad.iij. missoq; tanto melle coquātur. ¶ Oxizaccara oppilationes epatis ⁊ stomachi aperit vrinā ꝓuocat grossos hu. ⁊ putridos chimos attenuat et expellit. ℞.aceti lib.x.suc.endi.apij maratri strigni lupuli coctoꝝū ⁊ colatoꝝ añ.lib.j. cum aceto misceantur ⁊ accipe squinā.maratri apij rađ.añ.℥.j.spice masti.dauci petro.absin. añ.℥.ß.reu.carde.añ.ʒ.iij.oībus in suc. vel ad mediū coctis ⁊ colatis mitte tantūdē zucca.⁊ fac oxizaccarā.Si vis vt laxatiuū sit scamo.impone ligatā in decoctione cum deponatur. ¶ Sirupus de epi.valet cōtra cho. ru.⁊ nig. ⁊ omnē sui passio.sicut leprā:cancrū:scabiē:impetiginē:maniā ⁊ epil.⁊ silia. ℞.epi.ʒ.c.lebu.indi.añ.ʒ.xxv.coquantur in.x.lib.aque ad.iij.colatis mitte.vij.lib.sape:dabis ℥.v. ¶ Sirupus ꝓ quodam pa.cho.ru.incensam ⁊ in melācholiam mutatā:vnde patiebat̄ pustulas ca.vulnera ⁊ quasi suspectionē et timorē cum timorosis ⁊ terribilibꝰ somnijs ℞.miroba.triū generū epi.añ.ʒ.x. fumiterre cuscute absin. añ.ʒ.xx.boragi.thimi calaṁ.bell̄.embl̄. liquiri.polip̄. añ.ʒ.x. scube se.ro.maratri ani.añ.ʒ.v.oxife.ʒ.xl. passoꝝum nucleatorū.ʒ.c.coquantur in.xx.lib.aque quousq; tertia pars deficiat ⁊ missis.iij.lib.zucca.⁊ sape.ij.coquātur lente ⁊ diligēter colent̄ ⁊ deponant̄ deponēda in decoctione ⁊ decoquātur bñ. ¶ Sirupus mellinus valet frigido stomacho ⁊ multo phlegmati corpa seniorum calefacit maxime in hyeme oppilationē aperit ventositatē dissoluit. ℞.mellis lib.x.vini odoriferi xx.masti.cinam.gar̄.croci spice carda.nucismusca. zinzi.galā. anisi añ.℥.j.puluerizata in pāno ligent̄ ⁊ decoctioni apponātur. ¶ Al.valet sicut prior ⁊ tussim ⁊ fe.phlegmaticā sedat. ℞.apij mara. petro.añ.ʒ.x.ameos dauci carui añ.ʒ.v.tapsie moč.masti.carda.piperis ni.ana.ʒ.ij.passoꝝum enucleatoꝝ ℥.ij.coquant̄ in.vj.lib.aq̄ ad mediū ⁊ colatis mitte tantūdē mellis:croci ligni aloes gariofiloꝝ añ.ʒ.j. ⁊ in pāno missa in decoctione ponantur.

Irupus calamēti valet ad humiditatē epatis ⁊ splenis oppilationē ⁊ ventositatē dissoluit. ℞. calamēti domestici ⁊ siluestris sq̄nā.polip̄.dauci. añ.ʒ.x.passoꝝ enucleatoꝝ lib.j.coquātur in.x.lib. aque ad mediū ⁊ colatis mitte tantundē mellis masti.spice gar̄.carda.cine.croci zinzi.galan.casie.añ.ʒ.j.ligata in panno in decoctione pone. ¶ Sirupus absinth. maior valet passio.epatis ⁊ stomachi cordisq; defectioni oppilationi colice vētositati yctericie splenis vrinā ꝓuocat. ℞.absin. ʒ.xx.maratri.endi.liquir̄.rađ.cuscute añ.ʒ.x.capilloꝝ ve.sq̄nā. ameos prassij ro.añ.ʒ.vij.mara.ani.añ.ʒ.iiij.eup̄.masti.maio. calaṁ. añ.ʒ.iij.reu.costi.assari casie. añ.ʒ.ij:coctis in.xij.lib. aque ⁊ colatis mitte tantūdē zucca. ⁊ fac sirupū:tunc accipe cimi.⁊ carda.añ.ʒ.ij.⁊ ligata in panno in decoctione deponātur. ¶ Al.absin.valet oppilationi epatis ⁊ splenis ⁊ renū. molliciei ⁊ frigiditati purgat putriđ.chimos. ℞. vini odoriferi lib.xx.mell̄.iij.absin.ʒ.x. spice folij squinan. masti.costi. agari.prassij.ana.ʒ.v.aloes.ʒ.ij.croci.ʒ.ß. tusis speciebus et in panno positis ⁊ ad solē.x. diebus in extremitatibus diei ⁊ noctis eleuatis. ¶ Al.de yreo valet pas.epatis que est ex frigiditate que est ex defectione stomachi. ℞.yreos.ʒ.xx.polij prassij liquiri.añ.ʒ.x.rađ.capparis calamēti costi casie.aristolo.lon. dauci rute domesti.añ.ʒ.iiij.coquātur in.xx.lib.aq̄ ad mediū ⁊ colatis adde zuccari mellis.añ.lib.v.⁊ accipe croci masti.gar̄.cimi.spice piperis assari añ.ʒ.j.missis in panno in decoctione deponātur. ¶ Sirupus valēs ventositati oppilationi viscerū grossos attenuat hu.duritiē epatis vului ⁊ splenis mēstrua ꝓuocat:renes mūdificat hyposarcā vētositatem expellit. ℞.masti.apij endi.radi. liquiri. sq̄nan.absin. cuscute ani.añ.ʒ.ix.capilloꝝ ve.ro.fuchie añ.ʒ.v.spice eup̄.folij apij.ameos masti.assari añ.ʒ.ij.coctis in.v.lib.aque ad mediū ⁊ tantūdē zuc.apposito coque diligēter ⁊ cū.ʒ.ß.croci.cōdiantur. ¶ Sirupus de squināto valet oppilationi epatis ⁊ ventositati stomachi hypocundrie ⁊ mutationi hydropi. ℞. squinā.absin.cuscu. añ.ʒ.xx.mara. anisi ro.eup̄.añ.ʒ.x.spice casie calami aro.carpobal.reu.masti.añ.ʒ.ij. coquant̄ cū.x. lib.aq̄ ad mediū cola ⁊ coque vtrāq; fecem cuꝫ.v. lib.aque ad medium vt mixtis vtrisq; aque mitte zuc.lib.aque ⁊ coq̄. ¶ Sirupus de ysopo valēs tussi caterro pectora humectat ⁊ asma.⁊ anhelitū curat. ℞.liq̄ri.ʒ.xx.mara.apij capilloꝝ ve. ysopi ana.ʒ.x.citonioꝝ malue. cucu.cordu.ordei mūdi drag. se.citru.ana.ʒ.v.iuiuba.sebesten ana.ʒ.xl.passoꝝ mūdatoꝝ ʒ.xj.ficus al.ʒ.x.coquantur in.xx.libris aque ad medium et ij.lib.zuccare coquantur. ¶ Sirupus de prassio valet asmaticas et anhelosis propter phlegma. ℞.prassij.ʒ.xl. ysopi liquiri.capilloꝝum vene.añ.ʒ.xx.apij mara. rađ.añ.ʒ.x.amigđ. pinearum munda.fenugre.maratri anisi añ.ʒ.v.masti. cimi. zinziberis ana.ʒ.ij.passi.ʒ.c.iuiube.sebesten ana.c. ficus.xx. cocta in.xx.lib.aque vsq; ad decem cola ⁊ mitte mellis sepeniđ.añ.lib.et condiantur cū vna zuccare. Sufficiant sirupi qui scripti sunt ad alia transeamus.

Onfectio valēs cho.ru.incēse et suspectioni lepre omniq; pas.cho.nig.que ex cho.ru.fuerit. ℞.oxifeni.passoꝝum iuiub.aña.℥.vj.prunoꝝ lib.x. casie fistu.manne ana.ʒ.l.cocta in.xx.lib. aque vsq; ad x.colentur:et cum.ij.lib.zuccare coquātur ad spissitudinem. ¶ Al. ℞.prunoꝝ oxifeni.añ.ʒ.j.coquantur in.xx. lib.aque vsq; ad.iiij.colentur:et cum.ij.lib.zucca.coquantur ad spissitudinem et sicut citonia inscindantur. ¶ Al.valet incisioni cho.ru. ℞.iuiub.sebesten ana.c.oxifeni.passoꝝū añ. c.casie.℥.j. manne.ʒ.xx.coquantur in.x. lib.aque donec ad meditatem redeant et colentur ⁊ mitte zucca.lib.ij.misceantur et acceptis spođ.dragagan. ana.ʒ.iiij.scamo.asse.ʒ.ij. puluerizatis:fac similiter. ¶ Al. ℞.oxifeni.lib.ß.iuiub.lib.ß. pruna.c. sebesten.l.mirobal̄.citri.ʒ.xx.absinth cuscute ana. ʒ.xl.ro.ʒ.x malue maratri anisi ana.ʒ.v.coquantur in.xij.lib. aque ad.iij.manne casiafistu.eliquatis in eis colentur zucca rí lib.ij.viol̄.ʒ.x.scamo.dragagan.ana. ʒ.ij.puluerizentur et in eis mittantur. ¶ Al.purgans cho.ru. ℞.triū miroba.añ. c.casiefistu.ʒ.d.manne.ʒ.x.coquantur in.x.lib.ad.iij.coque ⁊ mitte.iiij.scamo.ʒ.j. ¶ Al.valet omni passio. de cho.nig.sicut elephantie morphee impetigini scabiei cancro ⁊ melancholie ⁊ obliuioni q̄ est propter fumū. ℞.lebu.indi.epi.añ. ʒ.j.fumiterre absin.añ.ʒ.xx.sticados.camepitheos bedegar.

añ.ʒ.v.prunorum iuiube.sebesten.ana.ʒ.v.passorum lib.j.coquantur in.xx.lib.aque ad tres ꝛ cola: ꝛ mitte duas sape et coctis adde.ʒ.j.scamo. ¶ Potio laxatiua purgans phlegma et stomachum adiuuat: colicam que est propter viscosum phlegma et grossam ventositatem curat. ℞.passorum lib.j.calami maratri squinan.liquiri.apij rad.ana.ʒ.xv.carpobalsa.xilobalsa.galan.mente ana.ʒ.v.coctis in duodecim lib.aque vsq; ad tres: ꝛ colata ad spissitudinē coquantur: ꝛ accipe turbith zucca.añ.ʒ.xv.zinziberis.ʒ.viij.cimi.spice nucis muscate carda.vtriusq; croci cubebe piperis nig. ꝛ lon.ana.ʒ.iij.ꝛ ß.masticis.ʒ.iij.scamonee.ʒ.vj.puluerizata temperentur. ¶ Al. valet tussibus siccis pectoris asperitati propter choleram rubeam siue incēsionem: vulnera pulmonis ꝛ vesice curat. ℞.iuiub.sebesten añ.c.passorum.ʒ.xxx.liquir.ʒ.x.coquantur in sex lib.aque ad mediū: ꝛ colatis mitte penith.zucca.añ.ʒ.ij.coquantur ad spissitudinem: deinde accipe gummi dragaganti portu.suc.liquiri.seminis papaueris al.añ.ʒ.iij.citonio.seminis lactu.añ.ʒ.ij.amidi ana.ʒ.v.cucurbite cucumeris citruli añ.ʒ.iij.malue seminis lactu.ana.ʒ.ij.fac pulue.fricandū cum amigda.temperentur. ¶ Al. valēs paralysi epilepsie omni phlegmatice passioni. ℞.olei firicini lib.ij.oleiq;.v.castorei prassij.ana.ʒ.ij.cyperi squinan.zinziberis casie ana.ʒ.j.piperis costi xilobal.carpobal.helleborı nigri amomi.serap.aristo.lon.et ro.añ.ʒ.j.pistata ponātur in aqua et oleo et coquantur sufficienter. ¶ Oleum ad calorē stomachi vomitum incensionem et abominationem. ℞.succi endiuie solat.aque rosacee vue agrestis.añ.ʒ.vj.olei rosacei lib.j.sanda.citrini ꝛ ru.florum vitis spodij añ.ʒ.ij.berberis masticis gallie rhāni emblı.ana.ʒ.j.ꝛ ß.coquantur in aqua et oleo donec aqua consumatur. ¶ Electuarium purgans acutam chole.incensam et phlegma. ℞.turbith viol.ana.ʒ.xx.manne.ʒ.x.ro.liquiricie scamo.ana.ʒ.v.croci spod.sanda.cimi.masti.maratri gario.assari cucur.citru.melo.draga.añ.ʒ.ij.fac pulue.et acceptis prunis iuiub.sebesten.añ.c.oxifencie passorum ana.ʒ.j.coquantur in.iiij.lib.aque vt redeant ad vnam ꝛ colata cum tantūdem zucca.misceant pulueres specierū temperabis. ¶ Electuarium viol.valet cholere rubee incēse. ℞.viol.miroba.citrini cuscute seminis fumiterre añ.ʒ.xv.turbith ro.añ.ʒ.iiij.puluerizatis accipe pruna sebesten añ.c.coquantur in tanto aque vt cooperiri possint ꝛ missa zuccara coque ad spissitudinem. ¶ Electuarium valēs stomachis epaticis pectori et lateri. ℞.absinth.viol.turbith eupa.ana.ʒ.c.reu.squinan.suc.liquiri.spod.ana.ʒ.v.lacce masti.spice assari ana.ʒ.iij.mellis.ʒ.j.ꝛ ß.tempera cum iulep. ¶ Electuarium aufert vomitum et solutionem stomachum confortat: ꝛ omnem solutionem de cho.ru.existentem sedat. ℞.seminis maligranati assi.sumac añ.ʒ.x.masticis spodij gallie gario.cubebe carda.cor.du.assari cimi.ciperi añ.ʒ.j.ꝛ se.fac puluerem tempera cum suc.coctanorum vel cum sirupo rosaceo. ¶ Al. confortās libidinē ꝛ calorē naturalē. ℞.ro.cacabre spodij tribulionis lingue auis been zuccare.añ.ʒ.ij.yring.rad.masti.portu.gario.corall.seminis ozimi croci ana.ʒ.j.boragi.seminis eruce satirionum gallie ligni aloes margi.ana.ʒ.j.zinziberis.ʒ.j.musci.ʒ.ij.coquantur cū sirupo mellino vel citoniorum. ¶ Oleum sic formice alas habentes mittantur in vitreo vase in quo sit sambucel.ꝛ decem diebus ad solem maneant: tunc accipe cimi.gario.zinziberis.piretri ana.ʒ.iiij.galan.mente ciperi ana.ʒ.j.ꝛ ß.omnis coctis in iiij.ʒ.succi maiorane et aque.ʒ.ix.et coctis ad medium misceantur calida et coquantur donec aqua consumatur: vnguātur renes postea ꝛ femur ꝛ fistia māna in lacte cocta ꝛ colata coquātur ad spissitudinē: tūc accipe cina.gar.spice tribulionis añ.ʒ.ij.puluerizata sup lac mittant.piretrū tritū ꝛ coctū valet si vnguat. ¶ Al. valet ad san.fluxū. ℞.corticē.malig.suc.ypoq.puluerizata cū suc.mēte tēperent: fac pessarium. Stercus capri.cū thure: valet sic.rad.herbe ace.ad idē valet puluerizata.sic sumac puluerizatū valet. ¶ Diabermos valet artetico dol.poda.dol.femorum sciat.duricieı splenis et epati hydrop.curat yctericie vrigini ꝛ epilepsie conuenit ꝛ paraplexis ex frigiditate pa.sꝫ potius artetico subuenit dol.ex grosso ꝛ viscoso phlegmate existenti. ℞.agar.assari calami aro.cordu.se.rute eufor.fu.ysopi añ.ʒ.j.agar.ameos añ.ʒ.iij.cētauree mi.ʒ.viij.casie colti aristolo.lō.añ.ʒ.iij.camedreos camepi.scordeō añ.ʒ.viij.m.q.s.ybe paralysi cū decoctione camedre.dabis.ʒ.ij.vel exagi.j.in vere.ꝙ si vis cognoscere vtrū podagricus curet: vide si eius pes sudauerit:ꝙ si sic sanabit si nō:nō sanabit. ¶ Apozima ad cho.ru.incē.am. ℞.viol.seme añ.ʒ.v.ro.se.cucu.scar.politrici feni.añ.pugilū.j.seb.iuiub.prun.ana.ʒ.xx.tamar.ʒ.xx.coque cū.ix.lib.aque ad.iiij.cola ꝛ mitte in ea spēs die ac nocte mirob.citri.ʒ.x.kebu.indi ana.ʒ.v.cola.ꝛ supmitte.ʒ.j.sirupi ro.dabis hōi temperato. ¶ Antidotū expertū lōbric. ℞.diagredij cologn.eup.arist.lon.daphnid.añ.ʒ.j.sal armo.genci.gith.carda.nigelle capparis pul.cornu cerui añ.ʒ.ij.mellis ꝛ lactis tithimalli quātū sufficiat:dabis.ʒ.ij.vel.iij.cū decoctiōe foliorum psic. ¶ Gargarismus. ℞.piret piperis lon.zinzi.añ.ʒ.ij.sinap.ʒ.vj.malig.ace.enude.ʒ.iiij.fac pul.tēpera cū melle. ¶ Al. ℞.acute saluce aceti fortis.q.s. ¶ Al. ℞.masti.ʒ.v.staphi.piret.sinap.ana.ʒ.ß.tēpera cū oximelle ꝛ ca. ¶ Al.pal. ℞.nitri.yre.añ.ʒ.iij.pire.staphi.calam.ana.ʒ.iij.salis armo.ʒ.iij.ꝛ ß.pigre.ʒ.v.tēpera cū oximelle. ¶ Al.ad idē. ℞.sinap.origa.zinzi.piperis al.ꝛ lon.piretri añ.ʒ.j.nitri.ʒ.iiij.se.ylo.p.yreos capparis r.d.staphi.añ.ʒ.j.nucleorum granatorum alliorum añ.ʒ.v.tēpera cū mel. ¶ Vnguētū ad naturā vel busiolā:accipe calcē viuā auripigmentū ꝛ saponē ꝛ sputū habeas equalr tere ꝛ cōfice. ¶ Vngmentū ad oculos. ℞.tuthie petre suc.spine agr.st.pista ꝛ mortua ad oculos. ℞.tuthie petre ... post mitte os sepie piue in aceto sup adiecto septies ꝛ plus post mitte os sepie piperis lon.fel piscis pmisce. ¶ Oleum nardi.frigidus morbis pdest matrici febricti doloꝛ aurū colice ꝛ doloꝛ vētris qui fit pter ventositatē in intestinis clausam: gutta eius veretro inиecta prodest frigiditati vesice. ℞.calami aro.ciperi frondium lauri.xilob.foliorū enule.sqnan.sauine myrrhe cordu.sansu.añ.ʒ.ij.cōtusis vinū odoriferū ꝛ aqua supfundant:deinde olei firicini lib.vij.ꝛ ß.adde:coq; in vase duplici suauiter per sex horas mouēdo cum coclear: postea depositis colētur oleū ab aqua:tūc accipe ro.casiefi.suc.mirte añ.ʒ.iij.cina.ʒ.ij.contusa in vino ꝛ aqua infundant: ꝛ cū prescripto oleo recoquātur p tres horas:nouissime separato ab aqua oleo spice gar.sigie añ.ʒ.iij.carda.ʒ.v.balsami.ʒ.vj.coque sic: sed calefactis mitte oleū prefatū:deinde balsamū ꝛ post sigiam ꝛ coq; donec aqua cōsumpta fuerit. ¶ Oleū mirtinū. ℞.olei firicini lib.iiij.frondiū mirte lib.j.contundant ꝛ in vino mittātur: ꝛ cū oleo coquātur vsq; ad cōsumptionē aque. ¶ Oleū de sigia valet artetico dol.calefacit lacertos frigida apostema.dissoluit vulnera frigida calefacit vesicam ꝙ ꝛ renes. ℞.olei firicini lib.j.ꝛ ß.fenugre.flor camom.añ.ʒ.ij.mitte in vase vitreo ad sol.ē.xl.diebus. ¶ Oleū masti. ℞.olei firicini lib.ij.masti.ʒ.vj.tundat mastix ꝛ mittat in oleo duplici vase ꝛ coquantur:donec liquefiant.xl.diebus. Similiter fiat anetinū et cetera olea de floribus.

Oleum costinū. ℞.costi.ʒ.x.casie.ʒ.v.cōtusa mitte in vino die.j.deinde addito oleo firicino coq; sufficienter. ¶ Oleū pdest epilepsie ꝛ apoplexie ꝛ mollit. ℞.costi.ʒ.xxx.daphnid.ʒ.xv.sigie.ʒ.xx.pista.mitte i vinū olei. ℞.costi.ʒ.xxx.daphnid ... olei firici.ꝛ coq. ¶ Oleū io.da.valet paraly.epil.ꝛ phleg. ℞.olei firicini lib.x.aq lib.v.prassij casto.añ.ʒ.ij.ciperi zinzibe.squinā.casie.añ.ʒ.j.pistata mitte in aquā ꝛ oleū ꝛ coque sufficiēter. ¶ Oleū io.da.valet ad ycterolo. ꝛ ad omnē dol.cho.nig.ꝛ ad leprā ꝛ spasm.de cho.nig.tollit et est cōtra venenū. ℞.cologn.ʒ.xx.aloes.ʒ.x.squille.ʒ.v.genci.prassij se.bomb.carapu.añ.ʒ.v.amo.spice xilobalsa.gar.cimi.piperis lon.arist.lon.ꝛ ro.casie.polij sqnā.epi.petro.ani.añ.ʒ.v.serap.liquiritusquiami zinzi.añ.ʒ.iij.pone in duabus lib.aque: ꝛ olei laurini ꝛ firicini ana.lib.j.coque donec aqua consumatur.

Antidotum de scorpione valet lapidosis renes calefacit vrinam mouet. ℞.cineris scorpionis vsti.ʒ.vij.et ß.melonū citru.cucume.cucur.portula.ana.ʒ.v.pinee.ʒ.x.opij.ʒ.ß.acori.piretri eufo.b.casto.cappa.rad.iusquiami galan.tribulio.añ.ʒ.ij.cimi.zinzi.pipis.al.ꝛ lō.reu.

dauci costi mirte camedre. nepi. de flumine et montane gentiane radi. lilij domesti. rubee: fileris monta. gario. maratri nitri vsti sinap. anisi carpobo. seminis eruce origani carda. se. rute nigelle daphnidis squinã. ana. ʒ. viij. frica puluerem cum balsamo tempera cum melle. ¶ Clystere lienterie et dissinterie. ℞. ro. se. mirte añ. ʒ. ix. coque cũ. iiij. lib. aque vsq; ad mediam: ⁊ cum lib. v. eiusdem addito vitello oui assi. ℥. j. et olei ro. ij. ⁊ clysterizetur. ¶ Al. ℞. sang. draco. ceruse charte incense gummi ana. ʒ. j. vitella trium ouorum olei rosacei ʒ. xxx. ptisani cum sepo caprino: quod est de renibus ⁊ misce lib. ß. ¶ Al. dissinte. inferioris intestini ⁊ ventositati emor. ℞. succi malue cum apozimate ro. vitelli oui et olei qđ sufficit. ¶ Al. colice. ℞. oppo. serapi. castorei amo. coloquin. añ. ʒ. v. mirobala. ficus seminis lini camo. aneti rad. malue fenugre. ana. ʒ. iij. coque cum. x. lib. aque ad. ij. et additis. ʒ. iij. nitri et salis. ℥. j. sambuce. clysterizabis. ¶ Al. frigide matrici. ℞. amo. bdel. serapi. añ. ʒ. v. oppopona. castorei añ. ʒ. j. maratri anisi: apij: ana. ʒ. iiij. fenugre. camo. tribuli ana. ʒ. iiij. coque in iiij. lib. aque vsq; ad vnã cola. ⁊ cum lib. j. eiusdem addas mellis et olei ricini qđ sufficit clysterizabis. ¶ Al. ad dolorem emor. renumq;. ℞. suc. rute suc. porri olei nardi. butyri añ. ℥. j. apozimatis fenugre. lib. j. ¶ Al. interioribus emorroidib9 ℞. olei sambucini lib. iiij. succi porri succi rute ana. ℥. ß. optimi mellis quantum cetera. ¶ Electuarium accipe. c. pruna rubea vel nigra acetosa ⁊ immatura coquant̃ cũ tanto aque q̃ digitus supereminea et coquãtur donec soluantur: deinde colentur et mundentur ab ossibus et pelle ⁊ postea terãtur deinde in aqua in qua cocta sunt recoquantur vsq; ad aliquam spissitudinem; deinde accipe duplum pondus q̃ sint ipsa pruna de zuccara: et fac sirupum cum aqua. vel facto sirupo mittatur caro prunorum et recoquatur vsq; ad spissitudinem: incipiente inspissari mittatur suc. vtriusq; granati singulorum. viij. deinde fac bullire eos: inspissari incipiente mitte lib. j. aque rosacee in qua misse sint oxifenicie. ʒ. v. cassiefistule. ℥. ij. post colentur ⁊ mittantur: cum ad spissitudinẽ venerit adde. ℥. ß. spodij sandal. alb. et rub. ana. ʒ. iiij. ro. draga. añ. ʒ. vij. eminus portula. ʒ. iij. camphore. ʒ. ij. soluatur cũ aqua rosacea et sic dimittatur ⁊ vsui reseruetur. prodest causon tertiane sinoche pleuresi et puncture epatis: et si fuerit cõstipati cum scamo. si soluti sine ea: ⁊ aliis acutis siti ⁊ ethice. si tamen ethica sit cum trociscis addatur. ℥. j. liquiri. ⁊ ℥. ß. succi eius: pectoris cum scamo. datũ soluit egritudinem.

Cataplasma prodest hydropicis spleneticis et stomachis. ℞. amomi. spice piperis lon. casie thuris costi mirte masti. piretri bdel. carpobal. ana. partes equales: soluantur cum balsamo. ¶ Al. simile. ℞. sigie aristolo. ro. ciperi mellis cocti gal. yreos balsami ana. ℥. j. croci. ℥. ß. tereben. cere añ. ʒ. xxx. soluantur cum balsamo. ¶ Al. prodest dolori stomachi ⁊ epatis et passioni matricis. ℞. croci. ʒ. ij. bdel. masti. amo. aloes sigie ana. ʒ. viij. pinguedinis anatis. ʒ. xxx. olei nardini qđ sufficit. ¶ Al. apostemati calido epatis ⁊ stomachi. ℞. mellilot. fenugreci camomil. daphnidis ana. ʒ. iiij. absinthij. ʒ. iij. bdel. amo. ana. ʒ. iiij. ficus. xx. coquantur in aceto ⁊ fac cataplasma ¶ Al. lienterie propter defectionem stomachi. ℞. frondium rhãni. frondium citoniorũ: frõdiũ pirorum malorum ⁊ galle florum vitis mirte ro. sumac sandal. al. calami aro. lapdani ana partes equales. ¶ Al. stomachi defectioni. ℞. lapdani masti. absin. aloes cimi. in aceto infusi thuris balau. myrrhe bdellij equali põdere. ¶ Al. ad idẽ ⁊ ad poda. si sit ex frigore ℞. oppo. castorei thuris añ. ʒ. ij. agni spma. piretri eufor. añ. ʒ. j. rhãni. ʒ. vj. olei vini ⁊ lau. añ. ℥. j. ¶ Al. ad mulierẽ emittẽtẽ san. ℞. san. drac. boli coral. drag. añ. ʒ. iiij. libani simphiti gummi arab. opij e masti. añ. ʒ. ij. fac pill. da. ʒ. j. ⁊ ß. cũ suc. plan. vel mirte. de hoc pul. da. ℥. j. cũ diacodiõ. ℥. iiij. ¶ Al. ad emor. bibe hoc. ℞. acori. carui anisi se. feni. equaliter: mirob. citri. iij. pars limature acus septies extincte in aceto. vj. pars da quotidie ablue oculos mane: da. ʒ. ij. vel. j. ⁊ ß. cum calida.

¶ De aqua radicũ ad passiones oculorum.

Ad oculos: quotidie ablue eos cũ aq̃ ca. in qua cocta sint rad. feni. absin. ⁊ betonica. pone pul. istũ in oculo qñ vadit dormitũ: petra tuthie septies calefacta extinguat̃ in suc. rhãni. agrest. suc. gra. marie ace. ⁊ pul. mirob. citri. in hoc suc. mittant̃ fracti die noctuq; maneãt simul: deinde calefacti manibusq; fricati colent̃: ⁊ in ipsa colatura ⁊ i suc. rhãni agrestis equaliter mixti extinguat̃ petra tuthie deinde accipiant̃ piperis lon. ⁊ al. gal. nucis musca. mirob. citri. añ. ʒ. ij. hermod. ʒ. j. salis gemme. ʒ. j. ⁊ ß. antimonij. ʒ. j. fac pul. tẽpera cũ aqua ro. ⁊ pone ad solẽ vt siccet̃ aqua: hoc facto cõdiatur cum aliquãtulo cãpho. mitte in oculos qñ vadit dormitũ siue sero siue post prãdiũ. ¶ Itẽ ad oculos. ℞. coloquin. aloes absin. masti. origani agar. kebu. equaliter cũ vno denario scam. ⁊ istorum: fac pilulas. ablue oculos cũ aqua cocta cum rad. feni. absin. ⁊ beto. ¶ Item ad oculos quotidie accipe mãne mirob. citri. añ. lib. ß. kebu. ℥. iij. indi. ℥. j. ⁊ ß. bell. embli. añ. ʒ. v. anisi feni. carda. masti. ro. añ. ℥. j. cancri. ℥. ij. mãne. ℥. ß. tempera cũ suc. ⁊ melle i modũ nuc. cũ ca. ad matutinũ. aliqñ simplr aliqñ cũ. iij. parte pigre. ¶ Ad oculos nõ vidẽtes lippos ⁊ exiccatos: sang. pruritũ tollit. ℞. opij lithi añ. ʒ. j. croci origani añ. ʒ. j. cõfice cũ aqua oculos intus ⁊ extra inunge. ¶ Al. caligini ⁊ omni dol. aquã de ruta cũ vitello oui misce ⁊ sup eos pone sanguinẽ et lippitudinẽ de oclis tollit. ¶ Itẽ ruta trita cũ vino ⁊ posita sup oculos iuuat q̇ lippos habẽt omnes hu. stringit: oculos clarificat. ¶ Opiũ tritũ ⁊ distẽperatũ cũ aqua ca. ⁊ inunctũ pilos inuersos in oculis tollit. ¶ Al. ad idem: fel caprinũ cũ aqua de hedera ⁊ gũma ei9 cõfice ⁊ vtere. ¶ Itẽ vt pili in oculis nõ renascãtur san. rane super oculos ponat̃. ¶ Item ferruginẽ cum saluia cõfice ⁊ superpone nõ renascent̃. Itẽ calcẽ viuã mũdã cum picula cõfice. ¶ Item ad idem cinerem hedere cum picula confice. ¶ Item ad idem vt capilli non cadãt rasurã de rhãno aquatico atramentum vstum cum aqua porro ⁊ melle confice et vnge mane et sero. ¶ Item ad oculos qui foras infusuz habent quare cõstipati. ℞. cere albe rhãni pone ad solem vt siccetur: tere cõfice cum albumine oui ⁊ aceto cum nigella quotidie suppone. ¶ Ad nimiũ pruritũ ⁊ carnẽ malã propessinũ de rhãno tere ⁊ sperge desup rodet napas ⁊ caliginẽ tollet. ¶ Al. tereben. fellis vacce mellis añ. ʒ. v. balsami. ʒ. ij. suppone. ¶ Ad oculos dolentes san. ⁊ lachrymas ⁊ ardorem tollit. ℞. auripigmenti. ʒ. ij. ozimi. ʒ. j. tere cum veteri vino pone. ¶ Grana ad oculos dol. et sang. tollit. ℞. ro. viridiũ croci orientalis añ. ʒ. v. opij. ʒ. vij. mirte. ʒ. iiij. gummi. ʒ. xx. confice cum aqua rosacea ⁊ dissolue cum aqua pluuiali. ¶ Al. san. et dol. ⁊ tumorem tollit et est probatissimum. ℞. alcãne coloquinti. balsami salis lithi croci añ. ʒ. ij. mellis ⁊ olei feniculi mitte in ampullas ad solem per decem dies mane ⁊ sero inunge ¶ Ad eos qui in nocte non vident ⁊ caliginem non hñt. ℞. fell. vit. ʒ. iiij. opopocis olei veteris balsami olei feni. añ. ʒ. iij. mellis. ʒ. j. omnia misce in ampulla per decem dies ad solem cum drucaria in oculos mitte. ¶ Ad eos qui longe non vident: ℞. piperis al. ⁊ lon. añ. ʒ. ij. epar de capra: fac offellas et forentur in foraminibus mittantur ⁊ assentur non multũ et manducentur: dũ assantur qđ fluit de eis collige: ⁊ in oculis mitte mirabile est. ¶ Al. lachrymis dol. ⁊ ardori. ℞. salis cocti cum lacte asinino triti: ita vt labilis sit in vase sub vmbra diebus. viij. maneat peragitando: ita vt lachryme fundẽdo post dies. viij. dimitte vt siccentur: deinde teratur et pulverizetur et vtere. probatum est. ¶ Al. probatum dolori lachrymis et tumori congruit. ℞. aloes opij croci suc. endiuie cucume. ro. viridiũ añ. ʒ. v. confice cum aceto: sed ad dolorem cum vino vnge quia in scđa vice sanat. ¶ Al. caldaeis et lachrymantibus. ℞. litargiri croci ceruse mitte in oculis tertia die sanat. ¶ Ad eos qui de vento dolent ⁊ casu. ℞. iusquiami mirte añ. ʒ. iij. vitella ouorum assata amidi añ. ʒ. v. tere cũ aqua ⁊ aceto confice: fac trociscos: sicca ⁊ cum aqua dissolue in gyro oculi vnge. ¶ Grana ad oẽs oculorum ĩfirmitates seu arsuram pruritũ ⁊ visum restaurant. ℞. opij castorei ana. ʒ. iij. spice croci piperis al. añ. ʒ. ij. ¶ Ad maculas ⁊ mal. pas. habẽtes: fel vacce vel bouis sicca et pulueriza et in oculis mitte.

¶ Ad eos qui longe non vident. ℞. croci fel. perdic. an. ʒ. iij.
aque fenugre. ʒ. j. mellis. ʒ. ij. aque gra. ʒ. iij. cum ampulla et
cooperta maneant ad solem dieb9. xv. in estate: in hyeme. pl.
¶ Ad eos qui in nocte non vident: nec in longe: caliginem
et pannum habentes. ℞. fellis corui: perdic. galli: vulturis:
gruis: capre: misce: mell. ʒ. iij. balsami. ʒ. j. in ampulla repone
per dies. ix. ad solē cū orugario in oculis mitte. ¶ Collyriū
ad albulam. ℞. litq. ʒ. iiij. saponis veteris. ℥. ij. turbie. ℥. j. tere
cū lacte mulieris ↄfice in oculos mitte. ¶ Al. ad clarificādū
visum et tollendum vitiū de oculis. ℞. cast orei cū melle mitte.
¶ Grana ad maculas et lachrymas oculoꝝ. ℞. amo. ʒ. iij. gal
bani. ʒ. ij. spice. ʒ. ij. pipe. ʒ. ij. sal. lucidi nitri. an. ʒ. j. eris vsti. ʒ. ij
dragaganti combusti. ʒ. ij. fellis vulturis aut capre: gūmi he
dere. an. ʒ. j. ossis sepie. ʒ. ß. castorei. ʒ. ß. prassij. ʒ. iiij. tere et cer
ne pollinem: opij. ʒ. ß. balsami. ʒ. j. confice in vnū cū aqua ba
silice fac gra. dissolue cū lacte mulieris et induc in ocłis. ¶ Pul
uis nigelle lachrymas constringit et caliginem tollit. Eleph.
i. libani tere confice sub testa pone cum igne accenso fumū
collige in oculos mitte. ¶ Ad dolorem et nimiū ardorē: oua
cum bombace vel stupa super oculos pone refrigerat. cardā
cum albu. oui pone. ¶ Al. aquā de caule cum vitello oui po
ne. ¶ Al. ad oculos tumidos sanguinem et pruriginem tol
lit. ℞. myrrhe croci an. ʒ. j. ceruse. ʒ. iij. acatie. ʒ. ij. ro. dragagā.
lapda. an. ʒ. ij. gummi hedere. ʒ. iiij. sarca. ʒ. ij. tere et pollinem
cum aqua confice et sicca. Item cum vti volueris dissolue
cū aqua pul. intus in gyro mitte. ad oculos hemicranicos q
dolent cito: cum aqua rosacea confice in frontem pone et sup
stupam: hemicraneū dolorē tollit. ¶ Al. ad albulam veterē
rad. cāne sicca et pulueriza de melle asso tere solue cū suc. he
dere terranee et oliue super maculā pone. ¶ Ad oculos qui
dolent tument et rubent de cal. ℞. aloē cimi. arsuꝫ tere cum
vitello oui tempera et aqua de caule confice cum pannis illi
ne. ¶ Al. centauree pentafilon albenāstuco. i. apium viride
absinth. equaliter misce cum aloe et cum panno vnge. ¶ Ad
eos qui pruritū et sang. habent. ℞. arsure ranie. ℥. j. tere cū
oleo et aceto in oculis mitte. ¶ Qui caliginē habēt et ardores
et videre non possunt et lachrymantur vt cito sanentur. ℞.
opij croci litij equaliter: confice vt opus est: cum aqua dissol
ue et mitte. ¶ Al. ad cal. et melancholiā oculorū hoc pdest
visui ex longa senectute. ℞. opij aloes myrrhe litij ana. ʒ. iij.
croci. ʒ. ij. celido. ℥. j. confice cum aceto soluendum cum vino
albo. ¶ Al. ad mapas et maculas. ℞. ossis sepie. ℥. ß. piperis
al. salis lucidi ana. ʒ. v. nitri. ʒ. iiij. maratri. ʒ. iij. fenugre. ʒ. iij.
¶ Al. ad maculas et pannū et san. gummi lentisci pone su
per carbones et fumiga oculos per dies quinq;. Item gūmi
hedere cum melle lachrymas dissoluit. Aqua granatorū vi
sum clarificat. ¶ Ad maculas fel perdicis vulturis accipitris
vel scorpionis pone. ¶ Unguentū pbatum ad albuginem
oculorum. ℞. aloes ro. distēpara cū vino albo. ¶ Al. deco
ctio rad. beto. prodest si laues. ¶ Al. ℞. apium maratrum
rutam leuisti. succum borum mitte insimul cum lacte mulie
ris vnge. ¶ Al. lachrymis maculis et pannis. ℞. thuris. ℈. j.
amo. fellis leporis vulturis cartui maratri an. ℈. j. auripigmēti
ʒ. ij. nitri. musci. an. ℈. ij. camphore. ℈. j. tempera cū lacte mu
lieris vel vino albo. ¶ Al. ad pannum cum vitello cocto po
ne lachrymas stringit. frondes hedere. ij. cum melle desuper
pone. ¶ Al. aquam restringens maculas et sanguinē tollit.
℞. citoniorum gra. ordei tritici an. ʒ. c. croci tere ponantur in
aqua die ac nocte cola et mitte in oculum. ¶ Musa valet ve
tustis vulneribus palpebrarum. ℞. aluminis myrrhe an. ʒ.
iij. aloes. ʒ. viij. croci calcanti. i. floris eriscorij maligrana. an.
ʒ. vj. terenda teranē et in vino commisceantur et seruentur
in vase ereo. prodest ad turbos et ad oculos quibus caro su
peruenit: et ad fistulas que secus oculos fiunt: et vichs co
rum; et si necesse fuerit misceatur mel. ¶ Al. valens ocu
lorum caligini lachrymis et arsure. ℞. mirobala. corticis ma
ligranati zinziberis ceruse, eris vsti ana. ʒ. v. fac pulue. ¶ Ca
taplasma ad oculos inflatos qui dormire non possunt. ℞.
adipis anseris suc. strigni et myrrhe ana. infusa linteola ocu
lis superpone. ¶ Unguentum ad albulam et ad pannum.
℞. saponis vsti mel cum aqua anella. in oculum mitte tres
guttas. ¶ Al. caligini. ℞. aloē et mel et paucum vinum albū
in aquam mittantur die vna in matutinis in oculum cū pen
na mitte super hederam et centauream cooperiendum et
in vase ereo reseruetur. ¶ Al. ad pannum. ℞. tartari os se
pie. idem faciunt succus hedere terranee: succus sambuci et
litij. ¶ Al. ℞. litij dragaganti aloes ana. ʒ. j. plumbi vsti. et
loti. ʒ. j. olei aceti ana. ℈. j. auripigmen. ʒ. j. facit ad oculos sca
biosos grossas palpebras suffocationem oculorū et qui ver
mes habent. in vase vitreo ponatur et sero in oculum indu
catur. ¶ Al. piperis salis sinapis stercoris galline ana. ʒ. j.
succe herbe granarie guttas tres mel mitte quod sufficit
pulue. pone in vase vitreo cum penna misce et mitte in albu
lam vbi sang. adest. ¶ Ad oculorum dol. et caliginem: folia
ordei cum rore suo collige et tunc in mortario marmoreo. po
ne: tere et exprime per linteolum mundum: et mellis quan
tum sufficit misceatur et cum penna mitte. ¶ Al. ad leuco
mata. i. albulam fel testudinis cum melle iunctum multuꝫ
prodest. ¶ Ad caliginem. ℞. celido. suc. feni. an. ℥. ß. balsa
mi. ʒ. ij. fellis, vultur. coclear. j. rute agre. ro. coclearia. ij. mell
attici. ℥. j. tere. ¶ Ad duriciē palpebre et ad pilos ocul: fel ca
prinum cum melle mixtum mire prodest. ¶ Quidam cro
cum et myrrham piper et mel admiscent superpositum igni
donec coquātur. His quib9 pili in palpebris contrarij sunt
euulsis et abiectis succo basilice illinito: donec marcescant.
¶ Ad caliginē oculorum. ℞. feni. rad. cētauree mino. i aqua
cocta sepe oculos foue. probatum. ¶ Ad lachrymas robo
rem ardorem sanguineū. ℞. albumina ouorū quattuor po
ne in concha erea vel caldario: et de bono vino albo. iij. co
zas: salis cōis totidē fac globum et claram: pone in loco mun
do vsq; ad dies nouem: cola et qđ exierit in vase vitreo vel
ereo: et cum penna mitte duas guttas in oculos iacentis su
pine. probatum est. ¶ Ad idem. ℞. gario. absin. turbith mi
robalani citrini kebuli indi bellirici emblici. an. ʒ. iiij. carpob.
xilob. spice squinan. casie. masti. eup. polip. coloquin. ana. ʒ.
iiij. prodest visui. ¶ Diemartū prodest emoptoicis et omni
punctioni interiori fluxui sang. superioris phthysicis disnio
sis et dissint. pdest. ℞. libani. ℥. ij. amidi. ℥. iiij. simphiti. ℥. iij.
ematitis. ℥. j. boli. ℥. vj. san. draco. ʒ. iij. ro. ʒ. iiij. opij. ʒ. ij. mell
qđ sufficiat: et inde medicetur. ¶ Diagragūmi faciens ad tus
sim pectorum pectus strictū: et vocem clarificandam. ℞. dra
ga. gūmi an. ʒ. xx. spodij amidi masti. an. ʒ. ij. confice cum siru
po al. calidis: et frigi. cū melle. ¶ Diaspmaton ad tussim stri
ctumq; pectus cum calidi. ℞. cucu. melo. citru. an. ʒ. xx. cocta
norū. ʒ. j. draga. gūmi. an. ʒ. x. confice cum sirupo. ℞. penidi.
ʒ. iiij. amidi. ʒ. xx. zucca. lib. j. cum. ℥. vj. spume psilij: da. ʒ. iiij.
¶ Experimentum ad impregandum mulieres. ℞. spice. ℥. j.
casie. ℥. ß. kebu. ℥. j. cuscute. ʒ. j. ro. masti. an. ʒ. iiij. piretri croci
ana. ʒ. iiij. carde. ʒ. ij. carda. ℥. ß. sambuci. ℥. iij. huiusmodi pul
ueris cū. ℥. iij. mellis: quarta pars hmōi puluis temperetur
cum. ℥. j. aluminis: et misceatur quarta pars de his accipe. ℥.
ß. et de. iiij. in. iiij. diem ad bal. faciat. ¶ Electuarium herme
tis curans quendam senem ex diuturnis tussibus nimijsq;
hu. a capite descendentibus frigidisq; ventis perflantibus
℞. passi munda. ʒ. lxxx. ficus sic. ʒ. xx. liquiri. ʒ. xx. calamē. capil
lorꝫ ve. ysop. prassij amo. anisi an. ʒ. x. coque in. vj. lib. aque ad
iij. et cola. tantūdē mellis miscēs: iterū coque ad spissitudinē
deinde amigdaꝝ dulciū et amararū pinearū penid. se. lini assi
anisi singulorum. ʒ. x. croci masti. carda. an. ʒ. iiij. fabarum pol
linis. ʒ. xv. pulnerizentur: et cum superiori confectione tem
perentur: da. ʒ. iij. ieiuno. ¶ Electuarium sanans defectio
nem stomachi et epatis: indigestionem ex defectione dige
stiue existentem: ventositatem inflationem malum ructatū
vomitum colorisq; corruptionem rugitum et similia. ℞. iu
subarū mastics spice cinamo. squinan. absinth. costi ana. ʒ.
iij. endiuie maratri anisi cubebe ligni aloes carpobalsami
xilobalsami croci asseri ana. ʒ. ij. sandal. berbe. an. ʒ. iij. ro. ʒ. x.
zucca. duplex pondus: aque rosacee. ℥. vj. succi endiuie. ℥. vj.
coque zuccarum ad spissitudinem mellis et pulueres tem
pera.

Pilule ad tussim probate. ℞. mirte. castorei. galbani. dragag. opij. stor. ana. ʒ. j. croci. ℈. iij. ¶ Electuariũ valens ad ventositatẽ inferiorem. indigestibilitatem ꝛ vomitum stomachi. ℞. kebu. indi. añ. ʒ. x. bell. emblu. añ. ʒ. vj. ro. ʒ. vj. pulverizata cũ oleo rosacco fricentur: deinde adde masti. cinn. manne anisi spice squinan. añ. ʒ. iij. calami aro. ligni aloes reu. gario. cardã. cube. macis caride assari casie. croci añ. ʒ. iij. fac pul. tunc accipe triplex põdus zucca. coque cum suc. gra. endi. ꝛ marant: singuloꝛ. ʒ. vj. ad mell. spissitudinẽ tẽperabis. ¶ Electuariũ ꝯveniẽs iuveni cholerico stiptico habẽti dolorẽ in capite appetitꝰ defectionẽ sitim ꝛ siccitatẽ: nec catartica sumere valebat. ℞. viol. manne zucca. añ. ʒ. x. ro. suc. liquiri. cuscute cuscu. añ. ʒ. v. masti. scam. dragagan. añ. ʒ. ij. croci. ʒ. j. tempera cũ sirupo prunoꝛ: da. ʒ. iiij. cum aqua in qua cocta sunt pruna. ¶ Sirupus qui ꝓfuit cuidã iuveni qui patiebatur calorem de cholera ru. siccitatẽ ꝛ consipationẽ appetitꝰ defectionẽ ꝛ nimiã siti ꝓpter nimiã aquã quã emisit. ℞. oxife. ʒ. c. prunoꝛ iuiub. añ. c. viol. cuscute añ. ʒ. xx. ro. boragi. scithe añ. ʒ. x. oĩa in. xx. lib. aque ad. iij. coque ꝛ colatis mitte suc. maligra. ace. endi. amboꝛ lib. singulas zucca. lib. iiij. fac sirupuz da. ʒ. j. cũ ʒ. iiij. aque. ¶ Sirupus expertus in quodã iuvene pa. cal. in epate ꝛ stomacho sitim acutam et incensionẽ unde accidit ei nimius vomitus sitis et angustia. ℞. mirtilloꝛ. ʒ. xx. sand. al. sumac balsami berberis spod. añ. ʒ. xl. mespil. ʒ. ß. omnibꝰ in xx. lib. aq̃ coctis ad. iij. ꝛ colatis adde suc. maligra. ꝛ maloruz vvaꝝ agrestiũ. añ. lib. j. zuc. lib. v. fac sirupũ. ¶ Sirupꝰ expertus in quodam iuvene qui habebat calorem ꝛ sitim de acumine cho. incẽse stomachi ꝛ siccitatẽ oris. ℞. oxife. ʒ. xl. ro. ʒ. xx. pruna. c. se. citoñ. dragagan. spod. añ. ʒ. ij. omnibus in. vj. lib. aque ad mediũ coctis ꝛ colatis mitte lib. j. suc. maligra. ace. zucca. lib. ij. coques ad perfectionez quẽ ꝯdies cum. ℈. j. camphore da. ʒ. j. cum. ʒ. iiij. aque frigide. ¶ Al. valẽs calidã naturaz pa. ex adustione cholere et sanguis ebullitione proluitq; in pestilentiali tempore epati ꝛ varijs desudatioĩbꝰ ne appareant repugnat: apparere incipiẽtia prohibet ne multiplicẽtur. ℞. pruna iuiub. sebest. añ. c. omnia in. iiij. lib. aque coque ad medium ꝛ colatis adde lib. ß. suc. maligranati ace. ꝛ. ʒ. iiij. rodostomatis ꝛ. ij. lib. zucca. fac sirupũ quẽ ꝯdies cuz ℈. j. camphore da. ʒ. j. cum frigida. ¶ Al. probatꝰ in quodaz iuvene pa. in stomacho phlegmaticam frigiditatem ventositatem circa omnia viscera se moventem: emorroy. cum inflatione ꝛ rugitu: oxiremiam. i. vomitum acetosum et cholericum ab oxi. qđ est acetum: ꝛ remos qđ est vomitꝰ: livorem cutis abundantiam crudorum hu. ℞. mirobala. indi. kebu. bell. añ. ʒ. xv. pulverizata cum oleo et butyro temperentur: deinde accipe zinzi. calam. masti. maratri gario. anisi. añ. cuz sufficienti melle tẽperabis da. ʒ. ij. ieiuno cum calida. ¶ Electuarium propter quẽdam senẽ cui phlegma ꝛ cho. ni. dominabatur frigida ꝯtinua titillatio multitudo oblivioĩs emor. qui reputabat minꝰ certorũ curationẽ. ℞. zinzi. calam. masti. anisi thimi galã. cina. añ. ʒ. x. apij ciperi ameos squinã. casie. folij calami aro. añ. ʒ. v. spice carda. cube. piretri. piperis añ. ʒ. iiij. croci costi thuris cordu. casto. celti. casie. cimi. ana. ʒ. iij. mellis quantum sufficit: da. ʒ. ij. vel. iiij. ieiunis cum calida.

¶ Finitur decimus liber practice: ꝛ obinde totum volumen pantechni ysaac.

¶ Viaticũ ysaac: in septem partitũ libros: quod Constantinus aphricanus: montis cassianensis monachus latinum fecit (ut pleraq; alia ipsius opera) sibiq; id arrogare non erubuit.

¶ Prohemium Constantini.

Quoniamquidem ut in rhetoricis ait Tullius: omne inquit expetẽdũ vel ꝓpter se vel aliud vel propter utrũq; expetitur. Quidã vero medicinã ꝓpter sese expetendam autumant: utpote qui principaliter expetũt theoricam. Quidam etiam ꝓpter aliud: ut qui artẽ nõ ꝓpter artem: sed propter secularẽ dignitatẽ insectãtur. A quibuscũq; studẽtibꝰ sibi ꝓpter utrũq; in ea allaborat. Unde ego Constantinꝰ aphricanꝰ mõtis cassianẽsis monachus: cõmuni utilitati inserviẽs: studui unicuiq; horũ ad velle suũ satagere. ꝓpter se enim: ꝛ ꝓpter utrũq; artem querẽtibꝰ litteratioribꝰ ꝛ provectioribꝰ liber pãtechni a nobis est prepositꝰ in quo primi theoricã: secũdi theoricã ꝛ practicã habeãt. verũetiã ꝓpter aliud ad pficuũ q̃stus festinãtibus: q: in illius magnitudine forsan tediosi esse videntur: huiõi cõpatiẽs quoquo modo me vix exinanitũ formam servi accipiẽs simplicitatis. Qui tñ si huic libro studiose acquieverint: nõ male succedet eoꝝ experatijs. Infirmitates enim hic primitus diffiniuntur: signa eorũ postmodũ adhibentur: curationes ilico subsequentur. Sapientiã igitur inter pfectos loqui destinavimus: lac etiã sugẽtibꝰ: fomẽcula nõ crustam subministramꝰ. Quem nostrũ laborẽ si qui dente canino corroserint: in nugis suis inveterati torpescere ꝛ dormitare sunt dimittendi. Nostrũ aũt nomẽ huic opusculo apponi cẽsui: q: quidã hoꝝ alieno emulãtes labori: cũ in eoꝝ manus labor alienus venerit: sua furtim: ꝛ quasi ex latrocinio supponũt noĩa. Viaticũ intitulavi: ꝛ p̃ pravitate sui neq; laboriosus: neq; tediosus est intuẽti. Liber totus in. vij. libros dividitur: quoꝝ in principio posui capitula: unicuiq; tñ postea libro p̃ponẽda: ut cuz quis querẽs aliqua per sui singula allaboraturus esset voluminis: modo in initio habeat in quoto ꝛ quo libro inveniatur.

¶ Liber primus de capitis ꝛ cerebri agens passionibus: et earũdem curis. xxvj. complectitur capitula.

¶ De allopicia. Capitulũ. j.

Capillus ex grosso fumo et calido nascitur qui ex igneis et incensivis est humoribus: quo crescente fumo: crescunt capilli: utpote ab ipso nutriti: hunc fumum qui perdiderint ꝛ capillos perdunt pro qualitate ergo fumi erunt capilli: utpote in herbis videmus ex terre humore vel siccitate arescẽtibꝰ et perecũtibꝰ vel augmẽtãtibꝰ. Qui fumꝰ si oĩno nõ fuerit pereũt oĩno capilli ꝛ fiunt calvi: quibꝰ q: nulle medicine ꝯveniũt: iã nõ amplius come crescere pñt. ¶ Si aũt fumus non ex toto amittatur: sed solũ ex aliquo humore inficiatur: infirmitas quedam nascitur q̃ allopicia nominatur. hic autem morbus: ideo allopicia dr: q: vulpes que grece allopide nuncupantur: hoc sepe patiuntur. ¶ Ex colore cutis loci ipsius cognoscere poterimus ex quo humore hec passio oriatur. Si enĩ cutis citrina et calida et sicca sit: nõ dubitamꝰ ex cholera ortã esse rubea: Proinde huic humori medicabimur ex subscriptis. s. viol. mirobala. citri. scamon. absinthio coctis in aqua: et his similibus. ¶ Si rubei coloris: ex infectione sanguinis esse cognoscimus. Deinde si etas tẽpus vel virtus patiẽtis permiserint: venã cephalicam dextri brachij minuimus et sanguinem extrahimus sm vires patientis. post hoc potiones refrigerativas damus et sanguinẽ evacuãtes ut sunt hec: manna: oxifenicia: pruna: iuiube: viole: sebesten: casiafistu. et similia. ¶ At si niger locus fuerit et velut plũbeas squamas emiserit: ex cholera nigra ortaz esse credimus. hũc hũorẽ expellimꝰ aq̃ cocta epithimo pill. stomaticõ: hiera ruf. hiera. G. hieralo. ꝛ his silibus. hec oĩa bibe cum aqua epithimi. ¶ Si v̂o locus erit albꝰ: ꝛ mollis: ꝛ ex eo humor velut oleũ exierit: cognoscimꝰ ex phlegmate infecto nasci. cui medẽduz est ex subscriptis. aqua cocta: agarico. stomaticõ. hiera fortissima. G. theodoricõ in q̃ nux muscata sit ꝛ ceteris silibus

¶ Gargarismos faciemus ex oximelle ⁊ aqua calida: puluerē hierepigre adiūgētes. Uomitū ꝓuocemꝰ cū oximelle: cui admisceamꝰ aquā cum aneto ⁊ sal gēme: ⁊ silibꝰ. his em̄. G. pigrā ꝓdesse se expertū testatur: adiungēs ibi medicamina ad deponēdos malos humores: ex quibus oritur allopicia. ¶ Postq̄ humorē ablatū cōperiemus: ad excludēdā putredine poris inclusam allaborēmꝰ. vnguenta igitur lenia adhibeamus et radamus caput cū nouacula vel psilotro: diligenter cauētes ne per hec cutis rumpat. In primis igitur nisi caput dolet radimus: postea illud pannis extergimꝰ nimis asperitate vel mollitie carentibus. G. testat si post fricationem cutis mediocrē citius rubuerit celerius posse sanari. si vero non: tardius. ¶ Medicabimur autē sic. si ex calido fit humore totū caput per loca scarificemꝰ ita q̄ sanguis exeat: et ex auellanarū assatarum et castanearū et amigdal. testis puluerē superaspergentes leniter inducamus: ex similibus loco prius illinito cum melle: sicut ex puluere caprini stercoris et vngularum caprinorum cum aceto: deinde caput cum hmōi rebus lauet q̄bus furfura ex calore nascentia purgentur. ¶ Si ex frigido humore patiat: similiter caput radimꝰ et scarificatur vsq̄ ad sanguinē simul cū sanguine ⁊ allio pistato inungimus: quo adhibito euforbiū cū oleo laurino vel simplici distemperantes illinimus. Radix quoq̄ canne vel nasturtiū in puluerē redacta et oleo mixta prosunt vel spuma marina: quibus q̄dam admiscent sal nitrum: et cum oleo amigdalino amaro: vel ficus folia puluerizata cum oleo et aceto mixta ꝓ vnguēto adhibeamꝰ: vel fimum colūbinum simul distēperatū. Amigdalas quoq̄ amaras cū corticibus suis incensas melli admiscemꝰ et caput inungimꝰ. Pigam. cum aceto vel eius sperma. helleborum albū vel nigrum: vel mirrā puluerizatū et cum horū pulueribus locū illum aspergito: prius tamen panno aspero fricato: coloquintide pulpas: staphisagriā fimum soricū: et thus: quodlibet horū et cū aceto forti mixtū pro vnguento illinendū est. Alij admiscent helleborum album. Sinapis quoq̄ vel nasturtij semē an̄. ʒ. j. cum aceto tēperatus line ⁊ inunge. Diascorides dixit castanearū teste incense: ⁊ cum vino mixte ꝓsunt infantibꝰ vt capita mundētur ⁊ capilli nascant: neq̄ allopitia oriatur D. testatur supercilijs prodesse si laudano cum vino et oleo myrtino distemperato inungātur. Similiter condisi puluerizatus et cū aceto temperatus eisdē supercilijs prodesse videt. Omne fel prodesse isti passioni videtur. idē Diasco. testatur. ¶ Super oīa hic cōsidera oībus supradictis vnguētis propter austeritatem mitigandam ceram vel cepum seu aliquod vnctuose humectatū: vel oleum calidum anetinum siue laurinū est inungendū: ⁊ oleū pentadacti. aut oleum de camomilla: et vt barbe libere nascātur supradictis est vtendum. Unguētū ad has res ꝓbatum. ℞. euforbij spume marine. fimi colūbini an̄. ʒ. iij. hellebori al. seminis rute agrestis corticis auell. spice nar. caphie: nasturcij an̄. ʒ. j. et ß. fac puluerem et cum vino coque vel oleo rosaceo: vel anetino: vel cū oleo laurino distempera ⁊ caput inunge tota nocte inunctū dimitte. Sequenti vero die meminens cum aqua lauandū vbi fabe vel blete sint cocte vel lauatura furfuris: quod sepius est faciendum.

¶ De capillis cadentibus. Cap. ij.

Capillorū amissio non eadem passio est que et superior: est enim minor et nō sic subita. Est autem multiplex: fit em̄ aliquando propter abstinentiā cibi cum fumus ad sua loca transire non possit: ex quo fumo capilli dicti sunt vegetari. aliquando ꝓpter infectos humores: sicut solet euenire diu patientibꝰ infirmis siue leprosis: aliquando fit ex poris clausis ꝓpter soliditatem cutis: aliq̄n ex eisdē apertis. ¶ Qd si ꝓpter abstinentiam cibi eueniat: ducendus est ad balnea temperata et cibi mediocriter dandi: ⁊ ab oībus salsis abstinendus: cui iniungēdum est vt oībus vtatur his quibus humor tēperatus radices attrahat pilorum. Sepius ergo vngamus oleo laudanino et yrino. Si fit propter poros ex soliditate cutis clausos: vngamus oleo ex amigdalis incēsis amaris: vel ex oleo ex semine radicum oleo laurino vel camomillino. Si vero ceciderint incessanter: scimus quia ꝓpter apertionem pororū est. vnde oleo quod stringat vngimꝰ. s. rosaceo: myrtino: folijs oliue puluerizatis: succoq̄ foliorū eiusdē arboris cum oleo rosaceo vel myrtino tēperatis. Item folia myrte incensa tēpera cum oleo rosaceo ⁊ caput vnge. velociter crescunt capilli ⁊ stringit poros. Aliud. tolle folia de albacalcadra. i. canna incende ⁊ pista ⁊ tempera cum oleo myrtino et vnge caput: inde capilli nascunt et crescunt. Itē succus myrte ꝓdest si caput ex eo lauet. Lini semen cū radice sua incensum: ⁊ sisameleon admixtū iuuat si caput vngat: silr nigelle vste ⁊ cū aqua mixte ꝓficiūt. Item folia capparis pistentur et cum femineo lacte ꝓsunt. Item cinis radicis cāne combuste et cum oleo myrtino temperatus iuuat. Jo. damas. qd dicturi sumus prodesse testatur. ℞. corticū auellane incense. ʒ. iiij. absinthij galle. ana. ʒ. ij. aluminis. fu. foliorū canne. siccorum. an̄. ʒ. iij. seminis myrte. ʒ. v. fac puluerem ⁊ tolle. ℥. ij. de oleo myrtino coque et vnge. Aliud tolle laudanū. absinthiū ossa dactylorum: et his omnibus incensis ex omnibꝰ equaliter fac puluerem: ⁊ in panno leniter colligēs impone ī oleo per dies. viij. inde locum sepe inunge supradictū. Aliud radicem celsi. ossa dactylorum incensa ⁊ puluerizata cum succo myrte tempera et locum vnge.

¶ De pressura ⁊ asperitate capillorū. Cap. iij.

Nascitur et alia passio in capillis id est siccitas que iuuenibus calidi corporis propter calidum fumū et siccum caput ascendentem euenit: aliq̄n etiam ex capillorū negligentia: si non vngant vel pectinentur. ¶ Unde medicamina frigida q̄ ascendentem fumū reprimere possint adhibeantur vt sunt h. aqua cocta de oxifenicia viole. mirobal. citrini. pruna: iuiube: vel aq̄ de cassiafistu. et similibus. ¶ Si tempus vel etas permiserint venam cephalicā incide: aut detur de sirupis frigidis vt extinguatur calor. frigidis et optimis cibis pasce. s. cucurbita: portula. atriplice: pullis galline: perdicibus vel silibus. Calore extincto locū inunge psilio aque infuso ⁊ moto vt ad spissitudinem veniat. Inunge oleo viol. aut ros. aut nenufa. et suppone loco inducēs ꝑ vnā noctē panno: postea laua cū aqua cocta: silr facies ex citoniorū seminibꝰ: vt psiliū: si succo cucurbite infuderis frigidius erit. Silr ⁊ aqua in qua ordeū per noctē missū fuerit ꝓdest. Sepius quoq̄ oleo rosaceo vl violaceo vngatur et pectinet. Folia sisamivindis pistata et cocta cum aqua caput inde lauetur et pectinetur: aut cū supradicto oleo misce: ⁊ caput inde laua. Capilli quoq̄ qui ex fumo cholere rubescunt sic medicent. semen lini. ℥. iij. coctum in. iij. lib. aque quousq̄ ad. ij. lib. redigantur et optime coletum: caput inde lotum: deinde balneo purgatum ⁊ oleo violaceo perunctum prodest.

¶ De canis ⁊ ipsis pilis tingendis. Cap. iiij.

Cani ante tempus nascunt ex phlegmate qd ex stomacho exit vel capite. Inde physici monēt. Si caueres velis ne nascātur tibi pili cani: phlegma purgantibus vtaris: sicut hierapigra: hiera fortissima. G. theodoricon: pilulis cochijs: ⁊ pilulis his ℞. pulpe coloquintide turbith: sticados: absinthij: aloes: salis gemme: scamonee pōdus equale: feniculi: se. anisi petrosilini: se. hellebori nig. zinzi. piperis nigri ana. ʒ. ß. vel. ʒ. j. pulueriza ⁊ tēpera cū succo absinthij: dacq̄ pondus. j. solidi: vel theodoricō vel pil. ex aloe: mastice: ⁊ similibꝰ cōfice. vomitū prouoca: frequēter ieiunes. frequēter balnea. et silr gargarismata valent de sirupo acetoso ⁊ silibꝰ. ¶ Si iā nati fuerit subueniemꝰ vnguētis: si vero nigros facere volueris: de alcāna et cortice fabe atq̄ galla puluerē fac et cū succo blete tēpera. Aliud. tolle galle. ʒ. v. cum oleo ro. incense alcanne. ʒ. iij. eris vsti. ʒ. ij. salis armoniaci pensi. ʒ. j. fac puluerē tēpera cū aqua calida vnge et folia blete suppone. Aliud pone alcānā recentē in aq̄ calida ⁊ postq̄ emollierit moue: vnāq̄ phialā aceti ex vino nigro appone sup ipsā alcānā: ⁊ cū aqua ro. coque ꝑ triduū vnge. Aliud pile cypressi ⁊ cortices eiusdē arboris in vino seu in aceto coquant ⁊ inde caput lauet. Si volueris facere rubeos: lupinos nitrum in puluerem redige et in aqua calida repone: ⁊ ꝑ. v. dies ibi dimitte: et laua caput inde. Aliud feces vini cocti incēde ⁊ gūmi hedere: fac pulueres tēperans cū oleo squināttico ⁊ vnge. ¶ Si molles ⁊ subtiles facere

facere volueris: ex puluere nitri ⁊ ordei ⁊ spume marine con fice: ⁊ cū aqua calida laua: aut cū succo malue aut blete: aut cum nitro: aut cū farina ciceris vel lupini: aut cū apozimate coloquintide: aut cum felle taurino vel aloe: cū succo mirte sed tn̄ prius lauet caput cū oleo violaceo. Cōfectio valēs ad capillos subtiliādos. Accipe cucumeris agrestis vsti ⁊ tē perati cū oleo: nigelle vste cū sepo lupino vel vrsino tēperate capillis creduntur pficere. ¶ Quod si volueris ne pili nas cātur in capite vel in alijs locis: vngātur sanguine testudi nis aut rane: vel de ouis formicarū cū oleo ꝯfectis i quo coct⁹ est citius vngendi sunt. Silr vngēdus est cū iusquiamo opio ⁊ sitibus. ¶ Aliud ad faciēduz crispos. ℞. calcis. ℥. j. litargi ri: emblici: galle. an̄. ʒ. ij. fac puluerez: ⁊ tēpera cū succo mirte deīde vngātur ⁊ ligētur cū filo: deīde scda die vngātur: ⁊ tri bus diebus dimitte eos: deinde lauentur cū aqua: vbi alcā na et huiusmodi cocta sint.

¶ De furfurib⁹ in capite nascētibus. Cap. v.

Urfura capilloꝝ vilissima faciūt dānatūs vt ex capi te eos eruāt: sūt aūt albe squame grani furfurib⁹ simillime: q̄ ex duabus causis fiunt: vna ꝓprie ex cerebro exit. altera ex fumo cuiuslibet humoris ca put ascēdentis. ¶ Curentur aūt sic ex cōtrarijs. Si ex calidis sint: dam⁹ frigida. Si ex frigidis calida. Dein de ex his capita sunt lauāda. s. farina ciceris cū succo blete. ⁊ folia sisami pistata tēperata cū succo blete purgāt furfura ca pitis. malue succus cū aceto idē facit. Itē mirta si coq̄tur cuz succo blete purgat furfura capitis. R. dixit succo folioꝝ sisa mi si caput laueris furfura ejcis: mollescūt: ⁊ elōgātur capil li. succus malue ⁊ blete idē faciūt. Silr fenugrecū in aqua co ctū iuuat si capillos inde laues. Aliud mitte. ij. lib. furfuris in aq̄ cali. p diē ⁊ noctē integrā vt furfur tm̄ opietur: ⁊ fortiter cū manu motū in manu collige: cui⁹ succū exprimēs tātūdez aceti iūges: deinde coque ⁊ laua. Al. ℞. mirobal. citri. corti cis. ℥. x. pulueriza. ⁊ cū succo solatri tēpera ⁊ inde laua. Si pa tiens frigide nature fuerit: pulueres lupini ⁊ fenugreci acci piātur: ⁊ hec oīa simul cū aceto pistētur: ⁊ caput inde lauet. Item aquā lupini ⁊ fenugreci cū succo blete tēpera: ⁊ cum oleo yrino vnge. Aliud nitrū fel caprinū ⁊ succus blete cōmi xta iuuāt. Fel arietis vel bouis cū nitro. ⁊ fel caprinū cum ni tro mūdificāt caput ex furfure: si ex frigida fuerit natura.

¶ De pustulis capitis. Cap. vj.

Pustule in capite nascuntur ex nimis calidis hūorib⁹ vel ex infecto phlegmate. Necesse est ḡ vt primum humorē ejciamus: post raso capite vnguēta adhi beamus. Frōdes cipssi ⁊ eiusdē arboris pillas: frōdes tama risci: bellirici: emblici. de quocūqꝫ hoꝝ volueris fac puluerez ⁊ tēperās cū oleo ⁊ aceto vnge. Aliud. ℞. litargiri: ceruse: suc ci hypoq̄stidos. an̄. ʒ. iiij. zuccari. ʒ. iij. gallie muscate. ʒ. j. gūmi arab. dragagāti. an̄. ʒ. ij. puluerizata tēpa cū forti aceto: post ea iūge cerā albā: oleū ro. ⁊ fac vnguētuz. Aliud. ℞. ceruse. ʒ. vj. litar. cere al. an̄. ʒ. iiij. sulphuris viui ⁊ nitri. ana. ʒ. vij. oleū ro. quātū sufficit. Aliud qd̄ Ariton affirmauit valere si nascā tur ex phlegmate. ℞. litargi. rutā siccā vel viridē pulueriza ⁊ tēpera cū oleo ⁊ vnge. Aliud. ℞. cortices maligra. acatia: galla puluerizata tēperētur cū aceto ⁊ vngatur. Aliud. tolle ramos ficus ⁊ frōdes virides: ⁊ cū aqua pista quousqꝫ efficia tur sicut medulla ⁊ vnge. Si passio fuerit diuturna vice aq̄ acetum pone. Si noua: aqua loco aceti vtere. Si fuerint vul nera oleum ro. ⁊ albumen oui apponas. Aliud: tolle amigda las amaras. mūdifica cum aqua calida ⁊ pista vt vnguētum fiat: rasumqꝫ caput inde inūgas.

¶ De fauis. Cap. vij.

Aliud genus scabiei sustinet cutis capitis forami na habēs minuta: vñ lues egreditur quasi mel: ⁊ ideo iste morbus appellat fauus: q: sicut mel ex fa uo: ita lues exprimitur. nascitur ḡo ex phlegmate salso. Opti mum vero est primum humorem purgare cum hierapigra: cū hiera fortissima galieni: hiera rufi. stomaticō theodoricō Margarismū ex calidis facies quo phlegma depellat. Laue tur caput cū aqua in qua cocte sint lentes: ro. mēta: als mir ta: post hoc vnguēto subueniemus. ℞. litargi. vel chartā in censam bombicinā cuz aceto tēpera ⁊ vnge: vel olibanū cum aceto pone. Aliud. ℞. tartari. i. fecis vini nigri. ℥. j. cū calcis vi ue. ʒ. ij. ⁊ cū aceto tēpera. Subtrahe cibū qui phlegma faciat crescere. Aliud litargirū hypoquistidos tēpa cū aceto. Naz acetū forte phlegma necat. Caput radat ⁊ scarificetur ⁊ laue tur cū aqua vbi cocta sint mēta: als mirta ro: ⁊ vngat supra dictis vnguētis. Aliud. litargiriū: cathimiā auri tēpera cum aceto. phlegma purgat. herba vitri cū aceto pistata: loca inū gantur.

¶ De tinea. Cap. viij.

Semotim i cute capitꝭ scabies vel carbūculi nascūtur ⁊ nata immiscētur: als nimis crescūt vel inuiscātur. Nascūtur aūt ex cholerib⁹ incensis ⁊ ex putrido san guine: fit autem pruritus nō modicus: de quo pruritu quasi squame nō modice: sed maiores nascuntur siue delabūtur. hoc sepe euenit infantibus ꝓpter supabūdātiam sanguinis ⁊ molliciem cutis. His vero primum cibos noxios ⁊ calidos subtrahimus: ⁊ humore nociuo sublato vnguēta adhibem⁹. Si lactēs fuerit q̄ nō possit recipere medicinā: incidimus re trorsum auriculis ambas venas: ⁊ ex sanguine subtracto fit calido vngimus. nutrici ḡo malos auferim⁹ cibos: ⁊ succos scariole ⁊ feniculi atqꝫ zuccari potādos dam⁹: infanti quoqꝫ caput radētes tali vngimus vnguēto. ℞. litargiri ceruse. an̄. ʒ. iij. pulueris sarmēti trocisci memithe: gummi arabi. galle pōdus equale: pulueriza: ⁊ cū oleo ro. ⁊ aceto tēpera ⁊ vnge. Itē tolle galle nō pforate. ʒ. x. amigdalaꝝ amaraꝝ cuz corti cibus. ʒ. v. tēpera cū aceto ⁊ vnge. Itez galle nō ptusate. ʒ. v. vrine tauri: aceti. an̄. phialā. j. fac coquere vsqꝫ quo spissentur ⁊ facias vnguētum ⁊ inde vnges illū. Aliud: medullam semi nis bombacis pista: ⁊ cū aqua ro. tēpera aut cū aceto ⁊ mit te ad solē: ⁊ vnge caput. Item litargiri: boli: ceruse. an̄. ʒ. ij. acatie. i. succus prunoꝝ immaturoꝝ: sulphuris argenti viui. an̄. ʒ. j. fac puluerez ⁊ cū oleo ro. ⁊ aceto tēpera ⁊ vnge. ⁊ post ea cū aqua calida laua. ¶ Sternutamēta infantibus tribus diebus facies ex oleo amigdalino amaro binas guttas per vtrasqꝫ infundēs nariculas: ⁊ caput vngam⁹ cum litargiro seu cū cinere argētali tēpera cuz oleo ro. ⁊ vino: hūcqꝫ pulue rem potādum dabis. ℞. spodij: zuccari rosati. an̄. ʒ. ij. gariofi. cardamomi: iuiube. an̄. ʒ. j. gallie muscate: croci orietalis ca thimie argētalis: cāphore. an̄. ʒ. ß. fac puluerez: da infantibus pōdus medij exagij: cū aqua frigida vel cū lacte nutricis.

¶ De pediculis ⁊ lendinibus. Cap. ix.

Sepe pediculi ⁊ lēdines nascūtur in capite vel in to to corpe ex purgationibus: quas natura ejciēs cuz sudore facit inter cutem ⁊ carnē. ¶ Qd̄ si fit in calido corpe hoc vnguēto inūge: argentū viuū ⁊ cinerem nitri cuz aceto ⁊ oleo tēpera: vel litargirū ⁊ argētum viuū cum aceto ⁊ oleo tēpera sicqꝫ inūge. ¶ In frigido corpe hoc vnguento vtere. Staphisagriā nitrū: auripigmētū ru. cū aceto ⁊ oleo tēpera ⁊ caput inūge in balneo. Aliud. helleboꝝ album: sta phisagriā nitrum cū aceto tēpa ⁊ caput inungito in balneo. Itez auripigmēto ru. caput inūge cū oleo tēpato in balneo. Silr acetum cum aqua marina occidit pediculos: ⁊ si deest aqua marina: sal ⁊ aqua cū modico aceto mixta idē facit. Et si post infirmitatē nascātur pediculi fac vnguētuz de gnico. i. semine croci orietalis ⁊ quotidie inūge: ⁊ laua cū aqua mari na vbi cocte sunt rose ⁊ mirte. Aliud: tolle folia pini ⁊ tere: et succum exprime ⁊ vnge.

¶ De cephalea. Cap. x.

Dolor capitis duob⁹ modis puenit: vel ex se ꝓprie vel ex alijs mēbris: sicut a stomacho. Qui n̄ mo do p̄sens: modo recedēs fit: aliūde pculdubio ve nit. vñ Ga. si dolor est in capite nulla certa causa extrinsecus veniēte: hūores collecti pregrauāt sto machum: ⁊ maxime acuti. dolor aūt est in summitate capitis ex regione stomachi. Qui si sine intermissione fuerit: ꝓprie a capite venit: ⁊ ex quolibet humoꝝ quattuor. Si fit ex san guine: calorē patit: in capite grauitatē: in fronte: oculoꝝ ru bescūt vene cū tota facie: ⁊ vene faciei sunt plene: vrina ru. ⁊ pinguis: ⁊ corpus molle: ⁊ pulsus mollis. Si ex cholera rub. infra nares nimiū hȝ calorem ⁊ in lingua siccitatem: vigilie ⁊ sitis nō desunt: ⁊ maior dolor est in dextra pte. Si ex cholera nigra: in sinistra parte erit dolor cū frigore: vigilijs ⁊ grauit tate. Si de phlegmate: sustinet grauedinem ⁊ spūs grauem

retentionem cum querela: et dolorem in occipitio. Galie. in libro institutionum. Nosse oportet caput diuidi in quattuor partes. Sanguis in fronte dnatur: cholera ru. in dextra parte: phlegma in occipite: cholera ni. in sinistra. in quibus modis cognoscēdis medicus operā dabit. ¶ Aliqñ tamen ex calore solis vel aeris dolor est in capite. vñ. G. in lib. de accidenti et morbo. si caput ex aere friguerit: p quasdā venas quasi cataractas intrat q̄ frigoris illius sunt causa: frigus p totum ppellitur corp⁹. Si ex calore solis vel aeris patiatur cerebrū humores ad se ex toto corpe: sicut vētosa attrahit: post qd̄ in vicina mēbra debilia pijcit. ¶ Iste dolor euenit pluribus ex nimio vini potu: vel capitis occasionibus: sicut vulnere apostemate: vel pcussione vel casu. Oportet aūt intueri etatem et egrotātis cōsuetudinem: et vñ dolor natus sit. ¶ Si pprie sit ex capite: cōsiderādum est ex quo sit hūore. Si ex sanguine vel cholera ru. incidatur cephalica: nisi etatis cōtrarietas vel tpis: cōsuedinis et virtutis occurrāt. Si ergo ad phlebotomādum nō sufficiat: scarificemus plena palma ab vtrisq̄ pedis calcaneo. Que vō psunt cholere ru. psunt et sanguini. Que vō phlegmati: et cholere nigre pderūt. Singulis tamen p se sua medicamēta meli⁹ adhibeatur. ¶ Cholerā ru. medicabimur si plusq̄ sanguis dnetur: casiafi. iuiubis prunis: viola. māna: mirobo. citrinis: et filibus. Si vero febris non fuerit: catartica de mirobo. citri. dāda sunt cū. ʒ. j. de hierapigra: que ex aloe loto cōficitur. In febribus sirupuz violaceum vel acetosum et maligranati demus succum: et postq̄ corpus interius mūdificatuz esse certificabitur: caput: man⁹ pedes aqua tepida infundamus: et aqua habeat violas: camomillas: ordeū decoriatū atq̄ rosas. Qd̄ si vigilias patitur papauer adiūgimus. Incipiēte vero infirmitate: oleum ro. cum aceto damus: vel aquā ro. cum aceto: vel oleuz viola. et portula. succū: vel cucurbite succū sup caput infundamus. Unges prorā capitis cū sandalis albis: rosa: cāphora: ordeo que temperabis cum succo psilij: et aqua ro. D. dixit. Si cuz oleo ro. frōtem et tempora vnxeris et opio vel papauere: simplicem dolorem ex calore refrigerabis et dormire facies. Itē dicit: si folia et capreolos vitis tollas: et fortiter pistes et caput vngas. valet ad depellēdos hūores. Sternutamēta puocemus cum succo lactuce et portulace: cucur. oleo vio. cuz lacte mulieris mixto: qd̄ sugat puella: vel cum succo zuccari. Si vigilias patitur: sternutamēta puocamus cum oleo vio. opio vel papaueris oleo: vel violaceo: et similibus. ¶ Si dolor capitis cum coriza fuerit: nullū cataplasma vel epithima apponendum erit: neq̄ aqua capiti infundatur nisi rosacea vel salicis: vel portulace: vel cucurbite: qd̄ auctorizat Ga. in lib. cataplasmatum: nec sternutamēta: nec emplastra recipiat: nisi humor prius decadat: cibi sint cucurbita: atriplices portulaca bleta. Si nō habuerit febres: pullos comedat colūbaruz: perdices: et similia. ¶ Si ex frigido sit humore dolor: scilz ex phlegmate vel melācholia: pspicimus q̄ iam diximus signa et damus hierā fortissimā Ga. et logodion et theodoricon: pilulas Iohā. dama. vel stomaticon: pilulas de hierapigra: vel faciamus vomitiuū de radicibus cū oximelle: et gargarismum cū hierapigra: sinapi: piretro: et cū oximelle: et distempera cum aqua vbi maiorana: camomilla: et similia sunt decocta. debet lauare caput cū aqua vbi coctū sit anetum: rosmarin⁹: vbi maiorana: camomilla: et similia sint cocta. Ungim⁹ caput melācholicum cū oleo keiri: cum oximelle: amigdalis amaris: cucurbita ama. phlegmaticū vngamus cū oleo sambucino vel nardino: camomillino vel muscellino: Emplastrū imponimus ex gūmi arabico: eufor bio: myrrha croco orientali. Ubi humores defecerint: sternutamēta puocemus cuz succo caulis: blete: camomille: oleo: et similibus. Si post sternutamēta in naribus ardorez sentiat: inūgimus lacte mulieris puerum lactātis. Si nō senserit: nitrum naribus imponimus: et nigellam ac fumum cōdiri Ga. cōfirmat pdesse capiti. Idem facit mente succus si nares et tempora vngamus. sepius ad balnea ire cogatur: cibi sint volatilia calida: cicer coctum. ¶ Hoc modo medicādi sunt qui dolorez capitis ex vētositate grossa incurrūt: a parte opposita si materia nōdum sit collecta: si sit materia collecta a parte infirma. ¶ In dolore ex percussione vel ruina: vel apostemate: cephalicam incide: et sm vires bis vel ter subtrahes. si vires negauerint: potui dam⁹ oxifenciam: prunas: iuiubas: violas: vuas passas: casiamfistulam: mānam: et similia. de his singulis bibat. ʒ. iij. singulis diebus. Aliud succi solatri cocti et colati: casiefistule mundate. ana. ʒ. iiij. cum hierapigra: vel aloe epatico. ʒ. s. Tale cataplasma capiti imponimus. de sanda. rub. succis solatri salicis: viola. farina ordei: et similib⁹. Sternutamēta damus cum succo solatri et lacte mulieris puellam nutrientis. Aliud de sandalis albis et rub. croco: dolor temperatis cum succo solatri. ad bibēdum detur ptisana cum succo maligranati: in aqua salicis bibēda sirupū violatum vel iulep: idest sirupum factum de sola aqua et zuccaro vel gileni iuiube immisceas. Si tumor siue plaga ex sup adictis euenerit: aqua cocta vtere in qua decocte sint lentes: rosa: mirta. laua et vnge cū oleo rosato et albumine oui: odoret cāphoram: rosam: violam: et mirtam: cibos damus cucurbitas atriplices: gallinarū pullos: vitella ouorum. ¶ Si dolor capitis ex stomacho sit et ex hūoribus ibi collectis: sic colligitur. Si nauseauerit et torturam in ventre vel pcordijs passus fuerit: vomitum puocabis. fieri autem nō potest quin cholera vel phlegma pijciatur. Si vero vomitū pro tpe vel ppter dolorez puocare nequiueris: potiones de hierapigra: vel aloes et masticis insimul dabis vel stomaticon et similia. vnges stomachū ex oleo ro. aqua ro. mirte succo. ¶ Si ex calore solis: vnguendum est caput oleo ro. aqua frigida vel aceto. Si vēter vehementer doluerit et ardor fuerit: vnguēdus est oleo ro. portulace succo vel cucurbite: vel sempuiue. Potus erit illi sirupus vio. mali granati succus: in aqua calida pedes imponātur. ¶ In dolore ex frigore aeris: capiti aqua calida in qua decocta sint anetum: rosmarinus: sansucus: mellilotum: p fistulam infundemus vncoli: et caput oleo nardino inūgimus. Sapiētis industrie tanta sufficiāt. ¶ Deinde ordinem⁹ antidota ad hoc vtilia. hiera. Iohan. dama. iuuat dolorē capitis qui vel ex phlegmate vel cholera nascitur nigra: stomachū mūdificat: epar confortat: da fortioribus. ʒ. v. imbecillioribus. ʒ. iij. cū aqua calida: cibi postea sint pulli: pdices: vinum leue. ¶ Antidotum ℞. carpobal. casielignee: cinamomi: alithimi: spice: assari: masticis: iuiube: cubebe: macis: nucis muscate: squināti: gariofili. ana. ʒ. v. croci. ʒ. iiij. aloes epatici lib. j. fac puluerez tēpera cum melle. ¶ Aliud antidotum Io. dama. facit vētositati grosse. visus obscuritati: grauitati totius corporis ppter vētositatem ex phlegmate et cholera nigra. ℞. aloe. ʒ. xv. epithimi: costi. ana. ʒ. v. eufor bij: croci: spice: camedreos. ana. ʒ. vj. gario. ʒ. x. acori: calami aromatici: masticis. aā. ʒ. viij. casielignee. ʒ. viij. xilobal. ʒ. iiij. piperis albi et ni. gentiane: amomi. aā. ʒ. iij aloes epatici: diagridij cocti. aā. ʒ. ij. mellis quod sufficit. da pensum. iij. sol. cum aqua calida. ¶ Pilule Ga. ad phlegma deponēdum et ad oēm grauem fumum caput ascendentem: oculos purgat et stomachum. ℞. aloes: diagridij: coloquintide interioris: absinthij: masticis. aā. ʒ. iij. tēpera cum succo solatri vel scariole. fac pilulas in modū ciceris: dabis. vij. vel ix. ante cibū vel post. ¶ Pilule Ioh. dama. valēt ad mūdificationem capitis et stomachi: accipiatur omni tpe. ℞. aloes. ʒ. vij. masticis. ʒ. iiij. turbith. ʒ. x. ros. ʒ. iiij. fac pilulas in modū ciceris. da. xj. vel. xiij. ante somnuz cū aqua calida. ¶ Stomaticon mūdificās caput et stomachum: valet artetico dolori ex grosso phlegmate. ℞. aloes: turbith: mirobalani citrini: et indi: et absinthij. aā. ʒ. iij. scamonee: coloqntide: bdellij: anisi: epithimi: masticis. aā. ʒ. ij. tempera cū succo maratri: fac pilulas in modum piperis. da. ʒ. iij. cum aqua calida: et sm tpe lapatiuum celebra. ¶ Aliud Ioh. dama. stomachum purgans choleram ru. et ni. et phlegma sine aliqua molestatiōe. ℞. hierepigre: mirobo. citri. aā. ʒ. iij. nitri: agarici: ana. ʒ. ij. turbith. ʒ. vj. salis gēme: epithimi: ameos: anisi. aā. ʒ. ij. scamonee. ʒ. j. tēpera cum succo scariole: et fac pilulas. q. piperis grana: bibe cum aqua calida. ¶ Hiera Ga. de libro decalogi. stomachuz mundat atq̄ caput: immo totū corpus etiā de cholera rubea et phlegmate. ℞. croci: spice vio. absinthij: squināti: xilocasie assari: masticis: carpobal. xilobal. cinamomi alithimi: pōdus equale: aloes quātum sunt cetere spēes: fac pilulas cum succo scariole. sicut piper. pal vt laxatiuum: sicut stomaticon. si phlegmatico addatur coloquintidas: turbith agaricum ap

pone equali pondere. ¶ Pilule auree valentes ad easdem infirmitates: sed tñ leuiores. ℞. aloes. ʒ. iiij. scamonee. ʒ. iiij. coloquintide interioris: agarici: feniculi: petrosilini: masticis: rose. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac pilulas in modum ciceris.

¶ De hemicranea. Cap. xj.

Erebuȝ diuiditur in. iiij. ptes: in lõgitudineȝ ⁊ breuitateȝ: in dextrã ⁊ in sinistrã partem: habetq; lineã mediã: qua vẽtriculi medij differũt. Si in capite aliquoȝ humoȝ ascendat fumus: ⁊ a natura in dextra parte ꝓpellatur: dolor ibi gñatur. Si in sinistra: idem patitur: ⁊ hemicranea vocatur. Quã passioneȝ sic curare disponimus. videndum est verũ sit de calidis humoribus vel de frigidis: qđ quidem intelligitur vt in capitulo de cephalea diximꝰ. Si de ca. fit humore: phlebotomãda est cephalica vena: ex ea pte in qua patitur: ⁊ cũ catartico purgabitur quo acuta chole. ru. deponitur. Sternutatiões sunt faciẽde cum oleo ro. vel viola. ⁊ lacte mulieris puellã nutriẽtis. sternutatio infirmo apponetur loco de coriandri succo: Uniuersaliter purgatio adhibẽda est eadem rõne qua dedimus de cephalea. Si de frigidis patiatur hũoribꝰ: cũ hiera fortissima Ga. hieralog. theodoricon: ⁊ similibꝰ purgabitur. Sternutatio fiet cum oleo nardino vel camo. ⁊ de hoc oleo in ipsa aure: vbi dolor est: parum iacta.

¶ De dolore cranei. Cap. xij.

Liquando craneum cum molestatione magna dolorem patitur nimiũ vt quasi malleationem quãdam infirmus in capite sentiat: nec vocem nec sonitum aliquẽ pati possit: neq; lumen neq; splẽdorem. Et ex cholera ru. cõtingit: vel ex ventositate grossa. si caput debilitatuȝ inueniat. Si ex cho. rub. nimiã percussionem sentit calidã. Si ex grossa ventositate grauitatẽ ⁊ extensionem. ¶ Si ex chole. ru. esse certificabitur: opȝ vt ea purgetur: ⁊ caput leuetur cum aqua vbi papaueris cortices viole ordeũ psilij frondes: ⁊ silia sint cocta. Sternutatio fiat cum oleo ro. ⁊ vio. Si ex nimijs vigilijs patiatur: cũ oleo vio. ⁊ succo papaueris ⁊ lact. sternutatio ꝯficiatur. Epithima capiti est apponẽdum. Sãdali q; cuȝ aqua ro. ⁊ oleo ro. ⁊ silia. Nutriatur cum crisolocãna: portulaca: cucurbita: ⁊ similibꝰ. ¶ Si dolor fit ex grossa ventositate: damus theodoricon. hierã Ga. vel ruffini: hierã pusidos. dabis vnaquaq; nocte ʒ. j. ⁊ ß. de hierapigra vel Ga. pilu. vel archige. hiera. danda est. ʒ. j. ⁊ ß. damus sambuceleon cũ anetino catartico. demus ⁊ pilulas cochias. Caput lauãdum est cũ aqua: vbi camomilla: sansucus: mellilotũ sint cocta. damus ⁊ epithima de aloe: myrrha: croco: ⁊ similibus. Gargarisma de hierapi. cũ aqua ca. ⁊ melle fiat. Sternutationes de musceleon: anetileon: camomilleon: nardileon: balneuȝ fiat frequẽter: a cibis malis abstineat: cimino: aromatibus ⁊ aniso vtatur: in potibus vtatur vino odorifero ⁊ veteri.

¶ De vertigine ⁊ scothomia. Cap. xiij.

Ertigo vel scothomia visus est corruptela: ⁊ subito apparẽt patiẽtibus oĩa quasi volubilia nebulosa seu tenebrosa. ¶ Causa istoȝ nimia est humorum abundãtia cũ ventositate mixta. Humores isti cum ventositate mouentur: vel fumo in capite de quolibet membro sicut stomacho ascẽdente. ¶ Si hec passio in solo fit cerebro: sentit grauitatem in capite ascẽdentem: et sonitum in auditu: corruptionem in odoratu. Vertigo est durabilis neq; dimittit. Si est ex stomacho: sentit abominationem: ⁊ in ore stomachi dolorem: ad tẽpus scothomiã habẽt siue vertiginem ad tẽpus dimittẽtem. hec fit cũ fumus a stomacho ascendit: dimittit cum fumus a stomacho nõ ascẽdit. ¶ Vertigo ꝓprie certificata a cerebro: cephalicã innuit debere phlebotomari venã: ⁊ sanguinem minui quãtum sufficit. si nõ oberit defectio virtutis vel frigiditas aeris: consuetudo tempus ⁊ etas. Damus bis in cura hierãpigram Ga. in qua due ptes aloes: ⁊ vna aromatica: sicut pilulas aureas vel que diximus cerebrum mũdificãtis: sicut hiera. G. ⁊ Iohan. dama. stomaticon: pedes infirmi in aqua calida sunt ponẽdi: a vino abstineãt: caulibus: lẽtibus: lactucis: ⁊ similibus. Si fit ex stomacho scothomia catarticum de agarico damus: vel pilulas de hiera. sirupum de absinthio: cum hierapigra: ⁊ vomitum ꝓuocamus: a cibis abstineant in stomacho inflationem facientibus.

¶ De lethargia. Cap. xiiij.

Erfectio memorie ⁊ facilitas recordationis aĩe substãtialeȝ cerebri puppis stabilitatem ⁊ eius innuit ꝑfectionem. E cõtra hoĩem obliuiosuȝ ⁊ dure intelligẽtie necesse est faciat. Qđ fit cum in puppi cerebri hũores nascũtur phlegmatici qui fere nihil hoȝ ꝑmittũt memorie. Si ex vicino fit tpe cuȝ multa oscitatione ⁊ oris apertione: neq; meminerint os claudere: ex multa phlegmatis frigiditate ⁊ humiditate cum in puppi cerebri superat: ⁊ aiarum spm suffocat: hec infirmitas vocatur lethargia. G. tamen vocat frigidã frenesim: que sepius cõtingit senibus in frigidis ⁊ humidis regionibus. ¶ Si hãc curare velimꝰ: potionem damus caput mundificãtem ex frigidis ⁊ grossis humoribus: sicut theodoricon. pilu. cochias: stomachon ⁊ silia. Hec q; pilule sunt similiter iuuatiue ⁊ valẽtes ad grossos ⁊ phlegmaticos humores dolores capitis faciẽtes: ⁊ ad lethargiã. ℞. aloes. ʒ. x. agarici: sticados. ana. ʒ. iiij. coloquintide: masticis: casie: spice: cinamomi: gariofili: squinanti: ȝinȝiberis: anisi. aã. ʒ. j. ⁊ ß. fac pilulas in modũ piperis. da. ʒ. iiij. cũ aqua calida. Post hanc mũdificationem capitis epithima faciẽdum est in eadem puppi calidum ⁊ dissolutiuum: sicut nardileon: castoreleon: ⁊ piretrileon: sisamileon: sambuceleon: laurinum: sambucinum: ⁊ silia. Similiter cataplasma de sinapi ⁊ euforbio tẽperatis cũ succo rute: vel de castoreo ⁊ cinere hũanoȝ capilloȝ cũ aceto distẽpatis. Cataplasma Iohã. da. valet lethargicis mentem acuit. ℞. sinapis piretri affodilli. ana. ʒ. xv. castorei: euforbij. aã. ʒ. vij. tẽpera cuȝ sansuca succo: puppim cerebri sepe vngito inde. Sternutatio cũ selithe fiat: vel cum cõdisi vel castoreo. Gargarismum cũ sinapi: origano: piretro: staphisagria: galãga. ⁊ similiter cũ hierapigra ⁊ oximelle squillitico ⁊ aqua cali. Proprie huiꝰ morbi medicina potio est anacardina: vnaquaq; die. ʒ. j. ⁊ ß. ieiunus bibat. si solũ sit anacardinũ. ʒ. ß. accipiat. vtatur distrionpipereon: diagalãga: diacimino: trifera magna ⁊ similibꝰ. Si inueterata fuerit infirmitas: de castoreo det quotidie. ʒ. j. cũ aqua ca. Inũgatur puppis capitis naribus q; idem castoreũ apponatur. Sternutatio similiter fiat cum castoreo cõdisi nigella pipere: ⁊ similibus. mastice thure cũ piretro vel origano: staphisagria: vel cortice radicis capparis. accipiat oximel: mellicratum: aromaticum: abstineat a scarificatione: ⁊ in puppi capitis maxime: ⁊ a fructibꝰ ⁊ cibis humidis ⁊ frigidis omnibus.

¶ De expergefactione a somno. Cap. xv.

I patiat puppis cerebri de phlegmate ⁊ de cholera ru. cõmixtis: redditur infirmꝰ quasi mortuus oculos tñ habet apertos: anima nullã molestationem tolerat. Quiescit cum phlegma infrigidetur ⁊ humectetur: expgiscitur ex siccitate ac acredine cholere rubee. Unde Ga. intẽtio nra in hac infirmitate medicanda: est mũdificatio cerebri ex his duobus humoribus sibi substãtialiter oppositis. Dãda sunt catartica vel qđlibet aliud fm ea que magis dñari videbũtur: sed si sunt equales: eq̃liter fiat medicina. Post mũdificationem puppis cerebri: leuetur caput cũ aqua: vbi camomilla: anetũ ⁊ mellilotũ: sansucꝰ: ⁊ similia sint decocta: sicut viola rosa: ⁊ silia. Ungatur puppis capitis vnguẽto de myrrha facto: aloe: croco: rosa ⁊ sandalis: memithe cũ albugine oui: ⁊ oleo ro. cum aceto temperatis. vngatur etiam cuȝ camomillino: nardino: anetino: costo: nigella. ⁊ similibus. misceãtur his alia genera olei frigida: sicut oleuȝ ro. vio. ⁊ nenufarinum.

¶ De stupore mentis. Cap. xvj.

Tupor mẽtis est quasi somnus oculis clausis: qđ fit duobꝰ modis: vel cũ infirmus nimiũ est somniculosus: vel parum. Nimia somniculositas tribus modis constat: vel de sola humiditate: sicut ebriosi patiũtur: vel de sola frigiditate: sicut in niuem vel glaciem cadẽtes sustinẽt: vel de vtroq;: sicut in apoplecticis videmus ⁊ lethargicis. Secũda: parua scilȝ somniculositas nõ est somnus: sed q̃si pigritãtis dormitio: qđ non cõtingit: nisi ex defectione ⁊ dissolutione virtutis. ¶ Hec infir

mitas vix aut nunq curatur. vtrum autez ex frigiditate aut
ex humiditate fit cerebri preuideatur. Si ex humiditate: pe
des infirmi in aqua ca. imponantur: et cum sale fricetur: camo
milla: mellilotu: rosa: in aqua decota infirmo apponantur: vt
per nares fum9 eoz ingrediatur. pars capitis: illa aqua laue
tur: et deinde cu oleo ro. et aceto vngatur. ¶ Si ex frigiditate
fit sola: op3 vt pars cerebri calefiat cu aqua: vbi camomilla:
centaurea: mellilotu: calamentum: ruta: et similia sint decocta.
Deinceps vngatur ex muscelino: nardino oleo: et similibus.
¶ Si ex frigiditate et huiditate: infirmo iniungatur exercitiu.
Sternutatio cu castoreo fiat cum codiso: nigella: et pipere: qui
bus cerebru moueatur et calefiat. Sternutatio alia cu selthe
et musceleo: et oleo nardino. odoretur castoreu et ruta: fumi
gatio fiat cu lichino bobacino prius accenso et extincto. Melli
cratum aromaticu et oximel detur ad bibendum cu sirupo ca
lamentino. Medicatur hec infirmitas itide vt lethargia. Sed
tamen in lethargia puppis: et in hoc morbo pars cerebri cure
tur. ¶ Si ex defectione et dissolutione virtutis: cu camomilla: ro
sa: viola: in aqua coctis vngatur. cu sandalis qz et oleo ros. et
aqua ro. ante infirmu dulcis sonitus fiat de musicoz generibus
sicut campanula: rota: giga: et similibus. his em oib9 aia delecta
tur: et ex delectatione excitatur natura.

¶ De vigilijs. Cap. xvij.

Vigilare est duobus modis. vnu naturale et voca
tur expergefactio somni: vel extra natura et vigilie
vocatur. ¶ Vigilie sunt ex nimio motu cerebri: et
ex siccitate cholere ru. seu ni. vel ex no temperato
calore: vel ex salsis humoribus: vel ex his oibus in
cerebro nascetibus. ¶ Si ex siccitate sint vigilie: sequetur an
gustie et siccitas et mutatio coloris in cute: et inanitio. Si ex
cholera ru. sic fit color citrinus: q2 vigilie cholera ru. mouen
tes in exteriora pellunt corpis. Si ex cholera ni. fit color liui
dus. Si cu calore fit: succedunt angustie: solicitudo alienatio
nes: cogitationes. Si ex salso huore phlegmatico: fit quies: et
mentis suspitiones: vigilie: hec pprie agut: vt substatialia de
siccent mebra corpis: et pfectionez corrupant digestiue virtu
tis. Cuz aut cibus in corpe no bene coct9 pmaneat: totus vel
plurime eius ptes malos chimos generant. vn et eoz palpebre
vel facies tumescut colores mutatur similesq3 huoribus co
creatur. ¶ Op3 ergo festinater medicari has infirmitates: q2
magnaru sunt ca passionu. Conuenit tn prius cognoscere si
ex cho. ru. sint vigilie. in his em caput lauadum est cu aqua:
vbi papauer lactu. semen viole sint decocte. Sternutatio fa
cieda est cu oleo vio. vel lactuce succo et oleo iusquiami: cu suc
co portul. in frote eius opium: zuccaz: lactuce se. iusquiamus
sunt poneda: q oia debet pistari: et cu succo portulace tepari
et vngi. Mulgeamus sup caput eius lac mulieris puella nu
trietis. Dia. dixit. si suppositura facias ex opio: vel oleo vio.
somnu generat. dada etia sunt catartica cho. ru. extinguetia:
dada sunt etia semina lactu. papauer: iusquiami semen et his
silia in aqua cocta si sint necessaria. ¶ Si vigilie ex siccitate
sint cho. ru. aqua iuuat capiti infundi: vbi camomilla: melli
lotum: anetum: cortices papaueris: semen malue cocta sint:
post rasum caput lac mulieris: vel pecoris aspgimus: ster
nutationem faciamus de lacte mulieris cu oleo de cucurbite
semine. ¶ Si vigilie sint de salso phlegmate: sternutationes
de oleo ro. crocino: anetino: vel camomillino: sunt faciede: la
uandu est caput cu aqua: vbi camomilla: sansucus: anetum:
sint cocta. ¶ Si vigilie ex calido sint cibo siue ca. potione: me
dicabitur put medico disponedum esse videbitur cu rebus
somnu facietibus: quaz vna. Rx. opiu: castoreum: crocu: ius
quiamu: helleboz ni. madragoram: papaueris semen: ocu
los bouis equali pondere: vn facto puluere cu succo madra
gore debes distepare: quib9 supponedum est oleu sambu
cinum put sufficiat et missum intra vas vitreu in sole p dies
decem dimittedum: et cu baculo quotidie mouedu3: post co
latum opiu: quatum sufficit: pistatu cum supradicto oleo est
apponedum: et iteru soli p alios. x. dies ponedum: et cu bacu
lo reuoluedum: fece colata: et ita liquori redacta: p dies. x. ite
rum soli sunt reddeda: postea partim de isto: partim de mu
scellino nares et frotem illinies. ¶ Aliud. Rx. opij. 3. x. se. lactu
ce tantudem: iusquiami: madragore. ana. 3. v. que pistata in
libra succi madragore sunt apponeda: et ita simul imposita
cum ipso vase cu aqua bullieti sunt poneda: et ibi excoqueda
est. quibus deinde. 3. 3. olei ficinini sunt adiugede et tadiu ex
coqueda: quo ad solu oleum videatur venisse. Inde frotez et
caput vnge. ¶ Aliud. Rx. opij: iusquiami: madragore podus
equale: factu puluerem aque admisce et soli dies. xv. impone
et frotem vnge. ¶ Trocisci fiat ad idem valet. Rx. iusquiami la
ctuce seminis. papaueris al. seminis. an. 3. v. cucurbite se. se
minis portulace. an. 3. ij. et Rx. opij: croci. an. 3. j. factu inde pul
uerem cu succo lactu. distepera: fac trocisicos: vnuquodq3. 3. j.
patieti dabis bibere vnu cum ierit dormitu. Similiter alte
rum cu lacte femine distepera inde caput vngi pcipe.

¶ De frenesi. Cap. xviij.

Frenesis vt absolute diffiniatur: calidu est aposte
ma: in quibusda cerebri pelliculis: qua semp se
quuntur vigilie: alienationes. aliqn etiaz apostema
est in cerebri suba: qd pessimum est et molestissi
mum. ¶ Nascitur duob9 modis: vel ex incesione
cho. ru. cerebru ascendetis: vel de sanguis ebullitione in cor
de cui9 fumus cum ascederit cerebru fit apostema: deinde vi
gilie et alienationes comitatur et dolores. Cum aut morbus
augmetatur: et ad statum ptingat passio: terribilis infirmus
accidetis patitur: sicut sitim nimia: oris siccitate: nigredine
lingue: aspitatem: molestationez: angustia: nimia defectio
nem: et sincopim mutatione cutis natiue faciei in no natiua:
siue ruborem: si sanguis cordis sit in causa: vel in citrinitatez:
si cho. ru. ¶ Ex maxima vo pte hec infirmitas solet cotinge
re his q magno et subito exercitatur labore: et qn est coplexio
calida et sicca: et maxime tpe estiuo. ¶ Frenesis q ex qualib3
alia passione nascitur: vel est ex diaphragmatz apostemate: vel
ex stomachi passione: siue ex matrice: et quoz colligantia per
neruos cerebru patitur. Membris qz his in pristinu statum
redeuntibus: et cerebru sanatur: et alienatio illa q ex stomachi
contingit vitio: paulatim augmetatur: post q quiescit de lor
febris extinguitur: morb9 tn non dimittitur: q2 in cerebri sub
statia esse certificatur. vn eoz fiat9 debilis est et rar9. ¶ Alie
natio aut illa que in augmento febris acute est: ex fumo est
caput ascedente acuto et pungente: febre quiescete et alienatio
quiescit. Si cotrario: certificat apostema esse i cerebro: vel
ipsius pelliculis. Ga. em inquit. alienationem sequuntur acu
ti humores pungitiui pter mania vel melacholia: que tribus
modis est: vel in cerebri substatia: vel in stomacho: et sibi pti
netib9: sicut hypocudria cu inflatur. ex chole. em ni. in phan
tasmatibus: et in alijs accidetibus est diuersa: si tn in quoda
comitatur: vt Hip. in apho. testatur. Si timor alicui immo
retur sine ca: passio eius est melacholica. vn oes hac passio
nez habetes: sine ca semp sunt tristes: qui interrogati cur tri
statur no habet quid respodeat. Alij mortem timet: vel quali
bet alia rem patiatur irronabilem. Alij mortem amat et ni
mium eadem desiderat. G. in lib. passionu. no est inquit mi
randuz si cholera nigra in fundamento ronalis aie dnetur:
vt timorem et tristicia: aut mortis suspitione patiatur: cuz in
corporibus exterioribus nihil obscuritate sit timidius: vn si
aliquid obscurum ronalis aie ptem cooperiat: necesse est vt
paties timeat: q2 secu portat vn timeat. Qd ergo nos exte
rius ex obscuritate huiuscemodi aeris patimur: necesse est
vt chole. ni. cu ad cerebrum venat melacholici patiatur: vel
cum ascedat eius fumus: sicut in hypocudriatis videmus.
¶ Sufficit ergo nobis dixisse de frenesis ca et mentis alie
natione: nuc ad medicinam trascamus: op3 ergo ante morbi
dnium phlebotomari freneticos: vt sanguis extrahatur sm
q virtus patitur: si no aliqua nobis eueniet cotraria. Post
minutionez cu catartico est subueniedum. Rx. oxifenitia: pru
na: iuiubas: vio. casiafi. manna: et similia. Quotidie digestio
est augmetanda: incesio cho. ru. extinguenda sicut hoc facit ca
tarticum. Rx. mane violati mellis. casiafi. an. 3. v. que colata
ieiuno damus in aqua cucurbitina: vespe cu aqua maligra.
dulcis et acidi: cu sirupo vio. vel zuccaro. nutriedus est cum
ptisana zuccaro vel de pane lauato cu amigda. et zuccaro: mi
sceat aut semp aqua cu sirupo vio. vel de prunis vel orizacea
ra. Mittamus oleu ro. sup caput eius cu aceto vel portu. suc
co vel semperuiue et cucurbite cu oleo ro. vel vio. ponamus

sup caput eius frõdes salicis vel potiꝰ caput vngamus cũ succo apij: si vociferet. Si habeãt vigilias vngamus frõtes ⁊ tempora cũ lactuce ⁊ papaueris succo ⁊ oleo vio. sternutatio fiat cũ lacte mulieris ⁊ oleo ro. vel vio. ¶ Si siccitas oris crescat ⁊ lingue asꝑitas: lauetur os cũ aqua psilij ⁊ oleo vio. ⁊ similiter lingua: in domo vbi iacet mittamus frõdes herbaꝝ virides: sicut salicis: mirte: rose. ¶ Si potionem bibere non possit quã sumus dicturi: clystere mãdamus fieri de malua vio. vel de ordeo mũdato: iuiu. furfure in aqua coctis. ʒ.ij. apponãtur de nitro. ʒ.ß. ⁊ vna de oleo vio. zucca. ʒ.x. ⁊ fiat quotidie. ¶ Melãcholicoꝝ cerebrũ opꝫ de nigra chole. mũdificari ßm suas qualitates cũ catartico de epithimo ⁊ agarico: ⁊ sicut hieralogodion: theodoricon: hiera. G. ⁊ similibꝰ. Si morbus sit molestus: virtutem leuioribꝰ pauis regamꝰ: postea catarticum demus: ⁊ abstinẽtia ei iniũgatur de cibarijs choleram generãtibus. Galie. opꝫ inquit in omni morbo cõsiderare que medicina fortior siue debilior in initio debeat dari. Item dixit: si morbus nõ adeo sit molestus nec suspitio habeatur: a debilibus ad fortiora ascẽdatur: ⁊ econtrario ↄtrarijs. Idem ⁊ Hippo. sentit.

¶ De ebrietate. Cap. xix.

Oportet vinũ bibẽtes quãtitatem vel qualitatem cauere que eos valeat inebriare: consideret ergo quilibet sui corporis qualitates ⁊ membra motum volũtarium habẽtia: memoriã ⁊ rõnem suã. Que si videat cito immutari ⁊ debilitari: caueat ⁊ ꝓuideat vt vino dñetur: ⁊ nõ vinũ sibi. ¶ Si ex grosso ebrietas nascitur fumo ⁊ indigesto: qui cũ cerebrũ ascendit ipm operit: sicut nebula operimẽtum est solis: ⁊ interstitiũ mẽtis est ⁊ sue splẽdide intẽtionis. vñ oĩa membra debilitãtur ⁊ emolliũtur. Similiter nerui ac sensus ⁊ memoria turbãtur ⁊ intellectus. Incipiãtur igitur medicari: si ebriosus calide nature fuerit: mittatur sibi oleũ ro. in capite: ⁊ viola. cũ succo cucurbite ⁊ portu. cũ aqua vio. detur ad bibẽdum maligra. succus cum sirupo. Ingenietur medicꝰ in somno reducẽdo: vt vini fiat digestio: postea balneũ temperatũ paretur: ⁊ cũ aqua cali. pedes fricemus cũ sale ⁊ oleo vio. que fumũ a capite deponant ⁊ trahãt inferius: ebrioso vomitũ ꝓuocemus: deinde bibat absinthiũ cũ aqua frigida vel merum ⁊ absinthiũ cũ sirupo ro. ¶ Si quis aũt causa ebrietatis dolorem patiatur circa ꝑcordia: vomitum ꝓuocet: ⁊ psilium cũ aqua ro. potet. coitum euitet ⁊ ante saturitatem ⁊ potũ: ⁊ post refocillãdus est cũ perdicibus: pullis: ⁊ portula. ⁊ aceto maligra. vtatur maligra. mespil. malis citonijs: ⁊ similibus. ¶ Si ebriosus frigide fuerit nature: oximel ei detur: ante balneũ ⁊ post dormiat: pedes fricet cũ sale ⁊ aq̃ ca. optimũ est absinthiũ ebriosis: si phlegmatici sint: proprietate em̃ sua dissoluitur ebrietas. vñ si ante vinũ vel cũ vino bibatur ↄtra ebrietatẽ certificatur valere: nutriẽdi sunt cũ frixis ⁊ assatis rebꝰ: caulibꝰ cũ carne crassa vel carnibꝰ in aqua coctis cũ obsomogaro: ⁊ oleo est em̃ ꝓprium caulibꝰ vt ebrietas ꝑ eos remoueat: qꝛ fumũ vini grossum ascẽdere nõ permittũt ad cerebrum.

¶ De amore qui dr̃ hereos. Cap. xx.

Amor qui dr̃ hereos morbꝰ est cerebro cõtiguus. est aũt magnum desideriũ cũ magna ↄcupiscentia ⁊ afflictiõe cogitationũ. vñ quidam pħi dicũt hereos em̃ est nomen magne dilectionis. aĩs delectationis designatiuum: sicut em̃ fidelitas est dilectionis vltimitas: ita ⁊ hereos dilectionis. aĩs delectationis est quedã extremitas. Aliqñ huius amoris causa nimia nature est necessitas in multa humoꝝ superfluitate expellẽda. vnde ruffus coitus inquit valere videt quibus nig. cho. ⁊ melãcholia dñantur: eis sensus reddit ⁊ molestatio hereosis tollitur si cũ dilectis loquãtur. aĩs locatur. aliqñ etiã hereos causa pulchra est formositas cõsiderata. quã si in sibi forma cõsimili ↄspiciat: quasi insanit aĩa eius in ea ad volũtatem explẽdam ⁊ adipiscẽdam. Cum hec infirmitas fortiora aĩe subseq̃tia habeat. i. cogitatiões nimias fiunt eoꝝ oculi semꝑ cõcaui cito mobiles ꝓpter aĩe cogitatiões: sollicitudines ad inueniẽda ⁊ habẽda ea que desiderãt: palpebre eoꝝ graues: citrini sunt ipsoꝝ colores: hoc ex caloris fit motu qui ex vigilijs ↄsequitur: pulsus induratꝰ: neq̃ naturaliter dilatatur: neq̃ sua percussio ßm q̃ opꝫ custoditur. Si in cogitationibus ꝓfundatur: actio aĩe ⁊ corporis corrumpitur: qꝛ corpus aĩam in sua actiõe ↄsequitur: aĩa corpꝰ in sua passione cõmitat. Ga. aĩe inquit virtꝰ cõplexionem sequitur corporis. vñ si nõ hereosis succurratur: vt cogitatio eis auferat: ⁊ aĩa leuigetur: in passionem melãcholicam necesse est vt incidãt: ⁊ sicut ex nimio labore corporis in passionem laboriosam incidũt hoĩes: vt in ethicam: ita ex labore aĩe in melãcholicã. Quid melius hereosos adiuuat ne in cogitatiões ꝓfundẽtur nimias: vinũ tẽperatum ⁊ odoriferũ dandũ est: ⁊ audire gña musicoꝝ: colloqui dilectis amicis: versuũ recitatio: luciferos videre hortos odoriferos ⁊ fructiferos: currẽtes habẽtes aquã ⁊ darã: spaciari seu deducere cũ femina seu maribꝰ pulchre ꝑsone. ¶ Ruffus vinũ inquit: est medicans fortis tristibꝰ ⁊ timidis ⁊ hereosis. ¶ Gal. quicũq̃ primo vinũ est molitꝰ ducere de vitibꝰ: inter sapientissimos est cõputãdus. Zenon dicit: sicut lupinorum amaritudo tollit si in aqua infundãtur: sic animi asꝑitas ebibito vino in dulcedinẽ est mutata. Item ruffus nõ solũ modo vinum tẽpate bibitũ aufert tristiciã: sed ⁊ alia quidẽ sibi similia: sicut balneũ tempatum. vñ fit vt cũ quidã balneũ ingrediãtur ad cãtandum animãtur. Quidã vero pħi dicũt sonitũ esse quasi spm̃: vinũ quasi corpus: quoꝝ alterum ab altero adiuuatur. Dicũt alij: q̃ Orpheus dixit: imperatores me inuitant ad cõuiuia: vt ex me se delectẽt: ⁊ ego quidem cõdelector ex ipsis: cũ quo velim aĩos eoꝝ flectere possim: sicut de ira ad mansuetudinem: de tristicia ad leticiam: de auaricia ad largitatem: de timore ad audaciã. hec est ordinatio organicoꝝ musicoꝝ atq̃ vini circa sanitatem aĩe. Nõ ꝑfectissimum sibi esse dinoscitur: si boni cõsortij aggregẽtur: qui ⁊ in pulchritudine valeãt sciẽtia ⁊ moribus: dicũt enim q̃ hec est maxima delectatio. s. vt vinum bibatur: ⁊ colloqui cũ sapiẽtibus. G. colloqui inquit sapiẽtibus se amãtibus: laborem eijcit ex mẽbris iterioribꝰ: qđ si fiat in hortis lucẽtibꝰ odoriferis seu fructiferis: optimũ ⁊ iocũdissimum fit: finaliter eoꝝ caminata vbi sessuri sunt mũda sit ⁊ lucida: apponãtur rosa ⁊ mirta: salices basilicum: ⁊ silia. ab ebrietate caueãt: ⁊ cũ oporteat dormiãt post somnũ vero in balneũ delectẽtur cum aqua ⁊ aere tẽperato ⁊ lucido: neq̃ eis accedat quod animꝰ abhorreat. Interrogatus aũt quidam e philosophis quare horribilis homo eis grauior esset q̃ quodlibet põdus: taliter respondisse fertur: homo inquit horribilis põdus est solius animi. alia vero pondera corporis ⁊ anime sunt cõmunia. hec est via medicine circa hereosos exercenda.

¶ De sternutatione. Cap. xxi.

Sternutatio de diuersis nascitur humoribus: aliqñ em̃ natura operatur cũ humores adunatos siue fumos expellere satagit a cerebro: qui iam vel sunt morbi vel causa futuri vitij: humanum enim cerebrũ humidius est cerebris ceteroꝝ aĩantium vnde humores adunãtur: qui cooperãte natura expelluntur cum sternutationibus: aliqñ em̃ fit sternutatio vi morbi: non nature expulsione: sicut in coriza videtur ⁊ in peripleumonia: aliqñ quoq̃ magis fit aliũde q̃ ex qualibet infirmitate: canales em̃ narium humanaꝝ curte sunt. vñ cito extrinsecus nocitiua ad cerebrum veniũt: sicut puluis: frigiditas aeris: splẽdor solis ⁊ silia. q̃ cũ ad cerebrum veniũt: a cerebro motu suo expellũtur cõtinuo: ⁊ inde fit sternutatio. ¶ Que si diu ꝑmaneat postq̃ cerebri expulsa sit supfluitas: succurratur lauatione capitis cũ aqua: vbi camomilla rosa ordeũ mũdum fisimbriũ: ⁊ silia cocta sint: apponat naribus basilici succꝰ cuius ꝓprietate sternutatio aufert. Si sternutãtis caput calide fuerit nature: cũ oleo ro. vio. ⁊ aqua ro. vngat. Si frigide oleũ yreos ⁊ nigelle: cameleon: ⁊ silia capiti appone.

¶ De epilepsia. Cap. xxij.

Passionẽ qua subito hoĩes cadũt: antiqui habuerũt ⁊ pessimũ morbũ vocauerũt. vulgus vo dicit scubatũ ⁊ iram dei esse. vñ opꝫ vt diffinitio subiũgatur ⁊ diuisio ⁊ medicina sui ex auctoritate. G. hec inq̃t passio q̃ epilepsia vocat: humor est frigidus hũidus: quo vẽtriculi cerebri non ꝑfecte oppilãtur: phibẽs aĩam ad declarãdam actionem quoad natura vias cerebri ex illo hũore exoppilauerit. ¶ Est

autem epilepsia apoplexie vicina. locus enim est idem: et ma-
teria vnde nascuntur frigida est et grossa. Sed tamen apoplexia to-
tius virtutis per membra discurrentis ablatiua est. Epilepsia
vero cum motu est disturbatio. vnde medici epilepsiam vocant apo-
plexiam paruam. ¶ Que tribus ex causis est: vel ex phlegmaticis
humoribus: vel ex melancholicis nascentibus in parte cerebri: vel ex
ventositate frigida et grossa dominante cerebro: vel ex humoribus cui-
libet alij membro dominantibus: sicut stomacho: cum enim humor ali-
quis nascitur in his membris: fumus eius per neruos ascendit ad ce-
rebrum: grossitudine cuius vie oppilantur spiritus animalis: vnde caducus
morbus procreatur sine vllis accidentibus antecedentibus et ore spu-
mant. Epilepsiam ex humoribus in parte cerebri: timor et grauitas ca-
pitis precedunt: et pigritia atque tenebrositas in oculis. Accidentia
vltima sensus ablatiua et voluntarij motus sunt hec. meus cito
corrumpitur: et patiens spasmatur: sed tamen cito sanatur. Aliquando et eges-
tio et pollutio hanc passionem comitatur: et vrina preter volunta-
tem emittitur. ¶ Hec passio semper temporibus venit determinatis. vnde
Ga. epilepsia que crescente luna venit: suam materiam significat humi-
dissimam. Omne enim humidum luna crescente habet incrementum. Que
vero venit deficiente luna: frigidissima quidem est: sed parum humida.
¶ Cum igitur magna huius morbi gratia: vel accidentia intelligantur:
oportet vt taliter medicetur. Incipiendum vero a calefactorijs dissol-
uentibus et purgantibus humores cerebri: cum hiera Ga. theodori-
con: hieralogodion: et similibus. stomaticon in quo sunt coloquintide:
et que cerebrum a grossis humoribus purgant. Gargarismum faciemus
cum calidis potionibus vel hierapigra: sternutationem cum cali-
dis oleis: caput lauandum cum eisdem que in lethargia diximus. Cum
purgatum esse caput perfectissime certificabitur: cum sulphurea vel
salsa aqua balneetur. nimia exercitationem vitatur. bibat vinum. postquam
exierit balneum dormiat. post somnum vero in balneum delectetur
cum aqua tepida et aere lucido: neque eis accedat: quod animus ab-
horreat. Si dysterizare oportuerit: faciendum est cum camomilla:
aneto: centaurea: melliloto: coloquintida: et similibus. Interual-
latim vero detur tyriaca maior: diatesseron et calida antidota: si-
cut anacardium diatrionpipereon: et similia. Diasco. dixit si epile-
pticus bibat coagulum leporis iuuat. Similiter asininum epar si asse-
tur et bibatur: et eius vngule incense. da. ʒ. ij. et ß. quotidie. Ca-
prinum epar si detur epileptico: epilepsia apparet: prout idem di-
xit: piretrum accipiet: et cum melle temperet. quod si naribus appo-
natur et collo suspendatur valde iuuat: cerebrum ceruinum cum
oleo ro. accipiatur: et frons epileptici vngatur: pili quoque canis al-
bi nullam nigredinem habentis collo si fuerint suspensi valent: fel
vrsinum similiter suspende. ¶ Epilepticus cum calidis est nutriendus
quibus grossi humores dissoluantur. bis vel ter in die manducet
vinum vetustissimum bibat subtile atque clarum: abstineat a som-
no prolixo et a nocturno. a lacte: caseo: lentibus: caulibus: apio:
bletis: et similibus. ¶ Si ex stomacho esse certificabitur: vomi-
tus ei detur cum hierapigra: stomachus mundificetur: et cum aqua
calida vel melle aromatico: et cum erit ab humoribus mundificatus
a debilioribus ad maiora secundum ordinem ascendatur. ¶ Si puero
hec contingat vel adolescentulo: quia his sepius contingit propter humi-
ditatem corporis: duobusque fit modis: vel de frigida et humida
complexione dominante cerebro: vel ex mala ordinatione diete. Si
aliquando in vitio natiuitas fuerit: vel mala complexio dominans ce-
rebro causa fuerit et ipsa frigida et humida: vel vtraque fit: huiusmodi
sanatur in pueritia vel adolescentia mutationibus: quia horum comple-
xiones mutantur in sicciores et calidiores. Si vero ab initio na-
tiuitatis incepit: vel a mala nutrimento incipit fieri: vel a quibus-
alia extranea causa: huiusmodi oportet medicari: sicut diximus: et secundum quod eo-
rum etas et virtus patiuntur. vnde Ga. peonia si collo pueri suspen-
datur ab epilepsia iuuatur. testatur autem se vidisse puerum. viij.
annorum habentem hunc morbum: et tamen peonia eius collo erat suspen-
sa: quam cum a collo caderet: ilico hac infirmitate vexatus est: quam cum
esset apposita: liberatus est. G. secundo inquit a collo sustuli: et iterum
vt prius cecidit. Deinde reddita collo sanauit eum tertio: vnde in-
tellexit: quia ex hac medicina pars humoris minoratur: et si minima
pars per odoratum intrat: loca sanat infirma. Item precepi: quia ae-
rem in naturam sui mutat medicina: et intrans per nares infirmos
sanat.

¶ De apoplexia. Cap. xxiij.

Si omnes ventriculi cerebri impleantur humiditate solius
sanguinis siue phlegmatis: seu mixtorum cum alijs hu-
moribus: et ex hac materia oppilentur ventriculi cerebri
totius corporis sensus atque motus auferuntur: et est quasi non
intelligens: non videns neque audiens: et quasi exanimatus: omnes enim
sensus anime corrumpuntur nisi solum motus thoracis in anhelitu:
qui si auferatur: efficitur infirmitas molestior et peior. hanc infir-
mitatem vocant physici apoplexiam magnam: cuius magnitudo si-
ue paruitas ex qualitate anhelitus est intelligenda. Si enim apo-
plectici cum maiori angustia: et quasi cum impossibilitate suspirant:
morbum quidem esse grauissimum autumant. Cum vero sine angu-
stia: sed tamen sine ordinatione suspirant: et aliquando quiescunt morbus
quidem fortis est: sed tamen non est priori similis. Si suspiria sunt ordi-
nata et non angustiosa: parua est infirmitas. vnde in apho. Hip-
po. Apoplexia si sit fortis: impossibile est curari. In parua vero
non facilis est cura. ¶ Si autem humores descendentes a capite ve-
niant in qualibet partem dextram seu sinistram: apoplexiam minorem
vocant: et secundum locum vbi est sicut in ore vel lingue: sibi nomen da-
tur: et si constipatio illa in vnum tamen descendat neruum: fit molli-
cies in illo membro cui neruus ille seruit. Si oppilatio in neruis
spondilium est in initio aufert sensus: et voluntarius motus a cere-
bro venientes: et omnia spondilia supposita sunt sensu et motu ca-
rentia: facies vero sana. Si faciei tortura vel mollicies in to-
to corpore: vel aliqua parte fuerit: necesse est intelligi cerebrum
oppilatum esse. hec minor apoplexia: aliquando est lenis: aliquando est
dura. Dura sermonem aufert et virtutem: et voluntarium mo-
tum totius illius lateris: et maxime si in dextro latere fit. Le-
nis quidem habet sermonem secundum virtutem paruam: sensus quibus-
dam membris: immo et toti lateri illi aufert: et lenis intelligi-
tur: et maxime si sensus et motus in pedes descendant post
dies. iij. vel. iiij. in manus post dies. xx. seu in loca vicina in eo-
dem neruo. ¶ Cum hic morbus ex humoribus grossis seu vi-
scosis nascitur: preceperunt antecessores nostri ante omnia a pur-
gationibus humorum incipi cum maioribus antidotis et catarti-
cis: sicut theodoricon: hiera G. hieralogo. hierapi. blanca: et si-
milibus. Item tapsie cum pilu. de tapsia seu pilu. eufor bij: pilu.
fetidis cum interuallo: cum nullum antidotum dabitur: tyriacam vel
socrugenam dabimus et antidotum anacardinum: et similia. Si opor-
teat clysterizari cum rebus fiat calidis. Gargarismus cum sinapi
vel melle cum piretro: staphisagria: hierapigra: et oximelle fiat
In capite faciamus epithima de anetileon: de oleo castorei:
vel eufor bij: et similibus. lauandum est caput collum et spondilia:
si morbus in illis est: cum aqua vbi cocta sint camomilla: ane-
tum: mellilotum: sansucus: semen iuniperi: epithima ponamus
in loca non sentientia: et in locis calidis. Sternutationes dande
sunt similiter vt cerebrum moueatur. Cibi eorum sint calidissimi. vinum
forte et vetus: post. xxj. diem balneetur: et post balneum vinum
detur. Si ex nostra medicina infirmus febrem incidat: febris ipsa
sit sibi perfecta medicina: que cum corpus calefacit: dissoluit humo-
res. Si virtus custodiatur et plenus esse videatur: est phleboto-
mandus. Si in etate magna: et virtute defecta: cauenda est phle-
botomia: sufficit enim altera medicina. ¶ Pilu. fetide valen-
tes apoplecticis: epilepticis: paralyticis: arteticis: podagricis
grosse ventositati: ylij dolori: nefreticis: neruorum dolori: et mol-
liciei: menstrua prouocant. ℞. aloes: bdellij: coloquintide: serapi-
ni: armoniaci: opoponacis: cicute seminis. ana. ʒ. j. et ß. fiant
inde paruissime pilule cum succo porri. detur. ʒ. ij. et ß. cum aqua
ca. quod si plus volueris calefacere et desiccare: iungendum est eu-
forbium et castoreum. ¶ Tapsie pilu. similiter valent. ℞. aloes. ʒ. x.
mirobalani citrini. ʒ. v. tapsie: calami aromatici: zinzi. sinapis
ana. ʒ. j. et ß. piperis ni. et lon. coloquinti. penid. ana. ʒ. ij. tempera
cum succo porri: et da vt supra. ¶ Alie pilu. Jo. da. ℞. hiera-
pig. ʒ. xv. zinzi. piretri: sinapis. ana. ʒ. j. et ß. salis gemme. ʒ. j. et ß. pi-
peris ni. et lon. ana. ʒ. ij. tapsie: calami aromatici. ana. ʒ. j. et ß. sa-
lis indici. ʒ. j. et ß. penidij. ʒ. iij. tempera cum succo bdellij: et fac pi-
lu. dosis. ʒ. ij. ¶ Alie pilu. eufor bice. ℞. eufor bij: coloquin. sca-
monee: bdellij. ana. ʒ. ij. armoniaci: serapini: opoponacis: tur-
bith. ana. ʒ. j. castorei: sarcocole: aloes: anisi: mastices: apij se-
minis: cicute seminis. ana. ʒ. ß. cum succo apij vel porri tempera: da-
bis. ʒ. ij. ¶ Hiera. Jo. da. valet ad mundificandum caput de phle-
gmate: et apoplexie phlegmatice: generate paralysi: molliciei:
passionibus oculorum: cataractis. ℞. turbith. ʒ. x. camedreos: sto-
cados: hellebori ni. ana. ʒ. iiij. aloes: coloquin. ana. ʒ. iij. et ß. pi-
peris: piretri: mandragore: squinanti: zinzi. ana. ʒ. iiij. et ß. cinamo-
mi: spice. polij: petrosilini: croci: eufor bij. ana. ʒ. ij. piperis albi

ꝛ ni. ꝛ lon. cardamomi: macis. ana.ʒ.iij.agarici: polipodij: epithimi.ana.ʒ.iiij. ꝛ ß.absinthij.ʒ.xv.penidij.ʒ.vj. nigelle:castorei.ana.ʒ.iiij.aristologie lõge ꝛ rotũde.ana.ʒ.iij.fac puluerem adiungens mellis qđ sufficit. dande sunt.ʒ.ij.ieiuno cũ aqua cali. ❡ Aliud. ℞.turbith.ʒ.vj.scamonee:tapsie:masticis:zinzibe.galãge:spice:cinamomi:aristo.lon. ana.ʒ.iij.assari:carpobalsami:xilobal.costi:myrrhe:croci: squinãti:nucis musce.ana.ʒ.ij.mellis qđ sufficit:da vt supra. ❡ Puluis valens similiter. ℞.turbith:serapini: hermod.titimalli:coloquintide:seminis cicute:apij:anisi:sticados: acori:diagridij zinzibe.ana.ʒ.j. ꝛ ß.fac puluerem:tẽpera cũ amigdaleon: da ʒ.ij.cũ aqua ca. ❡ Oleum Jo.da.valet paralyticis:apopleticis:epilepticis:si fiat inde vnguẽtuꝫ vel sternutatio. ℞.nigelle.ʒ.ij.sup laterem assate ꝛ pistate sicut medulle. deinde accipe aquã:vbi infusum fuerit fenugrecũ p noctem ꝛ diem: atqꝫ cola: postea calefac mittens nigellã fac bullire. hoc aũt deinde deponens a foco pmitte quiescere quousqꝫ oleũ sup aquã appareat:postea accipies vasculũ: deinde repone castoreum: ꝛ galãgam in aqua. fac coquere ꝛ cola ꝛ mitte.ʒ.v. prioris olei in aquã istã: ꝛ da bibere. ❡ Aliud valet paralyticis:apopleticis: ꝛ oĩbus morbis frigidis. ℞.omfacileon.ʒ.xj. euforb.ʒ.vij. castorei.ʒ.xj.fac pistare ꝛ in oleo coque fortiter. postꝙ resederit:da bibere aquã:in qua anisuꝫ ꝛ mastix cocta sint. ❡ Aliud oleũ valẽs frigidis passionib⁹ ꝛ gibbositati:artetico dolori: ꝛ epilepticis: ꝛ epaticis:spleneticis ex frigiditate: apostematib⁹ duris frigidis ꝛ grossis. ℞.sambuceleon: laurinum:sisameleon:aña.ʒ.iiij.olei sisamini.ʒ.iij.oĩa cõmisce cuꝫ.ij.lib.aque: ꝛ post accipe celidonie:costi: masticis.ana.ʒ.iiij.piretri:bdellij:thuris masculi:cicute seminis.aña.ʒ.ij.pista oĩa ꝛ cõmisce:coque quoad aqua pereat: ꝛ solũ oleum remaneat. ❡ Aliud. ℞.olei lentiscini:sambucini.ana.ʒ.iiij.sigie. galbani:storacis liquide.ana.ʒ.ij.oĩa cõmisce in lib.j.succi calamẽti:aneti:camomille: ꝛ coque quousqꝫ aqua annihiletur. ❡ Unguẽtum valẽs similiter. ℞.piretri:olei laurini:sansuci:staphisagrie.ana.℥.j.nitri:sinapis.ana.ʒ.ij.piperis.℥.ij.euforbij.℥.j.castorei.℥.iiij.olei ꝛ cere:quãtuꝫ sufficit. ❡ Sternutatio fiat valẽs apopleticis:epilepticis:eo ꝙ mũdat cerebrũ a grossis hũoribus. ℞.cõdisi:castorei:piperis:nigelle:equali põdere.fac puluerem cũ succo oculi lucij:tẽpera ꝛ fac pillu. in modum lẽtis: ꝛ dimitte siccari vna die: in oleo sambucino distẽpera: ꝛ sternutatio fiat. ❡ Aliud similiter. ℞.condisi.ʒ.vij.piperis al. ꝛ ni.castorei.ana.ʒ.j.rute:sinapis. aña.ʒ.ij.aloes nigelle.ana.ʒ.ij. ꝛ ß.fac puluerem ꝛ narib⁹ appone. ❡ Gargarismum.j ℞.piretri:sinapis:piperis:staphasagrie:galãge calamẽti:zinzib.ana.℥.j. ꝛ ß.fac puluerem: ꝛ cũ melle tẽpera: facias inde gargarismum cũ oximelle. ❡ Aliud valẽs similiter. ℞.origani:sansuci:sinapis:piretri:calamẽti: hierepigre piperis:ysopi:piperis lõ.põdus equale:fac pul. vt supra. distẽpera cum oximelle in modũ auellane.

❡ De spasmo ꝛ thetano. Cap.xxiiij.

Spasmus ꝛ thetanus sunt nõ volũtarij mot⁹:quos mẽbra volũtarium motũ habẽtia; patiũtur pp̄ter repletionem neruoꝝ vel inanitionẽ eoꝝ. Est aũt triplex: vel eñ spasmus est anterior: vel posterior: vel tm̃ thetanus:q: spasmus thetanus. H. thetan⁹ a spasmo specificatur sed tñ in mẽbris nõ apparet spasmus:q: antẽ ꝛ retro equaliter nerui ꝯstringũtur: vñ hoc nomen ꝓprie sortitur. ❡ Opꝫ auteꝫ vt intelligam⁹ ꝙ si sano hoĩ subito euenerit spasm⁹: ex plenitudine necesse est ꝙ efficiat. Si post acutã febreꝫ fiat:labor ꝛ vigilie: ꝛ sitis ãtecedãt: ex inanitõe esse ĩtelligim⁹. Hãc spẽm spasmi post acutissimã febrem nascẽtem scito esse incurabilem:q: nerui vbi post lõguꝫ tp̃s nõ curãtur: neqꝫ acutus morbus tũc tp̃is etiã eum dimittit: q: v̓tus dissoluit. Sed si cum febrib⁹ vel in febriũ sit initijs: spasm⁹ est curabilis. calore eñ febrium dissoluũtur hũores: vñ spasm⁹ fieret: ꝛ p mẽbra dispgit eos. Si spasm⁹ vel thetanus sit sine febribus maxime tñ si febres succedãt quoquo modo curãtur. febrib⁹ eñ oĩs humor dissoluitur ꝛ a corpe expellitur. vñ Hip. in apho. thetanum vel spasmum si quis habuerit: ꝛ post febris venerit: quoquo modo morbus ille põt dissolui: maxime ĩtelligamus spasmũ post febrem esse incurabilem: cũ febribus dubium est: sed sine febribus curat. ❡ Cum ergo spasmũ sine febribus viderimus: ꝛ hoĩem sanguineũ esse ĩntellexerimus de media vena phlebotomãdus erit: si nihil cõtrarietur. Si ex alijs sit frigidis hũorib⁹: tm̃ purgetur cũ hierapi. theodoricon: hiera. R. stomatichon: ꝛ silibus. Clysterizari vngi et balneari opꝫ ꝛ sternutationes fieri vel gargarismos sicut in apoplexia dixim⁹: nutriẽdus est cibis subtilibus. ❡ Si ex inanitione sit spasm⁹: capiti infirmo lac asininũ mulgeam⁹: qm̃ plurimũ humectat: ꝛ ouinũ ꝛ mulieris puellã nutriẽtis: lauẽduꝫ est caput cũ aqua vbi viole: malue: ordeũ: sint cocte ꝛ stercus caprinũ. post inũgamus oleo vio. infirmo medicina ac cibus detur vñ humectatio ꝯficiatur: ꝛ sicut febricitãs infirmus regat. in aqua tepida ꝛ dulci ponat. Aliquando pueri spasmũ patiũtur ex neruoꝝ cõtingẽtem defectione. vñ ex qualibet leui occasione patiẽtes facile curãtur.

❡ De tremore ꝛ iectigatione. Cap.xxv.

Tremor ꝛ iectigatio sunt accidẽtia ex morbis ꝛ natura cõposita: qui duo morbi sic sunt sibi oppositi vt vnus sursum: ꝛ alius deorsum. Supiorem natura opatur: inferiorem morb⁹: sicqꝫ iectigatio ꝛ tremor ꝯcreãtur. Sed cã tremoris ĩcipiẽtis defectio ẽ v̓tutis lacertos mouẽtis: q̄ in semetipsa deficit cã male cõplexionis: vel ex accidentibus aĩe: sicut timore: vel ex motus volũtarij grauitate vel ex grauitate põderis virtutem vincẽtis.

❡ De stupore membroꝝ. Cap.xxvj.

Dormitatio membroꝝ cõposita est inter naturã ꝛ morbũ: cuius cã est frigiditas subam neruoꝝ coagulãs infrigidãs ꝛ cõstipans ne virtus sensibilis eam penetrare possit. Quorum oĩm medicina est vna: demus q̄ calefaciãt dissoluãt ꝛ supfluitatem minuãt: sicut theodoricon: hieralogo. ꝛ similia. olea vel vnguẽta supioribus fiant silia: ꝛ de dissolutiuis. hec oĩa fiant post balnea sulphurea ꝛ nitrea: multe fiãt fricationes: cibos demus faciliores: ꝛ malas nõ habẽtes qualitates.

❡ Finitur liber primus.

❡ Prohemium in librum secũdum: in quo de morbis faciei membris accidẽtibus agitur. ꝛ.xxvij.continet capitula.

Superior particula capitis ꝛ cerebri cõtinuit infirmitates ꝛ curas: cõsequẽs est morbos in mẽbris faciei factos nõ esse p̄termittẽdos. ❡ Incipiamus ḡ ab oculis: q̄ dignior est pars faciei: deinde quoqꝫ morbos breuiter destinauimus tãgere frequentiores ꝛ sepius in oculis contingentes.

❡ De ophthalmia. Cap.j.

Ophthalmia est calidũ apostema nascẽs sup pelliculas albuginis oculoꝝ: cui⁹ cã interior est vel exterior. Exterior est maior vel minor: cã eñ eius est fumus: calor solis: siue puluis. Interior est ex humorib⁹ ad coniũctiuam tunicã confluẽtibus: vnde oculi patiũtur apostema: sicut ꝛ cetera corpis mẽbra. ❡ Causa est defectio recipiẽtium mẽbroꝝ. i. oculoꝝ: ꝛ abũdantia humoꝝ a capite manãtium. Differẽtia hoꝝ duoꝝ est ex causa exteriori: q: apostema exteri⁹ discedẽte sua causa: remanet salus oculoꝝ: alteri⁹ ecõtra. Exterior duas spẽs habꝫ maiorem. s. ꝛ minorem. minor differt a maiori: q: nullã similitudinem apostematis videtur hr̃e in tumore ꝛ duritia: sꝫ altera dura est ꝛ tumet. Interior tumet ꝛ dolet, dura est ꝛ lachrymosa ꝛ plenitudinem hꝫ venaꝝ. ❡ Significatio humorum p venas ad ꝯiũctiuam descẽdẽtium talis est. Si sanguis nolẽta sit materia: oculoꝝ nimia est grauitas: rubẽt oculi ꝛ fiunt tumidi ꝛ calẽt liquoꝝ emissione: grauatur frõs: lachryme sunt nimie. Si sit ex cholera ru. sentiũt quasi acubus pũgerẽtur: rubẽt ꝛ calẽt aspitatem sentiũt. Si ex frigidis sit humorib⁹ vel grossis vel ex vẽtositatib⁹: thetinositas sentitur in oculis: nimiã sine multo labore vel rubore grauãtur: in nocte inuiscãtur. hũores nimij effluũt: ipsi sunt viscosi. ❡ Hãc ophthalmiã cuꝫ curare disponimus: si ex cã sit qua discedẽte sanitas remaneat videam⁹: tũc tãdeꝫ infirmo p̄piamus vt

te non moueat: et ut alto capite dormiat. luminis splendorem fugiat: nec vocem emittat: cibus detur frigidus et facile digestiuus: potus sit aqua ca. neque fumo: neque pulueri appropinquet siue soli: sed vtatur balneis aereis et aqua dulci tēperatis. His obseruatis nō opz aliter medicari. Sed si ꝯtigat ex humoribus a capite descēdētibus: si sanguis abūdet videamus: et cephalicā venam vel mediā phlebotomemus. Si tamen etas tps et ꝯsuetudo et virtus patiātur. Si nō: scarificemus in occipitio vel sub mēto cum vētosa. ℂ Qd si hūores sint cholerici et rubei: detur infirmo catarticū de mirobala. citri. viol. oxisacchara: absinthio: casiafist. māna: et similib9 cholera ru. purgātibus: pcipiatur quiescere nō mouere: et in obscuro loco morari: maxime pedes in aqua cali. ponātur: caueat a coitu: paruo cibo vtatur. Sepe post purgationez cum phlebotomia seu catarticis balneetur: in oculis albuz collyrium cū aqua rosa. mittamus: roseum vo collyrium cū lacte asinino seu feminino apponēduz est in initio: postea alie res apponātur a quib9 humor dissoluatur et excoquatur. sed tamen prius purgetur corp9: vnde Hippo. in apho. Dolores oculoꝝ vinū purum potatum: phlebotomia: pharmacia: et balneū curāt. Intētio Hippo. talis fuit. vinū phlegmaticis: phlebotomia valet sanguinolētis et cholericis: balneū melācholicis: pharmacia his qui humoribus mixtis pleni sunt.

ℂ Postea opz inquiri an infirmitas ꝓprie illius loci sit: an aliunde venerit. Si aliūde: medicāduz est prius mēbruz mādans: et postea illud cui mādatur: et incipiēdum est a medicina oculoꝝ cōfortatiua: et humoꝝ cōstrictiua. In declinatiōe dissoluēdo. In augmēto siue statu mediocriter inter cōfortatiuam et dissolutiuam agatur. ℂ In dolore forti infundēdi sunt oculi cū aqua: vbi cocta sunt mellilotuz: fenugre. Si dolor adeo sit magn9: vt pati nequeat infirm9: dolori repugnatiua dare cogimur: sicut fomētationem opij et corticis papaueris cocti: et similium. accipiamus scariolā pistatā: et oleo ro. mixtam: et oculis apponam9 hāc. Si dolor sit nimius: farina ordei cōmisceatur. sic portula. cū oleo ro. psilium quoque in aqua ro. oculis suppone. vitellū oui: oleū ro. atque croci oculis imposita valēt. ℂ Ad ipsoꝝ apostemata accipiatur rosa viridis et lenticula innatās aqua pōdere equali pistata oculis suppone. ℂ Si calor oculoꝝ fuerit nimius: cū mūdo bōbacino: oleo ro. et albugine oui infuso oculis imposito refrigeremus: et cū dicēdis collyrijs medicētur. ℂ Collyriū albuz valēs ophthalmie cal. Si sit cū dolore. ℞. gūmi arabici: dragagāti: amidi. añ. ℥. iiij. ceruse. ℥. vj. opij. ℥. j. fac pulueres distēpera cū albugine oui faciēs collyrium in modū piperis gl. et fiant pilule et resolue vnā in aqua pluuiali: vel rosata: et mitte in oclis. ℂ Aliud. ℞. sarcocole tēperate ī lacte asinino. ℥. viij. amidi. ℥. vj. gummi arabici: dragagāti. ana. ℥. vj. cathimie argētee. ℥. iiij. ceruse. ℥. vj. thuris opij. añ. ℥. ij. tēpera cū albugine oui. ℂ Aliud valēs pustulis et vulneribus. ℞. sarcocole tēperate cū lacte asinino: dragagāti: opij. ana. ℥. j. ceruse. ℥. vij. gūmi arabici. ℥. iiij. thuris. ℥. j. et ß. tēpera cū aqua pluuiali. ℂ Aliud similiter valēs ad opus vnius diei: hec autez sanctus Paulus scripsit. ℞. dragagāti exagium. j. croci exagia ij. sarcocole exagia. iiij. memithe exagia. viij. tempera cum aqua. ℂ Aliud valēs in augmēto ophthalmie ad expellendum dolorez. ℞. ceruse. ℥. ij. sarcocole. ℥. ij. cathimie exagia. ij. tuthie: dragaganti: gūmi arabici: amidi. ana. ℥. j. acatie: opij. ana. ℥. ß. cū aqua plu. solue. ℂ Aliud roseum in augmēto dāduz. ℞. cathimie: rose: gūmi: ana. exagia. iiij. ceruse: costi. añ. exagia. ij. opij exag. ß. tēpera cum aqua plu. ℂ Aliud roseuz ℞. rose exagia. iiij. costi exagia. ij. acatie exag. j. opij exagiū semis tēpera cuz aqua pluuiali. ℂ Puluis cali. ophthalmie valens. ℞. memithe. ℥. j. sarcocole. ℥. ij. fac puluerem et in oculos mitte refrigerās cum albugine oui. ℂ Aliud. ℞. sarcocole temperate cum lacte asinino. ℥. v. amidi. ℥. ij. spume marine: zuccari. ana. ℥. ij. costi. ℥. j. et ß. fac puluerem: et in oculos mitte. ℂ Aliud. ℞. sarcocole. ℥. v. opij: costi. ana. ℥. j. fac puluerē. ℂ Aliud valēs calide ophthalmie et vētositati. ℞. sarcocole. ℥. vj. zuccari: ceruse: amidi. ana. ℥. iiij. costi: opij. añ. ℥. j. ℂ Aliud. ℞. sarcocole tēperate cum asinino lacte. ℥. vj. amidi. ℥. iiij. zuccari. ℥. ij. fac puluerem.

ℂ De albugine siue de pānis in oculis. Cap. ij.

Panni in oculis et albugines fiunt ex vulneribus vel pustulis: quoꝝ vterque est curabilis. ℂ Fiunt autem ex humoribus interueneam et crystallinuz se locantibus et coagulantibus: qui si fiunt subtiles: succus papaueris rufi sufficit ad medicandum. Sed si grossus fortior: medicina est necessaria. Puluis valens. ℞. zuccari. ℥. j. spume marine. ℥. ij. fac puluerem. ℂ Aliud. ℞. zuccari. ℥. j. amidi. ℥. ij. ℂ Aliud: corticis oui spume marine pondus equale. ℂ Aliud valens obscuritati oculorum vngulis et pānis vngulas comitantibus. ℞. conchulam marinam, incensam et siccatam. Similiter valet veteribus pannis et prurigini limatura eris temperata cum aceto: et post septem dies soli apposita postque desiccata. ℂ Collyrium valens pannis oculorum. ℞. ceruse cathimie auree incense: et cum aqua pluuiali tribus diebus lote. ana. exag. ij. calcucemenon: piperis lon. spume marine aloes myrrhe: oculi lithij: opij. ana. ℥. ß. tempera cum aqua rosarum: vbi costus fuerit incisus: fac pilulas in modum lentis: dissolue in lacte mulieris puellam nutrientis: et impone in oculis. ℂ Alius puluis. ℞. amidi. ℥. iij. ceruse cathimie: antimonij. ana. ℥. j. ℂ Aliud collyrium. ℞. ceruse. ℥. iij. sarcocole temperate. ℥. ij. dragaganti: gummi: zuccari: camphore. ana. ℥. ß. spume marine. ℥. j. gemme non perforate. ℥. ß. tempera cum albumine oui. ℂ Dicunt etiam philosophi quidam sanguinem hirūdinum calidum tantum valere: et sanguinem vpupe et cerebrum eiusdem siccatum. ℂ Aliud. ℞. nitrum rubeum cum oleo laurino similiter valet.

ℂ De sanguine in oculis. Cap. iij.

Crustula est sanguis qui ad contūctiuam a suis descendit arterijs cum ipse crepuerint: fit autem duobus modis: scilicet ex oculi percussione et fissura coniunctiue: vel ex apostemate in coniuctiua et non ex sui fissura. ℂ Medicina est lac muliebre calidum cum puluere thuris iniectum oculis: vel sanguis turturis siue pulli columbini cum calidus sit. fac phlebotomari sub alis et istum calidū sanguinez pone oculis. ℂ Aliud aqua fenugreci valet sic. ℂ Aliud vitellum oui in aqua coctum: et cū vino temperatū oculis impositū valet: et lana succida oleo ro. infusa. ℂ Item ysopum in aqua coctum: et pāno lineo aspersum ꝓdesse fertur: vel acetum calidū spongie infusum oculis impositum. ℂ Ad dolorem oculoꝝ et sanguinem in eis coagulatum thus: mastix: subtilissime trita cum succo apij et albumine oui temperata iuuant si superponantur. ℂ Si sanguis in oculis fuerit ex percussura: ciminuz pistatum cum cera sepius calefac ad ignem et pone super oculos donec sanguis fugiat. ℂ Aliud caseus mollis sine sale melle cōmixtus ad idem valet.

ℂ De lachrymis. Cap. iiij.

Lachryme cām exteriorem nō habētes: ex humoribus a capite descēdētibus ad oculos esse intelligūtur: hi humores p venas cranei descēdentes subteriores siue supiores: qui cū sint sup craneū infirmus patitur thetinositatez in frōtis venis et temporꝝ. Si ex venis sint subterioribus: fiunt lachryme cum sternutationib9. ℂ Si vero videatur q sint ex venis cranei supioribus: vene in tēporib9: vel post auriculas incidātur: et sup frōtem desiccatiuū cataplasma apponamus. Si a venis sit subtilioribus: pilu. de hierapig. dam9 vel pilu. cochias vel aureas: vel maiora antidota sicut theodoricon: et silia. In capite tale qd sit cōfortatiuum est ponēdum: vñ humectatiōes desiccētur. In oculis hoc collyrium imponamus. ℞. ceruse dragagāti folij rose pōdus equale. tēpera cū aqua pluuiali. ℂ Aliud desiccās lachrymas valēs obscuritati: prurigini: ardori. ℞. ematithis: calchiteos: al's calchideas. ana. ℥. ij. memithe: galāge: cathimie. añ. ℥. j. costi opij aloes spice. ana. ℥. ß. factum puluerem cū succo maratri distēpera. ℂ Aliud. ℞. gūmi: thuris: ceruse. añ. ℥. ij. amidi: opij. añ. ℥. ß. dragag. ℥. ß. tēpera cū aqua plu. ℂ Aliud. ℞. aca. ℥. x. opij. ℥. j. et ß. ematithis. ℥. ij. et ß. myrrhe: aloes. ana. exag. j. fac puluerem: cū succo maratri distempera. ℂ Aliud. ℞. conchulas incensas gemme non pertusate. ana. ℥. ij. amidi antimo. añ. ℥. j. tuthie indice. ℥. iiij. camphore. ℥. ß.

¶ De amittentibus visum ab occasu solis. Cap̄.v.

Sunt quidā a vespere in antea nō vidētes: quibꝰ vena cephalica est incidēda: ⁊ danda hierapi. vel pilul. stomaticō: ⁊ leui cibo nutriēdi sunt: abstineant a cena in nocte: accipiāt epar caprinū igne assatum cui piper lon. apponat̄ ⁊ gariofi. humectationē inde effluentē mittant in oculis: carnē illā manducent: similiter in aqua coctū iuuat si oculi suffumigent̄ in coctura illa.

¶ De defectione visus. Cap̄.vj.

Uisus defectio ex mala cōplexione est: vł de fumo a stomacho ascendente. Si fit a stomacho: dande sunt. ʒ.ij. hierap̄. īfirmo. Si trāseat: a stomacho eē intelligas. Si nō: ex mala cōplexiōe oculoꝝ ē. In defectiōe a stomacho veniēte dāda est hierap̄. pill. auree ⁊ pill. cochie: vtat̄ assidue vomitu: leui cibo ⁊ subtili. ¶ Solet etiā contingere ex grosso humore inter crystallinū hu. ⁊ tunicā vueā se coadunāte: vnde cephalca vena est incidenda: tātū auferendū est sanguinis quantū virtus expetit patientis. Maiores etiā hiere sunt dāde cerebrū mundificātes: ⁊ ex venis q̄ sunt in oculoꝝ angulis auferendus est sanguis. In tēporibꝰ sanguisuge sunt ponēde: deinde collyria de felliculis facta. oē aūt felliculū terreū siue aereum ad hoc est bonū: maxime autē carnes comedentiū ⁊ ex rapina viuētium: qualecūq̧ hoꝝ inuenias cum melle bene cocto ⁊ colato misceas ⁊ oculis impones. ¶ Collyriū valēs obscuritati oculorū ⁊ ad lachrymas: mundificat eñ putredinē ⁊ clarificat visionē. ℞. antimo. tuthie indice. aā. ʒ.iiij. salis gēme. ʒ.ij. succi memithe. ʒ.ij. myrrhe: costi: zinziberis. aā. ℈.j. cāphore ʒ.ß. tuthiam ⁊ antimoniū: miro. citri. tēpera cum aqua: ⁊ hoc tribus vicibꝰ fac. De alijs oībus puluis fiat ⁊ misceatur: ex postea desiccet̄. ¶ Aliud valēs obscuritati: lachrymis: prurigini: siccitati palpebrarum ex cholerico fumo. ℞. sarcocole cū lacte mulieris tēperate. ʒ.ij. tuthie exagiū.j. ceruse: amidi. aā. ʒ.j. dragagā. calciteos: thuris: gēme nō pertusate. aā. ʒ.ß. spice: cathimie auree ⁊ argentee: spume marine: acatie. aā. ʒ.iiij. puluis fiat ⁊ tēpera cum aqua ro. ⁊ acumine succi maligra. ⁊ cum aqua vbi calamus aromaticus fuerit positꝰ ⁊ cum succo maratri: postq̄ per tres dies hec omnia fuerint tēperata mitte. ʒ.ß. camphore. ʒ.ß. zucca. ¶ Aliud. ℞. costi. ʒ.ij. piperis lon. ʒ.j. piperis al. exagiū.j. galle. ʒ.iij. salis armoniaci. ʒ.ß. De oībus his puluis efficiat̄. ¶ Aliud. ℞. ceruse. ʒ.ij. calcitheos exagiū.j. ematithe: draga. gūmi arab. aā. ʒ.ß. cathimie auree: acatie. aā. ʒ.j. spice: opij. aā. ʒ.ß. cāphore. ʒ.ß. fac puluerē ⁊ tēpera cum aqua ro. fac pilulas in silitudinē lētis vnāquāq̧ cū aqua ro. vel cū lacte feminino distēpera vel cū albugine oui ⁊ ipone.

¶ De ablatiōe auditꝰ. Ca.vij.

Auditū obsurdari ex maiori parte est mētē auferri: vñ quidā phi auditū portā mētis vocauerunt. Passio vero auditus triplex esse videt̄: vel eñ ex toto aufert̄ ⁊ surditas vocat̄: vel etiā pars auferturꝰ ⁊ auditꝰ fit grauitas: vel fit extra naturā sicut cum audit̄ molēdini sonus: siue cuiuslibet rei sibilus: qđ multis de causis ꝯtingit. ¶ Hec aūt passio aliqñ sentit̄: aliquando nō: vñ ex toto vel partim opꝫ patiētis auriculas soli apponi: ⁊ in die lucido intro aspici. Un̄ si videamꝰ apostema seu pustulas vł verrucas: seu eas muscidas vł res exteriores aliquas: sicut puluerē aquā lapidē seu vermē aliquē: intelligendū est esse causaꝫ passionū: ⁊ sicut dicet̄ medicandū. Or si foramina videant̄ sana esse nec aliq̄d hoꝝ habētia: intelligitur q̄ neruꝰ audibilis patit̄: ⁊ si fit ex grossis hūoribꝰ frigidis: viscosis: vł ex vētositate grossa seu ꝑpter frigidū apostema patientiū verba ex auditꝰ grauitate nō sunt intelligibilia: aliqñ obliuionē hñt. Opꝫ ḡ cuꝫ medicina subuenire caput mundificāte: sicut stomaticō ⁊ hierap̄. fumigāda sunt capita cū aqua ea. vbi herbe calide ⁊ diuretice sint cocte: sternutatiōes ⁊ gargarismata ex calidis ⁊ diureticis faciēda sunt olea calida sunt ponēda ī auriculas: sicut anetileō: camomilleon: amigđ. ama. ⁊ silia. ¶ Al. accipiat̄ helle. al. ⁊ casto. aā. ʒ.j. nitri. ʒ.j. ⁊ ß. in bono vino fortiter coquant̄ ⁊ in auriculas inijciat̄: vel de radice hell. fiat subtilissimꝰ puluis in aceto tēperatꝰ in auriculas cū lichinio infusio mittat̄: neq̧ opꝫ medicinā diu morari intra auriculā cū sit neruosa: neq̧ diu tolerare. Aliqñ auricula ex voce patit̄ aspera magna q̄ seu velocissima. vñ Ga. vbicūq̧ hec tria cōueniūt necesse est vt auferant auditū sicut ⁊ tonitruū.

¶ De tinnitu auriū. Cap̄.viij.

Si apostemate vel alijs supradictis careāt auricule tñ sonitū videant̄ retinere: intelligēdū est ex grossa esse vētositate: vel ex viscosis humoribus: vel ex auditꝰ defectiōe: vel qualibet alia re intercidēte: aliqñ etiaꝫ patiunt̄ ex acumine sui sensus. ¶ Si ex grossa sit vētositate ꝯtinuū erit: si ex grossis sit humoribꝰ vel viscosis: grauitas infirmo gignit̄: nō tñ tam grauis sicut prior. ¶ Ex ventositate vel grossis hūoribꝰ itidē vt surditas medicabit̄ cū stomaticō: hierapig. gargarismis ⁊ sternutationibꝰ. ponent̄ intra auriculas oleū ro. cum aceto: ⁊ castoreū eodē modo myrrha ⁊ nitrum cū oleo ro. distēperata q̄ cuꝫ pēna infusa bis vel ter infundātur ī auriculas. Succus radicis cū oleo ro. valet. Succus folioꝝ porri cū lacte mulieris ⁊ oleo ro. valet. Castoreuꝫ valet cū oleis alijs calidis. Si ex defectiōe nerui accidit: acetum calidū cū succo absinthij ꝓficit. oleū rafani cū oleo ro. ꝓficit. Fel ouiū cum succo porri ꝓdest. oīa etiaꝫ hmōi calida in auriculas ponēda sunt. Species nō pure vel sole sed optime sint colate. ¶ Unguentū valēs ad grauitatē auditꝰ cum sonitu ⁊ vocibꝰ ex vētositate grossa sine dolore vel frigiditate veniētibus. Est aūt Jo. dam. ℞. hellebori al. castorei: costi. aā. ʒ.j. rute: myrrhe: nitri: piperis lon. aā. ʒ.ij. euforb. ʒ.j. fac puluerē ⁊ mitte: succi rute modicū ⁊ amigđ. vel anetileō nardi. camomil. ʒ.iiij. quelibet hoꝝ coquant̄ quoad solū oleum remaneat: colent̄ ⁊ in auriculis ponantur.

¶ De dolore auriū ex cōplexionis mutatione. Cap̄.ix.

Aliqñ auricule ex cōplexionis patiunt̄ mutatiōe in frigiditatē: siue calorē: vel de rebꝰ interius nascentibus sicut humoribꝰ: vel de exterioribꝰ: sicut aeris frigiditate vel caliditate. Ex calore sentit ardorē nimiū: ⁊ refrigeratur frigore aeris ⁊ ecōtrario in frigido. Si ergo fit ex caliditate oleū ro. cū albugine oui misce: vel oleū ro. cū lacte mulieris siue cum succo cucurbite vel aceto vel oleo vio. Si dolor fit minus opium cum oleo ro. vel viol. imponatur: vel opiū cū myrrha: croco: amigdaleo. Si autē aures doluerint ex frigiditate seu apostemate vel vētositate: oleū laurinum: anetinū: cameleon: amigđ. ama. nardi. rutaceū. aliqñ bouinā vrinā admisce. Si aures doluerint ex frigiditate seu apostemate: seu vētositate: oleū lauri. aneti. camel. amig. ama. nar. rutaceū ⁊ similia ea. appone. aliqñ fel bouinū: vel ouinū vel bouinā seu ouinā vrinā admisce.

¶ De sanie auriū. Ca.x.

Aliqñ auricule patiunt̄ ex sanie: si autē doluerint nimis: a medicaminibꝰ incipiat̄ dolorē extinguentibꝰ: qđ faciūt opiū: oleū ro. ⁊ cera: solatri succus cū oleo ro. ⁊ vio. ⁊ oui albugine coctus q̄ cum lichinio auricule infundant̄. ¶ Extincto dolore tale quid apponat̄: vnde sanies mūdificetur sicut est nitrum: myrrha: mel ⁊ alumē mixta ⁊ ī aceto cocta: ⁊ sal cū lacte mulieris: similiter fel ouinū vel bouinū. hec oīa simul cum lichinio imponenda sunt. ¶ Aliud. ℞. casto. ʒ.ij. thuris: myrrhe: aluminis: costi. aā. ʒ.ij. fac puluerē tēpera cū vino al. ¶ Al. ℞. opiū: memithe: nitrū cū melle tēperatū: absinthij succuꝫ ponat. Si fit calidus: corticis radicis succus cū omfaceleō coctus ⁊ in auriculas immissus iuuat. similiter rutaceꝰ succus: myrrha ⁊ opiū ⁊ castoreū equaliter puluerizata ⁊ cum aceto mixta: auribusq̧ cum lichinio imposita iuuat.

¶ De sanguine aurium. Capi.xj.

Si sanguis subito ⁊ sine dolore ab auribꝰ exeat: nec aliquid aliud extrīsecus siue intrinsecus antecedat: intelligit̄ causa esse in capite: quā natura laborat expellere. Opꝫ igit̄ auriculas mūdificare ne remanēte sanguine nō mūdificent̄: fiat autē ablutio cum succo porri ⁊ aceto: galla similiter cū aceto cocta corticibꝰ maligranati cū aceto coctis: succi rauini cum aceto ⁊ galla cocto. ¶ Si sanguis ex ꝑcussura vel vulneribꝰ ⁊ similibus exeat: renes bouini sunt apponēdi cū aqua ⁊ sale cocti ⁊ parū assati: quoꝝ humiditas est in auriculis apponenda. Si dolor ex ꝑcussura fit exteriori: thus imponat̄ cū lichinio bōbicino: anisum pistatū ⁊ cū oleo ro. coctū. Si dolor

fit ex percussione vulnerosa interiori: fel bouinū pistatū ⁊ cum oleo nardino mixtum auribus imponas.

¶ De omni re cadente in aure. Cap. xij.

Si dolor fit in auriculis ꝓpter aliquid qđ ibi ceciderit: siue lapis: siue puluis: oportet auriculā apponi soli vt videas quid intus habeat: si infirmus aliqđ sentiat: qđ a sursum descendat ad visum signatur: q: ibi se aqua coadunat quā oportet desiccari ꝓut valeas. ¶ Si humor tātus fit vt nō possit desiccari: accipiat arūdo: et auricule imponat: cuius caput oleo vnctū extrinsecus foco accendat: vt sic saltē humor ille desiccet: vel cū lana oleo calido infusa ⁊ auricule īposita: vel quodlibet bōbicinū inuolutū qđ rotundū sit ⁊ subtilissimū: ita vt sit in summo posita terebenthina: paulatim auriculis imponas. Ille enī interior humor inuiscabit illi rotundo inuoluto. ꝙ si ꝓpter hoc non exeat sternutatio naribus oppilatis iniicienda est. ¶ Si reptile ceciderit in aurib9: frondium persicorū succus calidus iniiciat. ¶ Si vo ex vermib9 ibidem nascentib9 dolor fit in auribus: cānula subtilis imponatur ⁊ sugatur: si neqꝫ sic exeant: vinum in quo absinthiū vel absinthij succus cocta sint: similiter oleū persici vel succus calamenti siue radices infundatur.

¶ De fetore nariū ⁊ pustulis ⁊ carne superflua. Cap. xiij.

Aliquādo homines fetores in naribus patiuntur horrēdos: qui multipliciter esse videntur: vel enī ex humorib9 salsis ⁊ fetidis a capite descēdētibus: seu ex alijs non salsis humorib9: ex vulnerib9 pustulis: seu apostematib9 existētibus fetentib9 generant. ¶ In narib9 aūt considerātes nilqꝫ borū ibi videntes: ꝓpendimus ꝙ a capite egrediat: caput ergo mūdificemus cū hierapi. hieralogo. theodoricō ⁊ similib9. Capite vo mūdificato ad nares est redeundū: in quib9 si calidi sint humores: designant q: nares sentiunt ardētes ⁊ pūgētes: erit ergo ponendū aliqđ vnde nares refrigerent: sternutatiōes cū oleo ro. sunt faciende ⁊ cuz violato. In capite ponēda est aqua in qua mixta: viola. ro. ⁊ cortices papaueris sint cocta. ¶ Si ex pustulis ⁊ vulnerib9 sint: cephalicā venam incidemus nisi quid contrariū sentiamus. Si phlebotomare nequeamus: scarificem9: ⁊ a summitate nariū minuam9: neqꝫ digitis: neqꝫ manib9 pustulā attractem9 seu fricem9. Si pustula sit nimium humida vel liquida: oleo mirtino vel ro. est perungēda. Hoc vnguentū est iungendū. ℞. litargiri. cerusse: cathimie argentee. aā. ʒ. ij. acatie: galle: sandali: rose: gummi arab. aā. ʒ. ß. fac vnguentū cum oleo ro. ⁊ viol. ⁊ cera. Si pustule sint sicce: cū oleo viol. ⁊ alijs viscosis sicut semine citonij: psilio: draga. cera ⁊ similib9 humectāde sunt. ¶ Unguentum Jo. dam. vulnerib9 nariū vel pustulis labiorū carnibus suꝑfluis valet ⁊ maxime siccis. ℞. cere albe. ʒ. iiij. medulle bouine. ʒ. ij. dragagan. gūmi arabici. aā. ʒ. ß. olei viol. sisami: amigda. quantū sufficit: ⁊ semen cito. ⁊ psilij: vn̄ vngende sunt interius ⁊ exterius hoc vnguēto. ¶ Puluis calamenti naribus insufflat9 succurrit fetētibus pustulis si sint humide: vel ex phlegmate: similiter iuuat alumen cū melle distēperatū: vnde lichiniū vnctū est narib9 apponēdū. ¶ Si naribus: pustule: porri vl' caro superflua nascant: perfectior medicina est vt incidātur. Deinde myrrhe: aluminis. aā. ʒ. j. mittamus: corticē coloquinti. ʒ. j. nitri. ʒ. ß. fac pulueres inde ⁊ lichiniū aceto infundēs narib9 imponito puluerē suꝑspargens. ¶ Et si oppilatio quelibet in naribus innascat: oculi lupi: nigelle: cōdisi: costi. aā. ʒ. j. omnia in sansuci succo distemperentur ⁊ cū oleo viola. sternutatio conficiatur.

¶ De coriza. Capi. xiiij.

Coriza est humiditas preter naturā descendens a priora capitis ꝑ nares: que semper frigore vl' calore augmētatur: sed multomagis ex frigore. Causa cuius est mutatio aeris assidua: q: autē aer est in autūno mutabilior: ⁊ coriza est in hoc tempore frequentior: si hoc fit ex calidis humorib9 ⁊ acutis: infirmus calorē ⁊ asperitatē in narib9 sentit quasi fumū ignis. si ex frigiditate econtrario erit. ¶ Si ergo videamus stillā per nares exeuntē liquidā nimiū vel acutissimā: perpēdit in initio morbi humores esse indigestos: si spissari incipientes et ab acumine suo desistentes: morbū dant intelligi augmētari ⁊ incipientē digeri: cum augmētari desistat neqꝫ declinari incipiat: statū medicus perpendat: si humiditas dimittat: morbi declinatio est intelligenda: ⁊ tunc medicina est incipiēda: tamē intelligat vnde fit morbus. ¶ Si fit ex calore: medicabitur cū frigiditate: sicut suꝑ aquā inclinari vbi camomilla: rosa: mixta sint cocta: similiter super lapidē calidū aceto infusū: suffumiget cum zucca. ⁊ charta bōbicina: caput cooperiatur vt cerebrū perforet fumus: siīr cū furfure ordeaceo aceto infuso est fumigādus. Epithima in capite cū oleo ros. camomilleon imponat: in naribus cāphora oleū ro. ⁊ aqua ro. sunt odorāda: lauandū est caput cum aqua vbi mirta: balaustie rose sint cocte: precipiendū ne temere humores a narib9 audeat extrahere: timēdū enī ne in pulmonē a gutture descendāt: ⁊ causa peioris morbi fiāt: neqꝫ supini sed in lateribus iaceāt: balneū in aere seu in aqua temperatū habeāt: cibum leuē ⁊ facile digestibilē comedant. ¶ Si coriza fit ex frigore: cura calida ⁊ subtilis est adhibēda sicut inclinari super aquā: vbi camomilla: mellilotū: anetū: sansucus sint cocta: fumigēda sunt cū thure: ligno aloes. caput studiosissime cooperiat: neqꝫ nimio somno vtatur: somn9 enī cataractas aperit: vngat caput cū anetileō: camomel. rutaceo: pigano: costileon: ⁊ mittat in naribus nigellā: balneū intret: aquā capiti non aspergat: si ex coriza sternutatio fiat: nigellā assam ⁊ subtilissimā cū oleo in aures mittat: cibum calidum comedat: plenitudinem caueat.

¶ De fluxu sanguinis a naribus. Cap. xv.

Sanguinis fluxus e narib9: aliquādo est vtilis: aliqn̄ non vtilis: vt in causone ⁊ frenesi contingit ⁊ ī mēstruis ⁊ catarris calidis. Ex motu nature ⁊ sanguinis: nō bonus est fluxus. Si ex nimio est calore in corpore interiori qui cum bulliat fumū ascēdere facit ad capitis suꝑiora ⁊ implens venas crepat ⁊ eas currere facit: aliqn̄ in venis ꝑ se crepatis flux9 fit sanguinis. ¶ Si autē sanguis in cursu augmētet cephalicā venā minuam9. si sanguis ex dextris fit narib9 a dextris est minuēdus: si a sinistris inde est phlebotomādus: ligetur extremitas corporis cū pānis lineis. ꝙ si oībus his sanguis nō stringat: cōstipatiuis ⁊ stipticis reb9 est medicādus: cortices oui incēsas narib9 insuffiemus: vel lichiniū incausto infusum: gallā non pertusatā ⁊ aceto infusam. Itē cāphora cū galla puluis inde fact9 cū lichinio narib9 imponat: sternutatio fiat cum cāphora: oleo ro. cū succo hypoquisti. In fronte ponamus cretā cū aceto distemperatā: cataplasma de sanđ. faciamus: rosa: ordei farina mixta cū succo port. aqua ros. et aceto tēperata: infirmus iaceat supin9 ⁊ in faciez mittamus aquā frigidā cum aceto mixtā. Quidā dicūt ꝙ stercus asininum aceto infusum: vel stercus porcinū ⁊ narib9 odoratum sanguinē stringit: si nō strīgat: man9 a summo vsqꝫ ad extrema ligem9: a ꝑte naris effluētis vētoset sine scarificatiōib9.

¶ De fissura labiorum. Cap. xvj.

Labia aliqn̄ fissuras: aliquādo pustulas patiunt seu vulnera: qđ ex acutis cōtingit humoribus. ¶ His autē sic est subueniendū cum oleo ros. vel viol. vel cū cera ⁊ oleo ro. si pustule sint humide de rosa sicca cū gumma tēperata labia vnge cū sanda. rub. rosa: gūma arabica: cerusa temperata cū aqua ro. ¶ Aliud. ℞. rose: ceruse: aā. ʒ. x. cere. ʒ. iiij. litargi. cathimie argētee: ematithis. aā. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. olei ro. quātum sufficit. Si multa sit cōcauitas axungia anseris: capre vel medulle bouine labia inungat.

¶ De grauedine lingue. Cap. xvij.

Lingua aliquādo motum perdit: vnde ⁊ sensum amittit sermonis. cuius causa est ex defectiōe virtutis motiue a cerebro veniētis. vel ex neruo per quē virtus ipsa transit cōstipato ex apostemate: vel qualibet alia re: vel ꝓprie vicia in ipsa lingue substātia sunt: sicut cōplexio mala ex calore: seu ex frigore: humiditate: siccitate: vel apostema: tumor ⁊ similia. ¶ Et si lingua nimiū videat rubea: nimiū calorē significat: alba frigiditatez. Si mollis humiditatē: si sicca ⁊ ꝯtracta siccitatē: si sint apostemata vl' vulnera: pustule siue tumores: aperte

intelligimus: q: his sermo impeditur. ¶ Si lingua sit sana nullas habens maculas: loquela tamē sit ablata: et alia quedam corporis membra lapsata: de cerebro erit infirmitas. Si sermo auferat nullis alijs mēbris patientib9: ex neruorū est cōstipationib9. Aliqn̄ perditio loquele est ex perdita mēte. ¶ Que oīa cum disponamus curare: in corporis vniuersali plenitudine: mediā vel cephalicā venam debemus minuere nisi quid videamus contrariū obuiare: est aūt faciendū sm virtutes patientium: q: humores sunt mixti cum sanguine: post tamē humoribus dominātibus: insurgendū est medicaminibus. Si morbus est ex cerebro vel neruo per quē trāsit virtus: dandū est vnde cerebrum mundificet: sicut hiera fortissima Ga. hieralogo. mēphiton: theodoricon: euperiston: hiera archigen. hierap. et interuallis purget: cū gargarismis et sternutationibus calidis et odoriferis: fumiget caput cum aqua vbi camomilla: anetū: mellilotū et similia sint cocta: vngamus post caput vnguētis calidis et dissolutiuis. ¶ Si sit in lingua cōplexio mala et calida: phlebotomāde sunt ambe vene sub lingua: purgandū est corpus cum miroba. citri. et cassiafistu. ¶ In apostemate calido gargarismū faciam9 cum succo solatri: borragine: portula. corian. succo maligrana. cum aceto. Similiter gargarizanda est aqua vbi ro. liquiri. ordeū lentes sint cocta: si dura sint apostemata: gargarismus cum lacte fiat et sapa et aqua vbi ficus sicca et maratrum sint cocta. ¶ In frigiditate et humiditate apostematis quod mollicies portendit et albedo: demus hierā quā diximus et tyriacā maiorē: fricem9 linguā cū sacrugena: philonio: sepe balneādus est calido aere sine aqua: gargarismus fiat cum sinapi et melle. ¶ Alius gargarismus Johan. dams. qui dissoluens phlegma lingue valet ad dolorē capitis et paralysim. ℞. origani: piretri. zinziberis: piperis nigri et al. et longi: cinamo. ysopi: nigelle: sansuci: costi: pōdus equale: fac puluerē et tempera cum sapa: facies gagarismū cum oximelle. ¶ Si pustule vel vulnera sint in lingua: precipiat vt succus celsi sub lingua teneat: vel arnoglosse et solatri cum quib9 sandali admisceantur rub. vel aqua vbi sumac: balaustia: lentes: mirta et rosa sint decocta: quibus est medicandū vtpote de bucca dicendum est: si vulnera sint sub lingua: farina lentiū: oleum ro. crocus: oui albuginē iudicamus superponēda: hec conficientur: et vnguētum Johan. dam. fiat.

¶ De dolore dentium. Cap. xviij.

Dentiū magnum est iuuamentū: et cum iuuamento magnū ornamentū ipsorum qui non patiuntur: q: in patientibus actio corrumpit: quorū passio est diuersa: cuius diuersitatis pars palam est visui: sicut putredines fetores rupture perforationes motiones limositates: et similia: est et alia visui nō apparens: sicut cum dolorē nimiū sentiunt: et tamen dentes sani apparent. Causa est nimij hu. a capite descendētes seu a stomacho ascendētes: vel humores acuti pungitiui mordificatiui in gingiuis: vel paruitas cibi ex acutis humorib9. Dolores nimij et pulsus sentiunt propter acredinē humorū: ex paruitate cibi dentes sunt sicci: gingiue quales videmus in decrepita etate. s. rugose. ¶ Significant dentes causa capitis dolere: q: grauitas est in capite: rubor et calor in facie: quib9 intelligantur esse cause sanguis et cholera descendētes a capite ex stomacho: q: calor et fumus ascendentes ab eo: vel bucce amaritudo: portendūt morbū esse certuz a stomacho. In dolore non adeo magno: facie inflata capite grauato: humores phlegmatici seu melācholici a capite designant egredi: dolor in stomacho et acida ructatio certificant morbū esse ex frigidis humoribus in eo. ¶ Ex calore solis vel frigore si dentes patiantur: nō tamē tantū dolent sicut ex humorib9. Aliquando dolēt ex cibo siue potu actualiter calidis siue frigidis. ¶ Si ergo dolent propter humores: quales sint oportet inquirere: q: si a stomacho vel capite venientes: si humores calidi a capite et etiam acuti descenderint: phlebotomanda cephalica erit: nisi aliquod obuiet contrariū sicut virt9 et etas. Que si contraria sint minuantur ambe vene sub lingua: dādū est catarticū: hierapi. cassiafi. Si sint ex stomacho et calidi: pill. de stomaticon: et auree sunt dāde: catarticum de mirob. et oxisenitia et vomitus iniungant. Dolores dētiū ex grossis humorib9 a capite descendētibus cū theodoricon: et similib9 purgari volūt: et similiter dolores ex stomacho venientes: gargarismos faciamus et sternutatiōes grossos humores capitis purgātes. ¶ Purgatis humoribus capitis siue stomachi: redeundū est ad dētes curandos: cū stipticis dentes confortātib9 et humori repugnātibus curent. Calori in bucca existenti: succus solatri: portula. scariole est apponendus: vel mirta cū aceto cocta. In dolore proueniente ex frigore dentes fricemus cū zinzibere: et melle. In frigiditate et humectatione piretrū: staphisagriā et ysopū puluerizatū et aceto tēperatū: acetū et sal in bucca ponito: cappari radices et coloquint. cū aceto staphisagriā: piretrū: ysopū: helleborū nigrū puluerizata: et cū aceto sine melle tēperata super dentes ponito. ¶ Aliud valens ad dentiū dolorē propter frigiditatem et grossam ventositatē. ℞. piretri: ysopi: hellebori nigri: radices calamēti: cucu. siluestris: rad. cappari. añ. ʒ. j. coq cum oleo et aceto tādiu quoad solū oleū remaneat. vnde fomentato dentes dolētes: partē tñ tollēs cum oleo ro. mistā ex parte dentiū dolentiū mitte in auriculā. Si inde dolor nō mitiget: philoniū sup dentes ponam9 vel socrugenā vel tyriacam maiorē. Si nec dolor sic quiescit: res aliqua ponatur mitigatius: sicut opiū iusquiamū et similia. Si dolor ex frigiditate sit: radix cucumeris siluestris: hellebo. euforbiū super dentes ponenda sunt. qd in principio morbi vel in statu est obseruandum.

¶ De ruptura dentium. Cap. xix.

Dentes aliqn̄ perforant: aliqn̄ rumpuntur: aliquando in colorē citrinū ex humorib9 vel in colorem viridē seu nigrū mutatur. Que oīa ex humiditate putredinis nascuntur pessima: que ex malis cibis intra stomachum generata per venas et per neruos currit ad ligamenta dentiuz. ¶ Et cū medicari volumus: corpus infirmi consideremus: vt abundātes humores purgemus: et post cū re cōfortatiua et mundificatiua ad dentes curādos redeamus. Si corpus hac abundātia careat: a dentiū incipiat medicine. In dentium radicibus si perforatio vel comestio esse videat: gallā non perforatā puluerizemus: et cū oculo litij vel terebenthina distēperemus: et dentib9 superimponamus. Similiter piretrum vel meu et nitrum cum melle temperata valent: nigella assata et cum aceto temperata. Similiter lac ficuum cum panno lineo et piculam videntes ponamus cum aceto misceamus et buccam inde lauemus: similiter prodesse videtur. ¶ Si dentes sint perforati et dolores nimij: vermes habere sunt intelligendi: vnde myrrha storace impleātur foramina. Similiter pipere: piretro vel philonio: vel opio radicibus coloquintide et semine eius infirmus suffumigetur: os habeat apertū: vel cum sinapi iusquiamo: vel cum dente canino vel caballino: hec enī dolorē mitigāt: vermes expellūt. ¶ Aliud. ℞. iusquiamū: sem. rose: se. porri: tempera cum picula et dentiū imple foramina. ¶ Aliud. ℞. arse. sandarace. añ. exagium vnū: aluminis: galle. añ. ʒ. j. spume marine: piretri: myrrhe. ana. ʒ. ß. oculi litij: gummi. añ. ʒ. ß. tempera cuz vino et mitte in eadē foramina. ¶ Si p huiusmodi res dolorem non mitigas: oportet vt dentes extrahātur ferro: quos si ex aliquo cōtrario extrahere nequeamus: ferro incidam9 radices dentium et mittamus hoc medicamentū. ℞. farine de frumento. ʒ. j. tempera cum lacte tithimalli et impone dolori dentiuz: que si denti circumponant sine ferro eradicat: similiter fecem olei cum melle coctā et vt in spissum mel redactam impone. et idem facit radix coloquintide cum aceto tēperata. Idem faciunt radicis celsi cortices et piretri equali pondere temperata cum aceto et sale faciūt his similia: hec non tangantur a sanis dentibus.

¶ De dentibus commotis. Cap. xx.

Dentes aliquādo mouent: et causa motus sunt humores in dentiū radicibus descēdētes: qui si sint acuti: necesse est in dentibus foramina et putredines effici. qd si non fit: erit contrarium: ¶ Si humoribus his infirmus sit plenus: purgandus est et mundificādus: et post cū re stiptica et desiccatiua ad dentes curandos redeamus. In acutis vero humoribus cephalica vena minuatur: aut in ceruice scarificetur:

deinde rotula accipiatur et dentibus imponatur: galliam cum aceto coctam gargariza: cortices maligranati et sumac: balaustia stringunt dentes cum aceto cocta. libra galle in aceto posita et exiccata atque pulverizata super dentes est ponenda. ¶ Aliud. ℞. galle aluminis: cataputie: cortices maligranati. equale pondus: tempera pulverem mittens interius et exterius. ¶ Or si dentium motus fit ex phlegmaticis humoribus: aluminis ʒ. iiij. salis ʒ. ij. pulverem factum super dentes ponamus: cum alumine dentes suffumigemus. Aliud alumen incensum cinerem tamarisci salem equali pondere pulverizabis: et super dentes pones: in auriculas proiicienda olea. dentes sunt fricandi de his que sumus dicturi.

¶ De dentibus putridis. Capitu. xxj.

Dentes patiuntur ex ciborum acuminibus: in quibus pro medicina portulace succus: cepe vel nuces vel nuclea vel amigdale sunt masticande.

¶ De dentibus fricandis. Cap. xxij.

Dentium colores aliquando propter dentium mutantur putredines et limositates. Quos oportet ut fricemus. ℞. sulfuris combusti: spume marine. ana. ʒ. xv. salis geme. ʒ. xxx. facto pulvere inde fricato dentes. ¶ Aliud dentes confortans et mundificans. ℞. ordei farinam et salem: que posita in charta bombicina cum melle prius distemperata et cum charta combusta distempera cum sapa et cum sale exiccatis dentibus frica. ¶ Aliud dentes albificans: et sanguinem gingivarum constringens: bonum odorem faciens. ℞. gallie muscate: spume marine: salis incensi: cornu cervini similiter incensi. ana. ʒ. iiij. aluminis: nitri: corticis maligranati. galle: balaustie. ana. ʒ. ij. spodij: spice: costi: cardamomi: ligni aloes. ana. ʒ. j. fac pulverem. ¶ Aliud mundificans dentes et bonum odorem faciens: uvam cadentem levat: dolorem gule oris et dentium alleviat. ℞. cornu cervini incensi. ʒ. xij. ciperi: piperis albi. ana. ʒ. iij. myrrhe exagium. j. aluminis. ʒ. j. salis armoniaci. ʒ. j. fac pulveres cum sapa tempera: super carbones assa: post iterum pulveriza. ¶ Aliud. ℞. ordei farine et salis cum melle temperati et incensi. ana. ʒ. xj. codee marine incense: spume marine. ana. ʒ. viij. spodij: nitri: cineris: boli: marmoris albi: lateris veteris et albi. ana. ʒ. iij. sandal. rub. gallie musca. se. ro. spice. ana. exagium. j. fac pulverem. ¶ Aliud. ℞. ungule caprine: ossium dactylorum: cornu caprini: codee marine: ossium mirobal. pondus equale. hec omnia prosunt incensa: spuma marina: gallia muscata equali pondere pulveriza et impone.

¶ De egritudinibus gingivarum. Cap. xxiij.

Gingiua aliquando patitur multiformiter ex putredine et mollicie: ex pustulis: ex vulneribus: ex apostematibus. gingiua patiente et corpus pati necesse est: patiuntur ex humoribus corruptis et putrescentibus et malum odorem facientibus. ¶ Mollicies sanguinis facit fluxum: apostema ex calidis humoribus dolorem nimium et pulsum: ex frigidis neque dolorem neque pulsum facit: minorationem carnis et eius decisionem frustatim ex acutis humoribus dixit esse Gal. ¶ Sunt autem quattuor modi; vel enim ex toto cadit caro: vel interior vicina dentibus: vel extremitas vel inter dentes conculcata. ¶ In mollicie curanda cephalica minuatur: hoc si contrarium non permittat fieri: collum scarificandum esse sciat: deinde bucca lavanda est cum re humiditatis constrictiva: sicut cum succo arnoglosse: sumac: mirte: balaustie simul vel separatim coctorum in aqua. Item lavandum est os cum aqua ro. vel puro aceto. ¶ In apostemate calido oportet scarificari et catarticum de casiafistu. dari: buccam cum succo solatri lavari: vel coriandri: vel cum aceto vel arnoglosse succo mirta vel lacte acido vel iusquiamo in aceto cocto. ¶ In apostemate frigido si fit ex plenitudine buccam lavemus cum aqua ubi coquitur mastix: vel cum aceto ubi cocta sit squilla vel vino in quo sumac: vel aqua calida cum melle vel olivarum fure. ¶ In pustulis et vulneribus aqua ro. bucca lavetur: vel cum aceto ubi rosa sit cocta vel balaustia. In vulneribus vel pustulis ex siccitate aqua ros. cum psilio vel semine citonij videtur prodesse. ¶ Si ex diminutione fit carnis: detur medicina solidativa et carnis completiva: sicut sanguis draconis: thus: farina orobi: myrrha: mel: acetum squilliticum aristo. ro. et similia.

¶ De fetore oris. Cap. xxiiij.

Fetor in ore ex putredine nascitur gingiue et dentium. Si infirmus admotis digitis et in his duobus nihil fetoris invenerit: intelligi poterit quod ex putredine fit phlegmatis in stomacho. Si autem invenerit esse de gingivis: detur medicina humorem desiccans et carnem comedens putridam: carnemque sanam revocans: bucca lavetur cum aceto ubi mirta coquatur et balaustia. Studeat dentes lavare et gingivas ne quid cibi ibi remaneat: fricationibus utatur superioribus: cibum humidum caveat: maxime lac et ex lacte facta: medicina utatur qua bucca prout diximus odorificetur. ¶ Si non de gingivis: sed de putredinibus est phlegmatis: mundificandus est inde stomachus: hoc sepe cum vomitu: et pilulis de hierapigra: et cochijs et aureis: et stomatico maiori: abstineant ab omni genere piscium: grossis carnibus herbis phlegma generantibus: gingivas et os mundet cum panno aspero: et cum vino lavet odorifero: masticet cortices citri. utatur pilul. Iohan. damasce. odorando valentibus ori. ℞. gariofi. nuc. musca. cinamomi: macis. ana. ʒ. viij. sanda. rose. ana. ʒ. x. cubebe. ʒ. vij. cardamomi. ʒ. vj. ligni aloes. ʒ. j. gallie. ʒ. s. fac pulverem tempera cum succo malorum et aqua ro. postea pilul. in modum ciceris: et sub lingua unam vel duas teneas. ¶ Aliud eiusdem simile. ℞. ciperi: cinamomi: aluminis: cardamomi maioris: gariofil. ana. ʒ. ij. galle non pertusate: gummi arabici: gallie musca. spice: nucis muscate: rose. ana. ʒ. j. hierepigre. ʒ. iij. fac pulverem et cum succo apij tempera faciens pilulas da cum aqua ros. ¶ Aliud ℞. cinamomi: alithimi: gariofil. nucis musca. masticis: ligni aloes: squinanti: rose. ana. exagium. j. sandali albi: spice: cubebe: cardamomi: galle: camphore. ana. ʒ. j. fac pulverem tempera cum vino odorifero: et fac pilulas et eas in bucca teneas: os lavetur cum aqua ubi anisum: mel mirte succus et vinum odoriferum commisceantur.

¶ De passionibus oris. Cap. xxv.

Os aliquando infirmatur nullis alijs membris sibi vicinis infirmantibus: patitur autem pustulas vulnera: et similia que sequuntur ex corruptis humoribus aliunde ad buccam defluentibus. Si rubeat quod nigredinem fere attineat: caleat: doleat: et ardeat: sanguis erit in causa vel cho. rubea. Si autem parum doleat: caleat: ardeat: intelligitur esse phlegma. Si in multam nigredinem transducitur: tanto est molestius et timidius ne ad farsum deveniat. ¶ Aliquando ulcera in ore nascuntur: quibus oleum ro. cum aqua calida gargarizatum iuvat. Succus quoque plantaginis eiusque folia in vino cocta si in ore teneantur: et radix sua si masticetur: oris ulcera: et similiter cancrum iuvat: et etiam stercus caprinum cum vino veteri ad idem prodest. ¶ Sunt autem vulnera in labris sive in lingua intima maxime lactentibus evenientia de acumine lactis: quod salubre est eis: cum stiptica autem medicina in parvo tempore sanantur. In perfecta etate si nascantur pessimum est: quoniam de pessimis nascuntur humoribus: huiusmodi vulnera si lingue innascuntur pessima sunt. Si pars magna lingue auferatur: inde enim omnes homines periclitantur. ¶ Intellectis oris infirmitatibus medicina repugnans humoribus incipiatur. quod in principijs maxime debet fieri in medio repugnativa: et etiam desiccativa: neque dissolutiva iungamus: nisi ex ordine. Oportet ergo prout videbitur humores catartico vel phlebotomia dissolui. ¶ Medicina repugnativa in initio talis est danda: Sapa ex moris confecta. Sapa ex vino et aqua ubi coctum fit sumac: mirta: balaustia: vel solatrum. Humoribus minui incipientibus: sed non ex toto se dissolventibus supradictis: myrrha: et crocus admisceantur. ¶ In oris apostemate non ex corporis humore in primis danda est causa dissolutiva: neque curandum est de repugnativa. Si in solo ore sint vulnera vel pustule toto corpore plenitudinis carente: lavetur bucca cum succo solatri: coriandri: sandali rubei: croci: et secundum quod dictum est in gingivis: medicemur. Hoc medicamentum Iohannis Damasceni est dandum valens pustulis oris: vulneribus et ulcerationibus. ℞. lentium mundatarum boli. ana. ʒ. v. coriandri: memithe: sandali. ana. ʒ. iij. spodij: se. rose: semi. portula. boraginis. ana. ʒ. iiij. croci: be

inustie: nitri: arnoglosse. an. ʒ.j. fac puluerē et superpone: et cū aqua ro. laua: vel cum succo maligranati. vel cū succo coriādri. ¶ Aliud valens calori: pustulis in gingiuis et palato: vuule et gule: et maxime in pueris et corpib⁹ delicatis. ℞. amidi. ʒ.vj. spodij: menithe. an. ʒ.ij. se. rose. ʒ.iij. croci. ʒ.ij. zuccari. ʒ.iiij. cardamomi. ʒ.ß. cāphore. ʒ.ß. fac sicut de prioribus Joh. dama. diximus. ¶ Aliud eiusdē Jo. dam. valet similiter. ℞. se. rose: liquiri. amidi: spice: ciperi: nucis muscate: cinamomi. alithimi. an. exagiū. j. cāphore: alumi. croci horculani. an. ʒ.ij. folij. ʒ.j. deinde fac puluerē: sicut de alijs. ¶ Aliud valēs similiter. ℞. zuccari: amidi: se. portula. se. rose. an. exagiū. j. galle non perrusate: se. boragi. se. cucumeris viridis: lentis mūde. an. ʒ.j. camphore: croci: spodij. an. ℈.j. fac puluerē cū aqua ro. et succo maligra. ablue sicut superius. ¶ Si vlceratiōes lactentibus eueniant: mater eius lentes et micam panis accipiat et sup vlceratiōes ponat: amidū cum aqua ro. temperatum: crocus: se. rose: detur ad manducādū res tantū stipicas sicut mala: pira: citonia.

¶ De lentiginibus in facie. Cap. xxvj.

Entigines in facie nascunt maxime: et tamen quāq apparent in toto corpore: sed tamen plus in facie: siue sana sit siue infirma. Aliqñ he lentigines propter solis eueniūt ardores. Aliquando puellis eueniunt cum mēstrua melancholica non per locum suum exeūt: sed cum egrediūtur per totū corpus se dispergūt: he solis vnguētis possunt sanari: sed que masculis subito eueniūt: vel causa morbi difficiles sunt curari: cū em ex cholera nigra oriunt ea non putrescente qualitates cutis mutātur. ¶ Si autē in sola facie videantur: cephalica vena minuatur: sed si totū corpus aspergitur: de mediana phlebotomet. Qr si minuere nequeam⁹: humores cum catarticis et pharmacia dissoluamus: deinde ad vnguenta redeamus. f. amigdalas amaras bñ pistatas: et eis imponamus semen eruce: similiter farinam orobi cum melle distēperatam: vel cum succo mali citrini acidi: farinam lupinorū in aqua coctā: lac ficuū: mirte fructū pistatū: soricū stercus vetus cū aqua distēperetur. Disco. semen melonū cum carne ipsorū ad hoc laudat. ¶ Aliud Johan. dam. ℞. farinā lupini et frumenti amigda. ama. munda. zucca. an. exagium. j. liquiri. gūmi ara. an. ʒ.ij. myrrhe: nitri: costi. an. exagium. j. tēpera cum lacte et frica faciem. ¶ Aliud. ℞. farinam fabarū et frumēti. an. ʒ.ij. croci. ʒ.j. tēpera cum aqua vbi fenugrecum sit coctū. ¶ Aliud pauli. ℞. lib. x. risi: libani. ℥. ix. nitri lib. j. masti. ℥. iij. albugines ouorū. xx. cum corticibus cortcarnis melonū quantū sufficit. ¶ Aliud mūdificans faciem. ℞. lupinorū fabe: se. melonis equali pondere: lentiū medietatem: fac pulue. vnge cum lacte mulieris vel asine. ¶ Aliud ℞. farine lupini: fabarū: lentium: amidi: amigd. amara. an. ʒ.iiij. seminis michonis al. melonis: cucu. risi: dragagā. an. exagium. j. melliloti: condisi: croci: costi. an. exagia. x. fac puluerē temperans cum albugine: vngat autē in nocte: in die lauet.

¶ De pustulis in facie. Cap. xxvij.

I in facie pustule nascunt dure: sicce atq paruc: alumen: gūmi: lentes puluerizent: et inde facies lauetur. Similiter gūmi arabicū et nitrum cum aceto tēpera: faciē de re omni mundificat. ¶ Aliud. ℞. cathimie argētee exagiū. j. chimolee: boli: terre armenice. ana. ʒ.j. sandarace. ʒ.ij. tempera cū aqua ro. et lini faciem.

¶ Liber tertius de morbis mēbrorū spiritualiū: et eorūdem curis: et complectitur. xvj. capitula.

¶ De squinantia. Capitu. primum.

N duobus libris pcedētibus tīmodo dictū est de infirmitatibus capiti et faciei accidentibus: modo dicant morbi mēbrorum ministrantiū cordi: cor em lucerna est corporis: dicantur ergo morbi et eorum cause et significationes subiūgantur et medicine: et incipiendū est a molestioribus et suspectioribus: vt est squinantia. Unde Ga. qualiscūq inde morbus in gula venerit: et inflatione sua spiritum tenuerit: squinantia idest suffocatio vocanda erit: sed tamen hic morbus a seinuicē diuersatur. ¶ Squināt. a em passio aliquando est ex humoribus a capite ad guttur descendentibus: aliquando eadē die mortificās: vel secūda: vel tertia: qr em est peracuta et mortifera: ideo hominē subito mortificat et suffocat. Inde squinantia est vocata: qr angustat flatum: vt infirmus neq cibū neq potū recipere possit: vel si recipiat paruissimum est: humores autē descendētes sanguinolēti sunt vl cholerici: vl phlegmatici: vel salsi: vel viscosi. Ex melācholia em nunq hoc apostema fit: qr hic morbus cito preualet cum sit peracutissimus: sed melancholia per longū tempus operatur: vnde impossibile est esse de nigra cholera. ¶ Flatus squinanticorū proprie est longus: causa sue longitudinis est strictura gutturis. Qr cū quātū sibi sufficiat aerē in impetu trahere sibi non valeat: longo spacio necesse est vt expleat: anhelitus ergo breuis laudabile signum est squinanticis: vnde sm Galienū in cōmento super pnostica Hippocratis: pessimū est genus squinantie qd infirmum ad orthomiam insequitur: neq nimiū dolorem vel angustiam fecisse videtur exterius. In gula siue in collo si tumor nō apparet neq rubor: minor in pessimitate est: al. si non anhelitum habet angustū: illa que non anhelitū habet angustum. Si cum tumore et rubore in gula et collo facit dolorem nimiū: minor est in gradu tertio: cuius non nimius dolor neq flatus angustiosus: hic ergo non in gutture: sed in collo: vel in gula vel in vtroq est. ¶ Oportet ergo vt signa huor dicantur: vnde sc; hic morbus concreat. Si fit ex sanguine: infirmus apparet plenus corpore: rubet in facie: vene faciei sunt plene sanguine: plenus pulsus: tumor calidus et rubeus: monstrat eger quasi vinum in gula saporet. Dieta sua multi sanguinis fuit generatiua. ¶ Ex cholera rubea est fortis dolor: angustia nimia: calor atq sitis maxima: fumositas in gula: pulsus vacuus et fortis. ¶ Ex viscoso phlegmate dolor non est nimius: neq predicta signa in eo videntur: tumet lingua et mollescit: dolet paruū. ¶ Ex salso phlegmate saporat amarum: salem sentit in gula: vox eius sicut catulorum paruorum. In huiusmodi medicandis perquirendi sunt humores. In sanguine vena cephalica est minuenda. Hippocrates in epidimijs inquit: in squinantia vel orthomia oportet incidere venas. Galie. semper incidere precepit venam sm qd oporteat. idest quantū virtus pati valeat: dat autē intelligi duobus debere incidi: sm magnitudinē morbi vel quantitatem virtutis. Squinātia autem est de maioribus morbis.

¶ Si sanguis cum cholera rubea esse mixtus perpenditur ventrem humectare debemus cum catartico de cassiafistul. oxifenicia: iuiuba: viola: et semīe malue: camomilleō: iuiubis prunis viol. et similibus. Extincto acumine cholere rubee: et egrediente cum cholerica egestione: cephalica phlebotometur vt exeat sanguis a cholera rubea incensus: post phlebotomiam et purgationē redeundem est ad membra vbi maxime morbus regnat. ¶ In principio morbi medicemur cum his que repugnant humoribus ad guttur descēdētibus: et ipsum guttur confortantibus: sicut sapa de moris: cum succo solatri vel arnoglosse. Detur deinde gargarismus: furfur quoq ordei aceto infusum et colatum: et aqua vbi balaustia sumac: galla: rosa sint cocta: lentes: solatri succus siue psilij: omnia sunt stiptica et repugnātia. Que cum fecerimus et extenuauerimus: ad humores dissoluendos in infirmis mēbris clausos redeamus cum gargarismis de sapa mori: et sapa vini commixta et pauca myrrha: vel ptisana cum zuccaro vel lacte capri. siue asinino cū zuccaro et pauco croco: vel cassiafistula et sapa in aqua calida vel cum succo pori. Quecunq horū inuenerimus: inde infirmo fiat gargarismus: qr ex his humores dissoluuntur. Cibum paruissimum demus qui sit solubilis: sicut iuscellū aliquod: vel succus detur mūdati seminis melonū atq cucumerū: vl medulla pistata: amidum: dragagan. cum amigdaleo: de his oībus ius conficiat: ieiuno detur: vel amid. cum lacte et penidh et amigdaleo: nutriendus est cum crisolocanna: blitis: portula. que cum amigdaleo parata sint. ¶ Si apostema sit phlegmaticū: quod ex predictis signis intelligendū est: cum catartico phlegma

tis depositiuo erit purgandũ. Similiter cũ clysteri ⁊ gargarismus in morbi principio: fiet autẽ de sapa nucis cũ aceto: vel memithe: vel vbi cortices nucum sint: vel vbi mora vel succus solatri: vel oculo litij vel aloe. humoribus his dissolutis ad membra curãda redeamus vbi mali humores includuntur. Gargarismũ faciemus cũ sapa nucũ apposito piretro: vel sola sapa: vel oximelle: vel sapa mirtina: vel aqua vbi ficus sicce sint cocte: vel cum caprino lacte: ⁊ stercus canis albi pista subtiliter: ⁊ cũ melle distẽpera: his oĩbus vngamus oris interiora cum pennis. Galie. dicit hec omnia esse vtilia. Accipiamus iterũ caninũ stercus ⁊ puluerizatũ in os proiciatur cum felle taurino: melle buccã vngamus. gargarismũ faciamus. ¶ Itẽ. G. fel inquit taurinũ suffocationi vue cadentis est adiutoriũ: similiter fel ouinũ: cineres radicis caulium: cum melle faciamus gargarismũ: similiter succus radicis iuuat cum oximelle. ¶ Alius gargarismus valẽs squinantico phlegmatico. ℞. liqui. ʒ. iij. piretri: casiefi. squinã. acute se. ana. ʒ. ij. fenugre. myrrhe. ana. exagiũ. j. croci: piperis: spice: sansuci. aã. ʒ. j. fac puluerẽ: distẽpera cũ melle ⁊ in modum auellane accipiat: ⁊ cũ aqua vbi cortex maligra. sit coctus: tẽpera cũ vino odorifero forti: vł cũ oximelle. ¶ Alius valẽs similiter. ℞. rose. ʒ. ij. stercoris canini: croci. aã. exagiũ vnũ: tẽpera cũ melle: inde os vnge ⁊ fac gargarizari. ¶ Aliud ℞. rose liquiri. aã. exagiũ. j. cinamomi alithimi: piperis longi: croci. aã. ʒ. j. aluminis scissi: cardamomi: myrrhe: sinapis: zinziberis. costi. aã. ʒ. ij. fac puluerẽ: adde mel: quod scilʒ accipiat in modũ auellane vel cũ sapa: vel aqua vbi cocta sit galla: vel cũ succo solatri: vel cũ oximelle ⁊ aqua calida.

¶ De apostemate in gula. Capitu. ij.

Cum apostema decoctũ esse intelligimus in gula ⁊ coadunatã saniẽ in ea: oportet vt cũ facilib9 aperire illud moliamur: non enĩ incipiendũ est a fortibus medicinis: fiat ergo gargarismus cũ lacte caprino vel asinino vel psilio: vel cum yreos: vel cũ fermento ⁊ oleo vio. vel butyro calido cum farina. Alia confectio. ℞. semen citoniorũ: viscũ malue ⁊ frumentũ: lac caprinum equali põdere: deinde liquir. accipe radicẽ: ⁊ radic. maluie: vnde facto puluere cum aliis oĩbus confice et da bibere vt gargarizet. ¶ Alius Johan. damasce. valet ad apostema facile aperiendũ in gula. ℞. dragagan. ʒ. iiij. amigdaleõ dul. olei viol. quantũ sufficit: aqua vbi ordeũ coctũ sit: liquiritia: ⁊ malua: oĩa in aqua cocta: succusq; cucur. arnoglos. equali pondere: aqua vbi casiafi. sit cocta: oĩa sint cõmixta et bene confecta: ⁊ infirmo denł gargarizanda colata ⁊ calida. ¶ Si infirmus sit fortis ⁊ cito velimus aperire: fiat gargarismus cũ aqua vbi ficus sint cocte ⁊ misceanł cũ farina vel stercore canino: ⁊ cum lacte asinino. ¶ Fisso apostemate oportet ei dare vitellũ oui nõ coctũ cum amigda. ⁊ dragagã. ⁊ oleo viola. vel cum succo se. citoniorũ ⁊ arnoglosse: vel aqua vbi ordeum ⁊ liquiri. sint cocta: similiter ficus sicce casiafi. oleũ viola. sint apposita. ¶ Nutriẽdus est cũ iure facto de furfure ⁊ amigda. viol. penid. vel cum malua: crisolocãna: bliti: cucur. ¶ Vngamus gulã exterius cum cera: vel cum oleo vio. dragagan. ⁊ crudi oui vitello. ⁊ hoc vnguentũ valet ad aperiendum gule apostema facile. ¶ Aliud. ℞. cere albe: olei vio. aã. ʒ. xv. butyri. ʒ. viij. dragagan. ʒ. iij. se. lini. ʒ. vij. fac pistari in pul. subtilissime ⁊ cõmiscens fac vnguentum.

¶ De apostemate vuule. Capitu. iij.

Aliquando inflatio vel apostema nascitur in partibus gule: vt in vuula vel in partibus gule intra vel extra que fit ex humoribus capitis illuc descẽdentibus: vel a fumo a stomacho ascendente: vnde nimium dolorẽ patiuntur cum cibus transglutitur: aliquando nõ glutiunt saliuã nisi cum magno dolore. ¶ Oportet ergo vt perquiramus si adsit rubor calor: venarum plenitudo pulsus nimius ⁊ plenus: vnde sanguis certificatur esse in causa. De cephalica minuamus quantum patientis virtus patiatur. ¶ Si ardor nimius sit ⁊ siccitas et nimia sitis: cho. ru. erit purganda cum casiafist. manna viol. oxisenitia ⁊ silibus. In dolore vo molli sine ardore ⁊ siccitate atq; siti: intelligił morbus esse de phlegmate: deinde precipiamus vt phlegma purgetur: et medicina repugnatiua ⁊ dissolutiua est danda: sicut galla cum aceto: vngatur intus cum digito vel cum penna. Idem faciunt ⁊ cortex maligrana. balaust. rosa: mirta. ¶ Si hec ad salutẽ infirmi non sufficiunt: de vuula est videndũ. Vuula si sit subtilis in fundo: ⁊ in extremitatibus sit grossa ⁊ tumida: ⁊ quasi habens saniẽ albã: cum ferro siue acuto medicamine erit incidenda. Hippocra. in tertia pnosti. particula: vuula si sit rubea ⁊ magna ad incidendũ est molestissima: quam sequunł apostemata ⁊ fluxus sanguinis: vnde nimiũ est studendũ vt ad superius subtilizetur: ⁊ extrema ingrossenł ⁊ liueant: ⁊ tunc tandem incidetur: vtilius tamen est non incidere ante purgationem vẽtris si tempus expectet: ⁊ si suffocationẽ nõ timetis. Hec autem ex auctoritate hippocratis recepta esse innuũt qualiter tumida vuula sit medicanda. Qui cum parũ locutus fuerit: auctoritatẽ tamen maximã inde dedit: oportet ergo vt incidatur: ⁊ si dolor nimius subsequatur: timetur ne apostema calidum succedat ⁊ fluxus nimius. Aliquando quoq; cũ est rubea inciditur: causa squinãtie inde oritur: sed precipiẽdum est infirmo vti medicamine isto. ℞. cinerem palme ⁊ cẽne que tempera fortiter cum aqua postea cola: deinde accipe gallam: alumen: sumac ⁊ puluerẽ fac: quibus cum superiori aqua mixtis gargarismũ faciat. ¶ Aliud ad vuule casũ valet. ℞. myrrhe armoniaci: salis: piperis nigri ⁊ longi equaliter inde pul. in gulã insufflетur. ¶ Si gule glandes aliq̃s habuerint: ⁊ coadunationes: gargarismus dandus est cum aqua vbi ficus: dactyli: fenugreci ⁊ similia sint cocta. Deinde vnguentis dissolutiuis exterius vngamus: sicut nitro: sale armo. succo caulino ⁊ centaurea: cum melle tẽpera oĩa.

¶ De raucedine ⁊ vocis amissione. Cap. iiij.

Raucitas est ex humiditate instrumentũ vocis infundente: hec autẽ humiditas: vel est phlegmatica vel sanguinea: que cum a capite descẽderit: ⁊ instrumentũ vocis infuderit: planitatẽ aufert loquẽdi: ⁊ aliquando voces omnino extinguit. ¶ Si ex sanguine appareat esse quod rubor ostendit ⁊ plenitudo in facie: cephalicã venam incide: quantum virtus patientis expetit minue: ⁊ purgetur cũ casiafistula: manna: viol. oxisenicia ⁊ silib9. Has pilulas ponamus sub lingua. ℞. gũmi arabi. dragaganti: liquiri. amidi: seminis cucumeris: cucurbite: portula. ana. ʒ. iiij. croci. ʒ. j. penid. ʒ. ij. fac pilulas quas sub lingua teneat. Nutriatur cum iure ex farina facto cum amigdaleo: ouis mollibus ⁊ similibus. ¶ In humoribus phlegmaticis gargarismũ cum hierapigra ⁊ melle vel mulsa est dandũ. Electuariũ. ℞. succũ cauliũ: mel bene coctum ⁊ sit bene spissum. ¶ Aliud valet similiter. ℞. liquiri. dragagan. piperis albi: pulocas. myrrhe: gummi: thuris. ana. ʒ. ij. spice exagium. j. penid. ⁊ sapa ⁊ mel quantum sufficit. ¶ Aliud valet similiter. ℞. seminis lini assati: amigda. munde dulcis ⁊ amare. aã. ʒ. x. penid. ʒ. xviij. croci: cinamomi: piperis. ana. exagium. j. fac puluerẽ adiũge mel quantũ sufficit: da cum aqua vbi liqui. sit cocta. ¶ Aliud itidem valet. ℞. ficus siccas: calamentũ parum dragaganti coquantur in spissitudinẽ mellis. ¶ Aliud electuarium. ℞. fenugreci: amigdalarũ dulcium ⁊ amara. ana. ʒ. iiij. seminis lini assi. ʒ. viij. amigdalarũ: dragagan. liquiritie: pinee. aã. ʒ. ij. tempera cum sapa.

¶ De asperitate vocis vel eius ablatione. Cap. v.

Si instrumentum vocis siccitatem patiatur: necesse est vt vox asperetur vel auferatur. Siccitas autem vel nascatur ex frigiditate: vel ex puluere: vel aeris siccitate: vel cibi ⁊ potus asperitate. ¶ Diffinitio huius siccitatis diuersa est in corpore leni. idest est inequalitas in corpore leni: medicandus est. in aqua calida ⁊ dulci sepe balneetur: sub lingua semina citonij: liquiri. citrolij: psilij: dragaganti sunt ponenda. Demus sirupum viola. cum amigda. aqua cucur. etiam iuiubinum accipiat semel iuscula de furfure cum amigda. et cum penid. ¶ Electuariũ Johan. damasce. valẽs gule asperitati ⁊ raucitati. ℞. dragaganti. ʒ. v. gũmi: amigdalarũ dul-

cium: amidi: se. cucu. ana. ʒ. iiij. se. citonij: liquiri. se. citru. ana. ʒ. ij. penid. ʒ. xxx. mellis quod sufficit. Similiter electuaria in tussi dicenda danda sunt.

❡ De tussi. Capitulum. vj.

Tussis est motꝰ animate virtutis ⁊ naturalis functus sm̄ cursum nature circa instrumēta spiritus operantis ad expellēdū sup̄flua sibi nocentia: virtus eñ naturalis causa sui nocumēti instrumēta spiritus mouere incipit. Et cum per se expellere non possit: a virtute animata adiuuari expetit: qꝛ cartilagines pulmonis ⁊ canales ⁊ lacerti pectoris inobediētes sunt virtuti naturali. Si a virtute aīata moti lacerti pulmonis cōstrictiui aerem expellēdo a pulmone cogunt̄ expellere q̄ naturali virtuti videbātur nocere ⁊ obuiare. ❡ Nascit̄ tussis ex omni passione pectoris: vl'r tamē ex mala cōplexione cālida ⁊ frigida que instrumētis spiritus dominatur: vel ex materia mala que intus est vel extra. Interiora a sursum descēdens: sicut a capite reuma in pectore: vel ab imo ascendens superius: sicut humoꝝ superfluitas a gibbo epatis ad superiora pectoris. Aliqñ hec materia ꝓprie per spiritus spargit̄ instrumenta: sicut in periplemonicis ⁊ pleureticis videmus. Item hec materia est calida ⁊ sanguinolenta: cholerica vel phlegmatica: vel si solū futurū sit apostema: exterior: qꝛ aer quē accepimꝰ cū fumo vel puluere cōmiscetur: vel cū subito frigidus aer trahitur. Sequit̄ autē tussim dolor pectoris cuius causa est tussis. Aliqñ tamen dolor pectoris est sine tussi qd̄ fit duobus modis: vel ex vētositate grossa pectoris suspēsius: vel constipatiōe pelliculaꝝ de posterioribus costis: que si oppilent̄ non necesse est vt tussis sequatur. Oportet autē intelligi qꝛ a capite descendēs tussis: vel a vulneribus in spiritus instrumētis: vel ab apostematibꝰ: vl'a pectoris coadunationibus: peior est omnibꝰ alijs passionibꝰ tussis. nō molesta ex instrumentorū spiritus cōplexione mala vel gutturis ⁊ canalium pulmonis asperitate. Mala tussis nō est sine screatu. ❡ Tussis sicca que nihil screat est triplex: vel eñ est ex asperitate gutturis: vel ex mala cōplexione in spiritus instrumentis: vel ex incōuenienti materia quā elaborat expellere natura: que aut grossa est aut viscosa vt a canalibus pulmonis seiungi nequeat: vel multa liquida vt anteq̄ coaguletur ⁊ coadunet̄ se dissoluat. ❡ Cum ergo tussim incipimus medicari: vnde fiat necesse est perq̄rere. Si ex calore fit: ⁊ signum eius similiter est cū asperitate pectoris dolore nimia siti: ⁊ infirmꝰ in frigido aere trahēdo delectet̄: basilica vena minuat̄ si nobis tp̄s: etas: ꝯsuetudo cōueniat. Qd̄ si nō: scarificemus loca vicina morbo: deinde danda sunt ysopus: iuiub. sirupus viola. post tres horas detur ptisane cū amigdaleo: ⁊ penith cum melle viola. Itē detur cucur. succus maratri cū melle viola. ⁊ zucca. vel maligra. succus vel sirupus: vel semē citonij: ⁊ succus malue cū zucca. penid. ⁊ dragagā. Iura etiam sunt dāda sicut ptisana de furfure: ⁊ de amido: cibi eius sint malua: bliti ⁊ crisolocāna: cucurbita. oīa dētur cum amigdaleon. Si comedāt pullos cū quibuslibet supradictis herbis condiant̄: pectus afforis vnge cū cera alba ⁊ oleo viola. ⁊ ordei farina: suc. portula. ⁊ cucur. Aliqñ oua sorbilia sunt danda: si post hoc calor non minuat̄: cū catartico de casia fi. purgemus. Hec electuaria ad hoc sunt vtilia: diapapauer. ❡ Electuariū ad dolorē pectoris nimiū bonum. ℞. succi liquiri. dragagan. gūmi arab. añ. ʒ. x. se. papaueris albi: penid. añ. ʒ. xx. amigd. dul. ⁊ mun. ʒ. x. amidi: seminis citoniorū: se. portula. añ. ʒ. xv. se. cucu. melo. citru. cucur. lactuce: malue: añ. ʒ. vij. fac puluerē tēpera cū sirupo viola. vel cū sapa. Pillu. Iohan. damasceni valētes tussi. ℞. se. cito. cucur. amigd. dul. fabe se. malue. ana. ʒ. vj. tēpera cū succo psilij: fac pilulas in modū fabe. ❡ Si infirmus tussim ex vigilijs patitur: his pilulis. vtatur se. lactuce: papaueris iūgamꝰ: añ. ʒ. v. ❡ Alie pilu. lingue supponēde. ℞. gūmi draga. se. port. cito. añ. ʒ. v. se. cucu. munda. ʒ. v. amidi. ʒ. iiij. amigdalarū mūda. ʒ. vj. fabe munde dragagā. añ. ʒ. ij. tēpera cū succo malue: fac pilulas. ❡ Sirupus iuiubinus valet similiter. ℞. iuiub. ʒ. ß. liquiri. ʒ. xx. capil. ve. vio. se. malue. añ. ʒ. x. citoñ. se. melonis: papa. lactuc. dragagan. ordei mundi: amidi. ana. ʒ. vj. aque. lib. x. penid. vel zucca. vel sape. lib. iiij. fac sirupū. ❡ Sirupus de ysopo ad tussim: colicā: dolorē laterū ⁊ anhelitus. ℞. radi. maratri: apij: liquiri. añ. ʒ. x. ysopi: capil. vene. se. cito. se. malue: draganti. añ. ʒ. iij. ordei mund. ʒ. v. iuiub. ʒ. xxx. vue ⁊ passe albe ⁊ munde. ʒ. j. ficus. iiij. coque in sex libris aque vsq; quo in duas redigantur: deinde lib. cum. j. penid. pone ⁊ cōfice sirupum. ❡ Oleum Iohan. dam. ad calidā tussim. ℞. se. mal. viola. liquiri. vue passe. añ. ʒ. xv. succi maligrana. dul. ʒ. d. fac pistari: ⁊ olei viola. appone. ʒ. lxxx. ⁊ fac oleū. ❡ Si q̄s tussit ex dolore pectoris ⁊ ex frigiditate ⁊ humiditate: cuiꝰ rei est signum paruitas sitis: et lenitas doloris: et infirmus manifestat rem calidā sibi ꝓdesse: mel ro. dādū est cū aqua prassij apij maratri bene cocta ⁊ colata. Iura dāda sunt ex frumento cum amigd. pineas: ficus. amigd. demus comedēda: mellicratum bibāt cū aromatibus: ius cicerū cū vua passa comedant: pectus vngamus cū cera sambuceleon: fenugreci coctum cum ficubus: dactyli cum melle valent. ❡ Diascori. dixit: ficus cocta cū ysopo mundat pul. ⁊ ad frigidā valet tussim. Item myrrhā in modū fabe frigide ventositati ⁊ veteri tussi dixit ꝓdesse. ❡ Sa. sigia ieiuno data valet frigide tussi ⁊ coryze: similiter se. lini coctū ⁊ pistatū cū melle: qd̄ satis valet. ❡ Electuariū qd̄ valet frigide tussi: ventositati pectoris ⁊ anhelitui. ℞. liq. se. lini assi: amigd. dul. pinee. añ. ʒ. j. penid. ʒ. x. aneti: maratri: ysopi: capil. ve. prassij. ana. ʒ. vj. croci: zinziberis: calamēti. añ. ʒ. iiij. fac puluerē ⁊ adde mell' qd̄ sufficiat: de. ʒ. ij. ❡ Aliud. ℞. spodij. ʒ. vij. boli exagiū. j. nucis musca. exagiū. j. piperis lon. ʒ. iij. zuccare. ʒ. xxx. mel. ⁊ butyri qd̄ sufficiat: vnū codear valet sicce tussi. ❡ Pilule valētes frigiditati: ventositati ⁊ anhelitui in phlegmaticis. ℞. liquiri. amig. dul. ⁊ amara. se. lini. añ. ʒ. iij. aneti: maratri: farine fabe: pinee. añ. iij. myrrhe: olibani: croci: cinamo. alithi. añ. exagiū. j. tempera cum sapa: fac pilulas in modū fabe ponens sub lingua vnam. ❡ Sirupus de prassio valet frigide tussi de phlegmate ⁊ ventositate ⁊ fastidio: ⁊ omni passioni pectoris senum. ℞. prassij. ʒ. xx. liquiri. ʒ. x. apij rad. ⁊ maratri: aneti: calamenti: ysopi: capillorū vene. añ. ʒ. vj. fenugre. se. lini. añ. ʒ. iij. vue passe ⁊ mūde. ʒ. c. ficus. ʒ. xx. penith. ʒ. vj. mell' quod sufficiat: fac sirupū. ❡ Si tussis ex humoribus a capite vel alijs membris venientibus fit: oportet vt festinemꝰ ꝙ humores digerantur: qd̄ si non fecerimus in orthomiā labūtur: deinde humorum collectiōes perquirant̄: qui si sint liquidi vel grossi: aquosi vel viscosi cholerici seu phlegmatici. Si pectus infirmi calidū sit ⁊ quasi fumū senserit: ⁊ asperitatē nimiā senserit ⁊ sitim ⁊ parū screat: color eius liuidus sit vel citrinus: sapor salsus: calidā ⁊ subtilē intelligimus materiā esse: laborandum tunc est vt ingrosset̄: si prout manifestat nullū horū sentiat: sed frigidū nocere: calidū vo adiuuare fateatur: intelligimus frigidā ⁊ viscosam esse materiā: est ergo subtilianda vt mediocris fit. Si sit multū liquida vel multū spissa in exitu est molesta atq; parua cum tussi multa: si sit calida ⁊ liquida: dandus est sirupus viola. iuiub. Et sirupus papaueris. ℞. papaueris albi. ʒ. xj. liqui. ʒ. xx. capillo. vene. malue se. cito. cucu. añ. ʒ. vj. iuiub. ʒ. xj. coquant̄ in aque lib. viij. quoad redigātur in tres: cola ⁊ postea penid. zaccare: sape pone qd̄ sufficiat: vnaquaq; die: se. papaueris cum zuccara. ʒ. ij. tribue. Ius de amido detur cum penid. amigdaleō: similiter de furfure ⁊ penid. nutriēdus est infirmus cum amigdaleon: portula. blito. malua: atripli. ⁊ similibus. vnguatur exterius in pectore cum cera alba: oleo viola. ❡ Si ex phlegmate grosso ⁊ viscoso fit: subtilietur cum sirupo de prassio: sirupo de radice feniculi ⁊ similium: de aniso: electuario de spodio: tyriaca magna: trifera maiore: thus pistatū cum melle viola. pinea similiter. Succus maratri bene colatus ⁊ coctus cum amigdaleo: dentur fasiani: perdices cum cimino: pipere: ruta: porris: amigdaleo amaro. vngamus caput cum calidis ⁊ confortatiuis ⁊ humoribus repugnatiuis. ❡ Hoc electuarium recipiat. ℞. seminis lini assi: amigda. dulciū: pinee. añ. ʒ. x. liquiri. ʒ. x. maratri: ysopi: zinziberis. ana. ʒ. iiij. piperis lōgi: calamenti: thuris: croci: cinamomi. ana. ʒ. iij. equaliter fac puluerem ⁊ mitte mellis quod sufficiat. Aliquando suffumigandus est infirmus vt dissoluatur phlegma viscosum in pectore cum cala. aro. solo. vel terebenthina: vel auripigmento cum sepo renum caprinorum: vel butyro.

De phthysi ⁊ periplemonia. Cap. vij.

Phthysis est consumptio humectationis corporis ⁊ mutatio augmētationis in diminutionem. Nascitur enī multis modis: vel ex cōsumptione pulmonis: ⁊ hec est certa phthysis que fit tribus modis: vel ex humoribus cholericis a capite descendentibus siue phlegmaticis ⁊ nitrosis ⁊ salsis in substantia pulmonis existentibus vulnerantibus eum ⁊ putrefacientibus. Secundus est ex quibusdā passionibus in substantia pulmonis nascentibus: hoc genus antecedit sanguinis screatus ex venis aliquorū instrumentorū ruptis in pulmone: in qua fissura nascuntur vulnera empica ⁊ phthysis postea. Tertius modus est ex humoribus ad pulmonem aliunde ꝙ a capite currentibus: qđ duobus modis ꝯtingit: vel ex mutatione vicinorū locorū: sicut in pleuresi, squinantia: vel ex aliis locis nō vicinis: sicut epate: corde ⁊ similibꝰ. Humores hi si calidi ⁊ acuti sint: patitur infirmꝰ ruborē in maxillis stricturā inflatiui sitim. febres quiescit in trahendo aerē frigidiorē. Si apostema periplemonie sit de phlegmate salso: strictus et angustus est anhelitus cum grauitate: neqȝ dolorem sentit: pulmo enī non habet neruū: vnde perfectum habeat sensum: sed tamē tussim cū paruitate anhelitus: screant in tussi cū apostema se ruperit: ⁊ tunc tandē apostema certificatur ⁊ febris adest: ⁊ etiā corpus minuitur vngues indinantur maxille rubent. Que omnia pulmonis vulnera designāt: vnde phthysis est. Ga. inquit: phthysis que ex vulneribus est pulmonis pessima est duobus modis. Unus modus est pessimus: q: ad perimendū est velocissimꝰ. Alius tardior: q: leuior: primus cito mortificans: q: pessimus nullū signū curationis ostendit in screatibus: et si aliquis videatur paruus erit screatus cū angustia ⁊ duricia: si leuior fit: humores in pulmone morādo ex quo quid et leuiter emittit. Discordant medici in vulneribus pulmonis. Alij incurabilia fatentur. Gal. tamē sic testatur. Si quis periplemonicis vult succurrere: succurrat anteꝙ apostema marcescat et putrescat: ⁊ sanabitur apostema. Si quis tā diu negligat quoad saniē putridā vulnera colligant sunt incurabilia: omne enī vulnus difficulter curatur nisi mundetur: mūdari non potest nisi per tussim: tussis inimica est solidādo vulneri: dilatat enī ⁊ aperit: vnde magis putredines colligit: cū enī partim purgat ⁊ partim colligat: insanabile reddit apostema: dum ita circinat. Cōstat igitur si periplemonie succurratur anteꝙ apostema marcescat: primū curabitur: si non ecōtrario. Medicina sic erit incipienda: perquirendū est vnde fiat. Si ex caliditate: phlebotomāda erit basilica vel vena que inter auricularem ⁊ medicū constat: sanguis minuatur prout virtus patietur: cū sanguis infirmi quantitas intelligitur: si parua sit nutriendus erit cibis bonis generātibus bonū sanguinē: post phlebotomandus ⁊ iterū nutriendus. Si tertia minuēdi videatur vtilitas: ⁊ hoc mane si sanguis turbidus ⁊ grossus fit: iterū minuere incipias. Si ab initio morbi multa inuenitur quantitas sanguinis: ab initio est minuendū ⁊ auferendum quantū videatur nobis: nutriēdus est dieta que refrigerat et solidat: ⁊ cito sit digerēda: sicut ptisana perfecta que cū cancris fluminéis sit cocta: a quibus exteriora sint piecta ⁊ interiora mūdificata bis vel ter cū cinere ⁊ dulci aqua: deinde pistata ⁊ ptisana bene cocta. Que oīa dū colata fuerint circiter tertiā partem libre dentur sepe ⁊ quotidie. Si infirmus febricitet cū ℥.j. succi maligra. dulcis dentur: ⁊ nutriatur cum cucurbita ⁊ bliti: citru. vel cū amigdaleo: ⁊ que ab eo bibitur aqua cū sirupo viola. vel psilij sirupo misceatur. In sero psiliū misceatur: ⁊ gūmi ar. detur etiā dragagan. bolū cum succo arnoglosse. bolū etiam valet phthysicis: humectationē enī desiccat vulnerū pulmonis ⁊ carnē reducit: dentur autē frigida caloris febriū desiccatiua. Si screare nō possit: detur ysopus cū melle viola. coctus: vel electuariū istud. ℞. iuiube. ℥.xl. vue passe munde. ℥.xxx. seminis malue ℥.iiij. cācri fluminei. ℥.xx. capil. ve. virge pastoris: arnoglosse. an. ℥.v. liqui. ℥.j. omnia coquantur in tribus libris aque vsqȝ ad .iij. partem redigantur: sape .iij. pars libre adiungatur: zuccare .ij. partes excoquantur vsqȝ ad spissitudinē mellis. deinde gummi accipe dragagan. seminis citoniorū. an. ℥.viij. amidi seminis portu. an. ℥.vij. seminis papaueris. ℥.v. fac puluerem tempera cum supradictis: ⁊ da tunc cum stomachus non sit plenus cibis. Si patitur constipationē infirmus: natura eius: nō tamē cū impetu: in molliciē mutetur cū sirupis ⁊ dysteribus mollientibus pectus cū oleo viola. ⁊ ro. vngatur quantū magis possumus: ⁊ ne venter soluatur multū studeamus: phthysici enī ⁊ empici si ad solutionē deueniunt cito moriunt. Or si euenerit detur succus ordei ⁊ milij assatorū: deinde bū decoctorum: cui adiungatur gūmi arab. ⁊ mica panis ⁊ amigdaleū ⁊ zucca. oībus assatis. in aqua quā bibūt ponatur gummi arabi. bolū spodiū. Si perseueret solutio: puluerē istum detur. ℞. gūmi arabi. boli: se. mirte. omniū assatorum ana ℥.iij. amidi assi. cancri incēsi: se. portula. an. ℥.ij. spodij: se. malue arse. an. exagiū .j. oīa hec puluerizent ⁊ cū oleo ro. fricentur: dentur cū sirupo mirtino ⁊ aqua frigida quantum sufficit. Si screatus fetorē horribilē habeat cū superponatur carbonibus: mors denunciatur. Si capilli cadūt: ad mortē appropinquant: ablationē enī portendūt nutrimenti. Aliquando etiā corruptionē humoris ⁊ apostema pulmonis ex humoribus phlegmaticis fieri intelligimꝰ: vnde in initio morbi danda est maturatiua medicina: sicut liquiri. capilli vene. fenugre. se. lini vel cice. ficus: vuē passe: oīa cocta. Dandum est etiā dianisum: diapines: diafenugre. diapassiū. Si apostema maturauerit aut crepuerit: ysopus coctus cum melle ro. dandus erit. Si infirmus screare non possit: q: apostema indurauerit: dentur calefactiua sanguinis ⁊ saniē mundificatia et tussim adducentia sicut orobi farina ⁊ aristolo. rotun. atqȝ lon. piper lō. cinamomū alithimū: acor: costū: cassialig. spica: ⁊ similia. Or si inueterauerit apostema vel pulmo indurescat: qđ ex parte substātie pulmonis monstrabitur cū screatu proiecta: desiccatiua dentur atqȝ subtiliātia que desiccent atqȝ subtilient vulneris humectationē: sicut tyriaca: athanasia: omorusia: mithridatū ⁊ similia: odoriferos flores adhibeāt naribus: ⁊ sepe cū aere ⁊ aqua tēperatis balneentur: cibentur cibis chimos laudabiles generātibus: mellicratum bibant: omnē medicinā cū melle mixtā ⁊ mundificatiuā demus. Si securi fuerimus ꝙ humectatio apostematis desiccetur ⁊ materia auferatur: deinde vulneris desiccatiua et mūdificatiua demus: sicut ro. balau. acatiā: gūmi dragagā. masti. karabe: bolū: sangui. draco. emathitē: mirte se. arnoglossam ⁊ similia. G. inquit. Si periplemonici ad febres deueniant: vel ab initio eas habeant: eos impossibile est curari posse: sed tamen si superiorē sequantur institutionē aliquandiu viuere possunt: hec enī medicina desiccat et indurat vt diu permaneāt. Trocisci Johan. damasce. ad hec sunt psicut si vene in pectore vel pulmone rupte fuerint solidantur. ℞. boli: amidi. an. ℥.iij. carabe: se. mirte: corallí: spodij: ematithis. an. ℥.v. gūmi arab. liquir. succi. an. ℥.vj. cācrorum incensorum: se. portula. an. ℥.x. fac puluerē: tēpera cum succo arnoglosse fiat trociscus exagij .j. detur vnus cū succo cucume. et portula. Aliud. ℞. croci. ℥.iiij. mirte: cinamomi: gūmi: lentisci: spice. cassielig. dragagā. thuris: carabe. an. exagiū .j. oībus puluerizatis mel sufficienter adiungatur ⁊ in modū ossis dactili pill. fiant ⁊ sub lingua ponātur. Alij valētes pustulis pulmonis ⁊ vulneribus mundificātes ⁊ solidātes. ℞. balaustie ro. an. ℥.ij. sangui. draco. amidi: thuris. an. ℥.j. carabe: croci. ana ℥.ß. tempera cum succo citoniorū: et fac trociscos: exagij .j. da bibere cū aqua frigida. Al. ℞. gūmi: dragagāti: masticis. an. exagium .j. acatie: mirte: sangui. draco. an. ℥.ß. fac puluerē: tēpera cū succo mirte ⁊ fac trociscos.

De reiectione sanguinis. Cap. viij.

Sanguinis reiectio duobus modis efficitur. cū tussi: ⁊ cū rascatiōe. cū tussi a pectore exit ⁊ sibi adiacentibus mēbris: cū rascatione ex gutture ⁊ ex adiacentibus membris vuule. Screare sanguinē est vel ex vulneribꝰ pectoris: siue pulmonis: siue diaphragmatis: vel ex apertione venarū pectoris siue mēbrorū sui. Sāguis ex venarū apertione fit tripliciter: vel ex sui consumptiōe venarū: ⁊ dicitur diābrosis: vel ex oris earū apertione ⁊ anastomasis dicitur: vel ex incisiōe ⁊ rixis appellatur. Consumptio est ex humoribus acutis et cholericis vel salsis vel phlegmaticis: in hoc genere parum erit

exit de sanguine. Apertio oris earũ ex nimio est motu virtu-
tis expulsiue: vel ex defectiõe virtutis cõtentiue in venarũ
ore: vel ex humorũ nimia quãtitate. Virtꝰ expulsiua nimiũ
mouetur ex acutis humoribꝰ ⁊ pungentibꝰ: vel ex salsis et
putrescẽtibꝰ. Defectio cõtentiue in venarũ ore ex nimia est
humiditatis emollitione: humorũ enĩ quantitas venarũ in-
sequit᷑ ora: vt ea coacta aperiat: sicut videmus mustũ facere
feruidũ: qḋ exit cũ apertũ vas inuenit: vel clausum vi aperit
vt ebulliat. In hoc gñe nullus videt᷑ esse dolor: ⁊ tamẽ mul-
tũ videt᷑ exire. Venarũ incisio vel interior fit vel exterior. Ex
terior ex vulneribꝰ vel earũ extẽsionibꝰ. vulnera sunt ex per
cussione: vel ex casu succedẽte: distẽsio vel ex saltu vel ex ni-
mijs clamoribꝰ. Interior ex quãtitate huorꝫ est sicut diximꝰ
in quo gñe multo ceteris peiore sanguis multꝰ exit: sepissi-
me ⁊ cũ nimio dolore: multꝰ enĩ sanguis ex vena incisa egre-
ditur. ¶ Medicãdo sanguinẽ screãti opꝫ qrẽ ingiĩgi: neqꝫ
mltũ flatũ emittat. Qḋ si fit vĩtuosus ⁊ tẽpatũ fit tp̃s et ascõ
ueniẽs: basilica erit incidẽda ⁊ bis vel ter minuẽdus sanguis
quoad totã supfluitatẽ exisse cõpiamus: ⁊ in latere illo nisi
erit dolor: devena q̃ inter auricularẽ ⁊ medicũ est minuatur
⁊ de eiusdẽ lateris basilica. Extractio aũt sanguinis fit quã-
tum sufficiat. Si infirmꝰ caleat: sꝫ tñ fortiter valeat: digestio
emolliat᷑ cũ cassiaf. mãna iuiub. prunis: ⁊ ficubus: vt acumen
sanguinis minuat᷑ ⁊ subtilietur: deinde medicina detur con
ueniens infirmitati. hoc faciamꝰ si screatũ ex venarũ cõsum
ptione presenserimꝰ. medicinã viscosam demꝰ: sicut portul.
mal. ptisanã cũ cancris flumineis draga. pullos: perdices: fa
sianos: cũ portu. ⁊ amigḋ. coctos: aqua quã bibit cũ sirupo
viol. ⁊ iuiub. mixta sit. ¶ Si fit ex apertione oris venarũ: de-
tur stiptica medicina: sicut balau. flores maligra. sumac: cor-
tices maligra. hypoqsti. sanguis draco. flores celsi ⁊ similia.
Cibus sit granũ coctũ cũ extremitatibus aĩaliũ: tri vel oua
ptisana de suc. ordei vel de ordeo asso cũ amido: gũmi arab.
⁊ amigḋ. In aqua quã bibit sapa mirtina ponetur cũ gũmi
arab. ⁊ spodio. ¶ Si ex venarũ fit incisiõe: detur medicina
parũ stiptica: ⁊ multũ cõsolidatiua sicut bolũ ar. amidũ spo
dium cacabre: al. charabe: cõcula incẽsa: se. citoniorꝫ: et silia.
Nutriat᷑ cũ tri: ⁊ cũ aĩaliũ extremitatibꝰ ouorũ vitellis assa
tis vel ĩ aqua coctis. in aqua mittamꝰ gũmi arab. draga. spo
diũ vt bibãt. ¶ Medicina det᷑ ꝯfecta q̃ sibi valeat: sicut tro
cisci screantibus sanguinẽ valẽtes. ⁊ cõsolidãtes: qs Ga. in
antido. suo androma. fecisse testet᷑. ℞. acatie. ʒ. iiij. rose ba-
laust. ana. ʒ. ij. gũmi arab. ʒ. ij. draga. ʒ. j. tẽpa cũ aqua pluui.
¶ Aliḋ sir valẽs. ℞. gũmi arab. draga. se. portu. añ. ʒ. v. boli
chimolee terre armenie añ. ʒ. vj. hypo. acatie: cornu ceruini
incẽsi balaust. cupularꝫ celsi corticũ añ. ʒ. iij. cacabre. al. chara
be. se. rose mirte añ. ʒ. iiij. ematithis loti. ʒ. iiij. papaue. se. ʒ. vj.
cãcri incẽsi. ʒ. xv. coriãdri assi. ʒ. vij. fac pul. ⁊ cũ succo ro. vł aq̃
ro. vel arnoglo. tẽpa. da bibere cũ succo arnoglo. vel cũ aqua
ro. ¶ Aliud pauli trocisci solidantes ⁊ mitigãtes. ℞. hypo
quisti. acatie: balaust. florum maligra. añ. ʒ. xij. galle. ʒ. ij. opij
croci añ. ʒ. vj. tempera cũ aqua pluuiali ⁊ da bibere cũ aqua
frigida. ¶ Alij ꝯfortatiui et desiccatiui. ℞. gummi arab. boli
dragagã. se. portu. spodij cãcrorꝫ incẽsorũ añ. ʒ. iij. cornu cerui
ni: concule marine coralli rub. hec oĩa incensa cõfice. ¶ Aliḋ
℞. acatie balau. amidi assi. ematithis se. mirte añ. ʒ. ij. se. ac
cidi: seminis citoniorũ: seminis arnoglo. cucurbi. cucu. ana.
exag. j. psilij assi. ʒ. v. tẽpera cum succo arnoglo. fac trociscos.
¶ Alij similiter valẽtes. ℞. rose gũmi arab. ana. ʒ. iij. amidi
papaue ris: seminis balaust. añ. ʒ. ij. spodij croci añ. ʒ. ß. succi
liquir. succi arnoglo. añ. ʒ. ij. tẽpera cũ aqua pluuiali. ¶ Aliud
valens screatui sanguinis fissuris venarũ pectoris et epa-
tis. ℞. spodij. ʒ. iiij. se. citruli: portul. cucurb. boli. cacabre. al.
charabe añ. ʒ. ij. tempera cum aqua virge pastoris. ¶ Aliud
℞. gũmi draga. acatie: se. citoñ. añ. ʒ. iij. boli. ʒ. v. cancri incẽsi
ʒ. vj. amidi concule marine añ. ʒ. iij. cornu cerui incensi spodij
añ. ʒ. ij. fac puluerem: da. ʒ. iiij. cũ sirupo mirtino. ¶ Puluis
ad idem. ℞. cõcule marine cornu cerui añ. ʒ. x. cacabre. al. cha-
rabe. coralli: añ. ʒ. x. boli. ʒ. xv. psilij assi. ʒ. xx. fac puluerem: et
da. ʒ. iij. ¶ Idem faciunt floris vitis. ʒ. j. cum aqua frigida
mane et meridie. Similiter succus ros. vel succus hypoqui-
sti. Item se. arnoglo. ʒ. ij. Item aqua semperuiue ⁊ virge pa
storis: vbi sandali rose apponant᷑ añ. ʒ. ij. camphore. ʒ. ß. omnia
cõmisce et pãno lineo infuso pectori suppone. Sir aq̃ agre-
stium vuarũ valet: deinde sup pectus pone corticẽ maligra-
na. ¶ Electuariũ mundificãs pectus de sanguine coagula-
to. ℞. amidi. ʒ. v. farine fabarꝫ. ʒ. vij. se. melonũ: malue añ. ʒ. vj.
ordei mundati. ʒ. x. gũmi draga. ana. ʒ. iij. boli. se. citoñ. bora
gi. ana. ʒ. v. fac pul. adde mellis quantum sufficit.

¶ De rascatione sanguinis. Cap. ix.

Sanguinem cum rascatione de vuula et gutture diximus exire: quod aliquãdo contingit fieri
et sanguisugis in aqua transglutitis: que san-
guinẽ remanẽtẽ in gutture faciũt expuere. ali
quãdo multũ: aliqñ parũ: vnde decipiunt᷑ mul
totiens medici: qui cum de sanguisugis certificauerint esse
opponãt infirmũ soli: et os eius aperiatur. Si eas in palato
vel in vicinis partibꝰ videant: trahant eas cum forficibus
Si non viderint dent hanc medicinã: gargarismum cuꝫ ace-
to ⁊ sale vinũ alliũ ⁊ acetũ detur ad manducandum: prohi-
beatur aquã bibere: mittamus vasa vitrea in sole aqua ple-
na: moueamꝰ ante os infirmi. dragagan. pulue. insufflemus
ori: carbones nigelle asse vel absinthiũ: fiat ex sapa ⁊ aceto
gargarismus: sulphur ⁊ ysopũ puluerizatũ mittamus gule:
vel ysopũ ⁊ sal cum vrina caprina misceamus. postq̃ exierint
si sanguis superabũdauerit cũ medicina quã diximus in re-
fectiõe sanguinis solidãdus ⁊ restringendus erit ⁊ curãdus.

¶ De screatu saniei. Cap. x.

Sanies screat᷑ pluribus modis: vel ex apostema-
te in spũs instrumentis cum crepuerit sanies a
pulmone effluit: vel ex humoribus in vacuita-
te pectoris ⁊ pulmõe collectis: vel post screatũ
sanguinis illa sanies subsequitur: sed tamen
non omnem screatũ sanguinis. Qḋ si subsequatur screatus
precessit molestissimus: vnde hypo. si post sanguinẽ sequa-
tur sanies pessimum est. ¶ Festinetur ergo vt sanies pecto
ris mundificetur ne coagulet et spisset et vias spiritus oppi
let et mors subsequatur. Iuuat electuariuꝫ Io. Damꝰ. in ve
teri tussi ⁊ screatu saniei. ℞. piretri amigḋ. ama. lauri. radicis
pondus equale fac puluerẽ: mellis quantũ sufficit. da in mo
dum auellane mane ⁊ sero. ¶ Aliud. ℞. fenugre. pinee ana.
ʒ. ij. se. lini assi amigḋ. dul. añ. ʒ. j. piperis. ʒ. ß. fac pulue. adde
mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. ℞. prassij orobi. añ. ʒ. iij.
croci myrrhe ꝫinꝫiberis ysopi piperis lon: anisi añ. exag. j. fac
puluerem: adde mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. ℞. liqri.
ʒ. j. pinee se. lini assi amigda. dul. ⁊ amararũ se. bõbicis añ. ʒ.
vij. fac puluerem: vuas pas. mundas speciebus alijs duplas
et sic medullas pistatas adiunge penidh. quantum oẽs spe-
cies alie: deinde sape quãtum sufficit. ¶ Aliud. ℞. seminis
lini assi amigda. dul. pinee dragagan. ꝫinꝫibe. añ. ʒ. x. piperis
lon. liquiri. costi terebenthine reubar. ꝫinꝫibe. ana. ʒ. iiij. mel-
lis quod sufficit.

¶ De malicia anhelitus. Cap. xi.

Oportet intelligi cor nullatenus posse pati caren-
tiam trahendi aeris. Si enim vno momento quie
scat aerẽ trahere: extinguitur a calore: quia ebul-
litionem sui caloris necesse est extra veniẽte aere
refrigerari et expellere ardorem prioris aeris. vn
de motus duos habuit contrarios scilicet dilatandi et con-
stringendi: dilatando aerem frigidum trahit: constringẽdo
aerem calidum expellit. Sanis ergo spiritus instrumentis
et temperata virtute sui anhelitus secundum cursum natu-
re fit. patiente eorum quolibet patitur anhelitus: ⁊ cursum
nature egreditur. quantitas passionis secundum quantita-
tem fit patientis instrumenti. i. extra naturalem cursum exit
anhelitus. ¶ Impossibile est pati anhelitum sine dolore
quorũlibet instrumentoruꝫ: dolor enim eorum vel est ex par
te sui: vel ex coniunctis membris. Si doleat stomachus vel
meri vel gibbus epatis: vel caput splenis: vel si sub diafra-
gmate apostema vel dolor fit: anhelitus paruus et spissus
fit. Uniuersaliter est cum aliquod membrum patitur vitiuꝫ
spiritus instrumentis: cuius motu ipsum instrumentũ mo-
ueatur: vel si apostema instrumẽtũ comprimat: his duobus
erit anhelitus paruus et spissus: anhelitu alto cogitur infir

tius spisse mouere totũ pectus: qui motus orthomia vocatur. Fit autem motus triplex: vel ex necessitate nimia anhelandi sicut in sanis nimiĳ exercitĳ: vel ex angusto spacio pectoris: sicut in apostematibus & in pectore vulneratis: vel ex angustiis in capite viarum spiritus: sicut patiuntur qui in lacertis gutturis apostemantur que ex vtraque sunt pessima. hanc speciẽ hippo. orthomiam vocauit: quia homini in sanitate sua pectoris tantum mouẽtur inferiora: patienti alterutrum horum trium: mouẽtur superiora et inferiora: & vsque ad spatulas. Potest aliter intelligi et orthomia vocari. qui enim eam patiuntur: erigi et stare coguntur: cum infirmus anhelosus totum pectus vsque ad spatulas: et a spatulis vsque ad cubitos moueat: et cubiti in motu laxentur trib9 ex causis intelligitur: sicut testatur Ga. vel ex defectione virtutis lacertos pectoris mouentis: et in infirmitate sui: vel ex constipatione instrumentorum spiritus: vel ex calore nimio cordi et pulmoni dominante. Defectio virtutis lacertos pectoris mouentis ex mala complexione calida vel frigida solet fieri. Constipatio instrumẽtorũ spiritus ex grossis et viscosis humoribus est: vel ex grossa ventositate vias anhelitus oppilante: vel ex apostemate in diaphragmate: que aliquando omnia in vno loco adũnantur: aliquãdo duo insimul. raro euadunt: qui hec oĩa coadunata incurrũt. ¶ Op3 anteq̃ medicemur vt studiose discernamus si infirmus cum angustia & labore anhelauerit: et anhelitus debilis & rarus fuerit extremitates nariũ graciles erunt: & quasi ad inferiora contracte sint: ex defectione virtutis est lacertos pectoris mouentis: si aer ex magno desiderio appetat et spisse pectusque infletur: constipatio instrumentorum spiritus intelligitur. Si sit ex apostemate cum tussi et screatu erit: siue screauerit timendũ erit. Si constipatio ex humoribus sit: orthomia fit & inflatio pectoris: appetitus maior spm̃ emittendi q̃ attrahẽdi. Si anhelitus velox et cum maiori inflatione fit et magis trahere q̃ emittere velit: esse intelligimus cum magno calore & cum incensione: maxime si eius tactus sit calidus: vel exiccatio et sitis lingue habeatur: et caput incendatur. Qui anhelitus velox et paruus calorẽ alienum significat: qui virtutem suffocat et extinguit. anhelitus paruus et tardus calorem cito extinguit: iste ex necessitate semp est frigidus: vñ certum signum mortis est. Sufficit nobis dixisse de signis anhelitus: nunc a medicina incipiamus. ¶ Si passio sit ex membris instrumentis spũs vicinis: mẽbra incipiamus medicari: vnde infirmitas oritur: & post anhelitus curet. Si ex defectu sit virtutis lacertos pectoris mouentis: et ex humorib9 sit calidis: refrigerem9. Si ex frigiditate: calefaciamus prout dicturi sumus. Si ex constipatione instrumẽtorum spũs sit: et hoc ex grossis humoribus: medicina dissolutiua & subtiliatiua detur sine desiccationibus: sicut oximel cum squilla: vel solũ oximel. vel ysopus cum melle coctus vel sirupus prassicus: semp vinũ subtile & clarũ bibat. Electuariũ semp accipiat vbi sit ysopus yreos aristol. ros. orobus calamentũ casia radix centauree mi. costus spica: et similia: pectus cum anetileon vngam9 camomilleon & similib9. ¶ Si sit ex apostematib9 vel vulnerib9 prout iã dixim9 medicent. ¶ Si ex cõplexiõe sit calida: & infirmo sit firmitas: atque tp̃s cõueniẽs basilicã minuat: & si tp̃s fuerit cõtrariũ: scariole & maratri succus cũ melle viol. coctus det: & cũ aq̃ cucur. sirup9 viol. & cũ zuc. maligra. succus. Cũ hmõi reb9 nutriẽdus est: sicut ptisano: pul. pdici. portu. bliti. vngem9 pect9 cũ oleo vio. cucur. & portu. succo. In vẽ vel autũno purget cũ casiasi. viol. liq. se. malue: iuiub. manna et similibus. ¶ Si cõplo pectoris frigida sit & humida: dem9 socrugenã cũ aqua calida: vel maiorẽ tyriacã: mellicratũ cũ aromatib9. aquã mara. & apĳ bñ coctã cũ mel. simplici vel melle ro. siue mel ro. cũ ysopo in aqua cocta. nutriendus est cum cibis calidis: sicut iusculis calidis: et vngatur pectus cũ camomilleon & anetileõ: dent etiã sirupi anhelitui tussi et vulneribus in renibus vel vesica valentes. Sunt autẽ Jo. dam. ℞. ficus siccas lib. j. iuiube. c. aque lib. ix. coq̃ vsque ad tertiã: cola adde sape. lib. ß. zucca. lib. j. ¶ Aliud. ℞. ficuum lib. j. aque quantũ sufficit: capil. ve. basilicõ añ. ʒ. viĳ. rute prassĳ liquiri. ana. ʒ. iĳ. sape quod sufficit: fac sirupum. ¶ Aliud valet tussi anhelitui: et mundat pectus & pulmonem de grossis humoribus. ℞. maratri rad. & apĳ añ. ʒ. x. liquiri. ʒ. vj. amigda. dul. & ama. añ. ʒ. iiĳ. maratri ysopi anisi seminis malue añ. ʒ. iĳ. iuiube. xxx. ficus. vj. coque in. vj. lib. aq̃ et ad tertiam redige: & da bibere. ¶ Aliud pauli. ℞. sanine ʒ. j. butyri. ʒ. iiĳ. mellis. ʒ. ĳ. da bibere. ¶ Aliud eiusdem. ℞. croci mirte apĳ añ. ʒ. xiĳ. euforb. spice iusquiami añ. ʒ. v. bolicasie. añ. ʒ. iiĳ. carui. ʒ. xviĳ. sulphuris corticis mandrag. añ. ʒ. iĳ. piperis. ʒ. v. fac pill. in modum orobi: da. iĳ. ¶ Aliud valet similiter. ℞. thuris dragagan. añ. ʒ. ĳ. sarcocol. ʒ. j. pone in aqua vbi se dissoluant: cola et cum zucca. siue melle: da bibere. ¶ Similiter iuuat puluis vulpinus: pulmo siccus pistatus in pul. da ex ag. j. cum aqua. similiter cõchularũ fluminũ interiora incensa cũ melle & pipere valẽt multum.

¶ De pleuresi. Cap. xĳ.

Sanguis augmentatus et cũ interiori calore corporis feruidus capiti ascẽdentẽ fumum mittit: qui cum inueniat clausurã capitis & poros oppilatos non permittitur exire: deinde calefit morans in capite cum cerebri calore dissolutus redit ad inferiora corporis: sicut videm9 in humectatiõe fumi balnei: qui fumus cum tecta penetrare nequeat redit ad inferiora. ¶ Si aqua a capite distillat ad diaphragma: calidum apostema gñat: & inde fit pleuresis va. si in lacertos veniat vel carnes q̃ sunt inter costas: pleuresis nõ vera d. ¶ Pleuresis vera h3 pp̃ria signa: sicut febris duriciẽ: eiusdẽ cõtinuationẽ: pũcturã in latere phibentẽ de latere in lat9 se mouere tussim cõtinuã & anhelit9 orthomiã quã facit pleureticus propter nimiũ dolorẽ lateris & morbi. cordis vicinitas duriciei febris cãm facit orthomiã. i. lõgã respirationẽ facit pleuretic9 propter nimium dolorem lateris: pũcturã lateris: q: mẽbrum neruosum subtilẽ h3 sensum propter colligãtiã cerebri ad neruos: cõtinuitas tussis: q: materia apostematis est in trahẽtibus spm̃ mẽbris: cũ aliqd oppilat vias spũs: adiuuat se natura vt cũ tussi quod impedit expellat. Magnitudo anhelit9 ẽ sibi: q: instrumẽtũ spũale dignius. i. diaphragma: morb9 occupauit. ¶ Sepe pleuresis inuadit hoĩes calidę & hũide cõplexiõis: in vere naturaliter: in hyeme accidẽtaliter. ¶ Pleuresis nõ vera hec h3 signa: grauitatẽ lateris sine tussi: nullũ screatũ emittit: q: morb9 extra spũs istrumẽtũ existit: locus exterior manu tact9 dolorẽ parit infirmo: aliqñ extra apparet tumor. ¶ Plurima pleuresis ex puritate nascit sanguinis. aliqñ ex sanguine calido & cholerico. aliqñ grosso & melãcholico. aliqñ hũido & phlegmatico. aliqñ ex oĩb9. aliqñ ex qbusdã hũorib9. ¶ Intelligit ex colore screat9 ex quo hũore sit morb9. si sit rube9 signat sanguis. si citrinus signat choleru. q̃ sanguini dñatur. si niger sanguinis incẽsiones vel choleru. signat cõcremationes: & in cho. nig. cõmutationes. si albus signat esse phlegmaticus. Aliis adhuc modis hec possunt discerni: si materia sit sol9 sanguis: corpus plenũ erit: humide tussit: parũ sitit. Si materia sit cholerica: corp9 erit macidũ: tussis sicca sitis nimia. si melãcholica corpus asperũ: pulsus subtilis & tardus: vrina plumbea. si phlegmatica ẽ: tussis humida: parũ sitit. Si cõposita erit: screatus erit coloratus sm compositiões suas: & similiter infirmi qualitates erũt melãcholice: et laudabilior est color subrubeus. i. sanguineus in screatu. sanguis enim esse signatur: sanguis em̃ dignior est oĩbus. et amabilior nature omnibus aliis humorib9: obediẽtior enim est sue actioni: & ad digerendũ facilior. aliquando screatus in initio morbi est sicut dic. iĳ. vel. iiĳ. vel. vĳ. et leuitas materie signatur: facile morb9 dissoluit: maxie si screatus sit paruus & leuis & iunctus: cito exiens in vna tussi vel duab9. Aliquando screare morat ex grossitudine materie: & sua duritia inobediente nature: vnde morbus designat grauis: & eiusdẽ diuturnitas. Qd si huiusmodi screat9 qualitas cũ multa tussi exeat et angustia et fortiter infirmus tussierit: defectio vtutis signat & pigritia sui. Neque sumus incerti: q: morbũ virt9 infirmi pati nõ possit. Sufficiãt ergo signa pleuresis: op3 medicinã subsequi. ¶ Si ergo videam9 q̃ apostema diaphragmatis sit sanguineũ: si sequant tp̃s: etas: cõsuetudo: & virtus infirmi: festinemus vt de basilica vena minuamus de latere vbi infirmus patit anteq̃ augmentet: maxime si dolor ascendat vsque ad furculas: qd in periconoxeon

precipit hippo. cum loca superiora lateri doloroso fint colligata: basilica vena incidenda erit: si inferiora loca doloroso lateri in dolore fint colligata pharmacia est dāda: si infirmus sit virtuosus nō est cura alia adhibēda q̄ q̄ in phlebotomia precepim⁹ obseruāda. sz phlebotomādus est marie si fit sanguinea morbi species: vñ si vt⁹ defecerit non opz phlebotomari: sz quātomagis possum⁹ vtutē custodiri: phlebotomia enī est molestissima cū defectiōe vtutis: opz ergo epithimata qr̄i ɫ cataplasmata acumē sanguinis mitigantia ɫ dissoluentia: sicut sunt malue: viole radic. ordeū mundus in aqua coctū ɫ colatū cū oleo viol. mixtū. deinde pāni linei subtiles infundanꝛ, ɫ loco dolēti superponātur frigidi: si tp̄s calidū sit: tepidi si tempus frigidū fit. Si febris non adeo sit fortis parū est admiscendū camomilleon. cū ptisana nutriēdus est et cum zucca. si febris fit fortis ɫ dura egestio cū sirupo viol. si febris mollis fit ɫ tussis fortis fit: dande sunt iuiube. liquiri. se. cito. cocti. In fine diei demus micas panis lotas i aqua cum amigda. ɫ zuc. Si infirmus in consuetudine habuerit multū comedere dum sanus fuerit: neq; hec dieta ei suffecerit: dentur sibi cucurbite malue. crisolocanna cū amigdaleo et si dies sit pn̄ciatiuus oīa cibaria sunt retrahēda p̄ter ptisanā: ɫ mica panis danda tm̄. Si tussis fit fortis detur sirup⁹ iuiubinus: ɫ pill. quas in tussi ca. dixim⁹ sunt dāde. Si fit stipticus: eius natura est humectanda cū māna casiafi. ɫ simili b⁹. Si materia fit acutissima ɫ cholerica: cataplasmata frigida mollia parum dissolutiua sunt facienda: sicut de radice mal. viol. saudali al. ordei farina: corticibus cucur. oībus pistatis ɫ cum succo semperuiue distēperatis. vel cū succo portula. ɫ oleo viol. Si fit stipticus mollificāda natura est cum succo cucur. manna: melle viol. casifist. Multum cauenda est mollicies nature in hoc morbo: nisi cum multum fit necesse: hunc enim morbum solet sequi semper solutio ventris que vix potest constringi. ❡ Si tussis fit cum constipatione ventris: viola danda est ɫ manna cum aqua vbi iuiube fint cocte: ɫ sirupus viol. quez dicturi sum⁹. Si egestio temperata fuerit mane demus psiliū cum succo maligrana. dul. et sirupo viol. et parum olei viol. post duas horas ptisanā cū amigdaleo ɫ zucca. In fine demus vuas ɫ maligrana. sugenda. vnguatur locus cum oleo viol. ro. cera al. dragagan. similiter facienda sunt cataplasmata de psilio ɫ portu. ɫ oleo viol. ❡ Sirupus viol. valet pleureticis: et calori pectoris: tussibus siccis: ɫ in initijs phthysicis. ℞. viol. draga. seminis citonij: ordei mundi se. mal. cucur. cucum. añ. ʒ. vj. iuiube. ʒ. xx. omnia in. iiij. lib. aque cucurbitine vsq; dum redigantur ad medium: cola pone zuccari lib. j. et fac sirupum. ❡ Si materia morbi fit ex sanguine humido ɫ phlegmatico vel grosso ɫ melācholico: opz superponi loco hec cataplasmata. ℞. se. lini. ʒ. iij. malue radi. ʒ. iij. fenugre. ordei mundi ana. ʒ. ij. fortiter coquantur atq; colentur: ɫ post camomilleō apponaꝛ et spongia ibi infusa dolēti loco superponatur: ɫ milium et sal assum superponaꝛ in sacculo vł camomilleon anetū: mellilotum se. lini fenugre. malua ordeum: oīa pista. cataplasma facito cum camomilleo sansuleo. ❡ Si tussis fit fortis detur ysopus cū melle ro. vel prassicus sirupus: deinꝫ electuaria ɫ medicina in frigida tussi data. ❡ Si morb⁹ in declinatiōe fit. sapam dem⁹ ɫ mellicratū: vnguaꝛ cū camomilleo anetileo daphnileo. Nutriendus est cū ciceris iure ɫ amigdaleo.

❡ De tremore cordis. Cap. xiij.

Tremor cordis ex humiditate est coadunata in circundantibus cor pelliculis. hic morbus fit sanis ɫ infirmis subito cum hec humiditas influit cordi. ❡ Si humiditas sanguinea vel cholerica fit: fit cum tremore cordis: et calor et sitis et altus anhelitus inest. Si ex grosso sanguine ɫ melancholico: fit timor et tristitia et pigritia sine siti. Aliqū fit cardiacus morb⁹ cum necessaria cordi minuantur: sicut sanguis subtilis ɫ clarus ab epate egrediens: quod intelligimus in epate: vel in locis vicinis infirmantibus sicut in stomacho. Aliquando humores coadunātur in stomacho acuti: pungētes fortiter vnde morbus cardiacus nascitur. ❡ Cordi ergo medicemur cum hoc membrum fit dignius: consideretur ex quib⁹ fit humoribus: si fit ex sanguine vel cho. basilica vena est incidenda: si tempus etas: consuetudo conueniāt. ɫc. Si non scarificemus vicina loca: demus catarticum ex casiafistu. iulub. prunis oxifenicis viol. et similibus: detur boraginis succus scariol. maligrana. In aquam bibendam sirupuz iulep ponamus sapā maligrana. orizaccaram. Nutriamus cum cibis bonarum qualitatū: sicut hedulox pullox cū maligra. zucca. aceto. aqua ro. cuz camphora ɫ silib⁹. ❡ Si cardiaca fit ex malis humoribus melācholicis: electuaria purgantia demus: quib⁹ sanguis purificetur sicut hiera. R. fortissima stomatichon mai⁹ catarticū epidimiacū. Sepe deinꝫ epithimata et antidota odorifera. sz selithe muscate. diamargariton: socrugene ɫ filia. vinū odoriferū: mellicraton aromaticum: sepe temperato balneo vtantur. postea tyriaca maior detur vel muscata: vnguatur pectus cum calidis et odoriferis oleis vł vnguentis: volatilia calida ɫ ad digerendū facilia dentur cū aromatibus cocta. ❡ Si cardiaca ex diminutione fit nutrimenti ab epate cordi veniētis: ɫ epar inueniatur infirmum: epati prius est medicandū: vt in priorem redigat sanitatē et virtutem. Sz si ex stomacho fit: purgādus est stomachus ex acutis humorib⁹ cum vomitu et catartico. sz de aloe. vel absinthio miroba. citrini: vel succi vuarum agrestiū cū mirob. vel succi maligra. cum miroba. A foris vnguamus cum sandalis: farina ordei: cinere ferrarij: corticibus cucurbi. aqua ro. ɫ similib⁹. ❡ Puluis io. da. valet cardiacis ℞. floris ozimi. i. lingue oscelli. ʒ. xv. aluminis scissi. ʒ. v. cacabꝛ. al. carabe. coralli gemme petre armenie añ. ʒ. v. coriādri assi. ʒ. v. spodij ro. gallie añ. ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. vij. fac puluerē: dās exagiū vnū cum odorifero vino: vel orizaccara. ❡ Aliud. ℞. boragi. seminis portu. añ. ʒ. vij. coralli cacabre. vel carabe. añ. ʒ. ij. gemme aluminis ciperi añ. exagi. j. se. basil. sandali al. et ru. gallie musca. terre armenice: serici puri et crudi. ana. ʒ. ij. ɫ ß. tantundem zuccari: quante sunt et alie species: fac pulverem ɫ da. ʒ. ij. cum succo maligrana. vel odorifero vino: vel orizaccara. ❡ Aliud. ℞. rose spodij ana. ʒ. v. semi. portula. ʒ. x. ameos: succi bedegar. zedoarie: deronice: serici: masti. gēme cacabre: vel carabe: coralli añ. ʒ. iiij. musci. quadrantem. j. zucca. quantū omnes alie species: fac pulverem et da exagi. j. cuz aqua frigida: valet in initio melancholie et cor confortat. ❡ Aliud. ℞. berberis ro. spodij: semi. portu. boragi. añ. ʒ. iij. terre armenice: se. basilicō añ. ʒ. ij. ligni aloes: gar. añ. ʒ. j. olei ro. qō sufficit. zuc. quātū oēs alie species: fac pul. da. ʒ. iij. cuz suc. maligra. acidi. ❡ Sirupus valēs cardiacis cū caliditate ɫ siccitate. ℞. succi prunox maligrana. acidi: mali citonij acidi ana. lib. j. oxifeni. lib. ß. fac sirup. ❡ Aliud valēs cardiacis timid. splenetici propter stomachum et cor. ℞. spice: cinamomi alithei: zedoar. et deronice añ. ʒ. ij. corti. pomi citri. ʒ. ß. aneti semi. exagium vnū: fac pul. da. ʒ. j. cum vino. vbi doragines fuerint posite: per mensem vnum bibat.

❡ De sincopi. Cap. xiiij.

Sincopis est absolute defectio cordis ɫ coadunatio totius sue virtutis in se: atq; ablatio fumi sui expellendi. Impossibile enim est esse sincopim sine passione cordis. ❡ Fit ergo diuersis modis: sz ex plenitudine nimia: vel multa inanitione: vel subita caloris mutatione in frigidum: vel frigidi in nimia caloris mutatione. Plenitudo enim fit vel ex humoribus totius corporis: vel solius stomachi: vel intestinorū: vel matricis. Si fit ex toto corpore: monstratur ex fatigatione: grauitate per oīa membra corpis. Si de stomacho cum diuturna imaginatione est ante oculos: ructatio. vomitus dolor in prora capitis. Si de intestinis fit: grauitas ɫ inflatio melancholicis: dolor et punctura cholericis: grauitas sine inflatione phlegmaticis. Inanitio est ex nimia ventris solutione: vel fluxu sanguinis e naribus: vel vomitu: vel sudore: Mulieribus aūt a menstruis: vel emoroydis. Quecūq; harum nimia est ɫ fortis: corpus dissoluit: mebra aggrauat: calor naturalis extinguiꝛ: splendor deficit: vñ necesse est vt cor patiatur. Mutatio subita caloris in frigiditatez poros oppilat. fumū in interiori corpore claudit: ɫ calorem naturalē suffocat: vnde cor patitur et sincopis concreatur. Mutatio subita frigoris in calidum corpus rarificat: calorē naturalē dissoluit: vnde calor cordis minuitur et deficit. ❡ Aliqū sinco-

pis ex anime accidētibus est: sicut subito timore vel gaudio
plurimū hoc patiūtur decrepiti vel defecti: multi eñ horum
cum subito timeant vel gaudeant in sincopim tendunt. Cor
eñ eorum cum timeat nimiū constringitur: et calor suus na
turalis coadunatur ⁊ nō dilatatur: vnde patiuntur et defici
unt. In leticia dilatatur cor subito et aperitur: et calor natu
ralis suus in exteriora exit corporis: et ita deficit dum refri
geratur. ¶ Aliquādo dolor nimius sincopim sequitur: maxi
me si in membris sit sensibilibus: sicut in yleos videm⁹. He
sunt sincopis cause ⁊ significatiōes sue: cui⁹ vnaqueqꝫ spēs
suas medicinas habere videtur: vniuersaliter sua medicina
taliter erit facienda: sed vnde fiat morb⁹ in primis videatur
quo viso intēdimus q̄d facere debeam⁹. ¶ Si fit ex plenitu
dine: mitigādo sincopim aquā mittim⁹ frigidā in faciē infir
mi: stomachus pfricet: nares teneam⁹: crura ligem⁹. pennā
vel digitū in os mittam⁹: vt vomitus puocet. Cū defectio
finierit hoc mō medēdū erit. Si plenitudo in corpe fit: catar
ticū dādū erit: ⁊ pill. ⁊ oē qd abundātiā illā sentiat depone
re. dabit oximel ⁊ mellicratū. oximel laxatiuū tyriaca. selithe
socrugene cū succo aneti ⁊ apij. Cibi dandi leuiores sicut mu
ra ciceris cū aneto. vinū subtile ⁊ clarū ⁊ purū. Si plenitudo
fit in stomacho: dādus est vomit⁹ diatrionpipereon: et diaci
minū. Si ex calidis fit hūorib⁹ refrigerem⁹ cū sirupo ⁊ succis
refrigerantib⁹: si plenitudo fit in intestinis maxie in inferio
ribus clystere faciamus sepe. ¶ Si sincopis ex inanitione
fit: aqua refrigeret in facie: nares teneantur: stomachū per
fricemus: manus et pedes ligemus. Si ex superioribus fit
mēbris: sicut ex sanguine e narib⁹ et vomitu: inferiora mem
bra plus erunt ligāda: sicut crura. si in inferiorib⁹ sicut mem
strua et emorroydes: superiora mēbra ligētur: sicut manus
deinde vinū subtile detur et clarum cū aqua frigide mixtū.
vnde. G. omnē inquit defectionē ex inanitiōe mitigat vinū
aque frigide mixtū: maxime si ex acutis fit humoribus a sto
macho et a sui pertinentiis descendentibus. Si infirmus do
leat caput: vel nimiā febrē habeat: vel calidū fit apostema
in visceribus: vel mens sua alienet: vinū nullaten⁹ hic detur
multū eñ nocet. Itē sincopim ex inanitione iuuat odorife
ra in naribus habere: sicut ros. mirta: mala citonia: vinum
mixtū cū sanda. et aqua ro. Sincopi transeunte et infirmo in
vigorem pristinum redeunte: cām sincopis laborem⁹ curare
Medicabimur ergo medicaminib⁹ q̄ suo loco q̄busdā iā de
dim⁹: ⁊ q̄busdā iā dabim⁹ suo loco. Precipiēdū est ex inani
tione sanguinis nō balneari. similiter et in sudore. Intentio
nr̄a est poros cōstipari et oppilari et non rarificari. ⁊ mollifi
cari. Moliendum est in loco vbi iacent stipticum ⁊ frigidum
aerem creare vel attrahere: vt in domo aspergantur salices
mirte vitium extremitates: rose: ⁊ similia. vngua muscū oleo
mirtino ro. precipiatur quiescere in pace. Nihil horū iuuat
hos oēs quibus in stomacho acuti currūt humores: augmē
tatur eorum dissolutio: quāto magis eorū claudimus poros
In huiusmodi dispōne sincopi subueniēdū est ex inanitiōe.
¶ Sincopis si ex calore fit nimio: vel ex mora in balneo: vel
ex aere interclusо: aq̄ frigida ponēda est in facie. Sunt etiā
iuiube dande in aqua frigida: vinū leue ⁊ subtile cū aqua ea
dem: facies euoluenda in parte illa vnde ventus flat: ante fa
ciem eius cum flabello faciamus ventū. frigida et odorifera
odorētur: demus mala grana: ⁊ medullas cucumeris. Dia
sco. odores inquit cucumerū sincopi vtilissimi sunt. ¶ Si ex
nimio fit frigore: opꝫ calefacere quātum plus possumus: cū
vino muscatam demus: tyriacā maiorem: demus ⁊ mellicra
tū aro. balnea odorifera ⁊ calida et aromatica adhibeamus
¶ Si sincopis ex accidētibus aīe fit: odorifera sibi faciamus
odorare: causam morbi ingeniemur auferre et mentē et in
tentionē suam in balneis occupare atqꝫ in vinis odoriferis:
et musicis instrumentis et similibus.

¶ De apostematibus mamillarū. Cap. xv.

In mamillis aliquādo nascuntur apostemata siue
tumor: que diuersis fiunt modis: vel ex corrupto
⁊ putrefacto sanguine: vel ex quolibet alio humo
re: vel ex lactis coagulatione et eius putredine.
¶ Ex colore saniei vnū fit apostema pōt intelligi: si eñ albū ē
⁊ liuidū: ex coagulatiōe lactis fit: cui opꝫ subuenire cū medi
cina ne sanies se ibi colligat. ¶ Si ex sanguine fit: vel cho. lo
cus rubet ⁊ calet: tūc fortiter gallia muscata al. tūc frōs gal
le vel quercus pistata cū oleo ro. desup est ponēda: vel fabe
cū albugine oui diu pistate: vel cū succo solatri: vl̄ memithe:
vel bolū ⁊ succū coriādri ⁊ oleū ro. ¶ Si ex frigiditate fit: mi
ca panis supponat cū apij frōde: vel ster⁹ bouis: vl̄ fenugr.
⁊ mellilotū cū fisamileō: vel crocus cū lacte mulieris. Si du
rū fit apostema: feces aceti suppone vel feces ferramētorū
molēdini. ¶ Si ex coagulatiōe lactis: lentes ⁊ seminis lini
farinā ⁊ oleū ro. ⁊ croci superponas atqꝫ oua cū corticibus
suis in oleo ro. insimul pistata: et ciminū cum melle pistatū ⁊
tēperatū: caulium radices: menta: fabarū farina. hec aposte
mata dissoluūt et lac constringunt: similiter facit sal et faba
Item oportet in desiccando lacte siue extrahendo allabora
re. Spōgia africana vel marina infusa in aqua ⁊ aceto cōtra
omnia valet vitia. ¶ Aliud dolorē vel tumorē mamillarum
sanat: enule folia supligata prius parū cōtusa. ¶ Aliud: fa
rina fabarū cribrata ⁊ oui vitello cōmixta oēs dolores ⁊ tu
mores oīm locorū superimposita mitigat. ¶ Aliud: album
marrubiū cū axungia veteri tritū dolorē sedat supimpositū
¶ Aliud: stercus colūbinū cum melle ⁊ cera resolutū ⁊ tri
tum dolorē mamillarū ⁊ inflationē dissoluit: ⁊ q̄ ille non cre
scant idē facit. ¶ Aliud maratrū tritū cū axungia veteri ⁊ cū
linteo superpositū lactis coagulationē dissoluit.

¶ De fetore assellarum. Cap. xvi.

Multi patiuntur in calore vel coitu assellarū feto
rem: vnde humores in corpe significant putri
di esse. Cōuenit ergo pri⁹ purgare corpus: de
inde litargirū accipiam⁹ temperatū cum succo
solatri: vel cū sola aqua: vel aqua ro. ⁊ inde vn
gam⁹. Silr̄ facit ro. cū aqua. Iterū alumē siue
myrrha: siue yreos: qd̄cūqꝫ horū cū aqua tēperet: ⁊ loc⁹ ille
vnctus adiuuatur. ¶ Aliud. ℞. litargi. ʒ. ij. aluminis. ʒ. j. ro.
mirte añ. exagi. j. myrrhe exagi. ß. fac pul. laua assellam cū vi
no ⁊ pul. hunc inijcito. idem facit mirta sicca ⁊ puluerizata.

¶ Finitur liber tertius.

¶ Liber quartus de passionib⁹ ⁊ curis mēbrorū nu
tritiuorum: ⁊ comprehendit. xx. capitula.

¶ De difficultate trāsglutiēdi in gutture. Cap. j.

Quoniā in tertio libro superiori mor
bos ⁊ medicinas dixim⁹ membrorū seruiē
tium spiritui: cōsequens ordo expetit tra
ctare de mēbris attinētibus cibarijs: ⁊ eo
rum medicinis. ¶ Incipiam⁹ ergo a me
ri: quod ab ore cibū ad stomachum ducit
est autem totus liber iste. xx. capitulorum
Istud meri magnū iuuamentū est corpo
ris cum portet cibū ad stomachū et potum. hec autē patitur
trib⁹ modis: vel ex mutatione cōplexionis: vel ex apostema
te: vel vulnere: vnde ei⁹ actio mutat ⁊ trāsglutiēdi vsus au
fertur. ¶ Si ex mutatiōe cōtingat cōplexionis: paulatī ⁊ cū
mora aliqua transglutit. ⁊ hoc cū labore: cum nec grauetur:
nec clausum fit. Si ex calida complexione fit: sitim et asperi
tatem patitur cum fumositate. Si ex frigiditate: neqꝫ sitit:
neqꝫ est aspa. Si apostema fit cā: apostematis loco dolor sen
tit. ⁊ angustia cū cibū transglutit. In apostemate cū dolore
fit transglutio cibi: sed cū trāsierit dolor ⁊ angustia quiescit
Si apostema fit calidū: cū dolore sitim ⁊ calorē sentit nimiū.
Si frigidū: grauitatē ⁊ sine pulsatione ⁊ siti sentit dolorem.
¶ Si in gula sint vulnera: puncturā cum dolore sentit: ⁊ ma
xime si salsa ⁊ acida comederit: quapropter intellecta causa
opꝫ vt subsequat cito medicina. ¶ Si ex mutatiōe cōplexio
nis fit cū solo dolore vel calore ⁊ siccitate: opꝫ medicū intelli
gere: post solutio est pcurāda: ⁊ cū frigide cause: sicut cū si
rupo viol. prunorū sirupo cucur. succo cum zuc. ⁊ amigd. Nu
triatur cū portu. cucur. crisolocāna bliti lactuc. ⁊ silib⁹. Dan
de sunt pilule ad hec valētes dolorē siccitatē in meri ⁊ pecto
re mitigātes. ℞. gūmi arab. draga. se. portu. ⁊ malue. se. cito
niorū añ. ʒ. x. liquiri. suc. exag. j. se. lactuce: gūmi cerasorū. añ.
ʒ. ß. fac pul. ⁊ cum sirupo viol. tempera in modum fabe fa
ciens pill. ⁊ sub lingua ponat: que cum dissoluuntur trāsglu
tiat. Trociscos camphoratos ⁊ trociscos valentes contra ra

lore stomachi in libro stomachi inuenies. ¶ Si impedimētum transglutiendi sit ex frigore ꝛ frigiditate complexionis dentur succi scariole ꝛ apij bene cocti cū melle ro. detur etiā dianisum ꝛ pill. quas in frigida tussi diximus. Nutriatur cū calidis et mollescentibus siue carne siue alijs re: dentur iura cicerum bene condita. ¶ Si apostema transglutiendi morā fecerit: an calidum sit videamus: ꝛ si sit calidū tunc cassiā fi. et mannam cum oleo viol. demus et succum solatri bene coctum et colatū. demus etiam pill. quas sub lingua diximus tenendas. Nutriamus eum cum iusculis ꝛ refrigerantibus sicut cum ptisano cucur. portula. crisolocāna cum amigda. ¶ Si ex frigido sit apostemate: demus ysopum coctū cum melle: prassicū sirupum: ꝛ pill. quas fecimus in frigida tussi Si crepuerint interius apostemata ꝛ infirm⁹ febriat: detur ptisana cum amigda. ꝛ zucca. Si cibū medicinalē querimus colamentum ptisane cum zuccaro demus ꝛ amigdaleo: si virtus deficiat: detur lac caprinum in quo petra inijciatur calidissima. ¶ Si apostema sit exterius ꝛ calidū esse videaᷣ: cataplasma de psilio faciamus: et lini semine cū lacte caprino tēperato: et si nō sit ex calore: fenugrecū ꝛ se. bōbicinū dem⁹ ¶ Si sit ex vulneribus: demus quibus vulnera solidentur sicut succū arnoglo. cum bolo: ꝛ terebēthinā cū melle: ꝛ maxime si vulnera sint vetera. Nutriamus cū scariola ꝛ mica panis. si sit sine febribus mellicratū demus. si sit cum febribus ptisanā demus: et vulnera meri medicentur vt canalium pulmonis atq; gutturis. Quecūq; in his membris nascitur infirmitas: non subito: sed paulatim dāda est medicina: non enī his damus vt maneat: sed vt trāseundo subueniat.

¶ De defectione appetitus. Cap. ij.

Esideriū cibi ꝛ potus esse intelligimus sensum stomachi exinaniti in venis recepta sugentibus. ¶ Corruptio desiderij sit tribus modis. Ex humoribus crudis: vel cholericis ori stomachi dominantibus: vel ex ablatione virtutis desiderabilis ꝛ sensibilis mortificatione sui: vel ex corruptiōe mentis appentum nullius cibi necessariū intelligētis. ¶ Si ex crudis sit humoribus: acida ructuatio sequiᷣ: ꝛ stomachus sine siti inflatur et parū digerit. Si ex cholericis sit humorib⁹: fumositatē sentit ructuationis cum ardore stomachi et siti: et cum velocitate grossum cibū digerendi ꝛ difficultate subtilem cibū emittēdi al. immutādi. Si ex defectiōe desiderabilis virtutis sit ꝛ mortificatione sui: infirmus cibum prius appetitum ꝛ amatū abhorret saporandum: neq; vult accipere eum: et qđ peius est: nullū ciborū habet desideriū. ¶ Ablatio enī desiderij ciborū in omnibus morbis diuturnis pessima est: maxime in dissinterijs. ¶ Qđ si sit ex corruptione mentis: palā sit visui: cuius medicina mētis tantūmodo erit cura. ¶ Si ex humoribus sit crudis: opꝫ cum vomitu ꝛ solutione purgare. si nō humores mali in bonas qualitates mutandi sunt: dandus est cibus ꝛ potus quibus humores clausi purificentur. ¶ Trifera. M. stomachū confortans: digestionem ꝛ appetitum adiuuans ventositatē dissoluens colorem malū ꝑpter frigiditatē stomachi siue emorroydarū existentem emendās. ℞. mirob. ci. kebu. indo. embli. belli. ana. ʒ. x. fac pulue. cum amigdaleo fricandum: deinde mixtis pulueribus zinzib. masticis cinamomi ciperi gario. an̄. ʒ. vj. galange apij: mara. anisi: ameos: assari: spice: croci an̄. ʒ. vij. costi piperis ni. ꝛ lon. tapsie an̄. ʒ. iij. nucis musca. macis penid. cardamomi tantūdem: addaᷣ mel quod sufficit. in modū auellane detur ieiunis cū aqua cali. ¶ Aliud valens ad idem. ℞. miroba. indo. belli. embli. an̄. ℥. ß. hec trita cum amigda. fricabis: deinde puluerizatis anisi: cimini: cinamomi gariofi. galange carui masticis zinzi. an̄. ʒ. iij. absinth. mirte: seminis ro. an̄. ʒ. iiij. calamenti orig. folij amidi: ana. ʒ. iij. acori: stringni. s. morelle: yringorum radi. aristolo. ro. sticados croci. ana. ʒ. ij. mellis quātum sufficit: in modum auellane: vel castanee cū aqua calida ieiunis detur. ¶ Trifera magna detur his qui defectum patiuntur et incendium siue calorem in stomacho ℞. miroba. ci. ʒ. x. kebuᷣ. embli. ana. ʒ. v. hec puluerizata cū aqua rosacea temperētur: deinde puluerizatis ro. spodij an̄. ʒ. iiij. sandali albi ꝛ rub. seminis mirte se. portuᷣ. galle liqui. an̄. ʒ. ij. croci masti. cacabre al. carabe camphore an̄. ʒ. j. priori confectioni admisce. ʒ. iij. cum sirupo ro. detur. ¶ Si ex defectione sit virtutis: diatrionpipe. valet ad dissoluendum humiditatem stomachi phlegma. calefacit ꝛ desiccat: ꝛ omnes frigidas pas. viscerum curat. ℞. piperis al. nig. et lon. zinzib. cimini marati apij croci garioff. costi masti. an̄. ℥. iij. asari. ℥. j. xilobalsami carpobal. casie: spice: amomi: ana. ℥. ß. mellis quantum sufficit. ¶ Valet etiam oleum lentiscinū ad punctionē ꝛ caliditatē stomachi: ꝛ incēsionē q̄ sit de cholera ru. ℞. rosarū sandali albi ꝛ rub. ana. ʒ. iiij. spodij: gallarum masti. an̄. ʒ j. omnia ista trita coq̄ in lib. j. succi solatri vsq; ad medietatē: quo colato mitte. ℥. iiij. olei ro. Item coquanᷣ quousq; solū oleū remaneat: deinde stomachū vnge. ℞. rodostomatis. i. aque rof. succi solatri vue agrestis: succi mirte ana. ℥. j. olei ro. violati an̄. ℥. ij. sandali al. gal. an̄. exagi. j. omnia coque donec solum remaneat oleū. ¶ Si ex cholericis sit hūorib⁹ res frigida ꝛ stiptica detur ꝛ acida postq̄ purgabitur: omne enim refrigerans ꝯfortat appetitū: calefaciēs ecōtra: q: frigiditas adunat ꝛ partes sanguinis dispersas ꝑ stomachum et venas coagulat ꝛ inanit loca antea plena: que dum natura implere querat appetitū generat replentiū ciborū: calor enī facit econtra: cum enī calefaciat ꝛ dispergendo calefacta loca impleat exinanita: necesse est vt fastidium faciat. Item frigdor pungit stomachū dum exiccat eū: sicut superius dictū est. ¶ Si sit ex defectione virtutis appetitiue: queram⁹ ex qua sit complexione membro appetitiuo ꝛ deficiente dominante: q; ex contrarijs medicari contingit: oīs enim defectio virtutis naturalis ex mala est complexione membrum cuius virtus est dominante et superante ipsum.

¶ De bolismo. Cap. iij.

Rigiditatem stomachi maiorem habere appetitum q̄ calorē: intelligit quilibet rem discernens. sicut enim iam diximus: cum dispersa per stomachum in vnū ex frigiditate coadunātur: loca autē plena euacuantur: et ita appetitus efficitur: que frigiditas cum augmentata naturalē modū excedat: vltimitatem appetēdi necesse est vt faciat: vnde suo nomine appellata vocatur appetitio canina. Qđ tribus modis sit: vel ex frigida cōplexione oris stomachi dominātē: vel ex acidis humoribus ibidē coadunantib⁹: vel ex vltimitate exinaniendi quā patitur vis corporis ex frigida complexione. de aliquo acido humore nimiā sequi solutionē est videre: vnde corpus debilitatur: ꝛ plusq̄ digerat manducat: omnis enī digestio ex calore sit temperato vel nimio: cum ergo aliquis hac laborat īfirmitate: quia caret calore: plusq̄ digerat potest mārducare. Cum enim ex defectione contingit virtutis contentiue: quod manducaᷣ in stomacho non digeritur: sed fere sicut intrat crudū ꝛ indigestū itidem emittiᷣ per secessum. ¶ Cum ergo certificatur vnde hec infirmitas oriatur: tunc tandē allaborandū est: vt medicetur. Si sit ex cōplexione frigida: vel ex acido humore stomachi: infirmo precipiendū est bibere vinū purū ꝛ forte ꝛ multis vicibus ꝛ multum: vnde Hip. vinū inq̄t ebibitū ꝛ multū famis est expulsiuū. oportet autē vinū eē rubicūdissimū: qđ in hac infirmitate magis est iuuatiuū: caueaᷣ ab acerbo. Si voluntas appetat comedere vnctuosa ꝓdesset eis dare. In hoc est elaborandū vt quicq̄d comederit sit vnctuosum. post cibū dandū est quod precipimus vinū: neq; in cibo vel potu acida vel pontica demus: medicamina calida sunt danda: sicut dianisum: diazinziber diagalange: diatrionpipereon: maior trifera et similia calorem naturalem ad digerendū iuuatiua: ꝛ a malis humorib⁹ stomachum mūdificatiua. ¶ Si hec passio est ex defectione contentiue v̄tutis: vnctuosa videnᷣ nocere: oportet ergo medicinā dare odoriferam sicut citoniatū: diamilon: diabasilicon: electuariū malogra. ꝛ alia pontica ꝛ confortatiua.

¶ De irrationabili appetitu. Cap. iiij.

Liquando quidā homines appetunt manducare irrationabiliter: sicut cretā: lateres: carbones et similia corpus nō adiuuātia. hec sepius fiunt in mulieribus frigide nature: et pregnantibus: maximeq; sit ex malis et putridis humorib⁹ stomachum inuiscantibus: vel ex alijs membris ad ipsum confluentibus: sicut menstrua in mulieribus: que dū concipiūt

ipsarū mēstrua ad stomachū veniunt. ¶ Diuersitas huius appetitus sm̄ qualitates humorū in stomacho se coadunātum consideratur. Qd̄ cum medicari velimus: anetum cum melle coctum demus: vt sine labore euomāt: pisces recētes sine sale dentur: et plures manducent radices coctas in oxi melle: ⁊ post cibum vinum bonum bibant. Nutriantur cum bono pane ⁊ volatiliū iuscell. ¶ Si cretam appetant: cicer demus et fabas et grana assata. Utiliter his medicabimur si humores nociuos expellere laboremus sine labore et angustia cum suaui vomitu hierapig. ⁊ pilulis aureis: ⁊ stomachum exterius epithimate confortemus cum mastice: spica ro. absinthio: oleo nardino. masticent anisum ⁊ masticem: ⁊ ameos ciminū mentā. Ante cibū et post cibum de hac confectione oportet eum accipere. ℞. cardamomū maius ⁊ min⁹ cubebas equali pōdere: zucca. quantū sunt oēs alie species fac puluerem: ⁊ da quantū pati possit.

¶ De defectu appetendi potum. Cap. v.

Liquādo rursus bibendi aufertur appetitus: qd̄ similiter tribus modis efficit: vel ex nimijs et humidis hūorib⁹ stomacho dn̄antib⁹: vel ex defectione virtutis sensibilis: vel ex corruptione mentis. ¶ Cū velim⁹ medicari opz ↄsiderare hūores. Si hūores sint nimij in ore stomachi: cum vomitu vel solutione sunt purgādi: ⁊ cū medicine cibi ⁊ potus dādi sunt q̄ malorū humorū sunt mūdificatiui: ⁊ malaꝝ qualitatū in bonas mutatiui. Si ex frigiditate sint que dominetur ori stomachi: calefaciendus est stomachus cum calidis medicaminib⁹ et antidotis odoriferis et similibus cibis. Si fit ex mortificatione sensibilis v̄tutis in stomacho: pessimū est ⁊ mortis designatiuum.

¶ De siti. Cap. vj.

[A]liquando sitis augmentatur ex complexione calidorum humorū membrorū pectoris dominātibus vel epatis: siue ex apostematib⁹ calidis in eis. ¶ Qui autem sitim habent ex membris pectoris: plus adiuuantur in attrahendo frigiditatem aeris q̄ si aquam biberint. ¶ Quod si ex epate sentiunt dolorem in dextro latere: post aquam ebibitam: maxime ambulent. ¶ Plurimum desideriū potus inter mēbra est a stomacho. Sitis stomachi duobus modis augmentatur: vel sm̄ qualitatez: si patiat ebullitionem ⁊ ardorē sicut videm⁹ in febricitantibus et cibum et potum potestatiue calidū accipiētibus: vel sm̄ quantitatem vtpote si stomachus multos humores cholericos habuerit vel phlegma salsuz. ¶ Si mutatio stomachi ex solo calore fit: bibendo aquam frigidaz extinguitur sitis. Si ex choleribus interclusis: infirmus in bucca sentit amaritudinem aqua ebibita: et fumum gulā ascendentem aqua ebibita cito calesit in stomacho. ¶ Si ex salso phlegmate: sentit salsedinē in sapore. si aqua calida bibatur: sitis extinguitur. ¶ Cum ergo aliquem videam⁹ sitiētem vltra quātitatem naturalē: oportet vt inquiratur. Si ex sola complexione calida fit: dabitur infirmo res refrigeratiua: sicut succus cucurbite cum zucca. ⁊ psiliū ⁊ sirupus viol. nutriamus cum ptisana et portula. cucur. lactu. bliti: detur paruus cibus: labor dimittat: quies ⁊ taciturnitas ore clauso obseruentur. frigiditas aeris trahatur. cataplasma deforis ponatur de cucurbita corticibus et portu. ⁊ silibus. Sub lingua teneant trociscos huiusmodi valentes ad sitim et calori febris: et viatoribus in estate euntibus per loca vbi non inuenitur aqua. ℞. portu. semi. dragagan. an̄. ʒ. iij. se. melon. cucur. lactu. an̄. ʒ. ij. sandali gummi arab. an̄. ʒ. ij. psilij. ʒ. ij. cucume. ʒ. iij. viol. ʒ. ij. fac pulue. et tempera cuz aqua ro. in modum fabe: et sub lingua pone. ¶ Si sitis fuerit ex chole. ru. stomacho inclusa: purgetur cū pharmacia vomitu ptisano. ⁊ oxiza. detur cū succo maligra. vel sirupo viol. Sirupus ad eādē sitim: et ad extinguenū calorē digestionē humectās ⁊ sitim extinguēs. ℞. viol. ʒ. xx. prunoꝝ iuiub. oxise. an̄. ʒ. c. spodij. ʒ. ij. omnia coquant in. x. lib. aque quousq3 deueniāt ad tertiaz: colent: deinde succi maligrana. dul. accipiatur lib. j. zucca. lib. ij. fac sirupū dans. ʒ. j. cum aqua frigida. ¶ Apozima valens ad eadē. ℞. rose sicce. ʒ. v. oxise. ʒ. ij. casiefistu. ʒ. iij. se. citonij: draga. an̄. ʒ. ij. maratri. ʒ. j. omnia ponant in. ij. lib. aque calidissime vna die ⁊ nocte: postea cola: da ieiuno bibere lib. ß. ¶ Aliud. ℞. lactuce. ʒ. ij. lentisci rose sic. an̄. ʒ. iij. oxiseni. ʒ. ij. omnia ponant in. j. lib. aque ca. die ac nocte: cola et da bibere. ¶ In siti ex salso phlegmate in stomacho existente vomitus vel pharmacia erit purgatio: deinde succus maratri apij coctus et colatus: vel mellicratū cum aqua ca. vel oximel. vel apozima vbi maratrū ⁊ anisum coquantur. Sola aqua calida valet: sitit vinū albū ⁊ subtile. nutriatur cibis colatiuis et mundificatiuis.

¶ De eructuatione. Cap. vij.

Ructuatio si fit extra temperamentum nature nocet cibarijs intra stomachū cum phibeat ad digerēdū: cuius causa ventositas inflatiua est: quā per os expellit natura: ventositas hec ē ex stomachi defectiōe. hec stomachi defectio est ex mala cōplexione: vel quorūdam humorū dn̄atione. si humores sint calidi: fumose ructuabitur. si frigidi acide. ¶ Acida ructuatio. iij. ex causis est. Ex frigiditate stomachi: vel ex adunatione cibi. et multitudine sui: vel ex natura frigidissima. Uniuersaliter causa ructuandi est ex defectione caloris in stomacho: ne cibo dominetur et digestioni. sicut videmus in paruo foco si multa ligna ⁊ viridia apponamus. ¶ Unde cum vltra modum ructuare videmus si fit ex calida complexione inquiramus: quia refrigerādus erit stomachus cum frigidis sirupis: sicut sirupo ro. vio. Si ex cacochimis fit: purgandus est cum apozimate absinthij: et aloe vel oxiseni. sero caprino sirupo acetoso cum oxizacca: seu ptisana cuz succo maligrana. ⁊ similib⁹. ¶ Si ex frigida fit cōplexione sine materia: calefaciam⁹ cū calidis reb⁹: sicut cum corticib⁹ pomi citrini pipere gariofi. mastice carui: cinamomo aliūd. tyriaca magna: dianiso: diacimino: diatrionpipereon: diagal. socrugene: ⁊ similibus. Si ex frigidis fit humoribus: demus hierāpigrā. hierām Ga. oximel. mellicratū diazinzib. diaga. diaspermaton: gariofi. diacal. diacarui. Si stomachus infirmi ista ventositate impleatur: neq3 eructuatio fiat: dētur vn̄ eructuatio fiat: sicut mastix ciminū leuisti. anisum squinan. zinzi. carui: piper longum ⁊ similia.

¶ De singultu. Cap. viij.

Singultus est malus motus virtutis desiderantis expellere rem nociuaz: qui multis modis fit De repletione: de inanitione: de corruptione cibi infra stomachū et sui permutatione in pungitiuas qualitates: de frigiditate oris stomachi de ventositate inflatiua stomachi ex repletione: vel ex multis hūorib⁹ humidis: vel ex multitudine potus ⁊ cibi. ¶ In singultu de repletione grauitas sentitur in stomacho: corporis repletio: digestiue virtutis defectio: plurimum hec patiuntur seniores et quieti et humidis cibis nutriti. Qui singultus ex inanitione efficiuntur: vel ex nimio vomitu: vel ex indigestione: vel ex febre acuta: ⁊ hec plurimum patiuntur iuuenes et laborantes in acuta febre. ⁊ ex frigiditate fit oris stomachi: nihil horuz sentitur que dixi. Ex ventositate inflatur stomachus et venter extenditur. singultus autem difficile ⁊ dure medetur: sicut qui ex inanitione concreatur: sed hic est rarus. ¶ Qui cuz medicabitur: videat si ex plenitudine sit: et vnde plurimum venerit: purgetur repletio cū pharmacia vel vomitu si virtus ⁊ tempus conuenerint. fin autem demus rem dissoluentem atq3 calefacientem: sicq3 mundificantem os stomachi. castorei da. ʒ. ß. cum succo mente vel castor. ⁊ masti. an̄. ʒ. ß. cum aqua vbi cocta sint carui et ruta. ruta detur cum vino veteri: vel aqua vbi cocta sit ruta ⁊ pauco melle. Ex composita medicina om̄es dētur tyriace ⁊ odorifera antidota: sicut gariofi. diagal. diazinzib. diaciminum diacastoreum diapiretrum dianisum diatrionpereon: quod cunq3 horum inuenias: da cum aqua calida. Calefaciamus a foris stomachum cum aqua calida: vbi cocta sint abrotanum: origanum: sansucum: ⁊ similia. omnia hec in aqua pluuiali cocta calefaciunt Epithima imponemus cum oleo castorino laurino camomil. et similibus. In repletione ex sanguine detur aqua calida cū casiafistula: vel succo solatri: vel maligranati: vel malorum succo gallia q3 muscata. ¶ Si vero fit ex inanitione cum acumine et calore: timendum est et suspitiosum. danda est aqua frigida: rodostomachum cum

rodoleon: demus ptisanum cum oleo viol. cataplasma apponatur frigidum stomacho: ⁊ similiter epithima. ¶ In solutione ventris nutriamus cum lentibus et aceto agrestium vuarum et alijs his similibus. ¶ In singultu ex corruptione cibi in stomacho et mutatione sui in malas qualitates: utilior est medicina: scilicet vomitus: quo singultus aufertur. ¶ In frigiditate oris stomachi vel ventositate dentur calefacientia: sicut vinū vbi cocta sit ruta vel nitrū cum melle vel se. apij: ciminum: anisum: calamentum: abrotanū mastix: cinamomū aliud. reubarba. carui zinzib. conditum: vel aliquod antidotorum. in singultu ex repletione dictorum. Meta in singultu ex frigiditate iuuat. Succus maligrana. qui muscidus est: ⁊ acumē mali citri. iuuat singultū ex cho. ru. epithima supponat̄ oleū antinū anetinū laur. ⁊ mirtinū. ¶ In singultu ex cibis calidis ⁊ siccis incendentibus ⁊ nimiā siccitatē in stomacho facietibus: aquā frigidā demus ⁊ amigdaleon cum aqua frigida: oleo ro. cū aceto oxizacca. cum aqua frigida sirupo viol. prunorū. Extinguit̄ omne genus singultuum: si infirmo timenda vel anxia nunciētur: natura enim ex cogitatione singultum impedit. sternutatiões fiant cum gariofi. rosa: pipere calamēto condisi. sternutatio enim mouet stomachum ⁊ expellit vētositatem. Item iuuatur singultus: manuum pedumqꝫ cubitorum ligationibus. Iuuat tenere flatum ad singultum et oscitationem. anhelitus enim si stringitur: et longo tempore pectori indudatur dissoluit: quia ex necessitate calefit: deinde perforās strictas vias in quibus si inueniat ventositatem expell. ⁊ ejicit.

¶ De fastidio. Cap. ix.

Quicunqꝫ continuā vult custodire sanitatē: stomachū custodiat: ne cū sibi necessariū sit cibum prohibeat: neqꝫ plus det ꝙ digerere valeat. Quesitū enim fuit a Gal. quare parum manducaret. Respondit: intendo enim manducare vt viuam: alij intendunt viuere vt manducent. dicit Porphirius. differētia inter me ⁊ vos est in vita huius mundi. Ego eñi non comedo nisi vt viuam: vos viuere mundo amatis vt comedatis. Interrogauit iterū Gal. quidā. que medicina est perfecta. Respondit: abstinentia. Plato dixit. Abstinētia est duobus modis: vel enim est vniuersalis: vel particularis. Uniuersalis vt nō manducet̄: nisi cū vehemēs et magnꝰ fuerit appetitus. particularis: vt cōsideratis elementis tibi dñantibꝰ vtaris sibi oppositis cōuenietibꝰ. Antiqui parū comedere pceperūt vt calor naturalis dñetur sue digestioni. Si eñi comedamus hec que calor naturalis nequeat digerere: fastidiuꝫ gñatur. Fastidiū magnum est nocumētū ad sanguinē corrūpendum ⁊ morbum generādum. Quod si fit ex malis cibis grossis generantibus chimos grossos: morbi duri ⁊ diuturni generātur. ¶ Morbi nascētes ex fastidio. iiij. modis fiunt vel ex magnitudine fastidiorū: vel ex mutatiõe quā in corpe faciūt: vel ex natura fastidientiū: vel ex vtutibꝰ singulorꝫ mēbrorū. Ex magnitudine fastidiorū multa fient accidētis molestationū: si parua sunt ecōtrario. Diuersant̄ in mutatiõe. Si cibi vnde fastidiū fit in phlegma mutent̄: oxiremiā faciunt siue gignūt: si ī cholerā: fumosa eructuatio efficitur. Ex naturis fastidientiū: q: qui nō bene sensibilē habent stomachum: non puncturā: neqꝫ dolorē sentiunt: neqꝫ multā solutionē: vel cordis tremorē: neqꝫ capitis dolorē. Si stomachus sit sensibilissimus: omnia predicta sentit: et patitur ex membrorum corporis virtutibus: quia debiliora mēbra de fastidio sentiunt dolorem. vergi grā. si caput est debile: sentit dolorē: grauitatē: vigilias: alienationeꝫ mentis. Idē patiunt̄ singula membra debilia. si totū corpus debile sit: magnam febriū ⁊ rigoris passionē habebit. ¶ Unde oportet fastidiosos: ⁊ qui sanitatem custodire volunt: vt caueant fastidiū: et cum sentiunt: festinēt ad vomitū anteꝙ corrūpatur ⁊ mutet̄ cibus. Si vomere nequeunt: studeamus facere solutionem ventris. in ciborꝫ mutato ⁊ corrupto optima est aqua calida: ⁊ vt omnes cibos corruptos euoment. Or si nec cum aqua calida euomuerit: detur potio vomica. Certificati stomachū corruptis esse cibarijs mundatū: demus citoniatum. diamslon. Epithima superponatur stomacho cum oleo nardino: vel masticeleo. Si vomitus non possit dari: fiat clystere. et similiter de potu sicut et de cibo iudicamus.

¶ De abominatione. Cap. x.

Cum homo anteꝙ cibum accipiat abominationeꝫ patiatur: mali chimi in stomacho esse intelliguntur: qui si sint in spaciositate stomachi facile cum vomitu possunt expelli. Si conclusi in suis pelliculis: abominatio fit inde: neqꝫ vomitum faciat: quia humores illi inclusi sunt ⁊ inuiscati ori stomachi. si sint calidi: generāt sitim ⁊ fumose faciunt ructuari. si sint frigidi appetitꝰ nimius fit sine siti. ¶ Medicina horꝫ in stomacho inclusorꝫ triplex est: vna coctio humorū: secūda tēperamētū eorū: tertia purgatio eorū. Coctio est phlegmaticorꝫ ppter crudorū quā adiuuat taciturnitas: somnꝰ: qes: abstinētia. ⁊ dari rē subtiliatiuā cōuenit ⁊ dissolutiuā. humores cholerici vel phlegmatici: vel melācholici: quos natura nō potest immutare in sanguinē: si subtiles sint neqꝫ multū in stomacho viscosi: solo vomitu possunt emitti. cū ptisano: mellicrato: aliquando cū aqua ca. si sint grossi ⁊ substātie stomachi nimiū inuiscati: abominationē faciūt nimiā: vnde oportet eis rem incidentē ⁊ subtiliantem dari: sicut radic. ⁊ oximel ⁊ similia postꝙ a pelliculis stomachi hūores extrahent̄ cū hierapigra purgabunt̄ que tertiā partē aromatū habeat. ⁊ ouas aloes pil. aur. valēt. ¶ Si stomachus de malis humoribꝰ sit plenus purgabitur: deinde suam complexionem reficiamus ex confortemus cum mastice: menta corticibus fistici. gallia. gariofi. spica: cardamomo: ⁊ similibus aromaticis et confortatiuis. demus similiter trociscos cōfortantes: sicut trociscos rosa. camphoratos: de spodio. de sandalis: cum sirup. similiter confortatiuis: sicut sirupo ro. melle ro. sirupo de malis siue citonijs. de malisgrana. cum menta factor: ex omnibꝰ que in vomitu dicentur: abominatio iuuatur.

¶ De vomitu. Cap. xi.

Bonum est corpori si vomitus non necessarius sibi fit: ⁊ si necesse habeat: vt sm crisim fiet. ¶ Est autem vomitus cum os stomachi moueatur in expellendis eum grauantibus vel pungentibus cibis: siue humoribus: aliquando fit vomitus ex stomachi defectionibus: cum retinere cibos vel humores non valeat: quos natura sursum eleuat cum pars stomachi inferior ore sit fortior: vel inferius natura deprimat cum os stomachi sit fortius parte inferiori. In vomitu sine multorū vel malorū ciborꝫ acceptionibus: malos humores esse pungitiuos intelligimus in ore stomachi. quorꝫ significationes perpendūtur in his que euomuntur. si ex cho. sicut cū calore inuenit̄ in illius cibi digestione: si ex phlegmate ⁊ frigiditate inueniat̄ cibus non coctus ⁊ crudus. G. cholera inquit facit abominationē et appetitiue vtutis defectionē: sicut in phlegmate salso abominationē faciente ⁊ sitis defectionē. ¶ Si sanguinem euomat: rupturā alicuius vene in ysofago vel in stomacho significat vel incisionē: vel sui putrefactionē: qđ vel ex causa primitiua: fit vel accidēte. Si sanguis sine dolore et vomitu exeat: apertā venam in meri vel in stomacho significat. Or si exit cū dolore ⁊ colore rubeo vel claro: ostendit in meri incisionem vene vel in stomacho. Qui preterito iam dolore egreditur et difficilis est in exitu: et color suus niger est: vulnera significat venā corrodentia et putrefaciētia: aliqñ sanguis euomitur: qui ab alijs membris ad stomachū confluit: ⁊ est malum signū: hic autē exit mixtus cū quibusdā humoribꝰ stomachi. ¶ Si medicari velimus vomitū: an ex causa sit os stomachi grauāte ⁊ pungente perquiramꝰ: vñ nō opꝫ vomitū constringi: neqꝫ prohiberi ipsum: nisi postꝙ stomachus de malis hūoribus mūdificat̄: qui cū vomitu egrediūtur: sꝫ si timeamꝰ vt vomitꝰ augmentet̄ ⁊ deficiat īfirmꝰ: opꝫ vt digestionē inqramus: q̄ si sit mollis: demꝰ sapā citonio: ꝟ sirupū mirtinū: sirupū malorūgra. sirupū pomorū: pirorū cū spodio. vel trociscos de balaustia. dent̄ etiā galla. spodiuꝫ cū sirupo stiptico: mespil. demus ius milij: ordei. cū amigda. oīa autem assentur: ponant̄ in aqua quā bibant: spodiū cortices fistici: ponatur super stomachum cataplasma stipticuꝫ et odoriferū. si sint stiptici: demus casiāfistu. pruna: sirup. de prunis. Clystere faciamꝰ lene et suaue. ¶ Si de cholera rubea fit vomitus et virtus custodiatur: cum oxifeni. et absin-

thso et viol. ⁊ similibus purgemus. si virtus: etas: cõsuetudo, tẽpus nos adiuuent: phlebotomem⁹ basilicã de dextra manu. ¶ Si de phlegmate hierãpig. demus ⁊ apozima calamẽti. tyriace. ʒ. j. cũ succo mente: demus mentã lignũ aloes masticem galliam. ¶ Si vomit⁹ de cholera nigra fuerit: phlebotomemus basilicã. si virt⁹: etas: cõsuetudo: tempus nos adiuuent. si nõ possumus: vẽtosas in ambo latera ponamus: clystere faciamus de camomil. croci se. succo aneti: furfure: melle: obsomogaro: sisameleo: ⁊ similibus: demus oximel. ¶ Si vomitus fit ex sanguine: phlebotomemus basilicam: si nõ aliqd cõtrariũ impediat. si aliquid impedierit: vẽtosas in vtroq ponamus crure: medianã illã ponamus. vel faciamus que in sanguinis screatu dixim⁹: qui de pectore egreditur. ℞. cui inquit in stomacho cibus nõ remanet: sed semp vomit: accipiat sumac. ciminũ. que insimul pistata cum aquaro. bibat: multũ eñ iuuat. ¶ Si vomitus ex defectione stomachi fit: neq cibũ cõuenientẽ retinere possit: accipiat omne stipticum ⁊ odoriferũ medicamen seu cibum. Iuuat mẽta pistata cum oleo ros. tẽperata: vnde inungatur ⁊ os ⁊ nares

¶ De inflatione stomachi. Cap. xij.

Inflatio stomachi est aer non coctus frigidus et grossus nascẽs proprie in stomacho de inordinata dieta. Aliquando in capite fit ventositas: quia venti motio naturaliter petit superiora: nascitur et tunc in toto corpore: maxime in hydropicis. ¶ Est autem inflatio vel de humoribus crudis: vel melãcholicis: sed differunt adinuicem: quia de crudis humoribus mollis et humida: de melãcholicis sicca ⁊ dura. ¶ Hec inflatio cum veniat op3 vt sibi succurratur cũ medicina vẽtositatis ventris dissolutiua: sicut cũ cimino in oleo cocto inunge os stomachi. similiter maratrũ apium dauc. petrosil. anisum valent. si stomachus fuerit infrigidatus cũ oleo vbi coctũ est ciminũ: qd facimus de se. rute: ⁊ baccis lauri. vngimus vel daphnileo: masticeleo: oleo nardino: oleo nigelle: cicuta pistata cu3 melle temperata detur ad bibendum in modũ ciceris cũ succo apij castorei. ʒ. ß. similiter valet: demus etiã carui cũ aqua ce. vel cum vino cocto: demus antidotũ: diacim. diaspermaton dianisum socru zene dialaccã. Item polij montani calamenti añ. ʒ. v. fac coquere in. iij. lib. aque: vel cu3 vino: ⁊ ad vnum redige: cola ⁊ da bibere tertiã partem lib. cum oleo nardino succus maratri cum casiafistu. similiter valet succus mente ⁊ sisimbrium: calamen. camedreos simplex seu compositus coctus et colatus cũ amigdaleo valet inflationi hipocũdrice et ventositati melancholice: ventosam in medio ventris ponamus: circũdemus vmbilicũ sine scarificatione: multis videtur iuuare. Iuuat iterũ somnus et balneũ. ¶ Epithima valens ad inflationẽ stomachi: hypocũdrie et vẽtositati frigide. ℞. anisi: maratri: cimini: añ. ʒ. vj. aristol. lon. squinanti. carpobal. añ. ʒ. iiij. calamen. ameos: spice: polij. ana. ʒ. ij. croci masti. garioffi. añ. ʒ. j. oĩa pistentur: et in. iiij. lib. succi maratri ponantur et ad. j. lib. coquantur: deinde accipe amigda. lib. j. omnia coque quousq ad oleum redigantur. da bibere. ʒ. iij. in succis herbarum supradictarum.

¶ De obuolutione intestinorum. Cap. xiij.

Torturam sepe patitur intestinũ: vel ex grossis chimis inuiscatis: vel cholericis quandã facientibus egritudinem: sicut patiũtur qui sepe potis vtuntur et similibus. Ex grossis chimis esse intelligimus ex magno dolore in intestinis sentiente: vel ibi permanente cũ grauitate. si ex humorib⁹ cholericis fit: dolor nimius sentit cũ calore ⁊ siti. si ex ventositate grossa: mutat dolor de loco ad locũ. gurgulatio est in inferioribus ventris: aliqñ tortura cũ digestione est: aliqñ non. ¶ Si ex grossis fit chimis: qd ex significationib⁹ intelligit dictis: dãdũ est carpobal. ⁊ mẽte añ. exagi. j. pistentur et demus. ʒ. ij. cum aqua cali. sir. socrugene. ℈. ij cum apozimate dauci ⁊ centauree añ. exag. j. cũ sapa: sir. valent. ¶ Si ex cholera fit rubea: detur psilium lotũ cum se. portu. oleo ro. aq̃ frigida se. citruli ⁊ malue cũ sirupo al. ⁊ oleo rosa. ⁊ aqua frigida: ¶ Si ex ventositate fit grossa: dem⁹ se. nasturtij assatũ si solubilis fit: nõ assatũ. si stiptic⁹: sir. apij se. anisi. cũ aq̃ cal. ¶ Medicina valens inflatiue vẽtositati intestinoꝝ ⁊ emoroid. ℞. anisi acori carui eq̃le pondus: fac puluerẽ. frica cum oleo amigdaleo: dans exagi. j. ieiuno. ¶ Trocisci valentes cholerice passioni torture ⁊ inflationi vomitui angustie siti. ℞. apij anisi añ. ʒ. iiij. absin. ʒ. vj. mirte. ʒ. iij. fac pul. tẽpera cũ aqua faciens trociscos: da bibere cũ vino. ¶ Apozima valẽs molliciei stomachi: ⁊ vẽtositati: torture dolori. ℞. trõdiũ lauri. ʒ. j. piperis lon. ʒ. j. carpob. carui. añ. ʒ. j. reub. ʒ. ß. fac coqui in aq̃: ⁊ da bibere. ¶ Aliud similiter valens molliciei stomachi ventositati: dolori laterum torture: frigiditati renũ. ℞. carpobal. carui añ. exagi. j. zinzi. galãge ciperi añ. ʒ. j. oĩa pistẽtur: ⁊ coquant in. j. lib. aque: colẽtur. ⁊ cũ trociscis bibere dẽtur de absinthio vel aniso vel lac. ¶ Si tortura fit cũ passione cholerica: medicabit sicut in passione cholerica dicet: et si cũ pondere ⁊ solutio: medicabit sicut in dissinteria dicet.

¶ De lienteria. Capitulũ. xiiij.

Lienteria est exire comesta vel bibita in eadem qualitate qua sunt accepta. ℞. hanc passionem diffiniuit breuissime dicẽs. Liẽteria est digestionis ablatio cũ cibus in stomacho nullaten⁹ mutetur in liquorem: nec in colorem: nec in odorẽ. ¶ Hec passio nascit ex defectiõe v̄tutis ꝯtẽtiue in stomacho vel ex vulnerib⁹ in supficie stomachi ⁊ intestinorũ. Defectio contẽtiue est ex mala ꝯplexiõe stomacho dñante: vel itestinis. hec ꝯplexio sic est pfecta ⁊ firmata: vt exire nequeat: aliqñ inter stomachũ ⁊ intestina hũor pp̃rius vnde nascit est phlegma: patit infirm⁹ semp oxiremiam. i. inseparabile accidens: exit cibus ilico cum ingreditur sine vlla digestione vel expressione v̄tutis: vulnera in supficie stomachi vel intestinoꝝ causam hñt humores acutos calidos pũgitiuos insequẽtes cõtentiuã virtutẽ velociter anteq̃ digerere incipiat: hoc mõ infirmus sentit pũcturam ⁊ ardorẽ: ⁊ nisi festinem⁹ medicinã in dissinteriã mutatur: hec spẽs lienterie nõ h3 oxiremiã in pricipio: que si qñq appereat cibũ morari in stomacho tãdiu ibi esse significat: donec natura aliquãtulũ mutat: vñ naturã itelligim⁹ in suã actionẽ reuersa3. ¶ S3 cũ videat infirm⁹ nihil tenere intra stomachũ: vñ hoc fiat inquirendũ est: aut eñ est ex defectiõe virtutis cõtẽtiue in stomacho: vel itestinis: vel ex vulnerib⁹. Si ex defectiõe v̄tutis contentiue: videndũ est vñ defectio fit: aut ex mala ꝯplexione sibi dominante: aut de materia ibi adunata. Si fit ex materia ibi coadunata: mundificandi sunt humores cum medicina que cũ expressione deponat. Si ex mala complexiõe fit sola: interrogem⁹ infirmũ vtrum ardorem sentiat intra stomachũ et sitim ⁊ fumosam eructuationem: ex his eñ intelligimus: q: ex incẽsione caloris fit: si nõ senserint ⁊ multũ cõederint et parum digesserint: perpendim⁹ q ex frigore fit: deinde medicanda sunt ꝯria cõtrarijs. ¶ Si ex calore fit: demus se. citoniorũ: ⁊ piroꝝ: sirupum ro. mirtinũ: vel de mal. vel nespil. Quecũq hoꝝ volueris; danda est. ʒ. j. cum spodio vel trociscis de sandal. vel de ro. diamileon diacitonitẽ. Cataplasmata ponamus frigida et odorifera: sicut sandal. ro. camphora et silia. Nutriamus cũ pull. perdic. fasianis: ouorum vitell. que omnia ꝯficiantur cum aceto vuarũ agrestiũ vel acidarum: cũ maligrana. acidi succo. vel aceto vel succo pomi citri. si hec omnia habueris coquantur vt sumac et fit iuuantior mediana. sedeat infirmus in aque vbi cocta sint hypoquisti. celsi cortices: castanee flores maligrana. cortices et similia. ¶ Si ex frigiditate fit: detur infirmo succus maligrana. cum menta diacosim diamasti. cataplasma stomacho superponamus cum laudano: oleo nardino: oleo masticino cibaria demus stiptica et aromatica stomachi confortatiua. ¶ Si solutionẽ contentiue virtutis ex defectione ex vulneribus habuerit: op3 dari infirmo mundificatiua putredinis comestiua male carnis de vulneribus: sicut tyriacam: mellicratum ⁊ similia. Cum vero certificetur: q: vulnera sunt mũdificata: et materia eorũ purgata: dentur deinde stiptica et subtiliatiua: sicut ro. amidũ: vel bolus armenicus dragagã. mastix: sanguis draconis: succus arnoglo. crocus spodium ⁊ similia. In sero demus psilium cum oleo ro. et aqua frigida Nutriamus eos cum perdicibus: starnis: turturib⁹. Caueamus de cibis duris ad digerẽdũ. ¶ Cõpletis que voluim⁹ de curanda lienteria ſm curam medicinalem: ⁊ artificialem.

cognitionem: oportet hic medicinam dici compositam suam tem omnimode genus solutionis: et intestinorum lenitatis: et defectionis stomachi que recipit retinere non valentis. Dicemus autem aliam medicinam compositam valentem ad vomitum et abominationem: huic enim loco pertinet. ¶ Trocisci valentes ad omnem solutionem ventris lienterie et lenitati intestinorum. ℞. rosa. spodij. ana. ʒ. iiij. berberis se. herbe acide. an. ʒ. vj. hypoquist. gummi thuris se. mirte coriandri infusi in aceto die et nocte: omnia assa: et fac puluerem: tempera cum succo citoniorum: fac inde trociscos: da bibere cum sirupo citoniorum. Alij quos similiter Paulus dixit valere. ℞. corti. maligra. galle. ana. ʒ. viij. se. mirte. ʒ. iij. sumac. ʒ. xxiiij. fac inde puluerem: tempera cum vino acido: fac trociscos pensantes. ʒ. ij. et da cum aqua frigida. ¶ Alij valentes ad cholericam passionem et stomachi defectionem: et ad vomitum continuum. ℞. ro. se. herbe acide. ana. ʒ. iij. spodij balaustie. an. ʒ. ij. se. portu. boli. amidi gummi arabi. mirte se. ana. ʒ. ij. spodij exagium. j. omnia coquantur cum sumac croci. ana. ʒ. ij. fac puluerem: tempera cum succo citoniorum: fac trociscos pensantes. ʒ. ß. ¶ Alij. ℞. gummi boli. coriandri assati ana. ʒ. j. tempera cum succo mirte: fac trociscos. ʒ. j. da. ʒ. j. cum sirupo stiptico. ¶ Puluis Joh. damas. valet fluxui sanguinis et defectioni stomachi de frigiditate. ℞. masticis cube. gariofi. ana. ʒ. v. ligni aloes puri. ʒ. xx. gallie. ʒ. iiij. zucca. ʒ. xl. fiat puluis detur ad bibendum. ʒ. iij. cum odoriferis sirupis. ¶ Alius vales ad solutionem nimiam et vomitum stomachum confortat. ℞. ossium staphide. ʒ. j. vue pas. assate sumac. ana. ʒ. x. celsi castanee hypoquisti. an. ʒ. vij. coriandri sicci cimini albi infusi in aceto et desiccati atque cocti psilij cocti. ana. ʒ. iiij. se. acide spodij se. mirte cocte gallie. ana. ʒ. iiij. maligra. acidi cocti. ʒ. xv. fac puluerem et da bibere. ʒ. iij. cum aqua frigida: vel cum quibusdam sirupis stipticis: vel succis. ¶ Alius sirupus valens ad defectionem stomachi: et debilitatem appetitiue virtutis: ad vomitum: et ad defectionem virtutis digestiue que est cum fortitudine sensus stomachi: his etiam valet qui patiuntur aliquid post pharmaciam: vel ebrietatem: vel ingluuiem. ℞. rose spodij masti. gallie. ana. ʒ. iij. se. portu. berberis sumac. ana. ʒ. ij. gariofi. masti. cubebe cardamomi. an. ʒ. j. et ß. ligni aloes puri carabe se. acide coralli incensi boli. an. ʒ. j. spice cinamomi alithei asari. an. ʒ. j. et ß. fac pulue. frica cum oleo rosa. deinde pone zucca. ʒ. xx. da bibere. ʒ. iij. cum aqua frigida: vel cum sirupis iam dictis: si quis velit temperare temperet cum sirupo ro. ¶ Sirupus vales ad stomachi defectionem lienteriam: vomitum: ardorem. ℞. sumac corti. mali. se. mirte. ana. ʒ. xx. omnia coquantur in. iij. lib. aque donec redigantur in. j. colentur: deinde succus pirorum accipiatur: vel mespilorum citoniorum: misceantur cum ipsis equali pondere: et zucca. lib. j. et ß. fac sirupum da bibere. ʒ. j. cum aqua frigida. ¶ Alius vales ad singultum ex frigidis humoribus siue calidis ad vomitum de cholera rub. vel de phlegmate: vel de cholericis humoribus et viscosis in ore stomachi melancholicis vel phlegmaticis. ℞. succi maligra. cum pulpa sua interiori lib. v. succi calamenti. lib. iiij. vini odoriferi lib. iiij. omnia coquantur usque ad medietatem: deinde colentur: mitte zucca. vel sape lib. iij. postea coque donec fiat sirupus: deinde pone in vase vitreo ad solem per dies. viij. ore vasis bene oppilato ne aer intus eat: postea da. ʒ. j. vel ß. ¶ Epithima valens stomacho molli et defecto: et ad vomitum de calore incensionis cum ardore stomachi exterius vnge inde: vel da bibere. ʒ. iij. cum succo maligra. vel sirupo stiptico. ℞. sandal. alb. et ru. an. ʒ. iiij. balaustie. ʒ. iij. terre sigillate spodij. masti. ana. ʒ. j. gariofilo. cardamomi. ana. ʒ. j. omnia pistentur: et in oleo rosa. ponantur: succi solatri succi frondium vitis. ana lib. j. cum suaui igne coquantur: vt solum oleum remaneat pone in vase. ¶ Diascorides dixit: et de flore vitis accipias et musadum duobus diebus facias et in oleum onfacinum ponas et aliquantulum olei rosa. valet: et valet quantum oleum rosaceum.

¶ De dissinteria. Cap. xv.

Dissinteria est egestio sanguinis cum excoriatione vel vulneratione sui. ¶ Causa eius vel interior est: vel exterior. Interior sicut digestio al. egestio cholerica acuta pungitiua quam patitur infirmus cum per intestina cholera acuta transeat perforans et excorians: vel ex suo acumine vulnerans: vel ex salsi phlegmatis acumine et sua salsugine idem in intestino faciente: sicut videmus in vitri actione vel in vitreo phlegmate vel aquosa humiditate. Exterior: sicut de pharmacia que ex virtute sua et acumine facit simile. Cum enim intestinum inuenit defectum et discoopertum excoriat velociter ipsum. ¶ Uniuersalis significatio dissinterie est tortura et angustia: et egestio sanguinolenta mixta cum cholera rub. vel cum re alia coagulata alba et viscosa in interiori quasi vestimentum intestini. ¶ Particularis significatio dissinterie est cum hec apparent in egestione: si enim est cholerica: intelligimus esse ex cholera rub. Si phlegmatica cognoscitur esse ex phlegmate salso. si exterior sit causa ex inquisitione infirmi est intelligenda. ¶ Cum ergo dissinteria fit in inferiori intestino medio vel in supremo: necesse est vt intelligatur significatio vnde a semuicem differant: quod intelligimus ex loco doloroso: et ex qualitate rei comitte egestioni: et multitudine commixtionis: id est si sentit infirmus dolorem in superiori stomacho: ibi morbum esse intelligimus. Egestio in huiusmodi infirmo mixta est cum subtili sanguine cum quadam rasura abominabilis odoris. Si in medio sit intestino: fit dolor in superiori vmbilico: egestio mixta est cum illa re que dissinterie est causa. Si in inferiori fit intestino: quasi sanguis vel rasura exit in initio cum pondere et tortura et incisura: dolor sentitur in inferiori vmbilico: et postea stercus sanguineum a rasura mundificatum egreditur. ¶ Oportet autem festinemus vt dissinterie medicemur: ne forte inueteret: et in vulnera mutetur: saniesque eijciatur: et intestinum findatur et mors sequatur. Cum autem medicari disposuimus: vnde et vbi sit perquiramus. Si fit in intestino superiori: demus medicinam bibendam: fit enim ex propinquitate intestini ad stomachum et colligantia sui ad ipsum. Si in inferiori fit intestino: medicandum est cum clysteri propter vicinitatem huius intestini ad anum Si in medio intestino: medicabitur cum medicina et cum clysteri. Si in superiori perpeditur intestino: perquirendum est vnde fuerit: siue de cholericis humoribus: siue de phlegmaticis. ¶ Or si fit de cholericis acutis: demus omni mane infirmo. ʒ. iij. de gummi arabi. cum sirupo mirtino et aqua frigida: vel. ʒ. ij. psilij assati. et ʒ. ß. de oleo rosa. cum aqua frigida et succo portula. et arnoglosse. cum quolibet horum volueris da bibere. ʒ. j. succi citoniorum gummi arabi. cum lacte caprino. ʒ. ß. accipe lac caprinum et rizi equali pondere: et fac coqui ad mediatatem lactis. In aqua quam sunt bibituri: pone gummi arabi. assatum bolum et spodium: et da bibere cum sirupo de mirta vel ro. et similibus: demus micam panis assi: et parum gummi arabi. et amigd. assatas: demus iura de rizi: et amido asso vel oua in aqua cocta: vel accipiamus amidum et micam panis assatam: faciamus inde iura ad bibendum danda: si febres non habent pullos perdices starnos comedant fasianos et similia. ¶ Puluis valens ad excoriationem et vlcerationem intestinorum ex cholera rub. et acuta et ad egestionem sanguinis et dolorem et pondus et torturam. ℞. boli. ʒ. vj. gummi se. portu. se. mirte. an. ʒ. iiij. et ß. et omnia assata sint: spodij se. acide amidi assi. an. ʒ. iiij. se. malue assi acatie. an. ʒ. j. et ß. fac pulue. fricans cum oleo rosa. deinde mitte. ʒ. iiij. et ß. psilij assati: et da bibere ʒ. ij. cum sirupo mirtino vel citoniorum: sicut cum aqua frigida. ¶ Si dissinteria fit de grossis humoribus et phlegmaticis: demus. ʒ. ij. nasturcij assati cum aqua cali. vel castanearum. ʒ. iij. cum aqua frigida masti. ʒ. j. et ß. cum aqua frigida vel acidorum staphide assatorum. ʒ. iij. cum aqua cali. ¶ Puluis valens ad dissinteriam de salso phlegmate. ℞. nasturcij assati. ʒ. vj. boli. ʒ. v. celsi gummi arabi. amidi se. basiliconis. an. ʒ. iiij. omnia assata croci sanguinis draco. balaust. an. ʒ. j. fac pulue. et da bibere. ʒ. iij. cum sirupo mirtino vel citoniorum vespe et mane. ¶ Trocisci valentes similiter ad sanguinis fluxum a superiori: sicut a pectore pulmone: et ad fluxum menstruorum. ℞. boli se. portula. an. ʒ. iiij. spodij se. acide rosarum. balau. mirte coriandri assi amidi. ana. ʒ. iij. acatie hypoquist. coralli rubei assi. ana. ʒ. iij. sumac. ʒ. iij. et ß. dragagan. carabe se. malue vtriusque assi. an. ʒ. j. fac puluerem: tempera cum succo arnoglosse faciens trociscos. ʒ. j. et ß. da bibere vnum cum succo citoniorum: vel sirupo aliquo stipticorum. ¶ Aliud valet similiter. ℞. galle ba

laust.corti.malligrana.ana.ʒ.j.⁊ ß.rose cubebe gallie.an̄.ʒ.ij.
gūmi opij croci.ana.ʒ.ß.fac puluerē:tēpera cū succo mirte:
fac trociscos.ʒ.ß.da bibere vnū cū quibusdā sirupis. ¶ Ob
dicte valet ad dissinteriā diarā pondus tenasmon excoriatio
nem intestinorū vulnera ⁊ confortationem stomachi. ℞.mi
robalano.kebu.indor.ana.ʒ.vj.belli.embli.ana.ʒ.iiij.fac ola
frangi: ⁊ cū oleo ro.frica: deinde asse:postea accipe nastur
tij assi.ʒ.j.cimini meratri anisi ameos carui.ana.ʒ.ij. omnia
infunde aceto. xxiiij.horis: deinde frica ⁊ assa:misceasq̧ cuȝ
prioribus : fac puluerem:deinde accipe spodij balaust.ma
sti.boli sumac gūmi.ana.ʒ.j.⁊.ß.fac puluerem: mitte omnia
priora et pista : et cum oleo rosaceo fricans tempera cum si
rupo citoniorū dās bibere.ʒ.iij. cū sirupo mirte. ¶ Si vul
nera ⁊ excoriatio in inferiori intestino sint vidēdū ent vn̄ sint
si enim ex materia cholerica sint ⁊ acuta: clystere est ei opti
ma medicina propter propinquitatem loci:hoc in initio cly
stere est eis faciendū : apozima de rosis vitellis ouorū oleo
ro.de his fac clystere ⁊ ipānuȝ appone portula.ordeū mūda
tum:omnia coque in.ij.lib. aque:deinde accipe lib. ß. ⁊ mit
te oui vitell. olei ro.℥.j. fac clystere. ¶ Aliud. ℞. succi por
tula.succi acide :succi virge pastoris succi arnoglose.an̄.lib.
j.olei ro.ʒ.v.vitell.vnius oui terre sigillate.ʒ.j.omnibus ap
paratis fac clystere. ¶ Aliud. ℞. ordei mundi lentiū.ana. ʒ.
vj.omnia assentur balaust.ro.corti.maligra.an̄.ʒ.iiij.rizi laua
ti.ʒ.x.sepi de renibus capri nis.ʒ.vj.omnia coquantur in tri
bus lib.aq̄ quousq̧ veniat ad vnā : cola ⁊ accipe bolū gūmi
arabi.acatiam cerusam:omnia puluerizata:deinde sume vi
tell.oui.⁊.℥.ß.olei rosa.⁊ fac clystere. ¶ Aliud iuuans vulne
ra intestini. ℞.ordei rizi lauati.an̄.℥.j.balaust.se.ro . ana.ʒ.
v.cupularum glandium.ʒ.iij.ernog osse boli gūmi. ana.ʒ.ij.
omnia coquantur in tribus libris aque quousq̧ ad.j.veniāt
deinde mitte vitell.oui:olei ro.℥.ß.coralli acatie.ana.ʒ.ß.om
nibus assatis clystere facto. ¶ Nutriantur pull.perdicibus
starnis:omnia coque cū sumac:demus miluū rizi et similia.
¶ Si excoriatio intestinorū vel vulnera ex humoribus sint
phlegmaticis:precipiamus clysterē fieri cum rizo loto bom
biciano vsto alumine vitellis ouorum assatis oleo nardi no vi
no ⁊ similibus. ¶ Si tenasmō habeat:faciamus lauari anū
cum re stiptica:sicut sunt trocisci malligrana.cupule glandiū
rosa galla in aqua cocta: ⁊ anus inde lauetur:vngamus an
te anum cum oleo ro.ponamus cataplasma de concula ma
rina assata litargiro cerusa oleo ro.⁊ similib⁹. ¶ Si exiēs de
vulneribus intestini grossum ⁊ album sit : vel grossa sanies
cū sanguine:oportet bene perquiri. Si enim infirmus neq̧
febres habeat neq̧ sitim neq̧ defectionem virtutis neq̧ ap
petitus minoratur : faciamus clystere cum trociscis arsenici
quos dicturi sumus in fine huius capituli. Si virtus defece
rit ⁊ febris fortis fuerit ⁊ appetit⁹ aufertur: maxime si vsq̧
in sui substantia intestinū perforatum patiatur: ⁊ quod exit
est quasi corrigia subtilis siue pili:oportet maxie caueri tro
ciscos arsenici. ¶ Clystere istud erit vtile . ℞.rizi lauati ba
laust.rose mirte cupularum glan. ana.℥.ß.omnia coquantur
in.iiij.lib.aque: ⁊ ad.j.redige colentur ⁊ aufer.℥.v.deinde ac
cipe de trociscis arsenici.ʒ.j.⁊ ß.vel.ij.ſm q̄ virtus infirmi pa
ti poterit: ⁊ ſm albedinē exeuntis rei.si qđ exit sanguis fue
rit: ⁊ necesse fuerit hoc clystere fieri : iungamus succi arno
glosse.℥.iij . si augmentetur putredo vulneri ⁊ sanies: opor
tet.ʒ.iij.arsenici accipi: ⁊.ʒ.ij.rizi vitell.j. oui. ℥. j. olei ro. me
dietatē de sapa: ⁊ faciamus clystere. Si medicina exierit mū
dificato vlcere de sanie festinemus subuenire cum altero su
pradictorum clysteriū. Si vō vulnus mundificatum nō fue
rit cum hmōi medicamine:oportet aliud clystere fieri cū ob
somogaro ⁊ melle statim sine mora. Mundificato autē vul
nere: q̄citius possumus clystere molle faciam⁹ : quod supra
iam diximus anteq̄ sanies illa in vulnere intestini aduneƚ.
¶ Trocisci arsenici quos preposuim⁹. ℞. arsenici sandara
ce.an̄.ʒ.j.⁊ ß.calcis viue.ʒ.iij.charte bombicine assate acatie.
ana.ʒ.j.fac pulue.tempera cuȝ succo arnoglosse faciens inde
trociscos . ¶ Aliud. ℞.arsenici sendarace fecis aceti assate
acatie: gūmi.ana.ʒ.j.⁊ fac pulue.calcis viue charte bombici
ne incense.ana.ʒ.ij.aluminis opij.ana.ʒ.ij.⁊ ß.fac pulue.tēpe
ra cum vino rub.fac inde trociscos.

¶ De dolore ylā. Cap. xvj.

Yleos est dolor intestinoruȝ prohibens stercus
exire ab inferiori parte: ⁊ aliquando cogēs ma
nere : cuius causa est bifaria: vel de calido apo
stemate in subtili intestino nascente: vel de hu
moribus frigidis grossis ⁊ crudis inuiscatis.ac
cidentia sua inseparabilia sunt vomitus spissus:omnia q̄ bi
bit euomit: dolor est nimius: tortura in vētre supiori . yleos
de apostemate habet tumorē in ventre extēsionē febrem et
sitim: qui de humoribus frigidis est: neq̧ tumorem: neq̧ ex
tensionem: neq̧ sitim habet: neq̧ febrem: sed accidētia post
succedentia sunt frigiditas extremitatū corporis: angustia
vigilie: instabilitas: vniuersaliter hic morbus est pestiferus
⁊ mortalis: aliquando in secunda die interficiens: aliquādo
in tertia: raro sanantur . ¶ Cum patientem curare velimus
an ex apostemate calido sit perquiramus ⁊ demus catarticū
⁊ cassiāfistu. ⁊ mānam cum.ʒ.j.⁊ ß. de hierapi.facta cum aloe
loto: ⁊ oleo viola.ʒ.j.vel demus succuȝ solatri vel scariole be
ne coctum ⁊ colatum: cassiāfistu.mannā cum.ʒ.j.de hierapig.
Si alicuius sit virtutis: ⁊ tempus temperatuȝ fuerit: ⁊ etas
iuuenilis : phlebotometur de basilica vena quantum suffi
cit: deinde demus apozima cum viol.cassiafistu.manna. Cly
sterizetur cum malua ordeo lini se.vio. ⁊ similib⁹. Aliud. ℞.
succū cucur.cum amigdaleo ⁊ succo camomille: post vngam⁹
vētrē cū oleis dissolutiuis. Si de humoribus crudis sit ⁊ fri
gidis: demus potionem quā eulogomenon vocant: vel dia
feniciā: vel da apozima de sagapino vel pill.de hierapi.disso
lutiuas. Gal. dicit cum solo vino medicasse. Clystere fiat de
aniso camomil.fenugre.sambucelino. ¶ Aliud clystere de se
sameleo fenugreco camomil.calamento ⁊ similibus: demus
trociscos valentes ad yleon de frigido humore. ℞.absinthij
apij se.anisi cimini cassiefistu.an̄.ʒ.iij.mirte casto.spice.an̄.ʒ.j.
⁊ ß.piperis longi opij croci. ana. ʒ.j.fac pul. ⁊ temperans fac
trociscos: da.ʒ.j.⁊ ß. ¶ Si hec passio contingat puero q̄ po
tionem bibere nō valet: fel tauri cū vino distemperatum et
vmbilico appositū hmōi egritudinem soluit. faciamus epi
thima ⁊ cataplasma clystere ⁊ similia.

¶ De colica passione. Cap. xvij.

Colicam passionem multi patiuntur: est autē pas
sio nascens in quinto intestino quod vocatur co
lon: ⁊ interpretatur concauum: locus eius in dex
tra parte est inferioris ventris : circumcingens si
cut zona vsq̧ in partem sinistram: hoc intestinuȝ
est vnum de grossis . ¶ Causa huius passionis est septi
formis. Prima est cum augmentatur calor igneus ⁊ chole
ricus super stercus: vn̄ ⁊ hūiditas stercoris desiccatur ⁊ in
duraƚ: ideoq̧ nō egrediƚ. Secunda cū cibus in sua essentia
est siccus ⁊ stipticus egestionē exire prohibēs. Tertia est cuȝ
phlegma viscosum intra illud augmentatur intestinū: ⁊ inui
scatur: vt oppilet vias eius: ⁊ prohibeat exire stercus. Quar
ta cum grossa ventositas in hoc intestino inuiscatur: vel cau
sa frigide complexionis : vel ex defectione stomachi ad di
gerendum vel epatis vel ex cibo in sua essentia ventoso ⁊ in
flatiuo . Or si inueniat intestinū defectū: ⁊ ad hāc passionē
paratū: gn̄at colicā passionē ꝑpter cōstrictionē vētositatis
in egestiōe stercoris. Quinta cum nasciƚ apostema in intesti
no prohibens exire stercus. Sexta cū augmentanƚ in vētre
lūbrici ⁊ ascarides: qui inuiscati ⁊ intorti stercora nō pmittūt
exire: vnde in colicam incidunt passionē. Septima cum sen
sus intestini deficit: neq̧ nocumentum stercoris sentit: vnde
stercus in intestino remanens nō exit. ¶ Multi antiquorū
dixerunt hanc passionem esse ex defectiōe in intestino expul
siue virtutis: vel ex defectione sensus intestini: q: si expulsi
ua ad expellendū digestionē ab inferiori parte deficiat quali
bet ex causa: vel sensus intestinoꝝ lacertoꝝ innatus exire nō
permittat: neq̧ ex vtroq̧ latere intestinum opprimat: vt ad
inferiora deponat: necesse est vt prout diximus in yleon de
ueniat. ¶ Hec passio ⁊ vniuersalia ⁊ particularia acciden
tia habet . vniuersalia sunt vomitus : abominationes : ni
mius dolor: tortura magnā partem ventris teniens: hic do
lor aliquando augmentatur in vtroq̧ latere ⁊ in vtrisq̧ ano

chis: ⁊ constipatio ventris fit vsq; ad tertiū diem passionis
transeūtis adeo magna: vt neq; sursum neq; deorsum exeat
penitus aliquid. Iterū propria habet accidentia: vnde a me
dicis sigillatim species diuiduntur vel discernunt. ¶ Si fit
ex chole. rubea sitis erit continua: vomitus cholericus: acu
men ⁊ magnitudo doloris: vt sentiat ventrem quasi acu pū
gi: tempus morbi breue: sed molestissimū erit: si infirm⁹ sit
iuuenis ⁊ tempus estatis. ¶ Si ex duricie ⁊ stercoris sicci
tate: fit dolor in intestino inferiori: ⁊ grauat ac si grauis res
comprimeret intestinū: ⁊ ipsum finderet anū. Manifestatio
fit ex calido cibo quē comedit anteq̄ hec passio euenerit. ¶ Si
sit ex phlegmate viscoso: sitis aufertur: pulsus tardus: mor
bus diuturnus: leuis dolor. Si tamen nimiam habet graui
tatem: dolor ⁊ grauitas de loco vno non mouētur. Aliquan
do in egestione eorum humores apparent phlegmatici vitrei.
¶ Que passio cū ex grossa ventositate fit: intelligit de dolo
re de loco ad locum mutato cū gurgulatiōe ⁊ vētris inflatio
ne: ⁊ alijs signis pertinentibus phlegmati. ¶ Si fit ex apo
stemate: ex tactu est intelligere: ⁊ apparet extrinsecus in ven
tris inferioribus. Qd si in tactu est calidū: ⁊ color rubeus et
sitis adsit cū febre: ⁊ asperitas in lingua cum magno dolo
re: apostema calidum ⁊ incensiuū cōstat esse. Si tactu frigidū
sit: neq; sitim vel febrem vel magnū dolorem habeat: ex frigi
ditate apostema intelligendū est esse. ¶ Si ex lumbricis vel
ascaridibus: infirmus dolorem vel torturam ⁊ abominatio
nem sentit: ⁊ aliquando eos per os euomit. ¶ Si ex abla
tione sensus intestini: oportet inquiri an vnq̄ egestionem
vltra tempus tenuerit: vel aliquid fecerit qd intestini perti
neat defectioni. ¶ Errant aliquando medici in colica passio
ne ⁊ renū dolore propter suorū accidentium cōmunionē pu
tantes esse easdem: ⁊ medicantur renibus cū medicina coli
ce passioni attinenti: vnde peccatū incurrūt. Gal. tñ inter co
licā veracē ⁊ renū dolorē differentiā facit: dicēs dolor coli
cus in latera vētris mutat dextrorsū ⁊ sinistrorsum ante ⁊ re
tro. dolor renū nunq̄ mutat: sed eodē loco permanens ⁊ gut
tatim vrinam faciens: ⁊ vomitus dolorē mitigat. In colica
vero passione vrine nulla passio est: neq; vomitus videtur
prodesse. hec sunt signa colicorum ⁊ cause quas a physicis
canonibus et physicis monstrauimus auctoritatibus.
¶ Iam nūc incipiamus curas: necesse est enim omni volē
ti curare aliquā passionem vt intendat auferre materiā mor
bi ⁊ expellere: si tamen accidentia morbi sint molesta ⁊ timo
rosa ⁊ suspitiosa: necesse est vt in antea a regimento illorum
magnorum accidentiū incipiat mitigando: refrigerando: ⁊
vt quiescant extinguēdo: deinde reuertatur ad mundifican
dum corpus. ¶ Cū aūt aliqua passio maxima habeat accidē
tia ⁊ nimiū dolorē: sicq; fiat timorosa: prius est medicāda vt
cause doloris mitigent: dissoluant ⁊ destruant infusiōe aq̄
dulcis ⁊ tepide: ⁊ balneis temperatis ⁊ calefactione cum ca
momill. aneto mellilloto malua vio. furfu. ordeo ⁊ similibus.
Si fit ex causa calida post epithimata vngamus dissolutorio
⁊ liquefactorio: sicut anetileo yreleo ⁊ ydroleo camomilleo
⁊ daphnileo castoreleo ⁊ similib⁹: hec regimēta faciam⁹ vsq;
tertiū diē: q: h est min⁹ tēp⁹ in acuta egritudine. Si his me
dicaminibus molestatio nō mitigetur: ⁊ tertia die transeun
te in quartam ingredit: oportet vñ passio sit inquiri. ¶ Si
ex cho. rub. minuat in dextra parte de basilica: ⁊ maxime si
nimis calidū sit epar. vt ex basilice phlebotomia dolor aufe
rat veniēs ad intestina: demus hierāpi. factā cū loto aloe: ⁊
catarticū de cassiafist. ℞. prunorum iuiub. ana. ʒ. iij. vue pas. mū
de mūde. añ. ʒ. x. cassiefi. vio. añ. ʒ. v. omīa in. ij. lib. aque coque
ad medietatē: cola ⁊ pone. ʒ. j. ⁊ ß. de hierapi. ¶ Si infirm⁹
virtutē habeat: iungamus. ʒ. j. scamonee assate: ⁊ si demus
cum. ʒ. x. huius olei melius valebit. ℞. se. citoniorū se. cucur
bi. croci hortul. añ. ʒ. x. vio. ʒ. x. psilij. ℥. j. omnia ponātur in. ij.
lib. aque cali. die ac nocte: postea fricans ⁊ colans accipe. ℥.
viij. sisameleon: ⁊ coque cū suaui foco vsq; quo deficiat aqua
⁊ oleum remaneat: deinde sicut diximus dona. ¶ Item de
mus scariole succū cum. ʒ. x. cassiefi. ⁊ cū oleo. misceam⁹ aquā
quā bibent cū sirupo ro. vio. ⁊ similibus: demus serū capri
ni lactis cū aloe loto ⁊ scamonea assata: faciamus supposito
ria de vio. sale cōmuni melle ⁊ scamonea: hoc ordine prodest
ventrem solui. Si non: clystere faciamus. ℞. viola. malue
ordei mundi liquiri. pruno. iuiub. camomil. ficus sic. pōdus
equale: omnia coque in aqua: ⁊ cocta cola. tolle inde. ℥. iiij. et
mitte. ℥. j. succa ficie. vio. añ. ℥. ß. salis cōis. ʒ. ij. Nutriatur cum
ptisana crisolocāna blito ⁊ malua cū amigdaleo oīa coque.
sedeat infirmus in aqua vbi cocta sint vio. malua: ordei fari
na camomilla ⁊ similia. ¶ In passione colica frigida vel vē
tosa vel stercorosa: fortioris det medicina phlegmaticorū
humorum purgatiua ⁊ grosse ventositatis dissolutiua: sicut
pill. de serap. pill. de asa fetida: pilule de spermatibus. i.
se. diureticis. pill. de squinanto: pill. de masti. ⁊ aloe: de his
da exag. j. vel. ij. fm virtutem infirmi. tribus diebus demus
de hierapig. ʒ. iij. cū aqua ca. G. dicit se sanasse hanc passionē
cū sola hierapig. si necesse est hieralogodion detur: tamen
raro. Si aliquid passiōis remāsisse in corpore dubitemus: se
pe catarticū detur de hierapi. detur cū sirupo de absinthio.
Qd si non valeat: detur catarticū cum theod. ⁊ sambuceleo
cum apozimate rad. diuret. demus quoq; de antidoto quod
factum est de stercore lupino. Accipe stercus lupi da bibere
cū vino: hoc eñ stercus maximā habet proprietatē circa hāc
passionem siue bibitū: siue fiat vnguētum in loco doloroso
cum yreleo vel musceleo. infirmi venter vnguatur cum oleo
nardino aniteleo camomilleo: his oleis vngamus cū sederit
in aqua vbi cocta sint camomilla anetum frōdes lauri abro
tañ. ⁊ similia: demus ad bibendum apozima de galanga: de
spermatibus. demus tyriacem philonium eulogemeum: mi
sceamus aquam bibendam cū sirupo yreos siue mellicratū
cum sirupo calamenti ⁊ aromatibus. Nutriamus cū perdi
cibus in cicere coctis ⁊ aneto: pull. colūbinis gall. veteribus
plenis aneto cimino ruta sale gemma menta sisameleo: de
mus iterum spumam sinapis fracte cum amigdaleo aceto
squillitico. ponamus in cibarijs eorum medullam. se. croci
hortul. bibant prassium septies vel obsomagar. si necesse sit
post hec omnia clystere fac vel suppositoria stercus emitten
tia ⁊ dissoluētia faciamus. ¶ Hoc clystere valet ad colicam
frigidam: ⁊ ex grossa ventositate: ⁊ ad omnem frigidā pas
sionem que in concatenatione corporis est. ℞. camomille
aneti. añ. ʒ. x. centauree liquiri. se. lini. fenugre. añ. ʒ. x. apij ca
lamē. se. croci hortul. ameos. añ. ʒ. iij. ⁊. vij. ficus siccas: omīa
coquantur in. iiij. lib. aque vsq; ad tertiam partem. cola ⁊ ac
cipe de illa aqua lib. ij. mittens mel ⁊ obsomagarum oliue.
añ. ʒ. v. sambuceleo lentisceleo. añ. ℥. ß. nitri. ʒ. ß. omnia confi
ciantur ⁊ clystere fiat. si vēter a prima vice non moueat: fac
secūda ⁊ tertia. ¶ Aliud valēs ad stranguriam ⁊ frigidā colicā
⁊ vētosam. ℞. succi apij. ʒ. iij. apozimatis de semine croci hor
tul. ℥. iij. mellis ⁊ zucca. sisamelei obsomagari. añ. ℥. j. saga pi
ni. ℥. iij. nitri colognti. salis gemme: litij. añ. ʒ. j. ⁊. ß. fac inde
clystere. Quod si proficiat ⁊ ventrē infirmi moueat ⁊ dolorē
quiescere faciat ⁊ vētositatem dissoluat adiuuat: si autem
et infirmus fortis fuerit: iungamus his clysterib⁹ sagapinū.
oppopona. amoniacū litium: fel taurinum siseleon. si hec nō
sufficiant: iungamus coloquintidā elactarium scamoneā ca
sto. de his iungatur vel minuat fm qp fortitudinem vel debi
litatē viderit infirmorū medicus. ¶ Fiant hec supposito
ria. ℞. litij. ʒ. iij. nitri. ʒ. j. bdellij. ʒ. j. coloquinti. scamonee. ana.
ʒ. ß. mellis quantum sufficit. ¶ Aliud. ℞. litij sag. pini fel
lis taurini. ana. ʒ. j. ⁊ ß. bdellij nitri sarcocole. ana. ʒ. ij. coloq̄n
tide scamonee salis gemme. ana. ʒ. ß. mellis quantum sufficit.
¶ Cataplasma valens ad colicam passionē frigidam et ven
tosam. ℞. elacterium scamoneam fel tauri equali pondere
cere ⁊ olei quod sufficit. ¶ Aliud vnguentum vnde vngā
tur nates: ⁊ moueatur venter. ℞. staphisagrie nitri fell. tau
ri equaliter: mellis quod sufficit. ¶ Si de apostemate calido
colica fuerit passio sicut diximus: et si fit de cholera rubea
phlebotometur de vena basilica: et de sanguine multotiēs
paulatim trahatur: sed tamē augēdo quantitatem: demus
ad bibendum solatri succum bene coctum ⁊ colatum: ⁊ cum
cassiafi. oleo viola. vel amigdaleo. faciamus clystere mollifi
catiuum sicut illud qd in colica calida diximus. Cataplasma
refrigeratiuum ⁊ mollitiuum. Pullos demus ad mandu
cādū cū solatro: ptisanā quoq; demus: aquā quā bibāt mi
sceam⁹ cū sirupo vio. ¶ Qd si fit apostema frigidū: dem⁹ apo

zims de radicibus cum sambucileo: sirupo absinth. cũ ami-
gdaleo et mellicrate aromatico. Nutriamus cũ pullis colum
binis cũ sicla coctis. Clystere faciamus calidũ et dissolutiuũ:
tamen temperatũ. ¶ De lũbricis si passio sit sicut diximus
demus medicinã lumbricos occidentem et a ventre eijcien-
tem quã dicturi sumus. ¶ Si aliqua accidentia euenerint
de colica passione: sicut vomitus nimius: tortura: sitis: stran
guria: thenasmon et similia: oportet medicari accidentia sm
medicinam suo loco illis datam: ablatis illis accidentibus
ad colicam passionem redeamus.

¶ De ascaridibus et lumbricis. Cap. xviij.

Ascarides et lumbrici solẽt nasci in intestinis: qui
vniuersaliter ad rem extra naturã pertinent: vn-
de expelli oportet. ¶ Causa eorũ est saturitas:
multitudo: et indigestibiliũ ciborũ acceptio: de
quibus in intestinis crudi adunantur chimi: qui
bus cum calor dominetur excoquuntur: et inde aialia illa ge
nerantur. ¶ Sunt qui dominantur in subtili intestino su-
periori: hi vocantur lũbrici: quia longi sunt: et quidã nascun
tur in grosso intestino quod est sub vmbilico: et ascarides vo
cantur et cucurbitini. Qui hanc habent speciem: multũ come
dunt: et si non comedant: sentiunt puncturã et incisionẽ sub
vmbilico et in ventre. ¶ Sunt quidam nascentes in inferio-
ri intestino quod vicinũ est ano. hi sunt vermes minuti: q.
si ibi remaneant vt crescant: patitur infirmus molestationẽ
ceteris prioribus maiorẽ: sicut ablationẽ desiderij cibi: stu-
porem: mentis alienationẽ: febrem: et aliquando stridorem
dentiũ in somno: maxime si nõ saturentur cibo: aliquando
dormientes garriũt: et cũ excitantur trementes surgunt: plu
rimi linguã emittunt ab ore: et quasi masticant cum nihil in
ore habeant. ¶ Oportet ergo vt festinemus ad eos emit-
tẽdos: q. si in visceribus remaneant: corpus consumũt: mẽ
bra emolliũt: neq; expellent nisi prius interficiant. Dũ enĩ
viui inuiscati sunt in intestinis nõ exeũt: sed mortui cũ eges-
stione emittuntur: aliquã tamen viui exeunt cũ inebriantur:
et quasi mortui efficiuntur: occidunt autẽ cum omni re ama
ra: sicut absinthio. et similibus. Ascaridibus fortior medicina
est necessaria sicut abrotanũ et absin. sichen armenicũ menta
lupinũ amarum. Gal. dicit proprium est maligra. cortex qui
cum vino coctus occidit lũbricos et ascarides. Alij dicunt q
Diascorides dixit. Os calcanei tauri cõbustũ et pistati dati cũ
melle occidit lumbricos et ascarides. Alij dicunt ameos cum
melle facere similiter. Gal. dixit succũ frondiũ persici simili
ter facere. Pueris medicandũ de lumbricis et ascaridibus cũ
succo abrotani: vel sichen armenico cũ pauco zuccaro. cento
nica etiam valet precipue blita. ¶ Confectio valẽs similiter
lumbricis et ascaridibus vermibus vbicunq; sint. ℞. lupini
amari turbith in alio. añ. ʒ. iij. sichen ar. añ. ʒ. j. salis nitri costi
amari calamenti polij. añ. ʒ. j. fac pulue. et da. ʒ. iij. cum lacte.
¶ Aliud. ℞. turb. costi. añ. ʒ. iiij. abrotani lupini absinthij.
ana. ʒ. ij. nigelle enule anisi. añ. ʒ. j. et ß. fac puluerẽ da bibere
cum lacte. ¶ Aliud. ℞. absin. sichen armeñ. calamenti. ana.
ʒ. iiij. polij prassij mẽte. añ. ʒ. j. opij se. anisi maratri aloes. añ.
ʒ. ij. fac puluerẽ da bibere. ʒ. ij. cum lactis ℥. iiij. vel cum apozi
mate de sticados: vel camepitheos vel camedreos. hãc me-
dicinã simplicem et compositã si operatus sis sm q oportet
multũ valet: et si aqua coquatur et detur bibere similiter fa-
cit. si de aqua illa clystere facies cũ nitro et melle similiter va
let. Huic medicine si misceas fel taurinũ: et vngatur subtus
vmbilicum: occiduntur lumbrici et ascarides et vermes.

¶ De emoroidibus. Cap. xix.

Emorois est apertio oris illius vene que est in ano
vnde sanguis effluit: sicut videmus in multis sa-
nis temporibus interpolatis. ¶ Causa huius hu
mores sunt grossi et viscosi in intestinis: quos vir-
tus expulsiua expellit: et a natibus eijcit: sicq; fit
emorois apostema et vulnera. Aliquando emorois est ꝓpter
acutos et pungitiuos humores de potione acuta et forti ma-
los humores ad nates trahenti: et has passiones efficienti.
¶ Emoroides semper sequuntur ista accidẽtia: mutatio co-
loris in citrinitatem: et maxime si inueterascant: angustia in
precordijs: dolor dorsi: grauitas in coxis et in cruribus: infla
tio in lateribus. Que si sint ex grossis humoribus et viscosis
nimiam gurgulationem et inflationẽ in ventre habent: si ex
acutis humoribus: fit pruritus in naribus: et dolor. tenasmo
putat infirmus se debere egerere cum nihil habeat. Vniuer
saliter ad medicandũ hec infirmitas dura est: sed incipiamus
a purgatiõe materiei et corporis mundificatione. Si videa-
mus infirmum fortem: purgemus cum medicina que cũ ex-
pressione purgat: vt sunt mirobi. citrini. et indi. kebu. belli.
emblici et similia. videamus ne acutam medicinã demus: si
cut aloe scamo. coloquin. Demus triferam maiorem et mino
rem: antidotum cum ferrugine factũ: vel apozima similiter:
pilu. de nucemusca. diacosim diatapsiam diagalã. et similia.
Si de humoribus acutis fit: oportet eorum acumen restrin-
gi cũ phlebotomia de basilica: vel de vtroq; crure. Interio-
ra medicãtes ad exteriora vertamur cũ medicina desiccatiua
sicut rubigine ferri plũbo vsto: fac puluerẽ et suppone. si os
eius dimittere velimus cũ oleo ꝑ eos vngamus. Item si cõ
stringere velimus acatie. ʒ. iij. ceruse. ʒ. ij. draga. ʒ. j. fac pul.
tempera cum aqua mirte in pãnũ ponens super nates. corti-
cis quoq; maligra. acidi: fac pulue. tempera cũ aceto simili-
ter. Si emorois sit interior: fac de his lichniũ intꝰ pone. assi-
due hac medicine cõposita vtaris. Pilu. de bdellio valentes ad
emoroidas. ℞. kebu. bellirici. emblici. ana. ʒ. ij. bdellij. ʒ. vj. tẽ
pera cum succo porri faciens pillu. in modũ piperis: et da. ʒ.
iij. quidã tamen iungunt. ʒ. j. de se. aph. alij. ʒ. j. et ß. de acoro
dantes ei bibere cum aqua calida. ¶ Trifera valet ad emo
roi. stomachũ cõfortans. ℞. kebu. belli. embli. pondus equa
le: fac pul. frica cũ butyro bouino: adde mell. qd sufficit: das
ʒ. iij. vel. v. si velis perfectã medicinã ad emoroi. iunge partẽ
bdellij: et si velis vt valeat ad fluxũ sanguinis: gũmi arabi. ef
sum et se. mirte iunge. si velis vt stomachum debilem adiu
uet: adde ro. masti. añ. partem. j. anisi gariofi. ana. partem ß.
si propter cardiacam mitte partem ligni aloes: si propter me
lancholiã partem epithimi. ¶ Antidotum valẽs ad emoroi
des interiores de re frigida. ℞. carui. ℥. j. ameos anisi. ana. ʒ.
vj. costi. cinamomi galãge zinzibe. añ. ʒ. v. polipodij acori. añ.
ʒ. iij. fac pul. adde mel. qd sufficit: dãs in modũ auella. nucis.
¶ Aliud valet ad ventositatem inflatiuã intestinorum: et
emoroid. ℞. acori carui. ana. ʒ. iiij. vel. vj. polij aristolo. longe
et ro. añ. ʒ. iij. fac pulue. fricans cum amigdaleo et mellis qd
sufficit: da. ʒ. ij. vel. iij. cum aqua calida. Quidam medici iun-
gũt galle zinzibe. croci. zucca. ana. ʒ. j. dãt bibere. alij iungũt
bdelliũ. ¶ Itẽ accipe sticados. ʒ. v. prassij. ʒ. iiij. ficus. x. omia
coque in vino vel aqua vsq; ad medietatem. ¶ Aliud. ℞. sti
cados. ʒ. x. calamẽ. ʒ. v. tapsie. ʒ. iij. ysopi prassij. añ. ʒ. j. et ß. ficus
x. ¶ Oportet vt clystere faciamus de succo porri de butyro
bouis de daphnileos: post vicẽ tertiam fumigemus de bde-
ronica aliis betonica bdellio costo capparis radice. ¶ Si me-
dicina prout diximus non proficit: sed facti sunt atrici. in-
telligendum est esse incurabiles: nisi cum chirurgia. si infir
mus in tali loco fuerit vbi nõ fuerit magister chirurgicus: acu
tam medicinam et incensiuam quasi ferrum ponamus. Ga-
lienus atrici sunt quasi canne canales apertorũ intus et ex-
tra habentes: neq; sanãtur nisi chirurgico ferro. oportet ne
hanc medicinam acutam extra locum patientem ponamus:
quia si fecerimus cõburit et incendit: et maiorem morbũ q
antea fuerit adducit: sed oportet accipere sarcocolã: et colo-
foniam: et puluerem facere: tempera cum aqua iungens cir-
cunquaq; emoroidibus. ¶ Sed si in natibus alia passio q
emorois nascitur: oportet quid et vnde sit intelligamus: si fit
apostema ibi: mittamus hoc cataplasma. ℞. lentes. ro. tem
pera cum succo solatri oleo ro. et inde fiat cataplasma. ¶ Si
apostema sit forte et incendens: vitellum oui assum cum siru
po rosarũ: quia statim extinguitur dolor. ¶ Aliud. ℞. fron
des iusquiami portula. micam panis vitellũ oui: fac cata-
plasma et pone desuper. ¶ Si in natibus habeat fissuram
et arsuram mitte viscum de semine citoniorum: dragagan.
axungiam galline: anatis: oleũ violatum: ceram albam: me-
dullã vituli: oleũ rosatũ: et albumen oui. Si dolor sit nimius
detur ad bibẽdum psilium cum sirupo rosa. et oleo rosaceo.
¶ Si vulnera sint sine apostemate in natibus: medicinam
desiccatiuã faciamus de charta bombicina assata: et alumine.

τ coloquinti. Similiter si humiditas sit nimia: ponam⁹ aloē cū emathite pistato: si cōcauitas affuerit ponamus libanū: si sit corrosura: ponamus lentes balaust. acaciam sandal. ro. ¶ Si in natibus sit dolor sine vulnere vel apostemate: vngamus cū hoc vnguento. ℞. cere al. ℥. v. amigdaleos. ℥. xx. medull. boui. ℥. iij. olei ro. ℥. x. cerusę. ℥. ij. ¶ Aliud. ℞. litargi. cerusę. ana. ℥. v. croci. ℥. ß. olei ro. qd̄ sufficit. ¶ Aliud. ℞. cerusam plumbum incensum vitellum oui iuuat emorroi. vbicunq̄ habeant τ vulnera τ apostemata in natibus. ¶ Aliud. ℞. acatiam litargirū cerusam petiam. j. de cucurbi. veteribus τ viuarijs incensis: omnia pistata in mortario plumbino cū oleo ro. vt fiat q̄si mel τ vngatur. ¶ Si sanguinis fluxus de emorroi. augmētatur: medicemur sicut in dissintericis τ fluxu sanguinis diximus.

¶ De exitu ani. Cap. xx.

Passiones ani sicut emorrois apostema vulnera τ fissura nocent: τ dolorem faciunt: nates infirmum exprimere cogentes quasi ex quadā suauitate: vnde exit anus: aliquādo quoq̄ egreditur ex mollitie lacerti volūtarij. ideoq̄ stercus infirmi sine volūtate exit. ¶ Oportet ergo vt videatur vnde nascatur. Si ex depressione sunt: dolorem nimiū faciūt. Infirmus ergo sedeat in aqua vbi cocta sunt stiptica: gall. balaust. cortex maligra. sumac glādes hypoquist. τ similia: dem⁹ infirmo diacosim emathitē miclete diatrocaracta diacitonitē triferā maiorem τ minorem: pil. de bdellio: accipe viscum malue τ oleū: vnge inde man⁹: redde anū intra: similiter cum vitello oui τ visco psilij: qui postq̄ intus erit: fomentemus cum re stiptica iam dicta. Deinde accipe galle cōcule marine incensę. aā. ℥. j. τ ß. nucū cipressi balaust. corticem maligra. acatię hypoquist. ℥. j. fac pul. pone sup anū vna hora post aliā horā: fomentemus cum re stiptica iam dicta: accipe cortices arboris lētisci. ℥. iij. nucis cypssi. aā. ℥. ij. cerusę: fac puluerem super anum mittens: hi omnes pulueres quos diximus: τ oēs species post ani reuersionē: siue puluerizate sint: siue epithimate: siue fomētationes multū valēt.

¶ Finitur liber quartus.

¶ Liber quintus de passionibus epatis: τ earū curis: et continet. xxij. capitula.

¶ De mala cōplexione epatis. Cap. j.

Multis modis gloriosissimi medici digestibilem virtutem tria loca dixerūt corporis obtinere. Primū in stomacho: secūdum in epate: tertium in omnibus membris corporis. Nos in quarta particula diximus: quos morbos prima digestibilitas pateretur. In hac q̄nta dicere dispo suim⁹: quos morbos in epate secūda patiatur: τ significationes τ curas s̄m antiquorum auctoritates. ¶ Incipiamus ergo a mala cōplexione epatis: τ dicamus epar duobus modis pati: sc̄z ex sue essentie proprietate: vel ex aliorū membrorum vicinitate. Ex sui proprietate tribus morborum generibus: sicut τ omnia membra corporis patiuntur. Mutatiōe cōplexionis sicut si refrigescat: vel calefiat: humectetur: vel desiccetur: simpliciter seu composite. Secundū genus vo morbi officiales vocantur: sicut oppilationes vel apostemata. Tertium dissolutio in partibus idest separatio iūcture appellatur: sicut sunt vulnera: excoriationes: incisiones: τ similia: he aūt passiones generant hydropisim: hos vo morbos in suis locis dicturi sum⁹. In presenti aūt a mala cōplexiōe incipiam⁹. ¶ Si epati diuersarū cōplexionū vna dominet: qua virtus sua naturalis superet: durities τ tumores in ipso conficiuntur: hec mala cōplexio vel est sine materia: vel cū materia. Si vo complexio muteē in calorē: infirm⁹ nimiā sitim sentit: vel ardorē: chole. ru. vomit. Calor eius in citrinitatē mutat: siccitatē h̄z lingue: palati τ nariū: appetitus ei⁹ in cibis defect⁹: vrina citrina cholerica. Si in frigiditudinē sit mutata: nihil h̄z hor̄ q̄ dixim⁹: sed famē nimiā patit sine digestiōe: grauitatē in epate: color faciei corrūpit τ mutat: labre τ lingua inalbescūt: sanguis minuit. Mutatiōe epatis in siccitatē: spasmus circūdans epar sentit: siccitas est in lingua: subtilis vrina: digestio parua τ sicca: corpus macilentū. Si mutet in humiditatē facies tumescit τ inflat: neq̄ sitit p̄pter humiditatē: vrina alba τ clara sine tinctura aliqua: τ quasi aqua intelligit. Itē mutatio complexiōis epatis intelligitur ex infirmi natura: etate: tēpore: τ dieta ante infirmitatē habita. Itē si he cōplexiones dn̄antur cōposite s̄m naturā cōpositiōis sue: op̄z festinare in medicanda cōplexiōis epatis mutatiōe vt ad suā naturalē proprietatē valeat redire anteq̄ induret τ intumuerit. ¶ Gal. eni in lib. iuuamēti mēbror̄ dixit. Intētio dei in creādis aialiū mēbris fuit tribus modis: quedā pars vt viuerent aialia per ipsam: sicut cerebrū: cor: epar: altera vt bene viuerent p ipsam: sicut oculi: auricule: man⁹ τ pedes: τ similia: alia quibus gn̄antur aialia vt testiculi. ¶ Cum ergo epar vnum sit de illis mēbris: quibus aialia viuūt: cū corrumpit cōplexio sua: videndū est vn̄ corruptio fiat. Si ex calore fit: oportet basilicā phlebotomari: si tēpus: etas: cōsuetudo: nos adiuuet. Qd̄ si non: refrigeremus cū spodio zucca. psilio sirupo albo orizacea. Demus serū cū orizacea. succū herbarū endiuie. i. scariole solatri bene coctū τ colatū. Demus trociscos cōpositos epatis refrigeratiuos: quos in hac particula sumus dicturi cū frigidis sirupis. Demus suauia τ lenia catartica sicut istud qd̄. ℞. succi cucur. maligra. ana. ℥. ij. zucca. māne. aā. ℥. vj. spodij dragagā. se. citonior. aā. ℥. iij. oīa pistata ponant in succo illo die ac nocte: postea frica τ cola dans ei bibere. Libet crisolocāna lactu. blitis portula. solatro. cucurb. Si febrem nō habeat: demus hec cocta cū pullis pdicibus fasianis: custodiat se de lacte: τ factis ab eo: melle: τ de omnibus grossis carnib⁹. In aqua bibēda misceat sirupus frigidus. Cataplasma faciam⁹ ponendo supra epar calorē extinguēs sicut portu. cucurbi. solatrū psiliū lentigines lactucā maluā vio. oīa pistent cum oleo ro. τ cataplasma fiat. ¶ Si epar in frigitudinē mutet: demus infirmo diareubar. τ trociscos inde factos. dialaccā cum suis trociscis: diacurcumā maiorem τ minorē: omorusiā athanasiā diacostum. quodcūq̄ horū inueniat medicus: detur. ℥. j. τ ß. cum succo diureticarū herbarum: sicut apij maratri cocto τ colato cū oximelle: sirupo absinthij: sirupo radicis: vel apozima calamenti cū apozimate de aniso maratro apio mastice spica folio squinanto. Si medicus inuenerit simplex vel cōpositum: detur cum amigdaleo. Demus diagalā. diaciminū dianisum diaroma. De trociscis demus quos dicturi sumus: trociscos de aniso maratro apio mastice spica folio squinanto: vel de absinthio et similibus. Cataplasma superponamus epati quo calefiat. Similiter epithima sicut oleū nardinum anetileū τ similia. obseruet se de duris cibis ad digerendū. Nutriatur cū subtili τ leui dieta cum calidis aromatibus preparata. manducet vuas pas. habent enim proprium iuuare epatis defectionē vbicunq̄ sit. similiter fistic. bibitum quod valet frigido epati. Caueant sibi ab omni dulcedine qd̄ nocet epati τ spleni faciens oppilationem: amara bibāt maxime si sint cōposita τ pontica: vt est absinthiū tamariscus τ scolopendria. ¶ Si epati hūiditas τ frigiditas: vel caliditas τ hūiditas dn̄et: cū frigidis medicemur refrigerātibus vel calefacētibus: nos in hac particula dicemus de medicinis quantū sufficiat.

¶ De oppilatione epatis. Cap. ij.

Epar oppilat multis modis: vel ex grosso sanguine ab epate ad membra currente cum non debet currere: vn̄ cū non potest exire: remanet clausus in vijs epatis: τ eius venis oppilatis claudit eas ex grossitie sua. Vel ex humorib⁹ grossis τ viscosis in venarū extremitatibus inuiscatis que de maiori vena egrediuntur: τ ibi generat oppilatio. Itē epar oppilat de quorūdā membror̄ incisione: si enim manus vel pes incidat: permanet sanguis ille in epate solēs membrū illud nutrire: τ ita epar oppilat. Similiter oppilatio in muliere nascit cū mēstrua sua an̄ tēpus auferātur: sanguis enim solens exire cū menstruis oppilatur in ei⁹ vijs τ venis: vnde epar constipationem patit: cū succus cibi s̄m q̄ oportet ab eo non recipiatur: vnde infirmus grauitatem nimiam sub hypocundrijs a parte dextra sentit. ¶ Si fumus in epate aduetur: neq̄ exire possit: non solum gra

ultas sentitur: sȝ extensio ⁊ the[c]tinatio ⁊ dolor sentitur inter
furculas ⁊ epar: ⁊ cū ambulant vel saliāt: maxime post aquā
ebibitam sentiūt puncturā: dolorem: grauitatē: furcule sem
per mouetur: neq̧ a pulsione quiescūt: vrina eorū subtilis ⁊
clara citrina vel glauca: si oppilatio fit ex calore incensa: vel
nigra vel alba: si ex frigiditudine: ⁊ si oppilatio fit ex mēstruis
ablatis vel mēbris incisis palam fit visui. ¶ In oppilatiōe
epatis ex calore basilicam in dextra manu minue: vel venā
inter pollicem ⁊ indicē: ⁊ auferamus ſm virtutis possibilita
tem: si inquā tempus: etas consuetudo: nos adiuuent: si nō
leue demus catarticū: sicut est istud. ℞. mirobalano. citrino
rū vio. cuscu. absinthij fumiterre. ana. ʒ. x. capillo. vene. rose
sicce succi rad. apij mara. endi. ana. ʒ. x. se. scario. mara. anisi
spice masti. fichen. ana. ʒ. iiij. pruno. iuiuba. ana. ʒ. xx. omnis
coque in. vij. lib. aque vsq̧ ad tertiam partē ⁊ cola: deinde ac
cipe menne. ʒ. xx. cassiefistu. ʒ. x. quas iterū cola ⁊ mitte lib. ij.
zucca. coque foco suaui vsquequo fiat sirupus: da. ℥. iij. vel
iiij. cū amigdalarū. ℥. j. diagredij. ℈. ß. ſm v̄tutē infirmi. Si in
firmus fuerit debilis: vt sirupum istum bibere non possit:
nec alia tantūdem valentia: sicut apozima de absinthio vel
de fumo terre vel de radice ⁊ similib⁹: precipiamus vt assue
faciat succū endiuie scariole ⁊ maratri coctū ⁊ colatū. ℥. vj.
cum oxizacca omni die. Qd si sit fortis bibat priorem sirupū
cum intermissiōe. Item si debilis sit demus succū maligra.
cum oxizacca. ⁊ succum solatri: ⁊ quinq̧neruie cum zuccara.
Demus diarodon: trociscos de berberis. Nutriatur cum ci
bis leuibus ⁊ subtilibus: sicut pullis perdicibus fasianis ⁊
similibus scario. lactu. solatro blito ⁊ similibus. ptisanam de
mus vbi radices mara. ⁊ apij cocte sint cū oxizaccara. ¶ Si
oppilatio fit de humoribus grossis ⁊ viscosis: detur infirmo
hierapi. hieral. theod. stomaticō ⁊ similia grossos hūores
purgantia: maxime si sint in concauitate ⁊ profunditate epa
tis propter illius loci vicinitatē ad ventrē. Si humores sint
in superiori parte epatis: demus infirmo diuretica vrinam
purgantia aperientia epatis superiorem oppilationem: ve
ne enim superiores epatis iuncte sunt vijs vrine. Diuretica
autem sunt absin. squinantū assarū spica costū ameos ⁊ simi
lia: horum simplicium siue cōpositorum: da infirmo. ʒ. j. ⁊ ß.
cum oximelle ⁊ succo maratri apij hysopi absinthij: qualecū
q̧ horum vel simplex vel compositum: dabis cum oximelle
vel cum amigdalis. si fuerit necesse plus aperiri ⁊ calefieri:
quia nimis est frigidū: demus socrugene philoniū athana
siam omozusiā tyriacā diareubar. diacostum ⁊ similia. Apo
zimata demus: de calamento: de yreo: de spermatibus cum
amigdalis: vel sambuceleo vel oleo nardino. trociscos dem⁹
de lacca ⁊ similia. Nutriamus cum sparagis sicca ⁊ carnib⁹
volatilium. ¶ Si oppilatio epatis fit ex ablatis menstruis
phlebotomemus ambas venas in cruribus ⁊ balneemus:
succos herbarum coctos ⁊ colatos cum amigdaleo demus
⁊ apozima de calamento ⁊ de radicibus: de diamarte ⁊ simi
libus. ¶ Si ex incisione aliquorū membrorū corporis fit: pre
cipiemus phlebotomari: ⁊ demus diuretica iam dicta.

¶ De apostemate in epate. Cap. iij.

Apostemata in epate nascētia duobus modis
sunt: vel de causa exteriori: sicut percussione
vel collisione ⁊ similibus: quibus sanguis in
loco suo clauditur: ⁊ apostema efficitur: vel de
interiori: sicut si in epate quidā hūores inclu
duntur: ⁊ de ipsis putrefactis generant̄ apo
stemata. Qui si fuerint sanguinolēti: generantur apostema
ta que phlegmones appellātur: si calidi sint ⁊ cholerici: ge
nerant herisipilas: si melācholici generant dura apostema
ta que in cācrū mutātur: si phlegmatici apostemata faciunt
tumida ⁊ mollia. Aliquando etiam apostema in epate nasci
tur ex grossa ventositate que ibi clauditur: neq̧ inde exire
potest: cuius cā est comestio nimia: ⁊ digestio parua. ¶ Apo
stema nascitur in epate duobus locis. s. in superiori parte:
vel inferiori. Si fit in superiori: cū tactu sentit̄: maxime si sit
magnū. Si in inferiori: intelligitur ex suis accidētibus. Acci
dentia quibus cōsiderātur in parte superiori epatis aposte
mata: talia sunt: infirm⁹ sentit grauitatē nimiā in dextro la
tere: ⁊ dolorē nimiū inter epar ⁊ furculas cum suspiret vel tu
geat: vel cū cibum ⁊ potū recipiat: vel ex itineris festinantia
⁊ patitur in anhelitu angustias: epatis enim superiora cum
diaphragmate sunt iuncta: tussiūt sine screatu: quia materia
extra spiritus est instrumenta. ¶ Si calidū sit apostema: cū
his significationibus febris iungitur propter nimiā vicinita
tem cordis ad superiora epatis: augmentatur sitis in initio
passionis: lingua infirmi subrubicunda est: ⁊ post in nigredi
nem vertitur. In initio chole. rubea emittetur: q̄ post in viri
ditatem ⁊ eruginem mutat̄. ¶ Si sit apostema frigidū: nō
sentit dolorem nimiū: neq̧ sitim: febris eorū est lenis. ¶ Si
apostema sit in inferiori parte epatis: sentit grauitatē cibi ⁊
parum digerit: dolor quē sentit cum suspirauerit minor est
ꝙ hic quem sentit in parte superiori: egestio est sicca ⁊ dura
abominatio est multa: ⁊ dolor eius abominabilis. Quod si
apostema fuerit ex ventositate: grauitatē sub hypocūdrijs
a dextra parte sentit: ⁊ constrictionē: cum epar sit fundamē
tum sanguinis: necesse est vt cum defecerit a mundificando
sanguine ſm ꝙ oportet propter apostema: vel propter oppi
lationes vel malas cōplexiones: sanguis perdat colorem: scȝ
splendorē ⁊ suam pulchritudinem: vnde color faciei in citri
nitatem mutatur: ⁊ liuiditatem. ¶ Si autem epatis aposte
mata disponamus medicāda: oportet vnde sint perquiram⁹
Si enim ex calidis humoribus: basilica est incidenda in ma
nu dextra: ⁊ ſm plenitudinē corporis trahēdus est sanguis:
quia omne apostema in quolibet mēbro nascens est ex colli
sione sanguinis solētis ad membrum illud defluere. ¶ Qd
si sanguini minuendo aliquid obuiauerit: medicabimur ab
initio apostematis vsq̧ ad statū sui cum causa repugnatiua
⁊ stiptica: siue bibenda siue extraponenda: vt epati prohi
beat ne materiam illam accipiat: vnde fit apostema. Cū apo
stema ad statum peruenerit: oportet parum cōmisceri huic
medicine rei dissolutiue ⁊ mitigatiue: ⁊ sic faciemus sepius
vt rem refrigerantem ⁊ repugnantē minuamus: dissoluen
tem ⁊ mitigantem augeamus: ⁊ cū ad finē passionis perue
nerimus: medicamina nostra ab illis que fuerint in initio de
siderant. Sic enim precepit qui hāc artem nobis manifesta
uit: Gal. magister noster in libro illo. x. particulas cōtinente
scȝ in megatech. hāc auctoritatē ⁊ fundamētū nobis ⁊ simi
litudinem in medicando omni apostemate dedit. Medicina
refrigeratiua ⁊ repugnatiua in primis est danda: hec scȝ suc
cus solatri endiuie arnoglosse virge pasto. coriandri ramo
rum vitis: quodcūq̧ horū inueneris: dabis bene coctū et co
latum cum quo miscenda est res aliqua epatis confortatiua
sicut spodium sandali rose oleum rosa. ⁊ similia: cum re dis
solutiua erit incipienda misceamus stiptica ⁊ repugnatiua.
In primis dāda sunt causam epatis dissoluentia: sicut cassia
fistu. manna mel vio. rodozacca. ⁊ similia: sicut fortitudo pas
sionis videbitur: ⁊ qualitas infirmi: ⁊ similiter misceamus
de composito medicamine calido apostemati valente: sicut
sunt trocisci de berberis ⁊ de camphora: vel de vio. ⁊ de san
da. ⁊ similia. ¶ Si calor augmentetur succum maligranati
acetosi demus cum zucca. oxifenicia manna: ⁊ succū cucur.
sirupum vio. cū amigdaleo ⁊ coriādro: precipiat̄ infirmo vt
obseruet se a melle ⁊ ex melle factis ⁊ carne: vino: ⁊ ab omni
re cal. si ī initio cataplasmate indigem⁹: rē refrigerātē dem⁹
sicut portulace cortices cucurbi. lentigines aque: virgam pa
storis: farinam ordei solatrū psiliū ⁊ similia: postea cataplas
mata apponamus odorifera: confortatiua: ⁊ dissolutiua: si
cut de sandal. ℞. rosa. ʒ. v. croci sandal. albi ⁊ rubei. an. ʒ. iiij.
camphore. ʒ. ß. Quidam medici sulphur ⁊ maluas iungunt
cere albe. ʒ. iij. olei rosa. quantum sufficit. Epithima faciam⁹
quod. ℞. oleū mirtinum citonio. masti. et similia. Hec sunt
vtilia ad curandū apostemata cali. epatis ſm canones artifi
ciales. ¶ Si apostema fit ex frigore: demus apozima de ra
dicibus calamenti hysopi cum amigdaleo sambuceleo: anti
dotum diagalan. dialacca: diareubarba. diaciminum. quale
cūq̧ inueneris. ʒ. j. ⁊ ß. dabis cum succo solatri maratri vel
apij cocto ⁊ colato: vel apozimate de radicibus: vel sirupo
de squinato de absintħ. vel oximelle. Si aūt videm⁹ in vrina
hypostasim: intelligitur apostema esse maturatū: deinde de
mus rem oppilationum aperitiuam: et lauatiuam cum

uenarum. ¶ Si apostema in superiori gibbo epatis fit: demus diuretica et vrine prouocatiua: sicut spicam apium amisum maratrum absin. reubar. squinantum ysopū et similia. ¶ Si apostema in inferiori parte epatis fit: purgemus corpus cū apozimate de agarico hierapi. ¶ Si inueterata sint apostemata et indurata et tumētia: de his Gal. in libro ad glauconē inquit: dura apostemata in epate si inueterascant ea nunq̄ potui curare: neq; alios facere vidi. Omnis eñ huiusmodi patiēs est futurus hydropicus: et plurimi licet lōgū tempus post: tamen inde moriunt: vidi enim multos in breui tempore: qui scʒ breuē et nimiā habuerūt ventris solutionem. Sed tamē oportet dicere eorum curationes. Duritiē epatis veterē iuuat omne aperiens: sicut spica eupatorium lauri rad. succus apij maratri endiuie et similia. Spice. ʒ.ij. cū succo maratri iuuant: agarici. ʒ.j.ß. similiter epar lupi siccum cū vino iuuat: similiter costum: similiter dialacca: diacucumer diacostum philoniū tyriaca et similia. De simplici medicina omne qđ parū est ponticum iuuat cum amaritudine sua duritiem epatis stomachi splenis: siue cocta sit in aqua et bibita siue cum vino. Epithima faciamus cū oleo nardi. yreleō castoreleon masticeleō et similibus. Cataplasma de absinthio spica camomilla et silibus. Nutriamus cū leui cibo custodiamus a grauibus. ¶ Si apostema fit de vētositate grossa et fumosa epati inclusa: demus succum scariole maratri apij cū amigdaleo et orizacca. trocisco de absinthio sirupo de squināto. apozimate de rad. ¶ Si apostema fit de percussione vel casu vel collisione: detur reubar. ʒ.ij. cum vino vel lacte vel herba rubea. ana. ʒ.j. et ß. cum vino vel aristolo. lon. ʒ.j. cum aqua cali. Si infirmus cū apostemate patit in epate calore: demus balausti. bolū armenū cum aqua arnoglo. vel solatri succo. Puluis valēs ad percussionē epatis vel casum. ℞. balaust. rosa. viola. boli amidi. ana. ʒ.iiij. sanguinis draconis reubar. lacce mirte. ana. ʒ.j. et ß. fac puluerē: da. ʒ.j. cum apozimate de ro. masticis et arnoglosse.

¶ De fluxu sanguinis ab epate. Cap. iiij.

Sanguinis fluxus multis modis fit ab epate: sed sanguis exit diuersiformiter quātū ad causas: vel enim ex separatione iuncture: sicut cū substantia sua est vulnerata: vel ex venarum apertionibus: que duo inter se differūt: q: sanguis de venis apertis purus est et rubicundus: de vulneribus niger grossus putrefactus. exit vterq; in intestinis: neq; pūcturā: neq; torturā facit. Est et alia species: vnde sanguis purus emanat: verbi gratia: si de corpore manus vel pes incisa fuerint: sanguis vnde nutrita fuerāt: ad epar redit: quē epar deficiens emittit: similiter si nimia sint soliti habere exercitia: et post quietē lōgā fiat dissolutio longa sanguinē ex nimijs collectū exercitijs ad naturā epatis trāsmittit: quē collectū emittit: et cum egestione ejicit: hec species: sicut dixit Gal. interpolatim venit: sicut epilepsia et febris periodica. Est et alia species que a medicis dissinteria vocatur epatica in qua dissinteria cum egestione nimius exit sanguis: et quasi lauatura carnis recentis. Causa est defectio digestiue vtutis que mutare debet in epate succum cibi in sanguinem. Est et alia species exiēs ab epate cum egestione: in qua sanguis est niger et liuidus: hec aūt est cum epar in perfectum sanguinē cibū mutet: sed tamen contrariū habet vt eum ad membra rejiciat sicut cū sibi obuiant oppilationes et constipatiōes. Sanguis eñ parmanens in epate longo tempore: neq; diuisus per membra: necesse est vt calore epatis incendatur et corrūpatur: quem postea virtus expulsiua epatis ad intestina expellit: et cum egestione emittit. ¶ Cum ergo intellexerimus cuiusmodi fuerit fluxus sanguinis: sm̄ suam opportunitatē erit medicandus. Si ex apertiōe fit venarum: demus qđ sanguinē stringat: epar cōfortet: sicut balaust. ro. spodiū acatiā bolū arme. terram sigillatam charabe gūmi hypoquisti. et similia: quodcūq; horum inueneris. ʒ.j. et ß. demus cum succo arnoglo. vel vitis frondium. medicemur prout in sanguinis fluxu de epate diximus. In bibenda aqua misceamus sirupum mirte sapā citon. maligra. sirupū. De composita medicina: demus hos trociscos. ℞. spodij ro. boli. ana. ʒ.v. sang. draco. balaust. sumac conche marine incense cupularū glandium. ana. ʒ.iiij. charabe gūmi corallī incensi acatie reubar. ana. ʒ.ij. croci spice camphore hypoquis. ana. ʒ.j. fac puluerē: tempera cū succo arnoglosse fac trociscos inde. ʒ.j. da bibere cū aqua frigida. ¶ Si fluxus sanguinis fit ex mutatione et defectione mutabilis virtutis in epate: et defectio ex corruptione sue cōplexiōis: videamus eñ si infirmus nimiā sitim habeat: et ablationē virtutis appetitiue: et colorē citrinum et vrinam rubeā: de quibus intelligitur q: defectio fit ex calore oportet ergo causam refrigerandi dare et stiptica: vnde calor extinguatur et epar confortetur: et maxime si sint odorifera sicut est ro. sandal. al. et rub. balaust. spod. et similia: similiter sapa de vio. et maligra. mixta cū trociscis de spodio. Cataplasma faciamus de sandal. rosa. balaust. mixta succo solatri rodostoma. et similibus. ¶ Si egestio erit quasi lauatura carnis sine tortura et dolore aliquo viscerum infirmi: et color eius in albedinem mutetur vel in liuiditatē: intelligenda est epati dominari frigiditas: et q: virtus eius sanguinē faciens deficiat: vnde medicādus est cōfortatiuis et parū habentibus caloris: sicut gallia mus. macis spice reubar. lacca gario. ligno aloes cardamomo et similibus: hec simplicia demus seu composita cum aqua: vbi cortices fistici sint positi: vel vbi aliqua harum specierum cocta fuerit: valet huic speciei digestionis. Item iuuant anisi. ʒ.ij. et ß. parū assati: et cum succo apij. Epithima faciamus epati. ℞. masticeleon nardileon. Nutriantur cum perdicibus sturnis turdis fasianis pullis cum aromatibus paratis. Custodiātur ab omni cibo ad digerendū duro: nocet enim multum si egestio sanguinis fit de crepatura apostematis: vbi de maturatiōe vulneris: et sanguis exiēs sit turbidus et saniosus: quod intelligere possumus q: apostema habuerint. Oportet ergo dari que de suis putredinibus mundificent vulnera et confortent epar: sicut ro. balaust. sanguis draconis mastix charabe bolū crocus arnoglo. et similia. Hec si simplicia vel cōposita sint: da. ʒ.ij. cum succo citoniorū vel arnoglo. quia mundificant vulnera de putredine sua et solidant ea et confortant ea et epar. Nutriantur cum ure amidi rizi et vitellis oui lentibus arnoglossa cocta.

¶ De hydropisi. Capitu. v.

Hydropisis est errare virtutē in epate naturalem: virtus enim digestiua epatis cū mutare cibi succos in sanguinolentos humores deserit: cū quibus et tres humores alij sunt: cum inquā hec virtus pigrescat in cōplenda actione sua necesse est sanguinem corrūpat: qui indigestus corpus male nutrit: vnde fit vt totū corpus tumescat. Hydropisis ergo ex sola defectiōe virtutis est mutabilis: corruptio enim sanguinis ex infirmitate est huius virtutis. ¶ Nos aūt in principio huius libri diximus passiones epatis que ab ipso solo sunt: vel ex societate alterius mēbri: sicut stomachi splenis intestinorū renū vel matricis. Itē diximus q: passiones ppie epatis nō exeūt tria gña morborū: quos dicūt medici oīa mēbra pati corporis. i. malā cōplexionē: officiales morbos: iuncture separationē. Gal. dixit impossibile est hydropisim sine passione epatis esse. Nō eñ nascit nisi ex debilitate vtutis digestiue et sanguinis gñatiue: qđ ppiū est epatis. Sʒ tñ nō qñcūq; epar in sua ppietate deficit: vel in alioꝝ mēbroꝝ vicinitate: deficit hec vtus: et nō cessat a cōplemēto sue actiōis. Epar eñ aliqñ patit: et tamē hec virtus actionē suā naturalē nō pretergredit: augmentata tamen ipsius passione et maxime domināte: necesse est hāc deficere. Neq; succum cibi mutat: vt sanguinē inde faciat. Qui cū sit crudus et indigestus permanebit: hydropisim faciet. ¶ Si humor ille aliquas virtutes inuenerit in digestiua virtute aliquantulum mutatur: sed tamen non incorruptissimuum fit: vnde quoddā genus hydropisis concreatur: qđ et hyposarca vocatur: cuius timor eque per totum corpus diffunditur: hec species facilis est ad curandū. Cā sue facilitatis est materiei benignitas: et diuisio sua p oīa corporis mēbra: vnde vnūqđq; mēbrū tantā vim hʒ quanta eidē sufficere possit. ¶ Sed si humor digestiuā vtutē inuenerit pigerrimā in mutādo sanguinē: gñat humiditas citrina salsa atq; mala: que cū grauet epar vt diuidere eā nequeat neq; mūdificet: neq; mandet alijs mēbris: ne

cesse est: vt calor epatis tandē se dissoluat ⁊ fumū faciat: quē
post ad ventris pelliculas eijciat: vel pelliculā circundantē
vētrē ⁊ intestina quā vocāt siphac vbi collecta superfluitas
in hūiditatē aquosam vertit. vñ spatia inter intestina ⁊ pel
liculam que siphac dr̄ implent. ¶ Si hūiditas huius fumi
maior ꝙ ventositas fit: gñatur species q̄ hydropisis vocat.
Infirmus cū mouetur ⁊ aqua illa vētris mouet: sicut aqua
vtre inclusa: hec species frigidior est ceteris. Si hūiditas mi
nor sit ventositate ⁊ fumo: gñat spēs illa q̄ vocat sicca pro
pter siccitatē sue vētositatis: ⁊ dr̄ tympanites. Si eīn vētrē
infirmi pcutias quasi tympanū sonat: possibile est eīn hanc
spēm hydropisis de minori frigiditate nasci: q: humiditas
grossa nō potest fieri aerea. Si multa sit frigiditas: hec spēs
ad curandū dura est ⁊ lōga ad sanandū. Sʒ tñ opʒ vt duo
bus modis intēdamꝰ ad curādū hydropisim: sicut dixit G.
Una est intētio nr̄a in v̄tute digestiua ꝯfortāda vt auferant
sibi nocitura. Altera materie illiꝰ purgatio: ⁊ ab ipsa corpis
mundificatio. Si calor sit cā vñ digestiua deficiat: intelligit
ex siti infirmi febrisqꝫ velocitate pulsus: ⁊ citrinitate coloris
corporis sui. pcipiēdū est vt bibat qd̄ calorem corporis re
frigeret: sicut trocisci de camphora: de spodio: de berberi cū
succo solatri endiuie ⁊ maratri ⁊ casiefi. purgemus humidi
tatem cuʒ succo cucurbite vel succo fumiterre: vel succo her
be memithe arborem circūdātis. Si frigdor sit in causa: vñ
virtus eadem deficiat: qd̄ ex liuiditate coloris infirmi certifi
catur: ⁊ sitis paruitate: ⁊ febrium ablatione: pulsus ablata
velocitate: medicinā demus calidā: sicut diareub. diacurcu
mā dialaccā diacostum diarodō tyriacam maiorē: trociscos
de eupatorio: trociscos de aniso: de absinthio: athanasiā si
rupū de squinanto yreos ⁊ absinthio de rad. ⁊ similia. ¶ Si
aqua ⁊ humiditas dominetur ⁊ multiplicetur: ⁊ apparens
virtutem grauet: nō in virtute confortanda impediamur: sʒ
ad purgādū illā aquā festinemus. Purgatur hec aqua quat
tuor modis: vel diureticis eam per vrinam expellentibus: si
cut spica casialig. assaro costo reub. aristol. lon. ⁊ ro. squinā.
croco aniso mara. apio myrrha dauco ⁊ silibus: de simplici
medicina. de cōpositis demꝰ: dialaccā diacurcumā diacostū
athanasiam omorusiā trocis. de aniso: absin. ⁊ similia. Scd̄a
medicina citrinā aquā purgās cū sudore ⁊ dissolutiōe eijcit:
qd̄ fit balneis ⁊ suffumigatiōibꝰ: sicut camomil. Accipiamꝰ
anetū mellilotū abrotanū sansucum cocta in aqua cum qui
bus vētrem infirmi suffumigemus: aliquando sufficit aqua
sulphurea vel marina. Tertia que hanc eandē aquā purgat
est lac camelinū: vrina eorū et serū: hec aquā istā que est hūi
da ex similitudine ⁊ societate sua expellūt: vt hec aqua que
est extranea: que est humida ⁊ fluida: obuiet aque que simi
liter est fluida ⁊ humida: ⁊ cōpellat secū exire ex quadā sui si
militudine que purgat cū virtute trahendi: similiter vt est
tithimalꝰ cū lacte suo: ⁊ succus coconid. serapini stercus pa
lumbini rad. elacterij: calchiteos yreos euforbij coloquinti
de scamonea ⁊ similia. Quarta medicina est cū incisione vm
bilici ⁊ perforatione sui: hoc aūt est cū impletur: ⁊ aqua au
gmentatur: nec oportet temere de hac medicina se intromit
tere nisi cū maiore suspitiōe: ⁊ in illo genere solo q̄ vocatur
hydrops. ¶ Incēsio non valet: nisi soli hyposarce: ⁊ aliqū
hydropi: phlebotomia nulli generi hydropisis cōuenit nisi
tantum mulieribus hoc habentibus: q: menstrua auferunt
hanc habētibꝰ passionē ꝓpter sanguinis ablationē q̄ de eo
rum corporibꝰ solet egredi: vel cū emoroi. vel nariū emissiōe
minuant: neqꝫ tñ semꝑ nisi cū virtꝰ nondū defecerit. Dia
sco. dixit: vrina caprina vnaq̄qꝫ die in aqua cali. cū spica dis
soluit hyposarcā cū vrina ⁊ egestiōe. Alij dicūt vrina pecu
dis rufe vel nigre cū spica cocta ad spissitudinē: silr facere.

¶ De antidotis epatis. Cap. vj.

Dictis passionibus quas epar patitur: ⁊ earū cau
sis: ⁊ quomodo ꝭm regulas artificiales curantur
placuit vt medicinā cōpositā posteriꝰ epatis pas
siones iuuantem diceremus: ⁊ sibi cōuicinantiū
sicut stomachi ⁊ viscerū: ⁊ curatiōes nō taceamꝰ.
quorum passiones in hac particula: ⁊ in quarta diximus.
Iterum ꝙ hec sunt maxime necessaria vulgo ⁊ maioribꝰ pro
pter cōmunionem iuuamenti in vijs omnibus epatis ⁊ vi
scerum passionibus. Sunt autem in artificio diuersa: que
dam enim sunt electuaria: quedam trocisci: quedam pilule:
quedam pulueres: alia v̄o apozimata: vñ oportet nos vniuscuiusqꝫ artificium ꝓprio attribuere capitulo. ¶ Diareubar
barū valet defectioni epatis ⁊ sue oppilatiōi ⁊ vētositati vi
scerum ⁊ indigestibilitati. ℞. croci costi cinamo. spice. ana. ʒ.
j. reub. ʒ. iiij. casie assari myrrhe squinan. aristolo. lon. ⁊ rotū.
ana. ʒ. ß. fac puluerē: adde mellis qd̄ sufficit: dās. ʒ. ij. vel. iij.
⁊ ß. cum apozimate de aniso vel de radicibus. ¶ Diacurcu
ma valet ad epatis passionē cum frigitudine splenis ⁊ epa
tis stomachi adaperiens ⁊ mundificans ventositatē. ℞. cro
ci spice cinamomi assari casie. ana. ʒ. iij. costi. squinan. myrrhe
ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac puluerē: adde mellis qd̄ sufficit: dans. ʒ. j. vel
j. ⁊ ß. ꝭm virtutem patiētis cum succo herbarum ⁊ oxizacc.
¶ Dialacca valet ad oppilationē epatis de frigitudine ⁊ du
ritie ⁊ apostemate in stomacho vel epate: ⁊ ad dolorē sple
nis: ⁊ oēm suspitionem hydropisis: ⁊ ad ventositatē hypo
cūdrie. ℞. lacce. ʒ. xv. costi spice carpobal. xilobal. casie assari
cinamo. croci squinati reubar. masticis aristolo. rotūde ⁊ lō
ge. ana. ʒ. ix. myrrhe gentiane maratri anisi apij polij gariofi
lo. cimini eupato. absinthij nucis mus. cardamo. cube. ana. ʒ.
iij. fac pulue. adde mellis quod sufficit: dans. ʒ. j. vel. j. ⁊ ß. cū
succo herbarū vel apozimate de radi. ¶ Diarodon valet do
lori epatis ⁊ stomachi puncture cholere rubee ⁊ febribus:
corruptiōi digestibilis virtutis. ℞. spice croci assari casie co
sti squinanti cinamomi spodij masticis equale pondus: rose
quantū alie species: fac pulue. confice cum sirupo: da ad mo
dum auellane cum mellicrato. ¶ Antidotum valens dolori
epatis de frigitudine cōplexionis ⁊ ventris inflationi in ini
tio hydropisis: ⁊ contra venenum. ℞. myrrhe. ʒ. vij. cinamo
mi. ʒ. iiij. ⁊ ß. piperis albi. ʒ. ij. thuris costi. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac pul.
tempera cum melle qd̄ sufficit: dans in modū auellane cum
mellicrato. ¶ Aliud antidotū opomodosij ad dolorem epa
tis pbatū. ℞. cimini costi casie squinā. zinziberis. ana. ʒ. ij. car
pobal. croci. ana. ʒ. j. opij. ʒ. iij. mellis qd̄ sufficit: da cum aqua
calida. ¶ Aliud valēs grosse ventositati in stomacho ⁊ in vi
sceribus: dolori epatis ⁊ splenis: ⁊ est. ℞. casie amomi spice
nardi apij maratri anisi assari castorei aristolo. lon. ⁊ rotun.
thuris aneti se. carui cimini. ana. ʒ. j. cardamomi minoris et
maioris cinamo. gariofilo. zinzibe. piperis alb. ⁊ nig. ⁊ longi
ana. ʒ. j. mellis qd̄ sufficit: dans. ʒ. j. ⁊ ß. cū puro vino. ¶ Dia
chimenon Gal. in lib. complexionis valet ad omnē dolorē
ventris qui ex frigiditate est: stomachū sanat: digerit cibuʒ:
oppilationē epatis aperit: totum corpus calefacit: iuuat ad
dolorē splenis qui est de ventositate grossa ⁊ phlegmatica.
℞. cimini. ʒ. xxx. infusi in aceto die ac nocte: ⁊ post deficcati ⁊
assati: croci galange spice amomi assari zinzibe. gariofilo. pi
peris lō. cinamomi macis masti. nucis mus. cardamo. ameos
casie maratri apij carui carpobal. folij. ana. ʒ. vij. ⁊ ß. fac pul
uerē: mellis qd̄ sufficit: da in moduʒ auellane. ¶ Diafidel.
Iohā. damasce. valet ad dolorē stomachi de phlegmate: ad
ventositatem grossam: oppilationem epatis aperiens: da. ʒ.
j. ⁊ ß. ℞. zinzibe. piperis albi ⁊ ni. ⁊ lon. spice casie carpobal.
piretri folij cardamomi maio. gariofi. masti. ameos. ana. ʒ. ij.
apij anisi mente. ana. ʒ. iij. mellis quod sufficit. ¶ Diacrisis
valet oppilationi epatis splenis puncture epatis in initio
hydropisis ⁊ vniuersaliter dolori viscerū de frigiditate. ℞.
croci cinamo. spice assari squinan. ana. ʒ. vj. costi aristolo. ro.
⁊ lon. casie folij masticis cinamo. maratri se. apij sceriole gen
tiane carpobal. lacce. ana. ʒ. iiij. calami arome. ⁊ gariofi. car
damo. maioris ⁊ minoris macis. ana. ʒ. iij. fac puluerē: mellis
qd̄ sufficit. ¶ Aliud similiter antidotū Gal. qd̄ vocat dia
trionpipereon: valet ad vitreum phegma in stomacho dissol
uendum vomitum phlegmaticū aufert: stomachum frigidū
⁊ non digerentē confortat: cōuenit epilepticis podagricis
de phlegmate senibus ⁊ putredinem in corpore habentibꝰ
collectam. ℞. piperis alb. ⁊ nig. ⁊ lon. zinzibe. spice xilobal.
apij petrosi. anisi ameos maratri. ana. ℥. j. amomi liquiri. ab
sinthij casie. ana. ʒ. vij. cardamo. gariofilo. cinamo. croci ciper
ri. ana. ʒ. v. anisi sileleos aristolo. longe ⁊ rotunde assari ma
sticis. aā. ʒ. iij. costi. macis. ana. ʒ. ij. mell. qd̄ sufficit. ¶ Dia
roma valet ad grossitudinem phlegmatis: stomachum indi
gestum

gestum cōfortat: inflationem aufert: clarificat colorē: mentem acuit: ventositatem laterum tollit: ante cibum ⁊ post cibum da. ℞. spice: casie: masti. garioff. cinamomi: assari. ana. ʒ. j. cardamomi minoris ⁊ maioris: croci: sandaloꝝ citri. cubebe: costi: macis: gallie musca. zinzi. maratri: anisi. ana. ʒ. ß. nucis musca. ligni aloes: calami aroma. añ. ʒ. iiij. fac pulverem ⁊ accipiēs mel despumatum: mitte tantūdem citonioꝝ: vel malorum muzorum coque ad spissitudinē mellis: tempera cū his species alias.

¶ De trociscis. Cap. vij.

Trocisci de lacca valēt ad epatis ⁊ splenis passionem de calore ⁊ apostemate. ℞. lacce: spodij ros. absinthij succi. eupatorij succi. ana. ʒ. iij. reubar. ʒ. iiij. squinanti. ʒ. ij. tempera cū succo maratri vel endiuie: fac trociscos. ʒ. j. ⁊ ß. da bibere cum succo predictarum herbarum ⁊ oxizaccara. ¶ Trociscus de reubarba. valet ad constipationem epatis: splenis: stomachum confortat. ℞. ro. absinthij. reubarba. ana. ʒ. iij. spodij: spice: squinanti: lacce: eupatorij succi. ana. ʒ. j. sandali citrini: croci: casie: dragaganti: masticis. ana. ʒ. ij. tempera cum succo maratri: fac trociscos. ʒ. j. da cum succo herbarum predictarum ⁊ oxizaccara. ¶ Trocisci de aniso valent ad frigiditatē splenis: epatis: stomachi: ⁊ ventositati hypocūdrie. ℞. anisi ro. maratri. ana. ʒ. vij. liquiri. ʒ. vj. succi liquiri. squinanti: lacce: masti. spice. ana. ʒ. viij. eupatorij. ʒ. iij. costi: casie: assari: absinthij: spodij. ana. ʒ. ij. tempera cū succo apij: fac trociscos. ʒ. j. ⁊ ß. da cum succo herbarum. ¶ Trocisci de absinthio valent ad dolorem epatis: ⁊ stomachi oppilationem soluūt. iuuāt febrem phlegmaticā. ℞. absinthij maratri anisi ro. amigda. amara. ana. ʒ. iij. assari: spice: squināti apij se. ana. ʒ. ij. reubar. succi eupatorij. ana. ʒ. j. tempera cum succo endiuie: ⁊ fac trociscos. ʒ. j. ⁊ da cum succo herbarum. ¶ Trocisci de eupato. valent ad stomachum: epatis oppilationem aperiūt: rigorē phlegmatice febris mitigāt. ℞. absinthij: squināti: succi eupato: rose maratri: masticis: ana. ʒ. iiij. anisi: dragagāti: sandali citri. spodij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum succo endiuie. fac trosc. ʒ. j. ⁊ ß. da cum succo endiuie ⁊ oxizaccara. ¶ Trocisci de rosis cōfortant epar ⁊ stomachū. ℞. rosaꝝ. ʒ. x. liquiri. ʒ. vj. squināti: spice: maratri: spodij: dragagāti. ana. ʒ. ij. tēpera cum succo endiuie trocisc. fac. ʒ. j. da bibere cum succo herbarum vel maligra. ¶ Trocisci de spodio valent febribus acutis de calore epatis: ⁊ ad continuam sitim. ℞. rose. ʒ. vj. spodij se. portu. succi liquiri. añ. ʒ. ij. dragagāti: amidi. ana. ʒ. j. zuccara. ʒ. iiij. tempera cum succo psilij. fac trociscos. ʒ. j. da bibere cum succo maligra. ¶ Alij trocisc. de spodio laxatiui. i. aperitiui valent ad veres tertianas: sitim: calorem epatis ⁊ stomachi: ⁊ sunt Jo. da. ⁊ sunt in libro quem intitulauit pperatuꝫ ℞. spodij: rose: croci. ana. ʒ. iij. amidi: dragagāti: gūmi arabi. scariole se. citruli cucurbi. cucumeris: melonis: oīum mūdatorum: se. portu. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tempera cum succo citonioꝝ: et aqua rosa. fac trocisc. ʒ. j. ⁊ ß. ¶ Trocisci de camphora refrigerant incensionem epatis: calorē acutaꝝ febrium. ℞. ro. ʒ. iij. gummi arabi. dragagāti: spodij. añ. ʒ. iij. se. cucumeris citru. portula. ⁊ liquiri. ana. ʒ. viij. croci: ligni aloes: camphore. ana. ʒ. j. tempera cum succo psilij facto cum aqua ro. fac trocisc. ʒ. j. ¶ Trocisci de berberis valent ad cōstipationem splenis: epatis in initio hydropisis cum calore. ℞. berberis. ʒ. vij. rose et spodij: lacce: croci. ana. ʒ. v. sulphuris spice garioff. squinanti. ana. ʒ. iij. reubarb. maratri sandaloꝝ. añ. ʒ. iij. cuscute. ʒ. v. fac trocisc. ʒ. j. da bibere cum succo maratri ⁊ endiuie cum oxizaccara. ¶ Alij similiter valēt febribus acutis: siti. apostematibus epatis ⁊ stomachi. ℞. berberis. ʒ. iiij. ros. ʒ. xij. māne: liquiri. se. cucumeris: spodij: spice: masti. eupatorij succi. ana. ʒ. ij. reubar. lacce: croci. ana. ʒ. j. tēpera cum visco psilij. fac trociscos. ʒ. j. da bibere cū succo maratri. ¶ Trocisci de viol. mitigantes incensionem de cholera ru. vt neq; epar: neq; stomachum pūgat: soluūt calidissimam naturam: ⁊ qui abominati sunt medicinam. ℞. viole. ʒ. iiij. rose. zuccare. ana. ʒ. ij. spodij. succi liquiri. se. portule. sanda. citri. ana. ʒ. j. ⁊ ß. draga. se. cucumeris: masti. scamonee. ana. ʒ. ij. fac trocisc. da bibere cum sirupo prunoꝝ: vel apozimate de māna casieſi. vel oxifenitia. ¶ Trocisci de sandalis valēt febribus ⁊ siti: nimio calori epatis ⁊ stomachi: lingue siccitati. ℞. rose spodij: zuccare. ana. ʒ. iiij. sandaloꝝ: citri. al. ⁊ ru. se. portu. succi liquiri. se. cucumeris citruli: camphore: draga. ana. ʒ. j. ⁊ ß. tēpera cū visco psilij. fac trocisc. cum aqua ro. da bibere cū succo maligra. vel cucumeris: vel apozimate oxifenitie: vel casieſi. ⁊ māne. Qui sunt calidissimi ⁊ ventres eoꝝ ppter calorē stiptici: accipe medietatem huius cōfectionis ⁊ iunge scamonee assate. ʒ. ß. dans bibere cū succo prunoꝝ vel vio. ¶ Alij trocisc. laxatiui valent ad dolorem epatis ⁊ ycteritie: acumini cholere ru. incensioni nimie: apostemati sanguinolēto. ℞. rose: spodij: sandali citri. absinthij. ana. ʒ. v. reubar. squinanti: spice. ana. ʒ. ij. scamonee succi eupatorij: succi liquiri. ana. ʒ. ij. tempera cum succo maratri: fac trocisc. dans bibere. j. cum succo herbarum ⁊ oxizac. ⁊ hec de trociscis sufficiant.

¶ De pilulis. Capitulū. viij.

Pilule de aromatibus Jo. dama. valent ad dolorem stomachi de phlegmate: mundificāt stomachum de humoribus grossis putridis a cerebro ad ipsum descendētibus: da. ʒ. iij. ieiuno cū aqua ca. ℞. calami aromatici: cinami: cubebe. nucis musca. macis cinamomi spice carpob. squinanti masti. asari garioff. añ. ʒ. j. croci. ʒ. iiij. ⁊ ß. fac coquere oēs illas spēs in. xij. libris aque vsq; ad tertiā partē: cola supaddēs. xxviij. ʒ. aloes. ⁊. vj. ʒ. myrrhe: oīa pulueriza ⁊ ad solē dimitte: semperq; moue donec possint formari pilule. ¶ Alie eiusdem valentes ad dolorem epatis: ⁊ ad hydropisim. ℞. hierepi. succi eupatorij: mirobalano. citrino. ana. ʒ. iij. turbith. ʒ. iiij. lacce. ʒ. ij. reubarba. carpobalsa. spice. ana. ʒ. j. ⁊ ß. anisi: apij: squinanti. ana. ʒ. j. tempera cum succo solatri. da. ʒ. ij. cum aqua calida. ¶ Alie valent ycteritis ⁊ eijciende putredini de stomacho ⁊ epate: constipationem splenis aperiūt: caput mundificant. ℞. hierepig. ʒ. vij. absinthij. ʒ. v. reubar. ʒ. iij. squinanti. ʒ. iij. spice: scamonee. ana. ʒ. ij. cum succo apij tēpera dans. ʒ. ij. cum aqua ca. ieiuno. ¶ Alie de libro pfectionis Johā. da. valent diuturnis febribus de diuersis materijs: dolori epatis in initio hydropisis. ℞. succi absinthij: miroba. citri. succi eupatorij: aloes: croci: masti. reubarb. lacce: anisi: fumiterre: hierep. equale pōdus: tempera cum succo solatri. da. ʒ. j. de nocte. ¶ Alie de euforbio valent ad purgationem aque citrine: et omni materie hydropisis: ⁊ ad dolorē dorsi: ⁊ podagrā que de frigida fit materia. ℞. euforbij. ʒ. ij. fustis tithimalli. ʒ. j. armoniaci: serapini: oppoponacis: bdellij: apij: se. petrosili. meu: spice: casie: anisi: masti. ana. ʒ. j. fac pulverem: ⁊ frica cū amigdaleo: tempera cum succo solatri vel maratri. dac; ʒ. j. ¶ Pilule de serapino purgātes aquam citrinam: valēt ad dolorem stomachi: dorsi: ventositatem intestinoꝝ: yliacq; dolorē de frigore. ℞. serapini: turbith: fustis tithimalli. añ. ʒ. ij. apij: bdellij: anisi: maratri: kebuli. ana. ʒ. in alio. ℈. ij. armo. opoponacis: ase. cinamomi. ana. ʒ. j. tempera cum succo calamenti faciens pilulas. da. ʒ. j. ⁊ ß. vel. iij.

¶ De pulueribus. Cap. ix.

Puluis purgās aquā citrinā: apostemata dissoluens: epar cōfortans. ℞. absinthij: turbith: serapini. ana. ʒ. v. apij: se. petrosili. maratri: anisi: yreos. ana. ʒ. ij. scamonee: tithimalli fustis: masti. squināti cinamo. ana. ʒ. j. fac pulverem: dans cum succo maratri. ¶ Alius valēs ad frigiditudinem epatis: emorroydes: corruptionē stomachi: ⁊ ad mutationē coloris. ℞. masti. garioff. casieſi. rose: asari. ana. ʒ. iij. ciminí: maratri: anisi: absinthij. ana. ʒ. ij. cardamomi: cinamomi manne: squinanti: se. basiliconis. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac pulverem frica cum amigdaleo. ⁊ zucca. quātum omnes alie species. da. ʒ. iij. cum aqua ca. ieiuno. ¶ Alius purgās aquam citrinam: et valens humide nature passioni colice de viscoso phlegmate ⁊ ventositati. ℞. serapini: tithimalli fustis: apij se. equale pōdus: fac pulverem: ⁊ da. ʒ. ij. vel. iij. cū aqua calida. ¶ Alius valens ad frigitudinem stomachi: ⁊ indigestibilitatem fastidium: oxiremiam: inflationem ventris: oppilationem epatis ⁊ splenis aperit. ℞. zinzi. ʒ. ij. origani. masticis: thuris: carui: cimini. piperis. ana. ʒ. iij. maratri: apij: anisi: dauci: ameos. ana. ʒ. j. ⁊ ß. fac pulverem: frica cum sisameleo: ⁊ zucca. quantum alie species. da. ʒ. iiij. cum aqua calida vel mellicrate.

¶ Puluis confortans epar: oppilationē epatis aperiens valet in initio hydropisis. ℞. myrrhe: costi: casie: spice: asari: carpobal. equale pōdus: maratri apij scariole: se. aneti: dupl. de puluere. da. ʒ. j. ⁊ ß. cum aqua calida. Si velis propter ycteritiam iunge decem partes de hierapigra. da. ʒ. ij. cum aqua calida ⁊ oxizaccara. Si velis propter aquam citrinam iunge quinq; partes serapini.

¶ De apozimate. Cap. x.

Apozima de radicibus cōfortādo valet epati: spleni: ⁊ renibus. splenis ⁊ epatis oppilationē soluit ⁊ renum humores grossos liquefacit. ℞. corti. radi. apij. ʒ. x. radicum endiuie ⁊ maratri. ana. ʒ. vj. cuscute. ʒ. v. viol. fichen: absinthij: liquiri. capilli. vene. ana. ʒ. iij. maratri: se. anisi: apij: spice: eupatorij. ana. ʒ. j. omnia pistata coque in. iij. lib. aque ad medietatē: cola: deinde mitte māne. ʒ. xx. casiefi. ʒ. xv. Item coque ad tertiam partem cū. ʒ. iij. succi absinthij. deinde addito amigda. ʒ. iij. cola: ⁊ da. iij. diebus continuis. ¶ Alius de radicibus valet frigido epati: oppilationem ipsius aperit: et splenis humores grossos cum vrina eijcit: contra quartanas iuuat. ℞. apij radicis maratri. ana. ʒ. x. absinthij: squinanti. ana. ʒ. viij. reubar. ysopi: calamenti. ana. ʒ. iij. maratri: anisi: asari: casiesi. añ. ʒ. iij. coque in. iiij. lib. aque vsq; ad. ij. ⁊ ß. da. iij. ʒ. ⁊ ß. cum quibusdam trocis. ⁊ amigdaleo.

¶ De sirupis. Cap. xj.

Sirupus de squināto valet oppilationi epatis: splenis: vētositati hypocōdrice in initio hydropisis. ℞. squināti: absinthij: cuscute. añ. ʒ. xx. maratri: anisi: apij. ana. ʒ. x. omnia coque in. vij. lib. aque vsq; ad. iiij. deinde cola: ⁊ post fecem suā mitte in. vj. lib. aque: ⁊ vsq; ad tertiam coque: ⁊ postea cola: ⁊ aduna vtraq; colamēta: ⁊ pone tantūdem zuccare coquēs ad pfectionē sirupi. da. ʒ. j. cū succo endiuie ⁊ maratri: bene cocto ⁊ colato. ¶ Alius de oxizacca. valet ad calida corpora ⁊ febres sanguinolētas: atq; cholericas: pdest epaticis: spleneticis de calore. ℞. maratri radi. ⁊ endiuie. ana. ʒ. xx. ematithis ro. maratri se. anisi. añ. ʒ. x. spice: apij. ana. ʒ. v. coque oīa in. v. lib. aceti. ⁊. iij. aque: ad medietatem: post cola mittēs tantūdem zuccare: ⁊ coque ad pfectionem. da. ʒ. j. cū aqua frigida. ¶ Oximel valet ad frigiditatem epatis: stomachi: diuturnas febres: tumorem splenis: ⁊ duritiem viscerū. grossos chimos incidit: putredinem antiquā mūdificat. ℞. radi. maratri: squinanti. ana. ʒ. ij. se. anisi: apij. ana. ʒ. j. spice: masti. asari: casie: calamenti agrestis ⁊ domestici petrosil. dauci. ana. ʒ. v. gariofi. cardamomi: zinzibe. ana. ʒ. iij. oīa in. ix. lib. aceti. ⁊. x. aque coq̄ ad medietatem: cola ⁊ pone tantūdē mellis cocti ⁊ despumati: coque vsq; ad pfectionem sirupi. ¶ Sirupus de absinthio valet epaticis: stomatichis: grossitudini splenis: ycterice de calore: colice: similiter oppilationem aperit. ℞. absinthij. ʒ. xx. cuscute: vio. liquiri. añ. ʒ. x. capil. ve. squinanti: prassij: maratri: anisi. ana. ʒ. v. spice: eupatorij: casie: costi: apij se. folij: calamenti. ana. ʒ. iij. coque omnia in. vij. lib. aque vsq; ad quattuor: cola et mitte feces in. vij. lib. aque vsq; ad. iij. aduna ambo colamenta mittens in. iij. lib. zucca. ⁊. iij. de sapa. deinde coque: accipe in initio coctionis: cardamomi: croci: masti. cinamomi: asari. fac puluerem de omnibus: ⁊ mitte in rarum pānum: pone intra vt coquātur vsq; ad pfectionē da bibere. ʒ. j. cum aqua calida. Qui vult laxatiuum accipiat ʒ. iij. scamo. ⁊ ponat sm q oportet: da bibere laxatiuum. ¶ Sirupus de fumoterre valet incensioni cholere rub. scabiei: pustulis: oppilationi epatis aperiende: ictericos iuuat colorem clarificat. ℞. mirobo. citri. vio. absinthij: cuscute. añ. ʒ. j. omnia coque in. viij. lib. aque vsq; ad. iij. deinde cola et accipe fumiterre bene colati: zuccari quātum colature aque fuerint: ⁊ iterum coque vsq; ad pfectionē dans. ʒ. ij. vel. iij. vt laxatiuum fit: si vis adde. ʒ. j. scamonee ab igne cum amigdaleo. ¶ Sirupus de yreos valet ad frigiditatem epatis: splenis: hydropisis: ⁊ ad apostema: ventositatem nimiam dissoluit. ℞. yreos. ʒ. xx. squināti: liquiri. calamēti: prassij. añ. ʒ. xv. spodij: tamarisci: maratri: anisi: apij: petrosel. añ. ʒ. viij. dauci: ameos: eupatorij: asari: spice. ana. ʒ. iij. omnia coque in. xx. lib. aque vsq; ad mediam: ⁊ cola: ⁊ omnia colamenta aduna: deinde pone sape. lib. x. mellis. v. mitte in prima coctione: masti. piperis lon. cinamomi: gariofi. ana. ʒ. j. ⁊ ß. oīa puluerizata subtilissime in pāno raro pone: vsq; ad perfectionem coque dans post bibere. ʒ. j. cum aqua cali. ¶ Sirupus de calamēto valet spleneticis stomatichis: ⁊ vniuersaliter habētibus viscera frigida. ℞. calamēti agrestis ⁊ domestici añ. ʒ. xx. maratri apij anisi petrosel. capparis radi. dauci: polij: prassij: squināti. añ. ʒ. viij. oīa coque in. x. lib. aque vsq; ad meā. cola: ⁊ pone feces in. v. lib. aque: coque vsq; ad mediū colamēta vtraq; coaduna ponēs tantūdē mellis: ⁊ in initio coquēdi mitte spice: casie: asari: gariofi. cinamomi: zinzi. masti. croci. ana. ʒ. j. oīa subtiliter puluerizata in pānum rarum pone: ⁊ vsq; ad pfectionem coque: da. ʒ. j. cum aqua ca. ¶ Sirupus acetosus pdest calidis corporibus ⁊ febricitātibus de sanguine vel cholera: cōstipationem stomachi ⁊ epatis aperit. ℞. corticis radi. feniculi: apij: ⁊ scariole. ana. ʒ. xx. flor. rose: ⁊ se. feniculi. ana. ʒ. x. spice: squināti: se. apij. ana. ʒ. v. oīa contusa in. vj. lib. aceti: ⁊. iij. aque dulcis biduo maneāt: deinde lento igne coquātur ad medium: ⁊ p saccum guttatim colentur iterum ad focum cū zuccaro eiusdem quātitatis reuertātur ⁊ sufficiēter coquatur: sed vt frigidius fiat vice aque mitte aquā cucurbitinam: aquā granatorū acetosorū vel aquā melonis. q si. ʒ. ij. vel. iij. diagridij puluerizati in pāno ligaueris: ⁊ in sirupum bullientem deposueris: chole. ru. putridosq; ab epate ⁊ stomacho eijciet humores. ¶ Aliud mellicratum de aromatibus valēs ad frigidā ⁊ humidam cōplexionē: ⁊ quibus phlegma dominatur: ⁊ frigidis temporibus vel regionibus stomachum confortat: calorem naturalem excitat: ventositatem expellit: frigiditudinem renū ⁊ viscerum calefacit. ℞. mellis perfecte cocti. lib. x. aque. xxx. coque cum suaui foco ⁊ despuma: mitte in initio coctionis: masti. croci: spice: cinamomi: zinzib. galāge: casie: gariofi. cardamomi: costi. asari: piperis lon. ana. ʒ. j. ⁊ ß. oībus simul pistatis: pone in subtili panno: ⁊ coquens ad perfectionem ad vltimum mittes. ℈. j. vel ij. de musco: de quo da bibere. ʒ. j. vel. ij. cum aqua. ¶ Apozima Iohā. de. valet epaticis. ℞. folij: cuscute: absinthij: squinanti: capillorū vene. ana. ʒ. ij. prassij. ʒ. iij. camedreos: ameos ana. ʒ. j. ⁊ ß. oīa coque in aqua ⁊ colata da bibere. ¶ Aliud valet inflatiōi corporis: hydropicis: frigiditati epatis ⁊ eius dolori ℞. camedreos. ʒ. iij. prassij. ʒ. ß. succi tithimalli. ʒ. j. ⁊ ß. coconid. sili fumiterre. ʒ. j. ⁊ ß. oīa coquant ⁊ colata bibere dent.

¶ De yctericia. Cap. xij.

Nomen ycterice a simili sumptum est a volucri sez aurei vel crocei coloris: q̄ media estate solet esse in sole deserta: sed distinctio ycterice pprijs constans differentijs a sui essentia sumptis: ⁊ a complementis sue actionis talis erit. ¶ Yctericia est commixtio cholere ⁊ sanguinis diffundēs se per omnia mēbra corporis cum sanguine ⁊ apparēs in corporis superficie. Est aūt duobus modis: aut de causa pñti ⁊ exteriori: aut de pterita ⁊ interiori. De presenti causa quādo corpus patitur exterius: sicut reptilium terre venenosorū morsus: venenosa potio: consuetudo cibi ⁊ potus calidissimi sanguinem incendētis ⁊ cholericum faciētis. Intelligimus hec ex inquisitione infirmi ⁊ manifestatione sui. ¶ Preterea causa multipliciter diuiditur: quedā fit a natura qñ confortatur: ⁊ in subtilibus fecibus cholericis diffunditur: ⁊ in supficie corpis expellitur: vnde gñatur yctericia: in febribus acutis nūciatiua salutis: ⁊ liberatiōis morbi: nisi cum ante septē dies euenerit: tunc eīn apparitio sui nō ex actione est naturalis virtutis sed potius de acumine morbi: ⁊ de prauitudine eius nature quātum persecutus est morbus: vt res nūciatiua non in suo tpe ostēdatur. vnde Hippo. in apho. yctericia q̄ in febribus acutis ante. vij. dies apparuit timorem portēdit: q̄ post. vij. dies salutem. ¶ Itē yctericia ex alis est cā: sez de cōplexione epatis corrupta ppter quelibet sui morbū in hac particula iam dictum. vñ eius virtutes deficiūt naturales in cōplēdis actionibus suis supradictis sm q ops. Ideo necesse est vt pars cholerica a sanguine diuisa: ⁊ ad fel non missa permaneat in epate clausa: ibiq; multiplicata tīgit epar: vt cholericum faciat. hec species ycterice premittit aliquā causam sui nunciatiuam: siue corruptionem actionis naturalis epatis:

maciem corporis: dolorem ⁊ grauitatem lateris dextri. Est
⁊ alia species in qua patitur fellis subã ⁊ sua virtus deficiat
solens ab epate chole.ru.trahere: sicqꝫ in ipso cholera rema-
neat. vnde sanguis tingitur. ¶ Alia est de oppilatione pro-
pter apostema in vijs per quas cholera transit ad fel: vnde
fit vt ad epar redeat: ⁊ inde per totum corpus cum sanguine
se diffundat. Or si inferior via oppilata sit; ascendit ad su-
periorem viam: que ad stomachũ tendit: vnde citrinitas fa-
ciei fit ⁊ amaritudo oris: saliue siccitas: in stomacho calor
⁊ sitis: vrine color albescat: ⁊ digestionis propter ablationeꝫ
cholere eas tingentis. Si oppilatio in superiori via sit que ad
stomachum tendit: augmētatur cursus ad intestina choleri-
cus. vrina ⁊ egestio tingũtur: apparet in vrina lutum rufuꝫ:
vel quasi cinnaboriuꝫ: ⁊ spuma superius citrina: ⁊ egestio cor-
rupta ⁊ plurima: yctericia ex passione fellis est subita: neqꝫ
plus choleram corrumpit quãuis citrinus sit: neqꝫ epar ab
actione sua contrahitur. ¶ Iterum quarta est ycteritia que
ex complexione venarum est corrupta cum vltra quãtitateꝫ
naturalem calefiant. Inde eius incenditur sanguis: qui ab
epate ad ipsas tendit: ⁊ cholericus fit: ⁊ sic ycteriaã gignit.
¶ Aliquando ycteritia in corpore apparet nigra: que cause
defectionis splenis euenit in trahenda fece sanguinis ⁊ tur-
bulentia sui. ¶ Vidētes ycteritiam ⁊ eius intelligētes cau-
sam: vidēdum est si habeat febres: quas si habuerit: ⁊ ycteri-
tia ante septem dies apparuerit: ⁊ antequã emineat signuꝫ
decoctiõis ⁊ digestionis morbi: pessima est: ⁊ timorem mor-
tis nunciat: neqꝫ intromittēdum est de curatione sua: ⁊ si in
die cretica appareat sicut.vij.vel.ix.vel.xj.vel.xiiij.⁊ post ap-
paritionem signum erit decoctionis: ⁊ leuitas morbi lauda-
bilis est: ⁊ salutem nũciat. ¶ Hec ycteritia opꝫ vt medicetur
cum mitigãtibus choleram ⁊ refrigerãtibus: sicut sunt apo-
zimata de prunis: oxifeni. maligra, succo cucurbi. ⁊ similibꝰ.
Cum morbus auteꝫ incipit declinare ⁊ acumen febris extin-
guitur: choleram rub. purgemus cum succo cuscute: vel sola-
tri: vel casiafist. ⁊ mãna. demus ptisanum cum oxizac. Nu-
triamus cum cucurbi. lentibus: bliti. ⁊ similibus, cataplasma
ponamus super epar de sanda. ros. ordei farina, cataplasma
temperamus cũ succo solatri: portula. Febribus cessantibus
⁊ in corpe ycterica permanente: demus infirmo succum so-
latri: maratri: cuscute cuꝫ oxizac. Trociscos de camphora: de
spodio: de sandalis: de ro. de lacca. Nutriamus perdicibus:
fasianis: pullis: oĩa cum aceto coquantur: ⁊ zucca. lauemus
oculos cuꝫ aceto ⁊ succo coriãdri: vel aceto ⁊ lacte mulieris.
Si febribus careat: basilica minuat̃ in dextra manu quãtuꝫ
sufficit: adiuuãtibus etate ⁊ ꝯsuetudine: deinde cholerã pur-
gemus cum casiafi. miroba. citri. vio. cuscuta: absinthio: pru-
nis: iuiub. oxifeni. ⁊ similibus. ⁊ cũ sirupis: antidotis chole-
re purgatiuis. Si aliq̃d phlebotomie obuiauerit ꝓpter vir-
tutis defectioneꝫ: vel frigiditatem vel etateꝫ: demꝰ succũ so-
latri: cuscute ⁊ endiuie: atqꝫ maratri bene cocti ⁊ colati cum
oxizacca. Itē demus succos herbaꝝ cũ trociscis de lacca: de
absinthio: de eupatorio. Si calor sit nimius: demꝰ trociscos
de spodio: de cãphora cũ oxizacca. Nutriamꝰ cũ crisolocãna
portula. blin. cũ amigdaleo: demus ptisanum: pisces recen-
tes: pullos cũ aceto ⁊ zucca. ¶ Trocisci valētes ad ycteriaã
oppilationem epatis: splenis. ℞. hierepigre: absinthij: eupa-
torij succi. ana.ʒ.ij. rose: spodij: squinan. asari: folij. añ.ʒ.j.⁊ ß.
lacce: reubar. ana.ʒ.j. croci: scamonee. ana.ʒ.ß. tēpera cũ succo
endiuie. fac trocisc.ʒ.j.⁊ ß. ⁊ da.j. cuꝫ succo endiuie ⁊ oxizac.
¶ Alij trocisc. valēt ycteriae: cholerã naturalem purgãtes.
℞. rose: absin. spodij: anisi. añ.ʒ.iij. lacce: reubar. succi eupa-
torij: maratri. ani. portula. se. squinan. ana.ʒ.j.⁊ ß. scamonee.
dragagan. ana.ʒ.ij. croci.ʒ.ß. mãne.ʒ.ij. tempera cũ succo sola-
tri. fac trociscos.ʒ.j.⁊ ß. dans cum succo endiuie ⁊ oxizacca. ⁊
succo maratri bene cocto ⁊ colato. ¶ Confectio Io. da. si-
militer valet. ℞. lacce: spodij. ana.ʒ.ij. croci.℈.j. reubar. quar-
tam partem.j.ß. campho.ʒ.ß. omnia puluerisa dans bibere
cũ apozimate de prunis vel oxifeni. Si ycteriaa cesset de cor-
pore citrinitate in oculis remanēte: sternutationeꝫ faciamus
cum succo side: vel cum nigella: vel lacte mulieris: aceto.
vel oleo ro. et similibus.

¶ De passionibus splenis. Cap.xiij.

Passio splenis multum assimilatur passioni epa-
tis: patitur aũt ex tribꝰ morboꝝ gñibus: sicut
diximus ⁊ alia membra corporis pati: idest ex
mala cõplexiõe: morbo officiali: iũcture separa-
tione plurima. ¶ Splenis passio durities est
sui que in ꝓpatulo est sensui: quia facile potest
tangi: vnde fit vt non alia significatio necessaria sit: ⁊ cum
splen magis magnificatur: multo plus corpꝰ maceratur. Ali-
quãdo splenetici vomũt sanguinem cholere ni. ꝑtinētem: et
aliqñ emittitur cũ egestione: qñqꝫ eoꝝ appetitus ad come-
stionem augmētatur: ⁊ aliqñ pigritia totius corporis cuꝫ tri-
sticia ⁊ risus paruitate cõtingit ex sanguinis corruptione et
paruitate eius in eoꝝ corporibꝰ. vñ fledius vel feledius ale-
xandrinus. Splen inquit est instrumētuꝫ risus: cuiꝰ actio est
turbulētiam sanguinis trahere sibi. Cum aũt virtus deficit
in turbulētiaꝫ trahēdo sanguinis: remanet in sanguine clau-
sa: ⁊ obscuritatem cũ nigredine prestat. vnde ꝑ totum corpꝰ
obscurus vadit: ⁊ melãcholicus est: ⁊ ideo color naturalis im-
mutatur ⁊ niger efficitur. Cum aũt splen trahat sanguinis
turbulentiam: ⁊ feces clarificet sui subiecti: necesse est vt
sit clarꝰ ⁊ tēperatus: ⁊ ꝑ totũ corpus dispgatur sanguis: cuꝫ
huius tēperamēti fit atqꝫ clarificationis aĩam nõ solicitam
⁊ gaudētem reddit: qđ fledius intellexit cũ splenem esse in-
strumētuꝫ risus dixit. ¶ Si splenis passio certificetur anteq̃
confortatio: ⁊ durior fit: facilius fit in curatione ⁊ obediens
in medicamine. Quod si neglexeris donec in oppilationeꝫ ⁊
apostema indurauerit: durus est ad curãduꝫ ⁊ lõgus ad sa-
nãdũ. Et cum splen habet duritiem: medicari opꝫ cum cata-
plasmate: ⁊ epithimate: ⁊ emplastris nõ solum exterius: sed
fortis ad bibēdum detur medicina: q: splen medicinã accipit
epate fortiorem ⁊ grossioreꝫ. Oportet ergo cũ curare incepe-
rimꝰ: dolorē splenis perquiramꝰ. Si significatio caloris ibi
videatur: tũc in sinistra manu venã basilicã phlebotomemꝰ:
vel venam illã que inter medicũ ⁊ auricularem continetur. si
tamen etate tpe ⁊c. adiuuemur. demus succũ solatri maratri
tamarisci bene cocti ⁊ colati cum trocis. eupatorij vel de lac-
ca cum oxizac. Si nobis significatio frigide complexionis ap-
paruerit: sicut Gal. dixit: quia plurima passio splenis fit de
frigiditate ⁊ hũoribꝰ grossis: oportet fortē medicinã dare et
diureticã: sicut epithimũ agaricum sticados camepitheos
camedreos prassium poliũ centaureã cappar. rad. absinth. et
similiter apozima fac: ⁊ infirmo sm virtutē da. demus oxi-
mel cum succis herbarum mente tamarisci rad. mirte sali.
apij: petroselini ⁊ similia. demus etiam syrupum de yreos
calamento. antidota diareub. dialaccam diapusca: diaco-
stum diamorusiam. ¶ Trocisci de cappr. valent ad duritieꝫ
splenis. ℞. cappar. rad. costi: lacce spice polij reupontici ari-
stol. longe et ro. casie squinanti hierepig. añ.ʒ.iij. tempera cũ
succo apij vel aceto fac trocis.ʒ.j. et.ß. da.j. cum succo abrotani
vel oximellis. ¶ Alij similiter. ℞. rubee polij capparis rad.
spermatis rad. squinanti nastur. sinap. yreos equale pondus
tempera cum succo tamarisci. ¶ Alij ad dolorem ⁊ duritieꝫ
splenis. ℞. cappar. rad. absinthij assari aristol. ro. polij reu-
pontici calamenti spice costi anisi tamarisci succi eupatorij:
croci scolopendrie lacce squinanti apij prassij casie mastic.
añ.ʒ.j.⁊.ß. tempera cum succo tamarisci. ¶ Epithima Io.
dama. et est oleum. valet ad splenis corruptionem ⁊ sui du-
ritiem ⁊ humorum grossitudinem: aperit oppilationem siue
bibitum siue inunctum. ℞. cappar. radic.ʒ.xx. cordumeni ci-
namomi. añ.ʒ.xv. carui tamarisci. añ.ʒ.x. aque.ʒ.xxx. sambuce-
leon.ʒ.lx. coque ad suauem focum donec remaneat oleum et
cola: deinde accipe armoniaci.ʒ.ix. et.ß. et mitte in forti ace-
to die ac nocte. post mitte in mortario moue vsqꝫ quo fiat q̃si
medulla et misce cum supradicto oleo: ⁊ ibi mitte armonia-
cum coquens ad suauem focum donec admisceantur: bibat
vel vnguentum fiat. ¶ Item valet ad dolorem splenis suc-
cus tamarisci cum aceto et oximelle: ⁊ si coquatur in aqua et
misceatur cum vino valet similiter: vel accipe.ʒ.j.⁊.ß. de rad.
et spermatibus cum aceto et da bibere. facit similiter aqua
vbi ferrum calidum infundatur. da eam bibere siue solam:
siue cum vino per.vij. dies. Quidam medici dicunt. splene-
ci si accipiant cyphum tamarisci seu scutellam ad bibēdũ vel

ad comedendum per .lx. dies splenis durities soluitur. Item dicūt si lac caprinum per .lx. dies in huiusmodi vase biberint vel comederint nil habebūt splenis. Diasco. dixit. farina de fenugreco et nitro et aceto in cataplasmate valet ad splenis duritiem. Iterum dixit. cinis ramorum vitis cum oleo rosato et aceto et ruta valet ad calidum apostema splenis. ¶ Electuarium valens ad splenem: et ad grossos humores ventositatem et emoroyd. viscerum frigiditatem: arteriarum ventositatem. ℞. zinziberis: cappa. radi. tapsie polipodij: pipe. long. liquiri. anisi. ana. ʒ. vij. galange: assari: masticis: cinamomi: acori: squinanti: costi: cimini. ana. ʒ. iij. fac puluerem adde mellis quantum sufficit. ¶ Emplastrum valens ad duritiem splenis. ℞. bdellij armoniaci. ana. ʒ. x. pone in forti aceto: vt emolliatur: deinde accipe fisameleon. ℥. iij. cere colate. ℥. j. myrrhe croci. ana. ʒ. ij. omnia cōmisce et emplastrum fiet. Si acceperis de armoniaco bdellio thure myrrha. ana. ℥. j. et posueris in forti aceto: deinde miscueris cū fenugreco et sinapi farinam ordei et facies emplastrum valet similiter.

¶ De passionibus renum. Cap. xiiij.

Renes tripliciter patiūtur sicut et alia mēbra corporis: de mala complexiōe: morbo officiali et iuncture separatione: quecūq; horum patiātur: dolorem nimium sentit infirmus: sicut ylium propter societatem siphac: circundantem ventrem. ¶ Differentia est inter ylium et renum dolorem. dolor renum stabilis est: neq; ab vno loco se mouet: ylij vero dolor per ventrem vagatur. Iterum qui dolorem habent in renibus sentiunt dormitationem pedis suppositi dolenti reni propter societatem dolentis renis et pedis ex pulsibus et venis supra dorsum positis. ¶ Si dolor renum et defectio eorum ex mala complexione fit: videatur si fit de calore. inde enim incensio fit spermatis et subtilitas sui et consumptio in renibus crassitiei: vrina rubea vel citrina: vnde oportet infirmo dari lac asininum vel caprinum cum dragagāti: similiter detur et serum. Nutriatur cum cucurbita: portulaca: malua. Clystere faciamus cum succo cucurbite: portula. ordei: psilio viola. liquiri. vel cum qualicunq; horum volueris: cum oleo viola. fisameleo: amigdaleo. ¶ Si corruptio fit ex frigiditate sequitur ablatio cōcupiscentie libidinis: defectio dorsi: femorum coxarum sicut in senioribus: vrina alba est. Cum calidis ergo cataplasmatibus: et epithimatibus medicemur et dissolutiuis et clysteribus: maxime cum oleis: sicut amigdaleo anetileo camomilleo: et similiter cum butyro bouino: et herbarum succis sicut calamenti maratri apij camomille. Galienus super epidimiam. dolor enim renum inquit facillime curatur exercitijs et abstinentia abundantium ciborum et acceptione diureticorum. quod vniuersale est dolori renum. Si contingat iuuenibus propria est phlebotomia de cruribus: et etiam fortis medicina. Qui morbus cum inueterascat nō debemus vti phlebotomia: exercitia a Ga. inuicta sufficiant. purgant enim humorum superfluitatem: et phlegmaticam digerunt humiditatem et membra cōfortāt: diuretica bibita phlegma viscosum purgāt de renibus. vñ Hippo. in apho. dolorem renum post .l. annos patiētes nunq; curātur: q: diuturne passiones senibus cōtingētes cū ipsis diu pmanebūt.

¶ De apostemate renum. Cap. xv.

Apostemata in renibus fiunt ex humoribus ad ipsos descendētibus: vnde dolor in anchis sentitur et rigor cum febribus. Iaceat ergo infirmus super sinistrū latus si doleat in dextro: et econuerso. Si q̄s suspēsos et graues sentit renes ex apostemate est. si nimium grauatur sanies ibi colligitur: et cito aperitur: sanies et sanguis cum vrina egrediētur. ¶ Si apostema fit ex cholericis humoribus: nimia sitis et dolores maximi sequūtur: vrina rubea: febris acuta. Si ex frigidis humoribus: paruus dolor est in renibus: et febris leuis et vrina alba. ¶ Unde visis causis et significationibus in renibus apostematum ad medicādum festinemus: q: renes duri sunt ad sanandum: neq; virtus medicine: nisi defecta ad ipsos venit propter longam viam. Uideamus ergo si apostema fit ex calore: et tūc demus psilium cum oleo ro. et iuiub. et succu. se. cucumeris mānam. demus etiam succum solatri: endiuie: maratri coctum et colatū cum cassia fi. et amigdaleo. Si ventrem constrictum habuerint: iuuat facere clystere cum vio. ordeo: malua: oleo ro. et similibus. Nutriamus cum dieta humida et que cito digeri habeat: sicut ptisana: a coitu abstineant: ab equitatiōe et labore: a calidis cibis: sicut melle et similibus. Si venter infirmi solutus fit plusq; oportet: demus psilium se. papaueris. ʒ. j. et ß. cum syrupo ro. vel de mirta. Demus hos trociscos qui valent in statu apostematum. ℞. dragagāti papaueris: cucumeris: citruli: melonis: cucurbi. portula. se. ana. ʒ. ij. amidi malue. se. boli. ana. ʒ. j. et ß. croci. ʒ. j. tempera cum succo maratri. fac trocis. ʒ. j. da bibere cum aqua rosa. Cataplasmata mollitiua pone exterius super apostemata. ¶ Et si de humoribus frigidis fuerint: demus amigdaleon cum apozimate fenugre. vel de ficubus siccis cū medicina digestibili et dissolubili. Cataplasma exterius de fenugre. frondibus caulium: et similibus. ¶ Si apertum fit apostema et sanies inde fluxerit: oportet festinare in solidatione vulneris. demus ergo trocis. iam supradictos solidatiuos vulneris cum lacte asinino. Calefaciamus deforis cum spongia vel cataplasmate de ordeo et ficubus cum sapa: quia ista semper maturant apostemata et saniem eijciunt. Si vulnus fit pessimū: clysterizetur cum ordeo lacte oleo rosa. Sedeat infirmus in aqua vbi cocta fint malua et ordeum: quia ista medicina saniem subtiliat et currere facit. Si sanies nimium fit grossa: demus succum absinthij: maratri: bene coctum et colatum. post detur lac asininum et iumētinum: q: habent in se vt mūdificet. Sanie lota et vulnere mundificato permanēte sursura in vrina: demus lac vaccinum: q: multum ad hoc valet: siue vulnus fit interius siue exterius. Nutriatur cum amido: gūmi arabi. vel cum risi iure. Si saniem ablatā videris: et vulnus mundificatum: qđ intelliges ex febrium mitigationibus et ablationibus: vrine albedine: et eius lenitate et sui putoris ablatione: oportet infirmum nutrire cum cibis facile digestibilibus: sicut lacte: et iure facto de lacte et farina et amido: atq; iuribus grossarum gallinarum cum herbis maluis acida portule. blita cucurbi. cucume. citru. melo. lactu. omnibus coctis. hec cibaria ardorem vrine mitigant: plagas solidant. Cum febris tota ablata fuerit: nutriatur cum carne arietis: hedulorum pullorum piscibus fluuialibus et petrosis: abstineant a labore et assuetam quietem faciant.

¶ De vulneribus renum Cap. xvj.

Aliquando humores calidi et acuti descēdunt ad renes et inuiscantur in eis facientes vulnera ex acuminibus suis. Idem faciunt humores ad vesicam descendentes. Medicina eorum est equalis et dieta similis: sed tamen discernenda sunt vulnera in renibus vel vesica nascētia: q: in renibus dolor sentitur in femoribus: vrina cū sanie grossa est cōmixta: aliquando cum ea exeunt minime frustula carnis et facile vrina exit. In vulneribus de vesica sentitur dolor in pectine et peritoneon: et angustia in vrina: post horam vrina residet in vase vrinario: et in vrina quasi squame et cortices sunt: et vrina est mali odoris. Sic intelligitur de vulneribus in vijs vrine inter vesicam et penem: sicut de vulneribus illis que in renibus et vesica. ¶ Oportet festinenter medicemur vulnera in renibus. qđ si inueterauerint: non amplius poterunt curari. Renes enim sunt tenere substātie in quibus si sanies inuiscatur medicina nō recipitur: quā medicinā incipere debemus de spongia aqua calida et oleo infuso: post fiat cataplasma. ℞. rosas lentes mirtam pul. molendini oleum ros. et similia. Demus se. cucume. bolum cū lacte asinino. vniuersaliter omne lac hāc passionem iuuat. demus se. melonis cucumeris citruli cucurbi. citonij malue. Quodcūq; horum inueneris: dabis coctum cum iuiub. in ptisano vel in lacte asinino. Detur et hec cōposita medicina. ℞. se. lini dragagan. ana. ʒ. iij. amidi. ʒ. vj. boli gūmi arabi. ana. ʒ. j. et ß. fac trociscos. Alij trocisci de papauere valētes ad caloris incēsionem et vulnera in renibus vel vesica. ℞. se. papaueris lini cucumeris dragagan. medulle tritici pondus equale: fac trociscos. Alij valent ad vulnera renum vel vesice. ℞. se. citruli cucumeris: cucurb. melonis portula. amidi boli. ana. ʒ. ij. lactu. se. papaueris iusquiami psilij. ana. ʒ. j. et ß. dragag. gūmi arab. spodij mirte. se. citonij

malue. ana.ʒ.ß.lactu. se.papaueris iusquiami psilij. ana.ʒ.j. ⁊ ß. Nutriātur cum amido amigdaleo ptisano tritico:⁊ similibus. ¶ Si in vesica sint vulnera:aquam mittamus:⁊ lac ⁊ mel:⁊ se.citruli cum albumine oui ⁊ visco.se.citoniꝫ.psiliuꝫ iuuat similiter si in argaliam mittamus cum oleo vio.⁊ cum lacte mulieris vel asini vel albumine oui.epithima faciamus cum cera alba:⁊ oleo ro.vel vio. dragagan. se.malue ⁊ axungia vulturis. ¶ Aliud. ℞.cere albe: picis: butyri:axungie anseris siche: pondus equale.

¶ De mictu sanguinis. Cap.xvij.

Sanguinis egressio cum vrina quattuor modis fit vel de apertione vene epatis rupte: vel de apertione epatis solum: vel de incisione venarum in renibus: vel de incisione venarum inter renes ⁊ vesicam. ¶ Si sanguis sine dolore exit:intelliges ꝙ de epate fit. si rubeus fuerit ⁊ cito exierit ⁊ sine causa precedente:intendas ꝙ de renibus vesice sunt rupte: vel ex forti saltu vel casu vel percussione: vel ex sanguinis multitudine ⁊ suo acumine cum exit purus ⁊ rubeus: sicut diximus:sed venarum ora cum aperiantur non exit subito:maxime si parua sit earum apertio paruus ⁊ subtilis exit: ⁊ vrina apparet quasi cum sanguine mixta. Aliquñ sanguis egreditur lapidem in renibus habentibus:cum enim lapis trāseat per vias inter renes ⁊ vesicam excoriat eas:vnde sanguis emanat maxime si lapis sit asper: aliquñ de venis grossis exit vesice:sed tñ antecedit signū vulneris in vesica.dolet enim vesica ⁊ sanguis quiescit. Aliquando exeunt frusta de vesice substantia.Que cum medicari volueris: videndum est si ex epate fit. incidendum est de basilica in manu dextra: demus subtilem dietam:precipiamus eū a labore cauere ⁊ coitu.medicina danda est in sanguinis fluxu ab epate iam dicta.Si fit de venis in renibus incisis:vel de vijs inter renes ⁊ vesicam:vel de apertione vene:similiter de basilica vena est minuēdus:adiuuantibus tempore consuetudine ⁊c. precipiēda est quies:prohibenda sunt exercitia motus ⁊ coitus. Regatur cibarijs et dieta quas diximus in sanguinis fluxu ab epate:Dādi sunt isti trocisci qui valent ad sanguinis micturam ⁊ saniei. ℞.se. citruli.se. melonis:cucumeris:portula. spodij: succi liquiri. ana.ʒ.vj.se.lactuce ⁊ malue gūmi arabi.ro.amidi:dragaganti:se.papaueris.ana.ʒ.iij.siche:al's michee:vel endiuie:se.citoniorum ⁊ acide. ana.ʒ.ij.boli:acatie. ana.ʒ.j.⁊ ß. croci.ℨ.ij. puluerisa tempera cum succo arnog. fac trociscos:da bibere. ¶ Alij valētes similiter. ℞.medulle tritici balaust.ana.ʒ.ij. aluminis.ʒ.j.dragagan. se. cucumeris.ana.ʒ.iij.fac pul.tempera cum aqua ro. ¶ Antidotum valēs ad sanguinis micturam ⁊ ad vulnera in renibus vel vesica. ℞.se.cucu.portu.cucurbi.ana.ʒ.x.papaue.ʒ.xv.dragagan.boli gummi se.malue. ana.ʒ.x.apij:croci.ana.ʒ.iij.puluerisa:⁊ cum sirupo vio.tempera dās in modum nucis. ¶ Trocisci.H.liquefaciunt sanguinem coagulatum de incisione venarum epatis ⁊ renum qui fluit in vesice spacium ⁊ vrine prohibet exitum:⁊ ad sanguinem intra stomachum coagulatum qui descēdit de fluxu sanguinis narium. ℞.absinthij radi.maratri:se.apij:dauci:michee:sparagi:melonis seminis:frondium rhāni pōdus equale: fac trociscos dans bibere cum lacte asini ⁊ apozimate de radicibus vel cicere.

¶ De lapide in renibus ⁊ in vesica. Cap.xviij

Generatur lapis in renib' vel vesica duobus modis: vt si coquātur humores grossi ⁊ viscosi ex calore igneo in renibus in calorem extra naturam existētibus: vel si in renibus nascantur vulnera: vnde sanies efficiatur:neq purgetur:sed remanens in renib' coaguletur:lapisq efficiatur. ¶ Plurimum iuuenibus lapides nascūtur in renib':pueris in vesica: cuius collum in eis strictū est: prohibēs materiā exire vnde lapis creatur:⁊ item vesica eorum calidior est. Maior causa lapidū in pueris est grossities vrine naturaliter grosse ⁊ ex grossitie viscosa:quia calor eorum naturalis bñ digerit ⁊ excoquit. Res sūt viscosa coagulatur magis ⁊ conglutinatur. In mulierib' vero raro nascitur: quia materia vñ lapis concreatur:nō adunatur multis ex causis in mulierib': quia collū vesice earum curtū est ⁊ foramina sunt larga ⁊ nō multum tortuosa sunt:⁊ minus bibunt aquam ꝙ pueri:lapis eñ maxime nascitur qñ aqua diuersa ⁊ turbida bibitur:ex qua humores grossi ⁊ viscosi ad cōcreādum lapidem coadunātur. ¶ Quem hec accidētia inseparabilia sequētur.s.febris ⁊ angustia vrine:dolor cōtinuus Si in renib' ⁊ in āchis quasi pūctura acus intolerabilis sentitur:cuius certa significatio in vrina ipsius lapidis visio. Si in vesica fit:sentitur dolor in pectine:prurigo in virga:ita vt puer eā scalpere cogatur ⁊ tenere in manib':qd facere dolor eum cogit: ⁊ semp virga erigitur. ¶ Si lapidem medicamur:aut in vesica:aut in renib' sit perquiramus:⁊ an corpa acutis abūdent humoribus:qui primū sunt purgādi:⁊ postea infirmo balnea assidue faciēda omni die bis vel ter: egredientibus a balneo apozima de aniso vel apio:vel scariola dem' ⁊ de lapide qui intra spōgiam est. Ruffus etiā dicit lapidem qui intra spongiā inuenitur puluerizari debere:⁊ cum vino dari vel cū aqua qui lapidem frāgit. Dem' etiā prassium cū vino:vel de apozimate de rhāno:⁊ calamētū cū capparis radi. quodcūq horum inueniatur cum vino vel aqua detur:detur ⁊ oīa diuretica:sicut acorum:spica:calamus aro.apij se.petrosil. casiafi.pilobal.carpobal.calamētum:ciperum:assarum:⁊ silia cōposita vel simplicia cū succo feniculi apij:vel apozimate ciceris nigri.scorpionis cōbusti.ʒ.j.⁊ ß.cum vino pdest. ¶ Antidotum Gal.ad idem valet. ℞.dauci:carpob:spice:assari: petrosil. anisi:croci:cinamo.casie:amomi:cimini:pōdus eqle:fac pul.adde mell.quod sufficit:abstineat se a grossis cibarijs:saturitate ⁊ multa comestione:assuefaciat post cenā vomere ⁊ corp' mūdificare:⁊ cū sirupo de absinthio:oīa cōsuescat diuretica:vinū non bibat nisi subtile:saporatū ⁊ clarum tyriacā maior:cū raro demus:consuescat tēperata exercitia: neq ea negligat. ¶ Si dolor pmaneat neq cesset:calefaciamus cū aq ca. ⁊ vino vbi coquātur camomilla:ruta:pultes faciam' cū farina ⁊ vino coctas:⁊ ponātur sup anchas ⁊ dorsum ⁊ pectinem:clystere faciamus de malua camomilla furfure fenugre.oleo vio.camomilleo:⁊ similibus. Sedeant in aqua cali.sulphurea. ¶ Si in vesica sit lapis:sicut ⁊ de renibus debet medicari.ꝙ si adeo sit magnus vt vrina exire phibeatur:festinem' lapidē illū de loco illo remouere:nec sanabitur nisi chirurgica incisione:⁊ lapidis electione:sicut Galie.in lib. megatechni ait.lapidem auferre de via cū enea argalia siue argētea satage: que mittatur p virgam ad auferēdum de loco suo petrā. Si in ore sit vesice: opꝫ infirmum supinum iacere:⁊ pedes sursum erigere:⁊ illos huc illucq mouere: vnde lapis de ore vesice remoueatur.

¶ De passione diabetica. Cap.xix.

Passionem diabeticam habēt renes ex defectu cōtentiue virtutis. vñ semper sitiūt infirmi:neq aqua possunt saturari:quā ⁊ quātum bibūt:similiter eam mingūt: sicut videmu' in canino appetitu:quicqd eñ comeditur cū ferre neqat mouetur natura ⁊ eijcit foras.sil'r cum cōtentiua in renibus deficiat non pōt retineri:quā hꝫ aquosa humiditas:necesse est ergo ad vesicā effluat. Renes eñ cum humiditate exinaniūtur ⁊ mouētur:⁊ aquosa humiditas de venis sibi attrahitur:sanguis in venis desiccatur:hūiditas ab epate cū appetitiua trahitur vtute:⁊ epar sil'r sugit a stomacho sicq pars a parte sibi sumit donec pueniatur ad os stomachi:vbi inde generatur sitis:cum aquam biberit:vene exeūtes epar a stomacho sibi eam appetunt:⁊ sic vicina a vicinis quousq peruenerit ad renes:qui ex calore sui cito trahūt sibi ⁊ ex defectione sue cōtentiue expellūt eam ad vesicam:et inde exit cum vrina. vñ fit vt aqua nequeat satiari:neq cesset sitis. ¶ Sed si ad medicādum hāc passionem nō festinetur: infirmus nimiū maceratur ⁊ corpore cōsumitur:⁊ vēter constipatur:cito perditur:opꝫ ergo dare rem frigidā ⁊ stipticam renes cōfortātē ⁊ calorē extinguētem:sicut ptisanā cum sapa mirtina:vel sapa citoniorum:⁊ cū psilio loto in aqua frigida:⁊ oleo ro.cū oxifenitia. demus trocisc. refrigeratiuos de sandal.de spodio:de cāphora:de ro.cū sirupo frigido ⁊ stiptico. Nutriamus cū frigida dieta:sicut portula.ordeo:mespil: carne hedulina piris. studeam' vt sudet: ponam' cataplasma sup renes de solatro: frōde vitis:oleo ro. ⁊ similib':vel laminā plumbeā minutissime perforatā superponamus.

¶ De distillatione vrine: siue guttatim emissione. Cap. xx.

Assio vesice in expellēda vrina anteꝗ̄ multa coadunetur quātitas: appellat̄ guttata vrina: qḋ duob⁹ fit modis: vel q: vesica qualitatez vrine nō potuit pati: q̄ acuta ⁊ pūgitiua: vel q: defecta sit vt grauetur āteꝗ̄ vrina coadunet̄. Sed que ex acumine qualitatis cōtingit vrine: subseqtur ardor nimi⁹: pūctura vesice: qḋ duob⁹ modis fit: vel de passione renum: vel ſm crisim in quā natura expellit materiā morbi vnde morbus fuerat: ⁊ trāsit ꝑ renes ⁊ vesicam. ¶ Quem morbuz medicaturi perquiram⁹ si ex acumine sit qualitatis: ⁊ demus frigida: sicut psilium cuz oleo ro. ⁊ aqua frigida: vel dragag. ⁊ se. cucumeris. añ. ʒ. j. cū oleo ro. ⁊ aqua frigida: vel spodij ʒ. j. ⁊ ß. cū aqua frigida: ⁊ sirupo ro. In virgam mittamus oleū ro. cum lacte mulieris: similiter energaliam cū oleo ro. ⁊ albugine oui. Cōfectio valēs ad calorez vesice ⁊ ardorem vrine atqꝫ guttationem. ℞. dragag. portula. se. cucumeris: melonis: lactuce: cucur. ana. ʒ. iij. fac pul. cum oleo ro. fricās: dās. ʒ. ij. vel. iij. cū sirupo ro. Nutriamus cum cucurbi. portula. lactu. ptisano: ⁊ similib⁹. ¶ Si vrine guttatio ex defectione sit vesice: vel ex cōplexionis humiditate: demus tyriacā maiorem: athanasiam: diaroma: ⁊ silia. Epithima supponamus pectini. ℞. oleū nardinū: castoroleon: ⁊ similia. Misceamus cū prādijs suis aromaticas spēs: vinum bibāt forte ⁊ odoriferū. ¶ Antidotū valēs ad lubricam vrinam. ℞. gallie: gariofi. cubebe: assari: masti. thuris: galāge. ana. ʒ. ij. cinamomi: casie: ciperi: ro. cardamomi maioris ⁊ minoris: piperis lon. zinzi. spice: cordumeni: pigre: pōdus equale: tēpera cum succo citoniorum: ⁊ da. ʒ. ij. vel. iij. ¶ Aliud similiter. ℞. mirobala. indo. ʒ. x. belliri. papaueris al. emblici. añ. ʒ. x. ciperi: sauine ro. succi hypoquistid. opij: thuris masculi. bdellij: ana. ʒ. v. fac pul. accipe ferrū iudaicum ⁊ calefac: qḋ in aqua extinguas in qua fac coquere xilocaracte vsqꝫ ad consumptionem: deinde cola coquēs vsqꝫ ad mell. spissitudinez: ⁊ cū ipso tempera species dās. ʒ. v. cum aqua vbi infusuz fuerit illud ferrum. ¶ Aliud. ℞. interiorus corti. iecoris galline thuris ciperi balaust. glādu. ana. ʒ. v. nucis. ʒ. iij. pulueriza. ⁊ cum oleo ro. frica ⁊ da bibere.

¶ De cōmingētibus in lecto. Cap. xxi.

Uidam ignoranter lectos cōmingunt non sentiētes: qḋ pueri plurimum patiūtur ꝓpter grauitatem somni ⁊ multitudinez humiditatis: aliquando in maiori etate contingit cum cōplexio sit humida: maxime senioribus: q: vesice eoruz molles sunt ꝓpter humiditatez corporum. ¶ Qḋ cum medicemur: tyriacā maiorem demus cū mēta ⁊ mirta in odorifero vino. silr ruta agrestis in vino cocta ⁊ bibita iuuat. Glandes: mirta: thus equali pōdere in vino coquātur: ⁊ vinū cū oleo mirtino detur. Uesica apri vel tauri incēsa detur bibere cū aceto ⁊ aqua cū ad dormiēdum venerit. de terra chimolea accipiat: quā cum felle taurino tēperet: ⁊ virgā inungat: assuefaciat electuaria calida ⁊ odorifera.

¶ De exitu vrine. Cap. xxij.

Rina aliqñ impeditur exire de vesica vel renib⁹ sed in iuuenib⁹ plurimū de renib⁹ ꝓpter calorem cōplexionis sue: pueris ỽo de vesica ex inordinata dieta. Et si fit de vesica: vel ex toto aufertur: vel minoratur vrina. Totā auferri ex mortificatione est expulsiue ỽtutis in vesica. intelligitur: q: neqꝫ dolor: neqꝫ morb⁹ alius in vesica sentitur: vel ex ꝯstrictione vie vrine vnde exit: vel ex vtroqꝫ sicut patiūtur ꝯstringētes vrinam aliqñ diu de causa aliqua: ⁊ postea mīgere nō possunt. Strictio vie vñ vrina exit de vesica: ex oppilatiōe est lapidis sanguinisve coagulati: vel grossi humoris vel saniei: vel cuiusli bet in renibus nascētis: sicut verruce: vel carnis suꝑflue: vel propter ꝯstrictionez in vesica ex apostemate. Qḋ si in collo sit vesice: grauatur ⁊ dolet infirm⁹ in illo loco habet febrem incendētem: vigilias nimias: vrine strāguriam: duritiem super vesicā cuz maiori dolore ⁊ pulsatione. hoc cito mortificat nisi succurrerint medici. ¶ Si ex via sit oppilata: nihil horum est que sunt dicta; intelligitur ex preterito dolore in renibus vel vesica. Uerbigratia. Si sanguinem vel saniem infirmus minxerit: vel scabiem in vesica habuerit: ⁊ postea vrina stricta fuerit: intelligimus sanguinem vel saniem coagulatū oppilasse loca illa. ablationis vrine minorate eadē causa que ⁊ totius: sed tñ hec minoratur: illa ex toto aufertur: de que vidēdum est vnde nascatur. ¶ Si ex defectione expulsiue virtutis in vesica: infundat̄ in aqua ca. ⁊ recte sedeat vt collū vesice in inferiora tēdat: precipiatur sibi vt suꝑ pectinē manu fricet: postea dētur sibi calida ⁊ odorifera: sicut spica: cassia: cinamomum: acorus: macis: ⁊ similia. De compositis tyriaca maior: athanasia: dialacca: ⁊ similia. balneum assuefaciat vbi sudet: pectinem vngat ⁊ dorsum cū oleo nardino: cameleo: musceleo: calefiat de spica: squināto: camomil. aneto: ⁊ similibus. ¶ Si stranguria ex sanguine coagulato sit: vel sanie: vel pustul. medicāda sunt renum vulnera: sicut dictum est: sedeat in aqua cali. dissolutiuis oleis se vngat: clysterizetur in virga cū lacte mulieris ⁊ oleo vio. Si ex apostemate sit: in initio basilica minuatur: succus solatri: endiuie: ⁊ casie detur: calefiat cum aqua ca. vbi cocta sint camomilla: malua. vio. ⁊ silia. cataplasma fiat de solatro: oleo ro. farina ordei. Intelligitur locus ex apostematis dolore grauitate influi quā ex tactu sentit. Si passio in fortitudine sit: opz venā calcaneo vicinā phlebotomari: calefaciemus cū spōgia aqua infusa: vbi cocta sint camomilla: anetum: ⁊ similia: clystere faciamus in virga cū lacte mulieris: aqua ordei: axungia anatis: oleo ro. epithima faciamus de cera: ysopo: oleo nardino aut de malua: ⁊ oleo ro. ⁊ axūgia anseris et galline: sedeat in aqua calida vbi mīgat tēpate: vesicam cōprimat. apostema cum crepuerit detur ad bibēdum dragag. se. melonis: cucumeris: medicemur sicut vulnera renum ⁊ apostemata: nec negligat aquam calidā vel epithima. Si ex lapide sit: prout diximus: debet medicari.

¶ Finitur liber quintus.

¶ Liber sextus de passionibus membrorum generatiuorum: ⁊ earum curis: ⁊ continet. xix. capitula.

¶ De paucitate coitus. Cap. j.

Eus ad aialiuz gñia existēda creauit mēbra vñ essent ꝓcreāda: qb⁹ ꝓprie virtutez indidit naturalē ex qua multū delectari possent: ⁊ opari in ipsis mēbris. Aialibus etiā amabile fecit cū maxia ꝯcupiscētia et desiderijs: et in coitu admirabilem dedit delectationē ⁊ inseꝑabilez: vt gen⁹ eorum repararet̄: ne forte abominatiōe coitus ab aialib⁹ gñatio amitteret̄. Qḋ cū fiat: necesse est duo coire aialia: masculos. s. ⁊ femias: quib⁹ deus hmōi aptauit mēbra: vt alterum sperma emitteret: alterū reciꝑet: taliter em̄ formata sunt vt ad opus suū: neqꝫ meliora possent esse: neqꝫ perfectiora. hec aliqñ diuersa patiūtur vt eorum actiones immutent̄: vñ in hac particula passiōes eorum cause ⁊ significatiōes sunt dicende. ¶ Incipiamus ergo de coitu defecto: cui⁹ virt⁹ posita fuit in veretro naturalis ⁊ ꝓpria actio quā ⁊ alia hñt mēbra corporis ſm naturā sui. Cū ergo hō coire cogitet: vel imaginet̄ subito venit ad ventrē vētus ꝓpulsus q̄ sibi a corde iungit̄ ⁊ ꝑ quendā neruū intrat cōcauū qui inflat ⁊ erigit vt actionem suā explere possit: qꝛ erigere sibi venit a corde. cor enim mādat toti corpi ventū spūalē. veretrū recipit sperma a cerebro: desideriū ab epate. ¶ Inueniūtur etiā hoies multū vētum hñtes: vñ sit vt sepe erigātur: neqꝫ tñ sperma emittat̄. Inueniūtur ⁊ multā hūiditatē hñtes: siue inflatiuā ventositatē: a quib⁹ sperma effluit sine volūtate ⁊ erectiōe. Reperiunt̄ etiā nimiā hñtes ꝯcupiscentiā: qui nec erigunt̄: nec sperme ab eis emittit̄. ¶ Qm̄ aūt a cerebro ꝓgrediūtur virt⁹ sensibilis ⁊ mot⁹ volūtarius ꝑ neruos: ⁊ a corde virtus pulsatiua ⁊ vitalis ꝑ arterias. Silr de testiculis ad totum corpus exit virtus q̄ in masculis est cā masculinitatis: ⁊ in feminis feminationis mouēs ab ipsis nimiū calorē toti corpi: ⁊ ꝓpter hoc castrati nō habēt barbā: neqꝫ in multis locis pilos: ⁊ vene eorum sunt sicut vene femine: neqꝫ ꝯcupiscētiam habēt ad coitum: q: testiculi nimium calorem ⁊ virtutem prestant cor-

pori: et sunt cause generationis permanentis: quos Gal. de principalibus dixit esse membra: quia sperma ibi adunatur: et mutatur: et inde ad virgam emittitur. virtus vero coitus non est temperata: nisi cum complexio eorum sit calida et humida secundum temperamenta: quia cum calore augmentatur concupiscentia: et cum humiditate sperma. Si complexio testiculorum mutetur maxime virtus coitus non fit perfecta. si calor et siccitas eis dominentur: paruum sperma et magnam concupiscentiam habent. si frigiditas et siccitas prevaluerint fiet paruum sperma et defecta concupiscentia. si dominentur frigiditas et humiditas multum habent sperma: sed parua est concupiscentia. Arist. dixit quod si multos habent pilos viri in corpore: vel multas pennas volucres: quecunque sint animalia huiusmodi multum habent coitum: quia multitudo pilorum est ex nimio calore: et multa humiditate: ex quibus duobus necesse est vt excitetur aliis excitetur coitus.

¶ Tertium est quod sua actio impleatur. s. inflatiuus ventus: vnde antiqui medici dixerunt: vbicunque hec tria adunantur: siue in cibo: siue potu: siue in medicina: sperma generant: coitum augmentant. s. calor: humiditas: et ventositas: quia si non omnia: sed tamen duo adunentur: melius est quam si vnum solum habeatur. Qui vero horum virtutes agnouerit: bene ex duabus siue tribus rebus componere poterit: quibus sperma augmentetur et coitus confortetur: sicut est cicer in quo hec tria adunantur: quia calidum est et humidum et ventositatis generatiuum: et multi nutrimenti: cui non necesse est aliud ad hoc opus commisceri. similiter frumentum coctum: maxime cum medullis ossium: et similiter rape. fabe ventositatem faciunt: multum nutriunt: sed tamen frigiditati pertinet eorum nutrimentum. Qui perfectus vult esse hoc officio: mittat cum ipsis calida frigiditatem eorum temperantia. Causa quod sperma generat est cibus: sicut recens caro: cerebella: ouorum vitella: ficus: pinee: et talia. Medicina sperma generans est satirion: stincus: zinziber: galanga: been album et rufum: costum: crocum: nasturtium vitice semen: anisum: lini semen. Est etiam quoddam et cibus et medicina ad hoc valens: sicut rapa: sparagi: eruce semen: pastinaca: baucia: et talia. ex his simplicibus medicina tantundem valens componitur. ¶ Vnguentum ad eos qui spermate indigent. Rx. baccarum lauri: se. eruce: stercoris columbi: piperis: satirion: croci: terebenthine. ana. ℥. j. olei lib. ij. omnia commisce. lumbos et inguina punge. ¶ Item piperis satirionis stinci. se. eruce ex equo trita et cum vino potata valde iuuat ante cibum. ¶ Electuarium Joh. da. ad fortem coitum. Rx. zinzi. piperis lon. ana. ℥. viij. se. ceparum: dauci: eruce se. vitice se. anisi: lingue auis: ocelli. ana. ℥. viij. salis stinci et vmbilici eius: satirionis. ana. ℥. xv. pinee. ℥. xvj. fac pul. mellis addens quod sufficit. ¶ Aliud valet similiter et ad frigiditatem renum: et emoroydas. Rx. zinzi. galange: yringi radi. cinamo. piperis lo. se. lini. ana. ℥. xv. penidi: amigd. dul. ana. ℥. xx. eruce se. dauci: anisi. ana. ℥. vj. cardamomi croci gariofi. piperis piretri nucis musca. macis. ana. ℥. iij. fac pul. adde mellis quod sufficit. da ante cibum et post cibum in modum auellane:

¶ Aliud valet similiter. Rx. cinamo. costi. spice: croci: marastri: zinzi. mente: origani: calamenti: casie. ana. ℥. viij. polij: piperis lon. et ni. et alb. assari: vitice semen: carui: gariofi. galange: et yringi: radi. piretri: cardamomi: spermatis radi. et rapularum. ana. ℥. iij. sisami: radi. nucis fistici. amigd. pinee mundatorum penidi. ana. ℥. xv. mellis quod sufficiat. ¶ Iuuat iterum lac bouinum et consuetudo bibendi ipsum cum cinamo. gariofi. galang. et similibus. ¶ Aliud valet. similiter. Rx. se. lini: anisi: penidi: sisami: anisi: amigda. ana. ℥. j. yringi: galan. calamenti. ana. ℥. ß. fac pul. adde mellis quantum sufficit. ¶ Sirupus valet similiter. Rx. maratri anisi eruce se. dauci cretici mente calamenti: origani. ana. ℥. xx. vue pas. ℥. iij. omnia coque in. xx. lib. aque vsque ad medietatem: deinde cola mitte tantundem zuccari vel mellis: et fac similiter in initio coctionis: mitte croci. ℥. v. galange gariofi. piperis lon. cinamomi yringi cardamomi costi macis. ana. ℥. j. et omnia puluerizata in panno ligentur. ¶ Si coitus propter calorem et siccitatem auferatur adhibeatur medicina omnis et dieta supradicta: et percipiatur vt accipiat lac vaccinum: pisces recentes blitim crisolocanam cucurbi. et talia. clystere cum frigidis et hu. oleis succo cucurbi. vt humectetur siccitas: et calor refrigeretur.

¶ De satyriasi. Cap. ij.

Si arterie et nerui virge impleantur ventositate: necesse est virgam erigere et erectam diu permanere. quod si diu permaneat: nec residat: sine tamen volontate et concupiscentia coitus: passio est que porgesmos vocatur: cuius causa est ventositas inflatiua et grossa humiditas viscosa et calor moderatus. Galie. omnis inquit medicina vel dieta que coitum augmentat huic passioni est nociua: cui medicandum est dando contraria ventositatem mitigantia et refrigerantia: vngamus dorsum et virgam et anum et testiculos succo solatri portulace: lenticulis aque sempuiue iusquiamo lactuca oleo ro. cerusa acatia. et similibus. cingulum plumbeum renibus superponatur Accipe semen rute lactu. portula. cum succo coriandri et paruum caphore. agni casti sperma idem facit. Similiter assuefaciat sem per sedere et dormire super frigidam culturam. Galie. dixit: quod mulieres athenienses in festis suis ponunt vbi sedent et dormiunt agnum herbam propter castitatem: quia nomen illius herbe denominatum est a castitate. Iaceant in latere et non supini. dorsum enim cum calefiat: arterie et nerui necesse est calefiant: et calor ad virgam veniat: et ex desiderio coitus eam moueat. Item opium iuuat et camphora cum oleo ro. temperata et virge inde vncta.

¶ De gomorrea. Cap. iij.

Sperma sine voluntate et concupiscentia vel delectatione exiens ex defectione fit virtutis contentiue que in vasis est spermatis: et hoc sine erectione fit: vel ex passione vasorum spermatis: sicut spasmo quo virtus expulsiua mouetur: vt sperma foras eiiciatur: sicut in epilepticis videmus quod cum erectione efflicitur. ¶ Iterum vel est ex spermatis quantitate: vel ex eius qualitate. Ex quantitate si multiplicatum vel augmentatum vasa impleat. Ex qualitate si in calore quantatiue mutetur: et in liquiditatem et aquositatem. ¶ In medicanda huiusmodi passione cum frigida nutriamus dieta: sicut lactuca portula. crisolocana bliti cucurbi. citrulis cucumeribus melonibus: et cibus frigidis et hu. vel frigidis et sic. vt sumach: aceto et c. vngamus dorsum et virgam frigidis rebus: sicut succo solatri iusquiamo oleo ro. portula. litargiro cerusa: culcitra semper sit frigida: herbe frigide in domo ponende. Accipe farine gladium cum acerbo vino omni die: similiter lactuce se. cum succo portula. accipiat. ¶ Aliud. Rx. se. balaustie se. portula. se. lactu. ana. ℥. iij. aneti se. rute: se. arnoglo. ana. ℥. j. et ß. fac pulue. da bibere ieiuno cum aqua frigida. Ruta et iusquiamus cum sirupo de mirta et aceto et agni casti spermatis rute. ana. ℥. ij. balaustie. ℥. j. da bibere cum aqua. aqua semp infundatur frigida. s. sup virgam et sup pudenda: et a cibis et potibus calidis sibi caueat.

¶ De effusione spermatis in somno. Cap. iiij.

Ueri non patiuntur pollutionem: quia vene eorum sunt stricte et humiditate plene: nec calor est perfectus: sed cum veniunt ad etatem generatur materia spermatis: quia perfectior et augmentatior est calor: eorum vene que largiores: vnde mouetur natura: vt materiam augmentatam expellat: et eam cum pollutione in somno emittat: sed tamen hec pollutio que venit ex abundantia spermatis non est similis ei que ex concupiscentia amoris procedit: in ea enim que ex concupiscentia: imaginatur anima personam amatam quasi sit vicina: vnde ad coitum mouetur natura vt pollutionem faciat. Aliquando vero homo videt mulierem et concupiscit eam: quam cum dormiat imaginatur sibi quasi cum ea dormiat: et inde pollutio venit: quia imaginatio anime non est nisi ex complexione corporis: multa enim in somnis vident homines cum in corporibus eorum multiplicentur humores quasi in collo suo portent res graues. si humoribus sint exinaniti videtur sibi volitare vel ambulare et c. pollutio vero non est aliud nisi quod cum somnus elongetur et corpora sudent. ¶ Pollutionem sepe habentes cum frigida medicina siue cibariis siue vnguentis: sicut diximus in sepe erigentibus: curentur.

¶ De apostemate virge. Cap. v.

Apostemata et vulnera virge seu pustule sunt ex humoribus a corpore descendentibus: quod palam est sensui: cum hoc membrum in propatulo sit intelligendum vnde nascatur: quam ex infirmorum complexionibus. ¶ Si vulnera sint sine apostemate: medicemur cum cerusa: litargi. ana. ℥. iij. cucurbi. pulueris memithe. ana. ℥. j. et ß. cum oleo ro. Si humida sint vulne

nera: mittamus cortices cipressi cōbustos τ ematithem: sed si virga pruriat: mittamus croců τ camphoram ex quo facia mus clystere in virga. ℭ Et si ibi apostema videamus: cuȝ hoc vnguēto medicemur. ℞. cathimie argētee ceruse litargi. memithe. ana. ʒ. i. τ ß. croci acatie balaust. ana. ʒ. ij. fac pulue rem τ cōfice cum oleo rosa. τ cera. ℭ Aliud. ℞. cineris fron dium vitis thuris. ana. ʒ. j. ceruse. ʒ. iij. tempera cum aqua et inde se vngat τ postea lauet cum aqua mirtina vel marina. ℭ Aliud. ℞. albumen oui oleum ro. croců mirtam: fac vn guentum. ℭ Aliud. ℞. nitrum cineres frondium vitis: tem pera cum aqua: τ inde vngatur.

ℭ De apostemate testiculoꝝ. Cap. vj.

Humores a corpe ad testiculos descēdētes apo stema ibi facere solēt: qui si sint acuti vel calidi color rubeus vel citrinus inde exit cum ardore dolore τ pulsatione. si materia sit frigida color apostematis sit talis: qualis est color corpis τ sine dolore. Si vo ex pcussiōe vel scissura fuerit infirm⁹ hn manifestabit. ℭ In medicādo apostema ex calore minuatur de vena basilica vel saphena: τ in dorso scarificet: τ postea humores calidos cum pharmacia purgemus. deinde ad apostema redeamus cum epithimatibus τ cataplasmati bus. pulverem de fronde rhāni fac cum oleo ro. apostemati imponatur: vel chimolea cuȝ succo solatri τ croco: vel farina ordei cocta cum melle τ aqua: vel etiam fabe cuȝ vino cocte. ℭ Cataplasma valēs ad apostema calidů in testiculis. ℞. rose viole sandali rubei τ albi. ana. ʒ. iij. malue radi. τ eius seminis. ʒ. v. memithe. ʒ. iij. tempera cum succo solatri τ oleo ro. ℭ Si ex frigore sit apostema: ponamus vuā passam mū datam: τ ciminum τ fabas coctas: vel mellilotum cum sapa cocta: vitellum oui: farinā tritici. ℭ Cataplasma valēs simi liter. ℞. baulastie fabe farinate τ ciceris camomille. ana. ʒ. vj. thuris: croci myrrhe acatie cimini. ana. ʒ. j. τ axūgie renum capreoli cere fisameleos medulle bouine vitellum oui: fac vn guētum. farinam ordeaceā in melle coctā superpone. ℭ Si autem rubeāt nimium testiculi: chimolea cū aqua ro. linian tur: qui cū desiccati fuerint abluātur cum aqua ca. τ fiat em plastrum de absinthio τ ficubus tritis insimul τ in pāno su perpositis. valet ad hoc vua passa: cum cimino τ melle: τ fari na fabe trita τ super linteum inducta testiculorū tumorem in pueris maxime sanat.

ℭ De vulneribus testiculoꝝ. Cap. vij.

Ulnera in testiculis deuenientia si sint calida sic sunt medicāda. Accipiatur chimolea cū aqua et acatia cerusa cū oleo ro. litargi. cathimia argen tea oleū ro. τ supponātur. ℭ Unguētū valēs ad pruriginem in testiculis ex cholera ru. τ sangui ne adusto. ℞. medulle bouine. ʒ. ß. olei rosa. ʒ. j. ceruse. ʒ. vj. sul phuris extincti. ʒ. j. cere. ʒ. ij. acatie se. rosaꝝ. aā. ʒ. ij. fiat vnguē tum. ℭ Aliud valēs similiter. ℞. ceruse. ʒ. vj. sulphuris viui. ʒ. ij. opij. ʒ. j. tempera cū aceto. ℭ Si testiculi ex sudore sint vulnerati: fac vnguētum de alumine τ galla τ desup iniice. ℭ Si fissuram habuerint: accipe thus minut. rhānum cum oleo ro. τ oui vitello: τ fac vnguētum.

ℭ De ruptura siphac. Cap. viij.

Omnis crepatura in pelliculis vētris τ testiculoꝝ existens circundatoriis est ex motu forti: sicut si post saturitatem graue tollatur pōdus: vel forti ter tussiat: seu alte vociferetur: vel post saturita tem coeat seu luctetur vel ꝑpter lubricā humidi tatē: vnde τ membrū lubricum fit: τ sic locū suum dimittēs: τ alium nō suū accipiēs: vnde τ pellicula illius loci est fissa. s. ita ꝙ si neruus crepuerit nō solidatur. ℭ Sed tū quedā cre patura est levior altera: ꝗ cuȝ incensione curatur τ ad dilata tionem retardatur ꝑpter colligātiam extremi nerui seu pelli cule: qđ maxie ꝯtingit in pueris plusꝗ in aliis etatib⁹. Iteȝ precipiēduȝ est ne saturēt se neqȝ coeāt vel laborēt seu se mo ueant: τ sup illā crepaturā plumbū concauū cum acatia sem per apponāt τ ligēt cum plūbo bōbicino pleno: subtus plū bum vngamus vnguētis dissolutiuis τ expulsiuis vētosita tis sicut aloe myrrha thure lirio acatia succo hypoquist. bdel lio vel talibus. ℭ Si vero magnificetur crepatura: τ aliqđ vitiū illuc descēdat: erit molestissima adeo vt infirmus a mo tu τ grauitate retrahat: etiā si sit ad medicāduȝ dura: ita ꝙ aliquid nō possint ꝑficere medici nisi cum solutione vētris τ dissolutione sue vētositatis: sicut sunt pilule de serapino vel bdellio vel diaromate diacimino sucagene. trifera maior: τ vnguēta fiant stiptica: abstineāt se a grossis cibariis τ vētosi tatem faciētibus. Cataplasma valēs ad idem. ℞. masticem thus nucem musca. cipressi frondem tithimal. mirtam sarco colam equali pōdere tempera cū aceto. ℭ Aliud. ℞. acatie balaust. nucis musc. cipressi tithimalli equali pondere: masti. thuris myrrhe croci sarcocole dragagan. sang. draco. aā. ʒ. ß. tempera cum oleo ro. τ aceto.

ℭ De retētione menstruoꝝ. Cap. ix.

Menstrua mulieribus eueniūt cum etatem. xiiij. annoꝝ subeūt: sed tamen si festinauerint men strua in. xij. hoc faciet natura: que sic cōtingunt mulieribus: sicut pollutio masculis. Causa eoꝝ est: ꝗ corpa mulieruȝ frigida τ hūida sunt: vn de multos humores colligūt: qui cū ad inferio ra descenderint cū menstruis exeūt sicut in arborib⁹ sepe vi demus quaruȝ humores cuȝ gūmis egrediūtur. Cum exeūt menstrua fm ꝙ opȝ in quātitate τ tpe: purgātur humorum superfluitates: ꝙ si fiat ꝯtra in quātitate siue tempore: vel si auferātur: diuersitates passionum generantur. ℭ Eorum ablatio aut est naturalis: aut non naturalis que mulieribus post. l. annos contingit: aliis in. xl. aliis in. xxxv. maxime mul tum pinguib⁹ τ carnosis. Ablatio accidētalis est vel ex virtu te: vel ex organis vel ex materia. Ex virtute: vt si mēbris do minentur alique cōplexiones male. s. naturaliter vel acciden taliter. Ex organis propter substantiam vulue vel venarum suarum. Ex substātia vulue: vt si sit spissa τ viscosa naturali ter vel accidētaliter. Ex venarum substantia si sint stricte: si cut pinguibus euenit: quibus venarum ora sunt constricta naturaliter vel accidentaliter: sicut ex oppilatione que inna scitur eis ex humoribus grossis τ viscosis. De materia fm quātitatem vel qualitatem vel ex motu suo. De quātitate si sit parua: ꝗ paruitas vel est ex subtili dieta vel ex magnis ex ercitiis. Rursus mulieres se exercentes τ nimium mouen tes non multum habēt mēstrua: sed que quiescūt τ multum comedūt τ suauiter viuūt: multa indigent purgatione men struoruȝ. Ex qualitate materie vel ex grossitudine et viscosi tate vel de frigiditate τ siccitate: sanguis enim ingrossatus claudit vias: neqȝ faciliter exit: similiter infrigidatus vel exiccatus nō currit per venas facile. Ex motu materie in alia membra se mouentis: sicut et in anum et dicitur emorroys. vel in nares: τ dr fluxus sanguinis. Rursus si quedā mulie res multū fluxum sanguinis habuerint: τ quedā ab emor roydibus vel de pectore vel de venis que crepuerint multuȝ emiserint. he oēs τ similes menstrua descendentia non ha bent. Item menstrua auferūtur τ corrūpuntur ex continua tristicia motu gemitu timore ira: τ aliis talib⁹ anime passio nibus. ℭ Cum vero ablatio mēstruorum ab eis diu elonge tur: passionem in stomacho patiūtur vtpote defectionem ap petitiue virtutis τ abominationem: malum appetitum sicut pulueris terre carbonū laterum τ similiū. Alia adhuc passio sequitur maior: sicut colli dorsi capitis: τ oculorum dolor. pa tiuntur etiam acutas febres: vrina earuȝ pertinet nigredini vel rubori. aliqñ est sicut lauatura carnis recētis: vniuersalr eni eaꝝ corpa morbis maximis sunt apparata: sicut phthysi hydropisi manie morphee τ talibus: phlebotomemus in vena media donec causa menstruorum ablata erit maior. ℭ Rursus si medicus bene intelligat causam mēstruorum ablatorum: facilior erit curatio: opȝ ergo vt nos medicemur auferendo res illas: vnde ablatio venire solebat: τ incipien dum est a curis: fiat ergo phlebotomia de vena saphena: hoc aūt in die tertia vel quarta anteꝗ veniāt menstrua: τ sca rificari calcaneum valet similiter: cū phlebotomemus vel sca rificemus parum sanguinis auferatur: τ in alio die fiat simi liter de alio pede. Ga. in epidimia. Femina cui per. vij. men ses ablata sunt menstrua facta multū macida: τ appetitum

tam perdiderat: quã cum vidissem trib⁹ dieb⁹ sanguinẽ purgaui: in die prima abstraxi lib.j.⁊ ß. in scđa lib.j. in tertia. viij. ℥. qđ cum fecerim paulopost figura rediit ꝑut fuerat. Similiter menstruis multũ valet calamentũ agreste ⁊ domesticũ cum aqua mellis: de qua aqua da bibere post balneũ: assuefaciant balneare: et postea accipiant. ʒ.ij. de diatesseron ⁊ de castoreo. ʒ.j. cũ aqua mellis. Aliqñ dare ꝓdest hierampi. maxime que confecta est cũ cinamomo alithimo. Demus etiã ea que vrinam prouocent: sicut maratrũ anisum ciminũ apium anetum casiam spicã squinantum et talia. Demus apozima de absinthio: ⁊ de radicibus: vel apozimata de faseolo. ℥.iij. olei nardini. ʒ.j. galbani. ʒ.ß. vel demus diamarte. ʒ.j. cũ apozimate de sauina: ⁊ de aniso. ¶ Apozima valẽs ad mẽstrua prouocãda. ℞. calamenti: sticados: petrosilini: sauine: prassij: camedreos: camepitheos: polij. ana. ʒ.iij. maratri anisi apij ameos dauci squinanti cuscute. añ. ʒ.ij. arthemisie ysopi nepite tuthie. añ. ʒ.ij. casie aristo. lon. gentiane bacce lauri reuponti ci. ana. ʒ.j. ⁊ ß. omnia coque in aqua et da bibere. ʒ.iiij. ¶ Aliud apozima valet similiter. ℞. rubee maioris. ʒ.vj. maratri radicis apij. añ. ʒ.xv. anisi. ʒ.v. dauci. ʒ.viij. faseoli rubei. ʒ.xv. mastic. ʒ.v. calamenti ameos. añ. ʒ.v. omnia coque in. v. lib. aque vsq; ad vnã da bibere. ʒ.iiij. cum amigdaleo amaro. ¶ Puluis valet similiter. ℞. sauine apij. añ. ʒ.x. cinamomi alithimi. ʒ.v. casie spice absinthij. añ. ʒ.iij. squinã. maratri anisi. añ. ʒ.j. ⁊ ß. turbith quantũ omnes alie species: fac puluerem cum amigdaleo amaro: da bibere. ʒ.ij. ⁊ ß. cum apozimate de calamento. ¶ Pilule valent similiter. ℞. serapini ʒ.iij. absinthij turbith. añ. ʒ.iij. scamonee armoniaci oppoponacis seraphinos bdellij. añ. ʒ.j. ⁊ ß. casie sauine maratri anisi apij calamenti squinanti. añ. ʒ.ß. distẽpera cum succo apij faciens pilulas da bibere. ʒ.iij. cum apozimate de calamento. ¶ Nascale faciamus de calamento centaurea gentiana et talibus: alumẽ. myrrhã tempera cum yreleo. similiter valet nitrum absinthiũ ysopus lac ficuum oui vitellum yreleon: similiter facit elacteriũ. myrrha nigella calamentũ cum melle similiter facit: oportet vt mulier vngat vulue interiora cũ oleo ro. vel yreleo: ne fortitudo medicine generet apostema vel vulnera. Calefactio vero non minus est iuuamentũ de camomilla sansuco mellilito casia aneto calamo aromatico yreos calamento ruta ⁊ similibus cõpositis siue simplicib⁹ fac coquere in aqua in qua spongia infusa sit: calefactio cum ipsa similiter iuuat: si his coctis in vase mulieri totus medicine fumus introeat vulue interiora.

¶ De superfluo fluxu menstruorum. Cap. x.

Fluxus sanguinis exiens cũ mẽstruis pluſq̃ oportet: vel de organis erit: vel apertis venis vulue. s. crepatis: et tunc sanguis subito et velociter exit rubeus et clarus: vel ex materia cum augmentet̃ sua quãtitas ꝓpter multam suauitatẽ ⁊ nimiam comestionẽ: vel ꝓpter qualitatẽ: vt si sit acuta cholerica vel salsa phlegmatica: vel ex acumine sanguinis: quẽ vulua retinere non potest et festinat vt expellat. ¶ Si materia sit cholerica: color eius citrinus sit: si phlegmatica albus: si sanguinea rubeus: hoc fit cum totius corporis corrũpitur sanguis et descendẽs ad vuluã effluit: qđ non possunt cõpati mẽbra corporis propter corruptionẽ sui: et malignitatẽ sue qualitatis. ¶ Si augmentet̃ fluxus iste: neq; cesset: patiunt̃ mulieres colorũ mutationes: fastidia: macilentiã: hydropisim: q; epar propter hoc necesse est refrigescat et actio sua deficiat: vnde oportet vt si augmentet̃: et eum extinguere velimus: mulieres in superioribus phlebotomemus vt materia ad superiora trahat̃: hoc fit si sanguis causa fuerit. Si cholera rubea sit: dandũ est catarticũ ⁊ antidotũ qđ eã purgare debeat et similiter in phlegmate: vel in cholera nigra: faciamus catartica et antidota sibi cõuenientia. Deinde redeamus ad medicinã stringentẽ sanguinẽ: sicut acatiã: corall. gũmi: mirte se. balaust. semi. portula. bolum: cornu cerui. cõchulã marinam et similia: vniuersaliter est itidem medicandũ: sicut in fluxu sanguinis de pectore: vel de alijs mẽbris: cibos dem⁹ sicut perdices fasianos et similia: mulier sedeat in aqua vbi cocta sint tamariscus cortex maligrana. galla: mirta ro. et similia: ventosam ponamus mamill. ⁊ sugamus cum scarificatione. ¶ Nascale faciamus de galla: alumine: thure: gallia equali pondere: tempera cum aceto. ¶ Aliud. ℞. acatiã hypoquistid. thus zinzib. acetum. ¶ Trocisci valẽt similiter. ℞. balaust. conchule marine acatie. añ. ʒ.iij. san. drac. si. mac cupularũ gland. viol. boli gũmi aluminis. añ. ʒ.j. ⁊ ß. succi hypoquistid. ʒ.j. camphore canabi. añ. ʒ.ß. fac trocisc. cum succo virge pasto. da bibere: et similiter fac nascale. ¶ Puluis valens similiter. ℞. conchule marine cornu cerui. ana. ʒ.vj. balaust. carab. coralli spodij ros. ana. ʒ.iij. facias puluerem et da bibere.

¶ De suffocatione matricis. Cap. xj.

Aliquando mulieres patiunt̃ suffocationẽ matricis: vnde earũ appetitus deficit ⁊ corpus refrigescit: sepe mulieres inde deficiũt et subtiliant̃: pulsus earum paruissimus et debilissimus. aliquãdo ex toto aufertur: aliquando mulieres adeo coarctentur vt earum capita genibus implicentur: vnde Ga. vidi mulierem huiusmodi patientẽ que et flatum perdiderat fere ⁊ pulsũ: quasi mortua esset: neq; distulit a mortua: nisi q; parum erat in medio corporis calida: multi medicorũ eã mortuã esse putabãt. Qđ certificare volẽtes lanam carpinatam rarissime acceperũt ⁊ narib⁹ apposuerũt: de cuius motu eam viuere certificati: q; flatum habebat: ⁊ omne aĩal flatum habens viuit. ¶ Causa cuius passionis multitudo est spermatis vel corruptio sui. hec cõtingũt q; diu remote fuerunt a virorum coniunctione: vnde necesse est vt augmentetur sperma et corrũpatur: ⁊ quasi venenũ efficiatur: hoc plurimum vidue patiũtur maxime prius maritate ⁊ parturientes sepissime. Similiter puelle patiunt̃ cum ad etatem veniunt: neq; cohabitent cum masculis: sperma em̃ coadunat̃ in ipsis: qđ expellere: sicut et masculis necesse est: hoc em̃ nature actio expetit: cum mulier habere masculum non valeat adunatur in ea sperma: et ab ipso factus fumus ascendit ad diaphragma: q; diaphragma et vulua coniũcta sunt: q; vero diaphragma coniunctũ est cum gula et instrumentis vocis: suffocatio hicinde contingit. ¶ Iterum hic morbus est ex mẽstruorũ ablationibus: nam si mẽstrua auferant̃ ⁊ sperma augmentetur multoplus peioratur et maxime in autũno et hyeme. ¶ Prima em̃ medicina huic morbo est machinãda vt manus et pedes mulieris fricemus: tamen moderatius est cum daphnileo naribus apponamus abominabilẽ odorẽ sicut castorei galbani picule lane cõbuste licinij extincti pilorum fumi et similiũ. Inferius fumigemus cum odoriferis fumigationib⁹: sicut aloes ligno musco costo ⁊ silib⁹: odorifera olea ponam⁹ in vulua: sicut yreleon musceleõ cameleõ nardileon. vt sperma trahatur ad inferiora: vẽtosas in pectine ponamus et in inguine: vngamus os vulue cũ oleis odoriferis intrinsecus ⁊ extrinsecus: demus diacimini: cum apij succo calamenti sirup. hierãpi. cum succo absinthij: demus ʒ.j. de agarico cum vino odorifero: lauemus vuluam de absinthio camomilla sansuco aneto calamento. Item valẽt ad suffocationẽ matricis. ʒ.ij. de succo iusquiami castorei piperis albi costi myrrhe opij. añ. ʒ.j. et ß. tempera cum vino dulci et da bibere.

¶ De apostemate matricis. Cap. xij.

Aliquando apostemata nascuntur in vulua multiformia. Si ergo adsit cholera rubea: calidum generatur apostema: quod tamen fit de ventositate grossa: vel de percussione: vel de menstruorũ ablatione. ¶ Si em̃ apostema in vulue sit prora: sequitur dolor cum stranguria. si in ore vulue: vmbilici et natium aderit dolor. si in eius puppa: sequitur dolor dorsi: cõstipatio digestionis: dolorq; sub hypocundrijs. ¶ Si apostema sit cholericũ vel sanguineũ: febres habet acutas: sitim et dolorem. Si de humorib⁹ sit grossis: tumor et duricies et grauitas in anchis ⁊ coxis vñ opꝫ succurri. ¶ Si apostema in vulua sit: ꝑquirẽdũ est vnde sit: q; si ex calore: basilica vl' mediana erit incidẽda ⁊ sanguinanda ẜm virtutẽ patientis nisi aliquid sit contrarium. Gal. mulieri in vulua apostema habenti venã pedũ cõuenit minuere: melius em̃ iuuat hoc q̃ si in alio loco fiat. Itẽ dixit: in vulue passione necesse est super

manū minuere. Menstrus enī stringit sanguis detractus ad superiora corporis. Si mulier fortis sit: bis in die attrahatur sanguis. Si debilis semel: postea danda est medicina que in acuto apostemate valet: sicut succus solatri: casiafistu. manna: mel ro. ꝛ similia. Cataplasmet in primis cum repugnātibus calorī: ꝛ mēbra illius ꝯfortantib⁹: sicut portula. solatro: semptuiua: psilio: arnogl. endiuia: oleo ros. ꝛ similib⁹: postea dissolutiua ponamus: sicut enduiā: oleū viol. caules: se. lini maluā: se. fenugre. axungiā anseris: galline: melilotū: albumen oui et similia: de oībus nascarizemus siue simplicibus siue cōpositis. Diascori. dixit: spica nardi cocta in aqua valet si in ea sedeat mulier. ¶ Nascale pauli valet ad calidam vuluā et duritiē suam: ꝛ inuersationē suam ꝛ inflationē ꝛ vētositatem: accipe axungie anseris: medulle vituli: medulle ceruu. anā. ʒ. vj. anseris: galline: croci. anā. ʒ. iiij. masti. mell. anā. ʒ. ij. ysopi. ʒ. ij. ꝛ ß. tēpera cū lacte mulieris ꝛ oleo ro. ¶ Si apostema sit frigidū et grossum: ꝙ dissoluet erit faciendū: sicut fenugre. mellilotū: se. lini: menta: sansucus: et silis sunt apponēda. epithima faciamus ꝛ nascale similiter: demus apozima de radicibus diureti. ad bibendū: de squinat. et pill. de serapino: balnea assidue et epithimata leuia: danda sunt cibaria grossa humorē nō generātia. ¶ Si certificemur saniē sibi esse collectam: ponenda sunt cataplasmata maturatiua ꝛ aperitiua: sicut de fenugre. se. lini: farina tritici: farina ordei: ficubus cū fimo colūbino coctis. Si crepuerit apostema ꝛ sanies inde effluxerit: in eneā vesicā detur lac asine ꝛ capre: se. cucumeris ꝛ melonis. Clysterizemus cū ptisano et melle in vulua. Cōfectio vnguenti ꝛ nascalis. ℞. axungie anseris ꝛ galline: vituli: cere. anā. ʒ. x. vitelli oui assi. ʒ. v. bdellij: myrrhe anā. ʒ. j. croci. ʒ. ß. yxeleos ꝛ olei nardi. qḋ sufficit.

¶ De vulnere matricis. Capitu. xij.

Vulnera in vulua generant de acutis apostematibus: et aliqñ de acutis medicaminibus: vel de abortu: que certificant ex sanie inde effluenti: et ex dolore ꝛ ex pulsatione in matrice. Si fit putrefacta: sanies fit ex cholera nigra cum putredine horribili ꝛ ardore nimio: vnde mulieri est precipiendū: vt in vuluā ponat illa quibus vulnera mundificent: et calor extinguatur et dolor mitiget sicut succus solatri: arnoglos. oleū ro. cum albumine oui: lacte mulieris: succo portul. ꝛ similia. Demus mulieri ad bibendū catarticū de. suiub. se. papaueris: liquiri. ꝛ similia. Nutriamus cū cucurbi. portula. et similibus. Sedeat in aqua vbi cocta sint mirta: se. rose: fenugre. balaust. lentes: cortices maligra. ¶ Si vene sint corrose: demus san. draco. myrrhā: thus: bolum: crocū: aristolo. lon. de quibus oībus clystere faciamus vel nascale. Similiter valet litiū: acatia: vnde nascale fiat. valet ad pruriginē vulue: crocus: cāpho. litargi. bacca lauri. albumen oui: oleū ro. seu clystere seu nascale fiat. ¶ Johan. dam. dixit: farina fenugre. cum sanguine anseris valet ad dolorem matricis: valet etiā lac ficuum cum vitello oui si facias inde nascale.

¶ De mollicie matricis. Capitu. xiiij.

Vulua aliqñ patitur mollicieē ꝓpter humiditatem nimiā: vl in loco frigido multā sessionē: seu aque frigide infusionē: his enī emollitur et a suo loco egreditur: aliqñ egredit ꝓpter nimiā expulsionē in partu. Vñ i medicādo ypoqsti. ꝛ balau. i vulua sunt ponēda. Sedeat in aq̄ vbi cocta sint stiptica: epithima fiat cum oleo ro. et mirtino: cōmandetur obstetrici vt matricem reponat in interiora. Deinde faciamus puluerē de rebus stipticis; et desuper ponamus: sternutatiōes faciam⁹: q: aliqñ reddunt vuluā in interioribus. Diascori. merda bouina valet ad vuluā egressam si inde fumiget mulier: eadē medicina prodest que ꝛ ano exeunti profuit.

¶ De dieta pregnantium. Cap. xv.

Prout Gal. in multis suis libris profitet: ligatio fetus in matrice est sicut ligatio fruct⁹ in arbore: fructus enī in arbore cuꝫ generat: primū debilis eē approbat: vnde facile labit: si arbor quolibet vento moueatur: vl quibuslibet aliis similibus: cum autē iam in arbore firmat: vt iam tēpus suū medietur: ligat firmiter: ꝛ a timore cadendi remouet: cum autem iam ad maturitatē cōpleatur cadit sine vllo motu: et ab arbore separat. Similiter in vulua fetus cum sperma in vuluā incidit ligatio eiusdē debilis est: vnde si mulier patit in saltu vel in lubricatione: vel pharmacia: vel phlebotomia vel venarū fluxu in emorroid. siue in collo: vel nimio corporis motu seu anime: ligatio fetus dissoluit: et de vulua facile labitur: similiter cum perfecte iam. cōpletur: tēpore horum medio fortior et solidior est eius ligatio: vnde que grauidat sine nocumēto fetus aliquo modo mouetur. Oportet ergo vt in principio ꝯceptus nullus femine ad memoriā reducat cibaria que in illo tēpore inueniri nequeant: ne forte desideranti et non inuenienti causa sit abortiendi: si desideret inueniendo queuis ad eā ducenda festinemus. ¶ Regat autē stomachus grauide extrinsecus cū rebus cōfortatiuis: sicut oleo nardino: masticeleon: absinthelеon et odoriferis cataplasmatibus maxime in principio cōceptus: cum aūt appropinquat partus assuefaciat balneari: et vngat se mollitiuis oleis et nutriatur cibis mollibus. ¶ Si inflatio pedū superuenit: oleo nardino: masticeleo ro. vngatur ꝛ aceto: fumigetur crura cum aqua: postea chimoles cum aceto tēperata est superponenda: pedes fumigemus cū apozimate de caulib⁹: vel de abrotano. ¶ Si habeat appetitū incompetentē: iniūgatur moderatū exercitiū: odoriferū bibat vinum: tēperata sit dieta: post cibū accipiat malagra. citonia: pira. Si lutum vel carbonem quesierit: dentur cicer. fabe asse: epithimata ꝛ cataplasmata odorifera et aromatica sunt apponēda pectori vel stomacho. ¶ Si humores furiosi grauāt pect⁹: oportet pharmaciā dari postꝗ̄ fetus quattuor mēses expleuerit et vsqꝫ ad. vij. peruenerit: hoc enī tempus est mediū inter tēpora concipiendi: fetus etiā cum fortiter ꝛ perfecte in vulua ligatur tunc medicus in pharmacia dāda non sit temerari⁹: quā si dederit: leuē ꝛ securā dari oportet. ¶ Si grauide vētositatem stomachi patiant siue vulue: oportet festinari ad solutionē ventositatis: ne causa sit abortiēdi. Erit autem ad hoc puluis iste vtilis: q: valet ad ventositatē matricis. ℞. zedoar. betonice: se. apij. anā. ʒ. ij. castor. ℨ. j. ameos. ʒ. iiij. zucca. ʒ. xx. pulueriza et da. ℨ. j. ¶ Antidotū valens ad dolorē matricis et ventositatē sui ꝛ grauitatē stomachi: grauidarum enī abortum aufert. ℞. se. apij: maratri: ameos. zinziberis. ana. ʒ. iiij. masti. gariofi. cardamomi: assari. anā. ʒ. j. ꝛ ß. cinamomi: nucis mus. casto. zedoar. deronice: acori. anā. ʒ. ij. zuc. ʒ. vj. pulueriza ꝛ adde mellis quod sufficit. da. ʒ. j. cū vino. ¶ Aliud valens ad duritiē partus: qḋ Gal. ad morsum aranee: scorpionisqꝫ que sunt venenosa; dixit valere. ℞. piperis al. grañ. xx. myrrhe: castorei: storax. anā. ʒ. j. ꝛ ß. opij. ʒ. iij. galbani: sēm. apij: ameos: anisi: sisameleos. ana. ʒ. iiij. ꝛ ß. fac puluerem tempera cum vino; da bibere. ʒ. j. ß. cum. ix. ℨ. vini.

¶ De difficultate partus. Cap. xvj.

Cum mulier tempus naturale pariendi expleuerit: mouet fetus motu fortiori: vnde vuluā necesse est dilatari et virtute sua expulsiua fetum de secundina emitti. ¶ Sed aliquando grauiter pariunt: neqꝫ etiam parere possunt: quod multis fit causis: vel ex calore subito et extraneo ledēte mulieres: vel ex angustiis viarum vulue: vel ex nimia mulierū pinguedine: vel si sit fetus mortuus: neqꝫ se ad exeundū iuuerit: aliquando si cōcipiat aliqua que adhuc sit paruula: et si in hyeme sit: aeris enī nimia frigiditas vulue vias constringit: si in estate contigerit: calor aeris ventrē dissoluit qui fetum solet adiuuare egredi. Oportet ergo si viderimus mulierē in partu laborantem: precipiamus eam balneari in aqua vbi fenugre. mal. se. lini: ordeum mundū cocta sint: vngamus coxas et ventris inferiora cum oleo et dissolutiuo epithimate: fricemus latera et femora cum oleis dissolutiuis; dem⁹ oxizacaram ad bibendum ꝛ capill. vene. mentam et absinthiū: de quibus puluere facto detur cum vino. ʒ. j. sternutationes faciamus cum thure: ambulet per decliuia loca suauiter.

¶ De exitu secundine. Cap. xvij.

Postquā mulier peperit si secundina remanserit: in ea expellenda oportet festinare cum sternutatione tenēdo os ꝛ nares: cinerē quoqꝫ aqua infusum:

et postea colatā cum.ʒ.j.puluerizati se.malue: demus ad bibendum cum aqua calida et post vomere faciamus: similiter crocum puluerizatū demus cum aqua calida et vomere cogatur. Item valent ad emittendū secundinā et sanguinē a partu remanentē fumigatiōes vulue cum oculis sesso:um piscium: vel vngulis equo:um: vel stercore canino: siue cum cicuta: siue sinapi. ¶ Si sanguis post partū non exierit: medicetur cum medicina p:ouocante menstrua.

¶ De sciatica passione. Cap̄.xviij.

Passio sciatica nascitur ex humo:ibus in neruū illum grossum descendētibus qui scia vocat̄: hec inter lacertos est coxe. ¶ Fit autē plurimū ex humo:ibus phlegmaticis et viscosis in concauitate coxe se adunātibus: aliquando ex humo:ibus sanguineis cūm cholera rubea mixtis ⁊ ibidē collectis: vnde patiunt̄ dolo:ē in coxis: aliquādo descendit dolo: vsq₃ ad crura et calcaneū: et vsq₃ ad paruum pedis digitū: aliqñ est in vna parte: aliquando in vtraq₃. si autem sit in sinistra peio: ⁊ molestio: est q̄ in dextra. ¶ Si ex humo:ibus sanguinolentis et cholericis: sequitur nimietas doloris ⁊ cōtinuatio pulsationis et ardo: et incensio: qđ maxime contingit in iuuenibus. ¶ Si ex calidis certificet̄ esse humo:ib⁹: vena minuatur q̄ saphena vocat̄ de calcaneo. Si passio fit in vtraq₃ parte: phlebotomentur vtreq₃ vene. Gal. dixit: tantū valet hec phlebotomia vt vna die infirmus euadat. Aliqñ etiā vena in medio b:achij est phlebotomāda de parte infirma: et maxime in initio hoc fiat: si nos adiuuerint tēpus: etas: consuetudo et regio: postea danda est pharmacia que cholerā rubeā purgat: similiter clystere faciamus: nutriam⁹ cū dieta calo:is extinctiua: sepe balneent̄ in aqua dulci: demus pillulas de mastice ⁊ aloe: vngamus epithimatib⁹ frigidis. ¶ Si de humo:ib⁹ frigidis fit ⁊ viscosis: demus pharmaciam chimos illos malos purgantē: sicut pilule de hermodactil. de tapsia vel fetidas: vel demus de stomatichon: pilul. de coloquintid. theodoricon: ⁊ similia: frigidos et viscosos humores purgantia: clystere faciamus de centaurea: se. lini: fenugreco: coloquintid. ⁊ similibus. Nutriamus cum cibis bonorum chimo:ū generatiuis: caueant a plenitudine cibi et potus: maxime si grossi sint cibi: et ad digerendū duri: cautissime coitum vitēt: maxime post cibū. cū purgabunt̄ pharmacia: clysteri balneis: ⁊ cū co:p⁹ mūdificatū eē de materia mo:bi interio:is certi fuerimus: redeundū est ad epithimata exterio:a ⁊ cataplasmata: vnde Costus filius luce dixit in lib. quē de iectigatione fecit: vbicunq₃ inq̄t epithimata: emplastra seu cataplasmata alicui mo:bo (al's mēb:o) supponenda sunt vñ mēb:ū pcipit̄ eē calefaciēdū: vel materia grossa de illo dissoluenda: op₃ p:ecessisse purgationē toti⁹ corpo:is cum pharmacia ⁊ phlebotomia: certificato v̄o corpo:e ⁊ mūdificato et passione remanēte in vno solo mēbro ꝑpter humores in ipso clausos: si materia alia non fuerit q̄ eos aliunde effluens augmētauerit: tunc tantū apponant̄ epithimata ⁊ alia silia: sed si co:pus plenū sit humo:ib⁹ op₃ vt caueāt q: multomagis attrahit ad memb:ū infirmū q̄ dissoluerit. ¶ Ga. dixit: h̄ passio si iueterauerit op₃ venas incidi: ⁊ post incendi. ¶ Diascor. dixit: vidi multotiēs incendi cū sterco:e pecudū et multū profuit. Iterū si calefaciamus locum infirmum cum merda bouina valet. medicina calida danda est infirmo ⁊ dissolutiua: sicut tyriaca: philoniū: socrugene: diatrionpipereō et similia: fumigemus cum aqua calida vbi calamentū: anetum: camomilla: origanū: mellilotū: sansucus: frondes lauri: ⁊ similia sint cocta. ¶ Pilule valētes ad arteticum dolo:em ex frigidis humo:ib⁹ grossis ⁊ viscosis: et ad sciaticos podagricos ⁊ ad ventositatē neruo:ū. ℞. armoniaci: serapini: bdellij: oppoponacis: aloes: sarcocole: asse: se. cicute: apij: anisi. ān.ʒ.j. coloquintid.ʒ.ij. turbith.ʒ.iij. scamonee: acori. ān.ʒ.ij. tēpera cum succo po:ri: ⁊ factis pilulis: da ʒ.j. et ß. vel.ij. vel.iij. s̄m vires patientis. ¶ Pilule de serapino valent similiter. ℞. serap̄. turbith. ān.ʒ.v. bdellij: apij: semi. aco:i. ana.ʒ.ij. sansuci: calamenti: cicute. ana.ʒ.j. scamonee: casto. spice: tapsie. ān.ʒ.ß. tempera cum succo apij: ⁊ da bibere. ¶ Pilule alie valent similiter. ℞. sene.ʒ.v. bdelij.ʒ.iij. serap̄. sarcocol. armo. ān.ʒ.ij. mastic. aco:i: coloquintid. scamonee. ana.ʒ.j. ⁊ ß. calamenti: apij: seminis anisi: marathri: cicute: spice: sticados: salis armoniaci. ana.ʒ.j. ⁊ ß. tēpera cum succo apij: ⁊ da.ʒ.iij. cum apozimate de nigro cicere. ¶ Epithima Io. dam. valet ad sciaticos podagricos de frigiditate vel phlegmate. ℞. coloquintid.ʒ.lxxv. eufo:b.ʒ.lxv. lactis tithimalli.ʒ.xxxv. omnia terātur ⁊ in tribus lib:is aque ponātur ꝑ triduū et in quarto die olei veteris lib.j. mitte ⁊ suauiter coque donec due partes aque remaneant: deinde cola ⁊ mitte ad focum coquens quoad solū remaneat oleū: postea pone.ʒ.iiij. cere liquefacte et mitte eufo:biū bene pistatū et lac tithimalli et tempera fortiter: deinde vnge infirma loca calcaneum sc₃ ⁊ plantas pedū. Si fortius operari volueris da infirmo sero.ʒ.j. de serap̄. in mane iniunge. ¶ Suppositoria deponentia phlegma viscosum valent ad dolo:em do:si: et ad cholericam passionē de frigiditate. ℞. serap̄.ʒ.ij. bdellij sarcocole: coloquinti. scamonee: nitri: litij: fellis taurini: myrrhe. ana.ʒ.j. tempera cum melle cocto: et fac in modum glandis suppone vnam: et postq̄ exierit pone alteram vsq₃ ad tertiam. ¶ Stomatichon valēs ad dolo:em artetice memb:a frigida calefacit: similiter vesicam et renes et dura apostemata destruit. ℞. sisameleon caulium. ana.℥.j. sto:acis.℥.iiij. coque suauiter vt dissoluatur̄ sto:ax: deinde cola ⁊ vnge. ¶ Calida epithimata ventositatem dissoluunt in memb:is adunatam: humo:es grossos digerūt et dissoluūt: memb:a calida faciunt frigida: fortius epithima est elacterion: postcostileon: daphnileon: cicuteleon: sambuceleō: anetileō: yreleon: pyganeleon: oleum de balsamita: et similia. ¶ Si aliquis velis ad dissoluendū grossos humores et ventositatem fortio:a: coque piretrum in quocūq₃ volueris ho:ū: anacardi. casto. eufo:biū: cicutam: sto:acem: costum: calamentum ⁊ similia: quantitas ho:um ponendo:ū in his oleis.ʒ.ij. vel.j. et ß. neq₃ frequenter facienda sunt ista: cauēdū eīn post mūdificationem interio:is co:po:is ne passio peio:etur et augmētetur. ¶ Sed si ex sola fit frigiditate vel memb:is inclusa ventositate et sine materia: valent quandoq₃ epithimata sibi imposita.

¶ De podagra. Cap̄.xix.

Podagra est dolo: calcanei: et plāte pedis cum distensione nerui et pulsatione sui nascens ex malis humo:ibus ad calcaneū descendētibus. ¶ Qui si calidi sint ⁊ acuti: dolo: nimius erit ⁊ pulsatio continua incidens calcaneū: si sint frigidi et grossi: fit grauitas nimia et extēsio ⁊ sine dolo:e acuto et pulsatione: non est tumo:. ¶ Apostemata autem podagrice ⁊ artetice passionis non sunt tumentia: q: tumo: in solis memb:is carnosis nascitur: et multū sanguinis habentibus: ho:um memb:o:ū humiditas viscosa et frigida est nutrimentum. Iterum q: sunt carne nuda non sunt tumentia. ¶ Plurimū nascitur hec passio suauiter ⁊ quiete viuentib⁹ et exercitia negligentibus: vel purgationes ⁊ mundificationes co:po:is nolentibus: maxime cum multū comedāt atq₃ bibant: he eīn res in corpo:e creant humo:es. ¶ Si autem materia al's natura pedes inuenerit debiles: descendent ad eos humo:es: membra v̄o cum sint debilia: nō possunt eos expellere ex defectione sua: vñ hec passio venit maxime principibus et suauiter viuentibus et corpo:a humida habentibus: maxime si multo coitu vtuntur: et cibis nimijs impleātur: concatenatio memb:o:ū calefit cum motus ad coitum fit ⁊ calo: humo:es sibi attrahit. Item assuefactiōe coitus nerui laxantur et rumpuntur. Plante pedū et calcaneū mēb:a neruosa esse videntur: vnde fit vt q: nō coeunt eunuchi non patiuntur hunc mo:bū: et si habuerint tamen raro: qđ fit eis ex multitudine humo:ū propter ino:dinationem diete. Sicut etiam pueri nō fiunt podagrici nisi ex ino:dinatione diete et cibo:um multitudine. Mulieres v̄o non fiūt podagrice: q: non labo:ant in coitu: sicut masculi: et omni mense purgentur menstruis. quicquid diximus de podagricis: illud intelligendum est de arteticis. Galie. podagra inquit est passio incipiens in vere vel in estate: et sanatur in quadraginta diebus vel antea. Si in autūno ⁊ vsq₃ ad hyemē durauerit: durū est eam curare: ⁊ quādo opo:tet nos eā curare phlebotomem⁹ eos si multū sanguinē habuerint ⁊ maxime super manū si in eis sanguinis abundātia vl' chole. fit causa: q̄ si hūo:es sint phlegmatici pharmacia phlegmatl purga

tiua sunt purgandi sicut pill. de tapsia vel hermodactil. vel
de serap. Cũ certificet ꝙ materia sit expulsa: reuertamur ad
pedes cũ cataplasmate ⁊ epithimate cũ suffumigatiõe: ⁊ in-
cipiendũ est cum rebus repugnatiuis et illos humores a pe
de expellentib⁹. Si calidi sint humores: psiliũ demus cum
oleo ro. succũ solatri: portula. farinã ordei: lentigines aque:
cortices cucurbi. succũ coriandri: albumẽ oui: sandal. ro. cã-
phora ⁊ silia sunt superponẽda. Si frigidi sint: succus caul.
cicute: origani: ⁊ alia cataplasmata sunt superponenda. que
adhuc sunt dicenda calida demus antidota: sicut sirupũ so-
cruge. diaciminũ: diatrionpipereõ: philoniũ ⁊ silia. Nutria-
mus cũ leui dieta: ⁊ tẽperata iniũgamus exercitia: ⁊ de hac
medicina demus quã experti sumus. ¶ Pilule de hermo-
dactil. valentes ad arteticã dolorẽ ⁊ podagricã de frigidita
te. ℞. aloes: hermodactil. mirobal. citri. coloquinti. turbith:
bdellij: serapini. añ. ʒ. iij. sarcocole: casto. euforb. oppopona.
cicute: se. apij. añ. ʒ. j. ⁊ ß. croci. ʒ. j. tẽpera cum succo maratri:
fac pilulas. ¶ Alie. ℞. hermodactil. mirobala. citri. añ. ʒ. iij.
turbith. ʒ. j. ⁊ ß. aloes. ʒ. vj. tẽpera cũ succo porri. ¶ Alie. ℞.
sisameleos: anisi: piperis albi ⁊ lon. tapsie: zinziberis. añ. ʒ. j.
⁊ ß. agarici. ʒ. iiij. mastic. ʒ. vj. hermoda. ʒ. xx. tempera cũ vino
⁊ fac pilulas. ¶ Alie. ℞. aloe: zuc. añ. ʒ. x. serapi. miroba. citri.
belliricі: hermod. añ. ʒ. v. piperis nig. ⁊ lon. añ. ʒ. ij. ⁊ ß. asse:
oppopona. añ. ʒ. j. senecij. ʒ. ij. tapsie. ʒ. ij. tẽpera cũ succo por-
ri. ¶ Alie. ℞. mirobalani: citrini: belliricі ⁊ emblici: zinzibe.
añ. ʒ. vj. origani. ʒ. xj. tapsie. ʒ. iij. hermodactil. ʒ. xxxiij. penidi:
ʒ. xx. bdellij. ʒ. xxj. tẽpera cũ succo solatri fac pilulas. ¶ Alie
℞. hermodactil. hierepig. miroba. citri. turbith equale pon
dus: tẽpera cum succo solatri. ¶ Alie. ℞. coloquinti. aloes:
sarcocole: serap. bdellij: euforb. scamonee: turbith: masticis:
frond. basilicon: anisi. añ. ʒ. iij. tẽpera cum succo caul. ⁊ fac pi
lulas de oĩbus his: da. ʒ. j. ⁊ ß. vel. ij. vel. iij. ſm virtutẽ patiẽ-
tis cum aqua ca. ¶ Cataplasma valens podagricis de cali-
da causa: si vngant manus ⁊ pedes atq; genua ⁊ vbicunq;
sit podagra. ℞. farine ordei. ʒ. x. sandal. rub. ʒ. v. acatie. ʒ. iij.
myrrhe: croci: apij. añ. ʒ. j. tẽpera cum succo solatri. ¶ Aliud
valens sanguinolentis apostematib⁹ et calide podagre. ℞.
malue: farine ordei: psilij: omnia pulueriʒent cũ succo por.
⁊ oleo ro. tẽperẽtur. ¶ Aliud. ℞. citonia cum aceto cocta: fa
rinam ordei. ¶ Diascori. dixit: opiũ ⁊ crocũ parũ cũ lacte tẽ
pera: quia mitigãt dolorem calide podagre apostematum.
¶ Aliud. ℞. sand. al. ⁊ ru. memithe: farine ordei. añ. ʒ. iij. opij:
acatie: croci: farine lentiũ. añ. ʒ. j. tẽpera cũ suc. solatri vel co-
riandri. ¶ Frigidis podagricis valet scordeon cũ aceto tẽ-
peratum: vue passe mũdate ⁊ ruta insimul pistata ⁊ cõmixta
valẽt: axungia vulturis cũ stercore pecudũ valet. similiter ⁊
axungia caprina: radix elacterij in aceto cocta valet: ⁊ oĩa
epithimata ⁊ vnguẽta calida valent similiter vt predicta.

¶ Finitur liber sextus.

¶ Prohemiũ in librum septimũ: in quo primo
agitur de febribus: deinde de passionibus exte-
rius apparentibus: ⁊ earum curis. Et continet
xxx. capitula.

Expletis in superiori particula mem-
brorum interiorũ passionib⁹: ⁊ eorũ expo
sitis curationib⁹ ſm antiquorũ nostrorũ
canones: put sufficiẽs expetebat breuia-
rium: consequit vt in hac septima particu
la: que finẽ nostro libello est impositura:
dicamus qd exterius corpus patit: et qd
appareat sensib⁹. Itẽ ꝙ cũ sit exteri⁹: ac-
men tñ nocet interiorib⁹: subsequent curatiões eoꝝ ſm au-
ctoritatẽ Hippo. ⁊ Ga. qui fundatores extiterũt hui⁹ artis.
Incipiendũ est aũt a febrib⁹ ephimeris. Ga. dixit: molestio
res esse oĩbus alijs passionib⁹: q: inde interiora ⁊ exteriora
patiunt: ⁊ nocẽt spiritibus ⁊ animatis virtutib⁹ ⁊ naturali-
bus actionib⁹. Igit incipiamus ab ephimeris febrib⁹ que
innascunt spiritib⁹: he eñ febres ex paruis nascunt causis:
et aliqñ aliarum sunt cause febrium: et nulle alie sunt cause
ipsarum: vt dicemus.

¶ De ephimera. Cap. j.

Ephimera ergo febris ex calore nascit simpliciter si-
ne materia: ⁊ spirit⁹ sine materia vel putredine
calefacit: vñ fit vt nõ duret nisi vna die. Spiritus
hi sunt. s. vitalis spiritus q̇ fundamentũ est ⁊ ma
teria caloris naturalis: aĩalis q̇ fundamẽtum est
sensus ⁊ volũtarij mot⁹: naturalis aũt spirit⁹ q̇ fundamẽtũ
est quattuor virtutũ naturaliũ: q̄ sunt appetitiua: retẽtiua:
digestiua: expulsiua. ¶ Hec feb. duob⁹ modis diuidit: vel
eñ ipa est morbus: vel accidẽs morbi. s. tale ꝙ ex alio morbo
cõsequit. Si apostema est morb⁹ fit ex causis trib⁹: vna est
qua corpus patit extrinsecus: sicut calorẽ solis estiui ⁊ vene
num ⁊ frigus nimiũ ⁊ balnea aquarũ exteriora corpis virib⁹
suis desiccãtiũ ⁊ oppilantiũ: sicut vitrea aqua ⁊ aluminosa
vel sulphurea. Scda est motus nimius corporis: sicut labor
et exercitia ⁊ ambulatio nimia ⁊ silia: vel motus animatus:
sicut ira: cogitatiões: tristitia: angustia: ⁊ silia. Tertia est con
suetudo ciboꝝ et potuum calidoꝝ sanguinẽ calefacientium.
Ephimera feb. que accidẽs est morbi alterius est febris apo
stema sequẽs inguinis ⁊ assellarũ ⁊ colli ⁊ similiũ. Sanguis
collect⁹ in apostemate nisi cito dissoluat: necesse est vt cale-
fiat. Deinde cor calescit ꝑpter ꝯiunctionẽ arteriarũ et cor-
dis: vñ generatur febris ephimera: he sunt cause ephimere.
¶ Opz ergo vt vniuscuiusq; cãm dicam⁹ et significatiões
et planissimas curatiões. Intelligit ergo feb. ephimera que
est ex calore solis: q: capita corporib⁹ sunt calidiora ⁊ nimiũ
dolentia: et facies est rubicũdissima: aliqñ patiũtur nimium
reuma calidũ ⁊ incendẽs. ¶ Febris ꝑpter venenũ corpora
magis ꝙ̃ capita calefacit: interiora desiccat et incẽdit: q: ca-
lor veneni desiccat humectationẽ corporis ex nimia frigidi-
tate: mutat colorẽ ⁊ aufert pulchritudinẽ: mutat eñ in liui-
ditatem et obscuritatẽ: et sic corpus extrinsecus refrigerat ⁊
desiccat. in capitib⁹ grauitas cum frigiditate sentit. ¶ Fe-
bris ex balneis aque stiptice et desiccatiue cutẽ duriorem et
sicciorẽ reddit: ꝙ̃ illa ephimera que ex frigiditate fit: q̄ cutis
cũ si manib⁹ tangat: apparet quasi infusa aliquãdiu in galla
cũ maligranati corticib⁹. Cum aũt manus in locis immoret
aliquib⁹ que ex impositiõe manus ipsius calefaciũt: sentit
fumus exiẽs a corpore acutus. ¶ Febris ex cibis ⁊ potib⁹
calidis incendit sanguinẽ calore sui et spiritũ naturalem qui
in epate habitat: et ita calor cordis impedit: et a corde ꝑ to-
tum corpus reliquũ diuiditur: vnde rubicundior est vrina ꝙ̃
in alijs ephimeris: q: vrina est colamentũ sanguinis et cete-
rorum humorũ: et q: calor est in sanguine: statim sentiũt do
lorem in epate. ¶ Febris ex labore corpis corpus fatigatũ
debile ⁊ siccũ facit: in articulis nimiã debilitatẽ: cõtinuũ do
lorem. Sudor in statu minor est ꝙ̃ in ceteris ephimeris: hec
eñ febris cum declinauerit dissoluit cũ sudore humiditatẽ
de sup̄ficie corporis: sicut in exeũtibus a balneis. Alij sudãt
sudore laudabili: ⁊ si non sudauerint fumus de interiori par
te corporis ascendit. ¶ Febris ex ira intelligit ex facie rubi
cunda: et egressione oculoꝝ et velocitate mot⁹ coꝝ ac defic-
catione palpebrarũ et fortitudine ⁊ magnitudine pulsuum:
aliqñ color citrinatur et tremorẽ patiunt: qd fit si ira est cõ-
mixta timori. ¶ Febris ex tristitia et angustijs oculos conca-
uat ⁊ inquietat: colorẽ aufert: corpus debilitat: pulsus subti
liat: vrina fit acuta: he significationes angustiose et tristes
sunt in oĩbus angustijs qualescũq; sint. ¶ Cũ ergo medi-
cus intellexerit: vnde febris ephimera fit: ad curandum erit
facilis: et si ex calore fit vel ex venenis: balneãdus erit in de-
clinatione febris: neq; tñ balneo debet imorari: et aqua te-
pida ⁊ dulcis fit: postꝙ̃ balneũ exierit lecto flores frigidi et
fumoꝝ extinctiui sunt anteponendi: sicut viole: rose: salices:
psiliũ ⁊ mirta et similia: humectãde sunt nares eorum. sepe
cum oleo viol. tempora vnge cum oleo ro. ⁊ aceto: fumigan
da sunt capita eorũ post declinationẽ febris cũ tepida aqua
vbi viole et camomille sint cocte: si inquã reuma non habue
rint neq; caput doleat. Si humores sint in capite nimiũ ca-
ueant hec: et quãdoq; nares fumo huiusmodi apponantur.
Demus succũ maligra. cũ zuccaro ⁊ cucurbi. et sirup. al. ro.
et viola. Nutriemus cum mica panis lota cum zucca. et cu-
curbi. portula. cucumere: lactuc. maligra. post ablationẽ fe-
bris perdicibus: starnis: ⁊ similib⁹. Si ex frigiditate fit: ap-
ponatur post declinationẽ febris aqua vbi camomil. sam-

sucus: anethũ: basilicon sint cocta capite inclinato sup vaporem fumum: post balneetur in aqua tepida ꝛ dulci. Moref plus in aere balnei ꝗ̄ in solio: quia calor huius aeris facit sudare: humectationẽ dissoluit: poros aperit. Si catarrũ habuerit caueant fortiter balneari nisi postꝗ̄ catarrus ad dissolutionem venerit vel maturauerit: odoret odorifera: sicut sansucum: sambucum: abrotanum ꝛ similia: calidis operiatur vestimentis: vicinos habeat carbones: focum sine fumo vt prohibeat frigiditatem. vngamus corpus vnguentis temperatis: sicut cameleo: anetino: yrelco ꝛ similibus. ¶ Si febris sit ex aquis stipticis ꝛ desiccatiuis corporis: oportet balneum prohiberi nisi post declinatione febris: crura imponamus in aqua vbi cocta sit camomilla: anethũ: sansucus ꝛ similia: fumos horũ odoret: post balnea faciamus vbi eum suauiter fricemus: ꝛ cũ aqua dulci et tepida fumigemus: hoc enim cutẽ emollit et poros aperit: caueãt vnguenta in balneis: qꝛ poros corporis claudũt et fumũ includũt in interiora sui: tẽperata hunc adiuuant exercitia corpus dissoluẽtia et poros aperientia: vitet cutis refrigeratiua. Nutriatur cũ dieta facile digestiua. ¶ Si ex calidis sit cibarijs et potib⁹: oxizaccaram demus cũ succo maligra. sirupos alb. ꝛ ro. demus post declinationẽ febris: demus trocisc. de spodio vel cãphora cũ sirupo viol. vel ro. cataplasma supponas epati de portu. lentigine aque psilio: cortice cucurbi. farina ordei: oleo ro. et similibus. Nutriamus cũ portul. endiuia: crisolocãna: misceatur aqua cum sitient cũ sirupo de psilio vel malogra. ¶ Si de labore sit corporis: oportet vt studeamus eius quieti et suauitati: fricemus eũ suauiter cũ oleo ro. et viol. balneetur cum tẽperato balneo: ꝛ cũ exierit vngaf cũ oleo rof. ꝛ viola. Nutriamus eũ humidis cibarijs: sicut pull. hedul. pisciculi. ¶ Si febris sit ex animato motu contrarijs repugnetur: vt anima mitigef ꝛ delectef cũ sermonibus ꝛ actionibus ꝛ diuersorum musicorũ generibus et vidẽdis diuersis rebus et odoriferis ꝛ pulchris formis. Studeamus in humectatione corporis cum tẽperatis balneis: vngamus postꝗ̄ balneum exierit cum oleo rof. vel viola. neqꝫ moretur in balneo: neqꝫ appropinquet coitui. Nutriatur cum ptisana: crisolocanna: portula. cucurbi. bliti. febre deficiente vel discedẽte: demus perdices: pullos: starnos: fasianos: vinum temperatũ: odorent sandal. campho. ro. viol. vniuersaliter caueãt a desiccatiuis: ꝛ humectatiuis vtanf ſm etatem ꝛ cõsuetudinem sui anni et tempora et similia. ¶ Si febris sit ex apostemate sanguinis vel cuiuslibet alterius loci: studeamus in medicãdis apostematib⁹ que cause febris esse videntur.

¶ De causone. Capitulum. ij.

Causon est febris magnum corpori prestãs incendium: cuius signa sunt hec: sitis nimia et ꝯtinua: dolor incensiuus ꝛ molestissim⁹: nature repugnatiuus: et ab initio corruptiuus ꝓpter acumen materie vñ gñaf: materia enim acuta est ꝛ ignea ꝛ cholerica in cõcauitate venarũ que cordi vicine sunt adunata: maxime in venis oris stomachi: ꝛ concauitate epatis et pulmonis. Accidentia hanc febrẽ concomitantia sunt: calor nimius: sitis continua. ¶ Causa fortitudinis caloris in hac febre est cholera rubea intra venas: duricies febris et cõtinuitas ex plurima sunt cholera in venis cordi vicinis collecta: ꝙ huiusmõi gñatiua est febris: cũ sit venarũ oris stomachi et cõtinuitatis epatis ꝓpria: necesse est sitis cõfortetur ꝛ cõtinuef. ¶ Hec autẽ febris duobus modis diuidif: vnus est purus ꝛ molestissimus: alius nõ purus ꝛ minus molestus. Purus et molestissimus est de cholera rubea ꝛ incẽsiua: pura ꝛ acuta. nascitur vt plurimũ in iuuenibus: quorum cõplexio naturaliter calida ꝛ sicca est: ꝛ maxime in estiuo tẽpore: estiuum enim tẽpus hanc cõfortat naturaliter ꝛ augmentat. Alius modus nõ purus: neqꝫ adeo molestus: ex cholera rubea citrina cum humiditate phlegmatica mixta ꝛ fumo cholerico nascitur que moderata sunt vtraqꝫ. ¶ Cum hanc febrẽ molestissimam timor comitatur: oportet ab initio non negligaf. Sed studeat medicus vt quattuor tẽpora sua ꝑfecte intelligat: ꝛ in vnoquoqꝫ operetur ſm ꝙ opꝫ. Si viderit in initio morbi ꝙ natura indigeat vt purgetur ꝛ remoueaf materia morbi purgef morbus cũ oxisacchara: prunis: tamarindis. cassiafist. manna: viola. ꝛ similibus. et si quid habet contrarij: sicut defectionem virtutis et cruditatẽ ꝛ viscositatẽ materie: caueat quãto plus valeat ne in augmento morbi faciat qđ disturbet naturam et impediat a regimento morbi. Sed oportet noticiã morbi ꝛ motus in initio non fugere eum: vt adiuuet naturã in regimento sue virtutis cum dieta facili ad digerendũ: et in substãtia laudabili: sicut ptisano cocto perfecte: panis mica cum aqua frigida bis vel ter lota. ¶ Gal. in lib. pericriseos: innuit quomodo in acuta egritudine infirm⁹ debeat nutriri. In nutriendo inquit infirmo intentio nostra triplex est in acuta egritudine: vel enim cõsideranda est virtutis quãtitas infirmi: vel tẽpus infirmitatis: vł etiã qualitas morbi. Quãtitas virtutis necessaria est sciri vt bene custodiaf: virtus enim repugnatiua est morbi: vnde aliqñ plurimus detur cibus cum defectio virtutis ambigitur: neqꝫ aliquando tempus morbi consideraf. Tempus morbi consideref vt ſm vicinitatem status cibum ordinemus. Verbi gratia: si sit vicinus: dieta subtilissima: ꝛ aliquãdo nulla dabitur. si remot⁹ grossior cibus detur ꝛ paulatim ſm ordinẽ vsqꝫ in statũ subtilius dabitur. Qualitas morbi est scienda: qꝛ omnis febricitans liquida indiget dieta. ¶ Qui febrẽ habet corporis cõsumptiuam: querit habere quãtitatem plurimã ciborum: ꝛ aliquãdo in tempore accessionis. Qꝛ si febris nullã quietem habuerit: et infirmũ nutrire necesse sit: eligenda est hora in qua sanus comedere solebat: et conueniens tempus diei est frigidum vtpote aurora in qua natura est excitata: aer subtilis ꝛ clarus: febris mitigata. Quia frigida aurora calide febri repugnat. Hi sunt sermões Gal. in dieta infirmi ordinãda cũ acuta egritudo fuerit: ꝛ hic apponunf cause sue actionis: qꝛ vero ab initio vsqꝫ ad finem est causon periculosa: oportet famulari huic diete subtili ptisano: et mica panis in aqua lota bis vel ter detur: vel quater et cum zuccaro. ¶ Si febriẽs sitiat: aqua detur cũ zuccaro facta vel mulsa: sugat malagrana. vuas hyemales: molliciem cucumeris vł citruli: vel sirupum rof. ꝛ viola. et similia. In vespere da. ʒ. ij. psilij cũ aqua frigida loti. ꝛ ʒ. j. sem. portula. Si autem cibum oportuerit dare: mica panis loti danda erit in vespere cum malis grañ. et hoc fiat cum mitigef febris. ¶ Custodiatur autem quãto plus potuerimus ne cibus detur cum febris augmentatur nisi cum magna necessitate cogamur. Si digestio sit stiptica cũ succo cucurb. molliaf: et cum manna viola. cassiafi. sirupo viola. et similibus. Qđ si non valeat: suppositorium fiat de viola. nitro: scamonea: litio ꝛ similibus. ꝛ si hoc non valeat: clystere faciamus de succo blitis: furfure: herba circũdante arborem: sicut hedera viol. malua et similib⁹. Et in augmẽto febris studeamus ad inanitionẽ stomachi quantũ poterimus nisi aliquid impediat: sicut suspitio defectus virtutis in repugnatiõe morbi: tũc enim aliquantulũ recreãdus erit cũ dieta subtili. sicut ptisano: ꝛ mica panis lota: et demus parũ quantum sufficiat virtuti sustentande ꝛ non plus. ¶ Si dolor capitis superueniat: oleum rof. cum aceto dandum est: ꝛ succus portula. vngatur his frons ꝛ tempora: sternutatões faciamus cum oleo viola. calcaneũ et crura infundanf aqua tepida ꝛ dulci: postꝗ̄ vngantur plante pedũ cum oleo viol. ligentur crura cum mollibus pannis: cataplesmabunf frõs ꝛ tempora cum sandal. ro. ordei farina: cum aqua ro. temperata cum succo cucurbi. vel portula. ¶ Vigilijs infirmo ingruentibus iungendũ est hoc cataplasma: se. lactu. papaueris: que temperãda sunt cum succo lactuce. ¶ Si siccitas sit in ore ꝛ asperitas in lingua: lauentur vtraqꝫ cum psilio ꝛ se. citonij: oleo viola. ¶ Si autem cor tremat: psilium demus cum succo cucumeris et sirup. de iulep: vel de vuis agrestibus: vel de aceto: vel de pomo citrino: cataplasmentur de sandalis: farina ordei et succo cucur. vel aqua rosa. temperatis: quod superponendũ est stomacho inanito. Nutriendus est cum cucurbi. portula. lentibus mundatis. hec omnia coquantur cum aceto vuarum agrestium: amigdala. ꝛ similiũ. Apponantur sibi frondes mirte: salicis ꝛ similia. ¶ Hanc febrem patiẽtes plurimum incidunt in frenesim: que medicanda est: sicut in prima particula diximus. ¶ Similiter et tussim siccam patiuntur et sintesim: et ictericiam: que sunt medicãda: sicut diximus per sua loca singula abundanter.

De tertiana febre. Capitulum.iij.

Ertiana febris quā greci triteon vocant: nasci-
tur ex chimis cholericis īmutatis ⁊ putrefactis
Si tamē putredo sit extra venas ⁊ arterias: ge
neratur tertiane interpolata cum rigore ⁊ tre
more. Qz si putredo sit intra venas et arterias
concreatur tertiana cōtinua: vel causon. Reprehēdimur ta
men a quibusdā obijcientibus nobis. vnde inquiūt: tertiana
vel causon conueniūt vel differunt: quibus respōdebitur ꝙ
conueniunt in hoc ꝙ materia est vna scȝ cholerici humores:
⁊ intra venas ⁊ arterias concrescūt: differunt ſm locum vbi
humores nō conueniūt. Incēsiones autem causon proprie
in venis sunt vicinis cordi: maxime in venis oris stomachi:
epatis atq; pulmonis specialiꝰ ꝙ̄ in alijs locis corporis. In-
censiones autem tertiane continue in omnibus venis totius
corporis equales sunt. ¶ Intelligunt autem tertiane conti
nue esse tribus modis: vel de re naturali: vel de nō naturali:
vl' de re extra naturā. De re nō naturali. verbi grā: q: ꝙ̄ plu
rimū in estate nascunt: maxime si aer calidior sit ⁊ siccior: ⁊
cōplexiones ⁊ regiones sint similes et exercitis infirmorum
dum sani sunt. in labore nimio: siue fatigatione. vel de re na
turali: q: plurimū iunascunt illis quibus complexiones cali
dissime ⁊ siccissime dominant: maxime si in corpe sint ma-
cienti: pori rari: etate. xxv. annoꝝ: vsq; ad. xxxvj. vl' de re ex-
tra naturā. idest de accidentibus infirmo: ⁊ significationibꝰ
medico. ¶ Cum autem hec febris de humoribus nascatur
acutis ⁊ cholericis: necesse est semper vt sequatur rigor ni-
mius: quasi pūctura spine siue acus: acuta eñ illa materia
sensibilibus mēbris est vicina. Qz cum effluat ⁊ mēbra pun-
gat sensibilia: acumine sui puncturā ac tremorē gñat: cū in
vsu nō habeat sic effluere. qđ fit si hec materia extra venas
⁊ arterias sit: proprius autem est huic febri vomitus chole-
ricus: egestio tincta: maxime in tertia periodo: vel in quar-
ta: vrina eorum rufa vel ignea subtilis. Sepe tamen feorem
acutam inde habent: et in epate puncturā propter cholerā
rubeam ⁊ sanguinis mixturā. Qz si sit vera: duodecim tenet
horis ⁊ dimittit. xxxvj. ⁊ in periodo finitur. vij. i. in die. xiiij.
Qz si. xij. excesserit horas: neq; die. xiiij. finiatur: intelligitur
esse nō vera: hec ergo cum non sit vera: ⁊ cum alia sit mixta
transit terminū predictū ⁊ diutius durat: aliquādo in autū-
no incipiens ⁊ in vere finiens. Et in febre hac molestissimuȝ
est genus putredinis: vnde oportet cauere ne dentur res ca
lide: ne forte cholera rubea cum acumine suo cerebrū ascen-
dat ⁊ apostema ibi faciat: ⁊ inde infirmꝰ frenesim incurrat:
que febris timidior est ⁊ molestior: q: cholera rubea ex mo
bilitate ⁊ velocitate sua cum acumine suo non patitur pecca
re infirmū nec errare medicū: vnde oportet medicū preuide
re morbi initiū: vt si virtus infirmi sit idonea: humores fu-
riosi ⁊ mobiles: detur pharmacia de prunis: oxisentia viol'.
mirabola. citri. casiafistu. manna ⁊ similia in die interpolatio
nis demus: ⁊ hoc ſm virtutem ⁊ etatem: ⁊ succus maligra.
⁊ quedaȝ catartica in libro nostro iam predicta: que cholere
rubee sunt purgatiua. Cauendū autem est ne in die accessio
nis dentur: ne forte natura impediatur in morbi repugna-
tionibus. Detur ergo in die accessiōis succus maligra. cum
sirupo viola. vel ro. vel psilio: vitetur ergo cibus in accessio-
nis temporibꝰ: vtatur in die accessiōis cibis tēperatis: neq;
etiam detur tribus horis precedētibus: sed sustētetur cum
sirupo ro. vel viola. vsq; ad declinationē vel discessuȝ febris:
deinde detur ptisanū in vespere: ⁊ panis cum zucca. lotus.
Si sint stiptici: neq; catartica possint ab initio dari: sicut di-
ximꝰ cū quedā nos impediant: vtpote corruptio aeris: vel
defectio virtutum: demus in die interpolationis oxisenitiā:
mannam: casiāfistu. sirupum viola. Si autem digestio nō hu
mectetur: suppositoria conficiant cum memithe viol'. scamo
nea: nitro: litio. similiter ⁊ clystere faciamꝰ de prunis: iuiub.
vio. furfure: ordeo mundato. ¶ Custodiamus dies. vj. prece
dentes diem afflictionis tanꝙ̄ dies accessionis: vt inuenian
tur die. vij. corpora mundificata ⁊ preparata ad obediēdum
nature in morbi repugnatione: neq; impediatur cibo vel me
dicamine aliquo. Si autem infirmus in augmento febris
murmuret de siti: ⁊ de siccatione labiorum ⁊ palati: demus
psilium in aqua cucumeris cum sirupo viola. Similiter suc-
cus de malis grana. misceatur: aqua bibēda misceatur cum
sirupo ⁊ similibus. ¶ Cessante autē febris incensione: ⁊ fe-
bris mitigato acumine: si murmuret de punctura stomachi
danda est mica panis ter lota cum zucca. Nutriendus est cū
solocanna: portula. malua: spinach. cucurbi. lactuca: que oīa
coquantur cum amigdaleo. Ista tamen sunt faciēda cum fe-
bris cessare incipiat. ¶ Si caput doleat: supra frontē ⁊ tem
pora ponamus oleum ros. temperatū cum aceto: nares hu-
mectande sunt cum oleo ros. ¶ Si vō capite desiccato frene
sim inciderit: sternutatio fiat cum oleo ro. vel viola. cum lac-
te mulieris puerū nutrientis: capiti vō raso imponamꝰ lac
⁊ aquam tepidā: vbi papauer ⁊ lactuce sint cocte ⁊ viole. pe
des ⁊ crura impones in aqua tepida ⁊ dulci: deinde cū oleo
viola. calcanei ⁊ plante pedum vngantur. ¶ Si vō. vij. die
vomitus mouetur: vel egestio superuenerit spōte: vel ex actio
ne nature: non erit stringenda: sed dimittenda ꝙ̄diu virtus
infirmi id pati valeat: danda sunt mitigantia ⁊ calorem ⁊ si-
tim extinguentia: sicut sirupus maligrana. vel ro. vel oxizac
ca. ponendum est in aqua bibenda spod. sandal. se. portula:
⁊ similia. ¶ Si vō egestio augmentet ⁊ defectionem virtu
tis dubitemus: ad stringendū festinemus cum sapa vel cito-
nica: trocis. de spodio: sicut diximus in diaria et dissinteria:
similiter si in ytericiā inciderit medicabimur: sicut in suo ca-
pitulo diximus. Iūgat autē medicus siue minuat ſm ꝙ ex
necessitate cogetur.

¶ De sinocho ⁊ sinocha putrida. Ca. iiij.

Uia sanguis est omnibus humoribꝰ naturaliter
temperatior ⁊ saporosior atq; vicinior humane cō
plexioni: inde ⁊ nature familiarior existit: quē fa-
cit natura materiā nutrimēti totius corporis: sed
tamen si augmētet quātitatiue ⁊ qualitatiue mu
tetur: dimittitur a natura neq; regitur negans sibi attinere
aliquid sicut pater sibi filiū inobedientē: remanet ergo cru-
dus ⁊ indigestus: exiens q; temperamentū: necesse est ergo
vt putrefiat ⁊ generet febris que sinochus vocatur: ⁊ est cō
tinua: q: sanguis naturaliter intra venas ⁊ arterias est sem
per que sunt vie sibi ad omnia mēbra corporis. ¶ Ga. in lib.
de febribus diuidit febrē putridam dupliciter: altera eñ est
putrida intra venas ⁊ arterias: altera vō extra. Dixit ergo
de priori ꝙ ex necessitate continua sit: q̄ extra venas: erit in-
terpolata. ¶ Nascitur item febris continua de puro sangui-
ne cum intra vasa: non tamen putrescens calefiat: huic febri
propriū est inflare: q: sicut diximus de puro sanguine nasci-
tur: cuius in corde ⁊ pulmone plurima est virtus: vnde calor
inflatiuus ista febris ab antiquis vocatur: q: calor pectoris
siue pulmonis est causa sue inflationis. ¶ Differt autem na
scens de sanguinis putredine: ⁊ que nascitur de eiusdē ebul
litione: q: prioris febris fetet vrina: pulsus est diuersus: q:
constringi se vult magis ⁊ sepius ꝙ̄ dilatari propter festinā
tiam nature in expellendā superfluitatē vel fumosam putre
dinem. Altera nulla habet hmōi accidētia: q: signa pueniūt
eam futurā prenunciatiua anteꝙ̄ appareat. s. fatigatio: gra-
uitas membrorū: plenitudo coꝝ: rubor coloris: calor superfi
ciei corporis. hec autē signa sequunt eam: dolor capitis: in-
censio: grauitas sui: tumor tēpoꝝ: egressio oculoꝝ: paruitas
sitis: ⁊ stupor assiduus: imaginatio rufa ante oculos: pulsus
velox ⁊ fortis: vrina rubicūda vel vermiliosa: plurimū hanc
sequuntur variole. Que cum sint: opȝ ante statum morbi de
virtute infirmi perquiri: ⁊ etate atq; cōplexione: tēpore: ae-
re: consuetudine: que si conueniāt ⁊ virtus maxime phlebo
tomandus est infirmus: de sanguine quantū sufficit aufera
tur. Si autem morbi initiū propter nimiū sit cibū: quē come
derat infirmus ⁊ adhuc in vētre sit coadunatus: oportet vt
in die scda vl' altera suspendat phlebotomia quatenus in di
gerēdo cibo cōfortet natura ⁊ a vētre excludat: qđ si nō fiat
naturaliter faciamus artificialiter: si autē nulla hoꝝ particu
larium conueniāt signa nisi virtus sola: scarificemus ⁊ non
phlebotomemꝰ: oībus vō alijs congruentibꝰ: sola tñ virtu-
te dissonāte: neq; phlebotomari: neq; scarificari est necesse:
q: virtus sola semp morbo repugnat: vñ semp est inuestigā-
da ⁊ obseruanda: confortanda quoq;: ⁊ coadiuuāda p posse

nostro. Si vero obuiet phlebotomie quodlibet ex causis quas debemus dicere: caueat maxime in statu: vel in augmentatione etiam si virtus videatur cogruere. In his enim duobus temporibus virtutem non confidimus adeo laborari in morbi repugnationibus: oportet ergo extinguere calorem ⁊ acumen sanguinis cum psiluo: succo maligra. sirup. vio. sirup. de prunis. quod si egestio obuiet erit humectanda cum oxifenitia: cassiafi. viola. mana ⁊ similibus. ¶ Si in pectore habeant antiquam tussim: vel febre superueniente passionem nouellam: demus iuiubas: vio. se. portula. ⁊ similia. Nutriamus cibis leuibus digestioni in substantia laudabilibus: sicut ptisano ⁊ penis mica. ¶ Si autem sanguis non sit cholericus vel nimis acutus: venter ab initio humectetur: sicut ante iam diximus: si hoc non prosit suppositorium fiat ⁊ dysterizemus. ¶ Capiti dolore superueniente: oleum ro. apponatur cum aceto: nares humectent cum oleo vio. pedes atque crura in aqua ponant tepida: vbi camomill. viol. sint cocte: ⁊ similia. ligent etiam crura mollibus pannis. dolore capitis non cessante: ⁊ catarro vel tussi carente pectore: lac mulieris vel asine capiti infundamus: lauetur cum aqua vbi viol. ordeum ⁊ camomill. sint cocta: sternutatio fiat cum oleo viola. ¶ Angustia vero vel incensione superuenientibus: psilium demus ⁊ succum maligrana. ⁊ sirup. viol. ⁊ similia. ¶ Si mente stupeat ⁊ oculos aperire non valeat: cessandum est a supradicta capitis mediana: ⁊ pedes predicta aqua infundere sufficiat. Nutriendus est cum malis gra. ⁊ pane loto. Si autem cardiacam inciderit: cataplasma stomacho debet superponi de sandal. farina ordei ro. camphora ⁊ aqua ro. ¶ Sanguine de naribus effluente: superponant temporibus ⁊ fronti cataplasmata in cardiaca dicta. Si autem necesse sit in fine huius febris extinguere quod remanet incensionis: demus hoc electuarium quod probauimus. R. spod. sanda. citri. semi. portu. succi liquiri. an. ʒ. iij. se. cucumeris: mel. cucurbi. munda. an. ʒ. ij. dragagan. gummi arab. amomi: amidi. an. ʒ. j. cubebe: camphore. an. ʒ. ij. candi. ʒ. vj. fac puluerem tempera cum succo ros. dos ʒ. iij. multum valet.

¶ De quartana febre. Cap. v.

Febris quartana de putrida cholera nigra nascitur: que si sit intra vasa: generatur sine rigore quartana que vocatur continua: si extra vasa: generatur interpolata. ¶ Vera autem quartana. xxiiij. horis tenet ⁊ intermittit. xlviij. que ex signis tribus: sicut tertiana intelligitur. i. re naturali: ⁊ non naturali: atque extra naturam. De re naturali: quia plurimum hanc patiuntur qui complexionem habent frigidam: ⁊ siccam etate. s. senes maxime frigidi: sicci: macri: ⁊ subtiles habentes venas atque vacuas: alias communes causas ex defectu carnositatis. De re non naturali sicut de temporibus anni: si sit autumnus et aer frigidus et siccus tunc fuerit: ⁊ regiones similiter. De re extra naturam vt in initio accessionis cum materia incipit putrescere: minus erit rigor laboriosus corpori ⁊ frangitiuus ossium corporis: cholera enim nigra que huius febris est materia: propter suam frigiditatem ⁊ grossiciem super sensibilia membra effluens: grauat: fatigat ⁊ frangit ea. Color febrientis liuidus est: cutis sicca: huic febri duricies ⁊ dolor splenis propria sunt: vrina in principio feb. alba ⁊ aquosa: ⁊ in declinatione ⁊ in cessatione ⁊ materie digestione fit nigra. ¶ Quedam quartana de pura nascitur cholera nigra que frigida est et sicca: ⁊ iterum alia est de cholera nigra que de incensionibus est aliorum humorum: sicut san. ⁊ cholere rubee ⁊ phlegmatis: oportet vero suis proprietatibus vnamquamque discerni: vt medicina sua singulis ordinetur. Diascori. dixit: si significationes dicte de pura cholera nigra dabunt intelligere: regatur infirmus digestibilibus ⁊ cibis diureticis: sicut succo scariole: maratri: apij: que omnia coquant ⁊ colentur cum oximelle aromatico ⁊ melle ro. Apozima detur de rad. cum sirupo de absinthio: purgeturque materia cum vomitu paulatim incitetur sudor: cum camomilleo: anet. leo: calamentileo. non purgetur corpus in principio cum virtuosis: in declinatione febris ⁊ apparentibus signis coctionis eius: choleram nigram oportet purgari cum pharmacia ⁊ clysteri proprijs huic humori conuenienter. Deinde demus trociscos de eupatorio: reubar. vel aniso: sicut in quinta particula dixi: cum sirupo de squinanto vel calamento vel cum apozimate de radicibus. Aliquando autem in fine febris: demus tyriacam ma- diacimina. Caueamus tamen hanc in estate ⁊ calida regione ⁊ iuuenili etate. In hyeme ergo danda est ⁊ regione frigida: etate vetula: complexione frigida: vitanda sunt refrigeratiua: quia materia crudificatur ⁊ prohibetur digerenda: vnde fit causa diuturni morbi. ¶ Quam quartanam si tertiana antecedit: ⁊ infirmus iuuenis existat macer ⁊ cholerice complexionis: cum vrina sit rufa vel ignea: sitis ⁊ nimie vigilie: tempore anni estate: natura aeris calida ⁊ sicca: intelligitur febris esse de incensione cholere rubee: vnde in primis medicabitur cum refrigeratiuis: sicut succo maligrana. ⁊ oxizacca. si sit stipticus cum prunis mana viol. ⁊ similibus humectetur venter: que si non sufficiant: dystere faciendum est: si autem materia digeri incipiat: demus catarticum cholere rubee incense purgatiuum: sicut pruna: oxifenitia ⁊ similia. Demus melagrana. vuas passas: portula. bli. crisolocam. balnet in aqua tepida cessante feb. ⁊ aqua vbi cocta sint camomill. viola. mellilotum ⁊ similia: toti corpori post balneum epithima faciemus cum vino ⁊ oleo viola. ¶ Si hanc febrem morbus sanguinolentus precesserit: ⁊ complexio infirmi similis sit: et vrina rufa ⁊ grossa: vene quoque plene sint: sapor in ore dulcis sit: somnus multus: tempus vernale: intelligendum est febrem esse de incensione sanguinis: danda ergo sunt digestiua et materiam sine calefactione excoquentia: sicut oxizacca. ptisanum: rodozac. mel viol. succus scariole. Infirmi pedes et crura ponantur in aqua calida vbi camomill. viol. sint cocta vomitus moueatur in principio accessionis: cum rigere ceperit demus malagrana. misceatur aqua bibenda cum oxizacca. materia digesta ⁊ excocta phlebotomemus de basilica vena vel mediana: vt sanguis grossus ⁊ incensus exeat: similiter ⁊ pharmacia est danda sanguinis subtiliatiua ⁊ sue incensionis extinctiua. Si autem hec feb. viginti dies transit: abstinendum est infirmo de cibis omni die accessionis: in alio vero die parum comedat. ¶ Si hanc febrem phlegmatici morbi precesserint: ⁊ infirmus senior fuerit: cuius complexio frigida ⁊ humida sit: tempus hyems: pulsus tardus: vrine cruda ⁊ grossa vel alba: sitis parua: intelligitur esse febris ex incensione phlegmatis: dandus est in initio succus scariole: maratri: apij: que omnia coquantur ⁊ colentur: detur autem libra media cum. x. ʒ. mell. ro. vel viola. Si autem sint stiptici: moueantur cum pharmacia siue dysteribus depositiuis phlegmatis. Incitetur sudor: cum calido epithimate et diuretico: abstineant a cibis in die accessionis nisi cum virtus defecerit: neque pati possit: deinde parum comedant: vinum subtile bibant album ⁊ clarum: ⁊ in colore temperatum: de volatilibus comedant que carnes teneras ⁊ ad digerendum facillimas habeant: manducent lotam ciceram cum bliti. Caueant autem omnia refrigeratiua: accipiant post cibum diaciminum: diatrionpipereon: diani. vtilis est vomitus cum radicibus: frondibus ⁊ aniso et oximelle ⁊ aqua calida: sepe accipiant tyriacam maiorem diacostum: diareub. diasulphur. et similia febre cessante iam per tres hebdomadas. nutriantur cum pullis: fasianis: perdicibus. post. lx. diem agnum comedant annualem: sumantque semper medicinam diureticam ⁊ principalium membrorum confortatiuam.

¶ De febre amphimerina. Cap. vj.

Febris que quotidiana dicitur: de putredine humorum phlegmaticorum nascitur. Antiqui vero concordant omnem materiam phlegmaticam cholericam siue melancholicam putrescere ⁊ ebullire ⁊ inde febrem ⁊ calorem causari. Idem facit et phlegma: si enim putrescat ⁊ sit intra vasa: continuam generat amphimerinam sine rigore: ⁊ si extra vasa sit: fit amphimerina interpolata. xviij. tenens horas: ⁊. vj. dimittens. ¶ Que tribus signis intelligitur: sicut ⁊ cetere. De re naturali: ⁊ non naturali: ⁊ de re que est extra naturam. Ex re naturali: quia plurimum nascitur complexionem frigidam: ⁊ humidam habentibus. ⁊ etate senioribus vel pueris de dominatione phlegmatis: senioribus naturaliter: pueris accidentaliter. De re non naturali: quia plurimum in hyeme fit: ⁊ in regione et in aere naturaliter frigidis ⁊ humidis: maxime si in quiete ⁊ in sanitate sua quieuerit et suauiter vixerit. De re extra naturam: quia hanc febrem semper nimius sequitur rigor: vt totum corpus con-

geleitur: maxime extremitates: putrescente autē phlegmate calo: sentit paulatim ascendere ⁊ febrē lentam facere: sed tamen diuturnā. ¶ Hec febris semper familiat dolori stomachi: q: phlegma plurimū in stomacho regnat: maxime in ore stomachi: vnde ⁊ humores phlegmatici euomunt: ⁊ infirmus subeliuat: facies tumet: colo: plumbinus vel liuidus est: os humidū habet ⁊ non sitit. Unde oportet medicū inuestigare naturā phlegmatis: vnde fit ista febris. Quoddaz eñ phlegma veraciter frigidū est ⁊ humidū: que species naturaliter als naturalis est nascens de colamento sanguinis. Quoddā frigidius est ⁊ grossius: sed humiduz minus: sicut acetosum: quod est nascens ex dominantia frigoris in colamento sanguinis. Alia species leuio: ⁊ calidio: sicut salsum phlegma nascens ex dominātia caloris in colamēto sanguinis. Unde si quis videat egrotantē sitim patientē ⁊ siccum os habentē: de salso phlegmate intelligit esse. Danda est ergo oxizaccara cū aqua calida in hora accessionis: pedes eorū ⁊ crura ponant in aqua calida vbi camomill. viol. anetū sint cocta: fricemus plantas pedū cum sale ⁊ oleo viola. Si vomitus venerit spontaneus in initio morbi: leuitatē ⁊ subtilitatem materie portēdit. Et si non veniat: nō artificialiter fiat: q: morari in initio morbi vomitū: grossiciem materie significat ⁊ coagulationē ⁊ ad digerendū tarditatē. Dāda est oxizaccara cū aqua calida: q: valet multū in febre ista: q: dissoluit materiā ⁊ subtiliat: postea dandum est ptisanū cū oxizaccara vt digestibilis vēter fiat artificialiter: vl' cū pharmacia: vel cum clysteri. Si de inflatione intestinorū ⁊ gurgulatiōe murmuret infirmus: ⁊ de stomachi abominationib⁹: materiam dissolutaz ⁊ subtiliatā ad exeundū intelligimus: vnde natura cum leui catartico siue pilulis est adiuuanda in expellenda illa materia. In stomachi abominationibus vomitus cum leuib⁹ est incitādus: vt fit cū semine rape: atriplicis: radicis visualis: que decoquantur in aqua ⁊ colentur ⁊ succus inde expressus detur. Si autē infirmus ꝓ debili virtute catarticum non possit suscipere: laborandū est leuiter in subtilianda materia: ⁊ ista facienda sunt ſm materie naturam: et in mēbri vbi illa materia regnat: vt si fit illa materia salsa phlegmatica ⁊ circa epar: detur medicina purgādo epati ꝓpria: que cum vrina superfluitatē expellat: sicut trocisci de spod. de camphora: de sandal. cum oxizaccara. ¶ Si phlegma sit acetosuz dentur trocisci de ro. berberis: de aniso: cū sceriol. maratri ⁊ apij succo: ⁊ cum oximelle. sic medicandus est per vnā septimanā. Si autē febris diuturnior fiat: dādū est apozima de radicibus: sirupus de squinā. ⁊ sirupus de absinth. Si materia sit in stomacho de phlegmate acetoso: detur in morbi initio mellicratū: aromaticū vel oximel cum aqua calide. Nutriatur cum ptisano: cum corticibus maratri et apij coctis cuz oximelle. In hora accessionis cū iā rigor inceperit incitet vomitus cum oximelle ⁊ aqua calida vbi anetū ⁊ radices sint cocte: pedes imponēdi sunt in aqua vbi cocta sint camomill. anetum: mellilotū: sansucum: abrotanū et similia: demus mel ro. cum aqua calida. Et materia iam digestioni vicinante: demus apozima de aloe ⁊ de hierapi. de absinth. siue de pilulis aureis. Et si virt⁹ infirmi pati neq̄at: dentur trocisci de eupatorio: de absinth. de reubarb. cum apozimate de radic. et oximel. Incitetur vomitus in initio accessionis: neq3 comedat nisi febris molesta quiescat: neq3 subtili⁹ dietetur: ne virtus infirmi molestet. Apparēte autem signo decoctionis in vrina: calefaciamus ⁊ vngamus stomachum cum reb⁹ calidis sicut oleo nardino masticeleo: anetileo: absinthileo ⁊ similibus. fumigemus cuz aqua calida vbi cocta sit camomill. spica: mastix: absinthiū ⁊ similia. cataplasmata sunt super stomachum ponenda ca. moderata ⁊ odorifera: aquam bibendā misceamus cū odorifero vino ⁊ mellicrate aromatico. Demus stomachū confortātia siue cibū siue potum: hec eñ febris propria est ori stomachi.

¶ De nimio sudore. Cap. vij.

Udor alius naturalis: alius innaturalis. Naturalis in crisi venit laudabilis ⁊ in moderatis exercitijs in tēpore estatis: in quo sudore emittunt nociua ⁊ non valētia. Innaturalis est de ꝯsumptione carnis: q: nulla alia emittit nisi iuuātia. ¶ Sudor autem hic naturā suam exit in qualitate: vel in quantitate. In qualitate ſm naturā emanantis als emittende materie: vnde ⁊ mutatur in colore: sicut videmus cum sit rufus vel citrinus viridis ⁊ albus: iudicatur iuuamentū siue nocumentum ex materijs suorum humorū: vnde mutat in odore sicut fetentissimo vel econuerso. Itē in sapore dulci salso vel amaro siue acetoso. In quantitate multa siue pauca. multa autem ex multitudine humiditatis vel eius liquiditate: vel de pororuz largitate siue de expulsiue virtutis fortitudine. paruitas sua: vel de humiditatis paucitate: vl' de sua grossitudine: vel de pororū oppilatione siue contētiue virtutis fortitudine vel debilitate. Cum sudor autē adeo augmētatur: vt virtus inde deficiat: tunc oportet vt restringat: ⁊ infirmi corpus vngat oleo mirti. salici. citoni. ro. Epithima valēs in stringendo sudore: qd. ℞. ro. ʒ. x. balaust. sandal. añ. ʒ. x. frondium mirte. ℥. j. oīa coquātur in duab⁹ libris aque quousq3 ad tertiā partē redigant: deinde colent ⁊ media lib. de oleo ro. admisceatur: ⁊ coquat donec aqua deficiat ⁊ solum oleuz remaneat: post inde vngat. anteponantur infirmo vasa frigida aqua plena: ⁊ in domo sint frondes mirte ro. ⁊ salicis: sirupus ro. cum aqua frigida detur: exercitiū nimiū ꝓhibeatur. ¶ Si incitandus sit sudor ex necessitate: vngatur infirmus cum camomilleo ⁊ nitro ⁊ pipere. silr facit daphnileō: musceleon: anetileon: yreleon: si vngatur dorsum ⁊ totū corpus sudor exit. Idē facit cinamomū alithi. calamus aromaticus: piretrū: calamentū: casialignea: costū: reubar. carpobalsa. sansucus. qualecūq3 horum inuenias simplex siue cōpositum in oleo coctū: ⁊ inde toto corpore vncto sudor prouocetur. fumigationes etiam adiuuant de casto. calamēto: carpobal. vrtica: se. carui: omnib⁹ pistatis: ⁊ corpore fumigato: eijciatur sudor: sed tamen non temere agenda sunt huiōi: nisi quis febres habuerit diuturnas: ⁊ maxime sudoris prouocatiuo indigeat virtute infirmi salua.

¶ De variolis. Capitulū. viij.

Variole de sanguinis putridi nascunt corruptione: ⁊ sunt de accidentib⁹ sinochū comitantibus. ¶ Quarū signa sunt febris fortitudo: cephalea: rubor oculorū: ⁊ faciei plenitudo: eorū grauitas: dolor in gula: ⁊ in pectore tussis: prurigo in naribus: sternutatio ⁊ punctura in superficie corporis: q: materia querens exitū pungit carnem ⁊ cutem separans iuncturas earum ad exeundū. qd cum videris: certa signa sunt huiusmodi passionis venture. ¶ Medicandus est ergo in initio cū calidis ⁊ hūidis: que intus naturā dissoluāt ⁊ extrinsecus expellunt. Caueatur frigida medicina que humores claudit ⁊ congelat. Medicina vō variolas cito extraens: ⁊ sine molestatione: est succus maratri: apij cum oxizacca. ¶ Accipiant de hac ꝯfectione a nobis probata. ℞. v. ficus siccas: lentis munda. ʒ. x. lacce. ʒ. v. dragagan. totidez: maratri. ʒ. iiij. omnia coquant in vna libra aque ⁊ ß. vsq3 ad. ℥. iiij. deinde cola ⁊ mitte. ℈. j. croci ⁊ da bibere ante cibū ieiuno: ⁊ hora dormitionis donec tote appareant: ⁊ deinde cesset. ¶ Aliud. ℞. rose: lentis munda. añ. ʒ. iiij. lacce. ʒ. ij. maratri: se. citon. dragagan. añ. ʒ. j. ⁊ ß. masticis. ʒ. j. omnia coquant ⁊ colētur ⁊ bibere dentur. ʒ. iij. cum oxizaccara. Demus ptisanū blitum: crisolocannam: cucur. ¶ Epithimata vitētur oīmode ne forte vulnera reuertant intra ⁊ cadētes in cardiacā morient. Studēdum est in initio ne in oculis pustule nascant: ⁊ lauent cum lotura oliue oculos mundificēte: his mūdificatis imponēda est aqua ro. cū succo maligrana. vel aqua ro. ⁊ sumac. ¶ Si os circundando exierint: lauentur cum visco psilij et zuccara. Post septē dies oportet custodiri de medicina vel dieta dissolutiua: quia hec passio propria est solutioni ventris superuenienti: ꝙ si adueniat oportet eam constringi cum medicina in diaria dicta: vel in alijs locis libri nostri. ¶ Pustulis effluentibus ⁊ desiccari incipientibus: impleatur culcitra vbi infirmus iacet de rizi farina: superponatur vulneribus farina rizi vel milij cum croco.

¶ De medicina contra venenum. Cap. ix.

Medicina autē vniuersaliter omnibus iuuatiua venenatis hec erit: opz suspitiosos decipiendi cauere omēs homines: vnde suspitiosi timent vt neq3 famelia:

famelici: vel sitibundi ab eis aliquid accipiat: quod compertum sit optime qualitatis: sicut dulcis in dulcib9: acetosi in acetosis: salsi in salsis: vitet abominosa vel fetentia. dixit Diasco. Si quis aquã frigidam sufficiẽter ante cibũ biberit: bene has qualitates discernere poterit. ¶ Cũ aũt cõtigerit in cibo vel potu arsura: vndecunq̃ venerit: vel tectigatio siue spasmus: seu tumor in digito seu in vnge: mortale ꝛ venenosum est. Similiter si ori aduenerit ꝛ saliua fluere ceperit: ꝛ labiũ formicauerit: ꝛ in lingua ardor fuerit ꝛ durities in dentibus: venenosum esse intelligitur. Qđ si ad stomachum venerit ꝛ angustiã genuerit atq̃ sudauerit: pcordia strinxerit: obtenebrauerit oculos: vomuerit: inflat9 fuerit colores mutauerit: riguerit: arsura affuerit: oportet festinari vt medicetur: alioquin moritur. Gal. ꝛ Diasco. preceperũt quomodo preuideatur: si res venenosa timeatur. Accipiant ergo ficus siccas cum nucibus quibus venenosa ante comesta confundantur: post comestionẽ nõ nimis subueniẽt. similiter castanee cum ficubus siccis ꝛ parum rute idem faciunt: auellane cum pauco vino comeste: nuces quoq̃ virides cum ruta faciunt idẽ: calamentũ cum vino idem facit. Diasco. terram sigillatã multũ dixit valere in venenosa prohibitione: quam si antea vel postea quis biberit: tunc nil obsunt venenosa: qꝛ euomentur. Gal. cõfectionẽ dicit q̃ a mortalibus custodit cibis quã Nicomedem regem dicit accipere solitum cũ suspitionẽ haberet. ℞. baccas lauri: terre sigillate. aã. ʒ. iij. fac puluerẽ temperans cum oleo: ꝛ da. ʒ. iij. cum. iiij. ℥. mellicrati in specie auellane. hanc enim ante venenũ si dederis pmanẽs in stomacho venientia venena expellit cũ vomitu: quam si quis negligat: ꝛ periculũ hoc incidat: oportet in venenosis expellendis laborare anteq̃ dominẽt in corpore: expelluntur autem cum vomitu: vel egestionibus. Nec solum vomitus in his expellẽdis adiuuat: sed etiã cui9 qualitatis fuerit denotat: liquore enim siue odore siue sapore in vomitu quale venenosum fuerit ostenditur: si enim vnctuosum fuerit et saporis abominabilis ꝛ odoris: intelligitur quia rana marina fuerit: siue lupus marinus. si coagulatus ꝛ petiatus fuerit: intelligitur esse sanguis bouinus. De odore intelligitur si opium fuerit. de colore si cerusa fuerit vel gipsum. Egestio maxime iuuat in expellenda a corpore nocitiua materia: vomitus aũt incitetur cũ oleo in aqua calida: vel cum melle ꝛ oleo. aqua de aneto idem facit: si arsura in ventre fuerit demus oleũ ro. cũ aqua frigida. ¶ Certificato qꝛ stomachus sit mundificatus: ꝛ arsura atq̃ dolor cessauerit: demus digestibilia cum dysteri vt mundificentur intestina de rebus illis venenosis: detur deinde lac post mundificationes certas vel serum. Nutriatur cũ calidis rebus ꝛ vnctuosis: sicut ficubus siccis nucib9 auellanis fisti. vuis passis sisamo. Nutriatur iuribus galli. annualis agni hedulí piscibus crassis. Si inferiora ventris ardeant vel pungantur dysterizentur: gallina crassa coquatur quousq̃ in decoctione deficiat: ius autem illud bibat. balsamum cũ lacte mulieris multum valet arsure vel dolori vẽtris ꝛ rebus venenosis. Detur tyriaca maior: qꝛ causam cõficiẽdi tyriacã maiorẽ. Andromachus dixit non fuisse nisi causam destruendi res venenosas: quod tribus modis fit: vel desiccatione veneni: vel mundificatione veneni expulsiua de principalibus membris: id est a corde: epate: pulmone: cerebro: vel qꝛ hec tyriaca membra principalia in venenosis expellendis confortat. Rursus: Androma. ꝛ Gal. concorditer dicunt q̃ hec tyriaca magna ex carnibus tyri facta non contra morsus tyri solum: ꝛ serpentũ iam factos adiuuat: vel contra venena ebibita: sed etiam pri9 accepta hec ab eis ꝛ ab alijs accipiendis defensat.

¶ De morsu tyri serpentis. Cap. x.

Uem tyrus momorderit: in initio in albedinẽ mutatur color: ꝛ tumescit locus morsure nimiũ apparẽs q̃si incẽsio ignis: patiẽs deficit: stupescit sudor: frigescit: stranguria tortura vẽtris: vomitus cholericus subsequit: ꝛ nisi succurrat veneno cor incenditur ꝛ periclitatur. ¶ Incipiendum est a medicina vt loca morsure stricte ligẽtur statim ne venenum vias perforet ad membra principalia: post ore sugatur: ꝛ cum sugens fiti atur: os eius cum oleo ꝛ vino lauetur: locus tactus cum spongia calida fumigetur: nimisq̃ scarificetur vt venenũ egrediatur: vtilis autem est incisio illius loci si in loco sit qui incidi possit: sicut in digitis: ꝛ in similib9 locis. Detur etiã tyriaca maior vt sanguinẽ dissoluat: ꝛ coagulari phibeat: qꝛ venenũ sanguinẽ cordis coagulat: sicut lac coagulatur. Sꝫ calore. tyriace dissoluit: ꝛ cor inde expellendo confortatur: sicut flamma ignis in expulsione fumi. ¶ Qꝛ si tyriacam nusq̃ inueneris: demus hoc quod sum9 dicturi: succus de frondibus maligrana. cum vino cocto mixtus: vel cum aqua vbi stercus agninum sit coctum: vel. ʒ. j. et ß. detur de turbith cum lacte pecudis. ꝛ succi de frondibus mirte: ꝛ succi sansuci. ana. ʒ. ß. gentiane. ʒ. v. costi. ʒ. ß. omnia coquantur ad medium ꝛ dentur bibenda: vel detur cerebrũ galline cuꝫ vino: ꝛ se. caulium. manducent cepas: porros: allia: et similia. Item iuuat pullus galline scissus per mediũ: ꝛ loco inde suffumigato: similiter squilla in aceto cocta ꝛ frondes maligrana. pistate et superposite. Item ficus et allia pistate iuuant. Confectionem hanc iuuare Galie. confirmat. ℞. serapini piperis asse. oppopo. aã. ʒ. ij. galbani sulphu. aã. ʒ. j. tempera cum vino ꝛ superpone vulneri.

¶ De morsu scorpionis. Cap. xj.

Uem scorpio momorderit: dolorẽ maximũ patitur quasi puncturã acus: aliquando calet: aliquãdo frigescit: aliquãdo dolor augmentatur: aliquãdo non. Rigorem patitur ex frigiditate in corporis extremitatibus: tument in illis locis: aliquando frigide sudant. ¶ Medicandũ est cũ tyriaca maiore vel socrugene quibus vngendus erit ille locus: detur aristo. rotun. ʒ. j. ꝛ ß. cum vino decoctiõis baccarũ lauri. Similiter bouinũ butyrũ: ꝛ mel bibatur: cancros pistatos demus bibẽdos cuꝫ lacte asinino: mirtam cum vino. idem facit agaricus radix croci hortu. vel frondes eius bibere cum vino dentur. Quidam medici dixerũt dum infirmus hanc radicem in manibus tenuerit: nulluꝫ dolorem sentit. ¶ Confectio quam diapantus fecit valet ad morsuꝫ scorpionis ꝛ aranee. ℞. aristolo. lon. ʒ. vj. piperis nig. ʒ. iij. opij. ʒ. j. ꝛ ß. piretri. ʒ. v. tempera cum vino ꝛ fac in modum fabe: da pill. ij. ¶ Aliud. ℞. calamenti agrestis ꝛ domestici piperis myrrhe rute pondus equale: tempera cum melle ꝛ da. ʒ. j. bibere. ¶ Aliud. ℞. rute se. eruce piretri sto. sulphuris. ana. ʒ. x. castorei. ʒ. iij. fac puluerem ꝛ tempera cum sanguine testudinum ꝛ da bibere. ¶ Aliud mitigans dolorem de morsu reptilium quã dispãtus dicit se probasse. ℞. madrago. castorei piperis albi myrrhe opij pondus equale: tempera sicut diximus. ¶ Oportet vt den. allia pistata cũ vino comedẽda. bibat vinũ forte in balneo assuescant sudare: auellane iuuant comeste: vel facto inde cataplasmate. Diasco. dixit basilicũ similiter valere. Galie. dixit frondes lauri coctas in vino ꝛ pistatas valere: facto inde cataplasmate. sulphur ruta pistata ꝛ superimposita valet: ꝛ malue se. ꝛ lini valet similiter. Maiorana pistata cum aceto ꝛ sale idem facit. Quidam medicorum dicunt: si accipias castoreum ꝛ allium ꝛ pistes: ꝛ cum oleo ros. temperes ꝛ cataplasma facias iuuat.

¶ De morsu vesparum ꝛ apum. Cap. xij.

Uos apes pupugerint: vel vespe: venenũ habent: acutam enim patiuntur incẽsionem ꝛ dolorem nimiuꝫ: fiuntq̃ ibi vesice nigre: vñ oportet superponi alcannã cum farina ordei ꝛ aceto temperatam: lac ficuum valet: vel nuces pistate cum aceto: ꝛ frondes basilicon: ꝛ blete pistate atq̃ superposite. Quidam medici dicunt malue frondes pistatas ꝛ superpositas valere. Item si cũ succo malue quis vngatur: nõ mordebitur a vespis vel apibus. Itẽ musca manibus fricata ꝛ morsure superposita valet.

¶ De morsu canis rabidi. Cap. xiij.

Anis naturaliter frigidus est ꝛ sicc9: cui nigra dominatur cholera: vñ ex sui abundantia immutata ꝛ putrefacta: ꝛ toti corpori dominans ita corrupta necesse est rabidos canes faciat: maxime in autumno ꝛ vere. ¶ Signa cognoscẽdi rabidũ canem sunt: quia alij canes eum fugiunt: ꝛ semper profugus est ꝛ soliuagus: ꝛ nutat quasi ebrius: ore aperto: lingua de

pendente: saliua nimia de ore currit semper: sunt oculi inuersi ⁊ rubicundi: aures retracte: cauda inter coxas: oculi aperti: ⁊ tamen de lapide siue de quolibet alio obiecto offenditur: ⁊ cuilibet rei uise repugnat: ⁊ etiā vmbre sue latrat. quē cum canes vidēt fugiūt eum timētes latrantes super ipsum. Certum autē hoc signū est vt buccella panis tingatur in morsura sanguine exeunte ⁊ proijciatur canibus: quā si refutauerint: intelligimus canē rabidum esse: si nō est econtra. Accidētia patiunt: inde sunt terribilia somnia. In somni ex pergefactione sunt timorosi sine causa. Irascuntur stupidi ⁊ cōtinue circunspicientes inspici ab alio non patientes. Qui cum incidant in passionē timendi aquā quasi canes latrant ⁊ raucescunt timentes cum aquam inspiciunt vt tremētes cadāt. Quibus nisi medicamēto succurratur: moriūtur. ¶ Incipiamus ergo medicari ante horū accidentium apparitionem: aperiantur vulnera vel cum ferro: vel cum igne fortiter: vt cum sanguine venenū effluat: apponantur etiā sanguisuge que venenū eijciant. Detur ⁊ acuta medicina que vulnera aperiat: sicut alliū sinap. sal acetū cepe calamentū: simplicia vel cōposita cū aceto vel melle temperata sunt superponenda. qd faciēdū est in preoccupando mala signa. Si aūt appareāt: dari oportet medicinam cholere nigre purgatiuā. Nutriātur cum dieta subtili: ⁊ ad digerendū facili: demus tyriacam ⁊ medicinā: in qua cancri ponanẗ fluuiales. Diascori. dixit: caneris eorū accipiantur. ℥. iij. gētiane. ℥. ij. ⁊ bibanẗ cum vino. Gal. his adiūxit terram sigillatā: olibanum: ⁊ hoc modo cōposuit. ℞. cancri incensi. ℥. v. gentiane. ℥. iij. olibani terre sigillate. ana. ℥. vj. fac puluē. da bibere cum aqua vbi cancri incēsi sint cocti. ℥. ij. ¶ Aliud qd crathi⁹ fecit valet similiter. ℞. cancri incensi. ℥. xv. ⁊ ℥. mirte. ℥. iij. croci. ℥. ij. gentiane. ℥. j. ⁊ ℥. piperis alb. gra. x. vini quod sufficit: da. ℥. j. ⁊ ℥. cū vino. ¶ Aliud Gal. ℞. basilicon aristolo. lon. aā. ℥. vij. gentiane. ℥. ix. piperis oppopona. aā. ℥. j. mellis quod sufficit: da. ℥. j. ⁊ ℥. cum aqua calida. ¶ Dentur nuces ad manducandū. nuces etiam pistate cū sale ⁊ vulneri supposite valēt. Si aquā timeāt: oportet machinari quomodo detur nescienti: fiat ergo canalis: quo gule apposito aquā occulte infundat. Quidam medici dicunt ꝙ iecur canis assatum iuuat: detur comedere contra timorē aque. Item iuuat aqua vbi ferrarij extinguūt suum ferrum ⁊ inscijs oblata. ¶ Medicina morsus canis rabidi siue aliorū iuuatiua erit ista: litiū oppopona. cepe sal ruta nuces frumētum frondes fici menta orobū siue simplicia siue composita cum aceto: vel cum melle temperata ⁊ superposita valent. ¶ Morsibus etiā humanis valent ossa vituli incensa ⁊ cum melle temperata ⁊ superposita.

¶ De labore ⁊ dolore. Cap. xiiij.

Aborem ⁊ dolorē patiūtur corpora ex nimio motu: vel ex humoribus intrinsecus se mouētibus. Fit aūt quattuor modis. Prim⁹ dicitur grauis alter calefactiuus: terti⁹ thetinosus. i. distēsiuus: quartus dolorosus. ¶ Grauis est cuius corpus redundat humoribus grossis pertinētibus frigiditati ⁊ humiditati qui ex nimio soluuntur motu: ⁊ digestus ⁊ subtilis efficitur sanguis: vel aquosus: deinde vasa implentur ⁊ grauantur: qd fit cum virtus naturalis defecta sit: neqꝫ pati eū possit. ¶ Thetinosus est quasi primus: sed tamen virtus naturalis est fortis quā humores illi ad mouendum insequuntur vnde thetinositas tandem sequiẗ. ¶ Horum duorum medicina cum ex inanitione fiat: sicut pharmacia phlebotomia epithimate: vel oleis temperatis: sicut yreleon sansuceleon anetileon: ⁊ hec fiant in balneis temperatis cum fricationibus. ¶ Alie due species: scꝫ dolorosus ⁊ calefactiuus ex humoribus sunt acutis ⁊ igneis in corpore adunatis: ex quorū nimio motu efficiuntur fluidi: ⁊ calor cum dolore inde generatur: ⁊ aliquando febris ephimera efficitur. Si eīn materie putrescāt: calefactorius labor cōcreaẗ: ⁊ inde febris oritur. Si aūt ebulliant nec putrescant: dolorosus gigniẗ: vnde dolor in tota superficie corporis quasi dolor vulneris est: ⁊ punctura quasi acu facta: vnde mederi oportet cū epithimate ⁊ oleo ro. in balneo aque dulcis temperate. Infundatur aqua tepida que duo facit proficua: vel enim acutas fumositates: ⁊ pungentes cū sudore expellit: vel corpori humectationem tribuit: quia qd a naturali calore dissoluiẗ: corpori restauratur. ¶ Doloris autē causa est mutatio subita ex complexione calida vel frigida: vel ex iunctura separata: vnde sua causa est inuestiganda: si sit exterior: vel interior. Item perquiratur si plenū sit corpus ex quiete: vel ex ciborꝫ multitudine: vel purgationis negligentia iam consueta: quibus certificatis purgabitur cū phlebotomia vel pharmacia post redeundū est ad medicinā repugnatiuā cum securitate ⁊ sine timore. Si autem nullū eorū appareat: calefactio ⁊ fumigatio sunt facienda temperatiua ⁊ repugnatiua ⁊ dolorem mitigantia cū rebus calidis ⁊ humidis temperatis: sicut anetilleo camomileo ⁊ similibus. Aliquando dolor fit ex extrinsecis: neqꝫ tamen sentit infirmus: sicut si male posita tenuerit membra dormiens dolentia: vel subito torserit ea: vel fuerint infrigidata: ⁊ si calefactio profuerit teneatur: sin autē ad purgationē redeatur cum pharmacia aut phlebotomia: ne forte plenitudo sit causa nō a vulgo intellecta: sicut si cibus in quantitate vel qualitate extra temperamentum accipiatur: neqꝫ tamen paulatim adunata a quolibet intelligatur: vel ne cōclusio pororū sit causa ab eisdem: vel quedā membra sint incisa: quorū cibus nutritiuus rediens ad corpus non sentitur. Cui subito in sanitate sua dolor subitus superuenerit: ⁊ fortissim⁹ ⁊ ilico ad iacendum cogaẗ: oportet vt ipso die primo festinetur ad phlebotomiā: ne virt⁹ deficiat: ⁊ nō possit auferri sanguinis quantū sufficiat.

¶ De apostematibus. Cap. xv.

Omnia apostemata nascūtur de humorib⁹ ad mēbra in quibus sunt effluentibus. Que de cā sunt exteriori vel interiori. Exteriori sicut percussiōe vel vulnere contritione fractura saltu submersione. qualecunqꝫ horum acciderit mouentur humores illius membri: quod cum defectum ⁊ debile inuenerint: adunantur ibi. Causa interior est de abundantia humorum ⁊ corruptionibus eorū ⁊ preparatione membrorum recipientium. ¶ Materia autē apostemata faciēs de alicuius quattuor humorū essentia est: vel de ventositate aliqua. Nascēs ex sanguine phlegmon vocatur: cuius significatio est rubor: calor: tumor: humectatio. Quod de chole. ru. nasciẗ appellatur herisipila: ⁊ color eius citrinus est ⁊ rufus: medius est in tactu: durus pulsus nimius ⁊ pungitiuus. De phlegmate nascēs apostema ē zimia mollie albū sine dolore. De cholera nigra sciros diciẗ qd apostema est durū nō sensibile colore liuido: vel viride sine dolore ⁊ pulsatione: sed cum magis moretur cancer efficitur. ¶ Volentes autē medicari apostema: vnū sit apostema videamus. Si de sanguine nascitur: tunc tandē phlebotomemus: ⁊ de sanguine tollamus quantū virtus infirmi patitur: post demus vnde calor sanguinis extinguatur: sicut oxisacchā manna casiafi. pruna iuiuba. vio. ⁊ similia. purgato toto corpore ad infirmū mēbrum redeamus cū rebus morbo repugnātibus: sicut sanda. rub. bolo. viola. memithe opio ⁊ similib⁹. In statu apostematis cā dissolutiua admisceaẗ his: sicut litiū crocus endi. ⁊ similia Diasco. vitellū oui cū pauco croco ⁊ myrrha positū sup apostema de grosso sanguine ipsum dissoluit. ⁊ similiter vitellū oui cū oleo viola. super calidū apostema positū mitigat: ⁊ ad digerēdū accelerat dissoluens nondū collecta sanie. In apostemate de cholera rub. incipiendū est ad purgādum ipsam cholerā: ⁊ ad membrū infirmū cū repugnatiuis redeundum postea sicut psilotro coriandro semperuiua portula. psilio iusquiamo lactuca endiuia ⁊ similibus. Nutriamus cū cucurbi. lentibus bliti portu. ⁊ similibus. ¶ In apostemate phlegmatico danda sunt phlegma purgantia: ⁊ post membrum defectū medicandū ponamus spongiā aqua tepida infusam ⁊ aceto: si spongia nequeat inueniri: lana est superponenda aliqū cum aqua calida nitrū oportet superponere. ¶ Apostemati de cholera nig. nondū cancro effecto medicina est apponēda: sed cācer incurabile est malū: medicina dico cholere nigre erit purgatiua. ¶ Et si apostema quodlibet saniē colligat cū hoc cataplasmate aperiaẗ. s. scariola pistata cū oleo ro. cocta: q̄ super apostema erit ponēda: ⁊ sit caulis cū butyro bouino. ¶ Vnguētū dialtee ⁊ populeō valet humectationi duri apostematis aperiēs ⁊ sine molestia. ℞. se. lini fe-

fenugre.malue.añ.lib.ß.olei.lib.i.ij.litargi.ʒ.vj.fac coquere lē to foco. ¶ Aliud valens apostemati sine capite. ℞.se.lini fenugre.stercoris palumbi.añ.ʒ.x.sisami cõbusti.ʒ.xxx.fac si samũ pistari quasi medullã:deinde cũ ipso alias species tē pera:si plus mũdificare volueris pone de oleo sisami. ¶ Aliud in apertione apostematis. ℞.ficus siccas in aqua coctas et parũ nitri ⁊ olei. ¶ Dialtea Johã. damasce.valet mundifi cando calido apostemati. ℞.psilij.ʒ.xx.iusquiami.ʒ.xv.myr rhe.ʒ.lxv.fenugre.se.lini.ana.ʒ.xxx.malue se.ʒ.x. omnia coquã tur in aqua ca. deinde accipe spumas eorũ ⁊ tempera cum oleo ⁊ litargi.vt sufficiat. ¶ Aliud valens apostemati vbi cunq; in corpe sit:⁊ maxime in splenis grossitudine vel epa tis. ℞.armoniaci.ʒ.iiij.aceti lib.j.dimitte simul vno die: et post pista in mortario:vt efficiatur sicut medulla:deinde ac cipe croci.ʒ.iij.olei ro.ʒ.iiij.cere.ʒ.j.coque ad focũ suauē quo ad omnia dissoluantur:⁊ in mortario tempera.

¶ De porris ⁊ verrucis. Cap̃.xvj.

Verruce sunt caro egressa spissa ⁊ dura per totũ corpus nata:sed tñ maxime in manib⁹ ⁊ pedib⁹ quas expellit natura in corporis exteriora. Sũt aũt de phlegma.de cho.ni.Que ḡ mollis est ⁊ si ne dolore:intelligit̃ esse de phlegma.dura ⁊ spis sa ꝑpendit̃ esse de chole.nig. ¶ Opʒ ḡ cũ medicari volueri mus primo ad purgãdũ illos chimos vñ fuerint: incipiam⁹: postea exterius ponam⁹ medicinã illorũ desiccatiuã: q̃ si nõ valet: apponēda sunt calida vñ incidant̃ ⁊ corrũpant̃: desic catiua sunt oleũ ro.mirtinũ ramorũ vitis cinis cũ aceto tēpe ratus:acatia cũ oleo ro.⁊ aceto facit sic:⁊ nigella:sterc⁹ oui nũ vel caprinũ cũ vino tēperata valet. Diasco. lac ficuũ cũ pinguedine porci tēperatũ suppone. Incēsiua vo sunt hec. ℞. eruginis eris.ʒ.viij. coloqn.ʒ.x. nitri.ʒ.ix.fellis tauri.ʒ.x. salis armo.ʒ.vj.aluminis.auripigmēti spume marine.añ.ʒ.ij. calcis viue.ʒ.xv.tēpera cũ lexiuis ⁊ desuper pone. ¶ Aliud. ℞.sandarace auripigmēti spume maris.añ. tempera cũ suc co lupini:si nõ sufficiãt incide cũ ferro. Diasco.dicit dicer sa nat verrucas:si ſm vnãquãq; verrucã granũ accipias ⁊ adu nes in frustũ panni ligans: ⁊ hoc in kalen.mensis infirmus retro proijciat.

¶ De lepra. Capi.xvij.

Lepra est nascens passio de chole.ni. incēsa ⁊ pu trefacta apparēs in corpis supficie:⁊ nascens de quattuor hũorib⁹: sed tñ incēsis ⁊ corruptis:⁊ in chole.ni.mutatis. ¶ Est aũt quadrifaria: vel eñi est de corruptione sanguinis: ⁊ vocat̃ allopicia: altera de chole.rub.⁊ dicit̃ leonina:alia de chole.ni.⁊ d̃r ele phãtia:quarta de phlegmate:⁊ d̃r tyria. De corruptiõe san guinis rubet cutis ⁊ putrida est nimis:tumet sanguis: et sa nies inde fluit. De chole.rub.est pectus siccũ fissure manuũ ⁊ pedũ cõtractio ⁊ macilētia: huius calor si augmentet̃ ma gis q̃ siccitas articuli separant̃ ⁊ cadũt. Si de cho.nig.fit: co lor erit niger ⁊ putrescat ⁊ grossescit: grauescunt: sensus fin dunt̃ manus ⁊ pedes: ʒhunt̃ digiti. Si de phlegmate: hũe scit corpus: glandes nascunt̃: color est alb⁹: oculorũ fluxus. ¶ Oportet aũt cũ medicari disposuerim⁹: incipiam⁹ a pur gandis humoribus illis corruptis. Gal. diuturnũ morbum medicaturi incipiãt a medicãda sua materia ⁊ a corpe expel lenda. Et si de corruptione fit sanguinis: phlebotomemus de vena mediana. Qõ faciēdũ erit cũ materia intra vasa fit: si eñi fit extra vasa: phlebotomia erit cauēda: cũ multũ huic noceat. Intelligitur extra venes esse de corruptione figure infirmi:⁊ pustulis in facie ⁊ putredine in toto corpore: vñ di mittēda est phlebotomia:⁊ accipienda pharmacia. Nutria mus cũ dieta subtili nõ conuertibili neq; corruptibili. Gal. in quadã suiparticula vbi de melãcholia loquit̃. De melan cholia inq̃t ſm q̃ expertus sũ: si q̃s voluerit purgare hãc ma teriã ⁊ mũdificare corp⁹ inde: a fortissima medicina incipiat ⁊ ita forsan ne augmentet̃ materia phibet̃: ⁊ si fuerit cãcer idē oportet nos facere: si medicina nostra corpori pficiat: et color meliorēt̃ morbusq; declinet: ⁊ infirmus cõfortet̃ me dicinã hoc facientē assuefaciam⁹: ⁊ cũ magnis medicamini bus adiuuem⁹: sicut hieralo.⁊ apozimate de epithimo: theo do.magñ. hiera hermetis: siru.de epithi. sero cum epithi. vtat̃. In intermissiõe: ⁊ cũ nõ sit tp̃s dare catarticũ: demus tyriacã magnã factã cũ pinguedine ⁊ carne tyri. Gal. nunq̃ inquit: vidi in vita mea hoiem hac infirmitate plenarie libe ratum nisi q̃ biberit vinũ in quo tyrus ceciderit: ⁊ ibi cõpu truerit: hunc enim vidi excoriari: ⁊ cute expoliari cũ vinũ il lud ebiberit: vnde certificauit cũ testimonio visuali qõ dixerũt antiqui de carne tyri: vel de pinguedine ⁊ sui iuuamenti ma gnitudine in hac ⁊ in oĩ dura passiõe. ¶ Purgato aũt cor pore supradicto medicamine: dem⁹ selithe tyriacã ⁊ similia corpus custodientia: putredinē mundificantia: p̃cipiat̃ vt balneetur: sed nõ tamen aquis dulcibus. Iterũ iuuat incen sio ⁊ diete obseruatio: ⁊ cibi paruitas. Interrogat⁹ autem Gal. que medicina summa habeatur: inquit: abstinentia.

¶ De morphea. Cap̃.xviij.

Morphea est corruptio sanguinis: vñ nutritur cor poris cutis sine macula intercutanea carnis: cui⁹ causa est vniuersalis defectio virtutis digestiue: q̃ cũ defecerit sanguinē corrũpit: ⁊ ad cutē veniēs eã nutrit: si aũt eius qualitas sit phlegmatica al ba fit morphea: si de chol.nig.nig.erit morphea. ¶ Est aũt morphea triplex: vel eñi est liuidi coloris nascens de cholera ⁊ sanguine: vel nigra nascens de sanguine melãcholico: vel alba: ⁊ est de phlegmate salso: in quibus tribus generibus sanguis nõ est minuēdus: sʒ oportet vt forti purgent̃ medi camine: sicut theod. hierapi. hiralo.⁊ similib⁹: vomit⁹ detur semel in mense: abstineãt a cibis malos chimos generanti bus ⁊ dure digestibilibus: sepe balneent̃. Gal. morpheã me dicari precepit post mũdificationē corpis: vngat̃ aũt corpus cum calce ⁊ anacardo ⁊ tapsia aloe litargiro acatia sulphu re hellebo.al. simplicib⁹ seu cõpositis: ⁊ cũ aceto tēperatis. Itē Gal. apij siluatici succus valet cũ lacte ficuũ mixt⁹. sul phur ⁊ dragagan.idē faciũt. sanguis leporinus valet: capp ris radix valet sic cũ aceto. Bibãt aũt de hoc antidoto. ℞. miroba.citri.kebu.belliri.embli.añ.ʒ.xv.pul.hierepi.ʒ.xviij. siseleos.ʒ.xv.fumiterre.ʒ.xxx.sene.ʒ.xx.agarici turbith.añ.ʒ. xxx.tapsie acori.añ.ʒ.viij.fac pulue.adde mel.̃ qõ sufficiat dãs ʒ.ij.vel.iij. Alij iũgũt huic.ʒ.xv.hellebo.nig. ¶ Aliud. ℞.kebu.ʒ.xxx.belli.embli.epithi.añ.ʒ.x.masti.ʒ.xj. ameos.ʒ.x.ca lamē.ʒ.x.hierepi.ʒ.xx.coloquin.ʒ.x.nigelle sin spis.añ.ʒ.v.ta psie.ʒ.vij.fac pulue.adde mellis qõ sufficiat.da.ʒ.iij.trib⁹ die bus cõtinuis ⁊ tribus intermissis. ¶ Vnguentũ morphee valēs oĩs coloris. ℞.tapsie ꝑdisi rubee sinapis nigelle se.ra dicis piretri.añ.ʒ.iij.coloquin.hellebo.nig.capparis rad.ru te aluminis staphisagrie nitri añ.ʒ.j.⁊ ß.eufor.scamo.salis ar mo.sandarace ameos.añ.ʒ.ij.fac pul. tēpera cũ aceto vnge.

¶ De impetigine. Cap̃.xix.

Impetigo duobus modis fit: vel eñi est eq̃lis in superficie corporis: ⁊ fit de chole. nig.⁊ fece san guinis: aliq̃n cũ prurigine vel sufficieten⁹ cõbu sta: cui⁹ color est citrin⁹: vel rubori cõtinuus: als contiguus: ⁊ est furfurea fissa ⁊ pruriginosa: nascens de ma teria melãcho.vel chole.nimis incēsa. ¶ Prima spēs medi cabit̃ cũ phlebotomia ⁊ pharmacia hũores incēsos medicã tibus. Scḋa cũ medicina cholere ni.purgatiua.balneũ aque dulcis assuescat: lauet̃ cũ furfure farine fabe. vngat̃ oleo fru menti aceto pomi citri. carui pistata furfure cũ aceto cinere cũ feminino lacte gũmi prunorũ farina ciceris cũ lacte femi nino hellebo.nig.cũ aceto ⁊ acetie.ʒ.vij.gũmi ara.ʒ.vj. cum aceto vnge post lauet̃ cũ aqua dulci: ⁊ vngat̃ cũ oleo ro.⁊ la patium acutũ mixtũ cum aceto oĩa extirpat.

¶ De scabie ⁊ pruritu. Cap̃.xx.

Sepe natura malos hũores expellit ad superfi ciē corpis vt mũdificet īteriora: q̃ si sint tenues ⁊ nimiũ liquidi dissoluunt̃ de cute cũ sudore et fumo. Si grossi sint ꝑmanent sub cute. Si me diocres: pruriginē gignũt. Grossi scabiē faciũt Scabies sicca ⁊ nõ saniosa cũ prurigine ⁊ pũctura ⁊ fissura de choleri.chimis esse videt̃. Vulnerosa ⁊ grossa in supficie corporis: neq; prurigine forti: ⁊ cũ scalpit̃ cutis excoriat̃ si cut alba squama significat salsum ⁊ incensum phlegma: et plurimũ hoc innascitur senioribus propter collectionē salsi phlegmatis: ⁊ defectionē cutis. Scabies hũida ⁊ saniosa ⁊ cũ delectatione pruriginosa: incēsũ sanguinē cũ chole.rub.

esse demonstrat. Si sanies sit grossa: maiorē abūdātiā signi
ficat sanguinis. Si subtilis aquosa ⁊ citrina: chole. abundā
tem significat. ¶ Cū vō scabies de sanguine ⁊ cho. rub. cō
periat esse: phlebotomādū est de mediana vena. Si aliquid
obuiet nobis in minutione: purgemus cū cartatico de casia
fistu. ⁊ succo fumiter. ⁊ miroba. citrinis ⁊ similibus: frequē
tent balnea in quibus sudēt: nō tangant corpora epithima
tibus: q: viscositate sua dissolutionē prohibēt humorū: ⁊ po
ros claudunt: sed tñ parū olei ro. est adhibendū. ¶ Si sca
bies sit ex chimis phlegmaticis: purgemus phlegma cū ca
tartico de epithimo siue de agarico ⁊ silib⁹. assuescat balneū
in quo sudet: deinde vngat cū apij succo vel calamēti. Pur
gatis aūt corporib⁹ ad exteriora vnguēta redeam⁹: vñ Ga.
litarg. cū oleo valet: cinis cauliū cū petroseleo silr. Diasco.
carui cū aceto valere dixit. Sulphur ⁊ lētisci oleo multū va
let scabiei ⁊ impetigini vnguiū ⁊ inguinū masculus. sulphur
cū aceto silr valet. silr nitrū cū melle ⁊ sulphure iuuat: sāl
quoq3 cū oleo ⁊ aceto si accedāt foco vt sudent: mitigat dolo
rē ⁊ scabiē iuuat ⁊ impetiginē. Gal. aqua sulphurea vel ma
rina cū sale cocta: vel cū frondibus oliuaꝝ iuuat veteres pu
stulas scabiē ⁊ pruriginē ⁊ silia: frōdes q3 oliue cocte cū aq̄
⁊ aceto: silr ⁊ frōdes cāne. ¶ Vnguētū valet scabiei ⁊ pruri
gini de calore. ℞. litarg. ʒ. x. ceruse cadinie argētee. añ. ʒ. iij.
celidonie sigie argēti viui. añ. ʒ. ij. olei ro. ⁊ aceti qd̄ sufficit.
¶ Aliud deficcās pustulas ⁊ vulnera de calore. ℞. acatie gū
mi ara. añ. ʒ. ij. litargi. cadinie argentee. añ. ʒ. j. ⁊ ß. tēpera cū
aqua rosa.

¶ De carbūculis. Cap. xxj.

Carbūculi de sanguine grosso nascunt ⁊ corrupto
vnde deforis est ponēda res dissolutiua: cū tamē
corpus interi⁹ mūdificet: desup ponēdū est fru
mentū masticatū vt maturent siue dissoluātur.
Gal. granū in aqua infusum nō valere dixit: ma
sticatū aūt pdesse ppter infusionē saliue. valēt etiā ficus nō
mature pistate cū cera. Diasco. nasturciū cū oleo ⁊ sale pi
statū valet: vue passe cū sale pistate valēt silr: frumētum cu3
oleo ⁊ sale silr: maturat em̄ ⁊ apit. rhānū cū oleo valet silr:
farina subtilis tēpata cū oleo ⁊ melle ⁊ paꝝ cimi. silr facit. Si
aūt saniē habuerit: farina ordei cū butyro ⁊ sale ⁊ caulibus
oībus pistatis saniē eijcit. Nitrū cū terebenthina carbūcu
lum aperit ⁊ saniem trahit.

¶ De vulneribus in corpore. Cap. xxij.

Vulnera in corpore ex sanguinis nascunt corru
ptiōe maxime rubicūda: ⁊ molestā febrē generā
cia: quoꝝ color est rubicūdus ⁊ citrinus. si san
guis chole. rub. fit admixtus: vulnera sicca ⁊ pu
stulosa gñant: si cū cho. ni. fuerit: vulnera erūt
varicosa: si cā phlegmate erūt hūida alba ⁊ spu
mosa. ¶ Si ḡ vulnera de sanguine sint: phlebotomemus:
⁊ vsq3 ad defectionē minuat sanguis nisi aliq̄d obuiauerit:
mundificet etiā corp⁹ cū catartico: dietet frigi. ⁊ hu. deinde
ad vnguēda exteriora redeat. ¶ Vnguētū valet vulneribus
cali. ℞. ceruse litargi. cathimie argē. añ. ʒ. vij. cere al. olei ro.
añ. li. iiij. fiat vnguētū. ¶ Aliud. ℞. celidonie litarg. ceruse
serici cathimie arg. añ. ʒ. v. acatie albu. oui. añ. ʒ. ix. visci psilij
ʒ. xv. fac vnguētū. ¶ Aliud valet hūidis vulnerib⁹. ℞. litar
gi. ʒ. x. argē. viui lap. fusci. añ. ʒ. iij. celidonie. ʒ. j. ⁊ ß. olei ⁊ ace
ti qd̄ sufficit. ¶ Aliud deficcans vulnera ⁊ pustulas. ℞. bo
li. ʒ. j. terre sigil. ʒ. j. cāpho. zucca. añ. ʒ. ß. tēpera cū aceto ⁊ aq̄
ro. ¶ Aliud valet hūidis vulneribus cruriū. ℞. nigel. coctā
in aqua ⁊ post deficcatā: fiat puluis quē cū oleo ro. tēpera ⁊
crura cū aceto laua ⁊ vnge. Itē valet litargi. cū oleo ro. ⁊ ace
to: ⁊ se. eruce tēperatū cū melle idē facit: silr succus apij ⁊ ce
ra ⁊ oleū ro. cum aceto ⁊ aqua fiat vnguentū.

¶ De scrophulis. Cap. xxiij.

Scrophule sunt dura apostemata ī molli carne na
scentia: q̄ sunt medicāda vnguētis emolliētibus
sicut illud qd̄. xij. causis efficit: ⁊ emollitiua sunt
superponenda putride carnis corrosiua: deinde
alia medicamina deficcatiua ⁊ claudētia. Diasco.
yreos cocta ⁊ cataplasmata valet: q: humectat: silr ficus nō
mature ⁊ cocte: yreos cū aristo. ⁊ dialtea mixta ad mundifi
candas scrophulas valet: farina lupini cū aqua tēperata idē
facit. elacterij radix pistata cū rhāno valet. capparꝫ radix co
cta ⁊ pistata valet. Nitrū ⁊ frumentū emolliūt. ¶ Cōfectio
valēs apostemati in collo ⁊ scrophu. ℞. arist. ʒ. j. cro. ʒ. j. ⁊ ß. tē
pera cū aqua ⁊ desuper pone. ¶ Aliud. ℞. eruginis eris. ʒ. v.
amoniaci. ʒ. iij. sarcocol. ʒ. j. ⁊ ß. fac pul. temperās cū melle et
cum licinio impone. ¶ Itē cineris vitis picis vsualis. añ. ʒ.
x. olei quod sufficit: fac vnguentum.

¶ De pustulis ex de sudatione. Cap. xxiiij.

Pustule nascētes ex desudatione sunt quattuor
modis. Sūt em̄ q̄dā calidissime quas aqua fri
gida adiuuat: cū de chole. rubea ignea nascun
tur. Quedā sunt de chole. s3 tñ grossa: quas bal
neū iuuat in aqua cali. Alie inter has duas me
diocres. Quarta spēs de chole. nascit nig. q̄ pes
sima est: ⁊ ad sanādū dura. ¶ In curādis trib⁹ generib⁹ cho
le. rub. purget: ⁊ in quarto nig. balneū assuescat patiēs: vn
gat cū succo solatri cū coriandro mixto: vel sanda. ⁊ croco et
frōde iusquiami cum melle: medulla meloñ. cū succo apij in
balneo post sudorē valet: frōdes oliue pistate in aqua cocte
valent. ¶ He desudationes plurimū nascuntur in estate et
nascuntur cū calor sit nimius. Causa eoꝝ supfluitas exiens
cū sudore semper adunās se sup cutē ⁊ coagulās: qd̄ fit ex ne
gligētia balnei ⁊ mūdificatiōe cutis. Si aūt augmētent ⁊ in
ueterascāt in scabiē deueniūt: vnde festinādū est ad purga
tionē chole. rub. de corpore: vngat deforis medullis ⁊ corti
cibus melonū cum succo solatri ⁊ assiduis balneis: similiter
rosa ⁊ mirta cocta in balneo posita valet.

¶ De separatione iuncture. Cap. xxv.

Si aliqua mēbra separationē iuncture patiunt
in ossibus: op3 medicū festinare vt separatio so
lidet: ⁊ sanoꝝ iunctura in solidādis ꝯsideret: ⁊
ne iterū seiungant preuideat. Qd̄ fit cū liga
minibus ossa circundātibus: q̄ tñ sic bene sunt
cōsiderāda: q: fortia vt cōstringant ne exeāt ossa custodiūt:
sed tñ tumorē gñant: mollia neutrū hoꝝ faciūt: sed nec bene
iuncturā custodiūt: maxime in somnis ⁊ iūcture ⁊ mēbrorū
motu: ligamina ergo sunt faciēda mediocria: vt infirm⁹ vtrū
q3 vitiū supradictū euadat. Soluant aūt post diē tertiū: vel
ante: vt locus ille quiescat: postq̄ ligent ne forte diu ligata
cū nō mēbrū illud assueuerit: aut dissoluēda per poros exire
phibeāt: vñ prurigo oriat ⁊ infirmum scalpere seu mouere
mēbrū illud cogat: solutū mēbrū aq̄ ca. est balneādū: vt po
ros aperiat ⁊ supflua emittat. Cū aūt dissolueris in die. vij.
⁊ in mēbro: neq3 tumorē videris: neq3 pustulas: sed min⁹ q̄
in sanitate fuerit: ponēda sunt solidātia ⁊ carnē reducētia.
Gal. in megatech. prius inquit: incipiendū est ad medican
dū fracturā ⁊ separationē iūcture in ossibus minuēdo super
fluitates corpis cū phleboto. ⁊ pharma. Dietem⁹ aūt infir
mū cū subtilib⁹ ⁊ paucis cibarijs: dū certificemur tumorem
siue pustulas vel quelibet alia deturpātia nō supuētura pro
pter loci debilitatē ⁊ materiā abūdantē: postea redeam⁹ ad
rē solidatiuā ⁊ mēbri augmētatiuā. i. multam quātitatē cibi
grossi: cibo aūt subtili non solēt ossa solidari. ¶ Separatio
aūt cōcatenatiōis lauet cū aqua cali. ⁊ reponat sicut fuerat
ligeturq3 sicut fractura: deinde superponendū de hac confe
ctiōe valēti fracture ⁊ separatiōi iuncture. ℞. sumac se. mir
te. añ. ʒ. x. myrrhe aloes. añ. ʒ. vj. enule. ʒ. x. tēpera cū aqua ⁊
vnge. ¶ Aliud. ℞. mirte. ʒ. vij. camo. ʒ. viij. sanda. ʒ. xv. boli
terre sigil. añ. ʒ. xx. enule. ʒ. xij. yreos. ʒ. xv. thuris. ʒ. x. ¶ Dia.
farina ordei cū farina malue cū oleo tēperata valet. ¶ Aliud
℞. laudani. ʒ. xv. aloes. ʒ. vij. cro. ʒ. v. boli. ʒ. xv. galle. ʒ. iij. ro.
nucis cipi. añ. ʒ. v. tēpera cū oleo ⁊ vnge. ¶ Aliud. ℞. aloes
myrrhe betonice acatie malue thuris. añ. ʒ. iij. masti. ʒ. j. ⁊ ß.
pul. molendini quātū alie species fuerint: tēpera cū ouo ⁊ vn
ge neruos ⁊ venas circūdātes fracturas cū vnguētis emol
lientibus de cera: medulla bouis: pinguedine vulturis: pin
guedine renum pecudis: ⁊ oleo ro. ⁊ similibus.

¶ De fluxu sanguinis ab incisiōe gladij. Ca. xxvi.

In fluxu sanguinis de incisiōe gladij siue cultel
li sagitte vel similium. Primū in stringēdo san
guinē erit studēdū superponēdo digitū: ⁊ tenen
do panniculū donec sanguis cōgeletur in vena:

vnde exierat: deinde superponēda est medicina sanguinis restrictiua: que duobus modis fit: vel eñ cōstringit ꝛ carnē nō reducit: sicut farina frumēti terebenthina gipsum ꝛ silia: vel constringit ꝛ carnē facit: sicut thus aloe albu. oui: psili leporis. Gal. in megatech. hāc cōfectionē dicit debere esse tribus modis: vel eñ vt equale sit pondus aloes: ꝛ thuris et corticis: ꝛ pul. ꝛ etiā pulueres electi sunt ponēdi: qui duris corporib⁹ vtiles sunt: stiptica eñ his sunt necessaria: vel vt thus ꝙ aloe duplū ponat: ꝛ thus vnctuosum ꝛ gūmosū eligat: q cōfectio vtilis est mollib⁹ corporib⁹ q reb⁹ mollib⁹ indigent ꝛ confortatiuis. Tertius modus est vt de thure plus ponat ꝙ aloe: nō tamē duplū. hoc cōuenit corporib⁹ mediocribus. Albugo oui apponat: vt in similitudinē mellis inuiscet ꝛ mittat de pilis leporis quātū opꝫ: hec medicina essentie vene superponat: vñ sanguis effluit: ꝛ postea multa quātitas medicine toti vulneri supponat: atq ligādo cū pānis lineis ter vel quater inuolutis: ꝛ fiat strictura circa vene initia: ligamenta oīa die tertio soluant. Si aūt medicina sup vulnus nimis fuerit viscosa: ꝛ iō vulneris cōstrictiua: nō tñ auferas: q2 forsitā vi ablata locū iā fere solidatū aperiet. Appone ergo multā quātitatē de eadē vt emolliat illā desiccatā: ꝛ mollitā paulatim subtrahas. Sed vñ subtraxeris digitū vene effluēti suppone: ne exeat sanguis. Nō si nec h potuerꝭ liganda erit vena: sic enim pcepit. Gal. in megatech. ¶ Puluis Johā. da. stringens ꝛ desiccans sanguinē vulneris. ℞. aloes thuris corticis. añ. ʒ. ij. sanguinis draco. sarco. añ. ʒ. xij. ramorū eruce. ʒ. viij. tēpera cū albumine ouoꝝ: ꝛ pone pilos leporis. ¶ Aliud stringens ꝛ solidās vulnera de gladio vel cultello facta. ℞. sarcocol. ʒ. ij. sangui. draco. balaust. corticis olibani. añ. ʒ. ß. ¶ Aliud. ℞. sarcocol. aloes myrrhe armoniaci. añ. ʒ. j. eruce. zucca. añ. ʒ. iij. fac pulue. imple vulnera inde: deinde pannos desup ponēdos infunde saliua. ¶ Aliud. ℞. sarcoco. oliba. draga. sangui. draco. gūmi pōdus equale: fac pulue. ꝛ inde imple vulnera. ¶ Si aūt vulnera crepuerit ꝛ sanguis inde fluxerit. ℞. albumē oui: oleū ro. rosas ꝛ maluā ꝛ lētes: q oīa pista. ꝛ tēpera: ꝛ infundēs bōbiciniū suppone.

¶ De grossitie vnguiū. Cap. xxvij.

Aliquando in vnguibus grossa albedo vel grossities innascūtur: ꝛ inde caro digitorū quasi vulnerosa efficit. ¶ Medicādi sunt sic. se. lini cera ꝛ mel in modū vnguēti vnguilis supponat. Aliud sandaraca cū aceto idē facit. Dias. alumē de pluma temperatū cum aqua valet albedini ꝛ grossitudini ꝛ vnguibus vulneratis. Item feces aceti incense cū rhano idē faciunt. medulle ossiū oliue cū pinguedine ꝛ farina mixta valēt similiter. Superflue carni in vnguibus ꝛ tumori siue apostemati circūdantibus galla pistata ꝛ cū melle tēperata valet: lentes cū aqua idem faciunt: stercus colūbinū coctū cū farina ordei ꝛ cataplasmate inde facto valet similiter. Aliud alumen cū piguedine anatis iuuat: assa. cū lacte tithimalli similiter. ¶ Citrinitati vnguiū se. eruce temperatū cū taurino felle valet. feces vini incense faciūt malos vngues cadere.

¶ De incendio ignis. Cap. xxviij.

Quocunq modo focus corpori incidente: oportet rebus frigidis refrigerari ne ad vesicas perueniat: cū frōde mirte incēse: cū cera ꝛ oleo ro. vel gūmi arabi. cū albumine oui; vel tumabro cū aceto siue bolo cū aceto: vel aqua ro. vel succo scariole: farina ordei: oleo ro. ꝛ albumine oui: vel oleo ro. cū acatia stercore agnino cū oleo ro. ꝛ cera: hec eñ valēt. malua pistata cū oleo ro. similiter facit. Nisi ibi vesice erūt succo portulace vel frondes mirte seu carbones ferrariorū: chimolea: omnia composita siue simplicia cum oleo ro. ꝛ cera mixta valēt. Alumē cū oleo ro. idē facit. loca oliue salsa idē facit.

¶ De vulnere pter ocreas. Cap. xxix.

Aliquādo in pede vel in crure nascūt vulnera de angustia ocreaꝝ: que si sint cū tumore pulmonē veruecis superpone: vel agni annualis siue vulpis. Si aūt vulnera sint sine tumore: galla incensa balaust. cortices malīgranā. sumac acatia: quelibet horū puluerizata superponantur.

¶ De fissura manuum ꝛ pedum. Cap. xxx.

Aliquādo sanguis nutriēs corpus cū cholera grossa vel rubea acuta miscet. Sed tñ nigra ex grauitate sua ꝛ grossitudine descendit ad inferiora: et findit pedes. Chole. ro rub. ex subtilitate ꝛ leuitate findit manus. ¶ Vñ purgādi sunt hūores corporibus dominātes: ꝛ postea redeūdū est ad loca vnguēda cū oleo vio. vel cera ꝛ medulla bouina cum oleo sisamino: vel oleo fenugre. cū cera mixto: valet eñ fissure pedū de frigiditate aeris. ¶ Fissure etiā manuū ꝛ pedū cōfectio valēs. ℞. medulle bouine pinguedinis gal. añ. ʒ. ß. dragagan. cere myrrhe. añ. ʒ. ß. olei syriani. ʒ. ß. vnguentū fiat. ¶ Aliud. ℞. bacce lauri aristo. lōg. medulle bouine pōdus eqle. ¶ Aliud valētissimū fissure. ℞. picule ꝛ sisameleos pondus equale. ¶ Cancri fluminei cū sisameleo incēsi idē faciunt. Cepe cocte ꝛ cum oleo ro. mixte: ꝛ pistate ad idē faciunt. cōchule marine incense cum oleo rosa. multum valent.

¶ Finitur septimus: ꝛ vltimus liber Viatici ysaac.

¶ Tabula prelibati Viatici ysaac a Constantino (vt pte habituꝫ est) traducti: quod in septē partitū est libros partiales.

¶ Tabula capitulorum primi libri.

¶ Tabula capitulorū secundi libri.

Tabula capitulorum tertij libri.

Tabula capitulorum libri quarti.

Tabula capitulorū libri quinti.

Tabula capitulorum libri sexti.

Tabula capitulorum libri septimi.

Finitur tabula seu index viatici ysaac.

¶ Sequitur tabula seu index in librum (vt aiūt) Constantini de oculis.

¶ Liber constantini de oculis: phemiū eiusdem.

Olentes oculorū infirmitates curare: decet sanorū naturam cognoscere: omē quppe membrū qđ infirmat: vt ad propriā sanitatis tēperantiā necesse est conuertatur. Natura vō nullius cōpositi membri pōt cōprehendi: nisi toti9 mēbri partes colligantur cōprehensis partibus diuersis: quare qui naturā oculorū scire desiderant: prius oēs partes quibus sunt cōstructi intelligant. Noscant etiā actionem quā vnaqueqꝫ eorū pars operatur: q necessitas illi9 actiōis fuerit: quomō vnaqueqꝫ sit cōposita: vñ pcedit: τ quousqꝫ tendit: τ in quo loco pmanet: quare de his difficilioribus incipiamus narrare. ¶ Scimus itaqꝫ q omne cōpositū mēbrū propriam habet actionē pter quā fuerat cōpositū: quarū vna suarū partiū operat cetere vero illi operanti parti ministrant: sic credim9 oculos esse: sunt enim diuersis multisqꝫ partib9 cōpositi: visus eñ non fit nisi cū vna suarū partiū. i. humore q crystalloydos vocatur: ceteri vō humores τ pāniculi sunt pter adiumentū τ iuuamē crystalloydes: qđ explanabimus cū sigillatim de singulis disputabimus: ac pri9 de crystalloyde dicamus.

¶ De partibus oculos cōponentibus. et primo de humoribus. Cap. j.

St autē crystalloydos humor albus τ lucidus non oīno rotūdus q: aliquātulū planus: q qm locat in medio oculorū est albus τ splēdidus vt cito varios suscipiat colores. Album enim τ splēdidū corpus coloribus velociter opponit: sicut enim videmus fieri in claro vitro. rotūdus ne cito patiat. Ois eñ forma nō rotūda citius patit pter suos angulos. paruus et latitudo fuit vt lumē sumere possit. Nō eñ rotūdū lumē recipere nō valet: q: eñ in vno loco nisi esset morabilis: τ in medio locat vt cetere partes sibi ministrent. Quedā etiā eū defendūt τ qdā adiuuāt: vñ necessario in medio sibi ministrātiū fuit statut9. in h qđ est crystalloidos fit visus qđ videm9 esse in cataractis: aqua eñ cū inter crystalloyden τ spiritū steterit nō pōt spūs ad crystalloyden pforare τ lumē visus ab eo āputat: s: aqua ab oculo ablata mox lumē reparat: crystalloydos aūt in medio duorū hūorū locat: quorū vnus qsi liquidū vitrū stās retro: τ dr hyalaidos. i. vitrea alter qsi albumē oui stat añ vocat qꝫ euagaidos: post vitreā sunt tres pāniculi: quorū primus eā circūdat quasi rete vñ dr retina: post hūc est ali9 q similat secūdine: τ dr secundina iuxta quē est ali9 qui est ossib9 ictus durus τ solidus: τ dr sclyros aut euagaidos: sunt tres pāniculi quorū vn9 cum eo iungit: ipsumqꝫ circūdat q est quasi vua cuius color nigredini ptinet: vñ vocāt eū ragaydos. i. vuea: añ hūc est alius humor similiter dictus keraydos: idest cornea: iuxta hūc est alius quo penitus nō circūdat sicut alteri adinuicē recōdet si eñ keraydos penit9 ab eo operiret nō posset eū spūs perforare. ¶ S: icipiēda est disputatio de iuuamine vniuscuiusqꝫ istorū. Est ergo pri9 dicendū de vitrea τ tribus panniculis post eā existentibus. Omē corpis mēbrū necesse est vt habeat cibū propter calorē naturalē τ accidentalē intus τ extra illud minuentē. Cib9 eñ mēbro dꝫ esse couenies qđ nō pōt esse nisi mēbrū eū assimilet: quare huic cristallydos humori cibus necessarius est: cūqꝫ crystalloydos sit humor clarissimus et albissimus: nō pōt sanguinē suscipere: sic eñ in sua natura proinde necessario mediatricē. i. vitreā habuit. Mediocris eñ inter crystalloyden τ naturā sanguinis: albior est eñ sanguine τ min9 alba q crystalloydos: iō media pars crystalloydos in medio vitree collocat. Hic aūt vitreus humor est de sanguine in subtilibus venis τ arterijs digestus: vnde est mutatus a suo colore in spēm vitri. Ipse eñ vene τ arterie sunt de pāniculo q dr areti pcedētes a pāniculis subtilib9 cerebri neruū ppt quē ducit spūs circūdātib9: q neruus cōcauus est: qđ planius dicem9 vt facili9 intelligat. Sciam9 igit q: cerebrū est fons oīm sensuū τ volūtarij motus: cū ab eo sensus τ volūtarius mot9 p neruos ad oīa mēbra vt sentiāt τ moueant pcedūt: τ ocli sunt mēbra sensū τ motū hñtia: iōqꝫ a cerebro duo nerui veniūt ad eos: quorū vn9 dur9 est: vñ fit mot9: qđ explanabimus in disputatiōe lacertorū oculos mouentiū: alter neruus est mollis τ cōcauus: nec est in toto corpore neruus pter hūc cōcauus: qđ fuit vt aiatus spūs visum faciēs per eū duceret. Cerebrū aūt est coopertū duob9 pāniculis: vno subtili τ molli: altero duro τ grosso. subtilis aūt similat secūdine: q: venas τ arterias hꝫ qđ pdest cerebro q: nutrit τ defendit illud cū suis venis τ arterijs: grossus eñ solūmodo ipsum ab ossibus capitis ei propinquis. Omnes etiā nerui a cerebro pcedentes sunt illis duobus pāniculis cooperti quousqꝫ ab ossib9 capitis egrediūtur: similiter nerui ad oculos venietes illis duobus pāniculis circūdant: vnde mollis pāniculus cōcauos neruos circūtegit τ extendit se in modū tele cū suis venis. est eñ rete vitreū hūorē cooperiēs. vitreus aūt mediū crystalloydos coopit τ retina portat cū suis venis sensū τ spiritū visibilē ad crystalloyden. Subtilis iterū pāniculus q secūdina dicit: quo neruus circūtegitur cū alio q retina dicit iungit in loco. s. quo crystalloydos mutatus est q secundina dr hoc est subsidiū: parat τ portat nutrimētū cū suis venis τ arterijs τ defendit ne rumpatur. Durus aūt pāniculus et grossus iungit cū subtili. i. retina eūqꝫ cooperit: facitqꝫ oculis iuuamētū q: eos ab osse defendit in quo sunt locati ne ei cum sua duritie noceat: est enim quasi ligamentum oculorum.

¶ De diuisione panniculorum. Cap. ij.

Ufficit qđ diximus de tribus pāniculis τ hūoribus post crystalloiden existētibus. humores autē τ tres pāniculi añ crystalloyden stantes taliter sūt. Dixim9 q duo pāniculi cerebrū operiūt τ neruos ad oculos veniētes circūdant. S: tñ in oculis existētes diuidūt τ duos pāniculos faciūt in oculis vterqꝫ tñ ad mediū crystalloidos iungit in loco q dr yreus. Sup craneū vō est pānicul9 cerebrū cooperiēs q a pāniculo pcedit q secūdina dr: quē diximus iūgi cū retina. Pāniculus q cornea dr iungit cū duro mēbro cū secūdina. Pānicul9 aūt

exterior. I. côiunctiua, pcedit a pâniculo q̃ est supra craneū. Cornea vo necessaria fuit vt defenderet crystallinā ne extrinsecus: quia mollis est: pateret: que subtilissima est τ dura τ alba. alba fuit τ subtilis vt cito eā posset spūs penetrare. dura fuit ne pter subtilitatē cito frangeret. Uuea trib⁹ modis fuit necessaria. vno vt corneā nutriret. Cornea enim est subtilis τ dura: vñ nō hʒ venas quibus nutriat: altero quia est media inter corneā τ crystallinā: ne cornea cū sua duritie noceat crystalline: tertio vt adiuuaret lumen cū suo colore nigredini pertinente. Omē em̄ lucidū dispergit lumē: τ nigruʒ coadunat illud. Idcirco aliquantulū nigredini ptinuit vt lumē non dispergeret: sed coadunaret. Uuea ergo multitudinem venaruʒ τ arteriarū habuit vt corneā nutriret. Mollis fuit ne nocumētū aliqđ crystalline inferret: proinde hʒ villos in quibus aliquādo aqua coadunat ex cataracta. est etiā lenis exterius ne cornea sibi noceat. Color: aūt eius est quasi sicut color: celi vt coadunet lumē sicut diximus: in medio cuius est quoddā forame p quod lumē egredit. Etiā intrinsecus est plena humore qui dicit egaidos: vt faciat crystallinā a cornea differre. Egaidos alter⁹ iuuamētū est q̃ hũefacit crystallinā ne ab exteriori aere deficeret: τ humectat vueā ne crystalline noceat. Et inter crystallinā τ egaidos est subtilissimus pāniculus sicut tenuissimū cepe vel aranee tela: qui mediū crystalline cooperit vt eā ab vuea defendat. Hincq; quidā medici dixerunt pāniculos oculorū esse septē: alij sex: qdā vo quinq;: alij quattuor: τ nōnulli tres: qdā duos: quorum discordia nō erat nisi in vno: q: qui septē dicebant computabant retinā secundinā: scliros aranee telā vueā corneā τ coniunctiuā. Qui sex crediderūt: dicebāt retinā nō esse pānicul ū. Dicebant em̄ panniculū rem esse defensoriā: τ retina poti⁹ nutrit nō defendit. Qui dicebāt quinq;: annumerabant aranee telā nō esse panniculū: sed partem crystalline. Qui dicebāt quattuor: credebāt côiunctiuā nō esse panniculū sed ligamentū oculorū. Credentes tres esse: dicebāt vueā τ secundinā esse vnū panniculū: q: vuea a secundina pcedit. Qui duos affirmabant sclirosτ corneam vnam esse dicebāt. intētio igit antiquoꝝ vna fuit. Et qm̄ explanauim⁹ hũores τ pāniculos: sed de côiunctiua tacuimus: q: nōdum tempus fuit de ea disputādi: de qua deinceps narrare incipiā. Unde oportet sciri q: lacerti sunt oculis necessarij quibus possint ferri: τ rebus visibilibus opponi. ideoq; nouē hʒ lacertos. Quorū vnus mouet oculos: nares alter mouet τ tempora. tertius sursuʒ: quartus deorsum: quintus firmat τ corroborat neruum vnde visus procedit. Duo alij alligant coniunctiuā τ tendunt visq; ad corneā τ cooperiunt lacertos existētes in angulis oculorū: τ coniungunt illi lacerti tres. Iterū lacerti superiores palpebras mouēt. Quorū vn⁹ mouet eas superius τ duo inferius. Inferiores vo palpebre multum habent motum.

De natura cerebri τ ei⁹ actiōe cū instrumēto. Cap. iij.

Decet eum qui naturā oculoꝝ vult scire prius naturā cerebri cognoscat: visus em̄ ab eo pcedit τ futurā eius actionē ad se côuertit. Cerebrū aūt frigidius τ humidi⁹ est ceteris membris quod prius explanabimus. Cerebrum est initium et fundamentum sensus τ voluntarij motus regitiueq; virtutis: nullū. est aliud membrū preter cerebrū qđ hac fungitur actione. Sed cerebrū suā actionē duobus modis facit: quedam em̄ per se solum operat: quedam cū instrumento illud adiuuante. Actio autem instrumento adiuuante operata est sensum et voluntarium motū. Instrumenta aūt ipsius sunt nerui: qui duobus modis sunt: quidā enim duri: quidā em̄ molles. Duri aūt duobus modis sunt: quidā em̄ a cerebro procedunt: τ quidam a nucha que tantū a cerebro est. Cerebrū ergo est initiū τ fundamentū oīm neruorū: sed cum duris neruis volūtarius motus efficit dum nerui cuʒ lacertis côponunt. Lacerti enim sunt de neruis carne τ ligamento compositi: τ ligamenta a neruis procedunt. Molles nerui sunt quibus fit sensus: quibus subtilior τ acutior est sensus visus: eiusq; sensus est igneus igneā habens naturā. i. splēdorē rubore τ lumen. Testatur lumē esse ignee nature: q: dū coadunant in vitreo aliquo si i corpore sol fulserit inde ignis ex eo succendit. Post visum est auditus: per qđ sentit est aereū τ qđ aeri ptinet est vox: vox em̄ non est aliud nisi aer ictus vel ictus aeris. Post auditū est odoratus cui⁹ sensus est fumus: fumus enim est res inter aquā τ aerē existens aeri cōmixta. Post odoratū est gustus q̃ est sensus rei aquose τ aque ptinet. Sapor qui sentit nihil est aliud nisi aqua alicuius rei siccitati ɔmixta calore in ea operāte. Antiqui autē saporē vocauerunt chimū. i. liquorem. Ceteris aūt sensibus tactus est grossior: q: qđ sentit est terreū: et qđ terre pertinet. i. durū molle calidū frigidū siccū τ que ex his procedūt. Omnes enim nerui sensum habent tactualem: sed nō voluntarium motum sicut diximus: q: solūmodo duri nerui voluntario motu funguntur: sed molles duris sensibiliores sunt q: a prora cerebri procedunt: τ duri a puppi τ nucha.

De optico neruo procedente a cerebro. Cap. iiij.

A Cerebro autē procedūt septē paria neruorū: quorum primū τ secundū par ad oculos veniūt: vnus illorum est concau⁹ per quē sensus visus fit: τ p eum animatus spūs ad oculos tendit: vnde fit visus: qđ plenius dicā de animato spiritu tractatus. Secūdum par neruorū oculorum lacertos τ palpebras mouet. Tertiū venit ad linguā dans ei sensum gustabilē saporabilem. Quartum ad palatum dans ei sensum gustabilem. Quintum ad aures sensum auditus facientem eis donans. Sextum descendit ad viscera: τ diuiditur per ea: dat eis sensum per quem fit tactus. Septimum mouet lacertos lingue. Ceteri autem quibus mouētur manus pes pectus dorsum τ caput de nucha procedunt. Istud est quod volumus dicere de sensu τ motu quod facit cerebruʒ cum instrumento: id est neruis.

De virtute cerebri τ eius actione per se sine instrumento. Capitu. v.

Sed regitiuam actionem per se soluʒ agit: que tribus modis est: phātasia. i. ratio τ memoria. Phātasia vero operatur in prora: ratio in medio et memoria in puppi. Cerebruʒ vo habet quattuor concauitates que dicuntur ventriculi. Duo sunt in prora τ vnus in puppi: τ vnus inter prorā τ puppim: in quibus semper est aīatus spiritus cum quo fit actio quā diximus. Fit autē spiritus animat⁹ de vitali qui generatur in corde: quia a corde due vene ad cerebrum ascēdunt que subter cerebrū veniētes multis modis diuiduntur protelate faciūt quasi rete: vnde spiritus vitalis a corde per illas venas ad cerebrum ductus in illo reti moratur quousq; mundificetur τ subtilietur: deinde penetrat ad vtrosq; vētriculos prore: morat urq; in eis vt amplius attenuetur: τ quicquid fecis cum eo mixtū fuerit excludatur per nares τ palatū: deinde purificatius ad mediū cerebri ventriculum stantem venit quasi aliquantulū permanēs subtiliatur: postea ad ventriculum puppis vadit. Si via que est in medio a prora ad puppim non est aperta: habet enim portam in qua quoddā est obstaculum: cuius forma est in modum pinee qđ anatomice uerumm est nominatū qđ semper clauditur: quoadusq; natura spiritum animatum dirigit puppi. Sed spiritu veniente mox aperitur quo vt fuerit trāsactus: deinde claudit vnde cum spiritu qui est in puppi fiunt τ motus τ memoria et cum spiritu qui est in prora phantasia τ sensus: τ cum spiritu qui est in medio horum ratio τ intellectus fit. Supra cerebrum autem sicut diximus: sunt duo panniculi: quorum vnus: id est durus craneo iunctus est: alter autem: id est mollis ligatur sub craneo cerebri. hic finit disputatio cerebri et sue actionis.

De natura cerebri. Capitu. vj.

Cuius autem natura est frigida τ humida: cuius frigiditas duobus modis fuit necessaria: vno propter multitudinē sui motus et motionis que ab eo dirigitur. Cum suo enim motu imaginatio et intellectus fit: cū eius enim motione q: mādat fit sensus

et voluntarius motus: ideoq necessario cerebrum nō fuit ca lidum ne causa sue motiōis calidissimū factū incenderetur ⁊ ꝯsumeretur. frigidū ergo fuit ne calefaceret illud motio am plius. ¶ Si eñ cerebrū esset calidū: memoria instabilis fuisset. Caliditas quidē naturaliter est mobilis: frigiditas ex cōtra rio et memorie necnō requies et stabilitas cōueniunt. Hoc testificat quod qui calidū habēt cerebrū: mobiles sunt ⁊ insta biles. ¶ Humiditas autē cerebri duobus modis fuit necessa ria. vno ne ex nimia sui motiōe desiccaret. Motus eñ facit ca lorē et calor desiccat humiditatē: alio vt velociter imagina tio formaret ⁊ cito qđ a sensibus ei dirigit: suscipere posset ⁊ velociter ad res differendas moueretur. Rursus vt mol les nerui ab eo ꝓcederent. Impossibile eñ est a duro molle generari ⁊ a molli durū: ꝓinde prora mollior puppi: q̄s de prora molles nerui ꝓcedunt: ⁊ de puppi duri: quibus volūta rius motus fit. Sufficit de natura cerebri.

¶ De cōuenientia et disconuenientia neruorum opticorum cum alijs neruis. Cap. vij.

Qui optime instrumētū visus scire desiderat: prius superiori capitulo cognito naturā vtriusq nerui visus inuestiget: vt bene noscat vbi cum ceteris neruis conuenit ⁊ vbi discrepat: deinde de spiri tu visibili perquirat quatenus sciat in quo cum spiritu in ceteris neruis existente cōueniat: ⁊ in quo discōue niat. post de ipso visu qđ sit et quomodo fit inuestiget: qđ in hoc capitulo describam. ¶ Primū itaq par neruorū qđ diximus cum de natura cerebri disputauimus: ab vtroq ce rebri panniculo descendere et secum visibilem spiritum tra here: vt intelligitur cum ceteris neruis sensum facientibus conuenit duobus modis. vno quia omnes a prora procedūt cerebri. alio quia molles sunt. Sꝫ quodāmodo ab eis discre pat sex modis. vno q: maior ceteris a cerebro vel nucha pro cedentibus: magnus quia concauus: si eñ concauus ⁊ par uus esset necessario subtilis fuisset vnde cito frāgibilis: cuius concauitas necessario fuit larga vt omnino nullam habeat oppilationem: ideoq magnus fuit: secundusq ipse solus est concauus: cuius concauitas sensui ostenditur: que concaui tas tenditur vsq ad locū in quo panniculus oculorum que retina dicit: incipit se ꝓtelare qđ facile sensui patet si anato mia cernat: sed ipsa concauitas inchoatur ab vtroq pānicu lo: qui est in prora cerebri in quo. s. loco illius paris nerui cō cauitas nō potest videri: q: subtilissima est et angusta: sed tñ qui per foramē illud vult aspicere: querat in cerebro magno rū aīaliū in hora qua aīalia occiduntur. Caueat tamen ne in estate calido ve tempore fiat: deinde vtrosq pāniculos prore caute scrutetur ne frangatur ⁊ in fundo eorū inueniet illū parē neruum ab vtroq panniculo ventriculi egredientē ⁊ vi debit qualiter cōcauitas ipsius ab ipsis vētriculis inchoat. ¶ Tertio q: hic vterq neruus intrinsecus est mollissimus vt facile sentire valeat ⁊ extra solidus aliquātulū vt sit ab aliqua passiōe illesus. ¶ Quarto q: per hunc parē neruū a cerebro ad oculos de substātia visibilis spūs multa venit quātitas. Et licet iste visibilis spūs per omnes neruos sensum ⁊ volū tariū motū facientes ducat: ipse tñ nō sub aliter: sꝫ sola eius vir tus per eos vehit. In illo aūt pari neruo quātitas sue essen tie geritur. Oculi eñ cum nobilissime sint actionis semper vadit ad eos multū de substātia spūs vsq ad locū pannicu lorū qui dicitur vuea: hoc fuit necessariū ad causandū visuꝫ. ¶ Quinto quia cū ceteri nerui quāto sint remoti a cerebro tanto sunt duri ⁊ a prora natura eorum mutatur. Sed istū pa rem neruū natura intrinsecus mollissimū fecit ⁊ extrinsecus solidum vt intranea mollicies exteriori teneatur duricia: ne aliquando desiccaret: cuius etiā mollicies si aliquātulū cau sa in neruis induraret ipso pari neruo ad oculos veniente in natura quā in neruo habuerat existens cōuertitur. Neruus eñ ipse cū panniculo q̄ retina dicit fuerit: mollis efficit ⁊ in na turā cerebri cōuersus ꝓtelatur q̄si rete ideoq retina dicit. Ceteri nerui etiā cuius retine si coadunant nullo a cerebro adeo sixes sibi sunt velut secernuntur. ¶ Sexto q: laudabi lior eius ꝓprietas hec est: par eñ neruus cū de fine laterum vtriusq vētriculi prore egreditur separatim nisi directo iti nere sicut exierat dirigitur: sed vterq ad interiora ossa capi tis retorquetur: ad os nariū perueniēs miscent vtraq eorū foramina ⁊ fiunt vnū. Ab eo vero loco separantur et recto si cut egressi fuerāt itinere vadūt. Uerbi grā: neruus q̄ de late re dextri ventriculi exierat ad dextrum oculū tēdit: ⁊ sinister ad sinistrū: de quorum quidē neruorum cōiunctiōe ⁊ separatiōe. plures antiquorū diuerse disputauerūt: quorum intentiones quinq noiabimus: quarū due nō affirmant. tertia est possi bilis. quarta vera. quinta necessaria. ¶ Quidā eñ dixerunt tortionē et cōiunctionē illorum neruorum ad hoc esse necessariaꝫ vt si quedā eis passio ꝯtingeret: alteri ab altero subueniret. Alij dixerūt ideo eē coniunctos: q: oīs sensus ab vno funda mēto ꝓcedit. Quorum intentio non cōsequitur: natura eñ tam optime ⁊ fortiter mēbra cōposuit vt nullā timeat passio nis occasionem: ⁊ nō solū nerui visum ferentes ab vno loco exeunt: sed ab eodē loco egrediunt oēs alij ⁊ tñ postea non cōiungūtur. Nonnulli q̄ credunt eos ideo cōiungi vt vnus ab alio ꝯfortetur. si eñ separati essent ambo ꝓpter itineris lōgitudinē rūperent: quorum intentio possibilis esset: sꝫ tñ nō est tanta longitudo vt in eo posset rumpi. Quarta vero intē tio est vt vera sit. Spūs visibilis ad oculos a cerebro veniēs videt q: vno oculo clauso vel ceco idē ad aliū venit: qđ non posset esse nisi nerui ꝯiūgerent ⁊ postea separētur: qđ huiꝰ experimento testificatur. Si eñ planta manus vel aliquod aliud corpus super nasum ponatur vt non possit vterq ocu lus ad intuendū incedere: fit visus vtriusq oculi debilior et obscurior: sed vno oculo clauso lumē vnius vsq ad alterum q̄ vtriusq fuerat reperitur. et quecūq vterq cernere neque rat ipse solus rarissime ac acutissime aspicit: hoc ergo testifica tur quia spūs qui in vtroq oculo ferebat ad vnū cōuertit: vno eñ clauso alterius pupilla clarior efficit. Quinta autēꝫ antiquorum intentio sit prelata: necessaria ē: nisi nerui ad ocu los venientes in quodā loco cōiungerent ⁊ in alio separent vna res dupla visui appareret: quia cū res visibilis nō pos sit videri nec visu ab oculorum pupillis per rectas lineas egre diente ⁊ ante se eā recto tramite percutiēte: sicut videmus radiū solis p angustū foramē domus ingredi ⁊ linee anguste sint in exordio sui: deinde paulatim vsq quo finis eorum est dilatantur. Sic in vtroq oculo fit quedā forma sicut pinea vnde necesse est vt vterq visus lineatim directus ⁊ in loco vbi res videnda est cōiunctus eā equalr ꝑcutiat rectoq iti nere quo venerat: ⁊ ꝯuertat ad pupillā. Necesse est eñ vt ex ordia vtriusq visus a pupilla eqlr egrediātur: ⁊ p vnā sup̄fi ciem ambo ambulent: quorum exordia sunt in loco vbi vterq neruus cōiungit: ⁊ fuit vnus indeq incipiens ab vtraq pu pilla egrediēs videt rē videndā eāq sicut ē ꝯprehēdit. Et si vna pupilla a suo loco siue superius vel inferius mutetur res cū superiori pupilla eius superius videt: et cū altera inferius vnde dupla apparet. Idcirco tria ocl̄is sunt necessaria. i. pu pille initiū fundamētū visus: ⁊ loca vbi vterq neruus vtriq cōiungit p modū recte linee: ⁊ visus p eas recte transiens. Ideoq exordiū vtriusq neruos ad oculos ducens ab vno loco egreditur. Sed tamen a q̄busdam nobis obijcitur vera inquiūt intentio: sed si vera est vt nerui ab vno loco cerebri exeuntes postea coniungant: quare nō fuit vnus vt ab vno loco exiret. quibus si post. s. exeat maxime si magnus fuisset sicut vtriq sunt. Quedā eñ est concauitas vt foramina con iungant per que cerebrū huiusmodi suā expellit superfluis tatē. vtraq etiam via que ducitur ad nares ibi constat. con cauitas ergo ⁊ vtraq via nō esset ibi si neruus locaretur illic Nares etiā sunt in media facie. Tñ nisi earum foramina essent in cerebro recte opposita olfactus nō eēt: ergo q: hec loco his rebus sunt cōprehēsa fuitq necesse vt nerui visum ferētes ab vno loco egrederent. Natura cōi loco cōiūxit foramē habe re faciēs: deīde vt separatim ad vtrūq oculū irent seiūxit.

¶ De natura spūs visibilis. Cap. viij.

Uisibilis spiritus de animali nascitur: is enim spi ritus ē animatus a ventriculis prore cerebri pro cedens: quem in eis mūdificari ⁊ clarificari dixi mus alias cum de natura cerebri disputauimus in disputatione cerebri supra: qui spiritus spūalis ter est sensibilis. Uisus eñ vnus ex sensibus est ceterorum dignior ⁊ nobilior. Porro ipsemet habet hāc ꝓprietatē: ē eñ magis clarus

et lucidus q̄ vllus animatus sp̄us a cerebro pcedens. Nam sp̄us aiatus in ventriculis cerebri existens mandat oib⁹ mēbris sensum ⁊ voluntariū motū. Nā cū a ventriculis exierit et eo loca inanita fuerint: oīa membra fiunt absq̧ sensu ⁊ voluntario motu: vnde mōstrat̄ q: oīa mēbra sensum ⁊ voluntariū motū ab illis locis acquirant: sed aut virtus hui⁹ sp̄us per oīa mēbra dirigit̄: et eius essentia stat in suo ꝓprio loco sicut splendor solis p totū aerem diuidit̄: ⁊ tñ substātia ei⁹ in suo permanet loco: aut substātia eius p neruos dirigitur et penetrat. Quod necesse est duob⁹ modis fieri. vel em̄ substātialiter per neruos vsq̧ ad oīa membra qui sentiūt ⁊ mouētur dirigit̄: vel plurimā partē neruorū eos in sua natura conuertēs: deinde ipsis mēbris oībus dat sensum ⁊ voluntariū motū. hoc sp̄us in neruis operat̄. ¶ Sensus vero per quē mēbra rem sentiendā sentiūt: nō ad cerebrū venit vt ab eo sentiatur vel discernatur. hoc em̄ nullo modo pcussio vel sensibilis rei motio ab eo sentiretur: sed sensu mēbrū caret. Neru⁹ em̄ nō ē aliud nisi pars cerebri sicut rami arboris ab cuius radice procedentes: nam mēbrum in naturā mutatur sibi cōiuncti: vnde fit sensibile. Palā ergo est quia iterum caro sentit ꝓpter vim sensus in ea existentis q̄ sibi a neruo tributa est. Sed virtus visibilis sp̄us non sola ipsa a ventriculis cerebri ad oculos dirigitur: sed ipsum spiritū essentialiter ad oculos ire demōstrat ratio: ⁊ tanta eius quātitas illuc ducitur quāta necessaria est: qđ vtriusq̧ cōcauitate testatur. Ex hoc em̄ certificat̄ q: vno oculo clauso alterius pupilla dilatatur: quo apto dilatata pupilla ad qđ fuerat reuertitur. Causa q: nerui cū sint in vno loco vniti: in quo vtrūq̧ eorum foramē iunctū est necessario vnius oculi pupilla clausa spirit⁹ qui ad eū ferebatur: ad locum quo vterq̧ neruus iungitur veniens per ipsuz foramen ad alterius oculi pupillam qui apertus est ducitur. vnde foramen panniculi qui dicitur vuea per multitudinē substātie sp̄us necessario dilatatur. Aperto tamen oculo spiritus ad eum reuertitur: quare foramen illius panniculi dilatatum ad modū in quo fuerat redit. ¶ Huiusmodi significatione cataracta an possit sanari necne cognoscit̄: vno oculo clauso alterius pupilla effecta latio: i eo sp̄m visibilem esse significat. vnde aqua ab eo amputata sp̄us visibilis ad eam redit ⁊ videre incipit: sicut cum sanus fuerat videbatur: et innuit quasi cōtrariū apparuerit. Nam quibusdam hoc accidit: cum vnus clauditur alterius pupilla nō dilatatur: cui⁹ causa hec est: neruus quidē p quē spiritus ducitur est oppilatus: ideoq̧ hic vterq̧ neruus cōcauus fuerat vt per eū substātialiter sp̄us posset transire: sꝫ ceteri nerui nullam habēt cōcauitatē: virtus em̄ animati spiritus absq̧ sui essentia per neruos vadit. ¶ Sophiste tamē contraire conātur: si possibile est inquiūt animatū sp̄m per neruos nō concauos ad oīa mēbra duci: quare vterq̧ neru⁹ cōcauus fuit: qb⁹ respōdem⁹ duplici necessitate hoc fuisse. vna: quia per corpus nerui ducunt: ⁊ substātialiter in modū pili a suo fundamēto remouētur: qui si cōcaui essent rumperentur: neq̧ in paruissima eorū subtilitate posset esse concauitas: neq̧ tanta sp̄us quātitas sensui motuiq̧ necessaria ē voluntario: quanta visui est necessaria. Omnis enim sensus preter visuz nō rem sentiendā sentit: nisi vtrūq̧ cōiungatur visus autē pupillā egrediens per remota loca vadit ⁊ rem sentiendā sentit: proinde multa quātitas sp̄us visum facientis necessaria fuit. fuere ergo nerui vtiliter concaui vt spiritus multitudo per eos transiret.

¶ De visu quomodo fiat an extra mittendo an intus suscipiendo. Capitulum .ix.

Es aūt visibilis est necesse vt ex vna hau trium rerū ꝯprehēdat̄: aut em̄ aliq̄d ex ea visui dirigitur p qđ ipa q̄d sit cognoscit̄: aut v̄tus visus ad eā vadit ⁊ ꝯprehēdit queadmodū est: aut neq̧ ipa ad ip̄m neq̧ virt⁹ visus ad eā mandat̄: sed quoddā est mediū stās inter hūc ⁊ illā: p qđ ipa cognoscitur. vñ opꝫ inuestigare qđ horū triū sit. Dicimus ergo oēs phi cōcorditer dixerūt nō posse videri nisi p foramē pupille ad qđ ex re sentienda venerit: videlicet vel v̄tus vel forma eius vel q̄litas: sicut q̄dā dicut. Mēsura tñ quantitatꝫ magne rei nō pōt ibi diuidi: sicut quātitas mōtis vel arborū ⁊ similiuꝫ que ergo v̄tus in re magna pōt eē q̄ ducat quātitatē sui ad oculos diuersorꝫ hoim in vno momēto: quō etiā illi⁹ forme magnitudo tā angustū foramē pupille pōt ingredi: qđ q: rōni patet eē impossibile: ad scđam intētionē redeam⁹ q̄ q̄dem q: impossibile est vt sp̄us visibilis pupillā exiens solū ad rem sentiendā vadat: sueq̧ quātitatis magnitudinē cōprehēdat ⁊ circūdet. Ipse em̄ sp̄us nō est tāte quātitatis vt possit adeo dilatari: donec totius rei quātitatē ambiat: q: in vno momēto multa ⁊ diuersa indiuidua ⁊ magna cōprehendimus. Ad tertiā ergo intentionē ꝯuertamur ⁊ redeam⁹. Aer nāq̧ corpora circūdans: si clar⁹ ⁊ lucidus fuerit: illud supplemētū visui faciet qđ nerui faciūt corpi: q: v̄tutē illius sp̄us suscipit sicut splēdorē solis. Sicut em̄ supiorē aeris extremitatē splendor solis pcutiens: deinde totū aerē penetrat: eūq̧ clarificat sic ⁊ visibilis sp̄us mox vero vt pupillā ingredit̄: totū pforat aerē: ⁊ exiēs p remota loca mutat eū in suā naturā: qđ fit cū aer in toto iūctus est. hec etiā palā videm⁹ in sole fieri: q: si aliqđ corp⁹ in aere ponim⁹ separat eū ⁊ solis splēdore illđ penetrare nequeūte: forma illius corpis obscura post se apparet: eaq̧ lumē nō suscipit: nisi vero cōiūct⁹ est: ⁊ mutatio aeris de solis splēdore nō fit ab eo separata: qm̄ si actio splēdoris fortiter in aere operata fuisset: posset in eadē actione permanere splendore solis absente. Sed vtriq̧ hac carēt ꝓprietate: q: nec splēdor suā actionē aeri ipo absente pōt dimittere: neq̧ idē aer illā actionē ab eo valet accipere. Sicut ergo luminis v̄tute datius ablata ipo momento lumē ab aere aufert̄: eodē mō opꝫ intelligi de neruis: q: si vnus fuerit incisus ⁊ a cerebro diuisus: ilico mēbrū cui sensum dederat: fit insensibile. ꝓpterea h̄ dico debēt eē ꝯiūcta ⁊ ꝯtinuata. i. aer sp̄us nerui ⁊ mēbrū ⁊ cerebrū. ⁊ q̄uis aer in alterā mutet̄ actionē sicut cū calefit vel infrigidat̄: ⁊ i ea q̄litate post sepationē rei eū calefaciētis vel infrigidātꝫ pmaneat: lumē tñ in aere ipso absente ⁊ lumē ab aere amputat̄. Proinde necesse est vt aer semp illuminet̄ ꝯtinuati. h̄ em̄ nō facto nullo mō fiet lucidus. Silr̄ nerui a cerebro supplemētū necesse est h̄eant. Et licet nerui de sua sub̄a: videlicet cerebri sint: tñ sunt duriores ⁊ solidiores vt passioni inobediāt: ꝓinde aliquātulū sunt mutati a natura cerebri. Sed nerui duob⁹ mōis sunt. q̄dā em̄ sunt motū faciētes: sunt ⁊ alteri sensuꝫ faciētes. nerui aūt q̄ sensuꝫ faciūt sunt molles vt diximus: ⁊ motū operātes duri sunt. Causaq̧ sensus nō pōt fieri nisi nerui aliquātulū cū q̄dā rei mutatiōe ad naturā rei sentiēde mutēt̄. Mot⁹ aūt nō ē aliđ nisi actio neruorꝫ facta absq̧ vlla sui immutatiōe. Necessario ergo nerui sensuꝫ faciētes sunt molles: ⁊ motuꝫ operantes sunt duri. ⁊ q̄uis q̄dā ex duris neruis motū faciētes sensum tactualē habeāt: molles aūt nerui nullā cū duris inueniūtur societatē habere: sed ipi duri idcirco tactū faciūt q̄ tact⁹ ceteris sensibus grossior est. Sensus aūt visibilis q: ceteris subtior est ⁊ acutior: idcirco vterq̧ neruus visibilē sp̄m seruans ceteris neruis cerebro ꝓpinquior est. Natura em̄ cerebri nulli sensuali instrumēto ꝓpinquior est q̄ oculis qui ineruerāt habere. Nā sicut cerebrū i neruis: ita necessario oculi in aerē agūt: necessario q̄ de sp̄u multā habuerūt quātitatē vt aerē suā rē faciūt eē: sic nerui ꝓpe sunt res cerebri. Igit̄ primū qđ visus gn̄aliter sentit sunt colores: q̄ soli sibi sunt ꝓprij absq̧ ceteris sensib⁹: deinde sentit corp⁹ in q̄ fundati sunt: sicut gust⁹ pri⁹ sentit sapores postea corp⁹ in q̄ sunt. Sꝫ tñ gust⁹ ceteriq̧ sensus preter visuz rē sentiēdā expectāt ad se ventură. Visus aūt ab oculis elōgat̄ ⁊ extēdit̄ p aeris mediocritatē q̄usq̧ ad illud corp⁹ coloratū venerit: hac de cā solus visus sentit formā corpis ⁊ quātitatē etiā ⁊ motū cū ei⁹ colore: motū rōnabilr̄ nō sensualr̄ sentit quē nullus ceterorꝫ alīs eorꝫ hꝫ nisi tact⁹ accidētalr̄: vbi grā. Si q̄s p tenebras ambulauerit ⁊ fustē in manū duxerit: eo ampli⁹ nō posse se penetrare sentiet: cognoscet em̄ solidū corp⁹ ei repugnare: qđ nō posset sciri: nisi in sua memoria h̄eret̄: q: possibile ē ambulare eūq̧ penetrare. sed p solidū corpus hoc posse fieri impossibile est. Visus iterū alterā hꝫ ꝓprietatē: q: incidens supra lene solidū et lucidū corpus retro ad pupillam qua exierat cōuertit̄: ꝓpter hoc cū in speculo alijs ve lucidis videm⁹: in eis formā nr̄am: aut statiuꝫ nobis ad dextrā inspicimus: vel sinistrā vel retro: et si aliq̄s studiose in oculo alteri⁹ cernit: videt

in eo suam facit. Et quia visus ad pupillā conuertit̄ ꝓpter
panniculi splendorē qui dr̄ aranee tela: ē eīm sup crystallinā
sicut adeps supra iura coagulat⁹: que minus rutilās τ clara
est. ¶ Uerūtamē ꝙuis solus visus preter ceteros ꝑ mediū
aerem motū rei sentiēde sentit: non est tm̄ arbitrandū: sicut
cecus eam cōfuse sentire: q: mox aer vt rem sentit eam visui
ministrat: q̄ proprietas soli visui est. i. aer in eius naturā mu
tari posse alterius ꝓprietatis τ dignitatis est: quia nō solum
recte sed ex trāsuerso cōspicit vnde necessario multus spūs
de cerebro ad oculos dirigit̄. Rursus ipe spūs pupillā egre
diens τ aerem ꝑcutiens mutat eū in suā naturā. Recte ergo
visus igneus dr̄ τ audit⁹ aereus: gust⁹ aq̄sus: tact⁹ terreus
odoratus fumosus. Elemēta eīm q: quattuor sunt: et sensus
quattuor: vt vnusq̄sq; horū vnūquodq; illoꝝ elemētoꝝ cō
prehēdat: τ vt ea in natura sua: τ nō cū in aliud mutātur vel
aliqua accidētia patiunt̄: discernat. Fuit etiā preter hos alius
sensus vt sensualiter fumosa cōprehēderet: fumus in sua na
tura existens est mediocris inter aerē τ aquā: proinde q̄nq;
sensus fuerūt: etsi elementa nō sint quinq;: sʒ visus quia ad
hoc est vt colores cōprehēdat necessario fuit luminens: sola
eīm lucida corpa ſm colores cōuertūtur. Hoc testificat̄ q: si
aer fuerit clarissim⁹ vel lucidus: facile et cito ſm colores mu
tat̄. Palā eīm est q: cum aliquis candidis vestimētis indut⁹
sub arbore iacuerit: color suoꝝ vestimētoꝝ in colorē frondiū
illius arboris mutat̄: vnde ondītur aerē tunc eē mutatū ad
illū colorē. Sepissime eīm videm⁹ aerē in colorē parietꝭ si luci
dus fit: mutari: eiusq; colorē ꝑ aerē ad aliud corp⁹ portari.
maxime si paries viridis fuerit vel rubei citrini ve coloris:
Et sicut splēdor solis aerē penetrās eū ad suam naturā con
uertit: sic τ in colorib⁹ passibilē qualitatē generātib⁹ cōuer
titur: sil'r et lumen visibilis spūs q̄ ad oculos a cerebro diri
gitur: mox cū aerem percusserit euʒ mutabit. Sed tm̄ aer ex
his trib⁹ vllo sine tpis spatio mutat̄: aut lumie solis: aut co
lorib⁹ et lumine visibilis spūs. Palā ḡ erit visuʒ nō fieri nisi
cū aeris mediocritate: qd̄ sensus testificat̄. Antiq̄ etiā cōcor
dati sunt dicētes aerē velut ramos (al's radios) τ ꝯueniens
instrumētū eē visui cū lucidus fuerit ex lumine solis vl' quo
rundā corporū rutilātiū: vt visui etiā queādmodū nerui cere
bro ꝑ q̄s visibilis spūs ad ocl'os ducit̄ τ ꝯgruit τ seruit. Sicut
eīm cerebrū non sentit qd̄ ab ocul' ꝯprehēdit̄: nisi neruis me
diātib⁹: sic τ oclī nō sentiūt: nisi cū lucidi aeris mediocritate.

¶ De rebus naturalibus nō naturalib⁹ τ preter na
turam a medico considerabilibus. Cap. x.

Oportet medicū pre oībus pmā τ vniuersalē me
dicine intētionē studiose preuidere: τ eā particu
lariter preuidēdo ad indiuiduū ducere. Pria au
tē medicine intētio est sanitas: q̄ bifarie diuiditur
aut eīm in sanis: τ silib⁹ custodit̄: aut egris τ con
trarijs reddit̄. Quarū prime vnū est necessariū. i. rerū natu
raliū sciā. rebus eīm naturalib⁹ agnitis: τ que sunt sanitati si
milia patefiunt: τ similia cognoscūtur: τ cōtraria nota fient
similibus ergo opatis: τ cōtrarijs ꝓhibitis sanitas custodit̄
Secunde aūt duo sunt necessaria: naturalis videlicet res et
extra naturā: sanitas q̄dem infirmis cum quadā mutatione
reducit̄. τ qui vult aliq̄d mutare necesse vt sciat vnde vl' quo
illud ꝯuertere debeat: nisi eīm scierit a q̄ illud mutauerit: nō
est securus q̄n vertat illud de hoc qd̄ nō cōuenit mutari: et
nisi cognouerit ad qd̄ illud cōuertere debeat: nō est certus
q̄n minus aut plus ꝙ ꝯuenit illud mutet. Sanitas ergo in
firmis redditur cū mutatiōe rerū extra naturā ad naturales
qd̄ si quis scire voluerit: necessario duo illa sciet. i. rē natura
lē ad quā debet duci: τ rem extra naturā que debet auferri.
Res aūt naturalis duob⁹ mōis est: gnāl'r videlicet τ special'r
Gnāliter iterū duob⁹ modis: est eīm cōplexio hūani corpo
ris: τ cōplexio vniuscuiusq; corporis membri suaq; ꝯpositio
Causa eīm cōplexionis quadruplex est. i. natura: etas: consue
tudo: aer. Natura cum dr̄ ſm cōstitutionē: sicut est maris et
femine differētia: aut ſm euentū: sicut est complexio sperma
tū τ spirituū: de q̄bus ipi gnāti sunt. Consuetudo sex mōis
Primo ex aere eiusq; mutatiōe: q̄ cōsuetudo vel est localis
vel tpalis: aut eīm aliq̄d in tempore ꝯtingit. Secundo ex mo
tu. Tertio ex repletiōe τ inanitiōe. Quarto ex somno τ vigilijs
Quinto ex coitu. Sexto ex accidentib⁹ anime. Special'r vt
est virtus que est trina. i. naturalis: vitalis: τ aīalis. Natura
lem aūt τ aīalem diximus supra cū de cerebro disputauim⁹.
Uitalis aūt est q̄ cor τ arterias pulsare facit. Naturalis aūt
triplex est. s. gnātiua: nutritiua: τ pascitiua. Pascitiua autē
est quadruplex. s. appetitiua: digestiua: cōtentiua: τ expulsi
ua. Res aūt extra naturā: aut est nocumētū actiōis: aut qd̄
ex eo gnātur. Nocumentū actionis est duplex: aut eīm ē sine
mediatione τ dicit̄ morbus: vel cum mediatione τ vocatur
causa: qd̄ aūt ex actiōis nocumēto generatur, vel ꝯsequit̄ di
citur accidēs: qd̄ iterū est dupliciter: aut ex diuersis quali
tatibus corporis: aut ex qualitatibus corpus egrediētibus
Quarū corporis diuersitas qualitatū quinq; mōis est sicut
quinq; qualitates que sentiūtur. ¶ Medicus igitur si sani
tatē egris vult restituere: decē res debet inuestigare: quarū
septē sunt naturales. i. elemētū: cōplexio: cōpositio: spūs: vir
tus: mēbrū qd̄ est īfirmū: opatio. τ tres ex naturā. i. morb⁹ τ
cā ei⁹: τ accidētia morbū cōcomitantia. Morb⁹ aūt gnāliter
triplex est: q: cōpositio corpis trina est. Pria eīm cū simplici
bus mēbris ab elemētis cōpositis: in q̄bus quedā spēs mor
bi gnātur q̄ mala cōplexio vocat̄. In cōpositis fit quattuor
modis: aut ſm horū formam: ſm positionem: vel ſm magni
tudinem vel ſm naturam. Scd̄m autē formā quinq; modis
aut fit in figura: aut in foramine: vel in asperitate: vel lenita
te. Scd̄m cōpositionē dupliciter: aut eīm a suo loco mutat̄.
aut ē in suo loco male cōposita. Scd̄m magnitudinē bifarie
vel eīm vltra modū sunt vel infra sunt. vltra modū: vel est na
turaliter vel extra naturā. Tertia cōpositio est totius corpis
de compositione ex cōpositis mēbris: q̄daʒ morbi spēs gnā
tur et dr̄ separatio. Hec sunt gnā et spēs morborum. Causa
aūt morbi est gnāliter sicut genus. sed specialiter est multi
plex. Causa eīm simplicis morbi aut calidum morbum facit
et est sextupla. pma nimi⁹ mot⁹ anime vel corporis. secunda
obuiatio calidi corpis: angustia poroꝝ: putredo: acceptio re
rū acutarū: multitudo cibi. Aut facit frigidū morbum qd̄ est
vj. mōis. pma tact⁹ frigidarū rerū: scd̄a acceptio earū. tertia
paucitas cibi. quarta oppilatio porōrū τ eorū raritas. quīta
nimius motus. sexta quies. Aut facit siccuʒ morbū: τ est qua
drupl'r. pma ꝑcussio sicce rei. scd̄a paucitas cibi. iij. vsus cibi
sicci. iiij. nimius cib⁹. Aut facit humidū morbū τ sunt contra
ria priori. Sed simplices quidā morbi cū materia existentes
siles sunt eis q̄s diximus cū ꝓpter iterātes al's alterātes cās
corpis hi fiant cōmixtim. i. ꝓpter ꝟtutē mēbri expellētis τ de
bilitatē recipientis: τ multitudinem materie: defectionē pa
scitiue virtutis τ largitatē poroꝝ. Cā autē cōpositi morbi vel
est ſm figuram vel cōcauitatē siue ſm asperitatem vel leni
tatē. Scd̄m figurā vel ſm formam vel ꝓpter qualitatē sper
matis vel propter accidens qd̄ infans cum nascitur patitur
vel cum lac sugit: vel alia ſm foramē: vel ꝓpter oppilationē
aut ꝓpter cōiunctionē. Oppilatio aūt fit vel ꝓpter fortitudi
nem motus contentiue virtutis: aut defectionem expulsiue
vel propter frigiditatē vel siccitatem vel propter stricturam
ligamēti. Cōiunctio vel fit aliq̄ vel nascens in eo. In illud in
cidēs vel chimus est vel lapis. Qd̄ in eis nascit̄: aut est in spē
carnis aut verruce. Largitas foraminis est ꝯria cōiunctioni.
Asperitas est de gnē separationis iuncture cū non est in vlti
mitate qd̄ post plani⁹ dicem⁹: lenitas est asperitati ꝯria. Cor
ruptio loci vel fit cū mēbra a suis locis naturalib⁹ mutant̄ vt
separatiōe: vel mollicie ꝯcatenatiōis mēbroꝝ: seu magnitu
dine mēbroꝝ in forma vel nūero. Quoꝝ cā multitudo est ma
terie τ fortitudo nature. Paruitas aūt mēbroꝝ est ecōtrario
aut ꝓpter lesionē q̄ consistit vt magnitudo i nūero τ forma
aut est naturalr̄ τ de bona materia aut ecōtrario. Sepatio
aūt iūcture ē tripl'r: aut eīm ex lesiōe facta exteri⁹: sicut ense
gladio igne: aut iteriori sicut acutꝭ chimis: vl' de reb⁹ exteri⁹
tendētib⁹ sicut fune: vl' de iteriorib⁹ sic grossa vētositate: aut
fractura exteriori sic ē lapis. aut iteriori: sic ē grossus chim⁹
Accidētia aūt diximus eē tripl'r: est eīm actiōis nocumētū τ di
uersitas eoꝝ q̄ a corpe egrediunt̄: τ diuersitas q̄litatū corpo
rū sensibiliū. Cā quoꝝ duoꝝ est nocumētū actōis. Nocumē
tū actiōis ē morb⁹. Morb⁹ eīm est cā nō actiōis. Actiōes aūt
sunt tripl'r: ē eīm aīalis naturalis τ vitalis. Gen⁹ aūt actiōis

nocumenti tripliciter est: in vnaquaq; actione etiã tria nocumẽta nascũtur: vel eñi actio oĩo aufertur: vel minuit: vel mutatur. verbi grã. Sẽsus actualis aut amputat̃ τ dr̃ pellipes aut minuit̃ τ dr̃ titillatio: aut a sua natura mutat̃ τ dicit̃ dolor: causa horũ duoꝝ est frigiditas: sed tertie est separatio iñcture. Palam ergo est causam nocumẽti actiõis esse morbũ Morbus eñi nocet actioni sine mediatiõe. ꝓpter hoc nocumentũ actiõis τ significationẽ: nulla differẽtia est inter morbũ τ significationẽ: nisi in nr̃a intentiõe cũ ea noiam⁹: q2 nostra intentio est in nocumẽto actionis τ eo qd̃ illud sequitur nocumentũ vocamus morbũ: τ illud sequẽtia dicim⁹ accidẽtia. morbũ etiã dicim⁹ causã accidẽtiũ. vñ cognoscim⁹ morbos: τ cũ accidẽtia eos cõcomitãtia scire volum⁹ dicim⁹ accidentia significatiões. ❡ Sz intentio hui⁹ libri hec vt patefaciam⁹ significatiões morboꝝ oculoꝝ: pri⁹ tñ opz sciri oculoꝝ accidẽtia vt vie qbus ad morbi materiã pueniam⁹ note fiãt.

❡ De accidentibus oculorum. Cap. xj.

Accidentia oculoꝝ sunt triplr. est eñi nocumẽtũ actionis: τ diuersitas sensualiũ qualitatũ: et diuersitas ab eis exeũtiũ: causa quorũ duoꝝ ẽ morbus oculorũ. Nocumentũ aũt actionis est oculorũ s̃m quantitatẽ actionis eorũ. Quorum actio aut naturalis est vel aĩalis. Naturalis vero actiõis nocumẽtũ est illud qd̃ quattuor ṽtutib⁹ accidit. Aĩalis vero sensui τ volũtario motui. Oculi tñ duas spẽs sensus habent. Nocumẽtũ aũt actiõis naturalis: nõ opz in hoc loco noiari. Nulla eñi est differẽtia inter oculos τ totum corpus in hoc morbo Silr̃ τ nocumẽtũ tactualis sensus: sicut mollicies titillatio et dolor: ita sunt oculis queadmodũ corpori. Accidẽtia vero que patiũtur oculi in sensu visibili τ volũtario motu: necesse est noiari: hec eñi ꝓpria sunt oculis: vnde incipiendũ a visu. Scimus aũt ꝙ accidẽtia q̃ visui cõtingũt: aut sunt in ei⁹ instrumento: vel in sua ṽtute: vel in suis ministris. Instrumentũ autẽ visus est crystalloidos humor: q̃ vel patit̃ simplicem morbũ. i. vnũ ex octo: vl̃ ꝯpositũ: aut a suo loco naturali mutatur: aut separationẽ iuncture. Mutat̃ a suo loco naturali vel sursuz vel deorsuz vel dextrorsuz vel sinistrorsum. Si mutatur sursum vel deorsum in vtroq; oculo: videt rẽ duplaz. ꝙ si mutat̃ ad latera nõ apparet res dupla. ❡ Uirt⁹ aũt visus q2 de cerebro cõcauus neruus procedit: proinde passio eius aut fit de infirmitate cerebri vel cõcaui nerui: quoꝝ infirmitas fit triplr̃: aut eñi simplex: que est vna de octo: vel est officialis sicut apostema oppilatio aut separatio iuncture. Ministri visus sunt hũores τ pãniculi τ spũs qui in oculis habentur: sed tñ quoddã horũ naturaliter visui nocet: hi videlicet qui ante crystallinã sunt: est eñi foramen vuee. i. pupilla albumen oculi spũs q̃ est in pupilla: τ quãtitas pupille que cornea dr̃. In foramine vero q̃ttuor accidũt. s. largitas: angustia: mutatio de loco suo: τ tortuositas. Largitas vel est naturalis: vel est accidẽtalis vt extensione pãniculi q̃ inuoluit̃ cuius extensio duob⁹ modis fit: aut de extẽsiõe vuee vel multitudinis albuginis oculi. Extẽsio vuee aut est simplex morbus sicut siccitas: aut ꝯponit̃ sicut apostema. Angustia ĩ pupilla: aut est naturalr̃: vl̃ accidẽtaliter sicut de mollicie vuee que fit duob⁹ modis: aut de nimia hũiditate sibi dñante et eam lubricosaz faciẽte: vel de prauitate albuginis. ꝓpterea opz intelligi largitatẽ pupille semꝑ esse malã: siue sit naturalis vel accidẽtalis. lumẽ eñi visibilis spũs dispergit̃. Angustia eius si fuerit naturalis bona est: q2 coadunat spm̃. sed si sit accidẽtalis: molesta: nõ tñ ideo mala q2 angusta: sz ꝓpter rez de q̃ fuerat stricta. nã si fuit propter paruitatẽ albuginee hoc sigt duo mala: vnũ quia crystallina ẽ discooꝑta ad exterius lumẽ: aliud q2 desiccatur ex albuginee paruitate. Mutatio pupille a suo loco vel est naturalis vel accidẽtalis. Accidẽtaliter cũ pãniculi scindunt̃ qui sunt iuxta pupillã τ tumefiunt τ vulnerati cõsolidãtur: sed tñ mutatio pupille nõ multum est mala. Separatio iuncture si fit in vuea τ est imperforata nõ multũ nocet visui: sed penetrata currit albugineus humor τ vuea tãgit crystallinã. vnde duo generãtur accidentia: vnũ q2 vuea crystalline ꝓpinquat nec hz q̃ cooperiatur: aliud q2 visibilis spũs q̃ de cerebro ꝓcedit: nõ coadunatur in pupilla: sed egredit̃ τ ab ea dispergit̃. Albuginea patitur vel in quantitate vel in qualitate. In quantitate sicut si augmentet̃ vel minuat̃. si augmẽtatur visus obscurabit̃. si minuitur: neq; oĩno crystallinã operiet. In q̃litate aut ĩ liquore aut ĩ calore. In liquore si fuerit igrossata: cui⁹ grossitudo aut fuerit m̃lta: aut fuerit parua. Si fuerit parua ꝓhibet visum longinqua videre τ propinqua bene discernere. ꝙ si fit grossissima τ ĩ toto visuz amputatq; τ cataracta vocat̃. Si aũt media vel in m̃ltis locis dispertita sit: vel in vno loco: vl̃ etiã in medio pupille vel circa eam. si est in medio videbit infirm⁹ omnia esse perforata: putat eñi partẽ quã neq̃t cernere concauã esse. si autẽ fuerit circa pupillã ꝓhibet ne multa in vna hora videat ꝓpter quãtitatẽ pinee visus. ꝙ si illa grossitudo dispertita et particulariter diuisa fuerit: q̃ videt putat ẽẽ velut cimices: vñ patiẽs cernit sicut muscas pilos τ his similia qd̃ plurimũ pueri τ febricitãtes patiũtur. In colore ṽo aut est in toto corpe: τ vidẽda eẽ putat illi⁹ coloris: quia si fuerit plumbeus: oĩa apparẽt illius coloris: sicut fit eis qui ad cataractã parati sunt: eisq; quoꝝ de stomacho fumus ad caput ascẽdit: et patiẽtib⁹ sanguinis fluxũ de narib⁹. Spũs visibilis vel in quãtitate vel in q̃litate. In qualitate sicut si fuerit grossus. in quãtitate si minuit̃. Nã si mult⁹ fuerit vsq; ad remota loca penetrabit τ lõginqua videt: sz si est pauc⁹ de ꝓpe solũmõ cernet. subtilis aũt bñ discernit τ res opportune cõprehendit: grossus vero econtrario. ❡ Pars aũt cornee q̃ pupilla cooperit̃: si fuerit citrina oĩa citrini coloris videntur queadmodũ fit eis qui yctericiã patiunt̃. Cornea visui nocet τ eius nocumẽtũ vel fit ꝓpter se: vel ꝓpter aliud. ꝓpter se tria patitur: q̃m morbũ simplicẽ videlicet τ cõpositũ τ separationẽ iũcture. Simplex hũiditas est vel siccitas. hũiditas aũt visui nocet in quãtitate: si multa fuerit: q2 oĩa fumus et quasi nebula apparẽt. In qualitate sicut ĩ colore: si eñi sint rubei coloris: oĩa apparent rubea: sicut ꝯtingit his q̃ passionẽ que petia dr̃ patiũtur. sed aliq̃n spasmat̃ cornea propter diminutionẽ albuginee q̃ ex pupille angustia gñat̃. vñ visus deficit nocetq; multũ: igit̃ visus aliq̃n ex toto amputatur. ❡ Separatio quidẽ iũcture si fit pforata visui duob⁹ modis nocet: vno ꝓpter putredinẽ ĩ illo vulnere coadunatã: altero q2 crystallina est exteriori lumini vicina. Passio aũt cornee q̃ fit ꝓpter aliud: vel est ꝓpter cõiunctiuã: vel est ꝓpter palpebraz. propter cõiunctiuã si vngula nascat̃ in ea: sitq; in ea apostema corneã cooperiẽs. ꝓpter palpebrã si in ea nascat̃ apostema locũ cornee cooperiẽs: sed passio cõiunctiue τ cornee τ aliaꝝ partiũ oculoꝝ non nocet visui nisi accidẽtaliter. Passio vero volũtarij mot⁹ est triplex. vel eñi est amputat⁹ et dr̃ mollicies: vel minuit̃ τ dr̃ titillatio τ tremor: aut mouetur nõ vt opz et dr̃ spasmus. quoꝝ triũ vnũquodq; est vel ꝓpter cerebrũ: vel ꝓpter neruos oculos mouẽtes: aut ꝓpter lacertos: sed diuersitas mollicici ac spasmi lacertoꝝ oclos mouentiũ est s̃m diuersitatẽ motionis eoꝝ: qd̃ post planius dicetur in fine. xvj. capituli libri huius.

❡ De morbis oculorũ sensui apparẽtib⁹. Cap. xij.

Morbi oculis veniẽtes vel sensui apparent et facillime cognoscũtur: vl̃ latent τ eoꝝ noticia obscura τ eoꝝ significationes intellectuali inuestigatione comprehẽdunt̃. ❡ Incipiamus ergo a morbis sensui apparẽtib⁹ dimittẽtes morbos cões membroꝝ alioꝝ figtione: disputãtes solũ modo de his quoꝝ figtio ab alioꝝ figtione mẽbroꝝ differt mõstrãtes in q̃ loco oculoꝝ nascunt̃. Morbi igit̃ q̃ sensui apparẽt: vl̃ in ꝯiũctiua sunt: aut sunt ĩ palpebris vl̃ in angulis oculoꝝ aut in cornea seu in vuea aut ĩ equaido. i. iter vueã τ crystallinã. In cõiunctiua ṽo septẽ passiões sunt: q̃ sunt petia: vngula: ophthalmia: tumor: durities: prudor: τ sibilus. Petia est sanguis fluẽs de aliq̃ vena: vel arteria incisa quã plimũ patiunt̃ ex aliquo ictu. Ungula ẽ supfluitas neruose carnis incipiẽs a maiori angulo: tẽdẽs vsq; ad pupillã cooperitq; eã τ visuz ꝓhibet. Ophthalmia ẽ triplex. q̃dã turbat visum: cã ei⁹ exteri⁹ est sicut fum⁹: sol: oleũ: puluis τ siĩa. scd̃a molestior ẽ: q̃dã fit de interiorib⁹ vel de exteriorib⁹. de exteriorib⁹: sic de vno supiori: sz tñ fortior est. de iteriorib⁹: sicut de hũorib⁹ ad coniũctiuã defluẽtib⁹ τ apostemã gñantib⁹. Cã hũores fluere faciẽs defectio ẽ mẽbri hũores recipiẽtis

sed est oculi ꝛ multitudo materiei accepte ad oculos mādata. Sed prīa ophthalmia a scđa hoc differt: q2 cū prime ablata morbus amputatꝰ: scđa vero postq̄ eius causa amputatꝰ: permanet morbꝰ. ¶ Ophthalmia has hꝫ significatiōes: quas cetera mēbra hn̄t cū apostema patiunt: que sunt: tumor: inflatio: duricies: rubor: lachryme: plenitudo venaꝝ oculoꝝ. Tertia ceteris est acerbior: q2 hꝫ significationes cholere: et hꝫ alias: q2 acumē ꝛ palpebre inuersant extrinsecus: cuiusqꝫ motio fit grauis ꝛ albuginea ascēdit supra nigredinē. ¶ Tumor fit q̄druplex: primus fit ex ventositate. scđs ex phlegmatico hūore nō grosso. tertiꝰ ex grosso phlegmate: ꝛ dr̄ vdimia quartꝰ ex melancholico ꝛ dr̄ sclíros. Qui possunt hoc modo discerni: q2 primus subito euenit: sicut videmus seniores in estate pati ꝓpter morsus muscaꝝ: aut cuius color est sicut apostema. Scđs tn̄ est similis: sed tn̄ est fortis. Tertiꝰ quasi a digito pforatꝰ: in ea tn̄ pforatione nō adeo ꝑmanet dolor cuius color est sicut color totius corpis. Quartꝰ fit plurimū in angulis oculoꝝ ꝛ dilatatꝰ aliquando ꝛ ascendit vsqꝫ ad supcilia: est etiā durus nullū hꝫbēs dolorē: cuiꝰ color est plūbeus: q multotiens sequitꝰ variolas et diuturnas ophthalmias p̄apue mulieribꝰ ↄtingit. ¶ Durities nascitꝰ ī oculo ꝛ palpebris: ꝛ motū earū facit eē grauē cum dolore ꝛ rubore: neqꝫ pōt patiens oculos aperire cum a somno surrexerit: et aliqn̄ nascitꝰ apostema paruū ꝛ durū: cuiꝰ sunt accidētia: lachryme. s. salse ꝛ vitree: ꝛ manet prudor ꝛ rubor ī toto oculo ꝛ palpebris. Sebel est vena grossa sanguine plena: q̄ cum inflatur fit rubei coloris: ꝛ est perflua facit prudorē ꝛ tumorē. ¶ Palpebre passiones q̄dā sunt cōies membris totius corporis: sicut verruce scrophule: ꝛ his similes: q̄s nō est necesse dicere in hoc lib. Intentio huiꝰ libri est de morbis oculoꝝ ꝓpriis. ¶ Passio iterū palpebre vel nascitꝰ intrīsecꝰ vł extrinsecus. Extrinsecus sicut grossities q̄ est q̄si quedā pinguedo viscosa. Tela est cū neruis ꝛ pelliculis q̄ nascitꝰ in supiori palpebra. Intrinsecꝰ fiūt scabies grādo petrositas ꝛ viscositas. Scabies q̄ttuor modis fit. prīa dr̄ clestos. scđa tristos. tertia serosis. quarta yos. prima lenior est scđa: q2 scđa est magna aspera. scđa dolorē ꝛ grauitatē facit: vtreqꝫ tn̄ oculis hūiditatē generāt. Tertia est durior ꝛ asperior: q2 in īterioribꝰ palpebre q̄si fixura est. Quarta ceteris deterior est: q2 ad sanandū longior ꝛ duritiē hꝫ. ¶ Grādo est hūor grossus in īterioribꝰ palpebre induratꝰ: factꝰ quasi lapis. Inuiscatio q̄dā est viscositas palpebrā cū pupilla cōiūgens: siue in eiꝰ albedine vel nigre. vel vtraqꝫ palpebra: q̄ fit aut ꝓpter vulnera oclis nascētia: aut ꝓpter curationē vngule. ¶ In angulis oculoꝝ fiūt tegmē rosura ꝛ vulnus. Tegmē triplex est: vnū erigit superiorē palpebrā: ne albedo ocli possit aperi qđ aut naturalr vel cū fixura palpebre fit: aliud breuitas est palpebre. tertiū est inuersio palpebre in exteriorē partē: qđ fit propter aliqđ vulnus: vel ꝓpter supfluā carnē in palpebris natā. ¶ Rosura ꝛ vulnus nascunt in eis quēadmodū in toto corpe. Nascūtur ꝛ in extremitate palpebre pili supflui ad interiora vł ad exteriora ↄuersi. ꝛ pili aliquo mō de palpebris cadūt: ꝛ nascūtur ibi pediculi et ordeum. Supflui pili nascunt in interioribus palpebris: q̄ pungūt ꝛ attrahūt ad oclos hūores. ¶ Pili cadūt de palpebris: aut ꝓpter hūores ad eas fluētes: vel ꝓpter alopitiā: ꝛ aliqn̄ cadūt cum grossitie duritie ꝛ rubore palpebre. ¶ Pediculi fiūt de hūoribꝰ putrefactis ꝛ nascuntur ī palpebris: quos patiunt illi q̄ multū comedūt: ꝛ habēt negligētiā balneādi ꝛ exercitādi. ¶ Ordeū est apostema nascēs ī extremitate palpebre: cuiꝰ forma similatꝰ ordeo. ¶ Nascitꝰ etiam in angulis palpebre: corsum ꝛ grādo ꝛ lachryme. Corsum est vulnꝰ ꝑmanēs inter angulos ꝛ nares: qđ patiēs si neglexerit fiet ex eo fistula putrefaciens ossa: ꝛ aliqn̄ fluit putredo ad nares ꝑ foramē ocli ꝛ nasi: ꝛ aliqn̄ currit ad palpebrā eiusqꝫ cartilaginē putrefacit: ꝛ si palpebra fuerit digito tacta fluit ab ea putredo. ¶ Grādo ꝛ lachryme sunt ꝓpa angulis palpebre: cuiꝰ cā existit caro ī foramine inter oclos ꝛ nares existens: q̄s habētes semꝑ patiunt vel ex curamine medicoꝝ acutas medicinas in vngulā ꝛ scabiem ponētium. ¶ Passio vero in cornea nascēs vel est cōis passioni in toto corpe venieti: aut oculoꝝ ꝓpria. verbi grā: cū morbꝰ mēbris corpis nascitꝰ: in oculis tn̄ infirmus nimiū patietꝰ dolorē: in venis extensionem: in panniculis oculorū pelliculisqꝫ rubo rē ꝛ pulsationem vsqꝫ ad tempora ascendentē: maxime si ambulat vel mouetꝰ. Capitis em̄ dolorem patiūtur: et ab oculis acuti subtiles fluunt humores atqꝫ distillant: ꝛ nequeūt acuta pati cibaria: nec eis valent oculis imposita. ¶ Passio q̄ est cornee ꝓprie: aut vulnus est: vel macula: vel obscuritas sanies ꝛ alia vlcera: septē noībus nuncupata: quoꝝ tria sunt intrinsecus: ꝛ q̄ttuor supficietenꝰ. Que sunt extrinsecus hec sunt. Primū est vulnꝰ: cuiꝰ color est q̄si fimus: quādā tn̄ partem nigredinis operit. Scđm est vulnus magnū: ꝑmo concauū forte: sed tn̄ albius et prauius. Tertiū est vulnus partē albedinis ꝛ nigredinis operiens: pars tn̄ qua tegitꝰ albedo est rubei coloris: que vero sup nigram stat est alba. Quartū est quoddā vulnus ī modū furcule putrefactū. Passiōes interiores he sunt. Prīa est q̄ddā vulnꝰ cōcauū et angustum. Scđa est aliud quoddā vulnꝰ cōcauū ꝛ largiꝰ. Tertia ē aliud magis ceteris putrefactū: quo obliuioni tradito panniculi oculi putrefient. Que oēs cornee passiones: aliqn̄ sunt curabiles: aliqn̄ nō. Quaꝝ cā duplr est: aut em̄ ꝓpter diuersitatē vulnerosoꝝ locorū: aut ꝓpter diuersitatē materiei ī vulnere existētis. Et q2 cornea ↄposita est de multis corticibꝰ: vno sup aliū locato: aliqn̄ in scđo nascitꝰ cortice vel post tertiū ꝓpter materias: q2 aut est in mlta quātitate: aut ī pauca quātitate. vel est diuersa ſm colorē vel liquorē vel virtutē. In q̄ colore aliqn̄ est alba: aliqn̄ nigra. In liquore aūt grossa vel subtilis: In virtute aūt est calida vel acuta vel salsa vel vitrea vel dulcis. Sꝫ salubrius ceteris vulneribꝰ est qđ post ꝑmū nascitur corticē: molestius aūt qđ post tertiū oritꝰ: cuiꝰ color ē albꝰ: q2 vulnus visuꝫ cooperit: ꝛ vsqꝫ ad nigredinē oculi diuiditꝰ: qđ aūt post primū corticē nascitꝰ nigri coloris est: quo inter tertiū ꝛ ꝑmū existēte fit color īter albū ꝛ nigrū. Materia aūt si fit multa subtilis ꝛ calida patiēs nimiū ꝛ molestissimū habebit dolorē. Multitudo em̄ materiei facit extēsionē calorē ꝛ dolorē. Salubrius aūt ceteris fit in supficie cornee nō in loco pupille: q2 si scindatꝰ vulnus non sumus securi q̄n vuea extrinsecus egrediatꝰ ꝛ hūiditas oculoꝝ defluat. Nā si vulnus sup pupillā fuerit sanato vulnere visus offenditur. verbi gratia. Egressio aūt cornee grossa est ꝛ dura: differt tn̄ a vulneribꝰ q2 vulnera faciūt rubore in oculoꝝ albugine: lachrymas prouocāt: cūqꝫ cornea scindatꝰ vuea extrinsecus egreditꝰ. Egressio aūt vuee q̄ttuor mōis fit: vno q2 aliqn̄ parū egreditꝰ quā vidētes eē pustulā putāt: cuiꝰ noticia sic cognoscitꝰ. Cernatꝰ vuea sani oculi cuiꝰ coloris sit: ꝛ vuee alterius oculi cōparetꝰ quartuꝫ colores si sint similes: scias vueam exteriꝰ egressaꝫ. Si aūt sunt dissimiles post eā est morbꝰ. Scđo quia aliquādo exit post: ꝛ pculdubio demōstrat vueā foris esse egressaꝫ. Tertio q2 q̄dā dicūt q a medio eīꝰ egreditꝰ vt palepbre nimis preualeat: q2 pili palpebre pungūt maximū dolorē patitur. Quartū dr̄ pilmos qđ latine dr̄ clauus: q̄ sic digscitꝰ. nā egrediens pelliculas vuee supficietenus operit: vn̄ fit forma q̄si caput alicuiꝰ claui. ¶ Passio aūt quā patitꝰ vuea: aut est dilatatio: vel cōstrictio. Dilatatio duobꝰ est mōis: primꝰ exiliter palā demōstratꝰ: aliꝰ fit ꝓpter ꝑcussionē vel aliā passionē vel aliqđ apostema. ¶ Inter vueā ꝛ crystallinā erusiue. i. aq̄ nascitꝰ coagulata spm̄ visibilē prohibēs ex pupilla exeunte: q̄ passio pfecta facillime cognoscitꝰ: sed initio sui nimis est obscura. Qui ad hanc passioneꝫ sunt venturi ante oculos eoruꝫ forme quasi cimicum volantium apparent: et squame quasi volantes: ꝛ nōnullis quasi flāme: quibus hanc passionem incidentibus visus amputabitur: ꝛ color pupillarum mutatur. vnde visibilis spūs nequit penetrare: cuiꝰ aq̄ color mutantis pupillā diuersus est: quidā em̄ aeri similatꝰ: ꝛ quidam vitreo colori: ꝛ alter colorē albū habēs est: ꝛ aliꝰ quasi color celi: ꝛ alter viridis: ꝛ alius q̄si venetus: hincqꝫ antiqui cataractas venetinos oculos vocauerūt. Sꝫ tn̄ omne venetū qđ patitꝰ est aqua: q2 oculorū venetū est duobꝰ mōis: vnꝰ ꝓpter aquā si nimiū fuerit coagulata: aliꝰ ꝓpt siccitatē quā patitꝰ crystalloidos: vnde nō opꝫ aquā oculorū venetalē absolute nūcupari. Prima vtiqꝫ spēs aque que in colore aeri assimilatꝰ: facile pōt curari: licet in preterito eiꝰ accidētia fuerāt ea q̄ supra diximꝰ. Scđa spēs vtiqꝫ aliqn̄ est curabilis: cui si medicina fit ꝓ futura: hac significatiōe oñditꝰ. Nā si vno clauso

alterius pupilla dilataꝰ: possibile est sanitati restitui. alioqn incurabilis est. Causa: q: neruus cōcauus quo visibilis spūs ducitur ad pupillā est oppilatus. Alioquin etiā huic catara cte accidētia ex passione stomachi vel cerebri eueniūt: que sic dignoscunꝰ. Si apparitio in oculo vno fuerit vel in vtroqꝫ diuerse tamē: cataractā vēturā intellige: sed si in vtroqꝫ oculo eq̄liter apparet: cognosce ex stomacho fieri. Itē si modo plus mō minꝰ apparuerit: ⁊ maxime cū stomacho indigestibilitas augmētauerit: ⁊ stomacho facile digerente minorauerit ⁊ patiens de stomachi morsura vel ardore murmurauerit: et ex pigra imaginatio illa decreuerit: cura ⁊ huiꝰ pigra: sed cataracte est ꝓficua. Si vō fuerit ꝓpter cerebrū plurimū ex frenetica nascitur passione. Frenesis em̄ q: calidū est apostema nascens in prora cerebri: fitqꝫ quasi fuligo calore febris humorē quo nascitꝰ desiccante ⁊ per venas ⁊ inter cerebrum ⁊ oculos existentes ad oculoꝝ substantiā penetrat: et talia eis apparere facit. ¶ Sufficit nobis dixisse de passionibus oculoꝝ visui apparētibus: oportet de illis dicere que difficillime intelliguntur: quia intrinsecus nascuntur.

¶ De morbis oculoꝝ q̄ intrinsecus latent. Cap. xiij.

Passiones in interioribꝰ oculorū nascentes: vel sunt in neruis visū ferētibꝰ: que duobꝰ modis sunt. Una emollitio ⁊ dꝛ paralysis: altera est desiccatio ⁊ spasmꝰ noīatur. Paralysis est triplex aut em̄ motū amputat: vel ruborē: vel vtrūqꝫ. Sed visu absqꝫ causa manifesta amputato vel minuto: notaꝰ fieri vel ꝓpter nerui cōcaui passionē: vel ꝓpter paruitatem visibilis spūs a cerebro mādati. Neruo aūt cōcauo passionē patiente ex simplicibꝰ octo cōsistentē vel cōpositis: sicut constipationē cōstrictionē ⁊ iuncture separationē: necessario visus corrumpitur nec manifesta oculis apparēt. verbi grā. si videmus visum esse minutū vel ablatum absqꝫ causa manifesta: īterrogemꝰ infirmū an sentiat grauitatē ī puppi capitis erga collū que parti huic manifesta: scias crudos humores frigidos ⁊ viscosos ad cōcauū neruū fluere vel oppilantes vel apostema ibidē gn̄antes. Possumꝰ quoqꝫ aliter inuestigari vno. s. oculo clauso: si alterius pupilla nō dilatetur: neruus oppilatur. Item interrogeꝰ an patiens anteq̄ inciderit passionē si in capite fuerit percussus: aut ꝓpter aliquē casum caput vulneratū. Un̄ pupilla egrediēte post modum magis solito cōuersauerit: scias neruū esse fractū. Si autē viderit propinqua ⁊ minime longinqua: magna quoqꝫ corpora aspexerit: parua vero ecōtrario: scias spm̄ esse defectū. qui nisi longinqua intuetur ⁊ propinqua nequaquā et in meridie ⁊ ī vesperi nō videat sicut patiūtur seniores: scias hoc fieri cū grossi spūs sueqꝫ ꝯmixtiōis cū turbidis hūoribꝰ hec sunt accidētia instātia oculoꝝ latitātia. Sed passiōes in motibus oculoꝝ nascētes: aut sunt ꝓpter cerebrū vel ꝓpter neruos vel ꝓpter lacertos. si sunt ꝓpter cerebrū necessario motus in vtroqꝫ corrūpitꝰ oculo: si ꝓpter neruū eadē pars oculoꝝ offenditꝰ: cuiqꝫ ab illis neruis passio dirigitꝰ: ꝙ si neruus nō in toto: sꝫ in parte patitꝰ: motꝰ lacerti q̄ eidē neruo ꝑtinet corrūpitꝰ: ⁊ nōnunq̄ passio nō in neruo sꝫ in essentia lacerti oritur. ¶ Et supius diximꝰ oculos. ix. habere: quoꝝ. vj oculi ipi mouētur: ⁊ tribꝰ fundamentū vtriusqꝫ nerui corroboraꝰ: ⁊ per eos oculi sursū eleuanꝰ: reliqui tres palpebras mouēt. Ostēdimus etiā ꝙ passio neruoꝝ ⁊ lacertoꝝ duplex est. nā mollicies. s. ⁊ spasmus. vnde. vj. lacerti motū oculis ferentes si molles fuerit ocli causa sue magne grauitatis preponderati inferiꝰ descēdūt: ⁊ cū palpebris se infigunt. Si aūt spasmauerit: mouet oclos erga suos magnos angulos. Neruis q̄dē mollificētibꝰ ⁊ spasmū patiētibꝰ oculi in eadē parte in qua mollificanꝰ vꝉ spasmanꝰ torquētur. Tres vero lacerti fundamētū vtriusqꝫ nerui corroborātes: oculosqꝫ superius eleuātes si spasmanꝰ oculi nō patiūtur: q: inde ꝯfortantur. si aūt mollificētur oculis nocēt: absqꝫ vlla ꝑcussione visu permanēte cog̃sces neruū eē mollificatū. ꝙ si fuerit ex ꝑcussione scias ex neruoꝝ fieri fractura. Reliquoꝝ triū lacertoꝝ palpebras mouētiū: vnus mouet eas supius ⁊ duo inferiꝰ. Si neruus mouēs palpebras supius mollis efficiaꝰ: palpebras sursū nequit eleuare: si spasmaꝰ nō valet oculum claudere duo aūt lacerti inferius palpebras mouētes mollificati non claudūt oculos: spasmatis non eleuātur: palpebre in parte eas mollificāte: patiūtur palpebre in loco eidē lacertoꝝ parti al's parti ꝑtinente. Humores vō ad oclos fluētes: aut ꝑ venas q̄ sub craneo sunt: aut per venas super craneū existētes defluunt. Si ex venis q̄ sup craneū sunt manauerit: hoc signo intelligenꝰ: nā vene frontis ⁊ temporū sunt grosse ⁊ extense vnde si incidātur multū valet: vel siccitas plasmetur vel implastretur desiccatiuis adiutorijs. Si aūt nullatenꝰ cessent humores: scias ꝑ venas q̄ subtus cerebrum sunt: manare.

¶ De noticia medicinarum habita per sensum et rationem. Capitulum. xiiij.

Quia sanitas est intentio medicorū: necesse est eis causam sanitatis noscere: que duobus modis est vna est subiecta sanitati. i. hūana corpora: altera est medicina. Qui ergo oculos voluerit curare: oportet eos scire oculoꝝ medicinam ⁊ cuius vtutis sit: quā virtutē per saporē ostendam: sapor em̄ suā virtutem innuit. Igitꝰ noscāt ꝙ oīa que ad linguā veniūt: aut nil faciūt in ea ⁊ insipida vocanꝰ: q̄ aut simplicia sunt: sicut aqua ⁊ cetera elemēta: aut ꝯposita vel a qualitate in eis ꝑualēte si vero preualuerit ⁊ erit aliquātulū attinens frigiditati: sicut medicina q̄ dꝛ oppilatiua: q̄ duobꝰ modis ē: aut terrestris ⁊ sicca sicut ematithes tuthia ⁊ cerusa cathimia ⁊ his silia. vel viscosa humida cui aqua cū terra dn̄atur ⁊ aliquādo aer sicut insipidum oleū. albugini oui terra dn̄atur et insipido oleo aer: aut linguā pati faciūt: vel cum delectatione: vel cū nocumento. Que delectationē faciūt: necessario sunt similia eis quibꝰ delectationē faciunt. Idcirco que lingue delectationem ingerunt: sunt humane complexioni similes: humana em̄ complexio moderate calida est ⁊ humida. Proinde q̄ delectationem faciūt calida et humida sunt temperate: et humana etiam corpora delectantur aqua tepida. His itaqꝫ delectationem lingue facientibus: si aqua dominetur: dulcedo eis est: si em̄ aer vnctuosa erūt. Ideoqꝫ omnia nutrimēta: vel sunt vnctuosa: vel dulcia: vel ex vtroqꝫ composita. Quibus aūt alter sapor preter istos dn̄atur: non solūmodo non nutriunt: verūetiam propter medicinā accipiūtur. Que vero nocent lingue: pūctionē faciūt: ⁊ punctio est spēs separationis iuncture: que vel fit cum nimia incisione: aut multa constrictione. Que autē cum nimia faciunt incisione sunt calida: ⁊ q̄ cū constrictione idem operantur frigida sunt ⁊ sicca Inter ea quibꝰ lingua separatur: aut sunt grossa terrestria ⁊ multum lingue separatiua: ⁊ dicuntur amara: aut non adeo linguā separant ⁊ vocanꝰ salsa: que vero sunt subtilia ignea nominantur acuta: que autem stringunt vel sunt grossa terrestria aut subtilia aquosa. terrestria et grossa multum constringentia pontica dicuntur: q̄ autem minus constringūt vocantur stiptica: subtilia et aquosa acetosa vocantur. Octo ergo sunt sapores. s. dulcis: vnctuosus: amarus: salsus: acutus: ponticus: stipticus: acetosus. Ponticus coadunat et premit linguam non solum superficietenus: verū etiam intrinsecus. vn̄ oppilat et exasperat: stipticus similiter: sed tamen debilius. Salsus lauat ⁊ mundificat. Amarus autē magis salso mundificat: quia vltra modum mundificat exasperat et excoriat. Acutus vero incidit pungit ⁊ calefacit. Acetosus sine vlla calefactione pungit et purgat. Dulcis humectat et lenit asperitatem lingue et delectationem tribuit. Unctuosus similiter operatur: sed tamen debiliꝰ. Sapidus autem de genere est habēs aquositatē sibi dn̄antē. Idcirco dulcedo tantilla in eis sentitur: proinde fructꝰ a terra sublimes sunt dulces: ⁊ propinqui sapidi: q: humiditas eorū est vicina aquositati terre. Ponticus ergo est terrestris ⁊ frigidus. Acetosus aquosus ⁊ frigidus. Amarꝰ calidus ⁊ igneus Salsus terrestris calidus: non tamen igneus. Dulcis calidus et temperatus. Unctuosus aereus et aquosus. Ponticum quoqꝫ scimus pororum coadunatiuū et constrictiuū ingrossantium refrigerantium et desiccantiū. Acetosus incidit subtiliat asperat mūdificat ⁊ refrigerat. Acutꝰ attenuat mundificat attrahit dissoluit et incidit. Amarus mundificat lauat: attenuat: calefacit. Salsus coadunat oppilat ⁊ desiccat: nec multū calefacit. Dulcis mollificat: rem namqꝫ temperate calefacit. Unctuosus hūectat emollit sine calefactiōe

¶ Sciendum est etiã ponticum ⁊ acetosum in frigiditate
esse equales: sed põticus terrestris: acetosus vero aquosus:
qđ certificatur sensu ⁊ intellectu: q: videmus fructus in initio
ponticos esse siccos ⁊ asperos sueq; arbori siles sicut oliuas
vuam citonia granata ⁊ similia. quorũ quidã quãto sunt lon
gioris temporis: tanto humefiũt cũ sua humiditate ⁊ pon
ticitate acetositatem recipiũt: deinde sapor paulatim muta
tur quousq; fiunt dulces. Sunt etiã nõnulli ad dulcedinem
veniẽtes nulla mediante acetositate. Sz maturatio fructuũ
fit cũ calore duobus modis: qdã em̃ fit naturaliter ⁊ in essen
tia fructuũ: altera ex calore solis. Item sensualiter videmus
ponticuz linguam constringere ⁊ desiccare. Constrictio ⁊ de
siccatio fiunt cã frigitudinis. Palaz ergo intelligimus pon
ticum esse frigide complexionis. Item acetosum subtile et
penetrabile est: causa eius est calor in eo bulliẽs: patet ergo
põticũ grossum eẽ ⁊ terrestre: acetosuz subtile ⁊ aquosuz. sic
certificatũ. Inuenim⁹ em̃ fructus initio põticos eẽ frigidos
⁊ sue ponticitatis minoratio est ꝓpter calorẽ: aut ꝓpter hu
miditatẽ: vel ꝓpt̃ vtrũq;. Qui ꝓpter calorẽ solũ mutãt terre
stres duri enucleant̃ sicut castanee. Si autẽ mutẽtur ꝓpter
humiditatẽ grossam. s. ⁊ aquosam fiunt põtici. Rursus hũi
ditate aquosa existẽte q̃si substantia fruct⁹ acetosi erit. Qui
autẽ causa caloris ⁊ hũiditatis mutãtur: ⁊ hũiditas est aq̃sa
fiũt dulces: ꝙ si hũiditas sit aerea erit vnctuosa. Itẽ dulcia
omnia sunt calida: dulcia tñ sunt calore tẽperata: sitr̃ vnctuo
sa: ꝓinde vtraq; humane nature ꝯueniũt. Hũana em̃ natu
ra in calore ⁊ hũiditate tẽperata est. Amara aũt calidiora et
frigidiora sunt dulcib⁹: qđ ratio testatur. Videmus em̃ hos
liquores si naturali vel extraneo excoquunt̃ calore: ĩ initio
dulcoramẽto ⁊ calore in eis augmẽtato fiunt amari saporis
sicut mel cũ inuetaret̃: vel cũ nimium sup̱ prunas excoq̃tur
Idcirco dulcia etiã amara sunt mũdificatiua ⁊ lauatiua: sed
dulcia tamẽ hoc faciũt cũ quadam moderatione ⁊ delecta
tione: amara nõ moderate: quia iuncturas separãt: vnde vi
detur terrestreitas ⁊ siccitas in eis dñari. ¶ Acuta vero ⁊ sal
sa calida sunt et sicca. acuta vero sunt calidiora ⁊ subtiliora:
quia ignea: ꝓinde incidũt et rodunt ⁊ eliquãt. Amara vero
minus calida ꝙ̃ acuta: sunt etiã grossa ⁊ terrestria: ideoq; po
sita exterius mũdificãt et superfluam carnem vulnerib⁹ ne
tam rodunt: potui data tenues humores ingrossant: vñ mẽ
strua ꝓuocant: grossos humores de pectore ⁊ capite extrin
secus educunt: epilepsie repugnãt: nec velociter vt acuta pe
netrant: nec tanta est in eis grossitudo vt diu ingredi moren
tur sicut pontica. Salsa vero terrestria calida sunt: sed tamẽ
non quãtũ amara. Sic aũt ratiõe iuestigant̃ sapores. ¶ Vir
tus medicine sic intelligit̃: est em̃ prima secunda ⁊ tertia a
natura. Pria quattuor modis est: quedã calida: quedam est
frigida: alia humida: alia sicca. quarũ vnaqueq; quattuor hz
gradus: ⁊ vnicuiq; gradui est initiũ: finis: ⁊ medium. Que
ergo est primi gradus: corpus a sui tẽperamẽto mutat: cuius
tñ mutatio nõ patet sensualiter. Que aũt in scđo est corpus
a temperie mouet sensualiter: licet nõ multũ patet. In ter
tio gradu consistens corpus mutat: sed tamẽ non corrũpit
illud. Que vero in q̃rto gradu est: mutat ⁊ corrũpit corpus
sed tamẽ calida cũ incensiõe destruũt: frigida cum dormitio
ne. Que vero in quarto gradu sunt calida aut sicca: iũcturas
separãt necessario. hec priuilegia hz virtutis. ¶ Scđam vir
tutem habẽtia vocant̃ maturatiua: mollitiua: induratiua:
oppilatiua: aperitiua: colatiua: dissolutiua hũorũ: vulnerũ
accẽsiua: apitiua: putrefactiua: carnis depositiua carnis soli
datiua: gñatiue: detractiua: doloris mitigatiua. Maturati
ua ⁊ mollitiua calida sunt ⁊ hũida. ¶ Maturatiua tñ neces
se est vt habeãt caloris quãtũ necessariũ est membro curan
do: ne minuat̃ vel augmentetur in suã naturalem hũidita
tẽ. ¶ Mollitiua opz parum esse ea q̃ duriciem habent: cau
sa cui⁹ duriciei est humor grossus frigidus ⁊ viscosus. Unde
necessaria est ei calida medicina q̃ grossitiem ⁊ coagulatio
nem illius chimi dissoluat: sed tamẽ non oportet vt calor ei⁹
sit nimius: ne finita illius chimi subtilitate qđ grossum est in
durescat ⁊ petrefiat. Idcirco necesse est calorẽ esse in fine pri
mi gradus sicut bdelliũ: figia: galbanũ: armoniacũ: ceruina
medulla: vitulina: caprina: bouina: ⁊ similia. ¶ Maturati
ua vero licet membro cui imponenda sunt cum caliditate et
humiditate conueniunt: ea tamen quandam oppilationem
habent: poris tamen oppilatis naturalis calor interius co
adunatur et corroboratur. vnde digestiua virtus: et cetere
actiones naturales vigent: sicut facit oleum cum aqua cali
da: pollen frumenti cum aqua: mica panis: seuum porci
num ⁊ camelinum: alias agninum: pipratinum. i. gumma ci
pressi cera cuz oleo thus ⁊ similia. Oportet quoq; mollitiua
oppilationez habere tanta similitudinem ne dispositiuis ceu
sas sue oppilatiõis repugnet. Igitur si mollitiua hoc modo
oportet esse: necesse est vt induratiua sint frigida et humida
sicut portulaca psiliũ lens aqua strigni ⁊ similia. ¶ Oppila
tiua adeo constipãt poros vt non facile possint aperiri: que
necesse est vel esse terrestria: aut viscosa nullam punctio
nem facientia. Si enim pungunt: membra nequeunt ea to
lerare ⁊ materia attenuatur poriq; aperiũtur: oportet ergo
ea esse absq; forti calore nimioq; frigore. ¶ Aperitiua decet
huic esse opposita vt grossam materiam attenuẽt ⁊ vrãt quo
rum virtus in amaris ⁊ igneis inuenitur sicut yreos squilla
amigdala amara orobo lupino abrotano. ¶ Aperitiuarum
etiam medicinarum quecunq; ponticitatẽ seu stipticitatem
habẽt extraposita: sed potui data cogunt̃ oppilationẽ visce
rũ aperire. ¶ Medicine desiccatiue necesse ẽ vt sint q̃si ape
ritiue: sed tamen debiliora vt lauent ⁊ mũdificent absq; dis
sipatione: vt mel fabe ordeum amigdale dulces et similia.
¶ Medicina cutes corporis mundificans ⁊ dissoluens tem
perate calefacit et non desiccat: neq; grossitiem habet: sicut
camomilla: malua: sambacoleon: radicoleon: ⁊ similia. Me
dicina corrosiua quasi oppilatiua ora venarum larga faci
ens est grossa ⁊ acuta vt alleum ⁊ fel taurinũ ⁊ similia. Con
strictiua oris venarum est grossa frigida ⁊ stiptica punctione
carens. Incensiua multũ est grossa ⁊ calida. Putrefactiua
calidissima et subtilissima. ¶ Minutiua est superflue car
nis in vulnere nascentis quasi putrefactiua: sed tamen de
bilior. Cicatrizatiua est sicca ⁊ stiptica temperate: sed ali
quando medicina incensiua carnem ⁊ cicatrizat modice si
imponatur. Attractiua dupliciter est: aut enim cũ qualitate
attrahit: aut similitudine sicut facit pharmacia. Cuz q̃litate
sua attractio fit calore ⁊ subtilitate: qui calor aut est in ipsa
medicina naturalr: aut fit ꝓpter putredinẽ qua ipa gñatur
naturalr: sicut est in serapino asa. ꝓpter putredinẽ sicut fer
mentũ ⁊ stercus colũbinũ. Caloris mitigatiua necesse est vt
habeat calorẽ similẽ calori corporis dolẽtis: vel in primo con
sistẽs gradu. hec scđam virtutẽ hñt. Tertiaz virtutẽ habẽtia
sunt vt lapidẽ frãgens pectus ⁊ pulmonẽ ad screandũ adiu
uans lac generãs mẽstrua ⁊ vrinã ꝓuocans. Medicina atte
nuans ⁊ incidẽs siue nimij caloris etiã lapidẽ frangit: sicut
sparagi radix: calami radix: nitrũ vstum: acetuz squilliticum
Si autem multũ habeat calorem: lapidem potius indurat:
ꝙ̃ frangat. Or si nimiũ caloris non habuerit: ⁊ cum aliquo
humido accipiatur: ad screãdum fit vtile. ꝙ si aliquãtulum
sit calidior iuxta tamẽ tẽperamentũ ꝑmaneat siccitatemq;
non habet: lac generat. Si aũt multo plus calidior fuerit: sz
non in vltimitate: sic cũ mẽstrua ꝓuocat: hec omnia ꝓuocãt
vrinam: ⁊ si calidiora sint ⁊ sicciora: sicut apiũ: daucũ: ameos
assarũ: acorus: petroselinum: et siseleos ⁊ similia.

¶ De doctrina medicinarũ ad oculos. Cap. xv.

Oportet illos qui medicinam oculorũ volunt scis
re: vt prius cognoscant virtutem suarũ medicina
rũ: ⁊ quid vnaqueq; operat̃: qđ hoc modo osten
ditur. Scio itaq; ꝙ medicaminũ oculorũ: quedã
sunt de nascentib⁹: et quedã de metallis: ⁊ q̃daz
de animalibus. De nascẽtibus autem sunt gũme: sicut asa
serapinũ: euforbiũ: myrrha: ⁊ thus: opium: dragagãtũ: gal
banum: sarcocola: litiũ: armoniacũ: aut rosatum: memithe:
aloe: amidũ: aut est fruct⁹: sicut galla: aut flos sicut balau
stia: rosa: liliũ: aut frondes foliũ vel lignũ vt casia cinamomũ
alitbimũ: vel cortex vel metallũ sicut ematithe sal armonia
cũ: eris erugo: arsenicum: nitrum: dragagantum: calcantum
plumbum: antimoniũ: es: ceruse: siricus: tuthia atq; ferru
go. De aĩalibus aliquando de humorib⁹ sicut felliculo lacte
albugine oui: ⁊ nõnunq̃ de mẽbris cor̃ sic cornua ceruor̃:

quorū naturas sigillatim t ordinatim ostendā addiscentib⁹.
Asa calidior est ceteris gūmis: incidit. Serapinū calidū dis
soluit subtile t exiccans et extenuans eorum maculas. valet
quoqꝫ cataractis oculorum et obscuritati: q̄ fiunt ex turbi
ditate. Euforbiū est subtile t īcēsiuū. Myrrha calida est t sic
ca in scđo gradu: vnde pustulas oculorum absqꝫ dolore mū
dificat. Thus calidū est in scđo gradu siccū in primo: sed cor
tex eius siccus in secūdo. Opium frigidū est t siccū in quar
to gradu. Coriandrū frigidū t siccū oppilatiuū. dragagātū
similiter. Sarcocola desiccat t soluit solidat sine nocumen
to. Litium siccum est in secūdo gradu temperatum: q̄r in ca
lore subtilitatis: vnde mūdificat t attenuat grossitudinē su
per pupillā nascentē oculorū. Armoniacū applanat t mollit
t dissoluit. Fenugrecū dura apostemata oculorū dissoluit.
Rosa infrigidat t dissoluit. memithe similiter. Succus ypo
qsti. cōfortat t infrigidat dormitationē ꝓuocat. Acatia refri
gerat t ꝯfortat. Mādragora refrigerat t dolorē placat. Ma
ratrū valet cataracte t maculas oculorū mūdificat. Camomil
la dissoluit. Aloe vulnera solidat maculasqꝫ mūdificat. Ami
dū oppilat t refrigerat. Sal mūdificat t dissoluit. Galla repu
gnat hūorib⁹ ad oclos fluētib⁹: t mēbra confortat. Crocus
maturat t dolorem placat. Mace t spica attenuāt t dissol
uunt. Cinabriū alithiū similiter mūdificant. Amomū calefa
cit maturat t desiccat: similiter armoniacū salqꝫ fortius. Ar
senici rodunt et incendunt. Car dissoluit: t carnem minuit.
Cathimia desiccat t stringit t mūdat: iuuat etiam vulnera
oculorum: maxime si sint humida: quia ea desiccat. Plūbū
desiccat. Antimoniū desiccat t ꝯstringit. Calcātū desiccat
constringit t calefacit. Cerusa desiccat t infrigidat. Tuthia
desiccat infrigidat sine dolore: maxime si lota est. valet etiā
pustulis vulnerib⁹ lachrymis oculorū. Ferrugo constringit.
Ematithes desiccat: valet asperitati palpebris t superfluū
am carnem rodit t desiccat. valetqꝫ ad saniosas pustulas.
Eris erugo carnē minuit t attenuat. ¶ Oportet te scire ꝙ
omnes feniculi sunt calidi t sicci attenuatiui qui in ꝯtradis
marinis cōmisti visum acuūt. Lac mūdificat t lauat. Casto
reū calidum est t siccū incendit t maturat. ¶ Hec est diuersi
tas specierū medicine oculorū pertinentiū. Scio tñ ꝙ virt⁹
earū septiformiter itelligit̄. Est enī oppilatiua mūdificatiua
aperitiua terrestris sicca humida t viscosa. Terrestris de
siccat humores calidos t subtiles ad oculos fluētes: maxie
si sint ibi vulnera: sed tamen hoc oportet fieri mūdato capi
te t corpore ſm ꝙ opꝫ cursuqꝫ humorum defluentiū cessan
te: hec enī medicina leniter t mediocriter desiccat t humo
res in oculorū venis latitantes ꝓhibet ne oculorū pannicu
los penetrare possint: trāsacto humorū cursu et cā eorū fluē
tium cōsumpta: hec medicina nō debet amplius dari: ne me
dicina vltra modū data dolor oculorū augmētaretur: q̄r ocu
lorum panniculi de nimia multitudine humorū eos inculcā
te extendūtur: vnde aliquādo scinduntur. Huius tamē me
dicine proprietas nō in breui declaratur tpe quā aliquando
operamur: ſm ꝙ ratio expostulat vulnerib⁹ in oculis appa
rentibus: vel concussione in cornea existente: seu vuea ap
parente extra vel ingrediente: acutisqꝫ humoribus ad eos
fluentibus: nil enī desiccatiuū audemus illic ponere: nam
stipticis ibi positis humores fluere prohibentur: quare do
lor augmētat̄: sed si calida imponit̄ medicina augmētat acu
men humoris ad oculos fluentis. Medicina vō mollitiua da
ta seu dissolutiua vel maturatiua hūores illi inaugmētantur
in vulneribus tamē caro nō generatur: neqꝫ vulnera sanan
tur. Acetosis vero frigidis illic applicatis vel interius pūctu
ra: morsura: tumor in oculis generatur. nulla igitur medici
na huic ꝯuenit passioni: neqꝫ inter calidū t frigidū tempera
ta vel temperamento vicina. hec enī non pungūt qđ facit tu
tia lota: amigdala: cathimia vsta t lota. similiter plumbum
cerusa lota alia minor. Medicina q̄ꝫ oppilatiua quā dixi valet
in hoc loco duobus modis. vno: q̄r nō pungit neqꝫ dolorem
mitigat vel generat. altero: q̄r lenit asperitatem generatam
de fluxu humorū: vulnera etiā lauat: vnde ea taliter agente
dolor mitigatur: grossi acutiqꝫ humores mūdificātur. Sꝫ tñ
medicina oculorū sepissime metallina est: t quia oculi acu
tissimum sensum habent: cū oculorū medicina humida t vi
scosa miscentur vt metallina fermentet̄: t qđ cōuenit iniusce
re valeat leuiter qđ fiat ne asperitatē faciat: qđ facit albugo
oui fenugreci lac gūmi dragantū t similia. ¶ Medicina q̄
dicitur aperitiua t dissolutiua: necesse est vt fiat acuta: quā
non oportet poni in pustulis cornee: nisi cū res maturatiue
ei propter suam duriciē non valuerit. similiter cū apostema
ta tunicarū panniculorū: maturatiuo nō curantur adiuto
rio: acuta imponantur: sed tamen cū maturatiua misceātur
vt asa serapinū: euforbiū: armoniacū: cinamū: amomū: acoꝝ
casia folium spica. ¶ Mundificatiuarum t colatiuarū me
dicinarum quedam modicum mundificant t colant: valent
ꝯtra paruas pustulas et vulnera: sicut cathimia thus corru
cerunū t caprinū vstum. Rosas dicimus simil'r valere. hec
sunt temperata: nec colant neqꝫ mūdificāt. Sunt t alie nimi
um mundificantes t colantes. valentqꝫ contra vngulas et
scabies pruritū doloresqꝫ palpebrarū t grossas pustulas: si
cut sunt erugo: dragagantum: sal armo. fiticus: que omnia
sunt pungitiua: eis tamē lotis punctio eorū minuit̄. ¶ Pu
trefactiua valent grosse et vetuste scabiei t asperitati: curat̄
enī vngula que vetusta est et pruriginē ab oculis tollit. s. lon
gi temporis est vt arsenicū calcantū et silia. ¶ Contritiua
vero medicina est actiōis temperate t humores opportune
ꝓhibet fluētes vt ophthalmiā pustulas t vulnera vt rosa spi
ca memithe thus. vel fortiter cōstringit qđ fluxum illorū hu
morū incongrue amputat magnū quēdā dolorem facientis
constringit t cosdu..at oculos. est etiā apta cōtra asperitatē
palpebrarū: sicut balaustis cortex thuris ferrugo calcantum
succus ypoquisti. succus vue agrestis acatia: hec lauāt t mū
dificant t asperitatē leniūt. ¶ Maturatiua ꝯueniunt a pro
prietatib⁹ t dolorem oculorū propter humores in interiori
bus cornee clausos expellūt: sicut castoreū thus fenugrecū
litiū sarcocola mellilotū. ¶ Soporifera quidē magnū dolo
rem patienti: tunc. s. cum sciscitabimur cām magni doloris
operire: sꝫ tamen fiat cautela: visum enī defectat t nōnunqꝫ
amputat. Idcirco ne sepe cataplasmet̄ eaqꝫ imposita cū ca
lefactionib⁹ sumas que sunt opiū mandragora t similia.

¶ De ophthalmia t eius cura. Cap. xvj.

Agno studio necesse est passionū curatiōes oste
dere: quas in septima scripsimus particula: ac
prius de ophthalmia quā primam ceterarū no
minauim⁹ passionū. Ophthalmia igit̄: q̄r est de
genere apostematū: magisqꝫ facit dolorem: de
cet me de apostematibus disputare t dolorib⁹
deinde recto rationis tramite ad ea q̄ in oculis fiunt perue
re: dicens autē ꝙ causa omniū apostematum sunt humores
ad quedam mēbra defluentes. Causa humorū fluētium est
quidem dupliciter: vel intrinsecus vel extrinsecus. que est ex
trinsecus multitudinē materiei demonstrat: q̄ vero extrin
secus est ex ꝑcussiōe fractura casu vulnere t similib⁹. Preter
ea si fuerit locus ad hūores recipiēdos preparatus. Prepa
ratio membri quattuor modis est: aut enī propter sui defe
ctionē: vel ꝓpter raritatē vieqꝫ largitatē in membrū illud tē
dentis attractiue: aut ꝓpter sue virtutis fortitudinem: aut
ꝓpter sui naturalē locū. Defectio mēbrorū: aut est naturalr
sibi sicuti natura pedū: aut defectio et defectiōi preparatū
vt si aliqua supfluitas ab interioribus ad suscipiendū illud
preparat precipue si a nobilibus mēbris expellat̄: vel est ac
cidentaliter vt est infirmitas raritas in mēbris tenere vide
licet carnisq̄ in collo sub ascellis t inguine. ¶ Attractiua vō
virtus est membris fortius ꝓpter nimiū calorē: caloris aūt
multitudo vel est naturalis sicut calor carnium: aut acciden
talis ꝓpter nimiū dolorem. Mēbro autē naturaliter est de
fectio: si sit inferius locatū semp quidē humores ad inferio
ra descendunt. Idcirco humoribus in corpore augmētatis
pedes podagricū morbū subeunt aut dolorem. materia si q̄
defluit: aut est hūor vel ventositas. si hūor aut sanguineus
aut phlegmatic⁹ aut choleric⁹ vel melācholic⁹. Cholericus
rubeus ꝓpter suam subtilitatem nō generat tumorē. San
guis si tēperati caloris est herisipilam generat. Si autē cali
dissimus est ignē sacrum facit t variolas: et si aquosus apo
stema qđ tumor hydropisis dr̄: generat: phlegmatic⁹ si subti
lis est: si autē grossus et putridus apostema generat qđ in
terius est

terius est quasi mel coctū quasi pulta: vel sicut pingue sepuꝫ
sine intrinsecus duritiem habeat ſm diuersitatē putredinis
materiei grossitudinis ⁊ subtilitatis. Ex melancholica mate
ria cācer gñatur. Uentositas vo si fuerit tumor. hec est diuer
sitas apostematū. ¶ Cura ophthalmie ergo necessaria est di
uersa ⁊ multimoda. Que apostemata fiūt ex sanguīe calidis-
simo: si causa eorꝫ extrinsecꝰ fuerit nullaqꝫ corpis plenitudo
extiterit: bonūqꝫ est medicari vt dissolutiuo ⁊ repugnatio: ⁊ si
scalpellatio vel icisio fuerit oppoꝛtuna fiāt. Qr si cā apostema
tum sit intranea: nō ab initio ponātur dissolutiua: etenī dis-
solutio priusqꝫ dissoluat a locis ab apostemate remotis at-
trahit: nec etiā repugnatiua ponere audemꝰ vt eis repugnā
tibus materia ad pꝛīcipalia mēbꝛa ꝯuertaꝛ. Initio ergo cu
rationis corpꝰ pharmatis purgetur. Deinde ponātur repu-
gnatiua ⁊ deficcatiua ⁊ tepoꝛem faciētia. humoꝛesqꝫ cū sua
siccitate qñ ad tumoris locū veniāt ꝓhibētia: ⁊ ꝯfoꝛtēt locū
que vincāt materie sibi dñante q̄ tēperatur tēperata sui cō-
plexiōe. ¶ Sciēduꝫ est ꝙ apostemata quattuoꝛ habēt tēpoꝛa
videlꝫ augmētum pꝛincipiū statum ⁊ declinationē. Cōuenit
etiā initio repugnatiua poni solūmodo: in declinatiōe vo ca
loꝛe. s. repugnāte tenuiqꝫ materiei pte dissolutiua: grossaqꝫ
remanēte tm̄ dissolutiua ponātur: in mediocribus vo tēpo-
ribus dissolutiuū mixtū fiat medicamen: hec tm̄ plus in au-
gmēto: in statu minꝰ ponātur: nunqꝫ in initio. de loco magis
excāte stipticam medicinam ⁊ restringitiuā ponimus. Unde
initio coacti doloꝛe sopoꝛiferā imposuimus medicinam san-
guinolēti apostemati: qð herisipila dr. Si causa fuerit intrin
secus ⁊ extrinsecꝰ extiterit: pꝛius pharmatiā damꝰ cho. rub.
purgātes: ⁊ si oppoꝛtunū fuerit phlebotometur: deinde me
dicina fiat que infrigidet ⁊ humectet: transacto vero caloꝛe
dissolutiuū medicamen aptetur. apostemata vo cuꝫ materia
est grossus sanguis sicut ī vulnere putrediē pūctione q̄ fiūt
initio phlegma subueniās: deinde vulnera cū medicina rodi
tiua mūdificatiua ⁊ deficcatiua curētur. ¶ Opꝫ tm̄ cōsiderari
magnitudinem ⁊ caloꝛē apostematis: qꝛ si magnū fuerit me
dicamen repugnatiuū pone. Si aūt calidissimū est caue foꝛ-
tem medicinā. Aquosum aūt apostema vel cū incisione vel
solutiōe curaꝛ. ¶ Pꝛima aūt apostematis spēs: qꝛ est quasi
mel coctū: cōcuretur medicamine. i. cōstrictiuo ⁊ dissolutiuo
sicut aceto mixto: et nitro ⁊ lixiuia. Opꝫ tm̄ a leuioꝛibus inci-
pi ⁊ sic ad foꝛtioꝛa ꝓgredi: qð si inueteratur da inciditiuā et
dissolutiuam solas: superius ligetur foꝛtiter: inferiusqꝫ leni-
ter. Scðm aūt genus apostematis curatur tripliciter dissolu
tiuis. s. putrefactiuis ⁊ incisiuis. Tertiū genus dupliciter pu
trefaciētibus ⁊ incidētibus: dissolutiuum medicamen nihil
valet. Quartū genus nec dissolutiuo: nec putrefactiuo cura
tur medicamine: sed solo incisiuo. ¶ Duritia que de grossa
siccaqꝫ fuerit materia non multum putrefactione ⁊ incisione
soluetur. Melācholicuꝫ apostema. i. cācer: curaꝛ difficile nisi
incidatur: que incisio tribus modis fit: vel incōueniēs: quia
sincopis generatur si oculus multas venas habuerit: quia
pꝛincipalia membꝛa compatiūtur: nec pōt membꝛum ligari
si multas habeat venas nec sanguinē cōstringi: nisi cū caute
rio: qð cauterium nō audemus ibi ponere. In huius ergo
passionis initio debet coꝛ ad tēperamētum reduci ad bonuꝫ
contēplari: si pharmatia data fuerit: ⁊ filibꝰ iuuari. Aposte
ma qð ex vētositate fit: dissolutiuo curaꝛ me dicamīe. Doloꝛ
vero duobꝰ modis est: vel est sub qualitatis mutatiōe: quā
iuncture separationē nominamus: vel fit de caloꝛe vel frigo
re. vnde nos opꝫ cām eiꝰ inuestigare. Separatio em̄ iunctu-
re tribus modis fit: vel incisione vel fractura: vel crepatura.
Incisio vero fit cum gladio vel qualitate humoꝛum acuta.
Fractura fit de exterioꝛibus sicut grossis solidisqꝫ cōibus
grossis pōderosis: aut vtrisqꝫ sicut lapidibus: aut de interio
ribus: sicut apostemate: lapis tm̄ locū quem incidit cōculcās
ꝓpter vtrūqꝫ illius eoꝝ extendunt lapidem ad offendēdum
locum depꝛimētem necessario locus eadem lapidis cōculca
tione depssus extēditur: vnde extēsionis sue nimietate rūpi
tur iunctura separatur. de interioꝛibus vero taliter fit au-
gmētata ꝙ materia membꝛoꝝ cōcauitates replet: doloꝛem
generat: qꝛ materia vel est humoꝛ: vel ventositas: vel qua-
litas in subiecto materiam illā recipiēte. Ideoqꝫ causa dolo

ris particulariter septeꝫ modis est: aut nimius chimus: aut
ventositas non habēs aditū quo exeat: vel magnum aposte
ma: vel etiā durum: aut acutus chimus: aut vltima siccitas
vel vltia frigiditas vel caloꝛ. Si doloꝛ ꝓpter nimiū chimū
fuerit: in initio medicina eius est: ꝙ a membꝛo quo mate-
ria illa pꝛocedit purgetur: si vero hoc fiat ⁊ data medicina
doloꝛ ille permāserit: materia in loco illo est clausa: vnde ite
rum opoꝛtet purgari. Qr si ꝓpter grossam ventositatem fit
subtilem potum cibūqꝫ donabis calefiat fomentetur ⁊ cata
plasmetur. Si aūt apostema fuerit causa: curatio apostema
tis est doloris amputatio: quoꝝ cura supius diximus. Do
loꝛe aūt ꝓpter acutum chimū incidēte acutū chimum pur-
gari necesse est: aut in bonū mutetur medicina doloris miti
gatiua: qð si sufficere nō videatur: sopoꝛiferam imponere de
bemus: vt doloꝛ mitigetur. Qð si de frigidis ⁊ viscosis gros-
sisqꝫ hūoꝛibus: sopoꝛiferam caueamus medicinā: non enim
necessariū est: qꝛ nō in vltimitate est doloꝛ qui de his nasci-
tur humoꝛibus nisi accidētaliter. si illi grossi hūoꝛes grossaꝫ
generāt vētositatem: aditū exeūdi non habēt: opꝫ etiam
nō solū ꝓhiberi sopoꝛiferam: sed etiā calida euapoꝛatoꝛia.
Res em̄ generat ventositatem aditum exeundi nō habēteꝫ.
Opꝫ etiā non solū ꝓhiberi: vnde doloris cā augmētatur. de
cet ergo vti attenuatiua ⁊ dissolutiua nec multū calefactiua
vt ventositatem dissoluat: hūoꝛesqꝫ deficcet. Qr si doloꝛ cā
hūiditatꝫ fuerit sicco curaꝛ medicamīe: siccitatis hūido: calo
ris frigido: frigiditatis calido. Nimiū vero caloꝛē patiūtur
oculi ex apostemate ꝓpter acutos hūoꝛes ad ipm fluētes ꝓ
pter suarum pelliculaꝝ extēsionem: ⁊ humoꝝ plenitudinē
factam: aut ꝯclusionem grossoꝛum hūoꝛuꝫ: ⁊ viscosoꝝ grossi
tiem: aut vētositatē in illo loco. Si aūt fit ꝓpter acutos hu
moꝛes pharmatis purgetur: aut materia deoꝛsum ducatur:
lachꝛymas oculoꝝ cū oui albumine lauemꝰ: purgatoqꝫ coꝛ-
poꝛe: apostemate maturari incipiēte balneum diligēter ap-
tetur. Qr si doloꝛ fuerit ꝓpter humoꝛes iterius clausos: ite
rum totū coꝛpus purgetur maxime caput: materia ducatur
inferius: deinde calefactionibus vtatur: cum decoctione fe-
nugreci lauētur. Sed ante totiꝰ coꝛpoꝛis purgationeꝫ nihil
in oculis ponatur nec dissolutiuū: nec mūdificatiuum. naꝫ si
hoc fecerimꝰ plus humoꝛis ad illum locū trahimus ꝙ ab eo
dissoluamus. ¶ Sciēdum quoqꝫ est hūoꝛes ad oculos aliqñ
venire vel de totiꝰ coꝛpis partibꝰ: vel de solo capite. Si fue
rit de solo capite: solū caput expedit purgari ⁊ cōfoꝛtetur et
ad temperiem ducatur vt nō vltra malos generet humoꝛes
qui humoꝛes vel sunt frigidi vel humidi: vel vtrūqꝫ: ⁊ aliqñ
sunt calidi: ideoqꝫ opꝫ vnāquāqꝫ cōplexionem eoꝝ ꝑ contra-
rium repurgari. Plerūqꝫ solum cerebꝛū generat illos humo
res: vnde decet illud confoꝛtare et temperare ne malos
generet hūoꝛes: aliqñ vene ⁊ arterie illā malam cōplexioneꝫ
humoꝝ generāt: eāqꝫ ad oculos secuti sunt dirigūtqꝫ. Arte-
rie si sup craneum sunt ponātur ibi deficcatiuū emplastrum
⁊ cataplasme: his aūt nil ꝓficientibus incidātur. Nōnunqꝫ
etiam doloꝛ oculoꝝ fit ꝓpter sanguinem coagulatū in oculo
rum venis cōclusum; vnde vene oculoꝛum vidētur plene et
oculoꝛum essentia: maximeqꝫ passio curatur meri potione:
balneo tamen pꝛecedēte. ¶ Superius diximus ꝙ ophthal-
mia est calidum apostema nascens in coniūctiua. ostēdimus
apostematis curationem: rerum quoqꝫ solis oculis pertinē-
tiū. Cūqꝫ oculi acutissimum sensum habēt: ⁊ doloꝛē tolera-
re nequeūt: necessario ne temerarie eos cū foꝛti curemꝰ me-
dicamine: sed si necessariū fuerit cum doloꝛem mitigātibus
temperetur: fiatqꝫ qð apponēdum erit humidum ⁊ viscosuꝫ:
vt loco quo cōgruit inuiscetur: ⁊ palpebꝛa sua intereleuata
medicina oculis inijciatur. Ab initio existēte doloꝛe ponatur
medicamen quippiam stipticitatis habens sicut collyꝛiuꝫ in
q̄ est acatia: ponaꝛ medicamē dissolutiuū ⁊ maturatiuū sicut
crocus ⁊ litiū. siꝛr medicīa nō stiptica: sicut myꝛrha castoreū
thus masculū. Opoꝛtet inuestigari collyꝛiuꝫ: qð similiter fue
rit stipticum humefacit cum albugine oui: lacte: apozimate:
fenugreco: hoc si fecerimus in vno die mitigabitur passio ne
declinabitur: passiōe declināte balneum succedat: deinde col
lyꝛium ponatur foꝛtius pꝛioꝛe sicut netrimon: ⁊ cōfoꝛtet ocu
los ⁊ constringat parum: tamen oculoꝛum collyꝛium cum eo

misceamus: sed cōmixtio acutoꝝ a medico paulatim ascendat. Qꝫ si ophthalmia fuerit cū nimio dolore: ab initio ponamus collyrium qd̄ dicitur diarodon asperū: apostemate vero discedente diarodon citrinū ponam⁹: talia sitā sepissime si nimio pungūtur dolore. si aūt dolor nō multus fit: sufficit semel aut bis: que calefactio necesse est de mellilotho ꝛ fenugreco fiat: cataplasmetur croco mellito coriandro vitello oui pāno in vino loto. Qꝫ si dolor fuerit nimius: misceamus cataplasmatibus apozima papaueris. Vnguētū de croco memithe litio gūmi ꝛ aloe ponatur supra frōtem. Si calidi sint hūores: cape succū portulace celidonie psilij: ꝛ similia. Qꝫ si calor nō sit multus: puluis molēdini myrrha thus album en oui ponantur humoribus frigidis existētibus sulphur picē colophoniam ꝛ similia pone.

De petiis in oculo ꝛ tumore. Cap. xvij.

Sanguis colūbinus vel turturis curat petias. silr lac mulieris: ꝛ oīa ista calida prosunt si modicum thuris misceatur. Apozima de emblicis: ꝛ calefactio decoctōis ordei ꝛ ysopi prosunt. Oculis vero tumorem habentibus: fiat cataplasma ex vuis passis ꝛ mellicrate vel aceto: si his appositis non dissoluatur misceatur ei radix circa tumore quidem nōdum dissoluto: stercus columbinū apponatur. Tumor si sit apostema, curetur cum purgatione corporis ꝛ dissolutione materiei superflue in oculis clause: factis cum collyrijs ꝛ cum cataplasmatibus tumorem dissoluētibus ꝛ maniētibus: atqꝫ curetur cū fomētis aque calide: ꝛ ponātur supra oculos oua mixta cū oleo ro. ac sepum anatis.

De prurore oculoꝝ. Cap. xviij.

Prurorem autem amputat balneum olei ro. ꝛ temperatū. ꝛ plerūqꝫ in oculis ponimus medicinam calidā: vt lachrymis puocatis lauētur ꝛ mūdificentur: prurorem aūt cum nimio fluxu humorum medicina astrictiua curatur.

De dactylis seu vngulis post vulnera remanentibus. Cap. xix.

Si dactyli ꝓpter vulnera fuerint: nō curātur nisi chirurgia: qd̄ facit supfluitas carnis. Si subtiles sint: sanātur medicamine sicut eris erugine sulphure: ꝛ similibus. Si aūt superfluitas magis carnis in oculis excreuerit: nō curabitur nisi cum chirurgia. ꝙ si locus tumidus fuerit: valet crocus memithe alumen gūmi ꝛ vinum.

De carbone nascente in oculis. Cap. xx.

Nascitur etiam in oculis qd̄ dicitur carbo: qd̄ curatur sicut apostema. cumqꝫ saniem habuerit sicut vulnus medicetur. quidam em̄ medici ponūt in ista passione memithe dragagantū es crocum rutam succum maligra. lanā vstam ꝛ aloen.

De ordeolo. Cap. xxj.

De ordeolo. huic passioni valet armoniacum cū aceto dissolutum: ꝛ aliqn̄ miscemus cū eis de ordeo ꝛ bedeguare: hec frigētur cū capitibus muscarum ꝛ cera alba cataplasmētur ꝛ lauētur oculi loca cum aquis salsis vel aluminosis.

De supfluitate piloꝝ palpebraꝝ. Cap. xxij.

Vngantur loca piloꝝ palpebrarum cū alumine staphisagria farina ꝛ eqno stercore cate des eorū ossium. ℥. iij. dathile: cathimioꝝ ℥. ij. ℞. antimonij calcanti dragaganti equale pondus: hec omnia tempera cū melle vtantur: deinde puluerisatis collyrium fac. Si aūt pilis cadentibus palpebre grossitudo appareat: stercus muris cū melle temperatū valet. Supflui pili a palpebris sunt amputādi. Quidam dicūt pilos nō vltra nasci si radices piloꝝ iam extractoꝝ inungantur cū sanguine testudinis vel lendinibus calniminis.

De vulneribus in vniuersali. Cap. xxiij.

Oportet primum de vulneribus vniuersalibus disputare: deinde de his que in oculorum palpebris fiunt. Ergo omne vulnus vel est tantū concauum: aut fissum. Si multū fissum: tūc curatur hac intētione: iungamus vtrāqꝫ partē fissam: ꝛ suauius eas studioseqꝫ curemus ne in eo aliquid incidat: sicut oleum pilus vel puluis. Qꝫ si vulnus magnū fuerit: nō possumus vtrāqꝫ partem cōiungere. Si em̄ eas simul iūgere volumus in medio vtriusqꝫ partis concauū permanebit cū sanie coadunata ꝓpter desectionem ꝛ dolorē infirmi mēbri, hec em̄ duo sunt causa humorem ad membrū attrahens. Vnde necessarium est desiccatiuo medicamine vt materia saniei finita: vulnera carne repleantur. Si aūt vulnus concauū fuerit: eius cōpositio: aut est etiam causa: aut morbus vel accidens. Causa enim si humores ad illud fluant: opꝫ prius corpus purgari cū pharmatia vel phlebotomia: dieta quoqꝫ tēperetur: deide cū desiccatiuo desiccetur medicamine. Qꝫ si fuerit morb⁹: vel simplex est vel cōpositus. si est simplex membrū ad suam temperiem redeat: ꝙ si est cōpositus sicut si membrū naturā suā egrediatur: ꝛ vulnus est concauū multū: duplex medicina est ei necessaria. vna qua membrū ad suū temperamentū redeat: alia qua concauū vulnus medicamine desiccatiuo ꝛ mūdificatiuo impleatur: humor in vulnere coadunatoꝝ destruentium naturā vulneris ꝛ carnem gn̄are ꝓhibētium mūdificatiuo adeo: vt vulnus a putredine mūdificet. Sciendū est enim duo supflua per poros corporis egredi. vnū subtile cōtinuo egrediēs: qd̄ sensum latet: qd̄ aliqn̄ naturali calore desiciēte sentimus: vel ex multitudine cibi aggrauante. est ꝛ aliud grossum vn̄ lutū in corpe aliud efficitur atqꝫ adunatur hec duo superflua necessario plus in vulneribus ꝙ alibi coadunantur: propter desectionem ꝛ dolorem illius loci: necessaria est ei mūdificatiua ꝛ desiccatiua medicina: vt tāta illius supfluitatis sordities desiccata finiatur: omne etiā vulnus sicut diximus: aut est fissura cui nihil aliud necessariū est nisi vt vtraqꝫ pars fissure iūgatur. si vero medicina vlla fit ꝑ vnam vnciā vel mediā nimis nisi magnū erit: vel si membrū est nobile sicut oculi: aut locus vulneris aliquam sui partem amiserit: que est aut solūmodo cutis vel caro vel vtrumqꝫ. Si est cutis ponatur stiptica medicamina vel desiccatiua vt locus induretur: ꝛ cuti assimiletur: nōnunꝙ desiccatiua hoc idem faciūt qd̄ medicina calida facit accidētaliter cali. qdam medicina paulatim imposita locū cū sua caliditate indurat: multa tm̄ ex ea quātitate apposita locū in quo ponit rodit carnēqꝫ minuit. Qꝫ si caro vulneris amota fuerit in initio medicina carnē ꝑcreās cōuenit. deinde q̄ carnē ꝛ cutem solidet. Qꝫ si vtrūqꝫ habuerit sicut in vulnerib⁹ veterib⁹ videtur: primū ponim⁹ qd̄ carnē creet: deinde qd̄ locū induret ꝛ cuti assimilet: sed oīs medicina que vulneribus pertinet: necesse est sit sicca parꝫ: ne pre nimia sui siccitate multū desiccet carnēqꝫ generari prohibeat. Siccitas ergo in primo gradu dꝫ esse vt supfluitatem vulneris desiccet carnēqꝫ creari non ꝓhibeat. Oportet ergo eam esse mūdificatiuam vt putredinem vulneris mūdet. Medicina vulnera solidans debet esse desiccatio: ea que carnem generat: nec mūdificatiua nec colatiua: sed stiptica vt caro induretur: fiatqꝫ quasi cutis. Hūc de vniuersali medicina vulnerum.

De vulneribus palpebraꝝ. Cap. xxiiij.

De membris vero oculoꝝ medicina mūdans ꝛ calefaciens congruit: q̄ humores curet vndecūqꝫ fluūt ad oculos propter cursum sui. Qꝫ si vulnus fuerit cum tumore nimioqꝫ dolore: collyria in quibus thus intrat ꝛ similiter metalla vsta ꝛ lota ponantur: ꝛ cataplasmate nō pungitiuo cataplasmetur: ꝛ nōnunꝙ si putredo est in vulnerib⁹ ponantur colatiua: sed paulatim. Oportet tamen nos intueri ante si vulnus corneam tetigerit: ꝛ optime inuestigem⁹ an humores ab aliquibus locis ad oculos manauerint: quo certissimum ꝓspecto purgandi corpus maxime caput necessitate cogit: deinde appone collyria desiccātia nullāqꝫ pūctionem facientia sicut collyria cerusam recipientia: miscentes ea cū lacte vel apozimate fenugreci. Si dolor nimius est: aliquātulū ex soporiferis medicinis adiūgam⁹. Fluxu hūoꝝ cessante stiptica ponātur: post modū est studēdū ne vuea extra egrediat: ꝛ egredieti vuee stipticū ꝯuenit adiutoriū. Pustule existētes i cornea curētur cū medicina maturatiua moderateqꝫ colatiua sicut collyrio recipienti thus myrrhā castoreum: et

apocima.i.fenugreci.et si tumuerit et non dissoluatur: cerotum calidum et aperitiuum appone sicut serapinum euforbium asam et similia.

¶ De panno in oculo. Cap.xxv.

Pannus ortus in oculorum albedine: cum colatiuo et desiccatiuo curatur: causa si fuerit subtilis sufficit succus rubei papaueris: apozima minoris centauree cum melle: sed si grossior apparuerit: necesse est fortius dari medicamen: sicut picem liquidam: es vstum: vitrum: stercus muris: myrrham: armoniacum: ranas: cancros marinos vstos: sal armoniacum: et similia. Et si ex eo remanserit aliquid: pone gallam acatiam calcantum.

¶ De vngula et scabie. Cap.xxvj.

Vngula et scabies si sunt dure: veteres inciderunt et excoriarunt eas. Si autem sunt subtiles impone es vstum: calcantum: fel porcinum vel caprinum: sal armonia. his nondum proficientibus medicamina pone putrefactiua et roditiua. Scabies vero cum stipticis curanda est: que si est cum vulnere magnoque prurore: conuertantur palpebre: et cum cortice granati excorticetur.

¶ De his qui vespere non vident. Cap.xxvij.

Est et quedam passio oculorum qua homines vespere non vident. Hos oportet phlebotomari de cephalica brachij: et vtatur pharmacia et clystere et gargarismate et sternutatione: mundificetur vena cruris: mittant oculis mel et cum albumine et sale armoniaco imponatur: et cum epate caprino fumigetur: hec omnia prosunt.

¶ De cataracta et visus defectione. Cap.xxviij.

Cataracta visusque defectio sic curatur: caput totumque corpus sicut diximus purgetur: et dieta fiat tenuis: deinde collyrijs vtatur feniculi: succi maratri mel serapinum assam thus opobalsamum armoniacum: et similia recipientibus: valentque si incidatur vene cruris: sanguisuge temporibus applicentur.

¶ De oculis egredientibus. Cap.xxix.

Oculis extra egredientibus corpus cum pharmatis purgetur et phlebotometur: deinde ventosa in collo ponatur: oculique ligentur et aqua salsa fumigentur.

¶ De cura pestis in oculis. Cap.xxx.

Pestis curatur sanguine columbino oculis instillato deinde cum albumine oui oleoque roseo lauentur: et collyrium: quod dicitur diarodon: in modum piperis valet in augmento doloris ophthalmie.

¶ Explicit liber Constantini de oculis.

¶ Incipit liber Constantini de stomacho.

¶ Reuerendissimo domino Salernitane ecclesie Archigresuli: Constantinus Aphricanus Cassianensis monachus: debitum subiectionis obsequium.

Vestre sanctitati et solicitudini dilectissime pater cofiteor: quoniam tanta hucusque pusillanimitatis inertia coactus fueram: ne tanto venerabili domino mihi sepissime de stomacho murmuranti: nullum medicine subsidium: nullamque vtilitatis afferrem remedium. Qua de re huius culpe temeritatem magno animaduersionis respectu considerans hunc libellum de elegantioribus multorum dictis antiquorum multo interstitio temporis coadunaui: nimiaque studiositate et ratione: causa vestre gratie illum vobis edidi. Omnium enim antiquorum volumina summa inquisitionis cura inquirens perlegi: librum tamen stomachi nullatenus proprium inuenire potui: sed in diuersis diuersas stomachi sparsim reperi disputationes. Cuius rei intentionem vltra modum mirari non negligo: qua intentione antiqui de charissimo ac principali membro.i.stomacho: proprium librum non composuerunt: cum toti vniuersali corpori eius actio necessaria sit et conueniens: et per eum omnia membra robusta consistant dum ipse in sanitate permanserit: et debilitatem patiatur eo aliquam infirmitatem vel egritudinem subeunte. Hac de causa igitur vestre sanctitatis dignitas: meeque seruitutis debitum: adeo animum meum magno charitatis desiderio perculerunt: vt excellentissimo satisfactionis studio verba que in libris sparsa fuerant coadunarem: et multa rationis inuestigatione librum curiose ordinatum vobis componerem. Quod et feci vt superioris culpe veniam vobis indulgentibus consequi valeam.

¶ Tituli capitum huius de stomacho.

¶ De stomachi complexione et vtilitate. Cap.j.

Oportet intelligere: quod prima actio nature que fit in corpore.i.cibi digestio agitur in stomacho: cum videlicet actioni os est ministrans: in eo enim cibi masticantur et stomacho dirigunt: quos stomachus digerit causa sue necessitatis: quibus nimirum digestis: et in ptisani similitudinem conuersis: quod ex eis prouenit sumit digerens et mutans illud in suam naturam: reliquum autem expellit per aditum sui inferioris oris. Duo enim sunt ora: vnum superius meri conexum: et aliud inferius per quod fertur cibi ad intestina transitus: que fex licet a stomacho expellatur: ceteris tamen membris fit in nutrimentum. Sed stomachus non ad hoc illud a se reijcit: vt nutriat membra: sed quia sibi est superfluum: proinde quidam dixerunt fore necessariam omnibus membris sanitatem stomachi: sueque actionis perfectionem. vnde Ga. stomachus cella est in medio corporis posita. Est etiam instrumentum ad digerendos cibos aditum: sed conuenit scire nos: quia eius essentia est neruosa: cuius natura frigida est et sicca. Caput vero stomachi neruosum est: reuera propter vtrumque magnum neruum a cerebro sibi illatum: vt ei sensum prestet: vnde fit desiderium cibi et potus. Fundus quidem stomachi carnosus est in quo fit cibi digestio: propterea cum hec stomachi pars non secundum cursum naturalem fuerit: erit causa male digestionis. Stomachus autem sub pectore et corde locatus est: stat enim infra splenem et enarnam epar est sibi iunctum in dextro latere: splen vero in sinistro: in

cuius fundo sunt vene nō multe: in ore suo tñ pauciores: cui ꝑpter sue neruositatis frigiditatem necesse est calor tribuatur sue essentie: vt cibo ad eum venienti calefactio donet. Huius ergo necessitatis cā epar circūcingit eū ⁊ amplectitur cū totis suis qnq̄ frustis vt eū calefaciat suo calore. Splen vo a sinistra pte calorē tribuit: vñ stomach⁹ digerit cibū cū vapore quem sumit ab epate: splene: corde: ⁊ folliculo: ipse em̄ essentialē nullū hꝫ calorem: q: est neruose substātie frigidā ⁊ siccā habēs naturā. Solus etiā seco ꝛis vapor ei sufficeret: sꝫ iūcto ceteroꝝ mēbroꝝ calore meliorē opatur digestionē. Forma stomachi rotūda est inferi⁹: ⁊ aliqñtulum lōga. Rotūda vt fit impassibilis. longitudo ⁊ magnitudo ei sunt necessaria vt possit se extendere circa ciboꝝ ⁊ potuum copiā. Sic est forma stomachi: cui⁹ actionem tūc decet intelligi: cum oīno san⁹ fuerit: ⁊ in sua qualitate pmāserit: q: infirmato ⁊ a sua valitudine remoto: ⁊ in digerēdo cibum defecto: ⁊ alimētis crudis ab eo ⁊ indigestis descēdētibus: ⁊ cū phlegmate voluptatis puncturā ⁊ ardorē faciētibus: lesio oībus membris corpis datur. Videm⁹ em̄ p stomachi dolorem: cephaleam hemicraneā: vertiginem: sonū in auriculis: oculoꝝ tenebrositatem: sincopim: cardiacā: ⁊ alia multa gñari. Proinde q̄ sanitatē obtinere desiderāt: ante oīa studiū ipēdāt in custodiēda sanitate stomachi. vñ qdam āntiq dixerūt. Quicūq volūt suā regere sanitatē: incolumitatem stomachi pre oibus gubernare nō paruipēdant: neq a ciboꝝ refectōe se aliquo modo abstineant: cū stomach⁹ summa desideratiōis necessitate cibū appetierit: neq tot alimētoꝝ copia se farciāt: q a natura nō poterit tolerari. vñ Plato q̄ sanitatē custodire desiderāt: necesse est sciāt mēbra totius corpis particulariter. i. neruos: ossa: renes: lacertos: medullā: carnem ⁊c. Noscant quoq eoꝝ cōpositionē nō esse eqlē: q: vnicuiq mēbroꝝ ꝑpria cōpositio est. Mēbra etiā cōposita silr diuersantur. i. cerebrū: cor: epar: pulmo: splen: in cōpositionibus sunt dissimilia. Que mēbra quis sapiēs ⁊ studiosus in sua natura ⁊ cōpositione regere pōt: cū sola stomachi sanitate: ipse em̄ est toti⁹ corpis fūdamētū. quo i sanitatte existēte cetera dicūtur sana.

¶ De causa appetitiue virtutis stomachi. Cap. ij.

Appetitus est sensus stomachi suā inanitionē sentiēs ⁊ pulsationē suaꝝ venaꝝ. Palā est em̄ intelligi: q ex aere extrinsecus corp⁹ ꝑcutiēte: mēbra q̄ cuti sunt vicina dissoluātur. i. caro ⁊ lacerti: q̄ dissoluta hūores attrahūt a mēbris sibi ꝑpinquātibus: vene aūt inanite hūiditatē sibi alliciūt a venis remotiorib⁹: his nimiū (al's nimiū) extenuatis necesse ē vt hūiditas eis ab epate veniat. Epar aūt inanitū liquorē a venis inter se ⁊ stomachū existētibus trahit: tādem his venis euacuatis: stomach⁹ sentit inanitionē ⁊ pulsationē eaꝝ qui sensus appetit⁹ nūcupatur: idcirco cib⁹ fit necessari⁹ ⁊ cōueniēs: vt qd dissoluitur ex membris: eo subueniēte restauretur: ⁊ corpus in sua integritate integrū pmaneat. vñ Aristo. Nutrimētum nō est aliud nisi assimilatio nutriētis cibi in corpe accipiētis. Sed cā stabilitatis appetitus triplex est. Prima ꝑpter sensum stomachi in ore ipsius ꝯsistētem. Scđa ꝑpter virtutem desideratiuam q̄ est in mēbris: sibi cōuenibile nutrimētū desiderās: q̄ in epate marīe ꝯstat ⁊ in venis. Tertia ꝑpter inanitionem factā ex dissolutiōe superi⁹ memorata. Sed Galie. dixit in quodā libro cām appetit⁹ quinq modis esse: ⁊ vnā occasionem esse alteri⁹. Prima dissolutio mēbroꝝ est hūiditas p poros. Secūda naturale desideriū in mēbris ꝯsistēs: cogēs ea cibū appetere. Tertia stomachi ꝯculcatio passionē tolerātis: mesaraicis eū sugētib⁹. Quarta sensus stomachi suā inanitionē ⁊ cibi paupertē sentiēs. Quinta virt⁹ naturalis desideriū cibi generās: cui⁹ cā est humor melācholic⁹ a splene ad os stomachi semp fluēs: quo hūore neruū stomachi pungēte: appetitus ilico irritatur. Galie. iterum in libro de accidētib⁹ intitulato. Virt⁹ inquit appetitiua cōposita est de aīali actiōe. i. sensu: ⁊ duab⁹ naturalib⁹. i. corpis inanitione: ⁊ hūoris mēbroꝝ attractiōe: marīe epatis et venaꝝ. Dixit etiā sup epidi. Hippo. Desideriū appetitus nequim⁹ absolute dicere: an sit de aīali: vel naturali actiōe: q: est cōposita de vtroq: q: sensus qui est cā famis: nō ꝑtinet soli animete virtuti: sed etiam naturali nutrimētum corpori ministrāti.

¶ De sincopi ⁊ cardiaca ꝑpter colligātiam cordis ⁊ stomachi. Capi. iij.

Sincopis impossibile est gñetur corde nō patiēte. sincopis itē ⁊ cardiaca etsi fuerit ꝑpter os stomachi: tñ causari nō credunt nisi cor ⁊ arterie cōpatiātur ꝑpter colligātiā quā habēt cū stomacho. cor: etēim patit stomacho patiēte: marīe si in supiori pte patiat. vñ si videm⁹ eos q̄ de sincopi molestātur spōte vomere: aut ꝑpter aliquā medicinā: pculdubio ad pristinā redeūt sanitatē. Silr ⁊ stomachus patit ꝑpter cordis passionē cā vicinitatis ⁊ colligātie eoꝝ: ⁊ ꝑpt caloris paruitatē cibos digerere adiuuātis. Sed tñ nō oīs passio q̄ fit i ore stomachi: necessario gñat sincopim ⁊ cardiacā: q: sincopis de stomachi passiōe gñata qtuor modis fit. Vno cū stomach⁹ nimiū habuerit caliditatis (al's doloris). Alio cū eius acutus sensus fuerit. Tertio ꝑpter defectionem arteriaꝝ i ore stomachi existētiū. vñ stomach⁹ facile patitur. Quarto ꝑpter defectionē cordis: q: cito cor egrotat. vñ Ga. sup epi. Hūores inqt corrūpūtur ore stomachi calore extraneo calefacto. Fit em̄ patiēs iracūdus cā egritudinis qua vexatur. i. calore i ore stomachi augmētato. Hoc mēbrū ꝑprietatē hꝫ ꝯuertēdi vitia aīe in suā cōplexionem: vt eū qui frigide fuerit nature: faciat pigrum ⁊ tardū ad intelligēdū: ⁊ calidissimā cōplexionē habētib⁹ pstet audaciā ⁊ iracūdiā.

¶ De passiōe cerebri ꝑpter colligātiā cū stomacho. Ca. iiij.

Cerebrū (qd natura ē frigidū ⁊ hūidū) colligātiā hꝫ cū ore stomachi ꝑpt neruos: q̄s stomacho mādat. Epar em̄ ⁊ vene colligātiā habent cū stomacho: q: cib⁹ a stomacho ad epar p venas trāffertur. vñ necessitas expetit vt cerebrū ⁊ epar ꝑpt stomachū patiant. silr stomach⁹ ꝑpter cerebrū ⁊ epar coegrotat. Cerebrū aūt patit ꝑpt os stomachi: q: fum⁹ ab eo ad cerebrū ascēdit. stomachus q̄ infirmat ex eo qd a cerebro sibi ꝑfluit. vñ Hipp. in apho. Quibuscūq cerebrū sursū ꝯuertit: necesse est febrē ⁊ fellis vomitum superuenire. Galie. sup hoc. vomitū inqt patit stomach⁹ ꝑpter neruoꝝ colligātiā: marīe os stomachi. nā i os stomachi duo magni nerui descēdunt: cholera em̄ semp ascēdit ad os stomachi cū nimiū patit dolorem: aut tristitiā habuerit aut defectionē. Mēbra em̄ cū habuerint defectionē: fluent ad ea supfluitates hūoꝝ ex mēbris sibi vicinātib⁹: marīe si fuerint cholerici: aquosi: ⁊ subtiles. Silr epar ꝑpter stomachū patitur: cum cib⁹ nō put opꝫ digest⁹ epati venerit: nec nō etiā stomach⁹ ꝑpter epar patitur: cum defect⁹ fuerit in attrahēdis cibis: sm q opꝫ cū infrigidat. vñ stomach⁹ digestionē hꝫ q opꝫ neqt opari: aut cū. s. epar īfrigidat. vñ stomachus vt ꝯuenit digestionē opari neqt. Passiōes aūt q̄ nascūtur in cerebro ꝑpter colligātiā oris stomachi: sunt he: alienatio: stupor: obliuio: melāncholia: cephalea: epilepsia: ⁊ vertigo. Uniuersaliter etiā dico aīalem pati actione ore stomachi patiēte. vñ Ga. mētis ait alienatio ꝑpt stomachi passionē facta qtuor est modis: aut em̄ ꝑpter nimiū dolorē: aut ꝑpter acutū sensū: vel q: vterq neru⁹ ille stomachi sensualis acut⁹ est defect⁹ ⁊ acutū hꝫ sensum: aut q: cerebrū naturalr vel accidētaliter est defectum vñ velociter patit. Cetere vo egritudīes q̄s dixim⁹ pati cerebrū ꝑpt os stomachi: nō fiūt nisi ꝑpter fumos ad eū a stomacho ascēdētes. vñ Ga. dolor inqt capitis assuefact⁹ absq manifesta cā: ostēdit hūores acutos in stomacho esse coadunatos. Dixit itē: nō miror si corpus multis affligit passionib⁹ ꝑpter stomachi dolorē. Mēbra em̄ pricipalia eo dolēte dolorē habēt: ⁊ alia passionē si habuerint cōpatiētur: sicut cerebrū: cor: epar: ⁊ matrix. iuuamētū q̄ stomachi sicut oīb⁹ mēbris ꝑdest vl'r: sic eius nocumētū oīb⁹ nocet. Sufficit quātū disputauim⁹ de colligātia stomachi cū pricipalib⁹ mēbris: ⁊ passione quā ipsa p stomacho patitur.

¶ De qttuor virtutib⁹ naturalib⁹. Ca. v.

Quattuor sunt vtutes naturales. s. appetitiua: digestiua: ꝯtētiua: ⁊ expulsiua: q̄s oīa mēbra magna siue pua hre credēdū ē. Has etiā oīa terrenascētia i se ꝯtinēt: sꝫ tñ in stomacho ⁊ epate sunt fortiores: q: cetera mēbra has vtutes hñt ad nutrimētū sui: stomach⁹ vo ⁊ epar nō solū vt se nutriāt: sꝫ vt ceteris mēbris adiutoriū: sicut dixim⁹ accōmodēt. Antiq vo discordati sunt in disputatiōe haꝝ virtutū. Quidā em̄ dixerūt appetitiuā calidā esse ⁊ siccā: quā

sgni assimilauerāt. Dixerūt etiā ignem ꝛ solē naturalr rex
hūiditatem attrahere ꝛ eā cū suo calore ꝛ siccitate desiccare
virtutē vō ꝯtētiuā crediderūt frigide ꝛ sicce cōplexiōis esse.
q꞉ ꝯstrictio ꝛ expssio nō fiunt nisi frigido ꝛ sicco. Digestiuā
virtutē affirmauerūt esse calidā ꝛ hūidam. Dixerūt etiam di
gestiue vtutis actionē esse liqfactiuā ꝛ subtiliatiuā rex dige
rendax dicētes huic vtuti nullā qualitatē fore ꝯgruā nisi ca
lidā ꝛ hūidā꞉ q꞉ caliditas ceteris est fortior qlitatib⁹ in rerū
actiōe ꝛ mutatiōe. Hūiditas vō fit sibi necessaria꞉ q꞉ hume
factiua est꞉ ꝛ ꝯsolidatiua꞉ citoq꞉ assimilādax rerū assimilati
ua.i.cibi i corpe accidētis (als accipiētis) est ꝛ silis cibis nu
triēdis. ois em̄ cib⁹ hūidus ē. Rursus q꞉ oīa corpa diuisioni
cito famulātia necesse est vt sint hūida. Fortior igit̄ ceteris
qualitatib⁹ digestiua virt⁹ intelligit̄ in pfectiōe actiōis ꝛ rex
ꝯuersiōis.i.in ꝯuertēdis cibis eisq꞉ mēbrox naturis assimi
lādis꞉ q꞉ appetitiua nihil aliud facere videt̄ nisi cibaria cibā
dis attrahere. Contētiua vō ꝯtinet ea aliquo tpis spacio do
nec digestiua totā suā in eis expleuerit actionē. Expulsiua ex
pellit fecē ꝛ supfluitatem cibox꞉ q̄ digestiue supflue ꝛ nō ne
cessarie videntur꞉ cui⁹ cōplexio est frigida ꝛ hūida. Hūiditas
em̄ q꞉ est lubricatiua꞉ cibox fecē lubricādo facile expellit. fri
gitudo em̄ mēbra expximit꞉ vt fex in eis ꝯtēta virtute sue ex
pressionis foras ꝓsiliat. Sed qdā medici dicūt expulsiuam
frigidā esse ꝛ siccā꞉ quox intētio videt̄ palā esse falsissima. cre
dūt expulsiuā ꝛ ꝯtētiuam esse vni⁹ nature quax actōes sunt
diuerse꞉ ꝛ vt ita dicā꞉ ꝯrie. Ga. vō dixit appetitiuā꞉ ꝯtētiuā
atq꞉ expulsiuā esse calide ꝛ sicce cōplexiōis꞉ qd ꝯ phos vide
tur esse cā hui⁹ intētiōis. In digestiua tn̄ cū illis ꝯcordat eā
dicēs calidā ꝛ hūidā cōplexionē hr̄e. Inqt em̄ illis virtutib⁹
calorē necessariū esse꞉ q꞉ cā caloris est mot⁹. Appetitiuā tn̄ di
xit calidiorē esse꞉ q꞉ nō solū mot⁹ fuit ei necessari⁹꞉ sz etiā at
tractio. contētiua ꝛ expulsiua ideo min⁹ sunt calide q̄ appe
titiua꞉ q꞉ calor nō fuit eis ꝯueniēs nisi vt fiāt mobiles꞉ sz sicci
tas fuit eis necessaria꞉ mot⁹ em̄ eax cū sit localis necessitas
expetit vt sit in loco stabilis꞉ cui⁹ stabilitas nō pōt fieri absq꞉
siccitate꞉ idcirco his trib⁹ virtutib⁹ fuit siccitas opportuna.
Contētiue vō plus necessaria꞉ q꞉ tp̄s sue actōis est lōgi⁹꞉ cui
calor nō multus sed moderate ꝯuenit. Digestiue vō calor ꝛ
hūiditas ꝓut dixim⁹ sunt necessaria. expulsiue calor ꝛ sicci
tas fuerūt necessaria꞉ sz tn̄ moderate꞉ q꞉ tp̄s sue actiōis bre
ue est꞉ sed frigiditatē necessariā esse nulli actioni naturali te
stat̄ Ga. q꞉ somniferā ꝛ (vt ita dicā) mortiferā꞉ neq꞉ cibū in
naturā corpis cōuertit꞉ sz in ꝯriū. Preter hoc oīs virt⁹ natu
ralis in senib⁹ defecta est ꝓpt̄ frigiditatē ꝛ siccitatē eox cō
plexionib⁹ dn̄antē. sic fuerat intētio Ga. quā crediderūt et
testant̄ sapiētes phi ꝛ physici. Unaqueq꞉ videlz supiox vtu
tum trib⁹ modis patit̄꞉ dum actio ei⁹ erit ablata꞉ vel defecta꞉
vel in corruptionē mutata. Quia appetitiua aut mortificat̄꞉
vt stomachus nihil desideret꞉ ꝛ nuncupatur stomachi molli
cies꞉ aut est defecta vt non appetat nisi lōgo tpe ꝛ angustio
so dolore꞉ sicut videm⁹ in initio mollificati stomachi꞉ naz ap
petit nō sm̄ q̄ opz꞉ sicut cū cibū attrahit cū spasmo titillatio
ne ꝛ tremore꞉ que passio aut de mala fit cōplexiōe꞉ ꝛ magne
erit q̄titatis oīno desideriū appetēdi āputās꞉ aut nō magne
quātitatis ꝛ actionē appetitiue facit minui꞉ aut ꝓpt̄ officialē
morbū꞉ sicut apostema seu supfluitas carnis viā p quā trāsit
cib⁹ obturatiua꞉ q̄ si oīno aditum illū obturāt꞉ appetitū aufe
rūt. si vō in pte꞉ minuitur appetit⁹. Contētiuam silr triplr di
cim⁹ pati꞉ aut em̄ actio amputat̄ vt stomach⁹ cibū retinere
neqat꞉ sicut videm⁹ in liēteria fieri꞉ aut detrimentū patit̄꞉ ꝛ
est duplr꞉ aut em̄ sba stomachi cibū oīno nō circūdat꞉ vt in
ter se ꝛ cibū aliqd remaneat spaciū vacuitatis꞉ ꝛ rugit⁹ ꝛ infla
tio orit̄ inde vel vtrūq꞉꞉ vn̄ eū neqt tanto tpis īteruallo cōti
nere quousq꞉ digestiua suā cōpleuerit actionē꞉ q꞉ tp̄s ꝯtinē
di cibū oz esse sile tēpori digerēdi꞉ qd cū dissile fuerit꞉ gn̄at̄
passio.i.īdigestibilitas. Un̄ necesse ē hāc passionē duo accidē
tia seq.i.citam expulsionē egestionū꞉ ꝛ nō paruā nutrimenti
penuriā꞉ ꝛ tēp ꝯtinuā in egestiōe liqditatē꞉ aut corruptionē
cibi sub stōacho. vn̄ fetor ī egestiōe gn̄at̄꞉ ꝛ nōnūq̄ vētositas
siue pūctio aut vtrūq꞉꞉ aut stōach⁹ circūdat cibū nō vt opz꞉
q꞉ cū spasmo꞉ aut titillatōe꞉ aut tremore. vn̄ in lib. de accidēti
ꝛ morbo Galie. cū inqt disputabo de mutatōe ꝯtētiue vtutis
ostēdā qualr hāc passionē certificare valeas. Or cū cibū acci

pies꞉ ꝛ nullā in stomacho senties inflationē꞉ neq꞉ pūctionē
aut rugitū꞉ titillationē꞉ siue singultū꞉ sz angustiā ꝛ laborē꞉ q̄
tibi fuerāt incōsueta꞉ grauitatē ꝛ fatigationē ꝛ desideriū ru
ctuādi꞉ aut ea q̄ circa stōachū habes꞉ expellēdi꞉ ꝛ aliqn̄ pate
ris spūs angustiā vt cibū neqas tolerare꞉ certissime noscas ci
bū a stōacho nō vt opz circūdari꞉ q꞉ tenet eum cū tremore ꝛ
spasmo. Digestiua trib⁹ modis patit̄꞉ aut em̄ ei⁹ actio ē mor
tificata vt cibū penit⁹ mutare neqat꞉ ꝛ fit ex dn̄antia frigidi
tatis. Aut minuit̄ ꝛ mutat ꝛ assimilat cibū corpi p lōgū tn̄
tp̄s꞉ ꝛ cū qdā duritie꞉ ꝛ cognoiat̄ pigra digestio꞉ q̄ passio fit
ex frigiditate nō magna. Aut corrupta꞉ ꝛ īmutat cibū non vt
opz꞉ sicut ī acetositatē si cā est frigiditas꞉ aut in fumositatē si
cā fuerit calor꞉ ꝛ vocat̄ mala digestio. Expulsiua vō actio est
pmortua꞉ ꝛ nl̄ oīno expellere pōt꞉ sicut fit habētib⁹ yleos ꝓ
pter defectionē stōachi ꝛ intestinox꞉ aut defecta ꝛ cib⁹ tarde
egredit̄ (als egerit̄) aut nō est vt ꝯsueuit (als ꝯsueuerat)
quēadmodū si moueat̄ ad egerēdū āte solitū tp̄s.i.pusq꞉ di
gestū fuerit. Hec sunt accidētia sigillatim vnicuiq꞉ pdictax
virtutū eueniētia꞉ q̄ planissime descripsim⁹ sm̄ ītētionē Ga.
Or si due vtutes simul ꝯpatiātur cōmixtas significatōes ha
bebūt꞉ q̄ poteris cogscere ex simplicib⁹ signis si ea ꝯmisceas.

De custodia virtutū naturaliū ꝛ eax reuoca
tione ad suam cōplexionem. Cap. vj.

Opz has vtutes custodire vt ī suo tēpamēto pmaneāt
cū cibarijs potib⁹ ꝛ medicis sibi assimilātib⁹. Que
si corruptōē īcidāt siue deficiāt꞉ eax ꝯplexiōes cū
reb⁹ ꝯrijs ad eox cōplexionē siue tēperātiā ducātur꞉ sicut si
appetit⁹ defect⁹ fuerit꞉ ꝛ fit de calida꞉ frigida dari opz adiu
toria ꝯfortationē faciētia꞉ quēadmodū sirupū rosatū꞉ cū suc
co malox꞉ aut maligranati sapā꞉ vuā acerbā꞉ aut sapā cocta
nox vl' mirtillox꞉ donētur trocisci sendalicij꞉ aut de spodio cū
sirupo albo꞉ aut cū sirupo de fructib⁹꞉ ꝛ his silib⁹ infrigida
tionē ꝛ ꝯfortationē faciētib⁹. Cataplasmet̄ stōach⁹ cū sanda
lis꞉ rosis꞉ succo coctanox malox ꝛ silib⁹. Or si defectio fuerit
ex puitate caloris꞉ ꝛ dn̄antia frigiditatis꞉ accipiat calida iuuā
tia ꝛ ꝯfortātia꞉ sicut sapā granatox cū mēta factā. Electuariū
diacitoniten ꝛ diacosim.i.de papauere sirupū fructuū꞉ ꝛ siru
pū recipien. masticē spicā gariofilos macis mentā nucē mu
scatā. calamū aromaticū lignū aloes cardamomū꞉ ꝛ silia.
Cataplasmem⁹ stōachū de absinthio mastice ligno aloes ca
lamo aromatico cū oleo nardi. dieta eox sint passeres ꝛ cali
de aues odorifera ꝛ ꝯfortātia cōmētaria (als cōmēsurata) si
ꝯtētiua deficit stiptica dari necesse est꞉ vt rosā spodiū balau.
sumach mespila ꝛ diacosin (als diacostū) ꝛ silia. Diximus em̄
ꝯtētiuā necessario ceteris esse sicciorē. Cataplasmet̄ stōach⁹
cū mirta rhamno꞉ succo coctan. oleo nardino polline ordei꞉ ꝛ
silib⁹. Accipiam⁹ absinthiū ꝛ spicā꞉ ꝛ in pōtico vino ea die ac
nocte infūdam⁹꞉ deīde pāni ī eo madefacti stōacho applicēt̄
Digestiue aūt vtutis defectio ītelligit̄ de frigiditate gn̄ari꞉
q꞉ de calore nō deficit. calor em̄ digestionē vigere facit. vn̄ ne
cesse ē dare rem calefacientē ꝛ humefaciētē꞉ sicut zinziber pi
per longū꞉ xingi radi. ꝛ erucā. Or si forti⁹ calorē ꝯfortare ve
lim⁹꞉ dabim⁹ cyperū cynamo. macis maratrū anisū apiū꞉ et
silia. Sed si huic vtuti nimia dn̄et̄ frigiditas꞉ dem⁹ tyriacā
magnā꞉ omoriā muscatā cū apozimate masti. garioū. ꝛ sq̄
nāti꞉ accipiat̄ diaciminū diaromaton ꝛ silia. Nutrimēta eox
sint pdix fasianus starni frixa aut assata. vinū bibāt odorife
rū mixtū ligno aloes croco ꝛ mastice. Or si deficit expulsiua
ꝛ ei⁹ dn̄atio fuerit de caliditate ꝛ siccitate꞉ frigida ꝛ hu. done
m⁹ sicut cucurbita portulaca endi. ꝛ silia. Or si ei⁹ defect⁹ ꝓ
pter frigiditatē ꝛ hu. fuerit꞉ reuocet̄ ad tēpamētū.i.ad mo
deramen sue caliditatis ꝛ sicci. cū reb⁹ tēpate calefaciētib⁹ ꝛ
desiccātib⁹꞉ sicut mastice spica mace ligno alo. mēta calamo
aromatico casia maratro ꝛ aniso. comedāt pdices ꝛ fasianos
frixos vel assatos. vinū vet⁹ sit ꝛ odoriferum.

De signis cōplexionis stomachi. Cap. vij.

Stomach⁹ trib⁹ modis patit̄. Primo em̄ ꝓpt̄ malā cō
plexionē꞉ sicut cū dn̄at̄ ei calor vel frigiditas hūidi
tas vel siccitas simplr aut cōposite. Scdo ꝓpt̄ offi
cialē morbū.i.apostema vel obturationē. Tertio ꝓpt̄ iūcture
sepationē꞉ sicut vuln⁹ ꝛ discoriationē. vn̄ opz nos īuestigādo
ppēdere naturā stōachi dū in sanitate pstiterit꞉ ꝛ ei⁹ varieta
tes. vn̄ his nimirū agnitis꞉ ei⁹ accidētia ac mutatōes poterit

agnoscem⁹. Dicim⁹q̃ ꝙ cuiuscūq; stomach⁹ naturalr calide
fuerit cōplexiōis: ei⁹ digestio ē robustissima ⁊ velocissima: ⁊
plus digerit ꝙ̃ appetat: p̄cipue si dura cōcederit cibaria: q: in
hmōi stōacho lenia ⁊ ꝯuersioni facilia cito corrūpunt̃. Ma-
gna eñ sollicitudīe ⁊ anhelositate calidos cibos potusve ac-
cipit: neq; frigida ei nocumentū inferūt: si vt opꝫ accipiātur.
Porro stōach⁹ naturaliter frigidus plus appetit ꝙ̃ digerat
frigida ⁊ dura cibaria eū aggrauāt: digestioniq; īobediūt: ci-
to ꝯuertūtur ī acetositateꝫ: neq; nimiū patiūtur sitim. Sto-
mach⁹ v̄o naturalr sicc⁹: velociter sitim patit̃: ⁊ paru⁹ cib⁹ ei
sufficit: q: cib⁹ ei videt̃ grauis. stōacho q̃deꝫ hūido nulla sitis
gn̄atur: sꝫ nimia fit anhelositas ī appetēdis hūidis cibarijs.
Possum⁹ etiā alio mō diuersitatē stōachi ꝑscrutari cū v̄bis
scꝫ Ga. auctorītatis. Possūt inq̄t patēter ꝓpēdi varietates
nature vniuscuiusq; mēbri cū extrīsecis reb⁹ passionē ingerē-
tib⁹. Si eñ viderim⁹ aliq̄ mēbra cito calorē pati: agnoscam⁹
ꝙ calor eis dn̄at̃. Qd̄ si velociter īfrigidātur: frigiditatē eis
dn̄ari agnoscam⁹. vñ cuꝫ hmōi cōplexio stōacho q̄litatiue vel
quātitatiue dn̄et̃: ⁊ suū naturalē terminū corrūpit: ⁊ natura
stōachi molestatiōeꝫ patiēte: sua actio necesse ē vt corrūpat̃.
Eodē mō ꝯsiderare opꝫ in siccitate ⁊ hūiditate: cui⁹ ꝑfecto
dn̄antia nōnunꝙ̃ fit ex vna q̄litate: ⁊ aliq̄ñ ex duab⁹: sꝫ tñ ex
his trib⁹ q̄litatib⁹ vna pōt dn̄ari: q: hūiditas absq; materia
nunꝙ̃ dn̄atur: idcirco Ga. ī megatechni ostēdit differētias
male cōplexiōis q̄ naturalr est in stomacho: ⁊ ei⁹ q̄ accidēta-
liter: sic inquiēs. Mala inq̄t cōplexio stomachi accidētalr fa-
cta: facit infirmū semꝑ optare sua ꝯria: sꝫ si naturalr fuerit:
sua similia desiderat. v̄bigr̄a. Quoꝝ stōachis calor ⁊ siccitas ac-
cidētalr dn̄at̃: aquā desiderāt: ⁊ aq̄ frigida est ⁊ hūida: sic in-
tēdi opꝫ de ceteris q̄litatib⁹: sꝫ cuiuscūq; stōacho mala ꝯple-
xio dn̄at̃ naturalr: semꝑ suū sile desiderat. Et si dn̄antia fue-
rit ꝓpt̃ calorē: sequūtur eā defectio appetit⁹: nimia sitis: fu-
mosa ructuatio ⁊ amaritudo. Si aūt cōplexio stōachi fit ī fri-
giditate: necessario fortiter cibū desiderāt: nimiā patiūtur fa-
mem: ⁊ ꝑuitas erit digestiōis: sitis modica ⁊ acidus ruct⁹. Si
aūt cōplexio mutata fuerit in siccitatē: passione q̄ dr̄ cōsum-
ptio: necesse ē periclitet̃. Si v̄o ad hūiditateꝫ cōuersa fuerit:
hydropisis necesse ē seq̄tur. Sed si he q̄litates fuerit cōposi-
te: possum⁹ eas ꝑ signa simpliciū cognoscere. Nōnūꝙ̃ tñ fit
mutatio cōplexiōis ꝓpt̃ abūdantiā hūoꝝ vel maloꝝ chimo-
rum in stomacho coadunatoꝝ: qui aut ī eo creātur: aut aliūe
de fluūt ad eū. Et aliq̄ñ mutatio sue cōplexiōis fit absq; chi-
mosa q̄litate: quā p̄cipue his significationib⁹ cōprehēdere
possum⁹ ex vomitu. s. quo patiēs sepe vexat̃. Talis ei passio si
cū chimosa fuerit q̄litate: vomit⁹ cū illa malicia fiet cōmixt⁹.
Silr ⁊ egestio cū ea obuoluta erit. Qd̄ si hec apparuerint cū
vomitu ⁊ egestionib⁹: intelligim⁹ illā malā cōplexioneꝫ ex so-
la stōachi fore essentia. Eger itaq; si abhorrationē habeat: ⁊ vo-
mere nullaten⁹ possit: reuera scim⁹ chimos ī villis stōachi. vñ
Ga. ī li. cōplexiōis. Cōplexio inq̄t vniuscuiusq; mēbri ex sua
intelligit̃ actione. verbigr̄a. Si stomach⁹ ꝑfecte digerit: sci-
mus q: ꝑfectā ⁊ tēperatā hꝫ cōplexionem. ꝯrium ecōtrario.
Qd̄ si cib⁹ in stōacho corrūpit̃: ⁊ in fumositatē vertit̃: neq;
hoc ꝓpt̃ naturā cibi fuerit: ptꝫ q: causa fumositatis: aut est
ex calore stōacho dn̄ante: aut cholera ab epate ad eū fluēte.
Cib⁹ aūt in acetositatē mutat⁹: cōplexionē stōachi innuit esse
frigidā: aut phlegma a capite ad eū esse manās. Cibo itaq;
in stōacho corrupto: ⁊ in corruptōeꝫ ꝯuerso: ꝑ malā cōplexio-
nem calidā stōacho naturaliter dn̄anteꝫ: ostendūtur dura di-
geri ⁊ lenia corrūpi. Si v̄o cōplexio sit frigida: ꝯriuꝫ indicat̃.
Galie. iteꝝ in eodē lib. Possum⁹ inq̄t ciboꝝ corruptelā ꝓpt̃
malā ꝯplexioneꝫ calidā stomacho naturalr dn̄anteꝫ: secerne-
re sex modis: ab ea q̄ fit ꝓpter cholerā ab epate ad stōachuꝫ
fluēteꝫ. Primo q̄deꝫ si videm⁹ aliquē cui phlegma dn̄at̃ cho-
lerā vomere: intelligim⁹ cholerica ad stōachū ab epate fluē-
tia. Si aūt cōplexio ei⁹ calida fuerit ⁊ sicca: scim⁹ ipsaꝫ chole-
rā in stōacho gn̄ari. Scd̄o q: si egestio fuerit cū cholera mix-
ta: ptꝫ qm̄ in stomacho causata est: ꝙ si fit alba: certum est ꝙ
ab epate ad stomachū manauerat. Cholera eñ ab epate ad
stomachū descēdēs nō trāsit ꝑ intestina. Tertio q: si color vo-
mit⁹ est q̄si prassin⁹ significat in stōacho esse creatā. Si aūt
fuerit rufus aut citrin⁹: ab epate fore fluxū certissime credi-
tur. Quarto dū corpus nutritur: si boni chimi fuerit: noscas

ab epate cholerum venisse: ꝙ si malū chimum habuerit: in
stomacho esse creatā intēdas. Quinto q: stomacho dura di-
gerēte cibaria: cholericā esse ei⁹ cōplexioneꝫ dicim⁹: ⁊ chole-
raꝫ in eo gn̄ari. Si aūt lenia digerit: ⁊ dura neq̄at scim⁹ cho-
leram epatis fuisse. Sexto q: si cholera cum vomitu fuerit
cōmixta: ⁊ egrediant̃ post vnā horam vel duas horas cibi ac-
cepti: manifestat̃ in stomacho creata fuisse. Si v̄o post q̄nq;
vel sex horas vt certificem⁹ cibū esse in stomacho digestuꝫ
epatiq; mandatū: rōne ostēditur cholerā in epate fuisse iam
ortā. Opꝫ etiā stomachū magna regi diligētia: cui calor dn̄a-
tur naturalis: cū rebus videlꝫ calidis ⁊ tēperatis. i. medicinis
cibis ⁊ potib⁹. Si aūt dn̄ium naturale fuerit ex frigiditate:
similiter cū calidis custodiat̃: ⁊ ꝯfortetur aliq̄ñ cum reb⁹ ali-
quātuluꝫ infrigidatiuis ⁊ tēperatiuis. Eadē intelligit̃ inten-
tione dn̄iuꝫ si de ceteris fuerit q̄litatibus: q: siccū cuꝫ aliquā-
tulum siccitatē habētibus ⁊ tēꝑatis aliquātuluꝫ ꝯfortare ne-
cesse est. ⁊ humidū cuꝫ hūidis. Qd̄ si mutetur: ⁊ vna ex his
qualitatib⁹ in eo augmētabit̃: aut detrimētuꝫ habuerit: opꝫ
ad suū tēperamētuꝫ ꝑ ꝯrium reuocari. i. cū reb⁹ eis ꝯrijs ap-
positis: sicut cū infrigidata fuerit stomachi cōplexio: necesse
est eā calefaciam⁹: ecōtrario calefactā refrigerādo curemus.
humidā desiccem⁹: ⁊ siccam humefaciam⁹: sicut Hippo. In
digētiam repletio soluit: ⁊ ex repletiōe q̄cūq; egritudines
fiunt: inanitio sanat: ⁊ alioꝝ cōtrarietas.

De varijs antidotis diuersis stomachi com-
plexionibus cōuenientibus. Cap. viij.

Ufficit quantū disputauim⁹ de diuersitate cōple-
xionis stomachi: ⁊ de signis ei⁹ varietatis noti-
tiā patefaciētibus. ꝯuenit vt modo de oībus an-
dotis supra memoratis ꝯuenientius disputem⁹.
Trifera cōstātini ꝯgrua est stomacho calido: de-
fectionē ⁊ punctionē amputat. ℞. mirobalanoꝝ citrinoꝝ. ʒ. x.
kebuloꝝ emblicoꝝ belliricoꝝ. aā. ʒ. v. oīa in puluerē redacta
cum oleo ro. tēperabis: deinde cōmisceas pul. rosarū spodij.
ana. ʒ. iiij. sandali ru. ⁊ alb. se. mirte portulace liquiri. ana. ʒ. ij.
croci masti. berberis karabe cāphore spice. aā. ʒ. j. ⁊ tēpabis
cū sirupo ro. dabis. Electuarium valēs ad oēm calorē sto-
machi ⁊ fumosam ructuationē ⁊ ardorē eius: vel oris. ℞. ro-
sarū zuccari. ana. ʒ. xv. spodij sandaloꝝ citrinoꝝ. se. portula.
ana. ʒ. vj. masticis succi liquiri. dragag. berberis. ana. ʒ. iij. cu-
bebe cardamomi maioris: ligni alo. se. cucume. ⁊ cucurb. oim
mūdatoꝝ. ana. ʒ. vj. croci cāphore. ana. ʒ. j. fac pulue. tēpera cū
sirupo rosato: da potui cū sirupo al. in modū auellane cū fri-
gida. Aliud vtilissimū ꝯtra calorē stomachi: eūq; ꝯfortat
⁊ doloreꝫ q̄ fit ꝓpter caliditatē refrigerat ⁊ mitigat. ℞. succi
maligra. dulcis ⁊ acetosi spodij. se. portula. sandali al. ana. ʒ. x.
zuccari lib. ij. coquātur ad mellis spissitudinē. deīde accipe ro-
sa. masti. dragag. liquiri. ana. ʒ. v. gallie minoris kakabre ber-
be. ana. ʒ. iij. cāphore cube. cardamo. maioris croci spice ligni
alo. ana. ʒ. j. zuc. ℥. ij. pul. hoꝝ tēpa cū illa decoctiōe. Triphe-
ra ꝯgrua calido stōacho defectiōeꝫ ⁊ incēdiū pūctioneꝫ āpu-
tat. ℞. mirobal. citrinoꝝ. ʒ. x. kebu. bel. embli. ana. ʒ. v. oīa in
pul. redacta cū oleo ro. tēpabis: deīde accipe ro. spodij. aā. ʒ.
iij. sand. al. ⁊ ru. se. rute portu. gal. liq̄r. aā. ʒ. ij. masti. cro. ber. i.
flos vini vinee kakab. spice cāpho. aā. ʒ. j. q̄ cōmisce cū priori
ꝯfectiōe: deinde oīa cuꝫ siru. ro. tēpera: ⁊ in modū auella. cū
eodē siru. dabis. Trocisci Ioh. da. valēt ꝯtra calorē stoma-
chi. ℞. spodij sand. al. boli armenici. aā. ʒ. v. rosaꝝ. ʒ. vij. berbe-
ris. vj. croci casie cāphore rhenos gale gariofi. gallie. aā. ʒ. j. s.
se. portul. citroli cucurb. macis. psilij radicū squille mai⁹. aā.
ʒ. iij. ligni aloes. ʒ. j. ꝯfice cum aqua rosa. ⁊ trociscos informa
dipodis. i. exagij: quoꝝ vnusq̄sq; potui det̃. Trocisci ꝯfor-
tatiui faciūt ꝯ calorē stōachi ⁊ epatis incēsionē ⁊ doloreꝫ qui
fit ꝓpter calorē mitigāt sitim extinguūt: febricitātib⁹ ꝓsunt.
℞. spodij rosa. aā. ʒ. vj. zaccare mai⁹. aā. ʒ. iij. succi liq̄ri. draga-
gā. se. portul. sand. citrini gūmi arab. ana. ʒ. iij. cāphore amili
se. cucume. cucur. ⁊ citroli masti. ligni alo. cro. carda. aā. ʒ. j. oīa
in pul. redacta tēperētur cū muscilagine psilij aq̄ rosa. made-
facti: deīde trociscos informa: ⁊ da vnū cū siru. ro. vtile est ca-
lidū habētib⁹ stōachuꝫ: sumātur sirupi refrigeratiui cū aqua
frigida: sicut sirup⁹ vuaꝝ agrestiū: seu violaꝝ vel prunoꝝ ex-
sistuꝫ. Qd̄ si calor stōachi fuerit ꝓpt̃ choleras in stōacho cau-
satas (aliās creatas) siue ab epate sibi illatas: opꝫ dari succuꝫ

malorūgrana. acetosoꝝ ⁊ dulciū cū succo carice vel cū sua carne tritorū amboꝝ lib. iij. ʒ. vj. zuccari. ℥. j. aut accipiāt epozima absinthij: aut mirobalanoꝝ: aut oxisenicioꝝ. Quecūq; hoꝝ vtiliora esse cogitam⁹: illa donem⁹ pōdere. ℥. iiij. cū. ʒ. j. aloes loti: aut puluere hierepigre cū aqua ca. vel fri. si necesse fuerit addes calidā. ¶ Sirup⁹ valēs ad purgādū chole. ru. de stōacho ⁊ refrigerat epar atq; viscera: ⁊ vētrem siccū humefacit suauiter: ⁊ calorē stōachi refrigerat q̄ erat ex cho. ru. ℞. mirobalanoꝝ citrinoꝝ absin. ana. ʒ. xj. podagre lini cuscute fumiterre viole rose. añ. ʒ. ix. oxisenicie. ʒ. xxxj. pruna. c. iuiube. lx. masti. spodij sand. anisi. añ. ʒ. iij. endiuie quantū in manu pōt amplecti. oīa ponātur in. x. lib. aq̄ ca. p vnā diem. ⁊ noctē. deinde coctis et colatis. accipe māne cassiefistule. añ. xv. ʒ. ⁊ misce supiori aq̄ fricētur manib⁹ ⁊ colētur: postmodū sume lib. j. vtriusq; maligra. zaccare. añ. ℥. iij. ⁊ fac sirupū. de quo dabis potui cū aqua fri. ℥. ij. Si aūt laxatiuū facere volumus: damus cū aqua ca. illū sirupū cū scamo. dragag. añ. ℈. j. ⁊ modico oleo viol. ¶ Sirupus Jo. da. valēs ad extinguēdā cho. ru. stōachi calorē reficit appetitū ꝯfortat. ℞. aceti pomoꝝ citri. lib. iij. succi granati acetosi lib. v. aceti li. iij. prunoꝝ damasce. vel iuiubaꝝ vel vio. māne. ana. ʒ. xxx. mirobe. citri. ʒ. x. spodij sand. citri. ⁊ albi. ana. ʒ. x. oīa in lib. xv. aq̄ coquātur vsq; ad pfectionē. deinde colētur: colatꝫ appone zuc. in eodē pōdere qđ est aq̄. cūq; vix illū coxeris: pone tot scroplos diagredij i malis cotonijs assati: qt libre ibi fuerit: ⁊ dabis. ℥. ij. vel. iij. ſm v̄tutē patiētis. ¶ Trocisci valētes ꝯ calorē stōachi. ℞. violaꝝ ro. zaccare. añ. ʒ. iiij. spodij sand. citri. se. portu. succi liquiri. absin. ana. ʒ. ij. succi fumiterre dragag. masti. scamo. se. cucu. ⁊ cucur. añ. ʒ. j. ligni alo. cro. cāphore. ana. ℈. j. oīa puluerizata cū succo lupu. tēpera: ⁊ trociscū informabis: sed semp opꝫ vt assuefaciāt vomitū cū reb⁹ stomachū bene mūdificātib⁹ q̄s sumus dicturi: ⁊ vngat stomach⁹ cū oleo vio. vel rosa. deinde purget. ¶ Epithima valēs ad pfictionem stomachi ⁊ calorē ⁊ incēsionē q̄ fiunt ꝑpter cholerā ⁊ vomitum arcet. ℞. rosarū sandali al. ⁊ ru. añ. ʒ. iij. spodij gallie masti. añ. ʒ. j. ⁊ ß. oīa trita coquātur in vna libra succi solatri vsq; ad mediā: quo colato mitte. ℥. iij. ol. ro. deinde iteꝝ coquātur quousq; remaneat solū oleū: tādē patiētis stōachū vnge. ¶ Aliud. ℞. rodostomatis succi solatri succi vue agrestis succi mirte. ana. exagiū. j. oīa coquātur vsq; solū oleū remaneat. ¶ Epithimata vel cataplasmata valētia ꝯ calorē stōachi ⁊ epatis vstionē cholere ru. refrigerāt ⁊ sunt febricitātib⁹ vtilia. ℞. sandali al. ⁊ ru. pollinis ordei. ana. ʒ. iiij. rose viole. añ. ʒ. ij. memit. opij galle boli armeni cāphore. añ. ʒ. j. fac pul. ⁊ tēpera cū mucilagine psilij aut succo solatri.

¶ De cibarijs q̄bus vti debēt cal. hñtes stōachū. Ca. ix.

Cibaria vo q̄bus ꝯuenit vti calidū habētib⁹ stomachū: hec sunt: pisces iuscellati ꝯditi cū rosis aceto iuiubis: ⁊ his silib⁹. Pulli etiā gallinacei pdices starne. oīa iuscellata ⁊ ꝯdita cū aceto pomi citri. siue vuaꝝ agrestiū damascenoꝝ: succo maligra. oxisenicijs amigdalis: ⁊ silibus. Silr ius lentiū cucurbita cū amigdalis ⁊ rodoleon. De fructibus mala pira cucume. pruna: abstineant a melle: ⁊ ab oīb⁹ cū melle cōpositis: ⁊ calidis ⁊ vnctuosis cibarijs: ⁊ ab his q̄ facile digeruntur. Hec ⁊ hmōi in stomacho calido cito in choleram rubeā ꝯuertūtur.

¶ De custodia cal. ⁊ hu. stomachi. Cap. x.

Quod si ꝯplexio stōachi in calorē ⁊ hūiditatē ꝯuersa fuerit: dam⁹ ⁊ stiptica adiutoria: q: stipticis hūida: ⁊ calida frigidis euacuātur (al's curātur) sicut spodiū rosa sandali eq̄li pōdere: quoꝝ stipticoꝝ pōdus. iij. ʒ. donec cū sirupo agrestiū vuaꝝ dormitū eūtib⁹. ʒ. iij. olei ro. cū sirupo maligra. tribuātur. Accipiāt orizaccarā cocta. ꝯdita sirupū de fructib⁹: ⁊ silia cum trocis. de rosis ⁊ spodio.

¶ De significatione cōplexionis stomachi: ⁊ regimine fri. stomachi. Cap. xj.

Quod si mutatio ꝯplexiōis stōachi fit ex frigiditate significatiōes superi⁹ ostēse patefiūt. i. indigestio ⁊ ꝑuitas naturalis caloris. vñ Ga. frigidū inquit stomachū hec accidētia sequūtur: dolor vētris: tortio: coloris liuor: acidus ruct⁹: labioꝝ liuiditas: ⁊ silia. vñ opꝫ hūc calefieri stomachū cū aromaticis medicinis sicuti spica cardamomo mastice mace gariofi. cassia: ⁊ silib⁹. Ga. testat mēbra interiora debere ꝯfortari de odoriferis medicinis. Antidota accipiat q̄ antiqui huic cōplexioni cōposuerūt frigiditatem stomachi calefaciētia: queadmodū tyriaca magna: socrugene: philoniū omoꝛusia muscata dialacca magna: diacostū diaroleon. ⁊ electuaria alia calida: ⁊ his silia: sicut diatrionpipereon diaciminū diagalāga zinzi. conditū diaoriganū ꝯditū: ⁊ his silia. ¶ Electuariū Ga. qđ est valēs ꝯ frigiditatē stōachi ⁊ renū: grossam dissoluit vētositatē: digestionē ꝯfortat grossū phlegma attenuat qđ in stōacho morat: memoriam corroborat caniciē venire retardat tussim ex phlegmate causatā curat. ℞. piperis al. ⁊ ni. ⁊ lō. zinzi. galāge cinamo. cassie cipери gariofi. cro. anisi. añ. ℥. j. masti. penidioꝝ. ana. ℥. ij. spice assari carpob. xilob. se. mirte carda. minoris costi dulcis. ana. ℥. ß. calami aro. ligni alo. nucis muscate. añ. ℥. iij. fac pul. pone mellis qđ sufficit. Dabis āte cibū in modū auel. ⁊ post cibū cū aq̄ ca. ¶ Electuariū stomachū calefaciēs inflationē tortionē ⁊ vētositatē dissoluēs: digestiuā ꝯfortat: mētem acuit colorē clarificās: rugitū in stōacho mitigās: renes calefacit: libidinē ꝯfortat: acidos curat ruct⁹. ℞. masticis cinamo. zinz. galan. liqui. cassie maratri anisi. añ. ʒ. vj. spice ciperi pipis lon. ⁊ ni. assari carpobal. xiloaloes carui cina. cimini. añ. ʒ. iiij. gariofi. ʒ. iij. rosarū. ʒ. iiij. ⁊ ß. ameos apij se. carda. minoris cubebe nucis musca. ligni alo. masti. calami aro. costi calamēti origani squināti piretri folij īdici radi. yringi. añ. ʒ. j. ß. zaccare penidioꝝ. añ. ʒ. xv. oīa in pul. redacta tēperētur: mellis qđ sufficit. dabis in modū auel. āte cibū cū aq̄ vel vino. ¶ Electuarium diatrionpipereon valet ad dissoluēdas grossas vētositates de stōacho: calefacit ⁊ desiccat phlegma ⁊ oēs frigidas passiōes i viscerib⁹ existētes curat. ℞. pipis al. ⁊ ni. ⁊ lō. cina. zinzi. maratri. añ. ʒ. iij. masti. assari. añ. ℥. j. xilobal. carpobal. cassie spice amomi. añ. ʒ. j. ß. carda. apij ameos croci gariofi. costi macis. añ. ℥. j. ⁊ ß. fac pul. mellis qđ sufficit. ¶ Electuariū Jo. da. ꝯtra frigiditatē stomachi vtilissimū. phlegmata viscosa incidit: fastidium tollit: abominationes acetositates ructuatiōes spasmū stomachi ⁊ caninū appetitū curat ⁊ ꝯfortat: os odoriferū reddit ⁊ putorē āputat. ℞. cimi. pipis lō. ni. ⁊ al. gario. ligni alo. cassie croci spice assari squināti cina. gariofilati galāge calami aro. carpobal. xilobalsa. ameos zinzi. añ. ʒ. iij. zaccare. ℥. iiij. masti. ʒ. j. ß. aristolo. rotūde: macis polij ligni. amomi. añ. ʒ. iij. ⁊ ß. oībus in pul. redactis: mellis qđ sufficit. ¶ Electuariū diacosti maioris ꝯueniens oībus frigidū stomachū habētib⁹ inflationē fastidiū vomitū egestionē: defectionē stomachi: mollitiē ⁊ ventositatē tollit: ⁊ emoroydas curat: ⁊ coitū ꝯfortat. ℞. masticis zinz. pipis al. ⁊ ni. ⁊ lon. spice aro. carpobalsami xilob. cina. añ. ʒ. x. gariofi. cassie gallie costi amari ⁊ dulcis galāge. ana. ʒ. v. ligni aloes croci carda. tapsie cubebe. nucis musca. calami aro. squinanti mellilotі. ana. ʒ. iij. ameos reubarb. aristolo. rotūde vsnee macis apij dauci basilici gariofilati: ⁊ saracenici. añ. ʒ. ij. rosaꝝ. ʒ. vj. bellirici emblici. ana. ʒ. viij. mirobala. nigroꝝ. ʒ. xij. ciperi. xx. se. mirte. ʒ. c. fac pul. mellis qđ sufficit. ⁊ dabis pōdere. ij. ʒ. cū aqua ca. ¶ Electuariū dianison vtile est ꝯ frigiditatē stōachi vētosam ⁊ inflationē dissoluit phlegma ⁊ tussim ꝯpescit. ℞. anisi. ʒ. xx. liquiricie masti. ana. ʒ. iij. zinzi. galāge cinamo. maratri carui. ana. ʒ. v. calamēti cassie piretri pipis lōgi ⁊ ni. ana. ʒ. iij. gariofi. cubebe cardamo. spice croci. ana. ʒ. ij. ß. mellis qđ sufficit. ¶ Stomatichon Joh. da. ꝯtra frigiditatē stomachi humidā ⁊ deficiētem. ℞. gariofiloꝝ folij cassie cina. ana. ʒ. v. assari pipis lō. cimini. añ. ʒ. iiij. masti. spice. ana. ʒ. iij. gariofi. ʒ. iij. piperis al. ⁊ ni. calami aro. añ. ʒ. iij. zuc. ʒ. x. accipe zuccaꝝ ⁊ coq̄ ipm quēadmodū si velles coq̄re marmoratas ⁊ statuere stomatichon deīde tēpabis specierū puluerē: mellis qđ sufficit. ¶ Aliud stomachū calefaciēs ⁊ odoriferū faciēs stomachū. ℞. cinamomi. ʒ. j. zinzi. piperis cardamomi galāge vel nucis mus. ligni aloes cāphore. añ. ℈. ij. zuc. ʒ. xxx. croci. ʒ. j. ¶ Aliud stomatichon. ℞. zaccare lib. j. zinzi. cro. cina. añ. exagiū. j. gariofi. masti. piperis lon. ana. ʒ. i. cardamo. spice ligni aloes nucis mus. gallie galāge in eodem pōdere. his tritis fac stomatichon. ¶ Electuariū valēs ad dissoluēdum vētositatem: vētosum phlegma in stomacho existēs: os reddit odoriferū ⁊ mētem acuit. ℞. zinzi. cinamo. masti. rosarum spice gariofi. ana. ʒ. x.

galãge piperis lõgi asari croci casie anisi. ana. vj. ʒ. sandali ci-
trini ⁊ ru. ligni alo. cardamo. cube. macis cala. aro. nucis mus.
squinanti carpobalsami xilobalsami costi. ana. ʒ. iij. gallie se-
minis basilico. gariofilo⁊ saracenice mẽte. añ. ʒ. iiij. ciperi. ʒ.
iiij. oĩbus in pul. redactis: mellis despumati qd̃ sufficit. qd̃
coquatur cũ succo coctano⁊ quousq; ad spissitudinẽ veniat:
deinde tẽperabis species: dabis ante cibũ ⁊ post in modum
auellane. ¶ Trifera Ga. valẽs ad ↄfortãdũ stomachũ: aci-
dos ructꝰ amputat: vẽtositatẽ dissoluit: digestionẽ ⁊ appe-
titũ ↄfortat: calorẽ malũ ꝓpter frigiditatẽ stomachi ⁊ emor-
roydum curat. ℞. mirobalano⁊ citri. ⁊ indorũ belliricorũ em-
blico⁊ kebul. ana. ʒ. x. fac puluerẽ quem cũ amigdaleo frica-
bis: deinde accipe. zinz. masticis cina. ciperi gariofi. ana. ʒ. v.
galãge maratri anisi apij ameos spice asari croci. ana. ʒ. iij. co-
sti piperis ni. ⁊ lon. capsie casie. añ. ʒ. iij. nucis muscate macis
calami aro. ligni alo. cardamo. ana. ʒ. ij. pendiorũ. ℥. j. oĩbus
his cũ supiorib⁹ cõmixtis addatur mell. qd̃ sufficiat. dabis ieiu-
nis ĩ modũ auelle. cũ aqua cali. ¶ Trifera valẽs ad oĩa supio-
ra. ℞. kebuli idi. añ. ℥. ij. belliricorũ emblicorũ. añ. ℥. j. oĩa trita
cum amigdaleon fricẽtur: deinde anisi cimi. cinamo. gariofi.
carui masti. zinzib. ana. ʒ. v. absinthij se. mirte rosa. ana. ʒ. iiij.
calamẽti origani folij cinamo. ana. ʒ. ij. asari acori yringi rad.
aristolo. rotũ. sticados croci. ana. ʒ. ij. fac pulue. da in modũ ca-
stanee: ieiunis cũ aqua ca. mellis quãtum suffici. ¶ Trocisci
valẽtes ↄtra frigiditatem stomachi ac defectionẽ: singultũ
amputãt oppilatiões aperiũt. ℞. anisi maratri cimini masti.
ana. ʒ. iij. apij carui absin. se. scariole aneti se. ameos dauci ga-
riofi. spice casie. añ. ʒ. j. ß. fac pulue. tẽpera cũ apozimate squi-
nanti ⁊ mẽte: deinde trociscos informabis: quorũ vnũ acci-
piãt cũ mellicrato. ¶ Pilule iuuãtes stõachũ ex frigiditate
molestãtem q̃s Joħã. dama. cõfidit. ℞. carui leuistici origa-
ni asse cimini. ana. ℥. j. Ex his oĩbus fac apozima ⁊ cola: ⁊ acce-
ptis casia gariofilis spica gẽtiana agarico. añ. ʒ. iiij. ß. masti. ʒ.
vj. rose anisi amomi. añ. ʒ. iij. tẽpera cum aqua ⁊ fac pilulas.
¶ Puluis ↄtra frigiditatẽ defectionem corruptionẽ ⁊ sto-
machi vẽtositatem. ℞. masti. gariofi. cardamo. cubebe zinzi.
cinamo. spice. añ. ʒ. ij. nucis musca. se. vtriusq; basiliconis asari
ana. ʒ. j. ligni aloes. ʒ. iij. horũ puluerem fricabis cũ oleo rosa.
deinde misce eq̃li põdere cũ zaccara: de qua dabis põdus. ʒ.
iij. cum aqua ca. Hocnimis valet ↄtra inflationem rugitũ et
acidos ructus: atq; vẽtositatem in inferiorib⁹ vẽtris vel inte-
stinis existẽtem. ¶ Et si corruptio stomachi fuerit ꝓpter
phlegma in eo natũ: siue de alijs locis fluẽs: mũdificari op⁊
inferius ⁊ superius: ⁊ accipiãt theodoricon: hierãpigrã. hie-
rã galieni stomaticon: ⁊ his filia stomachum de grossis ⁊
viscosis humoribus mũdificantia. Damus item pilulas Ga-
lieni q̃ cochie dicũtur: ⁊ pilulas aureas. ¶ Antidotum laxa-
tiuum valẽs ↄ passionẽ stomachi frigiditatẽ humores corru-
ptos mũdificat: ⁊ oẽs dolores inflatiões vẽtositatem curat
cholericas passiões etiã singultũ potẽter extirpat. ℞. rosa⁊
gariofi. cinamo. spice casie hyacinthi ciperi. ana. xv. ʒ. sandali
citri. ℥. j. ligni. alo. ʒ. x. nucis mus. macis. añ. ʒ. x. turb. ʒ. xxxvj. pe-
nidio⁊. ʒ. xxx. diagredij asari masti. cardamomi minoris ⁊ ma-
ioris. galãge. ana. ʒ. vj: oĩa trita in q̃ttuor. ℥. amigda. fricabis
deinde accipe succi coctanorũ. ℥. iiij. succi granatorũ. lib. j. suc-
ci apij maratri. añ. ℥. j. q̃ oĩa mixta cũ melle quãtum sufficit: co-
que donec ad spissitudinẽ mellis redeãt. ¶ Electuariũ laxa-
tiuũ valet ad mũdificãdum cholerã ru. in substãtia stõachi ⁊
putredinẽ ab eo expellẽdam: iuuat frigiditatẽ: renes vẽtosi-
tatem: ructũ fastidiũ amputat: ⁊ emorroydas ⁊ singultũ: et
cholericã passionẽ curat: colorem clarificat. ℞. turbith. ℥. j. ex
amigdaleon. ʒ. xxx. kebuli violarũ rosa. añ. ʒ. x. liq̃ri. absin. añ.
ʒ. vj. zinz. anisi maratri cina. spice assari gariofi. masti. añ. ʒ. iiij.
squinãti ciperi galãge sanda. citri. spodij. ana. ʒ. iij. apij casie
ameos pipe. lõ. carpob. xilob. ligni alo. cro. costi. ana. ʒ. ij. car-
damo. cube. acori macis nucis mus. folij amomi cala. aro. ga-
riofi. ana. ʒ. j. zuc. ʒ. xl. mellis qd̃ sufficit. dabis. ʒ. ij. da cũ calida
¶ Sirupꝰ valẽs ↄ frigiditatẽ stomachi: vẽtositatem dissol-
uit ⁊ mollitiẽ ꝓstrati phlegma oppilatiões aperit appetitũ
⁊ digestiuã virtutẽ ↄfortat. ℞. maratri anisi squinã. calamẽti
ana. ℥. j. sansuci mẽte. ana. ℥. j. spice assari folij. zinzib. costi. añ.
℥. ij. ⁊ ß. (alias. añ. ʒ. ij. ß.) passo⁊ enucleato⁊. lib. ß. oĩa mittãt
in. x. lib. aque cali. ⁊ nocte ac die ibi ꝑmaneãt: deinde coquã-
tur ad medietatẽ: ⁊ colẽtur: de fece vero simili modo facies:
postremo vtrũq; apozima cõmisce cũ tantũ de melle quãtum
vtrũq; fuerit apozima: qd̃ iterũ coquas quousq; ad spissitu-
dinẽ ꝑuenerit: tãdem ↄdies eã cum pulueribꝰ gallie muscate
masti. cro. anisi. añ. ʒ. j. de quo potui dabis. ℥. j. cũ aqua calida
¶ Sirupꝰ valẽs ↄ frigiditatẽ stõachi ⁊ ad mollitiem ꝓpter
phlegma: appetitũ ↄfortat debilem: ⁊ oẽm frigidã passionem
in oĩbꝰ mẽbris causatã curat. ℞. vini vetustissimi ⁊ odorife-
ri. lib. x. mellis lib. v. coque optime: deinde masti. spice croci
gariofi. ana. ʒ. j. accipe puluerẽ in pãno ligatũ: ⁊ pone in illa
decoctiõe in initio: quibꝰ extractis desine: ⁊ sirupũ coq; vsq;
ad ꝑfectionem: ⁊ dabis potui. ¶ Oximel ad corruptiõem valẽs
stomachi ꝓpt̃ phlegma: defectiõem appetitꝰ ↄfortat. ℞. ra-
dicum maratri apij. añ. ℥. ij. squinãti anisi. añ. ℥. j. spice assari ca-
sie amomi zinzi. cala. añ. ℥. ß. mẽte ysopi masti. gariofi. cimi.
dauci folij. añ. ʒ. iij. oĩa coquãtur in. x. lib. aceti ⁊. x. aq̃ ad me-
diũ: deinde tãtum de melle cũ eo ↄmisce: ⁊ sic iterum ad ꝑfectio-
nem mellis coq̃: tãdem ↄdiãtur cũ. ℈. j. musci. ¶ Sirupꝰ sto-
machũ calefacit: ⁊ phlegma viscosum digestiuã virtutẽ ⁊ ca-
lorẽ naturalẽ ↄfortãs os odoriferũ reddit. ℞. rosa⁊ frõdium
pomorũ citoniorũ mẽte sansuci. ana. ʒ. x. casie sand. citri. ana.
ʒ. iij. nucis mus. spice assari squinã. añ. ʒ. iiij. ⁊ ß. masti. gario.
cina. maratri anisi casie cube. carda. folij. ana. ʒ. j. ⁊ ß. ciperi. ʒ.
vj. costi. ʒ. j. oĩa tusa ⁊ in. x. lib. aq̃ cali. posita die ac nocte vna
ad mediũ coque ⁊ coleta: tandem miscebis ⁊ ad ꝑfectionem
coquãtur ⁊ ↄdiãtur cũ. ℈. j. musci ⁊ ligno alo. qd̃ sufficit. Huc
vsq; de antidotis ⁊ electuarijs frigido stõacho ↄuenientibus
⁊ sufficiẽter tractauimꝰ: necesse est vt de oleis dicamus.

¶ De oleis calidis ⁊ quibusdã alijs antidotis eiusdem intẽtionis. Cap. xij.

Olea ad frigidũ stomachũ vtilia sunt hec: oleũ nar-
dinũ: yrileon: cameleon: amig. laudaleon: daphno-
leon: ydoleon: castoleon: absintholeon: masticeleõ
antileon: anetileon. hec eñi olea simplr̃ calida: seu cõposite
ↄtra frigiditatẽ stõachi sunt valẽtia. ¶ Epithima valẽs ↄ fri-
giditatẽ stõachi ⁊ epatis: ⁊ ↄ dolores matricis: mamille. ℞.
camomille aneti sansuci. añ. ʒ. vj. zinzi. pipe. ciperi. añ. ʒ. iiij. pi-
retri masti. cina. amomi carpo. añ. ʒ. ij. oĩa tusa ponãtur ĩ vna
libra veteris vini ⁊ odoriferi ⁊ in. j. lib. aq̃ ⁊ libra amigdaleõ
amari sansu. libra. j. coquãtur donec oleũ solum remaneat.
¶ Epithima valẽs ↄ frigiditatẽ stõachi ⁊ epatis ac oĩm vi-
scerũ. ℞. costi spice squinã. cala. sansuci absin. añ. ʒ. ij. assari ca-
sie nucis mus. gariofi. folij castorei. añ. ʒ. j. oĩa tusa ponantur
in duabꝰ libris aq̃ cali. die vna ⁊ nocte ꝑmaneãt: deide cõmi-
sceãt vna lib. olei citonij sisami. ⁊ coquãtur suauiter: quous-
q; solũ oleũ remaneat. ¶ Epithima Joħ. da. ℞. olei veteris
lib. ij. rute. ℥. j. castorei. ℥. j. ß. casie. ℥. ß. oĩa trita in oleo coquãt
⁊ colata cataplasmẽtur. ¶ Cataplasma calefaciẽs stõachum
⁊ ↄfortãs. ℞. gario. cro. xilob. costi. masti. camo. mellil. añ. ʒ. ij.
cala. aro. absin. ligni alo. casto. sand. ru. mirte thuris. añ. ℥. j. oĩ-
bus in pulue. redactis tẽpabis cũ sambuco ⁊ cera. qd̃ sufficit
cataplasmet̃. ¶ Cataplasma. ℞. gariofi. casie ciperi piperis
absin. ligni alo. spice costi cala. aro. carda. ana. ʒ. x. fac pul. ⁊ tẽ-
pera cum vino vetustissimo ⁊ odorifero ⁊ oleo sambucino.
¶ Aliud cataplasma. ℞. croci rosa⁊ masti. ana. ʒ. v. frondiũ
mirta⁊. sansuci. añ. ʒ. iij. cucu. carda. gariofi. masti. spice cala.
aro. macis ciperi. añ. ʒ. j. ⁊ ß. fac pul. ⁊ tẽpera cũ muscelino et
vetustissimo vino. ¶ Cibaria vo q̃bus op⁊ vti frigidũ habẽ-
tes stomachũ decet esse calida ⁊ subtilia sicut iura perdicũ ⁊
fasiano⁊ starno⁊ passerũ ↄdita cũ aromatibꝰ calidis: pulli
gallinacei cocti cũ vino vetustissimo ⁊ odorifero ⁊ ↄditi cum
aromatibꝰ. i. cũ pipe gariofilis cina. garicsilata. Et si frigidi-
tas fuerit cũ hũiditate mixta assata cũ obsomogaro mãducẽ-
tur: vinũ vetustissimũ bibãt: aut mellicratũ cum aromatibꝰ.
Si aũt mutatio ↄplexiõis in solã siccitatẽ fuerit: vt nulla q̃li-
tas sibi sit cõmixta: ⁊ p significatiões p̃dictas patefiat nobis
op⁊ vt studiũ ĩpẽdamꝰ cũ rebꝰ humefaciẽtibꝰ ⁊ ꝓhibẽtibꝰ
patiẽtes a cibis stipticitatẽ habẽtibꝰ: ne deficcẽt de mẽbris:
qd̃ de substãtiali hũiditate remãsit. Galie. in. v. particula me-
gatechni: si aliq̃s eger cuiꝰ stõacho hũiditas deficitur: ĩ manꝰ
stulto⁊ medico⁊ inciderit: medicinã nullatenꝰ nisi stipticã ĩ-
pendẽtium: stõacho esse ꝓculdubio ↄfortatiuã arbitrãtium:
op⁊ citissima velocitatis festinatione eorum errori occurrere

⁊ qđ in aditu mēbroꝝ medicina clauserat aperire: ⁊ suaui
ter ⁊ diligēter ꝑ ꝯgruās partes attrahere ad sua loca qđ ab
eis alꝭ fluxerat: ⁊ vnūquodꝗ; sic membꝝ cum humidis re
pleatur cibarijs bonā ⁊ acceptabilē humiditatē habētibus.
Itē in eadē particula. Si calor siue frigiditas stomacho do
mineť: huiꝰ passio facile curať. Qꝛ si cōplexio stomachi mu
tetur in humiditatē vel siccitatē: molesta erit ad curandū: qꝛ
euacuatio fit cū debili ⁊ passiua qualitate: maxime si volue
rimus siccā humefacere: mēbra humefacta si ꝑ longū tēpus
desiccenť: quāto per lōgissimū ⁊ difficillimo studio desiccata
humectanť: qꝛ vene stomacho siccitatē habēte ꝯstringunť ⁊
clauduntur ꝓpter penuriā suoꝝ humoꝝ: vnde cibus neqꝫ ve
nas penetrare vt in eis humiditatē restauret. Sic fuit inten
tio gloriosissimi Ga. circa molestiā huiꝰ passionis. Sed nos
monstrabimꝰ qualiter in septima particula megatechni dic
tam huiꝰ passionis ostēdit sic dicēs. Imprimis incipiamꝰ stu
dium impēdere de lecto infirmi vt sit ꝓpinquꝰ balneo: cūqꝫ
in balneū introducere voluerimꝰ: in pāno videlꝫ mollissimo
suauiter ferať: ne motio siccitatē augmētet: ⁊ defectionē ge
neret: deponať i fontē in quo magꝭ q̄ in balneo moreť. Opꝫ
etiā nos intueri ne fumꝰ sit in balneo vł calidus aer: fons qꝫ
sit vicinior ianue balnei: qꝛ aer balnei eiꝰ hūiditatē desiccat.
Aqua fontis dulcissima ⁊ adeo tēperatissima vt i ea eger de
lectari possit: quāto eñ delectabilior sibi fuerit: tāto meliꝰ.
Natura circa extremitates mēbroꝝ excitať: ⁊ quāto natura
fugit intrīsecusqꝫ occultať rebꝰ nociuibꝰ mordētibꝰ eā trāsit:
tāto fit ꝓpinqua extremitati mēbroꝝ rebꝰ et delectationē fa
cientibꝰ: vñ in fonte moreť quousqꝫ delectauerit: deinde ac
cipiat lac: sꝫ laudabiliꝰ mulebre. Qꝛ si infirmꝰ ꝓpter abomi
nationē fuerit inobediēs: dabis ei asininū lac: sed cauenduꝫ
ne ab aere tangať. Sed vas qꝫ vbi lac mulgendū est sit patiē
ti vicinū: vt mulgēdo ⁊ potui dando vno momēto fiāt: aere
eñ passo in stō caseať. Qꝛ si vis liberari a casiationis suspi
tione: misce cū eo vnū coclear mellis. Cūqꝫ certissime lac no
ueris esse digestū: ⁊ hmōi videris signū. i. nō de lacte ructa
ri: neqꝫ in stō inflationeꝫ: mittēdus est in balneū scdō. Qꝛ si
ipse balneū assuetū habuerit: ⁊ eū amauerit: tertio eū in bal
neum introducas: sin autē diuiso die duabꝰ vicibꝰ distinctis
eū in balneū ducito: ⁊ vnaquaqꝫ vice balneū exiēs vngatur
oleo tepido: scꝫ violaceo vel ro. ⁊ silibꝰ his. Qꝛ si lac in sani
tate amauerat: dabis ei lac bis in die: sin autē accipiat ptisa
nam: deinde tertio in balneū ducať si opꝫ: aut ei cenam ap
pone. Cibos hos bis in die comedat: panē optime fermēta
tum: pisces pelagineos de ꝓfūdo mari: petrosos: alas pullo
ruꝫ frumēto nutritoꝝ. Opꝫ etiā ꝓpēdi ne cibaria sint de faci
li digestiua ⁊ mltū nutriētia: neqꝫ decet studiū impēdi in dā
dis cibis quantū necessariū fuerit: sꝫ qđ pōt bene digeri: qꝛ
cibus quāto faciliꝰ digestibilis: tāto minus nutribiliꝰ: ⁊ quā
to dure ⁊ tarde digeriť: tanto abundātius nutrit. Proinde
attētius debet vtrūqꝫ ꝯsiderari. Egro aūt quāto ad melius
ire ꝓsperis: tāto dieta ingrossari debet: quatinꝰ ad ꝓstinā
sanitatē: ꝯsuetudinēqꝫ reuoceť. Decet etiā dari ibi cibū ali
quantulū plus: ⁊ duriusculū ad cenā q̄ mane ꝓpter ꝯforta
tionē digestiue in somno. Opꝫ iterū ꝑ multas vices dari ci
bum: multū eñ cibū per vnā vicē sumptū nequit digerere.
Porro Ga. suā dictionē hucusqꝫ ꝓlongās: in eodē loco ait.
Nullū mihi videť huic patiēti vinū esse bonū: nisi qđ Hip. in
peritonoxeōnosmatō timorosuꝫ vocauit: qđ nullā aq̄ tolerat
admixtionē: nisi valde paruissimā: cui aq̄ modicū admisceas
sic aīaduertendū est: ne illi vinū sit inacceptabile: ⁊ nō bonꝰ
odor. Aqua eñ idcirco fugiēda ē: qꝛ morať sub diaphragma
te: atqꝫ vētositatē ⁊ dolorē in vētre gñat: ⁊ corrūpendo stoñ
virtus eius deficit: cibū qꝫ venas ꝓhibet penetrare: hec oīa
operať cum sua frigiditate cui vinū est oppositū ⁊ ꝯriū: qꝛ si
ventositatē ⁊ dolorē sub diaphragmate inuenit: eā oīno dis
soluit ⁊ placat: ventrē extenuat ꝑ temperamentū sui caloris
vias aperit per quas cibus penetraturus est: etiā mandādo
per mēbra adiuuat eum. Qꝛ si malos in stomacho inuenerit
chimos: tēperat ⁊ in bonos eos ꝯuertit: putridos et malos
humores in stomacho seu in quocūqꝫ loco fuerint proculdu
bio expellit ⁊ dissoluit: idcirco vrine est prouocatiuū maxime
non acerbū neqꝫ ponticū. Rursus in eo libro: non opꝫ dari
egritudinē exeuntibꝰ: vel defectū stomachi habentibꝰ vinū

cum manducāt: sed finita cibi digestione: qꝛ tūc vino sumpto
idest dum comedūt vel in principio cibus in ore stomachi na
tans a stomacho non circundatur neqꝫ digeriť. Qꝛ si habuerit
sitim: modicū vini accipiat vt mitigeť sitis: cibo eñ oīno dige
sto: vinū quantū sufficit potet. Hec sunt dicta Gal. verbū de
verbo in megatechni dicta vel scripta. Ego insuꝑ dico hūc pa
tientē debere cauere a coitu: labore: āgustia: tristicia ⁊ ira. His
oībꝰ eñ siccitas augmentať: ⁊ hūiditas minuiť. Cataplasmeť
stomachus cū polline ordei: succo portul. cucurbite: malue: cu
cumeris: virge pastoris: violarie: olei viola. ⁊ silibus. Si autē
cū siccitate aliquantulū stomacho domineť frigiditas: necesse
est dari humida cibaria aliquantulū calidū habētia: multū eñ
calida siccitatē vehemētius generāt: ⁊ intētio nostra nūc est in
subueniēdo stomachi siccitati. Gal. igitur cū superioribꝰ alimē
tis quedā aliquantulū caloris habētia. i. sm mensurā frigidita
tis stomacho dominātis. i. misceamus cū lacte mel: ⁊ vinū pa
rum sit. Cibaria non solū in virtute sint calida: sed etiā in actu.
Epithima appliceť stomacho de oleo nardi. ⁊ masticeleon: se
pissima balneorū frequentatione vtatur dulcissimā ⁊ tepidam
aquā habentiū. Iuxta latꝰ patiētis ponať infans nitidissimā ⁊
mundā carnē habens. Calor eñ infantis calefacit ⁊ humectat
stoñ. Damꝰ etiā cibaria substātia ⁊ actiōe moderate calida.

De complexione stomachi custodienda ⁊ ad tem
peramentum reuocanda. Cap. xiij.

Portet eos qui sanitatē stomachi custodire volue
rint ne in morbū incidant: et eius actio deficiat aut
corrūpatur: vt eoꝝ intentio in dādis cibis ⁊ potibꝰ
sit eadē: que perpēdiť in sumēda medicina. Inten
tio eñ medicine: non in multa quātitate ꝯsiderať:
neqꝫ vt sit delectabilis saporis: sed solūmodo vt adiutoriū pa
tienti inferat. Eodem modo non debemus in cibis quantita
tem attendere: nisi solū qui in stomacho pōt digeri: qꝛ si dede
rimus cibū plusq̄ a stomacho digerať: dilatatur: extendiť: sub
tiliatur: refrigerať ⁊ stomacho defectionē generat: vñ stoma
chus defectionē patitur. Proinde hāc medicinā stomachi p̄e
omnibꝰ esse conuenientē testamur. i. vt a cibis ⁊ potibꝰ si q̄sqꝫ
non abstineat: cum in eis desideriū appetēdi habuerit. Dioge
nes interrogatus a quodā qualis esset modus vel hora come
dendi: sit. Quibꝰ adsunt cibaria: cū desideriū habuerint come
dant: non habētes alimēta: cum habuerint ea manducēt. Ego
autē dico ex desiderio adiuuari: vñ Hippo. in apho. parū dete
rior cibus: et potus detestabilior melioribus quidem ⁊ dele
ctabilis ante magis est appetēdus. Cuius auctoritatē oportet
nos sequi: qꝛ si duo viderimus cibaria: vnū parū deterius alte
ro: sitqꝫ desideriū ⁊ appetitus in deteriori: est scꝫ deterius lau
dabilius eorū paruꝫ meliore ꝓpter desideriū qđ in eo est. Sed
tñ debemus eius metiri malignitatē cū fortitudine stomachi:
vtrū illam malignitatē possit ꝯsumere ꝓpter magnū appetitꝰ
desideriū. Palam ergo est magnū iuuamentū desideriū facere
digestioni: et idcirco dicimus: Oportet stomacho ⁊ qui sanita
tem custodire desiderāt vt a cibo se abstineāt cum in eo adhuc
desideriū non fuerit. Nōne tu vides q̄ multi aliquē cibum ni
mis desiderantes: ex summa desiderij cupiditate adeo stoma
chū ex eo farciant vt eū nullatenꝰ digerere valeāt: quo nimirū
indigesto ipe cibus quē desiderauerāt: in fastidiū conuertiť: ⁊
nimiū iam amabilis in horribilitatē postea permutať. Proin
de Hippo. in apho. Non repletio neqꝫ indigētia: neqꝫ aliquid
natura magis: magis factū sit. Nos etiā superius multa reple
tionis vomitū ostendimus. Inanitio atqꝫ fames: qꝛ cum mo
uetur stomachus in appetendis cibis: ⁊ tamē nihil accipit cau
sa sue debilitatis: quidā humores in mēbris latitātes ad eum
profluunt: qui ⁊ desideriū appetendi cōsumunt: et cibaria ad
eum venientia corrūpūt. vnd Galie. super epidimiā. Sanitas
inquit bifarie diuidiť. Saturitatis videlꝫ abstinētia: ⁊ solicita
laboris ⁊ exercitij ꝑpetratiōe. Etenī qui cibū sumpserāt trāsa
cta exercitationū perfectiōe: ⁊ forte habuerint appetēdi cibum
desideriū: cibus naturalē calorē stomachi q̄si ignē inueniet suc
census. Qui vō cibū acceperit nulla exercitij actiōe p̄cedēte: ⁊
absqꝫ desiderio: calorē stomachi inueniet occultū ⁊ quasi extin
ctum. Post cibū vō qui exercitauerit: necessario cibus egredie
tur ⁊ venas crudus penetrās: stomacho pectori ac toti corpi
gñat passionē. Et Ga. Sicut exercitia añ cibū iuuātia: sic post

cibũ nocibilitatẽ sunt faciẽtis in custodiẽda sanitate. Rursus opʒ eũ q̃ forte habuerit stom̃ in digerẽdo: vt nullatenꝰ p̃sumat calidissima accipe cibaria: ne incẽsionẽ vł stomachi ardorẽ generet. Et cohibẽdus est ab aq̃: ne frigiditate aq̃ substantiã stomachi pcutiente fundituꝰ deficiat: q: neruosus est: nõ valẽs frigiditatẽ aq̃ tolerare: neq; cibũ frigidissimũ ⁊ durũ sumat ad digerendũ ne fit occasio defectiõis stomachi. Qꝫ si cibũ acceperit calidissimũ: post eũ frigidissimã ⁊ humidã sumat medicinã: vt sit ꝯfusio caloris illiꝰ cibi. Frigido ṽo cibo iã comesto: calidũ donec medicamẽ: vt fit nocumẽti restitutio. Decet iterũ ab alimentis caueri digestiõi inobediẽtibꝰ: lʒ ea in sanitate digerantur: q: in diuturno tpe corrũpũt stom̃: eiq; defectionẽ accõmodãt. Silr ⁊ phibẽdi sunt a medicinis stõ nocẽtibꝰ: sicut coloquintida: spodio: turbith: diagridio ⁊ silibꝰ. Et quãtomagis abstinentiã ferre potuerit: tãto salubriꝰ eoꝶ sanitas custodiẽ. Sed quidã inquiũt: media abstinentiã potiꝰ ⁊ cibi nocumentũ inferentiũ medicine caput esse. Fuit Ga. interrogatꝰ: quali modo minorasset quotidie cibũ: ait: meam intentionẽ in cibarijs accipiendis hmõi esse manifestũ est: vt vitam tñ possim sustinere. Porphirius: differẽtia est inter me ⁊ vos in vita huiꝰ seculi: q: ego solũmodo hac de causa vescor vt viuã: sʒ vos vitã queritis vt cibis reficiamini. Plato iterũ ait. Abstinẽtia duplr est: vlr ⁊ particulariter. Uniuersalr vt nullatenꝰ cibꝰ accipiaẽ nisi cũ desiderio. Particulariter vt inq̃sitis elemẽtis nobis dñantibꝰ: q̃ eis ꝯ̃ria fuerint accipiamꝰ. vñ Ga. Opʒ inq̃t custodiam hr̃e sanitatꝫ volẽtes: vt cibos humidos: viscosos egressiõe facilli mos: ante oĩa cibaria accipiãt. Hoc eñ ꝯseruato cibi hmõi velociter descẽdũt de stõ: ⁊ viã faciũt reliq̃s vt possint descẽdere: q̇ si in fine fuerit accepti corrũpunẽ: quoꝶ corruptiõe ⁊ alia cibaria ꝯuertunẽ. Opʒ iterũ intelligi q̇ bis ĩ die comedẽdi vsuʒ habẽtes: molestũ est si ad semel redierit. Silr ⁊ q̃ semel ad bis ꝯuerti malũ est. Et si a ꝯstituto comedẽdi se pmutauerit: pessimũ est. Qꝫ si fuerit magna necessitas: paulatim pmutare necesse est. Decet etiã obseruari ne cibũ inordinate sumãt si sanũ stom̃ hr̃e desiderãt: vt q̃ priꝰ deberet accipi: posteriꝰ: ⁊ q̃ posterius: priꝰ sumaẽ: tali eñ comestiõis ordine passio plurimũ generaẽ. Antiq̃ ante Ga. existẽtes os stomachi pcordia vocauerunt: ⁊ nullũ corpis mẽbrũ dixerũt velociꝰ sentire dolorẽ q̃ os stomachi. vñ ĩ lib. de accidẽ. Bonũ inq̃t esset si os stomachi cũ quinq; sensibꝰ noiaremꝰ. Sensibilissimũ est: q: si aliq̃d sentit nocumentũ: cito patiẽ vnũ de tribꝰ accidẽtibꝰ supiꝰ noiatis. s. desiderij ablatiõe ac sui mutatiõe: vł corruptiõe. Corruptio ṽo est vel in q̃litate: vel in quãtitate. In quãtitate: si appetitꝰ fuerit plusq̃ opʒ. In qualitate: si appetat lutũ: cretã: carbones: cineres ⁊ silia. Qd̃ plenius narrabimꝰ in lib. quẽ sumꝰ dicturi.

¶ De apostematibꝰ ĩ ore stomachi nascẽtibꝰ ⁊ eoꝶ cura. C. xiiij.

Oportet intelligi q: os stomachi aliq̃n patiẽ apostemata ex humoribꝰ oĩbꝰ nascẽtis: queadmodũ fiũt in ceteris mẽbris: quoꝶ significatiões ppẽdunẽ sensu tactuq;. Quia si apostema fit de calidis hu. ad os stomachi defluentibꝰ: patiẽs nimiũ sentiet dolorẽ: febrẽ: sitim: ardorẽ ⁊ incensionẽ habebit in quo loco manu apposita calorẽ ibi adesse sẽtiet: ⁊ aliq̃n singultũ patieẽ. Qꝫ si apostema fuerit de frigida materia: grauitas ⁊ nõ multꝰ dolor erũt infirmo absq; etiã ardore. Spũs etiã fit spissus ⁊ paruꝰ ppter diaphragmata stõ vicinãtia. vñ Ga. Si dolor inq̃t vł apostema in aliq̃ fuerit mẽbro spũali instrumẽto vicinãte: vt mẽbro cã doloris cõmoto: ⁊ spirituale instrm̃ moueaẽ: necesse est spũs fiat spissus ⁊ rarus. Et aliq̃n infirmꝰ patiẽ angustiã: abominationẽ: pectoris: spatularum ⁊ cubitoꝶ frigiditatẽ: strictionẽ cũ apostemate diu plõgato ⁊ ipso infirmo saniẽ spuere incipiẽte sanitatẽ posse restaurari aut ĩpossibile est aut raro. Opʒ infirmũ phiberi in ũtio ⁊ statu passionis a vomitu: vẽtrisq; solutiõe: ⁊ pquirendũ est de significatiõibꝰ q̃s supra diximꝰ. Qꝫ si certissima rõnis veritas nouerit apostema fuisse de calidis hu. dãde sunt succi solatri cocti ℥. vj. cum cassiefistu. mũdate ⁊ mãne. añ. ʒ. vj. Accipiãt ℥. iiij. succi endiuie cocti ⁊ colati cũ violis zucca. ⁊ rodozaccare. añ. ℥. vj. aut portu. vel endi. siue sola. cũ oleo ro. Qꝫ si ĩfirmꝰ patiẽ sitim accipiat sirupũ vio. ⁊ ro. cũ aqua frigida. Si pũctionẽ senserit: sumat electuarij rosati. ʒ. iij. cũ. ℥. ß. zucca. Apostemate in statũ trãsiliente: donenẽ succi arnogł. ℥. iiij. succi cameleõ. ℥. ij. cũ cassiafistu. mũdate. ʒ. v. olei violł. aut amigd. exagiũ. j. damꝰ ptisanã in qua cocte fuerit sd. endiuie. Dietamꝰ eos cũ cucurbitis: blitis: crisolocãnis: lactucis: malua cũ oleo amigd. ⁊ coriandris. Qꝫ si infirmꝰ febrẽ nõ habuerit: accipiat pullos gallinaceos cũ cucurbitis ⁊ amigda. cõditos. Damꝰ etiã de his ꝯfectionibꝰ: q̃s ad p̃ns dicemꝰ. ¶ Trocisci Io. da. valẽtes ꝯ̃ calida apostemata in ore stomachi nascẽtia. ℞. cassiefi. mũd. ros. kalab: ꝛ: masticis. añ. ʒ. iij. mellilloti: se. malue: psilij: sand. al. ⁊ ru. spice. añ. ʒ. iij. endiuie. ʒ. j. ß. liquiri. apij. añ. ʒ. j. tẽpera cũ suc. solatri ⁊ fac trocisc. ⁊ da cũ frigida vnũ. ¶ Aliud ad idẽ ℞. rose. ʒ. vj. spice: liqri. apij: mellilo. añ. ʒ. iiij. croci. ʒ. ij. masticis: kalab: ꝛ. añ. ʒ. iij. spodij: mãne. añ. ʒ. iij. tẽpera cũ vino et da cũ suc. solatri. ¶ Aliud optimũ ꝯ̃ apostemata dolores et fluxũ cholerici humoris. ℞. rose: liquiri. añ. ʒ. iij. berbe. mellilo ti. añ. ʒ. j. ß. se. cucu. spice: masticis: kalab. dr. ag. añ. ʒ. j. sand. citrini et ru. añ. ʒ. iij. spodij: mãne. añ. ʒ. ij. croci. ʒ. ß. fac trocis. da bis cũ suc. endiuie vel sola. ¶ Cataplasmãdus est stomachꝰ frigidis ⁊ stipticis. Perq̃ramꝰ si patiẽs nimiũ hʒ calorẽ vel sitim: cu tũc refrigerãtis ponemꝰ adiutoris: sicut cortices cucurbite cũ polline ordei et oleo ro. aut portu. aut endiuie: siue solatri cũ oleo viola. aut cortices maligra. lẽtes: rosa: ciperis ⁊ silia in aqua coquanẽ: et exinde stomachꝰ fomentetur.

¶ Cataplasma valẽs ꝯ̃ apostemata ca. stomachi et viscerũ est ⁊ ꝯgruũ pustioni epatis et stomachi ppter cholericos humores ad eos fluẽtes ⁊ dissoluẽtes. ℞. pollinis ordei. ʒ. x. sand. ru. ʒ. v. violarũ: radicũ malue. añ. ʒ. iij. memithe: rosarũ añ. ʒ. j. ⁊ ß. cãphore: acatie. ana. ʒ. ß. tẽpera cũ suc. sola. ¶ Cataplasma optimuʒ apostemati epatis et pustioni stomachi. ℞. rosarũ. ʒ. vij. croci: sand. ru. ana. ʒ. ij. sand. al. ʒ. iiij. cãphọ. ʒ. ß. tẽpera puluerẽ cũ oleo ro. ⁊ cera al. ¶ Cataplasma proficiens ꝯ̃ dura ac grossa apostemata phlegmatica: splenis ac epatis duritiẽ dissoluit. ℞. armoniaci. ʒ. xx. bdellij. ʒ. x. aceti scetosi. ʒ. vj. ⁊ ß. que soluẽda sunt ad suauẽ ignẽ: deide mitte cere. ʒ. x. fisameleõ codearũ. j. ⁊ ß. Qꝫ si hec medicamina cognoueris nullatenꝰ ꝯualẽtia: intelligẽdũ est apostema in vulnus esse conuersum: vnde opʒ dari catarticũ putredinẽ vulneris mũdificãs sicut est hierap. q̃ cũ melle tẽperaẽ: lac caprinum: ptisana: in q̃ cocta fuerit liq̃ritia: donec bolus ar. cum suc. coctanoꝶ. Qꝫ si in venis stomachi alia fuerit oppilatio: accipiẽda sunt aperitiua: sicut hierapi. sirupus absin. squiñ. ⁊ siru. radi. Si apostẽa stomachi aliq̃bꝰ accidẽtijs inueterauerit: neq; cũ medicinis superiꝰ noiatis destrui vel minui possit: reuera cognoscas q: in saniẽ pmutabiẽ: q̃ sanies inferiora stomachi suasq; ꝯcauitates petẽs: villos eiꝰ putrefaciẽs in eis pustulas gñabit. Uñ ab infirmo desideriũ appetitus auferẽ: et eiꝰ stomachus deficit vt nulla cibaria ꝯtinere valeat: ex cuius a etiã putredine fumꝰ ad os patiẽtis ascendẽs: gñat in eo siccitatẽ ⁊ corruptũ odorẽ: vnde eructat putridũ ⁊ brumosum: sicut odor pisciũ crudoꝶ: ⁊ sicut est fetor fumi ossiũ in igne pustoꝶ: cuiꝰ putoris cã vulneris putredinẽ ostẽdit. Aliq̃n tamẽ vulnus in stõ nasciẽ ex cholerib9 villos eius ⁊ substantiã rotẽtibꝰ: et pustulas sicut vlcera oris puerorum generãtibꝰ. Quã sequiẽ passionẽ ĩ ore stomachi sitis magna pũctio: siccitas in ore: fumosa ructuatio ⁊ silia. Cui pfecto vulneri nisi velociter succurraẽ: proculdubio patiẽs lienteria(sicut diximꝰ) incidet. ¶ De curis vulneꝶ ĩ stõ nascẽtiũ. C. xv.

Oportet vt incipiamꝰ de curis vulneꝶ in stõ nascentium. Decet itaq; dari catartica putredinis ⁊ eruginis stomachi mũdificatiua: sicut est hierapi. cum melle tẽperata: mel eñ ẽ nimiũ mũdificatiue actiõis. Raro damꝰ tyriacã magnã: omorũsã cũ diacoñ: diaroma. ⁊ diasp. Hec eñ humiditatẽ vulnerꝫ deficcãt: ⁊ oẽm ab eo saniẽ ⁊ putredinẽ mũdificãt: ⁊ stom̃ ꝯfortãt. Balneenẽ ⁊ cibis ꝯueniẽtibꝰ reficianẽ: sicut vitellis ouoꝶ: fasianis: pullis gallinaceis starnis: arnogł. elixa ⁊ ꝯdita cũ amigd. iure risi. ⁊ amidi. ptisana cũ liq̃ri. cocta ⁊ silibꝰ. Post eoꝶ sit hydrozaccara vel mellic. Cũq; certissime nouerimꝰ putre. purgatã denẽ ꝯsolidãtia. ¶ Trocis. valẽtes vulneri stomachi. ℞. ro. boli ar. gra. añ. ʒ. iij. se. mirte: draga. spod. balau. acatie. ana. ʒ. j. ⁊ ß. kalab: ꝛ: croci: masti. succi hypoq̃stid. amidi: se. por. se. cucu. coralli vsti: ematithis. sanguinis dra. oĩa pluerizata cũ suc. arnogł. tẽperenẽ: ⁊ trocisci cõpositis da vnũ cũ frigida. ¶ Trocisci ad idẽ. ℞. boli: spo. añ. ʒ. iij. drag. gũmi: ro. añ. ʒ. iij. se. mal. coralli vsti: succi arnogł. se. cucu. ⁊ portu. ⁊ capitis glãdiũ: se. berbe ace. succi liq̃ri. lentiũ mũda. ⁊ assarũ: acatie: gallie. añ.

z.v.pulu's oīm in aq̄ ro.tēperet. Damꝰ ḡ bolū cū suc.cocta. aut dulciū granato:vel arnogl.succū cū oleo ro. Sumāt(aīe sugāt)coctana:mala:poma granata ꝛ silia. ¶ Cataplasmē tur ex rosis mirta ꝛ sandal's: acatia:galla, temperatis cū aq̄ ro.vel succo cocta. Aquā quā potauerint sit mixta cū sirupo ro.mirtino ꝛ silibꝰ stipticis sirupis. Euincere non de acutis humoribꝰ nascēte si eorū materia fuerit cessata:infirmꝰ euadere poterit cū superiori dieta. Qꝛ si causa adhuc ꝑmāserit: significat in dissinteriaꝫ ꝑmutari:quā itaqꝫ materiā si de stō mūdificare velimꝰ:demus miroba.tria gña:casiāfi.mānā:se. malue ꝛ silia exprimēdo. Cauendū ab acutis excoriātibꝰ et stomacho defectionē faciētibꝰ sicut scamonea ꝛ silibꝰ caliditatem habētibꝰ. Qꝛ si ab imperito medico data fuerit: subueniendū est eoꝝ calefactiōi cū stipticis solidatiuis:scꝫ bolo arme.arnogl.herba ace.siru.ro.rodozacca.spodio:se.portu. sandal. ꝛ masti. Si vō patiēs nō habuerit sitim: ꝛ stomachꝰ fuerit frigidus:dādi sunt citonioꝝ sirupi:deinde mel ros.cū mastice:gario.spica:carda.mēta ꝛ silibꝰ. Nō opꝫ vomitū sepissime ꝓuocare:bonū ꝛ cōgruū est si nō vomuerit:qꝛ incōgruum est:idcirco nō decet ꝓuocare nisi eis q̄ magne vini vł ciboꝝ quātitate repleti fuerit eis incōsueta:aut illis qbꝰ hec accidētia eueniunt.i.corpis grauitas:somnus : inertia: abominatio:venaꝝ extēsio:abūdātia phlegmatis i stō:rigor cum caliditate ꝛ silia. Hec oīa plenitudinē ꝓculdubio significant:sicut Hippo.testat. Opꝫ hec accidētia ab Hippo.ducta cōsiderari.q̄ ostendāt medico quale corpus purgari debeat cū vomitu:qꝛ hec accidētia sunt vniuersalr oīm hūo:ū abundantiā demōstrantia.vñ Gal. Bñ inquit ab antiq̄s visum est vomitū ꝓuocare in vnoquoqꝫ mēse post cibū q̄busdam semel:et q̄busdā bis:quorū intētio ꝯcordata fuit: dicētium fieri vomitū cum cibarijs acutos sapores ꝛ lauatiuā ꝛ mundificatiuā qualitatē habētibꝰ:ita vt mūdificando stom̄ corpori cū suo acumine nullū nocumentū inferant. Hec eñ alimēta acute cholere sunt gñatiua:et mali nutrimenti actiua. Sed tñ qꝛ sunt lauatiue q̄litatis:nō diu in corpe permanent.vñ Rufus in lib.de publica dieta intitulato. Opꝫ inq̄t vomere volētes:vt nō sint cibarijs repleti:vētre eñ multis cibarijs farcito:difficile vomitꝰ ꝓuocat:sicut vesica funditꝰ repleta vrina neq̄t egredi. Qui quidē si nullatenꝰ vomere possint:ꝛ cibaria penitꝰ digesserint: significat eis in futuro molestiꝰ euenire. Proinde decet mediocriter cibū accipere. Silr ꝛ cupiētibꝰ stom̄ de phlegmate mūdare:in cena dētur radices:pisces salsi:porri:modicū cepe:ꝛaliquātulū ameos ꝛ sinapis aut pisces salsi aut panis:cūqꝫ māducauerint ꝓhibendi sunt ab aqua:quousqꝫ cibū in fundo stomachi q̄escere ꝑnotauerint:tūc eis bona quātitas aque tepide tribuat: sicut aq̄ in qua cocta fuerit radix aneti:ꝛ postremo sumatur oximel. Deīde cū cognoueris hec eis sufficere:lauabis eoꝝ faciē ꝛ os cū aqua ꝛ aceto mixta. Hec eñ lotio ꝓdest oculis ꝛ capiti:et ꝓhibet dētibꝰ corruptionē fieri:quā nōnunq̄ vomentes patiunt. Qꝛ si ad vomitū fuerint difficiles:caueāt a frequēti vomitꝰ ꝓuocatōe:nisi cū nimiū eis fuerit necessaria ꝛ cōueniēs.vñ Ga.sup apho.macilentos ꝛ graciles et facile vomētes: decet frigidis superiꝰ purgari in estate cū vomitu autūno:et vere: in hyeme vō nullo mō:qꝛ macilēti vt multū sunt cholerici:hi vō quidē ꝛ difficile vomunt. Et sunt etiam carnosi iferiꝰ purgādi. Qꝛ si necessitas supiꝰ erit cū vomitu fiat hmōi purgatio solūmodo in estate:in alijs vō tpibꝰ absit. Decet eñ corpa p cōgrua loca purgari:per q̄ facilis fiat purgatio:et p ea mēbra q̄ posita sunt ad purgandū. Si añt velimꝰ ꝓuocare vomitū:demꝰ apozima anetinā cū yreleō: vnguamꝰ pectora eoꝝ yreleō:mittamꝰ pēnā in ore eoꝝ infusam in sisameleō:aut demꝰ radices cū se.melonū.ꝛ melle:aut demꝰ radicē cucu.cū melle ca.mixtā. Cū yroleō vngat in palato ꝛ in ꝓfundo lingue:vñ Hip.in epi. Qui facile vult vomere: accipiat cepas lilij duas vel tres:cū cibis q̄s comedit. Ga.inq̄t. Intētio Hippo.ad eos fuit:quibꝰ ꝯuenit post cibum vomitꝰ:vt his cepis datis vomāt absqꝫ vlla molestationis grauedine. He eñ cepe ꝓprie vomitū sunt ꝓuocantes sine vlla impetꝰ malignitate. Nitrū etiā in aq̄ cali.liquefactū:ꝛ cū eo modicū olei mixtū:facile ꝛ suauiter vomitū ꝓuocabit. Dabimꝰ etiā succi apij.ℨ.iij.mellis.ℨ.j.post cibū vel ante. ¶ Aliud. ℞.sinapis.ℨ.ß.nitri.ℨ.j.cōditi.℈.j.de potui cū mell icrato:stom̄ mūdificat de hūoribꝰ i villis eiꝰ inuiscatis. Assuescāt apozima aneti cū oleo qd̄ purgat stom̄. Qꝛ si hi q̄ sunt purgādi sunt cholerici ieiuni accipiāt medicamina cho. rub.purgātia:sicut succos radicū melonū:cucum.añ.ℨ.iij.et pēna ori imissa vomāt. Qꝛ si vomitꝰ p hec aut p alia accidētia nō cessauerit:succurramꝰ cū rebꝰ stom̄ ꝯfortātibꝰ aut sirupo granatoꝝ: aut rodozaccara aut his silibꝰ q̄ in ꝯstrictiōe vomitus supra scripsimus.

¶ De custodia sanitatis ꝛ cibi digestione. Cap.xvj.

Quia superiꝰ ostēdimus in initio huiꝰ libri: stomachum eē vtilissimū mēbrū:eo ꝙ eiꝰ sanitas ceteris ꝯnimiū est necessaria.et disputauimꝰ de ore stomachi in quo fit appetitꝰ:ꝛ passiōes in eo nascētes noīauimꝰ.i. caninū appetitū:corruptionē ꝛ ablationē appetitꝰ:sitim:singultū:vomitū:ructuationē ꝛ ceteras:q̄s vt opꝫ diximꝰ. Opꝫ igit nos incipere ſm intētionē antiquoꝝ curas. Dicamꝰ ḡ ꝙ actio.s.stomacho ꝑtinēs est digestio cibi: proinde q̄ voluerit sanitatē custodire:necesse est vt regant stomachi sanitatē:qꝛ cū eius sanitate oē corpus erit incolume:eoqꝫ infirmāte:necesse est totū corpus īfirmari. Sanitas autē stomachi custoditur studēdo ne cibꝰ corrūpat:cuiꝰ corruptiōis cā triplex ē. Una ꝓpter passionē digestiue. Alia ꝓpter supfluitatē hu. in stō coadunatā. Tertia ꝓpter naturā ciboꝝ:quarū vnaq̄qꝫ in multas ac diuersas diuidit species. Vñ necesse est de vnaquaqꝫ disputare sigillatim. Quapropter dicimꝰ ꝙ si digestio fuerit corrupta:decet nos ꝑquirere vtrū cibi sint tēperati:ꝛ oēs ordines eoꝝ vt opꝫ. Quibꝰ autē talibꝰ existētibꝰ:intelligendū est q̄ occasiōe est indigestio:cuiꝰ passio aut fit ꝓpter sue mutationē cōplexiōis:aut ꝓpter alia accidētia sicut propter duriciē vel apostemata in eo nata:cuiꝰ cōplexionis mutatio si fuerit in calorē:infirmꝰ habebit sitim:febrē: ꝛ corrūpitur cibꝰ in fumositatē ꝛ odoris grauitatē vł fetorē. Si añt mutet in frigiditatē:patiēs neqꝫ sitim neqꝫ feb.sentiet:sꝫ tñ si hō frigiditas digestiuā mortificauerit vt nullatenꝰ digerere possit:cibꝰ nō corrūpit:sꝫ qualr intrauerit egredit sicut fit i lienteria. Qꝛ si adeo dñet vt nec aliquātulum possit digerere. sitqꝫ cibꝰ in sua natura frigidus:fit ei corruptio in acetositatem. Qꝛ si calori ꝑtineat:inflationē ꝛ grossam faciet vētositatem.hec est pas.in essentia digestiue. Sed si mutatio sue cōplexionis ꝓpter officialē fuerit morbū:fit ei cā duplicis passionis. Una qꝛ mutat sua eēntialis cōplexio:qꝛ sua actio officiali morbo ipedit.i.apostemate ꝛ duritia. Scōa digestiōis corruptio fit ꝓpter adunationē male materie in stō: cuiꝰ cā supfluitates sunt ciboꝝ ꝛ inordinate diete:aut ꝓpter eiꝰ decursionē a capite siue quolibet mēbro alio:ꝛ ad stom̄ conducatur cū eiꝰ supfluitatis. Nos etiā in q̄busdā locis diximꝰ:ꝙ si cibꝰ in fumositatē mutat ꝛ nō sit culpa eiꝰ:ostēdit stom̄ eē calide cōplonis. Si vō in acetositatē cū nulla re offendente: ostēdit stom̄ frigidū esse. Sed cū his significatiōibꝰ solūmō nequimus scire vtrū sit ex sola cōplonis stomachi mutatōe: aut ex alia re ad eū veniēte:vñ opꝫ imitari nos auctoritatē Ga.in septima particula megatechni:ostēdētis debere dari cibaria illi ꝯtria corruptiōi. Verbi grā. Ut si cibi in fumositatem vertant:det in aq̄ orizaccara aut ius ordei infusum. Si vō in acetositatē permutent:demꝰ panē ꝛ mel:ꝛ iubeamus vt vomāt:quibꝰ vomētibꝰ vomitꝰ inspiciat:qꝛ si in eorū stō cholerica fuerit materia:citꝰ vomēt cholericos ꝛ calidos chimos:et in quoꝝ stō phlegma fuerit inuiscatū:vomitus erit chimosus ꝛ phlegmaticꝰ:ꝛ cibaria egrediunt vncta ꝛ colorata ex chimis in stō existētibꝰ. Qꝛ si corruptio fit ꝓpter malā cōplonē sine materia:videbimꝰ illū panē vt ius ordei paruꝫ digestū egredi.si illa cōplo fuerit ca.si illa fuerit frigida ꝛ dominet ori stomachi absqꝫ materia:eiciet cibꝰ vt intrauit:nulla manēte in eo mutatōe:qd̄ liq̄do in eoꝝ vomitu ꝑcipit:q̄ facile vomāt:si difficile vomāt ꝛ eis ꝯsuetudo vomēdi nō fuerat:opꝫ eoꝝ digestiones videri:qd̄ poterimꝰ cognoscere cū in stomachi ꝯcauitate eadē fuerit materia: sed si occulta in eius villis fuerit:vomere nullatenus possunt:abominatiōe sepissime absqꝫ vomitu perturbātur. Quis itaqꝫ cuius nature sit itelligere poterit:qꝛ si calide fuerit:generat sitim:si vō frigide magnū facit appetitū. Tertia vō corruptiōis cā sic demōstrabit:qꝛ aute vidēmꝰ digestionē deficere absqꝫ stomachi vlla passiōe.i.defectiōe. Sꝫ causa corruptiōis est eētia

cibi. Cibaria eñ digestiue ṽtute q̃ttuor modis corrūpunt.
Aut ꝓpter quātitatē: aut q̃litatē: aut tēpus: aut eoꝝ inordi
natione. Propt̄ quantitatē: si dex minꝰ q̄ opȝ calidā habēti
tibus cōplexionē stomachi: in cholericā materiā necessario
permutant. Et etiā si vltra modū accipiant: in eandē quali
tatem ꝯuertunt. Sed si dura ⁊ difficilia ad corruptionē fue
rint: virtꝰ q̄ȝ fortis: et somnꝰ lōgissimus: tarditas digestiōis
fiet. Or si cibus facile corrūpit: et tñ virtus fortis in stoma
cho in corruptionē ꝑmutat. Si ṽo corruptiōi sit inobediēs:
virtus aūt debilis: ⁊ somnus paruus: cibus induratur ⁊ nō di
geritur. Propter qualitatē: q: si cibi sint calidi: ⁊ stomachꝰ
sit calidus: quēadmodū cholerica cū mel comedūt: cibi in fu
mositatē ꝯuertunt. Si ṽo frigidi et stomachꝰ frigidus sicut
lac vl' frigidi fructꝰ frigidas habētibꝰ naturas donent: ne
cesse est vt in acetositatē permutent. Propter tēpus: q: si ci
bus nondū ꝑuenerit digestioni: vterq̄ȝ corrūpit necessario:
sicut si cibꝰ sumat q̄ cū in digestiōe mediauerit: alter suma
tur priore ṽo digesto exire parato: s. cūdus erit indigestꝰ et
crudus. Propter iordinationē: quēadmodū aliq̄s comedēs
coctana: mala: pira ⁊ silia stipticā naturā habētia: et deinde
comedat lagana elixa cū oleo ⁊ obsomogaro et cetera laxati
uā vim habētia: vñ necessario generent in stomacho inflatio
⁊ dolor: q: laxatiua festināt vt egrediant: stiptica ṽo ea exire
prohibēt: qua de cā nascit ṽētositas corrūpēs digestionē et
debilitās. Sed nōnūq̄ȝ corruptio digestiōis fit ꝓpter paruū
somnū: q: virtus aīata in somno q̄escat: sed naturalis virtus
suā operari dimittit actionē. His modis digestiua corrūpit:
sed opȝ intelligi corruptionē digestiue diuersa gn̄are accidē
tia: et s̄m eoꝝ quātitatē ad curandū dura vel leuia: q: si mul
ta fuerint difficile: si pauca facile curant: et s̄m materiam in
quā cibi ꝯuertunt. Si eñ cibi ꝑmutant in phlegma aceto
sum ructuationē generāt: si ṽo in cholerā faciūt fumū ⁊ pun
ctionē et nōnunq̄ȝ ṽētositatē ⁊ inflationē. Rursus s̄m natu
ram infirmi: q: si stomachꝰ nō hȝ acutū sensum: nō gn̄at ni
mis pūctio neq̄ȝ debilitās. neq̄ȝ cardiaca: neq̄ȝ capitis dolor.
Or si acuti fuerint sensus: velociter supradicta patient acci
dentia. Itē s̄m virtutē ⁊ debilitatē vniuscuiusq̄ȝ mēbri sunt
accidētia. Verbi grā. Quibꝰ caput naturalr' fuerit debile: ill
co corrūpēte stomachū digestiua: patiunt capitis dolorē: vi
gilias: epilepsiā: maniā: stuporē: melācholiā ⁊ silia. Si autē
intestina sint debilia: dolorem habēt. Si renes aut splen vel
epar vel pectꝰ vel articuli sint debiles: dolorē habebunt. Si
aūt totū corpus fuerit languidū: sentiet eger rigorē: tumo
rem: febres. sicut dicit Ga. in lib. de accidētibꝰ ⁊ morbo.

¶ De corruptione digestiue virtutis. Cap. xvij.

Corruptio digestiōis de multis ac diuersis oritur.
Huius ob hoc passionis curā opȝ hoc mō incipi:
vt ꝑquiramꝰ corruptionē de qua occasione sit or
ta: q: si fuerit ꝓpter q̄litates ciboꝝ vel eoꝝ multi
tudinem: seu eorū inordinationē: ꝓuocet vomitꝰ
cum aq̄ ca. q: propriū est ei mūdificare omnē malā stomachi
corruptionē. Or si patiēs nō facile vomuerit: demꝰ medicinā
vomitꝰ ꝓuocatiuā. Cūq̄ȝ certissime nouerimꝰ oēm ciborum
corruptionē a stomacho esse mūdificatā: vngēdus est stoma
chus cū nardileō: coctaleō: masticeleō: ⁊ silibꝰ. Et cataplas
matibꝰ odoriferis cataplasmemꝰ stom ⁊ ꝯfortātibꝰ: demus
cibaria stoamchi ꝯfortatiua: ⁊ facile digestibilia: laudabilis
chimi gn̄atiua. Cohibēdi sunt ab oībꝰ cibis cōuertibilibꝰ et
indigestibilibꝰ. Iubeamꝰ eis vti tēperatis exercitijs: silr' ⁊ bal
neo: vinū accipiāt purū ⁊ odoriferū: aut parū mixtū: vñ pau
lus in libro custodiēde sanitatis. Si aliq̄s cibū eructuat: quē
trāsacto vno die sumpserat: ⁊ sentit dolorē sub diaphragma
te: mōstrat cibus nō esse digestꝰ: vñ opȝ vt lōgo tēpore dor
miat ⁊ euigilatꝰ exerceat: deinde vinū accipiat parū mixtū.
Dietam accipiāt minoris quātitatis q̄ ea sit: quā soliti sunt
accipere: q: palā est q̄ stomachꝰ debilis neq̄t multa cibaria
digerere. Quidā aūt medici dicunt mollificato stō ⁊ defecto
fastidiū sepissime gn̄at absq̄ȝ manifesta cā: ꝑinde cōfortari
opȝ cū rebꝰ odoriferis ꝯfortatiuis. Cibos ṽo q̄s semel sunt
acceptum: bis aut ter aut q̄ter comedāt. Abstineāt a cibis in
calidis horis: q: calor aeris naturalē calorē extrahit exteriꝰ.
vñ decoctiōis locus frigidus ꝑmanēs deficit. Idcirco antiq̄
plus laudauerūt cenā q̄ prādiū: q: naturalr' calor iteriꝰ congre
gatur ꝓpter somnū. vñ Ga. Vidi medicos cū quibꝰ diu fue
ram i estate balneū aq̄ frigide ꝑapiētes. s. eis q̄ sese de ingē
ti ciboꝝ quātitate quā sumpserāt: murmurabāt: vt eā nullo
tenus digerere possent: q: calore naturali ex tactu aque fri
gide intus coadunato digestio ꝯfirmat: quorum intentionē
non certificarē nisi in me prius actualiter cōprobarē: q: re
uera ꝯfessi sunt liq̄do ꝑcipiēs tenui illud magnū adiutoriū
esse in estiuo tp̄e ad ꝯfortandū digestiuā virtutē: ⁊ ciboꝝ sa
turitatē digerendā: nec vnq̄ vidi aquā frigidā meliorē boni
tatē facere q̄ istā. Si aūt corruptio digestiōis nō fit ꝓpter
cibaria: opȝ nos ꝑscrutari de q̄li fit occasiōe. Si eñ fuerit ꝓ
pter malā stomachi cōplexionē: curari opȝ ⁊ cōplexionē ad
tēperamentū reuocare. Si aūt ꝓpter apostema vel vulnus
curet cū medicina apostematis vel vulneris: q̄ superiꝰ scri
psimus. Or si fuerit ꝓpter humoꝝ corruptionē in stō coadu
natorū: certificat ꝑ significatiōes superiꝰ memoratas: pur
gent illi humores cū rebꝰ silis ꝯtrarijs. Sed si aliq̄s medicinā
dandā impedierit: vt eger in vomitu ⁊ egestione fatiget: et
corruptio illoꝝ hu. egrediat: decet naturā dimittere oparī
quousq̄ȝ videbimꝰ virtutē nō esse defectā: neq̄ȝ materiā mul
tam. Or si infirmꝰ sentit dolorē: ardorē ⁊ pūctionē: demꝰ si
rupum ro. vt mitiget arsura: damꝰ etiā aquā cali. in modico
amigdaleo. Si ṽo vomitꝰ ⁊ egestio modū excierit: vt timeamꝰ
ne virtꝰ dissoluat: ligētur cubita eoꝝ: ⁊ crura: deīde dent cō
strictiue vomitꝰ ⁊ egestionis adiutoria s̄m illius materiei q̄li
tatem. Or si est cholerica ⁊ infirmꝰ ructat fumosum: damus
rodozaccarā ⁊ siru. granatoꝝ. Dietamꝰ eos de starnis: ꝑdi
cibus fasianis ꝯditis cū sumach. Si aūt acetosa fit ructuatio
et materia phlegmatica: diacosin: diacito. triferā: siru p̄. gra.
cū mēta factū. et cataplasmemꝰ ⁊ epithimemꝰ sicut supiꝰ di
ximꝰ. ¶ Electuariū valēs ad ꝯfortandū stom fastidiū tollit.
corruptionē digestiue restaurat: inflationē ⁊ acidos ructus
emēdat: colorē clarificat: ⁊ stomachi ꝯstringit molliciem: os
odoriferꝝ facit. R. spice: masti. gar. cina. ro. añ. ʒ. iiij. sand. citri.
spodij. añ. ʒ. ij. zucca. ʒ. x. maratri: anisi. añ. ʒ. ij. croci: carda. mi
noris: cube. macis. anisi. nucis mus. ligni al. assari: cassie: ca
lami aromatici. añ. ʒ. j. ape. se. rute: cimi. añ. ʒ. ß. fac puluerem
cū. ℈. ij. cāpho. ⁊ dimidiū musci adde ⁊ vnā gallie ⁊ cōfice cū
succo ⁊ sirupo granatoꝝ ⁊ coctanorū. Ga. diffinit hāc passio
nē vniuersaliter vocās eā indigestionē: q: nihil in cibū stoma
chus operat. Hanc patiēs egritudinē: neq̄ȝ in colore: odore
aut alia q̄litate cibi imutatio fit. Cā huiꝰ egritudinis est de
fectio ꝯtētiue ṽtutis: aut digestiue: vel vlcera in interiori su
perficie stomachi nascētia. Defectio aūt ꝯtētiue aut fit ꝓpt
malā stomachi cōplōnē: aut ꝓpter materiā malā in eo coa
dunatā: cuiꝰ defectiōis significatōes habes: q: cibus lauda
bilis chimi gn̄atiuus ad stom veniēs: q̄ citiꝰ cū rugitu ⁊ in
flatione egredit priusq̄ octo hore transeāt. Or si defectio cō
tētiue fuerit ꝓpter nimiū calorē: patiēs in stō habebit calo
rem ⁊ arsurā: sitim: et fumose ructuat: et cibus egredit ali
quanta ꝑfusus citrinitate. Si ṽo defectio fit ꝓpter frigidita
tem in ꝑncipio morbi hoc accidēs innascet: acetosa. s. ructua
tio: sed passiōe diu ꝓlōgata: oīno ructuatio aufert. Silr' de
fectio digestiue aut est ꝓpter malā complexionē stō dn̄antē
aut ꝓpter malā materiā in eo coadunatā: cuiꝰ defectionem
dupl'r cognoscimꝰ. Or si cibꝰ absq̄ȝ vlla sua cōmutatiōe egre
ditur: demōstrat frigiditatē. Si aūt fuerit ꝑustus: nimiū ꝑ
fecto demōstrat calorē. Sed opȝ nos cognoscere differentiā
defectiōis ꝯtētiue ⁊ defectōis digestiue. qd̄ sic discerni opti
me poterit: q: si cibꝰ ilico vt intrauit exit: sign̄ cōtentiuā de
fectā esse. Si ṽo diu ꝑmanēs crudus ⁊ nō ꝑmutatꝰ egredit:
ostēdit digestiuā hr̄e defectionē. Cause vlcerū sunt humores
ca. ⁊ ꝑūgitiui: q̄ si in toto stō fuerint orta: necesse est cibꝰ ve
lociter egrediat: q: si cibo ꝑ illa loca egrediēte nequeūt eū
tenere ꝓpter nimiū dolorē: quā passionē sequit nimia pun
ctio. Or si vlcera nō circa totū: sed in parte stomachi fuerit:
cibus aliquāto tp̄is spacio ꝯtinet: neq̄ȝ tantā gn̄at pūctio
nem: que vulnera curent cum medicinis vulnerū superius
memoratis. Opȝ nos incipere curā deficiētis stomachi cibū
vel potū continere nequeūtis. Prius tñ perquiramꝰ de q̄li
occasione fit orta defectio: q: si propter defectionē ꝯtentiue
sit: perscrutemur vtrum fit ex nimio calore: deinde eū extin
guamꝰ cū frigidis ⁊ stipticis adiutorijs: sicut sapa mirtilloꝝ

aut granatoꝝ. aut coctanoꝝ aut vuaꝝ agre. damꝰ sirup̄. de fructibꝰ: aut rosatū: qḋcūqꝫ hoꝝ vtiliꝰ cognouerꝭ donec pondere. ʒ. j. cū trociscis de spodio vel balau. vel hypoquistiḋ. donemus ꝛ puluerē granatoꝝ ꝛ electuariū diacito. diasumac: rodozaccarā: mespila: pira: cocta. ꝛ silis. Cataplasmemꝰ stomachū de frigidis ꝛ stipticis: sicut mirta: rosis: galla: sanḋ. ꝛ cāphora. Dietent̄ ex starnis ꝛ vitellis ouoꝝ cū aceto. Lētes etiā mūdate cū aceto cocte ꝓsunt. Qꝫ si defectio fuerit ꝓpt̄ frigiditatē: damꝰ diacosim: diacito. Epithimamꝰ stomachū de oleo nar. masti. et silibꝰ ꝯfortationē stomachi faciētibus. Dietā eis impēdimꝰ stipticā ꝛ odoriferā. ¶ Puluis maloꝝ granatoꝝ liētericis stomachū ꝯfortat: cholericā egestionem arcet: sitim mitigat. ℞. granatoꝝ in aceto agrestis vue infusorum vna die ac nocte: deinde exiccatorū ꝛ assatoꝝ. ʒ. xxx. sumach: bdellij: se. mirte. ana. ʒ. xv. nucleoꝝ vue passe assatorū: glādule in aceto infuse ꝛ assate ꝛ cimini. añ. ʒ. viij. seminū herbe acetose assate: spodij. añ. ʒ. v. rosarū: balau. gallie: galle nō pertusate: gūmi: se. portu. horū. vij. assatoꝝ. añ. ʒ. j. ꝛ ß. fac puluerē quē potui dabis pōdere. ʒ. iij. cū sapa coctanoꝝ. ¶ Trocisci de spoḋ. cū se. herbe acetose valētes liētericis ꝛ vomitū propter cholerā habētibꝰ. ℞. spodij: se. herbe ace. rosarū. añ. ʒ. x. boli ar. gūmi assati: se. mirtilloꝝ. añ. ʒ. v. galle: balau. amidi: asse: sumach. añ. ʒ. iij. acatie: se. port. assi: berbe. añ. ʒ. j. tēpera cū suc. maloꝝ aut aq̄ ro. ¶ Trocisci silr valētes. ℞. nucleorum granatoꝝ assorū: boli: spoḋ. rosarū: se. herbe acet. añ. ʒ. vj. berbe. coriā. in aceto infusi: se. mirte: gūmi. añ. ʒ. v. sumach balau. gallie: gallarū nō perfo. añ. ʒ. ij. tēpera cū suc. maloꝝ. ¶ Electuariū lienteriā ꝯstringēs: stomachū ꝯfortās: ꝛ diarrijs valēs ꝓpter cholerā patiētibꝰ ꝛ vomitū cōpescit. ℞. nucleorum granatoꝝ assorū: sumach: rosarū: spodij: sanḋ. al. ꝛ ru. ana. ʒ. x. gallie: se. portu. assi: se. acetose: se. mirte: nucleoꝝ: vuarū. ana. ʒ. vj. berbe. ʒ. iij. galle: gūmi: boli. añ. ʒ. ij. castanearum assarum: xilocaractarū. añ. ʒ. vj. masti. gariofi. spice. añ. ʒ. j. tēpera cum suc. cocta. et dabis potui cū sirupo stiptico.

¶ De ablatione desiderabilis virtutis. Ca. xviij.

Amputatio desiderij cibi fit ꝓpter passionē sui instrumenti. i. oris stomachi: quā passionē habētes nullatenꝰ desiderāt cibū: sed si modicū habēt desideriū vocat̄ defectio appetitꝰ. Cuiꝰ ablationis causa est triplex: aut q: os stomachi nō sentit suā inanitionē ꝛ venarū pulsationē. Aut q: venis meseraicis a stomacho nihil trahētibꝰ stomachus nō inanitur: qḋ desiderium Ga. diffiniuit hoc modo. Desideriū inq̄t est stomachi sensus suā exinanitionē ꝛ venarū pulsationē sentiēs. Aut q: corpus nō euacuat̄ ꝑ dissolutionē: neqꝫ inanitur ꝑ pororum oppilationē. Os stomachi nō sentit suā exinanitionē tribus modis. vel ꝓpt̄ cerebrū: sicut videmꝰ pati freneticos: hi eīm cibū nō desiderāt: aut ꝓpter passionē neruoꝝ in ore stomachi de sexto ꝛ tertio pari descendentiū: de ligamēto videlꝫ: siue ex ferri incisione patientiū: aut ꝓpter egritudinē stomachi de mala cōplexione: vel de vitreo phlegmate naturalem calorē stomachi extinguēte vt nihil digerere possit: aut de acutis chimis acetositatē: ꝑ quā fit appetitus reprimēs: sicut in vrentibꝰ febribꝰ videmus. Si vo stomachi mala complexio fit ꝓpter vitreū phlegma: necesse est vt eā sequat̄ defectio digestionis: ꝛ acetosa ructuatio sine causa manifesta: inflatio: sitis ablatio. Qꝫ si fuerit ꝓpter calidos chimos: erit sitis incensio: ꝑūctio atqꝫ fumosa ructuatio: ꝛ motus quasi tremor stomachi ꝓpter cho. ru. in ꝯcauitate stomachi bullientem: ꝑinde deficit appetitꝰ cibi ꝛ sitis cōfortat̄ et semꝑ sentitur incēsio in ore stomachi. Oppilatio poroꝝ cutis ꝓhibet humores dissolui: quibꝰ nō dissolutis: humoris attractio nō fit necessaria: vnde fames nullatenus generat̄: q: cibus ad hoc fuit necessariꝰ vt dissoluta a corꝑe restauraret. Palam ergo est ꝙ defectio appetitꝰ nō est nisi ex mala cōplexiōe stomachi. Antiq̄ etiā sunt ꝯcordati vt vniuscuiusqꝫ v̄tutis defectio nō fit nisi ex distēperātia mēbroꝝ in q̄bꝰ residet illa virtus. Sed mortificatio appetitꝰ virtutis eoꝝ ꝯcordationē nobis affirmat. Videmꝰ eīm infirmū querere cibū: quē solitus erat amare ꝛ appetere: quē itaqꝫ mox vt gustauerit: videt̄ esse mali et abominabilis saporis: vñ respuit et odio tenet eū. Sed deteriores sunt hi q̄ nullū desiderāt nutrimentum. Vnde Hip. in apho. Ablatio cibi ex toto in lienteris diuturna molesta: cū febre vo mala ꝛ pessima: silr ꝛ in oibus morbis diuturnis mala. Opꝫ vt intētē perpendamus cām ablationis desiderij. Qꝫ si fuerit propter frigidos et grossos hu. mundificet̄ cum medicaminibꝰ mūdificatiuis: sicut vomitū prouocātibꝰ ꝛ pharmacia: que superius noīauimꝰ. Quos si purgare nequimꝰ ꝓpter aliqḋ impedimentū: eoꝝ q̄litates tēperemꝰ: aut ad tēperiē perducant̄ cum sirupis videlꝫ aut electuarijs ꝛ silibꝰ adiutorijs: sicut diacito. diaci. diatriōpi. tyriaca: oximelle ꝛ silibꝰ phlegma de stomacho mūdificātibus. ¶ Electuariū valēs cōtra oēm passionē stomachi frigidā: de fastidio et frigiditate rugitū et inflationē ꝛ acidam ructuationē amputat. et phlegma ꝛ oēm putredinē de stomacho mūdificat. ℞. masti. zinzibe. galāge: cinamo. spice: gariofi. piperis ni. ꝛ lō. ciperi. añ. ʒ. vj. casie: anisi: asari: cimini: carpobalsami: xilobal. carui: ameos: mara. añ. ʒ. iij. piretri: calamenti: cardamo. cube. nucis musca. macis: calami aroma. amomi: folij: thimi: origa. añ. ʒ. j. ꝛ ß. mellis qḋ sufficit. Qꝫ si causa ablationis desiderij fit ꝓpter cholericos hu. opꝫ eos purgari cū vomitu et pharmacia cholerā purgāte: sicut apozimate absinthij: sero cū oximelle ꝛ oxizaccara: ꝛ ceteris medicinis: cuscutam: violas: fumūterre: oxifenicā recipiētibꝰ: siue sint apozimata siue electuaria. Silr ꝛ sirupi sunt optimi qui calorē extiguūt ꝛ sitim: cholerāqꝫ rub. purgāt. ¶ Sirupus Jo. dam. valēs cōtra stomachi calorē: et desiderij ablationē ꝓpter nimiū calorē: vomitū cholericū stringit. ℞. prunorū acetosoꝝ lib. j. vel pruna. c. succi vue agrestis: succi pomorū agre. aceti pomi citri. añ. lib. ß. se. cucu. melonū. citru. añ. ʒ. j. aceti lib. v. coquant̄ sufficiēter et colatis pone zucca. ꝛ fac sirupū qui cōdiat̄ cū modico cāphore. ¶ Sirupus de oxifenicia ꝯ calorē stomachi ꝓpt̄ cho. ru. eiꝰ appetitu deficere faciente: sitim extinguit: vomitū cholericum arcet ꝛ egestionē humefacit: valet etiā ꝯ febrē. ℞. oxife. lib. j. iuiub. lib. ß. rosa. ʒ. xx. sandaloꝝ: viol. spodij. añ. ʒ. x. oīa in. x. lib. aque ad medietatem cocta colent̄: deinde cōmisce succi granatoꝝ lib. j. succi malorū ace. ꝛ vuarū agrestiū. añ. lib. ß. zucca. lib. iiij. ¶ Trocisci appetitū ꝯfortātes ꝛ calorē extinguētes. ℞. spoḋ. rosaꝝ. añ. ʒ. vj. zucca. ʒ. v. succi liq̄ri. se. port. sanḋ. al. ꝛ citrino. berbe. draga. se. citru. cucur. melo. lactu. añ. ʒ. j. iusquiami albi ꝛ camphore. añ. ʒ. ß. tēpera cū aq̄ ros. Qꝫ si hec passio fuerit ꝓpter oppilationē cutis: ꝛ pateat nobis ꝑ ꝑteritā dietā: damus adiutoria poros cutis aperiētia: sicut ca. epithima. ꝛ balnea hāc virtutē faciētia: stom. ꝯfortāt: et poros aperiūt. Damus etiā medicinā diureticā et aperitiuā sicut sirupū de absin. et de squinā. Damꝰ ꝙ apozima radicū ꝛ oxizac. Vigilijs vtat̄ tēperatis et mediocriter: q: in vigilijs naturalis calor ab interioribꝰ ad exteriora ꝓgredit̄: vñ q: cutis eorū ex viscosis hu. fuerit solida: calor naturalis egredi volēs illos dissoluit hūores: ꝛ poros aperit. Itē q: in vigilijs semꝑ fit motꝰ: motꝰ vo est causa caloris: q: calore hūores in poris existētes dissoluunt̄. Sūt etiā antiq̄ ꝯcordati: q: frigiditas oris stomachi dominās eius naturalē extinguit calorē: vñ cibi desideriū amputatur. Fitqꝫ cā defectiōis totiꝰ corporis virtutis: q: mēbrorum ꝯcauitates sunt de cibis inanite: ꝛ qḋ ab eis dissolutū est ciboꝝ supplemēto nō restaurat̄: qua de causa corpꝰ de cibo remanet inanitū. Idcirco accidit ei sincopis ꝛ defectio: ꝛ postremo patiunt̄ bolismū. Proinde opꝫ eis succurrere cū corporis calefactiōe ꝛ humectatiōe ꝛ restaurare defectionē virtutis eoꝝ cū cibarijs ꝯfortatiuis. Et epithimata ꝛ cataplāta super stom. eoꝝ inducant̄ calefactionē ꝛ ꝯfortationē faciētia.

¶ De irrationabili appetitu. Cap. xix.

Nonnunqꝫ accidit vt stomachꝰ nō naturalē habeat appetitū: sicut cū acuta desiderat cibaria: aut pontica: aut acetosa: lutū vel carbones: terrā ꝛ silia: quā passionē vocauerūt antiq̄ malū desideriū: cuius cā hūores sūt corrupti ꝛ putrefacti i pelliculis ꝛ villis stomachi inclusi. In q̄ vꝫ passiōe diuersitas desiderij est fꝫ humorū materiā coadunatoꝝ: q̄ aut ī eo sūt creati: vl̄ de alio loco ad eū fluxerūt. Sꝫ hāc pas. mulieres incidūt: maxie frigidas naturas habētes: ꝛ ꝑgnātes hāc pas. patiunt̄ in p̄io vl̄ secūdo vel tertio mense. Causa q: fetus est paruus ꝛ materia que ad eū nutriendū in vulua ꝯfluit: non oīno in suo nutrimento ꝯsumit̄. Cūqꝫ mēstrua coadunātur: in vulua concipientium abundāt ꝛ ascendentia ad stomachū coadunant̄:

vñ fit causa coadunādi in eo corruptos hūores. hunc videlʒ
malū humorē generātes: sed tñ in septimo mēse cessant. fe
tus em̄ tunc magnificatꝰ attrahit sibi illā materiā ad nutri
mentū. Masculis vo hec passio nō accidit: nisi p lōgū tēpus
malā sumpserint dietā: vñ mali ꝛ putridi in stomacho chimi
generant ꝛ coadunant ꝛ malū generāt appetitū. Sed opʒ
nos mūdificare stom̄ eoꝝ de illa hūoꝝ putredie: vt ꝯuertat
ad naturalitatē: sed vtilior est oībꝰ medicinis vomitꝰ puoca
tio cū pharmacia nullā laboris molestiā stomacho inferēte:
sicut hierap̄. pilu. au. firu. de absin. stomaticho ꝛ silibꝰ. ¶ Cō
fectio mūdificās stomachū de corruptis hu. ꝛ malū appeti
tum amputās. ℞. hierep̄. ʒ. j. mirob. citri. indoꝝ: kebu. embl.
añ. ℈. ij. zinzib. ʒ. j. gariofi. salis gēme: squinā. añ. ʒ. ß. fac pulue
rem quē tēperabis cū apozimate ciperi ꝛ mēte: ꝛ fac pilul.
de quibꝰ. ʒ. j. ß. cū aqua tepida det. ¶ Cōfectio valēs ad eij
ciendam putredinē humoꝝ de stomacho: ꝛ ad restaurandū
appetitū: acidā ructuationē amputat. ℞. hierepi. ʒ. x. kebu.
agari. añ. ʒ. iiij. masticis: scamonee. mara. rosa. anisi. añ. ʒ. ij. tē
perabis cū apozimate masti. cipe. cina. gario. ¶ Cōfectio vti
lis ꝯ fetorē ꝛ fumosam ructuationē atqꝫ malū appetitū. ℞.
aloes. ʒ. iij. mirob. citrinoꝝ: kebu. añ. ʒ. j. ꝛ ß. rosarū: masti. añ.
ʒ. j. cardamo. ligni aloes: sandal. citrinoꝝ: cube. gariofi. squi
nan. nucꝫ musca. añ. ʒ. ß. tēpera cū vino odorifero ꝛ fac pilul.
in modū ciceris de quibꝰ omī die. vij. dabis. ¶ Puluis va
lens ꝯtra desideriū luti ꝛ carbonis stomachū corroborat ma
los hūores desiccet. ℞. carda. cimi. cube. mara. anisi: rosarū:
assari: spice: masti. antofili: cinamo. ligni aloes: squinant. frō
dium pomi citri. sansuci: zinziberis. añ. ʒ. j. ꝛ ß. zuccari quan
tum oīum specierū. oībꝰ pulverizatis donent. ʒ. iij. potui cū
aqua tepida. Sed opʒ hos īfirmos tēperata exercitia assue
scere: maxime mulieres. bibāt apozima aneti cū melle. Pos
tent etiā oximel vt grossos hūores attenuēt. Utile qꝫ est vi
num vetus rubeū ꝛ odoriferū: panē accipiant bene fermen
tatum: ꝛ aues tuscellatas cum odoriferis cōditis: annuales
agnos: endiuiā ꝛ lactucā. In fine cibi coctana: granata: pira
ꝛ silia. Cataplasmet stomachus cū odoriferis ꝛ epithimet
cū oleo nardi. ¶ Pil. valētes ꝯ putorē de corruptiōe phle
gmatis ꝛ bonū odorē prestāt. ℞. piretri. squinant. ciperi: ci
namo. añ. ʒ. j. ꝛ ß. masticis. ʒ. j. tēpera cū aq̄ ros. ꝛ fac pilul. in
modū ciceris de quibꝰ. ʒ. j. ꝛ ß. dabis. ¶ Pil. silr valētes ad
idē. ℞. masti. gariofi. carda. nucis musca. rosaꝝ: sand. añ. ʒ. ij.
squinā. macis: gallie musca. cube. ligni aloes: cipe. cina. añ. ʒ.
j. ꝛ ß. cāpho. spice: croci: stora. cala. thuris. añ. ʒ. j. Oīa pulue
riza ꝛ cū suc. pomi citri. tēperabis. ¶ Electuariū ꝯ frigidita
tem stomachi grossos ꝛ phlegmaticos hu. ꝛ corruptos pur
gat: bonū odorē prestat ꝛ malū appetitū curat. ℞. cinamo.
pipe. lon. spice: gariofi. masti. assari: casie. añ. ʒ. ij. croci: nucis
musca. carda. ameos: anisi: macis: costi: cube. squinā. añ. ʒ. j.
zinzibe. galange. añ. ʒ. iij. turbith. ʒ. v. fac puluerē quem frica
bis cum. ℥. j. olei amigdalarum.

¶ De mala appetitus quantitate: idest canino ap
petitu et eius cura. Capitu. xx.

Diximus in hoc libro qꝫ stomachꝰ cui frigiditas do
minat fortiorē hʒ appetitū qꝫ si fuerit calefactꝰ. di
ximus etiā qꝫ vigilia augmētat appetitū: q: causa
vigilie corpus dissoluit: vñ opʒ intelligi adhuc qꝫ
acetosi hūores si ori stomachi dñabunt crescit ap
petitus tribꝰ modis. Uno q: cū sua acetositate pungūt ꝛ cō
mouent stom̄: quēadmodū mouet venis eū sugētibꝰ. Proin
de mouet titillatꝰ in appetēdis cibis sicut in venis sanis su
gentibꝰ totum stomachū. Alio cū sua frigiditate coadunāt
ꝛ ꝯstringūt ita cibū vt in paruo stomachi loco cōgelatꝰ exi
stat: vñ reliqs partibꝰ vacuis existētibꝰ: querit natura cibū
appetere quo impleat. Ideo oēs antiq ꝛ maxime Ga. ꝯcor
dati dicūt oē acetosum esse appetitꝰ augmentatiuū. ꝛ omne
vnctuosum calidū dulce esse velociter saturatiuū: q: calore
dissoluto mēbroꝝ ꝯcauitates fugiūt. Tertio q: sua frigidita
te substantiā stomachi rugādo coadunāt vñ fit cā appetitꝰ.
His itaqꝫ causis coadunatis ꝛ multiplicatis mouet stoma
chus in appetēdo plusqꝫ opʒ ꝛ d: caninus appetitꝰ. Cuiꝰ cā
tripliciter dicit. Aut frigida cōplexio q̄ ori stomachi dñatur.
Aut q: acetosi hūores in stomacho coadunati. Aut q: corpꝰ
nimiā patit inanitionē: q̄ inanitio aut ppter calorem fit: aut
propter defectionē contentiue.

¶ De appetitu extra naturam: ꝛ eius cura. Cap. xxj.

Porro caninꝰ appetitꝰ fit ppter frigiditatem in ori
stomachi dominantē: vel ppter acetosos hu. in
stomacho coadunatos: sequit em̄ nimia vētris
solutio ꝛ corpis defectio. Hāc em̄ frigiditatē ha
bentes: causa frigiditatis multū comedūt ꝛ pa
rum digerūt ex caloris paruitate. Qui cū nimiū
comederit: plusqꝫ calor eoꝝ digerere valeat: citissime necesse
est indigestus egrediat: quo scʒ stomachū exeūte: stomachꝰ
cā sue inanitiōis appetit cibū vt sue paupertatis inanitionem
restauret: vñ stomacho semp appetitū habēte ꝛ cibo magna
velocitatꝫ festinatiōe egrediēte: neqꝫ fames cessat: neqꝫ defe
ctio diminuit: corpus aūt minuit ꝛ nō nutrit. Qr si cā huiꝰ
passionis dissolutio corpis ppter calorē fuerit: non minima
vētris solutio eā sequit: q: quantū appetit: tantū p corpus
diuidit. Calor corpi dñans poros aperit: ꝛ hūoribꝰ dissolu
tis: necesse corpus desiccet adeo quousqꝫ desiccatio ad os
stomachi pueniēs appetitū generet. Qr si fuerit ppter defe
ctionē ꝯtentiue: cibi quos accipiūt in ore stomachi coadunā
tur: sʒ citissimo velocitatis cursu egrediunt: vñ fit causa alte
rum appetendi. ¶ Decet nos cām intēte puidere huiꝰ cani
ne passiōis: q̄ si fuerit ppter frigiditatē ori stomachi domi
nantē: siue ppter frigidos ꝛ acetosos hu. in eo existētes: da
bimus purū vinū forte: sicut dicit Hip. in apho. Gal. supra.
Non inqt fuit intētio Hip. in hoc loco de fame. i. cibi inani
tione: neqꝫ de illa q̄ fit naturali appetitu: sʒ de nō naturali vi
delicet vehemētissimo quē antiq appellauerūt caninū. Ga.
iterū multis inqt vicibꝰ donaui his q̄ caninū appetitū pa
tiebātur vinū forte ꝛ calefactoriū: vino pōtico fames nō am
putat: q: nō calefac: sʒ decet dari rubicūdissimū ꝛ calefacti
uū: q: cū hec pas. fit ppt frigiditatē ori stoma. dñantē: vl p
pter frigidos ꝛ acetosos hu. ī stomacho existētes: necesse vt
hmōi vinū existēs curet hāc passionē ex vtroqꝫ nascentē: hoc
etem̄ vinū cito ꝯuertit in sanguinē: ꝛ iplens ex eo venis cor
pus cito nutrit. Sed opʒ vt ciberia eoꝝ sint vnctuosa ꝛ olea
gina sicut butyrū: lac: crassam carnē: ꝛ quecūqꝫ alia ciberia
comedāt sint vnctuosa: caueāt a pōticis: vinū qd̄ diximꝰ po
tent. Accipiāt ca. electuaria ꝛ odorifera: sicut diatriōpi. diaro
mata: diacosin ꝛ silia. Studeamꝰ nimiū vt oēs cibi eoꝝ sint
vnctuosi: sicut Hippo. Oīs inqt cibꝰ vnctuosus vel dulcis ci
to saturatiuꝰ est: q: venas inflat ꝛ iplet: vñ fit cā quiescēdi ap
petitū: acuti vo cibi ꝛ amari pōtici vl stiptici excitāt appeti
tum: q: acumine eoꝝ ꝛ amaritudie vene aperiunt: cibaria at
tenuant ꝛ exiccant: stiptica vo ꝛ pōtica coadunāt cibū i par
uo loco: vñ hec oīa sunt cā excitādi appetitū. ¶ Electuariū
valēs ꝯ dolorē stomachi de frigiditate: acetosam eructuatio
nem emēdat: caninū appetitū amputat: singultū inflationē
ꝛ vētositatē curat: colorē clarificat. ℞. cina. pipe. lō. zinzibe.
galāge. añ. ʒ. x. masti. casie: croci: mara. anisi. añ. ʒ. v. costi assa
ri: amomi: spce: apij: carpo. xilobal. gar. carda. cube. folij. añ.
ʒ. iij. fac puluerē: deide accipe cala. dome. ʒ. j. ꝛ ß. agrestis liq
ricie. añ. ʒ. x. mēte: cimi. sansu. añ. ʒ. v. ꝛ ß. rute. ʒ. ß. passul. enu
cleatarū. ℥. j. Coquant oīa in. iij. lib. aq̄ ad spissitudinē: sʒ me
lius si vsqꝫ ad medietatē: qbꝰ oībꝰ colatis duplū melis adde
ꝛ coquant donec ad spissitudinē redierint: ꝛ colatis ex eo tē
pera superiorē puluerē. Qr si passio hec ppter calorē corpis
dissoluentē fit: vngat patiēs cū oleo vio. ro. Qino aer eorū
sit frigidus: donent ꝛ medicamina silr mēbra ꝯfortātia. Iu
bemus qetē infirmū habere ꝛ dormire: sicut dixit hippo. in
apho. vbi indigētia nō opʒ laborare. Qr si fuerit hec pas. pro
pter defectū ꝯtentiue: damꝰ electuariū ꝯfortatiuū sicut dia
citoni. diacosim: triferā q̄ superiꝰ diximꝰ ꝛ silia. Aliqñ deside
rium aque oīno amputat: causa est nimia frigiditas vel hu
miditas multa ori stomachi dominās: aut est culpa sensus
stomachi. Uñ Ga. sup epidi. Ablatio potus inqt fit tribꝰ mo
dis: aut ppt multitudinē in stomacho hūiditatꝫ accumulatā:
aut ppt ablationē sēsibilis vtutꝫ in stō existētꝫ: aut ppt distē
perātiā mentis. Que vo passio nascit ppter defectionē sen
sus molesta est: peior vo si nō desiderauerit: q: signt sensibilē
virtutem esse premortuā que consistit in stomacho. Et sicut
videmus arbores desiccari cū nō habuerint humiditatē: ita
corpus desiccatur cum potuʒ non desiderauerit. quibus ve

lociter succurrendū. Nimiā investigationis curam opꝫ nos habere circa huius passiōis noticiā: q: si fuerit ꝓpter nimiā humiditatē oris stomachi dominātē: purgāda est materia cū vomitu et pharmacia: stomachū de humidis humoribꝰ sicut diximus mūdificātibꝰ. Qz si aliqd impedimentū nobis obstiterit: demus rē suauiter purgantē: ⁊ eius qualitatē mūdificātē: sicut oximel: apozima radicū: sirupū aromaticū ⁊ silia. Qz si hec passio fuerit ꝓpter frigiditatē oris stomachi dn̄antē donamꝰ adiutoria calefactiua: sicut diatriōpipereō dianisuz diacīminū: ⁊ silia. Si desideriū aq̄ frigide appetēde eē naturā exiterit: cognoscamus q: fit cā eius passio interiorū membrorum: sed plus ceteris manet ori stomachi: post mery: deinum pulmoni: post hec epati: postremo ieiuno intestino.

❡ Augmētatio sitis ꝓpter stomachū duobꝰ modis fit: aut cū in eo multi fuerint hūores cholerici: salsi siue phlegmatici: aut cū multū habēt calorē ⁊ ebullitionē: sicut fit febricitātibus calida ⁊ salsa cibaria assuefacētibꝰ. Si aūt sitis est propter cho.ru. in ore stomachi: vel in suis pelliculis inuiscatā: sentiet patiens cū aquā potauerit in ore amaritudinē: ⁊ fumum vsq3 ad gulā ascendentē: cito etiā que sumēt in eoꝝ stomacho calefiunt. Qz si fuerit propter salsa phlegmata: ī ore bibentiū sentit̄ salsedo q̄ quiescit bibita aqua calida. Si aūt sitis fuerit ꝓpter instrumentū pectoris: causa eiꝰ est calida cōplexio dominās illi mēbro: vel calida apostemata in eo nascentia: quā passionē habentes: cū aquā bibūt sentiunt dolorem in dextro latere maxime si exercitauerint vel ambulauerint. nōnunq̄ ꝯstringit eorū spiritꝰ. Plerūq3 etiā fit sitis nimia: cuius causa nō est de illis de quibꝰ diximus: sed ꝓpter siccitatē et calorem meatus per quem humiditas humoris vsq3 ad stomachū fluit. Et aliqñ fit sitis ex renibus patientibus ⁊ defectionē habētibꝰ: quā passionē habētes nōnunq̄ curant̄ ab aqua: neq3 sitis desiat que nuncupat̄ diabetes. Oportet nimiam minui sitim que fit ex passione interiorum membrorū. Jubeamus ergo patiēti requiē habendo silere iniungamus vt aer sit frigidus maxime in estate: potus eoꝝ sit frigidus: caloris extinctiuus: sicut aq̄ cucur. citri. cū zuc. aut palestinos melones accipiāt cū sirupo ro. Cibus eoꝝ sit portulaca: lactuca: blitis: cucurbita: ⁊ similia. Qz si sitis fuerit ꝓpter cholerā in villis stomachi inuiscatā: purget̄ cū vomitu: et catarticis suauiter purgātibus ⁊ calorē infrigidātibus.

❡ Sirupus valēs ad refrigerādū calorē stomachi ⁊ ardorem mitigās. ℞. vio. ro. añ. ℥. x. sandalorū alborū et ru. añ. ℥. v. prunorū: iuiuba. añ. ℥. xxx. Omia in tribus libris aque ad medietatē coquant̄: quibus colatis adde lib. j. succi granatorum ⁊ duas libras zuccari.

❡ Sirupus silr valēs. ℞. pruna. xl. oxisenicie: māne. añ. ℨ. iij. se. cucumeris: melo. ⁊ cucurbi. añ. ℥. iij. spodij. ℥. iij. Oīa in tribus lib. aque ad medietatē coquas ⁊ cola. cui adde lib. j. succi granatoꝝ ⁊ dimidiam rodostomatis ⁊ zuccari lib. iij. fac sirupū.

❡ Sirupus sitim extinguēs: punctionē amputās. ℞. aque cucurbi. lib. j. manne. ℨ. j. succi granatorū lib. j. rodostomatis lib. ß. zuccari lib. ij. fac sirupuz.

❡ Apozima Jo. dam. valet similiter. ℞. rosarū. ℥. v. oxiseni. ℥. x. cassiefi. ℥. iij. semi. coctanoꝝ: dragaganti. añ. ℥. ij. maratri. ℥. j. Oīa in tribus lib. aque calide vna die ac nocte permaneāt: deinde colatis da potui. ℨ. vj.

❡ Apozima valet silr. ℞. oxise. ℥. v. cassiefistu. ℥. iij. lentiū mundata. ℥. iij. rosarū: lactuce. ana. ℥. ij. Oīa in tribus libris aque calidissime die ac nocte iaceant: quibus colatis da potui.

❡ Trocisci silr vtiles. ℞. spodij: rosarū. añ. ℥. v. draga. gūmi se. portula. succi liquiri. amidi: se. melonis: citruli: cucurb. añ. ℥. j. fac puluerē: quē cū aqua ro. tēperabis.

❡ Pil. ℞. cucu. ℥. xij. drag. ℥. v. dragagātū liq̄fac in succo ordei: deinde puluerē superiorē tēperabis et fac pilulas. Dāda sunt infirmo orizacea. ptisana: succus granatorum. Unde Paulus in regimēto sanitatis: qui inq̄t nimiam habuerit sitim non nimiū comedat: et abstineat se a labore. Qz si sitis fuerit ꝓpter salsa phlegmata ī stomacho existētia ejicienda sunt vomitu: ⁊ pharmacijs mundificātibꝰ: deinde demus adiutoria phlegmata leuiter expellētia: sicut de succo endiuie: maratri: apij: colato ⁊ cocto. añ. ℨ. ij. cū oximelle: aut. ℨ. j. rodomellis.

❡ Trocisci de rosis valent contra dolorem stomachi defectionē: febrē diuturnā ⁊ sitim q̄ fit propter salsa phlegmata. ℞. rosarū. ℥. x. liq̄ritie. ℥. v. spice: maratri: cardamomi: croci: cubebe: ligni aloes: squinanti. añ. ℥. ij. spodij: sandalorū: dragaganti. añ. ℥. j. ß. tempera cum suc. endiuie et fac trociscos de quibus vnus potui detur cū orizacea. Qui vo sitiunt propter siccitatē aditus saliue somnus eis indicet̄: sed si propter calorē illius loci sitis fuerit: dāda sunt que superius diximus.

❡ De singultu innaturali et eius cura. Cap. xxij.

Singultus est naturalis motus stomachi ꝓpter desideriū virtutis nociuus expellentis. vñ Ga. in lib. de accidēti ⁊ morbo. Singultꝰ est importunus motus prius ab expulsiua: deinde a contentiua peractus: actio tñ contētiue in singultū est quasi volūtaria. Sz differētia est inter vomitū ⁊ singultū q: vomitu expellitur ea que sunt clausa in ꝯcauitate stomachi et expulsa sensui apparēt: singultu vo nō expellitur nisi qd est in essentia stomachi ⁊ sensui occultat̄. Causa quidem singultus res est nocumentū virtuti inferēs: aut cū sua frigiditate: sicut videmꝰ fieri in rigore: aut cū suo calore: sicut videmus fieri piper accipientibꝰ: maxime si subtiliter puluerizetur: facile ad os stomachi penetrat. Porro singultus est multiplex ⁊ causa eius diuersa: que aliqñ fit ex plenitudine: aliqñ ex inanitione oris stomachi domināte: ⁊ nōnunq̄ de ciborum repletiōe ⁊ vētositate stomachū inflante ⁊ spiritum claudente ⁊ extinguente: vnde fit singultus. Plerūq3 etiam fit de apostemate nascente in ore stomachi: ⁊ nōnunq̄ de ciborum corruptiōe: ⁊ eorum cōuersione in malam pungitiuā qualitatē: quoꝝ vniuscuiusq3 significatōes supra vt oportet ostēdimus. Cū singultus generat̄ de plenitudine: sentit patiens grauitatē in stomacho ⁊ plenitudinē ⁊ digestionis defectionē: qd plurimū patiunt̄ senes: ⁊ illi qui delectationibꝰ in requie vtunt̄: ⁊ humidā assuefaciūt dietā: qd testatur: q: plurime pueros hac passione molestari cōspicimus maxime cum ciborū multitudine refecti frigus aere infrigidato patiuntur: aeris eñ frigiditas dissolutioni materiei repugnat. Qz si fuerit singultus de inanitiōe: sicut nimio vomitu: ventris solutiōe vel ingenti ⁊ acuta febre: patiet̄ infirmus in stomacho siccitatē extensionē ⁊ nimiū calorē: quē plurimi iuuenes ⁊ nimiū laborantes patiunt̄ sed raro tñ. Unde Hippo. in apho. Spasmus aut singultus ex inanitione malū. Ostēdit iterum Hippo. in alio loco q̄ spasmus ex inanitione malum. ergo in hoc loco Hippo. nobis insinuat q̄ singultus post inanitionē factus sit spasmus in ore stomachi et mery existens. Dixit etiā alibi: innatus sanguinis fluxus: spasmꝰ vel singultus malū. Singultꝰ si fuerit ꝓpter frigiditatē oris stomachi dominātē: nihil supioꝝ patiet̄: sed augmentat̄ cū patiēs stat in aere discoopꝰ: aut cū frigidā potauerit aquā: qd manifestat̄ ex frigiditate quā patit̄. Singultu vo ex ventositate stomachi nascēte: sentit eger in vētre ventositatē inflationem aut extensionem. Qz si fit propter apostema in ore stomachi generatum: patitur grauedinem in ore stomachi ⁊ dolorē infra spatulas: ⁊ contactu percipitur esse apostema. Quē singultū sequit̄ spissitudo spiritus: q: apostema prohibet spiritū in suo naturali loco trāsire ⁊ aerē: vñ coadunatus in stomacho suffocat̄ ⁊ cū singultu egredit̄: idcirco huius singultus fit plixus sm materie grossiciē: ⁊ apostematis magnitudinē: qd non videt̄ trāsire nisi apostema transierit: ⁊ apostema non transit nisi in lōgo tpe. Propter hoc ergo iste singultus molestꝰ est ⁊ malū sigt sicut ait Hip. in apho. Singultus ⁊ oculorū rubor post vomitū malū. vñ Ga. Singultus inq̄t nisi cū vomitu cessauerit: duobꝰ modis significat: aut enim fundamentū neruorum patitur: idest cerebrū apostema vel stomachus. Rubor oculoruz ad vtrūq3 est signum: sed tamē magis ad cerebrum. Qz si fuerit singultus de cibis corruptis ⁊ in acutā qualitatē cōuersis: vl ꝓpter calida alimēta: sentit infirmꝰ nimiū ardorē in ore stomachi ⁊ nimiā sitim. Opꝫ nos ꝓpēdere primā cām vñ fit singultꝰ: q: si fuerit ꝓpter plenitudinē optima sunt ei medicamina que purgāt materiā: siue inferius cum pharmacie. vel superiꝰ cū vomitu: sed tñ si etas: virtus vel tēpus ꝑmiserint. Qz si sint cōtraria: demus medicamina illā materiā incidētia: dissoluētia ⁊ colantia: quēadmodū castorei. ℈. j. cū aromatibus ꝓpinamꝰ: aut cū suc. sisimb. vngat̄ stomachꝰ exteriꝰ cū oleo vetustissimo ⁊ castoreo: valet etiā si mouet̄ stomachꝰ cū sternutatiōibꝰ. vñ hip. i apho. sternutatiōe mitigat̄ singultꝰ. vñ Ga.

singultus de inanitiõe et plenitudine est sicut spasmus: sepe tamẽ fit de plenitudine: idcirco iuuat nimiũ motus vt dissoluat et diuidat illam materiã qđ facit sternutatio. Singultus vero ex inanitione raro cõtingit: neq3 cũ sternutatiõe trãsiet. Singultui etiã qui fit de repletione valet petrosilini ciminiana. ʒ.iij.puluerizata cũ succo sisimbrij propinent. Valet etiã contra singultũ qui fit de plenitudine grossorũ viscosorũ et frigidorũ humorũ tyriaca: socrugene: philoniũ: dianisum: diaciminũ: diacalamẽtũ: diatrionpipereõ: dialacca maior: diacurcuma et similia: propinata põdere.ʒ.j.cũ aqua calida. Calefiat stomachus cũ aqua calida in qua cocta sunt sansucus: menta: origanũ: laurus: calamentũ: abrotanũ: anetũ: mellilotum simpliciter vel cõposite cocte in aqua panno madefacto vel spongia stomacho applicent. Deinde apponim⁹ epithima stomacho de oleo nardino: daphnileo et similibus. ¶ Trocisci valentes cõtra singultũ de plenitudine grossam ventositatẽ et stomachi frigiditatẽ curãt. ℞.anisi: cimini: carui: masticis: cinamomi assari.anã.ʒ.iij.calamenti: mẽte: rute: anã.ʒ.ij.apij: ameos: cro. spice: casie: squinã. costi: ligni aloes gariofi. basilici: eupatorij folij.anã.ʒ.j.tempera cũ vino odorifero et fac trociscos de quibus vnum cum mellicrato dabis. ¶ Epithima valens contra singultũ de plenitudine stomachi ventositatẽ et oppilationẽ aperit. ℞.calamenti: rute: mẽte.anã.ʒ.vj.carui: ameos: abrotani: absinthij.ana.ʒ.iij.dauci: reubar.anisi.ana.ʒ.j.et ß.omĩa cõtusa in lib.j.aque calide nocte et die permaneant: deinde adde dimidiã librã amigdal. et daphnileon.ʒ.ij. Et totum suauiter coquat quousq3 medietas aque consumat: quib⁹ infrigidatis coaduna superficie ten⁹. Oleũ Jo. da. valet cõtra singultũ de frigiditate stomachi et grossã vẽtositatẽ. ℞.rute.ʒ.xxx.fenug.ʒ.xv.aneti se.ʒ.xv.anisi.ʒ.viij.omnia cõtusa in lib.j.et ß.calidissime aque ponantur.adde olei lib.ß. Omnia coquãtur quoadvsq3 solum oleũ remaneat: qđ potui dabis cum succo rute et calida. Dabis etiã sambuceleon: daphneleõ: castoleõ et similia cum calida aqua potentur: sternutatio prouocet cum pipere: sinapi: condiſi et similib⁹. Damus quoq3 castoleõ: anetileõ et similia cum calida. Si autẽ singultus fuerit ꝑpter inanitionẽ et patiens acumẽ habuerit et calorẽ: oportet eum cauere a supradicta dieta: et vtatur ptisana et aqua ordei: sirupo rosato violis et similibus: succis etiã granatorum: acetum pomorũ citri. cibos humidos assuefaciat: sicut portulacã: cucumeres blites cum amigdalis vel oleo viola. Et si patiẽs habuerit solutionẽ: oportet frigida et stiptica dari: sicut sirupũ mirtinum aut malorũ vel pirorũ. reficiant cibis stipticis. ¶ Oleũ cõtra singultũ de inanitione et calore factum. ℞.semi. portulace: dragaganti: se. citruli: melonũ. zuccari. anã.ʒ.vj. amigdal. purgatarũ.ʒ.v.omnia puluerizata cum oleo vel sirupo viol. tẽperabis et fricabis: deinde cum sirupo viola. propinabis. Singultus autẽ si fuerit ꝑpter acuta cibaria: sicut piper: sinapis: allia et similia: donemus sirupum acetosum cũ aqua frigida violata. Et si fuerit ꝑpter cibaria in stomacho corrupta: purgetur illa materia. Si autẽ fuerit ex frigiditate stomachiq3 ventositate: accipiant calida antidota que diximus in singultis de plenitudine. Damus zinziber: origanũ et mẽtam et omnia similia condita. Vngatur quoq3 deforis cum oleo rutaceo vel costino: nardino et similibus. Ligent digiti manuũ et pedum: et prouocet sternutatio cum rebus calidis. Valet etiam aliquando si constringatur flatus. vñ Galienus. Anhelitus inquit conclusus magna medicina singultibus de pura ventositate et frigiditate: spiritu eius conclusor et egredi nequeunte: eoq3 in pectoris concauitate coadunato calor suscitatur et calefacit illa loca atq3 attenuat: dissoluit et digerit videlicet illam materiã: que singultus est generatiua. Et si fuerit ꝑpter apostema i ore stomachi nascens: nullo modo curari poterit: nisi apostema transilierit: idcirco huiusmodi singultus difficile curat. Singultus augmentatus et modũ temperamẽti excedens prohibet in stomacho cibaria digeri: vnde ventus in ore stomachi augmentat⁹ per os stomachi expellitur: causa cuius ventositatis est defectio stomachi: aut est propter malam complexionẽ cum materia: aut sine materia sicut diximus: cuius medicinã supra ostendimus. Sed tunc Galienus defectionẽ naturalis caloris dicit esse causam vniuersalis ructuationis: q: naturali calore deficiente cibus non vt oportet digeritur: sicut videm⁹ fieri in paruo igne cui grossa et viridia superponunt ligna: sed diuersitas huius ructatus est ꝑpter varietatẽ rerum naturalem calorem deficere facientiũ. Fumose quidẽ ructuatiõis causa triplex est: aut eñ fortitudo caloris stomachi: aut cholerici humoris in eo coadunati: aut natura cibariorũ iã sumptorum calidissima: sicut mellis allei et similium. Acetosa ructuatio similiter est triplex: aut propter frigiditatem stomachi: aut ꝑpter phlegmata in eo coadunata: aut ꝑpter frigida cibaria sicut fructus et similia. Oportet nos intente perscrutari causam vnde ructatus augmentat et modũ excedit: q: si fuerit propter calorẽ stomachi dominantem: decet dare frigida et stomachũ confortantia: sicut sirupum rosatũ et malorum macianorũ: et sirupum iulep: aquã rosatam: et cibaria frigida stomachũ confortantia: sicut superius diximus. Et si fuerit ꝑpter cholerã rubeã in stomacho coadunatã: purgetur cum hierapigra: apozimate absinthij: aloe: sero et similib⁹. Et si fuerit ꝑpter frigiditatẽ stomachi dominãtẽ: dem⁹ adiutoria stomachũ confortantia: sicut tyriacã: socrugeniam diaciminũ: diazinzib. diagalãgã et similia. Si autẽ fuerit propter phlegmaticã materiã in eo accumulatã: purget cũ hiere galieni: hierapigra: hieralogodion et silibus. ¶ Antidotũ valens contra nimiam ructuationẽ que fit propter stomachi defectionẽ: acetosam etiam ructuationẽ et grossam ventositatem curat. ℞.masticis: anisi: casie: assari: costi: spice.ana.ʒ.iiij.zinziberis: cinamomi: piperis longi et nigri: gariofi.anã.ʒ.ij.dauci: apij: cardamomi: nucis muscate: galange: ameos: macis: maratri: carui.anã.ʒ.j.et ß.folij: acori: ligni aloes: leuistici: castorei: squinanti.anã.ʒ.ß.penidiarũ.℥.j.mellis quod sufficit: dabis cum calida.

¶ De inflatione stomachi et eius cura. Cap.xxiij.

Passio que dicitur inflatio stomachi: fit propter grossam ventositatẽ et indigestã semper in stomacho propter inordinatã dietã: et aliquando fit a capite: et nõnunq3 a ceteris membris corporis maxime hydropisim patientib⁹. Si autẽ natura corporis fuerit frigida: non generat inflationẽ: sicut videmus in aere septẽtrionali nebulã non generari: que si fuerit calida et cibi non fuerint naturaliter inflatiui: non faciunt inflationem sicut videmus estiuũ aera nebulam non generare: calor estiuus aeris attenuat et dissoluit: si autẽ cibaria sunt facientia inflationẽ: generant inflationẽ: sed paruam que ructatibus dissoluitur. Et si stomachus neq3 multum sit calidus neq3 frigidus: cibi siue humores q in eo sunt ex paucitate caloris dissoluti et indigesti ingrossantur: et in fumum conuertunt: vnde grossa et ventosa generatur inflatio: sed aliquando ructando purgatur: aliqñ inferius cũ vẽtositate: que nisi superius vel inferius aliquãdo egrediatur: inflationẽ et ructuationẽ in vno tempore generãt: que inflatio aut fit propter humores melancholicos: vel phlegmaticos: que inter se differũt: q autẽ phlegmate fit est humida: et q de melancholia generatur est sicca. Porro melãcholica ventositas molesta est et pessima magis generãs nocumentuẽ anime et corporis. Anime eñ tristiciã: timorẽ: suspitionem mortis: et cogitationẽ rerum non existentiũ propter melancholiã in cerebro existentẽ: quia cerebrum totius corporis est celum: suscipit fumositatẽ: et eã maxime que ab ore procedit stomachi ꝑpter colligantiã quam habent inter se vt diximus. Vnde Gal. in lib. de accidenti et morbo. Si qua pars rationalis anime tenebroso fumo operitur: necesse est vt homo sit suspitiosus et timorosus: q: semper est secũ illa res: qua timor et suspitio generant: nõne vides q: cum ambulamus per loca tenebrosa atq3 obscura: timorẽ patimur atq3 suspitionem: eodẽ modo patiunt timorem maniosi et melãcholici: multo videlicet fumo ad caput saliente: sicut videmus fieri in illa melancholie specie q hypocõdriaca dicit. Corpori ideo generat nocumentũ: q: prohibet digestiuam suam actionẽ complere vnde corrũpitur cibus: et in malam mutatur qualitatẽ: que in inflationẽ in stomacho mutata et augmentata: ventositas in stomacho et inflatio augmentatur et ingrossantur et indurãtur: quoniã generatur tenebrositas et extensio

sitas τ extensio τ dolor sub diaphragmate: τ aliquādo hec ventositas eleuat cibū a fundo stomachi: q̄ est locus coctionis ad superiora: vñ fit indigestio. Rursus si deficit stomachus per hmōi occasionē: fit causa recipiendi humores totius corporis: vnde mēbra nutrimēto pauperata: fit nocumētū multipliciter. Cū hanc passionē que inflatio dr̄: videm⁹ esse etiam: op3 nos magna velocitate ei succurrere: neq3 vllam corporis pigritiā habeamus: cuius vtilissima est curatio: vt studiū impēdamus ad cōfortandā digestiuā virtutē: τ ingeniemus put melius scimus: ne cibi in stomacho cōuertant̄ in malā qualitatē. Intente etiā curā imponam⁹ circa eorum dietā vt sit humida actu τ potētia: sed aliqū misceamus eis quedā aliquātulū acuminis habētia: vt vētositas possit expelli: sicut calamētū mentā τ hmōi: τ tñ diu nō assuefaciant: ne sanguinis substātia corrūpat̄. Et quēadmodū humida cibaria citius q̄ sicca digerūtur: ita τ calida citius frigidis digeri possunt. Porro medicina vētositatis expulsiua ea est: q̄ attenuat τ dissoluit: sicut cimi. apiū: τ anisum: leuisticum: daucus τ silia cocta in qbusdā oleis: deinde sup stomachu3 τ diaphragma inunctis aut clysterizatis. Qz si cōsideras calidiora eē necessaria: pone rutā baccas lauri daphnileon anetileon absinthileon τ silia. simili mō operatur aristologia lōga: valent calida τ odorifera antidota: sicut diaspermaton diaciminū dianisu3 diatrion pipereō tyriaca. ¶ Pilule ioh. dam. cōtra inflationē τ vētositatē stomachi. ℞. spice gario. piperis longi costi ligni aloes spodij ana. ʒ.j. τ ß. galan. croci myrrhe aloes añ. ʒ.j. tempera cū vino odorifero τ vetusto: τ factis pilulis dabis ʒ.j. ¶ Trocisci ioh. dam. valent ɔtra inflationē τ dolorē stomachi τ vētositatē acetosā3 etiā ructuationē curāt: τ sunt cōtra venenū: sanguis etiā ɔstringit̄: si ppter defectionē τ mollicie venarū fuerit: ventris solutionem ppter frigiditatē τ humiditatē τ grossam ventositatē curant menstrua puocāt q̄ ppt̄ grossos humores retinētur. ℞. castorei spice celtice gentiane boli terre sigillate casie cinamomi mandragore añ. ʒ.vij. croci opij costi añ. ʒ.viij. papa. al. τ ni. añ. ʒ.viij. dauci anisi siseleos apij mara. iusq̄a. gūmi granati medulle se. citri. diptami prassij añ. ʒ.x. cimini ameos leuistici calamēti basilica añ. ʒ.viij. omnib⁹ tritis gūmā in vino liq̄fac τ cū ea puluerē specierū tēperabis: τ trociscos informa pōderis ʒ.j. τ ß. cū sicca fuerint pēsent. ʒ.j. in mēsa potui dentur ¶ Apozima valēs ad dissoluendā ventositatē τ inflationem atq3 dolorē stomachi. ℞. galāge zinzi. gar. masticis añ. ʒ.j. et ß. cōtrita ponant̄ in lib. aque calidissime: deinde cocta sufficieter colent̄ τ potui dentur. ¶ Apozima de radicib⁹ cum amigdalis amaris τ dulcib⁹ bibat̄: valet em̄ cōtra vētositatem hypocūdrior: oppilationē epatis stomachi τ oīm viscerū aperit. ℞. radicū apij maratri añ. ʒ.x. endiuie squināti absin. añ. ʒ.iij. masti. eupa. asa. añ. ʒ.ij. folij ysopi añ. ʒ.ij. Omnia in libra vna aque nocte τ die iaceant: deinde cocta ad tertiā colētur. Postremo accipe mane casiefi. añ. ʒ.x. τ liquefiant in superiori aqua: deinde colatis da potui. iij. ʒ. cū olei amigdalarū dulciū τ ama. ana. ʒ.ij. ¶ Sirupus calamēti competit frigido stomacho τ epati τ deficiēti digestiue grossam τ phlegmaticā ventositatē siue melācolicā digerit oppilationem aperit. valet etiā senibus hypocūdrior causa vētositatē patientib⁹: tortionē que fit in ventre propter stomachi ventositatē curat splenetici subuenit. ℞. calamēti domestici τ siluestris ana. ʒ.xxx. folij squināti liquiritie radicū maratri τ apij añ. ʒ.x. apij petrosilij maratri anisi dauci ameos prassij sansuci añ. ʒ.v. thimi epi. mente cētauree minoris añ. ʒ.iij. Omnia cōtusa in. x. libris aq̄ coquantur ad medietatem: colans fortiter cum. vj. libris aque ad medietatem coque: deinde cola et cōmisce vtrunq3 apozima cum tantūdem mellis. Iterū coq̄ illa: s3 in initio coctionis accipe spice cinamomi gariofilor3 masticis croci zinzi. galange assari casie piperis longi. añ. ʒ.j. que nō subtiliter teras: sed in quodā panno ligentur: τ in decoctione ponātur: deinde dimitte eum super prunas: quisq3 sirupus perfectus fuerit. Item similiter ventosa vmbilicu3 vndiq3 circūdans valet contra ventositatē si imposita fuerit absq3 scalpellatione. Similiter balneū aque in qua fuerint absinthiū camomilla sansucus anetū τ similia. epithimata etiam cum calidis. ¶ Electuariū diaspermaton valet contra grossam vētositatem in stomacho existentē: inflationem stomachi que fit de vētositate τ frigiditate curat. ℞. cimini maratri anisi carui añ. ʒ.x. petrosilij ameos se. sarsole aneti añ. ʒ.v. pyretri zinzi. galange piperis longi τ nigri: ana. ʒ.iij. masticis croci assari cinamomi amomi spice squinanti ciperi costi añ. ʒ.iij. cardamomi cubebe gariofi. nucis muscate thimi folij añ. ʒ.ij. fac puluerē. mellis quantū sufficit.

¶ De vomitu τ eius cura. Cap. xiiij.

Oportet intelligi q̄ stomachus cū in suo naturali cursu fuerit: appetit cibum τ eū in suo fundo deponit vt digeratur: qui suū cursum egrediens diuersas τ multas patitur passiones: quaꝝ vna est vomitus. Uomitus non est aliud nisi motio oris stomachi rem expellere volētis eū aggrauantē ppter multitudinē cibi eū aggrauātis: que motio nascit̄ ppter mala cibaria: aut propter malā qualitatē: vt si fuerit acuta pūgitiua: aut acetosa: sicut videmus fieri cū stomachi complexio mutatur in acetositatē vel fumositatē: aut propter humores phlegmaticos vel aquosos in stomacho coadunatos: aut ppter cholericos: sed plurimū sequūtur stomachi defectionē. Mēbro em̄ deficiente currunt ad eū humores reliquorū maxime phlegmatici τ cholerici: sicut videmus in stomacho famē habēte fluere humores: maxime qbus naturaliter cholera rubea dominat̄: hoc certificat̄ per eoꝝ vomitū: q: cholerici coloris est. Unde cū vomitū τ abominationē habuerit aliquis: neq3 vllū sumpserit cibu3 hoc faciente: intelligam⁹ humores acutos esse in eius stomacho coadunatos substātiā stomachi pungētes. q̄ si fuerint cholerici peruomitū cholericū perpēdet. q̄ si fuerint phlegmatici: vomit⁹ erit crudus nullā ostendēs digestionē. Sanguis aūt egrediens cum vomitu fit ppter crepaturā: aut propter rasuram: aut incisionem vene: aut nerui in stomacho aut meri existentis. Qz si sanguis absq3 dolore fuerit: insinuat venā de qua egreditur apertam esse. Qz si fuerit rubicūdissimus aut clarus demōstrat vene incisionē. Si vero tardus exierit dolore eū precedente: τ color eius fuerit niger: ostendit in stomacho vulnera cōsortata. S3 aliquando fit egressio sanguinis ppter incisione3 alicui⁹ vene in epate: qđ potest cognosci de qua parte veniat per dolorem quem sentit: τ per eiusde3 sanguinis colorem. Porro aliquādo stomachus a sua natura exiens τ deficit τ suscipit qđ ad eū ex inferiori parte venerit nō eo illud attrahente: sed virt⁹ expulsiua interior per partem superiorē volens expellere cū ex inferiori nequiuerit sibi mittit: vt videmus in yliacis. Similiter aliquis desideriū egerendi h3: sed causa pudoris magni verā egestionis horā tolerat vnde superius ascendēs τ sese in stomacho propinquans: τ fetor atq3 ventositas inferius nequiens egredi ad stomachū saliens generat vomitū τ abominationē. ¶ Aliquādo aūt quidam patiunt̄ sine vomitu abominationem. Causa: q: est materia modica: τ villis stomachi inuiscata: aut in ei⁹ substantia clausa: quēadmodū aqua in spongia latitās: vnde fit difficilis ad purgandū maxime si viscosa fuerit. Qz si fit cholerica sitim generat. si vero frigida: appetitū augmentat et confortat. Si cibaria exierint cū vomitu indigesta: τ nō mutata: ostendūt digestiuam in stomacho esse defectam: vnde dari op3 stiptica τ odorifera stomachum cōfortantia: sicut superius scripsim⁹. Qz si vomit⁹ fuerit propter materiam stomachū pungentē τ supaggrauantē ppter humores corruptos: aut propter cibaria in malā qualitatē conuersa: nō decet vomitū constringi: maxime in initio nisi dubitaremus infirmū in defectionē venire. Qz si eger fuerit fortis: necesse est dare medicamina illam materiā destruētia: si videtur in stomacho gnāta esse materia: q̄ si illa materia fuerit cholerica clystere faciam⁹ de viol. iuiubis ordeo purgato camomilleō succo. lupuli τ silib⁹ materiā inferi⁹ ducētib⁹. Qz si phlebotomia necessaria fit: vena basilica icidat̄ q̄ stat in dextro brachio. Si aūt vomitus fit cū inferioris vētris ɔstipatiōe: donam⁹ catarticū de prunis oxifenicijs succo maloꝝ granatoꝝ τ amigdaleon: τ silib⁹. dietam⁹ eos cū pullis galline iuscellatis τ conditis cū prunis τ amigdaleō ¶ Sirupus valens ad restringēdū stomachū sitim mitigat febrem amputat vomitū cholericū extinguit. ℞. succi granatoꝝ acetosorū lib. j.

dulciū ß.succi prunoꝝ acetosoꝝ lib.j.aceti pomi citrini succi
opīe.añ.lib.j. oīa coquant̄ in modū sape de quo dabis.ʒ.j.
Ɱ si sit vomitus cū egestione: accipiāt sapā mirtinā maloꝝ
granatoꝝ:sirupū rosatū citonie pondere.ʒ.j.cū spodij galle
vł gallie.ʒ.j.Dietā accipiāt pullos galline iuscellatos cū suc
co maloꝝ acetosoꝝ coriandri vel succo granatoꝝ ⁊ pomoꝝ
citrinoꝝ.Cataplasmet̄ stomachus de rosis sandalis:polline
ordei:cāpho.gallie:aqua ro. ⁊ sitib⁹. ¶ Electuariū ꝯ cho
lericū vomitū ⁊ egestionē: stomachū cōfortat.℞.granatoꝝ
assoꝝ maloꝝ sumach añ.ʒ.x.rosarū spodij sandaloꝝ al.⁊ ci
trinoꝝ se.portulace añ.ʒ.v.gallie musca.ʒ.iij.antofili cube
be cardamomi ligni aloes añ.ʒ.j.tēpera cū sirupo coctanoꝝ
⁊ dabis.ʒ.iij. ¶ Trociscus similiter valēs. ℞.rosarū.ʒ.x.san
daloꝝ citrinoꝝ balaustie mirtilloꝝ spice mēte masticis añ.
ʒ.j.⁊ ß.pollinis grana.ʒ.v.cū aqua ro. fac trociscos. Vñ hip.
in epi.quedā inquit mulier dolens in precordijs ⁊ nimiā ha
bens angustiā sanata est cū polline ordei ⁊ succo granatoꝝ.
¶ Sirupus ꝯueniēs defectioni stomachi habētib⁹ choleri
cū vomitū: ⁊ egestionē cōpescit. ℞.rosarū.ʒ.x.sanð.citri.spo.
mirtilloꝝ añ.ʒ.v.berbe.masti.sumach añ.ʒ.iij.oīa coquātur
in lib.j.aque ad medietatē ⁊ colatis adde succi granatorum
aceti lib.j.succi maloꝝ piroꝝ lib.ß.zuccari lib.ij.fac sirupuz.
¶ Ɱ si vomit⁹ propter phlegma fuerit:purget̄ stomach⁹
cū hierapig.dam⁹ ⁊ has pilulas: q̄ ℞.hierepigre.ʒ.iij.kebu
li indi.ʒ.ij.masticis rosarū mēte ligni aloes am. añ.ʒ.j.salis
gēme bdellij:añ.ʒ.j.tēpera cū succo mirte ⁊ ifoma pilulas
in modū ciceris. ¶ Sapa granatoꝝ facta cū succo mēte.℞.
succi vtriusq; gra.añ.lib.ij.succi mēte lib.j.mell̄ despumati
lib.ij.coquāt̄ vsq; ad spissitudinē:deinde adde ligni al. gar.
masti.añ.ʒ.j. ¶ Sirupus ꝯfortans stomachū vomitū phle
gmaticū abominationē ⁊ singultū cōpescit:digestiuā corro
borat.℞.calamēti mente añ.ʒ.x.masticis spice añ.ʒ.iiij.corti
cū fisticoꝝ.ʒ.iij.oīa coq̄ in lib.iij.vini odoriferi ad medietatē
⁊ colatis adde succi grana.lib.j.suc.coctanoꝝ.ij.zuc.iij.deide
condiantur cum gallie:nucis musca.gario.cinamo.cardam̄.
añ.ʒ.x. ¶ Ɱ si vomitus fuerit ꝓpter cho.dam⁹ serū al's siru
pū factū cū oximel.mirob.indis ⁊ kebu.Clystere etiā facim⁹
cis cholerā nigrā purgās.mūdificet̄ stomachus cū hierapi.
Si aūt virtus egri fortis extiterit:basilica sinistri brachij in
cidatur.Ɱ si vomitus fuerit sanguinolētus: basilica dextri
brachij incidat̄:et confortet̄ stomachus cū trociscis cāphor.
rodozac.⁊ sitib⁹.Scalpellent̄ crura si virt⁹ fuerit fortis: ⁊ cu
rent̄ fm modū sanguinis de pectore fluētis : ⁊ cū medicinis
vulnerato stomacho subueniēti. ¶ Cataplasma valēs vul
neratū stomachū habētib⁹:incēsionē vomitū ⁊ defectionem
curat. ℞.sanð.al.⁊ ru.añ.ʒ.v.galle mirte añ.ʒ.iij.boli balau.
masti.berbe.spoð.añ.ʒ.j.cāpho.gar.croci añ.ʒ.ß.tempera cū
oleo ro. ⁊ aqua ro. ¶ Ɱ si abominatio fuerit absq; vomitu:
intelligēdū est hūores eē inuiscatos in villis stomachi : cui⁹
curationē intēdi opꝫ triplr̄.primo vt materia illa digeratur
scðo vt tēperet̄.tertio vt expellat̄. Si aūt materia sit liquida
cū vomitu eijciat̄:aut inferius cū apozimate absinthij:hiera
pi.stomati.⁊ sitib⁹.Ɱ si fuerit grossa ⁊ viscosa ⁊ difficilis ad
egrediendū:dam⁹ oximel cū aq̄ ca. ⁊ radi.deinde dam⁹ hie
rāpi.Ga.dicit diatrionpipereon ad h̄ esse vtilissimū. ¶ Cūq;
certificauerim⁹ materiā eē purgatā:ꝯfortem⁹ stom.Electua
riū ioh.dam.valēs ꝯ solutionē factā de frigiditate stomachi
℞.grana.asso.ʒ.xxx.zinzi.ameos masti.gal.añ.ʒ.v.tēpera cū
suc.cocta. ¶ Electuariū stomachū ꝯfortās solutionē vētris
atq; vomitū calorē stomachi cōpescit ⁊ febrē declinat. ℞.co
ctanoꝝ enucle.ʒ.c.mala ⁊ pira.c.oībus coctis in aq̄ ro.accipe
zuc. ⁊ croci: coquant̄ cū tantūdē suc.gra. vsq; ad spissitudi
nē:deinde oīb⁹ cōmixtis in modū diacitonitē coquat̄ ⁊ con
diat̄ cū spodij sanð. berbe.añ.ʒ.vj.gal.masti.añ.ʒ.ij. se.por.
ʒ.iij.croci ligni al.spice añ.ʒ.j. ¶ Ɱideta ꝯ validissimā so
lutionē factā ꝓpter debilitatē stome. ⁊ lienteriā. ℞.kebul.in
doꝝ asso.cū oleo ro.añ.ʒ.x.cimini i aceto suc.mēte die ac no
cte madefacti ⁊ assi.ʒ.x.se.apij ani.assa.ana.ʒ.iiij.piloc.racte
balau.hypoq.añ.ʒ.v.se.mirte se.arnog.assa.añ.ʒ.v.nasturcij
assati.ʒ.x.coriandri die ac nocte in stiptico vino infusi ⁊ assi.ʒ.
iiij.ligni aloes masticis ciperi sauine gallie sumach añ.ʒ.iij.
gallarū perforataꝝ.ʒ.ij.fac puluerē dabis.ʒ.ij.cum aqua fri.

¶ Cataplasma cōueniens ꝯ solutionē factā ꝓpter defectio
nē stomachi.℞.aloes absin.acatie balau.ana.ʒ.v.masti.thu
ris laudani añ.ʒ.ij.croci.ʒ.j.ß.tēpera cū suc.mente. ¶ Aliud
valet ꝯtra solutionē ⁊ vomitū. ℞.absin.masti. añ.ʒ.j.aloes
ʒ.iij.tēpera cum suc.cocta. Ius solutionē mire cōstringens
⁊c.℞.mirte milij mūdati et assati añ.ʒ.l.pistentur ⁊ cū apo
zimate sumach pistent̄ fricabis illud: deinde coquātur: ⁊ cū
malis coctanis ⁊ modico coriandro condiantur.

¶ De dietis seu cibarijs diuersis: stomacho
conuenientibus vel non. Cap.xxv.

Cibaria stomacho cōuenientia sunt stiptica : sicut
coctana oliue dulcorate in aqua sola.maxime que
sunt in aceto ꝯdite:passi: ponticū:dactili imatu
ri:vinū odori.ponticū:mirtilli:acetosa mala. ma
xime stomachū habentib⁹ calidū . Pontica vero
cōueniunt stomacho defecto ꝓpter caloris debilitatē. Dul
cia sunt optima frigido stomacho. vnde Dias.viride inquit
fenugreci cum aceto sumptū prodest defecto stomacho:aut
si vulnera habuerit. Lactuce etiā morsurā stomachi mitigāt
Fumusterre cū aceto stomachū ꝯfortat.Ga.cibaria in virtu
te equalia in sanitate reddenda vel custodienda: que sapoꝝ
sunt magis ꝯueniētia: ⁊ facile digerunt̄ meliora.dixit iterū
Gal.Oīs cibus acumē habēs si sit odoriferus ⁊ sapidus: di
gestionē ꝯfortat.Rursus duo cibaria si fuerint in oīb⁹ equa
lia exempto sapore:saporosissimū magis ꝯueniens ⁊ habili⁹
Omne etiā alimentū siue sapidū:siue insipidū nisi accipien
tib⁹ prestet vt in eo delectauerint:neq; a stomacho vndiq; cir
cundat̄:sed facit abominationē. ⁊ aliquādo coadunat̄ in sto
macho viscosum phlegma: ⁊ facit eū insipidū vel lubricum:
vnde in eo appetitus deficit.proinde bonū est hmōi stoma
cho qð cedit: qð attenuet:qð incidat phlegma et stomachū
omni immūditia purget:sicut facit sinapis radix senationis
vinū forte misceatur cū ficub⁹ ⁊ silia. Ɱ si cibus priusq; di
geratur stomachū exierit: opꝫ etiā dari causam stipticā ⁊ sic
cam:sicut pira:mespila:lentes mūdatas : glādes:castaneas
vinū ponticū:pollines ordei assi. cām etiam acetosam sicut
malagra. ⁊ silia.si inuenerint in stomacho grossum chimum
mūdant eū: ⁊ ventrē humectant. Ɱ si eū purū inuenerint:
cōstringūt eum. In quoꝝ quidē stomacho cibaria cito corrū
puntur:grossum ⁊ bonū accipiant cibū:durū ad digerendū
vt panē similaceū:aut azymū vaccinā carnem ⁊ silia.q: quos
dā inuenimus cibos duros digerentes ⁊ grossos: sicut bo
uinam carnē:panē similaceū: ⁊ silia : melius q̄ pullos galli
naceos ⁊ pisces:hec etiā si comederint: generant in eoꝝ sto
macho fumosam ructuationē:aut morsuram:aut vtrūq;.vñ
arist.Causa est inquit:q: acuti ⁊ cholerici humores in stoma
cho fluentes coadunātur ⁊ accumulant̄ ibi: aut malā ⁊ cali
dā habent ꝯplexionem:aut ꝓpter eoꝝ formā:verbi grā.vis
fellis que debet ire ad stomachū vadit ad intestina: ⁊ via in
testinoꝝ tendit ad stomachū:aut ꝯplexio totius corporis est
calida:sicut in febricitantib⁹:demus ius pulloꝝ gallinaceo
rū simplex ad tēperandū malos humores stomachi: ⁊ ad tē
perandū calorē. ¶ Cibaria vero in stomacho facilia ad cor
ruptionē sunt hec.mora melones coctana ⁊ similia. Opꝫ in
initio refectionis mūdificato iā stomacho māducare.s.vt ve
lociter eijciant̄: ⁊ viam faciāt sequēti cibario:q: si in fine mā
ducētur se ⁊ reliqua corrūpunt alimenta . Sicla pessima est
stomacho:q: viscositate pūgit eū. Iura cito digerātur:si tñ
parū morantia corrūpunt̄: ⁊ in malū chimū ꝯuertuntur. Si
samus ꝓpter suam viscositatē malus est stomacho:dure di
geritur:abominationē generat:malū facit odorē.Semē lini
pessimū est stomacho:quia difficile est ad digerēdū: ⁊ infla
tiuū.Cucumeres citruli faciles ad ꝯuertēdum in corruptio
nē incidunt ⁊ putrescunt. Pinee dure sunt digeri. Senatio
nes mali ⁊ nociui stomacho:frondes tñ peiores semine. Si
militer frondes sinapis.s.maiores. Nucesi inueniāt stoma
chum temperatū aut frigidū : cito digerūtur ⁊ nutriūt.q: si
sit calid⁹:cito i fumositatē ꝯuertunt̄ ⁊ gñant cholerā. Auel
lane vero sunt moleste. Iuiube dure digeri ⁊ male stoma
cho. Pruna dulcia stomacho nociua. Rape nisi pfecte coquā
tur indigestibiles sunt ⁊ vētositatē gñant. Radices vētosita
tē ⁊ inflationē faciūt in capite stomachi ⁊ natāt ⁊ digestionē

inobediũt. Caules estiui nocẽt stomacho. Radices oim her
barũ vniuersalr nocẽt stomacho: ⁊ digestioni parũ obediũt.
Lac in calido stomacho cito ꝯuertit̃ in corruptionẽ. Mel cõ
estum puncturam in stomacho ⁊ abominationẽ facit. Caseꝰ
grossus est durus stomacho ad digerendũ. Butyrũ stoma-
chũ mollificat ⁊ humectat. Cerebella stomacho inimica: ablas
tionẽ appetitꝰ faciũt: silr medulla. Ocli mali sunt stomacho.
Vinũ nõ vetus ⁊ grossũ stomacho incõgruũ: cito eñ in ace
tositatẽ ꝯuertit̃. Pisces cito corruptioni obediũt: silr melo
nes: tri: lupini: cepe: pilocaracta: oĩa indigestibilia.

¶ De electuarijs sirupis ⁊ emplastris diuersis stomacho conuenientibus. Cap. xxvj.

Electuariũ valens ꝯtra calorẽ in stomacho ⁊ fu-
mosam ructuationẽ ⁊ ardorẽ stomachi. ℞. rosarũ
zuc. añ. ʒ. xv. spodij sanđ. citri. se. por. añ. ʒ. vj. masti
cis suc. liqui. draga. berbe. ana. ʒ. iij. cubebaꝝ car-
damomi ligni al. se. cucume. cucur. oĩm mundas
torũ. ʒ. ß. croci gariofi. cinamo. añ. ʒ. j. fac puluerẽ tẽpera cũ si
rupo ro. da potui cũ sirupo albo. ¶ Aliud vtilissimũ cõtra
calorem stomachi ⁊ dolorẽ ex calore refrigerat ⁊ mitiget sto
machũq; ꝯfortat. ℞. succi mali gra. dulcis ⁊ acetosi añ. lib. ij.
coquant̃ ad spissitudinẽ. deinde accipe rosarũ spodij se. por.
sanđ. al. añ. ʒ. x. masti. draga. liq. añ. ʒ. v. gallie hal: abre berbe.
añ. ʒ. iij. campho. cube. cardamomi croci spice ligni al. añ. ʒ. j.
zuc. ʒ. iij. fac pulue. ⁊ tẽpera cũ illa coctione cũ aqua fri. ꝓpi-
netur. ¶ Trifera magna stomachi calorẽ habẽti: defectionẽ
punctionẽ ⁊ incẽdiũ mitigat. ℞. miroba. citri. ʒ. x. bebu. bel
lericoꝝ emblicorũ añ. ʒ. v. oĩa in puluerẽ redacta cũ oleo ro.
tẽperabis: deinde accipe rosaꝝ spodij añ. ʒ. iiij. sanđ. ru. al. se.
mirte se. portulace gallarũ liquir̃. añ. ʒ. ij. croci masti. ambre
cãpho. spice añ. ʒ. j. fac puluerẽ: quẽ misce cũ priori ꝯfectione
deinde oĩa cum succo ro. tẽpera: ⁊ in modũ auellane cũ siru-
po rosa. dabis. ¶ Trocisci ioh. dam. ꝯtra calorẽ stomachi. ℞.
spodij sanda. albi boli armeni añ. ʒ. v. rosaꝝ. ʒ. vij. berberis. ʒ.
vj. croci cãpho. casie carui gallie galle añ. ʒ. j. ⁊ ß. se. por. cucu-
me. cucur. radicũ psilij manne añ. ʒ. iij. ligni al. ʒ. j. fac puluerẽ
tẽperabis cum aqua ro. ⁊ trocisci informent̃ põdere vnius
exagij: quoꝝ vnus cum aqua fri. tribuatur. ¶ Trocisci cam-
pho. cõtra calorẽ stomachi ⁊ epatis incensionẽ: dolorem qui
fit ꝓpt̃ cal. mitigãt: ⁊ sitim extinguũt. ℞. spodij rosarũ añ.
ʒ. vj. zuc. manne añ. ʒ. iiij. succi liquir̃. draga. se. portu. sandal.
citri. gũmi añ. ʒ. ij. campho. amidi se. cucur. citruloꝝ masticis
croci cardamo. añ. ʒ. j. Oĩa puluerizata tẽperent̃ cũ muscila-
gine psilij in aqua rosata madefacti: deinde trociscos infor-
mabis ⁊ dabis in modo priori cũ sirupo rosa. Vtile est etiã
calidũ stomachũ habẽtibꝰ. sepe vtant̃ sirupis factis cũ aqua
frigida: sicut sirupo vuarũ agrestiũ. ¶ Sirupus valens ad
purgandã cho. ru. de stomacho ⁊ refrigerat epar atq; visce-
ra ventrẽ humectat calorẽ stomachi q̃ est propter cho. ru. re
frigerat. ℞. miroba. citri. absin. ana. ʒ. xij. cuscute fumiterre
violarũ rosaꝝ añ. ʒ. viij. oxife. ʒ. xxx. pruna. iuiube añ. ʒ. xl. ma-
sticis spodij sanda. anisi añ. ʒ. iij. endiuie quãtũ in manu strin
gitur. Oĩa ponãtur in. x. libris aque calidissime ꝑ diẽ ⁊ noctẽ
deinde coctis ad tertiã ⁊ colatis: accipe manne casiefist. mũ-
date añ. ʒ. x. ⁊ in superiori aqua manibꝰ ꝯfricẽtur ⁊ colentur
postea sume lib. ij. vtriusq; mali gra. zuc. iij. et fac sirupũ ⁊ da
bis potui. ʒ. iij. cum frigida. Si aũt laxatiuũ facere volueris
da cum aqua tepida illũ sirupũ cũ scamonea draga. ʒ. j. ⁊ mo
dico olei violarũ. ¶ Sirupus ioh. dam. valẽs ad extinguen-
dam cho. stomachi calorem refrigerat: appetitũ ꝯfortat. ℞.
aceti pomoꝝ citri. lib. iij. prunorũ damas. iuiube violaꝝ ana.
ʒ. xxx. mãne. ʒ. xx. spodij. ʒ. x. sanda. citri. ⁊ albi añ. ʒ. iij. mirob.
citrinoꝝ. ʒ. x. oĩa in. v. lib. aque coquantur ad spissitudinẽ: de
inde colentur appone zuc. in eodẽ pondere quo aqua. Cũq;
coquere inceperit: pone. ℈. tot scilicet diagredij in coctanis
assati: quot libre fuerint aq̃. ⁊ dabis. ʒ. ij. vel. iij. ẜm virtutem
accipientis. ¶ Trocisci valẽtes ꝯtra calorem stomachi. ℞. ro
sa. viol. zuc. ana. ʒ. iiij. spodij sanđ. citri. se. portu. succi liquir̃.
absin. añ. ʒ. ij. succi fumiterre draga. masti. scamo. se. cucume
ris cucur. ana. ʒ. j. ligni al. croci cãpho. anisi añ. ʒ. j. oĩa pulue-
rizata cum suc. lupini tẽperent̃: ⁊ trociscos informabis. Sed
semꝑ oportet vt assuefaciãt vomitũ cum rebus stomachum
mundificãtibꝰ: quas sumus dicturi: ⁊ vngatur stomachus
cum oleo ro. vel viol. ¶ Epithima valẽs ad punctionẽ calo-
ris stomachi: ⁊ incensionẽ que fit ꝓpter cho. ru. ℞. rosarũ
sanda. al. ⁊ ru. añ. ʒ. iij. spodij gallie masti. añ. ʒ. j. ⁊ ß. oĩa tri
ta coquant̃ in vna lib. succi solatri vsq; ad medietatẽ: quo co
lato mitte olei ros. ʒ. iiij. deinde iterũ coquatur quousq; re-
manserit solũ oleũ: vngat̃ tandem stomachus ex eo. ¶ Aliud
℞. succi solatri succi vue agrestis succi mirte añ. ʒ. j. olei rosa.
⁊ viol. añ. ʒ. ij. sanda. al. ⁊ citri. gallie añ. exagiũ vnũ. oĩa co-
quãtur quousq; solũ oleũ remaneat. ¶ Cataplasma valẽs
ꝯtra calorẽ stomachi ⁊ epatis vstionẽ cholere ru. refrigerat
et est febricitãtibꝰ vtile. ℞. sanda. al. et ru. pollinis ordei añ.
ʒ. iiij. rosarũ. vio. añ. ʒ. ij. memithe apij galle boli armeni cam
pho. añ. ʒ. j. fac pulue. tẽpera cũ muscilagine psilij: aut succo
solatri: aut cucurbite. ¶ Electuariũ galieni valẽs ꝯtra fri-
giditatẽ stomachi ⁊ renũ: grossam dissoluit vẽtositatẽ: dige
stionẽ ꝯfortat: grossum phlegma attenuat qđ in stomacho
morat̃: memoriã corroborat: caniciẽ retardat: tussim ex phle
gmate factã curat. ℞. piperis albi nigri ⁊ longi zinzi. galan.
cynamo. casie ciperi gario. croci anisi añ. ʒ. j. masticis penidia
rũ añ. ʒ. ij. spice cardamomi mi. assari carpobal. se. mirte costi
dulcis añ. ʒ. ß. calami aromati. ligni al. nucis muscate macis
añ. ʒ. iiij. fac pulue. mellis quantũ sufficit. dabis ante cibum
et post cibũ in modũ auellane. ¶ Electuariũ stomachũ con
fortans ⁊ calefaciẽs: inflationẽ tortionẽ ⁊ ventositatẽ dissol-
uens: digestionẽ ꝯfortans: mentẽ acuit: colorẽ prestat: visũ
clarificat: rugitũ in stomacho mitigat: renes calefacit libidi
nem excitat ⁊ ꝯfortat: acidos ructꝰ curat. ℞. cynamo. galã.
zinzi. gario. liquir̃. casie maratri anisi añ. ʒ. vj. piperis albi et
longi: assari carpobal. xilobal. carui cimini gariofi. añ. ʒ. iij. ro
sarũ. ʒ. iij. ⁊ ß. ameos apij se. cardamo. mi. cubebe nucis mus.
ligni al. calami aromatici costi amomi calamẽti origani squĩ.
piretri folij yringorũ radicis añ. ʒ. ß. zuc. penidiaꝝ añ. ʒ. xv. fac
pulue. tempera cũ melle. dabis in modũ auellane ante cibũ
cũ tepida ⁊ vino. ¶ Diatriõpipereon ad dissoluẽdũ grossã
ventositatẽ de stomacho: calefacit ⁊ desiccat phlegma ⁊ oẽs
frigidas passiones in visceribꝰ existentes curat. ℞. piperis
nigri albi ⁊ longi cynamomi zinzi. maratri anisi masti. assari
añ. ʒ. j. xilobalsami carpo. casie spice amomi añ. ʒ. ß. cardamo.
apij ameos croci gariofi. costi macis añ. ʒ. iij. ⁊. ℈. j. fac pulue.
mellis quantũ sufficit. ¶ Electuariũ ioh. da. ꝯtra frigidita-
tem stomachi viscosum phlegma incidit: fastidiũ: acetosam
ructuationem spasmũ stomachi ⁊ caninũ appetitũ ꝯfortat.
os odoriferum reddit ⁊ fetorem amputat. ℞. cynamo. pipe
ris nigri ⁊ longi gariofi. ligni al. casie croci spice assari squĩ.
cynamo. gariofi. galange calami aromatici carpobal. ameos
zinzi. añ. ʒ. iiij. masti. aristol. longe macis polij liquiritie amomi
añ. ʒ. iiij. ⁊ ß. oĩa puluerizata tẽperẽtur cũ melle quãtũ suffi
cit. ¶ Electuariũ diacosis maius ꝯueniẽs frigido stomacho
inflationẽ: fastidiũ: vomitũ: egestionẽ: stomachi molliciẽ tol
lit: emorroidas curat: ⁊ coitũ cõfortat. ℞. masticis zinzi. pi-
peris ni. ⁊ lon. spice anisi carpo. xilobal. cynamomi añ. ʒ. x. ga
riofi. gallie casie costi amari ⁊ dulcis galã. añ ʒ. v. ligni aloes
croci cardamomi cubebe nucis mus. calami aromatici squĩ.
mellilloti añ. ʒ. iij. ameos reubarb. aristol. rotũde macis apij
dauci basilici gariofi. ⁊ saraceniaci ana. ʒ. iij. mirob. ℈. xx. semi.
mirte. ℈. c. fac pulue. mellis quantũ sufficit. da pensum. ʒ. ij.
cum calida. Trifera galieni valet ad idem. ¶ Sirupus va-
lens contra frigiditatem stomachi et molliciem ꝓpter phle-
gmata. appetitum debilem confortat ⁊ frigidam passionem
in omnibus membris curat. ℞. vini odoriferi ⁊ vetustissi-
mi lib. x. mellis lib. v. coquantur optime. deinde masticis cro
ci gariofilorum ana. ʒ. j. puluerizata et in panno ligata depo
nantur in illa decoctione in initio. quibus extractis fine de-
coqui sirupum quousq; ad perfectionem ducatur: ⁊ dabis
potui. ¶ Oximel valens ad corruptum stomachum pro-
pter phlegmata defectionem appetitiue confortat. ℞. radi-
cis maratri apij ana. ʒ. ij. spice assari casie amomi zinzi. cala-
menti ana. ʒ. ß. mente ysopi masticis gariofilorũ cimini dau
ci folij ana. ʒ. iij. omnia coquãtur in decem libris aceti ad me-
dietatem: deinde tantũdem mellis in eo misce: vsq; ad per-
fectionem coquatur: tandem condiatur cum. ℈. j. musci.

¶ Epithima valēs ad stomachū distēperatū in frigiditate ℞.olei veteris lib.j.rute.ʒ.j.castorei.ʒ.ß.oīa trita in oleo coquanẗ: τ colata cataplasmenẗ. ¶ Apozima ɔ̄ frigida apostemata stomachi. ℞.mell.radicū apij mar.ani.masti.spice sansuci basilici cimini apij cardamo.an̄.ʒ.j.τ.ß.passarū enucleatarū.ʒ.x.sq̄nā.radicū malue liqui.an̄.ʒ.v.reubar.ʒ.j.oīa in tribus lib.aq̄ ad tertiā coquanẗ colatq̄ da.ʒ.j.cū amigd. ¶ Trociści ɔtra fluxum vētris.℞.boli arme. spod.an̄.ʒ.iiij.draga.gūmi ro.an̄.ʒ.ij.se.malue corallivsti succi arnog.se.cucume.τ por.capita glandiū se.herbe acetose succi liq.lentiū mūdatarū τ assatarū:acatie galle an̄.ʒ.j.oīa in puluerē redacta cum aq̄ ro.tēperabis. ¶ Antidotū ad oīa q̄ ledūt stomachū.℞.gentiane.ʒ.v.yreos.ʒ.ij.zinzi.ʒ.vj.piperis.ʒ.ij.mellis quātū sufficit. ¶ Pro dolore accipiāt dimā in balneo τ post dormiant.succū feniculi τ radices decoctas invino sepius bibāt ¶ Ad vētositatē stomachi coq̄ in vino puluerē cimini anisi costi parū zedoarie zinzi. ¶ Fit debilitas post mictū in stomacho ex defectione vesice:q̄ neruosa est:frigida τ humida nō sufferēs euacuationē vrine: qua sustentaẗ dū repleẗ: debilitatur cū euacuaẗ ex inanitione τ ɔcatenatione cuius ɔdebilitaẗ stomachus. ¶ Debilitatur etiā stomachus post solutionē vel secessum:q: stomachus sustentatiuis carens humorib⁹: τ cibariorū emittens sustētationē incurrit debilitatē. ¶ Debilitatur etiā stomachus post ciborū repletionem q: carens calore proprio purā non h̄z digestionē: curabis sic Accipiat calidas et saporiferas herbas τ electuaria. ¶ Debilitas etiā mane fit in stomacho : propter abundātiā crudi humoris vel phlegmatis viscosi vel eius penuria: vnde naturalis virtus nō habēs qđ cōsumat: consumit humores et inde fit febris ivenis. Curabis sic:accipiat electuaria ɔfortatiua nō refrigeratiua.hierapi.τ modico vino τ bono vtatur Somnus potest ledere si corp⁹ sit plectoricū τ virt⁹ debilis: et in initio quidē acute egritudinis malū est : nō t̄n mortale. In augmēto vero τ statu signū mortiferū est:maxime in declinatione:presertim in cetera pestifera sint. Somnus vltra modū plenitudinē significat humorū: τ virtutis debilitatē: τ auget ipsam materie plenitudinē:nō ꝑmittēs fieri diaforesim ; que in vigilando fit. Vigilie vero siccitatem significant ex diaforesi.

¶ Explicit liber constantini de stomacho.

¶ Liber constantini de virtutibus simplicium medicinarum.

Cogitanti mihi de simplicium medicinarū virtutib⁹: earū que idē operantur noīa in vnū colligere visum est vtile: quatin⁹ medicinas medico variare volēti pro diuersitate etatū tēporꝫ anni regionū τ similiū cito profutura occurrerēt. Atq̄ qđ vna p tēpore vel vario climate mūdi deficientis demereẗ eq̄pollēs suppleret. Legēs itaq̄ in dianamidijs gal.pene ita hūc inueni scriptorū errore τ vitio deprauatū: vt potius auctorez q̄ correctorē exigeret. Accessit ad hoc sociorum laudāda impulsio exigentiū id me in opus reducere: quib⁹ satisfaciens:nō steriles τ fragiles secutus subtilitates: sed fecundas τ robustas sequēs sententias:diuino inuocato auxilio cōpilare aggredior. ¶ Virtus medicine ē potētia naturalis: qua ip̄a medicina suscepta intrinsecus: vel apposita extrinsecus:corp⁹ immutat hūanū. hec triplex est.prima nomē cōplexionis. sc̄da v̄tutis vocabulum specialiter.tertia vero operationis suscapit vicem. Sunt autē cōplexiōes.ix.vna equalis.octo inequales.s.calida:frigida:sicca: humida . calida τ sicca:calida τ humida:frigida τ sicca:frigida τ humida. Virtutes vero sunt he . attractiua laxatiua τ similes. Operationes sunt iste:prouocare somnū: clarificare visum τ silia. Primo itaq̄ colligēda sunt noīa simpliciū medicinarū:q̄ in eadem cōplexione ɔueniūt:prepositis t̄n capitulis: quatinus id de quo dubitaẗ:facilius manibus legentium occurrat.

¶ De perfecte temperatis. Cap̄.j.

Erfecte temperata dicūtur q̄ nulliꝰ qualitatis habent excessum. In quibus.s.caliditatis: frigiditatis: siccitatis: hūiditatis: non inueniť dn̄iū vt aurū: parna: cathimis aurea: capillus veneris: radix lilij: cassiafistula: manna.

¶ De calidis in primo gradu. Cap̄.ij.

CAlida sunt in q̄bꝰ dn̄ať caliditas: sed in quibusdaʒ adeo parū excedit caliditas q̄si ei res eq̄ cōplexōis dn̄atur: ⁊ dicūtur calida in primo gradu. Quorūdā vero īmutatio sensuí adequať: q̄ sunt in scđo gradu. Quorūdā immutatio sensuʒ ledit: ʒʒ nō destruit: ipsa sunt in tertio gradu. Quedam sensuʒ destruunt: ⁊ sunt in quarto gradu. ¶ Calida ī p̄mo gradu hec sunt. de herbis. absinthiū: borago: fumusterre: altea: eupatoriū: camomilla: sticados: tribulus: coriādrū: cuscuta: ozimū: spica nardi: celtica. ¶ De seminibꝰ: semē altee: trifolij: sisami: lini: coriādri: atriplicis: ozimi cuscute. De floribꝰ. flos narcissi: lilij: croci: camomille: enule. De radicibus. radix ireos: aristol. vtriusq; ⁊ agarici. De lignis: su. De frondibus. folia lauri. ⁊ gariofi. De fructibus amigdale dulces. mora matura: iuiube. oliue mature: ficus castanee: musa: cānamellis: auellane: capperi: lētiscí: cortex mali granati. De granis triticū: cicer albū: risi: orobi: ligusaus: cucube: cardamomū. De gūmis ⁊ succis: litiū: sarcocole: laudani: mustū: storax: figia. De venis: nitrū. De carnibꝰ caro porcina: eq̄na: camelina: pullina: caro iricij. passerū iuuenū: colūbarū: anatuʒ: anserū: fasianoꝝ: piscīū salsatoꝝ.

¶ De calidis in secundo gradu. Cap̄.iij.

DE herbis poliū: amomū: affodillus: ponax: prassium: cētaurea: cathaputia: ciper: sisimbriū: mēta: anetū: feniculum allia. De seminibꝰ: semen apij: dauci: maratri: vrtice aneti: fenugreci: pastinace: sisimbrij: rafani: croci hortēsis. De floribꝰ: flos croci hortēsis: bulbi canini: cotule affodilli. De radicibꝰ: radix apij: feniculi: pastinace: capparis: acori siue gladioli: asari: squille: affodilli: peonie: cipi. De lignis reub. lignū al. xilobalsamū: ebenū: gario. cortex thuris tamari. De frōdibꝰ folia citri tamač. sene. De fructibꝰ nux musca. macis amig. amare: vue mature: vue passe fistici ficus passe dactili pinee nuces. De granis: cantabrū cicer nigrū lupini faseoli aspagi ⁊ grana citri. De gūmis ⁊ succis: aloe balsamū mel vinū mastix thus myrrha bdelliū lacca. De venis sal. De supfluitatibꝰ animaliū: stercus vrina muscus ambra.

¶ De calidis in tertio gradu. Cap̄.iiij.

DE calidis in tertio gra. De herbis flāmula fiseleos thimū ypericon camedreos camepitheos ysopus sansucum mentastrū calamentū pulegiū origanū porrū ruta domestica apiū squinātū. De seminibꝰ: se. petrosilini: sumach anisi: cordume. carui: epithi. porri: nigelle: cimini: sileris: rute domestice: eruce. De floribꝰ: flos sambuci: squināti. De radicibus: radix enule squināti meu diptami ceparum porri ellebori vtriusq; hermodactili serpētarie zedoarie deronici zinzi. centauree. De lignis gentiana polipodemus cassia lignea asarus turbith galāga piper longū cinamū costū. De frondibꝰ folia oleandri nucis coloquinti. labulle. De fructibus: nux indica cataputie cucumeres agrestes coloq̄nti. De granis piper longum loliū staphisagira. De gūmis ⁊ succis ysopū cerotū scamonea pix liquida pix naualis pix greca serapini oppopanax assa amonia. euforbiū galba. gūmi iunipi. De venis: magnes sal gēma nitrū aspaltū. De mēbris aīalium: castoreum.

¶ De calidis in quarto. Cap̄.v.

DE calidis in quarto gradu. Herbe calide ī quarto gradu he sunt: ruta siluestris nasturtiū. Semina: semē sinapis nasturtij ceparū rute agrestis. Ligna: tapsia piretri. Fructꝰ anacardi. Grana piper nigrū bacce lauri. Vene argētum viuum sulphur calx sapo. sal armoniacū vitreolum es vstum flos eris petroleum.

¶ De frigidis in primo gradu. Cap̄.vj.

FRigide herbe ī primo gradu sunt iste. rbānus atriplex mercurial' caulis herba acetosa malua scariola. Semina semen malue plātaginis rose scariole citruli melonis cucurbite. Flores: flos rose amigdale maloꝝ citonioꝝ piroꝝ salicis. Folia mirt. Fructus: glandes oēs mirobal. tamarindi caro pomi citrini oliua acerba pruna coctana pira cerasa. Grana: ordeum fabe virides ⁊ sicce miliū panic. mirtilli amidū. Succus acatie acetū. Vene bolū chimolea argilla latēs argentū cathimia argētea. Carnes caro porcina caprina bouina ceruina leporina asinina mulina aprina: caro quoq; coturnicū et piscium recentium.

¶ De frigidis in secūdo gradu. Cap̄.vij.

ISte sunt herbe frigide in scđo gradu. memithe pentafilon stringnꝰ lactuca domestica papauer. Semina: semē lactuce. Flores flos viole nenufar. fabe balaustia. Radices radix mali gra. arnoglo. Frondes folia salicis. Fructꝰ galla immatura mora sorba mespila acetū pomi citrini crisomila persica cucumeres cucur. melones citruli. Grana: berberi sumach: grana citonioꝝ. Gūmi draga. ⁊ gūmi arabic. Vene emathites cerusa lapis lazuli litargirū alumē plūbū corallꝰ.

¶ De frigidis in tertio gradu. Cap̄.viij.

HErbe: virga pastoris hypoq̄sti. semperuiua portulaca. De seminibus: semen psilij papaueris albi portulace. De lignis: v̄ga pastoris oēs sandali. De fructibꝰ: pomū mandragore. De floribus flos papaueris albi. De gūmis ⁊ succis camphora sang. draga. ypoquisti. De venis gipsum spodium ferrugo.

¶ De frigidis in quarto gradu. Cap̄.ix.

SEmina sunt hec: semen iusquiani papaueris nigri. Succi opium vtrūq;. Vene antimonium tuthia.

¶ De siccis in primo gradu. Cap̄.x.

HErbe sunt sic. in p̄mo gra. camomilla sticados semperuiua caulis feniculus. Semina: semē iusquiami fenugreci. Flores flos narcissi croci camomille enule. Radices: radix ireos porroꝝ zedoarie. Frōdes folia lilij. Fructus nux indica mirobalani kebuli bellirici emblici indi tamarīdi vue passe ficus sicce: oliue mature ⁊ acerbe auellane grana ordeū fabe sicce cicer nig. cubebe cardamomuʒ. Grana citri cantabrū amidū. Gūmi ⁊ succi mustū sarcocole opiū. Vene bolū chimolea argilla. Carnes: caro capris bouina ceruina leporina eq̄na asinina camelina vrsina mulina leonina caro iricij passerum turturū perdicū pauonū iuuenū colūbarum.

¶ De siccis in secūdo gradu. Cap̄.xj.

DE herbis absinthiū fumusterre memithe eupatorium amomū affodillus ponax rhānꝰ v̄ga pastoris cētaurea pentafilon stringnꝰ capparus ciperꝰ mētastrū sisimbriū mēta anetum porrū coriādrum herba acetosa scariola cuscute ozimū papirus allia ⁊ vtraq; spica. De seminibꝰ: semen apij dauci maratri porri trifolij plantaginis aneti sisimbrij coriādri rose ozimi scariole cuscute citruli melonis cucurbite croci hortēsis. De floribus flos rose croci hortēsis cotule bulbi canini affodilli balaustia. De radicibus: radix apij feniculi. capparis maligr. meu. acori assari aristol. vtriusq; squille affodilli arnogl. peonie cipi cētauree ⁊ agaric. ¶ Calidū quadrifariā diuiditur ad quodcūq; ꝯtingēs: vt rosa calida dicit respectu canine rose. i. maiorē calorem habens: ad cōtrariuʒ superabundās in cōmixtione: vt piper ad perfecte considératū homogenees vel homoidenees vbi ⁊ pure ⁊ simpliciter calid. per se: similiter frigidū ⁊ humidū ⁊ siccum quadrifariā dicatur. De lignis polipode reub. lignū aloes su. xilobalsamū ebenū cinamo. oēs sand. gario. cortex thuris tamariscꝰ. De frondibus foliū salicis mirtū folia oleādri serpentarie lauri sene tamariscū: oliue coloq̄ntidarū citri. De fructibus glandes mirobal. citrini cataputie: nux muscata macis amigdal. amare mora immatura fistici sorba mespila cortex ⁊ acetum pomi citrini coloquintida coctana pira castanee pinee. De granis loliū milium: panicū lupini: risi: orobi berberi: mirtilli. De gūmis ⁊ succis: aloes balsamū mel. De venis emathites gipsum cerusa lapis lazuli litargirū latens nitrum corallus. De carnibus ⁊ superfluitatibus animaliū caro piscium salsorum muscus ambra.

¶ De siccis in tertio gradu. Cap̄.xij.

HErbe sunt: poliū fiseleos thymū prassium ypericō camedreos camepitheos hypoquistidos ysopus sansucus calamentum pulegiū origanū ruta domestica apiū squinantum. Semina: semen petroselini ameos anisi vrtice cordumeni carui epithi. nigelle cimini sileris rute domestice rafani eruce. Flores flos sambuci squinanti. Radices radix

squinanti diptami ceparũ ellebori vtriusq3 hermod. serpentarie veronici. Ligna: gentiana tapsia virga pastoris casia lignea asa turbith galanga piper lõgũ costũ. Frõdes folia labule. Fructus: galla cucumeres agreste cappari lentisci. Grana bacce lauri staphisagria sumach. Gũmi ꝛ suc. acatia scamonea acetũ ꝛ oĩs pix: serapinũ oppoponax euforb. asa gũmi iuniperi cãphora hypoquistidos. Uene: magnes ferrugo spodium sapo sal gẽma nitrum aspaltũ antimonium. Membrum castoreum.

¶ De siccis in quarto gradu. Cap. xiij.

Iste herbe sunt: ruta silvestris nasturrum. Semina: semen sinapis nasturcij papaueris nigri. Lignũ piretrum. Fruct⁹ anacardi. Grana: piper nigrũ. Uene: antimonium tuthia calx sal armoniacũ nitrũ es vstũ: flos eris: sulphur petroleũ.

¶ De humidis in primo gradu. Cap. xiiij.

Sunt herbe enula borago mercurial'. Semia: semẽ altee pastinace atriplex. Flores fabe. Radices zinzi. pastinaca. Lignũ aloe. Fruct⁹ amig. dulces mora matura vue mature iuiube caro pomi citri. pruna musa cãna mellis. Grana fabe virides cicer albũ lingua auis pip lõgum. Gũmi: laud. gũmi arab. draga. datyliũ. Uene: plũbũ argẽtũ cathimia argẽtea. Carnes caro porcina pecorina pullina anatũ colũbarũ struthionũ anserũ fasianum coturnicũ pisciũ recentium.

¶ De humidis in scdo gradu. Cap. xv.

De herbis: altea psiliũ portulaca atriplex lactuca domestica malua. De seminibus: semen malue lactuce sisami portulace. De floribus nenufar. De fruc. crisomila persica dactili cerasa nuces cucumeres cucurb. melões citruli. De granis faseoli sparagi grana. citoniorum.

¶ De humidis in tertio gradu. Cap. xvj.

Semina: semen psilij papaueris albi ceparum. Flores: flos viole papaueris albi.

¶ De humidis in quarto gradu. Cap. xvij.

Istud argentum viuum. De potibus: nix.

¶ De attractiuis. Cap. xviij.

Attractiua necesse est esse calida ꝛ leptomera: vt partiũ subtilitate facil⁹ penetrent: ꝛ calore suo attrahant: siue ferrum: siue lignũ intra infixum: siue humores: hec operantur exterius posita. vt magnes serapinum asa fetida maiorana apium piretrũ petroleum sulphur armoniacũ loliũ aristol. radix cãne diptam. tapsia ciclamẽ. cum putrefactiõe attrahunt: vt cicer pistatũ omne stercus vstum fermẽtum sanguisuge etiam attrahunt.

¶ De laxatiuis. Cap. xix.

Laxatiua dicuntur que ventrem soluunt: siue vomitũ prouocant. Earũ vero quedã purgãt dissoluendo ꝛ attrahẽdo: vt scamonea que recepta in stomacho fumositatẽ subtilem facile penetratiuam a se emittit: ꝛ humores sibi similis dissoluens abominabiles reddit nature. Attrahitq3 eos iuuante expulsiua virtute membrorum ad stomachum ꝛ ad intestina: atq3 stomachus ꝛ intestina impedimentum ferre nequeũtia: humores a se eijciunt. Quedã purgat cũ viscositate vt mercurialis. quedã cum acumie vt euforbiũ. quedam cũ expressione vt mirob. qdam cum salsugine vt semen atriplicis: quedã cũ dulcedine vt casiafist. sed eorũ qdã purgant hũc humorẽ: qdam hũc. Sanguinẽ purgant casiafistu. manna succus aratilli mercurialis malua agrestis viola. Eholeram purgãt aloe epati. aloe scrotense mirob. citrini absin. capillus veneris reubarb. mercurialis viole pruna serũ lactis casiafistu. tamarindi. Phlegma traducũt sarcocola sambucus anacardi crocus hortensis. cocogmidiũ turbith colloquintida thim. staphisagria hermodactili piretrũ tapsia sal gẽma. Melancholiam expellũt mirob. indi. kebuli lapis lazuli: lapis armenicus epithi. sticados sene camepitheos cuscute squinatũ. ꝛ aqsos humores eijciũt cacolle euforb. cocognid radix cucumeris agrestis succ⁹ ebuli. Eholerã ꝛ phlegma purgant coloquintide scamonea agaric⁹. Phlegma ꝛ melanliam polipodiũ elleborus vterq3 policaria cataputia elacterium cõdisũ tithimallus cẽtaurea minor agaricus. Eholerã nig. ꝛ rub. purgant mirob. indi succus caul' fumiterre esula sene elleborus niger.

¶ De constrictiuis. Cap. xx.

Constrictiua sunt frigida ꝛ in suba grossa. Nam frigiditate coadunant et partium suarum grossitudine penetrare prohibentur vt galla: quedã constringunt: q: grossos gignunt humores non lubricos: ꝛ quia multum prestãt nutrimentum retentiuã confortant virtutem vt simila. Sed stipticorũ: quedã sunt precipua ad constringendum sanguinem: qdã ad constringendum ventrem. Hec sunt q̃ constringũt sanguinẽ: corall'. bol'. terra sigillata carabe poma cipressi mirt⁹ acatia hiacith⁹ galla sumach emathites plãtago iuc⁹ salicis draga. gummi arab. cinis tamarisci balaustia mumia hypoquistidos ferrugo virga pastoris alumẽ. tuthia pentafilon portulaca sanguis columbe: sanguis vacce: stercus asini cinis cornu vaccini: pili leporis vsti: filtrũ vstum gipsum argilla: antimoniũ: atramentũ vstũ. Quedã constringũt sanguinem cõsolidãdo ꝛ carnẽ reparãdo vt thus. Uentrẽ constringunt citonia corna sorba: mora celsi: ꝛ spine immature martilli: caulis pira immatura mala põtica cãcri locuste marine teste codearum coagulum leporis: lac coctum: lac asine caseus amidũ simila: tritici: milij: glans: faba: se. papaueris argilla menta cum aceto rosa. folia cipressi bolum terra sigillata mastix corallus sumach berbe. sanguis dra. hypoquistidos acatia balaustia spodium fraxinus. plantago alumen litargirum draga. gũmi arab. Quedã stringunt stipticitate sua ꝛ confortando vt cubebe gariofili.

¶ De induratiuis. Cap. xxj.

Induratiua sunt q̃ vel carnẽ coagulant ꝛ frigida nimis ꝛ humida vel mẽbra indurẽt: ꝛ sunt frigida et sicca. Sũt ergo h̃ induratiua psilium semperuiua portulaca: aqua lentis solatrum iusquiamum.

¶ De mollificatiuis. Cap. xxij.

Mollificatiua sunt que nec fortiter calefaciunt: nec fortiter siccãt: si eñ multũ calefaciãt vel exiccẽt pot⁹ exhauriendo liquidiores partes indurant q̃ mollificent: decet tamen ea esse calida. hec vero sunt que mollificant camomilla absinth. eupatoriũ mellilotũ storax liquida mastix amoniacum bdelliũ galbanũ opponacũ carice radix altee oleum vetus adeps caprinus pullinus anserinus hircin⁹ medulla ceruina et vitulina.

¶ De maturatiuis. Cap. xxiij.

Maturant ꝛ ad saniẽ ducunt: que vel tẽperata sunt vel vicina temperamento caloris naturalis. Aut sunt viscosa claudẽtia poros: quapropter calor naturalis cõfortat⁹ intus apostematis materiã digerit: sanies etem nõ prorsus fit a calore accidẽtali vt reliqua putrefactio: sed a calore naturali et accidentali. Ideoq3 sanies in corpore membris assimilat. et hec sunt: laudanũ storax liqda anetũ branca vrsina sticados altee radix. ꝛ semẽ lini fenugreci: fermẽtũ cũ sale ꝛ oleo frumẽtũ vua passa butyrum: sudor hõis nude se exercentis saliua hominis ieiuni cum frumento: pinguedo porci: farina tritici cum oleo ꝛ aqua cocta panis opirus cum aqua ꝛ oleo coctus: aqua tepida superfusa proleon tepidum adeps asininus vitulinus storax calamita.

¶ De oppilatiuis. Cap. xxiiij.

Oppilãt que terrestria sunt ꝛ viscosa et precipue q̃ grossos et spissos gignũt humores vt panis azim⁹ tri cipule granũ fractũ simila dactili musa caseus glandes puluis collectus in folijs mespili sisamum.

¶ De aperitiuis. Cap. xxv.

Que aperiunt attenuatiuã ꝛ incisiuã ꝛ mundificatiuam virtutem decet habere: aperiunt etem meatus oppilatos attenuando incidendo humores viscosos ꝛ spissos ꝛ mũdificando eorum superfluitates atq3 expurgando vulnerum sorditiem: sed eorũ quedam aperiũt intus ꝛ extra: vt ea que intra amaritudinem siue põticitatem habent: vt amigdale amare. quedam tm̃ intus operãtur ꝑ largitate interiorũ viarum et exterius operari non possunt ꝑ viarũ angustia. sicut ea que ponticitatẽ habent admixtã vt absinth. Sciendũ q̃ quedam esse vehementer aperitiua: que precipue valent ad fortem oppilationem splenis: vt scolopendria. Quedam debiliora sunt in suis actionibus que ad debiliorem valent oppilationem: vt semen vitice. ¶ Aperitiua hec sunt cappari affodilli costũ gentiana zinzi. cinamomũ pilobal. casia. asarũ

daucū bacce lauri ysopus camedreos camepitheos anisū policaria calamētū ipericō apium cerfoliū petrosiliū leuisticū celidonia sticados tapsia solatrum scariola absinth. cuscuta scatia eupatoriū spica ozimū cubebe fumusterre rubea pilo aloe suc. acor⁹ aristo. rotū. polipod. peonia sisimbriū myrrha sambucus prassiū lacca ciperus maratrū mēta stros. porrus cepe fermentū cum sale et oleo: orobi fistici cucumeres asparagus croc⁹ bulbi squilla lupinus semen urtice yreos abrotanum scolopendria amigdale amare.

De mundificatiuis. Cap. xxvi.

Mundificant medicine vel dissoluendo vt calamentū: vel mollificando vt casiafi. malua: vel terrestreitate siue viscositate partiū: dū em̄ fricat cuȝ hmōi corpus mūdificatur eius superfluitas p adherentia partiū rei cum q̄ fricatur vt in arena videm⁹: hec aūt q̄ mūdificant nullam habēt ponticitatē: vt ellebor. al. amigdale farina ordei et fabe agaricum alumē vitreolū es vstum: sal armoniacum: sal nitri. eupatorium sticados fu fumusterre rubea aloe epaticū aloe scrotēse semē atriplicis porrū orobū macis pinee rafan⁹ myrrha frumentum prassiū cucumeres anetum cocognidiū sapo tamariscus pruna marisca gentiana calamētū lac femine pix liquida petrosiliū diptamū tapsia staphisagria fel porci stercus canis semē melonis liquir. casiafi. mel et vinū dulce.

De generātib⁹ bonā carnē in vulnere. Cap. xxvij.

De generātib⁹ bonā carnem in vulnere. q̄ sine mordicatione vulnera tēperate mundificāt: carnem in vulneribus reparāt: vt thus aristol. yreos orobū litargirū cerusa plūbū aspaltuȝ myrrha semen atriplicis cinis tamarisci simphitū mel et aloe.

De corrosiuis. Cap. xxviij.

Corrosiua vlcerantia superficiē et vritiua in hoc differūt q corrosiua siue sint calida siue non: decet ea esse sicca et substātiā habere subtilē et ponūtur supra malā carnē: vlcerantia supficiem aliquātulū vehemētiora necesse est esse. hec naq̄ cutim vlcerant que carne est durior et sicut supradicta carnem corrodūt. Vritiua vero sunt valde calida: vt cito perforent et grossa in suba: vt diutius immorādo carnē eliquēt in quo ostendit ignē qui est elementū: vritiuā nō habere virtutē cū sit subtilissime substātie: de hoc aūt elemento ignem dicim⁹: qui vritiuā nō habet virtutē nisi esset grossities sube in quā agit et que est eius fomētū et q̄ sua violētia ignem tenet infer⁹. Inde ē q ignis ille supior vritiuā nō hȝ vtutē: tā etsi fortassis idiotis nō videat: nō em̄ arbitror oēs capere vbū istud. Sunt auteȝ hec corrosiua es vstū sal gēma cerusa flos eris alumē vitreolū tuthia antimoniū arsenicum.

De vlcerantibus superficiē. Cap. xxix.

Vlcerantia supficiem ponunt ad rūpendum cutem vt expellat humor supfluus: et sunt hec: sapo cantarides alliū adarcis radix affodilli os sepie oīa salsa acria et amara.

De vritiuis. Cap. xxx.

Vrunt allia piretrū euforbium adarcis piper nigrum calx viua sinapis argētum viuum sapo cinis foliorum ficus flamula.

De cicatrizantibus. Cap. xxxj.

Cicatrizantia stiptica sunt: et sine mordicatione desiccant: que si cū mordicatione pauca exiccent sufficiūt cicatricem inducere. inde raro sunt apponenda: sunt autē hec es vstū lotū galla alumē balaustia spodiū pumex vstus aloe litargirum cum orobo plūbum vstum cerusa.

De conglutinantibus. Cap. xxxij.

Conglutināt medicine vel sua viscositate vel mundificādo vulnera et reparando carnem vel constringendo distantia labia solutorum adinuicem: vt gipsum folia cupressi sarcocola boluȝ aloe. cortex thuris myrrha. bdelliū litargirū balaustia mumia. sanguis dra. aspaltum amidū grana quercus serpentaria tegula vsta testa oui simphitum filtrum vstū pili leporis vsti.

De attenuantibus Cap. xxxiij.

Attenuant medicine et dissoluūt calore suo. separant naturā et partes rei in quas agunt suo calore: vt videmus ignem mel aut allium dissoluere. Fumus enim dissolut⁹ intemperie sua partē a parte separat: hec vero sunt que precipue operātur hec in humano corpore: affodilli cuscuta abrotanum aristol. ameos armoniacū asa fetida agaricū amomū alliū balsamum cepe ciperus camedreos camepitheos cicuta camomilla cappari carice cinam. corianō. calamētū bulb⁹ caninus eupatoriū eruca et eius semē eritius euforbiū fenugrecum: fex vini fex aceti galbanum grana citrini gentiana yreos ysopus furfur mastix mētastr. vitreolū nitrū se. vrtice pilobalia. poliū pinee peonia sauina policaria petroleū tapsia ruta nitrū sambuc⁹ ȝinȝi. serapi. terebēthina oppopona. narcis. pix liquida. pix naual. sticados scolopendria sisam. selini vua passa sanguis mustele: stercus soric. stercus vacce pinguedo leonis castoreum.

De incisiuis. Cap. xxxiiij.

Incidunt medicine et diuidunt subtilitate sue substātie tamē calore cooperante: partiū em̄ minimaruȝ interpositione cōgestio humor diuiditur: hoc faciūt omnia acetosa et precipue acetū qd̄ ex forti vino est factū: hoc etem̄ p nimia sui subtilitate in vicinis et in remotis operatur locis. Ceteri liquores acetosi simili carent subtilitate: vnde in vicinis maxime operantur locis: hec sunt ergo icisiua: eupatoriū squilla ciperus camedreos petroleū camepitheos piper nigrum nitrū ruta mel cepule ius ciceris orobū sal acetū.

De rarificatiuis. Cap. xxxv.

Queciīq̄ rarificant calida decet esse: tn̄ non multū: nec grossaȝ: aut terrestrē debēt habere substātiā: vt absin. cepe camomilla radix sambuci radix cucume. agrestis altea abrotanū vetus oleum costum rosmarinus.

De diaforeticis. Cap. xxxvi.

Diaforetica necesse est eē calida vtute: vt p poros apertos in fumū extenuatū euaporare faciant superflua vt farina ordei anisum asa ruta piretrū pix nitrū galbanum. ficus sicce sal maiorana prassium adiantū sem. vrtice sauina brionia vetus oleum mentastrū mel cepe rafan⁹ baucia stincus petrosiliū abrotanum agaricū aristol. radix affodilli radix cucumeris agrestis.

De repercussiuis. Cap. xxxvij.

Repercussiua et ea que humores a parte patiente repellunt: frigide sunt nature vt constringendo mēbra retinendo spiritum virtutē membri expulsiuam cōfortent. Sūt aūt hec: chimolea galla glandes iusquiamū papauer rhamnus mercurialis plumbum sola. memithe semp̄uiua hypoquistidos acatia capreoli vitis.

De obdormitantibus. Cap. xxxviij.

Obdormitant que nimia frigiditate sua constringendo neruos obturando aditus aīalis spiritus stuporē parti inducūt: vt papauer nigrū opium mādragora iusquiamū superpositus piscis viuus qui dicitur tripedo: salamandra pistata aqua frigida lenticula aquatica semperuiua portulaca psilium.

De mordicantibus. Cap. xxxix.

Mordicant que salsuginem habent multū siue acumen vt oliue cū sale et aque cōdite porrū arsenicum cātarides elleborum succus radicum cucumeris agrestis.

De confortantibus. Cap. xl.

Que confortant humores in cerebro vel in corde abundantes pprie purgant: vt sene sticados cuscute sarcocola oēs miroba. fumusterre. Confortant etiā que sanguinē cordis clarificant: vt aurum argentum parna. Confortāt q̄ q̄ ponticitatē aliquā habēt: q: pōticitate sua et grossitudine sue substantie partes membrorum coadunant et spiritum retinent cui⁹ adminiculo vtutes operantur: vt absinth. et q̄ virtutem stomachi digestiuā confortant vt cinamomū. Ceterū preter supradicta: hec sunt confortantia ambra camphora croci sumach berberis mēta folium ciperus pilocasiafi. sandali galanga carui zedoaria ozimū spica cubebe storax calamita scariola sponsa solis mastix muscus piloaloes nux muscata macis gariofi. calamus aromaticus.

De repugnantibus veneno. Cap. xlj.

Quedam repugnant veneno attrahendo ipsum ab interioribus calore et subtilitate sue substantie vt gallus vel gallina scissa superposita. Quedam repugnant similitudine sue substātie cum substātia veneni: ideoq̄ sua similitudine

venenū attrahunt: vt caro tiri. Preterea hec repugnant veneno calamentum succ⁹ caul. orob⁹ grana citri fistici pix liqda ypericō ciclamē eufozbium nasturtiū ruta sal porrum aristolo. nuces comeste cū ruta: radix asparagi τ semen ei⁹ acetū balsamū: sanguis leporis: lac asine vrina puerorū enula testiculi ceruini τ asinini siccati τ bibiti alliū τ diptamum.

De mitigantibus dolorē ex calore. Cap. xlij.

Mitigant dolorē ex calore que frigida sunt τ repercussiuus: quia τ discrasiaz alterāt τ materiā calidā a parte patiente repellūt: vt rosa viola rhānus salices cerusa nenufar solatrū memithe sandali semperuiua vga pastoris folia vitis portulaca lactuca vmbilicus veneris. herba acetosa folia mespili oleum roseū oleū violatū aqua rosea succus rosarū agrestiū albumē τ vitellū oui. Verū quedā sunt que nimia frigiditate stupefaciunt partes: inde est φ tam dolorē ex calore φ dolorē ex frigiditate videnť auferre: tamen passiones nō curant: vt opiū iusqamū papauer nigrū madragora: hec ergo nō sunt apponēda: nisi cū dolor est intolerabilis mortisq periculū timeatur: τ reliqua auxilia minime valent.

De mitigātibus dolorē ex frigiditate. Cap. xliij.

Hec calida sunt τ subtilia: dissoluunt enim et attenuant humores viscosos et spissos vt centaurea: aut dissoluunt grossam ventositatem vt ciminū: aut purgant grossos humores in aliqbus mēbris clausos: vt hermodactili agaricus: horū exempla plura subiaceant. absinthiū ruta nigella xilobal. carpob. τ opobalsamū: thus calamentū sambucus prassiū cerefoliū petroselinū leuisticū enula bacce lauri maiorana herba camphorata allia carui piretrū eufozbiū piper sulphur sinapis nasturtiū castoreū stercus colūbinū asa fetida galbanum serapinum oppoponacū petroleum oleū de nucibus oleū laurinum pulegiū musceleon τ similia.

De aperientibus ora venarum. Cap. xliiij.

Ista calida sunt τ ignea: non tū multū vritiua: τ prouocant emorroidas si supponātur: vt oleū policarie cepe allia fel taurinū fel eritij.

De lenientibus Cap. xlv.

Lenīunt q̄ viscositatem habent aliquā vt viola psilium māna liquir. borago pinee draga. gūmi arab. amidum semina cocta norū τ iuiube.

De prouocantibus somnum. Cap. xlvj.

Somnus ꝓuocatur cū his q̄ nimia frigiditate sua cerebrū obstupefaciunt vt opiū mandragora iusquiamū: τ cum his q̄ frigiditatem τ humiditatē cerebro prestant: vt ē viola nenufar semen papaueris lactuca sempuiua: quedaz ꝓuocant somnum: quia auferunt laborē τ dolorē q̄ est causa vigiliarum vt anetum τ amomum.

De clarificantibus visum. Cap. xlvij.

Clarificant visum que pannos oculorū auferūt: τ alia q̄ in oculis nascunť: τ que caput τ stomachū a corruptis purgant humorib⁹: τ que oculos a caprinosis fumis defendunt. sunt aūt hec absinthium aloe ruta mirob. kebuli papauer rubeum alumen tuthia litiū lignū ebeni succus acori antimoniū thus cathimia aurea τ argētea lac corticis salicis celidonia succus centauree succus prassij succus fenuculi nasturtiū cancer marinus spoliū serpentis cinis hirundinis oē fel τ precipue fel aquile flos eris es vstum.

De necātib⁹ lūbricos vermes vł pediculos. Ca. xlviij.

Amara salsa τ acutas habētia qualitates hec faciūt vt absinthiū farina lupinoꝝ polium aristolo. lon. ruta allium nasturtiū menta sambucus mētastř. myrrha cētaurea abrotanū fichē armenicū petroleū fraxin⁹ folia psici thimuz ameos origanū nigella carui armoniacū cortex radicū mali granati cortex radicis celsi. Ad pediculos specialiter argētū viuum arsenicū pix liquida τ staphisagria.

De mundificantibus pect⁹. Cap. xlix.

Hec aperitiua τ incisiua non tamē multū calentia vt pinee recentes butyrū yreos fu prassium squilla siseleos amigdale amare τ dulces enula daucus ysopus origanum calamentum nasturtiū porrum. castoreum quoq; q: confortatiuum est neruorū τ calidum est τ siccum valet ad reuma frigidum τ humidum descendens in pulmonē τ sulphur ad thoracē nimis infrigidatum.

De generantibus lac. Cap. l.

Lac nihil aliud est φ sanguis secundo coctus: ideoq; tu illa dāda sunt que laudabiles chimos gñant τ calorem naturalē confortant vt semen aneti maratri anisi eruca vini hec tamen non sint valde calida aut valde sicca. Si abundat cholera purganda est: τ detur lactuca nouella. Si phlegma purgeť phlegma. valēt etiā ea q̄ multū nutriūt. vt faba cicer.

De confortantib⁹ coitum. Cap. lj.

Confortāt coitum cibi multū nutritiui τ inflatiui τ ea q̄ calorem naturalem cōfortant: hec sunt itaq; cicer cepa alba τ semen eius eruca cocta baucia risi castanee dactilī lingua auis costum dulce zinzi. conditū piper longum galāga anisum satirion porrū lactuce nouelle semē vrtice aspagi testiculi vituli cerebella oua auiū grana vini nux idica fisic⁹.

De auferentibus libidinē τ sperma. Cap. lij.

Ad hoc operantur que calefaciunt nimis τ exiccant diminuunt τ materiā lactis τ spermatis vt agnuscastus calamentū anetū ruta alliū: τ ea que infrigidant multum et coagulant sperma vt cítruli cucume. cucurbita atriplex lactuca vetus τ semen eius τ camphora.

De diureticis. Cap. liij.

Ista attenuatiua sunt τ acumen aliqd habēt: sanguinē nāq; extenuant τ renes calefaciunt vt vrinā ad se trahāt sicut asparagus bruscus asarū ameos daucus iuniper⁹ squinantuz carui nigella anisuz policaria calamētū ypericō apiū cerefoliū petroselinū leuisticū allium nasturtiū porruz cepe cicer baucia meu. eupatoriū spica vtraq; fu cucube capillus veneris fumusterre rubea acori aristol. lon. polium calamentum folium ciperus amigdale amare affodilli fichē armenicum costū sauina thimū xilocasia. senationes cretani anetuz maratrum siseleos. Quedā sunt que siccitate sua τ subtilitate substantie humores spissos diuidūt τ oppilatas vias aperiunt vt semen citruli melonis cucumeris τ cucurbite.

De frangentibus lapidem. Cap. liiij.

Frangunt lapides medicine calide grossos humores scidentes: tamen non debent esse multum calide: lapides potius crearent φ frangerent. Sunt aūt hec sisimbriuz bdelliū ciperus abrotanū maratruz ameos bacce lauri squināntū nigella tribulus scolopēdria ius ciceris fistici balsamū lignū ebeni asparagus puluis nitri vsti acetum squilliticuz radix lupuli.

De prouocātib⁹ menstrua. Cap. lv.

Prouocantur menstrua aut abextra positis: aut a bibitis. Que exterius ponuntur: aut sua similitudine menstrua attrahunt: aut ora venarum aperiunt: aut sanguinem extenuant τ dissoluunt. Ea vero que bibita menstrua prauocāt: habent extenuatiuam τ apertiuam virtutē vt sanguinem extenuent τ vias aperiant: tū plus valent ea que exterius apponunť igiť: hec sunt q̄ menstrua ꝓuocant laudanum storax calamita absinthiū agaricus eupatorium camomilla vtraq; spica fu se. lini rubea farina lupinorum sponsa solis acorus fenugrecū aristo. lon. calamus aromaticus polium nigella peonia yreos amomū. calamentum menstastrum myrrha armoniacū cepe prassium centaurea sescolī abrotanū maratruz siseleos amigdale amare affodilli fichē armoniacum costum sauina gentiana cinamomum thimuz xilocasia asarum ameos daucus maiorana elleborus vterq; origanum galbanuz oppoponacū serapinum asa fetida camedreos camepitheos anisum cicuta policaria. agnuscastus iuniperus castoreum apium cerefolium petroselinum leuisticū diptamū petroleū cōdisi alliū nasturtium squināntū ruta baucia cicer ypericō xilobal. carpobal. τ opobalsamum.

De cibis qui cito digeruntur. Cap. lvj.

Hi cibi tenerā habent substantiam τ facilem ad dissoluēdū vt vua ficus amigdale dulces excoriate lactuca apiū scariola nouella ordeum coctum caro pecorina pullina perdices athagines oua volatilium pisces qui degunt in petrosis locis oculi labra lingua τ auricule pulmo pedes.

De cibis qui tarde digeruntur. Cap. lvij.

Isti durā seu viscosaz habent substātiā: τ ad dissoluēdū difficilē: vt panis azim⁹: tri: amidū: faba: lēticula: cicer: faseoli: lupini dulcorati: pruna alba: citonia: virides silique:

glandes:castanee:oliue:auellane: iuiube:poma citrina:cu-
cumeres: feniculi:caules:rapa:radix: baucia :coriandrum:
melongiana:fungi:caro hircina:bouina:bubulina:ceruina:
vrsina:leonina:anates:anseres:strutius:pulli colūbini: gru
es: pauones:nares:guttur:cor:epar:splē:renes: stomach⁹:
intestina:venter volatiliū: caseus vetus:miliū: ⁊ panicum.

¶ De generantibus bonos humores. Cap. lviij.

Bonos humores generant cibi bene temperati: ⁊ non
tantum habent substantiā tenerā: vt facillime in stoma
cho corrumpantur. Cibi quoqꝫ illi bonos generant humo-
res: qui mediocriter sunt temperati ⁊ substantiam habent
parum durā non repugnantem nimiū digestioni: vt panis
bene fermentatus ⁊ bene coctus: granū fractū: simila: ptisa
na: rizi: robelle mundate: ficus: vua: ⁊ malagranata: mel in
frigidis corporibus: fistici: pinee: lactuca: ⁊ scariole nouelle:
borago: blitis: caro porcina annualis: ouina: arietina: heduli
na: vitulina: epar pulli: perdices: fasiani: ale pullorum: oua
sorbilia: pisces pelagi: ⁊ qui nascuntur in petrosis locis: lac
caprinum mox mulsum: vinum odoriferū.

¶ De generantibus malos humores. Cap. lix.

Malos humores gignunt cibi valde distēperati in calidi
tate ⁊ siccitate: vt allia: vel in frigiditate ⁊ humiditate:
vt cucumeres ⁊ fungi: vel in frigiditate ⁊ siccitate: vt poma
immatura. In cibis qui viscosam habēt nimium substātiā:
vt caro porcellina: vel valde durā: vt bouina: aut facile cōuer
tibilem: vt crisolomina. Preter supradictos aūt cibos malū
gignunt humorem: panis non fermētatus: nec bene coctus:
cepule: fabe: lenticula: miliū: lolium: faseoli: lupini dulcorati
pira immatura: recentes silique: nuces: auellane: iuiube: ca-
ro pomi citrini: mel in calidis corporibus: persica: citonia:
mespila: dactili: musa: citroli: cucurbita: rapa: baucia: bli-
tis: caules: radix melongiana: capparis: cepe: sinapis: omīs
caro siluestris: p̄ter capreolinā: caro caprina: angellina: cer-
uina: leporina: asinina: eqna: mulina: camelina: vrsina: caro
pinguis: cerebrum: medulla spine: ⁊ reliquorū ossiū: pingue
do pullina: spen: stomachus: ⁊ intestina: renes: caseus: et pi
sces lacuum: vel aquarum turbidarū: ⁊ aquarum que sunt
in quiete: anates: anseres: turtures: grues: pauones: passe-
res: pulli columbini paruuli.

¶ De cibis qui facile corrumpuntur in cor-
pore. Capi. lx.

Facile corrumpuntur in stomacho cibi nimium humidi
⁊ qui conuertibilis sunt substantie: si contingat eos
nō velociter egredi: vt vua: ficus immatura: mora celsi matu
ra: cerasa: coccina: persica: melones: caro pīguis: lac cerebrū
medulla spine: ⁊ reliquorum ossium pinguedo.

¶ De his qui difficile corrumpuntur. Cap. lxj.

Cibi qui substantiā habent siccam ⁊ durā: vt cācer par-
ue cocle: ostrea coderiuata: caro vaccina: ⁊ similia.

¶ De cito exeuntibus. Cap. lxij.

Cito exeūt cibi propter lenitatē ⁊ raritatem sue substā-
tie: emolliūt enim villos stomachi: ⁊ lubricant indigesti.
Interdū cito exeunt ꝑ sui acumine: mordent eī stomachū
⁊ intestina. sunt antem hi vua stripler mora celsi: oliue spi-
nachia: caro pecorina: caro pinguis: pinguedo: pulmo.

¶ De tarde exeuntibus. Cap. lxiij.

Tarde exeunt pira immatura: silique: glādes: dactili: cu
cumeres: fabe: caro bouina: cor ⁊ splen.

¶ De eustomatichis. Cap. lxiiij.

Hec stomachū reddūt bonū atqꝫ robustū: vt lactuca sca
riola nouella: mēta: asparagus: carui: piper: zinziber: ci
namomū: crocus: mastix: acetū: mala citonia: oliue cum sale
⁊ aceto condite: capparis salita: cortex citri.

¶ De cacostomatichis. Cap. lxv.

Ista malū ⁊ fastidiosum stomachum reddūt: ⁊ sepe sub
uertunt ipsum: vt cerusa: pruna alba: blete: musa: nuces
auellane: cucumeres: citroli: porrum: radix capparis: melo
nes: sisamū: fenugrecū: anates: anseres: strutiones cerebel-
la: ⁊ omēs medulle: pira quoqꝫ immatura: ⁊ virides silique
stomachum ledunt.

¶ De inflatiuis. Cap. lxvj.

Inflāt cibi dulces: ⁊ grana indigestibilia: ⁊ cibi qui ma
gis dissoluūt ꝙ cōsumant si inuenerint phlegma cōge-
stum in stomacho: sunt ergo hi cēna mellis: castanee: vue
comeste in cortice: vinū dulce: mustū: mel: baucia: rapa: radix
cepe: porruꝫ: eruca: fabe: lenticula: faseoli.

¶ De auferentibus ventositatē. Cap. lxvij.

Hi sunt valde extenuatiui vt apiū: cerefoliuꝫ: petroseli
nū: ruta: ciminum: nigella: anetuꝫ: carui: piper: mel de
spumatum.

¶ De parum nutrientibus. Cap. lxviij.

Parum nutriūt cibi qui facile ex membris dissoluuntur
⁊ ex quibus subtiles nimiū ⁊ liquidi generant̄ hūores
⁊ qui acutas nimium ⁊ violentas habent qualitates: ⁊ q̄ du
ram valde: aut plurimū raram habēt substantiam: vt mora
celsi matura: pruna: malagranata: ⁊ iuiube: oliue: mespila:
ordeum: miliū: panicū: triticū albū ⁊ non ponderosum: pa-
nis azimus: panis furfureus: capparis: radix: cucurbita: atri
plex: spinachia: blitis: allia: pinguedo: nares: aures: guttur:
pulmo: vēter: intestina: ale pullorū: lac camelinum: caseus
vetus.

¶ De multū nutrientibus. Cap. lxix.

Multum nutriunt cibi bene temperati: ꝙ diuti⁹ in mē-
bris immorant̄: ⁊ difficili mō ab eis dissoluunt̄ vt triti
cum durū ⁊ ponderosum grossum: sed non album. Cibi quo
qꝫ aliquantulum distemperati: ⁊ duram habentes substan
tiam si bene digeruntur multū nutriunt: vt caro bouina: nu
trit itaqꝫ multum granū fractū ⁊ simila: maxime si cuꝫ lacte
coquant̄: rizi: lupini dulcorati: glandes: castanee: auellane:
asparag⁹: rapa: caro porcina: cerebrū: spinalis medulla: ⁊ re-
liquoruꝫ ossium: cor: epar: testiculi: lac caprinū: caseus recēs
oua volatiliū: locuste marine: cancri: sipie: vligines: ⁊ cibi dul
ces omnes: precipue qui spissos gignūt humores: vt musa
dactili dulces: vue dulces ⁊ pingues: vinum dulce rubeuꝫ ⁊
spissum: ⁊ similia.

¶ De impinguantibus. Cap. lxx.

Impinguāt que sanguinē bonū ⁊ laudabilem generāt:
aut moderate grossum ⁊ multum nutriūt. verū ad hoc
precipuus est panis triticeus bene confectus: lac caprinū co
ctū: simila: rizi: tri: carnes vicine ossib⁹: caro porcina: ⁊ iuscel
lum eius: caro agnina: cerebella: oua sorbilia. Et de potibus
vinum dulce ⁊ spissum. Ceterū ficus mature recentes: ⁊ vue
dulces recentes: q: inflationem habent in sui substantia cō-
edentium corpora inflant. Ideoqꝫ pinguis ⁊ clare cutis red
dunt homines.

¶ Peroratio.

Hoc itaqꝫ opusculū librū virtutū intitulaui: q: in eo me-
dicinarū simplicium virtutes ſm dicta antiquorum ad
calcem sum executus: ⁊ ad vnguē explicaui. Hoc tantū reco
lo: q: medicine actio ſm proprietatem subiecti frequēter im
mutatur. Verūenimuero prouectis ⁊ introductis hunc librū
expono: neophitos ⁊ introducendos ab eius separās cōmu
nione. Sciendū quoqꝫ est hunc librum virtutum nō solū bre
uiario nostro quē pauloante perscripsimus: verū in viatico
⁊ passionario: ⁊ pluribus alijs libris nō modicam parere vti
litatem.

¶ Explicit liber virtutum. Deo gratias.

¶ Terapētica: megatechni: seu de ingenio sanitatis libri (idē eñ hec sibi volunt) Galieni: a Cōstantino aphricano: montis cassianensis monacho studiose abbreuiati: ⁊ ad epitomatis formam accuratissime reducti: et eamobrē Cōpendium megatechni a ꝗplurimis ꝑeome artis non parue existimationis professoribus presens opusculum in decem sectum particulas dictum est.

¶ Prologus eiusdem Constantini in sequens opusculum.

Distichon.

Si cupis in modico docti bona dicta galeni:
Quam nitidam cernis: hec tibi charta dabit.

Quamuis fili iohannes charissime ingenium in litteris acutissimum habeas: in naturis etiam rerum indagandis: vt expertus sum: mirabiliter valeas: quorūdam tamen presertim tue etatis existētium torporem patefaciam. Antiquorum enim volumina non solum: quia multa ⁊ particularia manent: odiunt: verū etiam que non sunt addenda addunt: et que sunt tenenda despiciunt. Mos etenim antiquorum maxime gloriosissimi Galieni fuit: ab vniuersalibus ad indiuiduum multipliciter diuidendo descendere: et diuisa vt memorie introducendo: vt firmiter solidarentur: sepius sepiusq́ repetere. Quocirca te dilectissime fili sincero paternitatis affectu monui ⁊ moneo: vt verba librorū Galieni ꝑcipue megatechni: etsi magne sint vtilitatis: nullatenus habeas odio: ne vnde ea in fastidio habere cogitas: inde in erroris deuiū in fine improuisus decidas. Quāto eñ velocioris ⁊ inuestigabilioris es intellectꝰ: eo ampliꝰ in libris philosophicis sepissime legis: ⁊ intellecta clarius vides: ⁊ nondū attētata ꝑpendere incipies. Sed tñ quia megatechni pre nimia sui quantitate non oportet vbiq́ portari: eo vt facillime quouis feratur: eum tibi competenter abbreuiabo. In cuius verbis si frequenter studio te desudaueris: et que legis in fundamento memorie firmissime fundata seruaueris: proculdubio et noticiam ⁊ curas egritudinum aptissima ratione scies.

¶ Prologi finis.

Quoniam intentio gloriosissimi Galieni in hoc libro fuit ad redarguēdā quandam sectam medicorum: id est suorum quorumdam magistrorum: quorum quidam Thesilus nuncupabatur: oportet nos de eorum discordia: quemadmodum huic nostro libro conuenit: disputare propter magnitudinem erroris ignorantium medicorum falsitati illius secte credentium: etsi non nisi rari in his nostris temporibus: eorum annuētes intentioni reperiantur. Non enim certe rationis falsitas longa post tempora ostensa sumpta est. vnde eorū libri ad legendum et ad scribendū viles effecti: necessario sunt destructi. Eorum autem intentio tempore Galieni nouitia et desiderabilis fuit: promittētium quippe et spondentium artē medicine spacio sex mensium competenter compleri: et paruipendentium et deridentium dicta gloriosissimi Hippocratis: eo ꝙ tam prolixe qđ non debebat: et quod arti medicine nō necessariū erat: scripserat. Cognito tandem sue repromissionis experimento: mox totus inopinate falsitatis error apparuit: ⁊ pura logicorum veritas abscōdi vltra non valuit. Quanto eñ latiꝰ horum auctoritatem animaduerterunt: eo amplius et certiorem: ⁊ vtiliorem eam inuenerunt: vnde ⁊ post se venturis scriptis denotatam reliquerunt. Huius ratiōis causa ⁊ eorum libri deleti sunt: et Galieni et gloriosissimi Hippocratis retenti et dilecti sunt.

¶ Particula prima.

Secta autem medicorū triplex est. Una logica dicitur: alia methodoica: tertia emperica. Logicorum vero intentio hec est. Studēt eñ in cognoscenda infirmorum ⁊ medicine natura: et quomodo curare debeant: et cum quibus medicine viribus sanitatem impendant: studiose inuestigant: et quantum humana natura rationabiliter comprehendere potest: in cōsiderandis que optima sunt non deficiunt. Quotquot autem ex his sunt studiosiores inuestigabiliores magisq́ diuisibiles et medullitus penetrabiles: sapientiores et doctiores reuera dicuntur. Emperici vero sunt huius studij: que ex egris plerumq́ probata fuerint: memorie commendata seruant: et qui horum plura probauerit: et probatorum recordatus fuit: doctior cunctis habetur. Methodoici vero in medicina que sunt vniuersalia contemplantur: particularia autem negligunt: et qui multa particularia ad vnum colligere poterit: sapientior inter eos habetur. Uides ne quantum ars apud logicos est ampla et longa: ad inuestigandum omnia que particulariter huic arti congruunt: id est ad diuisiones vniuersales contemplandas: ⁊ quātū est breuis et stricta apud empericos. Sufficit enim eis vt irrationabiliter ꝓbata memorie cōmēdent. Et vides qualiter methodoici in errorem incidunt. Uniuersalia enim colligunt: et particularia negligunt: verbi gratia. Cum enim rationabiliter intellexerint in corpore locū esse vulneratum: et sciunt duas superfluitates ibi natas ex fece tertie digestionis: sicut sepe contingit in corporibꝰ sanis: maxime in loco qui defectus est: pro certo credidit sanam et optimam carnem in vulneribus nō posse curari: nisi curatis eorum superfluitatibus: vna videlicet cum desiccatiuis: et alia cum mundificatiuis. His enim festinanter non expulsis: proculdubio sanies augmētabitur: vnde et carnem in eo restitui difficile est. Galienus ergo vt logicorum intentionem firmam esse ostenderet: testatus est non posse carnem vulneribus creari: nisi sanies mundificetur: et sudor desiccetur: que duo sunt superfluitates quas diximus. Ideoq́ Galienus in hoc medicinā mūdificatiuam quādam desiccationem habentem quesiuit his demum inuestigatis: rationabiliter naturam morbi: ⁊ medicine preuidit: non solum ad hec: verum etiam et ad altiora ratiōe trāscendens: nouit eris eruginē non mundificare: sed cum quadam arsura carnem rodere ⁊ comedere: ceram vero et oleum: non solum vulnus non mundificare: sed in eo putredinem generare. Considerauit ergo ꝙ his commixtis: cera et oleum acumen eris rubiginis obtundūt: vñ fit vt oportet mūdificatiuū: quorum nullum simpliciter carnem generare experimento conspicimus. Que commixta ⁊ probata actualiter veluti rationis opinione animaduersus fuerat: inuēta sunt. Uides ne igitur quomodo ars est longa et lata quantum ad logicos: ⁊ stricta et breuis quātum ad empericos. Emperici enim nō vltra sensum ⁊ inuestigationem ascendunt: et scientia sensuum modica est. Rationalis v̄o scientia est infinita. verbi gratia. Emperici probauerunt ⁊ a magistris didicerunt: thus: aloē: sarcocolam: sanguinem draconis: cortices arboris opoponacis: pollinem ordei: yringi radicem: aristologiam: carnem vulneribus creare: sed cur et qua ratiōe hoc faciāt paruipēdunt. Ego aūt dico hec fieri ideo: quia mūdificatiua ⁊ desiccatiua sunt. Quocirca sapientior ⁊ doctior est q̇ vulnꝰ rōnabiliter et medicinā ꝯspicit ꝙ̄ q̇ solū irrōnabiliter experimētata ⁊ a magistris audita ꝓpēdit: hi eñ et semꝑ errāt: et quasi in insipiētie ꝓfundū decidūt: q: mūdificatō ⁊ desiccatio i illꝰ medicinis

quantitatiue diuersa est. Complexiones iterum corporum curandorũ diuerse sunt: propter hoc ille qui medicinam cõposuit: queratinus appellatur: que bona est ad curandã carnem in vulneribus. Et actualiter inuenit quodqꝫ supradictorum in vulneribus carnem creare: et aliquando rodere ⁊ concauare: dixit. Si hec omnia cõmisceantur: forsitan aliqd horũ cõplexioni vulnerati corporis cõueniet. Cuius intẽtio debilissima et incerte rationis fuit. Galienus vero inuestigata et contemplata complexione corporum: certissime nouit carnem vulneribus nõ generari: nisi cum medicina que illi complexioni vicina est: vnde sicce complexioni siccam: et humide humidã elegit. Quare sua intentiõe non deceptus est: ad superiora etiam penetrans de multis medicinam carnis quam in se non habent: generantibus composuit. Non ne conspicis ꝙ magna est differentia inter hos duos artifices: id est inter studiositatem ⁊ scientiam logicorum ⁊ odiositatem et inscitiam empericorum. Methodoici vero quia apostema globatum esse morbũ intellexerunt: et omni globositati et duritiei dissolutionem fore necessariam: in nõ minimũ deciderunt errorem infirmis magnum nocumentum inferentem. Quia apostema in inguine ex glãdibus existẽs: facile cum dissolutiuis ⁊ mollitiuis sine alijs commixtis curamus. In epate vero: vel in ore stomachi nascentia: cũ mollitiuis ⁊ dissolutiuis sine commixtione aliorum stipticorum confortatiuorum molestum est curari. Solis enim mollitiuis operantis virtus epatis et stomachi deficiunt: quibus defectis: et animalis virtus necessario perit: vis enim eorũ magnum adiutorium est in conseruanda humana vita. Nã sicut Gal. in eodẽ libro narrat de quadam thesili intentione qui cum diogenem de duro apostemate epatis non solum mollitiuis ⁊ dissolutiuis curaret: monitusqꝫ a Galieno: vt cum eis aliquantulum stiptica ⁊ confortatiua misceret: increpando his dictis: eũ a se eiecit: huiusmodi medicina quam dicis: fuerat hac nõdũ inuenta: quia certa medicina nõ est. Cui Galienus: videtur inquit mihi infirmus si paruum ⁊ viscosum emiserit sudorem: subito quidem morietur: desine hãc intẽtionem: quẽ despiciens medicus tumido animo abijt. Tandem ad egrum rediens eum sicut Gal. nunciauit mortuum inuenit. Porro huiusmodi homines non deuertunt se a sua insania: quia in eorum corde fundata est. Credunt quoqꝫ mollitiem ⁊ duritiem esse contrariam: ⁊ omnem duritiem extra naturam existentem: debere mollem fieri. Similiter ⁊ mollitiem que est extra naturã indurari: ⁊ quodcunqꝫ peccatum de particularibus contingit: non auertunt se ab hac intẽtiõe. Credũt eñ illud aliunde venire: ideoqꝫ eorũ errore nocumentum ⁊ peccatum semper abundant. Iste est primus sermo Galieni: queꝫ in hac particula dixit. Sequitur cũ nostre sit intentionis adiutoria ad omnes morbos curantia inuestigare: tunc nobis necesse est prius omnes morbos cognoscere: ⁊ cum impossibile sit differentias: vel cuiusdam generis species: absqꝫ generis noticia intelligi: per quas ⁊ in quas diuiditur: necesse est vt primum de diffinitione morbi denotemus: vt eũ per specificas vt oportet in species diuidere possimus. Ea enim diffinitio bona: et non fallax: que demonstrat generalissimum quid sit: quod postea tamen per specificas differentias in species diuidere debemus. Morbus ṽo nomen est absolute omnes morbos significãs, quã nos certa veraqꝫ diffinitiõe diffinientes: post eum diuidentes per specificas differentias ostẽdimus oẽs morbos illa diffinitione contineri. Ego quoqꝫ dico: etsi hac diffinitione ⁊ diuisione sit molestum: hoc tamẽ certam ⁊ veram nobis viam necessario declarat. Gal. vero absolute diffiniens morbum dixit: Morbus est res faciens nocumentũ actioni membrorũ, plura autem dixit ⁊ repugnauit morbũ diffinitione diffinientibus. Dico etiam ego hanc esse vtiliorem ⁊ meliorem ceteris diffinitionibus morbi: minus tamẽ continens est. Bonũ est enim vt dicamus morbum esse rem quorũdam: vel omnium membrorum actioni in toto vel in parte nocentem: dictam ad comparationem naturalis complexionis vniuscuiusqꝫ illud nocumentum nondum habentis cum dolore. Quia cum dicimus nocumentum actionis: facimus differentiam inter sanos ⁊ egros: ⁊ cum dicimus quibusdam vel omnibus membris: ostendimus ne credatur infirmus esse cui omnia membra infirma tantũ sunt: ⁊ cum dicitur in toto: vel in parte: declaratur esse membrum nõ solum cũ actio membri in toto aufertur: ⁊ cum dicitur ad operationẽ vniuscuiusqꝫ nature priusqꝫ morbum habet: denotatur vt non credantur esse infirmi: quibus est mala complexio vel intemperata compositio: ⁊ cum dolore: vel sine dolore ostenditur: ne putent eos esse infirmos: quibus sunt pustule in naribus: vel in auribus cum dolore ⁊ auditus et olfactus non minuunt. Et propter tempus ne cogitent senes propter membrorum debilitatem esse infirmos. Sed ne arbitreẽ nos aliquis diffinitioni gloriosissimi Gal. addidisse sꝫ qđ ipse difficillime: id est absconse dixerat: lucide explanauimus. i. quicquid diximus vel dicemus eius auctoritatem sequemur. Sed hec prima nihil particula nisi hec duo continet: id est diuersam intentionem medicorũ: ⁊ morbi diffinitionem.

Particula secunda.

IN hac secũda particula Gal. lucide nos edocet dicens ꝙ clarius ⁊ pulchrius sit rem nocumentũ actioni naturali facientem morbum nominari. q: cũ medicina ei obuiamus: quatinus eã funditus eneruem⁹. Ipsa eñ penit⁹ extirpata: nocumentum ab actione nihilominus amputatur. Nocumentũ vero actionis dicatur accidens. Illam enim rem: id est morbum videmus consequi illud: ⁊ cum ea inuenitur: ipsa quoqꝫ ablata istud nõ remanere manifestum est: ⁊ qđ illam rem generauit: bonum est vt occasio nuncupetur. verbi gracia. Quidã forte super costã cecidit: cuius cõcatenatio sepa rata: ⁊ vulnerata est: Sꝫ casuꝫ esse diximus vel causam vel occasionem. Concatenationis vero separationem morbum appellamus: vulnus etiam accidens. Similiter de mala cõplexione intelligatur. Si enim quispiam multuꝫ zinziber vel piper comedens nimioqꝫ calore epar calefiat: cui⁹ causa in ycteritiã incidat: zinzibe. comestionẽ occasionẽ fuisse dicim⁹ mutationis complexionis epatis in nimium calorem vt nõ bonum: sed cholericũ generet sanguinem: morbuꝫ nũcupam⁹ ycteritiam vero accidẽs. Iterum dixit Gal. quia morbi sunt multi: ⁊ ab hominibus diuersis nominibus nominantur. Quidam enim a membris in quibus nascuntur: nomen sibi sumunt sicut pleuresis: alij vero similibus forma vt cause: nonnulli vero ab accidentibus suis sicut scotomia ⁊ vertigo. Omnis etiã huiusmodi trãsiliẽtes: quosdã morbos quibusdam nominibus nuncupauerunt ab eorum natura omnino distantibus sicut desudationẽ filiam noctis appellauerunt: eo ꝙ sepius in nocte accidit ⁊ augmẽtatur: propter hoc qui veritatem perpendere voluerit: ne eas ex suis nominibus sꝫ ex ipsaꝝ essentijs ipsas inuestigare coneẽ. Quocirca opꝫ morbos cõprehendere volentem: non per sua noĩa: sed per naturas suarum essentiarum eos comprehendat. Studeat enim inuestigare ⁊ scire quantitatem actioni naturali in corpore existenti: sicut in libro de accidentibus ⁊ morbo titulato perhibetur. Sed nos quãdam in quodam membro similitudinem ostendamus: vt per hanc non possit aliquis in mẽbris alijs decipi. verbi gratia. Oculus vnũ ex mẽbris est corporis: actio cuius est videre videnda: ad quẽ multa aliquando veniũt eũ a sua actione prohibentia: vel in toto vt non videat. vel in parte ⁊ actio eius minuiẽ: que multis nominib⁹ nuncupaẽ: sicut si dicam⁹ cataractã: ophthalmiã: dilationẽ: albedinẽ: pilos: scabiẽ: ⁊ multa alia: q̃ oĩa colligere non possumus: nisi naturã ⁊ essentiã ⁊ cõpositionẽ oculoꝝ: ⁊ cuius actiõis iuuamẽta sint inuestigemus. verbi gratia. Si noscis vueã esse perforatã: ⁊ foramẽ ei⁹ ad hoc esse vt species visibiles ad crystallinũ per illud transire possint: intelligere poteris q: foramẽ illud si vltra modũ vel dilatatũ: vel districtũ siue oĩno clausuꝫ fuerit: visibilẽ spiritũ pculdubio ſm ꝙ a sue cõpositionis modo egressus est. Si eñ aptius ꝙ opꝫ: dilatatio đ: Si aũt cũ aqua claudaẽ: cataracta vocaẽ. Si ṽo cõstringaẽ: nomine caret. Et si cognoueris de quot rebus constrictio vel dilatatio: siue oppilatio oriatur: diceris ille qui com

prehendit omnes morbos oculorū de foramine huius solius
panniculi:id est vuee contingētes:que etsi nunꝗ̃ nominent
tibi non nocebunt. Iterum si scire poteris de vnoquoqꝫ ocu
lorū instrumento:quam de illo scientiam cōprehendisti:opti
me omnes passiones oculorum colligere valebis. Hec est re
cta via ⁊ artificialis ostensio ad cognoscendum rez essentiā
naturā ⁊ adiuuamentum. de quo Gal. gloriosissimus in li
bro de accidentibus ⁊ morbo titulato: diligenter locutus
est:vnde super ceteros sublimiter exaltatus est. Dixit iterū
in megatechni prolixius ⁊ iracundius circa empericos. Om
nis res nocumētum actioni naturali faciens:duobus est mo
dis. aut enim mutat illud membrum in quo nocibilitas est
sm complexionem:vel sm formam ⁊ cōpositionem. Cōple
xionem eius vt fuerē permanente:quē verū dixisse testamur.
Quia omīa indiuidua siue aīalia sint:siue arbores:nequeūt
permanere:nisi eorum complexiones ⁊ cōpositiones veluti
vnicuiqꝫ eorum pertinent:permanserint. verbi gratia. arbo
res minute earum humiditate:non fructum ferunt. Simili
ter si frangantur vel incidantur. Homo vō si calefiat vel in
frigidetur vltra modum:corrūpitur eius actio. Similiter si
incidatur vel frangatur. Hec sunt prima genera morborum
sub quibus cetera morborum genera ⁊ sunt ⁊ ab eis diui
duntur.

¶ Tertia particula.

In hac particula gloriosissimus Galie. nos sic al
loquitur. Natura inquit morborum quia suā ostē
dit curationem: nō oportet vt curramus aliūde:
sed ex natura morborū vt melius inuestigare po
teris perquirere studeas. Significatio eñi a naturis ⁊ essen
cia rerum inuestigata: certior ⁊ melior est: sed quia vbiqꝫ eā
cum experimento inueuire inuestigamus: eam perpendere
nequimus. Sicut eñi experimentū sine rōne est debile: sic ⁊
ratio non iuncta experimento fallax est. Significationes ve
ro que a natura morbi sunt sumpte:sicut lapis:lumbrici:ver
ruce ⁊ similia:que ostendunt corpus nullam de se necessita
tem habere:oportet a corpore auferri. Membrū aūt cuius cō
catenatio est separata: quia corpori est necessaria: non ne
cesse est auferri:sed ad suū locū reddi. Hec tamen significa
tio nō est chara:vulgis autem patet. Charū autē ⁊ optimū
est:vt sciamus qualiter eam faciamus. Qđ cum ratione:⁊ ex
perimento possumus intelligere. Experimento aūt necessa
riū est longum tempus cum tentatione rei. Scientia vero
morbi de natura sue essentie sic sumitur. preuidenda est na
tura ⁊ essentia:forma:cōpositio:⁊ actio iuuamenti:ceteraqꝫ
vniuscuiusqꝫ membro illius pertinētia morbi. His enim be
ne ⁊ perfecte cognitis: sciet quis ex morbis sit curabilis et
quis incurabilis. Nam qui bene scit naturam membrorum:
⁊ qui bene intelligit ꝙ est impossible incisionem intestinorū
vel diaphragmatis:vel ossis fracturam solidari:sed sup eos
quoddam quasi porus nascitur vtrāqꝫ partem coniungens.
vulnera quoqꝫ de quibus hoc ceciderit necessario sm ossis il
lius quantitatem sciet concaua remanere: fracturam etiam
capitis ossium cognoscet vel alia solidare non posse propter
molestationem accidentium priusꝗ̃ solidentur ea comitan
tiū vt alienatio ⁊ spasmus:que fiunt ppter saniem in fractu
ra coadunatam:⁊ ad durā matrem fluentem. Quare opor
tet vt incidatur ⁊ expellant:vt hec accidentia non oriantur.
Incipiendū est igitur a simplici incisionis similitudine. qđ
fit in carne vulnus: nisi autem fuerit cōcauum: prima eius
essentia:vel significatio nobis nō aliud nisi illud solidare in
sinuat. Si vero concauum est debere impleri manifestū est.
Sꝫ aliquādo nequimus agere quod significatio nobis ostē
dit: sicut vulnus a quo os ceciderit:carne sicut diximus re
pleri. manifestum est impossibile esse:sed concauum sm mo
dum ossis:qui ceciderit permanere. Hec est prima significa
tio que nobis ab vniuscuiusqꝫ membri essentia insinuatur.
Secunda vero significatio: id est quomodo vulnus imple
tur:vel solidetur:non potest comprehendi: nisi aut cum ex
perimento:aut cum ratione. Methodoici vero nihil horum
duum aspiciunt:neqꝫ aliquod aliud quod perpendant inue
niunt. Quocirca eos interrogemus qualiter ipsi vulnera cō
caua in carne curent. Qui dicunt huic vulneri necessaria est
medicina carnis creatiua. Quibus respondemus: hec est pri
ma intentio nullum iuuamen inferens: ⁊ vulgis patet. Di
camus ergo que est medicina que carnem generat. Si dixe
rint thus:yreos:interrogemus eos:vnde sciuistis hec:vt hoc
generarent: hoc fuit nobis notificatum cum experimento.
Non estis ergo methodoici sicut nunc audimus: eo ꝙ hec
cum ratione inuestigare non valeatis. ¶ Tūc conuertimur
ad empericos; dicentes solum experimentū sibi sufficere.
Dicite quomodo inuestigatis que composita de yreos:ari
stolo. orobo:thure:corticibus oppoponacis ⁊ carhinia lota.
Tunc diu cogitantes dicent forsitan:p somnum vel fortunā
inuenta sunt: ⁊ nihil aliud habeāt quid respondeāt quo rō
est aliud a forma:aliquid tamen ꝗ̃uis imperfectū dixerunt.
Quedam enim ex his probans vnāquāqꝫ speciem ipsius cō
positiōis medicine:videtur in quibusdam carnem generāt:
⁊ in quibusdam minime:q: in quibus thus non generat car
nem:aristologia eam facit: ⁊ in quibus aristologia nequit:
thus eam generat:que probatio tandem coegit eū ad ratio
nem aliquantulum se conuertere dicens. Sic miscebo omīa
forsan in vnoquoqꝫ corpore ex eis que cōuenieter carnē ope
rabūtur. Et si naturā vniuscuiusqꝫ corporis ⁊ medicinarum
optime cognouisset:nō dubia sed certissima ratione que cor
pori conuenirēt:opportune apponeret. Iterum si medicinā
de diuersas habentibus virtutes propter iuuamentuz vnius
componeret:forsan cetera cui vnum proderit:nocebūt: erit
qꝫ maioris nocumenti ꝗ̃ iuuaminis. Palam enim videmus
oleum vulneribus concauis putredinem augmentare preci
pue in calidis temporibus ⁊ calidis ⁊ siccis vel humidis cō
plexionibus. similiter cera inuenitur. Eris etiam eruginem
non videmus putrefacere:sed vrere vulnera ⁊ carnem come
dere:⁊ calorem nimium ⁊ dolorem generare: vnde eger ad
spasmum ducitur. Qui ergo in solis experimentis vacant:
hec non miscent:quia nullum horum vident alicui esse profi
cuum. Logicus vero non soluz hec:sed multa alia ⁊ diuersa
cōmiscet. Naturas enim ⁊ virtutes variarum rerum cogno
scit. vnde scit quedam quibusdam apponere. Rursus illi de
vna medicina non proficiente:ad aliam vt oportet nesciunt
mutari. Solo enim fortuitu erit maioris nocumenti ꝗ̃ iuua
minis. Palam enim videmus oleo vulneribus concauis
putredinem augmentari. putant non proficiēte ablata: aliā
bonam apponere. nonnunꝗ̃ etiam qđ iuuamentum est incō
gruo tempore operātur. huiusmodi enim scientiam nullus
nisi cū ratione perpēdere potest. Quare Gal. dixit se in qui
busdam temporibus oculorum dolorem cuz balneo curasse:
⁊ in quibusdam cum vino: ⁊ calefactionibus: ⁊ in alijs cum
phlebotomia ⁊ pharmacia propter vtilem scientiam diuerse
curationis. Dixit iterum medicos oculorum nihil aliud sci
re:nisi collyria in quibus opium est ⁊ mandragora ⁊ iusquia
mum. quorum autem nocumentum non minimū videmus
quia nisi multam horum somniferorum quantitatem ha
beant: dolor non mitigabitur: ex pluribus quorum vi
sus deficit: et aliquando in cataractas incidunt propter as
suefactionem horum collyriorum. Quibusdam enim pupille
foramen propter huiusmodi collyria aquā oculorum deficcā
tia: constringitur. Sufficit ergo quod de imbecillitate me
thodoicoꝝ et inscitia empericoruz diximus. Conuertamus
autem ad curanda vulnera concaua artificialem canonem si
cut diximus. vnde dicimus concaua vulnera: necesse est sm
nostram intentionem carne impleri. Sed preuidendum est
non posse carnem creari: nisi ex sanguine per omnia mēbra
corpus ad nutrimentum sui diffuso:generatiuum vero hu
ius sanguinis vel carnis: non est aliud nisi natura. Qđ aūt
est de calido frigido ⁊ humido: vel sicco: vel per has cōple
xiones regitur:vnde oportet pre omnibus cōplexionem mē
bri vulnerati in qua caro creanda est custodiri: est eñi qua
si operatiua. Oportet autē custodiri in instrumento quo
sanguis generat: quia sanguis est materia. decet similiter
in toto corpe custodiri:mēbra eñi ppter colligātiā vnius ad
alterū compatiunt: sicut cōplexio epatis stomacho patiēte

corrumpit: vnde nõ bonũ sanguinem generat. Chim⁹ em̃ a stomacho corrupto ad epar veniens: corruptus est. Item ne renes vrinam vt oportet attrahant: aut fel et splen: vt non decet cholerã sibi allicidant: et sanguis per membra diui sus fit: vel cholericus: vel aquosus: quare caro non genera tur. Multa etiam alia decet inuestigare. Et si ea que diximus vt oportet inueneris: intentio tua vna erit: id est carnẽ crea re. Morbus enim vnus est. Nãq; illa si non vt oportet: vel in toto: vel in parte fuerit: tunc necessario nec vnus est mor bus: vnde neq; nostra intentio vna erit. Sed tamen in hoc loco volumus dicere medicinam vulnerũ secũ nõ habentium alium morbũ nisi carnis indigentiam: quam necesse est eis generari. verbi gratia. vulnera in quibusdam sana corpora habentibus inuenimus: quibus non aliud nisi vt carne re pleantur necessarium. Quocirca considerari oportet carnẽ in membro vulnerato non posse generari: nisi ex sanguine sibi mandato: et ad sui naturam cõuerso: et assimilato. Sciri etiam oportet membrum illud omnino sanguinem illum nõ posse sibi assimilare propter vtraq; fecem: grossam sc; et sub tilem in eo existentem: sicut in superiori particula diximus. Sed causa qua manet duplex est. Una quia natura non in eis: sicut ignis in oleo preualet. Alia quia ipse non sunt talis materiei vt facile conuertantur in sanguinem. Hoc enim na turale et necessarium est omni sano corpori. Porro alia etiã etsi consueta sint: dicimus. Quidam enim aliquando vltra modum cibantur vel exercitantur: vnde natura in eis expel lendis deficiente: necessario he due superfluitates in vulne re oriuntur et augmẽtantur. Medicina ergo mundificatiua et desiccatiua vulneri imponatur: cuius virtutis scientia in libro simplicis medicine descripta est. Nolumus enim intel lectum nostrum ad clariora intendẽtem de eorum disputa tione impediri: in eo enim libro illa sicut amas inuenies. Oportet tamen vt earum siccitas vel non primum gradum excedat: aut sit vicina complexioni membri vulnerati. Ipsa enim in siccitate preualens: modum excedens non solum su perfluitatem: sed etiam materiam carnis generatiuam de siccat et consumit: neq; in mundificatione preualet. Que om nia etsi carnem generent: diuerse tamen virtutis sunt: quia que multum desiccant: siccis cõplexionibus cõueniunt: que autem parũ: humidis necessaria sunt. Caro enim quam ge nerare volumus: carni totius corporis necesse est similari. Humida ergo corpora cum humidis: sicca cum siccis curari oportet. Sed tamen si vulnera essentialiter humidiora fue rint: siccior medicina fiat. Cõtrarijs cõtraria aptentur. Res enim naturales cum cõsimilibus custodiri debent: et q̃ sunt extra naturam: cum contrarijs expelli. Et si duo inueni mus vulnera in sanie equalia: et vnũ in sicco corpore et aliud in humido: qd̃ est in humido cũ parũ desiccatiuis oportet cu rari: et qd̃ est in sicco cũ magis desiccatiuis. ꝑpter hoc thus et eius similia humidis corporibus conueniunt. eius enim siccitas non est multa. Aristologia vo yreos et similia: quia multe siccitatis sunt: siccis corporibus sunt opportuna. Po teris autem qualitatem et quantitatem complexionis intel ligere lecto libro complexionum. Sed qualitas apponendo rum litteris nullatenus denotari potest: sufficit tamen vt si bi apponatur ſm ꝙ sibi ꝓpinquius est. Mirabilis enim na tura ex rebus sibi appropinquioribus adiuuata: qd̃ minus habet supplet: et quod superfluũ est expellit: nisi nimis mo dum excesserint. Modum enim nimis excedentibus neces sario deficit. S; assuefactio artis rerumq; frequentatio que propinquiora sunt ostendũt. Quarum quantitatum modu; licet lingua explicare nequeamus: dicimus tamen que vici niora sunt. verbi gratia. Medicinaru; quedam parum desic catiua: alia desiccatior: et alia desiccatissima. Similiter pu tredinum: alia parum humida: alia humidior: alia humi dissima. ad quarum vniuscuiusq; quantitatem aliquod pon dus intellectuali inuestigatione appone: que cum eis vt me lius considerare poteris operare. his enim perspectis: non eris deceptus. Et si aliqd̃ ad creandũ carnem inueneris pro batum: et vulnus aliquod cui cõuenerit: cum eo curaueris neq; caro vt considerasti generetur: scias illud: aut vulnus vltra modum desiccare: aut multum minime siccitatis esse.

Oportet ergo te illud intueri: quia si multum saniei habent et putribilissima et humidissima fuerint: scias apposita debi lem siccitatem habere. Et si vulnus purum et siccum appa ruerit: patet nimis esse desiccatiuũ. Si autem plus est con cauum et circa illud rubor: scias apposita vltra modum illud calefacere et desiccare. Et si viridis color vel liuor circa illud fuerit: ostendunt vltra modum illud esse infrigidatu;. Tunc applicãda est alia medicina: quẽadmodũ tibi significatio de clarabit. Illi vero q̃ nesciunt hos canones: qualiter de vno ad aliud se vertant ignorant. Debes etiam scire carnem nõ posse generari vulneribus quibus mala materia a quodam membro vel ab omnibus fluit: vel quibus mala complexio est. huiusmodi enim morbus non est simplex: sed multipli ter compositus: vnde oportet nos acutissimam inuestigare significationem omniũ significantium: et curam velut ipse viã curãdi ostẽdũt impẽdere. Iterũ si hoc cõcauũ vuln⁹ nul lam ex illis significationem habeat: nisi quia concauum est: insinuat nobis non simplicem: sed duplicem morbum. Non enim solam carnẽ: verũ etiam cutim spacium sui amisit. Du plex ergo curandi nostra intentio est: id est vt carne impleatur: et vt superficietenus cutis operiatur: cutem tamen velut car nem restaurari impossibile est: quia materia carnis sanguis est: cuius quantitas in corpore est multa. Materia vero cu tis sperma est: quod paruissime quantitatis est. Quid ergo de cute facere debemus? Oportet omnino autẽ superficiete nus carnem induremus: vt fiat in tegmine quasi cutis: etsi cuti durior fiat: sicut in vulneribus cum sanantur fieri vide mus. Locus enim ille durissimus permanet: vnde pilus ibi non nascitur. Sed in carnem indurari non potest fieri: nisi cum medicina desiccatissima carnis creatiua et soliditiua in desiccatione. Solidatiua em̃ desiccatior esse debet ꝙ carnis creatiua. Ista ho: id est induratiua vtrisq; siccior em esse ne cessarium est. He autem sunt tres species. Una est stiptica sicut galla: cortex malorum granatorũ: balaustia: psilocara cta: et similia. Est et alia species preter illam morsionẽ desic cans: sicut cathimia lota: bolũ et similia. Est et tertia species morsuram et rosuram faciẽs: sicut es vstum: vitreolũ: alumẽ et similia. Simplicius autem ceteris vulneribus est illud qd̃ cum acuta re incisum est: de quo neq; caro: neq; cutis ampu tata est: ad quod curandũ: nõ est alia intentio: nisi vt solidet q2 neq; carnem creari: neq; cutẽ restaurari necesse. Unde di cimus q2 si huiusmodi vulnus paruissimũ est: per se solidat: si modico tp̃e quin separet aliquo modo teneat. Si aũt ma gnũ fuerit: d; ligari: vt vtraq; pars ei⁹ cõiungat et solidetur. Qd̃ si maius fuerit: postq̃ ligetur: debet sui: ne cã sue ma gnitudinis partes diuise maneãt: ligamẽ aũt qd̃ ei cõgruit: fiat hmõi. Mediũ lintei subtus vulnus: et trãsuerso ponat: cuiusq; extremitas vtraq;: vna videl; descẽdat: et alia in mo dũ crucis ascendat: quousq; ipsis cõiũctis: et vtraq; vulneris pars cõiungat. Et aliqñ necessariũ est vt plumaceola impo namus ibi: q̃ sic sunt applicãda: prius vno apposito et linteo super eo strictim euoluto: aliud cũ alia parte lintei similiter euolutũ appone: vt melius vtreq; partes cutis coniungan tur. Si aũt nimis magne fuerit scunctiões: prius suat: qd̃ ne ignorãter suas videdũ est: sicut quidã faciũt q̃ totũ vulnus cum vno filo suũt. Nã cũ in hmõi sutura filũ in aliqua par te rumpit: mox in toto ipso mollificato: vuln⁹ diffluit. S; tu hoc modo facies: prius vtrasq; suas extremitates nodum in eis faciẽs: postea ex vtraq; parte dimisso vni⁹ digiti spa cio sue: et nodos fac: deinde in medio: vt superiori. vel inferio ri extremitate enodata et dissuta: alie partes nõ sute vel cõ sumpte permaneant. Sutura etiã nec multum sit fortis: nec multum sit debilis: si adeo enim sit stricta vt dolorem gene ret: calidum faciet apostema: et tumores. Si autem multum fuerit debilis: partes vulneris nõ bene cõiungi possunt: mẽ sura tamẽ ligandi talis sit: vt aliquantulũ doloris sentiat pa tiens. Oportet te cauere ne puluis vel pilus: vel aliquis hu mor ibi cadat: q2 hmõi in eo cadentibus: sue partes nõ cõñ gunt. Uidem⁹ em̃ quosdã phlebotomatores suũ instrumen tũ oleo vngere: vt suauius et sine dolore vulnerẽt: vñ vuln⁹ tarde solidatur. Et si vulnus aliquãtulum cõcauum sit: non solũ ligatura: et sutura sufficiet: quia non vt oportet partes

coniungit: sub vulnere enim quedam manet concauitas in
qua sanies necessario coadunatur: quam de superfluitate di
ximus esse tertie digestiōis. Quare huic vulneri res aliquā
tulū carnē generans necessaria est: vt partes separate bene
iungantur. Sufficit ergo huic vulneri caro que in duobus
vel tribus diebus creatur. Medicina est ei necessaria saniei
desiccatiua: vt ⁊ saniē desiccet: ⁊ locum confortando: saniei
ne illuc descendat: repugnet. Ideoq; inuestigemꝰ illam me
dicinam: quam diximus carnem creare: vtrū nobis sufficiat
nec ne. Sed prima intentio huius morbi ostendit nobis eā
nō sufficere: quia medicina que carnem generat: si materiā
ad membrā pro nutrimento venientē penitus cōsummaue
rit: nihil ex materia remanet vnde caro generetur. vnde nō
oportet esse multum desiccatiuā. Huic etiā vulneri que non
est ei multum carnis generatiua: sed qua solidetur est neces
saria. neq; decet esse eam mundificatiuam: quia non habet
saniem vt mundari debeat: sed intentio nostra est vt partes
vulneris iungantur ⁊ solidentur: quod in medicina que dici
tur stiptica inuenit. Huius enim actio est separata constrin
gere ⁊ cōiungere: propterea hanc medicinā cauere debemꝰ
in vulnerib9 in quibus sanies est: ne sanies cum vulnere so
lidetur. At quoniā in locū quorūdam vulnerum medicinam
ponere non valeamus: oportet vt medicinas preparemus
vnicuiq; vulneri ſm ꝙ mea intētio differere poterit. i. qbus
dam subtilem: quibusdā alijs grossam: alijs liquidā: ⁊ alijs
viscosam faciamus. quorum artificiorum ingenium in libro
catagenos inuenitur. Porro quia in quibusdam vulnerib9
aliquando superflua nascitur caro: ⁊ aliquando pinguedo:
dicimus q: prima significatio horum ostendit ea debere au
ferri: q extra naturas sunt: ⁊ quomodo faciamꝰ ad presens
dicemus. Scimus autem quia actio nature nihil in his ope
ratur. Actio enim eius est creare carnē. Nature est ergo hec
artificialiter amputare vt palam est carnem nō posse euelli:
nisi cum medicinis: que multum mundificatiue: ⁊ etiā mor
mortiue sunt. Est autem actio harū: quia dissoluenda dissol
uit ⁊ liquefacit ⁊ destruit: sed ex his que sunt debiliores: hu
midis corporibus conueniunt: sicut pueris ⁊ mulieribus et
eunuchis: humidis etiā vniuersaliter cōplexionibus. Cōtra
ria autem cōtrarijs: q: vitreolū in humidis corporib9 carnē
minuit: in siccis vō non minuit: sed scindit. Eris erugo in sic
cissimis carnem minuit: ⁊ non solidat: sed comedit ⁊ rodit.
fortior autem in hac actione est sandarica: id est auripigmē
tū. Pili vero ⁊ calx non extincta sana corpora ⁊ rodūt ⁊ vul
nerant: ppter hoc pustulas emorroydarū: superfluā carnē
apposita euellūt. Sz plerūq; ignorātes medici vidētes vul
nera multum saniei habere: in errorem incidūt: quia ponūt
medicinam non mundificantem saniem: que plus mundifi
cat ꝙ ei conuenit: vnde necessario caro liquefit ⁊ sanies au
gmentatur. Tunc miser medicus aspiciens multitudinē sa
niei: putat suam medicinam debilem esse. Aptat ergo mun
dificatiorem medicinam: cuius occasione vulnus ad peius
dilabitur. Differentia vero que est inter saniem propter for
tem medicinam: ⁊ eiꝰ que est propter debilem: hec est. Cū
enim videris vulnus magis solito cōcauū esse: ⁊ circa illud
ruborem: duritiem ⁊ calorē: scias medicinā vltra modū mū
dificatiuā esse. Si vero saniosum fuerit: preter has significa
tiōes medicinā debilē esse cognosces. Per saniei etiā essen
tiam poteris illud perpendere. Si enim grossa ⁊ viscosa est:
nō est ex forti medicamine. Si vō subtilis ⁊ rubori pertineat
mōstratur esse ex liquefactiōe tenere carnis propter acumē
medicine: maxime si patiens dolorē: ⁊ arsurā pati se manife
stauerit. Tunc cōuertendus es ad aliud agendū ſm ꝙ tibi
he significationes monstrauerint. Rursus si carnem vulne
ris in quodā tempore calidiorem esse perpenderis: de supe
rioribus medicinis que frigidiores sunt elige ⁊ appone: et
contra si cōtrarium apparuerit applica. qđ poteris cogno
scere supradictis significationibus inuestigatis. i. calore ta
ctus: ⁊ rubore coloris: ⁊ grossitie extremitatū. Color est de
significatiōibus: vel viriditate: vel nigredine: vel liuore: vel
albedine: ⁊ frigiditate tactus frigiditatem insinuantibus.
Oportet etiam scire non posse carnē generari ⁊ solidari in lo
co vulneris extra naturam existentis. Illa enim ex actione

fiunt nature: que per cōplexiones sicut diximus sunt: vel ip
se sunt primum instrumentum eius. Impossibile enim est vt
actio eius sit temperata: ⁊ ipsa intemperata. Vulnerū em̄
mundificatio vel carnis minutio non sunt ex actione natu
re: vnde possunt fieri in complexione nō temperata. Quare
oportet te studere cum carnem vis creare vel solidare: vt car
nem vulnus circundantem: totius etiā corporis temperes.
neq; aliquid horum facias: cum calidū apostema: seu aliqua
alia accidentia sicut diximus prius visa fuerint: quoniam im
possibile est tuam intētionē in eo perfici: nisi ad temperamē
tum conuersum fuerit. Eligenda est ergo in illis vulneribus
calori pertinentibus frigidior medicina: sicut cerusa bolum.
contraria cū cōtrarijs. Oportet iterū cū carnem vis creare ⁊
solidare vt caueas medicinā: cuius actio in vltimitate calo
ris vel frigoris est: sicut iusquiamū madragora: ⁊ opiū: pix
liquida: racinā: etsi eorū actio sit vt tu desideras: nisi cū mē
brū vulneratū vltime extra naturam seu in calore: seu in fri
gore fuerit: tunc autem misce de his in medicina quā opera
tus es: cum inuestigabili ingenio. Stude etiā tēperare aerē
in loco vbi infirmus est. Rursus elige sicut diximus in esta
te frigidiorem medicinā: in hyeme calidiorē. Quin etiam cō
plexionem membrorum inuestiga: quia cura vulnerum ſm
membrorū diuersitatem diuersa est: vnde sicut oportet cura
re debes: humida cum siccis ⁊ sicca cum humidis: calida cū
frigidis: ⁊ frigida cū calidis. tua em̄ intentio non est in alio
sita: nisi vt cōuertas membrū ad suā naturalem complexio
nem. Sicca autē membra sunt: quibus paruin carnis ⁊ pin
guedinis est sicut digiti: cōcatenationes: nares: aures oculi.
Nihil autem mēbra carnis habentia sunt pellicule: ligamē
ta: ⁊ nerui. Et si vulnera sint in siccis membris humidorū
corporum: ⁊ sint ex humiditate corporū: humida medicina
necessaria est. Sicca vō si propter siccitatem mēbrorum ea
dem vulnera fuerint: oportet te ergo scienter medicinas ha
rum differere: ⁊ quātomagis nature ppinquiora facere po
teris laborare. Stude etiam in curādis vulnerū accidētijs:
quibus cura magis necessaria. verbi gratia. si inueneris vul
nera cum calidis apostematibus ⁊ multa sanie: ⁊ multa con
cauitate: necesse est priꝰ calida apostemata curari: q: impos
sibile est vt proficuum vulneri facias: nō ablato apostemate
deinde saniem mundifica. Impossibile est enim carnem nō
mundificata sanie creari: tandē que carnem creent appone.
Nullatenus em̄ vulnus solidetur nisi qđ carne vacuum est
impleatur. Nouissime solidari oportet. Similiter fac si timo
rosa ⁊ molestiora accidentia inueneris: verbi gratia. si vul
nera sint in capite: lacerti ducunt patientem ad spasmum.
Oportet vt dimittamus curam vulneris: aliquando em̄ in
cidere debes lacertum vt sit a spasmo securus ⁊ euasus. Et
si infirmo in futuro malū cōtingat: melius enim est vt sic se
habeat ꝙ moriatur. Similiter aliquādo extrahimus venas
⁊ arterias propter timorem fluxus sanguinis futuri. Porro
cum inuenimus separationem cōcatenationis cū apostema
te ⁊ vulneribus: prius hec curamus: ꝙ illam cōiungamus.
Et si mēbrū extēdimꝰ vt cōcatenatio solidet: timemꝰ ne cā
extēsiōis spasmꝰ puocet. Silr si neruorū locus pūgat: non
est necesse: vt mox solidet: sz aliqn̄ debemꝰ illū vel cū ferro:
vel cū medicina ampliꝰ ꝙ apertū sit apire: ⁊ apertū dimitte
re vt sit securus ⁊ euasus ab apostemate futuro ⁊ tumore.
Nōnūꝙ aūt in vulneribus sanies augmentat: cui desiccati
ua medicina nō sufficit: vn̄ opz fieri foramē de quo fluat: qđ
aliqn̄ inferius facere possumus: aliqn̄ minime. Cū aūt infe
riꝰ fieri nō pōt: tota vulneris cōcauitas findat. Et si in me
dio vulneris fuerit vena: vel neruus nos illud findere pro
hibētia: inferius foramē faciamus: ⁊ custodiamꝰ ne aliquo
modo claudatur. Illud enim cum bombicino oleo infuso
oppilamus: ⁊ vnoquoq; die extraneo bombicino eiꝰ latera
premimus: vt sanies excludatur. Que autem vulnera in lati
tudinem corporis fuerint: in illis videlicet locis in quibus
extremitates multum separātur: sui ⁊ ligari necesse est. Cu
ius ligamen forte fieri debet ſm magnitudinem concauita
tis eius. magnis etiā vulneribus siccior medicina congruit
ꝙ paruis: ⁊ ſm horū accidentiū diuersitatē est varianda me
dicina: si vis actionem tuam vt oportet congruam fieri.

¶ Quarta particula.

In hac particula testatur Gal. vulnera ad curandum morari: vel propter cõplexionem carnis eorum: vel propter sanguinem ad illud pro nutrimento venientẽ: in qualitate: etiã quãtitate corruptũ. In qualitate vero sicut si fuerit acutus: vel grossus: vel subtilis. Quia acutus sanguis sanas vulnerat carnes: quãto magis infirmas? Similiter si sit grossus: vel subtilis vltra quam oportet. In quantitate vero sicut si sit plus vel minus quam oportet. Si enim plus fuerit: saniem in vulneribus augmentat: si autem minus quam oportet: natura materiã vnde carnem creet: non inuenit: ⁊ corruptio carnis in qua vulnus est si fit ex calore: sequuntur eã calor ⁊ rubor ⁊ crassities extremitatum: ⁊ nimia sanies ⁊ subtilis: contraria autẽ contrarijs. Si autem de siccitate: hec apparent: durities scꝫ ⁊ asperitas. Si autem ex humiditate: mollities ⁊ grossa ⁊ multa sanies. vnde oportet te studere ad cataplasmãda ea que vulnus circundant. Si enim calida sunt: frigida appone. Si vero frigida cõtraria. Si sunt humida: desiccatiua: sicut argillam mixtam cum aceto ⁊ similia que dicturi sumus. Si vero sicca: fomentamus ea cum aqua dulci in calore temperata quousqꝫ videbimus membrum rubescere ⁊ insiare. tunc autem fomentuꝫ auferendum est. Nõ cessato autẽ fomento: membrum plus attenuari necesse est. Hoc etiã valet vulneribus que ad curandum propter sanguinis paupertatẽ difficilia sunt. Huiusmodi enim artificio sanguis ad illud membrum attrahitur. omnia enim vnguenta ⁊ emplastra illud curantia: humidiora debẽt esse. Similiter si caro vulnerata est humida ⁊ vnguenta sicca fiant: ⁊ caueant fomentum aque calide. Et si oportebit te vulnus lauare: cum vino si calore indigeat: quodam tempore lauetur. Si autem calorem habeat cum aceto ⁊ aqua. vel cum apozimate corticum malorũ granatorũ mirte ⁊ similium. Si vero putridissimũ est: siue cum calore vel frigiditate: manifestabit eger se pati vel incensionem: vel frigiditatem: ⁊ delectatur in contrarijs. Calor similiter certum signum est. Necesse est enim vt calida vulnera ruborem vel nigredinem habeant: frigida vero albedinẽ vel liuorem. aliquando autem caro vulnerũ maxime sue extremitatis induratur: vnde medicina ei non preualet causa magne indurationis: quare oportet te eam inadere omnino quousqꝫ incidendo ad bonam ⁊ sanam carnem veneris: vel rode eam cum aspera re donec sanam carnem reperias. Et si sanguis ad illud membrum fluens inconueniens fuerit: ⁊ vis ei resistere: pone sup illud frigida ⁊ stiptica: aquã etiam frigidã: incipe ponere ligamen ab ipso: ⁊ nimium constringe. Cũqꝫ ab eo ligamen prolongatum fuerit: laxũ remaneat. Quibus non sufficientibus: phlebotomia vel pharmacis prout tibi melius videbitur: subuenies. Si autem nõ ex abũdantia: sed ex membri defectiõis cã fuerit: inuestigata membri complexione illius sanitatẽ restaura: sed plurimuꝫ calida ⁊ humida membra defectionem recipiunt. Item aliquando mali humores fluunt ad vulnera de locis sibi vicinis: vñ debes loca illa de qbus fluãt temperare. Si variole in mẽbro sup mẽbrũ vulneratũ existente fuerint: stude eas purgare ⁊ expellere. similiter si alie male vene sup illud fuerint: deinde conforta membrum in quo fuerint: ne malã materiam vulneri mandet. Si splen vel epar infirma fuerint: curentur: quia impossibile est vulnꝰ curari: nisi sanitas eis restauretur. Oportet te etiam intelligere causam actiuam: vt si est: eam auferas. Et si ipsa non existẽte eius actio pmaneat: amputetur. verbi gratia. Si sanguis fluat de putridis membris: stude putredinẽ abijcere. Si aũt fuerit de cissura vel de incisione: solidentur. Causa enim primitiua sepissime in multis locis tibi curationẽ ostendit: que aliquãdo necessaria est: sicut morsus canis rabidi. Curatio enĩ ab eo nobis declaratur: quia si cognoscimus eum esse rabiosum: festinemus ad dilatandum vulnus: vt ab eo venenum excludamꝰ. Si autem nõ fuerit rabiosus: nõ ad dilatandũ sꝫ solidandũ vulnus intendimus. Si autẽ morsus ex scorpione fuerit: succurrimus illi loco cũ calefactionibus: neqꝫ inuestigamus: si calidus locus: siue frigidus fuerit. Similiter si videmus pustulas cito vulnerari: ⁊ circundat eas rubor: vel citrinitas: ⁊ serpunt: ⁊ carnẽ corrodunt: cito festinamus cũ phlebotomia si corpus plenũ esse videbimus. qđ si plenum esse nõ cõspicitur: subuenimus ad purgandũ vtrãqꝫ cholerã cum pharmacia. Negligentia enim in loco posita: ad corruptionẽ ducitur membrũ. Si autem vulnera fuerint cũ contusione: sustinemus cõtusionem curare cũ cataplasmate medicinarum maturatiuarũ: precedente tamẽ phlebotomia ⁊ pharmacia. His enim peractis: non tumescat vulnus sante ad illud fluẽte. ⁊ si tumor vnde sibi accidat: paruus erit. Inutile enim est vt vulneris saniem ⁊ cõtusionẽ negligamus: quia omnis cõtusio carnis necessario putrefit: cuius putredo ad vulnus fluit: ⁊ repugnat ne cito in ea generetur neqꝫ solidetur. Medicinã vero maturatiuã poteris scire in suis locis descriptam q̃ coadunat ⁊ custodit naturalẽ calorẽ in corpore: sicut est mica panis: farina tritici: massa cera oleũ ⁊ similia. ¶ Uniuersaliter quoqꝫ dico omnibus vulneribus medicinam desiccatiuam ab initio vsqꝫ ad finẽ esse necessariã: exceptis quibus cõtusio carnis est: quia propter sui cõtusionẽ necesse est humefieri ⁊ saniẽ in eo generari: deinde mũdificari: postea vero vulnus desiccari. Et si propter calidũ apostema sui circũdãtia fuerint: vel viridia: vel nigra: opꝫ vt profundissime scarificentur: et sanguinẽ ne in scarificatiõe coaguletur: frequẽter exicca: deinde pone q̃ putrefactiõi repugnẽt: sicut bolũ rodosroma: acetũ ⁊ silia. Et si locus ille ad putredinẽ ⁊ fetorẽ se festinauerit: abscindatur oĩno cũ ferro aut putrefactiua sup eũ ponãtur: vt penitꝰ tota putrida caro vsqꝫ ad sanã amputetur: deinde cũ creãtibus carnẽ curetur. Multũ aũt valẽt pharmacia et vomitus ad mala ⁊ pessima ac putrida vulnera. Corpore enĩ de malis humoribus purgato: materia vulnerũ de loco tñ in locũ mouetur. Sed tñ qbus vulnus est inferiꝰ: dabis vomitũ ⁊ qbus est superiꝰ: dabis catarticã materie cũ mouentur de loco in locũ: vel diuturnũ erit: qbus sepe prouocatis si totam materiã purgatã esse cognoueris: ad vulnꝰ cũ medicinis prouocãtibus saniẽ cõuertere: vt eo maturato: mali humores eiꝰ valeãt penitꝰ fluere. Deinde eo lauato: medicinã q̃ carnem generet ac solidet appone. Opꝫ aũt intelligere qñ vulnꝰ concauitates vẽtris penetrauit: siue cõcauitatẽ instrumẽtoruꝫ spũs: vel cibi instrumẽta: ducitur infirmꝰ ad molestissimam desperationẽ. Similiter ⁊ vulnꝰ qđ est in cõcatenatione: pessimũ. Salubriꝰ aũt qđ fit in carnosis locis: paucos neruos: venas: pelliculas: ac ligamẽta habẽtibus: ⁊ qđ est remotum a magna cõcauitate: cõtraria aũt cõtrarijs. Pessima vero sunt que in venosis locis fiũt: vel neruorũ vicinijs: vel q̃ magne cõcauitatis sunt. Hec enĩ fluxus sanguinis semp sequuntur: spasmus ⁊ alienatiões. Uulnera quoqꝫ de quibus in initio multum sanguinis fluit: secura sunt a tumore: citoqꝫ in eis caro generatur ⁊ solidatur: exceptis que in ventre sunt. Et si parum ex eis: vel nihil fluxerit: ne tardes phlebotomiam. Rursus nõnunq̃ de putridis humoribus vel corporibus: oportet radendo ⁊ scalpellando sanguinem extrahi: de illis scilicet que tument ⁊ rubent: sed tamen hec fiant post phlebotomiam: maxime si multum sanguinis in eis coadunatuꝫ esse videris. Nascentia vero in locis sensibilibus: ex his oportet vt ea curentur cum medicinis dolorem ⁊ morsurã nõ facientibus: etsi medicine debiles sunt. que vero in parte sensibili oriuntur: cum fortioribus curentur. Iterũ si membruꝫ cui vulnus est: actionẽ habet toti corpori magnum adiutorium impendentem: oportet custodiri ne vis deficiat: vt diximus sumus. Sed membra quorũ actio corpori nõ est multum necessaria: cum fortibus medicinis curãda sunt. aliquãdo tamẽ qualitate ⁊ oppositione locorũ membrorũ curatio nobis ostenditur. verbi gratia. Uulneribus in inferioribus intestinis existẽtibus: dysteria fiant. Sed si in superioribus id est in subtilibus intestinis oriuntur: potiones dãde sunt. Que autem in mediocribus fiunt: ex vtraqꝫ parte ea curentur. Si enim sunt in stomacho: cũ potionibus: si in meri: medicinam multis vicibus damus paulatim. Non enĩ sibi proficua est nisi cum transierit. vnde ingeniemus vt aliquantule sit grossitiei ⁊ viscositatis: vt possit in eo inuiscari. Illud enim est via ⁊ transitorium: cum cibis abundantis ablutiõis curentur: aut cũ medicinis nullũ nocumentũ eis faciẽtibus. Que vero in inferioribus intestinis: possumus ea cu

rare cū medicinis metallinis: vt est cerusa ⁊ eris erugo. si ad stomachum veniāt: mortem inferunt: que multotiens ad intestina dirigim⁹: ⁊ prosunt. quā multis ⁊ diuersis modis in libro complexionis inuenies. Et si oportet te vulnera ventris mūdificare: cū hydrozaccara aut mellicrato ⁊ similibus ea mundifica. Si autē vis sanare ⁊ solidare: cū stipticis fructib⁹: ⁊ sirupis sicut cū sirupo coctanoꝝ. hypoquistidos corticibus maloꝝ granatoꝝ: terra sigillata rosis acatia ⁊ similibus. Hec omnia sunt securiter iuuatiua vulnerū que sunt in ventre. Uinum iterum valet in vulneribus ventris curandis: cum febris abest. Uulnera autem que sunt in canalibus pulmonis: vel in ore: et rebus morsuram ⁊ tussim mitigantibus iuuantur: sicut gummi arabi. dragagantis et similib⁹. que ori apposita sorbeant paulatim. Jaceat supini: ⁊ lacertos collaros definant: q: medicina liquefit: ⁊ aliquāta ex ea quātitas in pulmonis canales descendit. Si autem vulnera sint in inferioribus oris: ea gargarismate curentur. Si autē sint in stomacho: nō est necesse ea cū medicinis misceri: quibus ad stomachum dirigantur: q: ipsas per se ad stomachum ire manifestū est. Sed si in pulmone sunt: quedam viam facientia medicine miscenda sunt. Similiter fiat si sunt in renibus vel in vesica: sicut scriptum inuenies in libro de compositis medicinis titulato. Contusioni iterū medicina putrefactiua est necessaria: vt subtiliet ⁊ liquefaciat sanguinem: qui in ea coagulat⁹ est: post eam dissolutiuam medicinam appone. Et si contusio magis inferius fit: fortiora ⁊ lōgius tempus ei necessaria sunt. ⁊ aliquando ventose ⁊ sanguisuge: vt oīno sanguis eius dissoluatur: deinde cū stipticis curetur. Quia si hoc neglexeris: vnū ex his duobus infirmus patietur: aut enim tumefiet ⁊ corrūpetur vulneratū membrum: aut sanguis iterū ex ea contusiōe fluet: propter aliquā paruam motionē: vel plenitudinē: aut incōculcationē: ⁊ similia in futuro ad corruptionē veniet. Quia ꝙ scdo mananerint: acuta sanies necessaria est. vnde nunꝙ illud membrum sanatur: etsi visui sanum appareat.

¶ Quinta particula.

Licet vulnerū curationes ſm rectum ordinē ostēdimus: bonū est tamen vt de his iterū cōmuniter disputemus: vt facili⁹ intelligatur. Dicimus ergo quidē omnib⁹ vulneribus desiccatiua sunt necessaria: cōcauis tamen minus ꝙ conueniunt desiccatiua: ⁊ que etiā sunt mundificatiua. Uulneribus vero in quibus sunt large ⁊ bone incisiones: non est aliud conueniens: nisi qđ ea solidet: ⁊ eorum extremitates iūgat: que scʒ vulnera medici vocant recentia ⁊ sanguinolenta: quorū medicina nō est mundificationis: sed parum stipticitatis habeat. Ea vō que sanari ⁊ solidari necesse est: multum desiccatiua ⁊ stiptica decēt. Quibus autem carnem minuere necesse est: danda sunt corrosiua ⁊ acuta que necessario sunt calida ⁊ sicca. Ea vō que cum aliis accidentiis sunt: ad presens dicemus. Igitur ea que saniem habent: decet cum saniem mundificātibus curare: que scʒ multum sint mundificatiua: plus ea ꝙ que carnem generant. Que vō sunt humidissima multum desiccatiuis debent curari: non tamen modū exeuntibus: ⁊ desiccatiuis ⁊ stipticis. Carnis autem creatiua sunt ⁊ desiccatiua ⁊ mundificatiua: sed si vulnera cum mala complexione fuerint: oportet eam prius curari. sicca cum humidis: calida cum frigidis: cōtraria cum contrariis. Hec sunt facienda vel in toto corpore: vel in membro vulnerato. Et si membrum siccum est naturaliter: magis oportet desiccari minus vō si humidū est. Similiter intelligimus de aliis qualitatib⁹. Oportet etiam significatiōes curandi ex mēbris nobilibus ⁊ ignobilibus multum sensibilibus perpendi. Sufficit quod de huiusmodi disputauim⁹. ¶ Oportet nos incipere de vulneribus venarum: arteriarum: neruorum: ⁊ similium. Dicimus autem si scissura est in vena: vel arteria necessario sequuntur sanguinis fluxus ⁊ indigestiones. Cuius vtilior medicina est vt sanguis non fluat. Cohibeas autem foramen vulneris cum digito: aut plumaceolo seu ligamine: aut medicina tenere: aut materiam eius cum phlebotomia diuertere: ⁊ cum ligaturis impositis locis: aut cū refrigerantibus totum corpus: sicut aqua frigida. aliquādo sub ita aque bibitio sanguinis fluxum restringit: ⁊ aliquando erigedum est membrū vt vulnus sit superius: aut extrahenda est vena: vel arteria in qua vulnus est: aut oppilandū est os eius cum medicinis de cola factis: aut incensiuis: aut in ore vulneris corticem faciunt. Quorum curas particulariter dicere nunc monstram⁹. ¶ Si sanguinis fluxus propter punctionem vel phlebotomiam fuerit: primum leniter ponēdus est digitus super illud foramen: et paulatim ⁊ suauiter cum digito illud premimus. Hoc eīm dupliciter iuuat. vno quia sanguinem fluere prohibet: et sanguinis fluxu prohibito: sanies non coadunatur: neqꝫ virtus infirmi deficit: ⁊ forsitan contingit vt aliqua gutta super foramen eius coaguletur: que sanguinem egredi prohibeat. Multotiens eīm hoc euenit precipue cum foramen vene angustum est: ⁊ non est in arteria. Illis autem non sufficientibus: superiora vulneris cum fortibus ligaminibus liga: ⁊ fit preparata medicina de thure. nulla eīm vtilior est: ꝙ recipit thus masculū. ℥. i. pinguorum ad pondus vnum: aloes ℥. fac puluerem: ⁊ tempera cum albuginē oui ad mellis spissitudinem. deinde accipe pilos leporinos: vel aranee telam: aut molle bombicinū sed pili leporini sunt vtiliores: in quibus inuoluenda est medicina: et foramini vulneris ⁊ circa illud applicanda: et liga eam cum ligamine: quod incipiat superius: ⁊ inferius protēdit vsqꝫ super locum foraminis illud ducens: ⁊ cum hoc feceris: tene digitum super foramen ne fluat sanguis: ⁊ ligamē quod prius ligasti: solue: tenens manū leniter super vulnus quousqꝫ poteris: nullū sibi dolorem faciens. Cumqꝫ manū eleues ⁊ sanguinem fluere non vides: aut paruissimus: vñ nullus timor sit: manatus fuerit: dimittatur. Si non contrarium videris: solue ligamen quod ligasti: ⁊ superius liga sicut fecisti prius: sed tamen membrum infirmum ne spasmet aliquantulū quiescere dimitte. Et si nullū accidens adesse videas: ligamen super medicamen appositum: vsqꝫ ad certū diē ne soluas: quo soluto: si medicamē vulneri applicatū est ne vi illud abtrahere velis: sed desuper pone eiusdē generis medicamen: aliquantulum tamē humidius: ⁊ modo priori eam religa. Ipsum enim membrū taliter pone: vt nullum dolorē patiatur. Nulla enim res est nocibilior: ⁊ sanguinis fluxus prouocatior ꝙ dolor: ⁊ inclinato membro. hoc etiam plurimum calida apostemata generat. stude quoqꝫ in siccis corporibus aloes plus mittere: ⁊ in humidis minus. Thus vero necesse est vt sit viscosum albissimum. Dicit etiam hic Gal. nullā medicinam hac vtiliorē esse: propter hoc operare illam in sanguine de pelliculis cerebri fluente: ⁊ de vulnere colli fluēte faucium ⁊ arteriarum. Apposita enim illa in faucibus ⁊ arteriis: absqꝫ ligamine sanguinem prohibuit: neqꝫ laudo eam: quia omnino viscosa ⁊ solidatiua est: q: ſʒ festinanter carnem generat. Medicina vō que incensiua est: possibile est vt citius sanguinem stringat: quia in eo quasi corticem nebulosum facit: sed tamen non est idonea: quia non sumus securi: quin eleuato cortice sanguinis fluxus reuertatur quia veniens prior peior est: vnde non oportet tunc huic medicine famulari: nisi cum sanguis fluxerit. ex aliqua rosura: vel putrefactione in illo membro existētibus. hec eīm putrefactioni congrua est: sicut incensio siue cum igne: siue cū medicina. Plurimum etiam hanc medicinam operamur in passionibus ani ⁊ testiculorum viretri propter putredinem in his membris festinantem: quia huiusmodi membrū naturaliter calidum est. Iterum est vis fecum in corpore expellendarum: sed tamen cum operatus fueris: medicamen apponendum est ne pure incensio insit: sicut calx viua: sandaraca: erugo eris: ylis: sulphur: ⁊ similia: sed misce cum ea stiptica: sicut galla ⁊ elige alia que hoc opus naturaliter faciat vt vitreolū. calcanthū. Si autē vis medicinā ad auferendam rosuram solūmodo calidā appone: hec enim putrefactionē rodit. Que autem mixta est cum stiptica: cortex quem generat ad cadendum morātur: quod magnum facit adiutorium. quia cortex priusqꝫ cadat: caro generatur: ⁊ vulnus solidatur: quam scriptam inuenies in libris de simplicibus medicinis. neqꝫ tollas eam si sanguinē fluere perpederis. Et si intentio tua in mūdificanda sanie fuerit: cito ablato cortice eā vsqꝫ ad sanum locum amputa. Si autem hoc non suffecerit tibi: incide

tibi: incide venam: maxime si magna vel arteria est: ⁊ hoc fac si latum nō est vulnꝰ: cū ferro dilata: ⁊ extrahe venā: vel arteriā cū vncino: ⁊ totā carnem sup eam existētē excoria: deinde bis vel ter cū manu tua eam torque. Et si hec ad stringēdū sanguinem sufficere videris: pone medicinam: ⁊ desup eam liga. Si vero hoc opus nō sufficiat: liga vtrāq extremitatē cum tenuissimo filo serici: maxime extremitatē cordi vel epati ꝯtinētem. aliqñ em̄ sufficit vt illa pars ligetur: postea vero pone de medicina quā diximus: aut si ille non proficuum faciāt: liga vtrāq extremitatē ⁊ ignem superpone: sꝫ tñ cum supiora tibi nō sufficiāt: hec operare. venā etiā extrahere: ⁊ ligare securius est: q̄ ignem ponere: quia vena incisa vtraq eius extremitas corrugatur: ⁊ in medio quia vacuum est: restat: caro generatur. vnde sanguis ꝓhibetur absq vlla molestatione. Cum vero sanguinis fluxum cum igne constringas: nascitur caro super venam nōdum solidatam: quia humidus tumor quasi nux ibi generatur: q: complens sanguinem: propter hoc infirmus semp est suspicax: quia ex parua occasione tumor rūpitur: ⁊ sanguis sicut fluxerat ante fluit. Quidam mihi dixit q seruus suus propter minutionē basilice vene ad hec deuenerat vel acciderat: de cuius tumore rugitum ⁊ sonum audiebat. Sed quidam vulgus amicus illius serui precepit: vt sepe super vulnꝰ niuem apponeret. vnde sanus factus est. Galie. iterum multi medici putauerunt impossibile esse arterie substantiam solidari ꝓpter duritiem suarum pellicularū. Sed ego dico multas arterias me solidari vidisse: maxime in humidis corporibus: ⁊ non in humidis multum. Puer quidam medicus ad quēdam vulgum minuendum accersitus abijt: qui cum eius brachium ligaret: maxime arteria inflata est: tunc ipse cogitās eam esse venam percussit. Ad qd̄ ego deueniēs: ⁊ sanguinē fluere cum constrictione ⁊ dilatatione pulsus aspiciens: mox puerū expuli: ⁊ plagam vt oportet constrinxi: atq medicinam quam diximus apposui: qua etiā ligata: precepi vsq ad quartum diem ne dissolueretur: sꝫ eam refrigeraret: ac infunderet: quā in quarto die dissoluens: solidatam vt oportet reperi: deinde eam religaui ⁊ religatam spacio multorum dierum dimisi: quo facto sanus factus est: neq tumorem quē medicus matrē sanguinis vocat passus est. Ceteri vero in arteria phlebotomati huiusmodi tumorem non euasi sunt. Sufficit quod de his diximus.

Incipiendum est autem de ceteris sanguinis fluxibus. Dicimus ergo q fluxus sanguinis: aut est ex incisione vene: vel apertione sue extremitatis: vel propter largitatem pororum. Curam autem incisionis diximus. Apertionis vero sue extremitatis ad presens dicemus: aut q est propter defectionem venarum: aut ꝓpter nimiam sanguinis plenitudinem subito suas extremitates implētem: aut propter aliqua corrosiua: vel incensiua extrinsecus venientia. aliquādo etiā vena quasi cum sudore sanguinem emittit: qd̄ fit cum eius pellicule deficiunt ⁊ rarificātur: ⁊ sanguis est tenuissimus: nōnunq̄ ⁊ pellicule rumpūtur: maxime que sunt in pulmone ex magnis vocibus ⁊ in ceteris membris: ex palestra: vel oneroso pondere: vel lōga flatus constrictione: aut saltu vel casu: aut multitudine sanguinis ꝓpter calorem bullientis: sicut in vtre: vel in olla musto plena fieri videmus. Musto em̄ bullire incipiēte: neq aditum quo exeat inueniēte: necessario vter rumpitur. Quocirca curas eius cuiuscūq modi fit: sic incipias. Causam em̄ eius si existat amputa. Si vero abest: cōuertere ad fluxum: cuius materiam alibi ducito: deinde foramen diligēter solida: ⁊ conforta: atq constringe ora venarum: vbicūq fuerint: materiam autem alibi dirige vicinius. si aliud facere nequiueris. Verbigratia. Si sanguis ex supioribus partibus oris manatus fuerit: sanguinem ex naribus fluere facias. Quod si ad longa loca poteris eum ducere bonum est: sicut sanguinem fluentem ex naribus ad emorroydas vel menstrua duces. faciēdum est cum phlebotomia vel vētosis in huiusmodi locis applicatis: siue cū scalpellis: vel absq scalpellis: necnō ⁊ cū ligaminibus. Quis sanguinem ex naribus fluētē magna stringit ventosa in dextro latere super hypocūdriam apposita in dextra. Si de sinistra nare in sinistra. in vtraq: si de vtraq nare fluxus fuerit. Similiter phlebotomia per antipasim facta: valet: tamen cū virtus custodita est: oportet etiā sanguis multis apofroesibus paulatim abstrahi. Valent etiā ligamina sup armum apposita in dextro vel sinistro: si dextra vel sinistra parte fluxerit. Similiter si in coxa ligētur. Scriptum em̄ ligamen multum valet ad extrahēdam materiā sibi: ⁊ refrigerētur mēbra: de quibus sanguis fluit. Vidi em̄ in quodā minuto sanguinem sub lingua fluere: cui p̄cepi vt niuē ibi apponeret: ⁊ liberatꝰ est. Multos etiam aspexi sudorem in toto corpe pati: quorū corpus sanguineū sudorem emittebat: eosq defectio ⁊ angustia sequebātur: neq cū vllo alio curati sunt: nisi cū potu aque frigide ⁊ sessione in ea. Dico iterū: q: cuicūq sanguinis fluxus nō de supficie corpis manatus fuerit: vtilitas sue curationis est vt ad alia loca sanguis dirigatur: ⁊ ibi ⁊ potus sint refrigeratiui collyriatiui ⁊ stiptici s̄m q tibi videtur aut s̄m membrorū necessitatem: morbiq quātitatem. Neq opꝫ negligi membrorū cōpositionem ⁊ ꝓpinquitatem sicut diximus. Necesse est iterū diuersa argalia ⁊ instrumēta inueniri s̄m diuersitatem membrorū: sicut vulue vesice ⁊ filium. Quedā mulier passa est fluxū sanguinis p vuluam: cui nulla medicina ꝓfuit: nisi succus arnoglosse: q: iste succus multū valet ad sanguinis fluxū ꝓpter rosurā existētem. Nam in se ⁊ stipticitatē ⁊ collyriositatem habet. Mea tñ cōsuetudo est cum eo fortiorem medicinā miscere s̄m q intelligo naturā morbi. verbigr̄a. Si sanguinis fluxus de vesica vel intestinis multus ⁊ forti impetu fluat: intelligitur q fluat de maiori vena. vñ opꝫ curari cū medicamine multum ⁊ fortiter stiptico sicut balaustia: hypoquistidos: sumach: acatia: gallis viridibus: corticibꝰ malorūgranatorū. ⁊ similibꝰ. Si aūt parū fluat ex parua vena egredi manifestum est. Quare sufficiūt nobis thus: ratinam: terra sigillata: ematithe: vinū nigrū ⁊ ponticum: succus arnoglosse: strigni: extremitates pōticarū arborū: oīa cocta in aqua. similiter mirtus ⁊ mespila. Si aūt fluxus paulatim manabitur: ⁊ color ⁊ odor eius non veluti sani fit: certū est nō ex incisione: sꝫ ex ruptura ⁊ vulnere esse. Quocirca opꝫ tūc dari trocisc. andronichi ⁊ poliri mixtos cū p̄dictis succis. Porro aliqñ ꝓpter frigiditatē exteriorū corpi quorūdam extrinsecus appositorū vene implentur: quare opꝫ te bene hāc rōnem ꝑscrutari: q: cū fluxum sanguinis frigidis appositis augmētare videris: auferenda sunt frigida. Vidi enim plerūq sanguinis fluxum de pulmone manātem infrigidato pectore augmētari: ⁊ quibusdā sanguinē multū fluere vidi: q: frigida stomacho applicabāt: ⁊ alijs p nares capiti eorum frigidis applicatis. Oportet ergo de quibus sanguis fluit nequaq̄ refrigerari: nisi priusq̄ ad alias ptes ductꝰ fuerit. verbigr̄a. Non decet caput si sanguis ex naribus fluat refrigerari: nisi p̄cedēte phlebotomia: ⁊ fricatione manuum et pedū ⁊ membri ligamine atq ventosa in ventre vel ceruice apposita. his em̄ prius factis: caput ⁊ frōs refrigerētur. Sāguinis aūt desudatio curet̄ cū refrigeratiuis ⁊ stipticis ⁊ oībus siue cibus fit vel medicina sanguinem ingrossantibus. que videlꝫ stiptica ⁊ viscosa sunt. ¶ Finita ergo disputatiōe curationis vulnerū exteriorū: incipiamus de vulneribꝰ interioribus dicere. Igitur dicimꝰ vulnera pulmonis molestiora ⁊ duriora ad curādū ceteris ⁊ difficiliora esse: sicut experimēto: ⁊ rōne manifestatur. pulmo em̄ mēbrū est semp motū habēs: ⁊ vulnerata mēbra necesse est vt quiescant: sin autem vulnera nullatenus solidātur: q: in motu partes vulneris separātur ⁊ extēdūtur. vnde neq cōiungi nec solidari possunt. Ideoq multi medici desꝑati sunt vulnera pulmonis sanare de quo nō debent desꝑare: maxime si vulnera sunt recentia. plures enim vidimꝰ quibus sanguinis fluxus erat: cum tussi ꝓpter nimias voces: vel casū: vel ꝑcussionem: qui tussiēdo screādoq libram vel plus vel minus parum screauerint. quidam sine dolore pectoris: alij cū pauco dolore. Sed qui dolorem passi sunt: minus screauerūt: ⁊ minorem habuerūt calorem: vnde significabatur de longinquo screatū venisse. Que autem sine dolore fuerit multa quantitas: ⁊ subita est ⁊ rubicūdior ⁊ calidior est: qui significabatur de propinquo venisse. Sed cū sanguinē screari videris ꝓpter voces nimias: vel casum: aut percussionem in pectore: ⁊ nimiam tussim: et

multus ⁊ calidus est: preter vllum dolorem: intellige eum
de pulmone esse. Et si neqꝫ multus: neqꝫ calidus est: neqꝫ
rubicūdus fuerit: ⁊ paulatim cum tussi exierit: scias eum de
pectore egredi: sꝫ qualiter de pulmone ad pectꝰ sanguis sa
liat: in libro de interiorībꝰ mēbris intitulato ostēditur. Qui
bus signis apparētibus: ne de possibilitate sue curationis
te desperes: nos eñ curauimꝰ neqꝫ decepti sumus. hmōi er
go faciēda sunt. Egro ne aliq̄d agat: quo spūs laboret: p̄nci
pias: ⁊ ꝯtinuo basilicā minue: ⁊ sanguinē tribꝰ vel quattuor
detractionibus deme: huiusmodi enim actione sanguis de
pulmone excluditur. liga etiam sup̄iora brachij: ⁊ frica ma
nus ⁊ pedes: easqꝫ cū ligamine liga sanguinem fluere ꝓhi
bente. i. ligatione in superiorībꝰ brachij ⁊ in coxa ligato. hoc
enim facto da potui acetū cum multo aque mixtum: ⁊ pau
latim cū multis interuallis bibitionibꝰ illud sorbeat. hoc eñ
faciēdum est: vt si sanguis in pulmone coagulatur: liquefiat
⁊ excludatur: deinde ad causam collyriatiuā ⁊ oppilatiuam
aliquid stipticitatis habentem: que potāda sunt cum aceto
multum cū aqua mixto: aut cum sola aqua in qua cocta sunt
coctana semen mirti: ⁊ alij fructus silr stiptici: ⁊ ꝓhibēdus
est in illa die ⁊ nocte: si inde habuit: a cibo. Si aūt defectꝰ est
parum liquidi iuris accipiat ⁊ stiptici. Et si scda die sangui
nēʒ minuas: si virtꝰ sustineat: bonū est: minue etiā cibū eius
vsqꝫ ad quartū diem: ⁊ vnge pectꝰ. Si estas est cū oleo cocta
noꝝ. Si hyems cū nardino ⁊ filibus. Iterum cataplasmata
cum sua stipticitate penetrātia iuuāt: que in alijs scripta ha
bemus. Elige semp̄ que sunt molliora vt in humidis corpo
ribus maxime prauis apponātur: ⁊ q̄ sunt duriora in siccis:
multi hoim cum hmōi curatiōe a me euasi sunt: ⁊ p̄re oībus
subeo: quibus vena rumpitur in pulmōe: vt priusq̄ tumefiat
⁊ saniem colligat: eaꝫ solidare studeas. Nam si negligētiam
inde habueris: ⁊ putredinē colligere incipiat: scias eam aut
nunq̄ posse sanari: aut cū magna difficultate. Sanies enim
non mūdificat̄ nisi cū tussi: ⁊ tussis vulnus dilatat. ꝓhibet ne
solidari valeat. est etiā causa alterꝰ vulneris. Que aūt in pe
ctore ē facilioris curatiōis est: q: vene pectoris venis pulmo
nis paruiores sunt. Rursus q: sanies in vulnere pectoris
ꝑ spaciositatem fluit. Iterū q: pectꝰ carnosum est ad pulmo
nis cōparationē. pulmo eñ plenus est vndiqꝫ canalibꝰ: qui
q̄m cartilaginosi sunt: carne nudi ⁊ siccissimi sunt. Sunt et
alie spēs sanguinis de pulmone fluētis: qui ē prauꝰ nō cali
dus nec rubicūdus. cuiꝰ causa cōtusio neruoꝝ est. Quē fluxū
stulti quidā: q: parue quātitatis est: ad curāduꝫ faciliorē esse
cogitāt. Sed ego dico eū ceteris esse molestiorē ⁊ peiorem.
Contusio eñ difficilis fixura solidatur. Qd vulnꝰ est in dia
phragmate: i. sua videlꝫ carnositate: sanatur ⁊ solidatur. Sed
qd est in neruosa parte impossibile est solidari. Sed in vulne
ribus ac diaphragmatis vel in interiorībꝰ si ꝑ hac opꝫ studeri
vt quātomagis fieri pōt desiccētur: siue cū emplastris extra
positis: vel cū potionibꝰ: sed oībus vtilior est diaspmaton ⁊
diacatia: quā sepius in vulneribꝰ pectoris operamur: ⁊ mū
dificāda sunt si saniem habeāt: cū mellicrate: aut mel detur
ad lingēduꝫ. Non eñ queūt mūdificari cū adiutorijs vulne
ra exteriora mūdificātibus: q: si aliquis arbitratus fuisset:
dari putrida vulnera in pulmone habētibus: vnguētum de
eris erugine: patiēs moreretur: ⁊ de medicina hmōi ridiculū
esset. Ideoqꝫ opꝫ te studiose ꝑpēdere: ea q̄ sunt opportuna
⁊ ad dādum possibilia: ea videlꝫ q̄ sunt quasi cibꝰ ⁊ potus.
Cauendū etiam est vt in oībus mēbris ⁊ locis: q̄ sibi conue
niāt facias s̄m q̄ tibi mēbroꝝ natura actio ⁊ cōpositio: sicut
multotiēs dixi: ostendāt. Neqꝫ vnū ⁊ equale in oībus mem
bris inditium differas: ne in errorem incidas: sicut ignari
methodoyci. Quocirca errorē cuiusdā methodoyci narrabo.
Fuit quidā vir habēs vulnus putridū in aure: quē quidā de
secta thesili cepit curare cū diacathimia. hmōi eñ medicamē
optime vulnera exteriora sanat. maxime carnosa: sicut que
sunt in coxa ⁊ brachijs: de quo quotidie in aurē distillabat: sꝫ
quātomagis in aurem de eo inducebat: eo amplius vulnus
⁊ saniem ⁊ putorē colligebat. vulnera aūt aurium cū hac me
dicina nequeūt curari: neqꝫ fuit tp̄s ponēdi hāc medicinam
durius enim ⁊ siccius cōuenit adiutoriū s̄m siccitatem auriū
siccitati coxe cōparatam. Apponēda etiam sunt que saniem
prius lauent ⁊ mūdificent. Qd cum spacio multoꝝ dierum
fecisset: ⁊ auris quotidie ad detrimētum semper deuenisset:
in interioribus auris apostema ortū est. Quare insipiēs ille
tetrapharmacon cepit apponere: qd est cōpositū de oleo ⁊
pice ⁊ seuo ⁊ cera: qd scilicet est apostematū hume factiuum
⁊ maturatiuū. Considerauit eñ huic morbo esse cōstrictio
nem: ⁊ constrictioni esse necessariam dissolutionem. Cuius
inuestigatio ⁊ intentio infirmo fuit opposita. Infirmus eñ
putridū vulnus in aure vel os habebat: cui siccissima medi
cina cōueniens erat: corrosiua ⁊ destrictiua. vnde cum hmōi
mollitiuū vnguētū apponeret: vulneri non spacio vniꝰ diei
fuit q̄n sanies ⁊ putor abūdāter sunt vulneri augmentata.
Tandem famule infirmi dñi ad peius illū ire cernētes: medi
cum irato corde increpuerūt: ⁊ ne vltra veniret preceperūt.
Sed ipse magis ⁊ magꝭ orabat: vt saltēʒ dimitterēt illud vn
guētum apponere auribꝰ. Quibꝰ Ga. p̄cepit vt ꝑ vnū diem
se iteresse cū medico sinerēt vt eius aurē funditus ex illo me
dicamine esse putrefacturā rationabiliter ostēderet. Cuius
verbis obediētes fuerūt: Deinde Ga. cōuersus cōtra medi
cum cepit sibi suū errorem ostēdere dicens ei. Certificasti in
istius aure esse apostema. Qui r̄ndit vtiqꝫ: ideoqꝫ vnguētū
mollitiuū ibi apposui. Cui Ga. qd tibi videtur si diametithe
⁊ acetū ibi apponimꝰ: Qui r̄ndit hec eñ sunt ꝯstrictiua: silr
⁊ apostema cōstrictū est. Cui iterum Ga. quidnā tibi visum
erit si hec etiā constrictiora sicut trociscos andronici appona
mus: r̄ndit pessimū. hoc eñ mēbrū: q: cerebro ꝓpinquū est
necessario eger pre nimia constrictione spasmabitur. Tunc
Ga. nisi cōsuetudinem aspicerem: ⁊ scirem q̄ hoc membruꝫ
cum tua medicina mollificatū esset: mox trociscos andronici
absqꝫ vllo timore apponerem: sꝫ q: multo tēpore hoc mem
brum mollificasti desiccatiua paulatim ad desiccatiora ascē
dendo apponam. vn̄ hodie apponam memithe ⁊ acetū: cras
trociscos andronici: cras aūt desiccatiora: deforis aūt cū sic
cissimis cataplasmabo: sed sola memitha ⁊ aceto apposita
eger sanus factus est nō indigēs alio adiutorio. quare opor
tet te hmōi vulnera cōsiderare: quibus si eo amplius siccio
ra sunt necessaria: nō timidus ea cōponas. Gal. eñ multos
de diuturnis auriū vulneribꝰ vnū ⁊ duos annos trāseūtibꝰ
cum hac medicina desiccitius curauit: sed vtilior his oībus il
la que fit de ferrugine ferri. auri enim que est siccissima: ne
cessario medicina q̄ est siccissima fieri debet: ferruginem sub
tilissime tere: deinde cū aceto lotā cum tanta quātitate aceti
coques s̄m q̄ complexionem patientis securam esse cogno
ueris: postea spissitudinem mellis quinetiā ab igne eleua.
Nos etiam vulnera aurium si sensibilia sunt: cum ferrugine
curauimus: vulnera autem oculoꝝ cum thure. hec enim hu
midior est quātum ad cōparationem medicine ferruginis: ⁊
curamus vulnera auriū cum medicinis oculoꝝ medicina sic
cioribus: ⁊ auriū minus siccitatem habētibus. Vulnera ve
ro q̄ sunt in ore: si sunt humidissima: multūqꝫ saniei habue
rint: necesse est desiccatissima habeant adiutoria sicut lithos
eris marchasidie vsta: aut cū melle: aut cum vino dulcissimo
mixtis puluere etiā pigre. Valet iterum in his locis succus
vuarum agrestiū: ⁊ sumach: ⁊ similium. Si aūt minoris sint
humiditatis: minus his humida: tibi sufficiant: sicut sapa
mororum ⁊ corticū thuris. Sed vtilior in hoc loco: si medici
na que fit de sapa ⁊ nuce cipressi apponatur: que vero putre
factissima sunt: maxime si vicina sunt ossibus: timemus ne
ossa ꝓpter humiditatem eoꝝ corrumpāt: necesse desiccatissi
mum medicamen apponi: sicut trociscos andronici cū aceto.
Quibus nōdum sufficiētibus: incensiua ⁊ roditiua applicē
tur. Ecce que vnicuiqꝫ membro cōueniunt: diximus. Opera
re ergo ea s̄m q̄ vtilius agere poteris: considerando diuersi
tates membrorū eorūqꝫ compositionem formā ⁊ locuꝫ: ⁊ qd
instrumentum medicine cōueniat: ⁊ quō dentur siue pulue
rizata: siue temperata: siue liquida: ⁊ qualiter cito ad locum
infirmum veniāt. Que etsi superius ostensa sunt: bonum tñ
est vt eadem repetamꝰ. verbigratia. Si in stomacho sint vul
nera: ⁊ velimus eorum saniem mūdificare: sicut mundifica
mus stomachum de viscoso phlegmate cum radicibus suis
⁊ oximelle: fiet hec medicina molesta: sed bonum est illam sa
niem mūdificari cum rebus eam inferius deponentibus: si

eut cum moderatis laxatiuis. vomitu enim prouocato: vulnus necessario saniem vndiq; sibi coadunat et dilatatur. Moderatiuum vero laxatiuũ nõ similiter. Non eñ vt cõmotio vomitus stomachum cõmouet: sꝫ suauiter inferius saniem deponit: vnde securus est neru⁹ vt nõ patiatur: quia oĩs acutus est: et neruis sensibilib⁹. Vulnera vero que sunt in canalibus pulmonis: bonũ est exterius cũ desiccatiuis cataplasmeri: et egrum quãtomagis poterit cohibere se a tussi ꝓhiberi superius (alias supinus) iaceat: atq; desiccãtia ponantur: et laxet lacertos colli vt medicamẽ paulatim descẽdat. Lac vero in canalib⁹ pulmonis magne actionis est: sꝫ laudabilius qđ de aĩalibus alta loca incolẽtibus siccũ aerem et herbas laudabiles: sicut tẽperatas et stipticas habẽtia: que sunt ad septemtrionalem plagã discoopta et a meridie apta: a mari et lacubus remota. Lac vero vaccinum grossum est: asininum vero subtile: caprinum vero mediocre. Antiqui aũt medici iubebãt sugere phthysicũ vbera mulierũ: qui ideo bñ fecerũt: q; ceterꝫ ꝯueniẽti⁹: et in pulmone phthysicoꝝ: anteq̃ infrigidetur penetrabile: q; vtile est. Lac caprinũ anteq̃ infrigidet quib⁹ necessariũ est: dari cũ modico melle: ne forte ĩ sto. coaguletur. Sed si vis vt citius descẽdat: aliquãtulũ salis in eo misce. Sed Ga. testatur quẽdam in gutture vulnera ꝓpter catarrum habuisse: qui tussiuit nõ multũ sanguinis rubei: sed cum quadã parte pellicularũ screatus est: eiusq; vox corrupta est. vñ arbitrat⁹ est illã ꝑtem pelliculaꝝ esse gutturis quem cũ supiorib⁹ medicinis curauit et euasus est. Sed quicũq; hãc passionem passus est ꝓpter pestilẽtiam facilius factus est: quia pestilentia corpus desiccat: et desiccatio vtilis est in hac passione. i. in vulneribus pulmonis: quibus licet non cito ad solidãda vulnera succurramus: sed hec que diximus faciam⁹: multo eñ tẽporis spatio viuent. Hec sunt dicta gloriosissimi Ga. de cura vulnerum pulmonis: que sunt de voce casu palestris: et similibus. Que vero fiunt propter acutum catarrum: opꝫ sicut dixim⁹ cũ medicina succurram⁹ priusq; sanies colligatur: vel apostema gñetur. Nam si hec non fecerimus: sanies et apostema generabũtur: et tunc nil aliud nisi vitam custodire facere poterimus. Quoꝝ curã sic opo:tet incipi. primũ sicut diximus phlebotomemus: sed si multis dieb⁹ nõ manducauit: hic defect⁹ est: quousq; cor cõfortetur: phlebotomiã dimitte: deinde manus et pedes fricẽtur: et vt sanies a pulmone remoueatur: sicut dixim⁹ ligetur postea caput radẽdũ est: et cũ vulnerãtibus cataplasmãdũ sicut stercore colũbino et sinapi et similibus. et hoc cauendum ne oleum capiti ponatur: et balneum ingrediatur. Cauẽdũ etiã ne capita vltra modum vel calefiant: vel infrigidẽtur: iu ribus humidis et viscosis cibẽtur sicut diximus: et quibusdã stipticis. Tyriacam magnã demus: et q̃ recens est eligatur. Recẽs enim virtutem habet opij: et opiũ somnum ꝓuocat: et humores a capite descẽdere ꝓhibet: reuma eñ desiccat: et sanguinem ingrossat. cetere etiam species sunt desiccatiue. hmõi faciẽda sunt quousq; reuma transiat. Medicinã vero vulneratiuã apponimus: vt et cutim aperiat: et reuma a pulmone cũ suo calore sibi alliciat. Reumate vero cessante: et cũ tussi ragadia existente: scias pulmonem debere mũdificari: quẽ purga si spm ãgustiosũ et molestũ videris esse. Sꝫ nõ apparẽte: bonũ est primũ preceptũ teneas. i. silere quiescere: extremitates fricare: paꝝ mãducare: et da tyriacã in modũ fabe. Qđ si nihil aliud nisi mũdificare facere poteris ꝓpter angustiam spiritus et multitudinem ragadiarũ: purgari oportet cuꝫ mellicrate: et nutriri cũ ptisano et modico panis. Sed in quodam tpe mũdificetur: et in quodã reuma ꝓhibeatur: et in alio vulnus desiccetur: quousq; patiens ad sanitatẽ redierit. Porro aliqñ ex nimia frigiditate vena in pulmone rũpitur: sꝫ tñ phlebotomo succurrimus et mouem⁹ sanguinem de pulmone. Extremitates fricamus et ligamus et vngimus cum calefactiuis et vulneratiuis et desiccatiuis adiutoria damus: sicut tyriacam: et diaspermaton: diacasiã et similia. damus etiã que solident sicut trocisc. de carabe: corallis: bolo: thure et siib⁹. Cibi sint faciles digestiui sicut iura: ptisanũ: parui pisces: pedes paruoꝝ aĩaliũ bouis ꝓpter suã viscositatẽ. Ga. dixit se nullũ ex emoptoicis cũ hmõi in pmo vel secũdo die. hoc nõdum apostemate existẽte curauisse: quin sanitati omnino: redditus fuisset. Sed quidam hoc tempus transeuntes nõ fuerunt euasi: q; in pulmone eoꝝ apostema collectum est et febris generata est. Alij vero sanati sunt: eo q; ad febrem nõ deuenerũt. Sed qui nõ sanatur cum cõsilio Ga. vulnera eoꝝ nõ dilatãtur: sꝫ indurata diu ꝑmanẽt. vnde longo tpe viuũt: et sic Ga. dixit: plurimi de vulneribus pulmonis moriũtur morsurã ꝓpter malos humores patiẽtib⁹ Et infirmi manifestant saporem illoꝝ humoꝝ in saliua existẽtem: ideoq; multũ valet tyriaca: illos humores tẽperat: et ingrossat corpus: vulnera mũdificat et lauat a sanie. vtili⁹ etiã est in oĩbus emoptoicis: vt non tussiant fortiter: et nihil a capite descẽdat: que faciẽda sunt cũ forti catartico: et medicinis catarrum ꝓhibẽtibus sicut diaspmaton: et somniferis sicut opiatis: et viscosis cibis sicut amido polline fabarum et similib⁹. Caput fricetur et cũ calefactiuis vngatur. Catarticũ vero dandũ qđ diuersos humores purget sicut ẽ aloe: bdellium: myrrha: scamonea: coloq̃ntida: agaric⁹: epithimũ: et similia. Iterum opꝫ te intelligere: q; plus est necessarium lac emoptoicis: quibus catarrus a capite cũ malis et acutis humoribus ad corpus descẽdit. vñ festinãter dandũ est. Sed tñ cauẽdum est ne febrem habeãt: seu malã cõplexionem: lac in eis in malã qualitatem cõuertẽtia. vñ prius frigidis curãda est febris: et mali humores tẽperãdi: deinde lac dandũ. Siiꝫ si sunt defecti: nõ phlebotomẽtur: nisi prius nutrimẽto reficiãtur et confortẽtur. Sed prius necessaria est phlebotomia: quibus ẽ sanguis niger et turbid⁹ et qui frigide sunt nature. Nam Ga. testatur se oĩa que dixit experimẽto cõprobasse. Oportet etiã te in oĩbus passionibus pulmonis maxime in maioribus: et his similib⁹ cauere inertiam: et ne a debiliorib⁹ medicinis incipias: sꝫ a fortiorib⁹ sicut Hippo. in aphoris. hmõi eñ passionibus nisi cũ fortiorib⁹ subuenias: et patiẽs ad hoc venerit: nõ euadet. Diximus quidẽ fundamẽtum curationis sanguinis. de pulmone fluẽtis sit motio eius: ab eo custodiat ne multũ flaminis emittatur: quãtomagꝭ etiã ne tussiant. Quocirca opꝫ te studere in quiescẽda tussi. q̃ si fuerit ꝓpter catarrũ capitis: stringatur. Si aũt ꝓpter malam cõplexionem in instrumẽtis spũs existẽtẽ: tẽpera eam et redde ad id qđ fuerat: q; quies pulmonis vt moueãtur ad tussiẽdum est prima curatio. Diximus iterũ q; medicina vulnerũ diuersa est ꝓpter diuersitates nature membroꝝ: q; aliqñ in quibusdam locis et membris siccior q̃ in alijs ponitur. verbigratia. Vulneribus in veretro et vulua siccior cõpetit. vñ multotiẽs ea cũ cinere bombicinarũ chartarũ curam⁹ et cinere cucurbite: aneti et similib⁹. et siiꝫ etiã cum cinere cõcharũ marinarũ vstarum: q; aliqñ sunt vulnera in veretro toto: aliquãdo in ꝑputio cui siccior cõueniũt: que vero vulneruꝫ hoꝝ nõ sunt vetusta: neq; multũ humida: aloe vtilis est si pulueriꝫetur et desup mittatur. vulnera vero que sunt in ano et natib⁹ cum cathimia lota mixta cũ vino: vel litargiro vel tuthia curantur. hec enim non generãt dolorem: q̃ si hec vulnera sint humidiora: cũ corticibus pini et ematithe: cum tab. Si autẽ aliquid cõcauitatis habeãt: misce cũ istis tãtũ thuris: quantum ad creãdum carnem necessarium fuerit.

¶ Sexta particula.

Onstraui inquit Ga. quãtum erroris arti medicine accidit de inscitia methodoicoꝝ ꝓpter eoꝝ fiduciam in vniuersalib⁹: et neglĩgẽtiam in particularibus: vñ nũc similitudinem ostẽdere volo. vbi gra. Si aliquis cũ facili pũctione pũgatur solã cutim pforante: vt fit aut cũ acu: aut stilo et similibus: et ad sanãdum carnem facilem habeat: sicut illi videlꝫ quib⁹ vulnus cito solidatur: huic medicine nihil est necessariũ. Ceteris vero equa se habẽtibus si cõtingat: neq; vt opꝫ curentur: necessario primũ dolorem generat: deinde tumorẽ et punctionem. Methodoici vero hmõi egrum de sua qualitate interrogant: eũq; sicut illis ostẽditur: conãtur ſm suã cõplexionem et ſm sua experimẽta incipiũt curare. ¶ Logicis vero nõ solũ sufficit infirmos interrogare: sꝫ rõnabiliter et qualitates et cõplexiones infirmi inuestigãt. hmõi eñ si plenus est: vel malos habet humores: vel membra sensibilissima: necessariũ in illa pũctura et tumorẽ et dolorem est gñari. vñ nõ oportet festinãter solidari: sed prius mitigari dolorem et materiã ab illo mu

tari: quia nihil vtilius est parue puncture q̄ vt in tumorem
non deueniat. his enim studiose obseruatis: solidatiua sicut
magno vulneri sunt necessaria. Methodoici vero nihil aliud
nisi hoc solūmodo intelligūt sicut Thesilus eorū magister ⁊
auctorizauit ⁊ dixit: vulnera inquit recētia solidari opꝫ: neqꝫ
vllam inter magna ⁊ parua differētiam posuit: neqꝫ inter
ea q̄ sunt in neruo que sunt molestissima: ⁊ ea q̄ sunt in car-
ne: sed in ponēdis solidatiuis festinant. Quibus factis si vul
nus in carne fuerit: necessario tumorē ⁊ apostema generat.
Si vero in neruo: plurimi in spasmum cadūt. Quidam pūctio
nem passus est: que neruū intus in vola manus existētē pfo
rauit. Quem cū quidam de secta thesili vidisset: citissime vn-
guētum magnis vulneribꝰ vtilissimū apposuit. Cūqꝫ locū
illum tumefieri cerneret: cataplasmauit cū polline frumēti:
vnde manꝰ tota tumefacta: in spasmū incidēs ante septimū
diem mortuus est. Plurimi eīm horū hāc passionem haben-
tium: ⁊ ab huius secte medicis se curari volētium: in spas-
mum inciderūt ⁊ mortui sunt: ⁊ quidā in putrefactionē. Qui
vt sui magistri seruetur auctoritas: huiꝰ erroris intētionem
non desinūt. vulnera eīm recētia solidari oportere testantur.
Sed nullus pūctionem: vel vulnꝰ habēs: vel passus in ner-
uis: ⁊ medicinā quam Ga. pcepit apponēs: spasmum vel tu
morem habuit magnū. Eam eīm cuꝫ optima rōne insinuauit
dicēs. Neruꝰ q: sensibilissimꝰ: si pūgatur necesse est ceteris
mēbris maiores habeat dolores. vñ ꝯsequūtur tumor ⁊ apo
stema: nisi ad mitigādū dolorē succurras: ideoqꝫ nō opꝫ eā
solidari: sed vt sanies in ea coadunata excludatur: aperiri: ⁊
sanguinē ⁊ ab ea alibi mutari potēter opꝫ: ⁊ corpus totū de
malis humoribꝰ mūdari: ⁊ vt dolor in vulnere non gñetur:
studiū impēdi. que sunt faciēda cum vnguētis ⁊ cataplasma
tibus sanguinē funditus mūdificātibꝰ. Bonū est etiā si vbi
est vulnus: cutim aperiamꝰ. Aqua vero calida: q̄uis oīs dolo-
ris sit mitigatiua: apostematū vulneribus tñ neruorū est no
ciuilissima. Nerꝰ eīm est ex materia hūida cū frigitudine coa-
gulata. vñ qđ hmōi nature est: ex calido ⁊ hu. putrefit. Quo
circa opꝫ te cauere aquā calidā ne huic mēbro appropinque-
tur. Et si egrū te balneare opꝫ: stude ne membrū illud aqua
calida tāgatur: pannis ergo ceratis: vel aliqua re optime in
uoluatur: dolorē quoqꝫ cū infusione calidi olei mitigamus:
Frigidum eīm poros oppilat: ⁊ calidū aperit. Oppilare vero
poros illiꝰ mēbri malū: aperire aūt bonū est: q: supfluitas
dissoluitur. Sed eligenda sunt olea que stipticitatem non
habeant: et que sunt subtilis substātie. Sed vetustiora sunt
dissolubiliora: recētia vero doloris mitigātiora: mediocria aūt
vtiliora. Porro decet medicinā qua curādum est hmōi vul-
nus esse tēperati caloris: vt mitiget dolorem: ⁊ esse subtilissi
mam vt ab sqꝫ dolore penetret: q: si hec pspexerimus: hoc
medicamen in attrahēdo saniem ab interioribus corpis: siue
dolorē nobis sufficiet. vñ Ga. qđ primū huic passioni feci: so
la terebēthina fuit: sed i paruis mulieribꝰ (al's vulneribꝰ) ⁊
hūidas naturas habētibꝰ ⁊ aliqñ cū modico: euforbio i dur⁊
siccisqꝫ corpibus. fex etiā cere aliqñ sola: ⁊ aliqñ cuꝫ modico
euforbio serapino: in durissimis ⁊ siccis corpibꝰ cū oleo: vel
cum terebēthina oppoponacoqꝫ. Dicit pterea Ga. asam bo
nam esse si emplastrū de ea fiat. Illud tñ non sicut cetera q̄
diximus phibuit. Neqꝫ debet aliquis in sola rōne cōfidere:
nisi ab experimēto firmata sit. Sulphur vero ab igne infectū
q: subtilissimū est: desiccatissimū est. vñ bonum est ad vul-
nera neruorū si cū modico olei in modū vnguenti fiat. Calx
lota mixta cuꝫ oleo: maxīe si cū aqua marina vel salsa lauetur
in calidissimo tpe bis vel ter: bona est. q̄ medicamina in suis
locis descripta multiplr inuenies. Cōuertamur ergo ad hoc
qđ volumus dicere. Dicimus aūt q̄ puncturā vel fissuram
neruorū: vel mēbrorū neruosorū opꝫ curari cū medicinis modi
ce calefaciētibus ⁊ multū desiccatiuis: subām calidā ⁊ sub-
tilissimā habētibus: ⁊ calefaciēde vel infrigidāde sunt: sm
q̄ natura membri infirmi tibi ostēderit. vbi gr̄a. Cum pones
medicamen sup illud membrū: neqꝫ patiēs tepidū sentit ca
lorem: scias illum minoris q̄ opꝫ caloris esse. Si nimiū calo-
rem: vltimi caloris est: vnde timēdum est ne tumorem ⁊ dolo
rem generet. Et aliqñ subā medicine in qualitate defecta est
ppter vetustatē aliasve occasiones: quare opꝫ quātitatiue

sm q̄ necesse ē: multiplicari: ideoqꝫ nihil horū debes neglige
re: quorū mēsurā p supiorē rōnem perpēdere poteris. Stu-
de iterū in dietis infirmi: vt sint bone ⁊ tenues. Qđ si vide
ris neruū esse incisū: opꝫ te cōsiderare si incisio est in latitu-
dine: ⁊ quātū cutis ē tegēs neruū aperte puideas. vbi gr̄a.
Si incisio cutis tāte sit largitatis vt nō incisio appareat: ⁊ si
est in lōgitudīe: dico q̄ huic vulneri medicamen euforbij ⁊ si
miliū nō debeat apponi: q: nō pōt ipm ferre: sicut ipsa que
cutim habēt mediatricem. vñ his locis dico debere poni cal
cem lotā cū multa olei mixtura: vel tuthiā mixtam cū oleo ro
sato. cauēdum tñ ne oleū sit alicuiꝰ salsuminis: q: intētio no
stra est vt sine morsura eā desiccemꝰ. Morsura eīm tumorē ⁊
apostema gñat. Sed calx multis vicibꝰ cū aq̄ dulci lota vtilior
est. Qđcūqꝫ etiā his locis medicamen appones: necesse est:
vt sit lotū: etiā ⁊ oleū dulce ⁊ gūmi lota. Porro morsurā ca-
ueas: maxīe in humidis corpibus: in siccis vero non tantū.
Ga. eīm dicit se sup neruos incoptos trociscos polidos cū sa-
pa tepide apposuisse. Opꝫ etiam ante oīa cauere ne neruis
nisi tepida apponātur: frigida eīm spasmum puocant. Qđ si
vulnera i manibꝰ sunt: infūde sepe ceruicē ⁊ alā cuꝫ oleo cal.
In inguine vero si vulnera sunt: in calcaneo: vel in pede. his
eīm actis securus esto q̄ nō gñatur spasmus: neqꝫ infundas
largū vulnꝰ vero vinū cū oleo putrefacit illud: pucturā vero
cum oleo infunde. Et si vulnus illud lauare volueris: terge
prius saniem siue cum bōbicino: siue cum vellere: ⁊ infunde
bombicinū in sapa: aut mellicratū: vel in vino dulci: aut pon
tico. Cauēdum quoqꝫ ne aqua huic vulneri apponatur: vel
medicamen mollitiuū vel maturatiuū. hec eīm membrū pu
trefaciunt: sed stude semp desiccatiua applicare in estate cū
oleo ro. in hyeme cū oleo. Si incisio nerui sit in latitudine:
molestius est ⁊ ppinquius ad spasmū: q: apostema est iun-
ctum parti incise. vñ p nō incisam passio ad cerebrū ducitur
⁊ spasmū in eo gñat. Ideoqꝫ medicina horū molesta est: sed
tñ opꝫ vt sanguinē preter vllā materiā minuamꝰ: ⁊ tenuissi-
mā dietā demus. Requiem etiā silentiū ⁊ planū thorū ⁊ se-
pe collū alam ⁊ inguinem quidē calido oleo infundamus.
Si nerui collisio cū cutis incisione fuerit: opꝫ medicamen-
tū vulneris desiccatiuū esse: vt cōstringat sicut stipticū cum
modice calefactiuo mixtū. Si neruus collisionē habeat sine
cutis incisione: infundatur cū oleo calido stipticitatē nō ha
bēte: ⁊ studiū impēdamꝰ materiā alibi mouere ⁊ dietā subti
liare. hoc si fecerimꝰ facile curat. Fracturā vero nerui sine cut⁊
incisione: methodoici cōfidūt se curare cū cataplasmate pol
linis fabarū ⁊ mellis: qđ vtile esse dico. Si vero cū nimio fuerit
dolore: misce modicā picem: ⁊ coque donec viscosum fuerit:
calidūqꝫ appone. Qđ si vis desiccatius sit: misce farinā ordei
vel yreos. Si nerꝰ incisione sepat: cura eā sm cetera humi
da vulnera sine timore spasmi. Motus tñ ⁊ sensus ab eo au-
feruntur. Ligamēta vero si sint de specie chordarū: forte medi
camē sustinēt: q: neqꝫ iūcta cerebro neqꝫ sensibilissima sunt.
Chorde vero q: de ligamēto ⁊ neruo sunt cōposite: aliqñ spas-
mum generāt: ppter hoc opꝫ te scire anatomiā vt scias liga
mentum differre a neruo: ne putes rotundum ligamen esse
neruum eiꝰ latā pelliculā. vnde tñ curando errorem incidas.
Vulnera vero in ligamētis nulla molestia sequitur. maxime
si ab vno osse exierit: ⁊ ab alio liget: q̄ sicut cetera curare po
teris sine vllo timore: q̄ si cū neruo iunctum fuerit: fit timor
sm q̄ coniūctum est. Incipiēdum est aūt de incisionibus vē
tris. Dicimꝰ ergo si intestina: aut zirbum exierit: oportet te
scire an possis ea intus cōuertere: ⁊ an de zirbo oporteat in-
cidi: necne: ⁊ quō debeat sui ⁊ ligari: ppter hoc necesse est:
vt per anatomiam scias hec loca vt possis secernere quot di-
uersitates ibi habeāt. Sed facilior locus ⁊ minus molestus
ad cōuertēda intestina si egressa fuerint: si in inferioribꝰ hy-
pocūdrie sit: q: in hoc loco nulle neruose extremitates lacer-
torum habētur. In medio autem vētris intestina multum
egrediūtur: q: nō est ibi fortis lacertus que cōstringātur: p
pter hoc difficillime intus cōuertuntur. Qđ si vulnus paruū
est: multo difficilius intus mittentur: nisi ad ea mittenda fe-
stinaueris: q: inflantur ⁊ ingrossantur: ⁊ ventositatem pro-
pter frigitudinem habēt: proinde vulnus aliquādo oportet
dilatari: si vllam ventositatem nō possumus dissoluere. Et

quia inflatio inteſtinoꝝ non fit:niſi propter frigiditatem.
ſit eius curatio cū calidis. vnde fomentādi ſunt cū aqua cali
da in qua ſpōgia:vel vellus infundēduꝫ eſt : ⁊ ibi apponen
dum eſt. vinū etiam calidū ⁊ ponticum vtiliſſimū eſt:q2 calo
rem facit ⁊ cōfoꝛtat. Quibus nō ſufficiētibus vulnus dilate
tur. Galie. autem nullā medicinam ꝑter iſtam oſtēdit. Sed
quidam medici cū lacte calido ⁊ oleo calido ⁊ milio ⁊ ſale: et
ſimilibus in balneo calefaciūt. Item dixit Gal. ventoſitate
diſſoluta ſuſpēde infirmū p quattuoꝛ eiꝰ extremitates vt gib
bato doꝛſo venter cōcauetur:deinde inteſtina ⁊ zirbus intus
mittātur. Tandem vulnꝰ cum digitis teneas: ⁊ ſuere ſicut di
ximus incipias. poſtea eger ſupinus iaceat: ⁊ ingenia lectuꝫ
ſibi facere per qḋ extremitates ſint ſuſpenſe: ⁊ venter ſubia
ceat:ſꝫ vtilioꝛ medicina eſt ſolidatiua. Ligamina etiā in hoc
loco vtilia ſunt: ⁊ clyſtere fieri bonū eſt:vt fex que remanſit
in inteſtinis excludatur: ⁊ in inguine cum oleo calido ad do
loꝛeꝫ mitigādum infundatur. Qḋ ſi ex vulnere aliquod inte
ſtinum putrefactum eſt:nō facimus acutum clyſtere:ſed de
vino nigro ⁊ pōtico ⁊ calido. Te quoqꝫ ſcire opꝫ ſubtilia inte
ſtina groſſis eſſe difficilioꝛa. Maioꝛa eñ ſunt incurabilia. ꝓ
pter multas res. Una:q2 multas venas habēt:que vie ſunt
cibis trāſeūtibus: ⁊ ſubā coꝝ ſubtilis: ⁊ in natura neruoſa ⁊
ſemꝑ ad ea ab epate cholera currit. Si aūt zirbuꝫ egrediēs
infrigidetur:qḋ nigri ⁊ viridis coloꝛis fuerit abſcindatur:q2
deſperati de ſua curatione ſumus. Qꝛ ſi taliter intus mit
tatur:neceſſario in toto putrefiet. Sed cum illud incideris:
liga vtrāqꝫ eius extremitatem cum filo. deſine extremitates
fili extra vulnus pendere. Magnas eñ multaſqꝫ venas ha
bet. vnde non ſumus ſecuri ſi nō ligentur:qn ſanguis fluat
vēterqꝫ putrefiat. ¶ Nūc aūt ab oſſibꝰ incipiēduꝫ eſt. Di
cimus ergo ſi fractura oſſis eſt in latitudine:pars a parte ſe
paretur. Prima ſicut diximus intētio eſt vt ea ſolidemus.
Sed tñ q2 impoſſibile eſt ſolidari oſſa ꝓpter eoꝝ ſiccitatem
maxime in ſenioꝛibꝰ: in ceteris etiam niſi rariſſime:in adole
ſcētibus:opoꝛtet has vtraſqꝫ partes aliquo modo inuiſcari
qḋ nō pōt fieri niſi cū viſcoſis cibarijs:q̄ tñ ab initio priuſqꝫ
vnam partē aliqñ appꝛopinquauimus : dare nō audemus:
qḋ faciēdum eſt eis extrahēdo ⁊ directas faciendo:aliquādo
foꝛtiter:aliquādo debiliter: ⁊ nōnunqꝫ mediocriter:ſm ma
gnitudinem ⁊ paruitatem oſſium. Sed plurime foꝛtis exten
ſio neceſſaria eſt: cū in fractura ſunt quaſi dētes:tūc neceſſe
eſt nimium extēdi: ⁊ vnam partem alteri apponi:et vt dētes
eoꝛum interſerātur ingeniari : ⁊ opꝫ te ſtudium habere:ne
cauſa multe extenſionis dens frangatur aliquis : ⁊ ibi re
maneat. Illo enim illic remanente:caro nimiam ſentit pun
cturam : quadecauſa ⁊ tumoꝛ ⁊ apoſtema generātur : ⁊ ali
quando ſpaſmus. Sed moleſtioꝛ eſt ceteris fracturis que dē
tes non habet:veluti que cū ſerra facta eſt. huiuſmodi poſt
qꝫ ſanabitur:nō eſt firma. nam ex parua occaſiōe ſicut pꝛius
diſiūgitur. vnde opoꝛtet nos vtrāqꝫ parteꝫ quātomagis po
terimus extendamus:ſiue cum tenalibus:vel cū inſtrumen
to:qḋ iuſſit Hippo. ⁊ paulatim vnam partem alteri coniun
gamus : ⁊ deſuper fricemꝰ manibus vt ſi aliquid ſanguinis
ibi ſit repꝛimatur:deinde ligetur ⁊ egrum quieſcere pꝛecipe
ſed multū in ligamīe ſtuderi opoꝛtet ne fractura moueatur
cohibere poterit. doꝛmiēs autem cum ad egerendum ſe ſub
leuauerit : minime. Molle quidē ligamen cuſtodiende non
ſufficit fracture:ſtrictum vero tumoꝛem ⁊ doloꝛem generat.
vnde debet eſſe vt opoꝛtet. Qḋ ſi hoc modo fiat vt aliquid
doloꝛis eger patiatur: ⁊ quiddam tumoꝛis apparet:nō ſuffi
cit membꝛo. In vltimitate ſtrictuꝫ malū eſt:qḋ niſi fuiſſet ꝓ
pter membꝛoꝛum diuerſitatem : compoſitionem ⁊ foꝛmam
atqꝫ quātitatem:bonum eſſet ligamen cum lato linteolo li
gare:vt multū ſpacium compꝛehēdat. Sed tamen in quodā
loco ſicut pectoꝛe ⁊ latere poteſt poni: ⁊ in q̄buſdaꝫ ſicut ma
nibus digitis ſurculis minime valet. opoꝛtet te ſtudium ha
bere:vt in locis omnibus quāto latius poteris componas:
⁊ cauendum ne in ligamine aliquid duplicatum remaneat:
ſed penitus ſit extēſum. Strictas vero ligaminis ex trāſuer
ſo vtraſqꝫ extremitates inuoluē multipliciter: vnam. ſ. infe
rius ⁊ aliam ſuperius multum inuoluēdo pone:vt modo la
ti ligaminis valeat : ⁊ ne ſtricto ligamine ſanguis a loco nī
mis ſtricto ad latuꝫ impellatur. Opoꝛtet vbi fractura eſt:ſtri
cte ligari:etiam circa eius extremitates debiliter:hoc niſi fe
cerimus:ſanguis ad loca fracture veniet et ſaniem ⁊ apoſte
ma generaturus. vnde timendum ne membꝛum putrefiat.
Dico etiam vt ſemper intendas in mitigando doloꝛem. hoc
eñ obſeruato mēbꝛuꝫ ab apoſtemate ⁊ tumoꝛe ſecurū erit.
Qḋ faciendum eſt cum mutatione mantici ad alium locum:
⁊ infuſionibus ac cataplaſmatibus doloꝛem mitigantibus
ſicut eſt cera ⁊ oleum: ⁊ cum locum refrigerantibus ligatuꝫ
ſicut aqua frigida. Cum etiam membꝛuꝫ poſitione quieſcat
que non generet doloꝛem. Qꝛ ſi patiens aliquid anguſtie ex
ligamine vel pꝛudoꝛe eū cogēte patiatur:ſoluatur: ⁊ oppoꝛ
tune coaptetur. Si autem multum eſt ſtrictum:laxa illud. ſi
pꝛudoꝛem habeat fomentis aque in caloꝛe temperatis il
lud fumiga. Si autem pꝛudoꝛe hoc faciente permaneāt poſt
quartum vel ſeptimum diem ſimiliter facies. vtile eſt enim
ligamen quouſqꝫ ſanetur dimitti. Si vero nihil accidentiuꝫ
patiatur:bonum eſt vt ligemētum quouſqꝫ ſanetur deſinas
quia Hippocra. iuſſit ſolidatiua vſqꝫ ad ſeptimum diem nō
debere poni:quouſqꝫ etiam ſecurus foꝛet ꝙ non generetur
apoſtema ⁊ tumoꝛ:ſꝫ in hoc tempoꝛe ab initio ſolidatiua po
namus. Sed cum hec membꝛa feſtinanter tumeſcere cepe
rint : ⁊ nimium pati doloꝛem ⁊ ruboꝛem ⁊ caloꝛem:bonum
eſt vt nihil ei faciamus:niſi materiā inuitare: ⁊ quātomagis
poſſumus refrigerare. Qꝛ ſi calidus non eſt: ⁊ doloꝛ ſit pro
pter nimiam extenſionem:cum oleo ⁊ cera ⁊ alijs cataplaſ
matibꝰ mollitiuis mitigetur. At quoniā poſtqꝫ ſecuri ſumꝰ
de apoſtemate ꝙ non veniat:intentio noſtra eſt in ligamine
vt nō ſoluꝫ ſanguinem cū fractura expellat:verum etiam vt
eam cuſtodiat:neqꝫ ꝓhibeat cauſam illā qua fractura ſolidē
tur. neceſſe eſt ſuper fracturam nō tantuꝫ foꝛtiter ſicut ante
ligetur: ⁊ ſtude ne oſſa moueantur : ⁊ materia fracturā ſoli
datam expellat : neqꝫ ligata permaneat: ligamine enim diu
permanēte:materia illa deſiccatur. Cum tamen eaꝫ videris
deſiccatam:fac fomentum cum aqua calida quouſqꝫ mem
bꝛum tumefieri inceperit. Similiter ſi multum tumidum et
humidum fuerit : fomētetur cuꝫ aqua calida quouſqꝫ tumoꝛ
⁊ hūiditas ceſſauerit. ſi tamen neceſſe eſt vt aqua ſit calidioꝛ
⁊ vnge ſiccis. Qꝛ ſi intentio tota eſt in ligamēto vt ſanguinē
in mēbꝛo vulnerato cōtentū expellat:extremitates ligamētī
laxas dimitte. Si aūt vis vt in fractura ſanguis attrahatur
extremitates ligamenti ſtrictius liga. Cumqꝫ ſecurus es ꝙ
nō veniet apoſtema:egrum cū cibis groſſum ⁊ viſcoſum ſan
guinem generantibus nutrias:que dāda ſunt quouſqꝫ ſcie
ris oſſa eſſe ſolidata. Qꝛ ſi tempus ſolidandi tranſierit: ⁊ ſo
lidatiua pluſqꝫ opoꝛteat ſuperdata : qḋ poteris cognoſcerē
cum tactu manus duriciem quaſi glandinis ſentientis:opoꝛ
tet fomentum aque calide fieri ⁊ medicinam diſſolutiuam.
Que eñ vnguentoꝛum ſunt viſcoſa ſolidatiuam generant
materiam. Que vero ſunt diſſolutiua eam minuūt. Fractu
ra vero in qua ſpacium remaneat:ſeruanda eſt ne tangatur
oleo maxime in eſtate:ſed quāto magis poteris eam deſicca
bis. Fiſſura vero que eſt in oſſibus capitis : a curis alioꝛum
oſſium eſt diſſimilis:quia impoſſibile eſt eam ſolidari : neqꝫ
vllum ligamen poterit ibi ligari quod non generet apoſte
ma ⁊ tumoꝛem. vnde opoꝛtet qḋ in eo fractum eſt amputari
nimis groſſam pelliculam cauendo: ⁊ feſtinanda ſunt que
ibidem carnem creent:que ſiccatiua medicina ſunt: ⁊ pꝛohi
benda ſunt que mollificant ⁊ putrefaciunt ſicut oleum:cera
et ſimilia. hoc niſi fecerimus : non ſumus ſecuri quin mole
ſtiſſima ⁊ moꝛtifera oꝛiantur accidentia. Oſſa vero que ſunt
expellenda cum magno timoꝛe ⁊ cautela extrahātur:etſi ne
quimus dicere qualiter extrahi debeāt:ſi tamen fieri poſſet
dicere incipiamus. Unde dicimus fracturā cranei: quia ali
quando eſt ſeparata et facile poteſt expelli. Caueas tamen
pelliculas ne tangas eas cum foꝛficibus. Si vero non eſt ſe
parata:neceſſe vt eam radas cum inſtrumēto aliquo:ſuauī
ter tamen ne tāgas pelliculas ⁊ cerebꝛuꝫ. Si vero fiſſura eſt
moleſtiſſimum erit:neceſſe eſt enim vt totum os incidatur:
aliquando tamen nō totum. Tunc eñ videremus ſaniem ex

tertus ex interius posse expelli. hoc enim si ꝑsperimus: ne-
cesse est vt totū os illius fissure abscindatur: qḋ est molestissi
mum: q̄ necesse est vt cerebrum moueatur. vnde cum tere-
bello cautius pertūdi debet: ⁊ foraminibus factis cū instru
mentis ossa fracta amputare. hoc tamen adeo suauiter est fa
ciendum: vt pellicule nullatenus tangātur: neq̧ cerebrum
moueant: ⁊ aliqñ aliquam tabulam argēti sub craneo poni-
mus. Porro intētio tua semper sit in desiccanda sanie ne ad
pelliculas fluat: ⁊ quietum esse infirmum p̄cipe. Cum q̧ se-
curus es de apostemate: pone medicinam carnis creatiuā.
Quidam errauerūt totam fissuram putātes debere auferri.
Sed Ga. quedā curans de ossibus expulit quātum saniei ex
pellende pertinuit: aliud vero solidauit: ⁊ sup ossium expul-
sorum locis natura carnem creauit: ꝙ si possumus saniem
desiccare: ⁊ expellere absq̧ ossium expellendoꝝ expulsione:
melius est: minus enim nocumētum cerebro infertur. Quis
dam enim medicus cū hec ossa radebat: assuetus erat stipti-
cā sup durā matrē medicinā ponere: ⁊ multos hoc modo sa
nauit. Galie. vero hmōi facere timuit: ne ob hanc rem infir-
mus in spasmū caderet. Sed vt medicine auriū recordatꝰ ē:
ꝙ siccissima ⁊ stipticissima sit: ⁊ sciuit neruū in auribus exi-
stentem cerebro de quo procedit esse ꝓpinquissimum: nec
vllam cerebro ex medicina auriū molestationē fieri: credidit
illius medicamini fm rōnem nihil malignare: firmauit etiā
illud optimū esse apostemate absente. Istaꝝ eñ pelliculeꝝ
substātia siccissima est. vnde medicamen nimiū desiccatiuum
ei cōgruit: qḋ eam cōfortet ⁊ saniē generari ꝓhibeat: atq̧
qḋ ꝑcreatum est: desiccando cōsumat.

Septima particula.

Ethodoicoꝝ inquit Gal. est verba multiplica-
re. Dicūt enim defectionem membri ⁊ cetera.
Et si interrogati sunt: fiūt eoꝝ verbis mox im
pediti nesciunt quid respōdeant. verbigrā. Di
cūt eñ defectionē epatis stomachi ⁊ alioꝝ mē
broꝝum quoꝝ forma ⁊ cōpositio nō mutatur:
sed sicut prius fuerat absq̧ apostemate ⁊ vulnere ꝑmaneat
quia defectio ex mutatione complexionis est ex calido vel fri
gido: humido vel sicco. vñ oportet nos huic: quecūq̧ fuerit
vt ad suam redeat qualitatem siue sit cōposita vel non com
posita: repugnare. Calide cū frigido ⁊ humide cū sicco. cōpo
site cū frigido ⁊ humido: si calida est ⁊ sicca. Contrarie vō et
contrariis. Methodoici vō intendūt in curādo stomacho sti
pticum dare cibū. ⁊ vina parum amaritudinis hñtia. Medi-
cinā etiā absinthii vel coctanoꝝ epithimāt sup stomachū cū
stiptico epithimate sicut oleo omfacion: absinthileon: masti
cileon: nardileon: coctanileon. Quibꝰ nō sufficiētibus: ascen
dunt ad cataplasmata ponēda de spica amomo calamo aro
matico yreos folio storace opobalsamo carpobalsamo: his
etiam non sufficiētibus ponūt emplastra ruborem faciētia
facta cum pice sinapi: ⁊ similibus. ⁊ ducūt eum ad febrem:
Conuitus vero murmurātibus se non posse cibū digerere:
vel defectam habere digestionē iubebat exercitiis assuetare
si insueti erāt: assuetis quoq̧ multomagis exercitare p̄cipie
bat: ⁊ cibū leuiorem ⁊ digestioni faciliorem ⁊ pauciorem acci
pere. Quo sibi nō sufficiēte ad curam methodoicoꝝ quā dixi
mus se cōuertebat: Ait Ga. medicinā eoꝝ ⁊ istius sibi suffi-
cere aspiciēs nihil ei addidit. Sed tñ priusq̄ inuestigauit rō-
nabiliter stomachum hāc pati defectionē ꝓpter mutationē
sue cōplexionis: cuius cōplexiones sunt octo modis. Quat-
tuor scꝫ simplices: ⁊ quattuor cōposite. i. calidū frigidum hu
midum ⁊ siccū. aut calidū ⁊ humidū: calidū ⁊ siccum: frigidū
⁊ hūidū: frigidū ⁊ siccū. ⁊ multos defectionē stōachi hñtes
cum aqua frigida in vna hora sanauit. dedit quoq̧ eis frigi-
dos fructus sup niuem infrigidatos ⁊ lac acetosum ptisanū
⁊ similia. Illorum eñ stomachi defectio ex calido ⁊ sicco fuit
vnde humectatio ⁊ infrigidatio eis necessaria fuerūt: ⁊ per-
hibuit eos ab absinthio ⁊ omnibus stipticis. Alios vero cū
veteri vino curauit. Intentio eius fuit in calefaciēdo eorum
stomacho. Quibusdā desiccare stomachū intēdens dedit eis
cibaria stiptica ⁊ multū assa: ⁊ paucum potum. Cibaria etiā
stiptica tribuit: que sola methodoici in defectione stomachi
vant. Porro quendam curauit: quē quidam medicoꝝ cū sti
pticoꝝ exhibitione cōsummauerunt. Ipsius eñ stomachus
sicce cōplexionis erat. vnde parum infrigidātia ⁊ humectan-
tia ei sufficiebant. Qui qm̄ suam passionem nō intenderunt
eum cum sua vniuersali medicina curauerūt. i. stiptica ⁊ de-
siccatiua amaritudinem ⁊ pōticitatē habēte: dederūt enim
absinthium coctana sumach: ⁊ stomachum cum quibus dixi
mus cataplasmauerunt. i. cum stomachū desiccātibus. vnde
duxerūt eum ad phthysim. Quem cū Ga. curare incepisset
suiq̧ stomachi intētionem inuestigasset: oībus modis quibꝰ
potuit eū humectauit. Ideoq̧ opꝫ te intelligere stomachū
non solū ex frigiditate ⁊ humiditate deficere etsi potius de
eis patiatur: ꝓpter hoc semꝑ omnia electuaria stomacho cō
ueniētia inuenimus: nō solum de calido ⁊ stiptico esse cōpo-
sita: sed etiā de calido ⁊ sicco. Debes iterum scire: q̄ calefface
re stomachū si infrigidatur: vel infrigidare si calefit: facilius
⁊ breuiori tempore fiunt: q̄ humectare si desiccatus sit: vel
desiccare si humefiat. Calefactio eñ ⁊ infrigidatio fiunt cū
actiua qualitate. i. cum caliditate ⁊ frigiditate: humectatio
vero ⁊ desiccatio cum passiuis. i. siccitate ⁊ humectatione.
maxime siccum humectare difficilius est: ⁊ aliqñ incurabile.
Tēpus vō qḋ necesse est in calefaciēdo frigido stomacho
breuius est q̄ in refrigerando calidum: vnum tñ hoꝝ mole-
stius est: q̄ si volumus stomachū refrigerare: ⁊ membra sibi
vicina nō sunt fortia: nō sumꝯ securi qn magnū in eis gñetur
nocumētum. At qm̄ particulares significationes in auctori-
tate magni iuuaminis sunt: narrabimꝰ medicinā. G. quā illi
infirmo fecit. Cum vt ipse testatur balneo ꝓpinquit: ⁊ iussit
balneū ingredi: neq̧ dimisit eū ambulare: vt virtus eius nō
deficeret: q̄ balneum virtutem eius necessario defectat: vn-
de in eius infirmo seruauit: vt prius si in balneo ⁊ in aqua ca
lida morari: q̄ cum corꝑe humefaciendo nō est necessarius
calor balnei: sed humiditas aque: propter hoc opꝫ egros in
fonte balnei morari: ⁊ necesse est vt fons non sit in calido. ⁊
ducatur: q̄ necesse est ibi aqua sit temperata. Si eñ calidior
est virtus deficit ⁊ in futuro desiccabitur ⁊ infrigidabitur
corpus ꝓpter nimiā sui dissolutionem. Si aūt frigidum est
poros claudit: ⁊ humiditatem corꝑis interiorem penetrare
ꝓhibet. Tēperata vero aperit poros ⁊ dilatat: nō solum cum
calore: sꝫ cum temperamēto. Temperata eñ aqua nature si-
milis est. de qua cum corpus tangitur natura circa exterio-
ra mouetur ꝓpter p̄sentiam rei sibi similātis: sicut fugit
seseq̧ abscondit de calidissima vnde pori claudūtur: vigorq̧
generatur de balneo egredienti. Lac asininū tribuit potui
sed asinam sibi ꝓpinquissimā esse p̄cepit. dixit etiā melius
si patiens eius vbera suxerit. Lac eñ cito sicut sperma con
uertitur: q̄ sperma extra sua vasa nō opꝫ vno momento ma
neat: sꝫ de vasis in vuluā expelli: si necessitas sit ꝯcipiēdi. Di
xit iterum nullam rem vtilem ad reficiēdum inueniri: sicut
lac si hoc mō bibat. de phthysi etiā curabit. ꝙ si lac mulieris
fastidio nō haberet: vtilius ceteris esset: ⁊ lac asininū ceterꝭ
melius excepto femineo: si iuuencula ⁊ nature temperate est
facile eñ penetrat ⁊ nutrit: ⁊ minus coagulatur: q̄ duo maxi
me bonitatis sunt. q̄ si in stōacho coagulabitur magnū no-
cumētum faciet. facilitas sue penetrationis magnū facit iu-
uamentum: nihil est vtilius cōsumptis: q̄ qḋ facile penetrat
⁊ nutrit: hoꝝ enim membra defectissima sunt: ⁊ vie clause ⁊
constricte. dandum vero est cum modico melle. detur tempe
ratum liquore ⁊ grossitie mediocre albissimum et iunctum.
vnde studēdum est in accipiēda asina: vt sit iuuenis: bonisq̧
nutriatur pascuis q̄ bene digerat. Cuius digestionem per-
pendere poteris de putore sui stercoris: ⁊ de temperamento
sue humiditatis ⁊ siccitatis: fetor ⁊ liquor superfluus hr̄e pa-
scua ostendūt. contraria vō contrarium: bonas nāq̧ herbas
⁊ ordeum debet pascere: tñ quātum opꝫ. Et si quadam die
humectare videris stercus: in altero die pascua sibi minue.
Si aūt desiccatū est: auge ei aquas: ⁊ herbas ⁊ ordeū debet
pascere. Et si vides eam hr̄e vētositatem ⁊ inflationem fac
eam amplius exercitare. Postq̄ vō hmōi lac tribuit egro spa
tio quattuor horaꝝ iussit vt requiesceret: ⁊ stratus iaceret.
Deinde vt balneū intraret p̄cepit: sꝫ tñ post eius ructuatiō

inuestigauit: neqꝫ lactis odorem olfecit: vnde certificauit lac
bene digestū esse. Et si eger in balneo delectatur: fac illud
secūdo ingrediatur: q2 iuuatiuū est. Opꝫ vt vngatur corp9
eius cū epithimatibus: vt hūiditas ab aqua acquisita custo
diatur: ⁊ stude vt scias quātum in aqua morari debeat: q2 si
modū ⁊ horam transieris: plus hūiditatis dissoluetur ꝙ ac
quisiuit. Eius termin9 sic dignoscatur. Nam dū corpus infla
re incepit: mox amplius corp9 manere nō presumat: hoc em̄
termino trāseūte multū de suo corpe dissoluetur: ⁊ tua ope
ratio ɔtraria fiet. ꝓpter hoc igitur vt tua opatio fiat vtilissima
caue ne hūc terminū transeas. Silr corpus eius fricādū est
donec calor surrexerit: nō adeo sicut corpa eorꝫ: de quib9 hu
mores dissoluere volumus: ⁊ bonū est vt hec corpa cum epi
thimatibus vngātur: vt qđ dissolui incipit custodiať. Et si
aliquā negligētiam in balneo habuisti: succurre eam emēda
re. Si vo lacte delectetur: da ei secūdo postꝙ balneū egres
sus fuerit. Si vo nō: ptisanā ⁊ panē bñ factum cū paruis pi
scibus ⁊ carnem volātium saporiferorꝫ: sicut pdices: sturne:
fasini ⁊ filiū: q̄ sunt ad digerēdū facilia. Sed qm̄ hos infir
mos q2 cōsumpti sunt: necesse est repleri velociter: tūc ciba
ria multū nutribilia optima sunt: que sunt grossa ⁊ viscosa:
agnina vitulina. Sed tñ ꝓpter vtutis defectiōes nō possunt
hec digeri. vñ nō ɔgruūt. Confortata tñ carne ⁊ sanguine in
eis reuersis ⁊ calore naturali augmētato: possum9 sm ꝙ vi
derimus grossiora ⁊ nutribiliora dare. Sciēdum est etiā nul
lum potū sic esse cōgruū quib9 refectio est necessaria sicut vi
num: febre tñ absentē. Sed vinū qđ est amarū ⁊ subtile: pene
trabilius ⁊ digestibili9 ⁊ vētositatis dissolutiui9: minoris tñ
nutrimēti est. Qđ vo grossius durū est ad penetrādum: sed
tñ nutribilius: qđ vero aq̄ nō sustētatiuū est ⁊ aquosum mi
nus est calefactiuū: minusqꝫ capiti nocet. Quare cū hmōi in
firmos vis infrigidare: vel humectare: elige hoc vinū qđ est
aquosum ⁊ ponticū. hoc em̄ vinū: neqꝫ multū calorem facit
neqꝫ multū nocet vt aqua ad grauādum cibū. Quātitas vo
ciborꝫ sit q̄ nō aggrauet stomachū. i. q̄ neqꝫ inflatōes: neqꝫ ex
tensiones gñet: ⁊ pquire horā cum descēdit: vtrū eger vomi
tum vel abominationem habeat: ꝙ si vna die hec habeat: in se
cūda die quātitatem minue. Si vo hec nō patiatur: adde in
scđo: sꝫ vel taliter addas: vel minuas: vt opportunā mensurā
non trāseas. Cūqꝫ vim cōfortari ⁊ digestiuā corroborari vi
deas: cresce cibū sm qualitatem ⁊ quātitatē: vbi maioris sit
nutrimēti: vel exercitari siue cū equo: vel cum pedibus pci
pias. Silr cū hac dieta egritudine exeūtes regātur: deinde
a lacte ⁊ ptisano auferēdi sunt: ⁊ dāda volatilia heduli: extre
mitates porcorꝫ ⁊ agnorꝫ bene pparate: ꝙ si cibus semel da
tus eū aggrauauerit: eū in duab9 vicibus dabis. Studeas
etiā grossiorem dare: cū quies ⁊ somn9 lōgus ē. Caueas ꝙ
ne cib9 in eorꝫ stomacho ꝓpter potū aque natet. Sed si mul
tum sitiuerint: da sibi modicū cum vino mixtū: quo nō oīno
sitis extinguatur. Cūqꝫ stomach9 alleuiari cepit: ⁊ cib9 infe
rius descēdere: quātū eis ad sitim extinguēdū sufficiat: da
hmōi em̄ dieta ⁊ cibū descēdere: ⁊ digestiuā opari adiuuat:
⁊ appetitū excitat. mane ad latrinā eūtes: fac vt deambula
tum eāt. ⁊ equitēt ⁊ fricētur vt tibi videbitur. ⁊ stude de eorꝫ
mansione: vt nō sit calidior ꝙ opꝫ: ⁊ frigiditati tm̄ ⁊ hūidita
ti ptineat. Imitētur ꝙ suam ɔsuetudinem: quā in sanitate
habuerūt: non multū ɔtrarietatis inde cōtingat. i. solitū tp̄s
manducādi: equitādi ⁊ exercitādi ⁊ cetera: neqꝫ cogas eū ali
quem ex cibis accipe ex quo: vel abominationem: vel fastidium
vel acetositatē: vel mala accidētia vidisti gñata: ⁊ si quoquo
modo iuuatiuū sit. Opꝫ etiā te intelligere siccitatem ad vlti
mitatem ascēsuram. i. ad phthysim incurabilē esse: maxime
si in corde sit eorꝫ qui vsqꝫ ad phthysim pducti sunt: incura
biles sunt. Sed qui subito consumpti ⁊ defecti sunt: sicut ex
subitaneo sanguinis fluxu: lieteria: ceterisqꝫ impetuosis pur
gationib9 possunt in trib9 vel in duob9 dieb9 restaurari. vir
tus em̄ membrorꝫ suorꝫ custodita est: ⁊ nō est ab eis aliud di
minutum nisi hūores: vñ possum9 eos in pauco tpe cū abun
danti cibo restaurare. Quibus autem siccitas nō ex sensuali
abundat purgatione: sed ex virtutum defectione nō multū
⁊ subitū ferunt cibū: sed paulatim cū confortatione virtutū
Qui vero ad tātam siccitatis quātitatem sunt ducti vt calor
eorꝫ naturalis extinctioni vicinetur: corpora eorum quasi se
niorum: medicinam nō suscipiunt. Sufficit qđ de sola siccita
te disputauim9. Ponem9 ꝙ ac si frigiditas cū ea misceatur
vnde opꝫ ⁊ calida supiora misceri diete sm frigiditatis quāti
tatem existētia. i. plus mellis in lacte miscēdum: ⁊ cibaria: ce
teraqꝫ calefactiua: ⁊ vinū forte ⁊ calefactiuum: ⁊ calidū facia
mus ⁊ cataplasmemus stomachū cum oleo nardino: mastici
no: opobalsamo: si necesse est: qđcūqꝫ horum vis cū cera mi
sces: si opꝫ morari in stomacho: ⁊ cataplasmetur cū spica ⁊
mastice. Caueas etiā dare medicinā calefactiuam dissolutio
nem habētem: sed da que stipticitatem habeat: dissolutiua
em̄ ⁊ poros aperit: ⁊ corpus desiccat. multū etiam stipticum
incōueniēs est. Scire ꝙ te opꝫ hāc malam cōplexionem. i. fri
gidam ⁊ siccā ceteris ad curādum deteriorem esse. frigidita
te vero augmētante ⁊ calefactio augeatur. Mel vo frigidā
in stomacho cōplexionem habentibus ɔueniēs est cibus: ca
lidis vero multū nociuus. Si necesse est stomachus cum ca
lefactionibus sicut pice ⁊ similib9 cataplasmetur: q̄ bis in die
stomacho apponātur: ⁊ priusꝙ sint infrigidata leuētur: q2 si
morata fuerint vel multis apponātur vicib9: plus de loco il
lo dissoluūt ꝙ ab eo sibi attrahant. Qđ nostro intētioni con
trarium. Nam ⁊ opꝫ nos qualitatem sui caloris custodire: ⁊
quātitatiue eū augmētare: faciēdum tamen est vt calor natu
ralis ⁊ nō extraneus calor augmētetur: qđ fiet cū cibis ⁊ po
tibus pcipue cū vino: qđ in hoc loco vtilissimū est: ⁊ cū aliis
temperatis calefactiuis iuxta stomachū ⁊ ventrem: sicut est
puer moderate carnis calorisqꝫ tēpati. Multi vero in sua sa
nitate caniculas stomacho applicant: intētio quorꝫ est in con
fortanda sui digestione ꝓpter augmētandū calorem natura
lē. Sed studiū habeas ne puer sudet. Si em̄ sudauerit plus
refrigerat ꝙ calefaciat. Calefactiones vero in hoc loco non
sunt vtiles. siccum em̄ desiccat: ⁊ humidum dissoluit: ⁊ poros
aperit. Silr ponamus quod sit cum hac siccitate non multi
caloris: cui primū hec facienda sunt: mel tamen auferam9: ⁊
studeamus cū vino vt sit aquosum: ⁊ cibaria in hyeme tem
pera ⁊ in estate ifrigida. vētrē stipticū oleis cataplasmem9
vel epithimemus: sicut cū faceleon: coctaleon: calorem q̄dē
augmētante. vinū misceant ⁊ frigidum dent: nō tamen cum
nimia frigiditate. Narramus de quodā malam cōplexionē
stomachi patiente: qui fortuitu cum vtili medicamine cura
tus est. ⁊ de alio quē Ga. curauit. bonū enim est vt in hoc lo
co ad dandā auctoritatem dicatur. quem Gal. testatur qua
draginta annorꝫ esse: ⁊ corporis in carne mediocris magnā
habebat sitim: ⁊ aquam frigidā desiderabat: ⁊ omnia calida
odio habebat: ⁊ vt pusillum aque frigide haberet sitibunde
rogitabat medicos: quē eo amplius quo rogabat: prohibe
bāt: ⁊ cib9 quē suscipiebat nō nisi tribus vel quattuor horis
in stomacho manebat. Nam vinum susceptū surgens inui
tus euomebat: vnde cōsumptus ac desiccatus est. ⁊ quanto
cum stiptico medicauerūt medicamine nihil pficui fecerunt.
Tandem sitim amplius ferre nō valēs sumpsit aquā frigidā
ad suum bibēs arbitrium: magis tamen ꝙ semel bibere de
beret. vnde statim sitis extincta est ⁊ magis vomuit ꝙ cōede
rat: ⁊ cōturbato eius aīo cepit rigorem frigitudinū habere:
quare se cooperuit: sꝫ operimētum prius ferre nequiuerat: ⁊
in illa nocte perturbato ventre: fecit egestionem moderati li
quoris: ⁊ sitis eius mitigata: ⁊ penitus ablata est. Mane ve
ro melioris caloris ⁊ vtilioris habitudinis. Medici autē vt
balneū ingrederetur pceperūt: quo postea comedēte solito
melius cibus digestus est. Conquestus est inde eo ꝙ diffici
le inglutiebat. vnde medici putauerūt meri lesum ex vomi
tu sibi inassueto: dicētes eū ꝓpter accidēs cito dissoluēdū.
Cūqꝫ viderent illud morari: intellexerunt stomachū ex aqua
frigida esse infrigidatum. vnde sanus fuit de illa mala cōple
xione: ⁊ inde mala meri olfacta sunt. Alter vero malā in sto
macho cōplexionem sicut iste videbat: non tñ adeo fuit desic
catus ⁊ ɔsumptus. vñ aīaduersus sum stomachū nō festinā
ter debere refrigerari: ne in passionē alterius caderet. primū
ergo cū cataplasmatib9 frigidis stomachū cataplasmaui vt
tentarē quantū frigitudinis ferre valeret: ⁊ an absqꝫ nocu
mēto potū aque frigide sustinere posset. Ille aūt alter in vi
ta sua cū defectione meri permāsit: cūqꝫ cataplasmaui. Ursu

ra quam in stomacho habebat mitigata est: spiritus tamen
eius disturbatus est: vñ ꝯsideraui pelliculas pectoris ⁊ dia-
phragma ex cataplasmate īfrigidari, distuli ḡ ⁊ cū calidis epi
thimatibus eum vnxi. vñ reuersus est spūs eius ad suū mo-
dum; deinde t. iu cepi stomachū eius paulatim refrigerare:
ne diaphragma infirmaretur: ⁊ studiū habui q̄n cataplasma
sup diaphragma caderet: neq₃ multū refrigeraui cibū ⁊ po
tum. quare sanus factus est sine nocumneto alicui⁹ membri.
Iterū op₃ vt intelligas qđcūq₃ membrū a suo tēperamēto
exierit in calore sc₃ multū ⁊ humiditate parū: dico hmōi sto-
machū aquā frigidā posse pati: vtile est etiā, et: q: mēbra sto
machū circūdētia ꝓpter hāc malam cōplexiones nō deficiūt
qm̄ nō est sicca: sed ex sicco necessario deficiūt: vñ nō i securi
ter damus aquā frigidam: q: cū hac cōplexione stomachus
non deficit. Ideoq₃ aquā frigidā nō timem⁹ dare. Corpori
bus vero frigidis ⁊ cōsumptis ꝓhiberi op₃. Et si cōplexio
corporis tāti caloris sit: vt cor calefaciat: necessario febrē ge-
nerat. vnde cū eius medicina medicamina febriū misceam⁹
calidā stomachi cōplexionē aqua frigida curam⁹: s₃ nō tñ est
vtilis veluti cū calido ⁊ hūido ꝓpter illud qđ diximus. Sed
humida cōplexio facilioris q̄ cetere curationis est: siue sit
simplex vel cōposita cū calore vel frigiditate: q: medicamina
eius sunt q̄ desiccāt: vel refrigerāt sine calefactione: sed tñ si
cum calore vel frigiditate aliquod misceant: taliter prepara
ei medicamen vt ei sit oppositum. At qm̄ ꝓpter hanc cōple
xionem. i. humidā potius patitur stomach⁹: necesse est vt cū
medicamine desiccatiuo q̄ curant acuta et pōtica misceātur
potus aque sit pauc⁹ ⁊ cōmixtus cū vino fortissimo. ¶ Nūc
autem volumus dicere malam cōplexionē cū materia existē
tem: vñ dicimus q̄ aliq̄n in stomacho est materia eum cale-
faciens vel infrigidans: humefaciēs vel desiccans: aut calefa
ciens ⁊ desiccans: vel calefaciēs ⁊ humectans: vel infrigidās
⁊ desiccans: vel infrigidās ⁊ humectās: ⁊ cum substātia in
suo temperamēto est: ⁊ cōplexio que materia est ꝓfluus: ⁊ cir
ca stomachi cōcauitatē mobilis: aut est in eius essentie sub-
stantia inuiscata ⁊ exuccata. Si aūt est ꝓflua ⁊ circa stoma
chi cōcauitatem mobilis: sufficit in ea curāda vomitus. cito
enim ⁊ facillime eā excludit. Uomitu autē dato si passio re
uertatur: perquire de quo loco fluat: ⁊ prohibe ne vltro ma
net: sed tñ si de nobilibus veniat membris sicut cerebro
vel corde: bonum est vt dimittas eam currere: q̄ in cerebro
dimittatur. Confortetur stomachus ne eam suscipiat: atq₃
fluxū illū cū purgatione totius corporis prohibeas: vel cum
expulsione illius humoris. Confortatio stomachi fit cū cata-
plasmatibus ⁊ similibus cōfortationem facientibus. Totius
etiā corporis habitudine inuestigata: ne tēpus purgationū
consuetarum trāseat: vel ꝑtermittatur: si cum phlebotomia
pharmacia emorroydes sanguis fluxus e naribus ⁊ similia:
longo tpis spacio non fuerunt: q: multi hoc modo purgan-
tur. Quidam repleti sunt propter requiem ⁊ sueuitatem ⁊
ꝓpter dimissionem ⁊ negligētiam exercitioꝝ ⁊ laboꝝ assue-
factoꝝ maxime si cibis repletionem generātibus assuescant
vnde hec oīa op₃ te īuestigare: ⁊ cura ſm hoc quod tibi ma
gis aptū videbitur. Sed aliq̄n catarrus ⁊ corriza causa hu-
ius male cōplexionis est cum de capite ad stomachū descen
dunt: vnde si videris aliquem de catarro quem habuit sa-
num esse: ⁊ stomachi passiones habere: scias eum inde pati.
Similiter si aliq̄n morbum videas esse cessatum: sicut artetica
cum dolore₃ cephaleam: ⁊ postea stomachus patitur: hoc in
tendas: vnde facies sicut diximus: prohibe ne illa materia
fluat ad stomachum: neq₃ eam ꝓsumas a nobilibus ad igno
bilia mouere. Qđ si aliquid facere nequeas vtrāq₃ curabis.
qđ in libris nostris huic pertinētibus inuenies. Et nōnunq̄
diu fluentes humores mutant ⁊ substātiam in malam com-
plexionem: vnde illis ꝓhibitis studēdum est in stomacho vt
ad suum temperamētum ducatur. Sirupus aūt absinthij ⁊
succus eius siue cataplasma stomachū confortat. Et si mate
ria stomacho sit inuiscata ⁊ exuccata nō sufficit ei vomitus:
sed necesse est suaue dari catarticum: sicut de mirobalanis
aloe absinthio ⁊ silibus. Hiera q̄₃ in hac passione optima est
Similiter q̄ facta est cum luto aloe: q̄ minoris caloris est: sed
tamen aloe nō hoꝝ magis ꝯfortat stomachos. Adiuuat hos

infirmos vomitus post balneum cū rebus mundificatiuis
⁊ lotiuis sicut cū ptisano: ⁊ sepe hoc accipiāt: vnaqueq₃ enim
vice minuit de illis hūoribus. valet itaq₃ iterū aqua calida ⁊
mellicrate: ⁊ iuuabit si calor adest. Hierapigra si nō est cum
melle tēperata magis cōfortat stomachum: q̄ si hūores illi
sunt viscosi damus ante pigrā multis dieb⁹ que incidāt. Si
autem vomitus facilis sit infirmo: faciēdum est oximel cū ra
dicibus. Si vo nec grossi nec viscosi sunt: sufficit aqua calida
cū ptisano. Excludēdi sunt iterū hi hūores cū sirupo absin-
thij cū melle facto. ⁊ aliq̄n he tres passiōes sunt in stōacho. i.
mala cōplexio in sui sub̄a: ⁊ hūores fluidi in eius cōcauitate
se mouētes ⁊ attrahēdi sugentur a sui sub̄a. vñ op₃ festines
ad curādum qđ magis necessariū est: ⁊ qđ est via alteri⁹. vbi
grā. Si he tres passiones sunt in stōacho: ⁊ hūores illi sunt
acuti ⁊ mordeāt os stomachi ⁊ sincopim gn̄ent: dico aūt vt
sincopim curemus qm̄ malā est. deinde hūores in ei⁹ cōcaui
tates currētes purgētur: q̄uis nō possum⁹ ꝑuenire ad illud
qđ est in sui sub̄a si nō prius qđ est in cōcauitate expellam⁹
⁊ aliq̄n ꝓpter multitudinem ⁊ molestationē morbi nocius
damus egris. Si sincopis fuerit cū febre: necesse est infirmo
vinū ⁊ ius carniū dare. Propter hoc oportet vt semp ad qđ
magis necessariū est festines. Eodē mō ⁊ in ceteris morbis
facias perpēdere significatiōes ex suis locis viā curandi tibi
ostensuras. i. cōplexiones membri: actiōes formā cōpositio-
nem ⁊ colligātiam eius ad aliud ⁊ sensum: q: membrū qđ est
calidius etiā sua cōplexione si infirmetur diu: necessari⁹ est ei
calor in qualitate fortis. Qui vo naturaliter frigidi sunt: ⁊ ca
lorem patiūtur: necesse ē lōgo tpis spatio multū frigida dari
Silr de alijs qualitatib⁹ intelligimus. Cōtrarijs vo cōtra-
rium. Si membrū naturaliter calidū est: ⁊ patiatur calorem:
parū frigiditatis ⁊ in pauco tpe fieri op₃. Silr si frigidū sit
naturaliter fieri op₃: hac etiam similitudine ceteras qualita-
tes intēdimus: ꝓinde morbus infirmi nature cōueniēs mi-
noris molestie est. De actiōe vero membroꝝ significatio sic
perpēditur. Nam si actio alicui⁹ membri toti corpori necessa
ria minuatur: ⁊ que facere volum⁹: vt oporteat faciamus ne
semp dissoluatur virtutem custodiēdo: qđ membrū q: diuer
sum est in sua actione ⁊ dignitate in cōseruāda vita aīalis: ne
cessario ⁊ ſm sue actionis dignitatem op₃ cauēda caueri: et
in studendis studiū impendi. Cor aūt ceteris in hac intentio
ne nobilius est: excepto cerebro: q: infirmi nō habent necessi
tatem in actione cerebri: nisi solum ad mouēdum pectoris la
certos ꝓpter spm̄: ⁊ pauca virtus cerebri eis sufficeret. Cor
vero eis multum necessariū est vt ⁊ pulsus ⁊ calor naturalis
in suo temperamēto maneant. his in suo tēperamēto nō ma
nentibus: ⁊ quedam accidentia oriuntur: ⁊ medicina quā fa
cturi sumus nullius erit proficui: ⁊ ideo morbus curari non
potest: post hec debemus curare epar ⁊ stomachum: ⁊ post
ista renes vesicam folliculum eorūq₃ vias: q: hec actionem
habent corporis totius vniuersalem: quā poteris scire: si ꝑ
quiras in libris quibus denotata est. Eumq₃ eam perqui-
res: scias quin quāta necessitas est in custodienda eoꝝ ꝟtu-
te. Sunt ⁊ alia membra actionē habentia vite humane ma-
nendi: nō necessariam: sed eis sunt sicut vie: ⁊ foramina: que
sunt canales pulmonis ⁊ intestina. Nam quando volumus
materiam contentam purgare videmus: de forma vero ostē
dunt nobis quomodo curare debeamus. Uerbi gratia. Sto
machum presumimus curare per vomitum et egestionem.
inferiora intestina solum cum egestione. concauitatem epa-
tis cum egestione. gibbositatem epatis renum ⁊ vesice: si
multa non sit materia cum diureticis: si vero est multa eges-
tione ⁊ diureticis. cerebrū vero mūdificādum est ꝑ palatū
⁊ nares. pulmonem vero per suas canales purgam⁹. De cō-
positione vero hec intelligimus. Nam si est in exterioribus
corporis vel eis vicina: ponimus tantam medicine quan-
titatem: quante necessaria est. Si vero longe est ab epate et
stomacho: studemus scire longinquitatem vie: ⁊ addimus
de medicina: qđ in longinquitate vie non deficiat: nec in
qualitate: nec in quantitate. De colligantia ⁊ societate opor
tet nos scire: q: cerebrum ꝓpter os stomachi: multis modis
patitur. ⁊ vbera ꝓpter passionē matricis: ⁊ similia. Sed no
bilissimorū mēbrorū sensum op₃ intelligi: q: mēbrū qđ pars

sensibile est: possumus curare cum forti medicina: mordiciuꝰ ꝛ acuta. Sensibilissimū vō minime. cū forti medicina curatū: virtus eius dissoluitur ꝛ actio deficit.

¶ Octaua particula.

In hac particula curandarū febriū artificiū dicere volumus Ga. dicētis. febris ex numero male cōplexionis est: q̄ morbus calorē naturali actioni nociuū augmentans. Caloris eñ naturalis augmētatio non dicit̄ febris: nisi adeo augmentet̄: vt actiōi naturali noceat. Et qm̄ oīs mutatio triplex est: aut parua ꝛ non ꝑfecta ꝛ separabilis: aut multa perfecta ꝛ non separabilis: aut mediocris: fit necesse vt genus febriū tripliciter fit. Verbi gr̄a. Febris ethica mutationi multe ꝑfecte ꝛ nō separabili pertinet. Ephimera vō parue nō perfecte ꝛ separabili: putrida vō mediocri. Sed q2 pma nostra intētio est in febribus: necesse est vt nō sint morbi auferamꝰ: ꝛ vñ sint morbi de mala cōplexione vt illam emēdemus: sed emendatio male cōplexionis necessario fit per contrariū: vt si mala cōplexio fit ex calore: necessario cū frigidis curet̄. Sȝ causa febris adhuc ꝑmanente sicut in putrida febre: necesse est pmo putredinē excludi: deinde malā cōplexionē curari. Cūqȝ causa eius trāsacta sicut in ephimera q̄ fit ꝓpter laborē ꝛ similia: opȝ vt reuertamur ad malā cōplexionē: vt qd̄ calefactum est opportune refrigeremus: ꝓpter hoc necesse est te scire causas ꝛ corpora: ꝛ opus qd̄ es operaturus rationabiliter operens. Verbi gr̄a. Oppilatio poroꝝ aliqñ febrē generat: aliquādo minime: q2 corpora de quibꝰ caprinosus fumꝰ dissoluitur: si ex aliq̄ claudant̄ occasiōe febres generant̄. Corpora vō de quibus calidus ꝛ humidissimus vtpote aereus dissoluitur: cum oppilant̄ febris nisi rarissime orit̄: sed tunc cū fumus multiplicat̄: et oppilatio firmissima est: vnde opȝ nos de quibꝰ caprinosus dissoluit̄ fumus vt febrē nō generet balneari cum aqua tepida ꝛ suauiter fricari. Multa enim ꝛ fortis fricatio corpus indurat: mollis vō corpus humefacit: similiter faciūt exercitia: q2 fortia eodē modo faciūt: ꝛ cibaria humida ꝛ vnctuosa boni chimi gñatiua: ꝛ caueas acuta ꝛ calidissima: oīa etiā q̄ corporis poros claudunt: sicut balneū aquarū frigidarū: vl̄ stipticas qualitates habentiū sicut aluminosarum: vitreolosarū: vigilie: ire: labores: et multaȝ in sole quies ꝛ similia. Or si hmōi in manus ignorantiū medicorum ceciderint: ꝛ ex poroꝝ oppilatōe febres habuerint: ꝛ ꝑcipiant eis ꝓpter accessionem febris tertiane: ꝙ vsqȝ ad certū diē non comedāt: in acutissimā ꝛ molestissimā febrem necessario cadūt: q2 abstinētia in eis ꝛ corruptionem ꝛ acumen humoꝝ augmentat: ꝛ pori q2 clausi sunt: febris augmētatur: sȝ qd̄ his vtilissime ꝯuenit balneū est: vt fiat febris ꝑ agorizante. Or si in poris aperiēdis semel nō sufficit: fiat donec aperiant̄: sed tñ si eger eo consuetus est. Quidā balneauit se in aluminosa aqua vñ pori eiꝰ clausi sunt: etiā totū corpus cōstipatū: ad quē duo defamati medici venere: de illoꝝ scȝ secta qui iubēt abstinentiā in febribꝰ seruari: ꝛ cōcordāter abstinentiā ei imponētes abierūt. Quibꝰ egrediētibꝰ Gal. intrauit: citoqȝ corpus eius tepido vnxit epithimate: eumqȝ facili fricauit fricatōe: deinde misit in balneū ꝛ iussit vt in fonte moraret̄: de fonte vō egrediēte cū aq̄ frigida nō tñ frigidissima infudit: deinde donec virtꝰ eiꝰ repararet̄ iussit q̄escere. Tandē eadē facere dixit: ꝛ exiccauit eū cum pānis ꝛ parū aque potui tribuit: ꝛ transacto pauco tēporis spacio sibi ptisanū tribuit: qui postq̄ certissime sciuit esse digestū: pisces recētissimos ꝛ teneros ei ꝛ iura obtulit: sed tēpus cū hoc fuerat estas erat: ꝛ patiēs macer in sua sanitate calidū habuit tactum ꝛ semꝑ pungitiuū sensit calorē: vrinā in sanitate rubeam habuit: ꝛ cōsuetudo erat vrinam rubeā ꝛ acutā facere si aliquāto tēporis spacio ieiuniū ferret: semꝑ erat stipticus studiosus: iracūdus ꝛ solicitus. Postq̄ vō hec sibi Ga. fecit: dormiuit ī illa nocte: diluculo aūt illi medici venerūt: iterūqȝ abstinētiā habere ꝑceperūt. Eger aūt hoc audiēs in risū cōuersus est. Sed Ga. in illa. i. scđa die misit eū in balneū tribus vicibus. Ipse eñ in aluminosa aqua q2 aliā nō inuenit: ibi lotus est eūdo ꝛ redeūdo: forti q̄ sole ꝑberatus est: quoꝝ omniū occasione pori clausi sunt. In eadē quoqȝ die vinum sibi mixtū tribuit: vespere autem ad eum medici venere: sed ipse quasi febricitans in lecto se ꝓstrauit. Quē aspiciētes dixerunt ad quam horā accessionē febris habuisti: fuerit ne cū rigore aut cum frigore. Quē tangētes humefactū inuenere propter balneū ꝛ operimēta: ꝛ collaudātes eū dixerūt. Rigor inquiūt citissime transit: et sudor accessit ꝓpter abstinētiā quā passus es: ꝛ ceperūt sudorē ne infrigidaret̄ tergere: ꝛ promiserūt ei: vt summo mane venirēt: neqȝ licentiā manducādi nisi cessante sibi dederūt sudore: eo ꝙ ꝯfidebāt se in noctis breuitate. Tunc eñ estas erat. Mane eñ veniētes eū nō inuenere: ierat ad quoddā ꝑficiendū seruitiū: vnde mirātes dicere hmōi ceperūt: que sibi equitandi fuerat necessitas. Nōne duo dies sunt ꝙ nō comedit. Etsi nō aliud ex indoctis medicis generaret̄ nisi vt triū dierū spacio egros sanitati redditos abstinētia constringerēt malū esset: minꝰ tñ quibusdā deteriorībꝰ que faciunt: humores eñ eorum acuunt ꝛ ducunt ad eum febrem: que difficilis est ad curandū: proinde sunt cause non minimi: sed multi mali: q2 hec corpora abstinentiā cibi non sustinēt: sicut faciunt humida corpora: neqȝ balnei diuturnā prohibitionē sicut tolerant corpora de quibus horridus fumus dissoluit̄: sed propter abstinentiam cibi ꝛ balnei acutissimā ꝛ siccissimā febrem patiunt̄: de qua citissime ad ethicā deducunt̄ ꝛ inde ab ethica ad phthysim. Or si os stomachi defectū habēt: cito in sincopim deueniunt: q2 hoꝝ cōplexiōes in sanitate sui febricitabāt: quāto magis cum febrē habuerint. Sed tñ hoc eis ꝯtingit quibꝰ calor ꝛ siccitas vltra temperamentū fuit sicut forma illiꝰ quē superius nominaui: his eñ corporibus non semel sed bis in die cibus sufficiet: ꝛ multū valent eis frigida et humida: sed tñ si non sunt viscosa neqȝ multū nutricantia: hec eñ viscosa ꝛ grossa non possunt optime digerere: q2 digestio non fit nisi in corporibus calidis ꝛ humidis et carnosis. Que tamen etsi digerūt necessario oppilatiōes generātur: propter hoc vtile est eis ptisanū: et que sunt digestioni facilia ꝛ nō sunt stiptica neqȝ vrinā ꝓuocantia: neqȝ oppilatiua: ideoqȝ ptisanum est vtile. Nam nec ventrē constipat: nec vrinam prohibet. Non eñ est stipticum: sed huic rei fit contrariū: q2 colatiuum ꝛ laxatiuū. Mellicrate quoqȝ iuuat ad purgādos humores ꝛ ad dilatandas ꝛ aperiendas vias: nocet tamen eis propter calorem: sed dico hydrozaccarū bonū esse: quia non est minoris mundificationis nec tanti caloris: maxime si parum rodostomatis cum eo misceatur. Non eñ multū constipat Gal. testante: qui dicit mellicratum hos calefacere: sitim generare ꝛ in cholerā esse conuertibilē. Studendū ergo est vt potus eorum sit frigitudini pertinēs: propter hoc ptisanū magis eos iuuat. Iura quoqȝ tēperata sicut frumēti: ordei: panis optimi: pisces teneri ꝛ hūidi ꝛ odorē horribilē non habētes. In his eñ corporibus vt diximꝰ febris cito generatur propter oppilationē pororum ꝛ negligentiam balnei. Nam si lutum in eorum corporibus manserit: pori oppilātur: neqȝ aliq̄d ponticū vel viscosum: vel puluerē: vel stipticū superficiei corporis oportet appropinquari: neqȝ in sole morari. Qui dum aliquid nocumenti senserint ex his: festinanter balneum aque dulcis et tepide ingrediantur et moderate fricentur. Quo semel facto si molestatio non transierit fiat bis. Cum hac enim ratione possunt custodiri quin ad febrem non deueniant. Caueant etiam iram: quia humores perturbantur et acuūtur: vigilias quoqȝ quoniā eos deficcant. vnde hinc res peiores efficiūtur. Similiter et solem: quia ex humoribus qd̄ est subtile et liquidū dissoluit: grossum vero et quod durius est permanet. Item vitent laborem et frigitudinem: q2 constipant corpora: hi enim de his omnibus que diximus citissime veniūt ad febrem: sed febre declinante oportet eos curari sicut diximus: cum balneo scȝ ꝛ ceteris. Qui vō de stipticitate febricitauerit: plꝰ fricare necesse est. Qui vō ꝓpter irā vel angustiam vel vigilias nō multum cum tepido vngantur epithimate: stipticitatem non habente: ꝛ parū fricent̄ ꝛ balneentur. Qui autem ꝓpter solis incensionē parū cum aqua frigida infundantur: eam quoqȝ potēt ꝛ frigidos fructꝰ comedāt: deīde in tepida balneent̄ ꝛ nō multū epithiment̄ vel fricent̄: sed capiti oleū ro. frigidū

aut balneū fundatur:febꝛe queqꝫ cessante balneū ingredia-
tur. Qui vo ex frigiditate febꝛicitant balneent:⁊ in calidiori
loco balnei ponant. Si reuma ⁊ corizā habeāt:balneum nisi
humores incipiāt digeri non est bonū:⁊ ante balneū ⁊ post
capita eoꝝ infundi debent cum calefactiuis oleis sicut pre-
leon. Neqꝫ balneū nisi febꝛe mitigāte ingrediant.⁊ studea-
mus miscere epithimatibꝰ capiti apponendis res frigidas:
si de solis calore patiant. Si vo ꝓpter frigiditatē:fiant cali-
da actualiter ⁊ parū potestatiue:q: ꝓpter febꝛē parue cale-
factionis opꝫ esse:⁊ q̄ potestatiue sunt calida sunt permanē-
tia. Sed vniuersaliter in hoꝝ febꝛicitantiū cibarijs vt sint
digestibilia:boniqꝫ sanguinis gn̄atiua:oportet nos particu-
lariter studere:vt refrigeremus ⁊ humectemꝰ:qui ꝓpter ca-
lorem solis vel irā febꝛicitāt. Qui vo ꝓpter frigitudinē cū
tēperate calefacietibus curent. Qui vo ꝓpter vigilias ⁊ an-
gustiā magis humectāt ⁊ somnꝰ eis inducat. Qui labore ⁊ fa-
tigatiōe mēbꝛa sue cōcatenatiōis epithimatibꝰ humectent
⁊ cibos nutribiliores accipiāt. Qui vo ex frigiditate minorē
cibū sumāt. Quibꝰ aūt huīdū aliter vinū dari opꝫ:qđ debile
est ⁊ aquosum eligat. Meliꝰ est enī q̄ aqua ad adiuuādū di-
gestionē ⁊ vrinā vel sudorē prouocandū:febꝛis tn̄ si calidissi-
ma est:aquā frigidissimā damus. Nam melior est cū corpus
eius multū vltra tēperamentū exiuit in calore:⁊ corporibꝰ q̄
dixi febꝛē habētibus aqua frigida ꝯgrua est:maxime si in sa-
nitate eā cōsuetā habuerint: sed tn̄ nō multa nec frigidissi-
ma detur sicut datur eis:quos cū aqua frigida curamꝰ:pau-
ca igitur q̄ sitim extinguat det donec q̄ certificāda sunt cer-
ta fiant:⁊ inuestigāda inuestigent. Tunc curādi sunt cū po-
tu aque frigide. Iuuamē aūt aque frigide in febꝛibꝰ scire po-
teris si eos q̄ patiunt feruorē in estate ꝓpter solis calorē in-
uestigaueris qualiter oīno estus ⁊ angustia ab eis aq̄ bibita
cessant: stomachusqꝫ ꝯfortat atqꝫ vēter liquefit cum chole-
rica egestione q̄ creata fuerat ꝓpter estū. Cibaria quoqꝫ me-
lius digerunt:⁊ appetitꝰ desideriumqꝫ confortant. Et si in
his corporibꝰ parua fuerit oppilatio:⁊ hmōi dietā seruaue-
rint:cito febꝛis illa cessabit. Si vo multa:nō cito eneruabit.
Si vo plurima: non ꝑmanebit species ephimere: sed ad pu-
tridam ⁊ continuā acutā egritudinē in his corporibꝰ. Cōple-
xiones vo ⁊ corpora bonos humores habētia de quibꝰ fumꝰ
sereus dissoluit:si multam habēt oppilationē ⁊ fortē:ducē-
tur ad febꝛē continuam sanguinolentā:q̄ sinocha dr̄:q: ma-
li ⁊ acuti humores cū calefiant ad putredinē festināter inci-
dunt:boni vo ⁊ temperati nō cito sed tarde nisi festinata fit
purgatio:ꝓpter hoc ī sinochā incidētes opꝫ festināter phle-
botomari: nisi puer vel senex sit:et significatiōes plenitudi-
nis nō appareant: ⁊ illis q̄ malos habēt humores: festinan-
ter succurras cū purgatiōe:deinde eoꝝ oppilationē aperire
incipias. Nā si ceperis oppilationē aperire:nōdū facta pur-
gatione:timendū est ne humoꝝ multitudo exterius fluens
cōculcata maiorē illā gn̄et oppilationē ⁊ augmentet. Itē q:
purgatio quantitatē illoꝝ minuit humorū:necesse est vt mi-
nuto calore febꝛes decrescāt:⁊ molestatio non festinet. Et si
prima feb. declinatio sine sudore vl̄ purgatiōe fuerit:neqꝫ hū
tūc corpus mūdificet:neqꝫ feb. aliq̄ manifesta aīs accidētia
habuerit:sicut vigilias ⁊ sitis: intellige q: cā eius oppilatio
est:⁊ possibile est vel ex oppilatiōe:vel ex aliquo alio manife-
sto oriat. Et si causa eiꝰ est primitiua:necessario febꝛe decli-
nāte purgatio appeat: ꝓpter hoc si purgatio nō ondat: nō
pigeamꝰ phlebotomare eos:q̄ sic necesse sunt apparati:⁊ ca-
tarticū dare eis:q: in acutā febꝛē sunt vēturi. Cū enī hoc or-
dine possumꝰ ephimerā ꝓhibere:quin ad has duas species
veniat. ⁊ ſm quantitatē febꝛis duritiē oppilatiōis intellige-
re. post purgationē da ex cibis ⁊ medicina q̄ mundificatiua
sunt:⁊ elige ea q̄ calefactiua nō sunt sicut ptisanū ⁊ orizacca-
ra:deinde perpēde febꝛē quantum minuta est:⁊ ſm diminu-
tionis quantitatē actio curatiōis fit. Si videris multū descē-
disse:neqꝫ in pulsu vel vrina signū putredinis appareat:secu-
riter eū in balneū declināte febꝛe introducas:⁊ debes meti-
ri ab hora qua de balneo egredit:vsqꝫ dū accessio febꝛis ve-
niet sit spacio quattuor horarū:⁊ fricet ⁊ tergatur in balneo
cū rebꝰ mundificantibꝰ:sicut farina ordei ⁊ fabe. Si vo non
multū habet caloris: cū nitro ⁊ melle:nutriat si estas nō est

⁊ febꝛis nō cito sit vētura per duas vel tres horas ⁊ vsqꝫ ad
quintā cū ptisano. Si vo estas est post vnā vel duas horas
da orizaccarā cū apozimate apij ⁊ expecta accessionē:que si
non venerit:scđo mittas iterū in balneū:deinde securiter nō
veniēte ea nutriat. Et si venerit metiat eam cū prima acces-
sione:vnde si multū minor est : postq̄ cessauerit mitte egrū
in balneū sine illo timore. Et si accidētia eiꝰ sint magna ⁊ for-
tia:scias de gn̄e ephimere febꝛis esse egressurā:sicut diximꝰ
⁊ siue in acutā vel sinochā conuersurā. Rursus opꝫ te intel-
ligere q: hāc cōplexionē cholericā ⁊ siccam habētes in febꝛē
ex inordinatiōe cibi ⁊ potus incidūt:maxime si in fumosita-
tem conuertant: q: in acetositatē mutant:q̄ si ꝯuertant nō
est molestū:q: cū ab hac plenitudine febꝛicitauerit ⁊ eoꝝ di-
gestio mouet:fit febꝛis facilior. Cōtrarijs vo cōtrariū. Eoꝝ
enī corpa si hmōi cibis replētur:⁊ vēter eoꝝ nō cōmouet ad
egestionē:scias euꝫ acutissime febꝛicitare:maxime si laborat
⁊ exercet se. Aliqn̄ etiā febꝛicitāt ex frequēti egestione ꝓpter
sepissimā assellandi motionē. Si vo morsurā in stomacho vl̄
intestinis habuerint: fit causa augmētādi calorē:vn̄ si vides
hanc febꝛē esse cū solutione ⁊ qđ exit nō aliud q̄ cibus corru-
ptus:balneādus est eger declinante febꝛe:atqꝫ nutriat ⁊ cō-
fortetur stomachus:⁊ morsurā illam mitiga cū rebꝰ nō mul-
tum calefacientibus sicut rodozaccara: orizacca. cocta. Epi-
thimata vo sint coctaneleō ⁊ silia. q̄ si solutio alteros humo-
res habuerit:⁊ times q̄ nō nutritꝰ deficiat:nutri eū ⁊ nō bal-
nectur:⁊ studiuꝫ habe in stomacho vt ponas finita solutio-
ne vellus infusum in oleo in quo coctū est absinthiū: sꝫ vas
in quo coquit ne sumatur:in alio vase aqua pleno mittat et
sup ignē ponat:vel in oleo nardino sicut tibi videtur. Si vo
calor nimius est cum rodoleō:⁊ hec oīa calidissime ponant:
q: stomachus ex oībꝰ tepidis mollificat: vnde calefaciendi
sunt in vase aquatico:sicut diximus:q: si alio modo feceris:
nihil ꝓderit. Si autē sentiūt in ore stomachi ardorem:cata-
plasmētur cum stipticis ⁊ refrigeratiuis sicut coctanis:flore
vitium:succo hypoquistidos:dactilis acerbis:balaustia ⁊ si-
milibus. Nutriant pane cuius pasta aceto tēperata sit:⁊ cū
piris:coctanis:malis ⁊ horum sirupis. Si vo egestio cesset
damus volatilia ⁊ pisces cōgruos cum stipticis fructibꝰ pre-
paratos: q̄ si appetitus defectus est da electuaria cōposita
de succo coctanoꝝ ⁊ sumach ⁊ similibꝰ. Qui vo stipticū sen-
tiunt dolorē ⁊ inflationē in hypocūdrijs:perquire an cibus
de stomacho ad intestina sit descensus ⁊ fac clystere. Si aūt
multū inflatiōis habēt:epithimet venter cū oleo in quo co-
cta est ruta aut spermata ventositatē eijcientia. Egressa aūt
egestione nutriat:sed caue ne dura cibaria vel indigestibi-
lia vel stiptica:⁊ sex horis transactis mitte eos in balneum.
Et si molestatio alleuiata fuerit:⁊ suauiter dormire ceperit
scias eos sanos esse. Si autem in secunda die aliquid febꝛis
sentiūt: ne timeas sed balnea ⁊ nutri eos sicut prius fecisti:
plenitudo vero que conuertitur in acetositatem rarissime
his corporibus contingit:etsi eueniat non sequitur eam fe-
bꝛis:que si venerit: intellige causam febꝛis esse cum oppila-
tione ⁊ putrefactione. In ephimera vo que fit propter apo-
stema inguinis alarum ⁊ similiū:non est ponendū studium
nisi tn̄ vnde apostema cum epithimate ⁊ cataplasmate dis-
soluatur:⁊ balneētur febꝛe declinante atqꝫ nutriant: et ad
suam cōsuetudinē ꝯuertantur. Similiter faciemus in ephi-
mera que fit propter causam primitiuā ⁊ manifestatiuā sicut
laborem et similia. Quidam fuit in cōuiuio qui multū come-
dit et bibit: vnde vomuit: et in illa nocte calefactus est ⁊ fe-
brem passus est. Mane vero in prima hora balneauit se:
exiens aūt balneum:moderatum cibum comedit: ⁊ idem fe-
cit in secūdo die:cepitqꝫ deridere eos qui preceperāt ne vsqꝫ
ad tertium diem comederet. In tertio aūt equitauit ⁊ iuit
quo sibi necesse fuerat:qui si auscultasset quousqꝫ ad tertiū
diem ieiunasset fame cruciatus esset. Oportet etiā intellige-
re calidas ⁊ humidas cōplexiones habētes:nō minus q̄ su-
periores malorū esse humorū:sicut putrefactiōi sunt prepa-
ratiores: q: in sua sanitate putrefactiōi sunt preparata. Te-
statur hoc sudoris putor eorū ⁊ vrine et egestionis:vnde hu-
iusmodi corpora nō sunt secura a febꝛibꝰ si oppilata fuerint
⁊ cibis impleātur vel calefiāt ex oleo ⁊ similibus. He tamen

hue cōplexiones sunt ꝓpinquiores ad patiēdas febres pro-
pter accidētia que diximus: ⁊ mutatio eorū in acutā ⁊ putre
factam: sed tamē hec corpora q̄ calida sunt ⁊ humida tolera
biliora sunt cholericis in patiēda fame ⁊ siti: propter hoc cū
visum erit triduanū sustinere ieiuniū: nō nocet eis sicut cho
lericis: sed tamē oppilatio eis festinātius oritur ꝓpter mul-
titudinem fumi eorū ⁊ viscositates eius: vnde magis opus
habēt balneo ad aperiēdos poros: q̄ꝫ vt humefiant. Porro
quicquid diximus aut dicturi sumus de naturali cōplexione
idem intelligendū est de accidētali. Uerbi gratia. Hō quidā
venit in calidā regionē in estiuo tpe et comedit ⁊ bibit cali-
da: vigilat: laborat: solo coituqꝫ assuescit. Hunc dico etsi nō
est cōplexionis calide ⁊ sicce acquirit eam: qui si febrē incide
rit oportet curari: dietari ⁊ caueri veluti si naturaliter cali-
de sicceqꝫ cōplexionis fuisset. Similiter de alijs cōplexioni-
bus oportet nos intelligere: q: cuius complexio neqꝫ calida
neqꝫ humida est: et dietatur calefactiuis ⁊ hūectatiuis atqꝫ
in calida ⁊ humida regione est: fit paratus putredini morbo
rum. Cōplexiones sicut diximus sunt octo: sed festinanti⁹ in
febrem cadūt qui sunt calidi et sicci: qui si non dietā seruant
quā diximus: deueniūt in acutā febrē: post hos calidi ⁊ hu-
midi sunt preparati ad febrē: sed tamē hi magis in putredi-
nem cadunt: et famē et sitim plus sustinēt. Post hos etiam
qui soli calidi ⁊ sicci sunt: hi eñ mutanť ad febrē que multa-
rum dierū est: hec tamē naturali⁹ illis duabus molesta est:
post istos qui sicce complexionis sunt: nouissime post hos:
quibus equalis cōplexio est. Qui aūt frigidi sunt ⁊ humidi:
vel frigidi ⁊ sicci: non ex illis occasionib⁹ quas diximus supe
rius febres festināt: neqꝫ si ephimerā habēt: et a cibis se ab-
stinent in febrē multarū dierū mutanť. Quidā tamē ex istis
si abstinentiā habent iuuanť: sed si sunt qui plenitudinē ha-
bent humorū non corruptorꝫ: quantitatiue eñ abundātes:
vtilior eñ istis abstinētia est frigidis videlicet et humidis q̄ꝫ
ceteris: post hos humidis: post hos frigidis et siccis. Qui vō
solūmodo frigidi ⁊ febrem ephimerā habēt ⁊ abstinent se a
cibis ⁊ balneo: nō cadunt in alteram febrem. Sed si cū frigi
ditate fuerit siccitas: nocet eis abstinētia: ⁊ necessariū est lō-
gum tempus vt ad suam naturā conuertanť: in febrē tamē
multarꝫ dierū nō cadūt nisi forte in eorꝫ corporib⁹ malus chi
mus accidentaliter sit acquisitus: quocirca necessario in fe-
brem multorū dierū cadunt. Sicca vō corpora citius q̄ꝫ frigi
da ⁊ sicca ꝓpter abstinentiā consumunť. nutrita tamē velo
citer conuertenť. Rursus oportet intelligere vnicuiqꝫ harū
complexionū necessariū esse illud qđ est oppositū rei quā pa
tiuntur: necnon etiam qđ est similis sue cōplexioni naturali:
vnde oportet te taliter preparare ordinē quē in arte medici
ne diximus. Hec est recta ⁊ vniuersalis canonū regula. i. cū
contrarijs expellēda expellere: ⁊ cum similibus seruāda ser-
uare. Corporibus vō equalē complexionē habētib⁹: non est
aliud necessariū cū in febre consistūt: nisi illud solūmodo qđ
febrē oppugnet. Eorū eñ cōplexionē nec oportet minui nec
augmētari: sed febri solūmodo repugnari: ⁊ quib⁹ mala com
plexio est: nō est necessariū cū infirmanť eorꝫ cōplexionē mu
tari: sed cū in sanitate sunt. Idcirco perpēde significatiōes
ex ꝯsuetudine ⁊ etate ſm similitudinē ⁊ non ſm contrariū:
etsi nō naturales sunt: ⁊ cōpara vnā significationē alteri in
virtute scilꝫ ⁊ in multitudine vt opus tuum valeat. ſmqꝫ ex
significationib⁹ tibi videbiť admisce eas mūdare: aut in quo
dam tēpore vnam: ⁊ in quodā aliā perpende. Ordo vō cura
tionis compositorū vel simpliciū membrorū que oportet cu
rari: que cum eis que naturali vel accidētali cōplexioni ⁊ eta
ti ⁊ regioni ꝯtraria sunt: que etsi vniuersaliter sit dictum: bo
num est vt eis particulares significatiōes repetam⁹: vt faci
lius menti introducendorum appropinquaŧ. Uerbi gratia.
Duo homines in febrē ceciderūt qui ⁊ nati ⁊ nutriti sunt in
tēperata regione. vnus vō in eo tēpore in regione calida et
sicca: alter vō in regione calida ⁊ humida: qui diuersi fuerūt
etate: in natura ⁊ cōplexione ⁊ cōsuetudine. i. vnus caloris
erat ⁊ siccitatis: ⁊ alter frigiditatis ⁊ humiditatis. Sed dico
significationē a febribus inuestigatā his ambobus esse vni-
uersalē: q: vtriqꝫ necessariū erat refrigeratiuū ⁊ humectati-
uum: dietarū vō significationū nec vnam habebāt cōmunē:
q: illi primo ꝓpter suam naturā: etatē ⁊ consuetudinē: quia
oīa sunt calida ⁊ sicca: necessaria erant frigida ⁊ humida: et
propter etatē ⁊ regionē contraria erāt illi vtilia. Idēqꝫ cū cō-
poni oportet ordinē ex his duab⁹ significationib⁹: contēden
dum est: etsi alie plus in numero fuerūt. Uerbi gratia. inue
stigatio febris nobis ostēsa est infrigidare ⁊ hūectare. Ille
autem que sunt ex etate ⁊ cōsuetudine ⁊ regione cōprehen
se multe sunt. Sed tamē illa sola magis necessaria est: maxi-
me si febris multū a natura fuerit remota. i. multum fortissi-
ma est: magis enim studeri oportet in sciendo illa q̄ꝫ in cete-
ris. Contrarijs vō contraria. Nā si febris pauce quantitatis
est poteris perpēdere per ceteras significatōes. ⁊ miscēdus
est ordo diete ſm q̄ tibi videbiť: aut equaliter: aut quoddā
plus minusve alio. Significatiōes etiā diuturne febris opꝫ
scire. i. quātitatis virtutis egri: in ephimera vō minime. Si-
militer inuestigatiōes causarū febris generatiuarū: eo q̄ ali
quando sunt transacte: sed tamen qđ ab eis actū est perma-
net sicut in ethica. vnde oportet nos vt qđ permanet aufera
mus. Causa eñ eius ablata est: nam ⁊ qđ actuꝫ ex ea est: diu
tali permanet constantia: qđ difficulter amputatur.

Nona particula.

N alia particula dixim⁹ q̄ ephimera febris si
de accidēte re fuerit: si cum vigilijs: ira: labore:
apostēate i inguine ⁊ filib⁹ nō tertiū diē trāsie
rit: nisi cū error in ordine curatiōis fuerit. Sed
si fit ꝓpter angustiā porꝫ ex frigitudine vel la
uatione in stipticas aquis vel frigidis: aut puluere: calore so
lis forti fricatiōe ⁊ similibus: ⁊ curata ſm rationē fuerit: ter
tium diem non trāsiet. Qr si ꝓpter oppilationē in interiori-
bus carnibus fit ex grossis: scilꝫ fumis: possibile est vt ter-
tium diem transeat: ⁊ multis interuallis veniat. Sed cū hec
oppilatio est fortis: egrediť etiā de genere ephimere: fietqꝫ
inter putridā ⁊ ephimerā: que nisi rationabiliter curetur: in
putridā conuerteť. Si autē oppilatio parua fuerit: nō trāsit
tertium diem: et curatio eius est sicut diximus in ephimera.
Sed qm̄ genus febriū triplex est. i. ephimera putrida ⁊ ethi
ca: necesse est vt ephimera muteť vel in putridā: vel in ethi-
cam: sed plurimū in calidis siccisqꝫ corporibus muteť. Si er
rant medici cū abstinētia ⁊ negligentia humide diete in acu
tam ⁊ post in ethicā mutatur. In calidis vō ⁊ humidis quia
sunt putrefactioni p̄parata in sinochū mutatur: etsi diu per
maneat ⁊ nō curetur vt oportet: in ethicā necessariū est con
uerti. Febris iterum que ꝓpter fortē oppilationē fit: est in-
ter ephimerā ⁊ putrefactam. Cui si opportune succurratur
priusq̄ꝫ humores putrefiāt amputeť. Qr si errat in eis q̄ op
portuna sunt: in putridā necessario muteť. Rursus opꝫ te
intelligere qm̄ inter hec q̄ dixim⁹. i. ꝯclusionē ⁊ oppilationē
magna est differētia. Cū eñ conclusionē dicim⁹ solūmodo
exteriorē cutim ꝯclusam esse intelligim⁹. Cū vō oppilatio-
nem: intelligim⁹ vas ⁊ foramina de quib⁹ fumus dissoluitur
esse oppilata. Neqꝫ arbitreris ea adeo eē oppilata: vt ideo
fumus ab his egrediať maxie subtilissim⁹: hoc eñ impossi-
bile est fieri in ossib⁹: quātomagis in carne: sꝫ q: fum⁹ in ea cō
culcatus nō pōt egredi quantū opꝫ: vñ necesse est vt calefiat
⁊ febrē gñet: ⁊ q: fum⁹ ille augmētať in corpe: cū sui concul
catione calefit: neqꝫ venit ad eū frigiditas aeris propter sui
oppilationē: necesse est vt sanguis ⁊ hūores magis calefiāt
⁊ fum⁹ augmēteť: febrisqꝫ augeať: ⁊ nō pōt oīno curari nisi
cū apertiōe porꝫ ⁊ dissolutiōe illi⁹ fumi: vt qđ solutū est ex
illis poris egrediatur: ideoqꝫ febris in istis augmentatur: et
continuatur: donec oppilatio pororum: fumiqꝫ conculcatio
ꝑmanēt: vñ eius augmētatio ⁊ ꝯtinuatio vsqꝫ dū declinata
fuerit fit tribus modis. Aut eñ ab initio sui vsqꝫ ad declina
tionem augmentabitur: aut ab initio vsqꝫ ad declinationem
minuetur: aut erit equale. Cum eñt ab initio: aut vsqꝫ in fi-
nem augmentatur: significat minus esse quod de fumo dis-
soluitur q̄ꝫ quod creatur. Si vō ab initio vsqꝫ ad finem mi-
nuitur: innuit plus de fumo dissolui q̄ꝫ creari. Si vō equalis
ostendit tantū dissolui quantū creatur. Hec est vna species
vnius continue ⁊ est de specie ephimere: quousqꝫ nec in pul

ru: nec in vrina significatio putredinis apparuerit. Qr si mul
tis diebus vno modo permaneat: non est propter aliud nisi
propter quantitatē fumorū ex febrib⁹ humores incendenti
bus creatorū: ⁊ ppter eos qui creati sunt per poros dissolu
tos. Est ⁊ alia species continue: que fit cum omnes humores
equaliter putrefiūt: in venis scʒ que magne ꝯcauitatis sunt:
neqʒ aliqua harum cōtinuarū fit in frigidis corporibus: vel
macilentis: sed plurime in grossis sanguinolētis ⁊ carnosis:
qr in hmōi corporibus fumus augmentat ⁊ putredo gene
ratur: raro etiam in raris corporibus oritur. Raritas enim
causa est dissolutionis illius fumi: ⁊ dissolutio fumi est causa
qua putredo amputat: nec est propter aliud nisi propter ex
clusionem illius fumi: vnde pulsus eorum est maximus: for
tis: equalis in duricie ⁊ mollicie: stabilis sm magnitudinem
⁊ paruitatē febris. Porro he significatōes sunt vniuersales
his duabus febribus: sed tñ vna significationū putredinis
in vrina calore ⁊ pulsu discernit. In vrina vero qr calore: li
quore: hypostasi ⁊ odore: a sana mutat vrina. In pulsu autē
qr in ordinatione ⁊ stabilitate egreditur. In calore qr pungi
tiui tactus est. Ga. vo fecit similitudinē harum duaꝝ febriū
ad duos iuuenes. Unus quidē habuit febrem cōtinuā cum
putredine: ⁊ alter sine putredine. Unde bonū est vt dicam⁹
qualiter Gal. vnamquāqʒ harū curauit. Unus inquit horū
erat assuet⁹ exercitijs liber: alter seruus q̄ exercitijs ppter
necessitatē vsus est. Sed qui exercitijs ad regendā sanitatē
vtebatur: febrem acutā sine putredine passus est: alter vero
cum putredine. Cepit autē febris que sine putredine erat:
in tertia hora noctis: quem Ga. in tertia hora diei illius no
ctis aspiciens: inuenit eum febrem habentē calidissimā: pul
sum vo equalē: velocem: magnū: spissum ⁊ fortem ⁊ calorem
in tactu non morditiuū: vrinā vo in calore ⁊ liquore sane vici
nam: ⁊ sciuit per suos qꝫ assuetū exercitiū spacio. xxx. dierū
dimisisset: ⁊ in die febris precedente fortiter exercitasset: sed
non tantū in eo moratus est: ⁊ comederat oīa que solitus
erat comedere eaqʒ digessit: sed tamen cum duricia: qr ve
spere illius diei cepit febris: qui rursus erat plenus venarū
grossiqʒ corporis. dixitqʒ in illa se pati extensionē ⁊ plenitu
dinem. Unde quidam medici qui cum eo erāt: vt minueret
preceperūt: quibus annuit Ga. voluit tamen phlebotomiā
suspendere: donec febris cuius generis esset notificaretur.
Iterūqʒ cibus nondū bene digestus erat. Cūqʒ febris eius
vsqʒ ad vesperā permāsisset: certissime notum est ei sinochā
esse de oppilatione ppter multitudinē sanguinis ortam: et
prohibitionē dissolutionis ppter grossiciem corporis ⁊ mul
titudinem carnis. At postqʒ febris sic fuerat in illa nocte per
mansit. Cōueniūt vero medici ad phlebotomandū eum: sed
discordati sunt ad quam horam debeant eum phlebotoma
re: vnde permansit non phlebotomatus vsqʒ ad alium diem
et duricies febris augmētata est. Ad tertiā aūt noctē passus
est intolerabilē incensionē ⁊ extensionē: ⁊ in toto corpore
dolorē in capite: vigilias et angustiā: vnde ex angustia coa
ctus eger: voluebat se de vno latere i aliud: ⁊ de forma in for
mam mutabatur. In octaua noctis hora venit ad eum Ga.
pulsumqʒ ⁊ cetera sicut diximus putredinē non ostēdere rep
perit: nam equalis erat pulsus vrina sane vicina. calor mul
tus ⁊ fumus: ⁊ non pungitiuus ⁊ aīaduersus est eum confe
stim ⁊ nō tarde debere phlebotomari. Timuit tardare phle
botomiam ne putrefactis humorib⁹ febris in putridā cōuer
teretur: vnde phlebotomauit eum ⁊ dimisit sanguinē fluere
vsqʒ ad defectionem: deinde curā circa eum habuit: qr sm ra
tionem ⁊ experimentū notificatū est ei sanguinē vsqʒ ad de
fectionem in his auferre vtilissimū esse: si virtus tolerabilis
erit: qr non solum purgat: sed etiam propter defectionē cor
pus refrigerat. vñ febris aut cessat aut refrigerat: quocirca
vel vomitus vel egestio cholerica eos sequitur: totumqʒ cor
pus sudore infundit. Taliter autē huic egro contigit: vnde
quidam ex famulis dixerūt Gal. inclite vir multū subito fe
brem domini nostri abstulisti. Transactis vo duabus horis
dedit ei parum cibi: iussitqʒ vt quiesceret ⁊ dormiret. In quin
ta quidē hora reuersus inuenit illū grauissimo somno tene
ri: exiccare em̄ cepit eius sudorē: ⁊ ipse non sentiebat: q̄ fa
mulis vt sudorem tergerent precipiens abijt: sensit em̄ Ga.
febrem cessatā esse. Sed in decima hora reuersus inuenit eū
dormientē: abijt ergo. in prima hora noctis veniens reppe
rit eum dormientē ⁊ excitās eū dedit ei ptisanā: deinde per
totam noctē eum dimisit. Mane vo missus in balneū sanus
factus est. ¶ Alter vo iuuenis qui febrē continuā habuit cū
putredine: causa fuerat fortis laboris per totū diem: in eo
postea lauit se cum aqua frigida parūqʒ comedit: citoqʒ fe
bre in illa nocte vexatus est: sed febris in nocte ac die confor
tata fuit: quem in alia die Ga. videns perpendit omnes qua
litates eius esse similes prioribus: nisi tamē qr putredinem
denotabant: ex incensione febris ⁊ morsione: pulsusqʒ inor
dinatione ⁊ vrine multa in innaturalē mutatione: quē mox
phlebotomauit sanguinē vsqʒ ad defectionē dimittens: ali
quāto autē spacio trāsacto: dedit ei mellicratū ⁊ post vnā ho
ram ptisanā. Sed bonū est dari si est febris acuta hydrozac
carā cum aqua rosata: maxime in calida regiōe. quē inquit
postqʒ aspexi arbitratus sum sinochā esse cū putredine: que
fuit ita: postea vo in tertia hora noctis magnitudinem eius
aspiciens nullam suarū qualitatū habentis minutā non vl
tra dubitaui: sed tamen volui eam inuestigare: an in tempo
re accessionis tertiane cōfortaret: ⁊ tempus accessionis ter
tiane in septima hora noctis ad quam horā rediens inueni
sicut arbitratus fuerā: quia tantū non augmentatā: sed pa
rum minoratā: vnde certissimā sciui eam esse quandam spe
ciem sinoche: que dicitur epaumastica. Nutriui ergo illū in
illa hora sicut prius feci. In quarta autē nocte inueni eam
valde declinatā. Cibaui eum cepitqʒ declinatio ⁊ digestio
in vrina apparere: quare certissime preuidi febrem in septi
ma die terminandā: qđ sicut ꝯsideraui euenit. Porro oportʒ
intelligere: qr sunt quedā febres quarū putredo in pma die
apparet: ⁊ quedā quarū apparet in tertia etiā ⁊ in quarta:
nisi eger phlebotomatus fuerit. ⁊ nullus febricitans ⁊ oppi
lationem sine putredine et phlebotomatus conuersus est
in putredinē: propter hoc dico in hac febre nihil vtilius esse
phlebotomia ⁊ extractione sanguinis: et si etas vtriusqʒ su
stinuerit vsqʒ ad defectionē fit. Si autem minuamus san
guinem duabus apoforesibus quantū in vna minuere de
bemus: quibus nisi ministrando phlebotomiā succurratur:
venient in magnā molestiā ⁊ timorem: nisi vis nature eis for
tunata fuerit cum nimio sanguinis fluxu: per nares vel per
nimium sudorē. Sufficeret autem stultis medicis vt ex hoc
qđ in hoc morbo aspiciūt fieri actione nature curarent: necqʒ
phlebotomiā facerēt ⁊ fugerent: in quo experimentū nec ra
tionem aspiciunt. ¶ Rursus oportet te intelligere putre
dinem: nam si fuerit in totis maiorib⁹ venis: fit febris conti
nua. Si vo in quibusdā mēbris fit continua periodica. Opor
tet etiam nō dimittere quin phlebotomes eos: qui patiunt
febrē ex fumis propter negligentiam exercitiorū ceterorūqʒ
iam dictorū non dissolutis: ⁊ minue sm posse virtutis: ⁊ sm
qꝫ vides ruborē coloris ⁊ plenitudinē venarū et extensionē
membrorū. Tunc em̄ nisi hec feceris: subito morient: aut in
nimiam molestiā ⁊ timorē venient: nisi fortuna ex vi nature
eis faueat: sicut diximus cum fluxu sanguinis ex narib⁹ vel
sudore nimio: necesse est etiā vt in his plenitudinē in venis
habentib⁹ sanguis putrefiat: nisi purgati fuerint: quia pori
eorū non sufficiūt in excludēdo ex eis tantā sanguinis abun
dantiam ⁊ fumi: quāta excludi cōueniat: vnde oportet ex eo
quandā minui quantitatē vt fumus minuat. ⁊ vene ⁊ natu
ra permaneāt custoditiue sue cōplexionis dissolutiōe: ex in
flāmatione ⁊ refrigeratiōe ex sanguinis detractiōe acquisi
tis. Tunc em̄ confortat in superando malos humores et ad
custodiendū sanguinē in sua naturali qualitate. Nam illa in
his defectu necessario sanguis putrefit: ⁊ calor febris infert
ei passionem mutans eam ⁊ in malam complexionē venas.
Ideoqʒ si tūc phlebotomiā suspēdimus: oīs ordo medicine
penit⁹ destruit. Is morbus nō est aliud nisi plenitudo cū ca
lore: plenitudinē autem oportet minui ⁊ calorem refrigera
ri. Qr si stultus medicus cogitat hanc minuere cum lapati
no et diuretico necessario calorē augmentat: hec enim me
dicina calida est. Iterū quia impossibile est plenitudinē in

venis existentē laxatiuo purgari. Nam hoc non attrahūtur nisi ea que sunt extra venas. Rursus si arbitraꝛ calorē debere refrigerari: cū reb9 frigidis oppilatio augmentaꝛ: vñ fit causa plenitudinē augmentādi ꝓpter oppssionē sumptorum se adinuicē in interioꝛibus coꝛpoꝛis conculcantiū: propter hoc consiliū hoꝛum insipientiū ne auscultes: neq; credas dieb9 trāsectis: sed phlebotomia succurre: etsi post decimum vel septimū diē ad eū veneris: sed tñ cū signa febꝛis ꝛ virtutem nature permanere cōpꝛehēderis: deinde incipe que agēda sunt oppoꝛtune agere. Or si in quodā tempoꝛe coactus nequeas curare cum phlebotomia: cū aqua frigida cura eum: eius tamen viscera ne sibi noceat: studiose ꝑquire ꝛ metire quantū fiat inde nocumentū. Si autem non noceat ꝛ eger assuetus ea in sanitate fuerat: audacter eam tribue: nocumētū etiā etsi paruum faciat: liberare eū a moꝛte contēpto nocumento non inutile est. Or si nocumentū multum ꝛ insuccurribile ex ea gñatur: sicut si perdaꝛ epatis virtus: vel stomachi: dimittaꝛ ꝛ ꝯuertere ad aperiēdos poꝛos ꝛ purgāda sunt abūdātia: si studeas dare ea q̄ frigidioꝛa sunt. Nocumentū autem aque frigide quo non expedit membꝛū debile est: q2 pꝛohibet humoꝛes dissolui ꝛ subtiliari ꝛ apostema maturari ꝛ dissolui: pꝛopter hoc si febꝛes sint ꝓpter malos humoꝛes vel apostemata: non solūmodo sicut sunt permanebunt sed diu moꝛanꝛ ad se subtiliandos: maturandos: purgandos. Aqua eñ non purgat eos: sed cruditatē augmētat: q̄uis cum bibatur: quiddā quietis et refrigerij eger patiatur. Nāq; causa febꝛis ꝛ apostematis non solum permanet: sed etiam augmētata a digestione remota est. Necessarium est iterum vt aqua illa incendaꝛ ꝛ calefiat: cum frigiditas eius non stet ante foꝛtitudinē: vnde necessario febꝛis cōfoꝛtatur ꝛ induratur magis q̄ꝫ si fit ꝓpter oppilationē quā in poꝛis et vijs fecit et conclusionem rerum dissoluendarū: quocirca fit diuturna febꝛis. Hoc est vnum ex nocumētis frigidoꝛum. Aliquando etiam virtutem quoꝛūdam membꝛoꝝ magnam in coꝛpoꝛe actionē habentiū defectat: si ea debilia inuenerit siue ex generatiōe: seu in illo tēpoꝛe vnde penitus actionē ab illis amputat. Vidi autem in quibusdā aquā frigidam adeo nocere intantū vt non possent glutienda glutire: nisi cum magna angustia ꝛ duricia. Alijs vo in stomacho vnde non valuerūt digerere: nōnullis in oꝛe stomachi ꝛ quibusdam in epate: alijs in colon: atq; alijs in diaphꝛagmate: alijs in pulmone: alijs etiā in renibus ꝛ vesica: ceterisq; mēbꝛis vnde pꝛiuata eoꝛum actio defecta est. Quibusdā citissime anhelitū generauit ꝛ spasmū ꝛ tremoꝛē in neruis. Quare dico: q2 qui hoc audiūt foꝛmidant aquam frigidā febꝛicitantibus dare: sed qui viderunt me sepissime eam febꝛicitātib9 dare: eosq; a timoꝛe ꝛ suspectione moꝛtis liberare: nequaq̄ꝫ eam expauescunt: et qui scit qualiter dari debeat non timet eam. Illis ergo non opoꝛtet dari qui quedam mēbꝛa habēt debilia: et in quibusdā nobiliū membꝛoꝛū apostemata: siue calida siue mollia siue dura: ꝛ qui oppilationē habēt aut humoꝛes crudos ꝛ putrefactos. Sed tamē si digestionis significatio appareat apostemate absente da aquam frigidā: maxime si quedā membꝛa non habeāt frigida vnde suspicētur actionē eoꝛum defectionē esse passurā. Neq; nocet herisipilato apostemati si purū sine alterius cōmixtione sit: sed etiā curatio eius est: q2 hoc apostema nō est necesse maturari s3 refrigerari. Or si cum herisipila aliud apostema calidū est ne des aquam frigidā: nisi post eius maturitatē. Cum febꝛis est sine putredine: da eam sine timoꝛe inquisitis superioꝛibus. Si autem cum putredine ne des eam: nisi pꝛiusq̄ꝫ coctionis signu3 apparuerit: etiam etsi parum ostensum fuerit intrepidus eam da: q2 tunc fundamenta membꝛoꝛū confoꝛtātur: ꝛ humoꝛes qui subtilioꝛes sunt expellūt ex vijs ꝛ poꝛis. Considera etiam eis nociturā non esse qui in sanitate ea assueuerant: neq; eis nocuerat. Si eñ eam biberint: neq; multū caloꝛis habuerint: ꝛ mēbꝛa eoꝛu3 tunc refrigerata nō fuerint: quanto magis ea cum febꝛe incensa est non refrigerabit: q2 iste caloꝛ frigiditati aque repugnat ꝛ ꝓhibet quin ad substātiam fundamentoꝛū membꝛoꝝ penetret: sicut cum sani fuerant: penetrauerat. ꝓpterea aqua frigida in coꝛpoꝛibus carnosis ꝛ sanguinolētis bona est: q2 fumus ꝛ caloꝛ in illis coꝛpoꝛibus abundāter sunt. In coꝛpoꝛibus q̄ paupera sunt de carne ꝛ sanguine: frigitudo aque vsq; in fundamenta membꝛoꝛu3 cito penetrat: neq; pꝛiusq̄ꝫ illuc veniat est aliquid qđ eā penetraturā pꝛohibeat. ꝓpter hoc ethicis ꝛ phthysicis nō dāda est aqua frigidissima sicut acute febꝛicitātib9: neq; in quātitate: neq; in qualitate: q2 coꝛpoꝛa eoꝛum macilēta ꝛ paupera sanguine sunt. Acute autem .i. sinoche febꝛi vtilioꝛ curatio duplex est .i. phlebotomia ꝛ aqua frigida: sed tamen phlebotomia in omni tempoꝛe iuuatiua est si virtus tolerabilis est. Aqua vo frigida ex rebus quas diximus inuestigetur. Quia nō debemus eam dare in putredine nisi pꝛiusq̄ꝫ signu3 decoctiōis appareat. eodē modo in apostematib9. Caueam9 etiā defectionē mēbꝛoꝛū: neq; detur cum febꝛis in vltimitate .i. summitate caloꝛis est: phlebotomia iterū in saturitate suspēdenda est donec cibi digeranꝛ. Or si eger aliquā habeat purgationē sicut menstrua vꝛ emoꝛroydas expectāda est: donec videamus vtrum sufficiat nostre intētioni: quibus sufficiētibus naturā suam cōplere actionē dimittamus. Si autē nō sufficiant cum artificio medicine suppleamus qđ minus est. Rursus opoꝛtet ante phlebotomiā inuestigari aerē coꝛpoꝛa ꝛ etatem: q2 calidū tempus ꝛ humidis ꝛ raris coꝛpoꝛib9 ꝛ senioꝛib9 ꝛ quibus sepe in oꝛe stomachi choleꝛa generaꝛ: ꝛ qui cito fastidiūt ꝛ vomūt ac deficiunt velociter cōtraria est phlebotomia. contrarijs vo cōueniēs. Dicimus eñ adhuc de nocumēto frigide aque: aliquādo dare frigidā aquam in acutis febꝛibus vnde febꝛis statim extinguiꝛ ꝛ iuuat. Sed tñ non op3 vt ab infirmo amputeꝛ. Nam ꝑmanet indurata et pigra effecta vsq; ad .xl. dies ꝛ vltra moꝛaꝛ. ꝓhibet aquā etiā fluxus sanguinis per nares ꝛ sudoꝛ: que natura vt egrederentur ꝑpetrauit. Ideoq; cū hec natura cooperāte ad expellendum pꝛeparata videris: nequaq̄ꝫ frigidā aquam des: ne pꝛopter humoꝝ occasionē crisis impedita remoueaꝛ: ꝛ sanitas nequaq̄ꝫ nisi cum occulta dissolutiōe in longo tēpoꝛe veniat. Or si nulla ex his significatōib9 appareat bonū est dari aquā frigidā: q2 nihil peccati inde eueniet: nisi q2 febꝛis pigra efficitur: longisq; diebus moꝛaꝛ: magnū etiā peccatū facimus si eam non dederimus: q2 non sumus certi vt natura bonam crisim faciat. Nāq; vltra vel nonū vel .xj. in multis: hoc modo febꝛicitantib9 aquā dedi frigidam: vnde febꝛis eoꝝ extincta est quodāmodo: sed tñ pigra effecta: non oīno cessata est durans vsq; ad .xl. dies. Vidi eñ hoc eis esse vtilius q̄ꝫ dimittere eos in illa molestia ꝛ timoꝛe. Significatio eñ eius cōmixta ꝛ dubia erat. ¶ Litigatio vo que est inter medicos de virtute q̄ꝫ significatiōes curandi non ostēdit: sophisticis ꝑtinet. veritas tamen hec est. Nam aliqñ non est necessariū vt virtutem infirmi perpendamus: sicut in ephimeris fieri nō est necesse: ꝛ aliquādo necessarium vt inuestigetur: q2 sine ea nihil pꝛoficui facimus: sicut cum incipimus multu3 euacuare: vel complexionē mutare: q2 curatio qua moꝛbi expelluntur: non est vite animalis regitiua vel custoditiua substātialiter s3 accidētaliter: qm̄ euacuatio etsi moꝛbos excludat: tñ si in vltimitate fuerit: virtus deficiet: et animal aut peribit aut in magnā pessimitatē deueniet. Similiter ꝛ medicina que cōplexiōis est mutatiua: vnde in hoc loco magnu3 necessitatis est adiutoꝛiū vt inuestigetur virtus. Iterū aliquando nimia euacuatio neq; nocet: neq; virtutē defectat: etsi infirmo defectio sicut in hac febꝛe diximus contingit. Est interdū defectio que fit ex phlebotomia: siue in talibus locis fit incessabilis permanet: et aliquando ex nimia sanguinis detractiōe frigiditas toti accidit coꝛpi filō: hydropisis mollicia. Et vniuersaliter dico euacuationē: etsi multū sit necessaria: nō debere fieri vbi virtus deficiet: vt verbi gratia: si accidit febꝛis putrida cum virtute defecta: dico necessariū esse vt curetur febꝛis cum purgatione illoꝛum humoꝛū putrefactoꝛu3. Sed tñ non audemus foꝛtem pharmacā dare: vel phlebotomo succurrere: si virtus defecta est. Opoꝛtet ḡ taliter fieri vt tolerabilis sit. ꝛ magna sit intentio tua in mutāda complexione. Et aliquando opoꝛtet nos confoꝛtare virtutē cum reb9 moꝛbo nocentibus: et ꝯfoꝛtata virtute siue ad purgandos illos hūoꝛes putridos cōuertamur: vel ad mutādā cōpꝛonē vñ op3 medicū esse studiosum vigilantē ꝛ ꝯstantē: cū viderit fictiōes ꝯriās ꝛ oppositas: poꝛro minutio sanguis magꝭ

ceteris minutionibꝰ virtuti defectionē impēdit. vn̄ non opȝ minui: nisi cū multus est in quātitate: ⁊ malus in qualitate. Multū in quātitate: si opportune minuatur: nō gn̄at molestiam. malum in qualitate paulatim minui oportet: ⁊ in loco eiꝰ gn̄ari bonū. Et aliqn̄ in sanguinis detractiōe necesse est vt a suo loco alibi muteť: ꝓinde opȝ quātitatē morbi ⁊ virtutem inuestigari: q2 si est necessitas vt multū extrahatur ⁊ virtus defecta sit: non semel sed paulatim in multis detractionibus minuatur. Si autē fortis: semel ⁊ multus extrahēdus est. Ita oportet in curando perpendi significationes ex cōsuetudine: etate: cōplexiōe: tēpore. Verbi gratia. Quia in sua sanitate solitus erat aquam bibere frigidā: neqȝ ei nocebat: securi sumus ꝙ ei nō noceat cū febrē habuerit. Et pueri q2 humidi corporis sunt: ⁊ res humide in parte sunt dissolutiue: non debes eos velut alias etates habētes purgare: similiter humide cōplexionis existētes intelligimꝰ. Aer iterum cum calidus est de corporibus multā dissoluit quantitatem non oportet vt tunc euacuemus. Eodē modo intelligendum est de regione.

¶ Decima particula.

Quando causa ethice ⁊ ephimere ipsis existentibus abest: necesse solū morbū curemus. In putridis vͦ q2 ipsis permanētibus occasio eorum permanet: oportet occasionē. i. putredinē expelli ⁊ cōplexionē mutari. Et si rem aliquā inuenimus qua cōplexio mutetur: ⁊ febris extinguať ⁊ putredo minuatur: festināter eam operemur. Si autē aliud est qꝺ febrem extiguat ⁊ putredinē augmētet: aut qꝺ putredinē minuat ⁊ calorē febris augeat: oportet nos constāter inuestigare: ⁊ qꝺ vtilius est operari operemur: q2 si ea que febrem extinguūt dederimus: ⁊ materiā minuere: que causa sue incensionis est: neglexerimꝰ: febris tunc extingueť: sed postea cū incēsiōe reuertiť: ⁊ aliqn̄ maior ꝙ̄ fuerat. etiā hmōi. ordo est causa sue longinquitatis ⁊ suspectionis perituri infirmi. Et si in putredine minuēda studiū impenderimus: ⁊ extinguenda febri minime: nō omni febri expediet. Et si aliqn̄ febris adeo fortis est vt infirmus pereat nisi citissime ⁊ fortissime febri extinguēde occurramus: quantomagis ergo confortamus eam ⁊ augmētamus eam cum rebus calefactiuis? Quocirca hmōi ordo nō expedit: nisi illi febri que est nō tante violentie vt pereat infirmus in illo tempore cum putredinem minuere satagimus. Ideo oportet nos studiose curare qꝺ magis necessariū est ex vtrisqȝ: neqȝ iō aliud curare negligamus: q2 plurime inuenimꝰ causam incensionis febris fortiorem: vnde magis necessariū est vt tollatur: ⁊ raro febrem reperimus in seipsam tantā habere violentiā vt timeamus egrum esse perituru: nisi fortissime ⁊ velocissime ei vt extinguatur occurramus. Sed cū hoc fuerit necessitas nos compulit vt eam mitigemus: deinde putredineȝ decrescamus: propterea opȝ te intelligere significatiōes magnitudinis febris ⁊ quātitatis putredinis ⁊ ꝟtutis: et his expertis virtutem custodi: deinde illa vtraqȝ curare satage: ⁊ cōpara virtutis quantitatē ad magnitudinē febris: ⁊ ad tempus putredinis: que si cōueniūt festināter qꝺ faciendū est vtiliter fac. Si autem in his aliquid cōtrarij esse videris: succurre ad faciendum qꝺ magis necessariū est. Alia tn̄ ne ꝑ̄termittas: q2 plurimum has sicut diximus significationes inuenimus nobis cām incēsionis febris expellendā ostēdētes: ⁊ cām virtutis custoditiuā ⁊ ꝯfortatiuā magis eē necessariā. Vn̄ debes hec rationabiliter perpēdere: quia si virtutē ꝑmanere videris cum putredo minuta est natura eijciet eā. Et si defecta non sustineat euacuationē humorū vel abstinētiā cibi: seu alia similia putredinē expellentia: primū conforteť: deinde ad putredinē expellendā cōuertere. Ergo si febris tante magnitunis est vt secum multa ⁊ pessima habeat accidētia: prius ad eam mitigandā studeamus: deinde ad id qꝺ necessariū est. Porro ephimerarū febriū quedā sunt: in quibꝰ qꝺ solitū est dissolui inseparabiliter latitat: ⁊ quedā cum quibus constāt plurime: et nonnulle e quibus raro sunt. Ille vero quibus dissoluenda inseparabiliter sunt: fiunt ex lauacro aluminoso ⁊ ceteris stipticis aquis vel frigidissimis aut conclusione pororum. He vero cum quibus plurime consistunt: fiunt ex assiduitate solis. Cetere vͦ cū quibus dissoluenda raro existunt: fiunt ex ira: tristicia: vigilia: saturitate ⁊ in inguine apostemate. Sed omnibus his febribꝰ dissolutio ⁊ pororū apertio conuenit. He etiam omnes nō nisi in spacio. xxiiij. horarum permanēt: neqȝ hoc tempus transierint: nisi cum error in dieta est: aut cum tempus frigidissimū: aut cum cataplasmata vel epithimata in exterioribus corporis applicantur. Cessatio quoqȝ earuȝ vel fit cum sudore: vel cum alia aliqua dissolutione: et sentit eger suam cessationē. Delicati etiam ⁊ nobiles transacta hac febre: balneū ingrediunť ⁊ vnguntur: deinde comedūt ⁊ dietam seruant. Vulgi vͦ absqȝ balneatione ⁊ vnctiōe comedūt. Palam ergo intelligimus ephimeram febrem cessare: cuius causa. i. calor solis cessata est. Est ⁊ alia cuius occasio cum ea permanet: sicut viarū conclusio: q̄ duobꝰ modis ē: aut ꝓpter oppilationē: aut ꝓpter ꝯclusionē. Cōclusio vͦ aliqn̄ est ꝓpter siccitatē: sicut aq̄ vel aeris frigidissimi: aliquādo ꝓpter stipticitatē sicut aluminosarū aquarum: et aliquādo propter multitudinē humorum vel eorum viscositatē. Que autem propter humorū multitudinē est vtilis ⁊ laudabilis: eius curatio phlebotomia erit. Que vͦ propter humorū viscositatē: cura inciditiua: attenuatiua ⁊ mundatiua curetur. Inuestigare etiam virtutē in ephimera febre non multū necesse est: in ea que multorū dierum est virtutem perpendere necessariū est: maxime si prolixa est: vnde si virtus permaneat ne dimittas quin purges in febribꝰ que paucorum dierū. Si autem cōtraria. idest defecta fuerit: cōuertere ad purgationē ꝭm eius defectionē: raro etiam virtutem in prima vel secunda die defectam inuenimus. Et si sic fuerit: non est propter aliud: nisi propter malam cōplexionē infirmi vel etatem sicut seniū ⁊ pueritiā. Aliquando accidit infirmo nimius labor ꝓpter deambulationē per solem: angustiam: vigilias: ieiuniū. Cui si om̄ia coadunata fuerint: et vespere illius diei priusqȝ̄ eger comedat febricitauerit: et in ea nocte vigilauerit: neqȝ propter febrē comederit: virtꝰ eius necessario dissolueť: maxime si calidissima est: et eger in sanitate macer erat: vnde hanc similitudinē que Gal. contingit tibi ostendam. Quidam iuuenis. xxv. annorū macilentus: lacertosus calidissime ⁊ siccissime nature existens: quoddā castellū egressus est: ⁊ quadā coactus legatione ad ciuitatem quandā abijt. vnde per totū diē laborando fessus est: postea balneatꝰ cenauit. In nocte vͦ ꝓpter legatiōis cogitationē que sibi data fuerat: vigilauit: et mane facto velociter per siccum iter ⁊ calidum solem ambulauit. Ingrediens autē vrbem quandam vidit ⁊ inde animus eius quieuit. Tunc ire volēs ad balneū per locum palestre transiuit: ⁊ quendā magnum laborē ludere cepit: postea autem transeūdo quosdā certantes separauit. Quare venit in alium laborē ⁊ exercitiū ⁊ propter garrulitatis et ire motionē nimis fessus est. Rediens autem ad mansionē nimiū eius corpus desiccatū ⁊ fatigatum est ⁊ angustia captus: vnde bibit aquam: aqua ebibita: augmentata est angustia: donec vomendo eam reddidit. Qui cum se taliter sentiret propter timorem ⁊ suspectionem febris ne ei veniret manducare noluit. In lecto ergo se prostrauit in illius diei vespere: febrem habens per totam noctem vigilauit propter febrem. Mane autem cepit dormire vsqȝ ad mediuȝ diem: vt vigilias quas in nocte passus est restauraret: neqȝ expergefactus est. Tunc quidā ex illis medicis ad eum venere qui dicunt non debere febricitantibus victum dare: nisi post tertium diem. Cui dixerunt: in hac hora non est bonum tibi ad comedendū: nos autem vespere videbimus. Vespere autem redeuntes febrem declinare viderunt: neqȝ horam cibādi opportunam aspexerūt. Sed quidā ex illis volens ei victum dare ab illis increpatus est: dicebāt em̄ si febris esset omnino ablata: bonum esset vt comederet: sed febre adhuc existente comedere molestum: quem dimittētes altero die. idest tertio summo mane venerūt: neqȝ ei licentiam comedendi dederunt: expectabāt em̄ horam tertiane: quia erat in fine diei. At in illa hora Ga. ad eum veniēs: sicut Hippo. in pronosti. dicit: illuȝ repperit habentē nares acutas: oculos ꝯcauos: tēpora plana ⁊ cetera. Vn̄ certissime notū est ei ꝙ i ethicā ⁊ post i phthysim vēturꝰ eēt: nisi ꝯfestiȝ cibū acciperet: festinanter ḡ sibi viscosum ius tritici tribuit.

Accessione autem incipiente manus et pedes infrigidari cō
cepit: adeo diu morabatur ad calefaciendū: pulsum etiam
paruū defectū: vñ arbitratus est eū esse periturū: nisi ab eo
cibaret. In quarto quidē die mane ⁊ sero illū cibauit: ⁊ co-
gnouit virtutē eius paulatim excitari et corpus humefieri:
q: figura eius prius erat siccissima quasi siccum coriū. Cūqꝫ
in quinta die febris: sicut prius fuerat cōcepisset: misit in il
lo iure grana malorūgrana. Iste eñ cibus his infirmis bo-
nus: q: stomacho eoꝝ multa cholera dominat: ⁊ malagranā
eum cōfortant ⁊ cholerā extinguūt: ⁊ prohibent ne cibus in
stomacho ꝯuertat in fumositatē vel in acetositatē: ⁊ vt nō
natet in ore stomachi. Mala eñ gra. in his oībus valēt. Cō
tinent etiā ⁊ in stomacho illud quoad paulatim digestū erit.
Ptisanā quoqꝫ cum malisgrana. mixtā his bonū est. Acces-
sio iterum in quīta die eodē modo venit: ⁊ cibauit illū in. vj.
⁊ vij. silr ⁊ accessio in. vij. silr venit. Tunc ḡ noluit errorē me-
dicorum vulgi notificare egro quin mādūcaret ꝓhibentiū.
Quintā febrē molestā accipiētes faciebāt egrum ad illū diem
esse venturū: nisi in tertio die Ga. illum cibaret. Illi similis-
ter dicebāt Ga. nō bene fecisse: eo ꝙ febre nondū mitigata
eum cibasset. Nam ga. noluit eū tradere sed liberare ⁊ medi
cos illos vitupare. Cūqꝫ ante accessionē eum vnaquaqꝫ die
cibasset: ⁊ ex pulsu aliquid fortitudinis etsi debilis erat: sen
sisset: nequiuit garrulitatē eoꝝ ampliꝰ ferre. Dixit ergo fa
milie infirmi. Scito certissime ꝙ iste hodie non viueret nisi ꝑ
dietā meam: quā ⁊ hi garruli vituperant. Tūc in illo die nō
dedit victum ⁊ expectās quousqꝫ accessio trāsiret. Incipien
te autem accessione cessauit pulsus ⁊ eger deficiēs: nō loque
batur neqꝫ sentiebat eū quo tangebat. Tunc Gal. clamauit
familiā ⁊ medicos illos: famuli illi pre dolore tumultuose su
per illos irati sunt. Sed gal. cōfisus ꝙ ex eo qꝺ fecerat eger
non moreret: nihil timoris habuit. Illi autē cognito suo er-
rore fugere volebāt: quos gal. vi tenebat: ⁊ clamando dice-
re cepit. Modo apparet ille qui huius vitā vsqꝫ modo custo
diuit: ⁊ liberabo eum a morte: securus eñ erat gal. ꝙ ipse ex
ista accessione ⁊ abstinētia non moreret: eo ꝙ hactenꝰ eū nu
trierat. Itē q: senserat per pulsum aliquātulā virtutē: neqꝫ
cibum ꝓpter aliud: sed ad eorū vituperiū prohibuerat: etsi
eger aliquā passus est molestationē: dixit quoqꝫ ad eos: mo
do vos intelligere oportet non solū ante accessionē febricitā
tibus cibū dari: sed etiā in accessiōe. Deīde igit egri os ape
ruit: mittens in illud ptisanū: post mediā autē horam vinum
subtilissimū album aque mixtū. vnde eger suos aperuit ocu
los ⁊ cepit videre: audire: ⁊ loqui: ⁊ scire eos qui vndiqꝫ sta
bant: ante eñ velut mortuus fuerat: postea vō dedit ei panē
infusum in vino: vnde tota vis cōuersa est. Tunc ergo cōuer
sus ad suā primā dietam: cibans eum ante accessionē. Qua-
re decimatertia die faciliꝰ eger accessionē sustinuit. In. xiiij.
die autē dedit ei cibū prima hora diei: ⁊ in octaua balneauit
eum: dedit ei grossius nutrimentū. Initium eñ accessionis
in fine diei venturū erat ⁊ tribuit ei vinū ⁊ seruauit hāc die
tam vsqꝫ in. xlij. diem. Cūqꝫ alleuiari feb. cepisset eum velut
ab egritudine conualescentē dieta custodiuit: vnde per eum
multi castigati sunt: ⁊ didicerūt debere dari febricitantibꝰ:
non solum ante accessionē: sed etiā in accessione. Quinetiam
notū sit q: his quorū cōplexio calida ⁊ sicca est: nihil magis
est vtilius ꝙ̄ ante accessionē eos cibari. Qꝺ experimēto ⁊ ra
tione testificat. Experimēto: q: palā est hmōi corpora febre
corrūpi si duobꝰ diebus abstinentiā habuerint. Ratiōe: q:
aer nos circūdans: ⁊ interior calor quotidie qꝺ subtilius est
dissoluit. propter hoc refectio nobis necessaria magis fuit:
ergo q: hec dissolutio semper est cōtinua: si quantum dissol
uitur refectione non restaurat: non sanguinis neqꝫ ceteroꝝ
humorū massa in sua manebit qualitate: sed mutatur ⁊ com
buritur: sicut in rebus coquinādis aspicimus. Nam si in co
ctione morantur: ⁊ aque adiutorio indigent: generat ab eis
caprinosus fumus ⁊ pūgitiuus. Unde hi humores et fumi
pungitiui si circa exteriora ad lacertos veniunt: rigores fa-
ciunt: ⁊ ꝓpter rigorē pori corrugati claudūtur: quare dissol-
uenda dissolui prohibet: ⁊ in exterioribus ea conculcat: que
q: calida ⁊ acuta sunt: febrē generant. Quibus ergo si labor
⁊ angustia ⁊ similia coniungant febris augmētatur. Quibꝰ

iterum si abstinentia cibi eis adiuncta fuerit: deterior fit. Et
quid dicā: etiā sola abstinentia in calidis ⁊ siccis cholerā ge-
nerari. Qui dum aliquid cōmoti fuerint exercendū necessa-
rio: et illi humores cholerici ⁊ acuti fumosi circa exteriora cō
moueantur. Unde si motus est grandis: necessario tremor
generatur. si autem non: rigorē facit: ⁊ sm horum humorū
multitudinē sueqꝫ qualitatis malignitatis: ac eorum motio
nem circa exteriora et acumen sensuum corporis ⁊ virtutis
qualitatē ⁊ acumen sensuum causam esse maximi tremoris.
Uerbi gratia. Si quis calide ⁊ sicce cōplexionis sensum ha-
bens acutum in corpore: acumē eñ sensus magis ceteris est
causa maximi tremoris: ⁊ macer in cuius stomacho cōsueta
cholera generat: a cibo se abstineat: ⁊ vigiliā ⁊ angustiā pa-
titur ⁊ longū iter ambulat. Dico ergo corpus istius pertur
bari ⁊ rigorē ⁊ febrem generari: nisi ad cibuꝫ sumendū festi
natus fuerit presertim si diuturnā egritudinē passus est et
egressus. Ideoqꝫ multos huic similes inueni: qui dum rigo
rem pati ceperunt: suaqꝫ accidentia mihi narrauerunt: eos
festinanter cibaui cum pane in vino mixto: vnde statim per-
turbatione ⁊ rigore quietis non febrem inciderūt: neqꝫ eas
ad suam mānsionē ire permisi: sed in hospitio quo sibi obuia
ui: eos introduxi. Quibusdā etiam rigorem ⁊ tremorē habē
tibus victum tribui: ⁊ febrem ab eis pepuli: ⁊ quāto citius
eos cibaui: tantominus ad febrē ducti sunt. In quibus ob-
seruandis si mediā negligentiā habuerint: cessante rigore ⁊
tremore quendā patientur calorem: qui non est dignus vt fe
bris nominetur. Et si postꝙ̄ rigor inceperit. ij. hore fuerint
cibum eis in illa hora affer: scies eos ad febrem non mole-
stam esse venturos: citoqꝫ cum aliquanta corporis infusione
amputabitur. Et cum videris eum mox balnea ⁊ balneato
secundo da ei cibum. Qꝺ si non veneris ad eum nisi rigore
cessante: ⁊ febre incipiente: nō oportet eos in illa hora ciba
re: sed cum febris declinare ceperit: neqꝫ expectes quousqꝫ
febris transeat: quia ab his corporibus non auferetur nisi
prius vel cum cibis vel cum balneis humecta fuerint. Nihil
iterum calidis ⁊ siccis cōplexionibus est nocibilius ꝙ̄ absti-
nentia: siue ipse cōplexiones substantialiter vel accidentali-
ter sint propter aeris scꝫ calorem: laborem ⁊ similia: proinde
qui huius suspectionis sunt: festinanter cibum sumāt: et q:
plurimi de hac febre in ethicam cum putrida mixtā incidūt:
in adiutoriū bonum est vt eis aquam frigidā demus: mode
rate tamen: hi eñ non multā aque frigide quātitatem susti-
nent sicut qui peracutam patiunt: sed moderate ante cibuꝫ
⁊ post cibum: q: membra eorum cōsumpta ⁊ desiccata sunt:
vnde nequaꝙ̄ sicut ⁊ illi frigidā sustinēt. Taliter sunt etiam
illi vt nihil aliud sit eis vtile: nisi aqua frigida. Quidam iuue
nis calidam ⁊ siccam habens complexionē in febre peracuta
in summa estate ꝓpter iram vexatus est: ⁊ in accessiōe aquā
frigidam pondere. xviij. vnciarū bibit: ⁊ ebibita statim cho-
leram rubeam vomuit: postea vō egestionē similem habuit:
deinde comedit: ⁊ aquam frigidā potauit: ⁊ sanus factꝰ est.
Sed tunc aque frigide potus vtilissimus est cum febre: natu
ra penitus certissime nota est: qꝺ multi medicorū ignorant.
Dant eñ infirmis aquam frigidam: qui ducti sunt in ethicā
phthysim ignorati qui vnde iuuare putāt inde nocēt nimiū.
His eñ non oportet sicut eis aquam frigidā dari: sed sicut
diximus et sicut cibus est maxime iuuatiuus in toleranda
vel tollenda febri ab his corporibus sicut est nocumentum
eis qui febrem de plenitudine oppilatiōe: apostemate ⁊ hu
morum putredine. Si eñ quibusdam horum non debemus
cibum dare febre declinante: quantomagis ergo ea incipiē-
te non audemus eum dare. Illos vero in omni cibare hora
bonum est: maxime febre declinante. Sed quosdam de ple-
nitudine: oppilatione et similibus febricitantes: comedere
prohibui: quorum quibusdā non victum reddidi nisi post se
ptimum diē ptisanā: sed hoc feci q: arbitratus fui in illa die
crisim esse vēturā ⁊ morbū declinaturū. vnde oportet te stu
dium habere in dando ⁊ prohibendo cibū sm spaciū status
morbi ⁊ virtutē infirmi. Si eñ scies virtutē vsqꝫ ad statum
sufficere: ne nutrias infirmum. Et si vides aliquod subsi-
dium in regenda virtute vsqꝫ ad statum fore necessarium:
sufficit mellicratū vel hydrozaccara. Et si maius adiutoriū

necessariū sit: de ptisanā. Si virtus vo intolerabilis fuerit: et arbitratus es eā ante statū deficere: cibus eū cum febris declinata est: nisi calide et sicce cōplexionis fuerit quā diximus. His enī debemus ante accessionem et in accessione cibum dare: quia virtus eorū defecta est. Impossibile est enī illis febricitantibꝰ ipsorū virtutē fortē permanere: porro hoꝝ febricitantiū quicūqꝫ apostema in nobilibꝰ mēbris habuerit necessario morient. Multotiēs enī hoc habētibꝰ mortē nūciaui: neqꝫ deceptꝰ sū: maxime qbꝰ apostema in pulmone: vł diaphragmate: vel pelliculis costaꝝ: aut in stomacho vel epate. Nam si in his mēbris fuerint: fortes et sani peribūt: quāto magis imbecilles et infirmi: neqꝫ vllā spem: nisi cum virtutū fortitudine habere potuerint. Et virtus hoꝝ calidā et siccā cōplexionē habentiū in peracuta feb. necessario defecta est: vnde ꝓpter febrē necesse est nutriri: et ꝓpter apostema nequaqꝫ. Quocirca necesse est vel cibū demus ꝓpter feb. quin virtus deficiat: aut ꝓpter apostema eū ꝓhibeamꝰ. Ideoqꝫ necesse est vel virtutē deficere dimittamus et cibū nō demꝰ: aut apostema augmētemus cū cibis ne virtꝰ deficiat. Conuertamur ergo ad disputandū de his complexionē calidā et siccā habētibus: et in hac febre quibꝰ apostema in visceribus est: et qualiter ꝓpter īperitos medicos pereūt et in phthysim cadunt. Dico autē quibꝰ est virtꝰ defecta: et sunt huiꝰ cōplexionis: et ꝙ illorū medicorū ꝑceptū secuti tribꝰ diebꝰ a victu se abstinēt: pereūt. Sed si virtus est adeo tolerabilis vt possit diebus tribꝰ abstinentiā ferre: in ethicā incidēt: q: primꝰ cibus quē ei offerūt est in .iiij. et post in .vj. et vnaquaqꝫ tertia. Cataplasmāt quoqꝫ stomachū et viscera eoꝝ si apostemata habēt cū cataplasmate panis et mellis: vnde vētre eorū desiccato et ꝯsumpto ad ethicā necessario ducunt. Quorū curā postea ostendā. Nunc autē dico cū febres in hac cōplexione quā diximus cū nimia siccitate acciderit: et causa febris fuerit labor: aut vigilia: aut fames: vel solis aliusve aeris calor: et figura eorū marcescit et desiccat et facies fit acuta et febris calidissima et ignea est: egrū scias ad ethicā fore apparatū: maxime in estate et calida et sicca regione: vñ oportet te festinanter eum nutrire cū ptisano scꝫ iuribus et pane et potibus aque frigide: hec enī salutifera sunt ei: sed tñ si nec apostema nec putredinē habuerint. Si vo apostema vel putredinē habuerint: oportet te silere: quiescere et nimiū studiū habere. Quibusdā autē apostematicoꝝ aquam frigidā dedi: cum arbitratus sum melius esse vt apostema augmentarē ꝙ in ethicā eos ducere. Et si putas nocumentū aque frigide maximum esse: in illo scꝫ apostemate ꝓpter loci nobilitatē: aut illa putredine ꝓpter suam molestiā et quantitatē: caue ne eā dare presumas. Sufficit enī qđ super eorū ventrē ponimus: in illo videlicet in quo maiorē calorē ponimus: siue sit in stomacho siue in epate vł in pectore. Balneū autē et scintille febribus sine apostemate existentibꝰ sit: non tamen istis vtile est: q: febris ex apostemate necessario putrida ē. Dico ergo breuissime causam febriū in his cōplexionibus sine putredine existentiū. Uniuersaliter refrigerandū est et humefaciendum corpus interius et exterius: potus sit aqua frigida: cibi refrigeratiui: aer et cataplasmata frigida et hūefactiua fiāt: balneū in tepida aqua. In pauco quoqꝫ tēpore corpus refrigerare possumus: cum rebus fortem actionē cū actiua qualitate facientibus: cum fortes fuerint molestū inde est: humectatio vo etsi in longo tēpore: fit nimis molesta. Aer autem si tēperatus est necesse eum amplius tēperari. Si vo calidus est frigidus locus et spaciosus et septētrioni oppositus eligatur: et caueamus ne ibi ventus ingrediat: sed cum flabello magno aer moueatur: et studeamus vt sint fontes vel aque. Sin autē sepe aqua frigidissima illic fundatur: et in pauimēto frigide frondes sternant: sicut rose: salices: extremitates vitis et similia. Si autē aer ibi frigidus est vtilis est olfactus: q: nimium cordis refrigerat calorē: sed non oportet infirmū ab eo tangi: ne constipet eū et incensiuos fumos egredi ꝓhibeat. Itē q: ex poris non venit frigiditas ad cor sicut ex pulmone. vnde oportet egrū vt cooperias: et a frigido aere defendas: et solūmodo eum cum olfactu frigidū aerem attrahere dimittas. Hmōi enī ordo ethicā febrē habentibus vtilis est: maxie ei cui febris causa cordis fuerat. frigiditas vo ꝗ est propter flatum cito ad cor ducitur: sicut vtilius citiusqꝫ refrigeratur stomachus si in initiū ethice ab eo extitit: cum cataplasmatibus et cibis et potibus: quia hec cito sicut sunt ad stomachum veniūt. ad cor vo tarde et postꝙ cōuersa sunt. Aer similiter sicut est cum flamine velociter ad cor attrahit. Epati vo non valet olfactio aeris et iuuamē ei ex frigido et potu minus ꝙ stomacho ꝯtingit: sed tñ non multū minimū. Cataplasmata vo vtrosqꝫ equaliter iuuant: porro si ethica plurime fit ꝓpter passionē horum membrorū .i. cordis: stomachi et oris eiꝰ: et aliqñ ex mala cōplexione calida et sicca in pulmone: sed tamē hoc membrū q: est humidū et tenerū: non sunt parati vt fortiter febricitēt. Nonnunꝙ etiā ethica et phthysis sequitur de mala cōplexione pectoris: meseraice: intestini ieiuni: colō: matricū: de diaphragmate vo nūꝙ phthysim vidi fieri. Ethicā autem cōsc qui passionē diaphragmatis multotiens aspexi: et cōpleta et perfecta fuit: vidi etiā ea multotiēs perire quosdā priusꝙ perficeret. Quia si nimiū calorem diaphragma patit: sequitur anhelitus et alienatio: vnde perit eger priusꝙ ethica sit perfecta. Scientia vo huius febris si de diaphragmate fuerit: facilior est q: significatio est apta. Nā pulsus durissimus: furcula circa superiora multuz mouetur anhelitꝰ inordinate induratr: nūc paruissimꝰ nūc spississimus nunc magnus et rarus: nunc tardus et orthomosus: et aliqñ hec aerē vna attractiōe attrahunt: et aliqñ hec aerē emittūt: aliqñ totū pectus vna cum spatulis et diaphragmate seorsuz eleuatur: et interdū flatus eorū est paruissimus et aliqñ maximus: qđ fit cum alienationē patiunt sicut dictū est in libro de anhelitu titulato. Sꝫ plurime aer valet phthysim ꝓpter cor patientibus: oībus etiā phthysicis febribꝰ. Impossibile est iterum phthysim corde non febricitante gñari: vñ aeris frigiditas ad cor: q: velociter penetrat: magnū ei prestat iuuamen. Et si hec passio fuerit ꝓpter pulmonē: frigidus aer magis cūctis mēbris iuuatiuus. Cataplasmatū vo oportet te intelligere quedā que sine stipticitate multa refrigerent. Si enī multū fuerint stiptica: non solū corpus desiccant: sed frigiditas eorum vsqꝫ ad corpis interiora penetrat. Nā penetrāt et coadunat superficiē cutis et carnem. Meliora vo eligantur: que et frigida sine stipticitate sint: et subtilē substantiam: frigidissima tñ cū subtili substātia īuenire nō possumꝰ. Nāqꝫ etsi subtilius sit oībus etiā frigidissimis rebus quas ego scio: nō est vere frigidū. Nā quiddā caloris cū eo mixtū est et corpus desiccat: etsi visualiter humidū appareat ꝓinde non oportet in hūc locū soluz apponi in quo frigidū et humidum necessariū. Sed cum eo frigide aque tm̄ decet misceri: quā vna vice bibi poterit. At qm̄ frigidissimas res et subtilissimas inuenire non possumus: de hoꝝ gñe que meliora sunt eligimus ꝗ in libro simplicis medicine inuenies scripta. Nos etiam his pauca nominabimꝰ: hec est medicina que refrigerat et humefacit cera scꝫ pumica et oleū rosatū: et liquefacta in vase in aq̄ ca. ponat. Olei vo pōdera tria pumice .iiij. cere .j. ꝗ in mortario nimiū moueant et quanto agitata fuerint: tāto ex aqua frigidissima rorent: et si parum aceti subtilissimi et clarissimi cum eis misceas bonū est: que corpori apposita cū tepefieri ceperit: eleuent et alia frigidissima apponant: que sepe sepiusqꝫ frigidissima inducātur ne calefiant. Aut accipe subtilissimū ordei pollinē: que cū succo herbe acetose: aut cū succo oxinos aut porphire aut solatri miscebis: deinde in lineo panno spisso et duplicato posita corpori inducat. Similiter faciendū est cum succo sempuiue: aut cū succo vue agrestis: aut lentis aque aut tribulonū: aut virge pastoris: vel lactuce: vel endiuie. Hec omnia cum farina ordei aut ipsa sola apponant: neqꝫ super totum ventrem sed vbi incensio est applicentur. Loca enī refrigeratiōe non indigentia nō oportet refrigerari: neqꝫ ea quousqꝫ necessaria esse videris: qđ nequaꝙ facere poteris: nisi cum in loco quo necessaria sunt ea posueris. Timendū enī est ne ipsa in loco quo expediunt applicata: alia generēt accidentia. Uidi enī quosdam frigida sub diaphragmate ponere vnde cito in anhelitum ducti sunt et alij in tussim: sed causa ablata liberati: et ad suam naturam ꝯuersi sunt. At quoniā balneum vna de phthysicoꝝ curatio est: optz nos de eo disputare: fm ꝙ ipsis et ceteris febricitantibus pertinet. Balneū autem iuuat febricitātes

accidētaliter: q: poros corporis aperit: ⁊ capinosos fumos
dissoluit ⁊ excludit: corpusq; propter infusionē aque calide
frigide precedētis humefacit. Et aliquādo quoq; rigor qui
busdam accidit: si nō fuerit in tēpore opportuno: illis videli
cet in quibus multi ⁊ acuti humores sunt: ⁊ cutis et caro cō
stipata. Nam hi si balneant̄: aut ex sole calefiunt: aut veloci
motione mouētur: aut fricant̄: rigorem patiunt̄. Qui calor
motionis eorū hūores liquefacit: eosq; circa exteriora sicut
diximus cōmouet: q: oīno propter sui abundantiā dissolui
nō possunt: vnde necessario rigor generat̄. His vō quibus
pauci ex his humoribus sunt: ⁊ cutis ⁊ exteriora corporis ci
to infundunt rigorē: nō habebūt. Sed tm̄ balneū eos iuuat
⁊ quidā vituperāt: q: nō optime sicut expedit: studiū habēt
circa balneū infirmorū. Gal. q: balneū que diximus operat̄
id est humores liquefacit eosq; circa exteriora cōmouet: nō
oportet febricitātē febre inchoāte vel augmētāte: vel āī sta
tū existēte in balneū introduci: q: cutis in his tēporibꝰ sub
cutanea etiā caro clausa est. Quorū tunc humores liquefacti
⁊ nō purgati pessimā molestationē faciunt: post declinatio
nem vero balneum febricitātes sicut diximus iuuat. Aptior
etiā significatio que tibi ostendat̄: an febris putrida sit: hec
est: Cum eos. s. balneū ingredientes rigorē vel frigdorē pa
ti videris. Qui cum illi humores liquefiūt: ⁊ circa exteriora
veniūt: ⁊ lacerti ibi existentes sunt sensibilissimi: pūctiouem
⁊ rigorē generant: si humores multe quantitatis sunt. Nā
si pauci sunt cū balneo finiunt̄: vnde eorū actio certis febri
bus validissima est. Similiter raritas corporis ⁊ dilatatio
pororū: liquefactio vō humorū ⁊ olfactio calidi aeris: omni
bus febricitātibus nociua sunt q: febri est refrigeratio ne
cessaria. Iterū si apostema in corpore fuerit: currūt ad illud
humores vnde sua extensio augmentabitur. Rursus si ple
nitudo sit in corpore nociuū est: q: calefactiōe balnei illi hu
mores liqfiūt ⁊ subtilient̄. Quocirca spaciosior locus eis fit
necessarius. vnde extensio augmentatur ⁊ suspiciosi fiūt ne
vena crepetur. Gal. quia corpora que diximus calida ⁊ sicca
sꝫ balneū iuuat: q: purgat illos hūores: neq; curat̄ de eorū
liquefactione: si apostema nō habent: calefactio eius nō no
cet: sed prodest: q: illi humores purgātur: ⁊ q̄uis qd̄ calidū
est sit nociuū: nō tamen tantā caloris quantitatē habet vt
eis noceat: q: accidentalis ⁊ nō stabilis est: penitus auferē
illis balneū egredientibꝰ: ⁊ cū aqua frigida madefactis. vnde
hec est prima pars actionis balnei in qua modus morādi in
ea obseruandus est. Scda vō. i. in fontē mergere: vel cū aq̄
calida rorefacere. his corporibus prodest ꝓpter hūiditatē
quā eis p̄stat. Sed quibusdā ꝓpter calefactionē nocet. etiā
in quo licet magis q̄ in aereo calore morādū sit. Calor tm̄ ac
cidentalis est ⁊ nō stabilis: sicut calor ciborū ⁊ medicina
rū. Tertia pars. i. in aquā frigi. descendere: vel ex ea infunde
re istos iuuat: q: oīa eorū mēbra que balneo calefacta sunt re
frigerat: virtutē ꝯfortat: mēbra propter balneū mollificata:
⁊ tenerificata indurat: ⁊ ad suā naturā cōuertit. Testificatur
hoc ex eo qd̄ in his videmus fieri in balneo si sm̄ q̄ opꝫ fiat.
Sudāt em̄ eorū corpora postq̄ aquā frigidā egrediunt̄: ⁊ il
li humores acuti ⁊ capinosi purgant̄: cutisq; ⁊ caro in suā
naturalē cōuertunt̄ teneritatē: ⁊ asperitas ⁊ siccitas cessant
neq; solūmodo calorem ex balneo ortū: verū etiā calorē priꝰ
acquisitū refrigerat. Possumꝰ quecūq; de balneo diximus:
q̄ sint vera certificare. verbi gratia. Quidā per estiuū solem
⁊ calidissimū ambulauit: quousq; lingua ⁊ gula ei adeo fue
runt desiccata: vt loqui nō valeret. Is vō si balneabit̄: ⁊ post
ea aqua frigida infundat̄: cito ad suā naturalē qualitatē cō
uertet̄: ⁊ calor sitis ⁊ angustia que passus fuerat: cessabunt.
Qd̄ nisi fecerit: aut cōfestim febricitabit: aut in illa angustia
⁊ molestatiōe ꝑmanebit: nisi cū multo frigidissime aque po
tu extincta fuerint. Multi etiā iuuenū hmōi patiētes: et in
aquā frigidā ingredientes euasi sunt: maxie fortes carnosi ⁊
assueti lauacro aq̄ frigide. Vulgi etiā ⁊ castellani q̄ nō habēt
balnea: plurime; postea in fluminibꝰ lauant̄. Natura em̄ co
rū talia desiderāte in his lauari cogunt̄. Nos q̄ si naturā fe
briū scire certissime potuissemꝰ: febricitātes in aquam frigi
dā: neq; de balneo curātes mitteremꝰ: neq; dubito q̄ laua
crū aq̄ frigi. q̄busdā febricitātibꝰ sit cōueniēs. Sꝫ tm̄ ne maxi

mus aliqn̄ cōtigeret inde error: ea maxie i phthysi: ⁊ i ethica
cauemꝰ: hi em̄ parū carnis hn̄t pinguedinis aūt nihil. Quibꝰ
aquā frigidā ingredientibꝰ si mēbrorū fundamēta filia. s. vn̄
nobilis actio fit: penetrauerit: nō securi sumus quin ea refri
geret: ⁊ actio eorū vel pereat vel minuat̄. ¶ Sꝫ tm̄ dico si iu
uenis carnosus in estiuo tpe febricitauerit: ⁊ febre augmen
tante aquā frigidā intrauerit ⁊ natauerit: scio q: egrediente
eo ⁊ corpus sudare ⁊ febris detrimentū sui habere incipiet
presertim si in sui sanitate lauacro aq̄ frigide assuetꝰ fuerit
verūtamē si eius viscera apostemate libera sint: hi q̄ppe se
curiter in ea lauari possunt. Illi vō q̄ sunt ethici ex mala cō
plexione calida ⁊ sicca: maxie q̄ ad phthysim sunt vētur: la
uacrum aq̄ frigide nō precedēte calido molestum est: ꝓpter
hoc q̄ longe ⁊ in estiuo tpe adeo ambulant vt virtꝰ deficiat
corpusq; eorū desiccetur: quibꝰ natura calida est nō frigida
macilēti nō opꝫ in aquā frigidā: nisi calida precesserit mittā
tur. quia calor balnei ⁊ mēbra calefacit: ⁊ ea vt aquā frigidā
sustineāt optime ꝑparat. Exercitia sūt q̄dē i stomacho etiā
fortiter operant̄. Calorē em̄ suscitant naturalē ⁊ circa exte
riora eū cōmouent vt aqua frigida: ne interius penetrās p̄n
cipalibꝰ mēbris vel quibusdā visceribꝰ noceat resistit. Utile
est em̄ vt non subito: sed frigiditate sua mutata: ad hoc pau
latim ingrediat̄. Rursus opꝫ te scire q̄ balneum nihil pro
ficit ethicis: sed nocumētū p̄stat: nisi priusq̄ i frigidā mittā
tur: his em̄ nihil aliud nisi refrigerare ⁊ humefacere corpora
eorū necessariū est. Quibꝰ vero necesse est vt humores vel fu
mi de suis corporibus dissoluant̄: ex calore balnei iuuentur
quapropter valet ephimerā habētibꝰ: q: de corporibus eo
rū cām ephimere eijcit. Quorū febris quidem de putredine
est: minꝰ valet. Nō em̄ humores eorū omnino cū balneo pur
gantur. Ethicos vero quia nō opꝫ purgari nec calefieri: ca
lor balnei nocet eis. Nam augmētat in eis calorem ⁊ siccita
tem: nisi post balneū aqua frigida infundat̄: ⁊ q̄uis nō su
mus securi quin aqua cū sua frigiditate eorum actioni no
ceat: opꝫ tamē hanc medicinam si opportune operata fuerit
nequaquā ꝓhibere. Et si absq; aqua frigida eos refrigera
re possumus ⁊ humefacere: agēdum est itaq; vtilissime. Sed
tm̄ quia oīs refrigeratiua ꝓpter carniū suarū paruitatē mē
brorūq; nuditatē eis noceret: nō possumꝰ aliud facere quin
cū aqua frigida: etiā si molestū est: eos curemꝰ. Quod em̄ ad
suam salutē non nisi vnā viā habuit: velit nolit etsi mala est
per eā transiet. porro precedēs balnei calefactio non multū
nimiū frigiditatis aque parū minuit. Possumꝰ etiā nocumē
tū ab aqua frigida illatū restaurare cū calefactionibꝰ totius
corporis: vel quorūdā membrorū: quibꝰ frigiditas oblata est
aq̄ frigide: ⁊ cū hmōi quin ad phthysim deueniāt eos rege
re valemus. Neq; suspectio molestie aque frigide: vel suspe
ctio molestie phthysis timēda ē: h̄ ē em̄ curabilis. nāq; sicut
etas senilis. Nāq; si possibile eēt phthysim curari: possibile
esset vtiq; humores custodiri vt ad senium deuenirent. Opꝫ
nos ḡ festinātes ethicos refrigerare ⁊ hūefacere priusq̄ ad
phthysim veniāt. q: postq̄ phthysim īciderint nequaq̄ eos
curamus. Nā etsi possumꝰ eos refrigerare siccitas tm̄ consu
mit eos: sicut videmus senes seniū consumere: neq; aliquid
aliud phthysicis impēdere valeamꝰ: nisi cū hūefactiuis vitā
eorū elongare. Que quoq; passio ꝓlongata ⁊ augmentata
veniāt ad talem molestiā vt eis humectatio amplius nō ꝓ
ficiat. Quocirca opꝫ nos ingeniare vt vitā eorū vel mensem
vel dies aliquot augere valeamꝰ. Dicemꝰ. s. eos velut cō
ualescētes. Nāq; quidā iuuenis in ethicā incidit: quē velut
cōualescentes dieta custodiui virtutē. s. confortaui: ⁊ corpus
eius humectaui: ⁊ spatio plurimorū annorū extitit. Que me
dicina est descripta in septia particula de frigidis ⁊ siccis cō
plexionibus. i. parua in calefactione: ⁊ multa in humectatio
ne. Seniores iterū eodē modo regēdi sunt. hmōi fiat balnei
operatio in ethica passione. In putrida vō febre balnea ope
rare cū magno studio ⁊ cautela in cōueniēti tēpore ⁊ quali
tate: sicut diximus ⁊ dicturi sumꝰ. i. si putride febricitantes
post balneum in aquā frigidā mittantur: nequaq̄ eis nocet.
Sed tamen potius eis importuna est de quorum corporibꝰ
multos humores dissolui cōuenit: hos etiam in balnei aere
diutius morari decet: ⁊ postea ex aqua tepida corpora eorū

rorari; deinde cũ minus tepida. Ethicos vero necesse est post balneũ cum aqua frigida madefieri subito. Non enĩ ex balneo aliud eis iuuamẽ: nisi propter aquam frigidã in ethicas calientiũ: huiusmodi est: q̃ videlicet rigorẽ ⁊ molestationem propter aquã frigidã patiunt. Cauent etiã curam: q: corpora eorum nõ quantũ oportet calefacta fuerint. Iterũ aliquando cum ethica putrida est mixta febris: aut apostema est in visceribus: vnde nocet eis balneũ. Quidam ergo qm̃ videt his esse nocibile timent alijs quibus opportunum est preparare. Sz melius si rationabiliter inuestiganda inuestigaret: ⁊ indagatis omnibus que apostemata essent: facerent. Tũc autẽ ethicũ existẽtẽ: vel ad phthysim venire incipiẽtẽ in balneũ introduc sine timore: postq̃ certissime denotaueris febrem putridam non esse ei mixtam: vel in visceribus apostema habere: ⁊ caue ne in itinere balnei fatiget. Hoc enĩ si fuerit nocibilissimũ erit, destructio etiã iuuaminis a balneo generat. Oportet ergo portari cũ lecto vsq3 ad primã mãsiunculã balnei: in qua si calorẽ sufficientẽ esse videris expolietur: sin autẽ in scõa. Secũda balnei mansio sit temperata vt quanto calidior est prima tanto minus calida sit tertia. Qui cum spoliatus in secunda fuerit infundatur: cũ tepido oleo: ⁊ in tertia mansione fons aque calide preparetur. Qui dũ in tertia vel scõa moratus fuerit: in fontem descendat. Necesse est quandoq3 balneũ nec vltra nec minus q̃ oportet esse calidũ: ⁊ assidue in pauimento aqua calide fumũ calidũ ⁊ humidum generatura fundat. Porro a scõa ad tertiam in linteo ferat. similiter in fonte deponat: neq3 super eũ aquã fundere velis sz cũ linteo in fontẽ vsq3 ad collũ deponatur: neq3 super caput eius aquã distilles: sed similiter cũ linteo bis vel ter in fontẽ mergat: deinde similiter in aqua frigida moretur: sed statim ponatur ⁊ lauetur. Postea terga eũ cũ vetustissimo pãno ⁊ mollissimo ⁊ cũ linteo ad lectũ ducat. Rursus exiccetur: atq3 cum oleo nõ actualiter frigido vngat: deinde induat: ⁊ cum lecto ad suã mansionẽ portet. Sed opz mansionẽ balneo esse propinquissimã: scz in quo decet eos balneare. Nutrimenta vero eorũ necesse est esse frigida ⁊ hũida: aut tẽperata sicut ptisanũ humida iura mũdum panẽ cũ aqua infusum. Hec etiam non oportet esse actualiter frigidissima: neq3 frigida cito in stomacho: ⁊ calefiunt ⁊ transeunt. Cibus vero q: in stomacho moratur: nõ sumus securi quin vltra modũ si frigidissimus est: refrigeret. Et si hec febris fuerit diuturnior: da lac asininũ: ⁊ caue ne in stomacho coaguletur: offer illud enĩ paulatim: ⁊ quibusdã interuallis horarũ: ⁊ misce cũ eis parũ mellis ⁊ salis vt nõ coagulet. Et si in vicẽ mellis hydrozuccarũ despumatũ miscueris: melius erit. In hac febre oportet ⁊ mel ⁊ omnia dulcia prohiberi: q: cito in cholericos humores conuertunt. vnde febris eorũ necessario in calore siccitate ⁊ acumine augmentetur: ⁊ da in prima die lactis cãnas. i. lac asininũ: id est nũc: ⁊ asina adeo sit ei propinquissima: vt mingẽdi ⁊ bibendi spaciũ sit paruissimũ: datoq3 lacte pulsum perquire ⁊ metire eũ an velut antea fuerat. Et si maiorẽ ⁊ fortiorẽ videris eũ esse: scias lac in stomacho nõ esse corruptũ. vnde si vides q̃ iterũ lac dari oporteat: da mediam prioris addẽs quantitatẽ: deinde modũ adeo augmẽta velut virtus sustinere poterit: qd adaugendum est donec pulsus post lac fortior apparuerit. ostendit enĩ lac bene digestũ. Sed si pulsus velut angustiã in stomacho habentiũ fuerit: intellige corruptũ esse. Quorũ etiã dieta in. vij. particula non modice nota ui. Cura etiã ethicorũ similis est cure siccẽ in stomacho complexionẽ habentiũ. Sed tñ ethicis frigidiora sunt necessaria propter multitudinẽ caloris viscerũ: ⁊ necesse est magis inuestigari eorũ dietã propter defectionẽ virtutis: eorũ cũ fortioribus ergo decet eos curari: nec etiã securi sumus vt vis eorũ permaneat. Rursus ethici vt diximus qui ad phthysim labi incipiunt: hoc modo curandi sunt. Qui vero ad phthysim non oportet eos in linteo ad balneũ duci: possunt enĩ pedibus ire. Sustinẽt etiã morari in aqua calida ⁊ in infusiõe aq̃ frigide. Neq3 enim necesse est multũ esse frigidã: sed mediocriter: q: virtus eorũ nõdũ defecta est. Qui vero ad phthysim venire incipiũt: nullũ errorẽ vel negligentiã ferre possunt: q: passio eorũ molestissima est: ⁊ siccitas ⁊ consumptio carnem transeunt: ⁊ ducta est ad fundamenta mẽbrorũ: etiã vsq3 ad pelliculas ⁊ chordas ⁊ ligamenta ⁊ neruos ⁊ ossa. Si enim in sola carne fuisset: possibile esset vt restauraret. In his vero existẽs minime restaurat: vnde necessario cito moriunt: aut illã cõsummationẽ q̃ dr senium incidũt. Oẽs enim febricitãtes. s. ethicos ⁊ phthysicos: ⁊ eos q̃ cõsummati appellãtur: cõsumptio corporis sequit. Sz tñ ethicũ ⁊ phthysicũ cũ occulta pororũ. s. dissolutiõe dissoluunt. Nõ vero in cõsumptiua febre dissoluit cũ egestione exit: vnde oportet cum videris in acutis febribus hanc purgationẽ esse: aut sicut oleũ: vel sicut eruginẽ: scias q̃ caro ⁊ pinguedo liquefiũt. Quare nisi mors propter virtutis defectionẽ: aut medicorũ errorẽ festinauerit: necessario ad phthysim veniũt: q: donec pinguedo et caro in corpore eorũ abũdauerint: acumine febris liquefiũt. Quibus consumptis febris ad sicciora liquefacienda cõuertet: sicut lacertosam carnẽ: vnde nõ multũ de hac fluit quantitas: sicut videmus de salita carne ⁊ ceteris carnibus macilentis ⁊ siccis: nõ tantũ pinguedinis fluere: vt de recentibus ⁊ nõ salitis. Oportet ergo festinãter his febricitantibus aquã frigidã dare: ⁊ oĩa refrigeratiua: frigida enĩ magis q̃ hũida necessaria sunt: q: partẽ hũiditatis sue adhuc aliquãtam habent. Caue etiã ne his mellicrate dare presumas.

¶ Undecima particula.

Volo lucide in hac particula curationẽ febrium ex putredine existentiũ dicere: quarũ quidẽ febriũ: quia putredo humorũ est occasio: necesse est vt putredinẽ excludamus: quatenus occasio febris auferat: deinde eiusdẽ occasionis reliquias: vt eger sue reddat sanitati: auferamus opz: putredo aũt cum illorũ humorũ putridorum expulsiõe expellit: aut cũ eorũ coaptatione: aut cũ vtroq3. Reliquas vero mutãdo suas complexiones curamus: quantitate mutationis cõplexionũ infirmi cõplexione preuisa. Nã ex ea quãtitas oppositionis sicut diximus accipienda est. Necesse est enim corpa naturaliter calida ⁊ sicca in horũ cõuersiõe esse. Ideoq3 ex ea significationes curatiõis perpẽdimus: etiam ex subsequẽtibus eã: sicut aere: etate: virtute: cõsuetudine: ⁊ ceteris in alio loco nominatis. At quoniã virtutẽ oportet nos ⁊ custodire ⁊ augmẽtare: q: cõueniens ⁊ necessariũ est: quẽadmodũ decet nos morbũ minuere ⁊ destruere: q: incõueniens et cõtrarius est: cũ cuius virtutis spũs est ex fumis calidis ⁊ hũidis ⁊ acceptabilibus procedẽs presertim ex fumo tẽperati sanguinis ⁊ substãtia etiã fundamentorũ. Virtutis enim constãtia ex his duobus fiut. Spiritus vero visus permanet qualitate cũ anhelitu ⁊ pororũ aspiratiõe. Nã si hec aspiratio minuat spũs mutat: ⁊ calidior efficitur. Et si vltra q̃ oportet dissoluat corpus deficit: vñ hoc opz fm suã naturalẽ qualitatẽ cũ opportuna aspiratione ⁊ dissolutiõe custodiri: fundamenta vero membrorũ in sua naturali qualitate custodiuntur: si cũ cõgruis cibarijs nutriũtur. verbi gratia. Caro enim cibarijs inter mollitiẽ ⁊ duritiẽ mediocribus: pellicule vero ⁊ chorde cum durioribus. Similiter diuersorũ membrorum fundamenta custodiri debere intelligimus vt nutrimẽta solis sint mẽbris nutriẽdis ⁊ cõfirmãdis similia: ⁊ si complexio eorũ sit temperata: vel nõ temperati corporis: nõ enĩ oportet cõplexionẽ eorũ ad morbũ: sed ad sanitatẽ mutari. Intẽtio etiã nostra in infirmis: nõ est aliud nisi vt conuertamus eos ad qd antea fuerãt. Sanos vero si ad melius possumus ducere bonum est. Sed hoc non est morbũ malũ expellere: sed mutare sanitatẽ ad meliorẽ: vñ cũ significatiões tue conueniẽtes fuerint: maneant. Cũ vero diuerse: vtiliores inuestiga. Porro putredo: aut ẽ in toto corpe sicut putredo sanguinis q̃ est in oĩbus venis corporis: aut in magnis ⁊ nobilibus sicut inguinũ ⁊ alarũ: aut in vno mẽbro cũ calidũ apostema est in eo: aut cũ mala cõplexio ⁊ calida in eo in calore: sicut fons caloris. Sed incipiendũ est de putredine in toto corpore existẽte: q: vtilius. Dico ergo febrẽ putredinis esse cõtinuã: ⁊ donec putredo est permansurã. putredo quidẽ semper est in hũidis rebus maxime calidis cũ dissolutiõe caruerint: sicut videmus fieri in sorditie: cũ pars partẽ cõculcauerit: aut cum minuit ab earũ natura ⁊ propria cõplexione solens sibi sĩlia attrahere ⁊ cõtraria expellere. Cuius cõplexiõis mutatio: aut fit propter aspiratiõis detrimẽtũ: vel aeris mutationẽ: vel propter cibũ:

vel motū: vel ꝓpter alia similia: vñ decet te curā putredinis
inuestigare: an sit ꝓpter poroꝝ angustiā ex frigiditate ꝛ sic-
citate angustiatoꝝ: ꝛ dilata eos cū mollitie ꝛ calefactiōe. Si
aūt ꝓpter oppilationē: aperiant. Si vō propter humorum
multitudinē: minuas eos. Si vō ꝓpter grossitiē ꝛ viscositatē
attenuent. Qꝛ si cā cōposita est: medicinam ẜm cōpositionē
cause cōpone. simili modo si sanguis fuerit: ꝛ viscositas hu-
moꝝ angustia ꝛ oppilatio corporis: primū phlebotomo suc-
currimus: deinde hūores attenuamus: ꝛ postea poros ape-
rimus ꝛ dilatamus ẜm ordinem medicine. Sꝫ ante oīa vir-
tus inqrēda est. Que si sit fortis: ꝛ expedit purgari: intrepi-
dus purga. Si aūt defecta fuerit: aut nequaꝙ̄ purges: aut
modicū: quod virtus ferre valeat: aut prius virtus conforte-
tur: deinde purganda purgent. Dietā similiter ex virtute
perpendimus. Nā si virtus fortis fuerit: ꝛ statꝰ morbi pro-
pinquissimꝰ est: aut penitus auferemus cibū: aut tenuē ẜm
ꝙ videmus offerimus. Si aūt virtus defecta fuerit: quanti-
tatiue velut videbimus dietā augmentabimus. Qualitatē
etiā cibi ex specie morbi intelligimus. Necesse est eīn morbo
esse oppositū. frigidissimū si febri caliđissima est: et subtilia-
tiuū si ꝓpter oppilationē est. Tēpꝰ aūt cibādi: qꝛ h̄ febris cōti-
nua est: oꝫ eligi ẜm ꝙ infirmo cōsuetū in sanitate fuerat: aut
cū febrē mitigari aliquātulū videmꝰ: aquā frigidā nō opor-
tet quidē dari in illa quantitate que febris calorē extinguere
valeat: nisi signo decoctiōis apparente: priꝰ vō dāda est ve-
luti diete sufficiet. Et sicut carne: ꝛ piguedine intrīsecus pu-
trefactis qđ putridum est incidūt: reliquū vō ne putrefiat ad
frigidū aerē suspēdūt: Similiter oportet nos intrinsecus fa-
cere: vt purgemus cōuenienter qđ putrefactū est siue cum
egestione: vel vomitu: vel sudore: vel vrina: ꝛ similibus. Qđ
aūt purgare nō possumus: coaptemus illud cū refrigeratio-
ne quā impendere valemus: cū cibis videlicet ꝛ potibus et
temperato flamine. Sꝫ ex purgātibus eligenda sunt que fe-
brē nō augmentāt: ꝛ expellēda expellant ꝑ illa loca: de qui-
bus citius fluūt. Si fluūt ad stomachū: ꝑ vomitū expellant
Si aūt ad stomachū nō veniūt: vomitum nequaꝙ̄ ꝓuoces.
Que febrē nō augmētāt: sed extiguūt ptisanā ꝛ oxizaccara
sunt. Que aūt nō multū calefaciūt: est succus apij mellicratū
albū. s. ꝛ subtile ꝛ nō de cocto melle factū. hec eīn vētrē soluūt
ꝛ vrinā ꝓuocant. Qꝛ si nō soluitur vēter clystere coaptamus
cū mellicrate ꝛ oleo. Si aūt calor febris sit fortis ponimꝰ in vi-
ce mellicrati hydrozaccarā. Opꝫ etiā nō aꝑiri poros añ pur-
gationē: neqꝫ cū rebus calidis aperiant: sed cū tepidis sicut
cameleon. Ego quoqꝫ dico: si in hac hora vinum aquosum
egro donet: nō multū ei nocet in febre: sed mouet materiā:
vt cū vrina: ꝛ sudore ꝛ egestiōe egrediat. Eodē modo intelli-
gimus de temperata aqua. Nā nō multū auget calorē: sꝫ oc-
cultā dissolutionē dissolui adiuuat. Qꝛ si febris ē acutissima
vinū: balneū: epithimata derelinquant: ꝛ ad aquā frigidam
conuertant: qꝛ magnū adiutoriū ad acumē febris extinguē-
dū prestat: sed tñ nō valet ad purgandū putredinem cū vri-
na: sudore: egestione: vñ opꝫ nos qđ magis necessariū est eli-
gi. Porro inuestigatio ꝛ oppositionū significationes cura-
tiōis ꝑpendimꝰ q̄ subtilissima est: qꝛ opꝫ nos inuestigare ma-
gnitudinē febris: quantitatē putredinis: ꝛ curā eius: ꝛ quan-
titatē virtutis: maxime qꝛ curatio febricitātiū potius iuuat
accidentaliter: vnde oportet vt nos inuestiganda subtiliter
inuestigemus: ꝛ cauenda caueamus. Rursus decet te scire
putredinē in viuo corꝑe nō esse velut in mortuo. In viuo eīn
corpore natura existit putredinē ad melius cōmouēs. Qua-
re nō est necesse totā putredinē auferri: vt in exteriori carne
facimus: virtus eīn indigestionis actione cōfortata quicq̄d
de putredine remāsit optime coaptat: ꝓpter hec febricitan-
tes ꝛ nō oportet balneari: nec eos purgare: nec vrinā prouo-
re: nec epithimare nisi priusꝙ̄ signū decoctiōis apparuerit.

Idcirco decet virtutē digestiuā esse fortē: quia in
hoc loco confortatio cerebri ꝛ cordis nō est adeo
velut epatis necessaria: ꝛ sic decet oīa fortia esse
Quocirca si oīa fortia sunt: ꝛ initium decoctiōis
appareat: febrisqꝫ sit acutissima: da aquā frigidā
sine dubio si senior: vel decrepitꝰ nō fuerit. Impossibile ē eīn
decrepitū fortē inuenire. Qꝛ si cū forti virtute carnosum cor-
pus inuenimus ꝛ calor ꝛ siccitas sint in aere in aquā frigidā
eger mittat. Vidi eīn sicut dixi quosdā in aqua frigida h̄ mō
se ꝓicere: quorū egredientiū quidā sudabant: alij vomebāt
alij cholerice assellabāt. Qꝛ si hec nō fuerint acuta: neqꝫ vir-
tus fortis: ꝛ signū coctiōis appareat: balneū ꝛ vinū ꝛ epithi-
ma vtilia sunt: maxime si aer frigidus est. hos etiā nō opor-
tet in aquā frigidā descēdere: sufficit eīn ꝙ ab aere deficcan-
tur. Si aūt febris maxima est: ꝛ aer frigidissimꝰ: neqꝫ aeris
frigiditas egro refrigerando fuerit: sed nimis estuatione in-
cendit: esto desperatus: maxime virtute defecta ꝛ signo co-
ctionis nōdū apparēte. Multi eīn stultoꝝ in his nō cōuenie-
tibꝰ temporibꝰ fecerūt: q̄ vidētes nihil ꝓficui facere sibimet
incredibiles apparent. Qui dū nullū posse ꝓficuū impende-
re vident: oīno eoꝝ medicina non recipit. Sꝫ tñ iterū dico
aquā frigidā: sicut Hippo. dixit cōtrarijs cōtraria curatio-
nē febriū esse: nisi eis q̄ diximus ꝓhibeatur: humorū. s. pu-
tredine: vel eorum viscositate: virtutis defectione: ꝛ simili-
bus. Sine aūt ordine medicinā ẜm ꝙ vtiliꝰ tibi videt: ꝛ elige
ex purgatiuis ꝛ rarificatiuis ea q̄ minus calefaciunt: balneū
quoqꝫ est vnū ex illis q̄ nō multū calefaciūt: ꝛ calefactio eius
nō est stabilis. Moneo iterū vt studeas cōfortando virtutē
quatenus materiā superet ꝛ digerat: vniuersaliter quoqꝫ iu-
beo refrigerare: q̄ calefacta sunt: ꝛ q̄ vētura sunt ne veniāt vt
diximus ꝓhibe. Qꝛ si in medio hoꝝ quedā accidentia appa-
ruerint: festināter ẜm eoꝝ magnitudinem eis occurre. verbi
gratia. Si ex hac febre q̄dā passio in ore stomachi euenerit:
hanc etiā passionē fortis sequat defectio: ꝛ inde coacti cibe-
mus egrū atqꝫ demus ei vinū cum aqua frigida nō in tēpore
diete. Dico quidem his datis putredo augmentat: ꝛ oppi-
latio angustior efficit: atqꝫ calor febris auget. Sꝫ tñ ob mo-
lestiā ꝛ angustiā ꝛ fallaciā defectionis coacti nequimꝰ illud
facere qđ circa hoc oportet fieri: ꝛ post hec ad rectum ꝛ op-
portunū ordinē curatiōis redeamus. Similiter si fluxus san-
guinis ex naribꝰ: aut vigilie: aut nimiꝰ dolor acciderint: hec
oīa cogūt nos prius eis occurrere: deinde his trāseūtibꝰ ad
cōgruū ordinē cure redire: etsi ob eorū curationis effectū fe-
bris augmentaret. Sed aliqñ febris fortitudine ꝛ imbecilli-
tate ordo curationis nobis ostendit. Si eīn fortis febris nō
fuerit: mellicrate vtile erit. Nā grossos hūores attenuat: ꝛ
viscositatē mūdificat: humores cū vnica egestione excludit.
vñ cōgruū est in cōtinuarū. i. sinoche febriū curatione q̄ sunt
ꝓpter oppilationē ꝛ humorū putredinē. Sed tñ quia calo-
rem febris augmentat: opꝫ nos illud cauere: demus ergo ptisa-
num ꝛ oxizaccarā. Iterū oxizaccara sepius data excoriatio-
nē in intestinis ꝛ tussim generat: ꝛ neruosis mēbris nocumē-
tū prestat. At qꝛ nō inuenimus hic medicinā q̄ quodāmodo
non noceat: oportet q̄ melior est eligamus. Eodē mō si vir-
tus fuerit fortis in febre cōtinua ꝓpter humoꝝ putredinem
existentē statim phlebotomo nisi saturitas te cohibeat: suc-
curras. Oportet eīn phlebotomiā quousqꝫ cibus digerat su-
spendi. Sꝫ plurimū virtutē fortē inuenimus in initio febris
huius. Nā carnosa corpora hāc febrē patiunt. Qꝛ si eger nō-
dum fuerit. xiiij. annoꝝ nequaꝙ̄ phlebotometur: puerilia
eīn corpa: ꝛ multū ꝛ cito vnaquaqꝫ die dissoluūt. Ideoqꝫ suf-
ficit qđ ex his corporibꝰ a natura dissoluitur. Si aūt hāc eta-
tem transcenderit: perpēde figurā eius an sit dura macilēti
pilosiqꝫ corporis cū ceteris signis sicco corpori pertinentibꝰ
phlebotomandus est. Si autē lenis ꝛ tener minꝰ purgetur.
Corpus quoqꝫ optime inuestiga etiā si. xxx. annoꝝ sit: an sit
tener ꝛ grossus albus ꝛ subtiles venas habeat. Itē oportet
te cauere phlebotomiā in estate ꝛ in calida regiōe: ꝛ cū aer
quietus ꝛ spissus est. Cōtrarijs vō contrariū. Nā si eger nil
aliud nisi solā plenitudinē pateretur: qđ diximus nō contra-
riū phlebotomie fuisset: abūdantia etenī sanguinis extracta
conuertet cito eger ad pristinā naturā. Sed tamen eo ꝙ pu-
tridos etiam humores ꝛ oppilationē viarū poroꝝ habeat:
necesse est aliqua pars sanguinis qua regat infirmꝰ: dimit-
tat quousqꝫ hūoꝝ putredo ꝛ viaꝝ oppilatio exclusa fuerit.
Nā si hoc ꝑtermiserimꝰ necessario virtꝰ egri deficiet. Cuiꝰ
occasiōe coacti cibū ꝛ vinū cōgruo dabimus tēpore.

Porro quidā medicoꝝ in febribus assuescūt cataplasma-
tibus ꝛ calefactionibus ventri apponēdis: ꝛ credunt ꝛ

affirmant hec ex certis canonibus medicine quedã vniuer-
salia esse: q̃ q̃dẽ maximi nocumenti sunt: nisi cũ in illis corpo-
rib⁹ ponant materiã de loco ad locũ mutabilẽ nõ habẽtib⁹.
Quibus aũt superflua fuerit materia: incõgrua sunt. Nam
si plenitudinẽ in totis venis equaliter: vel quodã in loco ha-
buerit fluit: ⁊ coadunat̃ ĩ loco quo cataplasma appositũ est.
Aliquãdo q̃dã medicorũ vnguũt ventrẽ cũ oleo: ⁊ cataplas-
mant eũ cum pane ⁊ melle: vnde illis apostema nõ habenti-
bus: apostema in visceribus generat̃. Qui aũt in prima die
phlebotomant̃ febricitantes: plurime crisis in q̃nta die fit:
⁊ aliquãdo vsq̧ ad .vij. diẽ morat̃: ⁊ vltra nõ elõgabit̃. Qui
vo non phlebotomati fuerint: ⁊ cataplasmant̃: si necessariã
plenitudinẽ habuerint: vel stomacho vel epate tumefactis
in .vij. vl̃ post moriunt̃. Quidã cũ stomachus ex oleo vngere-
tur: spũs angustiã ob hoc passus mortuus est. Nam plenitu-
do quã patiebatur ad diaphragma concurrit. Multi quoq̧
ꝓpter huiusmodi curationem defuncti sunt: q: cataplasma-
ta plenitudinẽ: sicut ventosa sibi attraxerant.

Dico quoq̧ phlebotomiam apostematicis esse vti-
lissimam ⁊ non fallacem: ⁊ non solum in conti-
nuis: verũ etiã in periodicis febribus conueniẽs
est: maxime si ex putredine humorũ sint: ⁊ tẽpus
⁊ virtus ꝯueniãt. Natura eñ partim expulsa san-
guinis qua grauabatur putredine: ad suam ꝓpriã actionẽ
leuigata ⁊ confortata cõuertit̃ ad excoquendũ: que nec co-
qui nec digeri necessaria sunt. Materia enim qua grauabat̃
⁊ a sua actione cohibebatur: exclusa est.

Propter hoc ĩ hmõi febrib⁹ cataplasmata noci-
bilissima: viscera enim horũ febricitantiũ incẽsi-
ua estuatione incensa sunt: vnde cataplasmati-
bus appositis magis incendunt̃. Nã contraria
apponi oportet .i. infrigidantia ⁊ hũefaciẽtia:
aut solũmõ refrigerãtia. Cataplasmare vo ⁊ epithimare cũ
mollitiuis apostemate in stomacho vel epate existẽte: nõ est
necesse cũ indurat̃ febrisq̧ declinat̃. In initio aũt ⁊ dum hu-
mores ad illud fluũt inutilissimũ est: vñ tũc medicina frigi-
da ⁊ stiptica ei cõuenit: que mẽbra illa confortet ⁊ prohibeat
materiã fluere ad apostema: ⁊ exprimat ⁊ excludat qd̃ in eo
coadunatũ est. Apostemate vo ablato: neq̧ aliqua in ei⁹ lo-
co remanente duritie: oportet cataplasmata apponi molli-
tiua. Sed stulti apostemate nõ existente ea cataplasmãt: vñ
apostemata curant̃. Ea etiã etsi apostema ortum est: nõ in-
cõgruo ponũt tempore. Durities eñ permanẽs in his mẽ-
bris inopportunũ est: vt febre existẽte dissoluat̃: nisi pri⁹ fe-
bris cessauerit. Nullũ eñ dissolutiuũ qd̃ nõ sit calefactiuũ:
vñ necessario febris eo apposito augmẽtabit̃. Porro si ea-
dem fuerit durities in aliquo mẽbro nobilẽ actionẽ habenti
vite .s. hũane custodiẽde necessariã: testor vtile esse tũc curã
eius pretermitti. At q: totius corporis temperantia fit cum
actione stomachi: ⁊ epatis duritie permanẽte: eorũq̧ actiõe
ſm eorũ duritiei quãtitatẽ impedita: necessario eandẽ duri-
tiẽ dissoluere cohibet̃. Dissolutiua etiã etsi apponẽda sunt
nõ tamen oportet ea stipticorũ cõmixtione carere: vt cũ eorũ
vtrorũq̧ cõmixtiõe virtus in horũ mẽbris custodiat̃: actiõe
enim horũ deficiẽte ꝑmanet corpus absq̧ nutrimento: ꝓpte-
rea aliquãdo stomacho pre sui defectione corruptela ciborũ
accidit: vñ cogitur vt vomitu eos expellat. Qui cũ ꝑ vomitũ
ejiciuntur: secũ quidã chimus digestus excluditur. Conseq̃-
tur ergo vt corpus nõ solũ qd̃ habiturũ est nutrimẽto careat
verũ etiã retenta ⁊ habita amittat. quocirca citissime corpo-
ri defectio accidit. Itẽ existẽte corruptiõe in stomacho: ne-
cesse est digestio in epate corrumpat̃: vñ fit cã augmentãdi
⁊ acuendi febrẽ. Sanguis eñ corrupta epatis digestiõe cor-
rumpit̃. Oportet ergo in omĩ febre studiũ in digerẽdũ cibũ
poni: qd̃ nõ põt fieri nisi suũ instrumẽtũ corrũpat̃: ꝓpterea
aliquando in dextra parte sub hypocũdrijs tumor accidit in
lacerto .s. supra ventrẽ existente. Quoquidem viso stulti me-
dici putãt apostema in epate esse: vñ festinãter occurrũt epa-
ti: cui nõ necessaria sũt cataplasmata apponere: futureq̧ oc-
casiões diuersorũ malorũ. Ideoq̧ opz ⁊ has duas species cũ
tactũ secerni: sicut in libro de interioribus diximus. Item se-
cernũtur cũ vrina pulsu ⁊ vĩtute digestiue. Impossibile eñ est

epate calidũ apostema patiente: vt vrine pulsus digestiue
ſm naturalẽ cursuz ꝑmaneãt. Itẽ tact⁹ hmõi tumoris nõ est
veluti tumoris epatis. Nã tumoris circa corpis superficiem
existit: ⁊ color cutis vẽtris mutat̃. Tumor aũt epatis interio-
ri concauitati pertinet: ⁊ color cutis exterioris nõ mutatur.
Porro si arbitratus fueris stomachũ vel epar esse defectũ:
epithimamus cũ oleo in quo coctũ est absinthiũ põticũ. Sti-
pticus eñ est ceteris: qd̃ hoc signo cognoscit̃: frondes eius
sunt latiores: ⁊ flos citrinior: est etiã odorifer: ⁊ amaritudo
eius minor est ceterorũ amaritudine. Quo nõ inuento elige
ex ceteris qd̃ albius est: ⁊ minus amarũ. Itẽ si hoc inuenire
nõ poteris: misce cũ his q̃ habere potes spicã: gallã. Prete-
rea si medicinã aliquã habeas: cui sit amaritudo ⁊ põticitas
⁊ coquas cũ oleo nõ erit illaudabile. Nos quoq̧ in libro sim-
plicis medicine dixim⁹: q: amara vsq̧ ad interiora penetra-
re stiptica faciant: vñ si vis vt stiptica interiora corpis pene-
trent: elige quib⁹ aliquãtula est amaritudo: ⁊ de oleis que
sunt stiptica: sicut istud qd̃ dr̃ omfacios. Qr̃ si stipticũ absin-
thiũ nõ inueneris in curationis initio: coctanoleon aut ma-
sticeleon appones. Si aũt febris nõ fuerit nardinũ: si vo me-
diocris fuerit: cũ oleo nardino rodoleõ miscebis. Mutaleon
vo incõgruũ est. Nõ eñ corpis interiora pre sui grossitie pe-
netrare valet. Porro vniuersaliter dico medicinã stomachi ⁊
epatis debere cõpositã esse de stipticis ⁊ amaris ⁊ mollitti-
uis. Intẽtio etiam repugnandi est humoribus ad eos fluen-
tibus: vel cũ substantiã eorũ cõfortare velimus: dãda sunt sti-
pticiora. Cũq̧ grossam volum⁹ attenuare materiã: aut op-
pilationẽ aperire magis dãda sunt de amaris. Iterũ cuz ali-
q̃d dissolui opz: de mollitiuis subtilissima dare cõuenit. Que
tñ febris declinata vel remota accessione facienda sunt. Qui-
bus veniẽtibus in aliqua simplicium medicinarũ nõ inuẽtis
de simplicibus has in se cõuenientibus medicine cõponat̃:
sicut de Gal. legimus q̃ quadã coactus necessitate ad quem-
dã infirmũ medicũ scʒ vespere iuit. Apostema quidẽ in epa-
te patiebat̃: sʒ febris declinauerat: eiusq̧ accessionẽ eadem
in nocte expectabat. Tũc Gal. de pontico absinthio nullam
curã habens: qd̃ domi eius inuenit absinthiũ cũ oleo coxit:
deinde coctanis in aq̃ coctis: ⁊ pireos puluerizato sumpsitq̧
mel: oleũ: ⁊ cerã: ⁊ cataplasma de his omnibus cõstruxit. Co-
ctana etiã cũ stiptico vino coxit: ⁊ carnẽ eorũ cuz hoc catapla-
smate miscuit. Preterea cuz volumus repugnare humorib⁹
ad ea fluentibus multũ de stipticis decet misceri: maxime si
membra defecta sunt: ⁊ corpus humoribus nõ mundificat̃.
Corpore aũt humoribus purgato: ⁊ mẽbris fortiter existen-
tibus: ⁊ humoribus paruissime fluentibus modicũ de stipti-
cis: ⁊ nimis de mollitiuis ponat̃. Sic quoq̧ de acutis ⁊ ama-
ris intendimus. Qr̃ si febris nõ fuerit fortis: ⁊ apostema cali-
dissimũ non fuerit. ⁊ eger in abstinẽtia ⁊ ieiunio satis suffe-
cerit: augẽda sunt mollitiua: ⁊ minuimus stiptica. Nõ enim
multũ sunt necessaria: q: fluxus vt mihi videt̃ cessauit. Tũc
ergo mollitiua ⁊ attenuatiua erunt necessaria: vt quedã ma-
teria in eis coagulata: ⁊ mollificet̃ ⁊ attenuet̃ ⁊ expellatur.
Nõ est tamẽ aliquid stipticitatis negandũ: sed ſm virtutis
eorum custodiã addendũ ꝓpter nobilitatẽ actionis eorum.
Nõne vides q̧ stiptica medicina nõ est necessaria intestinis:
lacertis ventris: vesice matrici: si apostema habuerint ⁊ flu-
xus ad eos cessauerit? Sʒ dissolutiua ⁊ mollitiua fuerit eis
cõpetentior. Dignã enim actionẽ nõ habent. In renib⁹ vo
⁊ pectore apostema habentibus de stipticis mediocriter ne-
cessitatem habeatur inter stomachũ scʒ ⁊ epar ⁊ intestina et
cetera q̃ dixim⁹: stomachi eñ ⁊ epatis defectio egrũ ad per-
ditionẽ ducit: defectio vo pectoris ⁊ renũ non tante perdi-
tionis est. Ceterorũ q̃ diximus membrorũ defectio min⁹ mo-
lesta est: sed pectus tamẽ ⁊ pulmo cum purgandi fuerint de
aliquo humore fortes oportet esse. Splenẽ vo cũ sua vĩtute
custodire debemus: in eis scʒ in quorũ corporibus multitu-
do melancholicorum humorũ coadunat̃ vt confortet̃ in at-
trahendis ⁊ expellendis illis humoribus: sua virtute mate-
riã si coagulatã habuerit a se excludat. Qr̃ si fuerit in eis in
quibus melancholica non generatur materia: nõ necesse sti-
ptica sup eũ poni: aut paruissimuz ex eis ponat̃. Preterea
vniuersaliter dico nõ solũ in splenẽ studiũ impendi: verum

etiam in cetera mēbra q̄ ⁊ putrescunt: ⁊ in duritiem ⁊ apostema cōuerti possunt. Debes ergo eoꝝ accidentia inuestigare: ⁊ que sunt fortiora: que ve debiliora cognoscere: deinde medicinam cōpositam prout tibi videtur cōpone. verbi gratia. Si membrū nimiū habuerit calorē: ⁊ materiā in eo existentem vis dissoluere: elige de dissolutiuis que min⁹ calida sunt: sicut semē lini: camemilon: farinā ordei: ⁊ fabarū. Si autē multominus calidū est: miscebis calidius sicut fenugrecū ⁊ similia. Et si durities ⁊ tumor grossiora fuerit: misce cum eis attenuatiua: ⁊ elige de his si calorē habeat: que nō sunt calida sicut acetū ⁊ similia: maxime si duritia in splene fuerit. Splē enī ex duritie patit̄. Officiū enī ei⁹ est semꝑ humores ad se trahere ab epate. vtilior ergo curatio ei⁹ fit cū cataplasmate facto de aceto melle ⁊ absinthio: capparis ⁊ similibus. Cataplasmata vero ⁊ epithimata sic oportet te determinare ⁊ preparare. Stulti aūt medici temerarie ⁊ instudiose ea operantur. Cataplasmant enī ⁊ balneant febricitātes non in competenti tempore.

Sed nos quoqꝫ nequaq̄ balneare dimittimus febrē habētes putridā: nec eis cataplasmata inducim⁹ mollitiua: nisi pri⁹ purgationē toti⁹ corporis facta. Cūqꝫ purgatū fuerit corpus: balnea fieri iubem⁹: ⁊ cataplasmari mēbra: que cataplasmāda sunt cū mollitiuis: excepto epate ⁊ stomacho. Item cataplasma nō oportet tunc aliquāto stipticitatis carere. In pectore vō de stipticis minus q̄ in epate ⁊ stomacho ponendū est. Nā si stiptica pectori apponimus: timemus ne in parte appositarū expressione apostema ad cor vel pulmonē expellatur: de his ergo paruissimū apponi oportet. Et si virtutē horū custodire volum⁹: faciendū est cū cibis. Necesse est enī vt stomachus ⁊ epar cibū digerant ⁊ preparent eū esse materiā totius corporis nutriendā. Si vero apostema habeāt nō possunt cibū digerere: velut cū in sanitate fuerāt. pectori nō venit ex cibo nisi qđ sufficiat ei pro sui nutrimento. Itē qđ dirigit̄ ei coctū ⁊ preparatū est. Oportet etiā caueamus miscere stiptica cū cataplasmatibus apostematico pulmoni apponēdis: sed cū mollitiuis calidissima misceant̄ que materiā ab exterioribus ad interiora attrahere valeāt. Vētosa applicetur etiā si fortiorē attractionē velimus extra educere id est vētosa ⁊ calidissima medicina. Sed tñ hoc post corporis purgationē fieri necesse est. Nā si fecerimus ante purgationem: plures ad eum ex toto corpore humores ducent̄: q̄ quos ex eo mūdificare oporteat. Sꝫ oportet nos intelligere ventosam vel attractiuā medicinā nō debere poni in apostemate cerebri: vel in suis pelliculis nisi precedente forti purgatione. In initio aūt decet stiptica poni. Stiptica tñ cum necesse sit ossa capitis vsqꝫ ad pelliculas cerebri penetrare decet cū eis subtiliatiua ⁊ penetratiua misceri. Acetū quoq̄ vtile est ⁊ cū sua subtilitate ⁊ penetratiōe expellenda expellit: ⁊ repugnādis repugnat ⁊ refrigerat. Idcirco medici ab initio hui⁹ passiōis h̄ operant̄ cū oleo rosaceo. Sꝫ postq̄ quosdā dies trāsierint: misceāt cū oleo scolopendrion: ⁊ sansucū: ⁊ similia moderate calefaciētia. postea addūt castoreuꝫ ⁊ alia similia multū calefaciētia: q̄ licet nō sint calidis apostematibus vtilia: in hoc tñ loco cōgrua sunt: virtus enī horum cataplasmatū: impossibile est vt cerebrū vel eius pelliculas transeat: nisi ossa cranei penetret: vnde ipsa virtus necessario minuitur. Ideoqꝫ oportet hec maioris esse virtutis q̄ ea q̄ superficietenus mēbris applicantur. Itē ex illis que fortiter calefaciūt: debemus grossam substantiam habentia cauere. Nō enī cito penetrāt: maxime ꝑ ossiū loca. Sūtq̄ eligēda quibus subtilissima substātia est sicut castoreū. Preterea oportet studiū habere in purgādis humoribus: decet enim vias corporis maxime membrorū: quibus hūores transeundi sunt aperiri: vt hūores excludi facillime valeāt. Sicut ad ꝓuocādū sudorē pori aperiunt̄: ad assellationē intestina larga facim⁹. Gibbū etiā epatis purgare volētes preparam⁹ venam ab eo incipientem. Renes quoqꝫ vesicā ⁊ vritides poros: Cūqꝫ pectus ⁊ pulmonem purgare volum⁹: canales eius preparandi sunt. Cerebro vero ⁊ pelliculis purgatione indigentibus palatū ⁊ nares coaptētur. Sed in acutis apostematibus studēdū est suauia dari catartica: nullū aut paruulū calorē habētia. Catartico enī existente calido apostematis essentia augmentatur. Ideoqꝫ nō oportet dari mellicrate si calidū apostema in stomacho fuerit: aut in splene vel epate. Datū enim cito in cholerā rubeā cōuertit̄: fitqꝫ causa augmētandi viscerū apostema: ꝓinde ex diureticis ⁊ vrinā prouocantibus que minoris caloris sunt elige. Similiter ex tussim generātibus: vel sternutationē generātibus: ⁊ ꝑ palatū extrahētibus faciendū est. Porro s̄m apostematis fortitudinē vel defectionē faciendū est: ꝓpterea oportet te intelligere ꝙ nocumentū ex febre tantū ⁊ cataplasmatib⁹ ortum ante purgationē ventri appositis: ⁊ si apostema in visceribus est magnū nō habēt: ⁊ si curā curādi in visceribus apostema nō habeāt magnū est: balneo etiā nocibili⁹ est ⁊ si inutiliter operatū fuerit. Sed stulti quos nosauim⁹ medici: laudant hec cataplasmata ⁊ balneū vituperant: dixi quoqꝫ balneū quomodo fieri debeat. Itē nunc de eo illud repetam. Quibusdā enim quos diximus nō nocet balneū ⁊ nōnullis parū: aliquibus vero ⁊ sinoche minus tamē cataplasmate nocumentum prestat. Quia ex mollitiuis cataplasmatibus illud in loco quo ponunt̄: accidit qđ ex balneo toti corpori oritur: proinde si post febris declinationē balneentur totū corpus rarificatur: ⁊ rarificato corpore fit maximū iuuamentū q: caprinosos grossosqꝫ fumos necessario expellit. Cataplasmata vero paruū in corpore locū rarificant: qđ in expellēdis illis fumus non sufficiat. vnde intrinsecus in corpore ꝑmanētes ex vi cataplasmatis ad locū apostematis attrahunt̄ ibiqꝫ cōculcatū apostema peius priore fiet: maxime si corpus humoribus plenū est. balneū: q: totū corpus rarificat illorū actionibus oppositū. Ideoqꝫ hi febricitantes debēt balneari: nisi nobiliū viscerū quedā defecta sint: ⁊ nisi multa materia in corꝑe sit. maxime in meseraica: ⁊ nisi rigor. Rigor enī est cura augmentandi febris si est: ⁊ generandi eā si non est. Itē balneū hūores subtiliat: eosqꝫ ad locū defectū diriuat: ⁊ ipse q: defectus est suscipit eos. Et si grossi humores sint in corpore subtiliat eos: ⁊ per totū corpus fluūt. Sed cuꝫ in corpore nullū nobile membrū defectū est: neqꝫ multū grossi humores: fit balneū magni iuuaminis: q: hūores q̄ sunt materia febris expellit: ⁊ calorē febris minuit ⁊ dissoluit. Eger etiaꝫ etsi quedā ignobiliū mēbroꝝ defecta habuerit assueta suscipere: humores ad ea fluētes in sua sanitate sicut fit podagricis arteticis ⁊ similibus: fit balneū iuuatiuū in hoc tēpore: eos enim ab illa passiōe liberat. Nā hūores tūc tēporis in locū fluētes dissoluit ⁊ excludit. Quare si defectū fuerit epar: aut stomachus: aut pulmo: aut pectus: fit balneuꝫ nociuū: multos hūores minus tñ nocumētū prestat: q̄ cataplasma si super hec defecta mēbra ponant̄: q: balneū subtiles expellit humores: ⁊ grossos attenuat. Mollitiua vero cataplasmata: vel fomentū eis simile nō purgāt corpus: sed ad illū locū hūores attrahūt: ⁊ coadunāt. Cui⁹ defectio aut fit naturaliter: aut accidentaliter. Accidētaliter sicut si fiat de antecedentibus preteritis rebus.

Nde sua cōplexio corrupta est: q: mēbra calidū apostema habētia sunt febri velut quidem fons: corpori vero quasi fornax: qua de re totuꝫ corpus calefit. Ex sui ergo superfluitate caloris humores ex toto corpore sibi alliciunt: vñ si cuꝫ his q̄ dixi caliditas exteri⁹ ex calidis superueniat cataplasmatibus: aut intrinsecus ex calido medicamine eius nocumētū ꝓculdubio augmentabitur. Eritqꝫ maioris attractiōis: maxime si corpus nō bene purgatū est. Eo ergo purgato febriqꝫ nō forti existēte: ⁊ apostemate: vł putredine digesta: mollia cataplasmata vtilia sūt: balneūqꝫ nō nocibile erit. Preterea quorū corpora multitudinē crudoꝝ habēt humoꝝ digeri difficillimoꝝ seu putridorum: opꝫ abstineri a balneo: neqꝫ morent̄ in eo: si balneari desiderāt: neqꝫ in aqua frigida morandi sunt: neqꝫ aqua in qua balneandi sunt multū frigida fiat. Qui enī putredinē habent necesse est de eorū corporib⁹ fumos caprinosos dissolui. Crudi etiā hūores quib⁹ fuerint opꝫ coquant̄ ⁊ digerant̄. Sed aqua frigida poros claudit ⁊ fumū egredientiū exire ꝓhibet: crudos humores digestioni indurat. Et si in quodā membro putredo fuerit: cauendum est ab eo: aqua frigida qua si tangatur videat ne multum sit

frigida. Ita dico cū necesse est post balneū aqua frigida infundi: in qua cū mittendū est nō in ea moret̄. Si ante multos dies transierint: pars illius putredinis purget̄: ⁊ cetera q̄ cruda erant sunt digesta: bonū est vt in aereo balneo morētur: ⁊ mollitius cataplasmata super apostema inducātur. nec vllā eis appositis suspectionē habeas. Preterea vtiliꝰ tempus balneandi fabricitantes in periodicis: dico esse cū declināt: ⁊ calor eorū mitigatur: balneū em̄ in illa hora corpus ad cibū sumendū preparat. In acutis vero ⁊ cōtinuis bonū est cū cessant. Cibus aūt in periodicis debet distare ab initio secūde periodi: ⁊ a declinatione prime: vt sit inter horum extremitates quasi mediꝰ. Nō possumus: si inter duas periodes aliquantulū fuerit spaciū. Si aūt strictū est: cohibet nos cibū offerre corpore adhuc calido existente: aut cuꝫ est propinqua scd̄a periode: propter hoc oportet in studiositate cibi febricitantibus dandi studiosissimū vel sapientissimū esse: vt a primordio febris cōstitutionē: ⁊ si .vij. diē nō est transitura: cibū ꝓhibeamus si virtus fuerit sufficiēs. Sin autē subtilissimā damꝰ dietā. Or si vsq̄ in .ix. vel in .xiiij. prolongabitur nō audemus cibū ꝓhibere. Cōuenientiꝰ tamē ⁊ vtilius eligendū est ſm magnitudinē febris mēbriq̄ in quo apostema est nobilitatē si febris de apostemate fuerit. Pporro oportet te intelligere: q: febricitantibꝰ apostemate in stomacho vel epate existente cibū esse periculosissimū ante accessionē: vtpote eorū destructiuū. Or si defecta absq̄ apostemate fuerint: cibꝰ ante accessionē eis vtilissimꝰ est. Quibꝰ autem epar nō ex apostemate infirmat̄: necesse est eis solutionem fieri in initio accessiōis: quibus v̇o stomachus est infirmus: necessario in exordio accessiōis sincopim passuri sunt. Ita perpēde in statu febris an corpus siccissimū appareat: neq̄ febris sit incensiua: neq̄ fortis: festināter egrū ciba cū frigidis ⁊ humidis cibarijs. Or si corpus nō siccissimū sit: et febris incensiua sit: expecta quousq̄ plurima illius febris incensio minuat̄. Preterea perquire initiū accessionis periodarum. si sit fortissima totū corpus infrigidans ⁊ rigorē faciens ⁊ viscera sint absq̄ apostemate: neq̄ in corpore multa materia: bonū est cibū dari ꝓpinquāte accessione. Si autē apostema sit in visceribus: corpusq̄ humoribus plenū: cibꝰ vicinante accessiōe negandus est: periculosissimū enim est. Si aūt initium accessionis leuius est ⁊ facilius: nihil cohibet dari cibum ante accessionem.

Duodecima particula.

Testatur Gal. aliquando in quibusdā febribus quedā nasci accidentia adeo maxima vt eis aduenientibus febriū curationē pretermittamus: ⁊ cohibeamus totā intentionē habere in curandis accidentibus ⁊ morbum derelinquere: sicut fit in sincopi defectione forti lienteria cholerica ⁊ similibus. Nōnunq̄ etiā febris adeo in seipsa fortissima est in calore vt prohibeamur eā medicamine curare suā causam auferente. Cohibet em̄ nos suū solūmodo calorem extinguere: etsi ipsa medicina suam causam augmētet ⁊ generet: ꝓpter hoc opꝫ accidentia ⁊ morbū metiri: ⁊ ad fortiora quibus virtus deficit intendi. Or si inueneris quedā medicamenta quibus et accidentia destruant̄ ⁊ morbus deficiat: aut nō noceat: ne ea dimittas. Si autē nocere videant̄: tende ad magis necessaria: neq̄ illud aliud negligas. verbi gratia. phlebotomia et pharmacia in pleuresi pulsationis magne existente non solum sunt iuuatiua in mitigando dolorē: verūetiā ⁊ expellenda materia. Silr apostema quod nimis pulsauerit ⁊ thetenositatē habuerit: ⁊ multa sanies in eo collecta fuerit: incidatur. Clystere autē quibus vulnera in intestinis sunt putrida nimiū dolorē facientia cū seuo hirci cera ⁊ oleo factū nō ſm causam morbi: q: augmentū sui fit: q: tunc intētio nostra nō est nisi in mitigādo dolorē ne forte virtus deficiat: sed si preuideamꝰ ꝑmanere virtutē cū cām morbi auferre volumꝰ: ne cū hoc medicamine: ⁊ hoc clystere medicemur: q: putredinē in vulneribꝰ augmētant: sed curāda sunt cū medicinis putredinē auferentibus: etsi mordicatiue ⁊ pungitiue sunt

Infirmi autem ⁊ medici in hac intentiōe discordant̄. Quidā em̄ infirmi nimiū dolorē gratāter sustinēt si confisi fuerint cito morbū auferri. Nōnulli v̇o ꝓpter sui pusillanimitatē q̄ dolorē mitigēt eligūt: etsi morbus ex eis augmētetur. Itē quidā medicoꝝ debilē ⁊ molliorē eligūt medicinā si securiter ꝓuiderint morbū lōgo tp̄e curari. Alij v̇o volūtatem eorū infirmorū sequunt̄: sueq̄ obediūt pusillanimitati. Nā q̇dā mediciꝰ vulnera intestinoꝝ cū fortissimo curabat medicamine: quoꝝ multi illius medicamine in vno die curati sunt: Alij v̇o incidētes spasmū sui corꝑis: ⁊ ifuso eoꝝ corꝑe ꝑiere. Cuiꝰ cura h̄ erat: dabat egro panē cū cepis q̄ dicunt̄ cocta ꝑ vnū diē: quorū .s. sapor acutissimus erat: deinde in matutino eū clysterizabat cū aq̄ ⁊ sale calefactissima. Itē trāsacta vna hora clysterizabat eū multis incēsiuis ⁊ morditiuis. Neq̄ opꝫ peritū ⁊ sagacē medicū in hac hmōi medicina presumat ponere manū. Nec etiā oportet vt incōpetēter placeat infirmo: ⁊ sue pusillanimitati obediat: vt ꝓsumat tēpꝰ curationis cū dolorē mitigātibꝰ ꝓlōgare: sꝫ decet vt causaꝫ morbi auferat dū arbitratꝰ fuerit virtutē infirmi ei sufficere: et dolorē etiā mitigat cū timuerit ne virtꝰ ei deficiat. Eā q̄ si imbecillis est cū cibis cōfortare studeat: deinde ad causam morbi auferendā cōuertat̄. Cauendū tn̄ vtreq̄ vltimitates ⁊ timorose fortissime .s. medicine cohibitio infirmo ⁊ negligētie mitigantiū ⁊ somnū ꝓuocātiū: nisi cū magna necessitas ex eis est. Preterea illā caueāt medicinā in qua ē opiū iusq̄amū: mādragora: storacis: ⁊ filia: q̄ doloris mitigatiua sunt vel vocant̄: nisi cū viderit infirmū ꝓpter nimiū dolorē vel vigilias defectiōi ꝓpinquare. tūc quidē testor esse ea vtilia: etsi certissime sciam corꝑis esse nociua: hec em̄ ꝑiculo imminente eligimus: maxime cū certi sumus nocumentū ab eis generatū restaurare: licet in lōgo tempore. Gal. em̄ etsi magis ceteris medicis hāc medicinā cautus est: eā tamē in nimio dolore colice passiōis ⁊ oculorū dedit cū timuit ne eger sincopim incideret. Eā quoq̄ nimis vigilantibꝰ ⁊ nimis fortiter absq̄ curatiōe tussientibꝰ ꝓpter acutū catarrū a capite ad pectus manātē: ⁊ hoꝝ similibꝰ nō negauit. Nā nocumētum ab eo generatū hoc loco facile restaurat̄: ⁊ iuuamentū eius mitigandū his accidētibus magnū est. Quibus autem multa hoꝝ somniferoꝝ sunt fortiora sunt. Recētia v̇o citiꝰ dolorē mitigāt: multā tn̄ corꝑi ꝑstāt frigiditatē dissolui difficillimā. Que aūt pauca de somniferis de aromatibꝰ habet: ⁊ vetusta tarde dolorē placat: frigitudo quā corꝑi tribuit modica est: maxime si medicinis subtilē substātiā habentibꝰ ⁊ calefactiuis misceant̄. Sꝫ de his medicinis que vniꝰ anni sunt dāda erūt. filoniū v̇o laudabile est in hoc loco. Similiter diaspermaton ⁊ trocisci q̇ tritei vocant̄: his em̄ calefactiua cuꝫ somniferis sunt mixta: ꝓpterea tarde dolorem mitigant: nocumentū tn̄ paruum est. Oportet ergo vetustissima negare: quia sunt iuuatiua citius que iuuanda sunt. Similiter ⁊ pura ⁊ recētia: nisi cū coactus nimio dolore succurrere festinaueris: et laudabilius est vt ex his eligantur ea que cuꝫ calefactiuis sunt mixta: ⁊ que mediocris temporis sunt. Item oportet te cauere in morbis ea quorum causa frigiditas est. Tunc enim nocumentum eorum maximum est ⁊ difficillime restauratur. Preterea oportet in febribus supradicta accidentia habentibus inuestigari ⁊ studium haberi: ne forte in tua actione errorem incidas dum animaduertēs expellenda cum solutione expellere: ea cum oblatione cibi expellas: sicut si calida et sicca corpora febrem quam diximꝰ habent: et defectio eis superueniat: a cibis prohibeamus: huic enim defectioni cū cibis oportet succurri. Item aliquādo in febribus defectio propter frigidam materiā accidit et crudam: Cuius curatio fit cum purgatione illius materie: ⁊ cum abstinentia cibi sicut dicturi sumus. Dico ergo ꝙ quidam febricitent: et in corpore eorum crudissimi sint humores: ⁊ os stomachi debilissimum: aut naturaliter aut accidētaliter propter nimiam et solutā crapule gulositatem: quoꝝ venter ⁊ corpora omnino tumefactoria necessario fiunt: et cutis eorum mutatur quibusdam in albedinem: ⁊ nōnullis in nigredinem ⁊ alijs in viriditatem vel plumbositatē: pulsus fit paruus: debilis: diuersus: Cuius diuersitas in plerisq̄ pulsationibus instabilis est: sꝫ in vna stabilis. his ergo

necessaria est purgatio: sed tamen non oportet phlebotomari. Illos vero quos phlebotomaueris in magnū periculum magis veniūt: q2 plenitudo de crudis hūoribus est: τ nō de bono sanguine. q si phlebotomati fuerint: cito manus eoꝝ frigidabūt: neqꝫ natura eos digerere valebit. omnisqꝫ digestio in eis corrūpitur: nec etiā solutionē vētris sustinēt. hi eīm absqꝫ solutione vētris τ phlebotomia deficiūt: quāto magis ergo his opatis citius debilitabūtur? ppter hoc Ga. nullā medicinā his vtilē esse inuenit: nisi fricationes si incipiātur a crure τ coxa: a supiori vsqꝫ inferius. i. a genibus descēdat vsqꝫ ad calcaneū: τ ab inguine vsqꝫ ad crura. Curādu3 q vt ab inferiori vsqꝫ ad supiora inter asperitatē τ lenitatē mediocris fit. Necesse ē eīm vt eger calefiat: cutisqꝫ rarificet. Uirtutem q habētibus fricatio cū aspa mappa fiat: τ adeo faciendum quousqꝫ eger calefiat. Similiter a cubitis vsqꝫ ad plantas manuū. Cumqꝫ eger fatigari cepit: quiescat τ epithimaeum cū oleo: nec frigiditatem: nec stipticitatē habēte: sicut si sameleon anetileon. Tūc anetileon inuncto diligēter corpus exicca. In corpe eīm remāso angustiis gnatur. Silr faciēdu3 est in dorso. τ nisi ppter fatigationem: vel ppter somnū per totū diem hoc agere ne dimittas: q2 hmōi fricatiōe prouocatur somnus. ppter hoc nō solūmodo in excludēda materia verū etiā in somno puocādo valet. Mansionem vo eoꝝ op3 in sicco aere τ lucido fieri: τ sit inter calidū τ frigidu3 mediocris. Tempatus etiā somnus eis fit vtilis: q2 hūores illos digerit: mult9 tū nociu9 ē: phibet eīm dissolui dissoluēda: viscera aggrauat: ideoqꝫ decet tēpatu3 τ vigilias habere vt digerenda digerātur: τ opportuna dissoluantur: τ phibēdus est cibus vsqꝫ ad primū distritū dato solum mellicrate. Si aūt pulsus eoꝝ paruissimus τ debilissimus τ inordinatissim9 fit pessimū est: neqꝫ aliā medicinam pter fricationem habem9 ea etiā molestima est. Qꝫ si pulsus aliquāte fuerit τ virtutis τ magnitudinis τ nō angustiosus: neqꝫ diuersus neqꝫ spōtanea venerit solutio: qua tumor ille cresci nō valeat: clystere fiat cū mellicrate. q si solutio modū excreuerit: mel ampli9 coque donec spissetur. mel eīm si spissatur fit minus solubile magisqꝫ nutribile. Cōtraria vero ɔrium. si augmētetur egestione: cohibeatur quousqꝫ virt9 sufficiēs fuerit. Sed tamen mellicrate dimitte τ ptisanū dabis. Qꝫ si virtus ppter solutionem deficere ceperit dabis ius frumēti. Si aūt vis cū eo malagranata vel sumach miscere: fac put videtur tibi: puls3 tū solutiōe existēte perquiras: q2 plurimū subito in defectionē in paruitatem τ raritatem mutatur: vñ tunc op3 te festinater dare infirmo panem in vino mixtū infusum. Cauendum tū ne stomachus vel epar apostemā habeat: q2 si in his membris hi quos diximus apostema habuerint: quoꝝ. s. corpora hūoribus crudis sunt plena: τ pulsus sicut dixim9 mutatus fuerit: desperatus ex eis pditionem nuncia. Si autem cum apostema in his locis nō habēt: τ virtus eorum nō multum defecta fuerit: et ab initio febris eos curare cepisti: magnus erit pudor: si in defectione ante nō phabitam: neqꝫ nunciatā: vel etiā si ei aduenīēti pparanda nō preparasti. Preterea mollitiua cauēda sunt cataplasmata τ fomētationes: nisi prius plurimā partem illoꝝ humoꝝ purgaueris cū dissolutiuis. deinde tū ɔfortatiuis τ mollitiuis mixtis cataplasmabis sicut cū absinthio τ omfatio oleo vel masticeleo. qđ faciēdu3 cū febris nō fuerit fortis. Qꝫ si tribus diebus huic medicine assuefeceris: neqꝫ vlla molestia egro euenerit sicut sincopis τ filia: cōtinuo curatio tenēda est vsqꝫ ad septimu3 diem: neqꝫ des nisi solū mellicratum: in quo parū thimi. vel ysopi coctū est. hi eīm cibi diu abstinētiam sustinēt: q2 corpa eoꝝ illis crudis hūoribus nutriūtur. Si aūt hūores illi non crudi: sed corrupti fuerint: vt nō possint digeri: neqꝫ ad sanguinem mutari nō euadūt. Qꝫ si ante septimū diem videris egrum: ppter mellicrate vel solutionem: fastidiū hre: ablato mellicrate dabis ptisanū. Itē si ppter ptisanū fastidiuerit: τ grossiore cibo delectetur: da ius frumēti. Porro si humores grossi fuerit: oxizaccarā tribue: τ mitte etiā in iure illo aliquātulu3 aceti: si illo delectatur. Acetum eīm huic passioni nō nocet s3 iuuat: q2 grossoꝝ hūoꝝ attenuatiuū ē. Preterea dico i firmū mutari debere: ab vno hoꝝ ad aliud fm q tibi ex eius passione τ fastidiositate τ delectatione videtur: τ fm q tibi videtur ex hūoꝝ cruditate τ viscositate: quoꝝ cruditas τ frigiditas ex paruitate pulsus denotātur. τ raritate atqꝫ tarditate: τ mutatiōe cutis: in plūbeum τ album colore3. Stulti aūt medici arbitrātur. īpossibile esse hmōi pulsu3 τ calorem euenire ī febrib9. Nos q dicim9 his febrib9 hec nō solū fieri veru3 etiā piodicas accidūt in initio accessionis. Sed in pdictis febrib9 ɔtinuo in tpe sūt eaꝝ. Si aūt estas fuerit τ eger in sua sanitate potui aq frigide assuefecerit: da oxizaccarā cū aqua frigida. Si aūt hyēs: cū aqua ca. τ si ipe aqua frigida visus fuerit. q si estas calidissima est: dabis aquā frigidā τ si eam assuet9 fuerit. vitādu3 tū ne viscera sint ad apostema suspitiosa. porro balneū his nocitiuū. silr calidissimus τ frigidissimus aer. vñ op3 eoꝝ māsionem tēperari: q2 balneū et calidus aer hūores eoꝝ crudos eliquat τ fluere facit. vñ non sum9 securi qn ad nobilia membra fluāt. Melius etiā vt non fluāt nec eliquētur: s3 semp invenis epat] pmaneāt vt eo subueniēte digerātur. frigidus vo aer eos vbi nō digerātur indurat. Qꝫ si parua in eoꝝ corpe oppilatio fuerit fit cā augmētādi illos hūores τ gnandi si nondū generati sunt ppter eorū grossiciē τ occultationem. Hec est medicina eoꝝ si a primordio tibi diligēter fuerit cepta: q si postq ī defectionē ceciderint ad eos venerit: pquire an stomachus τ epar ceteraqꝫ viscera sint apostemate libera: τ dabis panē in vino subtili misto infusu3. deinde fricationem quā dixim9 facere incipies. Commixtio vo vini in estate fiat cū aqua frigi. in hyeme cū calida. Qꝫ si scđo vel tertio τ deinde aliqđ cōmixtum dare volueris: cū aqua ca. misceatur. Calidū eīm in hac curatiōe melius est q frigidū. Non eīm impedit digestionē: sed adiuuat. neqꝫ ad frigida ɔuertamur: nisi defectione cohibeamur: vel defectio trāsacta adhuc vicina sit: vel ppter cholericos humores circa os stomachi fluētes. Op3 etiā vinū ppter defectionē quocūqꝫ modo fit dandū: subtile esse forte citoqꝫ penetrabile: q2 nr̃a intētio nō est: vt op3 cibū citissime: neqꝫ eū in stomacho qescere dimittat: sed hoc vinū d3 esse citrinum amarū subtile vetus odoriferū. Sed cū vinū pro nutrimēto dare volueris: vel ppter defectione3 q fit ex hūoribus cholericis circa os stomachi fluētibus: caue amarissimū vinū: q2 os stomachi est pcussiuū: neqꝫ illo delectatur: neqꝫ ex eo boni gñantur hūores: sicut ex vino veteri clarissimo nō amarissimo: hoc enim suaue digestionem τ cibum, τ membra penetrat: adiuuat τ fecem expellit: corruptos humores temperat: crudos coquit: stomachum ɔfortat totū corpus calefacit. Cui q aliquāta latet pōticitas: que q2 ab initio eam habuit est τ vetustā τ nō sentitur. Si aūt defectio de frigiditudie multis crudisqꝫ hūoribus fuerit: vinū igneu3 amarissimum nullā pōticitatē habēs vtilissimū est. Albū vero aquosu3 subtile τ in defectiōe negādu3 est: q2 aggrauat naturā τ calore3 naturalē refrigerat. Cūqꝫ vtile vinū nō inueneris: qđ eis vtile τ vicini9 est vt videtur tibi elige: τ qđ remotius est negabis virtute3 aūt scire poteris lecto libro dietaꝝ simplicis medicine. Quoꝝ febricitātiu3 corpa q2 plena ex crudis τ grossis humoribus sunt: neqꝫ ex eis nisi digerātur nutriri pñt: necesse est dari cibū: qui hanc nō possunt abstinētiam ferre quousqꝫ digesti fuerint. hos q paulatim τ ɔtinue cibā cū cibis calefactiuis τ attenuatiuis: aut nō refrigeratiuis: nec īgrossatiuis. Silr dāda est medicina calefactiua τ attenuatiua fm q tibi videtur esse opposita. Uinū etiā aquosum bonū excepto in defectiōe. Calidius eīm q aqua est: digestionem adiuuat: nisi cum febris eoꝝ fortis fuerit: qđ raro inuenitur: maxīe si febricitātes seniores sint. vñ op3 in hmōi vinū post cibū dari: maxime si initiū febris latū est. Na3 si hec febris assueta est incipere vel vespe vel noctu: inchoādum q de eis qui huic rei opposite sunt: quoꝝ. s. hūores sunt subtilissimi τ tenuissimi τ ad soluēdu3 facillimi. vñ defectio oritur nisi cū cibo succurratur sicut dixim9 de illo iuuene macilēto. s. cōplexionē calidā τ siccā habēte. passio tū illi9 nō diuturna fuit: neqꝫ ab eo dissolutur: nisi spūs τ hūores: quare possum9 citissime τ subito eos nutrire. his vo q2 virtus fundamētoꝝ mēbroꝝ defecta est nō subito nutrimētū ferre pñt. Ideoqꝫ dico curatōe3 hoꝝ debere eē oppositā curationi eoꝝ q crudos habēt hūores. Eos eīm q crudos τ grossos hūores hñt: op3 oēs in defectōe eoꝝ paulatim ɔtinue purgatiōe purgari: q2 subitaneā purgationem

sustinere nequeũt. ubi vero cõtinuo ⁊ paulatim opꝫ nutriãtur
Idcirco in initio si ad eos venerimꝰ: ⁊ forte adhuc eoꝝ virtu
tem inuenerimus: non opꝫ paulatim nutriantur. Multum
eñ cibũ semel sumere valebũt. Opꝫ ergo vt tantum nutrie
mus eos quãtũ vtus digerere valebit. Si aũt deficiẽte vtu-
te ad eos venerimꝰ: decet eos multotiẽs ⁊ paulatim nutriri.
Sed si stomachꝰ vel epar eoꝝ apostematũ fuerit: icurabiles
sunt sicut de illis: qꝛ ꝓpter virtutꝫ defectionem necesse cõti
nuo dari cibũ: qđ non põt fieri ꝓpter apostema. Nec etiã ci-
bum dare audemus nisi febre declinãte. Et si tp̃s abstinẽtie
elõgetur fiet figura eoꝝ talis velut Hippo. in ꝓnosticis no-
minat: maxie si aliqđ egestionis seu vigilie eis euenerit. Et
si aliquid istoꝝ huiꝰ figure fuerit ꝓpter vigilias: aut tristiciã
aut solutionẽ: aut vomitũ: minus eis ꝙ qui sine manifesta
causa fuerit ꝑiculosuꝫ erit: qꝛ maximũ periculũ in corꝑe esse
ostẽdit ⁊ signũ mortis: maxie si ab initio morbi fuerit. Qui si
hoc mõ extiterit: ĩpossibile est donec curãdo restaurẽtur suffi
ciãt vt natura eoꝝ ꝯfortetur ⁊ morbo repugnet. Dico etiã ꝙ
macerrimi fiunt ꝓpter subtilitatẽ humoꝝ ⁊ raritatẽ poroꝝ.
Dico etiã ꝙ macilitatis cã est subtilitas hũoꝝ ⁊ raritas po-
roꝝ ⁊ defectio ꝯtẽtiue. Item intẽtio nr̃a sit in repugnãda ea
causa cũ oppositis. i. cũ grosso cibo ⁊ sup̱ficiem inspissantibꝰ
⁊ ꝯfortãtibus sicut fuit supra memoratoꝝ intẽtio: quoꝝ pas-
sio opposita est huic in attenuãdis hũoribus porisq̃ aperiẽ
dis. vñ opꝫ in his aerẽ frigidũ cuꝫ infrigidãtibꝰ facere. i. mã
sio aqua frigida infundatur: ⁊ in pauimẽto arboꝝ stipticarũ
curiones iniiciãtur sicut salicis vitis rose mirti: ⁊ filiuꝫ. Sup
ficies vngatur oleo rosa. mirtino: neq̃ dietã ptisani vel mellĩ
cratis ⁊ filium teneãt. sꝫ panis similacei: tritiq̃ viscosi frumẽ
ti ⁊ stipticorũ fructuũ difficillimorum cõuersioni: vitellorum
ouoꝝ. albumen eñ eius nec digestibile: nec penetrabile est.
Crassos pullos comedãt ⁊ agnina cerebella ꝑfecte assa: qꝛ ce
rebellum nisi ꝑfecte vel assetur: vel coquatur: magnũ nocu-
mentũ facit. Uniuersaliter ꝙ̃ dico debere grossitiuis cutim
inspissantibꝰ dietari ⁊ dissolutiua caueri. necesse est vinũ da
ri ab initio ⁊ aquosum eligi ⁊ post cibũ bibi. Item opꝫ te in-
telligere hos infirmos defectiõe suspitiosos sicut iuuenem
illũ: de quo sup̱ius diximꝰ: quare ne ad defectionem veniãt
ab initio vinũ opꝫ dari. febris eñ illoꝝ nõ velut illius fortis
est. vñ possunt ab initio vinũ assuescere. Et si alia veniãt acci
dentia nos impediẽtia: dabimꝰ in quarto die leuẽ carnem di
gestioni facilẽ. Preterea sciẽduꝫ qꝛ si hmõi morbi eger vexe-
tur sepissime defectione: fiet vtilius si nr̃a intẽtio in ea aufe-
renda fuerit ꝙ in curando morbo. Silr̃ in oĩbus accidẽtibꝰ ⁊
timorosis virtutẽ sepe defectãtibus sicut spasmo ⁊ filibus.
Unde si hec accidẽtia nõdum fuerint: studẽduꝫ est vt venire
ꝓhibeãtur cũ ablatione cause morbi: qꝛ nisi esset ꝓpter hoꝝ
accidẽtiũ impedimẽtuꝫ cãm morbi cito excluderemꝰ. plenos
eñ subito purgaremꝰ: hũoribꝰ eñ pleni sunt. si vtutis defe-
ctio nõ veniret: citissime euacuarẽtur. Quoruꝫ aũt corꝑa cito
dissoluta sunt ꝓpter suspitionem ne virtus deficiat cibũ vici
nãte accessione dare cogimur: etsi cognoscimꝰ ꝙ causa lõgi
morbi fiat: sicut diximꝰ de illo iuuene quẽ ꝓpter medicos vi
tuperãdos vna die cũ cibarem: accessio in eadẽ die cũ sincopi
cepit. Que sincopis cũ magna ⁊ molesta ⁊ timorosa accessio
fit: opꝫ de ea disputari adhuc plenissime. Uñ dicimꝰ curari
sincopim duobꝰ modis: vno vt corꝑꝰ quin ei sup̱ueniat custo
diatur: cũ custodia spirituũ sicut diximꝰ tueꝶ. Corpus custo
ditur vt nõ veniat custoditis spiritibꝰ cũ suis qualitatibꝰ et
quãtitatibꝰ ⁊ fundamẽtis mẽbris cũ suis cõplexionibꝰ serua
tis. At qꝛ nr̃a corꝑa de dissolutiuis substantijs cõposita sunt
fit ĩpossibile ea ĩ sua silitudine manere: nisi cũ materiebꝰ eis
subueniaꝶ. Sed tñ dissolutio ⁊ cõplexionis mutatio q̃ hanc
defectionẽ sequũtur: parue sunt ⁊ paulatim longo tp̃e sunt:
vnde ex hmõi dissolutiõe subito sincopis nõ nascatur: sed fa-
mes ⁊ sitis. Subueniẽdum est aũt his accidẽtijs q̃ fiunt ex
dissolutiõe ⁊ cõplexionis mutatiõe in spiritibꝰ ⁊ fundamẽtis
mẽbroꝝ regimẽto sanitati ꝑtinẽte. Sed ex dissolutiõe ⁊ cõ-
plexionis mutatione: q̃ subito ⁊ in breui fuerit tp̃e: necesse
est sincopis orisꝶ. vnde qđ ei occurrit curatiõi morbo ꝑtinet
id est ingeniũ sanitatis. Palã quoq̃ est regimẽtuꝫ corꝑis cũ
his tribꝰ virtutibus esse: videlꝫ spũ aĩali vitali naturali. Por-
ro aperte. Ga. ẽm sua verba intellexit fundamentum ⁊ origi
nem spũs aĩalis ĩ cerebro esse: ⁊ nutritur ⁊ augmẽtatur odo
ratu ⁊ materia q̃ ad eũ venit de rete sub cerebro existẽte ex
arterijs telata. Uitalem aũt spm̃ Ga. testatur in corde: ⁊ arte
rijs fundari. Cuiꝰ nutrimẽtum plurimũ fit ex interiori aere
per poros ad eũ ingrediẽte ⁊ ex fumo sanguinis. Naturalis
vero est in corꝑe in epate ⁊ venis. Qui ꝫ̃ bene ⁊ plane hanc
inuestigationẽ vult intelligere: legat librũ Gal. de virtutibꝰ
⁊ in multis etiã locis inueniꝶ scriptũ. vñ opꝫ has virtutes vt
in quãtitate ⁊ q̃litate semꝑ manere valeãt tueri. In fũdamẽ
tis aũt mẽbroꝝ vtutem cũ cibis custodiri opꝫ: ꝙ ⁊ ẽm quãti
tatẽ ꝯueniãt. Preterea defectio q̃ fit ꝓpter dissolutiõeꝫ sub
stãtie fundamẽtoꝝ mẽbroꝝ mutaꝶ in febribus corꝑꝰ cõsumẽ
tibus ⁊ in acutissimis ⁊ in breui tp̃e mutatur. Item cõplexio
eoꝝ mutatur cũ calefit vel infrigidatur: aut desiccaꝶ ⁊ hume
ctatur siue simplr̃ siue cõposite: si tñ in vltimitate fuerint.

Sincopis aũt q̃ fit in spũ: aut est ꝓpter mutationeꝫ
sue qualitatis: aut ꝓpter sui dissolutionẽ sueq̃ quã
titatis detrimẽtuꝫ: aut ꝓpter sui tremorẽ. Mutatio
auteꝫ spũalis: vel fit ꝓpter hũoris corruptelã spm̃ corrũpen
tem: aut ꝓpter aeris corruptionem: vel ꝓpter venenũ. Sed
tamen nr̃a intẽtio in hoc loco nõ est in ea q̃ de veneno fit: qꝛ
hmõi sincopis in ꝓpatulo est: necesse est ⁊ in ea q̃ inuestigã
da est intentionem haberi. Dicimus ꝫ̃ ꝙ spũs dissolutio fiat
ex corporis dissolutione calore aeris hoc faciẽte: vel forti vel
lõgo motu humoꝝ subtilitate ⁊ poroꝝ largitate: vel ingenti
gaudio. Tremor vo spũs suiq̃ exturbatio fiunt ꝓpter nimiã
angustiã: nimiũq̃ timoreꝫ: ⁊ ex magna frigitudine qualitas
eius mutatur ⁊ ex forti ꝑcussione dissoluiꝶ: ⁊ ex nimio dolore
excubatur ⁊ dissoluiꝶ: ⁊ ex vigilijs: cibiq̃ abstinẽtia dissoluiꝶ.
Que oĩa si in vltimitate fuerĩt: sincopim gñabũt: oĩs magnꝰ
timor vel leticia seu delectatio: si vltimitate modũ excesserit
aut sincopim et mortẽ inferũt: aut defectãt ⁊ extinguũt vir-
tutem: aut sunt cũ sincopi incurabiles. Silr̃ ãgustia tristicia
ira vigilie virtutem dissoluũt ⁊ cõsumũt. Sic ⁊ fortis ⁊ labo
riosa exercitatio: dolor vo fortius citiusq̃ generat sincopim ⁊
mutat ⁊ dissoluit spm̃: ⁊ aliqñ spũi euenit vt dissoluaꝶ ⁊ mu
tetur. vñ vt spũs nõ dissoluatur: opꝫ vt repugnemꝰ incrassan
do hũores ⁊ corꝑꝰ inspissando. Silr̃ si sui cõplexio mutatur
decet restaurari cũ custodia humoꝝ ⁊ aĩatorum exercitioruꝫ
ẽm sui quãtitatem naturalem existẽtem: ⁊ cum cibi qualita-
te ⁊ quãtitate cõueniente: ⁊ cũ regimine aeris qui pessimuꝫ
putoreꝫ habeat vel in calore: vel in frigitudine vltime modũ
transeat. Studẽdum quoq̃ est vt cõplexio vitalis principa-
lium mẽbroruꝫ etiã cum his colligãtiam habẽtium ex quoruꝫ
cõpassione cito cõpatiuntur: sicut videmꝰ cerebrum pati ex
stomachi passione: qꝛ ꝓpter fortitudinem sensus oris stoma
chi passione mala accidẽtia cerebroq̃ gñatur.

Sincopis vero q̃ fit ꝓpter multitudinẽ ⁊ cruditatem
humoꝝ: cura illius: qꝛ illis humoribꝰ corpus nõ nu
tritur. vnde ꝯstat absq̃ nutrimẽto. Calor ꝙ̃ natura-
lis ab eis suffocatur: ⁊ cõplexionem corꝑis mutant ⁊ corrũ-
punt. Impossibile eñ est vt corꝑꝰ crudis hũoribus nõ dige-
stis nutriatur: quare virtutem cũ sua multitudine aggrauãt
⁊ vias dissolutionis oppilant: vnde spũs angustiatur: ⁊ ali-
quãdo extinguitur: cum cooperitur vel aggrauatur: multo
illorum põdere. Quibus ꝫ̃ humoribus augmẽtatis necesse
sincopis vel defectio virtutis oritur: ꝓinde opꝫ prius cãm
sincopis certissime perpẽdi: deinde cuꝫ cõtrarijs ei repugna
ri. verbi grã. Dolori cũ mitigatiuis repugnandũ est: ⁊ corpo
ris raritati cũ inspissantibus. Et si poteris inuenire que et
dolorẽ mitigẽt ⁊ doloris cãm auferãt: sicut diximus in pleu-
retica ex phlebotomia fieri: ⁊ ĩ extensis apostematibꝰ cuꝫ in
cisione: exꝑe oĩbꝰ eligẽda sunt. Sin aũt qđ vtilius est fac: illud
ergo nullatenꝰ negligas. Causa etiam doloris ex loco in quo
scripta est inuestigetur: vt scias qualiter repugnare possis.
Item causa doloris si de exterioribus fit: aut fit de sup̱fluo
calore sine materia nocumẽtum inferẽte: sicut videmus ex
calore solis vel ignis: aut fit de frigitudiẽ sicut exterius vide
mus fieri ex glacie: ex frigidissimo aere: aut de siccitate: sicut
fit exterius de extẽsiua re ⁊ de strictiua. siccitas enim corpus
in diuersas partes diuidit: aut fit de rebus extensiuis ⁊ pon

derosis nocentibus sicut exterius videmus ex concussione:
aut ex acutis pungētibus. Unde oportet te hāc curam ꝑscru
tari: an sit simplex vel cōposita: ⁊ ꝓuidebis opportune ei re-
pugnabis. Ga. aūt in lib. de interioribus membris curā de-
notauit doloris: de qua bonū est vt aliquātulū disputem⁹.
Dixit ergo dolorē esse inuestigādum: an sit ꝓpter phlegmo
nem: aut ꝓpter herisipilā: aut vulnera: aut apostema nōdū
maturatū: aut ꝓpter malas ⁊ diuersas cōplexiōes de octo
cōplexionib⁹ existētes: aut ꝓpter inflatiuā ventositatē mē-
brū in quo est clausa extēdēteꝫ: vel exitem penetrare volētes
aut ꝓpt calidissimos hūores: aut frigidissimos ⁊ viscosos: i
quodā loco clausos: vel exū penetrare volētes: aut ꝓpt durū
aut ꝓpter asperū vel acutū corp⁹ insensibilē locū penetrās: si
cut fit ꝓpter lapidem ꝑ vias vrine trāseūtem. Ga. aūt osten
dit curā doloris debere inuestigari in tribus infirmis: quos
ipse curauit: quoꝝ vnus. xl. annoꝝ erat: ⁊ arbitrabatur se co-
licum pati dolorem: nihilq; ꝓficiebat neq; fomētuꝫ: neq; ca-
lefactio: neq; cataplasma: neq; clystere: nec cetera quib⁹ me-
dici in hac passione assuescūt: sed hec apposita semꝑ erāt cau
sa augmētādi dolorē: q: cū clysterizaretur cū piganoleon ⁊
oleo dolore augmētato: peiorat⁹ est. silr clystere in quo casto
reū miscetur: apposito multo deterior effect⁹ est. Cūq; mul
sum etiā coctū in quo miscetur piper biberet dolor augmēta
tus ē multo plus. Silr succo fenugre. cū melle potui dato ar
bitrat⁹ est pūgitiuos ⁊ acutos hūores itrinsec⁹ in itestinis la
tere. vñ cibi sūpius ⁊ clystere inferi⁹ ingredietib⁹ ad eos mu
tatis dolor augmētabatur: dedit ḡ ei cibū ꝯuerti difficillimū
Cūq; dolorē ex eo mitigari vidisset: qd arbitratus est certifi
cauit: quare cepit materiam illam mundificare ⁊ expellere:
quia pre omnibus medicinis huic loco conuenietibus pigrā
elegit: cū ea dolorem illū curauit: non tñ q: semel eā dedit.
Eger enim erat defectus propter dolorem et cibi abstinen-
tiam. nam ex duobus mensibus cibū sibi minuerat. vñ cum
hac medicina materia sibi paulatim vsq; in. xv. diem mūdifi-
cata sanitati restitut⁹ est. Dico quidē ꝙ dicta Gal. in hoc lo
co dolorē illius ex acutis fuisse hūorib⁹ ostendūt. Sed tñ si in
essentia lateāt: vel in cōcauitate moueātur: nō possunt ꝑ su-
periora signa denotari: vñ decet inuestigari an aliqd de illis
humoribus: vel cū egestione: vel cū vomitu egrediatur: eoq;
egrediēte an dolor mitigetur: necne. Si aūt dolor mitigetur
innuit eos esse in cōcauitate itestini. Si vo nequaq̄ quiescat
sciendum est ꝙ in essentia intestinoꝝ lateant. Item ventris
constipatio testatur eos in intestinoruꝫ essentia esse. Mate-
ria eñ q̄ in cōcauitate intestinoꝝ est: si nocitiua sit ab intesti-
nis expellitur. Inuestigato aūt an hec materia ad ea venien
tia corrūpat: maxime clystere nescimus. vñ ab eo cōprehēsa
est. Medici eñ in hmōi passione adeo acutissima operātur
clysteria ꝙ possibile est vt materia poti⁹ in hoꝝ q̄litate mu
tetur: q̄ hec in illa. Neq; dicat se dedisse cibos doloris au-
gmētatiuos. Non eñ arbitrat⁹ materiam illoꝝ hūoꝝ ex eis
augeri: neq; dixit se cibos doloris augmētatiuos dedisse: sed
cibaria ⁊ clysteria solidatiua ⁊ doloris mitigatiua sapida ⁊
vnctuosa ⁊ dolorē mitigare solētia ⁊ augmētatus est dolor.
Certa ḡ inuestigatio qua certificetur ꝙ acuta materia sit
vel in cōcauitate intestinoꝝ: aut in eorū essentia lateat: est ve
lut sūpius diximus. Que quoq; ex eo auctorizata ē .s. vt prius
vomitu ⁊ egestione ꝑquisitis: ⁊ multotiēs aqua calida potui
data: an patiēti dolor mitiget: deinde iterū veniat. Qd autē
diximus de materia ꝙ in ea mutatur quicqd de cibis ⁊ clyste-
re ad eā venerit: opꝫ dare illi cibaria ⁊ clysteria q̄ doloris esse
diximus mitigatiua: quib⁹ datis: si videris dolorē augmētari
post illud tps qd in cōuertēdis illis sufficiat certissima est. Al
ter vo eger colicā patiebat assuete: bibitaq; scamonea in ege
stione aliquātuluꝫ eo motus est. Tunc balneū ingressus est:
deinde ptisanū ⁊ pisces accepit. In nocte vero oīa vomuit:
in scđo aūt die iterū balneatus est: iura galline sumpsit ⁊ vi-
scosum ius frumēti cū pontico vino cocti. In tertia die silr.
Tunc acutam et pungitiuam habuit solutionem maiorisq;
quantitatis q̄ cibus fuerat exiuit. In quarto die maiorem
multum dolorem in intestinis passus. vnde cuꝫ piganoleon
clysterizauit: dolorq; augmētatus est: multuꝫ tñ habuit ege
stionis vt putaretur impossibile esse tantā materiei quātita

tem in intestinis haberi: sed sine dubio toto corpore manaret:
tamen cū quadam interpolatione. Cūq; Gal. certificasset ꝙ
in intestinis ei⁹ scamonea nocuisset. defecta eñ prius fuerāt
ꝓpter passionem colicam: vnde ipsis suscipietibus quoq; su
perflua cito ad ea fluxerūt: fuit causa doloris ⁊ solutōis qua
dam cū interpolatione: p̄cepit ergo vt illā curam dimitteret.
deditq; eis ius viscosi frumenti cum malisgranatis: tūc in il
lo die nihil doloris sensit. Iterū in crastino dedit ei sumach:
vt curaret ⁊ solidaret intestina si vulnera haberēt: ⁊ materiā
eis collocatis: vel confortatis fluere ꝓhiberet. Similiter ea
in cena tribuit: postq; similaceum panem in vino pontico et
veteri infusum ei apposuit: ⁊ precepit vt comederet de po-
mis q̄ stiptice nature sunt: sicut cocta. mala pira: ⁊ malagra-
nata acetosa. In quarto die tyriaca accepta sanus factus est
Preterea dico ꝙ hec ostēsio inuestigata est nō bene: q2 li-
cet dixerit ꝙ scamonea in intestinis eis noceret: non tñ nocu
mentū nobis ostēditur: nec etiā qualiter hūores e totis mē-
bris ad intestina fluebāt. Corpus quoq; minime plenū erat
hyeme eñ solutioneꝫ ⁊ purgationē habuerat. Porro si hoc
esset crederemus ꝙ hūores ad intestina venirēt: neq; ꝓpter
eoꝝ defectionem possunt expelli: mirū est quō illic attraherē
tur. Bonū est igitur dicamus ꝙ scamonea in hoc loco magis
q̄ opꝫ tardāte necessario materia illa confortata: ⁊ in acumi
ne augmētata est. vnde cū suo acumine adeo interius pene-
trauit vt nequaq̄ a carne separi valeret. Carnē etiā ad quā
penetrauit: in suā naturā mutauit. idcoq; fuit causa attrahē-
di ad se materiā e toto corꝑe. Cūq; ius illud solū collyriatuꝫ
⁊ stipticū illuc ꝑueniret ⁊ extinxit acumen ⁊ mitigauit. Silr
⁊ malagranata. Tandem sumach aduenīēte defectio illius lo
ci cōfortata est. Qr dixit de bibitiōe tyriace nō testatur Ga.
se eam dedisse: forsitan enim infirmus ꝑ se eam accepit: dixit
quoq; ꝙ solutionem strinxisset: ⁊ tyriaca nō est dāda: nisi ma-
nente solutione. Item tyriaca huic solutioni non valet nisi
cuꝫ somniferis ⁊ diureticis que in ea sunt. possibile q̄ esset
si relicta tyriaca semen apij cū opio ⁊ iusquiamo daretur: pro
pter nocumētum ab ea venturū. Item Ga. testatur quēdaꝫ
hāc passionē cholericā. s. in estate habuisse: eiq; aquā frigidā
bibere p̄cepit: neq; dixit ꝙ postea sanus fuisset: necne. possi
bile est vt hec accidētia intestinorum cū aqua frigidissima: si
nō magna fuerint sanētur: sꝫ fortia ⁊ magna: minime. Aqua
eñ nullā collyriositatē habēs cito calefit: neq; in hoc loco ꝑ-
manet vt eum ⁊ cōfortet ⁊ faciat pōticum: nisi cū diu paula-
tim dabitur maxime si passio in ieiuno intestino fuerit. Pre-
terea dicit Ga. ꝙ opꝫ medicū subtiliter inuestigationeꝫ hre:
vel perpēdere: neq; in vnaquaq; passione significatiōes pa-
lam querat inuenire: sicut liquido in pleuresi ⁊ dissinteria
reperiūtur. Nam nō in omni passione silr possunt inueniri.
Oportet aūt nos subtiliter inuestigare: neq; solū que palam
sunt expectare: sed etiā eas que cū arbitrio ⁊ ingenio ꝑpen-
dende sunt. Nos etiā librū ad sciēdum hos morbos fecimus
Cōuertamur ergo ad disputādum qualiter cura morbi aufe
ratur. Cum causa doloris ⁊ extēsionis multitudo sanguinis
in membro conclusa: sicut accidit in calidis apostematibus:
opꝫ infirmo statim phlebotomo subueniri si fortis fuerit. Si
vero phlebotomiā timeat: vel defectus sit: ligatio ⁊ fricatio
⁊ motio fiant in opposito mēbro. ꝙ si non ꝓficiāt: scias illaꝫ
materiā esse in illo cōglutinatam et connexam: vñ cura fiat
cum dissolutiuis. Qr si ꝓpter inflatiuam vētositatem fuerit
cibarijs assuescāt ⁊ potibus fomētis clystere cataplasmate ca
lefactionibus attenuatiuis ⁊ subtiliatiuis. Si aūt causa do-
loris acuta materia sit: cū solutiuis purga. deinde reuertere
ad temperādam illi⁹ mēbri cōplexionē cū mitigatiuis ⁊ laxa
tiuis. Dolore aūt quiescēte: nō duꝫ dabis somnifera: q2 som
nifera minus ceteris dolorib⁹ huic nocitiua sunt. hec mate-
ria subtilis est: ⁊ medicina in qua opiū ⁊ iusquiamū sunt: re-
frigerat desiccat ⁊ ingrossat: ꝓpter hoc nō solum dolorē mi-
tigat: verū etiā causaꝫ aufert. Si aūt dolor ꝓpter grossam ⁊
viscosam ⁊ frigidā materiā fuerit: somnifera medicina huic
pessima est. hec eñ non maxime dolorem facit: q2 nō pūgit. q̄
etsi dolorem faciat: fit ꝓpter ventositatis aditum quo exeat
non inueniētem. vnde membrū extēditur. Sed plurimū hic
dolor accidit: q2 assuescunt in sua sanitate cibarijs frigidis ⁊

grossis. Et causa fortitudinis huius doloris est ventositas infra tunicas intestinoꝝ clausa. Nam hec materia si in eoꝝ cōcauitate fuerit: ex ea hmōi gñatur ventositas q̄ non remanet: sed foras egreditur. Si aūt clausa infra tunicas est: duriter erit vt egrediatur: ⁊ q: ab ea cōprimūtur ⁊ excoriantur ⁊ separātur. Si aūt multa fuerit: locus necessario extēditur. Itē ex illa materia intestina fortiter refrigerātur. vnde hoc vtrūq; causa doloris est: tūc ergo somnifera dētur: dolorē cito mitigabūt: q: ea his datis cōgelata fumū ex se emittere cohibetur. Sed tñ postea natura eam calefaciente: maior fumus creabitur ⁊ dissolui ꝓhibetur. Pori enī tunice propter frigiditatem medicine claudūtur. Itē materia induratur et ingrossatur. vñ dolor augmētatur ⁊ morbus diuturnus efficitur: ⁊ cohibemur fortē medicinā inpēdere. Ideo ergo somniferis diu assuetis passio nisi prius moriantur: incurabilis efficitur. Vtilis ergo curatio frigidorū humorū in tunica intestinorum clausorum: fit cum calefactione cataplasmatum et epithimatum nōdum in caliditate excedente. hec enim calefactio: nimia scilicet nō consumit: sed eliquat illam materiā vnde ventositas creatur: extensio augmentatur. Sed oportet vt studium habeamus in attenuāda ⁊ digerenda illa materia. Qd̄ faciendum est cum medicamine attenuatiuo: maxime si non multi caloris est: ⁊ habet virtutem materiei desiccatiuam ⁊ ventositatis attenuatiuam: ꝓpterea plures colicam patientes inuenimus dicentes: dolorem minui cum non calefiunt: nec epithimātur cum oleo calido: nec cum calefactiuis dysterizantur.

Sed quicūq; ex his non sunt pusillanimi et sustinent: et fortes aīos habent: nulla res eis adeo prodent: velut si abstinentiam cibi ⁊ aque longo spatio habent. hi enim melius securiusq; sanantur: q̄ illi qui cum cataplasmatibus et medicina calefiunt. Quippe cauendum est in hac passione ea que subito calefaciūt. Illa enim materiā eliquāt: sed non consumunt. vnde extensiuam ventositatem generant: ⁊ dolorem augmentant. Quidam vulgus arator assuete colicam passionē patiēs hoc egit. Nam cū preuidebat doloris aduētū festināter modicū panis cū multis allijs comedebat: ⁊ fortiter femore suo cincto vel vncto exercitium per totū diem operabatur nihilq; bibebat. vespere autem purum bibens vinum per totam noctem dormiebat. mane consurgens nihil doloris sentiebat.

Dico quoq; allium magis ceteris cibis ventositatis dissolutiuum esse. Est et alterius maxime bonitatis: q: sitim non generat: qd̄ est maximum adiutorium in hac passione: quia sitis ex alijs cibis generata: cogit infirmum potum aque sepius assuescere: et aqua illam grossam et frigidam materiā augmentat: ⁊ extensiuū fumū creat. Multi quoq; putant allium maiorem sitim cepis generare: vnde peccant: quia non solum sitim minorem q̄ cepe generant: sed etiam comesta nihil sitis impendūt: ⁊ ventositatem magis q̄ ceteri cibi dissoluūt: proinde a quibusdam tyriaca rusticorum vocātur. Et si in frigida regione habitantibus prohibeantur: magnum nocumentum infertur.

Proinde quibus cum hoc dolore febris nō fuerit: dabis ad comedendum allia ⁊ potandum tyriacam. Si vero inflatiua colica cū febre extiterit: facies calefactiones cū milio. Et si dolor nō extinguatur: ex cimino carui ⁊ ameos cū tenui oleo epithima fiat: ⁊ de adipe galline fiat. cauendum tñ est ne antiquum sit: sed recēs opꝫ esse. his nōdum proficiētibus misce eis de diacastoreo ⁊ opio ī modū lupini ⁊ olei. ℥. ʒ. in quo lana infundatur: ⁊ ligata cū filo ano supponatur. ⁊ stude vt intrinsecꝰ mittatur. vtilissimū est in mitigādo dolorē. ꝓpterea calefactio ad dolorē auriū ⁊ oculoꝝ ex fumo ⁊ vētositate patientiū: in febribꝰ est vtilis. Sed q̄ fit cū milio vtilior est: leue enī ē ⁊ siccissimū ⁊ fumꝰ quē gñat: nō est pūgitiuus. ꝓinde cōgruit in oculis ⁊ auribꝰ. In ventre vero sal meliꝰ est. grauiꝰ est enī ⁊ dissolutiꝰ. valet etiā auribꝰ cū nimio dolore vexātur collyriū in quo castoreū ⁊ opiū mittūtur cū sapa: et cataplasma si necesse fuerit: fiat de papauere cū suis corticibus pistatis ⁊ cocto in aq̄ cū farina ordei fenugreci ⁊ se. lini. Illud etiā collyriū mitigat dolorē oculoꝝ ⁊ dētiū: si in auribus illiꝰ lateris mittatur. Ceteri q̄ hoīes credūt opiatū collyriū dolorē mitigare: sꝫ tñ dico nō debere poni: nisi cū magna fuerit necessitas: ne defectio in oculis ī ꝑpetuū maneat. Multi enī ꝑ hāc medicinā in cecitatē ⁊ surditatē inciderūt. Vñ opꝫ si necessariū fuerit ꝓperādi collyriū: vt mitigato dolore subuenias cū calefactōibꝰ: ⁊ infundas in auribus castoreū: ⁊ in oculis collyriū recipiēs cinamomū piper lōg. ⁊ silis. Aliqñ curamꝰ dolorē existētē ꝓpter fumosam vētositatē ⁊ extēsiuā cū vētosa ignea. Nā si in h̄ loco vētosa illa ponatur: mirū quiddā apparebit: et si illic non aliud nisi vētositas extiterit: foras egredietur neq; vltra ibidē redibit. Et si materie fuerit aliquātulū requiescat infirmꝰ quousq; alia ex illa materia gñetur vētositas maxime si mēbrū illud ab egro male ordinetur: sicut assueuerūt calefactiōibꝰ. Hec enī attrahūt ⁊ coadunant ibi aliū fumū. Nā ex hac cā dolor tibi ostēditur esse de materia: vñ calefactiones ꝑtermittēde sunt: ⁊ incipias operari cū cōsumptiua ⁊ attenuatiua. Si aūt h̄ vētositas fuerit in vētre: calida dysteria siūt ei vtilia: prius tñ dolor cū vētosa mitigetur: vt qd̄ ex illa coadunatū est vētositate dissoluatur. Tūc incipe curare materiā cū sui purgatiōe ⁊ digestiōe ⁊ attenuitate. Nos vero assueuimus coq̄re piganū cū oleo pōticitatē habēte: ⁊ infirmū ex eo dysterizare. Et si ceciderit in intestinis magnū dolorē habētibꝰ vel nō habētibꝰ educet vitreū phlegma citoq; sanabitur: illud enī phlegma materia erat illiꝰ vētositatis. Dolores vero q̄ siūt ꝓpter calidissimos ⁊ siccissimos humores: sepiꝰ in ore stomachi spasmū faciūt: sicut cuidā viridē cholerā vomenti ↄtigit: q̄ quasi erugo eris erat. Is aūt infirmus mox vt vomuit spasmo arreptꝰ est: ⁊ eū frigida infusio quā sincopim nolant secuta est: pulsus aūt paruissimꝰ factꝰ est: vñ arbitratus sum de illa materia adhuc in ore stomachi remanere: dedi ei calidā aquā festinātur ⁊ statim vomuit q̄si aquam eris erugine mixtā: vñ opꝫ si in stomacho aliq̄d de illa materia remāserit: debere cū vomitu excludi. Et si in intestinis arbitratus est esse: cū dystere vel egestiōe excludatur cū cā. s. huius materiei laudatiua: ⁊ cauendū ne aliq̄d ꝑcutiōis habeat ne forte dolorē augmētet. Sꝫ tñ de oībꝰ ptisanā elige. Opꝫ dari infirmo cibaria bonū chimū gñantia: ⁊ q̄ incōuertibilia sunt: de quibus superius plura diximus.

De spasmo.

Bonū aūt est vt nūc de spasmo qui fit de siccitate disputemus. Dicimꝰ ergo difficilē esse ad curandum: ⁊ incurabilē in febribus: sequitur quoq; fe. de calidis apostematibꝰ generatis sicut in pelliculis in cerebro existentibus. Nam hec febris pessima ⁊ mortifera est. Quippe testamur nos nō vidisse aliquē ꝓpter febrē hmōi spasmū euasisse. Plurimū enī spasmus nascitur cū neruosa mēbra plena efficiūtur: sicut cōtingit eis qui cibis abundāt: maxime grossis ⁊ viscosis: aut ꝓpter extensionē sicut fit ex magno ⁊ forti apostemate in neruosis mēbris: aut iuxta ea orto: aut propter materiā subtilissimā ⁊ acutā neruosa mēbra mordentē aut propter nimiā frigitudinē in neruosis mēbris: velut cōgelationē faciētē. Que q̄dē species plurimū incurabilis est. Qui vero ꝓpter siccitatē neruosoꝝ mēbroꝝ fit: incurabilē esse dico. Silr qui fit propter vltimā inanitionē: siue fit vomitus siue egestio: siue sanguinis fluxus: securior tamē neq; molestus est adeo velut qui fit de apostemate in cerebro nascēte.

Decimatertia particula.

In hac tertiadecima particula de apostematibꝰ disputandū est: ⁊ incipiēdū est a phlegmonibꝰ. Vtilius enim est propter suorū accidentiū molestiā vt de eis dicatur. Quia cū hoc apostemate fiunt febres ⁊ terribilia accidentia. Hoc etiam apostema cum calore facit extensionē in mēbro in quo est: ⁊ tactui repugnat: tumet ⁊ dolorē fm̄ suā quantitatem generat. Si aūt magnū fuerit: pulsare videtur: maxime si in saniē cōuerti debeat rubei etiā coloris. Cuius apostematis causa sanguis est fluens ad membrū illud e toto corpe: aut de quodā membro: ⁊ aliquando membrū in quo est: sanguinē aliūde ad se attrahit: etsi ei ab aliquo alio membro non mādetur. Quod fit cū calorem eius augmentatū habuerit: vel dolorem propter aliqua passus fuerit. Nonnunq̄ sanguis

ad illud veniens membrum: naturaliter calidus est: vnde in
eodē mēbro magis calidus efficit. Caret enī refrigeratione
propter multitudinē quātitatis illiꝰ in hoc mēbro existētis
Item pori illius mēbri nō sufficiūt in excludendo quicquid.
fumorū in eo coadunat: ꝓpter sue quātitatis multitudinē:
neqꝫ aerem sibi exterius pōt extrahere ꝓpter pressurā fumo
rum in eo se cōculcantiū. Propter hoc intētio nostra in curā
do huiꝰmōi apostemate sit in mouēdo sanguinē ab illo loco in
alium: ⁊ in purgādo qđ in eo coadunatū est. Ideoqꝫ opꝫ te
perquirere cū calida in aliquo mēbro fuerit apostemata: an
calefiat illud mēbrū ex rebꝰ exterioribꝰ sicut cōcussione: vul
nere: aut dolore: aut ex his alicui mēbro sibi vicino vel cū eo
colligantiā habēte accidentibꝰ: aut ex ipis mēbris sanguinē
illum mandātibus illi mēbro: ⁊ an plenitudo sit corpori: q̄r
fortia membra semꝑ sui superfluitatē debilibꝰ mittūt: vnde
molles carnes semꝑ ⁊ cito humores suscipiūt. Vena enī ar
teria: neruus: lacerti sunt fortia naturaliter. Caro vō maxime
que mollior est: debilis est. Dico etiā eam nō habere virtutē:
q̄r plurimum creata fuit vt non impleret ⁊ regeret venas ⁊
neruos vt a suis locis nō mouerent: ꝓinde non fuit necesse
vt esset dura ⁊ spissa: neqꝫ multū huiꝰ carnis quandā in cor
pore habet actionē quo nō congruit esse obtusā ⁊ durā si
cut videmus fieri in hac q̄ est in mamillis: que lac generant:
similiter ⁊ illa que est in ore q̄ saluā creat. Hac de causa vi
demus apostemata nasci in inguine ⁊ sub alis propter vul
nera digitorū manuū ⁊ pedum. Siꝉr in collo ⁊ maxilla pro
pter vulnera q̄ fiunt in capite. Curatio autē calidorū aposte
matū si abūdātia nō fuerit in corpore: neqꝫ mali hūores: faci
lis est: q̄r non conueniūt mēbro illi: nisi q̄ calefaciāt ⁊ hume
faciant cū medicina mollitiua ⁊ dissolutiua: vt infirmus do
lorem nō patiat. Qr si vulnera sunt cū apostemate: vnguētū
basilicū cū oleo roseo mollificatū superius applicet. Mem
brum quoqꝫ oīno tepidū oleo infundat. Similiter bonum
est si vnguētū calidū apponat, deinde suppone de cataplas
matibus que diximus: que fiūt de polline ordei vel frumen
ti vel panis ⁊ similiū mollitiuorū. Sic etiā si apostema in mol
li carne fuerit: ⁊ corpus non plenū ab initio pone vellus in
calido oleo infusum. Cauēdum tū ne ponas ibi salem: sicut
stulti faciūt. Sal enī non opꝫ nisi pustulis poni: cū vene ⁊ ar
terie pulsare quieuerit: ⁊ dolor in vulnere vel neruo illiꝰ mē
bri existēs placatꝰ fuerit. Si aūt ī eo vulnꝰ fuerit: carnēqꝫ ci
to ī eo creare velis ī tetrapharmaco partē thuris eq̄liꝉ misce.
Hec est cura calidorū apostematū: siue propter vulnera: vel
non ꝓpter illa existentiū: si corpus non sit plenū nec malos
habeat humores. Si autē ecōtra se habuerint: nō opꝫ in ini
tio cū dissolutiuis ⁊ mollitiuis curari: sed succurri cum phle
botomo ⁊ scalpellis ī oppositis locis factis: q̄ fiūt vel in lōgitu
dine vel in latitudine. In lōgitudie vō sic: si ī dextra minuā
tur apostemate in dextro existēte. In latitudine vō velut si
de sinistra phlebotomet cū apostema in dextro latere fuerit
Dico ergo si hec inanitio sicut opꝫ fuerit: apostema prius q̄
sanies fiat dissoluet. Si autē pretermissio ⁊ negligētia sit in
eo plurimā saniē colligit: ⁊ putrefit atqꝫ corrūpit ⁊ indurat
⁊ diuturnū efficitur: ⁊ sicut corporibꝰ sanguine plenis phle
botomia cōuenit: sic malis humoribꝰ pharmacia. Sed aliqū
calidū apostema cohibet nos sanguinē minuere: etsi corpus
nō sit plenū ꝓpter magnitudinē morbi ⁊ fortitudinē pulsus
apostematis: postea etiā idē membrū scalpellamus: si suspi
tiosi sumus q̄ ad corruptionē ꝓpter multitudinē ⁊ spissita
tem materiei illius apostematis diuertat. Calor enī aposte
matis: etsi corpus plenū non sit: sanguinē sibi attrahit. vnde
opꝫ nos studiū habere: vt illud apostema sanguinē sibi at
trahat difficillime vel nequaq̄ allicere valeat: qđ faciēdū est
ꝰm conuenientiā etatis: tēporis: cōsuetudinis: regionis et
virtutis. Semꝑ enī opꝫ quin ista negligas: licet a nobis ali
quando non numerent. Si autē acumen furiositatis ⁊ apo
stematis mitiget: cataplasmata dolorē mitigātia dimittamꝰ
cataplasmata dissolutiua ⁊ mollitiua ponamꝰ. Incipiēdum
tū a debilioribꝰ: sed decet vt aliquantulū mellis cū illis cata
plasmatibꝰ mitigatiuis misceas: ⁊ postea linq̄ cataplasma
ta de polline frumenti: ⁊ appone cataplasma de farina ordei
misce tū plus de melle: deinde descēde ad dissolutiora: ⁊ stu
de vt sit molle lene: ⁊ ī tactu suaue: sicut cerotū ⁊ silia: aspe
ra vō ⁊ dura cataplasmata vitent in hoc loco: ne qđ remāsit
in apostemate: his appositis reuertat. Hec dicta Ga. osten
dunt nō oportere vulnera calida ab initio cū cōfortatiuis et
frigidis ⁊ siccis cataplasmari. Sed incipiendū esse ab initio
p̄cedēte purgatiōe cām doloris mitigatiuā apponere: dein
de mollitiuā ⁊ dissolutiuā. Hec q̄dē curatio vtilis est non tū
secura est: maxie si apostema fuerit magnū: vꝉ sit in nobili mē
bro. In alijs aūt locis vtilior est q̄ maxime stiptica si corpus
sit purgatū. In h̄ enī loco velut dixi fieri opꝫ. Nā attractiua
medicina in h̄ loco vtilior est: q̄r stiptica necessario cū sua sti
pticitate dolorē augmētat: ⁊ dissoluēda dissolui ꝓhibet: vn̄
necessario extēsiōe augmētata dolor crescit. Itē Gal. in sa
niē in q̄ calida diuersant apostēata: ne festines cū incisiōe
occurrere: sꝫ opꝫ vt dissoluant cū medicamie huiꝰ actōis exi
stēte. Nos aūt dicimꝰ q̄ miramur dicta Ga. maxie q̄r ea ab
solute dixit. Sanies enī si in h̄ loco remāserit: vulneris quā
titatē augmētat: ⁊ sanā carnē rodit: ⁊ loca circūdantia pro
pter illiꝰ rosurā tumefiūt ⁊ putrida efficiunt. Qr si festinabi
mus in ea excludēda sit supiori cute ꝯrā. Quātitas enī vul
neris erit prauior: ⁊ oē qđ in eo vꝉ circa illđ coadunatū est ad
incisionis locū fluit: vn̄ cito detumescit ⁊ sanat. Itē medici
na saniei dissolutiua necesse est sit calida: nihil enī dissoluti
uum inuenit qđ nō sit calidū: qnimmo q̄r illa materia nec in
paucis dissoluit: vn̄ necessario calor in apostemate augmen
tatur. Preterea dico me nunq̄ vidisse dissolui nisi bis vꝉ ter.
quare audacter dico q̄ nō opꝫ incisionē negligi vel tardari
apostemate saniē habēte: sed festināter fieri: maxie si in mē
bris nobilibꝰ: aut alicui ꝯcauitati fuerit vicinū. Nā magnꝰ
error inde ꝯtigit: si negligētia huic rei dabit. Nōnunq̄ etiā
apostema nōdum sanie parata cohibemur incidere. Quod
agendū est cum timemus ne sanies in concauitate vel nobi
le membrū cui vicinū est fluat. Tardare vō vel negligere inci
sionē vitare cū dissolutiuis: etsi apostema in exterioribꝰ cor
poris est: ⁊ remotū a ꝯcauitate nobiliqꝫ mēbro. a neruis etiā
ossibꝰ arterijs ⁊ silibꝰ: nō tū est securū. Porro medicinā sa
niei dissolutiuā aliq̄ pars apostēatis remanēte opꝫ nos caue
re. hec enī si fecerimus apostema augmētabitur ⁊ furiosum
efficatur magis q̄ de eo dissoluatur. Si autem apostema in
duret: ⁊ calor eiꝰ sit extinctꝰ q̄ fortiter dissolutiua sunt absqꝫ
timore applicare audebimꝰ. Itē dixit. G. opꝫ te perq̄rere ma
ne ⁊ vespe ⁊ cū balneū infirmꝰ ingredit: q̄r si mēbrū infirmū
tumefieri ⁊ rubescere cepit: vel dolorē senserit: mitiget cum
mollibus calefactiōibus sicut aliqū cū aq̄ calida ⁊ dulci: ⁊ ali
quādo cū aq̄ salis mixta: etiā si apostema durissimum fuerit.
Si aūt quātitas saniei multa fuerit: ⁊ medicinā dissolutiuā
vides nō sufficere: incidat in supiori loco. ibi enī cutis neces
sario subtilior: ⁊ stude vt sanies oīno ex inferioribus fluat.
Ideoqꝫ opꝫ incisionē duobus cōsiderare: vt sit superius vbi
cutis subtilior est: ⁊ sanies fluat p inferiorē partē. postq̄ inci
sum est medicamē nullā morsurā generās apponatur. Qr si
quedā pars mēbrorū putrefacta fuerit: necesse est abscidat
Stude tū vt cōpositio mēbri nō destituat: ne forte ipo sano
existēte virtus sue actiōis impediat. Itē opꝫ locū postq̄ in
cisus est de libano ipleri: puluis enī corticū thuris stipticior
est thure: ꝓinde in hoc loco sit vtilior: libano enī cortices sui
cōmixti sunt. ideoqꝫ stipticū. Thus vō nō est stipticū: maxie
qđ est albū: q̄r vnctuosum est: virtusqꝫ eius apitius. cortices
vō cōstipāt ⁊ desiccāt. ꝓpter hoc postq̄ incidit valet in se
dando sanguinē de venis ⁊ arterijs fluētē. Porro opꝫ dolo
rē loci incisi mitigare ꝰm q̄ tibi videbit cū infusione calidi
olei. Postea cum epitimatibus ⁊ cataplasmatibus in loco in
ciso apponēdis. In foramine vō puluis libani apponatur: ⁊
desuper medicina sanatiua applicetur: ⁊ oportet festinan
ter operari ea que cutim similem faciant: priusqꝫ caro supfi
ciei corpis equalis fuerit. Hoc enī si neglexeris: caro illa su
per cutim ascēdēs accumulabit. Igit est in h̄ loco vtiliꝰ: vt
in vulnere de hoc medicamine sicco. s. mittat. ⁊ desuꝑ ponat
linteū, cū eplastro siꝉr faciēte: ⁊ faciēdū bis vꝉ ter: deīde ab
lato emplō solū illđ siccū medicamē apponat: sꝫ tū par: ⁊ de

super vetere bōbicino sine sicco siue in pontico vino infuso aperiatꝛ. Nunc autē cōuertendū est ad priorē disputationē. Igitur dicim⁹ apostema si pfectū fuerit medicamine prius dicto esse curandū. Si aūt venturū est: ꝓhibem⁹ quin veniat cū motione sue materiei ad aliū locū corporis. tantū qualitates ꝑquirēde sunt. Nā si humores in toto corpe equaliter abundauerint: medici vocāt plenitudinē. Si aūt cholera ru. vel nigra vel phlegma: vel aquosi humores creuerint: non plenitudo sed mali hūores nuncupantꝛ. Plenitudinē vō cū phlebotomia ⁊ assuefactiōe balneorū fricatiōis exercitiorū ⁊ dissolutiuarū medicinarū ⁊ paruorū ciborū ⁊ abstinētie curamus. Malos em̄ hūores cū assuefactiōe pharmacie illi materiei ptinēte. Qđ faciēdū est inuestigatis oībus sicut opꝫ. ⁊ qđ vtilius est magisqꝫ necessariū eligatꝛ: q: nō omī tpe idē cursus medicine fieri pōt. Nā aliqñ aliqd cōtrariū oritꝛ. verbi gratia. Si plenitudinē habēs febricitauerit: nō possumus illā plenitudinē purgare neqꝫ cū exercitijs: neqꝫ cum calido epithimate: neqꝫ cū forti et multa fricatiōe: neqꝫ cū balneo: neqꝫ possum⁹ eā minuere nisi cū phlebotomia vel paruitate cibi: aut aliq̄ pharmacia. Silr opꝫ vt inuestiges loca mēbrorum. Nā si calida apostemata in pedib⁹ fuerint: negāda licētia stādi sup pedes: quātomagis deambulatū ire negandū est. Si autē pedes fricari opꝫ: ipso sedente fricentꝛ. Si velint laborare: cū manib⁹ laborēt. ꝙ si ī superiorib⁹ mēbris fuerit: fac tre deambulatū. Similiter ⁊ fricatio fiat in mēbris inferioribus. Hi em̄ canones sic obseruati ostedūt materiā a loco in quo est ad aliam partem attrahi.

Propter hoc non opꝫ solui ventrē si apostema fuerit ano vicinū: neqꝫ vrina ꝓuocetꝛ: si est in virga: vesica vel renib⁹. neqꝫ mēstrua educantꝛ: si in matrice vel in vulua sit: sed opꝫ materiā ad loca duci opposita: qđ faciendū est optime ⁊ vtiliter. Verbi gratia: si multa abundantia in corpore fuerit: neq̄mus eā purgare cū purgationib⁹: balneis ⁊ fricationibus: q: timemus ne vene rumpantꝛ: vel calor naturalis suffocetꝛ. Illi em̄ humores ex fricatiōe ⁊ exercitio liquefacti ⁊ non inueniētes locū quo capiantꝛ: necesse est vt vene rumpantur: vel calor naturalis suffocetꝛ: neqꝫ multā abundantiam in modico tēporis exercitio ⁊ fricatiōe purgare possumus. Cōuenit ergo huic phlebotomia vel pharmacia. Parua autē plenitudo possibile est cū balneis ⁊ fricationib⁹ purgetur: sed si subtilius magisqꝫ hāc rationē inuestigare volueris: quere libros in quib⁹ dieta est. i. regimētū sanitatis: ⁊ librum phlebotomie: ⁊ librum plenitudinis: ⁊ librum de laxatiuis medicinis.

Vniuersaliter ergo causaꝫ si nō sit ablata: debere auferri: deinde cū predictis medicaminib⁹ ad apostema conuerti. ꝙ si aliquā medicinam inueneris: q̄ ⁊ causam auferat ⁊ morbū curet: eā operare. Verbi grā: apostema de dolore alicuius mēbri ortum ꝑ vētosam fumositatē in eo cōclusam ⁊ pororū constipationē patientis: si cataplasmate mollitiuo cataplasmetꝛ ⁊ cām aufert: ⁊ morbū curabit: q: poros aperit ⁊ ventositatē subtiliat ⁊ excludit: vñ apostema nō tumescit: sed dissoluitꝛ. Silr si quedā mēbra de nimia frigiditate dolorē patiuntꝛ: ⁊ hec accidētia sint cā calidorū apostematū: ⁊ ea calefaciem⁹ ⁊ causa ⁊ morbus necessario auferuntꝛ: sed etiā si calida apostemata fuerint ꝓpter calefactionē mēbrorū in quib⁹ existūt ⁊ causa ⁊ morbus refrigeratiuis auferuntꝛ: q: calide cōplexiōi frigiditas sit necessaria. Mēbris aūt plenis euacuatio cōgruit: neqꝫ solū cum dissolutiuis hoc faciēdum est: sed etiā aliqñ cū refrigeratiuis ⁊ ꝯstipatiuis: q: refrigeratio illius mēbri calore mēbrorūqꝫ ꝯfortato exprimit materiā a se excludendā: maxime si apostema in initio fuerit. Tunc g̊ curandū est cū stipticis ⁊ frigidis ⁊ nō dissolutiuis: maxime si fluentia nō sint grossa. Hec verba Gal. dubia ⁊ opposita vbis prius q̄ dixerat esse videntꝛ. Dixerat em̄ opꝫ in initio apostemati calido cum mollitiuis subueniri: sed tñ subtilissime considerata non apparēt opposita: sed indefinita: diffinire volentes ita dicimus:

Si calida apostemata nō nimij fuerint caloris: ⁊ fluxus nō nimius: neqꝫ mēbra nobilia: mollitiua in initio sunt vtilia. Si aūt fortiter sunt calida ⁊ q̄ fluunt sunt subtilia: refrigeratiua ⁊ stiptica bona sunt in initio: q: apostema inguinis ⁊ ascellarū audemus ab initio curare cū mollitiuis. Maiorū vō ⁊ auriū apostemata minime: sed opꝫ curentꝛ cū repugnatiuis. Itē in hoc loco non diffiniuit Ga. qđ dixit dicēs: sed fluentia nō sunt grossa: vnde dico ꝙ si hmōi materia fuerit subtilis ⁊ refrigeratiua, ⁊ stiptica ponuntꝛ: sumus securi ꝙ apostema in duriciē non conuertetꝛ: q: materia nō est preparata ad grossiciē. Si aūt que fluunt grossa sunt: medicine ingrossatiue vitāde sunt quousqꝫ poterim⁹: q: si per se grossa est: nō sumus securi qn in duriciē diuertatꝛ: quam rationē ab ipso Ga. etsi eā hic tacuerit didicimus. Itē dixit si in mēbro quo apostema est materia coaguletur ⁊ cōglutinetꝛ: necesse est dissolutiua ponantur.

Quod si cū calidi apostematis ⁊ doloris fuerit morsus reptiliū: sit prima intētio nostra venenū illud expellere: vel ex toto vel quātū possum⁹: postea vō scđa intentione reliq̄s eius in bonū mutare: purgatur aūt cuꝫ medicina fortiter attractiua ⁊ incēsiua ⁊ incisiua ⁊ cum sugere ⁊ scalpellere ⁊ vētosas ponere. Mutatꝛ autē vel cum medicina sibi qualitatiue opposita: sicut vēneno scorpionis: allia ⁊ assaꝛ. apponuntꝛ: aut cū alia q̄ cū ꝓprietate ei opposita est. Ipse em̄ in libro simplicis medicine ostendit quedam alij esse opposita siue cū vna qualitate siue cū duab⁹: ⁊ quedam quibusdā cum tota sui substātia opponuntꝛ: qđ a physicis ꝓprietas dicitur. Que vō cum sui qualitate opposita est: viam habet rationabilē a medico cōprehēdi possibilē. Que aūt cum sui ꝓprietate oppoñtꝛ: non habet rationabilē viā vnde non pōt nisi cum experimēto comprehendi: sed iste liber ex arte medicine logice pertinet. Que aūt experimento ptinere videntꝛ: in suis locis querentꝛ. i. liber simplicis medicine: ⁊ alter de cōposita medicina: ⁊ quidā vt facillime medicina inueniatꝛ. Nam ipse ostendit illic que medicinarū cum experimēto ⁊ ratiōe fuerint cōprehēse. Cūqꝫ in mēbris morsis infirmus nimiū senserit calorem vel frigiditatē: palam intelligitꝛ ꝙ oportet illi quantitati debere opponi siue cū calore: siue cū frigiditate. Cum aūt nihil horū senserit ⁊ habitudo eius: intelligimus veneuꝫ illud humane complexioni cū tota sui substātia esse oppositū: ⁊ tunc inueniēdū erit adiutorium qđ sit cū tota substātia ei oppositū. Nunc autē cōuertamur ad vniuersalē calidorū apostematū disputationē. Geminata em̄ disputatio iuuat: q: firmius memorie cōmendatur. Dico g̊ calida apostemata faciunt mēbra naturā suā bifariā egredi. Vno q: implēt ea de sanguine. Alio q: calefaciūt ea magis ꝙ̄ fuerāt. Vñ necesse est vt illius mēbri curatio cū sanguineū apostema habuit: fiat cū infrigidatione et purgatiōe: sed tamē multū refrigerari non oportet sicut facimus illis apostematibus: que herisipile dicuntꝛ: nā illa calidiora sunt: q: de cholera rubea: q̄re oportet magnā refrigerationē hre. Que autē de sanguine fiūt: debēt adeo ex eo refrigerari: ꝙ in repugnādo sanguinis fluxui sufficiat. Refrigerare autē calida apostemata duob⁹ modis valet. Vno q: prohibet illa mēbra sanguinis fluxum recipere. Alio q: calorem illum refrigerat qui causa doloris est ⁊ attrahendi sanguinem ad membrū. huius iuuaminis sunt refrigeratiua et repugnatiua. Iuuat etiā calida apostemata res moderate calefactiua: q: dolorē mitigat: ⁊ qđ in mēbro apostematico coagulatū est dissoluit. Igitur curatiōes calidorū apostematum he sunt: ꝓhibere vō fluentia et coadunata dissoluere: prohibere autē fit cum oīno ex corpore extrahuntꝛ: sicut fit cum phlebotomia ⁊ scalpellatione opposite factis: aut cum materia eorū ducitur ad alias: sicut fit cum ligamēto membrorū motione ⁊ fricatiōe factis in oppositis mēbris: aut habentibus cū eis colligantiā: proinde oportet te scire de anatomia membrorum qualitate: compositionē ⁊ colligantiam: actionem: iuuamentū: sensusqꝫ quantitatē: vt cognitione et scientia horum bene intellectis curationis scientia tibi pateat. Verbi gratia. Calidum apostema oritur in epate: dico ergo prius perquiras habitudinem corporis an sit plenum. Quo sic existente: perpende an virtus: etas et tempus sibi conueniant. Que si huiusmodi fuerint: patet quia ex anatomie scientia tibi ostenditur: venam basilicam dextre manus incidendam. Nam hec vena est iuncta concaue vene a gibbo epatis recto tramite ascendenti: qua non

inuēta medicus incidatur. Hec etiā si nō inuenit cephalicā
aut saphenam: aut vicinā sub genibus minues. Item opor-
tet intelligere purgationē omniū mēbrorum non esse equa-
lem. Scio em̄ plurimos homines quorū oculi ceperint apo-
stematici fieri: sed sani in vna die cum pharmacia fuerunt.

Quod si pharmacia inchoāte epatis apostemate: fieret
inde apostematis augmētū sicut ex ꝓuocatiōe vrine cō
tingit quibꝰ in renibꝰ ⁊ vesica oriri incipit. Silr ex mēstruale
apostemate incipiēte in vulua: sic opꝫ materiā moueri ad re
mota loca ad mēbrū in quo sint fluere incipiēte: ⁊ nō a remo
tis locis eā ad illud attrahi. Silr non decet pharmaciā dari
in initio apostematis stomachi vel intestini: q: egestio a su-
perioribꝰ mēbris ad stomachū materiā attrahit. vomitꝰ vͦ
ab inferioribꝰ: sic a gargarismo cauēdū est in tumore palati
⁊ lingue: nisi pharmacia ⁊ phlebotomia cephalice ⁊ medi-
ne p̄cesserit: ⁊ sicut cephalice in his mēbris incisio ꝯgruit: sic
⁊ basilice in minutiōe in passionibꝰ pectoris ⁊ pulmonis et
cordis. In squinātia vͦ opꝫ prius cephalicā incidi: deide ve-
nā sub lingua. Silr si apostematū collū est: priꝰ incide cepha
licam: et postea q̄ in fronte est. Si aūt in renibꝰ vel in vulua
incisa basilica: q̄ sub genu est vena incidat̄: qua ibi nō inuen
ta saphena minuat̄. Et sicut in passiōe epatis venam dextre
partis opꝫ minui: sic in spleneticis sinistre partꝪ incidat̄ vena.
Porro diximꝰ curationē q̄ s̄ꝫ morboꝝ diuersitatē diuersa ē.
Calidis etiā apostematibꝰ in manibꝰ vel pedibꝰ existētibꝰ:
sola sufficit eis refrigeratio cū pānis in aqua ⁊ aceto infusis
⁊ sup̱ ea applicatis. In epate vͦ refrigerādo hoc nō sufficit:
neqꝫ opꝫ sup̱ ipm̄ frigida cataplasmata apponi: sed decet co
qui coctana in vino: aut in q̄busdā oleis stipticis sicut in mir
tino coctanino: masticino: aut absinthiū in onfaceleō coctū:
⁊ cū coctanis in vino coctis mixtū cataplasmetur: sed tepidū
apponat̄: s̄ꝫ hec cataplasmata nō sunt ori vtilia neqꝫ oculis:
acetū aūt ⁊ oleū ro. guttatim in auribꝰ incipiēte apostemate
distillamꝰ: s̄ꝫ in oculis eo oriri incipiēte id distillare nō aude
mus: neqꝫ succū mororū qui vtilis est calidis apostematibꝰ
gule: oculis distillare opꝫ: q: nocumentū est. In glandibus
vͦ mollibꝰ in carne inchoāte apostemate bonū est. Curā in-
cipiamus cū infusione calidi olei ⁊ abstinētia cibi hoc subtili
ter dandū. In epate vͦ vel in stomacho nō sufficit pauca de
bilisqꝫ medicina sicut in istis locis. Sed opꝫ studiose p̱quiri
⁊ inuestigari ꝙ hoꝝ mēbroꝝ actio vlr totiꝰ corporis sit iuua-
tiua: sed manibꝰ ⁊ pedibus sanguis veniēs non est amplius
q̄ꝫ p̱ nutrimēto sui sufficiat: neqꝫ qꝺ ex eo ad alia mēbra diri
gunt. Itē ipse ad eā veniēs p̄paratꝰ est ad eoꝝ nutrimentū
etsi diuersis cibarijs fuerit. Verbi grā. Quidā em̄ cū iure vi
scoso frumēti: aut cū ptisano nutrit̄: sanguis tn̄ ad manus ⁊
pedes nutriēdos veniēs nullā in nutrimēto differentiā ha-
bet. In epate vͦ magnā habet diuersitatē. Vnus hoꝝ est co
latiuus: ⁊ mūdificatiuꝰ: alter oppilatiuꝰ ⁊ ꝯstipatiuꝰ. Quoꝝ
vnū p̱culdubio scimus nocitiuū esse calidis apostematibꝰ
epatis: ⁊ alterū iuuatiuū. Nam epate calida apostemata ha
bente: necessariū est dari mūdificatiua: quibꝰ quicqd calidū
in eo coadunatū est mundificet̄: ⁊ desudatio ex apostemate
colata eijciatur: vn̄ tunc necesse est dari colatiua ⁊ aperitiua
vias infra epar ⁊ ieiunū intestinū existētes aperiētia: actio
vͦ iuris ⁊ viscosi frumēti huic rōni apposita est. Oppilat em̄
⁊ conglutinat vias q̄s diximꝰ ptisanū: aut mūdificat ⁊ ape-
rit. Itē epati necesse est tūc medicina aperitiua ⁊ mūdificati
ua. Itē dico om̄e mundificatiuū nō habere viscositatē ⁊ sub
stātie subtilis esse ⁊ potiꝰ calorē ⁊ morsionē h̄re. Mꝺ ergo ta
liter est in hoc tēpore nō est opus eo: q: apostema augmen
tat ⁊ mordet: et in eo cū sui morsura dolorē augmētat. Mel
licratū etiā etsi colatiuū ⁊ mundificatiuū sit sine morsione:
cū sui tn̄ dulcedine apostema augmētat. Om̄e em̄ dulce fit cā
apostematis in epate ⁊ splene. Nullū ergo cibū vtilē eis esse
inuenimꝰ nisi ptisanū: q: mūdificat ⁊ refrigerat sine morsio
ne. De medicinis vͦ oxizacca. mixtū eligendū est: q: sirupi
stiptici sicut malorūgra. etsi in hoc loco. i. epate ⁊ stomacho
cōueniunt: q: refrigerāt ⁊ ꝯfortāt: nocēt tn̄ q: ꝯstrigūt eoꝝ
vias: quibꝰ cholera ad intestina expellūt. Cūqꝫ hec cholera
⁊ desudatio illa purgari p̱hibent̄: necessario augmētat̄ apo
stema maxime si in ꝯcauitate fuerit epatis: q: ꝯstrictio ⁊ op
pilatio ex stipticis cibis gn̄ata: cū stipticitate et constrictiōe
epatis cōmiscent̄: vn̄ nocumētū geminat̄. Itē morditiua in
h̄ loco. i. ꝯcauitati epatis nociuiora sunt: q: ad eū nō vt opꝫ
conuersa veniūt: vnde si stiptiora fuerint nō adeo vt prius
fuerāt ꝯstipatiua erunt. Silr morditiua ⁊ viscosa in hoc lo-
co nō sunt tāte virtutis quāte prius fuerint p̱pter sui cōuer
sionē digestiua in stomacho hoc faciēte: suiqꝫ commixtione
cum sanguine in ꝯcauitate epatis existente. Itē in hoc loco
digerit̄. Si aūt apostema in cōcauitate epatis fuerit: neces-
sario meseraica tumefit: q: hec ex vena q̄ porta epatis vocat̄
p̱cedūt: ⁊ arteria q̄ ad ipꝫ veniūt: parū velut i stomacho fue
rint mutata sunt. p̱pter hec ⁊ alia multa diuersitas curatio-
nis p̱pter membroꝝ diuersitatē nō est parua: sed multa: vn̄
vniuersales significatiōes nō sufficiūt optimo medico sicut
methodoicis. Nā quanto p̱ticularia poterit inuestigare me-
dicus opꝫ p̱pter diuersitatē superius dictā. Sed tn̄ curā cu
iusdam medici q̄ Tallius vocabat̄: q̄ de secta methodoicorū
existēs tibi ostendā. Curās quendā rhetorē de apostemate
epatis: vnaquaqꝫ die cataplasmabat eum cū pane ⁊ melle: q̄
stultꝰ ignorabat ꝙ oportebat medicaminis aliquantulū sti-
ptica cū eis misceri: vt cōfortaret ⁊ custodiret hoc membrū
qꝺ fundamentū est oīm membroꝝ ad nutriendā virtutē ⁊ ab
eo oēs vene procedūt. Sed insipiēs ille cepit curā que molli
carni si apostema haberet congrueret: sicut carni q̄ est in in-
guine ⁊ sub alis ⁊ similibus. Cūqꝫ vnaquaqꝫ die hoc fecisset
⁊ cū pure mollitiuis eū cataplasmasset: mēbrūqꝫ calido oleo
infudisset ⁊ cū viscositate iure frumenti eū cibasset: dixit ad
eum. Assuefactio experimēti diuturna medicina: ⁊ recordat̄
vt cataplasmet epar cū mollitiuis ⁊ dissolutiuis: cū stipticis
⁊ aromaticis mixtis: de quibꝰ libros medicoꝝ plenos inue-
nies: bonū quidē est vt misceas absinthiū in oleo quo hic pa
tiens vngat̄. Similiter ⁊ in cataplasmate celticā: ciperum:
yreos ⁊ similia: et aliqn̄ tēperes cataplasma cū vino: in quo
coctana coquant̄: ⁊ vnge cū stipticis oleis: sicut mirtino: ma
lino: masticino. Qui hoc audiēs priusqꝫ verba finirē in ea di
xit. Nisi te amarē ⁊ honorarē nequaqꝫ te loquentē vsqꝫ nūc
expectarē: ⁊ precipis mihi vt faciā ea quibus antiqui medici
suffocabant ⁊ perturbant̄ quosqꝫ certa medicina inuēta est
⁊ singulatim hec velut nesciēti mihi narras. Expecta per. iij.
vel. iiij. dies curationē diogenis sicut scio eūqꝫ tibi ostēdam
sanam. Tūc dixi ei. Si subito infirmus iste viscoso frigidoqꝫ
sudore apparēte moriet̄: quid tibi erit: aut postea de hac in-
tentione diuertes. Tunc in risum ꝯuersus abijt: neqꝫ passus
meā castigationē audire vt ab duricia eum remouerē: ⁊ post
paulū darē infirmo diuretica: q: apostema in gibbo erat. Si
cut em̄ concauū epatis cum temperatis catarticis purgari
opꝫ: sic gibbo epatis que tēperate vrinā prouocēt cōueniūt:
sicut apij semen: aliquāto autē tēporis trāseūte ⁊ apostema
te maturo sunt dāda fortiora diuretica sicut asarum: spica:
petrosilinū: myrrha. Similiter in purgādo cōcauo epatis cū
cibis misceri que tēperate laxatiua sunt: aut cuꝫ clysteribꝰ:
sed cauendū est in initio ne fortiora mittamus in clystere sal
sꝫ ⁊ nitrū mixtū cum melle. In cibis vͦ cardo hortēsis: cro-
ci ⁊ vrtice semen: deinde ascēdere debemꝰ ad fortiora. s. poli
podium ⁊ helleborū nigrū cum ptisano cocta. Clystere vero
fortius debemꝰ facere declināte apostemate: maxime si du-
ricia ibi permaneat addendū daucum: calamentuꝫ: coloqn-
tidas: cētaureā minorē. Quippe hec mēbra sunt preparata
ad duriciē faciendā vel festinandā. i. epar et splen. Quorum
curatione neglecta cum attenuatiuis datisqꝫ viscōsis cibis:
sicut illi medici fecerunt: necessario duricies augmētat̄: que
aliqn̄ incurabilis efficitur. Hec verba Ga. dubia esse viden-
tur: q: in multis locis p̱hibet in initio apostematis catartica
dari: ⁊ in hoc loco iubet in initio ea offerri.

Dico tamē nec dubia nec cōtraria esse: sed indefinita: q:
eius intētio est vt in initio non demus fortē medicinā
ne ea data cum sui fortitudine materiā ad locum apostema-
tis attrahat. Que vero sic mouet vt nequaqꝫ attrahat: vti-
lis est. Lauat em̄ ⁊ mūdificat: qꝺ ex cholera coadunat̄: ⁊ qꝺ
de apostemate colat̄: h̄ testat̄ vͦbis q̄ dixit diuretica. s. ⁊ vrine
p̱uocatiua. Qꝺ aūt de semie croci hortēsis: vrtice: epithimi
⁊ silibꝰ cū cibis cōmiscēdis: inutile videt̄ mihi duobꝰ modis.

Vno q: cibū corrumpāt ⁊ perturbant ⁊ mouēt eos egredi
postq̄ cibis corpus nutriat: vñ necesse est corpore sine cibo
existēte: virtꝰ deficiat. Alio q: sunt calida apostemata: calida
nō opꝫ dari: bonū igit est demus pruna: serū: violā: oxizacc.
cū modico diagridij: ⁊ hoc faciendū parū ante cibū. Cūq̄ ar
bitramur hec loca apostematis esse remota ⁊ mouent cū eis
illa cholera ⁊ desudatio ab apostemate colata: tūc nutriat
eger. hoc mihi videt vtiliꝰ: sed oīa tñ q̄ diximꝰ ⁊ dicturi sumꝰ
huic rōni ptinētia: ab eo ⁊ a virtuosis eius vbis in multis lo
cis alijs nūcupatis suscepimꝰ. Tūc Ga. ostendā inqt tibi qd
accidit illi rhetori de stulto Tallio. Cū ipē ↄfisus q̄ ab alijs
rebus citius sanaret: festināter cepit multotiens calefacere
epar eius cū calido oleo ⁊ cataplasmate sicut diximꝰ. ⁊ inter
rogatus dicebat egrū ad meliꝰ ire: tandē morte quā nuncia
ueram tallio mortuꝰ est rhetor. Tallius vō amicis eius cōuo
catis venit ad explorādū eū ⁊ ostendendū q̄ melioratꝰ erat.
Tunc domū eius ingrediēs mortuū eū repperit. Igit stul
ticiam eius dimittamus: redeamus aūt ad id qd nobis atti
net. Dico qdē duriciē faciliꝰ recipi ab epate q̄ a ceteris mē
bris: q: suba eiꝰ obtusa est. Splenis vō rara: facile tñ duri
ciem suscipit. Suū eñ nutrimētū nō est aliud nisi fex sangui
nis: q: vicine ↄuerti pōt in melancholiā. In renibꝰ vō duo
cōmiscent: viscositas ⁊ obtusio substātie: ⁊ malignitas nutri
menti. i. colamentū sanguinis: pinde si duriciē passi fuerit:
incurabile erit. Quare opꝫ studiū impendi: ne hec mēbra in
duriciē incidāt: neq̄ post calida apostemata ad eādē veniāt:
q: plurime post calida apostemata duricies his mēbris acci
dit: maxime si viscosa cibaria sumant: silr lapis in vesica his
cibis assuetus orit. Sed curā huiꝰ passionis vlr dico esse cū
medicinis que incisiue dicunt: que de gn̄e mūdificatiue exi
stūt: est tñ fortior quā in suis locꝭ scriptā inuenies. Preterea
vniuersalit dico q̄lit epar cataplasmari debeat. Cataplas
ma aūt opꝫ nō indigere stipticis ⁊ ↄfortatiuis: sed tñ in iitio
plura ⁊ etiā pura ponant. Tūc eñ epar ↄfortari decet ⁊ hūo
res phiberi: nā materia nōdū in vno loco adunata ē si adhuc
fluit: vñ dissolutiua nondū sunt necessaria: ⁊ apostema nōdū
est magnificatū: neq̄ materia ingrossata. Cuius rei occasio
ne timeamꝰ duriciē cōuerti: postq̄ apostema qd quidē factū
est nō opꝫ poni de stipticis: nisi quantū virtuti custodiende
mēbri sufficiat: ⁊ ponant dissolutiua incēsiua ⁊ attenuatiua
quibꝰ materia subtiliet: ⁊ dissoluēda dissoluant. Tūc eñ ma
teria in mēbris existēs ingrossata ⁊ inuiscata est. Itē stiptica
in hoc loco adiuuāt ⁊ cōfortant mēbrū vt exp̄mat et expellat
a se materiā. Sic ḡ misceri decet: plꝰ minus ve dissolutiuis:
vel incēsiuis: vel attenuatiuis: vel ↄfortatiuis fm̄ q̄ vtilius
videt: sed de ↄfortatiuis nō debēt indigere vt virtꝰ eoꝝ cu
stodiat: q: actio eius vlr toti corpori ptinet. Splen vō nō so
lum mollificari ⁊ ↄfortari debet: si calida apostemata vel du
riciem habeat: q: actio eiꝰ toti corpori iuuatiua est. i. melan
cholicam materiā attrahere sanguinē. Si aūt cū solis molli
tiuis curet: ⁊ virtꝰ eiꝰ deficiat: ⁊ pmanēs materia in sangui
ne p totū corpus fluit: fitq̄ cā multoꝝ pessimoꝝ morborū: sꝫ
tñ q: nutrimētū eiꝰ de tali grosso sanguine ē: necessaria sunt
ea q̄ fortiter incidāt ⁊ aperiāt fm̄ quantitatē grossiciei illius
materie ad sanguinē cōparatā: queadmodū si epari demus
absinthiū: ⁊ spleni capparis radices ⁊ etiā scolopēdriā: ⁊ epa
ti squinantū. Silr intelligimus cibaria dari. Nam si cappa
res demus spleneticis fiet fortiꝰ aceto: sic etiā si oxizacca da
bimus. Splen iterū diuersus in purgatōe ab epate: q: epar
cū egestione ⁊ cū vrinā pūocentibꝰ purgamus. Splenē vō
nullo modo nisi cū egestione purgari poterimꝰ: non eñ viā
habet ad renes. Porro opꝫ apostemata viscerū inuestigari:
an sint in superioribꝰ vel inferioribꝰ. si sunt in superioribus
cū egestiōe pūocent. si in inferioribꝰ cū clysteribꝰ: q: q̄ p os
intrant virtꝰ eoꝝ pusq̄ sub vmbilico veniāt minuit. Clyste
ria vō vsq̄ ad ieiunū intestinū non veniāt. Si aūt eger pe
des seorsum suspēderit ⁊ fortiter iniecerit clystere fortitā ad
subtilia itestina pueniet. Pretea de mēbroꝝ cōpositōe intel
ligimꝰ: sicut si meri sit infirmatū cui cataplasma necesse est
retro in dorsum poni: hoc eñ mēbrū ibi positū est. Si autē
os infirmet ante cataplasma ponendū est: vñ qui hāc signifi
cationē negligūt: velut methodoici i particularibꝰ significa

tionibꝰ de errore incidūt in errorē. Itē est alia significatio q̄
ex mēbroꝝ cōpositiōe intelligit: mēbra quidē apostematica
nisi spissam ⁊ obtusam habeāt cutim: necesse est quoddā co
lamētū p sudorē extra mittere. Palā eñ hoc videmꝰ aposte
mate in ore vel naribꝰ gula ⁊ sinibꝰ existēte. Silr si interiora
mēbra apostema habuerint: quidā sudor velut colamētū ab
eis excludit. Quedā aliqñ palā habēt viā vel ↄcauitatē qbꝰ
ab eis egredit: sicut stomachus ⁊ cōcauū epatis et splenis.
Nā colamentū hoꝝ mēbroꝝ fluit ad intestina. Gibbus epa
tis mādat colamētū suū ad renes: ⁊ a renibꝰ ad vesicā ⁊ pur
gat cū vrina. Pectus aūt nō habet viā qua suū colamentū
fluat: pp̄ter h̄ cū intrīsecus in eo apostema existēs habuerit
⁊ sudauerit: in pectoris spacio sudor ille coadunabit: ⁊ vsq̄
ad pulmonē veniēs sua subtilitate vsq̄ ad pulmonis iteriora
penetrat: ⁊ cū screatibꝰ excludit. Ideo q̄ opꝫ mūdificari cū po
tibꝰ icisiuis: qbꝰ coadunata in pectore ⁊ pulmone cū tussi ex
pellāt. Eligēdi tñ fortiores cū grossa ⁊ viscosa materia expel
lenda est: sicut facimꝰ apostēate in pectoris ↄcauitate crea
to ⁊ multa sanie ibidē collecta. Or si apostema calidū ibidē
creatū fuerit: neq̄ calor eius ex toto refrigeratꝰ: dabis huic
molliores potꝰ sicut ptisanū ⁊ mellicratū. Ablato quidē apo
stematis calore si necesse est erit virtuose mūdificari. Dāda
sunt fortia adiutoria sicut vrtice semē cū melle: deide sic tibi
videt: ad multo fortiora ascēde sicut ad ysopū: calamētum:
yreos. Porro dico yreos puluerē cū melle datū optimā inci
siuam esse medicinā: silr diaprassiū: squilliticū oximel ⁊ sper
maticū. Hec oīa mūdificāt pectꝰ ⁊ pulmonē: ⁊ grossam si in
eo fuerit vētositatē incidūt: q̄ ex his plurima i suis libris scri
pta iuenies. Preterea ex alia sigatiōe ostēdit nobis quā ca
lidis apostematibꝰ in exterioribꝰ corpis existētibꝰ medicinā
absq̄ vllo medio ponere possumus: pinde opꝫ qualitatē ⁊
quantitatē illius medicine sufficiēter coaptari. Si aūt in in
ferioribꝰ mēbris corporis sunt ad q̄ medicina cito venire nō
possit: nisi priusq̄ p multa loca trāsierit: necesse est suā quāti
tatem augmētemꝰ: ⁊ acutiora ⁊ subtiliora cū eis misceamꝰ:
vt horū cōmixtione fiat penetrabilis. At q: virtus eius pusq̄
ad locū apostematis veniat deficit: opꝫ eiꝰ quātitatē augmē
tari fm̄ q̄ sui detrimentū in transeundo fore cognoscimus.
Itē si necesse est aliqd de iterioribꝰ ad exteriora attrahi: pri
mum decet perpēdi q̄litates corpis. Verbi grā. bñ scimꝰ q̄
vētosa fortius ceteris attractiuis q̄ interiꝰ sunt extra ducit:
durū etiā apostēa aufert: sed tñ in initio apostematꝭ nō opꝫ
poni: neq̄ sup locū apostematis: maxīe si corpus plenū sit: sꝫ
precedēte purgatiōe: tunc eñ ea in initio corpe nondū pur
gato apposita in eius loco multa magis q̄ habet attrahit.
Opꝫ ergo tūc tēporis habita ab eo attrahi. Si in oppositis
partibꝰ vētosa ponat: et in locis cū infirmo mēbro colligan
tiam habētibꝰ: sic si in sanguinis fluxu de vulua in māmilla
ventosa applicet: ⁊ de naribꝰ eo fluente sub hypocūdria po
natur: postea vō sup idē mēbrū: plenitudo eñ ⁊ fluxus tunc
ablata sūt: opꝫ ḡ qd in illo mēbro remāsit excludi. Itē aliqñ
cū ea quod extrahēdū est extrahimꝰ: sicut in pectine ⁊ super
pectinē ⁊ i inguine apposita sanguinē p mēstrua extrahimꝰ
de corpore. Silr in occipitio eā applicamus cum materiā ad
oculos fluentē extrahere velimus: q̄ maxima curatio est: po
nenda tñ est p̄cedēte totiꝰ corpis purgatiōe. Si eñ ponatur
nō p̄cedēte purgatiōe necessario totū corpus implet. Pre
terea est alia significatio nobis insinuās passionē quandam
in diuersis mēbris existentē nō debere vno curari adiutorio
Verbi grā. Calcantum stipticissimū est: silr ⁊ vitreolū et es
vstum: ⁊ erugo eris: ⁊ tñ mēbra interiora sicut stomachū et
intestina cōstipare volentes: nequaq̄ hec potui damus: nec
etiam hos cū eis curabimus: nisi cū nimia cautela: ne forte
hec cum saliua secus fluēte inglutiant. Aloe q̄ etsi ↄfortati
uum ⁊ cōstipatiuū est: nō valemꝰ apostema stomachi in ini
tio curare cū eo pp̄ter vim laxatiuā q̄ in eo est: declināte aūt
apostemate nō est nociuū. Horū ergo ventrē infirmoꝝ cū
succo lupuli: se. croci hortēsis: ⁊ se. vrtice mouere debemus.
Hec significatio rectā curatiōis viā tibi ostēdit: sed tñ lōgo
tpe opꝫ ea assuefieri si bñ sapiēs fueris: ⁊ diuturnā vitam in
hac sciētia adipiscēda pfeceris: his eñ dimissis solisq̄ vniuer
salibus significatiōibꝰ ppensis: nō dico in sex mēsibꝰ: sed in

vij. dieb⁹ artē medicine cōprehēdi. Itē de mēbroꝝ actiōe ſua
intelligit̄ paſſio. Nō ſolū logice: ſʒ ⁊ cetere ſecte medicoꝝ: ⁊
q̄ credūt v̄tutē regitiuā eē in cerebro ⁊ febricitātē vel lā ſuoꝝ
indumētoꝝ: aut feſtucā muroꝝ carpere vidētes cito feſtināt
oleū ro. ⁊ acetū capiti eoꝝ apponere. ⁊ ex h̄ daṫ intelligi ordi
natiuā v̄tutē in cerebro eē. ⁊ repugnāt eis qui credūt eam in
corde eſſe fundatā. Oleū roſeū ⁊ acetū eſt iuuamētuʒ: vel iu
uatiuū huiꝰ paſſionis. i. freneſis in initio. ſi in cerebro de cali
do apoſtemate: vel ſuis pelliculis fuerit. ideoq̄ʒ h̄ operantur
alij etiā vt iuuatiua ſint: capillos capitis radunt q̄bꝰ ī initio
p̄ualētibꝰ miſcēt poliū ſanſucū. ꝙ ſi paſſio plōgeṫ caſtoreuʒ
addūt: hec tñ apoſtemate declināte caloreq̄ʒ ceſſante faciūt
deinde vētoſas apponūt. Silr̄ curamꝰ lethargiā q̄ huic paſ
ſiōi oppoſita ē. Cā eñ huiꝰ eſt frigiditas ⁊ hūiditas cerebro
dn̄ans: ſʒ cā freneſis eſt calor ⁊ ſiccitas inherēs: p̄inde lethar
gia in initio minui opʒ cephalicā ⁊ ſʒ v̄tutē ⁊ etatē ⁊ tp̄s eꝑtra
hi ⁊ ſm̄ multitudinē ſang. ⁊ phlegmatis. Nā in multo ſang.
multā decet quātitatē minui. In phlegmate v̄o aut parum
aut nihil extrahēdū eſt. Sʒ vtrāq̄ʒ paſſionē opʒ curari ī initio
cū oleo ro. ⁊ aceto: q: materiā a cerebro excludi neceſſe ē: ſiue
ſit fri. ſiue ca. cetere curatiōes īter ſe ſūt oppoſite. Nā cū vigi
lie accidūt refrigereṫ ⁊ hūefiat ⁊ p̄uoceṫ ſomnꝰ. q̄ aūt frene
ſis nō cū vigilijs ſʒ cū ſtupefaciētibꝰ motibꝰ calefactiōe motiōe
excitatiōe indiget: p̄inde poſito oleo ro. apozima p̄parauer̄
⁊ frōtē ⁊ nariū extremitatē cū ſomniferis vngimꝰ: his eñ ne
ceſſe eſt refrigerari cerebrū ⁊ ſomnū p̄uocari. in alijs v̄o de
cet vt excitemꝰ cerebrū cū deſiccatiuis ⁊ inciſiuis groſſe ma
teriei ⁊ calefactiuis maxīe ſi fuerit ſine fe. nimiaq̄ʒ ſtipticitate
his eñ ſignificaṫ groſſa materia abſq̄ʒ putrefactiōe. Si autē
cū febre: oñdit illā materiā eē putrefactā ⁊ dr̄ vera lethargia
⁊ videṫ īfirmꝰ q̄ſi dormiēs p̄pt̄ h̄ applicet̄ ei apozima ameos
thimi calamēti cū aceto vl̄ coctanoꝝ: fumꝰ eñ hoꝝ īcidit illā
groſſam materiā. palatū inungimꝰ cū acuta ⁊ ca. medicina et
gradatī aſcēdimꝰ ad acutiſſimā cadio   ſinapis ⁊ caſto
rei. ⁊ vētoſa ponaṫ. he vtreq̄ʒ paſſiōes ī initio ⁊ declinatione
ꝯueniūt in ſtatu vero nō. hanc eñ dietā decet refrigerari: ace
tū eñ neceſſariū eſt p̄pt̄ craneū capitis p̄hibens oleū ro. ad
cerebrū penetrare. proinde vt penetrabile fiat aceto miſceṫ:
ꝙ ſi thimꝰ capitis nō eēt cataplaſma ad cerebrū nō poſſet pe
netrare. Ideoq̄ʒ ſtudēdū ē in hoc loco cranei: q: oſſa eiꝰ ſubti
liora ſunt: ibi etiā ſichen qd̄ corone aſſimilaṫ exiſtit: ex q̄ loco
plīma v̄tus ⁊ ſubā medicine ad cerebrū deriuaṫ ſi ſubtiliſſi
ma eſt: ſʒ iſte locus in oībꝰ diuerſus eſt: q̄buſdā eñ ſubtilis ⁊
rarus ē: q̄buſdā ſolidus eſt ⁊ craſſus: q̄ aūt raſo capite oſſa ali
cuiꝰ ſi cū māducauerit moueṫ: ſcias illa oſſa ſubtiliora ⁊ rara
eē. ſilr̄ ſi ca. vl̄ fri. cataplaſmata cito ſenſerit. his ḡ ⁊ mitiores
calefactiōes ⁊ cataplaſmata ꝯueniūt. q̄ vero difficiliter ca. vel
fri. ſentiūt: neq̄ʒ oſſa illa ipīs māducātibꝰ fortibus medicinis
egēt ⁊ caput radant. cūq̄ʒ fomētū faciūt manibꝰ cum aq̄ alte
eleuatis fortiter capiti eā fluere deſināt: hoc eñ iuuatiuum
eſt ſicut ſit oculis nocitiuū q: oclī eī exeūtes neq̄ʒ diſcoopti
niſi q̄dā ſubtiliſſimo panniculo: vñ illi nihil iuuaṫ ex fortiſſi
mo aq̄ caſu pre nimio ſenſus acumine ipīs foras eminentibꝰ
hoc nō ſuffertur. q̄re opʒ in oclīs ponēda palpebris ſuauiter
eleuatis guttatim ⁊ leniter fundaṫ: p̄iꝰ tñ neceſſe ē liq̄fieri
⁊ ſubtiliari cōmixtis cū eis quibuſdā liq̄ribꝰ morſurā nō fa
ciētibꝰ: ſicut albumē oui. Nā albumē oui ꝯuenientiſſimū eſt
q: morſurā nō facit: ⁊ eſt viſcoſuʒ. vñ dol. q̄ ante eſt p̄pt̄ acutā
materiā mitigat: q: h̄ liquor aſp̄itate lenit ⁊ cū ſui viſcoſitate
acumē dol. mitigat q: ex ſui viſcoſitate ī eo moraṫ: p̄pt̄ hoc ē
laudabiliꝰ ceteris liquoribꝰ cito lauātibꝰ ⁊ fluētibꝰ: teſtaṫ h̄ q:
p̄ūgitiuā ⁊ morditiuā ꝯhibit egeſtionē. Nā res viſcoſa ſi motio
nē nō hʒ ⁊ tēperati caloris ē: vtiliſſima eſt ⁊ mitigādo dolorē
nōne vides ꝙ occaſio mitigaṫ clyſtere ex ſeuo coaptato: mo
rari q̄ʒ liquorē in loco īfirmo bonū eſt: qd̄ nō pōt fieri niſi aſ
ſuefactiōe: aut niſi viſcoſuʒ ē: aſſuefactiōe v̄o ſiue clyſtere ſiue
collyriū nocitiuū ē. viſcoſitas ḡ in h̄ loco vtiliſſima ē. Itē ſine
dubio ītelligimꝰ ꝙ medicina cū albumine oui oculis ponen
da ē. Si groſſa fuerit neceſſario opʒ ſubtiliſſime teraṫ. colli
gent̄ q̄ abſq̄ʒ morſiōe ſunt. Scire aūt opʒ dol. in oculis velut
in ceteris mēbris fieri aut ex nimio frigore vel calore vel ſicci
citate vel apoſtemate aut ex morſiua materia aut nimio fu
mo pelliculas oculoꝝ extendente aut plenitudine humoꝝ
pelliculas extēdētiū: q̄ñ eā p̄pendas: deinde ei repugnabis vt
materia de qua dolor eſt moueaṫ cū egeſtione vel phleboto
mia: deinde dolor mitigeṫ: ſʒ in oculis albuginē ouoꝝ diſti
lemus ⁊ vt dolor mitigeṫ ⁊ qd̄ materiei remāſerit laueṫ: atq̄ʒ
putredo apoſtematis mundificetur. Qꝫ ſi apoſtema ſit vel
ophthalmia corpꝰ plenū: balneū tūc vtiliſſimū eſt: ſtatim eñ
dolorē mitigat ⁊ fluxui ad oculos veniēti reſiſtit cū purgatio
ne materiei p̄ exteriora corpis: ⁊ tēpera ea cū balneo. ꝙ ſi ex
tenſio ſit de hūoribꝰ ⁊ nō de vētoſitate fumoſa ſit ⁊ phlebo
tomia fuerit vtilior: proinde nō opʒ balneari nec minui nec
cataplaſmari niſi illa p̄ceſſerint. ſilr̄ īferiora mēbra antea opʒ
fricari: ſʒ ſi in q̄buſdā tp̄ibꝰ plꝰ opʒ materiā maturari ⁊ manꝰ
⁊ pedes ſtrigant̄: deinde reuerſi ad oclos fomētemꝰ eos cū
aqua tepida: neq̄ʒ ſit vtilis in oculoꝝ dol. qd̄ ſit p̄pter extēſi
uam vētoſitatē: groſſoſq̄ʒ ⁊ frigidos hu. repugnatiuū ⁊ miti
gatiuū adiutoriū: ſicut facimꝰ in calidis apoſtematibꝰ cū aq̄
ca. poſt inanitionē totius corpis cū egeſtiōe ⁊ abſtinētia: de
inde gutteṫ in oculis apozima fenugreci bñ lotū colatū. hoc
eñ ceter̄ medicaminibꝰ vtiliꝰ ē atq̄ʒ neceſſariū vt nō medice
mur cū diſſolutiuis: niſi mūdificato toto corpe ne magis im
pleamꝰ mēbrū illud ꝙ diſſoluamꝰ maxīe ſi plenū ē: ⁊ aliq̄ñ in
uenimꝰ mēbra plīma in q̄litate ⁊ quātitate tēperata nullam
plenitudinē vel corruptionē hñtia. ⁊ vnū aut duo ꝯtra vñ ex
ipīs ad alia mēbra cā apoſtēatica dirigiṫ. vbi gr̄a: nōnunq̄ ē
ī capite plenitudo ⁊ mādaṫ oclīs vel alijs p̄tibꝰ plenitudine
carētibꝰ: qd̄ cū fuerit opʒ caput medicemur ⁊ cā plenitudinis
auferaṫ: ⁊ magis ceter̄ mēbris purgeṫ ⁊ dimiſſa oculoꝝ cura
tiōe mēbrū q̄ materia fluit curemꝰ. Qꝫ ſi in capite non fuerit
plenitudo ⁊ in oculis hūidis ſepiſſime fluūt: ſcias ꝯplexionē
corpis malā eſſe ⁊ nō abūdantia hūoꝝ in eo exiſtit: ſʒ plīme
hec ꝯplexio aut eſt fri. vel hu. vel vtrūq̄ʒ: raro etiā ca. q̄ ſi non
fuerit nō opʒ caput calefieri cataplaſmate ſinapis vel ſilium
ſicut facimꝰ in fri. ⁊ hu. materia: ſʒ ſi oppoſita ſiant tēperemꝰ
illā ꝯplexionē cū oleo ro. aqua tepida. ⁊ aliq̄ñ cerebrū mādat
oculis: vnde nō opʒ eiꝰ ꝯplexionē tēperari. Interdum q̄ʒ cā
ſunt arterie ⁊ vene p̄pter infirmitatē quādā defecte: vñ ſuſci
piūt qd̄ ad eas de ceteris venis fluit ⁊ ab ipſis ad oculos ideʒ
mādāt: qd̄ cū fuerit incidi ⁊ extrahi ea opʒ: qd̄ faciēdū eſt cuʒ
fuerit in venis ⁊ arterijs q̄ ſunt exteriꝰ. Si aūt fuerit interiꝰ
in cranco materia fluit ad oclos ab eiꝰ fundamēto vñ conca
uus neruꝰ p̄cedit: q̄ materia dura eſt ⁊ incurabilis. Si v̄o de
exterioribꝰ fuerit cito cū inciſione curabiṫ: ⁊ aliq̄ñ ſananṫ cū
epithimate ⁊ cataplaſmate ſtipticis ſi ſuper oculos ponenṫ:
aut in locis q̄bꝰ nos ſcimus materiā fluere. Ga. v̄o non fecit
differētiā an illa materia de cerebroꝝ arterijs ⁊ venis flueret
aut ſi eſt de exterioribꝰ vel īterioribꝰ arterijs. Sʒ ego dicā: q:
ſi ſit de cerebro neceſſario catarrꝰ ſequiṫ vigilie dolor capitis
calor in toto capite ⁊ ſilia caliditatē cerebri ſignificātia: aut vi
gilie ſtupor ⁊ grauitas in capite turbatio viſus ⁊ hūiditas in
naribꝰ palato ⁊ alia frigidū cerebrū oñdētia. ſi aūt hec nō fue
rint ītelligimꝰ p̄pt̄ venas ⁊ arterias fieri: qd̄ ſi fuerit de exte
rioribꝰ apparet in fronte ⁊ tēpibꝰ et extēſio cū catarrꝰ ē: ſi aūt
hec nō apparuerint ſʒ ſenſerint pruderes in īterioribꝰ oculo
rū ⁊ palato: ſciēdū eſt de interioribꝰ eē: q̄ oīa ab eiꝰ ſciētia ha
bemꝰ. Itē Ga. aliq̄ñ inq̄t cā catarri ad oclos calidus eſt ſan
guis ſaliēs p̄ arterias in neruis a corde aſcēdētes: vñ vtilior
eſt īciſio arteriaꝝ retro poſt auricula exiſtētiū: frōt̄ etiā et ī
tēpibꝰ: īueſtigeṫ tñ q̄ harꝝ ſūt calidiores ⁊ maiores neq̄ʒ exci
dāt̄ ⁊ extrahanṫ: bonū q̄ʒ ſi diſcoopimꝰ eas ⁊ quas videmus
magnas ⁊ fortiter pulſantes ligeṫ in ſpacioſis locis ⁊ īcidanṫ
bonū etiā ē in arterijs ligamētū poſt īciſionē vt cureṫ caro cū
ſpatio illo poſt m̄lta accidētia p̄ticulariter oclīs accidūt q̄ ſcri
bi opʒ: ſʒ tñ q̄ bñ q̄ ſcripſimꝰ īueſtigauerit: curāda curare po
terit.

¶ Decimaquarta particula.

Alia diximus quot ſunt apoſtemata eorum ⁊ cu
ratiōes in particula de groſſitudine extra naturā
titulata ⁊ de calidis apoſtematibꝰ ⁊ ſanguineis: re
ſtat dicere de alia apoſtēatica ſp̄e q̄ de rubea cho.
ſunt: h̄ eñ a phlegmonibꝰ differt: q: phlegmones
mag̃ īteriora tenēt ⁊ exteriꝰ maiorē loci quātitatē ⁊ altitudinē
poſſidēt ⁊ rubicūdiores magis q: pulſāt. cholerica aūt minꝰ

ſunt rubea: neq̧ īteriꝰ tm̄ ſpacij amplectunt̄: ſ; exteriꝰ ſunt
cuiꝰ eñ vis ſubtilis eſt. vñ cito de carne ad cutē penetrat: q̄
cutis ſpiſſioꝛ ē carne: ea ꝓhibeat ī eo loco coadunat̄ ⁊ facit apo
ſtema: ⁊ aliqñ cū pulſatōe: q2 nō multū īterioꝝ parauit tenet
phlegmones vō nūquā ſine pulſatiōe cū maxīe ſi magni fue
rint q̄ apoſtemata de mltitudine cho. ru. naſcunt̄: aut de ſua
groſſitudine. Nā ſi ſm naturalē quātitatē multiplicata fue
rit: naturali exitu ꝑ poꝛos ⁊ vias a coꝛꝑe egredit̄. Si aūt au
gmētat̄ ⁊ ingroſſat̄: nō pōt ꝑ poꝛos penetrare: neceſſario ḡ ī
cute ⁊ ſub cute cho. ḡnat icēſionē ruboꝛē ⁊ tumoꝛē. cūq̧ h̄ ma
teria eſt acutioꝛ ⁊ groſſioꝛ cutē rodit ⁊ vulnerat. ideoq̧ hoc
apoſtema parui tumoꝛis eſt: aut cū vulnere aut ſine vulnere
⁊ aliqñ hoc apoſtema eſt mixtū de ſang. ⁊ cho. ſine equalitate
tñ: qđ cū fuerit opꝫ medicamē ſm moꝛbi ꝯpoſitionē imponi
ſ; intētio nr̄a eſt auferre materiā cū purgatiōe ⁊ diſſolutione
q̄ ſunt in eo: ſ; tñ q2 hec materia nō ſolū ſui nocet quātitate
ſicut faciūt ſanguinea apoſtemata. hec eñ nō nocent niſi cū
ſui multitudine ⁊ extēſione etſi tēperatꝰ ſit: vbi ḡra: cum ſui
q̄litate q̄ calidioꝛ eſt ſanguine. vñ ꝓhibemur in alia intētionē
diuerti: ſi vt magis illis refrigeret̄: ⁊ ſic phlegmones nō opꝫ
curari cū repugnatiuis aut phlebotomia ne materia ad nobi
lia mēbꝛa ꝯuertat̄. Silr in his nec repugnatiua nec refrige
ratiua niſi p̄cedēte purgatōe poni opꝫ: ea aūt p̄cedēte locus
patiēs refrigeret̄: ſ; finis determinādꝫ refrigeratiōis erit: cū
caloꝛ ī liuoꝛē mutet̄: neq̧ hūc terminū trāſeas. Nā ſi refrige
ratiua diu ponunt̄ vt ī nigredinē ꝯuertant̄: īdurant̄ ⁊ ſolida
efficiūt̄. Silr etiā ī phlegmōibꝰ: nā oꝫ refrigerari ꝗuſq̧ coloꝛ
mutabit̄ aut ī nigredinē vl̄ in viriditatē vel nimiū liuoꝛē. Cau
ſe aūt refrigeratiue mlte ſunt: q̄rū eſt ſtrignꝰ ⁊ ſempuiua vir
ga paſtoꝛis pſilium iuſq̄. ſemē lactuce poꝛtu. ⁊ oleū cū aqua
fri. que fiant donec incēſio mitiget̄. deinde priuſq̄ viridia ef
ficiāt̄: farina oꝛdei cataplaſmet̄. q̧ ſi viriditas vel liuoꝛ appa
ruerit priꝰ ſcalpellamꝰ: deīde cataplaſmamus: ⁊ aliqñ cū aq̄
ca. fomētamꝰ. Si aūt materia coaguletur cū aq̄ ⁊ ſale fomētet̄
deinde cū ſuauibꝰ diſſolutiuis cataplaſma: ſicut farina oꝛdei
ſ; ꝓbatū ⁊ laudabile eſt farina cū ſucco coꝛiādri: neq̧ cauēda
ſunt in initio ⁊ priuſq̄ incēſio mitiget̄: valet etiā cera cū oleo
ro. mixta cū calce nō lota. Preterea aliqñ cōmiſcēt̄ apoſtema
ta velut heriſipila cū phlegmone aut vndimia cū ſclirosi. vñ
ſuꝑ eoꝝ cōpoſitōe medicina fiat. apoſtemata eñ phlegmati
ca in tactu mollia ſunt parū dolent coloꝛ eoꝝ velut totiꝰ coꝛ
poꝛis ſicut in extremitatibꝰ coꝛpoꝛū phthyſicoꝝ ⁊ hydropico
rū: qđ cū fuerit nō moꝛbꝰ ſ; accidēs nuncupat̄: cui ſufficiat fri
catio ſuaꝝ extremitatū cū oleo ro. ⁊ aceto. Si autē h̄ apoſte
ma in aliq̄ fuerit mēbꝛo ꝓpt̄ fluxū phlegmatis ad illud fluēs
nō ꝓpter accidētia moꝛbū ſicut dixīmꝰ ſequētia ⁊ ſit paruum
ſufficit ſpōgia cum aceto ⁊ aq̄ infuſa: tanta tñ aq̄ cōmixtio q̄
bibi poſſit. lana ſuccida ſupponat̄. Nā Me. laudat ſpongiā ⁊
chimo qđ ducit̄ de tharſie idē ſpongia: ſ; nūc in nr̄is tꝑibꝰ in
uenimꝰ pānū veterē ⁊ vellus eadē facere maxīe ſi in aq̄ ſalſa
vel aluminoſa īfuſa ſepe fuerit ⁊ ad ſolē deſiccata: tñ ad locū
īfirmū ligent̄ ⁊ inferius ligatū ſtrigēdo ducas: ita vt ſuperiꝰ
mollis ſit. Itē memithe cū aceto mixtū valet melius q̄ illud
cataplaſma in q̄ mittit̄ memithe: qđ eſt in libꝛo ꝯpoſite medi
cine. h̄ etiā valet oībꝰ calidis apoſtematibꝰ heriſipilis ⁊ phle
gmonibꝰ in initio cū calidiſſima ſunt: apoſtemata vō q̄ dure
⁊ petroſe materiei aut ſunt viſcoſa aut groſſa aut vtrūq̧. vñ
diſſolutiua ponant̄ ⁊ vſtioꝛa: deīde mollitiua priꝰ tñ attenua
tiua ⁊ icēſiua cū ca. ⁊ hūido medicamine ponāt̄: qđ eñ niſi fe
ceris petroſuꝫ apoſtema icurabile manebit: vñ opꝫ priꝰ molli
amꝰ: deinde diſſoluamꝰ. ideoq̧ mollitiua cū diſſolutiuis mi
ſceamꝰ. Eligat̄ ḡ medicina vtrūq̧ faciēs: ſicut medulla ceruī
na: ſerū caprinū: leoninū. amoniacū aūt ⁊ bdelliū maxīe liq̄
diſſimū ⁊ vtiliſſimū ē. ſcaracis maxīe ſigia: at q2 ſubā mēbꝛoꝝ
eſt diuerſa: opꝫ in apoſtematibꝰ diuerſe opemur. vgi ḡra: ſi
groſſuꝫ apoſtema ſit ī choꝛdis vel ligamētis ponamꝰ cū molli
tiuis incēſiua: acetum vō q2 mltū īcidit vtiliſſimū ē. Ego aūt
in duro apoſtemate choꝛdaꝝ ⁊ ligamētoꝝ hec facio: calefacio
lapides in arēſcidē ⁊ ex aceto īfundo: deīde ſuꝑ fumū mēbꝛū
īnfirmū ſtare facio: poſtea p̄cedēte epithimate cū oleo cal. ca
taplaſmo. caueāt aquā ne mēbꝛo appꝛopīquet̄: ⁊ ne oleū ſit
ſtipticū: aliqñ radix hibiſci ī oleo cocta: ⁊ radix elacterij iuuat

et aliqñ ſufficit oleū in quo hec decoquāt̄ ⁊ cataplaſmꝰ: neq̧
acetū ponimꝰ niſi inueterato apoſtemate. Itē opꝫ aliqñ ace
tum poni ⁊ poſt mollitiua. ſolo eñ aceto poſito ſubtile apo
ſtematis diſſoluet̄ groſſūq̧ manebit induratū: neq̧ ſepiꝰ po
nat̄: q2 nociuū eſt vtpote ꝑcuſſiuum neruoꝝ choꝛdarū ⁊ liga
mētoꝛū: ſ; moderate initio diu iā trāſacto. Qr ſi durū apoſte
ma ſit in ſplene vl̄ carne vl̄ in lacertis acetū p̄ter ſuſpectiōem
cōcede. Armoniacū in aceto liq̄factū ⁊ duro ſpleni appoſituꝫ
vtiliſſimū ē. ī choꝛdis vō ⁊ ligamētis nō niſi rariſſime: ſemꝑ eñ
mollitiuū opꝫ apponi. his tñ nō ꝓficiētibꝰ apponat̄ vno vel
duobꝰ diebꝰ: deīde ad mollitiua cōuertamur ꝓpt̄ petroſitatis
ſuſpectionē. De mollitiuis aūt vtilia ſūt radix hibiſci cū ſeuo
anatis. ideoq̧ fiat cū apoſtema times foꝛe petroſum: quo nō
inuento anatis ſeuū apponat̄ galline vel agni: vaccinū tñ vti
lius eſt. frōdes malue ſiluestris cataplaſmate iuuāt q̄ cū ſupꝛa
dictis ſepis fiūt vtilioꝛes. Itē variāda ē medicina ſuꝑ mēbꝛo
rū diuerſitatē: q2 mollia apoſtemata ſi fuerint in yleo nō po
nimꝰ ibi ſpōgiā in aceto infuſam: neq̧ in genu tumido oleuꝫ
in quo abſinthiū coquat̄: q2 tumidum genu ab initio molli
tiua ſuſtinet: ⁊ yleo ꝯfoꝛtatiua opꝫ apponi. ſilr nō fomētamꝰ
oculos nec inferioꝛa oꝛis cū oleo abſinthiato ſ; epatis ⁊ ſple
nis iuuatiuū ē. Preterea ſi dura apoſtemata dol̄ nō habeāt
eē incurabilia ⁊ ſuꝑ doloꝛis ſenſum ſit: vel tarditas vel velo
citas curatiōis. ſilr ſi ſunt in ſenſibilibꝰ. q̧ ſic ca. apoſtemata
nō faciūt dol̄. icurabilia ſunt. Sꝫ opꝫ nos mōſtrare differētiā
īter phlegmatica ⁊ inflatiua: eoꝝ eñ cura diuerſa ē. Nā mol
lia apoſtēata de phlegmate ſunt vt vndimia q̄ tactui cedūt: ī
flatiua vō ex fumoſa groſſaq̧ fiunt vētoſitate qñ velut vdi
mia ſub digito mouētur: q2 phlegmatica cū tāgunt̄ apparēt
quaſi veſica groſſis hūoꝛibꝰ plena. Nā quaſi foſſa in eis effi
cit̄: ⁊ poſt ad ſuū locū redire moꝛatur. Inflatiua vero ſunt ex
tenſiua tactui q2 repugnāt: q̄bus pulſatis q̄ſi tympani ſonꝰ
redditur: q̄ inflatio aliqñ eſt ſub cute: aliqñ ſub pelliculis oſſa
⁊ lacertos coopiētibꝰ: ⁊ aliqñ in ſtō ⁊ inteſtinis ⁊ inter inte
ſtina ⁊ pelliculas lacertos ventris operiētes: quoꝝ curatio
nis ītētio vna q̄dē ē eijcere illā fumoſaꝫ vētoſitatē cū medici
na ſubtili in ſubā ca. in natura. Qr ſi hec inflatio fuerit in ſto
macho vel inteſtinis: multū valet clyſtere ex oleo in quo pi
ganū coquat̄ ⁊ ciminū anetū ⁊ petroſilinū: ventoſa etiā ibi
applicet̄ bis vel ter: pꝛecipue magna totū vmbilicū cōpꝛehē
dēs. Si aūt hec inflatio ſit in manibꝰ vel pedibꝰ aut in lacer
tis ſub cute: aut in pelliculis oſſa coopiētibꝰ ⁊ ſine dol̄. aq̄ ci
nerina diſſoluat̄ pānis ibi infuſis ⁊ ligatis cinere quercꝰ ⁊ vitis
in aq̄ quouſq̧ pūgit linguā: mane coletur: ⁊ panni in eo infu
ſi locis tumētibꝰ apponantur. ſi vero ſit cū doloꝛe ex oleo nō
pungitiuo ⁊ mollitiuis cataplaſmatibꝰ vngat̄: h̄ nō ſit niſi ex
ꝑcuſſione q̄dā lacertos frangēte: aut pelliculas. vñ ſi fuerit
in pelliculis lacertos coopiētibꝰ cōueniūt mitigatiua ⁊ molli
tiua ſicut diximꝰ. ſi aūt in pelliculis oſſa coopiētibꝰ ſine dolo
re eſt: q̄re ab initio cinerinā aquā apponimꝰ. ſi vō ē in lacer
to in initio mitigatiua appones: poſtea cinerinā aquā appli
cabis: ⁊ aliqñ doloꝛe nō foꝛti exiſtēte hec miſcebis. valēt iteꝫ
in initio ſepa vinū ⁊ acetū oleū mixta: ſi velis in his calidis in
fuſis loco applicetur vel huic cataplaſmati adeps miſceatur
vel cera vel oleū: q2 opꝫ inflationē cum doloꝛe exiſtente virtu
tē cataplaſmatis eē cōpoſitā de moderate mitigātibꝰ doloꝛē
diſſoluētibꝰ ⁊ coꝛpꝰ purgātibꝰ moderate. ſi eñ cū eis nō ſint
ſtiptica apoſtema augmētatur maxīe ſi coꝛpꝰ plenū ē. vñ co
gnoſce accidētia q̄ veniūt ad h̄ ad inflationē in lacertis ex per
cuſſiōe exiſtētē: deīde ſtude vt doloꝛē mitiges ⁊ īflationē diſ
ſoluas mēbꝛa ꝯfoꝛtes ſtude q̄ magis ī eis accidētibꝰ q̄ maio
ris valitudinis ſunt: ḡ ſi doloꝛ magnꝰ fuerit mitiga eū: eo q̄dē
nō exiſtēte foꝛtiter diſſolue: ſi doloꝛ foꝛtis nō fuerit. ſilr ⁊ diſ
ſolues ⁊ mitiges: ſ; vtilioꝛa ex diſſolutiuis in hac īflatiōe fue
rint h̄ oīa: aq̄ ⁊ acetū ⁊ vinū valet. etiā cū ſua diſſolutiōe hu
fluētibꝰ ad eūdē locū repugnat. vñ ſi ſuſpicaris ibi materiam
fluere vinū p̄cipue nigrū ⁊ pōticū appones. ſi vō ſolū diſſol
uere velimꝰ aquā cinerinā ⁊ acetū apponemꝰ: q̄bꝰ nō inuen
tis nitrū ⁊ ſpumā calcis facies ⁊ oīa q̄ ex intro citus in aqua
diſſoluūtur. hec oꝛdinatim oīa facienda ſunt ⁊ a minoꝛibꝰ
incipiamus. Itē ex cataplaſmatibus que ſunt vtilioꝛa facia
mus. ſi calx extincta tēperetur ex aq̄ in qua coctū eſt ſtercus

volubilinū. Itē lana succida cū aq̄ decocta ⁊ colata. calr tēpet
ilr cū fermēto cataplasmet: q: valet. Preterea ē q̄dā passio
huiꝰ inflatiōis q̄ vētri euenit. vñ semꝑ extēsus ē ⁊ grossus
cā eius plenitudo sui nerui de fumosa vētositate: cuiꝰ vētosi
tatis cā sunt grossi hu. calefacti: in q̄bꝰ dissoluēdis calor na
turalis nō sufficit: quā vētositatē ne exeat ꝯclusio poroꝝ ad
iuuat. Vñ intētio nr̄a in hac passiōe est vt cām auferamꝰ cū
purgatiōe illoꝝ hūoꝝ ſm vtilitatē fctām: siue cū egestiōe sui
vel vomitu fricatiōe exercitio balneo ⁊ abstinētia cibi: tūc re
uertimur ad excludēdū qđ in ea coadunatū est. ſꝫ tñ q: h̄ in
flatio p̄ter mltitudinē sanguinis fit: opꝫ nos inuestigare
tactu vētris an caliditas sit in corꝑe: quo sic existēte curet cū
phlebotomia: ⁊ desuꝑ frigida ſm caliditatꝭ quātitatē ponā
tur: eo v̄o calorē nō hn̄te nō opꝫ refrigeratiua applicari: sed
attenuatiua ⁊ dissolutiua: ⁊ circa mēbrū q̄ vētositatē dissol
uunt ⁊ desiccāt ⁊ suppone: ſꝫ plurime hec passio iuuenes in
uadit. ideoq̄ vtilis ē phlebotomia. Quēdam ex hac passiōe
curaui minui eū. deinde mēbrū ⁊ eiꝰ circūdantia epithimaui
cū ceroto fctō ex oleo ro. ⁊ cera mixta cū frigidissima aq̄. estꝰ
eñi erat: ⁊ hoc epithimate assueui i mēbro femore coxāq̄ cir
cundātibꝰ. Quidā aūt alter hoc patiēs phlebotomatꝰ epithi
matꝰ est hmōi cataplasmate qđ fit de camomilleō. solitꝰ q̄
sum in hac passiōe dare raō. nenufar ⁊ post agni spma qua
elongāte multā pigali quātitatē offerre. vtile est eñi in omī
passione ꝓpt̄ coadunationē hūoꝝ fctām maloꝝ dare in finē
calefactiua ⁊ desiccatiua. Hec eñi dissoluūt ⁊ mūdificant qđ
remāsit in illis locis. Cuidā ligua adeo īflata est ꝙ i oris spa
cio nō poterat capi: neq̄ obediēs erat phlebotomie eo ꝙ eā
minime ꝯsueuerat: cuiꝰ q̄dē etas sexaginta fuit annoꝝ: dedi
ḡ ei pil. coch. ⁊ p̄cepi sub lingua frigida apponere. nā spaul
vt ꝓdessent: corpꝰ eñi purgatū fuit ⁊ materia i opposita loca
cōmota: tunc ille vidit ꝑ somnū ꝙ vtili bono: q: tramite me
dicine ordinatꝰ est. Erat tñ cōpetēs tenere in ore succū lactu
ce quo facto sanꝰ factꝰ est. Itē debes itelligere: q: si v̄ga fue
rit tumida vomitꝰ vtilior cū egestione. si autē lingua egestio
cōpetētior ē q̄ vomitꝰ erit: h̄ eñi apposita attractio fit. Pre
terea dico ꝙ oīa mēbra si apostema hēant necessario ad eos
hu. fluere: ſꝫ q̄ sit illa materia calore tactu ondit. Nā sangui
nea apostemata rubeū colorē habēt: ⁊ tactū calidū ⁊ pulsuꝫ
tactui repugnātē ⁊ i profunditatē v̄ge magnā ꝑtē amplectit
cholerica vero sunt citrina aut minꝰ sanguineis rubea ea. nō
multū i ꝓfunditate existētia: neq̄ pulsare vident. phlegma
tica v̄o sunt alba mollia: parū caloris habēt neq̄ fumāt. que
aūt sunt ex fece sanguis q̄ melācholica nuncupant: cōposita
sunt i colore ex nigredine ⁊ viriditate q̄ colores a medicis ma
ziꝫam dicunt: tactui repugnat. i. non cedit. ꝙ si magne vene
fuerint vicine eas implent ⁊ varices faciūt: q̄ materia si mul
tum calefiat: vel ꝓpter calidā fe. in nigram cho. ⁊ acetosam
mutat q̄ in terra fusa bullit: atq̄ musce ab ea fugiūt. aposte
ma v̄o qđ ex ea. i. nigro grossoq̄ sanguine gñat cācer inde ē
aut i eiꝰ natura si calidiꝰ efficiet mutabit: si v̄o nō fuerit ma
zani caloris: ſꝫ solāmō durū nō est cācerinū: ſꝫ scliros dr̄: qđ
apostema duobꝰ mōis ē: aut sensibile aut isensibile: vñ opꝫ
te scire noticiā simplicis apostematꝭ vt possis ꝯposita cogice
re ⁊ q̄ ex eis ꝓualeāt. Itē iuestiga pua apostemata. Nā ma
gna cito ondūt suā naturā: parua subtili indagatiōe ꝓpēde:
scias cuiꝰ gñis sunt. vtiliꝰ q̄ in initio cācrina apostemata ꝑ
scrutari: q: si magna fuerīt ⁊ vene ea circūdātes plene ⁊ ex
tēse ⁊ musizanū habēt colorē ⁊ tactū durū ⁊ cal. ⁊ ꝓfundissi
ma ꝯprehēdit: sine dubio scias cācerina esse: in q̄rū initio ra
rissime ea nisi cū magno studio ꝯphēdere poteris. multū q̄
est vtile scire i initio. q: hoc ꝑuiso poterimꝰ ea vl curare vel
q̄n maiora fiāt custodire cū purgatiōe soliꝰ melācholice ma
terie ⁊ phlebotomia: q̄ magnificata vl diuturna effecta icura
bilia sunt: ꝓinde opꝫ i initio hoꝝ apostematū studiū ipendi
in purgāda materia melācholica ⁊ ne retorqueat i corꝑe: qđ
nisi poterimꝰ sepe purgēt ⁊ mēbrū q̄n illā materiā suscipiat
ꝯfortemꝰ: ſꝫ vtile ē in purgāda hac materia epithi. ʒ. vj. dare
cū sero vel mellicrate antidotū. xxxij. spēs recipiēs qđ in nr̄o
antidotario repit. certificati v̄o ꝙ materia illoꝝ vñ sit exclusa
p̄ter vllā suspectionē dissolutiua qđ remāserit dissoluētia po
namꝰ. si aūt apostema paruū ē ꝯponamꝰ cataplasma ex pur
gatiuis ⁊ dissolutiuis. Porro opꝫ te itelligere ꝙ repugnatiua
⁊ dissolutiua nō opant in grossa materia velut i subtili: q̄ si
debilis sint paruā faciēt accessionē: fortiter v̄o repugnāt ⁊ dis
soluūt ex illis apostematibꝰ q̄ sūt ex grosso ⁊ melācholico san
guine ⁊ subtiliorē ꝑtē neq̄ totū illū sang. vñ ꝑmanēs idurat
ad eijciēdū. opꝫ ḡ curari ſꝫ apostema cū mediocri medicina
ne sanguinē cū sue dissolutiōis fortitudine ingrosset ⁊ ne sit
mordica. q: cācerīa apostemata. vl cācer ꝓpt̄ pessimitatē sue
materie fugiūt a mordicatiua medicina. ideoq̄ opꝫ desiccatiuā
morsionē nō hn̄tia apponi: q̄ iuenies i metallinis si lota sint
Cācer q̄ si ei succurramꝰ curabil' ē: tūc videlꝫ cū puꝰ ē ⁊ vene
circūdātes nō plene si assuescāt purgationē melācholice ma
terie ⁊ ꝓhibeamꝰ ne iuenis ⁊ medicīa quā diximꝰ supponat
q̄bꝰ magnificatꝭ itētio nr̄a custodire ne maiora efficiant: vel
vulnerent ꝓhibere: aut materia q̄n curet sit cū refrigeratiōe
epatꝭ ⁊ cibi: siue cataplamatibꝰ ⁊ abstinētia q̄ſſoꝝ ciboꝝ mł
tūq̄ difficulū sic homine carnis ⁊ h̄ tū ⁊ ab eis abstineāt q̄ melā
cholicū gñant sang. sic lēte caulibꝰ piscibꝰ ⁊ carnes salite cali
de moripsie. q: h̄ oīa nig. san. gñant. Vlr dico q̄ debere hos
infirmos dietare cū subtilibꝰ ⁊ hūidis cibis nō calefaciētibꝰ
Or si vis cācruꝫ cū chirurgia curare priꝰ decet melācholicā
purgari materiā. deīde incidere vsq̄ ad finē sui: vt nihil ex ea
ꝑmaneat: ⁊ dimitte sang. fluere: neq̄ festines eū stringere ⁊
exprime venas eū circūdātes vt totꝰ sanguis melācholicus
excludat: tādē videlꝫ vulnꝰ curabl'. p̄terea aliq̄n ex grosso san
guie si calefiat maxīe si ferueat gñat passio q̄ abusiue herisi
pila dr: q̄ est apostema nō ꝓfunde existēs ⁊ aliq̄n adeo paruī
tumoris ē vt nō apostemat: qđ si apostema rubeū hꝫ colorē
nigredini ꝑtinētē ⁊ in initio cū vulnerat velut si fieret ex icē
siōe ignis: ⁊ aliq̄n circūdāt illō pue pustule: ⁊ aliq̄n minime
⁊ accidit ex eis mag̃ fe. maior ea q̄ fit ex phlegmonibꝰ ⁊ vera
herisipila. vñ opꝫ vt phlebotomet vsq̄ ad defectionē nisi ali
quo cohibeamur: ⁊ suꝑ locū medicinā pue repugnātē ⁊ me
diocriter dissoluimꝰ: q: si refrigeramꝰ mēbrū sicut ꝯpꝫ gros
sicies sanguis augmētat ⁊ dissolutio indurabit: si v̄o repu
gnatiua ꝯfortemꝰ dol. augmētabit ⁊ apostema nō cedet: ꝓide
medicina sic diximꝰ necessaria. i. cataplasma de arnoglossa et
qđ fit de lētibꝰ coctis mixtis cū medulla opii: panisq̄ ponat
suꝑ vulnꝰ: nec fortia desiccatiua applicēt sic trocisci androni
ci ⁊ pelion ⁊ polidos: tñ ꝑati cū dulci vino ⁊ pōtico aut sapa. ⁊
caueamꝰ maturatiua ⁊ sanatiua: hoc eñi vulnꝰ vicinū est pu
trefactioni ⁊ rosure: q̄ si cū his curent festinabūt ad putrefa
ctiōeꝫ: ꝙ si p̄cesserit phlebotomia circūdātia scalpellamꝰ va
let: ſꝫ opꝫ ꝓfundissime fieri: sanguis eñi grossus est. extracta
incisiōe ⁊ carnē generare ⁊ vulnꝰ sanare incipiamus.

Scrophe quidē de gñe apostematū sunt: q̄ sunt aposte
mata in glandibꝰ collo ⁊ alarū inguinū: ⁊ filibꝰ nascen
tia. Cūq̄ nascunt i hac carne q̄ nō mltū iuuatiua est sine du
bio cū dissolutiōe curētur. Si v̄o i glādibꝰ q̄ sunt iuuatiue: si
cut in ea q̄ lac gñant: spma ⁊ saliuā: velut si esset vicina testi
culis ⁊ sub ligua: necesse ē in initio repugnemꝰ. deide grada
tim ad dissolutiua descēdamꝰ: si aūt i glādibꝰ q̄ nō sunt iuua
tiue: sic i illis sunt q̄si venaꝝ arteriaꝝ ve frāgit: opꝫ cū putre
factiuis putrefieri: ⁊ cū chirurgia icidi. caueas tñ venas arte
rias ⁊ neruos: ne ex icisiōe patiāt vomitū q̄ ex gñe apostema
tū ē qđ duobꝰ mōis ē: aut ꝓpt̄ saniē magnoꝝ ⁊ calidoꝝ apo
stematū coadunatā velut in vasibꝰ eēt: aut ꝓpt̄ coadunatio
nē hūiditatꝭ nō putrefieri ꝓpt̄ pigriciē sue materiei ad mutā
dū i saniē: vñ coadunat ⁊ cū ꝯueniēs sibi locū a carne sepat
q̄ hūiditas etsi ab initio nō hēat dol. post aliquantulū tamē
necessario ⁊ putrefit ⁊ calefit. Cūq̄ incidit iuenit i ea diuer
sa materia: i quadā q̄si pulchra ⁊ in q̄dā q̄si viscosa in alia q̄si
pili vngule rasura ossoꝝ lat. lut. fex vini amurca: ⁊ q̄si in q̄dā
putori passibilis: ⁊ aliq̄n q̄si pinguedo: q̄ oīa curamꝰ aut cū
incisione: aut cum dissolutiōe: aut cum putrefactione. et ali
quando tria adunamꝰ: quibꝰ vero materia est subtilis que
medullina dr: q̄ est quasi villus: sufficiunt ei pharmaca dis
solutiua: quadam quasi pulchra non soluꝫ dissolutiua suffi
ciunt: vnde necessaria est nō soluꝫ incisio: aut putrefactio cor
rosiuis et putrefactiuis medicinis. que autem est quasi
piguedo nō valet purgari nisi cū chirurgia: putrefactiua eñi
medicamini inobediēs est. Gal. bonū inq̄t est ⁊ vtile videtur

quod dixi: in nostris quidē tempoꝛibꝰ optimos chirurgicos hec chirurgia curare videmꝰ: qđ ⁊ mihi vtilius eē videt: quia putrefactiuus ⁊ dissolutiua: etsi eis materia obediēs fuerit: in longo tñ tēpoꝛe operant: q: ⁊ mēbris infirmis est molestum et infirmis cruciatū affert. bonū genꝰ superficietenus incidē: ⁊ materiā cū sacculo in quo stant extrahi: ⁊ totū sacculū opꝫ excludi. ꝙ si aliquid de sacculo remāserit: ponantur ibi dissolutiua ⁊ putrefactiua: vt toto mundificato loco: carnis creatiua ⁊ vulneris sanatiua poni possint. Itē. Ga. bociū qđ fit in iterioꝛibꝰ coꝛpis maxīe visceribꝰ medicamīe tñ iuuat actio eñ eius est dissoluere: ⁊ eliquare coagulatā materiam cuiꝰ virtutis medicinas in libꝛis cōposite medicine inuenit: sed vtilioꝛ est oībus tyꝛiaca: in qua tyꝛoꝛū troasci mittūtur et post hanc omoꝛusia: ⁊ diacatiās. Poꝛro vniuersaliter dico ꝙ oīa que extra naturā coꝛpoꝛi accidūt: opꝫ extrahi. sicut bociū grana verruce poꝛri lapides ī renibꝰ ⁊ vesica: aqua inutilis: sperans que vulgo arpa dr. i. frustrū carnis a muliere gñatū ⁊ qđ infoꝛmatum est. hec oīa a coꝛpe opꝫ expelli. Ut si passio in naturali fiet mēbꝛo: studiū in curāda ea ponamꝰ q: nō possumus ea incidere ⁊ eijcere nisi molestia passionis maioꝛ nobilitate fieret mēbri: sicut facimꝰ cancro ⁊ oībus incurabilibꝰ vulneribꝰ. Aqua vo oculoꝛū. i. cataracta: impossibile est cū incisione vel sui expulsione curari. sit nāq intētio vnde mittamus eā alio ne visum ꝓhibeat. Itē aqua q̄ kili est inclusa et in ventre hydropicoꝝ opꝫ a coꝛpe eijci. ⁊ expellitur vel cū medicina dissolutiua vel chirurgia: ⁊ aliquādo in kili partē pellicularū incidimꝰ. silr varices ⁊ supfluaꝫ in angulis oculoꝝ nascentē carnē ⁊ in naribꝰ natā: ⁊ putridos dētes: ⁊ oīa quibus sumꝰ desperati ꝙ nō possunt in sui natura li foꝛma cōuerti. Sꝫ vuā nō opꝫ festināter incidi: pꝛius decet naturalr medicari: qbus nō valētibꝰ ⁊ fundamēto eiꝰ subtili existente capiteq grosso īcidant. silr qđcūq os putrefactū fuerit vl caro in vulneribꝰ supabūdauerit maxīe ī emoꝛroidā vngulā oculoꝝ: oīa h dico curāda eē sicut incisiōe: vel cū alia curatiōe ea auferente. preterea opꝫ inuestigare qđ hoꝝ sit vtiliꝰ vel putrefactio vel incisio: ⁊ vtiliꝰ pfecte teneat. similr oīa q̄ ī coꝛpe supflua ⁊ incōueniētia sunt īcidēda sunt: sic. vꝫ digitꝰ: aut si maioꝛ ꝙ opꝫ fuerit. Itē qđ minꝰ est ꝯpleri opꝫ sicut macra ⁊ macilenta coꝛpa: magnitudo eñ ⁊ detrimētū istoꝛū moꝛbꝰ est: opꝫ g̊ a coꝛpe eijci. Itē si caro in coꝛpe adeo augmētata fuerit vt neq deābulatū ire: vel suā actionē agere possint: minui decet sic macilētos incrassari opꝫ: grossidē vo extenuemꝰ cū nimijs exercitijs: ex paruitate cibi ⁊ medicina attenuatiua siue vigilijs tristicia ⁊ silibꝰ coꝛpꝰ calidū ⁊ faciētibꝰ ⁊ siccū. Medicina attenuatiua est illa. s. q̄ artetico doloꝛi valet. hec eñ attenuatiue vtutis est: sic medicina ī qua mittunt pigami spmata maxīe etiā pulueris ⁊ extremitatꝭ sue aristo. ro. cētaurea maioꝛ. hec oīa cū diureticis ⁊ vrinā ꝓuocātibꝰ sicut semē petrosilini ameos sauina. nā hec oīa coꝛpus foꝛtissime purgāt cū attenuatiōe hūoꝝ: ⁊ expulsiōe cū vrina ⁊ occulta dissolutiōe. sal tyriēse incēsū attenuatiuū est dico ꝙ multos ⁊ mediocres ī carne pdisse eā huiꝰ medicine ꝓpter arteticū doloꝛē accepte: q: sanguinē ꝯbussit. hoc tñ facerāt eo ꝙ multos de artetico dol. cum hac medicina euasos viderāt: ignoꝛabāt eñ ꝙ illi frigidi ⁊ crassi fuerāt. Nam hec medicina secura ē hmōi coꝛpibus. Curaui eñ quēdā et sanaui vitiū cuiꝰ coꝛpis crassicies vltime magnitudinis erat cū hac medicina et tyꝛiaca: ⁊ sale tyꝛiensi: tenuibꝰ dietis ⁊ in petrosis exercitijs: ⁊ fricatiōe cū asperis pānis: epithimate oleoꝝ cū qbus dissolutiua sunt decocta. deinde assuefeci in petrosis exercitijs: et pꝛimo cū epithimate hoꝝ oleoꝝ. sed opꝫ olea nihil stipticitatꝭ habere ⁊ coq̄ in eis rad. elacterij ꝓuincianā aristo. rad. oppopo. polium cētaureā: si hyems fuerit post balneū vngatur: post exercitia balneū. ⁊ post balneū cibi ꝓhibeant: nisi post somnū vel cuiusdā tpis spaciū: deinde balneent: neq ī scđo balneo cibent: aqua balnei sit dissolutiua ⁊ attenuatiua. ꝙ si caldane fuerit itime ibi balneēt vl lauent: sꝫ caueāt aluminosaꝫ: opꝫ eñ eē salsaꝫ: qbꝰ nō iuētis mittat sal in aquā ⁊ dimittat donec ad solē putrefiant sic quoq balneent. Itē aqua marina: q: hec aq̄ valēt oībꝰ aquosaꝫ materiā ī coꝛpe habētibꝰ: sicut hydropicis ⁊ crassis maxime si ipetuose ⁊ foꝛtiter in ea natauerit: neq comedāt quousq de ea exierit. Dico ꝙ ex assuefactiōe huiꝰ olete ad petrefactionē vēturos. vñ eas renūciabis q̄ fere nō sunt sm nraꝫ naturā ide necessario eis nociue. opꝫ tñ dietā tēpari: neq licentiā dabis grossū vinū bibēdi: sed subtile ⁊ aquosum vel subtile ⁊ igneū sm q vtilius videbit. q vero volūt crassi fieri dulcia ⁊ grossa vina opꝫ accipere: ⁊ cibos grossū sanguinē gñantes suauia exercitia ⁊ rarissima. vl dico ad dietā hoꝝ eē oppositionē oppositiōi diete illoꝝ: valet etiā his emplastrū picis omni tertia die vel q̄rta semel impositū: qđ emplastrū cōuenit mēbꝛo qđ extenuatū est vel macrū est: q: multū sanguinē attrahit ad nutrimētum mēbꝛoꝝ. vñ non opꝫ vt sepe fiat: sufficit eñ in hyeme bis in die fieri: ⁊ etiam in estate semel. Nā hoc emplastrū valet macilētꝭ siue sint in toto coꝛpe vel in quodā membꝛo extenuati: sed opꝫ ante ciꝫ leni fuste suauiter percutiatur.

¶ Finis megatechni Gal. a Constantino abbꝛeuiati ⁊ in cōpendium redacti.

¶ Liber de obliuione a Cōstantino africano editus.

Eruenit ad nos epistola tua manifestans quid tibi acciderit de nimia obliuiōe: ⁊ minutata ratiōe cū nimia assiduitate legēdi. Et rogasti nos vt diceremꝰ tibi in bꝛeuibꝰ verbis ⁊ intelligibilibꝰ: qđ dicāt maxīe antiqui de memoꝛia: et de adiuuante eā medicina: ⁊ lethargia ⁊ auferēte eā medicina. Obediui ergo sm verba tua cū dei auxilio.

¶ De operatione mentis.

Dico itaq ego Cōstantinꝰ: qm̄ maxime antiqui cōsenserūt qm̄ operatio mētis triplex est. pꝛima phātasia: scđa rōnalis intellectꝰ: tertia memoꝛia. Et cerebꝛi due partes sunt. Una pꝛoꝛa: altera puppis. Et pꝛa diuidit in duas partes: ⁊ vnaqueq illarū duarū maioꝛ est tota puppi. Et qm̄ pꝛoꝛa cerebꝛi fuerat diuisa a puppi: ⁊ necessariū erat iūctas eē: factū est vt ambo vētriculi pꝛoꝛe ꝯuenirēt ī vnū locū. ⁊ spaciositas cōis vtrisq. Et aliq̄ ex anatomicis noīarūt istū locū ventriculū q̄rtū. Et duo vētriculi pꝛoꝛe mutāt aerē: ex q̄ q̄ter ⁊ dant inde cerebꝛo spm̄ aīalē: vt faciat sensus vidēdi: audiēdi: odoꝛādi gustādi ⁊ iterū phātasiā: deinde trāsit ad eū locū q̄ ē in medio cerebꝛi q̄ cōis ē: ⁊ trāsit spiritꝰ aīalis iā subtilis ⁊ mūdificatꝰ ⁊ clarus plus ꝙ spūs qui fuit in pꝛoꝛa cerebꝛi: vt faciat rōnē ⁊ intellectū. ⁊ habet in capite mediȷ vētriculi q̄ est inter pꝛorā ⁊ puppim. pars sube cerebꝛi: simul nerui: ⁊ vocāt eā anatomici ascēdens ⁊ descendens: ⁊ ascēsu eiꝰ aperit foꝛamē: ⁊ descēsu eiꝰ claudit: ⁊ cū aperitur trāsit spūs aīalis a pꝛoꝛa cerebꝛi ad puppim: ⁊ hoc nō fit nisi qn̄ necessariū est obliuioni tradita aut tenere q̄ nolūt obliuisci. ꝓdiuus aūt vētriculꝰ puppis pstātioꝛ est oībus vētriculis cerebꝛi: qm̄ nō venit spūs aīalis nisi subtilis clarꝰ ⁊ mūdificatꝰ: q: opus est recoꝛdatiōi ⁊ retētioni claritate et subtilitate: vt recolligat res pteritas ex lōgo tpe. Et nisi aperiat illa via vt trāseat spūs ad puppim cerebꝛi: nō reminiscit hō rei: ⁊ nō rñdet interrogatis. Et qm̄ fuit illa foꝛma pinea facta in capite q̄ fert spm̄ aīalē a medio vētriculi cerebꝛi ad vētriculū puppis: inde est sicut custos ⁊ diuisoꝛ quātitatis qua trāsit p illā viā spūs. Et apꝛtio istiꝰ vie variat in oībꝰ ex festinātia ⁊ pigricia. Nā sunt q̄ habēt eā velocē: q̄ sunt prudētes: ⁊ velociter rñdent. ⁊ sunt q̄ habēt pigrā: q̄ tardi sunt ad rñdendū: ⁊ nimiū cogitāt. Ga. aūt dixit mentē ⁊ itellectū et discretionē nō facit nisi ꝯtēperātia spūs aīalis q̄ est ī puppi cerebꝛi. Et si patit iste spūs q̄ est in puppi cerebꝛi lesionē: ꝑdit memoꝛiā: aut minuit. Si ꝑdit: vocat obliuionē perfectā. Si minuit: vocat obliuionē ad tps. Et memoꝛia qdē patit lesionē semp ex frigiditate. ⁊ hec frigiditas aliqñ est simplex aliqñ cū hūiditate. Et si ē cū hūiditate: patit nimiū somnū. Et est aliqñ cū siccitate: q: qñ venit egritudo cū siccitate: est cum vigilijs. Paulus dixit: lethargia nō nascit nisi ex causa pꝛiuata: que est phlegma frigidum ⁊ humidū. Ga. si prompta inquit mens est ⁊ intellectus: significat substātiam cerebꝛi mūdam et subtilē. Non prompta vo mens ⁊ intellectus immūdā sigt cerebꝛi subaꝫ: aut grossaꝫ. Et velociter discere

significat quia substantia cerebri impigra recipit formatio-
nē rei vise. Et bene retinere: significat quia substātia cerebri
habet moderatā solicitudinē. Et tarde discere significat q̄r
substantia cerebri dura est ad recipiendā formationē rei vise
Lethargia igitur significat substantiā cerebri liquidā habē
tem stabilitatē. Et quidā voluerūt facere tibi de operatione
potiōes q̄ adiuuant retentionē: et adiuuāt lethargiā. Diffi
cile est his qui ad tuā peruenerunt etatem: q̄r appellant se
nectutē matrem lethargie. Aristoteles autem dixit: pueri et
senes magis obliuiscūtur: quia anime eorū sunt in mutatio
ne et mutabilitate ex hoc in hoc. Pueri ad adolescentiam et
augmentationē. Senes vero mutantur ad declinationem et
diminutionē. Nam festinātia mobilitatis non stat in eodem
vt formationē recipiat. Nonne vides q̄m aqua currens cum
nimio cursu: et velociter mouēs. et rursus aqua glaciata: nō
stat in illis formatio imaginis. Tertium genus qui sunt iu-
uenes: et plus iuuenibus: illi vero tenent et reminiscuntur
propter serenitatē vel puritatem capitis: et propter tempe-
rantiam humiditatis in illo. Tantum opus est nobis ꝓpter
benignitatē tuā super nos: vt non desperationem tibi infe-
ramus desiderij tui propter prouectam etatem et domina-
tionem phlegmatis sub cōplexiōe corporis et cerebri tui. Sꝫ
cōmemorabimus tibi confectiones medicine q̄ te ducant in
desideriū tuū et beneplacitū tuū: si dei nō desit beneficium.
Dico autem lethargia q̄m est minutatio recordatiōis et mi
nutatio nascitur: aut ex sola frigiditate: aut cum humidita-
te: oportet vt curatio eius: et medicina inueniatur ī his que
calefaciunt cerebrū: et mundificant phlegma in illo sicut est
hiera. et melius est in illis et magis iuuatiuum theodoricon
maius: qđ fit cum nucibus muscatis: et hieralogodion: et hie
ra hippocratis: hiera gal. hiera eradij: hiera archigenis: et
similia. bibatur de his s̄m tempus virtutis. Nam mundifi-
catur cerebrum ex illo chimo qui est fundamentū lethargie
Similiter faciūt genera pilularū laxatiuarum ad istam com
plexionem frigidā vt stomatichon et cochia. Et potus simili
ter qui habet potestatē mundificādi cerebrum. Et illa que
extrahunt phlegma de cerebro cū gargarismo: aut cum ma
sticatione: aut cū sternutatione: aut cum calido clysteri. Oīa
que diximus iuuant lethargicos. Nam purgant abundātiā
sanguinis vel phlegmatis que est in puppi cerebri. Et alie
calide confectiones que non sunt laxatiue: vt tyriaca: trife-
ra maior: selithe: ematithes: diatrionpipereon: diaroma-
ta: diagalanga: pentaticū: omorusia: socrugene: et similia.
Hec iuuant lethargicos phlegma dissoluēdo: et mutant na-
turam cerebri in naturalē calorē. Anacardus et confectiones
recipiētes anacardū iuuant lethargi. Medicina tamen ana
cardi iuuat cum sua proprietate. Gal. dicit se sanasse lethar
gicū cū castoreo et pipere al. et melle: aut cum oleo sinapino
si puppis vngatur. Idem et piretrū facit. Abstinendum est
ab omni frigido et humido. Utendum est medone aromati-
co: aut sapo calamentis. Moueatur cerebrum cū sternuta-
mentis ex calidis vt est sinapis: castoreum: anisum: condisū
aut piper. Dandū est oximel cum squilla: vt vomitus prouo
cetur satis bibatur cū zaccara. Masticetur origanū cum sta-
phisagria: aut radices capparis. Cuffe sine scarificatione in
ceruice et occipitio ponatur. Abstinendū est a phlebotomia
colli. Ungatur caput ex oleo temperato cal. aut irino et mu-
scellino: camomi. costo. Ribandes affirmat si lingua vpupe
epopis super obliuiosum ponatur: memoriā recuperari. Si-
militer si ex felle gruis cū oleo sambucino sternutamentum
prouocetur: sanari lethargi. quidam dicūt. Nos aūt cum an
tidotum tibi ex nostro conficiamus arbitrio: quod et mentē
confirmet et stomachum: lethargiam auferat: et omnia mē-
bra a frigiditate et debilitate restauret: qđ. ℞. zinzi. galan.
masti. cinamo. anisi spice iringi anacardi calamenti origani
ān. ℈. vj. thuris masculi gariofi. cardamomi piretri casto. pi
peris lon. et nigri casie costi ciperi ān. ℈. iij. nucis musca. casie
lig. cala. aroma. asari folij ligni al. croci tyriace apij ameos:
ān. ʒ. ij. mente. ʒ. iij. fac pul. misce cū amigdaleon adde penid.
℈. xx. et mel quod sufficit. Item antidotū cum melle anacar
di reuocat mentē: lethargiam tollit: iuuat melancholicos et
phlegmaticos emoroidas et atricos. ℞. kebuli belliric. em
blici piperis ni. et lon. ān. ʒ. xj. zinzi. mellis anacardi ān. ʒ. vij.
casto: ei storacis gariofi. ana. ʒ. v. camomille baccarum lauri
ciperi ān. ʒ. iij. zacca. ʒ. x. mel quod sufficit. Dicūt antiq̄ ana-
cardum non esse mittendum in medicina nisi preparetur. fit
tritum anacardum in aceto missum per dies. vij. ibi dimitta
tur: postea coquantur lento igne vt tertia pars aceti cōsum
pta sit: deinde coletur: et fex eius in medicina mittatur. ace-
tum autem quod restiterit: cum tantū de melle vsq̄ ad spis-
situdinem coquatur: et hoc est mel anacardiacum.

¶ Finitur libellus Constantini de obliuione.

¶ Habes in hoc volumine artis apollinee studiosissime in
dagator: ysaac israelite Salomonis regis arabie filij adopti
ui: haud mediocribus cū sumptibus: tum exactis laboribus
coaceruata opera: que antehac varijs in locis et apud diuer
sos in tenebris nimia vetustate et carie ferme consumpta de
lituisse indubitatū est: accuratissime artis impressorie sedu
lo labore innouata: in lucem: ad omniū huic facultati operā
impendere cupientium (non em̄ solum nobis nati sumus)
edita. Curauit ea imprimi honest' vir Bartholomeus trot
bibliopola Lugduneñ. Extrema man' apposita fuit Anno
dñi. xv. supra. M. mense decembri: in lugduneñ. emporio in
officina probi viri Johannis de platea chalcographi.

¶ Impressorū tumultuarium hexastichon.

Innumeros casus: varia et discrimina passa
Optatum portum nostra carina tenet
Sudores nobis peperit pars magna diei
Atq̄ labor magnus nocte silente fuit
Unde immense pater seruit cui spiritus omnis
Ocyus: en grates mens tibi soluit ouans.

¶ Registrum huius partis.
A B C D E F G H I K L M N O P Q R S
T U X y Z AA BB CC.
Omnes sunt quaterniones preter CC. qui
est quinternio.

Repertoriorum seu indicum omnium operum

ysaac in hoc volumine contentorum coadunatio: quam: quonia volumen ipsum in duas diuisum est partes: in totidem secare haud incommodum esse arbitrati sumus.

¶ Quarum prior libri definitionum: libri elementorum: libri dietarum vniuersalium: libri dietarum particularium: libri de vrinis: et libri de febribus: cum vberrimis comentarijs doctissimi viri Petri hispani super libros dietarum vniuersalium: dietarum particularium: necnon vrinarum: complectitur indices.

¶ Altera vero viginti librorum pantechni: quorum primi decem theoricam: alij autem decem practicam cocernunt. Item tractatus Constatini de gradibus medicinarum secundum ordinem alphabeticum: secudo libro practice patechni annexi. Item viatici in septem libros partiales distincti. Item libri de oculis. Item libri de stomacho. Item libri de virtutibus simplicium medicinarum. Item compendij megatechni Constantini in quattuordecim partiti particulas. Item libelli eiusdem (vt ferunt) Constantini: de obliuione: representat indices.

¶ In comendationem operum ysaac carmen.

Aspicis ysaci physeos monimenta magistri:
 Mitis in humanum qui genus esse solet.
Auxilium medicina dabit: natura labori
 Cedit: et amisso robore victa iacet.
Phillyride vires hic sunt: et phasidos herbe:
 Quicquid habet coi prouida cura senis.
Ergo presentem nummis conquire libellum:
 Quo physicus fias doctior ipse magis.

¶ Quintiani stoe poete laureati ad lectorem iambicum archilochium.

O qui salubrem gestias machaona:
Apollinarem siue habere filium:
Sub hoc labores iugiter volumine.
Operta pandit: nubilosa luminat:
Aegrota sanat: vlcerum vim corrigit.
Opus hoc venustum tamq plenum flosculis:
Hucusq latuit inuolutum nubibus:
Utpote vigilijs se inuidens mortalium.
At ne salutis abderetur amplius
Hoc tale donum: prouidens antonius
Noster toledus mittit ecce in publicum.
Letare lector: non magis volumini
Debes: dolorum mitigat q tormina:
Quam qui ex operto reddidit notissimum.
Accede tandem volue fidas paginas:
Si vis salubrem protinus machaona:
Apollinarem siue habere filium.

¶ Petri pomarij valentini ad lectorem hexasticon.

Hunc cupidi medicam iuuenes qui queritis artem:
Corpore eat: celeri comprope rate gradu.
Rimari causas: seu scindere semina morbi
Voltis: non delos his meliora dabit.
Debes toledo nimium studiosa iuuentus:
Nam nisi curasset delituisset opus.

Tabula cap. lib. dietaꝝ vniuersaliũ ꝛ particulariũ.

¶ Index cap. libri ysaac de dietis vniuersalibus.

¶ Tabula capitum libri ysaac de dietis particularibus.

Dubioꝝ lib. dietarum vniuersalium.

¶ Finitur tabula questionum et dubiorum agitatorum a doctissimo viro Petro hispano sup lib. dietarū vniuersaliū ysaac israelite.

¶ Dubia subtiliter pertractata a Petro hispano super libro dietarum particularium.

Dubioꝝ dietarū particulariū.

Finis dubiorum libri dietarũ particularium.

Dubia ꝙ disertissime pertractata a Petro hispano super libro vrinarum ysaac.

Tabula dubioꝝ li. vrinarū.

Tabula

Finis dubiorum in commentariis de vrinis motorum.

Tabula librorum Pantechni.

¶ Secunda pars repertoriorum seu tabularum totius operis.

¶ Repertoriū librorum ⁊ capitum Pantechni.

¶ Liber primus theorice continet capita.xxv.

¶ Liber secundus continet.xvij.capita.

¶ Liber tertius continet.xxxvij.capita.

¶ Liber quartus continet capita.xx.

¶ Liber quintus capita habet.xxiiij.

Liber sextus continet.xxxvij.capita.

¶ Liber septimus continet capita.xviij.

¶ Liber octauus continet capita.xxx.

¶ Liber nonus.xliiij.continet capita.

¶ Liber decimus.xiij.continet capita.

¶ Sequitur index primi practices.

¶ Liber primus practices continet .xxx. capita.

¶ Liber secūdus practices cōtinet capita.lxxv. Cui additur tractatus de gradibus medicinarū ſm ordinem alphabeti.

¶ Liber tertius practices cōtinet capita.xlix.

¶ Liber quartus practices cötinet capita.xliij.

¶ Liber quintus practices continet capita.liij.

Liber sextus practices cōtinet capita.xv.

Liber septimus practices cōtinet capita.xlj.

Liber octauus practices cōtinet capita.xl.

Liber nonus practices cōtinet capita.xxj.

¶ Liber decimus practices continet capita.lv.

¶Finitur repertorium super libros pantechni.

¶Repertoriū Viatici in septem partiti libros partiales.

¶Liber primus.xxvj.continet capita.

¶Liber secūdus viatici.xxvij.cōplectitur cap̄.

¶Liber tertius viatici.xvj.continet capita.

¶ Liber quartus viatici. xx. cōprehendit capita.

¶ Liber quintus viatici. xxij. habet capita.

¶ Liber sextus viatici. xix. continet cap.

¶ Liber septimus. xxx. comprehendit capita.

¶ Finitur index librorum viatici.

¶ Repertoriū libri de oculis: cuius. xxx. sunt cap.

¶ Finis repertorij libri de oculis.

Tabula lib. de stomacho et simpli. medicinis.

¶ Index cap. libri de stomacho: cuiꝰ. xxvj. sunt cap.

¶ Finis indicis capitulorū libri de stomacho.

¶ Repertorū cap. libelli de virtutibus simplicium medicinarum: cuius. lxx. sunt capita.

¶ Finis indicis cap. libelli de virtutibus simplicium medicinarum.

¶ Megatechni Gal. Compendiū megatechni Constantini vulgo intitulatū in. xiiij. diuiditur particulas.

¶ Finis indicis particularū cõpendij megatechni.

¶ In calce voluminis ponitur tractatus quidam de obliuione a Constantino (vt perhibent) cõpositus: qui ob eius paruitatē indiuisus remanet.

¶ Tandem finem optatū sortiuntur repertoria seu indices omniū operum ysaac in hoc volumine contentorum.